25

КОДЕКСОВ УКРАИНЫ

по состоянию на 4-е апреля 2024 года

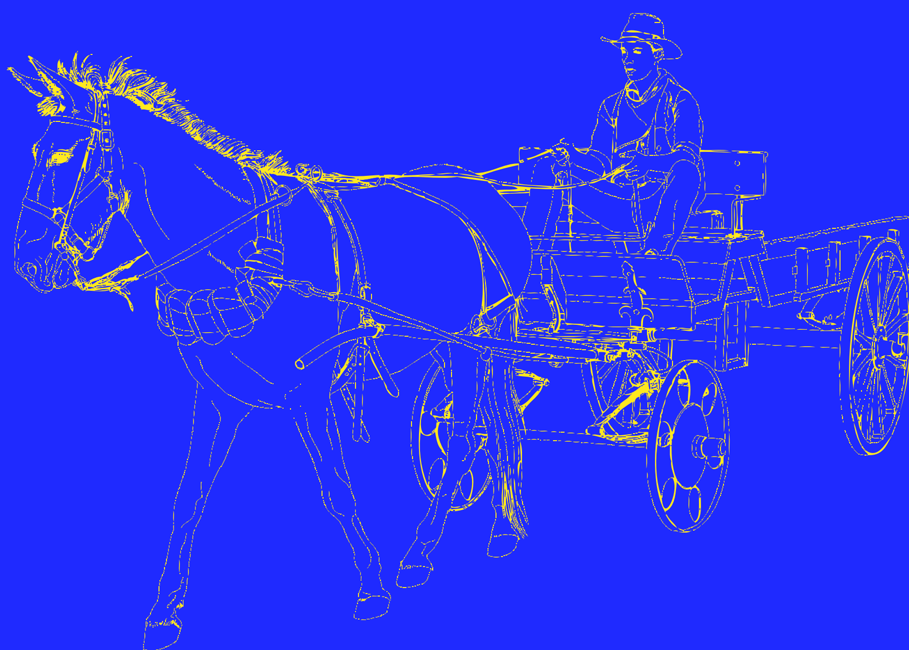

НАСТОЛЬНОЕ СПРАВОЧНОЕ ПОСОБИЕ ДЛЯ ЧАЙНИКОВ

Зміст

ВОДНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст.189)

{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 214/95-ВР від 06.06.95*, ВВР, 1995, № 24, ст.190}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1990-III від 21.09.2000*, ВВР, 2000, № 45, ст.390*
№ 2120-III від 07.12.2000*, ВВР, 2001, № 2-3, ст.10*
№ 2905-III від 20.12.2001*, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92*
№ 380-IV від 26.12.2002*, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86*
№ 762-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 30, ст.247*
№ 1344-IV від 27.11.2003*, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250*
№ 2285-IV від 23.12.2004*, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162*
№ 2288-IV від 23.12.2004*, ВВР, 2005, № 6, ст.138*
№ 2505-IV від 25.03.2005*, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267*
№ 3370-IV від 19.01.2006*, ВВР, 2006, № 22, ст.184*
№ 3421-IV від 09.02.2006*, ВВР, 2006, № 22, ст.199*
№ 398-V від 30.11.2006*, ВВР, 2007, № 3, ст.31*
№ 997-V від 27.04.2007*, ВВР, 2007, № 33, ст.440*
№ 107-VI від 28.12.2007*, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78}*

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду
№ 10-рп/2008 від 22.05.2008*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 309-VI від 03.06.2008*, ВВР, 2008, № 27-28, ст.253*
№ 2457-VI від 08.07.2010*, ВВР, 2010, № 48, ст.564*
№ 2740-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 18, ст.122*
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 3530-VI від 16.06.2011*, ВВР, 2012, № 2-3, ст.3*
№ 4220-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.345*
№ 4709-VI від 17.05.2012*, ВВР, 2013, № 7, ст.65*
№ 5293-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 43, ст.616*
№ 5456-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 46, ст.640 -*
зміни набирають чинності з 18.11.2012, крім положень, які стосуються передачі повноважень від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласним, Київській, Севастопольській

міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади Автономної Республіки Крим, які набирають чинності з 18.05.2013 - див. пункт 1 *розділу II Закону № 5456-VI від 16.10.2012*
№ 5502-VI від 20.11.2012*, ВВР, 2014, № 8, ст.88*
№ 365-VII від 02.07.2013*, ВВР, 2014, № 14, ст.248*
№ 1193-VII від 09.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.873*
№ 71-VIII від 28.12.2014*, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55*
№ 1472-VIII від 14.07.2016*, ВВР, 2016, № 34, ст.592*
№ 1641-VIII від 04.10.2016*, ВВР, 2016, № 46, ст.780*
№ 1830-VIII від 07.02.2017*, ВВР, 2017, № 11, ст.100*
№ 2059-VIII від 23.05.2017*, ВВР, 2017, № 29, ст.315*
№ 124-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 232-IX від 29.10.2019*, ВВР, 2019, № 51, ст.379*
№ 233-IX від 29.10.2019*, ВВР, 2019, № 51, ст.380*
№ 554-IX від 13.04.2020*, ВВР, 2020, № 37, ст.277 - вводиться в дію з* 1 січня 2021 року
№ 711-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 46, ст.394*
№ 963-IX від 04.11.2020
№ 1054-IX від 03.12.2020
№ 1259-IX від 19.02.2021*, ВВР, 2021, № 21, ст.190 - вводиться в дію з* 17.06.2021
№ 1423-IX від 28.04.2021
№ 1726-IX від 08.09.2021*, ВВР, 2021, № 50, ст.397 - вводиться в дію з* 02.01.2022
№ 2079-IX від 17.02.2022
№ 2468-IX від 28.07.2022
№ 2573-IX від 06.09.2022
№ 3272-IX від 27.07.2023*}*

{У тексті Кодексу слова "плата", "платежі", "Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України", "Державний Комітет України по водному господарству", "Державний Комітет України по геології і використанню надр", "Міністерство статистики України", "Державний Комітет України по гідрометеорології", "Міністерство охорони здоров'я України", "Міністерство рибного господарства України", "Державний Комітет України по нагляду за охороною праці" в усіх відмінках замінено відповідно словами "збір", "збори", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань водного господарства", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань геології та використання надр", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань статистики", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань гідрометеорології", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці" у відповідних відмінках, а слова "народних депутатів" виключено згідно із Законом № 1990-III від 21.09.2000}

{У тексті Кодексу:

слова "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань гідрометеорології", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань водного господарства" та "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань геології та використання надр" в усіх відмінках замінено відповідно словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності", "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства" та "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр" у відповідному відмінку;

слова "місцева Рада" та "відповідна Рада" в усіх відмінках та числах замінено відповідно словами "місцева рада" та "відповідна рада" у відповідному відмінку та числі;

слова "органи державної виконавчої влади" та "спеціально уповноважені органи державної виконавчої влади" в усіх відмінках замінено словами "органи виконавчої влади" у відповідному відмінку;

слова "міністерства і відомства" в усіх відмінках замінено словами "центральні органи виконавчої влади" у відповідному відмінку;

слова "іноземні юридичні і фізичні особи та особи без громадянства" в усіх відмінках замінено словами "іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи" у відповідному відмінку

згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Усі води (водні об'єкти) на території України є національним надбанням Українського народу, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту.

{Абзац перший преамбули із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Водні ресурси забезпечують існування людей, тваринного і рослинного світу і є обмеженими та уразливими природними об'єктами.

В умовах нарощування антропогенних навантажень на природне середовище, розвитку суспільного виробництва і зростання матеріальних потреб виникає необхідність розробки і додержання особливих правил користування водними ресурсами, раціонального їх використання та екологічно спрямованого захисту.

Водний кодекс, в комплексі з заходами організаційного, правового, економічного і виховного впливу, сприятиме формуванню водно-екологічного правопорядку і забезпеченню екологічної безпеки населення України, а також більш ефективному, науково

обгрунтованому використанню вод та їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Кодексі вживаються такі терміни:

акваторія морського порту (портова акваторія) - визначена межами частина водного об'єкта (об'єктів), крім суднового ходу, призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден;

басейн водозбірний - частина земної поверхні і товщі грунтів, з яких відбувається стік води у водотік або водойму;

басейновий принцип управління - комплексне (інтегроване) управління водними ресурсами в межах району річкового басейну;

б'єф - ділянка річки, що розташована вище або нижче водопідпірної споруди (греблі);

болото - надмірно зволожена земельна ділянка із застояним водним режимом і специфічним рослинним покривом;

використання води - процес вилучення води для використання у виробництві з метою отримання продукції та для господарсько-питних потреб населення, а також без її вилучення для потреб гідроенергетики, рибництва, водного, повітряного транспорту та інших потреб;

вода дренажна - вода, яка профільтрувалася з певної території та відводиться за допомогою дренажної системи з метою пониження рівня грунтових вод;

вода зворотна - вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки кругообігу води в його природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води;

вода лляльна (підсланева) - вода з домішками (переважно нафтопродуктів), зібрана в колодязях - ллялах машинних відділень судна;

вода стічна - вода, що утворилася в процесі господарсько-побутової і виробничої діяльності (крім шахтної, кар'єрної і дренажної води), а також відведена з забудованої території, на якій вона утворилася внаслідок випадання атмосферних опадів;

вода супутньо-пластова - вода, що піднімається на поверхню разом з нафтою і газом під час їх видобування;

води - усі води (поверхневі, підземні, морські), що входять до складу природних ланок кругообігу води;

води підземні - води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах;

води поверхневі - води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні;

водний об'єкт - природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, лиман, річка, струмок, озеро, водосховище, ставок, канал (крім каналу на зрошувальних і осушувальних системах), а також водоносний горизонт);

водні ресурси - обсяги поверхневих, підземних і морських вод відповідної території;

водність - характеристика величини річкового стоку за певний проміжок часу відносно його середньої багаторічної величини;

водогосподарська ділянка - частина річкового басейну, для якої розробляються водогосподарські баланси, встановлюються ліміти забору води із водного об’єкта та інші параметри використання водного об’єкта (водокористування);

водогосподарське районування - розподіл гідрографічних одиниць на водогосподарські ділянки, який здійснюється для розроблення водогосподарських балансів;

водогосподарський баланс - співвідношення між наявними для використання водними ресурсами на певній території і потребами в них у межах певного регіону за певний проміжок часу;

водогосподарські системи - комплекс пов’язаних між собою водних об’єктів та гідротехнічних споруд, призначених для управління водними ресурсами;

водозабір - споруда або пристрій для забору води з водного об'єкта;

водойма - безстічний або із сповільненим стоком поверхневий водний об'єкт;

водокористування - використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів);

водокористувач - фізична або юридична особа, яка здійснює водокористування;

водоносний горизонт - однорідна пластова товща гірських порід, де постійно знаходяться води;

водосховище - штучна водойма місткістю більше 1 млн. кубічних метрів, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку;

водосховище комплексного призначення - водосховище, яке відповідно до паспорта використовується для двох і більше цілей (крім рекреаційних);

гідрографічне районування - поділ території України на гідрографічні одиниці, який здійснюється для розроблення та впровадження планів управління річковими басейнами;

гідротехнічні споруди морських портів (гідротехнічні споруди) - інженерно-технічні споруди (портова акваторія, причали, пірси, інші види причальних споруд, моли, дамби, хвилеломи, інші берегозахисні споруди, підводні споруди штучного та природного походження, у тому числі канали, операційні акваторії причалів, якірні стоянки), розташовані в межах території та акваторії морського порту і призначені для забезпечення безпеки мореплавства, маневрування та стоянки суден;

гранично допустима концентрація (гдк) речовини у воді - встановлений рівень концентрації речовини у воді, вище якого вода вважається непридатною для конкретних цілей водокористування;

гранично допустимий скид (гдс) речовини - маса речовини у зворотній воді, що є максимально допустимою для відведення за встановленим режимом даного пункту водного об'єкта за одиницю часу;

евтрофікація - збільшення вмісту біогенних речовин у водоймі, що викликає бурхливе розмноження водоростей, зменшення прозорості води і вмісту розчиненого кисню у глибинних шарах внаслідок розкладу органічної речовини мертвих рослин і тварин, а також масову загибель донних організмів;

екологічна витрата - мінімальна розрахункова витрата води, що скидається з водосховища (ставка) до річки відповідно до встановлених для цих водосховищ (ставків) режимів роботи з урахуванням прогнозу водності та екологічних вимог;

екологічний стан масиву поверхневих вод - інтегрований показник якості масиву поверхневих вод, що визначається за біологічними, гідроморфологічними, хімічними та фізико-хімічними показниками;

забір води - вилучення води з водного об'єкта для використання за допомогою технічних пристроїв або без них;

забруднення вод - надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин;

забруднююча речовина - речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини;

замкнений водний об'єкт - природна або штучно створена водойма, не зв'язана з іншими водними об'єктами (крім водоносних горизонтів);

заплавні землі - прибережна територія, що може бути затоплена чи підтоплена під час повені (паводка);

засмічення вод - привнесення у водні об'єкти сторонніх предметів і матеріалів, що шкідливо впливають на стан вод;

зона санітарної охорони - територія і акваторія, де запроваджується особливий санітарно-епідеміологічний режим з метою запобігання погіршення якості води джерел централізованого господарсько-питного водопостачання, а також з метою забезпечення охорони водопровідних споруд;

істотно змінений масив поверхневих вод - поверхневий водний об’єкт або його частина, природні характеристики якого зазнали істотних змін у результаті діяльності людини;

кількісний стан масиву підземних вод - показник впливу забору води на масив підземних вод;

лиман - затоплена водами моря пригирлова частина річкової долини або балки;

ліміт використання води - граничний обсяг використання води, який встановлюється дозволом на спеціальне водокористування;

ліміт забору води - граничний обсяг забору води з водних об'єктів, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування;

ліміт скиду забруднюючих речовин - граничний обсяг скиду забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування;

маловоддя - період (фаза) гідрологічного режиму водного об'єкта, при якому спостерігається зменшення його водності, внаслідок чого погіршуються умови забезпечення потреб у водних ресурсах;

масив поверхневих вод - поверхневий водний об’єкт або його частина;

масив підземних вод - підземний водний об’єкт або його частина;

межень (меженний період) - період річного циклу, протягом якого спостерігається низька водність;

моніторинг вод - система спостережень, збирання, обробки, збереження та аналізу інформації про стан водних об'єктів, прогнозування його змін та розробки науково обгрунтованих рекомендацій для прийняття відповідних рішень;

озеро - природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами;

перерозподіл водних ресурсів - подача (перекачування) води з одного річкового басейну в інший або в межах одного річкового басейну для забезпечення потреб у водних ресурсах водокористувачів маловодних регіонів;

перехідні води - поверхневі води у межах гирлової ділянки річки, а також лиманів, де відбувається змішування прісних та солоних вод;

план управління річковим басейном - документ, що містить аналіз стану та комплекс заходів для досягнення цілей, визначених для кожного району річкового басейну у встановлені строки;

план управління ризиками затоплення - документ, що містить аналіз попередніх затоплень та комплекс заходів, спрямованих на запобігання, захист, підготовку, прогнозування і систему раннього попередження для окремих територій у межах району річкового басейну;

пляжна зона - прилегла до урізу води частина прибережної захисної смуги уздовж морів, навколо морських заток і лиманів з режимом обмеженої господарської діяльності;

прибережна захисна смуга - частина водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони;

прибережні води - води між береговою лінією та лінією у територіальному морі на відстані однієї морської милі від вихідної лінії, що використовується для визначення ширини територіального моря;

район річкового басейну - головна одиниця управління у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, що складається з річкового басейну (сусідніх річкових басейнів) та пов’язаних з ними прибережних і підземних вод;

рибництво - штучне розведення і відтворення риби та інших водних живих ресурсів;

рибогосподарський водний об'єкт - водний об'єкт (його частина), що використовується для рибогосподарських цілей;

річковий басейн (водозбір) - частина земної поверхні і товщі ґрунтів, стік води з якої послідовно через пов’язані водойми і водотоки здійснюється в море, лиман або озеро;

ставок - штучно створена водойма місткістю не більше 1 млн. кубічних метрів;

суббасейн - частина річкового басейну, стік води з якої через пов’язані водойми і водотоки здійснюється до головної річки басейну або водогосподарської ділянки нижче за течією;

схема використання і охорони води та відтворення водних ресурсів - передпроектний документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи, які підлягають здійсненню для задоволення перспективних потреб у воді населення і галузей економіки, а також для охорони вод або запобігання їх шкідливим діям;

технологічна водойма - штучно створена водойма спеціального технологічного призначення, що визначається технічним проектом та/або паспортом, яка наповнюється штучно за допомогою гідротехнічних споруд і пристроїв;

уріз води - межа води на березі водного об'єкта (берегова лінія);

хімічний стан масиву поверхневих вод - показник якості масиву поверхневих вод, який визначається за окремими групами забруднюючих речовин;

хімічний стан масиву підземних вод - показник якості масиву підземних вод, який визначається за окремими групами забруднюючих речовин;

штучний масив поверхневих вод - поверхневий водний об’єкт або його частина, створені в результаті діяльності людини;

якість води - характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретних цілей використання.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 2740-VI від 02.12.2010, № 4709-VI від 17.05.2012, № 5293-VI від 18.09.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016; № 2079-IX від 17.02.2022}

Стаття 2. Водне законодавство України

Завданням водного законодавства є регулювання правових відносин з метою забезпечення збереження, науково обґрунтованого, раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворення водних ресурсів, охорони вод від забруднення, засмічення та вичерпання, запобігання шкідливим діям вод та ліквідації їх наслідків, поліпшення стану водних об'єктів, а також охорони прав підприємств, установ, організацій і громадян на водокористування.

Водні відносини в Україні регулюються цим Кодексом, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" та іншими актами законодавства.

Земельні, гірничі, лісові відносини, а також відносини щодо використання та охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря, виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України, що виникають під час користування водними об'єктами, регулюються відповідним законодавством України.

Стаття 3. Водний фонд України

Усі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд.

До водного фонду України належать:

1) поверхневі води:

природні водойми (озера);

водотоки (річки, струмки);

штучні водойми (водосховища, ставки) і канали, крім каналів на зрошувальних і осушувальних системах;

інші водні об'єкти;

2) підземні води та джерела;

3) внутрішні морські води та територіальне море.

{Стаття 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2079-IX від 17.02.2022}

Стаття 4. Землі водного фонду

До земель водного фонду належать землі, зайняті:

морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами;

прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами;

гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

береговими смугами водних шляхів.

{Стаття 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 5. Водні об'єкти загальнодержавного і місцевого значення

До водних об'єктів загальнодержавного значення належать:

1) внутрішні морські води, територіальне море, а також акваторії морських портів;

2) підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання;

3) поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали, крім каналів на зрошувальних і осушувальних системах), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків;

4) водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних.

До водних об'єктів місцевого значення належать:

1) поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення;

2) підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 2079-IX від 17.02.2022}

Стаття 6. Власність на води (водні об'єкти)

Води (водні об'єкти) є виключно власністю Українського народу і надаються тільки у користування.

Український народ здійснює право власності на води (водні об'єкти) через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради.

Окремі повноваження щодо розпорядження водами (водними об'єктами) можуть надаватися відповідним органам виконавчої влади та Раді міністрів Автономної Республіки Крим.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 7. Компетенція Верховної Ради України в галузі регулювання водних відносин

До відання Верховної Ради України в галузі регулювання водних відносин належить:

1) законодавче регулювання водних відносин та визначення основних напрямів державної політики в цій галузі;

2) розпорядження водним фондом України;

3) затвердження загальнодержавних, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 4 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 5 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 6 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

7) вирішення інших питань у галузі законодавчого регулювання водних відносин відповідно до Конституції України.

{Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 3421-IV від 09.02.2006, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 8. Компетенція Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі регулювання водних відносин

До компетенції Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі регулювання водних відносин на території Автономної Республіки Крим належить:

1) затвердження республіканських (Автономної Республіки Крим) програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) координація діяльності районних і міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим значення) рад з використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

3) затвердження проектів зон санітарної охорони господарсько-питних водозаборів;

4) прийняття у встановленому порядку рішень про віднесення водних об'єктів місцевого значення до об'єктів природно-заповідного фонду чи відповідних категорій особливої охорони;

5) встановлення у визначеному законом порядку місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді;

6) встановлення у разі потреби більш суворих, ніж у цілому на території України, нормативів якості води у водних об'єктах місцевого значення;

7) прийняття за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища під час виникнення аварійних ситуацій рішень про скидання стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо це не призведе до перевищення нормативів екологічної безпеки водокористування;

8) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 3421-IV від 09.02.2006, № 997-V від 27.04.2007, № 2756-VI від 02.12.2010; в редакції Закону № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1054-IX від 03.12.2020, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 8[1]. Компетенція обласних, Київської та Севастопольської міських рад у галузі регулювання водних відносин

До компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських рад у галузі регулювання водних відносин на їх території належить:

1) забезпечення реалізації державної політики у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 2 статті 8[1] виключено на підставі Закону № 5293-VI від 18.09.2012}

3) погодження державних цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, участь у їх виконанні;

4) розроблення, затвердження та виконання регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 5 статті 8[1] виключено на підставі Закону № 1830-VIII від 07.02.2017}

{Пункт 6 статті 8[1] виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

7) координація діяльності районних і міських рад з використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

8) затвердження проектів зон санітарної охорони господарсько-питних водозаборів;

9) прийняття у встановленому порядку рішень про віднесення водних об'єктів місцевого значення до об'єктів природно-заповідного фонду чи відповідних категорій особливої охорони;

10) встановлення у визначеному законом порядку місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді;

11) встановлення у разі потреби більш суворих, ніж у цілому на території України, нормативів якості води у водних об'єктах місцевого значення;

12) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств, установ і організацій у разі порушення ними вимог водного законодавства;

13) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, із залученням підприємств, установ і організацій в порядку, передбаченому законодавством;

14) прийняття за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища під час виникнення аварійних ситуацій рішень про скидання стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо це не призведе до перевищення нормативів екологічної безпеки водокористування;

15) організація інформування населення про стан водних об'єктів, його зміну та здійснення водоохоронних заходів;

16) здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

17) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 8[1] згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1193-VII від 09.04.2014, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 9. Компетенція районних рад у галузі регулювання водних відносин

До відання районних рад у галузі регулювання водних відносин на їх території належить:

1) координація роботи сільських, селищних, міських (міст районного підпорядкування) рад під час проведення ними міжтериторіальних водогосподарських і водоохоронних заходів та подання їм відповідної методичної допомоги;

{Пункт 2 статті 9 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

3) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;

4) організація роботи по винесенню в натуру та влаштуванню прибережних захисних смуг вздовж річок, морів та навколо водойм;

5) внесення у встановленому порядку пропозицій щодо оголошення водних об'єктів об'єктами природно-заповідного фонду до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад;

6) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств та інших об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства в межах своєї компетенції;

7) встановлення правил загального водокористування в порядку, визначеному статтею 47 цього Кодексу;

8) здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

9) організація інформування населення про стан водних об'єктів, про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я людей, та про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод;

10) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин у межах своєї компетенції.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 997-V від 27.04.2007, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 10. Компетенція сільських, селищних, міських та районних у містах рад у галузі регулювання водних відносин

До відання сільських, селищних, міських та районних у містах рад у галузі регулювання водних відносин на їх території належить:

1) здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

3) встановлення правил загального користування водними об'єктами в порядку, визначеному статтею 47 цього Кодексу;

4) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств та інших об'єктів в разі порушення ними вимог водного законодавства в межах своєї компетенції;

5) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;

6) організація інформування населення про стан водних об'єктів, а також про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я людей, та про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод;

7) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин у межах своєї компетенції.

{Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законами № 997-V від 27.04.2007, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 11. Участь громадян та їх об'єднань, інших громадських формувань у здійсненні заходів щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Громадяни та їх об'єднання, інші громадські формування у встановленому порядку мають право:

1) брати участь у розгляді місцевими радами та державними органами питань, пов'язаних з використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

2) за погодженням з місцевими радами та державними органами виконувати роботи по використанню і охороні вод та відтворенню водних ресурсів за власні кошти та за добровільною участю членів об'єднань громадян;

3) брати участь у проведенні центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, перевірок виконання водокористувачами водоохоронних правил і заходів та вносити пропозиції з цих питань;

{Пункт 4 статті 11 виключено на підставі Закону № 2059-VIII від 23.05.2017}

5) здійснювати громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

6) одержувати у встановленому порядку інформацію про стан водних об'єктів, джерела забруднення та використання вод, про плани і заходи щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

7) подавати до суду позови про відшкодування збитків, заподіяних державі і громадянам внаслідок забруднення, засмічення та вичерпання вод;

7^1) брати участь у підготовці планів управління річковими басейнами та сприяти їх виконанню;

7^2) брати участь у підготовці планів управління ризиками затоплення та сприяти їх виконанню;

8) здійснювати інші функції щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів відповідно до законодавства.

{Стаття 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016}

Розділ II. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ І КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Глава 2. ДЕРЖАВНІ, ЦІЛЬОВІ, МІЖДЕРЖАВНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

{Назва глави 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3421-IV від 09.02.2006}

Стаття 12. Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розробляються з метою здійснення цілеспрямованої і ефективної діяльності щодо задоволення потреб населення і галузей економіки у воді, збереження, раціонального використання і охорони вод, запобігання їх шкідливій дії.

Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розробляються на основі даних державного обліку вод, водного кадастру, схем використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів та з урахуванням планів управління річковими басейнами.

Розробка та реалізація цих програм здійснюється за рахунок Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, позабюджетних фондів, добровільних внесків організацій і громадян, інших коштів.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3421-IV від 09.02.2006, № 1641-VIII від 04.10.2016}

Глава 3. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 13. Органи, що здійснюють державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за басейновим принципом на основі державних, цільових, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, а також планів управління річковими басейнами.

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, районні, обласні ради, органи виконавчої влади та інші державні органи відповідно до законодавства України.

Органами виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього

природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, та інші органи відповідно до законодавства.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3421-IV від 09.02.2006, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 13[1]. Гідрографічне і водогосподарське районування території України

Гідрографічною одиницею є район річкового басейну.

В Україні встановлюються 9 районів річкових басейнів:

район басейну річки Дніпро;

район басейну річки Дністер;

район басейну річки Дунай;

район басейну річки Південний Буг;

район басейну річки Дон;

район басейну річки Вісла;

район басейну річок Криму;

район басейну річок Причорномор’я;

район басейну річок Приазов’я.

У межах встановлених районів річкових басейнів центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, може виділяти суббасейни.

Межі районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Водогосподарські ділянки виділяє у межах районів річкових басейнів з урахуванням басейнового принципу управління, адміністративно-територіального устрою, фізико-географічних умов та господарської діяльності центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Главу 3 доповнено статтею 13[1] згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 13[2]. Плани управління річковими басейнами

Плани управління річковими басейнами розробляються та виконуються з метою досягнення екологічних цілей, визначених для кожного району річкового басейну, у встановлені строки.

Основними елементами планів управління річковими басейнами є:

1) загальна характеристика поверхневих та підземних вод району річкового басейну;

2) визначення основних антропогенних впливів на кількісний та якісний стан поверхневих і підземних вод, у тому числі від точкових та дифузних джерел;

3) визначення зон (територій), які підлягають охороні, та їх картування;

4) картування мереж моніторингу, результатів програм моніторингу, що виконуються для поверхневих вод (екологічний і хімічний), підземних вод (хімічний і кількісний), зон (територій), які підлягають охороні;

5) перелік цілей для поверхневих вод, підземних вод і зон (територій), які підлягають охороні, та строки їх досягнення;

6) економічний аналіз водокористування;

7) огляд виконання програм або заходів, включаючи шляхи досягнення визначених цілей;

8) повний перелік програм (планів) для району річкового басейну чи суббасейну, їх зміст та проблеми, які передбачено вирішити;

9) звіт про інформування громадськості та громадське обговорення проекту плану управління річковим басейном;

10) перелік компетентних органів влади;

11) порядок отримання інформації (у тому числі первинної) про стан поверхневих і підземних вод.

Плани управління річковими басейнами затверджуються Кабінетом Міністрів України кожні шість років.

Порядок розроблення плану управління річковим басейном затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Главу 3 доповнено статтею 13^{2} згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 13^{3}. Басейнові ради

Басейнова рада - це консультативно-дорадчий орган у межах території річкового басейну, утворений при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, з метою забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, інтегрованого управління ними.

Басейнова рада утворюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, для вироблення пропозицій та забезпечення узгодження інтересів підприємств, установ та організацій у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів у межах басейну.

Рішення басейнових рад враховуються під час розроблення планів управління басейном та реалізації заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

До складу басейнових рад входять представники центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших зацікавлених організацій, установ, підприємств та представники громадськості.

Типове положення про басейнові ради затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Главу 3 доповнено статтею 13³ згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 13⁴. Водогосподарські баланси

Водогосподарські баланси розробляються для оцінки наявності та можливості використання водних ресурсів.

Водогосподарські баланси затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Порядок розроблення водогосподарських балансів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Главу 3 доповнено статтею 13⁴ згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Глава 4. КОМПЕТЕНЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ І КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯМ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 14. Компетенція Кабінету Міністрів України у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання Кабінету Міністрів України у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) реалізація державної політики у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) розпорядження внутрішніми морськими водами, територіальним морем, а також акваторією морських портів;

3) здійснення державного контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

4) визначення пріоритетів водокористування;

5) забезпечення розробки державних, цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

6) визначення порядку діяльності органів виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, координація їх діяльності;

7) встановлення порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування, днопоглиблювальні роботи (крім експлуатаційного днопоглиблення), прокладання кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на землях водного фонду, а також порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та переліку забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується, розроблення та затвердження критеріїв оцінки забруднення підземних горизонтів водних об'єктів;

{Пункт 8 статті 14 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Пункт 9 статті 14 виключено на підставі Закону № 1990-III від 21.09.2000}

10) прийняття у разі виникнення аварійних ситуацій рішень про скиди стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо вони призводять до перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у цих об'єктах;

11) організація і координація робіт, пов'язаних з попередженням та ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха, шкідливої дії вод або погіршенням якості водних ресурсів;

12) прийняття рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства;

13) затвердження проектів зон санітарної охорони господарсько-питних водозаборів, які забезпечують водопостачання території більш як однієї області;

13^{1}) затвердження планів управління річковими басейнами та порядку їх розроблення;

13^{2}) затвердження планів управління ризиками затоплення та порядку їх розроблення;

14) керівництво зовнішніми зв'язками України в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

14^{1}) відведення акваторій морських портів;

15) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 2288-IV від 23.12.2004, № 3421-IV від 09.02.2006, № 997-V від 27.04.2007, № 4709-VI від 17.05.2012, № 5293-VI від 18.09.2012, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 15. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) забезпечення формування державної політики у сфері охорони та відтворення вод (поверхневих, підземних, морських), раціонального використання водних ресурсів;

{Пункт 2 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

3) розроблення державних цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 4 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

5) розробка і затвердження нормативів і правил щодо регулювання використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів в межах своєї компетенції;

{Пункт 6 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 7 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 8 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 9 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

10) здійснення міжнародного співробітництва з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

10^{1}) затвердження меж районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок;

10^{2}) затвердження порядку розроблення водогосподарських балансів;

10^{3}) виділення суббасейнів та водогосподарських ділянок у межах районів річкових басейнів;

10^{4}) затвердження типового положення про басейнові ради;

10^{5}) затвердження методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод;

10^{6}) затвердження методики віднесення масиву підземних вод до одного з класів кількісного та хімічного станів масиву підземних вод;

10^{7}) затвердження переліку забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масивів поверхневих і підземних вод та екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод;

10^{8}) затвердження методики визначення масивів поверхневих та підземних вод;

11) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснює покладені на нього повноваження самостійно і через свої територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної Республіки Крим - через орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3421-IV від 09.02.2006, № 997-V від 27.04.2007, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 15^{1}. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) реалізація державної політики у сфері охорони та відтворення вод (поверхневих, підземних, морських), раціонального використання водних ресурсів;

2) участь у реалізації державних цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

3) організація та здійснення державного моніторингу вод;

4) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

5) видача, анулювання, здійснення переоформлення та видача дублікатів дозволів на проведення робіт на землях водного фонду (крім експлуатаційного днопоглиблення) у межах прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів, у внутрішніх морських водах, лиманах і територіальному морі;

6) розроблення і запровадження у встановленому порядку організаційно-економічних заходів щодо забезпечення охорони і використання вод та відтворення водних ресурсів;

7) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснює покладені на нього повноваження самостійно і через свої територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної Республіки Крим - через орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 15^{1} згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1193-VII від 09.04.2014, № 2059-VIII від 23.05.2017, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 15². Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про охорону і раціональне використання вод та відтворення водних ресурсів;

2) прийняття у встановленому порядку рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства;

3) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Кодекс доповнено статтею 15² згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 16. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) реалізація державної політики у сфері розвитку водного господарства, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів;

2) розроблення та встановлення режимів роботи штучних водних об’єктів і водогосподарських систем, затвердження правил їх експлуатації;

3) розробка та участь у реалізації державних, цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

4) забезпечення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах та здійснення їх міжбасейнового перерозподілу;

5) забезпечення функціонування системи державного моніторингу довкілля в частині проведення радіологічних і гідрохімічних спостережень на водних об'єктах комплексного призначення, транскордонних водотоках, водогосподарських системах міжгалузевого і сільськогосподарського водопостачання, в зонах впливу атомних електростанцій;

6) проектування, будівництво і експлуатація водогосподарських систем та об'єктів комплексного призначення;

7) здійснення заходів щодо екологічного оздоровлення поверхневих вод та догляду за ними;

8) ведення державного обліку водокористування та державного водного кадастру;

9) видача дозволів на спеціальне водокористування;

9[1]) видача, анулювання, здійснення переоформлення та видача дублікатів дозволів на проведення робіт (крім експлуатаційного днопоглиблення) на землях водного фонду (крім проведення робіт на землях водного фонду у межах прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів, у внутрішніх морських водах, лиманах і територіальному морі);

9[2]) видача дозволів на спеціальне водокористування водних об’єктів у зоні відчуження та зоні безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

10) здійснення міжнародного співробітництва у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів прикордонних вод;

11) здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливій дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протипаводковий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;

12) здійснення контролю за дотриманням режимів роботи водосховищ та водогосподарських систем;

12[1]) узагальнення та аналіз звітів водокористувачів щодо використання водних ресурсів;

12[2]) погодження нормативів водопостачання;

12[3]) здійснення моніторингу якості вод у контрольних створах у районах основних водозаборів комплексного призначення, водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання;

12[4]) здійснення моніторингу водних об'єктів за радіологічними показниками на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення;

{Пункт 12[5] частини першої статті 16 виключено на підставі Закону № 1641-VIII від 04.10.2016}

12[6]) розроблення спільно з іншими органами виконавчої влади комплексу заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, зменшення руйнівних наслідків повеней, забезпечення безаварійного пропуску паводкових вод та льодоходу;

12[7]) організація виконання робіт, пов'язаних з мінімізацією наслідків шкідливої дії вод, у тому числі захистом від підтоплення, протипаводковим і протиповеневим захистом сільських населених пунктів та сільськогосподарських земель;

12[8]) розроблення схем комплексного використання та охорони водних ресурсів, формування довгострокових прогнозів водогосподарських балансів, затвердження водогосподарських балансів, участь у вирішенні питань, пов'язаних з міждержавним розподілом стоку річок і використанням прикордонних вод;

12[9]) здійснення паспортизації річок і джерел питного водопостачання;

12[10]) розроблення заходів щодо забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою;

12[11]) погодження документації із землеустрою у випадках та порядку, визначених Земельним кодексом України та Законом України "Про землеустрій" щодо відповідності зазначеної документації водному законодавству;

13) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, здійснює покладені на нього повноваження самостійно і через свої територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної Республіки Крим - через орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань водного господарства.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3421-IV від 09.02.2006, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1472-VIII від 14.07.2016, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017, № 1054-IX від 03.12.2020, № 2079-IX від 17.02.2022}

Стаття 17. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) видача спеціальних дозволів на користування надрами для розробки родовищ підземних вод за погодженням з центрами контролю та профілактики хвороб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці;

2) ведення державного обліку підземних вод та водного кадастру;

3) ведення державного моніторингу підземних вод;

{Пункт 4 статті 17 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

{Пункт 5 статті 17 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

6) виявлення недіючих свердловин і вжиття заходів щодо їх ліквідації або ремонту і подальшого використання;

7) здійснення державного геологічного контролю за веденням пошуково-розвідувальних та інших робіт щодо геологічного вивчення підземних вод;

8) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 17^{1}. Компетенція Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів на території Автономної Республіки Крим належить:

1) забезпечення реалізації державної політики у галузі водного господарства, використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) участь у розробленні та виконанні державних програм, розроблення та забезпечення виконання республіканських (Автономної Республіки Крим) програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 3 статті 17^{1} виключено на підставі Закону № 5293-VI від 18.09.2012}

{Пункт 4 статті 17^{1} виключено на підставі Закону № 1830-VIII від 07.02.2017}

5) задоволення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах та здійснення їх міжбасейнового перерозподілу;

6) проектування, будівництво і експлуатація водогосподарських систем та об'єктів комплексного призначення;

7) здійснення заходів щодо екологічного оздоровлення поверхневих вод та догляду за ними;

{Пункт 8 статті 17^{1} виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

9) здійснення заходів, пов'язаних з попередженням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протипаводковий захист населених пунктів та земель;

10) здійснення контролю за дотриманням режиму роботи водосховищ та водогосподарських систем;

{Пункт 11 статті 17^{1} виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

12) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, із залученням підприємств, установ і організацій в порядку, передбаченому законодавством;

13) організація інформування населення про стан водних об'єктів, його зміну та здійснення водоохоронних заходів;

14) здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

15) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 17^{1} згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 17^{2}. Компетенція обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони

навколишнього природного середовища у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

{Пункт 1 статті 17² виключено на підставі Закону № 1830-VIII від 07.02.2017}

2) погодження проектів водоохоронних зон;

{Пункт 3 статті 17² виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

4) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 17² згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Глава 5. КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯМ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 18. Завдання контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів полягає в забезпеченні додержання усіма юридичними та фізичними особами вимог водного законодавства.

Стаття 19. Державний контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Державний контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, іншими державними органами відповідно до законодавства України.

Порядок здійснення державного контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів визначається цим Кодексом та іншими актами законодавства.

{Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 20. Громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля, повноваження яких визначаються положенням, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що

забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 21. Державний моніторинг вод

З метою забезпечення збирання, обробки, збереження та аналізу інформації про стан вод, прогнозування його змін та розробки науково обгрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється державний моніторинг вод. Складовими державного моніторингу вод є моніторинг біологічних, гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників.

Державний моніторинг вод є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища України і здійснюється в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 21[1]. Екологічний та хімічний стани масиву поверхневих вод, екологічний потенціал штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод

Екологічний стан масиву поверхневих вод визначається за біологічними показниками з використанням гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників і на основі екологічного нормативу якості води класифікується як "відмінний", "добрий", "задовільний", "поганий" або "дуже поганий".

Хімічний стан масиву поверхневих вод визначається за окремими групами забруднюючих речовин і на основі екологічного нормативу якості води класифікується як "добрий" або "недосягнення доброго".

Екологічний потенціал штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод визначається за біологічними показниками з використанням гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників і на основі екологічного нормативу якості води класифікується як "добрий", "задовільний", "поганий" або "дуже поганий".

Методика віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Перелік забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масиву поверхневих вод та екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 21[1] згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 21[2]. Кількісний та хімічний стани масиву підземних вод

Кількісний стан масиву підземних вод визначається за співвідношенням забору підземних вод до її загального об’єму і класифікується як "добрий" або "поганий".

Хімічний стан масиву підземних вод визначається за окремими групами забруднюючих речовин і класифікується як "добрий" або "поганий".

Методика віднесення масиву підземних вод до одного з класів кількісного та хімічного станів масиву підземних вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Перелік забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масиву підземних вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 21² згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 22. Оцінка впливу на довкілля

Для забезпечення екологічної безпеки під час розміщення, проектування і будівництва нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, пов'язаних з використанням вод, здійснюється оцінка впливу на довкілля у порядку, що визначається законодавством.

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

Стаття 23. Правовий захист та стимулювання працівників, які здійснюють охорону і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Працівникам спеціально уповноважених державних органів та громадським інспекторам, які здійснюють охорону і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, гарантується правовий захист їх честі, гідності, здоров'я та життя відповідно до законодавства України.

Стимулювання працівників спеціально уповноважених державних органів та громадських інспекторів у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Глава 6. ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК ВОД. ДЕРЖАВНИЙ ВОДНИЙ КАДАСТР

Стаття 24. Завдання державного обліку вод

Завданням державного обліку вод є встановлення відомостей про кількість і якість вод, а також даних про водокористування, на основі яких здійснюється розподіл води між водокористувачами та розробляються заходи щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Стаття 25. Державний облік водокористування

Державний облік водокористування ведеться з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, наявність систем

оборотного водопостачання та їх потужність, а також про діючі системи очищення стічних вод та їх ефективність.

Державний облік та аналіз стану водокористування здійснюються шляхом подання водокористувачами звітів про водокористування.

Організація ведення державного обліку водокористування здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Порядок ведення державного обліку водокористування затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 25 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 26. Державний облік поверхневих вод

Державний облік поверхневих вод здійснюється:

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності, шляхом проведення постійних гідрометричних, гідрохімічних спостережень за кількісними і якісними характеристиками поверхневих вод згідно з програмою, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері гідрометеорологічної діяльності, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства;

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, у частині обліку поверхневих водних об’єктів.

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 27. Державний облік підземних вод

Державний облік підземних вод здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, шляхом спостережень за кількісними і якісними характеристиками підземних вод за програмою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Текст статті 27 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 28. Державний водний кадастр

Державний водний кадастр складається з метою систематизації даних державного обліку вод та визначення наявних для використання водних ресурсів.

Державний водний кадастр ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Державний водний кадастр включає геопросторові дані, метадані та сервіси, оприлюднення, інша діяльність з якими та доступ до яких здійснюються у мережі Інтернет згідно із Законом України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних".

{Статтю 28 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 554-IX від 13.04.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Глава 7. ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 29. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів передбачають:

1) видачу дозволів на спеціальне водокористування;

2) встановлення ставок зборів за спеціальне водокористування;

{Пункт 3 статті 29 виключено на підставі Закону № 1990-III від 21.09.2000}

4) надання водокористувачам податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідхідних, безвідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води;

5) відшкодування у встановленому порядку збитків, заподіяних водним об'єктам у разі порушення вимог законодавства.

{Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 30. Збори за спеціальне водокористування

Збори за спеціальне водокористування справляються з метою стимулювання раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів і включають рентну плату за спеціальне використання води та екологічний податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, які встановлюються Податковим кодексом України.

{Стаття 30 в редакції Закону № 1990-III від 21.09.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-IV від 25.03.2005; в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 31 виключено на підставі Закону № 1990-III від 21.09.2000}

{Статтю 32 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Глава 8. НОРМУВАННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

{Назва глави 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 33. Завдання нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється з метою забезпечення екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки вод шляхом встановлення вимог до об’єктів, що підлягають нормуванню.

{Стаття 33 в редакції Закону № 124-IX від 20.09.2019}

{Статтю 34 виключено на підставі Закону № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 35. Нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

У галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів встановлюються такі нормативи:

1) нормативи екологічної безпеки водокористування;

2) екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод;

3) нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин;

4) галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;

5) технологічні нормативи використання води.

Законодавством України можуть бути встановлені й інші нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Стаття 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 36. Нормативи екологічної безпеки водокористування

Для оцінки можливостей використання води з водних об'єктів для потреб населення та галузей економіки встановлюються нормативи, які забезпечують безпечні умови водокористування, а саме:

гранично допустимі концентрації речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення;

гранично допустимі концентрації речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для потреб рибного господарства;

допустимі концентрації радіоактивних речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення.

У разі необхідності для вод водних об'єктів, які використовуються для лікувальних, курортних, оздоровчих, рекреаційних та інших цілей, можуть встановлюватись більш суворі нормативи екологічної безпеки водокористування.

Нормативи екологічної безпеки водокористування розробляються і затверджуються:

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я - для водних об'єктів, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення;

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в галузях рибного господарства, - для водних об'єктів, вода яких використовується для потреб рибного господарства.

Нормативи екологічної безпеки водокористування вводяться в дію за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 37. Екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод

Для оцінки екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод та хімічного стану масиву підземних вод та визначення комплексу водоохоронних заходів встановлюється екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод, що містить науково обґрунтовані значення концентрацій забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні).

Екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод розробляється і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 37 в редакції Закону № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 38. Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин

Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин встановлюються з метою поетапного досягнення екологічного нормативу якості води.

Порядок розробки нормативів гранично допустимого скидання та перелік забруднюючих речовин, що нормуються, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017}

Стаття 39. Галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди

Для оцінки екологічної безпеки виробництва встановлюються галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на

очисні споруди, тобто нормативи гранично допустимих концентрацій речовин у стічних водах, що утворюються в процесі виробництва одного виду продукції при використанні однієї і тієї ж сировини.

Галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди, розробляються та затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно з № 1990-III від 21.09.2000}

Стаття 40. Технологічні нормативи використання води

Для оцінки та забезпечення раціонального використання води у галузях економіки встановлюються технологічні нормативи використання води, а саме:

поточні технологічні нормативи використання води - для існуючого рівня технологій;

перспективні технологічні нормативи використання води - з урахуванням досягнень на рівні передових світових технологій.

Технологічні нормативи використання води розробляються та затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 41. Регулювання скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлено нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлено нормативи екологічної безпеки водокористування та нормативи гранично допустимого скидання, забороняється.

Скидання таких речовин у виняткових випадках може бути дозволено центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузях рибного господарства та рибної промисловості, за умови, що протягом встановленого ними періоду ці нормативи будуть розроблені та затверджені.

Замовниками на розробку нормативів екологічної безпеки водокористування та нормативів гранично допустимого скидання цих речовин є водокористувачі, які здійснюють їх скидання.

{Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Розділ III. ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Глава 9. ВОДОКОРИСТУВАЧІ. ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ

Стаття 42. Водокористувачі

Водокористувачами в Україні можуть бути підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Водокористувачі можуть бути первинними і вторинними.

Первинні водокористувачі - це ті, які мають власні водозабірні споруди і відповідне обладнання для забору води, а також отримують воду з каналів зрошувальних і осушувальних систем, водосховищ, ставків, водогосподарських систем, каналів та водогонів (водопроводів) міжбасейнового та внутрішньобасейнового перерозподілу водних ресурсів.

Забір та використання води первинними водокористувачами з каналів зрошувальних і осушувальних систем, водосховищ, ставків, водогосподарських систем, каналів та водогонів (водопроводів) міжбасейнового та внутрішньобасейнового перерозподілу водних ресурсів здійснюються на платній основі на підставі договору з підприємствами, установами та організаціями, що забезпечують перерозподіл (перекидання) водних ресурсів, у тому числі в маловодні регіони, та за наявності дозволу на спеціальне водокористування. Укладення договору є обов’язковим.

Перелік підприємств, установ та організацій, що забезпечують перерозподіл (перекидання) водних ресурсів, у тому числі у маловодні регіони, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Вторинні водокористувачі (абоненти) - це ті, які не мають власних водозабірних споруд, отримують воду з водозабірних споруд первинних водокористувачів та скидають стічні води у системи таких первинних водокористувачів на підставі договору про водопостачання (поставку води) та/або про водовідведення без отримання дозволу на спеціальне водокористування.

Вторинні водокористувачі здійснюють скидання стічних вод у водні об’єкти на підставі дозволів на спеціальне водокористування.

{Стаття 42 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 1830-VIII від 07.02.2017; в редакції Закону № 1726-IX від 08.09.2021 - вводиться в дію з 02.01.2022}

Стаття 43. Основні права водокористувачів

Водокористувачі мають право:

1) здійснювати загальне та спеціальне водокористування;

2) використовувати водні об'єкти на умовах оренди;

{Пункт 3 частини першої статті 43 виключено на підставі Закону № 1990-III від 21.09.2000}

4) вимагати від власника водного об'єкта або водопровідної системи підтримання належної якості води за умовами водокористування;

5) споруджувати гідротехнічні та інші водогосподарські об'єкти, здійснювати їх реконструкцію і ремонт;

6) передавати для використання воду іншим водокористувачам на визначених умовах;

7) здійснювати й інші функції щодо водокористування в порядку, встановленому законодавством.

Права водокористувачів охороняються законом.

Порушені права водокористувачів підлягають поновленню в порядку, встановленому законодавством.

{Стаття 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1990-III від 21.09.2000}

Стаття 44. Обов'язки водокористувачів

Водокористувачі зобов'язані:

1) економно використовувати водні ресурси, дбати про їх відтворення і поліпшення якості вод;

2) використовувати воду (водні об'єкти) відповідно до цілей та умов їх надання;

3) дотримувати встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів забору води, лімітів використання води та лімітів скидання забруднюючих речовин, а також санітарних та інших вимог щодо впорядкування своєї території;

4) використовувати ефективні сучасні технічні засоби і технології для утримання своєї території в належному стані, а також здійснювати заходи щодо запобігання забрудненню водних об'єктів стічними (дощовими, сніговими) водами, що відводяться з неї;

5) не допускати порушення прав, наданих іншим водокористувачам, а також заподіяння шкоди господарським об'єктам та об'єктам навколишнього природного середовища;

6) утримувати в належному стані зони санітарної охорони джерел питного та господарсько-побутового водопостачання, прибережні захисні смуги, смуги відведення, берегові смуги водних шляхів, очисні та інші водогосподарські споруди та технічні пристрої;

7) здійснювати засобами вимірювальної техніки, у тому числі автоматизованими, облік забору та використання вод, контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів у контрольних створах, а також подавати відповідним органам звіти в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законодавчими актами;

8) здійснювати погоджені у встановленому порядку технологічні, лісомеліоративні, агротехнічні, гідротехнічні, санітарні та інші заходи щодо охорони вод від вичерпання, поліпшення їх стану, а також припинення скидання забруднених стічних вод;

9) здійснювати спеціальне водокористування лише за наявності дозволу;

10) безперешкодно допускати на свої об'єкти державних інспекторів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, а також громадських інспекторів

з охорони довкілля, які здійснюють перевірку додержання вимог водного законодавства, і надавати їм безоплатно необхідну інформацію;

11) своєчасно сплачувати збори за спеціальне водокористування та інші збори відповідно до законодавства;

12) своєчасно інформувати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центри контролю та профілактики хвороб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування про виникнення аварійних забруднень;

13) здійснювати невідкладні роботи, пов'язані з ліквідацією наслідків аварій, які можуть спричинити погіршення якості води, та надавати необхідні технічні засоби для ліквідації аварій на об'єктах інших водокористувачів у порядку, встановленому законодавством;

14) виконувати інші обов'язки щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів згідно з законодавством.

{Стаття 44 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 45. Обмеження прав водокористувачів

У разі маловоддя, загрози виникнення епідемій та епізоотій, а також в інших передбачених законодавством випадках права водокористувачів можуть бути обмежені або змінені умови водокористування з метою забезпечення охорони здоров'я людей та в інших державних інтересах. При цьому пріоритетність надається використанню вод для питних і побутових потреб населення.

Права водокористувачів обмежуються також під час аварій або за умов, що можуть призвести чи призвели до забруднення вод, та при здійсненні невідкладних заходів щодо запобігання стихійному лиху, спричиненому шкідливою дією вод, і ліквідації його наслідків.

Права водокористувачів, які здійснюють спеціальне водокористування, можуть бути обмежені органом, який видав дозвіл на спеціальне водокористування чи надав водний об'єкт у користування або в оренду.

Права вторинних водокористувачів можуть бути обмежені первинними водокористувачами за погодженням з органом, який видав дозвіл на спеціальне водокористування чи надав водний об'єкт у користування.

Право загального водокористування може бути обмежено у порядку, визначеному статтею 47 цього Кодексу.

{Стаття 45 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1990-III від 21.09.2000}

Глава 10. ВИДИ І ПОРЯДОК ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Стаття 46. Види водокористування

Водокористування може бути двох видів - загальне та спеціальне.

{Стаття 46 в редакції Закону № 1990-III від 21.09.2000}

Стаття 47. Право загального водокористування

Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на прогулянкових суднах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав районні і міські ради за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, головного державного санітарного лікаря відповідної адміністративної території, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та інших державних органів встановлюють місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також за певних підстав визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території. Забороняється обмеження загального водокористування, у тому числі обмеження купання та плавання на прогулянкових суднах, любительського і спортивного рибальства, причалювання до берега у світлу пору доби у зв’язку з перебуванням земельних ділянок прибережних захисних смуг (пляжної зони) у користуванні юридичних або фізичних осіб, крім випадків, передбачених законом.

Місцеві ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

На водних об'єктах, наданих в оренду, загальне водокористування допускається на умовах, встановлених водокористувачем, за погодженням з органом, який надав водний об'єкт в оренду.

Водокористувач, який узяв водний об'єкт у користування на умовах оренди, зобов'язаний доводити до відома населення умови водокористування, а також про встановлені обмеження загального водокористування на водному об'єкті, наданому в оренду.

Якщо водокористувачем або відповідною радою не встановлено таких умов, загальне водокористування визнається дозволеним без обмежень.

{Стаття 47 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 5456-VI від 16.10.2012, № 233-IX від 29.10.2019, № 1054-IX від 03.12.2020, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 48. Спеціальне водокористування

Спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських (у тому числі для цілей аквакультури) та інших державних і громадських потреб.

Не належать до спеціального водокористування:

пропуск води через гідровузли (крім гідроенергетичних);

скид води з водних об’єктів відповідно до встановлених для них режимів роботи для підтримання екологічних витрат у річці та з метою запобігання виникненню гідродинамічних аварій;

подача (перекачування) води водокористувачам у маловодні регіони;

усунення шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення);

використання підземних вод для вилучення корисних компонентів;

вилучення води з надр разом з видобуванням корисних копалин;

виконання розчистки русел річок, каналів і дна водойм, будівельних, днопоглиблювальних і вибухових робіт;

видобування корисних копалин (крім підземних вод) і водних рослин;

прокладання трубопроводів і кабелів;

проведення бурових, геологорозвідувальних робіт;

використання поверхневих вод для судноплавства;

подача (перекачування) води каналами та водогонами зрошувальних і осушувальних систем, каналами та водогонами (водопроводами) міжбасейнового та внутрішньобасейнового перерозподілу водних ресурсів для потреб водокористувачів;

проведення робіт з експлуатаційного днопоглиблення;

забір та/або використання води в об’ємі до 5 кубічних метрів на добу, крім тієї, що використовується для виробництва (входить до складу) напоїв та фасованої питної води;

інші роботи, які виконуються без забору води та скидання зворотних вод.

{Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 5293-VI від 18.09.2012, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017, № 1054-IX від 03.12.2020, № 2079-IX від 17.02.2022}

Стаття 49. Право на здійснення спеціального водокористування

Спеціальне водокористування є платним та здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування.

Дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" в установленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Видача (переоформлення, видача дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється безоплатно.

Подання юридичною або фізичною особою, фізичною особою - підприємцем заяви про одержання (переоформлення, одержання дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування та відповідних документів, а також видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката, анулювання) їй цього дозволу здійснюються в паперовій або електронній формі.

Для одержання дозволу на спеціальне водокористування юридична або фізична особа, фізична особа - підприємець звертається до органів, зазначених у частині другій цієї статті, із заявою, до якої додаються:

обґрунтування потреби у воді з помісячним нормативним розрахунком водокористування і водовідведення;

опис та схема місць забору води та скиду зворотних вод;

нормативи гранично допустимого скидання (гдс) забруднюючих речовин у водні об’єкти із зворотними водами (з розрахунком на кожний випуск (скид) окремо);

затверджені індивідуальні технологічні нормативи використання питної води (для підприємств та організацій житлово-комунального господарства, суб’єктів господарювання, які надають послуги з централізованого водопостачання та/або водовідведення, житлово-експлуатаційних підприємств та організацій);

копія правовстановлюючих документів на водні об’єкти (для орендарів водних об’єктів).

Зазначений перелік документів є вичерпним.

Видача або надання відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування здійснюється протягом 30 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу.

Органи, зазначені у частині другій цієї статті, зобов’язані протягом п’яти робочих днів з дня надходження заяви на отримання дозволу на спеціальне водокористування надіслати копії відповідних документів:

у разі використання підземних вод - до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр;

у разі використання водних об’єктів, віднесених до категорії лікувальних, - до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, зобов’язані протягом 15 календарних днів з дня одержання копій документів надати безоплатно органу, що приймає рішення про видачу дозволу на спеціальне водокористування, висновки в електронній формі щодо можливості його видачі.

Обмін документами між органами виконавчої влади, зазначеними в цій статті, здійснюється в електронній формі у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Органи, зазначені в частині другій цієї статті, під час прийняття рішення про видачу дозволу на спеціальне водокористування або про відмову в його видачі враховують відповідні висновки центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

У разі ненадання протягом встановленого строку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, висновку щодо можливості видачі дозволу на спеціальне водокористування вважається, що відповідний центральний орган виконавчої влади не заперечує проти видачі такого дозволу.

Підставою для відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування є:

подання неповного пакета документів, необхідних для одержання дозволу, згідно з визначеним цією статтею переліком;

виявлення в документах, поданих суб’єктом господарювання або фізичною особою, недостовірних відомостей, невідповідності вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, довгостроковим прогнозам водогосподарських балансів;

негативний висновок центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, чи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, про можливість здійснення спеціального водокористування.

Підставою для переоформлення дозволу на спеціальне водокористування є зміна найменування або місцезнаходження юридичної особи чи зміна прізвища, імені, по батькові

або місця проживання фізичної особи, фізичної особи - підприємця, приватизація єдиного майнового комплексу державного або комунального підприємства без зміни характеристик спеціального водокористування, визначених у раніше виданому дозволі.

{Частина п’ятнадцята статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2468-IX від 28.07.2022}

Переоформлення дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за заявою, до якої додається дозвіл, що підлягає переоформленню.

Строк видачі переоформленого дозволу на спеціальне водокористування становить два робочі дні з дня одержання заяви про його переоформлення.

Підставою для видачі дубліката дозволу на спеціальне водокористування є його втрата або пошкодження.

Видача дубліката дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за заявою протягом двох робочих днів з дня одержання заяви про його видачу.

Дозвіл на спеціальне водокористування анулюється з підстав, визначених статтею 55 цього Кодексу.

У дозволі на спеціальне водокористування встановлюються ліміт забору води, ліміт використання води та ліміт скидання забруднюючих речовин. У разі настання маловоддя ці ліміти можуть бути зменшені органом, що видав дозвіл, без коригування дозволу на спеціальне водокористування.

Форма дозволу на спеціальне водокористування та заяви для його отримання, а також форма нормативного розрахунку водокористування і водовідведення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Видача дозволу на спеціальне водокористування суб’єкту господарювання, який приватизував єдиний майновий комплекс державного або комунального підприємства, здійснюється шляхом переоформлення раніше виданого дозволу на строк його дії.

{Статтю 49 доповнено частиною двадцять третьою згідно із Законом № 2468-IX від 28.07.2022}

{Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1472-VIII від 14.07.2016; в редакції Закону № 1830-VIII від 07.02.2017}

Стаття 50. Строки спеціального водокористування

Строки спеціального водокористування встановлюються органами, які видали дозвіл на спеціальне водокористування.

Спеціальне водокористування може бути короткостроковим (на три роки) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років).

У разі необхідності строк спеціального водокористування може бути продовжено на період, що не перевищує відповідно короткострокового або довгострокового водокористування.

Продовження строків спеціального водокористування за клопотанням заінтересованих водокористувачів здійснюється державними органами, що видали дозвіл на спеціальне водокористування.

{Стаття 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

Стаття 51. Користування водними об'єктами на умовах оренди

У користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, лікувальних, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт можуть надаватися водосховища (крім водосховищ комплексного призначення), ставки, озера та замкнені природні водойми.

Не підлягають передачі у користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб водні об'єкти, що:

використовуються для питних потреб;

розташовані в межах територій та об'єктів, що перебувають під охороною відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України".

Водні об’єкти надаються у користування за договором оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об’єктом у порядку, визначеному земельним законодавством України. Право оренди земельної ділянки під водним об’єктом поширюється на такий водний об’єкт.

Водні об'єкти надаються у користування на умовах оренди органами, що здійснюють розпорядження земельними ділянками під водою (водним простором) згідно з повноваженнями, визначеними Земельним кодексом України, відповідно до договору оренди, погодженого з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері водного господарства.

Надання водних об'єктів у користування на умовах оренди здійснюється за наявності паспорта водного об'єкта. Порядок розроблення та форма паспорта затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Водні об'єкти надаються в користування на умовах оренди без обмеження права загального водокористування, крім випадків, визначених законом.

Орендарі водного об'єкта зобов'язані передбачити місця для безоплатного забезпечення права громадян на загальне водокористування (купання, плавання на прогулянкових суднах, любительське і спортивне рибальство тощо).

При визначенні таких місць перевага надається традиційно розташованим місцям масового відпочинку.

У межах населених пунктів забороняється обмеження будь-яких видів загального водокористування, крім випадків, визначених законом.

Заборона загального водокористування водними об'єктами, наданими в користування на умовах оренди, та їх нецільове використання є підставою для розірвання договору оренди.

Типовий договір оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об’єктом затверджується Кабінетом Міністрів України.

Умови використання водних об’єктів, розмір орендної плати та строк дії договору оренди визначаються у договорі оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об’єктом.

Методика визначення розміру плати за надані в оренду водні об'єкти затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

За користування водним об’єктом орендар зобов’язаний сплачувати орендну плату за водний об’єкт та орендну плату за земельну ділянку під таким водним об’єктом.

У договорі оренди водного об'єкта визначаються зобов'язання щодо здійснення заходів з охорони та поліпшення екологічного стану водного об'єкта, експлуатації водосховищ та ставків відповідно до встановлених для них центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері водного господарства, режимів роботи, а також необхідність оформлення права користування гідротехнічними спорудами.

Передача орендарем права на оренду водного об'єкта іншим суб'єктам господарювання забороняється.

Орендарі, яким водний об’єкт надано в користування на умовах оренди, зобов’язані надавати іншим водокористувачам можливість здійснювати спеціальне водокористування в порядку, встановленому цим Кодексом, крім випадків, якщо таке спеціальне водокористування унеможливлює використання орендарем водного об’єкта для потреб, визначених у договорі оренди. Водокористувачі, яким видано дозвіл на спеціальне водокористування, мають право скидати зворотні води в орендовані водні об’єкти за умови, що при цьому не перевищуються нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин.

Користування водними об'єктами, наданими в оренду, здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу, Земельного кодексу України та інших законодавчих актів України.

Надання частин рибогосподарських водних об'єктів, рибогосподарських технологічних водойм, акваторій (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України в користування для цілей аквакультури регулюються Законом України "Про аквакультуру".

{Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1990-III від 21.09.2000, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 5293-VI від 18.09.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 963-IX від 04.11.2020, № 1054-IX від 03.12.2020}

{Статтю 52 виключено на підставі Закону № 1990-III від 21.09.2000}

Стаття 53. Користування водними об'єктами для потреб повітряного транспорту

Користування водними об'єктами для потреб повітряного транспорту здійснюється безкоштовно та без надання відповідного дозволу. У разі необхідності воно може бути частково або повністю заборонено Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за поданням відповідних органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, згідно з законодавством.

{Стаття 53 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 54. Часткова або повна заборона користування водними об'єктами

Користування водними об'єктами, які мають особливе державне значення, наукову або культурну цінність, а також тими, що входять до складу систем оборотного водопостачання теплових та атомних електростанцій, може бути частково чи повністю заборонено в порядку, встановленому законодавством.

Лісосплав на водних об'єктах забороняється.

Користування водними об’єктами у зоні відчуження та зоні безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, здійснюється з урахуванням обмежень, встановлених Законом України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи".

{Стаття 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

Стаття 55. Підстави для припинення права спеціального водокористування

Припинення права спеціального водокористування здійснюється шляхом анулювання дозволу на спеціальне водокористування.

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, анулює його у разі:

звернення водокористувача із заявою про анулювання дозволу на спеціальне водокористування;

визнання водного об’єкта таким, що має особливе державне значення, наукову, культурну чи лікувальну цінність;

припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення, ліквідація) або припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, смерті фізичної особи, яка одержала дозвіл.

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, звертається до адміністративного суду з позовом про застосування заходу реагування у виді анулювання дозволу з підстав:

встановлення факту подання в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації;

передачі водогосподарських споруд іншим водокористувачам;

виникнення необхідності першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення;

систематичної, протягом двох і більше податкових (звітних) періодів, несплати збору за спеціальне водокористування в установлені законом строки;

порушення умов спеціального водокористування та охорони вод, стосовно яких центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, раніше було видано припис про їх усунення із наданням достатнього часу для їх усунення.

Рішення органу, що видав дозвіл, про анулювання дозволу на спеціальне водокористування видається юридичній або фізичній особі протягом п'яти робочих днів з дня його прийняття. У такому разі дія дозволу припиняється через 30 днів з дня прийняття рішення про його анулювання.

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1990-III від 21.09.2000; в редакції Закону № 1830-VIII від 07.02.2017}

{Статтю 56 виключено на підставі Закону № 1830-VIII від 07.02.2017}

Стаття 57. Відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування

Водокористувачам відшкодовуються збитки, завдані припиненням права або зміною умов спеціального водокористування, за винятком випадків, коли таке припинення (зміна умов) було здійснено з вини самого водокористувача чи за його клопотанням.

Порядок відшкодування таких збитків водокористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 11. СПЕЦІАЛЬНЕ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ПИТНИХ І ГОСПОДАРСЬКО-ПОБУТОВИХ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ

Стаття 58. Вимоги до якості вод, що використовуються для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення

Для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення використовуються води, якісні характеристики яких відповідають встановленим нормативам екологічної безпеки водокористування і санітарним нормам.

Водокористувачі мають право вимагати від власника вод (водопостачальника) відомості про якість питної води.

У разі невідповідності якісних характеристик цих вод встановленим нормативам екологічної безпеки водокористування і санітарним нормам їх використання припиняється за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

{Стаття 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 124-IX від 20.09.2019, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 59. Централізоване водопостачання населення

Під час здійснення спеціального водокористування для задоволення питних і побутових потреб населення в порядку централізованого водопостачання підприємства, установи та організації, у віданні яких перебувають питні та господарсько-побутові водопроводи, здійснюють забір води безпосередньо з водних об'єктів відповідно до затверджених у встановленому порядку проектів водозабірних споруд, нормативів якості води і дозволів на спеціальне водокористування.

Ці підприємства, установи та організації зобов'язані здійснювати постійне спостереження за якістю води у водних об'єктах, підтримувати в належному стані зону санітарної охорони водозабору та повідомляти центри контролю та профілактики хвороб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, і місцеві ради про відхилення від встановлених нормативів якості води.

На централізованих водозаборах підземних вод в межах їх родовищ та на прилеглих територіях водокористувачі повинні облаштовувати локальну мережу спостережувальних свердловин.

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 124-IX від 20.09.2019, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 60. Нецентралізоване водопостачання населення

Під час використання води для питних і господарсько-побутових потреб населення в порядку нецентралізованого водопостачання юридичні і фізичні особи здійснюють її забір безпосередньо з поверхневих або підземних водних об'єктів у порядку загального і спеціального водокористування.

Періодичний контроль за якістю води, що використовується для нецентралізованого водопостачання населення, здійснюється підприємствами, установами, організаціями, акредитованими Національним агентством з акредитації України (органами з оцінки відповідності), за рахунок водокористувачів.

{Стаття 60 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 61. Використання підземних вод питної якості

Підземні води питної якості повинні використовуватися у першу чергу для задоволення потреб питного і господарсько-побутового водопостачання населення, а також харчової промисловості та тваринництва.

Глава 12. СПЕЦІАЛЬНЕ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТА КОРИСТУВАННЯ ВОДНИМИ ОБ'ЄКТАМИ ДЛЯ ЛІКУВАЛЬНИХ, КУРОРТНИХ І ОЗДОРОВЧИХ ЦІЛЕЙ

Стаття 62. Віднесення водних об'єктів до категорії лікувальних

Водні об'єкти, що мають природні лікувальні властивості, належать до категорії лікувальних, якщо їх включено до спеціального переліку.

Перелік водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, із зазначенням запасів вод та їх лікувальних властивостей, а також інших сприятливих для лікування і профілактики умов, затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку водного господарства.

{Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 63. Користування водними об'єктами, що віднесені до категорії лікувальних

Водні об'єкти, віднесені у встановленому порядку до категорії лікувальних, використовуються виключно у лікувальних і оздоровчих цілях.

Стаття 64. Порядок користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях

Користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях здійснюється в порядку загального та спеціального водокористування.

Місця користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях встановлюються відповідними радами у порядку, встановленому законодавством.

Користування водними об'єктами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях у порядку загального водокористування може бути заборонено або обмежено відповідно до статті 45 цього Кодексу.

Глава 13. ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТА КОРИСТУВАННЯ ВОДНИМИ ОБ'ЄКТАМИ ДЛЯ ПОТРЕБ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

Стаття 65. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб сільського і лісового господарства

Користування водами для потреб сільського і лісового господарства здійснюється у порядку як загального, так і спеціального водокористування.

Під час зрошення земель сільськогосподарського призначення водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо попередження підтоплення, заболочення, засолення та забруднення цих земель. Якість води, що використовується для зрошення земель сільськогосподарського призначення, повинна відповідати встановленим нормативам.

Зрошення сільськогосподарських угідь стічними водами може бути дозволено обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центрами контролю та профілактики хвороб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини.

Зрошення сільськогосподарських угідь та скидання дренажних вод у водні об'єкти здійснюються на підставі дозволу на спеціальне водокористування, який видається власнику зрошуваних угідь у встановленому цим Кодексом порядку.

Під час осушення земель сільськогосподарського призначення повинні здійснюватися заходи щодо запобігання деградації та вітровій ерозії цих земель, а також погіршення стану водних об'єктів.

Положення, передбачені цією статтею, поширюються також на зрошувані та осушувані землі лісового фонду.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 66. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для промислових і гідроенергетичних потреб

Під час користування водними об'єктами для промислових потреб водокористувачі зобов'язані дотримувати встановлених умов спеціального водокористування, екологічних вимог, а також вживати заходів щодо зменшення витрат води (особливо питної) та припинення скидання забруднених зворотних вод шляхом удосконалення виробничих технологій, схем водопостачання та очищення стічних вод.

Ліміти споживання питної води для промислових потреб з комунальних і відомчих господарсько-питних водопроводів встановлюються місцевими радами за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

У разі стихійного лиха, аварій, інших екстремальних ситуацій, а також перевитрати водокористувачем встановленого ліміту споживання води місцеві ради мають право зменшувати або забороняти споживання питної води для промислових потреб з комунальних водопроводів і тимчасово обмежувати споживання її з відомчих господарсько-питних водопроводів в інтересах першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення.

Гідроенергетичні підприємства зобов’язані дотримуватися режимів накопичення та спрацювання запасів води, режимів коливань рівня у верхньому і нижньому б’єфах та пропускання води через гідровузли з урахуванням підтримання рівня води, необхідного для збереження гарантованих габаритів суднового ходу, безперебійного судноплавства та пропуску суден через судноплавні шлюзи, а також пропуску риби до місць нересту відповідно до проектів рибопропускних споруд згідно із встановленими відповідно до законодавства режимами роботи штучних водних об’єктів і водогосподарських систем з

урахуванням прогнозу водності, екологічних вимог та інтересів всіх водокористувачів. Гідроенергетичні підприємства, що експлуатують гідровузли, зобов’язані завчасно інформувати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері внутрішнього водного транспорту, про прогнозовану тимчасову неможливість забезпечення необхідного рівня води.

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 67. Особливості користування водними об’єктами для потреб морського і внутрішнього водного транспорту, малих суден

Річки, озера, водосховища, канали, інші водойми, акваторії морських портів, а також внутрішні морські води і територіальне море є водними шляхами загального користування, крім випадків, якщо відповідно до законодавства їх використання з цією метою повністю або частково заборонено.

Перелік внутрішніх морських вод і внутрішніх водних шляхів, віднесених до категорії судноплавних, затверджується Кабінетом Міністрів України. Класифікацію морських і внутрішніх водних шляхів здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

Скидання з суден нафти, нафтовмісних сумішей, шкідливих рідких речовин, вантажних та експлуатаційних відходів і сміття (крім харчових відходів) у виключній (морській) економічній зоні України, територіальному морі, на інших водних шляхах загального користування забороняється. Скидання чистого водяного баласту з суден здійснюється відповідно до міжнародних договорів України та правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення. Скидання чистого водяного баласту на внутрішніх водних шляхах забороняється.

Скидання з суден харчових відходів здійснюється з дотриманням вимог Міжнародної конвенції по запобіганню забрудненню з суден 1973 року, зміненої Протоколом 1978 року до неї.

Скидання з суден стічних вод дозволяється у територіальному морі, внутрішніх морських водах, на інших водних шляхах загального користування, в акваторіях морських портів без обмежень на ходу і під час стоянки суден, за умови їх оброблення та знезараження в суднових установках відповідно до вимог Міжнародної конвенції по запобіганню забрудненню з суден 1973 року, зміненої Протоколом 1978 року до неї, або відповідно до технічних вимог до суден внутрішнього плавання, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту.

У територіальному морі, внутрішніх морських водах, на інших водних шляхах загального користування, в акваторіях морських портів дозволяється скидання з суден ізольованого баласту, якщо він прийнятий на судно в межах вод басейнів Чорного та Азовського морів або якщо цей водяний баласт замінено під час прямування судном настільки далеко від найближчого берега, наскільки це можливо, але на відстані не менше 50 морських миль від найближчого берега та в місцях із глибиною не менше 200 метрів, або якщо цей водяний баласт знешкоджений (знезаражений) у судновій системі поводження з

баластними водами, що відповідає вимогам міжнародних конвенцій у сфері торговельного мореплавства.

У цій статті терміни "ізольований баласт", "нафта", "нафтовмісна суміш", "сміття", "стічні води", "чистий баласт", "шкідлива рідка речовина" вживаються у значеннях, наведених у Міжнародній конвенції по запобіганню забрудненню з суден 1973 року, зміненої Протоколом 1978 року до неї. Під судновими харчовими відходами для цілей цієї статті розуміються продукти харчування, що повністю або частково втратили свої початкові споживчі властивості у процесах їх зберігання, переробки і споживання на борту судна.

Судна та плавучі споруди з метою запобігання забрудненню водних шляхів загального користування оснащуються обладнанням для накопичення та/або утилізації забруднюючих речовин відповідно до вимог Міжнародної конвенції по запобіганню забрудненню з суден 1973 року, зміненої Протоколом 1978 року до неї, або відповідно до технічних вимог до суден внутрішнього плавання, що мають відповідати законодавству Європейського Союзу.

Користування водними об’єктами для плавання на малих, спортивних суднах і водних мотоциклах, використання засобів для розваг на воді дозволяється з дотриманням правил плавання у районах інтенсивного судноплавства на морських водних шляхах і правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, та місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, що затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах морського та внутрішнього водного транспорту.

Зведення на малих річках мостів, мостових переходів, інших споруд, прокладання інженерних комунікацій, що створюють перешкоду для проходу малих суден, забороняється. Підмостовий габарит судноплавного прогону таких мостів, переходів, споруд має становити не менше 1,5 метра від розрахункового високого судноплавного рівня води, а його ширина - не менше 3 метрів. Забороняється також прокладання на малих річках підводних комунікацій (переходів), що створюють перешкоду для проходу малих суден з максимальною осадкою до 1,5 метра від проектного рівня води.

{Стаття 67 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 124-IX від 20.09.2019; в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 68. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб рибного і мисливського господарства

На водних об'єктах (їх частинах), які використовуються для промислового добування риби та іншого водного промислу або мають значення для відтворення їх запасів, права водокористувачів можуть бути обмежені в інтересах рибного господарства та водного промислу.

Перелік промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) визначається Кабінетом Міністрів України.

Водокористувачі, яким надано в користування рибогосподарські водні об'єкти (їх частини), зобов'язані здійснювати заходи, що забезпечують поліпшення екологічного стану водних об'єктів і умов відтворення рибних запасів, а також утримувати в належному санітарному стані прибережні захисні смуги в місцях вилову риби.

{Частину четверту статті 68 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Інші питання користування водами для потреб рибного і мисливського господарства регулюються Законом України "Про тваринний світ", іншими актами законодавства.

{Стаття 68 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 69. Особливості користування водними об'єктами для протипожежних потреб

Забір води для протипожежних потреб здійснюється з будь-яких водних об'єктів без дозволу на спеціальне водокористування в кількості, необхідній для ліквідації пожежі.

Використовувати воду в будь-яких інших цілях з водних об'єктів, спеціально призначених для протипожежних потреб, забороняється.

Нагляд за дотриманням порядку користування водними об'єктами для протипожежних потреб здійснюють місцеві ради та органи протипожежної безпеки.

Глава 14. УМОВИ СКИДАННЯ ЗВОРОТНИХ ВОД У ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

Стаття 70. Умови скидання стічних вод у водні об'єкти

Скидання стічних вод у водні об'єкти допускається лише за умови наявності нормативів гранично допустимих концентрацій та встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин.

Водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо запобігання скиданню стічних вод чи його припинення, якщо вони:

1) можуть бути використані у системах оборотного, повторного і послідовного водопостачання;

2) містять цінні відходи, що можуть бути вилучені;

3) містять промислову сировину, реагенти, напівпродукти та кінцеві продукти підприємств у кількості, що перевищує встановлені нормативи технологічних відходів;

4) містять речовини, щодо яких не встановлено гранично допустимі концентрації;

5) перевищують гранично допустимі скиди токсичних речовин та містять збудників інфекційних захворювань;

6) за обсягом скидання забруднюючих речовин перевищують гранично допустимі нормативи;

7) призводять до підвищення температури води водного об'єкта більш ніж на 3 градуси за Цельсієм порівняно з її природною температурою в літній період;

8) є кубовими залишками, шламами, що утворюються в результаті їх очищення і знезараження.

Скидати стічні води, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), забороняється.

{Стаття 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1990-III від 21.09.2000}

Стаття 71. Обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення скидання стічних вод у водні об'єкти

У разі перевищення встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин скидання стічних вод у поверхневі водні об'єкти може бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) чи припинено в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 72. Умови скидання шахтних, кар'єрних і рудникових вод у водні об'єкти та повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів

Підприємства, установи і організації, які відкачують шахтні, кар'єрні та рудникові води для запобігання затоплення шахт, кар'єрів та рудників під час видобування корисних копалин, зобов'язані впроваджувати ефективні технології, що забезпечують зниження рівня їх мінералізації перед скиданням у водні об'єкти, а підприємства, установи та організації, що добувають нафту і газ, повертають супутньо-пластові води нафтогазових родовищ до підземних горизонтів.

Умови скидання цих вод у водні об'єкти та повернення до підземних горизонтів супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ встановлюються обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 72 в редакції Закону № 1990-III від 21.09.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 73. Умови скидання дренажних вод у водні об'єкти

Підприємства, установи і організації, які експлуатують дренажні системи для ліквідації підтоплення, заболочення чи вторинного засолення зрошуваних земель, зобов'язані впроваджувати ефективні технології для зниження рівня природного і техногенного забруднення дренажних вод перед скиданням їх у водні об'єкти.

Умови скидання цих вод у водні об'єкти встановлюються обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 74. Накопичувачі промислових забруднених стічних вод та технологічні водойми

Підприємства, установи і організації, що мають накопичувачі промислових забруднених стічних чи шахтних, кар'єрних, рудникових вод, зобов'язані впроваджувати

ефективні технології для їх знешкодження і утилізації та здійснювати рекультивацію земель, зайнятих цими накопичувачами.

Скидання цих вод у поверхневі водні об'єкти здійснюється згідно з індивідуальним регламентом, погодженим з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

Використання технологічних водойм (ставки-охолоджувачі теплових і атомних станцій, рибницькі ставки, ставки-відстійники та інші) повинно проводитись відповідно до норм і правил експлуатації, визначених у технічних проектах, затверджених у встановленому законодавством порядку.

{Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5293-VI від 18.09.2012, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 75. Порядок захоронення забруднюючих речовин, відходів виробництва, стічних вод у глибокі підземні водоносні горизонти та повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів

Створення полігонів для захоронення у глибокі підземні водоносні горизонти, що не містять прісних вод, забруднюючих рідинних речовин, відходів виробництва та стічних вод, включаючи мінералізовані шахтні та термальні води, що утворюються на основі природних вод і не піддаються очищенню існуючими методами, допускається у виняткових випадках після проведення спеціальних досліджень з дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за проектами, погодженими із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, та відповідною місцевою радою.

Повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів здійснюється за технологічними проектами, погодженими з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 75 в редакції Закону № 1990-III від 21.09.2000; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Глава 15. ЕКСПЛУАТАЦІЯ ВОДОГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

{Статтю 76 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 77. Експлуатація штучних водних об’єктів і водогосподарських систем

Режим роботи штучного водного об’єкта, водогосподарської системи встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, з урахуванням прогнозу водності, екологічних вимог та інтересів всіх водокористувачів.

Розроблення режимів роботи водосховищ та водогосподарських систем здійснюється з урахуванням правил експлуатації, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, для кожного

водосховища та водогосподарської системи окремо. Правила експлуатації для каскаду водосховищ комплексного призначення і порядок встановлення режимів роботи штучних водних об’єктів та водогосподарських систем затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в паливно-енергетичному комплексі, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері рибного господарства, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

{Стаття 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 78. Обов’язки водокористувачів, які експлуатують споруди штучних водних об’єктів і водогосподарських систем

Водокористувачі, які експлуатують споруди штучних водних об’єктів і водогосподарських систем, зобов’язані дотримуватися встановлених режимів їх роботи. Замовником розроблення правил експлуатації водосховищ або водогосподарських систем є балансоутримувачі відповідних гідротехнічних споруд.

{Стаття 78 в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Глава 16. КОРИСТУВАННЯ РІЧКАМИ

Стаття 79. Класифікація річок України

Залежно від водозбірної площі басейну річки поділяються на великі, середні та малі.

До великих належать річки, які розташовані у кількох географічних зонах і мають площу водозбору понад 50 тис. квадратних кілометрів.

До середніх належать річки, які мають площу водозбору від 2 до 50 тис. квадратних кілометрів.

До малих належать річки з площею водозбору до 2 тис. квадратних кілометрів.

Переліки великих і середніх річок із зазначенням інформації щодо площі їх водозабору складаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, і розміщуються на його офіційному веб-сайті.

Для визначення масивів поверхневих та підземних вод річки України поділяються за типами згідно з методикою визначення масивів поверхневих та підземних вод.

Визначена у цій статті класифікація річок України не застосовується для визначення масивів поверхневих та підземних вод.

{Стаття 79 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 80. Особливості користування малими річками

З метою охорони водності малих річок забороняється:

1) змінювати рельєф басейну річки;

2) руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водотоки;

3) випрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекривати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків;

4) зменшувати природний рослинний покрив і лісистість басейну річки;

5) розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації;

6) проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок;

7) надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва та городництва;

8) здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній.

Водокористувачі та землекористувачі, землі яких знаходяться в басейні річок, забезпечують здійснення комплексних заходів щодо збереження водності річок та охорони їх від забруднення і засмічення.

Стаття 81. Комплекс заходів щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення

До комплексу заходів щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення належить:

1) дотримання обмежень у використанні земель в межах водоохоронних зон, прибережних захисних смуг, пляжних зон;

2) створення спеціалізованих служб по догляду за річками, прибережними захисними смугами, гідротехнічними спорудами та підтриманню їх у належному стані;

3) впровадження грунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території водозбору;

4) здійснення агротехнічних, агролісомеліоративних та гідротехнічних протиерозійних заходів, а також створення для організованого відводу поверхневого стоку відповідних споруд (водостоки, перепуски, акведуки тощо) під час будівництва і експлуатації шляхів, залізниць та інших інженерних комунікацій;

4[1]) запобігання евтрофікації та забрудненню водних об’єктів нітратами;

5) впровадження водозберігаючих технологій, а також здійснення передбачених цим Кодексом водоохоронних заходів на підприємствах, в установах і організаціях, розташованих у басейні річки;

6) створення гідрологічних пам'яток природи.

З метою оцінки екологічного стану басейну річки та розробки заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів складається її паспорт у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 81 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1641-VIII від 04.10.2016, № 711-IX від 17.06.2020}

Стаття 82. Регулювання стоку річок, створення штучних водойм

З метою збереження екологічного та хімічного стану річок забороняється споруджувати в їх басейні водосховища і ставки загальним обсягом, що перевищує обсяг стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, який спостерігається один раз у двадцять років.

Створення на річках та у їх басейнах штучних водойм та водопідпірних споруд, що впливають на природний стік поверхневих і стан підземних вод, допускається лише з дозволу місцевих рад за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Стаття 82 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016}

Глава 17. ПРИКОРДОННІ ВОДИ. ВОДНІ ОБ'ЄКТИ, ЩО ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Стаття 83. Користування прикордонними водами

Користування прикордонними водами здійснюється в порядку, що визначається законодавством України та міждержавними договорами.

Стаття 84. Користування водами, що зазнали радіоактивного забруднення

Користування водами, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюється відповідно до Закону України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" та інших актів законодавства України.

Розділ IV. ОХОРОНА ВОД

Глава 18. КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ ВОДНОГО ФОНДУ. ВОДООХОРОННІ ЗОНИ ТА ЗОНИ САНІТАРНОЇ ОХОРОНИ

Стаття 85. Користування землями водного фонду

Порядок надання земель водного фонду в користування та припинення права користування ними встановлюється земельним законодавством.

У постійне користування землі водного фонду надаються військовим частинам Державної прикордонної служби України з метою забезпечення національної безпеки і оборони для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, водогосподарським спеціалізованим організаціям, іншим підприємствам, установам і організаціям, в яких створено спеціалізовані служби по догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами та підтриманню їх у належному стані.

У користування на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення та берегових смуг водних шляхів можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт.

Користування цими ділянками у зазначених цілях здійснюється з урахуванням вимог щодо охорони річок і водойм від забруднення, засмічення та замулення, а також з додержанням правил архітектури планування приміських зон та санітарних вимог у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 85 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 232-IX від 29.10.2019}

Стаття 86. Проведення робіт на землях водного фонду

На землях водного фонду можуть проводитися роботи, пов’язані з будівництвом гідротехнічних, лінійних та гідрометричних споруд, інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, поглибленням дна для забезпечення судноплавства, у тому числі експлуатаційне днопоглиблення (роботи, що проводяться з метою підтримання заданих навігаційних габаритів морських і внутрішніх водних шляхів, акваторій морських портів), видобуванням корисних копалин (крім піску, гальки і гравію в руслах малих та гірських річок), розчисткою русел річок, каналів і дна водойм, прокладанням кабелів, трубопроводів, інших комунікацій, а також бурові та геологорозвідувальні роботи.

Місця і порядок проведення зазначених робіт (крім експлуатаційного днопоглиблення) визначаються відповідно до проектів, що погоджуються з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (крім робіт на землях, зайнятих морями, а також робіт, пов’язаних з будівництвом, облаштуванням та утриманням інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій), та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Місця і порядок проведення експлуатаційного днопоглиблення визначаються відповідно до паспортів гідротехнічних споруд та/або плану шляхових робіт і не потребують отримання дозволу на проведення робіт на землях водного фонду.

{Стаття 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 232-IX від 29.10.2019, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 87. Водоохоронні зони

Для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколоводних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм встановлюються водоохоронні зони.

Водоохоронна зона є природоохоронною територією господарської діяльності, що регулюється.

На території водоохоронних зон забороняється:

1) використання стійких та сильнодіючих пестицидів;

2) влаштування кладовищ, скотомогильників, звалищ, полів фільтрації;

3) скидання неочищених стічних вод, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), а також у потічки.

В окремих випадках у водоохоронній зоні може бути дозволено добування піску і гравію за межами земель водного фонду на сухій частині заплави, у прируслах річок за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Зовнішні межі водоохоронних зон визначаються за спеціально розробленими проектами.

Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад зобов'язані доводити до відома населення, всіх заінтересованих організацій рішення щодо меж водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також водоохоронного режиму, який діє на цих територіях.

Контроль за створенням водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також за додержанням режиму використання їх територій здійснюється органами, що здійснюють державний контроль за використанням та охороною земель, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

{Стаття 87 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 88. Прибережні захисні смуги

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 гектарів - 25 метрів;

для середніх річок, водосховищ на них та ставків площею більше 3 гектарів - 50 метрів;

для великих річок, водосховищ на них та озер - 100 метрів.

Якщо крутизна схилів перевищує три градуси, мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

Прибережні захисні смуги встановлюються на земельних ділянках всіх категорій земель, крім земель морського і внутрішнього водного транспорту.

Землі прибережних захисних смуг перебувають у державній та комунальній власності та можуть надаватися в користування лише для цілей, визначених цим Кодексом.

У межах існуючих населених пунктів прибережна захисна смуга встановлюється з урахуванням містобудівної документації.

Прибережні захисні смуги в межах населених пунктів встановлюються згідно з комплексними планами просторового розвитку територій територіальних громад, генеральними планами населених пунктів, а в разі їх відсутності або якщо зазначеною містобудівною документацією межі таких смуг не встановлені, вони визначаються шириною 100 метрів від урізу води морів, морських заток і лиманів, а для інших водних об’єктів - згідно з частиною другою цієї статті. Межі прибережних захисних смуг, пляжних зон зазначаються в документації із землеустрою, містобудівній документації та позначаються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування на місцевості інформаційними знаками. Відомості про межі прибережних захисних смуг, пляжних зон вносяться до Державного земельного кадастру як відомості про обмеження у використанні земель.

{Частину восьму статті 88 виключено на підставі Закону № 711-IX від 17.06.2020}

Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води.

У межах прибережної захисної смуги морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється пляжна зона, ширина якої визначається залежно від ландшафтно-формуючої діяльності моря, але не менше 100 метрів від урізу води, що включає:

території, розташовані між лінією максимального відпливу та лінією максимального напливу хвиль, зареєстрованих під час найсильніших штормів, а також територію берега, яка періодично затоплюється хвилями;

прибережні території - складені піском, гравієм, камінням, ракушняком, осадовими породами, що сформувалися в результаті діяльності моря, інших природних чи антропогенних факторів;

скелі, інші гірські утворення.

Пляжна зона не встановлюється у межах прибережної захисної смуги морів та навколо морських заток і лиманів на земельних ділянках, віднесених до земель морського транспорту, а також на земельних ділянках, на яких розташовані військові та інші оборонні об'єкти, рибогосподарські підприємства.

Користування пляжною зоною у межах прибережної захисної смуги морів та навколо морських заток і лиманів здійснюється з дотриманням вимог щодо охорони морського середовища, прибережної захисної смуги від забруднення та засмічення і вимог санітарного законодавства.

Громадянам забезпечується безперешкодний та безоплатний доступ до узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони, до берегів річок, водойм та островів для загального водокористування, крім земель охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон та зон особливого режиму використання земель, а також земельних ділянок, на яких розташовані:

гідротехнічні, гідрометричні та лінійні споруди;

об’єкти підвищеної небезпеки;

пансіонати, об’єкти реабілітації, спорту, санаторії та інші лікувально-оздоровчі заклади, дитячі оздоровчі табори, що мають відповідні передбачені законом документи на споруди та на провадження відповідної діяльності;

об’єкти природно-заповідного фонду, об’єкти культурної спадщини.

Обмеження доступу громадян у будь-який спосіб (у тому числі шляхом влаштування огорож або інших конструкцій) до узбережжя водних об’єктів на земельних ділянках прибережних захисних смуг, що перебувають у користуванні юридичних або фізичних осіб, а також справляння за нього плати є підставою для припинення права користування земельними ділянками прибережних захисних смуг за рішенням суду.

У разі надання права користування пляжною зоною користувачі зобов'язані забезпечити безперешкодний та безоплатний прохід вздовж берега моря, морської затоки чи лиману. Обмеження у будь-який спосіб проходу вздовж берега моря, морської затоки чи лиману в межах пляжної зони чи справляння за нього плати є підставою для припинення права користування пляжною зоною за рішенням суду.

У межах населених пунктів місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування виділяються та облаштовуються пляжні зони для безперешкодного та безоплатного користування.

На островах встановлюється режим обмеженої господарської діяльності, передбачений для прибережних захисних смуг.

Режим використання об'єктів і територій природно-заповідного фонду, розташованих у межах прибережної смуги морів та навколо морських заток і лиманів, регулюється Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

{Стаття 88 в редакції Закону № 2740-VI від 02.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 233-IX від 29.10.2019, № 711-IX від 17.06.2020, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 89. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах

Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

1) розорювання земель (крім підготовки грунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;

2) зберігання та застосування пестицидів і добрив;

3) влаштування літніх таборів для худоби;

4) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних, а також інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, майданчиків для занять спортом на відкритому повітрі, об'єктів фізичної культури і спорту, які не є об'єктами нерухомості), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;

{Пункт 4 частини другої статті 89 в редакції Закону № 3272-IX від 27.07.2023}

5) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки;

6) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо;

7) випалювання сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватись, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

У прибережних захисних смугах дозволяються реконструкція, реставрація та капітальний ремонт існуючих об'єктів.

{Стаття 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 232-IX від 29.10.2019, № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021, № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 90. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

Прибережна захисна смуга уздовж морів, морських заток і лиманів входить у зону санітарної охорони моря і може використовуватися лише для будівництва військових та інших оборонних об'єктів, об'єктів, що виробляють енергію за рахунок використання енергії вітру, сонця і хвиль, об'єктів постачання, розподілу, передачі (транспортування) енергії, а також санаторіїв, дитячих оздоровчих таборів та інших лікувально-оздоровчих закладів з обов'язковим централізованим водопостачанням і каналізацією, гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд.

У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

1) застосування стійких та сильнодіючих пестицидів;

2) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;

3) влаштування вигрібів для накопичення господарсько-побутових стічних вод обсягом більше 1 кубічного метра на добу;

4) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів;

5) випалювання сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

У межах пляжної зони прибережних захисних смуг забороняється будівництво будь-яких споруд, крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних, а також інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

{Стаття 90 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2740-VI від 02.12.2010, № 232-IX від 29.10.2019, № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

Стаття 91. Смуги відведення

Для потреб експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування магістральних, міжгосподарських та інших каналів на зрошувальних і осушувальних системах, гідротехнічних та гідрометричних споруд, а також водойм і гребель на річках встановлюються смуги відведення з особливим режимом користування.

Розміри смуг відведення та режим користування ними встановлюються за проектом, який розробляється і затверджується водокористувачами за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Земельні ділянки в межах смуг відведення надаються для створення водоохоронних лісонасаджень, берегоукріплювальних та протиерозійних гідротехнічних споруд, будівництва переправ, виробничих приміщень.

{Стаття 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2079-IX від 17.02.2022}

Стаття 92. Берегові смуги водних шляхів

На судноплавних водних шляхах за межами міських поселень для проведення робіт, пов'язаних з судноплавством, встановлюються берегові смуги.

Розмір берегової смуги водного шляху визначається шириною не менше 20 метрів від урізу води вглиб берега при середньо-багаторічному рівні води у межах природних ділянок річок і нормальному підпірному рівні у межах штучно створених водних шляхів. На березі, що має ухил більше 45 градусів, берегова смуга водного шляху визначається вглиб берега від його краю.

Порядок встановлення берегових смуг водних шляхів та користування ними визначається Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 93. Зони санітарної охорони

З метою охорони водних об'єктів у районах забору води для централізованого водопостачання населення, лікувальних і оздоровчих потреб встановлюються зони санітарної охорони, які поділяються на пояси особливого режиму.

Межі зон санітарної охорони водних об'єктів встановлюються місцевими радами на їх території за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

Режим зон санітарної охорони водних об'єктів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 93 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Глава 19. ВОДНІ ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Стаття 94. Охорона та користування водними об'єктами, віднесеними до природно-заповідного фонду

Водні об'єкти, віднесені у встановленому законодавством порядку до територій та об'єктів природно-заповідного фонду, охороняються та використовуються відповідно до вимог, встановлених Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

На водних об'єктах, віднесених до природно-заповідного фонду, забороняється здійснення будь-якої діяльності, що суперечить їх цільовому призначенню.

Глава 20. ОХОРОНА ВОД ВІД ЗАБРУДНЕННЯ, ЗАСМІЧЕННЯ І ВИЧЕРПАННЯ

Стаття 95. Охорона вод (водних об'єктів)

Усі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдавати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод.

Діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди водам (водним об'єктам), може бути припинена за рішенням суду.

{Стаття 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

Стаття 96. Умови розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод

Під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, а також під час впровадження нових технологічних процесів повинно забезпечуватися раціональне використання вод. При цьому передбачаються технології, які забезпечують охорону вод від забруднення, засмічення і вичерпання, попередження їх шкідливої дії, охорону земель від засолення, підтоплення або переосушення, а також сприяють збереженню природних умов і ландшафтів як безпосередньо в зоні їх розміщення, так і на водозбірній площі водних об'єктів.

Забороняється проектування і будівництво прямоточних систем водопостачання промислових підприємств, за винятком підприємств, які за технологією виробництва не можуть бути переведені на оборотне водопостачання.

Забороняється здійснення проектів господарської та іншої діяльності без оцінки їх впливу на стан вод.

Стаття 97. Умови розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан рибогосподарських водних об'єктів

Під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів на рибогосподарських водних об'єктах здійснюються заходи, що забезпечують охорону риб, інших водних тварин і рослин та їх відтворення.

До основних заходів для забезпечення охорони і відтворення рибних запасів, водних тварин і рослин належить обладнання рибозахисними пристроями водозабірних та інших споруд відповідно до затверджених проектів, будівництво риборозплідників, штучних нерестовищ, рибопропускних споруд, підготовка ложа водоймища тощо.

Стаття 98. Заборона введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що впливають на стан вод

Забороняється введення в дію:

1) нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, комунальних та інших об'єктів, не забезпечених пристроями і очисними спорудами необхідної потужності, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливій дії, та необхідною вимірювальною апаратурою, що здійснює облік об'ємів забору і скидання води;

2) зрошувальних і обводнювальних систем, водосховищ і каналів - до проведення передбачених проектами заходів, що запобігають затопленню, підтопленню, заболоченню, засоленню земель і ерозії грунтів, а також забрудненню поверхневих та підземних вод скиданням із зрошувальних систем;

3) осушувальних систем - до повної готовності водоприймачів та інших споруд відповідно до затверджених проектів;

4) водозабірних споруд - без рибозахисних пристроїв та облаштованих відповідно до затверджених проектів зон санітарної охорони водозаборів;

5) гідротехнічних споруд - до повної готовності пристроїв для пропускання паводкових вод і риби відповідно до затверджених проектів;

6) експлуатаційних свердловин на воду - без оснащення їх водорегулюючими та контрольно-вимірювальними пристроями.

Наповнення водоймища до здійснення передбачених проектами заходів щодо підготовки його ложа забороняється.

Стаття 99. Заборона скидання у водні об'єкти відходів і сміття

Забороняється скидання у водні об'єкти виробничих, побутових, радіоактивних та інших видів відходів і сміття.

Стаття 100. Охорона поверхні водозборів і льодового покриву водойм, водотоків, а також морів, їх заток та лиманів

Підприємствам, установам, організаціям і громадянам забороняється забруднювати, засмічувати поверхні водозборів, льодового покриву водойм, водотоків, а також морів, їх заток і лиманів виробничими, побутовими та іншими відходами, сміттям, нафтовими, хімічними та іншими забруднюючими речовинами.

Стаття 101. Охорона вод від забруднення і засмічення внаслідок втрат мастила, пального, хімічних, нафтових та інших забруднюючих речовин

Власники засобів водного транспорту, трубопроводів, плавучих та інших споруд на водних об'єктах, а також інші юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечувати охорону вод від забруднення і засмічення внаслідок втрат мастила, пального, хімічних, нафтових та інших забруднюючих речовин.

Стаття 102. Охорона внутрішніх морських вод та територіального моря

У внутрішні морські води і територіальне море забороняється скидання з суден, засобів для розваг на воді, стаціонарних та плавучих платформ, а також повітряних суден хімічних, радіоактивних та інших шкідливих речовин, радіоактивних або інших відходів, матеріалів, предметів та сміття, що можуть спричинити забруднення моря (крім скидання, що здійснюється відповідно до статті 67 цього Кодексу).

Охорона внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення здійснюється відповідно до цього Кодексу, міжнародних договорів України, а також правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення, що розробляються з урахуванням міжнародних договорів України і затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Текст статті 102 в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 103. Запобігання забрудненню вод добривами і хімічними засобами захисту рослин

З метою запобігання забрудненню вод сільськогосподарські, лісогосподарські підприємства, селянські (фермерські) господарства та громадяни зобов'язані дотримувати встановлених правил зберігання, транспортування та використання добрив, хімічних засобів захисту рослин та інших токсичних препаратів і речовин.

Стаття 104. Охорона водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних

Охорона водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, здійснюється в порядку, встановленому для санітарної охорони курортів.

З метою охорони водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, встановлюються округи санітарної охорони курортів з особливим режимом у порядку, передбаченому законодавством про охорону здоров'я.

Скидання будь-яких зворотних вод у водні об'єкти, що віднесені до категорії лікувальних, забороняється.

Стаття 105. Охорона підземних вод

Підприємства, установи і організації, діяльність яких може негативно впливати на стан підземних вод, особливо ті, які експлуатують накопичувачі промислових, побутових і сільськогосподарських стоків чи відходів, повинні здійснювати заходи щодо попередження забруднення підземних вод, а також обладнувати локальні мережі спостережувальних свердловин для контролю за якісним станом цих вод.

У разі розкриття водоносних горизонтів з підземною водою питної якості особи, які проводять бурові, гірничі та інші роботи, пов'язані з пошуками, розвідкою, експлуатацією родовищ корисних копалин, повинні повідомити про це у встановленому порядку обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, для вжиття заходів щодо охорони підземних вод від вичерпання і забруднення.

Всі свердловини на воду, не придатні для експлуатації, покинуті спостережні та пошукові свердловини на всі види корисних копалин, а також вертикальні й інші гірничо-пошукові та експлуатаційні гірничі виробки і покинуті криниці повинні бути затампоновані чи ліквідовані.

Ліквідацію пошукових виробок та ліквідаційний тампонаж пошукових свердловин будь-якого призначення здійснюють організації, які виконують пошукові роботи, а непридатних і покинутих експлуатаційних та спостережних свердловин і виробок - організації, на балансі яких вони знаходяться.

У разі неможливості встановити власника покинутих свердловин і виробок їх ліквідація здійснюється за рішенням місцевих рад центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр. Якщо експлуатація самовиливних свердловин є можливою, то вони оснащуються регулюючими пристроями.

У разі вичерпання запасів підземних вод, а також у разі забруднення підземних вод встановлюються причини, з яких це сталося, і за пропозиціями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, за рахунок винних осіб здійснюються заходи щодо їх відтворення.

{Стаття 105 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Стаття 106. Проведення спеціальних робіт по спорудженню експлуатаційних свердловин на воду

Спеціальні роботи по спорудженню експлуатаційних свердловин на воду здійснюються згідно з проектно-кошторисною документацією організаціями, які мають відповідні дозволи на виконання таких робіт.

{Частину другу статті 106 виключено на підставі Закону № 4220-VI від 22.12.2011}

Зазначена документація погоджується у порядку, встановленому Законом України "Про регулювання містобудівної діяльності".

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1193-VII від 09.04.2014}

Глава 21. ЗАПОБІГАННЯ ШКІДЛИВИМ ДІЯМ ВОД ТА АВАРІЯМ НА ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ І ЛІКВІДАЦІЯ ЇХ НАСЛІДКІВ

Стаття 107. Шкідлива дія вод і заходи щодо запобігання їй та усунення її наслідків

Шкідливою дією вод є:

1) наслідки повені, що призвели до затоплення і підтоплення земель та населених пунктів;

2) руйнування берегів, захисних дамб та інших споруд;

3) заболочення, підтоплення і засолення земель, спричинені підвищенням рівня грунтових вод внаслідок ненормованої подачі води під час зрошення, витікання води з водопровідно-каналізаційних систем та перекриття потоків підземних вод при розміщенні великих промислових та інших споруд;

4) осушення земель, зумовлене забором підземних вод в кількості, що перевищує встановлені обсяги відбору води;

5) забруднення (засолення) земель в районах видобування корисних копалин, а також після закінчення експлуатації родовищ та їх консервації;

6) ерозія грунтів, утворення ярів, зсувів і селей.

Під час проектування водогосподарських та інших об'єктів повинна враховуватися можлива шкідлива дія вод, а під час експлуатації цих об'єктів - вживатися заходи щодо її запобігання, а саме:

1) залуження та створення лісонасаджень на прибережних захисних смугах, схилах, балках та ярах;

2) будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд, земляних валів, водоскидів, захисних дамб, водосховищ-регуляторів;

3) спорудження дренажу;

4) укріплення берегів тощо.

Стаття 107^{1}. Плани управління ризиками затоплення

Плани управління ризиками затоплення розробляються для окремих територій у межах району річкового басейну, які мають високий ризик затоплення.

Плани управління ризиками затоплення розробляються та виконуються з метою зменшення потенційного негативного впливу затоплень на життєдіяльність людини, навколишнє природне середовище, культурну спадщину та господарську діяльність.

Плани управління ризиками затоплення затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Порядок розроблення плану управління ризиками затоплення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Методики розроблення карт загроз і ризиків затоплення та попередньої оцінки ризиків затоплення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності.

{Кодекс доповнено статтею 107^{1} згідно із Законом № 1641-VIII від 04.10.2016}

Стаття 108. Невідкладні заходи щодо запобігання стихійному лихові, спричиненому шкідливою дією вод, аваріям на водних об'єктах та ліквідації їх наслідків

У разі загрози стихійного лиха, пов'язаного із шкідливою дією вод, місцеві ради із залученням підприємств, установ, організацій зобов'язані вжити невідкладних заходів щодо запобігання цьому лихові, а в разі його настання - щодо негайної ліквідації його наслідків відповідно до законодавства України.

В аварійних ситуаціях на водних об'єктах, пов'язаних з їх забрудненням, що може шкідливо вплинути на здоров'я людей і стан водних екосистем, підприємство, установа чи організація, з вини яких сталася аварія або які виявили її, повинні негайно розпочати ліквідацію її наслідків і повідомити про аварію центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центри контролю та профілактики хвороб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та відповідну раду.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, повинен забезпечувати безаварійне функціонування водних об'єктів під час повеней і паводків, прогнозувати розповсюдження спричинених ними наслідків та спільно з відповідними радами здійснювати заходи щодо забезпечення безперебійного водопостачання населення і галузей економіки.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності, веде спостереження за розвитком стихійних явищ і забезпечує місцеві ради та органи виконавчої влади необхідною гідрологічною і гідрохімічною інформаціями.

Місцеві ради зобов'язані інформувати населення про аварію, стихійне лихо, їх масштаби, можливе порушення екологічної безпеки та про вжиті заходи щодо ліквідації їх наслідків.

{Стаття 108 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2573-IX від 06.09.2022}

Розділ V. СПОРИ З ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 22. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ З ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 109. Порядок розгляду спорів з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Спори з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, місцевими радами, судом або третейським судом у порядку, встановленому законодавством.

Позивачі - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, звільняються від сплати державного мита у справах про стягнення коштів на відшкодування збитків, завданих порушеннями водного законодавства.

Спори з питань використання та охорони вод, які виникають з іншими державами, а також між іноземцями, особами без громадянства, іноземними юридичними особами та власником вод, розглядаються відповідно до законодавства України.

{Стаття 109 із змінами, внесеними згідно із Законами № 762-IV від 15.05.2003, № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 23. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 110. Відповідальність за порушення водного законодавства

Порушення водного законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Водокористувачі звільняються від відповідальності за порушення водного законодавства, якщо вони виникли внаслідок дії непереборних сил природи чи воєнних дій.

Відповідальність за порушення водного законодавства несуть особи, винні у:

1) самовільному захопленні водних об'єктів;

2) забрудненні та засміченні вод;

3) порушенні режиму господарської діяльності у водоохоронних зонах та на землях водного фонду;

4) руйнуванні русел річок, струмків та водотоків або порушенні природних умов поверхневого стоку під час будівництва і експлуатації автошляхів, залізниць та інших інженерних комунікацій;

5) введенні в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без очисних споруд чи пристроїв належної потужності;

6) недотриманні умов дозволу або порушенні правил спеціального водокористування;

7) самовільному проведенні гідротехнічних робіт (будівництво ставків, дамб, каналів, свердловин);

8) порушенні правил ведення державного обліку вод або перекрученні чи внесенні недостовірних відомостей в документи державної статистичної звітності;

8^1) випалюванні сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у прибережних захисних смугах та на островах;

9) пошкодженні водогосподарських та гідрометричних споруд і пристроїв, порушенні правил експлуатації та встановлених режимів їх роботи;

10) незаконному створенні систем скидання зворотних вод у водні об'єкти, міську каналізаційну мережу або зливну каналізацію та несанкціонованому скиданні зворотних вод;

11) використанні земель водного фонду не за призначенням;

12) неповідомленні (приховуванні) відомостей про аварійні ситуації на водних об'єктах;

13) відмові від надання (приховуванні) проектної документації та висновків щодо якості проектів підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод, а також актів і висновків комісій, які приймали об'єкт в експлуатацію;

14) порушенні правил охорони внутрішніх морських вод та територіального моря від забруднення та засмічення;

15) обмеженні в будь-який спосіб безперешкодного та безоплатного доступу громадян до узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони, а також до берегів річок, водойм та островів для загального водокористування, крім випадків, передбачених законом.

Законодавством України може бути встановлено відповідальність і за інші правопорушення щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Стаття 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 233-IX від 29.10.2019, № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

Стаття 111. Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства

Підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи зобов'язані відшкодувати збитки, завдані ними внаслідок порушень водного законодавства, в розмірах і порядку, встановлених законодавством України.

Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства, не звільняє винних від збору за спеціальне водокористування, а також від необхідності здійснення заходів щодо ліквідації шкідливих наслідків.

Притягнення винних у порушенні водного законодавства до відповідальності не звільняє їх від обов'язку відшкодування збитків, завданих ними внаслідок порушення водного законодавства.

Розділ VI. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Глава 24. МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ

Стаття 112. Застосування міжнародних договорів

Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені водним законодавством України, то застосовуються норми міжнародного договору.

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
6 червня 1995 року
№ 213/95-ВР

Водний кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 06.06.1995 № 213/95-ВР
Редакція від **01.10.2023**, підстава — 2573-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/213/95-%D0%B2%D1%80

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Відомості Верховної Ради України** від 13.06.1995 — 1995 р., № 24, стаття 189
- **Голос України** від 20.07.1995

КОДЕКС
ТОРГОВЕЛЬНОГО МОРЕПЛАВСТВА УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, №№ 47, 48, 49, 50, 51, 52, ст.349)

{Вводиться в дію Постановою ВР № 277/94-ВР від 09.12.94*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 590/97-ВР від 21.10.97*, ВВР, 1998, № 2, ст. 5*
№ 762-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 30, ст.247*
№ 662-IV від 03.04.2003*, ВВР, 2003, № 27, ст.209}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 21-рп/2004 від 15.12.2004*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2705-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 33, ст.427*
№ 3370-IV від 19.01.2006*, ВВР, 2006, № 22, ст.184*
№ 997-V від 27.04.2007*, ВВР, 2007, № 33, ст.440*
№ 885-VI від 15.01.2009*, ВВР, 2009, № 24, ст.299*
№ 1276-VI від 16.04.2009*, ВВР, 2009, № 38, ст.535*
№ 2189-VI від 13.05.2010*, ВВР, 2010, № 30, ст.394*
№ 2435-VI від 06.07.2010*, ВВР, 2010, № 46, ст.539*
№ 2753-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 18, ст.128*
№ 4652-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 21, ст.208*
№ 4709-VI від 17.05.2012*, ВВР, 2013, № 7, ст.65*
№ 5460-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 2-3, ст.41*
№ 5462-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 6-7, ст.80*
№ 5502-VI від 20.11.2012*, ВВР, 2014, № 8, ст.88*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 1798-VIII від 21.12.2016*, ВВР, 2017, № 7-8, ст.50*
№ 124-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 1054-IX від 03.12.2020
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1578-IX від 29.06.2021*, ВВР, 2021, № 36, ст. 303*
№ 1887-IX від 17.11.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021*}*

{У тексті Кодексу слова "арбітражний суд" в усіх відмінках замінено словами "господарський суд" у відповідному відмінку згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

{У тексті Кодексу слова "Міністерство транспорту України", "Міністерство рибного господарства України", "Міністерство економіки України" та "Міністерство охорони здоров'я України" у всіх відмінках замінено відповідно словами "центральний орган виконавчої влади в галузі транспорту", "центральний орган виконавчої влади в галузі рибного господарства", "центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики" та "центральний орган виконавчої влади в галузі охорони здоров'я" у відповідному відмінку згідно із Законом № 885-VI від 15.01.2009}

{У тексті Кодексу слово "упаковка" в усіх відмінках замінено словом "пакування" у відповідному відмінку згідно із Законом № 2189-VI від 13.05.2010}

{У тексті Кодексу слова "державний морський лоцман" в усіх відмінках і числах - словами "морський лоцман" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012;

щодо заміни слів "центральний орган виконавчої влади у галузі транспорту" в усіх відмінках на слова "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту" у відповідному відмінку див. Закон № 4709-VI від 17.05.2012}

{У тексті Кодексу слова "центральний орган виконавчої влади в галузі транспорту", "центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики", "центральний орган виконавчої влади в галузі рибного господарства" в усіх відмінках замінено відповідно словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту", "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 1. Завдання Кодексу торговельного мореплавства України

Кодекс торговельного мореплавства України регулює відносини, що виникають з торговельного мореплавства.

Під торговельним мореплавством у цьому Кодексі розуміється діяльність, пов’язана з використанням суден для перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти, рибогосподарської діяльності, розвідки та видобування корисних копалин, пошуку і рятування людей, що зазнали лиха на морі, виконання буксирних, криголамних і аварійно-рятувальних операцій, навігаційно-гідрографічних робіт, прокладання кабелю, а також для інших господарських, наукових і культурних цілей.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 2. Право на торговельне мореплавство

Діяльність, що входить у поняття "торговельне мореплавство", відповідно до статті 1 цього Кодексу можуть провадити суб'єкти господарювання за наявності в них відповідної ліцензії, якщо її отримання передбачено законом.

{Стаття 2 в редакції Закону № 3370-IV від 19.01.2006}

Стаття 3. Державне регулювання торговельного мореплавства

Держава здійснює регулювання торговельного мореплавства через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, інші центральні органи виконавчої влади та національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту.

Згідно з цим Кодексом, іншими актами законодавства та міжнародними договорами України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, в межах своїх повноважень за участю заінтересованих центральних органів виконавчої влади розробляє та затверджує нормативно-правові акти з питань торговельного мореплавства, інструкції, правила перевезень вантажів, пасажирів, пошти і багажу, правила перевезень у прямому змішаному та прямому водному сполученні, технічні вимоги до морських суден, порядок здійснення технічного нагляду за суднами, правила контролю суден з метою забезпечення безпеки мореплавства, положення про класифікацію, порядок розслідування та обліку аварійних морських подій із суднами, порядок реєстрації суден у Державному судновому реєстрі України та порядок реєстрації суден у Судновій книзі України, інші акти, які є обов'язковими для всіх юридичних та фізичних осіб.

{Частину третю статті 3 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

{Стаття 3 в редакції Закону № 885-VI від 15.01.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 124-IX від 20.09.2019, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 4. Застосування загальних засад законодавства України

До цивільних, адміністративних, господарських та інших правовідносин, що виникають із торговельного мореплавства і не врегульовані цим Кодексом, відповідно застосовуються правила цивільного, адміністративного, господарського та іншого законодавства України.

Стаття 5. Застосування права у зв'язку з заподіянням судном шкоди

У разі заподіяння судном шкоди, що не передбачена статтями 296 і 314 цього Кодексу, відшкодування завданих збитків регулюється законодавством держави, де мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, а якщо шкода заподіяна у відкритому морі, - законодавством держави, під прапором якої плаває судно.

Стаття 6. Застосування іноземного законодавства

Включення в договори, передбачені цим Кодексом, умов про застосування іноземного законодавства і звичаїв торговельного мореплавства дозволяється у разі, коли сторони можуть відповідно до цього Кодексу відступати від його правил.

Стаття 7. Міжнародні договори України з питань торговельного мореплавства

Міжнародні договори України з питань торговельного мореплавства застосовуються в Україні в порядку, передбаченому Законом України "Про міжнародні договори України".

Стаття 8. Вибір суду або арбітражу

Майнові спори, що виникають у зв'язку з договором або іншими цивільно-правовими відносинами, пов'язаними з торговельним мореплавством і віднесеними до компетенції Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України (Морська арбітражна комісія), розглядаються цією комісією за наявності згоди сторін.

Майновий спір, пов'язаний з торговельним мореплавством, в якому бере участь іноземна юридична або фізична особа, може бути за згодою сторін передано на розгляд іноземного суду або арбітражу.

Стаття 9. Розрахункова одиниця

Розрахунковою одиницею, зазначеною у статтях 181, 194, 309, 318, 352 цього Кодексу, є одиниця "спеціального права запозичення", визначена Міжнародним валютним фондом. Суми, зазначені у статтях 181, 194, 309, 318, 352 цього Кодексу, переводяться в національну валюту України за офіційним курсом цієї валюти до одиниці "спеціального права запозичення", що публікується Національним банком України на день створення обмежувального фонду, а якщо обмежувальний фонд не створюється - на день здійснення платежу.

Стаття 10. Державний нагляд і забезпечення реалізації державної політики у сфері торговельного мореплавства

Державний нагляд і забезпечення реалізації державної політики у сфері торговельного мореплавства покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, який здійснює:

забезпечення дотримання і виконання зобов’язань, узятих за міжнародними договорами України у сферах морського транспорту, торговельного мореплавства, навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства;

державний нагляд за виконанням вимог міжнародних договорів України та інших актів законодавства у сфері торговельного мореплавства на українських (контроль державою прапора) та іноземних (контроль державою порту) торговельних суднах, за забезпеченням безпеки мореплавства на морських шляхах, в акваторіях морських портів і на об’єктах портової інфраструктури, регулюванням руху і лоцманським проведенням суден;

організацію і контроль здійснення навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства, пошуку і рятування людей, які зазнали лиха на морі, дипломування моряків, а також контроль за здійсненням охорони суден і портових засобів;

контроль за діяльністю визнаних організацій, яким відповідно до міжнародних договорів України у сфері торговельного мореплавства та цього Кодексу надаються повноваження на здійснення технічного нагляду за українськими торговельними суднами;

реєстрацію морських суден та суден внутрішнього плавання, видачу у встановленому порядку суднових документів, посвідчень особи і кваліфікаційних документів моряків;

інші функції, покладені на нього відповідно до закону.

{Частину другу статті 10 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

{Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 11. Тарифи

Тарифи на морське перевезення пасажирів і багажу в прибережному плаванні, а також правила застосування цих тарифів затверджуються у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Стаття 12. Відведення землі та водного простору для торговельного мореплавства

Відведення землі та акваторії для торговельного мореплавства, а також для реалізації проектів здійснення будівництва або проведення будь-яких робіт у зоні дії навігаційного обладнання та морських шляхів здійснюється в порядку, встановленому Земельним і Водним кодексами України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, в межах повноважень, визначених законом, погоджує відведення землі та водного простору для торговельного мореплавства, а також проектів будівництва або виконання інших робіт у зоні дії навігаційного обладнання та морських шляхів. Порядок погодження відведення землі та водного простору для торговельного мореплавства, а також проектів будівництва або виконання інших робіт в зоні дії навігаційного обладнання і морських шляхів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Частину третю статті 12 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Юридичні і фізичні особи, які порушили правила цієї статті, зобов'язані на вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, здійснити в зазначений ним термін за власний рахунок знесення, перенесення або необхідні зміни будівель і споруд, що створюють перешкоди судноплавству або дії засобів навігаційного обладнання.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

ГЛАВА 2. СФЕРА ДІЇ КОДЕКСУ ТОРГОВЕЛЬНОГО МОРЕПЛАВСТВА УКРАЇНИ

Стаття 13. Застосування норм Кодексу торговельного мореплавства України

Правила цього Кодексу поширюються:

на морські судна - під час їх прямування морськими водними шляхами і внутрішніми водними шляхами, якщо Законом України "Про внутрішній водний транспорт" або міжнародними договорами України не встановлено інше;

на судна внутрішнього плавання - під час їх прямування морськими шляхами та у випадках, передбачених статтями 15, 22, 24, 26-31, 297 і 327 цього Кодексу.

Правила цього Кодексу, за винятком передбачених у ньому випадків, не поширюються на судна, що плавають під військово-морським прапором України.

До морських військових перевезень правила цього Кодексу застосовуються в частині, не передбаченій спеціальним законодавством, що регулює ці перевезення.

До мультимодальних перевезень і перевезень у прямому водному сполученні, що здійснюються за участю морських суден, правила цього Кодексу застосовуються в зазначених у ньому випадках, а також в частині, не передбаченій спеціальним законодавством, що регулює такі перевезення.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1054-IX від 03.12.2020, № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 14. Колізійні норми

Правила цього Кодексу, що містяться у зазначених нижче розділах і главах, застосовуються:

1) у розділі II "Судно" (за винятком статті 40 цього Кодексу) і в розділі III "Екіпаж судна" - до суден, що зареєстровані в Україні;

2) у розділі IV "Мореплавство у територіальному морі, внутрішніх водах, акваторіях морських портів" - до морських невійськових портів України;

3) у главі 3 "Морські лоцмани" розділу IV - до відносин, що виникають у зв'язку з проведенням суден морськими лоцманами України на підходах до портів України, в межах акваторій цих портів, а також між цими портами;

4) у главі 6 "Майно, що затонуло в морі" розділу IV - до відносин, що виникають у зв'язку з затонулим майном у межах територіального моря і внутрішніх морських вод України;

5) у главі 7 "Морські протести" розділу IX - у разі, коли морський протест заявляється нотаріусу або іншій посадовій особі;

6) у главі 1 "Межі відповідальності судновласника" розділу X - до судновласників, судна яких плавають під Державним прапором України.

Межі відповідальності судновласника та оператора ядерного судна, що плаває під прапором іноземної держави, регулюються законом держави, під прапором якої плаває судно. Якщо ці межі нижчі від установлених цим Кодексом, то під час розгляду спору про відповідальність у суді або господарському суді України застосовуються положення цього Кодексу;

7) у главі 2 "Привілейовані вимоги" розділу X - у разі, коли спір розглядається в Україні;

8) у розділі XI "Претензії та позови" - у тому разі, коли відповідні відносини регулюються правилами цього Кодексу.

Відносини за договорами морського перевезення вантажів, фрахтування судна на термін, фрахтування судна без екіпажу, лізингу, буксирування, страхування морських ризиків регулюються законодавством держави за згодою сторін, а за договором морського перевезення пасажира і морського круїзу - також тим, що зазначено у пасажирському квитку.

У разі відсутності згоди сторін щодо застосування права відносини сторін регулюються законодавством тієї держави, де заснована, має основне місце діяльності або постійного перебування сторона, що є:

а) перевізником - у договорі морського перевезення і морського круїзу;

б) судновласником - у договорах фрахтування судна на термін і фрахтування судна без екіпажу;

в) лізингодавцем - у договорі лізингу;

г) власником судна, що здійснює буксирування, - у договорі буксирування;

д) страховиком - у договорі страхування морських ризиків.

Сторони мають право відійти у договорі від правил цього Кодексу, що стосується відповідного договору, якщо цими правилами не встановлено інше.

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1909-IX від 18.11.2021}

РОЗДІЛ II. СУДНО

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 15. Поняття судна

Торговельне судно в цьому Кодексі означає самохідну чи несамохідну плавучу споруду, що використовується:

1) для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, здійснення рибогосподарської діяльності (в тому числі риболовні судна), розвідки і добування корисних копалин, пошуку і рятування людей, які зазнали лиха на морі, буксирування інших суден та плавучих об’єктів, здійснення аварійно-рятувальних, навігаційно-гідрографічних, гідротехнічних робіт, обслуговування суден і пасажирів у морському порту (морському терміналі), піднімання майна, що затонуло в морі;

2) для здійснення державного нагляду за безпекою мореплавства (судноплавства), охороною морського природного середовища і водних біоресурсів;

3) для наукових, навчальних і культурних цілей;

4) для спорту;

5) для інших цілей.

Риболовне судно у цьому Кодексі - це будь-яке торговельне судно, що використовується для рибного або іншого морського промислу.

Знаряддя промислу є невід'ємною частиною риболовного судна, у зв'язку з чим морські події, пов'язані з пошкодженням знарядь промислу риболовного судна іншими суднами, класифікуються як зіткнення суден у морі.

Ядерне судно в цьому Кодексі - це судно, що обладнане ядерною енергетичною установкою.

Пасажирське судно для цілей цього Кодексу - це будь-яке судно, що перевозить більше 12 пасажирів.

Терміни "мале судно", "прогулянкове судно", "спортивне судно", "судно внутрішнього плавання" вживаються в цьому Кодексі у значеннях, наведених у Законі України "Про внутрішній водний транспорт".

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 16. Форми власності на судно

Судна України можуть перебувати у всіх формах власності, якщо інше не передбачено законодавчими актами України.

Ядерне судно має перебувати тільки у державній власності.

Стаття 17. Відчуження державних суден

Відчуження іноземній державі, іноземній юридичній чи фізичній особі судна, що перебуває у державній власності, здійснюється згідно з чинним законодавством України.

Стаття 18. Судновий імунітет державних суден

На судна, що перебувають у державній власності, не може бути накладено арешт чи стягнення без згоди органу, який здійснює управління майном, що перебуває у державній власності, якщо ці судна використовуються виключно для несення державної служби.

Стаття 19. Майнові права на судна, що будуються, і судна, що перебувають за межами України

Право власності на судно, що будується, регулюється законодавством держави, на території якої перебуває таке судно, якщо договором на будівництво судна не встановлено інше.

Право власності та інші майнові права на судна, що перебувають за межами України, а також виникнення, зміна та припинення цих прав регулюються законодавством держави, під прапором якої плаває судно.

Стаття 20. Поняття судновласника і власника судна

Судновласником у цьому Кодексі визнається юридична або фізична особа, яка експлуатує судно від свого імені, незалежно від того, чи є вона власником судна, чи використовує на інших законних підставах.

Власником судна є фізична або юридична особа, яка здійснює відносно закріпленого за нею судна права, до яких застосовуються правила про право власності.

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 21. Ідентифікація судна

Судно повинно мати свою назву. Назву судну присвоює власник. Будь-якому судну, що має обладнання зв'язку, присвоюється позивний сигнал, а також, залежно від його технічної оснащеності, - ідентифікаційний номер суднової станції супутникового зв'язку і номер вибірного виклику суднової радіостанції.

Порядок присвоєння судну назви, ідентифікаційного номера суднової станції супутникового зв'язку, позивного сигналу і номера вибірного виклику суднової станції визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, та національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

{Частину третю статті 21 виключено на підставі Закону № 885-VI від 15.01.2009}

{Стаття 21 із змінами, внесеними згідно із Законами № 885-VI від 15.01.2009, № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 22. Класифікація морських суден. Нагляд за суднами. Визнані організації

Класифікація українських суден здійснюється класифікаційним товариством (визнаною організацією), обраним судновласником.

Нагляд за виконанням на українських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, видача відповідних суднових документів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, або класифікаційним товариством (визнаною організацією), уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

Уповноваження класифікаційного товариства (визнаної організації) на здійснення нагляду за виконанням на морських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, на підставі угоди про уповноваження з надання послуг щодо нагляду за виконанням на українських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства. Зазначені угоди укладає з класифікаційним товариством (визнаною організацією) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Порядок здійснення нагляду за виконанням на українських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, розробляється з урахуванням міжнародних договорів України та вимог законодавства Європейського Союзу і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

Порядком уповноваження класифікаційного товариства (визнаної організації) на здійснення нагляду за виконанням на українських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, визначаються, зокрема, вимоги (критерії), яким повинні відповідати класифікаційні товариства (визнанні організації), порядок укладання угоди про уповноваження з надання послуг щодо нагляду за виконанням на морських суднах під прапором України вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, і типова форма такої угоди, порядок контролю (моніторингу) здійснення класифікаційними товариствами (визнаними організаціями) нагляду за виконанням на морських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, а також за відповідністю класифікаційних товариств (визнаних організацій) вимогам, встановленим законодавством.

Контроль (моніторинг) за здійсненням уповноваженими класифікаційними товариствами (визнаними організаціями) нагляду за виконанням на українських суднах вимог, встановлених законодавством України та міжнародними договорами України у сфері торгового мореплавства, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Технічний нагляд за виконанням суднами внутрішнього плавання, малими суднами і водними мотоциклами вимог національного законодавства та міжнародних договорів України, їх класифікація здійснюються відповідно до Закону України "Про внутрішній водний транспорт".

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5502-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 23. Допуск судна до плавання

Судно може бути допущене до плавання тільки після того, як буде встановлено, що воно задовольняє вимоги безпеки мореплавства, охорони людського життя і навколишнього природного середовища.

Технічні вимоги до морських суден розробляються і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, та включають основні вимоги до конструкції, комплектації та експлуатації судна, не встановлені міжнародними договорами України і технічним регламентом морського обладнання суден, з урахуванням районів та умов плавання судна, а також міжнародних договорів України, вимог законодавства Європейського Союзу.

Технічними вимогами до морських суден встановлюється також перелік обов’язкового радіообладнання суден, що не здійснюють міжнародних рейсів.

Пасажирські судна повинні бути придатними для їх використання особами з маломобільних груп населення.

Технічні вимоги до суден внутрішнього плавання встановлюються відповідно до Закону України "Про внутрішній водний транспорт".

{Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 24. Допуск суден внутрішнього плавання до виходу в море

Вимоги, яким повинні відповідати судна внутрішнього плавання України, що виходять в море, а також межі районів морського плавання цих суден установлює класифікаційне товариство.

Стаття 25. Заходження ядерного судна у води України

Ядерне судно має право зайти в територіальне море України за усіх таких умов:

а) якщо порт оголошено відкритим для заходження ядерних суден;

б) якщо інформацію про безпеку цього судна заздалегідь подано центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, і центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпеки використання ядерної енергії;

в) якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, і центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпеки використання ядерної енергії, не забороняють це заходження.

{Стаття 25 із змінами, внесеними згідно із Законами № 885-VI від 15.01.2009, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

ГЛАВА 2. РЕЄСТРАЦІЯ СУДЕН І ПРАВО НА ПРАПОР УКРАЇНИ

Стаття 26. Державна реєстрація суден

Українські морські судна і судна внутрішнього плавання підлягають реєстрації у Державному судновому реєстрі України. Судна, що не підлягають реєстрації у Державному судновому реєстрі України, реєструються у Судновій книзі України відповідно до Закону України "Про внутрішній водний транспорт".

Забороняється реєстрація у Державному судновому реєстрі України суден, власниками або судновласниками яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, юридичні особи, які зареєстровані на території держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, юридичні особи, зареєстровані на території України, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, чи юридичні особи, зареєстровані на території України, учасниками

(акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є держава, визнана Україною державою-агресором або державою-окупантом; фізичні та юридичні особи, стосовно яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про санкції".

Іноземні судна, зафрахтовані за договором бербоут-чартера, підлягають реєстрації в Державному судновому реєстрі України тимчасово, на строк, що не перевищує строку дії такого договору, якщо на момент реєстрації судна воно не було внесено до суднового реєстру іншої держави або якщо таке судно внесено до суднового реєстру іншої держави, але запис про нього припинено, або отримано дозвіл уповноваженого органу держави іноземної реєстрації судна на тимчасову реєстрацію в Україні.

У разі, коли в іншій державі дозволено внесення судна в декілька суднових реєстрів, від цієї вимоги можна відмовитися.

Судно, побудоване на території України, підлягає реєстрації в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порядок реєстрації суден у Державному судновому реєстрі України встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 27. Порядок та умови реєстрації суден, припинення або тимчасового припинення реєстрації суден у Державному судновому реєстрі України

Реєстрація морських суден і суден внутрішнього плавання у Державному судновому реєстрі України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту. Реєстрація судна у Державному судновому реєстрі України засвідчується свідоцтвом про право плавання під Державним Прапором України (судновий патент), яке видається безстроково, або свідоцтвом про тимчасове право плавання під Державним Прапором України, а також свідоцтвом про право власності на судно, яке видається безстроково.

Припинення реєстрації морського судна або судна внутрішнього плавання у Державному судновому реєстрі України засвідчується свідоцтвом про тимчасове виключення судна з Державного суднового реєстру України або свідоцтвом про виключення судна з Державного суднового реєстру України.

Документи, передбачені частинами першою і другою цієї статті, видаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

У разі виникнення змін, що зумовлюють необхідність виправлення відомостей, внесених до Державного суднового реєстру України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, видає нові документи та вносить відповідні зміни до Державного суднового реєстру України. При цьому документ, що підлягає заміні, повертається цьому органу. Заявник повинен подати документи для

внесення змін до Державного суднового реєстру України протягом 14 календарних днів з дати виникнення таких змін.

Видача нових документів замість втрачених здійснюється після опублікування судновласником за його рахунок оголошення в засобах масової інформації про втрату таких документів та визнання їх недійсними.

Реєстрація або тимчасова реєстрація судна у Державному судновому реєстрі України, виключення або тимчасове виключення судна з Державного суднового реєстру України (припинення або тимчасове припинення реєстрації), внесення змін до Державного суднового реєстру України, видача нових документів замість втрачених є платними послугами, за які справляється адміністративний збір.

Адміністративний збір не справляється у разі:

первинної реєстрації під Державним Прапором України судна (крім прогулянкових, малих суден), побудованого в Україні, віком не більше п’яти років;

виключення судна з Державного суднового реєстру України у разі загибелі судна, зникнення його безвісти, визнання його непридатним для подальшої експлуатації;

внесення до Державного суднового реєстру України змін, зумовлених прийняттям рішень про зміну назви адміністративно-територіальної одиниці, зміну меж адміністративно-територіальної одиниці, перейменування вулиці.

Реєстрація або тимчасова реєстрація судна у Державному судновому реєстрі України, виключення або тимчасове виключення судна з Державного суднового реєстру України, внесення змін до Державного суднового реєстру України, видача нових документів замість втрачених здійснюються протягом п’яти робочих днів з дати прийняття відповідної заяви. За бажанням заявника зазначені реєстраційні дії можуть бути проведені протягом двох робочих днів з дати прийняття відповідної заяви, при цьому розмір адміністративного збору подвоюється. Заявнику, який бажає отримати документи поштою, такі документи направляються не пізніше наступного робочого дня після проведення реєстраційних дій.

За реєстрацію судна під Державним Прапором України адміністративний збір розраховується у такому порядку: прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року, помножений на коефіцієнт віку судна, помножений на коефіцієнт технічних характеристик судна, помножений на фактичну кількість одиниць виміру типу судна.

розмір адміністративного збору розраховується з диференціацією відповідно до віку, типу та параметрів судна	коефіцієнт 0,5 коефіцієнт 0,7 коефіцієнт 0,8 коефіцієнт 1,0 коефіцієнт 1,2	до 5 років від 5 до 10 років від 10 до 15 років від 15 до 20 років понад 20 років
1) прогулянкових	0,0008	від 501 одиниці як за судно місткістю 10 000 одиниць

2) пасажирських	0,002	до 2000 одиниць включно як за судно місткістю 2000 одиниць
	0,003	від 2001 одиниці
3) танкерів (бункерувальників)	0,008	до 2000 одиниць включно як за судно місткістю 2000 одиниць
	0,004	від 2001 одиниці до 5000 одиниць включно як за судно місткістю 5000 одиниць
	0,005	від 5001 одиниці
4) суден, що перевозять хімічні та небезпечні вантажі	0,006	до 5000 одиниць включно як за судно місткістю 5000 одиниць
	0,007	від 5001 одиниці
5) суховантажних	0,005	до 2000 одиниць включно як за судно місткістю 2000 одиниць
	0,006	від 2001 одиниці
6) суден спеціального призначення та інших	0,008	до 500 одиниць включно як за судно місткістю 500 одиниць
	0,004	від 501 одиниці до 2000 одиниць включно як за судно місткістю 2000 одиниць
	0,005	від 2001 одиниці

Розмір адміністративного збору за тимчасову реєстрацію судна під Державним Прапором України становить 0,8 вартості реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України.

Розмір адміністративного збору за тимчасове виключення судна з Державного суднового реєстру України з видачею свідоцтва становить 0,8 вартості реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України.

Розмір адміністративного збору за виключення судна з Державного суднового реєстру України з видачею свідоцтва становить 0,5 вартості реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України.

Заява про реєстрацію або тимчасову реєстрацію судна, припинення або тимчасове припинення реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України та додані до неї документи подаються до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, в один із таких способів:

особисто судновласником або уповноваженою ним особою;

надсилаються поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

в електронній формі.

У заяві окремо зазначаються спосіб, у який заявник бажає отримати відповідні документи (поштою, особисто або через представника), та строк проведення реєстраційних дій (звичайний або протягом двох робочих днів з дати прийняття заяви).

Копії документів, що додаються до заяви, засвідчуються нотаріусом або органами, які здійснили їх оформлення та видачу. Копія документа, що посвідчує особу власника судна та підтверджує його громадянство, засвідчується його власником. Копія обмірного свідоцтва може бути завірена заявником. До всіх документів, складених іноземною мовою, додається переклад на державну мову, засвідчений у встановленому порядку. Разом із заявою подається також підписаний заявником перелік доданих документів.

До заяви про реєстрацію судна додаються такі документи:

копії документів, що підтверджують право власності на судно, а також на двигун, якщо його придбано окремо;

копія обмірного свідоцтва (за наявності);

свідоцтво про тимчасове право плавання під Державним Прапором України (якщо судно тимчасово зареєстровано у Державному судновому реєстрі України і строк дії цього свідоцтва не закінчився);

документальне підтвердження втрати права плавання під державним прапором іншої держави або скасування запису у реєстрі суден іншої держави (якщо судно раніше було зареєстровано органом реєстрації іншої держави);

копія документа, що посвідчує особу власника судна та підтверджує його громадянство;

фотографічні знімки судна у паперовому вигляді (загальний вигляд з правого та лівого борту);

копія документа, що підтверджує сплату адміністративного збору.

Для тимчасової реєстрації іноземного судна, зафрахтованого за договором бербоут-чартера, до заяви також додаються:

копія договору фрахтування;

письмовий дозвіл власника судна на тимчасову реєстрацію в Україні;

письмовий дозвіл уповноваженого органу держави іноземної реєстрації судна на тимчасову реєстрацію в Україні (у випадку, передбаченому частиною третьою статті 26 цього Кодексу);

письмовий дозвіл заставодержателя на тимчасову реєстрацію в Україні (якщо судно перебуває в заставі).

До заяви про виключення або тимчасове виключення судна з Державного суднового реєстру України додаються такі документи:

письмове пояснення заявника щодо необхідності виключення судна з Державного суднового реєстру України (у разі загибелі судна, зникнення його безвісти, визнання його непридатним для подальшої експлуатації);

свідоцтво про право плавання під Державним Прапором України або свідоцтво про тимчасове право плавання під Державним Прапором України (не додається у разі загибелі судна, зникнення його безвісти);

свідоцтво про право власності на судно;

письмовий дозвіл заставодержателя на припинення реєстрації у Державному судновому реєстрі України (якщо судно перебуває в заставі);

копія документа, що підтверджує сплату адміністративного збору.

До заяви про внесення змін до Державного суднового реєстру України додаються:

письмове обґрунтування за підписом заявника та документи, що підтверджують необхідність внесення змін до Державного суднового реєстру України (за наявності);

раніше виданий документ, що підлягає заміні (за потреби);

копія документа, що підтверджує сплату адміністративного збору.

До заяви про видачу нових документів замість втрачених додаються:

примірник друкованого видання засобу масової інформації, в якому розміщено оголошення про втрату документів та визнання їх недійсними;

копія документа, що підтверджує сплату адміністративного збору.

Прийняття заяви є обов’язком посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту. Під час прийняття заяви

посадова особа перевіряє наявність необхідних документів. Інформація, наведена в документах, перевірці під час прийняття заяви не підлягає.

За наявності необхідних документів посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, зобов’язана зареєструвати заяву датою її фактичного отримання. Доказом прийняття заяви є наявність на копії аркуша заяви відмітки (штампу) посадової особи, яка прийняла заяву, із зазначенням дати її прийняття, або поштового повідомлення з відміткою про вручення посадовій особі (у разі надсилання заяви поштою).

Відмова посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, у прийнятті заяви з причин, не визначених цією статтею, у тому числі висування будь-яких не визначених цією статтею умов для прийняття заяви, забороняються.

За результатами розгляду заяви центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту:

здійснює реєстрацію або тимчасову реєстрацію судна у Державному судновому реєстрі України, припиняє або тимчасово припиняє реєстрацію судна у Державному судновому реєстрі України, вносить зміни до Державного суднового реєстру України, видає нові документи замість втрачених;

відмовляє у реєстрації або тимчасовій реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України, припиненні або тимчасовому припиненні реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України, внесенні змін до Державного суднового реєстру України, видачі нових документів замість втрачених.

Підставою для відмови у реєстрації або тимчасовій реєстрації судна, припиненні або тимчасовому припиненні реєстрації судна, внесенні змін до Державного суднового реєстру України, видачі нових документів замість втрачених є:

неподання документів, зазначених у цій статті;

подання документів, що містять недостовірні відомості;

невідповідність поданих документів вимогам закону.

У разі відмови у реєстрації або тимчасовій реєстрації морського судна внутрішнього плавання у Державному судновому реєстрі України, виключенні або тимчасовому виключенні судна з Державного суднового реєстру України, внесенні змін до Державного суднового реєстру України, видачі нових документів замість втрачених центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, зобов’язаний надати заявнику відповідну письмову відповідь протягом п’яти робочих днів з дня отримання заяви або двох робочих днів, якщо за бажанням заявника реєстраційні дії повинні бути проведені протягом двох робочих днів з дати прийняття відповідної заяви.

У разі отримання повідомлення про відмову у прийнятті заяви заявник має право:

подати виправлену заяву;

оскаржити рішення посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері внутрішнього водного транспорту, у порядку, передбаченому законодавством.

У разі відмови у реєстрації або тимчасовій реєстрації судна, тимчасовому припиненні реєстрації судна, внесенні змін до Суднової книги України, видачі нових документів замість втрачених заявник має право на повернення коштів реєстраційного збору як надміру зарахованих до бюджету платежів у встановленому законодавством порядку.

Відомості про судна, зареєстровані або тимчасово зареєстровані у Державному судновому реєстрі України, доступ до яких є вільним і безоплатним, оприлюднюються у систематизованому вигляді на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Порядок та умови реєстрації суден у Судновій книзі України встановлюються Законом України "Про внутрішній водний транспорт".

{Стаття 27 в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

{Статтю 28 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 29. Умови і наслідки реєстрації

З моменту реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України всі раніше зроблені записи щодо цього судна в суднових реєстрах зарубіжних держав Україною не визнаються.

Таким же чином Україною не визнається внесення судна України у судновий реєстр іноземної держави, якщо судно не виключено у встановленому порядку із Державного суднового реєстру України або Суднової книги України.

Судно виключається із Державного суднового реєстру України або Суднової книги України у разі:

1) визнання судна непридатним для подальшої експлуатації і ремонту;

2) втрати судном права плавання під Державним прапором України;

3) загибелі судна або пропажі його безвісти.

{Статтю 30 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 31. Відповідальність за порушення правил реєстрації судна

Особи, які ухиляються від обов'язкової реєстрації судна, або зареєстрували його у Державному судновому реєстрі України чи Судновій книзі України незаконним шляхом, або які порушили вимоги статті 30 цього Кодексу, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Стаття 32. Національна належність судна. Право плавання під Державним прапором України

Поняття "українське судно" або "судно України" означає національну належність судна, на яке поширюється юрисдикція України.

Національна належність судна визначається його державною реєстрацією в Україні і одержанням права плавання під Державним прапором України.

Право плавання під Державним Прапором України має судно, яке перебуває у власності фізичної особи - громадянина України, фізичної особи - підприємця, юридичної особи, зареєстрованих на території України, або судно, що використовується зазначеними особами на умовах договору бербоут-чартера (крім суден, власниками чи судновласниками яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, юридичні особи, які зареєстровані на території держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, юридичні особи, зареєстровані на території України, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, чи юридичні особи, зареєстровані на території України, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є держава, визнана Україною державою-агресором або державою-окупантом, фізичні та юридичні особи, стосовно яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про санкції").

{Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 33. Одержання права плавання під Державним прапором України

Судно одержує право плавання під Державним прапором України з часу реєстрації його у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України та отримання суднового патенту або суднового білета.

Судно, придбане за кордоном, користується правом плавання під Державним прапором України з часу видачі консулом України тимчасового свідоцтва, в якому засвідчується одержання цього права. Тимчасове свідоцтво є дійсним до реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, але не більше одного року.

За підняття на судні Державного прапора України без одержання права плавання під цим прапором винні особи несуть відповідальність у встановленому законодавством порядку.

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 34. Тимчасова втрата українським судном права плавання під Державним прапором України

Якщо власник українського судна передає його за бербоут-чартером іноземній фізичній або юридичній особі, то це судно може тимчасово втрачати право плавання під Державним прапором України за умови, що:

{Зміни до абзацу першого статті 34 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

1) законодавство цієї іноземної держави не забороняє зміну прапора;

2) власник судна згоден на тимчасове переведення судна під прапор іноземної держави;

3) заставодержателі зареєстрованих застав судна згодні на тимчасове переведення судна під прапор іноземної держави.

{Стаття 34 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

ГЛАВА 3. СУДНОВІ ДОКУМЕНТИ

Стаття 35. Суднові документи

На українському самохідному морському судні повинні знаходитися такі суднові документи:

свідоцтво про право плавання під Державним Прапором України (судновий патент);

класифікаційне свідоцтво;

обмірне свідоцтво (на судні з корпусом довжиною 24 метри і більше);

свідоцтво про мінімальний безпечний склад екіпажу;

пасажирське свідоцтво (на пасажирському судні);

суднова роль (список осіб суднового екіпажу);

список пасажирів, які перебувають на судні (за наявності);

судновий журнал;

машинний журнал (для суден з механічним двигуном), який може бути об’єднаний із судновим журналом;

дозвіл на експлуатацію суднової радіостанції (за наявності);

свідоцтво про вантажну марку, якщо судно використовується для цілей, передбачених пунктами 1, 3 частини першої статті 15 цього Кодексу;

документи, передбачені правилами реєстрації операцій із шкідливими речовинами на суднах, у морських та річкових портах і терміналах;

документи щодо перевезення небезпечного вантажу (на судні, що перевозить такий вантаж).

Список пасажирів є обов’язковим для пасажирських суден із каютами для пасажирів на всю ніч.

На українському морському судні без екіпажу повинні знаходитися:

свідоцтво про право плавання під Державним Прапором України (судновий патент);

обмірне свідоцтво (на судні довжиною 24 метри і більше).

Реєстрація операцій із шкідливими речовинами на суднах, визначення мінімального безпечного складу екіпажу суден, безперервна реєстрація історії судна ведуться за правилами, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, з урахуванням вимог міжнародних договорів України.

Судно, що здійснює міжнародні рейси, повинно також мати документи, передбачені міжнародними договорами України.

Перелік документів малих, спортивних суден і водних мотоциклів встановлюється Законом України "Про внутрішній водний транспорт".

{Стаття 35 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1089-IX від 16.12.2020; в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 36. Винятки щодо наявності суднових документів

Судно, що несе спеціальну державну службу, а також спортивне судно можуть не мати обмірного свідоцтва. Однак місткість судна, що несе спеціальну державну службу, може бути визначена спрощеним способом з видачею відповідного посвідчення.

Судно, що плаває в портових або прибережних водах, може не мати машинного і санітарного журналів, якщо інше не встановлено правилами ведення цих журналів.

{Статтю 37 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 38. Видача суднових документів

Свідоцтво про право плавання під Державним Прапором України видається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Судновий білет видається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері внутрішнього водного транспорту.

Суднові документи, передбачені міжнародними договорами України, видає визнана організація, уповноважена на це двостороннім договором, укладеним такою організацією з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Класифікаційне свідоцтво, обмірне свідоцтво, пасажирське свідоцтво, свідоцтво про вантажну марку для суден, що не здійснюють міжнародних рейсів, видаються класифікаційним товариством. Відповідно до правил класифікаційного товариства окремі категорії суден можуть не мати обмірного свідоцтва або свідоцтва про вантажну марку.

Свідоцтво про мінімальний безпечний склад екіпажу і журнал безперервної реєстрації історії судна видаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Збір за видачу свідоцтва про мінімальний склад екіпажу при первинній реєстрації під Державним Прапором України судна, побудованого в Україні, віком не більше п’яти років не справляється.

Збір за видачу свідоцтва про мінімальний склад екіпажу малих суден, що здійснюють комерційні перевезення до 12 пасажирів, становить 0,3 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року.

За видачу свідоцтва про мінімальний склад екіпажу справляється збір у таких розмірах:

для пасажирських суден - 1,5 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року;

для танкерів (бункерівників) - 2,5 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року;

для суден, що перевозять хімічні та небезпечні вантажі, - 1,9 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року;

для суден спеціального призначення - 0,9 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року;

для суховантажних та інших суден - 1,4 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року.

Збір за видачу журналу безперервної реєстрації історії судна становить 1,4 розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року.

Збір за видачу дубліката журналу безперервної реєстрації історії судна становить 0,7 розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня відповідного календарного року.

Свідоцтво про мінімальний безпечний склад екіпажу видається за заявою судновласника або уповноваженої ним особи. До заяви додається розрахунок мінімального безпечного складу екіпажу, що відповідає правилам визначення мінімального безпечного складу екіпажу суден і міжнародним договорам України, та копія документа, що підтверджує сплату збору.

Журнал безперервної реєстрації історії судна видається за письмовою заявою судновласника, до якої додаються анкета судна за формою, встановленою правилами безперервної реєстрації історії судна, та копія документа, що підтверджує сплату збору.

Видача свідоцтва про мінімальний склад екіпажу і журналу безперервної реєстрації історії судна здійснюється протягом п’яти робочих днів з дати прийняття відповідної заяви. За бажанням заявника видача може бути проведена протягом двох робочих днів з дати прийняття відповідної заяви. Заявнику, який бажає отримати документи поштою, такі документи направляються не пізніше наступного робочого дня після видачі. Відмова посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, у прийнятті заяви з причин, не визначених цією статтею, у тому числі висування будь-яких не визначених цією статтею умов для прийняття заяви, забороняється.

Підставою для відмови у видачі свідоцтва про мінімальний безпечний склад екіпажу або журналу безперервної реєстрації історії судна є:

неподання документів, зазначених у цій статті;

подання документів, що містять недостовірні відомості;

невідповідність поданих документів вимогам закону.

У разі відмови у видачі свідоцтва про мінімальний безпечний склад екіпажу або журналу безперервної реєстрації історії судна центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, зобов’язаний поінформувати про це заявника протягом п’яти робочих днів з дня отримання заяви або двох робочих днів, якщо за бажанням заявника видача мала бути проведена протягом двох робочих днів з дати прийняття відповідної заяви.

У разі отримання повідомлення про відмову у прийнятті заяви заявник має право:

подати виправлену заяву;

оскаржити рішення посадової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, у порядку, передбаченому законодавством.

У разі відмови у видачі свідоцтва про мінімальний безпечний склад екіпажу або журналу безперервної реєстрації історії судна заявник має право на повернення коштів реєстраційного збору як надміру зарахованих до бюджету платежів у встановленому законодавством порядку.

Відомості про свідоцтва про мінімальний безпечний склад екіпажу і журнали безперервної реєстрації історії судна оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Дозвіл на експлуатацію суднової радіостанції видається національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації, відповідно до закону.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 2189-VI від 13.05.2010, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1089-IX від 16.12.2020; в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 39. Дійсність суднових документів

Документи, зазначені у статті 35 цього Кодексу, повинні зберігатися на судні в оригіналах, крім свідоцтва про право власності на судно, яке може бути в нотаріально засвідченій копії.

У випадках, передбачених законодавством та/або міжнародними договорами України, суднові документи можуть бути на судні в електронному вигляді.

Допускається не зберігати на морському судні без екіпажу суднові документи, якщо на його борту міститься металева або пластикова пластина з даними про ідентифікаційний номер судна, назву класифікаційного товариства, номер класифікаційного свідоцтва та строк його дії. Інформація, зазначена на металевій або пластиковій пластині, повинна відповідати інформації класифікаційного свідоцтва, що підтверджується штампом, який проставляється на пластині класифікаційним товариством. Суднові документи у такому разі можуть знаходитися на буксирі (якщо це судно без екіпажу входить до складу суден) або зберігатися у судновласника.

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 40. Визнання суднових документів іноземних суден

Визнання обмірного свідоцтва, пасажирського свідоцтва, експлуатаційних документів на право користування судновою станцією, свідоцтва про відповідність спеціальним вимогам для суден, що перевозять небезпечні вантажі, свідоцтва про вантажну марку судна, що плаває під іноземним прапором і заходить в порти України, здійснюється на підставі міжнародних договорів України.

Судно, що плаває під прапором іноземної держави і не має при заходженні в порти України документів, вказаних у частині першій цієї статті, підлягає обов'язковому огляду з визначенням місткості, пасажиромісткості, найменшої висоти надводного борту та огляду його радіостанції на тих же підставах, що й судна, які плавають під Державним прапором України.

У разі виникнення сумніву щодо виконання вимог безпеки плавання будь-яким судном, що плаває під іноземним прапором, при заходженні в порти України, незалежно від наявності відповідних документів, воно може бути піддано огляду в порядку технічного нагляду на тих же підставах, що й судна, які плавають під Державним прапором України.

{Стаття 40 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 2189-VI від 13.05.2010, № 1089-IX від 16.12.2020}

ГЛАВА 4. АРЕШТ СУДЕН

Стаття 41. Повноваження на арешт судна

Судно може бути арештоване чи звільнене з-під арешту тільки за рішенням суду, господарського суду або голови Морської арбітражної комісії.

Арешт судна означає будь-яке затримання судна або обмеження в його пересуванні, що здійснюються для забезпечення морських вимог, зазначених у статті 42 цього Кодексу, під час перебування судна в морському порту України.

Арешт не включає заходів, що здійснюються для виконання рішень суду чи господарського суду, що набрали чинності.

Право суду, господарського суду або Морської арбітражної комісії здійснювати арешт суден згідно з частиною першою цієї статті не обмежує прав капітана морського порту щодо затримання суден в порядку, передбаченому статтями 80-82 і 91 цього Кодексу.

{Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 42. Морські вимоги

Судно може бути арештоване тільки на морські вимоги. Морська вимога - це вимога, що виникає з права власності та інших майнових прав на судно, будівництво судна, управління, експлуатацію або комерційне використання судна, заставу судна чи здійснення заходів, пов'язаних з рятуванням судна, а саме вимога у зв'язку з:

1) заподіянням шкоди в результаті втрати або пошкодження майна у зв'язку з експлуатацією судна;

2) заподіянням шкоди в результаті позбавлення життя або ушкодження здоров'я на суші або на воді у прямому зв'язку з експлуатацією судна;

3) заподіянням шкоди навколишньому природному середовищу;

4) винагородою, що належить за здійснення рятувальних заходів або виконання вимог будь-яких договорів про рятування;

5) компенсацією та іншими сумами, що належать за усунення або спробу усунення загрози заподіяння шкоди, за вжиття запобіжних заходів чи здійснення аналогічних операцій;

6) підняттям, віддаленням або знищенням судна, що стало уламками, чи його вантажу та викликаними цим витратами;

7) будь-яким договором використання або фрахтування судна;

8) будь-яким договором перевезення вантажу або пасажирів на судні;

9) втратою чи пошкодженням вантажу, включаючи багаж, під час перевезення або у зв'язку з ним;

10) загальною аварією;

11) лоцманським проведенням та сплатою лоцманських зборів;

12) буксируванням;

13) постачанням продуктів харчування, матеріалів, палива, запасів, обладнання, включаючи контейнери, для експлуатації судна або утримання його;

14) будівництвом, ремонтом, перебудовою або переобладнанням судна;

15) зборами в порту, каналі та інших судноплавних водах, а також у доці;

16) заробітною платою та іншими коштами, що належать капітану, членам командного складу та іншим членам екіпажу у зв'язку з виконанням ними своїх службових обов'язків на борту судна, включаючи витрати на репатріацію і внески за соціальним страхуванням, що сплачуються від їх імені;

17) дисбурсменськими витратами, які здійснюються щодо судна капітаном, власником, фрахтувальником або агентом;

18) страховою премією, включаючи внески за взаємне страхування, що сплачуються стосовно судна його власником або фрахтувальником за бербоут-чартером;

19) будь-якою комісійною, брокерською або агентською винагородою, що сплачується стосовно судна його власником або фрахтувальником за бербоут-чартером;

20) будь-яким спором про право власності на судно або володіння ним;

21) будь-яким спором між двома або кількома власниками судна щодо використання судна і розподілу прибутку;

22) заставою судна;

23) будь-яким спором, що виникає з договору купівлі-продажу судна.

Стаття 43. Умови, за яких судно може бути арештовано

Судно, стосовно якого виникли морські вимоги, може бути арештовано тільки за наявності хоча б однієї з таких умов:

а) вимога входить до категорії привілейованих вимог згідно з пунктами 1,2, 3-5 і 7 статті 358 цього Кодексу;

б) вимога грунтується на зареєстрованій заставі судна;

в) вимога стосується права власності на судно або володіння ним;

г) вимога, не зазначена у підпунктах "а", "б" і "в" цієї статті, але якщо особа, якій судно належить на праві власності на час виникнення вимоги, несе відповідальність за цією вимогою і є його власником на момент початку процедури, пов'язаної з арештом судна;

- фрахтувальник судна за бербоут-чартером несе відповідальність за цією вимогою і є фрахтувальником судна за бербоут-чартером або власником його на момент початку процедури, пов'язаної з арештом судна.

Будь-яке судно або судна можуть бути арештовані, якщо на момент початку процедури, пов'язаної з арештом судна або суден, вони перебувають у власності особи, яка несе відповідальність за морською вимогою і яка на час виникнення вимоги була власником судна, стосовно якого морська вимога виникла, або фрахтувальником такого судна за бербоут-чартером, тайм-чартером або рейсовим чартером.

Це правило не застосовується до вимог про право власності на судно чи володіння ним.

Стаття 44. Звільнення судна з-під арешту

Арештоване судно звільняється з-під арешту у разі надання забезпечення морської вимоги в прийнятній формі та достатнього за розміром.

За відсутності згоди сторін щодо форми і розміру забезпечення морської вимоги суд, господарський суд або Морська арбітражна комісія визначають форму і розмір забезпечення, який не повинен перевищувати вартості судна.

Будь-яке прохання про звільнення судна з-під арешту у зв'язку з наданням забезпечення морської вимоги не означає визнання відповідальності, відмови від засобів захисту або права на обмеження відповідальності.

Особа, яка забезпечила морську вимогу згідно з частиною першою цієї статті, може в будь-який час звернутися до суду або в Морську арбітражну комісію з проханням про зменшення, зміну або анулювання забезпечення.

Стаття 45. Подальший арешт

Судно, що було вже арештовано і звільнено з-під арешту або стосовно якого забезпечення морської вимоги уже було надано, може бути арештовано знову або арештовано на ту ж морську вимогу лише за наявності хоча б однієї з таких умов:

а) розмір забезпечення тієї ж вимоги, одержаного раніше, є недостатнім за умов, що загальний розмір забезпечення морської вимоги не може перевищувати вартості судна;

б) особа, яка вже надала забезпечення морської вимоги, не спроможна виконати своє зобов'язання повністю або частково;

в) судно, що вже було арештовано, або забезпечення морської вимоги, що вже було надано, було звільнено на прохання або за згодою особи, яка заявила вимогу, при наявності для цього підстав;

г) особа, яка заявила вимогу, не змогла вжити всіх необхідних заходів до того, щоб перешкодити звільненню.

Будь-яке судно, яке могло бути арештовано на ту ж морську вимогу, не підлягає арешту, якщо:

а) розмір забезпечення такої вимоги, що вже отримана, не є недостатнім або

б) не застосовуються правила, що містяться в пунктах "б" і "в" частини першої цієї статті.

Правила цієї статті не застосовуються щодо незаконного звільнення судна з-під арешту.

Стаття 46. Захист інтересів власника арештованого судна або фрахтувальника його за бербоут-чартером

Особа, на вимогу якої судно арештовано, несе відповідальність за будь-які збитки, завдані власнику судна або фрахтувальнику його за бербоут-чартером у результаті необгрунтованого арешту судна або надання надмірного забезпечення морської вимоги.

Суд, господарський суд або голова Морської арбітражної комісії можуть як умову арешту судна або продовження арешту, накладеного раніше, зобов'язати особу, яка заявила вимогу про це, надати забезпечення морської вимоги в розмірі та на умовах, визначених судом або головою Морської арбітражної комісії, у зв'язку з будь- якими збитками, що можуть бути заподіяні власникові судна чи фрахтувальникові його за бербоут-чартером в результаті необгрунтованого арешту судна або надмірного забезпечення морської вимоги і за що така особа може нести відповідальність.

Стаття 47. Арешт державних суден

Правила цієї глави застосовуються також до суден, що перебувають у державній власності та здійснюють виключно комерційну діяльність.

РОЗДІЛ III. ЕКІПАЖ СУДНА

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 48. Правове становище екіпажу судна

Правове становище екіпажу судна, що плаває під прапором України, а також відносини між членами екіпажу, які беруть участь в експлуатації цього судна, між членами екіпажу цього судна і судновласником визначаються чинним законодавством України.

Відносини, зазначені у частині першій цієї статті, що виникають на судні, яке знаходиться в територіальному морі та внутрішніх водах України і плаває під прапором іншої держави, регулюються законодавством держави, під прапором якої плаває судно, договорами між судновласником і членами екіпажу судна, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

Стаття 49. Склад екіпажу

До екіпажу судна входять капітан, інші особи командного складу і суднова команда.

До командного складу судна, крім капітана, належать: помічники капітана, суднові механіки, електромеханіки, радіоспеціалісти, судновий лікар, боцман. До командного складу судновласник може віднести інших суднових спеціалістів.

Суднова команда складається з осіб, які виконують службові обов'язки на судні та не належать до командного складу судна.

Стаття 50. Мінімальний склад екіпажу

Мінімальний склад екіпажу, при якому допускається вихід судна в море, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, залежно від типу, району плавання, призначення судна та відповідно до чинного законодавства України.

{Стаття 50 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

{Зміни до статті 50 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Стаття 51. Вимоги до кваліфікації членів екіпажу

До зайняття посад капітана та інших осіб командного складу судна допускаються особи, які мають відповідні звання та пройшли обов’язкову підготовку на умовах, визначених Міжнародною конвенцією про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року, з поправками.

Положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння затверджується Кабінетом Міністрів України.

Присвоєння звань засвідчується видачею диплома (сертифіката компетентності) та підтвердження до нього після успішного підтвердження компетентності у державній кваліфікаційній комісії.

Обов’язкова підготовка моряків для осіб, які займають певні посади на судні або виконують спеціальні обов’язки на судні, здійснюється за програмами підготовки, схваленими центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського та річкового транспорту, та підтверджується отриманням особою Свідоцтва фахівця після успішного завершення схваленої програми підготовки та, у разі необхідності, підтвердження кваліфікації у державній кваліфікаційній комісії.

Повторне підтвердження диплома здійснюється через строк, що не перевищує п’ять років з дати видачі попереднього підтвердження без складання іспитів у державній кваліфікаційній комісії у разі дотримання таких вимог:

1) придатності особи для роботи на суднах за станом здоров’я;

2) наявності чинних свідоцтв про схвалену обов’язкову підготовку, необхідну для диплома, що підтверджується;

3) наявності підтвердженого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику на морському та річковому транспорті, стажу роботи на суднах з виконанням при цьому функцій, що відповідають диплому, що підтверджується, на строк не менше загалом дванадцяти місяців з попередніх п’яти років, або сумарно трьох місяців з попередніх шести місяців перед повторним підтвердженням диплома, або вважаються еквівалентними, стажу роботи на судні, який вимагається абзацом першим пункту третього частини п’ятої цієї статті, або успішного закінчення схваленого курсу або курсів підготовки, або завершення підтвердженого стажу роботи на судні з виконанням при цьому функцій, відповідних наявному диплому, протягом не менше трьох місяців на понадштатній посаді чи на посаді командного складу, нижчій за ту, яка передбачена дійсним наявним дипломом, безпосередньо перед зайняттям посади, для якої цей диплом є дійсним.

Повторне підтвердження диплома для роботи на танкерах здійснюється через строк, що не перевищує п’ять років без складання іспитів у державній кваліфікаційний комісії у разі:

наявності стажу роботи на судні, з виконанням при цьому функцій відповідно до отриманого диплома або підтвердження, протягом сумарно не менше трьох місяців з попередніх п’яти років, або

успішного закінчення схваленого навчального курсу або курсів.

Позбавлення звання і вилучення диплома або кваліфікаційного свідоцтва допускається тільки за рішенням суду.

До зайняття посад командного складу, для яких не передбачено присвоєння звання, а також членів суднової команди допускаються особи, які мають видані у встановленому порядку відповідні документи, що підтверджують їх кваліфікацію, необхідну для виконання обов’язків на судні.

{Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5502-VI від 20.11.2012; текст статті 51 в редакції Закону № 1578-IX від 29.06.2021}

Стаття 52. Вимоги до стану здоров'я членів екіпажу

До роботи на судні допускаються особи, визнані придатними для цього за станом здоров'я. Висновок про придатність особи для роботи на судні за станом здоров'я надається закладом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, відповідно до правил, установлених цим органом.

{Текст статті 52 в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 53. Громадянство членів екіпажу

Члени екіпажу судна, зареєстрованого у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, можуть бути громадянами будь-якої держави. Капітаном судна може бути тільки громадянин України.

Стаття 54. Трудові відносини на судні

Порядок прийняття на роботу суднового екіпажу, їх права і обов'язки, умови роботи на судні та оплати праці, соціально-побутового обслуговування на морі і в порту, а також порядок і підстави звільнення регулюються законодавством і міжнародними договорами України, цим Кодексом, генеральними та галузевими тарифними угодами, колективними і трудовими договорами (контрактами).

{Частину другу статті 54 виключено на підставі Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

{Стаття 54 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 55. Репатріація членів екіпажу

Репатріація за рахунок судновласника здійснюється у таких випадках:

у разі звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу;

у разі захворювання і травми;

у разі загибелі судна;

якщо судновласник не може виконувати свої обов'язки, що випливають з чинного законодавства України, договору (контракту).

Судновласник репатріює моряка в порт, зазначений у контракті, колективному договорі, а у разі їх відсутності - в порт прийняття на роботу. Судновласник несе відповідальність за організацію і витрати на репатріацію в обсязі затрат на проїзд (як правило, літаком), оплату проживання і харчування, оплату праці і допомогу, перевезення багажу в кількості, передбаченій договором (контрактом), лікування (до тих пір, коли моряк не буде транспортабельним).

Якщо судновласник не може організувати репатріацію і оплатити витрати, ці обов'язки виконують уповноважені на те Кабінетом Міністрів України органи з подальшим стягненням ними з судновласника понесених затрат в безакцептному порядку.

Стаття 56. Особисте майно членів суднового екіпажу

Член суднового екіпажу має право перевозити на судні майно, призначене для особистого користування.

У разі втрати або пошкодження цього майна внаслідок аварійної морської події судновласник повинен відшкодувати членові суднового екіпажу заподіяні збитки виходячи з діючих цін на майно такого ж роду і якості.

Не підлягає відшкодуванню вартість майна членів екіпажу, які винні в аварійній морській події.

Перевезення на судні майна, не призначеного для особистого користування, без дозволу судновласника не допускається. Член екіпажу, який перевозить таке майно, повинен відшкодувати судновласникові заподіяні у зв'язку з цим збитки.

Стаття 57. Обов'язки судновласника

Судновласник судна відповідно до правил, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, а також міжнародних договорів України забезпечує:

1) комплектування судна кваліфікованим екіпажем у необхідному складі, що підтверджується судновими документами і кваліфікаційними документами членів екіпажу;

2) наявність та ефективне функціонування на судні і у судновласника системи управління безпечною експлуатацією судна та запобігання забрудненню;

3) безпечні умови і режим праці на судні;

4) охорону здоров'я членів екіпажу на борту судна і на березі, обладнання судна всіма необхідними для цього засобами та устаткуванням;

5) постачання продовольства і води в достатній кількості та належної якості;

6) належні суднові приміщення.

Мінімальні норми, які забезпечують власники торговельних суден, що не здійснюють міжнародних рейсів, не можуть бути нижче рівня, встановленого міжнародними договорами України для таких суден, що здійснюють міжнародні рейси.

{Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 5502-VI від 20.11.2012; текст статті 57 в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

ГЛАВА 2. КАПІТАН СУДНА

Стаття 58. Управління судном

На капітана судна покладається управління судном, у тому числі судноводіння, вжиття всіх заходів, необхідних для забезпечення безпеки плавання, запобігання забрудненню морського середовища, підтримання порядку на судні, запобігання завданню будь-якої шкоди судну, людям і вантажу, що перебувають на ньому.

Капітан судна внаслідок свого службового становища визнається представником судновласника і вантажовласника щодо дій, викликаних потребами судна, вантажу або плавання, а також позовів, що стосуються довіреного йому майна, якщо на місці немає інших представників судновласника або вантажовласника.

Під час аварійних морських подій з судном, а також у разі зіпсуття, пошкодження і втрати вантажу або багажу, що перевозиться, заподіяння травм людям та інших випадків, у результаті яких можуть бути пред'явлені претензії або позови до судновласника, капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для документального оформлення цих випадків у порядку, встановленому чинним законодавством України, а також провести попереднє розслідування аварійної морської події незалежно від її класифікування.

{Стаття 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2705-IV від 23.06.2005}

Стаття 59. Обов'язки надання допомоги людям, які зазнали лиха в морі

Капітан судна зобов'язаний, якщо це він може зробити без серйозної загрози для свого судна і осіб, які перебувають на ньому:

1) подати допомогу будь-якій виявленій у морі особі, якій загрожує загибель;

2) прямувати з найбільшою швидкістю на допомогу гинучим, якщо йому повідомлено, що вони потребують допомоги, і якщо на такі дії з його боку можна розумно розраховувати.

За невиконання зазначених у цій статті обов'язків капітан судна несе відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Судновласник не несе ніякої відповідальності за невиконання капітаном судна обов'язків надання допомоги.

Стаття 60. Обов'язки надання допомоги після зіткнення суден

Капітан кожного із суден, що зіткнулися, зобов'язаний після зіткнення, наскільки він може зробити це без серйозної загрози для своїх пасажирів, екіпажу і судна, подати допомогу іншому судну, його пасажирам і екіпажу. Капітани суден зобов'язані, наскільки це можливо, повідомити один одному назву своїх суден, порти приписки, а також порти відправлення і призначення або найближчий порт, в який судно зайде.

За невиконання зазначених у цій статті обов'язків капітан несе відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Судновласник не несе відповідальності за невиконання капітаном судна обов'язків подання допомоги після зіткнення суден.

Стаття 61. Обов'язок подання невідкладної медичної допомоги

Якщо особа, що перебуває на борту судна, потребує невідкладної медичної допомоги, яку неможливо надати в морі, капітан зобов'язаний зайти в найближчий порт, повідомити про це судновласника, а у разі заходження в іноземний порт - також консула України.

Стаття 62. Обов'язки капітана судна у разі воєнної небезпеки, піратських дій, небезпеки захоплення судна

У випадку воєнної небезпеки, піратських дій капітан судна зобов'язаний вжити всіх необхідних і можливих заходів до рятування людей, які перебувають на судні, і недопущення захоплення судна, документів, вантажу та іншого майна, що знаходяться на ньому.

Стаття 63. Право капітана судна на володіння вогнепальною зброєю

Капітан судна має право на володіння табельною вогнепальною зброєю і застосування її для забезпечення особистої безпеки і безпеки людей та майна, що перебувають на судні, у порядку і межах, установлених чинним законодавством України.

Стаття 64. Дії капітана судна у разі небезпеки загибелі судна

Якщо, на думку капітана, судну загрожує неминуча загибель, після вжиття всіх заходів для рятування пасажирів капітан дозволяє судновому екіпажу залишити судно.

Капітан залишає судно останнім після вжиття всіх можливих заходів для рятування суднового, радіо- і машинного журналів, карт цього рейсу, документів, цінностей.

У разі загибелі судна, куди б його екіпаж не було доставлено, капітан зберігає свої права і виконує обов'язки стосовно екіпажу.

Стаття 65. Підтримання порядку на судні

Розпорядження капітана судна в межах його повноважень повинні беззаперечно виконуватися всіма особами, які перебувають на судні.

У разі невиконання ким-небудь з осіб, які перебувають на судні, законних розпоряджень капітана він вживає щодо цих осіб необхідних заходів.

Капітан судна має право застосовувати заходи заохочення і накладати дисциплінарні стягнення на осіб суднового екіпажу аж до усунення від виконання службових обов'язків у випадках і в порядку, передбачених чинним законодавством України про працю.

Якщо дії особи, яка перебуває на судні, не містять кримінально караного діяння, але загрожують безпеці судна або людей і майна, що на ньому перебувають, капітан судна має право ізолювати цю особу в окремому приміщенні. За незаконне утримання в окремому приміщенні або інше перевищення повноважень щодо підтримання порядку на судні капітан несе відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Стаття 66. Згода капітана судна на прийняття на роботу членів екіпажу

Ніхто з осіб суднового екіпажу не може бути призначений на судно без згоди капітана.

Відмова капітана судна прийняти до складу екіпажу особу, яку направив на судно судновласник, повинна бути обгрунтована. Така відмова з відповідним обгрунтуванням оформляється у письмовій формі та передається судновласникові і особі, якій відмовлено у прийнятті на роботу.

Стаття 67. Капітан судна як службова особа, уповноважена на вчинення процесуальних дій у кримінальному провадженні

Якщо на судні, що перебуває у плаванні, вчиняються діяння, передбачені законом України про кримінальну відповідальність, капітан судна уповноважений на вчинення процесуальних дій в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України та відповідною Інструкцією, яка затверджується Генеральним прокурором за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері рибного господарства.

{Зміни до частини першої статті 67 див. в Законі № 5462-VI від 16.10.2012}

Капітан судна має право затримати особу, яка підозрюється у вчиненні кримінально караного діяння, до передачі її відповідним правоохоронним органам у першому порту

України. У разі необхідності капітан судна може направити цю особу і зібрані матеріали в Україну на іншому судні, зареєстрованому в Україні.

У разі вчинення діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, під час перебування судна в порту України капітан судна зобов'язаний передати особу, яка підозрюється у вчиненні цього діяння, відповідним правоохоронним органам в порядку, встановленому кримінальним процесуальним законодавством України.

{Стаття 67 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 68. Права капітана судна у разі нестачі продовольства

Якщо усі життєві припаси, у тому числі незнижуваний запас продовольства, вичерпані, з метою загального розподілу капітан судна має право провести реквізицію необхідної кількості продовольства, що є в розпорядженні осіб, які перебувають на судні, і реквізицію вантажу, що перебуває на судні і який може бути використаний для харчування. Про реквізицію складається акт.

Вартість реквізованого продовольства та вантажу відшкодовується судновласником.

Стаття 69. Права капітана судна у разі невідкладної потреби в грошах

Якщо під час рейсу виникла невідкладна потреба в грошах для продовження плавання, особливо для ремонту судна або утримання екіпажу, у разі відсутності можливості або часу для отримання розпорядження судновласника, капітан судна має право продати частину дорученого йому майна, яке не є необхідним для продовження плавання.

Капітан судна має право обрати той спосіб придбання грошей для продовження плавання, який є найменш збитковим для судновласника і вантажовласника.

Вартість проданого вантажу повинна бути відшкодована його власнику, за винятком випадків, коли викликані цим збитки підпадають під ознаки загальної аварії або коли продаж було проведено тільки в інтересах вантажу.

Стаття 70. Засвідчення факту народження дитини і укладення шлюбу

Про кожний випадок народження дитини, укладення шлюбу на судні капітан зобов'язаний скласти акт у присутності двох свідків, а також зробити запис у судновому журналі.

Цей акт підлягає поданню до органів реєстрації актів цивільного стану для одержання свідоцтва про народження чи шлюб.

{Стаття 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 71. Засвідчення заповіту і факту смерті

Капітан судна зобов'язаний засвідчити складений особою, яка перебуває на судні, заповіт, взяти його на зберігання і зберігати по одному примірнику посвідчених ним заповітів до передачі начальникові порту України або консулові України в іноземному порту для наступного надсилання їх до державного нотаріального архіву за місцем проживання заповідача.

Про кожний випадок смерті на судні капітан зобов'язаний скласти акт у присутності двох свідків, а якщо на судні є лікар або фельдшер, то і в його присутності, а також зробити запис у судновому журналі.

До акта про смерть додається опис майна померлого на судні. Капітан судна вживає заходів до збереження майна померлого.

Капітан судна передає акт про смерть і опис майна консулу України, якщо судно прибуває в іноземний порт, де є консул України, або судновласнику, якщо судно прибуває в порт України, і вживає заходів до поховання померлого. У надзвичайних випадках, коли судно має тривалий час перебувати у відкритому морі і тіло померлого не може бути збережено, капітан судна має право віддати тіло морю згідно з морськими звичаями, про що складається відповідний акт і вноситься відповідний запис до суднового журналу.

{Стаття 71 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1276-VI від 16.04.2009, № 2435-VI від 06.07.2010}

Стаття 72. Взаємовідносини з консулами України

Взаємовідносини капітана судна та інших осіб суднового екіпажу з консулами України регулюються Консульським статутом України.

РОЗДІЛ IV. МОРЕПЛАВСТВО У ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ МОРІ, ВНУТРІШНІХ ВОДАХ, АКВАТОРІЯХ МОРСЬКИХ ПОРТІВ

{Назва розділу IV в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

ГЛАВА 1. МОРСЬКИЙ ПОРТ ТА БЕЗПЕКА МОРЕПЛАВСТВА У МОРСЬКИХ ПОРТАХ

{Назва глави 1 розділу IV в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 73. Регулювання діяльності у морських портах

Правові, економічні, соціальні та організаційні основи діяльності в морських портах визначаються цим Кодексом та Законом України "Про морські порти України". До функціонування морських рибних портів застосовуються норми цього Кодексу щодо морських портів з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів".

Перелік морських портів України, відкритих для заходження іноземних суден, визначається Кабінетом Міністрів України та оприлюднюється в Повідомленнях мореплавцям України.

{Стаття 73 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 74. Забезпечення безпеки мореплавства

Організація та забезпечення безпеки мореплавства у морському порту покладаються на адміністрацію морських портів України.

Власники (користувачі) морських терміналів, судновласники, інші суб'єкти господарювання, що здійснюють свою діяльність у межах території та акваторії морського

порту, забезпечують безпеку мореплавства відповідно до правил, визначених обов'язковими постановами по порту.

{Стаття 74 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 75. Державний нагляд за безпекою мореплавства у морському порту

Державний нагляд за безпекою мореплавства у морському порту, на підходах до нього та в суміжних акваторіях здійснюється капітаном морського порту. Межі зони нагляду, на яку поширюються повноваження капітана морського порту щодо здійснення ним державного нагляду за безпекою мореплавства, визначаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Державний нагляд за безпекою мореплавства у морських терміналах, розташованих у межах територій та акваторій, відокремлених від основної території та акваторії відповідного морського порту, здійснює окремий підрозділ служби капітана морського порту.

Капітан морського порту та служба капітана морського порту діють на підставі положення, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту.

{Стаття 75 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 76. Навігаційно-гідрографічне забезпечення судноплавства

Навігаційно-гідрографічне забезпечення судноплавства у внутрішніх водах, територіальному морі та виключній морській економічній зоні України здійснюється шляхом:

встановлення, розвитку та утримання засобів навігаційного обладнання, яких потребує інтенсивність руху суден і ступінь навігаційної небезпеки;

проведення гідрографічних зйомок;

збору навігаційної інформації;

своєчасної підготовки, видання і забезпечення мореплавців навігаційними картами, порадниками та посібниками для плавання, навігаційними повідомленнями і попередженнями та іншою сучасною навігаційно-гідрографічною інформацією.

{Стаття 76 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 77. Призначення капітана морського порту

Капітан морського порту призначається на посаду і звільняється з посади центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту, за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту. Капітан морського порту підпорядковується керівнику центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

{Стаття 77 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 78. Функції капітана морського порту

До функцій капітана морського порту належать:

1) державний нагляд за дотриманням законодавства і правил мореплавства, а також міжнародних договорів України щодо мореплавства, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

2) розгляд справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень;

3) реєстрація суден у Державному судновому реєстрі України, Судновій книзі України і видача суднових документів, якщо інше не передбачено законодавством;

4) видача документів, зазначених у статті 51 цього Кодексу;

5) перевірка суднових документів, дипломів і кваліфікаційних свідоцтв;

6) видача посвідчень моряка особам, які входять до складу суднового екіпажу;

7) нагляд за дотриманням вимог щодо порядку заходження суден у морський порт і виходу з морського порту;

8) нагляд за дотриманням вимог щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища;

9) оформлення приходу суден у морський порт і виходу з морського порту;

10) нагляд та контроль за підприємствами, що надають лоцманські послуги, і службою регулювання руху суден у межах акваторії морського порту;

11) нагляд та контроль за криговим проведенням суден на підходах до морського порту і в межах його акваторії;

12) видача дозволів на підняття майна, що затонуло в морі, а також на проведення будівельних робіт щодо гідротехнічних споруд у межах території та акваторії морського порту;

12^{1}) погодження рішень місцевих державних адміністрацій про відкриття баз для стоянки малих суден на морських водних шляхах, в акваторіях морських портів;

12^{2}) погодження плану проведення спортивних змагань, інших заходів за участю спортивних суден, яким передбачається плавання спортивних суден морськими водними шляхами, що подається для погодження організаторами таких змагань;

13) облік та розслідування аварійних морських подій;

14) керівництво службою капітана морського порту.

{Стаття 78 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 79. Повноваження капітана морського порту

Розпорядження капітана морського порту з питань забезпечення безпеки мореплавства і порядку в морському порту, що належать до його компетенції, обов'язкові для всіх суден, юридичних і фізичних осіб, які перебувають в акваторії та на території цього морського порту.

Розпорядження капітана морського порту може бути скасовано центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, або адміністративним судом у порядку, встановленому законодавством.

За порушення законодавства і правил щодо безпеки мореплавства та порядку в морському порту капітан морського порту має право накладати адміністративні стягнення відповідно до закону.

{Стаття 79 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 80. Затримання суден і вантажів

Судно або вантаж можуть бути затримані в морському порту капітаном порту до достатнього забезпечення морської вимоги судновласником або вантажовласником на:

прохання особи, яка має морську вимогу, обґрунтовану загальною аварією, рятуванням, договором перевезення вантажу, зіткненням суден або іншим заподіянням шкоди;

морську вимогу порту, зумовлену пошкодженням портових споруд, іншого майна та навігаційного обладнання, розташованого в порту;

морську вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, зумовлену порушенням природоохоронного законодавства України.

Відповідальність за збитки, завдані необгрунтованим затриманням судна або вантажу, несуть особи, на вимогу яких відбулося затримання.

{Стаття 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 885-VI від 15.01.2009, № 4709-VI від 17.05.2012, № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 81. Термін затримання суден і вантажів

Розпорядження капітана морського порту про затримання судна або вантажу на морські вимоги, зазначені у статті 80 цього Кодексу, дійсне протягом трьох діб. Якщо протягом визначеного терміну не прийнято рішення суду, господарського суду або Морської арбітражної комісії про накладення на судно чи вантаж арешту, вони підлягають негайному звільненню.

{Стаття 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 82. Судновий імунітет іноземних державних суден

На вимогу майнового характеру не підлягають затриманню судна, що перебувають у власності зарубіжної держави, якщо ці судна використовуються виключно для несення

державної служби, за винятком випадків, передбачених Цивільним процесуальним кодексом України.

{Статтю 83 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

{Статтю 84 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 85. Обов'язки судна щодо дотримання режиму порту

Під час перебування в морському порту будь-яке судно зобов'язане дотримувати чинних законів і правил України, у тому числі тих, що стосуються безпеки порту і судноплавства в порту, митного, прикордонного, санітарного (фітосанітарного) режимів, лоцманського проведення, буксирування, рятувальних і суднопіднімальних робіт, якірної стоянки і надання місць біля причалів, навантаження і вивантаження вантажів, посадки і висадки людей, послуг, пов'язаних з навантажувально-розвантажувальними роботами, і будь-яких інших портових послуг, портових зборів, запобігання забрудненню навколишнього природного середовища.

{Слова і цифру "ГЛАВА 2. КАПІТАН ПОРТУ" виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

{Статтю 86 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

{Статтю 87 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

{Статтю 88 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

{Статтю 89 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 90. Контроль за суднами у морському порту

Кожне судно перед виходом у море підлягає контролю з метою перевірки суднових документів, установлення відповідності судновим документам основних характеристик судна, а також перевірки виконання вимог щодо укомплектування суднового екіпажу.

У разі відсутності суднових документів або наявності достатніх підстав вважати, що судно не задовольняє вимогам безпеки мореплавства, особа, уповноважена центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, може провести його огляд.

З метою перевірки та усунення недоліків, що перешкоджають видачі дозволу на вихід судна з порту, особою, уповноваженою центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту, може бути проведено контрольний огляд судна.

Правила контролю суден з метою забезпечення безпеки мореплавства встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту.

Особливості здійснення перевірки суден внутрішнього плавання встановлюються Законом України "Про внутрішній водний транспорт".

{Стаття 90 в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

{Зміни до статті 90 див. в Законах № 4709-VI від 17.05.2012, № 5502-VI від 20.11.2012}

Стаття 91. Заборона на вихід судна з морського порту

Кожне судно зобов'язане до виходу з морського порту одержати на це дозвіл капітана порту.

Капітан морського порту повинен відмовити у видачі дозволу на вихід з порту в разі:

а) непридатності судна до плавання, порушення вимог щодо його завантаження, постачання, комплектування екіпажу і наявності інших недоліків, що становлять загрозу безпеці плавання або здоров'ю людей, які перебувають на судні, або загрозу заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;

б) порушення вимог до суднових документів;

в) несплати встановлених зборів, штрафів та інших платежів;

г) рішення уповноважених законодавством державних органів (митних органів, санітарно-карантинної служби, органів рибоохорони, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, та прикордонної служби).

Капітан морського порту може затримати судно на підставах, зазначених у частині другій цієї статті, до усунення виявлених за результатами контролю недоліків або до моменту сплати належних зборів, штрафів чи інших платежів.

Якщо недоліки не можуть бути усунуті на місці, судну надається можливість пройти на найближчу судноремонтну верф.

Про затримку судна негайно повідомляється судновласник.

Витрати, пов'язані з здійсненням капітаном морського порту прав, передбачених цією статтею, покладаються на судновласника.

{Стаття 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 662-IV від 03.04.2003, № 885-VI від 15.01.2009, № 5462-VI від 16.10.2012, № 406-VII від 04.07.2013, № 440-IX від 14.01.2020}

ГЛАВА 3. МОРСЬКІ ЛОЦМАНИ

{Назва глави 3 розділу IV в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 92. Лоцманське проведення суден

З метою забезпечення безпеки мореплавства на підходах до морських портів, у межах акваторій цих портів, а також між морськими портами незалежно від прапора держави, під яким плаває судно, і форми власності судна проведення суден здійснюється виключно морськими лоцманами.

Вимоги до морських лоцманів та підприємств, працівниками яких є морські лоцмани, а також порядок здійснення ними діяльності визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Стаття 92 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 93. Громадянство морських лоцманів

Морськими лоцманами є громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим у Положенні про морських лоцманів, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Зміни до статті 93 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

{Стаття 93 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 94. Обов'язкове і необов'язкове лоцманське проведення суден

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, за погодженням з іншими заінтересованими міністерствами та центральними органами виконавчої влади затверджує райони обов'язкового лоцманського проведення, категорії суден, що звільняються від обов'язкового лоцманського проведення, і публікує ці відомості у лоціях і Повідомленнях мореплавцям.

{Зміни до частини першої статті 94 див. в підпункті 1 пункту 3 Закону № 5502-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5502-VI від 20.11.2012}

У районах обов'язкового лоцманського проведення судно не має права здійснювати плавання без морського лоцмана, якщо тільки судно не належить до категорії суден, що звільняються від обов'язкового лоцманського проведення.

У районах необов'язкового лоцманського проведення капітан судна у разі необхідності має право взяти на судно морського лоцмана.

У районах необов'язкового лоцманського проведення капітан морського порту може встановлювати обов'язкове лоцманське проведення суден:

а) які самі (ядерні судна та інші) або їх вантаж можуть становити загрозу заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу. Категорії таких суден доводяться до загального відома в обов'язковій постанові по порту;

б) які мають серйозні пошкодження корпусу, механізмів або обладнання, що може істотно вплинути на безпеку їх плавання в порту. У цьому випадку капітану судна вручається нотис про те, що його судно має слідувати під лоцманським проведенням.

{Стаття 94 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 5462-VI від 16.10.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 95. Визначення часу лоцманського проведення

Час лоцманського проведення суден визначається капітаном морського порту і оголошується в обов'язковій постанові по порту.

Капітан морського порту може заборонити проведення суден у разі, коли безпечному проведенню суден перешкоджає стан погоди або моря (погана видимість, шторм, землетрус тощо), а також за наявності інших надзвичайних обставин, що створюють загрозу судноплавству.

{Стаття 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 96. Обов'язки морського лоцмана

Під час проведення суден морський лоцман повинен спостерігати за станом і правильністю огородження фарватеру, станом берегових навігаційних знаків і терміново повідомляти капітану морського порту про будь-які зміни на фарватері і про аварійні морські події з суднами, які він проводить.

Морський лоцман зобов'язаний вказати капітану судна, яке він проводить, на виявлені порушення правил судноплавства, обов'язкової постанови по порту та інших правил, вимагати усунення помічених порушень, а в разі невиконання капітаном судна цих або інших законних вимог морського лоцмана - негайно повідомити про це капітана морського порту.

{Стаття 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 97. Правовий статус морського лоцмана на судні

Присутність на судні морського лоцмана не звільняє капітана від відповідальності за управління судном.

У випадках залишення капітаном судна командного містка він зобов'язаний вказати морському лоцману особу, відповідальну за управління судном у його відсутність.

Стаття 98. Відповідальність за аварійні морські події

Відповідальність за аварійні морські події, що сталися з вини морських лоцманів під час виконання ними службових обов'язків, несе підприємство, працівником якого є лоцман.

Ця відповідальність обмежується розмірами аварійного лоцманського фонду, який створюється з 10 відсотків відрахувань від сум лоцманського збору, що надійшли в календарному році, який передував аварії.

{Стаття 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 99. Направлення морського лоцмана на судно

У разі виклику лоцмана підприємство, що надає лоцманські послуги, зобов'язане негайно направити на судно морського лоцмана, сповістивши про це капітана судна. Якщо це зробити неможливо, підприємство, що надає лоцманські послуги, зобов'язане повідомити капітана судна про час, коли прибуде лоцман.

{Текст статті 99 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 100. Умови перебування морського лоцмана на судні

Капітан судна зобов'язаний забезпечити швидкий і безпечний прийом морського лоцмана і стажиста на борт судна і на період проведення безкоштовно надавати їм окреме приміщення і харчування нарівні з особами командного складу судна.

Стаття 101. Лоцманська квитанція

Прибулий на судно морський лоцман зобов'язаний вручити капітану лоцманську квитанцію встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, зразка.

У квитанцію капітан судна вносить такі відомості: найменування судна, прапор держави, під яким плаває судно, осадка, довжина, ширина, чиста місткість, а також місце і час прийому морського лоцмана.

Капітан відмічає у квитанції місце і час закінчення лоцманського проведення, а в разі необхідності вносить зауваження щодо проведення судна морським лоцманом. Внесені у квитанцію відомості та зауваження капітан судна засвідчує своїм підписом.

{Стаття 101 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 102. Штраф за неправильну інформацію про судно та прохід без лоцмана

За надання недостовірної інформації, у тому числі за допомогою технічних суднових засобів, щодо даних про судно, перелік яких встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, а також за прохід без дозволу служби регулювання руху або без лоцмана в зоні обов'язкового лоцманського проведення капітан судна зобов'язаний сплатити штраф у розмірі двократної ставки лоцманського збору незалежно від встановленої чинним законодавством України відповідальності за наслідки, що можуть виникнути через ці дії.

{Стаття 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 103. Залишення морським лоцманом судна

Морський лоцман не має права без згоди капітана залишити судно раніше, ніж поставить його на якір, відшвартує в безпечне місце, виведе в море або буде замінений іншим лоцманом.

Стаття 104. Відмова морського лоцмана від проведення судна

Якщо капітан, прийнявши на судно морського лоцмана, діє всупереч його рекомендаціям, лоцман має право у присутності третьої особи відмовитися від продовження проведення судна. Морський лоцман вправі вимагати, щоб про це було зроблено запис у лоцманській квитанції. Однак і після відмови від проведення судна лоцман зобов'язаний залишатися на капітанському містку, і якщо капітанові судна будуть потрібні відомості, необхідні для безпечного плавання, він зобов'язаний надати їх.

На вимогу капітана продовжити лоцманське проведення судна, лоцман зобов'язаний продовжити проведення судна.

Стаття 105. Відмова капітана судна від послуг морського лоцмана

Якщо у капітана судна виникли сумніви щодо правильності рекомендацій морського лоцмана, він має право відмовитися від його послуг. При цьому в районі, де лоцманське проведення є обов'язковим, капітан за наявності можливостей зупиняє рух судна до прибуття іншого лоцмана.

Капітан судна, який викликав морського лоцмана і після його прибуття відмовився від лоцманських послуг, зобов'язаний сплатити повністю лоцманський збір за проведення судна, для якого був викликаний лоцман.

Стаття 106. Лоцманський збір

Із суден, що користуються послугами морських лоцманів, справляється лоцманський збір, порядок справляння і розмір якого встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку.

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 107. Окрема винагорода за затримку морського лоцмана

Якщо морський лоцман затримується на судні більше двох годин через необхідність довантаження чи розвантаження судна, несправність суднових механізмів, перебування судна в карантині та інші обставини, якщо вони не викликані діями непереборної сили, капітан судна зобов'язаний сплатити підприємству, де працює морський лоцман, окрему винагороду в розмірі, встановленому відповідно до статті 106 цього Кодексу.

{Стаття 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 108. Окрема винагорода на повернення морського лоцмана

Якщо лоцман і стажист вивезені судном, яке вони проводили, за межі обслуговуваного ними району, капітан судна зобов'язаний відшкодувати лоцману і стажисту витрати на повернення до місця служби (проїзд, добові, проживання в готелі) і, крім того, виплатити винагороду, передбачену статтею 107 цього Кодексу за кожну добу перебування їх за межами району лоцманського проведення.

Стаття 109. Справляння зборів і стягнення штрафів

Лоцманський збір, окрема винагорода і штрафи, передбачені статтями 102, 105, 106, 107, 108 цього Кодексу, включаються в дохід підприємства, працівником якого є морський лоцман.

{Стаття 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

ГЛАВА 4. СЛУЖБА РЕГУЛЮВАННЯ РУХУ СУДЕН

Стаття 110. Поняття служби регулювання руху суден

У районах інтенсивного судноплавства (портові та узбережні води, вузькості, перетин морських шляхів) рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, створюються служби регулювання руху суден, що здійснюють радіолокаційне обслуговування суден.

{Зміни до частини першої статті 110 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Зона дії і порядок руху суден в зоні встановлюються правилами плавання у районі інтенсивного судноплавства, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Зміни до частини другої статті 110 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Під радіолокаційним обслуговуванням мається на увазі контроль за безпекою судноплавства, регулювання руху суден, радіолокаційне проведення, подання допомоги суднам під час аварійно-рятувальних операцій, інформування про рух суден, стан засобів навігаційного облаштування, гідрометеорологічні умови та інші фактори, що впливають на безпеку плавання.

Перелік послуг, що надаються конкретною службою регулювання руху суден, ступінь обов'язковості окремих видів радіолокаційного обслуговування повідомляються в обов'язковій постанові по порту, лоціях і Повідомленнях мореплавцям.

За межами територіального моря України служба регулювання руху суден обслуговує судна тільки за заявкою капітана судна.

{Стаття 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 111. Правовий статус служби регулювання руху суден

Служба регулювання руху суден діє відповідно до Типового положення про службу регулювання руху суден, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Зміни до частини першої статті 111 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Якщо зона дії служби регулювання руху суден охоплює акваторії кількох портів або узбережні води і вузькості (регіональна служба регулювання руху суден), порядок створення і підпорядкованість служби регулювання руху суден визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Зміни до частини другої статті 111 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

{Стаття 111 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 112. Лоцман-оператор служби регулювання руху суден

Лоцманами-операторами служби регулювання руху суден можуть бути громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про лоцмана-оператора служби регулювання руху суден, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Стаття 112 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 113. Відмова служби регулювання руху суден від надання послуг судну

Якщо капітан судна, що проводиться за допомогою служби регулювання руху суден, не дотримується рекомендацій лоцмана-оператора служби регулювання руху суден, то лоцман має право відмовитися від продовження радіолокаційного проведення судна, що обов'язково фіксується за допомогою технічних засобів. Проте і після відмови від радіолокаційного проведення судна лоцман-оператор служби регулювання руху суден зобов'язаний залишитися на зв'язку з судном, і якщо капітану будуть потрібні відомості, необхідні для безпечного плавання, лоцман-оператор служби регулювання руху суден зобов'язаний подати їх.

Якщо капітан зажадає, щоб лоцман-оператор служби регулювання руху суден поновив радіолокаційне проведення судна, його вимога має задовольнитися.

Стаття 114. Відповідальність служби регулювання руху суден за аварії

Відповідальність за аварії, що сталися з вини лоцмана-оператора служби регулювання руху суден, несе відповідна організація, у підпорядкуванні якої перебуває служба регулювання руху суден.

Ця відповідальність обмежується розміром аварійного фонду служби регулювання руху суден, що утворюється з 10 відсотків відрахувань від сум зборів, що надійшли в календарному році, який передував аварії.

{Стаття 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 115. Оплата послуг служби регулювання руху суден

Із суден, що користуються послугами служби регулювання руху суден, справляється збір, порядок справляння і розмір якого встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку.

Капітан судна, який звернувся до служби регулювання руху суден за послугами, а потім відмовився від них, зобов'язаний повністю сплатити належний за затребувані послуги збір.

{Стаття 115 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

ГЛАВА 5. МОРСЬКЕ АГЕНТУВАННЯ

Стаття 116. Агентування суден

У морському порту або поза його територією як постійні представники судновласника діють агентські організації (морський агент), які за договором морського агентування за винагороду зобов'язуються надавати послуги в галузі торговельного мореплавства.

{Частину другу статті 116 виключено на підставі Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

При виконанні договору морського агентування морський агент, що діє від імені судновласника, може також діяти на користь іншої договірної сторони, якщо вона її на те уповноважила і якщо судновласник не заперечує.

{Частину четверту статті 116 виключено на підставі Закону № 3370-IV від 19.01.2006}

Стаття 117. Права та обов'язки морського агента

Морський агент виконує формальності та дії, пов'язані з прибуттям, перебуванням і відходом судна, допомагає капітану судна у налагодженні контактів з службами порту, місцевими органами виконавчої влади, в організації постачання і обслуговування судна в порту, оформляє митні документи та документи на вантаж, інкасує суми фрахту та інші суми для оплати вимог судновласника, що виникають з договору перевезення, сплачує за розпорядженням судновласника і капітана судна суми, пов'язані з перебуванням у порту, залучає вантажі для морських ліній, здійснює збір фрахту, експедирування вантажу, наймання екіпажів для роботи на суднах, виступає від імені вантажовласника, а також договірною стороною учасників мультимодального перевезення.

{Частина перша статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1887-IX від 17.11.2021}

Морський агент зобов'язаний:

а) здійснювати добросовісно свою діяльність відповідно до інтересів судновласника або іншого довірителя і звичайної практики морського агентування;

б) діяти в межах своїх повноважень;

в) не передавати здійснення своїх функцій іншій особі (суб'єкту), якщо тільки він не був уповноважений на це своїм довірителем.

{Стаття 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

{Зміни до статті 117 див. в Законі № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 118. Обов'язки судновласника або іншого довірителя

Судновласник або інший довіритель зобов'язані:

а) надавати морському агенту кошти, достатні для здійснення його функцій;

б) відшкодовувати морському агенту будь-які витрати, зроблені ним від їх імені або за їх згодою;

в) нести відповідальність за наслідки будь-яких дій морського агента в межах його повноважень.

У разі обмеження довірителем звичайних повноважень морського агента будь-яка угода, укладена ним з третьою особою, яка діяла добросовісно, є дійсною і обов'язковою для довірителя, якщо тільки третій особі не було відомо про таке обмеження.

Стаття 119. Припинення договору морського агентування

Договір морського агентування, укладений на визначений термін, припиняється після його закінчення, якщо умовами договору не передбачено інше.

Якщо договір морського агентування укладено на невизначений термін, то кожна із сторін вправі розірвати договір за наявності серйозних причин, які підтверджують його невиконання, сповістивши другу сторону про це не пізніше ніж за три місяці з часу, коли їй стало відомо про такі причини.

ГЛАВА 6. МАЙНО, ЩО ЗАТОНУЛО В МОРІ

Стаття 120. Поняття майна, що затонуло в морі і сфера застосування

Майном, що затонуло, як визначає ця глава, є судна або інші плавучі засоби, що зазнали катастрофи, будь-які споруди, здатні здійснювати плавання, літальні апарати, їх уламки, обладнання, вантажі та інші предмети незалежно від того, знаходяться вони на плаву чи під поверхнею води, опустилися на дно чи викинуті на мілководдя або на берег.

Правила цієї глави застосовуються щодо підняття, віддалення або знищення майна, що затонуло у межах внутрішніх вод або територіального моря України.

До суден, що затонули у відкритому морі, а також до вантажів та речей, що знаходяться на них, застосовується законодавство держави, під прапором якої плавало судно.

Правила цієї глави не застосовуються щодо:

а) підняття, віддалення або знищення військового майна;

б) підняття майна культурного характеру, археологічного або історичного значення.

Підняття, віддалення або знищення майна, переліченого у підпунктах "а" і "б" частини четвертої цієї статті, здійснюється відповідно до чинного законодавства України.

Якщо таке майно затонуло на акваторії морського порту, організація, відповідальна за підняття, віддалення або знищення цього майна, відповідно до чинного законодавства України повинна погодити свої дії з капітаном порту.

{Стаття 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 121. Право на майно, що затонуло

Право на майно, що затонуло у внутрішніх водах або у територіальному морі України, а також відносини, що виникають у зв'язку з цим майном, визначаються чинним законодавством України.

Стаття 122. Підняття майна його власником

Власник майна, що затонуло, якщо він має намір підняти це майно, повинен повідомити про це капітана найближчого морського порту України протягом одного року з дня, коли майно затонуло.

Капітан морського порту за погодженням із заінтересованими державними органами встановлює достатній за обставинами строк для підняття майна, порядок проведення цих робіт і доводить це до відома власника майна та адміністрації морського порту.

{Стаття 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 123. Порядок підняття небезпечного майна, що затонуло

У тих випадках, коли майно, що затонуло, створює перешкоду судноплавству, морським промислам, гідротехнічним або іншим роботам, загрозу життю або здоров'ю людей чи забруднення навколишнього природного середовища, власник зобов'язаний негайно повідомити про те, що сталося, капітана найближчого морського порту і на вимогу останнього віддалити або знищити це майно у встановлений капітаном термін.

Капітан морського порту повинен повідомити про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Якщо майно, що затонуло, становить безпосередню загрозу безпеці судноплавства, життю чи здоров'ю людей, забрудненню навколишнього природного середовища, а власник майна, що затонуло, не піднімає його у термін, встановлений капітаном морського порту, згідно з цією статтею, адміністрація морського порту має право за рахунок власника затонулого майна вжити необхідних заходів до його негайного підняття, а при необхідності - до його знищення або віддалення іншим способом.

Якщо власник майна, що затонуло, невідомий, адміністрація морського порту публікує інформацію про строки, встановлені для підняття майна, що затонуло, у Повідомленнях мореплавцям України. Якщо відома держава, під прапором якої плавало затонуле судно, адміністрація морського порту направляє відповідне повідомлення центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин України.

{Стаття 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 885-VI від 15.01.2009, № 4709-VI від 17.05.2012, № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 124. Право на вибір суднопіднімального підприємства

У разі наявності обґрунтованих підстав капітан морського порту має право не дозволити власнику майна піднімати затонуле майно своїми засобами або засобами обраної ним суднопіднімальної організації. У такому разі підняття майна здійснює адміністрація морського порту за рахунок його власника.

{Стаття 124 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 125. Втрата права на майно, що затонуло

Власник майна, що затонуло, втрачає право на нього у випадку, якщо не зробить заяви або не підніме майно у терміни, передбачені статтями 122, 123 цього Кодексу, і це майно стає державною власністю.

Стаття 126. Витребування майна, піднятого адміністрацією морського порту

Майно, підняте адміністрацією морського порту згідно зі статтею 124 цього Кодексу, а також майно, підняте адміністрацією морського порту внаслідок того, що воно становило безпосередню загрозу безпеці судноплавства, життю і здоров'ю людей або забруднення навколишнього природного середовища (стаття 123 цього Кодексу), може бути витребуване його власником протягом двох років з дня, коли майно було фактично піднято. При цьому адміністрації морського порту повинні бути відшкодовані вартість підняття та інші завдані у зв'язку з цим витрати і збитки.

Якщо підняте майно реалізовано адміністрацією морського порту через неможливість або недоцільність його зберігання, власнику майна повертається виручена від реалізації сума за вирахуванням усіх витрат, понесених адміністрацією морського порту у зв'язку з підняттям, зберіганням і реалізацією майна. При цьому, якщо виручена від реалізації піднятого майна сума не покриває всіх витрат і збитків адміністрації морського порту, власник майна зобов'язаний відшкодувати їх адміністрації морського порту.

Відмова від затонулого або піднятого майна не звільняє власника від обов'язку відшкодувати адміністрації морського порту його витрати і збитки у випадках, передбачених статтями 123 і 124 цього Кодексу і цією статтею.

{Стаття 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 127. Випадково підняте майно

Випадково підняте майно, що затонуло, повинно бути здане адміністрації найближчого морського порту України. У цьому разі особі, яка доставила майно у розпорядження порту, виплачується винагорода у розмірі однієї третини вартості цього майна.

{Стаття 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

РОЗДІЛ V. МОРСЬКІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 128. Організація морських перевезень вантажів

Умови морського перевезення вантажів визначаються договором.

Умови та порядок організації мультимодального перевезення за участю морського транспорту визначаються Законом України "Про мультимодальні перевезення".

{Статтю 128 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1887-IX від 17.11.2021}

Морські перевезення для державних потреб здійснюються у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Перевізник і вантажовласник у разі необхідності здійснення систематичних перевезень вантажів можуть укладати довготермінові договори про організацію морських перевезень.

Стаття 129. Морські перевезення транспортом загального користування

Морська транспортна організація загального користування:

а) зобов'язана прийняти будь-який запропонований для перевезення вантаж, якщо на судні є вільні приміщення, придатні для перевезення, і вантаж може бути перевезений без шкоди для раніше прийнятих до перевезення вантажів;

б) не вправі віддавати перевагу одному вантажовласнику перед іншим стосовно приймання вантажів і умов перевезення, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством України;

в) зобов'язана публікувати тарифи та умови перевезень.

Морська транспортна організація загального користування не має права укладати договори з вантажовласниками про звільнення від відповідальності або її зменшення, яку відповідно до правил цього розділу ця організація - перевізник повинна нести за втрату, нестачу і пошкодження або прострочення у доставці вантажу.

Стаття 130. Заборона приймання вантажу до перевезення

Приймання вантажів до перевезення у визначених напрямках може бути заборонено тільки у виняткових випадках центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, з повідомленням про це заінтересованих організацій і Уряду України.

У випадках явищ стихійного характеру, катастроф і аварій, що викликали перерву в русі, а також у разі оголошення карантину приймання вантажів може бути тимчасово припинено або обмежено розпорядженням начальника порту з негайним повідомленням про це центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, який встановлює термін дії заборони приймання вантажу і його обмеження та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського транспорту.

Заборона, тимчасове припинення або обмеження приймання вантажу можуть бути введені для перевезень у певних напрямках, з визначених портів або у визначені порти.

Про заборону, тимчасове припинення чи обмеження приймання вантажу капітан морського порту негайно сповіщає відправників вантажів, а при мультимодальному перевезенні вантажів - також і організації інших видів транспорту.

{Стаття 130 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020, № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 131. Каботажні перевезення

Перевезення між портами України здійснюються суднами, що плавають під Державним прапором України, а також суднами, що плавають під іноземним прапором (крім суден під прапором держави-агресора та суден, власником чи судновласником яких чи учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами власників або судновласників яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, юридичні особи, які зареєстровані на території держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, держава, визнана Україною державою-агресором або державою-окупантом, фізичні та юридичні особи, стосовно яких

застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно доЗакону України "Про санкції").

{Стаття 131 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 132. Міжнародні перевезення

Перевезення між портами України й іноземними портами можуть здійснюватися як суднами, що плавають під Державним прапором України, так і за умови взаємності суднами, що плавають під іноземним прапором.

ГЛАВА 2. ДОГОВІР МОРСЬКОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ

Стаття 133. Поняття договору морського перевезення вантажу

За договором морського перевезення вантажу перевізник або фрахтівник зобов'язується перевезти доручений йому відправником вантаж з порту відправлення в порт призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (одержувачу), а відправник або фрахтувальник зобов'язується сплатити за перевезення встановлену плату (фрахт).

Фрахтувальником і фрахтівником визнаються особи, що уклали між собою договір фрахтування судна (чартер).

Стаття 134. Доказ існування та зміст договору морського перевезення вантажу

Договір морського перевезення вантажу повинен бути укладений у письмовій формі.

Документами, що підтверджують наявність і зміст договору морського перевезення вантажу, є:

1) рейсовий чартер - якщо договір передбачає умову надання для перевезення всього судна, його частини або окремих суднових приміщень;

2) коносамент - якщо договір не передбачає умови, зазначеної в пункті 1 цієї статті;

3) інші письмові докази.

Стаття 135. Правовідносини перевізника і одержувача вантажу

Правовідносини між перевізником і одержувачем вантажу визначаються коносаментом. Умови договору морського перевезення, не викладені в коносаменті, обов'язкові для одержувача, якщо в коносаменті зроблено посилання на документ, в якому вони викладені.

Стаття 136. Реквізити рейсового чартеру

Рейсовий чартер повинен містити основні реквізити: найменування сторін, судна і вантажу, порту відправлення і призначення (або місця направлення судна). До рейсового чартеру можуть бути включені за згодою сторін інші умови і застереження. Рейсовий чартер підписується фрахтівником (перевізником) і фрахтувальником або їх уповноваженими представниками.

Стаття 137. Докази приймання вантажу до перевезення

Після приймання вантажу до перевезення перевізник вантажу, капітан або агент перевізника зобов'язані видати відправнику коносамент, який є доказом прийому перевізником вантажу, зазначеного в коносаменті.

Перевізник може видати інший, ніж коносамент, документ на підтвердження отримання вантажу для перевезення. Такий документ є першорядним доказом укладання договору морського перевезення і приймання перевізником вантажу, як його описано в цьому документі.

Приймання перевізником вантажу до перевезення за участю морського транспорту під час здійснення мультимодального перевезення підтверджується документом мультимодального перевезення вантажів.

{Статтю 137 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1887-IX від 17.11.2021}

Коносамент складається на підставі підписаного відправником документа, в якому, зокрема, повинні міститися дані, зазначені в пунктах 4-8 статті 138 цього Кодексу.

Відправник відповідає перед перевізником за всі наслідки, що виникли в результаті неправильності або неповноти відомостей, зазначених у згаданому документі.

Стаття 138. Реквізити коносамента

У коносаменті зазначаються:

1) найменування судна, якщо вантаж прийнято до перевезення на визначеному судні;

2) найменування перевізника;

3) місце приймання або навантаження вантажу;

4) найменування відправника;

5) місце призначення вантажу чи, при наявності чартеру, місце призначення або направлення судна;

6) найменування одержувача вантажу (іменний коносамент) або зазначення, що коносамент видано "наказу відправника", або найменування одержувача з зазначенням, що коносамент видано "наказу одержувача" (ордерний коносамент), або визначенням, що коносамент видано на пред'явника (коносамент на пред'явника);

7) найменування вантажу, його маркування, кількість місць чи кількість та/або міра (маса, об'єм), а в необхідних випадках - дані про зовнішній вигляд, стан і особливі властивості вантажу;

7[1]) для небезпечних вантажів - найменування вантажу, порядковий номер виробу або речовини відповідно до прийнятої Організацією Об'єднаних Націй системи, клас (підклас), група сумісності для вантажів класу 1, додаткові види небезпеки та група пакування (якщо визначена), а також маса нетто вибухової речовини;

8) фрахт та інші належні перевізнику платежі або зазначення, що фрахт повинен бути сплачений згідно з умовами, викладеними в рейсовому чартері або іншому документі, або зазначення, що фрахт повністю сплачено;

9) час і місце видачі коносамента;

10) кількість складених примірників коносамента;

11) підпис капітана або іншого представника перевізника.

Під час буксирування лісу в плотах дані, зазначені в пункті 7 цієї статті, перевізником не перевіряються і включаються до коносамента на підставі письмової заяви відправника.

Якщо у разі перевезення вантажів наливом, насипом або навалом дані, зазначені в пункті 7 цієї статті, не були перевірені, перевізник вправі включити їх в коносамент з відповідним застереженням. Таке ж застереження може бути зроблено перевізником під час перевезення різних вантажів у тому випадку, коли у нього є достатні підстави вважати, що дані, згадані в пункті 7 цієї статті, вказані відправником неточно або він не мав розумної можливості їх перевірити. При перевезенні вантажів у закордонному сполученні в коносамент можуть бути внесені за згодою сторін і інші умови та застереження.

{Стаття 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2189-VI від 13.05.2010}

Стаття 139. Кількість примірників коносамента

Перевізник зобов'язаний видати відправнику на його бажання кілька примірників коносамента тотожного змісту, причому в кожному з них відмічається кількість складених примірників коносамента. Після видачі вантажу по одному з примірників коносамента решта примірників втрачає силу.

Стаття 140. Передача коносамента

Коносамент передається з дотриманням таких правил:

1) іменний коносамент може передаватися за іменними передаточними написами або в іншій формі з дотриманням правил, установлених для передачі боргової вимоги;

2) ордерний коносамент може передаватися за іменними або бланковими передаточними написами;

3) коносамент на пред'явника може передаватися шляхом простого вручення.

Стаття 141. Повернення вантажу відправнику

Відправник має право вимагати повернення вантажу в порту відправлення до відходу судна або видачі вантажу в проміжному порту, або видачі не тій особі, що зазначена в коносаменті, за умови пред'явлення всіх виданих відправнику примірників коносамента або надання відповідного забезпечення і з дотриманням правил цього Кодексу про відмову від договору морського перевезення. Таке ж право належить кожному законному держателю всіх виданих відправнику вантажу примірників коносамента.

Стаття 142. Тарування і пакування вантажу

Вантажі, що потребують тари і пакування для запобігання втратам, нестачам і пошкодженню, повинні подаватися до перевезення у тарі та пакуванні, що відповідають вимогам законодавства та забезпечують повне збереження вантажів у процесі перевезення і перевантаження.

На кожному вантажному місці повинно бути нанесено повне і чітке маркірування, передбачене правилами морського перевезення вантажів.

Плоти повинні подаватися відправником у стані, що відповідає встановленим правилам збивання, а за відсутності таких правил - у стані, що забезпечує в цілості доставку плотів морем.

{Стаття 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2189-VI від 13.05.2010}

Стаття 143. Мореxідний стан судна

Перевізник зобов'язаний завчасно, до початку рейсу, привести судно в мореxідний стан: забезпечити технічну придатність судна до плавання, належним чином спорядити його і забезпечити всім необхідним, укомплектувати екіпаж, а також привести трюми і всі інші приміщення судна, в яких перевозиться вантаж, у стан, що забезпечує належне приймання, перевезення і збереження вантажу.

Перевізник не несе відповідальності, якщо він доведе, що неморехідний стан судна був викликаний недоліками, які не могли бути виявлені при прояві ним належної дбайливості (приховані недоліки).

Будь-які договори сторін, що суперечать частині першій цієї статті, недійсні.

Стаття 144. Документи на вантаж

Відправник повинен своєчасно передати перевізнику всі документи стосовно вантажу, як того вимагають портові, митні, санітарні та інші адміністративні правила. Відправник відповідає перед перевізником за збитки, заподіяні внаслідок несвоєчасної передачі, неправильності або неповноти цих документів.

Стаття 145. Заміна судна

Якщо вантаж повинен перевозитися на визначеному судні, він може бути завантажений на інше судно тільки за згодою відправника або фрахтувальника, за винятком випадків перевантаження внаслідок технічної необхідності, що виникла після початку завантаження.

Стаття 146. Розміщення вантажу на судні

Вантаж розміщується на судні за розсудом капітана, але не може бути поміщений на палубі без письмової згоди відправника, за винятком вантажів, перевезення яких на палубі допускається відповідно до чинних правил і звичаїв.

Перевізник несе відповідальність за правильне розміщення, кріплення і сепарацію вантажів на судні. Вказівки перевізника відносно завантаження, кріплення і сепарації вантажу обов'язкові для юридичних і фізичних осіб, які виконують вантажні роботи.

Стаття 147. Перевезення вантажів в опломбованих приміщеннях

Вантажі можуть перевозитися в опломбованому відправником ліхтері, судновому приміщенні або контейнері.

Стаття 148. Сталійний час

Термін, протягом якого вантаж повинен бути навантажений на судно або вивантажений з судна (сталійний час), визначається угодою сторін, а за відсутності такої угоди - нормами, прийнятими в порту навантаження (розвантаження).

Стаття 149. Контрсталійний час

Угодою сторін можуть бути встановлені додатковий після закінчення терміну навантаження (розвантаження) час очікування судном закінчення вантажних робіт (контрсталійний час) і розмір плати перевізнику за простій судна протягом контрсталійного часу (демередж), а також винагорода за закінчення навантаження (розвантаження) до закінчення сталійного часу (диспач).

За відсутності угоди сторін, передбаченої частиною першою цієї статті, тривалість контрсталійного часу і розмір плати перевізнику за простій, а також розмір винагороди відправнику або фрахтувальнику за дострокове закінчення навантаження (розвантаження) визначаються відповідно до термінів і ставок, прийнятих у відповідному порту.

За відсутності зазначених ставок розмір плати за простій визначається витратами на утримання судна і екіпажу, а винагорода за дострокове закінчення навантаження (розвантаження) обчислюється у половинному розмірі плати за простій.

Стаття 150. Надконтрсталійний час

Під час завантаження судна у разі закінчення контрсталійного часу перевізник має право стягнути завдані йому подальшою затримкою судна збитки і відправити судно в рейс, якщо навіть весь обумовлений вантаж не навантажено на судно з причин, що не залежать від перевізника. При цьому перевізник зберігає право на одержання повного фрахту.

Стаття 151. Приймання вантажу в разі затримки судна під навантаженням

У разі надання для перевезення вантажу всього судна капітан не вправі відмовитись від приймання вантажу, доставленого до закінчення сталійного або контрсталійного часу, якщо сторони домовились про це, навіть якщо приймання і укладення вантажу можуть затримати судно понад встановлений термін. За кожний зайвий день затримки судна понад контрсталійний час відправник зобов'язаний відшкодувати перевізнику заподіяні збитки.

У тих випадках, коли для перевезення вантажу надано не все судно, капітан вправі до закінчення погодженого сталійного (або сталійного і контрсталійного) часу відмовитися від приймання вантажу, який внаслідок його пред'явлення із запізненням можна навантажити на судно належним чином і без шкоди для решти вантажу не інакше як затримавши судно. При цьому перевізник зберігає право на одержання повного фрахту.

Стаття 152. Вивантаження стороннього вантажу

У разі надання для перевезення вантажу всього судна, частини судна або окремих суднових приміщень відправник може вимагати вилучення вантажу, що не належить йому, з поданого йому судна, частини судна чи суднового приміщення в порту відправлення, а у випадку надання всього судна - у будь-якому порту заходу. Якщо сторонній вантаж не був своєчасно вилучений з судна, відправник має право вимагати відповідного зменшення фрахту, а також відшкодування завданих йому внаслідок цього збитків.

Стаття 153. Неправильно зазначений вантаж

Небезпечний вантаж, щодо якого відправник подає недостовірну інформацію, може бути у будь-який час вивантажений або знищений чи знешкоджений перевізником, як того будуть вимагати обставини, без відшкодування відправнику пов'язаних із цим збитків.

Відправник відповідає за всі збитки, заподіяні перевізнику або третім особам у зв'язку з перевезенням зазначеного вантажу.

Фрахт за перевезення такого вантажу не повертається, а якщо він під час відправлення вантажу не був сплачений, то перевізник може стягнути його повністю.

{Стаття 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2189-VI від 13.05.2010}

Стаття 154. Вивантаження небезпечного вантажу

Якщо навантажений з відома і за згодою перевізника вантаж, зазначений у статті 153 цього Кодексу, стане небезпечним для судна, іншого вантажу або людей, які знаходяться на судні, то перевізник вправі обійтися з таким вантажем згідно з частиною першою статті 153 цього Кодексу. Відправник у такому випадку не несе відповідальності перед перевізником за збитки, заподіяні у зв'язку з перевезенням зазначеного вантажу, за винятком загальної аварії. Перевізник має право на фрахт у розмірі, пропорційному фактичній дальності перевезення вантажу до моменту його припинення.

Стаття 155. Відправлення судна з неповним вантажем

У разі, якщо відправнику надано для перевезення все судно, перевізник зобов'язаний на вимогу відправника відправити судно в плавання, навіть якщо не весь вантаж був навантажений. Перевізник у цьому випадку зберігає право на повний фрахт.

Стаття 156. Відмова сторін від договору до відходу судна

Кожна із сторін вправі відмовитися від договору морського перевезення вантажу без відшкодування іншій стороні зв'язаних із цим збитків у таких випадках, що виникли до відходу судна з порту:

1) воєнних або інших дій, що можуть загрожувати небезпекою захоплення судна або вантажу;

2) блокади порту відправлення або призначення;

3) затримання судна за розпорядженням властей з причин, що не залежать від сторін договору;

4) залучення судна для спеціальних потреб держави;

5) заборони капітаном морського порту вивозу з порту відправлення або ввозу в порт призначення вантажу, призначеного для перевезення, у випадках, передбачених законом.

Випадки, передбачені у пунктах 3, 5 цієї статті, не можуть бути підставою для відмови від договору морського перевезення вантажу без відшкодування іншій стороні збитків, якщо затримка передбачається короткочасною.

У випадках, передбачених у цій статті, перевізник не несе витрат, пов'язаних з розвантаженням.

{Стаття 156 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 157. Відмова сторін від договору під час рейсу

Кожна із сторін внаслідок настання будь-якої з обставин, зазначених у статті 156 цього Кодексу, може відмовитися від договору також під час рейсу. У цьому випадку відправник відшкодовує перевізнику всі зазнані останнім витрати щодо вантажу, у тому числі витрати, пов'язані з розвантаженням, а також фрахт пропорційно фактичній дальності перевезення вантажу.

Стаття 158. Припинення договору без відмови сторін

Договір морського перевезення вантажу припиняється без відмови сторін і без обов'язку однієї відшкодувати іншій заподіяні припиненням договору збитки, якщо після укладення договору і до відходу судна з місця навантаження внаслідок обставин, не залежних від сторін:

1) судно загине або буде силоміць захоплене;

2) судно буде визнане непридатним для плавання;

3) загине вантаж, індивідуально визначений;

4) загине вантаж, що визначається родовими ознаками, після здачі його для навантаження, а відправник не встигне здати інший вантаж замість загиблого.

Договір морського перевезення вантажів припиняється внаслідок зазначених обставин і під час рейсу, причому перевізнику належить фрахт пропорційно фактичній дальності перевезення виходячи з кількості врятованого і зданого перевізником вантажу.

Стаття 159. Перешкоди щодо заходу в порт

Якщо внаслідок заборони властей, стихійних явищ або інших причин, не залежних від перевізника, судно не може зайти в порт призначення, перевізник зобов'язаний негайно повідомити про це відправника.

Якщо протягом розумного терміну з моменту відправки повідомлення не надійде розпорядження відправника про те, як обійтися з вантажем, капітан вправі вивантажити вантаж в одному з найближчих портів за власним розсудом або повернути цей багаж у порт відправлення, зважаючи на те, що, на думку капітана, є більш вигідним для відправника.

Якщо для перевезення вантажу було надано не все судно, капітан повинен вивантажити вантаж, що не може бути доставлений у порт призначення, в іншому порту згідно з розпорядженням відправника. У разі неодержання такого розпорядження протягом трьох діб з моменту відправлення повідомлення капітан вправі вивантажити вантаж в одному з найближчих портів за власним розсудом, повідомивши про це відправника. Капітан вправі зробити те ж саме і в тому випадку, коли розпорядження відправника неможливо виконати без збитку для власників інших вантажів, що знаходяться на судні.

Відправник зобов'язаний відшкодувати перевізнику всі витрати, пов'язані з очікуванням розпорядження відправника протягом розумного терміну, а також всі витрати щодо вантажу і сплатити фрахт пропорційно фактичній дальності перевезення вантажу.

Стаття 160. Термін доставки вантажу

Перевізник зобов'язаний доставляти вантажі у встановлені терміни, а якщо вони не встановлені, - у звичайно прийняті терміни.

Стаття 161. Девіація судна

Не вважається порушенням договору морського перевезення вантажу будь-яке відхилення судна від наміченого шляху з метою рятування на морі людей, суден і вантажів, а також інше розумне відхилення, якщо воно не викликане неправильними діями перевізника.

Стаття 162. Видача вантажу

Вантаж видається в порту призначення:

1) за іменним коносаментом одержувачу, вказаному в коносаменті, або особі, якій коносамент було передано за іменним передаточним написом або в іншій формі з дотриманням правил, установлених для передачі боргової вимоги;

2) за ордерним коносаментом - відправнику або одержувачу залежно від того, складений коносамент "наказу відправника" або "наказу одержувача", а в разі наявності у коносаменті передаточних написів - особі, зазначеній в останньому з неперервного ряду передаточних написів, або пред'явникові коносамента з останнім бланковим написом;

3) за коносаментом на пред'явника - пред'явнику коносамента.

Стаття 163. Платежі при одержанні вантажу. Право притримання вантажу

Під час прийому вантажу одержувач зобов'язаний відшкодувати витрати, зроблені перевізником за рахунок вантажу, внести плату за простій судна в порту вивантаження, а також сплатити фрахт і плату за простій у порту навантаження, якщо це передбачено в коносаменті або іншому документі, на підставі якого перевозився вантаж, а у випадку загальної аварії - внести аварійний внесок або надати належне забезпечення.

Перевізник може не видавати вантаж до сплати сум або надання забезпечення, зазначених у частині першій цієї статті.

Право притримання вантажу перевізник зберігає у випадку здачі його на склад, що не належить одержувачу, за умови повідомлення власника складу про таке право.

Після видачі вантажу одержувачу перевізник втрачає право вимоги від відправника чи фрахтувальника платежів, не внесених одержувачем, за винятком випадків, коли перевізник не зміг здійснити право притримання вантажу з незалежних від нього причин.

{Стаття 163 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

Стаття 164. Право застави на вантаж

Для забезпечення вимог, зазначених у частині першій статті 163 цього Кодексу, перевізник має право застави на вантаж, що перевозиться.

Право застави припиняється у випадках:

1) видачі вантажу одержувачу;

2) задоволення забезпечених заставою вимог перевізника;

3) прийняття перевізником іншого належного забезпечення.

Перевізник має право в порядку, передбаченому законодавством, продати вантаж, що є предметом застави, попередньо повідомивши про це відправника або фрахтувальника, а також одержувача.

Із сум, виручених від реалізації вантажу, вимоги перевізника, зазначені в частині першій статті 163 цього Кодексу, задовольняються після оплати судових витрат, витрат, пов'язаних із збереженням і реалізацією вантажу.

Якщо суми, вирученої від реалізації вантажу, недостатньо для задоволення потреб, зазначених у частині першій статті 163 цього Кодексу, а також відсотків і збитків, заподіяних простроченням оплати, перевізник вправі вимагати від відправника або фрахтувальника суму, якої не вистачає.

Стаття 165. Огляд і перевірка кількості вантажу

Одержувач і перевізник мають право (кожний) вимагати до видачі вантажу огляду та/або перевірки його кількості. Викликані цим витрати несе той, хто вимагав огляду вантажу та перевірки його кількості.

Стаття 166. Заява про нестачу або пошкодження вантажу

Якщо під час прийому вантажу, що перевозиться за коносаментом, одержувач письмово не заявив перевізнику про нестачу або пошкодження вантажу, то вважається, якщо інше не буде доведено, що одержувач отримав вантаж згідно з умовами коносамента.

Якщо вантаж було оглянуто і перевірено одержувачем разом з перевізником, то одержувач може не робити зазначеної в першій частині цієї статті заяви.

У випадку, якщо втрата, нестача або пошкодження не могли бути виявлені при звичайному способі приймання вантажу, то заява перевізнику може бути зроблена одержувачем протягом трьох діб після прийняття вантажу.

Договори, що суперечать цій статті, недійсні.

Стаття 167. Здача незапитаного вантажу на зберігання

Якщо для перевезення вантажу було надано не все судно і в порту призначення одержувач не запитав цей вантаж, не розпорядився ним або відмовився від нього, перевізник вправі, повідомивши про це відправника, здати вантаж на зберігання на склад або в інше надійне місце за рахунок і на ризик відправника.

Якщо для перевезення вантажу було надано все судно, капітан у разі неявки одержувача в порту призначення або у разі його відмови від приймання вантажу зобов'язаний негайно повідомити про це відправника. Вивантаження і здача вантажу на склад проводяться капітаном лише після закінчення термінів вивантаження і контрсталійного часу і за умови, що в ці терміни не надійде іншого розпорядження відправника. Час, витрачений перевізником на здачу вантажу на зберігання, розглядається як простій судна.

Якщо протягом двох місяців з дня приходу судна в порт зданий на зберігання вантаж не буде запитаний і відправник не сплатить перевізнику всіх належних за це перевезення сум, перевізник вправі продати вантаж. Незапитаний вантаж, що швидко псується, може бути проданий і до закінчення зазначеного терміну. Про факт продажу вантажу перевізник повідомляє відправника.

У морських портах України терміни і порядок зберігання вантажів до отримання їх одержувачем визначаються правилами, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, згідно із статтею 3 цього Кодексу.

{Зміни до частини четвертої статті 167 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Вантажі, що зберігаються у портах понад встановлені терміни, підлягають продажу у порядку, встановленому чинним законодавством України, з компенсацією витрат на зберігання відповідно до правил статті 169 цього Кодексу.

{Стаття 167 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 168. Оплата зберігання несвоєчасно вивезеного вантажу

У разі скупчення в морських портах України вантажів, що перевозяться в каботажі, внаслідок несвоєчасного їх вивезення одержувачами з вини останніх плата за зберігання цих вантажів у портах може бути збільшена до трикратного розміру.

Підвищена плата за зберігання вводиться не раніш як через добу після письмового повідомлення про це юридичної чи фізичної особи, з якої передбачається стягнення підвищеної плати.

Стаття 169. Продаж незапитаного і зданого на зберігання вантажу

Суми, виручені від продажу вантажу, зазначеного в статті 167 цього Кодексу, за вирахуванням сум, належних перевізнику, зараховуються на депозит перевізника для видачі за належністю.

Якщо виручених від продажу вантажу сум виявиться недостатньо для покриття належних перевізнику платежів і витрат, пов'язаних із зберіганням і продажем вантажу, перевізник вправі стягнути недоодержані суми з відправника.

Якщо протягом шести місяців з дня продажу вантажу ніхто не заявить своїх прав на суму, виручену від його продажу, то ця сума, за вирахуванням належних перевізнику платежів, надходить до Державного бюджету України, а сума, виручена від продажу бездокументного вантажу, - в доход перевізника на покриття збитків, викликаних задоволенням вимог, зв'язаних з втратою або нестачею вантажів.

Стаття 170. Оплата фрахту

Всі належні перевізнику платежі сплачуються відправником вантажу (фрахтувальником).

У випадках, передбачених договором відправника (фрахтувальника) з перевізником, а при перевезенні в каботажі - чинними на морському транспорті України правилами, допускається переведення платежів на одержувача.

Одержувач зобов'язаний при прийманні вантажу сплатити перевізнику, якщо це не було зроблено раніше вантажовідправником (вантажоодержувачем), належний фрахт, внести плату за простій, відшкодувати зазначені перевізником витрати, пов'язані з вантажем, а у випадку загальної аварії - зробити аварійний внесок або надати належне забезпечення.

Перевізник може не видавати вантаж до виплати сум або надання забезпечення, зазначених у частині третій цієї статті.

Стаття 171. Забезпечення оплати фрахту

Якщо вартість навантаженого вантажу не покриває фрахту та інших витрат перевізника щодо вантажу, а відправник не вніс повністю фрахт перед відходом судна і не надав додаткового забезпечення, перевізник має право до відходу судна розірвати договір і вимагати сплати йому половини обумовленого фрахту, плати за простій, якщо він мав місце, а також відшкодування інших понесених перевізником витрат щодо вантажу. Вивантаження такого вантажу здійснюється за рахунок відправника.

Стаття 172. Оплата фрахту в разі відмови відправника від договору, якщо для перевезення було надано все судно

Якщо для перевезення вантажу надано все судно, відправник вправі відмовитися від договору із сплатою:

1) половини повного фрахту, а також плати за простій, якщо він мав місце та витрачених перевізником за рахунок вантажу сум і не включених в суму фрахту, якщо відмова відправника надійшла до закінчення сталійного або контрсталійного часу, встановленого для навантаження, або до відправлення судна в плавання, залежно від того, який з цих двох моментів настав раніше;

2) повного фрахту та інших сум, зазначених у пункті 1 цієї статті, якщо відмова надійшла після одного з моментів, зазначених у пункті 1 цієї статті, і договір було укладено на один рейс;

3) повного фрахту за перший рейс, інших сум, зазначених у пункті 1 цієї статті, і половини фрахту за решту рейсів, якщо відмова надійшла після одного з моментів, зазначених у пункті 1 цієї статті, і якщо договір було укладено на кілька рейсів.

У разі відмови відправника від договору морського перевезення вантажу до виходу судна в рейс перевізник зобов'язаний видати відправнику вантаж, якщо навіть вивантаження може затримати судно понад встановлений термін.

При відмові відправника від договору морського перевезення вантажу під час рейсу він вправі вимагати видачі вантажу тільки в порту призначення, куди судно повинно зайти згідно з договором морського перевезення вантажу, або в порту, куди воно зайшло за необхідністю.

Стаття 173. Оплата фрахту у разі відмови відправника від договору, якщо для перевезення було надано не все судно

Якщо за договором морського перевезення вантажу відправнику було надано не все судно, то його відмова від договору може виникнути лише за умови сплати повного фрахту, плати за простій, якщо він мав місце, і відшкодування понесених перевізником витрат по вантажу, не включених у суму фрахту. Перевізник зобов'язаний на вимогу відправника видати вантаж до його доставки в порт призначення лише у тому випадку, якщо цим не буде завдано збитків перевізнику та іншим відправникам вантажу.

Стаття 174. Дистанційний фрахт

У разі втрати, нестачі або пошкодження вантажу з причин, за які перевізник не несе відповідальності, фрахт сплачується повністю. У випадках, передбачених статтями 154, 157, 158, 159 цього Кодексу, фрахт сплачується пропорційно пройденій відстані.

Стаття 175. Прострочення оплати фрахту

Фрахт та інші платежі, належні перевізнику, а також термін оплати визначаються договором морського перевезення вантажу. За прострочений фрахт відправник (фрахтувальник) або одержувач платить пеню відповідно до умов договору морського перевезення вантажу.

{Стаття 175 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 176. Підстави звільнення перевізника від відповідальності за втрату, нестачу і пошкодження вантажу

Перевізник відповідає за втрату, нестачу і пошкодження прийнятого для перевезення вантажу, якщо не доведе, що втрата, нестача або пошкодження сталися не з його вини, зокрема, внаслідок:

1) дії непереборної сили;

2) виникнення небезпеки і випадковостей на морі та інших судноплавних водах;

3) пожежі, що виникла не з вини перевізника;

4) рятування людей, суден, вантажів;

5) дій або розпоряджень властей (затримання, арешт, карантин тощо);

6) воєнних дій, терористичних актів, народних заворушень;

7) дій або упущень відправника або одержувача;

8) прихованих недоліків вантажу, його властивостей або природних втрат, що не перевищують однак встановлених норм;

9) непомітних за зовнішнім виглядом, недоліків тари і пакування вантажу чи збивання лісу в плоту;

10) недостатності чи неясності маркування вантажу;

11) страйків або інших обставин, що спричинили зупинку або обмеження роботи повністю чи частково;

12) дій щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища.

Відповідальність перевізника згідно з цією статтею виникає з моменту приймання вантажу до перевезення і закінчується в момент його видачі.

Недійсними є угоди, що не відповідають положенням цієї статті, за винятком угод про відповідальність з моменту приймання вантажу до його навантаження на судно і після вивантаження до здачі вантажу.

Стаття 177. Навігаційна помилка

Перевізник не відповідає за втрату, нестачу або пошкодження вантажу, якщо доведе, що вони сталися внаслідок дій або упущень капітана, інших осіб суднового екіпажу і лоцмана в судноводінні або управлінні судном. За втрату, нестачу або пошкодження вантажу, викликані діями або упущеннями названих осіб під час навантаження, розміщення, вивантаження або здавання вантажу, перевізник несе відповідальність за правилами статті 176 цього Кодексу.

Стаття 178. Звільнення перевізника від відповідальності за нестачу вантажу

Перевізник не відповідає за нестачу вантажу, що прибув у порт призначення:

1) у справних суднових приміщеннях, ліхтерах, контейнерах із справними пломбами відправника (стаття 147 цього Кодексу);

2) у цілій і справній тарі без слідів її розпакування в дорозі;

3) у супроводі провідника відправника або одержувача, якщо тільки одержувач не доведе, що нестача вантажу сталася з вини перевізника.

Стаття 179. Розмір відповідальності перевізника за втрату, недостачу і пошкодження вантажу

За збитки, що є результатом втрати або пошкодження вантажу, перевізник несе відповідальність у таких розмірах:

1) за втрату і недостачу вантажу - у розмірі дійсної вартості втраченого вантажу і вантажу, якого не вистачає;

2) за пошкодження або зіпсуття вантажу - у сумі, на яку знизилась вартість вантажу.

Перевізник також повертає одержаний ним фрахт, якщо він не входить у ціну втраченого вантажу або вантажу, якого не вистачає.

Стаття 180. Визначення вартості вантажу

Дійсна вартість втраченого вантажу і вантажу, якого не вистачає, визначається за цінами порту призначення на той час, коли туди прийшло або повинно було прийти судно, а при неможливості визначити ці ціни - за цінами порту і часом відправлення вантажу, збільшеними на суму витрат, пов'язаних з перевезенням.

З відшкодування за втрачений, пошкоджений вантаж і вантаж, якого не вистачає, відраховуються витрати, пов'язані з перевезенням вантажу (оплата фрахту, мита тощо), що повинні були бути зроблені вантажовласником, але внаслідок нестачі або пошкодження вантажу зроблені не були.

Стаття 181. Обмеження відповідальності перевізника при незазначеній вартості вантажу

Якщо вартість вантажу не була зазначена і включена в коносамент, відшкодування за пошкоджене місце чи одиницю вантажу, якої не вистачає, не може перевищувати 666,67 розрахункових одиниць або 2,0 розрахункових одиниць за один кілограм маси брутто пошкодженого, зіпсованого вантажу або вантажу, якого не вистачає, залежно від того, яка сума вища, за винятком вартості контейнера або іншого транспортного пристрою відправника (фрахтувальника), вартість якого визначається згідно зі статтею 182 цього Кодексу.

Угода про зменшення зазначених сум є недійсною. Перевізник не має права на обмеження відповідальності, передбачене в частині першій цієї статті, якщо доведено, що втрата, нестача або пошкодження стали результатом дій або упущень перевізника, здійснених з наміром завдати таку втрату, нестачу чи пошкодження чи через самовпевненість з усвідомленням можливості заподіяння збитку.

Службовець або агент перевізника не вправі скористатися передбаченими в цій главі правилами про обмеження відповідальності, якщо доведено, що нестача, пошкодження або зіпсуття стали результатом дії або упущення цього службовця або агента, здійснені з наміром заподіяти такий збиток або через самовпевненість з усвідомленням можливості заподіяння збитку.

Якщо в коносаменті зазначено кількість місць або одиниць вантажу, поміщеного в контейнер або на інший пристрій, то кількість місць або одиниць вантажу для цілей цієї статті приймається відповідно до коносамента. Якщо у коносаменті не зазначено кількість місць або одиниць вантажу, поміщеного в контейнер чи на інший пристрій, кількість вантажу в контейнері або на іншому пристрої вважається одним місцем або однією одиницею вантажу.

Стаття 182. Відповідальність перевізника за втрату або пошкодження контейнера

За втрату або пошкодження контейнера чи іншого пристрою відправника (фрахтувальника) перевізник несе відповідальність у таких розмірах:

1) за втрату контейнера чи пристрою - у розмірі його дійсної вартості з урахуванням фактичного зносу контейнера чи пристрою на момент його втрати;

2) за пошкодження контейнера чи пристрою - у розмірі дійсної вартості його ремонту в порту призначення, якщо ремонт не буде виконано перевізником самостійно або за власний рахунок до моменту здачі контейнера одержувачу.

Стаття 183. Відповідальність за простій судна з вини відправника або одержувача вантажу

За простій судна внаслідок непред'явлення або несвоєчасного пред'явлення вантажу, затримки навантажувально-розвантажувальних робіт, що проводяться засобами відправника або одержувача вантажу, чи інших затримок з вини відправника або одержувача вантажу відповідальність несе відправник або одержувач вантажу згідно з договором морського перевезення вантажу.

Штраф за контрсталійний час суден стягується в безспірному (безакцептному) порядку після подання відправнику або одержувачу вантажу розрахунку сталійного часу і суми штрафу.

ГЛАВА 3. ДОГОВІР МОРСЬКОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРА

Стаття 184. Поняття договору морського перевезення пасажира

За договором морського перевезення пасажира перевізник зобов'язується перевезти пасажира і його каютний багаж у пункт призначення, а в разі здачі пасажиром багажу - також доставити багажу в пункт призначення і видати його уповноваженій на отримання багажу особі; пасажир повинен сплатити встановлену плату за проїзд, а при здачі багажу - і плату за провезення багажу.

Перевезення охоплює час перебування пасажира та його каютного багажу на судні, час посадки на судно і висадки, а також доставки пасажира водним шляхом з берега на судно і назад, якщо плата за доставку входить у вартість квитка або якщо судно, що використовується для цього допоміжного перевезення, було надано перевізником.

Перевезення іншого багажу, який не є каютним багажем, охоплює час з моменту прийняття його перевізником, службовцем або агентом перевізника на березі або на борту судна до моменту його видачі перевізником, службовцем або агентом перевізника.

Стаття 185. Сфера застосування договору морського перевезення пасажира

Правила цієї глави застосовуються до перевезень пасажира і багажу, якщо:

1) судно плаває під Державним прапором України;

2) договір перевезення укладено в Україні;

3) відповідно до договору перевезення місце відправлення або призначення знаходиться на території України.

Будь-які угоди сторін, що обмежують права пасажира, передбачені цією главою, є недійсними.

Стаття 186. Недійсність умов договору

Будь-яка умова договору, укладеного до виникнення події, що стала причиною смерті пасажира або ушкодження здоров'я чи втрати або пошкодження багажу, яка має своєю ціллю звільнити перевізника від відповідальності перед пасажиром або встановити меншу, ніж зазначено у статті 194 цього Кодексу межу відповідальності, а також будь-яка умова, ціллю якої є перенесення тягаря доказу, покладеного на перевізника, є недійсною. Але недійсність цієї умови не тягне за собою недійсності договору перевезення, який продовжує регулюватися правилами цієї глави.

Стаття 187. Доказ укладення договору

Доказом укладення договору морського перевезення пасажира і сплати вартості проїзду є виданий перевізником квиток. Здача перевізнику багажу засвідчується багажною квитанцією.

Стаття 187[1]. Особливості виконання договору міжнародного морського перевезення пасажира

Під час міжнародного морського перевезення пасажир зобов'язаний мати належним чином оформлені документи для в'їзду до держави прямування, транзиту та пред'явити їх перевізнику на його вимогу.

Перед початком міжнародного морського перевезення пасажира перевізник зобов'язаний перевірити наявність у пасажира документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, транзиту, та відмовити у перевезенні пасажиру, який на його вимогу не пред'явив необхідні документи.

Відмова перевізника у міжнародному морському перевезенні пасажиру, який на його вимогу не пред'явив документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, транзиту, не тягне за собою обов'язок перевізника відшкодувати пасажиру заподіяну у зв'язку з цим шкоду.

{Кодекс доповнено статтею 187[1] згідно із Законом № 2753-VI від 02.12.2010}

Стаття 188. Відмова пасажира від договору

Пасажир має право в будь-який час до відходу судна, а після початку рейсу - в будь-якому порту, в який судно зайде для посадки або висадки пасажирів, відмовитись від договору морського перевезення.

Пасажир, який повідомив перевізника про відмову від перевезення, має право отримати назад плату за проїзд і провіз багажу в порядку і терміни, встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Зміни до частини другої статті 188 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Якщо пасажир відмовився від перевезення не пізніше терміну, встановленого правилами перевезення, або не з'явився до відходу судна через хворобу, або відмовився до відходу судна від перевезення з цієї ж причини з пред'явленням відповідного документа або з причин, що залежать від перевізника, пасажиру повертається вся внесена ним плата за проїзд і провіз багажу.

{Стаття 188 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 189. Відмова перевізника від договору

Перевізник має право відмовитися від договору морського перевезення пасажира при настанні обставин, зазначених у пунктах 1-4 статті 156 цього Кодексу.

Договір морського перевезення пасажира припиняється без відмови сторін при настанні обставин, зазначених у пунктах 1 і 2 частини першої статті 158 цього Кодексу.

У разі припинення договору морського перевезення пасажира до відходу судна пасажиру повертається вся плата за проїзд і провіз багажу, а при припиненні договору після початку рейсу - частина вказаної плати пропорційно відстані, перевезення на яку не відбулося.

Перевізник має право затримати відхід судна, змінити маршрут перевезення, місце посадки або висадки пасажира, якщо такі дії будуть необхідні внаслідок стихійного лиха, несприятливих санітарно-епідеміологічних умов у порту відправлення, призначення або за маршрутом перевезення, а також інших подій і явищ, що не залежать від перевізника і роблять неможливим виконання договору морського перевезення пасажира.

Стаття 190. Права пасажира

Пасажир має право:

1) провозити з собою безоплатно одну дитину віком до шести років без права зайняття нею окремого місця, купувати для дітей віком від шести до чотирнадцяти років дитячі квитки за пільговою ціною;

2) перевозити з собою каютний багаж безкоштовно в межах установлених норм;

3) здавати для перевезення багаж за плату за тарифом.

Про втрату або пошкодження багажу пасажир повинен направити письмове повідомлення перевізнику або його агенту:

а) у випадку явного пошкодження каютного багажу - до або в момент висадки пасажира;

б) у випадку явного пошкодження іншого багажу - до або в момент його видачі;

в) у випадку втрати багажу або його пошкодження, яке не є явним, - протягом п'ятнадцяти днів з дня висадки або з дня видачі багажу, чи з того моменту, коли він повинен бути виданий.

Якщо пасажир не виконав вимог цієї статті, то вважається, оскільки не доведено протилежне, що пасажир одержав свій багаж непошкодженим.

Письмове повідомлення не потрібне, якщо стан багажу було спільно визначено або перевірено в момент його отримання.

Багаж, не запитаний протягом трьох місяців з дня приходу судна в порт призначення, може бути реалізований у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту.

{Стаття 190 із змінами, внесеними згідно із Законами № 997-V від 27.04.2007, № 1054-IX від 03.12.2020}

{Зміни до частини п'ятої статті 190 див. в Законі № 5502-VI від 20.11.2012}

Стаття 191. Страхування пасажира

Судновласник (перевізник, фрахтівник) за договором морського перевезення зобов’язаний укласти договір страхування відповідальності за шкоду, заподіяну життю та здоров’ю пасажирів під час користування морським транспортом, за класом страхування 12, визначеним статтею 4 Закону України "Про страхування".

Порядок та умови такого страхування можуть визначатися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, за погодженням з Національним банком України.

{Текст статті 191 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 191^{1}. Страхування морських ризиків

Судновласник (перевізник, фрахтівник) при здійсненні морських перевезень зобов’язаний у випадках, визначених законодавством, укласти:

1) договір страхування відповідальності перевізника та виконавця робіт, пов’язаних з обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування шкоди, заподіяної пасажирам, багажу, пошті, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам;

2) договір страхування засобів водного транспорту;

3) договір страхування відповідальності суб’єктів перевезення небезпечних вантажів за шкоду, заподіяну життю і здоров’ю фізичних осіб, навколишньому природному середовищу, майну фізичних та юридичних осіб під час перевезення небезпечних вантажів;

4) договір страхування відповідальності морського судновласника.

Порядок та умови такого страхування можуть визначатися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, за погодженням з Національним банком України.

{Кодекс доповнено статтею 191^{1} згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 192. Мореходний стан судна

Перевізник зобов'язаний до початку перевезення привести судно у стан, придатний для плавання і безпечного перевезення пасажирів, завчасно належним чином спорядити його і забезпечити всім необхідним для плавання, укомплектувати екіпажем і утримувати судно в такому стані протягом усього часу морського перевезення пасажирів.

Стаття 193. Відповідальність перевізника

Перевізник відповідає за шкоду, заподіяну внаслідок смерті пасажира або ушкодження його здоров'я, а також в результаті втрати або пошкодження багажу, якщо подія, внаслідок якої було заподіяно шкоду, сталася під час перевезення і була наслідком вини або недбалості перевізника, його працівників, агентів, які діють у межах своїх службових обов'язків.

Перевізник відповідає за нестачу або пошкодження прийнятого до перевезення багажу, а також за прострочення в його доставці, якщо не доведе, що нестача, пошкодження або прострочення в доставці сталися не з його вини.

Перевізник зобов'язаний забезпечити схоронність валізи (сумки), особистих речей пасажира (крім дорогоцінностей та грошей), які пасажир перевозить у відведеному місці.

Перевізник не відповідає за втрату чи пошкодження грошей, цінних паперів, дорогоцінних металів і виробів з них, коштовностей, прикрас, виробів мистецтва або інших цінностей, за винятком випадків, коли такі цінності були здані на збереження перевізнику, який погодився їх зберігати в безпеці. В останньому випадку перевізник відповідає не вище межі, передбаченої частиною четвертою статті 194 цього Кодексу.

Якщо перевізник доведе, що вина або недбалість пасажира стали причиною або сприяли його смерті або ушкодженню здоров'я, втраті або пошкодженню його багажу, суд, що розглядає справу, може звільнити перевізника від відповідальності повністю чи частково.

За невиконання обов'язку перевірити перед початком міжнародного морського перевезення пасажира наявність у нього документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, транзиту, що призвело до перевезення чи спроби перевезення пасажира через державний кордон України без необхідних документів, перевізник несе відповідальність, передбачену законом.

{Стаття 193 із змінами, внесеними згідно із Законами № 997-V від 27.04.2007, № 2753-VI від 02.12.2010}

Стаття 194. Межі відповідальності перевізника

У випадку смерті пасажира або ушкодження його здоров'я відповідальність перевізника ні в якому разі не перевищує 175000 розрахункових одиниць у відношенні перевезення в цілому.

Відповідальність перевізника за втрату або пошкодження каютного багажу ні в якому разі не перевищує 1800 розрахункових одиниць на пасажира у відношенні перевезення в цілому.

Відповідальність перевізника за втрату або пошкодження автомашини, включаючи весь багаж, що перевозиться в автомашині чи на ній, ні в якому разі не перевищує 10000 розрахункових одиниць за автомашину щодо перевезення в цілому.

Відповідальність перевізника за втрату або пошкодження іншого багажу, ніж той, що зазначено в частинах другій і третій цієї статті, ні в якому разі не перевищує 2700 розрахункових одиниць на пасажира у відношенні перевезення в цілому.

Перевізник і пасажир можуть шляхом точно вираженої письмової угоди встановити більш високі межі відповідальності, ніж ті, що передбачені частинами 1-4 цієї статті.

Перевізник, працівник або агент перевізника не вправі скористатися межами відповідальності, встановленими в цій статті, якщо буде доведено, що збиток заподіяно внаслідок дій або упущень перевізника, працівника або агента перевізника, скоєних або з наміром заподіяти цей збиток, або через самовпевненість з усвідомленням можливого заподіяння збитку.

ГЛАВА 4. ДОГОВІР МОРСЬКОГО КРУЇЗУ

Стаття 195. Поняття договору морського круїзу

За договором морського круїзу одна сторона - організатор круїзу зобов'язується здійснити колективну морську подорож (круїз) за певною програмою і надати учасникові круїзу всі пов'язані з цим послуги (морське перевезення, харчування, побутове та екскурсійне обслуговування тощо), а інша сторона - учасник круїзу зобов'язується сплатити за це встановлену плату.

Стаття 196. Докази укладення договору морського круїзу

Документом, що підтверджує наявність договору морського круїзу, є іменна путівка або інший прирівняний до неї документ, виданий організатором круїзу.

Стаття 197. Сфера застосування договору морського круїзу

Наступні правила цієї глави застосовуються у тих випадках, коли угодою сторін за договором круїзу не встановлено інше. Однак будь-яка угода сторін, що обмежує права учасника круїзу, передбачені в цій главі, недійсна.

Стаття 198. Морехідний стан судна

Організатор круїзу зобов'язаний до початку круїзу забезпечити приведення судна в належний стан відповідно до умов статті 192 цього Кодексу та утримувати судно в такому стані протягом усього часу круїзу.

Стаття 199. Відмова від договору учасника круїзу

Учасник круїзу має право у будь-який час до початку круїзу відмовитися від договору морського круїзу. Учасник круїзу, який заздалегідь повідомив організатора круїзу про відмову від договору, має право одержати назад плату за круїз у порядку, розмірах і терміни, встановлені договором морського круїзу.

У випадку, коли організатор круїзу не може надати учасникові круїзу місце на судні, яке передбачено договором, або за згодою учасника круїзу таке ж місце на іншому судні, що за своїми характеристиками і комфортабельністю не нижче обумовленого, учасник круїзу вправі відмовитися від договору і повністю отримати назад плату за круїз.

Стаття 200. Відмова від договору організатора круїзу

Організатор круїзу має право відмовитися від договору морського круїзу у разі виникнення до початку круїзу обставин, зазначених у пунктах 1-4 статті 156 цього Кодексу.

Якщо ці обставини трапились після початку круїзу і привели до його припинення, договір анулюється. У цьому випадку організатор круїзу зобов'язаний повернути учаснику плату за невикористану частину круїзу і на вимогу останнього доставити його в порт відправлення.

Стаття 201. Витрати у разі збільшення продовження терміну круїзу

У випадку збільшення терміну круїзу через непередбачені обставини організатор круїзу несе всі додаткові витрати, пов'язані з наданням послуг учасникові круїзу.

Стаття 202. Відповідальність організатора круїзу

Організатор круїзу несе відповідальність за шкоду, заподіяну смертю або ушкодженням здоров'я учасника круїзу, а також втратою або пошкодженням його речей відповідно до правил статей 193, 194 цього Кодексу.

РОЗДІЛ VI. ФРАХТУВАННЯ СУДЕН

ГЛАВА 1. ДОГОВІР ЧАРТЕРУ (ФРАХТУВАННЯ) СУДЕН НА ПЕВНИЙ ЧАС

Стаття 203. Поняття договору чартеру (фрахтування) суден

За договором чартеру (фрахтування) судна на певний час судновласник зобов'язується за обумовлену плату (фрахт) надати судно фрахтувальнику для перевезення пасажирів, вантажів та для інших цілей торговельного мореплавства на певний час.

Надане фрахтувальнику судно може бути укомплектоване екіпажем (тайм-чартер) або не споряджене і не укомплектоване екіпажем (бербоут-чартер).

Стаття 204. Докази укладення договору чартеру (фрахтування) суден

Договір чартеру (фрахтування) судна на певний час повинен бути укладений у письмовій формі.

Наявність і зміст договору чартеру (фрахтування) судна на певний час можуть бути доведені виключно письмовими доказами.

Стаття 205. Реквізити договору чартеру (фрахтування) суден

У договорі чартеру (фрахтування) судна на певний час повинні бути вказані найменування сторін договору, назва судна, його технічні і експлуатаційні дані (вантажопідйомність, вантажомісткість, швидкість тощо), район плавання, мета фрахтування, розмір фрахту, термін дії договору, місце приймання і здавання судна.

Стаття 206. Суборенда

Фрахтувальник може в межах прав, що надаються йому за договором чартеру (фрахтування) судна на певний час, укласти від свого імені самостійний договір чартеру (фрахтування) судна з третьою особою. Укладання такого договору не звільняє фрахтувальника від виконання договору, укладеного ним з судновласником.

До договору чартеру (фрахтування) судна на певний час, укладеного фрахтувальником з третьою особою, відповідно застосовуються правила цієї глави.

Стаття 207. Морехідний стан судна

Судновласник зобов'язаний передати судно фрахтувальнику в стані, придатному для використання його з метою, передбаченою договором чартеру (фрахтування) судна на певний час.

При фрахтуванні судна за тайм-чартером судновласник зобов'язаний, крім того, спорядити і укомплектувати судно екіпажем, а також підтримувати судно протягом терміну тайм-чартеру в морехідному стані, сплачувати його страхування і утримання суднового екіпажу.

Стаття 208. Обмеження щодо користування судном

Фрахтувальник зобов'язаний здійснювати експлуатацію судна відповідно до умов фрахтування, визначених договором чартеру (фрахтування) судна на певний час.

Стаття 209. Право фрахтувальника на укладання договорів перевезення

Якщо судно зафрахтоване для перевезення вантажів, фрахтувальник має право від свого імені укладати договори перевезення вантажів, підписувати чартери, видавати коносаменти та інші перевізні документи. Він несе відповідальність за зобов'язаннями, що випливають з цих документів, зокрема з коносаментів або інших перевізних документів.

Стаття 210. Підпорядкування екіпажу судна фрахтувальнику

У разі фрахтування судна за тайм-чартером капітан та інші члени екіпажу підпорядковуються розпорядженням фрахтувальника щодо експлуатації судна, за винятком розпоряджень щодо судноводіння, внутрішнього розпорядку на судні та складу екіпажу.

Стаття 211. Відповідальність фрахтувальника

Фрахтувальник відповідає за збитки, викликані рятуванням, пошкодженням або загибеллю судна, якщо збитки сталися з його вини.

Стаття 212. Сплата фрахту

Фрахтувальник сплачує судновласнику фрахт в порядку і терміни, передбачені договором чартеру (фрахтування) судна на певний час. Він звільняється від сплати фрахту і витрат щодо судна за час, протягом якого судно було непридатне для експлуатації внаслідок неморехідного стану, за винятком випадків, коли непридатність судна настала з вини фрахтувальника.

Стаття 213. Сплата фрахту у разі загибелі судна

У разі загибелі судна фрахт підлягає сплаті по день загибелі судна, а якщо цей день встановити неможливо - по день отримання останньої звістки про нього.

Стаття 214. Винагорода за рятування на морі

Винагорода, належна зафрахтованому за тайм-чартером судну за врятування на морі, що мало місце до закінчення дії тайм-чартеру, розподіляється рівними частками між судновласником і фрахтувальником за вирахуванням сум, належних для відшкодування понесених судном збитків, і частки, належної судновому екіпажу. Винагорода, належна зафрахтованому без екіпажу судну за врятування на морі під час дії договору чартеру (фрахтування) судна на певний час, належить фрахтувальнику.

{Глава 1 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

ГЛАВА 2. ДОГОВІР ЛІЗИНГУ СУДНА

Стаття 215. Поняття договору лізингу судна

За договором лізингу судна власник судна (лізингодавець) зобов'язується передати фрахтувальнику (лізингоодержувачу) судно без екіпажу для використання з метою

торговельного мореплавства на визначений термін, після закінчення якого до лізингоодержувача переходить право власності на судно.

Лізингоодержувач зобов'язується сплатити лізингову плату, в яку включаються плата за користування судном і його вартість за договором морського лізингу.

Договір лізингу українського державного судна може бути укладено лише з дотриманням вимог, передбачених статтею 17 цього Кодексу.

Стаття 216. Докази укладення договору лізингу

Договір лізингу повинен бути укладений у письмовій формі. Наявність і зміст договору лізингу судна можуть бути доведені виключно письмовими доказами.

Стаття 217. Реквізити договору лізингу судна

У договорі лізингу судна повинні бути вказані найменування сторін, мета договору, назва судна, рік побудування судна, його клас, вантажопідйомність або вантажомісткість, потужність двигунів, швидкість ходу і витрата пального, термін користування, після закінчення якого до лізингоодержувача переходить право власності на судно, розмір і термін внесення лізингової плати, місце і час передачі судна лізингоодержувачу та інші необхідні дані.

Стаття 218. Мореxідний стан судна

Лізингодавець зобов'язаний передати судно лізингоодержувачу в стані, придатному для використання його з метою, передбаченою договором лізингу судна.

Лізингодавець несе відповідальність за будь-які недоліки судна, що існували в момент його передачі лізингоодержувачу і про які він не заявив під час передачі судна.

Претензії з приводу несправності судна та інших недоліків щодо його стану можуть бути пред'явлені лізингоодержувачем протягом року з дня передачі судна. Недотримання сторонами досудового порядку врегулювання спору не перешкоджає зверненню до суду в порядку, встановленому законом.

{Стаття 218 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2705-IV від 23.06.2005}

Стаття 219. Експлуатація судна лізингоодержувачем

Лізингоодержувач зобов'язаний підтримувати судно у справному стані і нести витрати, пов'язані з його утриманням та ремонтом.

Ризик випадкової загибелі або випадкового пошкодження судна переходить на лізингоодержувача після передачі судна.

Стаття 220. Відмова від договору лізингу судна

Лізингоодержувач вправі відмовитися від договору лізингу судна і зажадати відшкодування збитків, якщо:

1) лізингодавець не передасть судно лізингоодержувачу протягом обумовленого договором лізингу судна терміну;

2) внаслідок вказаних в частині другій статті 218 цього Кодексу недоліків судно не може бути використано лізингоодержувачем відповідно до договору лізингу судна.

Лізингодавець має право відмовитися від договору лізингу судна і зажадати повернення судна, якщо лізингоодержувач не вніс лізингової плати протягом трьох місяців після настання терміну платежу.

Стаття 221. Повернення судна лізингодавцю

У разі повернення судна лізингодавець має право на частину лізингової плати, належної за користування судном. Внески, сплачені лізингоодержувачем у рахунок договірної ціни, підлягають поверненню лізингоодержувачу.

Лізингоодержувач зобов'язаний повернути лізингодавцю судно в тому стані, в якому він його одержав, з урахуванням нормального зносу. У разі погіршення стану судна лізингоодержувач відшкодовує лізингодавцю спричинені цим збитки. Зроблені лізингоодержувачем удосконалення на судні, якщо їх можна відділити, можуть бути вилучені лізингоодержувачем у разі незгоди лізингодавця відшкодувати їх вартість.

РОЗДІЛ VII. МОРСЬКЕ БУКСИРУВАННЯ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 222. Поняття договору морського буксирування

За договором морського буксирування власник одного судна зобов'язується за винагороду відбуксирувати інше судно чи плавучий об'єкт на певну відстань або буксирувати його протягом певного часу, чи для виконання маневру.

Стаття 223. Морехідний стан суден

Кожна із сторін договору морського буксирування зобов'язана завчасно привести своє судно або інший плавучий об'єкт у стан, придатний для виконання передбачених договором морського буксирування робіт.

Власники суден і об'єктів буксирування не несуть відповідальності за недоліки свого судна, якщо доведуть, що вони не могли бути виявлені при проявленні ними належної дбайливості (приховані недоліки).

Стаття 224. Буксирування у кригових умовах

Власник буксируючого судна не відповідає за шкоду, заподіяну судну, яке буксирується, або іншому плавучому об'єкту чи майну і вантажу, що знаходиться на ньому, при буксируванні у кригових умовах, якщо не буде доведено, що шкода заподіяна з вини буксируючого судна.

Стаття 225. Відповідальність буксируючого судна

Відповідальність за шкоду, заподіяну при буксируванні судну, що буксирується, або іншому плавучому об'єкту чи майну і вантажу, що знаходяться на ньому, у випадку, коли капітан буксируючого судна управляє буксирувальною операцією, у разі відсутності іншої угоди сторін, несе власник буксируючого судна, якщо ним не буде доведено відсутність його вини.

Стаття 226. Відповідальність судна, що буксирується

Відповідальність за шкоду, завдану при буксируванні буксируючому судну чи майну і вантажу, що знаходяться на ньому, у випадку, коли капітан судна, що буксирується, або іншого плавучого об'єкта управляє буксирувальною операцією, у разі відсутності іншої угоди сторін, несе власник судна, що буксирується, або іншого плавучого об'єкта, якщо ним не буде доведено відсутність його вини.

Стаття 227. Період відповідальності при буксируванні

Початком відповідальності власника буксируючого судна за договором морського буксирування вважається момент прийняття судна, що буксирується, або іншого плавучого об'єкта на буксир у початковому пункті буксирування і закінченням відповідальності - момент поставлення судна, що буксирується, або іншого плавучого об'єкта на швартові або на якір у кінцевому пункті буксирування.

Стаття 228. Допомога аварійному судну

У разі аварійної морської події з судном, що буксирується, або іншим плавучим об'єктом з причини, що не залежить від буксируючого судна, капітан останнього зобов'язаний надати судну, що буксирується, або іншому плавучому об'єкту рятувальні засоби і подавати йому необхідну допомогу доти, доки постраждале судно (об'єкт) не зможе обійтися без рятівника, з відшкодуванням лише фактичних витрат буксируючого судна і без виплати рятувальної винагороди.

ГЛАВА 2. ПОРТОВЕ БУКСИРУВАННЯ

Стаття 229. Поняття договору портового буксирування

За договором портового буксирування буксировласник за винагороду здійснює ввід у порт або вивід з порту суден та інших плавучих об'єктів, виконання маневрів судна, що буксирується, швартовних та інших операцій в акваторії морського порту.

Договір портового буксирування може бути укладено в усній формі.

{Стаття 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 230. Управління портовим буксируванням

Управління портовим буксируванням здійснює капітан судна (об'єкта), що буксирується, якщо договором не встановлено інше. Угода про покладення обов'язків управління буксируванням на капітана судна, що буксирує, може доводитися тільки письмовими доказами.

Стаття 231. Обов'язкове користування буксирами

З метою забезпечення безпеки плавання в акваторії порту капітаном морського порту може бути встановлено обов'язкове використання буксирів для входу, виходу і переміщення в акваторії порту, виконання маневрів, швартовних та інших операцій, а також визначено умови буксирування.

{Стаття 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

ГЛАВА 3. МІЖПОРТОВЕ БУКСИРУВАННЯ

Стаття 232. Поняття договору міжпортового буксирування

За договором міжпортового буксирування власник одного судна (буксира) зобов'язується за винагороду буксирувати інше судно або інший плавучий об'єкт з одного порту (пункту) до іншого порту (пункту).

Стаття 233. Форма і зміст договору міжпортового буксирування

Договір міжпортового буксирування укладається у письмовій формі. Договір повинен містити умови про порти (пункти) відправлення і призначення, про час буксирування, про права і обов'язки сторін, про відповідальність за порушення договору, про ті особливості об'єктів, що буксируються і можуть впливати на безпеку буксирування, про інші обставини, які сторони вважають за необхідне обумовити окремо.

Стаття 234. Буксирування між портами України

Буксирування між портами України може здійснюватися виключно суднами під прапором України.

Порядок буксирування між портами України, а також буксирування з (до) іноземних портів, що виконується суднами під прапором України, регулюється цим Кодексом.

Стаття 235. Управління буксирувальною операцією

Управління міжпортовим буксируванням здійснюється капітаном судна, що буксирує. Капітан такого судна не має права втручатися у внутрішньосуднове життя судна (об'єкта), що буксирується.

Стаття 236. Начальник буксирувальної операції

У разі призначення власником буксируючого судна начальником буксирувальної операції особи, яка не є капітаном одного з буксирів, правовідносини цієї особи з капітанами буксирів і об'єкта, що буксирується, визначаються договором міжпортового буксирування.

Стаття 237. Розірвання договору буксировласником

У разі неготовності об'єкта до буксирування в обумовлені договором строки після прибуття буксира в пункт відправлення власник буксируючого судна має право розірвати договір з покладенням на власника об'єкта, що підлягає буксируванню, всіх понесених буксировласником витрат, пов'язаних з переходом буксира в пункт відправлення і зворотним переходом його в порт базування або інший пункт, розташований не далі ніж порт базування, а також неотриманих прибутків (втраченої вигоди).

Стаття 238. Розірвання договору власником об'єкта, що підлягає буксируванню

У разі прибуття буксира в пункт відправлення в неморехідному стані, не підготовленим до обумовленого договором буксирування, власник об'єкта, що підлягає буксируванню, має право розірвати договір з покладенням на буксировласника всіх понесених ним витрат, а також неотриманих доходів (втраченої вигоди).

РОЗДІЛ VIII. {Розділ VIII виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

РОЗДІЛ IX. НАДЗВИЧАЙНІ МОРСЬКІ ПОДІЇ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНА АВАРІЯ

Стаття 277. Поняття загальної аварії

Загальною аварією визнаються збитки, яких зазнано внаслідок зроблених навмисно і розумно надзвичайних витрат або пожертвувань з метою врятування судна, фрахту і вантажу, що перевозиться на судні, від загальної для них небезпеки.

Загальна аварія розподіляється між судном, фрахтом і вантажем пропорційно їх вартості.

Під фрахтом у цій главі розуміється також плата за перевезення пасажирів та їхнього багажу.

Стаття 278. Застосування права у разі загальної аварії

Відносини, пов'язані із загальною аварією, регулюються законодавством держави, в порту якої судно закінчило рейс після події, що спричинила загальну аварію, якщо інше не встановлено угодою сторін.

Якщо всі особи, інтереси яких зачіпає загальна аварія, належать до України, застосовується законодавство України.

Порядок розподілу загальної аварії, якщо вона розподіляється в Україні, регулюється правилами цього Кодексу.

Стаття 279. Збитки, що належать до загальної аварії

До загальної аварії у разі ознак, зазначених у статті 277 цього Кодексу, зокрема, належать:

1) збитки, спричинені викиданням за борт вантажу або приналежностей судна, а також збитки від пошкодження судна або вантажу під час вжиття заходів загального рятування, зокрема внаслідок проникнення води в трюми через відкриті для викидання вантажу люки або інші зроблені для цього отвори;

2) збитки, заподіяні судну або вантажу під час гасіння пожежі на судні, включаючи збитки від здійсненого з цією метою затоплення судна, що загорілося;

3) збитки, заподіяні навмисною посадкою судна на мілину і зняттям такого судна з мілини;

4) збитки від пошкодження двигунів, інших машин або котлів судна, що знаходиться на мілині, заподіяні намаганням зняти судно з мілини;

5) надзвичайні витрати, пов'язані з перевантаженням вантажу, палива або предметів постачання із судна в ліхтери, з найманням ліхтерів та із зворотним завантаженням на судно, зроблені у разі посадки судна на мілину;

6) збитки від пошкодження або загибелі вантажу, палива або предметів постачання, заподіяні переміщенням їх на судні, вивантаженням із судна, зворотним завантаженням і

укладанням, а також під час зберігання у тих випадках, коли самі витрати на виконання цих операцій визнаються загальною аварією;

7) витрати, зроблені з метою отримання допомоги як за договором про рятування, так і без нього, у тій мірі, в якій рятувальні операції здійснювалися з метою запобігання небезпеці для судна, фрахту і вантажу;

8) збитки від забруднення навколишнього природного середовища, яке виникло внаслідок загальної аварії;

9) втрата фрахту, спричинена втратою вантажу, у тих випадках, коли втрата вантажу відшкодовується в порядку розподілу загальної аварії, при цьому із фрахту виключаються витрати, що були б зроблені перевізником вантажу для його отримання, але внаслідок пожертвування зроблені не були.

Стаття 280. Витрати, прирівняні до загальної аварії

До загальної аварії також належать або прирівнюються:

1) витрати, спричинені вимушеним заходом судна в місце сховища або поверненням у порт відправлення внаслідок нещасного випадку або будь-якої іншої надзвичайної обставини, що спричинила необхідність такого заходу або повернення заради загальної безпеки;

2) витрати, пов'язані з виходом судна з початковим вантажем або його частиною з місця сховища або з порту відправлення, куди воно було змушене повернутися;

3) витрати, пов'язані з переміщенням вантажу, палива або предметів постачання в порту відправлення, заходу або місці сховища, зроблені заради загальної безпеки або для отримання можливості полагодити суднові пошкодження, спричинені нещасним випадком чи іншими надзвичайними обставинами, якщо ці полагодження були необхідні для безпечного продовження рейсу;

4) витрати на зберігання, включаючи обгрунтоване страхування, на зворотне завантаження та укладання вантажу, палива або предметів постачання, вивантажених або переміщених за обставин, зазначених у пункті 3 цієї статті; але якщо судно визнано непридатним до плавання, якщо воно не продовжило свого початкового рейсу, витрати на зберігання приймаються на загальну аварію до дати визнання судна непридатним до плавання або відмови від рейсу чи до дати закінчення вивантаження вантажу, якщо судно буде визнано непридатним до плавання або відмовилося від рейсу до такої дати;

5) витрати на заробітну плату і утримання суднового екіпажу, на паливо і предмети постачання, зроблені у зв'язку з продовженням даного рейсу в результаті заходу судна в місце сховища або повернення його в порт відправлення за обставин, зазначених у пунктах 1 і 3 цієї статті; однак якщо судно визнано непридатним до плавання або якщо воно не продовжило початкового рейсу, такі витрати приймаються на загальну аварію до дати визнання судна непридатним до плавання або відмови від рейсу чи до дати завершення вивантаження вантажу, якщо судно було визнане непридатним до плавання або відмовилося від рейсу до такої дати;

6) витрати на заробітну плату і утримання суднового екіпажу, що виникли під час затримки судна в інтересах загальної безпеки в будь-якому місці внаслідок нещасного випадку або іншої надзвичайної обставини, чи для ремонту пошкоджень, заподіяних такою обставиною, якщо ремонт пошкоджень є необхідним для безпечного продовження рейсу. Витрати на паливо, предмети постачання і портові витрати, що виникли під час затримки, відшкодовуються у порядку розподілу загальної аварії, за винятком витрат, що виникли через ремонт, який не приймається на загальну аварію;

7) передбачені в пунктах 1-6 цієї статті витрати, спричинені необхідністю переходу судна з місця сховища в інше місце через неможливість здійснити ремонт у першому місці сховища, а також витрати на такий перехід, включаючи тимчасовий ремонт і буксирування;

8) вартість тимчасового ремонту судна, проведеного з метою загальної безпеки в порту відправлення, заходження або в місці сховища, а також вартість тимчасового ремонту пошкоджень, що приймаються на загальну аварію; однак вартість тимчасового усунення випадкових пошкоджень, необхідних тільки для завершення даного рейсу, відшкодовується лише у межах тих відвернутих витрат, що були б віднесені до загальної аварії, якби це усунення не було виконано;

9) усі надзвичайні витрати, зроблені замість інших витрат, що були б віднесені до загальної аварії; однак вони відшкодовуються лише в межах відвернутих витрат незалежно від економії, отриманої будь-яким з учасників загальної аварії внаслідок таких замінюючих витрат.

Стаття 281. Розподіл загальної аварії

Загальна аварія розподіляється у порядку, визначеному статтею 277 цього Кодексу, і в тому разі, коли небезпека, що спричинила надзвичайні витрати або пожертвування, виникла з вини особи, яка має майновий інтерес щодо судна, фрахту або вантажу. Однак такий розподіл не позбавляє інших учасників загальної аварії права на стягнення з відповідальної особи понесених збитків, так само як і не позбавляє цю особу можливих засобів захисту.

Стаття 282. Вантаж незазначений або зазначений неправильно

Збитки від пошкодження або загибелі вантажів, завантажених на судно без відома судновласника або його агентів, а також від пошкодження і загибелі вантажів, що навмисно були здані для перевезення під неправильним найменуванням, не розподіляються у порядку, зазначеному в статті 277 цього Кодексу. Однак якщо ці вантажі були врятовані, їх власники зобов'язані брати участь на загальних підставах у внесках, пов'язаних із загальною аварією.

Власники вантажів, вартість яких у момент здачі для перевезення була зазначена нижче їх дійсної вартості, беруть участь у внесках, пов'язаних із загальною аварією, відповідно до дійсної вартості вантажів, але отримують відшкодування збитків лише відповідно до їх зазначеної вартості.

Стаття 283. Збитки від пошкодження судна

Збитки, що підлягають відшкодуванню у порядку розподілу загальної аварії, від пошкодження судна, його машин і облаштування визначаються:

1) у разі ремонту або заміни частин судна - дійсною вартістю ремонту або заміни;

2) в інших випадках - зменшенням вартості, спричиненим пошкодженням, що не перевищують оцінку вартості ремонту.

У тих випадках, коли старі матеріали або частини замінюються новими на судні, вік якого перевищує п'ятнадцять років, з вартості ремонту, що приймається на загальну аварію, робляться знижки "за нове замість старого" у розмірі однієї третини.

У разі дійсної або повної конструктивної загибелі судна сума, що підлягає відшкодуванню, пов'язаному із загальною аварією, складається з різниці між оціночною вартістю судна в непошкодженому стані з відрахуванням від неї оціночної вартості ремонту пошкоджень, що не відносяться на загальну аварію, і вартістю судна у пошкодженому стані, що може бути визначена чистою виручкою від продажу, якщо судно продано.

Стаття 284. Визначення вартості пожертвуваного вантажу

Збитки від пошкодження або втрати пожертвуваного вантажу, що відшкодовуються у порядку розподілу загальної аварії, визначаються відповідно до вартості на момент розвантаження, яка визначається за рахунком, виставленим одержувачеві вантажу, а в разі відсутності рахунку - за його відвантажувальною вартістю. Вартість на момент розвантаження включає вартість страхування і фрахту, крім тих випадків, коли фрахт перебуває на ризику інших інтересів, ніж вантаж.

У разі продажу пошкодженого вантажу збитки, що відшкодовуються, визначаються різницею між його вартістю у непошкодженому стані, яка визначається згідно з частиною першою цієї статті, і чистою виручкою від його продажу.

Стаття 285. Відшкодування збитків

На суму витрат, що відшкодовуються за загальною аварією (крім заробітної плати і утримання екіпажу, а також вартості палива і предметів постачання, не замінених під час рейсу), нараховуються два відсотки на користь сторони, яка здійснила ці витрати.

Стаття 286. Обчислення розміру відшкодування

На суму витрат та інші суми, що відшкодовуються у порядку розподілу загальної аварії, нараховується 7 відсотків річних з моменту, коли ці витрати були проведені, до закінчення складання диспаші. Однак якщо в порядку відшкодування витрат, пов'язаних із загальною аварією, і збитків були зроблені будь-які виплати до закінчення складання диспаші, відсотки на сплачені суми нараховуються по день їх сплати.

Стаття 287. Визначення загальної вартості майна

Контрибуційні внески, пов'язані із загальною аварією, відраховуються з дійсної чистої вартості майна на момент закінчення рейсу, за винятком внесків за вантаж, що відраховуються з вартості вантажу на момент розвантаження, яка визначається за рахунком, виставленим одержувачеві вантажу, а в разі відсутності рахунку - з відвантажувальної вартості. Вартість вантажу включає вартість страхування і фрахт, крім випадків, коли фрахт перебуває на ризику інших інтересів, ніж вантаж, за вирахуванням з неї вартості втрати або пошкодження, завданих вантажу до моменту розвантаження включно.

Вартість судна визначається без урахування позитивного або негативного ефекту бербоут- або тайм-чартера.

До цих вартостей додається сума, що відшкодовується за загальною аварією за пожертвування майна, якщо тільки ця сума вже не включена. При цьому із суми фрахту або проїзної плати, що перебувають на ризику судновласника, виключається заробітна плата і витрати на утримання екіпажу, які не довелося б сплачувати, якби судно і вантаж цілком загинули за обставин, що спричинили загальну аварію, і які не були віднесені до загальної аварії.

Крім того, з вартості майна виключаються всі додаткові витрати, зроблені щодо цього майна після загальної аварії, за винятком тих витрат, що відносяться до загальної аварії.

Вантаж і власне майно пасажирів, на яке коносамент не було видано, не беруть участь у внесках, пов'язаних із загальною аварією.

Стаття 288. Диспашери

Наявність загальної аварії встановлюється і розрахунок по її розподілу (диспаша) складається за заявою заінтересованих осіб диспашерами.

Стаття 289. Тягар доведення

Сторона, яка вимагає розподілу загальної аварії, зобов'язана довести, що заявлені збитки або витрати дійсно повинні бути визнані загальною аварією.

Усі матеріали, на підставі яких складається диспаша, повинні бути доступними для огляду, і диспашер на вимогу заінтересованих осіб зобов'язаний за їх рахунок видати їм засвідчені копії цих матеріалів.

Стаття 290. Збір за складення диспаші

За складення диспаші справляється збір, що включається в диспашу і розподіляється між усіма заінтересованими особами пропорційно часткам їх участі у загальній аварії. Розмір і порядок справляння збору встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку.

{Стаття 290 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 291. Оспорювання диспаші

Заінтересовані особи можуть оспорити диспашу в судовому порядку протягом шести місяців з дня одержання диспаші з обов'язковим сповіщенням про це диспашера шляхом надіслання йому копії позовної заяви.

Стаття 292. Виконання диспаші

Якщо диспаша не оскаржена в терміни, передбачені статтею 291 цього Кодексу, або оскаржена, але залишена судом у силі, стягнення по ній може бути зроблено на підставі виконавчого напису нотаріуса. Для вчинення виконавчого напису нотаріусу повинні бути

пред'явлені диспаша і довідка диспашера про те, що диспаша не скасована і не змінена судом.

{Стаття 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

Стаття 293. Застосування звичаїв

У процесі визначення виду аварії, обчислення розмірів загальної аварії та складання диспаші диспашер у разі неповноти закону керується міжнародними звичаями торговельного мореплавства.

ГЛАВА 2. ОКРЕМА (НЕЗАГАЛЬНА) АВАРІЯ

Стаття 294. Поняття окремої (незагальної) аварії

Збитки, що не підпадають під дію статей 277, 279, 280 цього Кодексу, визнаються окремою (незагальною) аварією. Такі збитки не підлягають розподілу між судном, вантажем і фрахтом. Їх несе той, хто їх зазнав, або той, на кого падає відповідальність за їх спричинення.

Стаття 295. Збитки, що не визнаються загальною аварією

Не визнаються загальною аварією навіть у разі наявності ознак, зазначених у статті 277 цього Кодексу:

1) вартість викинутого за борт вантажу, що самозайнявся, і вантажу, що перевозився на судні не у відповідності з правилами і звичаями торговельного мореплавства;

2) збитки, заподіяні (будь-яким чином) під час гасіння пожежі на борту судна, внаслідок дії диму або зігрівання;

3) збитки, заподіяні обрубуванням уламків або частин судна, знесених або загублених в результаті нещасного випадку до проведення пожертвувань з метою рятування від загальної небезпеки;

4) витрати, пов'язані з переміщенням або вивантаженням вантажу, палива або предметів постачання в порту відправлення чи заходу або в місці сховища, коли пошкодження судна виявлено в порту відправлення або заходу за умови, що протягом рейсу не трапилося ніякого нещасного випадку або іншої надзвичайної події, пов'язаної з таким пошкодженням, а також коли такі витрати було проведено виключно з метою переукладення вантажу через зміщення в процесі рейсу, якщо тільки таке переукладення не є необхідним заради загальної безпеки;

5) витрати на заробітну плату і утримання суднового екіпажу, на паливо і предмети постачання, зроблені за період ремонту пошкодження судна, навіть якщо ремонт є необхідним для безпечного продовження рейсу у випадках, коли пошкодження судна виявлено в порту відправлення або заходження, за умови, що протягом рейсу не трапилося ніякого нещасного випадку, пов'язаного з таким пошкодженням;

6) будь-які збитки або втрати, понесені судном або вантажем внаслідок збільшення тривалості рейсу (збитки від простою, зміни цін тощо).

ГЛАВА 3. ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗІТКНЕННЯ СУДЕН

Стаття 296. Застосування права у разі зіткнення суден

Відносини, пов'язані з відшкодуванням збитків від зіткнення суден у внутрішніх водах або територіальному морі, регулюються законодавством держави, де трапилося зіткнення.

Якщо зіткнення трапилося у відкритому морі і спір у зв'язку із зіткненням розглядається в Україні, застосовуються правила статей 297-304 цього Кодексу.

Якщо всі судна, що зіткнулися, плавають під одним прапором і не зачіпають інтересів третьої сторони, застосовується законодавство держави прапора цих суден незалежно від того, де трапилося зіткнення.

Стаття 297. Сфера застосування відшкодування збитків від зіткнення суден

Правила цієї глави застосовуються у разі зіткнення в морських або інших водах морських суден, а також морських суден і суден внутрішнього плавання.

Для цілей цієї глави до зіткнення суден прирівнюються випадки, коли збитки заподіяні одним судном іншому або особам, вантажу чи іншому майну, що знаходяться на судні, виконанням або невиконанням маневру чи недотриманням правил судноплавства, навіть якщо при цьому не трапилося фізичного зіткнення суден.

Ніяке положення цієї глави не впливає на відповідальність будь-якої особи, яка випливає з будь-якого договору, а також на право особи обмежити відповідальність згідно з правилами цього Кодексу.

Стаття 298. Наслідки зіткнення у разі відсутності вини

Якщо зіткнення сталося випадково або внаслідок непереборної сили, а також якщо неможливо встановити причини зіткнення, то збитки несе той, хто їх зазнав.

Це положення застосовується і в тому разі, якщо судна або одне з них знаходилися в момент зіткнення на якорі чи були закріплені іншим способом.

Стаття 299. Зіткнення з вини одного судна

Якщо зіткнення спричинено неправильними діями або упущеннями одного із суден, збитки відшкодовуються тією стороною, з вини якої сталося зіткнення.

Стаття 300. Зіткнення з вини всіх суден, що зіткнулися

Якщо зіткнення викликано виною всіх суден, що зіткнулися, то відповідальність кожної із сторін визначається відповідно до ступеня вини. У разі неможливості встановити ступінь вини кожної із сторін відповідальність розподіляється між ними порівну.

Стаття 301. Вина судна в зіткненні

Жодне із суден, що зіткнулися, не вважається винним, поки не буде доведено його вину.

Стаття 302. Солідарна відповідальність

У випадках, зазначених у статті 300 цього Кодексу, судновласники відповідають солідарно перед третіми особами за збитки, що виникли внаслідок смерті або ушкодження здоров'я людей, причому судновласник, який сплатив суму більшу, ніж йому належить, має право зворотної вимоги до інших судновласників.

Усі інші заподіяні в цих випадках третім особам збитки відшкодовуються відповідно до статті 300 цього Кодексу, але без солідарної відповідальності.

Стаття 303. Зіткнення з вини лоцмана

Відповідальність, встановлена статтями 299, 300, 302 цього Кодексу, настає і в тому разі, коли зіткнення сталося з вини лоцмана або служби регулювання руху суден.

ГЛАВА 4. ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ

Стаття 304. Відповідальність власника судна за забруднення

Власник судна відповідає за шкоду від забруднення, заподіяну внаслідок витоку з його судна або скиду з нього нафти чи інших речовин, шкідливих для здоров'я людей або живих ресурсів моря (далі- забруднюючі речовини), за винятком випадків, передбачених статтею 306 цього Кодексу.

Шкода від забруднення - це шкода, заподіяна за межами судна забруднюючими речовинами морському середовищу, узбережжю або будь-яким іншим об'єктам (суднам, рибопромисловим знаряддям тощо). Вона включає також вартість розумних заходів, вжитих будь-якою особою після події, що могла спричинити або спричинила витік чи скид забруднюючих речовин, для відвернення або зменшення шкоди від забруднення, а також збитки, заподіяні внаслідок вжиття таких заходів.

Стаття 305. Звільнення від відповідальності

Власник судна не відповідає за шкоду від забруднення, якщо доведе, що ця шкода трапилася внаслідок:

1) дії непереборних сил;

2) воєнних дій, ворожих дій або народних заворушень;

3) поведінки третіх осіб, які діяли з наміром заподіяти шкоду;

4) несправності вогнів та інших навігаційних засобів, що сталася внаслідок недбалості або інших неправомірних дій властей, які відповідають за підтримання цих засобів у порядку;

5) аварійного скидання господарсько-фекальних вод або сміття внаслідок неприйняття їх портом у встановлений термін після своєчасного подання судном відповідної заяви;

6) подання відправником недостовірної інформації про небезпечний вантаж.

{Стаття 305 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2189-VI від 13.05.2010}

Стаття 306. Забруднення внаслідок наміру або недбалості потерпілого

Якщо власник судна доведе, що шкода від забруднення моря виникла повністю або частково внаслідок наміру або недбалості потерпілого, то залежно від ступеня вини

потерпілого розмір відшкодування повинен бути зменшений чи у відшкодуванні йому шкоди повинно бути відмовлено.

Стаття 307. Забруднення кількома суднами

Коли шкода від забруднення спричинена витоком або скидом забруднюючих речовин з кількох суден, власники цих суден разом відповідають за весь збиток, якщо неможливо визначити відповідальність кожного судновласника окремо.

Стаття 308. Обмеження відповідальності

Відповідальність власника судна місткістю не більше 5000 одиниць за шкоду від забруднення внаслідок витоку або скиду забруднюючих речовин з його судна обмежується відносно однієї події або декількох подій, викликаних однією і тією ж причиною, загальною сумою три мільйони розрахункових одиниць, а для судна, місткість якого перевищує зазначену вище, додається 420 розрахункових одиниць за кожну наступну одиницю місткості.

Під місткістю судна в цій статті мається на увазі чиста місткість з додаванням до неї об'єму машинного відділення. Якщо місткість судна неможливо визначити за звичними правилами обміру, то місткість судна вважається тотожною сорока відсоткам вираженої в тоннах ваги нафти та інших речовин, які судно може перевозити.

Стаття 309. Забезпечення відповідальності власника судна

Власник судна, що перевозить наливом як вантаж понад 2000 тонн нафти, повинен застрахувати або іншим способом забезпечити (шляхом отримання банківської або іншої гарантії) свою відповідальність за шкоду, заподіяну від забруднення.

Позов про відшкодування збитків від забруднення нафтою може бути вчинений безпосередньо страховику або іншій особі, яка надала забезпечення відповідальності власника судна. Особа, якій подано такий позов, вправі відповідно до статті 308 цього Кодексу обмежити свою відповідальність, якщо відповідальність власника згідно зі статтею 350 цього Кодексу не може бути обмежена. Відповідач за таким позовом вправі висувати проти вимог потерпілого заперечення, на які міг би послатися сам власник судна, крім посилань на неплатоспроможність власника судна або ліквідацію його підприємства. Відповідач звільняється від відповідальності також, якщо доведе, що шкода від забруднення нафтою є результатом умисної вини самого власника судна. На вимогу відповідача власник судна повинен бути притягнутий до участі у справі як співвідповідач.

Стаття 310. Свідоцтво про забезпечення відповідальності

Судно, що перевозить наливом як вантаж більше 2000 тонн нафти, повинно мати відповідне дійсне свідоцтво, яке засвідчує, що відповідальність власника судна за заподіяну шкоду від забруднення нафтою забезпечена відповідно до статті 309 цього Кодексу. Умови і порядок видачі, перевірки і визнання цього свідоцтва встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, відповідно до статті 3 цього Кодексу.

{Стаття 310 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 311. Виключення обмеження відповідальності

До відповідальності за заподіяну шкоду від забруднення, передбаченої в цій главі, відповідно застосовуються статті 350, 354, 355, 356, 357 цього Кодексу.

Стаття 312. Поняття нафти

Під нафтою у статтях 309 і 310 цього Кодексу мається на увазі будь-яка нафта, у тому числі сира нафта, мазут, важке дизельне паливо і мастила, а також китовий і риб'ячий жир.

ГЛАВА 5. ВІДШКОДУВАННЯ ЯДЕРНОЇ ШКОДИ

Стаття 313. Поняття ядерної шкоди

Оператор ядерного судна відповідає за ядерну шкоду, заподіяну внаслідок ядерного інциденту з ядерним судном, крім випадків, зазначених у частині першій статті 316 цього Кодексу.

Ядерна шкода означає шкоду, заподіяну особі або майну радіоактивними властивостями або поєднанням радіоактивних властивостей з токсичними, вибуховими та іншими небезпечними властивостями ядерного палива, радіоактивних продуктів ядерного судна або їх відходів, а також витрати, проведені з метою відвернення шкоди або зменшення її розміру.

Якщо поряд з ядерною заподіяна інша шкода, яка не може бути відокремлена від ядерної, то вся заподіяна шкода визнається ядерною.

Ядерною шкодою не є шкода, заподіяна самому ядерному судну, його устаткуванню, паливу і запасам продовольства.

Ядерним інцидентом визнається подія або ряд подій, які зумовлені однією і тією ж причиною і заподіяли шкоду, що підпадає під ознаки, зазначені у частинах другій і третій цієї статті.

Стаття 314. Застосування права у разі ядерної шкоди

Правила цієї глави застосовуються у разі заподіяння ядерної шкоди судном, обладнаним ядерною установкою (далі - ядерне судно), на території України, включаючи територіальне море, а також у разі заподіяння ядерним судном, що плаває під Державним прапором України, ядерної шкоди у виключній морській економічній зоні.

Стаття 315. Відповідальність оператора ядерного судна

Крім випадків, передбачених у статті 320 цього Кодексу, відповідальність за заподіяння ядерної шкоди несе виключно оператор ядерного судна.

Оператором ядерного судна є юридична або фізична особа, уповноважена державою, під прапором якої плаває судно, експлуатувати ядерне судно, або держава, яка безпосередньо експлуатує таке судно.

Стаття 316. Звільнення від відповідальності

Оператор ядерного судна зобов'язаний відшкодувати ядерну шкоду, якщо не доведе, що шкода виникла внаслідок воєнних дій, ворожих дій або народних заворушень, непереборних сил природи.

Якщо оператор доведе, що ядерна шкода в цілому або частково виникла внаслідок наміру потерпілого, оператор звільняється повністю або частково від відповідальності перед таким потерпілим.

Стаття 317. Регресна вимога

Оператор ядерного судна, який відшкодував ядерну шкоду, вправі заявити про регресну вимогу:

1) особі, яка навмисно заподіяла ядерну шкоду;

2) особі, яка здійснювала операцію з підняттям затонулого ядерного судна без згоди на це оператора або держави, під прапором якої плавало судно, якщо шкода є наслідком винних дій такої особи.

Регресний позов може бути заявлено також особі, яка взяла на себе обов'язок відшкодувати ядерну шкоду за її угодою з оператором ядерного судна. У випадках, передбачених цією статтею, регресна вимога може бути пред'явлена також особою, яка відшкодувала ядерну шкоду потерпілим відповідно до статті 323 цього Кодексу.

Стаття 318. Обмеження відповідальності

Відповідальність оператора ядерного судна за ядерну шкоду, заподіяну внаслідок одного ядерного інциденту з даним судном, обмежується сумою 99,75 мільйона розрахункових одиниць, включаючи судові витрати.

Якщо внаслідок ядерного інциденту заявляються вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної як особі, так і майну, з суми, встановленої в частині першій цієї статті, одна частина суми в розмірі 69,825 мільйона розрахункових одиниць призначається виключно для оплати вимог щодо відшкодування шкоди, заподіяної особі, а інша частина суми в розмірі 29,925 мільйона розрахункових одиниць призначається для оплати вимог щодо відшкодування шкоди, заподіяної майну. Якщо першої частини суми виявиться недостатньо для оплати вимог щодо відшкодування шкоди, заподіяної особі, несплачений лишок таких вимог підлягає пропорційній сплаті з другої частини суми нарівні з вимогами про відшкодування шкоди, заподіяної майну.

Суми, призначені для оплати вимог, розподіляються між позивачами пропорційно доведеним розмірам їх вимог.

Стаття 319. Солідарна відповідальність

Декілька операторів ядерних суден, що спільно заподіяли ядерну шкоду, відповідають солідарно. Однак відповідальність оператора ядерного судна, проти якого вчинено позов про відшкодування ядерної шкоди в повному обсязі, не може перевищувати межі, встановленої в частині першій статті 318 цього Кодексу.

Оператор ядерного судна, який відшкодував шкоду відповідно до частини першої цієї статті, має право одержати від інших операторів ядерних суден відшкодування пропорційно

розміру заподіяної кожним з них шкоди, а якщо це неможливо встановити, то рівними частками.

Стаття 320. Відповідальність власника ядерного судна

При заподіянні ядерної шкоди ядерним судном, на експлуатацію якого на момент ядерного інциденту не було видано дозволу державою, під прапором якої плавало судно, відповідальність покладається на власника ядерного судна. У цьому разі обмеження відповідальності оператора ядерного судна на підставі статті 318 цього Кодексу не застосовується.

Стаття 321. Соціальні гарантії

Якщо внаслідок ядерного інциденту заподіяно шкоду особі працівника оператора у зв'язку з виконанням ним своїх трудових (службових) обов'язків, відповідальність згідно з положенням цієї статті несе оператор ядерного судна. Він зобов'язаний також сплачувати за потерпілого страхові внески. Виплата відшкодування особі, яка отримує допомогу або пенсію за спеціальним страхуванням, проводиться в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Стаття 322. Свідоцтво про забезпечення відповідальності оператора

Ядерне судно повинно мати відповідне дійсне свідоцтво, яке підтверджує, що відповідальність оператора ядерного судна у разі ядерної шкоди забезпечена згідно зі статтею 318 цього Кодексу. Умови і порядок видачі, перевірки і визнання цього свідоцтва встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і внутрішнього водного транспорту, на підставі статті 3 цього Кодексу.

{Стаття 322 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5502-VI від 20.11.2012, № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 323. Позов про відшкодування ядерної шкоди

Позов про відшкодування ядерної шкоди може бути вчинений безпосередньо до страховика або іншої особи, яка надала фінансове забезпечення оператору ядерного судна.

При вчиненні позову про відшкодування ядерної шкоди до оператора ядерного судна страховик або інша особа, яка надала фінансове забезпечення оператору, має право взяти участь у судовому процесі.

Стаття 324. Фонд забезпечення обмеженої відповідальності

У тих випадках, коли розмір заподіяної ядерної шкоди перевищує межу відповідальності оператора ядерного судна, встановлену частиною першою статті 318 цього Кодексу, на вимогу оператора ядерного судна, позивача або органу, який видав дозвіл на експлуатацію ядерного судна, при розгляді справи в судовому порядку створюється фонд для забезпечення обмеженої відповідальності у розмірі цієї межі шляхом внесення оператором до суду грошових сум (депозит) або надання іншого забезпечення, що визнається судом прийнятним і достатнім.

Стаття 325. Межі відповідальності судновласника

До відповідальності оператора ядерного судна за ядерну шкоду, що передбачена в цій главі, застосовуються частина друга статті 352, а також статті 354 і 357 цього Кодексу.

ГЛАВА 6. ВИНАГОРОДА ЗА РЯТУВАННЯ НА МОРІ

Стаття 326. Сфера застосування правил щодо винагороди за рятування на морі

Правила цієї глави застосовуються у разі рятування морських суден, що знаходяться в небезпеці, а також у разі рятування морськими суднами суден внутрішнього плавання або будь-яких інших плаваючих об'єктів або таких, що буксируються, незалежно від того, в яких водах мало місце рятування, у тому випадку, коли розгляд спору з питань рятування відбувається в Україні.

Правила цієї глави не застосовуються щодо закріплених або плаваючих платформ, узбережних бурових установок, коли такі платформи чи установки знаходяться на місці роботи, пов'язаної з дослідженням, експлуатацією або розробкою мінеральних ресурсів морського дна.

Стаття 327. Застосування права у разі рятування

Якщо судно, яке рятувало, і врятоване судно плавають під прапором однієї держави, застосовується законодавство цієї держави.

При розподілі винагороди за рятування між власником і екіпажем судна, яке рятувало, а також між членами екіпажу застосовується законодавство держави, під прапором якої плавало судно.

Стаття 328. Право на винагороду

Будь-яка з корисним результатом дія щодо рятування судна, що наразилося на небезпеку, вантажів та інших предметів, що знаходяться на ньому, а також щодо збереження фрахту і плати за перевезення пасажирів і багажу або іншого майна, так само як і навколишнього природного середовища дає право на отримання певної винагороди.

Стаття 329. Заборона рятування

Послуги, надані незважаючи на ясну і розумну заборону власника або капітана щодо рятування судна або будь-якого іншого майна, що не знаходиться і не знаходилось на борту судна і наразилося на небезпеку, не дають права на винагороду.

Стаття 330. Рятування людей

Від врятованих людей не вимагається ніякої винагороди. Рятівник людей, який взяв участь у наданні послуг у зв'язку з аварією, що зумовила необхідність рятування, має право на справедливу частку в належній рятівнику сумі за врятування судна або іншого майна чи відвернення або зменшення шкоди навколишньому природному середовищу.

Стаття 331. Рятування судна того ж судновласника

Винагорода сплачується і в тому разі, коли судно, що надало послуги з рятування, належить власнику врятованого судна.

Стаття 332. Розмір винагороди

Розмір винагороди визначається угодою сторін, а за відсутності угоди - судом, господарським судом або Морською арбітражною комісією. Будь-яка угода про рятування, що була укладена в момент і під впливом небезпеки, може бути на вимогу однієї з сторін визнана недійсною або змінена в судовому порядку, якщо буде визнано, що умови угоди є несправедливими.

Розмір винагороди може бути зменшено або у винагороді може бути відмовлено, якщо рятівник з власної вини спричинив необхідність рятування або вчинив крадіжку, привласнив майно або вчинив інші протиправні дії.

Стаття 333. Критерії встановлення винагороди

Винагорода встановлюється з метою заохочення рятувальних операцій з урахуванням таких критеріїв (незалежно від порядку, в якому вони викладені):

1) врятована вартість судна та іншого майна;

2) майстерність і зусилля рятівника у відверненні або зменшенні шкоди навколишньому природному середовищу;

3) ступінь успіху, досягнутого рятівником;

4) характер і ступінь небезпеки;

5) майстерність і зусилля рятівника у рятуванні судна, іншого майна, людей;

6) затрачений рятівником час, понесені ним витрати і збитки;

7) ризик відповідальності та інший ризик, на які наражався рятівник або його обладнання;

8) швидкість надання послуг;

9) наявність і використання суден або іншого обладнання, призначених для рятувальних операцій;

10) стан готовності та ефективність обладнання рятівника і його вартість.

Встановлена винагорода виплачується всіма особами, заінтересованими в судні та іншому майні, пропорційно їх відповідній врятованій вартості. У разі виплати винагороди однією з цих осіб вона має право регресу до інших заінтересованих осіб у розмірі їх відповідних часток.

Стаття 334. Максимальний розмір винагороди

Винагорода, за винятком будь-яких відсотків і відшкодовуваних судових або арбітражних витрат, що можуть підлягати сплаті у зв'язку з цим, не може перевищувати врятованої вартості судна та іншого майна.

Стаття 335. Розподіл винагороди між рятівниками

Розподіл винагороди між рятівниками провадиться за їх угодою, а за відсутності угоди - в судовому порядку на підставі критеріїв, зазначених у статті 333 цього Кодексу.

Стаття 336. Розподіл винагороди між судновласником, членами екіпажу та іншими особами

Розподіл винагороди між судновласником, членами екіпажу та іншими особами, які брали участь у рятувальній операції, провадиться з урахуванням особистого вкладу кожного в досягнення позитивних результатів рятування за взаємною угодою заінтересованих сторін, а за відсутності угоди - згідно з рішенням суду, господарського суду або Морської арбітражної комісії України.

Правила частини першої цієї статті не застосовуються до розподілу винагороди за здійснення рятувальної операції суднами, для яких такі операції є професійною діяльністю.

Стаття 337. Валюта винагороди

Виплата винагороди за рятування провадиться у тій валюті, в якій вона одержана.

Стаття 338. Спеціальна компенсація

Якщо рятівник здійснив рятувальні операції стосовно судна, що само по собі або його вантаж становило загрозу заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, і не набув при цьому права на винагороду, то він має право на одержання від власника цього судна спеціальної компенсації, еквівалентної його витратам, яка може бути збільшена максимально на 30 відсотків понесених рятівником витрат.

Проте якщо суд, господарський суд або Морська арбітражна комісія, врахувавши відповідні критерії, зазначені у статті 333 цього Кодексу, буде вважати справедливим і розумним збільшити в подальшому таку спеціальну компенсацію, то це збільшення не може перевищувати 100 відсотків понесених рятівником витрат.

Стаття 339. Вантажі, що належать державі

Без згоди держави-власника жодне з положень цієї глави не може бути використано як підстава для вилучення, арешту або затримання некомерційних вантажів, що є власністю держави і мають під час проведення рятувальних операцій суверенний імунітет згідно із загальновизнаними принципами міжнародного права.

Стаття 340. Обов'язок надати забезпечення

На прохання рятівника особа, відповідальна за виплату рятувальної винагороди, зобов'язана надати забезпечення вимоги, включаючи відсотки і судові або арбітражні витрати рятівника.

Власник врятованого судна повинен використати всі можливості для гарантії того, щоб власники вантажу до того часу, як його буде видано, надали достатнє забезпечення вимоги до них, включаючи відсотки і судові або арбітражні витрати рятівника.

Без згоди рятівника врятоване судно та інше майно не може бути переміщено з порту або місця, куди це майно спершу доставлено після закінчення рятувальних операцій, до того часу, поки не буде надано належного забезпечення вимоги рятівника до відповідного судна чи майна.

ГЛАВА 7. МОРСЬКІ ПРОТЕСТИ

Стаття 341. Заява про морський протест

Якщо в період плавання або стоянки судна мала місце подія, що може бути приводом для пред'явлення судновласнику майнових вимог, капітан з метою забезпечення доказів для захисту прав і законних інтересів судновласників робить у встановленому порядку заяву про морський протест.

Заява про морський протест повинна містити опис обставин події і заходів, вжитих капітаном для забезпечення цілості довіреного йому майна.

Стаття 342. Органи, яким робиться заява

Морський протест заявляється:

у порту України - нотаріусу або іншій посадовій особі, на яку законодавством України покладено здійснення нотаріальних дій;

в іноземному порту - консулу України або компетентним посадовим особам іноземної держави у порядку, встановленому законодавством цієї держави.

Стаття 343. Термін для заяви

У порту України заява про морський протест робиться протягом двадцяти чотирьох годин з моменту оформлення приходу судна в порт. Якщо подія, що зумовлює необхідність заяви морського протесту, сталася в порту, протест повинен бути заявлений протягом двадцяти чотирьох годин з моменту події.

Стаття 344. Заява протесту із запізненням

Якщо виявиться неможливим заявити протест у встановлений термін, причини цього повинні бути зазначені у заяві про морський протест.

За наявності підстав припускати, що подія, яка сталася, заподіяла шкоду вантажу, що знаходиться на судні, заява про морський протест повинна бути зроблена до відкриття люків. Вивантаження вантажу до заяви морського протесту може бути розпочато лише у разі крайньої потреби.

Стаття 345. Докази

На підтвердження обставин, викладених у заяві про морський протест, капітан судна одночасно з заявою, чи в термін не більше семи днів з моменту прибуття в порт або з моменту події, якщо вона мала місце в порту, зобов'язаний подати нотаріусу або іншій посадовій особі (стаття 342 цього Кодексу) на огляд судновий журнал і завірений капітаном витяг із суднового журналу.

Стаття 346. Акт про морський протест

Нотаріус або інша посадова особа (стаття 342 цього Кодексу) на підставі заяви капітана, даних суднового журналу, опитування капітана, а в разі потреби - інших свідків зі складу суднового екіпажу складає акт про морський протест і засвідчує його своїм підписом і гербовою печаткою.

Стаття 347. Складання акта про морський протест іноземними консулами

Прийняття заяви про морський протест від капітанів іноземних суден і складання у цих випадках актів про морський протест може здійснюватися відповідними консульськими представниками іноземних держав в Україні на умовах взаємності.

РОЗДІЛ X. ОБМЕЖЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДНОВЛАСНИКА

ГЛАВА 1. МЕЖІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДНОВЛАСНИКА

Стаття 348. Відповідальність судновласника

Судновласник відповідає за своїми зобов'язаннями майном, що йому належить, на яке згідно з чинним законодавством України може бути звернено стягнення.

Стаття 349. Обмеження відповідальності

Відповідальність судновласника обмежується межами, передбаченими у статті 352 цього Кодексу, щодо вимог, які незалежно від їх правової основи виникли внаслідок:

1) заподіяння смерті або ушкодження здоров'я особі, яка знаходиться на судні, чи втрати або заподіяння шкоди майну, що знаходилося на судні;

2) заподіяння у зв'язку з плаванням або експлуатацією судна шкоди особам або майну, що не знаходилися на судні.

Якщо шкода, зазначена в пункті 2 цієї статті, заподіяна особою, яка не знаходилася на судні, судновласник, відповідальний за дії і упущення цієї особи, може обмежити свою відповідальність, якщо дія або упущення були пов'язані з судноводінням або управлінням судном, із завантаженням, перевезенням чи вивантаженням вантажу, багажу або ручної кладі чи з посадкою або висадкою пасажирів.

Стаття 350. Умисна шкода

Відповідальність судновласника не може бути обмежена, якщо доведено, що шкода стала результатом його власної дії з наміром заподіяти таку шкоду або через самовпевненість з усвідомленням можливості її заподіяння.

Стаття 351. Виняток з правил про обмеження відповідальності

Обмеження відповідальності на підставі статті 349 цього Кодексу не застосовується щодо вимог:

1) викликаних рятуванням або про внесок, пов'язаний із загальною аварією;

2) членів екіпажу та інших працівників судновласника, обов'язки яких пов'язані з судном, а також їх спадкоємців або громадян, що мають право на одержання від них утримання, якщо за законодавством, яке регулює відносини цих осіб з судновласником, його відповідальність за цими вимогами не може бути обмежена або вона перевищує межі, передбачені статтею 352 цього Кодексу;

3) пов'язаних з підняттям або віддаленням затонулого майна;

4) про відшкодування збитків від забруднення нафтою або іншими речовинами, шкідливими для здоров'я людей або живих ресурсів моря, коли до відповідальності за цю шкоду застосовуються правила глави 4 розділу IX цього Кодексу;

5) про відшкодування ядерної шкоди, коли до відповідальності за цю шкоду застосовуються правила глави 5 розділу IX цього Кодексу.

Стаття 352. Межі відповідальності

Межі, якими може обмежуватися відповідальність осіб, зазначених у статтях 348 і 355 цього Кодексу, є:

а) щодо вимог, викликаних втратою життя або ушкодженням здоров'я:

для судна місткістю не більше 500 одиниць - 333000 розрахункових одиниць;

для судна, місткість якого перевищує 500 одиниць, до зазначеної суми додається така сума на кожну одиницю:

від 501 до 3000 одиниць - 500 розрахункових одиниць;

від 3001 до 30000 одиниць - 333 розрахункові одиниці;

від 30001 до 70000 одиниць - 250 розрахункових одиниць;

понад 70000 одиниць - 167 розрахункових одиниць;

б) щодо будь-яких інших вимог:

для судна місткістю не більше 500 одиниць - 167000 розрахункових одиниць. До зазначеної суми додається така сума на кожну одиницю:

від 501 до 30000 одиниць - 167 розрахункових одиниць;

від 30001 до 70000 одиниць - 125 розрахункових одиниць;

понад 70000 одиниць - 83 розрахункові одиниці.

Якщо сума, обчислена стосовно вимог, пред'явлених у зв'язку з втратою життя або ушкодженням здоров'я, є недостатньою для оплати повністю таких вимог, то сума, обчислена стосовно таких вимог, використовується для оплати несплаченого залишку цих вимог на пропорційній основі нарівні з будь-якими іншими вимогами, передбаченими пунктом "б" частини першої цієї статті.

Для цілей обмеження відповідальності:

1) під місткістю суден з механічним двигуном слід розуміти чисту місткість судна з додаванням до неї об'єму машинного відділення, а під місткістю решти суден - їх чисту місткість;

2) межі відповідальності будь-якого рятівника, що діє не на судні або що діє виключно на судні, якому або стосовно якого він надає послуги з рятування, обчислюються на підставі місткості в 1500 одиниць.

Стаття 353. Застосування меж відповідальності

Межі відповідальності, передбачені у статтею 352 цього Кодексу, застосовуються в сукупності всіх вимог, що виникли з якої-небудь однієї події і пред'явлені до одного судновласника та осіб, названих у статті 355 цього Кодексу.

Стаття 354. Зустрічна вимога

Якщо судновласник, відповідальність якого обмежується на підставі статті 349 цього Кодексу, має право на зустрічну вимогу, що випливає з тієї ж самої події, обмеження відповідальності застосовується щодо різниці, яка виникає в результаті зарахування сум взаємних вимог.

Стаття 355. Перехід права обмеження відповідальності

Якщо будь-яка з вимог, за якими відповідальність судновласника може бути обмежена, висунута безпосередньо до особи, за дії або упущення якої судновласник несе відповідальність, ця особа має право скористатися всіма положеннями про обмеження відповідальності, встановленими для судновласника, якщо не доведено, що шкода заподіяна цією особою умисно.

Стаття 356. Визнання відповідальності

Дія, спрямована на забезпечення обмеженої відповідальності, зокрема створення фонду, або посилання на таке забезпечення не означає визнання відповідальності.

Стаття 357. Недійсність угод про обмеження відповідальності

Угода про зменшення відповідальності судновласника, що визначається положеннями цієї глави, є недійсною.

ГЛАВА 2. ПРИВІЛЕЙОВАНІ ВИМОГИ

Стаття 358. Черговість вимог

Підлягають переважному задоволенню перед іншими вимогами, у тому числі перед вимогами, забезпеченими заставою:

1) у першу чергу - вимоги, що випливають з трудових взаємовідносин, вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, і після їх повного відшкодування - вимоги щодо соціального страхування, оскільки всі ці вимоги стосуються відповідного судна;

2) у другу чергу - вимоги щодо ядерної шкоди і забруднення моря, а також знищення наслідків забруднення;

3) у третю чергу - вимоги канальних і портових зборів;

4) у четверту чергу - вимоги про винагороду за рятування і про сплату внесків, пов'язаних із загальною аварією;

5) у п'яту чергу - вимоги про відшкодування шкоди від зіткнення суден або іншої аварії на морі, від пошкодження портових споруд, іншого майна, що знаходиться в порту, а також засобів навігаційного устаткування;

6) у шосту чергу - вимоги, що виникають з дій, вчинених капітаном на підставі наданих йому законом прав з метою збереження судна або продовження рейсу;

7) у сьому чергу - вимоги про відшкодування шкоди щодо вантажу або багажу;

8) у восьму чергу - вимоги про сплату фрахту та інших платежів, належних за перевезення даного вантажу.

Вимоги про сплату наданих у порту послуг прирівнюються відповідно до вимог пункту 7 або 8 залежно від того, з якого майна вони відшкодовуються.

Стаття 359. Вимоги, що відшкодовуються за рахунок судна

Вимоги, зазначені в пунктах 1-7 статті 358 цього Кодексу, підлягають переважному відшкодуванню з:

1) вартості судна;

2) фрахту і плати за провіз пасажирів та їх багажу, належних за рейс, протягом якого виникла підстава вимоги;

3) внесків, пов'язаних із загальною аварією, належних судновласникові по даному судну;

4) відшкодування, належного судновласнику внаслідок втрати фрахту, а також за завдані судну і ще не відновлені пошкодження;

5) винагороди, належної судновласнику за рятування, що мало місце до закінчення рейсу, за винятком сум, які повинні бути сплачені судновласником відповідно до статті 336 цього Кодексу.

Стаття 360. Вимоги, що відшкодовуються за рахунок вантажу

Вимоги, зазначені в пунктах 3, 4, 6 і 8 статті 358 цього Кодексу, підлягають переважному відшкодуванню з:

1) вартості вантажу, не зданого одержувачеві;

2) відшкодування, належного за пошкоджений вантаж;

3) внесків, пов'язаних із загальною аварією, належних вантажовласнику.

Стаття 361. Відшкодування за пропорційністю вимог однієї черги

Вимоги, зазначені у статті 358 цього Кодексу, відшкодовуються у порядку черговості та у межах кожної черги пропорційно розміру вимог.

Однак вимоги, зазначені в пунктах 4 і 6 статті 358 цього Кодексу, відшкодовуються у межах цих черг у порядку, зворотному часу їх виникнення. Вимоги, що виникли у зв'язку з одним і тим же випадком, вважаються такими, що виникли одночасно.

Стаття 362. Відшкодування за останнім рейсом

Вимоги, що відносяться до останнього рейсу, відшкодовуються з перевагою перед такими ж вимогами за попередніми рейсами.

Однак вимоги, зазначені в пункті 1 статті 358 цього Кодексу, що стосуються кількох рейсів, прирівнюються до таких же вимог за останнім рейсом.

Стаття 363. Строк дії привілеїв

Право переважного відшкодування припиняється після закінчення одного року з дня виникнення вимоги, за винятком вимог, зазначених у пункті 6 статті 358 цього Кодексу, право переважного відшкодування яких припиняється після закінчення шести місяців з дня виникнення вимоги.

ГЛАВА 3. МОРСЬКА ІПОТЕКА

Стаття 364. Поняття договору морської іпотеки

Будь-яке судно, зареєстроване у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, може бути закладено згідно з чинним законодавством судновласником (іпотечним заставодавцем) для забезпечення зобов'язання кредиторові (іпотечному заставодержателю). Іпотечним заставодержателем може бути будь-яка юридична або фізична особа України чи іноземної держави, якій відповідно до законодавства України судно може бути відчужено.

Стаття 365. Договір морської іпотеки

Договір про іпотеку повинен бути укладений у письмовій формі.

У договорі про іпотеку зазначаються найменування, місцезнаходження сторін, суть вимоги, що забезпечується іпотекою, її розмір і термін виконання зобов'язання, оцінка і місцезнаходження судна, а також будь-які інші умови, щодо яких за заявою однієї із сторін повинна бути досягнута згода.

Права і обов'язки сторін договору про іпотеку, а також порядок його оформлення визначаються законодавством держави іпотечного заставодержателя, якщо інше не встановлено угодою сторін. Іпотека не означає відчуження судна іпотечному заставодержателю, так само як іпотечний заставодавець не може розглядатися як особа, що втратила право власності на закладене судно.

Стаття 366. Реєстрація іпотеки

Договір про іпотеку повинен бути нотаріально засвідчений за місцем реєстрації судна у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України.

Іпотечний заставодавець морських суден зобов'язаний вести Книгу запису іпотек, форма і порядок ведення якої визначаються чинним законодавством.

Іпотечний заставодавець несе відповідальність за своєчасність і достовірність занесення відомостей про іпотеку у Книгу запису іпотек. Іпотечний заставодавець зобов'язаний відшкодувати потерпілим іпотечному заставодержателю або третій особі у повному обсязі збитки, заподіяні несвоєчасним внесенням записів у Книгу запису іпотек, неповними або неточними записами, а також ухиленням від обов'язку надати Книгу запису іпотек для ознайомлення.

Стаття 367. Привілеї іпотечних заставодержателів

Якщо предметом іпотеки стає закладене судно, що вже служить заставним забезпеченням іншого зобов'язання, заставне право попереднього заставодержателя зберігає чинність.

Вимоги наступного заставодержателя задовольняються з вартості судна після відшкодування вимог попереднього заставодержателя.

Переважні права заставодержателів на відшкодування їх вимог реалізуються залежно від дати і години реєстрації застави у Книзі запису іпотек.

Іпотечний заставодавець зобов'язаний повідомляти кожному наступному іпотечному заставодержателю про всі існуючі іпотеки судна, а також про характер і розмір забезпечених цими іпотеками зобов'язань. Іпотечний заставник зобов'язаний відшкодувати збитки, що виникли у будь-кого з його іпотечних заставодержателів внаслідок невиконання цього обов'язку.

Стаття 368. Право стягнення з закладеного судна

Іпотечний заставодержатель набуває права звернути стягнення на закладене судно, якщо до моменту настання терміну виконання зобов'язання, забезпеченого іпотекою, воно не буде виконано, за винятком випадків, коли за законом або договором про іпотеку таке право виникне пізніше або може бути здійснено раніше.

Стаття 369. Межі стягнення

За рахунок закладеного судна іпотечний заставодержатель вправі відшкодувати свої вимоги у повному обсязі, включаючи відсотки, збитки, заподіяні простроченням виконання, а у випадках, передбачених законодавством або договором про іпотеку, - неустойку. Відшкодуванню підлягають також витрати іпотечного заставодержателя, пов'язані із здійсненням забезпеченої іпотекою вимоги.

Стаття 370. Підстави звернення стягнення

Звернення стягнення на закладене судно провадиться за рішенням суду, господарського суду або Морської арбітражної комісії, якщо інше не передбачено чинним законодавством України.

Реалізація закладеного судна, на яке звертається стягнення, здійснюється відповідно до чинного законодавства України, якщо інше не передбачено договором про іпотеку.

Стаття 371. Публікація судового рішення про продаж арештованого судна

Рішення суду, господарського суду, Морської арбітражної комісії про продаж арештованого судна або такого, що будується, публікується в одній з центральних газет протягом трьох днів підряд.

Публікація повинна містити:

1) найменування суду, що виніс рішення, дату його прийняття;

2) причини і підстави продажу;

3) спосіб, місце і час продажу;

4) інформацію про це судно або про судно, що будується;

5) звернення до кредиторів з пропозицією заявити про свої вимоги відносно цього судна або судна, що будується, протягом 60 днів з дня публікації;

6) інші істотні обставини.

Стаття 372. Повідомлення про примусовий продаж

На доповнення до публікації, передбаченої у статті 371 цього Кодексу, суд, господарський суд, Морська арбітражна комісія повинні принаймні за 30 днів до продажу судна або судна, що будується, надіслати рекомендованим листом сповіщення про час і місце продажу судна або судна, що будується, з повідомленням про вручення:

а) органу, що зареєстрував судно або право власності на судно, що будується;

б) всім зареєстрованим держателям іпотеки і морських вимог, перелічених у статті 359 цього Кодексу.

Особа, яка висунула вимогу про примусовий продаж судна або судна, що будується, повинна подати суду витяг з відповідного реєстру з додатком найменувань і адрес зареєстрованих держателів іпотек і морських вимог, перелічених у статті 358 цього Кодексу.

Стаття 373. Наслідки примусового продажу

У разі примусового продажу судна або судна, що будується, всі іпотеки, за винятком тих, відповідальність за якими взяв на себе за згодою іпотечних заставодержателів покупець судна або судна, що будується, а також всі морські застави та інші зобов'язання припиняють свою дію за умови, що:

а) на момент продажу судно або судно, що будується, знаходилося на території України;

б) продаж їх здійснювався відповідно до законодавчих актів України, статей 371 і 372 цього Кодексу.

За умови дотримання вимог, що містяться у пунктах "а" і "б" цієї статті, суд, господарський суд, Морська арбітражна комісія на прохання покупця видає йому сертифікат на підтвердження того, що судно або судно, що будується, продане, не обмежене ніякими іпотеками, за винятком тих, відповідальність за якими за згодою іпотечних заставодержателів взяв на себе покупець.

У разі подання сертифіката, зазначеного в частині другій цієї статті, орган, що здійснює реєстрацію суден або права власності на судна, що будуються, зобов'язаний вилучити відповідно з Державного суднового реєстру України, Суднової книги України та Книги запису іпотек всі зареєстровані на дане судно або судно, що будується, іпотеки і морські вимоги, за винятком тих, відповідальність за якими взяв на себе покупець.

Якщо покупцем судна або судна, що будується, є юридична або фізична особа за чинним законодавством України, судно чи право власності на судно, що будується, повинні бути зареєстровані на ім'я такого покупця.

Якщо покупцем судна або судна, що будується, є іноземна юридична або фізична особа, орган, що здійснює реєстрацію судна або права власності на судно, що будується, зобов'язаний видати такому покупцеві сертифікат про вилучення судна з Державного суднового реєстру України, Суднової книги України або про право власності на судно, що будується, для реєстрації їх в іноземному реєстрі.

Стаття 374. Розподіл виручки від примусового продажу

Витрати, зумовлені арештом або затриманням судна чи судна, що будується, і наступним їх продажем, враховуючи витрати на утримання судна з моменту його арешту чи затримання, репатріацію екіпажу судна і розподіл виручки від продажу, сплачуються з виручки від продажу у першу чергу.

Залишок виручки від продажу розподіляється у розмірі, необхідному для відшкодування відповідних вимог у порядку черговості, передбаченої статтею 358 цього Кодексу.

Стаття 375. Докази виконання зобов'язання

Іпотечний заставодержатель на вимогу іпотечного заставодавця зобов'язаний видати йому належним чином засвідчені документи, що підтверджують повне або часткове виконання зобов'язання.

Стаття 376. Банкрутство заставодавця

Якщо після реєстрації у Книзі запису іпотек заставного зобов'язання іпотечний заставодавець збанкрутував, то зобов'язання за зареєстрованою іпотекою вважається невиконаним.

Стаття 377. Поступка вимог

У разі, коли у встановленому законом порядку відбувається поступка іпотечним заставодержателем забезпеченої іпотекою вимоги третій особі або переказ іпотечним заставником боргу, що виник із забезпеченого іпотекою зобов'язання, на іншу особу, іпотека зберігає чинність.

При отриманні належним чином засвідченого документа про поступку іпотечним заставодержателем вимоги або переказ іпотечним заставодавцем боргу у Книзі запису іпотек повинен бути зроблений відповідний запис із зазначенням імені особи, на користь якої переходять всі права іпотечного заставодержателя або обов'язки іпотечного заставодавця.

Стаття 378. Перехід прав на іпотеку

У разі, коли права іпотечного заставодержателя перейшли до іншої особи будь-яким законним способом, цей перехід прав повинен бути підтверджений належним чином засвідченою декларацією особи, на користь якої ці права переходять. Декларація містить опис і необхідний доказ правомірності переходу права власності і, можливо, осіб, на користь яких це право переходить.

На підставі цього документа у Книзі запису іпотек робиться запис імені особи, яка вступає в права іпотечного заставодержателя всього судна або його частини.

РОЗДІЛ XI. ПРЕТЕНЗІЇ ТА ПОЗОВИ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 379. Право на заявлення претензій і позовів

Право на заявлення претензій і позовів мають:

1) у разі неподачі судна або подачі його з запізненням - відправник вантажу;

2) у разі втрати вантажу - його одержувач або відправник за умови представлення коносамента;

3) у разі нестачі або пошкодження вантажу - одержувач або відправник за умови подання коносамента, а також комерційного акта або відповідного документа, складеного за правилами, що існують в іноземному порту;

4) у разі прострочення доставки або затримки видачі вантажу - одержувач за умови представлення коносамента;

5) у разі втрати або прострочення доставки багажу - пред'явник багажної квитанції, а у разі нестачі або пошкодження багажу - пред'явник комерційного акта;

6) у разі перебору провізних платежів - відправник або одержувач вантажу за умови представлення коносамента.

Якщо пред'являються претензії, що виникли внаслідок морського перевезення вантажів, яке здійснювалося за морською накладною (накладною), замість коносамента подається накладна, а якщо втрачено вантаж, що перевозиться за накладною, - квитанція.

Відсутність комерційного акта не позбавляє права на пред'явлення претензії і позову, якщо буде доведено, що у складанні акта було відмовлено і ця умова була оскаржена.

Стаття 380. Передача права заявлення претензій і позовів

Передача іншим організаціям або особам права на заявлення претензій і позовів не допускається, за винятком випадків передачі такого права відправником одержувачу вантажу і навпаки, а також одержувачем або відправником вантажу - органу, до сфери управління якого вони відносяться, транспортно-експедиторській організації чи страховику.

Передача права на заявлення претензії або позову засвідчується переуступним написом на коносаменті, накладній або квитанції.

Стаття 381. Комерційний та інші акти

Обставини, що можуть бути підставою для майнової відповідальності перевізника, відправників, одержувачів вантажу і пасажирів, засвідчуються комерційними актами або актами загальної форми. В іноземному порту ці обставини засвідчуються за правилами, що існують у даному порту.

Комерційний акт складається для засвідчення:

1) невідповідності між найменуванням, масою або кількістю місць вантажу або багажу в натурі і даними, зазначеними у перевізному документі;

2) пошкодження або зіпсуття вантажу або багажу;

3) виявлення вантажу або багажу без документів, а також документів без вантажу або багажу;

4) повернення перевізнику викраденого вантажу або багажу.

Форма актів, порядок їх складання і порядок засвідчення обставин, які не потребують складання актів, встановлюються правилами, що видаються відповідно до статті 3 цього Кодексу.

Стаття 382. Відсотки за користування чужими коштами

У разі відшкодування вимог, що випливають з передбачених цим Кодексом відносин, на сплачувану суму нараховуються відсотки у розмірі середньої ставки банківського процента, що існує в місці знаходження кредитора.

Відсотки нараховуються з дня заявлення письмової вимоги про оплату відповідної суми по день сплати.

Правила цієї статті не застосовуються до вимог про плату за простій суден і премії за дострокове навантаження і вивантаження вантажів, про збитки, заподіяні у зв'язку з неподачею або несвоєчасною подачею судна, непред'явленням чи несвоєчасним пред'явленням вантажів, а також про збитки, що відшкодовуються у порядку розподілу загальної аварії.

ГЛАВА 2. ПРЕТЕНЗІЇ

Стаття 383. Заявлення претензії

До вчинення перевізнику вантажу позову, що виникає з морського перевезення вантажу, можливим є заявлення йому претензії.

Претензії заявляються перевізнику, який здійснював морське перевезення вантажу, а якщо перевезення не було здійснено, - перевізнику, який згідно з договором морського перевезення вантажу повинен був здійснити перевезення.

Претензії, що виникають з перевезення багажу, можуть бути заявлені перевізнику чи порту відправлення або призначення за розсудом заявника претензії.

{Стаття 383 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2705-IV від 23.06.2005}

Стаття 384. Заявлення претензій при мультимодальних перевезеннях

Претензії, що виникають у замовника послуги мультимодального перевезення з морського перевезення вантажів за договором мультимодального перевезення, заявляються оператору мультимодального перевезення.

Претензії, що виникають в оператора мультимодального перевезення до фактичного перевізника з морського перевезення вантажів, заявляються в порядку, передбаченому законом.

Претензії, що виникають у фактичного перевізника до оператора мультимодального перевезення з морського перевезення вантажів, заявляються в порядку, передбаченому законом.

{Стаття 384 в редакції Закону № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 385. Форма і докази претензії

Претензія повинна бути заявлена у письмовій формі.

До претензії повинні бути додані документи, що підтверджують її. Перевізні документи подаються в оригіналі.

До претензії про нестачу, пошкодження або зіпсуття вантажу, крім документів, що підтверджують право на заявлення претензії (стаття 379 цього Кодексу), повинен бути доданий документ, що засвідчує вартість відправленого вантажу.

Стаття 386. Термін для заявлення претензій, що випливають з перевезення вантажу, пасажирів і багажу

Претензії до перевізника, що випливають з договору перевезення вантажу, пасажирів і багажу, можуть бути заявлені протягом перших шести місяців строку позовної давності незалежно від того, здійснювалось перевезення у каботажному чи закордонному сполученні.

Стаття 387. Термін розгляду претензій, що випливають з перевезення вантажу, пасажирів і багажу

Перевізник зобов'язаний розглянути заявлену претензію протягом трьох місяців і сповістити заявника про задоволення чи відхилення її, а претензії, що випливають з перевезення у змішаному сполученні, - протягом шести місяців.

З дня заявлення перевізнику претензії збігання терміну позовної давності припиняється до одержання відповіді на претензію або закінчення терміну, встановленого для відповіді.

ГЛАВА 3. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

Стаття 388. Термін позовної давності на вимоги, що виникають з договору перевезення вантажу

До вимог, що виникають з договору морського перевезення вантажу, застосовується річний строк позовної давності незалежно від того, здійснюється перевезення у каботажному чи закордонному сполученні.

Зазначений термін обчислюється:

1) за вимогами щодо відшкодування збитків від втрати вантажу- після закінчення тридцяти днів з дня, коли вантаж повинен бути виданий, а при перевезенні у змішаному сполученні - після закінчення чотирьох місяців з дня прийняття вантажу до перевезення;

2) за вимогами щодо відшкодування збитків від нестачі або пошкодження вантажу, щодо прострочення доставки або затримання з видачею вантажу і щодо повернення перебору або стягнення недобору провізних платежів - з дня видачі вантажу, а якщо вантаж не було видано - з дня, коли повинен був бути виданий;

3) за вимогами щодо нестачі масових однорідних вантажів, що перевозяться наливом, навалом або насипом, у випадках, передбачених угодою сторін, - з дня підписання ними акта щорічної інвентаризації;

4) за вимогами щодо відшкодування збитків за неподачу судна або його подачу із запізненням, щодо плати за простій судна, а також премій за дострокове навантаження або вивантаження вантажу - з дня закінчення місяця, що настає за тим, у якому почалося або повинно було початися перевезення;

5) у решті випадків - з дня настання події, що стала підставою для заявлення вимоги.

Стаття 389. Позовна давність за іншими вимогами

До вимог, що виникають з договорів перевезення пасажирів і багажу, фрахтування судна без екіпажу, фрахтування судна на певний час, лізингу судна, буксирування, надання лоцманських послуг, морського страхування, угод, укладених капітаном судна в силу наданих йому законом прав, зіткнення суден, здійснення рятувальних операцій, застосовується дворічний строк позовної давності.

Цей строк обчислюється:

1) за вимогами, що виникають з договору перевезення пасажирів і багажу:

стосовно пасажира - з дня, коли пасажир залишив або повинен був залишити судно, а якщо вимога заявлена у зв'язку із заподіянням під час перевезення шкоди здоров'ю пасажира, що спричинила його смерть, - з дня смерті пасажира, але не більше трьох років з дня, коли пасажир залишив судно;

стосовно багажу - з дня видачі багажу або з дня, коли він мав бути виданий;

2) за вимогами, що виникають з договору фрахтування судна без екіпажу, фрахтування судна на певний час, лізингу судна, буксирування, надання лоцманських послуг, морського страхування, угод, укладених капітаном в силу наданих йому законом прав (статті 58, 68, 69 цього Кодексу), - з дня виникнення права на позов;

3) за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок зіткнення суден, - з дня зіткнення суден;

4) за вимогами, що виникають із проведення рятувальних операцій, - з дня закінчення рятувальної операції.

За зворотними вимогами, передбаченими статтею 302 цього Кодексу, застосовується річний строк позовної давності, обчислюваний з дня сплати відповідної суми.

Стаття 390. Позовна давність за вимогами про відшкодування шкоди від забруднення з суден і ядерної шкоди

До вимог про відшкодування шкоди від забруднення з суден і ядерної шкоди застосовується трирічний строк позовної давності.

Строк, зазначений у частині першій цієї статті, обчислюється з дня, коли потерпілий дізнався або повинен був дізнатися, що йому заподіяна така шкода, але не більше шести років з дня події, що спричинила забруднення, і п'ятнадцяти років - з дня події, що

викликала ядерну шкоду. Якщо відповідальність оператора ядерного судна згідно із законодавством держави, що видала дозвіл на експлуатацію такого судна, або спеціальною постановою цієї держави, прийнятою у зв'язку з конкретним інцидентом, застрахована або забезпечена у фінансовому відношенні іншим способом на строк, що перевищує п'ятнадцять років, вимога про відшкодування шкоди задовольняється після закінчення строку, на який відповідальність була фактично забезпечена.

Стаття 391. Застосування загальних строків

До вимог, для яких строки позовної давності цим Кодексом не передбачені, застосовуються загальні строки позовної давності, встановлені цивільним законодавством України, якщо у міжнародних договорах України для цих вимог не встановлені інші строки давності.

Стаття 392. Зупинення строку позовної давності за наявності загальної аварії

Якщо обчислення суми вимоги залежить від розрахунків у зв'язку з загальною аварією, збігання строку позовної давності зупиняється з дня винесення диспашером постанови про наявність загальної аварії і до дня одержання диспаші заінтересованою особою.

Стаття 393. Продовження строку давності

Строки позовної давності, встановлені для вимог, передбачених цим Кодексом, продовжуються до трьох років у випадку, якщо судно, якого стосуються ці вимоги, протягом строку позовної давності не могли застати у водах України.

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
23 травня 1995 року
№ 176/95-ВР

Кодекс торговельного мореплавства України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 23.05.1995 № 176/95-ВР
Редакція від **01.01.2024**, підстава — 1909-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/176/95-%D0%B2%D1%80

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Голос України** від 12.07.1995
- **Відомості Верховної Ради України** від 21.11.1995 — 1995 р., № 47, стаття 349

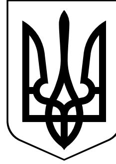

КОДЕКС УКРАЇНИ
ПРО НАДРА

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 36, ст.340)

{Вводиться в дію Постановою ВР № 133/94-ВР від 27.07.94*, ВВР, 1994, № 36, ст.341}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2120-III від 07.12.2000*, ВВР, 2001, № 2-3, ст.10*
№ 2665-III від 12.07.2001*, ВВР, 2001, № 50, ст.262*
№ 2905-III від 20.12.2001*, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92*
№ 380-IV від 26.12.2002*, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86*
№ 762-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 30, ст.247*
№ 1025-IV від 09.07.2003*, ВВР, 2004, № 5, ст. 22*
№ 1344-IV від 27.11.2003*, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250*
№ 1578-IV від 04.03.2004*, ВВР, 2004, № 23, ст.324*
№ 2285-IV від 23.12.2004*, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162*
№ 2505-IV від 25.03.2005*, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267*
№ 3235-IV від 20.12.2005*, ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96*
№ 3370-IV від 19.01.2006*, ВВР, 2006, № 22, ст.184*
№ 398-V від 30.11.2006*, ВВР, 2007, № 3, ст.31*
№ 489-V від 19.12.2006*, ВВР, 2007, № 7-8, ст.66*
№ 107-VI від 28.12.2007*, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78*
№ 309-VI від 03.06.2008*, ВВР, 2008, № 27-28, ст.253*
№ 1392-VI від 21.05.2009*, ВВР, 2009, № 40, ст.578*
№ 2154-VI від 27.04.2010*, ВВР, 2010, № 22-23, № 24-25, ст.263*
№ 2457-VI від 08.07.2010*, ВВР, 2010, № 48, ст.564*
№ 2562-VI від 23.09.2010*, ВВР, 2011, № 6, ст.47}*

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 22-рп/2010 від 30.11.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 2774-VI від 03.12.2010*, ВВР, 2011, № 22, ст.151*
№ 2849-VI від 22.12.2010*, ВВР, 2011, № 27, ст.232*
№ 2856-VI від 23.12.2010*, ВВР, 2011, № 29, ст.272*
№ 3530-VI від 16.06.2011*, ВВР, 2012, № 2-3, ст.3*
№ 3687-VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 18, ст.157*
№ 3959-VI від 21.10.2011*, ВВР, 2012, № 23, ст.230*

№ 4650-VI від 12.04.2012*, ВВР, 2013, № 8, ст.66*
№ 5406-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 41, ст.551*
№ 5456-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 46, ст.640 - зміни набирають чинності з 18.11.2012, крім положень, які стосуються передачі повноважень від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласним, Київській, Севастопольській міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади Автономної Республіки Крим, які набирають чинності з 18.05.2013 - див.* пункт 1 *розділу II Закону № 5456-VI від 16.10.2012;*
№ 1193-VII від 09.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.873*
№ 71-VIII від 28.12.2014*, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55*
№ 521-VIII від 16.06.2015*, ВВР, 2015, № 32, ст.307*
№ 867-VIII від 08.12.2015*, ВВР, 2016, № 4, ст.40*
№ 2059-VIII від 23.05.2017*, ВВР, 2017, № 29, ст.315*
№ 2314-VIII від 01.03.2018*, ВВР, 2018, № 15, ст.121*
№ 2320-VIII від 13.03.2018*, ВВР, 2018, № 16, ст.136*
№ 124-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 402-IX від 19.12.2019*, ВВР, 2020, № 20, ст.141*
№ 554-IX від 13.04.2020*, ВВР, 2020, № 37, ст.277 - вводиться в дію з* 1 січня 2021 року
№ 1423-IX від 28.04.2021
№ 1974-IX від 16.12.2021
№ 2468-IX від 28.07.2022
№ 2573-IX від 06.09.2022
№ 2805-IX від 01.12.2022*}*

{У тексті Кодексу слова "Державний комітет України по геології і використанню надр" в усіх відмінках замінено словами "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр" у відповідному відмінку № 1578-IV від 04.03.2004}

{У тексті Кодексу слово "(ліцензія)" в усіх відмінках і числах виключено згідно із Законом № 3370-IV від 19.01.2006}

{У тексті Кодексу слова "Верховна Рада Республіки Крим" в усіх відмінках замінити словами "Верховна Рада Автономної Республіки Крим" у відповідному відмінку згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011}

{У тексті Кодексу: слова "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр" у відповідному відмінку; слова "Державний комітет України по нагляду за охороною праці" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці" у відповідному відмінку; слова "Ради народних депутатів" в усіх відмінках замінено словом "ради" у відповідному відмінку; слова "органи державної виконавчої влади", "спеціально уповноважені органи державної виконавчої

влади" в усіх відмінках замінено словами "органи виконавчої влади" у відповідному відмінку; слова "органи виконавчої влади на місцях" в усіх відмінках замінено словами "місцеві органи виконавчої влади" у відповідному відмінку; слова "іноземні юридичні особи та громадяни", "іноземні юридичні особи і громадяни" в усіх відмінках замінено словами "іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ГЛАВА 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття про надра

Надра - це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Стаття 2. Завдання Кодексу України про надра

Завданням Кодексу України про надра є регулювання гірничих відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян.

Стаття 3. Законодавство про надра

Гірничі відносини в Україні регулюються Конституцією України, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Кодексом та іншими актами законодавства України, що видаються відповідно до них.

Особливості користування надрами під час виконання угоди про розподіл продукції, у тому числі пов'язані з наданням, передачею, обмеженням, тимчасовою забороною (зупиненням) та припиненням права користування надрами, а також з правовим оформленням таких відносин, регулюються Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 3 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Земельні, лісові та водні відносини регулюються відповідним законодавством України.

Стаття 3^1. Особливості застосування норм цього Кодексу

Якщо законами про користування нафтогазоносними надрами, зокрема Законом України "Про нафту і газ", Законом України "Про газ (метан) вугільних родовищ" та Законом України "Про угоди про розподіл продукції", встановлені інші норми, ніж ті, що передбачені у цьому Кодексі, то застосовуються норми цих законів.

{Кодекс доповнено статтею 3^1 згідно із Законом № 1578-IV від 04.03.2004; текст статті в редакції Законів № 1392-VI від 21.05.2009, № 2562-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Стаття 4. Власність на надра

Надра є виключною власністю Українського народу і надаються тільки у користування. Угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними. Український народ здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

З метою безпосередньої реалізації права власності Українського народу на надра та для забезпечення економічних і соціальних інтересів громадян щодо прозорого використання та справедливого розподілу доходу від користування надрами громадяни України мають право на отримання відповідно до закону частини доходу державного бюджету від рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин.

{Статтю 4 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022 - набирає чинності одночасно із введенням в дію закону про економічний паспорт}

Окремі повноваження щодо розпорядження надрами законодавством України можуть надаватися відповідним органам виконавчої влади.

Стаття 5. Державний фонд надр та державний фонд родовищ корисних копалин

Державний фонд надр включає як ділянки надр, що використовуються, так і ділянки надр, не залучені до використання, в тому числі континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони.

Родовища корисних копалин - це нагромадження мінеральних речовин в надрах, на поверхні землі, в джерелах вод та газів, на дні водоймищ, які за кількістю, якістю та умовами залягання є придатними для промислового використання.

Техногенні родовища корисних копалин - це місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені і мають промислове значення. Такі родовища можуть виникнути також внаслідок втрат при зберіганні, транспортуванні та використанні продуктів переробки мінеральної сировини.

Усі родовища корисних копалин, у тому числі техногенні, з запасами, оціненими як промислові, становлять Державний фонд родовищ корисних копалин, а всі попередньо оцінені родовища корисних копалин - резерв цього фонду.

Державний фонд родовищ корисних копалин є частиною державного фонду надр.

Державний фонд родовищ корисних копалин та резерв цього фонду формується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Частина шоста статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Державний фонд надр формується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Частина сьома статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 5[1]. Єдина державна електронна геоінформаційна система користування надрами

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, створює та забезпечує функціонування єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами та її складових. Порядок функціонування та доступу до інформації єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Відкритий та безоплатний доступ до єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами та її складових здійснюється через Державний геологічний веб-портал.

Єдина державна електронна геоінформаційна система користування надрами включає такі складові:

Державний фонд надр України, у тому числі Державний фонд родовищ корисних копалин та резерв цього фонду, що створюється на основі Державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин та Державного балансу запасів корисних копалин з урахуванням відомостей, отриманих з Державного земельного кадастру;

державний реєстр спеціальних дозволів на користування надрами;

державний реєстр нафтових та газових свердловин;

державний реєстр артезіанських свердловин;

державний водний кадастр (розділ "Підземні води");

державний геологічний веб-портал;

електронний кабінет єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами та електронний кабінет надрокористувача;

форми звітності щодо обліку запасів корисних копалин, що подаються користувачами надр;

відомості про заяви на отримання, продовження строку дії, внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами, подані до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, або до Ради міністрів Автономної Республіки Крим (щодо корисних копалин місцевого значення на території Автономної Республіки Крим);

каталог відомостей про геологічну інформацію, що включає відомості про первинну (необроблену) та вторинну (оброблену) геологічну інформацію;

протоколи Державної комісії України по запасах корисних копалин щодо проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин;

інформація про державну реєстрацію геологорозвідувальних робіт;

інформація про ділянки надр, запропоновані для отримання спеціальних дозволів на користування надрами шляхом проведення аукціону (електронних торгів);

інформація про ділянки надр, щодо яких оголошено конкурси на укладення угод про розподіл продукції;

інформація про екзогенні геологічні процеси (зсуви, карсти, селі, підтоплення, абразія берегів);

інформація щодо обмежень у використанні земельних ділянок для цілей надрокористування;

інша інформація, передбачена цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

Адміністратором Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами, Державного реєстру нафтових та газових свердловин, Державного реєстру артезіанських свердловин, технічним адміністратором складових єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами є підприємство та/або підприємства, визначені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, які належать до сфери його управління або щодо яких він здійснює повноваження з управління корпоративними правами держави (включаючи його дочірні підприємства).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, є держателем Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами, Державного реєстру нафтових та газових свердловин, Державного реєстру артезіанських свердловин, порядки ведення яких затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Програмне забезпечення, створене для функціонування єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами та її складових, є об’єктом права державної власності.

Єдина державна електронна геоінформаційна система користування надрами та її складові включають геопросторові дані, метадані та сервіси, оприлюднення, доступ до яких здійснюються у мережі Інтернет згідно із Законом України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних".

Фінансування створення та функціонування єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами та її складових здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, коштів міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законом.

{Кодекс доповнено статтею 5^1 згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 6. Види корисних копалин

Корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення. Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів

України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 7. Компетенція Верховної Ради України у сфері регулювання гірничих відносин

До відання Верховної Ради України у сфері регулювання гірничих відносин належить:

1) законодавче регулювання гірничих відносин;

2) визначення основних напрямів державної політики у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр;

{Пункт 3 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 4 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 4^1 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

5) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин відповідно до Конституції України.

{Пункт 5 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 8. Компетенція Кабінету Міністрів України у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр

До відання Кабінету Міністрів України у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр належить:

1) реалізація державної політики у сфері регулювання гірничих відносин;

2) здійснення державного контролю за геологічним вивченням, використанням та охороною надр, а також за утворенням та використанням техногенних родовищ і переробкою мінеральної сировини;

3) визначення порядку діяльності органів виконавчої влади в галузі використання і охорони надр, координація їх діяльності;

4) забезпечення розробки загальнодержавних та регіональних програм у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр;

5) визначення темпів використання, подальшого розширення та якісного поліпшення мінерально-сировинної бази;

6) визначення порядку використання надр та їх охорони, розробки і затвердження відповідних норм і правил;

{Пункт 6 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

7) встановлення збору за видачу спеціальних дозволів на користування надрами;

{Пункт 7 статті 8 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

8) створення єдиної системи Державного інформаційного геологічного фонду та визначення порядку розпорядження геологічною інформацією;

9) організація державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин;

10) вирішення питань використання надр для складування і захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин;

{Пункт 11 статті 8 виключено на підставі Закону № 3959-VI від 21.10.2011}

12) визначення критеріїв щодо визнання запасів корисних копалин незначними;

{Статтю 8 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

13) укладення угод про розподіл продукції;

{Статтю 8 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

{Пункт 14 статті 8 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

15) укладення угод про розподіл продукції щодо використання ділянок надр у виключній (морській) економічній зоні, на континентальному шельфі України;

{Статтю 8 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

15^1) затвердження переліку ділянок надр, що становлять особливу наукову, культурну або природно-заповідну цінність і не можуть надаватися у користування на умовах угод про розподіл продукції;

{Статтю 8 доповнено пунктом 15^1 згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

15^2) затвердження форм звіту про платежі на користь держави, консолідованого звіту про платежі на користь держави, звіту про отримані платежі, що подаються суб’єктами господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, та отримувачами платежів;

{Статтю 8 доповнено пунктом 15^2 згідно із Законом № 521-VIII від 16.06.2015; в редакції Закону № 1974-IX від 16.12.2021}

16) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням та охороною надр.

Стаття 9. Компетенція Верховної Ради Автономної Республіки Крим у сфері регулювання гірничих відносин

До компетенції Верховної Ради Автономної Республіки Крим у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

1) розподіл між відповідними місцевими бюджетами плати за користування надрами;

{Пункт 2 статті 9 виключено на підставі Закону № 3959-VI від 21.10.2011}

3) розроблення, затвердження та виконання місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр;

4) оголошення геологічних об'єктів, що становлять наукову або культурну цінність, об'єктами природно-заповідного фонду місцевого значення;

5) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин, визначених законом.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; в редакції Закону № 3530-VI від 16.06.2011}

Стаття 9[1]. Компетенція обласних, Київської та Севастопольської міських рад у сфері регулювання гірничих відносин

До компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських рад у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

{Пункт 1 статті 9[1] виключено на підставі Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

{Пункт 2 статті 9[1] виключено на підставі Закону № 3959-VI від 21.10.2011}

{Пункт 3 статті 9[1] виключено на підставі Закону № 402-IX від 19.12.2019}

4) розподіл між відповідними місцевими бюджетами плати за користування надрами;

5) розроблення, затвердження та виконання місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання і охорони надр;

6) оголошення геологічних об'єктів, що становлять наукову або культурну цінність, об'єктами природно-заповідного фонду місцевого значення;

7) припинення права на користування ділянкою надр у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом;

8) здійснення контролю за використанням та охороною надр;

9) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 9[1] згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 9[2]. Компетенція Ради міністрів Автономної Республіки Крим у сфері регулювання гірничих відносин

До компетенції Ради міністрів Автономної Республіки Крим у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

1) надання надр у користування для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення;

{Пункт 2 статті 9[2] виключено на підставі Закону № 402-IX від 19.12.2019}

3) розроблення та забезпечення виконання місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання і охорони надр;

4) припинення права користування ділянкою надр у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом;

5) здійснення контролю за використанням та охороною надр;

6) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 9[2] згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 10. Компетенція сільських, селищних, міських і районних рад, і рад об’єднаних територіальних громад у сфері регулювання гірничих відносин

{Назва статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019}

До відання сільських, селищних, міських та районних рад і рад об’єднаних територіальних громад на їх території у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

{Абзац перший статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019}

{Пункт 1 статті 10 виключено на підставі Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

2) реалізація місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр;

3) обмеження діяльності підприємств, установ, організацій і громадян у випадках і в порядку, передбачених цим Кодексом;

4) здійснення контролю за використанням та охороною надр;

5) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин у межах своєї компетенції.

{Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 11. Органи, що здійснюють державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр

Державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр здійснюють Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, органи влади Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства України.

Органи, що здійснюють державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр, для забезпечення прозорості у видобувних галузях зобов’язані оприлюднювати інформацію в обсязі та у порядку, встановлених Законом України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях", а також забезпечувати дотримання гарантій стабільності норм законодавства, що регулює відносини щодо

користування надрами, встановлених Законом України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях".

{Статтю 11 доповнено частиною другою згідно із Законом № 521-VIII від 16.06.2015; в редакції Закону № 1974-IX від 16.12.2021}

{Стаття 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 12. Участь громадян та їх об'єднань у здійсненні заходів щодо раціонального використання та охорони надр

Громадяни та їх об'єднання мають право на участь у розробленні та здійсненні заходів з питань раціонального використання та охорони надр, які здійснюють органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; текст статті 12 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 2. НАДАННЯ НАДР У КОРИСТУВАННЯ

Стаття 13. Користувачі надр

Користувачами надр можуть бути підприємства, установи, організації, громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Користувачами надр на умовах угод про розподіл продукції можуть бути громадяни України, іноземці, особи без громадянства, юридичні особи України або інших держав, об'єднання юридичних осіб, створені в Україні чи за межами України (інвестори), що відповідають вимогам законодавства України. Об'єднання юридичних осіб, що не є юридичною особою, може бути користувачем надр відповідно до угоди про розподіл продукції за умови, що учасники такого об'єднання несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, передбаченими угодою про розподіл продукції.

{Статтю 13 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Користувачами надр не можуть бути:

1) юридичні особи, зареєстровані у державі, визнаній Верховною Радою України державою-агресором;

2) юридичні особи, у яких:

істотну участь має держава, визнана Верховною Радою України державою-агресором;

істотну участь мають юридичні особи, зареєстровані у державі, визнаній Верховною Радою України державою-агресором;

істотну участь мають або є кінцевими бенефіціарними власниками фізичні особи - громадяни та (або) резиденти держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором.

Положення цього пункту не застосовуються до юридичних осіб, акції яких допущені до торгів на іноземних фондових біржах згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України (крім юридичних осіб, які є резидентами держави-агресора);

3) фізичні особи - громадяни та (або) резиденти держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором.

{Статтю 13 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Користувачами надр на умовах угод про розподіл продукції також не можуть бути об’єднання юридичних осіб, зазначених у частині третій цієї статті.

{Статтю 13 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Право на користування надрами, у тому числі право на користування надрами на умовах угод про розподіл продукції, також не надається, а строк дії спеціальних дозволів на користування надрами не продовжується:

юридичній особі, фізичній особі - підприємцю, об’єднанню юридичних осіб, що не є юридичною особою, до яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про санкції" у вигляді анулювання або зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами (під час дії таких санкцій);

юридичній особі, до кінцевих бенефіціарних власників якої застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про санкції" у вигляді анулювання або зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами з урахуванням положень цієї статті (під час дії таких санкцій).

{Статтю 13 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Для цілей цього Кодексу терміни "істотна участь" та "кінцевий бенефіціарний власник" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

{Статтю 13 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

У разі застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) у вигляді анулювання або зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами відповідно до Закону України "Про санкції" до кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи, яка є користувачем надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, відповідно анулює або зупиняє дію спеціального дозволу на користування надрами такого користувача через 30 днів з дня застосування таких санкцій, якщо через 30 днів з дня видання указу Президента України про застосування відповідної санкції особа, до якої її застосовано, залишається кінцевим бенефіціарним власником юридичної особи, що є власником відповідного спеціального дозволу на користування надрами.

{Статтю 13 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 14. Види користування надрами

Надра надаються у користування для:

геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промисловою розробкою родовищ);

видобування корисних копалин;

будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр), експлуатації підземних споруд, пов’язаної із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт;

створення геологічних територій та об’єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам’ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр);

виконання робіт (провадження діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції.

Види спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами визначаються Законом України "Про нафту і газ".

Положення цього Кодексу щодо спеціальних дозволів на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) поширюються на спеціальні дозволи на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислову розробку родовищ, з подальшим видобуванням нафти і газу (промисловою розробкою родовищ), а щодо спеціальних дозволів на видобування корисних копалин - на спеціальні дозволи на видобування нафти і газу (промислову розробку родовищ), якщо інше не визначено цим Кодексом та Законом України "Про нафту і газ".

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 15. Строки користування надрами

Надра надаються у строкове платне користування.

Спеціальний дозвіл на користування надрами надається на строк, визначений заявником, та становить:

від 3 до 20 років - на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ), на видобування корисних копалин, на будівництво та експлуатацію підземних споруд, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр), експлуатацію підземних споруд, пов’язану із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт;

від 3 до 50 років - на створення геологічних територій та об’єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам’ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр).

Строки користування нафтогазоносними надрами визначаються Законом України "Про нафту і газ".

За зверненням користувача надр строк користування надрами може бути продовжено у випадках та на умовах, визначених цим Кодексом.

Спеціальні дозволи на користування надрами, строк дії яких закінчився у період дії воєнного стану, та строки виконання робіт на ділянці надр, встановлені відповідними угодами про умови користування надрами, на період дії воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення або скасування вважаються продовженими автоматично без прийняття відповідного рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, а щодо корисних копалин місцевого значення на території Автономної Республіки Крим - Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

Інші спеціальні дозволи на користування надрами, чинні на день введення воєнного стану в Україні, та строки виконання робіт на ділянці надр, встановлені відповідними угодами про умови користування надрами, на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування вважаються продовженими автоматично без прийняття відповідного рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, а щодо корисних копалин місцевого значення на території Автономної Республіки Крим - Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

У разі надання надр у користування на умовах угоди про розподіл продукції надра надаються у користування на строк дії відповідної угоди про розподіл продукції. Порядок та особливості користування надрами відповідно до угоди про розподіл продукції визначаються Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

Перебіг строку користування надрами починається з дня, наступного за днем внесення інформації про спеціальний дозвіл на користування надрами до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами, якщо в такому спеціальному дозволі на користування надрами не передбачено більш пізній строк, а в разі укладення угоди про розподіл продукції - з дня, зазначеного в такій угоді.

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 15[1]. Оцінка впливу на довкілля

Якщо користування надрами пов’язане з провадженням діяльності, визначеної Законом України "Про оцінку впливу на довкілля", надання їх у користування здійснюється з урахуванням результатів оцінки впливу на довкілля.

Провадження планованої діяльності з видобування корисних копалин, передбаченої Законом України "Про оцінку впливу на довкілля", на ділянках бурштиноносних надр, що

розміщені на порушених земельних ділянках відповідно до переліку та координат, визначених Кабінетом Міністрів України, підлягає обов’язковій оцінці впливу на довкілля з обов’язковим затвердженням проектної документації щодо проведення рекультивації відповідної земельної ділянки у встановленому законодавством порядку.

{Статтю 15^1 доповнено частиною другою згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019}

{Кодекс доповнено статтею 15^1 згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

Стаття 16. Спеціальний дозвіл на користування надрами

Спеціальний дозвіл на користування надрами надається за результатами аукціону (електронних торгів), а за наявності підстав, визначених частиною першою статті 16^2 цього Кодексу, - без проведення аукціону (електронних торгів).

Надання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку його дії, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами та до угоди про умови користування надрами здійснюються відповідним дозвільним органом: центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, а щодо ділянок надр, що містять корисні копалини місцевого значення на території Автономної Республіки Крим, - Радою міністрів Автономної Республіки Крим.

Аукціон (електронні торги) щодо продажу спеціального дозволу на користування надрами проводиться шляхом електронних торгів, що здійснюються за допомогою дворівневої автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обміну інформацією і документами в електронній формі, які необхідні для проведення аукціону (електронних торгів), запобігання корупційним правопорушенням, та складається з бази даних системи аукціонів (електронних торгів) з продажу спеціальних дозволів на користування надрами та електронних майданчиків, які взаємодіють через інтерфейс програмування додатків, що надається як код з відкритим доступом та визначає функціональність системи. Порядок проведення аукціону (електронних торгів) з продажу спеціального дозволу на користування надрами встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Подання заяви разом з необхідними документами для отримання, продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами, внесення змін до нього, а також внесення змін до угоди про умови користування надрами здійснюються заявником в електронній формі через електронний кабінет надрокористувача на Державному геологічному веб-порталі, формування та ведення якого забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Порядок подання заяв через електронний кабінет надрокористувача регулюється Положенням про електронний кабінет надрокористувача, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Подання документів, що містять інформацію з обмеженим доступом, здійснюється з урахуванням вимог законодавства.

Інформація про подані через електронний кабінет надрокористувача заяви, хід їх розгляду, стан дії спеціального дозволу на користування надрами є відкритою та

оприлюднюється на Державному геологічному веб-порталі центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Спеціальний дозвіл на користування надрами за результатами аукціону (електронних торгів) надається відповідним дозвільним органом у порядку, визначеному цим Кодексом, переможцю аукціону (електронних торгів), який має право бути користувачем надр відповідно до частин першої - шостої статті 13 цього Кодексу.

Спеціальний дозвіл на користування надрами надається переможцю аукціону (електронних торгів) за його зверненням.

У разі якщо переможець аукціону (електронних торгів) з продажу спеціального дозволу на користування надрами або переможець конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції не має права бути користувачем надр відповідно до частин третьої - шостої статті 13 цього Кодексу, відповідний аукціон (електронні торги) або конкурс вважається таким, що не відбувся.

Для ініціювання продажу спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні (електронних торгах) заявник подає до відповідного дозвільного органу заяву та додаткові матеріали, що включають оглядову карту, ситуаційний план, каталог географічних координат кутових точок, програму робіт, а якщо ділянка надр вже підготовлена для виставлення на аукціон (електронні торги) та інформація про неї розміщена на офіційному веб-сайті дозвільного органу - лише заяву із зазначенням назви такої ділянки.

Ділянки надр, які пропонуються для виставлення на аукціон (електронні торги) з метою надання спеціального дозволу на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ), погоджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, із зазначенням умов, за яких можливе надрокористування на запропонованих ділянках надр (у частині дотримання вимог природоохоронного законодавства), протягом 15 робочих днів з дня надходження запиту відповідного дозвільного органу разом з документами, передбаченими частиною десятою цієї статті. У разі відмови у погодженні центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, надає обґрунтовані зауваження (із зазначенням шляхів їх усунення) щодо неможливості надрокористування на запропонованій ділянці надр з дотриманням вимог природоохоронного законодавства. Такі погодження та зауваження оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, протягом трьох робочих днів після прийняття відповідного рішення.

У разі повторного погодження не допускається надання відмови з причин, не зазначених у зауваженнях (крім випадків неусунення причин, що стали підставою для попередньої відмови).

У разі ненадання центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього середовища, погодження чи відмови у погодженні щодо запропонованої ділянки надр протягом 15 робочих днів з дня

надходження запиту відповідного дозвільного органу разом з документами, передбаченими частиною десятою цієї статті, вважається, що погодження щодо запропонованої для виставлення на аукціон (електронні торги) ділянки надр надано.

Спеціальний дозвіл на видобування корисних копалин надається після проведення експертизи та оцінки розвіданих запасів корисних копалин у встановленому законодавством порядку чи апробації прогнозних (перспективних) ресурсів корисних копалин Державною комісією України по запасах корисних копалин, за умови подальшого затвердження нею таких запасів, на підставі спеціального дозволу на користування надрами.

Надрокористувач, якому надано спеціальний дозвіл на видобування корисних копалин, має право проводити дорозвідку (довивчення) родовищ у межах наданої йому ділянки надр.

У межах однієї ділянки надр можуть проводитися роботи з геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин, та (або) видобування різних видів корисних копалин за кількома спеціальними дозволами на користування надрами, крім корисних копалин, що розробляються відкритим способом. При цьому в угоді про умови користування надрами визначаються просторові межі та координати кутових точок ділянки надр, наданої у користування щодо кожного виду корисних копалин.

У разі якщо в межах однієї ділянки надр наявні затверджені (апробовані) запаси (ресурси) різних корисних копалин, що видобуваються відкритим способом та залягають на різних глибинах, спеціальні дозволи на видобування корисних копалин у межах такої ділянки надр можуть надаватися виключно на всі корисні копалини, запаси (ресурси) яких затверджені (апробовані) в межах такої ділянки надр, або на корисну копалину, що залягає вище інших корисних копалин, запаси (ресурси) яких затверджені (апробовані) в межах такої ділянки надр, із встановленням у спеціальному дозволі на користування надрами обмеження з глибини видобування.

Допускається надання спеціальних дозволів на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) та (або) спеціальних дозволів на видобування корисних копалин на частину родовища корисних копалин, якщо розробка всього родовища корисних копалин технічно неможлива, що підтверджено Державною комісією України по запасах корисних копалин, та на відповідну частину родовища корисних копалин не надано спеціальний дозвіл на користування надрами.

Порядок проведення та умови конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції визначаються Законом України "Про угоди про розподіл продукції". Спеціальний дозвіл на користування надрами на умовах угоди про розподіл продукції видається на підставі укладеної угоди про розподіл продукції із зазначенням виду користування надрами для виконання робіт (провадження діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції, і повинен містити всі види користування надрами, інші дані та відомості, передбачені такою угодою. Права на користування надрами, надані спеціальним дозволом на користування надрами на умовах угоди про розподіл продукції, можуть бути передані третім особам одночасно з передачею прав та обов’язків за відповідною угодою про розподіл продукції та з обов’язковим переоформленням спеціального дозволу на користування надрами

відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції" шляхом внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами.

Внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку його дії, зупинення, анулювання та поновлення його дії здійснюються відповідним дозвільним органом у порядку, встановленому цим Кодексом.

Надрокористувач, який у процесі діяльності, пов’язаної з видобуванням корисних копалин, виявив іншу корисну копалину, не зазначену у спеціальному дозволі на користування надрами, та має намір здійснювати її видобування (промислову розробку), має право внести зміни до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 6 частини першої статті 16⁵ цього Кодексу після здійснення державної експертизи та оцінки запасів такої нововиявленої копалини Державною комісією України по запасах корисних копалин, а також сплати надрокористувачем плати (збору), якщо таку плату (збір) встановлено статтею 34 або статтею 39 цього Кодексу.

Суб’єкт господарювання, який приватизував державне підприємство відповідно до Закону України "Про особливості приватизації вугледобувних підприємств" або Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна", набуває право на користування надрами шляхом внесення на підставі пункту 15 частини першої статті 16⁵ цього Кодексу змін до спеціального дозволу на користування надрами, наданого зазначеному державному підприємству, на строк дії такого спеціального дозволу.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, забезпечує інформаційну взаємодію з Державним земельним кадастром з метою надання через технологічні та програмні засоби Державного земельного кадастру відомостей про ділянки надр, надані у користування відповідно до спеціальних дозволів на користування надрами.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 2562-VI від 23.09.2010, № 2856-VI від 23.12.2010, № 3530-VI від 16.06.2011, № 3687-VI від 08.07.2011, № 4650-VI від 12.04.2012, № 5406-VI від 02.10.2012, № 5456-VI від 16.10.2012, № 2320-VIII від 13.03.2018, № 402-IX від 19.12.2019, № 1423-IX від 28.04.2021, № 2468-IX від 28.07.2022; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 16¹. Відчуження прав на користування надрами, внесення прав на користування надрами як вклад у спільну діяльність

Надрокористувач, що має спеціальний дозвіл на користування надрами, може повністю або частково відчужувати права на користування надрами, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, іншій юридичній особі чи фізичній особі - підприємцю шляхом укладення договору купівлі-продажу таких прав або вносити такі права як вклад до статутного капіталу створеного за його участю суб’єкта господарювання, за умови що на таку юридичну особу чи фізичну особу - підприємця або суб’єкта господарювання не поширюються обмеження, встановлені частинами третьою - шостою статті 13 цього Кодексу. Надрокористувач також має право вносити права на користування надрами, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, як вклад у спільну діяльність.

Відчуження шляхом укладення договору купівлі-продажу частини прав, передбачених спеціальним дозволом на користування надрами, внесення частини таких прав як вклад до

статутного капіталу, а також внесення частини таких прав як вклад у спільну діяльність може здійснюватися виключно після розподілу запасів (ресурсів) між ділянками надр раніше розвіданого родовища корисних копалин, на яке надрокористувачу надано право на користування надрами, затвердження таких розподілених запасів (ресурсів) Державною комісією України по запасах корисних копалин, а також внесення змін до такого спеціального дозволу на користування надрами в результаті розподілу запасів (ресурсів) корисних копалин або оформлення окремого спеціального дозволу на користування надрами на відповідну виділену в результаті розподілу запасів (ресурсів) ділянку надр на підставі пункту 8 частини першої статті 16^{2} та пункту 11 частини першої статті 16^{5} цього Кодексу.

Суб’єкт господарювання державного сектору економіки, а також підприємство, господарське товариство, у статутному капіталі якого 50 і більше відсотків акцій (часток) належать підприємству або господарському товариству, у статутному капіталі якого є частка держави, має право відчужувати права на користування надрами, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, вносити їх як вклад до статутного капіталу або як вклад у спільну діяльність виключно (крім випадків, визначених частиною п’ятою цієї статті):

юридичній особі, частка держави у статутному капіталі якої становить 100 відсотків;

юридичній особі, у статутному капіталі якої 50 і більше відсотків акцій (часток) належать підприємству або господарському товариству, частка держави у статутному капіталі якого становить 100 відсотків.

У разі якщо організаційно-правову форму надрокористувача, який набув права на користування надрами відповідно до частини третьої цієї статті, було змінено шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення та (або) у разі зміни частки у статутному (складеному) капіталі такого надрокористувача, та (або) у разі відчуження частки (її частини) у статутному (складеному) капіталі такого надрокористувача, та (або) у разі відчуження акцій (часток) такого надрокористувача (крім продажу у результаті первинного публічного розміщення цінних паперів (публічної пропозиції), якщо внаслідок таких змін надрокористувач не відповідає жодній із вимог, встановлених абзацами другим і третім частини третьої цієї статті, право користування надрами за відповідним спеціальним дозволом на користування надрами припиняється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, або Радою міністрів Автономної Республіки Крим відповідно.

Суб’єкт господарювання державного сектору економіки, а також підприємство, господарське товариство, у статутному капіталі якого 50 і більше відсотків акцій (часток) належать підприємству та (або) господарському товариству, у статутному капіталі якого є частка держави, має право відчужувати права на користування надрами, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, іншій фізичній особі - підприємцю чи юридичній особі, що не відповідає вимогам частини третьої цієї статті, виключно за рішенням Кабінету Міністрів України.

Для набуття права на користування надрами особа, з якою власник спеціального дозволу на користування надрами уклав договір купівлі-продажу відповідних прав на користування надрами, або особа, до статутного капіталу якої внесено як вклад право

користування надрами, звертається до відповідного дозвільного органу із заявою про внесення змін до такого спеціального дозволу на підставі пункту 9 частини першої статті 16^{5} цього Кодексу.

Надрокористувач, який відчужив права на користування надрами, передбачені спеціальним дозволом на користування надрами, шляхом укладення договору купівлі-продажу або вніс їх як вклад до статутного капіталу створеного за його участю суб'єкта господарювання, продовжує мати усі права та обов'язки надрокористувача за відповідним спеціальним дозволом на користування надрами у повному обсязі до внесення до нього відповідних змін дозвільним органом у порядку, встановленому цим Кодексом. Відповідні права та обов'язки, зокрема щодо провадження планованої діяльності на підставі наявного за діючим спеціальним дозволом на користування надрами висновку з оцінки впливу на довкілля та (або) рішення про провадження планованої діяльності, у повному обсязі переходять до набувача прав на користування надрами за відповідним спеціальним дозволом на користування надрами з дати внесення змін до нього у встановленому цим Кодексом порядку з одночасним внесенням відповідної інформації до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами.

Надрокористувач, який вніс права на користування надрами, передбачені спеціальним дозволом на користування надрами, як вклад у спільну діяльність, продовжує мати права та обов'язки надрокористувача за відповідним спеціальним дозволом на користування надрами у повному обсязі.

{Кодекс доповнено статтею 16^{1} згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 16^{2}. Надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів)

Спеціальний дозвіл на користування надрами надається без проведення аукціону (електронних торгів) у разі:

1) видобування корисних копалин, якщо заявник на підставі спеціального дозволу на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) за власні кошти виконав геологічне вивчення ділянки надр, оцінку розвіданих запасів корисних копалин, апробацію прогнозних (перспективних) ресурсів корисних копалин, яка затверджена Державною комісією України по запасах корисних копалин, та подав документи для отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин на відповідній ділянці надр не більше двох років після закінчення строку дії відповідного спеціального дозволу на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ);

2) геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) місцевого значення, видобування корисних копалин місцевого значення - за умови що загальна площа ділянки надр, на яку надається спеціальний дозвіл на користування надрами, не перевищує 25 гектарів, а заявник є власником земельної ділянки (кількох суміжних земельних ділянок), у межах яких розміщена така ділянка надр;

3) геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, з подальшим видобуванням підземних вод (крім мінеральних) для всіх потреб (крім виробництва фасованої питної води та (або) передачі її для фасування, та (або) для питного водопостачання), а також для видобування підземних вод (крім мінеральних) для всіх потреб (крім виробництва фасованої питної води та (або) передачі її для фасування, та (або) для питного водопостачання) - за умови що обсяг видобування підземних вод з водозаборів перевищує 300 метрів кубічних на добу;

4) геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, з подальшим видобуванням підземних вод (крім мінеральних) для питного водопостачання, видобування підземних вод (крім мінеральних), а також для питного водопостачання - незалежно від обсягу видобування;

5) геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, з подальшим видобуванням (промисловою розробкою) або видобування природних лікувальних ресурсів виключно для лікувальних цілей лікувально-профілактичними та санаторно-курортними закладами, які спеціалізуються на їх використанні і мають лікувальну інфраструктуру;

6) будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр), експлуатації підземних споруд, пов’язаної із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт;

7) виконання робіт (провадження діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції;

8) оформлення на підставі пункту 11 частини першої статті 16^5 цього Кодексу окремого спеціального дозволу на користування надрами на виділену в результаті розподілу запасів (ресурсів) корисних копалин ділянку надр;

9) створення геологічних територій та об’єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам’ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр).

Для отримання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) заявник (юридична особа або фізична особа - підприємець) подає до відповідного дозвільного органу через електронний кабінет надрокористувача заяву із зазначенням назви ділянки надр та підстави для отримання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів), до якої додаються:

1) пояснювальна записка за підписом заявника, що містить характеристику об’єкта (місцезнаходження, площа), обґрунтування необхідності користування надрами відповідно до виду користування надрами, підстави для отримання спеціального дозволу, а також у разі отримання:

спеціального дозволу на видобування корисних копалин - інформація про стан геологічного вивчення, метод розробки та потужність підприємства;

спеціального дозволу на будівництво та експлуатацію підземних споруд, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр), експлуатації підземних споруд, пов’язаної із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт, - інформація щодо наявності у заявника відповідної кваліфікації, матеріально-технічних та фінансових можливостей;

спеціального дозволу на створення геологічних територій та об’єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам’ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр) - перспективний план розвитку геологічної території (об’єкта) із зазначенням джерела фінансування, програма облаштування території та охорони навколишнього природного середовища;

2) ситуаційний план з нанесеними межами ділянки надр та географічними координатами її кутових точок (у системі WGS 84 з точністю не менше однієї десятої секунди (00,0") та похибкою визначення менше 1 секунди) у масштабі, що дає змогу перевірити правильність визначення координат, а для геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, з подальшим видобуванням (промисловою розробкою) підземних вод - ситуаційний план з нанесеними водозабірними спорудами та їх географічними координатами.

Для отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин, крім заяви та документів, зазначених у частині другій цієї статті, додатково подаються:

1) відомості щодо протоколів Державної комісії України по запасах корисних копалин про затвердження запасів корисної копалини (корисних копалин);

2) завірений заявником план підрахунку запасів корисної копалини на топографічній основі з нанесеними межами категорії запасів, контуром ділянки надр з географічними координатами її кутових точок (у системі WGS 84 з точністю не менше однієї десятої секунди (00,0") та похибкою визначення менше 1 секунди), а для видобування підземних вод - з нанесеними водозабірними спорудами та їх географічними координатами, з лініями геологічних розрізів;

3) характерні геологічні розрізи з межами категорій запасів та умовними позначеннями;

4) реєстраційні дані висновку про оцінку впливу на довкілля (реєстраційний номер справи, номер висновку, дата видачі та дата офіційного оприлюднення в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля), що визначає допустимість провадження планованої діяльності.

У разі якщо заявник є фізичною особою - підприємцем, він також подає разом із заявою копію паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, та реєстраційний номер облікової картки платника податків (фізичні особи, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті, - копію паспорта із серією, номером та відміткою).

У разі якщо заявник є юридичною особою, він також подає разом із заявою актуальну на дату подання заяви інформацію (дані), що дає змогу встановити кінцевого

бенефіціарного власника, - прізвище, ім’я, по батькові (за наявності), дата народження, держава громадянства (підданства), а якщо кінцевий бенефіціарний власник є іноземцем і громадянином (підданим) декількох держав - усі держави його громадянства (підданства), серія (за наявності) та номер документа (документів), що посвідчує особу та підтверджує громадянство (підданство), зокрема, але не виключно, паспорта громадянина України для виїзду за кордон, місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), характер та міра (рівень, ступінь, частка) бенефіціарного володіння (вигоди, інтересу, впливу) або обґрунтована причина його (їх) відсутності, а також актуальну інформацію (дані) щодо структури власності юридичної особи.

Для отримання спеціального дозволу на користування надрами відповідно до пункту 2 частини першої цієї статті додатково подаються також кадастрові номери земельних ділянок або кількох суміжних земельних ділянок, у межах яких розміщена ділянка надр, на яку надається спеціальний дозвіл на користування надрами.

Надання (відмова у наданні) спеціального дозволу на користування надрами здійснюється відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом, законами України "Про нафту і газ" та "Про угоди про розподіл продукції".

{Кодекс доповнено статтею 16^2 згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 16^3. Порядок розгляду заяв та прийняття рішення про надання (відмову у наданні) спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку дії, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами

Рішення про оголошення аукціону (електронних торгів) щодо надання спеціального дозволу на користування надрами приймається відповідним дозвільним органом протягом 25 робочих днів з дня отримання заяви разом з документами без урахування строків, визначених частинами одинадцятою і тринадцятою статті 16 цього Кодексу щодо погодження ділянок надр, які пропонуються для виставлення на аукціон (електронні торги) з метою геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислової розробки родовищ).

Рішення про надання відповідним дозвільним органом спеціального дозволу на користування надрами за результатами аукціону (електронних торгів) приймається у порядку та у строки, встановлені порядком проведення аукціонів (електронних торгів) з продажу спеціального дозволу на користування надрами, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Рішення про надання або відмову у наданні спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів), про продовження строку дії, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами приймається відповідним дозвільним органом протягом 25 робочих днів з дня отримання заяви разом з документами.

У разі надання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку його дії, внесення змін до нього відповідні відомості підлягають внесенню до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами не пізніше п’яти робочих днів після підписання заявником відповідної угоди про умови користування надрами та за умови

сплати ним плати (збору), якщо таку плату (збір) встановлено статтями 28, 34 або статтею 39 цього Кодексу.

Спеціальний дозвіл на користування надрами надається у формі витягу із Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами в електронній формі.

Спеціальний дозвіл на користування надрами у формі витягу у паперовій формі не є обов’язковим та надається протягом п’яти робочих днів з дня подання до відповідного дозвільного органу надрокористувачем заяви довільної форми.

Невід’ємною частиною спеціального дозволу на користування надрами є угода про умови користування надрами, що укладається між відповідним дозвільним органом та надрокористувачем протягом 30 календарних днів з дня прийняття відповідним дозвільним органом рішення про надання спеціального дозволу на користування надрами.

Угода про умови користування надрами має містити характеристику ділянки надр та програму робіт, що оформлюються як додатки до угоди, які є її невід’ємною частиною, а також умови надрокористування, що передбачають:

1) вимоги щодо ефективності робіт;

2) сучасні технології видобування та переробки корисних копалин;

3) порядок видобування корисних копалин, зокрема з метою запобігання негативним екологічним наслідкам і забезпечення безпеки забудованих територій;

4) основні види, обсяги робіт і економічно обґрунтовані строки виконання робіт на ділянці надр (з урахуванням геологічних особливостей);

5) підстави для припинення діяльності, пов’язаної з користуванням ділянкою надр.

Спеціальний дозвіл на користування надрами, угода про умови користування надрами та додатки до неї підлягають внесенню до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами не пізніше п’яти робочих днів після підписання заявником відповідної угоди та за умови сплати ним плати (збору), якщо таку плату (збір) встановлено статтями 28, 34 або статтею 39 цього Кодексу.

Форма спеціального дозволу на користування надрами, граничні економічно обґрунтовані строки виконання робіт на ділянці надр (з урахуванням геологічних особливостей), основні види робіт та форми заяв, передбачених цим Кодексом, затверджуються Кабінетом Міністрів України. Примірні угоди про умови користування надрами затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, а щодо корисних копалин місцевого значення на території Автономної Республіки Крим - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, та підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті відповідного дозвільного органу.

У разі несплати у повному обсязі плати (збору) за надання спеціального дозволу на користування надрами, якщо така плата (збір) передбачена цим Кодексом, протягом 30 робочих днів з дати розміщення в електронному кабінеті надрокористувача інформаційного листа щодо розміру такої плати (збору), який одночасно направляється на адресу електронної пошти заявника, зазначену в заяві, заявник, щодо якого прийнято рішення про

надання спеціального дозволу на користування надрами, втрачає право на його отримання, а зазначене рішення скасовується.

Підставою для прийняття рішення про відмову в наданні спеціального дозволу на користування надрами, продовженні строку його дії, внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами є:

1) виявлення у поданих документах недостовірних відомостей;

2) наявність обмежень щодо можливості заявника набувати прав користування надрами, визначених частинами третьою - шостою статті 13 цього Кодексу;

3) відсутність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про кінцевого бенефіціарного власника або інформації про його відсутність та/або наявність невідповідності відомостей про кінцевого бенефіціарного власника, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, інформації (даним), що дає змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, поданій заявником, а в разі зареєстрованого іноземного представництва - інформації про кінцевого бенефіціарного власника відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях";

4) наявність підстав, передбачених частинами шостою - восьмою статті 16^4 цього Кодексу, - у разі подання заяви про продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами.

Підставою для прийняття рішення про відмову у внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами, крім передбачених частиною одинадцятою цієї статті, також є підстави, визначені частиною чотирнадцятою статті 16^5 цього Кодексу.

У разі усунення суб’єктом господарювання причин, що стали підставою для відмови у наданні спеціального дозволу на користування надрами, продовженні строку його дії, внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами заявник має право повторно звернутися із відповідною заявою.

Дозвільний орган протягом п’яти робочих днів з дня одержання заяви про отримання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку дії, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами встановлює наявність або відсутність підстав для залишення такої заяви без розгляду і в разі їх наявності приймає відповідне рішення.

Підставою для залишення поданої заяви без розгляду є:

1) подання не в повному обсязі документів, що додаються до заяви, відповідно до цього Кодексу;

2) підписання заяви або хоча б одного з документів, що додаються до заяви особою, яка не має на це повноважень;

3) оформлення заяви або хоча б одного з документів, що додаються до заяви, із порушенням вимог цього Кодексу, не за встановленою формою, незазначення у таких документах даних, які обов’язково вносяться до них згідно з цим Кодексом;

4) подання заяви з порушенням строків, передбачених цим Кодексом;

5) звернення заявника про залишення заяви без розгляду.

Рішення про залишення заяви про отримання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку дії, внесення змін до спеціального розгляду на користування надрами без розгляду набирає чинності з дня його прийняття, а інформація про таке рішення підлягає обов’язковому оприлюдненню на Державному геологічному веб-порталі та направляється заявнику через електронний кабінет надрокористувача наступного робочого дня після його прийняття. Рішення про залишення заяви без розгляду має містити обґрунтовані пояснення підстави залишення заяви без розгляду, конкретні факти на підтвердження наявності такої підстави, а також пропозиції щодо усунення виявлених недоліків.

Якщо дозвільний орган не надіслав заявнику рішення про залишення заяви без розгляду у строк, передбачений частиною чотирнадцятою цієї статті, вважається, що дозвільний орган прийняв заяву, підстав для її повернення без розгляду немає.

Після усунення причин, що стали підставою для прийняття рішення про залишення заяви без розгляду, заявник протягом 20 робочих днів з дня, наступного після прийняття такого рішення, може повторно подати відповідну заяву.

У разі повторного подання до дозвільного органу заяви про отримання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку дії, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами до заяви додаються лише ті документи, неподання або недоліки яких стали підставою для прийняття рішення про залишення заяви без розгляду, за умови що попередньо подані документи на момент повторного подання заяви є актуальними.

Підтвердженням актуальності документів є їх достовірність та відповідність зазначених у них даних вимогам цього Кодексу.

Залишення заяви про отримання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку дії, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами без розгляду або відмова у наданні спеціального дозволу на користування надрами з підстав, не передбачених цим Кодексом, забороняється.

{Кодекс доповнено статтею 16^3 згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 16^4. Продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами

У разі виникнення потреби строк дії спеціального дозволу на користування надрами продовжується, за умови наявності інформації про відсутність порушення надрокористувачем умов користування надрами, передбачених спеціальним дозволом на користування надрами або угодою про умови користування надрами, строк дії яких продовжується, за результатами здійснення останнього заходу державного нагляду (контролю), а в разі відсутності інформації про порушення, якщо такий захід державного нагляду (контролю) не проводився, - наявності інформації про усунення надрокористувачем таких порушень.

Для продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами надрокористувач не пізніш як за три місяці до дати його закінчення подає заяву, а також документи, визначені статтею 16^2 цього Кодексу для отримання відповідного спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів). Подана надрокористувачем заява про продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами розглядається у порядку та строки, визначені статтею 16^3 цього Кодексу.

За результатами розгляду заяви надрокористувача про продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами дозвільний орган приймає рішення про продовження або про відмову у продовженні строку дії спеціального дозволу на користування надрами у строки, передбачені статтею 16^3 цього Кодексу, та в разі прийняття рішення про продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами вносить відповідну інформацію до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами протягом п’яти робочих днів після підписання відповідної угоди про умови користування надрами та за умови сплати плати (збору), якщо таку плату (збір) встановлено статтями 28, 34 або статтею 39 цього Кодексу.

Надрокористувач, який не подав заяву у встановлений строк, втрачає право на продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами.

Строк продовження дії спеціального дозволу на користування надрами не може перевищувати строк, на який він був наданий.

Продовження строку дії спеціального дозволу на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) не здійснюється. При цьому власник такого спеціального дозволу на користування надрами має право на отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин на підставіпункту 1 частини першої статті 16^2 цього Кодексу, якщо він, незалежно від дати затвердження запасів корисних копалин, подав документи на отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин у строк, передбачений пунктом 1 частини першої статті 16^2 цього Кодексу.

Продовження строку дії спеціального дозволу на видобування корисних копалин не здійснюється, якщо надрокористувач на підставі такого дозволу видобув менше 1 відсотка обсягу балансових запасів, що обліковувалися державним балансом корисних копалин на день надання такого спеціального дозволу, крім випадку наявності пробурених у період дії спеціального дозволу непродуктивних нафтогазових свердловин у межах ділянки надр відповідного спеціального дозволу на видобування.

Продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами також не здійснюється, якщо на надрокористувача поширюються обмеження, встановлені частинами третьою - шостою статті 13 цього Кодексу, або у разі відсутності в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про кінцевого бенефіціарного власника або інформації про його відсутність та/або наявність невідповідності відомостей про кінцевого бенефіціарного власника, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, інформації (даним), що дає змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, поданій заявником, а в разі зареєстрованого іноземного

представництва - інформації про кінцевого бенефіціарного власника відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях".

Продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами на строк його зупинення та (або) анулювання, визнаного незаконним (безпідставним) відповідно до рішення суду, що набрало законної сили, здійснюється у порядку, передбаченому статтею 16⁵ цього Кодексу.

Продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами, наданих на ділянки надр, розміщені на тимчасово окупованій території України, здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених законом.

{Кодекс доповнено статтею 16⁴ згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 16⁵. Внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами

Внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами здійснюється на підставі заяви надрокористувача та доданих документів у разі:

1) зміни відомостей, зазначених у спеціальному дозволі на користування надрами, у тому числі щодо продовження строку дії такого спеціального дозволу на користування надрами на строк його зупинення та (або) анулювання, визнаного незаконним (безпідставним) відповідно до рішення суду, що набрало законної сили;

2) зменшення площі ділянки надр за ініціативою надрокористувача, а в разі зменшення площі ділянки надр, в межах якої наявні раніше розвідані запаси (ресурси), затверджені протоколами Державної комісії України по запасах корисних копалин, - після розподілу таких запасів (ресурсів) відповідної ділянки надр, що підтверджено відповідними протоколами Державної комісії України по запасах корисних копалин;

3) розширення меж не більш як на 50 відсотків початково наданої у користування площі (активного об'єму - для спеціальних дозволів на користування надрами, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин), за умови що просторові межі перспективних покладів (активний об'єм), виявлені у процесі геологічного вивчення (дорозвідки), виходять за межі ділянки надр, наданої у користування, та підтверджені відповідними протоколами Державної комісії України по запасах корисних копалин та на суміжній ділянці надр не зареєстровано проведення робіт і досліджень, пов'язаних з геологічним вивченням надр, а також таку суміжну ділянку надр не надано у користування та (або) не виставлено на аукціон (електронні торги);

4) зміни кількості водозабірних споруд та (або) обсягів відбору підземних вод, визначених у спеціальному дозволі на користування надрами, - після проведення державної експертизи відповідних геологічних матеріалів та оцінки запасів Державною комісією України по запасах корисних копалин;

5) виявлення під час користування надрами в межах площі ділянки надр, наданої у користування, нової кількості корисної копалини, яка зазначена у спеціальному дозволі на видобування корисних копалин, після проведення державної експертизи відповідних геологічних матеріалів та оцінки запасів такої копалини Державною комісією України по запасах корисних копалин, у тому числі збільшення запасів такої корисної копалини

одночасно з розширенням меж ділянки надр на глибину, що підтверджено даними протоколу Державної комісії України по запасах корисних копалин;

6) виявлення під час користування надрами іншої корисної копалини, не зазначеної у спеціальному дозволі на користування надрами, якщо надрокористувач має намір видобувати таку корисну копалину, - після проведення державної експертизи відповідних геологічних матеріалів та оцінки запасів такої нововиявленої корисної копалини Державною комісією України по запасах корисних копалин;

7) зміни виду корисної копалини та (або) напряму використання корисної копалини, зазначених у спеціальному дозволі на користування надрами, у результаті проведення повторної державної експертизи та оцінки запасів раніше розвіданих родовищ корисних копалин Державною комісією України по запасах корисних копалин - якщо такі зміни призвели до зміни виду товарної продукції гірничого підприємства - корисної копалини (мінеральної сировини), яка приймалася для розрахунку початкової ціни продажу такого дозволу при його наданні;

8) виявлення надрокористувачем після отримання спеціального дозволу на користування надрами описок, очевидних помилок у тексті отриманого надрокористувачем спеціального дозволу;

9) відчуження шляхом укладення договору купівлі-продажу права на користування надрами або внесення його як вкладу до статутного капіталу створеного за його участю суб’єкта господарювання. При цьому відповідні зміни вносяться виключно в частині власника спеціального дозволу на користування надрами;

10) отримання юридичною особою в оренду чи концесію об’єктів права державної чи комунальної власності, а також отримання в концесію майна господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток) яких належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, внаслідок чого орендар (концесіонер) стає надрокористувачем (правонаступником щодо прав на користування надрами) відповідно до діючого спеціального дозволу на користування надрами, без проведення аукціону (електронних торгів), та (або) у разі припинення чи розірвання договору оренди чи концесії;

11) розподілу на підставі діючого спеціального дозволу на користування надрами запасів (ресурсів) раніше розвіданих родовищ корисних копалин між ділянками надр після затвердження розподілу (оцінки) таких запасів (ресурсів) Державною комісією України по запасах корисних копалин - за заявою надрокористувача, який має діючий спеціальний дозвіл на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) або спеціальний дозвіл на видобування корисних копалин. При цьому здійснюється внесення змін до раніше наданого спеціального дозволу на користування надрами, запаси (ресурси) якого підлягають розподілу, та оформлюється окремий спеціальний дозвіл на користування надрами на виділену в результаті розподілу запасів (ресурсів) раніше розвіданих родовищ корисних копалин ділянку. Строк дії таких спеціальних дозволів на користування надрами встановлюється відповідно до строку раніше наданого спеціального дозволу на користування надрами, на основі якого було здійснено розподіл запасів раніше розвіданих родовищ корисних копалин;

12) отримання юридичною особою в оренду чи концесію цілісного майнового комплексу державного вугледобувного підприємства;

13) повернення орендарем чи концесіонером цілісного майнового комплексу державного вугледобувного підприємства після оренди чи концесії;

14) правонаступництва юридичної особи (надрокористувача) у результаті перетворення юридичної особи - власника спеціального дозволу на користування надрами - за заявою надрокористувача, що має бути подана протягом трьох місяців з дати внесення змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

15) приватизації державного підприємства відповідно до Закону України "Про особливості приватизації вугледобувних підприємств" або Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна".

При цьому при внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами реквізити раніше наданого спеціального дозволу на користування надрами не змінюються, а відповідні зміни вносяться виключно в частині змін, передбачених пунктом, на підставі якого вносяться такі зміни.

Для внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами надрокористувач подає заяву, до якої додаються:

інформація (у формі довідки, що складається надрокористувачем та засвідчується його підписом) про виконання особливих умов спеціального дозволу на користування надрами, до якого планується внести зміни, та програми робіт, виконання якої передбачено угодою про умови користування надрами;

пояснювальна записка, що складається надрокористувачем та засвідчується його підписом, яка містить характеристику об’єкта (місцезнаходження, площа), обґрунтування необхідності внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами відповідно до підстави внесення змін.

У разі якщо заявник є фізичною особою - підприємцем, він також подає разом із заявою копію паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, та реєстраційний номер облікової картки платника податків (фізичні особи, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті, - копію паспорта із серією, номером та відміткою).

У разі якщо заявник є юридичною особою, він також подає разом із заявою актуальну на дату подання заяви інформацію (дані), що дає змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, - прізвище, ім’я, по батькові (за наявності), дата народження, держава громадянства (підданства), а якщо кінцевий бенефіціарний власник є іноземцем і громадянином (підданим) декількох держав - усі держави його громадянства (підданства), серія (за наявності) та номер документа (документів), що посвідчує особу та підтверджує громадянство (підданство), зокрема, але не виключно, паспорта громадянина України для виїзду за кордон, місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), характер та міра (рівень, ступінь, частка) бенефіціарного володіння

(вигоди, інтересу, впливу) або обґрунтована причина його (їх) відсутності, а також актуальну інформацію (дані) щодо структури власності юридичної особи.

У випадках, передбачених пунктами 2-7, 11 частини першої цієї статті, до зазначених документів заявник також додає:

1) відомості про протокол (протоколи) Державної комісії України по запасах корисних копалин про затвердження кількості запасів;

2) завірений заявником план підрахунку запасів корисної копалини на топографічній основі з нанесеними межами категорії запасів, контуром ділянки надр з географічними координатами їх кутових точок (у системі WGS 84 з точністю не менше однієї десятої секунди (00,0") та похибкою визначення менше 1 секунди), а для видобування підземних вод - також із нанесеними водозабірними спорудами та їх географічними координатами, з лініями геологічних розрізів;

3) характерні геологічні розрізи з межами категорій запасів та умовними позначками, які підтверджують наявність підстави для внесення відповідних змін до спеціального дозволу на користування надрами.

У випадках, передбачених пунктами 2-4, 11 частини першої цієї статті, до зазначених документів заявник також додає:

1) каталог географічних координат кутових точок ділянки надр (в системі WGS 84 з точністю не менше однієї десятої секунди (00,0") та похибкою визначення - менш як 1 секунда) із зазначенням її площі, а для видобування підземних вод - каталог географічних координат водозабірних споруд;

2) ситуаційний план з нанесеними межами ділянки надр та географічними координатами її кутових точок (у системі WGS 84 з точністю не менше однієї десятої секунди (00,0") та похибкою визначення менше 1 секунди) у масштабі, що дає змогу перевірити правильність визначення координат, а для геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, з подальшим видобуванням (промисловою розробкою) підземних вод - ситуаційний план з нанесеними водозабірними спорудами та їх географічними координатами.

У випадку, передбаченому пунктом 4 частини першої цієї статті, заявник також подає відомості про нову кількість водозабірних споруд та (або) обсяг відбору підземних вод, ситуаційний план з нанесеними водозабірними спорудами та їх географічними координатами.

У випадку, передбаченому пунктом 9 частини першої цієї статті, набувач прав, передбачених спеціальним дозволом на користування надрами, також подає лист-згоду надрокористувача на внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами, засвідчений нотаріально, із зазначенням підстави відчуження права на користування надрами (шляхом купівлі-продажу або внесення як вклад до статутного капіталу іншої юридичної особи).

У випадку, передбаченому пунктом 10 частини першої цієї статті, до заяви та документів, зазначених у частині третій цієї статті, заявник додатково подає засвідчену копію договору оренди чи концесії на об’єкти права державної чи комунальної власності

або засвідчену копію договору концесії на майно господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток) яких належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, та/або належним чином засвідчені копії документів, що підтверджують припинення чи розірвання такого договору.

У випадках, передбачених пунктами 12 та 13 частини першої цієї статті, до заяви та документів, зазначених у частині третій цієї статті, заявник додатково подає засвідчену копію договору оренди чи концесії цілісного майнового комплексу державного вугледобувного підприємства або засвідчену копію договору про розірвання або припинення договору оренди чи концесії цілісного майнового комплексу державного вугледобувного підприємства.

У випадку, передбаченому пунктом 14 частини першої цієї статті, до заяви та документів, зазначених у частині третій цієї статті, заявник додатково подає:

1) лист-згоду надрокористувача на внесення змін до дозволу;

2) копію рішення власника або уповноваженого ним органу про реорганізацію юридичної особи (надрокористувача) шляхом перетворення, оригінал або засвідчену копію передавального акта, складеного відповідно до вимог законодавства.

У випадку, передбаченому пунктом 15 частини першої цієї статті, до заяви та документів, зазначених у частині третій цієї статті, заявник додатково подає засвідчену копію договору купівлі-продажу державного вуглевидобувного підприємства, іншого відповідного державного підприємства.

Прийняття рішення про відмову у внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами, залишення зазначеної заяви без розгляду здійснюється на підставах, визначених частинами одинадцятою та п’ятнадцятою статті 16^3 цього Кодексу.

У випадках, передбачених пунктами 9, 11, 13-15 частини першої цієї статті, додатковою підставою для відмови у внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами є наявність інформації про неусунення надрокористувачем порушень умов користування надрами, передбачених угодою про умови користування надрами, до якої вносяться зміни, за результатами здійснення останнього заходу державного нагляду (контролю) або наявність податкового боргу з рентної плати.

Зміни до спеціального дозволу на користування надрами вносяться шляхом внесення дозвільним органом відповідної інформації до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами. У разі внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами дозвільний орган одночасно вносить відповідні зміни до угоди про умови користування надрами.

У разі проведення повторної державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин ділянки надр під час дії спеціального дозволу на користування надрами оновлена інформація про кількісні характеристики корисної копалини та геопросторові дані родовищ корисних копалин автоматично вноситься центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, до єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами.

{Кодекс доповнено статтею 16^{5} згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 16^{6}. Внесення змін до угоди про умови користування надрами

При внесенні змін до угоди про умови користування надрами забороняється продовження граничних строків виконання робіт на ділянці надр, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Надрокористувач має право на продовження граничних строків виконання робіт щодо геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин та (або) видобування корисних копалин у разі наявності таких підстав:

1) неотримання надрокористувачем у встановленому порядку з незалежних від нього причин права користування земельною ділянкою (земельними ділянками), в межах площі яких розміщена ділянка надр, надана у користування відповідно до спеціального дозволу на користування надрами, у строк, передбачений угодою про умови користування надрами;

2) форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), засвідчені Торгово-промисловою палатою України або уповноваженою нею регіональною торгово-промисловою палатою у встановленому порядку (на строк дії таких обставин);

3) зупинення дії та (або) анулювання дозволу на користування надрами, визнане незаконним (безпідставним) відповідно до рішення суду, що набрало законної сили (на строк такого зупинення дії та (або) анулювання);

4) виникнення затримки з оформленням у встановленому законодавством порядку необхідних дозвільних документів або інших документів, необхідних для виконання програми робіт відповідно до законодавства, з причин, незалежних від надрокористувача (на строк такої затримки);

5) необхідність проведення додаткових геологічних досліджень під час користування надрами, у тому числі у зв’язку з необхідністю переоцінки запасів корисних копалин за міжнародними стандартами;

6) зміна під час користування надрами гірничо-геологічних, технічних, технологічих або інших умов, що призвела до необхідності проведення додаткових геологорозвідувальних (гірничих) робіт та (або) зміни технології чи способу проведення робіт з геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин та (або) видобування корисних копалин чи корисних компонентів;

7) неотримання промислового припливу вуглеводнів за результатами буріння свердловини, про що зазначено у паспорті такої свердловини.

При цьому при внесенні змін до угоди про умови користування надрами з підстав, передбачених частиною другою цієї статті, забороняється зміна граничних строків виконання робіт щодо видобування корисних копалин, передбачених угодою про умови користування надрами, на строк більше 24 місяців (у разі розробки родовищ корисних копалин відкритим способом) або 36 місяців (у разі розробки родовищ корисних копалин підземним або комбінованим способом) від строку, встановленого угодою про умови користування надрами в редакції, що укладалася під час надання спеціального дозволу на

користування надрами, без урахування строків, передбачених частинами п’ятою та шостою статті 15 цього Кодексу та пунктом 3 частини другої цієї статті.

Додатково граничні строки виконання робіт продовжуються автоматично на строк, передбачений частинами п’ятою та шостою статті 15 цього Кодексу, а також за заявою надрокористувача з підстав, передбачених частиною другою цієї статті, на строк до 18 місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Зміни до угоди про умови користування надрами, у тому числі до програми робіт, також можуть вноситися у разі виявлення надрокористувачем після отримання спеціального дозволу на користування надрами описок, очевидних помилок у тексті угоди про умови користування надрами, у тому числі у програмі робіт, та в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

Внесення змін до угоди про умови користування надрами здійснює дозвільний орган у разі наявності в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про кінцевого бенефіціарного власника або інформації про його відсутність, а у випадку зареєстрованого іноземного представництва - інформації про кінцевого бенефіціарного власника відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях", без внесення змін до дозволу, за наявності інформації органів державного геологічного контролю про відсутність порушень надрокористувачем умов користування надрами, передбачених дозволом або угодою про умови користування ділянкою надр.

Для внесення змін до угоди про умови користування надрами заявник подає до дозвільного органу заяву разом з пояснювальною запискою, що містить обґрунтування необхідності внесення таких змін, та засвідченими заявником копіями документів, що підтверджують наявність підстав для внесення змін до угоди про умови користування надрами, передбачених цією статтею.

Внесення змін до угоди про умови користування надрами, у тому числі до програми робіт, здійснюється шляхом внесення інформації про відповідні зміни до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами протягом 10 робочих днів з дня отримання заяви надрокористувача та доданих до неї документів.

Дозвільний орган приймає рішення про відмову у внесенні змін до угоди про умови користування надрами у строк, передбачений частиною восьмою цієї статті, у разі:

1) відсутності підстав для внесення змін, передбачених цим Кодексом;

2) виявлення у поданих документах недостовірних відомостей;

3) наявності обмежень щодо можливості заявника бути надрокористувачем, визначених частинами третьою - шостою статті 13 цього Кодексу;

4) наявності інформації про неусунення надрокористувачем порушень умов користування надрами, передбачених угодою про умови користування надрами, до якої вносяться зміни, виявлених за результатами здійснення останнього заходу державного нагляду (контролю);

5) відсутності в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про кінцевого бенефіціарного власника або інформації про його відсутність та (або) наявність невідповідності відомостей про кінцевого бенефіціарного власника, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, інформації (даним), що дає змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, поданій заявником, а в разі зареєстрованого іноземного представництва - інформації про кінцевого бенефіціарного власника відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях".

У разі усунення суб'єктом господарювання причин, що стали підставою для відмови у внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами, надрокористувач має право повторно звернутися із заявою про внесення змін до відповідного спеціального дозволу на користування надрами.

За наявності підстав заява про внесення змін до угоди про користування надрами разом з доданими до неї документами може бути залишена без розгляду. У такому разі така заява може бути подана повторно у порядку та на підставах, встановлених частинами чотирнадцятою - двадцять першою статті 16^3 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 16^6 згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 17. Гірничий відвід

Гірничий відвід - це частина надр, надана користувачам для промислової розробки родовищ корисних копалин та цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Гірничий відвід надається виключно для гірничих об'єктів, розробка родовищ корисних копалин на яких здійснюється підземним способом, а саме шахт та рудників. Користування надрами за межами гірничого відводу на таких об'єктах забороняється.

Гірничий відвід для гірничих об'єктів, передбачених частиною другою цієї статті, надається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

При наданні гірничого відводу вирішуються питання щодо правильності поділу родовищ корисних копалин на окремі гірничі відводи з метою запобігання залишенню поза гірничими відводами менш цінних родовищ корисних копалин та непридатних для самостійної розробки, дотримання вимог безпеки під час проведення гірничих і підривних робіт при розробці родовищ корисних копалин та при використанні надр для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, запобігання виникненню небезпеки для людей, майна та навколишнього природного середовища.

Порядок надання гірничого відводу встановлюється Кабінетом Міністрів України з урахуванням положень цього Кодексу.

Надання інвесторам, з якими укладено угоду про розподіл продукції, гірничих відводів для гірничих об'єктів, передбачених частиною другою цієї статті, здійснюється на підставі укладеної угоди про розподіл продукції.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, забезпечує інформаційну взаємодію з Державним земельним кадастром з метою надання через технологічні та програмні засоби Державного земельного кадастру відомостей про ділянки надр, надані у користування відповідно до гірничих відводів.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 2314-VIII від 01.03.2018, № 402-IX від 19.12.2019, № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 18. Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами

Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, провадиться в порядку, встановленому земельним законодавством України.

Земельні ділянки для користування надрами, крім випадків, передбачених статтею 23 цього Кодексу, надаються користувачам надр після одержання ними спеціальних дозволів на користування надрами чи гірничих відводів.

Місцеві ради при наданні земельної ділянки для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення одночасно надають у користування і надра.

Стаття 18^{1}. Надання земельних ділянок для потреб надрокористування

У разі якщо для провадження діяльності з видобування корисних копалин є необхідним надання в користування земельних ділянок державної чи комунальної власності, які на момент проведення аукціону чи конкурсу з надання надр у користування сформовані як об’єкт цивільних прав, орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, уповноважений здійснювати розпорядження такими земельними ділянками, до початку проведення такого аукціону (конкурсу) за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, затверджує перелік земельних ділянок державної, комунальної власності, розташованих у межах ділянки надр, що передається в користування переможцю аукціону, конкурсу, і які мають бути передані йому в користування для видобування корисних копалин. Розпорядження такими земельними ділянками здійснюється з такими особливостями:

1) строк дії договорів оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо таких земельних ділянок може бути продовжений лише у разі, якщо вони не будуть після закінчення їх строку передаватися в користування користувачу надр для видобування корисних копалин;

2) земельні ділянки не можуть передаватися у власність (крім випадків передачі їх власникам розташованих на них будівель, споруд);

3) земельні ділянки не можуть передаватися у постійне користування будь-якій особі, крім користувача надр;

4) земельні ділянки можуть передаватися в оренду, на правах емфітевзису, суперфіцію лише на строк до надання земельної ділянки користувачу надр;

5) на земельній ділянці не може бути встановлений земельний сервітут, який унеможливлює використання земельної ділянки користувачем надр після передачі земельної ділянки йому в користування.

Обтяження речових прав на земельну ділянку, розташовану в межах ділянки надр, яка передається в користування переможцю аукціону (конкурсу), визначені цією статтею:

діють протягом строку, визначеного рішенням органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, уповноваженого здійснювати розпорядження земельною ділянкою, але не більше п’яти років;

підлягають державній реєстрації в порядку, визначеному Законом України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень", на підставі відповідного рішення органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, уповноваженого здійснювати розпорядження такими земельними ділянками.

{Кодекс доповнено статтею 18[1] *згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019}*

Стаття 19. Надання надр у користування

Право користування надрами надається шляхом надання спеціального дозволу на користування надрами.

{Частина перша статті 19 в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

При укладенні угод про розподіл продукції надра надаються в користування на підставі угоди про розподіл продукції з оформленням спеціального дозволу на користування надрами.

{Статтю 19 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Користування надрами здійснюється без надання спеціального дозволу на користування надрами у випадках, передбачених цим Кодексом.

{Частина третя статті 19 в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Облік ділянок надр, наданих у користування, ведеться в єдиній державній електронній геоінформаційній системі, забезпечення ведення якої здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр. Порядок ведення єдиної державної електронної геоінформаційної системи затверджується Кабінетом Міністрів України і має передбачати можливість внесення до неї інформації про видані спеціальні дозволи на користування надрами та гірничі відводи, зокрема за ініціативою користувачів надр.

{Статтю 19 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 20. Надання надр для геологічного вивчення

Для геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин, надра надаються у користування після одержання спеціального дозволу

на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ).

{Частина перша статті 20 в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Дослідно-промислова розробка корисних копалин здійснюється з метою уточнення їх окремих гірничо-геологічних та інших параметрів, вибору раціональних методів видобування мінеральної сировини на підставі проекту цих робіт, погодженого з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці. Видобуті під час дослідно-промислової розробки корисні копалини підлягають реалізації у загальному порядку.

{Частина друга статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 21. *{Статтю 21 виключено на підставі Закону № 2805-IX від 01.12.2022}*

/-{Зміни до статті 21, прийняті Законом України № 2573-IX від 06.09.2022, внести неможливо}-/

Стаття 22. Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод

Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод допускається у виняткових випадках при додержанні норм, правил та вимог, передбачених законодавством України.

Надра для вказаних цілей надаються відповідно до статті 19 цього Кодексу за результатами спеціальних досліджень та на підставі проектів, виконаних на замовлення заінтересованих підприємств, установ і організацій.

Стаття 23. Право землевласників і землекористувачів на видобування корисних копалин місцевого значення, торфу, підземних вод (крім мінеральних) та користування надрами для інших цілей

{Назва статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 867-VIII від 08.12.2015}

Землевласники і землекористувачі в межах земельних ділянок, які перебувають у їх власності або користуванні, мають право без спеціального дозволу та гірничого відводу видобувати для своїх господарських і побутових потреб, не пов’язаних із відчуженням видобутих корисних копалин, корисні копалини місцевого значення і торф загальною глибиною розробки до 2 метрів, а також підземні води (крім мінеральних) для всіх потреб, крім виробництва фасованої питної води, за умови що обсяг видобування підземних вод із кожного з водозаборів не перевищує 300 метрів кубічних на добу.

{Частина перша статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-VI від 22.12.2010; в редакції Законів № 867-VIII від 08.12.2015, № 2805-IX від 01.12.2022}

Землевласники і землекористувачі, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, частка сільськогосподарського товаровиробництва яких за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, в межах наданих їм земельних ділянок мають право без спеціальних

дозволів та гірничого відводу видобувати підземні води (крім мінеральних) для сільськогосподарських, виробничих, а також власних господарсько-побутових потреб.

{Частина статті 23 в редакції Закону № 867-VIII від 08.12.2015}

{Частину третю статті 23 виключено на підставі Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

ГЛАВА 3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ КОРИСТУВАЧІВ НАДР

Стаття 24. Права та обов'язки користувачів надр

Користувачі надр мають право:

1) здійснювати на наданій їм ділянці надр геологічне вивчення, комплексну розробку родовищ корисних копалин та інші роботи згідно з умовами спеціального дозволу або угоди про розподіл продукції;

{Пункт 1 частини першої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

2) розпоряджатися видобутими корисними копалинами, якщо інше не передбачено законодавством або умовами спеціального дозволу;

3) здійснювати на умовах спеціального дозволу консервацію наданого в користування родовища корисних копалин або його частини;

4) на першочергове продовження строку користування надрами;

{Пункт 4 частини першої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

5) користуватися додатковими правами, передбаченими угодою про розподіл продукції;

{Частину першу статті 24 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

6) на договірних засадах залучати третіх осіб для виконання окремих видів робіт, пов’язаних з користуванням надрами (у такому разі відповідальність за виконання умов, передбачених спеціальним дозволом на користування надрами, несе власник спеціального дозволу на користування надрами);

{Частину першу статті 24 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

7) повністю або частково відчужувати права на користування надрами, надані їм спеціальним дозволом на користування надрами, шляхом укладення договору купівлі-продажу або внесення таких прав як вклад до статутного капіталу створених за їх участю суб’єктів господарювання або як вклад у спільну діяльність, з урахуванням положень статті 16[1] цього Кодексу.

{Частину першу статті 24 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

У разі передачі права власності на артезіанську, нафтову або газову свердловину (гірничу виробку) власник такої свердловини (гірничої виробки) протягом шести місяців після такої передачі повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, а набувач відповідного права власності подає належним чином оформлений паспорт свердловини (гірничої виробки) для обліку та відображення у відповідному державному реєстрі.

{Статтю 24 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Користувачі надр зобов'язані:

1) використовувати надра відповідно до цілей, для яких їх було надано;

2) забезпечувати повноту геологічного вивчення, раціональне, комплексне використання та охорону надр;

3) забезпечувати безпеку людей, майна та навколишнього природного середовища;

4) приводити земельні ділянки, порушені при користуванні надрами, в стан, придатний для подальшого їх використання у суспільному виробництві;

4^1) здійснювати підготовку і розкриття звітів (консолідованих звітів) про платежі на користь держави та інформації про укладені договори (угоди) щодо користування надрами в обсязі та у порядку, встановлених Законом України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях;

{Частину статті 24 доповнено пунктом 4^1 згідно із Законом № 521-VIII від 16.06.2015; в редакції Закону № 1974-IX від 16.12.2021}

5) виконувати інші вимоги щодо користування надрами, встановлені законодавством України та угодою про розподіл продукції.

{Пункт 5 частини статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Права та обов’язки користувача надр виникають з дня, наступного за днем внесення інформації про спеціальний дозвіл на користування надрами до Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами, якщо в такому спеціальному дозволі на користування надрами не передбачено більш пізній строк, а в разі укладення угоди про розподіл продукції - з дня набрання чинності такою угодою, якщо інше не передбачено самою угодою, та діють до завершення строку дії спеціального дозволу на користування надрами або до набрання законної сили рішенням суду про дострокове припинення прав на користування надрами (анулювання спеціального дозволу на користування надрами) з підстав, встановлених цим Кодексом.

{Статтю 24 доповнено частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; в редакції Законів № 1974-IX від 16.12.2021, № 2805-IX від 01.12.2022}

Користувач надр (інвестор), який отримав спеціальний дозвіл на користування надрами та гірничий відвід (у разі його необхідності) або уклав угоду про розподіл продукції, має виключне право здійснювати в його межах користування надрами відповідно до цього спеціального дозволу та угоди про розподіл продукції. Будь-яка діяльність, пов'язана з

користуванням надрами в межах гірничого відводу, може здійснюватися тільки за згодою користувача надр (інвестора), якому він наданий. Така згода або відмова в її наданні має бути надана протягом двадцяти календарних днів після отримання відповідного письмового запиту. У разі ненадання жодної відповіді протягом зазначеного часу така згода вважається наданою.

{Статтю 24 доповнено частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5406-VI від 02.10.2012, № 2314-VIII від 01.03.2018}

У разі отримання інвестором за угодою про розподіл продукції відмови від користувача надр у наданні згоди на проведення робіт у межах гірничого відводу, наданого такому користувачу надр для видобутку корисних копалин, крім гірничих відводів для видобутку кам'яного та бурого вугілля, антрациту та залізних металічних руд, незалежно від підстав для такої відмови, таку згоду може бути надано спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду та державного регулювання у сфері безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, за умови, що одночасне користування надрами кількома надрокористувачами в межах одного гірничого відводу не створить загрози життю і здоров'ю людей і не завдасть шкоди надрам та/або промисловим об'єктам, розміщеним у межах зазначеного гірничого відводу.

{Статтю 24 доповнено частиною згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012}

Стаття 25. Захист прав користувачів надр

Права користувачів надр охороняються законом і можуть бути обмежені лише у випадках, передбачених законодавством України.

Збитки, завдані порушенням прав користувачів надр, підлягають відшкодуванню в повному обсязі відповідно до законодавчих актів України.

Стаття 26. Припинення права користування надрами

Право користування надрами припиняється у разі закінчення встановленого строку користування надрами, внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами у зв’язку з відчуженням прав на користування надрами шляхом укладення договору купівлі-продажу чи внесення таких прав як вклад до статутного капіталу суб’єктів господарювання, анулювання спеціального дозволу на користування надрами.

Анулювання спеціального дозволу на користування надрами здійснюється у разі:

1) звернення користувача надр із заявою про анулювання спеціального дозволу на користування надрами, в тому числі якщо відпала потреба у користуванні надрами;

2) виявлення факту вичерпання запасів, визначених спеціальним дозволом на користування надрами, на основі звітності, поданої надрокористувачем, - якщо надрокористувач не звернувся у встановленому цим Кодексом порядку із заявою про внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 5 частини першої статті 16^5 цього Кодексу;

3) наявності в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про припинення юридичної особи, яка

є надрокористувачем, шляхом ліквідації або відомостей про припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, яка є надрокористувачем, а також у разі неподання надрокористувачем заяви про внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами у зв’язку з перетворенням юридичної особи - власника спеціального дозволу на користування надрами у строк, встановлений пунктом 14 частини першої статті 16^5 цього Кодексу;

4) заподіяння внаслідок проведення робіт, пов’язаних з користуванням ділянкою надр, безпосередньої шкоди життю чи здоров’ю людей або виникнення істотного забруднення навколишнього природного середовища;

5) невиконання, за винятком наявності обставин, не залежних від надрокористувача, затвердженої програми робіт з порушенням строків на більш як один рік з дати закінчення виконання відповідного етапу програми робіт;

6) встановлення факту подання в заяві про видачу спеціального дозволу на користування надрами та документах, що додаються до неї, недостовірних відомостей щодо заявника;

7) невжиття надрокористувачем заходів для усунення причин зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами у зв’язку з порушенням вимог законодавства - після зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами у зв’язку з таким порушенням із наданням достатнього часу для їх усунення;

8) застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції" у вигляді анулювання спеціального дозволу на користування надрами;

9) наявності підстави, передбаченої частиною четвертою статті 16^1 цього Кодексу;

10) виявлення підстав для анулювання спеціального дозволу на користування надрами, передбачених Законом України "Про газ (метан) вугільних родовищ" - для спеціальних дозволів на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, та видобування газу (метану) вугільних родовищ.

Спеціальний дозвіл на користування надрами анулюється з підстав, визначених пунктами 1, 3, 8 і 9 частини другої цієї статті, відповідним дозвільним органом, а з підстав, визначенихпунктами 2, 4-7 і 10 частини другої цієї статті - виключно судом.

Анулювання спеціального дозволу на користування надрами з підстав, визначених пунктами 4, 5, 7 і 10 частини другої цієї статті, дозволяється виключно у разі, якщо такі підстави були встановлені за результатами проведення заходів державного нагляду (контролю). Анулювання спеціального дозволу на користування надрами з підстави, визначеної пунктом 8 частини другої цієї статті, здійснюється з урахуванням вимог, передбачених частинами п’ятою - сьомою статті 13 цього Кодексу.

У разі визнання за рішенням суду, що набрало законної сили, незаконним (безпідставним) анулювання спеціального дозволу на користування надрами строк дії такого спеціального дозволу на користування надрами та відповідно строк користування надрами продовжується дозвільним органом на строк такого анулювання.

У разі припинення права на користування надрами внаслідок закінчення встановленого строку користування надрами або у разі анулювання спеціального дозволу на користування надрами питання про припинення права користування земельною ділянкою вирішується у встановленому земельним законодавством порядку.

Вимоги цієї статті не застосовуються до користувачів надр за угодою про розподіл продукції. У такому разі право користування надрами може бути припинено, обмежено чи тимчасово заборонено (зупинено) лише у разі:

1) припинення (в тому числі дострокового) дії угоди про розподіл продукції, що здійснюється на умовах і в порядку, передбачених такою угодою;

2) виникнення безпосередньої загрози життю та здоров’ю людей або довкіллю.

Особливості та умови припинення права користування надрами відповідно до угоди про розподіл продукції визначаються Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

Порядок та підстави для припинення права користування нафтогазоносними надрами (анулювання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами) визначаються виключно Законом України "Про нафту і газ".

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2665-III від 12.07.2001, № 3370-IV від 19.01.2006, № 2562-VI від 23.09.2010; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 27. Позбавлення землевласників і землекористувачів права користування надрами

Землевласники і землекористувачі можуть бути позбавлені права видобування корисних копалин місцевого значення, торфу і прісних підземних вод та права користування надрами для господарських і побутових потреб у разі порушення ними порядку і умов користування надрами на наданих їм у власність або користування земельних ділянках місцевими радами або іншими спеціально уповноваженими органами в порядку, передбаченому законодавством України.

ГЛАВА 4. ПЛАТА ЗА КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ

Стаття 28. Плата за користування надрами

Користування надрами є платним, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Плата справляється за користування надрами в межах території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони.

{Частина перша статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Плата за користування надрами справляється у вигляді:

1) рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин;

{Пункт 1 частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

2) рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

{Пункт 2 частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Частина друга статті 28 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Частину третю статті 28 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

За надання спеціального дозволу на користування надрами справляється відповідна плата (збір).

{До статті 28 включено частину третю згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

За видачу спеціальних дозволів на користування надрами справляється відповідний збір.

{Частина статті 28 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010 }

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин та рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, встановлюються Податковим кодексом України.

{Частина статті 28 в редакції Законів № 2756-VI від 02.12.2010, № 71-VIII від 28.12.2014}

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин відповідно до угоди про розподіл продукції справляється відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 28 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Частину сьому статті 28 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

За продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами плата (збір) не справляється, крім випадків, передбачених цією частиною. Плата (збір) за продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами справляється виключно у разі:

продовження строку дії спеціального дозволу на видобування корисних копалин (крім вугілля, що видобувається вугледобувними підприємствами, які отримують дотації з державного бюджету, незалежно від обсягу видобутої корисної копалини), за яким здійснено видобуток корисних копалин у розмірі більше 1 відсотка, але менше 5 відсотків обсягу балансових запасів, що обліковувалися державним балансом корисних копалин на момент отримання такого спеціального дозволу, - у розмірі 20 відсотків початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на користування надрами на такі корисні копалини;

продовження строку дії спеціального дозволу на видобування підземних вод для всіх потреб, незалежно від обсягу видобутої корисної копалини, та отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр) - у розмірі 100 відсотків початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на користування надрами для підземних вод.

{Статтю 28 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

При цьому початкова ціна продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на користування надрами для цілей частини восьмої цієї статті розраховується відповідно до методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України, на момент продовження дії такого спеціального дозволу на користування надрами.

{Статтю 28 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Особливості справляння плати (збору) за продовження строку дії спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами визначаються Законом України "Про нафту і газ".

{Статтю 28 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 29. *{Статтю 29 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}*

Стаття 30. *{Статтю 30 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}*

Стаття 31. Розподіл плати за користування надрами

Плата за користування надрами зараховується до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України.

Плата за користування надрами, що надходить до бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів і міських бюджетів міст Києва та Севастополя, розподіляється між місцевими бюджетами відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2505-IV від 25.03.2005, № 2457-VI від 08.07.2010; в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 32 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 33 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 34. Плата (збір) за надання спеціального дозволу на користування надрами, внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами

Розмір плати (збору) за надання спеціального дозволу на користування надрами визначається за результатами аукціону (електронних торгів). У разі надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) справляється плата (збір) у розмірі 100 відсотків початкової ціни продажу відповідного спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні (електронних торгах).

Початкова ціна продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на користування надрами визначається відповідно до методики, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

За надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) з метою виконання угоди про розподіл продукції справляється плата

(збір) у розмірі 1 відсоток початкової ціни продажу такого спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні (електронних торгах).

Не справляється плата (збір) за надання державним дитячим спеціалізованим санаторно-курортним закладам спеціального дозволу на здійснення видобутку мінеральних вод у частині, що використовується ними для лікування.

При внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 3 частини першої статті 16^5 цього Кодексу власник спеціального дозволу на користування надрами сплачує плату (збір) у розмірі 100 відсотків початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на користування надрами за запаси (ресурси) корисних копалин, які затверджені (апробовані) у встановленому порядку, що входять у межі ділянки надр, заявленої на розширення площі ділянки надр (без урахування обсягу запасів (ресурсів) корисних копалин у межах площі ділянки надр, наданої у користування до відповідного розширення меж).

При внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 4 частини першої статті 16^5 цього Кодексу власник спеціального дозволу на користування надрами сплачує плату (збір) у розмірі 100 відсотків початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на користування надрами за додатковий обсяг видобування підземних вод.

При внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 5 частини першої статті 16^5 цього Кодексу власник спеціального дозволу на користування надрами сплачує плату (збір) у розмірі 100 відсотків початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на видобування відповідної корисної копалини за її нововиявлену кількість. При цьому нововиявлена кількість корисної копалини визначається як різниця обсягу запасів (ресурсів) родовища корисних копалин, що затверджені (апробовані) у встановленому порядку за результатами проведення державної експертизи підрахунку запасів (ресурсів) корисних копалин, яка стала підставою для внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами через виявлення нової кількості корисної копалини, та обсягу запасів (ресурсів) корисних копалин, що обліковувалися державним балансом корисних копалин за відповідним родовищем станом на дату проведення державної експертизи підрахунку запасів (ресурсів) корисних копалин.

При внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 6 частини першої статті 16^5 цього Кодексу власник спеціального дозволу на користування надрами сплачує плату (збір) у розмірі 100 відсотків початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на видобування нововиявленої корисної копалини.

Особливості справляння плати (збору) за внесення змін до спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами на підставі пунктів 5 і 6 частини першої статті 16^5 цього Кодексу визначаються Законом України "Про нафту і газ".

При внесенні змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 7 частини першої статті 16^5 цього Кодексу власник спеціального дозволу на користування надрами сплачує плату (збір), яка визначається як різниця початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на видобування корисної копалини, напрям використання якої змінено в результаті повторної державної експертизи та оцінки

запасів раніше розвіданих родовищ корисних копалин, та початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на видобування корисної копалини, що внесена до спеціального дозволу на користування надрами під час його надання. При цьому для визначення такої різниці застосовуються обсяг товарної продукції гірничодобувного підприємства - корисної копалини (мінеральної сировини) та цін відповідних одиниць товарної продукції, актуальні на день здійснення такого розрахунку.

Для вугледобувних підприємств, що отримують дотації з державного бюджету, плата (збір) за внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пунктів 3, 5, 7 частини першої статті 16⁵ цього Кодексу не справляється.

За внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами на підставі пунктів 1, 2, 8-15 частини першої статті 16⁵ цього Кодексу, оформлення окремого спеціального дозволу на користування надрами на підставі пункту 8 частини першої статті 16² та пункту 11 частини першої статті 16⁵ цього Кодексу плата (збір) не справляється.

{Стаття 34 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1025-IV від 09.07.2003, № 2856-VI від 23.12.2010, № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 35. *{Статтю 35 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}*

Стаття 36. *{Статтю 36 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}*

Розділ II. ГЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ НАДР

Стаття 37. Проведення робіт з геологічного вивчення надр

Геологічне вивчення надр здійснюється з метою одержання даних про геологічну будову надр, процеси, що відбуваються в надрах, виявлення та оцінки корисних копалин, вивчення закономірностей їх формування і розміщення, з’ясування гірничо-технічних та інших умов розробки родовищ корисних копалин і використання надр для цілей, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин.

У рамках виконання державної програми розвитку мінерально-сировинної бази України проведення геологорозвідувальних робіт та досліджень здійснюється без спеціального дозволу на користування надрами (крім нафтогазоносних надр).

Виконання геолого-економічної оцінки та затвердження запасів корисних копалин у рамках державної програми розвитку мінерально-сировинної бази України не дає права виконавцям таких робіт на отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин без проведення аукціону (електронних торгів).

Проведення робіт з геологічного вивчення надр організовується та координується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, на основі державних комплексних або цільових програм, міжгалузевих і галузевих планів, проектів, відповідних норм і правил.

Фінансування геологічного вивчення надр, передбачене державними програмами розвитку мінерально-сировинної бази України, здійснюється в порядку та розмірі, визначених законодавством.

Місцеві ради і місцеві органи виконавчої влади сприяють проведенню робіт з геологічного вивчення надр, що виконуються згідно з державними програмами, розробляють та реалізують відповідні територіальні програми.

{Стаття 37 в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 38. Вимоги щодо геологічного вивчення надр

При геологічному вивченні надр повинні забезпечуватися:

1) раціональне і ефективне проведення робіт, пов'язаних з геологічним вивченням надр;

2) екологічно безпечний для життя і здоров'я людей стан навколишнього природного середовища;

3) повнота вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки розвіданих родовищ, будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

4) достовірність визначення кількості та якості запасів усіх корисних копалин і наявних у них компонентів, геолого-економічна оцінка родовищ корисних копалин;

5) ведення робіт методами і способами, які б виключали невиправдані втрати корисних копалин, зниження їх якості, надмірне руйнування грунтового покриву та забруднення навколишнього природного середовища;

6) розміщення видобутих гірських порід і корисних копалин, яке б виключало їх шкідливий вплив на навколишнє природне середовище і здоров'я населення;

7) збереження розвідувальних гірничих виробок і свердловин, які можуть бути використані при розробці родовищ та в інших цілях, і ліквідація у встановленому порядку виробок і свердловин, які не підлягають подальшому використанню;

8) збереження геологічної і виконавчо-технічної документації, зразків гірських порід і руд, дублікатів проб корисних копалин, які можуть бути використані при подальшому вивченні надр, розвідці та розробці родовищ корисних копалин, а також при користуванні надрами для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Замовниками робіт можуть обумовлюватись й інші вимоги щодо геологічного вивчення надр, що не суперечать законодавству України.

Стаття 39. Державна реєстрація та облік робіт і досліджень, пов’язаних з геологічним вивченням надр, геологічна інформація

Роботи і дослідження, у тому числі які проводяться за рахунок коштів державного бюджету, пов’язані з геологічним вивченням надр, підлягають обов’язковій державній реєстрації та обліку з метою узагальнення і максимально ефективного використання результатів вивчення надр, а також запобігання дублюванню зазначених робіт.

Державну реєстрацію та облік робіт і досліджень, пов’язаних з геологічним вивченням надр, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Результати робіт і досліджень з геологічного вивчення надр передаються виконавцями на державне (постійне) зберігання до підприємства, визначеного центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, яке належить до сфери його управління.

Порядок розпорядження геологічною інформацією встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Інформація про реєстрацію та облік робіт і досліджень, пов’язаних з геологічним вивченням надр, відображається на Державному геологічному веб-порталі.

Доступ до всієї геологічної інформації, що є у державній власності, є відкритим, крім випадків, встановлених законами України "Про державну таємницю" та "Про санкції".

Доступ до первинної (необробленої) та вторинної (обробленої) геологічної інформації, що є у державній власності, є безоплатним, крім випадків, визначених цим Кодексом. Вторинна (оброблена) геологічна інформація, що є у державній власності, розміщується у відкритому онлайн-доступі на Державному геологічному веб-порталі.

Компенсація витрат держави на проведення геологорозвідувальних робіт справляється виключно у разі отримання спеціального дозволу на користування надрами як плата (збір) за вторинну (оброблену) геологічну інформацію. Розмір такої компенсації визначається відповідно до методики визначення вартості геологічної інформації, отриманої за рахунок коштів державного бюджету, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Компенсація витрат держави на проведення геологорозвідувальних робіт не справляється у разі отримання спеціального дозволу на користування надрами з метою виконання робіт за рахунок коштів державного бюджету.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, забезпечує створення та функціонування Державного сховища геологічної інформації та кам’яного матеріалу і визначає його технічного адміністратора з числа підприємств, які належать до сфери його управління чи щодо яких він здійснює повноваження з управління корпоративними правами держави (включаючи його дочірні підприємства). Порядок функціонування Державного сховища геологічної інформації та кам’яного матеріалу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Первинна (необроблена) геологічна інформація, що є державною власністю, надається для ознайомлення в місцях її зберігання безоплатно, з одночасним інформуванням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр. За власний кошт заявник має право виготовити цифрову копію такої геологічної інформації для самостійного проведення її обробки чи інтерпретації. Цифровий образ, створений у результаті виготовлення такої копії, є власністю держави, а право користування (невиключне) копією належить заявнику.

Первинна геологічна інформація, що є державною власністю, яка руйнується у процесі проведення обробки через її фізичні властивості (кам’яний матеріал), надається заявнику для дослідження після завчасної сплати ним компенсації витрат держави на отримання такої

геологічної інформації, яка визначається відповідно до кількості, виду та розміру зразка, виходячи з таких фіксованих значень:

1) за зразок керну довжиною до 10 сантиметрів:

отриманий з глибини до 500 метрів - 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

отриманий з глибини від 500 метрів до 750 метрів - 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

отриманий з глибини від 750 метрів до 1000 метрів - 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

отриманий з глибини від 1000 метрів до 2000 метрів - 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

отриманий з глибини понад 2000 метрів - 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за пробу з подрібненого керну (залишки проби, дублікат проби чи лабораторна наважка проби) - 25 відсотків вартості компенсації за зразок довжиною до 10 сантиметрів, отриманий з відповідної глибини.

Копія звіту з описом вторинної (обробленої) геологічної інформації, отриманої в результаті аналізу первинної (необробленої) геологічної інформації, що є державною власністю, яка руйнується у процесі проведення обробки через її фізичні властивості (кам’яний матеріал), передається на зберігання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Користувач надр має право розпоряджатися, у тому числі продавати та передавати у користування резидентам та нерезидентам України, геологічну інформацію, створену (придбану) за власні кошти, з урахуванням вимог, встановлених законами України "Про державну таємницю" та "Про санкції".

Відомості про первинну та вторинну (оброблену) геологічну інформацію, що є державною та приватною власністю, підлягають обліку у Каталозі відомостей про геологічну інформацію.

Про передачу права власності або права користування геологічною інформацією власник геологічної інформації повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у тримісячний строк з дня такої передачі.

Експорт геологічної інформації здійснюється згідно із законодавством про зовнішньоекономічну діяльність та міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Митне оформлення геологічної інформації здійснюється відповідно до вимог Митного кодексу України.

{Стаття 39 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 40. *{Статтю 40 виключено на підставі Закону № 2805-IX від 01.12.2022}*

Стаття 41. Першовідкривачі родовищ корисних копалин

Особи, які відкрили невідоме раніше родовище, що має промислову цінність, або виявили додаткові запаси корисних копалин чи нову мінеральну сировину в раніше відомому родовищі, що істотно підвищують його промислову цінність, визнаються першовідкривачами.

Першовідкривачі мають право на винагороду. Положення про першовідкривачів родовищ корисних копалин затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розділ III. ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК РОДОВИЩ, ЗАПАСІВ І ПРОЯВІВ КОРИСНИХ КОПАЛИН, А ТАКОЖ ДІЛЯНОК НАДР, НАДАНИХ У КОРИСТУВАННЯ, НЕ ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Стаття 42. Державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин

Родовища, в тому числі техногенні, запаси і прояви корисних копалин підлягають обліку у державному кадастрі родовищ і проявів корисних копалин та державному балансі запасів корисних копалин. Відповідна інформація розміщується на Державному геологічному веб-порталі.

{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин відображається з урахуванням відомостей, отриманих з Державного земельного кадастру.

{Статтю 42 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 43. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин містить відомості про кожне родовище, включене до Державного фонду родовищ корисних копалин, щодо кількості та якості запасів корисних копалин і наявних у них компонентів, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки родовища та його геолого-економічну оцінку, а також відомості про кожний прояв корисних копалин.

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин включає геопросторові дані, метадані та сервіси, оприлюднення, інша діяльність з якими та доступ до яких здійснюються у мережі Інтернет згідно із Законом України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних".

{Статтю 43 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 554-IX від 13.04.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Стаття 44. Державний баланс запасів корисних копалин

Державний баланс запасів корисних копалин містить відомості про кількість, якість та ступінь вивчення запасів корисних копалин щодо родовищ, які мають промислове значення, їх розміщення, рівень промислового освоєння, а також відомості про видобуток, втрати і забезпеченість суспільного виробництва розвіданими запасами корисних копалин.

Державний баланс запасів корисних копалин ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Стаття 45. Державна експертиза та оцінка ресурсів та запасів корисних копалин

Для визначення промислової цінності родовищ корисних копалин та їх запасів щодо кожної ділянки надр встановлюються кондиції на мінеральну сировину, що становлять сукупність вимог до якості і кількості корисних копалин, гірничо-геологічних та інших умов користування ділянками надр.

Кондиції на мінеральну сировину розробляються з урахуванням раціонального використання всіх корисних копалин, а також наявних у них цінних компонентів і підлягають державній експертизі, що здійснюється Державною комісією України по запасах корисних копалин або іншим уповноваженим підприємством, установою чи організацією, для визначення раціонального напряму використання корисних копалин.

Порядок розроблення кондицій на мінеральну сировину встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Ресурси та запаси корисних копалин ділянок надр, а також запаси корисних копалин, додатково розвіданих у процесі розробки родовищ корисних копалин, підлягають державній експертизі та затвердженню Державною комісією України по запасах корисних копалин або іншим уповноваженим підприємством, установою чи організацією, з визначенням раціонального напряму використання корисних копалин, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Під час здійснення державної експертизи та оцінки ресурсів та запасів корисних копалин за заявою користувача надрами можуть використовуватися Рамкова класифікація ООН для викопних енергетичних і мінеральних ресурсів (РКООН-2009), класифікація Комітету з міжнародних стандартів звітності по запасах твердих корисних копалин (CRIRSCO), Система управління вуглеводневими ресурсами (PRMS) та інші міжнародні стандарти.

{Стаття 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2314-VIII від 01.03.2018; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 46. Списання запасів корисних копалин

Видобуті корисні копалини, запаси корисних копалин, які втратили промислове значення, а також втрачені у процесі видобування або не підтверджені під час наступних геологорозвідувальних робіт чи розробки родовища, підлягають списанню з обліку гірничодобувного підприємства в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Результати списання з обліку запасів корисних копалин обліковуються у Державному інформаційному геологічному фонді України.

Стаття 47. Державний облік ділянок надр, наданих у користування для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Ділянки надр, надані для будівництва та експлуатації підземних споруд і для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, підлягають державному обліку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Розділ IV. ПРОЕКТУВАННЯ, БУДІВНИЦТВО І ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ГІРНИЧОДОБУВНИХ ОБ'ЄКТІВ, А ТАКОЖ ПІДЗЕМНИХ СПОРУД, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Стаття 48. Особливості проектування гірничодобувних об'єктів, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Проектування гірничодобувних об'єктів і підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, провадиться на основі геологічного та іншого вивчення надр з урахуванням комплексного розвитку регіону та вимог екологічної безпеки.

{Частину другу статті 48 виключено на підставі Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Проекти будівництва гірничодобувних об'єктів або підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі для захоронення відходів виробництва, інших шкідливих речовин, скидання стічних вод, підлягають оцінці впливу на довкілля, науково-технічній та іншим видам експертизи та погодженню в порядку, встановленому законодавством України.

{Частина третя статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

Стаття 49. *{Статтю 49 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}*

Стаття 50. Основні вимоги до проектування, будівництва і введення в експлуатацію гірничодобувних об'єктів, об'єктів по переробці мінеральної сировини, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

У проектах будівництва гірничодобувних об'єктів повинні передбачатися:

1) розташування наземних і підземних споруд, що забезпечує найбільш раціональне та ефективне використання запасів корисних копалин;

2) способи проведення розкривних робіт, системи розробки родовищ корисних копалин і технічні схеми переробки (підготовки) мінеральної сировини, що забезпечують найбільш повне, комплексне та економічно доцільне вилучення з надр запасів корисних копалин, а також використання наявних у них компонентів;

3) раціональне використання розкривних порід при розробці родовищ корисних копалин;

4) складування, збереження та визначення порядку обліку корисних копалин, які тимчасово не використовуються, а також відходів виробництва, що містять корисні компоненти;

5) геологічне вивчення надр, що розкриваються в процесі будівництва та експлуатації гірничодобувних об'єктів, та складання геологічної і маркшейдерської документації;

6) рекультивація порушених земель, максимальне збереження грунтового покриву;

7) заходи, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища.

У проектах будівництва об'єктів по переробці мінеральної сировини повинні передбачатися:

1) застосування технологічних схем, які забезпечують раціональне і комплексне вилучення з видобутої мінеральної сировини наявних у ній компонентів, що мають промислове значення;

2) раціональне використання, утилізацію, знешкодження або безпечне захоронення відходів переробки (шламу, пилу, стічних вод тощо);

3) складування, збереження та визначення порядку обліку відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються;

4) заходи, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища.

При проектуванні, будівництві і введенні в експлуатацію підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, повинні забезпечуватися раціональне використання видобутих гірських порід, а також виконання вимог, зазначених у пунктах 5, 6, 7 частини першої цієї статті, та інших вимог і правил відповідно до законодавства України.

Забороняється введення в експлуатацію нових і реконструйованих гірничодобувних об'єктів, об'єктів по переробці мінеральної сировини, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, якщо при їх проектуванні не додержано вимог, передбачених цією статтею.

Розділ V. КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ ДЛЯ РОЗРОБКИ РОДОВИЩ КОРИСНИХ КОПАЛИН І ДЛЯ ЦІЛЕЙ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Стаття 51. Порядок розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини

Розробка родовищ твердих, рідких і газоподібних корисних копалин та переробка мінеральної сировини провадяться згідно із затвердженими надрокористувачами планами (крім родовищ нафти і газу) та проектами робіт, правилами технічної експлуатації та охорони надр.

Правила технічної експлуатації, проекти розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини погоджуються користувачами надр з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, в частині додержання вимог законодавства про надра.

{Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 5456-VI від 16.10.2012, № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 52. Квоти на видобуток корисних копалин

З метою запобігання негативним демографічним, соціальним та екологічним наслідкам інтенсивного видобутку корисних копалин установлюються квоти на видобуток окремих видів корисних копалин.

Порядок установлення квот на видобуток корисних копалин затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 53. Основні вимоги при розробці родовищ корисних копалин та переробці мінеральної сировини

При розробці родовищ корисних копалин повинні забезпечуватися:

1) застосування раціональних, екологічно безпечних технологій видобування корисних копалин і вилучення наявних у них компонентів, що мають промислове значення, недопущення наднормативних втрат і погіршення якості корисних копалин, а також вибіркового відпрацювання багатих ділянок родовищ, що призводить до втрат запасів корисних копалин;

2) здійснення дорозвідки родовищ корисних копалин та інших геологічних робіт, проведення маркшейдерських робіт, ведення технічної документації;

3) облік стану і руху запасів, втрат і погіршення якості корисних копалин, а також подання до статистичних та інших державних органів встановленої законодавством звітності;

4) недопущення псування розроблюваних і сусідніх з ними родовищ корисних копалин в результаті проведення гірничих робіт, а також збереження запасів корисних копалин родовищ, що консервуються;

5) складування, збереження та облік корисних копалин, а також відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються;

6) раціональне використання розкривних порід і відходів виробництва;

7) безпечне для людей, майна і навколишнього природного середовища ведення робіт.

При переробці мінеральної сировини повинні забезпечуватися:

1) додержання технологічних схем переробки мінеральної сировини, що забезпечують раціональне і комплексне вилучення корисних компонентів;

2) облік і контроль за розподілом корисних компонентів на різних стадіях переробки та ступенем їх вилучення з мінеральної сировини;

3) вивчення технологічних властивостей і складу мінеральної сировини, проведення дослідно-технологічних випробувань з метою удосконалення технології переробки мінеральної сировини;

4) раціональне використання відходів переробки (шламу, пилу, стічних вод тощо);

5) складування, облік і зберігання відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються.

При розробці родовищ корисних копалин та переробці мінеральної сировини має забезпечуватися також додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Стаття 54. Ліквідація і консервація гірничодобувних об'єктів

Після вироблення запасів корисних копалин, а також у разі, коли за техніко-економічними розрахунками та іншими обгрунтуваннями подальша розробка родовищ чи його частин є недоцільною або неможливою, гірничодобувні об'єкти або ділянки цих об'єктів підлягають ліквідації чи консервації.

У разі повної або часткової ліквідації чи консервації гірничодобувного об'єкта гірничі виробки і свердловини повинні бути приведені у стан, який гарантує безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, а в разі консервації - гарантує також і збереження родовищ, гірничих виробок та свердловин на весь період консервації. У разі ліквідації гірничодобувних об'єктів повинно бути вирішено також питання про можливе використання гірничих виробок і свердловин для інших цілей суспільного виробництва.

У разі ліквідації і консервації гірничодобувних об'єктів чи їх ділянок технічна, геологічна та маркшейдерська документація заповнюється на момент завершення гірничих робіт і передається у встановленому порядку на зберігання.

На гірничодобувних об'єктах, суміжних з об'єктами, що ліквідуються чи консервуються, повинні бути проведені заходи, що гарантують безпеку гірничих робіт.

Ліквідація і консервація гірничодобувних об'єктів або їх ділянок здійснюються за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, та іншими заінтересованими органами в порядку, встановленому

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері гірничого нагляду та промислової безпеки.

{Частина п'ята статті 54 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Консервація та ліквідація гірничих об'єктів та інших споруд, пов'язаних з користуванням надрами відповідно до угоди про розподіл продукції, здійснюються в порядку, передбаченому такою угодою.

{Статтю 54 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Стаття 55. Порядок користування надрами для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Користування надрами для будівництва та експлуатації підземних споруд і для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, здійснюється за відповідними проектами.

У проектах повинні передбачатися заходи, що забезпечують знешкодження стічних вод, шкідливих речовин і відходів виробництва або локалізацію їх у визначених межах, а також запобігають їх проникненню в гірничі виробки, на земну поверхню та у водні об'єкти.

У разі порушення вимог цієї статті скидання в надра стічних вод, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва повинно бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) або припинено центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, чи іншими державними органами в порядку, передбаченому законодавством України.

{Частина третя статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Розділ VI. ОХОРОНА НАДР

Стаття 56. Основні вимоги в галузі охорони надр

Основними вимогами в галузі охорони надр є:

забезпечення повного і комплексного геологічного вивчення надр;

додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування і недопущення самовільного користування надрами;

раціональне вилучення і використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів;

недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд;

охорона родовищ корисних копалин від затоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислову цінність родовищ або ускладнюють їх розробку;

запобігання необгрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ для інших цілей;

запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин і відходів виробництва, скиданні стічних вод;

додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Стаття 57. Тимчасова заборона (зупинення) користування надрами

Право користування надрами може бути тимчасово заборонено (зупинено) виключно з таких підстав:

1) невиконання надрокористувачем у встановлений строк приписів щодо усунення порушення вимог законодавства, відповідної угоди про умови користування надрами та передбаченої нею програми робіт, виданих за результатами проведення заходів державного геологічного контролю центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, або недопущення посадових осіб такого органу до здійснення заходів державного геологічного контролю, за умови дотримання ними встановленого порядку здійснення державного нагляду (контролю);

2) відсутність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про кінцевого бенефіціарного власника або інформації про його відсутність та (або) наявність невідповідності відомостей про кінцевого бенефіціарного власника, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, інформації (даним), що дає змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, поданій заявником, а в разі зареєстрованого іноземного представництва - інформації про кінцевого бенефіціарного власника відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях";

3) застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції" у вигляді зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами;

4) видобування корисних копалин за відсутності у надрокористувача документів, що посвідчують у встановленому законодавством порядку право власності або право користування земельною ділянкою для потреб, пов’язаних з користуванням надрами, у тому числі шляхом встановлення земельного сервітуту, акта про надання гірничого відводу (для гірничих об’єктів, розробка родовищ корисних копалин на яких здійснюється підземним способом), висновку з оцінки впливу на довкілля, наявність якого передбачена законом, що встановлено за результатами проведення заходів державного нагляду (контролю) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Тимчасова заборона (зупинення) права користування надрами здійснюється шляхом зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами з підстав:

визначених пунктом 1 частини першої цієї статті, - виключно судом за позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр;

визначених пунктом 2-4 частини першої цієї статті, - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Тимчасова заборона (зупинення) дії спеціального дозволу на користування надрами з підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої цієї статті, здійснюється з урахуванням вимог частин п’ятої - сьомої статті 13 цього Кодексу на строк дії таких спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій).

Протягом 20 календарних днів після зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами надрокористувач зобов’язаний зупинити проведення робіт, передбачених відповідним спеціальним дозволом на користування надрами, на наданій йому в користування ділянці надр.

Зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами не звільняє надрокористувача від обов’язку проводити на ділянці надр роботи, пов’язані із запобіганням виникненню надзвичайної ситуації або усуненням її наслідків.

Зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами не є підставою для переривання строку його дії.

Дія спеціального дозволу на користування надрами поновлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, після усунення надрокористувачем порушень, що були підставою для прийняття ним або судом рішення про тимчасову заборону (зупинення) права користування надрами, та (або) у разі закінчення строку дії або вирішення питання про зняття спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) з відповідного надрокористувача чи усунення підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої цієї статті.

У разі визнання за рішенням суду, що набрало законної сили, незаконним (безпідставним) зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами строк дії такого спеціального дозволу на користування надрами та відповідно строк користування надрами продовжується дозвільним органом на строк такого зупинення.

При користуванні надрами відповідно до умов угоди про розподіл продукції право користування надрами може бути припинено, обмежено чи тимчасово заборонено (зупинено) виключно з підстав та в порядку, передбачених Законом України "Про угоди про розподіл продукції" та угодою про розподіл продукції.

Порядок та підстави обмеження, тимчасової заборони (зупинення) користування нафтогазоносними надрами, у тому числі шляхом зупинення дії спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, визначаються виключно Законом України "Про нафту і газ".

Виробництво (виготовлення) або реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг власником спеціального дозволу на користування надрами можуть бути також зупинені

повністю або частково за позовом відповідного органу державного нагляду (контролю) відповідно до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

{Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 58. Забудова площ залягання корисних копалин

Забороняється проектування і будівництво населених пунктів, промислових комплексів та інших об'єктів без попереднього геологічного вивчення ділянок надр, що підлягають забудові.

Забудова площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення, а також будівництво на ділянках їх залягання споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускаються у виняткових випадках лише за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці. При цьому повинні здійснюватися заходи, які забезпечать можливість видобування з надр корисних копалин.

{Частина друга статті 58 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Забудова площ залягання корисних копалин місцевого значення, а також розміщення на ділянках їх залягання підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускаються за погодженням з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими радами.

{Частина четверта статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 59. Охорона ділянок надр, що становлять особливу наукову або культурну цінність

Рідкісні геологічні відслонення, мінералогічні утворення, палеонтологічні об'єкти та інші ділянки надр, які становлять особливу наукову або культурну цінність, можуть бути оголошені у встановленому законодавством порядку об'єктами природно-заповідного фонду.

У разі виявлення при користуванні надрами рідкісних геологічних відшарувань і мінералогічних утворень, метеоритів, палеонтологічних, археологічних та інших об'єктів, що становлять інтерес для науки і культури, користувачі надр зобов'язані зупинити роботи на відповідній ділянці і повідомити про це заінтересовані державні органи.

Розділ VII. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ВЕДЕННЯМ РОБІТ ПО ГЕОЛОГІЧНОМУ ВИВЧЕННЮ НАДР, ЇХ ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ

Стаття 60. Завдання державного контролю і нагляду за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною

Державний контроль і нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною спрямовані на забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України.

Стаття 61. Органи, що здійснюють державний контроль і нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною

Державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним і ефективним використанням надр України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Державний нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною, а також використанням і переробкою мінеральної сировини (державний гірничий нагляд) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Державний контроль за використанням і охороною надр у межах своєї компетенції здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, здійснює в межах своєї компетенції розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, відповідно до методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, затвердженої центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Статтю 61 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

{Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 62. Повноваження органу державного геологічного контролю

Орган державного геологічного контролю безпосередньо або через свої територіальні органи здійснює заходи державного нагляду (контролю) у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр щодо діяльності користувачів надр шляхом проведення перевірок у встановленому законом порядку.

Орган державного геологічного контролю перевіряє:

1) виконання вимог щодо охорони надр під час ведення робіт з їх вивчення;

2) виконання державних програм геологорозвідувальних робіт, геологічних завдань і замовлень;

3) обґрунтованість застосування методик і технологій, якість, комплексність, ефективність робіт з геологічного вивчення надр;

4) виконання рішень з питань методичного забезпечення робіт з геологічного вивчення та використання надр;

5) дотримання нормативів, правил та інших вимог щодо геологічного вивчення та використання надр, умов спеціальних дозволів на користування надрами та угод про умови користування надрами;

6) повноту вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, інженерно-геологічних, геолого-екологічних та інших умов вивчення родовищ корисних копалин;

7) відповідність геологорозвідувальних робіт і наукових досліджень державним контрактам і замовленням, а також проектам щодо проведення таких робіт;

8) використання технічних засобів і методів ведення робіт з геологічного вивчення надр, які виключають невиправдані втрати корисних копалин або погіршення їх якості;

9) своєчасність та відповідність установленим вимогам введення в експлуатацію розвіданих родовищ корисних копалин;

10) дотримання під час дослідно-промислової експлуатації родовищ корисних копалин технологій, які забезпечують необхідне їх вивчення, не знижуючи при цьому промислову цінність;

11) збереження розвідувальних гірничих виробок і свердловин для розробки родовищ корисних копалин, збереження геологічної документації, зразків порід, дублікатів проб, які можуть бути використані для подальшого вивчення надр;

12) обґрунтованість напрямів пошукових, розвідувальних та інших робіт з геологічного вивчення надр;

13) своєчасність і правильність державної реєстрації робіт з геологічного вивчення і використання надр, наявність спеціальних дозволів на користування надрами і виконання передбачених ними умов;

14) повноту і вірогідність вихідних даних про кількість та якість запасів основних та спільнозалягаючих корисних копалин, компонентів, що містяться в них, а також звітні баланси запасів корисних копалин, наданні підприємствами та організаціями;

15) облік видобування нафти, газу та супутніх компонентів;

16) ведення пошуково-розвідувальних та інших робіт з геологічного вивчення підземних вод.

Орган державного геологічного контролю в межах своєї компетенції забезпечує вирішення питань щодо геологічного вивчення та раціонального і ефективного використання надр.

Орган державного геологічного контролю має право:

1) звертатися до адміністративного суду з позовом про застосування заходу реагування у вигляді:

припинення видобування корисних копалин без спеціальних дозволів на користування надрами (самовільне користування надрами);

зупинення окремих видів робіт з геологічного вивчення та/або видобування надр, що проводяться з порушенням стандартів та правил і можуть спричинити псування родовищ, істотне зниження ефективності робіт або призвести до заподіяння збитків державі;

2) подавати обов’язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення недоліків і порушень під час геологічного вивчення та використання надр із зазначенням суті порушення та конкретних дій, які надрокористувач має вчинити для його усунення;

3) розраховувати в межах своєї компетенції розмір збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами. Методика визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;

4) відбирати в рамках заходів державного нагляду (контролю) зразки сировини, напівфабрикатів, продукції, призначати експертизи для розрахунку розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами;

5) пред’являти претензії про відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами.

Органу державного геологічного контролю законом може бути надано й інші права щодо запобігання і припинення порушень правил і норм геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 124-IX від 20.09.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 63. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду:

розробляє норми і правила з питань охорони надр, безпечного ведення гірничих робіт та їх маркшейдерського забезпечення;

здійснює державний гірничий нагляд з питань:

дотримання вимог безпечного ведення гірничих робіт під час геологічного вивчення та освоєння родовища корисних копалин, будівництва та експлуатації підземних споруд, ліквідації (консервації) гірничих робіт;

виконання вимог щодо охорони надр при встановленні кондицій на мінеральну сировину та експлуатації родовищ корисних копалин;

додержання правил проведення геологічних і маркшейдерських робіт під час дослідно-промислової розробки та експлуатації родовищ корисних копалин;

повноти видобування оцінених запасів корисних копалин і наявних у них компонентів, додержання встановленого порядку обліку запасів корисних копалин, обґрунтованості і своєчасності їх списання;

додержання правил та технологій переробки мінеральної сировини;

правильності та своєчасності проведення заходів, що гарантують безпеку людей, будівель, споруд і навколишнього природного середовища, гірничих виробок і свердловин від шкідливого впливу робіт, пов’язаних із користуванням надрами.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду, може здійснювати власні повноваження із залученням своїх територіальних органів.

Положення цієї статті щодо угод про розподіл продукції застосовуються з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

{Стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Розділ VIII. СПОРИ З ПИТАНЬ КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НАДРА

ГЛАВА 5. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ З ПИТАНЬ КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ

Стаття 64. Порядок розгляду спорів з питань користування надрами

Спори з питань користування надрами розглядаються у порядку, встановленому законодавством України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, - мають право звернутися до особи (юридичної особи), що завдала збитків державі внаслідок порушення законодавства про надра, з претензією про необхідність відшкодування збитків. Якщо така особа (юридична особа) відмовляється відшкодовувати завдані збитки добровільно, відповідний центральний орган виконавчої влади має право звернутися до суду з позовом про стягнення коштів та відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про надра.

Спори з питань користування надрами, які виникають з іншими державами, а також між іноземцями, особами без громадянства, іноземними юридичними особами та надрокористувачем, розглядаються відповідно до законодавства України та міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Спори з питань користування надрами на умовах угоди про розподіл продукції вирішуються відповідно до умов, передбачених відповідною угодою про розподіл продукції, укладеною відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції".

{Стаття 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 762-IV від 15.05.2003, № 2562-VI від 23.09.2010, № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

ГЛАВА 6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НАДРА

Стаття 65. Відповідальність за порушення законодавства про надра

Порушення законодавства про надра тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову і кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Відповідальність за порушення законодавства про надра несуть особи, винні у:

самовільному користуванні надрами;

порушенні норм, правил і вимог щодо проведення робіт по геологічному вивченню надр;

вибірковому виробленні багатих ділянок родовищ, що призводить до наднормативних втрат запасів корисних копалин;

наднормативних втратах і погіршенні якості корисних копалин при їх видобуванні;

пошкодженнях родовищ корисних копалин, які виключають повністю або суттєво обмежують можливість їх подальшої експлуатації;

порушенні встановленого порядку забудови площ залягання корисних копалин;

невиконанні правил охорони надр та вимог щодо безпеки людей, майна і навколишнього природного середовища від шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами;

знищенні або пошкодженні геологічних об'єктів, що становлять особливу наукову і культурну цінність, спостережних режимних свердловин, а також маркшейдерських і геодезичних знаків;

незаконному знищенні маркшейдерської або геологічної документації, а також дублікатів проб корисних копалин, необхідних при подальшому геологічному вивченні надр і розробці родовищ;

невиконанні вимог щодо приведення гірничих виробок і свердловин, які ліквідовано або законсервовано, в стан, який гарантує безпеку людей, а також вимог щодо збереження родовищ, гірничих виробок і свердловин на час консервації.

Законодавчими актами України може бути встановлено відповідальність й за інші порушення законодавства про надра.

Стаття 66. Припинення самовільного користування надрами та забудови площ залягання корисних копалин

Самовільне користування надрами та забудова площ залягання корисних копалин з порушенням установленого порядку припиняються без відшкодування понесених витрат.

Стаття 67. Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень законодавства про надра

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати збитки, завдані ними внаслідок порушень законодавства про надра, в розмірах і порядку, встановлених законодавством України.

Розділ IX. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Стаття 68. Надання надр у користування іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам

Іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи (в тому числі через зареєстровані в Україні представництва), які відповідають вимогам частин першої - шостої статті 13 цього Кодексу, набувають право користування надрами на таких самих підставах, що і громадяни України та юридичні особи, зареєстровані в Україні.

{Стаття 68 в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 69. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про надра, то застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ X. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

У зв’язку з набранням чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами":

1. До створення та забезпечення належного функціонування єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами в частині державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами усі положення Кодексу України про надра та прийнятих відповідно до нього нормативно-правових актів у частині включення до державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами інформації щодо спеціальних дозволів на користування надрами, продовження строку їх дії, внесення до них змін (у тому числі до угоди про умови користування надрами) реалізуються шляхом оприлюднення відповідної інформації на офіційному веб-сайті відповідного дозвільного органу. Опублікований на офіційному веб-сайті спеціальний дозвіл на користування надрами є дійсним. Спеціальний дозвіл на користування надрами у формі витягу у паперовій формі не є обов’язковим та надається протягом п’яти робочих днів з дня подання до відповідного дозвільного органу надрокористувачем заяви довільної форми.

2. Спеціальні дозволи на користування надрами, видані до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами", є дійсними на строк дії, зазначений у таких спеціальних дозволах на користування надрами, з урахуванням строків автоматичного продовження строку їх дії відповідно до частин п’ятої і шостої статті 15 цього Кодексу, а

також строків продовження строку дії таких спеціальних дозволів на підставі пункту 1 частини першої статті 16^{5} цього Кодексу.

3. Для спеціальних дозволів на користування надрами, виданих до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами", розмір меж початково наданої у користування ділянки надр, який може бути розширено не більш як на 50 відсотків відповідно до пункту 3 частини першої статті 16^{5} цього Кодексу, визначається межами, зазначеними у спеціальному дозволі на користування надрами, дійсному на дату набрання чинності зазначеним законом.

4. Власники спеціальних дозволів на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі на дослідно-промислову розробку родовищ з подальшим видобуванням бурштину (промислова розробка родовищ), виданих до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами", крім прав та обов’язків, передбачених цим Кодексом для спеціальних дозволів на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ), також мають право на одноразове безоплатне продовження строку дії таких спеціальних дозволів на користування надрами на строк, що не перевищує п’ять років, у порядку, передбаченому статтями 16^{3} і 16^{4} цього Кодексу для продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами.

5. Власник спеціального дозволу на геологічне вивчення або геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку родовищ, та (або) спеціального дозволу на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислову розробку родовищ, має право на надання спеціального дозволу на видобування корисних копалин (у тому числі нафти і газу) без проведення аукціону (електронних торгів), якщо він на підставі такого спеціального дозволу на користування надрами (крім наукових полігонів) за власні кошти виконав геологічне вивчення ділянки надр та оцінку запасів та ресурсів корисних копалин, яка затверджена Державною комісією України по запасах корисних копалин, та подав документи для отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин відповідної ділянки надр не пізніше трьох років після затвердження запасів корисних копалин.

Такий спеціальний дозвіл на видобування корисних копалин (у тому числі нафти і газу) видається в порядку, передбаченому статтями 16^{2} і 16^{3} цього Кодексу, та за умови сплати плати (збору), розмір якої становить 100 відсотків початкової ціни продажу відповідного спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні (електронних торгах). Для отримання такого спеціального дозволу заявник подає заяву разом з документами, передбаченими частинами другою - п’ятою статті 16^{2} цього Кодексу.

Власники спеціального дозволу на геологічне вивчення або геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку родовищ корисних копалин, та (або) спеціального дозволу на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислову розробку родовищ, які на момент набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами" не здійснили оцінку запасів та ресурсів корисних копалин, затверджену Державною комісією України по запасах корисних копалин, якщо дія такого

спеціального дозволу на користування надрами продовжувалася не більше одного разу, також мають право на отримання спеціального дозволу на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ), у тому числі нафти і газу, без проведення аукціону (електронних торгів) протягом шести місяців з дня закінчення строку дії такого спеціального дозволу на користування надрами.

Такий спеціальний дозвіл на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) (у тому числі нафти і газу) видається в порядку, передбаченому статтями 16^{2} і 16^{3} цього Кодексу, за умови сплати плати (збору), розмір якої становить 100 відсотків початкової ціни продажу відповідного спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні (електронних торгах). Для отримання такого спеціального дозволу заявник подає заяву разом з документами, передбаченими частинами другою, четвертою і п’ятою статті 16^{2} цього Кодексу.

6. Установити, що для угод про умови користування надрами, укладених до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами", строк, передбачений частиною третьою статті 16^{6} цього Кодексу, від якого надрокористувач має право на зміну граничного терміну початку етапу видобування корисних копалин, розраховується від строку, зазначеного у відповідній угоді про умови користування надрами, в редакції станом на день набрання чинності зазначеним законом.

7. Суб’єкти господарювання, які на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами" здійснюють видобування підземних вод для надання послуг питного водопостачання без спеціального дозволу на користування надрами, зобов’язані отримати спеціальний дозвіл на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) у порядку, визначеному цим Кодексом, протягом 12 місяців з дня скасування або припинення воєнного стану в Україні.

8. Заяви та документи для отримання спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку його дії, переоформлення, внесення до нього змін, подані надрокористувачем до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами", розглядаються та надання спеціального дозволу на користування надрами, продовження його строку дії, переоформлення, внесення до нього змін здійснюються у порядку, що діяв на день набрання чинності зазначеним законом, крім випадків, якщо за результатами розгляду заяви було прийнято рішення про відмову у наданні спеціального дозволу на користування надрами, продовженні строку його дії, переоформленні, внесенні до нього змін.

{Кодекс доповнено розділом X згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
27 липня 1994 року
№ 132/94-ВР

Про надра
Кодекс України; Закон, Кодекс від 27.07.1994 № 132/94-ВР
Редакція від **01.10.2023**, підстава — 2573-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/132/94-%D0%B2%D1%80

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Голос України** від 31.08.1994
- **Відомості Верховної Ради України** від 06.09.1994 — 1994 р., № 36, стаття 340

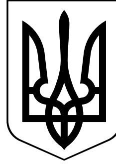

ЛІСОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 17, ст.99)

{Вводиться в дію Постановою ВР № 3853-XII від 21.01.94*, ВВР, 1994, № 17, ст.100}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1381-XIV від 13.01.2000*, ВВР, 2000, № 10, ст.79*
№ 1458-III від 17.02.2000*, ВВР, 2000, № 14-15-16, ст.121*
№ 1492-III від 22.02.2000*, ВВР, 2000, № 21, ст.157*
№ 1712-III від 11.05.2000*, ВВР, 2000, № 32, ст.258*
№ 2120-III від 07.12.2000*, ВВР, 2001, № 2-3, ст.10*
№ 2905-III від 20.12.2001*, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92*
№ 380-IV від 26.12.2002*, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86*
№ 762-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 30, ст.247*
№ 1344-IV від 27.11.2003*, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250*
№ 2285-IV від 23.12.2004*, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162*
№ 2505-IV від 25.03.2005*, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267}*

{Кодекс в редакції Закону
№ 3404-IV від 08.02.2006*, ВВР, 2006, № 21, ст.170}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1483-VI від 09.06.2009*, ВВР, 2009, № 45, ст.684*
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 3530-VI від 16.06.2011*, ВВР, 2012, № 2-3, ст.3*
№ 4539-VI від 15.03.2012*, ВВР, 2012, № 51, ст.573*
№ 5456-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 46, ст.640 -*
зміни набирають чинності з 18.11.2012, крім положень, які стосуються передачі повноважень від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласним, Київській, Севастопольській міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади Автономної Республіки Крим, які набирають чинності з 18.05.2013 - див. пункт 1 розділу II Закону № 5456-VI від 16.10.2012
№ 365-VII від 02.07.2013*, ВВР, 2014, № 14, ст.248*
№ 1193-VII від 09.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.873*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*

№ 71-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55*
№ 77-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 11, ст.75*
№ 901-VIII від 23.12.2015, *ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 1832-VIII від 07.02.2017, *ВВР, 2017, № 12, ст.131*
№ 2059-VIII від 23.05.2017, *ВВР, 2017, № 29, ст.315*
№ 2063-VIII від 23.05.2017, *ВВР, 2017, № 37, ст.379*
№ 2498-VIII від 10.07.2018, *ВВР, 2018, № 37, ст.277*
№ 155-IX від 03.10.2019, *ВВР, 2019, № 48, ст.325 - щодо набрання чинності див.* пункт 1 *розділу XII*
№ 340-IX від 05.12.2019, *ВВР, 2020, № 12, ст.66*
№ 554-IX від 13.04.2020, *ВВР, 2020, № 37, ст.277 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року*
№ 643-IX від 02.06.2020, *ВВР, 2020, № 39, ст.302*
№ 720-IX від 17.06.2020, *ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 1054-IX від 03.12.2020
№ 1423-IX від 28.04.2021
№ 1684-IX від 15.07.2021 *- вводиться в дію з* 08.11.2021
№ 2321-IX від 20.06.2022
№ 2952-IX від 24.02.2023
№ 3505-IX від 08.12.2023*}*

{У тексті Кодексу: слова "центральний орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища" у відповідному відмінку; слова "центральний орган виконавчої влади з питань лісового господарства" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття про ліс

Ліс - тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцерозташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах.

Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави.

Лісова ділянка - ділянка лісового фонду України з визначеними межами, виділена відповідно до цього Кодексу для ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів без вилучення її у землекористувача або власника землі.

Стійкі до кліматичних змін ліси - ліси з неінвазійних видів дерев, структура яких має високу стійкість та здатна адаптуватися до загроз змін клімату, підтримуючи водоохоронні, захисні та інші функції.

{Статтю 1 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Інвазійні види дерев - інтродуковані в Україні види дерев із значною здатністю до неконтрольованого поширення, які розповсюджуються природним шляхом або за допомогою людини і становлять значну загрозу для флори та фауни.

{Статтю 1 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Лісові ділянки можуть бути вкриті лісовою рослинністю, а також постійно або тимчасово не вкриті лісовою рослинністю (внаслідок неоднорідності лісових природних комплексів, лісогосподарської діяльності або стихійного лиха тощо). До не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок належать лісові ділянки, зайняті незімкнутими лісовими культурами, лісовими розсадниками і плантаціями, а також лісовими шляхами та просіками, лісовими протипожежними розривами, лісовими осушувальними канавами і дренажними системами.

Земельна лісова ділянка - земельна ділянка лісового фонду України з визначеними межами, яка надається або вилучається у землекористувача чи власника земельної ділянки для ведення лісового господарства або інших суспільних потреб відповідно до земельного законодавства.

Природні ліси (природні лісові екосистеми) - ліси (лісові екосистеми), в яких локально і тимчасово проявився антропогенний вплив, але він не змінив ценотичної структури фітоценозів і тому природні лісові екосистеми здатні протягом короткого часу регенеруватися (відновитися) природним шляхом до стану пралісових екосистем.

{Статтю 1 доповнено частиною згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Праліси (пралісові екосистеми) - споконвічний, стародавній ліс (природні лісові екосистеми), що сформувався природним шляхом і в ході розвитку не зазнав безпосереднього антропогенного впливу.

{Статтю 1 доповнено частиною згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Квазіпраліси - умовно пралісові екосистеми, в яких відбувся незначний тимчасовий антропогенний вплив, що не змінив природної структури лісостанів і при припиненні якого натуральний стан екосистем повністю відтворюється протягом короткого періоду.

{Статтю 1 доповнено частиною згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Самозалісена ділянка - земельна ділянка будь-якої категорії земель (крім земель лісогосподарського призначення, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення) площею понад 0,5 гектара, вкрита частково чи повністю лісовою рослинністю, залісення якої відбулося природним шляхом.

{Статтю 1 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Інші лісовкриті землі - земельні ділянки, вкриті лісовою рослинністю, заростями багаторічних дерев’янистих кущових рослин, у тому числі самозалісені, та не надані для ведення лісового господарства.

{Статтю 1 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 2. Лісові відносини

Лісові відносини - суспільні відносини, які стосуються володіння, користування та розпоряджання лісами і спрямовуються на забезпечення охорони, відтворення та стале використання лісових ресурсів з урахуванням екологічних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства.

Об'єктом лісових відносин є лісовий фонд України та окремі лісові ділянки.

Суб'єктами лісових відносин є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи та громадяни, які діють відповідно до Конституції та законів України.

Стаття 3. Лісове законодавство України

Лісові відносини в Україні регулюються Конституцією України, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Кодексом, іншими законодавчими актами України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Лісові відносини, що виникають при використанні землі, надр, вод, а також відносини щодо охорони, використання й відтворення рослинного та тваринного світу, не врегульовані цим Кодексом, регулюються відповідними законодавчими актами.

Стаття 4. Склад лісового фонду України

До лісового фонду України належать усі ліси на території України незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, у тому числі лісові ділянки, захисні насадження лінійного типу площею не менше 0,1 гектара, інші лісовкриті землі.

{Частина перша статті 4 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

До лісового фонду України не належать:

зелені насадження в межах населених пунктів (парки, сади, сквери, бульвари тощо), які не віднесені в установленому порядку до лісів;

окремі дерева і групи дерев, чагарники на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках;

самозалісені ділянки у межах населених пунктів з деревами, середній вік яких менше 30 років, та самозалісені ділянки в межах охоронних зон об’єктів енергетики, магістральних теплових мереж, магістральних трубопроводів та інших лінійних об’єктів інфраструктури;

{Частину другу статті 4 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

лісові насадження у межах земельних ділянок шириною 30-50 метрів уздовж лінії державного кордону України на суші, по берегу української частини прикордонної річки, озера або іншої водойми, переданих у постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби України для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

{Частину другу статті 4 доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

Стаття 5. Землі лісогосподарського призначення

До земель лісогосподарського призначення належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства. До земель лісогосподарського призначення не належать землі, на яких розташовані полезахисні лісові смуги.

{Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Віднесення земельних ділянок до складу земель лісогосподарського призначення здійснюється відповідно до земельного законодавства.

Стаття 6. Лісові ресурси

Лісовими ресурсами є деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів.

До лісових ресурсів також належать корисні властивості лісів (здатність лісів зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню тощо), що використовуються для задоволення суспільних потреб.

Розділ II
ПРАВА НА ЛІСИ

Глава 1
ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЛІСИ

Стаття 7. Ліси як об'єкт права власності

Ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу.

Від імені Українського народу права власника на ліси здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

Ліси можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності.

Суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади, громадяни та юридичні особи.

Стаття 8. Право державної власності на ліси

У державній власності перебувають усі ліси України, крім лісів, що перебувають у комунальній або приватній власності.

Право державної власності на ліси набувається і реалізується державою в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій відповідно до закону.

Стаття 9. Право комунальної власності на ліси

У комунальній власності перебувають ліси в межах населених пунктів, крім лісів, що перебувають у державній або приватній власності.

У комунальній власності можуть перебувати й інші ліси, набуті або віднесені до об'єктів комунальної власності в установленому законом порядку.

Право комунальної власності на ліси реалізується територіальними громадами безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування.

Стаття 10. Право приватної власності на ліси

Ліси в Україні можуть перебувати у приватній власності.

Суб'єктами права приватної власності на ліси є громадяни та юридичні особи України.

Стаття 11. Набуття права комунальної власності на ліси

Право комунальної власності на ліси набувається при розмежуванні в установленому законом порядку земель державної і комунальної власності, а також шляхом передачі земельних ділянок з державної власності в комунальну та з інших підстав, не заборонених законом.

Стаття 12. Набуття права приватної власності на ліси

Громадяни та юридичні особи України можуть безоплатно або за плату набувати у власність у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств замкнені земельні лісові ділянки загальною площею до 5 гектарів. Ця площа може бути збільшена в разі успадкування лісів згідно із законом.

Громадяни та юридичні особи у встановленому законом порядку можуть набувати у власність для лісорозведення земельні ділянки, а також можуть мати у власності ліси, створені шляхом лісорозведення на набутих у власність у встановленому законом порядку

земельних ділянках, а також самозалісені ділянки на набутих у власність у встановленому законом порядку земельних ділянках.

{Частина друга статті 12 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

Ліси, створені громадянами та юридичними особами на земельних ділянках, що належать їм на праві власності, перебувають у приватній власності цих громадян і юридичних осіб.

Стаття 13. Виникнення права приватної власності на ліси

Право приватної власності на ліси громадян та юридичних осіб України виникає з дня державної реєстрації права власності на земельну ділянку.

{Частина перша статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

Ліси, отримані у спадщину іноземними громадянами, особами без громадянства та іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом одного року.

{Частину третю статті 13 виключено на підставі Закону № 340-IX від 05.12.2019}

Стаття 14. Права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси

Громадяни та юридичні особи, які мають у приватній власності ліси, мають право:

1) власності на лісові ресурси та їх використання в порядку, визначеному цим Кодексом;

2) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

3) продавати або іншим шляхом відчужувати відповідно до закону земельну лісову ділянку;

4) споруджувати в установленому порядку виробничі та інші будівлі й споруди, необхідні для ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів.

Громадяни та юридичні особи, які мають у приватній власності ліси, зобов'язані:

1) вести лісове господарство на основі матеріалів лісовпорядкування відповідно до цього Кодексу;

2) забезпечувати охорону, захист, відтворення і підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей та покращання родючості ґрунтів, виконувати інші заходи відповідно до вимог лісового законодавства;

3) дотримуватися правил і норм використання лісових ресурсів;

4) вести лісове господарство та використовувати лісові ресурси способами, які не завдають шкоди навколишньому природному середовищу, забезпечують збереження корисних властивостей лісів і створюють сприятливі умови для їх охорони, захисту та відтворення;

5) вести первинний облік лісів, надавати в установленому законодавством порядку статистичну звітність та інформацію про стан лісів і використання лісових ресурсів;

6) забезпечувати охорону типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, сприяти формуванню екологічної мережі відповідно до природоохоронного законодавства.

Законом можуть бути передбачені й інші права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси.

Стаття 15. Припинення права приватної власності на ліси

Право приватної власності на ліси припиняється в разі припинення права власності на земельну лісову ділянку у випадках і в порядку, встановлених законом.

Припинення права власності на ліси в разі добровільної відмови власника від права власності на земельну лісову ділянку на користь держави або територіальної громади здійснюється за його заявою до відповідного органу в установленому законом порядку.

Глава 2
ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЛІСАМИ

Стаття 16. Право користування лісами

Право користування лісами здійснюється в порядку постійного та тимчасового користування лісами.

Ліси на землях державної та комунальної власності, спеціалізовані лісогосподарські підприємства не є об’єктами державно-приватного партнерства згідно із Законом України "Про державно-приватне партнерство", зокрема об’єктами концесії згідно із Законом України "Про концесію".

{Статтю 16 доповнено частиною другою згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

Стаття 17. Постійне користування лісами

У постійне користування ліси на землях державної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку надаються спеціалізованим державним лісогосподарським підприємствам, іншим державним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи.

У постійне користування ліси на землях комунальної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку надаються спеціалізованим комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створені спеціалізовані лісогосподарські підрозділи.

Ліси надаються в постійне користування на підставі рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, прийнятого в межах їх повноважень за погодженням з органами виконавчої влади з питань лісового господарства та з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом

виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища. У разі прийняття рішення про надання лісів у постійне користування обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Прийняття рішень Кабінетом Міністрів України не потребує погоджень з іншими органами.

{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

{Частину четверту статті 17 виключено на підставі Закону № 340-IX від 05.12.2019}

Ведення лісового господарства дозволяється на землях усіх категорій з дотриманням вимог щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням. На підприємства, установи, організації всіх форм власності, які мають у користуванні чи власності ліси на землях усіх категорій, поширюються права та обов’язки постійних лісокористувачів та власників лісів відповідно до цього Кодексу та інших законів.

{Статтю 17 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 18. Тимчасове користування лісами

Об'єктом тимчасового користування можуть бути всі ліси, що перебувають у державній, комунальній або приватній власності.

Тимчасове користування лісами може бути: довгостроковим - терміном від одного до п'ятдесяти років і короткостроковим - терміном до одного року.

Довгострокове тимчасове користування лісами - засноване на договорі строкове платне використання лісових ділянок, які виділяються для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, проведення науково-дослідних робіт.

Довгострокове тимчасове користування лісами державної та комунальної власності здійснюється без вилучення земельних ділянок у постійних користувачів лісами на підставі рішення відповідних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, прийнятого в межах їх повноважень за погодженням з постійними користувачами лісами та органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина четверта статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Довгострокове тимчасове користування лісами приватної власності здійснюється без вилучення земельних ділянок шляхом укладення між власником лісів та тимчасовим лісокористувачем договору, який підлягає реєстрації в органі виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина п'ята статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Короткострокове тимчасове користування лісами для заготівлі другорядних лісових матеріалів, побічних лісових користувань та інших потреб, передбачених цим Кодексом, здійснюється без вилучення земельних ділянок у власника лісів, постійного лісокористувача на підставі спеціального дозволу, що видається власником лісів, постійним лісокористувачем підприємствам, установам, організаціям, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам.

Суб'єктами правовідносин тимчасового користування лісами є:

власники лісів або уповноважені ними особи;

підприємства, установи, організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Тимчасовий лісокористувач не має права передавати лісові ділянки в тимчасове користування іншим особам.

Стаття 19. Права та обов'язки постійних лісокористувачів

Постійні лісокористувачі мають:

1) право самостійно господарювати в лісах;

2) виключне право на заготівлю деревини;

3) право власності на заготовлену ними продукцію та доходи від її реалізації;

4) право на відшкодування збитків у випадках, передбачених законодавством;

5) право здійснювати відповідно до законодавства будівництво доріг, спорудження жилих будинків, виробничих та інших будівель і споруд, необхідних для ведення лісового господарства;

6) право встановлювати ліміти на використання лісових ресурсів під час здійснення побічних лісових користувань у лісах на землях усіх категорій, якщо сумарна площа лісових ділянок таких лісокористувачів до 100 гектарів, крім територій природно-заповідного фонду та земель іншого природоохоронного призначення.

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Постійні лісокористувачі зобов'язані:

1) забезпечувати охорону, захист, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, вживати інших заходів відповідно до законодавства на основі принципів сталого розвитку;

2) дотримуватися правил і норм використання лісових ресурсів;

3) вести лісове господарство на основі матеріалів лісовпорядкування, здійснювати використання лісових ресурсів способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для їх охорони, захисту та відтворення;

4) вести первинний облік лісів;

5) дотримуватися встановленого законодавством режиму використання земель;

6) забезпечувати охорону типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, сприяти формуванню екологічної мережі відповідно до природоохоронного законодавства;

{Пункт 7 частини другої статті 19 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

8) забезпечувати безперешкодний доступ до об'єктів електромереж, інших інженерних споруд, які проходять через лісову ділянку, для їх обслуговування.

Законом можуть бути передбачені й інші права та обов'язки постійних лісокористувачів.

Стаття 20. Права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах довгострокового користування

Тимчасові лісокористувачі на умовах довгострокового користування мають право:

1) здійснювати господарську діяльність у лісах з дотриманням умов договору;

2) за погодженням із власниками лісів, постійними лісокористувачами в установленому порядку зводити тимчасові будівлі і споруди, необхідні для ведення господарської діяльності;

3) отримувати продукцію і доходи від її реалізації.

Тимчасові лісокористувачі на умовах довгострокового користування зобов'язані:

1) приступати до використання лісів у строки, встановлені договором;

2) виконувати встановлені обмеження (обтяження) в обсязі, передбаченому законом та договором;

3) дотримуватися встановленого законодавством режиму використання земель;

4) вести роботи способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для охорони, захисту і відтворення типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, сприяти формуванню екологічної мережі;

5) своєчасно вносити плату за використання лісових ресурсів;

6) не порушувати прав інших лісокористувачів.

Законом та договором можуть бути передбачені й інші права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах довгострокового користування.

Стаття 21. Права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах короткострокового користування

Тимчасові лісокористувачі на умовах короткострокового користування мають право:

1) здійснювати використання лісових ресурсів з додержанням вимог спеціального дозволу;

2) за погодженням із власниками лісів, постійними лісокористувачами у встановленому порядку споруджувати тимчасові будівлі та споруди, необхідні для зберігання і первинної обробки заготовленої продукції;

3) власності на заготовлену ними в результаті використання лісових ресурсів продукцію та доходи від її реалізації;

4) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законодавством.

Тимчасові лісокористувачі на умовах короткострокового користування зобов'язані:

1) здійснювати використання лісових ресурсів за встановленими правилами і нормами;

2) вести роботи способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для охорони, захисту та відтворення лісів, охорони типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу;

3) своєчасно вносити плату за використання лісових ресурсів;

4) не порушувати прав інших лісокористувачів.

Законом можуть бути передбачені й інші права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах короткострокового користування.

Стаття 22. Припинення права користування лісами

Підставами припинення права постійного користування лісами є:

1) припинення права користування земельною лісовою ділянкою у випадках і порядку, встановлених законом;

2) використання лісових ресурсів способами, які завдають шкоду навколишньому природному середовищу, не забезпечують збереження оздоровчих, захисних та інших корисних властивостей лісів, негативно впливають на їх стан і відтворення;

3) використання лісової ділянки не за цільовим призначенням.

Право тимчасового користування лісами припиняється у випадках, передбачених статтею 78 цього Кодексу для припинення права використання лісових ресурсів.

Стаття 23. Лісові сервітути

Лісовий сервітут - право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною лісовою ділянкою.

Громадяни мають право вільно перебувати в лісах державної та комунальної власності, якщо інше не передбачено законом.

Права власників лісів або лісокористувачів можуть бути обмежені на користь інших заінтересованих осіб на підставі закону, договорів, заповіту або за рішенням суду.

Установлення лісового сервітуту не веде до позбавлення власника земельної лісової ділянки, щодо якої встановлений лісовий сервітут, права володіння, користування та розпоряджання нею, а користувача - володіння, користування.

Лісовий сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника лісів або користувача земельної лісової ділянки, щодо якої він установлений.

Положення Цивільного та Земельного кодексів України застосовуються до лісових сервітутів у частині, що не суперечить вимогам цього Кодексу.

Стаття 24. Захист прав власників лісів, лісокористувачів та громадян

Права власників лісів, лісокористувачів та громадян охороняються законом і можуть бути обмежені або припинені лише у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Збитки, завдані внаслідок порушення прав власників лісів, лісокористувачів та громадян, підлягають відшкодуванню в повному обсязі відповідно до закону.

Розділ III
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН

Глава 3
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН

Стаття 25. Основні завдання державного регулювання та управління у сфері лісових відносин

Основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів.

Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин здійснюється шляхом:

1) формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин;

2) визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

3) установлення відповідно до закону порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів.

Стаття 26. Повноваження Верховної Ради України у сфері лісових відносин

Верховна Рада України у сфері лісових відносин:

1) визначає засади державної політики у сфері лісових відносин;

2) приймає закони щодо регулювання відносин у цій сфері;

3) затверджує загальнодержавні програми з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) вирішує інші питання у сфері лісових відносин відповідно до Конституції України.

Стаття 27. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері лісових відносин

Кабінет Міністрів України у сфері лісових відносин:

1) забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) спрямовує та координує діяльність органів виконавчої влади щодо організації охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

3) забезпечує розроблення та виконання загальнодержавних програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) затверджує державні програми з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

5) передає у власність, надає у постійне користування для нелісогосподарських потреб земельні лісові ділянки, що перебувають у державній власності;

{Пункт 5 статті 27 в редакції Закону № 4539-VI від 15.03.2012}

{Пункт 6 статті 27 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

7) приймає рішення про обмеження або тимчасове припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними природоохоронного та лісового законодавства;

8) вирішує інші питання у сфері лісових відносин відповідно до Конституції України та закону.

Стаття 28. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства:

1) визначає пріоритетні напрями та стратегію розвитку у сфері лісових відносин;

2) забезпечує формування державної політики у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, ведення лісовпорядкування, державного лісового кадастру, обліку, моніторингу та проведення національної інвентаризації лісів;

{Пункт 2 статті 28 в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

3) розробляє та організовує виконання державних цільових, галузевих та інших програм охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) забезпечує нормативно-правове регулювання з ведення лісового господарства;

5) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Стаття 28 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 28[1]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства:

1) вносить пропозиції щодо формування державної політики;

2) здійснює державний контроль за додержанням нормативно-правових актів щодо ведення лісового господарства;

3) організовує ведення лісовпорядкування, державного лісового кадастру, обліку, моніторингу та проведення національної інвентаризації лісів;

{Пункт 3 статті 28[1] в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

4) організовує ведення лісового господарства і раціональне використання лісових ресурсів;

5) забезпечує функціонування державної лісової охорони, координує діяльність лісової охорони інших постійних лісокористувачів і власників лісів;

6) координує здійснення заходів з охорони лісів від пожеж та захисту від шкідників і хвороб;

7) координує роботу з ведення лісового господарства підпорядкованими йому науково-дослідними установами;

8) бере участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів для лісового господарства;

9) видає ліцензії відповідно до закону;

10) вносить пропозиції щодо обмеження або тимчасового припинення діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування та форми власності у разі порушення ними лісового законодавства;

11) приймає рішення про віднесення лісів до відповідної категорії;

11[1]) погоджує документацію із землеустрою у випадках та порядку, визначених Земельним кодексом України та Законом України "Про землеустрій", щодо відповідності зазначеної документації лісовому законодавству;

{Статтю 28[1] доповнено пунктом 11[1] згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

12) здійснює міжнародне співробітництво з питань ведення лісового господарства;

13) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 28[1] згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 29. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин:

1) забезпечує формування державної політики у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів як складової частини державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;

{Пункт 1 частини першої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

2) здійснює державне управління, регулювання у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів як складової частини заходів з охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів;

{Пункт 3 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

4) координує здійснення органами виконавчої влади заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

5) бере участь у розробленні загальнодержавних, державних і регіональних (місцевих) програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

{Пункт 6 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

7) затверджує в установленому порядку нормативи використання лісових ресурсів;

8) погоджує нормативно-правові акти з ведення лісового господарства;

9) організовує здійснення оцінки впливу на довкілля щодо впливу промислових та інших об'єктів, хімічних речовин на ліси, затверджує переліки пестицидів, дозволених для застосування в лісах, установлює регламенти їх застосування;

{Пункт 9 частини першої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

{Пункт 10 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 11 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 12 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 13 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

14) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Пункт 14 частини першої статті 29 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Частину другу статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 29[1]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин:

1) погоджує матеріали лісовпорядкування;

{Пункт 2 статті 29[1] виключено на підставі Закону № 365-VII від 02.07.2013}

3) організовує здійснення оцінки впливу на довкілля щодо впливу промислових та інших об'єктів, хімічних речовин на ліси, затверджує переліки пестицидів, дозволених для застосування в лісах, установлює регламенти їх застосування;

{Пункт 9 статті 29[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

4) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 29[1] згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 29[2]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері лісових відносин

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері лісових відносин:

1) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

2) розглядає справи про адміністративні правопорушення;

3) обмежує чи зупиняє (тимчасово) в установленому порядку діяльність підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування та форми власності, якщо вона здійснюється з порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, вимог дозволів на використання природних ресурсів;

4) застосовує у випадках, передбачених законом, економічні санкції до підприємств, установ та організацій, їх посадових і службових осіб, громадян за порушення вимог законодавства, подає позови до суду про відшкодування збитків і втрат, завданих унаслідок такого порушення;

5) вирішує інші питання, визначені законом та покладені на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 29[2] згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 30. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних рад у сфері лісових відносин

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні ради у сфері лісових відносин у межах своїх повноважень на відповідній території:

1) забезпечують реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) забезпечують виконання загальнодержавних і державних програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів і затверджують регіональні (місцеві) програми з цих питань;

3) передають у власність, надають у постійне користування земельні лісові ділянки на землях спільної власності відповідних територіальних громад, власності територіальних громад міст Києва і Севастополя та припиняють права користування ними;

4) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок на землях спільної власності відповідних територіальних громад, власності територіальних громад міст Києва і Севастополя та припиняють права користування ними;

5) погоджують ліміт використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань, крім лісових ділянок сумарною площею до 100 гектарів, які перебувають на землях усіх категорій (крім територій природно-заповідного фонду та земель іншого природоохоронного призначення);

{Пункт 5 статті 30 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

6) погоджують максимальні норми безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо;

7) встановлюють порядок використання коштів, що виділяються з відповідного місцевого бюджету на ведення лісового господарства;

8) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Стаття 31. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері лісових відносин

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у сфері лісових відносин у межах своїх повноважень на їх території:

1) забезпечують реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) беруть участь у розробленні та забезпеченні виконання регіональних (місцевих) програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

3) здійснюють контроль за додержанням законодавства у сфері лісових відносин;

4) передають у власність, надають у постійне користування для ведення лісового господарства земельні лісові ділянки, що перебувають у державній власності, на відповідній території;

{Пункт 5 статті 31 виключено на підставі Закону № 4539-VI від 15.03.2012}

6) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у державній власності, на відповідній території, а також у межах міст обласного та республіканського (Автономної Республіки Крим) значення;

7) обмежують або тимчасово припиняють діяльність підприємств, установ та організацій у разі порушення ними лісового законодавства в порядку, передбаченому законодавством;

8) забезпечують здійснення заходів з охорони і захисту лісів, створюють охоронні зони для збереження біорізноманіття у лісах, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до здійснення таких заходів населення, транспортні та інші технічні засоби та обладнання, забороняють відвідування лісів населенням і в’їзд до них транспортних засобів у період високої пожежної небезпеки в порядку, передбаченому законодавством;

{Пункт 8 статті 31 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

9) встановлюють ліміт використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань, крім лісових ділянок сумарною площею до 100 гектарів, які перебувають на землях усіх категорій (крім територій природно-заповідного фонду та земель іншого природоохоронного призначення);

{Пункт 9 статті 31 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

10) встановлюють максимальні норми безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо;

11) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Стаття 32. Повноваження районних державних адміністрацій у сфері лісових відносин

Районні державні адміністрації у сфері лісових відносин на їх території:

1) забезпечують реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) беруть участь у розробленні та забезпеченні виконання регіональних (місцевих) програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

{Пункт 3 статті 32 виключено на підставі Закону № 4539-VI від 15.03.2012}

4) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у державній власності, у межах сіл, селищ, міст районного значення;

5) беруть участь у здійсненні заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до цих робіт населення, транспортні й інші технічні засоби та обладнання;

6) вносять у встановленому порядку пропозиції про обмеження або тимчасове припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними лісового законодавства;

7) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Стаття 33. Повноваження сільських, селищних, міських рад у сфері лісових відносин

Сільські, селищні, міські ради у сфері лісових відносин на відповідній території:

1) передають у власність, надають у постійне користування земельні лісові ділянки, що перебувають у комунальній власності, в межах сіл, селищ, міст і припиняють права користування ними;

2) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у комунальній власності, в межах сіл, селищ, міст і припиняють права користування ними;

3) беруть участь у здійсненні заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до цих робіт населення, транспортні й інші технічні засоби та обладнання;

3^1) забезпечують охорону, захист, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, дотримання правил і норм використання лісових ресурсів у межах лісів комунальної власності, не наданих у користування;

{Статтю 33 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

4) організовують благоустрій лісових ділянок і культурно-побутове обслуговування відпочиваючих у лісах, що використовуються для цих цілей;

5) встановлюють порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства;

6) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Розділ IV
ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Глава 4
ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 34. Завдання організації лісового господарства

Організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов,

цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують.

Стаття 35. Зміст організації лісового господарства

Організація лісового господарства передбачає:

1) розроблення та затвердження в установленому законом порядку нормативно-правових актів з ведення лісового господарства;

2) поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій, виділення особливо захисних лісових ділянок;

3) установлення віку стиглості деревостанів, норм використання лісових ресурсів;

4) проведення лісовпорядкування;

5) ведення державного лісового кадастру, обліку лісів;

6) ведення моніторингу лісів;

7) проведення лісової сертифікації;

8) здійснення інших організаційно-технічних заходів згідно з основними вимогами щодо ведення лісового господарства, визначеними законодавством.

Глава 5
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ З ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 36. Зміст нормативно-правових актів з ведення лісового господарства

Нормативно-правові акти з ведення лісового господарства встановлюють порядок і вимоги до системи заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів, комплекс якісних та кількісних показників, параметрів, що забезпечують регулювання діяльності у цій галузі.

Стаття 37. Питання, що регулюються нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства

Нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства регулюються:

1) поділ лісів на категорії залежно від значення та основних виконуваних ними функцій;

2) проведення рубок головного користування;

3) організація лісовпорядкування;

4) ведення державного лісового кадастру, обліку, моніторингу та проведення національної інвентаризації лісів;

{Пункт 4 частини першої статті 37 в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

5) організація та проведення лісової сертифікації;

6) заготівля другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань;

7) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства та проведення науково-дослідних робіт;

8) відновлення лісів і лісорозведення;

9) здійснення заходів щодо підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів;

10) здійснення охорони лісів від пожеж;

11) здійснення захисту лісів від шкідників і хвороб;

12) виділення пралісів.

{Частину першу статті 37 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Законом, іншими нормативно-правовими актами можуть регулюватися інші питання з ведення лісового господарства.

Стаття 38. Розроблення та затвердження нормативно-правових актів з ведення лісового господарства

Нормативно-правові акти з ведення лісового господарства розробляються в установленому порядку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

Основні вимоги до ведення лісового господарства та заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів відповідно до цього Кодексу та закону затверджуються нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Нормативно-правові акти, що визначають умови ведення лісового господарства, якісні та кількісні показники оцінки діяльності в цій галузі, затверджуються в установленому порядку центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, та іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади.

{Частина третя статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Вимоги нормативно-правових актів з ведення лісового господарства є обов'язковими до виконання всіма власниками лісів, постійними і тимчасовими лісокористувачами.

Глава 6
ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОДІЛ ЛІСІВ

Стаття 39. Поділ лісів за екологічним і соціально-економічним значенням

Ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії:

1) захисні ліси (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші захисні функції);

2) рекреаційно-оздоровчі ліси (виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції);

3) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції тощо);

4) експлуатаційні ліси.

Поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій проводиться в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 39[1]. Охорона та збереження пралісів, квазіпралісів, природних лісів

Праліси, квазіпраліси та природні ліси є національною природною спадщиною України.

З метою охорони та збереження пралісів, квазіпралісів та природних лісів у них забороняються всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів (крім догляду за лінійними об’єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об’єктів транспорту і зв’язку, випасання худоби, промислова заготівля недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів (крім доріг загального користування та служби лісової охорони).

Усі виділені праліси, квазіпраліси та природні ліси зараховуються до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, а також виділяються в особливі охоронні лісові ділянки.

Навколо виділених пралісів, квазіпралісів, природних лісів установлюються охоронні зони завширшки не менше подвійної висоти деревостану пралісу, в яких забороняються суцільні та поступові рубки.

Наявність пралісів, квазіпралісів чи природних лісів є підставою для оголошення відповідних територій і об’єктів природно-заповідного фонду України пралісовими пам’ятками природи.

Визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів, природних лісів здійснюється за спеціальною методикою, яка розробляється і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 39[1] згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 40. Встановлення меж лісових ділянок, віднесених до відповідних категорій лісів

Під час поділу лісів на відповідні категорії встановлюються межі лісових ділянок кожної категорії.

Межі лісових ділянок, визначених для віднесення до однієї з категорій, проводяться по природних межах, квартальних просіках, лініях зв'язку і електромереж та інших чітко визначених на місцевості розмежувальних лініях.

Стаття 41. Виділення особливо захисних лісових ділянок

У лісах можуть бути виділені особливо захисні лісові ділянки з режимом обмеженого лісокористування.

Особливо захисні лісові ділянки виділяються органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за поданням лісовпорядних організацій і погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями.

{Частина друга статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Нормативи, за якими виділяються особливо захисні лісові ділянки, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

В особливо захисних лісових ділянках органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями за погодженням з органами виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за необхідності може бути повністю або частково заборонено застосування окремих видів і способів рубок.

{Частина четверта статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 7
ВСТАНОВЛЕННЯ ВІКУ СТИГЛОСТІ ДЕРЕВОСТАНІВ, НОРМИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

Стаття 42. Встановлення віку стиглості деревостанів

Вік стиглості деревостанів визначається, виходячи з основного цільового призначення лісів, функцій, які вони виконують, продуктивності, біологічних особливостей деревних порід, лісорослинних умов, природних зон, а також способів відновлення лісу.

Вік стиглості деревостанів обґрунтовується під час проведення лісовпорядкування за результатами спеціальних наукових досліджень.

Вік стиглості деревостанів затверджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина третя статті 42 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 43. Розрахункова лісосіка і порядок її затвердження

Розрахункова лісосіка - щорічна науково обґрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, яка затверджується для кожного власника, постійного користувача лісів окремо за групами порід, виходячи з принципів безперервності та невиснажливості використання лісових ресурсів.

Розрахункова лісосіка загалом для України, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя визначається як сума затверджених у встановленому порядку розрахункових лісосік, передбачених частиною першою цієї статті.

Пропозиції та відповідні обґрунтування щодо розрахункової лісосіки готуються лісовпорядними організаціями.

Розрахункова лісосіка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина четверта статті 43 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 44. Внесення змін до розрахункової лісосіки

У разі зміни меж лісових ділянок, віку стиглості деревостанів, поділу лісів залежно від основних виконуваних ними функцій та інших змін, що впливають на норму заготівлі деревини від рубок головного користування, до розрахункової лісосіки вносяться зміни. Обчислення, затвердження та внесення змін до розрахункової лісосіки провадяться в порядку, визначеному статтею 43 цього Кодексу.

Глава 8
ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ

Стаття 45. Поняття лісовпорядкування

Лісовпорядкування включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України.

Стаття 46. Зміст лісовпорядкування

Лісовпорядкування передбачає:

1) відновлення у встановленому порядку меж території лісового фонду України і визначення внутрігосподарської організації;

2) виконання відповідних топографо-геодезичних робіт і спеціального картографування лісів, виготовлення планово-картографічних матеріалів;

{Пункт 2 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

3) визначення породного та вікового складу деревостанів, їх стану, якісних і кількісних характеристик лісових ресурсів;

{Пункт 3 статті 46 в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

4) виявлення деревостанів, що потребують рубок, з метою поліпшення якісного складу лісів;

5) обґрунтування поділу лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;

6) обчислення розрахункової лісосіки, обсягів використання інших видів лісових ресурсів;

7) визначення обсягів робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення, охорони лісів від пожеж, інших лісогосподарських заходів, а також порядку і способів їх проведення;

{Пункт 7 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

8) ландшафтні, ґрунтові, лісотипологічні, лісобіологічні та інші обстеження і дослідження лісових природних комплексів;

9) виявлення пралісів, квазіпралісів, природних лісів, типових та унікальних природних комплексів, місць зростання та оселення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення видів тваринного і рослинного світу і підлягають заповіданню, включенню до екологічної мережі;

{Пункт 9 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

10) упорядкування мисливських угідь;

11) забезпечення первинного обліку лісів і державного лісового кадастру;

{Пункт 11 статті 46 в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

12) проведення науково-дослідних робіт з метою забезпечення науково обґрунтованого використання лісових ресурсів, охорони, захисту та відтворення лісів;

13) складання проектів організації і розвитку лісового господарства та здійснення авторського нагляду за їх виконанням;

14) участь у розробленні програм охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

{Пункт 15 статті 46 виключено на підставі Закону № 643-IX від 02.06.2020}

16) інші лісовпорядні дії.

Стаття 47. Ведення лісовпорядкування

Лісовпорядкування в лісах усіх форм власності сумарною площею 100 гектарів і більше для кожного з постійних лісокористувачів і власників лісів є обов’язковим на всій території України та здійснюється один раз на 10 років державними лісовпорядними організаціями за єдиною системою в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Лісовпорядкування в лісах усіх форм власності сумарною площею до 100 гектарів для кожного з постійних лісокористувачів і власників лісів є обов’язковим на всій території України та здійснюється один раз на 20 років підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності за єдиною системою в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У лісах, що перебувають у державній власності, лісовпорядкування здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, у лісах комунальної власності - за рахунок коштів місцевого бюджету, у лісах приватної власності - за кошти їх власників. Лісовпорядкування може здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом.

{Пункт 7 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 48. Матеріали лісовпорядкування

У матеріалах лісовпорядкування дається якісна і кількісна характеристика кожної лісової ділянки, комплексна оцінка ведення лісового господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проекту організації та розвитку лісового господарства відповідного об'єкта лісовпорядкування.

Проект організації та розвитку лісового господарства передбачає екологічно обґрунтоване ведення лісового господарства і розробляється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію лісовпорядкування.

У проекті організації та розвитку лісового господарства визначаються і обґрунтовуються основні напрями організації і розвитку лісового господарства об'єкта лісовпорядкування з урахуванням стану та перспектив економічного і соціального розвитку регіону.

Матеріали лісовпорядкування затверджуються в установленому порядку органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням відповідно з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина четверта статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Затверджені матеріали лісовпорядкування є обов'язковими для ведення лісового господарства, планування і прогнозування використання лісових ресурсів.

Глава 9
ДЕРЖАВНИЙ ЛІСОВИЙ КАДАСТР ТА ОБЛІК ЛІСІВ

Стаття 49. Завдання державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр на території України ведеться з метою ефективної організації охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового фонду України,

відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами лісів.

Державний лісовий кадастр включає геопросторові дані, метадані та сервіси, оприлюднення, інша діяльність з якими та доступ до яких здійснюються у мережі Інтернет згідно із Законом України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних".

{Статтю 49 доповнено новою частиною згідно із Законом № 554-IX від 13.04.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Державний лісовий кадастр ведеться на основі державного земельного кадастру.

Стаття 50. Призначення державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр призначений для забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ, організацій і громадян достовірною та об'єктивною інформацією щодо природного, господарського стану та правового режиму використання лісового фонду України.

Стаття 51. Складові частини державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр включає:

1) облік якісного і кількісного стану лісового фонду України;

2) поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;

3) грошову оцінку лісів (у необхідних випадках);

4) інші показники.

Стаття 52. Документація державного лісового кадастру

Документація державного лісового кадастру ведеться органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, окремо по власниках лісів і постійних лісокористувачах на основі державного земельного кадастру, матеріалів лісовпорядкування, обстежень, первинного обліку лісів, національної інвентаризації лісів на підставі:

{Абзац перший частини першої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 643-IX від 02.06.2020}

{Пункт 1 частини першої статті 52 виключено на підставі Закону № 643-IX від 02.06.2020}

2) рішень про передачу у власність, надання в постійне користування земельних лісових ділянок, їх вилучення (викуп), зміну поділу лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;

3) актів огляду місць заготівлі деревини, інших продуктів лісу та використання корисних властивостей лісів;

4) актів технічного приймання лісових культур;

5) актів переведення не вкритих лісовою рослинністю земель у вкриті лісовою рослинністю землі;

6) актів обстеження в разі зміни категорій земель у результаті господарської діяльності, стихійних явищ та інших факторів.

Документація державного лісового кадастру може уточнюватися під час проведення чергового лісовпорядкування та національної інвентаризації лісів.

{Частина друга статті 52 в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

Стаття 53. Порядок ведення державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за єдиною для України системою за рахунок коштів державного бюджету.

Порядок ведення державного лісового кадастру встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 54. Облік лісів

Облік лісів включає збір та узагальнення відомостей, які характеризують кожну лісову ділянку за площею, кількісними та якісними показниками.

Основою ведення обліку лісів є матеріали лісовпорядкування.

Ведення обліку лісів забезпечується постійним підтриманням в актуалізованому стані характеристик кожної лісової ділянки, їх змін, спричинених господарською діяльністю, стихійним лихом або іншими причинами.

Громадяни та юридичні особи мають право на отримання у встановленому законодавством порядку інформації про облік лісів.

Порядок ведення обліку лісів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 10
МОНІТОРИНГ, НАЦІОНАЛЬНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЛІСІВ І ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ

{Назва глави 10 в редакції Закону № 643-IX від 02.06.2020}

Стаття 55. Моніторинг лісів

Моніторинг лісів - система регулярного спостереження, оцінки і прогнозу динаміки кількісного і якісного стану лісів.

Моніторинг лісів проводиться шляхом збирання, передавання, збереження та аналізу інформації про стан лісів, прогнозування змін у лісах і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для інформаційно-аналітичного забезпечення управління лісами, прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану лісів, дотримання вимог екологічної безпеки та принципів ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку.

Моніторинг лісів є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища.

Стаття 55[1]. Національна інвентаризація лісів

Національна інвентаризація лісів - система вибірково-статистичних обстежень лісового фонду України, спрямована на отримання обґрунтованої узагальненої інформації щодо лісів для потреб планування, у тому числі стратегічного, ведення лісового господарства, державного лісового кадастру, моніторингу лісів.

Порядок проведення національної інвентаризації лісів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Особи, уповноважені на проведення національної інвентаризації лісів, під час обстежень мають право перебувати на земельних ділянках лісового фонду України, крім випадків, передбачених законом.

Проведення національної інвентаризації лісів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету або за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством.

Відомості, отримані за результатами проведення національної інвентаризації лісів, вносяться до державного земельного кадастру відповідно до Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 55[1] згідно із Законом № 643-IX від 02.06.2020}

Стаття 56. Лісова сертифікація

Лісова сертифікація - оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства.

Організація та проведення лісової сертифікації здійснюються відповідно до порядку, який встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина друга статті 56 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 11
ЗМІНА ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ЛІСОВИХ ДІЛЯНОК, ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЬ БУДІВНИЦТВА ОБ'ЄКТІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН І ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ

Стаття 57. Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства

Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, провадиться органами виконавчої

влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про передачу цих земельних ділянок у власність або надання у постійне користування відповідно до Земельного кодексу України.

Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання для житлової, громадської і промислової забудови провадиться переважно за рахунок площ, зайнятих чагарниками та іншими малоцінними насадженнями.

{Частину третю статті 57 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 58. Вирішення питань про збереження або вирубування дерев і чагарників у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок чи встановлення сервітуту з метою їх використання в цілях, не пов’язаних з веденням лісового господарства

{Назва статті 58 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

У разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, органи, що приймають таке рішення, одночасно вирішують питання про збереження або вирубування дерев і чагарників та про порядок використання одержаної при цьому деревини.

Підприємства, установи, організації і громадяни, яким передаються у власність або надаються в користування земельні лісові ділянки без права вирубування дерев і чагарників, зобов'язані забезпечити їх збереження і догляд за ними.

У разі виникнення додаткової потреби у вирубуванні дерев і чагарників на земельних лісових ділянках, що передані у власність або надані в користування без права вирубування, питання про вирубування дерев і чагарників та порядок використання заготовленої при цьому деревини вирішується органом, який прийняв рішення про передачу у власність або надання в користування земельної ділянки.

Рішення про вирубування дерев і чагарників приймається за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення щодо вирубування дерев і чагарників обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Прийняття рішень Кабінетом Міністрів України не потребує погоджень з іншими органами.

{Частина четверта статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Порядок вирубування дерев і чагарників та використання одержаної при цьому деревини у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок або встановлення сервітуту з метою їх використання в цілях, не пов’язаних з веденням лісового господарства, та переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель здійснюються в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 58 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 59. Особливості використання земельних лісових ділянок для цілей, пов'язаних із веденням лісового господарства

Переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель у цілях, пов'язаних з веденням лісового господарства, здійснюється без їх вилучення у постійного лісокористувача з дозволу органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення про переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель у цілях, пов'язаних із веденням лісового господарства, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Прийняття рішень Кабінетом Міністрів України не потребує погоджень з іншими органами.

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 60. Розміщення, проектування, будівництво і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів

Під час розміщення, проектування, будівництва і введення в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, а також удосконалення існуючих і впровадження нових технологічних процесів та устаткування, що можуть шкідливо впливати на стан і відтворення лісів, передбачаються і здійснюються заходи щодо усунення негативної дії шкідливих факторів, зокрема викидів і скидів забруднюючих речовин, відходів виробництва, підтоплення, осушення та інших видів негативного впливу на ліси.

Забороняється введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, транспортних шляхів, споруд та об'єктів, не забезпечених пристроями, що запобігають шкідливому впливу на стан і відтворення лісів.

Стаття 61. Використання земельних лісових ділянок для розташування підприємств, споруд та інших об’єктів, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів

Використання земельних лісових ділянок для розташування підприємств, споруд та інших об’єктів, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів, здійснюється після надання таких ділянок для зазначених цілей у порядку, встановленому Земельним кодексом України.

{Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 62. Використання земельних лісових ділянок для видобування корисних копалин, прокладання кабельних ліній, трубопроводів та інших комунікацій, здійснення бурових, підривних та інших робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства

Використання земельних лісових ділянок для видобування корисних копалин (крім видобування корисних копалин місцевого значення для власних потреб), прокладання кабельних ліній, трубопроводів та інших комунікацій, здійснення бурових, підривних та

інших робіт, не пов’язаних із веденням лісового господарства, здійснюється після надання таких ділянок для зазначених цілей у порядку, встановленому Земельним кодексом України.

{Частина перша статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013; в редакції Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Використання земельних лісових ділянок для видобування корисних копалин місцевого значення для власних потреб проводиться відповідно до Кодексу України "Про надра".

На береговій смузі внутрішніх водних шляхів з метою забезпечення безпеки судноплавства використання земельних лісових ділянок здійснюється відповідно до Закону України "Про внутрішній водний транспорт".

{Статт 62 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Зазначені роботи повинні вестися способами і методами, що не призводять до погіршення протипожежного і санітарного стану лісів та умов їх відтворення.

Розділ V
ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Глава 12
ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 63. Зміст ведення лісового господарства

Ведення лісового господарства полягає у здійсненні комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів.

Стаття 64. Основні вимоги щодо ведення лісового господарства

Підприємства, установи, організації і громадяни здійснюють ведення лісового господарства з урахуванням господарського призначення лісів, природних умов і зобов'язані:

1) забезпечувати посилення водоохоронних, захисних, кліматорегулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів з метою поліпшення навколишнього природного середовища та охорони здоров'я людей;

2) забезпечувати безперервне, невиснажливе і раціональне використання лісових ресурсів для задоволення потреб виробництва і населення в деревині та іншій лісовій продукції;

3) здійснювати відтворення лісів;

4) забезпечувати підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів і збереження біотичного та іншого природного різноманіття в лісах;

5) здійснювати охорону лісів від пожеж, захист від шкідників і хвороб, незаконних рубок та інших пошкоджень;

6) раціонально використовувати лісові ділянки.

Глава 13
ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

Стаття 65. Види використання лісових ресурсів

Використання лісових ресурсів може здійснюватися в порядку загального і спеціального використання.

Стаття 66. Загальне використання лісових ресурсів

Громадяни мають право в лісах державної та комунальної власності, а також за згодою власника в лісах приватної власності вільно перебувати, безоплатно без видачі спеціального дозволу збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби тощо, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Максимальні норми безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо встановлюються органами виконавчої влади відповідно до цього Кодексу за поданням органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, погодженим з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення про встановлення максимальних норм безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина друга статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Громадяни під час здійснення загального використання лісових ресурсів зобов'язані виконувати вимоги пожежної безпеки в лісах, користуватися лісовими ресурсами, зазначеними у частині першій цієї статті, способами і в обсягах, що не завдають шкоди відтворенню цих ресурсів, не погіршують санітарного стану лісів.

Стаття 67. Спеціальне використання лісових ресурсів

У порядку спеціального використання можуть здійснюватися такі види використання лісових ресурсів:

1) заготівля деревини;

{Пункт 1 частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

2) заготівля другорядних лісових матеріалів;

3) побічні лісові користування;

4) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства, проведення науково-дослідних робіт.

Законодавством України можуть передбачатися й інші види спеціального використання лісових ресурсів.

Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється в межах лісових ділянок, виділених для цієї мети.

Порядок та умови здійснення спеціального використання лісових ресурсів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 68. Виділення лісових ділянок для спеціального використання лісових ресурсів

Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється на лісових ділянках, які виділяються для цієї мети, без надання земельних ділянок.

Лісова ділянка може бути виділена одному або кільком тимчасовим лісокористувачам для різних видів використання лісових ресурсів.

Землі, що були порушені під час використання лісових ресурсів, приводяться відповідно до вимог законодавства винними в цьому особами за їх рахунок до стану, придатного для використання за призначенням.

Стаття 69. Спеціальний дозвіл на використання лісових ресурсів

Спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом - лісорубний квиток або лісовий квиток, що видається безоплатно.

{Частина перша статті 69 в редакції Закону № 1483-VI від 09.06.2009}

Спеціальний дозвіл на заготівлю деревини в порядку рубок головного користування видається органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина друга статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Спеціальний дозвіл на інші види спеціального використання лісових ресурсів видається власниками лісів або постійними лісокористувачами.

На виділених лісових ділянках можуть використовуватися лише ті лісові ресурси і лише для цілей, що передбачені виданим спеціальним дозволом.

Спеціальний дозвіл видається власниками лісів або постійними лісокористувачами у встановленому порядку також на проведення інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства.

Форми спеціальних дозволів і порядок їх видачі затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Рішення про видачу або відмову у видачі спеціального дозволу на використання лісових ресурсів приймається протягом одного місяця з дня подання документів власником лісу або лісокористувачем.

{Статтю 69 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Підставами для прийняття рішення про відмову у видачі спеціального дозволу є:

прийняття в установленому порядку рішення про зміну поділу лісів на категорії, в межах яких знаходяться лісові ділянки, виділені для спеціального використання лісових ресурсів, або про виділення особливо захисних лісових ділянок;

прийняття рішення про припинення діяльності лісокористувача;

невстановлення лімітів використання лісових ресурсів або їх перевищення;

недотримання встановленого порядку видачі спеціального дозволу на використання лісових ресурсів;

результати оцінки впливу на довкілля.

{Частину восьму статті 69 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

{Статтю 69 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Спеціальний дозвіл на використання лісових ресурсів анулюється в разі:

припинення права користування лісами з підстав, передбачених статтею 22 цього Кодексу;

припинення права використання лісових ресурсів з підстав, передбачених статтею 78 цього Кодексу.

{Статтю 69 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Стаття 70. Заготівля деревини

Заготівля деревини здійснюється при використанні лісових ресурсів у порядку рубок головного користування, що проводяться в стиглих і перестійних деревостанах.

Для заготівлі деревини під час рубок головного користування в першу чергу призначаються пошкоджені, ті, що усихають, інші деревостани, що потребують термінової рубки за своїм станом, і деревостани, які вийшли з підсочування.

Залежно від категорій лісів, природних лісорослинних умов, біологічних особливостей деревних порід та інших особливостей застосовуються такі системи рубок головного користування: суцільні, поступові або вибіркові, комбіновані рубки.

Деревина заготовляється також під час здійснення лісогосподарських заходів, не пов'язаних з використанням лісових ресурсів (поліпшення якісного складу лісів), та під час проведення інших заходів (розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо).

Під час проведення заготівлі деревини не дозволяються вирубування та пошкодження:

цінних і рідкісних дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України;

насінників і плюсових дерев, а також дерев з гніздами рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України (чорний лелека, скопа, орлан-білохвіст та інші), дуплястих та найстаріших дерев.

{Абзац третій частини п'ятої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1832-VIII від 07.02.2017}

У виняткових випадках вирубування насінників і плюсових дерев може бути здійснене з дозволу органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а в межах територій і об'єктів природно-заповідного фонду - в установленому порядку з дозволу органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина шоста статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Вирубування дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, здійснюється в установленому порядку лише з дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина сьома статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Заготівля деревини в порядку проведення рубок головного користування, а також інших рубок, пов'язаних із веденням лісового господарства, проводиться власниками лісів і постійними лісокористувачами, яким у встановленому порядку надано це право.

У разі здійснення будівельних та інших робіт на лісових ділянках заготівля деревини проводиться тими громадянами та юридичними особами, яким надано земельні ділянки для таких цілей, якщо в рішенні про надання земельної ділянки не передбачено інше.

У пралісах, квазіпралісах, природних лісах забороняються заготівля деревини, всі види рубок, у тому числі формування і оздоровлення лісів, та видалення захаращеності.

{Статтю 70 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 71. Ліміт заготівлі деревини в порядку рубок головного користування

Лімітом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування є затверджена в установленому порядку розрахункова лісосіка. Заготівля деревини в порядку рубок головного користування в розмірах, що перевищують розрахункову лісосіку, забороняється.

Стаття 72. Заготівля другорядних лісових матеріалів

У лісах без заподіяння їм шкоди може здійснюватися заготівля другорядних лісових матеріалів: живиці, пнів, лубу та кори, деревної зелені, деревних соків.

Нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства може бути передбачено заготівлю інших другорядних лісових матеріалів.

Ліміт використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів встановлюється відповідними органами виконавчої влади за поданням органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, погодженим з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення про встановлення ліміту використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина третя статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 73. Побічні лісові користування

До побічних лісових користувань належать: заготівля сіна, випасання худоби, розміщення пасік, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, збирання лісової підстилки, заготівля очерету.

Нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства можуть бути передбачені й інші види побічних лісових користувань.

Побічні лісові користування повинні здійснюватися без заподіяння шкоди лісу.

Ліміт використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань (крім лісових ділянок сумарною площею до 100 гектарів, які перебувають на землях усіх категорій, крім територій природно-заповідного фонду та земель іншого природоохоронного призначення) встановлюється органами виконавчої влади відповідно до цього Кодексу за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а на території Автономної Республіки Крим - органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства, погодженим з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища. У разі прийняття рішення про встановлення ліміту використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань (крім лісових ділянок сумарною площею до 100 гектарів, які перебувають на землях усіх категорій, крім територій природно-заповідного фонду та земель іншого природоохоронного призначення) обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина четверта статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2321-IX від 20.06.2022}

Ліміт використання лісових ресурсів під час здійснення побічних лісових користувань у лісах на землях усіх категорій, сумарна площа лісових ділянок яких до 100 гектарів, крім територій природно-заповідного фонду та земель іншого природоохоронного призначення, встановлюється постійним лісокористувачем чи власником лісів.

{Статтю 73 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 74. Використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт

Використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт здійснюється з урахуванням вимог щодо збереження лісового середовища і природних ландшафтів з додержанням правил архітектурного планування приміських зон і санітарних вимог.

У лісах, що використовуються для відпочинку, лісокористувачі повинні здійснювати роботи щодо їх благоустрою.

Стаття 75. Використання корисних властивостей лісів для потреб мисливського господарства

Використання корисних властивостей лісів для потреб мисливського господарства здійснюється відповідно до цього Кодексу та законів України "Про тваринний світ", "Про мисливське господарство та полювання".

Стаття 76. Створення сприятливих умов для життя диких тварин

Використання лісових ресурсів і проведення лісогосподарських заходів повинні здійснюватися з урахуванням збереження сприятливих умов для життя диких тварин.

Тимчасові лісокористувачі на лісових ділянках, виділених їм для потреб мисливського господарства, можуть за погодженням з власниками лісів або постійними лісокористувачами створювати кормові і захисні ділянки, здійснювати інші заходи, пов'язані з веденням мисливського господарства.

Стаття 77. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів

{Назва статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Спеціальне використання лісових ресурсів, крім розміщення пасік, є платним.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів встановлюється Податковим кодексом України.

{Частина друга статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Стаття 77 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 78. Припинення права використання лісових ресурсів

Право використання лісових ресурсів припиняється в разі:

1) добровільної відмови від використання лісових ресурсів;

2) закінчення строку, на який було надано право використання лісових ресурсів;

3) припинення діяльності лісокористувачів, яким було надано право використання лісових ресурсів;

4) порушення правил і норм, умов спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів;

5) використання лісових ресурсів способами, які негативно впливають на стан і відтворення лісів, призводять до погіршення навколишнього природного середовища;

6) порушення встановлених строків справляння збору за використання лісових ресурсів;

7) використання лісової ділянки не за цільовим призначенням;

8) невідшкодування в установленому порядку збитків, заподіяних лісовому господарству внаслідок порушень лісового законодавства, та невиконання вимог щодо усунення виявлених недоліків.

Припинення права використання лісових ресурсів здійснюється в установленому порядку шляхом анулювання лісорубного квитка або лісового квитка тими органами, які їх видали.

{Частина друга статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

У випадках, передбачених пунктами 4-8 частини першої цієї статті, рішення про анулювання лісорубного квитка або лісового квитка може бути оскаржене лісокористувачем до суду.

{Частина третя статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Законом можуть бути передбачені й інші випадки припинення права використання лісових ресурсів.

Глава 14
ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ

Стаття 79. Мета відтворення лісів

Відтворення лісів здійснюється з метою:

1) досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі строки нових насаджень найбільш економічно та екологічно доцільними способами і технологіями;

2) підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень;

3) поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності та біологічної стійкості.

Відтворення лісів здійснюється шляхом їх відновлення та лісорозведення.

У пралісах, квазіпралісах та природних лісах не проводяться заходи з їх відновлення.

{Статтю 79 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 80. Відновлення лісів

Відновлення лісів здійснюється на лісових ділянках, що були вкриті лісовою рослинністю (зруби, згарища тощо).

Зруби і згарища підлягають залісенню протягом не більше двох років. Лісові культури, що загинули, відновлюються в наступному році. Терміни залісення можуть бути продовжені у зв'язку з необхідністю ліквідації наслідків стихії (вітровал, пожежа, посуха тощо) органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

На лісових ділянках, зайнятих чагарниками, низькопродуктивними і малоцінними деревостанами, відновлення більш цінних та високопродуктивних деревостанів здійснюється шляхом реконструкції та проведення лісокультурних робіт.

Стаття 81. Лісорозведення

Лісорозведення здійснюється шляхом створення лісових культур або шляхом сприяння природному відновленню на придатних для створення лісів землях, не вкритих лісовою рослинністю.

Лісорозведення може здійснюватися на землях усіх категорій з дотриманням вимог щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням.

{Стаття 81 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 82. Обсяги і способи відновлення лісів і лісорозведення

Обсяги робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення визначаються на підставі матеріалів лісовпорядкування або спеціального обстеження, що здійснює власник лісів чи постійний лісокористувач, з урахуванням необхідності збереження природних екосистем.

Відновлення лісів та лісорозведення здійснюються у спосіб, що забезпечує створення стійких до кліматичних змін лісів з високими захисними властивостями, з урахуванням недопущення інвазій чужорідних видів у природні екосистеми.

Забороняється здійснювати лісорозведення на степових ділянках.

{Стаття 82 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

Глава 15
ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ, ПОЛІПШЕННЯ ЯКІСНОГО СКЛАДУ ЛІСІВ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В ЛІСАХ

Стаття 83. Заходи щодо підвищення продуктивності лісів

З метою підвищення продуктивності лісів їх власники та постійні лісокористувачі здійснюють заходи щодо:

1) зменшення площі земель, зайнятих чагарниками, рідколіссям, низькоповнотними і нестійкими деревостанами;

2) підвищення родючості ґрунтів (меліорація, запобігання ерозії ґрунтів, заболочуванню, засоленню та іншим негативним процесам);

3) впровадження сучасних досягнень селекції, лісового насінництва, сортовипробування найцінніших у господарському відношенні деревних порід;

4) ефективного догляду за лісовими культурами;

5) охорони лісів від пожеж, захисту від шкідників і хвороб;

6) оптимізації вікової структури лісів.

Стаття 84. Заходи щодо поліпшення якісного складу лісів

З метою поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей власники лісів та постійні лісокористувачі здійснюють лісогосподарські заходи (рубки догляду за лісом, санітарні рубки, лісовідновні рубки в деревостанах, що втрачають захисні, водоохоронні та інші корисні властивості, рубки, пов'язані з реконструкцією малоцінних молодняків і похідних деревостанів тощо).

У пралісах, квазіпралісах та природних лісах заходи з підвищення продуктивності та поліпшення якісного складу лісів, санітарні рубки та видалення захаращеності не проводяться.

{Статтю 84 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 85. Збереження біорізноманіття в лісах

Збереження біорізноманіття в лісах здійснюється їх власниками та постійними лісокористувачами на генетичному, видовому, популяційному та екосистемному рівнях шляхом:

1) створення і оголошення в установленому законом порядку на найбільш цінних лісових ділянках територій та об'єктів природно-заповідного фонду, розвитку екологічної мережі;

2) виділення, створення і збереження об'єктів цінного генетичного фонду лісових порід (генетичних резерватів, плюсових деревостанів і дерев, колекційних лісових ділянок, лісонасінних ділянок і плантацій, дослідних та випробних культур тощо);

3) недопущення генетичного забруднення генофондів аборигенних порід та інвазій інтродукованих видів у природні екосистеми;

4) застосування екологічно орієнтованих способів відтворення лісів та використання лісових ресурсів;

5) створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах - зон визначеної конфігурації (форми) та розміру, у межах яких встановлюється режим ведення лісового господарства, що забезпечує довгострокове збереження: об’єктів Червоної книги України; об’єктів, внесених до переліків рідкісних або таких, що мають особливу наукову, природоохоронну та іншу цінність, або є такими, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин і рослин, що підлягають особливій охороні на відповідній території; типових та унікальних природних комплексів і об’єктів; місць розмноження диких тварин; найстаріших або визначних дерев та їх груп; інших місць, важливих для збереження біорізноманіття у лісах. Порядок створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах, їх площа та конфігурація, а також режим ведення лісового господарства в межах таких зон визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 5 статті 85 в редакції Закону № 1684-IX від 15.07.2021 - вводиться в дію з 08.11.2021}

Глава 16
ОХОРОНА І ЗАХИСТ ЛІСІВ

Стаття 86. Організація охорони і захисту лісів

Організація охорони і захисту лісів передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж, незаконних рубок, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб.

Власники лісів і постійні лісокористувачі зобов'язані розробляти та проводити в установлений строк комплекс протипожежних та інших заходів, спрямованих на збереження, охорону та захист лісів. Перелік протипожежних та інших заходів, вимоги щодо складання планів цих заходів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

{Частина друга статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Захист лісів від шкідників і хвороб забезпечується шляхом систематичного спостереження за станом лісів, своєчасного виявлення осередків шкідників і хвороб лісу, здійснення профілактики виникнення таких осередків, їх локалізації і ліквідації.

Охорона і захист лісів може здійснюватись із застосуванням авіації. Зона авіаційної охорони і захисту лісів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства з урахуванням замовлень власників лісів і постійних лісокористувачів.

{Частина четверта статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Забезпечення охорони і захисту лісів покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власників лісів і постійних лісокористувачів відповідно до цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

{Статтю 87 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 88. Установлення заборони на користування лісами

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом, можуть установлювати заборону або обмеження на відвідування лісів населенням, а також проведення певних видів робіт на окремих лісових ділянках на період пожежної небезпеки та під час проведення заходів боротьби зі шкідниками.

Стаття 89. Здійснення охорони і захисту лісів

Охорону і захист лісів на території України здійснюють:

державна лісова охорона, яка діє у складі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління;

{Абзац другий частини першої статті 89 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

лісова охорона інших постійних лісокористувачів і власників лісів.

Державна лісова охорона має статус правоохоронного органу.

Порядок діяльності державної лісової охорони та лісової охорони визначається положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 90. Основні завдання державної лісової охорони

Основними завданнями державної лісової охорони є:

здійснення державного контролю за додержанням лісового законодавства;

забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, захист від шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу.

Стаття 91. Повноваження посадових осіб державної лісової охорони

Посадові особи державної лісової охорони мають право:

1) безперешкодно обстежувати в установленому законодавством порядку ліси, що перебувають у власності чи користуванні громадян і юридичних осіб;

2) перевіряти у встановленому порядку в громадян і юридичних осіб наявність дозволів та інших документів на використання лісових ресурсів і користування лісами;

3) складати протоколи та розглядати відповідно до законодавства справи про адміністративні правопорушення, про правопорушення у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) зупиняти транспортні засоби та проводити огляд речей, транспортних засобів, знарядь, добутої в лісі продукції та інших предметів;

5) у разі неможливості встановлення особи правопорушника лісового законодавства на місці вчинення правопорушення доставляти його до органів Національної поліції або в органи місцевого самоврядування для складення протоколу про адміністративне правопорушення;

{Пункт 5 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

6) у разі порушення лісового законодавства вилучати в установленому законом порядку у громадян і юридичних осіб документи, добуті лісові ресурси, знаряддя їх добування, а також транспортні засоби, що були знаряддям правопорушення, та вирішувати питання про їх подальшу належність і використання;

7) проводити у випадках, встановлених законом, фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання порушенням у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

8) викликати громадян, у тому числі посадових осіб, для одержання від них усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними лісового законодавства;

9) безперешкодно відвідувати територію і приміщення підприємств, установ та організацій, які здійснюють добування, зберігання або перероблення продуктів лісу, з метою здійснення нагляду за законністю використання лісових ресурсів;

10) визначати за затвердженими таксами і методиками розмір збитків, завданих лісовому господарству;

11) анульовувати дозволи або інші документи на право використання лісових ресурсів у випадках порушення лісового законодавства;

12) приймати рішення про обмеження або заборону господарської та іншої діяльності;

13) направляти у відповідні державні органи матеріали про притягнення осіб до дисциплінарної, адміністративної і кримінальної відповідальності, позови до суду;

14) подавати позови до суду про відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно або тимчасово зайнятих лісових ділянок, строк користування якими закінчився;

{Пункт 14 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

15) давати обов'язкові для виконання приписи з питань, що належать до їх повноважень.

Посадові особи державної лісової охорони можуть мати й інші повноваження відповідно до закону.

Посадові особи державної лісової охорони забезпечуються форменим одягом.

Посадові особи державної лісової охорони мають право на зберігання, носіння і застосування спеціальних засобів та зброї в порядку, встановленому законодавством, та використовувати спеціальні транспортні засоби з кольорографічним забарвленням і написом з емблемою.

Стаття 92. Соціально-правовий захист посадових осіб державної лісової охорони

Держава гарантує захист честі, гідності, здоров'я, життя, майна посадових осіб державної лісової охорони і членів їх сімей від кримінально протиправних посягань та інших протиправних дій.

{Частина перша статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Посадові особи державної лісової охорони підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

{Частина друга статті 92 в редакції Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

{Частину третю статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Посадові особи державної лісової охорони забезпечуються службовими жилими приміщеннями відповідно до законодавства.

Шкода, заподіяна знищенням або пошкодженням майна посадової особи державної лісової охорони чи членів її сім'ї у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, компенсується в повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України з наступним стягненням цієї суми з винних осіб.

{Частину шосту статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

{Частину сьому статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

{Частину восьму статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Річна заробітна плата посадової особи державної лісової охорони, що береться для нарахування розміру одноразової допомоги, включає всі види грошових виплат, які одержала посадова особа за час роботи за останньою посадою за рік, що передував рокові загибелі або ушкодження здоров'я.

{Частину десяту статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Порядок відшкодування шкоди, заподіяної майну, посадовій особі державної лісової охорони чи членам її сім'ї встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина одинадцята статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 77-VIII від 28.12.2014}

Глава 17
КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ, ЗАХИСТОМ, ВИКОРИСТАННЯМ ТА ВІДТВОРЕННЯМ ЛІСІВ

Стаття 93. Завдання контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Завданнями контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів є:

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

2) забезпечення додержання лісового законодавства органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами;

3) забезпечення додержання лісового законодавства власниками лісів, постійними і тимчасовими лісокористувачами;

4) запобігання порушенням законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їх усунення.

Стаття 94. Державний контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Державний контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та з питань охорони навколишнього природного середовища, іншими органами виконавчої влади у межах повноважень, визначених законом.

{Текст статті 94 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 95. Громадський контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Громадський контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища.

Повноваження громадських інспекторів визначаються положенням, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 96. Участь громадських природоохоронних організацій у сфері лісових відносин

Громадські природоохоронні організації у сфері лісових відносин мають право:

1) брати участь у розробці планів, програм, пов'язаних з охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів;

2) вільного доступу до інформації про стан лісів та ведення господарства в них;

3) брати участь у заходах міжнародних неурядових організацій з питань охорони та відтворення лісів;

4) вносити пропозиції щодо розроблення нормативно-правових актів з питань ведення лісового господарства та внесення змін до них;

5) оскаржувати в установленому законом порядку рішення про відмову чи несвоєчасне надання за запитом інформації про стан лісів або неправомірне відхилення запиту та його неповне задоволення.

Діяльність громадських природоохоронних організацій у сфері лісових відносин здійснюється відповідно до закону на основі їх статутів.

Стаття 97. Інформування про стан і відтворення лісів

Інформування про стан і відтворення лісів здійснюється відповідно до Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та інших законів.

Глава 18
ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ, ПОЛІПШЕННЯ ЯКІСНОГО СКЛАДУ ЛІСІВ, ЇХ ОХОРОНИ, ЗАХИСТУ ТА ВІДТВОРЕННЯ

Стаття 98. Фінансування заходів з підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх охорони, захисту і відтворення

Видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх відтворення і охорони здійснюються за рахунок:

державного бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства - щодо лісів державної власності;

місцевого бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства - щодо лісів державної та комунальної власності;

{Абзац третій частини першої статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

власних коштів власників лісів - щодо лісів приватної власності.

Видатки на зазначені заходи можуть здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом.

{Частину третю статті 98 виключено на підставі Закону № 2063-VIII від 23.05.2017}

Порядок використання коштів, що виділяються з Державного бюджету України на ведення лісового господарства, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства, встановлюється відповідними органами місцевого самоврядування.

Глава 19
ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ З ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ

{Назва глави 19 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 99. Економічне стимулювання заходів з відтворення лісів

Держава здійснює економічне стимулювання заходів з відтворення лісів, зокрема шляхом:

компенсації витрат власникам лісів і лісокористувачам при впровадженні ними заходів з відтворення лісів та здійснення лісовпорядкування;

викупу земельних ділянок приватної форми власності з метою ведення лісового господарства або створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

застосування прискореної амортизації основних фондів землеохоронного, лісоохоронного та природоохоронного призначення.

Компенсація витрат здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів.

Підставою для розгляду питання про економічне стимулювання заходів з відтворення лісів є заява чи клопотання власників лісів і лісокористувачів до органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування за місцезнаходженням лісової ділянки.

Порядок економічного стимулювання впровадження заходів з відтворення лісів затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 99 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

Глава 20
ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ, ЗАХИСТУ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ НА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЯХ ЗЕМЕЛЬ

Стаття 100. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду

Порядок охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду визначається відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України", цього Кодексу та інших актів законодавства.

Стаття 101. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях оборони

Ліси, розташовані на землях оборони, призначені для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до закону.

Охорона, захист, використання та відтворення лісів на землях оборони проводяться спеціалізованими лісогосподарськими підрозділами з урахуванням режиму цих територій в порядку, встановленому Законом України "Про використання земель оборони", цим Кодексом та іншими актами законодавства.

Стаття 102. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на земельних ділянках зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення

Охорона, захист, використання та відтворення лісів на земельних ділянках зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюються в порядку, встановленому Законом України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи", цим Кодексом та іншими актами законодавства.

Розділ VI
ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ, ЗАХИСТУ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛІСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 21
ВИРІШЕННЯ СПОРІВ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ, ЗАХИСТУ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ

Стаття 103. Органи, що вирішують спори з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів

Спори з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів вирішуються в установленому порядку органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, судами.

{Частина перша статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Виключно судом вирішуються спори з питань володіння, користування і розпоряджання лісами, які перебувають у власності громадян і юридичних осіб.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, вирішують спори, пов'язані з охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів, що перебувають у державній власності.

{Частина третя статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Органи місцевого самоврядування вирішують спори, пов'язані з охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів, що перебувають у комунальній власності.

У разі незгоди власників лісів і лісокористувачів з рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, чи органу місцевого самоврядування спір вирішується судом.

{Частина п'ята статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 104. Виконання рішення органів виконавчої влади з питань лісового господарства, з питань охорони навколишнього природного середовища, органу місцевого самоврядування щодо спорів з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів

Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, органу місцевого самоврядування щодо спору з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів набирає чинності з дня його прийняття. Оскарження зазначеного рішення в суді зупиняє його виконання.

{Частина перша статті 104 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Виконання рішення щодо спору з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів здійснюється органом, який його прийняв.

Виконання рішення не звільняє особу від відшкодування збитків, завданих нею внаслідок порушення лісового законодавства.

Глава 22
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛІСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 105. Відповідальність за порушення лісового законодавства

Порушення лісового законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність відповідно до закону.

Відповідальність за порушення лісового законодавства несуть особи, винні у:

1) незаконному вирубуванні та пошкодженні дерев і чагарників;

2) знищенні або пошкодженні лісу внаслідок підпалу або недбалого поводження з вогнем, порушенні інших вимог пожежної безпеки в лісах;

3) знищенні або пошкодженні лісу внаслідок його забруднення хімічними та радіоактивними речовинами, виробничими і побутовими відходами, стічними водами,

іншими шкідливими речовинами, підтоплення, осушення та інших видів шкідливого впливу;

4) засміченні лісів побутовими і промисловими відходами;

5) порушенні строків лісовідновлення та інших вимог щодо ведення лісового господарства, встановлених законодавством у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

6) знищенні або пошкодженні лісових культур, сіянців або саджанців у лісових розсадниках і на плантаціях, а також природного підросту та самосіву на землях, призначених для відновлення лісу;

7) порушенні правил зберігання, транспортування та застосування засобів захисту лісу, стимуляторів росту, мінеральних добрив та інших препаратів;

8) розкорчовуванні лісових ділянок і використанні їх не за призначенням, у тому числі для спорудження жилих будинків, виробничих та інших будівель і споруд без належного дозволу;

9) самовільній заготівлі сіна та випасанні худоби на лісових ділянках;

10) порушенні правил заготівлі лісової підстилки, лікарських рослин, дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід тощо;

11) заготівлі лісових ресурсів способами, що негативно впливають на стан і відтворення лісів;

12) порушенні порядку заготівлі та вивезення деревини, заготівлі живиці і використання інших лісових ресурсів;

13) невнесенні плати за використання лісових ресурсів у встановлені строки;

14) знищенні та пошкодженні відмежувальних знаків у лісах;

15) введенні в дію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, не забезпечених обладнанням, що запобігає негативному впливу на стан і відтворення лісів;

16) порушенні строків повернення лісових ділянок, що перебувають у тимчасовому користуванні, або невиконанні обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

17) пошкодженні сіножатей, пасовищ і ріллі на землях лісогосподарського призначення;

18) знищенні або пошкодженні лісоосушувальних канав, дренажних систем і доріг на лісових ділянках;

19) невиконанні приписів державної лісової охорони та органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

20) порушенні вимог з охорони пралісів, квазіпралісів та природних лісів.

{Частину другу статті 105 доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення лісового законодавства.

Стаття 106. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок лісогосподарського призначення, інших земельних лісових ділянок

Самовільно зайняті земельні ділянки лісогосподарського призначення, інші земельні лісові ділянки підлягають поверненню за їх належністю без відшкодування витрат, понесених за час незаконного користування ними.

Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок лісогосподарського призначення, інших земельних лісових ділянок здійснюється в порядку, встановленому Земельним кодексом України.

Стаття 107. Відшкодування шкоди, заподіяної лісу внаслідок порушення лісового законодавства

Підприємства, установи, організації і громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними лісу внаслідок порушення лісового законодавства, у розмірах і порядку, визначених законодавством України.

Шкода, заподіяна лісу, не наданому в користування, у разі невстановлення осіб, винних у заподіянні шкоди, відшкодовується органом місцевого самоврядування, у межах території якого знаходиться ліс, якому була заподіяна шкода.

{Статтю 107 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 108. Вилучення незаконно добутої деревини та інших лісових ресурсів

Незаконно добута деревина та інші лісові ресурси підлягають вилученню в установленому порядку. В разі неможливості вилучення незаконно добутої деревини та інших лісових ресурсів стягується їх вартість.

Стаття 109. Припинення робіт, небезпечних для природного стану лісів та їх відтворення

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, місцеві органи виконавчої влади, уповноважені органи державної влади, органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції в порядку, визначеному законодавчими актами, припиняють роботи, що здійснюються підприємствами, установами, організаціями і громадянами, якщо під час їх проведення не виконуються встановлені технологічні, санітарні та інші спеціальні вимоги щодо безпеки природного стану лісів та їх відтворення.

{Текст статті 109 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Розділ VII
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Глава 23
МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ

Стаття 110. Застосування вимог міжнародних договорів

У разі якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Кодексом та іншими законами України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ VIII
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з дня його опублікування.

2. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Кодексом, діють у частині, що не суперечить цьому Кодексу.

3. Існуючі до набрання чинності цим Кодексом поділ лісів за категоріями захисності та відповідний режим ведення лісового господарства не можуть бути змінені до затвердження в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом.

4. Спеціальні дозволи на використання лісових ресурсів, видані до набрання чинності цим Кодексом, діють до завершення терміну, на який вони були видані.

5. До здійснення державної реєстрації, але не пізніше 1 січня 2027 року, державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами, іншими державними і комунальними підприємствами та установами права постійного користування земельними ділянками лісогосподарського призначення, які надані їм у постійне користування до набрання чинності Земельним кодексом України, таке право підтверджується планово-картографічними матеріалами лісовпорядкування.

{Пункт 5 розділу VIII в редакції Закону № 340-IX від 05.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

6. Внести до Земельного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3-4, ст. 27; 2004 р., № 7, ст. 57) такі зміни:

1) статтю 20 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. Зміна цільового призначення земель, зайнятих лісами, провадиться з урахуванням висновків органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища та лісового господарства";

2) частину першу статті 46 викласти в такій редакції:

"1. До земель іншого природоохоронного призначення належать земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність";

3) пункт "б" частини другої статті 55 виключити;

4) назву та частину першу статті 57 викласти в такій редакції:

"Стаття 57. Використання земель лісогосподарського призначення

1. Земельні ділянки лісогосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства";

5) у частині першій статті 58:

пункт "а" доповнити словами "не зайнятими лісами";

пункт "б" доповнити словами "крім земель, зайнятих лісами";

6) у пункті "в" частини першої статті 90 слово "сільськогосподарську" виключити;

7) у частині першій статті 95:

у пункті "б" слово "сільськогосподарську" виключити;

у пункті "в" слова "лісові угіддя" замінити словом "ліси";

8) у частині третій статті 122:

у пункті "б" слова "лісового і" виключити;

пункт "в" доповнити словами "крім випадків, визначених частиною сьомою цієї статті";

9) у статті 149:

у частині п'ятій:

у пункті "б" слова "лісового і" виключити;

пункт "в" доповнити словами "крім випадків, визначених частиною дев'ятою цієї статті";

частину дев'яту викласти в такій редакції:

"9. Кабінет Міністрів України вилучає земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, - ріллю, багаторічні насадження для несільськогосподарських потреб, ліси площею понад 1 гектар для нелісогосподарських потреб, а також земельні ділянки природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного призначення, крім випадків, визначених частинами п'ятою - восьмою цієї статті, та у випадках, визначених статтею 150 цього Кодексу";

10) частину сьому статті 151 після слова "природоохоронних" доповнити словами "територіальних органів виконавчої влади з питань лісового господарства";

11) статтю 162 після слова "сільськогосподарського" доповнити словами "і лісогосподарського";

12) у статтях 19, 22, 25, 55, 56, 57, 83, 84, 162, назві глави 11 слова "лісовий фонд" в усіх відмінках замінити словами "лісогосподарського призначення" у відповідних відмінках.

6[1]. Всі матеріали лісовпорядкування, поділу лісів на категорії, виділення особливо захисних лісових ділянок, лімітів на використання природних ресурсів у межах територій природно-заповідного фонду, розрахункові лісосіки, які діяли на момент набрання чинності

Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів", залишаються чинними до завершення строку їх дії.

{Розділ VIII доповнено пунктом 6^1 згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

6^2. У разі зміни постійного користувача чи власника лісів ведення лісового господарства може здійснюватися на основі розроблених для попереднього постійного лісокористувача чи власника лісів матеріалів лісовпорядкування, поділу лісів на категорії, виділення особливо захисних лісових ділянок, розрахункових лісосік до завершення строку їх дії.

{Розділ VIII доповнено пунктом 6^2 згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

6^3. У разі створення території або об’єкта природно-заповідного фонду, управління якими здійснюється спеціальною адміністрацією відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України", на земельних ділянках, що вилучаються у землекористувача, право на ведення лісового господарства в межах таких ділянок переходить до відповідної спеціальної адміністрації і може здійснюватися на основі матеріалів лісовпорядкування, розроблених для постійного лісокористувача, у якого вилучаються земельні ділянки, що залишаються чинними до завершення строку їх дії.

{Розділ VIII доповнено пунктом 6^3 згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

6^4. У разі виникнення потреби у вирубуванні дерев і чагарників на земельних ділянках лісогосподарського призначення, що використовуються для розміщення Національного військового меморіального кладовища, спеціальний дозвіл на інші види спеціального використання лісових ресурсів видається власниками лісів або постійними лісокористувачами за зверненням замовника робіт (послуг) з будівництва.

{Розділ VIII доповнено пунктом 6^4 згідно із Законом № 3505-IX від 08.12.2023}

7. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законодавчих актів, що випливають із цього Кодексу;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

3) розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Кодексом;

4) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом, а також перегляд і скасування тих нормативно-правових актів, що суперечать цьому Кодексу.

8. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

Президент України **Л.КРАВЧУК**

м. Київ
21 січня 1994 року
№ 3852-XII

Лісовий кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 21.01.1994 № 3852-XII
Редакція від **04.01.2024**, підстава — 3505-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/3852-12

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Голос України** від 13.04.1994
- **Відомості Верховної Ради України** від 26.04.1994 — 1994 р., № 17, стор. 443, стаття 99

Повітряний кодекс України

{ Кодекс втратив чинність на підставі Кодексу N 3393-VI (3393-17) від 19.05.2011, ВВР, 2011, N 48-49, ст.536 }

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 25, ст.274)

{ Вводиться в дію Постановою ВР N 3168-XII (3168-12) від 04.05.93, ВВР, 1993, N 25, ст.275 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 590/97-ВР від 21.10.97, ВВР, 1998, N 2, ст. 5
N 1297-XIV (1297-14) від 15.12.99, ВВР, 2000, N 11, ст.89
N 3370-IV (3370-15) від 19.01.2006, ВВР, 2006, N 22, ст.184
N 3509-IV (3509-15) від 23.02.2006, ВВР, 2006, N 33, ст.283
N 885-VI (885-17) від 15.01.2009, ВВР, 2009, N 24, ст.299
N 2753-VI (2753-17) від 02.12.2010, ВВР, 2011, N 18, ст.128 }

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Суверенітет над повітряним простором України

Україні належить повний і виключний суверенітет над повітряним простором України, що є частиною території України.

Повітряним простором України є частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, в тому числі над її територіальними водами (територіальним морем).

Стаття 2. Сфера дії Повітряного кодексу України

Повітряний кодекс України регулює діяльність користувачів повітряного простору України з метою задоволення інтересів України та її громадян і забезпечення безпеки авіації.

Авіація як галузь - це усі види підприємств, організацій та установ, діяльність яких спрямована на створення умов та використання повітряного простору людиною за допомогою повітряних суден.

Дія Повітряного кодексу України поширюється на всіх користувачів повітряного простору України в частині, що їх стосується, як на території України, так і за її межами, якщо закони країни перебування користувача не передбачають іншого.

Стаття 3. Державне регулювання діяльності цивільної авіації України

Держава здійснює регулювання діяльності цивільної авіації через центральний орган виконавчої влади в галузі транспорту,

відповідні органи авіаційного транспорту України за такими напрямами:

забезпечення розвитку цивільної авіації;

нагляд за безпекою польотів повітряних суден;

сертифікація, реєстрація та ліцензування;

регулювання використання повітряного простору і обслуговування повітряного руху;

забезпечення пошуку та рятування повітряних суден, що зазнають чи зазнали лиха;

захист авіації України від актів незаконного втручання в її діяльність;

науковий супровід діяльності авіації та забезпечення її безпеки, який здійснюється як галузевими, так і міжгалузевими науково-дослідними організаціями і авіаційними підприємствами;

сприяння зовнішньоекономічній і міжнародно-правовій діяльності цивільної авіації.

За рішенням центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту можливе об'єднання зусиль і проведення робіт у зазначених напрямах з органами інших держав з метою вирішення питань більш якісно та з меншими витратами.

{ Частину третю статті 3 виключено на підставі Закону N 1297-XIV (1297-14) від 15.12.99 }

{ Стаття 3 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1297-XIV (1297-14) від 15.12.99, N 885-VI (885-17) від 15.01.2009 }

Стаття 3-1. Державний нагляд за забезпеченням безпеки авіації

Державний нагляд за забезпеченням безпеки авіації здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади.

Взаємодія органів виконавчої влади України щодо нагляду за безпекою польотів повітряних суден здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

(Кодекс доповнено статтею 3-1 згідно із Законом N 1297-XIV (1297-14) від 15.12.99)

Стаття 4. Господарська і комерційна діяльність авіації України

Правом на здійснення господарської і комерційної діяльності в галузі авіації може володіти будь-яка юридична чи фізична особа, яка займається експлуатацією, технічним обслуговуванням, ремонтом, виробництвом, розробкою та іншою діяльністю в галузі авіаційної техніки та одержала ліцензію, якщо це передбачено законодавством України.

Стаття 5. Сертифікація розробника, виробника і експлуатанта цивільної авіаційної техніки

Будь-яка юридична чи фізична особа, яка займається діяльністю, пов'язаною з розробкою, виробництвом, ремонтом і експлуатацією цивільної авіаційної техніки, повинна одержати від державного органу з питань сертифікації і реєстрації сертифікат, що підтверджує відповідність рівня технічної підготовки вказаної особи вимогам відповідних авіаційних правил України.

Експлуатант - особа, організація або підприємство, що експлуатує повітряні судна чи пропонує свої послуги в цій галузі.

Стаття 6. Витрати, пов'язані з сертифікацією, реєстрацією і перереєстрацією

Витрати на:

сертифікацію, реєстрацію і перереєстрацію повітряних суден, аеродромів, повітряних трас і місцевих повітряних ліній;

сертифікацію авіаційного персоналу і експлуатантів авіаційної техніки;

сертифікацію юридичних і фізичних осіб, які виконують розробку, виготовлення, ремонт і технічне обслуговування авіаційної техніки тощо, несе особа, яка подала відповідну заяву до державного органу з питань сертифікації і реєстрації.

Розмір державних зборів встановлюється положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розділ II
АВІАЦІЙНІ ПРАВИЛА УКРАЇНИ

Стаття 7. Авіаційні правила

Авіаційні правила визначають і регулюють порядок діяльності авіації України з метою забезпечення безпеки польотів і екологічної безпеки.

До авіаційних правил належать:

1) норми льотної придатності цивільних повітряних суден;

2) норми будівництва і придатності до експлуатації аеродромів і аеропортів, систем регулювання використання повітряного простору України і обслуговування повітряного руху на території України;

3) правила сертифікації цивільних повітряних суден, аеродромів, виробництва авіаційної техніки, діяльності експлуатантів, авіаційного персоналу, використання повітряних трас і місцевих повітряних ліній;

4) правила реєстрації повітряних суден, аеродромів, повітряних трас і місцевих повітряних ліній;

5) стандарти і нормативи у галузі охорони навколишнього природного середовища.

До авіаційних правил також належать нормативні акти, що регулюють:

1) порядок будівництва, утримання і ремонту аеродромів і аеропортів;

2) порядок підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації авіаційного персоналу;

3) порядок створення, сертифікації і реєстрації авіапідприємств, авіакомпаній, приватних фірм та інших організацій з метою використання повітряного простору України;

4) порядок організації, виконання і забезпечення польотів;

5) порядок організації, виконання, забезпечення і ліцензування авіаційних робіт;

6) порядок використання повітряного простору України, забезпечення аеронавігаційною інформацією;

7) порядок проведення пошукових і аварійно-рятувальних робіт;

8) порядок здійснення охорони навколишнього природного середовища;

9) порядок здійснення нагляду і контролю за безпекою польотів;

10) порядок проведення службового розслідування авіаційних подій;

11) порядок реалізації заходів щодо захисту авіації від актів незаконного втручання в її діяльність;

12) порядок здійснення забезпечення безпеки авіації та її профілактики;

13) порядок організації та виконання випробувальних і позатрасових польотів;

14) взаємовідносини цивільної та державної авіації.

До авіаційних правил належать також інші нормативні акти, що регламентують діяльність авіації та її безпеку.

Авіаційні правила мають єдину структуру, містяться у Зводі авіаційних правил України і не повинні суперечити положенням Конвенції про міжнародну цивільну авіацію та Додаткам до неї.

Авіаційні правила вводяться в дію відповідними державними органами України і підлягають обов'язковому виконанню всіма користувачами повітряного простору України та іншими юридичними чи фізичними особами в частині, що їх стосується, як на території України, так і за її межами, якщо закони країни перебування не передбачають іншого.

Стаття 8. Сфера дії авіаційних правил

Якщо міжнародною угодою в галузі міжнародного повітряного права, учасницею якої є Україна, встановлюються інші авіаційні правила, ніж ті, що передбачені її законодавством, то застосовуються норми міжнародної угоди.

Розділ III
ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Стаття 9. Структура повітряного простору України

Структура повітряного простору, порядок її формування і зміни, правила використання повітряного простору визначаються державним органом по використанню повітряного простору України.

Використання повітряного простору України або окремих його районів може бути частково або повністю обмежено.

До елементів структури повітряного простору України належать повітряні траси і місцеві повітряні лінії України, повітряні коридори для перетинання державного кордону України, встановлені та невстановлені маршрути польотів, райони виконання авіаційних робіт, заборонені зони, зони обмеження польотів і небезпечні зони.

Повітряна траса - це диспетчерський район або його частина, що являє собою коридор у повітряному просторі, обмежений за висотою та шириною, призначений для безпечного виконання польотів повітряними суднами і забезпечений аеродромами, засобами навігації, контролю та управління повітряним рухом.

Місцева повітряна лінія - це диспетчерський район або його частина, що являє собою коридор у повітряному просторі, обмежений за висотою та шириною, призначений для безпечного виконання польотів повітряними суднами і забезпечений аеродромами, засобами контролю та управління повітряним рухом.

Усі обмеження щодо використання повітряного простору України доводяться до відома заінтересованих юридичних і фізичних осіб України, інших держав і міжнародних авіаційних організацій через канали систем аеронавігаційної інформації.

Постійно діючі заборонені зони і зони обмеження польотів обов'язково включаються до збірників аеронавігаційної інформації і наносяться на аеронавігаційні карти.

Стаття 10. Порядок використання повітряного простору України

Порядок використання повітряного простору України визначається Положенням про використання повітряного простору України і його додержання забезпечується державною системою використання повітряного простору України.

Положення про використання повітряного простору України (401-2002-п) та Положення про державну систему використання

повітряного простору України затверджуються Кабінетом Міністрів України.

(Стаття 10 в редакції Закону N 1297-XIV (1297-14) від 15.12.99)

Стаття 11. Плата за аеронавігаційне обслуговування повітряних суден

Аеронавігаційне обслуговування повітряних суден (організація повітряного руху на маршруті, організація повітряного руху на підході та в районі аеродрому) здійснюється на платній основі. Аеронавігаційне обслуговування повітряних суден здійснюється суб'єктами господарювання, які надають відповідні послуги, - провайдерами аеронавігаційного обслуговування відповідно до вимог Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО) та Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтроль).

Розмір ставок плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден (плата за послуги з організації повітряного руху на маршруті і плата за послуги з організації повітряного руху на підході та в районі аеродрому) визначається відповідно до законодавства, вимог ІКАО та Євроконтролю.

Плата за послуги з організації повітряного руху на маршруті справляється Євроконтролем відповідно до Багатосторонньої угоди про сплату маршрутних зборів (994_377), вчиненої в м. Брюсселі 12 лютого 1981 року. Порядок розрахунку розміру зазначеної плати, порядок її внесення та звільнення від неї визначаються відповідно до законодавства, Багатосторонньої угоди про сплату маршрутних зборів (994_377) та вимог Євроконтролю.

За рахунок плати за послуги з організації повітряного руху на маршруті компенсуються витрати Євроконтролю на експлуатацію системи справляння цієї плати. Плата за послуги з організації повітряного руху на маршруті використовується провайдерами аеронавігаційного обслуговування для покриття їх витрат на забезпечення цього обслуговування у порядку, визначеному законодавством, документами ІКАО та Євроконтролю, а також для сплати щорічних членських внесків України до бюджету Євроконтролю.

Плата за послуги з організації повітряного руху на підході та в районі аеродрому визначається за єдиною для всіх користувачів повітряного простору України ставкою та справляється провайдерами аеронавігаційного обслуговування у порядку, що визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері використання повітряного простору України відповідно до законодавства, вимог ІКАО та Євроконтролю.

Якщо міжнародним договором України, укладеним в установленому законом порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цією статтею, застосовуються правила міжнародного договору.

{ Стаття 11 в редакції Закону N 3509-IV (3509-15) від 23.02.2006 }

Стаття 12. Використання міжнародного повітряного простору

При виконанні повітряним судном польоту в міжнародному просторі юрисдикцію щодо нього протягом всього його польоту здійснює та держава, де зареєстровано повітряне судно. Перебуваючи у міжнародному повітряному просторі, повітряне судно є недоторканним і незалежним від будь-якої держави, за винятком тієї, де це повітряне судно зареєстровано, та підкоряється і діє на підставі лише її законів.

Використання міжнародного простору регулюється міжнародними правилами.

Стаття 13. Мова ведення радіообміну при обслуговуванні повітряного руху

Ведення радіообміну між органами обслуговування повітряного руху на території України та екіпажами повітряних суден України здійснюється українською або російською мовою, а з екіпажами повітряних суден зарубіжних держав - англійською або російською мовою.

Стаття 14. Аеронавігаційне та інформаційне забезпечення використання повітряного простору України

Аеронавігаційна інформація щодо використання повітряного простору України є доступною для всіх користувачів повітряного простору України.

Розділ IV
ПОВІТРЯНІ СУДНА

Стаття 15. Класифікація повітряних суден

Повітряні судна поділяються на державні, цивільні і експериментальні.

Повітряне судно - це літальний апарат, що тримається в атмосфері за рахунок його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні, і здатний маневрувати в тривимірному просторі.

Повітряне судно є державним, якщо воно використовується на військовій, митній, прикордонній та міліцейській службах і зареєстровано у реєстрі державних повітряних суден.

Повітряне судно є цивільним, якщо воно зареєстровано у державному реєстрі цивільних повітряних суден.

Повітряне судно є експериментальним, якщо воно призначене для проведення випробувань, дослідно-конструкторських і науково-дослідних робіт. Експериментальне повітряне судно до реєстрів не заноситься.

Стаття 16. Сертифікація типу цивільного повітряного судна

Цивільне повітряне судно нової конструкції (нового типу) повинно бути сертифіковано на відповідність його діючим в Україні нормам льотної придатності і мати сертифікат типу.

Сертифікат типу видає державний орган з питань сертифікації та реєстрації.

Власником сертифіката типу є розробник повітряного судна.

У разі зміни затвердженої конструкції типу (типової конструкції) повітряного судна або зміни його експлуатаційно-технічної документації, які впливають на льотну придатність, цей тип повітряного судна повинен пройти додаткову сертифікацію і одержати доповнення до сертифіката типу.

Сертифікація цивільних повітряних суден, а також контроль за їх відповідністю нормам льотної придатності здійснюється за правилами сертифікації цивільних повітряних суден України.

Сертифікат типу може бути анульовано або його дію може бути тимчасово припинено державним органом, що його видав, у разі виявлення недоліків, які загрожують безпеці польотів.

Стаття 17. Сертифікація екземпляра цивільного повітряного судна

Кожний виготовлений в Україні екземпляр цивільного повітряного судна повинен бути сертифікований на відповідність його конструкції, характеристик та експлуатаційно-технічної документації вимогам, передбаченим правилами сертифікації цивільних повітряних суден України.

Після реєстрації повітряного судна в державному реєстрі цивільних повітряних суден України власник такого судна повинен отримати в державному органі з питань сертифікації і реєстрації відповідне посвідчення (сертифікат) про придатність його до виконання польотів як бортовий документ.

Державний орган з питань сертифікації та реєстрації може делегувати право на видачу та продовження строку дії посвідчення про придатність екземпляра повітряного судна до польотів іншим державним та відомчим органам у порядку, передбаченому правилами сертифікації.

Стаття 18. Сертифікація цивільних повітряних суден, що імпортуються в Україну

Цивільне повітряне судно, що імпортується в Україну, може бути допущено до експлуатації, якщо буде встановлено, що воно відповідає національним вимогам держави-виготовлювача та додатковим технічним умовам України в частині льотної придатності і тим самим забезпечує відповідність типу повітряного судна, що імпортується в Україну, діючим в Україні нормам льотної придатності.

Порядок розробки, схвалення і перевірки виконання додаткових технічних умов для сертифікації повітряного судна, що імпортується в Україну, порядок видачі сертифіката типу і посвідчення про придатність до польотів на повітряне судно, що імпортується в Україну, встановлюється правилами сертифікації цивільних повітряних суден України.

Стаття 19. Сертифікація планерів, дельтапланів, надлегких літальних апаратів, інших повітряних суден спортивного призначення, повітряних суден аматорської конструкції, аеростатичних апаратів та допоміжних пристроїв, що впливають на безпеку польотів

Сертифікація планерів, дельтапланів, надлегких літальних апаратів, інших повітряних суден спортивного призначення, повітряних суден аматорської конструкції, аеростатичних апаратів та допоміжних пристроїв, що впливають на безпеку польотів, здійснюється органом чи установою, яким це право делеговано державним органом з питань сертифікації і реєстрації, за участю розробника зазначених повітряних суден і відповідних федерацій та асоціацій.

Видача посвідчень (сертифікатів) з метою засвідчення льотної придатності, а також контроль за підтриманням льотної придатності в процесі експлуатації здійснюються у порядку, передбаченому правилами сертифікації зазначених у цій статті повітряних суден, що вводяться в дію державним органом з питань сертифікації і реєстрації повітряних суден.

Стаття 20. Сертифікація цивільних повітряних суден, що експортуються з України

Порядок проведення випробувань і сертифікації цивільного повітряного судна, що експортується з України, а також видачі експортного посвідчення про придатність до польотів та інших сертифікаційних документів встановлюється правилами сертифікації цивільних повітряних суден України.

Стаття 21. Визнання посвідчення (сертифіката) льотної придатності до польотів іноземного повітряного судна

Посвідчення (сертифікат) про придатність до польотів іноземного повітряного судна визнається в Україні дійсним за умови, коли вимоги, відповідно до яких такий сертифікат видано або відповідно до яких йому надано юридичну силу державою його реєстрації, відповідають встановленим Україною вимогам.

Стаття 22. Забезпечення льотної придатності повітряних суден військової авіації

Повітряне судно військової авіації повинно бути перевірено на відповідність його вимогам безпеки польотів.

Рівень льотної придатності повітряного судна військової авіації повинен бути не нижчим за рівень льотної придатності, встановлений державою для цього класу повітряних суден.

Стаття 23. Авторський нагляд за дотриманням і збереженням льотної придатності при виробництві, експлуатації та ремонті повітряного судна

Серійне виробництво, експлуатація та ремонт повітряних суден виконуються під авторським наглядом розробника повітряного судна з метою дотримання і збереження льотної придатності.

Стаття 24. Передача прав розробника авіаційної техніки іншій юридичній особі

Права розробника авіаційної техніки разом з сертифікатом типу чи рівнозначним документом, а також обов'язки з авторського нагляду за дотриманням і збереженням льотної придатності при виробництві, ремонті та експлуатації авіаційної техніки можуть бути передані іншій юридичній особі тільки за погодженням з розробником та після затвердження державним органом з питань сертифікації і реєстрації. При цьому державний орган з питань сертифікації і реєстрації повинен переконатися, що всю необхідну інформацію, включаючи дані про проект типу, передано правонаступнику і він може належним чином використати ці дані для дотримання і збереження льотної придатності авіаційної техніки.

Стаття 25. Реєстрація повітряних суден

Цивільні повітряні судна підлягають обов'язковій реєстрації і можуть бути зареєстровані тільки в одній державі.

Цивільному повітряному судну, занесеному до державного реєстру повітряних суден України, видається реєстраційне посвідчення, що є фактом визнання його національної належності.

З моменту занесення повітряного судна до державного реєстру повітряних суден України всі записи, зроблені раніше стосовно цього повітряного судна у реєстрах повітряних суден інших держав, не визнаються Україною.

Таким же чином не визнається Україною занесення повітряного судна України до реєстру повітряних суден іншої держави, якщо це повітряне судно не виключено з державного реєстру повітряних суден України.

Цивільні повітряні судна підлягають перереєстрації у державному реєстрі цивільних повітряних суден України у разі зміни власника повітряного судна, а також в інших випадках, передбачених правилами реєстрації цивільних повітряних суден України.

Правила реєстрації цивільних повітряних суден України розробляються та вводяться в дію державним органом з питань сертифікації та реєстрації.

Реєстрацію планерів, дельтапланів, надлегких літальних апаратів, інших повітряних суден спортивного призначення, повітряних суден аматорської конструкції, аеростатичних апаратів, а також видачу посвідчень про їх реєстрацію здійснює державний орган чи установа, яким це право делеговано державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Державні повітряні судна підлягають реєстрації у реєстрі державних повітряних суден України. Правила реєстрації державних повітряних суден України встановлює Міністерство оборони України.

Стаття 26. Виключення повітряного судна з реєстру

Повітряне судно виключається з відповідного державного реєстру повітряних суден у разі:

зняття повітряного судна з експлуатації;

передачі повітряного судна належним чином іншій державі, іноземній юридичній чи фізичній особі.

При виключенні повітряного судна з відповідного державного реєстру повітряних суден України реєстраційне посвідчення втрачає силу.

Стаття 27. Допуск повітряних суден до експлуатації

Цивільне повітряне судно, яке має сертифікат типу, допускається до експлуатації, якщо воно зареєстровано у державному реєстрі цивільних повітряних суден України і має посвідчення про придатність до польотів, видане державним органом з питань сертифікації і реєстрації повітряних суден України або іншої держави, якщо вимоги, на підставі яких було видано це посвідчення, відповідають вимогам, встановленим в Україні.

Цивільне повітряне судно, яке не має сертифіката типу, але було в експлуатації до введення в дію Повітряного кодексу України, заноситься до державного реєстру України і допускається до експлуатації на підставі діючого посвідчення про придатність до польотів або посвідчення, виданого державним органом України з питань сертифікації і реєстрації.

Державне транспортне повітряне судно, що було розроблене згідно з технічними вимогами Міністерства оборони України до введення в дію Повітряного кодексу України, може бути допущено до експлуатації в цивільній авіації України для перевезення вантажів і виконання авіаційних робіт і занесено до державного реєстру цивільних повітряних суден України, якщо воно:

відповідає технічним вимогам безпеки польотів Військово-Повітряних Сил, які діяли на час їх розробки;

має висновки розробника та експертів, призначених державним органом з питань сертифікації і реєстрації, про можливість безпечної експлуатації у цивільній авіації;

має посвідчення про придатність до польотів, видане державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Державне транспортне повітряне судно, тип якого було допущено до експлуатації в цивільній авіації до введення в дію Повітряного кодексу України, заноситься до державного реєстру цивільних повітряних суден України і може бути допущено до експлуатації на підставі діючого посвідчення про придатність до польотів або посвідчення, виданого державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Експериментальне повітряне судно може бути допущено до експлуатації для задоволення потреб народного господарства України за наявності:

висновків розробника судна і експертів, призначених державним органом з питань сертифікації і реєстрації, про можливість безпечної експлуатації його при виконанні польотів;

рішення Уряду України про використання експериментального судна у цивільній авіації України;

посвідчення про придатність до польотів, виданого державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Підтримання кожного повітряного судна в процесі експлуатації у стані, що відповідає вимогам норм льотної придатності або іншим, що поширюються на це повітряне судно, вимогам безпеки польотів, покладається на експлуатанта повітряного судна.

Державний орган з питань сертифікації і реєстрації може заборонити експлуатацію повітряного судна у випадках:

відсутності посвідчення (сертифіката) про придатність до польотів;

прострочення посвідчення (сертифіката) про придатність до польотів;

експлуатації повітряного судна за межами обмежень, встановлених порадником з льотної експлуатації повітряного судна.

Стаття 28. Позначення, що наносяться на цивільні повітряні судна

На зовнішню поверхню цивільних повітряних суден повинні бути нанесені державний і реєстраційний розпізнавальні знаки.

Допускається також нанесення на повітряне судно додаткових знаків (символів, написів, емблем та ін.) за погодженням з державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Правила нанесення знаків на повітряне судно встановлюються державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Польоти повітряного судна, яке не має державного і реєстраційного знаків, забороняються, крім польотів експериментальних і випробувальних повітряних суден, що виконуються згідно з правилами проведення випробувальних польотів.

Стаття 29. Позивний номер і позивний радіосигнал цивільного повітряного судна

Цивільному повітряному судну України, обладнаному засобами радіозв'язку, надається позивний номер і позивний радіосигнал.

Цивільним повітряним суднам, зазначеним у статті 20, що обладнані засобами радіозв'язку, надається позивний номер.

Стаття 30. Бортова документація повітряного судна

На цивільному повітряному судні при виконанні польотів повинні бути:

1) реєстраційне посвідчення;

2) посвідчення (сертифікат) про придатність до польотів;

3) свідоцтва про страхування:

членів екіпажу і авіаційного персоналу, який перебуває на борту;

повітряного судна;

відповідальності щодо відшкодування збитків, в тому числі перед третіми особами;

4) бортовий журнал повітряного судна;

5) порадник з льотної експлуатації повітряного судна;

6) дозвіл на бортові радіостанції;

7) посвідчення (сертифікати) на всіх членів екіпажу;

8) при виконанні міжнародних польотів - інші документи, передбачені міжнародними правилами.

Стаття 31. Передача повітряного судна в оренду іноземному експлуатанту

Порядок і правила здачі повітряного судна в оренду іноземному експлуатанту регулюються внутрішнім законодавством України, якщо інше не передбачено міжнародними угодами та договорами, учасниками яких є Україна.

Розділ V
АВІАЦІЙНИЙ ПЕРСОНАЛ

Стаття 32. Склад авіаційного персоналу

Авіаційний персонал - це особовий склад авіаційного підприємства, організації, підрозділу, навчального закладу, що складається з авіаційних спеціалістів за професійною ознакою.

До складу авіаційного персоналу входять:

1) члени екіпажу повітряного судна;

2) особи командно-керівного, командно-льотного, інспекторського та інструкторського складу;

3) спеціалісти, які здійснюють регулювання використання повітряного простору України і обслуговування повітряного руху на території України;

4) спеціалісти, які здійснюють організацію і технічне обслуговування повітряних суден, а також всі види забезпечення польотів;

5) спеціалісти, які обслуговують повітряні перевезення;

6) спеціалісти, які здійснюють організацію і проведення дослідно-конструкторських, експериментальних, науково-дослідних робіт при льотних випробуваннях авіаційної техніки;

7) спеціалісти, які здійснюють нагляд і контроль за безпекою польотів, а також ті, які проводять службове розслідування авіаційних подій (державні інспектори з безпеки польотів);

8) спеціалісти, які здійснюють аналіз та контроль льотної придатності повітряних суден при розробці, випробуванні, сертифікації і серійному виробництві;

9) спеціалісти, які здійснюють забезпечення авіаційної безпеки і безпеки авіації в цілому;

10) авіаційні експерти.

Згідно з рішенням державних органів з питань регулювання діяльності авіації до складу авіаційного персоналу можуть бути включені й інші спеціалісти.

Стаття 33. Сертифікація і допуск авіаційного персоналу до авіаційної діяльності

Особа, яка належить до авіаційного персоналу, повинна бути сертифікована на відповідність її діючим в Україні кваліфікаційним вимогам за професійною ознакою.

Особа, яка належить до авіаційного персоналу, допускається до самостійної професійної діяльності лише за умови, що у неї є свідоцтво (сертифікат) на право здійснювати професійну діяльність, яке підтверджує наявність у неї необхідних знань і навиків, а також відповідність стану її здоров'я встановленим вимогам.

Правила і порядок сертифікації авіаційного персоналу встановлюються відповідним органом державного регулювання діяльності авіації.

Особа авіаційного персоналу цивільної авіації при здійсненні професійної діяльності повинна мати при собі свідоцтво (сертифікат).

Свідоцтво (сертифікат), видане іноземною державою, може бути визнано дійсним для авіаційного персоналу України органом державного регулювання діяльності авіації України.

Особи, які не належать до авіаційного персоналу, допускаються до авіаційної діяльності у порядку, встановленому відповідним органом державного регулювання діяльності авіації України.

Стаття 34. Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації авіаційного персоналу

Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації авіаційного персоналу України з видачею відповідних свідоцтв може здійснюватися в навчальних авіаційних закладах, центрах перепідготовки і підвищення кваліфікації авіаційних спеціалістів та в інших організаціях, у тому числі й іноземних, що мають відповідний сертифікат, який визнається в Україні.

Розділ VI
ЕКІПАЖ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Стаття 35. Склад екіпажу повітряного судна

Екіпаж повітряного судна складається з командира, інших осіб льотного екіпажу та обслуговуючого персоналу.

Екіпаж повітряного судна - це особи авіаційного персоналу, яким у встановленому порядку доручено виконання певних обов'язків з керування і обслуговування повітряного судна при виконанні польотів.

Всі члени екіпажу належать до льотного складу.

Мінімальний склад льотного екіпажу встановлюється порадником з льотної експлуатації цього типу повітряного судна.

Польоти цивільних повітряних суден при неповному мінімальному складі екіпажу забороняються, за винятком випадків, спеціально передбачених у завданні на випробувальний політ.

Стаття 36. Права членів екіпажу цивільного повітряного судна та обов'язки експлуатанта щодо їх забезпечення

При виконанні завдання на політ кожний член екіпажу має право відмовитися від його виконання, якщо, на його думку, є аргументоване побоювання за благополучне завершення польоту.

Експлуатант повітряного судна зобов'язаний відшкодувати шкоду, заподіяну членові екіпажу в разі каліцтва або іншого ушкодження його здоров'я, що настало у зв'язку з виконанням ним своїх обов'язків при польоті повітряного судна, в частині, що перевищує суму одержуваної ним допомоги або пенсії, призначеної йому після ушкодження його здоров'я, і фактично одержуваної ним заробітної плати.

Експлуатант повітряного судна зобов'язаний відшкодувати збитки у разі смерті члена екіпажу, що настала у зв'язку з виконанням службових обов'язків з початку перельотної підготовки до закінчення післяпольотного розбору, з виплатою належної суми непрацездатним особам, які перебували на його утриманні, а також його дитині, що народилася після його смерті.

Стаття 37. Командир повітряного судна

Командиром повітряного судна може бути особа, яка має спеціальність пілота (льотчика), а також підготовку і досвід, необхідні для самостійного керування повітряним судном цього типу і керівництва екіпажем.

Стаття 38. Права командира цивільного повітряного судна

У процесі своєї професійної діяльності командир цивільного повітряного судна має право:

1) приймати остаточне рішення про виліт, політ і посадку повітряного судна, зливання в польоті пального, скидання багажу, вантажу і пошти, зміну плану і режиму польоту, про припинення польоту і посадку повітряного судна на запасному аеродромі чи вимушену посадку поза аеродромом, забезпечення безпеки, збереження повітряного судна і врятування життя людей;

2) віддавати в межах своєї компетенції будь-якій особі, яка перебуває на борту повітряного судна, розпорядження і команди, які підлягають беззаперечному виконанню;

3) вживати всіх необхідних заходів, у тому числі і примусових, до осіб, які своїми діями створюють загрозу безпеці польоту і не підкоряються його розпорядженням;

4) здійснювати особистий контроль за безпекою пасажирів у польоті в разі загрози безпеці повітряного судна, а також людям, які на ньому перебувають;

5) змінювати маршрут польоту, здійснювати переліт державного кордону і (або) виконувати посадку повітряного судна на аеродромі, не передбаченому завданням на політ, у випадках виникнення загрози для життя і здоров'я пасажирів та членів екіпажу, пов'язаних з актами незаконного втручання в діяльність авіації;

6) бути довіреною особою експлуатанта повітряного судна, укладати від його імені договори і угоди в інтересах виконання завдання на політ, забезпечення безпеки польоту, збереження повітряного судна, здоров'я і життя пасажирів;

7) усувати від виконання завдання на політ будь-якого члена екіпажу повітряного судна, рівень підготовки якого не відповідає завданню на політ, а дії загрожують безпеці польоту, і вимагати його заміни;

8) в екстремальній ситуації, що загрожує загибеллю людей, для врятування їх життя відступати від правил і вимог нормативних документів, що регламентують безпеку польоту;

9) контролювати рівень професійних знань, вміння і навиків льотного екіпажу, а також якість роботи обслуговуючого персоналу;

10) перевіряти свідоцтва (сертифікати) членів екіпажу, а також наявність в них необхідних записів і позначок.

Розділ VII
АЕРОДРОМИ І АЕРОПОРТИ

Стаття 39. Будівництво, реконструкція та експлуатація аеродромів і аеропортів

Відведення території для будівництва та реконструкції аеродромів і аеропортів, будівництво, реконструкція та експлуатація аеродромів і аеропортів допускаються в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Участь громадян у погодженні питань будівництва, реконструкції та експлуатації аеродромів і аеропортів визначається законодавством України.

Стаття 40. Відшкодування шкоди

Майнова шкода, завдана власнику або володільцю прав внаслідок будівництва, реконструкції аеродрому чи аеропорту, безпосередньо пов'язана з фактом будівництва чи реконструкції, підлягає відшкодуванню у грошовій або майновій формі відповідно до законодавства України.

Стаття 41. Будівництво на приаеродромній території

Приаеродромна територія (прилегла до аеродрому зона контролю і обліку об'єктів та перешкод) - обмежена встановленими розмірами місцевість навколо аеродрому, над якою здійснюється маневрування повітряних суден.

Розміри приаеродромної території повинні бути доведені власником аеродрому (аеропорту) чи уповноваженою на те особою до відповідних Рад народних депутатів, підвідомча територія яких повністю чи частково підпадає під приаеродромну територію.

На приаеродромній території запроваджується особливий режим одержання дозволу на будівництво (реконструкцію) та іншу діяльність тільки за узгодженням з органом державного регулювання діяльності авіації та відповідною Радою народних депутатів.

Підприємства, установи і організації, а також громадяни, які допустили порушення правил будівництва та інші дії на приаеродромній території, зобов'язані на вимогу власника аеродрому (аеропорту) чи уповноваженої ним особи припинити будівництво чи іншу діяльність на приаеродромній території та провести у встановлений термін за свої кошти і своїми силами усунення допущених порушень.

Стаття 42. Сертифікація і допуск цивільного аеродрому до експлуатації

Аеродром повинен бути сертифікований на відповідність його нормам придатності до експлуатації з видачею відповідного сертифіката.

Правила сертифікації і порядок допуску аеродромів до експлуатації встановлюються державним органом з питань сертифікації і реєстрації.

Сертифікат придатності аеродрому до експлуатації може бути анульовано або його дію тимчасово припинено державним органом, що видав сертифікат, якщо буде виявлено невідповідність аеродрому нормам придатності до експлуатації.

Стаття 43. Реєстрація цивільних аеродромів

Всі цивільні аеродроми підлягають реєстрації у державному органі з питань сертифікації і реєстрації та занесенню їх до державного реєстру аеродромів України.

Після занесення аеродрому до державного реєстру аеродромів України його власникові чи експлуатанту видається свідоцтво про реєстрацію.

Експлуатація аеродрому без свідоцтва про реєстрацію його у державному реєстрі аеродромів України забороняється.

Аеродроми підлягають перереєстрації у державному реєстрі аеродромів України у разі зміни власника аеродрому, а також в інших випадках, передбачених правилами реєстрації аеродромів України.

Стаття 44. Виключення цивільного аеродрому з реєстру

Цивільний аеродром виключається з реєстру в разі його ліквідації або зняття з експлуатації.

При виключенні аеродрому з реєстру свідоцтво про його реєстрацію втрачає силу, а власник аеродрому втрачає право на його експлуатацію.

Стаття 45. Маркірування аеродромів

Аеродром і його елементи повинні мати маркірування, що відповідає нормам придатності аеродромів до експлуатації.

Розташування у районі аеродрому будь-яких знаків, пристроїв і позначень, подібних до маркірувальних знаків, пристроїв і позначень, що вживаються для розпізнання аеродромів, забороняється.

Стаття 46. Маркірування нерухомих об'єктів і споруд

Усі нерухомі об'єкти і споруди, розташовані на приаеродромній території, повинні бути маркіровані денними і нічними маркірувальними знаками та пристроями згідно з нормами придатності аеродромів до експлуатації.

Маркірування нерухомих об'єктів і споруд денними та нічними маркірувальними знаками провадиться власниками цих нерухомих об'єктів і споруд за їх рахунок.

Стаття 47. Охорона навколишнього природного середовища

При розвідуванні, будівництві, реконструкції, ремонті та експлуатації аеродрому підрядчик та експлуатант зобов'язані виконувати діючі в Україні норми, правила і процедури щодо охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 48. Аеропорти

За своїм призначенням аеропорти поділяються на внутрішні та міжнародні.

Міжнародний аеропорт повинен забезпечувати митний, прикордонний, санітарний контроль, контроль на безпеку та інші види контролю, передбачені чинним законодавством.

Аеропорт, в тому числі як спільне з іноземною державою підприємство чи підприємство, яке повністю належить іноземному інвестору, повинен пройти сертифікацію і реєстрацію відповідно до діючих в Україні правил.

Аеропорт повинен мати поштовий, телеграфний, телефонний та інші види зв'язку, а також регулярне сполучення з найближчими населеними пунктами.

Органи державної виконавчої влади забезпечують будівництво, реконструкцію, благоустрій та експлуатацію під'їзних доріг до аеропортів, регулярний рух пасажирського транспорту на цих дорогах, а також телефонний зв'язок між населеними пунктами і аеропортами.

Розділ VIII
ПОВІТРЯНІ ТРАСИ І МІСЦЕВІ ПОВІТРЯНІ ЛІНІЇ

Стаття 49. Сертифікація та допуск повітряних трас і місцевих повітряних ліній до експлуатації

Повітряні траси і місцеві повітряні лінії повинні бути сертифіковані на відповідність їх діючим в Україні нормам придатності повітряних трас і місцевих повітряних ліній до експлуатації з видачею відповідного сертифіката.

Правила сертифікації та порядок допуску до експлуатації повітряних трас і місцевих повітряних ліній встановлюються державним органом по використанню повітряного простору України.

Сертифікат придатності повітряної траси чи місцевої повітряної лінії до експлуатації може бути анульовано або його дію може бути тимчасово припинено державним органом, який видав сертифікат, якщо буде виявлено невідповідність повітряної траси чи місцевої повітряної лінії нормам придатності їх до експлуатації.

Стаття 50. Реєстрація повітряних трас і місцевих повітряних ліній України

Повітряні траси і місцеві повітряні лінії України реєструються державним органом по використанню повітряного простору України і заносяться до Переліку повітряних трас і місцевих повітряних ліній України.

Розділ IX
ПОЛЬОТИ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН

Стаття 51. Правила польотів

Виконання польотів повітряних суден у повітряному просторі України регламентується Правилами польотів у повітряному просторі

України, які поширюються на всіх користувачів повітряного простору України.

Під польотом повітряного судна слід розуміти його переміщення у повітряному просторі, а також зависання.

Порядок організації польотів цивільних і державних повітряних суден встановлюється відповідними органами державної виконавчої влади.

В разі виникнення в польоті екстремальної ситуації, що створює загрозу для життя людей, командир повітряного судна може відступити від встановлених правил польоту з негайним повідомленням про прийняте рішення органу обслуговування повітряного руху, з яким він здійснює радіозв'язок.

Стаття 52. Допуск повітряного судна до польоту

До польоту допускається повітряне судно, яке споряджене і перебуває у справному стані згідно з експлуатаційно-технічною документацією.

Стаття 53. Заборона або обмеження польотів

У повітряному просторі України або в окремих його районах польоти повітряних суден можуть бути повністю заборонені або обмежені за висотою, у часі та напрямках у порядку, встановленому положенням про використання повітряного простору України.

Стаття 54. Захист від шкідливого впливу польотів цивільних повітряних суден

Цивільне повітряне судно, призначене для експлуатації в Україні, повинно бути сертифіковано на відповідність вимогам, які діють в Україні, щодо шуму на місцевості та емісії шкідливих речовин авіаційних двигунів.

Сертифікація повітряних суден щодо шуму на місцевості та емісії шкідливих речовин виконується у порядку, передбаченому Правилами сертифікації повітряних суден України щодо шуму на місцевості та емісії шкідливих речовин.

Власники аеродромів, експлуатанти, командири і члени екіпажів повітряних суден зобов'язані при експлуатації повітряних суден на землі та в повітрі запобігати шумам або зводити їх до мінімуму.

Скидання з повітряних суден шкідливих для здоров'я людей, навколишнього природного середовища речовин або інших відходів і матеріалів забороняється, а винний у таких діях несе відповідальність згідно з чинним законодавством України.

З метою запобігання шкідливому впливу повітряних суден на людей, тварин, навколишнє природне середовище Уряд України може встановити в конкретних районах мінімальну висоту польоту, єдину для всіх повітряних суден чи окремо за типами повітряних суден.

Польоти повітряних суден у повітряному просторі України з надзвуковою швидкістю повинні виконуватися на висотах, які

виключають шкідливий вплив звукового удару на навколишнє середовище, за загальними правилами або у віддалених від населених пунктів районах, що відводяться спеціально для надзвукових польотів.

Стаття 55. Зв'язок при виконанні польоту

Екіпаж (пілот) повітряного судна, обладнаного засобами радіозв'язку, повинен здійснювати безперервне прослуховування відповідних частот каналів зв'язку органу обслуговування повітряного руху.

Для здійснення такого двостороннього зв'язку Міжнародним регламентом радіозв'язку для авіаційної навігації виділяються необхідні частоти, що закріплюються за користувачами державним органом регулювання діяльності авіації України.

Польоти повітряних суден, обладнаних засобами радіозв'язку, без двостороннього зв'язку їх з органом обслуговування повітряного руху забороняються.

Стаття 56. Повітряне судно-порушник

Повітряне судно, що перетнуло кордон України без відповідного дозволу компетентних органів, або таке, що припустилося іншого порушення порядку використання повітряного простору України, визнається судном-порушником і до нього застосовуються заходи у порядку, встановленому законодавством України, діючими міжнародними угодами.

Розділ X
МІЖНАРОДНІ ПОЛЬОТИ

Стаття 57. Норми і правила здійснення міжнародних польотів

Регулярні міжнародні польоти повітряних суден, під час яких повітряні судна перетинають державний кордон України та іншої держави, здійснюються на підставі міждержавних домовленостей і міжнародних угод.

Нерегулярні міжнародні польоти можуть виконуватися за спеціальними дозволами, порядок видачі яких визначається органом державного регулювання діяльності авіації і погоджується з митними органами України.

Міжнародні польоти у повітряному просторі України виконуються на підставі нормативних актів і правил, що встановлюються органом державного регулювання діяльності авіації України і включаються до збірників аеронавігаційної інформації.

Стаття 58. Переліт державного кордону

Переліт державного кордону України повітряними суднами здійснюється по спеціально виділених коридорах.

Переліт державного кордону України поза спеціально виділеними повітряними коридорами, якщо це не передбачено міжнародною угодою

або іншими нормативними актами України, заборонено.

Розділ XI
ПОВІТРЯНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Стаття 59. Повітряний перевізник

Повітряним перевізником визнається будь-яка юридична чи фізична особа, яка виконує повітряні перевезення, має права експлуатанта авіаційної техніки.

Стосовно іноземних повітряних перевізників визнаються права експлуатанта за документами, які видані компетентним органом відповідної зарубіжної держави і які відповідають вимогам міжнародних договорів та угод, учасницею яких є Україна.

Норми цього розділу не поширюються на перевезення, що здійснюються державними повітряними суднами.

Стаття 60. Виконання повітряних перевезень

Повітряні перевезення виконуються на підставі договору.

Кожний договір повітряного перевезення та його умови посвідчуються документом на перевезення, який видається авіаційним підприємством або уповноваженими ним організаціями чи особами (агентами).

Документами на перевезення є:

квиток - при перевезенні пасажира;

багажна квитанція - при перевезенні речей пасажира як багажу;

відповідні документи - при перевезенні вантажу, пошти та інших предметів.

Форми документів на перевезення та правила їх застосування встановлюються органом державного регулювання діяльності авіації України.

Перед початком міжнародного перевезення пасажира перевізник зобов'язаний перевірити наявність у нього документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, транзиту.

{ Стаття 60 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2753-VI (2753-17) від 02.12.2010 }

Стаття 61. Чартерне повітряне перевезення

Чартерне повітряне перевезення виконується на підставі договору чартера (фрахтування повітряного судна), за яким одна сторона (фрахтівник) зобов'язується надати іншій стороні (фрахтувальнику) за плату всю місткість одного чи кількох повітряних суден на один або кілька рейсів для повітряного перевезення пасажирів, багажу, вантажу і пошти або для іншої мети, якщо це не суперечить чинному законодавству України.

Стаття 62. Виконання правил повітряних перевезень і нормативів їх якості

При виконанні повітряних перевезень перевізник та аеропорт зобов'язані дотримувати загальних правил повітряних перевезень пасажирів, багажу (z0669-10), вантажу і пошти, а також нормативів якості обслуговування пасажирів і клієнтури, встановлених центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту.

Повітряний перевізник на підставі загальних правил має право встановити свої правила повітряних перевезень, які спрямовані на підвищення ефективності та якості перевезень і не містять умов та норм обслуговування пасажирів і клієнтури нижчих за рівень вимог, встановлених центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту.

Умови і правила перевезення пошти погоджуються з центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту та центральним органом виконавчої влади в галузі зв'язку.

{ Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законом N 885-VI (885-17) від 15.01.2009 }

Стаття 63. Перевезення особливо небезпечних вантажів

Перевезення зброї, боєприпасів, вибухових і отруйних речовин, ядерного палива, радіоактивних речовин та інших вантажів, які належать до особливо небезпечних, здійснюються за дозволом компетентних органів згідно з спеціальними правилами, що встановлюються органами державного регулювання діяльності авіації України.

Стаття 64. Припинення угоди на повітряне перевезення за ініціативою перевізника

Повітряний перевізник може відмовити пасажиру в перевезенні у випадках, передбачених правилами перевезення на повітряних лініях, які встановлюються відповідними органами державної виконавчої влади.

Повітряний перевізник зобов'язаний відмовити в міжнародному перевезенні пасажиру, який на вимогу перевізника не пред'явив документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, транзиту.

Припинення угоди на міжнародне повітряне перевезення пасажира на підставі частини другої цієї статті не тягне за собою обов'язок перевізника відшкодувати пасажиру заподіяну у зв'язку з цим шкоду.

{ Стаття 64 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2753-VI (2753-17) від 02.12.2010 }

Стаття 65. Припинення угоди на повітряне перевезення за ініціативою пасажира

Пасажир має право відмовитися від повітряного перевезення і одержати назад суму грошей у порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 66. Діяльність іноземних перевізників на території України

Іноземні перевізники здійснюють свою діяльність на території України згідно з законодавством України, міжнародними угодами та договорами.

Стаття 67. Інформаційно-рекламне забезпечення повітряних перевезень

Повітряний перевізник при виконанні регулярних перевезень зобов'язаний доводити до відома населення (клієнтури) через інформаційно-рекламні засоби маршрути і розклад польотів повітряних суден, пасажирські, вантажні та поштові тарифи, а також умови обслуговування пасажирів і клієнтури як на землі перед польотом і після нього, так і на борту повітряного судна в польоті.

Розділ XII
АВІАЦІЙНІ РОБОТИ

Стаття 68. Авіаційні роботи і порядок їх виконання

Перелік авіаційних робіт встановлюється органом державного регулювання діяльності авіації України.

Авіаційні роботи можуть виконуватися будь-яким експлуатантом авіаційної техніки на підставі відповідного сертифіката, а також договору, укладеного з замовником на виконання авіаційної роботи, або разової заявки юридичної чи фізичної особи, погодженої з органом державного регулювання діяльності авіації України.

Експлуатант авіаційної техніки і замовник авіаційних робіт мають рівні права у виборі партнера.

Стаття 69. Виконання авіаційних робіт іноземними експлуатантами

Авіаційні роботи на території України можуть виконуватись іноземними експлуатантами, а також спільними підприємствами і підприємствами, які повністю належать іноземним інвесторам, на підставі дозволу та/або ліцензії на виконання авіаційних робіт, що видається органом державного регулювання діяльності авіації України.

(Стаття 69 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3370-IV (3370-15) від 19.01.2006)

Стаття 70. Виконання авіаційних робіт експлуатантами України на території зарубіжної держави

Авіаційні роботи на території зарубіжної держави можуть здійснюватись експлуатантами України за законами цих держав за

наявності відповідного договору.

Розділ XIII
ЗАХИСТ АВІАЦІЇ ВІД АКТІВ НЕЗАКОННОГО ВТРУЧАННЯ

Стаття 71. Організація авіаційної безпеки

Організація робіт, пов'язаних із забезпеченням авіаційної безпеки, здійснюється відповідно до законодавства України, норм, правил і процедур Української державної програми безпеки цивільної авіації, затверджуваної Верховною Радою України.

Під забезпеченням авіаційної безпеки мається на увазі комплекс заходів, а також людські та матеріальні ресурси, призначені для захисту авіації від актів незаконного втручання у її діяльність.

Стаття 72. Заходи щодо захисту від актів незаконного втручання

Українські та іноземні експлуатанти авіаційної техніки, які здійснюють прийом, випуск і (або) обслуговування повітряних суден на території України, а також експлуатанти аеродромів та аеропортів повинні вживати заходів щодо захисту авіації від актів незаконного втручання в її діяльність.

Актом незаконного втручання в діяльність авіації є протиправні дії, пов'язані з посяганнями на нормальну і безпечну діяльність авіації і авіаційних об'єктів, внаслідок яких сталися нещасні випадки з людьми, майнові збитки, захоплення чи викрадення повітряного судна, або такі, що створюють ситуацію для таких наслідків.

Заходи щодо захисту авіації від актів незаконного втручання на території України регламентуються нормами, правилами і процедурами, передбаченими Українською державною програмою безпеки цивільної авіації.

Стаття 73. Контроль на безпеку

Контроль на безпеку ручної поклажі, багажу, вантажу, пошти та бортового припасу, а також особистий контроль на безпеку пасажирів і членів екіпажу повітряного судна як на внутрішніх, так і на міжнародних лініях здійснюють служби авіаційної безпеки, органи внутрішніх справ і прикордонного контролю.

В разі відмови пасажира або члена екіпажу повітряного судна від проходження контролю на безпеку, а також відмови осіб пред'явити ручну поклажу, багаж, вантаж, пошту або бортові припаси для контролю на безпеку вони до польоту чи перевезенню на повітряному судні не допускаються.

На повітряному судні, що перебуває в польоті, контроль на безпеку в разі необхідності може бути проведено за рішенням командира повітряного судна незалежно від згоди пасажира. Для зазначеної мети повітряне судно вважається таким, що перебуває у

польоті, з часу зачинення всіх його зовнішніх дверей після завантаження і до часу відкриття будь-яких з цих дверей для розвантаження.

Правила проведення контролю на безпеку, перелік осіб, що мають право проводити контроль на безпеку, перелік осіб, звільнених від проходження контролю на безпеку, передбачаються Українською державною програмою цивільної авіації.

Стаття 74. Забезпечення виконання вимог авіаційної безпеки щодо охорони повітряних суден, пожежної безпеки, підтримання пропускного і внутрішнього об'єктового режиму на аеродромах, в аеропортах та на інших авіаційних об'єктах

Порядок забезпечення виконання вимог авіаційної безпеки щодо охорони повітряних суден, важливих об'єктів, пожежної безпеки, підтримання пропускного і внутрішнього об'єктового режиму на аеродромах, в аеропортах та на інших авіаційних об'єктах регламентується нормами, правилами і процедурами, передбаченими Українською державною програмою безпеки цивільної авіації.

Аеродроми, аеропорти та їх важливі об'єкти, а також обладнання повітряного транспорту, контрольно-пропускні пункти, огорожа, пункти контролю на безпеку пасажирів і членів екіпажу, ручної поклажі та багажу, інженерно-технічні засоби охорони і пожежної безпеки, засоби зв'язку та спеціальні технічні засоби контролю на безпеку повинні відповідати нормам, правилам і процедурам, передбаченим Українською державною програмою безпеки цивільної авіації.

Стаття 75. Предмети, що не підлягають транспортуванню на повітряних суднах

Перелік небезпечних предметів і речовин, заборонених до здачі, прийому, зберігання і перевезення на цивільних повітряних суднах, визначається нормами, правилами і процедурами Української державної програми безпеки цивільної авіації.

Розділ XIV
ПОШУКОВІ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНІ РОБОТИ

Стаття 76. Повітряне судно, що зазнало лиха

Повітряне судно, що зазнає чи зазнало лиха, повітряне судно, з яким втрачено зв'язок і його місцеперебування невідоме, підлягає негайному пошуку.

Під пошуковими роботами слід розуміти систему заходів, спрямованих на своєчасне виявлення повітряного судна, що зазнає чи зазнало лиха.

Стаття 77. Сигнали лиха повітряного судна та їх подача для допомоги

Для своєчасного виявлення повітряних суден, що зазнають чи зазнали лиха, та подання допомоги екіпажам і пасажирам встановлюються єдині для всієї авіації в Україні аварійні сигнали лиха та сигнали терміновості і попередження про небезпеку.

Екіпаж повітряного судна, що зазнає чи зазнало лиха, повинен подавати при можливості відповідні сигнали лиха по каналах зв'язку органів обслуговування повітряного руху на аварійних частотах, встановлених регламентом радіозв'язку.

Під час міжнародних польотів сигнали лиха дублюються на міжнародній частоті, виділеній для подачі цих сигналів.

Стаття 78. Повідомлення про повітряні судна, які зазнають чи зазнали лиха

Всі підприємства, організації та установи, що мають засоби зв'язку, незалежно від їх відомчої чи іншої належності зобов'язані забезпечити негайне проходження сигналів і повідомлень про повітряні судна, що зазнають чи зазнали лиха, від кого б вони не надходили, до пунктів керування пошуково-рятувальними силами і засобами.

Громадяни зобов'язані негайно повідомити про відомі їм випадки лиха повітряних суден місцевим органам державної виконавчої влади України, міліції чи найближчим підприємствам, установам і організаціям, які в свою чергу зобов'язані негайно передати цю інформацію авіаційній пошуково-рятувальній службі України.

Стаття 79. Виконання пошукових і рятувальних робіт

Аварійно-рятувальні роботи - це система заходів, спрямованих на своєчасне подання допомоги потерпілим.

Місцеві органи державної виконавчої влади України, підприємства, організації та установи, на території яких повітряне судно зазнало лиха, зобов'язані до прибуття пошуково-рятувальних команд вжити невідкладних заходів щодо рятування людей, подання їм медичної та іншої допомоги, а також до охорони повітряного судна, документації, обладнання і майна, що знаходяться на його борту, та збереження стану місця події.

Евакуація повітряних суден або їх частин з місця події здійснюється силами і засобами експлуатанта авіаційної техніки або іншими підприємствами та установами за рахунок коштів експлуатанта.

Іноземним повітряним суднам, що зазнають чи зазнали лиха, подається допомога на рівних з повітряними суднами України підставах.

Проведення пошукових і аварійно-рятувальних робіт здійснюється відповідно до встановлених вимог.

Стаття 80. Пошук і рятування поза територією України

Пошук і рятування пасажирів та екіпажів повітряних суден, що зазнають чи зазнали лиха у районах і зонах обслуговування повітряного руху України та за межами України, організовуються і здійснюються на підставі міжнародних угод, учасником яких є Україна.

Координацію дій із службами пошуку і рятування інших країн здійснює орган державного регулювання діяльності авіації України.

Стаття 81. Оснащення повітряних суден і підготовка екіпажу на випадок лиха

Повітряні судна повинні бути оснащені бортовими аварійно-рятувальними засобами, перелік яких залежно від типу повітряного судна і району польоту визначається органом державного регулювання діяльності авіації України для цивільних повітряних суден і Міністерством оборони України - для державних повітряних суден згідно з нормами льотної придатності.

Усі члени екіпажу повітряного судна зобов'язані пройти спеціальне навчання за програмою аварійно-рятувальної підготовки і подання допомоги пасажирам при виникненні на борту повітряного судна аварійної ситуації в різних фізико-географічних і кліматичних умовах, а пасажири обов'язково повинні бути проінструктовані екіпажем про дії в такій ситуації і про правила користування індивідуальними і бортовими аварійно-рятувальними засобами.

Розділ XV
РОЗСЛІДУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ ПОДІЙ

Стаття 82. Забезпечення безпеки польотів повітряних суден

Безпосереднє забезпечення безпеки польотів повітряних суден покладається на експлуатанта авіаційної техніки аеропортів, аеродромів та на органи, які обслуговують повітряний рух.

Стаття 83. Повідомлення про авіаційну подію

Службові особи авіації, яким першим стало відомо про авіаційну подію, зобов'язані негайно повідомити про це державний орган нагляду за безпекою польотів, орган державного регулювання діяльності авіації і власника повітряного судна.

Стаття 84. Розслідування авіаційної події

Усі авіаційні події підлягають розслідуванню з метою встановлення їх причин і вжиття заходів щодо запобігання таким подіям у майбутньому.

Розслідування авіаційної події - процес, що проводиться при наявності факту авіаційної події, який включає збір і аналіз інформації про авіаційну подію, встановлює причину (причини) її виникнення, підготовку висновків із зазначенням цієї причини (причин) і вироблення рекомендацій щодо запобігання їм у майбутньому.

Розслідування авіаційних подій проводиться згідно з положеннями і правилами, затверджуваними відповідними державними органами України.

Стаття 85. Робота на місці авіаційної події

Розслідування, що проводиться на місці авіаційної події, належить до категорії робіт в особливих умовах, які прирівнюються до робіт по ліквідації наслідків стихійного лиха. Спеціалісти, які працюють на місці авіаційної події, повинні забезпечуватися спеціальним одягом, взуттям, спеціальним спорядженням і захисними засобами виходячи з конкретних умов роботи.

Місцеві органи влади, підприємства, організації та установи зобов'язані всебічно сприяти комісії з питань розслідування авіаційної події в охороні місця події, в пошуку елементів конструкції повітряного судна, забезпеченні транспортом, засобами зв'язку, приміщеннями для роботи і відпочинку, продуктами харчування, спеціальним спорядженням і одягом, засобами для виконання такелажних і вантажних робіт, транспортування уламків, санітарної обробки місцевості, забезпечення безпечних умов роботи на місці події.

Стаття 86. Фінансування робіт, пов'язаних з розслідуванням авіаційної події, і відшкодування витрат

Всі витрати, пов'язані з розслідуванням, що проводиться на місці авіаційної події, фінансуються експлуатантом авіаційної техніки.

Дослідження і випробування, пов'язані з розслідуванням авіаційної події, які проводяться науково-дослідними і конструкторськими установами, ремонтними підприємствами і підприємствами авіаційної промисловості, фінансуються за рахунок коштів цих установ і підприємств з наступним відшкодуванням витрат експлуатантам авіаційної техніки.

Збитки експлуатанта авіаційної техніки, пов'язані з розслідуванням авіаційної події, можуть бути частково або цілком відшкодовані за рахунок страхового фонду безпеки цивільної авіації або іншого страхового фонду.

Стаття 87. Запобігання авіаційним подіям

Комісія з питань розслідування авіаційної події на підставі своїх висновків зобов'язана сформулювати пропозиції щодо усунення причин події, виявлених у процесі розслідування, і недопущення їх у майбутньому.

На підставі пропозицій комісії з питань розслідування авіаційної події державний орган нагляду за безпекою польотів повітряних суден зобов'язаний розробити відповідні рекомендації і надіслати їх користувачам повітряного простору, експлуатантам повітряної техніки та іншим юридичним особам для розробки профілактичних заходів щодо запобігання авіаційним подіям.

Користувачі повітряного простору, експлуатанти авіаційної техніки та інші юридичні особи, яким надіслано рекомендації,

зобов'язані розробити профілактичні заходи щодо запобігання авіаційним подіям, погодити їх з державним органом нагляду за безпекою польотів повітряних суден і реалізувати у встановлений строк.

Стаття 88. Облік авіаційних подій і відомості з безпеки польотів

Облік авіаційних подій, а також актів незаконного втручання у діяльність цивільної авіації України, включаючи й ті, що сталися з іноземними повітряними суднами на території України і українськими повітряними суднами за межами України, здійснює державний орган по нагляду за безпекою польотів повітряних суден України.

Відомості про стан безпеки цивільної авіації України державний орган по нагляду за безпекою польотів повітряних суден України зобов'язаний надавати органам державного регулювання діяльності авіації України та Міжнародній організації цивільної авіації (ІКАО).

Розділ XVI
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Стаття 89. Поширення відповідальності

За протиправні дії всі юридичні і фізичні особи, діяльність яких пов'язана з використанням повітряного простору України, розробкою, виготовленням, ремонтом та експлуатацією авіаційної техніки, здійсненням господарської і комерційної діяльності, обслуговуванням повітряного руху, забезпеченням безпеки авіації України, а також її управлінням і наглядом, несуть відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

Стаття 90. Відповідальність пасажира, замовника і працівника авіації при виконанні повітряного перевезення або авіаційної роботи

Пасажир, замовник або працівник авіації за порушення, невиконання або неналежне виконання правил, вимог і норм, що регламентують повітряні перевезення і авіаційні роботи, а також порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, несуть відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

Стаття 90-1. Відповідальність перевізника під час виконання міжнародного перевезення пасажира

За невиконання обов'язку перевірити перед початком міжнародного перевезення пасажира наявність у нього документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, транзиту, що призвело до перевезення чи спроби перевезення пасажира через державний кордон України без необхідних документів, перевізник несе відповідальність, передбачену законом.

{ Кодекс доповнено статтею 90-1 згідно із Законом N 2753-VI (2753-17) від 02.12.2010 }

Стаття 91. Відповідальність перевізника за збереження багажу

Перевізник несе відповідальність за втрату, нестачу або пошкодження багажу з часу прийняття його для перевезення і до видачі одержувачу або передачі його відповідно до правил іншій особі, якщо не доведе, що ним було вжито всіх необхідних заходів для запобігання заподіянню шкоди або що таких заходів неможливо було вжити.

Перевізник несе відповідальність за збереження речей, що є у пасажира, якщо буде доведено, що втрата або пошкодження цих речей сталися з вини перевізника.

Стаття 92. Відповідальність перевізника за збереження вантажу

Перевізник несе відповідальність за втрату, нестачу або пошкодження вантажу з часу прийняття його для перевезення і до видачі одержувачу або передачі його відповідно до правил іншій установі (особі), якщо не доведе, що ним було вжито всіх необхідних заходів для запобігання заподіянню шкоди або що таких заходів неможливо було вжити.

До того часу поки перевізник не доведе інше, вважається, що втрата, нестача чи пошкодження вантажу сталися під час перевезення.

Стаття 93. Розмір відповідальності перевізника за втрату, нестачу або пошкодження вантажу і багажу, а також речей, які є у пасажира

За втрату, нестачу або пошкодження вантажу, багажу або речей, які є у пасажира, перевізник несе відповідальність у такому розмірі:

1) за втрату чи нестачу вантажу або багажу, прийнятого для перевезення з оголошеною цінністю, - в розмірі оголошеної цінності, а у випадках, коли перевізник доведе, що оголошена цінність перевищує дійсну вартість, - в розмірі дійсної вартості;

2) за втрату, пошкодження або нестачу вантажу або багажу, прийнятого для перевезення без оголошеної цінності, а також речей, які є у пасажира, - в розмірі вартості, що не перевищує межі, встановленої відповідним органом державної виконавчої влади за погодженням з Міністерством фінансів України відповідно до меж, встановлених міжнародними угодами про відповідальність при повітряних перевезеннях, учасником яких є Україна.

Стаття 94. Відповідальність перевізника за прострочення у доставці пасажира, багажу або вантажу

Перевізник несе відповідальність за прострочення у доставці пасажира, багажу або вантажу, якщо не доведе, що ним було вжито всіх необхідних заходів для запобігання простроченню або що таких заходів неможливо було вжити. Перевізник звільняється від відповідальності, якщо прострочення сталося внаслідок несприятливих метеорологічних умов.

Стаття 95. Відповідальність перевізника за втрату, пошкодження і прострочення у доставці пошти

Перевізник несе матеріальну відповідальність перед органами зв'язку за втрату, пошкодження або прострочення у доставці пошти з вини перевізника у розмірі відповідальності органів зв'язку перед відправниками або адресатами, за міжнародну пошту - відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, а за внутрішню - згідно з правилами щодо розміру матеріальної відповідальності підприємств зв'язку за нестачу чи пошкодження вкладень поштових відправлень.

Стаття 96. Відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам

За шкоду, заподіяну третім особам та їх майну при виконанні перевезень і авіаційних робіт, експлуатант авіаційної техніки несе відповідальність у порядку і на умовах, передбачених чинним законодавством України.

Стаття 97. Відповідальність за захват чи викрадення повітряного судна або захват авіаційного об'єкта

Захват або викрадення повітряного судна, як і захват авіаційного об'єкта, тягне за собою відповідальність, передбачену законодавством України.

Стаття 98. Відповідальність за блокування повітряного судна, авіаційного об'єкта, транспортних, інженерно-технічних чи інших комунікацій до них

Блокування повітряних суден, авіаційних об'єктів, транспортних, інженерно-технічних, інших комунікацій до них, яке перешкоджає нормальній і безпечній діяльності авіації України, тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

Стаття 99. Відповідальність за неправдиве повідомлення про підготовку акту незаконного втручання у діяльність авіації

Неправдиве повідомлення незалежно від форми його виконання про підготовку акту незаконного втручання у діяльність авіації на борту повітряного судна або авіаційного об'єкта тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

Стаття 100. Відповідальність за невиконання вимог контролю на безпеку

Порушення, як і невиконання або неналежне виконання вимог державних правил, норм і процедур з реєстрації та огляду на безпеку пасажирів, щодо здачі, прийому, зберігання і перевезення на повітряному судні ручної поклажі, багажу, вантажу, пошти і бортового харчування тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

Стаття 100-1. Відповідальність за невнесення плати за аеронавігаційне обслуговування повітряних суден у повітряному просторі України

За невнесення в установленому порядку та розмірі плати за аеронавігаційне обслуговування повітряних суден експлуатант, а якщо його особа невідома, - власник повітряного судна несуть відповідальність, передбачену законодавством.

У разі несплати належної суми до боржника вживаються заходи щодо її примусового стягнення.

{ Кодекс доповнено статтею 100-1 згідно із Законом N 3509-IV (3509-15) від 23.02.2006 }

Стаття 101. Відповідальність за порушення норм і правил, що регламентують діяльність авіації

Особи, винні у порушенні норм і правил, що регламентують діяльність авіації, несуть відповідальність за законодавством України.

Стаття 102. Право оскарження рішення

Будь-яка юридична і фізична особа має право оскаржити рішення або дії будь-якої посадової чи іншої особи в межах діяльності авіаційної системи України в порядку, передбаченому законодавством України.

Розділ XVII
АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

Стаття 103. Обов'язкове страхування

Повітряний перевізник і виконавець повітряних робіт зобов'язані страхувати членів екіпажу і авіаційного персоналу, які перебувають на борту повітряного судна, власні, орендовані та передані їм в експлуатацію повітряні судна, а також свою відповідальність щодо відшкодування збитків, заподіяних пасажирам, багажу, пошті, вантажу, прийнятим для перевезення; іншим користувачам повітряного транспорту а усі експлуатанти - третім особам, не нижче за рівень, встановлений Урядом України.

Обов'язкове страхування, передбачене частиною першою цієї статті, здійснюється страховиками, які визнані такими відповідно до законодавства України, одержали в установленому порядку ліцензії на здійснення цього виду страхування і є членами Авіаційного страхового бюро.

Авіаційне страхове бюро здійснює координацію діяльності страховиків у галузі страхування авіаційних ризиків та представляє їх інтереси у міжнародних об'єднаннях страховиків. Утворення Авіаційного страхового бюро та його державна реєстрація здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. (Стаття 103 із змінами, внесеними згідно із Законами N 590/97-ВР від 21.10.97, N 1297-XIV (1297-14) від 15.12.99)

Стаття 104. Добровільне страхування

За бажанням пасажира чи іншого користувача повітряного транспорту можливе добровільне страхування шляхом укладання відповідного договору.

Стаття 105. Страхування при авіаційних роботах

Замовник зобов'язаний страхувати своїх працівників, осіб, пов'язаних із забезпеченням технологічного процесу при виконанні авіаційних робіт, та пасажирів, які перевозяться за його заявкою без придбання квитків.

Експлуатант зобов'язаний страхувати свою відповідальність щодо відшкодування збитків, які можуть бути завдані ним при виконанні авіаційних робіт.

Стаття 106. Страховий фонд безпеки авіації України

З метою відшкодування шкоди потерпілим від авіаційної події, стихійного лиха і стимулювання профілактичної діяльності щодо підвищення безпеки авіації України, проведення пошукових і аварійно-рятувальних робіт у встановленому порядку створюється страховий фонд безпеки авіації, кошти якого спрямовуються на здійснення діяльності авіації України. Цей фонд створюється за рахунок надходження відрахувань від платежів з обов'язкових видів страхування в розмірі, що визначається Урядом України.

Розділ XVIII
АТРИБУТИКА, ПРАПОР, ЕМБЛЕМА, ВИМПЕЛ

Стаття 107. Атрибутика, прапор, емблема, вимпел

Будь-яка авіаційна організація, установа та підприємство України, зареєстровані у встановленому порядку, повинні мати свою печатку і атрибутику.

Державні авіаційні органи повинні мати свою печатку і атрибутику з державним гербом України.

Кожна авіаційна організація, установа та підприємство України може мати свій прапор, емблему і вимпел та іншу атрибутику.

Президент України Л.КРАВЧУК

м. Київ, 4 травня 1993 року
N 3167-XII

Публікації документа

- **Голос України** від 11.06.1993
- **Відомості Верховної Ради України** від 22.06.1993 — 1993 р., № 25, стаття 274

МИТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

{ Кодекс втратив чинність з 01.01.2004, крім статей 47, 85, 86, 87 та глави 2 "Митні збори" розділу V "Мито та митні збори", які втратили чинність з моменту набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі згідно із Законами N 107-VI (107-17) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78; N 489-V (489-16) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66; N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, 2006, N 9, N 10-11, ст.96; N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162; N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 17-18, ст.250 }

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 16, ст.203)

{ Вводиться в дію Постановою ВР N 1970а-XII (1970а-12) від 12.12.91, ВВР, 1992, N 16, ст.204 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законом
N 2468-XII (2468-12) від 17.06.92, ВВР, 1992, N 35, ст.511
Декретами
N 21-92 від 29.12.92, ВВР, 1993, N 11, ст. 91
N 4-93 від 11.01.93, ВРР, 1993, N 12, ст.107
Законами
N 3892-XII (3892-12) від 28.01.94, ВРР, 1994, N 20, ст.116
N 75/95-ВР від 28.02.95, ВРР, 1995, N 13, ст. 85
N 354/97-ВР від 17.06.97, ВВР, 1997, N 35, ст.218
N 783-XIV (783-14) від 30.06.99, ВВР, 1999, N 34, ст. 274 - редакція набирає чинності одночасно з набранням чинності Законом про Державний бюджет України на 2000 рік
N 1480-XIV (1480-14) від 22.02.2000, ВВР, 2000, N 13, ст.109
N 1807-XIV (1807-14) від 08.06.2000, ВВР, 2000, N 38, ст.318
N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000, ВВР, 2000, N 50, ст.436
N 2134-III (2134-14) від 07.12.2000, ВВР, 2001, N 4, ст.16
N 2362-III (2362-14) від 05.04.2001, ВВР, 2001, N 23, ст.117
N 2415-III (2415-14) від 17.05.2001, ВВР, 2001, N 31, ст.148
N 662-IV (662-15) від 03.04.2003, ВВР, 2003, N 27, ст.209 }

{ У тексті Кодексу слова "Державний митний комітет України" замінено словами "Державна митна служба України" у відповідних відмінках згідно із Законом N 1480-XIV (1480-14) від 22.02.2000 }

Митний кодекс України визначає принципи організації митної справи в Україні з метою створення умов для формування ринкової економіки та зростання активності зовнішньоекономічної діяльності на основі єдності митної території, мит та митних зборів.

Цей Кодекс спрямований на забезпечення додержання митними, іншими державними органами, суб'єктами зовнішньоекономічної і господарської діяльності, а також громадянами прав та обов'язків у галузі митної справи.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ГЛАВА 1. МИТНА СПРАВА

Стаття 1. Митна справа

Порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов'язане з встановленням мит та митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики становлять митну справу.

Митна справа в Україні розвивається у напрямі гармонізації та уніфікації з загальноприйнятими в міжнародній практиці нормами та стандартами.

Стаття 2. Принципи митного регулювання

Україна самостійно визначає митну політику, створює власну митну систему та здійснює митне регулювання на своїй території.

Митне регулювання здійснюється відповідно до Кодексу, законів України та міжнародних договорів України. Україна може вступати в митні союзи з іншими державами, брати участь у діяльності міжнародних організацій з питань митної справи.

Стаття 3. Митна територія

Територія України, в тому числі території штучних островів, установок та споруд, що створюються в економічній (морській) зоні України, над якими Україна має виключну юрисдикцію щодо митної справи, становить єдину митну територію.

Стаття 4. Митний кордон

Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України співпадає з державним кордоном України, за винятком меж спеціальних митних зон. Межі території спеціальних митних зон є складовою частиною митного кордону України.

Стаття 5. Спеціальні митні зони

На території України можуть створюватися спеціальні митні зони різного типу. Статус та територія зазначених зон встановлюються Верховною Радою України відповідно до законів України про спеціальні митні зони.

Стаття 6. Спеціальні митні режими

Україна може укладати з державами двосторонні та багатосторонні договори, які на основі взаємності встановлюють спеціальні митні режими, що передбачають пільгові умови для

суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності цих держав.

Стаття 7. Порядок опублікування та введення в дію митних правил
(Дію статті 7 зупинено згідно з Декретом N 4-93 від 11.01.93)
(Дію статті 7 зупинено в частині опублікування та введення в дію митних правил, що стосуються порядку обкладення митом предметів, які вивозяться (пересилаються) громадянами за митний кордон України згідно з Декретом N 21-92 від 29.12.92)

Митні правила мають бути опубліковані не пізніш як за сорок п'ять днів до дати введення їх у дію.

У разі, якщо зазначені правила не будуть офіційно опубліковані, вони не набирають чинності. Якщо такі правила будуть опубліковані невчасно, датою набрання чинності вважатиметься сорок шостий день з моменту офіційної публікації. Офіційною публікацією вважається публікація у періодичному виданні Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України. Датою публікації вважається дата фактичного виходу в світ відповідного номера цього видання.

Стаття 8. Органи державного регулювання митною справою

Регулювання митною справою здійснюють найвищі органи державної влади та управління України.

Головні напрями митної політики України; структура системи органів державного регулювання митної справи; розміри мит та умов митного обкладення; спеціальні митні зони та митні режими на території України; перелік товарів, експорт, імпорт та транзит яких через територію України забороняється, визначаються Верховною Радою України.

Забезпечення здійснення митної політики України відповідно до законів України; встановлення розмірів митних зборів і плати за митні процедури; координація діяльності міністерств, державних комітетів та відомств України з питань митної справи; проведення переговорів та укладання міжнародних договорів України з митних питань у випадках, передбачених законами України; подання на розгляд Верховної Ради України пропозицій щодо системи митних органів України здійснюються Кабінетом Міністрів України.

Спеціально уповноваженим органом в галузі митної справи є Державна митна служба України, яка є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Державна митна служба України приймає нормативні акти тільки відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

Забороняється регулювання митної справи прямо не передбаченими у законодавстві України актами і діями державних та недержавних органів.

(Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1480-XIV (1480-14) від 22.02.2000)

Стаття 9. Митні органи

Безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи України. Система митних органів України складається з Державної митної служби України, регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних управлінь та організацій, установ і навчальних закладів.

Митні органи України при проведенні в життя митної політики розв'язують такі головні завдання:

а) захист економічних інтересів України;

б) контроль за додержанням законодавства України про митну справу;

в) забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України стосовно митної справи;

г) використання засобів митно-тарифного та позатарифного регулювання при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів;

д) вдосконалення митного контролю і оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України;

е) комплексний контроль разом з Національним банком України за валютними операціями;

є) здійснення заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку за участю Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України;

ж) створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон країни;

з) боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;

и) співробітництво з митними та іншими органами зарубіжних країн, а також з міжнародними організаціями з питань митної справи;

і) ведення митної статистики.

Державна митна служба України створюється Президентом України. Голова Державної митної служби України призначається відповідно до чинного законодавства України.

Регіональні митниці відповідно до закону створюються Кабінетом Міністрів України. Створення, реорганізація і ліквідація митниць, спеціалізованих митних управлінь та організацій, установ і навчальних закладів здійснюється Державною митною службою України за погодженням з Міністерством фінансів України.

(Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законами N 3892-XII (3892-12) від 28.01.94, N 1480-XIV (1480-14) від 22.02.2000)

Стаття 10. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення митних органів України

Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та створення інфраструктури митних органів України здійснюються за рахунок державного бюджету.

Стаття 11. Прапор та розпізнавальний знак митних органів України

Митні органи України, морські та річкові судна, які перебувають в їх розпорядженні, мають прапор. Автотранспортні засоби і повітряні судна, що перебувають у розпорядженні митних органів України, мають розпізнавальний знак.

Описи прапора і розпізнавального знака затверджуються Верховною Радою України.

Стаття 12. Розташування митниць

Митниці розташовуються:

1) на митному кордоні України, що співпадає з державним кордоном України, - у пунктах пропуску на державному кордоні України, через які здійснюється залізничне, автомобільне, морське, річкове, повітряне та інше сполучення, а також в інших районах митної території України;

2) в пунктах, розміщених на митному кордоні України там, де він співпадає з межами спеціальних митних зон, а також на території спеціальних митних зон.

Митниця України діє в межах регіону, який визначається Державною митною службою України.

Стаття 13. Спеціалізовані організації митної системи

З метою забезпечення ефективної діяльності митної системи при Державній митній службі України можуть створюватися спеціалізовані організації по здійсненню декларування, зберігання та реалізації митних вантажів, забезпеченню технічними засобами контролю, митні лабораторії, інформаційно-обчислювальні центри, будівельні та господарські організації, кінологічні служби, установи по підготовці та перепідготовці кадрів, консультативно-інформаційні пункти та інші.

Стаття 14. Митна статистика

Митні органи України формують митну статистику. Забороняється вимагати від митних органів України подання статистичної інформації, не передбаченої державною статистичною звітністю.

Стаття 15. Терміни, що вживаються в цьому Кодексі

У цьому Кодексі розуміються:

1) під "ввезенням в Україну та вивезенням з України" - фактичне переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів;

2) під "транзитом через територію України" - переміщення товарів та інших предметів під митним контролем через територію України між двома або в межах одного пункту на митному кордоні України;

3) під "переміщенням через митний кордон України" - ввезення на митну територію України, вивезення з цієї території або транзит через територію України товарів та інших предметів у будь-який спосіб, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередачі;

4) під "пропуском через митний кордон України" - дозвіл митниці на використання товарів та інших предметів на митній території України або за межами цієї території з метою, заявленою митниці;

5) під "вільним використанням" - розпорядження без митного контролю на митній території України або за її межами товарами та іншими предметами, пропущеними через митний кордон України.

6) під "тимчасовим ввезенням на митну територію України та тимчасовим вивезенням за межі цієї території" - ввезення на митну територію України за умови зворотного вивезення за її межі та вивезення з митної території України за умови зворотного ввезення на цю територію;

7) під "митницею", "митним органом України" - митний орган України будь-якого рівня;

8) під "підприємством" - українські підприємства, установи та інші організації, спільні підприємства, а також будь-які іноземні суб'єкти господарської діяльності;

9) під "декларантом" - юридична чи фізична особа, яка здійснює декларування товарів або інших предметів;

10) під "предметами" - будь-які предмети (товари, транспортні засоби, валюта, цінності, речі тощо), що переміщуються через митний кордон України;

11) під "товарами" - будь-яка переміщувана через митний кордон України продукція, в тому числі продукція, на яку поширюються права інтелектуальної власності, послуги, роботи, що є об'єктом купівлі-продажу або обміну;

12) під "транспортними засобами" - транспортні засоби, що тимчасово прибувають на митну територію України або відбувають з цієї території та використовуються для міжнародних перевезень вантажу, багажу та пасажирів;

13) під "речами" - переміщувані через митний кордон України предмети особистого користування, в тому числі транспортні засоби індивідуального користування;

14) під "валютою та цінностями" - переміщувані через митний кордон України валюта України, іноземна валюта, валютні та інші цінності, перелік яких визначається законодавчими актами України;

15) під "предметами міжнародних, іноземних організацій та представництв" - переміщувані через митний кордон України предмети, призначені для офіційного або службового користування дипломатичних та консульських представництв іноземних держав на території України, міжнародних організацій та представництв іноземних держав при них;

16) під "зоною митного контролю" - визначена на митному кордоні України або в інших місцях територія, в межах якої митниця здійснює митний контроль;

17) під "матеріальними цінностями" - будь-які предмети, товари, майно, продукція, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі майнового характеру, необхідні для виконання угоди про розподіл продукції, що переміщуються через митний кордон України.

(Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1807-XIV (1807-14) від 08.06.2000, N 2415-III (2415-14) від 17.05.2001)

ГЛАВА 2. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ТА ОСОБАМИ

Стаття 16. Взаємовідносини митних органів України та їх службових осіб з іншими органами, підприємствами та громадянами

Митні органи України у своїй діяльності взаємодіють з іншими державними органами, підприємствами та громадянами.

Державні та інші органи, що відповідно до законів України не здійснюють загального керівництва митною справою, не вправі приймати рішення, які входять до компетенції митних органів України, чи іншим чином втручатися у діяльність цих органів.

Стаття 17. Взаємодія митних органів України з іншими правоохоронними органами

У разі виявлення під час здійснення митного контролю ознак злочинів, що не належать до контрабанди, начальник митного органу України чи особа, яка його заміщує, повідомляє наявні дані органам попереднього слідства.

У свою чергу інші правоохоронні органи повідомляють митним органам України наявні факти правопорушень, пов'язаних з порушенням митних правил або контрабандою.

Стаття 18. Контроль за переміщенням товарів та інших предметів через митний кордон України

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України, окрім митного контролю, можуть підлягати санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному та екологічному контролю.

Митне оформлення може бути завершено тільки після закінчення зазначених видів контролю.

Стаття 19. Інформування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян про порядок митного оформлення

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та громадяни мають право на своєчасне і повне ознайомлення з офіційними текстами законів та інших нормативних актів, а також із змінами в них, що регулюють відносини, які прямо чи побічно стосуються митної справи.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та громадяни мають право на безпосереднє одержання інформації від митних органів, які на їх вимогу можуть на оплатній основі оперативно надавати їм таку інформацію.

Стаття 20. Співробітництво митних органів України з органами іноземних держав

Під час здійснення своїх функцій митні органи України можуть співпрацювати з митними та іншими органами іноземних держав та з міжнародними організаціями.

Розділ II

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

ГЛАВА 1. ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 21. Мета митного контролю

Товари та інші предмети переміщуються через митний кордон України під митним контролем.

Митний контроль здійснюється з метою забезпечення дотримання державними органами, підприємствами та їх службовими особами, а також громадянами порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Стаття 22. Форми митного контролю

Митний контроль здійснюється службовими особами митниці шляхом перевірки документів, необхідних для такого контролю, митного огляду (огляду транспортних засобів, товарів та інших предметів, особистого огляду), переогляду, обліку предметів, які переміщуються через митний кордон України, а також в інших формах, що не суперечать законам України.

Стаття 23. Зони митного контролю

У пунктах пропуску через державний кордон України митниці за погодженням з органами прикордонної служби встановлюють зони митного контролю.

У пунктах на митному кордоні України, що є межами спеціальних митних зон, митниця самостійно визначає території зон митного контролю.

На територіях та в приміщеннях підприємств, що зберігають товари та інші предмети під митним контролем, митниця визначає території зон митного контролю за умови виконання підприємством вимог, що забезпечують здійснення митного контролю в повному обсязі.

Переміщення товарів та інших предметів на територію зони митного контролю чи за межі такої території контролюється митницею.

(Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законом N 662-IV (662-15) від 03.04.2003 - набуває чинності 01.08.2003 року)

Стаття 24. Період перебування товарів та інших предметів під митним контролем

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України, перебувають під митним контролем:

1) під час ввезення на митну територію України з метою вільного використання - з моменту ввезення і до пропуску через митний кордон України;

2) під час вивезення за межі території України з метою вільного використання - з моменту ввезення товарів та інших предметів у зону митного контролю і подання необхідних для митного контролю документів на такі товари та інші предмети і до вивезення їх за межі митної території України;

3) під час тимчасового ввезення на митну територію України - з моменту ввезення і до вивезення за межі митної території України;

4) під час тимчасового вивезення за межі митної території України - з моменту пред'явлення митниці товарів та інших предметів і необхідних для митного контролю документів на такі товари та інші предмети і до пропуску через митний кордон України під час зворотного ввезення;

5) під час транзиту через територію України - з моменту ввезення в Україну і до вивезення з України.

Стаття 25. Документи, необхідні для митного контролю

Підприємства, що переміщують через митний кордон України товари та інші предмети, а також громадяни, які перетинають митний кордон України, зобов'язані в належних випадках подати митниці необхідні для митного контролю документи.

Перелік та порядок подання таких документів визначаються Державною митною службою України відповідно до законодавства України про митну справу, цього Кодексу та інших актів законодавства України.

Стаття 26. Доступ службових осіб митниці на територію чи в приміщення підприємства

Службові особи митниці з метою здійснення митного контролю мають право доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства, де знаходяться предмети, що підлягають митному контролю.

ГЛАВА 2. ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 27. Використання технічних та спеціальних засобів для здійснення митного контролю

Для здійснення митного контролю можуть використовуватися технічні та спеціальні засоби, безпечні для життя та здоров'я людини, тварин і рослин, та такі, що не завдають шкоди підприємствам і громадянам.

Стаття 28. Залучення спеціалістів та експертів організацій і установ для здійснення митного контролю

У разі необхідності для участі у здійсненні митного контролю можуть бути залучені спеціалісти та експерти.

Виклик спеціалістів та експертів службовою особою митниці є обов'язковим для керівника тієї державної організації чи установи, де працює спеціаліст чи експерт.

Спеціаліст та експерт, які беруть участь у здійсненні митного контролю, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з явкою за викликом. За спеціалістами та експертами зберігається середній заробіток за місцем роботи за той час, що був затрачений у зв'язку з явкою за викликом.

Виплати за виклик спеціалістів та експертів здійснюються коштами митних органів.

Стаття 29. Огляд та переогляд транспортних засобів, товарів та інших предметів

З метою встановлення законності переміщення через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів (за винятком речей), обліку, обкладення їх митом і митними зборами митниця має право провести огляд транспортних засобів, товарів та інших предметів.

Переогляд транспортних засобів, товарів та інших предметів може бути проведено при наявності підстав вважати, що переміщувані через митний кордон України транспортні засоби, товари та інші предмети містять предмети контрабанди, предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, або предмети, зазначені у статті 74 цього Кодексу.

Огляд та переогляд здійснюються тільки в присутності представника підприємства, яке переміщує такі транспортні засоби, товари чи інші предмети через митний кордон України або зберігає їх під митним контролем.

Стаття 30. Огляд та переогляд речей

При наявності підстав вважати, що громадянин переміщує через митний кордон України предмети, що підлягають контролю інших державних органів, зазначених у статті 18 цього Кодексу, обліку чи митному обкладенню, а також предмети, переміщення яких через митний кордон України заборонено чи обмежено, митниця має право провести огляд, а також переогляд речей з розпакуванням багажу цього громадянина.

З метою припинення переміщення через територію України предметів, заборонених для транзиту, оглядові та переоглядові можуть підлягати речі громадян, які перетинають транзитом територію України або знаходяться в транзитній зоні міжнародного аеропорту.

Огляд та переогляд речей громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи його уповноваженого представника, який діє на підставі належним чином оформленого доручення.

Огляд та переогляд речей за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються:

1) у тому разі, коли є підстави припускати, що несупроводжуваний багаж містить у собі предмети, які становлять небезпеку для життя та здоров'я людей, тварин і рослин чи можуть завдати матеріальної шкоди громадянам та підприємствам;

2) у разі, якщо громадянин чи його уповноважений представник не з'являються протягом місяця з дня надходження речей у несупроводжуваному багажі;

3) при пересиланні речей у міжнародних поштових відправленнях;

4) у разі залишення на території України речей з порушенням зобов'язання про транзит цих речей через територію України.

Огляд та переогляд речей за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються у присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання таких речей чи їх зберігання.

Про здійснення огляду та переогляду у випадках, зазначених у пунктах 1 та 2 частини четвертої цієї статті, складається акт за формою, яку встановлює Державна митна служба України.

Стаття 31. Митне забезпечення

На транспортні засоби (в тому числі транспортні засоби індивідуального користування), приміщення, місткості та інші місця, де знаходяться або можуть знаходитися товари та інші предмети, що підлягають митному контролю, митницею може бути накладено пломби, печатки та інші митні забезпечення.

Стаття 32. Особистий огляд

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю може здійснюватися за письмовим рішенням начальника митниці чи особи, яка заміщує його, при наявності достатніх підстав вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи знаходиться в зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує при собі предмети контрабанди чи предмети, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил або заборонені для транзиту через територію України.

Перед початком огляду службова особа митниці повинна пред'явити громадянину письмове рішення начальника митниці чи особи, яка його заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками при проведенні такого огляду і запропонувати добровільно видати приховувані предмети.

Особистий огляд здійснюється службовою особою митниці однієї статі з особою, яка проходить огляд, у присутності двох понятих тієї ж статі в ізольованому приміщенні, що відповідає санітарно-гігієнічним вимогам. Доступ у це приміщення громадян, які не беруть участь в огляді, і можливість спостерігати за проведенням особистого огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла особи, яку оглядають, має здійснюватися лише медичним працівником.

Про здійснення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України за погодженням з Міністерством юстиції України.

Протокол підписується службовою особою митниці, що здійснювала особистий огляд, громадянином, який проходив огляд, понятими, а при обстеженні медичним працівником - також цим працівником. Громадянин, щодо якого було здійснено огляд, має право зробити заяву в такому протоколі.

Порядок особистого огляду визначається Державною митною службою України за погодженням з Міністерством юстиції України та Міністерством закордонних справ України.

Стаття 33. Операції з товарами та іншими предметами, що знаходяться під митним контролем

Підприємство або громадянин, які переміщують через митний кордон України товари та інші предмети, на вимогу митниці зобов'язані здійснювати навантаження, вивантаження, перевантаження, виправлення пошкоджень упаковки, упакування та переупакування товарів та інших предметів, що підлягають митному оформленню, а також відкривати приміщення, місткості та інші місця, де можуть знаходитись такі товари та інші предмети.

Навантаження, вивантаження, перевантаження, виправлення пошкоджень упаковки, розкриття упаковки, упакування або переупакування товарів та інших предметів, щодо яких митне оформлення не було закінчено, а також зміна ідентифікаційних знаків або маркірування, нанесених на ці товари та предмети або їх упаковку, можуть здійснюватися тільки з дозволу митниці.

Операції з товарами та іншими предметами, що знаходяться під митним контролем, здійснюються за рахунок підприємств чи громадян,

які переміщують ці товари та інші предмети через митний кордон України.

ГЛАВА 3. ОСОБЛИВІ РЕЖИМИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 34. Звільнення від митного контролю

Лише у випадках, встановлених цим Кодексом та іншими законами України, митниця не має права застосувати всі чи окремі заходи щодо здійснення митного контролю.

Митні пільги щодо проходження митного контролю надаються українським державним органам, підприємствам, їх службовим особам та громадянам виключно законами України.

Незастосування митного контролю не повинно означати звільнення державних органів, підприємств, їх службових осіб та громадян від обов'язку дотримувати порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Стаття 35. Звільнення від митного огляду військових транспортних засобів та військової техніки

Військові кораблі, судна забезпечення Військово-Морських Сил, укомплектовані повністю військовою командою, та бойові повітряні судна, які проходять через митний кордон України, митному оглядові не підлягають. Судна забезпечення Військово-Морських Сил, укомплектовані змішаною командою, військово-транспортні повітряні судна та інші судна, що згідно із спеціальною заявою Міністерства оборони України виконують завдання військово-оперативного характеру, і військова техніка, яка рухається своїм ходом, при проходженні митного кордону України звільняються від огляду, якщо інше не передбачено законодавчими актами України.

Речі, що належать військовослужбовцям, не звільняються від огляду, якщо інше не передбачено законодавством України.

Командири (капітани) зазначених у частині першій цієї статті кораблів та суден, а також військових частин, до складу яких входить військова техніка, несуть відповідальність за дотримання положень цього Кодексу та інших актів законодавства про митну справу.

Іноземні військові кораблі (судна), бойові та військово-транспортні повітряні судна, а також військова техніка, що прибувають до України чи вибувають за кордон, огляду не підлягають.

Стаття 36. Спеціальні митні режими огляду речей

Митниці України за погодженням з Державною митною службою України можуть застосувати спеціальні митні режими щодо огляду речей.

Спеціальні режими застосовуються у випадках переміщення громадянами через митний кордон України речей, що не підлягають обов'язковому декларуванню та митному обкладенню і не підпадають

під категорії предметів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження.

Спеціальні режими застосовуються в митницях, де обладнано зони (коридори) спрощеного митного контролю.

Громадяни, які проходять через зони (коридори) спрощеного митного контролю, звільняються від подання митної декларації.

Звільнення від подання митної декларації не означає звільнення громадян від обов'язку дотримувати порядку переміщення через митний кордон України речей та інших предметів.

Громадяни, які порушили умови переходу через зони (коридори) спрощеного митного контролю, несуть відповідальність за статтями 118, 120 цього Кодексу.

Розділ III

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

ГЛАВА 1. ПОРЯДОК МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Стаття 37. Мета митного оформлення

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів підлягає митному оформленню.

Митне оформлення здійснюється службовими особами митниці з метою забезпечення митного контролю та для застосування засобів державного регулювання ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через територію України товарів та інших предметів.

Операції, що входять до митного оформлення, і порядок їх здійснення визначаються Державною митною службою України відповідно до цього Кодексу.

Стаття 38. Місце і час здійснення митного оформлення

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування митниць протягом часу, що його встановлює митниця спільно з заінтересованими державними органами.

Митне оформлення здійснюється митницями, в зоні діяльності яких розташовані власники товарів та інших предметів, якщо інше не передбачено цим Кодексом та законодавством України.

На прохання підприємств, що переміщують через митний кордон України товари та інші предмети, митне оформлення може здійснюватися в зонах митного контролю, зазначених у частині третій статті 23 цього Кодексу.

За рішенням Державної митної служби України митне оформлення товарів та інших предметів окремих видів може здійснюватися в окремо визначених для цього митницях.

Стаття 39. Присутність представників підприємств, а також громадян під час митного оформлення

Представники підприємств, а також громадяни, які мають належним чином оформлені повноваження щодо товарів та інших предметів, що підлягають митному оформленню, можуть бути присутніми під час такого оформлення.

У випадках, передбачених статтями 29, 30 цього Кодексу, присутність представників підприємств, а також громадян при митному оформленні є обов'язковою.

Стаття 40. Взяття проб та зразків

З метою митного контролю та митного оформлення митниця може брати проби та зразки товарів та інших предметів для проведення їх дослідження.

Проби і зразки товарів та інших предметів беруться в мінімальних кількостях, що забезпечують їх дослідження. Взяття проб та зразків, їх дослідження, а також розпорядження ними не повинно необгрунтовано затримувати пропуск товарів та інших предметів.

Підприємство чи громадянин мають право ознайомитися з результатами проведеного дослідження та подальшим розпорядженням взятими у них пробами та зразками.

Проби та зразки товарів та інших предметів, щодо яких митне оформлення не було закінчено, можуть братися для контролю державними органами, зазначеними у статті 18 цього Кодексу, тільки за згодою митниці.

Порядок взяття проб та зразків, строки і порядок їх дослідження, а також розпорядження ними встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 41. Подання митним органам актів, складених підприємствами

Підприємства, що переміщують через митний кордон України товари та інші предмети, складають акти про невідповідність товарів та інших предметів даним, зазначеним у документах, необхідних для митного контролю, про пошкодження товарів та інших предметів чи їх упаковки або маркірування.

Акти, про які йдеться у частині першій цієї статті, подаються відповідним митницям України.

Стаття 42. Мова, якою здійснюється митне оформлення

Митні документи, передбачені цим Кодексом, оформлюються українською мовою або офіційними мовами митних союзів, якщо Україна є членом цих союзів.

Стаття 43. Обов'язки митниці щодо роз'яснення вимог митного оформлення

У разі відмови в пропуску через митний кордон України товарів та інших предметів митниця зобов'язана давати заінтересованим

особам вичерпні роз'яснення вимог митного оформлення, виконання яких забезпечує можливість такого пропуску.

ГЛАВА 2. ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

Стаття 44. Транспортні засоби, товари та інші предмети, що підлягають декларуванню

Транспортні засоби, товари та предмети міжнародних, іноземних організацій та представництв підлягають обов'язковому декларуванню митницям України.

Предмети, не зазначені у частині першій цієї статті, декларуються митниці у випадках, які визначає Державна митна служба України.

Стаття 45. Форми декларування

Декларування здійснюється шляхом заяви за встановленою формою (письмовою, усною тощо) точних даних про мету переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів і про самі товари та інші предмети, а також будь-яких відомостей, необхідних для митного контролю та митного оформлення.

Стаття 46. Процедура декларування

Процедура декларування, включаючи його форми та перелік даних, які належить оголосити у заяві, визначається Кабінетом Міністрів України.

Декларування транспортних засобів, товарів та інших предметів, а також предметів міжнародних, іноземних організацій та представництв здійснюється безпосередньо власником або на підставі договору іншими підприємствами, що допущені митницею до декларування.

Предмети, що переміщуються через митний кордон України громадянами, декларуються цими громадянами.

Стаття 47. Допущення до декларування на підставі договору

Допущення митницею підприємства до декларування на підставі договору здійснюється шляхом видачі такому підприємству свідоцтва про визнання його як декларанта.

Допущення здійснюється за заявою підприємства тією митницею, в зоні діяльності якої воно знаходиться.

Заяву має бути розглянуто протягом 15 днів з дня її надходження. Якщо дані заявника виявляються неповними, митниця може подати запит про них до підприємств, банків та фінансових установ, інших державних органів. При цьому строк розгляду заяви не повинен перевищувати одного місяця.

Свідоцтво в разі неприйняття його заявником протягом шести місяців з дня винесення рішення про визнання, а також у разі невиконання функцій декларанта протягом одного року з дня прийняття свідоцтва втрачає силу.

Свідоцтво може бути скасовано митницею, яка його видала, у разі:

1) неодноразового невиконання обов'язків декларанта, передбачених статтею 48 цього Кодексу;

2) виявлення згодом недостовірних даних, що мають суттєве значення для прийняття рішення про допуск до декларування;

3) вчинення правопорушень, передбачених цим Кодексом;

4) вчинення дій, що порушують права інших підприємств або суперечать інтересам держави.

Повторну заяву про допущення до декларування може бути розглянуто через рік з дня скасування свідоцтва за умови усунення причин порушення або з дня, коли свідоцтво втратило силу.

За видачу свідоцтва митницею справляється збір у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України. Збір вноситься на рахунок Державної митної служби України.

Державна митна служба України забезпечує офіційну публікацію переліку підприємств, допущених до декларування.

Стаття 48. Обов'язки декларанта

Декларант зобов'язаний:

1) пред'явити митниці товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України;

2) подати митниці документи, що містять дані, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення;

3) сплатити мито та митні збори, якщо товари та інші предмети підлягають митному обкладенню.

При ввезенні товарів, інших матеріальних цінностей, призначених для виконання угоди про розподіл продукції, декларант зобов'язаний:

1) пред'явити митниці товари та інші матеріальні цінності, що переміщуються через митний кордон України;

2) пред'явити митниці копію угоди про розподіл продукції, укладеної відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції" (1039-14), завірену міжвідомчою комісією, створеною в порядку, передбаченому Законом України "Про угоди про розподіл продукції";

3) сплатити митні збори;

4) пред'явити сертифікат відповідності на товари і предмети, що підлягають обов'язковій сертифікації відповідно до законодавства України.

(Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1807-XIV (1807-14) від 08.06.2000)

Стаття 49. Особа, уповноважена на декларування

Дії, пов'язані з декларуванням транспортних засобів, товарів та інших предметів, а також предметів міжнародних, іноземних організацій та представництв, здійснюються особою, яка є представником декларанта.

Повноваження особи декларанта має бути визначено таким чином, щоб особа могла здійснювати права та обов'язки декларанта в повному обсязі.

Митниця може вимагати від особи подання документів, що підтверджують її повноваження, а якщо є обгрунтовані сумніви в добросовісності здійснення особою дій щодо декларування, запропонувати декларанту скласти повноваження.

Розділ IV

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

ГЛАВА 1. ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

Стаття 50. Пункти переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів здійснюється в місцях розташування митниць. В інших місцях товари та інші предмети можуть бути переміщені через митний кордон України лише за згодою митниці.

Стаття 51. Заборона чи обмеження щодо переміщення окремих видів товарів та інших предметів

Ввезення в Україну, вивезення з України та транзит через її територію товарів та інших предметів окремих видів може бути заборонено чи обмежено законодавством України.

Заборони чи обмеження не повинні створювати невиправданих перешкод для здійснення будь-яких видів діяльності, не пов'язаних безпосередньо з обставинами, що стали причиною встановлення цієї заборони чи обмеження.

Стаття 52. Порядок переміщення через митний кордон України транспортних засобів

Транспортні засоби можуть переміщуватися через митний кордон України відповідно до законодавства України.

Транспортні засоби, включаючи транспортні засоби індивідуального користування, що перетинають митний кордон України, зупиняються у місці розташування митниці на цьому ж кордоні.

У пунктах пропуску на державному кордоні України тривалість стоянки транспортних засобів, за винятком транспортних засобів індивідуального користування, і місце цієї стоянки визначаються

відповідним транспортним підприємством спільно з органами прикордонної служби, митницею та іншими державними органами, що здійснюють контроль, передбачений статтею 18 цього Кодексу, з урахуванням часу, необхідного для здійснення митного контролю та оформлення, а також прикордонного та інших видів контролю.

Тривалість стоянки транспортних засобів у таких пунктах не може скорочуватися на шкоду здійснення митного оформлення.

Відправлення транспортних засобів, включаючи транспортні засоби індивідуального користування, з таких пунктів здійснюється з дозволу митниці та органів прикордонної служби, а з інших пунктів, в яких розташовані митниці, - з дозволу митниці.

(Стаття 52 із змінами, внесеними згідно із Законом N 662-IV (662-15) від 03.04.2003 - набуває чинності 01.08.2003 року)

Стаття 53. Порядок ввезення на митну територію України та вивезення за межі цієї території товарів та інших предметів

Товари та інші предмети можуть ввозитися на митну територію України та вивозитися за межі цієї території відповідно до законодавства України.

Стаття 54. Порядок транзиту через митну територію України товарів та інших предметів

Транзит через територію України товарів та інших предметів здійснюється відповідно до законодавства України.

Перелік шляхів і напрямків транзиту та інші умови транзиту через територію України товарів та інших предметів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 55. Порядок переміщення через митний кордон України речей

Громадяни можуть вільно переміщувати через митний кордон України будь-які речі, крім речей, ввезення яких в Україну чи вивезення з України заборонено, а також транзит яких через територію України заборонено.

Законодавством України можуть бути встановлені кількісні та вартісні обмеження на переміщення через митний кордон України речей окремих видів, а також підстави, при наявності яких допускається таке переміщення.

Стаття 56. Порядок переміщення через митний кордон України валюти та цінностей

Валюта та цінності можуть ввозитися на митну територію України або вивозитися за межі цієї території в порядку, що встановлюється законодавством України.

Стаття 57. Порядок переміщення через митний кордон України спадщини

Предмети, які входять до складу спадщини, відкритої в Україні чи за кордоном, можуть переміщуватися через митний кордон України в порядку, що передбачається статтями 55 та 56 цього Кодексу.

Підставою для ввезення в Україну предметів, що входять до складу спадщини, відкритої за кордоном, є легалізовані у встановленому порядку документи про право на спадщину та про належність цих предметів до складу спадщини.

Підставою для вивезення з України предметів, які входять до складу спадщини, що була відкрита в Україні, є документи про право на спадщину та про належність цих предметів до складу спадщини.

Стаття 58. Порядок переміщення предметів через митний кордон України громадянами, які проїжджають транзитом через територію України

До предметів, що переміщуються через митний кордон України серед ручної поклажі або в супроводжуваному багажі громадянами, які проїжджають транзитом через територію України і не знаходяться у транзитній зоні міжнародного аеропорту, застосовуються положення статей 55 та 56 цього Кодексу.

ГЛАВА 2. ПОРЯДОК ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРЕДМЕТІВ МІЖНАРОДНИХ, ІНОЗЕМНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ПРЕДСТАВНИЦТВ ТА ОСІБ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ МИТНИМИ ПІЛЬГАМИ

Стаття 59. Митні пільги для дипломатичних представництв іноземних держав

Дипломатичні представництва іноземних держав на території України за умови дотримання встановленого порядку переміщення через митний кордон України можуть ввозити в Україну та вивозити з її території призначені для офіційного користування представництв предмети із звільненням від митного обкладення, за винятком зборів за зберігання, митне оформлення предметів поза місцями розташування митниць або поза робочим часом, встановленим для митниць.

Стаття 60. Митні пільги для глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва

Глава дипломатичного представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їх сімей, що проживають разом з ними, можуть ввозити в Україну предмети, призначені для їх особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, та вивозити з України предмети, призначені для їх особистого користування, з дотриманням встановленого порядку переміщення предметів через митний кордон України і із звільненням від мита та митних зборів, за винятком зборів за зберігання, митне оформлення предметів поза місцями розташування митниць або поза робочим часом, встановленим для митниць.

Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, членів

їх сімей, що проживають разом з ними, звільняється від митного огляду, якщо немає серйозних підстав вважати, що він містить предмети, не призначені для особистого користування, або предмети, ввезення та вивезення яких заборонено законодавством України, або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд повинен здійснюватися тільки в присутності названих у цій статті осіб або їх уповноважених представників.

Стаття 61. Митні пільги для співробітників адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави

Співробітники адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їх сімей, що проживають разом з ними, якщо ці співробітники та члени їх сімей не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну призначені для початкового облаштування предмети із звільненням від мита та митних зборів, за винятком зборів за зберігання, митне оформлення предметів поза місцями розташування митниць або поза робочим часом, встановленим для митниць.

Особи, названі у частині першій цієї статті, ввозять в Україну та вивозять з України предмети в порядку, передбаченому статтями 55, 56 цього Кодексу.

Стаття 62. Поширення митних пільг, що надаються членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, на співробітників адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу

На основі спеціальної угоди з іноземною державою митні пільги, що надаються цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, може бути поширено на співробітників адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу цього представництва, а також на членів їх сімей, які не проживають в Україні постійно, виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави.

Стаття 63. Надання митних пільг консульським представництвам іноземних держав та членам їх персоналу

Консульським представництвам іноземних держав, консульським службовим особам, включаючи главу консульського представництва, та консульським службовцям, а також членам їх сімей надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичних представництв іноземних держав або відповідного персоналу дипломатичного представництва.

На основі спеціальної угоди з іноземною державою на працівників обслуговуючого персоналу консульського представництва, а також на членів їх сімей, що не проживають в Україні постійно, виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави, може бути поширено митні пільги, що надаються цим Кодексом членам відповідного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави.

Стаття 64. Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав через митний кордон України

Дипломатична пошта та консульська валіза іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатанню, ні затриманню. За наявності серйозних підстав вважати, що консульська валіза містить предмети, не зазначені в частині третій цієї статті, митниця може зажадати розпечатання валізи уповноваженими особами репрезентованої держави у присутності службових осіб митниці. У разі відмови від розпечатання така валіза повертається до місця відправлення.

Всі місця, що складають дипломатичну пошту та консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що вказують на їх характер.

Дипломатична пошта може містити виключно дипломатичні документи та предмети, призначені для офіційного користування, а консульська валіза - тільки офіційну кореспонденцію та документи або предмети, призначені виключно для офіційного користування.

Стаття 65. Митні пільги для іноземних дипломатичних і консульських кур'єрів

Іноземні дипломатичні та консульські кур'єри можуть ввозити в Україну та вивозити з України предмети, призначені для їх особистого користування, із звільненням на основі взаємності від митного огляду, мита та митних зборів, за винятком зборів за зберігання та митне оформлення предметів поза місцями розташування митниць або поза робочим часом, встановленим для митниць.

Стаття 66. Митні пільги для представників та членів делегацій іноземних держав

Представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій, а також на основі взаємності співробітникам делегацій іноземних держав, які приїжджають в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для членів дипломатичного персоналу представництв іноземних держав. Такі ж пільги надаються членам сімей, які супроводжують цих осіб.

Членам дипломатичного персоналу, консульським службовим особам представництв іноземних держав, членам сімей таких осіб, а також особам, названим у частині першій цієї статті, які прямують з тією ж метою транзитом через територію України, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для членів дипломатичного персоналу іноземних представництв.

Стаття 67. Митні пільги для міжнародних організацій, представництв іноземних держав при них, а також для їх персоналу

Митні пільги для міжнародних, міжурядових організацій та представництв іноземних держав при них, а також для персоналу цих

організацій і представництв та членів сімей персоналу визначаються відповідними міжнародними угодами України.

Міжнародним неурядовим організаціям та їх персоналу митні пільги може бути надано законами України.

Стаття 68. Митні пільги для інших організацій та осіб

Спільним підприємствам за участю українських та іноземних юридичних осіб і громадян, іноземним підприємствам, організаціям та їх представництвам, а також іноземним співробітникам цих підприємств, організацій і представництв та членам їх сімей митні пільги може бути надано законами України.

ГЛАВА 3. ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Стаття 69. Мета пропуску через митний кордон України товарів та інших предметів

Товари та інші предмети пропускаються через митний кордон України з метою:

1) вільного використання на митній території України або за її межами;

2) тимчасового ввезення на митну територію України чи тимчасового вивезення за межі цієї території;

3) транзиту через територію України.

Товари та інші предмети пропускаються після завершення митного оформлення в тому обсязі, який відповідає меті їх переміщення через митний кордон України.

Стаття 70. Пропуск для вільного використання

Для вільного використання пропускаються через митний кордон України товари та інші предмети:

1) за ввезення яких на митну територію України чи вивезення за межі цієї території та здійснення митного оформлення сплачено мито і митні збори, якщо відповідно до митного законодавства України та інших актів законодавства України такі товари та інші предмети підлягають митному обкладенню;

2) на ввезення яких на митну територію України чи вивезення за межі цієї території митниці подано підстави, передбачені законодавством України;

3) за зберігання та перебування яких під митним контролем митниці сплачено митні збори.

Товари та інші предмети можуть бути заявлені митниці з метою вільного використання:

1) під час переміщення через митний кордон України;

2) після пропуску з метою тимчасового ввезення на митну територію України або тимчасового вивезення за межі цієї території;

3) протягом строку зберігання під митним контролем.

Стаття 71. Пропуск з метою тимчасового ввезення або тимчасового вивезення

Товари та інші предмети, крім легкових транспортних засобів (код 87.03), порядок тимчасового ввезення яких регулюється частинами шостою - одинадцятою цієї статті, тимчасово ввозяться на митну територію України чи тимчасово вивозяться за межі цієї території на строк, що не перевищує одного року з дня пропуску через митний кордон України. Згідно з заявою підприємств чи громадян цей строк може бути продовжено Державною митною службою України з урахуванням тривалості господарської, наукової, гуманітарної та інших видів діяльності, що здійснюється з використанням таких товарів та інших предметів.

Тимчасове ввезення чи тимчасове вивезення товарів та інших предметів здійснюється під зобов'язання про зворотне вивезення (ввезення). Якщо інше не передбачено законодавством України, товари та інші предмети, що пропускаються через митний кордон України у таких випадках, має бути повернуто на митну територію України або вивезено за її межі без будь-яких змін, крім природного зношення.

Товари та інші предмети при зворотному ввезенні на митну територію України або зворотному вивезенні за межі цієї території можуть бути пропущені будь-якою митницею. Митниця, що здійснює зворотний пропуск товарів та інших предметів, зобов'язана повідомити про це митницю, що здійснювала попередній пропуск цих товарів та інших предметів.

Товари та інші предмети під час тимчасового ввезення на митну територію України до закінчення строків, зазначених у частині першій цієї статті, має бути:

1) вивезено за межі цієї території;

2) або заявлено митниці з метою вільного використання;

3) або передано митниці з метою передачі у власність державі;

4) або передано митниці для зберігання;

5) або знищено під контролем митниці, якщо такі товари та інші предмети не можуть бути використані як вироби чи матеріали.

Товари та інші предмети, пропущені з метою тимчасового вивезення за межі митної території України до закінчення строків, зазначених в частині першій цієї статті, має бути:

1) ввезено на митну територію України;

2) або заявлено митниці з метою вільного використання за межами цієї території;

3) або заявлено митниці як такі, що загинули або були знищені за межами митної території України, якщо факт загибелі або знищення підтверджується в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Тимчасове ввезення легкових транспортних засобів (код 87.03) на митну територію України фізичними та юридичними особами-резидентами дозволяється після сплати мита та інших податків (зборів), передбачених законодавством при імпорті автомобілів.

Тимчасове ввезення легкового транспортного засобу (код 87.03 за Гармонізованою системою опису та кодування товарів) дозволяється нерезидентам - суб'єктам господарської діяльності (включаючи представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності незалежно від кількості філій) та нерезидентам - фізичним особам, визначеним у момент перетину митного кордону України власниками таких транспортних засобів, або членам їх сімей (дружина, чоловік, діти, батьки) для власних потреб.

Транспортні засоби, тимчасово ввезені під письмове зобов'язання про зворотне вивезення, не можуть бути передані у володіння або користування іншим особам.

Тимчасове ввезення транспортних засобів за кодами виробів за Гармонізованою системою опису та кодування товарів 87.02, 87.03 або 87.05 дозволяється за наявності документа, що підтверджує їх реєстрацію за межами України. У разі невиконання цієї умови зазначені транспортні засоби підлягають митному оформленню в порядку, визначеному законодавством України.

Транспортні засоби, тимчасово ввезені нерезидентами на митну територію України для власного користування на термін, що перевищує два місяці, підлягають реєстрації в органах Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України.

Дія частин шостої, сьомої, дев'ятої і десятої цієї статті не поширюється на транспортні засоби, що належать дипломатичним представництвам України та іноземних держав, міжнародним, міжурядовим організаціям і представництвам іноземних держав при них, а також їх персоналу - нерезидентам України.

(Стаття 71 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2134-III (2134-14) від 07.12.2000)

Стаття 72. Пропуск з метою транзиту через територію України

З метою транзиту через територію України пропускаються товари та інші предмети:

1) на транзит яких через територію України митниці засвідчено підставу, передбачену законодавством України;

2) за митне оформлення переміщення яких через митний кордон України митниці сплачено митні збори.

Стаття 73. Використання товарів та інших предметів, на які встановлено митні пільги щодо обкладення митом

Товари та інші предмети, на які встановлено митні пільги щодо обкладення митом, можуть використовуватися виключно з тією метою, у зв'язку з якою було встановлено такі пільги.

Стаття 74. Товари та інші предмети, що не підлягають пропуску через митний кордон України

Не можуть бути пропущені через митний кордон України товари та інші предмети:

1. Заборонені до переміщення через митний кордон України:

а) заборонені до ввезення в Україну, до яких належать:

предмети, що можуть завдати шкоди здоров'ю або загрожувати життю населення та тваринного світу або призвести до руйнування навколишнього середовища;

продукція, що містить пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду та інша, що суперечить відповідним нормам Конституції (Основного Закону) України (888-09, 254к/96-ВР);

товари, імпорт яких здійснюється з порушенням прав інтелектуальної власності;

б) заборонені до вивезення з України, до яких належать:

предмети, які становлять національне, історичне або культурне надбання українського народу, що визначається відповідно до законів України;

товари, експорт яких здійснюється з порушенням прав інтелектуальної власності;

в) заборонені до транзиту через територію України, до яких належать предмети, що можуть завдати шкоди здоров'ю або загрожувати життю населення та тваринного світу або призвести до руйнування навколишнього середовища.

Конкретний перелік предметів, що підпадають під дію цієї статті, затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

2. Щодо яких не було здійснено митного оформлення.

3. Які переміщуються через митний кордон України з порушенням положень цього Кодексу та інших актів законодавства України.

(Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законом N 75/95-ВР від 28.02.95)

Розділ V

МИТО ТА МИТНІ ЗБОРИ

ГЛАВА 1. МИТО

Стаття 75. Обкладення митом товарів та інших предметів

Обкладення митом товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється відповідно до Закону України "Про Єдиний митний тариф" (2097-12).

ГЛАВА 2. МИТНІ ЗБОРИ

Стаття 76. Митні збори за виконання покладених на митницю обов'язків

За митне оформлення транспортних засобів (у тому числі транспортних засобів індивідуального користування), товарів, спадщини, речей, які переміщуються через митний кордон України (у тому числі у міжнародних поштових відправленнях та вантажем), та інших предметів, а також за перебування їх під митним контролем справляються митні збори.

Розміри митних зборів, передбачених частиною першою цієї статті, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 77. Митні збори за надання послуг у галузі митної справи

За митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, встановленим для митниці, і за зберігання товарів та інших предметів під відповідальністю митниці у випадках, коли передача їх на зберігання митниці згідно із статтею 85 цього Кодексу не є обов'язковою, справляються митні збори.

Ставки митних зборів, передбачених цією статтею, встановлюються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, виходячи з того, що розмір цих ставок не повинен перевищувати приблизної вартості митних послуг.

Стаття 78. Валюта, в якій сплачуються митні збори

Митні збори сплачуються як у національній валюті України, так і в іноземній валюті, що її купує Національний банк України, а збори за митне оформлення товарів, які є об'єктом зовнішньоторговельних угод, - у національній валюті України та іноземній валюті.

Кабінет Міністрів України має право визначати інші випадки, коли частина суми митних зборів за митне оформлення сплачується в іноземній валюті, а також розмір такої частини.

Перерахунок іноземної валюти у національну валюту України здійснюється за курсом Національного банку України, що застосовується для розрахунків по зовнішньоекономічних операціях і діє на день пред'явлення митницею вимоги про сплату митних зборів.

Стаття 79. Відстрочення та розстрочення сплати митних зборів

За заявою підприємства та при наявності гарантії банку митниця має право надати відстрочення або розстрочення сплати митних зборів на строк, що не перевищує одного місяця.

(Стаття 80 втратила чинність на підставі Закону N 783-XIV (783-14) від 30.06.99 - редакція набирає чинності одночасно з набранням чинності Закону про Державний бюджет України на 2000 рік)

Розділ VI

ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ ТА ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

ГЛАВА 1. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ МІЖ МИТНИЦЯМИ

Стаття 81. Умови перевезення товарів та інших предметів між митницями

Товари та інші предмети, щодо яких митне оформлення не завершено, в тому числі ті, що переміщуються транзитом через територію України, можуть перевозитися з однієї митниці в іншу під відповідальністю підприємства або громадянина, що прийняли такі товари та інші предмети до перевезення.

Витрати на такі перевезення відшкодовуються у порядку, передбаченому законодавством України.

Стаття 82. Права та обов'язки перевізника

Підприємство і громадянин мають право не приймати для перевезення між митницями товари та інші предмети у випадках:

1) оформлення митних і транспортних документів з порушенням встановленого порядку;

2) якщо митне забезпечення, накладене на транспортний засіб і упаковку товарів та інших предметів, не виключає можливості доступу до товарів та інших предметів без порушень такого забезпечення.

Підприємство і громадянин, що прийняли товари та інші предмети для перевезення, зобов'язані доставити в митницю призначення товари та інші предмети, а також документи на них, що підлягають врученню цій митниці.

Стаття 83. Строк доставлення товарів та інших предметів, а також документів

Прийняті для перевезення між митницями товари та інші предмети, а також документи на них, що підлягають врученню митниці призначення, повинні бути доставлені в цю митницю у строк, встановлений митницею відправлення відповідно до звичайних строків

доставлення з урахуванням виду транспорту, що використовується для такого перевезення, наміченого маршруту та інших умов перевезення.

Стаття 84. Заходи, що вживаються у випадках, коли транспортний засіб не зміг прибути в митницю призначення

Якщо транспортний засіб внаслідок аварії або непереборної сили не зміг прибути в митницю призначення, то вивантаження товарів та інших предметів допускається в іншому місці. В цьому випадку підприємство чи громадянин, що здійснюють перевезення товарів та інших предметів, зобов'язані застосувати всі можливі заходи для їх схоронності і здійснення митного оформлення.

Підприємство чи громадянин, що здійснюють перевезення товарів та інших предметів під митним контролем, зобов'язані доставити службових осіб митниці до місцезнаходження цих товарів та інших предметів або забезпечити їх перевезення в місце розташування митниці.

ГЛАВА 2. ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

Стаття 85. Товари та інші предмети, що зберігаються під митним контролем

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України, до митного оформлення можуть зберігатися підприємством або митницею.

Підприємства зберігають товари та інші предмети тільки з дозволу митниці та під її контролем.

За перебування товарів та інших предметів під митним контролем митницею з власника товарів та інших предметів справляється збір у порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Збір за перебування товарів та інших предметів під митним контролем справляється незалежно від їх місцезнаходження та сплати митного збору за зберігання.

Стаття 86. Товари та інші предмети, що зберігаються виключно митницею

Підлягають обов'язковій передачі митниці для зберігання такі товари та інші предмети:

1) не пропущені при ввезенні на митну територію України внаслідок установлених заборон чи обмежень на їх ввезення в Україну або транзит через територію України і не вивезені з території України в день їх ввезення;

2) такі, що обкладаються митом та митними зборами при ввезенні на митну територію України у разі несплати таких платежів, якщо не надано відстрочення або розстрочення їх сплати;

3) у випадку, передбаченому пунктом 4 частини четвертої статті 71 цього Кодексу.

Валюта та цінності, передані митниці на зберігання у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, зберігаються з депонуванням у банках України.

Якщо товари чи інші предмети підлягають передачі на зберігання митниці, то за кожний день зберігання митницею товарів чи інших предметів (крім валюти і цінностей) справляється митний збір у розмірі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 87. Склади митниць

Під "складом митниці" розуміється спеціально обладнане приміщення для зберігання товарів та інших предметів, що є власністю митниці України або використовується нею.

У разі, якщо на складі митниці буде недостатньо наявної площі чи обладнаних приміщень, начальник митниці за погодженням з Державною митною службою України може купувати або брати в оренду приміщення під склад митниці.

На складах митниць можуть зберігатися товари та інші предмети, зазначені в статті 86 цього Кодексу.

Товари та інші предмети, що не підлягають обов'язковій передачі митниці для зберігання, можуть зберігатися на підставі договору підприємств або громадян та митниці. За таке зберігання береться плата, як за надання послуг.

На складі митниці не можуть зберігатися товари та інші предмети, зберігання яких потребує наявності у приміщенні спеціального обладнання, якого немає на цьому складі. Такі товари та предмети, як і габаритні вантажі можуть за рішенням начальника митниці зберігатися на складах підприємств під митним забезпеченням.

Стаття 88. Митні ліцензійні склади

Власником митного ліцензійного складу може бути будь-яка юридична чи фізична особа, що є учасником зовнішньоекономічної діяльності, а також будь-який іноземний суб'єкт господарської діяльності за умови дотримання ними вимог законодавства України і положення про порядок відкриття та діяльності митних ліцензійних складів.

Положення про порядок відкриття та діяльності митних ліцензійних складів затверджується Державною митною службою України.

Ліцензія на право експлуатації митного ліцензійного складу видається Державною митною службою України за поданням юридичної чи фізичної особи та погодженням з відповідною митницею.

Ввезення товарів та інших предметів на митний ліцензійний склад і випуск товарів чи інших предметів з митного ліцензійного

складу здійснюється відповідно до положення, що затверджується Державною митною службою України.

Стаття 89. Строк зберігання товарів та інших предметів

Товари та інші предмети можуть зберігатися під митним контролем протягом шести місяців, крім товарів та інших предметів з обмеженим строком зберігання.

Товари та інші предмети (за винятком валюти та цінностей), зазначені у статті 86 цього Кодексу, зберігаються митницею доти, доки розмір сум складських митних зборів не досягне вартості цих товарів та інших предметів.

Стаття 90. Відшкодування витрат на зберігання

Відшкодування витрат підприємств на зберігання товарів та інших предметів під митним контролем здійснюється у порядку, передбаченому законодавством України, а відшкодування витрат митниці - у порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 91. Інвентаризація товарів та інших предметів, що зберігаються під митним контролем

При здійсненні митного контролю за товарами та іншими предметами, що зберігаються підприємством, митниця має право, крім здійснення інших операцій по такому контролю, проводити інвентаризацію товарів та інших предметів.

Стаття 92. Операції з товарами та іншими предметами, що зберігаються підприємством

З дозволу митниці та під її контролем підприємства, що зберігають товари та інші предмети під митним контролем, мають право здійснювати з ними такі операції:

1) підготовку їх до продажу та транспортування (роздріблення партії, формування відправок, сортування, упакування та переупакування);

2) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик, що істотно відрізняють її від вихідних складових;

3) прості складальні операції.

Митниця має право не дозволяти проведення таких операцій, якщо підприємство не забезпечує належних умов для діяльності на його території службових осіб митниці з метою митного контролю за такими товарами та предметами.

Стаття 93. Видача товарів та інших предметів

Товари та інші предмети, що зберігаються підприємством під митним контролем, можуть бути видані лише з дозволу митниці.

Товари та інші предмети, що зберігаються як підприємством, так і митницею, можуть бути видані також особі, до якої протягом

строку зберігання перейшло право власності на ці товари та інші предмети або володіння ними.

ГЛАВА 3. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ ТА ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ

Стаття 94. Порядок реалізації товарів та інших предметів, за якими не звернувся власник

Товари, та інші предмети, які зберігаються під митним контролем і за якими власник не звернувся до кінця строку зберігання, передбаченого статтями 89 та 145 цього Кодексу, підлягають реалізації відповідно до цього Кодексу.

Суми, одержані від реалізації цих товарів та інших предметів чи розпорядження ними згідно із статтею 97 цього Кодексу (за винятком зазначених у статті 86 цього Кодексу), за відрахуванням витрат за зберігання товарів та інших предметів, їх реалізацію, розпорядження ними, а також надсилання власникові відповідних повідомлень, виплачуються власникові.

(Частина третя статті 94 втратила чинність на підставі Закону N 783-XIV (783-14) від 30.06.99 - редакція набирає чинності одночасно з набранням чинності Закону про Державний бюджет України на 2000 рік)

За два тижні до закінчення строку зберігання таких предметів митниця повинна повідомити про це їх власника.

Стаття 95. Надходження валюти України та цінних паперів України у власність держави

Валюта України, а також цінні папери, що ввозяться на митну територію України без підстав для їх ввезення, передаються у власність держави безоплатно.

Стаття 96. Митні аукціони

Товари, та інші предмети, зазначені у статті 94 цього Кодексу, реалізуються на митних аукціонах, якщо інше не передбачено законодавством України. Митні аукціони проводяться в порядку, що встановлюється Державною митною службою України.

(Стаття 96 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000)

Стаття 97. Порядок розпорядження окремими товарами та іншими предметами, які не підлягають реалізації на митних аукціонах

Порядок розпорядження окремими товарами та іншими предметами, які не підлягають реалізації на митних аукціонах, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 98. Реалізація товарів та інших предметів з обмеженим строком зберігання

Товари та інші предмети, затримані митницею або за якими не звернувся власник (в тому числі затримані по справах про

контрабанду та про порушення митних правил), що мають обмежений строк зберігання, можуть передаватися на реалізацію одразу ж по закінченні цього строку.

Суми, виручені від реалізації товарів та інших предметів, після утримання всіх належних зборів і платежів та оплати витрат на продаж передаються, за наявності підстав, розпоряднику таких товарів чи інших предметів за його заявою, якщо її подано не пізніш як через рік з дня продажу.

Стаття 99. Використання сум, одержаних від реалізації або розпорядження конфіскованими предметами

Суми, одержані від реалізації предметів, щодо яких суддею винесено рішення про конфіскацію (в тому числі предметів контрабанди та предметів, обладнаних спеціальними тайниками, що використовувалися для вчинення контрабанди), а також суми, одержані від розпорядження такими предметами, направляються до державного бюджету України.

(Стаття 99 із змінами, внесеними згідно із Законами N 3892-XII (3892-12) від 28.01.94, N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000)

Розділ VII

КОНТРАБАНДА

ГЛАВА 1. КОНТРАБАНДА

Стаття 100. Контрабанда

Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів, валюти, цінностей та інших предметів у великих розмірах, а так само таке ж незаконне переміщення культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, зброї та бойових припасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів є контрабандою і карається відповідно до закону.

(Стаття 100 в редакції Законів N 2468-XII (2468-12) від 17.06.92, N 2415-III (2415-14) від 17.05.2001)

ГЛАВА 2. КОНТРОЛЬОВАНІ ПОСТАВКИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

Стаття 101. Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин

З метою припинення міжнародного незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин і виявлення осіб, які беруть участь у такому обігу, митні органи України в кожному окремому випадку за домовленістю з митними та іншими відповідними органами іноземних держав або на основі міжнародних договорів України використовують метод "контрольованої поставки", тобто допускають під своїм контролем ввезення в Україну, вивезення з України або транзит через її територію наркотичних засобів та психотропних речовин, включених в незаконний обіг.

Рішення про використання методу "контрольованої поставки" приймаються Державною митною службою України.

У разі прийняття рішення про використання методу "контрольованої поставки" кримінальна справа щодо особи, яка здійснює незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин, не порушується, а про прийняте рішення Державна митна служба України негайно повідомляє органи прокуратури.

ГЛАВА 3. ДІЗНАННЯ У СПРАВАХ ПРО КОНТРАБАНДУ

Стаття 102. Дізнання у справах про контрабанду

Митні органи України є органами дізнання у справах про контрабанду.

Дізнання у справах про контрабанду ведеться митними органами України відповідно до законодавства України.

Розділ VIII

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

ГЛАВА 1. ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТАКІ ПОРУШЕННЯ

Стаття 103. Відповідальність осіб, які вчинили порушення митних правил

У цьому розділі під "особами" розуміються громадяни (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), службові особи, а також юридичні особи.

Особи, які вчинили порушення митних правил, підлягають відповідальності відповідно до цього Кодексу, а в частині, не врегульованій ним, - відповідно до законів України.

Громадяни підлягають відповідальності за порушення митних правил, якщо на момент вчинення правопорушення вони досягли шістнадцятирічного віку.

Службові особи підлягають відповідальності за порушення митних правил, якщо в їх службові обов'язки входило забезпечення виконання вимог, встановлених цим Кодексом.

При вчиненні порушень митних правил підприємствами відповідальності підлягають службові особи - керівники цих підприємств.

Стаття 104. Незупинення транспортного засобу

Незупинення транспортного засобу (в тому числі транспортного засобу індивідуального користування), що переміщується через митний кордон України, в зоні митного контролю -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а

на службових осіб - до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати.

Стаття 105. Відправлення транспортного засобу без дозволу

Відправлення транспортного засобу (в тому числі транспортного засобу індивідуального користування), що знаходиться під митним контролем, без дозволу митниці України, а з пунктів пропуску на державному кордоні України - також і органів прикордонної служби -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати.

(Стаття 105 із змінами, внесеними згідно із Законом N 662-IV (662-15) від 03.04.2003 - набуває чинності 01.08.2003 року)

Стаття 106. Причалювання до судна, що знаходиться під митним контролем

Причалювання до судна, що знаходиться під митним контролем, інших суден та інших плавучих засобів без дозволу митного органу України -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати.

Стаття 107. Перешкодження доступу службової особи митного органу України до предметів, що знаходяться під митним контролем

Перешкодження доступу службової особи митного органу України при здійсненні нею митного контролю до предметів, що знаходяться під таким контролем, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати.

Стаття 108. Неподання митному органу України документів, необхідних для здійснення митного контролю

Неподання митному органу України необхідних для здійснення митного контролю документів на транспортні засоби, незалежно від подання письмової декларації, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення

порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - від одного до двох з половиною офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати.

Неподання митному органу України необхідних для здійснення митного контролю документів на товари, валюту, цінності та інші предмети, незалежно від подання письмової декларації, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати.

Стаття 109. Недоставлення в митний орган України предметів та документів

Недоставлення в митний орган України у призначений строк предметів, що знаходяться під митним контролем і перевозяться з одного митного органу України в інший, а також прийнятих для вручення митному органу України митних або інших документів на ці предмети -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією цих предметів або без такої.

Стаття 110. Пошкодження або втрата митного забезпечення

Пошкодження або втрата пломб, печаток чи іншого забезпечення, накладеного митним органом України, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати.

Стаття 111. Вантажні та інші операції, що проводяться без дозволу митного органу України

Навантажування, вивантажування, перевантажування, виправлення пошкоджень упаковки, розпакування, переупакування предметів, що знаходяться під митним контролем, або зміна ідентифікаційних знаків чи маркірування, нанесених на ці предмети або їх упаковку, без дозволу митного органу України -

тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти

офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати.

Стаття 112. Видача предметів без дозволу митного органу України або їх втрата

Видача без дозволу митного органу України або втрата предметів, що знаходяться під митним контролем, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення або без такої, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією зазначених предметів або без такої.

Стаття 113. Порушення зобов'язання про зворотне вивезення чи зворотне ввезення

Невивезення за кордон предметів, ввезених на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення чи неповернення на митну територію України предметів, вивезених за кордон під зобов'язання про зворотне ввезення, в строки, встановлені цими зобов'язаннями, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати з конфіскацією цих предметів, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією цих предметів.

Стаття 114. Порушення зобов'язання про транзит

Невивезення за митний кордон України предметів, ввезених з метою транзиту через територію України, в строки, встановлені митним органом України, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати з конфіскацією цих предметів, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією цих предметів.

Стаття 115. Переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

Переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням тайників та інших засобів, що утруднюють виявлення предметів, або шляхом надання одним предметам вигляду інших, або з поданням митному органу України як підстави для переміщення предметів підроблених документів, документів, одержаних незаконним шляхом, або

документів, що містять неправдиві дані, а також документів, що є підставою для переміщення інших предметів, при відсутності ознак злочину, чи вчинення підготовчих дій до такого порушення -

тягне за собою конфіскацію предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, а також предметів із спеціально виготовленими тайниками, використаними для переміщення через митний кордон України з приховуванням предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, або накладення штрафу на громадян у розмірі до двохсот офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати з конфіскацією зазначених предметів, а на службових осіб - від трьохсот до тисячі офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією зазначених предметів або без такої.

(Стаття 115 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3892-XII (3892-12) від 28.01.94)

Стаття 116. Переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем

Переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем, тобто переміщення предметів через митний кордон поза місцем розташування митниці, поза часом здійснення митного оформлення або з незаконним звільненням від митного контролю, за відсутності ознак контрабанди, чи вчинення підготовчих дій до такого порушення -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до двохсот офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, а на службових осіб - до тисячі офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією зазначених предметів.

(Стаття 116 із змінами, внесеними згідно із Законами N 3892-XII (3892-12) від 28.01.94, N 2415-III (2415-14) від 17.05.2001)

Стаття 116-1. Переміщення через митний кордон України товарів або предметів, виготовлених з порушенням прав на об'єкт права інтелектуальної власності

Переміщення через митний кордон України товарів або предметів, виготовлених з порушенням прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від одного до п'ятисот офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією товарів, що є об'єктами правопорушення, а на службових осіб - від десяти до тисячі двохсот офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією зазначених товарів.

(Кодекс доповнено статтею 116-1 згідно із Законом N 2362-III (2362-14) від 05.04.2001)

Стаття 117. Зберігання, перевезення чи придбання предметів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від такого контролю

Зберігання, перевезення чи придбання предметів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від такого контролю, а так само предметів, щодо яких надано митні пільги по митному обкладенню та використаних без дозволу митних органів України в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, при відсутності ознак злочину -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, або без такої.

Стаття 118. Недекларування предметів чи декларування їх не своїм найменуванням

Недекларування предметів, що переміщуються через митний кордон України, в тому числі транзитом через територію України, тобто незаявлення за встановленою формою точних відомостей про такі предмети, а так само декларування предметів не своїм найменуванням -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, або без такої, а на службових осіб - від двох з половиною до десяти офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил мінімальних розмірів заробітної плати з конфіскацією зазначених предметів або без такої.

Стаття 119. Використання предметів, щодо яких надано пільги по обкладенню митом, в інших цілях без дозволу митних органів України

Використання предметів, щодо яких надано пільги по обкладенню митом, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, без дозволу митних органів України -

тягне за собою накладення штрафу на громадян і на службових осіб - від ста до двохсот процентів суми мита, не сплаченого у зв'язку з наданням пільг.

Стаття 120. Дії, що спричинили недобори митних платежів

Несплата мита та митних зборів протягом встановлених строків, а так само інші дії, що спричинили недобори митних платежів, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян і на службових осіб - від ста до трьохсот процентів суми несплачених митних платежів.

ГЛАВА 2. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Стаття 121. Порядок провадження у справах про порушення митних правил

Провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього Кодексу, а в частині, що не регулюється ним, - відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Провадження у справах про порушення митних правил здійснюється службовими особами митних органів України.

Стаття 122. Протокол про порушення митних правил

Про вчинення порушення митних правил відповідна службова особа митного органу України складає протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України.

У протоколі зазначаються:

дата і місце його складання;

посада, прізвище, ім'я та по батькові службової особи, що склала протокол;

необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка вчинила порушення митних правил, якщо її встановлено;

місце, час вчинення та суть порушення митних правил;

стаття цього Кодексу, що передбачає відповідальність за таке порушення митних правил;

прізвища та адреси свідків, якщо вони є;

пояснення особи, яка вчинила порушення митних правил, відомості про предмети та документи, вилучені згідно з статтею 128 цього Кодексу;

інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Протокол підписується службовою особою, що його склала, а також особою, що вчинила порушення митних правил, якщо її встановлено. При наявності свідків протокол може бути підписаний також і цими особами.

У разі відмови особи, яка вчинила порушення митних правил, від підписання протоколу у протоколі робиться запис про це. Особа, яка вчинила порушення митних правил, має право подати пояснення та зауваження щодо змісту протоколу, а також пояснити мотиви своєї відмови від його підписання. Пояснення, зауваження, а також мотиви відмови від підписання протоколу, власноручно викладені особою, додаються до протоколу.

При складанні протоколу особі, яка вчинила порушення митних правил, роз'яснюються її права, про що робиться відмітка у протоколі.

Протокол, а також вилучені на підставі статті 128 цього Кодексу предмети та документи доставляються у митний орган України, службова особа якого веде провадження у справі про порушення митних правил.

Стаття 123. Доручення на провадження дій у справі про порушення митних правил

Службова особа митного органу України, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, або начальник цього органу чи його заступник мають право доручити провадження окремих дій службовій особі іншого митного органу України.

Доручення повинно бути виконано у строк не більше п'яти днів з дня його одержання.

Стаття 124. Опитування осіб у справі про порушення митних правил

Службова особа митного органу України, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, а також службова особа, яка розглядає таку справу, мають право провадити опитування осіб по суті справи.

Опитувані особи повинні повідомити все, що їм відомо про обставини, які мають відношення до справи про порушення митних правил.

Про опитування осіб складається протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України.

Стаття 125. Адміністративне затримання

З метою припинення порушення митних правил, складання протоколу про таке порушення при неможливості його складення на місці, забезпечення вчасного і правильного розгляду справи та виконання постанови по ній допускається адміністративне затримання особи, яка вчинила порушення митних правил, на строк до трьох годин.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила порушення митних правил, провадиться службовими особами митних органів України за рішенням начальника митного органу України чи особи, яка його заміщає.

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення особи, яка вчинила порушення митних правил, в службове приміщення митного органу України чи інше приміщення, де виконання необхідних дій для цілей, передбачених частиною першою цієї статті, виявиться можливим, а особи, яка була у стані сп'яніння, - з часу її витверезення. Щодо особи, яка знаходиться у вказаному приміщенні у зв'язку із здійсненням митного контролю, строк адміністративного затримання обчислюється з моменту закінчення такого контролю.

Про адміністративне затримання складається протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України.

Стаття 126. Витребування документів, необхідних для розгляду справи про порушення митних правил

Службова особа митного органу України, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може витребувати документи, необхідні для розгляду справи.

Особа, якій адресовано вимогу про подання документів, зобов'язана не пізніш як у п'ятиденний строк надіслати їх службовій особі митного органу України, яка вимагає подати документи.

Стаття 127. Проведення митних обстежень

Службові особи митних органів України, які мають достатні підстави вважати, що на території або в приміщеннях підприємств, або у транспортних засобах, що їм належать, знаходяться предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, або предмети із спеціально виготовленими тайниками, що використовувалися для переміщення через митний кордон України з приховуванням таких предметів, а також документи, необхідні для розгляду справи про порушення митних правил, можуть проводити митне обстеження таких територій, приміщень або транспортних засобів.

Митне обстеження проводиться у присутності службових осіб підприємств, зазначених у частині першій цієї статті.

Службові особи митних органів України мають право запросити до участі у митному обстеженні спеціалістів.

Про проведення митного обстеження складається протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України.

Стаття 128. Вилучення предметів та документів

Предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, предмети із спеціально виготовленими тайниками, що використовувалися для переміщення через митний кордон України з приховуванням таких предметів, а також документи, необхідні для розгляду справи про порушення митних правил, вилучаються.

При вчиненні порушення митних правил особою, яка не має в Україні постійного місця проживання або адреси, допускається вилучення речей, валюти та цінностей у розмірах, необхідних для забезпечення стягнення штрафу, або вартості предметів, зазначеної у частині третій статті 149 цього Кодексу.

Вилучені предмети та документи повинні бути перелічені у протоколі, що складається в передбачених цією главою випадках, або в доданому до нього описі з точним зазначенням кількості, міри, ваги та особливих ознак цих предметів та документів, а також вартості предметів.

Стаття 129. Оцінка вилучених предметів

Митний орган України проводить оцінку предметів, вилучених згідно з статтею 128 цього Кодексу, на підставі державних роздрібних цін, що діють в Україні, а при відсутності таких цін - на підставі висновків експертів.

Перерахунок іноземної валюти, вилученої згідно із статтею 128 цього Кодексу, у валюту України провадиться митним органом України за діючим на день виявлення порушення митних правил курсом Національного банку України, що застосовується для розрахунків по зовнішньоекономічних операціях.

Стаття 130. Пред'явлення предметів та документів для впізнання

За рішенням службової особи митного органу України, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, особі, яка вчинила це порушення, а також свідку можуть бути пред'явлені предмети та документи для впізнання.

Особу, яка бере участь у впізнанні, спочатку опитують про обставини, за яких вона бачила предмети та документи, зазначені у частині першій цієї статті, ознаки, за якими вона може провести впізнання.

Предмети та документи пред'являються у групі однорідних предметів та документів.

Пред'явлення для впізнання проводиться у присутності понятих.

Про пред'явлення предметів та документів для впізнання складається протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України.

Стаття 131. Експертиза

У разі коли при провадженні у справі про порушення митних правил виникає потреба у спеціальних знаннях, призначається експертиза.

Рішення про призначення експертизи, прийняте службовою особою митного органу України, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, є обов'язковим для експерта, якому цим рішенням доручено експертизу, або службової особи підприємства, якому надіслано рішення про призначення експерта.

Стаття 132. Проведення перевірки окремих сторін діяльності підприємств

Начальник митного органу України, службова особа якого здійснює провадження у справі про порушення митних правил, вчинене підприємством, або його заступник мають право відповідною постановою призначити перевірку діяльності підприємства, пов'язаної з порушенням митних правил.

Про результати перевірки сповіщається підприємство протягом трьох днів з дня її завершення.

Стаття 133. Недопустимість розголошення матеріалів у справі про порушення митних правил

Матеріали у справі про порушення митних правил може бути розголошено до її розгляду лише з дозволу службової особи митного органу України, у провадженні якої знаходиться ця справа, або начальника цього органу чи його заступника.

Стаття 134. Закінчення підготовки справи про порушення митних правил до розгляду

Службова особа митного органу України, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, по закінченні підготовки справи до розгляду передає матеріали начальнику цього органу чи його заступнику, а службова особа Державної митної служби України - уповноваженій особі цієї Служби.

Стаття 135. Органи та службові особи, уповноважені розглядати справу про порушення митних правил

Митні органи України розглядають справи про порушення митних правил. Справи про порушення митних правил розглядаються:

від імені Державної митної служби України - уповноваженою службовою особою цієї Служби;

від імені митниць України - начальниками митниць чи їх заступниками.

Стаття 136. Місце розгляду справи про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил розглядається за місцезнаходженням митного органу України, службова особа якого здійснювала провадження у справі.

Стаття 137. Строк розгляду справи про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом чи службовою особою, зазначеними у статті 135 цього Кодексу, матеріалів, необхідних для вирішення справи.

Стаття 138. Присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, при розгляді справи про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил розглядається у присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У разі відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її повідомлення про місце і час розгляду справи, але від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду або є дані про те, що на час розгляду справи особа знаходиться поза межами України, а також у випадках,

коли особу, яка вчинила порушення митних правил, не встановлено, або у випадках вчинення порушення митних правил під час пересилання предметів у міжнародних поштових відправленнях.

Стаття 139. Строки накладання адміністративних стягнень

Адміністративні стягнення у вигляді попередження або штрафу за порушення митних правил може бути накладено не пізніше двох місяців з дня вчинення порушення митних правил, а при триваючому порушенні митних правил - не пізніше двох місяців з дня його виявлення.

У випадках, передбачених статтею 141 цього Кодексу, при наявності в діях порушника ознак порушення митних правил адміністративне стягнення у вигляді попередження або штрафу за порушення митних правил може бути накладено не пізніше місяця з дня прийняття рішення про припинення кримінальної справи.

Конфіскація предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, і предметів із спеціально виготовленими тайниками, що використовувалися для переміщення через митний кордон України з приховуванням таких предметів, проводиться незалежно від часу вчинення або виявлення порушення митних правил.

Стаття 140. Постанови митного органу України

Після розгляду справи про порушення митних правил службова особа митного органу України, зазначена у статті 135 цього Кодексу, виносить одну з таких постанов:

1) про накладення адміністративного стягнення;

2) про припинення провадження у справі;

3) про порушення кримінальної справи і провадження дізнання у справі про контрабанду.

Постанова повинна містити:

найменування митного органу України, від імені якого винесено постанову;

дату розгляду справи;

відомості про особу, щодо якої розглядається справа, якщо цю особу встановлено;

викладення обставин, встановлених при розгляді справи;

посилання на статтю цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене порушення митних правил;

прийняте по справі рішення;

строки та порядок оскарження постанови.

Копія постанови протягом трьох днів з дня її винесення вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено. Постанова вважається врученою, хоч би особа, якій було вислано

постанову, не знаходилась у вказаному нею місці проживання, перебування або тимчасового проживання або це місце було вказано нею невірно.

У разі коли особу, що вчинила порушення митних правил, не встановлено, сповіщення заінтересованих організацій та осіб про прийняте по справі рішення здійснюється у порядку, що визначається Державною митною службою України.

Стаття 141. Розгляд матеріалів, одержаних від органів попереднього слідства

У разі припинення кримінальної справи службова особа митного органу України, зазначена у статті 135 цього Кодексу, залежно від підстав для відмови у порушенні або припиненні кримінальної справи, виносить одну з постанов, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 140 цього Кодексу.

Стаття 142. Звільнення від адміністративної відповідальності

При малозначності вчиненого порушення митних правил службова особа митного органу України, яка розглядає справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

Стаття 143. Оскарження постанови митного органу України

Постанову митного органу України про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, протягом десяти днів з дня винесення постанови.

На постанову митниці України про накладення адміністративного стягнення скаргу може бути подано у Державну митну службу України або в районний (міський) народний суд за місцезнаходженням митниці України, що винесла постанову. Протягом десяти днів з дня прийняття Державною митною службою України рішення скаргу на це рішення може бути подано в районний (міський) народний суд за місцезнаходженням Державної митної служби України. Рішення суду є остаточним.

На постанову Державної митної служби України про накладення адміністративного стягнення скаргу може бути подано у районний (міський) народний суд за місцезнаходженням Державної митної служби України. Рішення суду є остаточним.

У разі пропуску зазначених у даній статті строків з поважних причин ці строки за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено відповідно Державною митною службою України або судом.

Стаття 144. Розгляд Державною митною службою України постанови про накладення адміністративного стягнення у зв'язку із скаргою або протестом, а також у порядку контролю

Державна митна служба України при розгляді постанови про накладення адміністративного стягнення у зв'язку із скаргою або протестом прокурора, а також у порядку контролю за додержанням

службовими особами митних органів України законності при провадженні у справах про порушення митних правил приймає одне з таких рішень:

1) залишає постанову без змін, а скаргу або протест без задоволення;

2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;

3) скасовує постанову і припиняє справу;

4) змінює міру стягнення у межах, передбачених цим Кодексом, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Скарга на постанову про накладення адміністративного стягнення розглядається протягом місяця з дня надходження в Державну митну службу України, а така, що не потребує додаткового вивчення і перевірки, - негайно, але не пізніше п'ятнадцяти днів з дня її надходження. Строки розгляду скарги можуть бути, як виняток, продовжені Головою Державної митної служби України або особою, яка його заміщає, але не більш як на один місяць з повідомленням про це особи, яка подала скаргу.

Протест прокурора підлягає розгляду протягом десяти днів з дня його надходження у Державну митну службу України. Про наслідки розгляду протесту повідомляється прокурору.

Стаття 145. Строк повернення вилучених предметів

Предмети, вилучені з метою забезпечення стягнення штрафу або вартості предметів, зазначеної у частині третій статті 149 цього Кодексу, можуть бути одержані особою, у якої їх було вилучено, у митному органі України протягом шести місяців з дня сплати штрафу.

Предмети, безпідставно вилучені для забезпечення стягнення штрафу чи вартості предметів, зазначеної в частині третій статті 149 цього Кодексу, або як безпосередні об'єкти порушення митних правил чи предмети контрабанди, або як предмети із спеціально виготовленими тайниками, що використовувалися для переміщення через митний кордон України з приховуванням таких предметів, можуть бути одержані особою, у якої їх було вилучено, у митному органі України протягом шести місяців з дня надсилання їй відповідного повідомлення або повинні бути переслані цій особі за її заявою у зазначений строк.

Витрати, пов'язані з одержанням або пересилкою предметів, зазначених у частині другій цієї статті, несе митний орган України, що безпідставно вилучив предмети.

Стаття 146. Пропозиції про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню порушень митних правил

Службова особа митного органу України, яка розглядає справу про порушення митних правил, у разі виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню такого порушення, вносить відповідним підприємствам пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов.

Підприємства зобов'язані протягом місяця з дня надходження пропозицій сповістити службову особу митного органу України, яка внесла пропозиції, про вжиті заходи.

ГЛАВА 3. ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНОГО ОРГАНУ УКРАЇНИ АБО СУДУ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

(Назва глави 3 розділу VIII із змінами, внесеними згідно із Законом N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000)

Стаття 147. Звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу звертається митним органом України, що виніс постанову, до виконання:

1) після закінчення строку на її оскарження;

2) після закінчення строку на оскарження постанови до суду після прийняття рішення щодо скарги Державною митною службою України;

3) у день прийняття судом рішення щодо скарги на постанову митного органу України.

Митний орган України, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, звертає її до виконання самостійно або шляхом надсилання фінансовому органу або установам банків України повідомлення про звернення постанови до виконання, а у випадку, передбаченому статтею 148 цього Кодексу, - через державного виконавця.

Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил надсилається до виконання через державного виконавця районного, міського (міста обласного значення), районного у місті відділу державної виконавчої служби.

Постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців від дня винесення, виконанню не підлягає.

У разі зупинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у зв'язку з поданням у встановлений строк скарги або принесенням протесту протягом строку, передбаченого частиною четвертою цієї статті, виконання зупиняється до розгляду скарги або протесту.

(Стаття 147 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000)

Стаття 148. Виконання постанови митного органу України або суду щодо накладання штрафу

Штраф має бути сплачено особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше п'ятнадцяти днів з дня вручення або надіслання їй постанови митного органу України або судді, а в разі оскарження або опротестування такої постанови - не пізніше п'ятнадцяти днів з дня винесення рішення про залишення скарги або протесту без задоволення.

Штраф вноситься особою, яка вчинила порушення митних правил, у митний орган України, який виніс постанову по справі, або в установи банків України як у валюті України, так і в іноземній валюті, яку купує Національний банк України за курсом, що застосовується для розрахунків по зовнішньоекономічних операціях та діє на день сплати штрафу.

У разі коли штраф не буде сплачено в установлені цією статтею строки, постанова митного органу України та суду (судді) надсилається для примусового виконання районному, міському (міста обласного значення), районному у місті відділу державної виконавчої служби.

Постанова митного органу України або судді, по якій стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу України або до суду, що виніс постанову.

Штраф вноситься до державного бюджету.

Особа, яка вчинила порушення митних правил, повинна, незважаючи на стягнення штрафу, сплатити мито та інші митні платежі у випадках, передбачених цим Кодексом і Законом України "Про Єдиний митний тариф" (2097-12).

(Стаття 148 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000)

Стаття 149. Виконання постанови суду (судді) про конфіскацію

Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем в порядку, встановленому законом.

Предмети, вилучені митним органом України, щодо яких винесена постанова судді про конфіскацію, передаються державному виконавцеві.

У разі коли неможливо конфіскувати предмети, що є безпосереднім об'єктом порушення митних правил, а також предмети із спеціально виготовленими тайниками, що використовувалися для прихованого переміщення цих предметів через митний кордон, з осіб, які вчинили порушення митних правил, стягується вартість зазначених предметів у порядку, встановленому законодавством України.

Витрати митного органу України, пов'язані із зберіганням предметів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил у порядку, встановленому законом України.

(Стаття 149 в редакції Закону N 2056-III (2056-14) від 19.10.2000)

Розділ IX

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ТА ЇХ СЛУЖБОВИХ ОСІБ

Стаття 150. Відповідальність митних органів України та їх службових осіб

При здійсненні митного контролю та оформлення не допускається заподіяння іншим державним органам, громадянам та підприємствам шкоди, приниження честі і гідності громадян та вчинення інших неправомірних дій.

Митні органи України та їх службові особи, які допустили неправомірні дії щодо інших державних органів, громадян та підприємств, несуть відповідальність перед ними відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України.

Шкода, заподіяна іншому державному органу, громадянину та підприємству неправомірними діями митних органів України та їх службових осіб при виконанні цими особами службових обов'язків, відшкодовується на загальних підставах.

Стаття 151. Оскарження неправомірних дій митних органів України та службових осіб, які порушують права громадян

Скарги на неправомірні дії митних органів України та їх службових осіб, які порушують права громадян, подаються та розглядаються у порядку, що встановлюється цим Кодексом, законами України, що визначають порядок оскарження до суду неправомірних дій органів державного управління та службових осіб, які порушують права громадян, та іншими законодавчими актами України.

Стаття 152. Оскарження підприємствами неправомірних дій митних органів України та їх службових осіб

Скарги підприємств на неправомірні дії митних органів України та їх службових осіб подаються, якщо інше не передбачено цим Кодексом, у Державну митну службу України.

Скарга розглядається і рішення по ній виноситься у п'ятнадцятиденний строк, а якщо скарга потребує додаткового вивчення - у місячний строк.

Розділ X

СЛУЖБОВІ ОСОБИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ. ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

ГЛАВА 1. СЛУЖБОВІ ОСОБИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Стаття 153. Прийняття на службу до митних органів України

На службу до митних органів України приймаються на добровільній договірній основі громадяни, які здатні за своїми діловими і моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я виконувати покладені на митні органи України завдання. При прийнятті на службу може бути встановлено іспитовий строк до шести місяців. Положення про порядок і умови проходження служби в митних органах України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Не можуть бути прийняті на службу в митні органи особи, які були засуджені за вчинення злочину.

Суміщення служби в митних органах з роботою на підприємствах, а також з будь-яким підприємництвом не допускається, за винятком наукової або педагогічної діяльності.

Стаття 154. Службові особи митних органів України

Службовими особами митних органів України можуть бути лише громадяни України.

Службові особи митних органів підлягають атестації один раз у п'ять років. Порядок атестації визначається Головою Державної митної служби України.

Службовим особам митних органів України присвоюються персональні звання відповідно до займаних посад і стажу роботи. Порядок присвоєння і позбавлення персональних звань визначається Положенням про персональні звання працівників митних органів України, що затверджується Верховною Радою України.

Службовим особам митних органів України, які мають персональні звання, встановлюється строк вислуги: для жінок - 20 років, для чоловіків - 25 років з правом виходу на пенсію жінок у 50 років, а чоловіків - у 55 років.

Службові особи митних органів України мають єдиний формений одяг з відповідними відзнаками, зразки якого затверджуються Кабінетом Міністрів України, а правила носіння - Державною митною службою України. Формений одяг видається безплатно.

Стаття 155. Зберігання, носіння і застосування спеціальних засобів та зброї службовими особами митних органів України

Службовим особам митних органів України надається право зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю.

Застосування спеціальних засобів та зброї регулюється Положенням про застосування спеціальних засобів та зброї службовими особами митних органів України, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

ГЛАВА 2. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Стаття 156. Правове становище працівників митних органів України

Працівник митного органу України є представником державного органу.

Законні вимоги працівників митних органів України є обов'язковими для виконання громадянами та службовими особами.

Працівники митних органів України при виконанні покладених на них обов'язків керуються тільки законом, діють в його рамках і підпорядковуються тільки своїм безпосередньому та прямому начальникам. Ніхто інший, за винятком уповноважених службових осіб, у випадках, передбачених законом, не вправі втручатися в законну діяльність працівників митних органів України.

Втручання в діяльність працівників митних органів України тягне за собою відповідальність за законами України.

Стаття 157. Правовий захист працівників митних органів України

Працівники митних органів України перебувають під захистом закону. Законом гарантується захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна працівників митних органів та членів їх сімей від злочинних посягань та інших протиправних дій.

Стаття 158. Непокора законному розпорядженню або вимозі працівника митного органу України

Непокора законному розпорядженню або вимозі працівника митного органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до двохсот карбованців, а на службових осіб - до п'ятисот карбованців.

Стаття 159. Образа працівника митного органу України

Образа працівника митного органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків, якщо це не тягне за собою кримінальної відповідальності, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до двохсот карбованців і на службових осіб - у розмірі до п'ятисот карбованців або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а у разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 160. Погроза щодо працівника митного органу України

Погроза нанесення легких тілесних ушкоджень, побоїв або інших насильницьких дій щодо працівника митного органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до двохсот карбованців і на службових осіб - у розмірі до п'ятисот карбованців або виправні роботи на строк від одного до двох

місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а у разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 161. Провадження у справах про правопорушення, спрямовані проти працівників митних органів України

Справи про порушення, передбачені статтями 158, 159, 160 цього Кодексу на підставі протоколів, складених службовими особами митних органів, розглядаються районним (міським) народним судом або суддею по адміністративному і виконавчому провадженню відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

ГЛАВА 3. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Стаття 162. Матеріальне та соціальне забезпечення працівників митних органів України

Заробітна плата службових осіб митних органів України, які мають персональні звання, складається з посадових окладів, надбавок за персональні звання, вислугу років, знання іноземних мов і має забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків.

Службовим особам митних органів України, які мають персональні звання, надається щорічна відпустка тривалістю не менше тридцяти календарних днів з оплатою проїзду до місця відпочинку і у зворотному напрямку.

(Частину третю статті 162 виключено на підставі Закону N 354/97-ВР від 17.06.97)

Стаття 163. Соціальний захист працівників митних органів України

Держава гарантує працівникам митних органів України соціальний захист.

Працівник митного органу України підлягає обов'язковому державному страхуванню на суму десятирічного грошового утримання за останньою посадою, яку він займає.

Порядок та умови страхування працівників митних органів України встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У разі загибелі працівника митного органу України при виконанні службових обов'язків сім'ї загиблого або його утриманцям виплачується одноразова допомога у розмірі десятирічного грошового утримання загиблого за останньою посадою, яку він займав, і призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника в розмірі місячного окладу.

У разі каліцтва, заподіяного працівникові митного органу при виконанні службових обов'язків, а також інвалідності, що настала у

період проходження служби або не пізніш як через три місяці після звільнення із служби чи після закінчення цього строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце у період проходження служби, йому виплачується одноразова допомога у розмірі від трирічного до п'ятирічного грошового утримання (залежно від ступеня втрати працездатності) і призначається пенсія по інвалідності.

Збитки, завдані майну працівника митного органу України чи його близьким у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, компенсуються у встановленому законом порядку в повному обсязі.

Розділ XI

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ

Стаття 164. Міжнародні договори України

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Кодексі та інших актах законодавства України про митну справу, то застосовуються правила міжнародного договору.

Президент України Л.КРАВЧУК

м. Київ, 12 грудня 1991 року
N 1970-XII

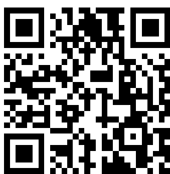

Митний кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 12.12.1991 № 1970-XII
Втрата чинності від **16.05.2008**
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/1970-12

Законодавство України
станом на 04.04.2024
втратив чинність

Публікації документа

- **Голос України** від 25.03.1992
- **Відомості Верховної Ради України** від 21.04.1992 — 1992 р., № 16, стаття 203

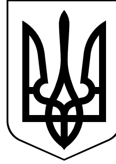

ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56)

{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 1799-XII від 06.11.91*, ВВР, 1992, № 6, ст.57}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3345-XII від 30.06.93*, ВВР, 1993, № 33, ст.347*
№ 82/95-ВР від 02.03.95*, ВВР, 1995, № 14, ст.90*
№ 54/96-ВР від 20.02.96*, ВВР, 1996, № 9, ст.44*
№ 251/97-ВР від 13.05.97*, ВВР, 1997, № 25, ст.171}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 13-рп/98 від 01.10.98*}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 3-рп/99 від 08.04.99*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 784-XIV від 30.06.99*, ВВР, 1999, № 42-43, ст.378*
№ 1664-III від 20.04.2000*, ВВР, 2000, № 30, ст.233*
№ 2056-III від 19.10.2000*, ВВР, 2000, № 50, ст.436*
№ 2181-III від 21.12.2000 *- набирає чинності з 1 квітня 2001 року, ВВР, 2001, № 10, ст.44*
№ 2249-III від 18.01.2001*, ВВР, 2001, № 11, ст.56*
№ 2413-III від 17.05.2001*, ВВР, 2001, № 31, ст.147*
№ 2539-III від 21.06.2001*, ВВР, 2001, № 36, ст.188*
№ 2922-III від 10.01.2002*, ВВР, 2002, № 17, ст.117*
№ 3092-III від 07.03.2002*, ВВР, 2002, № 32, ст.221}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 13-рп/2002 від 02.07.2002*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 761-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 30, ст.246*
№ 850-IV від 22.05.2003*, ВВР, 2003, № 35, ст.271*

№ 1255-IV від 18.11.2003*, ВВР, 2004, № 11, ст.140*
№ 1892-IV від 24.06.2004*, ВВР, 2004, № 50, ст.538*
№ 2456-IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 16, ст.260*
№ 2705-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 33, ст.427*
№ 2875-IV від 08.09.2005*, ВВР, 2005, № 52, ст.562*
№ 2900-IV від 22.09.2005*, ВВР, 2006, № 1, ст.1*
№ 3538-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.295*
№ 3541-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.296*
№ 424-V від 01.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.67*
№ 483-V від 15.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.77*
№ 1012-V від 11.05.2007*, ВВР, 2007, № 35, ст.483*
№ 513-VI від 17.09.2008*, ВВР, 2008, № 49, ст.361*
№ 1076-VI від 05.03.2009*, ВВР, 2009, № 30, ст.421*
№ 1720-VI від 17.11.2009*, ВВР, 2010, № 8, ст.51*
№ 1837-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 12, ст.120*
№ 1875-VI від 11.02.2010*, ВВР, 2010, № 18, ст.138*
№ 1876-VI від 11.02.2010*, ВВР, 2010, № 18, ст.139*
№ 1914-VI від 18.02.2010*, ВВР, 2010, № 20, ст.200*
№ 2289-VI від 01.06.2010*, ВВР, 2010, № 33, ст.471*
№ 2453-VI від 07.07.2010*, ВВР, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529*
№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 2980-VI від 03.02.2011*, ВВР, 2011, № 33, ст.331*
№ 3329-VI від 12.05.2011*, ВВР, 2011, № 45, ст.482*
№ 3382-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 45, ст.491*
№ 3445-VI від 31.05.2011*, ВВР, 2011, № 50, ст.544*
№ 3674-VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 14, ст.87*
№ 3932-VI від 20.10.2011*, ВВР, 2012, № 22, ст.221}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 16-рп/2011 від 08.12.2011*,*
№ 17-рп/2011 від 13.12.2011*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4176-VI від 20.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.340*
№ 4190-VI від 20.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.342*
№ 4212-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413*
№ 4452-VI від 23.02.2012*, ВВР, 2012, № 50, ст.564}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 11-рп/2012 від 25.04.2012*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4847-VI від 24.05.2012*, ВВР, 2013, № 16, ст.139*
№ 5029-VI від 03.07.2012*, ВВР, 2013, № 23, ст.218*
№ 5041-VI від 04.07.2012*, ВВР, 2013, № 25, ст.247*

№ 5076-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 27, ст.282*
№ 5288-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 37, ст.490*
№ 5405-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 40, ст.540*
№ 5477-VI від 06.11.2012*, ВВР, 2013, № 50, ст.693*
№ 5518-VI від 06.12.2012*, ВВР, 2014, № 8, ст.90*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 642-VII від 10.10.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.773*
№ 721-VII від 16.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014*
№ 767-VII від 23.02.2014*, ВВР, 2014, № 17, ст.593*
№ 1206-VII від 15.04.2014*, ВВР, 2014, № 24, ст.885*
№ 1226-VII від 17.04.2014*, ВВР, 2014, № 26, ст.898*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 192-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 18, № 19-20, ст.132*
№ 289-VIII від 07.04.2015*, ВВР, 2015, № 25, ст.188*
№ 484-VIII від 22.05.2015*, ВВР, 2015, № 33, ст.323*
№ 541-VIII від 18.06.2015*, ВВР, 2015, № 32, ст.315*
№ 629-VIII від 16.07.2015*, ВВР, 2015, № 43, ст.386*
№ 772-VIII від 10.11.2015*, ВВР, 2016, № 1, ст.2*
№ 835-VIII від 26.11.2015*, ВВР, 2016, № 2, ст.17*
№ 922-VIII від 25.12.2015*, ВВР, 2016, № 9, ст.89*
№ 1404-VIII від 02.06.2016*, ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1977-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2017, № 20, ст.240*
№ 1982-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2017, № 18, ст.222*
№ 1983-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2017, № 25, ст.289*
№ 2136-VIII від 13.07.2017*, ВВР, 2017, № 35, ст.376}*

{В редакції Закону
№ 2147-VIII від 03.10.2017*, ВВР, 2017, № 48, ст.436}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2234-VIII від 07.12.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.40*
№ 2475-VIII від 03.07.2018*, ВВР, 2018, № 36, ст.272*
Кодексом
№ 2597-VIII від 18.10.2018*, ВВР, 2019, № 19, ст.74*
Законами
№ 132-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.299*
№ 142-IX від 02.10.2019*, ВВР, 2019, № 45, ст.291*
№ 155-IX від 03.10.2019*, ВВР, 2019, № 48, ст.325 - щодо набрання чинності див.* пункт 1 *розділу XII*
№ 390-IX від 18.12.2019*, ВВР, 2020, № 15, ст.95*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 460-IX від 15.01.2020*, ВВР, 2020, № 29, ст.194*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 590-IX від 13.05.2020*, ВВР, 2020, № 40, ст.314*

№ 720-IX від 17.06.2020, *ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 731-IX від 18.06.2020, *ВВР, 2020, № 46, ст.399*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 1416-IX від 27.04.2021, *ВВР, 2021, № 27, ст.232*
№ 1587-IX від 30.06.2021
№ 1588-IX від 30.06.2021, *ВВР, 2021, № 37, ст. 316*
№ 1875-IX від 16.11.2021
№ 2079-IX від 17.02.2022
№ 2465-IX від 27.07.2022
№ 2627-IX від 21.09.2022
№ 2689-IX від 18.10.2022
№ 2801-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 2888-IX від 12.01.2023
№ 2974-IX від 20.03.2023
№ 3022-IX від 10.04.2023
№ 3111-IX від 29.05.2023
№ 3200-IX від 29.06.2023
№ 3254-IX від 14.07.2023
№ 3295-IX від 09.08.2023
№ 3302-IX від 09.08.2023
№ 3310-IX від 09.08.2023
№ 3424-IX від 19.10.2023*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 1-р(II)/2024 від 14.02.2024*}*

{У тексті Кодексу слова "електронний цифровий підпис" в усіх відмінках і числах замінено словами "електронний підпис" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

{У тексті Кодексу слово "інформаційно-телекомунікаційна" в усіх відмінках і числах замінено словом "інформаційно-комунікаційна" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Призначення Господарського процесуального кодексу України

1. Господарський процесуальний кодекс України визначає юрисдикцію та повноваження господарських судів, встановлює порядок здійснення судочинства у господарських судах.

Стаття 2. Завдання та основні засади господарського судочинства

1. Завданням господарського судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів, пов’язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави.

2. Суд та учасники судового процесу зобов’язані керуватися завданням господарського судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі.

3. Основними засадами (принципами) господарського судочинства є:

1) верховенство права;

2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

4) змагальність сторін;

5) диспозитивність;

6) пропорційність;

7) обов’язковість судового рішення;

8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи;

9) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках;

10) розумність строків розгляду справи судом;

11) неприпустимість зловживання процесуальними правами;

12) відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення.

Стаття 3. Законодавство про господарське судочинство

1. Судочинство в господарських судах здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу, Закону України "Про міжнародне приватне право", Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", а також міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила судочинства, ніж ті, що передбачені цим Кодексом, іншими законами України, застосовуються правила міжнародного договору.

3. Судочинство у господарських судах здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи.

4. Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи, віднесені до його компетенції, в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 4. Право на звернення до господарського суду

1. Право на звернення до господарського суду в установленому цим Кодексом порядку гарантується. Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи у господарському суді, до юрисдикції якого вона віднесена законом.

2. Юридичні особи та фізичні особи - підприємці, фізичні особи, які не є підприємцями, державні органи, органи місцевого самоврядування мають право на звернення до господарського суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів у справах, віднесених законом до юрисдикції господарського суду, а також для вжиття передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

3. До господарського суду у справах, віднесених законом до його юрисдикції, мають право звертатися також особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

4. Адміністратор за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", має право звертатися до господарського суду згідно з встановленою юрисдикцією господарських судів за захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій.

Термін "адміністратор за випуском облігацій" вживається у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 4 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

5. Відмова від права на звернення до господарського суду є недійсною.

6. Угода сторін про передачу спору на розгляд третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу) допускається.

До міжнародного комерційного арбітражу за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, що відповідає вимогам, визначеним законодавством України про міжнародний комерційний арбітраж, крім випадків, визначених законом.

До третейського суду за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, який виникає з цивільних чи господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом.

7. Жодна особа не може бути позбавлена права на участь у розгляді своєї справи у визначеному законом порядку.

Стаття 5. Способи судового захисту

1. Здійснюючи правосуддя, господарський суд захищає права та інтереси фізичних і юридичних осіб, державні та суспільні інтереси у спосіб, визначений законом або договором.

2. У випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного права чи інтересу особи, яка звернулася до суду, суд відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи може визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону.

3. Єдиним способом захисту прав осіб, які є (були) учасниками банку і права та інтереси яких були порушені внаслідок виведення неплатоспроможного банку з ринку або ліквідації банку на підставі протиправного (незаконного) індивідуального акта Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішення Кабінету Міністрів України, є відшкодування завданої шкоди у грошовій формі.

{Статтю 5 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

4. Визнання протиправним (незаконним) індивідуального акта/рішення, зазначеного у частині третій цієї статті, не може бути підставою для застосування способів захисту у вигляді визнання недійсними, нечинними, протиправними та скасування будь-яких рішень, правочинів або інших дій/визнання протиправною бездіяльності, прийнятих, вчинених або допущених у процедурі виведення неплатоспроможного банку з ринку/ліквідації банку.

{Статтю 5 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 6. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система

1. У господарських судах функціонує Єдина судова інформаційно-комунікаційна система.

2. Позовні та інші заяви, скарги та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до господарського суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі в день надходження документів.

3. Визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, визначеному цим Кодексом (автоматизований розподіл справ).

4. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система відповідно до закону забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Суд направляє судові рішення та інші процесуальні документи учасникам судового процесу до їхніх електронних кабінетів, вчиняє інші процесуальні дії в електронній формі із застосуванням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, в порядку, визначеному цим Кодексом, Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Електронний кабінет - це персональний кабінет (веб-сервіс чи інший користувацький інтерфейс) у підсистемі (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, надається доступ до інформації та сервісів Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремих підсистем (модулів), у тому числі можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу, а також між учасниками судового процесу. Електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу.

{Частина п'ята статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані за законодавством України як юридичні особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов’язковому порядку. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в добровільному порядку.

{Абзац перший частини шостої статті 6 в редакції Закону № 3424-IX від 19.10.2023}

Процесуальні наслідки, передбачені цим Кодексом у разі звернення до суду з документом особи, яка відповідно до цієї частини зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються судом також у випадках, якщо інтереси такої особи у справі представляє адвокат.

Якщо реєстрація електронного кабінету в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суперечить релігійним переконанням особи, яка зобов’язана його зареєструвати відповідно до цієї частини, передбачені цим Кодексом процесуальні наслідки звернення до суду такою особою без реєстрації електронного кабінету у вигляді залишення її документа без руху, його повернення або залишення без розгляду не застосовуються за умови, що особа заявила про такі обставини одночасно із поданням відповідного документа шляхом подання окремої обґрунтованої письмової заяви.

{Частина шоста статті 6 в редакції Законів № 738-IX від 19.06.2020, № 3200-IX від 29.06.2023}

7. Особі, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суд вручає будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення до електронного кабінету такої особи, що не позбавляє її права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою.

В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі знеструмлення електромережі суду чи настання інших обставин, які унеможливлюють функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, суд може вручати особі, яка зареєструвала електронний кабінет, будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, у паперовій формі.

{Частина сьома статті 6 в редакції Законів № 3200-IX від 29.06.2023, № 3424-IX від 19.10.2023}

8. Реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі.

Особа, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, може подавати процесуальні, інші документи, вчиняти інші процесуальні дії в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, з використанням кваліфікованого електронного підпису або із застосуванням засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Абзац другий частини восьмої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Особливості використання кваліфікованого електронного підпису або засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, визначаються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Абзац третій частини восьмої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Якщо цим Кодексом встановлено вимогу зазначення у змісті процесуального документа відомостей про наявність або відсутність електронного кабінету, особа, яка подає до суду відповідний процесуальний документ в електронній формі через електронний кабінет, звільняється від обов’язку зазначення відповідних відомостей.

{Частина восьма статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

9. Суд проводить розгляд судової справи за матеріалами у формах, визначених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дев'ята статті 6 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 3200-IX від 29.06.2023}

10. Процесуальні та інші документи і докази в паперовій формі зберігаються в додатку до справи в суді першої інстанції та у разі необхідності можуть бути оглянуті учасниками справи чи судом першої інстанції, або витребувані судом апеляційної чи касаційної інстанції після надходження до них відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

11. Несанкціоноване втручання в роботу Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та в автоматизований розподіл справ між суддями тягне за собою відповідальність, установлену законом.

12. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

13. Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положення, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), розробляються Державною судовою адміністрацією України та затверджуються Вищою радою правосуддя після консультацій з Радою суддів України.

{Частина тринадцята статті 6 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 7. Рівність перед законом і судом

1. Правосуддя в господарських судах здійснюється на засадах рівності всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності, підпорядкування, місцезнаходження, місця створення та реєстрації, законодавства, відповідно до якого створена юридична особа, та інших обставин; рівності всіх фізичних осіб незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного і соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак; рівності фізичних та юридичних осіб незалежно від будь-яких ознак чи обставин.

Стаття 8. Гласність судового процесу

1. Розгляд справ у господарських судах проводиться усно і відкрито, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу.

3. Особи, які бажають бути присутніми у судовому засіданні, допускаються до зали судових засідань до початку судового засідання або під час перерви.

4. Суд може видалити із зали судових засідань осіб, які перешкоджають веденню судового засідання, здійсненню прав або виконанню обов’язків учасників судового процесу або судді, порушують порядок у залі суду. Суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", якщо участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров’ю особи.

{Частина четверта статті 8 в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

5. Особи, присутні в залі судового засідання, представники медіа можуть проводити у залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом.

6. Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов’язковому порядку.

7. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.

8. Розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, необхідності захисту особистого та сімейного життя людини, а також в інших випадках, установлених законом.

9. Про розгляд справи у закритому судовому засіданні постановляється ухвала. Суд ухвалою може оголосити судове засідання закритим повністю або закритою його частину.

10. Розгляд справи та вчинення окремих процесуальних дій у закритому судовому засіданні проводяться з додержанням правил здійснення судочинства в господарських судах. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності - свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов’язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувається в закритому судовому засіданні.

11. Використання систем відеоконференц-зв’язку та транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет у закритому судовому засіданні не допускаються.

12. Якщо під час закритого судового засідання буде встановлено, що інформація, для забезпечення нерозголошення якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні, вже є публічно доступною або обмеження доступу до інформації є безпідставним чи не відповідає закону, суд постановляє ухвалу про подальший розгляд справи у відкритому судовому засіданні.

13. Розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, якщо цим Кодексом не передбачено повідомлення учасників справи. У такому випадку судове засідання не проводиться.

14. Суд під час розгляду справи в судовому засіданні здійснює повне фіксування його перебігу за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Порядок такого фіксування встановлюється цим Кодексом.

15. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому цим Кодексом.

16. Судове рішення (повне або скорочене), ухвалене у відкритому судовому засіданні, оголошується прилюдно у порядку, визначеному цим Кодексом.

17. Якщо судовий розгляд проводився в закритому судовому засіданні, прилюдно оголошується лише вступна та резолютивна частини рішення, якщо такі частини не містять інформації, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій проводилися в закритому судовому засіданні. Якщо вступна та (або) резолютивна частини рішення містять таку інформацію, їх оголошення здійснюється в закритому судовому засіданні.

18. Якщо судове рішення оголошується прилюдно, учасники справи, інші особи, присутні у залі судового засідання, представники медіа можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відеозапис, транслювання оголошення рішення по радіо і телебаченню, в мережі Інтернет.

Стаття 9. Відкритість інформації щодо справи

1. Ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про дату, час і місце розгляду своєї справи або обмежений у праві отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа, яка не є учасником справи, має право на доступ до судових рішень у порядку, встановленому законом.

2. Особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки, які подали апеляційну чи касаційну скаргу на відповідне рішення, мають право ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії судових рішень в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Інформація щодо суду, який розглядає справу, учасників справи та предмета позову, дати надходження позовної заяви (скарги) або будь-якої іншої заяви або клопотання у справі, у тому числі особи, яка подала таку заяву, вжитих заходів забезпечення позову та (або) доказів, стадії розгляду справи, місця, дати і часу судового засідання, руху справи з одного суду до іншого є відкритою та підлягає невідкладному оприлюдненню на офіційному веб-порталі судової влади України в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему, та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

4. У разі постановлення судом ухвали про розгляд справи у закритому судовому засіданні інформація щодо справи не розкривається, крім відомостей про учасників справи, предмет позову, дату надходження позовної заяви, стадії розгляду справи, місце, дату і час судового засідання, рух справи з одного суду до іншого.

5. При розкритті інформації щодо справи, передбаченої частинами третьою та четвертою цієї статті, не можуть бути оприлюднені такі відомості:

1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв’язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери

облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;

2) реєстраційні номери транспортних засобів;

3) номери рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, номери платіжних карток, електронних гаманців в емітентах електронних грошей;

{Пункт 3 частини п’ятої статті 9 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

4) інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

Такі відомості замінюються літерними або цифровими позначеннями.

Стаття 10. Мова господарського судочинства

1. Господарське судочинство в судах здійснюється державною мовою.

2. Суди забезпечують рівність прав учасників судового процесу за мовною ознакою.

3. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право учасникам судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

4. Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 11. Верховенство права та джерела права, що застосовуються судом

1. Суд при розгляді справи керується принципом верховенства права.

2. Суд розглядає справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

4. Суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

5. Суд застосовує норми права інших держав у разі, коли це передбачено законом України чи міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

6. Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

У такому випадку суд після ухвалення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, вирішення питання про конституційність якого належить до юрисдикції Конституційного Суду України.

7. У разі невідповідності правового акта правовому акту вищої юридичної сили суд застосовує норми правового акта вищої юридичної сили.

8. У разі невідповідності правового акта міжнародному договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, суд застосовує міжнародний договір України.

9. Якщо спірні відносини, в тому числі за участю іноземної особи, не врегульовані законодавством, суд застосовує звичаї, які є вживаними у діловому обороті.

10. Якщо спірні відносини не врегульовані законом і відсутній звичай ділового обороту, який може бути до них застосований, суд застосовує закон, що регулює подібні відносини (аналогія закону), а за відсутності такого - виходить із загальних засад і змісту законодавства (аналогія права).

11. Забороняється відмова у правосудді з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини.

Стаття 12. Форми господарського судочинства

1. Господарське судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку:

1) наказного провадження;

2) позовного провадження (загального або спрощеного).

2. Наказне провадження призначене для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо.

3. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.

Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні.

4. Умови, за яких суд має право розглядати вимоги про стягнення грошових сум у наказному провадженні, а справи - у загальному або спрощеному позовному провадженні, визначаються цим Кодексом.

5. Для цілей цього Кодексу малозначними справами є:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

6. Господарські суди розглядають справи про банкрутство у порядку, передбаченому цим Кодексом для позовного провадження, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

7. Для цілей цього Кодексу розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб вираховується станом на 1 січня календарного року, в якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судове рішення.

Стаття 13. Змагальність сторін

1. Судочинство у господарських судах здійснюється на засадах змагальності сторін.

2. Учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов’язків, передбачених цим Кодексом.

3. Кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених законом.

4. Кожна сторона несе ризик настання наслідків, пов’язаних з вчиненням чи невчиненням нею процесуальних дій.

5. Суд, зберігаючи об’єктивність і неупередженість:

1) керує ходом судового процесу;

2) сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди між сторонами;

3) роз’яснює у разі необхідності учасникам судового процесу їхні процесуальні права та обов’язки, наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій;

4) сприяє учасникам судового процесу в реалізації ними прав, передбачених цим Кодексом;

5) запобігає зловживанню учасниками судового процесу їхніми правами та вживає заходів для виконання ними їхніх обов’язків.

Стаття 14. Диспозитивність господарського судочинства

1. Суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до цього Кодексу, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених цим Кодексом випадках. Збирання доказів у господарських справах не є обов’язком суду, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. Учасник справи розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд. Таке право мають також особи, в інтересах яких заявлено вимоги, за винятком тих осіб, які не мають процесуальної дієздатності.

Стаття 15. Пропорційність у господарському судочинстві

1. Суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання господарського судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й

публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями, тощо.

Стаття 16. Правнича допомога

1. Учасники справи мають право користуватися правничою допомогою.

2. Представництво у суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом.

Стаття 17. Право на перегляд справи та оскарження судового рішення

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.

2. Не допускається касаційне оскарження судового рішення суду першої інстанції без його перегляду в апеляційному порядку.

Стаття 18. Обов'язковість судових рішень

1. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України.

2. Невиконання судового рішення є підставою для відповідальності, встановленої законом.

3. Обов'язковість судового рішення не позбавляє осіб, які не брали участі у справі, можливості звернутися до суду, якщо ухваленим судовим рішенням вирішено питання про їхні права чи інтереси.

Стаття 19. Основні положення досудового врегулювання спору

1. Сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом.

2. Особи, які порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення претензії чи позову.

Глава 2. Юрисдикція

§ 1. Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів

Стаття 20. Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів

1. Господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема:

1) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у господарській діяльності, крім правочинів, стороною яких є фізична особа, яка

не є підприємцем, а також у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці;

2) справи у спорах щодо приватизації майна, крім спорів про приватизацію державного житлового фонду;

3) справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів;

4) справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах;

5) справи у спорах щодо фінансових інструментів, зокрема щодо цінних паперів, в тому числі пов'язані з правами на цінні папери та правами, що виникають з них, емісією, розміщенням, обігом та погашенням цінних паперів, обліком прав на цінні папери, зобов'язаннями за цінними паперами, крім боргових цінних паперів, власником яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та векселів, що використовуються у податкових та митних правовідносинах;

{Пункт 5 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

6) справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, в тому числі землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці;

7) справи у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції, в тому числі у спорах, пов'язаних з оскарженням рішень Антимонопольного комітету України, а також справи за заявами, клопотаннями органів Антимонопольного комітету України з питань, віднесених законом до їх компетенції, крім спорів, які віднесені до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності;

{Пункт 7 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3295-IX від 09.08.2023}

8) справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, у тому числі справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також

спорів про визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень, визначених Податковим кодексом України;

9) справи за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

10) справи у спорах щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їх органів, посадових та службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності, крім актів (рішень) суб'єктів владних повноважень, прийнятих на виконання їхніх владних управлінських функцій, та спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем;

11) справи про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України "Про третейські суди", якщо такі рішення ухвалені у спорах, зазначених у цій статті;

12) справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (власників), учасника (учасників), акціонера (акціонерів) такої юридичної особи, поданим в її інтересах;

{Пункт 12 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

13) вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, визнання недійсними актів, що порушують права на майно (майнові права), якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав чи спору, що виник з корпоративних відносин, якщо цей спір підлягає розгляду в господарському суді і переданий на його розгляд разом з такими вимогами;

14) справи у спорах про захист ділової репутації, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем або самозайнятою особою;

15) інші справи у спорах між суб'єктами господарювання;

16) справи за заявами про видачу судового наказу, якщо заявником та боржником є юридична особа або фізична особа - підприємець;

17) справи, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійних договорів, крім спорів, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

18) справи у спорах щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій, що виникають між адміністратором за випуском облігацій та емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

19) справи у спорах щодо оскарження рішення зборів власників облігацій.

Терміни "особа, яка надає забезпечення", "збори власників облігацій" вживаються у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

20) справи у спорах між організацією водокористувачів та її членом або власником (користувачем) земельної ділянки сільськогосподарського призначення, включеної до території обслуговування відповідної організації водокористувачів, щодо набуття чи припинення членства в такій організації водокористувачів, укладання, зміни, розірвання, виконання організацією водокористувачів договорів, додаткових угод та іншої документації, яка відповідно до умов договору є його невід'ємною частиною, умов надання послуг організацією водокористувачів, визнання недійсними правочинів, вчинених організацією водокористувачів, а також щодо визначення території обслуговування організації водокористувачів; справи у спорах між власниками меліоративних систем або мереж та водокористувачами щодо умов забору, доставки води та її відведення;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 20 згідно із Законом№ 2079-IX від 17.02.2022}

21) справи про ліквідацію страховика або кредитної спілки за позовом Національного банку України відповідно до статті 110 Цивільного кодексу України.

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 21 згідно із Законом№ 3254-IX від 14.07.2023}

2. Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи щодо прав інтелектуальної власності, зокрема:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування;

2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов’язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань.

Стаття 21. Юрисдикція господарських судів щодо кількох пов’язаних між собою вимог

1. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 22. Право сторін на передачу спору на розгляд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу

1. Спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім:

1) спорів про визнання недійсними актів, спорів про державну реєстрацію або облік прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав на фінансові інструменти, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті;

{Пункт 1 частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2) спорів, передбачених пунктами 2, 3, 7-13частини першої, пунктами 2, 3, 6 частини другої статті 20 цього Кодексу, з урахуванням частини другої цієї статті;

3) інших спорів, які відповідно до закону не можуть бути передані на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу.

Термін "фінансові інструменти" вживається у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частину першу статті 22 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. Спори, передбачені пунктом 3 частини першої статті 20 цього Кодексу, що виникають з договору, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу лише на підставі арбітражної угоди, укладеної між юридичною особою та всіма її учасниками.

Цивільно-правові аспекти спорів, зазначених у пунктах 2, 7 частини першої, пункті 6 частини другої статті 20 цього Кодексу, спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

3. Будь-які неточності в тексті угоди про передачу спору на вирішення до третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу та (або) сумніви щодо її дійсності, чинності та

виконуваності повинні тлумачитися судом на користь її дійсності, чинності та виконуваності.

4. Рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу може бути оскаржено (оспорено) в порядку, визначеному законом.

Стаття 23. Право сторін на передачу спору на розгляд іноземного суду

1. У випадках, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий за угодою сторін на вирішення суду іншої держави.

§ 2. Інстанційна юрисдикція

Стаття 24. Суд першої інстанції

1. Усі справи, що підлягають вирішенню в порядку господарського судочинства, розглядаються місцевими господарськими судами як судами першої інстанції, крім справ, визначених частинами другою та третьою цієї статті.

2. Справи щодо оскарження рішень третейських судів, про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів розглядаються апеляційними господарськими судами як судами першої інстанції за місцем розгляду справи третейським судом.

3. Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає як суд першої інстанції справи у спорах, визначених частиною другою статті 20 цього Кодексу.

Стаття 25. Суд апеляційної інстанції

1. Апеляційні господарські суди переглядають в апеляційному порядку судові рішення місцевих господарських судів, які знаходяться у межах відповідного апеляційного округу (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного господарського суду).

2. Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних господарських судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

3. Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності переглядає в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності.

Стаття 26. Суд касаційної інстанції

1. Верховний Суд переглядає у касаційному порядку судові рішення, ухвалені судами першої та апеляційної інстанцій.

§ 3. Територіальна юрисдикція (підсудність)

Стаття 27. Пред’явлення позову за місцезнаходженням чи місцем проживання відповідача

1. Позов пред’являється до господарського суду за місцезнаходженням чи місцем проживання відповідача, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

2. Для цілей визначення підсудності відповідно до цього Кодексу місцезнаходження юридичної особи та фізичної особи - підприємця визначається згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

3. Для цілей визначення підсудності відповідно до цього Кодексу місцем проживання фізичної особи, яка не є підприємцем, визнається зареєстроване у встановленому законом порядку місце її проживання або перебування.

Стаття 28. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя

1. Підсудність господарської справи, у якій однією із сторін є господарський суд або суддя господарського суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається ухвалою суду вищої інстанції, постановленою без повідомлення сторін.

2. Підсудність справ, у яких однією із сторін є Верховний Суд, визначається за загальними правилами підсудності.

Стаття 29. Підсудність справ за вибором позивача

1. Право вибору між господарськими судами, яким відповідно до цієї статті підсудна справа, належить позивачу, за винятком виключної підсудності, встановленої статтею 30 цього Кодексу.

2. Позови у спорах за участю кількох відповідачів можуть пред’являтися до господарського суду за місцезнаходженням чи місцем проживання одного з відповідачів.

3. Позови у спорах, що виникають з діяльності філії або представництва юридичної особи, а також відокремленого підрозділу органу державної влади без статусу юридичної особи, можуть пред’являтися також за їх місцезнаходженням.

{Частина третя статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

4. Позови до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса, можуть пред’являтися також за місцем його виконання.

5. Позови у спорах, що виникають з договорів, в яких визначено місце виконання або виконувати які через їх особливість можна тільки в певному місці, можуть пред’являтися також за місцем виконання цих договорів.

6. Позови до відповідача, місце реєстрації проживання або перебування якого невідоме, пред’являються за місцезнаходженням майна відповідача чи за останнім відомим зареєстрованим його місцем проживання або перебування чи постійної його діяльності.

7. Позови про відшкодування збитків, спричинених заходами забезпечення позову, можуть пред’являтися також за місцем застосування заходів забезпечення позову (до суду, який застосував відповідні заходи).

8. Позови про відшкодування шкоди, заподіяної майну, можуть пред’являтися також за місцем заподіяння шкоди.

9. Позови про відшкодування шкоди, заподіяної зіткненням суден, а також про стягнення сум винагороди за рятування на морі, можуть пред’являтися також за місцезнаходженням судна відповідача або порту реєстрації судна.

10. Позови до відповідача, який не має в Україні місцезнаходження чи місця проживання, можуть пред’являтися за місцезнаходженням його майна.

Стаття 30. Виключна підсудність справ

1. Спори, що виникають з договору перевезення, у разі, коли одним з відповідачів є перевізник, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням перевізника.

2. Справи про арешт судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням морського порту України, в якому перебуває або до якого прямує судно, або порту реєстрації судна.

3. Спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини. Якщо пов’язані між собою позовні вимоги пред’явлені одночасно щодо декількох об’єктів нерухомого майна, спір розглядається за місцезнаходженням об’єкта, вартість якого є найвищою.

4. Спори про права на морські і повітряні судна, судна внутрішнього плавання, космічні об’єкти вирішуються господарським судом за місцем їх державної реєстрації.

5. Спори, у яких відповідачем є Кабінет Міністрів України, міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата, Верховна Рада Автономної Республіки Крим або Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради або обласні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації, а також справи, матеріали яких містять державну таємницю, розглядаються місцевим господарським судом, юрисдикція якого поширюється на місто Київ, незалежно від наявності інших визначених цією статтею підстав для виключної підсудності такого спору іншому господарському суду.

{Частина п'ята статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

6. Спори, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі спори між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов’язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів, а також спори, що виникають з правочинів щодо корпоративних прав (крім акцій) в юридичній особі, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи.

7. Спори між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) її посадової особи, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи.

8. Спори, пов’язані з емісією, обігом, викупом або погашенням емісійних цінних паперів, у тому числі деривативних цінних паперів, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням емітента.

Термін "деривативні цінні папери" вживається у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частина восьма статті 30 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

9. Спори, пов’язані з видачею, обігом, викупом або погашенням неемісійних цінних паперів, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням особи, яка видала неемісійний цінний папір.

{Статтю 30 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

10. Спори, пов’язані з укладенням або виконанням деривативних контрактів або договорів про купівлю-продаж права вимоги чи інших договорів, наслідками яких є заміна сторони деривативного контракту, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

{Статтю 30 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

11. Спори, пов’язані з емісією (видачею), обігом, виконанням (викупом або погашенням) інструментів грошового ринку, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

{Статтю 30 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

12. Спори щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій, що виникають між адміністратором за випуском облігацій та емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

{Статтю 30 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

13. Справи, передбачені пунктами 8 та 9 частини першої статті 20 цього Кодексу, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника.

14. Зустрічний позов та позов третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, незалежно від їх підсудності пред’являються в господарський суд за місцем розгляду первісного позову. Це правило не застосовується, коли відповідно до інших, визначених у цій статті, правил виключної підсудності такий позов має розглядатися іншим судом, ніж тим, що розглядає первісний позов.

15. У випадку об’єднання позовних вимог щодо укладання, зміни, розірвання і виконання правочину з вимогами щодо іншого правочину, укладеного для забезпечення основного зобов’язання, спір розглядається господарським судом за місцезнаходженням відповідача, який є стороною основного зобов’язання.

16. Вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо розгляд таких вимог віднесений до юрисдикції господарського суду, розглядаються господарським судом, визначеним за правилами підсудності щодо розгляду спору, похідними від якого є такі вимоги.

17. Терміни "деривативні цінні папери", "неемісійні цінні папери", "деривативні фінансові інструменти", "інструменти грошового ринку" вживаються у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 30 доповнено частиною сімнадцятою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 31. Передача справ з одного суду до іншого суду

1. Суд передає справу на розгляд іншому суду, якщо:

1) справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду;

2) після задоволення відводів (самовідводів) чи з інших підстав неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи;

3) ліквідовано або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який розглядав справу.

2. Справа, прийнята судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому суду, за винятком випадків, коли внаслідок змін у складі відповідачів справа відноситься до виключної підсудності іншого суду.

3. Передача справи на розгляд іншого суду за встановленою цим Кодексом підсудністю з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої цієї статті, здійснюється на підставі ухвали суду не пізніше п’яти днів після закінчення строку на її оскарження, а в разі подання скарги - не пізніше п’яти днів після залишення її без задоволення.

4. Передача справи з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої цієї статті, здійснюється на підставі розпорядження голови суду на розгляд господарського суду, найбільш територіально наближеного до цього суду.

5. У разі ліквідації або припинення роботи суду справи, що перебували у його провадженні, невідкладно передаються до суду, визначеного відповідним законом або рішенням про припинення роботи суду, а якщо такий суд не визначено - до суду, що найбільш територіально наближений до суду, який ліквідовано або роботу якого припинено.

6. Спори між судами щодо підсудності не допускаються.

7. Справа, передана з одного суду до іншого в порядку, встановленому цією статтею, повинна бути прийнята до провадження судом, якому вона надіслана.

8. Справа, у якій однією із сторін є суд, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, або суддя цього суду, не пізніше п’яти днів з дня надходження позовної заяви передається на підставі розпорядження голови суду до суду вищої інстанції для визначення підсудності.

9. Правила, встановлені частинами першою, третьою - восьмою цієї статті, застосовуються також щодо Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Глава 3. Склад суду. Відводи

Стаття 32. Визначення складу господарського суду

1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених в частині другій статті 6 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ.

2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач.

3. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду.

4. До складу об'єднаної палати входять по два судді, які обираються зборами суддів Касаційного господарського суду, зі складу кожної із судових палат Касаційного господарського суду та голова Касаційного господарського суду.

5. Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою.

6. Якщо справа в Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати - головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при первісному розподілі справ.

7. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи і про це прийнято відповідне рішення, така справа розглядається в суді першої інстанції - колегією суддів, до складу якої включається суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ, та два судді, додатково визначених Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою після прийняття рішення про колегіальний розгляд справи.

8. У випадку, передбаченому частиною сьомою цієї статті, суддею-доповідачем та головуючим суддею в колегії є суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ.

9. Невирішені судові справи за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду, що додається до матеріалів справи, передаються для повторного автоматизованого розподілу справ виключно у разі, коли суддя (якщо справа розглядається одноособово) або суддя-доповідач зі складу колегії суддів (якщо справа розглядається колегіально) у передбачених законом випадках не може продовжувати розгляд справи більше чотирнадцяти днів, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом.

10. Для кожної постійної колегії суддів збори суддів відповідного суду визначають резервних суддів строком на один рік.

Якщо зі складу колегії суддів не може продовжувати розгляд справи суддя, який не є суддею-доповідачем у такій справі, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом, заміна такого судді з ініціативи судді-доповідача за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою з числа резервних суддів.

11. Якщо замінити суддю, який вибув, з числа резервних суддів неможливо, - його заміна здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті.

Суддя, визначений на заміну вибулого судді, розглядає у складі колегії суддів усі невирішені справи, які розглядає така колегія суддів, та які у зв'язку з відсутністю вибулого судді неможливо розглянути в строки, встановлені цим Кодексом.

12. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, які об'єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п'ять робочих днів.

13. Справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута тим самим суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, які унеможливлюють участь судді у розгляді справи, та інших випадків, передбачених цим Кодексом.

14. У разі зміни складу суду на стадії підготовчого провадження розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

У разі зміни складу суду на стадії розгляду справи по суті суд повторно розпочинає розгляд справи по суті, крім випадку, коли суд ухвалить рішення про повторне проведення підготовчого провадження.

15. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою.

16. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи оформлюються протоколом.

17. Протокол має містити такі відомості:

1) дата, час початку та закінчення автоматизованого розподілу;

2) номер судової справи, категорія та коефіцієнт її складності, ім'я (найменування) учасників справи;

3) інформація про визначення списку суддів для участі (підстави, за яких судді не беруть участі) в автоматизованому розподілі; інформація про визначення судді, судді-доповідача;

4) підстави здійснення автоматизованого розподілу (повторного автоматизованого розподілу);

5) прізвище, ініціали та посада уповноваженої особи апарату суду, відповідальної за здійснення автоматизованого розподілу судових справ.

18. Копія такого протоколу в електронній чи паперовій формі підписується уповноваженими особами апарату суду та видається (надсилається) заінтересованій особі не пізніше наступного дня після подання до суду відповідної заяви.

19. Особливості розподілу судових справ встановлюються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дев'ятнадцята статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 33. Одноособовий або колегіальний розгляд

1. Справи у судах першої інстанції розглядаються суддею одноособово, крім випадків, визначених цим Кодексом.

Будь-яку справу, що відноситься до підсудності суду першої інстанції, залежно від категорії і складності справи, може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів, крім справ, які розглядаються в порядку наказного і спрощеного позовного провадження.

2. Справи у Вищому суді з питань інтелектуальної власності розглядаються колегією суддів у складі трьох суддів.

3. Перегляд в апеляційному порядку судових рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів.

4. Перегляд судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

5. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного господарського суду (палатою), об'єднаною палатою Касаційного господарського суду (об'єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою).

6. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови присутності на ньому більше половини її складу.

7. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу.

8. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснюється судом у такому самому кількісному складі, в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

9. Незалежно від того, у якому складі розглядалася справа, перегляд судових рішень за виключними обставинами з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 320 цього Кодексу, здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 320, - Великою Палатою Верховного Суду.

10. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи, питання про призначення колегіального розгляду вирішується до закінчення підготовчого засідання у справі (до початку розгляду справи, якщо підготовче засідання не проводиться) суддею, який розглядає справу, за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, про що постановляється ухвала.

11. Питання про розгляд справи колегією у складі більше трьох суддів вирішується колегією суддів, визначеною в порядку, встановленому частиною другою статті 32 цього Кодексу, до початку розгляду справи, з урахуванням категорії і складності справи, про що постановляється ухвала.

Стаття 34. Порядок вирішення питань при колегіальному розгляді справи

1. Питання, що виникають під час колегіального розгляду справи судом, вирішуються більшістю голосів суддів. Головуючий голосує останнім.

2. При ухваленні рішення з кожного питання жоден із суддів не має права утримуватися від голосування та підписання рішення чи ухвали. Судді не мають права розголошувати міркування, що були висловлені у нарадчій кімнаті.

3. Суддя, не згодний з рішенням, може письмово викласти свою окрему думку. Про наявність окремої думки повідомляються учасники справи без оголошення її змісту в судовому засіданні. Окрема думка приєднується до справи і є відкритою для ознайомлення.

Стаття 35. Підстави для відводу (самовідводу) судді

1. Суддя не може розглядати справу і підлягає відводу (самовідводу), якщо:

1) він є членом сім’ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім’ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

2) він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання, або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі;

3) він прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи;

4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;

5) є інші обставини, які викликають сумнів у неупередженості або об’єктивності судді.

2. Суддя підлягає відводу (самовідводу) також за наявності обставин, встановлених статтею 36 цього Кодексу.

3. До складу суду не можуть входити особи, які є членами сім’ї, родичами між собою чи родичами подружжя.

4. Незгода сторони з процесуальними рішеннями судді, рішення або окрема думка судді в інших справах, висловлена публічно думка судді щодо того чи іншого юридичного питання не може бути підставою для відводу.

Стаття 36. Недопустимість повторної участі судді у розгляді справи

1. Суддя, який брав участь у вирішенні справи в суді першої інстанції, не може брати участі в розгляді цієї самої справи в судах апеляційної і касаційної інстанцій, а так само у новому розгляді справи судом першої інстанції після скасування рішення суду або ухвали про закриття провадження в справі.

2. Суддя, який брав участь у врегулюванні спору у справі за участю судді, не може брати участі в розгляді цієї справи по суті або перегляді будь-якого ухваленого в ній судового рішення.

3. Суддя, який брав участь у вирішенні справи в суді апеляційної інстанції, не може брати участі у розгляді цієї самої справи в судах касаційної або першої інстанцій, а також у новому розгляді справи після скасування постанови суду апеляційної інстанції.

4. Суддя, який брав участь у перегляді справи в суді касаційної інстанції, не може брати участі в розгляді цієї справи в суді першої чи апеляційної інстанцій, а також у новому її розгляді після скасування постанови суду касаційної інстанції.

5. Суддя, який брав участь у вирішенні справи, рішення в якій було в подальшому скасоване судом вищої інстанції, не може брати участі у розгляді заяви про перегляд за нововиявленими обставинами рішення суду у цій справі.

6. Суддя, який брав участь у вирішенні справи в суді першої, апеляційної, касаційної інстанцій, не може брати участі у розгляді заяви про перегляд судового рішення у зв’язку з виключними обставинами у цій справі.

Стаття 37. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача

1. Секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач не можуть брати участі у розгляді справи та підлягають відводу (самовідводу) з підстав, зазначених у статті 35 цього Кодексу.

2. Експерт, спеціаліст, перекладач не може брати участі у розгляді справи, якщо він перебував або перебуває в службовій або іншій залежності від учасників справи.

3. Участь секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача у судовому засіданні під час попереднього розгляду даної справи відповідно як секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача не є підставою для їх відводу.

Стаття 38. Заяви про самовідводи та відводи

1. З підстав, зазначених у статтях 35, 36 і 37 цього Кодексу, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач зобов’язані заявити самовідвід.

2. З підстав, зазначених у статтях 35, 36 і 37 цього Кодексу, судді, секретарю судового засідання, експерту, спеціалісту, перекладачу може бути заявлено відвід учасниками справи.

3. Відвід повинен бути вмотивованим і заявленим протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. Самовідвід може бути заявлений не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження.

Після спливу вказаного строку заявляти відвід (самовідвід) дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу відводу (самовідводу) заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку, але не пізніше двох днів з дня, коли заявник дізнався про таку підставу.

4. Встановлення обставин, вказаних у пунктах 1-4 частини першої статті 35 цього Кодексу, статті 36 цього Кодексу, звільняє заявника від обов’язку надання інших доказів упередженості судді для цілей відводу.

5. Якщо відвід заявляється повторно з підстав, розглянутих раніше, суд, який розглядає справу, залишає таку заяву без розгляду.

Стаття 39. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу

1. Питання про відвід (самовідвід) судді може бути вирішено як до, так і після відкриття провадження у справі.

2. Питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу. Суд задовольняє відвід, якщо доходить висновку про його обґрунтованість.

3. Якщо суд доходить висновку про необґрунтованість заявленого відводу і заява про такий відвід надійшла до суду за три робочі дні (або раніше) до наступного засідання, вирішення питання про відвід здійснюється суддею, який не входить до складу суду, що розглядає справу, і визначається у порядку, встановленому частиною першою статті 32 цього Кодексу. Такому судді не може бути заявлений відвід.

Якщо заява про відвід судді надійшла до суду пізніше ніж за три робочі дні до наступного засідання, така заява не підлягає передачі на розгляд іншому судді, а питання про відвід судді вирішується судом, що розглядає справу.

{Частина третя статті 39 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4. Якщо питання про відвід судді в порядку, визначеному частиною третьою цієї статті, неможливо розглянути в суді, в якому розглядається справа, то справа для вирішення питання про відвід передається до суду відповідної інстанції, найбільш територіально наближеного до цього суду.

5. Якщо на час подання заяви про відвід судді у суді здійснюють правосуддя менше трьох суддів, вирішення питання про відвід здійснюється в нарадчій кімнаті суддею, який розглядає справу чи вчиняє іншу процесуальну дію, про що виноситься ухвала. У такому випадку положення частин третьої та четвертої цієї статті не застосовуються.

6. Питання про відвід судді Великої Палати не підлягає передачі на розгляд іншому судді та розглядається Великою Палатою.

{Частина шоста статті 39 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

7. Питання про відвід вирішується невідкладно. Вирішення питання про відвід суддею, який не входить до складу суду, здійснюється протягом двох робочих днів, але не пізніше призначеного засідання по справі. У разі розгляду заяви про відвід суддею іншого суду - не пізніше десяти днів з дня надходження заяви про відвід. Відвід, який надійшов поза межами судового засідання, розглядається судом у порядку письмового провадження.

{Частина сьома статті 39 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8. Суд вирішує питання про відвід без повідомлення учасників справи. За ініціативою суду питання про відвід може вирішуватися у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неявка учасників справи у судове засідання, в якому вирішується питання про відвід, не перешкоджає розгляду судом питання про відвід.

9. Питання про самовідвід судді вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає справу.

10. Питання про відвід секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача вирішується складом суду, що розглядає справу. Суд, який розглядає заяву про відвід, заслуховує особу, якій заявлено відвід, якщо вона бажає надати пояснення, а також думку учасників справи. Неявка особи, якій заявлено відвід, у судове засідання, в якому вирішується питання про відвід, не перешкоджає розгляду судом питання про відвід.

11. За результатами вирішення заяви про відвід суд постановляє ухвалу.

Стаття 40. Наслідки відводу суду (судді)

1. У разі задоволення заяви про відвід судді, який розглядає справу одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею, який визначається у порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

2. У разі задоволення заяви про відвід одному або декільком суддям, які розглядають справу колегіально, справа розглядається в тому самому суді таким самим складом колегії суддів із заміною відведеного судді або суддів, або іншим складом суддів, який визначається у порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

3. Якщо після задоволення відводів (самовідводів) або за наявності підстав, зазначених у статті 36 цього Кодексу, неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи, справа за розпорядженням голови суду передається до іншого суду, визначеного в порядку, встановленому цим Кодексом.

Глава 4. Учасники судового процесу

§ 1. Учасники справи

Стаття 41. Склад учасників справи

1. У справах позовного провадження учасниками справи є сторони та треті особи.

2. При розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник та боржник.

3. У справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

4. У справах про оскарження рішення третейського суду та про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду учасниками справи є учасники третейського розгляду, а також особи, які не брали участі у третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та (або) обов’язки.

5. У справах про банкрутство склад учасників справи визначається Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

Стаття 42. Права та обов’язки учасників справи

1. Учасники справи мають право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень;

2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам;

3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб;

4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти;

5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках;

6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

2. Учасники справи зобов’язані:

1) виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу;

2) сприяти своєчасному, всебічному, повному та об’єктивному встановленню всіх обставин справи;

3) з’являтися в судове засідання за викликом суду, якщо їх явка визнана судом обов’язковою;

4) подавати усі наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази;

5) надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні;

6) виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки;

7) виконувати інші процесуальні обов’язки, визначені законом або судом.

3. У випадку невиконання учасником справи його обов’язків суд застосовує до такого учасника справи заходи процесуального примусу, передбачені цим Кодексом.

4. За введення суду в оману щодо фактичних обставин справи винні особи несуть відповідальність, встановлену законом.

5. Документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

6. Процесуальні документи в електронній формі мають подаватися учасниками справи до суду з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина шоста статті 42 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

7. Якщо цим Кодексом передбачено обов’язок учасника справи щодо надсилання копій документів іншим учасникам справи, такі документи в електронній формі можуть направлятися з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, шляхом надсилання до електронного кабінету іншого учасника справи, а в разі відсутності в іншого учасника справи електронного кабінету чи відсутності відомостей про наявність в іншого учасника справи електронного кабінету - у паперовій формі листом з описом вкладення.

Якщо інший учасник справи відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язаний зареєструвати електронний кабінет, але не зареєстрував його, учасник справи, який подає документи до суду в електронній формі з використанням електронного кабінету, звільняється від обов’язку надсилання копій документів такому учаснику справи.

Суд, направляючи такому учаснику справи судові виклики і повідомлення, ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом, зазначає у цих документах про обов’язок такої особи зареєструвати свій електронний кабінет та про можливість ознайомлення з матеріалами справи через Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему або її окрему підсистему (модуль), що забезпечує обмін документами.

{Частина сьома статті 42 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в електронній формі, на такі документи накладається кваліфікований електронний підпис учасника справи (його представника) відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац перший частини восьмої статті 42 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в паперовій формі, такі документи скріплюються власноручним підписом учасника справи (його представника).

9. Якщо позов, апеляційна, касаційна скарга подані до суду в електронній формі, позивач, особа, яка подала скаргу, мають подавати до суду заяви по суті справи, клопотання та письмові докази виключно в електронній формі, крім випадків, коли судом буде надано дозвіл на їх подання в паперовій формі.

10. Якщо цим Кодексом встановлено вимогу щодо зазначення у змісті процесуального документа ідентифікаційного коду юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, а також реєстраційного номера облікової картки платника податків або номера і серії паспорта для фізичних осіб - громадян України, учасник справи, який є органом державної влади або іншим державним органом, не зареєстрованим за законодавством України як юридична особа, або посадовою особою, яка діє від імені такого органу, звільняється від обов’язку зазначення таких відомостей стосовно себе.

{Статтю 42 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 3424-IX від 19.10.2023}

Стаття 43. Неприпустимість зловживання процесуальними правами

1. Учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається.

2. Залежно від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню господарського судочинства, зокрема:

1) подання скарги на судове рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, спрямованих на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об’єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи, або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі.

3. Якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

4. Суд зобов’язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосовує до нього заходи, визначені цим Кодексом.

Стаття 44. Процесуальна правоздатність та процесуальна дієздатність

1. Усі фізичні і юридичні особи здатні мати процесуальні права та обов’язки сторони, третьої особи, заявника, боржника (процесуальна правоздатність).

2. Фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи здатні особисто здійснювати процесуальні права та виконувати свої обов’язки в суді (процесуальна дієздатність).

3. Неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати процесуальні права та виконувати свої обов’язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена.

4. У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває процесуальної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Процесуальної дієздатності набуває також неповнолітня особа, якій у порядку, встановленому законом, надано повну цивільну дієздатність.

5. Юридична особа набуває процесуальних прав та обов’язків у порядку, встановленому законом, і здійснює їх через свого представника.

6. Юридична особа може набувати процесуальних прав та обов’язків і здійснювати їх через своїх учасників у випадках, коли відповідно до закону чи установчого документа така юридична особа набуває та здійснює права, а також несе обов’язки через своїх учасників.

Стаття 45. Сторони в судовому процесі

1. Сторонами в судовому процесі - позивачами і відповідачами - можуть бути особи, зазначені у статті 4 цього Кодексу.

2. У спорах щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій стороною в судовому процесі є адміністратор за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій, відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 45 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. Позивачами є особи, які подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушеного, невизнаного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу.

4. Відповідачами є особи, яким пред’явлено позовну вимогу.

Стаття 46. Процесуальні права та обов’язки сторін

1. Сторони користуються рівними процесуальними правами.

2. Крім прав та обов’язків, визначених у статті 42 цього Кодексу:

1) позивач вправі відмовитися від позову (всіх або частини позовних вимог), відповідач має право визнати позов (всі або частину позовних вимог) - на будь-якій стадії судового процесу;

2) позивач вправі збільшити або зменшити розмір позовних вимог - до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження;

3) відповідач має право подати зустрічний позов у строки, встановлені цим Кодексом.

3. До закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. У справі, що розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, зміна предмета або підстав позову допускається не пізніше ніж за п’ять днів до початку першого судового засідання у справі.

4. У разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускаються, крім випадків, визначених цією статтею.

Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені частиною третьою цієї статті, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв’язку із зміною фактичних обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження - після початку першого судового засідання при первісному розгляді справи.

{Абзац другий частини четвертої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

5. У разі подання будь-якої заяви, передбаченої пунктом 2 частини другої, частиною третьою або четвертою цієї статті, до суду подаються докази направлення копій такої заяви та доданих до неї документів іншим учасникам справи. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу. У разі неподання таких доказів суд не приймає до розгляду та повертає заявнику відповідну заяву, про що зазначає в ухвалі.

{Частина п'ята статті 46 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Суд не приймає відмови від позову, зменшення розміру позовних вимог, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

7. Сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу.

Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою.

{Частина сьома статті 46 в редакції Закону № 1875-IX від 16.11.2021}

8. У разі якщо стороною в судовому процесі є адміністратор за випуском облігацій, здійснення ним відмови від позову, визнання позову на будь-якій стадії судового процесу, подання зустрічного позову, зменшення розміру позовних вимог, зміни предмета позову, укладення мирової угоди, відмови від апеляційної або касаційної скарги можливе виключно за наявності згоди зборів власників облігацій, отриманої адміністратором за випуском облігацій, відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 46 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 47. Участь у справі кількох позивачів або відповідачів

1. Позов може бути пред’явлений спільно кількома позивачами або до кількох відповідачів. Кожен із позивачів або відповідачів щодо іншої сторони діє в судовому процесі самостійно.

2. Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо:

1) предметом спору є спільні права чи обов’язки кількох позивачів або відповідачів;

2) права або обов’язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави;

3) предметом спору є однорідні права і обов’язки.

Стаття 48. Залучення до участі у справі співвідповідача. Заміна неналежного відповідача

1. Суд першої інстанції має право за клопотанням позивача до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання, залучити до участі у ній співвідповідача.

2. Якщо позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, суд до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання, за клопотанням позивача замінює первісного відповідача належним відповідачем, не закриваючи провадження у справі.

3. Після спливу строків, зазначених в частинах першій та другій цієї статті, суд може залучити до участі у справі співвідповідача або замінює первісного відповідача належним відповідачем виключно у разі, якщо позивач доведе, що не знав та не міг знати до подання позову у справі про підставу залучення такого співвідповідача чи заміну неналежного відповідача.

4. Про залучення співвідповідача чи заміну неналежного відповідача постановляється ухвала. За клопотанням нового відповідача або залученого співвідповідача розгляд справи починається спочатку.

5. Відповідач, замінений іншим відповідачем, має право заявити вимогу про компенсацію судових витрат, здійснених ним внаслідок необґрунтованих дій позивача. Питання про розподіл судових витрат вирішується в ухвалі про заміну неналежного відповідача.

Стаття 49. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору

1. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, подавши позов до однієї або декількох сторін.

2. Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу суд постановляє ухвалу.

3. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, користуються усіма правами і несуть усі обов’язки позивача.

4. Після вступу в справу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, справа за клопотанням учасника справи розглядається спочатку.

5. До позовів третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору у справі, в якій відкрито провадження, застосовуються положення статті 180 цього Кодексу.

Стаття 50. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

1. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов’язки щодо однієї із сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за заявою учасників справи.

2. Якщо суд при вирішенні питання про відкриття провадження у справі або при підготовці справи до розгляду встановить, що рішення господарського суду може вплинути на права та обов’язки осіб, які не є стороною у справі, суд залучає таких осіб до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

3. У заявах про залучення третіх осіб і у заявах третіх осіб про вступ у справу на стороні позивача або відповідача зазначається, на яких підставах третіх осіб належить залучити до участі у справі.

4. Про залучення третіх осіб до участі у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначає, на які права чи обов’язки такої особи та яким чином може вплинути рішення суду у справі.

5. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог, мають процесуальні права та обов’язки, встановлені статтею 42 цього Кодексу.

6. Вступ у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, не тягне за собою розгляду справи спочатку.

Стаття 51. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору

1. Якщо в результаті ухвалення судового рішення сторона може набути право стосовно третьої особи або третя особа може пред’явити вимоги до сторони, така сторона зобов’язана сповістити цю особу про відкриття провадження у справі і подати до суду заяву про залучення її до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійні вимоги щодо

предмета спору. До такої заяви додаються докази направлення її копії особі, про залучення якої як третьої особи подана заява, з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина перша статті 51 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. У разі розгляду справи без повідомлення третьої особи про розгляд справи, обставини справи, встановлені судовим рішенням, не мають юридичних наслідків при розгляді позову, пред’явленого стороною, яка брала участь у цій справі, до цієї третьої особи або позову, пред’явленого цією третьою особою до такої сторони.

Стаття 52. Процесуальне правонаступництво

1. У разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов’язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії судового процесу.

2. Усі дії, вчинені в судовому процесі до вступу у справу правонаступника, обов’язкові для нього так само, як вони були обов’язкові для особи, яку правонаступник замінив.

3. Про заміну або про відмову в заміні учасника справи його правонаступником суд постановляє ухвалу.

Стаття 53. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. У випадках, встановлених законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду в інтересах інших осіб, державних чи суспільних інтересах та брати участь у цих справах.

2. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які звертаються до суду за захистом прав і інтересів інших осіб, повинні надати суду документи, які підтверджують наявність передбачених законом підстав для звернення до суду в інтересах таких осіб.

3. У визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

4. Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. Невиконання цих вимог має наслідком застосування положень, передбачених статтею 174 цього Кодексу.

5. У разі відкриття провадження за позовною заявою особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (крім прокурора), особа, в чиїх інтересах подано позов, набуває статусу позивача.

У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі набуває статусу позивача.

6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, звертаючись з позовом про відшкодування шкоди (збитків) у порядку статті 52 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", діє від імені та в інтересах неплатоспроможного банку або банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", а у разі припинення неплатоспроможного банку або банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", як юридичної особи - в інтересах кредиторів, вимоги яких залишилися незадоволеними після завершення ліквідації банку.

{Статтю 53 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1588-IX від 30.06.2021}

Стаття 54. Особливості участі у судовому процесі осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах юридичної особи у спорах про відшкодування збитків, заподіяних її посадовою особою

1. Власник (власники), учасник (учасники), акціонер (акціонери) юридичної особи, якому (яким) сукупно належить 5 і більше відсотків статутного капіталу товариства (голосуючих акцій) або частка у власності юридичної особи якого (яких) сукупно становить 5 і більше відсотків, може (можуть) подати в інтересах такої юридичної особи позов про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою.

2. У разі відкриття провадження за таким позовом зазначена юридична особа набуває статусу позивача, але не вправі здійснювати свої процесуальні права та обов’язки без згоди власника (власників), учасника (учасників), акціонера (акціонерів), який (які) подав (подали) позов. Посадова особа, до якої пред’явлений позов, не вправі представляти юридичну особу та призначати іншу особу для представництва юридичної особи в даній справі.

3. До закінчення підготовчого засідання у справі інший співвласник (співвласники), учасник (учасники), акціонер (акціонери) цієї юридичної особи має (мають) право приєднатися до поданого позову шляхом подання до суду відповідної заяви, після чого він (вони) набуває (набувають) таких самих процесуальних прав та обов’язків, як і власник (учасник, акціонер), який подав позов.

{Стаття 54 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 55. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. Органи та особи, які відповідно до цього Кодексу звернулися до суду в інтересах інших осіб, мають процесуальні права та обов’язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком обмежень, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Органи та особи, які відповідно до цього Кодексу мають право звертатися до суду в інтересах осіб, за винятком осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах юридичної особи у спорах про відшкодування збитків, заподіяних її посадовою особою, не мають права укладати мирову угоду.

3. Відмова органів та осіб, які відповідно до цього Кодексу звернулися до суду в інтересах інших осіб, від поданої ними заяви або зміна позовних вимог не позбавляє особу, на захист прав та інтересів якої подано заяву, права вимагати від суду розгляду справи та вирішення вимоги у первісному обсязі.

4. Якщо особа, яка має процесуальну дієздатність і в інтересах якої подана заява, не підтримує заявлених позовних вимог, суд залишає заяву без розгляду, крім позову про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою, поданого власником (власниками), учасником (учасниками), акціонером (акціонерами) цієї юридичної особи в її інтересах, а також позову прокурора в інтересах держави.

{Частина четверта статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

5. Відмова органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, від поданого прокурором в інтересах держави позову (заяви), подання ним заяви про залишення позову без розгляду не позбавляє прокурора права підтримувати позов (заяву) і вимагати розгляду справи по суті.

6. Прокурор та інша особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, з метою вирішення питання щодо наявності підстав для перегляду судових рішень у справі, розглянутій без його (її) участі, має право ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та отримувати їх копії. Прокурор користується таким самим правом з метою вирішення питання про вступ у справу за позовом (заявою) іншої особи.

§ 2. Представники

Стаття 56. Участь у справі представника

1. Сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь в судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника.

2. Особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в цій справі представника.

3. Юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника.

{Частина третя статті 56 в редакції Закону № 390-IX від 18.12.2019}

4. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада беруть участь у справі через відповідний орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового

договору (контракту) (самопредставництво органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування), або через представника.

{Частина четверта статті 56 в редакції Закону № 390-IX від 18.12.2019}

Стаття 57. Законні представники

1. Інтереси малолітніх осіб віком до чотирнадцяти років, а також недієздатних фізичних осіб представляють у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, опікуни чи інші особи, визначені законом.

2. Інтереси неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть представляти у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, піклувальники чи інші особи, визначені законом. Суд може залучити до участі в таких справах неповнолітню особу чи особу, цивільна дієздатність якої обмежена.

3. Законні представники можуть доручати ведення справи в суді іншим особам, які відповідно до закону мають право здійснювати представництво в суді.

4. Суд залучає відповідний орган чи особу, якій законом надано право захищати права та інтереси інших осіб, якщо дії законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 58. Особи, які можуть бути представниками

1. Представником у суді може бути адвокат або законний представник.

2. При розгляді справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених статтею 59 цього Кодексу.

3. Органи та інших осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі.

4. Одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними.

Стаття 59. Особи, які не можуть бути представниками

1. Не може бути представником в суді особа, яка бере участь у справі як секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач та свідок, або є помічником судді, який розглядає справу.

2. Особа не може бути представником, якщо вона у цій справі представляє або представляла іншу особу, інтереси якої у цій справі суперечать інтересам її довірителя.

3. Особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов’язаного із справою, що розглядається в суді.

{Статтю 59 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

4. Судді, прокурори, слідчі, працівники підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, не можуть бути представниками в суді, крім випадків, коли вони діють від імені відповідного органу, що є стороною або третьою особою в справі, чи як законні представники.

Стаття 60. Документи, що підтверджують повноваження представників

1. Повноваження представників сторін та інших учасників справи мають бути підтверджені такими документами:

1) довіреністю фізичної або юридичної особи;

2) свідоцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна.

2. Довіреність фізичної особи повинна бути посвідчена нотаріально або у визначених законом випадках іншою особою.

3. Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом (кваліфікованим електронним підписом відповідно до вимог закону) посадової особи, уповноваженої на це законом, установчими документами.

{Частина третя статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Повноваження адвоката як представника підтверджуються одним з таких документів:

1) довіреністю;

2) ордером, виданим відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність";

3) дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги, виданим відповідно до Закону України "Про безоплатну правничу допомогу".

{Частина четверта статті 60 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

5. Довіреність фізичної особи, за зверненням якої прийнято рішення про надання їй безоплатної вторинної правничої допомоги, може бути посвідчена посадовою особою органу (установи), який прийняв таке рішення.

6. Відповідність копії документа, що підтверджує повноваження представника, оригіналу може бути засвідчена підписом судді.

7. Оригінали документів, зазначених у цій статті, копії з них, засвідчені суддею, або копії з них, засвідчені у визначеному законом порядку, приєднуються до матеріалів справи.

8. У разі подання представником заяви по суті справи в електронній формі, він може додати до неї довіреність або ордер в електронній формі, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог закону та Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина восьма статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

9. У разі подання представником до суду заяви, скарги, клопотання він додає довіреність або інший документ, що посвідчує його повноваження, якщо в справі немає підтвердження такого повноваження на момент подання відповідної заяви, скарги, клопотання.

10. Довіреності або інші документи, що підтверджують повноваження представника і були посвідчені в інших державах, повинні бути легалізовані в установленому законодавством порядку, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 61. Повноваження представника в суді

1. Представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи, яку він представляє, її процесуальні права та обов’язки.

2. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності або ордері.

3. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю визначаються Цивільним кодексом України, а представництва за ордером - законодавством про адвокатуру.

4. Про припинення представництва або обмеження повноважень представника за довіреністю або ордером має бути повідомлено суд шляхом подання письмової заяви.

5. У разі припинення повноважень представника на здійснення представництва особи у справі представник не може бути у цій самій справі представником іншої сторони, третьої особи на іншій стороні або третьої особи із самостійними вимогами щодо предмета спору.

§ 3. Інші учасники судового процесу

Стаття 62. Склад інших учасників судового процесу

1. Учасниками судового процесу, крім учасників справи та їх представників, є помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

Стаття 63. Помічник судді

1. Помічник судді забезпечує підготовку та організаційне забезпечення судового процесу.

2. Помічник судді:

1) бере участь у оформленні судових справ, за дорученням судді готує проекти запитів, листів, інших матеріалів, пов’язаних із розглядом конкретної справи, виконавчих документів;

2) здійснює оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим учасникам справи відповідно до вимог процесуального законодавства, контролює своєчасність надсилання копій судових рішень;

3) виконує інші доручення судді, що стосуються організації розгляду судових справ.

3. Помічник судді за дорученням судді (головуючого у судовій колегії) може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень помічнику судді може бути заявлено відвід з підстав, передбачених цим Кодексом для відводу секретаря судового засідання.

Стаття 64. Секретар судового засідання

1. Секретар судового засідання:

1) перевіряє, хто з учасників судового процесу з’явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, і доповідає про це головуючому;

2) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведенням судового засідання в режимі відеоконференції;

3) забезпечує ведення протоколу судового засідання та складає протоколи вчинення окремих процесуальних дій;

4) забезпечує оформлення матеріалів справи;

5) виконує інші доручення судді, що стосуються розгляду справи.

2. Секретар судового засідання може уточнювати суть процесуальної дії з метою її правильного відображення в протоколі судового засідання.

3. Секретар судового засідання виконує обов’язки судового розпорядника у випадку його відсутності.

Стаття 65. Судовий розпорядник

1. Судовий розпорядник:

1) забезпечує належний стан зали судового засідання і запрошує до неї учасників судового процесу;

2) з урахуванням кількості місць та забезпечення порядку під час судового засідання визначає можливу кількість осіб, які можуть бути присутні у залі судового засідання;

3) оголошує про вхід і вихід суду із зали судового засідання та пропонує всім присутнім встати;

4) слідкує за додержанням порядку особами, присутніми у залі судового засідання;

5) під час судового засідання приймає від присутніх у залі учасників судового процесу документи та інші матеріали і передає суду;

6) запрошує до залу судового засідання свідків та виконує вказівки головуючого щодо приведення їх до присяги;

7) виконує інші доручення головуючого, пов’язані із створенням умов, необхідних для розгляду справ.

2. Вимоги судового розпорядника, пов’язані з виконанням обов’язків, зазначених у частині першій цієї статті, є обов’язковими для учасників судового процесу та інших осіб, присутніх у залі судового засідання.

3. Скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника розглядаються судом у цьому самому процесі.

Стаття 66. Свідок

1. Свідком може бути будь-яка дієздатна фізична особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи.

2. Свідок зобов’язаний з’явитися до суду за його викликом у визначений час і дати правдиві показання про відомі йому обставини. За відсутності заперечень учасників справи свідок може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Суд може дозволити свідку брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції незалежно від заперечень учасників справи, якщо свідок не може з’явитися до суду через хворобу, похилий вік, інвалідність або з інших поважних причин.

3. У разі неможливості прибуття до суду та участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції за викликом суду свідок зобов’язаний завчасно повідомити про це суд.

4. Свідок має право давати показання рідною мовою або мовою, якою він володіє, користуватися письмовими записами, відмовитися від давання показань у випадках, встановлених законом, а також право на компенсацію витрат, пов’язаних з викликом до суду.

Стаття 67. Особи, які не можуть бути допитані як свідки

1. Не можуть бути допитані як свідки:

1) недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі і не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати показання;

2) особи, які за законом зобов’язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв’язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору, - про такі відомості;

{Пункт 2 частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3) священнослужителі - про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

4) судді та присяжні - про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, або про інформацію, що стала відома судді під час врегулювання спору за його участю;

5) інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.

2. Особи, які мають дипломатичний імунітет, не можуть бути допитані як свідки без їхньої згоди, а представники дипломатичних представництв - без згоди дипломатичного представника.

Стаття 68. Відмова свідка від давання показань на вимогу суду

1. Свідок, який з’явився на вимогу суду, не має права відмовитися давати показання, крім показань щодо себе, членів сім’ї чи близьких родичів (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім’ї або близький родич цих осіб), які можуть тягнути юридичну відповідальність для нього або таких членів сім’ї чи близьких родичів.

2. Свідок, який з’явився на вимогу суду та відмовляється давати показання, зобов’язаний повідомити причини відмови.

Стаття 69. Експерт

1. Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з’ясування відповідних обставин справи.

2. Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи.

3. Експерт зобов’язаний надати обґрунтований та об’єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання.

4. Експерт зобов’язаний з’явитися до суду за його викликом та роз’яснити свій висновок і відповісти на питання суду та учасників справи. За відсутності заперечень учасників справи експерт може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі.

6. Експерт має право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи;

2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом;

3) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання;

4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об’єктів дослідження;

5) для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків;

6) користуватися іншими правами, що надані Законом України "Про судову експертизу".

7. Експерт має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов’язаних з проведенням експертизи і викликом до суду.

8. Призначений судом експерт може відмовитися від надання висновку, якщо надані на його запит матеріали недостатні для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову повинна бути вмотивованою.

Стаття 70. Експерт з питань права

1. Як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом.

2. Експерт з питань права зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати роз'яснення. За відсутності заперечень учасників справи експерт з питань права може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

3. Експерт з питань права має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями, а також право на оплату послуг та компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Стаття 71. Спеціаліст

1. Спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням таких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо).

2. Допомога та консультації спеціаліста не замінюють висновок експерта.

3. Спеціаліст зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати консультації та роз'яснення, у разі потреби надавати суду іншу технічну допомогу. За відсутності заперечень учасників справи спеціаліст може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

4. Спеціаліст має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями та навичками, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, а також право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Стаття 72. Перекладач

1. Перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

2. Перекладач допускається ухвалою суду за заявою учасника справи або призначається з ініціативи суду.

Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху. Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

3. Перекладач має право ставити питання з метою уточнення перекладу, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє достатніми знаннями мови, необхідними для перекладу, а також на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов’язаних з викликом до суду.

4. Перекладач зобов’язаний з’являтися до суду за його викликом, здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їхню рідну мову або мову, якою вони володіють. За відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь в судовому засіданні у режимі відеоконференції.

Глава 5. Докази та доказування

§ 1. Основні положення про докази

Стаття 73. Докази

1. Доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

2. Ці дані встановлюються такими засобами:

1) письмовими, речовими і електронними доказами;

2) висновками експертів;

3) показаннями свідків.

Особливості визначення шкоди, завданої у результаті виведення банку з ринку або ліквідації банку на підставі протиправних (незаконних) індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішень Кабінету Міністрів України особам, які на дату прийняття таких індивідуальних актів або рішень, відповідно, мали статус учасників такого банку, встановлюються Законом України "Про банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

{Частину другу статті 73 доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 74. Обов’язок доказування і подання доказів

1. Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень.

2. У разі посилання учасника справи на невчинення іншим учасником справи певних дій або відсутність певної події, суд може зобов’язати такого іншого учасника справи надати відповідні докази вчинення цих дій або наявності певної події. У разі ненадання таких доказів суд може визнати обставину невчинення відповідних дій або відсутності події встановленою.

3. Докази подаються сторонами та іншими учасниками справи.

4. Суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів.

Стаття 75. Підстави звільнення від доказування

1. Обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованих підстав вважати їх недостовірними або визнаними у зв'язку з примусом. Обставини, які визнаються учасниками справи, можуть бути зазначені в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їх представників.

{Частина перша статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

2. Відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з іншою стороною. Про прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє ухвалу. У разі прийняття судом відмови сторони від визнання обставин вони доводяться в загальному порядку.

3. Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування.

4. Обставини, встановлені рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом.

5. Обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені.

6. Обвинувальний вирок суду в кримінальному провадженні або постанова суду, якою особу притягнуто до адміністративної відповідальності у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для господарського суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою.

{Частина шоста статті 75 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

7. Правова оцінка, надана судом певному факту при розгляді іншої справи, не є обов'язковою для господарського суду.

8. Обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, виправдувальним вироком суду у кримінальному провадженні, ухвалою про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи господарським судом.

{Частина восьма статті 75 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

Стаття 76. Належність доказів

1. Належними є докази, на підставі яких можна встановити обставини, які входять в предмет доказування. Суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування.

2. Предметом доказування є обставини, які підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення.

Стаття 77. Допустимість доказів

1. Обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

2. Докази, одержані з порушенням закону, судом не приймаються.

Стаття 78. Достовірність доказів

1. Достовірними є докази, створені (отримані) за відсутності впливу, спрямованого на формування хибного уявлення про обставини справи, які мають значення для справи.

{Частина перша статті 78 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

Стаття 79. Вірогідність доказів

1. Наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування.

2. Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

{Стаття 79 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

Стаття 80. Подання доказів

1. Учасники справи подають докази у справі безпосередньо до суду.

2. Позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом з поданням позовної заяви.

3. Відповідач, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, повинні подати суду докази разом з поданням відзиву або письмових пояснень третьої особи.

4. Якщо доказ не може бути поданий у встановлений законом строк з об’єктивних причин, учасник справи повинен про це письмово повідомити суд та зазначити: доказ, який не може бути подано; причини, з яких доказ не може бути подано у зазначений строк; докази, які підтверджують, що особа здійснила всі залежні від неї дії, спрямовані на отримання вказаного доказу.

5. У випадку визнання поважними причин неподання учасником справи доказів у встановлений законом строк суд може встановити додатковий строк для подання вказаних доказів.

6. У випадку прийняття судом відмови сторони від визнання обставин суд може встановити строк для подання доказів щодо таких обставин.

7. Якщо зі зміною предмета або підстав позову або поданням зустрічного позову змінилися обставини, що підлягають доказуванню, суд залежно від таких обставин встановлює строк подання додаткових доказів.

8. Докази, не подані у встановлений законом або судом строк, до розгляду судом не приймаються, крім випадку, коли особа, яка їх подає, обґрунтувала неможливість їх подання у вказаний строк з причин, що не залежали від неї.

9. Копії доказів (крім речових доказів), що подаються до суду, заздалегідь надсилаються або надаються особою, яка їх подає, іншим учасникам справи. Суд не бере до уваги відповідні докази у разі відсутності підтвердження надсилання (надання) їх копій іншим учасникам справи, крім випадку, якщо такі докази є у відповідного учасника справи або обсяг доказів є надмірним, або вони подані до суду в електронній формі, або є публічно доступними.

10. Докази, які не додані до позовної заяви чи до відзиву на неї, якщо інше не передбачено цим Кодексом, подаються через канцелярію суду, з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або в судовому засіданні з клопотанням про їх приєднання до матеріалів справи.

11. У разі подання заяви про те, що доданий до справи або поданий до суду учасником справи для ознайомлення документ викликає сумнів з приводу його достовірності або є підробленим, особа, яка подала цей документ, може просити суд до закінчення підготовчого засідання виключити його з числа доказів і розглядати справу на підставі інших доказів.

Стаття 81. Витребування доказів

1. Учасник справи у разі неможливості самостійно надати докази вправі подати клопотання про витребування доказів судом. Таке клопотання повинно бути подане в строк, зазначений в частинах другій та третій статті 80 цього Кодексу. Якщо таке клопотання заявлено з пропуском встановленого строку, суд залишає його без задоволення, крім випадку, коли особа, яка його подає, обґрунтує неможливість його подання у встановлений строк з причин, що не залежали від неї.

2. У клопотанні про витребування судом доказів повинно бути зазначено:

{Абзац перший частини другої статті 81 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

1) який доказ витребовується (крім клопотання про витребування судом групи однотипних документів як доказів);

{Абзац другий частини другої статті 81 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

2) обставини, які може підтвердити цей доказ, або аргументи, які він може спростувати;

3) підстави, з яких випливає, що цей доказ має відповідна особа;

4) заходи, яких особа, яка подає клопотання, вжила для отримання цього доказу самостійно, докази вжиття таких заходів та (або) причини неможливості самостійного отримання цього доказу;

5) причини неможливості отримати цей доказ самостійно особою, яка подає клопотання.

3. У клопотанні про витребування судом групи однотипних документів як доказів додатково зазначаються ознаки, що дозволяють ідентифікувати відповідну групу документів.

{Статтю 81 доповнено новою частиною згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

4. У разі задоволення клопотання суд своєю ухвалою витребовує відповідні докази.

5. Суд може витребувати докази також до подання позову як захід забезпечення доказів у порядку, встановленому статтями 110-112 цього Кодексу.

6. Суд може уповноважити на одержання витребуваних ним доказів заінтересовану сторону.

7. Будь-яка особа, в якої знаходиться доказ, повинна видати його на вимогу суду.

8. Особи, які не мають можливості подати доказ, який витребовує суд, або не мають можливості подати такий доказ у встановлені строки, зобов’язані повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п’яти днів з дня вручення ухвали.

9. У разі неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин, суд застосовує до відповідної особи заходи процесуального примусу, передбачені цим Кодексом.

10. У разі неподання учасником справи витребуваних судом доказів без поважних причин або без повідомлення причин суд, залежно від того, яка особа ухиляється від їх подання та яке ці докази мають значення, може визнати обставину, для з’ясування якої витребовувався доказ, або відмовити у її визнанні, або розглянути справу за наявними в ній доказами, а у разі неподання таких доказів позивачем - також залишити позовну заяву без розгляду.

Стаття 81^{1}. Витребування окремих доказів у справах про порушення прав інтелектуальної власності

1. За вмотивованим клопотанням учасника справи суд може постановити ухвалу про витребування доказів у вигляді інформації про походження і мережі розповсюдження товарів або надання послуг, що порушують право інтелектуальної власності чи щодо яких існують достатні підстави вважати, що розповсюдження таких товарів або надання таких послуг порушує права інтелектуальної власності:

1) від особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа порушує права інтелектуальної власності; та/або

2) від будь-якої іншої особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа пропонувала, отримувала, володіла та/або використовувала товари чи надавала послуги, що порушують права інтелектуальної власності, з комерційною метою; або

3) від будь-якої іншої особи, яка була вказана особою, зазначеною у пункті 2 цієї частини, як така, що задіяна у виробництві, виготовленні або розповсюдженні товарів чи наданні послуг, що порушують права інтелектуальної власності.

2. Клопотання про витребування доказів, подане на підставі частини першої цієї статті, повинно стосуватися виключно інформації, що є необхідною для встановлення походження і мережі розповсюдження товарів або надання послуг, що порушують право інтелектуальної власності чи щодо яких існують достатні підстави вважати, що розповсюдження таких товарів або надання таких послуг порушує права інтелектуальної власності.

Зазначена інформація повинна містити:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я, по батькові - для фізичних осіб) та адресу осіб, стосовно яких є достатні підстави вважати, що вони є виробниками, розповсюджувачами чи іншими попередніми володільцями таких товарів або надавачами таких послуг, у тому числі осіб, які здійснюють оптову чи роздрібну торгівлю такими товарами або надають такі послуги;

2) відомості щодо кількості та вартості вироблених, доставлених, поставлених, отриманих або замовлених товарів чи наданих послуг.

3. Суд може витребувати докази також до подання позову як захід забезпечення доказів у порядку, встановленому статтями 110-112 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених частинами першою і другою цієї статті.

{Кодекс доповнено статтею 81^1 згідно із Законом № 2974-IX від 20.03.2023}

Стаття 82. Огляд доказів за їх місцезнаходженням

1. Письмові, речові та електронні докази, які не можна доставити до суду, оглядаються за їх місцезнаходженням.

2. Про дату, час і місце огляду доказів за їх місцезнаходженням повідомляються учасники справи. Неявка цих осіб не є перешкодою для проведення огляду.

3. У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи, для участі в огляді доказів за їх місцезнаходженням можуть бути залучені свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також здійснено фотографування, звуко- і відеозапис.

4. Про огляд доказів за їх місцезнаходженням складається протокол, що підписується всіма особами, які беруть участь в огляді. До протоколу додаються разом з описом усі складені або звірені під час огляду на місці плани, креслення, копії документів, а також зроблені під час огляду фотознімки, електронні копії доказів, відеозаписи тощо.

5. Якщо огляд проводиться за відсутності хоча б однієї із сторін, а також в інших випадках, коли суд визнає це за необхідне, здійснюється відеофіксація огляду технічними засобами.

6. Особи, які беруть участь в огляді доказів за їх місцезнаходженням, мають право звертати увагу суду на ту чи іншу обставину, яка, на їх погляд, має значення для

повноцінного проведення огляду, встановлення обставин, які мають значення для розгляду справи, робити свої зауваження щодо протоколу огляду.

7. У порядку, передбаченому цією статтею, суд за заявою учасника справи чи з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту. У разі необхідності для проведення такого огляду суд може залучити спеціаліста.

8. Суд може призначити експертизу для встановлення та фіксування змісту веб-сайту (сторінки), інших місць збереження даних в мережі Інтернет за умови, якщо це потребує спеціальних знань і не може бути здійснено судом самостійно або із залученням спеціаліста.

Стаття 83. Огляд речових доказів, що швидко псуються

1. Речові докази, що швидко псуються, негайно оглядаються судом з повідомленням про призначений огляд учасників справи. Неявка цих осіб не перешкоджає огляду речових доказів.

2. У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи для участі в огляді речових доказів, що швидко псуються, може бути залучено свідків, перекладачів, експертів, спеціалістів, а також здійснено фотографування і відеозапис.

3. Огляд речових доказів, що швидко псуються, за їх місцезнаходженням здійснюється у порядку, встановленому статтею 82 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

4. Після огляду ці речові докази повертаються особам, від яких вони були одержані.

Стаття 84. Судові доручення щодо збирання доказів

1. Суд, який розглядає справу або заяву про забезпечення доказів, в разі виникнення потреби в збиранні доказів за межами його територіальної юрисдикції може доручити відповідному суду вчинити певні процесуальні дії.

2. В ухвалі про судове доручення коротко викладається суть справи, що розглядається, зазначаються особи, які беруть у ній участь, обставини, що підлягають з’ясуванню, докази, які повинен зібрати суд, що виконує доручення, зокрема, перелік питань, поставлених учасниками справи та судом свідку.

Стаття 85. Виконання судових доручень щодо збирання доказів

1. Ухвала про судове доручення невідкладно виконується судом, якому вона адресована, за правилами цього Кодексу, які встановлюють порядок вчинення відповідних процесуальних дій.

2. Про виконання або про неможливість виконання з об’єктивних причин судового доручення постановляється ухвала, яка з протоколами про вчинення процесуальних дій і всіма зібраними на виконання судового доручення матеріалами невідкладно надсилається до суду, що розглядає справу.

3. У разі необхідності виконання судових доручень щодо збирання доказів здійснюється у судовому засіданні у встановленому цим Кодексом порядку. Учасники

справи повідомляються про дату, час і місце вчинення процесуальної дії судом, який виконує доручення, проте їх неявка не є перешкодою для виконання доручення.

Стаття 86. Оцінка доказів

1. Суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об’єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

2. Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також вірогідність і взаємний зв’язок доказів у їх сукупності.

{Частина друга статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

3. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

§ 2. Показання свідків

Стаття 87. Показання свідка

1. Показання свідка - це повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи. Не є доказом показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини, або які ґрунтуються на повідомленнях інших осіб.

2. На підставі показань свідків не можуть встановлюватися обставини (факти), які відповідно до законодавства або звичаїв ділового обороту відображаються (обліковуються) у відповідних документах. Законом можуть бути визначені інші обставини, які не можуть встановлюватися на підставі показань свідків.

3. Сторони, треті особи та їх представники за їхньою згодою, в тому числі за власною ініціативою, якщо інше не встановлено цим Кодексом, можуть бути допитані як свідки про відомі їм обставини, що мають значення для справи.

4. Показання свідка, що ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, не беруться судом до уваги.

Стаття 88. Заява свідка

1. Показання свідка викладаються ним письмово у заяві свідка.

2. У заяві свідка зазначаються ім’я (прізвище, ім’я та по батькові), місце проживання (перебування) та місце роботи свідка, поштовий індекс, реєстраційний номер облікової картки платника податків свідка за його наявності або номер і серія паспорта, номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти (за наявності), обставини, про які відомо свідку, джерела обізнаності свідка щодо цих обставин, а також підтвердження свідка про обізнаність із змістом закону щодо кримінальної відповідальності за надання неправдивих показань та про готовність з’явитися до суду за його викликом для підтвердження своїх свідчень.

3. Підпис свідка на заяві посвідчується нотаріусом. Не вимагається нотаріальне посвідчення підпису сторін, третіх осіб, їх представників, які дали згоду на допит їх як свідків.

4. Заява свідка має бути подана до суду у строк, встановлений для подання доказів.

Стаття 89. Виклик свідка

1. Свідок викликається судом для допиту за ініціативою суду або за клопотанням учасника справи у разі, якщо обставини, викладені свідком у заяві, суперечать іншим доказам або викликають у суду сумнів щодо їх змісту, достовірності чи повноти.

2. Суд має право зобов’язати учасника справи, який подав заяву свідка, забезпечити явку свідка до суду або його участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Якщо свідок без поважних причин не з’явився в судове засідання або не взяв участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції, суд не бере до уваги його показання.

3. В ухвалі про виклик свідка суд попереджає свідка про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання.

Стаття 90. Письмове опитування учасників справи як свідків

1. Учасник справи має право поставити в першій заяві по суті справи або у додатку до неї не більше десяти запитань іншому учаснику справи про обставини, що мають значення для справи.

2. Учасник справи, якому поставлено питання іншим учасником справи, зобов’язаний надати вичерпну відповідь окремо на кожне питання по суті.

На запитання до учасника справи, який є юридичною особою, відповіді надає її керівник або інша посадова особа за його дорученням.

3. Відповіді на запитання подаються до суду учасником справи - фізичною особою, керівником або іншою посадовою особою юридичної особи у формі заяви свідка не пізніше як за п’ять днів до підготовчого засідання, а у справі, що розглядається в порядку спрощеного провадження, - за п’ять днів до першого судового засідання.

Копія такої заяви свідка у той самий строк надсилається учаснику справи, який поставив письмові запитання.

4. Якщо поставлене запитання пов’язане з наданням доказів, що підтверджують відповідні обставини, учасник справи разом із заявою свідка надає такі докази.

5. Учасник справи має право відмовитися від надання відповіді на поставлені запитання:

1) з підстав, визначених статтями 67, 68 цього Кодексу;

2) якщо поставлене запитання не стосується обставин, що мають значення для справи;

3) якщо учасником справи поставлено більше десяти запитань.

6. За наявності підстав для відмови від відповіді учасник справи повинен повідомити про відмову іншого учасника та суд у строк для надання відповіді на запитання. Суд за

клопотанням іншого учасника справи може визнати підстави для відмови відсутніми та зобов’язати учасника справи надати відповідь.

§ 3. Письмові докази

Стаття 91. Письмові докази

1. Письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору.

2. Письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Якщо для вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений витяг з нього.

3. Учасники справи мають право подавати письмові докази у вигляді документів, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.

{Частина третя статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.

5. Учасник справи, який подає письмові докази в копіях (електронних копіях), повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу письмового доказу.

Учасник справи підтверджує відповідність копії письмового доказу оригіналу, який знаходиться у нього, своїм підписом із зазначенням дати такого засвідчення.

6. Якщо подано копію (електронну копію) письмового доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал письмового доказу.

Якщо оригінал письмового доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (електронної копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

7. Документи, отримані за допомогою факсимільного чи інших аналогічних засобів зв’язку, приймаються судом до розгляду як письмові докази у випадках і в порядку, які встановлені законом або договором.

8. Іноземний офіційний документ, що підлягає дипломатичній або консульській легалізації, може бути письмовим доказом, якщо він легалізований у встановленому порядку. Іноземні офіційні документи визнаються письмовими доказами без їх легалізації у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 92. Зберігання та повернення оригіналів письмових доказів

1. Оригінали письмових доказів зберігаються у суді в матеріалах справи.

2. За заявою особи, яка надала суду оригінал письмового доказу, суд повертає оригінал доказу цій особі після його дослідження, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи, або після набрання судовим рішенням законної сили. У матеріалах справи залишається засвідчена суддею копія письмового доказу або витяг з нього.

§ 4. Речові докази

Стаття 93. Речові докази

1. Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дозволяють встановити обставини, що мають значення для справи.

Стаття 94. Зберігання речових доказів

1. Речові докази до набрання рішенням законної сили зберігаються в матеріалах справи або за окремим описом здаються до камери схову речових доказів суду.

2. Речові докази, що не можуть бути доставлені до суду, зберігаються за їх місцезнаходженням. Речові докази повинні бути докладно описані у протоколі огляду і, за необхідності та можливості, їх суттєві особливості сфотографовані або зафіксовані у відеозапису, або в інший аналогічний спосіб, після чого вони підлягають опечатуванню. Протоколи огляду та зображення речового доказу додаються до матеріалів справи.

3. Суд вживає заходів для забезпечення зберігання речових доказів у незмінному стані.

Стаття 95. Повернення речових доказів

1. Після огляду та дослідження речових доказів вони повертаються особам, від яких вони були одержані, якщо такі особи заявили про це клопотання і якщо його задоволення можливе без шкоди для розгляду справи.

2. Речові докази, що є об’єктами, які вилучені з цивільного обороту або обмежено оборотоздатні, передаються відповідним особам, які відповідно до закону мають право ними володіти. За клопотанням державних експертних установ такі речові докази можуть бути передані їм для використання в експертній та науковій роботі у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Речові докази повертаються особам, від яких вони були одержані, або передаються особам, за якими суд визнав право на ці речі, після набрання рішенням суду законної сили.

§ 5. Електронні докази

Стаття 96. Електронні докази

1. Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам’яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет).

2. Електронні докази подаються у формі документів, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

{Частина друга статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

3. Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених в порядку, передбаченому законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом.

4. Учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу.

5. Якщо подано копію (паперову копію) електронного доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу. Якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

Стаття 97. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів

1. Оригінали або копії електронних доказів зберігаються у суді в матеріалах справи.

2. За клопотанням особи, яка надала суду оригінал електронного доказу на матеріальному носії, суд повертає такий матеріальний носій, на якому міститься оригінал доказу, цій особі після дослідження вказаного електронного доказу, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи, або після набрання судовим рішенням законної сили. У матеріалах справи залишається засвідчена суддею копія електронного доказу або витяг з нього.

§ 6. Висновок експерта

Стаття 98. Вимоги до висновку експерта

1. Висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені експертові, складений у порядку, визначеному законодавством.

2. Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань.

Предметом висновку експерта не можуть бути питання права.

3. Висновок експерта може бути наданий на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи.

4. Висновок експерта викладається у письмовій формі і приєднується до справи.

5. Суд має право за заявою учасників справи або з власної ініціативи викликати експерта для надання усних пояснень щодо його висновку.

6. У висновку експерта повинно бути зазначено: коли, де, ким (прізвище, ім'я, по батькові, освіта, спеціальність, а також, за наявності, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав. Інші вимоги до висновку експерта можуть бути встановлені законодавством.

7. У висновку експерта має бути зазначено, що він попереджений (обізнаний) про відповідальність за завідомо неправдивий висновок, а у випадку призначення експертизи судом, також про відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

8. Якщо експерт під час підготовки висновку встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не були поставлені питання, він має право включити до висновку свої міркування про ці обставини.

Стаття 99. Призначення експертизи судом

1. Суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи призначає експертизу у справі за сукупності таких умов:

1) для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) жодною стороною не наданий висновок експерта з цих самих питань або висновки експертів, надані сторонами, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності, або за клопотанням учасника справи, мотивованим неможливістю надати експертний висновок у строки, встановлені для подання доказів, з причин, визнаних судом поважними, зокрема через неможливість отримання необхідних для проведення експертизи матеріалів.

2. У разі необхідності суд може призначити декілька експертиз, додаткову чи повторну експертизу.

3. При призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд. З урахуванням обставин справи суд має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза).

4. Питання, з яких має бути проведена експертиза, що призначається судом, визначаються судом.

5. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну.

6. Питання, які ставляться експерту, і його висновок з них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

7. Призначений судом експерт невідкладно повинен повідомити суд про неможливість проведення ним експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

Стаття 100. Ухвала про призначення експертизи

1. Про призначення експертизи суд постановляє ухвалу, в якій зазначає підстави проведення експертизи, питання, з яких експерт має надати суду висновок, особу (осіб), якій доручено проведення експертизи, перелік матеріалів, що надаються для дослідження, та інші дані, які мають значення для проведення експертизи.

2. Якщо суд доручає проведення експертизи кільком експертам чи експертним установам, суд в ухвалі призначає провідного експерта або експертну установу.

3. Ухвала про призначення експертизи направляється особам, яким доручено проведення експертизи, та учасникам справи. Об’єкти та матеріали, що підлягають дослідженню, направляються особі, якій доручено проведення експертизи (провідному експерту або експертній установі).

4. У разі необхідності суд може заслухати експерта щодо формулювання питання, яке потребує з’ясування, та за його клопотанням дати відповідні роз’яснення щодо поставлених питань. Суд повідомляє учасників справи про вчинення зазначених дій, проте їх неявка не перешкоджає вчиненню цих дій.

5. В ухвалі про призначення експертизи суд попереджає експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

6. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення призначений судом експерт невідкладно подає суду клопотання щодо його уточнення або повідомляє суд про неможливість проведення ним експертизи за поставленими питаннями.

Стаття 101. Проведення експертизи на замовлення учасників справи

1. Учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення.

2. Порядок проведення експертизи та складення висновків експерта за результатами проведеної експертизи визначається відповідно до чинного законодавства України про проведення судових експертиз.

3. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю або частково знищений об’єкт експертизи, який є доказом у справі, або змінено його властивості, не замінює сам доказ та не є підставою для звільнення від обов’язку доказування.

4. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю або частково знищений об’єкт експертизи або змінено його властивості, до розгляду судом

не приймається, крім випадків, коли особа, яка його подає, доведе можливість проведення додаткової та повторної експертизи з питань, досліджених у висновку експерта.

5. У висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду та що експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

6. Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має ті самі права та обов'язки, що і експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду.

7. За заявою учасника справи про наявність підстав для відводу експерта, який підготував висновок на замовлення іншої особи, такий висновок судом до розгляду не приймається, якщо суд визнає наявність таких підстав.

Стаття 102. Збирання матеріалів для проведення експертизи

1. Матеріали, необхідні для проведення експертизи, експерту надає суд, якщо експертиза призначена судом, або учасник справи, якщо експертиза проводиться за його замовленням. При призначенні експертизи суд з урахуванням думки учасників справи визначає, які саме матеріали необхідні для проведення експертизи. Суд може також заслухати призначених судом експертів з цього питання. Копії матеріалів, що надаються експерту, можуть залишатися у матеріалах справи.

2. Експерт не має права з власної ініціативи збирати матеріали для проведення експертизи, розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з проведенням експертизи, або повідомляти будь-кому, крім суду та учасника справи, на замовлення якого проводилася експертиза, про її результати. Призначений судом експерт не має права спілкуватися з учасниками судового процесу поза межами судового засідання.

3. При визначенні матеріалів, що надаються експерту чи експертній установі, суд у необхідних випадках вирішує питання про витребування відповідних матеріалів за правилами, передбаченими цим Кодексом для витребування доказів.

4. У разі ухилення учасника справи від подання суду на його вимогу необхідних для проведення експертизи матеріалів, документів або від іншої участі в експертизі, що перешкоджає її проведенню, суд залежно від того, яка особа ухиляється, а також яке ця експертиза має значення, може визнати встановленою обставину, для з'ясування якої експертиза була призначена, або відмовити у її визнанні.

5. У разі скасування судом ухвали про призначення експертизи призначений судом експерт зобов'язаний негайно повернути суду матеріали та інші документи, що використовувалися для проведення експертизи.

Стаття 103. Проведення експертизи

1. Експертиза проводиться у судовому засіданні або поза межами суду, якщо це потрібно у зв'язку з характером досліджень, або якщо об'єкт досліджень неможливо доставити до суду, або якщо експертиза проводиться за замовленням учасника справи.

2. У разі якщо суд призначив проведення експертизи експертній установі, керівник такої установи доручає проведення експертизи одному або декільком експертам. Ці експерти надають висновок від свого імені і несуть за нього особисту відповідальність.

3. Експерт повинен забезпечити збереження об’єкта експертизи.

4. Якщо експертне дослідження пов’язане з повним або частковим знищенням об’єкта експертизи або зміною його властивостей:

1) призначений судом експерт має одержати на його проведення відповідний дозвіл суду, який оформляється ухвалою;

2) залучений учасником справи експерт має повідомити відповідного учасника справи про наслідки проведення експертного дослідження, передбачені цим Кодексом, та одержати у такого учасника письмовий дозвіл на його проведення.

Стаття 104. Оцінка висновку експерта судом

1. Висновок експерта для суду не має заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 86 цього Кодексу. Відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивоване в судовому рішенні.

Стаття 105. Комісійна експертиза

1. Комісійна експертиза проводиться не менш як двома експертами одного напряму спеціальних знань.

2. Якщо за результатами проведених досліджень думки експертів збігаються, вони підписують єдиний висновок. Експерт, не згодний з висновком іншого експерта (експертів), надає окремий висновок з усіх питань або з питань, які викликали розбіжності.

Стаття 106. Комплексна експертиза

1. Комплексна експертиза проводиться не менш як двома експертами з різних галузей знань або з різних напрямів у межах однієї галузі знань.

2. У висновку експертів зазначається, які дослідження і в якому обсязі провів кожний експерт, які факти він встановив і яких висновків дійшов. Кожний експерт підписує ту частину висновку, яка містить опис здійснених ним досліджень, і несе за неї відповідальність.

3. За результатами проведених досліджень, узагальнення та оцінки отриманих результатів експертами складається та підписується єдиний висновок, в якому формулюється загальний висновок щодо поставленого на вирішення експертизи питання (питань). У разі виникнення розбіжностей між експертами висновки оформлюються відповідно до частини другої статті 105 цього Кодексу.

Стаття 107. Додаткова або повторна експертиза

1. Якщо висновок експерта є неповним або неясним, за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи суд може призначити додаткову експертизу, яка доручається тому самому або іншому експерту (експертам).

2. За наявності сумнівів у правильності висновку експерта (необґрунтованість, суперечність з іншими матеріалами справи тощо) за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи суд може призначити повторну експертизу, доручивши її проведення іншим експертам.

§ 7. Висновок експерта у галузі права

Стаття 108. Зміст висновку експерта у галузі права

1. Учасники справи мають право подати до суду висновок експерта у галузі права щодо:

1) застосування аналогії закону, аналогії права;

2) змісту норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі.

2. Висновок експерта у галузі права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи.

Стаття 109. Оцінка висновку експерта у галузі права судом

1. Висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов’язковим для суду.

2. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

§ 8. Забезпечення доказів

Стаття 110. Підстави та порядок забезпечення доказів

1. Суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений, або збирання чи подання відповідних доказів стане згодом неможливим або утрудненим.

2. Способами забезпечення судом доказів є допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов’язання вчинити певні дії щодо доказів. У необхідних випадках судом можуть бути застосовані інші способи забезпечення доказів, визначені судом.

3. Заява про забезпечення доказів може бути подана до суду як до, так і після подання позовної заяви.

4. Забезпечення доказів до подання позовної заяви здійснюється судом першої інстанції за місцезнаходженням засобу доказування або за місцем, де повинна бути вчинена відповідна процесуальна дія. Забезпечення доказів після подання позовної заяви здійснюється судом, який розглядає справу.

5. У разі подання заяви про забезпечення доказів до подання позовної заяви заявник повинен подати позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення доказів. У разі неподання позовної заяви у зазначений строк, повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження суд скасовує ухвалу про вжиття заходів забезпечення доказів не пізніше наступного дня після закінчення такого строку або

постановлення судом ухвали про повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження.

Якщо ухвала про забезпечення доказів на момент її скасування була виконана повністю або частково - отримані судом докази (показання свідків, висновки експертів тощо) не можуть бути використані в іншій справі.

6. Особа, яка подала заяву про забезпечення доказів, зобов’язана відшкодувати судові витрати, а також збитки, спричинені у зв’язку із забезпеченням доказів, у разі неподання позовної заяви у строк, зазначений в частині п’ятій цієї статті, а також у разі відмови в позові.

Стаття 111. Заява про забезпечення доказів

1. У заяві про забезпечення доказів зазначаються:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини першої статті 111 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) іншої сторони (сторін), якщо вона відома заявнику, а також якщо відомо відомості, що її ідентифікують: її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти;

4) докази, забезпечення яких є необхідним, а також обставини, для доказування яких вони необхідні;

5) обґрунтування необхідності забезпечення доказів;

6) спосіб, у який заявник просить суд забезпечити докази, у разі необхідності - особу, у якої знаходяться докази;

7) перелік документів, що додаються до заяви.

2. Заява підписується заявником або його представником. До заяви, яка подана представником заявника, має бути додано документ, що підтверджує його повноваження.

3. За подання заяви про забезпечення доказів сплачується судовий збір у розмірі, встановленому законом. Документ, що підтверджує сплату судового збору, додається до заяви.

4. Суд, встановивши, що заяву про забезпечення доказів подано без додержання вимог цієї статті, повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

Суд повертає заяву про забезпечення доказів заявнику також встановивши, що заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину четверту статті 111 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 112. Розгляд заяви про забезпечення доказів

1. Заява про забезпечення доказів розглядається у судовому засіданні в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, з особливостями, встановленими цією статтею.

2. Заява розглядається не пізніше п’яти днів з дня її надходження до суду.

3. Заявник та інші особи, які можуть отримати статус учасників справи, повідомляються про дату, час і місце судового засідання, проте їх неявка не перешкоджає розгляду поданої заяви.

4. Суд за клопотанням заявника може забезпечити докази без повідомлення інших осіб, які можуть отримати статус учасників справи:

1) у невідкладних випадках;

2) якщо неможливо встановити, хто є або стане такими особами;

3) у разі якщо повідомлення іншої сторони може унеможливити або істотно ускладнити отримання відповідних доказів.

5. За результатами розгляду заяви про забезпечення доказів суд постановляє ухвалу про задоволення чи відмову у задоволенні заяви.

6. У разі задоволення заяви суд в ухвалі зазначає доказ, а також дії, що необхідно вчинити для його забезпечення.

7. Оскарження ухвали про забезпечення доказів не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає розгляду справи.

8. Суд, вирішуючи питання про забезпечення доказів, може зобов’язати заявника надати забезпечення відшкодування збитків, що можуть бути заподіяні у зв’язку із забезпеченням доказів. Таке забезпечення відшкодування збитків здійснюється за правилами зустрічного забезпечення, встановленими главою 10 цього Кодексу. Збитки, спричинені забезпеченням доказів, відшкодовуються в порядку, визначеному законом з урахуванням положень статті 146 цього Кодексу.

9. Якщо після вчинення процесуальних дій щодо забезпечення доказів позовну заяву подано до іншого суду, протоколи та інші матеріали щодо забезпечення доказів надсилаються до суду, який розглядає справу.

10. Ухвала про забезпечення доказів (крім забезпечення доказів шляхом допиту свідків, призначення експертизи, огляду доказів) є виконавчим документом та виконується негайно в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Глава 6. Процесуальні строки

Стаття 113. Види процесуальних строків

1. Строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені, - встановлюються судом.

Стаття 114. Розумність процесуальних строків

1. Суд має встановлювати розумні строки для вчинення процесуальних дій.

2. Строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню господарського судочинства.

Стаття 115. Обчислення процесуальних строків

1. Строки, встановлені законом або судом, обчислюються роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

Стаття 116. Початок і закінчення процесуальних строків

1. Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов’язано його початок.

2. Строк, обчислюваний роками, закінчується у відповідні місяць і число останнього року строку.

3. Строк, обчислюваний місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку. Якщо закінчення строку, обчислюваного місяцями, припадає на такий місяць, що відповідного числа не має, строк закінчується в останній день цього місяця.

4. Якщо закінчення строку припадає на вихідний, святковий чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

5. Перебіг строку, закінчення якого пов’язане з подією, яка повинна неминуче настати, закінчується наступного дня після настання події.

6. Останній день строку триває до 24 години, але коли в цей строк слід було вчинити процесуальну дію тільки в суді, де робочий час закінчується раніше, строк закінчується в момент закінчення цього часу.

7. Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення заява, скарга, інші документи чи матеріали або грошові кошти здані на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв’язку.

Стаття 117. Зупинення процесуальних строків

1. Зупинення провадження у справі зупиняє перебіг процесуальних строків.

2. З дня відновлення провадження перебіг процесуальних строків продовжується.

Стаття 118. Наслідки пропуску процесуальних строків

1. Право на вчинення процесуальних дій втрачається із закінченням встановленого законом або призначеного судом строку.

2. Заяви, скарги і документи, подані після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 119. Поновлення та продовження процесуальних строків

1. Суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення.

2. Встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду.

3. Якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку, встановленого законом, розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущено строк, а заява про продовження процесуального строку, встановленого судом, - судом, який встановив строк, без повідомлення учасників справи.

{Частина третя статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Одночасно із поданням заяви про поновлення процесуального строку має бути вчинена процесуальна дія (подані заява, скарга, документи тощо), стосовно якої пропущено строк.

5. Пропуск строку, встановленого законом або судом учаснику справи для подання доказів, інших матеріалів чи вчинення певних дій, не звільняє такого учасника від обов'язку вчинити відповідну процесуальну дію.

6. Про поновлення або продовження процесуального строку суд постановляє ухвалу.

7. Про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку суд постановляє ухвалу, яка не пізніше наступного дня з дня її постановлення надсилається особі, яка звернулася із відповідною заявою.

8. Ухвалу про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку може бути оскаржено у порядку, встановленому цим Кодексом.

Глава 7. Судові виклики і повідомлення

Стаття 120. Повідомлення і виклики, що здійснюються судом

1. Суд викликає учасників справи у судове засідання або для участі у вчиненні процесуальної дії, якщо визнає їх явку обов'язковою.

2. Суд повідомляє учасників справи про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов'язковою.

3. Виклики і повідомлення здійснюються шляхом вручення ухвали в порядку, передбаченому цим Кодексом для вручення судових рішень.

4. Ухвала господарського суду про дату, час та місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії повинна бути вручена завчасно, з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу, але не менше ніж п’ять днів, для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи чи вчинення відповідної процесуальної дії.

Цей термін може бути скорочений судом у випадку, коли цього вимагає терміновість вчинення відповідної процесуальної дії (огляд доказів, що швидко псуються, неможливість захисту прав особи у випадку зволікання тощо).

5. Вручення ухвали про виклик свідка або експерта учаснику справи, який подав заяву свідка або експертний висновок, повідомлення такого учасника про дату, час і місце судового засідання, у яке викликається свідок, експерт, вважається належним викликом, повідомленням такого свідка, експерта.

6. Суд викликає або повідомляє експерта, перекладача, спеціаліста, а у випадках термінової необхідності, передбачених цим Кодексом, - також учасників справи телефонограмою, телеграмою, засобами факсимільного зв’язку, електронною поштою або повідомленням через інші засоби зв’язку (зокрема мобільного), які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику.

7. Учасники судового процесу зобов’язані повідомляти суд про зміну свого місцезнаходження чи місця проживання під час розгляду справи.

У разі відсутності заяви про зміну місця проживання ухвала про повідомлення чи виклик надсилається учасникам судового процесу, які не мають електронного кабінету та яких неможливо сповістити за допомогою інших засобів зв’язку, що забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, за останньою відомою суду адресою і вважається врученою, навіть якщо відповідний учасник судового процесу за цією адресою більше не знаходиться або не проживає чи не перебуває.

{Абзац другий частини сьомої статті 120 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Якщо учасник судового процесу повідомляє суду номери телефонів і факсів, адресу електронної пошти або іншу аналогічну інформацію, він повинен поінформувати суд про їх зміну під час розгляду справи.

Положення частини сьомої цієї статті застосовуються також у разі відсутності заяви про зміну номерів телефонів і факсів, адреси електронної пошти, які учасник судового процесу повідомив суду.

9. За наявності відповідної письмової заяви учасника справи та технічної можливості, повідомлення про призначення справи до розгляду та про дату, час і місце проведення судового засідання чи проведення відповідної процесуальної дії може здійснюватися судом з використанням засобів мобільного зв’язку, які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, шляхом надсилання такому учаснику справи текстових повідомлень із зазначенням веб-адреси відповідної ухвали в Єдиному державному реєстрі судових рішень, у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дев'ята статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 121. Зміст ухвали про повідомлення чи виклик

1. Ухвала, якою суд викликає учасників справи в судове засідання або для участі у вчиненні відповідної процесуальної дії, повинна містити:

1) ім’я (прізвище, ім’я, по-батькові) фізичної особи чи найменування юридичної особи, якій адресується ухвала;

2) найменування та адресу суду;

3) зазначення місця, дня і часу явки за викликом;

4) назву та номер справи, за якою робиться виклик;

5) зазначення, як хто викликається особа;

6) зазначення, чи викликається особа у підготовче засідання, в судове засідання або для участі у вчиненні певних процесуальних дій (із їх зазначенням);

7) роз’яснення про наслідки неявки залежно від процесуального статусу особи, яка викликається, і про обов’язок повідомити суд про причини неявки.

2. Ухвала, якою суд повідомляє про призначення судового засідання або вчинення іншої процесуальної дії повинна містити найменування та адресу суду, назву справи, зазначення процесуального статусу особи, яка повідомляється, вказівку про те, яку дію буде вчинено, дату, час і місце її вчинення, а також про те, що участь у її вчиненні для цієї особи не є обов’язковою.

3. Якщо разом із ухвалою про виклик чи повідомлення надсилаються копії відповідних документів, в ухвалі повинно бути зазначено, які документи надсилаються і про право подати заперечення та відповідні докази на їх підтвердження.

{Частина третя статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Стаття 122. Офіційне оприлюднення оголошень у справах

1. У справах про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою, та про визнання торговельної марки (знака для товарів і послуг) добре відомою підлягають оприлюдненню судом на офіційному веб-порталі судової влади України ухвала про відкриття провадження у справі та інформація про відкладення розгляду справи або оголошення перерви в засіданні.

2. Ухвала про відкриття провадження у справах, зазначених в частині першій цієї статті, повинна бути оприлюднена протягом двох днів з дня її постановлення, але не пізніш як за двадцять календарних днів до дня проведення підготовчого засідання.

Інформація про оголошення перерви в засіданні оприлюднюється протягом двох днів з дня такого оголошення, але не пізніш як за п’ять днів до наступного судового засідання.

3. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, оприлюднюються на офіційному веб-порталі судової влади України із зазначенням дати оприлюднення, номера справи, найменування та адреси суду, ціни позову, найменування (імені) позивача, його місцезнаходження та ідентифікаційного коду (для юридичних осіб), найменування (імен) інших учасників справи.

{Частина третя статті 122 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

4. Відповідач, третя особа, свідок, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, викликається в суд через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання. З опублікуванням оголошення про виклик відповідач вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи.

В оголошенні про виклик вказуються дані, зазначені в частині першій статті 121 цього Кодексу.

5. Порядок публікації оголошень на веб-порталі судової влади України визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина п'ята статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Глава 8. Судові витрати

Стаття 123. Види судових витрат

1. Судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов’язаних з розглядом справи.

2. Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються законом.

3. До витрат, пов’язаних з розглядом справи, належать витрати:

1) на професійну правничу допомогу;

2) пов’язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи;

3) пов’язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів;

4) пов’язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду.

Стаття 124. Попереднє визначення суми судових витрат

1. Разом з першою заявою по суті спору кожна сторона подає до суду попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла і які очікує понести у зв’язку із розглядом справи.

2. У разі неподання стороною попереднього розрахунку суми судових витрат, суд може відмовити їй у відшкодуванні відповідних судових витрат, за винятком суми сплаченого нею судового збору.

3. Попередній розрахунок розміру судових витрат не обмежує сторону у доведенні іншої фактичної суми судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами за результатами розгляду справи.

4. Суд може попередньо визначити суму судових витрат (крім витрат на професійну правничу допомогу), пов’язаних з розглядом справи або певною процесуальною дією. Така попередньо визначена судом сума не обмежує суд при остаточному визначенні суми судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами за результатами розгляду справи.

Стаття 125. Забезпечення та попередня оплата судових витрат

1. Суд може зобов’язати сторони внести на депозитний рахунок суду попередньо визначену суму судових витрат, пов’язаних з розглядом справи або певною процесуальною дією, про що постановляє ухвалу (забезпечення судових витрат).

2. Суд може зобов’язати учасника справи, який заявив клопотання про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів за їх місцезнаходженням, попередньо (авансом) оплатити витрати, пов’язані з відповідною процесуальною дією.

Якщо клопотання заявили декілька учасників справи, необхідну грошову суму авансом в рівних частках сплачують відповідні учасники справи, а у випадках, коли відповідна процесуальна дія здійснюється з ініціативи суду, - сторони в рівних частках.

3. У разі невнесення у визначений судом строк коштів для забезпечення судових витрат або несплати у визначений судом строк відповідних сум авансом суд вправі відхилити клопотання про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів та ухвалити рішення на підставі інших поданих учасниками справи доказів або скасувати раніше постановлену ухвалу про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування доказів або огляд доказів за їх місцезнаходженням.

4. Як захід забезпечення судових витрат суд з урахуванням конкретних обставин справи має право, за клопотанням відповідача, зобов’язати позивача внести на депозитний рахунок суду грошову суму для забезпечення можливого відшкодування майбутніх витрат відповідача на професійну правничу допомогу та інших витрат, які має понести відповідач у зв’язку із розглядом справи (забезпечення витрат на професійну правничу допомогу).

Таке забезпечення судових витрат застосовується, якщо:

1) позов має ознаки завідомо безпідставного або інші ознаки зловживання правом на позов; або

2) позивач не має зареєстрованого в установленому законом порядку місця проживання (перебування) чи місцезнаходження на території України та майна, що знаходиться на території України, в розмірі, достатньому для відшкодування судових витрат відповідача у випадку відмови у позові.

Таке забезпечення судових витрат також може бути застосоване, якщо суду надані докази того, що майновий стан позивача або його дії щодо відчуження майна чи інші дії можуть ускладнити або зробити неможливим виконання рішення суду про відшкодування судових витрат відповідача у випадку відмови у позові.

5. Сума забезпечення витрат на професійну правничу допомогу визначається судом з урахуванням приписів частини четвертоїстатті 126, частини п’ятої статті 127 та частини п’ятої статті 129 цього Кодексу, а також їх документального обґрунтування.

6. У разі невнесення у визначений судом строк коштів для забезпечення витрат на професійну правничу допомогу суд за клопотанням відповідача має право залишити позов без розгляду.

7. У випадку задоволення позову суд ухвалює рішення про повернення внесеної суми позивачу, а у випадку відмови у позові, закриття провадження чи залишення позову без розгляду - про відшкодування за її рахунок витрат відповідача повністю або частково в порядку, передбаченому статтями 129, 130 цього Кодексу. Невикористана частина внесеної позивачем суми повертається позивачу не пізніше п’яти днів з дня вирішення питань, зазначених у цій частині, про що суд постановляє ухвалу.

Стаття 126. Витрати на професійну правничу допомогу

1. Витрати, пов’язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави.

2. За результатами розгляду справи витрати на професійну правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом із іншими судовими витратами.

Для цілей розподілу судових витрат:

1) розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, в тому числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу професійну правничу допомогу, пов’язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката, визначається згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою;

2) розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі відповідних доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат.

3. Для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги.

4. Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із:

1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг);

2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг);

3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;

4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

5. У разі недотримання вимог частини четвертої цієї статті суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами.

6. Обов’язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами.

Стаття 127. Витрати, пов’язані із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, проведенням експертиз

1. Свідку у зв’язку з викликом до суду відшкодовуються витрати, що пов’язані з переїздом до іншого населеного пункту та наймом житла, а також виплачується компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять.

Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

2. Експерт, спеціаліст чи перекладач отримують винагороду за виконану роботу, пов’язану із справою, якщо це не входить до їхніх службових обов’язків.

3. У випадках, коли сума витрат на оплату послуг експерта, спеціаліста, перекладача або витрат особи, яка надала доказ на вимогу суду, повністю не була сплачена учасниками справи попередньо або в порядку забезпечення судових витрат, суд стягує ці суми на користь спеціаліста, перекладача, експерта чи експертної установи зі сторони, визначеної судом відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом.

4. Розмір витрат на підготовку експертного висновку на замовлення сторони, проведення експертизи, залучення спеціаліста, оплати робіт перекладача встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів.

5. Розмір витрат на оплату робіт залученого стороною експерта, спеціаліста, перекладача має бути співмірним із складністю відповідної роботи, її обсягом та часом, витраченим ним на виконання робіт.

6. У разі недотримання вимог щодо співмірності витрат суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на оплату послуг експерта, спеціаліста, перекладача, які підлягають розподілу між сторонами.

7. Обов’язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат, які підлягають розподілу між сторонами.

Стаття 128. Витрати, пов’язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи

1. Особа, яка надала доказ на вимогу суду, має право вимагати виплати грошової компенсації своїх витрат, пов’язаних із наданням такого доказу. Розмір грошової

компенсації визначає суд на підставі поданих такою особою доказів здійснення відповідних витрат.

2. Розмір витрат, пов’язаних з проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, пов’язаних з розглядом справи чи підготовкою до її розгляду, встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів.

3. У випадках, коли сума витрат пов’язаних з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, пов’язаних з розглядом справи чи підготовкою до її розгляду, повністю не була сплачена учасниками справи попередньо або в порядку забезпечення судових витрат, суд стягує ці суми зі сторони, визначеної судом відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом.

4. Граничний розмір компенсації витрат, пов’язаних з проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 129. Розподіл судових витрат

1. Судовий збір покладається:

1) у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні договорів, - на сторону, яка безпідставно ухиляється від прийняття пропозицій іншої сторони, або на обидві сторони, якщо судом відхилено частину пропозицій кожної із сторін;

2) у спорах, що виникають при виконанні договорів та з інших підстав, - на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

2. Судовий збір, від сплати якого позивач у встановленому порядку звільнений, стягується з відповідача в дохід бюджету пропорційно розміру задоволених вимог, якщо відповідач не звільнений від сплати судового збору.

3. Якщо інше не передбачено законом, у разі залишення позову без задоволення, закриття провадження у справі або залишення без розгляду позову позивача, звільненого від сплати судового збору, судовий збір, сплачений відповідачем, компенсується за рахунок держави в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Інші судові витрати, пов’язані з розглядом справи, покладаються:

1) у разі задоволення позову - на відповідача;

2) у разі відмови в позові - на позивача;

3) у разі часткового задоволення позову - на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

5. Під час вирішення питання про розподіл судових витрат суд враховує:

1) чи пов’язані ці витрати з розглядом справи;

2) чи є розмір таких витрат обґрунтованим та пропорційним до предмета спору, з урахуванням ціни позову, значення справи для сторін, у тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес;

3) поведінку сторони під час розгляду справи, що призвела до затягування розгляду справи, зокрема, подання стороною явно необґрунтованих заяв і клопотань, безпідставне твердження або заперечення стороною певних обставин, які мають значення для справи, безпідставне завищення позивачем позовних вимог тощо;

4) дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялись.

6. Якщо сума судових витрат, заявлена до відшкодування, істотно перевищує суму, заявлену в попередньому (орієнтовному) розрахунку, суд може відмовити стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні судових витрат в частині такого перевищення, крім випадків, якщо сторона доведе, що не могла передбачити такі витрати на час подання попереднього (орієнтовного) розрахунку.

7. Якщо сума судових витрат, заявлених до відшкодування та підтверджених відповідними доказами, є неспівмірно нижчою від суми, заявленої в попередньому (орієнтовному) розрахунку, суд може відмовити стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні судових витрат (крім судового збору) повністю або частково, крім випадків, якщо така сторона доведе поважні причини зменшення цієї суми.

8. Розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв’язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо).

Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п’яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву.

У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду.

9. У випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору.

10. Якщо у спорі про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою, судові витрати за правилами цієї статті мають бути стягнуті на користь юридичної особи, то вони стягуються на користь власників (учасників, акціонерів), які подали позов в інтересах такої юридичної особи, у тій частині, в якій вони понесені цими власниками (учасниками, акціонерами).

Якщо інше не передбачено статутом акціонерного товариства, судові витрати, понесені акціонером (акціонерами) у зв’язку з поданням позову в інтересах такого акціонерного товариства про відшкодування збитків, заподіяних акціонерному товариству його посадовими особами, відшкодовується таким товариством незалежно від результатів розгляду справи у суді.

{Частину десяту статті 129 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

11. При частковому задоволенні позову, у випадку покладення судових витрат на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог, суд може зобов’язати сторону, на яку покладено більшу суму судових витрат, сплатити різницю іншій стороні. В такому випадку сторони звільняються від обов’язку сплачувати одна одній іншу частину судових витрат.

12. Суд має право накласти арешт на грошові кошти чи майно сторони, на яку судовим рішенням покладено витрати, пов’язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи; витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; в межах сум, присуджених до стягнення, в порядку, встановленому цим Кодексом для забезпечення позову.

13. Судові витрати третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, стягуються на її користь із сторони, визначеної відповідно до вимог цієї статті, залежно від того заперечувала чи підтримувала така особа заявлені позовні вимоги.

14. Якщо суд апеляційної, касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, цей суд відповідно змінює розподіл судових витрат.

Стаття 130. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду

1. У разі укладення мирової угоди до прийняття рішення у справі судом першої інстанції, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову.

{Частина перша статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

2. У разі укладення мирової угоди, відмови від позову, визнання позову відповідачем на стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку, суд у відповідній ухвалі у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення скаржнику (заявнику) з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого ним під час подання відповідної апеляційної чи касаційної скарги, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого під час подання відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

{Частина друга статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3. У разі відмови позивача від позову понесені ним витрати відповідачем не відшкодовуються, а витрати відповідача за його заявою стягуються з позивача. Однак якщо

позивач не підтримує своїх вимог унаслідок задоволення їх відповідачем після пред’явлення позову, суд за заявою позивача присуджує стягнення понесених ним у справі витрат з відповідача.

4. Якщо сторони під час укладення мирової угоди не передбачили порядку розподілу судових витрат, кожна сторона у справі несе половину судових витрат.

5. У разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов’язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.

6. У випадках, встановлених частинами третьою - п’ятою цієї статті, суд може вирішити питання про розподіл судових витрат протягом п’ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду, рішення про задоволення позову у зв’язку з його визнанням, за умови дотримання відповідною стороною вимог частини восьмої статті 129 цього Кодексу.

Глава 9. Заходи процесуального примусу

Стаття 131. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу

1. Заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов’язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства.

2. Заходи процесуального примусу застосовуються судом шляхом постановлення ухвали.

Стаття 132. Види заходів процесуального примусу

1. Заходами процесуального примусу є:

1) попередження;

2) видалення із залу судового засідання;

3) тимчасове вилучення доказів для дослідження судом;

4) штраф.

2. Застосування до особи заходів процесуального примусу не звільняє її від виконання обов’язків, встановлених цим Кодексом.

Стаття 133. Попередження і видалення із залу судового засідання

1. До учасників судового процесу та інших осіб, присутніх в судовому засіданні, за порушення порядку під час судового засідання або невиконання ними розпоряджень судді (головуючого судді) застосовується попередження, а у разі повторного вчинення зазначених дій - видалення із зали судового засідання.

2. У разі повторного вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, перекладачем або спеціалістом суд оголошує перерву і надає час для його заміни.

Стаття 134. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом

1. У разі неподання письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин, суд може постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів державним виконавцем для дослідження судом.

2. В ухвалі про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом зазначаються:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, в якої знаходиться доказ, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, номери засобів зв’язку та адреса електронної пошти, за наявності;

2) назва або опис письмового, речового чи електронного доказу;

3) підстави проведення його тимчасового вилучення;

4) кому доручається вилучення.

3. Ухвала про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом є виконавчим документом, підлягає негайному виконанню та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

Стаття 135. Штраф

1. Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках:

1) невиконання процесуальних обов’язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу;

2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству;

3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин;

4) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів, ненадання копії відзиву на позов, апеляційну чи касаційну скаргу, відповіді на відзив, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк;

5) порушення заборон, встановлених частиною десятою статті 188 цього Кодексу.

2. У випадку повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов’язків, повторного чи неодноразового зловживання процесуальними правами, повторного чи систематичного неподання витребуваних судом доказів без поважних причин або без їх повідомлення, триваючого невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів суд, з урахуванням конкретних обставин, стягує в дохід державного бюджету з відповідного учасника судового процесу або відповідної іншої особи штраф у сумі від п’яти до п’ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

3. У випадку невиконання процесуальних обов’язків, зловживання процесуальними правами представником учасника справи суд, з урахуванням конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника.

4. Ухвалу про стягнення штрафу може бути оскаржено в апеляційному порядку до суду вищої інстанції. Оскарження такої ухвали не перешкоджає розгляду справи. Постанова суду апеляційної інстанції за результатами перегляду ухвали про накладення штрафу є остаточною і оскарженню не підлягає.

Ухвала Верховного Суду про стягнення штрафу оскарженню не підлягає.

5. Ухвала про стягнення штрафу є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Стягувачем за таким виконавчим документом є Державна судова адміністрація України.

6. Суд може скасувати постановлену ним ухвалу про стягнення штрафу, якщо особа, щодо якої її постановлено, виправила допущене порушення та (або) надала докази поважності причин невиконання відповідних вимог суду чи своїх процесуальних обов’язків.

Глава 10. Забезпечення позову

Стаття 136. Підстави для забезпечення позову

1. Господарський суд за заявою учасника справи має право вжити передбачених статтею 137 цього Кодексу заходів забезпечення позову.

2. Забезпечення позову допускається як до пред’явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду, а також з інших підстав, визначених законом.

{Частина друга статті 136 в редакції Закону № 1588-IX від 30.06.2021}

Стаття 137. Заходи забезпечення позову

1. Позов забезпечується:

1) накладенням арешту на майно та (або) грошові кошти, що належать або підлягають передачі або сплаті відповідачу і знаходяться у нього чи в інших осіб;

2) забороною відповідачу вчиняти певні дії;

{Пункт 3 частини першої статті 137 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4) забороною іншим особам вчиняти дії щодо предмета спору або здійснювати платежі, або передавати майно відповідачеві, або виконувати щодо нього інші зобов’язання;

5) зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку;

6) зупиненням продажу майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно, або про виключення його з опису і про зняття з нього арешту;

{Пункт 7 частини першої статті 137 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8) зупиненням митного оформлення товарів чи предметів, що містять об’єкти інтелектуальної власності;

9) арештом морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги;

10) іншими заходами у випадках, передбачених законами, а також міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Пункт 10 частини першої статті 137 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Не може бути накладено арешт на предмети, що швидко псуються.

3. Суд може застосувати кілька заходів забезпечення позову.

4. Заходи забезпечення позову, крім арешту морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами.

5. Не допускається забезпечення позову у спорах, що виникають з корпоративних відносин, шляхом заборони:

1) проводити загальні збори акціонерів або учасників господарського товариства та приймати ними рішення, крім заборони приймати конкретні визначені судом рішення, які прямо стосуються предмета спору;

2) Центральному депозитарію цінних паперів та депозитарній установі надавати емітенту реєстр власників іменних цінних паперів для проведення загальних зборів акціонерів;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 137 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

3) участі (реєстрації для участі) або неучасті акціонерів або учасників у загальних зборах товариства, визначення правомочності загальних зборів акціонерів або учасників господарського товариства;

4) здійснювати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб покладені на них згідно із законодавством владні повноваження, крім заборони приймати конкретні визначені судом рішення, вчиняти конкретні дії, що прямо стосуються предмета спору.

6. Не допускається забезпечення позову шляхом зупинення дії рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів) Національного банку України, а також встановлення для Національного банку України, його посадових та службових осіб заборони або обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій.

{Частина шоста статті 137 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

7. Не допускається забезпечення позову шляхом:

1) накладення арешту на майно (активи), у тому числі грошові кошти, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, або банку, що ліквідується відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", яке належить або підлягає передачі чи сплаті Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або банку, віднесеному до категорії неплатоспроможних, банку, що ліквідується відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", і знаходиться у нього чи інших осіб;

2) встановлення заборони або обов’язку Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, банку, віднесеному до категорії неплатоспроможних, банку, що ліквідується відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", їх посадовим особам, іншим особам під час реалізації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб майна (активів) банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, вчиняти певні дії або встановлення обов’язку для таких осіб утримуватися від вчинення певних дій;

3) зупинення дії рішень Кабінету Міністрів України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку, індивідуальних актів Міністерства фінансів України, прийнятих на виконання таких рішень Кабінету Міністрів України, індивідуальних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, прийнятих у процесі виведення неплатоспроможного банку з ринку, а також встановлення для Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, їх посадових та службових осіб заборони або обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій, що випливають з таких рішень/актів;

4) накладення арешту на майно, запаси матеріальних цінностей державних резервів, передбачені Законом України "Про державні резерви", а також вжиття інших заходів забезпечення позову, що перешкоджають використанню матеріальних цінностей державних резервів за призначенням, встановленим законом.

{Частину сьому статті 137 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3310-IX від 09.08.2023}

{Частина сьома статті 137 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

8. Майно (активи), у тому числі грошові кошти, клієнта банку, на яке судом накладено арешт до дня віднесення цього банку до категорії неплатоспроможних або дня прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (крім ліквідації банку за рішенням його власників), може бути передано приймаючому або перехідному банку у встановленому законодавством про систему гарантування вкладів фізичних осіб порядку з письмовим повідомленням Фондом гарантування вкладів фізичних осіб особи, в інтересах якої накладено арешт. При цьому передане майно (активи), у тому числі грошові кошти, залишається обтяженим відповідно до ухвали суду про накладення арешту.

{Частина восьма статті 137 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

9. Суд, який вирішує спір про право власності на акції (частки, паї) товариства, права акціонера (учасника), реалізація яких залежить від відносної вартості акцій (розміру частки) в статутному капіталі товариства, може постановити ухвалу про забезпечення позову

шляхом встановлення заборони на внесення змін до статуту цього товариства щодо розміру статутного капіталу.

10. Заходи забезпечення позову не повинні порушувати прав інших акціонерів (учасників) господарського товариства. Зокрема, крім випадків, передбачених частиною дев’ятою цієї статті, заборона вчиняти дії має стосуватися лише акцій або корпоративних прав, безпосередньо пов’язаних з предметом спору.

11. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які за змістом є тотожними задоволенню заявлених позовних вимог, якщо при цьому спір не вирішується по суті.

12. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави (державного органу), територіальної громади (органу місцевого самоврядування) або за участю призначеного державним органом суб’єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру.

{Статтю 137 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

13. Арешт на майнові права у вигляді майнових прав на цінні папери у внутрішній системі обліку особи, яка провадить клірингову діяльність, накладається в порядку, встановленому статтею 64 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

Не допускається забезпечення позову шляхом накладення арешту на кошти, що знаходяться в Національному банку України або іноземних банках на рахунках, відкритих Центральному депозитарію цінних паперів та/або кліринговим установам для забезпечення здійснення грошових розрахунків.

{Абзац другий частини тринадцятої статті 137 в редакції Закону № 1587-IX від 30.06.2021}

{Статтю 137 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

14. Не допускається забезпечення позову шляхом накладення арешту на кошти, що знаходяться на кореспондентських рахунках банку.

{Статтю 137 доповнено частиною чотирнадцятою згідно із Законом № 1587-IX від 30.06.2021}

Стаття 138. Порядок подання заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову подається:

1) до подання позовної заяви - за правилами підсудності, встановленими цим Кодексом для відповідного позову, або до суду за місцезнаходженням предмета спору - якщо суд, до підсудності якого відноситься справа, визначити неможливо;

2) одночасно з пред’явленням позову - до суду, до якого подається позовна заява, за правилами підсудності, встановленими цим Кодексом;

3) після відкриття провадження у справі - до суду, у провадженні якого перебуває справа.

2. Заява про арешт морського судна подається за місцезнаходженням порту реєстрації судна або за місцезнаходженням морського порту, в якому судно знаходиться або до якого прямує, незалежно від того, чи має такий суд юрисдикцію щодо розгляду по суті справи щодо морської вимоги, яка є підставою для арешту.

3. У разі подання заяви про забезпечення позову до подання позовної заяви заявник повинен пред’явити позов протягом десяти днів, якщо інші строки не встановлено законом, а у разі подання заяви про арешт морського судна - тридцяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову.

{Частина третя статті 138 в редакції Закону № 1588-IX від 30.06.2021}

Стаття 139. Зміст і форма заяви

1. Заява про забезпечення позову подається в письмовій формі, підписується заявником і повинна містити:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини першої статті 139 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) предмет позову та обґрунтування необхідності забезпечення позову;

4) захід забезпечення позову, який належить застосувати, з обґрунтуванням його необхідності;

5) ціну позову, про забезпечення якого просить заявник;

6) пропозиції заявника щодо зустрічного забезпечення;

7) інші відомості, потрібні для забезпечення позову.

2. Якщо заява про забезпечення позову подається до відкриття провадження у справі, в такій заяві додатково зазначаються повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших осіб, які можуть отримати статус учасника справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер

облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або паспортні дані інших сторін - фізичних осіб, що не є підприємцями, вказуються у випадку, якщо вони відомі заявнику.

3. Заява про забезпечення позову у вигляді арешту морського судна подається в письмовій формі і повинна містити:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичної особи) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові для фізичної особи), що є відповідальною за морською вимогою, її місцезнаходження (для юридичної особи) або місце проживання чи перебування (для фізичної особи), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичної особи) за його наявності або номер і серію паспорта для фізичних осіб - громадян України, номери засобів зв’язку та адресу електронної пошти, за наявності;

3) розмір та суть морської вимоги, що є підставою для арешту судна;

4) найменування судна, щодо якого подається заява про арешт, інші відомості про судно, якщо вони відомі заявнику.

4. У заяві можуть бути зазначені кілька заходів забезпечення позову, що мають бути вжиті судом, із обґрунтуванням доцільності вжиття кожного з цих заходів.

5. До заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі.

Стаття 140. Розгляд заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження без повідомлення учасників справи.

2. Заява про забезпечення позову у вигляді арешту на морське судно розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження після її подання без повідомлення особи, яка подала заяву, та особи, яка є відповідальною за морською вимогою.

3. Суд, розглядаючи заяву про забезпечення позову, може викликати особу, що подала заяву про забезпечення позову, для надання пояснень або додаткових доказів, що підтверджують необхідність забезпечення позову, або для з’ясування питань, пов’язаних із зустрічним забезпеченням.

4. У виняткових випадках, коли наданих заявником пояснень та доказів недостатньо для розгляду заяви про забезпечення позову, суд може призначити її розгляд у судовому засіданні з викликом сторін.

5. Залежно від обставин справи суд може забезпечити позов повністю або частково.

6. Про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову суд постановляє ухвалу. В ухвалі про забезпечення позову суд зазначає вид забезпечення позову і підстави його обрання та вирішує питання зустрічного забезпечення. Суд може також зазначити порядок виконання ухвали про забезпечення позову.

Якщо на момент постановлення ухвали про арешт судна позов по суті морської вимоги до особи, яка є відповідальною за морською вимогою, не поданий, в ухвалі про арешт судна суд зазначає строк, протягом якого особа, що подала заяву про арешт морського судна, зобов’язана подати такий позов та надати відповідне підтвердження суду.

7. Суд, встановивши, що заяву про забезпечення позову подано без додержання вимог статті 139 цього Кодексу, повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

Суд повертає заяву про забезпечення позову заявнику також встановивши, що заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину сьому статті 140 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Ухвалу про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову може бути оскаржено. Оскарження ухвали про забезпечення позову не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає подальшому розгляду справи.

9. Оскарження ухвали про скасування забезпечення позову або про заміну одного виду забезпечення іншим зупиняє виконання цієї ухвали.

Стаття 141. Зустрічне забезпечення

1. Суд може вимагати від особи, яка звернулася із заявою про забезпечення позову, забезпечити відшкодування можливих збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову (зустрічне забезпечення).

2. Зустрічне забезпечення, як правило, здійснюється шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів в розмірі, визначеному судом. Якщо позивач з поважних причин не має можливості внести відповідну суму, зустрічне забезпечення також може бути здійснене шляхом:

1) надання гарантії банку, поруки або іншого фінансового забезпечення на визначену судом суму та від погодженої судом особи, щодо фінансової спроможності якої суд не має сумнівів;

2) вчинення інших визначених судом дій для усунення потенційних збитків та інших ризиків відповідача, пов’язаних із забезпеченням позову.

3. Розмір зустрічного забезпечення визначається судом з урахуванням обставин справи. Заходи зустрічного забезпечення позову мають бути співмірними із заходами забезпечення позову, застосованими судом, та розміром збитків, яких може зазнати відповідач у зв’язку із забезпеченням позову.

4. Питання застосування зустрічного забезпечення вирішується судом в ухвалі про забезпечення позову або в ухвалі про зустрічне забезпечення позову. Якщо клопотання про

зустрічне забезпечення подане після застосування судом заходів забезпечення позову, питання зустрічного забезпечення вирішується судом протягом десяти днів після подання такого клопотання. Копія ухвали про зустрічне забезпечення направляється учасникам справи не пізніше наступного дня після її постановлення.

5. В ухвалі про забезпечення позову або про зустрічне забезпечення зазначаються розмір зустрічного забезпечення або інші дії, що повинен вчинити заявник в порядку зустрічного забезпечення.

6. Строк надання зустрічного забезпечення визначається судом та не може перевищувати десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову або ухвали про зустрічне забезпечення, якщо інше не випливає зі змісту заходів зустрічного забезпечення.

7. Особа, за заявою якої застосовані заходи забезпечення позову із застосуванням зустрічного забезпечення, протягом визначеного судом строку має надати суду документи, що підтверджують надання зустрічного забезпечення.

8. Якщо особа, за заявою якої застосовані заходи забезпечення позову, не виконує вимоги суду щодо зустрічного забезпечення у визначений судом строк, суд скасовує ухвалу про забезпечення позову та про зустрічне забезпечення.

9. Ухвала про зустрічне забезпечення може бути оскаржена разом із ухвалою про забезпечення позову або окремо.

10. Зустрічне забезпечення не застосовується щодо позовів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, які подані ним у межах процедури виведення неплатоспроможного банку з ринку.

{Статтю 141 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 142. Скасування зустрічного забезпечення

1. Зустрічне забезпечення скасовується у випадку залишення позову без розгляду з підстави, визначеної пунктом 7 частини першої статті 226, або у випадку закриття провадження у справі з підстав, визначених пунктами 2, 5-7 частини першої статті 231 цього Кодексу, або після набрання законної сили рішенням суду про задоволення позову в повному обсязі, про що окремо зазначається в резолютивній частині відповідного судового рішення.

2. У випадку залишення позову без розгляду або закриття провадження з інших, ніж зазначені у частині першій цієї статті підстав, або у випадку ухвалення рішення суду щодо повної або часткової відмови у задоволенні позову зустрічне забезпечення скасовується, якщо протягом двадцяти днів з дня набрання відповідним рішенням або ухвалою суду законної сили, відповідачем або іншою особою, права або охоронювані законом інтереси якої порушено вжиттям заходів забезпечення позову, не буде подано позов про відшкодування збитків в порядку, визначеному статтею 146 цього Кодексу.

3. Якщо такий позов буде подано, зустрічне забезпечення діє як захід забезпечення позову у відповідному провадженні, а питання про його скасування вирішується одночасно

з вирішенням цього позову по суті заявлених вимог, поверненням позовної заяви, відмовою у відкритті провадження у справі або залишенням вказаного позову без розгляду чи закриттям провадження.

4. Зустрічне забезпечення може бути скасовано судом за вмотивованим клопотанням відповідача або іншої особи, права або охоронювані законом інтереси якої порушуються у зв'язку з вжиттям заходів забезпечення позову.

5. Суд розглядає клопотання про скасування зустрічного забезпечення не пізніше п'яти днів з дня надходження до суду такого клопотання. За наслідками розгляду клопотання суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про скасування зустрічного забезпечення або про відмову у його скасуванні може бути оскаржена.

6. У разі скасування зустрічного забезпечення грошові кошти, внесені особою на депозитний рахунок суду з метою зустрічного забезпечення, підлягають поверненню особі, яка здійснила таке зустрічне забезпечення, протягом п'яти днів з дня набрання законної сили ухвалою суду про скасування зустрічного забезпечення.

7. У разі скасування заходів забезпечення позову з підстав, передбачених частиною тринадцятою статті 145 цього Кодексу, зустрічне забезпечення скасовується, якщо протягом двадцяти днів з дня постановлення ухвали суду про скасування заходів забезпечення позову жодною особою, права або охоронювані законом інтереси якої порушено вжиттям заходів забезпечення позову, не буде подано позов про відшкодування збитків в порядку, визначеному статтею 146 цього Кодексу.

Стаття 143. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим

1. За клопотанням учасника справи суд може допустити заміну одного заходу забезпечення позову іншим.

2. Питання про заміну одного заходу забезпечення позову іншим вирішується судом в судовому засіданні не пізніше наступного дня після надходження до суду відповідного клопотання учасника справи.

3. За наслідками розгляду клопотання про заміну одного заходу забезпечення позову іншим постановляється ухвала. Копії ухвали про заміну одного заходу забезпечення позову іншим направляються учасникам справи не пізніше наступного дня після її постановлення.

У разі заміни одного заходу забезпечення позову іншим суд може відповідно змінити заходи зустрічного забезпечення.

4. У разі вжиття судом заходів забезпечення позову про стягнення грошової суми чи позову майнового характеру про порушення прав інтелектуальної власності відповідач (інша особа) може за своєю ініціативою забезпечити позов шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів у розмірі вимог позивача або надання гарантії банку на таку суму.

{Частина четверта статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2974-IX від 20.03.2023}

5. Надання відповідачем до суду документа, який підтверджує забезпечення позову відповідно до частини четвертої цієї статті, є підставою для відмови в забезпеченні позову судом або для скасування вжитих судом заходів забезпечення позову.

6. Примірник ухвали про заміну одного заходу забезпечення позову іншим невідкладно після набрання такою ухвалою законної сили надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також, залежно від виду вжитих заходів, направляється судом для негайного виконання державним та іншим органам для вжиття відповідних заходів.

Стаття 144. Виконання ухвали про забезпечення позову

1. Ухвала господарського суду про забезпечення позову є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Така ухвала підлягає негайному виконанню з дня її постановлення незалежно від її оскарження і відкриття виконавчого провадження.

{Частина перша статті 144 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Примірник ухвали про забезпечення позову негайно надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також, залежно від виду вжитих заходів, направляється судом для негайного виконання державним та іншим органам для вжиття відповідних заходів.

3. Ухвала про арешт морського судна є підставою для затримання судна або обмеження в його пересуванні в порту, де знаходиться або до якого прямує таке судно, до моменту скасування заходів із забезпечення позову у вигляді арешту морського судна. Після вручення копії ухвали про арешт судна капітан морського порту, де знаходиться судно, філія Адміністрації морських портів України в морському порту, де знаходиться судно, відповідні органи Державної прикордонної служби та митні органи зобов’язані вжити заходів, що унеможливлюють вихід арештованого судна з порту.

{Частина третя статті 144 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

4. Особи, винні в невиконанні ухвали про забезпечення позову, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 145. Скасування заходів забезпечення позову

1. Суд може скасувати заходи забезпечення позову з власної ініціативи або за вмотивованим клопотанням учасника справи.

2. Клопотання про скасування заходів забезпечення позову розглядається в судовому засіданні не пізніше п’яти днів з дня надходження його до суду.

3. У разі надання відповідачем до суду документа, який підтверджує здійснене ним забезпечення позову у відповідності до частини четвертої статті 143 цього Кодексу, відповідне клопотання відповідача про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, розглядається судом не пізніше наступного дня після надання вказаного документа.

4. За результатами розгляду клопотання про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, постановляється ухвала.

5. Ухвала господарського суду про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, або про відмову в скасуванні забезпечення позову може бути оскаржена.

6. Відмова у скасуванні забезпечення позову не перешкоджає повторному зверненню з таким самим клопотанням при появі нових обставин, що обґрунтовують необхідність скасування забезпечення позову.

7. У разі ухвалення судом рішення про задоволення позову заходи забезпечення позову продовжують діяти протягом дев’яноста днів з дня набрання вказаним рішенням законної сили або можуть бути скасовані за вмотивованим клопотанням учасника справи.

8. Якщо протягом вказаного строку за заявою позивача (стягувача) буде відкрито виконавче провадження - вказані заходи забезпечення позову діють до повного виконання судового рішення.

9. У випадку залишення позову без розгляду, закриття провадження у справі або у випадку ухвалення рішення щодо повної відмови у задоволенні позову, суд у відповідному судовому рішенні зазначає про скасування заходів забезпечення позову.

10. В такому разі заходи забезпечення позову зберігають свою дію до набрання законної сили відповідним рішенням або ухвалою суду.

11. Примірник ухвали про скасування заходів забезпечення позову невідкладно після набрання такою ухвалою законної сили надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також державним та іншим органам, які повинні були та (або) виконували ухвалу про забезпечення позову, для здійснення ними відповідних дій щодо скасування заходів забезпечення позову.

12. Грошові кошти, внесені відповідачем (іншою особою) на рахунок суду з метою забезпечення позову відповідно до частини четвертої статті 143 цього Кодексу, підлягають поверненню відповідачу (іншій особі), який здійснив таке забезпечення, протягом п’яти днів з дня набрання законної сили рішенням суду про повну відмову в позові або ухвалою суду про залишення позову без розгляду або закриття провадження.

13. Заходи забезпечення позову, вжиті судом до подання позовної заяви, скасовуються судом також у разі:

1) неподання заявником відповідної позовної заяви згідно з вимогами частини третьої статті 138 цього Кодексу;

2) повернення позовної заяви;

3) відмови у відкритті провадження у справі.

Стаття 146. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову

1. У випадку залишення позову без розгляду або закриття провадження з інших, ніж зазначені у частині першій статті 142 цього Кодексу підстав, або у випадку ухвалення рішення суду щодо повної або часткової відмови у задоволенні позову відповідач або інша особа, чиї права або охоронювані законом інтереси порушені внаслідок вжиття заходів

забезпечення позову, має право на відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову, за рахунок особи, за заявою якої такі заходи забезпечення позову вживалися.

2. У разі подання відповідного позову про відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову, протягом двадцяти днів з моменту набрання законної сили судовим рішенням, зазначеним у частині першій цієї статті, відшкодування збитків, заподіяних вжиттям заходів забезпечення позову, здійснюється в першу чергу за рахунок коштів зустрічного забезпечення.

Розділ II
НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 147. Стягнення на підставі судового наказу

1. Судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених статтею 148 цього Кодексу.

2. Із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги.

3. Заявником та боржником в наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи - підприємці.

4. Судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими законом для виконання судових рішень.

Стаття 148. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ

1. Судовий наказ може бути видано тільки за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договором, укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

2. Особа має право звернутися до суду з вимогами, визначеними у частині першій цієї статті, в наказному або спрощеному позовному провадженні на свій вибір.

Стаття 149. Підсудність

1. Заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності, встановленими цим Кодексом для подання позовної заяви.

Стаття 150. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу

1. Заява про видачу судового наказу подається до суду у письмовій формі та підписується заявником.

2. У заяві повинно бути зазначено:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України заявника та

боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта заявника та боржника (для фізичних осіб - громадян України), вказівку на статус фізичної особи - підприємця (для фізичних осіб - підприємців), а також інші дані, якщо вони відомі заявнику, які ідентифікують боржника, відомості про наявність або відсутність у заявника електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 150 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) представника заявника, якщо заява подається представником, його місце проживання;

4) вимоги заявника і обставини, на яких вони ґрунтуються;

5) перелік доказів, якими заявник обґрунтовує обставини, на яких ґрунтуються його вимоги.

3. До заяви про видачу судового наказу додаються:

1) документ, що підтверджує сплату судового збору;

2) документ, що підтверджує повноваження представника, - якщо заява підписана представником заявника;

3) копія договору, укладеного в письмовій (в тому числі електронній) формі, за яким пред’явлено вимоги про стягнення грошової заборгованості;

4) інші документи або їх копії, що підтверджують обставини, якими заявник обґрунтовує свої вимоги.

4. Якщо заяву подано в електронній формі через електронний кабінет до боржника, який має зареєстрований електронний кабінет, заявник в подальшому повинен подавати будь-які процесуальні та інші документи, пов’язані з розглядом його заяви, виключно в електронній формі.

{Частина четверта статті 150 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Заявник має право відкликати заяву про видачу судового наказу до її розгляду судом.

Стаття 151. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу

1. За подання заяви про видачу судового наказу справляється судовий збір у розмірі, встановленому законом.

2. У разі відмови у видачі судового наказу або в разі скасування судового наказу внесена сума судового збору стягувачу не повертається. У разі пред’явлення стягувачем позову до боржника у порядку позовного провадження сума судового збору, сплаченого за подання заяви про видачу судового наказу, зараховується до суми судового збору, встановленої за подання позовної заяви.

Стаття 152. Підстави для відмови у видачі судового наказу

1. Суддя відмовляє у видачі судового наказу, якщо:

1) заяву подано з порушеннями вимог статті 150 цього Кодексу;

2) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

2[1]) заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його;

{Частину першу статті 152 доповнено пунктом 2[1] згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3) заявлено вимогу, яка не відповідає вимогам статті 148 цього Кодексу;

4) наявні обставини, зазначені у частині першій статті 175 цього Кодексу;

5) з моменту виникнення права вимоги пройшов строк, який перевищує позовну давність, встановлену законом для такої вимоги, або пройшов строк, встановлений законом для пред’явлення позову в суд за такою вимогою;

6) судом раніше виданий судовий наказ за тими самими вимогами, за якими заявник просить видати судовий наказ;

7) судом раніше відмовлено у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 3-6 цієї частини;

{Пункт 7 частини першої статті 152 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

8) із поданої заяви не вбачається виникнення або порушення права грошової вимоги, за якою заявником подано заяву про видачу судового наказу.

{Пункт 9 частини першої статті 152 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Про відмову у видачі судового наказу суддя постановляє ухвалу не пізніше десяти днів з дня надходження до суду заяви про видачу судового наказу.

3. У разі якщо в заяві про видачу судового наказу містяться вимоги, частина з яких не підлягає розгляду в порядку наказного провадження, суд постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу лише в частині цих вимог. У разі якщо заявлені вимоги між собою взаємопов’язані і окремий їх розгляд неможливий, суд відмовляє у видачі судового наказу.

4. Суддя з метою визначення підсудності не пізніше наступного дня з дня отримання заяви про видачу судового наказу перевіряє зазначене у заяві місцезнаходження боржника за відомостями, внесеними до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

{Частина четверта статті 152 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Якщо за результатами розгляду отриманих судом відомостей про місцезнаходження боржника буде встановлено, що заява про видачу судового наказу не підсудна цьому суду, суд не пізніше десяти днів з дня надходження заяви постановляє ухвалу про передачу заяви про видачу судового наказу разом з доданими до неї документами за підсудністю.

Стаття 153. Наслідки відмови у видачі судового наказу

1. Відмова у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 2[1], 8, 9 частини першої статті 152 цього Кодексу, не є перешкодою для повторного звернення з такою самою заявою в порядку, встановленому цим розділом, після усунення її недоліків.

{Частина перша статті 153 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Відмова у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 3-6 частини першої статті 152 цього Кодексу, унеможливлює повторне звернення з такою самою заявою. Заявник у цьому випадку має право звернутися з тими самими вимогами у позовному порядку.

Стаття 154. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу

1. Суд розглядає заяву про видачу судового наказу протягом п'яти днів з дня її надходження. Розгляд проводиться без судового засідання і повідомлення заявника і боржника.

2. За результатами розгляду заяви про видачу судового наказу суд видає судовий наказ або постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу.

3. Судовий наказ оскарженню в апеляційному порядку не підлягає, проте може бути скасований в порядку, передбаченому цим розділом.

Стаття 155. Зміст судового наказу

1. У судовому наказі зазначаються:

1) дата видачі наказу;

2) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який видав судовий наказ;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) стягувача і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стягувача та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків стягувача та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта стягувача та боржника для фізичних осіб - громадян України, а також інші дані, якщо вони відомі суду, які ідентифікують стягувача та боржника;

4) посилання на закон, на підставі якого підлягають задоволенню заявлені вимоги;

5) сума грошових коштів, які підлягають стягненню;

6) сума судових витрат, що сплачена заявником і підлягає стягненню на його користь з боржника;

7) повідомлення про те, що під час розгляду вимог в порядку наказного провадження та видачі судового наказу суд не розглядає обґрунтованість заявлених стягувачем вимог по суті;

8) відомості про порядок та строки подання заяви про скасування судового наказу;

9) дата набрання судовим наказом законної сили;

10) строк пред’явлення судового наказу до виконання;

11) дата видачі судового наказу стягувачу.

2. Зазначені у пунктах 9-11 частини першої цієї статті відомості вносяться до судового наказу у день його видачі стягувачу для пред’явлення до виконання.

3. Судовий наказ складається і підписується суддею у двох примірниках, один з яких залишається у суді, а другий видається під розписку або надсилається стягувачу в електронній формі до його електронного кабінету, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом з описом вкладеного після набрання ним законної сили.

{Частина третя статті 155 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 156. Надіслання боржникові копії судового наказу

1. Після видачі судового наказу суд не пізніше наступного дня надсилає його копію (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, боржникові до його електронного кабінету, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом з описом вкладеного.

{Частина перша статті 156 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Одночасно з копією судового наказу боржникові надсилається копія заяви стягувача про видачу судового наказу разом з доданими до неї документами.

3. Копія (текст) судового наказу, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, разом з додатками надсилаються боржнику за адресою місцезнаходження (місця проживання), зазначеною в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

4. Днем отримання боржником копії судового наказу є день його вручення боржнику, визначений відповідно до статті 242 цього Кодексу.

Стаття 157. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання

1. Боржник має право протягом п’ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування до суду, який його видав. Заява про скасування судового наказу може також бути подана органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

2. Заява про скасування судового наказу подається в суд у письмовій формі.

3. Заява про скасування судового наказу має містити:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної

особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України заявника та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта заявника та боржника (для фізичних осіб - громадян України), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини третьої статті 157 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) представника боржника, якщо заява подається представником, його місце проживання або місцезнаходження;

4) наказ, що оспорюється;

5) зазначення про повну або часткову необґрунтованість вимог стягувача.

4. Заява підписується боржником або його представником.

5. До заяви про скасування судового наказу додаються:

1) документ, що підтверджує сплату судового збору;

2) документ, що підтверджує повноваження представника боржника, якщо заява подається таким представником;

3) клопотання про поновлення пропущеного строку, якщо заява подається після спливу строку, передбаченого частиною першою цієї статті.

6. У разі подання неналежно оформленої заяви про скасування судового наказу суддя постановляє ухвалу про її повернення не пізніше двох днів з дня її надходження до суду.

Стаття 158. Розгляд заяви про скасування судового наказу

1. Заява про скасування судового наказу не пізніше наступного дня передається судді, визначеному у порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

2. Заява боржника про скасування судового наказу, подана після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 157 цього Кодексу, повертається, якщо суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку для подання цієї заяви.

Суд повертає заяву про скасування судового наказу боржнику також встановивши, що заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину другу статті 158 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3. У разі відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу суддя не пізніше двох днів після її подання постановляє ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз’яснює заявнику (стягувачу) його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження. В ухвалі про скасування судового наказу суд за клопотанням боржника вирішує питання про поворот виконання судового наказу в порядку, встановленому статтею 333 цього Кодексу.

Стаття 159. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачу

1. У разі ненадходження до суду заяви від боржника про скасування судового наказу протягом п’яти днів після закінчення строку на її подання судовий наказ набирає законної сили.

2. Суд протягом п’яти днів з дня набрання судовим наказом законної сили надсилає його копію (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого судового наказу у Єдиному державному реєстрі судових рішень та Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, стягувачу до його електронного кабінету, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом.

{Частина друга статті 159 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 160. Виправлення помилки в судовому наказі, визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, відстрочення чи розстрочення або зміна способу та порядку його виконання

1. Суд може внести виправлення до судового наказу, визнати його таким, що не підлягає виконанню або відстрочити чи розстрочити або змінити спосіб чи порядок його виконання в порядку, встановленому статтями 328, 331 цього Кодексу.

Розділ III
ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 1. Письмові заяви учасників справи

§ 1. Заяви по суті справи

Стаття 161. Види та зміст заяв по суті справи

1. При розгляді справи судом в порядку позовного провадження учасники справи викладають письмово свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення та міркування щодо предмета спору виключно у заявах по суті справи, визначених цим Кодексом.

2. Заявами по суті справи є: позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

3. Підстави, час та черговість подання заяв по суті справи визначаються цим Кодексом або судом у передбачених цим Кодексом випадках.

4. Подання заяв по суті справи є правом учасників справи.

5. Суд може дозволити учаснику справи подати додаткові пояснення щодо окремого питання, яке виникло при розгляді справи, якщо визнає це необхідним.

Стаття 162. Позовна заява

1. У позовній заяві позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування.

2. Позовна заява подається до суду в письмовій формі і підписується позивачем або його представником або іншою особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи.

3. Позовна заява повинна містити:

1) найменування суду першої інстанції, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові - для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), якщо такі відомості відомі позивачу, вказівку на статус фізичної особи - підприємця (для фізичних осіб - підприємців), відомі номери засобів зв’язку та адресу електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини третьої статті 162 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці; обґрунтований розрахунок сум, що стягуються чи оспорюються;

4) зміст позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів - зміст позовних вимог щодо кожного з них;

5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини; правові підстави позову;

6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору - у випадку, якщо законом встановлений обов’язковий досудовий порядок урегулювання спору;

7) відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову до подання позовної заяви, якщо такі здійснювалися;

8) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви; зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із позовною заявою (за наявності); зазначення щодо наявності у позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до заяви;

9) попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які позивач поніс і які очікує понести в зв’язку із розглядом справи;

10) підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав.

4. Якщо позовна заява подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення позивача від сплати судового збору.

5. У разі пред’явлення позову особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, в заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення.

6. У позовній заяві можуть бути вказані й інші відомості, необхідні для правильного вирішення спору.

Стаття 163. Ціна позову

1. Ціна позову визначається:

1) у позовах про стягнення грошових коштів - сумою, яка стягується, або сумою, оспорюваною за виконавчим чи іншим документом, за яким стягнення провадиться у безспірному (безакцептному) порядку;

2) у позовах про визнання права власності на майно або його витребування - вартістю майна;

3) у позовах, які складаються з кількох самостійних вимог, - загальною сумою всіх вимог.

2. Якщо визначена позивачем ціна позову вочевидь не відповідає дійсній вартості спірного майна або на момент пред’явлення позову встановити точну його ціну неможливо, розмір судового збору попередньо визначає суд з наступним стягненням недоплаченого або з поверненням переплаченого судового збору відповідно до ціни позову, встановленої судом при розгляді справи.

3. У разі збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову несплачену суму судового збору належить сплатити до звернення в суд із відповідною заявою.

Стаття 164. Документи, що додаються до позовної заяви

1. До позовної заяви додаються документи, які підтверджують:

1) направлення іншим учасникам справи копій позовної заяви і доданих до неї документів з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини першої статті 164 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

2. Позивач зобов’язаний додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги (якщо подаються письмові чи електронні докази позивач може додати до позовної заяви копії відповідних доказів).

3. У разі необхідності до позовної заяви додається клопотання про призначення експертизи, витребування доказів тощо.

4. До заяви про визнання акта чи договору недійсним додається також копія (або оригінал) оспорюваного акта чи договору або засвідчений витяг з нього, а у разі відсутності акта чи договору у позивача - клопотання про його витребування.

5. До позовної заяви, підписаної представником позивача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника позивача.

Стаття 165. Відзив

1. У відзиві відповідач викладає заперечення проти позову.

2. Відзив підписується відповідачем або його представником.

3. Відзив повинен містити:

1) найменування (ім’я) позивача і номер справи;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) відповідача, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини третьої статті 165 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) у разі повного або часткового визнання позовних вимог - вимоги, які визнаються відповідачем;

4) обставини, які визнаються відповідачем, а також правову оцінку обставин, наданих позивачем, з якою відповідач погоджується;

5) заперечення (за наявності) щодо наведених позивачем обставин та правових підстав позову, з якими відповідач не погоджується, із посиланням на відповідні докази та норми права;

6) перелік документів та інших доказів, що додаються до відзиву, та зазначення документів і доказів, які не можуть бути подані разом із відзивом, із зазначенням причин їх неподання;

7) заперечення (за наявності) щодо заявленого позивачем розміру судових витрат, які позивач поніс та очікує понести до закінчення розгляду справи по суті;

8) попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які відповідач поніс і які очікує понести в зв’язку із розглядом справи.

4. Якщо відзив не містить вказівки на незгоду відповідача з будь-якою із обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги, відповідач позбавляється права заперечувати проти такої обставини під час розгляду справи по суті, крім випадків, якщо незгода з такою обставиною вбачається з наданих разом із відзивом доказів, що обґрунтовують його заперечення по суті позовних вимог, або відповідач доведе, що не заперечив проти будь-якої із обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги, з підстав, що не залежали від нього.

5. Копії відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи надсилаються (надаються) одночасно з надсиланням (наданням) відзиву до суду з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 165 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. До відзиву додаються:

1) докази, які підтверджують обставини, на яких ґрунтуються заперечення відповідача, якщо такі докази не надані позивачем;

2) документи, що підтверджують надсилання (надання) відзиву і доданих до нього доказів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Пункт 2 частини шостої статті 165 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

7. До відзиву, підписаного представником відповідача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника відповідача.

8. Відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим п’ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі. Суд має встановити такий строк подання відзиву, який дозволить відповідачу підготувати його та відповідні докази, а іншим учасникам справи - отримати відзив не пізніше першого підготовчого засідання у справі.

9. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин, суд вирішує справу за наявними матеріалами.

10. Суд має право вирішити справу за наявними матеріалами також у разі, якщо відзив подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його і не навела поважних причин невиконання такого обов’язку.

{Статтю 165 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 166. Відповідь на відзив

1. У відповіді на відзив позивач викладає свої пояснення, міркування та аргументи щодо наведених відповідачем у відзиві заперечень та мотиви їх визнання або відхилення.

2. Відповідь на відзив підписується позивачем або його представником.

3. До відповіді на відзив застосовуються правила, встановлені частинами третьою - шостою статті 165 цього Кодексу.

4. Відповідь на відзив подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання відповіді на відзив, який дозволить позивачу підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази, іншим учасникам справи - отримати відповідь на відзив завчасно до початку розгляду справи по суті, а відповідачу - надати учасникам справи заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Стаття 167. Заперечення

1. У запереченні відповідач викладає свої пояснення, міркування та аргументи щодо наведених позивачем у відповіді на відзив пояснень, міркувань та аргументів і мотиви їх визнання або відхилення.

2. Заперечення підписується відповідачем або його представником.

3. До заперечення застосовуються правила, встановлені частинами третьою - шостою статті 165 цього Кодексу.

4. Заперечення подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання заперечення, який дозволить іншим учасниками справи отримати заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Стаття 168. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву

1. У поясненнях третьої особи щодо позову або відзиву третя особа, що не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, викладає свої аргументи і міркування на підтримку або заперечення проти позову.

2. Пояснення третьої особи підписуються третьою особою або її представником.

3. До пояснень третьої особи застосовуються правила, встановлені частинами третьою - сьомою, десятою статті 165 цього Кодексу.

{Частина третя статті 168 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Пояснення третьої особи подаються в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк, який дозволить третій особі підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази, та надати пояснення до позову або відзиву, а іншим учасникам справи - відповідь на такі пояснення завчасно до початку розгляду справи по суті.

§ 2. Заяви з процесуальних питань

Стаття 169. Заяви, клопотання і заперечення

1. При розгляді справи судом учасники справи викладають свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення, міркування щодо процесуальних питань у заявах та клопотаннях, а також запереченнях проти заяв і клопотань.

2. Заяви, клопотання і заперечення подаються в письмовій або усній формі. У випадках, визначених цим Кодексом, або на вимогу суду заяви і клопотання подаються тільки в письмовій формі.

3. Заяви, клопотання і заперечення подаються та розглядаються в порядку, встановленому цим Кодексом. У випадках, коли цим Кодексом такий порядок не встановлений, він встановлюється судом.

Стаття 170. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення

1. Будь-яка письмова заява, клопотання, заперечення повинні містити:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає заяву, клопотання або заперечення, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), вказівку на статус фізичної особи - підприємця (для такої фізичної особи), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 1 частини першої статті 170 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) найменування суду, до якого вона подається;

3) номер справи, прізвище та ініціали судді (суддів), якщо заява (клопотання, заперечення) подається після постановлення ухвали про відкриття провадження у справі;

4) зміст питання, яке має бути розглянуто судом, та прохання заявника;

5) підстави заяви (клопотання, заперечення);

6) перелік документів та інших доказів (за наявності), що додаються до заяви (клопотання, заперечення);

7) інші відомості, які вимагаються цим Кодексом.

Вимога вказати в заяві по суті справи, скарзі, заяві, клопотанні або запереченні ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стосується лише юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України. Іноземна юридична особа подає документ, що є доказом її правосуб’єктності за відповідним іноземним законом (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

2. Письмова заява, клопотання чи заперечення підписується заявником або його представником. До заяви, скарги, клопотання чи заперечення, що подається на стадії виконання судового рішення, у тому числі в процесі здійснення судового контролю за виконанням судових рішень, додаються докази їх надсилання (надання) іншим учасникам справи (провадження) з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина друга статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Учасник справи має право додати до письмової заяви, клопотання проект ухвали, постановити яку він просить суд.

4. Суд, встановивши, що письмову заяву (клопотання, заперечення) подано без додержання вимог частини першої або другої цієї статті, повертає її заявнику без розгляду.

Суд повертає письмову заяву (клопотання, заперечення) заявнику без розгляду також у разі, якщо її подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину четверту статті 170 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Глава 2. Відкриття провадження у справі

Стаття 171. Пред’явлення позову

1. Позов пред’являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше наступного дня передається судді.

2. Позивач має право в позовній заяві заявити клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, якщо такий розгляд допускається цим Кодексом.

Стаття 172. Надсилання копії позовної заяви і доданих до неї документів

1. Позивач, особа, яка звертається з позовом в інтересах іншої особи, зобов’язані до подання позовної заяви надіслати учасникам справи її копію та копії доданих до неї документів листом з описом вкладення. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина перша статті 172 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Такий самий обов’язок покладається на позивача у разі залучення судом до участі у справі іншого відповідача, заміни неналежного відповідача, залучення або вступу у справу третьої особи.

Стаття 173. Об’єднання і роз’єднання позовів

1. В одній позовній заяві може бути об’єднано декілька вимог, пов’язаних між собою підставою виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги.

Похідною позовною вимогою є вимога, задоволення якої залежить від задоволення іншої позовної вимоги (основної вимоги).

2. Суд з урахуванням положень частини першої цієї статті може за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи об’єднати в одне провадження декілька справ за позовами:

1) одного й того самого позивача до одного й того самого відповідача;

2) одного й того самого позивача до різних відповідачів;

3) різних позивачів до одного й того самого відповідача.

3. Об’єднання справ в одне провадження допускається до початку підготовчого засідання, а у спрощеному позовному провадженні - до початку розгляду справи по суті у кожній із справ.

4. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства, якщо інше не встановлено законом.

5. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, щодо яких законом визначена виключна підсудність різним судам.

6. Суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи вправі до початку розгляду справи по суті роз’єднати позовні вимоги, виділивши одну або декілька об’єднаних вимог в самостійне провадження, якщо це сприятиме виконанню завдання господарського судочинства. Розгляд позовних вимог, виділених у самостійне провадження, здійснює суддя, який прийняв рішення про роз’єднання позовних вимог.

7. Про об’єднання справ в одне провадження, роз’єднання позовних вимог, про відмову в об’єднанні справ в одне провадження, роз’єднанні позовних вимог суд постановляє ухвалу.

8. Справи, що перебувають у провадженні господарського суду, в разі об’єднання їх в одне провадження передаються на розгляд судді, який раніше за інших суддів відкрив провадження у справі.

9. Якщо провадження у справах було відкрито в один день, справи, в разі об’єднання їх в одне провадження, передаються на розгляд судді, який першим прийняв рішення про їх об’єднання.

10. Справи, об’єднані в одне провадження, роз’єднанню не підлягають.

Стаття 174. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви

1. Суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172 цього Кодексу, протягом п’яти днів з дня надходження до суду позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

Суд постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху також у разі, якщо позовну заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину першу статті 174 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку цивільного чи адміністративного судочинства, суд перевіряє наявність підстав для залишення позовної заяви без руху відповідно до вимог господарського процесуального закону, чинного на дату подання позовної заяви.

{Частину першу статті 174 доповнено абзацом згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. В ухвалі про залишення позовної заяви без руху зазначаються недоліки позовної заяви, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати десяти днів з дня вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху. Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави несплати судового збору у встановленому законом розмірі, суд в такій ухвалі повинен зазначити точну суму судового збору, яку необхідно сплатити (доплатити).

Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави, визначеної абзацом другим частини першої цієї статті, суд у такій ухвалі зазначає про обов’язок такої особи зареєструвати електронний кабінет відповідно до статті 6 цього Кодексу.

{Частину другу статті 174 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до господарського суду та приймається до розгляду, про що суд постановляє ухвалу в порядку, встановленому статтею 176 цього Кодексу.

4. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, заява вважається неподаною і повертається особі, що звернулася із позовною заявою.

5. Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи також у разі, якщо:

1) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

2) порушено правила об’єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень статті 173 цього Кодексу);

3) до постановлення ухвали про відкриття провадження у справі від позивача надійшла заява про врегулювання спору або заява про відкликання позовної заяви;

4) відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;

5) позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

6) до заяви не додано доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору у випадку, коли такі заходи є обов’язковими згідно із законом.

6. Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи не пізніше п’яти днів з дня її надходження або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

7. Про повернення позовної заяви суд постановляє ухвалу, яку може бути оскаржено. Копія позовної заяви залишається в суді.

У разі скасування ухвали про повернення позовної заяви та направлення справи для продовження розгляду, суд не має права повторно повертати позовну заяву.

8. Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню з нею до господарського суду в загальному порядку після усунення недоліків.

9. У разі повернення позовної заяви з підстави, передбаченої пунктом 5 частини п’ятої цієї статті, судовий збір, сплачений за подання позову, не повертається.

10. Заяви, скарги, клопотання, визначені цим Кодексом, за подання яких передбачено сплату судового збору, залишаються судом без руху також у випадку, якщо на момент відкриття провадження за відповідною заявою, скаргою, клопотанням суд виявить, що відповідна сума судового збору не зарахована до спеціального фонду державного бюджету. Правила цієї частини не застосовуються до заяв про забезпечення доказів або позову.

Стаття 175. Відмова у відкритті провадження у справі

1. Суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо:

1) заява не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства;

2) є таке, що набрало законної сили, рішення чи ухвала суду про закриття провадження у справі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами;

3) у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

4) є рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, прийняте в межах його компетенції в Україні щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого документа на примусове виконання такого рішення;

5) є рішення суду іноземної держави або міжнародного комерційного арбітражу, визнане в Україні в установленому законом порядку, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено суб’єкта господарювання, які звернулися із позовною заявою або до яких пред’явлено позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

2. Суд не має права відмовити у відкритті провадження у справі у випадках, визначених пунктами 4, 5 частини першої цієї статті, якщо відповідне рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу було скасовано і розгляд справи в тому самому третейському суді, міжнародному комерційному арбітражі виявився неможливим.

3. Про відмову у відкритті провадження у справі постановляється ухвала не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви. Така ухвала надсилається заявникові не пізніше наступного дня після її постановлення в порядку, встановленому статтею 242 цього Кодексу.

4. До ухвали про відмову у відкритті провадження у справі, що надсилається заявникові, додаються позовні матеріали. Копія позовної заяви залишається в суді.

5. Ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі може бути оскаржено. У разі скасування цієї ухвали позовна заява вважається поданою в день первісного звернення до суду.

6. Відмовляючи у відкритті провадження з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз’яснити заявнику, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи.

Стаття 176. Відкриття провадження у справі

1. За відсутності підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження суд відкриває провадження у справі протягом п’яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків, поданої в порядку, передбаченому статтею 174 цього Кодексу.

Якщо відповідачем вказана фізична особа, яка не є підприємцем, суд відкриває провадження протягом п’яти днів з дня отримання судом у порядку, передбаченому частиною восьмою цієї статті, інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - відповідача.

2. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

1) найменування господарського суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи;

2) найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб);

3) предмет та підстави позову;

4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа;

5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строк подання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі;

10) строки для подання відповіді на відзив та заперечень, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

11) веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію по справі, що розглядається.

3. Якщо при відкритті провадження у справі вирішено питання про залучення третіх осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі направляє таким третім особам копії позовної заяви та доданих до неї документів, а докази такого направлення надає суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті в порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина третя статті 176 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Якщо суд в ухвалі про відкриття провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заяви з запереченням проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п’яти днів з дня вручення ухвали.

5. Ухвала про відкриття провадження у справі надсилається учасникам справи, а також іншим особам, якщо від них витребовуються докази, в порядку, встановленому статтею 242 цього Кодексу, та з додержанням вимог частини четвертої статті 120 цього Кодексу.

6. У разі якщо відповідачем у позовній заяві вказана фізична особа, що не є підприємцем, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи.

7. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом п’яти днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

8. Суддя з метою визначення підсудності може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

9. Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

10. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України.

11. Суддя, встановивши, після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п’яти днів з дня вручення позивачу ухвали.

12. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків.

13. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.

Глава 3. Підготовче провадження

Стаття 177. Завдання та строк підготовчого провадження

1. Завданнями підготовчого провадження є:

1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу;

2) з’ясування заперечень проти позовних вимог;

3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів;

4) вирішення відводів;

5) визначення порядку розгляду справи;

6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

2. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання.

3. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.

Стаття 178. Подання відзиву

1. У строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, відповідач має право надіслати:

1) суду - відзив на позовну заяву і всі письмові та електронні докази (які можливо доставити до суду), висновки експертів і заяви свідків, що підтверджують заперечення проти позову;

2) позивачу, іншим відповідачам, а також третім особам - копії відзиву та доданих до нього документів з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Пункт 2 частини першої статті 178 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи.

Суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи також у разі, якщо відзив подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його і не навела поважних причин невиконання такого обов’язку.

{Частину другу статті 178 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 179. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву

1. У строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі або ухвалі, постановленій у підготовчому засіданні (якщо третіх осіб було залучено у підготовчому засіданні), треті особи, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, мають право подати письмові пояснення щодо позову або відзиву.

2. Учасники справи мають право подати відповідь на такі пояснення до закінчення підготовчого провадження.

Стаття 180. Пред’явлення зустрічного позову

1. Відповідач має право пред’явити зустрічний позов у строк для подання відзиву.

2. Зустрічний позов приймається до спільного розгляду з первісним позовом, якщо обидва позови взаємопов’язані і спільний їх розгляд є доцільним, зокрема, коли вони виникають з одних правовідносин або коли задоволення зустрічного позову може виключити повністю або частково задоволення первісного позову.

3. Вимоги за зустрічним позовом ухвалою суду об’єднуються в одне провадження з первісним позовом.

4. Зустрічна позовна заява, яка подається з додержанням загальних правил пред’явлення позову, повинна відповідати вимогам статей 162, 164, 172, 173 цього Кодексу.

5. До зустрічної позовної заяви, поданої з порушенням вимог, встановлених частиною четвертою цієї статті, застосовуються положення статті 174 цього Кодексу.

6. Зустрічна позовна заява, подана з порушенням вимог частин першої та другої цієї статті, ухвалою суду повертається заявнику. Копія зустрічної позовної заяви долучається до матеріалів справи.

7. У випадку подання зустрічного позову у справі, яка розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, суд постановляє ухвалу про перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження.

Стаття 181. Мета і строк проведення підготовчого засідання

1. Для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання.

2. Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі.

Стаття 182. Підготовче засідання

1. Підготовче засідання проводиться судом з повідомленням учасників справи.

2. У підготовчому засіданні суд:

1) оголошує склад суду, а також прізвища секретаря судового засідання, перекладача, спеціаліста, з’ясовує наявність підстав для відводів;

2) з’ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації, передати справу на розгляд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді;

{Пункт 2 частини другої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3) у разі необхідності заслуховує уточнення позовних вимог та заперечень проти них та розглядає відповідні заяви;

4) вирішує питання про вступ у справу інших осіб, заміну неналежного відповідача, залучення співвідповідача, об’єднання справ і роз’єднання позовних вимог, прийняття зустрічного позову, якщо ці питання не були вирішені раніше;

5) може роз’яснювати учасникам справи, які обставини входять до предмета доказування, які докази мають бути подані тим чи іншим учасником справи;

6) з’ясовує, чи повідомили сторони про всі обставини справи, які їм відомі;

7) з’ясовує, чи надали сторони докази, на які вони посилаються у позові і відзиві, а також докази, витребувані судом чи причини їх неподання; вирішує питання про проведення огляду письмових, речових і електронних доказів у місці їх знаходження; вирішує питання про витребування додаткових доказів та визначає строки їх подання, вирішує питання про забезпечення доказів, якщо ці питання не були вирішені раніше;

8) вирішує питання про призначення експертизи, виклик у судове засідання експертів, свідків, залучення перекладача, спеціаліста;

9) за клопотанням учасників справи вирішує питання про забезпечення позову, про зустрічне забезпечення;

10) вирішує заяви та клопотання учасників справи;

11) направляє судові доручення;

12) встановлює строки для подання відповіді на відзив та заперечення;

13) встановлює строк для подання пояснень третіми особами та відповіді учасників справи на такі пояснення;

14) встановлює строки та порядок врегулювання спору за участю судді за наявності згоди сторін на його проведення;

15) встановлює порядок з’ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються під час розгляду справи по суті, про що зазначається в протоколі судового засідання;

16) з’ясовує розмір заявлених сторонами судових витрат;

17) вирішує питання про колегіальний розгляд справи;

18) призначає справу до розгляду по суті, визначає дату, час і місце проведення судового засідання (декількох судових засідань - у разі складності справи) для розгляду справи по суті;

19) здійснює інші дії, необхідні для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи по суті.

Стаття 183. Порядок проведення підготовчого засідання

1. Підготовче засідання проводиться за правилами, передбаченими статтями 196-205 цього Кодексу, з урахуванням особливостей підготовчого засідання, встановлених цією главою.

2. Суд відкладає підготовче засідання в межах визначеного цим Кодексом строку підготовчого провадження у випадках:

1) визначених частиною другою статті 202 цього Кодексу;

2) залучення до участі або вступу у справу третьої особи, заміни неналежного відповідача, залучення співвідповідача;

3) в інших випадках, коли питання, визначені частиною другою статті 182 цього Кодексу, не можуть бути розглянуті у даному підготовчому засіданні.

3. У зв’язку із заміною неналежного відповідача, залученням співвідповідача такі особи мають право подати клопотання про розгляд справи спочатку не пізніше двох днів з дня вручення їм відповідної ухвали. Якщо таке клопотання не буде подане у вказаний строк, суд продовжує розгляд справи.

У зв’язку зі вступом у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, така особа, а також інші учасники справи мають право подати клопотання про розгляд справи спочатку не пізніше двох днів з дня вручення їм відповідної ухвали. Якщо таке клопотання не буде подане у вказаний строк, суд продовжує розгляд справи.

4. Якщо розгляд справи у випадках, передбачених цим Кодексом, починається спочатку, суд призначає та проводить підготовче засідання спочатку в загальному порядку, крім випадку ухвалення рішення про колегіальний розгляд справи, коли підготовче засідання проводиться спочатку лише у разі, якщо суд дійшов висновку про необхідність його проведення.

5. Суд може оголосити перерву у підготовчому засіданні у разі необхідності, зокрема у випадках:

1) заміни відведеного експерта, перекладача, спеціаліста;

2) невиконання учасником справи вимог ухвали про відкриття провадження у справі у встановлений судом строк, якщо таке невиконання перешкоджає завершенню підготовчого провадження;

3) неподання витребуваних доказів особою, яка не є учасником судового процесу;

4) витребування нових (додаткових) доказів;

5) якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації.

{Частину п'яту статті 183 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

6. Якщо під час підготовчого судового засідання вирішені питання, зазначені у частині другій статті 182 цього Кодексу, за письмовою згодою всіх учасників справи, розгляд справи по суті може бути розпочатий у той самий день після закінчення підготовчого судового засідання.

7. У разі відкладення підготовчого засідання або оголошення перерви підготовче засідання продовжується зі стадії, на якій засідання було відкладене або у ньому була оголошена перерва.

Стаття 184. Подання відповіді на відзив та заперечення

1. У строк, встановлений судом, позивач має право подати відповідь на відзив, а відповідач - заперечення.

2. Інші учасники справи мають право подати свої письмові пояснення щодо відповіді на відзив та заперечення до закінчення підготовчого провадження, якщо судом не встановлено інший строк.

3. Якщо позивачем до закінчення підготовчого провадження подано заяву про визнання недійсним повністю чи у певній частині пов'язаного з предметом спору правочину, який суперечить закону, суд надає відповідачу, іншим учасникам справи час на підготовку своїх пояснень та заперечень з приводу поданої заяви.

Стаття 185. Судові рішення у підготовчому засіданні

1. У підготовчому засіданні суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті.

2. За результатами підготовчого засідання суд постановляє ухвалу про:

1) залишення позовної заяви без розгляду;

2) закриття провадження у справі;

3) закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті.

3. За результатами підготовчого провадження суд ухвалює рішення суду у випадку визнання позову відповідачем.

4. Ухвалення в підготовчому засіданні судового рішення у разі відмови від позову, визнання позову, укладення мирової угоди проводиться в порядку, встановленому статтями 191, 192 цього Кодексу.

5. Суд з'ясовує думку сторін щодо дати призначення судового засідання для розгляду справи по суті.

Глава 4. Врегулювання спору за участю судді

Стаття 186. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті.

2. Проведення врегулювання спору за участю судді не допускається у спорах (справах):

1) про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом;

2) за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

3) у випадку вступу у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Стаття 187. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді

1. Про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі.

2. У випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору за наслідками проведення врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається.

Стаття 188. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді проводиться суддею-доповідачем одноособово незалежно від того, в якому складі розглядається справа.

2. Проведення врегулювання спору за участю судді здійснюється у формі спільних та (або) закритих нарад. Сторони мають право брати участь у таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному цим Кодексом.

Спільні наради проводяться за участю всіх сторін, їх представників та судді.

Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною зі сторін окремо.

3. Суддя спрямовує проведення врегулювання спору за участю судді для досягнення сторонами врегулювання спору. З урахуванням конкретних обставин проведення наради суддя може оголосити перерву в межах строку проведення врегулювання.

4. На початку проведення першої спільної наради з врегулювання спору суддя роз’яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участю судді, права та обов’язки сторін.

5. Під час проведення спільних нарад суддя з’ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз’яснює сторонам предмет доказування щодо категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору.

6. Під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні можливі шляхи мирного врегулювання спору.

7. Під час проведення врегулювання спору суддя не має права надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, надавати оцінку доказів у справі.

8. Інформація, отримана будь-якою із сторін, а також суддею під час проведення врегулювання спору, є конфіденційною. Під час проведення врегулювання спору за участю судді протокол наради не ведеться та не здійснюється фіксування технічними засобами.

9. За необхідності до участі в нарадах залучається перекладач. Перекладач попереджається про конфіденційний характер інформації, отриманої під час проведення врегулювання спору за участю судді.

10. Під час врегулювання спору за участю судді забороняється використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис.

Стаття 189. Припинення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді припиняється:

1) у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участю судді;

2) у разі закінчення строку врегулювання спору за участю судді;

3) за ініціативою судді у разі затягування врегулювання спору будь-якою із сторін;

4) у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем.

2. Про припинення врегулювання спору за участю судді постановляється ухвала, яка оскарженню не підлягає. Одночасно суддя вирішує питання про поновлення провадження у справі.

3. Про припинення врегулювання спору за участю судді з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої цієї статті, суддя постановляє ухвалу не пізніше наступного робочого дня після надходження відповідної заяви сторони, а з підстави, передбаченої пунктом 2 цієї ж частини, - не пізніше наступного дня з дня закінчення строку врегулювання спору за участю судді.

4. У разі припинення врегулювання спору за участю судді з підстав, передбачених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, справа передається на розгляд іншому судді, визначеному в порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

Стаття 190. Строк проведення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про його проведення.

2. Строк проведення врегулювання спору за участю судді продовженню не підлягає.

Глава 5. Відмова позивача від позову. Мирова угода сторін

Стаття 191. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем

1. Позивач може відмовитися від позову, а відповідач - визнати позов на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві.

2. До ухвалення судового рішення у зв’язку з відмовою позивача від позову або визнанням позову відповідачем суд роз’яснює сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, перевіряє, чи не обмежений представник відповідної сторони у повноваженнях на їх вчинення.

3. У разі відмови позивача від позову суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі.

4. У разі визнання відповідачем позову суд за наявності для того законних підстав ухвалює рішення про задоволення позову. Якщо визнання відповідачем позову суперечить закону або порушує права чи інтереси інших осіб, суд постановляє ухвалу про відмову у прийнятті визнання відповідачем позову і продовжує судовий розгляд.

5. Суд не приймає відмову позивача від позову, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 192. Мирова угода сторін

1. Мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов’язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, якщо мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб.

2. Сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу.

3. До ухвалення судового рішення у зв’язку з укладенням сторонами мирової угоди суд роз’яснює сторонам наслідки такого рішення, перевіряє, чи не обмежені представники сторін вчинити відповідні дії.

4. Укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови угоди. Затверджуючи мирову угоду, суд цією самою ухвалою одночасно закриває провадження у справі.

5. Суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні мирової угоди і продовжує судовий розгляд, якщо:

1) умови мирової угоди суперечать закону або порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, є невиконуваними; або

2) одну із сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 193. Виконання мирової угоди

1. Виконання мирової угоди здійснюється особами, які її уклали, в порядку і строки, передбачені цією угодою.

2. Ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим Законом України "Про виконавче провадження".

3. У разі невиконання затвердженої судом мирової угоди ухвала суду про затвердження мирової угоди може бути подана для її примусового виконання в порядку, передбаченому законодавством для виконання судових рішень.

Глава 6. Розгляд справи по суті

§ 1. Загальні положення

Стаття 194. Завдання розгляду справи по суті

1. Завданням розгляду справи по суті є розгляд та вирішення спору на підставі зібраних у підготовчому провадженні матеріалів, а також розподіл судових витрат.

Стаття 195. Строки розгляду справи по суті

1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку.

2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті.

3. Провадження у справі на стадії її розгляду по суті зупиняється тільки з підстав, встановлених пунктами 1-3[1] частини першої статті 227 та пунктом 1 частини першої статті 228 цього Кодексу.

{Частина третя статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

Стаття 196. Судове засідання

1. Розгляд справи відбувається в судовому засіданні.

2. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи.

3. Учасник справи має право заявити клопотання про розгляд справи за його відсутності. Якщо таке клопотання заявили всі учасники справи, судовий розгляд справи здійснюється на підставі наявних у суду матеріалів.

4. Судове засідання проводиться у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. Окремі процесуальні дії в разі необхідності можуть вчинятися за межами приміщення суду.

5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін.

Стаття 197. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції

1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов’язковою.

2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п’ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи.

3. Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", у порядку, встановленому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 197 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи

здійснюється з використанням засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", а в разі їх відсутності - у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

{Статтю 197 доповнено новою частиною згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Законів № 3302-IX від 09.08.2023, № 2801-IX від 01.12.2022}

5. Ризики технічної неможливості участі у відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв’язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

6. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції у приміщенні суду, визначеному судом.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно у приміщенні суду.

8. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов’язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніш як за п’ять днів до відповідного судового засідання.

9. Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції у приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов’язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

10. Суд, який забезпечує проведення відеоконференції, перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з’явився, а також перевіряє повноваження представників.

11. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, здійснювати інші процесуальні права та обов’язки.

12. Відеоконференція, в якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції долучається до матеріалів справи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дванадцята статті 197 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 198. Головуючий у судовому засіданні

1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні.

2. При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час розподілу справи.

3. Головуючий відповідно до завдання господарського судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності і порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їх процесуальних прав і виконання ними обов’язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об’єктивного з’ясування обставин справи, усуваючи із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи.

4. Головуючий вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку з дотриманням прав учасників судового процесу.

5. Головуючий розглядає скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника стосовно виконання покладених на нього обов’язків, про що зазначається в протоколі судового засідання.

Стаття 199. Звертання до суду у судовому засіданні

1. Учасники судового процесу, а також інші присутні у судовому засіданні особи звертаються до суду словами "Ваша честь".

Стаття 200. Порядок у судовому засіданні

1. Особи, присутні в залі судового засідання, повинні встати, коли входить і виходить суд. Рішення суду особи, присутні в залі, заслуховують стоячи. Учасники судового процесу та інші особи, присутні в залі судового засідання, звертаються до суду та один до одного, дають пояснення, показання, висновки, консультації тощо стоячи.

2. Відступ від вимог, встановлених частиною першою цієї статті, допускається з дозволу головуючого.

3. Учасники судового процесу, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов’язані виконувати розпорядження головуючого, додержуватися в судовому засіданні встановленого порядку та утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну неповагу до суду або встановлених у суді правил.

4. За прояв неповаги до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом.

Питання про притягнення учасника справи або іншої особи, присутньої в залі судового засідання, до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення правопорушення, для чого у судовому засіданні із розгляду справи оголошується перерва, або після закінчення судового засідання.

5. Учасники справи передають документи та інші матеріали головуючому через судового розпорядника.

§ 2. Відкриття розгляду справи по суті

Стаття 201. Відкриття судового засідання

1. У призначений для розгляду справи час головуючий відкриває судове засідання та оголошує, яка справа розглядатиметься.

2. Секретар судового засідання доповідає суду, хто з учасників судового процесу з’явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, чи повідомлено тих учасників судового процесу, хто не з’явився, про дату, час і місце судового засідання в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. З оголошення головуючим судового засідання відкритим розпочинається розгляд справи по суті.

4. Головуючий встановлює особи тих, хто бере участь у судовому засіданні, а також перевіряє повноваження представників.

Стаття 202. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи

1. Неявка у судове засідання будь-якого учасника справи за умови, що його належним чином повідомлено про дату, час і місце цього засідання, не перешкоджає розгляду справи по суті, крім випадків, визначених цією статтею.

2. Суд відкладає розгляд справи в судовому засіданні в межах встановленого цим Кодексом строку з таких підстав:

1) неявка в судове засідання учасника справи, щодо якого немає відомостей про направлення йому ухвали з повідомленням про дату, час і місце судового засідання;

2) перша неявка в судове засідання учасника справи, якого повідомлено про дату, час і місце судового засідання, якщо він повідомив про причини неявки, які судом визнано поважними;

3) виникнення технічних проблем, що унеможливлюють участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції, крім випадків, коли відповідно до цього Кодексу судове засідання може відбутися без участі такої особи;

4) необхідність витребування нових доказів, у випадку коли учасник справи обґрунтував неможливість заявлення відповідного клопотання в межах підготовчого провадження.

3. Якщо учасник справи або його представник були належним чином повідомлені про судове засідання, суд розглядає справу за відсутності такого учасника справи у разі:

1) неявки в судове засідання учасника справи (його представника) без поважних причин або без повідомлення причин неявки;

2) повторної неявки в судове засідання учасника справи (його представника) незалежно від причин неявки;

3) неявки представника в судове засідання, якщо в судове засідання з’явилася особа, яку він представляє, або інший її представник;

4) неявки в судове засідання учасника справи, якщо з’явився його представник, крім випадків, коли суд визнав явку учасника справи обов’язковою.

4. У разі неявки позивача в судове засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки, суд залишає позовну заяву без розгляду, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез’явлення не перешкоджає вирішенню спору.

5. Наслідки, визначені частинами третьою та четвертою цієї статті, настають і в разі, якщо учасник справи (його представник) залишить залу судового засідання.

6. У разі розгляду справи за відсутності позивача або відповідача суддя-доповідач оголошує стислий зміст позовної заяви або відзиву відповідно.

7. У разі відкладення розгляду справи суд повинен допитати свідків, які з’явилися. Тільки у виняткових випадках за ухвалою суду свідки не допитуються і викликаються знову.

8. Про відкладення розгляду справи постановляється ухвала.

Стаття 203. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста, перекладача

1. У разі неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста, перекладача суд заслуховує думку учасників справи про можливість розгляду справи за відсутності свідка, експерта, спеціаліста, перекладача, які не з’явилися, та постановляє ухвалу про продовження судового розгляду або про відкладення розгляду справи. Одночасно суд вирішує питання про відповідальність особи, яка не з’явилася.

Стаття 204. Оголошення складу суду

1. Головуючий оголошує склад суду, а також прізвища перекладача, спеціаліста, секретаря судового засідання.

Стаття 205. Роз’яснення прав та обов’язків

1. За клопотанням учасника справи головуючий роз’яснює йому права та обов’язки, крім випадків, коли учасника справи представляє адвокат.

Стаття 206. Видалення свідків із зали судового засідання

1. Свідки видаляються із зали судового засідання у відведені для цього приміщення без можливості ознайомлення з ходом судового засідання.

2. Судовий розпорядник вживає заходів щодо того, щоб свідки, які допитані судом, не спілкувалися з тими, яких суд ще не допитав.

Стаття 207. Розгляд заяв та клопотань

1. Головуючий з’ясовує, чи мають учасники справи заяви чи клопотання, пов’язані з розглядом справи, які не були заявлені з поважних причин в підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом, та вирішує їх після заслуховування думки інших присутніх у судовому засіданні учасників справи.

2. Суд залишає без розгляду заяви та клопотання, які без поважних причин не були заявлені в підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом.

§ 3. З’ясування обставин справи та дослідження доказів

Стаття 208. Вступне слово учасників справи

1. Суд заслуховує вступне слово позивача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, відповідача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, а також інших учасників справи.

2. У вступному слові учасники справи в усній формі стисло викладають зміст та підстави своїх вимог і заперечень щодо предмета позову, дають необхідні пояснення щодо них.

3. Якщо разом зі стороною, третьою особою у справі беруть участь їх представники, суд після сторони, третьої особи заслуховує їх представників. За клопотанням сторони, третьої особи виступати зі вступним словом може тільки представник.

4. Учасники справи можуть ставити питання один одному у черговості, яка визначається головуючим, та з його дозволу.

5. Головуючий з власної ініціативи або за усним клопотанням учасника справи може зняти питання, що не стосуються предмета спору, поставити питання учаснику судового процесу.

6. Якщо учасники судового процесу висловлюються нечітко або з їх слів не можна дійти висновку про те, визнають вони обставини чи заперечують проти них, суд може зажадати від цих осіб конкретної відповіді - "так" чи "ні".

Стаття 209. Порядок з’ясування обставин справи та дослідження доказів

1. Суд, заслухавши вступне слово учасників справи, з’ясовує обставини, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та досліджує в порядку, визначеному в підготовчому засіданні у справі, докази, якими вони обґрунтовуються.

2. З урахуванням змісту спірних правовідносин, обставин справи та зібраних у справі доказів суд під час розгляду справи по суті може змінити порядок з’ясування обставин справи та порядок дослідження доказів, про що зазначається у протоколі судового засідання.

Стаття 210. Дослідження доказів

1. Суд під час розгляду справи повинен безпосередньо дослідити докази у справі: ознайомитися з письмовими та електронними доказами, висновками експертів, поясненнями учасників справи, викладеними в заявах по суті справи, показаннями свідків, оглянути речові докази.

2. Докази, що не були предметом дослідження в судовому засіданні, не можуть бути покладені судом в основу ухваленого судового рішення.

3. Письмові, речові і електронні докази оглядаються у судовому засіданні, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом, і пред’являються учасникам справи за їх клопотанням, а в разі необхідності - також свідкам, експертам, спеціалістам.

4. Учасники справи можуть давати свої пояснення з приводу письмових, речових та електронних доказів або протоколів їх огляду, ставити питання експертам. Першою ставить питання особа, за клопотанням якої було викликано експерта.

Стаття 211. Порядок допиту свідків

1. Допит свідка здійснюється тільки за ухвалою суду у випадках, встановлених цим Кодексом. Кожний свідок допитується окремо.

2. Свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати в залі судового засідання під час розгляду справи.

3. Перед допитом свідка головуючий встановлює його особу, а також попереджає його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання і відмову від давання показань.

4. При допиті свідка першою ставить питання особа, за заявою якої викликано свідка, а потім інші учасники справи в черговості, встановленій частинами першою та третьою статті 208 цього Кодексу.

5. Головуючий у судовому засіданні та інші судді можуть ставити свідкові питання в будь-який час його допиту.

6. Головуючий у судовому засіданні та інші судді мають право з’ясовувати суть відповіді свідка на питання учасників справи, а також ставити питання свідку після закінчення його допиту учасниками справи.

7. Головуючий має право за заявою учасників справи знімати питання, поставлені свідку, якщо вони за змістом ображають честь чи гідність особи, є навідними або не стосуються предмета спору.

8. Кожний допитаний свідок залишається в залі судового засідання до закінчення розгляду справи. Суд може дозволити допитаним свідкам залишити залу засідання суду до закінчення розгляду справи за згодою сторін.

9. Свідок може бути допитаний повторно або одночасно з іншим свідком для з’ясування причин розходжень його показань з показаннями інших свідків.

10. Свідок, який не може прибути у судове засідання внаслідок хвороби, старості, інвалідності або з інших поважних причин, допитується судом у місці його проживання (перебування).

Стаття 212. Використання свідком письмових записів

1. Свідок, даючи показання, може користуватися записами лише в тих випадках, якщо його показання пов’язані з будь-якими обчисленнями та іншими даними, які важко зберегти в пам’яті. Ці записи подаються судові та учасникам справи і можуть бути приєднані до справи за ухвалою суду.

Стаття 213. Допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків

1. Учасник справи (його представник) може бути допитаний як свідок згідно із статтями 211, 212 цього Кодексу, якщо обставини, викладені ним у заяві свідка, суперечать іншим доказам або викликають у суду сумнів щодо їх достовірності.

Стаття 214. Дослідження письмового висновку експерта

1. Висновок експерта за клопотанням учасника справи оголошується в судовому засіданні під час дослідження письмових доказів. Суд може оголосити тільки стислий зміст висновку експерта.

2. Учасники справи можуть давати свої пояснення з приводу висновку експерта.

Стаття 215. Консультації та роз’яснення спеціаліста

1. Під час дослідження доказів суд може скористатися усними консультаціями або письмовими роз’ясненнями (висновками) спеціалістів.

2. Спеціалісту можуть бути поставлені питання по суті наданих усних консультацій чи письмових роз’яснень. Першою ставить питання особа, за клопотанням якої залучено спеціаліста, та її представник, а потім інші учасники справи. Якщо спеціаліста залучено за клопотанням обох сторін або за ініціативою суду, першим ставить питання спеціалістові позивач і (або) його представник.

3. Суд має право з’ясовувати суть відповіді спеціаліста на питання учасників справи, а також ставити питання спеціалісту після закінчення його опитування учасниками справи.

4. Викладені письмово і підписані спеціалістом роз’яснення приєднуються до матеріалів справи.

Стаття 216. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні

1. Суд відкладає розгляд справи у випадках, встановлених частиною другою статті 202 цього Кодексу.

2. Якщо спір, розгляд якого по суті розпочато, не може бути вирішено в даному судовому засіданні, судом може бути оголошено перерву в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість якої визначається відповідно до обставин, що її викликали, з наступною вказівкою про це в рішенні або ухвалі.

3. Про відкладення розгляду справи або перерву в судовому засіданні, місце, дату і час нового судового засідання або продовження судового засідання суд повідомляє під розписку учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, які були присутніми в судовому засіданні. Учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не прибули або яких суд вперше залучає до участі в судовому процесі, повідомляються про судове засідання ухвалами.

4. У разі відкладення розгляду справи суд повинен допитати свідків, які прибули. Тільки у виняткових випадках за ухвалою суду свідки не допитуються і викликаються знову.

5. Якщо розгляд справи було відкладено, суд продовжує провадження у справі зі стадії, на якій розгляд справи було відкладено. У випадку відкладення розгляду справи під час її розгляду по суті суд може почати розгляд справи по суті спочатку.

6. Якщо в судовому засіданні було оголошено перерву, провадження у справі після її закінчення продовжується зі стадії, на якій було оголошено перерву.

Стаття 217. Закінчення з’ясування обставин та перевірки їх доказами

1. Про закінчення з’ясування обставин та перевірки їх доказами суд зазначає в протоколі судового засідання і переходить до судових дебатів.

§ 4. Судові дебати та ухвалення рішення

Стаття 218. Судові дебати

1. У судових дебатах виступають з промовами (заключним словом) учасники справи. У цих промовах можна посилатися лише на обставини і докази, досліджені в судовому засіданні.

2. В дебатах учасник виступає самостійно або призначає для виступу одного представника.

3. Порядок проведення, тривалість судових дебатів та черговість виступів учасників справи визначаються головуючим виходячи з розумно необхідного часу для викладення учасниками справи їх позиції по справі. З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Стаття 219. Вихід суду для ухвалення рішення

1. Після судових дебатів суд виходить до нарадчої кімнати (спеціально обладнаного для ухвалення судових рішень приміщення) для ухвалення рішення, оголосивши орієнтовний час його оголошення.

Стаття 220. Таємниця нарадчої кімнати

1. Під час ухвалення судового рішення ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який розглядає справу.

2. Під час перебування в нарадчій кімнаті суддя не має права розглядати інші судові справи.

3. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення у нарадчій кімнаті.

Стаття 221. Ухвалення рішення про судові витрати

1. Якщо сторона з поважних причин не може до закінчення судових дебатів у справі подати докази, що підтверджують розмір понесених нею судових витрат, суд за заявою такої сторони, поданою до закінчення судових дебатів у справі, може вирішити питання про судові витрати після ухвалення рішення по суті позовних вимог.

2. Для вирішення питання про судові витрати суд призначає судове засідання, яке проводиться не пізніше п’ятнадцяти днів з дня ухвалення рішення по суті позовних вимог.

3. У випадку, визначеному частиною другою цієї статті, суд ухвалює додаткове рішення в порядку, передбаченому статтею 244 цього Кодексу.

Глава 7. Фіксування судового процесу

Стаття 222. Фіксування судового засідання технічними засобами

1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу).

{Частина перша статті 222 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

2. Фіксування судового засідання технічними засобами здійснює секретар судового засідання.

3. У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі, якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою технічного засобу не здійснюється.

4. Повне або часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи або за ініціативою суду.

5. Технічний запис судового засідання та протокол судового засідання після закінчення судового засідання долучаються до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання та долучення його до матеріалів справи визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина п'ята статті 222 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового процесу.

7. Розмір судового збору за видачу в електронній формі копії технічного запису судового засідання, в тому числі шляхом надання доступу до Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля) для його завантаження, встановлюється законом.

{Частина сьома статті 222 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 223. Протокол судового засідання

1. У судовому засіданні секретар судового засідання забезпечує ведення протоколу судового засідання, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

2. У протоколі судового засідання зазначаються такі відомості:

1) рік, місяць, число і місце судового засідання;

2) найменування суду, який розглядає справу, прізвище та ініціали судді, секретаря судового засідання;

3) справа, що розглядається, імена (найменування) сторін та інших учасників справи;

4) порядковий номер вчинення процесуальної дії;

5) назва процесуальної дії;

6) час вчинення процесуальної дії;

7) ухвали суду, постановлені в судовому засіданні, не виходячи до нарадчої кімнати;

8) інші відомості, визначені цим Кодексом.

3. Протокол судового засідання ведеться секретарем судового засідання та підписується ним невідкладно, але не пізніше наступного дня після судового засідання, і приєднується до справи.

4. Під час здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, а також проведення судового засідання в режимі відеоконференції протокол судового засідання створюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Абзац перший частини четвертої статті 223 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Протокол судового засідання скріплюється електронним підписом секретаря судового засідання і приєднується до справи.

{Статтю 223 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 224. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд

1. Учасники справи мають право ознайомитися з технічним записом судового процесу, протоколом судового засідання та протягом п’яти днів з дня підписання протоколу у справі подати до суду письмові зауваження з приводу неповноти або неправильності технічного запису або відомостей, вміщених у протоколі судового засідання.

2. Суд розглядає зауваження щодо технічного запису судового процесу та протоколу судового засідання не пізніше п’яти днів з дня їх подання і за результатами розгляду постановляє ухвалу, якою враховує зауваження або мотивовано відхиляє їх.

3. У разі пропуску строку подання зауважень і відсутності підстав для його поновлення суд залишає їх без розгляду.

Стаття 225. Порядок складання і оформлення протоколу вчинення окремої процесуальної дії

1. Під час вчинення окремої процесуальної дії поза судовим засіданням складається протокол. При його складанні можуть застосовуватися технічні засоби.

2. У протоколі вчинення окремої процесуальної дії зазначаються такі відомості:

1) рік, місяць, число і місце вчинення процесуальної дії;

2) час початку вчинення процесуальної дії;

3) найменування господарського суду, що розглядає справу, прізвище та ініціали судді, секретаря судового засідання;

4) справа, що розглядається, імена (найменування) учасників справи;

5) відомості про явку учасників судового процесу;

6) відомості про роз’яснення учасникам справи їх процесуальних прав та обов’язків;

7) усі розпорядження головуючого та постановлені ухвали, дані про застосування технічних засобів фіксування судового процесу;

8) заяви і клопотання учасників справи;

9) основний зміст пояснень учасників справи, показань свідків, роз’яснень експертами висновків і відповідей на поставлені їм додаткові питання, консультацій та висновків спеціалістів;

10) докази, їх опис, а в разі якщо докази не додаються до справи, - номер та зміст письмових доказів;

11) час закінчення вчинення процесуальної дії;

12) інші відомості, визначені цим Кодексом.

3. Протокол повинен бути оформлений не пізніше наступного дня після вчинення окремої процесуальної дії.

4. Протокол підписується головуючим та секретарем судового засідання, приєднується до справи і зберігається в установленому порядку разом з її матеріалами.

5. Письмові зауваження з приводу неповноти або неправильності протоколу вчинення окремої процесуальної дії подаються до суду протягом п’яти днів з дня його підписання та розглядаються судом в порядку, встановленому у статті 224 цього Кодексу.

Глава 8. Залишення позову без розгляду. Зупинення і закриття провадження у справі

Стаття 226. Залишення позову без розгляду

1. Суд залишає позов без розгляду, якщо:

1) позов подано особою, яка не має процесуальної дієздатності;

2) позовну заяву не підписано або підписано особою, яка не має права підписувати її, або особою, посадове становище якої не вказано;

3) у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

4) позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору, або позивач (його представник) не з’явився у підготовче засідання чи у

судове засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору;

{Пункт 4 частини першої статті 226 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5) позивач до початку розгляду справи по суті подав заяву про залишення позову без розгляду;

6) позивач у визначений судом строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат відповідача і відповідач подав заяву про залишення позову без розгляду;

7) сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;

8) провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172, 173 цього Кодексу, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк;

9) дієздатна особа, в інтересах якої у встановлених законом випадках відкрито провадження у справі за заявою іншої особи, не підтримує заявлених вимог і від неї надійшла відповідна заява;

10) після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього ж суду інший позов (позови) до цього ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

11) між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення суду іншої держави, якщо право укласти таку угоду передбачене законом або міжнародним договором України, за винятком випадків, якщо суд визнає, що така угода суперечить закону або міжнародному договору України, є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

2. Про залишення позову без розгляду постановляється ухвала, в якій вирішуються питання про розподіл між сторонами судових витрат, про повернення судового збору з бюджету.

3. Ухвалу про залишення позову без розгляду може бути оскаржено.

4. Особа, позов якої залишено без розгляду, після усунення обставин, що були підставою для залишення позову без розгляду, має право звернутися до суду повторно.

Стаття 227. Обов'язок суду зупинити провадження у справі

1. Суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у випадках:

1) смерті або оголошення померлою фізичної особи, яка була стороною у справі або третьою особою з самостійними вимогами щодо предмета спору, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво;

2) необхідності призначення або заміни законного представника учасника справи;

3) перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;

3^1) звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації;

{Частину першу статті 227 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

4) прийняття рішення про врегулювання спору за участю судді;

5) об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду.

2. З питань, зазначених у цій статті, суд постановляє ухвалу.

Стаття 228. Право суду зупинити провадження у справі

1. Суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадках:

1) перебування учасника справи на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі;

2) призначення судом експертизи;

3) направлення судового доручення щодо збирання доказів у порядку, встановленому статтею 84 цього Кодексу;

4) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги або вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави;

{Пункт 5 частини першої статті 228 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

6) прийняття ухвали про тимчасове вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом;

7) перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (в іншій справі) у касаційному порядку палатою, об'єднаною палатою, Великою Палатою Верховного Суду.

2. Суд не зупиняє провадження у випадку, встановленому пунктом 1 частини першої цієї статті, якщо відсутня сторона веде справу через свого представника.

3. З питань, зазначених у цій статті, суд постановляє ухвалу.

Стаття 229. Строки, на які зупиняється провадження у справі

1. Провадження у справі зупиняється у випадках, встановлених:

1) пунктами 1, 2 частини першої статті 227 цього Кодексу - до залучення до участі у справі правонаступника чи законного представника;

2) пунктом 3 частини першої статті 227 цього Кодексу - до припинення перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;

3) пунктом 4 частини першої статті 227 цього Кодексу - до припинення врегулювання спору за участю судді;

3^{1}) пунктом 3^{1} частини першої статті 227 цього Кодексу - на час проведення медіації, але не більше дев'яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі;

{Частину першу статті 229 доповнено пунктом 3^{1} згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

4) пунктом 5 частини першої статті 227 цього Кодексу – до набрання законної сили судовим рішенням, від якого залежить вирішення справи;

5) пунктом 1 частини першої статті 228 цього Кодексу - до припинення перебування на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі;

6) пунктом 2 частини першої статті 228 цього Кодексу - на час проведення експертизи;

7) пунктом 3 частини першої статті 228 цього Кодексу - до надходження відповіді від суду на доручення щодо збирання доказів;

8) пунктом 4 частини першої статті 228 цього Кодексу - до надходження відповіді від іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави на судове доручення про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів;

{Пункт 9 частини першої статті 229 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

10) пунктом 6 частини першої статті 228 цього Кодексу - до закінчення виконавчого провадження з вилучення доказів для дослідження судом;

11) пунктом 7 частини першої статті 228 цього Кодексу - до закінчення перегляду в касаційному порядку.

Стаття 230. Поновлення провадження у справі

1. Провадження у справі поновлюється за клопотанням учасників справи або за ініціативою суду не пізніше десяти днів з дня отримання судом повідомлення про усунення обставин, що викликали його зупинення. Про поновлення провадження у справі суд постановляє ухвалу.

2. З дня поновлення провадження у справі перебіг процесуальних строків продовжується.

3. Провадження у справі продовжується із стадії, на якій його було зупинено.

Стаття 231. Закриття провадження у справі

1. Господарський суд закриває провадження у справі, якщо:

1) спір не підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства;

2) відсутній предмет спору;

3) суд встановить обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження у справі відповідно до пунктів 2, 4, 5 частини першої статті 175 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частиною другою статті 175 цього Кодексу;

4) позивач відмовився від позову і відмову прийнято судом;

5) після відкриття провадження у справі між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу або третейського суду, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;

6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено юридичну особу, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;

7) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена судом.

Припинення неплатоспроможного банку або банку, щодо якого було прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", як юридичної особи, не є підставою для закриття провадження у справі про відшкодування шкоди (збитків) за позовом Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, що діє в порядку, визначеному статтею 52 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", в інтересах кредиторів неплатоспроможного банку або банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", вимоги яких залишилися незадоволеними після завершення ліквідаційної процедури.

{Частину першу статті 231 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 1588-IX від 30.06.2021}

2. Якщо провадження у справі закривається з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз'яснити позивачеві, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи. Суд апеляційної або касаційної інстанції повинен також роз'яснити позивачеві про наявність у нього права протягом десяти днів з дня отримання ним

відповідної постанови звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією, крім випадків об’єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства. Заява подається до суду, який прийняв постанову про закриття провадження у справі.

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку цивільного чи адміністративного судочинства, провадження у справі не може бути закрите з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті.

{Частина друга статті 231 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. У разі закриття провадження у справі повторне звернення до суду із спору між тими самим сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав не допускається. Наявність ухвали про закриття провадження у зв’язку з прийняттям відмови позивача від позову не позбавляє відповідача в цій справі права на звернення до суду за вирішенням цього спору.

4. Про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, а також вирішує питання про розподіл між сторонами судових витрат, повернення судового збору з бюджету.

5. Ухвала суду про закриття провадження у справі може бути оскаржена.

Глава 9. Судові рішення

Стаття 232. Види судових рішень

1. Судовими рішеннями є:

1) ухвали;

2) рішення;

3) постанови;

4) судові накази.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал.

3. Розгляд справи по суті судом першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду.

4. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку закінчується прийняттям постанови.

5. У випадках, передбачених цим Кодексом або Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", судовий розгляд закінчується постановленням ухвали, прийняттям постанови чи видачею судового наказу.

Стаття 233. Порядок ухвалення судових рішень

1. Суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду.

2. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу.

3. Якщо в одному провадженні об’єднані кілька взаємопов’язаних самостійних вимог, суд може ухвалити по будь-якій вимозі часткове рішення та продовжити провадження в частині невирішених вимог. Якщо за вимогами, об’єднаними в одне провадження, відповідачем є одна особа, ухвалення часткового рішення не допускається у разі обґрунтованих заперечень з боку відповідача.

Суд може вирішити питання розподілу судових витрат у додатковому рішенні після ухвалення рішення за результатами розгляду справи по суті.

4. Ухвали суду, які оформлюються окремим документом, постановляються в нарадчій кімнаті, інші ухвали суд може постановити, не виходячи до нарадчої кімнати.

5. Ухвали суду, постановлені окремим документом, підписуються суддею (суддями) і приєднуються до справи. Ухвали, постановлені судом, не виходячи до нарадчої кімнати, заносяться до протоколу судового засідання.

6. У виняткових випадках залежно від складності справи складання повного рішення (постанови) суду може бути відкладено на строк не більш як десять днів, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - п’ять днів з дня закінчення розгляду справи.

Складання повного тексту ухвали залежно від складності справи може бути відкладено на строк не більш як п’ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.

Судове рішення, що містить вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи.

7. Виправлення в рішеннях і ухвалах повинні бути застережені перед підписом судді.

8. Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Судові рішення викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). На судове рішення, викладене в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис судді (у разі колегіального розгляду - кваліфіковані електронні підписи всіх суддів, що входять до складу колегії).

{Абзац другий частини восьмої статті 233 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина восьма статті 233 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 234. Зміст ухвали суду

1. Ухвала, що викладається окремим документом, складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її постановлення;

б) найменування суду, прізвища та ініціалів судді (суддів);

в) імен (найменувань) учасників справи;

2) описової частини із зазначенням суті клопотання та імені (найменування) особи, яка його заявила, чи іншого питання, що вирішується ухвалою;

3) мотивувальної частини із зазначенням мотивів, з яких суд дійшов висновків, і закону, яким керувався суд, постановляючи ухвалу;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновків суду;

б) строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. Ухвала, постановлена відповідно до статей 351 та 356 цього Кодексу, повинна відповідати вимогам, що містяться у зазначених статтях.

Стаття 235. Набрання ухвалою законної сили

1. Ухвала набирає законної сили негайно після її оголошення, якщо інше не передбачено цим Кодексом чи Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

2. Ухвали, постановлені судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, набирають законної сили з моменту їх підписання суддею (суддями).

Стаття 236. Законність і обґрунтованість судового рішення

1. Судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

2. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права.

3. Судове рішення має відповідати завданню господарського судочинства, визначеному цим Кодексом.

4. При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

5. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з’ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.

6. Якщо одна із сторін визнала пред’явлену до неї позовну вимогу під час судового розгляду повністю або частково, рішення щодо цієї сторони ухвалюється судом згідно з таким визнанням, якщо це не суперечить вимогам статті 191 цього Кодексу.

Стаття 237. Питання, які вирішує суд під час ухвалення рішення суду

1. При ухваленні рішення суд вирішує такі питання:

1) чи мали місце обставини (факти), якими обґрунтовувалися вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються;

2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження;

3) яку правову норму належить застосувати до цих правовідносин;

4) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити;

5) як розподілити між сторонами судові витрати;

6) чи є підстави для скасування заходів забезпечення позову.

2. При ухваленні рішення суд не може виходити у рішенні за межі позовних вимог.

3. Ухвалюючи рішення у справі, суд за заявою позивача, поданою до закінчення підготовчого провадження, може визнати недійсним повністю чи у певній частині пов’язаний з предметом спору правочин, який суперечить закону, якщо позивач доведе, що він не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви із незалежних від нього причин.

Стаття 238. Зміст рішення

1. Рішення суду складається із вступної, описової, мотивувальної і резолютивної частин.

2. У вступній частині рішення зазначаються:

1) дата і місце його ухвалення;

2) найменування суду;

3) прізвище та ініціали судді або склад колегії суддів;

4) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;

5) номер справи;

6) ім’я (найменування) сторін та інших учасників справи;

7) вимоги позивача;

8) прізвища та ініціали представників учасників справи.

3. В описовій частині рішення зазначаються:

1) стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача;

2) заяви, клопотання;

3) інші процесуальні дії у справі (забезпечення доказів, вжиття заходів забезпечення позову, зупинення і поновлення провадження тощо).

4. У мотивувальній частині рішення зазначаються:

1) перелік обставин, які є предметом доказування у справі;

{Пункт 1 частини четвертої статті 238 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

2) перелік доказів, якими сторони підтверджують або спростовують наявність кожної обставини, яка є предметом доказування у справі;

{Пункт 2 частини четвертої статті 238 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

3) висновок суду про те, яка обставина, що є предметом доказування у справі, визнається судом встановленою або спростованою з огляду на більшу вірогідність відповідних доказів;

{Пункт частини четвертої статті 238 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

4) мотиви визнання доказів більш вірогідними щодо кожної обставини, яка є предметом доказування у справі;

{Пункт частини четвертої статті 238 в редакції Закону № 132-IX від 20.09.2019}

5) мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, крім випадку, якщо аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику;

6) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду, та мотиви такого висновку;

7) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;

8) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування.

5. У резолютивній частині рішення зазначаються:

1) висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог;

2) розподіл судових витрат;

3) строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження;

4) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків сторін (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України.

Висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог не може залежати від настання або ненастання певних обставин (умовне рішення).

6. У разі необхідності у резолютивній частині також вказується про:

1) порядок і строк виконання рішення;

2) надання відстрочки або розстрочки виконання рішення;

3) забезпечення виконання рішення;

4) повернення судового збору;

5) призначення судового засідання для вирішення питання про судові витрати, дата, час і місце його проведення; строк для подання стороною, за клопотанням якої таке судове засідання проводиться, доказів щодо розміру, понесених нею судових витрат;

6) дата складення повного судового рішення.

7. Суд, приймаючи рішення на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, повинен зазначити, в якій частині рішення стосується кожного з них, або зазначити, що обов’язок чи право стягнення є солідарним.

8. При розгляді первісного і зустрічного позовів та при розгляді позову третьої особи з самостійними вимогами у рішенні вказуються результати розгляду кожного з позовів.

9. У спорі, що виник при укладанні або зміні договору, в резолютивній частині вказується рішення з кожної спірної умови договору, а у спорі про спонукання укласти договір - умови, на яких сторони зобов’язані укласти договір, з посиланням на поданий позивачем проект договору.

10. {Частина десята статті 238 цього Кодексу вводиться в дію з 1 січня 2019 року} Суд, приймаючи рішення про стягнення боргу, на який нараховуються відсотки або пеня, може зазначити в рішенні про нарахування відповідних відсотків або пені до моменту виконання рішення з урахуванням приписів законодавства України, що регулюють таке нарахування.

Остаточна сума відсотків (пені) у такому випадку розраховується за правилами, визначеними у рішенні суду, органом (особою), що здійснює примусове виконання рішення суду і відповідні дії (рішення) якого можуть бути оскаржені в порядку, передбаченому розділом VI цього Кодексу.

11. У разі часткового задоволення первісного і зустрічного позовів про стягнення грошових сум суд проводить зустрічне зарахування таких сум та стягує різницю між ними на користь сторони, якій присуджено більшу грошову суму.

12. У разі визнання судом недійсним кредитного договору, в якому виконання зобов’язання позичальника забезпечено заставою майна, а також у разі визнання недійсним договору застави, яким забезпечується виконання позичальником своїх зобов’язань за кредитним договором, суд накладає на таке майно арешт. Такий арешт може бути скасовано з підстав, передбачених законом.

Стаття 239. Визначення порядку і строку виконання рішення суду, забезпечення його виконання

1. Суд, який ухвалив рішення, може визначити порядок його виконання, надати відстрочення або розстрочити виконання, вжити заходів для забезпечення його виконання, про що зазначає в рішенні.

2. Забезпечення виконання рішення здійснюється в порядку забезпечення позову.

Забезпечення виконання рішення скасовується після повного виконання відповідачем рішення суду.

Стаття 240. Проголошення рішення

1. Рішення суду проголошується у судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, публічно, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Суд може проголосити лише вступну та резолютивну частини рішення.

2. При проголошенні рішення суду суддя не оголошує наступні відомості щодо учасників справи:

1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;

2) реєстраційні номери транспортних засобів;

3) номери рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, номери платіжних карток, електронних гаманців в емітентах електронних грошей;

{Пункт 3 частини другої статті 240 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

4) інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

3. Головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження.

4. У разі неявки всіх учасників справи у судове засідання, яким завершується розгляд справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи суд підписує рішення без його проголошення.

5. Датою ухвалення рішення є дата його проголошення (незалежно від того, яке рішення проголошено - повне чи скорочене). Датою ухвалення рішення, ухваленого за відсутності учасників справи, є дата складення повного судового рішення.

6. У разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин рішення суд повідомляє, коли буде складено повне рішення.

7. Рішення суду (повне або скорочене) підписується всім складом суду у день його складення і додається до справи.

8. Після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення, крім випадків, визначених цим Кодексом.

9. Ухвали суду проголошуються негайно після їх постановлення за правилами проголошення рішень суду.

10. В ухвалі, яку суд постановляє без виходу до нарадчої кімнати, оголошуються висновок суду та мотиви, з яких суд дійшов такого висновку.

Стаття 241. Набрання рішенням суду законної сили

1. Рішення господарського суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано.

2. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

3. Якщо справу розглянуто за заявою осіб, визначених частиною третьою статті 4 цього Кодексу, рішення суду, що набрало законної сили, є обов'язковим для особи, в інтересах якої було розпочато справу.

Стаття 242. Вручення судового рішення

1. Копії повного судового рішення вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення.

2. У разі проголошення тільки скороченого (вступної та резолютивної частин) судового рішення учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, за їхньою заявою негайно після його проголошення видаються копії скороченого судового рішення.

3. У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення протягом двох днів з дня його складення в електронній формі шляхом надсилання до електронного кабінету у порядку, встановленому законом, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина третя статті 242 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. За заявою учасника справи копія повного судового рішення вручається йому під розписку безпосередньо в суді.

5. Учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судове рішення було ухвалено поза межами судового засідання чи без повідомлення (виклику) учасників справи, копія судового рішення надсилається протягом двох днів з дня його складення у повному обсязі в електронній формі шляхом надсилання до електронного кабінету у порядку, визначеному законом, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина п'ята статті 242 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Днем вручення судового рішення є:

1) день вручення судового рішення під розписку;

2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення до електронного кабінету особи;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення;

4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, яка зареєстрована у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо судове рішення надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, судове рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення.

{Частина шоста статті 242 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

7. Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що його вручено й особі, яку він представляє.

8. Якщо судовим рішенням відповідачеві заборонено вчиняти певні дії або накладено арешт на його майно і виконання такого рішення потребуватиме вчинення дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами, в тому числі внесення записів до відповідних реєстрів, копія такого судового рішення також надсилається судом цим органам та (або) особам у строки та порядку, визначені цією статтею, для негайного виконання.

9. Копії судових рішень можуть бути видані повторно за заявою особи у порядку, встановленому законодавством.

10. Судові рішення відповідно до цієї статті вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

11. Якщо учасник справи має електронний кабінет, суд надсилає всі судові рішення такому учаснику в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами. У разі відсутності в учасника справи електронного кабінету суд надсилає всі судові рішення такому учаснику в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина одинадцята статті 242 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

12. Особа, яка не брала участі у справі, але стосовно якої суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов’язки, може отримати в суді, який розглядав справу як суд

першої інстанції, копію рішення, що є в матеріалах цієї справи, ухваленого судом будь-якої інстанції.

{Частину тринадцяту статті 242 виключено на підставі Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 243. Виправлення описок та арифметичних помилок

1. Суд може з власної ініціативи або за заявою учасників справи виправити допущені в рішенні чи ухвалі описки чи арифметичні помилки.

2. Питання про внесення виправлень вирішується без повідомлення учасників справи, про що постановляється ухвала. За ініціативою суду питання про внесення виправлень вирішується в судовому засіданні за участю учасників справи, проте їхня неявка не перешкоджає розгляду питання про внесення виправлень.

3. Заява про внесення виправлень розглядається протягом десяти днів після її надходження.

4. Ухвала про внесення виправлень надсилається всім особам, яким видавалося чи надсилалося судове рішення, що містить описки чи арифметичні помилки.

Стаття 244. Додаткове рішення

1. Суд, що ухвалив рішення, може за заявою учасників справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо:

1) стосовно якої-небудь позовної вимоги, з приводу якої сторони подавали докази і давали пояснення, не ухвалено рішення;

2) суд, вирішивши питання про право, не зазначив точної грошової суми, присудженої до стягнення, або майно, яке підлягає передачі, або дії, що потрібно виконати;

3) судом не вирішено питання про судові витрати.

2. Заяву про ухвалення додаткового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання рішення.

3. Суд, що ухвалив рішення, ухвалює додаткове судове рішення в тому самому складі протягом десяти днів з дня надходження відповідної заяви. Додаткове судове рішення ухвалюється в тому самому порядку, що й судове рішення.

4. У разі необхідності суд може викликати сторони або інших учасників справи в судове засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

5. Додаткове рішення або ухвала про відмову в прийнятті додаткового рішення можуть бути оскаржені.

Стаття 245. Роз’яснення судового рішення

1. За заявою учасників справи, державного виконавця, приватного виконавця суд роз’яснює судове рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення.

2. Подання заяви про роз’яснення судового рішення допускається, якщо судове рішення ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред’явлене до примусового виконання.

3. Суд розглядає заяву про роз’яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судове рішення, протягом десяти днів з дня її надходження. У разі необхідності суд може викликати учасників справи, державного чи приватного виконавця в судове засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви про роз’яснення рішення.

4. Про роз’яснення або відмову у роз’ясненні судового рішення суд постановляє ухвалу, яку може бути оскаржено.

Стаття 246. Окрема ухвала

1. Суд, виявивши при вирішенні спору порушення законодавства або недоліки в діяльності юридичної особи, державних чи інших органів, інших осіб, постановляє окрему ухвалу, незалежно від того, чи є вони учасниками судового процесу.

2. Суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов’язків, неналежного виконання професійних обов’язків (в тому числі якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором.

3. Суд може постановити окрему ухвалу щодо державного виконавця, іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця та направити її органам, до повноважень яких входить притягнення вказаних осіб до дисциплінарної відповідальності, або органу досудового розслідування, якщо суд дійде висновку про наявність у діях (бездіяльності) таких осіб ознак кримінального правопорушення.

4. Суд постановляє окрему ухвалу щодо свідка, експерта чи перекладача у разі виявлення під час розгляду справи відповідно неправдивих показань, неправдивого висновку експерта чи неправильного перекладу, підробки доказів та направляє її прокурору чи органу досудового розслідування.

5. В окремій ухвалі суд має зазначити закон чи інший нормативно-правовий акт (у тому числі його статтю, пункт тощо), вимоги яких порушено, і в чому саме полягає порушення.

6. Окрема ухвала надсилається відповідним юридичним та фізичним особам, державним та іншим органам, посадовим особам, які за своїми повноваженнями повинні усунути виявлені судом недоліки чи порушення чи запобігти їх повторенню. Окрема ухвала щодо прокурора або адвоката надсилається органу, до повноважень якого належить притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора або адвоката відповідно.

7. З метою забезпечення виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, суд встановлює у ній строк для надання відповіді залежно від змісту вказівок та терміну, необхідного для їх виконання.

8. Окрему ухвалу може бути постановлено судом першої інстанції, судами апеляційної чи касаційної інстанцій.

9. Окрема ухвала може бути оскаржена особами, яких вона стосується. Окрема ухвала Верховного Суду оскарженню не підлягає.

10. Суд вищої інстанції може постановити окрему ухвалу в разі допущення судом нижчої інстанції порушення норм матеріального або процесуального права, незалежно від того, чи є такі порушення підставою для скасування або зміни судового рішення. Такі самі повноваження має Велика Палата Верховного Суду щодо питань передачі справ на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

11. Окрема ухвала стосовно порушення законодавства, яке містить ознаки кримінального правопорушення, надсилається прокурору або органу досудового розслідування, який повинен надати суду відповідь про вжиті ними заходи у визначений в окремій ухвалі строк. За відповідним клопотанням прокурора або органу досудового розслідування вказаний строк може бути продовжено.

Глава 10. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження

Стаття 247. Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження

1. У порядку спрощеного позовного провадження розглядаються малозначні справи.

2. У порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції господарського суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті.

3. При вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує:

1) ціну позову;

2) значення справи для сторін;

3) обраний позивачем спосіб захисту;

4) категорію та складність справи;

5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо;

6) кількість сторін та інших учасників справи;

7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес;

8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

4. У порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи:

1) про банкрутство;

2) за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

3) у спорах, які виникають з корпоративних відносин, та спорах з правочинів щодо корпоративних прав (акцій);

4) у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності, крім справ про стягнення грошової суми, розмір якої не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

5) у спорах, що виникають з відносин, пов’язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції, крім випадків, передбачених статтею 252[1] цього Кодексу;

{Пункт 5 частини четвертої статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3295-IX від 09.08.2023}

6) у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних такою посадовою особою юридичній особі її діями (бездіяльністю);

7) у спорах щодо приватизації державного чи комунального майна;

8) в яких ціна позову перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

9) інші вимоги, об’єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 3-8 цієї частини.

5. Суд відмовляє у розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження або постановляє ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, якщо після прийняття судом до розгляду заяви позивача про збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову, відповідна справа не може бути розглянута за правилами спрощеного позовного провадження.

Стаття 248. Строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження

1. Суд розглядає справи у порядку спрощеного позовного провадження протягом розумного строку, але не більше шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі, крім випадку, передбаченого частиною другою цієї статті.

{Частина перша статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3295-IX від 09.08.2023}

2. Клопотання Антимонопольного комітету України про проведення перевірки суб’єкта господарювання, накладення арешту, вилучення предметів, оригіналів документів чи інших носіїв інформації, а також про доступ до приміщень, систем електронних комунікацій чи місць зберігання інформації, які можуть свідчити про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції чи можуть бути доказами у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розглядається протягом двох робочих днів з моменту надходження.

{Статтю 248 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3295-IX від 09.08.2023}

Стаття 249. Клопотання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження

1. Клопотання позивача про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження подається у письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або може міститися у ній.

2. Таке клопотання має стосуватися розгляду в порядку спрощеного позовного провадження всієї справи і не може стосуватися лише певної частини позовних вимог, інакше суд не приймає його до розгляду, про що зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Стаття 250. Вирішення питання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження

1. Питання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі.

2. У випадку, передбаченому частиною другою статті 247 цього Кодексу, за наслідками розгляду відповідного клопотання позивача суд з урахуванням конкретних обставин справи може:

1) задовольнити клопотання та визначити строк відповідачу для подання заяви із запереченнями щодо розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження; або

2) відмовити в задоволенні клопотання та розглянути справу за правилами загального позовного провадження.

3. Якщо суд за результатами розгляду клопотання позивача дійде висновку про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження, він зазначає про це в ухвалі про відкриття провадження у справі.

4. Якщо відповідач в установлений судом строк подасть заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, суд залежно від обґрунтованості заперечень відповідача постановляє ухвалу про:

1) залишення заяви відповідача без задоволення;

2) розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

5. Якщо відповідач не подасть у встановлений судом строк такі заперечення, він має право ініціювати перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження лише у випадку, якщо доведе, що пропустив строк з поважних причин.

6. Якщо суд вирішив розглянути справу в порядку спрощеного позовного провадження, але в подальшому за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи постановив ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, розгляд справи починається зі стадії відкриття провадження у справі. У такому випадку повернення до розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження не допускається.

7. Частини друга - шоста цієї статті не застосовуються, якщо відповідно до цього Кодексу справа підлягає розгляду тільки в порядку спрощеного провадження.

Стаття 251. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні

1. Відзив подається протягом п’ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі.

2. Позивач має право подати до суду відповідь на відзив, а відповідач - заперечення протягом строків, встановлених судом в ухвалі про відкриття провадження у справі.

3. Треті особи мають право подати пояснення щодо позову в строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, а щодо відзиву - протягом десяти днів з дня його отримання.

Стаття 252. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження

1. Розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі, крім випадків, передбачених статтею 252[1] цього Кодексу.

{Частина перша статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3295-IX від 09.08.2023}

2. Розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження починається з відкриття першого судового засідання або через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі, якщо судове засідання не проводиться.

{Частина друга статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Якщо для розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження відповідно до цього Кодексу судове засідання не проводиться, процесуальні дії, строк вчинення яких відповідно до цього Кодексу обмежений першим судовим засіданням у справі, можуть вчинятися протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

Підготовче засідання при розгляді справи у порядку спрощеного провадження не проводиться.

{Частина третя статті 252 в редакції Закону № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Перше судове засідання у справі проводиться не пізніше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі. За клопотанням сторони суд може відкласти розгляд справи з метою надання додаткового часу для подання відповіді на відзив та (або) заперечення, якщо вони не подані до першого судового засідання з поважних причин.

5. Суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої із сторін про інше. За клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

6. Суд може відмовити в задоволенні клопотання сторони про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін за одночасного існування таких умов:

1) предметом позову є стягнення грошової суми, розмір якої не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають проведення судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи.

7. Клопотання про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін відповідач має подати в строк для подання відзиву, а позивач - разом з позовом або не пізніше п’яти днів з дня отримання відзиву.

8. При розгляді справи у порядку спрощеного провадження суд досліджує докази і письмові пояснення, викладені у заявах по суті справи, а у випадку розгляду справи з повідомленням (викликом) учасників справи - також заслуховує їх усні пояснення. Судові дебати не проводяться.

9. При розгляді справи у порядку спрощеного провадження свідки не викликаються. У випадку, якщо обставини, викладені свідком у заяві, суперечать іншим доказам або викликають у суду сумнів щодо їх достовірності, суд не бере до уваги показання свідка.

Розділ IV
ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

Глава 1. Апеляційне провадження

§ 1. Апеляційна скарга

Стаття 252[1]. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження за клопотаннями Антимонопольного комітету України, територіального відділення Антимонопольного комітету України

1. Підставами для подання Антимонопольним комітетом України, його територіальним відділенням клопотання про надання дозволу на проведення перевірки суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, доступу до приміщень, інших володінь, інших місць зберігання інформації, що перебуває у володінні та/або користуванні суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, та/або на вчинення окремих процесуальних дій, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції, у вигляді проведення огляду, опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна, є наявність хоча б однієї з таких обставин:

розгляд заяв суб’єктів господарювання, громадян, об’єднань, установ, організацій про порушення їх прав унаслідок дій чи бездіяльності, визначених Законом України "Про захист економічної конкуренції" як порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

подання органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

безпосереднє виявлення органами, посадовими особами Антимонопольного комітету України, його територіального відділення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

потреба в перевірці інформації, отриманої у зв’язку із здійсненням державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

2. У клопотанні Антимонопольного комітету України, його територіального відділення, передбаченому частиною першою цієї статті, зазначаються:

1) найменування суду, до якого подається клопотання;

2) інформація про Антимонопольний комітет України, орган Антимонопольного комітету України, територіальне відділення Антимонопольного комітету України, щодо надання дозволу якому подається клопотання;

3) підстави та обґрунтування необхідності проведення перевірки суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю та/або окремих процесуальних дій;

4) інформація про об’єкт перевірки, а саме:

для юридичних осіб - найменування юридичної особи, у тому числі скорочене (за наявності), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, організаційно-правова форма, місцезнаходження юридичної особи;

для фізичних осіб - підприємців - прізвище, власне ім’я, по батькові (за наявності), реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта), місцеперебування та/або місце проживання;

5) строк, протягом якого можуть здійснюватися перевірка та/або відповідні процесуальні дії;

6) види процесуальних дій, щодо здійснення яких надається клопотання;

7) фактичне місцезнаходження приміщень, місць зберігання інформації, систем електронних комунікацій, інших володінь, що підлягають перевірці та/або відповідним процесуальним діям.

У клопотанні про здійснення процесуальних дій у вигляді опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна додатково зазначаються документи, предмети, інші носії інформації, системи електронних комунікацій, місця зберігання інформації, приміщення та інші володіння, інші місця зберігання інформації, щодо яких подається клопотання.

3. До клопотання додаються копії документів, які підтверджують наявність передбачених частиною першою цієї статті підстав для проведення перевірки та/або окремих процесуальних дій.

Положення статей 162 і 164 цього Кодексу не поширюються на вимоги до форми та змісту клопотання Антимонопольного комітету України, його територіального відділення, передбаченого цією статтею.

4. Суд розглядає клопотання в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами. За клопотанням Антимонопольного комітету України, його територіального відділення або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з викликом представників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення.

5. За результатами розгляду клопотання суд постановляє ухвалу про залишення клопотання без розгляду, повне або часткове задоволення клопотання чи відмову у задоволенні клопотання.

6. Суд, встановивши, що клопотання подано без дотримання вимог частин першої та другої цієї статті, залишає таке клопотання без руху, про що постановляє ухвалу.

В ухвалі про залишення клопотання без руху зазначаються недоліки, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати трьох робочих днів з дня одержання ухвали.

Якщо недоліки клопотання не були усунуті у строк, встановлений судом, клопотання вважається неподаним і повертається без розгляду Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню.

Залишення клопотання без розгляду не перешкоджає повторному зверненню з ним до суду в установленому порядку після усунення недоліків.

7. Суд відмовляє у задоволенні клопотання у разі, якщо не наведено достатніх підстав для необхідності проведення перевірки, надання доступу до приміщень, інших володінь, інших місць зберігання інформації, що перебуває у володінні та/або користуванні суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, вчинення окремих процесуальних дій та/або недостатньо обґрунтовано необхідність отримання такого дозволу.

8. Ухвала про повне або часткове задоволення клопотання, передбачена частиною п’ятою цієї статті, може бути оскаржена протягом п’яти днів з дати отримання її копії суб’єктом господарювання, об’єднанням, органом влади, органом місцевого самоврядування, органом адміністративно-господарського управління та контролю.

Оскарження ухвали не зупиняє її виконання.

9. Ухвала господарського суду про повне або часткове задоволення клопотання не підлягає оприлюдненню до закінчення строків проведення перевірки та/або вчинення відповідних процесуальних дій, визначених в цій ухвалі.

10. Ухвала господарського суду про надання дозволу на проведення перевірки суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, доступу до приміщень, інших володінь, інших місць зберігання інформації, що перебуває у володінні та/або користуванні суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого

самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю та/або на вчинення окремих процесуальних дій, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції, у вигляді проведення огляду, опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

1) строк дії ухвали щодо:

дозволу на перевірку, який не перевищує 30 календарних днів, крім випадків наявності обґрунтованої необхідності більш тривалого строку проведення перевірки;

дозволу на вчинення процесуальних дій, передбачених абзацом першим цієї частини, який не може перевищувати строку проведення перевірки, в межах якої вчиняються такі процесуальні дії;

2) особу, яка представляє інтереси Антимонопольного комітету України, його територіального відділення;

3) Антимонопольний комітет України, орган Антимонопольного комітету України, територіальне відділення Антимонопольного комітету України, якому надано дозвіл на проведення перевірки та/або на вчинення процесуальних дій, передбачених абзацом першим цієї частини;

4) положення закону, на підставі якого постановляється ухвала;

5) осіб, щодо перевірки яких надано дозвіл на перевірку та/або вчинення процесуальних дій, передбачених абзацом першим цієї частини:

щодо юридичних осіб - найменування юридичної особи, у тому числі скорочене (за наявності), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, організаційно-правова форма, місцезнаходження юридичної особи;

щодо фізичних осіб - підприємців - прізвище, власне ім’я, по батькові (за наявності), реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта), місцеперебування та/або місце проживання;

6) фактичне місцезнаходження приміщень, місць зберігання інформації, систем електронних комунікацій, інших володінь, що підлягають перевірці та/або вчиненню процесуальних дій, передбачених абзацом першим цієї частини;

7) види процесуальних дій, щодо здійснення яких надається дозвіл.

В ухвалі господарського суду про надання дозволу на здійснення процесуальних дій у вигляді опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна додатково зазначаються документи, предмети, інші носії інформації, системи електронних комунікацій, місця зберігання інформації, приміщення та інші володіння, інші місця зберігання інформації, щодо яких надається дозвіл на відповідні процесуальні дії.

Виготовляються дві копії ухвали, які чітко позначаються як копії.

11. У разі необхідності продовження строків перевірки, доступу до приміщень, інших володінь, інших місць зберігання інформації, що перебуває у володінні та/або користуванні суб’єктів господарювання, об’єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, вчинення окремих процесуальних дій, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції, у вигляді проведення огляду, опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна Антимонопольний комітет України, територіальне відділення Антимонопольного комітету України подає клопотання про продовження строків їх проведення.

Строк проведення перевірки може бути продовжено судом за наявності однієї з таких обставин:

письмової згоди суб’єкта господарювання, об’єднання, органу влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління та контролю, який перевіряється, - але не більше ніж на 30 календарних днів;

подання клопотання суб’єктом господарювання, об’єднанням, органом влади, органом місцевого самоврядування, органом адміністративно-господарського управління та контролю, який перевіряється, про продовження строку перевірки у зв’язку з необхідністю підготовки таким суб’єктом інформації, необхідної для проведення перевірки, - але не більше ніж на 30 календарних днів;

якщо є потреба у проведенні експертизи - але не більше ніж на строк проведення такої експертизи.

12. Якщо під час перевірки було виявлено документи, предмети, інші носії інформації, системи електронних комунікацій, місця зберігання інформації, приміщення та інші володіння, які не були вказані в ухвалі суду про надання дозволу на перевірку та/або на вчинення окремих процесуальних дій, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції, у вигляді проведення огляду, опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна, такі документи, предмети, інші носії інформації, системи електронних комунікацій, місця зберігання інформації, приміщення та інші володіння можуть бути тимчасово опломбовані (опечатані) або тимчасово вилучені.

Клопотання Антимонопольного комітету України, територіального відділення Антимонопольного комітету України про опломбовування (опечатування), вилучення та/або арешт тимчасово опломбованого (опечатаного) або тимчасово вилученого майна, а також про його огляд повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після тимчасового опломбовування (опечатування) або тимчасового вилучення майна. У разі невиконання цієї вимоги майно має бути негайно розпломбовано та/або повернуто особі, у якої його було вилучено.

Види, обсяги і строк опломбовування (опечатування), накладення арешту на майно, вилучення майна встановлюються судовим рішенням господарського суду в кожному конкретному випадку з урахуванням властивостей майна, його значення для діяльності суб’єкта господарювання, об’єднання, органу влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління та контролю, який перевіряється, необхідності його використання та інших обставин.

{Розділ IV доповнено статтею 252[1] згідно із Законом № 3295-IX від 09.08.2023}

Стаття 253. Суди апеляційної інстанції

1. Судом апеляційної інстанції у господарських справах є апеляційний господарський суд, у межах апеляційного округу якого (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного господарського суду) знаходиться місцевий господарський суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

2. Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних господарських судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

3. Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності переглядає в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності.

Стаття 254. Право апеляційного оскарження

1. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції.

2. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених статтею 255 цього Кодексу. Оскарження ухвал суду, які не передбачені статтею 255 цього Кодексу, окремо від рішення суду не допускається.

{Частина друга статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3. Після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов’язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов’язки учасника справи.

Стаття 255. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції

1. Окремо від рішення суду першої інстанції можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції:

1) про відмову у видачі судового наказу;

2) про забезпечення доказів, відмову в забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів;

3) про забезпечення позову, заміну заходу забезпечення позову;

4) про скасування забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову, відмову у скасуванні чи заміні заходів забезпечення позову;

5) про зустрічне забезпечення, зміну чи скасування зустрічного забезпечення;

6) про повернення заяви позивачеві (заявникові);

7) про відмову у відкритті провадження у справі;

8) про передачу справи на розгляд іншого суду;

9) про відмову поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;

10) про затвердження мирової угоди;

11) про призначення експертизи;

12) про зупинення провадження у справі;

13) про закриття провадження у справі;

14) про залишення позову (заяви) без розгляду;

15) окрема ухвала;

16) про стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;

17) у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом";

18) про внесення, відмову у внесенні виправлень у рішення;

19) про відмову ухвалити додаткове рішення;

20) про роз’яснення чи відмову у роз’ясненні судового рішення;

21) про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;

{Пункт 21 частини першої статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

22) про поновлення, відмову у поновленні пропущеного строку для пред’явлення наказу до виконання;

23) про внесення чи відмову у внесенні виправлень до виконавчого документа, визнання чи відмову у визнанні виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;

24) щодо відстрочки або розстрочки виконання рішення, ухвали, постанови, зміну способу та порядку їх виконання;

25) про розгляд скарг на рішення, дії (бездіяльність) органів Державної виконавчої служби, державного виконавця, приватного виконавця;

26) про заміну чи відмову у заміні сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;

27) про поворот виконання чи відмову у повороті виконання;

28) про звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, чи нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку;

29) щодо тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;

30) про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;

31) про відмову у відкритті провадження у справі про скасування рішення третейського суду;

32) про повернення заяви про скасування рішення третейського суду;

33) про повернення заяви про видачу наказу за рішенням третейського суду без розгляду;

34) про залишення без розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження;

35) про відновлення чи відмову у відновленні повністю або частково втраченого судового провадження.

2. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції можуть подавати учасники справи відповідно до цього Кодексу та Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

3. Заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду.

Стаття 256. Строк на апеляційне оскарження

1. Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом двадцяти днів, а на ухвалу суду - протягом десяти днів з дня його (її) проголошення.

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини рішення суду, або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом двадцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом десяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

3. Строк на апеляційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у частині другій статті 261 цього Кодексу.

Стаття 257. Порядок подання апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Стаття 258. Форма і зміст апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається у письмовій формі.

2. В апеляційній скарзі мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається скарга;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку та електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 258 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) рішення або ухвала, що оскаржується;

5) у чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість рішення або ухвали (неповнота встановлення обставин, які мають значення для справи, та (або) неправильність установлення обставин, які мають значення для справи, внаслідок необґрунтованої відмови у прийнятті доказів, неправильного їх дослідження чи оцінки, неподання доказів з поважних причин та (або) неправильне визначення відповідно до встановлених судом обставин правовідносин тощо);

6) нові обставини, що підлягають встановленню, докази, які підлягають дослідженню чи оцінці, обґрунтування поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції, заперечення проти доказів, використаних судом першої інстанції;

7) клопотання особи, яка подала скаргу;

8) дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;

9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

3. До апеляційної скарги додаються:

1) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо скарга подана представником і в справі немає підтвердження його повноважень;

2) докази сплати судового збору;

3) докази надсилання копії скарги іншій стороні у справі з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу;

{Пункт 3 частини третьої статті 258 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції, за наявності.

4. Якщо апеляційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Стаття 259. Надсилання копії апеляційної скарги сторонам у справі

1. Особа, яка подає апеляційну скаргу, надсилає іншим учасникам справи копії цієї скарги і доданих до неї документів, які у них відсутні, з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина перша статті 259 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

§ 2. Відкриття апеляційного провадження

Стаття 260. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга реєструється у день її надходження до суду апеляційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

2. До апеляційної скарги, яка оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 258 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 174 цього Кодексу.

{Частина друга статті 260 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Апеляційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 256 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції із заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

4. Якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або вказані нею підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження будуть визнані неповажними, суд відмовляє у відкритті апеляційного провадження у порядку, встановленому статтею 261 цього Кодексу.

5. Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції також, якщо:

1) апеляційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;

3) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції;

4) скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

6. Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги. Питання про повернення

апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

7. Про повернення апеляційної скарги постановляється ухвала, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

8. Копія ухвали про повернення апеляційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 242 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення апеляційної скарги разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Стаття 261. Відмова у відкритті апеляційного провадження

1. Суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо:

1) апеляційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв’язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї ж особи на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення апеляційної скарги цієї ж особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

2. Незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження, якщо апеляційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:

1) подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, інтереси та (або) обов’язки;

2) пропуску строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

3. Питання про відмову у відкритті апеляційного провадження вирішується не пізніше п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

4. Копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 242 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Стаття 262. Відкриття апеляційного провадження

1. Про відкриття апеляційного провадження у справі суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу.

2. До відкриття апеляційного провадження учасники справи мають право подати заперечення проти відкриття апеляційного провадження.

3. Питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, передбаченому статтею 260 цього Кодексу.

4. В ухвалі про відкриття апеляційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на апеляційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи. Якщо разом з апеляційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття апеляційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

5. Якщо апеляційна скарга подана з пропуском визначеного цим Кодексом строку, суд у випадку поновлення строку на апеляційне оскарження зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Стаття 263. Відзив на апеляційну скаргу

1. Учасники справи мають право подати до суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

2. Відзив на апеляційну скаргу має містити:

1) найменування суду апеляційної інстанції;

2) ім’я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 263 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;

4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу;

5) перелік матеріалів, що додаються.

3. Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення суду першої інстанції.

4. До відзиву додаються докази надсилання копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

До відзиву застосовуються правила, встановлені частиною десятою статті 165 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 263 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 264. Закриття апеляційного провадження

1. Суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження, якщо:

1) після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;

2) після відкриття апеляційного провадження виявилося, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося.

2. Про закриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

Стаття 265. Приєднання до апеляційної скарги

1. Учасники справи мають право приєднатися до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До апеляційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

2. Заяву про приєднання до апеляційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді апеляційної інстанції.

3. До заяви про приєднання до апеляційної скарги додаються документ про сплату судового збору та докази надсилання копії заяви іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина третя статті 265 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 266. Доповнення, зміна або відкликання апеляційної скарги або відмова від неї

1. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на апеляційне оскарження.

2. У разі доповнення чи зміни апеляційної скарги особа, яка подала апеляційну скаргу, повинна подати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до апеляційної скарги іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу. В іншому разі суд не враховує такі доповнення чи зміни.

{Частина друга статті 266 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

4. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення апеляційного провадження. У разі відмови від апеляційної скарги суд, за

відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги, постановляє ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Визнання апеляційної скарги іншою стороною враховується судом апеляційної інстанції у частині наявності або відсутності фактів, які мають значення для вирішення справи.

5. У разі закриття апеляційного провадження у зв’язку з відмовою від апеляційної скарги на судове рішення повторне оскарження цього рішення особою, яка відмовилася від скарги, не допускається.

6. Суд апеляційної інстанції має право не приймати відмову від скарги або її відкликання з підстав, визначених у частині п’ятій статті 191 цього Кодексу.

§ 3. Апеляційний розгляд

Стаття 267. Підготовка розгляду справи судом апеляційної інстанції

1. Суддя-доповідач у порядку підготовки справи до апеляційного розгляду:

1) з’ясовує питання про склад учасників судового процесу. У разі встановлення, що рішення господарського суду першої інстанції може вплинути на права та обов’язки особи, яка не брала участі у справі, залучає таку особу до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору;

{Пункт 1 частини першої статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2) визначає характер спірних правовідносин та закон, який їх регулює;

3) з’ясовує обставини, на які посилаються учасники справи як на підставу своїх вимог і заперечень;

4) з’ясовує, які обставини визнаються чи заперечуються учасниками справи;

5) вирішує питання щодо поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції;

6) за клопотанням сторін та інших учасників справи вирішує питання про виклик свідків, призначення експертизи, витребування доказів, судових доручень щодо збирання доказів, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача;

7) за клопотанням учасників справи вирішує питання щодо вжиття заходів забезпечення позову;

8) вчиняє інші дії, пов’язані із забезпеченням апеляційного розгляду справи.

2. Підготовчі дії, визначені пунктами 5, 6 частини першої цієї статті, вчиняються з дотриманням прав всіх учасників справи подати свої міркування або заперечення щодо їх вчинення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

3. Якщо під час вивчення матеріалів справи суд виявить нерозглянуті зауваження на правильність і повноту фіксування судового процесу технічними засобами, нерозглянуті письмові зауваження щодо повноти чи правильності протоколу судового засідання,

невирішене питання про ухвалення додаткового рішення, суд постановляє ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки.

Стаття 268. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції

1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій в разі необхідності та призначення справи до розгляду.

Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.

Стаття 269. Межі перегляду справи в суді апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

2. Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї.

3. Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об’єктивно не залежали від нього.

4. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов’язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

5. У суді апеляційної інстанції не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції.

Стаття 270. Порядок розгляду апеляційної скарги

1. У суді апеляційної інстанції справи переглядаються за правилами розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, передбачених у цій главі.

2. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п’ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

{Частина друга статті 270 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених частиною десятою цієї статті та частиною другою статті 271 цього Кодексу.

4. Головуючий відкриває судове засідання і оголошує, яка справа, за чиєю скаргою та на судове рішення якого суду розглядається.

5. Суддя-доповідач доповідає зміст судового рішення, яке оскаржено, доводи апеляційної скарги, межі, в яких повинні встановлюватися обставини і досліджуватися докази.

6. Після доповіді судді-доповідача пояснення дає особа, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, - першим дає пояснення позивач. Далі дають пояснення інші учасники справи.

7. Закінчивши з’ясування обставин і перевірку їх доказами, суд апеляційної інстанції надає учасникам справи можливість виступити у судових дебатах у такій самій послідовності, в якій вони давали пояснення.

8. На початку судового засідання суд може оголосити про час, який відводиться для судових дебатів. Кожній особі, яка бере участь у розгляді справи в апеляційному суді, надається однаковий проміжок часу для виступу.

9. Після закінчення дебатів суд виходить до нарадчої кімнати.

10. Апеляційні скарги на рішення господарського суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

11. Суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи в разі неявки у судове засідання учасника справи, стосовно якого немає відомостей щодо його повідомлення про дату, час і місце судового засідання, або за його клопотанням, коли повідомлені ним причини неявки будуть визнані судом поважними.

12. Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

13. Якщо суд апеляційної інстанції визнав обов’язковою участь у судовому засіданні учасників справи, а вони не прибули, суд апеляційної інстанції може відкласти апеляційний розгляд справи.

Стаття 271. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції

1. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються в порядку, передбаченому для розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

2. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 1, 5, 6, 8, 9, 12, 18, 31, 32, 33, 34 частини першої статті 255 цього Кодексу, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

3. У випадках скасування судом апеляційної інстанції ухвал про відмову у відкритті провадження у справі або заяви про відкриття справи про банкрутство, про повернення позовної заяви або заяви про відкриття справи про банкрутство, зупинення провадження у справі, закриття провадження у справі, про залишення позову без розгляду або залишення заяви у провадженні справи про банкрутство без розгляду справа (заява) передається на розгляд суду першої інстанції.

Стаття 272. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи

1. Якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави.

2. У випадку відкриття апеляційного провадження за такою скаргою суд апеляційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та рішення суду першої інстанції, що оскаржується.

3. За результатами розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову відповідно до статті 282 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду апеляційної інстанції.

4. Суд апеляційної інстанції розглядає скаргу, вказану в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за апеляційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

Стаття 273. Строк розгляду апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі.

2. Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції розглядається протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі.

3. Апеляційна скарга на ухвалу, постанову суду першої інстанції у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі.

Стаття 274. Відмова позивача від позову та мирова угода сторін

1. У суді апеляційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав апеляційну скаргу.

2. Якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам статей 191, 192 цього Кодексу, суд постановляє ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно визнає нечинним судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі.

Стаття 275. Повноваження суду апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги має право:

1) залишити судове рішення без змін, а скаргу без задоволення;

2) скасувати судове рішення повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення;

3) визнати нечинним судове рішення суду першої інстанції повністю або частково у передбачених цим Кодексом випадках і закрити провадження у справі у відповідній частині;

4) скасувати судове рішення повністю або частково і у відповідній частині закрити провадження у справі повністю або частково або залишити позовну заяву без розгляду повністю або частково;

5) скасувати судове рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

6) скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції;

7) у передбачених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених у пунктах 1-6 частини першої цієї статті.

Стаття 276. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення без змін

1. Суд апеляційної інстанції залишає апеляційну скаргу без задоволення, а судове рішення без змін, якщо визнає, що суд першої інстанції ухвалив судове рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Стаття 277. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

1. Підставами для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни судового рішення є:

1) нез’ясування обставин, що мають значення для справи;

{Пункт 1 частини першої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, встановленим обставинам справи;

{Пункт 3 частини першої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

4) порушення норм процесуального права або неправильне застосування норм матеріального права.

2. Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону, або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи.

3. Порушення норм процесуального права є обов’язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо:

1) справу розглянуто неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими, якщо апеляційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

{Пункт 2 частини третьої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) справу (питання) розглянуто господарським судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду (у разі якщо таке повідомлення є обов’язковим), якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв судове рішення про права, інтереси та (або) обов’язки осіб, що не були залучені до участі у справі;

5) судове рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у рішенні;

6) судове рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

4. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Стаття 278. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково із закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині

1. Судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню повністю або частково в апеляційному порядку із залишенням позову без

розгляду або закриттям провадження у справі у відповідній частині з підстав, передбачених статтями 226 та 231 цього Кодексу.

2. Порушення правил юрисдикції господарських судів, визначених статтями 20-23 цього Кодексу, є обов’язковою підставою для скасування рішення незалежно від доводів апеляційної скарги.

3. Якщо судом першої інстанції ухвалено законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи - сторони у спорі чи припинення юридичної особи - сторони у спорі, що не допускає правонаступництва, після ухвалення такого рішення не може бути підставою для застосування вимог частини першої цієї статті.

4. У разі закриття судом апеляційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 231 цього Кодексу суд за заявою позивача в порядку письмового провадження постановляє ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків об’єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору.

{Статтю 278 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 279. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю

1. Судове рішення, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню з направленням справи на розгляд за встановленою законом підсудністю, якщо рішення прийнято судом з порушенням правил територіальної юрисдикції (підсудності).

2. Справа не підлягає направленню на новий розгляд у зв’язку з порушеннями правил територіальної юрисдикції (підсудності), якщо учасник справи, який подав апеляційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

Стаття 280. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції

1. Підставами для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції є:

1) неповне з’ясування судом обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції вважає встановленими;

3) невідповідність висновків суду обставинам справи;

4) порушення норм процесуального права або неправильне застосування норм матеріального права, які призвели до постановлення помилкової ухвали.

Стаття 281. Порядок ухвалення судових рішень судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги ухвалює судові рішення у формі постанов згідно з вимогами, встановленими статтею 34 та главою 9 розділу III цього Кодексу, з урахуванням особливостей, зазначених у цій главі.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом апеляційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції.

3. Постанова або ухвала суду апеляційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, визначеним для розгляду справи, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 282. Постанова суду апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття, номера справи;

б) найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) імен (найменувань) сторін і особи, яка подала скаргу;

г) найменування суду першої інстанції, рішення якого оскаржується, дати ухвалення рішення, прізвища та ініціалів судді (суддів); часу і місця його ухвалення, дати складання повного тексту рішення;

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішення суду першої інстанції;

б) короткого змісту вимог апеляційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;

г) узагальнених доводів та заперечень інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) встановлених судом першої інстанції та неоспорених обставин, а також обставин, встановлених судом апеляційної інстанції, і визначених відповідно до них правовідносин;

б) доводів, за якими суд апеляційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої інстанції;

в) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

г) чи були і ким порушені, невизнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких особа звернулася до суду;

ґ) висновків за результатами розгляду апеляційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд апеляційної інстанції;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з розглядом справи у суді першої інстанції, - у випадку скасування або зміни судового рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції;

г) строку і порядку набрання постановою законної сили та її оскарження.

2. Постанову суду апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 283. Проголошення постанови судом апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції проголошується за правилами, встановленими статтею 240 цього Кодексу.

Стаття 284. Законна сила постанови суду апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дня її прийняття.

Стаття 285. Вручення судових рішень суду апеляційної інстанції

1. Судові рішення суду апеляційної інстанції вручаються (видаються або надсилаються) в порядку, встановленому статтею 242 цього Кодексу.

2. Копії судових рішень суду апеляційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав таку справу як суд першої інстанції.

Стаття 285^{1}. Повернення справи

1. Після закінчення апеляційного розгляду справа у п'ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав.

{Параграф 3 глави 1 розділу IV доповнено статтею 285^{1} згідно із Законом № 142-IX від 02.10.2019}

Глава 2. Касаційне провадження

§ 1. Касаційна скарга

Стаття 286. Суд касаційної інстанції

1. Судом касаційної інстанції у господарських справах є Верховний Суд.

Стаття 287. Право касаційного оскарження

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати касаційну скаргу на:

1) рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи та постанову суду апеляційної інстанції, крім судових рішень, визначених у частині третій цієї статті;

2) ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 3, 6, 7, 13, 14, 21, 25, 26, 28, 30 частини першої статті 255 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку;

3) ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закриття апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, щодо зустрічного забезпечення, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз’яснення рішення чи відмову у роз’ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали;

{Пункт 3 частини першої статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

4) ухвали і постанови суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку та постанови суду апеляційної інстанції у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

2. Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пунктах 1, 4 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно в таких випадках:

1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

2) якщо скаржник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;

3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах;

4) якщо судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинамипершою, третьою статті 310 цього Кодексу.

Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

{Частина друга статті 287 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Не підлягають касаційному оскарженню:

1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

2) судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує п’ятиста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо:

{Абзац перший пункту 2 частини третьої статті 287 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

4. Особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов’язки, має право подати касаційну скаргу на судове рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою, крім випадку, коли судове рішення про права, інтереси та (або) обов’язки такої особи було ухвалено безпосередньо судом апеляційної інстанції. Після відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов’язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов’язки учасника справи.

{Частина четверта статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 288. Строк на касаційне оскарження

1. Касаційна скарга на судове рішення подається протягом двадцяти днів з дня його проголошення.

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення, що оскаржується, або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне судове рішення не було вручено у день його проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження, якщо касаційна скарга подана протягом двадцяти днів з дня вручення йому такого судового рішення.

3. Строк на касаційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у частині четвертій статті 293 цього Кодексу.

Стаття 289. Порядок подання касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.

Стаття 290. Форма і зміст касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається у письмовій формі.

2. У касаційній скарзі повинно бути зазначено:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає касаційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 290 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) судові рішення, що оскаржуються;

5) підставу (підстави), на якій (яких) подається касаційна скарга з визначенням передбаченої (передбачених) статтею 287 цього Кодексу підстави (підстав).

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 1 частини другої статті 287 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається постанова Верховного Суду, в якій викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був врахований в оскаржуваному судовому рішенні.

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 2 частини другої статті 287 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду.

У разі подання касаційної скарги на судове рішення, зазначене у пунктах 2 і 3 частини першої статті 287 цього Кодексу, в касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень);

{Пункт 5 частини другої статті 290 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

6) вимоги особи, яка подає скаргу;

7) дата отримання копії судового рішення суду апеляційної інстанції, що оскаржується;

8) перелік доданих до скарги документів.

3. Касаційна скарга підписується особою, яка подає скаргу, або її представником. До касаційної скарги, поданої представником, додається довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо в справі немає підтвердження такого повноваження.

4. До касаційної скарги додаються:

1) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного рішення суду апеляційної інстанції, за наявності;

2) документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

5. Якщо касаційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Стаття 291. Надсилання копії касаційної скарги сторонам у справі

1. Особа, яка подає касаційну скаргу, надсилає іншим учасникам справи копії цієї скарги і доданих до неї документів, які у них відсутні, з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина перша статті 291 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

§ 2. Відкриття касаційного провадження

Стаття 292. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги

1. Касаційна скарга реєструється у день її надходження до суду касаційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

2. У разі якщо касаційна скарга оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 290 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 174 цього Кодексу, про що суддя постановляє відповідну ухвалу.

{Частина друга статті 292 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Касаційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 288 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, наведені нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали про залишення касаційної скарги без руху особа має право звернутися до суду касаційної інстанції із заявою про поновлення строку або навести інші підстави для поновлення строку.

Якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або наведені підстави для поновлення строку на касаційне оскарження визнані неповажними, суд відмовляє у відкритті касаційного провадження на підставі пункту 4 частини першої статті 293 цього Кодексу.

Розгляд заяви особи про поновлення строку на касаційне оскарження здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції, склад якої визначений в порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

4. Касаційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом також, якщо:

1) касаційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) скаргу подано у інший спосіб, ніж до суду касаційної інстанції;

3) до надіслання ухвали про відкриття касаційного провадження від особи, яка подала скаргу, надійшла заява про її відкликання;

4) у касаційній скарзі не викладені передбачені цим Кодексом підстави для оскарження судового рішення в касаційному порядку.

5. Питання про залишення касаційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги. Питання про повернення касаційної скарги суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

{Частина п'ята статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

6. Про повернення касаційної скарги постановляється ухвала.

7. Копія ухвали про повернення касаційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 242 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення касаційної скарги разом з доданими до скарги матеріалами, а касаційна скарга залишається в суді касаційної інстанції.

Стаття 293. Відмова у відкритті касаційного провадження

1. Суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо:

1) касаційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає касаційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв’язку з відмовою від поданої раніше касаційної скарги цієї ж особи на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення касаційної скарги цієї ж особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на касаційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на касаційне оскарження визнані судом неповажними;

5) Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі на судове

рішення, зазначене у пунктах 1,4 частини першої статті 287 цього Кодексу, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку (крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку або коли Верховний Суд вважатиме за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах).

{Частину першу статті 293 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. У разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи) суд може визнати касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

{Частина друга статті 293 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження підписується всім складом суду і повинна містити мотиви, з яких суд дійшов висновку про відсутність підстав для відкриття касаційного провадження.

4. Незалежно від поважності причин пропуску строку на касаційне оскарження суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у разі, якщо касаційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:

1) подання касаційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, інтереси та (або) обов’язки;

2) пропуску строку на касаційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

5. Ухвалу про відмову у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє не пізніше ніж через двадцять днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

{Частина п'ята статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

6. Копія ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження разом з доданими до скарги матеріалами направляються особі, яка подавала касаційну скаргу, а копія касаційної скарги залишається в суді касаційної інстанції.

Стаття 294. Відкриття касаційного провадження у справі

1. За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі, в якій повідомляється про дату, час і місце розгляду скарги, а також про витребування матеріалів справи.

2. До відкриття касаційного провадження учасники справи мають право подати заперечення проти відкриття касаційного провадження.

3. Питання про відкриття касаційного провадження у справі вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня надходження заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, визначеному статтею 292 цього Кодексу.

{Частина третя статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

4. В ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначаються підстава (підстави) відкриття касаційного провадження та строк для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу. Якщо разом з касаційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття касаційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Абзац перший частини четвертої статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

За наявності клопотання особи, яка подала касаційну скаргу, суд у разі необхідності вирішує питання про зупинення виконання рішення (ухвали) суду або зупинення його дії, якщо зупинити його виконання неможливо.

Стаття 295. Відзив на касаційну скаргу

1. Учасники справи мають право подати до суду касаційної інстанції відзив на касаційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про відкриття касаційного провадження.

2. Відзив на касаційну скаргу має містити:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) ім’я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на касаційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 295 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги;

4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на касаційну скаргу;

5) перелік матеріалів, що додаються.

3. Відсутність відзиву на касаційну скаргу не перешкоджає перегляду судових рішень (рішення).

4. До відзиву додаються докази надсилання копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 295 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. До відзиву застосовуються правила, встановлені частиною десятою статті 165 цього Кодексу.

{Статтю 295 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 296. Закриття касаційного провадження

1. Суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження, якщо:

1) після відкриття касаційного провадження особа, яка подала касаційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги;

2) після відкриття касаційного провадження виявилося, що касаційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом першої чи апеляційної інстанції питання про її права, інтереси та (або) обов’язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, інтереси та (або) обов’язки такої особи не вирішувалося;

4) після відкриття касаційного провадження виявилося, що Верховний Суд у своїй постанові викладав висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі, або відступив від свого висновку щодо застосування норми права, наявність якого стала підставою для відкриття касаційного провадження, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку (крім випадку, коли Верховний Суд вважає за необхідне відступити від такого висновку). Якщо ухвала про відкриття касаційного провадження мотивована також іншими підставами, за якими відсутні підстави для закриття провадження, касаційне провадження закривається лише в частині підстав, передбачених цим пунктом;

{Частину першу статті 296 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

5) після відкриття касаційного провадження на підставі пункту 1 частини другої статті 287 цього Кодексу судом встановлено, що висновок щодо застосування норми права, який викладений у постанові Верховного Суду та на який посилався скаржник у касаційній скарзі, стосується правовідносин, які не є подібними.

{Частину першу статті 296 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Про закриття касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу.

Стаття 297. Приєднання до касаційної скарги

1. Учасники справи мають право приєднатися до касаційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До касаційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки.

2. Заяву про приєднання до касаційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді касаційної інстанції.

3. До заяви про приєднання до касаційної скарги додаються документ про сплату судового збору та докази надсилання заяви іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Частина третя статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 298. Доповнення, зміна або відкликання касаційної скарги або відмова від неї

1. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на касаційне оскарження.

2. У разі доповнення чи зміни касаційної скарги особа, яка подала касаційну скаргу, повинна подати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до касаційної скарги іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу. В іншому разі суд не враховує такі доповнення чи зміни.

{Частина друга статті 298 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження.

4. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати касаційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення касаційного провадження. У разі відмови від касаційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги, постановляє ухвалу про закриття касаційного провадження.

5. У разі закриття касаційного провадження у зв’язку з відмовою від касаційної скарги на судові рішення повторне оскарження цих рішень особою, що відмовилася від скарги, не допускається.

6. Суд касаційної інстанції має право не приймати відмову від скарги або її відкликання з підстав, визначених у частині п’ятій статті 191 цього Кодексу.

§ 3. Касаційний розгляд

Стаття 299. Підготовка справи до касаційного розгляду

1. Після отримання справи суддя-доповідач протягом десяти днів готує доповідь, у якій викладає обставини, необхідні для ухвалення рішення суду касаційної інстанції, з’ясовує питання про склад осіб, які беруть участь у справі.

Стаття 300. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції

1. Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

{Частина перша статті 300 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

3. У суді касаційної інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Зміна предмета та підстав позову у суді касаційної інстанції не допускається.

4. Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, передбачені пунктами 1, 3, 4, 8 частини першої статті 310, частиною другою статті 313 цього Кодексу, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

{Частина четверта статті 300 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 301. Порядок розгляду касаційної скарги

1. У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням положень статті 300 цього Кодексу.

2. Розгляд справ у суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п’ятнадцять днів з дня відкриття касаційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

{Частина друга статті 301 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Розгляд справ у суді касаційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

4. Перегляд рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, ціна позову в яких не перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, здійснюється без повідомлення учасників справи, крім справ, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного провадження.

5. Перегляд ухвал суду першої та апеляційної інстанцій (крім ухвал, якими закінчено розгляд справи) здійснюється судом касаційної інстанції без повідомлення учасників справи.

6. З урахуванням конкретних обставин справи суд касаційної інстанції може розглянути касаційні скарги, зазначені у частинах четвертій і п’ятій цієї статті, у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

7. Суд касаційної інстанції використовує процесуальні права суду першої інстанції виключно для перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права судами першої та апеляційної інстанцій.

8. Головуючий відкриває судове засідання і оголошує, яка справа, за чиєю скаргою та на рішення, ухвалу якого суду розглядається.

9. Суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст оскаржуваного рішення суду та доводи касаційної скарги.

10. Учасники справи дають свої пояснення щодо касаційної скарги та відзиву на неї в порядку, встановленому головуючим. Суд може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

11. У своїх поясненнях сторони та учасники справи можуть наводити тільки ті доводи, які стосуються підстав касаційного перегляду судового рішення.

12. Вислухавши пояснення учасників справи, суд виходить до нарадчої кімнати.

Стаття 302. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

1. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї ж палати або у складі такої палати.

2. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об’єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об’єднаної палати.

3. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об’єднаної палати передає справу на розгляд Великої Палати, якщо така колегія (палата, об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об’єднаної палати) іншого касаційного суду.

4. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об’єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

5. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

6. Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судове рішення з підстав порушення правил предметної чи суб’єктної юрисдикції, крім випадків, якщо:

1) учасник справи, який оскаржує судове рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної чи суб’єктної юрисдикції;

2) учасник справи, який оскаржує судове рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної чи суб’єктної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об’єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;

3) Велика Палата Верховного Суду вже викладала у своїй постанові висновок щодо питання предметної чи суб’єктної юрисдикції спору у подібних правовідносинах.

{Частина шоста статті 302 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Стаття 303. Порядок передачі справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

1. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

2. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу суду, що розглядає справу.

3. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

4. Про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу із викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у рішенні, визначеному в частинах першій - четвертій статті 302 цього Кодексу, або із обґрунтуванням підстав, визначених у частинах п’ятій або шостій статті 302 цього Кодексу.

5. Суддя, не згодний із рішенням про передачу (відмову у передачі) справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

6. Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, а також якщо дійде висновку про недоцільність розгляду справи Великою Палатою Верховного Суду, зокрема через відсутність виключної правової проблеми, наявність висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду, або якщо Великою Палатою Верховного Суду вже висловлена правова позиція щодо юрисдикції спору у подібних правовідносинах, справа повертається (передається) відповідній колегії (палаті, об’єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії (палати, об’єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати.

{Частина шоста статті 303 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

7. Після передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду визначений у ній суддя-доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

Стаття 304. Касаційні скарги на ухвали господарських судів

1. Ухвали судів першої та апеляційної інстанцій можуть бути оскаржені в касаційному порядку у випадках, передбачених пунктами 2 і 3 частини першої статті 287 цього Кодексу.

2. Скарги на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду першої інстанції чи постанови суду апеляційної інстанції, включаються до касаційної скарги на відповідне рішення чи постанову. У разі подання касаційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення чи постанови суду, суд повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

3. Касаційні скарги на ухвали судів першої чи апеляційної інстанції розглядаються у порядку, передбаченому для розгляду касаційних скарг на рішення суду першої інстанції, постанови суду апеляційної інстанції.

4. У випадках скасування судом касаційної інстанції ухвал суду першої або апеляційної інстанції, які перешкоджають провадженню у справі, справа передається на розгляд суду першої або апеляційної інстанції.

Стаття 305. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення розгляду касаційної скарги іншої особи

1. Якщо касаційна скарга надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час касаційного розгляду справи, суд касаційної інстанції розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави.

2. У випадку відкриття касаційного провадження за такою скаргою суд касаційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та судових рішень, що оскаржуються.

3. За результатами розгляду касаційної скарги суд приймає постанову відповідно до статті 315 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду касаційної інстанції.

4. Суд касаційної інстанції розглядає скаргу, вказану в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за касаційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

Стаття 306. Строк розгляду касаційної скарги

1. Касаційна скарга на судові рішення, передбачені пунктами 1, 4 частини першої статті 287 цього Кодексу, має бути розглянута протягом шістдесяти днів, а на ухвали, передбачені пунктами 2, 3 частини першої статті 287 цього Кодексу, - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження у справі.

Стаття 307. Відмова позивача від позову та мирова угода сторін

1. У суді касаційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав касаційну скаргу.

2. Якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам статей 191, 192 цього Кодексу, суд визнає нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та постановляє ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно закриває провадження у справі.

Стаття 308. Повноваження суду касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право:

1) залишити судові рішення судів першої інстанції та апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення;

2) скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду;

3) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення, не передаючи справи на новий розгляд;

4) скасувати постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишити в силі рішення суду першої інстанції у відповідній частині;

5) скасувати судові рішення суду першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі чи залишити позов без розгляду у відповідній частині;

{Пункт 5 частини першої статті 308 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

6) у передбачених цим Кодексом випадках визнати нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині;

7) у передбачених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених в пунктах 1-6 частини першої цієї статті.

Стаття 309. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін

1. Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо судове рішення, переглянуте в передбачених статтею 300 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

{Частина перша статті 309 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Стаття 310. Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду

1. Судові рішення підлягають обов’язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо:

1) справу розглянуто і вирішено неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і судом касаційної інстанції визнано підстави його відводу обґрунтованими, якщо касаційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

{Пункт 2 частини першої статті 310 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) судове рішення не підписано будь-яким із суддів або підписано не тими суддями, що зазначені в судовому рішенні;

4) судове рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглянула справу;

5) справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою;

6) судове рішення ухвалено з порушенням правил інстанційної або територіальної юрисдикції;

{Пункт 7 частини першої статті 310 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8) суд прийняв рішення про права, інтереси та (або) обов’язки осіб, що не були залучені до участі у справі.

2. Судове рішення, ухвалене судом з порушенням правил територіальної юрисдикції (підсудності), не підлягає скасуванню, якщо учасник справи, який подав касаційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

{Частина друга статті 310 в редакції Закону № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий розгляд є також порушення норм процесуального права, на які посилається скаржник у касаційній скарзі, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, якщо:

1) суд не дослідив зібрані у справі докази, за умови висновку про обґрунтованість заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, передбачених пунктами 1, 2, 3 частини другої статті 287 цього Кодексу; або

2) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження; або

3) суд необґрунтовано відхилив клопотання про витребування, дослідження або огляд доказів або інше клопотання (заяву) учасника справи щодо встановлення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи; або

4) суд встановив обставини, що мають суттєве значення, на підставі недопустимих доказів.

{Частина третя статті 310 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4. Справа направляється на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, якщо порушення норм процесуального права допущені тільки цим судом. У всіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції.

5. Висновки суду касаційної інстанції, у зв’язку з якими скасовано судові рішення, є обов’язковими для суду першої чи апеляційної інстанції під час нового розгляду справи.

6. Підставою для скасування судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій і направлення справи для продовження розгляду є порушення норм матеріального чи процесуального права, що призвели до постановлення незаконної ухвали суду першої інстанції та (або) постанови суду апеляційної інстанції, що перешкоджають подальшому провадженню у справі.

Стаття 311. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

1. Суд скасовує судове рішення повністю або частково і ухвалює нове рішення у відповідній частині або змінює його, якщо таке судове рішення, переглянуте в передбачених статтею 300 цього Кодексу межах, ухвалено з неправильним застосуванням норм матеріального права або порушенням норм процесуального права.

{Частина перша статті 311 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення лише за умови, якщо це порушення призвело до ухвалення незаконного рішення.

3. Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону, або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

4. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Стаття 312. Підстави для скасування постанови суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині

1. Суд касаційної інстанції скасовує постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишає в силі судове рішення суду першої інстанції у відповідній частині, якщо в передбачених статтею 300 цього Кодексу межах встановить, що судом апеляційної інстанції скасовано судове рішення, яке відповідає закону.

{Частина перша статті 312 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 313. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині

1. Судове рішення, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню в касаційному порядку повністю або частково з залишенням позову без розгляду або закриттям провадження у справі у відповідній частині з підстав, передбачених статтями 226 та 231 цього Кодексу.

2. Порушення правил юрисдикції господарських судів, визначених статтями 20-23 цього Кодексу, є обов’язковою підставою для скасування рішення незалежно від доводів касаційної скарги.

3. Якщо суд першої або апеляційної інстанції ухвалив законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи чи припинення юридичної особи - сторони в спірних правовідносинах, що не допускають правонаступництва, після ухвалення рішення не може бути підставою для застосування положення частини першої цієї статті.

4. У разі закриття судом касаційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 231 цього Кодексу суд за заявою позивача постановляє в порядку письмового провадження ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків закриття провадження щодо кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, чи передачі справи частково на новий розгляд або для продовження розгляду. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору.

{Статтю 313 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 314. Порядок ухвалення судових рішень судом касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги ухвалює судові рішення у формі постанов згідно з вимогами, встановленими статтею 34 та главою 9 розділу III цього Кодексу, з урахуванням особливостей, зазначених у цій главі.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції.

3. Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 315. Постанова суду касаційної інстанції

1. Постанова суду касаційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття;

б) найменування суду касаційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) найменування (ім'я) учасників справи і найменування (ім'я) особи, яка подала касаційну скаргу;

г) найменування суду першої та (або) апеляційної інстанції, судове рішення якого оскаржується, номера справи, дати ухвалення судового рішення, прізвища та ініціалів судді (суддів);

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішень судів першої та апеляційної інстанцій;

б) короткого змісту вимог касаційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;

г) узагальненого викладу позиції інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу;

б) доводів, за якими суд касаційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої та (або) апеляційної інстанції;

в) висновків за результатами розгляду касаційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд;

г) дій, що їх повинні виконати суд першої та (або) апеляційної інстанції у разі скасування судового рішення і передачі справи на новий розгляд;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги і позовних вимог;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв'язку із розглядом справи у суді першої інстанції та апеляційної інстанції, - у разі скасування рішення та ухвалення нового рішення або зміни рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції;

г) повороту виконання у разі скасування рішень судів за наявності відповідної заяви та підстав.

2. У постанові палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів, палата, об’єднана палата, що передала справу на розгляд палати, об’єднаної палати, Великої Палати.

3. Постанова суду касаційної інстанції проголошується за правилами, встановленими статтею 240 цього Кодексу.

Стаття 316. Обов’язковість вказівок, що містяться у постанові суду касаційної інстанції

1. Вказівки, що містяться у постанові суду касаційної інстанції, є обов’язковими для суду першої та апеляційної інстанцій під час нового розгляду справи.

2. Постанова суду касаційної інстанції не може містити вказівок для суду першої або апеляційної інстанції про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Стаття 317. Законна сила постанови суду касаційної інстанції

1. Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття.

2. З моменту прийняття постанови судом касаційної інстанції скасовані або визнані нечинними рішення, постанови та ухвали суду першої або апеляційної інстанції втрачають законну силу та подальшому виконанню не підлягають.

3. Постанова суду касаційної інстанції є остаточною і оскарженню не підлягає.

Стаття 318. Вручення судових рішень суду касаційної інстанції

1. Судові рішення суду касаційної інстанції вручаються (видаються або надсилаються) в порядку, встановленому статтею 242 цього Кодексу, у десятиденний строк з дня їх ухвалення.

2. За заявою учасника справи копії судових рішень суду касаційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав таку справу як суд першої інстанції.

Стаття 319. Повернення справ

1. Після закінчення касаційного розгляду справа у п’ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав, якщо інше не зазначено у судовому рішенні суду касаційної інстанції.

{Частина перша статті 319 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Стаття 320. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

1. Рішення, постанови та ухвали господарського суду, Вищого суду з питань інтелектуальної власності, якими закінчено розгляд справи, а також ухвали у справах про банкрутство (неплатоспроможність), які підлягають оскарженню у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) встановлений вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного рішення у цій справі;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду.

3. Підставами для перегляду судових рішень у зв’язку з виключними обставинами є:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні цієї справи судом;

3) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

{Частина перша статті 320 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. Не є підставою для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами:

1) переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи;

2) докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом.

5. При перегляді судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд не може виходити за межі тих вимог, які були предметом розгляду при ухваленні судового рішення, яке переглядається, розглядати інші вимоги або інші підстави позову.

Стаття 321. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини другої статті 320 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про існування обставин, що стали підставою для перегляду судового рішення;

2) з підстави, визначеної пунктом 2 частини другої статті 320 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок (ухвала) у кримінальному провадженні набрав (набрала) законної сили;

3) з підстави, визначеної пунктом 3 частини другої статті 320 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення судового рішення, яке підлягає перегляду;

4) з підстави, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 320 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

5) з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 320 цього Кодексу, - особою, стосовно якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше тридцяти днів з дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

{Пункт 5 частини першої статті 321 в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

6) з підстави, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 320 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили.

2. З урахуванням приписів частини першої цієї статті заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подана:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини другої статті 320 цього Кодексу, - не пізніше трьох років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили;

/**{Пункт 2 частини другої статті 321 визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), в тім, що унеможливлює: 1) подання заяв про перегляд судового рішення у зв' язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення після десяти років із дня набрання законної сили рішенням національного суду; 2) поновлення строку судом на подання заяви про перегляд рішення національного суду, згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р(II)/2024 від 14.02.2024. Пункт 2 частини другої статті 321 утрачає чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення}* 2) з підстав, визначених пунктами 2, 3частини другої та частиною третьою статті 320 цього Кодексу, - не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили.*/

/**{Частину третю статті 321 визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), в тім, що унеможливлює: 1) подання заяв про перегляд судового рішення у зв' язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення після десяти років із дня набрання законної сили рішенням національного суду; 2) поновлення строку судом на подання заяви про перегляд рішення національного суду, згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р(II)/2024 від 14.02.2024. Частина третя статті 321 утрачає*

чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення} 3. Строки, визначені в частині другій цієї статті, не можуть бути поновлені.*/

4. Заява про перегляд судового рішення суду першої інстанції з підстав, визначених частиною другою, пунктами 1, 3 частини третьої статті 320 цього Кодексу, подається до суду, який ухвалив судове рішення.

5. Заява про перегляд судових рішень судів апеляційної і касаційної інстанцій з підстав, зазначених у частині четвертій цієї статті, якими змінено або скасовано судове рішення, подається до суду тієї інстанції, яким змінено або ухвалено нове судове рішення.

6. Заява про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 320 цього Кодексу, подається до Верховного Суду і розглядається у складі Великої Палати.

Стаття 322. Форма і зміст заяви

1. Заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами за формою і змістом повинні відповідати вимогам цього Кодексу щодо оформлення позовних заяв до суду першої інстанції.

2. У заяві про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами зазначаються:

1) найменування суду, якому адресується заява, номер справи;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку та адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 322 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) інші учасники справи;

4) судове рішення, про перегляд якого подано заяву;

5) нововиявлені або виключні обставини, якими обґрунтовується вимога про перегляд судового рішення, і дата їх відкриття або встановлення;

6) посилання на докази, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин.

3. До заяви додаються:

1) документи, що підтверджують надсилання іншим учасникам справи копій заяви та доданих до неї документів з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини третьої статті 322 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) документ про сплату судового збору;

3) докази, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин;

4) документ, який підтверджує повноваження представника особи, яка подає заяву, - якщо заява підписана таким представником;

5) клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 320 цього Кодексу;

6) у разі пропуску строку на подання заяви - клопотання про його поновлення.

За подання і розгляд заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами судовий збір не сплачується.

{Абзац восьмий частини третьої статті 322 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 323. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до суду, передається судді, колегії суддів, які визначаються у порядку, встановленому статтею 32 цього Кодексу.

2. Протягом п’яти днів після надходження заяви до суду суддя (суддя-доповідач) перевіряє її відповідність вимогам статті 322 цього Кодексу і вирішує питання про відкриття провадження за нововиявленими чи виключними обставинами, про що постановляє відповідну ухвалу.

3. До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, яка не оформлена відповідно до вимог статті 322 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 174 цього Кодексу.

{Частина третя статті 323 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Якщо в заяві міститься клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, суддя (суддя-доповідач) невідкладно після відкриття провадження у справі постановляє ухвалу про витребування такої копії рішення разом з її автентичним перекладом від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

Стаття 324. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки

1. Особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може відмовитися від такої заяви до початку розгляду справи у судовому засіданні. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про що постановляє ухвалу.

2. У разі прийняття відмови від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами інші учасники справи можуть вимагати компенсації особою, яка її подала, судових витрат, понесених ними під час перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.

3. Особа, яка відмовилася від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, не може повторно звертатися до суду із такою самою заявою на тих самих підставах.

Стаття 325. Порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом у судовому засіданні протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Справа розглядається судом за правилами, встановленими цим Кодексом для провадження у суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд. У суді першої інстанції справа розглядається у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи.

3. За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд може:

1) відмовити в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та залишити відповідне судове рішення в силі;

2) задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, скасувати відповідне судове рішення та ухвалити нове рішення чи змінити рішення;

3) скасувати судове рішення і закрити провадження у справі або залишити позов без розгляду.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої чи апеляційної інстанції.

4. У разі відмови в задоволенні заяви про перегляд рішення, ухвали, постанови за нововиявленими або виключними обставинами суд постановляє ухвалу. У разі задоволення заяви про перегляд судового рішення з підстав, визначених частиною другою, пунктами 1, 3 частини третьої статті 320 цього Кодексу, та скасування судового рішення, що переглядається, суд:

1) ухвалює рішення - якщо переглядалося рішення суду;

2) приймає постанову - якщо переглядалася постанова суду;

3) постановляє ухвалу - якщо переглядалася ухвала суду.

Верховний Суд за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 320 цього Кодексу, приймає постанову.

5. Рішення, ухвала, постанова, прийняті за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, видаються або надсилаються учасникам справи у порядку, передбаченому статтею 242 цього Кодексу.

6. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цій справі.

7. Судове рішення, ухвалене за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може бути переглянуте на загальних підставах.

Розділ V
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Стаття 326. Обов'язковість судових рішень

1. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, - і за її межами.

2. Невиконання судового рішення є підставою для відповідальності, встановленої законом.

Стаття 327. Звернення судових рішень до виконання

1. Виконання судового рішення здійснюється на підставі наказу, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Накази суду викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). На наказ суду, викладений в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис судді (у разі колегіального розгляду - кваліфіковані електронні підписи всіх суддів, що входять до складу колегії).

{Абзац другий частини першої статті 327 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина перша статті 327 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

2. Підставою для виконання суб'єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань судового рішення, що набрало законної сили, є його примірник в електронній формі, надісланий суб'єкту державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку

інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженому Міністерством юстиції України спільно з Державною судовою адміністрацією України.

3. Наказ, судовий наказ, а у випадках, встановлених цим Кодексом, - ухвала суду є виконавчими документами. Наказ, судовий наказ, ухвала суду мають відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

4. Протягом п'яти днів після набрання судовим рішенням законної сили виконавчий документ, зазначений у частині третій цієї статті, вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів, а його копія (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого документа у Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, надсилається стягувачу до електронного кабінету, а в разі його відсутності - рекомендованим листом з повідомленням про вручення чи цінним листом.

{Частина четверта статті 327 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Якщо судове рішення прийнято на користь декількох позивачів чи проти декількох відповідачів, або якщо виконання повинно бути проведено в різних місцях чи рішенням передбачено вчинення кількох дій, видаються декілька наказів, у яких зазначаються один боржник та один стягувач, а також визначається, в якій частині необхідно виконати судове рішення, або зазначається, що обов'язок чи право стягнення є солідарним.

6. За заявою особи, на користь якої ухвалено рішення, суд з метою забезпечення виконання рішення суду може вжити заходи, передбачені статтею 137 цього Кодексу.

7. У разі вирішення питання про: виправлення помилки у виконавчому документі; визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню; забезпечення виконання судового рішення; стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим документом; поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання; відстрочення чи розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання; звернення стягнення на грошові кошти, що належать третім особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку; зупинення виконання (дії) судового рішення; заміну сторони виконавчого провадження - суд вносить відповідну ухвалу до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше двох днів з дня її постановлення у порядку, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

{Частина сьома статті 327 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

8. Якщо судом вживалися заходи забезпечення позову, суд вносить до Єдиного державного реєстру виконавчих документів наявні у суді документи, що підтверджують виконання відповідної ухвали суду.

9. Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих документів затверджується спільним нормативно-правовим актом Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України.

Стаття 328. Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню

1. Суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню.

2. Суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов’язок боржника відсутній повністю чи частково у зв’язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

3. Суд розглядає заяву в десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і постановляє ухвалу. Неявка стягувача і боржника не є перешкодою для розгляду заяви. До розгляду заяви суд має право своєю ухвалою зупинити виконання за виконавчим документом або заборонити приймати виконавчий документ до виконання.

4. Про виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд постановляє ухвалу. Якщо стягнення за таким виконавчим документом уже відбулося повністю або частково, суд одночасно з вирішенням вказаних питань на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за виконавчим документом.

5. Ухвала суду за результатами розгляду заяви може бути оскаржена у порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 329. Поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання

1. У разі пропуску строку для пред’явлення наказу, судового наказу до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено.

2. Заява про поновлення пропущеного строку подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, і розглядається в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Їхня неявка не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд розглядає таку заяву в десятиденний строк.

3. Про поновлення строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання суд постановляє ухвалу.

Стаття 330. Мирова угода в процесі виконання

1. Мирова угода, укладена між сторонами, або заява про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ.

2. Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення, задоволення заяви про відмову стягувача від примусового виконання рішення вирішується судом протягом десяти днів з дня надходження до суду відповідної заяви, про що постановляється ухвала.

3. Суд має право відмовити у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення з підстав, визначених статтею 192 цього Кодексу, а у задоволенні заяви про відмову від примусового виконання рішення - з підстав, визначених статтею 191 цього Кодексу.

Стаття 331. Відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку виконання судового рішення

1. За заявою сторони суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, а за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом), - встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання.

2. Заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення або розстрочення виконання судового рішення розглядається у десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

3. Підставою для встановлення або зміни способу або порядку виконання, відстрочки або розстрочки виконання судового рішення є обставини, що істотно ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим.

4. Вирішуючи питання про відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, суд також враховує:

1) ступінь вини відповідача у виникненні спору;

2) стосовно фізичної особи - тяжке захворювання її самої або членів її сім’ї, її матеріальний стан;

3) стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо.

5. Розстрочення та відстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення такого рішення, ухвали, постанови.

6. При відстроченні або розстроченні виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову.

7. Про відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, встановлення чи зміну способу та порядку його виконання або відмову у вчиненні відповідних процесуальних дій постановляється ухвала, яка може бути оскаржена. У необхідних випадках ухвала надсилається установі банку за місцезнаходженням боржника або державному виконавцю, приватному виконавцю.

Стаття 332. Зупинення виконання судового рішення

1. Суд касаційної інстанції за заявою учасника справи або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення суду або зупинити його дію (якщо рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку.

2. Про зупинення виконання або зупинення дії судового рішення постановляється ухвала.

3. Суд касаційної інстанції у постанові за результатами перегляду оскаржуваного судового рішення вирішує питання про поновлення його виконання (дії).

Стаття 333. Поворот виконання рішення, постанови

1. Суд апеляційної чи касаційної інстанції, приймаючи постанову, вирішує питання про поворот виконання, якщо, скасувавши рішення (визнавши його нечинним), він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

2. Якщо рішення після його виконання скасовано і справу повернуто на новий розгляд, суд, ухвалюючи рішення, вирішує питання про поворот виконання, якщо при новому розгляді справи він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

3. Суд вирішує питання про поворот виконання, якщо за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

4. Якщо скасовано рішення третейського суду, боржникові повертається все те, що з нього стягнуто на користь стягувача за вказаним рішенням.

5. Питання про поворот виконання рішення суд вирішує за наявності відповідної заяви сторони.

6. До заяви про поворот виконання рішення шляхом повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості додається документ, який підтверджує те, що суму, стягнуту за раніше прийнятим рішенням, списано установою банку або майно вилучено державним або приватним виконавцем.

7. За подання заяви про поворот виконання судовий збір не сплачується.

8. При вирішенні питання про поворот виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову.

9. Якщо питання про поворот виконання рішення не було вирішено судом відповідно до частин першої - третьої цієї статті, заява відповідача про поворот виконання рішення розглядається судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

10. Заява про поворот виконання може бути подана протягом одного року з дня ухвалення відповідного рішення суду апеляційної чи касаційної інстанції або з дня ухвалення рішення при новому розгляді справи. Така заява розглядається у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника у двадцятиденний строк з дня надходження заяви, проте їх неявка не перешкоджає її розгляду.

Стаття 334. Заміна сторони виконавчого провадження

1. У разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником.

2. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець.

3. Суд розглядає заяву про заміну сторони її правонаступником у десятиденний строк з дня її надходження до суду у судовому засіданні з повідомленням учасників справи та заінтересованих осіб.

Неявка учасників справи та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження.

4. Ухвала про заміну сторони виконавчого провадження надсилається (надається) учасникам справи, а також державному виконавцю, приватному виконавцю в порядку, передбаченому статтею 242 цього Кодексу.

5. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

Стаття 335. Визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами

1. Питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, вирішується судом за поданням державного чи приватного виконавця.

2. Суд у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні з повідомленням сторін та заінтересованих осіб. Неявка сторін та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

Стаття 336. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому порядку

1. Суд, що розглядав справу як суд першої інстанції, може за заявою стягувача або державного чи приватного виконавця звернути стягнення на грошові кошти, які належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорюється зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили.

2. Суд відмовляє в задоволенні такої заяви, якщо вона подана після закінчення строку позовної давності для відповідної вимоги боржника до такої особи, або строку на пред’явлення до виконання виконавчого документа про стягнення коштів з такої особи на користь боржника за судовим рішенням, що набрало законної сили.

3. Заява розглядається судом протягом десяти днів з дня її надходження.

4. Суд розглядає заяву про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, в судовому засіданні з викликом такої особи та учасників справи, проте їх неявка не перешкоджає розгляду справи за умови належного їх повідомлення про дату, час і місце розгляду справи.

5. За заявою стягувача суд може накласти арешт на грошові кошти, які перебувають на рахунках (вкладах), електронних гаманцях чи на зберіганні у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей і належать особі, яка має заборгованість перед боржником, що не оспорюється зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили.

{Частина п'ята статті 336 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

6. Одночасно суд вирішує питання про зустрічне забезпечення та про заборону такій особі вчиняти дії щодо погашення заборгованості перед боржником та (або) зупиняє виконання судового рішення, згідно з яким з такої особи на користь боржника стягуються грошові кошти в межах загальної суми стягнення, до закінчення розгляду питання про звернення стягнення на грошові кошти.

7. Про задоволення заяви про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, або про відмову у її задоволенні суд постановляє ухвалу.

8. У разі задоволення заяви судове рішення може бути виконано шляхом звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі в межах заборгованості такої особи перед боржником.

9. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, є підставою для визнання виконавчого документа, за яким боржник виступає стягувачем, таким, що не підлягає виконанню в розмірі стягнутої суми.

10. Питання про звернення стягнення на нерухоме майно боржника, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку, під час виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішуються судом за поданням державного виконавця, приватного виконавця.

11. Суд негайно розглядає подання державного виконавця, приватного виконавця без повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця, приватного виконавця.

Стаття 337. Тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України

1. Тимчасове обмеження фізичної особи - боржника у праві виїзду за межі України може бути застосоване судом як виключний захід забезпечення виконання судового рішення.

2. Тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України застосовується в порядку, визначеному цим Кодексом для забезпечення позову, із особливостями, визначеними цією статтею.

3. Суд може постановити ухвалу про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України фізичної особи, яка є боржником за невиконаним нею судовим рішенням, на строк до повного виконання такого судового рішення.

4. Ухвала про тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України може бути постановлена за поданням державного або приватного виконавця, яким відкрито відповідне виконавче провадження. Суд негайно розглядає таке подання без повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного (приватного) виконавця.

5. Тимчасове обмеження фізичної особи - боржника у праві виїзду за межі України може бути застосоване судом до закриття провадження у справі про неплатоспроможність такої фізичної особи в порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства.

{Статтю 337 доповнено частиною п'ятою згідно з Кодексом № 2597-VIII від 18.10.2018}

Стаття 338. Підсудність справ

1. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень, вирішуються судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, якщо інше не визначено цим розділом.

Розділ VI
СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Стаття 339. Право на звернення із скаргою до суду

1. Сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права.

Стаття 340. Подання скарги

1. Скарга подається до суду, який розглянув справу як суд першої інстанції.

2. Про подання скарги суд повідомляє відповідний орган державної виконавчої служби, приватного виконавця не пізніше наступного дня після її надходження до суду.

Стаття 341. Строки для звернення із скаргою

1. Скаргу може бути подано до суду:

а) у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права;

б) у триденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій.

2. Пропущений з поважних причин строк для подання скарги може бути поновлено судом.

Стаття 342. Розгляд скарги

1. Скарга розглядається у десятиденний строк у судовому засіданні за участю стягувача, боржника і державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, рішення, дія чи бездіяльність яких оскаржуються.

2. Неявка стягувача, боржника, державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, які належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду скарги, не перешкоджають її розгляду.

3. Якщо суд встановить, що особа, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються, звільнена з посади (не здійснює відповідну діяльність), він залучає до участі у справі посадову особу, до компетенції якої належить вирішення питання про усунення порушення права заявника.

Стаття 343. Судове рішення за скаргою

1. За результатами розгляду скарги суд постановляє ухвалу.

2. У разі встановлення обґрунтованості скарги суд визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов’язує державного виконавця або іншу посадову особу органу державної виконавчої служби, приватного виконавця усунути порушення (поновити порушене право заявника).

3. Якщо оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність були прийняті або вчинені відповідно до закону, в межах повноважень державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця і право заявника не було порушено, суд постановляє ухвалу про відмову в задоволенні скарги.

Стаття 344. Розподіл витрат, пов’язаних з розглядом скарги

1. Судові витрати, пов’язані з розглядом скарги, покладаються судом на заявника, якщо було постановлено рішення про відмову в задоволенні його скарги, або на орган державної виконавчої служби чи приватного виконавця, якщо було постановлено ухвалу про задоволення скарги заявника.

Стаття 345. Виконання ухвали суду

1. Про виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду скарги, відповідний орган державної виконавчої служби, приватний виконавець повідомляють суд і заявника не пізніше ніж у десятиденний строк з дня її одержання.

Розділ VII
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ ТА ПРО ВИДАЧУ НАКАЗІВ НА ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ

Глава 1. Оскарження рішення третейського суду

Стаття 346. Порядок оскарження рішення третейського суду

1. Сторони, треті особи, а також особи, які не брали участі у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та (або) обов’язки, мають право звернутися до суду із заявою про скасування рішення третейського суду.

2. Заява про скасування рішення третейського суду подається до апеляційного господарського суду за місцем розгляду справи третейським судом стороною, третьою особою протягом дев’яноста днів з дня ухвалення рішення третейським судом, а особою, яка не брала участі у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про її права та (або) обов’язки, - протягом дев’яноста днів з дня, коли вона дізналася або повинна була дізнатися про ухвалення рішення третейського суду.

3. Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною другою цієї статті, повертається. Суд за клопотанням заявника може поновити пропущений строк на подання заяви про скасування рішення третейського суду, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Суд повертає заяву про скасування рішення третейського суду заявнику також у разі, якщо заява подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину третю статті 346 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі з підстав, передбачених пунктами 1-3 і 6 частини першої статті 175 цього Кодексу, а також у разі якщо рішення третейського суду оскаржено з підстав, не передбачених законом.

Стаття 347. Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду

1. Заява про скасування рішення третейського суду подається у письмовій формі і підписується особою, яка його оскаржує, чи її представником.

2. У заяві мають бути зазначені:

1) найменування господарського суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта заявника (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 347 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) прізвища, імена та по батькові (для фізичних осіб), повне найменування (для юридичних осіб) учасників третейського розгляду, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження;

4) найменування та склад третейського суду, який прийняв рішення;

5) відомості про рішення третейського суду, яке оскаржується, а саме: номер справи, дата і місце ухвалення рішення, предмет спору, зміст резолютивної частини рішення;

6) дата отримання особою, яка звертається із заявою, рішення третейського суду, яке оскаржується;

7) підстава для оскарження і скасування рішення третейського суду;

8) зміст вимоги особи, яка подає заяву;

9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви.

3. У заяві можуть бути зазначені й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв’язку, факсів, адреса електронної пошти сторін та третейського суду тощо).

4. До заяви про скасування рішення третейського суду додаються:

1) оригінал рішення третейського суду або належним чином завірена його копія. Копія рішення постійно діючого третейського суду завіряється головою постійно діючого третейського суду, а копія рішення третейського суду для вирішення конкретного спору має бути нотаріально завірена;

2) оригінал третейської угоди або належним чином завірена її копія;

3) документи, які подані на обґрунтування підстав для скасування рішення третейського суду;

4) документ, що підтверджує сплату судового збору;

5) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника;

6) докази надсилання копій заяви про скасування рішення третейського суду та доданих до неї документів (матеріалів) учасникам судового розгляду з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу.

{Пункт 6 частини четвертої статті 347 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. До заяви про скасування рішення третейського суду, яка подана без додержання вимог, визначених у цій статті, застосовуються правила статті 174 цього Кодексу.

6. У випадку подання заяви про скасування рішення третейського суду в електронній формі, документи, зазначені в пунктах 1, 2 частини четвертої цієї статті, можуть подаватися у копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. У разі неподання вказаних документів заява повертається, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Стаття 348. Підготовка справи до розгляду

1. Суд до початку розгляду справи за клопотанням будь-кого з учасників судового розгляду може витребувати матеріали справи третейського розгляду, рішення в якій оскаржується, а також докази у порядку, встановленому цим Кодексом. Справа направляється до суду протягом п’яти днів з дня надходження такої вимоги.

Стаття 349. Судовий розгляд справи

1. Справа про оскарження рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом тридцяти днів з дня надходження до господарського суду заяви про скасування рішення третейського суду.

2. Про дату, час і місце розгляду справи повідомляються учасники справи. Неявка осіб, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

3. При розгляді справи в судовому засіданні суд встановлює наявність або відсутність підстав для скасування рішення третейського суду.

4. Суд не обмежений доводами заяви про скасування рішення третейського суду, якщо під час розгляду справи буде встановлено підстави для скасування рішення третейського суду, визначені статтею 350 цього Кодексу.

5. Справа розглядається господарським судом за правилами, встановленими для розгляду справи судом першої інстанції у порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими цим розділом.

6. За наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду господарський суд має право:

1) постановити ухвалу про відмову у задоволенні заяви і залишення рішення третейського суду без змін;

2) постановити ухвалу про повне або часткове скасування рішення третейського суду.

7. Після розгляду судом заяви про скасування рішення третейського суду справа підлягає поверненню до третейського суду, якщо господарський суд витребував справу з третейського суду.

8. До постановлення ухвали за наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду будь-яка сторона має право в установлені законом порядку та строки звернутися до цього самого суду із заявою про видачу наказу на примусове виконання цього самого рішення та просити розглянути її спільно із заявою про скасування цього рішення в одному провадженні.

До заяви про надання дозволу на виконання рішення застосовуються загальні вимоги, передбачені статтями 352, 353 цього Кодексу.

Про спільний розгляд таких заяв та об’єднання їх в одне провадження суд постановляє ухвалу в день надходження до суду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, а якщо це неможливо - не пізніше наступного дня.

Стаття 350. Підстави для скасування рішення третейського суду

1. Рішення третейського суду може бути скасовано лише у випадках, передбачених цією статтею.

2. Рішення третейського суду може бути скасовано у разі, якщо:

1) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону;

2) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди;

3) третейську угоду визнано судом недійсною;

4) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону;

5) третейський суд вирішив питання про права та обов’язки осіб, які не брали участі у справі.

3. Скасування господарським судом рішення третейського суду не позбавляє сторони права повторно звернутися до третейського суду, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 351. Ухвала суду у справі про оскарження рішення третейського суду

1. За наслідками розгляду справи про оскарження рішення третейського суду господарський суд постановляє ухвалу за правилами, встановленими цим Кодексом для ухвалення рішення.

2. В ухвалі господарського суду мають бути також зазначені:

1) відомості про рішення третейського суду, що оскаржується, місце його ухвалення;

2) найменування і склад третейського суду, що прийняв рішення, яке оскаржується;

3) прізвища, імена та по батькові (найменування) сторін третейського спору;

4) вказівка про скасування рішення третейського суду повністю або частково чи про відмову в задоволенні вимог заявника повністю або частково.

3. Ухвала господарського суду про скасування рішення третейського суду або про відмову в його скасуванні може бути оскаржена в апеляційному порядку, встановленому для оскарження рішення суду першої інстанції.

4. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

5. У разі подання апеляційної скарги ухвала суду набирає законної сили після розгляду справи судом апеляційної інстанції.

Глава 2. Видача наказу на примусове виконання рішення третейського суду

Стаття 352. Порядок видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду

1. Питання видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду розглядається судом за заявою особи, на користь якої прийнято рішення третейського суду.

2. Заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду подається до апеляційного господарського суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років з дня ухвалення рішення третейським судом.

3. Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною другою цієї статті, повертається без розгляду. Суд за клопотанням заявника може поновити пропущений строк на подання заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Суд повертає заяву про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду заявнику без розгляду також у разі, якщо заява подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину третю статті 352 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 353. Форма і зміст заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду

1. Заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду подається у письмовій формі і має бути підписана особою, на користь якої прийнято рішення третейського суду, чи її представником.

2. У заяві про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду мають бути зазначені:

1) найменування господарського суду, до якого подається заява;

2) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення, за яким має бути виданий наказ;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або імена (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) учасників третейського розгляду, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України - учасників третейського розгляду, реєстраційний номер облікової картки платника податків учасників третейського розгляду (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта учасників третейського розгляду (для фізичних осіб - громадян України), відомі номери засобів зв’язку, адреси електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 3 частини другої статті 353 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) дата і місце ухвалення рішення третейським судом;

5) дата отримання рішення третейського суду особою, яка звернулася із заявою;

6) вимога заявника про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду.

3. У заяві можуть бути зазначені й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти сторін та третейського суду тощо).

4. До заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду додаються:

1) оригінал рішення третейського суду або належним чином завірена його копія. Копія рішення постійно діючого третейського суду завіряється головою постійно діючого третейського суду, а копія рішення третейського суду для вирішення конкретного спору має бути нотаріально завірена;

2) оригінал третейської угоди або належним чином завірена її копія;

3) документ, що підтверджує сплату судового збору;

4) докази надсилання копії заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду учасникам третейського розгляду з урахуванням положень статті 42 цього Кодексу;

{Пункт 4 частини четвертої статті 353 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5) довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження особи на підписання заяви.

5. До заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, поданої без додержання вимог, визначених у цій статті, а також у разі несплати суми судового збору застосовуються положення статті 174 цього Кодексу.

6. У випадку подання заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду в електронній формі документи, зазначені в пунктах 1, 2 частини четвертої цієї статті, можуть подаватися в копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. У разі неподання вказаних документів заява повертається без розгляду, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Стаття 354. Порядок розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду

1. Заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом п'ятнадцяти днів з дня її надходження до суду в судовому засіданні з повідомленням сторін. Неявка сторін чи однієї із сторін, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду заяви.

2. При розгляді заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду за клопотанням однієї із сторін господарський суд витребовує справу з постійно діючого третейського суду, в якому вона зберігається. Справа має бути направлена до господарського суду протягом п'яти днів від дня надходження вимоги. У такому разі строк розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду продовжується до тридцяти днів з дня її надходження до суду.

3. При розгляді справи в судовому засіданні господарський суд встановлює наявність чи відсутність підстав для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, передбачених статтею 355 цього Кодексу.

4. Якщо до господарського суду надійшла заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, а в його провадженні чи в провадженні іншого суду є заява про оскарження і скасування цього рішення третейського суду, господарський суд на підставі статті 227 цього Кодексу зупиняє провадження по заяві про видачу наказу до набрання законної сили ухвалою суду, якою задоволено або відмовлено в задоволенні заяви про скасування оскарженого рішення третейського суду.

5. До постановлення ухвали по суті поданої заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду будь-яка сторона третейського розгляду в установлені законом порядку та строки має право звернутися до суду із заявою про скасування цього ж рішення та просити розглянути його спільно із заявою про надання дозволу на виконання цього рішення в одному провадженні.

{Абзац перший частини п'ятої статті 354 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Про спільний розгляд заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду і заяви про його скасування та об’єднання їх в одне провадження суд постановляє ухвалу в день надходження до суду заяви про скасування рішення третейського суду, а якщо це не можливо - не пізніше наступного дня.

До заяви про скасування рішення третейського суду застосовуються загальні положення, передбачені статтями 346, 347 цього Кодексу.

Стаття 355. Підстави для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду

1. Суд відмовляє у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, якщо:

1) на день ухвалення рішення за заявою про видачу наказу рішення третейського суду скасовано судом;

2) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону;

3) пропущено встановлений строк для звернення за видачею наказу, а причини його пропуску не визнані господарським судом поважними;

4) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди;

5) третейська угода визнана недійсною;

6) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону;

7) рішення третейського суду містить способи захисту прав та охоронюваних інтересів, не передбачені законом;

8) постійно діючий третейський суд не надав на вимогу господарського суду відповідну справу;

9) третейський суд вирішив питання про права та обов’язки осіб, які не брали участі у справі.

Стаття 356. Ухвала господарського суду про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду або про відмову у його видачі

1. За результатами розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду господарський суд постановляє ухвалу про видачу наказу або про відмову у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду за правилами, передбаченими цим Кодексом для ухвалення рішення.

2. В ухвалі господарського суду мають бути також зазначені:

1) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення;

2) прізвища, імена та по батькові (найменування) сторін третейського спору;

3) дані про рішення третейського суду, за яким заявник просить видати наказ;

4) вказівка про видачу наказу або про відмову у його видачі.

3. Ухвала господарського суду про видачу або відмову у видачі наказу може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку, встановленому для оскарження рішення суду першої інстанції.

4. Після набрання законної сили ухвалою про відмову у видачі наказу спір між сторонами може бути вирішений господарським судом у загальному порядку.

5. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

6. У разі подання апеляційної скарги ухвала суду набирає законної сили після розгляду справи судом апеляційної інстанції.

7. Ухвала про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду вручається сторонам у порядку, передбаченому статтею 242 цього Кодексу.

8. Наказ вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше наступного дня з дня його видання в порядку, встановленому Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчих документів.

9. Після розгляду господарським судом заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду справа підлягає поверненню до постійно діючого третейського суду.

Розділ VIII
ВІДНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДОМ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 357. Порядок відновлення втраченого судового провадження в господарській справі

1. Відновлення втраченого повністю або частково судового провадження в справі, закінченій ухваленням рішення або у якій провадження закрито, проводиться у порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 358. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження

1. Втрачене судове провадження у справі може бути відновлене за заявою учасника справи або за ініціативою суду.

Стаття 359. Подання заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. Заява про відновлення повністю або частково втраченого судового провадження подається в письмовій формі до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Стаття 360. Форма і зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. Заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду в письмовій формі.

2. У заяві повинно бути зазначено:

1) про відновлення якого судового провадження або якої його частини просить заявник;

2) особи, які брали участь у справі, їх процесуальний статус, найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові за його наявності) (для фізичних осіб), їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), якщо відповідні дані відомі заявникові, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 360 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) номери засобів зв’язку учасників судового процесу (телефон, факс, засоби електронного зв’язку тощо), якщо вони відомі заявникові;

{Пункт 3 частини другої статті 360 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) наявні у заявника відомості про обставини втрати судового провадження, місцезнаходження копій матеріалів провадження або даних стосовно таких копій;

5) документи, відновлення яких заявник вважає за необхідне, і з якою метою.

3. До заяви про відновлення втраченого судового провадження додаються документи або їх копії, навіть якщо вони не посвідчені в установленому порядку, що збереглися в

заявника або у справі, копії заяви відповідно до кількості учасників справи, а у разі необхідності - клопотання про поновлення строку на подання заяви про відновлення втраченого судового провадження.

4. Заява про відновлення втраченого судового провадження може бути подана до суду незалежно від строку зберігання судового провадження, крім випадку, передбаченого частиною п’ятою цієї статті.

5. Заява про відновлення втраченого судового провадження для виконання судового рішення може бути подана до закінчення строку пред’явлення виконавчого документа до виконання. Суд може поновити зазначений строк, якщо за клопотанням заявника визнає причини його пропуску поважними.

Стаття 361. Наслідки недодержання вимог до змісту заяви, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою

1. У разі невідповідності заяви про відновлення втраченого судового провадження вимогам, встановленим статтею 360 цього Кодексу, а також якщо заява подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 6 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 174 цього Кодексу.

{Частина перша статті 361 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Якщо мета звернення до суду, зазначена заявником, не пов’язана із захистом його прав та інтересів, або заявник відкликав заяву про відновлення втраченого судового провадження, суд своєю ухвалою повертає заяву або залишає її без розгляду, якщо провадження було відкрито.

3. Повернення заяви або залишення її без розгляду з підстав, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, не перешкоджає повторному зверненню до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження.

4. Суд відмовляє у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження:

1) у випадку подання заяви про відновлення судового провадження, втраченого до закінчення судового розгляду;

2) якщо заява подана після закінчення строку, встановленого частиною п’ятою статті 360 цього Кодексу, і суд відхилив клопотання про його поновлення.

5. У випадку, визначеному пунктом 1 частини четвертої цієї статті, суд роз’яснює заявнику право звернутися до суду з новим позовом в установленому цим Кодексом порядку. В ухвалі суду про відкриття провадження в новій справі у зв’язку з втратою незакінченого провадження обов’язково має бути зазначено про цю обставину.

Стаття 362. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. При розгляді заяви про відновлення втраченого судового провадження суд бере до уваги:

а) частину справи, яка збереглася (окремі томи, жетони, матеріали з архіву суду тощо);

б) документи, надіслані (видані) судом учасникам судового процесу та іншим особам до втрати справи, копії таких документів;

в) матеріали виконавчого провадження, якщо воно здійснювалося за результатами розгляду справи;

г) будь-які інші документи і матеріали, подані учасниками судового процесу, за умови, що такі документи і матеріали є достатніми для відновлення справи;

ґ) відомості Єдиного державного реєстру судових рішень;

д) дані, що містяться в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі;

е) будь-які інші відомості, документи тощо, отримані у законний спосіб з інших офіційних джерел.

2. Суд може допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, учасників справи (їх представників), а в необхідних випадках - осіб, які входили до складу суду, що розглядав справу, з якої втрачено провадження, а також осіб, які виконували судове рішення, та вчиняти інші процесуальні дії, передбачені цим Кодексом, з метою відновлення втраченого судового провадження.

3. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження здійснюється за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом, протягом тридцяти днів з дня надходження заяви до суду.

Стаття 363. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення втраченого судового провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

2. В ухвалі суду про відновлення втраченого судового провадження зазначається, на підставі яких конкретно даних, поданих до суду і досліджених у судовому засіданні, суд вважає установленим зміст відновленого судового рішення, наводяться висновки суду про доведеність того, які докази досліджувалися судом і які процесуальні дії вчинялися з втраченого судового провадження.

3. У разі недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення втраченого судового провадження суд відмовляє у відновленні втраченого судового провадження і роз’яснює учасникам справи право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

Стаття 364. Звільнення заявника від судових витрат

1. У справі про відновлення втраченого судового провадження заявник звільняється від сплати судових витрат. У разі подання завідомо неправдивої заяви судові витрати, понесені іншими учасниками справи, відшкодовуються заявником у повному обсязі, про що суд постановляє ухвалу.

Розділ IX
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ

Стаття 365. Процесуальні права та обов’язки іноземних осіб

1. Іноземні особи мають такі самі процесуальні права та обов’язки, що і громадяни України та юридичні особи, створені за законодавством України, крім винятків, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 366. Підсудність судам справ за участю іноземних осіб

1. Підсудність справ за участю іноземних осіб визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. У випадках, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, підсудність справ за участю іноземних осіб може бути визначено за угодою сторін.

{Статтю 366 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2627-IX від 21.09.2022}

Стаття 367. Звернення господарських судів із судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави

1. У разі якщо в процесі розгляду справи господарському суду необхідно вручити документи, отримати докази, провести окремі процесуальні дії на території іншої держави, господарський суд може звернутися з відповідним судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави (далі - іноземний суд) у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Судове доручення надсилається у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - Міністерству юстиції України, яке надсилає доручення Міністерству закордонних справ України для передачі дипломатичними каналами.

Стаття 368. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги

1. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги повинні відповідати вимогам міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено - вимогам частин другої - четвертої цієї статті.

2. У судовому дорученні про надання правової допомоги зазначаються:

1) назва суду, що розглядає справу;

2) за наявності міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, учасниками якого є Україна і держава, до якої звернено доручення, - посилання на його положення;

3) найменування справи, що розглядається;

4) прізвище, ім’я, по батькові та рік народження фізичної особи або найменування юридичної особи, відомості про її місце проживання (перебування) або місцезнаходження та інші дані, необхідні для виконання доручення;

5) процесуальне становище осіб, стосовно яких необхідно вчинити процесуальні дії;

6) чіткий перелік процесуальних дій, що належить вчинити;

7) інші дані, якщо це передбачено відповідним міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або цього вимагає іноземний суд, який виконуватиме доручення.

3. Судове доручення про надання правової допомоги оформлюється українською мовою. До судового доручення додається засвідчений переклад офіційною мовою відповідної держави, якщо інше не встановлено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

4. Судове доручення про надання правової допомоги, процесуальні та інші документи, що додано до нього, засвідчуються підписом судді, який складає доручення, та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 369. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів

1. Суд виконує доручення іноземних судів щодо надання правової допомоги - вручення викликів до суду чи інших документів, допит сторін чи свідків, проведення експертизи чи огляду на місці, вчинення інших процесуальних дій, передані їм у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено, - дипломатичними каналами.

2. Судове доручення не приймається до виконання, якщо воно:

1) може призвести до порушення суверенітету України або створити загрозу її національній безпеці;

2) не належить до юрисдикції цього суду;

3) суперечить закону або міжнародному договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

3. Виконання судового доручення здійснюється відповідно до цього Кодексу. На прохання іноземного суду процесуальні дії можуть вчинятися під час виконання судового доручення із застосуванням права іншої держави, якщо таке застосування не суперечить законам України.

4. У разі надходження від іноземного суду прохання щодо особистої присутності його уповноважених представників чи учасників судового розгляду під час виконання судового доручення суд, який його виконує, вирішує питання про надання згоди на таку участь.

5. Виконання судового доручення підтверджується протоколом судового засідання, іншими документами, складеними чи отриманими в ході виконання доручення, які засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

6. У разі неможливості виконання судового доручення суд у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - дипломатичними каналами повертає це доручення іноземного суду без виконання із зазначенням причин та подає відповідні документи, що це підтверджують.

Стаття 370. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів

1. Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів виконується у судовому засіданні або уповноваженим працівником суду за місцем проживання (перебування, місцем роботи) фізичної особи чи місцезнаходженням юридичної особи.

2. Виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вручаються особисто фізичній особі чи її представникові або представникові юридичної особи під розписку.

3. У виклику до суду, який направляється з метою виконання доручення іноземного суду про вручення документів згідно із частинами п’ятою і шостою цієї статті, зазначається інформація про наслідки відмови від отримання документів та неявки до суду для отримання документів.

4. У разі якщо особа, якій необхідно вручити виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, перебуває під вартою або відбуває такий вид покарання, як довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешт, суд надсилає документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, до адміністрації місця тримання особи, яка здійснює їх вручення під розписку та негайно надсилає розписку і письмові пояснення цієї особи до суду.

5. У разі відмови особи отримати виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, суддя, уповноважений працівник суду, представник адміністрації місця тримання особи робить відповідну позначку на документах, що підлягають врученню. У такому разі документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вважаються врученими.

6. У разі неявки до суду без поважних причин особи, яку належним чином повідомлено про день, час та місце судового засідання, якій мають бути вручені виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, такі документи вважаються врученими.

7. Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів вважається виконаним у день, коли особа або її представник отримали такі документи чи відмовилися від їх отримання або якщо така особа чи її представник, яких належним чином повідомлено про день, час та місце судового засідання, на якому має бути вручено виклик до суду чи інші документи, без поважних причин не з’явилися до суду - у день такого судового засідання.

8. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів підтверджується протоколом судового засідання, у якому зазначаються заяви чи повідомлення, зроблені особами у зв’язку з отриманням документів, а також

підтвердженням про повідомлення особи про необхідність явки до суду для отримання документів та іншими документами, складеними чи отриманими в ході виконання доручення, які засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 371. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України

1. Судове доручення про вручення документів громадянину України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України у відповідній державі. Такі документи особа отримує добровільно. Вручення документа здійснюється під розписку із зазначенням дати вручення, підписується посадовою особою та скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України.

2. Доручення суду про виконання певних процесуальних дій стосовно громадянина України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України. У разі вчинення певних процесуальних дій складається протокол, що підписується особою, стосовно якої вчинено процесуальні дії, та особою, яка вчинила процесуальні дії, і скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України. У протоколі зазначаються день, час і місце виконання доручення.

3. Під час виконання судового доручення застосовується процесуальний закон України. Для виконання доручення не можуть застосовуватися примусові заходи.

Розділ X
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Частина четверта статті 3, частини перша та друга статті 20 (в частині визначення юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності), частина третя статті 24, частина третя статті 25, частина дев’ята статті 31, частина друга статті 33, частина третя статті 253, частина перша статті 320 цього Кодексу (в частині права на подання заяви про перегляд судового рішення Вищого суду з питань інтелектуальної власності) вводяться в дію з дня, наступного за днем опублікування Головою Вищого суду з питань інтелектуальної власності у газеті "Голос України" повідомлення про початок роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

2. Частина друга статті 159 в частині надсилання копії судового наказу, що містить інформацію про веб-адресу судового наказу в Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, частини четверта, сьома та восьма статті 327 (в частині внесення документів до Єдиного державного реєстру виконавчих документів), частина восьма статті 356 цього Кодексу вводяться в дію через 30 днів із дня опублікування Державною судовою адміністрацією України повідомлення про початок функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів у газеті "Голос України".

3. Частина десята статті 238 цього Кодексу вводиться в дію з 1 січня 2019 року.

4. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників

справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв’язку з карантином. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв’язку з карантином.

{Розділ X доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Закону № 731-IX від 18.06.2020}

5. Установити, що єдиним способом захисту прав осіб, які зазнали шкоди, збитків внаслідок виведення з ринку системно важливого банку з підстав, визначених пунктом 15 розділу VII "Прикінцеві положення" Закону України "Про банки і банківську діяльність", є відшкодування завданої шкоди, збитків у передбаченому нормами міжнародного права порядку виключно за рахунок коштів держави (держав), що здійснила (здійснили) або здійснює (здійснюють) збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України "Про оборону України".

{Розділ X доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 3111-IX від 29.05.2023}

Розділ XI
ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Установити, що зміни до цього Кодексу вводяться в дію з урахуванням таких особливостей:

1) заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України у господарських справах, які подані та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного господарського суду та розглядаються спочатку колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу. Такі заяви розглядаються без повідомлення та виклику учасників справи, за винятком випадку, коли суд з огляду на обставини справи ухвалить рішення про інше;

2) якщо господарська справа за заявою про перегляд судових рішень Верховним Судом України відповідно до правил, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу, повинна розглядатися на спільному засіданні відповідних судових палат Верховного Суду України, - така справа після її отримання Касаційним господарським судом передається на розгляд Великої Палати Верховного Суду;

3) заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України у господарських справах з підстав встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні відповідної справи судом, які подані та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Верховного Суду для їх розгляду за правилами перегляду судових

рішень у зв'язку з виключними обставинами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

4) касаційні скарги (подання) на судові рішення у господарських справах, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного господарського суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

5) заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, подані до Вищого господарського суду України, Верховного Суду України та не розглянуті до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються відповідно до Касаційного господарського суду, Великої Палати Верховного Суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

6) заяви і скарги, зазначені в підпунктах 1, 3-5 цього пункту, передаються до Касаційного господарського суду за розпорядженням керівника апарату суду, до якого подані такі заяви і скарги, протягом тридцяти днів з дня набрання чинності цією редакцією Кодексу;

7) суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати (об'єднаної палати), передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія або палата (об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, справа повертається (передається) відповідній колегії суддів або палаті (об'єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії суддів (палати, об'єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати Верховного Суду;

8) до утворення апеляційних судів в апеляційних округах їх повноваження здійснюють апеляційні суди, у межах територіальної юрисдикції яких перебуває місцевий суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується;

9) справи у судах першої та апеляційної інстанцій, провадження у яких порушено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

10) заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами з підстави встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане, та з підстави встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні злочину, внаслідок якого було ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подані та не розглянуті до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами розгляду заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

11) заяви і скарги, подані до набрання чинності цією редакцією Кодексу, провадження за якими не порушено на момент набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу.

Такі заяви чи скарги не можуть бути залишені без руху, повернуті або передані за підсудністю, щодо них не може бути прийнято рішення про відмову у прийнятті чи відмову у відкритті провадження за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, якщо вони подані з додержанням відповідних вимог процесуального закону, які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

12) заяви, які подані до набрання чинності цією редакцією Кодексу і містять вимоги, що можуть бути розглянуті за правилами наказного провадження, за клопотанням позивача розглядаються за правилами наказного провадження, встановленими цією редакцією Кодексу, якщо їх судовий розгляд не розпочався за правилами позовного провадження;

13) судові рішення, ухвалені судами першої інстанції до набрання чинності цією редакцією Кодексу, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в апеляційному порядку протягом строків, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

14) судові рішення, ухвалені судами апеляційної інстанції до набрання чинності цією редакцією Кодексу, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в касаційному порядку протягом строків, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

15) Вищий суд з питань інтелектуальної власності починає свою роботу з дня, наступного за днем опублікування Головою Вищого суду з питань інтелектуальної власності в газеті "Голос України" повідомлення про початок роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності;

16) до початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності справи щодо прав інтелектуальної власності розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, судами відповідно до правил юрисдикції (підвідомчості, підсудності), які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

17) до визначення Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), можливості вчинення передбачених цим Кодексом дій з використанням підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи такі дії вчиняються в такому порядку:

{Абзац перший підпункту 17 пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

17.1) подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі;

17.2) позовні та інші заяви, скарги та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду в день надходження документів;

17.3) розгляд справи у суді здійснюється за матеріалами у формах, визначених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів);

{Підпункт 17.3 підпункту 17 пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

17.4) визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється:

до приведення Положення про автоматизовану систему документообігу суду у відповідність із цією редакцією Кодексу в частині порядку визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи, але не довше, ніж три місяці з дня набрання чинності цією редакцією Кодексу, - за допомогою автоматизованої системи документообігу суду за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

після приведення Положення про автоматизовану систему документообігу суду у відповідність із цією редакцією Кодексу в частині порядку визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи - за допомогою автоматизованої системи документообігу суду за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

17.5) апеляційні та касаційні скарги подаються учасниками справи до або через відповідні суди, а матеріали справ витребовуються та надсилаються судами за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу. У разі порушення порядку подання апеляційної чи касаційної скарги відповідний суд повертає таку скаргу без розгляду;

17.6) участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в межах приміщення суду здійснюється за допомогою технічних засобів, що функціонують у судах на день набрання чинності цією редакцією Кодексу, за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

17.7) фіксування судового процесу здійснюється за допомогою звукозаписувальних технічних засобів, що функціонують у судах на день набрання чинності цією редакцією Кодексу, за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

17.8) оприлюднення інформації щодо справи, визначеної цією редакцією Кодексу, на офіційному веб-порталі судової влади України здійснюється в порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему документообігу суду;

17.9) якщо на момент надходження заяви про внесення виправлень, ухвалення додаткового рішення, роз’яснення судового рішення справа у відповідному суді відсутня, суд витребовує справу з суду нижчої інстанції протягом п’яти днів із дня надходження відповідної заяви, а суд нижчої інстанції направляє справу до суду, який її витребував, не пізніше наступного дня із дня надходження відповідної вимоги суду. У такому випадку подана заява розглядається протягом десяти днів із дня надходження справи до суду, який має її розглядати;

17.10) у разі подання апеляційної скарги на ухвали суду першої інстанції, передбачені пунктами 1, 6-8, 10, 12-14, 17, 19, 21, 31-33 частини першої статті 255 цього Кодексу (крім ухвал про відмову у прийнятті або повернення зустрічного позову, про відмову у прийнятті або повернення позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, ухвал про зупинення провадження у справі, які подані з пропуском строку на їх оскарження), чи подання касаційної скарги на ухвали суду апеляційної інстанції (крім ухвал щодо забезпечення позову, зміни заходу забезпечення позову, щодо зустрічного забезпечення, ухвал про зупинення провадження у справі, які подані з пропуском строку на

їх оскарження, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремих ухвал) - до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються всі матеріали.

{Абзац перший підпункту 17.10 підпункту 17 пункту 1 розділу XI "Перехідні положення" в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

В інших випадках - до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються копії матеріалів, необхідних для розгляду скарги. У разі необхідності суд апеляційної або касаційної інстанції може витребувати також копії інших матеріалів справи;

17.11) подання апеляційних або касаційних скарг на ухвали суду першої або апеляційної інстанції не перешкоджає продовженню розгляду справи цим судом, крім випадків, коли до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються всі матеріали справи. У разі подання апеляційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, суд першої інстанції повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню;

17.12) суд зобов’язаний зупинити провадження у справі до перегляду ухвали у справі в порядку апеляційного чи касаційного провадження, якщо відповідно до підпункту 17.10 цього підпункту до суду апеляційної чи касаційної інстанції направляються всі матеріали справи;

17.13) копії судових рішень видаються судом, у якому перебуває справа на момент надходження відповідної заяви;

17.14) суд вручає судові рішення в паперовій формі;

17.15) суд видає виконавчі документи в паперовій або електронній формі;

{Підпункт 17.15 підпункту 17 пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

17.16) учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

{Підпункт 17 пункту 1 розділу XI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи здійснюються поетапно.

{Абзац двадцять перший підпункту 17 пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Окремі підсистеми (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи починають функціонувати через 30 днів з дня опублікування Вищою радою правосуддя у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади України оголошення про створення

та забезпечення функціонування відповідної підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. Про початок функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи у складі всіх необхідних для її повного функціонування підсистем (модулів) Вища рада правосуддя публікує оголошення у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади України.

{Підпункт 17 пункту 1 розділу XI доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Оголошення про створення та забезпечення функціонування окремої підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи має містити посилання на відповідний підпункт підпункту 17 пункту 1 розділу XI "Перехідні положення" цього Кодексу, який передбачає особливості вчинення тих процесуальних (або інших) дій, порядок вчинення яких зазнає змін після початку функціонування такої підсистеми (модуля).

{Підпункт 17 пункту 1 розділу XI доповнено абзацом двадцять третім згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

18) справи, розгляд яких розпочато та не закінчено за матеріалами у паперовій формі до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, продовжують розглядатися за матеріалами у паперовій формі. За наявності технічної можливості суд може розглядати таку справу за матеріалами в електронній формі;

19) до дня початку функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів:

19.1) оформлення і видача виконавчих документів здійснюються судом, який ухвалив відповідне рішення, в паперовій або електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами.

Одночасна видача судом виконавчого документа одній і тій самій особі в паперовій та електронній формах не допускається;

{Підпункт 19.1 підпункту 19 пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

19.2) оформлення і видача судових рішень, якими вносяться зміни до виконавчих документів (у тому числі про виправлення помилки у виконавчому документі; визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню; стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим документом; поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання; відстрочку чи розстрочку виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання; зупинення виконання судового рішення; заміну сторони виконавчого провадження), здійснюються судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, в паперовій або електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами;

{Підпункт 19.2 підпункту 19 пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

19.3) до розгляду судом заяви про виправлення помилки у виконавчому документі та/або визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд має право витребувати виконавчий документ і зупинити виконання за виконавчим документом;

19.4) у разі втрати виконавчого документа суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, незалежно від того, суд якої інстанції видав виконавчий документ, може видати його дублікат, якщо стягувач або державний виконавець, приватний виконавець звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред’явлення виконавчого документа до виконання. Про видачу дубліката виконавчого документа постановляється ухвала у десятиденний строк із дня надходження заяви. За видачу стягувачу дубліката виконавчого документа справляється судовий збір у розмірі 0,03 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Ухвала про видачу чи відмову у видачі дубліката виконавчого документа може бути оскаржена в апеляційному та касаційному порядку;

20) положення цього Кодексу застосовуються з урахуванням підпункту 11 пункту 16[1] розділу XV "Перехідні положення" Конституції України;

21) особливості судових викликів та повідомлень, направлення копій судових рішень учасникам справи, у разі якщо адреса їх місця проживання (перебування) чи місцезнаходження знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, визначаються законами України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" та "Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції";

22) якщо суд, до юрисдикції якого відповідно до вимог процесуального закону відноситься вирішення питання про відновлення втраченого провадження, знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, то відновлення втраченого провадження здійснюється судом за територіальною підсудністю судових справ, визначеною згідно із Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" або Законом України "Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції".

Голова Верховної Ради України **Л.КРАВЧУК**

м. Київ
6 листопада 1991 року
№ 1798-XII

Публікації документа

- **Відомості Верховної Ради України** від 11.02.1992 — 1992 р., № 6, стаття 56

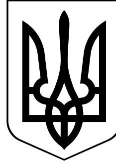

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2953-III від 17.01.2002*, ВВР, 2002, № 17, ст.121*
№ 3075-III від 07.03.2002*, ВВР, 2002, № 30, ст.206*
№ 430-IV від 16.01.2003*, ВВР, 2003, № 14, ст.95*
№ 485-IV від 06.02.2003*, ВВР, 2003, № 14, ст.104*
№ 662-IV від 03.04.2003*, ВВР, 2003, № 27, ст.209*
№ 668-IV від 03.04.2003*, ВВР, 2003, № 26, ст.198*
№ 669-IV від 03.04.2003*, ВВР, 2003, № 26, ст.199*
№ 744-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 29, ст.234*
№ 850-IV від 22.05.2003*, ВВР, 2003, № 35, ст.271*
№ 908-IV від 05.06.2003*, ВВР, 2003, № 38, ст.320*
№ 1098-IV від 10.07.2003*, ВВР, 2004, № 7, ст.46*
№ 1130-IV від 11.07.2003*, ВВР, 2004, № 8, ст.66*
№ 1626-IV від 18.03.2004*, ВВР, 2004, № 26, ст.361*
№ 1723-IV від 18.05.2004*, ВВР, 2004, № 36, ст.430}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 15-рп/2004 від 02.11.2004*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2252-IV від 16.12.2004*, ВВР, 2005, № 5, ст.119*
№ 2276-IV від 21.12.2004*, ВВР, 2005, № 6, ст.134*
№ 2289-IV від 23.12.2004*, ВВР, 2005, № 6, ст.139*
№ 2308-IV від 11.01.2005*, ВВР, 2005, № 6, ст.145*
№ 2322-IV від 12.01.2005*, ВВР, 2005, № 10, ст.187*
№ 2456-IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 16, ст.260*
№ 2598-IV від 31.05.2005*, ВВР, 2005, № 27, ст.359*
№ 2734-IV від 06.07.2005*, ВВР, 2005, № 33, ст.432*
№ 2903-IV від 22.09.2005*, ВВР, 2006, № 1, ст.4*
№ 2984-IV від 18.10.2005*, ВВР, 2006, № 2-3, ст.37*
№ 3108-IV від 17.11.2005*, ВВР, 2006, № 1, ст.18*
№ 3169-IV від 01.12.2005*, ВВР, 2006, № 12, ст.105*
№ 3316-IV від 12.01.2006*, ВВР, 2006, № 17, ст.147*
№ 3423-IV від 09.02.2006*, ВВР, 2006, № 26, ст.211*
№ 3480-IV від 23.02.2006*, ВВР, 2006, № 31, ст.268*

№ 3504-IV від 23.02.2006, *ВВР, 2006, № 33, ст.280*
№ 170-V від 21.09.2006, *ВВР, 2006, № 45, ст.443*
№ 527-V від 22.12.2006, *ВВР, 2007, № 11, ст.96*
№ 534-V від 22.12.2006, *ВВР, 2007, № 10, ст.91*
№ 578-V від 11.01.2007, *ВВР, 2007, № 13, ст.131*
№ 698-V від 22.02.2007, *ВВР, 2007, № 20, ст.282*
№ 875-V від 05.04.2007, *ВВР, 2007, № 29, ст.388*
№ 966-V від 19.04.2007, *ВВР, 2007, № 32, ст.412*
№ 1071-V від 24.05.2007, *ВВР, 2007, № 34, ст.447*
№ 1111-V від 31.05.2007, *ВВР, 2007, № 44, ст.512*
№ 270-VI від 15.04.2008, *ВВР, 2008, № 24, ст.236*
№ 586-VI від 24.09.2008, *ВВР, 2009, № 10-11, ст.137*
№ 600-VI від 25.09.2008, *ВВР, 2009, № 13, ст.154*
№ 616-VI від 01.10.2008, *ВВР, 2009, № 14, ст.167*
№ 801-VI від 25.12.2008, *ВВР, 2009, № 23, ст.278*
№ 890-VI від 15.01.2009, *ВВР, 2009, № 25, ст.311 -*
Закон визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду
№ 20-рп/2009 від 10.09.2009
№ 894-VI від 15.01.2009, *ВВР, 2009, № 26, ст.317*
№ 1027-VI від 19.02.2009, *ВВР, 2009, № 28, ст.368*
№ 1125-VI від 17.03.2009, *ВВР, 2009, № 30, ст.423*
№ 1165-VI від 19.03.2009, *ВВР, 2009, № 31, ст.458*
№ 1166-VI від 19.03.2009, *ВВР, 2009, № 31, ст.459*
№ 1180-VI від 19.03.2009, *ВВР, 2009, № 32-33, ст.485*
№ 1254-VI від 14.04.2009, *ВВР, 2009, № 36-37, ст.511*
№ 1414-VI від 02.06.2009, *ВВР, 2009, № 41, ст.600*
№ 1441-VI від 04.06.2009, *ВВР, 2009, № 42, ст.632*
№ 1449-VI від 04.06.2009, *ВВР, 2009, № 43, ст.640*
№ 1452-VI від 04.06.2009, *ВВР, 2009, № 44, ст.653*
№ 1475-VI від 05.06.2009, *ВВР, 2009, № 45, ст.683*
№ 1508-VI від 11.06.2009, *ВВР, 2009, № 46, ст.699*
№ 1520-VI від 11.06.2009, *ВВР, 2009, № 49, ст.732*
№ 1616-VI від 21.08.2009, *ВВР, 2009, № 50, ст.754*
№ 1675-VI від 22.10.2009, *ВВР, 2010, № 4, ст.28*
№ 1707-VI від 05.11.2009, *ВВР, 2010, № 5, ст.43*
№ 1708-VI від 05.11.2009, *ВВР, 2010, № 5, ст.44*
№ 1819-VI від 20.01.2010, *ВВР, 2010, № 10, ст.105*
№ 1827-VI від 21.01.2010, *ВВР, 2010, № 10, ст.108*
№ 2258-VI від 18.05.2010, *ВВР, 2010, № 29, ст.392*
№ 2295-VI від 01.06.2010, *ВВР, 2010, № 30, ст.399*
№ 2338-VI від 15.06.2010, *ВВР, 2010, № 32, ст.450*
№ 2453-VI від 07.07.2010, *ВВР, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529*
№ 2457-VI від 08.07.2010, *ВВР, 2010, № 48, ст.564*
№ 2464-VI від 08.07.2010, *ВВР, 2011, № 2-3, ст.11*
№ 2518-VI від 09.09.2010, *ВВР, 2011, № 4, ст.22*
№ 2556-VI від 23.09.2010, *ВВР, 2011, № 6, ст.42*

№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 2735-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 21, ст.144*
№ 2742-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 22, ст.146*
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 2808-VI від 21.12.2010*, ВВР, 2011, № 25, ст.188*
№ 2852-VI від 22.12.2010*, ВВР, 2011, № 28, ст.253*
№ 2924-VI від 13.01.2011*, ВВР, 2011, № 31, ст.302*
№ 2939-VI від 13.01.2011*, ВВР, 2011, № 32, ст.314*
№ 3186-VI від 05.04.2011*, ВВР, 2011, № 42, ст.424*
№ 3207-VI від 07.04.2011*, ВВР, 2011, № 41, ст.414*
№ 3267-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 44, ст.456*
№ 3306-VI від 22.04.2011*, ВВР, 2011, № 44, ст.471*
Кодексом
№ 3393-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 48-49, ст.536*
Законами
№ 3454-VI від 02.06.2011*, ВВР, 2011, № 50, ст.549*
№ 3465-VI від 02.06.2011*, ВВР, 2011, № 51, ст.580*
№ 3571-VI від 05.07.2011*, ВВР, 2012, № 5, ст.38*
№ 3718-VI від 08.09.2011*, ВВР, 2012, № 19-20, ст.168*
№ 3795-VI від 22.09.2011*, ВВР, 2012, № 21, ст.197*
№ 3826-VI від 06.10.2011*, ВВР, 2012, № 21, ст.203*
№ 4016-VI від 04.11.2011*, ВВР, 2012, № 25, ст.260*
№ 4025-VI від 15.11.2011*, ВВР, 2012, № 25, ст.263*
№ 4452-VI від 23.02.2012*, ВВР, 2012, № 50, ст.564*
№ 4652-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 21, ст.208}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 10-рп/2012 від 18.04.2012*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4837-VI від 24.05.2012*, ВВР, 2013, № 15, ст.113*
№ 4838-VI від 24.05.2012*, ВВР, 2013, № 15, ст.114*
№ 4955-VI від 07.06.2012*, ВВР, 2013, № 18, ст.170*
№ 5064-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 28, ст.299*
№ 5065-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 28, ст.300*
№ 5283-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 36, ст.481*
№ 5284-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 37, ст.488*
№ 5460-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 2-3, ст.41*
№ 221-VII від 18.04.2013*, ВВР, 2014, № 10, ст.119*
№ 222-VII від 18.04.2013*, ВВР, 2014, № 11, ст.131*
№ 228-VII від 14.05.2013*, ВВР, 2014, № 11, ст.133*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 314-VII від 23.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.183*
№ 642-VII від 10.10.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.773*
№ 721-VII від 16.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на*
підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.811*

№ 728-VII від 16.01.2014, *ВВР, 2014, № 22, ст.808 - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014
№ 729-VII від 16.01.2014, *ВВР, 2014, № 22, ст.809 - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014
№ 734-VII від 28.01.2014, *ВВР, 2014, № 22, ст.813*
№ 735-VII від 28.01.2014, *ВВР, 2014, № 22, ст.814*
№ 746-VII від 21.02.2014, *ВВР, 2014, № 12, ст.188*
№ 767-VII від 23.02.2014, *ВВР, 2014, № 17, ст.593*
№ 877-VII від 13.03.2014, *ВВР, 2014, № 15, ст.326*
№ 879-VII від 13.03.2014, *ВВР, 2014, № 16, ст.582*
№ 1170-VII від 27.03.2014, *ВВР, 2014, № 22, ст.816*
№ 1183-VII від 08.04.2014, *ВВР, 2014, № 23, ст.867*
№ 1194-VII від 09.04.2014, *ВВР, 2014, № 25, ст.890*
№ 1207-VII від 15.04.2014, *ВВР, 2014, № 26, ст.892*
№ 1261-VII від 13.05.2014, *ВВР, 2014, № 28, ст.937*
№ 1519-VII від 18.06.2014, *ВВР, 2014, № 32, ст.1124*
№ 1533-VII від 19.06.2014, *ВВР, 2014, № 32, ст.1125*
№ 1682-VII від 16.09.2014, *ВВР, 2014, № 44, ст.2041*
№ 1689-VII від 07.10.2014, *ВВР, 2014, № 46, ст.2046*
№ 1697-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 1698-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 47, ст.2051*
№ 1700-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 49, ст.2056*
№ 1702-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 50-51, ст.2057*
№ 1703-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 45, ст.2045*
№ 63-VIII від 25.12.2014, *ВВР, 2015, № 6, ст.38*
№ 71-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55*
№ 77-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 11, ст.75*
№ 116-VIII від 15.01.2015, *ВВР, 2015, № 13, ст.85*
№ 158-VIII від 05.02.2015, *ВВР, 2015, № 13, ст.92*
№ 186-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 16, ст.110*
№ 191-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 21, ст.133*
№ 194-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 16, ст.113*
№ 198-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 17, ст.118*
№ 218-VIII від 02.03.2015, *ВВР, 2015, № 17, ст.122*
№ 222-VIII від 02.03.2015, *ВВР, 2015, № 23, ст.158*
№ 290-VIII від 07.04.2015, *ВВР, 2015, № 26, ст.217*
№ 317-VIII від 09.04.2015, *ВВР, 2015, № 26, ст.219*
№ 421-VIII від 14.05.2015, *ВВР, 2015, № 29, ст.264*
№ 576-VIII від 02.07.2015, *ВВР, 2015, № 36, ст.360*
№ 629-VIII від 16.07.2015, *ВВР, 2015, № 43, ст.386*
№ 716-VIII від 06.10.2015, *ВВР, 2015, № 47, ст.436*
№ 731-VIII від 08.10.2015, *ВВР, 2015, № 49-50, ст.449*
№ 743-VIII від 03.11.2015, *ВВР, 2015, № 51, ст.472*
№ 770-VIII від 10.11.2015, *ВВР, 2015, № 49-50, ст.464*
№ 835-VIII від 26.11.2015, *ВВР, 2016, № 2, ст.17*
№ 838-VIII від 26.11.2015, *ВВР, 2016, № 2, ст.18*

№ 889-VIII від 10.12.2015, *ВВР, 2016, № 4, ст.43*
№ 993–VIII від 04.02.2016, *ВВР, 2016, № 12, ст.135*
№ 1019-VIII від 18.02.2016, *ВВР, 2016, № 11, ст.127*
№ 1022-VIII від 15.03.2016, *ВВР, 2016, № 13, ст.146*
№ 1403-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 29, ст.535*
№ 1404-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1492-VIII від 07.09.2016, *ВВР, 2016, № 43, ст.736 - положення щодо застосування пробаційних програм набирають чинності з 1 січня 2018 року*
№ 1540-VIII від 22.09.2016, *ВВР, 2016, № 51, ст.833*
№ 1638-VIII від 04.10.2016, *ВВР, 2016, № 46, ст.779*
№ 1666-VIII від 06.10.2016, *ВВР, 2016, № 47, ст.800*
№ 1774-VIII від 06.12.2016, *ВВР, 2017, № 2, ст.25*
№ 1791-VIII від 20.12.2016, *ВВР, 2017, № 4, ст.42*
№ 1798-VIII від 21.12.2016, *ВВР, 2017, № 7-8, ст.50*
№ 1952-VIII від 16.03.2017, *ВВР, 2017, № 17, ст.205*
№ 1977-VIII від 23.03.2017, *ВВР, 2017, № 20, ст.240*
№ 2046-VIII від 18.05.2017, *ВВР, 2017, № 27-28, ст.313*
№ 2052-VIII від 18.05.2017, *ВВР, 2017, № 26, ст.297*
№ 2059-VIII від 23.05.2017, *ВВР, 2017, № 29, ст.315*
№ 2063-VIII від 23.05.2017, *ВВР, 2017, № 37, ст.379*
№ 2119-VIII від 22.06.2017, *ВВР, 2017, № 34, ст.370*
№ 2120-VIII від 22.06.2017, *ВВР, 2017, № 34, ст.371*
№ 2136-VIII від 13.07.2017, *ВВР, 2017, № 35, ст.376*
№ 2147-VIII від 03.10.2017, *ВВР, 2017, № 48, ст.436*
№ 2205-VIII від 14.11.2017, *ВВР, 2017, № 51-52, ст.448*
№ 2213-VIII від 16.11.2017, *ВВР, 2017, № 49-50, ст.444*
№ 2227-VIII від 06.12.2017, *ВВР, 2018, № 5, ст.34*
№ 2292-VIII від 08.02.2018, *ВВР, 2018, № 13, ст.72*
№ 2334-VIII від 14.03.2018, *ВВР, 2018, № 17, ст.150*
№ 2427-VIII від 17.05.2018, ВВР, 2018, № 28, ст.232
№ 2447-VIII від 07.06.2018, *ВВР, 2018, № 24, ст.212*
№ 2475-VIII від 03.07.2018, *ВВР, 2018, № 36, ст.272*
№ 2505-VIII від 12.07.2018, *ВВР, 2018, № 38, ст.280*
№ 2531-VIII від 06.09.2018, *ВВР, 2018, № 42, ст.327*
№ 2539-VIII від 06.09.2018, *ВВР, 2018, № 41, ст.321*
№ 2581-VIII від 02.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 2599-VIII від 18.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.374*
№ 2617-VIII від 22.11.2018, *ВВР, 2019, № 17, ст.71*
№ 2628-VIII від 23.11.2018, *ВВР, 2018, № 49, ст.399}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 1-р/2019 від 26.02.2019*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2708-VIII від 25.04.2019, *ВВР, 2019, № 22, ст.83*

№ 2747-VIII від 06.06.2019*, ВВР, 2019, № 29, ст.118*
№ 39-IX від 10.09.2019*, ВВР, 2019, № 40, ст.212*
№ 101-IX від 18.09.2019*, ВВР, 2019, № 40, ст.219*
№ 124-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 140-IX від 02.10.2019*, ВВР, 2019, № 47, ст.311*
№ 198-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.356*
№ 263-IX від 31.10.2019*, ВВР, 2020, № 2, ст.5*
№ 284-IX від 12.11.2019*, ВВР, 2020, № 2, ст.8*
№ 361-IX від 06.12.2019*, ВВР, 2020, № 25, ст.171*
№ 402-IX від 19.12.2019*, ВВР, 2020, № 20, ст.141*
№ 404-IX від 19.12.2019*, ВВР, 2020, № 35, ст.253*
№ 409-IX від 19.12.2019*, ВВР, 2020, № 27, ст.175*
№ 418-IX від 20.12.2019*, ВВР, 2020, № 28, ст.187*
№ 524-IX від 04.03.2020*, ВВР, 2020, № 38, ст.279*
№ 530-IX від 17.03.2020*, ВВР, 2020, № 16, ст.100*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 556-IX від 13.04.2020*, ВВР, 2020, № 19, ст.128*
№ 600-IX від 13.05.2020*, ВВР, 2020, № 39, ст.295*
№ 619-IX від 19.05.2020*, ВВР, 2020, № 39, ст.298}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 7-р/2020 від 11.06.2020*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 671-IX від 04.06.2020*, ВВР, 2020, № 42, ст.343*
№ 685-IX від 05.06.2020*, ВВР, 2020, № 42, ст.350*
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 768-IX від 14.07.2020
№ 776-IX від 14.07.2020*, ВВР, 2020, № 49, ст.442*
№ 805-IX від 16.07.2020*, ВВР, 2020, № 36, ст.273*
№ 875-IX від 03.09.2020*, ВВР, 2020, № 51, ст.483}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 13-р/2020 від 27.10.2020*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1074-IX від 04.12.2020*, ВВР, 2021, № 15, ст.131*
№ 1231-IX від 16.02.2021*, ВВР, 2021, № 21, ст.188*
№ 1256-IX від 18.02.2021*, ВВР, 2021, № 20, ст.187*
№ 1292-IX від 02.03.2021*, ВВР, 2021, № 21, ст.192*
№ 1357-IX від 30.03.2021*, ВВР, 2021, № 29, ст.234*
№ 1366-IX від 30.03.2021
№ 1542-IX від 15.06.2021*, ВВР, 2021, № 34, ст.275*

№ 1576-IX від 29.06.2021*, ВВР, 2021, № 35, ст.299*
№ 1684-IX від 15.07.2021*, ВВР, 2021, № 47, ст.382 - вводиться в дію з* 08.11.2021
№ 1685-IX від 15.07.2021*, ВВР, 2021, № 46, ст.380}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 6-р(II)/2021 від 16.09.2021*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1888-IX від 17.11.2021
№ 1965-IX від 15.12.2021
№ 2108-IX від 03.03.2022
№ 2110-IX від 03.03.2022
№ 2113-IX від 03.03.2022
№ 2114-IX від 03.03.2022
№ 2117-IX від 03.03.2022
№ 2124-IX від 15.03.2022
№ 2149-IX від 24.03.2022
№ 2150-IX від 24.03.2022
№ 2155-IX від 24.03.2022
№ 2160-IX від 24.03.2022
№ 2178-IX від 01.04.2022
№ 2198-IX від 14.04.2022
№ 2215-IX від 21.04.2022*}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 1-р/2022 від 30.06.2022*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2472-IX від 28.07.2022
№ 2690-IX від 18.10.2022
№ 2803-IX від 01.12.2022
№ 2810-IX від 01.12.2022
№ 2812-IX від 01.12.2022
№ 2839-IX від 13.12.2022
№ 2997-IX від 21.03.2023
№ 3000-IX від 21.03.2023
№ 3233-IX від 13.07.2023
№ 3342-IX від 23.08.2023
№ 3380-IX від 06.09.2023
№ 3442-IX від 08.11.2023
№ 3513-IX від 09.12.2023*}*

{У тексті Кодексу слова "Генеральний прокурор України" в усіх відмінках замінено словами "Генеральний прокурор" у відповідному відмінку згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016}

{У тексті Кодексу слова "психіатричний заклад" в усіх відмінках і числах замінено словами "заклад з надання психіатричної допомоги" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2205-VIII від 14.11.2017}

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання Кримінального кодексу України

1. Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням.

2. Для здійснення цього завдання Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 2. Підстава кримінальної відповідальності

1. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом.

2. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

3. Ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за те саме кримінальне правопорушення більше одного разу.

{Стаття 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ II
ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність

1. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

2. Закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності.

3. Кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом.

4. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено.

5. Закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

6. Зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення.

{Стаття 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 619-IX від 19.05.2020}

Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

2. Кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

3. Часом вчинення кримінального правопорушення визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності.

{Стаття 4 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

2. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

3. Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

4. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон,

що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

{Стаття 5 в редакції Закону № 270-VI від 15.04.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінального правопорушення, вчиненого на території України

1. Особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

3. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України.

4. Питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними кримінального правопорушення на території України вирішується дипломатичним шляхом.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, за вчинені кримінальні правопорушення зазнали кримінального покарання за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці кримінальні правопорушення.

{Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 8. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України

1. Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

2. Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, також підлягають в Україні відповідальності згідно з цим Кодексом, якщо вони за межами України

вчинили у співучасті із службовими особами, які є громадянами України, будь-яке кримінальне правопорушення, передбачене у статтях 368, 368^{3}, 368^{4}, 369 і 369^{2} цього Кодексу, або якщо вони пропонували, обіцяли, надали неправомірну вигоду таким службовим особам, або прийняли пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди чи одержали від них таку вигоду.

{Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3316-IV від 12.01.2006, № 1261-VII від 13.05.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 9. Правові наслідки засудження особи за межами України

1. Вирок суду іноземної держави може бути врахований, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за кримінальне правопорушення, вчинене за межами України, та знову вчинили кримінальне правопорушення на території України.

2. Відповідно до частини першої цієї статті рецидив кримінальних правопорушень, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави враховуються при кваліфікації нового кримінального правопорушення, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 10. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами

1. Громадяни України, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду.

2. Іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду.

3. Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили злочини за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв’язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з цим Кодексом визнається злочином.

4. Виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи можливо, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з цим Кодексом визнається кримінальним правопорушенням або було б кримінальним правопорушенням у разі його вчинення на території України.

{Стаття 10 в редакції Закону № 245-VII від 16.05.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ III
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЙОГО ВИДИ ТА СТАДІЇ

{Назва розділу III із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 11. Поняття кримінального правопорушення

1. Кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб’єктом кримінального правопорушення.

2. Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

{Стаття 11 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 12. Класифікація кримінальних правопорушень

1. Кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини.

2. Кримінальним проступком є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов’язане з позбавленням волі.

3. Злочини поділяються на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі.

4. Нетяжким злочином є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п’яти років.

5. Тяжким злочином є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років.

6. Особливо тяжким злочином є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п’ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

7. Ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачене одночасно основне покарання у виді штрафу та позбавлення волі, визначається виходячи зі строку покарання у виді позбавлення волі, передбаченого за відповідний злочин.

{Стаття 12 в редакції Законів № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 13. Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення

1. Закінченим кримінальним правопорушенням визнається діяння, яке містить усі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу.

2. Незакінченим кримінальним правопорушенням є готування до кримінального правопорушення та замах на кримінальне правопорушення.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 14. Готування до кримінального правопорушення

1. Готуванням до кримінального правопорушення є підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення.

2. Готування до кримінального проступку або злочину, за який статтею Особливої частини цього Кодексу передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк до двох років або інше, більш м’яке покарання, не тягне за собою кримінальної відповідальності.

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 15. Замах на кримінальне правопорушення

1. Замахом на кримінальне правопорушення є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

2. Замах на вчинення кримінального правопорушення є закінченим, якщо особа виконала усі дії, які вважала необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця, але кримінальне правопорушення не було закінчено з причин, які не залежали від її волі.

3. Замах на вчинення кримінального правопорушення є незакінченим, якщо особа з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця.

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 16. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення

Кримінальна відповідальність за готування до кримінального правопорушення і замах на кримінальне правопорушення настає за статтею 14 або 15 і за тією статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає відповідальність за закінчене кримінальне правопорушення.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 17. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні

1. Добровільною відмовою є остаточне припинення особою за своєю волею готування до кримінального правопорушення або замаху на кримінальне правопорушення, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення кримінального правопорушення до кінця.

2. Особа, яка добровільно відмовилася від доведення кримінального правопорушення до кінця, підлягає кримінальній відповідальності лише в тому разі, якщо фактично вчинене нею діяння містить склад іншого кримінального правопорушення.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ IV
ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ)

{Назва розділу IV із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 18. Суб'єкт кримінального правопорушення

1. Суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

2. Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

3. Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

4. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

{Стаття 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1508-VI від 11.06.2009, № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 19. Осудність

1. Осудною визнається особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

2. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. До такої особи за рішенням суду можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.

3. Не підлягає покаранню особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. До такої особи за рішенням суду можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, а після одужання така особа може підлягати покаранню.

{Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 20. Обмежена осудність

1. Підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення кримінального правопорушення, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

2. Визнання особи обмежено осудною враховується судом при призначенні покарання і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру.

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 21. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, підлягає кримінальній відповідальності.

{Стаття 21 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 22. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність

1. Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення кримінального правопорушення виповнилося шістнадцять років.

2. Особи, що вчинили кримінальні правопорушення у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за умисне вбивство (статті 115-117), посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника

особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави (статті 112, 348, 379, 400, 443), умисне тяжке тілесне ушкодження (стаття 121, частина третя статей 345, 346, 350, 377, 398), жорстоке поводження з тваринами (стаття 299), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (стаття 122, частина друга статей 345, 346, 350, 377, 398), диверсію (стаття 113), бандитизм (стаття 257), терористичний акт (стаття 258), захоплення заручників (статті 147 і 349), зґвалтування (стаття 152), сексуальне насильство (стаття 153), крадіжку (стаття 185, частина перша статей 262, 308), грабіж (статті 186, 262, 308), розбій (стаття 187, частина третя статей 262, 308), вимагання (статті 189, 262, 308), умисне знищення або пошкодження майна (частина друга статей 194, 347, 352, 378, частини друга та третя статті 399), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (стаття 277), угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (стаття 278), незаконне заволодіння транспортним засобом (частини друга, третя статті 289), хуліганство (стаття 296).

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2227-VIII від 06.12.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1684-IX від 15.07.2021 - вводиться в дію з 08.11.2021}

Розділ V
ВИНА ТА ЇЇ ФОРМИ

Стаття 23. Вина

Виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності.

Стаття 24. Умисел і його види

1. Умисел поділяється на прямий і непрямий.

2. Прямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання.

3. Непрямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання.

Стаття 25. Необережність та її види

1. Необережність поділяється на кримінальну протиправну самовпевненість та кримінальну протиправну недбалість.

2. Необережність є кримінальною протиправною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення.

3. Необережність є кримінальною протиправною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити.

{Стаття 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ VI
СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ

{Назва розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 26. Поняття співучасті

Співучастю у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення.

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 27. Види співучасників

1. Співучасниками кримінального правопорушення, поряд із виконавцем, є організатор, підбурювач та пособник.

2. Виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила кримінальне правопорушення, передбачене цим Кодексом.

3. Організатором є особа, яка організувала вчинення кримінального правопорушення (кримінальних правопорушень) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організовувала приховування кримінально протиправної діяльності організованої групи або злочинної організації.

4. Підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення.

5. Пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення.

6. Не є співучастю не обіцяне заздалегідь переховування особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, знарядь і засобів учинення кримінального правопорушення, слідів кримінального правопорушення чи предметів, здобутих кримінально протиправним шляхом, або придбання чи збут таких предметів. Особи, які вчинили такі діяння, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 198 та 396 цього Кодексу.

7. Не є співучастю обіцяне до закінчення вчинення кримінального правопорушення неповідомлення про достовірно відоме підготовлюване або вчинюване кримінальне правопорушення. Такі особи підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, коли вчинене ними діяння містить ознаки іншого кримінального правопорушення.

{Стаття 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 28. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією

1. Кримінальне правопорушення визнається таким, що вчинене групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою.

2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення.

3. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

4. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп.

{Стаття 28 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 29. Кримінальна відповідальність співучасників

1. Виконавець (співвиконавець) підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає вчинене ним кримінальне правопорушення.

2. Організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною статті 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем.

3. Ознаки, що характеризують особу окремого співучасника кримінального правопорушення, ставляться в вину лише цьому співучасникові. Інші обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені у статтях Особливої частини цього Кодексу як ознаки кримінального правопорушення, що впливають на кваліфікацію дій виконавця, ставляться в вину лише співучаснику, який усвідомлював ці обставини.

4. У разі вчинення виконавцем незакінченого кримінального правопорушення інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому кримінальному правопорушенні.

5. Співучасники не підлягають кримінальній відповідальності за діяння, вчинене виконавцем, якщо воно не охоплювалося їхнім умислом.

{Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 30. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації

1. Організатор організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за всі кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом.

2. Інші учасники організованої групи чи злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за кримінальні правопорушення, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у кримінальному правопорушенні кожен із них.

{Текст статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 31. Добровільна відмова співучасників

1. У разі добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення виконавець (співвиконавець) не підлягає кримінальній відповідальності за наявності умов, передбачених статтею 17 цього Кодексу. У цьому випадку інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за готування до того кримінального правопорушення або замах на те кримінальне правопорушення, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець.

2. Не підлягають кримінальній відповідальності при добровільній відмові організатор, підбурювач чи пособник, якщо вони відвернули вчинення кримінального правопорушення або своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про кримінальне правопорушення, що готується або вчиняється. Добровільною відмовою пособника є також ненадання ним засобів чи знарядь вчинення кримінального правопорушення або неусунення перешкод вчиненню кримінального правопорушення.

3. У разі добровільної відмови будь-кого із співучасників виконавець підлягає кримінальній відповідальності за готування до кримінального правопорушення або за замах на кримінальне правопорушення, залежно від того, на якій із цих стадій його діяння було припинено.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ VII
ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

{Назва розділу VII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 32. Повторність кримінальних правопорушень

1. Повторністю кримінальних правопорушень визнається вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу.

2. Повторність, передбачена частиною першою цієї статті, відсутня при вчиненні продовжуваного кримінального правопорушення, яке складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним кримінально протиправним наміром.

3. Вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями цього Кодексу, визнається повторним лише у випадках, передбачених в Особливій частині цього Кодексу.

4. Повторність відсутня, якщо за раніше вчинене кримінальне правопорушення особу було звільнено від кримінальної відповідальності на підставах, установлених законом, або якщо судимість за це кримінальне правопорушення було погашено або знято, а також після відбуття покарання за вчинення кримінального проступку.

{Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 33. Сукупність кримінальних правопорушень

1. Сукупністю кримінальних правопорушень визнається вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини цього Кодексу, за жодне з яких її не було засуджено. При цьому не враховуються кримінальні правопорушення, за які особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом.

2. При сукупності кримінальних правопорушень кожне з них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу.

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 34. Рецидив кримінальних правопорушень

Рецидивом кримінальних правопорушень визнається вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення.

{Стаття 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 35. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень

Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень враховуються при кваліфікації кримінальних правопорушень та призначенні покарання, при вирішенні питання щодо можливості звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених цим Кодексом.

{Стаття 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ VIII
ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

{Назва розділу VIII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 36. Необхідна оборона

1. Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

2. Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

3. Перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу.

4. Особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту.

5. Не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає.

Стаття 37. Уявна оборона

1. Уявною обороною визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання.

2. Уявна оборона виключає кримінальну відповідальність за заподіяну шкоду лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення.

3. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення, але при цьому перевищила межі захисту, що дозволяються в умовах відповідного реального посягання, вона підлягає кримінальній відповідальності як за перевищення меж необхідної оборони.

4. Якщо в обстановці, що склалася, особа не усвідомлювала, але могла усвідомлювати відсутність реального суспільно небезпечного посягання, вона підлягає кримінальній відповідальності за заподіяння шкоди через необережність.

Стаття 38. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення

1. Не визнаються кримінально протиправними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила

кримінальне правопорушення, і доставлення її відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи.

2. Перевищенням заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, визнається умисне заподіяння особі, що вчинила кримінальне правопорушення, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, має наслідком відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 39. Крайня необхідність

1. Не є кримінальним правопорушенням заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

2. Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

3. Особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці.

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 40. Фізичний або психічний примус

1. Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, вчинена під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками.

2. Питання про кримінальну відповідальність особи за заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо ця особа зазнала фізичного примусу, внаслідок якого вона зберігала можливість керувати своїми діями, а також психічного примусу, вирішується відповідно до положень статті 39 цього Кодексу.

{Стаття 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 41. Виконання наказу або розпорядження

1. Дія або бездіяльність особи, що заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, визнається правомірною, якщо вона була вчинена з метою виконання законного наказу або розпорядження.

2. Наказ або розпорядження є законними, якщо вони віддані відповідною особою в належному порядку та в межах її повноважень і за змістом не суперечать чинному

законодавству та не пов'язані з порушенням конституційних прав та свобод людини і громадянина.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати явно кримінально протиправний наказ або розпорядження.

4. Особа, що виконала явно кримінально протиправний наказ або розпорядження, за діяння, вчинені з метою виконання такого наказу або розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах.

5. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати кримінально протиправного характеру наказу чи розпорядження, то за діяння, вчинене з метою виконання такого наказу чи розпорядження, відповідальності підлягає тільки особа, що віддала кримінально протиправний наказ чи розпорядження.

{Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 42. Діяння, пов'язане з ризиком

1. Не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети.

2. Ризик визнається виправданим, якщо мету, що була поставлена, не можна було досягти в даній обстановці дією (бездіяльністю), не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам.

3. Ризик не визнається виправданим, якщо він завідомо створював загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій.

{Стаття 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 43. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації

1. Не є кримінальним правопорушенням вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх кримінально протиправної діяльності.

2. Особа, зазначена у частині першій цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності лише за вчинення у складі організованої групи чи злочинної організації особливо тяжкого злочину, вчиненого умисно і поєднаного з насильством над потерпілим, або тяжкого злочину, вчиненого умисно і пов'язаного з спричиненням тяжкого тілесного ушкодження потерпілому або настанням інших тяжких або особливо тяжких наслідків.

3. Особа, яка вчинила злочин, що передбачений частиною другою цієї статті, не може бути засуджена до довічного позбавлення волі, а покарання у виді позбавлення волі не може бути призначене їй на строк, більший, ніж половина максимального строку позбавлення волі, передбаченого законом за цей злочин.

{Стаття 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 43[1]. Виконання обов’язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

1. Не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю або здоров’ю особи, яка здійснює таку агресію, або заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, за відсутності ознак катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Кожна особа має право на захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України незалежно від можливості уникнення зіткнення, заподіяння шкоди або звернення за допомогою до інших осіб чи органів державної влади, Збройних Сил України.

3. Особа не підлягає кримінальній відповідальності за застосування зброї (озброєння), бойових припасів або вибухових речовин проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, та за пошкодження чи знищення у зв’язку з цим майна.

4. Не вважається виконанням обов’язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України діяння (дія або бездіяльність), спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, яке явно не відповідає небезпечності агресії або обстановці відсічі та стримування, не було необхідним для досягнення значної суспільно корисної мети у конкретній ситуації та створило загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи настання інших надзвичайних подій більшого масштабу.

{Розділ VIII доповнено статтею 43[1] згідно із Законом № 2124-IX від 15.03.2022}

Розділ IX
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Стаття 44. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. Звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюються виключно судом. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності встановлюється законом.

{Стаття 44 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3465-VI від 02.06.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 45. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що

знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення кримінального правопорушення щиро покаялася, активно сприяла розкриттю кримінального правопорушення і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Примітка. Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364[1], 365[2], 368-369 [2] цього Кодексу.

Кримінальними правопорушеннями, пов’язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366[2], 366[3] цього Кодексу.

{Стаття 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 140-IX від 02.10.2019, № 524-IX від 04.03.2020; в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018 з урахуванням змін, внесених Законом № 321-IX від 03.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 46. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

{Стаття 46 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 47. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки

1. Особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та щиро покаялася, може бути звільнено від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки колективу підприємства, установи чи організації за їхнім клопотанням за умови, що вона протягом року з дня передачі її на поруки виправдає довіру колективу, не ухилятиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадського порядку.

2. У разі порушення умов передачі на поруки особа притягається до кримінальної відповідальності за вчинене нею кримінальне правопорушення.

{Стаття 47 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 48. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки

Особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо буде визнано, що на час кримінального провадження внаслідок зміни обстановки вчинене нею діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною.

{Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 49. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

1. Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки:

1) два роки - у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачене покарання менш суворе, ніж обмеження волі;

2) три роки - у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачено покарання у виді обмеження волі, чи у разі вчинення нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років;

3) п'ять років - у разі вчинення нетяжкого злочину, крім випадку, передбаченого у пункті 2 цієї частини;

4) десять років - у разі вчинення тяжкого злочину;

5) п'ятнадцять років - у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

2. Перебіг давності зупиняється, якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, ухилилася від досудового розслідування або суду. У цих випадках перебіг давності відновлюється з дня з'явлення особи із зізнанням або її затримання, а з часу вчинення кримінального проступку - п’ять років. У цьому разі особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з часу вчинення кримінального правопорушення минуло п'ятнадцять років.

3. Перебіг давності переривається, якщо до закінчення зазначених у частинах першій та другій цієї статті строків особа вчинила новий злочин, за винятком нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років.

4. Питання про застосування давності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який згідно із законом може бути призначено довічне позбавлення волі, вирішується судом. Якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, довічне позбавлення волі не може бути призначено і заміняється позбавленням волі на певний строк.

5. Давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114^2, катування, передбаченого частиною третьою статті 127, проти миру та безпеки людства, передбачених у статтях 437-439 і частині першій статті 442 цього Кодексу.

6. У разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтями 151^2-156^1, 301^1-303 цього Кодексу, стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи обчислення строків, визначених частинами першою і другою цієї статті, розпочинається з дня, коли така потерпіла особа досягла повноліття або, у разі її смерті, мала б досягти повноліття.

{Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 1183-VII від 08.04.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1256-IX від 18.02.2021, № 2160-IX від 24.03.2022, № 2812-IX від 01.12.2022}

Розділ X
ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ

Стаття 50. Поняття покарання та його мета

1. Покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

2. Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

3. Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

{Стаття 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 51. Види покарань

До осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом можуть бути застосовані такі види покарань:

1) штраф;

2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

4) громадські роботи;

5) виправні роботи;

6) службові обмеження для військовослужбовців;

7) конфіскація майна;

7[1]) пробаційний нагляд;

8) арешт;

9) обмеження волі;

10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;

11) позбавлення волі на певний строк;

12) довічне позбавлення волі.

{Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 52. Основні та додаткові покарання

1. Основними покараннями є громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, пробаційний нагляд, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

2. Додатковими покараннями є позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна.

3. Штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання.

4. За одне кримінальне правопорушення може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу. До основного покарання може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань у випадках та порядку, передбачених цим Кодексом.

5. Ухилення від покарання, призначеного вироком суду, має наслідком відповідальність, передбачену статтями 389 та 390 цього Кодексу.

{Стаття 52 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 53. Штраф

1. Штраф - це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, з урахуванням положень частини другої цієї статті.

2. Розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних

мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. За вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, або отриманого внаслідок вчинення кримінального правопорушення доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Суд, встановивши, що таке кримінальне правопорушення вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, або отриманого внаслідок вчинення кримінального правопорушення доходу.

3. Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

4. З урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року.

5. У разі несплати штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт із розрахунку одна година громадських робіт за один установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян або виправними роботами із розрахунку один місяць виправних робіт за двадцять установлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але на строк не більше двох років.

У разі несплати штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, призначеного як основне покарання, та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді позбавлення волі із розрахунку один день позбавлення волі за вісім неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у таких межах:

1) від одного до п'яти років позбавлення волі - у випадку призначення штрафу за вчинення нетяжкого злочину;

2) від п'яти до десяти років позбавлення волі - у випадку призначення штрафу за вчинення тяжкого злочину;

3) від десяти до дванадцяти років позбавлення волі - у випадку призначення штрафу за вчинення особливо тяжкого злочину.

Якщо під час розрахунку строку позбавлення волі цей строк становить більше встановлених цією частиною статті меж, суд замінює покарання у виді штрафу покаранням у виді позбавлення волі на максимальний строк, передбачений для злочину відповідної тяжкості цією частиною статті.

{Стаття 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008; в редакції Закону № 4025-VI від 15.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 54. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу

Засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин особа, яка має військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Стаття 55. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

1. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років.

Позбавлення права обіймати певні посади як додаткове покарання у справах, передбачених Законом України "Про очищення влади", призначається на строк п’ять років.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання за вчинення кримінального правопорушення проти виборчих прав і свобод громадянина, передбачених статтями 157-160 цього Кодексу, призначається на строк п’ять років.

Позбавлення права керувати транспортними засобами як додаткове покарання призначається на строк до десяти років.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, передбачених статтями 111^{1}, 111^{2} цього Кодексу, призначається на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

2. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за умови, що з урахуванням характеру кримінального правопорушення, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

3. При призначенні позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк - воно поширюється на увесь час відбування основного покарання і, крім цього, на строк, встановлений вироком суду, що набрав законної сили. При цьому строк додаткового покарання обчислюється з моменту відбуття основного покарання, а при призначенні покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове до інших основних покарань, а також у разі застосування статті 77 цього Кодексу - з моменту набрання законної сили вироком.

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1682-VII від 16.09.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 805-IX від 16.07.2020, № 1231-IX від 16.02.2021, № 2108-IX від 03.03.2022, № 2198-IX від 14.04.2022}

Стаття 56. Громадські роботи

1. Громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

2. Громадські роботи встановлюються на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин і відбуваються не більш як чотири години на день.

3. Громадські роботи не призначаються особам, визнаним особами з інвалідністю першої або другої групи, вагітним жінкам, особам, які досягли пенсійного віку, а також військовослужбовцям строкової служби.

{Стаття 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

Стаття 57. Виправні роботи

1. Покарання у виді виправних робіт встановлюється на строк від шести місяців до двох років і відбувається за місцем роботи засудженого. Із суми заробітку засудженого до виправних робіт провадиться відрахування в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків.

2. Виправні роботи не застосовуються до вагітних жінок та жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, до непрацездатних, до осіб, що не досягли шістнадцяти років, та тих, що досягли пенсійного віку, а також до військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, працівників правоохоронних органів, нотаріусів, приватних виконавців, суддів, прокурорів, адвокатів, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

3. Особам, які стали непрацездатними після постановлення вироку суду, виправні роботи суд може замінити штрафом із розрахунку трьох встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за один місяць виправних робіт.

{Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1180-VI від 19.03.2009, № 1403-VIII від 02.06.2016}

Стаття 58. Службові обмеження для військовослужбовців

1. Покарання у виді службового обмеження застосовується до засуджених військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також у випадках, коли суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замість обмеження волі чи позбавлення волі на строк не більше двох років призначити службове обмеження на той самий строк.

2. Із суми грошового забезпечення засудженого до службового обмеження провадиться відрахування в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти

до двадцяти відсотків. Під час відбування цього покарання засуджений не може бути підвищений за посадою, у військовому званні, а строк покарання не зараховується йому в строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

Стаття 59. Конфіскація майна

1. Покарання у виді конфіскації майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Якщо конфіскується частина майна, суд повинен зазначити, яка саме частина майна конфіскується, або перелічити предмети, що конфіскуються.

2. Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу.

3. Перелік майна, що не підлягає конфіскації, визначається законом України.

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 59[1]. Пробаційний нагляд

1. Покарання у виді пробаційного нагляду полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства.

2. Суд покладає на засудженого до пробаційного нагляду такі обов’язки:

1) періодично з’являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;

2) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну свого місця проживання, роботи або навчання;

3) не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації.

3. Суд може покласти на засудженого до пробаційного нагляду обов’язки:

1) використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою;

2) дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля;

3) працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано посаду (роботу);

4) виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою;

5) пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров’я інших осіб.

Обов’язок використовувати електронний засіб контролю і нагляду встановлюється судом на строк від одного місяця до одного року.

4. Пробаційний нагляд призначається на строк від одного до п’яти років.

5. Пробаційний нагляд не призначається особам, які під час відбування цього виду покарання вчинили кримінальне правопорушення.

{Кодекс доповнено статтею 59[1] згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 60. Арешт

1. Покарання у виді арешту полягає в триманні засудженого військовослужбовця в умовах ізоляції на гауптвахті і встановлюється на строк від одного до шести місяців.

2. Арешт не застосовується до вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років.

{Стаття 60 в редакції Закону № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 61. Обмеження волі

1. Покарання у виді обмеження волі полягає у триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці.

2. Обмеження волі встановлюється на строк від одного до п'яти років.

3. Обмеження волі не застосовується до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та до осіб з інвалідністю першої і другої групи.

{Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

Стаття 62. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців

1. Покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні призначається військовослужбовцям строкової служби, військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, особам офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, особам офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовцям, призваним на військову службу під час мобілізації, на особливий період, військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (крім військовослужбовців-жінок), на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також якщо суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замінити позбавлення волі на строк не більше двох років триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк.

2. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців замість позбавлення волі не може застосовуватися до осіб, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі.

{Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 158-VIII від 05.02.2015, № 1357-IX від 30.03.2021}

Стаття 63. Позбавлення волі на певний строк

1. Покарання у виді позбавлення волі полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу.

2. Позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років, за винятком випадків, передбачених Загальною частиною цього Кодексу.

{Стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1254-VI від 14.04.2009}

Стаття 64. Довічне позбавлення волі

1. Довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк.

2. Довічне позбавлення волі не застосовується до осіб, що вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку, а також у випадку, передбаченому частиною четвертою статті 68 цього Кодексу.

{Стаття 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Розділ XI
ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 65. Загальні засади призначення покарання

1. Суд призначає покарання:

1) у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 53 цього Кодексу;

2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу;

3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

2. Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових кримінальних правопорушень. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинене кримінальне правопорушення призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень.

3. Підстави для призначення більш м'якого покарання, ніж це передбачено відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу за вчинене кримінальне правопорушення, визначаються статтею 69 цього Кодексу.

4. Більш суворе покарання, ніж передбачене відповідними статтями Особливої частини цього Кодексу за вчинене кримінальне правопорушення, може бути призначене за

сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків згідно зі статтями 70 та 71 цього Кодексу.

5. У випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 4025-VI від 15.11.2011, № 4652-VI від 13.04.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 66. Обставини, які пом'якшують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його пом'якшують, визнаються:

1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення;

2) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;

2[1]) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення;

3) вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім;

4) вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності;

5) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;

6) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

7) вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поводженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого;

8) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності;

9) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням кримінального правопорушення у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. При призначенні покарання суд може визнати такими, що його пом'якшують, і інші обставини, не зазначені в частині першій цієї статті.

3. Якщо будь-яка з обставин, що пом'якшує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його пом'якшує.

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2227-VIII від 06.12.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:

1) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;

2) вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28);

3) вчинення кримінального правопорушення на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності;

4) вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;

5) тяжкі наслідки, завдані злочином;

6) вчинення кримінального правопорушення щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення кримінального правопорушення щодо малолітньої дитини або у присутності дитини;

6^1) вчинення кримінального правопорушення щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;

7) вчинення кримінального правопорушення щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;

8) вчинення кримінального правопорушення щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;

9) вчинення кримінального правопорушення з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;

10) вчинення злочину з особливою жорстокістю;

11) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;

12) вчинення злочину загальнонебезпечним способом;

13) вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.

2. Суд має право, залежно від характеру вчиненого кримінального правопорушення, не визнати будь-яку із зазначених у частині першій цієї статті обставин, за винятком обставин, зазначених у пунктах 2, 6, 6^1, 7, 9, 10, 12 такою, що обтяжує покарання, навівши мотиви свого рішення у вироку.

3. При призначенні покарання суд не може визнати такими, що його обтяжують, обставини, не зазначені в частині першій цієї статті.

4. Якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його

кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує.

{Стаття 67 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2227-VIII від 06.12.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 68. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті

1. При призначенні покарання за незакінчене кримінальне правопорушення суд, керуючись положеннями статей 65-67 цього Кодексу, враховує ступінь тяжкості вчиненого особою діяння, ступінь здійснення кримінально протиправного наміру та причини, внаслідок яких кримінальне правопорушення не було доведено до кінця.

2. За вчинення готування до злочину строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

3. За вчинення замаху на кримінальне правопорушення строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

4. Довічне позбавлення волі за вчинення готування до злочину та вчинення замаху на злочин не застосовується, крім випадків вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 110, 111, 111^1, 112, 113, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, передбачених у статтях 437-439, частині першій статті 442 та статті 443 цього Кодексу.

5. При призначенні покарання співучасникам кримінального правопорушення суд, керуючись положеннями статей 65-67 цього Кодексу, враховує характер та ступінь участі кожного з них у вчиненні кримінального правопорушення.

{Стаття 68 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2160-IX від 24.03.2022, № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 69. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом

1. За наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, з урахуванням особи винного суд, умотивувавши своє рішення, може, крім випадків засудження за корупційне кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення, пов’язане з корупцією, кримінальне правопорушення, передбачене статтями 403, 405, 407, 408, 429 цього Кодексу, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, за катування, вчинене представником держави, у тому числі іноземної, призначити основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, або перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за це кримінальне правопорушення. У цьому випадку суд не має права призначити покарання,

нижче від найнижчої межі, встановленої для такого виду покарання в Загальній частині цього Кодексу. За вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, суд з підстав, передбачених цією частиною, може призначити основне покарання у виді штрафу, розмір якого не більше ніж на чверть нижчий від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

2. На підставах, передбачених у частині першій цієї статті, суд може не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу як обов'язкове, за винятком випадків призначення покарання за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 69 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 4025-VI від 15.11.2011, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1576-IX від 29.06.2021, № 2812-IX від 01.12.2022, № 2839-IX від 13.12.2022}

Стаття 69[1]. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання

1. За наявності обставин, що пом'якшують покарання, передбачених пунктами 1 та 2 частини першої статті 66 цього Кодексу, відсутності обставин, що обтяжують покарання, а також при визнанні обвинуваченим своєї вини, строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого відповідною санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 69[1] згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 70. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень

1. При сукупності кримінальних правопорушень суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожне кримінальне правопорушення окремо, визначає остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань.

2. При складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається в межах, встановлених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає більш суворе покарання. Якщо хоча б одне із кримінальних правопорушень є умисним тяжким або особливо тяжким злочином, суд може призначити остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень у межах максимального строку, встановленого для даного виду покарання в Загальній частині цього Кодексу. Якщо хоча б за один із вчинених кримінальних правопорушень призначено довічне позбавлення волі, то остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається шляхом поглинення будь-яких менш суворих покарань довічним позбавленням волі.

3. До основного покарання, призначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, можуть бути приєднані додаткові покарання, призначені судом за кримінальні правопорушення, у вчиненні яких особу було визнано винною.

4. За правилами, передбаченими в частинах першій - третій цієї статті, призначається покарання, якщо після постановлення вироку в справі буде встановлено, що засуджений винен ще і в іншому кримінальному правопорушенні, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку. У цьому випадку в строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, зараховується покарання, відбуте повністю або частково за попереднім вироком, за правилами, передбаченими в статті 72 цього Кодексу.

{Стаття 70 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 71. Призначення покарання за сукупністю вироків

1. Якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив нове кримінальне правопорушення, суд до покарання, призначеного за новим вироком, повністю або частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком.

2. При складанні покарань за сукупністю вироків загальний строк покарання не може перевищувати максимального строку, встановленого для даного виду покарання в Загальній частині цього Кодексу. При складанні покарань у виді позбавлення волі загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, не повинен перевищувати п'ятнадцяти років, а у випадку, якщо хоча б одне із кримінальних правопорушень є особливо тяжким злочином, загальний строк позбавлення волі може бути більшим п'ятнадцяти років, але не повинен перевищувати двадцяти п'яти років. При складанні покарань у виді довічного позбавлення волі та будь-яких менш суворих покарань загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, визначається шляхом поглинення менш суворих покарань довічним позбавленням волі.

3. Призначене хоча б за одним із вироків додаткове покарання або невідбута його частина за попереднім вироком підлягає приєднанню до основного покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків.

4. Остаточне покарання за сукупністю вироків, крім випадків, коли воно визначається шляхом поглинення одного покарання іншим, призначеним у максимальному розмірі, має бути більшим від покарання, призначеного за нове кримінальне правопорушення, а також від невідбутої частини покарання за попереднім вироком.

5. Якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив два або більше кримінальних правопорушень, суд призначає покарання за ці нові кримінальні правопорушення за правилами, передбаченими у статті 70 цього Кодексу, а потім до остаточного покарання, призначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, повністю чи частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком у межах, встановлених у частині другій цієї статті.

{Стаття 71 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 72. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення, домашнього арешту

1. При складанні покарань за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків менш суворий вид покарання переводиться в більш суворий вид виходячи з такого їх співвідношення:

1) одному дню позбавлення волі відповідають:

а) один день тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або арешту;

а[1]) два дні пробаційного нагляду;

б) два дні обмеження волі;

в) три дні службового обмеження для військовослужбовців або три дні виправних робіт;

г) вісім годин громадських робіт;

2) одному дню тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або арешту відповідають:

а) два дні обмеження волі;

б) три дні службового обмеження для військовослужбовців або три дні виправних робіт;

в) два дні пробаційного нагляду;

3) одному дню обмеження волі відповідають три дні службового обмеження для військовослужбовців або три дні виправних робіт;

4) одному дню обмеження волі або арешту відповідають вісім годин громадських робіт;

5) одному дню обмеження волі відповідає один день пробаційного нагляду.

2. При призначенні покарання за сукупністю кримінальних правопорушень або вироків у виді виправних робіт або службових обмежень для військовослужбовців складанню підлягають лише строки цих покарань. Розміри відрахувань із заробітку засудженого складанню не підлягають і обчислюються за кожним вироком самостійно.

3. Основні покарання у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю при призначенні їх за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків складанню з іншими видами покарань не підлягають і виконуються самостійно.

4. Додаткові покарання різних видів у всіх випадках виконуються самостійно.

5. Попереднє ув’язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження до позбавлення волі день за день або за правилами, передбаченими у частині першій цієї статті. При призначенні покарань, не зазначених у частині першій цієї статті, суд, враховуючи попереднє ув’язнення, може пом’якшити покарання або повністю звільнити засудженого від його відбування.

6. Встановлені в частині першій цієї статті правила співвідношення видів покарань можуть застосовуватись і в інших випадках, передбачених Загальною частиною цього Кодексу.

7. Домашній арешт зараховується судом у строк покарання за правилами, передбаченими в частині першій цієї статті, виходячи з такого їх співвідношення - три дні цілодобового домашнього арешту відповідають одному дню позбавлення волі.

{Стаття 72 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 838-VIII від 26.11.2015, № 2046-VIII від 18.05.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 73. Обчислення строків покарання

Строки покарання обчислюються відповідно в роках, місяцях та годинах. При заміні або складанні покарань, а також у разі зарахування попереднього ув'язнення допускається обчислення строків покарання у днях.

Розділ XII
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

Стаття 74. Звільнення від покарання та його відбування

1. Звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. Особа, засуджена за діяння, караність якого законом усунена, підлягає негайному звільненню від призначеного судом покарання.

3. Призначена засудженому міра покарання, що перевищує санкцію нового закону, знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону. У разі якщо така межа передбачає більш м'який вид покарання, відбуте засудженим покарання зараховується з перерахуванням за правилами, встановленими частиною першою статті 72 цього Кодексу.

4. Особа, яка вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, може бути за вироком суду звільнена від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною.

5. Особа також може бути за вироком суду звільнена від покарання на підставах, передбачених статтею 49 цього Кодексу.

{Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 75. Звільнення від відбування покарання з випробуванням

1. Якщо суд, крім випадків засудження за корупційне кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення, пов’язане з корупцією, кримінальне правопорушення, передбачене статтями 403, 405, 407, 408, 429 цього Кодексу, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, катування, передбачене частиною третьою статті 127 цього Кодексу, при призначенні покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років, враховуючи тяжкість кримінального правопорушення, особу винного та інші обставини справи, дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, він може прийняти рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням.

2. Суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання вини, якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням.

3. У випадках, передбачених частинами першою, другою цієї статті, суд ухвалює звільнити засудженого від відбування призначеного покарання, якщо він протягом визначеного іспитового строку не вчинить нового кримінального правопорушення і виконає покладені на нього обов'язки. Тривалість іспитового строку та обов'язки, які покладаються на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням, визначаються судом.

4. Іспитовий строк встановлюється судом тривалістю від одного року до трьох років.

{Стаття 75 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021, № 2812-IX від 01.12.2022, № 2839-IX від 13.12.2022}

Стаття 76. Обов’язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням

1. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд покладає на засудженого такі обов’язки:

1) періодично з’являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;

2) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання.

2. На осіб, засуджених за злочини, пов’язані з домашнім насильством, суд може покласти інші обов’язки та заборони, передбачені статтею 91[1] цього Кодексу

3. На осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, суд може додатково покласти такі обов’язки:

1) попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого;

2) не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації;

3) працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано відповідну посаду (роботу);

4) виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою;

5) пройти курс лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров’я інших осіб;

6) дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля.

На особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням, суд покладає обов’язки, передбачені частиною третьою цієї статті, необхідні і достатні для її виправлення з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом’якшують або обтяжують покарання.

4. Нагляд за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, здійснюється уповноваженим органом з питань пробації за місцем проживання, роботи або навчання засудженого, а щодо засуджених військовослужбовців - командирами військових частин.

{Стаття 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1254-VI від 14.04.2009; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016 - положення щодо застосування пробаційних програм набирають чинності з 1 січня 2018 року; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2227-VIII від 06.12.2017, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 77. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням

У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням можуть бути призначені додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Стаття 78. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням

1. Після закінчення іспитового строку засуджений, який виконав покладені на нього обов'язки та не вчинив нового кримінального правопорушення, звільняється судом від призначеного йому покарання.

2. Якщо засуджений не виконує покладені на нього обов'язки або систематично вчинює правопорушення, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про його небажання стати на шлях виправлення, суд направляє засудженого для відбування призначеного покарання.

3. У разі вчинення засудженим протягом іспитового строку нового кримінального правопорушення суд призначає йому покарання за правилами, передбаченими в статтях 71, 72 цього Кодексу.

{Стаття 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 79. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років

1. У разі призначення покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі вагітним жінкам або жінкам, які мають дітей віком до семи років, крім засуджених до позбавлення волі на строк більше п'яти років за тяжкі і особливо тяжкі злочини, а також за корупційні кримінальні правопорушення, кримінальні правопорушення, пов’язані з корупцією, суд може звільнити таких засуджених від відбування як основного, так і додаткового покарання з встановленням іспитового строку у межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною семирічного віку.

2. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, суд покладає на засуджену обов’язки відповідно до статті 76 цього Кодексу.

3. Нагляд за засудженими здійснюється уповноваженим органом з питань пробації.

4. Після закінчення іспитового строку суд, залежно від поведінки засудженої, звільняє її від покарання або направляє для відбування покарання, призначеного вироком.

5. У разі, коли звільнена від відбування покарання з випробуванням жінка відмовилася від дитини, передала її в дитячий будинок, зникла з місця проживання, ухиляється від виховання дитини, догляду за нею, не виконує покладених на неї судом обов'язків або систематично вчинює правопорушення, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про її небажання стати на шлях виправлення, суд за поданням контролюючого органу направляє засуджену для відбування покарання згідно з вироком суду.

6. Якщо засуджена вчинила в період іспитового строку нове кримінальне правопорушення, суд призначає їй покарання за правилами, передбаченими у статтях 71 і 72 цього Кодексу.

{Стаття 79 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1254-VI від 14.04.2009, № 1698-VII від 14.10.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 80. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

1. Особа звільняється від відбування покарання, якщо з дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки:

1) два роки - у разі засудження до покарання менш суворого, ніж обмеження волі;

2) три роки - у разі засудження до покарання у виді обмеження волі;

3) п'ять років - у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин;

4) десять років - у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше десяти років за особливо тяжкий злочин;

5) п'ятнадцять років - у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років за особливо тяжкий злочин.

2. Строки давності щодо додаткових покарань визначаються основним покаранням, призначеним за вироком суду.

3. Перебіг давності зупиняється, якщо засуджений ухиляється від відбування покарання. У цих випадках перебіг давності відновлюється з дня з'явлення засудженого для відбування покарання або з дня його затримання. У цьому разі строки давності, передбачені пунктами 1-3 частини першої цієї статті, подвоюються.

4. Перебіг давності переривається, якщо до закінчення строків, зазначених у частинах першій та третій цієї статті, засуджений вчинить новий злочин. Обчислення давності в цьому випадку починається з дня вчинення нового злочину.

5. Питання про застосування давності до особи, засудженої до довічного позбавлення волі, вирішується судом. Якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, довічне позбавлення волі заміняється позбавленням волі.

6. Давність не застосовується у разі засудження за катування, передбачене частиною третьою статті 127, злочини проти миру та безпеки людства, передбачені статтями 437-439 і частиною першою статті 442 цього Кодексу.

{Стаття 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2812-IX від 01.12.2022}

Стаття 81. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

/*1. *{Частину першу статті 81 визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною) в тім, що вона унеможливлює її застосування до осіб, яких засуджено до відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі, згідно з Рішенням Конституційного Суду № 6-р(II)/2021 від 16.09.2021}* До осіб, що відбувають покарання у виді виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі, може бути застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Особу може бути умовно-достроково звільнено повністю або частково і від відбування додаткового покарання.*/

2. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосоване, якщо засуджений сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення.

3. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосоване після фактичного відбуття засудженим:

1) не менше половини строку покарання, призначеного судом за кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, а також за необережний тяжкий злочин;

2) не менше двох третин строку покарання, призначеного судом за корупційний нетяжкий злочин або кримінальне правопорушення, пов’язане з корупцією, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також у разі, якщо особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі за умисне кримінальне правопорушення і до погашення або зняття судимості знову вчинила умисне кримінальне правопорушення, за яке вона засуджена до позбавлення волі;

3) не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, у разі заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавленням волі на певний строк, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і знову вчинила умисне кримінальне правопорушення протягом невідбутої частини покарання.

4. У разі вчинення особою, до якої було застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, протягом невідбутої частини покарання нового кримінального правопорушення суд призначає їй покарання за правилами, передбаченими статтями 71 і 72 цього Кодексу.

{Стаття 81 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021, № 1576-IX від 29.06.2021, № 2690-IX від 18.10.2022}

Стаття 82. Заміна покарання або його невідбутої частини більш м’яким

1. Невідбута частина покарання у виді обмеження, позбавлення волі або покарання у виді довічного позбавлення волі можуть бути замінені судом більш м’яким покаранням, строк якого обчислюється з дня заміни невідбутої частини покарання або покарання у виді довічного позбавлення волі більш м’яким. У цих випадках більш м'яке покарання призначається в межах строків, установлених у Загальній частині цього Кодексу для даного виду покарання, і не повинне перевищувати невідбутого строку покарання, призначеного вироком.

2. У разі заміни невідбутої частини основного покарання більш м'яким засудженого може бути звільнено також і від додаткового покарання у виді позбавлення права займати певні посади чи займатися певною діяльністю.

3. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким може бути застосована, якщо засуджений став на шлях виправлення.

4. Заміна невідбутої частини покарання більш м’яким можлива після фактичного відбуття засудженим:

1) не менше третини строку покарання, призначеного судом за кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, а також за необережний тяжкий злочин;

2) не менше половини строку покарання, призначеного судом за корупційний нетяжкий злочин або кримінальне правопорушення, пов’язане з корупцією, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також у разі, якщо особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі за умисне кримінальне правопорушення і до погашення або зняття судимості знову вчинила умисне кримінальне правопорушення, за яке вона була засуджена до позбавлення волі;

3) не менше двох третин строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і вчинила нове умисне кримінальне правопорушення протягом невідбутої частини покарання.

5. Покарання у виді довічного позбавлення волі може бути замінено на покарання у виді позбавлення волі строком від п’ятнадцяти до двадцяти років, якщо засуджений відбув не менше п’ятнадцяти років призначеного судом покарання.

6. До осіб, яким покарання замінене більш м'яким, може бути застосоване умовно-дострокове звільнення за правилами, передбаченими статтею 81 цього Кодексу.

7. Якщо особа, відбуваючи більш м'яке покарання, вчинить нове кримінальне правопорушення, суд до покарання за знову вчинене кримінальне правопорушення приєднує невідбуту частину більш м'якого покарання за правилами, передбаченими у статтях 71 і 72 цього Кодексу.

{Стаття 82 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021,№ 1576-IX від 29.06.2021, № 2690-IX від 18.10.2022}

Стаття 83. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років

1. Засуджених до обмеження волі або до позбавлення волі жінок, які стали вагітними або народили дітей під час відбування покарання, крім засуджених до позбавлення волі на строк більше п'яти років за умисні тяжкі та особливо тяжкі злочини, суд може звільнити від відбування покарання в межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною трирічного віку.

2. Звільнення від відбування покарання застосовується до засудженої, яка має сім'ю або родичів, що дали згоду на спільне з нею проживання, або яка має можливість самостійно забезпечити належні умови для виховання дитини.

3. Нагляд за звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років, здійснюється уповноваженим органом з питань пробації за місцем проживання.

4. Після досягнення дитиною трирічного віку або в разі її смерті суд залежно від поведінки засудженої може звільнити її від покарання або замінити його більш м'яким покаранням чи направити засуджену для відбування покарання, призначеного за вироком. У цьому разі суд може повністю або частково зарахувати у строк відбування покарання час, протягом якого засуджена не відбувала покарання.

5. Якщо засуджена, яка була звільнена від відбування покарання, відмовляється від дитини, передала її у дитячий будинок, зникла з місця проживання або ухиляється від виховання дитини, догляду за нею, або систематично вчинює правопорушення, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про небажання стати на шлях виправлення, суд може за поданням контролюючого органу направити засуджену для відбування покарання, призначеного за вироком.

6. Якщо в період звільнення від відбування покарання засуджена вчинила нове кримінальне правопорушення, суд призначає їй покарання за правилами, передбаченими у статтях 71 і 72 цього Кодексу.

{Стаття 83 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1254-VI від 14.04.2009, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 84. Звільнення від покарання за хворобою

1. Звільняється від покарання особа, яка під час його відбування захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. До такої особи можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру відповідно до статей 92-95 цього Кодексу.

2. Особа, яка після вчинення кримінального правопорушення або постановлення вироку захворіла на іншу тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання, може бути звільнена від покарання або від подальшого його відбування. При вирішенні цього питання суд враховує тяжкість вчиненого кримінального правопорушення, характер захворювання, особу засудженого та інші обставини справи.

3. Військовослужбовці, засуджені до службового обмеження, арешту або тримання в дисциплінарному батальйоні, в разі визнання їх непридатними до військової служби за станом здоров'я звільняються від покарання.

4. У разі одужання осіб, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, вони повинні бути направлені для відбування покарання, якщо не закінчилися строки давності, передбачені статтями 49 або 80 цього Кодексу, або відсутні інші підстави для звільнення від покарання. При цьому час, протягом якого до осіб застосовувалися примусові заходи медичного характеру, зараховується в строк покарання за правилами, передбаченими в

частині п'ятій статті 72 цього Кодексу, а один день позбавлення волі дорівнює одному дню застосування примусових заходів медичного характеру.

{Стаття 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 84[1]. Звільнення від відбування покарання у зв’язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого

1. Засуджений, стосовно якого під час відбування покарання у виді виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі уповноваженим органом прийнято рішення про його передачу для обміну як військовополоненого та який надав письмову згоду на проведення такого обміну, звільняється судом від відбування призначеного покарання.

2. Якщо обмін такого засудженого не відбувся, суд за клопотанням прокурора приймає рішення про направлення засудженого, звільненого від відбування покарання у зв'язку з його передачею для обміну як військовополоненого, для подальшого відбування призначеного раніше покарання.

3. У разі вчинення особою, яку було звільнено судом від відбування покарання у зв’язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про її передачу для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся, протягом невідбутої частини покарання нового кримінального правопорушення суд призначає їй покарання за правилами, передбаченими статтями 71 і 72 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 84[1] згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

Стаття 85. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування

На підставі закону про амністію або акта про помилування засуджений може бути повністю або частково звільнений від основного і додаткового покарань.

{Текст статті 85 в редакції Закону № 3465-VI від 02.06.2011}

Стаття 86. Амністія

1. Амністія оголошується законом України стосовно певної категорії осіб.

2. Законом про амністію особи, визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення обвинувальним вироком суду, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили, можуть бути повністю або частково звільнені від відбування покарання.

{Частину третю статті 86 виключено на підставі Закону № 3465-VI від 02.06.2011}

4. Особи, визнані винними у вчиненні державної зради, диверсії, корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушенні правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння

або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, вироки стосовно яких не набрали законної сили, не можуть бути звільнені від відбування покарання, а особи, вироки стосовно яких набрали законної сили, - не можуть бути повністю звільнені законом про амністію від відбування покарання. Зазначені особи можуть бути звільнені від відбування покарання після фактичного відбуття ними строків, встановлених частиною третьою статті 81 цього Кодексу.

{Стаття 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3465-VI від 02.06.2011, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021,№ 1576-IX від 29.06.2021, № 2113-IX від 03.03.2022}

Стаття 87. Помилування

1. Помилування здійснюється Президентом України стосовно індивідуально визначеної особи.

2. Актом про помилування може бути здійснена заміна засудженому призначеного судом покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років.

3. Особи, засуджені за вчинення корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, можуть бути звільнені від відбування покарання в порядку помилування після фактичного відбуття ними строків, встановлених частиною третьою статті 81 цього Кодексу.

{Стаття 87 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1231-IX від 16.02.2021,№ 1576-IX від 29.06.2021}

Розділ XIII
СУДИМІСТЬ

Стаття 88. Правові наслідки судимості

1. Особа визнається такою, що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості.

2. Судимість має правове значення у разі вчинення нового кримінального правопорушення, а також в інших випадках, передбачених законами України.

3. Особи, засуджені за вироком суду без призначення покарання або із звільненням від покарання чи такі, що відбули покарання за діяння, кримінальна протиправність і караність якого усунута законом, визнаються такими, що не мають судимості.

4. Особи, які були реабілітовані, визнаються такими, що не мають судимості.

{Стаття 88 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 89. Строки погашення судимості

Такими, що не мають судимості, визнаються:

1) особи, засуджені відповідно до статті 75 цього Кодексу, якщо протягом іспитового строку вони не вчинять нового кримінального правопорушення і якщо протягом зазначеного строку рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням не буде скасоване з інших підстав, передбачених законом. Якщо строк додаткового покарання перевищує тривалість іспитового строку, особа визнається такою, що не має судимості, після відбуття цього додаткового покарання;

2) жінки, засуджені відповідно до статті 79 цього Кодексу, якщо протягом іспитового строку вони не вчинять нового кримінального правопорушення і якщо після закінчення цього строку не буде прийняте рішення про направлення для відбування покарання, призначеного вироком суду. Якщо засуджена не була звільнена від додаткового покарання і його строк перевищує тривалість іспитового строку, то жінка визнається такою, що не має судимості, після відбуття цього додаткового покарання;

2^1) особи, засуджені за вчинення кримінального проступку, після відбуття покарання;

{Пункт 3 статті 89 виключено на підставі Закону № 1698-VII від 14.10.2014}

4) особи, які відбули покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців або тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи достроково звільнені від цих покарань, а також військовослужбовці, які відбули покарання на гауптвахті замість арешту;

5) особи, засуджені за вчинення злочину до основного покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, пробаційного нагляду або арешту, якщо вони протягом року з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

6) особи, засуджені за вчинення злочину до обмеження волі, якщо вони протягом двох років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

7) особи, засуджені до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за нетяжкий злочин, якщо вони протягом трьох років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

8) особи, засуджені до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за тяжкий злочин, якщо вони протягом шести років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

9) особи, засуджені до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за особливо тяжкий злочин, якщо вони протягом восьми років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення.

{Стаття 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 90. Обчислення строків погашення судимості

1. Строки погашення судимості обчислюються з дня відбуття основного і додаткового покарання.

2. До строку погашення судимості зараховується час, протягом якого вирок не було виконано, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалася. Якщо вирок не було виконано, судимість погашається по закінченні строків давності виконання вироку.

3. Якщо особу було достроково звільнено від відбування покарання, то строк погашення судимості обчислюється з дня дострокового звільнення її від відбування покарання (основного та додаткового).

4. Якщо невідбуту частину покарання було замінено більш м'яким покаранням, то строк погашення судимості обчислюється з дня відбуття більш м'якого покарання (основного та додаткового).

5. Якщо особа, що відбула покарання, до закінчення строку погашення судимості знову вчинить кримінальне правопорушення, перебіг строку погашення судимості переривається і обчислюється заново. У цих випадках строки погашення судимості обчислюються окремо за кожне кримінальне правопорушення після фактичного відбуття покарання (основного та додаткового) за останнє кримінальне правопорушення.

{Стаття 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 91. Зняття судимості

1. Якщо особа після відбуття покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення, то суд може зняти з неї судимість до закінчення строків, зазначених у статті 89 цього Кодексу.

2. Зняття судимості до закінчення строків, зазначених у статті 89 цього Кодексу, не допускається у випадках засудження за умисні тяжкі та особливо тяжкі, а також корупційні кримінальні правопорушення або кримінальні правопорушення, пов’язані з корупцією.

3. Зняття судимості допускається лише після закінчення не менш як половини строку погашення судимості, зазначеного у статті 89 цього Кодексу.

4. Порядок зняття судимості встановлюється Кримінальним процесуальним кодексом України.

{Стаття 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 1698-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018,№ 1576-IX від 29.06.2021}

Розділ XIII[1].
ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ

Стаття 91[1]. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство

1. В інтересах потерпілого від злочину, пов’язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов’язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених цим Кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька

обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов’язки:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;

3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв’язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;

4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв’язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;

5) направлення для проходження програми для кривдників.

2. Заходи, передбачені частиною першою цієї статті, застосовуються до особи, яка на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку.

3. Заходи, передбачені частиною першою цієї статті, можуть застосовуватися на строк від одного до трьох місяців і за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше як на 12 місяців.

{Частину четверту статті 91[1] виключено на підставі Закону № 3233-IX від 13.07.2023}

{Стаття 91[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3233-IX від 13.07.2023}

{Загальну частину доповнено розділом XIII[1] згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

Розділ XIV
ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

{Назва розділу XIV в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

Стаття 92. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру

Примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь.

Стаття 93. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру

Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані судом до осіб:

1) які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння;

2) які вчинили у стані обмеженої осудності кримінальні правопорушення;

3) які вчинили кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання.

{Стаття 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 94. Види примусових заходів медичного характеру

1. Залежно від характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб, суд може застосувати такі примусові заходи медичного характеру:

1) надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;

2) госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом;

3) госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленим наглядом;

4) госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом.

2. Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку може бути застосоване судом стосовно особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги.

3. Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги і лікування у примусовому порядку.

4. Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленим наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги та лікування в умовах посиленого нагляду.

5. Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги та лікування в умовах суворого нагляду.

6. Якщо не буде визнано за необхідне застосування до психічно хворого примусових заходів медичного характеру, а також у разі припинення застосування таких заходів, суд може передати його на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом.

Стаття 95. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру

1. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється судом за заявою представника закладу з надання психіатричної допомоги (лікаря-психіатра), який надає особі психіатричну допомогу. До заяви додається

висновок комісії лікарів-психіатрів, що обґрунтовує необхідність продовження, зміни або припинення застосування таких примусових заходів.

Зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру може здійснюватися судом також за заявою особи, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, її захисника або законного представника у разі, якщо така особа за станом свого здоров’я не може усвідомлювати свої дії (бездіяльність) чи керувати ними, в тому числі не може усвідомлено подати до суду відповідну заяву. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів закладу, в якому особі надається психіатрична допомога, або, у разі наявності, висновок обраного нею незалежного лікаря-психіатра.

2. Особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду комісією лікарів-психіатрів не рідше одного разу на 6 місяців для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу. У разі відсутності підстав для припинення або зміни застосування примусового заходу медичного характеру представник закладу з надання психіатричної допомоги (лікар-психіатр), який надає особі таку психіатричну допомогу, направляє до суду заяву, до якої додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який містить обґрунтування про необхідність продовження застосування примусового заходу медичного характеру. У разі необхідності продовження застосування примусового заходу медичного характеру понад 6 місяців представник закладу з надання психіатричної допомоги (лікар-психіатр), який надає особі таку психіатричну допомогу, повинен направити до суду за місцем знаходження закладу з надання психіатричної допомоги заяву про продовження застосування примусового заходу. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який містить обґрунтування про необхідність продовження надання особі такої психіатричної допомоги. В подальшому продовження застосовування примусового заходу медичного характеру проводиться кожного разу на строк, який не може перевищувати 6 місяців.

Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру, мають право звертатися до суду із заявою про зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру не частіше одного разу на 6 місяців та незалежно від того, чи розглядалося судом це питання в зазначений період.

Особа, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, має право звернутися до обраного нею незалежного лікаря-психіатра з метою отримання висновку про стан свого психічного здоров’я. У висновку незалежного лікаря-психіатра мають бути зазначені підстави для зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. У разі відсутності таких підстав у висновку обґрунтовується необхідність продовження застосування примусових заходів медичного характеру.

3. У разі припинення застосування примусових заходів медичного характеру через змінення психічного стану особи на краще, суд може передати її на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом.

4. У разі припинення застосування примусових заходів медичного характеру через видужання особи, які вчинили кримінальні правопорушення у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку, підлягають покаранню на

загальних засадах, а особи, які захворіли на психічну хворобу під час відбування покарання, можуть підлягати подальшому відбуванню покарання.

{Стаття 95 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2205-VIII від 14.11.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 96. Примусове лікування

1. Примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

2. У разі призначення покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі примусове лікування здійснюється за місцем відбування покарання. У разі призначення інших видів покарань примусове лікування здійснюється у спеціальних лікувальних закладах.

{Стаття 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 96^{1}. Спеціальна конфіскація

{Статтю 96^{1} визнано такою, що відповідає Конституції України (є конституційною), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2022 від 30.06.2022}

1. Спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само передбаченого частиною першою статті 150, статтею 154, частинами другою і третьою статті 159^{1}, частиною першою статті 190, статтею 192, частиною першою статей 204, 209^{1}, 210, частинами першою і другою статей 212, 212^{1}, частиною першою статей 222, 229, 239^{1}, 239^{2}, частиною другою статті 244, частиною першою статей 248, 249, частинами першою і другою статті 300, частиною першою статей 301, 302, 310, 311, 313, 318, 319, 362, статтею 363, частиною першою статей 363^{1}, 364^{1}, 365^{2} цього Кодексу.

2. Спеціальна конфіскація застосовується на підставі:

1) обвинувального вироку суду;

2) ухвали суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

3) ухвали суду про застосування примусових заходів медичного характеру;

4) ухвали суду про застосування примусових заходів виховного характеру.

3. У випадках, коли об’єктом спеціальної конфіскації є майно, вилучене з цивільного обороту, вона може бути застосована на підставі:

1) ухвали суду про закриття кримінального провадження з інших підстав, аніж звільнення особи від кримінальної відповідальності;

2) ухвали суду, постановленої в порядку частини дев’ятої статті 100 Кримінального процесуального кодексу України, за клопотанням слідчого чи прокурора, якщо кримінальне провадження закривається ними.

{Кодекс доповнено статтею 96^{1} згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013; в редакції Закону № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 731-VIII від 08.10.2015; текст статті 96^{1} в редакції Закону № 770-VIII від 10.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 743-VIII від 03.11.2015; текст статті 96^{1} в редакції Закону № 1019-VIII від 18.02.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 96^{2}. Випадки застосування спеціальної конфіскації

{Статтю 96^{2} визнано такою, що відповідає Конституції України (є конституційною), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2022 від 30.06.2022}

1. Спеціальна конфіскація застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно:

1) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна;

2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

3) були предметом кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, - переходять у власність держави;

4) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання.

2. У разі якщо гроші, цінності та інше майно, зазначені у частині першій цієї статті, були повністю або частково перетворені в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає повністю або частково перетворене майно. Якщо конфіскація грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у частині першій цієї статті, на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок їх використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить рішення про конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна.

3. Спеціальна конфіскація застосовується також у разі, коли особа не підлягає кримінальній відповідальності у зв’язку з недосягненням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, або неосудністю, або звільняється від кримінальної відповідальності чи покарання з підстав, передбачених цим Кодексом, крім звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку із закінченням строків давності.

4. Гроші, цінності, в тому числі кошти, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, інше майно, зазначені в цій статті, підлягають спеціальній конфіскації у третьої особи, якщо вона набула таке майно від підозрюваного, обвинуваченого, особи, яка переслідується за вчинення суспільно

небезпечного діяння у віці, з якого не настає кримінальна відповідальність, або в стані неосудності, чи іншої особи безоплатно, за ринкову ціну або за ціну вищу чи нижчу ринкової вартості, і знала або повинна була і могла знати, що таке майно відповідає будь-якій із ознак, зазначених у пунктах 1-4 частини першої цієї статті.

Вищезазначені відомості щодо третьої особи повинні бути встановлені в судовому порядку на підставі достатності доказів.

Спеціальна конфіскація не може бути застосована до майна, яке перебуває у власності добросовісного набувача.

5. Спеціальна конфіскація не застосовується до грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у цій статті, які згідно із законом підлягають поверненню власнику (законному володільцю) або призначені для відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

{Частину шосту статті 96^{2} виключено на підставі Закону № 1019-VIII від 18.02.2016}

{Кодекс доповнено статтею 96^{2} згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1261-VII від 13.05.2014, № 770-VIII від 10.11.2015, № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 361-IX від 06.12.2019}

Розділ XIV^{1}
ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Стаття 96^{3}. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру

1. Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є:

1) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другійстатті 368^{3}, частинах першій і другій статті 368^{4}, статтях 369 і 369^{2} цього Кодексу;

2) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов’язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368^{3}, частинах першій і другій статті 368^{4}, статтях 369 і 369^{2} цього Кодексу;

3) вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 111^{1}, 258-258^{6} цього Кодексу;

4) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 113, 114^{2}, 146, 147, частинами другою - четвертою статті 159^{1}, статтями 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 цього Кодексу;

5) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 255, 343, 345, 347, 348, 349, 376-379, 386 цього Кодексу;

6) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152-156^{1}, 301^{1}-303 цього Кодексу.

Примітка 1. Під уповноваженими особами юридичної особи слід розуміти службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

2. Кримінальні правопорушення, передбачені статтями 109, 110, 113, 114^{2}, 146, 147, 152-156^{1}, частинами другою - четвертою статті 159^{1}, статтями 160, 209, 255, 260, 262, 301^{1}-303, 306, 343, 345, 347, 348, 349, частинами першою і другою статті 368^{3}, частинами першою і другою статті 368^{4}, статтями 369, 369^{2}, 376-379, 386, 436, 437, 438, 442, 444, 447 цього Кодексу, визнаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони призвели до отримання нею неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності.

{Стаття 96^{3} із змінами, внесеними згідно із Законами № 1261-VII від 13.05.2014, № 731-VIII від 08.10.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 361-IX від 06.12.2019, № 1256-IX від 18.02.2021, № 2108-IX від 03.03.2022, № 2160-IX від 24.03.2022, № 2997-IX від 21.03.2023}

Стаття 96^{4}. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру

1. Заходи кримінально-правового характеру, у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 96^{3} цього Кодексу, можуть бути застосовані судом до підприємства, установи чи організації, крім державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, організацій, створених ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів, фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій.

2. Заходи кримінально-правового характеру, у випадках, передбачених пунктами 3-6 частини першої статті 96^{3} цього Кодексу, можуть бути застосовані судом до суб’єктів приватного та публічного права резидентів та нерезидентів України, включаючи підприємства, установи чи організації, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, організації, створені ними у встановленому порядку, фонди, а також міжнародні організації, інші юридичні особи, що створені у відповідності до вимог національного чи міжнародного права.

Якщо держава або суб’єкт державної власності володіє часткою більше 25 відсотків в юридичній особі або юридична особа знаходиться під ефективним контролем держави чи суб’єкта державної власності, то дана юридична особа несе цивільну відповідальність у повному обсязі за неправомірно отриману вигоду та шкоду, заподіяну кримінальним правопорушенням, що вчинене державою, суб’єктами державної власності або державного управління.

3. У разі реорганізації юридичних осіб, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, заходи кримінально-правового характеру можуть бути застосовані до їх правонаступників, до яких перейшли майно, права та обов’язки, пов’язані з вчиненням кримінальних правопорушень, зазначених пунктами 1-6 частини першої статті 96^{3} цього Кодексу.

{Стаття 96^{4} із змінами, внесеними згідно із Законами № 1261-VII від 13.05.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 361-IX від 06.12.2019, № 720-IX від 17.06.2020, № 1256-IX від 18.02.2021}

Стаття 96^{5}. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру

1. Юридична особа звільняється від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, якщо з дня вчинення її уповноваженою особою будь-якого кримінального правопорушення, зазначеного у статті 96^{3} цього Кодексу, і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки:

1) три роки - у разі вчинення кримінального проступку;

2) п’ять років - у разі вчинення нетяжкого злочину;

3) десять років - у разі вчинення тяжкого злочину;

4) п’ятнадцять років - у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

2. Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру зупиняється, якщо її уповноважена особа, яка вчинила будь-яке кримінальне правопорушення, зазначене у статті 96^{3} цього Кодексу, переховується від органів досудового слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та її місцезнаходження невідоме. У таких випадках перебіг давності відновлюється з дня встановлення місцезнаходження цієї уповноваженої особи.

3. Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру переривається, якщо до закінчення передбачених у частинах першій та другій цієї статті строків її уповноважена особа повторно вчинила будь-яке кримінальне правопорушення, зазначене у статті 96^{3} цього Кодексу.

4. Обчислення давності в цьому разі починається з дня вчинення уповноваженою особою юридичної особи будь-якого кримінального правопорушення, зазначеного у статті 96^{3} цього Кодексу. При цьому строки давності обчислюються окремо за кожне кримінальне правопорушення.

{Стаття 96^{5} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 96^{6}. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб

1. До юридичних осіб судом можуть бути застосовані такі заходи кримінально-правового характеру:

1) штраф;

2) конфіскація майна;

3) ліквідація.

2. До юридичних осіб штраф та ліквідація можуть застосовуватися лише як основні заходи кримінально-правового характеру, а конфіскація майна - лише як додатковий. При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов’язана відшкодувати нанесені збитки та шкоду в повному обсязі, а також розмір отриманої неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою.

Стаття 96^{7}. Штраф

1. Штраф - це грошова сума, що сплачується юридичною особою на підставі судового рішення.

Суд застосовує штраф виходячи з двократного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди.

2. У разі коли неправомірну вигоду не було одержано, або її розмір неможливо обчислити, суд, залежно від ступеня тяжкості кримінального правопорушення, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, застосовує штраф у таких розмірах:

за кримінальний проступок - від п'яти до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за нетяжкий злочин - від десяти до двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за тяжкий злочин - від двадцяти до сімдесяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за особливо тяжкий злочин - від сімдесяти п’яти до ста тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. З урахуванням майнового стану юридичної особи суд може застосувати штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до трьох років.

{Стаття 96^{7} в редакції Закону № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 96^{8}. Конфіскація майна

1. Конфіскація майна полягає у примусовому безоплатному вилученні у власність держави майна юридичної особи і застосовується судом у разі ліквідації юридичної особи згідно з цим Кодексом.

Стаття 96^{9}. Ліквідація

1. Ліквідація юридичної особи застосовується судом у разі вчинення її уповноваженою особою будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 111^{1}, 113, 146, 147, 152-156^{1}, 160, 209, 255, 258-258^{6}, 301^{1}-303, 260, 262, 306, 436, 436^{1}, 437, 438, 442, 444, 447 *цього Кодексу.*

{Стаття 96^9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 317-VIII від 09.04.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 361-IX від 06.12.2019, № 1256-IX від 18.02.2021, № 2108-IX від 03.03.2022, № 2997-IX від 21.03.2023}

Стаття 96^{10}. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру

1. При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру судом враховуються ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою кримінального правопорушення, ступінь здійснення кримінально протиправного наміру, розмір завданої шкоди, характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою, вжиті юридичною особою заходи для запобігання кримінального правопорушення.

{Стаття 96^{10} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 96^{11}. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень

1. За сукупністю кримінальних правопорушень в межах одного провадження суд, застосувавши до юридичної особи заходи кримінально-правового характеру за кожне кримінальне правопорушення окремо, визначає остаточний основний захід шляхом поглинення менш суворого заходу більш суворим.

2. При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру за злочин за наявності невиконаного заходу за попереднім вироком (вироками) суду кожне з них виконується самостійно, крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи згідно з цим Кодексом.

{Стаття 96^{11} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Кодекс доповнено розділом XIV^1 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

Розділ XV
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Стаття 97. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру

1. Неповнолітнього, який вперше вчинив кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання. У цих випадках суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру, передбачені частиною другою статті 105 цього Кодексу.

2. Примусові заходи виховного характеру, передбачені частиною другою статті 105 цього Кодексу, суд застосовує і до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу.

3. У разі ухилення неповнолітнього, що вчинив кримінальне правопорушення, від застосування до нього примусових заходів виховного характеру ці заходи скасовуються і він притягується до кримінальної відповідальності.

{Стаття 97 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 98. Види покарань

1. До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

1) штраф;

2) громадські роботи;

3) виправні роботи;

4) пробаційний нагляд;

5) позбавлення волі на певний строк.

2. До неповнолітніх можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

{Стаття 98 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 99. Штраф

1. Штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний доход, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення.

2. Розмір штрафу, в тому числі за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. До неповнолітнього, що не має самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення, засудженого за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано покарання у виді громадських робіт або виправних робіт згідно з положеннями статей 100, 103 цього Кодексу.

{Стаття 99 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 100. Громадські та виправні роботи

1. Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт

у вільний від навчання чи основної роботи час. Тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день.

2. Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому в віці від 16 до 18 років за місцем роботи на строк від двох місяців до одного року.

3. Із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт, здійснюється відрахування в доход держави в розмірі, встановленому вироком суду, в межах від п'яти до десяти відсотків.

Стаття 101. Пробаційний нагляд

1. Пробаційний нагляд застосовується до неповнолітніх відповідно до статті 59^{1} цього Кодексу.

2. Пробаційний нагляд стосовно неповнолітніх призначається на строк від одного до двох років.

{Стаття 101 в редакції Закону № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 102. Позбавлення волі на певний строк

1. Покарання у виді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, може бути призначене на строк від шести місяців до десяти років, крім випадків, передбачених пунктом 5 частини третьої цієї статті. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах.

{Частину другу статті 102 виключено на підставі Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. Покарання у виді позбавлення волі призначається неповнолітньому:

{Пункт 1 частини третьої статті 102 виключено на підставі Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

2) за нетяжкий злочин - на строк не більше чотирьох років;

3) за тяжкий злочин - на строк не більше семи років;

4) за особливо тяжкий злочин - на строк не більше десяти років;

5) за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини, - на строк до п'ятнадцяти років.

{Стаття 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 103. Призначення покарання

1. При призначенні покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у статтях 65-67 цього Кодексу, враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього.

2. При призначенні покарання неповнолітньому за сукупністю кримінальних правопорушень або вироків остаточне покарання у виді позбавлення волі не може перевищувати п'ятнадцяти років.

{Стаття 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 104. Звільнення від відбування покарання з випробуванням

1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням застосовується до неповнолітніх відповідно до статей 75-78 цього Кодексу, з урахуванням положень, передбачених цією статтею.

2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням може бути застосоване до неповнолітнього лише у разі його засудження до позбавлення волі.

3. Іспитовий строк установлюється тривалістю від одного до двох років.

4. У разі звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням суд може покласти на окрему особу, за її згодою або на її прохання, обов'язок щодо нагляду за засудженим та проведення з ним виховної роботи.

{Стаття 104 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 105. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру

1. Неповнолітній, який вчинив кримінальний проступок або нетяжкий злочин, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання.

2. У цьому разі суд застосовує до неповнолітнього такі примусові заходи виховного характеру:

1) застереження;

2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;

3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх заміняють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання;

4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;

5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років. Умови перебування в цих установах неповнолітніх та порядок їх залишення визначаються законом.

3. До неповнолітнього може бути застосовано кілька примусових заходів виховного характеру, що передбачені у частині другій цієї статті. Тривалість заходів виховного характеру, передбачених у пунктах 2 та 3 частини другої цієї статті, встановлюється судом, який їх призначає.

4. Суд може також визнати за необхідне призначити неповнолітньому вихователя в порядку, передбаченому законом.

{Стаття 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 106. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності

1. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у віці до вісімнадцяти років, застосовується відповідно до статей 49 та 80 цього Кодексу з урахуванням положень, передбачених цією статтею.

2. Щодо осіб, зазначених у частині першій цієї статті, встановлюються такі строки давності:

1) два роки - у разі вчинення кримінального проступку;

2) п'ять років - у разі вчинення нетяжкого злочину;

3) сім років - у разі вчинення тяжкого злочину;

4) десять років - у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

3. Щодо осіб, зазначених у частині першій цієї статті, встановлюються такі строки виконання обвинувального вироку:

1) два роки - у разі засудження до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, а також при засудженні до покарання за кримінальний проступок;

2) п'ять років - у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до покарання у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин;

3) сім років - у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше п'яти років за тяжкий злочин;

4) десять років - у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за особливо тяжкий злочин.

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 107. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

1. До осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі за кримінальне правопорушення, вчинене у віці до вісімнадцяти років, може бути застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

2. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосоване, якщо засуджений сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання довів своє виправлення.

3. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосоване до засуджених за кримінальне правопорушення, вчинене у віці до вісімнадцяти років, після фактичного відбуття:

1) не менше третини призначеного строку покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин і за необережний тяжкий злочин;

2) не менше половини строку покарання у виді позбавлення волі, призначеного судом за умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також, якщо особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі за умисне кримінальне правопорушення і до погашення або зняття судимості знову вчинила у віці до вісімнадцяти років нове умисне кримінальне правопорушення, за яке вона засуджена до позбавлення волі;

3) не менше двох третин строку покарання у виді позбавлення волі, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також, якщо особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі і була умовно-достроково звільнена від відбування покарання, але до закінчення невідбутої частини покарання та до досягнення вісімнадцятирічного віку знову вчинила умисне кримінальне правопорушення, за яке вона засуджена до позбавлення волі.

4. До неповнолітніх заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням не застосовується.

5. У разі вчинення особою, щодо якої застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, протягом невідбутої частини покарання нового кримінального правопорушення суд призначає їй покарання за правилами, передбаченими у статтях 71 і 72 цього Кодексу.

{Стаття 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 108. Погашення та зняття судимості

1. Погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до досягнення ними вісімнадцятирічного віку, здійснюється відповідно до статей 88-91 цього Кодексу з урахуванням положень, передбачених цією статтею.

2. Такими, що не мають судимості, визнаються неповнолітні:

1) засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, після виконання цього покарання;

2) засуджені до позбавлення волі за нетяжкий злочин, якщо вони протягом одного року з дня відбуття покарання не вчинять нового кримінального правопорушення;

3) засуджені до позбавлення волі за тяжкий злочин, якщо вони протягом трьох років з дня відбуття покарання не вчинять нового кримінального правопорушення;

4) засуджені до позбавлення волі за особливо тяжкий злочин, якщо вони протягом п'яти років з дня відбуття покарання не вчинять нового кримінального правопорушення.

3. Дострокове зняття судимості допускається лише щодо особи, яка відбула покарання у виді позбавлення волі за тяжкий або особливо тяжкий злочин, вчинений у віці до вісімнадцяти років, за підставами, передбаченими в частині першій статті 91 цього Кодексу, після закінчення не менш як половини строку погашення судимості, зазначеного в частині другій цієї статті.

{Стаття 108 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ I
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади

1. Дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змова про вчинення таких дій, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, -

караються обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна або без такої.

{Стаття 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України

1. Умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, які призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

{Стаття 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1183-VII від 08.04.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 110[1]. *{Статтю 110[1] виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}*

Стаття 110[2]. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України

1. Фінансування дій, вчинених з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

2. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди, -

караються позбавленням волі на строк від шести до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, або якщо вони призвели до інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

5. Особа, крім керівника організованої групи, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені цією статтею, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно заявила про те, що сталося, органу, службова особа якого наділена законом правом повідомляти про підозру, про відповідну незаконну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню або запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла, за умови, що в її діях немає складу іншого злочину.

Примітка. 1. Фінансуванням дій, передбачених у цій статті, є дії, вчинені з метою їх фінансового або матеріального забезпечення.

2. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, визнається вчиненим у великому розмірі, якщо розмір фінансового або матеріального забезпечення перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, визнається вчиненим в особливо великому розмірі, якщо розмір фінансового або матеріального забезпечення перевищує вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 110[2] згідно із Законом № 1533-VII від 19.06.2014}

Стаття 111. Державна зрада

1. Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, -

карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

3. Звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв’язок з ними та про отримане завдання.

{Стаття 111 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1183-VII від 08.04.2014, № 1689-VII від 07.10.2014; в редакції Закону № 2113-IX від 03.03.2022}

Стаття 111[1]. Колабораційна діяльність

1. Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України -

караються позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

2. Добровільне зайняття громадянином України посади, не пов’язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, -

карається позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти, -

караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

4. Передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора, -

караються штрафом до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна.

5. Добровільне зайняття громадянином України посади, пов’язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

6. Організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах -

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

7. Добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, -

караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п’ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

8. Вчинення особами, зазначеними у частинах п’ятій - сьомій цієї статті, дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків, -

карається позбавленням волі на строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. 1. У частині першій цієї статті публічним вважається поширення закликів або висловлення заперечення до невизначеного кола осіб, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації.

2. У частині шостій цієї статті під заходами політичного характеру розуміються з’їзди, збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, круглі столи тощо.

3. У частині шостій цієї статті під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації.

4. Тяжкими наслідками у частині восьмій цієї статті вважається шкода, що в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 111^{1} згідно із Законом № 2108-IX від 03.03.2022}

Стаття 111^{2}. Пособництво державі-агресору

1. Умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору (пособництво), збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, вчинені громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства, за винятком громадян держави-агресора, з метою завдання шкоди Україні шляхом: реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора -

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 111[2] згідно із Законом № 2198-IX від 14.04.2022}

Стаття 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча

Посягання на життя Президента України, Голови Верховної Ради України, народного депутата України, Прем’єр-міністра України, члена Кабінету Міністрів України, Голови чи члена Вищої ради правосуддя, Голови чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови чи судді Конституційного Суду України або Верховного Суду, або вищих спеціалізованих судів, Генерального прокурора, Директора Національного антикорупційного бюро України, Директора Бюро економічної безпеки України, Директора Державного бюро розслідувань, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови або іншого члена Рахункової палати, Голови Національного банку України, керівника політичної партії, вчинене у зв’язку з їх державною чи громадською діяльністю, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

{Стаття 112 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1689-VII від 07.10.2014, № 1698-VII від 14.10.2014, № 576-VIII від 02.07.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 1888-IX від 17.11.2021}

Стаття 113. Диверсія

1. Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров’ю, на зруйнування або пошкодження об’єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, -

караються позбавленням волі на строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

{Стаття 113 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1183-VII від 08.04.2014, № 1689-VII від 07.10.2014; в редакції Закону № 2113-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 114. Шпигунство

1. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила діяльність, передбачену частиною першою цієї статті, та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено заподіяння шкоди інтересам України.

{Стаття 114 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1183-VII від 08.04.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 114[1]. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань

1. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

2. Те саме діяння, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років.

{Розділ I Особливої частини доповнено статтею 114[1] згідно із Законом № 1183-VII від 08.04.2014}

Стаття 114[2]. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану

1. Поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, якщо така інформація не розміщувалася (не поширювалася) у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України чи Службою безпеки України або в офіційних джерелах країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

2. Поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України або іншими уповноваженими державними органами, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з корисливих мотивів, або з метою надання такої інформації державі, що здійснює збройну агресію проти України, або її представникам, або іншим

незаконним збройним формуванням, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, за відсутності ознак державної зради або шпигунства -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

{Розділ I Особливої частини доповнено статтею 114[2] згідно із Законом № 2160-IX від 24.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2178-IX від 01.04.2022}

Розділ II
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

{Назва розділу II із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 115. Умисне вбивство

1. Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, -

карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

2. Умисне вбивство:

1) двох або більше осіб;

2) малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;

3) заручника або викраденої людини;

4) вчинене з особливою жорстокістю;

5) вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб;

6) з корисливих мотивів;

7) з хуліганських мотивів;

8) особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку;

9) з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення;

10) поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством;

11) вчинене на замовлення;

12) вчинене за попередньою змовою групою осіб;

13) вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116-118 цього Кодексу;

14) з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті.

{Стаття 115 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1707-VI від 05.11.2009, № 2227-VIII від 06.12.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 116. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання

Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, зумовленому жорстоким поводженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

Стаття 117. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або відразу після пологів -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 118. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення

Умисне вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, а також у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

{Стаття 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 119. Вбивство через необережність

1. Вбивство, вчинене через необережність, -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Вбивство двох або більше осіб, вчинене через необережність, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Стаття 120. Доведення до самогубства

1. Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності

або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого, або щодо двох або більше осіб, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, якщо воно було вчинене щодо неповнолітнього, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

{Стаття 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2292-VIII від 08.02.2018}

Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження

1. Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, каліцтво статевих органів, психічну хворобу або інший розлад здоров’я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

{Стаття 121 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1707-VI від 05.11.2009, № 2227-VIII від 06.12.2017}

Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження

1. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, тобто умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у статті 121 цього Кодексу, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені з метою залякування потерпілого або його родичів чи примусу до певних дій або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, -

караються позбавленням волі від трьох до п'яти років.

{Стаття 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009}

Стаття 123. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання

Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поводженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого, -

карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

{Стаття 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

Стаття 124. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, вчинене у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, -

карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 124 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження

1. Умисне легке тілесне ушкодження -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року.

2. Умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, -

карається штрафом від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п’ятдесяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до одного року, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 125 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 126. Побої і мордування

1. Умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року.

2. Ті самі діяння, що мають характер мордування, вчинені групою осіб, або з метою залякування потерпілого чи його близьких, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, -

караються пробаційним наглядом на строк до п’яти років або обмеженням волі на строк до п’яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 126 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1707-VI від 05.11.2009, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 126[1]. Домашнє насильство

Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров’я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, -

карається громадськими роботами на строк від ста п’ятдесяти до двохсот сорока годин або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

{Кодекс доповнено статтею 126[1] згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 127. Катування

1. Катування, тобто будь-яке умисне діяння, спрямоване на заподіяння особі сильного фізичного болю чи морального страждання, вчинене з метою примусити її чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати інформацію чи зізнання, або з метою покарати її чи іншу особу за дії, вчинені нею або іншою особою чи у вчиненні яких вона або інша особа підозрюється, або з метою залякування її або інших осіб, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Те саме діяння, вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з метою дискримінації, у тому числі з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

3. Діяння, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені представником держави, у тому числі іноземної, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка 1. Під представниками держави у цій статті і статті 146[1] цього Кодексу слід розуміти службових осіб, а також осіб, які виступають як офіційні, чи діють з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди.

2. Під представниками іноземної держави у цій статті і статті 146[1] цього Кодексу слід розуміти осіб, які діють як державні службовці іноземної держави або проходять військову службу у збройних силах, органах поліції, органах державної безпеки, розвідувальних органах, або осіб, які займають посади в зазначених або будь-яких інших державних органах чи органах місцевого самоврядування іноземної держави, утворених відповідно до її законодавства, або які діють за наказом таких осіб, а також представників іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд і груп найманців, утворених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, до якої входять її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.

{Стаття 127 в редакції Законів № 2322-IV від 12.01.2005, № 270-VI від 15.04.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009; в редакції Закону № 2812-IX від 01.12.2022}

Стаття 128. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження -

карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 129. Погроза вбивством

1. Погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, -

карається пробаційним наглядом на строк до двох років або обмеженням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене членом організованої групи або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

{Стаття 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1707-VI від 05.11.2009, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 130. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби

1. Свідоме поставлення іншої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, -

карається пробаційним наглядом на строк до п’яти років або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Зараження іншої особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені щодо двох чи більше осіб або неповнолітнього, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

4. Умисне зараження іншої особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Стаття 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 131. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби

1. Неналежне виконання медичним, фармацевтичним або іншим працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного ставлення до них, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило зараження двох чи більше осіб, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 132. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби

Розголошення службовою особою лікувального закладу, допоміжним працівником, який самочинно здобув інформацію, або медичним працівником відомостей про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, або захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та його результатів, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням службових або професійних обов'язків, -

карається штрафом від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або

обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 133. Зараження венеричною хворобою

1. Зараження іншої особи венеричною хворобою особою, яка знала про наявність у неї цієї хвороби, -

карається виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за зараження іншої особи венеричною хворобою, а також зараження двох чи більше осіб або неповнолітнього, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Стаття 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 134. Незаконне проведення аборту або стерилізації

1. Проведення аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти, -

карається штрафом від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Примушування до аборту без добровільної згоди потерпілої особи -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Незаконне проведення аборту, що спричинило тривалий розлад здоров’я, безплідність або смерть потерпілої особи, -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

4. Примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

5. Дія, передбачена частиною четвертою цієї статті, якщо вона спричинила смерть потерпілої особи чи інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 134 в редакції Закону № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 135. Залишення в небезпеці

1. Завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати їй допомогу, а також у разі, коли він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан, -

карається обмеженням волі на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені матір'ю стосовно новонародженої дитини, якщо матір не перебувала в обумовленому пологами стані, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть особи або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані

1. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан особи належним установам чи особам, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Ненадання допомоги малолітньому, який завідомо перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан дитини належним установам чи особам -

караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть потерпілого, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Стаття 136 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей

1. Невиконання або неналежне виконання професійних чи службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх внаслідок недбалого або несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило істотну шкоду здоров'ю потерпілого, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили смерть неповнолітнього або інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 137 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2556-VI від 23.09.2010, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 138. Незаконна лікувальна діяльність

Заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого, -

карається виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 139. Ненадання допомоги хворому медичним працівником

1. Ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний, згідно з установленими правилами, надати таку допомогу, якщо йому завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило смерть хворого або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 139 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником

1. Невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого, -

карається позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки неповнолітньому, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 141. Порушення прав пацієнта

Проведення клінічних випробувань лікарських засобів без письмової згоди пацієнта або його законного представника, або стосовно неповнолітнього чи недієздатного, якщо ці дії спричинили смерть пацієнта або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008}

Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною

1. Незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров'я, -

карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього, двох або більше осіб, шляхом примушування або обману, а так само якщо вони спричинили тривалий розлад здоров'я потерпілого, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини

1. Умисне порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило істотну шкоду здоров’ю потерпілого, -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Вилучення у людини шляхом примушування або обману її анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації -

карається позбавленням волі на строк до п’яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені щодо особи, яка перебувала в безпорадному стані або в матеріальній чи іншій залежності від винного, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Незаконна торгівля анатомічними матеріалами людини -

карається позбавленням волі на строк до п’яти років.

5. Дії, передбачені частинами другою, третьою чи четвертою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 143 в редакції Закону № 2427-VIII від 17.05.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 418-IX від 20.12.2019, № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 144. Насильницьке донорство

1. Насильницьке або шляхом обману вилучення крові у людини з метою використання її як донора -

карається позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, із штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи без такого.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або особи, яка перебувала в безпорадному стані чи в матеріальній залежності від винного, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Дії, передбачені частинами першою і другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з метою продажу, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 144 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці

Умисне розголошення лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років.

{Стаття 145 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ III
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ

{Назва розділу III із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини

1. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, вчинені щодо малолітнього або з корисливих мотивів, щодо двох чи більше осіб або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або таке, що супроводжувалося заподіянням йому фізичних страждань, або із застосуванням зброї, або здійснюване протягом тривалого часу, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 146^{1}. Насильницьке зникнення

1. Арешт, затримання, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі, вчинене представником держави, в тому числі іноземної, з подальшою відмовою визнати факт такого арешту, затримання, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі або приховуванням даних про долю такої людини чи місце перебування -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

2. Видання наказу або розпорядження про вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, або невжиття керівником, якому стало відомо про вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, його підлеглими заходів для їх припинення та неповідомлення компетентних органів про злочин -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

{Кодекс доповнено статтею 146[1] згідно із Законом № 2505-VIII від 12.07.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2812-IX від 01.12.2022}

Стаття 147. Захоплення заручників

1. Захоплення або тримання особи як заручника з метою спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Ті самі дії, якщо вони були вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою, або були поєднані з погрозою знищення людей, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

Стаття 148. Підміна дитини

Підміна чужої дитини, вчинена з корисливих або інших особистих мотивів, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 149. Торгівля людьми

1. Торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров’я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками, або вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров’я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. 1. Під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

2. У статтях 149 та 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.

3. Відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею настає незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання її згоди на експлуатацію людини.

{Стаття 149 в редакції Законів № 3316-IV від 12.01.2006, № 2539-VIII від 06.09.2018}

Стаття 150. Експлуатація дітей

1. Експлуатація дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені щодо кількох дітей або якщо вони спричинили істотну шкоду для здоров'я, фізичного розвитку або освітнього рівня дитини, або поєднані з використанням дитячої праці в шкідливому виробництві, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 150 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3571-VI від 05.07.2011, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 150^{1}. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом

1. Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб) -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені щодо чужої малолітньої дитини або пов'язані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, а так само вчинені повторно або особою, яка раніше скоїла одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 150, 303, 304 цього Кодексу, або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, а також якщо внаслідок таких дій дитині спричинені середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Кодекс доповнено статтею 150[1] *згідно із Законом № 894-VI від 15.01.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3571-VI від 05.07.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}*

Стаття 151. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги

1. Поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги завідомо психічно здорової особи -

карається пробаційним наглядом на строк до двох років або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, що спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 151[1]**.** *{Статтю 151*[1] *виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}*

Стаття 151[2]. Примушування до шлюбу

1. Примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає, -

караються пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або щодо особи, яка не досягла шлюбного віку згідно із законодавством, або щодо двох чи більше осіб, -

караються обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Розділ III Особливої частини доповнено статтею 151² згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ IV
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

{Назва розділу IV із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 152. Зґвалтування

1. Вчинення дій сексуального характеру, пов’язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи (зґвалтування) -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

2. Зґвалтування, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 153-155 цього Кодексу, або вчинення таких діянь щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або щодо особи у зв’язку з виконанням цією особою службового, професійного чи громадського обов’язку, або щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

3. Зґвалтування, вчинене групою осіб, або зґвалтування неповнолітньої особи -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

5. Дії, передбачені частинамипершою, другою або третьою цієї статті, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

6. Дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених частинами четвертою або п’ятою статті 153, статтею 155 або частиною другою статті 156 цього Кодексу, -

караються позбавленням волі на строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі.

Примітка: Згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин.

{Стаття 152 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2295-VI від 01.06.2010; в редакції Закону № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 409-IX від 19.12.2019}

Стаття 153. Сексуальне насильство

1. Вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов’язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи (сексуальне насильство) -

карається позбавленням волі на строк до п’яти років.

2. Сексуальне насильство, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152, 154, 155 цього Кодексу, або вчинення таких діянь щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або щодо особи у зв’язку з виконанням цією особою службового, професійного або громадського обов’язку, або щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Сексуальне насильство, вчинене групою осіб, або сексуальне насильство щодо неповнолітньої особи -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

4. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

5. Дії, передбачені частинами першою, другою, третьою або четвертою цієї статті, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

6. Дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із кримінальних правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 152, статтею 155 або частиною другою статті 156 цього Кодексу, -

караються позбавленням волі на строк п’ятнадцять років або довічним позбавленням волі.

{Стаття 153 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2276-IV від 21.12.2004, № 2295-VI від 01.06.2010; в редакції Закону № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 409-IX від 19.12.2019, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок

1. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з особою, від якої потерпіла особа матеріально або службово залежна, -

карається штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, поєднані з погрозою знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої особи чи її близьких родичів, або з погрозою розголошення відомостей, що ганьблять її чи близьких родичів, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 154 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2227-VIII від 06.12.2017, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 155. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку

1. Вчинення повнолітньою особою дій сексуального характеру, пов’язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з використанням геніталій, іншого органу чи частини тіла або будь-якого предмета, -

караються обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені близькими родичами або членами сім’ї, особою, на яку покладено обов’язки щодо виховання потерпілої особи або піклування про неї, або якщо вони поєднані з наданням грошової чи іншої винагороди потерпілій особі чи третій особі або з обіцянкою такої винагороди, або якщо вони спричинили безплідність чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Примітка. У статтях 155, 156 цього Кодексу під близькими родичами або членами сім’ї слід розуміти осіб, визначених пунктом 1 частини першої статті 3 Кримінального процесуального кодексу України.

{Стаття 155 із змінами, внесеними згідно із Законом № 600-VI від 25.09.2008; в редакції Законів № 2334-VIII від 14.03.2018, № 1256-IX від 18.02.2021}

Стаття 156. Розбещення неповнолітніх

1. Вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Абзац другий частини першої статті 156 в редакції Закону № 600-VI від 25.09.2008}

2. Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або вчинені членами сім’ї чи близькими родичами, особою, на яку покладено обов’язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Частина друга статті 156 в редакції Законів № 600-VI від 25.09.2008, № 2334-VIII від 14.03.2018}

Стаття 156[1]. Домагання дитини для сексуальних цілей

1. Пропозиція зустрічі, зроблена повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Пропозиція зустрічі, зроблена повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, неповнолітній особі з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або щодо малолітньої особи, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Під зустріччю в цій статті слід розуміти, у тому числі, зустріч, проведення якої передбачає використання інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій.

2. Під дитячою порнографією в цій статті та статті 301[1] цього Кодексу слід розуміти зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях.

{Кодекс доповнено статтею 156[1] згідно із Законом № 1256-IX від 18.02.2021}

Розділ V
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

{Назва розділу V із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача

1. Перешкоджання вільному здійсненню виборцем, учасником референдуму свого виборчого права або права брати участь у референдумі, перешкоджання діяльності іншого суб’єкта виборчого процесу, процесу референдуму, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень чи здійсненні своїх прав, поєднані з обманом або примушуванням, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, поєднане із застосуванням насильства, знищенням чи пошкодженням майна, погрозою застосування насильства або знищення чи пошкодження майна, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи членом комісії референдуму, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

4. Незаконне втручання службової особи у діяльність виборчої комісії, комісії з референдуму або члена виборчої комісії, комісії з референдуму з використанням службового становища з метою впливу на їхні дії чи рішення -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

5. Ухилення члена виборчої комісії чи члена комісії з референдуму від виконання своїх обов’язків у роботі комісії без поважних причин, що призвело до неможливості роботи виборчої комісії, комісії з референдуму в день голосування, проведення підрахунку голосів на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму, встановлення підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з референдуму, встановлення результатів виборів або референдуму, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

{Стаття 157 в редакції Закону № 3504-IV від 23.02.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1616-VI від 21.08.2009, № 1703-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 158. Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців

1. Умисне подання до органу ведення Державного реєстру виборців неправдивих відомостей про виборців, умисне внесення неправдивих відомостей до бази даних Державного реєстру виборців, несанкціоновані дії з інформацією, що міститься в базі даних Державного реєстру виборців, чи інше несанкціоноване втручання у роботу бази даних Державного реєстру виборців -

караються позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб, членом виборчої комісії чи комісії з референдуму, службовою особою з використанням службового становища, уповноваженим представником кандидата на пост Президента України, представником партії, представником суб’єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою політичної партії, представником організації партії у виборчій комісії, уповноваженими особами суб’єкта процесу всеукраїнського референдуму, членом ініціативної групи референдуму, кандидатом, довіреною особою кандидата або у разі якщо такі дії призвели до неможливості встановлення результатів голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму, підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з референдуму, чи до визнання голосування на виборчій дільниці або дільниці з референдуму недійсним, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

{Стаття 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 744-IV від 15.05.2003; в редакції Закону № 3504-IV від 23.02.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 698-V від 22.02.2007; в редакції Законів № 1703-VII від 14.10.2014, № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 158[1]. Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі

1. Надання або отримання виборчого бюлетеня чи бюлетеня для голосування на референдумі особою, яка не має права його надавати чи отримувати, або надання виборцю, учаснику референдуму заповненого виборчого бюлетеня чи бюлетеня для голосування на референдумі, або голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, незаконне опускання виборчого бюлетеня чи бюлетеня для голосування на референдумі до виборчої скриньки -

караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі -

караються штрафом від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, кандидатом, членом виборчої комісії чи членом комісії з референдуму, довіреною особою кандидата, уповноваженою особою політичної партії, представником організації партії у виборчій комісії, уповноваженою особою суб’єкта процесу всеукраїнського референдуму, членом ініціативної групи референдуму, офіційним спостерігачем, або якщо такі дії призвели до неможливості проведення підрахунку голосів на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму чи до визнання голосування на виборчій дільниці або дільниці референдуму недійсним, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

Примітка. Суб’єктом кримінального правопорушення, визначеного частиною другою цієї статті, не є виборці, учасники референдуму, які вчинили дії, передбачені цією частиною, щодо свого виборчого бюлетеня або бюлетеня для голосування на референдумі.

{Кодекс доповнено статтею 158[1] згідно із Законом № 1616-VI від 21.08.2009; із змінами, внесеними згідно із Законом № 879-VII від 13.03.2014; в редакції Закону № 1703-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 158[2]. Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму

1. Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму в архівних установах або в Центральній виборчій комісії після проведення виборів або референдуму -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років.

2. Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи членом комісії з референдуму, чи іншою службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

Примітка. У цій статті та статті 158[3] цього Кодексу під виборчою документацією слід розуміти списки виборців, виборчі бюлетені, усі постанови, протоколи, акти виборчих комісій, заяви та подання членів виборчої комісії, суб’єктів виборчого процесу, інші документи, що приймаються (складаються) виборчими комісіями та/або подаються до виборчих комісій під час виборчого процесу та підлягають зберіганню після проведення виборів у державних архівних установах або в Центральній виборчій комісії України.

У цій статті та статті 158^3 цього Кодексу під документацією референдуму слід розуміти списки учасників референдуму, бюлетені для голосування на референдумі, контрольні талони бюлетенів для голосування на референдумі, усі постанови, протоколи, акти, заяви та подання членів комісій з референдуму, інші документи, що приймаються (складаються) комісіями з референдуму або подаються до комісій з референдуму під час проведення референдуму, та підлягають зберіганню після проведення референдуму в архівних установах або в Центральній виборчій комісії.

{Кодекс доповнено статтею згідно із Законом № 3169-IV від 01.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 158^3. Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму

1. Підписання головою, заступником голови, секретарем, іншим членом виборчої комісії, комісії референдуму протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці або дільниці з референдуму, протоколу про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу, округу з референдуму чи про результати виборів або референдуму до остаточного заповнення протоколу, а також підписання такого протоколу не на засіданні виборчої комісії або комісії з референдуму -

карається позбавленням волі на строк від двох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

2. Підробка або незаконне виготовлення виборчої документації, документації референдуму, використання або зберігання незаконно виготовленої чи підробленої виборчої документації, документації референдуму, а так само включення до виборчої документації чи документації референдуму завідомо недостовірних відомостей -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

3. Викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії з референдуму, виборчої скриньки з бюлетенями, списку виборців чи учасників референдуму або протоколу про підрахунок голосів виборців чи учасників референдуму, про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу на виборах чи референдумі, про результати виборів або референдуму -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або якщо такі дії призвели до неможливості проведення підрахунку голосів на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму, встановлення підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з референдуму, встановлення результатів виборів або референдуму чи до визнання голосування на виборчій дільниці або дільниці референдуму недійсним, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

5. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за злочин, передбачений частиною першою цієї статті, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про вчинення злочину та сприяла його розкриттю.

{Кодекс доповнено статтею 158^3 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 159. Порушення таємниці голосування

1. Умисне порушення таємниці голосування під час проведення виборів або референдуму, що виразилося в розголошенні змісту волевиявлення виборця або учасника референдуму, -

карається штрафом від трьохсот до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене членом виборчої комісії або членом комісії з референдуму, кандидатом, уповноваженою особою політичної партії, представником організації партії у виборчій комісії, уповноваженою особою суб’єкта процесу всеукраїнського референдуму, довіреною особою кандидата, членом ініціативної групи референдуму, офіційним спостерігачем чи службовою особою з використанням свого службового становища, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

{Стаття 159 в редакції Законів № 3504-IV від 23.02.2006, № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 159^1. Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму

1. Подання завідомо недостовірних відомостей у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру або у фінансовому звіті про надходження та використання коштів виборчого фонду політичної партії, місцевої організації політичної партії, кандидата -

караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

2. Умисне здійснення внеску на підтримку політичної партії особою, яка не має на те права, або від імені юридичної особи, яка не має на те права, умисне здійснення внеску на користь політичної партії фізичною особою або від імені юридичної особи у великому розмірі, умисне надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації чи агітації референдуму фізичною особою або від імені юридичної особи у великому розмірі чи особою, яка не має на те права, або від імені юридичної особи, яка не має на те права, а так само умисне отримання внеску на користь політичної партії від особи, яка не має права здійснювати такий внесок, або у великому розмірі, умисне отримання у

великому розмірі фінансової (матеріальної) підтримки у здійсненні передвиборної агітації чи агітації референдуму, умисне отримання такої фінансової (матеріальної) підтримки від особи, яка не має права надавати таку фінансову (матеріальну) підтримку, -

караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно, -

караються штрафом від трьохсот до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

4. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, організованою групою або поєднані з вимаганням внеску чи фінансової (матеріальної) підтримки у здійсненні передвиборної агітації чи агітації референдуму, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

Примітка. Великим розміром у цій статті визнається розмір суми грошових коштів, вартість майна, пільг, послуг, позик, переваг, нематеріальних активів, будь-яких інших вигод нематеріального чи негрошового характеру, що перевищує встановлений законом максимальний розмір внеску на підтримку політичної партії чи максимальний розмір фінансової (матеріальної) підтримки на здійснення передвиборної агітації або агітації з референдуму.

{Кодекс доповнено статтею 159[1] згідно із Законом № 3504-IV від 23.02.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1703-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 731-VIII від 08.10.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 805-IX від 16.07.2020, № 3233-IX від 13.07.2023, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 160. Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму

1. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем, учасником референдуму, членом виборчої комісії або комісії з референдуму, офіційним спостерігачем для себе чи третьої особи неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов’язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, прав на участь у референдумі, -

караються штрафом від трьохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Пропозиція, обіцянка або надання виборцю чи учаснику референдуму, кандидату, члену виборчої комісії або комісії з референдуму неправомірної вигоди за вчинення або

невчинення будь-яких дій, пов’язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права, права на участь у референдумі, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

3. Надання виборцям, учасникам референдуму, юридичним особам неправомірної вигоди, що супроводжується передвиборною агітацією або агітацією з референдуму, згадуванням імені кандидата, назви політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах, або використанням зображення кандидата, символіки політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п’яти років або позбавленням волі від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

4. Дії, передбачені частиною другою або третьою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії або комісії референдуму, членом ініціативної групи референдуму, кандидатом або його довіреною особою, іншою особою на прохання кандидата або за дорученням кандидата або політичної партії, яка його висунула, уповноваженою особою політичної партії, представником організації політичної партії у виборчій комісії, уповноваженою особою суб’єкта процесу всеукраїнського референдуму, а також офіційним спостерігачем, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п’ять років.

5. Особа, крім організатора та підбурювача кримінального правопорушення, звільняється від відповідальності за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про вчинення злочину та сприяла його розкриттю.

Примітка. У цій статті під неправомірною вигодою слід розуміти продукти харчування, спиртні напої та тютюнові вироби, незалежно від їх вартості, а також грошові кошти, товари (крім матеріалів агітації, визначених законом), послуги, роботи, пільги, переваги, подарункові сертифікати, цінні папери, кредити, лотерейні білети, інші матеріальні та нематеріальні активи, вартість яких перевищує 0,06 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, які на безоплатних або на інших пільгових умовах пропонуються, обіцяються, надаються кандидатам, виборцям, учасникам референдуму або членам виборчої комісії, комісії з референдуму чи одержуються зазначеними особами.

{Стаття 160 в редакції Закону № 1703-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 161. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками

1. Умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, регіональної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв’язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме

обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками -

караються штрафом від двохсот до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п’яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, поєднані з насильством, обманом чи погрозами, а також вчинені службовою особою, -

караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, які були вчинені організованою групою осіб або спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Примітка. У цій статті під регіональною належністю слід розуміти належність особи за народженням чи проживанням до регіону - частини території України або території компактного розселення українців за межами території України, - що відрізняється від інших територій за низкою історичних, географічних, мовних та інших ознак.

{Стаття 161 в редакції Закону № 1707-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1519-VII від 18.06.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2110-IX від 03.03.2022}

Стаття 162. Порушення недоторканності житла

1. Незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян, -

караються штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені службовою особою або із застосуванням насильства чи з погрозою його застосування, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

{Стаття 162 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 163. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер

1. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, -

караються штрафом від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або щодо державних чи громадських діячів, журналіста, або вчинені службовою особою, або з використанням спеціальних засобів, призначених для негласного зняття інформації, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

{Стаття 163 із змінами, внесеними згідно із Законами № 993–VIII від 04.02.2016, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей

1. Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, -

карається громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

карається громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин або пробаційним наглядом на строк від двох до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Примітка. У статтях 164 і 165 цього Кодексу під злісним ухиленням від сплати коштів на утримання дітей (аліментів) або на утримання непрацездатних батьків слід розуміти будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування доходів, зміну місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо), які призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

{Стаття 164 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2456-IV від 03.03.2005, № 270-VI від 15.04.2008, № 2677-VI від 04.11.2010, № 1404-VIII від 02.06.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 165. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків

1. Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання непрацездатних батьків -

карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин, або виправними роботами на строк до одного року, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

карається громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк від двох до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2456-IV від 03.03.2005, № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування

Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 167. Зловживання опікунськими правами

Використання опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному (зайняття житлової площі, використання майна тощо) -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Абзац другий статті 167 в редакції Закону № 2556-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 168. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)

1. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (удочерителя) -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене службовою особою або працівником медичного закладу, яким відомості про усиновлення (удочеріння) стали відомі по службі чи по роботі, або якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 168 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)

1. Незаконна посередницька діяльність або інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені щодо кількох дітей, повторно, за попередньою змовою групою осіб, з використанням службового становища або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

{Стаття 169 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1452-VI від 04.06.2009}

Стаття 170. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій

Умисне перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій або їх органів -

карається виправними роботами на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів

1. Незаконне вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв’язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб’єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов’язків або переслідування журналіста у зв’язку з його законною професійною діяльністю -

караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, якщо вони були вчинені службовою особою з використанням свого службового становища або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від двохсот до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 171 в редакції Закону № 993–VIII від 04.02.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 172. Грубе порушення законодавства про працю

1. Незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв’язку з повідомленням ним як викривачем про вчинення іншою особою корупційного або пов’язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції", а також інше грубе порушення законодавства про працю -

караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або щодо неповнолітнього, вагітної жінки, одинокого батька, матері або особи, яка їх замінює і виховує дитину віком до 14 років або дитину з інвалідністю, -

караються штрафом від трьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п’яти років, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

{Стаття 172 в редакції Закону № 77-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2581-VIII від 02.10.2018, № 140-IX від 02.10.2019, № 198-IX від 17.10.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 173. Грубе порушення угоди про працю

1. Грубе порушення угоди про працю службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, а також окремим громадянином або уповноваженою ними особою шляхом обману чи зловживання довірою або примусом до виконання роботи, не обумовленої угодою, -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п’яти років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені стосовно громадянина, з яким укладена угода щодо його роботи за межами України, -

караються штрафом від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 174. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку

Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 174 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 175. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат

1. Безпідставна невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої установленої законом виплати громадянам більш як за один місяць, вчинена умисно керівником підприємства, установи або організації незалежно від форми власності чи громадянином - суб'єктом підприємницької діяльності, -

карається штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно було вчинене внаслідок нецільового використання коштів, призначених для виплати заробітної плати, стипендії, пенсії та інших встановлених законом виплат, -

карається штрафом від тисячі до півтори тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до притягнення до кримінальної відповідальності нею здійснено виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої встановленої законом виплати громадянам.

{Стаття 175 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1027-VI від 19.02.2009, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав

1. Незаконне відтворення, використання та розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп’ютерних програм і баз даних, інших творів, а так само незаконне відтворення, використання та розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, камкординг, кардшейрінг або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, а також фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, -

караються штрафом від трьохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, -

караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, -

караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Примітка. У статтях 176 та 177 цього Кодексу матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі - якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі - якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 176 в редакції Закону № 850-IV від 22.05.2003; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3423-IV від 09.02.2006, № 1111-V від 31.05.2007, № 1019-VIII від 18.02.2016, № 1977-VIII від 23.03.2017, № 2803-IX від 01.12.2022}

Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію

1. Незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, -

караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, -

караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, -

караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 177 в редакції Закону № 850-IV від 22.05.2003; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3423-IV від 09.02.2006, № 1111-V від 31.05.2007, № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків

Пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 178 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 179. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 179 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду

1. Незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду -

карається штрафом до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 180 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 181. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів

1. Організація або керівництво групою, діяльність якої здійснюється під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів і поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпустою, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, поєднані із втягуванням в діяльність групи неповнолітніх, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя

1. Незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, -

караються штрафом від п’ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк;

2. Ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи, -

караються пробаційним наглядом на строк від трьох до п’яти років або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Примітка. Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об’єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність.

{Стаття 182 в редакції Закону № 3454-VI від 02.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 198-IX від 17.10.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 183. Порушення права на отримання освіти

1. Незаконна відмова у прийнятті до закладу освіти будь-якої форми власності -

карається штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Незаконна вимога оплати за навчання у державних чи комунальних навчальних закладах -

карається штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 184. Порушення права на безоплатну медичну допомогу

1. Незаконна вимога оплати за надання медичної допомоги в державних чи комунальних закладах охорони здоров'я -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Незаконне скорочення мережі державних і комунальних закладів охорони здоров'я -

карається штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

{Стаття 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ VI
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

{Назва розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 185. Крадіжка

1. Таємне викрадення чужого майна (крадіжка) -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Крадіжка, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

карається пробаційним наглядом на строк від трьох до п’яти років або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Крадіжка, поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище або що завдала значної шкоди потерпілому, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

4. Крадіжка, вчинена у великих розмірах чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

5. Крадіжка, вчинена в особливо великих розмірах або організованою групою, -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Примітка. 1. У статтях 185, 186 та 189-191 повторним визнається кримінальне правопорушення, вчинене особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених цими статтями або статтями 187, 262 цього Кодексу.

2. У статтях 185, 186, 189 та 190 цього Кодексу значна шкода визнається із врахуванням матеріального становища потерпілого та якщо йому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. У статтях 185-191, 194 цього Кодексу у великих розмірах визнається кримінальне правопорушення, що вчинене однією особою чи групою осіб на суму, яка в двісті п’ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення кримінального правопорушення.

4. У статтях 185-187 та 189-191, 194 цього Кодексу в особливо великих розмірах визнається кримінальне правопорушення, що вчинене однією особою чи групою осіб на суму, яка в шістсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення кримінального правопорушення.

{Стаття 185 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1449-VI від 04.06.2009, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2117-IX від 03.03.2022, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 186. Грабіж

1. Відкрите викрадення чужого майна (грабіж) -

карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до чотирьох років.

2. Грабіж, поєднаний з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або вчинений повторно, або за попередньою змовою групою осіб, -

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років.

3. Грабіж, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище або що завдав значної шкоди потерпілому, -

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

4. Грабіж, вчинений у великих розмірах чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

5. Грабіж, вчинений в особливо великих розмірах або організованою групою, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до тринадцяти років із конфіскацією майна.

{Стаття 186 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2117-IX від 03.03.2022, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 187. Розбій

1. Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (розбій), -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила розбій або бандитизм, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років із конфіскацією майна.

3. Розбій, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років із конфіскацією майна.

4. Розбій, спрямований на заволодіння майном у великих чи особливо великих розмірах або вчинений організованою групою чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, або поєднаний із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років із конфіскацією майна.

{Стаття 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2117-IX від 03.03.2022}

Стаття 188. *{Статтю 188 виключено на підставі Закону № 270-VI від 15.04.2008}*

Стаття 188[1]. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання

1. Викрадення гарячої або питної води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання без приладів обліку, результати вимірювання яких використовуються для здійснення комерційних розрахунків (якщо використання приладів обліку обов’язкове), або внаслідок умисного пошкодження приладів обліку чи у будь-який інший спосіб, якщо такими діями завдано значної шкоди, -

карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони завдали шкоду у великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Примітка. Шкода, передбачена цією статтею, визнається значною, якщо вона в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а у великих розмірах - якщо вона в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 188[1] згідно із Законом № 2598-IV від 31.05.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2119-VIII від 22.06.2017, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 189. Вимагання

1. Вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (вимагання), -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Вимагання, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або з пошкодженням чи знищенням майна, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, або таке, що завдало майнової шкоди у великих розмірах, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років із конфіскацією майна.

4. Вимагання, що завдало майнової шкоди в особливо великих розмірах, або вчинене організованою групою чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, або поєднане із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження, -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

{Стаття 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2117-IX від 03.03.2022}

Стаття 190. Шахрайство

1. Заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство) -

карається штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від двохсот до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Шахрайство, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому, -

карається штрафом від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк від одного до двох років, або обмеженням волі на строк до п’яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Шахрайство, вчинене в умовах воєнного чи надзвичайного стану, що завдало значної шкоди потерпілому, -

карається штрафом від чотирьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

4. Шахрайство, вчинене у великих розмірах, або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

5. Шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах або організованою групою, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

{Стаття 190 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 3233-IX від 13.07.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем

1. Привласнення чи розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні, -

карається штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до восьми років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені у великих розмірах чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

5. Дії, передбачені частинами першою, другою, третьою або четвертою цієї статті, якщо вони вчинені в особливо великих розмірах або організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

{Стаття 191 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2117-IX від 03.03.2022}

Стаття 192. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою

1. Заподіяння значної майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою за відсутності ознак шахрайства -

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на той самий строк.

2. Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли майнову шкоду у великих розмірах, -

караються штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

Примітка. Відповідно до цієї статті майнова шкода визнається значною, якщо вона у п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а у великих розмірах - така, що у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 192 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 193. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї

1. Незаконне привласнення особою знайденого чи такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, -

карається штрафом від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на той самий строк.

{Стаття 193 в редакції Закону № 270-VI від 15.04.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2518-VI від 09.09.2010, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна

1. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

{Стаття 194 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 194[1]. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики

1. Умисне пошкодження або руйнування об'єктів електроенергетики, якщо ці дії призвели або могли призвести до порушення нормальної роботи цих об'єктів, або спричинило небезпеку для життя людей, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або загальнонебезпечним способом, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

{Кодекс доповнено статтею 194[1] згідно із Законом № 2598-IV від 31.05.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 195. Погроза знищення майна

Погроза знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від шістдесяти до ста двадцяти годин, або виправними роботами на строк до одного року, або арештом на строк до шести місяців.

{Стаття 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008}

Стаття 196. Необережне знищення або пошкодження майна

Необережне знищення або пошкодження чужого майна, що спричинило тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008}

Стаття 197. Порушення обов'язків щодо охорони майна

Невиконання або неналежне виконання особою, якій доручено зберігання чи охорона чужого майна, своїх обов'язків, якщо це спричинило тяжкі наслідки для власника майна, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 197 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 197[1]. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво

1. Самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику, -

карається штрафом від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Самовільне зайняття земельної ділянки, вчинене особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, або групою осіб, або щодо земельних ділянок особливо цінних земель, земель в охоронних зонах, зонах санітарної охорони, санітарно-захисних зонах чи зонах особливого режиму використання земель, -

карається обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років або позбавленням волі на строк до двох років.

3. Самовільне будівництво будівель або споруд на самовільно зайнятій земельній ділянці, зазначеній у частині першій цієї статті, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

4. Самовільне будівництво будівель або споруд на самовільно зайнятій земельній ділянці, зазначеній у частині другій цієї статті, або вчинене особою, раніше судимою за таке саме кримінальне правопорушення або кримінальне правопорушення, передбачене частиною третьою цієї статті, -

карається позбавленням волі на строк від одного до трьох років.

Примітка. Відповідно до цієї статті шкода, передбачена частиною першою цієї статті, визнається значною, якщо вона у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 197[1] згідно із Законом № 578-V від 11.01.2007; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 198. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом

Заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного кримінально протиправним шляхом за відсутності ознак легалізації (відмивання) майна, одержаного кримінально протиправним шляхом, -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 430-IV від 16.01.2003, № 361-IX від 06.12.2019, № 720-IX від 17.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ VII
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

{Назва розділу VII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 199. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів

1. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту, а також збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного податку, голографічних захисних елементів, підробленої національної валюти України у виді банкнот чи металевої монети, іноземної валюти, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі чи білетів державної лотереї -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи у великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у великому розмірі, якщо сума підробки у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; в особливо великому розмірі - якщо сума підробки у чотириста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 199 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5283-VI від 18.09.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення

1. Підробка документів на переказ, платіжних карток чи інших засобів доступу до банківських рахунків, електронних грошей, а так само придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту підроблених документів на переказ, платіжних карток або їх

використання чи збут, а також неправомірний випуск або використання електронних грошей -

карається штрафом від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від п'яти до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Під документами на переказ слід розуміти документ в паперовому або електронному виді, що використовується банками чи їх клієнтами для передачі доручень або інформації на переказ грошових коштів між суб'єктами переказу грошових коштів (розрахункові документи, документи на переказ готівкових коштів, а також ті, що використовуються при проведенні міжбанківського переказу та платіжного повідомлення, інші).

{Стаття 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 4025-VI від 15.11.2011, № 5284-VI від 18.09.2012}

Стаття 201. Контрабанда культурних цінностей та зброї

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. У статтях 201, 201^{1}, 201^{3}, 201^{4}, 305 цього Кодексу під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди поза митним контролем слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей або переміщення предметів контрабанди з незаконним звільненням від митного контролю.

2. У статтях 201, 201^{1}, 201^{3}, 201^{4}, 305 цього Кодексу під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди з приховуванням від митного контролю слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди з використанням спеціально виготовлених схованок (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням до митного органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять завідомо неправдиві відомості, що

підлягають обов’язковому декларуванню відповідно до законодавства з питань митної справи, та якщо зазначені документи та відомості необхідні для визначення розміру належних до сплати митних платежів та/або для підтвердження дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України.

3. Для цілей статей 201, 201¹, 201³, 201⁴ цього Кодексу під особою, раніше судимою за контрабанду, слід розуміти особу, що має судимість за вчинення злочину, передбаченого статтями 201, 201¹, 201³, 201⁴, 305 цього Кодексу.

{Стаття 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1071-V від 24.05.2007; в редакції Закону № 4025-VI від 15.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2052-VIII від 18.05.2017, № 3513-IX від 09.12.2023}

Стаття 201¹. Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Під цінними та рідкісними породами дерев у цій статті слід розуміти роди дерев, передбачені статтею 1 Закону України "Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, пов’язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів".

2. Під переміщенням у великому розмірі у цій статті слід розуміти переміщення лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, а також лісоматеріалів необроблених, вартість яких у вісімнадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під переміщенням в особливо великому розмірі - вартість яких у тридцять шість і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 201¹ згідно із Законом № 2531-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2708-VIII від 25.04.2019, № 3513-IX від 09.12.2023}

Стаття 201[2]. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги

1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, -

караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка.

1. Під гуманітарною допомогою, благодійними пожертвами та безоплатною допомогою слід розуміти поняття, визначені Законом України "Про гуманітарну допомогу" та Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації".

2. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п’ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі - якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у особливо великому розмірі - якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 201[2] згідно із Законом № 2155-IX від 24.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3233-IX від 13.07.2023, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 201[3]. Контрабанда товарів

{Стаття 201[3] набирає чинності з 1 липня 2024 року}

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів (крім підакцизних товарів та електричної енергії), вчинена у значному розмірі, -

карається штрафом від десяти тисяч до двадцяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, -

карається штрафом від п’ятдесяти тисяч до сімдесяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від семи до одинадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість предметів контрабанди в п’ять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі - якщо загальна вартість предметів контрабанди у десять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 201^{3} згідно із Законом № 3513-IX від 09.12.2023}

Стаття 201^{4}. Контрабанда підакцизних товарів

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю підакцизних товарів (крім електричної енергії), вчинена у значному розмірі, -

карається штрафом від двадцяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, -

карається штрафом від сімдесяти п’яти тисяч до ста двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від шести до одинадцяти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість предметів контрабанди (крім електричної енергії) у сімсот п’ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі

- якщо загальна вартість предметів контрабанди (крім електричної енергії) в одну тисячу п’ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 201⁴ згідно із Законом № 3513-IX від 09.12.2023}

Стаття 202. *{Статтю 202 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 203. *{Статтю 203 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 203[1]. Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва

1. Незаконне виробництво, експорт, імпорт, зберігання, реалізація та переміщення дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва, якщо ці дії вчинені у значних розмірах, -

караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або вчинені у великих розмірах, -

караються штрафом від п'яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Під значним розміром слід розуміти вартість дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання чи сировини для їх виробництва, що у двадцять разів і більше перевищує рівень неоподатковуваного мінімуму доходів громадян; під великим розміром слід розуміти вартість дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання чи сировини для їх виробництва, що у сто разів і більше перевищує рівень неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 203[1] згідно із Законом № 2953-III від 17.01.2002; в редакції Закону № 2734-IV від 06.07.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 203[2]. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей

1. Організація або проведення азартних ігор без ліцензії на провадження відповідного виду діяльності з організації та проведення азартних ігор, що видається відповідно до закону або випуск чи проведення лотерей особою, яка не має статусу оператора лотерей, або організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет, -

караються штрафом від десяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор чи лотерей або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від сорока тисяч до п’ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на три роки.

{Кодекс доповнено статтею 203[2] згідно із Законом № 2852-VI від 22.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 1019-VIII від 18.02.2016; в редакції Закону № 768-IX від 14.07.2020}

Стаття 204. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів

1. Незаконне придбання з метою збуту або зберігання з цією метою, а також збут чи транспортування з метою збуту незаконно виготовлених спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну, пального або інших підакцизних товарів -

караються штрафом від п’яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією та знищенням незаконно виготовлених товарів.

2. Незаконне виготовлення спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну, пального або інших підакцизних товарів або вчинене особою, яка раніше була засуджена за цією статтею, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років з конфіскацією та знищенням незаконно вироблених або придбаних товарів, знарядь виробництва, сировини для їх виготовлення.

3. Незаконне виготовлення товарів, зазначених у частинах першій або другій цієї статті, що становлять загрозу для життя і здоров’я людей, а так само збут таких товарів, що призвело до отруєння чи спричинило смерть особи, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна, з вилученням та знищенням незаконно виробленої або придбаної продукції, обладнання для її виготовлення.

{Стаття 204 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 1019-VIII від 18.02.2016. Зміни до статті 204 додатково див. в Законі № 2617-VIII від 22.11.2018. В редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 205. *{Статтю 205 виключено на підставі Закону № 101-IX від 18.09.2019}*

Стаття 205[1]. Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб - підприємців

1. Внесення в документи, які відповідно до закону подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи - підприємця, завідомо неправдивих відомостей, а також умисне подання для проведення такої реєстрації документів, які містять завідомо неправдиві відомості, -

караються штрафом від п’яти тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, -

караються штрафом від восьми тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Кодекс доповнено статтею 205[1] згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 835-VIII від 26.11.2015, № 361-IX від 06.12.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 206. Протидія законній господарській діяльності

1. Протидія законній господарській діяльності, тобто протиправна вимога припинити займатися господарською діяльністю чи обмежити її, укласти угоду або не виконувати укладену угоду, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальної шкоди або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю, поєднана з погрозою насильства над потерпілим або близькими йому особами, пошкодження чи знищення їхнього майна або захоплення цілісного майнового комплексу, його частини, будівель, споруд, земельної ділянки, об’єктів будівництва, інших об’єктів та незаконне припинення або обмеження діяльності на цих об’єктах та обмеження доступу до них за відсутності ознак вимагання, -

караються штрафом від десяти тисяч до п’ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров’я, або з пошкодженням чи знищенням майна, -

караються штрафом від п’ятнадцяти тисяч до двадцяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років, або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Протидія законній господарській діяльності, вчинена організованою групою, або службовою особою з використанням службового становища, або поєднана з насильством, небезпечним для життя чи здоров’я, або така, що заподіяла велику шкоду чи спричинила інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від шести до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією майна.

Примітка. Матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 206 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 1666-VIII від 06.10.2016; в редакції Закону № 402-IX від 19.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 206^{2}. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації

1. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років.

3. Ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або якщо вони заподіяли велику шкоду чи спричинили інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 206^{2} згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013}

Стаття 207. *{Статтю 207 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 208. *{Статтю 208 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 209. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом

1. Набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка.

1. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, визнається вчиненою у великому розмірі, якщо предметом злочину було майно на суму, що перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, визнається вчиненою в особливо великому розмірі, якщо предметом злочину було майно на суму, що перевищує вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 209 в редакції Закону № 430-IV від 16.01.2003; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2258-VI від 18.05.2010, № 4025-VI від 15.11.2011, № 1702-VII від 14.10.2014, № 770-VIII від 10.11.2015; в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 209[1]. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення

1. Умисне неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірної інформації про фінансові операції, що відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу, центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, якщо такі діяння заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Розголошення у будь-якому вигляді таємниці фінансового моніторингу або факту обміну інформацією про фінансову операцію та її учасників між суб’єктами первинного фінансового моніторингу, суб’єктами державного фінансового моніторингу, іншими державними органами, а також факту надання (одержання) запиту, рішення чи доручення

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, або надання (одержання) відповіді на такий запит, рішення чи доручення особою, якій ця інформація стала відома у зв’язку з її професійною або службовою діяльністю, якщо такі дії заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, -

карається штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 209^{1} згідно із Законом № 430-IV від 16.01.2003 - набуває чинності 11.06.2003; в редакції Закону № 2258-VI від 18.05.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4025-VI від 15.11.2011. Зміни до статті 209^{1} додатково див. в Законі № 2617-VIII від 22.11.2018. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 361-IX від 06.12.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 210. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням

1. Нецільове використання бюджетних коштів службовою особою, а так само здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч Бюджетному кодексу України чи закону про Державний бюджет України на відповідний рік, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих розмірах, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі діяння, предметом яких були бюджетні кошти в особливо великих розмірах або вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. До бюджетних коштів належать кошти, що включаються до державного бюджету і місцевих бюджетів незалежно від джерела їх формування.

2. Великим розміром бюджетних коштів відповідно до статей 210, 211 цього Кодексу вважається сума, що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

3. Особливо великим розміром бюджетних коштів відповідно до статей 210, 211 цього Кодексу вважається сума, що в три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 210 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2457-VI від 08.07.2010, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 211. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону

1. Видання службовою особою нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих розмірах, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, предметом яких були бюджетні кошти в особливо великих розмірах або вчинені повторно, -

караються позбавленням волі на строк від двох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 211 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2457-VI від 08.07.2010, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)

1. Умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, -

карається штрафом від п’яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах, -

карається штрафом від десяти тисяч до п’ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, -

караються штрафом від п'ятнадцяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою цієї статті, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до притягнення її до кримінальної відповідальності сплачено податки, збори (обов’язкові платежі), а також відшкодовано шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

5. Діяння, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів), якщо платник податків досяг податкового компромісу відповідно до підрозділу 9[2] розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України.

6. Діяння, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів), що входять у систему оподаткування, якщо такі діяння пов’язані з придбанням (формуванням джерел придбання), створенням, одержанням, використанням об’єктів, щодо яких особою було подано одноразову (спеціальну) добровільну декларацію та сплачено узгоджену суму збору відповідно до підрозділу 9[4] "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX Податкового кодексу України в межах складу та вартості об’єктів декларування, зазначеної в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, якщо такі діяння вчинені до 1 січня 2021 року та пов’язані з придбанням (формуванням джерел придбання), створенням, одержанням, використанням об’єктів одноразового (спеціального) добровільного декларування або розпорядженням ними.

Примітка. Під значним розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в п’ять тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які в сім тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 212 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2756-VI від 02.12.2010, № 4025-VI від 15.11.2011, № 63-VIII від 25.12.2014. Зміни до статті 212 див. в Законі № 2617-VIII від 22.11.2018. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 101-IX від 18.09.2019, № 1542-IX від 15.06.2021, № 1888-IX від 17.11.2021}

Стаття 212[1]. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

1. Умисне ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне

страхування, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності або особою, яка здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана його сплачувати, якщо таке діяння призвело до фактичного ненадходження до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування коштів у значних розмірах, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування коштів у великих розмірах, -

караються штрафом від трьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування коштів в особливо великих розмірах, -

караються штрафом від п’ятнадцяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до притягнення її до кримінальної відповідальності сплачено єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування чи страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, а також відшкодовано шкоду, завдану фондам загальнообов’язкового державного соціального страхування їх несвоєчасною сплатою (штрафні санкції, пеня).

5. Діяння, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, якщо такі діяння пов’язані з придбанням (формуванням джерел придбання), створенням, одержанням, використанням об’єктів, щодо яких особою було подано одноразову (спеціальну) добровільну декларацію та сплачено узгоджену суму податкових зобов’язань відповідно до підрозділу 9⁴ "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX Податкового кодексу України в межах складу та вартості об’єктів декларування, зазначеної в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, якщо такі діяння вчинені до 1 січня 2021 року та пов’язані з придбанням (формуванням джерел придбання), створенням, одержанням, використанням об’єктів одноразового (спеціального) добровільного декларування або розпорядженням ними.

Примітка. Під значним розміром коштів слід розуміти суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законом неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під великим розміром коштів слід розуміти суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законом неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законом неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 212[1] згідно із Законом № 3108-IV від 17.11.2005; в редакції Закону № 2464-VI від 08.07.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 77-VIII від 28.12.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1542-IX від 15.06.2021, № 1888-IX від 17.11.2021}

Стаття 213. Порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом

1. Здійснення заготівлі металобрухту, переробки брухту кольорових і чорних металів фізичними особами без дотримання вимог законодавства щодо державної реєстрації як суб’єкта господарювання, організація незаконних пунктів прийому, схову та збуту металобрухту -

караються штрафом від однієї тисячі п’ятисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

караються штрафом від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4025-VI від 15.11.2011; в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 776-IX від 14.07.2020, № 3233-IX від 13.07.2023, № 3342-IX від 23.08.2023}

{Зміни до абзацу першого частини першої статті 213 див. в Законі № 222-VIII від 02.03.2015}

Стаття 214. *{Статтю 214 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 215. *{Статтю 215 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 216. *{Статтю 216 виключено на підставі Закону № 1965-IX від 15.12.2021}*

Стаття 217. *{Статтю 217 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 218. *{Статтю 218 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 218[1]. Доведення банку до неплатоспроможності

1. Доведення банку до неплатоспроможності, тобто умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення пов’язаною з банком особою будь-яких дій, що призвели до віднесення банку до категорії неплатоспроможних, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі або кредитору, -

карається обмеженням волі на строк від одного до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з накладенням штрафу від п’яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. У цій статті матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у десять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Термін "пов’язана з банком особа" вживається у значенні, визначеному Законом України "Про банки і банківську діяльність".

{Кодекс доповнено статтею 218[1] згідно із Законом № 218-VIII від 02.03.2015}

Стаття 219. Доведення до банкрутства

Доведення до банкрутства, тобто умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином - засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору, -

карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. У статтях 219, 222 цього Кодексу матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 219 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 220. *{Статтю 220 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 220[1]. Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності

1. Внесення керівником або іншою службовою особою банку до бази даних про вкладників завідомо неправдивих відомостей -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Та сама дія, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

карається штрафом від чотирьох тисяч до шести тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Внесення керівником або іншою службовою особою банку у звітність, яка подається до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, завідомо неправдивих відомостей -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Умисне пошкодження або знищення керівником або іншою службовою особою банку бази даних про вкладників або вчинення дій, що унеможливлюють ідентифікацію вкладника за інформацією, наявною у базі даних про вкладників, або вчинення дій, наслідком яких є незаконне збільшення суми витрат Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, пов’язаних з виведенням банку з ринку, або унеможливлюють початок здійснення виплат коштів вкладникам неплатоспроможного банку відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", -

караються позбавленням волі на строк до чотирьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 220[1] *згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3233-IX від 13.07.2023}*

Стаття 220[2]. Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи

1. Внесення змін до документів або реєстрів бухгалтерського обліку або внесення у звітність фінансової установи завідомо неповних або недостовірних відомостей про угоди, зобов’язання, майно установи, у тому числі яке перебуває в довірчому управлінні, чи про фінансовий стан установи, чи підтвердження такої інформації, надання такої інформації Національному банку України, опублікування чи розкриття такої інформації в порядку, визначеному законодавством України, якщо ці дії вчинені з метою приховування ознак банкрутства чи стійкої фінансової неспроможності або підстав для обов’язкового відкликання (анулювання) у фінансової установи ліцензії або визнання її неплатоспроможною, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 220[2] *згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3233-IX від 13.07.2023}*

Стаття 221. *{Статтю 221 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 222. Шахрайство з фінансовими ресурсами

1. Надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим

кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків у разі відсутності ознак кримінального правопорушення проти власності -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або завдали великої матеріальної шкоди, -

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 222 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3795-VI від 22.09.2011, № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 222[1]. Маніпулювання на організованих ринках

1. Умисні дії фізичної особи, що мають ознаки маніпулювання на організованих ринках, визначені законом, що призвели до отримання такою особою або третіми особами прибутку у значних розмірах, або уникнення такими особами збитків у значних розмірах, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються штрафом від п'яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Значним розміром у цій статті вважається розмір, який у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Значною шкодою у цій статті вважається шкода, яка у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

3. Тяжкими наслідками у цій статті вважається шкода, яка у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 222[1] згідно із Законом № 3267-VI від 21.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 222[2]. Маніпулювання на енергетичному ринку

1. Умисні дії осіб на енергетичному ринку (ринок електричної енергії та ринок природного газу), що мають ознаки маніпулювання на оптових енергетичних ринках, визначені законодавством у сфері енергетики, що призвели до отримання такою особою або

третіми особами прибутку у значних розмірах, або уникнення такими особами збитків у значних розмірах, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

караються штрафом від двадцяти тисяч до шістдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються штрафом від шістдесяти тисяч до вісімдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Значним розміром у статтях 222^{2} та 232^{2} вважається розмір, що у тридцять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Значною шкодою у статтях 222^{2} та 232^{2} вважається шкода, що у тридцять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

3. Тяжкими наслідками у статтях 222^{2} та 232^{2} вважається шкода, що у сто вісімдесят тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

4. Суб’єктом злочину, зазначеного у статтях 222^{2} та 232^{2}, є фізична особа, яка вчинила дії, передбачені цими статтями, або у разі вчинення таких дій юридичною особою - фізична особа, яка самостійно або як член колегіального органу юридичної особи уповноважена на виконання функцій з представництва юридичної особи та/або прийняття рішень від імені юридичної особи та/або здійснення контролю за діяльністю юридичної особи.

{Кодекс доповнено статтею 222^{2} згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 223. *{Статтю 223 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 223^{1}. Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів

1. Внесення уповноваженою особою в документи, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, завідомо неправдивих відомостей, якщо це заподіяло значну матеріальну шкоду інвесторові в фінансові інструменти, який набув права власності на цінні папери, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Шкода, передбачена цією статтею, вважається значною, якщо вона в двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 223^{1} згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 223^2. *{Статтю 223^2 виключено на підставі Закону№ 738-IX від 19.06.2020}*

Стаття 224. Виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів)

1. Виготовлення з метою збуту, збут чи використання іншим чином підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів), що існують у паперовій формі -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно або якщо вони завдали великої матеріальної шкоди, -

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою або якщо вони завдали особливо великої матеріальної шкоди, -

караються штрафом від десяти тисяч до п'ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Повторним у статті 224 визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений цією статтею або статтею 199 цього Кодексу.

2. Відповідно до цієї статті матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а особливо великою - така, що у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 224 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 225. *{Статтю 225 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 226. *{Статтю 226 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 227. Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції

Умисне введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, тобто такої продукції, що не відповідає вимогам щодо безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами, якщо такі дії вчинені у великих розмірах, -

караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Під введенням в обіг (випуском на ринок України) небезпечної продукції, вчиненим у великих розмірах, слід вважати введення в обіг продукції, загальна вартість якої перевищує п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 227 в редакції Закону № 2735-VI від 02.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 228. *{Статтю 228 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}*

Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару

1. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, -

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, -

караються штрафом від десяти тисяч до п'ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Примітка. Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі - якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі - якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 229 в редакції Закону № 850-IV від 22.05.2003; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3423-IV від 09.02.2006, № 1111-V від 31.05.2007, № 4025-VI від 15.11.2011, № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 230. *{Статтю 230 виключено на підставі Закону № 669-IV від 03.04.2003}*

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю

Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності, -

караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об’єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність.

{Стаття 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2252-IV від 16.12.2004, № 4025-VI від 15.11.2011, № 198-IX від 17.10.2019}

Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках

Умисне розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 232 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2252-IV від 16.12.2004, № 4025-VI від 15.11.2011, № 738-IX від 19.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 232[1]. Незаконне використання інсайдерської інформації

1. Порушення заборони використання інсайдерської інформації, якщо це призвело до отримання особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами необґрунтованого прибутку в значному розмірі, або уникнення особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами значних збитків, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Вчинення з використанням інсайдерської інформації на власну користь або на користь інших осіб правочинів, спрямованих на придбання або відчуження (заміну сторін) фінансових інструментів, яких стосується інсайдерська інформація, якщо це призвело до отримання особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами необґрунтованого прибутку в значному розмірі, або уникнення учасником ринків капіталу чи третіми особами значних збитків, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо такі дії спричинили тяжкі наслідки, -

карається штрафом від п'яти тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

4. Дії, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою, -

караються штрафом від восьми тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка: 1. Значним розміром (значним збитком, значною шкодою) у цій статті вважається розмір (збиток, шкода), який в п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Тяжкими наслідками у цій статті, якщо вони полягають у заподіянні матеріальних збитків, вважаються такі, які у тисячу і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

3. Під особами, які вчинили дії, передбачені цією статтею, розуміються: посадові особи емітента, у тому числі ті, які були посадовими особами емітента на момент ознайомлення з інсайдерською інформацією; особи, які мають доступ до інсайдерської інформації у зв'язку з виконанням ними трудових (службових) обов'язків або договірних зобов'язань незалежно від відносин з емітентом, у тому числі співробітники професійних учасників ринків капіталу; державні службовці, яким відома інсайдерська інформація внаслідок виконання ними посадових (службових) обов'язків; особи, які ознайомилися з інсайдерською інформацією неправомірним шляхом; аудитори, нотаріуси, експерти, оцінювачі, арбітражні керуючі або інші особи, які виконують надані законом публічні повноваження.

{Кодекс доповнено статтею 232[1] згідно із Законом № 3480-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 801-VI від 25.12.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3306-VI від 22.04.2011, № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 232[2]. Приховування інформації про діяльність емітента

1. Ненадання службовою особою емітента інвестору в цінні папери (у тому числі акціонеру) на його письмовий запит інформації про діяльність емітента в межах, передбачених законом, або надання йому недостовірної інформації, якщо це заподіяло інвестору в цінні папери (у тому числі акціонеру) матеріальну шкоду в значному розмірі, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі діяння, вчинені повторно, -

караються штрафом від трьох тисяч до шести тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. У цій статті матеріальна шкода вважається заподіяною у значному розмірі, якщо її розмір у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 232^{2} згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 232^{3}. Незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів

1. Умисне незаконне розкриття, передача або надання доступу до інсайдерської інформації, а також надання рекомендацій іншим особам щодо купівлі або продажу оптових енергетичних продуктів, перелік яких визначений чинним законодавством у сфері енергетики, на основі інсайдерської інформації, якою дана особа володіє, якщо це призвело до отримання особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами необґрунтованого прибутку в значному розмірі, або уникнення учасником оптового енергетичного ринку чи третіми особами значних збитків, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

караються штрафом від сорока тисяч до п’ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Вчинення на власну користь або на користь інших осіб, прямо або опосередковано правочинів з використанням інсайдерської інформації, спрямованих на купівлю або продаж оптових енергетичних продуктів, перелік яких визначений чинним законодавством у сфері енергетики, якщо це призвело до отримання особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами необґрунтованого прибутку в значному розмірі, або уникнення учасником оптового енергетичного ринку чи третіми особами значних збитків, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

караються штрафом від п’ятдесяти п’яти тисяч до шістдесяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо такі дії спричинили тяжкі наслідки, -

караються штрафом від шістдесяти п’яти тисяч до сімдесяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

4. Дії, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою, -

караються штрафом від шістдесяти тисяч до сімдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 232³ згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 233. Незаконна приватизація державного, комунального майна

1. Приватизація державного, комунального майна шляхом заниження його вартості через визначення її у спосіб, не передбачений законом, або використання підроблених приватизаційних документів, а також сама приватизація майна, яке не підлягає приватизації згідно з законом, або приватизація неправомочною особою -

караються штрафом від п'яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, якщо воно призвело до незаконної приватизації майна державної чи комунальної власності в великих розмірах або вчинене групою осіб за попередньою змовою, -

карається штрафом від двадцяти п'яти тисяч до тридцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. Великим розміром, передбаченим у цій статті, визнається незаконна приватизація майна на суму, що у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 233 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4025-VI від 15.11.2011}

{Статтю 234 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}

{Статтю 235 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}

{Розділ VII^А втратив чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010}

Розділ VIII
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

{Назва розділу VIII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 236. Порушення правил екологічної безпеки

Порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

Стаття 237. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення

Ухилення від проведення або неналежне проведення на території, що зазнала забруднення небезпечними речовинами або випромінюванням, дезактиваційних чи інших відновлювальних заходів щодо ліквідації або усунення наслідків екологічного забруднення особою, на яку покладено такий обов'язок, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 238. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення

1. Приховування або умисне перекручення службовою особою відомостей про екологічний, в тому числі радіаційний, стан, який пов'язаний із забрудненням земель, водних ресурсів, атмосферного повітря, харчових продуктів і продовольчої сировини і такий, що негативно впливає на здоров'я людей, рослинний та тваринний світ, а також про стан захворюваності населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, вчинені повторно або в місцевості, оголошеній зоною надзвичайної екологічної ситуації, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 239. Забруднення або псування земель

1. Забруднення або псування земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, -

караються штрафом від однієї до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, що спричинили загибель людей, їх масове захворювання або інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 239[1]. Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель

1. Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Та сама дія, якщо вона вчинена повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або заподіяла матеріальну шкоду у великому розмірі, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом або спричинили загибель людей, масову загибель об'єктів тваринного чи рослинного світу або інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. У цій статті матеріальна шкода вважається заподіяною у великому розмірі, якщо її розмір у сто або більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Закон доповнено статтею 239[1] згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 239[2]. Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах

1. Незаконне заволодіння поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду в особливо великих розмірах -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Та сама дія, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Особливо великим розміром у цій статті слід розуміти обсяг поверхневого (ґрунтового) шару земель, який становить більше, ніж десять кубічних метрів.

{Закон доповнено статтею 239^{2} згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 240. Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин

1. Порушення встановлених правил охорони надр, якщо це створило небезпеку для життя, здоров’я людей чи довкілля, а також незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у значному розмірі -

караються штрафом від п’ятисот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Порушення встановлених правил використання надр, якщо це створило небезпеку для життя, здоров’я людей чи довкілля, а також незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у великому розмірі або незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення -

караються штрафом від трьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені на територіях чи об’єктах природно-заповідного фонду або вчинені за попередньою змовою групою осіб, або вчинені особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, чи службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

4. Діяння, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою або шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або спричинили загибель людей, їх масове захворювання або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

Примітка. Незаконне видобування корисних копалин місцевого значення вважається вчиненим у значному розмірі, якщо їх вартість у тридцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Незаконне видобування корисних копалин

місцевого значення вважається вчиненим у великому розмірі, якщо їх вартість у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 240 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2308-IV від 11.01.2005, № 2984-IV від 18.10.2005; в редакції Закону № 1708-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 1685-IX від 15.07.2021}

Стаття 240[1]. Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину

1. Незаконне видобування бурштину, а так само збут, придбання, зберігання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину, законність походження якого не підтверджується відповідними документами, -

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або у значних розмірах, або на територіях чи об’єктах природно-заповідного фонду, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою шляхом використання свого службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з конфіскацією майна.

Примітка. Під значним розміром у цій статті слід розуміти вартість бурштину, що у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 240[1] згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019}

Стаття 241. Забруднення атмосферного повітря

1. Забруднення або інша зміна природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, відходами або іншими матеріалами промислового чи іншого виробництва внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля, -

караються штрафом від однієї тисячі восьмисот до трьох тисяч шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на той самий строк або без такого.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Зміни до статті 241 див. в Законі № 2617-VIII від 22.11.2018; стаття 241 із змінами, внесеними згідно із Законом № 556-IX від 13.04.2020}

Стаття 242. Порушення правил охорони вод

1. Порушення правил охорони вод (водних об'єктів), якщо це спричинило забруднення поверхневих чи підземних вод і водоносних горизонтів, джерел питних, лікувальних вод або зміну їхніх природних властивостей, або виснаження водних джерел і створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля, -

карається штрафом від однієї тисячі до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 242 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 243. Забруднення моря

1. Забруднення моря в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або в межах вод виключної (морської) економічної зони України матеріалами чи речовинами, шкідливими для життя чи здоров'я людей, або відходами внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя чи здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло перешкодити законним видам використання моря, а також незаконне скидання чи поховання в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або у відкритому морі зазначених матеріалів, речовин і відходів -

караються штрафом від трьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Неповідомлення спеціально відповідальними за те особами морських та повітряних суден або інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу або особі, а у разі скидання з метою поховання - і організації, яка видає дозволи на скидання, інформації про підготовлюване або здійснене внаслідок крайньої потреби скидання чи невідворотні втрати ними в межах внутрішніх морських і територіальних вод України або у відкритому морі шкідливих речовин чи сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло завдати

шкоди зонам лікування і відпочинку або перешкодити іншим законним видам використання моря, -

карається штрафом від однієї тисячі до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 243 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 244. Порушення законодавства про континентальний шельф України

1. Порушення законодавства про континентальний шельф України, що заподіяло істотну шкоду, а також невжиття особою, що відповідає за експлуатацію технологічних установок або інших джерел небезпеки в зоні безпеки, заходів для захисту живих організмів моря від дії шкідливих відходів або небезпечних випромінювань та енергії, якщо це створило небезпеку їх загибелі або загрожувало життю чи здоров'ю людей, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Дослідження, розвідування, розробка природних багатств та інші роботи на континентальному шельфі України, які провадяться іноземцями, якщо це не передбачено договором між Україною і заінтересованою іноземною державою, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України або спеціальним дозволом, виданим у встановленому законом порядку, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

{Стаття 244 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 245. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу

1. Знищення або пошкодження лісових масивів, зелених насаджень навколо населених пунктів, вздовж залізниць, а також стерні, сухих дикоростучих трав, рослинності або її залишків на землях сільськогосподарського призначення вогнем чи іншим загальнонебезпечним способом -

караються штрафом від п’яти тисяч чотирьохсот до дев’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили загибель людей, масову загибель тварин або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Стаття 245 в редакції Закону № 1708-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законом № 556-IX від 13.04.2020}

Стаття 246. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу

1. Незаконна порубка дерев або чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, перевезення, зберігання, збут незаконно зрубаних дерев або чагарників, що заподіяли істотну шкоду, -

карається штрафом від тисячі до тисячі п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені у заповідниках або на територіях чи об’єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах, -

караються штрафом від тисячі п’ятисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою чи третьою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

Примітка. 1. У цій статті істотною шкодою вважається така шкода, яка у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, або інша істотна шкода, завдана навколишньому природному середовищу в частині забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів.

2. У цій статті тяжкими наслідками вважаються такі наслідки, які у шістдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016; в редакції Законів № 2063-VIII від 23.05.2017, № 2531-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2708-VIII від 25.04.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 247. Порушення законодавства про захист рослин

Порушення правил, установлених для боротьби зі шкідниками і хворобами рослин, та інших вимог законодавства про захист рослин, що спричинило тяжкі наслідки, -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот годин, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 247 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 248. Незаконне полювання

1. Порушення правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду, а також незаконне полювання в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або полювання на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста шістдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені службовою особою з використанням службового становища, або за попередньою змовою групою осіб, або способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу, або з використанням транспортних засобів, або особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

караються штрафом від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Примітка. Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 248 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1827-VI від 21.01.2010, № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 249. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом

1. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, якщо воно заподіяло істотну шкоду, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, якщо вони вчинені із застосуванням вибухових, отруйних речовин, електроструму або іншим способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу або особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

караються штрафом від трьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 249 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1827-VI від 21.01.2010, № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк від двох до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 250 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 251. Порушення ветеринарних правил

Порушення ветеринарних правил, яке спричинило поширення епізоотії або інші тяжкі наслідки, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду

1. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу або іншим загальнонебезпечним способом, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 252 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 253. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля

1. Розробка і здача проектів, іншої аналогічної документації замовнику службовою чи спеціально уповноваженою особою без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля або введення (прийом) в експлуатацію споруд без такого захисту, якщо вони створили небезпеку тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масового захворювання населення або інших тяжких наслідків, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили наслідки, передбачені частиною першою цієї статті, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк до п'яти років.

{Стаття 253 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 254. Безгосподарське використання земель

1. Безгосподарське використання земель, якщо це спричинило тривале зниження або втрату їх родючості, виведення земель з сільськогосподарського обороту, змивання гумусного шару, порушення структури ґрунту, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Умисне ухилення від обов’язкової рекультивації земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину чи видобування бурштину на підставі спеціального дозволу на користування надрами, що заподіяло істотну шкоду, -

карається штрафом від семи тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частиною другою або третьою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. У цій статті істотною шкодою вважається така шкода, яка у двісті п’ятдесят і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

У цій статті тяжкими наслідками вважаються такі наслідки, які у тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008; в редакції Закону № 402-IX від 19.12.2019; /-зміни, прийняті Законом України № 2617-VIII від 22.11.2018, внести неможливо у зв'язку з новою редакцією статті-/; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ IX
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

{Назва розділу IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 255. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній

1. Створення злочинної організації, керівництво такою організацією або її структурними частинами -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

2. Участь у злочинній організації -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до тринадцяти років з конфіскацією майна.

4. Створення злочинної спільноти, тобто об’єднання двох чи більше злочинних організацій, керівництво такою спільнотою -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна.

5. Дії, передбачені частинами першою,другою або четвертою цієї статті, вчинені особою, яка здійснює злочинний вплив або є особою, яка перебуває у статусі суб’єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі "вора в законі", -

караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна.

6. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, крім організатора або керівника злочинної організації, за вчинення злочину, передбаченого частиною другою або третьою цієї статті, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні цього злочину добровільно повідомила про створення злочинної організації або участь у ній та активно сприяла її розкриттю.

Примітка. 1. Під злочинним впливом у цій статті та статтях 255^{1}, 255^{3} цього Кодексу слід розуміти будь-які дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності.

2. Під особою, яка перебуває у статусі суб’єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі "вора в законі", у цій статті та статтях 255^{1},255^{3} цього Кодексу слід розуміти

особу, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям здійснює злочинний вплив і координує злочинну діяльність інших осіб, які здійснюють злочинний вплив.

{Стаття 255 в редакції Закону № 671-IX від 04.06.2020}

Стаття 255[1]. Встановлення або поширення злочинного впливу

1. Умисне встановлення або поширення в суспільстві злочинного впливу за відсутності ознак, зазначених у частині п’ятій статті 255 цього Кодексу, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з конфіскацією майна.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або в ізоляторах тимчасового тримання, слідчих ізоляторах чи установах виконання покарань, -

караються позбавленням волі на строк від дев’яти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яка перебуває у статусі суб’єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі "вора в законі", -

караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна.

{Кодекс доповнено статтею 255[1] згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

Стаття 255[2]. Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці)

1. Організація або сприяння у проведенні злочинного зібрання (сходки) представників злочинних організацій або організованих груп, або осіб, які здійснюють злочинний вплив, для планування вчинення одного або більше злочинів, матеріального забезпечення чи координації злочинної діяльності, у тому числі розподілу доходів, одержаних злочинним шляхом, або сфер злочинного впливу, а також участь у такому зібранні (сходці), у тому числі з використанням засобів зв’язку, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, крім організатора злочинного зібрання (сходки), за вчинення злочину, передбаченого частиною першою цієї статті, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні цього злочину добровільно повідомила про цей злочин, а також активно сприяла його розкриттю.

{Кодекс доповнено статтею 255[2] згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

Стаття 255[3]. Звернення за застосуванням злочинного впливу

1. Звернення до особи, яка завідомо для винного може здійснювати злочинний вплив, зокрема до особи, яка перебуває у статусі суб’єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі "вора в законі", з метою застосування нею такого впливу -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 255³ згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

Стаття 256. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності

1. Заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів, а також заздалегідь не обіцяне здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють їх злочинній діяльності, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 256 із змінами, внесеними згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

Стаття 257. Бандитизм

Організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 258. Терористичний акт

1. Терористичний акт, тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що призвели до загибелі людини, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

{Частину четверту статті 258 виключено на підставі Закону № 170-V від 21.09.2006}

{Частину п'яту статті 258 виключено на підставі Закону № 170-V від 21.09.2006}

6. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті в частині погрози вчинення терористичного акту, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла його припиненню або розкриттю, у разі якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено небезпеку для життя чи здоров’я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо в її діях немає складу іншого злочину.

{Стаття 258 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1689-VII від 07.10.2014, № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 258^{1}. Втягнення у вчинення терористичного акту

1. Втягнення особи у вчинення терористичного акту або примушування до вчинення терористичного акту з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 258^{1} згідно із Законом № 170-V від 21.09.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 258^{2}. Публічні заклики до вчинення терористичного акту

1. Публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами -

караються виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені з використанням засобів масової інформації, -

караються обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на строк до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 258^{2} згідно із Законом № 170-V від 21.09.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1689-VII від 07.10.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 258^{3}. Створення терористичної групи чи терористичної організації

1. Створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті, особа, крім організатора і керівника терористичної групи чи терористичної організації, яка добровільно повідомила правоохоронний орган про відповідну терористичну діяльність, сприяла її припиненню або розкриттю злочинів, вчинених у зв'язку із створенням або діяльністю такої групи чи організації, якщо в її діях немає складу іншого злочину.

{Кодекс доповнено статтею 258^{3} згідно із Законом № 170-V від 21.09.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2258-VI від 18.05.2010, № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 258^{4}. Сприяння вчиненню терористичного акту, проходження навчання тероризму

1. Вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою, проходження навчання тероризму -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені щодо кількох осіб (крім проходження навчання тероризму) або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті в частині проходження навчання тероризму, якщо вона добровільно відмовилася від подальшої злочинної діяльності, повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла запобіганню або припиненню терористичної діяльності, пов’язаної із вчиненим нею злочином.

4. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яка здійснює злочинний вплив, або є особою, яка перебуває у статусі суб’єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі "вора в законі", -

караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Примітка. Під проходженням навчання тероризму в цій статті слід розуміти отримання особою інструкцій, включаючи набуття знань чи практичних навичок, від іншої

особи щодо виготовлення або використання вибухових речовин, вогнепальної чи іншої зброї або шкідливих чи небезпечних речовин, або щодо інших специфічних методів чи засобів з метою здійснення діяльності, яка відповідно до закону є терористичною.

{Кодекс доповнено статтею 258^4 згідно із Законом № 170-V від 21.09.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2258-VI від 18.05.2010, № 1689-VII від 07.10.2014; в редакції Закону № 2997-IX від 21.03.2023}

Стаття 258^5. Фінансування тероризму

1. Надання, збір чи зберігання будь-яких активів прямо чи опосередковано з метою їх використання або усвідомленням можливості того, що їх буде використано повністю або частково для будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною групою (організацією), або для організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи (організації), сприяння вчиненню терористичного акту, навчання тероризму, перетинання державного кордону України з терористичною метою, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, або якщо вони призвели до інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

4. Особа, крім організатора або керівника терористичної групи (організації), звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені цією статтею, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про відповідну терористичну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню або запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла, за умови, що в її діях немає складу іншого злочину.

Примітка. 1. Фінансування тероризму визнається вчиненим у великому розмірі, якщо розмір фінансового або матеріального забезпечення перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Фінансування тероризму визнається вчиненим в особливо великому розмірі, якщо розмір фінансового або матеріального забезпечення перевищує вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 258^{5} згідно із Законом № 2258-VI від 18.05.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 361-IX від 06.12.2019,№ 2997-IX від 21.03.2023}

Стаття 258^{6}. Перетинання державного кордону України з терористичною метою

1. Перетинання державного кордону України для здійснення діяльності, яка відповідно до закону є терористичною, -

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років з конфіскацією майна або без такої.

2. Та сама дія, вчинена повторно або службовою особою з використанням свого службового становища, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені під час дії надзвичайного або воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з конфіскацією майна.

4. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті, якщо вона добровільно відмовилася від подальшої злочинної діяльності, повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла запобіганню або припиненню терористичної діяльності, пов’язаної із вчиненим нею злочином.

{Кодекс доповнено статтею 258^{6} згідно із Законом № 2997-IX від 21.03.2023}

Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності

1. Завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, -

карається позбавленням волі на строк від двох до шести років.

2. Те саме діяння, якщо об’єктами завідомо неправдивого повідомлення стали критично важливі об’єкти інфраструктури або будівлі чи споруди, що забезпечують діяльність органів державної влади, або заклади охорони здоров’я, або заклади освіти або якщо воно спричинило тяжкі наслідки чи вчинене повторно, -

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

Примітка. Термін "критично важливі об’єкти інфраструктури" вживається у значенні, визначеному в Законі України "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України".

{Стаття 259 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3075-III від 07.03.2002, № 4955-VI від 07.06.2012, № 1292-IX від 02.03.2021}

Стаття 260. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань

1. Створення не передбачених законами України воєнізованих формувань або участь у їх діяльності -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Створення не передбачених законом збройних формувань або участь у їх діяльності -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

3. Керівництво зазначеними в частинах першій або другій цієї статті формуваннями, їх фінансування, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

4. Участь у складі передбачених частинами першою або другою цієї статті формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

5. Діяння, передбачене частиною четвертою цієї статті, що призвело до загибелі людей чи інших тяжких наслідків, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

6. Звільняється від кримінальної відповідальності за цією статтею особа, яка перебувала в складі зазначених у цій статті формувань, за дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вона добровільно вийшла з такого формування і повідомила про його існування органи державної влади чи органи місцевого самоврядування.

Примітка. 1. Під воєнізованими слід розуміти формування, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка.

2. Під збройними формуваннями слід розуміти воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю.

{Стаття 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 261. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення

Напад на об'єкти, на яких виготовляються, зберігаються, використовуються або якими транспортуються радіоактивні, хімічні, біологічні чи вибухонебезпечні матеріали, речовини, предмети, з метою захоплення, пошкодження або знищення цих об'єктів -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

{Стаття 261 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також заволодіння предметами, що перелічені в частині першій цієї статті, шляхом зловживання службової особи своїм службовим становищем -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою чи другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою, розбій з метою викрадення вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або радіоактивних матеріалів, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами

1. Носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк від двох до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності за вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, особа, яка добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої.

{Стаття 263 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 5064-VI від 05.07.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2150-IX від 24.03.2022, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 263[1]. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв

1. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

{Кодекс доповнено статтею 263[1] згідно із Законом № 5064-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 228-VII від 14.05.2013}

Стаття 264. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 265. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами

1. Придбання, носіння, зберігання, використання, передача, видозмінення, знищення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені з метою спричинення загибелі людей, шкоди здоров'ю людей, майнової шкоди у великому розмірі або значного забруднення довкілля, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони спричинили загибель людей, майнову шкоду у великому розмірі, значне забруднення довкілля чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

4. Особа, яка вчинила злочин, передбачений частиною першою цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона добровільно здала органам влади радіоактивні матеріали (джерела іонізуючого випромінювання, радіоактивні речовини або ядерні матеріали, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді).

Примітка. У статтях 265, 265[1] цього Кодексу майнова шкода вважається заподіяною у великому розмірі, якщо прямі збитки становлять суму, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 265 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1071-V від 24.05.2007, № 1638-VIII від 04.10.2016}

Стаття 265[1]. Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію

1. Незаконне виготовлення будь-якого ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію і може через свої властивості спричинити загибель людей, шкоду здоров'ю людей, майнову шкоду у великому розмірі або значне забруднення довкілля, -

карається штрафом від трьохсот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Та сама дія, вчинена з метою спричинення загибелі людей, шкоди здоров'ю людей, майнової шкоди у великому розмірі або значного забруднення довкілля, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони спричинили загибель людей, майнову шкоду у великому розмірі, значне забруднення довкілля чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

{Кодекс доповнено статтею 265[1] згідно із Законом № 1071-V від 24.05.2007}

Стаття 266. Погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали

1. Погроза вчинити викрадання радіоактивних матеріалів з метою примусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї, якщо були підстави побоюватися здійснення цієї погрози, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Погроза використати радіоактивні матеріали з метою спричинення загибелі людей або інших тяжких наслідків, якщо були підстави побоюватися здійснення цієї погрози, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Стаття 267. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами

1. Порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або інших правил поводження з ними, а також незаконне пересилання цих речовин чи матеріалів поштою або вантажем, якщо це порушення створило небезпеку загибелі людей або настання інших тяжких наслідків, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, а також незаконне пересилання поштою або багажем легкозаймистих або їдких речовин, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

{Стаття 267 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4837-VI від 24.05.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 267[1]. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки

1. Переміщення будь-яким способом за межі зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або проведення дозиметричного контролю продуктів харчування рослинного і тваринного походження, промислової або іншої продукції, тварин, риби, рослин або будь-яких інших об'єктів -

карається штрафом від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Придбання з метою використання або збуту об'єктів, визначених у частині першій цієї статті, якщо факт їх походження із зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення заздалегідь відомий винній особі, -

карається штрафом від сімдесяти до вісімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені з метою збуту, або збут об'єктів, визначених у частині першій цієї статті, -

караються штрафом від сімдесяти п'яти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені службовою особою або повторно, а також якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

{Кодекс доповнено статтею 267^{1} згідно із Законом № 966-V від 19.04.2007}

Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини

1. Ввезення на територію України чи транзит через її територію відходів або вторинної сировини без належного дозволу -

караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ввезення на територію України чи транзит через її територію речовин або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення, -

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 269. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин

1. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

{Стаття 269 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 270. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки

1. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, якщо воно спричинило виникнення пожежі або аварії, якою заподіяно шкоду здоров’ю людей або майнову шкоду у великому розмірі, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Примітка. Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах - якщо прямі збитки становлять суму, яка в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 270 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1366-IX від 30.03.2021}

Стаття 270[1]. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства

1. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, якщо це призвело або могло призвести до неможливості експлуатації, порушення нормального функціонування таких об'єктів, що спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі, -

карається штрафом від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або загальнонебезпечним способом, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили майнову шкоду в особливо великому розмірі або загибель людини чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Примітка. 1. Під об'єктами житлово-комунального господарства в цій статті слід розуміти житловий фонд, об'єкти благоустрою, теплопостачання, водопостачання та водовідведення, а також їх мережі чи складові (кришки люків, решітки на них тощо).

2. Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, що в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах - якщо прямі збитки становлять суму, що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Розділ IX доповнено статтею 270[1] згідно із Законом № 2924-VI від 13.01.2011}

Розділ X
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

{Назва розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 271. Порушення вимог законодавства про охорону праці

1. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином - суб'єктом підприємницької діяльності, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п’яти років, або позбавленням волі на строк до семи років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років або без такого.

{Стаття 271 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4837-VI від 24.05.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3233-IX від 13.07.2023, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 272. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою

1. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до восьми років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 272 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4837-VI від 24.05.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 273. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах

1. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до десяти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 274. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки

1. Порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

карається обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 275. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд

1. Порушення під час розроблення, конструювання, виготовлення чи зберігання промислової продукції правил, що стосуються безпечного її використання, а також порушення під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, особою, яка зобов'язана дотримувати таких правил, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 275 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4837-VI від 24.05.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ XI
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

{Назва розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом№ 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 276. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту

1. Порушення працівником залізничного, водного або повітряного транспорту правил безпеки руху або експлуатації транспорту, а також недоброякісний ремонт транспортних засобів, колій, засобів сигналізації та зв'язку, якщо це створило небезпеку для життя людей або настання інших тяжких наслідків, -

караються виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або заподіяли велику матеріальну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк від двох до семи років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Стаття 276 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008}

Стаття 276[1]. Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин

Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин -

карається виправними роботами на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 276[1] згідно з Кодексом № 3393-VI від 19.05.2011}

Стаття 277. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів

1. Умисне руйнування або пошкодження шляхів сполучення, споруд на них, рухомого складу або суден, засобів зв'язку чи сигналізації, а також інші дії, спрямовані на приведення зазначених предметів у непридатний для експлуатації стан, якщо це спричинило чи могло спричинити аварію поїзда, судна або порушило нормальну роботу транспорту, або створило небезпеку для життя людей чи настання інших тяжких наслідків, -

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або завдали великої матеріальної шкоди, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, -

караються позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

{Стаття 277 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2742-VI від 02.12.2010}

Стаття 278. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна

1. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 279. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства

1. Блокування транспортних комунікацій шляхом влаштування перешкод, відключення енергопостачання чи іншим способом, яке порушило нормальну роботу транспорту або створювало небезпеку для життя людей, або настання інших тяжких наслідків, -

карається штрафом від п’ятдесяти до ста п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Захоплення вокзалу, аеродрому, порту, станції або іншого транспортного підприємства, установи або організації -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років.

{Стаття 279 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2742-VI від 02.12.2010, № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014, № 1183-VII від 08.04.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 280. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків

1. Примушування працівника залізничного, повітряного, водного, автомобільного, міського електричного чи магістрального трубопровідного транспорту до невиконання своїх службових обов'язків шляхом погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна цього працівника чи близьких йому осіб, -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 280 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 281. Порушення правил повітряних польотів

1. Порушення правил безпеки польотів повітряних суден особами, які не є працівниками повітряного транспорту, якщо це створило небезпеку для життя людей або настання інших тяжких наслідків, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили потерпілому середньої тяжкості тілесні ушкодження або завдали великої матеріальної шкоди, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 281 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 282. Порушення правил використання повітряного простору

1. Порушення правил пуску ракет, проведення всіх видів стрільби, вибухових робіт або вчинення інших дій у повітряному просторі, якщо це створило загрозу безпеці повітряних польотів, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або завдали великої матеріальної шкоди, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 283. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда

1. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда стоп-краном чи шляхом роз'єднання повітряної гальмової магістралі або іншим способом, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Стаття 283 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 284. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха

Ненадання допомоги капітаном судна в разі зіткнення з іншим судном екіпажу та пасажирам останнього, а також зустрінутим у морі або на іншому водному шляху особам, які зазнали лиха, якщо він мав можливість надати таку допомогу без серйозної небезпеки для свого судна, його екіпажу і пасажирів, -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден

Неповідомлення капітаном судна іншому судну, що зіткнулося з ним на морі, назви і порту приписки свого судна, а також місця свого відправлення та призначення, незважаючи на наявність можливості подати ці відомості, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на той самий строк.

Стаття 286. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами

1. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, -

карається штрафом від трьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили смерть потерпілого або заподіяли тяжке тілесне ушкодження, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років або без такого.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони спричинили загибель кількох осіб, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років.

Примітка. Під транспортними засобами в цій статті та статтях 286[1], 287, 289 і 290 слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

{Стаття 286 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 586-VI від 24.09.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 286[1]. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп’яніння

1. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від трьох до п’яти років.

2. Ті самі діяння, вчинені в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, якщо вони заподіяли потерпілому тяжке тілесне ушкодження, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п’яти до восьми років.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, якщо вони спричинили смерть потерпілого, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п’яти до десяти років.

4. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, якщо вони спричинили загибель кількох осіб, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від семи до десяти років.

{Кодекс доповнено статтею 286[1] згідно із Законом № 1231-IX від 16.02.2021; додатково див. Роз'яснення № 04-27/3-2021/97637 від 18.03.2021}

Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації

Випуск в експлуатацію завідомо технічно несправних транспортних засобів, допуск до керування транспортним засобом особи, яка перебуває в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, або не має права на керування транспортним засобом, чи інше грубе порушення правил експлуатації транспорту, що убезпечують дорожній рух, вчинене особою, відповідальною за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, якщо це спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, тяжке тілесне ушкодження або його смерть, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 287 із змінами, внесеними згідно із Законами № 586-VI від 24.09.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 288. Порушення нормативно-правових актів, норм і правил, що стосуються убезпечення дорожнього руху

Порушення нормативно-правових актів, норм і правил, що стосуються убезпечення дорожнього руху, вчинене особою, відповідальною за будівництво, реконструкцію, ремонт чи утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, або особою, яка виконує такі роботи, якщо це порушення спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, тяжке тілесне ушкодження або смерть, -

карається штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років.

{Стаття 288 із змінами, внесеними згідно із Законами № 586-VI від 24.09.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом

1. Незаконне заволодіння транспортним засобом -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк;

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або вчинені з проникненням у приміщення чи інше сховище, або з використанням електронних пристроїв для втручання в роботу технічних засобів охорони, або якщо предметом незаконного заволодіння є транспортний засіб, вартість якого становить від ста до двохсот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо предметом незаконного заволодіння є транспортний засіб, вартість якого у двісті п’ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої;

4. Звільняється від кримінальної відповідальності судом особа, яка вперше вчинила дії, передбачені частиною першою цієї статті, та добровільно заявила про це правоохоронним органам, повернула транспортний засіб власнику і повністю відшкодувала завдані збитки.

Примітка.

1. Під незаконним заволодінням транспортним засобом у цій статті слід розуміти вчинене умисно, з будь-якою метою протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі.

2. Відповідно до частини другої цієї статті під повторністю слід розуміти вчинення таких дій особою, яка раніше вчинила незаконне заволодіння транспортним засобом або кримінальне правопорушення, передбачене статтями 185, 186, 187, 189-191, 262, 290, 410 цього Кодексу.

{Пункт 3 примітки до статті 289 виключено на підставі Закону № 875-IX від 03.09.2020}

{Стаття 289 в редакції Закону № 2903-IV від 22.09.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 875-IX від 03.09.2020}

Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу

Знищення, підробка або заміна ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова, або заміна без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу -

караються штрафом від ста п’ятдесяти до двохсот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 290 із змінами, внесеними згідно із Законами № 586-VI від 24.09.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 291. Порушення чинних на транспорті правил

Порушення чинних на транспорті правил, що убезпечують рух, а також нормативно-правових актів, норм і правил виготовлення, переобладнання, ремонту транспортних засобів, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років.

{Стаття 291 із змінами, внесеними згідно із Законами № 586-VI від 24.09.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 292. Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів

1. Пошкодження чи руйнування магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів чи нафтопродуктопроводів, відводів від них, технологічно пов'язаних з ними об'єктів, споруд, засобів обліку, автоматики, телемеханіки, зв'язку, сигналізації, а також незаконне втручання в роботу технологічного обладнання, якщо ці дії призвели до порушення нормальної роботи зазначених трубопроводів або створили небезпеку для життя людей, -

караються штрафом від однієї тисячі до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також загальнонебезпечним способом, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, інші нещасні випадки з людьми або призвели до аварії, пожежі, значного забруднення довкілля чи інших тяжких наслідків, або вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 292 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4838-VI від 24.05.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ XII
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

{Назва розділу XII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 293. Групове порушення громадського порядку

Організація групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації, а також активна участь у таких діях -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

{Стаття 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 294. Масові заворушення

1. Організація масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активна участь у масових заворушеннях -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Ті самі дії, якщо вони призвели до загибелі людей або до інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

{Стаття 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку

Публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів такого змісту -

караються штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 295 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 296. Хуліганство

1. Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, -

карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до чотирьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вчинені особою, раніше судимою за хуліганство, чи пов'язані з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

{Стаття 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3075-III від 07.03.2002, № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого

1. Наруга над могилою, іншим місцем поховання, над тілом (останками, прахом) померлого або над урною з прахом померлого, а також незаконне заволодіння тілом (останками, прахом) померлого, урною з прахом померлого, предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Осквернення або руйнування братської могили чи могили Невідомого солдата, пам’ятника, спорудженого в пам’ять тих, хто боровся проти нацизму в роки Другої світової війни - радянських воїнів-визволителів, учасників партизанського руху, підпільників, жертв нацистських переслідувань, воїнів-інтернаціоналістів та миротворців, а також осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації або іншої держави, визнаної Верховною Радою України агресором, учасників Революції Гідності, борців за незалежність України у XX столітті, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з корисливих чи хуліганських мотивів, або щодо пам’ятника, спорудженого в пам’ять тих, хто боровся проти нацизму в роки Другої світової війни, жертв нацистських переслідувань, а також воїнів-інтернаціоналістів та миротворців, або поєднані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, -

караються обмеженням волі на строк від чотирьох до п’яти років або позбавленням волі від чотирьох до семи років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

{Стаття 297 в редакції Законів № 1166-VI від 19.03.2009, № 728-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; в редакції Закону № 734-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2747-VIII від 06.06.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 298. Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини

1. Незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені щодо пам'яток національного значення, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

4. Дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, вчинені з метою пошуку рухомих предметів, що походять із об'єктів археологічної спадщини, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

5. Дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 298 в редакції Закону № 1626-IV від 18.03.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008; в редакції Закону № 2518-VI від 09.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 298[1]. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду

1. Умисне знищення, пошкодження або приховування документів Національного архівного фонду -

карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Ті самі дії, вчинені щодо унікальних документів Національного архівного фонду, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

{Кодекс доповнено статтею 298[1] згідно із Законом № 534-V від 22.12.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 299. Жорстоке поводження з тваринами

1. Жорстоке поводження з тваринами, що належать до хребетних, у тому числі з безпритульними тваринами, порушення правил транспортування тварин, якщо такі дії призвели до тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі тварини, нацьковування тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, а також пропаганда, публічні заклики до вчинення дій, що мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій -

караються обмеженням волі на строк від одного до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до трьох років з конфіскацією тварини.

2. Ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього чи неповнолітнього, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років з конфіскацією тварини.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені з особливою жорстокістю або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом, або насильницькі дії щодо тварини, спрямовані на задоволення статевої пристрасті, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з конфіскацією тварини.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені з метою створення зображень, творів, кіно-, відео-, аудіопродукції, або збут чи поширення зображень, творів, кіно-, відео-, аудіопродукції, що пропагують жорстоке поводження з тваринами, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з конфіскацією тварини.

{Стаття 299 в редакції Закону № 2120-VIII від 22.06.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018; текст статті 299 в редакції Закону № 1684-IX від 15.07.2021 - вводиться в дію з 08.11.2021}

Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію

1. Ввезення в Україну творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії щодо кіно- та відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб, а також примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 300 в редакції Закону № 1707-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів

1. Ввезення в Україну творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою, або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені щодо кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Частину четверту статті 301 виключено на підставі Закону № 1256-IX від 18.02.2021}

{Частину п'яту статті 301 виключено на підставі Закону № 1256-IX від 18.02.2021}

Примітка. Для цілей статей 301 та 301[1] цього Кодексу отримання доходу у великому розмірі має місце, коли його сума у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 301 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1520-VI від 11.06.2009, № 1819-VI від 20.01.2010, № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 1256-IX від 18.02.2021, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 301[1]. Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження

1. Умисне одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій або умисне її придбання, або умисне зберігання, ввезення в Україну, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії без мети збуту чи розповсюдження -

караються пробаційним наглядом на строк до п’яти років або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ввезення в Україну дитячої порнографії з метою збуту чи розповсюдження або її зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Виготовлення, розповсюдження, збут дитячої порнографії або примушування неповнолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі, або примушування малолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії -

караються позбавленням волі на строк від дев’яти до п’ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

5. Не підлягає кримінальній відповідальності неповнолітня особа за виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії, якщо такі дії вчинені без мети збуту чи розповсюдження.

6. Не підлягає кримінальній відповідальності за діяння, передбачені частиною першою цієї статті, особа, яка вчинила їх з метою виконання покладених на неї повноважень на підставах і в порядку, передбачених законодавством.

Примітка. У цій статті одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій слід вважати умисним, якщо доведено, що особа усвідомлювала, що у такий спосіб вона отримає доступ до дитячої порнографії (наприклад, доведено, що особа отримала такий доступ повторно або шляхом внесення плати тощо).

{Кодекс доповнено статтею 301[1] *згідно із Законом № 1256-IX від 18.02.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 301[2]**.** Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи

1. Проведення видовищного заходу сексуального характеру, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, у якому задіяно неповнолітню особу, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Відвідування видовищного заходу сексуального характеру з метою його перегляду, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, у якому завідомо для відвідувача задіяно малолітню чи неповнолітню особу, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Втягнення неповнолітньої особи до участі у видовищному заході сексуального характеру, що проходить, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, або примушування неповнолітньої особи до участі у такому заході з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені стосовно малолітньої особи, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Під видовищним заходом сексуального характеру у цій статті слід розуміти публічний показ у будь-якій формі продукції сексуального характеру або сценічні дії, метою яких є втілення сексуальних дій.

{Кодекс доповнено статтею 301[2] *згідно із Законом № 1256-IX від 18.02.2021}*

Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво

1. Створення або утримання місць розпусти, а також звідництво для розпусти -

караються штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені з метою наживи або особою, раніше судимою за це кримінальне правопорушення, або вчинені організованою групою, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені із залученням неповнолітнього, -

караються позбавленням волі на строк від двох до семи років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені із залученням малолітньої особи, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 302 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2334-VIII від 14.03.2018, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 303. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією

1. Втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, або сутенерство -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені щодо малолітнього, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. 1. Під сутенерством у цій статті слід розуміти дії особи по забезпеченню заняття проституцією іншою особою.

2. Відповідальність за втягнення малолітнього чи неповнолітнього в заняття проституцією чи примушування їх до заняття проституцією за цією статтею має наставати

незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням обману, шантажу, уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності.

{Стаття 303 в редакції Закону № 3316-IV від 12.01.2006}

Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність

1. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до десяти років.

{Стаття 304 із змінами, внесеними згідно із Законами № 616-VI від 01.10.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ XIII
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

{Назва розділу XIII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів

1. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби у великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна.

3. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби в особливо великих розмірах, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Примітка. Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, або фальсифікованих лікарських засобів, що застосовується в цьому розділі, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

{Стаття 305 із змінами, внесеними згідно із Законом № 875-V від 05.04.2007; в редакції Закону № 3718-VI від 08.09.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5065-VI від 05.07.2012, № 5460-VI від 16.10.2012, № 770-VIII від 10.11.2015}

Стаття 306. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів

1. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів з метою продовження незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Під великим розміром слід розуміти кошти, сума яких становить двісті та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 306 із змінами, внесеними згідно із Законами № 430-IV від 16.01.2003, № 485-IV від 06.02.2003, № 3826-VI від 06.10.2011, № 4016-VI від 04.11.2011, № 770-VIII від 10.11.2015; в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 308-310, 312, 314, 315, 317 цього Кодексу, або із залученням неповнолітнього, а також збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян, або збут чи передача цих речовин у місця позбавлення волі, або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах чи особливо небезпечні наркотичні засоби або психотропні речовини, -

караються позбавленням волі на строк від шести до десяти років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, або вчинені із залученням малолітнього або щодо малолітнього, -

караються позбавленням волі на строк від дев'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина перша цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу).

{Стаття 307 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3826-VI від 06.10.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 306, 307, 310, 311, 312, 314, 317 цього Кодексу, або у великих розмірах, а також заволодіння наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами шляхом зловживання службової особи своїм службовим становищем -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в особливо великих розмірах, або організованою групою, розбій з метою викрадення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також вимагання цих засобів чи речовин, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

{Стаття 308 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб чи протягом року після засудження за цією статтею або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені із залученням неповнолітнього, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

4. Особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті.

{Стаття 309 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель

1. Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості від ста до п'ятисот рослин чи конопель у кількості від десяти до п'ятдесяти рослин -

караються штрафом від ста до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель особою, яка була засуджена за цією статтею чи яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 307, 309, 311, 317 цього Кодексу, або вчинені за

попередньою змовою групою осіб з метою збуту, а також незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості п'ятисот і більше рослин чи конопель у кількості п'ятдесят і більше рослин -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

{Стаття 310 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1165-VI від 19.03.2009, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин -

караються штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великих розмірах, або з метою збуту, а також незаконний збут прекурсорів -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частиною першою, вчинені організованою групою або в особливо великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала прекурсори, що призначалися для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом прекурсорів, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконні їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина перша цієї статті).

{Стаття 311 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства з метою подальшого збуту, а також їх збут для виробництва або виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів -

караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя або здоров'я, чи з погрозою

застосування такого насильства, або у великих розмірах, а також заволодіння прекурсорами шляхом зловживання службової особи своїм службовим становищем, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великих розмірах, розбій з метою викрадення прекурсорів, а також їх вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

{Стаття 312 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням

1. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства, а також незаконне виготовлення, придбання, зберігання, передача чи продаж іншим особам такого обладнання -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 306, 312, 314, 315, 317, 318 цього Кодексу, а також заволодіння обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем -

караються позбавленням волі на строк від двох до шести років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою або з метою виготовлення особливо небезпечних наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, розбій з метою викрадення обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також його вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

{Стаття 313 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 314. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

1. Незаконне введення будь-яким способом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в організм іншої особи проти її волі -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, якщо вони призвели до наркотичної залежності потерпілого або вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 306-312 та 314-318 цього Кодексу, або вчинені щодо двох чи більше осіб, або якщо вони заподіяли середньої тяжкості чи тяжке тілесне ушкодження потерпілому, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або особи, яка перебуває в безпорадному стані, чи вагітної жінки, або якщо вони були пов'язані з введенням в організм іншої особи особливо небезпечних наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також якщо внаслідок таких дій настала смерть потерпілого, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 314 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 315. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

1. Схиляння певної особи до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Та сама дія, вчинена повторно або щодо двох чи більше осіб, або щодо неповнолітнього, а також особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 307, 308, 310, 314, 317 цього Кодексу, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 315 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 316. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів

1. Публічне або вчинене групою осіб незаконне вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян -

карається обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 307, 310, 314, 315, 317, 318 цього Кодексу, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

{Стаття 316 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 317. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

1. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також надання приміщення з цією метою -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або групою осіб, або із залученням неповнолітнього, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з конфіскацією майна.

{Стаття 317 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008}

Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів

1. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут підроблених чи незаконно одержаних документів, які дають право на отримання наркотичних засобів чи психотропних речовин або прекурсорів, призначених для вироблення або виготовлення цих засобів чи речовин, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 306-317 цього Кодексу, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Стаття 318 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин

1. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах -

карається штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста шістдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Та сама дія, вчинена повторно, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 319 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3826-VI від 06.10.2011, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 320. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

1. Порушення встановлених правил посіву або вирощування снотворного маку чи конопель, а також порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин, -

караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони спричинили нестачу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах, або призвели до викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем, -

караються штрафом від сімдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 320 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3826-VI від 06.10.2011, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту, збут отруйних або сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, а також здійснення таких дій щодо обладнання, призначеного для виробництва чи виготовлення отруйних або сильнодіючих речовин, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, вчинені без спеціального на те дозволу, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Порушення встановлених правил виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, відпуску, обліку, перевезення, пересилання отруйних чи сильнодіючих речовин,

що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно, за попередньою змовою групою осіб, або якщо предметом таких дій були отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби у великих розмірах -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

4. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, або якщо предметом таких дій були отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби в особливо великих розмірах -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

5. Особа, яка добровільно здала отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби та вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання отруйних чи сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, а також за вчинення таких дій без спеціального на те дозволу (частина перша цієї статті) щодо обладнання, призначеного для виробництва чи виготовлення отруйних чи сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.

{Стаття 321 в редакції Закону № 875-V від 05.04.2007; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3826-VI від 06.10.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 321[1]. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів

1. Виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою шляхом зловживання службовим становищем, медичним або фармацевтичним працівником, або за допомогою інформаційних систем, у тому числі Інтернету, або у великих розмірах, або якщо вони спричинили тривалий розлад здоров'я особи, а так само виробництво фальсифікованих лікарських засобів -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть особи або інші тяжкі наслідки, або вчинені в особливо великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала фальсифіковані лікарські засоби та вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних з їх обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за придбання, перевезення, пересилання чи зберігання з метою збуту, збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів, їх ввезення на територію України, вивезення з території України, транзит через її територію (частина перша цієї статті, якщо такі дії не створили загрози для життя чи здоров'я людей).

{Кодекс доповнено статтею 321[1] згідно із Законом № 3718-VI від 08.09.2011; в редакції Закону № 5065-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 284-IX від 12.11.2019}

Стаття 321[2]. Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів

1. Умисне порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань лікарських засобів, фальсифікація їх результатів, а також порушення встановленого порядку державної реєстрації лікарських засобів -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть потерпілого або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 321[2] згідно із Законом № 5065-VI від 05.07.2012}

Стаття 322. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів

Незаконна організація або утримання місць для вживання з метою одурманювання лікарських та інших засобів, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, а також надання приміщень з такою метою -

караються штрафом від сімдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 322 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 3826-VI від 06.10.2011, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 323. Спонукання неповнолітніх до застосування допінгу

1. Спонукання неповнолітніх до застосування допінгу -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Та сама дія, вчинена батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього, його тренером, або повторно, або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 314, 315, 317, 324 цього Кодексу, -

карається обмеженням волі на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені щодо двох чи більше осіб, або якщо вони заподіяли шкоду здоров'ю потерпілого, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони заподіяли істотну шкоду здоров'ю потерпілого або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Примітка. Допінг - це засоби і методи, які входять до переліку заборонених Антидопінговим кодексом Олімпійського руху.

{Стаття 323 із змінами, внесеними згідно із Законом № 616-VI від 01.10.2008}

Стаття 324. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів

Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 325. Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням

{Стаття 325 в редакції Закону № 530-IX від 17.03.2020 - діє протягом трьох місяців з дня опублікування Закону}

1. Порушення правил та норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань, -

карається штрафом від тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

{Стаття 325 в редакції Законів № 1125-VI від 17.03.2009. Зміни до статті 325 додатково див. в Законі. № 2617-VIII від 22.11.2018. В редакції Закону № 530-IX від 17.03.2020 - діє протягом трьох місяців з дня опублікування Закону, з урахуванням змін, внесених Законом № 540-IX від 30.03.2020. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 326. Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами

1. Порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення мікробіологічних або інших біологічних агентів чи токсинів, інших правил поводження з ними, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 326 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 327. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції

1. Заготівля, перероблення з метою збуту або збут продуктів харчування чи іншої продукції, радіоактивно забруднених понад допустимі рівні, якщо вони створили загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяли шкоду здоров'ю потерпілого, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Заготівля, перероблення з метою збуту або збут продуктів харчування чи іншої продукції, радіоактивно забруднених понад допустимі рівні, якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Стаття 327 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ XIV
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАННОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

{Назва розділу XIV із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 328. Розголошення державної таємниці

1. Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Стаття 329. Втрата документів, що містять державну таємницю

1. Втрата документів або інших матеріальних носіїв секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановленого законом порядку поводження із зазначеними документами та іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни

1. Передача або збирання з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, вчинені з корисливих мотивів, або такі, що спричинили тяжкі наслідки для інтересів держави, або вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 330 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2939-VI від 13.01.2011, № 1170-VII від 27.03.2014}

{Статтю 331 виключено на підставі Закону № 1723-IV від 18.05.2004}

Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України

1. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України, організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України, керівництво такими діями або сприяння їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені способом, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яку незаконно переправляли через державний кордон України, чи вчинені щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або вчинені з корисливих мотивів, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дев'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

{Стаття 332 в редакції Закону № 3186-VI від 05.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 332[1]. Порушення порядку в’їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї

1. Порушення порядку в’їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї з метою заподіяння шкоди інтересам держави -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 332[1] згідно із Законом № 1207-VII від 15.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 332[2]. Незаконне перетинання державного кордону України

1. Перетинання державного кордону України з метою заподіяння шкоди інтересам держави або особою, якій заборонено в’їзд на територію України, або представниками підрозділів збройних сил чи інших силових відомств держави-агресора у будь-який спосіб поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів, або за документами, що містять недостовірні відомості, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, поєднані з насильством або із застосуванням зброї, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

{Кодекс доповнено статтею 332[2] згідно із Законом № 2599-VIII від 18.10.2018}

Стаття 333. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю

1. Порушення встановленого порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, -

карається штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, вчинене повторно або організованою групою, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 333 в редакції Закону № 668-IV від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 334. Порушення правил міжнародних польотів

Вліт в Україну або виліт з України без відповідного дозволу, а також недодержання зазначених у дозволі маршрутів, місць посадки, повітряних трас, коридорів або ешелонів -

караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу

Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу -

карається обмеженням волі на строк до трьох років.

{Стаття 335 в редакції Закону № 116-VIII від 15.01.2015}

Стаття 336. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період

Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

{Стаття 336 в редакції Закону № 1357-IX від 30.03.2021}

Стаття 336[1]. Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації

Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період (крім відбудовного періоду) чи у разі проведення цільової мобілізації -

карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

{Кодекс доповнено статтею 336[1] згідно із Законом № 186-VIII від 12.02.2015}

Стаття 337. Ухилення від військового обліку або навчальних (спеціальних) зборів

1. Ухилення призовника, військовозобов’язаного, резервіста від військового обліку після попередження, зробленого відповідним керівником територіального центру комплектування та соціальної підтримки, керівниками відповідних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів Служби зовнішньої розвідки України, -

карається штрафом від трьохсот до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року.

2. Ухилення військовозобов’язаного, резервіста від навчальних (спеціальних) зборів -

карається штрафом від п’ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років.

{Стаття 337 в редакції Закону № 1357-IX від 30.03.2021}

Розділ XV
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ

{Назва розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законами № 421-VIII від 14.05.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 338. Наруга над державними символами

1. Публічна наруга над Державним Прапором України, Державним Гербом України або Державним Гімном України -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Публічна наруга над офіційно встановленим або піднятим прапором чи гербом іноземної держави -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 338 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1441-VI від 04.06.2009, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 339. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні

Підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні без права на цей Прапор -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

{Стаття 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 340. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій

Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, якщо це діяння було вчинене службовою особою або із застосуванням фізичного насильства, -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд

Захоплення будівель чи споруд, що забезпечують діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, з метою незаконного користування ними або перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Частину другу статті 341 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

{Стаття 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013, із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

1. Опір представникові влади, крім державного виконавця, приватного виконавця, під час виконання ним службових обов'язків -

карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов’язків, державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві під час виконання цими особами покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку або уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, поєднані з примушенням цих осіб шляхом насильства або погрози застосування такого насильства до виконання явно незаконних дій, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Стаття 342 в редакції Закону № 2677-VI від 04.11.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4452-VI від 23.02.2012, № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1403-VIII від 02.06.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця

1. Вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року, або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, якщо вони перешкодили запобіганню кримінальному правопорушенню чи затриманню особи, яка його вчинила, або вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, -

караються позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до п’яти років або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 343 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2677-VI від 04.11.2010, № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1403-VIII від 02.06.2016, № 2447-VIII від 07.06.2018, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча

1. Незаконний вплив у будь-якій формі на Президента України, Голову Верховної Ради України, народного депутата України, Прем’єр-міністра України, члена Кабінету Міністрів України, Голову Конституційного Суду України, суддю Конституційного Суду України, Голову чи члена Вищої ради правосуддя, Голову чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або його представника, Директора Національного антикорупційного бюро України, Директора Державного бюро розслідувань, Директора Бюро економічної безпеки України, Генерального прокурора, Голову Рахункової палати або іншого члена Рахункової палати, Голову або члена Центральної виборчої комісії, Голову Національного банку України, члена Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Голову Антимонопольного комітету України, Голову Фонду державного майна України, Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України, члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, з метою перешкодити виконанню ними службових обов’язків або добитися прийняття незаконних рішень -

карається штрафом від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені особою з використанням свого службового становища, -

караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий

строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 344 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1698-VII від 14.10.2014, № 576-VIII від 02.07.2015, № 1540-VIII від 22.09.2016, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 2136-VIII від 13.07.2017, № 1888-IX від 17.11.2021, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від семи до чотирнадцяти років.

{Стаття 345 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 345[1]. Погроза або насильство щодо журналіста

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім’ї у зв’язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Умисне заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім’ї побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв’язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім’ї тяжкого тілесного ушкодження у зв’язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від семи до чотирнадцяти років.

Примітка. Під професійною діяльністю журналіста у цій статті та статтях 171,347[1], 348 [1] цього Кодексу слід розуміти систематичну діяльність особи, пов’язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Статус журналіста або його належність до засобу масової інформації підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів.

{Кодекс доповнено статтею 345[1] згідно із Законом № 421-VIII від 14.05.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 346. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча

1. Погроза вбивством, заподіянням шкоди здоров’ю, знищенням або пошкодженням майна, а також викраденням або позбавленням волі щодо Президента України, Голови Верховної Ради України, народного депутата України, Прем’єр-міністра України, члена Кабінету Міністрів України, Голови чи члена Вищої ради правосуддя, Голови чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови чи судді Конституційного Суду України або Верховного Суду чи вищих спеціалізованих судів, Генерального прокурора, Директора Національного антикорупційного бюро України, Директора Бюро економічної безпеки України, Директора Державного бюро розслідувань, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови або іншого члена Рахункової палати, Голови Національного банку України, керівника політичної партії України, а також щодо їх близьких родичів, вчинена у зв’язку з їх державною чи громадською діяльністю, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння особам, зазначеним в частині першій цієї статті, середньої тяжкості тілесних ушкоджень чи легких тілесних ушкоджень, нанесення побоїв чи вчинення інших насильницьких дій у зв'язку з їх державною або громадською діяльністю -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років.

3. Умисне заподіяння особам, зазначеним в частині першій цієї статті, тяжких тілесних ушкоджень у зв'язку з їх державною або громадською діяльністю -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

{Стаття 346 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1698-VII від 14.10.2014, № 576-VIII від 02.07.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 1888-IX від 17.11.2021}

Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу, працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю (у тому числі після звільнення з посади) чи їхнім близьким родичам, у зв'язку з виконанням службових обов'язків працівником правоохоронного органу або примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (у тому числі у минулому) -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від шести до п'ятнадцяти років.

{Стаття 347 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1403-VIII від 02.06.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 347[1]. Умисне знищення або пошкодження майна журналіста

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї, у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від шести до п'ятнадцяти років.

{Кодекс доповнено статтею 347[1] згідно із Законом № 421-VIII від 14.05.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця

Вбивство або замах на вбивство працівника правоохоронного органу чи його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків, а також члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх діяльністю щодо охорони громадського порядку -

караються позбавленням волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

{Стаття 348 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 348[1]. Посягання на життя журналіста

Вбивство або замах на вбивство журналіста, його близьких родичів чи членів сім’ї у зв’язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

караються позбавленням волі на строк від дев’яти до п’ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

{Кодекс доповнено статтею 348[1] згідно із Законом № 421-VIII від 14.05.2015}

Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника

Захоплення або тримання як заручника представника влади, працівника правоохоронного органу чи їх близьких родичів з метою спонукання державної чи іншої установи, підприємства, організації або службової особи вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

{Стаття 349 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 349[1]. Захоплення журналіста як заручника

Захоплення або тримання як заручника журналіста, його близьких родичів чи членів сім’ї з метою спонукання цього журналіста вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років.

{Кодекс доповнено статтею 349[1] згідно із Законом № 421-VIII від 14.05.2015}

Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок

1. Погроза вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням чи пошкодженням майна загальнонебезпечним способом щодо службової особи чи її близьких або щодо громадянина, який виконує громадський обов'язок, застосована з метою припинення діяльності службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, або зміни її характеру в інтересах того, хто погрожує, -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на той самий строк.

2. Умисне нанесення побоїв або заподіяння легкого чи середньої тяжкості тілесного ушкодження службовій особі або громадянинові, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю, а також вчинення таких дій щодо їх близьких -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження службовій особі або громадянинові, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю, а також вчинення такої дії щодо їх близьких -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 350 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 351. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради

1. Невиконання службовою особою законних вимог народного депутата України, депутата місцевої ради, створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації -

караються штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Невиконання службовою особою законних вимог комітетів Верховної Ради України, тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України чи спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, створення штучних перешкод у їх роботі, надання недостовірної інформації -

караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 351 із змінами, внесеними згідно із Законами № 39-IX від 10.09.2019, № 685-IX від 05.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

/-{Зміни, прийняті Законом України № 2617-VIII від 22.11.2018, внести неможливо (слова замінені Законом № 685-IX від 05.06.2020)}-/

Стаття 351[1]. Перешкоджання діяльності органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати

1. Невиконання службовою особою законних вимог органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати, створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації -

караються штрафом від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Кодекс доповнено статтею 351[1] згідно із Законом № 576-VIII від 02.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3233-IX від 13.07.2023, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 351[2]. Перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

1. Невиконання законних вимог Вищої ради правосуддя, її органу чи члена Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, створення штучних перешкод у їх роботі -

караються штрафом від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Кодекс доповнено статтею 351[2] згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 352. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить службовій особі чи громадянинові, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю, а також вчинення таких дій щодо їх близьких родичів -

караються штрафом від п’ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 353. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи

1. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, поєднане із вчиненням будь-яких суспільно небезпечних діянь, -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, пов'язане з використанням форменого одягу чи службового посвідчення працівника правоохоронного органу, -

карається обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 353 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1508-VI від 11.06.2009, № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації

1. Пропозиція чи обіцянка працівникові підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, надати йому (їй) або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди за вчинення чи невчинення працівником будь-яких дій з використанням становища, яке він займає, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи -

караються штрафом від ста до двохсот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до ста годин, або виправними роботами на строк до одного року, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від двохсот п’ятдесяти до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення будь-яких дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві, в установі чи організації, або у зв’язку з діяльністю особи на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи -

караються штрафом від двохсот п’ятдесяти до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот годин, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи поєднані з вимаганням неправомірної вигоди, -

караються штрафом від п’ятисот до семисот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста шістдесяти до двохсот сорока годин, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

5. Особа, яка запропонувала, пообіцяла або надала неправомірну вигоду, звільняється від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені статтями 354, 368[3], 368[4], 369, 369[2] цього Кодексу, якщо після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди вона -

до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, - добровільно заявила про те, що сталося, такому органу та активно сприяла розкриттю злочину, вчиненого особою, яка одержала неправомірну вигоду або прийняла її пропозицію чи обіцянку. Зазначене звільнення не застосовується у разі, якщо пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди були вчинені по відношенню до осіб, визначених у частині четвертій статті 18 цього Кодексу.

Примітка. 1. Під особою, яка працює на користь підприємства, установи, організації, слід розуміти особу, яка виконує роботу або надає послугу відповідно до договору з таким підприємством, установою, організацією.

2. У цій статті під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав.

3. Під пропозицією у статтях 354, 368, 368³-370 слід розуміти висловлення працівнику підприємства, установи чи організації, особі, яка надає публічні послуги, або службовій особі наміру про надання неправомірної вигоди, а під обіцянкою - висловлення такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди.

4. Повторним у статтях 354, 368, 368³, 368⁴ і 369 цього Кодексу визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених зазначеними статтями.

5. У статтях 354, 368, 368³ і 368⁴ цього Кодексу під вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

{Стаття 354 в редакції Законів № 221-VII від 18.04.2013, № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 198-VIII від 12.02.2015, № 770-VIII від 10.11.2015}

Стаття 355. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань

1. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, тобто вимога виконати чи не виконати договір, угоду чи інше цивільно-правове зобов'язання з погрозою насильства над потерпілим або його близькими родичами, пошкодження чи знищення їх майна за відсутності ознак вимагання, -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб, або із погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

3. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчинене організованою групою або поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я, або таке, що завдало великої шкоди чи спричинило інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

{Стаття 355 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 356. Самоправство

Самоправство, тобто самовільне, всупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність яких оспорюється окремим громадянином або підприємством, установою чи організацією, якщо такими діями була заподіяна значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

{Стаття 356 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження

1. Викрадення, привласнення, вимагання офіційних документів, штампів чи печаток або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання особи своїм службовим становищем, а так само їх умисне знищення, пошкодження чи приховування, а також здійснення таких самих дій відносно приватних документів, що знаходяться на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності, вчинене з корисливих мотивів або в інших особистих інтересах, -

караються штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили порушення роботи підприємства, установи чи організації або вчинені щодо особливо важливих документів, штампів, печаток, -

караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Незаконне заволодіння будь-яким способом паспортом або іншим важливим особистим документом -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Стаття 357 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів

1. Підроблення посвідчення або іншого офіційного документа, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, нотаріусом, державним реєстратором, суб’єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи, і який надає права або звільняє від обов'язків, з метою використання його підроблювачем чи іншою особою або збут такого документа, а також виготовлення підроблених печаток, штампів чи бланків підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності, інших офіційних печаток, штампів чи бланків з тією самою метою або їх збут -

караються штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Складання чи видача працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, складання чи видача приватним підприємцем, аудитором, експертом, оцінювачем, адвокатом, нотаріусом, державним реєстратором, суб’єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов’язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків, підроблення з метою використання або збуту посвідчень, інших офіційних документів, що складені у визначеній законом формі та містять передбачені законом реквізити, виготовлення підроблених офіційних печаток, штампів чи бланків з метою їх збуту або їх збут чи збут завідомо підроблених офіційних документів, у тому числі особистих документів особи, -

караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

4. Використання завідомо підробленого документа -

карається штрафом до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Примітка. Під офіційним документом у цій статті та статтях 357 і 366 цього Кодексу слід розуміти документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи - докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та

організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.

{Стаття 358 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1508-VI від 11.06.2009 - зміни втратили чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1666-VIII від 06.10.2016, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 359. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації

1. Незаконне придбання або збут спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також незаконне їх використання -

караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

{Стаття 359 в редакції Закону № 2338-VI від 15.06.2010}

Стаття 360. Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі

1. Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі чи технічних засобів телекомунікації, чи споруд електрозв’язку, що входять до складу телекомунікаційної мережі, якщо такі дії спричинили припинення надання телекомунікаційних послуг, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до ста двадцяти годин, або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або загальнонебезпечним способом, -

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони заподіяли майнову шкоду у великому розмірі або спричинили тяжкі наслідки, -

караються штрафом від п’ятнадцяти тисяч до двадцяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від шести до восьми років.

Примітка.

1. У цій статті майнова шкода визнається заподіяною у великому розмірі, якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Тяжкими наслідками у цій статті вважаються дії, що спричинили припинення надання телекомунікаційних послуг на критично важливі об’єкти інфраструктури.

{Стаття 360 в редакції Закону № 600-IX від 13.05.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ XVI
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

{Назва розділу XVI із змінами, внесеними згідно із Законами № 908-IV від 05.06.2003, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 361. Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж

1. Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від трьох тисяч до семи тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони призвели до витоку, втрати, підробки, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації або до порушення встановленого порядку її маршрутизації, -

караються штрафом від семи тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до восьми років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

4. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони заподіяли значну шкоду чи створили небезпеку тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масового захворювання населення чи інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

5. Дії, передбачені частиною третьою або четвертою цієї статті, вчинені під час дії воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

6. Дії, передбачені частинами першою - четвертою цієї статті, не вважаються несанкціонованим втручанням в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж, якщо вони були вчинені відповідно до порядку пошуку та виявлення потенційних вразливостей таких систем чи мереж.

Примітка. Значною шкодою у статтях 361-363[1] вважається така шкода, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 361 в редакції Законів № 908-IV від 05.06.2003, № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 770-VIII від 10.11.2015; в редакції Закону № 2149-IX від 24.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 361[1]. Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут

1. Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони заподіяли значну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років.

{Кодекс доповнено статтею 361[1] згідно із Законом № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2149-IX від 24.03.2022}

Стаття 361[2]. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації

1. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації, створеної та захищеної відповідно до чинного законодавства, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони заподіяли значну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Кодекс доповнено статтею 361^2 згідно із Законом № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Статтю 361^3 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

{Статтю 361^4 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї

1. Несанкціоновані зміна, знищення або блокування інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах чи комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років.

2. Несанкціоновані перехоплення або копіювання інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, якщо це призвело до її витоку, вчинені особою, яка має право доступу до такої інформації, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони заподіяли значну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 362 в редакції Закону № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Статтю 362^1 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 363. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється, якщо це заподіяло значну шкоду, вчинені особою, яка відповідає за їх експлуатацію, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на той самий строк.

{Стаття 363 в редакції Закону № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 363[1]. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку

1. Умисне масове розповсюдження повідомлень електрозв'язку, здійснене без попередньої згоди адресатів, що призвело до порушення або припинення роботи електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, -

карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, якщо вони заподіяли значну шкоду, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 363[1] згідно із Законом № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Розділ XVII
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

{Назва розділу XVII в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем

1. Зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи

використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, із штрафом від двохсот п’ятдесяти до семисот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі штрафом від п’ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частину третю статті 364 виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}

Примітка. 1. Службовими особами у статтях 364, 368, 368[5], 369 цього Кодексу є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Для цілей статей 364, 368, 368[5], 369 цього Кодексу до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства.

2. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

3. Істотною шкодою у статтях 364, 364[1], 365, 365[2], 367 вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

4. Тяжкими наслідками у статтях 364-367 вважаються такі наслідки, які у двісті п’ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 364 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1508-VI від 11.06.2009 - зміни по Закону № 1508-VI втратили чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 746-VII від 21.02.2014, № 1261-VII від 13.05.2014, № 770-VIII від 10.11.2015, № 263-IX від 31.10.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 364[1]. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми

1. Зловживання повноваженнями, тобто умисне, з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб використання всупереч інтересам юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми службовою особою такої юридичної особи своїх повноважень, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається штрафом від чотирьох тисяч до шести тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. У статтях 364, 364[1], 365[2], 368, 368[3], 368[4], 369, 369[2] та 370 цього Кодексу під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав.

{Кодекс доповнено статтею 364[1] згідно із Законом № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 221-VII від 18.04.2013, № 746-VII від 21.02.2014, № 1261-VII від 13.05.2014, № 198-VIII від 12.02.2015, № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 364[2]. Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України

Умисне здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України (неособисте голосування) -

карається штрафом від трьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 364[2] згідно із Законом № 404-IX від 19.12.2019}

Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу

1. Перевищення влади або службових повноважень, тобто умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, які явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень, якщо вони завдали істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб, -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони супроводжувалися насильством або погрозою застосування насильства, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 365 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1508-VI від 11.06.2009, № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Законів № 3207-VI від 07.04.2011, № 746-VII від 21.02.2014}

{Статтю 365^{1} виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}

Стаття 365^{2}. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги

1. Зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), або державним реєстратором, суб’єктом державної реєстрації прав, державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, -

карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, вчинене стосовно неповнолітньої чи недієздатної особи, особи похилого віку або повторно, -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 365[2] згідно із Законом № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 1261-VII від 13.05.2014, № 629-VIII від 16.07.2015, № 770-VIII від 10.11.2015, № 1403-VIII від 02.06.2016, № 1666-VIII від 06.10.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 365[3]. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей

1. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей, тобто умисне з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб невжиття передбачених законодавством заходів за заявою (повідомленням) про вчинення незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей або приховування виявленої ним незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей -

карається позбавленням волі на строк від шести до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 365[3] згідно із Законом № 768-IX від 14.07.2020}

Стаття 366. Службове підроблення

1. Складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі штрафом від двохсот п’ятдесяти до семисот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 366 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1508-VI від 11.06.2009 - зміни втратили чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 1261-VII від 13.05.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Статтю 366^{1} виключено на підставі Закону № 1074-IX від 04.12.2020}

Стаття 366^{2}. Декларування недостовірної інформації

1. Умисне внесення суб’єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, -

карається штрафом від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п’ятдесяти до двохсот сорока годин або обмеженням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Умисне внесення суб’єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, -

карається штрафом від чотирьох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п’ятдесяти до двохсот сорока годин, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб’єктами декларування у цій статті та статті 366^{3} цього Кодексу є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов’язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

{Кодекс доповнено статтею 366^{2} згідно із Законом № 1074-IX від 04.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом№ 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 366^{3}. Неподання суб’єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

Умисне неподання суб’єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", -

карається штрафом від двох тисяч п’ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п’ятдесяти до двохсот сорока годин або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі строком на один рік, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 366^{3} згідно із Законом № 1074-IX від 04.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом№ 1576-IX від 29.06.2021}

Стаття 367. Службова недбалість

1. Службова недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, -

карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або без такого.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, якщо воно спричинило загибель людини, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або без такого.

{Стаття 367 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1508-VI від 11.06.2009, № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3442-IX від 08.11.2023}

Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою

1. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода у значному розмірі, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачене частиною першою або другою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода у великому розмірі або вчинене службовою особою, яка займає

відповідальне становище, або за попередньою змовою групою осіб, або повторно, або поєднане з вимаганням неправомірної вигоди, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

4. Діяння, передбачене частинами першою, другою або третьою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода в особливо великому розмірі, або вчинене службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Неправомірною вигодою в значному розмірі вважається вигода, що в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі - така, що у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, в особливо великому розмірі - така, що у п’ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Службовими особами, які займають відповідальне становище, у статтях 368, 368**5**, 369 та 382 цього Кодексу є особи, зазначені у пункті 1 примітки до статті 364 цього Кодексу, посади яких згідно із статтею 6 Закону України "Про державну службу" належать до категорії "Б", судді, прокурори, слідчі і дізнавачі, а також інші, крім зазначених у пункті 3 примітки до цієї статті, керівники і заступники керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

3. Службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, у статтях 368, 368**5**, 369 та 382 цього Кодексу є:

1) Президент України, Прем’єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, Голова та член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Голова та член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Голова та член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Голова та державний уповноважений Антимонопольного комітету України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник та заступники, Голова та член Центральної виборчої комісії, народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Директор Бюро економічної безпеки України, Директор Державного бюро розслідувань, Генеральний прокурор, його перші заступники та заступники, Голова Конституційного Суду України, його заступники та судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду, його заступники та судді Верховного Суду, голови вищих спеціалізованих судів, їх заступники та судді вищих спеціалізованих судів, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступники, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступники, радники та помічники Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем’єр-міністра України;

2) особи, посади яких згідно із статтею 6 Закону України "Про державну службу" належать до категорії "А";

3) особи, посади яких згідно із статтею 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" віднесені до першої та другої категорій посад в органах місцевого самоврядування.

{Стаття 368 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1508-VI від 11.06.2009, № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Законів № 3207-VI від 07.04.2011, № 221-VII від 18.04.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013; в редакції Закону № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 770-VIII від 10.11.2015, № 889-VIII від 10.12.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 263-IX від 31.10.2019, № 720-IX від 17.06.2020, № 1888-IX від 17.11.2021, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 368^{1}. *{Стаття 368^{1} втратила чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010}*

Стаття 368^{2}. *{Статтю 368^{2} виключено на підставі Закону № 3233-IX від 13.07.2023}*

Стаття 368^{3}. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми

1. Пропозиція чи обіцянка службовій особі юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди або прохання її надати за вчинення зазначеною службовою особою дій чи її бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот годин, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи організованою групою, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вчинення дій або бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи поєднані з вимаганням неправомірної вигоди, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

{Частину п'яту статті 368³ виключено на підставі Закону № 198-VIII від 12.02.2015}

{Примітку до статті 368³ виключено на підставі Закону № 198-VIII від 12.02.2015}

{Кодекс доповнено статтею 368³ згідно із Законом № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 221-VII від 18.04.2013; в редакції Закону № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 368⁴. Підкуп особи, яка надає публічні послуги

1. Пропозиція чи обіцянка аудитору, нотаріусу, оцінювачу, іншій особі, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але провадить професійну діяльність, пов’язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), надати йому/їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди або прохання її надати за вчинення особою, яка надає публічні послуги, дій або її бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот годин, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи організованою групою, -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання аудитором, нотаріусом, приватним виконавцем, експертом, оцінювачем, третейським суддею або іншою особою, яка провадить професійну діяльність, пов’язану з наданням публічних послуг, а також незалежним посередником чи арбітром під час розгляду колективних трудових спорів неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вчинення дій або бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк від одного до двох років, або пробаційним наглядом на строк від двох до п’яти років, або обмеженням волі на строк від

двох до п’яти років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб чи поєднані з вимаганням неправомірної вигоди, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

{Частину п'яту статті 368^4 виключено на підставі Закону № 198-VIII від 12.02.2015}

{Кодекс доповнено статтею 368^4 згідно із Законом № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4025-VI від 15.11.2011, № 221-VII від 18.04.2013; в редакції Закону № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 1403-VIII від 02.06.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 368^5. Незаконне збагачення

1. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п’ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. Під набуттям активів слід розуміти набуття їх особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність, а також набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, якщо доведено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або що особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

3. Під активами слід розуміти грошові кошти (у тому числі готівкові кошти, кошти, що перебувають на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах), інше майно, майнові права, нематеріальні активи, у тому числі криптовалюти, обсяг зменшення фінансових зобов’язань, а також роботи чи послуги, надані особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

4. Під законними доходами особи слід розуміти доходи, правомірно отримані особою із законних джерел, зокрема визначених пунктами 7 і 8 частини першої статті 46 Закону України "Про запобігання корупції".

5. При визначенні різниці між вартістю набутих активів та законними доходами не враховуються активи, які є предметом провадження у справах про визнання активів

необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави, а також активи, стягнуті в дохід держави в рамках такого провадження.

{Кодекс доповнено статтею 368^{5} згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі

1. Пропозиція чи обіцянка службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди за вчинення чи невчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років із штрафом від п’ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з конфіскацією майна або без такої.

3. Діяння, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає відповідальне становище, або вчинені за попередньою змовою групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

4. Діяння, передбачені частиною першою, другою або третьою цієї статті, якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає особливо відповідальне становище, або вчинені організованою групою осіб чи її учасником, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

{Частину п'яту статті 369 виключено на підставі Закону № 198-VIII від 12.02.2015}

{Стаття 369 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1508-VI від 11.06.2009 - зміни втратили чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012; в редакції Закону № 221-VII від 18.04.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013; в редакції Закону № 1261-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 369^{1}. *{Стаття 369^{1} втратила чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010}*

Стаття 369^{2}. Зловживання впливом

1. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду або за надання такої вигоди третій особі вплинути на

прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п’яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання такої вигоди -

караються штрафом від двох тисяч до п’яти тисяч п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

3. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поєднане з вимаганням такої вигоди, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна.

Примітка. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, визначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", а також службові особи, визначені у частині четвертій статті 18 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 369^{2} згідно із Законом № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 221-VII від 18.04.2013, № 222-VII від 18.04.2013, № 1261-VII від 13.05.2014, № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 524-IX від 04.03.2020}

Стаття 369^{3}. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань

1. Вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи -

караються штрафом від двохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо офіційних спортивних змагань неповнолітніх або повторно, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов’язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб, -

карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п’яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Примітка. Суб’єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України "Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань".

{Кодекс доповнено статтею 369[3] згідно із Законом № 743-VIII від 03.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 370. Провокація підкупу

1. Провокація підкупу, тобто дії службової особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, та зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Те саме діяння, вчинене службовою особою правоохоронних органів, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років та зі штрафом від п'ятисот до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 370 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1508-VI від 11.06.2009, № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 221-VII від 18.04.2013, № 198-VIII від 12.02.2015}

Розділ XVIII
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

{Назва розділу XVIII із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою

1. Завідомо незаконне затримання або незаконний привід -

карається позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п’яти років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Завідомо незаконні домашній арешт або тримання під вартою -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки або були вчинені з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 371 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 245-VII від 16.05.2013, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 372. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності

1. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності слідчим, прокурором чи іншою уповноваженою на те законом особою -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, поєднане з обвинуваченням у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину, а також поєднане зі штучним створенням доказів обвинувачення або іншою фальсифікацією, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 373. Примушування давати показання

1. Примушування давати показання при допиті шляхом незаконних дій з боку прокурора, слідчого, дізнавача або працівника підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, поєднані із застосуванням насильства або із знущанням над особою, за відсутності ознак катування, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

{Стаття 373 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 245-VII від 16.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 374. Порушення права на захист

1. Недопущення чи ненадання своєчасно захисника, а також інше грубе порушення права підозрюваного, обвинуваченого на захист, вчинене слідчим, дізнавачем, прокурором або суддею, -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, які призвели до засудження невинної у вчиненні кримінального правопорушення особи, або вчинені за попередньою змовою групою осіб, або такі, що спричинили інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 374 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 245-VII від 16.05.2013, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 720-IX від 17.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 375. *{Статтю 375 виключено на підставі Закону № 3233-IX від 13.07.2023}*

Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів

1. Втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов’язків або добитися винесення неправосудного рішення -

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, якщо вони перешкодили запобіганню кримінальному правопорушенню чи затриманню особи, яка його вчинила, або вчинені особою з використанням свого службового становища, -

караються позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років або пробаційним наглядом на строк до п’яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 376^{1}. Незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя

{Назва статті 376^{1} в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - щодо введення в дію див. Оголошення Вищої ради правосуддя}

1. Умисне внесення неправдивих відомостей чи несвоєчасне внесення відомостей до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, іншої автоматизованої системи, що функціонує в суді, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів, Державній судовій адміністрації України, їх органах, несанкціоновані дії з інформацією, що міститься в таких системах, чи інше втручання в роботу таких систем, вчинене службовою особою, яка має право доступу до цієї системи, або іншою особою шляхом несанкціонованого доступу до таких систем, -

{Абзац перший частини першої статті 376^{1} в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - щодо введення в дію див. Оголошення Вищої ради правосуддя}

караються штрафом від шестисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

{Кодекс доповнено статтею 376[1] згідно із Законом № 1475-VI від 05.06.2009}

Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на строк до шести років.

3. Умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

{Стаття 377 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам, у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається пробаційним наглядом на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від шести до п'ятнадцяти років.

{Стаття 378 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя

Вбивство або замах на вбивство судді, народного засідателя чи присяжного або їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

{Стаття 379 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист

Неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також невжиття, несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб, якщо ці дії спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років.

{Стаття 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 381. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист

1. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, службовою особою, якою прийнято рішення про ці заходи, особою, яка їх здійснює, або службовою особою, якій ці рішення стали відомі у зв'язку з її службовим становищем, а так само особою, взятою під захист, якщо ці дії спричинили шкоду здоров'ю особи, взятої під захист, -

карається штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили смерть особи, взятої під захист, або інші тяжкі наслідки, -

караються пробаційним наглядом на строк до п’яти років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 381[1]. *{Статтю 381[1] виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}*

Стаття 382. Невиконання судового рішення

1. Умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню -

карається штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені службовою особою, -

караються штрафом від семисот п'ятдесяти до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного Суду України та умисне недодержання нею висновку Конституційного Суду України -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 382 в редакції Закону № 2453-VI від 07.07.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 2136-VIII від 13.07.2017}

Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення

1. Завідомо неправдиве повідомлення суду, прокурору, слідчому, дізнавачу або органу досудового розслідування про вчинення кримінального правопорушення -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Ті самі дії, поєднані з обвинуваченням особи в тяжкому чи особливо тяжкому злочині або із штучним створенням доказів обвинувачення, а також вчинені з корисливих мотивів, -

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 383 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 720-IX від 17.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 384. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу

1. Завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках, -

караються виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також вчинені з корисливих мотивів, -

караються виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

{Стаття 384 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2456-IV від 03.03.2005, № 890-VI від 15.01.2009 - Закон визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 20-рп/2009 від 10.09.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2677-VI від 04.11.2010, № 245-VII від 16.05.2013, № 2136-VIII від 13.07.2017, № 2147-VIII від 03.10.2017, № 720-IX від 17.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків

1. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді, Вищій раді правосуддя, Конституційному Суді України або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України -

караються штрафом від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Не підлягає кримінальній відповідальності особа за відмову давати показання під час провадження досудового розслідування або в суді щодо себе, а також членів її сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

{Стаття 385 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2456-IV від 03.03.2005, № 890-VI від 15.01.2009 - Закон визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 20-рп/2009 від 10.09.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 2136-VIII від 13.07.2017, № 2147-VIII від 03.10.2017, № 39-IX від 10.09.2019, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку

Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії

Верховної Ради України, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку, а також до давання завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна цих осіб чи їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, або підкуп свідка, потерпілого чи експерта з тією самою метою, а також погроза вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок -

караються штрафом від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

{Стаття 386 із змінами, внесеними згідно із Законом № 890-VI від 15.01.2009 - Закон визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 20-рп/2009 від 10.09.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 245-VII від 16.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 387. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування

1. Розголошення без письмового дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадила оперативно-розшукову діяльність, даних оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування особою, попередженою в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати такі дані, -

карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні -

карається штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дія, передбачена частиною другою цієї статті, якщо розголошені дані ганьблять людину, принижують її честь і гідність, -

карається пробаційним наглядом на строк від трьох до п’яти років або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 387 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 2213-VIII від 16.11.2017, № 720-IX від 17.06.2020, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 388. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації

1. Розтрата, відчуження, приховування, підміна, пошкодження, знищення майна або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт, із заставленим майном або майном, яке описано, чи порушення обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, здійснене особою, якій це майно ввірено, а також здійснення представником банку або іншої фінансової установи банківських операцій з коштами, на які накладено арешт, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо майна, яке підлягає конфіскації за рішенням суду, що набрало законної сили, -

караються штрафом від чотирьох тисяч до шести тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

{Стаття 388 в редакції Закону № 2456-IV від 03.03.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3795-VI від 22.09.2011, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 389. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі

1. Ухилення засудженого від сплати штрафу або від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ухилення засудженого від відбування покарання у виді громадських чи виправних робіт, -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на той самий строк.

3. Ухилення засудженого від відбування покарання у виді пробаційного нагляду -

карається обмеженням волі на строк до трьох років.

{Стаття 389 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1404-VIII від 02.06.2016, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 389^{1}. Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості

1. Умисне невиконання засудженим угоди про примирення або про визнання винуватості -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на той самий строк.

{Кодекс доповнено статтею 389^{1} згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 389[2]. Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт

Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт -

карається позбавленням волі на строк до двох років.

Примітка. Під злісним ухиленням особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт для цілей цієї статті слід розуміти продовження ухилення від відбування суспільно корисних робіт особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі статті 183[2] Кодексу України про адміністративні правопорушення, тобто неприбуття до місця виконання суспільно корисних робіт (підприємства, установи, організації) протягом двох днів з дати, визначеної у направленні уповноваженою посадовою особою уповноваженого органу з питань пробації без поважних причин, невихід на суспільно корисні роботи або відмова від виконання роботи, вид якої визначений підприємством, установою, організацією, більше двох разів протягом місяця без поважних причин, а також поява на робочому місці у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп’яніння.

Поважними причинами є хвороба та інші документально підтверджені обставини, що фактично позбавляють можливості порушника прибути для відпрацювання суспільно корисних робіт.

{Кодекс доповнено статтею 389[2] згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 390. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі

1. Самовільне залишення місця обмеження волі або злісне ухилення від робіт, або систематичне порушення громадського порядку чи встановлених правил проживання, вчинені особою, яка відбуває покарання у виді обмеження волі, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Неповернення до місця відбування покарання особи, яка відбуває покарання у виді обмеження волі та якій було дозволено короткочасний виїзд, після закінчення строку виїзду -

карається обмеженням волі на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Неповернення до місця відбування покарання особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі та якій було дозволено короткочасний виїзд, після закінчення строку виїзду -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 390 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 390[1]. Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників

Умисне невиконання обмежувальних заходів, передбачених статтею 91[1] цього Кодексу, або умисне невиконання обмежувальних приписів, або умисне ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом, -

карається пробаційним наглядом на строк до двох років або обмеженням волі на той самий строк.

{Кодекс доповнено статтею 390[1] згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 391. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань

Злісна непокора законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій особою, яка відбуває покарання у виді обмеження волі або у виді позбавлення волі, якщо ця особа за порушення вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню у виді переведення до приміщення камерного типу (одиночної камери) або переводилась на більш суворий режим відбування покарання, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

{Стаття 391 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1254-VI від 14.04.2009}

Стаття 392. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань

Тероризування у установах виконання покарань засуджених або напад на адміністрацію, а також організація з цією метою організованої групи або активна участь у такій групі, вчинені особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі чи у виді обмеження волі, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Стаття 392 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1254-VI від 14.04.2009}

Стаття 393. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти

1. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти, вчинена особою, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі або арешту чи перебуває в попередньому ув'язненні, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я інших осіб, або поєднані із заволодінням зброєю чи з її використанням, або із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, або шляхом підкопу, а також з пошкодженням інженерно-технічних засобів охорони, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Стаття 394. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу

Втеча із спеціалізованого лікувального закладу, а також по дорозі до нього -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або позбавленням волі на строк до двох років.

{Стаття 394 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 395. Порушення правил адміністративного нагляду

Самовільне залишення особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду, а також неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі, -

караються штрафом від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років.

{Стаття 395 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 396. Приховування злочину

1. Заздалегідь не обіцяне приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї чи близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом.

{Стаття 396 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи

1. Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці -

карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, -

караються штрафом від трьохсот до п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

{Стаття 397 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо захисника чи представника особи, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, -

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння захиснику чи представнику особи або їх близьким родичам легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння тим самим особам у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, тяжкого тілесного ушкодження -

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

{Стаття 398 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить захиснику чи представнику особи або їх близьким родичам, у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, -

караються штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або якщо вони заподіяли шкоду в особливо великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, що спричинили загибель людей, завдання їм тяжких тілесних ушкоджень чи настання інших тяжких наслідків, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

{Стаття 399 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги

Вбивство або замах на вбивство захисника чи представника особи або їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 400^{1}. Представництво в суді без повноважень

1. Завідомо неправдиве повідомлення суду про повноваження представляти іншу особу в суді, а так само умисне невнесення адвокатом до ордера відомостей щодо обмежень повноважень, встановлених договором про надання правничої допомоги, -

карається штрафом до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

{Розділ XVIII доповнено статтею 400[1] згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Розділ XIX
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

{Назва розділу XIX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 401. Поняття військового кримінального правопорушення

1. Військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов’язаними та резервістами під час проходження зборів.

2. За відповідними статтями цього розділу несуть відповідальність військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом.

Поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі у бойових діях, несуть відповідальність за статтями 402, 403, 414-416, 422, 427, 429, 430, 432-435 цього розділу.

3. Особи, не зазначені у цій статті, за співучасть у військових кримінальних правопорушеннях підлягають відповідальності за відповідними статтями цього розділу.

4. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтями цього розділу, крім поліцейських поліції особливого призначення Національної поліції України, може бути звільнена від кримінальної відповідальності згідно із статтею 44 цього Кодексу із застосуванням до неї заходів, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

{Стаття 401 із змінами, внесеними згідно із Законами № 662-IV від 03.04.2003, № 1414-VI від 02.06.2009, № 877-VII від 13.03.2014, № 1194-VII від 09.04.2014; в редакції Закону № 1952-VIII від 16.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 3000-IX від 21.03.2023}

Стаття 402. Непокора

1. Непокора, тобто відкрита відмова виконати наказ начальника, а також інше умисне невиконання наказу -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно вчинено групою осіб або спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Непокора, вчинена в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

4. Непокора, вчинена в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

Примітка. Під бойовою обстановкою в розділі XIX цього Кодексу слід розуміти обстановку наступального, оборонного чи іншого загальновійськового, танкового, протиповітряного, повітряного, морського тощо бою, тобто безпосереднього застосування військової зброї і техніки стосовно військового супротивника або військовим супротивником. Обстановка бою, в якому бере участь військове з’єднання, частина (корабель) або підрозділ, розпочинається і закінчується з наказу про вступ у бій (припинення бою) або з фактичного початку (завершення) бою.

{Стаття 402 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 403. Невиконання наказу

1. Невиконання наказу начальника, вчинене за відсутності ознак, зазначених у частині першій статті 402 цього Кодексу, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

{Стаття 403 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2839-IX від 13.12.2022}

Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків

1. Опір начальникові, а також іншій особі, яка виконує покладені на неї обов’язки з військової служби, або примушування їх до порушення цих обов’язків -

караються службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

2. Ті самі дії, вчинені групою осіб або із застосуванням зброї, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вчинені в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

5. Дії, передбачені частинами другою, третьою або четвертою цієї статті, якщо вони були пов’язані з умисним вбивством начальника або іншої особи, яка виконує обов’язки з військової служби, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

{Стаття 404 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника

1. Погроза вбивством або заподіянням тілесних ушкоджень чи побоїв начальникові, або знищенням чи пошкодженням його майна у зв’язку з виконанням ним обов’язків з військової служби -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв або вчинення інших насильницьких дій щодо начальника у зв’язку з виконанням ним обов’язків з військової служби -

карається позбавленням волі на строк від двох до семи років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені групою осіб, або із застосуванням зброї, або в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 405 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 406. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості

1. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності між ними відносин підлеглості, що виявилося в завданні побоїв чи вчиненні іншого насильства, -

карається арештом на строк до шести місяців або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно вчинене щодо кількох осіб або заподіяло легкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження, а також таке, що має характер знущання або глумлення над військовослужбовцем, -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені групою осіб або із застосуванням зброї, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби

1. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез’явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез’явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця, -

караються триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової служби), а також нез’явлення його вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад десять діб, але не більше місяця, або хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез’явлення вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад один місяць, вчинене особами, зазначеними в частинах першій або другій цієї статті, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

4. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез’явлення його вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад три доби, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

5. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез’явлення його вчасно на службу без поважних причин, вчинені в бойовій

обстановці, а так само ті самі дії тривалістю понад три доби, вчинені в умовах воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 407 із змінами, внесеними згідно із Законом № 158-VIII від 05.02.2015; в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2839-IX від 13.12.2022, № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 408. Дезертирство

1. Дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез’явлення з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу -

караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

2. Дезертирство із зброєю або за попередньою змовою групою осіб -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

4. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років.

{Стаття 408 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом

1. Ухилення військовослужбовця від несення обов’язків військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби, підроблення документів чи іншого обману -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Відмова від несення обов’язків військової служби -

карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

4. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 409 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли істотну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, розбій з метою заволодіння зброєю, бойовими припасами, вибуховими чи іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров’я потерпілого, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

{Стаття 410 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна

1. Умисне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна -

караються службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу або іншим загальнонебезпечним способом, або якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 411 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження військового майна

1. Необережне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової і спеціальної техніки чи іншого військового майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, -

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 413. Втрата військового майна

1. Втрата або зіпсування ввірених для службового користування зброї, бойових припасів, засобів пересування, предметів технічного постачання або іншого військового майна внаслідок порушення правил їх зберігання -

караються арештом на строк до шести місяців або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

{Стаття 413 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008; в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 414. Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення

1. Порушення правил поводження зі зброєю, а також із боєприпасами, вибуховими, іншими речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, а так само з радіоактивними матеріалами, якщо це заподіяло потерпілому тілесні ушкодження або створило небезпеку для довкілля, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, що заподіяло тілесні ушкодження кільком особам або смерть потерпілого, -

карається позбавленням волі на строк від двох до десяти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що спричинило загибель кількох осіб чи інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

{Стаття 414 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1071-V від 24.05.2007}

Стаття 415. Порушення правил водіння або експлуатації машин

1. Порушення правил водіння або експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, що спричинило потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або загибель потерпілого, -

карається службовим обмеженням на строк до одного року або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні до одного року, або позбавленням волі на строк від одного до п’яти років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що спричинило загибель кількох осіб, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років, або триманням у дисциплінарному батальйоні до двох років, або позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 415 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3380-IX від 06.09.2023}

Стаття 416. Порушення правил польотів або підготовки до них

1. Порушення правил польотів або підготовки до них, а також порушення правил експлуатації літальних апаратів, що спричинило потерпілому тяжкі тілесні ушкодження або завдало матеріальної шкоди у великому розмірі, -

караються службовим обмеженням на строк до одного року або обмеженням волі на строк до двох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року, або позбавленням волі на строк від двох до семи років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що спричинило катастрофу або інші тяжкі наслідки, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п’яти років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від п’яти до п’ятнадцяти років.

Примітка. Матеріальною шкодою у великому розмірі у статтях 416 і 417 цього Кодексу вважається шкода, яка у шістсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Тяжкими наслідками устаттях 416 і 417 цього Кодексу вважаються наслідки, які полягають у заподіянні матеріальної шкоди (збитків) у вигляді безповоротної втрати літального апарату, корабля або якщо вартість відновлення (ремонту) літального апарату, корабля у шістдесят тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 416 в редакції Закону № 3380-IX від 06.09.2023}

Стаття 417. Порушення правил кораблеводіння

1. Порушення правил кораблеводіння, що спричинило потерпілому тяжкі тілесні ушкодження або завдало матеріальної шкоди у великому розмірі, -

карається службовим обмеженням на строк до одного року або обмеженням волі на строк до двох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року, або позбавленням волі на строк від двох до семи років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п’яти років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від п’яти до п’ятнадцяти років.

{Стаття 417 в редакції Закону № 3380-IX від 06.09.2023}

Стаття 418. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання

1. Порушення статутних правил вартової (вахтової) служби чи патрулювання, що спричинило тяжкі наслідки, для запобігання яким призначено дану варту (вахту) чи патрулювання, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

{Стаття 418 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 419. Порушення правил несення прикордонної служби

1. Порушення правил несення прикордонної служби особою, яка входить до складу наряду з охорони державного кордону України, якщо це спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

{Стаття 419 в редакції Законів № 270-VI від 15.04.2008, № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 420. Порушення правил несення бойового чергування

1. Порушення правил несення бойового чергування (бойової служби), встановлених для своєчасного виявлення і відбиття раптового нападу на Україну або для захисту та безпеки України, якщо це спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 420 в редакції Законів № 270-VI від 15.04.2008, № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 421. Порушення статутних правил внутрішньої служби

1. Порушення особою, яка входить у добовий наряд частини (крім варти і вахти), статутних правил внутрішньої служби, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, запобігання яким входило в обов’язки даної особи, -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк до п’яти років.

{Стаття 421 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості

1. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, за відсутності ознак державної зради -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Втрата документів або матеріалів, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановлених правил поводження із зазначеними документами, матеріалами або предметами, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

{Статтю 423 виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}

{Статтю 424 виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}

Стаття 425. Недбале ставлення до військової служби

1. Недбале ставлення військової службової особи до служби, якщо це заподіяло істотну шкоду, -

карається штрафом від двохсот вісімдесяти п’яти до трьохсот двадцяти п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

4. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

Примітка. 1. Під військовими службовими особами розуміються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальним дорученням повноважного командування.

2. У статтях 425, 426 та 426[1] цього Кодексу істотною шкодою, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається шкода, яка в двісті п’ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а тяжкими наслідками за тієї самої умови вважається шкода, яка в п’ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

{Стаття 425 із змінами, внесеними згідно із Законом № 746-VII від 21.02.2014; в редакції Законів № 194-VIII від 12.02.2015, № 1952-VIII від 16.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3233-IX від 13.07.2023}

Стаття 426. Бездіяльність військової влади

1. Умисне неприпинення кримінального правопорушення, що вчиняється підлеглим, або ненаправлення військовою службовою особою до органу досудового розслідування повідомлення про підлеглого, який вчинив кримінальне правопорушення, а також інше

умисне невиконання військовою службовою особою дій, які вона за своїми службовими обов’язками повинна була виконати, якщо це заподіяло істотну шкоду, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

4. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

{Стаття 426 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012; в редакції Законів № 194-VIII від 12.02.2015, № 1952-VIII від 16.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 426[1]. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень

1. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, тобто умисне вчинення дій, які явно виходять за межі наданих цій особі прав чи повноважень, крім передбачених частиною другою цієї статті, якщо ці дії заподіяли істотну шкоду, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Застосування нестатутних заходів впливу щодо підлеглого або перевищення дисциплінарної влади, якщо ці дії заподіяли істотну шкоду, а також застосування насильства щодо підлеглого -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Діяння, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені із застосуванням зброї, а також діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до дев’яти років.

4. Діяння, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

5. Діяння, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

{Кодекс доповнено статтею 426[1] згідно із Законом № 290-VIII від 07.04.2015}

Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни

Здача ворогові начальником ввірених йому військових сил, а також не зумовлене бойовою обстановкою залишення ворогові укріплень, бойової та спеціальної техніки чи інших засобів ведення війни, якщо зазначені дії вчинені не з метою сприяння ворогові, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля

1. Залишення гинучого військового корабля командиром, який не виконав до кінця своїх службових обов’язків, а також особою із складу команди корабля без належного на те розпорядження командира -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

{Стаття 428 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015}

Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю

Самовільне залишення поля бою під час бою або відмова під час бою діяти зброєю -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 430. Добровільна здача в полон

Добровільна здача в полон через боягузтво або легкодухість -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні

1. Добровільна участь військовослужбовця, який перебуває в полоні, у роботах, що мають військове значення, або в інших заходах, які завідомо можуть заподіяти шкоду Україні або союзним з нею державам, за відсутності ознак державної зради -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Насильство над іншими військовополоненими або жорстоке поводження з ними з боку військовополоненого, який перебуває на становищі старшого, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Вчинення військовослужбовцем, який перебуває в полоні, дій, спрямованих на шкоду іншим військовополоненим, з корисливих мотивів або з метою забезпечення поблажливого до себе ставлення з боку ворога -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 432. Мародерство

Викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених (мародерство), -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

{Стаття 432 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2117-IX від 03.03.2022}

Стаття 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій

1. Насильство, протизаконне знищення майна, а також протизаконне відібрання майна під приводом воєнної необхідності, вчинювані щодо населення в районі воєнних дій, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Розбій, вчинюваний щодо населення в районі воєнних дій, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 434. Погане поводження з військовополоненими

Погане поводження з військовополоненими, яке мало місце неодноразово, або пов'язане з особливою жорстокістю, або спрямоване проти хворих і поранених, а також недбале виконання обов'язків щодо хворих і поранених особами, на яких покладено їх лікування і піклування про них, за відсутності ознак більш тяжкого злочину -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею

1. Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, -

караються пробаційним наглядом на строк до двох років або обмеженням волі на той самий строк.

2. Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, -

караються позбавленням волі на строк до двох років.

{Стаття 435 в редакції Закону № 194-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 435[1]. Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю

1. Образа честі і гідності, погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Виготовлення та поширення матеріалів, які містять образу честі і гідності, погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї, -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Розділ XIX доповнено статтею 435[1] згідно із Законом № 2110-IX від 03.03.2022}

Розділ XX
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

{Назва розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 436. Пропаганда війни

Публічні заклики до агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів -

караються виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 436 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 436[1]. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або їх фрагментів на всій території України, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 4 Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки", -

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені особою, яка є представником влади, або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 436[1] згідно із Законом № 729-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; кодекс доповнено статтею 436[1] згідно із Законом № 735-VII від 28.01.2014; в редакції Закону № 317-VIII від 09.04.2015}

Стаття 436[2]. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників

1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, -

караються виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Виготовлення, поширення матеріалів, у яких міститься виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, -

караються обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою, або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

{Кодекс доповнено статтею 436² згідно із Законом № 2110-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 437. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни

1. Планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, а також участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

2. Ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Стаття 438. Порушення законів та звичаїв війни

1. Жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

2. Ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 439. Застосування зброї масового знищення

1. Застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 440. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 441. Екоцид

Масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 442. Геноцид

1. Геноцид, тобто діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

2. Публічні заклики до геноциду, а також виготовлення матеріалів із закликами до геноциду з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів -

караються пробаційним наглядом на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк.

{Стаття 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 443. Посягання на життя представника іноземної держави

Вбивство або замах на вбивство представника іноземної держави або іншої особи, яка має міжнародний захист, з метою впливу на характер їхньої діяльності або на діяльність держав чи організацій, які вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень -

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист

1. Напад на службові або житлові приміщення осіб, які мають міжнародний захист, а також викрадення або позбавлення волі цих осіб з метою впливу на характер їхньої діяльності або на діяльність держав чи організацій, що вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Погроза вчинення дій, передбачених частиною першою цієї статті, -

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

{Стаття 444 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків, передбачених цим Кодексом, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років.

{Стаття 445 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1675-VI від 22.10.2009, № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 446. Піратство

1. Піратство, тобто використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років із конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, якщо вони вчинені повторно або спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 447. Найманство

1. Вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання найманців з метою використання у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання найманців у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

2. Ті самі діяння, вчинені службовою особою з використанням службового становища, -

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що призвели до загибелі людини, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

4. Участь найманця у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях -

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

5. Найманець звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, якщо він до притягнення до кримінальної відповідальності добровільно припинив участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях та повідомив про свою участь у конфлікті, воєнних або насильницьких діях або іншим чином сприяв припиненню або розкриттю злочинів, передбачених частинами першою - третьою цієї статті, якщо в його діях немає складу іншого злочину.

Примітка. Під найманцем у цій статті слід розуміти особу, яка:

1) спеціально завербована в Україні чи за її межами для того, щоб брати на території України чи території інших держав участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності;

2) бере участь у воєнних або насильницьких діях з метою одержання будь-якої особистої вигоди;

3) не є ні громадянином (підданим) сторони, що перебуває у конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває у конфлікті;

4) не входить до особового складу збройних сил держави, на території якої здійснюються такі дії;

5) не послана державою, яка не є стороною, що перебуває у конфлікті, для виконання офіційних обов’язків як особи, яка входить до складу її збройних сил.

{Стаття 447 в редакції Закону № 716-VIII від 06.10.2015}

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ I

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 вересня 2001 року.

2. З набранням чинності цим Кодексом втрачають чинність:

Кримінальний кодекс Української РСР від 28 грудня 1960 року (Відомості Верховної Ради УРСР, 1961 р., № 2, ст. 14) із змінами, внесеними до нього, крім Переліку майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком (Додаток до цього Кодексу);

Закон Української РСР "Про затвердження Кримінального кодексу Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1961 р., № 2, ст. 14);

статті 1, 2 та 5 Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 20 квітня 1990 року "Про відповідальність за дії, спрямовані проти громадського порядку і безпеки громадян" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1990 р., № 18, ст. 278);

Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 26 грудня 1990 року "Про відповідальність за порушення порядку користування картками споживача на право придбання товарів та іншими офіційними документами" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 3, ст. 13);

{Абзац шостий пункту 2 розділу I не застосовується на території України згідно із Законом № 2215-IX від 21.04.2022} стаття 3 *Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 28 січня 1991 року "Про відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки, заготівлю, переробку і збут радіоактивно забруднених продуктів харчування" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 11, ст. 106);*

Указ Президії Верховної Ради України від 21 січня 1992 року "Про відповідальність за виготовлення з метою збуту та збут підроблених купонів багаторазового використання" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 18, ст. 246).

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний термін з дня опублікування цього Кодексу підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України перелік законодавчих актів, які мають бути визнані такими, що втратили чинність у зв'язку з набранням чинності цим Кодексом.

Розділ II

1. Звільнити від покарання (основного і додаткового) відповідно до частини другої статті 74 цього Кодексу осіб, засуджених за Кримінальним кодексом України 1960 року за діяння, відповідальність за які не передбачена цим Кодексом:

а) осіб, засуджених на підставі частини третьої статті 5 Кримінального кодексу України 1960 року;

б) осіб, засуджених за готування до злочину за частиною першою статті 17 та відповідними статтями Особливої частини Кримінального кодексу України 1960 року, якщо ці злочини належать до злочинів невеликої тяжкості;

в) осіб, засуджених за статтями 108^{1}, 110, 134^{1}, 125, 126, 147^{2}, 147^{3}, 149, 154, 155^{2}, 155^{3}, 155^{5}, 155^{6}, 159, 169, 176^{3}, 183^{2}, 183^{4}, 187, 187^{7}, 187^{8}, 189, 189^{1}, 193^{1}, 199, 202, 206 (частина перша), 208^{1}, 208^{2}, 229^{8}, 237 Кримінального кодексу України 1960 року;

г) осіб, засуджених за частиною першою статті 133, статтями 147 (частина перша), 148^{3}, 161 (частина перша), 187^{4}, 187^{8}, 192 (частина третя), 196^{1} (частина перша), 199 (частини перша і друга), 207^{1}, 227^{2} (частина перша), умовою застосування яких за Кримінальним кодексом України 1960 року було попереднє накладення на цих осіб адміністративного стягнення;

ґ) осіб, засуджених за злочини, вчинені у віці від 14 до 16 років, передбачені статтями 78^{1}, 97, 98, 106 (частина перша) Кримінального кодексу України 1960 року;

д) осіб, засуджених за статтею 186 Кримінального кодексу України 1960 року (за винятком засуджених за заздалегідь не обіцяне приховування тяжких і особливо тяжких злочинів), а також осіб, зазначених у частині другій статті 396 цього Кодексу, засуджених за заздалегідь не обіцяне приховування за статтею 186 Кримінального кодексу України 1960 року;

е) осіб, засуджених на підставі Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 26 грудня 1990 року "Про відповідальність за порушення порядку користування картками споживача на право придбання товарів та іншими офіційними документами" і Указу

Президії Верховної Ради України від 21 січня 1992 року "Про відповідальність за виготовлення з метою збуту та збут підроблених купонів багаторазового використання".

2. Звільнити від покарання:

а) осіб, засуджених вперше до покарання у виді позбавлення волі за злочини невеликої тяжкості, вчинені у віці до 18 років, відповідно до вимог частини другої статті 12 та частини другої статті 102 цього Кодексу;

б) військовослужбовців, засуджених до покарання у виді направлення в дисциплінарний батальйон на строк до шести місяців;

в) осіб, засуджених на підставі частини першої статті 29 Кримінального кодексу України 1960 року, які відбувають це покарання не за місцем роботи, а в інших місцях, але в районі проживання засудженого, а також осіб, засуджених до виправних робіт без позбавлення волі на строк до шести місяців.

3. Закрити всі кримінальні справи щодо осіб, які вчинили злочини, передбачені Кримінальним кодексом України 1960 року, що перелічені в пункті 1 цього розділу.

4. Особи, які відбувають покарання, призначене за сукупністю вироків, у разі звільнення їх від відбування покарання за окремі злочини на підставі пункту 1 цього розділу продовжують відбувати покарання, призначене вироком суду за інші злочини, що входять у сукупність, якщо це покарання ними ще не відбуте. Призначене покарання підлягає зменшенню також у випадках, передбачених пунктом 5 цього розділу.

5. Знизити відповідно до частини третьої статті 74 цього Кодексу міри покарання, призначені за Кримінальним кодексом України 1960 року, якщо вони перевищують санкції відповідних статей цього Кодексу до максимальних меж покарання, встановлених цим Кодексом. Зменшити відповідно до частини першої статті 55 цього Кодексу до трьох років строк покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, призначеного як додаткове покарання. Зменшити відповідно до частин другої та третьої статті 100 цього Кодексу до одного року строк виправних робіт, призначених неповнолітнім, а також розмір відрахування з їх заробітку до 10 відсотків.

6. Осіб, які відбувають покарання за вироком суду у виді позбавлення волі на строк до п'яти років в колоніях-поселеннях, вважати такими, які відбувають покарання у виді обмеження волі, передбачене статтею 61 цього Кодексу.

7. Особи, позбавлені батьківських прав відповідно до статті 38 Кримінального кодексу України 1960 року, можуть бути поновлені в цих правах лише в порядку, передбаченому Кодексом про шлюб та сім'ю України. Особи, засуджені до покарання у виді громадської догани (стаття 33 Кримінального кодексу України 1960 року), якщо у них до набрання чинності цим Кодексом не була погашена судимість, вважаються такими, що не мають судимості.

8. Не приводити у виконання вироки судів в частині конфіскації майна і стягнення штрафу, якщо до набрання чинності цим Кодексом конфісковане майно не було вилучене і реалізоване, а штраф не був стягнутий у разі, якщо за даний злочин цим Кодексом конфіскація майна і накладення штрафу не передбачені.

9. З дня набрання чинності цим Кодексом не є особливо небезпечними рецидивістами особи, визнані такими відповідно до статті 26 Кримінального кодексу України 1960 року. Якщо ці особи продовжують відбувати призначене їм покарання, то вироки судів щодо них підлягають зміні в частині визнання їх особливо небезпечними рецидивістами. У разі потреби змінюється кваліфікація вчинених ними злочинів, а також зменшується покарання відповідно до частини третьої статті 74 цього Кодексу. Якщо особи, зазначені в першому реченні цього пункту, відбули призначене їм покарання, але мають незняту судимість, то погашення судимості у цих осіб здійснюється за правилами, передбаченими статтями 89 і 90 цього Кодексу.

10. Переглянути всі справи про злочини осіб, які вчинили розкрадання державного або колективного майна у великих чи особливо великих розмірах, передбачене частиною четвертою статті 81, частиною четвертою статті 82, частиною четвертою статті 84, частиною другою статті 86, статтею 86[1] Кримінального кодексу України 1960 року, для вирішення питань про зміну кваліфікації дій цих осіб на відповідні частини і статті цього Кодексу (статті 185, 186, 187, 190, 191).

Міри покарання особам, які засуджені за розкрадання у великих чи особливо великих розмірах за статтями 81, 82, 83, 84, 86, 86[1] Кримінального кодексу України 1960 року і не відбули покарання, привести у відповідність із покараннями, встановленими санкціями статей 185, 186, 187, 190, 191 цього Кодексу у разі, якщо призначене судом покарання за відповідний злочин є більш суворим, ніж передбачене цим Кодексом.

11. Правила, встановлені Кримінальним кодексом України 1960 року щодо давності, умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, погашення і зняття судимості, поширюються на осіб, які вчинили злочини до набрання чинності цим Кодексом, за винятком випадків, якщо цим Кодексом пом'якшується кримінальна відповідальність зазначених осіб.

12. У разі призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом за злочин, вчинений до набрання чинності цим Кодексом, суду слід керуватися вимогами статті 44 Кримінального кодексу України 1960 року.

13. У разі призначення покарання за сукупністю злочинів, вчинених до набрання чинності цим Кодексом, застосовується стаття 42 Кримінального кодексу України 1960 року. Якщо хоча б один із злочинів, що входять у сукупність, вчинений після набрання чинності цим Кодексом, то застосовується стаття 70 або частина друга статті 103 цього Кодексу.

Якщо особа, яка відбуває покарання, вчинить після набрання чинності цим Кодексом новий злочин, то при призначенні їй покарання за сукупністю вироків застосовується стаття 71 або частина друга статті 103 цього Кодексу.

14. При вирішенні питання про звільнення від відбування покарання з випробуванням осіб, які вчинили злочини після набрання чинності цим Кодексом, суд застосовує статті 75-77 цього Кодексу.

Скоротити відповідно до частини третьої статті 104 цього Кодексу умовно засудженим неповнолітнім іспитовий строк до двох років, якщо визначений судом іспитовий строк вище цієї межі.

15. До осіб, засуджених до покарання у виді позбавлення волі із застосуванням відстрочки виконання вироку відповідно до статті 46[1] Кримінального кодексу України 1960 року, застосовується стаття 78 цього Кодексу.

16. У разі звільнення від кримінальної відповідальності та покарання осіб, які вчинили злочин до набрання чинності цим Кодексом, внаслідок зміни обстановки і втрати суспільної небезпечності діянням або особою, яка його вчинила, слід керуватися частиною першою або частиною другою статті 50 Кримінального кодексу України 1960 року.

17. Вчинення особою злочину до набрання чинності цим Кодексом, а також наявність у такої особи не погашеної і не знятої у встановленому законом порядку судимості враховується при кваліфікації вчиненого нею нового злочину, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

18. При вирішенні питання про віднесення злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України 1960 року, які були вчинені до набрання чинності цим Кодексом, до злочинів невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжких або особливо тяжких слід керуватися статтею 12 цього Кодексу, якщо це пом'якшує кримінальну відповідальність осіб, які вчинили злочини до набрання чинності цим Кодексом. В інших випадках необхідно застосовувати відповідні положення Кримінального кодексу України 1960 року.

19. Перегляд справ щодо осіб, які були засуджені на підставі Кримінального кодексу України 1960 року, а також закриття справ щодо осіб, які вчинили злочини до набрання чинності цим Кодексом і справи стосовно яких перебувають у провадженні судів, органів досудового слідства чи дізнання, здійснюються судом.

20. Органи, які виконують вироки судів, зобов'язані надавати судам необхідні матеріали щодо осіб, які відбувають покарання.

21. Питання, передбачені в пунктах 3, 4, 6, 7, 9, 10, 15 цього розділу, розглядаються судом за поданням адміністрації місця виконання покарання або прокурора у відкритому судовому засіданні з участю прокурора і представника адміністрації місця виконання покарання у випадках, якщо справа розглядається за її поданням.

Ухвалу (постанову) суду з цих питань може бути оскаржено засудженим чи його захисником або внесено на неї відповідне подання прокурора в порядку, передбаченому Кримінально-процесуальним кодексом України.

{Абзац другий пункту 21 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1130-IV від 11.07.2003}

22. Цивільні особи не несуть кримінальної відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, якщо така зброя застосована відповідно до вимог Закону України "Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України".

{Розділ II доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 2114-IX від 03.03.2022}

23. З дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань" засудженим, які відбувають покарання

у виді арешту в арештних домах, замінити невідбуту частину покарання на інший вид покарання відповідно до статті 72 цього Кодексу.

{Розділ II доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
5 квітня 2001 року
№ 2341-III

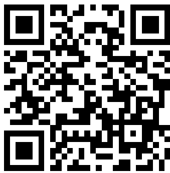

Кримінальний кодекс України
Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III
Редакція від **28.03.2024**, підстава — 3342-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Офіційний вісник України** від 08.06.2001 — 2001 р., № 21, стор. 1, стаття 920, код акта 18825/2001
- **Голос України** від 19.06.2001 — № 107
- **Відомості Верховної Ради України** від 29.06.2001 — 2001 р., № 25, стаття 131

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

{ Кодекс втратив чинність на підставі Кодексу N 2456-VI (2456-17) від 08.07.2010, 2010, N 50-51, ст.572 }

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 37-38, ст. 189)

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 599-IV (599-15) від 06.03.2003, ВВР, 2003, N 24, ст.161
N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003, ВВР, 2004, N 5, ст.34
N 1158-IV (1158-15) від 15.10.2003, ВВР, 2004, N 8, ст.67
N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 17-18, ст.250
N 1349-IV (1349-15) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 15, ст.218
N 1577-IV (1577-15) від 04.03.2004, ВВР, 2004, N 23, ст.323
N 1801-IV (1801-15) від 17.06.2004, ВВР, 2004, N 43-44, ст.493
N 2229-IV (2229-15) від 14.12.2004, ВВР, 2005, N 4, ст.103
N 2264-IV (2264-15) від 16.12.2004, ВВР, 2005, N 5, ст.122
N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162
N 2350-IV (2350-15) від 13.01.2005, ВВР, 2005, N 10, ст.189
N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005, ВВР, 2005, N 17, N 18-19, ст.267
N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005, ВВР, 2006, N 1, ст.18
N 3200-IV (3200-15) від 15.12.2005, ВВР, 2006, N 14, ст.116
N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11, ст.96
N 489-V (489-16) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66
N 107-VI (107-17) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 309-VI (309-17) від 03.06.2008, ВВР, 2008, N 27-28, ст.253
N 586-VI (586-17) від 24.09.2008, ВВР, 2009, N 10-11, ст.137
N 639-VI (639-17) від 31.10.2008, ВВР, 2009, N 14, ст.181 - зміни діють не пізніше ніж до 1 січня 2011 року }

{ Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду N 1-рп/2009 (v001p710-09) від 13.01.2009 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 800-VI (800-17) від 25.12.2008, ВВР, 2009, N 19, ст.257
N 1075-VI (1075-17) від 05.03.2009, ВВР, 2009, N 30, ст.420
N 1275-VI (1275-17) від 16.04.2009, ВВР, 2009, N 38, ст.534
N 2453-VI (2453-17) від 07.07.2010, ВВР, 2010, N 41-42, N 43, N 44-45, ст.529
N 2478-VI (2478-17) від 09.07.2010, ВВР, 2010, N 49, ст.570 }

Цим Кодексом визначаються засади бюджетної системи України, її структура, принципи, правові засади функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Відносини, що регулюються Бюджетним кодексом України

1. Бюджетним кодексом України регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та розгляду звітів про їх виконання, а також контролю за виконанням Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Стаття 2. Визначення основних термінів

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

2) бюджети місцевого самоврядування - бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань;

3) бюджетна класифікація - єдине систематизоване згрупування доходів, видатків (в тому числі кредитування за вирахуванням погашення) та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;

4) бюджетна програма - систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

5) бюджетна система України - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;

6) бюджетна установа - орган, установа чи організація, визначена Конституцією України (254к/96-ВР), а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок

відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи є неприбутковими;

7) бюджетне асигнування - повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету;

8) бюджетне зобов'язання - будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому;

9) бюджетне призначення - повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів цим Кодексом, законом про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування;

10) бюджетний запит - документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обгрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний період;

11) бюджетний процес - регламентована нормами права діяльність, пов'язана із складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України;

12) бюджетний розпис - документ, в якому встановлюється розподіл доходів та фінансування бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів по певних періодах року відповідно до бюджетної класифікації;

13) видатки бюджету - кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум;

14) витрати бюджету - видатки бюджету та кошти на погашення основної суми боргу;

15) головні розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до статті 22 цього Кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень;

16) державний борг (борг Автономної Республіки Крим чи борг місцевого самоврядування) - загальна сума заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), включаючи боргові зобов'язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору;

17) дефіцит бюджету - перевищення видатків бюджету над його доходами;

18) дотація вирівнювання - міжбюджетний трансферт на вирівнювання доходної спроможності бюджету, який його отримує;

19) доходи бюджету - усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти);

20) закон про Державний бюджет України - закон, який затверджує повноваження органам державної влади здійснювати виконання Державного бюджету України протягом бюджетного періоду;

20-1) залишок бюджетних коштів - обсяг коштів на рахунках відповідного бюджету та розпорядників коштів цього бюджету на кінець дня; (Статтю 2 доповнено пунктом 20-1 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

21) запозичення - операції, пов'язані з отриманням бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких виникають зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування перед кредиторами;

22) кредитування за вирахуванням погашення - операції, пов'язані з наданням коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких з'являються зобов'язання перед бюджетом, та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету;

23) кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування - податки і збори (обов'язкові платежі), що закріплені цим Кодексом на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів;

24) коефіцієнт вирівнювання - коефіцієнт, що застосовується при розрахунку обсягу дотації вирівнювання та коштів, що передаються до Державного бюджету України з місцевих бюджетів, з метою зміцнення доходної бази бюджетів місцевого самоврядування;

25) міжбюджетні трансферти - кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;

26) місцеві бюджети - бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування;

27) місцевий фінансовий орган - установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції по складанню, виконанню місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей цього Кодексу Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів;

28) надходження до бюджету - доходи бюджету та кошти, залучені в результаті взяття боргових зобов'язань органами

державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування;

29) фінансовий норматив бюджетної забезпеченості - гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;

30) органи стягнення - податкові, митні та інші державні органи, яким відповідно до закону надано право стягнення до бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших надходжень;

31) платіж - погашення зобов'язання, що виникло в поточному або попередніх бюджетних періодах;

32) повноваження на майбутні бюджетні зобов'язання - повноваження на взяття бюджетного зобов'язання здійснювати платежі в бюджетному періоді, що настає після закінчення поточного бюджетного періоду;

33) проект бюджету - проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною частиною проекту закону про державний бюджет або проекту рішення відповідної ради про місцевий бюджет;

34) профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками;

35) рішення про місцевий бюджет - нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради, виданий в установленому законодавством України порядку, що містить затверджені повноваження відповідно Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевій державній адміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду;

36) розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету;

37) субвенції - міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції;

38) фінансування бюджету - надходження та витрати у зв'язку із зміною обсягу боргу, а також зміною залишку готівкових коштів по бюджету, які використовуються для покриття різниці між доходами і видатками бюджету.

Стаття 3. Бюджетний період

1. Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року. Неприйняття Верховною Радою України закону про Державний бюджет України до 1 січня не є підставою для встановлення іншого бюджетного періоду.

2. Відповідно до Конституції України бюджетний період для Державного бюджету України за особливих обставин може бути іншим, ніж передбачено частиною першою цієї статті.

3. Особливими обставинами, за яких Державний бюджет України може бути прийнято на інший, ніж передбачено частиною першою цієї статті, бюджетний період, є:

1) введення воєнного стану;

2) оголошення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях;

3) оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, необхідність усунення природних чи техногенних катастроф.

4. У разі прийняття Державного бюджету України на інший, ніж передбачено частиною першою цієї статті, бюджетний період місцеві бюджети можуть бути прийняті на такий же період.

Стаття 4. Склад бюджетного законодавства

1. Нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетні відносини в Україні, є:

1) Конституція України;

2) цей Кодекс;

3) закон про Державний бюджет України;

4) інші закони, що регулюють бюджетні правовідносини, передбачені статтею 1 цього Кодексу;

5) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання цього Кодексу та інших законів України, передбачених пунктами 3 та 4 частини першої цієї статті;

6) нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання цього Кодексу, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, передбачених пунктами 3, 4 та 5 частини першої цієї статті;

7) рішення органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийняті відповідно до цього Кодексу, нормативно-правових актів, передбачених пунктами 3, 4, 5 і 6 частини першої цієї статті.

2. При здійсненні бюджетного процесу в Україні положення нормативно-правових актів застосовуються лише в частині, в якій

вони не суперечать положенням Конституції України, цього Кодексу та закону про Державний бюджет України.

3. Якщо міжнародним договором України, поданим на ратифікацію, встановлено інші положення, ніж у відповідних нормах бюджетного законодавства України, такі положення приймаються окремими законами про внесення змін до відповідних законів і розглядаються Верховною Радою України одночасно з ратифікацією міжнародного договору України, яким такі положення передбачені.

4. Розгляд законопроектів, які впливають на доходну чи видаткову частину бюджетів, здійснюється за особливою процедурою, що визначається статтею 27 цього Кодексу.

Глава 2

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ПРИНЦИПИ

Стаття 5. Структура бюджетної системи України

1. Бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів.

2. Бюджетами місцевого самоврядування визнаються бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

3. Місцевими бюджетами визнаються бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування.

Стаття 6. Зведений бюджет

1. Зведений бюджет є сукупністю показників бюджетів, що використовуються для аналізу і прогнозування економічного і соціального розвитку держави.

2. Зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей та міст Києва і Севастополя.

3. Зведений бюджет Автономної Республіки Крим включає показники бюджету Автономної Республіки Крим, зведених бюджетів її районів та бюджетів міст республіканського значення.

4. Зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області.

5. Зведений бюджет району включає показники районних бюджетів, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району.

6. Зведений бюджет міста з районним поділом включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. У разі, коли місту або району у місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл.

Стаття 7. Принципи бюджетної системи України

1. Бюджетна система України грунтується на таких принципах:

1) принцип єдності бюджетної системи України - єдність бюджетної системи України забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдиною бюджетною класифікацією, єдністю порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності;

2) принцип збалансованості - повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період;

3) принцип самостійності - Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування коштами відповідних бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування на визначення напрямів використання коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні бюджети;

4) принцип повноти - до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження до бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

5) принцип обгрунтованості - бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку держави та розрахунках надходжень до бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил;

6) принцип ефективності - при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення запланованих цілей при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів;

7) принцип субсидіарності - розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами повинен грунтуватися на максимально можливому наближенні надання суспільних послуг до їх безпосереднього споживача;

8) принцип цільового використання бюджетних коштів - бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями;

9) принцип справедливості і неупередженості - бюджетна система України будується на засадах справедливого і

неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами;

10) принцип публічності та прозорості - Державний бюджет України та місцеві бюджети затверджуються, а рішення щодо звіту про їх виконання приймаються відповідно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим та відповідними радами;

11) принцип відповідальності учасників бюджетного процесу - кожен учасник бюджетного процесу несе відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.

Стаття 8. Бюджетна класифікація

1. Бюджетна класифікація України застосовується для здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів, проведення необхідного аналізу в розрізі доходів, а також організаційних, функціональних та економічних категорій видатків, забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників.

2. З метою досягнення цілісності бюджетних категорій доходів і видатків та для забезпечення взаємозв'язку між функціональними призначеннями і економічним характером видатків бюджету Міністр фінансів України затверджує бюджетну класифікацію, а також зміни до неї та інформує про це в обов'язковому порядку Верховну Раду України.

3. Бюджетна класифікація має такі складові частини:

1) класифікація доходів бюджету;

2) класифікація видатків (в тому числі кредитування за вирахуванням погашення) бюджету;

3) класифікація фінансування бюджету;

4) класифікація боргу.

Стаття 9. Класифікація доходів бюджету

1. Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

1) податкові надходження;

2) неподаткові надходження;

3) доходи від операцій з капіталом;

4) трансферти.

2. Податковими надходженнями визнаються передбачені податковими законами України загальнодержавні і місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі.

3. Неподатковими надходженнями визнаються:

1) доходи від власності та підприємницької діяльності;

2) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу;

3) надходження від штрафів та фінансових санкцій;

4) інші неподаткові надходження.

4. Трансферти - це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Стаття 10. Класифікація видатків бюджету

1. Видатки бюджету класифікуються за:

1) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки (функціональна класифікація видатків);

2) економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки (економічна класифікація видатків);

3) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків);

4) за бюджетними програмами (програмна класифікація видатків).

2. Функціональна класифікація видатків має такі рівні деталізації:

1) розділи, в яких визначаються видатки бюджетів на здійснення відповідно загальних функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування;

2) підрозділи та групи, в яких конкретизуються напрями спрямування бюджетних коштів на здійснення відповідно функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування.

3. За економічною класифікацією видатки бюджету поділяються на поточні видатки, капітальні видатки та кредитування за вирахуванням погашення, склад яких визначається Міністром фінансів України.

4. Відомча класифікація видатків бюджету визначає перелік головних розпорядників бюджетних коштів. На її основі Державне казначейство України та місцеві фінансові органи ведуть реєстр усіх розпорядників бюджетних коштів.

5. Програмна класифікація видатків бюджету застосовується при формуванні бюджету за програмно-цільовим методом.

Стаття 11. Класифікація фінансування бюджету

1. Класифікація фінансування бюджету визначає джерела отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту бюджету, і напрями витрачання фінансових ресурсів, що утворилися в

результаті перевищення доходів бюджету над його видатками (до цієї категорії належать платежі з погашення основної суми боргу).

2. Класифікація фінансування бюджету здійснюється за такими ознаками:

1) фінансування за типом кредитора - за категоріями кредиторів або власників боргових зобов'язань;

2) фінансування за типом боргового зобов'язання - за засобами, що використовуються для фінансування дефіциту або профіциту.

Стаття 12. Класифікація боргу

1. Класифікація боргу систематизує інформацію про всі боргові зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим, місцевого самоврядування.

2. Борг класифікується за типом кредитора та за типом боргового зобов'язання.

Стаття 13. Складові частини бюджету

1. Бюджет може складатися із загального та спеціального фондів.

2. Загальний фонд бюджету включає:

1) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду;

2) всі видатки бюджету за рахунок надходжень до загального фонду бюджету;

3) фінансування загального фонду бюджету.

3. Спеціальний фонд бюджету включає:

1) бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень;

2) гранти або дарунки (у вартісному обрахунку), одержані розпорядниками бюджетних коштів на конкретну мету;

3) різницю між доходами і видатками спеціального фонду бюджету.

4. Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди визначається законом про Державний бюджет України. Джерела формування спеціального фонду визначаються виключно законами України.

5. Підставою для рішення відповідної ради про створення спеціального фонду у складі місцевого бюджету може бути виключно закон про Державний бюджет України.

6. Передача коштів між загальним та спеціальним фондами бюджету дозволяється тільки в межах бюджетних призначень шляхом

внесення змін до закону про Державний бюджет України чи рішення відповідної ради.

7. Платежі за рахунок спеціального фонду здійснюються в межах коштів, що надійшли до цього фонду на відповідну мету.

8. Створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається.

Глава 3

ЗАПОЗИЧЕННЯ

Стаття 14. Дефіцит та профіцит бюджету

1. Прийняття Державного бюджету України або місцевих бюджетів на відповідний бюджетний період з дефіцитом дозволяється у разі наявності обгрунтованих джерел фінансування дефіциту відповідного бюджету з урахуванням особливостей, визначених статтею 72 цього Кодексу. (Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

2. Профіцит бюджету затверджується виключно з метою погашення основної суми боргу та на забезпечення збереження розміру оборотної касової готівки. (Частина друга статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

Стаття 14-1. Залишок бюджетних коштів

1. Оборотна касова готівка - частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка формується на початок планового бюджетного періоду з метою покриття тимчасових касових розривів.

2. Збереження розміру оборотної касової готівки на кінець бюджетного періоду має бути обов'язковим.

3. Оборотна касова готівка встановлюється у розмірі не більше 2 відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується відповідно у законі про Державний бюджет України та рішенні про місцевий бюджет.

4. Різниця між залишком коштів загального фонду бюджету та оборотною касовою готівкою на кінець бюджетного періоду складає вільний залишок бюджетних коштів, який не підлягає вилученню й використовується на проведення видатків згідно з рішенням відповідної ради.

(Закон доповнено статтею 14-1 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

Стаття 15. Джерела фінансування дефіциту бюджету

1. Джерелами фінансування дефіциту бюджетів є державні внутрішні та зовнішні запозичення, внутрішні запозичення органів влади Автономної Республіки Крим, внутрішні та зовнішні запозичення органів місцевого самоврядування, а також вільний

залишок бюджетних коштів із дотриманням умов, визначених цим Кодексом. (Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

2. Кабінет Міністрів України може брати позики в межах, визначених законом про Державний бюджет України. Запозичення не використовуються для забезпечення фінансовими ресурсами поточних видатків держави, за винятком випадків, коли це необхідно для збереження загальної економічної рівноваги.

3. Міністр фінансів України з урахуванням вимог частини другої цієї статті з метою економії коштів та ефективності їх використання має право вибрати кредитора, вид позики і валюту запозичення.

4. Витрати на погашення зобов'язань із боргу здійснюються відповідно до кредитних угод, а також нормативно-правових актів, за якими виникають державні боргові зобов'язання та боргові зобов'язання Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування, незалежно від обсягу коштів, передбачених на цю мету в законі про Державний бюджет України або рішенні про місцевий бюджет.

5. Якщо витрати на обслуговування та погашення державного боргу перевищать обсяг коштів, передбачений в законі про Державний бюджет України на таку мету, Міністр фінансів України невідкладно інформує про це Кабінет Міністрів України. Кабінет Міністрів України невідкладно інформує про очікуване перевищення таких витрат Верховну Раду України та подає у двотижневий термін пропозиції про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

6. Емісійні кошти Національного банку України не можуть бути джерелом фінансування дефіциту Державного бюджету України.

Стаття 16. Право на здійснення запозичень

1. Право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень у межах і на умовах, передбачених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України.

2. Виключно Верховна Рада Автономної Республіки Крим та міські ради мають право здійснювати внутрішні запозичення (за винятком випадків, передбачених статтею 73 цього Кодексу). Зовнішні запозичення можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад вісімсот тисяч мешканців за офіційними даними державної статистики на час ухвалення рішення про здійснення запозичень.

Стаття 17. Гарантії щодо виконання боргових зобов'язань

1. Кабінет Міністрів України в особі Міністра фінансів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим в особі Міністра фінансів Автономної Республіки Крим та міські ради в особі керівників їх виконавчих органів можуть надавати гарантії щодо виконання боргових зобов'язань суб'єктам виключно у межах

повноважень, встановлених відповідно законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет.

2. Гарантії надаються лише на умовах платності, строковості, майнового забезпечення та зустрічних гарантій, отриманих від інших суб'єктів.

3. Платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань, належать до платежів по боргу.

4. У разі невиконання юридичними особами своїх зобов'язань щодо погашення та обслуговування наданих на умовах повернення кредитів, залучених державою або під державні гарантії, інших гарантованих державою зобов'язань, та стягнення заборгованості перед Державним бюджетом України з наданих підприємствам і організаціям позичок із державного бюджету, позичок, наданих за рахунок коштів, залучених державою або під державні гарантії, плати за користування цими позичками органи стягнення застосовують механізм стягнення цієї заборгованості у порядку, передбаченому законом для стягнення не внесених у строк податків і неподаткових платежів, включаючи погашення такої заборгованості за рахунок майна боржників.

Стаття 18. Граничний обсяг боргу

1. Граничний обсяг внутрішнього та зовнішнього державного боргу, боргу Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування, граничний обсяг надання гарантій встановлюється на кожний бюджетний період відповідно законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет.

2. Величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати 60 відсотків фактичного річного обсягу валового внутрішнього продукту України.

3. У разі перевищення граничної величини, визначеної частиною другою цієї статті, Кабінет Міністрів України зобов'язаний вжити заходів для приведення цієї величини у відповідність з положеннями цього Кодексу.

Глава 4

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС ТА ЙОГО УЧАСНИКИ

Стаття 19. Стадії бюджетного процесу

1. Стадіями бюджетного процесу визнаються:

1) складання проектів бюджетів;

2) розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети;

3) виконання бюджету, в тому числі у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети;

4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

2. На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються фінансовий контроль і аудит та оцінка ефективності використання бюджетних коштів.

Стаття 20. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження

1. Учасниками бюджетного процесу є органи та посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями.

2. Бюджетними повноваженнями визнаються права і обов'язки учасників бюджетних правовідносин.

Стаття 21. Розпорядники бюджетних коштів

1. Для здійснення програм та заходів, які проводяться за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів. За обсягом наданих прав розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня.

2. Кошти бюджету, які отримують фізичні особи та юридичні особи, що не мають статусу бюджетної установи (одержувачі бюджетних коштів), надаються їм лише через розпорядника бюджетних коштів.

3. Бюджетна установа не має права здійснювати запозичення у будь-якій формі або надавати за рахунок бюджетних коштів позички юридичним та фізичним особам, крім випадків, передбачених законом про Державний бюджет України.

Стаття 22. Головні розпорядники бюджетних коштів та їх основні функції

1. Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути виключно:

1) за бюджетними призначеннями, передбаченими законом про Державний бюджет України, - органи, уповноважені відповідно Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України забезпечувати їх діяльність, в особі їх керівників, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Конституційний Суд України, суди загальної юрисдикції, Державна судова адміністрація України; установи та організації, які визначені Конституцією України (254к/96-ВР) або входять до складу Кабінету Міністрів України, а також спеціально уповноважені законом органи на здійснення розвідувальної діяльності, Національна академія наук України, Українська академія аграрних наук, Академія медичних наук України, Академія педагогічних наук України, Академія правових наук України, Академія мистецтв України, в особі їх керівників; (Пункт 1 частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами N 599-IV (599-15) від 06.03.2003, N 3200-IV (3200-15) від 15.12.2005, N 2453-VI (2453-17) від 07.07.2010 - зміни щодо визначення головних

розпорядників коштів Державного бюджету Україниі вводяться в дію з 1 січня 2011 року }

2) за бюджетними призначеннями, передбаченими бюджетом Автономної Республіки Крим, - уповноважені юридичні особи (бюджетні установи), що забезпечують діяльність Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Ради міністрів Автономної Республіки Крим, а також міністерства та інші органи влади Автономної Республіки Крим в особі їх керівників;

3) за бюджетними призначеннями, передбаченими іншими місцевими бюджетами, - керівники місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад та їх секретаріатів, керівники головних управлінь, управлінь, відділів та інших самостійних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад.

2. Головні розпорядники коштів Державного бюджету України визначаються відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті та затверджуються законом про Державний бюджет України шляхом встановлення їм бюджетних призначень.

3. Головні розпорядники коштів місцевих бюджетів визначаються рішенням про місцевий бюджет із дотриманням умов, визначених пунктами 2 і 3 частини першої цієї статті.

4. Головний розпорядник бюджетних коштів:

1) розробляє план своєї діяльності відповідно до завдань та функцій, визначених нормативно-правовими актами, виходячи з необхідності досягнення конкретних результатів за рахунок бюджетних коштів;

2) розробляє на підставі плану діяльності проект кошторису та бюджетні запити і подає їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу;

3) отримує бюджетні призначення шляхом їх затвердження у законі про Державний бюджет України чи рішенні про місцевий бюджет, доводить у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань, забезпечує управління бюджетними асигнуваннями;

4) затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, якщо інше не передбачене законодавством;

5) здійснює внутрішній контроль за повнотою надходжень, отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачанням ними бюджетних коштів;

6) одержує звіти про використання коштів від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізує ефективність використання ними бюджетних коштів.

Стаття 23. Бюджетні призначення

1. Будь-які бюджетні зобов'язання та платежі з бюджету можна здійснювати лише за наявності відповідного бюджетного призначення.

2. Бюджетні призначення встановлюються законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет у порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Якщо в процесі виконання бюджету зміна обставин вимагає менших асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів, Міністр фінансів України (керівник місцевого фінансового органу) приймає рішення про приведення у відповідність бюджетного призначення Державного бюджету України (місцевого бюджету). Кабінет Міністрів України (Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація, виконавчий орган відповідної ради) у двотижневий термін подає до Верховної Ради України (Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної ради) у встановленому порядку пропозиції про приведення у відповідність бюджетних призначень Державного бюджету України (місцевого бюджету).

4. Витрати спеціального фонду бюджету мають постійне бюджетне призначення, яке дає право провадити їх виключно в межах і за рахунок відповідних надходжень до спеціального фонду згідно з законодавством, якщо законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) не встановлено інше.

5. Пропозиції про внесення змін до бюджетних призначень подаються та розглядаються у порядку, встановленому для подання пропозицій до проекту бюджету. Видатки відповідно до внесених у бюджетні призначення змін здійснюються лише після набрання чинності відповідним законом (рішенням відповідної ради), яким внесено такі зміни. Інші зміни розмірів і мети та обмеження в часі бюджетних призначень провадяться лише за наявності в законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет) відповідного положення.

6. Якщо після прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) відповідальність за виконання функцій або надання послуг, на які затверджено бюджетне призначення, передається відповідно до законодавства від одного головного розпорядника бюджетних коштів іншому головному розпоряднику бюджетних коштів, дія бюджетного призначення не припиняється і застосовується в порядку, встановленому законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), для виконання тих самих функцій чи послуг іншим головним розпорядником бюджетних коштів, якому це доручено. У цьому випадку Міністерство фінансів України (місцевий фінансовий орган) повідомляє Кабінет Міністрів України (Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеву державну адміністрацію, виконавчий орган відповідної ради) та Верховну Раду України (Верховну Раду Автономної Республіки Крим, відповідну раду) про такі зміни в двотижневий термін.

7. Усі бюджетні призначення втрачають чинність після закінчення бюджетного періоду, за винятком тих випадків, коли окремим законом передбачені багаторічні бюджетні призначення.

Стаття 24. Резервний фонд бюджету

1. Резервний фонд бюджету формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені при складанні проекту бюджету. Порядок використання коштів з резервного фонду бюджету (415-2002-п) визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Рішення про виділення коштів з резервного фонду бюджету приймаються відповідно Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами місцевого самоврядування.

3. Резервний фонд бюджету не може перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету.

4. Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи місцевого самоврядування щомісячно звітують відповідно перед Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим та відповідною радою про витрачання коштів резервного фонду відповідного бюджету.

5. У Державному бюджеті України резервний фонд передбачається обов'язково. Рішення щодо необхідності створення резервного фонду місцевого бюджету приймає відповідна рада.

Стаття 25. Безспірне списання коштів бюджету

1. Державне казначейство України здійснює безспірне списання коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, за рішенням, яке було прийняте державним органом, що відповідно до закону має право на його застосування.

2. У разі списання коштів з реєстраційних рахунків бюджетних установ, з вини яких виникли відповідні зобов'язання, протягом місяця з часу проведення такої операції розпорядники бюджетних коштів повинні впорядкувати свої зобов'язання з урахуванням безспірного списання коштів і привести їх у відповідність з бюджетними призначеннями на відповідний бюджетний період. При цьому безспірне списання коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, в рахунок погашення зобов'язань таких бюджетних установ не допускається.

Стаття 26. Аудит та фінансовий контроль

1. Внутрішній фінансовий контроль, який здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу, повинен забезпечувати:

1) постійну оцінку достатності та відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю;

2) оцінку діяльності на відповідність результатів встановленим завданням та планам;

3) інформування безпосередньо керівника бюджетної установи про результати кожної перевірки (оцінки, розслідування, вивчення чи ревізії), проведеної підрозділом внутрішнього фінансового контролю.

2. Керівник бюджетної установи відповідає за організацію ефективної системи внутрішнього контролю за фінансовою та господарською діяльністю цієї установи з урахуванням:

1) положень цього Кодексу та інших нормативно-правових актів;

2) вимог цілеспрямованого, ефективного і економного управління функціями кожного структурного підрозділу, правильного розмежування функціональних обов'язків;

3) правил бухгалтерського обліку та контролю щодо активів, пасивів, доходів та видатків бюджетної установи;

4) забезпечення відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю.

3. Розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за організацію і стан внутрішнього фінансового контролю та аудиту як у своїх закладах, так і в підвідомчих бюджетних установах.

4. Зовнішній контроль та аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ здійснюються Рахунковою палатою - в частині контролю за використанням коштів Державного бюджету України, Головним контрольно-ревізійним управлінням України - відповідно до його повноважень, визначених законом.

Стаття 27. Порядок подання та розгляду законопроектів, які впливають на доходну чи видаткову частину бюджетів

1. Кожен законопроект, внесений до Верховної Ради України, протягом семи днів подається до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету для проведення експертизи щодо його впливу на доходну та/або видаткову частину бюджетів та виконання закону про Державний бюджет України у поточному бюджетному періоді.

2. Протягом двох тижнів, якщо Верховною Радою України не визначено інший термін, Комітет Верховної Ради України з питань бюджету забезпечує підготовку експертного висновку щодо впливу відповідного законопроекту на доходну та/або видаткову частину бюджетів. До проектів законів, набрання чинності якими в поточному чи наступному бюджетних періодах призведе до збільшення видатків або скорочення доходів бюджету, суб'єктом законодавчої ініціативи додаються пропозиції про видатки, які належить скоротити, та/або пропозиції про джерела додаткових доходів для покриття збільшення видатків. Жодна з таких змін не повинна призвести до збільшення державного боргу і державних гарантій, розмір яких встановлений законом про Державний бюджет України. При цьому:

1) законопроекти, які згідно з експертним висновком та рішенням Комітету Верховної Ради України з питань бюджету не впливають на доходну та/або видаткову частину бюджетів, вносяться до порядку денного пленарних засідань Верховної Ради України для їх розгляду у загальному порядку, встановленому Регламентом Верховної Ради України;

2) законопроекти, які згідно з експертним висновком та відповідним рішенням Комітету Верховної Ради України з питань

бюджету впливають на доходну чи видаткову частину бюджетів, протягом трьох днів передаються Міністерству фінансів України для експертного висновку щодо визначення вартісної величини впливу законопроектів на доходну чи видаткову частину бюджетів та для пропозицій щодо доцільності їх прийняття, можливості та терміну набрання ними чинності. Міністерство фінансів України у двотижневий термін готує експертний висновок та пропозиції до законопроектів і передає Комітету Верховної Ради України з питань бюджету для підготовки висновків щодо доцільності їх прийняття Верховною Радою України і термінів набрання ними чинності.

3. Закони України, які впливають на формування доходної чи видаткової частини бюджетів, повинні бути офіційно оприлюднені до 15 серпня року, що передує плановому. В іншому разі норми відповідних законів, що впливають на формування доходної та/або видаткової частини бюджетів, застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, наступного за плановим, крім випадків, передбачених Законом України "Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва" (800-17).

{ Частина третя статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом N 800-VI (800-17) від 25.12.2008 }

Стаття 28. Доступність інформації про бюджет

1. Інформація про бюджет повинна бути оприлюднена. Міністерство фінансів України забезпечує доступність для публікації:

1) проекту закону про державний бюджет;

2) закону про Державний бюджет України на відповідний період з додатками, що є його невід'ємною частиною;

3) інформації про виконання Державного бюджету України за підсумками кварталу та року;

4) інформації про показники виконання зведеного бюджету України;

5) іншої інформації про виконання Державного бюджету України.

2. Проект закону про державний бюджет підлягає обов'язковій публікації в газеті "Урядовий кур'єр" не пізніше ніж через сім днів після його подання Верховній Раді України.

3. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують публікацію інформації про місцеві бюджети, в тому числі рішень про місцевий бюджет та періодичних звітів про їх виконання. Рішення про місцевий бюджет повинно бути оприлюднене не пізніше десяти днів з дня його прийняття.

4. Інформація про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів (крім бюджетів сіл і селищ) підлягає обов'язковій публікації не пізніше 1 березня року, що наступає за

роком звіту: Державного бюджету України - в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр"; місцевих бюджетів - у газетах, визначених відповідними радами.

Міністерство фінансів України до 20 березня за участю Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Рахункової палати здійснює публічне представлення звіту про виконання Державного бюджету України за попередній рік у розрізі економічної класифікації видатків. Інформація про час і місце публічного представлення публікується разом із звітом про виконання Державного бюджету України.

Головні розпорядники коштів Державного бюджету України здійснюють публічне представлення звітів про витрачання бюджетних коштів у розрізі економічної класифікації видатків до 15 квітня.

Рішення про час і місце представлення звітів визначається рішенням Кабінету Міністрів України, яке підлягає публікації в газеті "Урядовий кур'єр". Головні розпорядники бюджетних коштів зобов'язані додавати до звітів розшифрування (деталізацію) витрат за статтями, які перевищують 5 млн. гривень (крім заробітної плати з нарахуваннями на неї та комунальних платежів).

Публічне представлення звітів (в розрізі економічної класифікації видатків) про виконання місцевих бюджетів (крім бюджетів сіл і селищ) здійснюється до 20 березня. Інформація про час і місце публічного представлення звітів публікується разом із звітом про виконання відповідних бюджетів. До звітів додається розшифрування (деталізація) витрат за статтями, розмір яких перевищує (крім заробітної плати з нарахуваннями на неї та комунальних платежів): для бюджету міста Києва - 2 млн. гривень; для бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів, бюджету міста Севастополя - 1 млн. гривень; для бюджетів міст, районів - 500 тис. гривень.

(Статтю 28 доповнено частиною четвертою згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ II
ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

Глава 5

ДОХОДИ І ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України

1. Доходи Державного бюджету України включають:

1) доходи (за винятком тих, що згідно з статтями 64, 66 та 69 цього Кодексу закріплені за місцевими бюджетами), що отримуються відповідно до законодавства про податки, збори і обов'язкові платежі та Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів" (875-12), а також від плати за послуги, що надаються бюджетними установами, які утримуються за рахунок Державного бюджету України, та інших визначених законодавством джерел,

включаючи кошти від продажу активів, що належать державі або підприємствам, установам та організаціям, а також проценти і дивіденди, нараховані на частку майна, що належить державі в майні господарських товариств;

2) гранти і дарунки у вартісному обрахунку;

3) міжбюджетні трансферти з місцевих бюджетів;

4) 50 відсотків надходження адміністративних штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що накладаються уповноваженими органами (посадовими особами). *{ Частину першу статті 29 доповнено пунктом 4 згідно із Законом N 586-VI (586-17) від 24.09.2008 }*

Стаття 30. Склад видатків Державного бюджету України

1. Видатки Державного бюджету України включають бюджетні призначення, встановлені законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією державних програм, перелік яких визначено статтею 87 цього Кодексу.

Стаття 31. Таємні видатки

1. Державний бюджет України має містити пояснення всіх видатків, за винятком видатків, що пов'язані з державною таємницею (таємних видатків).

2. Таємні видатки, передбачені на діяльність органів державної влади, в інтересах національної безпеки включаються до Державного бюджету України без деталізації.

3. Контроль за проведенням таємних видатків здійснюється Рахунковою палатою та Міністерством фінансів України у порядку, визначеному Верховною Радою України.

4. Звіти про проведені таємні видатки розглядаються Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, Комітетом Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

5. Окремі звіти про проведені таємні видатки розглядаються Верховною Радою України на закритому засіданні.

Глава 6

СКЛАДАННЯ ПРОЕКТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 32. Організаційні засади складання проекту Державного бюджету України

1. Кабінет Міністрів України розробляє проект закону про Державний бюджет України.

2. Міністр фінансів України відповідає за складання проекту закону про Державний бюджет України, визначає основні

організаційно-методичні засади бюджетного планування, які використовуються для підготовки бюджетних запитів і розроблення пропозицій проекту Державного бюджету України.

3. Міністр фінансів України на підставі основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період та аналізу виконання бюджету у поточному бюджетному періоді визначає загальний рівень доходів та видатків бюджету і дає оцінку обсягу фінансування бюджету для складання пропозицій проекту Державного бюджету України.

Стаття 33. Визначення Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період

1. Не пізніше 1 червня або першого наступного за цією датою дня пленарних засідань Верховної Ради України у Верховній Раді України відбуваються парламентські слухання з питань бюджетної політики на наступний бюджетний період. З доповіддю про Основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний період виступає Прем'єр-міністр України або за його дорученням Міністр фінансів України.

2. Кабінет Міністрів України подає до Верховної Ради України проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період не пізніше, ніж за чотири робочих дні до початку проведення парламентських слухань з питань бюджетної політики на наступний бюджетний період.

3. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період містить пропозиції Кабінету Міністрів України щодо:

1) граничного розміру дефіциту (профіциту) Державного бюджету України у відсотках до прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту;

2) частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України;

3) граничного обсягу державного боргу та його структури;

4) обґрунтувань і розрахунків питомої ваги обсягу міжбюджетних трансфертів у видатках Державного бюджету України і коефіцієнта вирівнювання для місцевих бюджетів; (Пункт 4 частини третьої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

5) питомої ваги капітальних вкладень у видатках Державного бюджету України та пріоритетних напрямів їх використання;

6) взаємовідносин Державного бюджету України з місцевими бюджетами в наступному бюджетному періоді;

7) змін до законодавства, прийняття яких є необхідним для реалізації бюджетної політики держави;

8) переліку головних розпорядників коштів Державного бюджету України;

9) захищених статей видатків бюджету;

10) обґрунтування необхідності поділу бюджету на загальний та спеціальний фонди;

11) встановлення розміру мінімальної заробітної плати та рівня забезпечення прожиткового мінімуму на плановий бюджетний період. (Частину третю статті 33 доповнено пунктом 11 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

4. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період грунтується на прогнозних макропоказниках економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період із зазначенням показників обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих та гуртових цін, прогнозованого офіційного обмінного курсу гривні у середньому за рік та на кінець року, прогнозованого рівня безробіття.

5. Національний банк України до 15 вересня року, що передує плановому, подає до Верховної Ради України Основні засади грошово-кредитної політики на наступний бюджетний період.

Національний банк України подає до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України до 15 березня року, що передує плановому, прогнозні монетарні показники на наступний рік та до 1 квітня року, що передує плановому, - відомості про частину прогнозованого прибутку до розподілу поточного року, яка підлягатиме перерахуванню до Державного бюджету України, для включення до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік.

{ Частина п'ята статті 33 в редакції Закону N 2478-VI (2478-17) від 09.07.2010 }

6. За результатами парламентських слухань Верховна Рада України приймає постанову про схвалення або взяття до відома Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період. Зазначена постанова може містити пропозиції Верховної Ради України до проекту Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період виключно з питань, визначених частиною третьою цієї статті, в тому числі відповідні доручення Кабінету Міністрів України.

Стаття 34. Інструкції з підготовки бюджетних запитів

1. Для підготовки пропозицій проекту Державного бюджету України Міністерство фінансів України розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції щодо підготовки бюджетних запитів.

2. Інструкції щодо підготовки бюджетних запитів можуть запроваджувати організаційні, фінансові та інші обмеження, яких зобов'язані дотримуватися усі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки бюджетних запитів.

Стаття 35. Розроблення бюджетного запиту

1. Головні розпорядники бюджетних коштів організують розроблення бюджетних запитів для подання Міністерству фінансів України в терміни та порядку, встановлені Міністерством фінансів України.

2. Головні розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за своєчасність, достовірність та зміст поданих Міністерству фінансів України бюджетних запитів, які мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників проекту Державного бюджету України, згідно з вимогами Міністерства фінансів України.

Стаття 36. Аналіз бюджетних запитів і розробка пропозицій проекту Державного бюджету України

1. Міністерство фінансів України на будь-якому етапі складання і розгляду проекту Державного бюджету України проводить аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, з точки зору його відповідності меті, пріоритетності, а також ефективності використання бюджетних коштів. На основі результатів аналізу Міністр фінансів України приймає рішення про включення бюджетного запиту до пропозиції проекту Державного бюджету України перед поданням його на розгляд Кабінету Міністрів України.

2. На основі аналізу бюджетних запитів, що подаються відповідно до статті 35 цього Кодексу, Міністерство фінансів України готує проект закону про Державний бюджет України.

3. Міністерство фінансів України в період підготовки пропозицій проекту Державного бюджету України розглядає та вживає заходів щодо усунення розбіжностей з головними розпорядниками бюджетних коштів. У разі, коли узгодження не досягнуто, Міністерство фінансів України додає свій висновок з неузгоджених питань до зазначених пропозицій, які подаються Кабінету Міністрів України.

Стаття 37. Схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України

1. Міністерство фінансів України подає проект закону про Державний бюджет України Кабінету Міністрів України для розгляду, а також вносить пропозиції щодо термінів і порядку розгляду цього проекту в Кабінеті Міністрів України.

2. Кабінет Міністрів України приймає постанову щодо схвалення проекту закону про Державний бюджет України та подає його разом з відповідними матеріалами Верховній Раді України не пізніше 15 вересня року, що передує плановому.

Стаття 38. Проект закону про Державний бюджет України та матеріали, що до нього додаються

1. Разом з проектом закону про Державний бюджет України, схваленим Кабінетом Міністрів України, подаються:

1) пояснювальна записка до проекту закону про Державний бюджет України, яка повинна містити:

а) інформацію про економічне становище держави та основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період, покладені в основу проекту Державного бюджету України;

б) оцінку надходжень доходів та інших коштів (позик), що пропонуються для забезпечення фінансовими ресурсами витрат бюджету;

в) пояснення до основних положень проекту Державного бюджету України та проекту закону про Державний бюджет України, включаючи аналіз пропонованих обсягів видатків на виконання функцій, програм у розрізі територій. Обгрунтування включають бюджетні показники за попередній, поточний, наступний бюджетні періоди в розрізі класифікації видатків бюджету; (Підпункт "в" пункту 1 частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

г) інформацію щодо врахування Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період та пропозицій Верховної Ради України до них, якщо вони були прийняті Верховною Радою України відповідно до частини шостої статті 33 цього Кодексу;

(Підпункт "г" пункту 1 частини першої статті 38 в редакції Закону N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

ґ) аналітичні дані, розрахунки з обґрунтуваннями особливостей міжбюджетних взаємовідносин, а саме:

детальні розрахунки прогнозного загального обсягу доходів та видатків, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів між державним бюджетом та місцевими бюджетами, за видами доходів та за функціями;

базові показники та результати обрахунку індексів відносної податкоспроможності в розрізі місцевих бюджетів;

детальний розрахунок розміру фінансового нормативу бюджетної забезпеченості по функціях та видах місцевих бюджетів;

детальний розрахунок коригуючих коефіцієнтів та коефіцієнту вирівнювання;

розрахунки обсягів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам за видами пільг і допомог та детальними фінансовими та кількісними показниками;

(Підпункт "ґ" пункту 1 частини першої статті 38 в редакції Закону N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

д) інформацію щодо обсягів державного боргу, в тому числі за типом боргового зобов'язання, графіка його погашення, обсягів та умов запозичень;

е) прогноз основних макропоказників економічного і соціального розвитку України, показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні три бюджетні періоди;

2) прогнозні показники зведеного бюджету України (включаючи оцінку Державного бюджету України та місцевих бюджетів) відповідно до бюджетної класифікації, а також зведений баланс фінансових ресурсів України;

3) перелік пільг по податках, зборах (інших обов'язкових платежах) із розрахунком втрат доходів бюджету від їх надання;

4) показники видатків Державного бюджету України, необхідних на наступні бюджетні періоди для завершення програм, що враховані в проекті Державного бюджету України, за умови реалізації цих програм протягом більш як одного бюджетного періоду;

5) зведення та структура фінансових зобов'язань із державного боргу та державних гарантій на поточний і наступний бюджетні періоди до повного погашення боргових зобов'язань, включаючи суми на обслуговування державного боргу;

6) перелік інвестиційних програм на наступний бюджетний період, під які можуть надаватися гарантії Кабінету Міністрів України;

7) доповідь про хід виконання Державного бюджету України у поточному бюджетному періоді;

8) проекти кошторисів усіх державних цільових фондів, які створюються за рахунок податків і зборів (обов'язкових платежів) відповідно до закону;

9) пояснення головних розпорядників бюджетних коштів до проекту Державного бюджету України (подаються до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету);

10) протокол про результати консультацій Кабінету Міністрів України із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування; *{ Частину першу статті 38 доповнено пунктом згідно із Законом N 1275-VI (1275-17) від 16.04.2009 }*

11) інші матеріали, обсяг і форму яких визначає Кабінет Міністрів України.

У разі зміни Кабінетом Міністрів України показників обсягів міжбюджетних трансфертів під час розгляду та доопрацювання ним проекту закону про Державний бюджет України Кабінет Міністрів України подає розрахунки відповідно до вимог підпункту "г" цієї частини статті. (Частину першу доповнено абзацом згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

2. Законом про Державний бюджет України визначаються:

1) загальна сума доходів і загальна сума видатків (з розподілом на загальний та спеціальний фонди, а також з розподілом видатків на поточні і капітальні);

2) граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) Державного бюджету України в наступному бюджетному періоді і державного боргу на кінець наступного бюджетного періоду, повноваження щодо надання

державних гарантій, а також обсягу цих гарантій відповідно до статті 17 цього Кодексу;

3) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів Державного бюджету України за бюджетною класифікацією;

4) доходи бюджету за бюджетною класифікацією;

5) бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів;

5-1) розмір оборотної касової готівки Державного бюджету України; (Частину другу статті 38 доповнено пунктом 5-1 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

5-2) розмір мінімальної заробітної плати на плановий бюджетний період; (Частину другу статті 38 доповнено пунктом 5-2 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

5-3) рівень забезпечення прожиткового мінімуму на плановий бюджетний період; (Частину другу статті 38 доповнено пунктом 5-3 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

6) додаткові положення, що регламентують процес виконання бюджету.

3. Видатки проекту закону про Державний бюджет України по головних розпорядниках бюджетних коштів повинні бути деталізовані за підрозділами функціональної класифікації (програмної класифікації у разі складання проекту бюджету за програмно-цільовим методом).

Глава 7

РОЗГЛЯД ТА ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 39. Представлення проекту закону про Державний бюджет України Верховній Раді України

1. Не пізніше ніж через п'ять днів після подання Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України до Верховної Ради України Міністр фінансів України представляє його на пленарному засіданні Верховної Ради України. Голова Комітету Верховної Ради України з питань бюджету доповідає про відповідність проекту закону про Державний бюджет України вимогам цього Кодексу, Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період та пропозиціям Верховної Ради України до Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період, прийнятим згідно з частиною шостою статті 33 цього Кодексу.

2. За результатами обговорення проекту закону про Державний бюджет України Верховна Рада України може прийняти вмотивоване рішення про його відхилення у разі невідповідності цьому Кодексу та Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період та пропозиціям Верховної Ради України до них, прийнятим згідно з частиною шостою статті 33 цього Кодексу. (Частина друга статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

3. У разі відхилення проекту закону про Державний бюджет України Кабінет Міністрів України зобов'язаний у тижневий термін з дня набрання чинності рішенням про відхилення подати проект закону про Державний бюджет України на повторне представлення з обгрунтуванням внесених змін, пов'язаних з відповідним рішенням Верховної Ради України. Міністр фінансів України повторно представляє проект закону про Державний бюджет України не пізніше трьох днів після його повторного подання до Верховної Ради України.

Стаття 40. Підготовка Верховною Радою України проекту закону про Державний бюджет України до першого читання

1. Після прийняття до розгляду представленого проекту закону про Державний бюджет України не пізніше 1 жовтня (6 жовтня, якщо проект бюджету був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, який передує плановому, проект закону про Державний бюджет України розглядається народними депутатами України, а також у комітетах, депутатських фракціях та групах Верховної Ради України. Комітети Верховної Ради України формують свої пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України і передають їх до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та призначають представників для участі у роботі Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. Після 1 жовтня (6 жовтня, якщо проект бюджету був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, який передує плановому, прийняття пропозицій Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету припиняється.

2. Пропозиції стосовно збільшення видатків Державного бюджету України мають визначати джерела покриття таких видатків; пропозиції стосовно зменшення доходів Державного бюджету України мають визначати джерела компенсації втрат доходів Державного бюджету України або види та обсяги видатків, що підлягають відповідному скороченню. Жодна з таких пропозицій не повинна призводити до збільшення державного боргу і гарантій порівняно з їх обсягом, передбаченим у представленому проекті закону про Державний бюджет України. Якщо принаймні одна із вимог не виконується, відповідна пропозиція до розгляду Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету не приймається. Не допускається внесення пропозицій щодо змін до прогнозу податкових надходжень, крім випадку, коли за висновком Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Міністерства фінансів України та Рахункової палати виявлені неточності в їх розрахунку.

3. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету не пізніше 15 жовтня (20 жовтня, якщо проект бюджету був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, який передує плановому, спільно з уповноваженими представниками Кабінету Міністрів України розглядає пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України і готує Висновки та пропозиції до нього, а також таблиці пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи, які пропонується підтримати чи відхилити, і приймає з цього приводу відповідне рішення. Показники, що містяться у Висновках та пропозиціях до проекту закону про Державний бюджет України, мають бути збалансованими.

4. Висновки та пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України, а також таблиці пропозицій Апаратом Верховної Ради України розповсюджуються серед народних депутатів України не пізніше ніж за два дні до розгляду проекту закону про Державний бюджет України у першому читанні на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Стаття 41. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України у першому читанні

1. Перше читання проекту закону про Державний бюджет України починається з доповіді Голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо Висновків та пропозицій до проекту закону про Державний бюджет України. В обговоренні цього питання беруть участь представники комітетів Верховної Ради України, депутатських фракцій та груп, народні депутати України, представники Кабінету Міністрів України та Рахункової палати, а в частині щодо фінансування судів та інших органів і установ судової системи - Голова Державної судової адміністрації України.

{ Частина перша статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2453-VI (2453-17) від 07.07.2010 }

2. Висновки та пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України голосуються в цілому. Якщо позитивне рішення не прийнято, відбувається постатейне голосування. Під час постатейного голосування розглядаються пропозиції, які Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету пропонується відхилити і на розгляді яких наполягають їх автори. Прийняття рішення щодо Висновків та пропозицій до проекту закону про Державний бюджет України вважається прийняттям проекту закону про Державний бюджет України у першому читанні. Показники бюджету, що містяться у Висновках та пропозиціях до проекту закону про Державний бюджет України, мають бути збалансованими. Схвалені Верховною Радою України Висновки та пропозиції Комітету Верховної Ради України з питань бюджету набувають статусу Бюджетних висновків Верховної Ради України.

3. Верховна Рада України приймає проект закону про Державний бюджет України у першому читанні не пізніше 20 жовтня (25 жовтня, якщо проект бюджету був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, що передує плановому.

Стаття 42. Підготовка проекту закону про Державний бюджет України на друге читання

1. Після прийняття проекту закону про Державний бюджет України у першому читанні Кабінет Міністрів України у двотижневий термін готує і подає не пізніше 3 листопада (8 листопада, якщо проект бюджету був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, що передує плановому, проект закону про Державний бюджет України, доопрацьований відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради України, і порівняльну таблицю щодо їх врахування з вмотивованими поясненнями щодо неврахованих пропозицій.

2. Доопрацьований до другого читання проект закону про Державний бюджет України має містити текстові статті та показники,

які пропонувались Кабінетом Міністрів України в першому читанні, або схвалені Бюджетними висновками Верховної Ради України. У разі, якщо Кабінет Міністрів України пропонує нові текстові статті, до них додається детальне обгрунтування їх необхідності. Ці вимоги щодо цифрових показників можуть бути змінені виключно у випадку, якщо основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період, покладені Кабінетом Міністрів України в основу проекту Державного бюджету України, поданого до Верховної Ради України 15 вересня року, що передує плановому, змінилися на час розгляду в другому читанні більше ніж на два відсотки.

3. Проект закону про Державний бюджет України, підготовлений Кабінетом Міністрів України з порушенням вимог частини другої цієї статті, повертається Кабінету Міністрів України на доопрацювання і подається ним на повторне друге читання у тижневий термін з дня прийняття Верховною Радою України відповідного рішення.

4. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету протягом трьох днів після внесення проекту закону про Державний бюджет України, підготовленого Кабінетом Міністрів України до другого читання, готує висновки щодо розгляду проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні.

Стаття 43. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні

1. При розгляді проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні пропозиції народних депутатів України, комітетів Верховної Ради України, депутатських груп та фракцій щодо змін до проекту закону про Державний бюджет України не розглядаються, крім висновків Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо розгляду проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні, в тому числі щодо врахування Кабінетом Міністрів України Бюджетних висновків Верховної Ради України при підготовці проекту закону про Державний бюджет України до другого читання.

2. Друге читання розпочинається з доповіді Міністра фінансів України щодо доопрацьованого з урахуванням Бюджетних висновків Верховної Ради України проекту закону про Державний бюджет України. Голова Комітету Верховної Ради України з питань бюджету доповідає висновки Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо врахування Кабінетом Міністрів України Бюджетних висновків Верховної Ради України при підготовці проекту закону про Державний бюджет України до другого читання.

Друге читання проекту закону про Державний бюджет України передбачає в першу чергу затвердження загального обсягу дефіциту (профіциту), доходів і видатків Державного бюджету України, розміру мінімальної заробітної плати та рівня забезпечення прожиткового мінімуму на плановий бюджетний період з подальшим постатейним голосуванням проекту закону про Державний бюджет України, поданого Кабінетом Міністрів України на друге читання. (Абзац другий частини другої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

3. Друге читання проекту закону про Державний бюджет України завершується не пізніше 20 листопада року, що передує плановому.

При цьому загальний обсяг дефіциту (профіциту), доходів і видатків Державного бюджету України, розмір мінімальної заробітної плати та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на наступний бюджетний період, обсяг міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів, повинні бути прийняті у другому читанні в обов'язковому порядку і не підлягають розгляду у третьому читанні. (Частина третя статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

4. Статті проекту закону про Державний бюджет України, не прийняті у другому читанні, переносяться на розгляд у третьому читанні.

Стаття 44. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України у третьому читанні

1. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету доопрацьовує проект закону про Державний бюджет України та вносить його на розгляд Верховної Ради України у третьому читанні не пізніше 25 листопада року, що передує плановому.

2. Третє читання проекту закону про Державний бюджет України починається з доповіді Голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та співдоповіді Міністра фінансів України.

3. Після доповіді Голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та співдоповіді Міністра фінансів України Верховна Рада України проводить голосування по пропозиціях Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо статей проекту закону про Державний бюджет України, що не були прийняті у другому читанні, та по проекту закону в цілому.

4. У разі якщо рішення про схвалення закону про Державний бюджет України із запропонованими пропозиціями Комітету Верховної Ради України з питань бюджету в цілому не прийнято, проводиться голосування по кожній запропонованій Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету пропозиції.

5. Закон про Державний бюджет України приймається Верховною Радою України до 1 грудня року, що передує плановому.

Стаття 45. Особливості розгляду проекту закону про Державний бюджет України

1. Терміном перебування проекту закону про Державний бюджет України на розгляді у Верховній Раді України є час з моменту його офіційного подання Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України до його прийняття Верховною Радою України за вирахуванням часу, коли цей проект знаходився в Кабінеті Міністрів України згідно з процедурою, визначеною цим Кодексом.

2. У разі відхилення Верховною Радою України проекту закону про Державний бюджет України відлік терміну перебування проекту на розгляді у Верховній Раді України поновлюється з моменту повторного його подання Кабінетом Міністрів України.

3. Термін перебування прийнятого Верховною Радою України закону про Державний бюджет України на розгляді у Президента

України, а також термін повторного розгляду Верховною Радою України, у разі повернення його Президентом України із вмотивованими і сформульованими пропозиціями до цього закону з наступним його поверненням до Верховної Ради України на повторний розгляд, не включаються до загального терміну перебування проекту закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України.

Стаття 46. Бюджетні призначення в разі несвоєчасного прийняття закону про Державний бюджет України

1. Якщо до початку нового бюджетного періоду не набрав чинності закон про Державний бюджет України, Кабінет Міністрів України має право здійснювати витрати Державного бюджету України відповідно до цієї статті Кодексу з наступними обмеженнями:

1) витрати Державного бюджету України можуть здійснюватися лише на цілі, які визначені у законі про Державний бюджет України на попередній бюджетний період і одночасно передбачені у проекті закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданому Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України;

2) щомісячні видатки Державного бюджету України не можуть перевищувати 1/12 обсягу видатків, визначених законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 15 та частиною четвертою статті 23 цього Кодексу;

3) до прийняття закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період провадити капітальні видатки забороняється, крім випадків, пов'язаних з введенням воєнного чи надзвичайного стану, оголошенням окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, видатків, пов'язаних з капіталізацією банків, та видатків, що здійснюються із Стабілізаційного фонду. *{ Пункт 3 частини першої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом N 639-VI (639-17) від 31.10.2008 - зміни діють не пізніше ніж до 1 січня 2011 року }*

2. Не пізніше двох місяців з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України Міністр фінансів України інформує Верховну Раду України про взяті бюджетні зобов'язання та здійснені платежі згідно з частиною першою цієї статті, по яких бюджетні призначення у затвердженому Державному бюджеті України не передбачені.

3. До прийняття закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період запозичення можуть здійснюватися лише з метою погашення основної суми державного боргу, крім видатків, пов'язаних з капіталізацією банків, та видатків, що здійснюються із Стабілізаційного фонду".

{ Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом N 639-VI (639-17) від 31.10.2008 - зміни діють не пізніше ніж до 1 січня 2011 року }

4. До прийняття закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період податки, збори (обов'язкові платежі) та інші надходження справляються відповідно до закону про Державний

бюджет України на попередній бюджетний період та інших нормативно-правових актів.

Глава 8

ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 47. Організація виконання державного бюджету

1. Кабінет Міністрів України забезпечує виконання Державного бюджету України. Міністерство фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Стаття 48. Казначейське обслуговування Державного бюджету України

1. В Україні застосовується казначейська форма обслуговування Державного бюджету України, яка передбачає здійснення Державним казначейством України:

1) операцій з коштами державного бюджету;

2) розрахунково-касового обслуговування розпорядників бюджетних коштів;

3) контролю бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів;

4) бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання державного бюджету.

Стаття 49. Бюджетний розпис

1. Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується Міністром фінансів України відповідно до бюджетних призначень у місячний термін після набрання чинності законом про Державний бюджет України. До затвердження розпису Міністром фінансів України затверджується тимчасовий розпис на відповідний період.

Примірник затвердженого бюджетного розпису передається до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету з подальшим інформуванням про внесені до нього зміни.

2. Міністр фінансів України протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису Державного бюджету України встановленим бюджетним призначенням.

Стаття 50. Виконання Державного бюджету України за доходами

1. Міністерство фінансів України здійснює прогнозування та аналіз доходів бюджету і має виключне право надання відстрочок по сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів) на умовах податкового кредиту за поданнями органів стягнення на термін до трьох місяців в межах поточного бюджетного періоду.

2. Державне казначейство України веде бухгалтерський облік всіх надходжень, що належать Державному бюджету України, та за поданням органів стягнення здійснює повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до бюджету.

3. Органи стягнення забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до державного бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів відповідно до законодавства.

4. Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок Державного бюджету України і не можуть акумулюватися на рахунках органів стягнення.

5. Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету визнаються зарахованими в доход державного бюджету з моменту зарахування на єдиний казначейський рахунок державного бюджету.

6. Перерахування Національним банком України до Державного бюджету України на поточний рік частини прибутку до розподілу здійснюється однією сумою за підсумками року після затвердження Радою Національного банку України в установленому порядку звіту про виконання кошторису доходів та витрат Національного банку України та розподіл прибутку до розподілу. Авансове перерахування коштів Національного банку України до Державного бюджету України забороняється.

{ Статтю 50 доповнено частиною шостою згідно із Законом N 2478-VI (2478-17) від 09.07.2010 - зміни набирають чинності з 1 січня 2012 року }

Стаття 51. Виконання Державного бюджету України за видатками

1. Стадіями виконання Державного бюджету України за видатками визнаються:

1) встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі затвердженого бюджетного розпису;

2) затвердження кошторисів розпорядникам бюджетних коштів;

3) взяття бюджетних зобов'язань;

4) отримання товарів, робіт та послуг;

5) здійснення платежів;

6) використання товарів, робіт та послуг на виконання бюджетних програм.

2. Відповідно до затвердженого бюджетного розпису розпорядники коштів Державного бюджету України одержують бюджетні асигнування, що є підставою для затвердження кошторисів. Затвердження, а також коригування протягом бюджетного року кошторисів бюджетних установ здійснюється розпорядниками коштів

відповідно до затвердженого бюджетного розпису Державного бюджету України. Затвердження змін до кошторисів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації державної і комунальної форм власності у зв'язку із зміною обсягів доходів і видатків відповідно до затвердженого бюджетного розпису здійснюється керівниками цих закладів. Кошторис є основним плановим документом бюджетної установи, який надає повноваження щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на бюджетний період відповідно до бюджетних призначень.

3. Державне казначейство України здійснює контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису Державного бюджету України.

4. Розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за управління бюджетними асигнуваннями і здійснення контролю за виконанням процедур та вимог, встановлених цим Кодексом.

5. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та провадять видатки тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами.

6. Будь-які зобов'язання, взяті фізичними та юридичними особами за коштами Державного бюджету України без відповідних бюджетних асигнувань або ж з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України, не вважаються бюджетними зобов'язаннями. Витрати державного бюджету на покриття таких зобов'язань не можуть здійснюватися.

7. Після отримання товарів, робіт та послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов'язання розпорядник бюджетних коштів приймає рішення про їх оплату та подає доручення на здійснення платежу органу Державного казначейства України, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами.

8. Державне казначейство України здійснює платежі за дорученнями розпорядників бюджетних коштів у разі:

1) наявності відповідного бюджетного зобов'язання для платежу у бухгалтерському обліку виконання Державного бюджету України;

2) відповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню;

3) наявності у розпорядників бюджетних коштів невикористаних бюджетних асигнувань.

(Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2229-IV (2229-15) від 14.12.2004)

Глава 9

ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

Стаття 52. Порядок внесення змін до закону про Державний бюджет України

1. Зміни до закону про Державний бюджет України можуть вноситися у випадках виникнення відхилення оцінки прогнозу макропоказників економічного і соціального розвитку України та надходжень до бюджету від прогнозу, врахованого при затвердженні Державного бюджету України на відповідний бюджетний період, а також зміни структури видатків державного бюджету та в інших випадках, передбачених цим Кодексом. Міністерство фінансів України проводить щомісячну оцінку відповідності прогнозу надходжень показникам, встановленим Державним бюджетом України. Кабінет Міністрів України проводить щоквартальну оцінку відповідності прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України показникам, врахованим при затвердженні Державного бюджету України на відповідний бюджетний період. (Частина перша статті 52 в редакції Закону N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

2. Зміни до закону про Державний бюджет України подаються у формі проекту закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

{ Офіційне тлумачення положення частини другої статті 52 див. в Рішенні Конституційного Суду N 1-рп/2009 (v001p710-09) від 13.01.2009 }

Стаття 53. Перевиконання доходної частини Державного бюджету України

1. Доходи, що перевищують враховані у законі про Державний бюджет України показники доходної частини Державного бюджету України, розподіляються відповідно до закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

2. Факт перевиконання доходної частини Державного бюджету України визнається за результатами офіційних висновків Рахункової палати та Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за підсумками трьох кварталів у разі перевищення показників доходів, врахованих у розписі державного бюджету на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків. Такі висновки подаються Комітету Верховної Ради України з питань бюджету до 15 жовтня поточного року.

3. Кабінет Міністрів України протягом двох тижнів з дня оголошення зазначених офіційних висновків зобов'язаний подати Верховній Раді України відповідний проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

{ Офіційне тлумачення положення частини третьої статті 53 див. в Рішенні Конституційного Суду N 1-рп/2009 (v001p710-09) від 13.01.2009 }

Стаття 54. Скорочення видатків загального фонду Державного бюджету України

1. У разі якщо за результатами місячного звіту про виконання загального фонду Державного бюджету України виявиться, що отриманих надходжень недостатньо для здійснення бюджетних асигнувань відповідно до бюджетних призначень з урахуванням граничного рівня дефіциту (профіциту), затвердженого законом про Державний бюджет України, Міністерство фінансів України встановлює

тимчасове обмеження асигнувань загального фонду Державного бюджету України.

2. У разі якщо за результатами квартального звіту про виконання Державного бюджету України має місце недоотримання доходів загального фонду Державного бюджету України більше ніж на 15 відсотків від суми, передбаченої розписом державного бюджету на відповідний період, Міністерство фінансів України готує пропозиції про внесення змін до Державного бюджету України. Кабінет Міністрів України, розглянувши ці пропозиції, подає до Верховної Ради України розроблений на їх основі проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України не пізніше двох тижнів з дня подання пропозицій Міністром фінансів України.

{ Офіційне тлумачення положення частини другої статті 54 див. в Рішенні Конституційного Суду N 1-рп/2009 (v001p710-09) від 13.01.2009 }

3. Верховна Рада України приймає рішення щодо зазначеного проекту закону стосовно скорочення видатків Державного бюджету України у двотижневий термін з дня відповідного подання Кабінетом Міністрів України. До прийняття Верховною Радою України відповідного рішення видатки провадяться з урахуванням тимчасових обмежень бюджетних асигнувань, встановлених Міністерством фінансів України.

Стаття 55. Захищені статті видатків бюджету

1. Захищеними статтями видатків бюджету визнаються статті видатків Державного бюджету України, обсяг яких не може змінюватися при проведенні скорочення затверджених бюджетних призначень.

2. Перелік захищених статей видатків Державного бюджету України визначається законом про Державний бюджет України.

Глава 10

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 56. Ведення бухгалтерського обліку виконання Державного бюджету України

1. Єдині правила бухгалтерського обліку всіх фінансових операцій, активів і фінансових зобов'язань держави визначаються Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України.

2. Бухгалтерський облік усіх операцій щодо виконання Державного бюджету України здійснюють органи Державного казначейства України. Цей облік повинен відображати всі активи та зобов'язання держави.

3. Розпорядники бюджетних коштів ведуть бухгалтерський облік відповідно до правил, встановлених Державним казначейством України.

4. Усі надходження до бюджету та витрати бюджету обліковуються у валових показниках незалежно від того, передбачається чи не передбачається у бюджетних призначеннях взаємозарахування цих показників.

5. Усі надходження до бюджету та витрати бюджету повинні заноситися на рахунки в хронологічному порядку відповідно до встановленої законодавством процедури. Всі бухгалтерські записи повинні підтверджуватися документально.

Стаття 57. Порядок закриття рахунків після закінчення бюджетного періоду

1. Не пізніше 31 грудня або на останній день іншого бюджетного періоду Державне казначейство України закриває всі рахунки, відкриті у поточному бюджетному періоді. За виняткових обставин Міністр фінансів України може визначити інший термін закриття рахунків, який повинен настати не пізніш як через п'ять робочих днів після закінчення бюджетного періоду.

2. На кінець бюджетного періоду Державне казначейство України зберігає залишки коштів на рахунках спеціального фонду Державного бюджету України для покриття відповідних витрат у наступному бюджетному періоді з урахуванням їх цільового призначення. Рахунки спеціального фонду Державного бюджету України відкриваються в наступному бюджетному періоді із записом про всі не витрачені в попередньому бюджетному періоді кошти, які були одержані на виконання відповідних завдань.

3. Усі надходження і витрати записуються в тому бюджетному періоді, в якому вони були здійснені.

Стаття 58. Звітність про виконання Державного бюджету України

1. Зведення, складання та надання звітності про виконання Державного бюджету України здійснюються Державним казначейством України.

2. Розпорядники бюджетних коштів відповідно до єдиної методики звітності складають та подають детальні звіти, що містять бухгалтерські баланси, дані про виконання кошторисів, результати діяльності та іншу інформацію за формами, встановленими законодавством України.

3. Єдині форми звітності про виконання Державного бюджету України встановлюються Державним казначейством України за погодженням з Рахунковою палатою та Міністерством фінансів України.

4. Звітність про виконання Державного бюджету України є оперативною, місячною, квартальною та річною.

Стаття 59. Місячна звітність про виконання Державного бюджету України

1. Місячна звітність про виконання Державного бюджету України надається Державним казначейством України Верховній Раді України,

Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним.

2. Зведені показники звітів про виконання бюджетів, інформація про виконання захищених статей Державного бюджету України, інформація про використання коштів з резервного фонду Кабінету Міністрів України надається Державним казначейством України Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним. Звіт про бюджетну заборгованість надається не пізніше 15 числа другого місяця, наступного за звітним.

3. Місячний звіт про фактичні надходження податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів до бюджету, місячний звіт про податкову заборгованість, включаючи суми недоїмки та переплат (у галузевому і територіальному розрізі, а також у розрізі джерел доходів та форм власності), надається органами стягнення Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 12 числа місяця, наступного за звітним.

Стаття 60. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України

1. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України надається Державним казначейством України Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 35 днів після закінчення звітного кварталу.

2. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України включає такі частини:

1) звіт про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України;

2) звіт про рух грошових коштів;

3) звіт про виконання Державного бюджету України;

4) інформацію про стан державного боргу;

5) зведені показники звітів про виконання бюджетів;

6) звіт про кредити та операції, що стосуються державних гарантійних зобов'язань.

3. Органи стягнення надають інформацію Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України про втрати доходів бюджету внаслідок податкових пільг, а також про суми реструктуризованої та списаної податкової заборгованості (у галузевому і територіальному розрізі, а також у розрізі джерел доходів та форм власності) і суми відстрочених та розстрочених платежів не пізніше 35 днів після закінчення кварталу.

Стаття 61. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України

1. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України не пізніше 1 травня року, наступного за звітним.

2. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України включає такі частини:

1) звіт про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України;

2) звіт про виконання Державного бюджету України;

3) звіт про рух грошових коштів;

4) інформацію про виконання захищених статей видатків Державного бюджету України;

5) звіт про бюджетну заборгованість;

6) звіт про використання коштів з резервного фонду Кабінету Міністрів України;

7) інформацію про стан державного боргу;

8) звіт про кредити та операції, що стосуються державних гарантійних зобов'язань;

9) зведені показники звітів про виконання бюджетів;

10) інформацію про виконання місцевих бюджетів;

11) іншу інформацію, визнану Кабінетом Міністрів України необхідною для пояснення звіту.

Стаття 62. Розгляд звіту про виконання закону про Державний бюджет України

1. Рахункова палата протягом двох тижнів з дня офіційного подання Кабінетом Міністрів України річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України готує висновки щодо використання коштів Державного бюджету України.

2. Верховна Рада України розглядає звіт про виконання закону про Державний бюджет України у двотижневий термін з дня отримання висновків Рахункової палати щодо використання коштів Державного бюджету України.

3. Звіт Кабінету Міністрів України перед Верховною Радою України про виконання закону про Державний бюджет України представляє Міністр фінансів України. Верховна Рада України може заслухати головних розпорядників коштів Державного бюджету України щодо використання ними бюджетних коштів.

4. Із співдоповіддю про виконання закону про Державний бюджет України виступають Голова Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та Голова Рахункової палати.

5. За результатами розгляду Верховна Рада України приймає рішення щодо звіту про виконання закону про Державний бюджет України.

Розділ III
МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

Глава 11

НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИТРАТИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стаття 63. Структура місцевих бюджетів

1. Місцевий бюджет відповідно до цього Кодексу містить в собі надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати складають єдиний баланс відповідного бюджету.

Стаття 64. Склад доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів

1. До доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, належать такі податки і збори (обов'язкові платежі):

1) податок з доходів фізичних осіб у частині, визначеній статтею 65 цього Кодексу;

2) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам;

3) плата за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних рад;

4) плата за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, що справляється виконавчими органами відповідних рад;

5) плата за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності (за винятком плати за придбання торгових патентів пунктами продажу нафтопродуктів (автозаправними станціями, заправними пунктами), що справляється виконавчими органами відповідних рад;

6) надходження адміністративних штрафів, що накладаються виконавчими органами відповідних рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

6-1) 50 відсотків надходження адміністративних штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що накладаються уповноваженими органами (посадовими особами); *{ Частину першу статті 64 доповнено пунктом 6-1 згідно із Законом N 586-VI (586-17) від 24.09.2008 }*

7) єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва у частині, що належить відповідним бюджетам.

2. Податки і збори (обов'язкові платежі), зазначені у цій статті, складають кошик доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

3. При цьому податок з доходів фізичних осіб, який сплачується юридичною особою (працедавцем), зараховується до відповідного місцевого бюджету за її місцезнаходженням та місцезнаходженням її підрозділів, уповноважених підрозділів в обсягах податку, нарахованого працівникам цих підрозділів. (Статтю 64 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003 - набуває чинності з 01.01.2004)

(Стаття 64 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003 - набуває чинності з 01.01.2004)
{ Щодо дії статті 64 див. Закони N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, N 1801-IV (1801-15) від 17.06.2004, N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005 }

Стаття 65. (Дію статті 65 зупинено на 2005 рік в частині закріплення та застосування нормативів відрахувань податку з доходів фізичних осіб за бюджетами місцевого самоврядування, який справляється з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу (в тому числі відрядженими до органів виконавчої влади та інших цивільних установ) у зв'язку з виконанням обов'язків несення служби, за рахунок бюджетних асигнувань установ (організацій), що утримуються із державного бюджету, які є джерелом доходів цих осіб згідно із Законами N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005) (Дію статті 65 відновлено в частині закріплення та застосування нормативів відрахувань податку з доходів фізичних осіб за бюджетами місцевого самоврядування, який справляється з фонду оплати праці в іноземній валюті працівників закордонних дипломатичних установ України під час їх перебування у довготерміновому закордонному відрядженні згідно із Законом N 1801-IV (1801-15) від 17.06.2004) (Дію статті 65 зупинено на 2004 рік в частині закріплення та застосування нормативів відрахувань податку з доходів фізичних осіб за бюджетами місцевого самоврядування, який справляється з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу (в тому числі відрядженими до органів виконавчої влади та інших цивільних установ) органів внутрішніх справ, органів і установ виконання покарань, податкової міліції у зв'язку з виконанням обов'язків несення служби, а також з фонду оплати праці в іноземній валюті працівників закордонних дипломатичних установ України під час їх перебування у довготерміновому закордонному відрядженні згідно із Законом N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003) Нормативи відрахувань від податку з доходів фізичних осіб до бюджетів місцевого самоврядування

1. До доходів бюджетів міст Києва і Севастополя зараховується 100 відсотків загального обсягу податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) на території цих міст.

2. До доходів бюджетів міст республіканського (в Автономній Республіці Крим) та обласного значення зараховується 75 відсотків від загального обсягу податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) на території цих міст.

3. До доходів бюджетів міст районного значення, сіл, селищ чи їх об'єднань зараховується 25 відсотків від загального обсягу податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) на цій території.

(Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003 - набуває чинності з 01.01.2004)

Стаття 66. Склад доходів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних та районних бюджетів, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів

1. Для забезпечення реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм територіальних громад доходи бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, формуються за рахунок:

1) 25 відсотків податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) на відповідній території;

2) 25 відсотків плати за землю, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) на території Автономної Республіки Крим та відповідної області;

3) плати за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим та обласними державними адміністраціями.

2. Для забезпечення реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм територіальних громад доходи районних бюджетів, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, формуються за рахунок:

1) 50 відсотків податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) на території сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;

2) 15 відсотків плати за землю, що сплачується на території сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;

3) плати за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями;

4) плати за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" (889-15) районними державними адміністраціями;

5) надходження адміністративних штрафів, що накладаються районними державними адміністраціями або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями.

(Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003 - набуває чинності з 01.01.2004)

Стаття 67. Особливості формування бюджету Автономної Республіки Крим та бюджетів міст Києва і Севастополя

1. Надходження та витрати бюджету Автономної Республіки Крим та бюджетів міст Києва і Севастополя формуються в порядку, встановленому цим Кодексом, із урахуванням Закону України "Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим" (350-14), Закону України "Про столицю України - місто-герой Київ" (401-14) та закону, що визначає особливий статус міста Севастополя. При цьому:

1) склад видатків бюджетів міст Києва та Севастополя визначається відповідно до переліку видатків, передбачених статтями 88-91 цього Кодексу;

2) фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, що застосовуються для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів для бюджетів міст Києва та Севастополя, визначаються на основі фінансових нормативів бюджетної забезпеченості для обласних бюджетів та бюджетів міст республіканського (Автономної Республіки Крим) та міст обласного значення з урахуванням особливостей їх статусу.

Стаття 68. Склад доходів та видатків бюджетів районів у містах

1. Склад доходів та видатків бюджетів районів у містах (у разі їх створення) визначається міською радою відповідно до повноважень, переданих районним у містах радам.

Стаття 69. Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

1. До доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать:

1) місцеві податки і збори, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування;

2) 100 відсотків плати за землю - для бюджетів міст Києва та Севастополя; 75 відсотків плати за землю - для бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення; 60 відсотків плати за землю - для бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;

3) податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів у частині, що зараховується до відповідного бюджету. Податок з власників наземних транспортних засобів сплачується платниками цього податку за місцем реєстрації таких транспортних засобів. Кошти від його надходження використовуються виключно для фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг відповідно до закону; *{ Пункт 3 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1075-VI (1075-17) від 05.03.2009 }*

4) надходження сум відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами;

5) податок на промисел, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

6) надходження дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади;

7) плата за забруднення навколишнього природного середовища у частині, що зараховується до відповідного бюджету;

8) кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності, в тому числі від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебуває у комунальній власності;

9) фіксований сільськогосподарський податок у частині, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

10) плата за оренду майнових комплексів, що знаходяться у комунальній власності;

11) надходження від місцевих грошово-речових лотерей;

12) плата за гарантії, надані з дотриманням умов, визначених статтею 17 цього Кодексу;

13) гранти та дарунки у вартісному обрахунку;

14) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів відповідного бюджету;

15) податок на прибуток підприємств комунальної власності;

16) платежі за спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення;

17) інші надходження, передбачені законом.

Стаття 70. Видатки місцевих бюджетів

1. Видатки місцевих бюджетів включають бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією програм, перелік яких визначено статтями 88-91 цього Кодексу.

Стаття 71. Бюджет розвитку місцевих бюджетів

1. Надходження до бюджету розвитку місцевих бюджетів включають:

1) кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності, в тому числі від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення;

2) надходження дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади;

3) кошти від повернення позик, які надавалися з відповідного бюджету до набрання чинності цим Кодексом, та відсотки, сплачені за користування ними;

4) кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням відповідної ради;

5) запозичення, здійснені у порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України (крім випадку, передбаченого статтею 73 цього Кодексу);

6) субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів.

2. До витрат бюджету розвитку місцевих бюджетів належать:

1) погашення основної суми боргу відповідно Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування (крім боргу, що утворюється за умовами, визначеними статтею 73 цього Кодексу);

2) капітальні вкладення;

3) внески органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у статутні фонди суб'єктів підприємницької діяльності.

3. Бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою частиною спеціального фонду місцевих бюджетів.

Стаття 72. Дефіцит місцевих бюджетів

1. По загальному фонду місцеві бюджети можуть прийматися з дефіцитом шляхом внесення змін до рішень про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання відповідного місцевого бюджету за попередній бюджетний період виключно на суму вільного залишку бюджетних коштів.

2. По спеціальному фонду можуть прийматися з дефіцитом виключно бюджет Автономної Республіки Крим та міські бюджети у частині дефіциту бюджету розвитку, який покривається за рахунок запозичень.

(Стаття 72 в редакції Закону N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

Стаття 73. Позички місцевим бюджетам

1. Для покриття тимчасових касових розривів, що виникають під час виконання загального фонду місцевого бюджету, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради можуть отримувати короткотермінові позички у фінансово-кредитних установах на термін до трьох місяців, але у межах поточного бюджетного періоду. Порядок отримання таких позичок визначається Міністерством фінансів України.

2. Надання позичок з одного бюджету іншому забороняється.

Стаття 74. Запозичення до місцевих бюджетів

1. Запозичення до місцевих бюджетів здійснюються на визначену мету і підлягають обов'язковому поверненню. Запозичення до відповідних бюджетів можуть бути здійснені лише до бюджету розвитку, крім випадку, передбаченого статтею 73 цього Кодексу.

2. Держава не несе відповідальності по зобов'язаннях за запозиченнями до місцевих бюджетів.

3. Видатки на обслуговування боргу здійснюються за рахунок коштів загального фонду бюджету.

4. Видатки на обслуговування боргу місцевих бюджетів не можуть щорічно перевищувати 10 відсотків видатків від загального фонду відповідного місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування боргу.

5. Якщо у процесі погашення основної суми боргу та платежів по його обслуговуванню, обумовленої договором між кредитором та позичальником, має місце порушення графіка погашення з вини позичальника, відповідна рада не має права здійснювати нові запозичення протягом 5 наступних років.

6. Порядок здійснення запозичень до місцевих бюджетів (207-2003-п) встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до умов, визначених цим Кодексом.

Глава 12

СКЛАДАННЯ, РОЗГЛЯД, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВИКОНАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стаття 75. Порядок складання проектів місцевих бюджетів

1. Міністерство фінансів України доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та виконавчим органам відповідних рад особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний період.

2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних рад зобов'язані надавати необхідну інформацію: Міністерству фінансів України - для проведення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів та інших показників; Верховній Раді України - для перевірки достовірності цих розрахунків.

3. Згідно з типовою формою бюджетних запитів, визначеною Міністерством фінансів України, і відповідно до статті 34 цього Кодексу та з урахуванням особливостей складання проектів місцевих бюджетів місцеві фінансові органи розробляють і доводять до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів.

4. Головні розпорядники бюджетних коштів організують розроблення бюджетних запитів для подання місцевим фінансовим органам в терміни та порядку, встановлені цими органами. Головні розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за своєчасність, достовірність та зміст поданих місцевим фінансовим органам бюджетних запитів, які мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників проекту місцевого бюджету, згідно з вимогами місцевих фінансових органів.

5. Місцеві фінансові органи на будь-якому етапі складання і розгляду проектів місцевих бюджетів проводять аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, з точки зору його відповідності меті, пріоритетності, а також дієвості та ефективності використання бюджетних коштів. На основі результатів аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення бюджетного запиту до пропозиції проекту місцевого бюджету перед поданням його на розгляд відповідно Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та виконавчим органам відповідних рад.

6. Виконавчі органи сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад, районні державні адміністрації в містах Києві та Севастополі подають відповідно районним чи міським фінансовим органам пропозиції щодо показників проектів відповідних бюджетів, визначених з урахуванням вимог частин третьої - п'ятої цієї статті.

7. Після схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України Міністерство фінансів України доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та виконавчим органам відповідних рад розрахунки прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, методику їх визначення та інші показники, необхідні для складання проектів місцевих бюджетів, а також пропозиції щодо форми проекту рішення про місцевий бюджет (типова форма рішення).

8. У тижневий термін після ухвалення закону про Державний бюджет України в другому читанні Кабінет Міністрів України доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та виконавчим органам відповідних рад положення та показники міжбюджетних відносин (обсяги міжбюджетних трансфертів для відповідних бюджетів і текстові статті, що визначають особливості міжбюджетних відносин на наступний бюджетний період), які були проголосовані Верховною Радою України при прийнятті проекту закону про Державний бюджет України в другому читанні.

9. На підставі інформації, отриманої відповідно до частин п'ятої - восьмої цієї статті, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи

відповідних рад готують проекти рішень про відповідні місцеві бюджети.

Стаття 76. Проект рішення про місцевий бюджет та матеріали, що до нього додаються

1. Проект рішення про місцевий бюджет перед його розглядом на сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної ради схвалюється Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією чи виконавчим органом відповідної ради. Разом з ним необхідно подавати:

1) пояснювальну записку до проекту рішення, яка повинна містити:

а) інформацію про соціально-економічний стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці і прогноз її розвитку на наступний бюджетний період, які покладено в основу проекту місцевого бюджету;

б) оцінку надходжень доходів з урахуванням втрат доходів у результаті наданих відповідною радою податкових пільг;

в) пояснення до основних положень проекту рішення про місцевий бюджет, включаючи аналіз пропонованих обсягів видатків щодо функцій та програм. Обгрунтування включають бюджетні показники за попередній, поточний, наступний бюджетні періоди в розрізі класифікації видатків бюджету;

г) обгрунтування особливостей міжбюджетних взаємовідносин (для районних, міських з районним поділом, міських, що об'єднують бюджети села, селища, міста районного значення) та надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів (для бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міст Києва та Севастополя, обласних бюджетів);

ґ) інформацію щодо погашення боргу Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, обсягів та умов запозичень;

2) прогноз показників відповідного бюджету за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні три бюджетні періоди;

3) проект показників зведеного бюджету району, міста з районним поділом, міста, що об'єднує бюджети села, селища, міста районного значення;

4) показники видатків, необхідні на наступні бюджетні періоди для завершення проектів, що враховані в бюджеті, за умови, якщо реалізація проекту триває більше одного бюджетного періоду;

5) перелік інвестиційних програм на наступний бюджетний період та на наступні три бюджетні періоди;

6) інформацію про хід виконання відповідного бюджету у поточному бюджетному періоді;

7) пояснення головних розпорядників бюджетних коштів до проекту відповідного бюджету (подаються до бюджетної комісії відповідної ради);

8) інші матеріали, обсяг і форму яких визначає Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація чи виконавчий орган відповідної ради.

2. Рішенням про місцевий бюджет визначаються:

1) загальна сума доходів і видатків (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також з розподілом видатків на поточні і капітальні;

2) граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) місцевого бюджету в наступному бюджетному періоді і боргу Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування на кінець наступного бюджетного періоду; повноваження щодо надання гарантій Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, а також розміри цих гарантій з урахуванням положень статті 17 цього Кодексу;

3) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів за бюджетною класифікацією;

4) доходи бюджету за бюджетною класифікацією;

5) бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів;

5-1) розмір оборотної касової готівки місцевого бюджету;
(Частину другу статті 76 доповнено пунктом 5-1 згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

6) додаткові положення, що регламентують процес виконання бюджету.

3. Перелік захищених статей місцевого бюджету визначається відповідно до статті 55 цього Кодексу.

Стаття 77. Затвердження місцевих бюджетів

1. Відповідно до частин восьмої та дев'ятої статті 75 цього Кодексу Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні ради при затвердженні місцевих бюджетів повинні врахувати обсяги міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів, що були затверджені Верховною Радою України при прийнятті проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні.

2. Бюджет Автономної Республіки Крим, обласні і районні бюджети, міські (міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) бюджети на наступний бюджетний період затверджуються рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної чи міської ради не пізніше ніж у двотижневий термін після офіційного опублікування закону про Державний бюджет України.

3. Міські (міст районного значення) бюджети, районні у містах (якщо такі створено), селищні та сільські бюджети на наступний

бюджетний період затверджуються відповідно рішеннями міської, районної в місті, селищної або сільської ради не пізніше ніж у двотижневий термін після затвердження районного чи міського (міст Києва і Севастополя, міста республіканського Автономної Республіки Крим чи міста обласного значення) бюджету.

Стаття 78. Виконання місцевих бюджетів

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад або міські, селищні чи сільські голови (в разі, якщо відповідні виконавчі органи не створені) забезпечують виконання відповідних місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

2. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами Державного казначейства України за функціями, визначеними статтею 48 цього Кодексу.

Державне казначейство України веде облік всіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням органів стягнення, погодженим з відповідними фінансовими органами, здійснює повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до бюджету. (Частину другу статті 78 доповнено абзацом другим згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

3. Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджується керівником місцевого фінансового органу. До затвердження розпису керівником місцевого фінансового органу затверджується тимчасовий розпис на відповідний період. Керівник місцевого фінансового органу протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням.

4. Місцевий фінансовий орган у процесі виконання місцевого бюджету за доходами здійснює прогнозування та аналіз доходів відповідного бюджету.

5. Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи місцевого бюджету зараховуються безпосередньо на рахунок відповідного бюджету, відкритий в територіальному органі Державного казначейства України, і не можуть акумулюватися на рахунках органів стягнення. Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи визнаються зарахованими в доход місцевого бюджету з моменту зарахування на рахунок відповідного бюджету, відкритий в територіальному органі Державного казначейства України.

Органи стягнення забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до місцевих бюджетів податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів відповідно до законодавства. (Частину п'яту статті 78 доповнено абзацом другим згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

6. Виконання місцевих бюджетів за видатками здійснюється за процедурою, визначеною статтею 51 цього Кодексу.

7. Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет ухвалюється відповідною радою за поданням офіційного висновку місцевого фінансового органу про обсяг вільного залишку бюджетних коштів, перевиконання чи недовиконання доходної частини загального фонду відповідного бюджету. Факт перевиконання доходної частини загального фонду місцевого бюджету визнається за підсумками першого півріччя та наступних звітних періодів поточного бюджетного періоду на підставі офіційних висновків місцевого фінансового органу за умови перевищення доходів загального фонду місцевого бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів), врахованих у розписі місцевого бюджету на відповідний період, не менше ніж на 5 відсотків. Факт недоотримання доходів загального фонду місцевого бюджету визнається на підставі офіційних висновків місцевого фінансового органу за підсумками квартального звіту при недоотриманні доходів загального фонду місцевого бюджету, врахованих у розписі місцевого бюджету на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків. (Частина сьома статті 78 в редакції Закону N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

8. Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет можуть бути також ухвалені відповідною радою з урахуванням положень статті 52 цього Кодексу та у разі настання інших випадків, передбачених цим Кодексом. (Частина восьма статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

9. Ведення бухгалтерського обліку виконання місцевих бюджетів та порядок закриття рахунків місцевих бюджетів після закінчення бюджетного періоду здійснюються з урахуванням положень статей 56 і 57 цього Кодексу.

10. Після введення в дію закону про Державний бюджет України органам державної влади та їх посадовим особам забороняється приймати рішення, що призводять до виникнення нових бюджетних зобов'язань місцевих бюджетів, які не забезпечені бюджетними асигнуваннями, без визначення джерел коштів, виділених державою для виконання цих зобов'язань.

Стаття 79. Особливості затвердження та виконання місцевих бюджетів у разі несвоєчасного їх прийняття

1. Якщо до початку нового бюджетного періоду не прийнято відповідне рішення про місцевий бюджет, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних рад мають право здійснювати витрати з відповідного бюджету лише на цілі, які визначені у рішенні про місцевий бюджет на попередній бюджетний період. При цьому щомісячні видатки не можуть перевищувати 1/12 обсягу видатків, визначених рішенням відповідної ради про бюджет на попередній бюджетний період, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 15 та частиною четвертою статті 23 цього Кодексу. До прийняття рішення про місцевий бюджет на поточний бюджетний період провадити капітальні видатки забороняється.

Стаття 80. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів

1. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів визначаються Державним казначейством України відповідно до вимог, встановлених для подання звітності про виконання Державного бюджету України в статтях 58-61 цього Кодексу.

2. Територіальні органи Державного казначейства України складають та подають відповідним місцевим фінансовим органам баланси, звіти про виконання місцевих бюджетів та інші фінансові звіти за правилами та формами, встановленими Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України та Рахунковою палатою. Зведені показники звітів про виконання бюджетів одночасно подаються територіальними органами Державного казначейства України відповідно Міністерству фінансів Автономної Республіки Крим, фінансовим органам місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних рад на умовах, передбачених частиною першою цієї статті.

3. Органи стягнення надають місцевим фінансовим органам відповідні звіти, передбачені частиною третьою статті 59 цього Кодексу.

4. Квартальний та річний звіти про виконання місцевого бюджету подаються до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної ради Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією, виконавчим органом відповідної ради чи міським, селищним, сільським головою (у разі, якщо відповідні виконавчі органи не створені) у двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду. Перевірка звіту здійснюється Рахунковою палатою Автономної Республіки Крим (щодо використання органами виконавчої влади коштів бюджету Автономної Республіки Крим) чи комісією з питань бюджету відповідної ради, після чого відповідні ради затверджують звіт про виконання бюджету або приймають інше рішення з цього приводу.

Розділ IV
МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

Глава 13

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 81. Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин

1. Міжбюджетні відносини - це відносини між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України (254к/96-ВР) та законами України.

2. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень.

Стаття 82. Види видатків на здійснення повноважень

1. Видатки на здійснення повноважень, що виконуються за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, поділяються на:

1) видатки на забезпечення конституційного ладу держави, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені цим Кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню;

2) видатки, які визначаються функціями держави та можуть бути передані до виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності;

3) видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер та визначені законами України.

Стаття 83. Джерела здійснення видатків бюджетів

1. Видатки, визначені пунктом 1 статті 82 цього Кодексу, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України.

2. Видатки, визначені пунктами 2 і 3 статті 82 цього Кодексу, здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, у тому числі трансфертів з Державного бюджету України.

Стаття 84. Відповідальність за здійснення видатків

1. Відповідальність за здійснення видатків, визначених пунктом 1 статті 82 цього Кодексу, покладається на відповідні органи державної влади.

2. Відповідальність за здійснення видатків, визначених пунктами 2 і 3 статті 82 цього Кодексу, покладається на Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад, міських, селищних, сільських голів (якщо відповідні виконавчі органи не створені).

Стаття 85. Передача державою права на здійснення видатків

1. Держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідної передачі бюджетних ресурсів у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України.

2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад, міські, селищні, сільські голови (якщо відповідні виконавчі органи не створені) зобов'язані забезпечити здійснення видатків, визначених пунктами 2 і 3 статті 82 цього Кодексу, з відповідних місцевих бюджетів з додержанням розподілу цих видатків між бюджетами, визначеного статтями 88-91 цього Кодексу. Забороняється планувати та здійснювати видатки, не віднесені до місцевих бюджетів цим

Кодексом, а також здійснювати впродовж бюджетного періоду видатки на фінансування бюджетних установ одночасно з різних бюджетів, за винятком державних професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів державної форми власності. При цьому фінансування зазначених навчальних закладів за рахунок коштів місцевих бюджетів може здійснюватися виключно у разі перевиконання доходної частини загального фонду відповідного бюджету.

(Стаття 85 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1158-IV (1158-15) від 15.10.2003 - набуває чинності з 01.01.2004 року, N 2229-IV (2229-15) від 14.12.2004)

Стаття 86. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами

1. Розмежування видів видатків, визначених пунктами 2 і 3 статті 82 цього Кодексу, між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача. Відповідно до цих критеріїв види видатків поділяються на такі групи:

1) перша група - видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання соціальних послуг, гарантованих державою, і які розташовані найближче до споживачів;

2) друга група - видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують надання основних соціальних послуг, гарантованих державою для всіх громадян України;

3) третя група - видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують гарантовані державою соціальні послуги для окремих категорій громадян, або фінансування програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України.

2. Видатки першої групи здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

3. Видатки другої групи здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, а також районних бюджетів.

4. Видатки третьої групи здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів.

5. З бюджетів міст Києва та Севастополя здійснюються видатки всіх трьох груп.

Глава 14

РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДАТКІВ МІЖ БЮДЖЕТАМИ

Стаття 87. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України

1. До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки на:

1) державне управління:

а) законодавчу владу;

б) виконавчу владу;

в) Президента України;

2) судову владу;

3) міжнародну діяльність;

4) фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення;

5) національну оборону;

6) правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави;

7) освіту:

а) загальну середню освіту:

спеціалізовані школи (в тому числі школи-інтернати), засновані на державній формі власності;

загальноосвітні школи соціальної реабілітації;

{ Зупинення дії по Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 (ст.67) виключено на підставі Закону N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 } { Дію підпункту "б" пункту 7 частини першої статті 87 зупинено на 2008 рік в частині фінансування професійно-технічних навчальних закладів Львівської та Харківської областей, а також міста Києва з державного бюджету згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - пункт про зупинення дії визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 } { Дію підпункту "б" пункту 7 частини першої статті 87 зупинено на 2007 рік в частині фінансування професійно-технічних навчальних закладів Львівської та Харківської областей, а також міста Києва з державного бюджету згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006 }

б) професійно-технічну освіту (навчальні та інші заклади освіти, засновані на державній формі власності);

в) вищі навчальні заклади, засновані на державній формі власності;

г) післядипломну освіту (крім закладів і заходів, визначених підпунктом "г" пункту 2 статті 90 цього Кодексу);

ґ) позашкільні навчальні заклади та заходи з позашкільної роботи з дітьми, згідно з переліком (1133-2002-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України;

д) інші заклади та заходи в галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком (1133-2002-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України;

8) охорону здоров'я:

а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (багатопрофільні лікарні та поліклініки, що виконують специфічні загальнодержавні функції, згідно з переліком (342-2002-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України);

б) спеціалізовану, високоспеціалізовану амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (клініки науково-дослідних інститутів, спеціалізовані лікарні, центри, лепрозорії, госпіталі для інвалідів Великої Вітчизняної війни, спеціалізовані медико-санітарні частини, спеціалізовані поліклініки, спеціалізовані стоматологічні поліклініки, згідно з переліком (342-2002-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України);

в) санаторно-реабілітаційну допомогу (загальнодержавні санаторії для хворих на туберкульоз, загальнодержавні спеціалізовані санаторії для дітей та підлітків, спеціалізовані санаторії для ветеранів Великої Вітчизняної війни);

г) санітарно-епідеміологічний нагляд (санітарно-епідеміологічні станції, дезінфекційні станції, заходи боротьби з епідеміями);

ґ) інші програми в галузі охорони здоров'я, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком (342-2002-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України;

9) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) виплату пенсій військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби та членам їх сімей, пенсії військовослужбовцям та особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, іншим особам, визначеним законом; сплату до Пенсійного фонду України страхових внесків за окремі категорії осіб, передбачені законом; фінансування доплат, надбавок, підвищень до пенсій, встановлених законом; (Підпункт "а" пункту 9 статті 87 в редакції Закону N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

б) державні програми соціальної допомоги (грошову допомогу біженцям; компенсації на медикаменти; програма протезування; програми і заходи із соціального захисту інвалідів, у тому числі програми і заходи Фонду України соціального захисту інвалідів; відшкодування збитків, заподіяних громадянам; заходи, пов'язані з поверненням в Україну кримськотатарського народу та осіб інших національностей, які були незаконно депортовані з України; щорічна разова грошова допомога ветеранам Великої Вітчизняної війни; довічна стипендія для учасників бойових дій; кошти, що передаються до Фонду соціального страхування на випадок безробіття; часткове покриття витрат на виплату заборгованості з регресних позовів шахтарів);

в) державну підтримку громадських організацій інвалідів і ветеранів, які мають статус всеукраїнських;

г) державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;

ґ) державну підтримку молодіжних громадських організацій на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;

д) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;

10) культуру і мистецтво:

а) державні культурно-освітні програми (національні та державні бібліотеки, музеї і виставки національного значення, заповідники національного значення, міжнародні культурні зв'язки, державні культурно-освітні заходи);

б) державні театрально-видовищні програми (національні театри, національні філармонії, національні та державні музичні колективи і ансамблі та інші заклади і заходи мистецтва згідно з переліком (1557-2001-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України);

в) державну підтримку громадських організацій культури і мистецтва, що мають статус національних;

г) державні програми розвитку кінематографії;

ґ) державну архівну справу;

11) державні програми підтримки телебачення, радіомовлення, преси, книговидання, інформаційних агентств;

12) фізичну культуру і спорт:

а) державні програми підготовки резерву та складу національних команд та забезпечення їх участі у змаганнях державного і міжнародного значення (утримання центральних спортивних шкіл вищої спортивної майстерності, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, формування національних команд, проведення навчально-тренувальних зборів і змагань державного значення з традиційних та нетрадиційних видів спорту; підготовка і участь національних збірних команд в олімпійських та паралімпійських іграх, у тому числі фінансова підтримка баз олімпійської підготовки); (Підпункт "а" пункту 12 статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2264-IV (2264-15) від 16.12.2004)

б) державні програми з інвалідного спорту та реабілітації (центр "Інваспорт", участь у міжнародних змаганнях з інвалідного спорту, навчально-тренувальні збори до них);

в) державні програми фізкультурно-спортивної спрямованості;

13) державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки;

14) програми реставрації пам'яток архітектури державного значення;

15) державні програми розвитку транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики;

16) державні інвестиційні проекти;

17) державні програми з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха;

18) створення та поповнення державних запасів і резервів;

19) обслуговування державного боргу;

20) проведення виборів та референдумів; *{ Пункт 20 статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1349-IV (1349-15) від 27.11.2003, N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }*

21) інші програми, які мають виключно державне значення.

Стаття 88. Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

1. До видатків, які здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення;

2) освіту:

дошкільну освіту;

загальну середню освіту (школи-дитячі садки);

3) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти); *{ Пункт 3 частини першої статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2350-IV (2350-15) від 13.01.2005, N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, N 489-V (489-16) від 19.12.2006, N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }*

4) сільські, селищні та міські палаци культури, клуби та бібліотеки. *{ Пункт 4 частини першої статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2350-IV (2350-15) від 13.01.2005, N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, N 489-V (489-16) від 19.12.2006, N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду*

N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Пункт 5 статті 88 втратив чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV (1577-15) від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }

Стаття 89. Видатки, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

1. До видатків, які здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

1) державне управління:

а) органи місцевого самоврядування міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення;

б) органи місцевого самоврядування районного значення;

2) освіту:

а) дошкільну освіту (у містах республіканського Автономної Республіки Крим та містах обласного значення);

б) загальну середню освіту: загальноосвітні навчальні заклади, у тому числі: школи-дитячі садки (для міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення), спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, вечірні (змінні) школи;

{ Зупинення дії по Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 (ст.67) виключено на підставі Закону N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 } { Дію підпункту "в" пункту 2 частини першої статті 89 зупинено на 2008 рік в частині фінансування дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - пункт про зупинення дії визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 } { Дію підпункту "в" пункту 2 частини першої статті 89 зупинено на 2007 рік в частині фінансування дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006 } { Дію підпункту "в" пункту 2 частини першої статті 89 зупинено на 2006 рік в частині фінансування дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005 }

в) заклади освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, які позбавлені піклування батьків, дитячі будинки (у разі, якщо не менше 70 відсотків кількості учнів загальноосвітніх

шкіл-інтернатів, загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей-сиріт і дітей, які позбавлені піклування батьків, дитячих будинків формується на території відповідного міста чи району), дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї, допомога на дітей, які перебувають під опікою і піклуванням;

г) інші державні освітні програми;

ґ) вищу освіту (вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим, спільній власності територіальних громад, а також вищі навчальні заклади державної та комунальної форм власності) відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів;

3) охорону здоров'я:

а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, пологові будинки, станції швидкої та невідкладної медичної допомоги, поліклініки і амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки); *{ Підпункт "а" пункту 3 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2350-IV (2350-15) від 13.01.2005 - дію Закону зупинено на 2006 рік згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, дію Закону зупинено на 2007 рік згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008, N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }*

б) програми медико-санітарної освіти (міські та районні центри здоров'я і заходи по санітарній освіті);

4) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) державні програми соціального забезпечення: притулки для неповнолітніх (у разі, якщо не менше 70 відсотків кількості дітей, які перебувають в цих закладах, формується на території відповідного міста чи району), територіальні центри і відділення соціальної допомоги на дому;

б) державні програми соціального захисту: пільги ветеранам війни і праці, допомога сім'ям з дітьми, додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг, компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян;

виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною; *{ Підпункт "б" пункту 4 частини першої статті 89 доповнено абзацом другим згідно із Законом N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }*

в) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;

г) районні та міські програми і заходи щодо реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;

5) державні культурно-освітні та театрально-видовищні програми (театри, бібліотеки, музеї, виставки, палаци і будинки культури, школи естетичного виховання дітей); *{ Пункт 5 частини першої статті 89 в редакції Закону N 2350-IV (2350-15) від 13.01.2005 - дію Закону зупинено на 2006 рік згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, дію Закону зупинено на 2007 рік згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008, N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }*

6) державні програми розвитку фізичної культури і спорту: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл всіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення;

{ Пункт 7 статті 89 втратив чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV (1577-15) від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }

(Стаття 89 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2229-IV (2229-15) від 14.12.2004)

Стаття 90. Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

1. До видатків, які здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

1) державне управління:

а) представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим;

б) обласні ради;

2) освіту:

а) загальну середню освіту для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, санаторні школи-інтернати; загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки (крім загальноосвітніх шкіл-інтернатів, загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей-сиріт і дітей, які позбавлені батьківського піклування, дитячих будинків, визначених

у підпункті "в" пункту 2 статті 89 цього Кодексу, та дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей);

б) заклади професійно-технічної освіти, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим і виконують державне замовлення;

в) вищу освіту (вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим, спільній власності територіальних громад, а також вищі навчальні заклади державної та комунальної форм власності) відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів;

г) післядипломну освіту (інститути післядипломної освіти вчителів та центри і заходи з підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, постійно діючі курси (центри) підвищення кваліфікації працівників соціально-культурної сфери та агропромислового комплексу, що знаходяться у комунальній власності);

ґ) інші державні освітні програми;

д) заклади професійно-технічної освіти державної та комунальної форми власності, видатки на утримання яких враховані при визначенні міжбюджетних трансфертів державного бюджету на відповідний рік; *{ Пункт 2 частини першої статті 90 доповнено підпунктом "д" згідно із Законом N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }*

3) охорону здоров'я:

а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);

б) спеціалізовану амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (спеціалізовані лікарні, поліклініки, включаючи стоматологічні, центри, диспансери, госпіталі для інвалідів Великої Вітчизняної війни, будинки дитини, станції переливання крові);

в) санаторно-курортну допомогу (санаторії для хворих на туберкульоз, санаторії для дітей та підлітків, санаторії медичної реабілітації);

г) інші державні програми медичної та санітарної допомоги (медико-соціальні експертні комісії, бюро судмедекспертизи, центри медичної статистики, бази спецмедпостачання, центри здоров'я і заходи санітарної освіти, інші програми і заходи);

4) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) державні програми соціального захисту та соціального забезпечення: допомога по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу; адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям; виплати компенсації реабілітованим; дитячі будинки-інтернати; навчання та трудове влаштування

інвалідів; будинки-інтернати для престарілих і інвалідів; будинки-інтернати для дітей-інвалідів; центри по нарахуванню пенсій; притулки для неповнолітніх (крім притулків, визначених у підпункті "а" пункту 4 статті 89 цього Кодексу);

б) республіканські Автономної Республіки Крим і обласні програми і заходи з реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;

в) інші державні соціальні програми;

5) культуру і мистецтво:

а) державні культурно-освітні програми (республіканські Автономної Республіки Крим та обласні бібліотеки, музеї та виставки);

б) державні театрально-видовищні програми (філармонії, музичні колективи і ансамблі, театри, палаци і будинки культури республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, інші заклади та заходи у галузі мистецтва);

в) інші державні культурно-мистецькі програми;

6) фізичну культуру і спорт:

а) державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, заходи з фізичної культури і спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);

б) державні програми з інвалідного спорту і реабілітації (республіканський Автономної Республіки Крим та обласні центри з інвалідного спорту і дитячо-юнацькі спортивні школи інвалідів та спеціалізовані спортивні школи паралімпійського резерву; проведення навчально-тренувальних зборів і змагань з інвалідного спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);

(Підпункт "б" пункту 6 статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2264-IV (2264-15) від 16.12.2004)

{ Пункт 7 статті 90 втратив чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV (1577-15) від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }

(Стаття 90 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2229-IV (2229-15) від 14.12.2004)

Стаття 91. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

1. До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

1) місцеву пожежну охорону;

{ Пункт 1-1 статті 91 втратив чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV (1577-15) від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }

2) позашкільну освіту;

3) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;

б) місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;

в) програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів професійно-технічних навчальних закладів;

4) місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;

5) культурно-мистецькі програми місцевого значення;

6) програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації місцевого значення;

7) місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту;

8) типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення;

9) транспорт, дорожнє господарство:

а) регулювання цін на послуги метрополітену за рішеннями органів місцевого самоврядування;

б) експлуатацію дорожньої системи місцевого значення (в тому числі роботи, що проводяться спеціалізованими монтажно-експлуатаційними підрозділами);

в) будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення;

10) заходи з організації рятування на водах;

11) обслуговування боргу органів місцевого самоврядування;

12) програми природоохоронних заходів місцевого значення;

13) управління комунальним майном;

14) регулювання земельних відносин;

15) членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань; *{ Статтю 91 доповнено пунктом згідно із Законом N 1275-VI (1275-17) від 16.04.2009 }*

16) інші програми, затверджені відповідною радою згідно із законом.

(Стаття 91 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1158-IV (1158-15) від 15.10.2003 - набуває чинності з 01.01.2004 року)

Стаття 92. Передача видатків на виконання власних повноважень між місцевими бюджетами

1. Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах кошти відповідних бюджетів для виконання власних повноважень.

2. Міські (міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) ради та районні ради можуть передати видатки на виконання всіх або частини власних повноважень Верховній Раді Автономної Республіки Крим чи обласній раді з передачею відповідних коштів до бюджету Автономної Республіки Крим чи до обласного бюджету у вигляді міжбюджетного трансферту.

3. Сільські, селищні та міські (міст районного значення) ради можуть передавати видатки на виконання всіх або частини власних повноважень районній раді чи раді іншої територіальної громади з передачею коштів до відповідного бюджету у вигляді міжбюджетного трансферту.

4. Передача видатків здійснюється за спільним рішенням відповідних рад на договірних засадах. Всі угоди про передачу видатків укладаються до 1 серпня року, що передує плановому.

Стаття 93. Передача видатків на виконання делегованих державних повноважень

1. Передача прав на здійснення видатків на виконання делегованих державних повноважень до бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань може здійснюватися за рішеннями районної або міської (міст республіканського Автономної Республіки Крим чи міст обласного значення) ради з відповідними коштами у вигляді міжбюджетного трансферту. Сільські, селищні та міські (міст районного значення) ради можуть передати частину видатків на виконання делегованих державних повноважень міській (міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) чи районній раді з відповідними коштами у вигляді міжбюджетного трансферту. Ця передача здійснюється на підставі рішень відповідних рад і укладення договору. *{ Частина перша статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законами N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008, N 309-VI (309-17) від 03.06.2008 }*

2. Міські (міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) ради можуть передати частину видатків на виконання делегованих державних повноважень районній раді з відповідними коштами районному бюджету у вигляді міжбюджетного трансферту. Районні ради можуть передавати частину видатків на виконання делегованих державних повноважень міській раді (міста республіканського Автономної Республіки Крим та міста обласного значення) з відповідними коштами міському бюджету у вигляді

міжбюджетного трансферту. Ця передача здійснюється на підставі спільних рішень відповідних рад і укладення договору.

3. Якщо інше не визначено договором, розмір переданих коштів на виконання делегованих державних повноважень має бути пропорційний частці користувачів зазначеними послугами в повній вартості цих послуг, розрахованих за фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості для органу влади Автономної Республіки Крим чи органу місцевого самоврядування, який передає ці повноваження.

4. Якщо на території міста (республіканського Автономної Республіки Крим чи міста обласного значення) чи району недостатньо бюджетних установ, які забезпечують надання послуг, визначених пунктом 2 частини першої статті 86 цього Кодексу в обсязі, визначеному фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості, обрахований обсяг видатків на фінансування цих послуг враховується при визначенні міжбюджетного трансферту бюджету, з якого утримуються бюджетні установи, що надають ці послуги.

5. Всі угоди про передачу видатків на виконання делегованих державних повноважень укладаються до 1 серпня року, що передує плановому.

Глава 15

РОЗРАХУНОК ВИДАТКІВ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ОБСЯГУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Стаття 94. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості

1. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості використовується для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів.

2. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість мешканців чи споживачів соціальних послуг тощо.

3. Загальний обсяг фінансових ресурсів, що спрямовується на виконання бюджетних програм місцевими бюджетами, розподіляється між видами видатків відповідно до пріоритетів бюджетної політики держави.

4. При розрахунку фінансового нормативу бюджетної забезпеченості може передбачатися обсяг нерозподілених видатків, який об'єднує види видатків на ті повноваження, встановлення нормативів по яких є недоцільним.

Стаття 95. Коригуючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості

1. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості для місцевих бюджетів коригуються коефіцієнтами, що враховують відмінності у вартості надання соціальних послуг залежно від:

1) кількості населення та споживачів соціальних послуг;

2) соціально-економічних, демографічних, кліматичних, екологічних та інших особливостей (з часу їх визначення) адміністративно-територіальних одиниць.

2. Коригуючі коефіцієнти затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Глава 16

МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ

Стаття 96. Види міжбюджетних трансфертів

1. Міжбюджетні трансферти поділяються на:

1) дотацію вирівнювання;

2) субвенцію;

3) кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів;

4) інші дотації.

Стаття 97. Трансферти, які надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам

1. У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі міжбюджетні трансферти місцевим бюджетам:

1) дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення;

2) субвенція на здійснення програм соціального захисту;

3) субвенція на компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень внаслідок надання пільг, встановлених державою;

4) субвенція на виконання інвестиційних проектів;

5) інші субвенції.

2. У Державному бюджеті України затверджується обсяг дотації вирівнювання та субвенцій окремо для бюджету Автономної Республіки Крим, кожного з обласних бюджетів, бюджетів міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим, міст обласного значення та районних бюджетів, а також коштів, що передаються до Державного бюджету України з місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів.

Стаття 98. Дотація вирівнювання бюджетам міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим, міст обласного значення і районним бюджетам

1. Дотація вирівнювання бюджетам міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим, міст обласного значення і районним бюджетам визначається як перевищення обсягу видатків, перелік яких визначено статтею 89 цього Кодексу (для бюджетів міст Києва та Севастополя - статтями 88-90 цього Кодексу), і який обраховано із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів:

над кошиком доходів бюджетів місцевого самоврядування - для бюджетів міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення;

над доходами, визначеними частиною другою статті 66 цього Кодексу, - для районних бюджетів.

2. Розподіл обсягу міжбюджетних трансфертів, визначених пунктами 1 та 3 частини першої статті 96 цього Кодексу, затвердженого законом про Державний бюджет України, між бюджетами міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим, міст обласного значення і районними бюджетами, визначається на основі формули.

3. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, визначених пунктами 1 та 3 частини першої статті 96 цього Кодексу, затверджується Кабінетом Міністрів України і повинна враховувати такі параметри:

1) фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та коригуючі коефіцієнти до них;

2) кількість мешканців та кількість споживачів соціальних послуг;

3) індекс відносної податкоспроможності відповідного міста чи району;

4) прогнозний показник кошика доходів бюджетів місцевого самоврядування для бюджетів міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, і прогноз доходів, визначених частиною другою статті 66 цього Кодексу, - для районних бюджетів;

5) коефіцієнт вирівнювання.

У разі внесення змін до Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів на плановий бюджетний період проект таких змін та аналітичні розрахунки і порівняльні таблиці щодо впливу запропонованих змін подаються разом з проектом закону про Державний бюджет України, схваленим Кабінетом Міністрів України.
(Частину третю статті 98 доповнено абзацом згідно із Законом N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

4. Обсяг кошика доходів відповідного бюджету визначається із застосуванням індексу відносної податкоспроможності бюджету міста чи району на основі даних про фактичне виконання відповідного бюджету за три останні бюджетні періоди.

5. Індекс відносної податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці у порівнянні з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одного мешканця.

6. Для визначення індексу відносної податкоспроможності відповідних бюджетів використовується кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування, визначений відповідно до статті 64 цього Кодексу, а також доходи, передбачені пунктами 1, 3-5 частини другої статті 66 цього Кодексу.

7. При визначенні індексу відносної податкоспроможності кошик доходів місцевого самоврядування збільшується на суму втрат у доходах, що виникли внаслідок надання пільг платникам податків згідно з рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних рад.

8. Індекси відносної податкоспроможності відповідних бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж раз на три роки.

9. Коефіцієнт вирівнювання застосовується до обчисленого за формулою обсягу дотації вирівнювання і визначається в межах від 0,60 до одиниці. При цьому загальний обсяг коштів, на який зменшується сума дотацій вирівнювання, є тотожним загальному обсягу коштів, на який зменшується сума коштів, що передаються до Державного бюджету України з місцевих бюджетів у разі застосування коефіцієнту вирівнювання.

Стаття 99. Дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим та обласним бюджетам

1. Дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим та обласним бюджетам визначається як перевищення обсягу видатків цих бюджетів, перелік яких визначено статтею 90 цього Кодексу, і який обраховано із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів, над прогнозними показниками доходів бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, що зараховуються до них відповідно до частини першої статті 66 цього Кодексу.

2. Обсяг доходів бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів обчислюється на основі прогнозних показників доходів, що зараховуються до цих бюджетів відповідно до частини першої статті 66 цього Кодексу, із застосуванням індексу відносної податкоспроможності з дотриманням умов його обчислення, визначених частинами п'ятою, сьомою та восьмою статті 98 цього Кодексу.

Стаття 100. Кошти, що передаються до Державного бюджету України з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів, міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) бюджетів

1. Якщо прогнозні показники доходів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів, міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим

та міст обласного значення) бюджетів, визначених відповідно до статей 64 та 66 цього Кодексу, перевищують розрахунковий обсяг видатків відповідного бюджету, обрахований із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів, для такого бюджету встановлюється обсяг коштів, що підлягають передачі до Державного бюджету України.

2. Коефіцієнт вирівнювання застосовується до обчисленого за формулою обсягу коштів, що підлягають передачі до Державного бюджету України, і визначається в межах від 0,60 до одиниці.

Стаття 101. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами

1. Міські (міст Києва і Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) та районні ради можуть передбачати у відповідних бюджетах дотації вирівнювання бюджетам районів у містах, бюджетам сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань, а також кошти, що передаються з цих бюджетів.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі види міжбюджетних трансфертів:

1) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;

2) субвенції на виконання власних повноважень територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань;

3) субвенції на виконання інвестиційних проектів;

4) інші субвенції.

Стаття 102. Субвенція з Державного бюджету України місцевим бюджетам на здійснення програм соціального захисту

1. Видатки місцевих бюджетів, передбачені у підпункті "б" пункту 4 частини першої статті 89 цього Кодексу, фінансуються за рахунок субвенцій з Державного бюджету України у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 103. Субвенція на компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень внаслідок наданих державою податкових пільг

1. Надання державою податкових пільг, що зменшують доходи бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень, має супроводжуватися внесенням змін до закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період, що передбачають надання субвенції на компенсацію відповідних втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування.

Стаття 104. Субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування

1. Субвенція на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування надається з одного місцевого бюджету іншому для компенсації цих видатків.

2. Умови утримання об'єктів спільного користування чи ліквідації негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування та надання субвенції визначаються на договірних засадах між надавачем субвенції та її отримувачем.

Стаття 105. Субвенції з Державного бюджету України на виконання інвестиційних проектів

1. Субвенції з Державного бюджету України на виконання інвестиційних проектів надаються з Державного бюджету України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя з їх подальшим перерозподілом для бюджетів місцевого самоврядування.

2. Субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються на засадах конкурентності між бюджетами місцевого самоврядування та передбачають фінансову участь бюджету отримувача субвенції у здійсненні програми чи проекту. Органи місцевого самоврядування, у яких середньорічний фактичний обсяг видатків на утримання бюджетних установ за три останні бюджетні періоди менший за обсяг, визначений згідно з фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості, мають пріоритетне право на отримання субвенції на виконання інвестиційних проектів.

3. Основні засади надання субвенцій визначаються окремим законом, порядок та умови їх надання визначаються Кабінетом Міністрів України, а обсяг субвенцій на наступний бюджетний період визначається законом про Державний бюджет України.

Стаття 106. Субвенції на виконання власних повноважень територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань

1. Субвенції на виконання власних повноважень територіальних громад можуть передбачатися в складі їх бюджетів у разі, якщо інший орган державної влади чи місцевого самоврядування може виконати цю функцію ефективніше.

2. Умови та порядок надання субвенції на виконання власних повноважень територіальних громад визначаються відповідною угодою сторін.

Стаття 107. Субвенції на виконання інвестиційних проектів з місцевих бюджетів

1. Субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються з одного місцевого бюджету іншому на підставі договору між надавачем субвенції та її отримувачем.

Стаття 108. Порядок надання міжбюджетних трансфертів

1. Дотація вирівнювання та субвенції з Державного бюджету України місцевим бюджетам перераховуються з рахунків Державного бюджету України органами Державного казначейства України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва і Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення і районним бюджетам. Перерахування коштів, що передаються до Державного бюджету України з бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міст Києва і Севастополя, бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, районних і обласних бюджетів, забезпечується відповідними органами Державного казначейства України.

2. Порядок перерахування дотації вирівнювання та субвенцій з Державного бюджету України місцевим бюджетам, коштів, що передаються до Державного бюджету України з місцевих бюджетів, а також порядок перерахування міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами визначаються Кабінетом Міністрів України і повинні забезпечувати своєчасність, рівномірність, гарантованість та повноту перерахування трансфертів.

Розділ V
КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА БЮДЖЕТНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глава 17

КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 109. Повноваження Верховної Ради України по контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. До повноважень Верховної Ради України належить контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу.

2. Комітети Верховної Ради України беруть участь у підготовці до розгляду Верховною Радою України проекту закону про Державний бюджет України, готують і попередньо розглядають питання щодо контролю за виконанням та звіту про виконання Державного бюджету України в частині, що віднесена до компетенції комітетів.

3. До повноважень Верховної Ради України по контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить:

1) заслуховування звітів про стан виконання Державного бюджету України, в тому числі заслуховування звітів розпорядників бюджетних коштів про використання коштів Державного бюджету України;

2) контроль за використанням коштів резервного фонду державного бюджету.

4. До повноважень Комітету Верховної Ради України з питань бюджету по контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить:

1) контроль за відповідністю поданого Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період та підготовка відповідного висновку;

2) контроль за відповідністю законопроектів, поданих на розгляд Верховної Ради України, бюджетному законодавству.

Стаття 110. Повноваження Рахункової палати по контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. До повноважень Рахункової палати по контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

1) використанням коштів Державного бюджету України відповідно до закону про Державний бюджет України;

2) утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу України;

3) ефективністю використання та управління коштами Державного бюджету України;

4) використанням бюджетних коштів у частині фінансування повноважень місцевих державних адміністрацій та делегованих місцевому самоврядуванню повноважень органів виконавчої влади по доходах і видатках.

Стаття 111. Повноваження Міністерства фінансів України по контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як стосовно державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України.

Стаття 112. Повноваження Державного казначейства України по контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Державне казначейство України:

1) здійснює бухгалтерський облік всіх надходжень та витрат Державного бюджету України;

2) встановлює єдині правила ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів, видає інструкції з цих питань та здійснює контроль за їх дотриманням;

3) здійснює контроль за відповідністю платежів взятим зобов'язанням та бюджетним асигнуванням.

Стаття 113. Повноваження органів Державної контрольно-ревізійної служби України за дотриманням бюджетного законодавства

1. Органи Державної контрольно-ревізійної служби України здійснюють контроль за:

1) цільовим та ефективним використанням коштів державного бюджету та місцевих бюджетів;

2) цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів, одержаних під гарантію Кабінету Міністрів України;

3) порядком ведення бухгалтерського обліку та достовірністю звітності про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів, кошторисів.

2. Державна контрольно-ревізійна служба України щомісячно надає Верховній Раді України та Міністерству фінансів України узагальнені результати звітів про проведені перевірки.

Стаття 114. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних рад по контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні ради у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства здійснюють:

1) контроль за виконанням рішення відповідної ради про бюджет;

2) інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законом про Державний бюджет України.

Стаття 115. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних рад по контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Контроль за відповідністю бюджетному законодавству України показників затверджених бюджетів, бюджетного розпису та кошторисів бюджетних установ здійснюється:

1) Радою міністрів Автономної Республіки Крим - стосовно бюджетів міст республіканського значення та районних бюджетів Автономної Республіки Крим;

2) обласними державними адміністраціями - стосовно районних та міських (міст обласного значення) бюджетів;

3) міськими державними адміністраціями в містах Києві та Севастополі - стосовно районних у цих містах бюджетів;

4) районними державними адміністраціями - стосовно міських (міст районного значення), сільських, селищних та їх об'єднань бюджетів;

5) виконавчими органами міських рад - стосовно бюджетів районів у місті, сільських, селищних чи міст районного значення, що входять до складу цих міст.

Глава 18

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА БЮДЖЕТНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 116. Поняття бюджетного правопорушення

1. Бюджетним правопорушенням визнається недотримання учасником бюджетного процесу встановленого цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету.

Стаття 117. Підстави для призупинення бюджетних асигнувань

1. Міністерство фінансів України, Державне казначейство України, Державна контрольно-ревізійна служба України, місцеві фінансові органи, голови виконавчих органів міських міст районного значення, селищних та сільських рад, головні розпорядники бюджетних коштів у межах своїх повноважень можуть призупиняти бюджетні асигнування у разі:

1) несвоєчасного і неповного подання звітності про виконання бюджету;

2) невиконання вимог щодо бухгалтерського обліку, складання звітності та внутрішнього фінансового контролю за бюджетними коштами і недотримання порядку перерахування цих коштів;

3) подання недостовірних звітів та інформації про виконання бюджету;

4) порушення розпорядниками бюджетних коштів вимог щодо прийняття ними бюджетних зобов'язань;

5) нецільового використання бюджетних коштів.

Стаття 118. Заходи, що застосовуються до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за вчинені ними бюджетні правопорушення

1. У разі виявлення бюджетного правопорушення Міністерство фінансів України, Державне казначейство України, органи Державної контрольно-ревізійної служби України, місцеві фінансові органи, голови виконавчих органів міських міст районного значення, селищних та сільських рад і головні розпорядники бюджетних коштів у межах своєї компетенції можуть вчиняти такі дії щодо тих розпорядників бюджетних коштів та одержувачів, яким вони довели відповідні бюджетні асигнування:

1) застосування адміністративних стягнень до осіб, винних у бюджетних правопорушеннях відповідно до закону;

2) зупинення операцій з бюджетними коштами.

2. Накладення на особу заходу стягнення за бюджетне правопорушення не звільняє її від відшкодування заподіяної таким правопорушенням матеріальної шкоди в порядку, встановленому законом.

Стаття 119. Нецільове використання бюджетних коштів

1. Нецільове використання бюджетних коштів, тобто витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет, виділеним бюджетним асигнуванням чи кошторису, має наслідком зменшення асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на суму коштів, що витрачені не за цільовим призначенням, і притягнення відповідних посадових осіб до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності у порядку, визначеному законами України.

2. У разі нецільового використання бюджетних коштів, отриманих у вигляді субвенції, зазначені кошти підлягають обов'язковому поверненню до відповідного бюджету у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Відповідні посадові особи притягаються до відповідальності згідно з законом.

Стаття 120. Зупинення операцій з бюджетними коштами

1. Зупинення операцій з бюджетними коштами полягає у зупиненні будь-яких операцій по здійсненню платежів з рахунку порушника бюджетного законодавства. Механізм зупинення операцій з бюджетними коштами визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Зупинення операцій з бюджетними коштами можливе на термін до тридцяти днів, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 121. Відповідальність за бюджетні правопорушення

1. Особи, винні у порушенні бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законами України.

2. Бюджетне правопорушення, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, може бути підставою для притягнення до відповідальності згідно з законом його керівника чи інших відповідальних посадових осіб, залежно від характеру вчинених ними діянь.

3. Посадові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій, які вчинили бюджетне правопорушення, несуть передбачену законом цивільно-правову відповідальність згідно з законом незалежно від накладення передбачених цим Кодексом заходів стягнення на розпорядника чи одержувача бюджетних коштів.

Стаття 122. Відповідальність органів місцевого самоврядування за порушення бюджетного планування

1. У разі порушення вимог цього Кодексу та закону про Державний бюджет України щодо формування відповідного бюджету в

частині державних делегованих повноважень Кабінету Міністрів України надається право протягом місяця з дня прийняття рішення про обласний бюджет, бюджети міст Києва та Севастополя призупиняти дію цього рішення з одночасним зверненням до суду. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації наступного дня після підписання Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради рішення про місцевий бюджет або внесення до нього змін надсилають його Міністерству фінансів України.

2. У разі порушення вимог щодо формування бюджету згідно з цим Кодексом та законом про Державний бюджет України в частині державних делегованих повноважень Голові Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голові обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій надається право протягом місяця з дня прийняття рішення про районний, міський (міст республіканського Автономної Республіки Крим чи міст обласного значення), районний у містах Києві та Севастополі бюджети призупинити дію рішення про відповідний бюджет з одночасним зверненням до суду. Районні державні адміністрації, виконавчі органи міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення) та районних рад у містах наступного дня після підписання керівником відповідної ради рішення про місцевий бюджет або внесення до нього змін надсилають його Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, виконавчим органам міських рад.

3. У разі порушення вимог щодо формування бюджету згідно з цим Кодексом, законом про Державний бюджет України чи рішенням районної чи міської (міста республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) ради про бюджет в частині державних делегованих повноважень голові районної державної адміністрації, голові виконавчого органу міської (міста республіканського Автономної Республіки Крим чи міста обласного значення) ради надається право протягом місяця з дня прийняття рішення про міський (міст районного значення), сільський, селищний та районний у місті бюджети призупиняти дію рішення про відповідний бюджет з одночасним зверненням до суду. Виконавчі органи міських міст районного значення, сільської, селищної, районної у місті рад наступного дня після підписання керівником рішення про відповідний бюджет або внесення до нього змін надсилає його районній державній адміністрації чи виконавчому органу міської (міста республіканського Автономної Республіки Крим чи міста обласного значення) ради.

4. У разі призупинення рішення про місцевий бюджет видатки з нього здійснюються у порядку, визначеному статтею 79 цього Кодексу.

Стаття 123. Відповідальність органів Державного казначейства України

1. Органи Державного казначейства України відповідно до закону несуть відповідальність за невиконання вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів.

2. Керівники органів Державного казначейства України несуть персональну відповідальність у разі вчинення ними бюджетного правопорушення та невиконання вимог щодо казначейського обслуговування бюджетів, встановлених цим Кодексом.

Стаття 124. Порядок накладення стягнення за бюджетні правопорушення

1. Передбачені цим Кодексом стягнення за бюджетні правопорушення накладаються за рішенням Міністра фінансів України, керівника органу Державного казначейства України, керівника органу Державної контрольно-ревізійної служби України, Міністра фінансів Автономної Республіки Крим, керівника місцевого фінансового органу, голови виконавчого органу міської міста районного значення, селищної та сільської ради.

2. Рішення про накладення стягнення за бюджетне правопорушення приймається особами, визначеними в частині першій цієї статті, на підставі протоколу про бюджетне правопорушення або акта ревізії та доданих до нього документів.

3. Рішення про накладення заходу стягнення за бюджетне правопорушення набирає чинності з дня його підписання і підлягає негайному виконанню.

4. Форма, порядок складання та передачі за належністю протоколу про бюджетне правопорушення встановлюється Міністерством фінансів України.

Стаття 125. Оскарження рішення про накладення стягнення за бюджетне правопорушення

1. Рішення про накладення стягнення за бюджетне правопорушення може бути оскаржене у порядку, встановленому законом. Рішення може бути оскаржене в органі, що його виніс, або в суді протягом 10 днів з дня його винесення, якщо інше не передбачено законом.

2. Оскарження рішення про накладення стягнення за бюджетне правопорушення не зупиняє виконання зазначеного рішення.

3. У разі визнання судом рішення про накладення заходу стягнення за бюджетне правопорушення повністю чи в частині незаконним особі, щодо якої воно було винесене, перераховуються недоотримані бюджетні кошти та поновлюються інші обмежені таким рішенням її права.

4. Рішення суду може бути оскаржене у порядку, встановленому законом.

Розділ VI
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з дня його опублікування, а статті 16, 29-31, 49, 61, 63-72, 77, 78, 83-85, 87-91, 97, 102-107 - з 1 січня 2002 року.

2. З набранням чинності цим Кодексом інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить йому.

3. Протягом п'яти років після набрання чинності цим Кодексом може застосовуватися міжбюджетний трансферт з Державного бюджету України на зменшення фактичних диспропорцій між місцевими бюджетами через нерівномірність мережі бюджетних установ. Розмір цього міжбюджетного трансферту встановлюється в таких пропорціях:

1) перший рік - 5 відсотків від загального обсягу дотації вирівнювання з Державного бюджету України місцевим бюджетам;

2) другий рік - 4 відсотки від загального обсягу дотації вирівнювання з Державного бюджету України місцевим бюджетам;

3) третій рік - 3 відсотки від загального обсягу дотації вирівнювання з Державного бюджету України місцевим бюджетам;

4) четвертий рік - 2 відсотки від загального обсягу дотації вирівнювання з Державного бюджету України місцевим бюджетам;

5) п'ятий рік - 1 відсоток від загального обсягу дотації вирівнювання з Державного бюджету України місцевим бюджетам.

4. При розробці проектів законів про Державний бюджет України на 2002-2010 роки індекси відносної податкоспроможності розраховуються щороку. Положення частини восьмої статті 98 цього Кодексу застосовуються для розрахунків обсягів місцевих бюджетів при розробці проекту закону про Державний бюджет України на 2011 рік.

(Пункт 4 розділу VI в редакції Закону N 1086-IV (1086-15) від 10.07.2003)

5. Розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект закону України про державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за бюджетні правопорушення.

6. Кабінету Міністрів України:

1) протягом шести місяців підготувати та внести на розгляд до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Кодексом, у тому числі про зміни до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" (334/94-ВР) у частині визначення бюджетних установ неприбутковими;

2) протягом шести місяців привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Кодексом та забезпечити приведення центральними органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів у відповідність з цим Кодексом;

3) протягом року забезпечити прийняття центральними органами виконавчої влади нормативно-правових актів відповідно до цього Кодексу, в тому числі необхідних інструкцій, правил;

4) протягом двох років відповідно до цього Кодексу підготувати та внести на розгляд до Верховної Ради України законопроект про врегулювання міжбюджетних відносин на рівні села, селища, міста районного значення та району;

5) до 1 березня 2002 року забезпечити у порядку, визначеному законом, передачу бюджетних установ відповідно до розмежування видатків між бюджетами, визначеного цим Кодексом.

7. Визнати таким, що втратив чинність, Закон України "Про бюджетну систему України" (512-12) (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., N 1, ст. 1, N 50, ст. 705; Відомості Верховної Ради України, 1993 р., N 26, ст. 277; 1995 р., N 26, ст. 195; 1996 р., N 27, ст. 126; 1998 р., N 11-12, ст. 43; 2000 р., N 8, ст. 51, N 35, ст. 282).

Президент України Л.КУЧМА

м. Київ, 21 червня 2001 року
N 2542-III

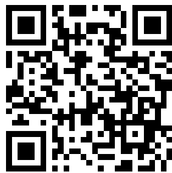

Бюджетний кодекс України
Кодекс України; Кодекс, Закон від 21.06.2001 № 2542-III
Втрата чинності від **01.01.2011**, підстава — 2456-VI
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/2542-14

Законодавство України
станом на 04.04.2024
втратив чинність

Публікації документа

- **Голос України** від 24.07.2001 — № 129
- **Урядовий кур'єр** від 25.07.2001 — № 131
- **Офіційний вісник України** від 03.08.2001 — 2001 р., № 29, стор. 1, стаття 1291, код акта 19469/2001
- **Відомості Верховної Ради України** від 21.09.2001 — 2001 р., № 37, стаття 189

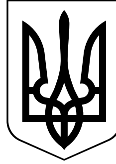

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2905-III від 20.12.2001*, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92*
№ 675-IV від 03.04.2003*, ВВР, 2003, № 28, ст.213*
№ 762-IV від 15.05.2003*, ВВР, 2003, № 30, ст.247*
№ 898-IV від 05.06.2003*, ВВР, 2003, № 38, ст.313 - набирає чинності з 01.01.2004*
№ 1103-IV від 10.07.2003*, ВВР, 2004, № 7, ст.48*
№ 1119-IV від 11.07.2003*, ВВР, 2004, № 7, ст.57*
№ 1158-IV від 11.09.2003*, ВВР, 2004, № 8, ст.67}*

{Додатково див. Закон № 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1626-IV від 18.03.2004*, ВВР, 2004, № 26, ст.361*
№ 1694-IV від 20.04.2004*, ВВР, 2005, № 4, ст.83*
№ 1709-IV від 12.05.2004*, ВВР, 2004, № 35, ст.416*
№ 2059-IV від 06.10.2004*, ВВР, 2005, № 2, ст.25*
№ 2229-IV від 14.12.2004*, ВВР, 2005, № 4, ст.103}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2005 від 22.09.2005}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3235-IV від 20.12.2005*, ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96 - зміни діють у 2006 році*
№ 3415-IV від 09.02.2006*, ВВР, 2006, № 26, ст.209*
№ 3404-IV від 08.02.2006*, ВВР, 2006, № 21, ст.170*
№ 489-V від 19.12.2006*, ВВР, 2007, № 7-8, ст.66*
№ 490-V від 19.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.78*
№ 997-V від 27.04.2007*, ВВР, 2007, № 33, ст.440*
№ 107-VI від 28.12.2007*, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року}*

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 309-VI від 03.06.2008*, ВВР, 2008, № 27-28, ст.253*
№ 509-VI від 16.09.2008*, ВВР, 2008, № 48, ст.358*

№ 800-VI від 25.12.2008, *ВВР, 2009, № 19, ст.257*
№ 875-VI від 15.01.2009, *ВВР, 2009, № 23, ст.282*
№ 1066-VI від 05.03.2009, *ВВР, 2009, № 29, ст.396*
№ 1442-VI від 04.06.2009, *ВВР, 2009, № 42, ст.633*
№ 1443-VI від 04.06.2009, *ВВР, 2009, № 47-48, ст.719*
№ 1474-VI від 05.06.2009, *ВВР, 2009, № 44, ст.656 - зміни діють до 1 вересня 2012 року*
№ 1559-VI від 17.11.2009, *ВВР, 2010, № 1, ст.2*
№ 1561-VI від 25.06.2009, *ВВР, 2009, № 51, ст.755*
№ 1702-VI від 05.11.2009, *ВВР, 2010, № 5, ст.40*
№ 1704-VI від 05.11.2009, *ВВР, 2010, № 5, ст.41*
№ 1708-VI від 05.11.2009, *ВВР, 2010, № 5, ст.44*
№ 1783-VI від 19.01.2010, *ВВР, 2010, № 9, ст.86*
№ 1878-VI від 11.02.2010, *ВВР, 2010, № 18, ст.141}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2154-VI від 27.04.2010, *ВВР, 2010, № 22-23, № 24-25, ст.263 - зміни застосовуються у 2010 році*
№ 2182-VI від 13.05.2010, *ВВР, 2010, № 31, ст.419*
№ 2367-VI від 29.06.2010, *ВВР, 2010, № 34, ст.486*
№ 2404-VI від 01.07.2010, *ВВР, 2010, № 40, ст.524*
№ 2457-VI від 08.07.2010, *ВВР, 2010, № 48, ст.564*
№ 2471-VI від 08.07.2010, *ВВР, 2010, № 49, ст.569*
№ 2480-VI від 09.07.2010, *ВВР, 2011, № 1, ст.1*
№ 2518-VI від 09.09.2010, *ВВР, 2011, № 4, ст.22}*

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 22-рп/2010 від 30.11.2010}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2740-VI від 02.12.2010, *ВВР, 2011, № 18, ст.122*
№ 2850-VI від 22.12.2010, *ВВР, 2011, № 28, ст.252*
№ 2856-VI від 23.12.2010, *ВВР, 2011, № 29, ст.272*
№ 2880-VI від 23.12.2010, *ВВР, 2011, № 30, ст.275*
№ 2949-VI від 14.01.2011, *ВВР, 2011, № 32, ст.318*
№ 3123-VI від 03.03.2011, *ВВР, 2011, № 37, ст.376*
№ 3205-VI від 07.04.2011, *ВВР, 2011, № 41, ст.413*
№ 3521-VI від 16.06.2011, *ВВР, 2012, № 4, ст.16*
№ 3523-VI від 16.06.2011, *ВВР, 2012, № 4, ст.18*
№ 3613-VI від 07.07.2011, *ВВР, 2012, № 8, ст.61*
№ 3687-VI від 08.07.2011, *ВВР, 2012, № 18, ст.157*
№ 4174-VI від 20.12.2011, *ВВР, 2012, № 29, ст.338*
№ 4188-VI від 20.12.2011, *ВВР, 2012, № 29, ст.341*
№ 4215-VI від 22.12.2011, *ВВР, 2012, № 31, ст.382*
№ 4226-VI від 22.12.2011, *ВВР, 2012, № 37, ст.444*

№ 4442-VI від 23.02.2012, *ВВР, 2012, № 49, ст.553*
№ 4444-VI від 23.02.2012, *ВВР, 2012, № 49, ст.555*
№ 4539-VI від 15.03.2012, *ВВР, 2012, № 51, ст.573*
№ 4709-VI від 17.05.2012, *ВВР, 2013, № 7, ст.65*
№ 5003-VI від 21.06.2012, *ВВР, 2013, № 19-20, ст.189*
№ 5018-VI від 21.06.2012, *ВВР, 2013, № 22, ст.212*
№ 5059-VI від 05.07.2012, *ВВР, 2013, № 25, ст.251*
№ 5070-VI від 05.07.2012, *ВВР, 2013, № 28, ст.303*
№ 5077-VI від 05.07.2012, *ВВР, 2013, № 28, ст.305*
№ 5245-VI від 06.09.2012, *ВВР, 2013, № 36, ст.472*
№ 5293-VI від 18.09.2012, *ВВР, 2013, № 43, ст.616*
№ 5394-VI від 02.10.2012, *ВВР, 2013, № 40, ст.534*
№ 5395-VI від 02.10.2012, *ВВР, 2013, № 40, ст.535*
№ 5406-VI від 02.10.2012, *ВВР, 2013, № 41, ст.551*
№ 5462-VI від 16.10.2012, *ВВР, 2014, № 6-7, ст.80*
№ 5494-VI від 20.11.2012, *ВВР, 2014, № 1, ст.3*
№ 5496-VI від 20.11.2012, *ВВР, 2014, № 1, ст.4*
№ 365-VII від 02.07.2013, *ВВР, 2014, № 14, ст.248*
№ 366-VII від 02.07.2013, *ВВР, 2014, № 17, ст.587*
№ 402-VII від 04.07.2013, *ВВР, 2014, № 20-21, ст.708*
№ 406-VII від 04.07.2013, *ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 639-VII від 10.10.2013, *ВВР, 2014, № 22, ст.770*
№ 661-VII від 24.10.2013, *ВВР, 2014, № 22, ст.780*
№ 1223-VII від 17.04.2014, *ВВР, 2014, № 26, ст.896*
№ 1507-VII від 17.06.2014, *ВВР, 2014, № 31, ст.1060*
№ 1556-VII від 01.07.2014, *ВВР, 2014, № 37-38, ст.2004*
№ 180-VIII від 11.02.2015, *ВВР, 2015, № 16, ст.108*
№ 191-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 21, ст.133*
№ 222-VIII від 02.03.2015, *ВВР, 2015, № 23, ст.158*
№ 388-VIII від 12.05.2015, *ВВР, 2015, № 28, ст.249*
№ 417-VIII від 14.05.2015, *ВВР, 2015, № 29, ст.262*
№ 418-VIII від 14.05.2015, *ВВР, 2015, № 26, ст.224*
№ 497-VIII від 02.06.2015, *ВВР, 2015, № 31, ст.293*
№ 767-VIII від 10.11.2015, *ВВР, 2015, № 52, ст.483*
№ 818-VIII від 24.11.2015, *ВВР, 2016, № 2, ст.16*
№ 862-VIII від 08.12.2015, *ВВР, 2016, № 3, ст.26*
№ 888-VIII від 10.12.2015, *ВВР, 2016, № 3, ст.30*
№ 1012-VIII від 18.02.2016, *ВВР, 2016, № 16, ст.160*
№ 1404-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1472-VIII від 14.07.2016, *ВВР, 2016, № 34, ст.592*
№ 1532-VIII від 20.09.2016, *ВВР, 2016, № 44, ст.746*
№ 1533-VIII від 20.09.2016, *ВВР, 2016, № 44, ст.747*
№ 1669-VIII від 06.10.2016, *ВВР, 2016, № 47, ст.801*
№ 1774-VIII від 06.12.2016, *ВВР, 2017, № 2, ст.25*
№ 1923-VIII від 14.03.2017, *ВВР, 2017, № 17, ст.203*
№ 1983-VIII від 23.03.2017, *ВВР, 2017, № 25, ст.289*

№ 2059-VIII від 23.05.2017, *ВВР, 2017, № 29, ст.315*
№ 2145-VIII від 05.09.2017, *ВВР, 2017, № 38-39, ст.380*
№ 2236-VIII від 07.12.2017, *ВВР, 2018, № 5, ст.36*
№ 2269-VIII від 18.01.2018, *ВВР, 2018, № 12, ст.68*
№ 2314-VIII від 01.03.2018, *ВВР, 2018, № 15, ст.121*
№ 2354-VIII від 20.03.2018, *ВВР, 2018, № 16, ст.138*
№ 2498-VIII від 10.07.2018, *ВВР, 2018, № 37, ст.277*
№ 2581-VIII від 02.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 2628-VIII від 23.11.2018, *ВВР, 2018, № 49, ст.399*
№ 2666-VIII від 20.12.2018, *ВВР, 2019, № 7, ст.42*
№ 2745-VIII від 06.06.2019, *ВВР, 2019, № 30, ст.119*
№ 124-IX від 20.09.2019, *ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 132-IX від 20.09.2019, *ВВР, 2019, № 46, ст.299*
№ 155-IX від 03.10.2019, *ВВР, 2019, № 48, ст.325 - щодо набрання чинності змін див.* пункт 1
№ 232-IX від 29.10.2019, *ВВР, 2019, № 51, ст.379*
№ 233-IX від 29.10.2019, *ВВР, 2019, № 51, ст.380*
№ 264-IX від 31.10.2019, *ВВР, 2020, № 2, ст.6*
№ 329-IX від 04.12.2019, *ВВР, 2020, № 13, ст.67*
№ 340-IX від 05.12.2019, *ВВР, 2020, № 12, ст.66*
№ 402-IX від 19.12.2019, *ВВР, 2020, № 20, ст.141*
№ 440-IX від 14.01.2020, *ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 552-IX від 31.03.2020, *ВВР, 2020, № 20, ст.142*
№ 554-IX від 13.04.2020, *ВВР, 2020, № 37, ст.277 - вводиться в дію з* 1 січня 2021 року
№ 711-IX від 17.06.2020, *ВВР, 2020, № 46, ст.394*
№ 1054-IX від 03.12.2020
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1116-IX від 17.12.2020
№ 1174-IX від 02.02.2021
№ 1259-IX від 19.02.2021, *ВВР, 2021, № 21, ст.190 - вводиться в дію з* 17.06.2021
№ 1423-IX від 28.04.2021
№ 1444-IX від 18.05.2021, *ВВР, 2021, № 30, ст.243*
№ 1630-IX від 13.07.2021, *ВВР, 2021, № 46, ст.378*
№ 1657-IX від 15.07.2021, *ВВР, 2021, № 44, ст.354*
№ 1710-IX від 07.09.2021, *ВВР, 2021, № 49, ст.390*
№ 1720-IX від 08.09.2021, *ВВР, 2021, № 50, ст.394*
№ 1788-IX від 24.09.2021, *ВВР, 2021, № 51, ст.423*
№ 1875-IX від 16.11.2021, *ВВР, 2022, № 7, ст.51*
№ 1887-IX від 17.11.2021
№ 1989-IX від 17.12.2021
№ 2145-IX від 24.03.2022
№ 2079-IX від 17.02.2022
№ 2247-IX від 12.05.2022
№ 2321-IX від 20.06.2022
№ 2518-IX від 15.08.2022

№ 2530-IX від 16.08.2022
№ 2698-IX від 19.10.2022
№ 2805-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 2896-IX від 06.02.2023
№ 2952-IX від 24.02.2023
№ 3050-IX від 11.04.2023
№ 3065-IX від 02.05.2023
№ 3137-IX від 30.05.2023
№ 3220-IX від 30.06.2023
№ 3272-IX від 27.07.2023
№ 3285-IX від 28.07.2023
№ 3311-IX від 09.08.2023
№ 3505-IX від 08.12.2023}

{У тексті Закону слова "статутний фонд" в усіх відмінках і числах замінено словами "статутний капітал" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2850-VI від 22.12.2010}

{У тексті Кодексу слова "адміністративно-територіальне утворення" у всіх відмінках і числах замінено словами "адміністративно-територіальна одиниця" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 3613-VI від 07.07.2011}

{У тексті Кодексу слова "іноземна юридична особа" в усіх відмінках і числах замінено словами "юридична особа, створена та зареєстрована відповідно до законодавства іноземної держави" у відповідному відмінку і числі; слова "іноземні громадяни" в усіх відмінках замінено словом "іноземці" у відповідному відмінку згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{У тексті Кодексу слова "річковий транспорт" в усіх відмінках замінено словами "внутрішній водний транспорт" у відповідному відмінку згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Розділ I
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Глава 1
Основні положення

Стаття 1. Земля - основне національне багатство

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

2. Право власності на землю гарантується.

3. Використання власності на землю не може завдавати шкоди правам і свободам громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Стаття 2. Земельні відносини

1. Земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею.

2. Суб'єктами земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади.

3. Об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).

Стаття 3. Регулювання земельних відносин

1. Земельні відносини регулюються Конституцією України, цим Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

2. Земельні відносини, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать цьому Кодексу.

3. Земельні відносини, що виникають при наданні та використанні земельних ділянок для розміщення об'єктів енергетики, встановлення та дотримання правового режиму земель спеціальних зон об'єктів енергетики, у тому числі на підставі договорів про встановлення земельних сервітутів на таких земельних ділянках, регулюються цим Кодексом, Законом України "Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів".

{Статтю 3 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

Стаття 4. Земельне законодавство та його завдання

1. Земельне законодавство включає цей Кодекс, інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин.

2. Завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

Стаття 5. Принципи земельного законодавства

Земельне законодавство базується на таких принципах:

а) поєднання особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва;

б) забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави;

в) невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом;

г) забезпечення раціонального використання та охорони земель;

ґ) забезпечення гарантій прав на землю;

д) пріоритету вимог екологічної безпеки.

Глава 2
Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин

Стаття 6. Повноваження Верховної Ради України в галузі земельних відносин

До повноважень Верховної Ради України в галузі земельних відносин належить:

а) прийняття законів у галузі регулювання земельних відносин;

б) визначення засад державної політики в галузі використання та охорони земель;

в) затвердження загальнодержавних програм щодо використання та охорони земель;

г) встановлення і зміна меж районів і міст;

ґ) погодження питань, пов’язаних із припиненням права постійного користування особливо цінними землями відповідно до цього Кодексу;

{Пункт "ґ" статті 6 в редакції Законів № 5245-VI від 06.09.2012, № 711-IX від 17.06.2020}

д) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до Конституції України.

Стаття 7. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин

До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин на території республіки належить:

а) розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;

б) забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;

в) погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації в межах території Автономної Республіки Крим;

г) затвердження та участь у реалізації республіканських програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;

{Пункт "ґ" статті 7 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

д) координація діяльності районних і міських (міст республіканського значення) рад у галузі земельних відносин;

е) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

є) координація здійснення контролю за використанням та охороною земель;

{Пункт "ж" статті 7 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

{Пункт "з" статті 7 виключено на підставі Закону № 3285-IX від 28.07.2023}

и) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 8. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин

До повноважень обласних рад у галузі земельних відносин належить:

{Абзац перший частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

а) розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад сіл, селищ, міст області;

{Пункт "а" частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Пункт "б" статті 8 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

в) забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;

г) погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації на відповідній території;

ґ) затвердження та участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;

д) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

е) організація землеустрою;

{Пункт "є" статті 8 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

{Пункт "ж" статті 8 виключено на підставі Закону № 3285-IX від 28.07.2023}

з) вирішення земельних спорів;

и) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 9. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин

До повноважень Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин належить:

{Абзац перший частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

а) розпорядження землями територіальної громади міста;

б) передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;

в) надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

г) вилучення земельних ділянок комунальної власності із постійного користування в порядку, передбаченому цим Кодексом;

{Пункт "г" частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

ґ) викуп земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб міста;

{Пункт "ґ" частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

д) припинення права користування земельними ділянками комунальної власності у випадках, передбачених цим Кодексом;

{Пункт "д" частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

е) прийняття рішення щодо звільнення самовільно зайнятих земельних ділянок;

є) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;

ж) встановлення та зміна меж сіл, селищ, районів у містах;

з) організація землеустрою;

{Пункт "и" частини першої статті 9 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Пункт "і" частини першої статті 9 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

ї) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення використання земельної ділянки громадянами та юридичними особами в разі порушення ними вимог земельного законодавства;

й) інформування населення щодо надання, вилучення (викупу) земельних ділянок;

{Пункт "к" статті 9 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

л) вирішення земельних спорів;

м) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень виконавчих органів Київської та Севастопольської міських рад належить:

а) надання відомостей з Державного земельного кадастру відповідно до закону;

б) здійснення державного контролю за використанням і охороною земель у межах та порядку, встановлених законом;

в) здійснення інших повноважень у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Статтю 9 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 10. Повноваження районних рад у галузі земельних відносин

До повноважень районних рад у галузі земельних відносин належить:

{Абзац перший частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

а) розпорядження землями на праві спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст району;

{Пункт "а" частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Пункт "б" статті 10 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

{Пункт "в" статті 10 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

г) забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони та використання земель;

ґ) організація землеустрою та затвердження землевпорядних проектів;

{Пункт "д" статті 10 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

{Пункт "е" статті 10 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Пункт "е^{1}" статті 10 виключено на підставі Закону № 3285-IX від 28.07.2023}

є) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 11. Повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин

Повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин визначаються міськими радами.

Стаття 12. Повноваження сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів у галузі земельних відносин

{Назва статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 888-VIII від 10.12.2015}

До повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин належить:

{Абзац перший частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

а) розпорядження землями комунальної власності, територіальних громад;

{Пункт "а" частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Офіційне тлумачення положення пункту "а" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

б) передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;

{Офіційне тлумачення положення пункту "б" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

в) надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

{Офіційне тлумачення положення пункту "в" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

г) вилучення земельних ділянок комунальної власності із постійного користування відповідно до цього Кодексу;

{Пункт "г" частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Офіційне тлумачення положення пункту "г" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

ґ) викуп земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст;

{Пункт "ґ" частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

д) організація землеустрою;

{Пункт "е" частини першої статті 12 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Пункт "є" частини першої статті 12 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

ж) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства;

з) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до цього Кодексу;

и) встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом;

і) інформування населення щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок;

ї) встановлення та зміна меж сіл, селищ;

{Пункт "ї" частини першої статті 12 в редакції Закону № 3285-IX від 28.07.2023}

ї^{1}) внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення і зміни меж сіл, селищ, міст у випадках, передбачених законом;

{Частину першу статті 12 доповнено пунктом "ї^{1}" згідно із Законом № 3285-IX від 28.07.2023}

й) вирішення земельних спорів;

к) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин належить:

а) надання відомостей з Державного земельного кадастру відповідно до закону;

б) здійснення державного контролю за використанням та охороною земель у межах та порядку, встановлених законом;

в) здійснення інших повноважень у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Статтю 12 доповнено частиною другою згідно із Законом № 888-VIII від 10.12.2015; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Глава 3
Повноваження органів виконавчої влади в галузі земельних відносин

Стаття 13. Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин

До повноважень Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) реалізація державної політики у галузі використання та охорони земель;

в) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом;

{Пункт "в" частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

г) координація проведення земельної реформи;

ґ) розроблення і забезпечення виконання загальнодержавних програм використання та охорони земель;

д) організація ведення державного земельного кадастру, державного контролю за використанням і охороною земель та здійснення землеустрою;

е) встановлення порядку проведення моніторингу земель;

е[1]) внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;

{Частину першу статті 13 доповнено пунктом "е[1]" згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017}

е[2]) встановлення та зміна меж сіл, селищ у випадках, передбачених цим Кодексом;

{Частину першу статті 13 доповнено пунктом "е[2]" згідно із Законом № 3285-IX від 28.07.2023}

є) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 14. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин належить:

а) участь у розробленні загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;

б) участь у формуванні державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;

в) організація моніторингу земель;

г) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Стаття 14 в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 14^1. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин належить:

а) участь у реалізації загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;

б) участь у розробці проектів нормативно-правових актів у галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів;

в) координація і забезпечення здійснення оцінки впливу на довкілля;

{Пункт "в" частини першої статті 14^1 в редакції Закону № 2059-VIII від 23.05.2017}

г) внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;

ґ) здійснення міжнародного співробітництва з питань охорони земель;

д) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Кодекс доповнено статтею 14^1 згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 14^2. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у галузі земельних відносин

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у галузі земельних відносин, належить здійснення державного контролю за додержанням органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, громадянами України, іноземцями та

особами без громадянства, а також юридичними особами, створеними та зареєстрованими відповідно до законодавства іноземної держави, вимог законодавства про використання та охорону земель щодо:

консервації деградованих і малопродуктивних земель;

збереження водно-болотних угідь;

виконання екологічних вимог при наданні у власність і користування, в тому числі в оренду, земельних ділянок;

здійснення заходів щодо запобігання забрудненню земель хімічними і радіоактивними речовинами, відходами, стічними водами;

додержання режиму використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

додержання екологічних нормативів з питань використання та охорони земель;

додержання правового режиму використання територій водоохоронних зон, прибережних захисних смуг та пляжних зон;

{Абзац восьмий статті 14^{2} в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020}

вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 14^{2} згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 15. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, належать:

а) здійснення нормативно-правового забезпечення у сфері земельних відносин;

б) забезпечення проведення земельної реформи;

в) розробка та забезпечення реалізації загальнодержавних, регіональних програм використання та охорони земель;

{Пункт "г" частини першої статті 15 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

ґ) забезпечення ведення та адміністрування Державного земельного кадастру, охорони земель;

{Пункт "ґ" частини першої статті 15 в редакції Законів № 497-VIII від 02.06.2015, № 1423-IX від 28.04.2021}

д) розроблення економічного механізму регулювання земельних відносин;

е) участь у розробленні заходів щодо розвитку ринку земель;

є) міжнародне співробітництво в галузі земельних відносин;

ж) здійснення інших повноважень, визначених законами України.

{Пункт "ж" частини першої статті 15 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законами № 309-VI від 03.06.2008, № 4444-VI від 23.02.2012; в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

{Зміни до статті 15 див. в Законах № 5245-VI від 06.09.2012, № 365-VII від 02.07.2013}

Стаття 15[1]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, належить:

а) внесення в установленому порядку пропозицій щодо розпорядження землями державної та комунальної власності, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, регулювання земельних відносин;

б) участь у розробленні та виконанні державних, галузевих, регіональних та місцевих програм з питань регулювання земельних відносин, раціонального використання земель, їх відтворення та охорони, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, у проведенні моніторингу земель, територіальному плануванні;

в) організація проведення робіт, пов'язаних із реалізацією земельної реформи;

г) проведення відповідно до законодавства моніторингу земель та охорони земель;

ґ) ведення та адміністрування Державного земельного кадастру;

д) участь у державному регулюванні планування територій;

{Пункт "д" частини першої статті 15[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

е) організація та здійснення державного контролю за використанням та охороною земель у порядку, встановленому законом;

{Пункт "е" частини першої статті 15[1] в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

є) здійснення заходів щодо вдосконалення порядку ведення обліку і підготовки звітності з регулювання земельних відносин, використання та охорони земель, формування екомережі;

є[1]) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

{Частину першу статті 15[1] доповнено пунктом "є[1]" згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

є[2]) участь у формуванні та реалізація державної політики у сфері національної інфраструктури геопросторових даних;

{Частину першу статті 15[1] доповнено пунктом "є[2]" згідно із Законом № 554-IX від 13.04.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

ж) вирішення інших питань, визначених законами України.

{Пункт "ж" частини першої статті 15[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Кодекс доповнено статтею 15[1] згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 15[2]. *{Статтю 15[2] виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}*

Стаття 16. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і республіканських програм з питань використання та охорони земель;

в) координація здійснення землеустрою і державного контролю за використанням та охороною земель;

г) підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом;

{Пункт "ґ" частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

д) здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;

{Пункт "д" частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

д[1]) внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів;

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом "д[1]" згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3285-IX від 28.07.2023}

е) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 17. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин

До повноважень місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і регіональних (республіканських) програм з питань використання та охорони земель;

в) координація здійснення землеустрою та державного контролю за використанням та охороною земель;

г) підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у межах, визначених законом;

{Пункт "ґ" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

д) підготовка висновків щодо встановлення та зміни меж сіл, селищ, районів, районів у містах та міст;

е) здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;

{Пункт "е" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

є) координація діяльності державних органів земельних ресурсів;

є[1]) внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів у порядку, визначеному законом;

{Частину першу статті 17 доповнено пунктом "є[1]" згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3285-IX від 28.07.2023}

ж) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 17[1]. Повноваження державних органів приватизації у галузі земельних відносин

Державні органи приватизації здійснюють продаж земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації.

{Кодекс доповнено статтею 17[1] згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

Розділ II
ЗЕМЛІ УКРАЇНИ

Глава 4
Склад та цільове призначення земель України

Стаття 18. Склад земель

1. До земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії.

2. Категорії земель України мають особливий правовий режим.

3. Україна за межами її території може мати на праві державної власності земельні ділянки, правовий режим яких визначається законодавством відповідної країни.

Стаття 19. Категорії земель

1. Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

а) землі сільськогосподарського призначення;

б) землі житлової та громадської забудови;

в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

г) землі оздоровчого призначення;

ґ) землі рекреаційного призначення;

д) землі історико-культурного призначення;

е) землі лісогосподарського призначення;

є) землі водного фонду;

ж) землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення.

{Пункт "ж" частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

2. Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадян чи юридичних осіб, можуть перебувати у запасі.

3. Земельна ділянка, яка за основним цільовим призначенням належить до відповідної категорії земель, відноситься в порядку, визначеному цим Кодексом, до певного виду цільового призначення, що характеризує конкретний напрям її використання та її правовий режим.

{Статтю 19 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020}

{Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 20. Встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок

1. При встановленні цільового призначення земельних ділянок здійснюється віднесення їх до певної категорії земель та виду цільового призначення.

При зміні цільового призначення земельних ділянок здійснюється зміна категорії земель та/або виду цільового призначення.

2. Віднесення земельних ділянок до певної категорії та виду цільового призначення земельних ділянок здійснюється щодо:

земельних ділянок, якими розпоряджаються Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, - за рішенням відповідного органу;

земельних ділянок приватної власності - їх власниками.

Зміна цільового призначення земельних ділянок державної та комунальної власності, віднесених до категорій земель житлової та громадської забудови, земель промисловості,

транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення, а також земельних ділянок (крім земельних ділянок, розташованих на територіях, об’єктах природно-заповідного фонду, та земельних ділянок лісогосподарського призначення), на яких розташовані будівлі, споруди, що є у приватній власності землекористувача, який використовує земельні ділянки на правах постійного користування, оренди, емфітевзису, суперфіцію, може здійснюватися землекористувачем. У такому разі зміна цільового призначення земельної ділянки не потребує прийняття рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, який здійснює розпорядження відповідною земельною ділянкою.

{Абзац четвертий частини другої статті 20 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-IX від 16.08.2022}

Зміна землекористувачем цільового призначення земельної ділянки державної, комунальної власності, наданої йому в користування (крім постійного користування) без проведення земельних торгів для провадження певної діяльності, не повинна призводити до провадження ним на такій земельній ділянці іншої діяльності (крім випадків розташування на земельній ділянці будівель, споруд, що перебувають у власності землекористувача).

3. Категорія земель та вид цільового призначення земельної ділянки визначаються в межах відповідного виду функціонального призначення території, передбаченого затвердженим комплексним планом просторового розвитку території територіальної громади або генеральним планом населеного пункту.

Встановлення цільового призначення земельної ділянки може здійснюватися без додержання вимог, передбачених абзацом першим цієї частини, у випадках:

передачі земельної ділянки державної, комунальної власності відповідно до частини третьої статті 24 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності";

консервації деградованих і малопродуктивних, техногенно забруднених земель;

віднесення земельної ділянки до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення;

віднесення земельної ділянки до земель лісогосподарського призначення;

{Частину третю статті 20 доповнено новим абзацом згідноіз Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

зміни виду цільового призначення земельної ділянки в межах категорії земель сільськогосподарського призначення (крім віднесення їх до земельних ділянок для садівництва, зміни цільового призначення земельних ділянок під полезахисними лісовими смугами);

віднесення до земель морського транспорту земельних ділянок у межах морського порту.

{Частину третю статті 20 доповнено абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

4. При внесенні до Державного земельного кадастру відомостей про встановлення або зміну цільового призначення земельної ділянки належність земельної ділянки до відповідної функціональної зони визначається за даними Державного земельного кадастру.

Відомості про цільове призначення земельної ділянки вносяться до Державного земельного кадастру.

5. Класифікатор видів цільового призначення земельних ділянок, видів функціонального призначення територій та співвідношення між ними, а також правила його застосування з визначенням категорій земель та видів цільового призначення земельних ділянок, які можуть встановлюватися в межах відповідної функціональної зони, затверджуються Кабінетом Міністрів України. Зазначені класифікатор та правила використовуються для ведення Державного земельного кадастру і містобудівного кадастру.

Віднесення земельних ділянок до певних категорії та виду цільового призначення земельних ділянок має відповідати класифікатору та правилам, зазначеним в абзаці першому цієї частини.

6. Зміна цільового призначення земельної ділянки не потребує:

/-{Зміни до абзацу першого частини шостої статті 20, прийняті Законом України № 1089-IX від 16.12.2020, внести неможливо (відсутні слова, що потрібно замінити)}-/

розроблення документації із землеустрою (крім випадків формування земельної ділянки із земель державної та комунальної власності, не сформованих у земельні ділянки);

прийняття рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування (крім рішень про встановлення і зміну цільового призначення земельних ділянок, розпорядження якими здійснюють такі органи).

7. Зміна цільового призначення земельних ділянок погоджується у разі:

якщо земельна ділянка перебуває у користуванні на правах постійного користування, оренди, емфітевзису, суперфіцію, у заставі - із землекористувачем, заставодержателем (підпис якого на погодженні посвідчується нотаріально);

якщо земельна ділянка відноситься до земель оборони - з Міністерством оборони України або органом державної влади, що здійснює керівництво військовим формуванням, до сфери управління якого належить військова частина, установа, військово-навчальний заклад, підприємство та організація, яка використовує землі оборони на праві постійного користування;

зміни цільового призначення земельних ділянок державної та комунальної власності природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного, лісогосподарського призначення, внаслідок якої земельні ділянки виводяться із складу таких категорій, а також зміни цільового призначення земель, визначених пунктом "б" частини першої статті 150 цього Кодексу, - з Кабінетом Міністрів України.

Зміни цільового призначення земельних ділянок державної та комунальної власності природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного, лісогосподарського призначення, внаслідок яких земельні ділянки виводяться

із складу таких категорій (крім зміни цільового призначення земельних ділянок лісогосподарського призначення для розміщення на них лінійних об’єктів енергетичної інфраструктури), а також зміни цільового призначення земель, визначених пунктом "б" частини першої статті 150 цього Кодексу, здійснюються за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

{Частину сьому статті 20 доповнено абзацом згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

8. Зміна цільового призначення земель лісогосподарського призначення здійснюється за умови відшкодування власником земельної ділянки (а для земель державної та комунальної власності - користувачем) втрат лісогосподарського виробництва, крім випадків, визначених законом. Внесення до Державного земельного кадастру відомостей про зміну цільового призначення земельної ділянки в таких випадках здійснюється за умови надання її власником (а для земель державної та комунальної власності - користувачем) забезпечення виконання зобов’язання з відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, крім випадків, визначених законом, у вигляді гарантії. Державний кадастровий реєстратор, який вносить до Державного земельного кадастру відомості про зміну цільового призначення такої земельної ділянки, за допомогою програмного забезпечення Державного земельного кадастру негайно повідомляє установу, що видала гарантію, про настання підстави для відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

{Частина восьма статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

9. Зміна цільового призначення особливо цінних земель та земельних лісових ділянок з метою їх використання для цілей, не пов’язаних із веденням лісового господарства, допускається виключно у разі:

{Абзац перший частини дев'ятої статті 20 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

розміщення на них об’єктів загальнодержавного значення, доріг, ліній електропередачі та електронних комунікаційних мереж, трубопроводів, осушувальних і зрошувальних каналів, геодезичних пунктів, житла, об’єктів соціально-культурного призначення, об’єктів, пов’язаних з видобуванням корисних копалин, нафтових і газових свердловин та виробничих споруд, пов’язаних з їх експлуатацією;

{Абзац другий частини дев'ятої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-IX від 16.08.2022}

розміщення об’єктів промисловості на землях, визначених пунктом "а" частини першої статті 150 цього Кодексу;

відчуження земельних ділянок для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, віднесення земель, визначених пунктами "а" і "б" частини першої статті 150 цього Кодексу, до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного призначення, лісогосподарського призначення;

реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями.

{Частину дев'яту статті 20 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3311-IX від 09.08.2023}

10. Включення земельної ділянки із визначеним видом цільового призначення до меж функціональної зони не тягне за собою обов’язковості зміни виду її цільового призначення незалежно від того, чи належить цей вид до переліку видів цільового призначення, визначення яких є можливим у межах такої зони.

11. У разі зміни цільового призначення земельної ділянки несільськогосподарського призначення з віднесенням такої земельної ділянки до категорії земель сільськогосподарського призначення, власником якої є особа, яка відповідно до положень Земельного кодексу України не може набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, така земельна ділянка підлягає відчуженню протягом одного року з дня внесення до Державного земельного кадастру відомостей про змінене цільове призначення земельної ділянки.

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1702-VI від 05.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012, № 5395-VI від 02.10.2012, № 5462-VI від 16.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013; в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 21. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель

Порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель є підставою для:

а) визнання недійсними рішень органів державної влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам;

{Пункт "а" статті 21 в редакції Закону № 3123-VI від 03.03.2011}

б) визнання недійсними угод щодо земельних ділянок;

в) відмови в державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною;

г) притягнення до відповідальності відповідно до закону громадян та юридичних осіб, винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

Глава 5
Землі сільськогосподарського призначення

Стаття 22. Визначення земель сільськогосподарського призначення та порядок їх використання

1. Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у

тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

{Частина перша статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1561-VI від 25.06.2009}

2. До земель сільськогосподарського призначення належать:

а) сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги);

б) несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель інших категорій, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі під об’єктами виробництва біометану, які є складовими комплексів з виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

{Пункт "б" частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1561-VI від 25.06.2009, № 2498-VIII від 10.07.2018, № 2698-IX від 19.10.2022}

{Частину третю статті 22 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частину четверту статті 22 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

5. Набуття у власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення здійснюється з урахуванням вимог статті 130 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 23. Пріоритетність земель сільськогосподарського призначення

1. Землі, придатні для потреб сільського господарства (крім самозалісених земель), повинні надаватися насамперед для таких цілей:

1) ведення сільського господарства;

2) ведення лісового господарства;

3) створення територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

{Частина перша статті 23 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

2. Визначення земель, придатних для потреб сільського господарства, провадиться на підставі даних державного земельного кадастру.

3. Для будівництва промислових підприємств, об'єктів житлово-комунального господарства, залізниць і автомобільних шляхів, ліній електропередачі та електронних комунікаційних мереж, магістральних трубопроводів, а також для інших потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, надаються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості.

{Частина третя статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

4. Лінії електропередачі та електронних комунікаційних мереж та інші комунікації проводяться головним чином вздовж шляхів, трас тощо.

{Частина четверта статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 24. Земельні ділянки державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. Державним і комунальним сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям надаються земельні ділянки сільськогосподарського призначення із земель державної і комунальної власності у постійне користування для будівництва та обслуговування об’єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також у випадках, передбачених частиною четвертою статті 92 цього Кодексу.

{Частина перша статті 23 в редакції Закону № 3272-IX від 27.07.2023}

2. Державні і комунальні сільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть орендувати земельні ділянки усіх форм власності.

{Частина друга статті 23 в редакції Закону № 3272-IX від 27.07.2023}

3. У разі ліквідації державного чи комунального підприємства, установи, організації землі, які перебувають у їх постійному користуванні, за рішенням відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування переводяться до земель запасу або надаються іншим громадянам та юридичним особам для використання за їх цільовим призначенням, а договори оренди земельних ділянок припиняються.

Стаття 25. Приватизація земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. При приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій земельні ділянки передаються працівникам цих підприємств, установ та організацій, працівникам державних та комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонерам з їх числа з визначенням кожному з них земельної частки (паю).

2. Рішення про приватизацію земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій приймають органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень за клопотанням працівників цих підприємств, установ та організацій.

3. Землі у приватну власність особам, зазначеним у частині першій цієї статті, передаються безоплатно.

4. Площа земель, що передаються у приватну власність, становить різницю між загальною площею земель, що перебували у постійному користуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, і площею земель, які

залишаються у державній чи комунальній власності (лісогосподарського призначення, водний фонд, резервний фонд).

5. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, мають гарантоване право одержати свою земельну частку (пай), виділену в натурі (на місцевості).

6. Громадянам України із числа депортованих осіб, які поселилися в сільській місцевості, державою забезпечується безкоштовна передача у власність землі сільськогосподарського призначення в розмірі земельного паю, визначеного для цієї місцевості, за рахунок земель запасу та резервного фонду в разі їх наявності.

{Статтю 25 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1223-VII від 17.04.2014}

7. При обчисленні розміру земельної частки (паю) враховуються сільськогосподарські угіддя, які перебували у постійному користуванні державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, за винятком земель, що залишаються у державній та комунальній власності. Загальний розмір обчисленої для приватизації площі сільськогосподарських угідь поділяється на загальну кількість осіб, зазначених у частині першій цієї статті.

8. Вартість і розміри в умовних кадастрових гектарах земельних часток (паїв) працівників відповідних підприємств, установ і організацій та пенсіонерів з їх числа є рівними.

Розміри земельних ділянок, що виділяються для працівників державних та комунальних закладів, підприємств і організацій культури, освіти та охорони здоров'я та пенсіонерів з їх числа, які проживають у сільській місцевості або селищах міського типу, не можуть перевищувати норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам, встановлених законом для ведення особистого селянського господарства.

9. Внутрігосподарські шляхи, господарські двори, полезахисні лісосмуги та інші захисні насадження, гідротехнічні споруди, водойми тощо можуть бути відповідно до цього Кодексу передані у власність громадян, сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, що створені колишніми працівниками державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій.

10. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у процесі приватизації створюють резервний фонд земель за погодженням його місця розташування з особами, зазначеними в частині першій цієї статті у розмірі до 15 відсотків площі усіх сільськогосподарських угідь, які були у постійному користуванні відповідних підприємств, установ та організацій.

11. Резервний фонд земель перебуває у державній або комунальній власності і призначається для подальшого перерозподілу та використання за цільовим призначенням.

{Стаття 25 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1694-IV від 20.04.2004, № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 26. Використання земельних ділянок з меліоративними системами

Земельні ділянки, одержані громадянами внаслідок приватизації земель державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, на яких розташовані та функціонують

меліоративні системи, використовуються спільно на підставі угоди. У разі відсутності згоди щодо спільного використання зазначених земельних ділянок питання вирішується в судовому порядку.

Стаття 27. Збереження права на землю сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, особистих селянських і фермерських господарств

Сільськогосподарські підприємства, установи та організації, особисті селянські і фермерські господарства, які об'єднуються в асоціації та інші організаційно-правові форми, зберігають право на свої земельні ділянки, якщо інше не передбачено договором.

Стаття 28. Земельні ділянки сільськогосподарських підприємств

1. Сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям, крім державних і комунальних, землі сільськогосподарського призначення можуть належати на праві власності.

2. Право власності на землю цих підприємств може набуватися шляхом внесення до статутного капіталу земельних ділянок їх засновників та придбання земельних ділянок за договорами купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами.

{Частина друга статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

3. Реалізація права власності на землю зазначеними сільськогосподарськими підприємствами здійснюється відповідно до закону.

Стаття 29. Визначення місця розташування земельних ділянок громадян при ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. При ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій переважне право на отримання земельних ділянок поруч з населеними пунктами мають власники земельних часток (паїв), які проживають у цих населених пунктах.

2. Місце розташування земельних ділянок визначається з урахуванням вимог раціональної організації території і компактності землекористування відповідно до землевпорядних проектів, які затверджуються зборами власників земельних часток (паїв).

Стаття 30. Розподіл несільськогосподарських угідь при ліквідації сільськогосподарських підприємств

1. При ліквідації сільськогосподарських підприємств несільськогосподарські угіддя, що перебували у їх власності, розподіляються відповідно до установчих документів цих підприємств або за згодою власників земельних часток (паїв). У разі недосягнення згоди це питання вирішується в судовому порядку.

2. Земельні ділянки державної і комунальної власності, які перебували у користуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, що ліквідуються, включаються до земель запасу або передаються у власність чи користування відповідно до цього Кодексу.

Стаття 31. Землі фермерського господарства

1. Землі фермерського господарства можуть складатися із:

1) земельних ділянок, що належать громадянам України - членам фермерського господарства на праві власності, користування;

2) земельних ділянок, що належать фермерському господарству на праві власності, користування.

{Стаття 31 в редакції Закону № 1788-IX від 24.09.2021}

Стаття 32. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств

1. Громадянам України - членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність надані їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради.

2. Дія частини першої цієї статті не поширюється на громадян, які раніше набули права на земельну частку (пай).

Стаття 33. Земельні ділянки особистих селянських господарств

1. Земельні ділянки, призначені для ведення особистого селянського господарства, можуть передаватися громадянами у користування юридичним особам України і використовуватися ними для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства без зміни цільового призначення цих земельних ділянок.

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; текст статті 33 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

Стаття 34. Землі для сінокосіння і випасання худоби

1. Громадяни можуть орендувати земельні ділянки для сінокосіння і випасання худоби.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть створювати на землях, що перебувають у власності держави чи територіальної громади, громадські сіножаті і пасовища.

Стаття 35. Земельні ділянки для садівництва

1. Громадяни України із земель державної і комунальної власності мають право набувати безоплатно у власність або на умовах оренди земельні ділянки для ведення індивідуального або колективного садівництва.

2. Іноземці та особи без громадянства, а також юридичні особи, можуть мати земельні ділянки для ведення індивідуального або колективного садівництва на умовах оренди.

{Частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1702-VI від 05.11.2009, № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Земельні ділянки, призначені для садівництва, можуть використовуватись для закладання багаторічних плодових насаджень, вирощування сільськогосподарських культур, а також для зведення необхідних будинків, господарських споруд тощо.

4. До земель загального користування садівницького товариства належать земельні ділянки, зайняті захисними смугами, дорогами, проїздами, будівлями і спорудами загального користування. Землі загального користування садівницького товариства безоплатно передаються йому у власність за клопотанням вищого органу управління товариства до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування на підставі документації із землеустрою, за якою здійснювалося формування земельних ділянок або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Частина четверта статті 35 в редакції Закону № 2949-VI від 14.01.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

5. Приватизація земельної ділянки громадянином - членом садівницького товариства здійснюється без згоди на те інших членів цього товариства.

6. Використання земельних ділянок садівницьких товариств здійснюється відповідно до закону та статутів цих товариств.

Стаття 36. Земельні ділянки для городництва

1. Громадянам або їх об'єднанням із земель державної або комунальної власності можуть надаватися в оренду земельні ділянки для городництва.

Площа земельної ділянки, що надається громадянину в оренду для городництва, не може перевищувати 0,6 гектара.

{Частину першу статті 36 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

2. На земельних ділянках, наданих для городництва, закладання багаторічних плодових насаджень, а також спорудження капітальних будівель і споруд не допускається.

3. На земельних ділянках, наданих для городництва, можуть бути зведені тимчасові споруди для зберігання інвентарю та захисту від непогоди. Після закінчення строку оренди зазначеної земельної ділянки побудовані тимчасові споруди підлягають знесенню власниками цих споруд за їх рахунок.

Стаття 37. Право несільськогосподарських підприємств, установ та організацій на землю

1. Приватні несільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть набувати у власність або оренду землі сільськогосподарського та іншого призначення для ведення підсобного господарства.

2. Державні та комунальні несільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть набувати в оренду землі сільськогосподарського та іншого призначення для ведення підсобного господарства.

Стаття 37^1. Особливості використання та розпорядження земельними ділянками, розташованими у масиві земель сільськогосподарського призначення, а також полезахисними лісовими смугами, які обмежують такий масив

1. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення, призначені для ведення особистого селянського господарства, фермерського господарства, розташовані у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть використовуватися їх власником, землекористувачем також для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без зміни цільового призначення таких земельних ділянок.

2. Власники земельних ділянок усіх форм власності, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть обмінюватися такими земельними ділянками.

Обмін (міна) земельної ділянки державної або комунальної власності, розташованої у масиві земель сільськогосподарського призначення, на іншу земельну ділянку, розташовану у цьому ж масиві, здійснюється лише у разі, якщо обидві земельні ділянки мають однакову нормативну грошову оцінку або різниця між нормативними грошовими оцінками становить не більш як 10 відсотків.

3. Власники та орендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, на період дії договору оренди можуть обмінюватися належними їм правами користування земельними ділянками шляхом взаємного укладання між ними договорів оренди, суборенди відповідних ділянок.

4. Особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, має право орендувати інші земельні ділянки сільськогосподарського призначення, розташовані у такому масиві, а у разі якщо інші земельні ділянки перебувають в оренді, - на одержання їх у суборенду, за умови передачі їх власнику (орендарю) у користування (оренда, суборенда) іншої земельної ділянки, розташованої у цьому ж масиві, на такий самий строк та на таких самих умовах, якщо внаслідок черезсмужжя невикористання таких земельних ділянок створює перешкоди у раціональному використанні земельних ділянок, що перебувають у користуванні цієї особи. Право оренди землі набувається в порядку, встановленому Законом України "Про оренду землі".

Особою, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, є землекористувач, якому належить право користування (оренда, емфітевзис) земельними ділянками, розташованими у масиві земель сільськогосподарського призначення, загальною площею не менш як 75 відсотків усіх земель масиву.

5. Земельні ділянки державної чи комунальної власності під польовими дорогами, запроектованими для доступу до земельних ділянок, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення (крім польових доріг, що обмежують масив), передаються в оренду без проведення земельних торгів власникам та/або користувачам земельних ділянок, суміжних із земельними ділянками під такими польовими дорогами. Строк оренди таких земельних ділянок становить 7 років.

Передача в оренду земельних ділянок державної чи комунальної власності під польовими дорогами, запроектованими для доступу до земельних ділянок, здійснюється за умови забезпечення безоплатного доступу усіх землевласників та землекористувачів до належних їм земельних ділянок для використання їх за цільовим призначенням.

6. Земельні ділянки під польовими дорогами, розташовані у масиві земель сільськогосподарського призначення (крім польових доріг, що обмежують масив), можуть використовуватися землевласником (землекористувачем) як для проходу (проїзду) до інших земельних ділянок, розташованих у такому масиві, так і для вирощування сільськогосподарської продукції.

Власники та користувачі земельних ділянок усіх форм власності, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, зобов’язані надавати право сервітуту для забезпечення проходу (проїзду) іншим власникам та користувачам земельних ділянок до належної їм на відповідному праві земельної ділянки.

{Частину шосту статті 37^{1} доповнено абзацом другим згідно із Законом № 552-IX від 31.03.2020}

7. Земельні ділянки під полезахисними лісовими смугами, які обмежують масив земель сільськогосподарського призначення, передаються у постійне користування державним або комунальним спеціалізованим підприємствам або в оренду фізичним та юридичним особам з обов’язковим включенням до договору оренди землі умов щодо утримання та збереження таких смуг і забезпечення виконання ними функцій агролісотехнічної меліорації.

Правила утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення, встановлює Кабінет Міністрів України.

8. Межі земельних ділянок, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть бути змінені у процесі консолідації земель на умовах та в порядку, визначених законом.

9. Дія цієї статті поширюється на використання та розпорядження земельними ділянками для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства та особистого селянського господарства.

{Закон доповнено статтею 37^{1} згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Глава 6
Землі житлової та громадської забудови

Стаття 38. Визначення земель житлової та громадської забудови

До земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020}

Стаття 39. Використання земель житлової та громадської забудови

Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням будівельних норм.

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1704-VI від 05.11.2009, № 4215-VI від 22.12.2011, № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 40. Земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва

Громадянам України за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть передаватися безоплатно у власність або надаватися в оренду земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва в межах норм, визначених цим Кодексом. Понад норму безоплатної передачі громадяни можуть набувати у власність земельні ділянки для зазначених потреб за цивільно-правовими угодами.

Стаття 41. Земельні ділянки житлово-будівельних (житлових) і гаражно-будівельних кооперативів

1. Житлово-будівельним (житловим) та гаражно-будівельним кооперативам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування земельні ділянки для житлового і гаражного будівництва передаються безоплатно у власність або надаються в оренду у розмірі, який встановлюється відповідно до затвердженої містобудівної документації.

2. Житлово-будівельні (житлові) та гаражно-будівельні кооперативи можуть набувати земельні ділянки у власність за цивільно-правовими угодами.

Стаття 42. Земельні ділянки багатоквартирних будинків

{Назва статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

1. Земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками.

{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. Земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкова територія, що перебувають у спільній сумісній власності власників квартир та нежитлових приміщень у будинку, передаються безоплатно у власність або в постійне користування співвласникам багатоквартирного будинку в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 42 в редакції Закону № 417-VIII від 14.05.2015}

3. Порядок використання земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначається співвласниками.

{Частина третя статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

4. Розміри та конфігурація земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначаються на підставі відповідної землевпорядної документації.

{Частина четверта статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законами № 4215-VI від 22.12.2011, № 417-VIII від 14.05.2015}

5. У разі знищення (руйнування) багатоквартирного будинку майнові права на земельну ділянку, на якій розташовано такий будинок, а також належні до нього будівлі, споруди та прибудинкова територія, зберігаються за співвласниками багатоквартирного будинку.

{Статтю 42 доповнено частиною п'ятою згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

Глава 7
Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення

Стаття 43. Землі природно-заповідного фонду

Землі природно-заповідного фонду - це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Стаття 44. Склад земель природно-заповідного фонду

До земель природно-заповідного фонду включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва).

Стаття 45. Використання земель природно-заповідного фонду

1. Землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель природно-заповідного фонду визначається законом.

Стаття 46. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання

1. До земель іншого природоохоронного призначення належать земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

{Частина перша статті 46 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

2. Межі земель іншого природоохоронного призначення закріплюються на місцевості межовими або інформаційними знаками.

3. Порядок використання земель іншого природоохоронного призначення визначається законом.

Стаття 46[1]. Обмеження у використанні земель територій та об’єктів природно-заповідного фонду

1. Землі територій та об’єктів природно-заповідного фонду використовуються з урахуванням обмежень у їх використанні, визначених відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України" та положеннями про ці території, об’єкти.

2. Особливий режим охорони, відтворення і використання земель територій та об’єктів природно-заповідного фонду поширюється на всі розташовані в межах таких територій та об’єктів землі та земельні ділянки незалежно від форми власності та цільового призначення, крім випадків, передбачених законом.

{Частина друга статті 46¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

{Главу 7 доповнено статтею 46¹ згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 46². Землі природно-заповідного фонду вздовж лінії державного кордону України

Землі територій та об’єктів природно-заповідного фонду вздовж лінії державного кордону України у розмірах, передбачених цим Кодексом, у встановленому законом порядку виводяться із складу природно-заповідного фонду та передаються військовим частинам Державної прикордонної служби України для здійснення будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

{Главу 7 доповнено статтею 46² згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

Глава 8
Землі оздоровчого призначення

Стаття 47. Визначення земель оздоровчого призначення

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

Стаття 48. Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення

1. На землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель.

2. На територіях лікувально-оздоровчих місцевостей і курортів встановлюються округи і зони санітарної (гірничо-санітарної) охорони.

3. У межах округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони забороняються передача земельних ділянок у власність і надання у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам для діяльності, несумісної з охороною природних лікувальних властивостей і відпочинком населення.

Будівництво об’єктів житлового, громадського призначення та інших об’єктів, інша господарська діяльність на землях оздоровчого призначення здійснюються виключно за умови дотримання режимів округів і зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони, якщо така діяльність сумісна з охороною природних лікувальних ресурсів і відпочинком населення.

{Частину третю статті 48 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 49. Використання земель оздоровчого призначення

1. Землі оздоровчого призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель оздоровчого призначення визначається законом.

Глава 9
Землі рекреаційного призначення

Стаття 50. Визначення земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Стаття 51. Склад земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації. Майданчики для занять спортом на відкритому повітрі, об’єкти фізичної культури і спорту, які не є об’єктами нерухомості, можуть бути розміщені на земельних ділянках усіх категорій земель.

{Частина перша статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Стаття 52. Використання земель рекреаційного призначення

1. Землі рекреаційного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Землі загального користування дачного кооперативу безоплатно передаються йому у власність за клопотанням вищого органу управління кооперативу до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування на підставі документації із землеустрою, за якою здійснювалося формування земельних ділянок або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). До земель загального користування дачного кооперативу належать земельні ділянки, зайняті захисними смугами, дорогами, проїздами, будівлями і спорудами загального користування.

{Статтю 52 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2949-VI від 14.01.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

3. На землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або

може вплинути на природний стан цих земель. На таких землях (крім земельних ділянок зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельних ділянок, зайнятих об'єктами фізичної культури і спорту, інших аналогічних об'єктів) допускається будівництво відповідно до чинної містобудівної документації об'єктів житлового та громадського призначення, що не порушують режим використання земель рекреаційного призначення.

{Частина третя статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

4. Порядок використання земель рекреаційного призначення визначається законом.

Глава 10
Землі історико-культурного призначення

Стаття 53. Склад земель історико-культурного призначення

1. До земель історико-культурного призначення належать землі, на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси (ансамблі), історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби.

{Стаття 53 в редакції Закону № 2518-VI від 09.09.2010}

Стаття 54. Використання земель історико-культурного призначення

1. Землі історико-культурного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Навколо історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій, об'єктів культурної всесвітньої спадщини, музеїв просто неба, меморіальних музеїв-садиб, які надані та використовуються для потреб охорони культурної спадщини, пам'яток культурної спадщини, їх комплексів (ансамблів) встановлюються зони охорони пам'яток із забороною діяльності, що шкідливо впливає або може вплинути на додержання режиму використання таких земель.

{Частина друга статті 54 в редакції Закону № 2518-VI від 09.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Порядок використання земель історико-культурного призначення визначається законом.

Стаття 54^1. Обмеження у використанні земель у межах території пам'ятки культурної спадщини, історико-культурного заповідника, історико-культурної заповідної території, охоронюваної археологічної території, музею просто неба, меморіального музею-садиби, зон охорони, буферних зон, історичних ареалів населених місць, територій об'єктів культурної всесвітньої спадщини

1. З метою охорони культурної спадщини на використання земель у межах території пам'ятки культурної спадщини, історико-культурного заповідника, історико-культурної заповідної території, охоронюваної археологічної території, музею просто неба, меморіального музею-садиби, зон охорони, буферної зони, історичного ареалу населеного

місця, території об’єкта культурної всесвітньої спадщини встановлюються обмеження відповідно до Закону України "Про охорону культурної спадщини".

2. Обмеження у використанні земель у межах території пам’ятки культурної спадщини, історико-культурного заповідника, історико-культурної заповідної території, охоронюваної археологічної території, музею просто неба, меморіального музею-садиби, зон охорони, історичного ареалу населеного місця, буферної зони, території об’єкта культурної всесвітньої спадщини поширюються на усі розташовані в межах цих територій та об’єктів землі незалежно від їх цільового призначення. Межі території, на яку поширюються такі обмеження, визначаються відповідно до Закону України "Про охорону культурної спадщини" і зазначаються в документації із землеустрою, містобудівній документації, науково-проектній документації у сфері охорони культурної спадщини. Відомості про зазначені обмеження у використанні земель вносяться до Державного земельного кадастру.

3. Режим використання земель у межах території пам’ятки культурної спадщини, історико-культурного заповідника, історико-культурної заповідної території, охоронюваної археологічної території, музею просто неба, меморіального музею-садиби, зон охорони, історичного ареалу населеного місця, буферної зони, території об’єкта культурної всесвітньої спадщини визначається науково-проектною документацією у сфері охорони культурної спадщини, а до затвердження такої документації - Законом України "Про охорону культурної спадщини".

{Частина третя статті 54^{1} набирає чинності з 26.05.2022}

{Главу 10 доповнено статтею 54^{1} згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Глава 11
Землі лісогосподарського призначення

{Назва глави 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 55. Визначення земель лісогосподарського призначення

1. До земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

2. До земель лісогосподарського призначення не належать землі, зайняті:

а) зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів;

{Пункт "б" частини другої статті 55 виключено на підставі Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

в) окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках;

г) полезахисними лісовими смугами на землях сільськогосподарського призначення;

{Частину другу статті 55 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

ґ) лісовими насадженнями у межах земельних ділянок шириною 30-50 метрів уздовж лінії державного кордону України на суші, по берегу української частини прикордонної річки, озера або іншої водойми, переданих у постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби України для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

{Частину другу статті 55 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

3. Ведення лісового господарства дозволяється на землях усіх категорій з дотриманням вимог щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням. На підприємства, установи, організації всіх форм власності, які мають у користуванні чи власності ліси на землях усіх категорій, поширюються права та обов'язки постійних лісокористувачів та власників лісів відповідно до Лісового кодексу України.

{Статтю 55 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 56. Власність на землі лісогосподарського призначення

1. Землі лісогосподарського призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісогосподарського призначення загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств.

3. Громадяни та юридичні особи у встановленому законом порядку можуть набувати у власність для лісорозведення земельні ділянки, а також можуть мати у власності ліси, створені шляхом лісорозведення на набутих у власність у встановленому законом порядку земельних ділянках, а також самозалісені ділянки на набутих у власність у встановленому законом порядку земельних ділянках.

{Частина третя статті 56 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

{Стаття 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 57. Використання земель лісогосподарського призначення

{Назва статті 57 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

1. Земельні ділянки лісогосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства.

{Частина перша статті 57 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

2. Фізичні та юридичні особи мають право на віднесення до земель лісогосподарського призначення земельних ділянок (у тому числі самозалісених), що перебувають у їх власності і належать до усіх категорій земель (крім земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення), а також на ведення на них лісового господарства.

{Статтю 57 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

3. Порядок використання земель лісогосподарського призначення визначається законом.

{Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 57^1. Самозалісені землі

1. Самозалісена ділянка - це земельна ділянка будь-якої категорії земель (крім земель лісогосподарського призначення, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення) площею понад 0,5 гектара, вкрита частково чи повністю лісовою рослинністю, залісення якої відбулося природним шляхом.

2. Віднесення земельної ділянки приватної власності до самозалісеної ділянки здійснюється її власником, а щодо земельних ділянок державної та комунальної власності - органом, який здійснює розпорядження нею.

Віднесення земельної ділянки, що перебуває у користуванні, заставі, до самозалісеної ділянки здійснюється за погодженням із землекористувачем, заставодержателем.

Рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування щодо віднесення земельної ділянки до самозалісеної ділянки приймається за поданням відповідного територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

3. Віднесення земельної ділянки до самозалісеної ділянки здійснюється шляхом внесення до Державного земельного кадастру відомостей про належність всіх її угідь до угідь самозалісеної ділянки. Земельна ділянка вважається самозалісеною ділянкою з дня внесення зазначених відомостей до Державного земельного кадастру.

4. Віднесення земельної ділянки, сформованої як об’єкт цивільних прав, відомості про яку внесені до Державного земельного кадастру, до самозалісеної ділянки здійснюється без розроблення документації із землеустрою.

5. Віднесення земельної ділянки, несформованої як об’єкт цивільних прав, а також земельної ділянки, сформованої як об’єкт цивільних прав, але відомості про яку не внесені до Державного земельного кадастру, до самозалісеної ділянки здійснюється відповідно до документації із землеустрою, на підставі якої відомості про земельну ділянку вносяться до Державного земельного кадастру.

{Главу 11 доповнено статтею 57^1 згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Глава 12
Землі водного фонду

Стаття 58. Склад земель водного фонду

1. До земель водного фонду належать землі, зайняті:

а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами;

{Пункт "а" частини першої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами;

{Пункт "б" частини першої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

г) береговими смугами водних шляхів;

ґ) штучно створеними земельними ділянками в межах акваторій морських портів.

{Частину першу статті 58 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

2. Для створення сприятливого режиму вздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водних об’єктів встановлюються водоохоронні зони, межі яких зазначаються в документації із землеустрою, містобудівній документації на місцевому та регіональному рівнях. Відомості про межі водоохоронних зон вносяться до Державного земельного кадастру.

Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в таких зонах встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 58 в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020}

Стаття 59. Право на землі водного фонду

1. Землі водного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми (загальною площею до 3 гектарів). Власники на своїх земельних ділянках можуть у встановленому порядку створювати рибогосподарські, протиерозійні та інші штучні водойми.

3. Землі водного фонду за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування:

а) державним водогосподарським організаціям для догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами, а також ведення аквакультури тощо;

б) державним підприємствам для розміщення та догляду за державними об'єктами портової інфраструктури;

в) державним рибогосподарським підприємствам, установам і організаціям для ведення аквакультури;

г) військовим частинам Державної прикордонної служби України у межах прикордонної смуги з метою забезпечення національної безпеки і оборони для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

{Частину третю статті 59 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 232-IX від 29.10.2019}

{Частина третя статті 59 в редакції Законів № 4709-VI від 17.05.2012, № 5293-VI від 18.09.2012}

4. Громадянам та юридичним особам органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть передаватися на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення і берегових смуг водних шляхів, озера, водосховища, інші водойми, болота та острови для сінокосіння, рибогосподарських потреб (у тому числі рибництва (аквакультури), культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт, догляду, розміщення та обслуговування об’єктів портової інфраструктури і гідротехнічних споруд тощо, а також штучно створені земельні ділянки для будівництва та експлуатації об'єктів портової інфраструктури та інших об'єктів водного транспорту. Землі водного фонду можуть бути віднесені до земель морського і внутрішнього водного транспорту в порядку, встановленому законом.

{Частина четверта статті 59 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5293-VI від 18.09.2012}

5. Використання земельних ділянок водного фонду для рибальства здійснюється за згодою їх власників або за погодженням із землекористувачами.

Стаття 60. Прибережні захисні смуги

1. Вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності встановлюються прибережні захисні смуги.

{Частина перша статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3613-VI від 07.07.2011}

2. Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 гектари - 25 метрів;

б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари - 50 метрів;

в) для великих річок, водосховищ на них та озер - 100 метрів.

При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

3. Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води.

Межі прибережних захисних смуг, пляжних зон зазначаються в документації із землеустрою, містобудівній документації на місцевому та регіональному рівнях та позначаються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування на місцевості інформаційними знаками. Відомості про межі прибережних захисних смуг, пляжних зон вносяться до Державного земельного кадастру як відомості про обмеження у використанні земель.

{Абзац другий частини третьої статті 60 в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020}

Прибережні захисні смуги в межах населених пунктів встановлюються згідно з комплексними планами просторового розвитку територій територіальних громад, генеральними планами населених пунктів, а в разі їх відсутності або якщо містобудівною документацією межі таких смуг не встановлені, вони визначаються шириною 100 метрів від урізу води морів, морських заток і лиманів, а для інших водних об’єктів - згідно з частиною другою цієї статті.

{Абзац третій частини третьої статті 60 в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020}

Прибережні захисні смуги встановлюються на земельних ділянках усіх категорій земель, крім земель морського і внутрішнього водного транспорту.

{Абзац четвертий частини третьої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

{Частина третя статті 60 в редакції Закону № 2740-VI від 02.12.2010}

4. У межах прибережних захисних смуг забезпечується безперешкодний та безоплатний доступ громадян до узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони, до берегів річок, водойм та островів для загального водокористування, крім земель охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон та зон особливого режиму використання земель, а також земельних ділянок, на яких розташовані:

гідротехнічні, гідрометричні та лінійні споруди;

об’єкти підвищеної небезпеки;

пансіонати, об’єкти реабілітації, спорту, санаторії та інші лікувально-оздоровчі заклади, дитячі оздоровчі табори, що мають відповідні передбачені законом документи на споруди та провадження відповідної діяльності;

об’єкти природно-заповідного фонду, об’єкти культурної спадщини.

Обмеження доступу громадян у будь-який спосіб (у тому числі шляхом влаштування огорож або інших конструкцій) до узбережжя водних об’єктів на земельних ділянках

прибережних захисних смуг, що перебувають у користуванні громадян або юридичних осіб, а також справляння за нього плати є підставою для припинення права користування земельними ділянками прибережних захисних смуг за рішенням суду.

{Статтю 60 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 233-IX від 29.10.2019}

Стаття 61. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах

1. Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

2. У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

а) розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;

б) зберігання та застосування пестицидів і добрив;

в) влаштування літніх таборів для худоби;

г) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних, а також інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, майданчиків для занять спортом на відкритому повітрі, об’єктів фізичної культури і спорту, які не є об’єктами нерухомості), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;

{Пункт "г" частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4709-VI від 17.05.2012, № 232-IX від 29.10.2019; в редакції Закону № 3272-IX від 27.07.2023}

ґ) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо;

д) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки;

е) випалювання сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

У прибережних захисних смугах дозволяються реконструкція, реставрація та капітальний ремонт існуючих об’єктів.

{Частину другу статті 61 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватися та мати відповідні під’їзні шляхи, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

{Частина третя статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

4. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах встановлюється законом.

5. У прибережних захисних смугах забороняється влаштування огорож або інших конструкцій, що перешкоджають доступу громадян до берегів річок, водойм та островів, крім випадків, передбачених законом.

Такі огорожі або інші конструкції демонтуються їхніми власниками протягом десяти днів після одержання письмової вимоги місцевої державної адміністрації чи виконавчого органу сільської, селищної чи міської ради. У разі невиконання такої вимоги зазначені огорожі або інші конструкції демонтуються за рішеннями місцевої державної адміністрації чи виконавчого органу сільської, селищної чи міської ради. Видатки відповідного місцевого бюджету, пов’язані з демонтажем зазначених огорож або інших конструкцій, відшкодовуються їхніми власниками.

У разі якщо неможливо встановити власника огорожі або інших конструкцій чи особу, за рішенням якої вони були встановлені, оплата робіт, пов’язаних із демонтажем, покладається на особу, у користуванні якої перебуває земельна ділянка, на якій встановлена огорожа або інші конструкції.

{Статтю 61 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 233-IX від 29.10.2019}

Стаття 62. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

1. У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

а) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;

б) влаштування вигребів для накопичення господарсько-побутових стічних вод об'ємом понад 1 кубічний метр на добу;

в) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів;

г) застосування сильнодіючих пестицидів;

ґ) випалювання сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;

{Частину першу статті 62 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

2. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах встановлюється законом.

3. У межах пляжної зони прибережних захисних смуг забороняється будівництво будь-яких споруд, крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних, а також інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

{Статтю 62 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2740-VI від 02.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 232-IX від 29.10.2019}

4. У межах пляжної зони прибережних захисних смуг забороняється влаштування огорож або інших конструкцій, що перешкоджають доступу громадян до узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах, крім випадків, передбачених законом.

Такі огорожі або інші конструкції демонтуються їхніми власниками протягом десяти днів після одержання письмової вимоги місцевої державної адміністрації чи виконавчого органу сільської, селищної чи міської ради. У разі невиконання такої вимоги зазначені огорожі або інші конструкції демонтуються за рішеннями місцевої державної адміністрації чи виконавчого органу сільської, селищної чи міської ради. Видатки відповідного місцевого бюджету, пов’язані з демонтажем зазначених огорож або інших конструкцій, відшкодовуються їхніми власниками.

{Статтю 62 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 233-IX від 29.10.2019}

Стаття 63. Смуги відведення

1. Для забезпечення експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування каналів зрошувальних і осушувальних систем, гідротехнічних та гідрометричних споруд, водойм і гребель на берегах річок виділяються земельні ділянки смуг відведення з особливим режимом використання.

2. Розміри та режим використання земельних ділянок смуг відведення визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Земельні ділянки в межах смуг відведення надаються для створення водоохоронних насаджень, берегоукріплювальних та протиерозійних гідротехнічних споруд, будівництва переправ тощо.

Стаття 64. Берегові смуги водних шляхів

1. На судноплавних водних шляхах за межами населених пунктів для користування з метою проведення робіт, пов’язаних із судноплавством, встановлюються берегові смуги водних шляхів.

Користування береговою смугою водних шляхів для навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства на внутрішніх водних шляхах здійснюється безоплатно.

2. Розмір берегової смуги водного шляху визначається шириною 20 метрів від урізу води вглиб берега при середньо-багаторічному рівні води у межах природних ділянок річок і нормальному підпірному рівні у межах штучно створених водних шляхів. На березі, що має ухил більше 45 градусів, берегова смуга водного шляху визначається вглиб берега від його краю.

3. Порядок встановлення та використання берегових смуг водних шляхів визначаються Кабінетом Міністрів України.

4. Право користування береговою смугою водних шляхів не поширюється на особливо охоронювані природні території, земельні ділянки, на яких розміщені гідротехнічні та меліоративні споруди.

{Стаття 64 в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Глава 13
Землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення

{Назва глави 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 65. Визначення земель промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення

1. Землями промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення визнаються земельні ділянки, надані в установленому порядку підприємствам, установам та організаціям для здійснення відповідної діяльності.

2. Порядок використання земель промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення встановлюється законом.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 66. Землі промисловості

1. До земель промисловості належать землі, надані для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд промислових, гірничодобувних, транспортних та інших підприємств, їх під'їзних шляхів, інженерних мереж, адміністративно-побутових будівель, інших споруд.

2. Землі промисловості можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Розміри земельних ділянок, що надаються для зазначених цілей, визначаються відповідно до затверджених в установленому порядку державних норм і проектної документації, а відведення земельних ділянок здійснюється з урахуванням черговості їх освоєння.

4. Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, проводиться після оформлення в установленому порядку прав користування надрами і відновлення земель згідно із затвердженим відповідним робочим проектом землеустрою на раніше відпрацьованих площах у встановлені строки.

Земельні ділянки усіх форм власності та категорій надаються у користування власникам спеціальних дозволів на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислову розробку родовищ) загальнодержавного та місцевого значення та (або) на видобування корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення шляхом встановлення

земельних сервітутів згідно з межами ділянок надр та строками дії відповідних спеціальних дозволів на користування надрами, а також за межами таких ділянок надр для будівництва та розміщення споруд/об’єктів, пов’язаних із зазначеним видом діяльності (з автоматичним продовженням строку дії земельного сервітуту в разі продовження строку дії відповідного спеціального дозволу на користування надрами). Встановлення земельних сервітутів для зазначених цілей здійснюється без зміни цільового призначення таких земельних ділянок, крім земель природно-заповідного фонду, оздоровчого призначення, рекреаційного призначення, історико-культурного призначення.

{Частину четверту статті 66 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

{Частина четверта статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

Стаття 66[1]. Землі індустріальних парків

1. Землі індустріальних парків належать до земель промисловості.

2. Індустріальні парки створюються на земельних ділянках площею не менше 10 гектарів і не більше однієї тисячі гектарів. Допускається розташування між земельними ділянками індустріального парку земельних ділянок, на яких розташовано або передбачається розташувати відповідно до містобудівної документації виключно об’єкти інженерно-транспортної інфраструктури.

{Частина друга статті 66[1] в редакції Закону № 1710-IX від 07.09.2021}

{Кодекс доповнено статтею 66[1] згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012}

Стаття 67. Землі транспорту

1. До земель транспорту належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту.

До земель транспорту належать землі, надані під будівництво та обслуговування мультимодальних терміналів.

{Частину першу статті 67 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1887-IX від 17.11.2021}

2. Землі транспорту можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Стаття 68. Землі залізничного транспорту

До земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації; під захисними та

укріплювальними насадженнями, службовими, культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Стаття 69. Землі морського транспорту

1. До земель морського транспорту належать землі під:

а) морськими портами з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту;

б) гідротехнічними спорудами і засобами навігаційної обстановки, судноремонтними заводами, майстернями, базами, складами, радіоцентрами, службовими та культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, що обслуговують морський транспорт.

2. На підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів відповідно до закону можуть встановлюватись обмеження у використанні земель.

Стаття 70. Землі внутрішнього водного транспорту

До земель внутрішнього водного транспорту належать території річкових портів (терміналів), а також землі під:

а) причальними спорудами, операційними акваторіями причальних споруд і затонами з усіма технічними спорудами та устаткуванням, що обслуговують внутрішній водний транспорт;

б) пасажирськими вокзалами, павільйонами і причалами;

в) судновими ходами, судноплавними каналами, судноплавними і захисними гідротехнічними спорудами внутрішніх водних шляхів;

г) берегоукріплювальними спорудами та насадженнями;

ґ) вузлами зв’язку, радіоцентрами і радіостанціями;

д) будівлями, береговими навігаційними знаками та іншими спорудами для обслуговування водних шляхів, судноремонтними і суднобудівними заводами, ремонтно-експлуатаційними базами, майстернями, судноверф’ями, відстійно-ремонтними пунктами, складами, матеріально-технічними базами, інженерними мережами, службовими та культурно-побутовими будівлями, іншими об’єктами, що забезпечують роботу внутрішнього водного транспорту.

{Стаття 70 в редакції Закону № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 71. Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства

1. До земель автомобільного транспорту належать землі під спорудами та устаткуванням енергетичного, гаражного і паливороздавального господарства, автовокзалами, автостанціями, лінійними виробничими спорудами, службово-технічними будівлями, станціями технічного обслуговування, автозаправними станціями, автотранспортними, транспортно-експедиційними підприємствами, авторемонтними заводами, базами, вантажними дворами, майданчиками контейнерними та для

перечеплення, службовими та культурно-побутовими будівлями й іншими об'єктами, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

2. До земель дорожнього господарства належать землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди;

б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу;

в) будинки (в тому числі жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами;

г) захисні насадження.

Стаття 72. Землі авіаційного транспорту

1. До земель авіаційного транспорту належать землі під:

а) аеропортами, аеродромами, відокремленими спорудами (об'єктами управління повітряним рухом, радіонавігації та посадки, очисними та іншими спорудами), службово-технічними територіями з будівлями та спорудами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту;

б) вертольотними станціями, включаючи вертольотодроми, службово-технічними територіями з усіма будівлями та спорудами;

в) ремонтними заводами цивільної авіації, аеродромами, вертольотодромами, гідроаеродромами та іншими майданчиками для експлуатації повітряних суден;

г) службовими об'єктами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

2. На приаеродромній території відповідно до закону запроваджується особливий режим використання земель.

Стаття 73. Землі трубопровідного транспорту

1. До земель трубопровідного транспорту належать земельні ділянки, надані під наземні і надземні трубопроводи та їх споруди, а також під наземні споруди підземних трубопроводів.

2. Уздовж наземних, надземних і підземних трубопроводів встановлюються охоронні зони.

Стаття 74. Землі міського електротранспорту

До земель міського електротранспорту належать землі під відокремленими трамвайними коліями та їх облаштуванням, метрополітеном, коліями і станціями фунікулерів, канатними дорогами, ескалаторами, трамвайно-тролейбусними депо,

вагоноремонтними заводами, спорудами енергетичного і колійного господарства, сигналізації і зв'язку, службовими і культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи міського електротранспорту.

Стаття 75. Землі електронних комунікацій

1. До земель електронних комунікацій належать земельні ділянки, що надаються у порядку, встановленому цим Кодексом, у власність або користування фізичним особам - підприємцям та юридичним особам для розташування інфраструктури електронних комунікаційних мереж.

2. Землі електронних комунікацій можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній електронних комунікаційних мереж, що проходять поза населеними пунктами, а також навколо споруд електронних комунікаційних мереж, у тому числі базових станцій мобільного зв’язку, земних станцій супутникового зв’язку та радіорелейних ліній встановлюються охоронні зони, а в разі необхідності утворюються просіки.

4. Розміри земельних ділянок, у тому числі охоронних зон та просік, що надаються особам, зазначеним у частині першій цієї статті, визначаються відповідно до норм відведення земель для цього виду діяльності та проектно-кошторисною документацією, затверджених в установленому порядку.

5. Постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг, які відповідно до Закону України "Про електронні комунікації" внесені до державного реєстру постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, мають право вимагати від власників земельних ділянок або землекористувачів установлення сервітутів, у тому числі особистих сервітутів, земель електронних комунікацій, визначених цим Кодексом, для прокладання під землею електронних комунікаційних мереж та/або усунення їх пошкоджень.

{Стаття 75 в редакції Закону № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 76. Землі енергетичної системи

1. Землями енергетичної системи визнаються землі, надані під електрогенеруючі об'єкти (атомні, теплові, гідроелектростанції, електростанції з використанням енергії вітру і сонця та інших джерел), під об'єкти транспортування електроенергії до користувача, крім визначених законом випадків розміщення таких об’єктів на землях іншого цільового призначення.

{Частина перша статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

2. Землі енергетичної системи можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній електропередачі встановлюються охоронні зони.

4. Лінійні об’єкти енергетичної інфраструктури можуть розміщуватися на земельних ділянках усіх категорій земель без зміни їх цільового призначення, у тому числі за договорами сервітуту.

{Статтю 76 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 77. Землі оборони

1. Землями оборони визнаються землі, надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України.

2. Землі оборони можуть перебувати лише в державній власності.

{Частина друга статті 77 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Навколо військових та інших оборонних об'єктів у разі необхідності створюються захисні, охоронні та інші зони з особливими умовами користування.

У межах прикордонної смуги з метою забезпечення національної безпеки і оборони, дотримання режиму державного кордону військовим частинам Державної прикордонної служби України для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій надаються в постійне користування земельні ділянки шириною 30-50 метрів уздовж лінії державного кордону на суші, по берегу української частини прикордонної річки, озера або іншої водойми, а вздовж лінії державного кордону України з Російською Федерацією і Республікою Білорусь - шириною до 2 кілометрів.

{Частину третю статті 77 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 232-IX від 29.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

4. Порядок використання земель оборони встановлюється законом.

5. Особливості відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, встановлюються законом.

Кошти, отримані від відчуження таких земельних ділянок, зараховуються до Державного бюджету України та використовуються виключно на потреби оборони відповідно до кошторису Міністерства оборони України у порядку, визначеному Бюджетним кодексом України.

{Статтю 77 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 4226-VI від 22.12.2011}

Розділ III
ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 14
Право власності на землю

Стаття 78. Зміст права власності на землю

1. Право власності на землю - це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками.

2. Право власності на землю набувається та реалізується на підставі Конституції України, цього Кодексу, а також інших законів, що видаються відповідно до них.

3. Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності.

4. Особам (їх спадкоємцям), які мали у власності земельні ділянки до 15 травня 1992 року (з дня набрання чинності Земельним кодексом України), земельні ділянки не повертаються.

Стаття 79. Земельна ділянка як об'єкт права власності

1. Земельна ділянка - це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.

2. Право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (ґрунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться, якщо інше не встановлено законом та не порушує прав інших осіб.

{Частина друга статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1443-VI від 04.06.2009}

3. Право власності на земельну ділянку розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

Стаття 79^{1}. Земельна ділянка як об’єкт цивільних прав

{Назва статті 79^{1} в редакції Закону № 340-IX від 05.12.2019}

1. Формування земельної ділянки полягає у визначенні земельної ділянки як об'єкта цивільних прав. Формування земельної ділянки передбачає визначення її площі, меж та внесення інформації про неї до Державного земельного кадастру.

2. Формування земельних ділянок здійснюється:

у порядку відведення земельних ділянок із земель державної та комунальної власності;

шляхом поділу чи об'єднання раніше сформованих земельних ділянок;

шляхом визначення меж земельних ділянок державної чи комунальної власності за проектами землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, проектами землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб, проектами землеустрою щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;

{Абзац четвертий частини другої статті 79^{1} в редакції Законів № 5245-VI від 06.09.2012, № 497-VIII від 02.06.2015}

шляхом інвентаризації земель у випадках, передбачених законом;

{Частину другу статті 79¹ доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом№ 497-VIII від 02.06.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

за проектами землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв);

{Частину другу статті 79¹ доповнено абзацом шостим згідно із Законом№ 497-VIII від 02.06.2015}

за затвердженими комплексними планами просторового розвитку території територіальних громад, генеральними планами населених пунктів, детальними планами території.

{Частину другу статті 79¹ доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020}

3. Сформовані земельні ділянки підлягають державній реєстрації у Державному земельному кадастрі.

4. Земельна ділянка вважається сформованою з моменту присвоєння їй кадастрового номера.

5. Формування земельних ділянок (крім випадків, визначених у частинах шостій - сьомій цієї статті) здійснюється за проектами землеустрою щодо відведення земельних ділянок.

6. Формування земельних ділянок шляхом поділу та об'єднання раніше сформованих земельних ділянок, які перебувають у власності або користуванні, без зміни їх цільового призначення здійснюються за технічною документацією із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок.

Поділ, об’єднання земельної ділянки, що перебуває у заставі, здійснюється за згодою землекористувача, заставодержателя. Поділ, об’єднання земельної ділянки, що перебуває у користуванні, здійснюється за згодою землекористувача, заставодержателя. Справжність підпису на такій згоді засвідчується нотаріально.

{Частину шосту статті 79¹ доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Земельні ділянки можуть бути об’єднані, якщо вони мають однакове цільове призначення. У разі поділу земельної ділянки, об’єднання земельних ділянок сформовані земельні ділянки зберігають своє цільове призначення.

{Частину шосту статті 79¹ доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

7. Винесення в натуру (на місцевість) меж сформованої земельної ділянки до її державної реєстрації здійснюється за документацією із землеустрою, яка стала підставою для її формування.

8. У разі встановлення (відновлення) меж земельних ділянок за їх фактичним використанням у зв'язку з неможливістю виявлення дійсних меж, формування нових земельних ділянок не здійснюється, а зміни до відомостей про межі земельних ділянок вносяться до Державного земельного кадастру.

9. Земельна ділянка може бути об'єктом цивільних прав виключно з моменту її формування (крім випадків суборенди, сервітуту щодо частин земельних ділянок) та державної реєстрації права власності на неї.

10. Державна реєстрація речових прав на земельні ділянки здійснюється після державної реєстрації земельних ділянок у Державному земельному кадастрі.

11. Державна реєстрація прав суборенди, сервітуту, які поширюються на частину земельної ділянки, здійснюється після внесення відомостей про таку частину до Державного земельного кадастру.

12. Межі суміжних земельних ділянок приватної власності можуть бути змінені їх власниками без формування нових земельних ділянок за технічною документацією із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Частина дванадцята статті 79^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

13. Земельна ділянка припиняє існування як об’єкт цивільних прав, а її державна реєстрація скасовується в разі:

поділу або об’єднання земельних ділянок;

скасування державної реєстрації земельної ділянки на підставі судового рішення внаслідок визнання незаконною такої державної реєстрації;

якщо речове право на земельну ділянку, зареєстровану в Державному земельному кадастрі відповідно до Закону України "Про Державний земельний кадастр", не було зареєстровано протягом року з вини заявника.

Ухвалення судом рішення про скасування державної реєстрації земельної ділянки допускається виключно з одночасним припиненням таким рішенням усіх речових прав, їх обтяжень, зареєстрованих щодо такої земельної ділянки (за наявності таких прав, обтяжень).

{Статтю 79^{1} доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

14. Наявність обмежень у використанні земель, у тому числі червоних ліній, в межах земельної ділянки, що формується для обслуговування існуючого об’єкта нерухомості (будівлі, споруди), не перешкоджає її формуванню та визначенню її цільового призначення для потреб, пов’язаних із функціонуванням зазначеного об’єкта з дотриманням встановлених обмежень щодо використання земельної ділянки.

{Статтю 79^{1} доповнено частиною чотирнадцятою згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

{Кодекс доповнено статтею 79^{1} згідно із Законом № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 80. Суб'єкти права власності на землю

Суб'єктами права власності на землю є:

а) громадяни та юридичні особи - на землі приватної власності;

б) територіальні громади, які реалізують це право безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, - на землі комунальної власності;

в) держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади, - на землі державної власності.

Стаття 81. Право власності на землю громадян

1. Громадяни України набувають права власності на земельні ділянки на підставі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "а" частини першої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

б) безоплатної передачі із земель державної і комунальної власності;

в) приватизації земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування;

г) прийняття спадщини;

ґ) виділення в натурі (на місцевості) належної їм земельної частки (паю).

2. Іноземці та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а також на земельні ділянки несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві приватної власності.

{Частина друга статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Іноземці та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки відповідно до частини другої цієї статті у разі:

{Абзац перший частини третьої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "а" частини третьої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

б) викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності;

в) прийняття спадщини.

4. Землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземцями, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню.

{Частина четверта статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 82. Право власності на землю юридичних осіб

1. Юридичні особи (засновані громадянами України або юридичними особами України) можуть набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності у разі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "а" частини першої статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

б) внесення земельних ділянок її засновниками до статутного капіталу;

в) прийняття спадщини;

г) виникнення інших підстав, передбачених законом.

2. Юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства іноземної держави, можуть набувати право власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення:

а) у межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів, пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності в Україні;

б) за межами населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна.

3. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення, отримані у спадщину юридичними особами, які відповідно до цього Кодексу не можуть набувати їх у власність, підлягають відчуженню протягом одного року.

{Частини третю і четверту статті 82 замінено однією частиною згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 83. Право власності на землю територіальних громад

1. Землі, які належать на праві власності територіальним громадам, є комунальною власністю.

{Частина перша статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

2. У комунальній власності перебувають:

а) усі землі в межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної та державної власності;

б) земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності незалежно від місця їх розташування;

в) землі та земельні ділянки за межами населених пунктів, що передані або перейшли у комунальну власність із земель державної власності відповідно до закону.

{Частину другу статті 83 доповнено пунктом "в" згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частина друга статті 83 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Земельні ділянки державної власності, які передбачається використати для розміщення об'єктів, призначених для обслуговування потреб територіальної громади (комунальних підприємств, установ, організацій, громадських пасовищ, кладовищ, місць знешкодження та утилізації відходів, рекреаційних об'єктів тощо), а також земельні ділянки, які відповідно до затвердженої містобудівної документації передбачається включити у межі населених пунктів, за рішеннями органів виконавчої влади передаються у комунальну власність.

{Статтю 83 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

4. До земель комунальної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

а) землі загального користування населених пунктів (майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо);

б) землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту;

в) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;

г) землі лісогосподарського призначення, крім випадків, визначених цим Кодексом;

ґ) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

д) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування;

е) земельні ділянки, штучно створені в межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, що перебувають у прибережній захисній смузі водних об'єктів, або на земельних ділянках дна водних об'єктів;

{Частину статті 83 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009}

є) землі під об’єктами інженерної інфраструктури міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у комунальній власності.

{Частину четверту статті 83 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 388-VIII від 12.05.2015}

5. Територіальні громади набувають землю у комунальну власність у разі:

а) передачі їм земель державної власності;

б) відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону;

{Пункт "б" частини п'ятої статті 83 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

в) прийняття спадщини або переходу в їхню власність земельних ділянок, визнаних судом відумерлою спадщиною;

{Пункт "в" частини п'ятої статті 83 в редакції Закону № 1533-VIII від 20.09.2016}

г) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "г" частини статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

{Пункт "г[1]" частини п'ятої статті 83 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

ґ) виникнення інших підстав, передбачених законом.

6. Територіальні громади сіл, селищ, міст можуть об'єднувати на договірних засадах належні їм земельні ділянки комунальної власності. Управління зазначеними земельними ділянками здійснюється відповідно до закону.

{Частина шоста статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

{Стаття 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

{Зміни до статті 83 див. в Законі № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 84. Право власності на землю держави

1. У державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності.

2. Право державної власності на землю набувається і реалізується державою через органи виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених цим Кодексом.

Право власності на земельні ділянки, визнане за державою рішенням суду, реалізується органами виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, незалежно від органу, в особі якого судом визнане таке право за державою.

{Частину другу статті 84 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частина друга статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Законів № 309-VI від 03.06.2008, № 5245-VI від 06.09.2012}

{Частину третю статті 84 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

4. До земель державної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

а) землі атомної енергетики та космічної системи;

б) землі під державними залізницями, об'єктами державної власності повітряного і трубопровідного транспорту;

в) землі оборони;

г) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;

ґ) землі лісогосподарського призначення, крім випадків, визначених цим Кодексом;

д) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

е) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, Національної академії наук України, державних галузевих академій наук;

є) земельні ділянки зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

ж) земельні ділянки, закріплені за державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти;

{Пункт "ж" частини четвертої статті 84 в редакції Закону № 2745-VIII від 06.06.2019}

ж[1]) земельні ділянки, закріплені за державними закладами фахової передвищої освіти;

{Частину четверту статті 84 доповнено пунктом "ж[1]" згідно із Законом № 2745-VIII від 06.06.2019}

з) земельні ділянки, закріплені за державними закладами вищої освіти;

{Пункт "з" частини четвертої статті 84 в редакції Законів № 5245-VI від 06.09.2012, № 2745-VIII від 06.06.2019}

{Пункт "и" частини четвертої статті 84 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

і) земельні ділянки, що використовуються Чорноморським флотом Російської Федерації на території України на підставі міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України;

{Частину четверту статті 84 доповнено пунктом "і" згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

ї) землі під об’єктами інженерної інфраструктури загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у державній власності.

{Частину четверту статті 84 доповнено пунктом "ї" згідно із Законом № 388-VIII від 12.05.2015}

5. Держава набуває права власності на землю у разі:

а) відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

б) придбання за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

в) прийняття спадщини;

г) передачі у власність державі земельних ділянок комунальної власності територіальними громадами;

ґ) конфіскації земельної ділянки;

{Пункт "д" частини п'ятої статті 84 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Стаття 84 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1158-IV від 11.09.2003, № 2229-IV від 14.12.2004, № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 85. Право власності на землю іноземних держав

Іноземні держави можуть набувати у власність земельні ділянки для розміщення будівель і споруд дипломатичних представництв та інших, прирівняних до них, організацій відповідно до міжнародних договорів.

Стаття 86. Спільна власність на земельну ділянку

{Назва статті 86 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

1. Земельна ділянка може знаходитись у спільній власності з визначенням частки кожного з учасників спільної власності (спільна часткова власність) або без визначення часток учасників спільної власності (спільна сумісна власність).

2. Суб'єктами права спільної власності на земельну ділянку можуть бути громадяни та юридичні особи, а також держава, територіальні громади.

{Частина друга статті 86 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Суб'єктами права спільної власності на земельні ділянки територіальних громад можуть бути районні та обласні ради.

{Частину четверту статті 86 виключено на підставі Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 87. Виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку

1. Право спільної часткової власності на земельну ділянку виникає:

а) при добровільному об'єднанні власниками належних їм земельних ділянок;

б) при набутті у спільну часткову власність земельної ділянки за цивільно-правовими угодами;

{Пункт "б" частини першої статті 87 в редакції Закону № 3065-IX від 02.05.2023}

в) при прийнятті спадщини на земельну ділянку;

{Пункт "в" частини першої статті 87 в редакції Закону № 3065-IX від 02.05.2023}

г) за рішенням суду;

ґ) в інших випадках, встановлених законом.

{Частину першу статті 87 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Стаття 88. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності

1. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності, здійснюються за згодою всіх співвласників згідно з договором, а у разі недосягнення згоди - у судовому порядку.

2. Договір про спільну часткову власність на земельну ділянку укладається в письмовій формі і посвідчується нотаріально.

3. Учасник спільної часткової власності має право вимагати виділення належної йому частки із складу земельної ділянки як окремо, так і разом з іншими учасниками, які вимагають виділення, а у разі неможливості виділення частки - вимагати відповідної компенсації.

4. Учасник спільної часткової власності на земельну ділянку має право на отримання в його володіння, користування частини спільної земельної ділянки, що відповідає розміру належної йому частки.

5. Учасник спільної часткової власності відповідно до розміру своєї частки має право на доходи від використання спільної земельної ділянки, відповідає перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільною земельною ділянкою, і повинен брати участь у сплаті податків, зборів і платежів, а також у витратах по утриманню і зберіганню спільної земельної ділянки.

6. При продажу учасником належної йому частки у спільній частковій власності на земельну ділянку інші учасники мають переважне право купівлі частки відповідно до закону.

Стаття 89. Спільна сумісна власність на земельну ділянку

1. Земельна ділянка може належати на праві спільної сумісної власності лише громадянам, якщо інше не встановлено законом.

{Частина перша статті 89 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. У спільній сумісній власності перебувають земельні ділянки:

а) подружжя;

б) членів фермерського господарства, якщо інше не передбачено угодою між ними;

в) співвласників жилого будинку;

г) співвласників багатоквартирного будинку.

{Частину другу статті 89 доповнено пунктом "г" згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

3. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою спільної сумісної власності здійснюються за договором або законом.

4. Співвласники земельної ділянки, що перебуває у спільній сумісній власності, мають право на її поділ або на виділення з неї окремої частки, крім випадків, установлених законом.

{Частина четверта статті 89 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

5. Поділ земельної ділянки, яка є у спільній сумісній власності, з виділенням частки співвласника, може бути здійснено за умови попереднього визначення розміру земельних часток, які є рівними, якщо інше не передбачено законом або не встановлено судом.

Стаття 89^{1}. Особливості набуття і реалізація права довірчої власності на земельні ділянки

1. У разі якщо відповідно до закону право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, припиняється, довірчий власник має права та виконує обов’язки власника земельної ділянки з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом та Цивільним кодексом України.

{Частина перша статті 89^{1} в редакції Закону № 3065-IX від 02.05.2023}

2. З дня набуття особою права довірчої власності на земельну ділянку (якщо відповідно до закону право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, припиняється) до довірчого власника переходять усі права та обов’язки власника земельної ділянки за чинними договорами оренди, емфітевзису, суперфіцію, договорами про встановлення земельного сервітуту.

Довірчий власник земельної ділянки, якщо це передбачено договором, за яким встановлюється довірча власність, та якщо відповідно до закону право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, припиняється, може передавати земельну ділянку у користування третім особам лише на праві оренди з такими особливостями:

строк оренди землі припиняється з моменту звернення стягнення на земельну ділянку;

орендар не може здійснювати на земельній ділянці будівництво, видобування корисних копалин або здійснювати поліпшення, які неможливо відокремити від земельної ділянки без завдання шкоди.

Якщо це передбачено договором, за яким встановлюється довірча власність, та якщо відповідно до закону право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, припиняється, довірчий власник має право укладати договори про встановлення земельних сервітутів. Строк таких сервітутів припиняється з моменту звернення стягнення на земельну ділянку.

{Частина друга статті 89^{1} в редакції Закону № 3065-IX від 02.05.2023}

3. Довірчий власник не має права без погодження із засновником довірчої власності:

здійснювати поділ, об’єднання земельних ділянок;

погоджувати документацію із землеустрою;

ініціювати питання щодо зміни цільового призначення земельної ділянки;

відчужувати земельну ділянку в порядку викупу її для суспільних потреб.

4. Земельні ділянки державної та комунальної власності не можуть бути об’єктами права довірчої власності.

{Кодекс доповнено статтею 89^{1} згідно з Законом № 132-IX від 20.09.2019}

Стаття 90. Права власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок мають право:

а) продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину, довірчу власність;

{Пункт "а" частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

б) самостійно господарювати на землі;

в) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

{Пункт "в" частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

г) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

ґ) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

д) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порушені права власників земельних ділянок підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 91. Обов'язки власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок зобов'язані:

а) забезпечувати використання їх за цільовим призначенням;

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

ґ) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем;

ж) за свій рахунок привести земельну ділянку у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком здійснення такої зміни не власником земельної ділянки, коли приведення у попередній стан здійснюється за рахунок особи, яка незаконно змінила рельєф.

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009}

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки власників земельних ділянок.

Глава 15
Право користування землею

Стаття 92. Право постійного користування земельною ділянкою

1. Право постійного користування земельною ділянкою - це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку.

2. Права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають:

а) органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності;

{Пункт "а" частини другої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

б) громадські організації осіб з інвалідністю України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації;

{Пункт "б" частини другої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

в) релігійні організації України, статути (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, виключно для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності;

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "в" згідно із Законом № 875-VI від 15.01.2009}

г) публічне акціонерне товариство залізничного транспорту загального користування, утворене відповідно до Закону України "Про особливості утворення публічного

акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування", та акціонерне товариство, утворене відповідно до Закону України "Про акціонерне товариство "Національна атомна енергогенеруюча компанія "Енергоатом";

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 4442-VI від 23.02.2012; в редакції Законів № 2698-IX від 19.10.2022, № 2896-IX від 06.02.2023}

ґ) заклади освіти незалежно від форми власності;

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 1556-VII від 01.07.2014; в редакції Закону № 2145-VIII від 05.09.2017}

д) співвласники багатоквартирного будинку для обслуговування такого будинку та забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир та нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку;

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "д" згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

е) оператор газотранспортної системи, оператор газосховища та оператор системи передачі;

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 264-IX від 31.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

є) господарські товариства в оборонно-промисловому комплексі, визначені частиною першою статті 1 Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності";

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

ж) акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України", утворене відповідно до Закону України "Про суспільні медіа України".

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

{Частина друга статті 92 в редакції Закону № 1709-IV від 12.05.2004}

3. Право постійного користування земельними ділянками може вноситися державою до статутного капіталу господарського товариства, утвореного відповідно до Закону України "Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування", а також господарського товариства в оборонно-промисловому комплексі, визначеного частиною першою статті 1 Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності".

{Статтю 92 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 4442-VI від 23.02.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1630-IX від 13.07.2021, № 2698-IX від 19.10.2022}

4. Передача земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності у постійне користування дозволяється лише для будівництва та обслуговування об’єктів нерухомого майна (будівлі, споруди), а також у випадках передачі у постійне користування державному, комунальному підприємству, установі, організації земельної ділянки, вилученої із постійного користування іншого державного, комунального підприємства, установи, організації.

{Статтю 92 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Стаття 93. Право оренди земельної ділянки

1. Право оренди земельної ділянки - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

2. Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам, іноземцям і особам без громадянства, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

{Частина друга статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Не підлягають передачі в оренду земельні ділянки, штучно створені у межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, розташованих у прибережній захисній смузі водних об’єктів, крім випадків, передбачених законом.

{Статтю 93 доповнено новою частиною третьою згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009; в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

4. Строк оренди земельної ділянки не може перевищувати 50 років.

{Частина четверта статті 93 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

5. Право оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення може відчужуватися, передаватися у заставу (іпотеку) її користувачем без погодження з власником такої земельної ділянки, крім земельних ділянок державної, комунальної власності у випадках, визначених законом. Відчуження, передання у заставу (іпотеку) права оренди земельної ділянки здійснюється за письмовим договором між її користувачем та особою, на користь якої здійснюється відчуження або на користь якої передається у заставу (іпотеку) право оренди землі. Такий договір є підставою для державної реєстрації переходу права оренди землі у порядку, передбаченому законодавством.

{Статтю 93 доповнено частиною згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Законів № 1423-IX від 28.04.2021, № 3065-IX від 02.05.2023}

6. Орендована земельна ділянка або її частина може за згодою орендодавця, крім випадків, визначених законом, передаватися орендарем у володіння та користування іншій особі (суборенда).

{Частина шоста статті 93 в редакції Закону № 2498-VIII від 10.07.2018}

7. Якщо орендарем земельної ділянки є ініціатор створення індустріального парку, така земельна ділянка або її частини передаються ним у суборенду учасникам індустріального парку відповідно до земельного законодавства України без попереднього погодження з орендодавцем, якщо це не суперечить договору оренди такої земельної ділянки.

{Статтю 93 доповнено новою частиною згідно із Законом № 818-VIII від 24.11.2015}

8. Орендодавцями земельних ділянок є їх власники або уповноважені ними особи або особи, які використовують земельні ділянки на праві емфітевзису.

{Частина восьма статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

9. Відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються законом.

10. У разі створення індустріального парку на землях державної чи комунальної власності земельна ділянка надається в оренду на строк не менше 30 років.

{Статтю 93 доповнено частиною згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012}

11. Строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства не може бути меншим як 7 років, для земельних ділянок сільськогосподарського призначення для закладання та/або вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду) не може бути меншим як 25 років.

{Статтю 93 доповнено частиною згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1989-IX від 17.12.2021}

12. Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які є земельними ділянками меліорованих земель і на яких проводиться гідротехнічна меліорація, не може бути меншим як 10 років.

{Статтю 93 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 1532-VIII від 20.09.2016}

13. Вимоги цієї статті щодо мінімального строку оренди земельної ділянки не поширюються на випадки, якщо орендодавцем земельної ділянки комунальної власності є військово-цивільна адміністрація, військова адміністрація і законами України "Про правовий режим воєнного стану", "Про військово-цивільні адміністрації" встановлено максимальний строк, на який зазначений орган може передавати таку земельну ділянку в оренду, що є меншим за вказаний мінімальний строк оренди земельної ділянки. Дія цього положення не поширюється на передачу в оренду земельної ділянки в порядку здійснення начальником військової адміністрації населеного пункту повноважень, передбачених частиною другою статті 10 Закону України "Про правовий режим воєнного стану".

{Статтю 93 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Стаття 94. Право приватного партнера, зокрема концесіонера, на земельну ділянку

1. Для здійснення державно-приватного партнерства, у тому числі концесії, приватному партнеру (концесіонеру) надаються в оренду земельні ділянки (крім концесії на будівництво та подальшу експлуатацію автомобільних доріг) у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Земельні ділянки, необхідні для здійснення державно-приватного партнерства (реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії) та зазначені в рішенні про доцільність здійснення державно-приватного партнерства (концесії) та/або договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства (концесійному договорі), передаються в оренду виключно приватному партнеру, концесіонеру, визначеному в порядку, встановленому Законом України "Про концесію" або Законом України "Про державно-приватне партнерство".

Зазначені земельні ділянки можуть бути передані іншим особам лише у разі прийняття державним партнером або концесієдавцем рішення про відміну конкурсу або визнання конкурсу таким, що не відбувся.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, які відповідно до цього Кодексу наділені повноваженнями щодо передачі земельних ділянок у користування, зобов’язані у тримісячний строк з дня звернення передати приватному партнеру (концесіонеру) земельну ділянку (ділянки), визначену (визначені) договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства (концесійним договором), в оренду на строк дії такого договору (крім концесії на будівництво та подальшу експлуатацію автомобільних доріг).

3. Земельні ділянки, необхідні для здійснення державно-приватного партнерства (реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії) та зазначені в рішенні про доцільність здійснення державно-приватного партнерства (концесії), не можуть бути поділені, об’єднані з іншими земельними ділянками, передані в заставу, приватну власність та користування до моменту передачі такої земельної ділянки приватному партнеру (концесіонеру) або прийняття державним партнером (концесієдавцем) рішення про відміну конкурсу або визнання концесійного конкурсу таким, що не відбувся (якщо земельна ділянка була сформована до моменту оголошення конкурсу).

4. Передача концесіонеру або приватному партнеру будівель, споруд, іншого нерухомого майна державних та/або комунальних підприємств, установ, організацій є підставою для припинення права постійного користування на земельні ділянки, на яких вони розміщені та які є необхідними для здійснення державно-приватного партнерства (концесії), крім випадку концесії на будівництво (нове будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт) та подальшу експлуатацію автомобільних доріг.

Припинення права постійного користування земельною ділянкою здійснюється на підставі рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, до повноважень якого належить надання відповідної земельної ділянки в оренду за клопотанням приватного партнера, концесіонера.

5. Припинення права постійного користування земельною ділянкою (ділянками), визначеною (визначеними) частиною четвертою цієї статті, відбувається без згоди землекористувача. Одночасно з припиненням права постійного користування земельною

ділянкою державної або комунальної власності відбувається передача відповідної земельної ділянки в оренду приватному партнеру, концесіонеру.

{Стаття 94 в редакції Закону № 155-IX від 03.10.2019}

Стаття 95. Права землекористувачів

1. Землекористувачі, якщо інше не передбачено законом або договором, мають право:

а) самостійно господарювати на землі;

б) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

{Пункт "б" частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

в) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, ліси, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

{Пункт "в" частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

г) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

ґ) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди;

д) користуватися іншими правами, передбаченими законом або договором.

{Частину першу статті 95 доповнено пунктом "д" згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

2. Порушені права землекористувачів підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 96. Обов'язки землекористувачів

1. Землекористувачі зобов'язані:

а) забезпечувати використання землі за цільовим призначенням та за свій рахунок приводити її у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком випадків незаконної зміни рельєфу не власником такої земельної ділянки;

{Пункт "а" частини першої статті 96 в редакції Закону № 1708-VI від 05.11.2009}

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок або орендну плату;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

ґ) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем;

ж) не допускати випалювання сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;

{Частину першу статті 96 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

з) обкошувати (з прибиранням скошеного) та оборювати земельні ділянки, прилеглі до торфовищ, полезахисних лісових смуг, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, у смугах відведення автомобільних доріг і залізниць.

{Частину першу статті 96 доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки землекористувачів.

Стаття 97. Обов'язки підприємств, установ та організацій, що проводять розвідувальні роботи

1. Підприємства, установи та організації, які здійснюють геологознімальні, пошукові, геодезичні та інші розвідувальні роботи, можуть проводити такі роботи на підставі угоди з власником землі або за погодженням із землекористувачем.

2. Строки і місце проведення розвідувальних робіт визначаються угодою сторін.

3. Проведення розвідувальних робіт на землях заповідників, національних дендрологічних, ботанічних, меморіальних парків, поховань і археологічних пам'яток дозволяється у виняткових випадках за рішенням Кабінету Міністрів України.

4. Підприємства, установи та організації, які проводять розвідувальні роботи, зобов'язані відшкодовувати власникам землі або землекористувачам усі збитки, в тому числі неодержані доходи, а також за свій рахунок приводити займані земельні ділянки у попередній стан.

{Частина четверта статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

5. Спори, що виникають при проведенні розвідувальних робіт, вирішуються у судовому порядку.

6. При переході із стану дослідно-промислової розробки у промислову розробку підприємствам, установам та організаціям, що проводять розвідувальні роботи, дозволяється використовувати земельну ділянку на підставі угоди на проведення розвідувальних робіт із власником землі або за погодженням із землекористувачем на період оформлення документів, що посвідчують право користування відповідною земельною ділянкою.

{Статтю 97 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Стаття 97[1]. Обов’язки користувачів бурштиноносними надрами, що проводять розвідувальні роботи та/або видобування бурштину

1. Власнику спеціального дозволу на користування бурштиноносними надрами дозволяється використовувати земельну ділянку на підставі угоди про проведення розвідувальних та видобувних робіт, що укладається із власником землі та/або за погодженням із землекористувачем, із обов’язковим затвердженням оцінки запасів у встановленому законодавством порядку після проведення геологічного вивчення на відповідній ділянці бурштиноносних надр. Типова форма зазначеної угоди затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Главу 15 доповнено статтею 97[1] згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019}

Глава 16
Право земельного сервітуту

Стаття 98. Зміст права земельного сервітуту

1. Право земельного сервітуту - це право власника або землекористувача земельної ділянки чи іншої заінтересованої особи на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками).

{Частина перша статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

2. Земельні сервітути можуть бути постійними і строковими.

Строк дії земельного сервітуту, що встановлюється договором між особою, яка вимагає його встановлення, та землекористувачем, не може бути більшим за строк, на який така земельна ділянка передана у користування землекористувачу.

{Частину другу статті 98 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

3. Встановлення земельного сервітуту не веде до позбавлення власника земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, прав володіння, користування та розпорядження нею.

4. Земельний сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника земельної ділянки, щодо якої він встановлений.

5. Положення частини четвертої цієї статті не застосовуються у разі встановлення земельних сервітутів на земельній ділянці державної, комунальної власності, що сформована відповідно до частини третьої статті 100 цього Кодексу з метою встановлення земельного сервітуту.

{Статтю 98 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

Стаття 99. Види права земельного сервітуту

Власники або землекористувачі земельних ділянок чи інші заінтересовані особи можуть вимагати встановлення таких земельних сервітутів:

{Абзац перший статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

а) право проходу та проїзду на велосипеді;

б) право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху;

в) право на розміщення тимчасових споруд (малих архітектурних форм);

{Пункт "в" статті 99 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

в^{1}) право на будівництво та розміщення об’єктів нафтогазовидобування;

{Статтю 99 доповнено пунктом "в^{1}" згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

в^{2}) право на розміщення об’єктів трубопровідного транспорту;

{Статтю 99 доповнено пунктом "в^{2}" згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

в^{3}) право на користування земельною ділянкою для потреб геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислової розробки родовищ) загальнодержавного та місцевого значення та (або) для видобування корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення з правом будівництва та розміщення споруд/об’єктів, пов’язаних із зазначеним видом діяльності, за умови що при цьому не порушуються права землевласника, передбачені статтею 98 цього Кодексу;

{Статтю 99 доповнено пунктом "в^{3}" згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 2805-IX від 01.12.2022}

в^{4}) право прокладання та експлуатації ліній електропередачі, електронних комунікаційних мереж, трубопроводів, інших лінійних комунікацій;

{Частину першу статті 99 доповнено пунктом "в^{4}" згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 2530-IX від 16.08.2022}

г) право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку;

г^{1}) право розміщення (переміщення, пересування) об’єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем;

{Статтю 99 доповнено пунктом "г^{1}" згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

ґ) право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку;

д) право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми;

е) право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми;

є) право прогону худоби по наявному шляху;

ж) право встановлення будівельних риштувань та складування будівельних матеріалів з метою ремонту будівель та споруд;

ж[1]) право на будівництво та проходження інженерних, кабельних, трубопровідних мереж, необхідних для повноцінного функціонування індустріальних парків;

{Статтю 99 доповнено пунктом "ж[1]" згідно із Законом № 1710-IX від 07.09.2021}

ж[2]) право на будівництво, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій;

{Статтю 99 доповнено пунктом "ж[2]" згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

з) інші земельні сервітути.

Стаття 100. Порядок встановлення земельних сервітутів

1. Сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом або рішенням суду. Сервітут може належати власникові (володільцеві) сусідньої земельної ділянки, а також іншій конкретно визначеній особі (особистий сервітут).

2. Земельний сервітут може бути встановлений договором між особою, яка вимагає його встановлення, та власником (землекористувачем) земельної ділянки.

{Абзац перший частини другої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

За домовленістю сторін договір про встановлення земельного сервітуту може бути посвідчений нотаріально.

{Частину другу статті 100 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

Власник земельної ділянки також може встановити вимогу нотаріального посвідчення договору про встановлення земельного сервітуту та скасувати таку вимогу. Встановлення (скасування) вимоги є одностороннім правочином, що підлягає нотаріальному посвідченню. Така вимога є обтяженням речових прав на земельну ділянку та підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному законом.

{Частину другу статті 100 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

Земельний сервітут підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на нерухоме майно.

{Абзац частини другої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-VII від 04.07.2013}

3. У разі необхідності встановлення земельного сервітуту на землях державної, комунальної власності, не сформованих у земельну ділянку, допускається формування земельної ділянки в межах території, на яку буде поширюватися право земельного сервітуту.

{Статтю 100 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

4. Особливості встановлення земельного сервітуту для організацій водокористувачів визначаються Законом України "Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель".

{Статтю 100 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2079-IX від 17.02.2022}

{Стаття 100 в редакції Закону № 997-V від 27.04.2007}

Стаття 101. Дія земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту зберігається у разі переходу прав на земельну ділянку, щодо якої встановлений земельний сервітут, до іншої особи.

У разі переходу права власності на об’єкт нафтогазовидобування, об’єкт трубопровідного транспорту, об’єкт енергетики, передачі електричної енергії, для розміщення якого встановлений земельний сервітут, право земельного сервітуту (права та обов’язки особи, на користь якої встановлений земельний сервітут) переходить до нового власника такого об’єкта на тих самих умовах. У такому разі волевиявлення землевласника (землекористувача) та внесення змін до договору про встановлення земельного сервітуту не вимагаються. Документи, що підтверджують набуття права власності на об’єкт, для розміщення якого встановлений земельний сервітут, є підставою для державної реєстрації переходу права земельного сервітуту.

{Частину першу статті 101 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Земельний сервітут може переходити до інших осіб разом з об’єктом, для розміщення якого він встановлений, або у випадках, визначених пунктами "а", "б", "г", "ґ", "д", "е" статті 99 цього Кодексу, – у разі переходу права власності, користування земельною ділянкою, для доступу, обслуговування та провадження іншої діяльності, щодо якої він був встановлений.

{Статтю 101 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

3. Земельний сервітут не може бути предметом купівлі-продажу, застави та не може передаватися будь-яким способом особою, в інтересах якої цей сервітут встановлено, іншим фізичним та юридичним особам.

4. Власник, землекористувач земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено земельний сервітут, плату за його встановлення, якщо інше не передбачено законом.

5. Власник земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на відшкодування збитків, завданих встановленням земельного сервітуту.

Стаття 102. Припинення дії земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту підлягає припиненню у випадках:

а) поєднання в одній особі суб'єкта права земельного сервітуту, в інтересах якого він встановлений, та власника земельної ділянки;

б) відмови особи, в інтересах якої встановлено земельний сервітут;

в) рішення суду про скасування земельного сервітуту;

г) закінчення терміну, на який було встановлено земельний сервітут;

ґ) невикористання земельного сервітуту протягом трьох років;

д) порушення власником сервітуту умов користування сервітутом.

2. На вимогу власника земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, дія цього сервітуту може бути припинена в судовому порядку у випадках:

а) припинення підстав його встановлення;

б) коли встановлення земельного сервітуту унеможливлює використання земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, за її цільовим призначенням.

Глава 16[1]
Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови

Стаття 102[1]. Підстави набуття і зміст права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови

1. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) виникають на підставі договору між власником земельної ділянки та особою, яка виявила бажання користуватися цією земельною ділянкою для таких потреб, відповідно до Цивільного кодексу України.

Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) може виникати також на підставі заповіту.

2. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) можуть відчужуватися або передаватися в порядку спадкування, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

{Частина друга статті 102[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

3. Земельна ділянка, що перебуває в оренді, не може бути передана її власником іншій особі на праві емфітевзису, суперфіцію.

{Статтю 102[1] доповнено новою частиною згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

4. Особа, яка використовує земельну ділянку на праві емфітевзису, має право володіти та користуватися земельною ділянкою в повному обсязі відповідно до договору.

Особа, яка використовує земельну ділянку на праві емфітевзису, може передавати її в оренду на строк, що не перевищує строк договору емфітевзису.

Договором емфітевзису може бути встановлено заборону про передачу емфітевтом такої земельної ділянки в оренду. Така заборона є обтяженням речових прав на земельну ділянку та підлягає державній реєстрації у порядку, визначеному законом.

{Статтю 102¹ доповнено новою частиною згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

5. Право користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій) не може бути відчужено її землекористувачем іншим особам, внесено до статутного капіталу, передано у заставу, крім випадків переходу права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок, інші будівлі та споруди) або у разі, коли право емфітевзису, суперфіцію було набуто землекористувачем на земельних торгах.

{Статтю 102¹ доповнено частиною згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

6. Строк користування земельною ділянкою державної, комунальної та приватної власності для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), а також строк користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності для забудови (суперфіцій) не може перевищувати 50 років.

{Статтю 102¹ доповнено частиною згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Закону № 2498-VIII від 10.07.2018}

7. Плата за користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності, визначена в договорах про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) або права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій), укладених на земельних торгах, не може бути зменшена за згодою сторін протягом строку дії договору, а також у разі його поновлення.

{Статтю 102¹ доповнено новою частиною згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

8. Укладення договорів про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України з урахуванням вимог цього Кодексу.

За домовленістю сторін договори про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови можуть бути посвідчені нотаріально.

{Частину статті 102¹ доповнено абзацом другим згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

Власник земельної ділянки також може встановити вимогу нотаріального посвідчення договорів про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій) та скасувати таку вимогу. Встановлення (скасування) вимоги є одностороннім правочином, що підлягає нотаріальному посвідченню. Така вимога є обтяженням речових прав на земельну ділянку та підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному законом.

{Частину статті 102¹ доповнено абзацом третім згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

9. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) припиняються в разі:

1) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та землекористувача;

2) спливу строку, на який було надано право користування;

3) відчуження земельної ділянки приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;

{Пункт 3 частини статті 102¹ в редакції Закону № 5070-VI від 05.07.2012}

3¹) прийняття уповноваженим органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування рішення про використання земельної ділянки державної чи комунальної власності для суспільних потреб;

{Частину статті 102¹ доповнено пунктом 3¹ згідно із Законом № 5070-VI від 05.07.2012}

4) невикористання земельної ділянки для забудови в разі користування чужою земельною ділянкою для забудови протягом трьох років;

5) припинення дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства (щодо договорів емфітевзису та суперфіцію, укладених у рамках такого партнерства);

{Частину статті 102¹ доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2404-VI від 01.07.2010}

6) за згодою сторін договору емфітевзису, суперфіцію.

{Частину дев'яту статті 102¹ доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій), що перебуває у заставі (іпотеці), може бути припинено з підстави, визначеної пунктом 6 цієї частини, лише за згодою заставодержателя (іпотекодержателя).

{Частину дев'яту статті 102¹ доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

10. Припинення дії договору емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки державної чи комунальної власності з підстав, визначених у пункті 3¹ частини дев’ятої цієї статті, здійснюється за правилами, встановленими статтею 32¹ Закону України "Про оренду землі".

{Частина статті 102¹ в редакції Закону № 5070-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

11. Особа, яка використовує земельну ділянку на праві емфітевзису для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду) та належно виконує

свої обов’язки за договором, після спливу строку дії договору має переважне право перед іншими особами на укладення договору емфітевзису щодо цієї земельної ділянки для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду) на новий строк. Реалізація цього права здійснюється за правилами, встановленими статтею 33 Закону України "Про оренду землі".

{Статтю 102^{1} доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 1989-IX від 17.12.2021}

{Кодекс доповнено главою 16^{1} згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

Глава 17
Добросусідство

Стаття 103. Зміст добросусідства

1. Власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення, при яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок завдається найменше незручностей (затінення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо).

2. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані не використовувати земельні ділянки способами, які не дозволяють власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок використовувати їх за цільовим призначенням (неприпустимий вплив).

3. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані співпрацювати при вчиненні дій, спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них та використання цих ділянок із запровадженням і додержанням прогресивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та охорони земель (обмін земельних ділянок, раціональна організація територій, дотримання сівозмін, встановлення, зберігання межових знаків тощо).

Стаття 104. Попередження шкідливого впливу на сусідню земельну ділянку

Власники та землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати припинення діяльності на сусідній земельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки та інше.

Стаття 105. Наслідки проникнення на земельну ділянку гілок і коренів дерев

У випадку проникнення коренів і гілок дерев з однієї земельної ділянки на іншу власники та землекористувачі земельних ділянок мають право відрізати корені дерев і кущів, які проникають із сусідньої земельної ділянки, якщо таке проникнення є перепоною у використанні земельної ділянки за цільовим призначенням.

Стаття 106. Обов’язки щодо визначення спільних меж

1. Спосіб закріплення спільних меж між земельними ділянками визначається за згодою власників таких земельних ділянок. Витрати на встановлення спільних меж несуть власники земельних ділянок у рівних частинах, якщо інше не встановлено угодою між ними.

2. Межовими знаками можуть бути природні чи штучні споруди і рубежі (річки, струмки, канали, лісосмуги, рослинні смуги, дерева, стежки, рівчаки, стіни, паркани, огорожа, шляхові споруди, бетонні або металеві стовпи, плити, моноліти, камені, інші споруди і рубежі), що збігаються із межею земельної ділянки або спеціально встановлюються на ній. Межові знаки на водних об’єктах не встановлюються.

3. Власник земельної ділянки, землекористувач має право вимагати від власника суміжної земельної ділянки сприяння у встановленні спільних меж, а також встановлення або відновлення межових знаків, у разі якщо вони відсутні, зникли, перемістилися або стали невиразними. У разі відсутності згоди власника суміжної земельної ділянки встановлення спільних меж здійснюється за рішенням суду.

4. У разі якщо межі земельних ділянок у натурі (на місцевості) збігаються з природними чи штучними лінійними спорудами, рубежами (річками, струмками, каналами, лісосмугами, рослинними смугами, шляхами, стежками, рівчаками, стінами, шляховими спорудами, парканами, огорожею, фасадами будівель, іншими лінійними спорудами, рубежами тощо) та раніше встановленими межами сформованих земельних ділянок, межові знаки можуть не встановлюватися.

5. Місцезнаходження межових знаків у разі їх визначення або встановлення відображається у матеріалах землевпорядного проектування та геодезичних вишукувань, а також на кадастрових планах земельних ділянок.

6. Власники земельних ділянок та землекористувачі зобов’язані дотримуватися меж земельних ділянок.

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 107. Відновлення меж

1. Основою для відновлення меж є дані земельно-кадастрової документації.

2. У разі неможливості виявлення дійсних меж їх встановлення здійснюється за фактичним використанням земельної ділянки. Якщо фактичне використання ділянки неможливо встановити, то кожному виділяється однакова за розміром частина спірної ділянки.

3. У випадках, коли в такий спосіб визначення меж не узгоджується з виявленими обставинами, зокрема з встановленими розмірами земельних ділянок, то межі визначаються з урахуванням цих обставин.

Стаття 108. Спільне використання межових споруд

1. У випадках, коли сусідні земельні ділянки відокремлені рослинною смугою, стежкою, рівчаком, каналом, стіною, парканом або іншою спорудою, то власники цих ділянок мають право на їх спільне використання, якщо зовнішні ознаки не вказують на те, що споруда належить лише одному з сусідів.

2. Власники сусідніх земельних ділянок можуть користуватися межовими спорудами спільно за домовленістю між ними. Витрати на утримання споруди в належному стані сусіди несуть у рівних частинах. До того часу, поки один із сусідів зацікавлений у

подальшому існуванні спільної межової споруди, вона не може бути ліквідована або змінена без його згоди.

Стаття 109. Використання дерев, які стоять на межі земельних ділянок

1. Дерева, які стоять на межі суміжних земельних ділянок, а також плоди цих дерев належать власникам цих ділянок у рівних частинах.

2. Кожен із сусідів має право вимагати ліквідувати дерева, які стоять на спільній межі. Витрати на ліквідацію цих дерев покладаються на сусідів у рівних частинах.

3. Сусід, який вимагає ліквідації дерев, які стоять на спільній межі, повинен один нести витрати на ліквідацію дерев, якщо інший сусід відмовляється від своїх прав на дерева.

4. Вимога на ліквідацію дерев (кущів) виключається, якщо вони служать межовими знаками і залежно від обставин не можуть бути замінені іншими межовими знаками.

Глава 18
Обмеження прав на землю

Стаття 110. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок, обтяження прав на земельну ділянку

{Назва статті 110 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

1. На використання власником земельної ділянки або її частини може бути встановлено обмеження.

Право власності на земельну ділянку може бути обтяжено правами інших осіб.

{Частина перша статті 110 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

2. Перехід права власності на земельну ділянку, зміна її цільового призначення не припиняє встановлених обмежень, обтяжень.

{Частина друга статті 110 в редакції Законів № 3613-VI від 07.07.2011, № 711-IX від 17.06.2020}

3. Поділ чи об'єднання земельних ділянок не припиняє дії обмежень, обтяжень, встановлених на земельні ділянки, крім випадків, коли обмеження (обтяження) поширювалося лише на частину земельної ділянки, яка в результаті поділу земельної ділянки не увійшла до сформованої нової земельної ділянки.

{Статтю 110 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

Стаття 111. Обтяження прав на земельну ділянку, обмеження у використанні земель

1. Обтяження прав на земельну ділянку встановлюється законом або актом уповноваженого на це органу державної влади, посадової особи, або договором шляхом встановлення заборони на користування та/або розпорядження, у тому числі шляхом її відчуження.

2. Законом, прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, договором, рішенням суду можуть бути встановлені такі обмеження у використанні земель:

а) умова розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків;

б) заборона на провадження окремих видів діяльності;

в) заборона на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту;

г) умова здійснити будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги;

ґ) умова додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт;

д) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку;

е) обов’язок щодо утримання та збереження полезахисних лісових смуг.

{Частину другу статті 111 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Містобудівною документацією на місцевому рівні також встановлюються гранично допустима висотність будинків, будівель та споруд, максимально допустима щільність населення в межах житлової забудови відповідної житлової одиниці (кварталу, мікрорайону), мінімально допустимі відстані від об’єкта, що проектується, до червоних ліній, ліній регулювання забудови, існуючих будинків та споруд, планувальні обмеження використання приаеродромних територій, встановлені відповідно до Повітряного кодексу України (обмеження у використанні земель у сфері забудови). Обмеження у використанні земель у сфері забудови, що встановлюються певним видом містобудівної документації на місцевому рівні, визначаються Порядком розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації, що затверджується Кабінетом Міністрів України, та вносяться до Державного земельного кадастру, містобудівного кадастру.

{Частину другу статті 111 доповнено абзацом дев’ятим згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020}

3. Обтяження прав на земельні ділянки (крім обтяжень, безпосередньо встановлених законом) підлягають державній реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно у порядку, встановленому законом.

4. Обмеження у використанні земель (крім обмежень, безпосередньо встановлених законом та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами) підлягають державній реєстрації в Державному земельному кадастрі у порядку, встановленому законом, і є чинними з моменту державної реєстрації.

Обмеження у використанні земель, безпосередньо встановлені законами та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами, є чинними з моменту набрання чинності нормативно-правовими актами, якими вони були встановлені.

Обмеження у використанні земель, встановлені містобудівною документацією на місцевому рівні, є чинними з моменту внесення відомостей про них до Державного

земельного кадастру. Це положення не поширюється на обмеження, встановлені до набрання чинності цим абзацом.

{Частину четверту статті 111 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020}

5. Відомості про обмеження у використанні земель зазначаються у схемах землеустрою і техніко-економічних обґрунтуваннях використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектах землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів, проектах землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, проектах землеустрою щодо відведення земельних ділянок, технічній документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), містобудівній документації, робочому проекті землеустрою. Відомості про такі обмеження вносяться до Державного земельного кадастру.

{Частина п'ята статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законами № 497-VIII від 02.06.2015, № 711-IX від 17.06.2020, № 2698-IX від 19.10.2022}

{Стаття 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009; текст статті 111 в редакції Закону № 1878-VI від 11.02.2010; в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 112. Охоронні зони

1. Охоронні зони створюються:

а) навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів;

б) навколо споруд електронних комунікацій, у тому числі базових станцій мобільного зв’язку, земних станцій супутникового зв’язку, уздовж ліній електронних комунікаційних мереж, електропередачі, земель транспорту, навколо промислових об'єктів для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти.

{Пункт "б" частини першої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

2. Правовий режим земель охоронних зон визначається законодавством України.

Стаття 113. Зони санітарної охорони

1. Зони санітарної охорони створюються навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачання, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, об'єкти оздоровчого призначення та інші, для їх санітарно-епідеміологічної захищеності.

2. У межах зон санітарної охорони забороняється діяльність, яка може призвести до завдання шкоди підземним та відкритим джерелам водопостачання, водозабірним і водоочисним спорудам, водоводам, об'єктам оздоровчого призначення, навколо яких вони створені.

3. Правовий режим земель зон санітарної охорони визначається законодавством України.

Стаття 114. Санітарно-захисні зони

1. Санітарно-захисні зони створюються навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму, вібрації, ультразвукових і електромагнітних хвиль, електронних полів, іонізуючих випромінювань тощо, з метою відокремлення таких об'єктів від територій житлової забудови.

2. У межах санітарно-захисних зон забороняється будівництво житлових об'єктів, об'єктів соціальної інфраструктури та інших об'єктів, пов'язаних з постійним перебуванням людей.

3. Правовий режим земель санітарно-захисних зон визначається законодавством України.

Стаття 115. Зони особливого режиму використання земель

1. Зони особливого режиму використання земель створюються навколо військових об'єктів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, для забезпечення функціонування цих об'єктів, збереження озброєння, військової техніки та іншого військового майна, охорони державного кордону України, а також захисту населення, господарських об'єктів і довкілля від впливу аварійних ситуацій, стихійних лих і пожеж, що можуть виникнути на цих об'єктах.

2. Уздовж державного кордону України встановлюється прикордонна смуга, у межах якої діє особливий режим використання земель.

3. Розмір та правовий режим прикордонної смуги встановлюються відповідно до закону.

Розділ IV
НАБУТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 19
Набуття права на землю громадянами та юридичними особами

Стаття 116. Підстави набуття права на землю із земель державної та комунальної власності

{Назва статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

1. Громадяни та юридичні особи набувають права власності та права користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень, визначених цим Кодексом або за результатами аукціону.

{Абзац перший частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

Набуття права власності громадянами та юридичними особами на земельні ділянки, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, відбувається в порядку, визначеному частиною першою статті 128 цього Кодексу.

{Частина перша статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

2. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами здійснюється шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування.

3. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян провадиться у разі:

а) приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;

б) одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;

в) одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених цим Кодексом.

4. Передача земельних ділянок безоплатно у власність громадян у межах норм, визначених цим Кодексом, провадиться один раз по кожному виду цільового призначення.

{Частина четверта статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020}

5. Земельні ділянки, які перебувають у власності чи користуванні громадян або юридичних осіб, передаються у власність чи користування за рішенням органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування лише після припинення права власності чи користування ними в порядку, визначеному законом.

{Частина п'ята статті 116 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 117. Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність чи земельних ділянок комунальної власності у державну власність

1. Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність чи навпаки здійснюється за рішеннями відповідних органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, які здійснюють розпорядження землями державної чи комунальної власності відповідно до повноважень, визначених цим Кодексом.

У рішенні органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність зазначаються кадастровий номер земельної ділянки, її місце розташування, площа, цільове призначення, відомості про обтяження речових прав на земельну ділянку, обмеження у її використанні.

На підставі рішення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність складається акт приймання-передачі такої земельної ділянки.

Рішення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність разом з актом приймання-передачі такої земельної ділянки є підставою для державної реєстрації права власності держави, територіальної громади на неї.

2. До земель державної власності, які не можуть передаватися у комунальну власність, належать земельні ділянки, що використовуються Чорноморським флотом Російської Федерації на території України на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна державної власності, а також земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні органів державної влади, державних підприємств, установ, організацій, крім випадків передачі таких об’єктів у комунальну власність.

3. До земель комунальної власності, які не можуть передаватися у державну власність, належать земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності, а також земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ, організацій, крім випадків передачі таких об'єктів у державну власність.

{Стаття 117 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 118. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

1. Громадянин, заінтересований у приватизації земельної ділянки у межах норм безоплатної приватизації, що перебуває у його користуванні, у тому числі земельної ділянки, на якій розташовані жилий будинок, господарські будівлі, споруди, що перебувають у його власності, подає клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, що передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

До клопотання додається розроблена відповідно до Закону України "Про землеустрій" технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що замовляється громадянином без надання дозволу на її розроблення.

{Частина перша статті 118 в редакції Закону № 3123-VI від 03.03.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

2. У випадку, визначеному частиною першою цієї статті, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування у місячний строк з дня отримання технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) приймає рішення про її затвердження та передачу земельної ділянки у власність або вмотивоване рішення про відмову.

{Частина друга статті 118 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Громадяни - працівники державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонери з їх числа, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельних ділянок, які перебувають у постійному користуванні цих підприємств, установ та організацій, звертаються з клопотанням про розроблення проекту землеустрою щодо приватизації цих земель до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

{Частина третя статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

4. Відповідний орган місцевого самоврядування або орган виконавчої влади в місячний термін розглядає клопотання і надає дозвіл підприємствам, установам та організаціям на розробку проекту землеустрою щодо приватизації земель.

{Частина четверта статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

5. Передача земельних ділянок у власність громадянам - працівникам державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерам з їх числа провадиться після затвердження проекту землеустрою щодо приватизації земель у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина п'ята статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

6. Громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу. У клопотанні зазначаються цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб) та документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства). У разі якщо земельна ділянка державної власності розташована за межами населених пунктів і не входить до складу певного району, клопотання подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади або органам місцевого самоврядування, які передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею.

{Частина шоста статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Законів № 1702-VI від 05.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3523-VI від 16.06.2011, № 5245-VI від 06.09.2012, № 5395-VI від 02.10.2012, № 366-VII від 02.07.2013}

7. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, розглядає клопотання у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування об’єкта вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку.

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, не надав дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність особи, якій належить право власності на об’єкт нерухомості (жилий будинок, іншу будівлю, споруду), розташований на такій земельній ділянці, або мотивовану відмову у його наданні, то особа, зацікавлена в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без надання такого дозволу, про що письмово повідомляє Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. До письмового повідомлення додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки розробляється за замовленням громадян суб’єктами господарювання, які є виконавцями робіт із землеустрою згідно із законом, у строки, що обумовлюються угодою сторін.

У разі надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, що передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, зобов’язані протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або з дня повідомлення особою, зацікавленою в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, про замовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у порядку, передбаченому цією частиною, відобразити на картографічній основі Державного земельного кадастру орієнтовне місце розташування

земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки. Зазначена інформація оприлюднюється на безоплатній основі на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

{Абзац четвертий частини сьомої статті 118 набирає чинності з 26.08.2021}

{Частина сьома статті 118 в редакції Законів № 509-VI від 16.09.2008, № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012, № 5394-VI від 02.10.2012, № 366-VII від 02.07.2013; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частину восьму статті 118 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

9. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, що передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, у двотижневий строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки приймає рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та надання її у власність.

{Частина дев'ята статті 118 в редакції Законів № 1626-IV від 18.03.2004, № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

10. Відмова органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у передачі земельної ділянки у власність або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

{Частина десята статті 118 в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009}

11. У разі відмови органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у передачі земельної ділянки у власність або залишення клопотання без розгляду питання вирішується в судовому порядку.

{Текст статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 119. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність)

1. Громадяни, які добросовісно, відкрито і безперервно протягом п’ятнадцяти років користуються земельною ділянкою, але не мають документів, що засвідчують наявність у них прав на зазначену земельну ділянку, можуть звернутися до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу такої земельної ділянки у їхню власність.

2. Набуття громадянами права власності на земельну ділянку за давністю користування здійснюється в порядку безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами згідно із статтею 118 цього Кодексу в межах норм, визначених статтею 121 цього Кодексу.

{Стаття 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 120. Перехід права на земельну ділянку у разі набуття права власності, господарського відання, оперативного управління на об’єкт нерухомого майна (крім багатоквартирного будинку), об’єкт незавершеного будівництва, спеціального майнового права на об’єкт незавершеного будівництва, що розміщені на ній

{Назва статті 120 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

1. У разі набуття права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці (крім земель державної, комунальної власності), право власності на таку земельну ділянку одночасно переходить від відчужувача (попереднього власника) такого об’єкта до набувача такого об’єкта без зміни її цільового призначення. У разі якщо відчужувачу (попередньому власнику) такого об’єкта належала частка у праві спільної власності на земельну ділянку, до набувача цього об’єкта переходить право власності на таку частку. При вчиненні правочину, що передбачає перехід права власності на зазначений об’єкт, мають дотримуватися вимоги частини шістнадцятої цієї статті.

2. У разі набуття частки у праві спільної власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва право власності на земельну ділянку (крім земель державної, комунальної власності), на якій розміщено такий об’єкт, одночасно переходить від відчужувача (попереднього власника) такого об’єкта до набувача у розмірі належної відчужувачу (попередньому власнику) частки у праві спільної власності на такий об’єкт, крім випадку, коли попередньому власнику належала частка у праві спільної власності на земельну ділянку в іншому розмірі. Якщо відчужувачу (попередньому власнику) у праві спільної власності на такий об’єкт належала частка у праві спільної власності на земельну ділянку в іншому розмірі, право власності переходить у такому самому розмірі.

При вчиненні правочину, який передбачає перехід права власності на частку у праві спільної власності на такий об’єкт, мають дотримуватися вимоги частини шістнадцятої цієї статті.

3. У разі набуття державою права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва комунальної власності, розміщений на земельній ділянці комунальної власності, право власності на таку земельну ділянку одночасно переходить до держави без зміни її цільового призначення. У разі якщо у власності територіальної громади перебувала частка у праві спільної власності на земельну ділянку, до держави переходить право власності на таку частку. Вимоги цього абзацу не поширюються на земельні ділянки комунальної власності, які відповідно до закону не можуть передаватися у державну власність.

У разі набуття територіальною громадою права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва комунальної власності іншої територіальної громади, розміщений на земельній ділянці комунальної власності такої іншої територіальної громади, право власності на таку земельну ділянку одночасно переходить до територіальної громади, яка набуває у власність відповідний об’єкт, без зміни її цільового призначення. У разі якщо у власності територіальної громади перебувала частка у праві спільної власності

на земельну ділянку, до територіальної громади, яка набуває у власність відповідний об’єкт, переходить право власності на таку частку.

У випадках, визначених абзацами першим - другим цієї частини, рішення відповідних органів про передачу об’єкта нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкта незавершеного будівництва до державної, комунальної власності мають передбачати передачу права власності на земельну ділянку, на якій розміщений відповідний об’єкт, із зазначенням її кадастрового номера.

У разі набуття територіальною громадою права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва державної власності, розміщений на земельній ділянці державної власності, орган місцевого самоврядування зобов’язаний протягом 30 днів звернутися до відповідного органу виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, з клопотанням про передачу земельної ділянки у комунальну власність у порядку, передбаченому статтею 117 цього Кодексу. Орган виконавчої влади зобов’язаний не пізніше 30 днів з дня отримання поданого у встановленому порядку клопотання передати її у комунальну власність. У разі якщо у власності держави перебувала частка у праві спільної власності на земельну ділянку, у власність територіальної громади передається така частка. Вимоги цього абзацу не поширюються на земельні ділянки державної власності, які відповідно до закону не можуть передаватися у комунальну власність.

4. У разі набуття права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці, що перебуває у користуванні на праві оренди, емфітевзису, суперфіцію у відчужувача (попереднього власника), до набувача одночасно переходить відповідно право оренди, емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт, в обсязі та на умовах, встановлених для відчужувача (попереднього власника) такого об’єкта, крім випадків, визначених частиною шостою цієї статті. Волевиявлення орендодавця (власника) земельної ділянки, відчужувача (попереднього власника), набувача такого об’єкта та внесення змін до договору оренди землі, емфітевзису, суперфіцію із зазначенням нового орендаря (користувача) земельної ділянки не вимагається.

5. У разі переходу права оперативного управління, господарського відання на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва державної власності, що розміщений на земельній ділянці державної власності, яка перебуває у постійному користуванні попереднього суб’єкта права оперативного управління, господарського відання на такий об’єкт, право постійного користування земельною ділянкою переходить особі, до якої перейшло право оперативного управління, господарського відання на такий об’єкт, крім випадків, коли на земельній ділянці розміщені інші об’єкти нерухомого майна.

У разі переходу права оперативного управління, господарського відання на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва комунальної власності, який розміщений на земельній ділянці комунальної власності, яка перебуває у постійному користуванні попереднього суб’єкта права оперативного управління, господарського відання на такий об’єкт, право

постійного користування земельною ділянкою переходить особі, до якої перейшло право оперативного управління, господарського відання на такий об’єкт, крім випадків, коли на земельній ділянці розміщені інші об’єкти нерухомого майна.

У разі якщо на земельній ділянці державної, комунальної власності, на якій розміщений об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, право оперативного управління, господарського відання на який переходить від однієї особи до іншої, розміщений інший об’єкт нерухомого майна, набувач права оперативного управління, господарського відання має право вимагати від органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельною ділянкою, а також попереднього землекористувача поділу земельної ділянки із виділенням частини земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт і яка необхідна для його обслуговування, в окрему земельну ділянку та передачі її йому у постійне користування (крім випадків, коли набувач права оперативного управління, господарського відання на такий об’єкт не може набувати земельну ділянку у постійне користування).

У разі набуття на підставі рішення Кабінету Міністрів України та відповідного договору права господарського відання щодо об’єкта нерухомого майна, об’єкта незавершеного будівництва державної власності, що використовується у процесі провадження діяльності з передачі електричної енергії і транспортування та/або зберігання природного газу, який є об’єктом, речові права на який не підлягають державній реєстрації, або такий об’єкт розміщений на землях комунальної власності або земельна ділянка не перебувала у постійному користуванні попереднього суб’єкта права господарського відання, набувач права господарського відання зобов’язаний протягом 30 днів звернутися до відповідного органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу йому у постійне користування земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт, у порядку, передбаченому статтею 123 цього Кодексу. Відповідний орган зобов’язаний не пізніше 30 днів з дня отримання поданого у встановленому порядку клопотання припинити право постійного користування земельною ділянкою, на якій розміщений об’єкт нерухомого майна, об’єкт незавершеного будівництва (у разі якщо земельна ділянка перебувала у постійному користуванні), та передати її у постійне користування набувачу права господарського відання, а у разі якщо земельна ділянка перебуває у комунальній власності - передати її у державну власність. Пропущення зазначеного строку подання клопотання не може бути підставою для відмови набувачу права господарського відання у передачі йому у постійне користування земельної ділянки, на якій розміщений відповідний об’єкт.

6. У разі набуття частки у праві спільної власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, якщо такий об’єкт розміщений на земельній ділянці, що перебуває у користуванні відчужувача (попереднього власника) на праві оренди, емфітевзису, суперфіцію, набувач має право вимагати внесення змін до договору оренди землі, емфітевзису, суперфіцію з визначенням його співорендарем (співкористувачем) земельної ділянки, а до внесення змін до відповідного договору зобов’язаний відшкодовувати орендарю (користувачу) частину орендної плати (плати за користування земельною ділянкою) відповідно до належної йому частки у праві спільної власності на такий об’єкт. Якщо сторони не досягли згоди щодо внесення зазначених змін до договору оренди землі,

емфітевзису, суперфіцію, договір про внесення таких змін визнається укладеним за рішенням суду за позовом набувача.

Порядок користування декількома орендарями (землекористувачами) орендованою земельною ділянкою (земельною ділянкою, що перебуває у користуванні на праві емфітевзису, суперфіцію) у такому разі визначається договором, укладеним між ними, або за рішенням суду.

7. У випадках та порядку, визначених частинами першою і другою, абзацами першим і другим частини третьої, частиною четвертою, абзацами першим і другим частини п’ятої цієї статті, документи, що підтверджують набуття права власності, права оперативного управління, господарського відання на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду, об’єкт незавершеного будівництва чи частку у праві спільної власності на такий об’єкт), є підставою для державної реєстрації переходу до набувача права власності або права користування земельною ділянкою, на якій розміщений такий об’єкт.

8. Істотною умовою договору, на підставі якого набувається право власності (частки у праві спільної власності) на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, пов’язаного з переходом права власності (крім державної, комунальної власності) на земельну ділянку або прав оренди, емфітевзису, суперфіцію земельних ділянок усіх форм власності, є кадастровий номер земельної ділянки, право на яку переходить у зв’язку з набуттям права власності на такий об’єкт.

Укладення договору, що передбачає набуття права власності (частки у праві спільної власності) на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, пов’язаного з переходом права на частину земельної ділянки, здійснюється після виділення такої частини в окрему земельну ділянку та присвоєння їй кадастрового номера.

9. Вимоги частин першої, другої, четвертої, шостої - восьмої цієї статті поширюються на випадки переходу спеціального майнового права на об’єкт незавершеного будівництва від одного суб’єкта такого права до іншого.

{Частину дев'яту статті 120 доповнено новим абзацом першим згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

Вимоги частин першої, другої, четвертої, шостої - восьмої цієї статті не поширюються на випадки переходу права власності або прав оренди, емфітевзису, суперфіцію на земельну ділянку, на якій розміщений об’єкт нерухомого майна (жилий будинок, інша будівля або споруда), об’єкт незавершеного будівництва, у разі якщо земельна ділянка не перебувала у власності або оренді, у користуванні на правах емфітевзису, суперфіцію у відчужувача (попереднього власника) об’єкта нерухомого майна (жилого будинку, іншої будівлі або споруди), об’єкта незавершеного будівництва.

10. У разі набуття права власності на жилий будинок (крім багатоквартирного), розміщений на землях державної або комунальної власності, що перебувають у користуванні іншої особи, та необхідності поділу земельної ділянки, площа земельної ділянки, що формується, не може бути меншою, ніж максимальний розмір земельних

ділянок відповідного цільового призначення, визначених статтею 121 цього Кодексу (крім випадків, якщо формування земельної ділянки в такому розмірі є неможливим або не відповідає нормам законодавства).

11. Якщо об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), інша будівля або споруда), об’єкт незавершеного будівництва розміщений на земельній ділянці державної або комунальної власності, що не перебуває у користуванні, набувач такого об’єкта нерухомого майна зобов’язаний протягом 30 днів з дня державної реєстрації права власності на такий об’єкт звернутися до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу йому у власність або користування земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт, що належить йому на праві власності, у порядку, передбаченому статтями 118, 123 або 128 цього Кодексу.

Орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, зобов’язаний передати земельну ділянку у власність або користування набувачу в порядку, встановленому цим Кодексом.

Пропущення строку подання клопотання, зазначеного в абзаці першому цієї частини, не може бути підставою для відмови набувачу (власнику) такого об’єкта у передачі йому у власність або користування земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт.

12. У разі набуття права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці (крім земель державної, комунальної власності), що перебуває у власності відчужувача (попереднього власника) такого об’єкта, особою, яка не може мати таку земельну ділянку у власності, така особа має право вимагати передання їй власником земельної ділянки відповідної земельної ділянки на праві оренди або суперфіцію на умовах, визначених набувачем права власності на такий об’єкт. У такому разі орендар або суперфіціарій зобов’язаний відшкодовувати власнику земельної ділянки плату за землю, яку відповідно до закону зобов’язаний сплачувати її власник.

13. У разі набуття права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду, єдиний майновий комплекс), об’єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці, що перебуває у постійному користуванні, особами, які не можуть набувати земельну ділянку на такому праві, вони набувають таку земельну ділянку із земель державної або комунальної власності у власність або оренду. Набувач права власності на такий об’єкт зобов’язаний протягом 30 днів з дня державної реєстрації права власності на такий об’єкт звернутися до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу йому у власність або оренду земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт, що належить йому на праві власності, у порядку, передбаченому статтями 118, 123 або 128 цього Кодексу.

Орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування зобов’язаний не пізніше 30 днів з дня отримання поданого у встановленому порядку клопотання припинити право постійного користування земельною ділянкою, на якій розміщений відповідний об’єкт, та передати її у власність або оренду набувачу права власності на такий об’єкт.

Пропущення строку подання клопотання, зазначеного в абзаці першому цієї частини, не може бути підставою для відмови набувачу права власності на відповідний об’єкт у передачі йому у власність або оренду земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт.

14. У разі набуття частки у праві спільної власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці, що перебуває у постійному користуванні, набувач має право використовувати таку земельну ділянку для доступу та обслуговування такого об’єкта. Порядок користування земельною ділянкою набувачем визначається договором між ним та землекористувачем.

У разі недосягнення згоди сторонами щодо порядку користування відповідною земельною ділянкою, такий порядок користування визначається судом.

15. У разі набуття права власності на об’єкт незавершеного будівництва перехід прав на земельну ділянку, на якій розміщений такий об’єкт, здійснюється за правилами, встановленими цією статтею, за умови державної реєстрації права власності на такий об’єкт незавершеного будівництва у порядку, визначеному законом.

16. Предметом правочину, який передбачає перехід права власності на об’єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду, об’єкт незавершеного будівництва або частку у праві спільної власності на такий об’єкт), який розміщений на земельній ділянці (крім земель державної, комунальної власності), що перебуває у власності відчужувача (попереднього власника) такого об’єкта, повинна бути також така земельна ділянка (або частка у праві спільної власності на неї). Істотною умовою договору, який передбачає такий перехід права власності, є умова щодо одночасного переходу права власності на таку земельну ділянку (частку у праві спільної власності на неї) від відчужувача до набувача такого об’єкта (частки у праві спільної власності на неї).

{Стаття 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007; в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2269-VIII від 18.01.2018, № 1657-IX від 15.07.2021; в редакції Законів № 1174-IX від 02.02.2021, № 1720-IX від 08.09.2021}

Стаття 120[1]. Перехід права на земельну ділянку у разі перетворення державного підприємства в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі

1. Земельна ділянка державної власності, що належала на праві постійного користування державному підприємству, переходить до акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення такого державного підприємства і є його правонаступником, на праві оренди строком на 50 років. Орендна плата в такому разі встановлюється у розмірі не менше 12 відсотків нормативної грошової оцінки земельної ділянки, а якщо нормативну грошову оцінку земельної ділянки не проведено - не менше 12 відсотків нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або області.

2. Акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом

перетворення державного підприємства, звертається до органу виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, з клопотанням про передачу в оренду земельної ділянки державної власності, що належала державному підприємству на праві постійного користування, у порядку, передбаченому статтею 123 цього Кодексу.

3. Рішенням про надання земельної ділянки державної власності в оренду акціонерному товариству, товариству з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, також здійснюється припинення права постійного користування такою земельною ділянкою.

4. Якщо акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства і є його правонаступником, протягом одного року з дня його державної реєстрації не звернулося у встановленому законодавством порядку до органу виконавчої влади, що здійснює розпорядження земельною ділянкою державної власності, яка належала державному підприємству на праві постійного користування, з клопотанням про передачу її в оренду, право постійного користування такою земельною ділянкою (крім земельної ділянки, на якій розташовані об’єкти нерухомого майна (будівлі, споруди) припиняється на підставі рішення зазначеного органу виконавчої влади (із залишенням її у державній власності), а земельна ділянка (щодо земель сільськогосподарського призначення - право її оренди) виставляється на земельні торги.

5. Положення цієї статті не поширюються на випадки, якщо господарське товариство, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, відповідно до цього Кодексу може набувати земельну ділянку на праві постійного користування.

{Кодекс доповнено статтею 120^{1} згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Стаття 121. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам у власність

{Назва статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

1. Громадяни України мають право на безоплатну передачу їм у власність земельних ділянок із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

{Абзац перший частини першої статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

а) для ведення фермерського господарства - в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній по цих підприємствах. У разі відсутності сільськогосподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній по району;

б) для ведення особистого селянського господарства - не більше 2,0 гектара;

в) для ведення садівництва - не більше 0,12 гектара;

г) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах - не більше 0,25 гектара, в селищах - не більше 0,15 гектара, в містах - не більше 0,10 гектара;

ґ) для індивідуального дачного будівництва - не більше 0,10 гектара;

д) для будівництва індивідуальних гаражів - не більше 0,01 гектара.

2. Розмір земельних ділянок, що передаються безоплатно громадянину у власність для ведення особистого селянського господарства, може бути збільшено у разі отримання в натурі (на місцевості) земельної частки (паю).

{Частина друга статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

3. Розмір земельної ділянки, що передається безоплатно громадянину у власність у зв'язку з набуттям ним права власності на жилий будинок, не може бути меншим, ніж максимальний розмір земельної ділянки відповідного цільового призначення, встановлений частиною першою цієї статті (крім випадків, якщо розмір земельної ділянки, на якій розташований будинок, є меншим).

{Статтю 121 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

Стаття 122. Повноваження органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або у користування

1. Сільські, селищні, міські ради передають земельні ділянки у власність або у користування із земель комунальної власності відповідних територіальних громад для всіх потреб.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, районні ради передають земельні ділянки у власність або у користування з відповідних земель спільної власності територіальних громад для всіх потреб.

3. Районні державні адміністрації на їхній території передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах сіл, селищ, міст районного значення для всіх потреб та за межами населених пунктів для:

а) ведення водного господарства;

б) будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо), з урахуванням вимог частини сьомої цієї статті;

в) індивідуального дачного будівництва.

4. Центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин та його територіальні органи передають земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, крім випадків, визначених частиною восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

5. Обласні державні адміністрації на їхній території передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами третьою, четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах міст обласного значення та за межами населених пунктів, а також земельні ділянки, що не входять до складу певного району, або у випадках, коли районна державна адміністрація не утворена, для всіх потреб.

6. Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у межах їхніх територій передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

7. Рада міністрів Автономної Республіки Крим на території Автономної Республіки Крим передає земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами третьою, четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах сіл, селищ, міст, що не входять до складу певного району, та за межами населених пунктів для всіх потреб, а також погоджує передачу таких земель у власність або у користування районними державними адміністраціями на їхній території для будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо).

8. Кабінет Міністрів України передає земельні ділянки із земель державної власності у власність або у користування, які не входять до складу адміністративно-територіальних одиниць, передає у постійне користування земельні ділянки, примусово вилучені у державну власність відповідно до Закону України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів", а також передає у користування земельні ділянки зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, передає у постійне користування земельні ділянки у випадку, передбаченому абзацом другим частини другої статті 149 цього Кодексу.

{Частина восьма статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1507-VII від 17.06.2014, № 1472-VIII від 14.07.2016, № 1423-IX від 28.04.2021, № 2247-IX від 12.05.2022, № 3272-IX від 27.07.2023}

{Частину дев'яту статті 122 виключено на підставі Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

10. Земельні ділянки, що вилучаються, викуповуються або примусово відчужуються для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, надаються у користування для таких потреб органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, які прийняли рішення про їх вилучення, викуп або примусове відчуження для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.

{Статтю 122 доповнено частиною десятою згідно із Законами № 862-VIII від 08.12.2015}

{Стаття 122 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3404-IV від 08.02.2006, № 509-VI від 16.09.2008, № 3123-VI від 03.03.2011, № 4539-VI від 15.03.2012, № 5070-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 123. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування

1. Надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування.

Рішення зазначених органів приймається на підставі проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у разі:

надання земельної ділянки із зміною її цільового призначення;

формування нової земельної ділянки (крім поділу та об’єднання).

Надання у користування земельної ділянки, зареєстрованої в Державному земельному кадастрі відповідно до Закону України "Про Державний земельний кадастр", право власності на яку зареєстровано у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, без зміни її меж та цільового призначення здійснюється без складення документації із землеустрою.

Надання у користування земельної ділянки в інших випадках здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). У такому разі розроблення такої документації здійснюється на підставі дозволу, наданого Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, крім випадків, коли особа, зацікавлена в одержанні земельної ділянки у користування, набуває право замовити розроблення такої документації без надання такого дозволу.

Земельні ділянки державної та комунальної власності, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об’єкти нерухомого майна, що перебувають у державній чи комунальній власності, передаються особам, зазначеним у пункті "а" частини другої статті 92 цього Кодексу, лише на праві постійного користування.

Інвестор із значними інвестиціями, з яким укладено спеціальний інвестиційний договір у порядку, передбаченому Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями", та який заінтересований в одержанні у користування земельної ділянки державної або комунальної власності, визначеної спеціальним інвестиційним договором як необхідна для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями, має право замовити розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж такої земельної ділянки в натурі (на місцевості) без надання дозволу органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, що передає земельну ділянку у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, про що він зобов’язаний письмово повідомити відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування протягом п’яти робочих днів. До письмового повідомлення додається копія договору про виконання робіт із землеустрою щодо встановлення меж такої земельної ділянки в натурі (на місцевості) та копія укладеного спеціального інвестиційного договору.

{Частину першу статті 123 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 1116-IX від 17.12.2020}

{Частина перша статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3613-VI від 07.07.2011, № 5395-VI від 02.10.2012; в редакції Закону № 366-VII від 02.07.2013}

2. Особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності за проектом землеустрою щодо її відведення, звертається з клопотанням про надання дозволу на його розробку до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, які відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, передають у власність або користування такі земельні ділянки.

{Абзац перший частини другої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

У клопотанні зазначаються орієнтовний розмір земельної ділянки та її цільове призначення. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування та розмір земельної ділянки, письмова згода землекористувача, засвідчена нотаріально (у разі вилучення земельної ділянки). Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади або органам місцевого самоврядування, які передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею.

{Абзац другий частини другої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5395-VI від 02.10.2012, № 366-VII від 02.07.2013}

У разі звернення з клопотанням про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки особи, яка є державним партнером (концесієдавцем) відповідно до законів України "Про державно-приватне партнерство", "Про концесію" та зацікавлена в отриманні в користування земельної ділянки для здійснення державно-приватного партнерства, у тому числі реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії, або уповноваженої нею особи до клопотання додається копія рішення про доцільність здійснення державно-приватного партнерства, зокрема у формі концесії.

{Частину другу статті 123 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

Якщо з клопотанням про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки звертається інвестор із значними інвестиціями, з яким укладено спеціальний інвестиційний договір у порядку, передбаченому Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями", або уповноважена ним особа, то до клопотання додається копія укладеного спеціального інвестиційного договору та копія документів, що підтверджують повноваження уповноваженої особи.

{Частину другу статті 123 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1116-IX від 17.12.2020}

3. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування в межах їх повноважень у місячний строк розглядає клопотання і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність

місця розташування земельної ділянки вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, а також генеральних планів населених пунктів, іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку.

Забороняється відмова у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок, місце розташування об'єктів на яких погоджено відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування згідно із статтею 151 цього Кодексу.

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, не надав дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивовану відмову у його наданні, особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, і якій належить право власності на об’єкт нерухомості (жилий будинок, іншу будівлю, споруду), розташований на такій земельній ділянці, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення документації із землеустрою без надання такого дозволу, про що письмово повідомляє Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. До письмового повідомлення додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

{Частину третю статті 123 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 366-VII від 02.07.2013; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

У разі надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, що передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність та користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, зобов’язані протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або з дня повідомлення особою, зацікавленою в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, про замовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у порядку, передбаченому цією частиною, відобразити на картографічній основі Державного земельного кадастру орієнтовне місце розташування земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки. Зазначена інформація оприлюднюється на безоплатній основі на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

{Абзац частини третьої статті 123 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021 - набирає чинності з 26.08.2021}

Умови і строки розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок визначаються договором, укладеним замовником з виконавцем цих робіт відповідно до типового договору. Типовий договір на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки затверджується Кабінетом Міністрів України.

У разі встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) або формування земельної ділянки, необхідної для здійснення державно-приватного партнерства (реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії), замовником документації із землеустрою є державний партнер (концесієдавець), а також за його дорученням державне або комунальне підприємство, установа, організація чи господарське товариство, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі.

{Частину третю статті 123 доповнено абзацом згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

{Частину четверту статті 123 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частину п'яту статті 123 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

6. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування у двотижневий строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки приймає рішення про надання земельної ділянки у користування.

{Частина шоста статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

7. Якщо земельна ділянка надається у користування за погодженням з Верховною Радою України, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які із своїми пропозиціями подають зазначений проект до Кабінету Міністрів України, який розглядає ці матеріали та подає їх до Верховної Ради України для прийняття відповідного рішення.

{Частина сьома статті 123 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

8. Якщо земельна ділянка надається у користування за рішенням Кабінету Міністрів України або за погодженням з Кабінетом Міністрів України, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки (крім проектів землеустрою щодо відведення у користування земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи) подається відповідно до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які розглядають його і в місячний строк подають зазначений проект зі своїми пропозиціями до Кабінету Міністрів України для прийняття відповідного рішення.

{Абзац перший частини восьмої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Проекти землеустрою щодо відведення у користування земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, подаються до Кабінету Міністрів України центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов’язкового) відселення, разом із пропозиціями.

{Абзац другий частини восьмої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частина восьма статті 123 в редакції Законів № 5245-VI від 06.09.2012, № 1472-VIII від 14.07.2016}

9. Якщо земельна ділянка надається у користування Верховною Радою Автономної Республіки Крим, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, яка розглядає його і в місячний строк подає зазначений проект із своїми пропозиціями до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

{Частина статті 123 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

10. Якщо земельна ділянка надається в оренду для здійснення державно-приватного партнерства, зокрема концесії, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки, замовником якого був державний партнер, концесієдавець або за його дорученням державне або комунальне підприємство, установа, організація чи господарське товариство, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді або іншому господарському товариству, подається приватним партнером, концесіонером до органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

{Абзац перший частини десятої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

У разі якщо земельна ділянка державної або комунальної власності формується до проведення конкурсу з визначення приватного партнера, концесійного конкурсу, передача її в оренду здійснюється після укладення концесійного договору або іншого договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства.

Якщо така земельна ділянка перебуває у постійному користуванні, рішення органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування про передачу її в оренду приватному партнеру, концесіонеру для здійснення державно-приватного партнерства, концесії є одночасно рішенням про припинення права постійного користування такою земельною ділянкою.

Поділ земельної ділянки державної або комунальної власності, яка перебуває у постійному користуванні, здійснений до проведення конкурсу з визначення приватного партнера, концесійного конкурсу з метою подальшої передачі однієї чи декількох земельних ділянок, сформованих внаслідок такого поділу, в оренду приватному партнеру, концесіонеру для здійснення державно-приватного партнерства, концесії, не припиняє

права постійного користування до прийняття рішення про передачу її в оренду приватному партнеру, концесіонеру.

Земельні ділянки, необхідні для здійснення державно-приватного партнерства, зокрема концесії, підлягають передачі в оренду приватному партнеру, концесіонеру на строк дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, або концесійного договору.

{Статтю 123 доповнено новою частиною згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

11. Якщо земельна ділянка надається в користування інвестору із значними інвестиціями, з яким укладено спеціальний інвестиційний договір у порядку, передбаченому Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями", то погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки, подається інвестором із значними інвестиціями до органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

{Абзац перший частини одинадцятої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

У разі якщо земельна ділянка державної або комунальної власності формується до укладення спеціального інвестиційного договору в порядку, передбаченому Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями", передача її в користування інвестору із значними інвестиціями здійснюється після укладення такого договору на умовах, визначених Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями" та спеціальним інвестиційним договором.

Земельна ділянка державної або комунальної власності, сформована органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями в порядку, передбаченому Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями", до підписання спеціального інвестиційного договору не може бути поділена, приватизована, передана в користування третій особі або іншим чином відчужена до моменту передачі такої земельної ділянки інвестору із значними інвестиціями, з яким укладено спеціальний інвестиційний договір.

У разі якщо земельна ділянка державної або комунальної власності, необхідна для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями, формується до укладення спеціального інвестиційного договору, обмеження щодо відчуження такої земельної ділянки органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування на користь третіх осіб втрачає силу після спливу 12 місяців з дати її формування, якщо впродовж зазначеного строку спеціальний інвестиційний договір не укладено.

Земельні ділянки, визначені спеціальним інвестиційним договором як необхідні для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями, передаються в користування виключно інвестору із значними інвестиціями, з яким укладено спеціальний інвестиційний договір у порядку, встановленому Законом України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями", на строк дії такого договору.

{Статтю 123 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1116-IX від 17.12.2020}

12. Рішенням про надання земельної ділянки у користування за проектом землеустрою щодо її відведення здійснюються:

затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки;

вилучення земельних ділянок у землекористувачів із затвердженням умов вилучення земельних ділянок (у разі необхідності);

надання земельної ділянки особі у користування з визначенням умов її використання і затвердженням умов надання, у тому числі (у разі необхідності) вимог щодо відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

{Абзац четвертий частини дванадцятої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

13. У разі надання земельних ділянок державної власності у постійне користування підприємствам, установам, організаціям комунальної власності одночасно здійснюється передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність і навпаки.

{Статтю 123 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

14. На підставі рішення про передачу будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна державної власності у комунальну власність приймається рішення про передачу у комунальну власність земельної ділянки, на якій розміщений об'єкт передачі.

На підставі рішення про передачу будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна комунальної власності у державну власність, також передається у державну власність земельна ділянка, на якій розміщений об'єкт передачі.

{Статтю 123 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

15. Підставою відмови у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки може бути лише його невідповідність вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів. Зміна типу акціонерного товариства або перетворення акціонерного товариства в інше господарське товариство не є підставою для відмови у затвердженні проекту землеустрою або технічної документації із землеустрою.

{Частина статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}

16. Відмова органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у наданні земельної ділянки у користування або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

{Стаття 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1119-IV від 11.07.2003; в редакції Законів № 509-VI від 16.09.2008, № 1702-VI від 05.11.2009}

Стаття 124. Порядок передачі земельних ділянок в оренду

1. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або

органу місцевого самоврядування згідно з їх повноваженнями, визначеними статтею 122 цього Кодексу.

{Частина перша статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5059-VI від 05.07.2012, № 1444-IX від 18.05.2021}

2. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів, крім випадків, встановлених частинами другою, третьою статті 134 цього Кодексу.

3. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, громадянам, юридичним особам, визначеним частинами другою, третьою статті 134 цього Кодексу, здійснюється в порядку, встановленому статтею 123 цього Кодексу.

4. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, здійснюється за договором оренди між власником земельної ділянки і орендарем.

{Частина четверта статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1444-IX від 18.05.2021}

5. Передача в оренду земельних ділянок акціонерному товариству, товариству з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, здійснюється в порядку, встановленому статтею 123 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, встановлених статтею 120^1 цього Кодексу.

{Статтю 124 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

{Стаття 124 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 124^1. Порядок встановлення земельних сервітутів на землях державної, комунальної власності

1. Особа, заінтересована у встановленні земельного сервітуту на землях державної, комунальної власності, звертається з клопотанням у разі, якщо:

а) земельна ділянка не передана у користування або у разі необхідності встановлення земельного сервітуту на землях, не сформованих у земельні ділянки, - до органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельною ділянкою державної, комунальної власності;

б) земельна ділянка перебуває у користуванні - до органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельною ділянкою державної, комунальної власності, або до землекористувача.

У клопотанні має бути зазначена мета встановлення земельного сервітуту.

До клопотання додаються:

а) копії документів, що підтверджують право власності заявника на будівлі, споруди, що розташовані на земельній ділянці (за наявності);

б) письмове погодження землекористувача (у разі встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки, яка перебуває у користуванні, за договором з органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельною ділянкою державної, комунальної власності), справжність підпису на якому засвідчується нотаріально;

в) проект договору про встановлення земельного сервітуту (у разі встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки);

г) графічні матеріали із зазначенням орієнтовного місця розташування та площі земельної ділянки, яку передбачається сформувати з метою встановлення земельного сервітуту (у разі необхідності формування земельної ділянки державної, комунальної власності з метою встановлення земельного сервітуту);

ґ) технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж частини земельної ділянки, на яку поширюється право суборенди, сервітуту, що розробляється без одержання дозволу на її розроблення (у разі встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки).

2. У разі необхідності встановлення земельного сервітуту на сформованій земельній ділянці:

особа відповідно до пункту "а" частини першої цієї статті приймає рішення про надання згоди на встановлення земельного сервітуту та забезпечує укладення договору про встановлення земельного сервітуту або надає мотивовану відмову у його встановленні;

особа відповідно до пункту "б" частини першої цієї статті забезпечує укладення договору про встановлення земельного сервітуту або надає мотивовану відмову у його встановленні.

Укладення договору про встановлення земельного сервітуту з органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування здійснюється на підставі рішення цього органу. У разі відмови в укладенні договору про встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки державної, комунальної власності такий договір визнається укладеним за рішенням суду.

3. У разі необхідності формування земельної ділянки державної, комунальної власності з метою встановлення земельного сервітуту орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування протягом одного місяця з дня отримання клопотання приймає рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

У разі надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, який надав такий дозвіл, зобов’язаний протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу відобразити на картографічній основі Державного земельного кадастру орієнтовне місце розташування земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки.

Зазначена інформація оприлюднюється на безоплатній основі на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

У рішенні органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування про відмову у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки має зазначатися вичерпний перелік підстав для такої відмови з обов'язковим посиланням на закони та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти, що регулюють відносини у відповідній сфері.

Повторне надання відмови з підстав, не зазначених у раніше наданій відмові, не допускається, крім не усунення чи усунення не в повному обсязі заявником причин, що стали підставою для попередньої відмови, а також випадків, коли підстава відмови виникла пізніше надання попередньої відмови.

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки з метою встановлення земельного сервітуту для будівництва, розміщення та експлуатації лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури або у разі розташування на земельній ділянці, яку передбачається сформувати, будівель, споруд, які перебувають у власності заявника, та необхідності встановлення земельного сервітуту для розміщення, доступу та експлуатації таких будівель, споруд, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування не надав дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивовану відмову у його наданні, особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення документації із землеустрою без надання такого дозволу, про що письмово повідомляє відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування.

До письмового повідомлення додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

Протягом шести місяців з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в межах орієнтовного місця розташування земельних ділянок, дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення якої наданий відповідним органом, забороняється:

надання дозволів на розроблення документації із землеустрою, яка передбачає формування земельних ділянок;

передача земельних ділянок державної, комунальної власності у власність, користування.

4. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки розробляється суб'єктами господарювання, які є виконавцями робіт із землеустрою згідно із законом, у строки, що обумовлюються угодою сторін, але не більше шести місяців.

Розроблений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається на затвердження органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельною ділянкою, який протягом одного місяця з дня його отримання зобов'язаний затвердити проект та прийняти рішення про надання згоди на встановлення

земельного сервітуту або надати мотивовану відмову у його затвердженні. Рішення про надання згоди на встановлення земельного сервітуту є підставою для укладення договору про встановлення земельного сервітуту. У разі якщо розроблений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки не був поданий на затвердження протягом шести місяців з дня надання дозволу на його розроблення, рішення про надання такого дозволу втрачають чинність. Зазначений строк може бути продовжений не більш як на шість місяців органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, який надав дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки за клопотанням особи, заінтересованої у встановленні земельного сервітуту.

5. У разі відмови особи відповідно до пункту "а" частини першої цієї статті у прийнятті рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та/або укладення договору про встановлення земельного сервітуту, такий земельний сервітут встановлюється за рішенням суду за позовом особи, заінтересованої у встановленні земельного сервітуту.

{Кодекс доповнено статтею 124[1] *згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}*

Стаття 125. Виникнення права на земельну ділянку

Право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав.

{Стаття 125 в редакції Закону № 1066-VI від 05.03.2009}

Стаття 126. Оформлення речових прав на земельну ділянку

Право власності, користування земельною ділянкою оформлюється відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень".

{Стаття 126 в редакції Закону № 1066-VI від 05.03.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3521-VI від 16.06.2011, № 5059-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 126[1]**.** Поновлення договору оренди землі, договору про встановлення земельного сервітуту, договорів про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови

1. Договором оренди землі, договором про встановлення земельного сервітуту, договорами про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови може встановлюватися умова щодо поновлення таких договорів.

Умова щодо поновлення договору не може встановлюватися в договорі оренди землі, договорі про встановлення земельного сервітуту, договорах про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови щодо земельних ділянок державної та комунальної власності, крім випадків, якщо на таких земельних ділянках розташовані будівлі або споруди, що перебувають у власності користувача або набувача права користування земельною ділянкою.

2. Якщо договір містить умову про його поновлення після закінчення строку, на який його укладено, цей договір поновлюється на такий самий строк і на таких самих умовах. Поновленням договору вважається поновлення договору без вчинення сторонами договору письмового правочину про його поновлення в разі відсутності заяви однієї із сторін про виключення з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відомостей про поновлення договору. Вчинення інших дій сторонами договору для його поновлення не вимагається.

3. Сторона договору, яка бажає скористатися правом відмови від поновлення договору не пізніш як за місяць до дати закінчення дії такого договору, подає до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно заяву про виключення з цього реєстру відомостей про поновлення договору.

4. У разі відсутності заяви про виключення з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відомостей про поновлення договору до дати закінчення дії такого договору після настання відповідної дати закінчення дії договору державна реєстрація речового права продовжується на той самий строк.

{Главу 19 доповнено статтею 126^{1} згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

Глава 20
Продаж земельних ділянок або прав на них на підставі цивільно-правових договорів

{Назва глави 20 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 127. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності та набуття прав користування ними

{Назва статті 127 в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

1. Органи державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, здійснюють продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або передають їх у користування (оренду, суперфіцій, емфітевзис) громадянам, юридичним особам та іноземним державам на підставах та в порядку, встановлених цим Кодексом.

{Частина перша статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 1444-IX від 18.05.2021}

2. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності та набуття прав користування ними (оренди, суперфіцію, емфітевзису), а також передача акціонерним товариством, товариством з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, в суборенду земельних ділянок державної власності, що були передані зазначеним господарським товариствам в оренду відповідно до статті 120^{1} цього Кодексу, здійснюються на конкурентних засадах (на земельних торгах у формі електронного аукціону) у випадках та порядку, встановлених главою 21 цього Кодексу.

{Частина друга статті 127 в редакції Законів № 1444-IX від 18.05.2021, № 3272-IX від 27.07.2023}

3. Не допускається відчуження орендованих земельних ділянок державної або комунальної власності без згоди орендаря.

{Статтю 127 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1444-IX від 18.05.2021}

{Стаття 127 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; текст статті 127 в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 128. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним особам

1. Продаж громадянам і юридичним особам земельних ділянок державної (крім земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації) та комунальної власності для потреб, визначених цим Кодексом, провадиться місцевими державними адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень.

{Абзац другий частини першої статті 128 виключено на підставі Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

Особливості продажу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, встановлюються законом.

{Частину першу статті 128 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 4226-VI від 22.12.2011}

{Частина перша статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

2. Громадяни та юридичні особи, зацікавлені у придбанні земельних ділянок у власність, подають заяву (клопотання) до відповідного органу виконавчої влади або сільської, селищної, міської ради чи державного органу приватизації. У заяві (клопотанні) зазначаються місце розташування земельної ділянки, її цільове призначення, розміри та площа, а також згода на укладення договору про оплату авансового внеску в рахунок оплати ціни земельної ділянки.

До заяви (клопотання) додаються:

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

а) документ, що посвідчує право користування земельною ділянкою (у разі його наявності), та документи, що посвідчують право власності на нерухоме майно (будівлі та споруди), розташоване на цій земельній ділянці (у разі наявності на земельній ділянці будівель, споруд);

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

б) копія установчих документів для юридичної особи, а для громадянина - копія документа, що посвідчує особу.

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

{Пункт "в" частини другої статті 128 виключено на підставі Закону № 3205-VI від 07.04.2011}

г) копія свідоцтва про реєстрацію постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України - для юридичних осіб, створених та зареєстрованих відповідно до законодавства іноземної держави.

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частина друга статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

3. Орган державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування у місячний строк розглядає заяву (клопотання) і приймає рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (якщо такий проект відсутній) та/або про проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки (крім земельних ділянок площею понад 50 гектарів для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд) чи про відмову в продажу із зазначенням обґрунтованих причин відмови.

{Частина третя статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Законів № 309-VI від 03.06.2008, № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5059-VI від 05.07.2012}

{Частину четверту статті 128 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

5. Підставою для відмови в продажу земельної ділянки є:

а) неподання документів, необхідних для прийняття рішення щодо продажу такої земельної ділянки;

б) виявлення недостовірних відомостей у поданих документах;

в) якщо щодо суб'єкта підприємницької діяльності порушена справа про банкрутство або припинення його діяльності;

г) встановлена цим Кодексом заборона на передачу земельної ділянки у приватну власність;

{Частину п'яту статті 128 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

ґ) відмова від укладення договору про оплату авансового внеску в рахунок оплати ціни земельної ділянки.

{Частину п'яту статті 128 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

6. Рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, сільської, селищної, міської ради про продаж земельної ділянки є підставою для укладання договору купівлі-продажу земельної ділянки.

Укладання договорів купівлі-продажу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, здійснюється відповідно до порядку, визначеного частиною першою цієї статті.

{Частина шоста статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

7. Договір купівлі-продажу земельної ділянки підлягає нотаріальному посвідченню. Документ про оплату або про сплату першого платежу (у разі продажу земельної ділянки з розстроченням платежу) разом з договором купівлі-продажу є підставою для державної реєстрації права власності на таку земельну ділянку.

{Частина сьома статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 509-VI від 16.09.2008, № 1423-IX від 28.04.2021}

8. Ціна земельної ділянки визначається за експертною грошовою оцінкою, що проводиться суб’єктами господарювання, які є суб’єктами оціночної діяльності у сфері оцінки земель відповідно до закону, на замовлення органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування. Ціна земельної ділянки площею понад 50 гектарів для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд визначається за нормативною грошовою оцінкою, вказаною в технічній документації. Фінансування робіт з проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки здійснюється за рахунок внесеного покупцем авансу, що не може бути більшим ніж 20 відсотків вартості земельної ділянки, визначеної за нормативною грошовою оцінкою земельної ділянки.

{Абзац перший частини восьмої статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5059-VI від 05.07.2012, № 191-VIII від 12.02.2015}

{Зміни до абзацу першого частини восьмої статті 128 див. в Законі № 222-VIII від 02.03.2015}

Сума авансового внеску зараховується до ціни продажу земельної ділянки. У разі відмови покупця від укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки сума авансового внеску не повертається.

{Частина восьма статті 128 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

9. Розрахунки за придбання земельної ділянки можуть здійснюватися з розстроченням платежу за згодою сторін, але не більше ніж на п'ять років. Порядок здійснення розрахунків з розстроченням платежу визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина дев'ята статті 128 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

10. Рішення про відмову продажу земельної ділянки може бути оскаржено в суді.

11. Кошти, отримані від продажу земельних ділянок державної або комунальної власності, зараховуються органами державної влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування відповідно до державного та/або місцевих бюджетів у порядку, визначеному законом.

{Статтю 128 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008, № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

Стаття 129. Особливості продажу земельних ділянок державної або комунальної власності іноземним державам, юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства іноземної держави

{Назва статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

1. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності держави, крім земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, іноземним державам та юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства іноземної держави, здійснюється Кабінетом Міністрів України за погодженням з Верховною Радою України.

Продаж земельних ділянок, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, іноземним державам та юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства іноземної держави, здійснюється державними органами приватизації за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

2. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності територіальних громад, іноземним державам та юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства іноземної держави, здійснюється відповідними радами за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

3. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності держави та територіальних громад, юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства іноземної держави, допускається за умови реєстрації юридичною особою, створеною та зареєстрованою відповідно до законодавства іноземної держави, постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України.

4. Іноземні держави, зацікавлені у придбанні земельних ділянок у власність із земель державної або комунальної власності, подають клопотання до Кабінету Міністрів України.

5. Юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства іноземної держави, зацікавлені у придбанні земельних ділянок, подають клопотання до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради і державного органу приватизації. До клопотання додається документ, що посвідчує право власності на нерухоме майно (будівлі та споруди), розташоване на цій земельній ділянці, копія свідоцтва про реєстрацію юридичною особою, створеною та зареєстрованою відповідно до законодавства іноземної держави, постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України.

{Частина п'ята статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

6. Розгляд клопотання і продаж земельних ділянок здійснюються сільськими, селищними, міськими радами після отримання погодження Кабінету Міністрів України.

Розгляд клопотання і продаж земельних ділянок, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, здійснюються державними органами приватизації після отримання погодження Кабінету Міністрів України.

{Частину шосту статті 129 доповнено абзацом другим згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

Стаття 130. Набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення

1. Набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть:

а) громадяни України;

б) юридичні особи України, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (акціонерами, членами) яких є лише громадяни України та/або держава, та/або територіальні громади;

в) територіальні громади;

г) держава.

Право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення може також набуватися банками лише в порядку звернення стягнення на них як на предмет застави. Такі земельні ділянки мають бути відчужені банками на земельних торгах протягом двох років з дня набуття права власності.

Іноземцям, особам без громадянства та юридичним особам заборонено набувати частки у статутному (складеному) капіталі, акції, паї, членство у юридичних особах (крім як у статутному (складеному) капіталі банків), які є власниками земель сільськогосподарського призначення. Цей абзац втрачає чинність за умови та з дня схвалення на референдумі рішення, визначеного абзацом восьмим цієї частини.

Набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення юридичними особами, створеними і зареєстрованими за законодавством України, учасниками (засновниками) або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, які не є громадянами України, може здійснюватися з дня та за умови схвалення такого рішення на референдумі.

За будь-яких умов, у тому числі у разі схвалення на референдумі рішення, визначеного абзацом восьмим цієї частини, забороняється набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення:

1) юридичними особами, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, які не є громадянами України, - на земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності, земельні ділянки сільськогосподарського призначення, виділені в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), які розташовані ближче 50 кілометрів від державного кордону України (крім державного кордону України, який проходить по морю);

2) юридичними особами, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарними власниками яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом;

3) особами, які належать або належали до терористичних організацій;

4) юридичними особами, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарними власниками яких є іноземні держави;

5) юридичними особами, у яких неможливо встановити кінцевого бенефіціарного власника;

6) юридичними особами, кінцеві бенефіціарні власники яких зареєстровані в офшорних зонах, віднесених до переліку офшорних зон, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

7) фізичними та юридичними особами, стосовно яких та/або стосовно учасників (акціонерів, членів) або кінцевих бенефіціарних власників яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про санкції" у вигляді заборони на укладення правочинів з набуття у власність земельних ділянок, а також пов’язаними з ними особами;

{Абзац шістнадцятий частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

8) юридичними особами, створеними за законодавством України, що перебувають під контролем фізичних та юридичних осіб, зареєстрованих у державах, включених Міжнародною групою з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) до списку держав, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

2. Загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності громадянина України не може перевищувати десяти тисяч гектарів. Загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності юридичної особи (крім банків) не може перевищувати загальної площі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які можуть перебувати у власності всіх її учасників (членів, акціонерів), але не більше десяти тисяч гектарів. При цьому, якщо громадянину України належить право власності на частку у статутному (складеному) капіталі, у пайовому фонді юридичної особи або лише на окремі акції, паї, для цілей цієї статті вважається, що такому громадянину, крім земельних ділянок, що належать йому на праві власності, також належить право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення загальною площею, що дорівнює площі земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності юридичної особи, учасником (членом, акціонером) якої він є, помноженої на розмір частки такого громадянина, вираженої у відсотках, у статутному (складеному) капіталі, пайовому фонді цієї юридичної особи.

Для цілей цієї статті площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що належать на праві спільної сумісної власності подружжю, враховується у загальній площі земельних ділянок лише того з подружжя (колишнього подружжя), за яким зареєстровано право власності.

{Частину другу статті 130 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

3. Порушення вимог частин першої і другої цієї статті є підставою для визнання правочину, за яким набувається право власності на земельну ділянку, недійсним, а також для конфіскації земельної ділянки.

4. Порядок здійснення перевірки відповідності набувача або власника земельної ділянки сільськогосподарського призначення вимогам, визначеним цією статтею, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Передбачена цією частиною перевірка здійснюється, зокрема, в автоматизованому порядку, у тому числі шляхом інформаційної взаємодії між Державним реєстром речових прав на нерухоме майно, Державним земельним кадастром, Державним реєстром актів цивільного стану громадян, Державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

{Частину четверту статті 130 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Перевірка не здійснюється при набутті у власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення площею:

{Частину четверту статті 130 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

для ведення садівництва - не більше 0,25 гектара;

{Частину четверту статті 130 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

для ведення особистого селянського господарства, розташованих у межах населених пунктів, - не більше 2 гектарів.

{Частину четверту статті 130 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

При набутті у власність земельної ділянки сільськогосподарського призначення без здійснення перевірки, передбаченої цією частиною, набувач до вчинення правочину про перехід права власності подає нотаріусу, який посвідчує відповідний правочин, або нотаріусу, який його заміщує, заяву про дотримання вимог цієї статті, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально. Копії такої заяви, засвідчені нотаріусом, який посвідчує відповідний правочин, надаються сторонам правочину про перехід права власності на земельну ділянку. Недотримання набувачем права власності на земельну ділянку вимог цієї статті, у тому числі зазначення недостовірних відомостей у заяві, є підставою для визнання правочину про перехід права власності на земельну ділянку недійсним.

{Частину четверту статті 130 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

5. Розрахунки, пов’язані із сплатою ціни земельних ділянок сільськогосподарського призначення за цивільно-правовими угодами, провадяться в безготівковій формі.

6. Не допускається набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення за відплатними договорами у разі відсутності у набувача права власності документів, які підтверджують джерела походження коштів або інших активів, за рахунок яких набувається таке право.

7. Продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності забороняється.

{Стаття 130 в редакції Закону № 552-IX від 31.03.2020}

Стаття 130[1]. Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення

1. Переважне право купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення мають такі суб’єкти:

а) у першу чергу - особа, яка має спеціальний дозвіл на видобування корисних копалин загальнодержавного значення (металічні руди кольорових металів, металічні руди благородних металів, металічні руди рідкіснометалевих та рідкісноземельних металів, радіоактивних металів, електро- та радіотехнічна сировина), якщо відповідно до інформації, отриманої з Державного земельного кадастру, така земельна ділянка знаходиться в межах ділянки надр, наданої такій особі у користування, крім земельних ділянок, на яких

розташовані об’єкти нерухомого майна (будівлі, споруди), що перебувають у власності особи, яка використовує земельну ділянку на праві власності, оренди, емфітевзису, суперфіцію, а також крім земельних ділянок для садівництва;

б) у другу чергу - орендар земельної ділянки.

Суб’єкт переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення другої черги може реалізувати таке право у разі відсутності суб’єкта переважного права першої черги або відмови суб’єкта першої черги від реалізації такого права. Суб’єкт переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення може відмовитися від реалізації такого права шляхом подання нотаріусу відповідної заяви, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально. Відмова суб’єкта переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення від реалізації такого права на земельних торгах здійснюється в порядку, визначеному статтями 135-139 цього Кодексу.

{Абзац четвертий частини першої статті 130[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}*

У разі якщо відповідно до закону особа, зазначена у пунктах "а" і "б" цієї частини, не може набувати у власність земельну ділянку сільськогосподарського призначення, вона може в порядку, визначеному частиною п’ятою цієї статті, передати своє переважне право купівлі такої земельної ділянки іншій особі, яка відповідно до закону може набувати у власність таку земельну ділянку.

2. Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення реалізується за умови, що суб’єкт переважного права сплачує ціну, за якою здійснюється продаж земельної ділянки, а в разі продажу на аукціоні (земельних торгах) - якщо його пропозиція є рівною пропозиції, що є найбільшою із запропонованих учасниками аукціону (земельних торгів), а також виконує всі інші умови договору купівлі-продажу, встановлені продавцем.

3. За наявності переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення її власник зобов’язаний не пізніш як за два місяці до дня укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки зареєструвати намір щодо продажу земельної ділянки у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

У разі якщо продаж земельної ділянки сільськогосподарського призначення здійснюється не на земельних торгах, заява про державну реєстрацію такого наміру подається у визначений цією частиною строк нотаріусу, який здійснюватиме нотаріальне посвідчення договору купівлі-продажу в межах його нотаріального округу за місцезнаходженням земельної ділянки або за зареєстрованим місцем проживання (місцезнаходженням) власника земельної ділянки, або нотаріусу, який його заміщує, разом з проектом такого договору. Нотаріус зобов’язаний протягом трьох робочих днів повідомити про такий намір суб’єктів переважного права цінним листом з описом вкладень та повідомленням про вручення або особисто під розписку. Суб’єкт переважного права вважається повідомленим про зазначений намір також у разі його відмови отримати повідомлення, про що є відповідна позначка, або якщо повідомлення повернулося до нотаріуса у зв’язку із закінченням встановленого строку зберігання.

{Абзац другий частини третьої статті 130[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Суб’єкти переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення першої черги встановлюються шляхом отримання витягу з Державного земельного кадастру про земельну ділянку. У разі якщо в такому витягу відсутня інформація про наданий відповідний спеціальний дозвіл на користування надрами, вважається, що власник такого дозволу не має переважного права купівлі такої земельної ділянки.

Суб’єкти переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення другої черги встановлюються шляхом отримання відомостей із Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Суб’єкт переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, який бажає скористатися таким переважним правом, зобов’язаний повідомити про це нотаріуса цінним листом з описом вкладень та повідомленням про вручення або особисто під розписку. Протягом місяця з дня отримання такого повідомлення нотаріус за погодженням із продавцем земельної ділянки повинен призначити день і час укладення договору купівлі-продажу та повідомити про це суб’єкта переважного права купівлі земельної ділянки, який виявив бажання скористатися таким правом, цінним листом з описом вкладень та повідомленням про вручення. Повідомлення про бажання скористатися переважним правом купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення може бути надано лише суб’єктом такого права, який на момент надання згоди відповідно до закону може набувати у власність таку земельну ділянку.

{Абзац п'ятий частини третьої статті 130[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

У разі якщо протягом місяця з дня, коли суб’єкт переважного права був належним чином повідомлений нотаріусом про намір щодо продажу земельної ділянки, суб’єкт переважного права, який відповідно до цього Кодексу має право набувати у власність земельну ділянку, не повідомив належним чином нотаріуса про своє бажання скористатися переважним правом шляхом подання нотаріусу заяви, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально, або відмовився від укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки, або не з’явився для укладення такого договору у день і час, призначені нотаріусом (за умови отримання повідомлення про вручення суб’єкту переважного права повідомлення про призначення дати та часу укладення договору купівлі-продажу або повідомлення про відмову від отримання такого повідомлення або якщо повідомлення повернуто нотаріусу у зв’язку із закінченням встановленого строку зберігання), вважається, що такий суб’єкт переважного права відмовився від свого переважного права.

{Абзац шостий частини третьої статті 130[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

У разі зміни власником земельної ділянки ціни та інших умов договору купівлі-продажу процедура, передбачена абзацами другим - четвертим цієї частини, здійснюється повторно.

У разі якщо суб’єкти переважного права першої та другої черги, належним чином повідомлені про намір щодо продажу земельної ділянки, не скористалися своїм переважним правом купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення у порядку та спосіб, встановлені цією статтею, або надали відмову від реалізації свого переважного права шляхом подання нотаріусу заяви, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально, договір купівлі-продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення на умовах, визначених проектом такого договору, може бути укладений з третьою особою у будь-який час після державної реєстрації наміру щодо продажу такої земельної ділянки, незалежно від строку, передбаченого абзацом першим цієї частини.

{Частину третю статті 130[1] доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Вимоги цієї частини (у тому числі щодо обов’язку власника земельної ділянки з реєстрації наміру щодо її продажу) не поширюються на випадки продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення:

{Абзац дев'ятий частини третьої статті 130[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

суб’єкту переважного права купівлі земельної ділянки першої черги;

суб’єкту переважного права купівлі земельної ділянки другої черги, за умови відсутності суб’єкта переважного права купівлі земельної ділянки першої черги або у разі подання ним заяви про відмову від реалізації свого переважного права, справжність підпису на якій засвідчена нотаріально;

{Абзац одинадцятий частини третьої статті 130[1] в редакції Закону № 3065-IX від 02.05.2023}

третім особам у разі подання нотаріусу, який посвідчуватиме відповідний договір купівлі-продажу земельної ділянки, заяв усіх суб’єктів переважного права купівлі земельної ділянки про відмову від такого права, справжність підпису на яких засвідчена нотаріально;

{Частину третю статті 130[1] доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

на земельних торгах.

{Частину третю статті 130[1] доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

У разі якщо протягом місяця з дня спливу строку, зазначеного в абзаці першому цієї частини, договір купівлі-продажу земельної ділянки не був укладений, процедура, передбачена абзацами другим - четвертим цієї частини, здійснюється повторно.

{Частину третю статті 130[1] доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

4. У разі продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення з порушенням переважного права її купівлі суб’єкт переважного права, який відповідно до цієї статті може реалізувати таке право, має право пред’явити до суду позов про

переведення на нього прав та обов’язків покупця. Одночасно позивач зобов’язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором купівлі-продажу повинен сплатити покупець.

У разі продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення з порушенням переважного права її купівлі, суб’єктом якого є особа, яка не може набувати право власності на земельну ділянку, і якщо така особа передала переважне право особі, яка може набувати зазначене право (у тому числі після продажу такої земельної ділянки), особа, якій передано переважне право, має право пред’явити до суду позов про переведення на неї прав та обов’язків покупця у порядку, визначеному цією частиною.

{Частину четверту статті 130¹ доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

5. Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення може бути передано його суб’єктом іншій особі, яка відповідно до закону може набути у власність таку земельну ділянку.

Передача переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення здійснюється за письмовим договором між суб’єктом переважного права та особою, якій передається таке право. Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, передане іншій особі, підлягає державній реєстрації в порядку, передбаченому для державної реєстрації обтяжень речових прав на земельні ділянки.

Про передачу переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення особа, яка передає переважне право, зобов’язана письмово повідомити власника земельної ділянки протягом трьох робочих днів з дня державної реєстрації переходу такого права. Повідомлення здійснюється цінним листом з описом вкладень та повідомленням про вручення або особисто під розписку.

У разі якщо після повідомлення нотаріусом суб’єкта переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення про намір власника щодо її продажу суб’єкт переважного права передав таке право іншій особі, такий суб’єкт переважного права одночасно з передачею переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення зобов’язаний повідомити особу, якій таке право передане, про такий намір.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 130¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Передача переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення може бути здійснена до або після державної реєстрації наміру власника земельної ділянки щодо її продажу. Строки передачі переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення у разі її продажу на земельних торгах визначаються частиною дев’ятою цієї статті.

{Частину п'яту статті 130¹ доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

6. Передача переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення не зупиняє строків, передбачених частиною третьою цієї статті.

7. До особи, якій передано переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, переходять усі права та обов’язки попереднього суб’єкта такого права за правовідносинами, пов’язаними з реалізацією такого права.

8. Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення може бути передано його суб’єктом іншій особі на певний строк або на період дії спеціального дозволу на видобування корисних копалин (щодо суб’єктів переважного права першої черги) чи строку дії договору оренди землі (щодо суб’єктів переважного права другої черги).

{Абзац перший частини восьмої статті 130¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Передача переданого переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення третім особам забороняється.

Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, передане іншій особі суб’єктом першої черги, припиняється у разі анулювання спеціального дозволу на видобування корисних копалин. Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, передане іншій особі суб’єктом другої черги, припиняється у разі припинення права оренди земельної ділянки.

{Частину восьму статті 130¹ доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

9. Реалізація переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення на земельних торгах здійснюється у порядку, визначеному статтями 135-139 цього Кодексу. При цьому:

передача переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, виставленої на земельні торги, допускається не пізніш як за п’ять робочих днів до моменту початку таких торгів;

про передачу переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення особа, яка передала своє переважне право, зобов’язана повідомити організатора земельних торгів у порядку, визначеному абзацом третім частини п’ятої цієї статті, та у строк, визначений абзацом другим цієї частини.

10. Вимоги цієї статті не поширюються на випадки продажу співвласнику земельної ділянки окремої частки у праві власності на таку земельну ділянку іншому її співвласнику.

{Кодекс доповнено статтею 130¹ згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 131. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових угод

1. Укладення цивільно-правових угод, що передбачають перехід права власності на земельні ділянки, а також набуття права власності на земельні ділянки за такими угодами

здійснюються відповідно до Цивільного кодексу України з урахуванням вимог цього Кодексу.

2. Купівля-продаж земельної ділянки здійснюється з дотриманням переважного права на її придбання. Переважне право на придбання земельної ділянки може бути передано його суб’єктом іншій особі, про що такий суб’єкт має письмово повідомити власника земельної ділянки.

3. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення приватної власності можуть бути відчужені лише за договорами купівлі-продажу, дарування, довічного утримання (догляду), спадкового договору, міни, шляхом внесення до статутного (складеного) капіталу чи шляхом їх передачі у довірчу власність (у разі якщо відповідно до закону право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, припиняється), чи шляхом звернення стягнення на них.

{Абзац перший частини третьої статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Земельні ділянки, зазначені в абзаці першому цієї частини:

а) можуть бути відчужені за договором дарування, довічного утримання (догляду), спадкового договору лише на користь іншого з подружжя, родичів (дітей, батьків, рідних (повнорідних і неповнорідних) братів і сестер, двоюрідних братів і сестер, діда, баби, онуків, правнуків, рідних дядька та тітки, племінниці та племінника, пасинка, падчериці, вітчима, мачухи);

{Абзац третій частини третьої статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

б) без згоди суб’єкта переважного права купівлі земельної ділянки:

можуть бути обміняні лише на земельні ділянки, розташовані у тому самому масиві земель сільськогосподарського призначення, за правилом, визначеним частиною другою статті 37**1** цього Кодексу;

не можуть передаватися власниками у заставу (іпотеку);

{Абзац шостий частини третьої статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

не можуть бути внесені до статутного (складеного) капіталу юридичної особи;

{Абзац сьомий частини третьої статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

не можуть бути передані у довірчу власність;

{Частину третю статті 131 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3065-IX від 02.05.2023}

Вимоги цієї частини не поширюються на земельні ділянки несільськогосподарських угідь (крім земельних ділянок під польовими дорогами, запроектованими для доступу до земельних ділянок) та земельні ділянки для садівництва.

{Статтю 131 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Стаття 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007; в редакції Закону № 552-IX від 31.03.2020}

Стаття 132. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки

1. Угоди про перехід права власності на земельні ділянки укладаються в письмовій формі та нотаріально посвідчуються.

2. Угоди повинні містити:

а) назву сторін (прізвище, ім'я та по батькові громадянина, назва юридичної особи);

б) вид угоди;

в) предмет угоди (земельна ділянка з визначенням місця розташування, площі, цільового призначення, складу угідь, правового режиму тощо);

г) документ, що підтверджує право власності на земельну ділянку;

ґ) відомості про відсутність заборон на відчуження земельної ділянки;

д) відомості про відсутність або наявність обмежень щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням (застава, оренда, сервітути тощо);

е) договірну ціну;

є) права та обов'язки сторін;

{Пункт "є" частини другої статті 132 в редакції Закону № 1066-VI від 05.03.2009}

ж) кадастровий номер земельної ділянки;

{Частину другу статті 132 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

з) момент переходу права власності на земельну ділянку.

{Частину другу статті 132 доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

{Частину третю статті 132 виключено на підставі Закону № 340-IX від 05.12.2019}

{Частину четверту статті 132 виключено на підставі Закону № 402-VII від 04.07.2013}

Стаття 133. Застава земельних ділянок або прав на них

1. У заставу можуть передаватися земельні ділянки державної, комунальної та приватної власності, якщо інше не встановлено законом, а також права на них - право оренди земельної ділянки, право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій), якщо інше не передбачено законом.

{Абзац перший частини першої статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Земельна ділянка або право на неї може бути передано у заставу лише за умови присвоєння земельній ділянці кадастрового номера в порядку, визначеному законом.

{Частину першу статті 133 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4188-VI від 20.12.2011}

2. Земельна ділянка, що перебуває у спільній власності (або право спільної оренди земельної ділянки), може бути передана (передано) у заставу за згодою всіх співвласників (співорендарів).

3. Передача в заставу частини земельної ділянки (або права на частину земельної ділянки) здійснюється після виділення її в натурі (на місцевості) відповідно до документації із землеустрою.

4. Заставодержателем земельних ділянок сільськогосподарського призначення можуть бути лише банки.

{Частина четверта статті 133 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

5. Порядок застави земельних ділянок та прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) визначається законом.

{Стаття 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 898-IV від 05.06.2003; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Глава 21
Продаж земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах

{Назва глави 21 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 134. Обов’язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або передачі їх у користування на конкурентних засадах (на земельних торгах)

{Назва статті 134 в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

1. Земельні ділянки державної чи комунальної власності продаються або передаються в користування (оренду, суперфіцій, емфітевзис) окремими лотами на конкурентних засадах (на земельних торгах), крім випадків, встановлених частиною другою цієї статті.

Передача в суборенду земельних ділянок державної власності, які орендуються акціонерним товариством, товариством з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, у постійному користуванні якого перебували такі земельні ділянки, здійснюється виключно на земельних торгах. У такому разі положення частини другої цієї статті не застосовуються.

{Частину першу статті 134 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

{Частина перша статті 134 в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

2. Не підлягають продажу, передачі в користування на конкурентних засадах (на земельних торгах) земельні ділянки державної чи комунальної власності у разі:

{Абзац перший частини другої статті 134 в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

розташування на земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб;

використання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, та спеціального водокористування відповідно до отриманих дозволів;

{Абзац третій частини другої статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

використання релігійними організаціями, які легалізовані в Україні, земельних ділянок під культовими будівлями;

будівництва об'єктів, що в повному обсязі здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів;

{Абзац шостий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

надання земельних ділянок підприємствам, установам і громадським організаціям у сфері культури і мистецтв (у тому числі національним творчим спілкам та їх членам) під творчі майстерні;

надання земельних ділянок в оренду для реконструкції кварталів застарілої забудови, для будівництва соціального та доступного житла, якщо конкурс на його будівництво вже проведено;

розміщення іноземних дипломатичних представництв та консульських установ, представництв міжнародних організацій згідно з міжнародними договорами України;

надання земельної ділянки, викупленої для суспільних потреб чи примусово відчуженої з мотивів суспільної необхідності для забезпечення таких потреб;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом десятим згідно із Законом №1559-VI від 17.11.2009}

надання земельних ділянок державної або комунальної власності для потреб приватного партнера в рамках державно-приватного партнерства відповідно до закону;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2404-VI від 01.07.2010}

надання земельної ділянки замість викупленої для суспільних потреб чи примусово відчуженої з мотивів суспільної необхідності та повернення такої земельної ділянки колишньому власнику чи його спадкоємцю (правонаступнику), у разі якщо така потреба відпала;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

будівництва, обслуговування об’єктів інженерної, транспортної, енергетичної інфраструктури, мультимодальних терміналів, об’єктів зв’язку та дорожнього господарства (крім об’єктів дорожнього сервісу);

{Абзац тринадцятий частини другої статті 134 в редакції Закону № 1887-IX від 17.11.2021}

{Абзац чотирнадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

будівництва об'єктів забезпечення життєдіяльності населених пунктів (сміттєпереробних об'єктів, очисних споруд, котелень, кладовищ, протиерозійних, протизсувних і протиселевих споруд);

передачі громадянам земельних ділянок для сінокосіння і випасання худоби, для городництва;

{Абзац шістнадцятий частини другої статті 134 в редакції Закону№ 1012-VIII від 18.02.2016}

{Абзац сімнадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Абзац вісімнадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону №1012-VIII від 18.02.2016}

надання земельних ділянок суб'єктам господарювання, що реалізують відповідно до Закону України "Про особливості провадження інвестиційної діяльності на території Автономної Республіки Крим" зареєстровані в установленому порядку інвестиційні проекти. Надання такої земельної ділянки у власність здійснюється згідно із законодавством після завершення строку реалізації інвестиційного проекту за умови виконання суб’єктом господарювання договору про умови реалізації цього інвестиційного проекту на території Автономної Республіки Крим;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом №639-VII від 10.10.2013}

{Абзац двадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Абзац двадцять перший частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

поновлення договорів оренди землі, укладення договорів оренди землі на новий строк з використанням переважного права орендаря;

{Абзац двадцять другий частини другої статті 134 в редакції Закону № 340-IX від 05.12.2019}

{Абзац двадцять третій частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

передачі в оренду, концесію майнових комплексів або нерухомого майна, розташованого на земельних ділянках державної, комунальної власності;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3687-VI від 08.07.2011}

надання в оренду земельних ділянок індустріальних парків керуючим компаніям цих індустріальних парків;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012}

{Абзац двадцять шостий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону№ 1012-VIII від 18.02.2016}

надання земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом двадцять сьомим згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

надання в оренду земельних ділянок під польовими дорогами, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення (крім доріг, що обмежують масив), відповідно до статті 37^1 цього Кодексу;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

надання в оренду земельних ділянок під полезахисними лісовими смугами, що обслуговують масив земель сільськогосподарського призначення;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

надання земельної ділянки державної або комунальної власності в користування (оренду) інвестору із значними інвестиціями для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом тридцятим згідно із Законом № 1116-IX від 17.12.2020}

передачі в оренду земельної ділянки акціонерному товариству, товариству з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, у постійному користуванні якого перебувала така земельна ділянка;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

передачі в оренду земельної ділянки державної власності сільськогосподарського призначення колишньому суборендарю земельної ділянки у випадках, визначених частиною шостою статті 16 Закону України "Про оренду землі".

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

{Частина друга статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законами № 800-VI від 25.12.2008, № 1474-VI від 05.06.2009; в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009}

3. Земельні торги не проводяться при наданні (передачі) земельних ділянок громадянам у випадках, передбачених статтями 34, 36 та 121 цього Кодексу, а також передачі земель загального користування садівницькому товариству та дачному кооперативу. Земельні торги не проводяться при безоплатній передачі земельних ділянок особам, статус учасника бойових дій яким надано відповідно до пунктів 19-21 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

{Частина третя статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2949-VI від 14.01.2011, № 1012-VIII від 18.02.2016, № 329-IX від 04.12.2019}

Стаття 135. Земельні торги

1. Порядок проведення земельних торгів, визначений цим Кодексом, є обов’язковим у разі, якщо на земельних торгах здійснюються:

а) продаж земельних ділянок державної та комунальної власності, передача їх у користування за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;

б) продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення всіх форм власності;

в) продаж земельних ділянок, прав емфітевзису, суперфіцію на них державним виконавцем, приватним виконавцем під час виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження";

г) передача в суборенду земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності акціонерним товариством, товариством з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, у постійному користуванні якого перебували такі земельні ділянки.

{Частину першу статті 135 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Продаж земельних ділянок, що перебувають у приватній власності, передача їх у користування, продаж прав емфітевзису, суперфіцію на них, крім випадку, визначеного пунктом "в" цієї частини, можуть здійснюватися на земельних торгах виключно з ініціативи власників земельних ділянок.

2. Земельні торги проводяться у формі електронного аукціону в режимі реального часу в мережі Інтернет, за результатами проведення якого укладається договір купівлі-продажу, оренди, суборенди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки з переможцем земельних торгів, який запропонував найвищу ціну за земельну ділянку, що продається, або найвищу ціну за придбання прав емфітевзису, суперфіцію, або найвищий розмір орендної (суборендної) плати, зафіксовані під час проведення земельних торгів (далі - цінова пропозиція).

{Абзац перший частини другої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Земельні торги проводяться в електронній торговій системі, адміністратором якої є визначений Кабінетом Міністрів України суб’єкт господарювання державного сектору економіки.

{Абзац другий частини другої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3137-IX від 30.05.2023}

Порядок функціонування та адміністрування електронної торгової системи затверджує Кабінет Міністрів України.

Для цілей цього Кодексу терміни "адміністратор електронної торгової системи", "електронний майданчик", "електронна торгова система", "оператор електронного майданчика", "центральна база даних" вживаються у значеннях, наведених у Законі України "Про приватизацію державного і комунального майна" з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

Протокол про результати земельних торгів та договір, що укладається за результатами проведення земельних торгів (крім договору купівлі-продажу земельної ділянки), підписуються за допомогою кваліфікованого електронного підпису з урахуванням вимог Закону України "Про електронні довірчі послуги".

Учасник земельних торгів - це фізична або юридична особа, яка розмістила в електронній торговій системі документи, зазначені в частині сьомій статті 137 цього Кодексу, сплатила реєстраційний та гарантійний внески, зробила закриту цінову пропозицію і відповідно до закону може набувати право власності чи користування земельною ділянкою, виставленою на земельних торгах.

Переможець земельних торгів - це учасник, який подав найвищу цінову пропозицію за лот, у разі якщо ним зроблено щонайменше один крок торгів (крім випадку, встановленого абзацом третім частини п’ятої статті 138 цього Кодексу), у випадках, встановлених частиною сімнадцятою статті 137 цього Кодексу, - учасник з наступною за величиною ціновою пропозицією за умови, що ним зроблено щонайменше один крок торгів, а в разі однакових цінових пропозицій - учасник, який подав раніше цінову пропозицію, за умови відсутності його відмови від очікування.

Закрита цінова пропозиція - це сума коштів, про намір та можливість сплати якої учасник земельних торгів повідомляє у своєму особистому кабінеті через оператора електронного майданчика в електронній торговій системі до закінчення кінцевого строку прийняття заяв про участь у земельних торгах. Закрита цінова пропозиція не може бути меншою, ніж розмір стартової ціни продажу лота.

Організатором земельних торгів є:

у разі продажу земельної ділянки - власник земельної ділянки, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, що здійснює реалізацію права державної чи комунальної власності на земельні ділянки відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу;

у разі укладення договору оренди земельної ділянки - особа, яка відповідно до закону може виступати орендодавцем такої земельної ділянки;

у разі укладення договору суборенди земельної ділянки - орендар земельної ділянки;

{Частину другу статті 135 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

у разі укладення договору суперфіцію або емфітевзису - власник земельної ділянки, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, що здійснює реалізацію права державної чи комунальної власності на земельні ділянки відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, або особа, якій належить право емфітевзису, суперфіцію;

у разі виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження", - державний, приватний виконавець.

Для проведення земельних торгів організатор земельних торгів укладає з оператором електронного майданчика, підключеного до електронної торгової системи, договір про організацію та проведення земельних торгів.

3. Організатор земельних торгів з продажу земельної ділянки зобов’язаний письмово повідомити про проведення таких торгів суб’єкта переважного права на її купівлю не пізніше ніж за 30 календарних днів до дня проведення земельних торгів. Справжність підпису на повідомленні засвідчується нотаріально.

Суб’єкт переважного права має переважне право на придбання земельної ділянки у власність у разі її продажу, за умови, що він сплачує ціну, за якою продається така земельна ділянка, а в разі продажу через електронний аукціон - за умови, що він виконав вимоги до учасника земельних торгів та погоджується на сплату рівної цінової пропозиції, що є найбільшою із запропонованих учасниками аукціону. Для реалізації переважного права орендар або інший суб’єкт переважного права надає згоду сплатити ціну продажу лота, що є рівною ціновій пропозиції учасника, який подав найвищу цінову пропозицію за лот. У разі відмови сплатити таку ціну продажу лота він може надати попередню згоду сплатити ціну продажу лота, що є рівною ціновій пропозиції учасника з наступною за величиною ціновою пропозицією.

Вважається, що суб’єкт переважного права відмовився від свого переважного права купівлі земельної ділянки на відповідних земельних торгах:

якщо не виконав вимоги, встановлені абзацом другим цієї частини;

якщо не виконав або не відповідає визначеним цим Кодексом вимогам до учасників аукціону;

у разі настання щодо нього випадку, встановленого частиною сімнадцятою статті 137 цього Кодексу.

Технічні вимоги до реалізації переважного права купівлі земельної ділянки у власність у разі продажу її через електронний аукціон встановлює Кабінет Міністрів України.

4. Звернення стягнення на земельні ділянки або прав на них (суперфіцію, емфітевзису) здійснюється державним виконавцем, приватним виконавцем під час виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження" з урахуванням вимог цього Кодексу.

5. Витрати (видатки), здійснені на підготовку лота для продажу на земельних торгах (крім випадків продажу на земельних торгах земельних ділянок приватної власності), відшкодовуються переможцем земельних торгів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

6. Земельні торги проводяться відповідно до договору між організатором земельних торгів та оператором електронного майданчика.

Розмір, порядок сплати та повернення винагороди, що сплачується переможцем земельних торгів оператору електронного майданчика, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

7. Реєстраційний внесок за лотом встановлюється у розмірі 0,1 мінімальної заробітної плати, визначеної законом про Державний бюджет України на 1 січня року, в якому оприлюднюється оголошення про проведення земельних торгів. Гарантійний внесок становить 30 відсотків стартової ціни продажу земельної ділянки чи прав емфітевзису, суперфіцію або 30 відсотків стартового розміру річної орендної (суборендної) плати, але не може бути більше 2500 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб законом про Державний бюджет України на 1 січня року, в якому проводяться земельні торги.

{Частина сьома статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

8. Реєстраційний та гарантійний внески сплачуються особою, яка бажає взяти участь у земельних торгах, на відкриті у банку окремі рахунки оператора електронного майданчика, з якого така особа бажає взяти участь в земельних торгах.

9. Сплачені суми реєстраційних внесків поверненню не підлягають, крім випадку, встановленого частиною третьою статті 138 цього Кодексу.

10. Сплачені суми гарантійних внесків (крім випадків, встановлених абзацами другим - п’ятим цієї частини) повертаються оператором електронного майданчика всім учасникам земельних торгів, які не визнані переможцями, у строк, встановлений Кабінетом Міністрів України.

Гарантійні внески не повертаються та перераховуються оператором електронного майданчика на рахунки організатора земельних торгів, зазначені в оголошенні про

проведення земельних торгів (за вирахуванням винагороди оператора електронного майданчика з гарантійного внеску переможця):

усім учасникам, якщо жоден з них не зробив кроку аукціону (торгів) на підвищення стартової ціни, крім випадку, встановленого абзацом третім частини п’ятої статті 138 цього Кодексу;

переможцю, якщо ним в установлений строк не підписано протокол про результати земельних торгів, договір за результатами проведення земельних торгів, відмовлено в нотаріальному посвідченні такого договору, не сплачено належної суми за придбаний лот та суми витрат на підготовку лота до продажу;

переможцю, якщо він не відповідає визначеним цим Кодексом вимогам до особи, яка може набувати земельну ділянку або права на неї, не подав документи або відомості, обов’язковість подання яких встановлена цим Кодексом, подав неправдиві відомості про себе.

11. Умови, оголошені перед проведенням земельних торгів, не підлягають зміні під час укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки, прав суперфіцію, емфітевзису, договорів оренди, суборенди земельної ділянки, суперфіцію, емфітевзису.

{Частина одинадцята статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

{Стаття 135 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 661-VII від 24.10.2013, № 222-VIII від 02.03.2015, № 1012-VIII від 18.02.2016, № 1404-VIII від 02.06.2016, № 1774-VIII від 06.12.2016, № 2269-VIII від 18.01.2018, № 340-IX від 05.12.2019, № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

Стаття 136. Підготовка лотів для продажу на земельних торгах

1. Підготовку лотів до проведення земельних торгів забезпечує організатор земельних торгів. Підготовка лотів до проведення земельних торгів включає:

а) виготовлення та затвердження у встановленому законодавством порядку документації із землеустрою (у разі формування земельної ділянки, зміни цільового призначення земельної ділянки та в разі, якщо відомості про земельну ділянку не внесені до Державного земельного кадастру);

б) державну реєстрацію земельної ділянки;

в) державну реєстрацію речового права на земельну ділянку;

г) отримання витягу про нормативну грошову оцінку земельної ділянки відповідно до Закону України "Про оцінку земель" у разі продажу на земельних торгах права оренди на неї;

ґ) проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки відповідно до Закону України "Про оцінку земель", крім випадків проведення земельних торгів щодо набуття права оренди земельної ділянки;

д) встановлення стартової ціни продажу земельної ділянки, яка щодо земель державної та комунальної власності не може бути нижчою за експертну грошову оцінку земельної ділянки;

е) встановлення стартового розміру річної орендної плати, який щодо земель державної та комунальної власності не може бути меншим, ніж розмір орендної плати, визначений Податковим кодексом України, а щодо земельних ділянок державної та комунальної власності сільськогосподарського призначення сільськогосподарських угідь - не може бути меншим 7 відсотків їх нормативної грошової оцінки;

е[1]) встановлення стартового розміру плати за користування земельною ділянкою на умовах суборенди, що не може бути меншим за розмір орендної плати, визначений договором оренди земельної ділянки;

{Частину першу статті 136 доповнено пунктом "е[1]" згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

є) встановлення стартової ціни продажу прав емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки, яка щодо земель державної чи комунальної власності не може бути нижчою за вартість відповідного права, визначену шляхом проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок;

ж) визначення дати проведення земельних торгів.

Фінансування підготовки лотів до проведення земельних торгів забезпечує організатор земельних торгів.

2. Один лот складається виключно з однієї земельної ділянки або прав на неї.

3. Площа земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної або комунальної власності, права оренди, емфітевзису якої виставляються на земельні торги, не може перевищувати 20 гектарів.

Ціною лота на земельних торгах є ціна продажу земельної ділянки, прав емфітевзису, суперфіцію та розмір орендної (суборендної) плати за користування земельною ділянкою.

{Абзац другий частини третьої статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

4. Проведення земельних торгів щодо земельних ділянок або прав на них здійснюється за рішенням організатора земельних торгів, у якому зазначаються:

а) перелік земельних ділянок або прав на них (із зазначенням кадастрових номерів, площі та їх цільового призначення), які виставляються на земельні торги окремими лотами;

{Пункт "а" частини четвертої статті 136 в редакції Законів № 711-IX від 17.06.2020, № 1720-IX від 08.09.2021}

б) стартова ціна лота;

в) строк, інші умови користування земельною ділянкою у разі набуття права користування нею на земельних торгах, обмеження у використанні земельної ділянки;

г) відомості про особу, уповноважену організатором земельних торгів на укладення (підписання) договору купівлі-продажу, оренди, суборенди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки, яка або право на яку виставляється на земельні торги;

{Пункт "г" частини четвертої статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

ґ) проект договору купівлі-продажу, оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки.

{Пункт "ґ" частини четвертої статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

5. Земельні ділянки, включені до переліку земельних ділянок державної чи комунальної власності, або права на них, виставлені на земельні торги, не можуть відчужуватися, передаватися в заставу, надаватися в користування до завершення торгів.

6. Закупівля послуг з виконання робіт із землеустрою, оцінки земель у процесі підготовки лотів до продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них (оренди, суборенди, суперфіцію, емфітевзису) на земельних торгах здійснюється в порядку, визначеному законодавством про здійснення державних закупівель.

{Частина шоста статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

{Стаття 136 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 800-VI від 25.12.2008, № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1012-VIII від 18.02.2016, № 1404-VIII від 02.06.2016, № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

Стаття 137. Підготовка до проведення та порядок проведення земельних торгів

1. Технічні вимоги до підготовки до проведення та проведення земельних торгів, встановлення та оприлюднення їх результатів, визначення розміру, порядку сплати, повернення реєстраційних, гарантійних внесків учасників та винагороди, що сплачується переможцем аукціону оператору електронного майданчика, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Організатор земельних торгів через особистий кабінет публікує в електронній торговій системі оголошення про проведення земельних торгів, до якого додаються документи та матеріали на лот (документація), що підтверджують виконання вимог, визначених частиною третьою статті 135 і частиною першою статті 136 цього Кодексу.

2. Документація щодо кожного лота розміщується організатором земельних торгів в електронній торговій системі як окремий електронний документ, підписаний організатором

або його представником та складений за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України.

Документація щодо кожного лота після визнання торгів такими, що відбулися, передається організатором земельних торгів переможцю торгів.

3. За бажанням організатора земельних торгів оголошення про проведення земельних торгів з документами та матеріалами на лот оприлюднюється в електронних та друкованих медіа.

4. В оголошенні про проведення земельних торгів щодо кожного лота зазначаються:

а) найменування організатора земельних торгів;

б) місце розташування, площа земельної ділянки та її кадастровий номер;

в) цільове призначення земельної ділянки;

/-{Зміни, прийняті Законом України № 711-IX від 17.06.2020, до пункту "в" частини четвертої статті 137 внести неможливо (відсутні слова, які потрібно виключити)}-/

г) умови договору купівлі-продажу земельної ділянки, прав емфітевзису, суперфіцію, договору оренди, суборенди землі, суперфіцію, емфітевзису, що укладається на земельних торгах;

{Пункт "г" частини четвертої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

ґ) стартова ціна продажу земельної ділянки або стартовий розмір ціни продажу прав емфітевзису, суперфіцію, або стартовий розмір плати за користування земельною ділянкою;

д) містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки для земельних ділянок, призначених для цілей, пов’язаних із забудовою;

е) час проведення земельних торгів з урахуванням вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України;

є) розмір реєстраційного та гарантійного внесків, що сплачують учасники, порядок їх сплати;

ж) найменування, веб-сайти та номери рахунків операторів електронних майданчиків, відкритих у банку для сплати реєстраційного та гарантійного внесків, що зазначаються шляхом посилання на веб-сайт адміністратора електронної торгової системи;

з) прізвище, власне ім’я та по батькові, посада, номер телефону особи, в якої можна ознайомитися з документами та матеріалами щодо лота;

и) проект договору, що пропонується укласти на торгах, без визначення ціни та зазначення особи покупця (орендаря (суборендаря), емфітевта, суперфіціарія), а в разі продажу на земельних торгах прав емфітевзису, суперфіцію за рішенням емфітевта, суперфіціарія - також копія договору емфітевзису, суперфіцію;

{Пункт "и" частини четвертої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

і) сума витрат (видатків), здійснених на підготовку лота до продажу, що підлягає відшкодуванню переможцем земельних торгів;

ї) фотографічні зображення земельної ділянки, копії документів та матеріалів на лот;

й) особа, яка має переважне право на купівлю земельної ділянки (у разі проведення аукціону з продажу такої земельної ділянки);

к) номери банківських рахунків для внесення плати за придбаний лот;

л) інші відомості про лот, які організатор торгів вважає за потрібне розмістити в оголошенні про проведення земельних торгів.

Внесення організатором змін в оголошення стосовно особи, яка має переважне право на купівлю земельної ділянки, можливе не пізніше ніж за п'ять робочих днів до дня проведення земельних торгів.

5. Електронна торгова система повинна забезпечувати безоплатну авторизацію організаторів та авторизацію учасників земельних торгів, що здійснюється відповідно до статті 135 цього Кодексу, розміщення ними матеріалів та документів, оприлюднення оголошення про проведення земельних торгів, участь у торгах, ознайомлення необмеженого кола осіб з їх перебігом та результатами в режимі реального часу та можливість безоплатного анонімного перегляду, копіювання та роздрукування інформації із застосуванням поширених веб-оглядачів та редакторів без необхідності застосування спеціально створених технологічних чи програмних засобів цілодобово без обмежень.

6. Земельні торги проводяться не раніше 30 днів та не пізніше 45 днів з дня оприлюднення оголошення про проведення земельних торгів.

7. Особа, яка бажає взяти участь у земельних торгах, подає через особистий кабінет в електронній торговій системі:

а) заяву про участь у земельних торгах, підписану кваліфікованим електронним підписом;

б) для юридичної особи - копію витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань або копію документа про реєстрацію у державі її місцезнаходження (витяг із торговельного, банківського або судового реєстру тощо), засвідчену згідно із законодавством держави його видачі, перекладену українською мовою (для юридичної особи - нерезидента), інформацію про державу, в якій зареєстровані або мають постійне місце проживання засновники (учасники) юридичної особи, у статутному (складеному) капіталі якої є частка іноземного капіталу, інформацію про кінцевого бенефіціарного власника. Якщо особа не має кінцевого бенефіціарного власника, зазначається інформація про відсутність кінцевого бенефіціарного власника і про причину його відсутності;

для громадянина України, фізичної особи - підприємця - копію довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків або копію паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті);

для іноземних громадян та осіб без громадянства - інформацію про прізвище, власне ім’я та по батькові (за наявності), громадянство (підданство) іншої держави, постійне місце проживання в державі, громадянином (підданим) якої є особа, копію документа, що посвідчує особу.

Копії зазначених документів засвідчуються кваліфікованим електронним підписом особи, яка бажає взяти участь у торгах;

в) документи, що підтверджують сплату реєстраційного та гарантійного внесків (копії розрахункових документів, виписки з рахунків), а в разі проведення земельних торгів з продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення - документи, що підтверджують сплату таких платежів з рахунку особи, яка бажає взяти участь у торгах, відкритого в українському або іноземному банку (крім банків держав, внесених FATF до списку держав, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом).

Представник фізичної чи юридичної особи також розміщує документи, що підтверджують його право діяти від імені учасника торгів.

Якщо земельні торги проводяться щодо земельної ділянки сільськогосподарського призначення, особа, яка бажає взяти участь у таких торгах, подає через особистий кабінет в електронній торговій системі також документи, що підтверджують її відповідність вимогам статті 130 цього Кодексу. Перелік таких документів встановлює Кабінет Міністрів України.

Заява про участь у земельних торгах та додані до неї документи учасника можуть бути подані до закінчення кінцевого строку подання заяв про участь у земельних торгах, встановленого електронною торговою системою автоматично упродовж дня, що передує дню проведення земельних торгів, з урахуванням вимог, визначених Кабінетом Міністрів України.

8. Оператор електронного майданчика інформує особу, яка бажає взяти участь у земельних торгах, про зарахування на банківські рахунки оператора електронного майданчика гарантійного і реєстраційного внесків та отримання такою особою статусу учасника земельних торгів в порядку і строки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

9. Порядок реєстрації учасників для участі в земельних торгах встановлює Кабінет Міністрів України.

10. Земельні торги проводяться в електронній торговій системі в режимі реального часу в мережі Інтернет.

11. Будь-який користувач мережі Інтернет має можливість спостерігати за ходом земельних торгів у режимі реального часу.

12. Відомості про учасників торгів не підлягають розголошенню до завершення торгів.

13. Земельні торги проводяться за наявності не менше двох зареєстрованих учасників, крім випадків, встановлених абзацом третім частини п’ятої статті 138 цього Кодексу.

14. Земельні торги проводяться за процедурою визначення переможця, під час якої учасники мають можливість поетапного збільшення своїх цінових пропозицій протягом трьох раундів торгів.

Учасник протягом одного раунду торгів може один раз підвищити свою цінову пропозицію не менше, ніж на розмір мінімального кроку торгів (зробити крок торгів).

Розмір мінімального кроку торгів становить 1 відсоток стартової ціни лота. Розмір максимального кроку торгів не обмежується.

У кожному раунді торгів кожен учасник у порядку від менших до більших закритих цінових пропозицій для першого раунду або цінових пропозицій для другого та третього раундів, а у разі їх співпадіння від тих, що подані пізніше, до тих, що подані раніше, має право зробити крок торгів. У разі відсутності цінової пропозиції від учасника протягом часу на оновлення закритої цінової пропозиції/цінової пропозиції цінова пропозиція такого учасника у поточному раунді вважається такою, що здійснена в розмірі його закритої цінової пропозиції для першого раунду або його попередньої цінової пропозиції для другого та третього раундів.

Якщо під час земельних торгів подана учасником закрита цінова пропозиція/цінова пропозиція є більшою за стартову ціну на розмір, не менше ніж розмір мінімального кроку торгів, вважається, що такий учасник зробив крок торгів.

15. Протокол про результати земельних торгів формується та оприлюднюється електронною торговою системою автоматично в день завершення торгів в електронній формі. У протоколі про результати земельних торгів обов’язково зазначаються:

а) відомості про земельну ділянку;

б) кількість та відомості про учасників земельних торгів;

в) стартова ціна продажу земельної ділянки, права емфітевзису, суперфіцію або стартовий розмір орендної (суборендної) плати за користування земельною ділянкою;

{Пункт "в" частини п'ятнадцятої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

г) ціна за земельну ділянку, прав емфітевзису, суперфіцію або розмір орендної (суборендної) плати за користування земельною ділянкою, запропоновані переможцем земельних торгів та іншими учасниками, або інформація про те, що земельні торги закінчилися без визначення переможця;

{Пункт "г" частини п'ятнадцятої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

г) найменування (для юридичної особи), прізвище, власне ім’я, по батькові (для фізичної особи) переможця земельних торгів;

д) інформація про авторизований електронний майданчик, через який переможцем земельних торгів придбано земельну ділянку або право на неї.

16. Протокол про результати земельних торгів та договір за результатами проведення земельних торгів (крім договору купівлі-продажу земельної ділянки) підписуються організатором та переможцем торгів шляхом накладення кваліфікованих електронних підписів у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Переможець земельних торгів підписує протокол про результати земельних торгів протягом трьох робочих днів з дня, наступного за днем його формування електронною торговою системою. Організатор земельних торгів підписує протокол про результати земельних торгів протягом шести робочих днів з дня, наступного за днем його формування електронною торговою системою.

На вимогу переможця торгів протокол про результати земельних торгів та/або договір за результатами проведення земельних торгів, укладені шляхом накладення кваліфікованих електронних підписів організатором та переможцем торгів, можуть бути підписані також у паперовій формі.

Протокол про результати земельних торгів є підставою для укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки, прав емфітевзису, суперфіцію, договорів оренди, суборенди землі, емфітевзису, суперфіцію.

{Абзац четвертий частини шістнадцятої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Договір купівлі-продажу земельної ділянки укладається в паперовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Договір за результатами проведення земельних торгів укладається між організатором та переможцем земельних торгів протягом 20 робочих днів з дня, наступного за днем формування протоколу про результати земельних торгів.

/-{Зміни, прийняті Законом України № 711-IX від 17.06.2020, до частини шістнадцятої статті 137 внести неможливо (відсутні слова, які потрібно виключити)}-/

17. У разі якщо переможець торгів відмовився від підписання протоколу про результати земельних торгів, укладення договору за результатами проведення земельних торгів або організатор не підписав такий протокол, не уклав договір з підстав, визначених частиною дев’ятнадцятою цієї статті, а також у разі несплати переможцем торгів належної суми за придбаний лот та суми витрат підготовки лота до продажу, що підтверджується відповідним актом організатора земельних торгів, електронною торговою системою автоматично формується та оприлюднюється новий протокол про результати земельних торгів.

18. Переможець торгів, який відмовився від підписання протоколу про результати земельних торгів або договору за результатами проведення земельних торгів, позбавляється права на участь у подальших торгах з продажу того самого лота.

19. Організатор земельних торгів не підписує протокол торгів, не укладає договір за результатами проведення земельних торгів з переможцем торгів, який:

а) не відповідає встановленим цим Кодексом вимогам до особи, яка може набувати земельну ділянку або права на неї;

б) не подав документи або відомості, обов’язковість подання яких встановлена частиною сьомою цієї статті, та/або в зазначених документах наявні неправдиві відомості;

в) не отримав погодження Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України, встановленого частиною двадцять третьою цієї статті.

Не можуть бути підставою для прийняття рішення про відмову в підписанні протоколу про результати земельних торгів та подальшому укладенні договору за результатами проведення земельних торгів технічні, орфографічні та інші помилки у заяві про участь у земельних торгах або в документах та матеріалах, що подаються разом із такою заявою, які не впливають на зміст відповідного документа.

20. Право на земельну ділянку, набуте за результатами проведення земельних торгів, виникає з дня державної реєстрації такого права в порядку, встановленому законом.

21. Гарантійний внесок, сплачений переможцем земельних торгів до початку торгів (за вирахуванням винагороди оператора електронного майданчика, через який учасник став переможцем електронних земельних торгів), зараховується до ціни продажу лота.

22. У разі продажу земельної ділянки державної чи комунальної власності, прав суперфіцію, емфітевзису на неї, проведення земельних торгів з набуття права оренди, суборенди такою земельною ділянкою оператор електронного майданчика у строк, встановлений Кабінетом Міністрів України, перераховує суму гарантійного внеску (за вирахуванням винагороди оператора електронного майданчика, через який учасник став переможцем електронних земельних торгів), сплаченого на його рахунок переможцем, на відповідні бюджетні рахунки.

{Частина двадцять друга статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

23. У разі визнання переможцями торгів осіб, які відповідно до цього Кодексу можуть купувати земельні ділянки державної чи комунальної власності за погодженням з Верховною Радою України чи Кабінетом Міністрів України, договори купівлі-продажу земельних ділянок укладаються після отримання погодження зазначених органів. У разі відмови Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України в погодженні торги за таким лотом вважаються такими, що не відбулися.

24. Ціна продажу земельної ділянки, плата за користування земельною ділянкою, право користування якою набуто на земельних торгах, а також сума витрат на підготовку лота до продажу, підлягають сплаті переможцем земельних торгів у порядку та строки, визначені Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 137 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008, № 509-VI від 16.09.2008, № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 661-VII від 24.10.2013, № 1012-VIII від 18.02.2016, № 340-IX від 05.12.2019, № 440-IX від 14.01.2020, № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

Стаття 138. Встановлення результатів земельних торгів

1. Земельні торги за лотом вважаються такими, що відбулися, після сплати переможцем торгів ціни продажу земельної ділянки або відповідної плати за користування земельною ділянкою та сплати витрат на підготовку лота до продажу.

2. Земельні торги можуть бути скасовані або визнані такими, що не відбулися, чи їх результати можуть бути визнані судом недійсними.

3. Земельні торги до їх проведення можуть бути скасовані організатором земельних торгів у разі отримання ним документів, що підтверджують необхідність внесення змін до землевпорядної та землеоціночної документації на земельну ділянку або встановлення заборони на її відчуження чи передачу в користування.

Повідомлення про скасування торгів не пізніше наступного дня після прийняття відповідного рішення підлягає оприлюдненню в тому самому порядку, що й оголошення про проведення земельних торгів.

4. Земельні торги визнаються такими, що не відбулися, у разі:

а) відсутності учасників або наявності тільки одного учасника (крім випадку, встановленого абзацом третім частини п’ятої цієї статті, за умови, що такий учасник у встановлений строк підписав протокол про проведення земельних торгів, договір за результатами проведення земельних торгів, сплатив належну суму за придбаний лот та суму витрат на підготовку лота до продажу);

б) якщо жоден з учасників не зробив кроку аукціону (торгів) на підвищення стартової ціни (плати), крім випадку, визначеного абзацом третім частини п’ятої статті 138 цього Кодексу;

в) якщо електронною торговою системою автоматично сформовано та оприлюднено протокол про результати проведення земельних торгів з визначенням переможцем торгів учасника з наступною ціновою пропозицією та таким учасником або організатором земельних торгів у випадках, встановлених частиною дев’ятнадцятою статті 137 цього Кодексу, у встановлений строк не підписано протокол про результати земельних торгів, договір за результатами проведення земельних торгів, не сплачено належну суму за придбаний лот та суму витрат на підготовку лота до продажу.

5. У разі якщо земельні торги були визнані такими, що не відбулися, повторні земельні торги можуть бути проведені не раніше ніж через один місяць і не пізніше ніж через шість місяців з дня проведення попередніх земельних торгів.

Повторні земельні торги проводяться в порядку, встановленому цим Кодексом для проведення земельних торгів з урахуванням технічних вимог, визначених Кабінетом Міністрів України. До участі в повторних земельних торгах не допускаються переможці попередніх торгів, які в установлений строк не підписали протокол про результати земельних торгів, договір за результатами проведення земельних торгів, не сплатили належну суму за придбаний лот та суму витрат на підготовку лота до продажу.

Якщо торги визнано такими, що не відбулися, з підстави наявності лише одного учасника, а також якщо для участі у повторних торгах щодо цього самого лота подав заяву лише цей учасник, він має право придбати земельну ділянку або набути право користування (оренди, суборенди, суперфіцію, емфітевзису) нею за запропонованою ним ціною, але не менше стартової ціни, визначеної відповідно до частини першої статті 136 цього Кодексу.

{Абзац третій частини п'ятої статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

У разі якщо земельні торги скасовані організатором земельних торгів або їх результати визнані судом недійсними, проводяться нові земельні торги.

{Стаття 138 в редакції Законів № 5077-VI від 05.07.2012, № 1444-IX від 18.05.2021}

Стаття 139. Оприлюднення результатів земельних торгів

1. Організатор земельних торгів після їх проведення публікує в електронній торговій системі підписаний протокол про результати земельних торгів, договір купівлі-продажу земельної ділянки або прав на неї та відомості про сплату переможцем торгів належної суми за придбаний лот та суми витрат на підготовку лота до продажу.

2. За рішенням організатора земельних торгів результати таких торгів можуть також оприлюднюватися в інших електронних та друкованих медіа із зазначенням:

а) місця розташування, площі земельної ділянки та її кадастрового номера;

б) ціни продажу земельної ділянки, ціни продажу права емфітевзису, суперфіцію, розміру річної орендної (суборендної) плати за користування земельною ділянкою, визначених за результатами земельних торгів;

{Пункт "б" частини другої статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

в) строку користування земельною ділянкою (у разі набуття на земельних торгах права оренди, суборенди, суперфіцію, емфітевзису);

{Пункт "в" частини другої статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

г) цільового призначення земельної ділянки.

{Стаття 139 в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 661-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 1444-IX від 18.05.2021}

Глава 22
Припинення прав на землю

Стаття 140. Підстави припинення права власності на земельну ділянку

Підставами припинення права власності на земельну ділянку є:

а) добровільна відмова власника від права на земельну ділянку;

б) смерть власника земельної ділянки за відсутності спадкоємця;

в) відчуження земельної ділянки за рішенням власника;

г) звернення стягнення на земельну ділянку на вимогу кредитора;

ґ) відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

д) конфіскація за рішенням суду;

е) невідчуження земельної ділянки іноземними особами та особами без громадянства у встановлений строк у випадках, визначених цим Кодексом;

є) примусове вилучення земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності.

{Частину першу статті140 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Стаття 141. Підстави припинення права користування земельною ділянкою

Підставами припинення права користування земельною ділянкою є:

а) добровільна відмова від права користування земельною ділянкою;

б) вилучення земельної ділянки у випадках, передбачених цим Кодексом;

в) припинення діяльності релігійних організацій, державних чи комунальних підприємств, установ та організацій, крім перетворення державних підприємств у випадках, визначених статтею 120[1] цього Кодексу;

{Пункт "в" частини першої статті 141 в редакції Закону № 875-VI від 15.01.2009; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

г) використання земельної ділянки способами, які суперечать екологічним вимогам;

ґ) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;

д) систематична несплата земельного податку або орендної плати;

е) набуття іншою особою права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, які розташовані на земельній ділянці;

{Частину першу статті 141 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

є) використання земельної ділянки у спосіб, що суперечить вимогам охорони культурної спадщини;

{Частину першу статті 141 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

ж) передача приватному партнеру, концесіонеру нерухомого майна, розміщеного на земельній ділянці, що перебуває в користуванні державного або комунального підприємства та є об’єктом державно-приватного партнерства або об’єктом концесії;

{Статтю 141 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

з) припинення права користування надрами у разі закінчення встановленого спеціальним дозволом на користування надрами строку користування надрами (у разі передачі земельної ділянки державної, комунальної власності користувачу надр для здійснення діяльності з користування надрами);

{Частину першу статті 141 доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

и) невиконання акціонерним товариством, товариством з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення державного підприємства, вимог, визначених статтею 120[1] цього Кодексу.

{Частину першу статті 141 доповнено пунктом "и" згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Стаття 142. Добровільна відмова від права власності або права постійного користування земельною ділянкою

1. Припинення права власності на земельну ділянку у разі добровільної відмови власника землі на користь держави або територіальної громади здійснюється за його заявою до відповідного органу.

2. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у разі згоди на одержання права власності на земельну ділянку укладають угоду про передачу права власності на земельну ділянку. Угода про передачу права власності на земельну ділянку підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частина друга статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-VII від 04.07.2013}

3. Припинення права постійного користування земельною ділянкою у разі добровільної відмови землекористувача здійснюється за його заявою до власника земельної ділянки.

4. Власник земельної ділянки на підставі заяви землекористувача приймає рішення про припинення права користування земельною ділянкою, про що повідомляє органи державної реєстрації.

Стаття 143. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку

Примусове припинення прав на земельну ділянку здійснюється у судовому порядку у разі:

а) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;

б) неусунення допущених порушень законодавства (забруднення земель радіоактивними і хімічними речовинами, відходами, стічними водами, забруднення земель бактеріально-паразитичними і карантинно-шкідливими організмами, засмічення земель забороненими рослинами, пошкодження і знищення родючого шару ґрунту, об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, порушення встановленого режиму використання земель, що особливо охороняються, а також використання земель способами, які завдають шкоди здоров'ю населення) в строки, встановлені приписами органів, що здійснюють державний контроль за використанням та охороною земель;

{Пункт "б" статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

в) конфіскації земельної ділянки;

г) примусового відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності;

{Пункт "г" частини першої статті 143 в редакції Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

ґ) примусового звернення стягнень на земельну ділянку по зобов'язаннях власника цієї земельної ділянки;

ґ[1]) примусового звернення стягнень на право емфітевзису, суперфіцію за зобов’язаннями особи, яка використовує земельну ділянку на такому праві.

{Частину першу статті 143 доповнено пунктом "ґ[1]" згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

{Пункт "д" частини першої статті 143 виключено на підставі Закону № 552-IX від 31.03.2020}

Стаття 144. Порядок припинення права користування земельними ділянками, що використовуються з порушенням земельного законодавства

1. У разі виявлення порушення земельного законодавства державний інспектор з контролю за використанням та охороною земель чи державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища складає протокол про адміністративне правопорушення, накладає на особу, яка допустила правопорушення, адміністративне стягнення та видає цій особі припис про його усунення у 30-денний строк.

У разі якщо особа, яка допустила порушення земельного законодавства, не виконала протягом зазначеного строку припис державного інспектора щодо припинення правопорушення, державний інспектор з контролю за використанням та охороною земель чи державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища накладає на таку особу адміністративне стягнення відповідно до закону та повторно видає припис про припинення правопорушення та усунення його наслідків у 30-денний строк.

2. У разі неусунення наслідків порушення земельного законодавства у 30-денний строк орган державного контролю за використанням та охороною земель або орган державного контролю за охороною навколишнього природного середовища звертається до суду з позовом про:

розірвання договору оренди, емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки або договору про встановлення земельного сервітуту;

припинення права постійного користування земельною ділянкою.

{Стаття 144 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 145. Припинення права власності на земельну ділянку особи, якщо земельна ділянка не може належати їй на праві власності та/або у зв’язку з порушенням обов’язку щодо її відчуження протягом установленого законом строку

1. Якщо до особи переходить право власності на земельну ділянку, яка за цим Кодексом не може набуватися нею у власність, ця ділянка підлягає відчуженню її власником протягом року з моменту переходу такого права.

2. У разі якщо відповідно до закону власник земельної ділянки зобов'язаний відчужити її протягом певного строку і земельна ділянка не була відчужена ним протягом такого строку, така ділянка підлягає конфіскації за рішенням суду.

3. У разі порушення вимог статті 130 цього Кодексу щодо граничної площі земель сільськогосподарського призначення, що можуть перебувати у власності однієї особи, земельні ділянки, площа яких перевищує зазначені граничні розміри, конфіскуються за рішенням суду.

4. Позов про конфіскацію земельної ділянки подається до суду органом, що здійснює державний контроль за використанням та охороною земель. Конфіскована земельна ділянка за рішенням суду підлягає продажу на земельних торгах. Ціна проданої на земельних торгах земельної ділянки, за вирахуванням витрат, пов'язаних з її продажем, виплачується її колишньому власнику.

{Стаття 145 в редакції Закону № 552-IX від 31.03.2020}

Стаття 146. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб

Викуп земельних ділянок для суспільних потреб, які перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, здійснюється у випадках та в порядку, встановлених законом.

{Стаття 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1474-VI від 05.06.2009; в редакції Законів № 1559-VI від 17.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011}

{Додатково див. Закон № 1561-VI від 25.06.2009}

Стаття 147. Примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності, примусове вилучення земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності

{Назва статті 147 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

1. Підстави та порядок примусового відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності визначаються законом.

2. З метою забезпечення інтересів держави, територіальних громад, а також власників нерухомого майна відомості про межі територій, до складу яких входять земельні ділянки, необхідні для розміщення об'єктів, щодо яких відповідно до закону може здійснюватися примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності, зазначаються у комплексних планах просторового розвитку території територіальних громад, генеральних планах населених пунктів, детальних планах території. Відомості про такі межі вносяться до Державного земельного кадастру.

У межах таких територій:

а) забороняється:

передача земельних ділянок державної та комунальної власності у приватну власність (крім передачі земельної ділянки власнику розташованої на земельній ділянці будівлі, споруди, приватизації громадянином земельної ділянки, наданої йому в користування відповідно до закону);

формування земельних ділянок із земель державної та комунальної власності для цілей, не пов’язаних з розміщенням об’єктів, визначених у абзаці першому цієї частини (крім формування земельних ділянок шляхом поділу та об’єднання раніше сформованих земельних ділянок, формування земельних ділянок для передачі їх у власність та користування власнику розташованої на земельній ділянці будівлі, споруди або приватизації громадянином земельної ділянки, наданої йому в користування відповідно до закону);

зміна цільового призначення земельних ділянок державної, комунальної власності для цілей, не пов’язаних з розміщенням об’єктів, визначених у абзаці першому цієї частини (крім випадків зміни цільового призначення земельної ділянки, на якій розташована будівля, споруда, що перебуває у приватній власності);

б) укладання договорів оренди землі, емфітевзису, суперфіцію земельних ділянок державної та комунальної власності здійснюється з обов’язковим включенням до таких договорів умови щодо обов’язковості їх розірвання в односторонньому порядку за рішенням орендодавця (особи, яка передає земельну ділянку в користування на правах емфітевзису, суперфіцію) у разі необхідності використання земельної ділянки для розміщення об’єктів, визначених у абзаці першому цієї частини без відшкодування орендарю (землекористувачу) збитків, завданих таким розірванням, а також без відшкодування йому вартості поліпшень земельної ділянки, здійснених орендарем (землекористувачем);

в) поновлення, продовження дії договорів оренди землі, емфітевзису, суперфіцію земельних ділянок державної та комунальної власності здійснюються з обов’язковим включенням до таких договорів умови, передбаченої пунктом "б" цієї частини (крім випадків, якщо такі умови вже містяться в договорі, а також якщо на земельній ділянці розташована будівля, споруда, що перебуває у власності землекористувача, або отримано документ, що надає право на виконання підготовчих та будівельних робіт).

Строк дії обмежень у використанні земель, обтяжень речових прав на земельні ділянки, зазначених у цій частині, визначається відповідною містобудівною документацією на місцевому рівні, але не може перевищувати 10 років. Обмеження у використанні земель, обтяження речових прав на земельні ділянки підлягають державній реєстрації в порядку, визначеному законами України "Про Державний земельний кадастр", "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" на підставі рішення сільської, селищної, міської ради про затвердження комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, генерального плану населеного пункту, детального плану території.

3. Примусове вилучення земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності здійснюється відповідно до Закону України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів.

{Статтю 147 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

{Стаття 147 в редакції Законів № 1559-VI від 17.11.2009, № 711-IX від 17.06.2020}

Стаття 148. Конфіскація земельної ділянки

Земельна ділянка може бути конфіскована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Стаття 148[1]. Перехід права власності на земельні ділянки, що перебувають у користуванні

1. До особи, яка набула право власності на земельну ділянку, що перебуває у користуванні іншої особи, з моменту переходу права власності на земельну ділянку переходять права та обов’язки попереднього власника земельної ділянки за чинними договорами оренди, суперфіцію, емфітевзису, земельного сервітуту щодо такої земельної ділянки.

2. У разі переходу права власності на земельну ділянку, що перебуває у постійному користуванні, від держави до територіальної громади або від територіальної громади до держави до набувача земельної ділянки переходять права та обов’язки власника земельної ділянки за правовідносинами постійного користування нею.

3. Особа, яка набула право власності на земельну ділянку, протягом одного місяця з дня набуття права власності на неї зобов’язана повідомити про це її користувачів із зазначенням:

кадастрового номера (за наявності), місця розташування та площі земельної ділянки;

найменування (для юридичних осіб), прізвища, ім’я, по батькові (для фізичних осіб) нового власника;

місця проживання (знаходження) нового власника, його поштової адреси;

платіжних реквізитів (у разі, якщо законом або договором передбачена плата за користування земельною ділянкою у грошовій формі).

Повідомлення надсилається користувачу земельної ділянки рекомендованим листом з повідомленням про вручення або вручається йому особисто під розписку.

Повідомлення про перехід права власності від держави до територіальної громади або навпаки підлягає опублікуванню у друкованих медіа місцевої сфери розповсюдження із зазначенням кадастрового номера, місця розташування та площі земельної ділянки.

4. Внесення змін до договорів оренди, суперфіцію, емфітевзису, земельного сервітуту чи застави із зазначенням нового власника земельної ділянки не вимагається і здійснюється лише за згодою сторін договору.

{Частина четверта статті 148[1] в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

5. Вимоги цієї статті поширюються на випадки переходу повноважень з розпорядження земельними ділянками державної власності від одного органу до іншого, а також при переході права власності на земельні ділянки від держави до територіальної громади і навпаки та при переході права власності на земельні ділянки від однієї територіальної громади до іншої.

{Частина п'ята статті 148[1] в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Кодекс доповнено статтею 148[1] згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 149. Порядок вилучення земельних ділянок із постійного користування

1. Земельні ділянки, надані у постійне користування із земель державної та комунальної власності, можуть вилучатися для суспільних та інших потреб за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що здійснюють розпорядження земельними ділянками відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу з урахуванням вимог статті 150 цього Кодексу.

2. Вилучення земельних ділянок здійснюється за письмовою згодою землекористувачів, а в разі незгоди землекористувачів - у судовому порядку, крім випадків, передбачених абзацом другим цієї частини. Справжність підпису на документі, що підтверджує згоду землекористувача на вилучення земельної ділянки, засвідчується нотаріально.

Земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності за рішенням Кабінету Міністрів України можуть вилучатися з постійного користування державних підприємств, установ, організацій без їхньої згоди та без згоди органів (організацій), до сфери управління (відання) яких вони належать, і передаватися у постійне користування іншим державним підприємствам. У разі якщо відомості про земельні ділянки, що вилучаються, не внесені до Державного земельного кадастру, замовлення розроблення документації із землеустрою, необхідної для внесення таких відомостей, здійснюється державним підприємством, якому передаються вилучені земельні ділянки. У разі вилучення Кабінетом Міністрів України земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, які належать закладу освіти, установі, організації, підприємству системи освіти, що перебуває у державній власності, на праві постійного користування, площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, які залишаються у такої юридичної особи після вилучення, не може становити більше 100 гектарів.

Положенняабзацу другого цієї частини не поширюються на вилучення Кабінетом Міністрів України земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності з постійного користування державних підприємств, установ, організацій Національної академії наук України, а також на вилучення земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності з постійного користування військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

{Частина друга статті 149 в редакції Закону № 3272-IX від 27.07.2023}

3. Для цілей видобування корисних копалин загальнодержавного значення, в тому числі будівництва та розміщення споруд (об’єктів), пов’язаних із зазначеним видом діяльності, вилучення земельних ділянок державної або комунальної власності, крім земель природно-заповідного фонду, оздоровчого призначення, рекреаційного призначення, історико-культурного призначення, здійснюється на підставі рішень органів, зазначених у частині першій цієї статті, які мають бути прийняті протягом трьох місяців з дня подання відповідної заяви особою, яка має спеціальний дозвіл на користування надрами. За рішенням про вилучення земельної ділянки державної або комунальної власності

здійснюється передача відповідної земельної ділянки у користування особі, яка має спеціальний дозвіл на користування надрами.

У разі якщо землекористувач не надав згоду на вилучення земельної ділянки протягом строку, передбаченого абзацом першим цієї частини, орган, зазначений у частині першій цієї статті, протягом трьох місяців з дня спливу такого строку звертається до суду з позовом про вилучення земельної ділянки державної або комунальної власності з постійного користування, крім земель природно-заповідного фонду, оздоровчого призначення, рекреаційного призначення, історико-культурного призначення, для цілей видобування корисних копалин загальнодержавного значення. Задоволення позову про вилучення земельної ділянки з постійного користування відповідно до цієї частини допускається у разі, якщо об’єкти, які передбачається розмістити на земельній ділянці, неможливо розмістити на іншій земельній ділянці або якщо розміщення таких об’єктів на інших земельних ділянках завдасть значних матеріальних збитків або спричинить негативні екологічні наслідки для відповідної територіальної громади, суспільства чи держави в цілому.

Земельна ділянка, вилучена з постійного користування за рішенням суду, передається у користування особі, яка має спеціальний дозвіл на користування надрами для цілей видобування корисних копалин загальнодержавного значення органом, зазначеним у частині першій цієї статті, у 30-денний строк з дня набрання чинності рішенням суду. Втрати лісогосподарського виробництва та збитки, що будуть завдані землекористувачу внаслідок вилучення земельної ділянки з постійного користування, відшкодовуються відповідно до законодавства особою, якій земельну ділянку передано у користування.

{Статтю 149 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

4. Вилучення земельних ділянок з постійного користування державного підприємства, установи, організації не припиняє права власності держави на такі земельні ділянки.

{Статтю 149 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

{Стаття 149 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3404-IV від 08.02.2006, № 1561-VI від 25.06.2009, № 3123-VI від 03.03.2011, № 4442-VI від 23.02.2012, № 4539-VI від 15.03.2012, № 264-IX від 31.10.2019; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 150. Особливо цінні землі та порядок припинення прав на них

{Назва статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

1. До особливо цінних земель відносяться:

а) у складі земель сільськогосподарського призначення: чорноземи нееродовані несолонцюваті на лесових породах; лучно-чорноземні незасолені несолонцюваті суглинкові ґрунти; темно-сірі опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені на лесах і глеюваті; бурі гірсько-лісові та дерново-буроземні глибокі і середньо глибокі ґрунти; дерново-підзолисті суглинкові ґрунти; коричневі ґрунти Південного узбережжя Криму, дернові глибокі ґрунти Закарпаття;

б) торфовища з глибиною залягання торфу більше одного метра і осушені незалежно від глибини, торфовища у складі водно-болотних угідь міжнародного значення;

{Пункт "б" частини першої статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021}

в) землі, надані в постійне користування НВАО "Масандра" та підприємствам, що входять до його складу; землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів;

г) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, землі історико-культурного призначення.

{Частина перша статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1442-VI від 04.06.2009; в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

2. Припинення права постійного користування земельними ділянками особливо цінних земель, визначених у пункті "г" частини першої цієї статті, з підстави добровільної відмови від користування ними або шляхом їх вилучення здійснюється за погодженням з Верховною Радою України.

{Частина друга статті 150 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Особливості правового режиму використання земель під торфовищами та можливі види їх цільового призначення визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 150 в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020}

Стаття 151. Порядок погодження питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності

{Назва статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

1. Юридичні особи, зацікавлені у викупі земельних ділянок, що перебувають у власності громадян чи юридичних осіб, для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності, зобов'язані до початку проведення проектних робіт погодити з власниками землі, крім викупу земельних ділянок з підстав, що допускають можливість їх примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності, і органами державної влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування, згідно з їх повноваженнями, місце розташування об'єкта, розмір земельної ділянки та умови її викупу з урахуванням комплексного розвитку території, який би забезпечував нормальне функціонування на цій ділянці і прилеглих територіях усіх об'єктів та умови проживання населення і охорону довкілля.

{Частина перша статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1559-VI від 17.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011}

2. Погодження матеріалів місць розташування об'єктів на особливо цінних землях, а також земельних ділянок для розміщення та обслуговування будівель і споруд дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій провадиться Верховною Радою України.

3. Погодження питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок, крім тих, що передбачені частиною другою цієї статті, провадиться відповідно Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, міськими, селищними, сільськими радами згідно з їх повноваженнями щодо викупу цих ділянок.

4. У разі викупу земельних ділянок під об'єкти містобудування, розміщення яких визначено містобудівною або землевпорядною документацією (генеральні плани населених пунктів, проекти детального планування, інша містобудівна документація, техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних утворень, проекти землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів тощо), погодження місця розташування об'єкта не проводиться.

5. Юридичні особи, зацікавлені у викупі земельних ділянок, звертаються з клопотанням про погодження місця розташування об'єкта до відповідної сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації. Клопотання щодо погодження місця розташування об'єкта за рахунок земель, викуп яких провадиться Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою Автономної Республіки Крим, подається відповідно до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

6. До клопотання додаються:

а) обґрунтування необхідності викупу та/або відведення земельної ділянки;

б) зазначене на відповідному графічному матеріалі бажане місце розташування об'єкта з орієнтовними розмірами земельної ділянки;

в) нотаріально засвідчена письмова згода землевласника (землекористувача) на викуп земельної ділянки (її частини) (крім викупу земельної ділянки (її частини) з підстав, що допускають можливість її примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності) із зазначенням розмірів передбаченої для викупу земельної ділянки та умов її викупу;

{Пункт "в" частини шостої статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5070-VI від 05.07.2012}

г) копія установчих документів.

7. Типова форма клопотання про погодження місця розташування об'єкта затверджується Кабінетом Міністрів України.

8. Відповідний орган виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування згідно із своїми повноваженнями у тижневий строк з дня реєстрації клопотання направляє:

оригінал клопотання з додатками до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, за місцем розташування земельної ділянки;

копію клопотання та додатків до нього до структурного підрозділу районної державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури, а якщо місто не входить до території певного району, - до виконавчого органу міської ради у сфері містобудування та

архітектури, а в разі, якщо такий орган не утворений, - до органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань містобудування та архітектури чи структурного підрозділу обласної державної адміністрації з питань містобудування та архітектури.

Органи, зазначені в абзацах другому і третьому цієї частини, протягом десяти днів з дня одержання клопотання надають відповідному органу виконавчої влади, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування висновок про погодження місця розташування об’єкта або про відмову в такому погодженні.

{Частина восьма статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Законів № 5395-VI від 02.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013}

9. Якщо викуп земельних ділянок провадиться за погодженням з Верховною Радою України, відповідні органи державної влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або органи місцевого самоврядування готують свої висновки і подають матеріали погодження місця розташування об'єкта до Кабінету Міністрів України, який розглядає ці матеріали і подає їх до Верховної Ради України для прийняття відповідного рішення.

{Частина дев'ята статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

10. Якщо викуп земельних ділянок здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, матеріали погодження місця розташування об'єкта подаються до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, яка розглядає ці матеріали і в місячний строк подає свої пропозиції до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

11. Після отримання висновків, зазначених у частині восьмій цієї статті, про погодження місця розташування об'єкта та рішення Верховної Ради України (у разі необхідності) відповідний орган державної влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування згідно із своїми повноваженнями у двотижневий строк розглядає матеріали погодження місця розташування об'єкта та надає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або мотивоване рішення про відмову.

{Частина одинадцята статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 365-VII від 02.07.2013}

12. Спори, пов'язані з погодженням місць розташування об'єктів, вирішуються в судовому порядку.

{Стаття 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 762-IV від 15.05.2003, № 1119-IV від 11.07.2003, № 3404-IV від 08.02.2006; в редакції Законів № 509-VI від 16.09.2008, № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

Розділ V
ГАРАНТІЇ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ

Глава 23
Захист прав на землю

Стаття 152. Способи захисту прав на земельні ділянки

1. Держава забезпечує громадянам та юридичним особам рівні умови захисту прав власності на землю.

2. Власник земельної ділянки або землекористувач може вимагати усунення будь-яких порушень його прав на землю, навіть якщо ці порушення не пов'язані з позбавленням права володіння земельною ділянкою, і відшкодування завданих збитків.

3. Захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється шляхом:

а) визнання прав;

б) відновлення стану земельної ділянки, який існував до порушення прав, і запобігання вчиненню дій, що порушують права або створюють небезпеку порушення прав;

в) визнання угоди недійсною;

г) визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування;

ґ) відшкодування заподіяних збитків;

д) застосування інших, передбачених законом, способів.

Стаття 153. Гарантії права власності на земельну ділянку

1. Власник не може бути позбавлений права власності на земельну ділянку, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

2. У випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, допускається викуп земельної ділянки. При цьому власникові земельної ділянки відшкодовується її вартість.

3. Колишній власник земельної ділянки, яка викуплена для суспільних потреб, має право звернутися до суду з позовом про визнання недійсним чи розірвання договору викупу земельної ділянки та відшкодування збитків, пов'язаних з викупом, якщо після викупу земельної ділянки буде встановлено, що земельна ділянка використовується не для суспільних потреб.

Стаття 154. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за порушення права власності на землю

1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування без рішення суду не мають права втручатись у здійснення власником повноважень щодо володіння, користування і розпорядження належною йому земельною ділянкою або встановлювати непередбачені законодавчими актами додаткові обов'язки чи обмеження.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за шкоду, заподіяну їх неправомірним втручанням у здійснення власником повноважень щодо володіння, користування і розпорядження земельною ділянкою.

Стаття 155. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок

1. У разі видання органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування акта, яким порушуються права особи щодо володіння, користування чи розпорядження належною їй земельною ділянкою, такий акт визнається недійсним.

2. Збитки, завдані власникам земельних ділянок внаслідок видання зазначених актів, підлягають відшкодуванню в повному обсязі органом, який видав акт.

Глава 24
Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Стаття 156. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні внаслідок:

а) вилучення (викупу) сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;

б) тимчасового зайняття сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для інших видів використання;

в) встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок;

г) погіршення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників;

ґ) приведення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників у непридатний для використання стан;

д) неодержання доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки;

е) використання земельних ділянок для потреб нафтогазової галузі;

{Статтю 156 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

є) використання земельних ділянок для потреб надрокористування для геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислової розробки родовищ) загальнодержавного та місцевого значення та (або) видобування корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення та для будівництва і розміщення споруд/об’єктів, пов’язаних із зазначеним видом діяльності.

{Статтю 156 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 402-IX від 19.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2805-IX від 01.12.2022}

Стаття 157. Порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

1. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, які використовують земельні ділянки, а також органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, діяльність яких обмежує права власників і землекористувачів або погіршує якість земель, розташованих у зоні їх впливу, в тому числі внаслідок хімічного і радіоактивного забруднення території, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і стічними водами.

2. Особливості відшкодування збитків, заподіяних власникам землі та землекористувачам внаслідок створення чи зміни меж природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, визначаються Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

{Статтю 157 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

3. Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 25
Вирішення земельних спорів

Стаття 158. Органи, що вирішують земельні спори

1. Земельні спори вирішуються судами, органами місцевого самоврядування.

{Частина перша статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Виключно судом вирішуються земельні спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей.

3. Органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах території територіальних громад щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, обмежень у використанні земель та земельних сервітутів, додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах.

{Частина третя статті 158 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частину четверту статті 158 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

5. У разі незгоди власників землі або землекористувачів з рішенням органу місцевого самоврядування спір вирішується у судовому порядку.

{Частина п'ята статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 158[1]. Врегулювання земельних спорів шляхом медіації

1. Земельний спір може бути врегульовано шляхом медіації відповідно до Закону України "Про медіацію" з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

2. Органи, передбачені статтею 158 цього Кодексу, сприяють примиренню сторін земельного спору.

3. Договір про проведення медіації та угода за результатами медіації у земельних спорах укладаються в письмовій формі.

4. У разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації сторони медіації мають право звернутися для розгляду земельного спору до органів, що вирішують земельні спори.

{Кодекс доповнено статтею 158[1] згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

Стаття 159. Порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування

{Назва статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

1. Земельні спори розглядаються органами місцевого самоврядування на підставі заяви однієї із сторін у тижневий строк з дня подання заяви.

{Частина перша статті 159 із змінами, внесеними згідно з Законами № 4215-VI від 22.12.2011, № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Земельні спори розглядаються за участю зацікавлених сторін, які повинні бути завчасно повідомлені про час і місце розгляду спору. У разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання і відсутності офіційної згоди на розгляд питання розгляд спору переноситься. Повторне відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин.

3. Відсутність однієї із сторін без поважних причин при повторному розгляді земельного спору не зупиняє його розгляд і прийняття рішення.

4. У рішенні органу місцевого самоврядування визначається порядок його виконання.

{Частина четверта статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

5. Рішення передається сторонам у триденний строк з дня його прийняття.

{Частина п'ята статті 159 із змінами, внесеними згідно з Законом № 4215-VI від 22.12.2011}

Стаття 160. Права і обов'язки сторін при розгляді земельних спорів

Сторони, які беруть участь у земельному спорі, мають право знайомитися з матеріалами щодо цього спору, робити з них виписки, брати участь у розгляді земельного спору, подавати документи та інші докази, порушувати клопотання, давати усні і письмові пояснення, заперечувати проти клопотань та доказів іншої сторони, одержувати копію рішення щодо земельного спору, і, у разі незгоди з цим рішенням, оскаржувати його.

Стаття 161. Виконання рішень органів місцевого самоврядування щодо земельних спорів

{Назва статті 161 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

1. Рішення органів місцевого самоврядування вступає в силу з моменту його прийняття. Оскарження зазначених рішень у суді призупиняє їх виконання.

{Частина перша статті 161 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Виконання рішення щодо земельних спорів здійснюється органом, який прийняв це рішення.

3. Виконання рішення не звільняє порушника від відшкодування збитків або втрат лісогосподарського виробництва внаслідок порушення земельного законодавства.

{Частина третя статті 161 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

4. Виконання рішення щодо земельних спорів може бути призупинено або його термін може бути продовжений судом.

{Частина четверта статті 161 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Розділ VI
ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ

Глава 26
Завдання, зміст і порядок охорони земель

Стаття 162. Поняття охорони земель

Охорона земель - це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

{Стаття 162 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 163. Завдання охорони земель

Завданнями охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Стаття 164. Зміст охорони земель

1. Охорона земель включає:

а) обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування;

б) захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб;

в) захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;

г) збереження природних водно-болотних угідь;

ґ) попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;

д) консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

2. Порядок охорони земель встановлюється законом.

Стаття 165. Нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів

{Назва статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

1. Нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів здійснюється з метою забезпечення екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки громадян шляхом прийняття відповідних нормативів, які визначають вимоги щодо якості земель, допустимого антропогенного навантаження на ґрунти та окремі території, допустимого сільськогосподарського освоєння земель тощо.

{Частина перша статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2. У галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються такі нормативи:

а) оптимального співвідношення земельних угідь;

б) якісного стану ґрунтів;

в) гранично допустимого забруднення ґрунтів;

г) показники деградації земель та ґрунтів.

3. Нормативи в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 166. Рекультивація порушених земель

1. Рекультивація порушених земель - це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель.

2. Землі, які зазнали змін у структурі рельєфу, екологічному стані ґрунтів і материнських порід та у гідрологічному режимі внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, підлягають рекультивації.

3. Для рекультивації порушених земель, відновлення деградованих земельних угідь використовується ґрунт, знятий при проведенні гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, шляхом його нанесення на малопродуктивні ділянки або на ділянки без ґрунтового покриву.

Стаття 167. Охорона земель від забруднення небезпечними речовинами

1. Господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад встановлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється.

2. Нормативи гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах, а також перелік цих речовин затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Забруднені небезпечними речовинами земельні ділянки використовуються з дотриманням встановлених обмежень, вимог щодо запобігання їх небезпечному впливу на здоров'я людини та довкілля.

4. Рівень забруднення ґрунтів враховується при наданні земельних ділянок у користування, вилученні з господарського обігу та зміні характеру і режиму використання.

Стаття 168. Охорона ґрунтів

1. Ґрунти земельних ділянок є об'єктом особливої охорони.

2. Власники земельних ділянок та землекористувачі мають право здійснювати зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок виключно на підставі розробленого у встановленому законом порядку робочого проекту землеустрою. Переміщення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) в межах однієї і тієї самої земельної ділянки, призначеної для ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного будівництва та будівництва індивідуальних гаражів, здійснюється без розроблення робочого проекту землеустрою.

{Частина друга статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2314-VIII від 01.03.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 402-IX від 19.12.2019, № 1710-IX від 07.09.2021; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

3. При здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок та землекористувачі повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивація), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей.

Глава 27
Використання техногенно забруднених земель

Стаття 169. Поняття техногенно забруднених земель

1. Техногенно забруднені землі - це землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на довкілля і здоров'я людей.

2. До техногенно забруднених земель відносяться землі радіаційно небезпечні та радіоактивно забруднені, землі, забруднені важкими металами, іншими хімічними

елементами тощо. При використанні техногенно забруднених земель враховуються особливості режиму їх використання.

3. Особливості режиму і порядку використання техногенно забруднених земель встановлюються законодавством України.

Стаття 170. Особливості використання техногенно забруднених земель сільськогосподарського призначення

1. Техногенно забруднені землі сільськогосподарського призначення, на яких не забезпечується одержання продукції, що відповідає встановленим вимогам (нормам, правилам, нормативам), підлягають вилученню із сільськогосподарського обігу та консервації.

2. Порядок використання техногенно забруднених земельних ділянок встановлюється законодавством України.

Глава 28
Консервація земель

Стаття 171. Деградовані і малопродуктивні землі

1. До деградованих земель відносяться:

а) земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо;

б) земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші.

2. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним.

Стаття 172. Особливості консервації земель

{Назва статті 172 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

1. Консервації підлягають земельні ділянки, визначені статтею 51 Закону України "Про охорону земель".

{Частина перша статті 172 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

2. Консервація земель здійснюється шляхом припинення чи обмеження їх господарського використання на визначений термін та залуження, заліснення або ренатуралізації. Передача у власність і користування земель державної та комунальної власності, щодо яких прийнято рішення про їх консервацію, для цілей, не пов’язаних із такою консервацією, забороняється.

{Частина друга статті 172 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Консервація земель здійснюється відповідно до робочого проекту землеустрою:

щодо земель державної та комунальної власності - за рішенням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які відповідно до статті 122 цього Кодексу приймають рішення про передачу земельних ділянок у власність чи користування;

щодо земель приватної власності - за заявою власника такої земельної ділянки.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади та орган місцевого самоврядування, які відповідно до статті 122 цього Кодексу розпоряджаються землями державної або комунальної власності, зобов'язані вживати заходів щодо здійснення консервації земельних ділянок.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади та орган місцевого самоврядування, які відповідно до статті 122 цього Кодексу розпоряджаються землями державної або комунальної власності, можуть надавати в користування державним та комунальним лісогосподарським підприємствам земельні ділянки, визначені статтею 51 Закону України "Про охорону земель", для проведення заходів щодо консервації таких земельних ділянок.

{Частина третя статті 172 в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022}

4. Порядок консервації земель встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина четверта статті 172 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Розділ VII
УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Глава 29
Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць

Стаття 173. Межі районів, сіл, селищ, міст, районів у містах

1. Межа району, села, селища, міста, району у місті - це умовна лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району, села, селища, міста, району у місті від інших територій.

{Частина перша статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Межі району, села, селища, міста, району у місті встановлюються і змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць.

Проекти землеустрою щодо зміни меж населених пунктів розробляються з урахуванням генеральних планів населених пунктів.

{Частина друга статті 173 в редакції Закону № 5003-VI від 21.06.2012}

3. Включення земельних ділянок у межі району, села, селища, міста, району у місті не тягне за собою припинення права власності і права користування цими ділянками, крім земельних ділянок, визначених частиною четвертою цієї статті.

{Частина третя статті 173 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

4. Землі та земельні ділянки державної власності, включені в межі населеного пункту (крім земель, які не можуть передаватися у комунальну власність), переходять у власність територіальної громади. Рішення про встановлення меж населеного пункту та витяги з Державного земельного кадастру про межу відповідної адміністративно-територіальної одиниці та про відповідні земельні ділянки, право власності на які переходить до територіальної громади, є підставою для державної реєстрації права комунальної власності на такі земельні ділянки.

{Статтю 173 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 174. Органи, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних одиниць

1. Рішення про встановлення і зміну меж районів і міст приймається Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

{Частина перша статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017}

2. Рішення про встановлення і зміну меж сіл, селищ приймаються відповідними сільськими, селищними, міськими радами.

У разі якщо встановлення і зміна меж сіл, селищ призводить до зміни меж території територіальної громади, рішення про встановлення і зміну меж сіл, селищ приймається Кабінетом Міністрів України на підставі подання відповідних сільських, селищних, міських рад.

{Частина друга статті 174 в редакції Законів № 5003-VI від 21.06.2012, № 3285-IX від 28.07.2023}

3. Рішення про встановлення і зміну меж районів у містах приймається міською радою за поданням відповідних районних у містах рад.

Стаття 175. Порядок встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць

Межі адміністративно-територіальних одиниць встановлюються в порядку та відповідно до закону.

{Статтю 176 виключено на підставі Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

Глава 30
Планування використання земель

Стаття 177. Загальнодержавні програми використання та охорони земель

1. Загальнодержавні програми використання та охорони земель розробляються з метою забезпечення потреб населення і галузей економіки у землі та її раціонального використання і охорони.

2. Загальнодержавні програми використання та охорони земель розробляються відповідно до програм економічного, науково-технічного і соціального розвитку України.

3. Загальнодержавні програми використання та охорони земель затверджуються Верховною Радою України.

Стаття 178. Регіональні програми використання та охорони земель

1. Регіональні програми використання та охорони земель розробляються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями і затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами.

2. Програми використання та охорони земель міст Києва і Севастополя розробляються Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями та затверджуються відповідними радами.

Стаття 179. Природно-сільськогосподарське районування земель

1. Природно-сільськогосподарське районування земель - це поділ території з урахуванням природних умов та агробіологічних вимог сільськогосподарських культур.

2. Природно-сільськогосподарське районування земель є основою для оцінки земель і розроблення землевпорядної документації щодо використання та охорони земель.

3. Використання та охорона сільськогосподарських угідь здійснюються відповідно до природно-сільськогосподарського районування.

4. Порядок здійснення природно-сільськогосподарського районування визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 180. Зонування земель

1. Зонування земель здійснюється в межах територій територіальних громад.

{Частина перша статті 180 в редакції Закону № 711-IX від 17.06.2020}

2. При зонуванні земель встановлюються вимоги щодо допустимих видів забудови та іншого використання земельних ділянок у межах окремих зон.

{Частина друга статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5496-VI від 20.11.2012}

3. Зонування земель здійснюється відповідно до закону.

Глава 31
Землеустрій

Стаття 181. Поняття землеустрою

Землеустрій - це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

Стаття 182. Мета землеустрою

Мета землеустрою полягає в забезпеченні раціонального використання та охорони земель, створенні сприятливого екологічного середовища та поліпшенні природних ландшафтів.

Стаття 183. Завдання землеустрою

Основними завданнями землеустрою є:

а) реалізація політики держави щодо науково обґрунтованого перерозподілу земель, формування раціональної системи землеволодінь і землекористувань з усуненням недоліків у розташуванні земель, створення екологічно сталих ландшафтів і агросистем;

б) інформаційне забезпечення правового, економічного, екологічного і містобудівного механізму регулювання земельних відносин на національному, регіональному, локальному, господарському рівнях шляхом розробки пропозицій по встановленню особливого режиму і умов використання земель;

в) встановлення на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць, територій з особливим природоохоронним, рекреаційним і заповідним режимами, меж земельних ділянок власників і землекористувачів;

г) здійснення заходів щодо прогнозування, планування, організації раціонального використання та охорони земель на національному, регіональному, локальному і господарському рівнях;

ґ) організація територій сільськогосподарських підприємств із створенням просторових умов, що забезпечують еколого-економічну оптимізацію використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, впровадження прогресивних форм організації управління землекористуванням, удосконалення співвідношення і розміщення земельних угідь, системи сівозмін, сінокосо- і пасовищезмін;

д) розробка системи заходів по збереженню і поліпшенню природних ландшафтів, відновленню і підвищенню родючості ґрунтів, рекультивації порушених земель і землюванню малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, висушення, зсувів, вторинного засолення і заболочення, ущільнення, забруднення промисловими відходами і хімічними речовинами та інших видів деградації, по консервації деградованих і малопродуктивних земель, попередженню інших негативних явищ;

е) організація територій несільськогосподарських підприємств, організацій і установ з метою створення умов ефективного землекористування та обмежень і обтяжень у використанні земель.

Стаття 184. Зміст землеустрою

Землеустрій передбачає:

а) встановлення (відновлення) на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць, землеволодінь і землекористувань;

б) розробку загальнодержавної і регіональних програм використання та охорони земель;

в) складання схем землеустрою, розроблення техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

г) обґрунтування встановлення меж територій з особливими природоохоронними, рекреаційними і заповідними режимами;

{Пункт "ґ" частини першої статті 184 виключено на підставі Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

д) складання проектів відведення земельних ділянок;

е) встановлення в натурі (на місцевості) меж земельних ділянок;

{Пункт "є" частини першої статті 184 виключено на підставі Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

ж) складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін, упорядкування угідь, а також розроблення заходів щодо охорони земель;

з) розроблення іншої землевпорядної документації, пов'язаної з використанням та охороною земель;

{Пункт "и" частини першої статті 184 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

і) проведення топографо-геодезичних, картографічних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідувань земель;

ї) визначення самозалісених ділянок.

{Частину першу статті 184 доповнено пунктом "ї" згідно із Законом № 2321-IX від 20.06.2022}

Стаття 185. Організація та порядок здійснення землеустрою

1. Землеустрій здійснюється суб'єктами господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою згідно із законом, за рахунок коштів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, а також коштів громадян та юридичних осіб.

{Частина перша статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5394-VI від 02.10.2012}

2. Землеустрій здійснюється відповідно до закону.

Стаття 186. Погодження і затвердження документації із землеустрою

1. Схема землеустрою і техніко-економічне обґрунтування використання та охорони земель району затверджуються районною радою.

Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель села, селища, міста, території територіальної громади затверджуються відповідною сільською, селищною, міською радою.

Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць підлягають стратегічній екологічній оцінці.

Схема землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

2. Комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів, детальні плани території:

у частині формування земельних ділянок погоджуються в порядку, встановленому цим Кодексом для погодження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок;

у частині положень, що передбачають внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, сформовані до 2004 року, але відомості про які не внесені до Державного земельного кадастру, погоджуються з їх власниками, а якщо такі земельні ділянки перебувають у користуванні фізичних, юридичних осіб, - також підлягають погодженню із землекористувачами;

затверджуються відповідними сільськими, селищними, міськими радами.

{Статтю 186 доповнено новою частиною згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

3. Проекти землеустрою погоджуються та затверджуються в такому порядку:

1) проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць погоджуються сільськими, селищними, міськими, районними радами, районними державними адміністраціями, за рахунок території яких планується здійснити розширення таких меж. У разі розширення меж адміністративно-територіальної одиниці за рахунок території, що не входить до складу відповідного району, або якщо районна рада не утворена, проект погоджується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною державною адміністрацією.

У разі встановлення меж міст проект також погоджується Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною радою.

Рішення Верховної Ради України, органу місцевого самоврядування про встановлення (зміну) меж адміністративно-територіальної одиниці одночасно є рішенням про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальної одиниці.

{Абзац третій пункту 1 частини третьої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3285-IX від 28.07.2023}

Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж районів у містах погоджуються з відповідною районною у місті радою, районною у місті державною адміністрацією (у разі їх утворення);

2) проекти землеустрою щодо встановлення меж територій територіальних громад погоджуються сільськими, селищними, міськими радами суміжних територіальних громад і затверджуються сільською, селищною, міською радою, що представляє інтереси територіальної громади, межі території якої встановлюються.

У разі відмови сільської, селищної, міської ради у погодженні проекту землеустрою спір вирішується у судовому порядку;

{Пункт 2 частини статті 186 набирає чинності з 26.11.2021}

3) проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів погоджуються з власниками, користувачами земельних ділянок, що включаються до території природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів без їх вилучення, крім випадків, коли обмеження безпосередньо встановлені законом або прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами.

Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів погоджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об’єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, земель оздоровчого, рекреаційного призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон), органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення).

Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів у зоні відчуження та зоні безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, погоджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов’язкового) відселення.

Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного

фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів затверджуються їх замовниками.

Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів, що розробляються з метою внесення до Державного земельного кадастру відомостей про межі та режими використання земель у межах територій пам’яток культурної спадщини, історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій, охоронюваних археологічних територій, зон охорони, буферних зон, історичних ареалів населених місць, територій об’єктів культурної всесвітньої спадщини, затверджуються органами, що відповідно до Закону України "Про охорону культурної спадщини" затверджують науково-проектну документацію у сфері охорони культурної спадщини, що визначає обмеження у використанні земель у межах територій пам’яток культурної спадщини, історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій, охоронюваних археологічних територій, зон охорони, буферних зон, історичних ареалів населених місць, територій об’єктів культурної всесвітньої спадщини. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів, що розробляються з метою внесення до Державного земельного кадастру відомостей про межі та режими використання земель у межах територій пам’яток культурної спадщини, історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій, охоронюваних археологічних територій, зон охорони, буферних зон, історичних ареалів населених місць, територій об’єктів культурної всесвітньої спадщини, не пізніше 30 календарних днів до дня їх затвердження публікуються на офіційному веб-сайті органу охорони культурної спадщини, уповноваженого здійснювати їх затвердження;

4) проекти землеустрою щодо приватизації земель державних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій погоджуються рішенням загальних зборів працівників таких підприємств, установ та організацій (іншими суб’єктами, визначеними законодавством) і затверджуються органами виконавчої влади, що здійснюють розпорядження земельними ділянками державної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

Проекти землеустрою щодо приватизації земель комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій погоджуються рішенням загальних зборів працівників таких підприємств, установ та організацій (іншими суб’єктами, визначеними законодавством) і затверджуються відповідними сільськими, селищними, міськими радами;

5) проекти землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв) погоджуються відповідною сільською, селищною, міською радою та затверджуються на зборах більшістю власників земельних часток (паїв) у межах земель, що перебувають у власності (користуванні) такого сільськогосподарського підприємства, що оформляється відповідним протоколом;

6) проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу;

7) у разі наявності територій та об’єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, земель, зарезервованих для заповідання, прибережних захисних смуг, інших територій екологічної мережі проекти землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб погоджуються органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Проекти землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб затверджуються сільськими, селищними, міськими радами;

8) проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, затверджуються їх замовниками;

9) у разі наявності територій та об’єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, земель, зарезервованих для заповідання, або прибережних захисних смуг, інших територій екологічної мережі проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів погоджуються органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів затверджуються відповідними сільськими, селищними, міськими радами.

4. Робочі проекти землеустрою затверджуються їх замовниками.

Робочі проекти землеустрою, що передбачають здійснення заходів на земельних ділянках державної та комунальної власності, розташованих на територіях чи об’єктах природно-заповідного фонду, їх охоронних зонах, землях, зарезервованих для заповідання, прибережних захисних смугах, інших територіях екологічної мережі, погоджуються органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища.

/-{Зміни до пункту 1 частини четвертої статті 186, прийняті Законом України № 1657-IX від 15.07.2021, внести неможливо (відсутній пункт)}-/

5. Технічна документація із землеустрою погоджується і затверджується у такому порядку:

1) технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж частини земельної ділянки, на яку поширюється право суборенди, сервітуту, погоджується землевласником (у разі встановлення сервітуту щодо земельної ділянки, що не перебуває у користуванні, або у разі встановлення сервітуту щодо земельної ділянки, що перебуває у користуванні, - за

договором з її власником) або землекористувачем (в інших випадках) і затверджується особою, яка набуває право суборенди, сервітуту;

2) технічна документація із землеустрою щодо поділу та об’єднання земельних ділянок затверджується власником (розпорядником) земельних ділянок, а щодо земельних ділянок державної або комунальної власності - Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, уповноваженими розпоряджатися земельними ділянками відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу;

3) технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель у частині положень, що передбачають внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, сформовані до 2004 року, але відомості про які не внесені до Державного земельного кадастру, погоджується з власниками таких земельних ділянок, а якщо такі земельні ділянки перебувають у користуванні фізичних, юридичних осіб - також із землекористувачами.

Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель затверджується:

щодо земельних ділянок приватної власності - власником земельних ділянок;

щодо земельних ділянок державної або комунальної власності - Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, уповноваженими розпоряджатися земельними ділянками відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу;

щодо земельних ділянок, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, та земель, що залишилися у колективній власності після розподілу земельних ділянок між власниками земельних часток (паїв), - сільською, селищною, міською радою;

4) технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж режимоутворюючих об’єктів культурної спадщини затверджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини, крім технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж території пам’ятки місцевого значення, її зони охорони, меж історико-культурного заповідника місцевого значення, що затверджується органом охорони культурної спадщини Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж режимоутворюючих об’єктів культурної спадщини не пізніше 30 календарних днів до її затвердження публікується на офіційному веб-сайті органу охорони культурної спадщини, уповноваженого здійснювати її затвердження;

{Пункт 4 частини статті 186 набирає чинності з 26.05.2022}

5) технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) затверджується:

у разі передачі на підставі такої документації земельної ділянки у власність та користування Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування - рішенням таких органів;

в інших випадках - власником (розпорядником) земельної ділянки, а щодо земельної ділянки державної або комунальної власності, що перебуває у користуванні, - землекористувачем;

6) технічна документація із землеустрою щодо резервування цінних для заповідання територій та об’єктів погоджується користувачами земельних ділянок державної, комунальної власності, крім випадків, визначених законом, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища та затверджується органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

6. Затверджена документація із землеустрою в електронній формі подається розробником до Державного фонду документації із землеустрою та оцінки земель.

7. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, інші суб’єкти, визначені цією статтею, зобов’язані протягом десяти робочих днів з дня одержання документації із землеустрою безоплатно надати або надіслати рекомендованим листом з повідомленням розробнику свої висновки про її погодження або про відмову в погодженні з обов’язковим посиланням на закони та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти, що регулюють відносини у відповідній сфері. Строк дії таких висновків є необмеженим.

8. Підставою для відмови у погодженні та затвердженні документації із землеустрою може бути лише невідповідність її положень вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, документації із землеустрою або містобудівної документації.

9. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, іншим суб’єктам, визначеним цією статтею, при погодженні та затвердженні документації із землеустрою забороняється вимагати:

додаткові матеріали та документи, не включені до складу документації із землеустрою, визначеного Законом України "Про землеустрій";

надання погодження документації із землеустрою будь-якими іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами чи організаціями, погодження яких не передбачено цією статтею;

проведення будь-яких обстежень, експертиз чи робіт.

Кожен орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, інший суб’єкт, визначений цією статтею, розглядає та погоджує документацію із землеустрою самостійно та незалежно від погодження такої документації іншими органами.

10. Висновок (рішення) органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, іншого суб’єкта, визначеного цією статтею, щодо відмови у погодженні або затвердженні документації із землеустрою має містити вичерпний перелік недоліків документації із землеустрою з описом змісту недоліку та посиланням на відповідні норми законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, затверджену документацію із землеустрою або містобудівну документацію. Повторна відмова у погодженні або затвердженні документації із землеустрою допускається лише у разі, якщо розробник не усунув недоліки, зазначені у попередньому висновку (рішенні), а також якщо підстава для відмови виникла після надання попереднього висновку (рішення). Повторна відмова у погодженні або затвердженні не позбавляє розробника документації із землеустрою права усунути недоліки такої документації та подати її на погодження або затвердження.

{Стаття 186 в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1472-VIII від 14.07.2016, № 2354-VIII від 20.03.2018, № 2498-VIII від 10.07.2018, № 402-IX від 19.12.2019; в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 186^{1}. *{Статтю 186^{1} виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}*

Глава 32
Контроль за використанням та охороною земель

Стаття 187. Завдання контролю за використанням та охороною земель

Контроль за використанням та охороною земель полягає в забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України.

Стаття 188. Державний контроль за використанням та охороною земель

1. Державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, а за додержанням вимог законодавства про охорону земель - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

Державний контроль за використанням та охороною земель в обсязі, визначеному законом, також здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад набувають установлених законом повноважень із здійснення державного контролю за використанням та охороною земель у разі прийняття відповідною радою рішення про здійснення такого контролю.

{Абзац другий частини першої статті 188 набирає чинності з 26.05.2022}

{Частина перша статті 188 в редакції Законів № 4444-VI від 23.02.2012, № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель встановлюється законом.

Стаття 189. *{Статтю 189 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}*

Стаття 190. Громадський контроль за використанням та охороною земель

Громадський контроль за використанням та охороною земель здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, відповідними органами місцевого самоврядування і діють на підставі положень, затверджених відповідно центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, відповідною радою.

{Текст статті 190 в редакції Законів № 5462-VI від 16.10.2012, № 1423-IX від 28.04.2021 - набирає чинності з 26.05.2022 в частині повноважень відповідних рад щодо затвердження положень про здійснення громадського контролю за використанням та охороною земель}

Глава 33
Моніторинг земель

Стаття 191. Призначення моніторингу земель

1. Моніторинг земель - це система спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів.

2. У системі моніторингу земель проводиться збирання, оброблення, передавання, збереження та аналіз інформації про стан земель, прогнозування їх змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану земель та дотримання вимог екологічної безпеки.

3. Моніторинг земель є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля.

4. Залежно від цілей, спостережень і охоплення територій моніторинг земель може бути національним, регіональним і локальним.

5. Ведення моніторингу земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина п'ята статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

6. Порядок проведення моніторингу земель встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 192. Завдання моніторингу земель

Основними завданнями моніторингу земель є прогноз еколого-економічних наслідків деградації земельних ділянок з метою запобігання або усунення дії негативних процесів.

Глава 34
Державний земельний кадастр

Стаття 193. Визначення державного земельного кадастру

1. Державний земельний кадастр - єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах кордонів України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами, меліоративні мережі та складові частини меліоративних мереж.

{Частина перша статті 193 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2079-IX від 17.02.2022}

2. Державний земельний кадастр є основою для ведення кадастрів інших природних ресурсів.

Стаття 194. Призначення державного земельного кадастру

Призначенням державного земельного кадастру є забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних ресурсів, контролю за використанням і охороною земель, економічного та екологічного обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою.

Стаття 195. Завдання ведення державного земельного кадастру

Основними завданнями ведення державного земельного кадастру є:

а) забезпечення повноти відомостей про всі земельні ділянки;

б) застосування єдиної системи просторових координат та системи ідентифікації земельних ділянок;

в) запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Стаття 196. Склад відомостей Державного земельного кадастру

Склад відомостей Державного земельного кадастру визначається законом.

{Стаття 196 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 197. Кадастрове зонування

Кадастровим зонуванням є встановлення меж кадастрових зон і кварталів.

{Стаття 197 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 198. Кадастрові зйомки

1. Кадастрові зйомки - це комплекс робіт, виконуваних для визначення та відновлення меж земельних ділянок.

2. Кадастрова зйомка включає:

а) геодезичне встановлення меж земельної ділянки;

б) погодження меж земельної ділянки з суміжними власниками та землекористувачами;

в) відновлення меж земельної ділянки на місцевості;

г) встановлення меж частин земельної ділянки, які містять обтяження та обмеження щодо використання землі;

ґ) виготовлення кадастрового плану.

Стаття 199. Бонітування ґрунтів

1. Бонітування ґрунтів - це порівняльна оцінка якості ґрунтів за їх основними природними властивостями, які мають сталий характер та суттєво впливають на врожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах.

2. Бонітування ґрунтів проводиться за 100-бальною шкалою. Вищим балом оцінюються ґрунти з кращими властивостями, які мають найбільшу природну продуктивність.

Стаття 200. *{Статтю 200 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}*

Стаття 201. Грошова оцінка земельних ділянок

1. Грошова оцінка земельних ділянок визначається на рентній основі.

2. Залежно від призначення та порядку проведення грошова оцінка земельних ділянок може бути нормативною і експертною.

3. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок використовується для визначення розміру земельного податку, втрат лісогосподарського виробництва, економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель тощо.

{Частина третя статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

4. Експертна грошова оцінка використовується при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок.

5. Грошова оцінка земельних ділянок проводиться за методикою, яка затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 202. Державна реєстрація земельних ділянок

1. Державна реєстрація земельних ділянок здійснюється у Державному земельному кадастрі в порядку, встановленому Законом.

{Стаття 202 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 203. Облік кількості та якості земель

1. Облік кількості земель - відображення у відомостях і документах даних, які характеризують кожну земельну ділянку, а також землі за площею та складом земельних угідь, розподіл земель за власниками, землекористувачами.

2. Облік якості земель - відображення у відомостях і документах даних, які характеризують земельні угіддя за природними і набутими властивостями, що впливають на їх продуктивність та економічну цінність, а також за ступенем техногенного забруднення ґрунтів.

{Стаття 203 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 204. Ведення Державного земельного кадастру

Ведення Державного земельного кадастру здійснюється відповідно до закону.

{Стаття 204 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Глава 35
Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель

Стаття 205. Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель

1. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель включає:

а) надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель;

б) виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини;

в) звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами;

г) компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Стаття 206. Плата за землю

1. Використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка.

2. Плата за землю справляється відповідно до закону.

Глава 36
Відшкодування втрат лісогосподарського виробництва

{Назва глави 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Стаття 207. Умови відшкодування втрат лісогосподарського виробництва

{Назва статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

1. Втрати лісогосподарського виробництва включають втрати, лісових земель та чагарників, а також втрати, завдані обмеженням у землекористуванні та погіршенням якості земель.

{Частина перша статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

2. Відшкодуванню підлягають втрати лісових земель та чагарників як основного засобу виробництва в лісовому господарстві внаслідок вилучення (викупу) їх для потреб, не пов’язаних із лісогосподарським виробництвом, а також внаслідок використання для будівництва, розміщення і експлуатації об’єктів нафтогазовидобування, облаштування родовища та надрокористування для геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислової розробки родовищ) загальнодержавного та місцевого значення та (або) видобування корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення та для будівництва і розміщення споруд/об’єктів, пов’язаних із зазначеним видом діяльності.

{Частина друга статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018; в редакції Закону № 402-IX від 19.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2698-IX від 19.10.2022, № 2805-IX від 01.12.2022}

3. Відшкодуванню підлягають також втрати, завдані обмеженням прав власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, або погіршенням якості угідь внаслідок негативного впливу, спричиненого діяльністю громадян, юридичних осіб, органів місцевого самоврядування або держави, а також у зв'язку з виключенням лісових земель і чагарників із господарського обігу внаслідок встановлення охоронних, санітарних та інших захисних зон.

{Частина третя статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

4. Втрати лісогосподарського виробництва компенсуються незалежно від відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.

{Частина четверта статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

5. Втрати лісогосподарського виробництва визначаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ята статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законами № 711-IX від 17.06.2020, № 2698-IX від 19.10.2022}

{Частину шосту статті 207 виключено на підставі Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

Стаття 208. Звільнення від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва

{Назва статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

1. Від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва звільняються громадяни та юридичні особи у разі використання земельних ділянок для будівництва шкіл,

дошкільних закладів, державних об’єктів охорони здоров’я, культури, фізкультури та спорту, соціального забезпечення, аеропортів та об’єктів інфраструктури аеропортів, аеродромів та аеродромних об’єктів, державних об’єктів дорожнього будівництва, культових споруд релігійних організацій, кладовищ, меліоративних систем, протиерозійних, протизсувних і протиселевих споруд, для будівництва та обслуговування жилих будинків і господарських будівель, для розміщення внутрігосподарських об’єктів сільськогосподарських, рибогосподарських і лісогосподарських підприємств, організацій та установ, для розміщення індустріальних (промислових) парків, інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, видобування торфу за умови повернення земельних ділянок у стані, придатному для попереднього використання, для створення територій та об’єктів природно-заповідного фонду, для будівництва та обслуговування об’єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, для лісорозведення, у разі використання земельних ділянок для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, а також всеукраїнські громадські організації осіб з інвалідністю України, їх підприємства (об’єднання), установи та організації, що фінансуються з Державного бюджету України, у разі використання земельних ділянок для будівництва реабілітаційних установ для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, об’єктів фізкультури, спорту та соціального забезпечення для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, а також інвестор із значними інвестиціями відповідно до спеціального інвестиційного договору, укладеного відповідно до вимог Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні".

{Абзац перший частини першої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

{Абзац другий частини першої статті 208 виключено на підставі Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

{Частина перша статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1561-VI від 25.06.2009, № 2471-VI від 08.07.2010, № 2480-VI від 09.07.2010, № 2581-VIII від 02.10.2018, № 232-IX від 29.10.2019, № 711-IX від 17.06.2020; в редакції Законів № 1710-IX від 07.09.2021, № 2321-IX від 20.06.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3311-IX від 09.08.2023}

2. Здійснення внутрігосподарського будівництва сільськогосподарськими або лісогосподарськими підприємствами, організаціями, установами, а також громадянами без зміни цільового призначення земельних ділянок провадиться без відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

{Частина друга статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законами № 711-IX від 17.06.2020, № 2698-IX від 19.10.2022}

3. У разі зміни цільового призначення земельної ділянки лісогосподарського призначення у випадках, для яких цим Кодексом передбачено звільнення від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, протягом п’яти років зміна цільового призначення такої земельної ділянки для інших цілей допускається за умови відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, від відшкодування яких був звільнений землевласник (землекористувач), крім зміни цільового призначення земельних

ділянок, відчужених для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності. Положення цієї частини поширюються також на випадки зміни цільового призначення земельних ділянок, утворених внаслідок поділу, об’єднання земельних ділянок лісогосподарського призначення, цільове призначення яких було змінено із звільненням від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

{Статтю 208 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Стаття 209. Використання коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва

{Назва статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

1. Втрати лісогосподарського виробництва, зумовлені вилученням лісових земель та чагарників, підлягають відшкодуванню і зараховуються до відповідних бюджетів у порядку, визначеному Бюджетним кодексом України.

{Частина перша статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

2. Кошти, що надходять у порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, використовуються на освоєння земель для лісорозведення, у тому числі на здійснення лісовпорядкування, поліпшення відповідних угідь, охорону земель відповідно до розроблених програм та проектів землеустрою, а також на викуп самозалісених ділянок приватної форми власності з метою ведення лісового господарства, проведення інвентаризації земель, проведення нормативної грошової оцінки земель. Використання зазначених коштів на інші цілі забороняється.

{Частина друга статті 209 в редакції Закону № 2182-VI від 13.05.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012; в редакції Закону № 2321-IX від 20.06.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

{Текст статті 209 в редакції Закону № 2154-VI від 27.04.2010 - зміни застосовуються у 2010 році - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 22-рп/2010 від 30.11.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2182-VI від 13.05.2010; текст статті 209 в редакції Закону № 2457-VI від 08.07.2010}

{Додатково див. Закон № 2905-III від 20.12.2001}

Розділ VIII
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 37
Відповідальність за порушення земельного законодавства

Стаття 210. Недійсність угод щодо земельних ділянок

Угоди, укладені із порушенням встановленого законом порядку купівлі-продажу, ренти, дарування, застави, обміну земельних ділянок, визнаються недійсними за рішенням суду.

{Стаття 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

Стаття 211. Відповідальність за порушення земельного законодавства

1. Громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства за такі порушення:

а) укладення угод з порушенням земельного законодавства;

б) самовільне зайняття земельних ділянок;

в) псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами;

г) розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель;

ґ) невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням;

д) порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

е) знищення межових знаків, пошкодження або знищення геодезичних пунктів Державної мережі та геодезичних мереж спеціального призначення;

{Пункт "е" частини першої статті 211 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

є) приховування від обліку і реєстрації та перекручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок;

ж) непроведення рекультивації порушених земель;

з) знищення або пошкодження протиерозійних і гідротехнічних споруд, захисних насаджень;

и) порушення умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту;

{Пункт "и" частини першої статті 211 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

і) відхилення від затверджених у встановленому порядку проектів землеустрою;

{Пункт "і" частини першої статті 211 в редакції Законів № 1443-VI від 04.06.2009, № 1423-IX від 28.04.2021}

ї) ухилення від державної реєстрації земельних ділянок та подання недостовірної інформації щодо них;

й) порушення строків розгляду заяв щодо відведення земельних ділянок.

{Пункт "к" частини першої статті 211 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення земельного законодавства.

3. Методика визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, псування земель, порушення режиму, нормативів і правил їх використання, затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 211 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 212. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок

1. Самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню власникам землі або землекористувачам без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.

2. Приведення земельних ділянок у придатний для використання стан, включаючи знесення будинків, будівель і споруд, здійснюється за рахунок громадян або юридичних осіб, які самовільно зайняли земельні ділянки.

3. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок провадиться за рішенням суду.

Розділ IX
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2002 року.

2. Визнати таким, що втратив чинність, Земельний кодекс України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 10, ст. 98; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 25, ст. 354; 1993 р., № 10, ст. 79, № 26, ст. 276; 1999 р., № 18, ст. 138; 2000 р., № 39, ст. 333).

3. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Кодексом, діють у частині, що не суперечить цьому Кодексу.

4. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк після опублікування цього Кодексу:

а) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України та Президенту України пропозиції про внесення змін до законодавчих актів, що випливають із цього Кодексу;

б) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

в) розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Кодексом, у тому числі проекти законів про землеустрій, про державний земельний кадастр, про оцінку земель, про охорону земель, про розмежування земель права державної та комунальної власності, про визначення правових засад вилучення земель права приватної власності тощо;

{Підпункт "в" пункту 4 розділу IX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5494-VI від 20.11.2012, № 1507-VII від 17.06.2014}

г) забезпечити прийняття центральними органами виконавчої влади України нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом, а також перегляд і скасування нормативно-правових актів, що суперечать цьому Кодексу;

ґ) вжити заходів щодо забезпечення потреб вчителів, лікарів, інших працівників соціальної сфери, що проживають у сільській місцевості, а також громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та евакуйовані із зони відчуження, переселені із зони безумовного (обов'язкового) або зони гарантованого добровільного відселення, які проживають у сільській місцевості, у земельних ділянках для ведення особистого селянського господарства і садівництва у межах норм безплатної приватизації, а також для городництва і сінокосіння за рахунок земель запасу та резервного фонду;

д) вирішити питання в установленому порядку про введення посад інженерів-землевпорядників у штати сільських, селищних рад та організацію державних відділів (управлінь) земельних ресурсів у міських радах;

е) визначити потреби наукових установ та навчальних закладів у земельних ділянках для проведення наукових досліджень, вирощування елітного насіннєвого матеріалу, потреб племінного поголів'я худоби у кормах, здійснення навчального процесу і вирішити питання щодо земель наукових установ та навчальних закладів, які можуть бути передані для іншого використання;

є) розробити та затвердити методику експертної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

5. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Кодексом.

{Пункт 6 розділу IX виключено на підставі Закону № 1507-VII від 17.06.2014}

Розділ X
ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Рішення про надання в користування земельних ділянок, а також про вилучення (викуп) земель, прийняті відповідними органами, але не виконані на момент введення у дію цього Кодексу, підлягають виконанню відповідно до вимог цього Кодексу.

Установити, що рішення про передачу громадянам України безоплатно у приватну власність земельних ділянок, прийняті органами місцевого самоврядування відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року "Про приватизацію земельних ділянок", є підставою для реєстрації права власності на земельні ділянки цих громадян або їх спадкоємців відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень". Державна реєстрація таких земельних ділянок здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом другим згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

У разі прийняття відповідними органами рішення про погодження місця розташування об'єкта або про надання дозволу на розроблення проекту відведення земельної ділянки до 1 січня 2008 року передача в оренду таких земельних ділянок із земель державної та комунальної власності здійснюється без проведення земельних торгів (аукціонів).

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом третім згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008 - діє протягом двох років з дня набрання чинності, див. п.2 розділу II Закону № 509-VI від 16.09.2008 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2367-VI від 29.06.2010)}

Надання в оренду земельних ділянок інвесторам на виконання інвестиційних договорів, укладених до 1 січня 2008 року, згідно з рішеннями органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, умовою яких було надання цими органами інвесторам таких земельних ділянок, здійснюється без проведення аукціонів.

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

Внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, місце розташування яких визначено за проектами землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), які розроблені до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення складу, змісту та порядку погодження документації із землеустрою", відомості про які не внесені до Державного земельного кадастру, здійснюється за технічною документацією із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

2. Клопотання і заяви щодо відведення земельних ділянок, не вирішені на момент введення в дію цього Кодексу, реалізуються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції у порядку та з додержанням вимог цього Кодексу.

3. У випадках, коли земельні ділянки надані в оренду до введення в дію цього Кодексу органами, повноваження яких з надання земельних ділянок з прийняттям цього Кодексу змінені, продовження строку оренди зазначених земельних ділянок здійснюється органами, що мають право надання вказаних земель за цим Кодексом.

4. Матеріали погодження питань, пов'язаних з вилученням (викупом) земель, щодо яких на момент введення в дію цього Кодексу не прийнято відповідних рішень, підлягають розгляду відповідно до цього Кодексу.

5. Право на проведення розвідувальних робіт на земельних ділянках за дозволами, одержаними до введення в дію цього Кодексу, зберігається до закінчення строку, обумовленого дозволами.

{Положення пункту 6 розділу X втрачають чинність, як такі, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) в частині зобов'язання переоформити право постійного користування земельною ділянкою на право власності або право оренди без відповідного законодавчого, організаційного та фінансового забезпечення на підставі Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2005 від 22.09.2005}

6. {Положення пункту 6 розділу X втрачають чинність, як такі, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) в частині зобов'язання переоформити право постійного користування земельною ділянкою на право власності або право оренди без

відповідного законодавчого, організаційного та фінансового забезпечення на підставі Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2005 від 22.09.2005} Громадяни та юридичні особи, які мають у постійному користуванні земельні ділянки, але за цим Кодексом не можуть мати їх на такому праві, повинні до 1 січня 2008 року переоформити у встановленому порядку право власності або право оренди на них.

{Абзац перший пункту 6 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-IV від 06.10.2004}

При переоформленні права постійного користування земельними ділянками, наданими для ведення селянських (фермерських) господарств, у довгострокову оренду строк оренди визначається селянським (фермерським) господарством відповідно до закону. При цьому розмір орендної плати за земельні ділянки не повинен перевищувати розміру земельного податку.

6[1]. Громадяни України, яким належить право постійного користування, право довічного успадкованого володіння земельною ділянкою державної чи комунальної власності, а також юридичні особи, яким на момент набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель" належало право постійного користування земельними ділянками державної чи комунальної власності, та які відповідно до статті 92 цього Кодексу не можуть набувати земельні ділянки на праві постійного користування, орендарі земельних ділянок, які набули право оренди земельних ділянок для ведення селянського (фермерського) господарства шляхом переоформлення права постійного користування щодо зазначених земельних ділянок до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо проведення земельних торгів", мають право на купівлю таких земельних ділянок без проведення земельних торгів. Купівля земельних ділянок відповідно до цього пункту здійснюється за ціною, що дорівнює: нормативній грошовій оцінці земельної ділянки - для земель сільськогосподарського призначення; експертній грошовій оцінці земельної ділянки - для земель несільськогосподарського призначення.

У разі купівлі земельної ділянки її покупець має право на розстрочення платежу зі сплати ціни земельної ділянки з рівним річним платежем з урахуванням індексу інфляції, за умови встановлення заборони на продаж або інше відчуження та надання у користування земельної ділянки (крім надання у користування фермерському господарству земельних ділянок, які знаходяться у власності членів такого фермерського господарства, що є покупцями такої земельної ділянки) до повного розрахунку покупця за договором купівлі-продажу.

{Абзац другий пункту 6[1] розділу X в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

Розрахунок за придбану земельну ділянку здійснюється щороку, рівними частинами, у місяць, що настає за звітним роком. Покупець має право на дострокове погашення всієї або частини суми ціни продажу земельної ділянки з розстроченням платежу з урахуванням індексу інфляції. Строк розстрочення платежу становить: щодо земель сільськогосподарського призначення - 10 років, щодо земель несільськогосподарського призначення - 30 років, якщо покупець не ініціює встановлення меншого строку. У разі

купівлі земельної ділянки з розстроченням платежу право власності переходить до покупця після сплати першого платежу.

Право купівлі земельної ділянки відповідно до цього пункту також мають громадяни України - спадкоємці громадян, яким належало право постійного користування, право довічного успадкованого володіння земельними ділянками державної чи комунальної власності, призначеними для ведення селянського (фермерського) господарства (крім випадків, якщо такі земельні ділянки були передані у власність чи користування фізичним або юридичним особам). Якщо таких спадкоємців декілька, земельна ділянка придбавається ними у спільну часткову власність, де частки кожного із спадкоємців у праві власності є рівними.

Громадяни України та юридичні особи, що здійснюють купівлю земельних ділянок сільськогосподарського призначення відповідно до цього пункту, мають відповідати вимогам, визначеним цим Кодексом до набувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Положення частини сьомої статті 130 цього Кодексу не поширюються на земельні ділянки, які придбаваються відповідно до цього пункту.

Юридичні особи набувають право на купівлю земельних ділянок сільськогосподарського призначення відповідно до цього пункту з 1 січня 2024 року.

У разі якщо у складі земель, що перебувають у постійному користуванні, довічному успадкованому володінні, є землі, які не можуть передаватися у приватну власність, або постійний користувач, володілець земельної ділянки на праві постійного користування не може набувати у власність земельну ділянку відповідно до закону, такий землекористувач здійснює поділ земельної ділянки з виділенням частини, на якій розміщені такі землі, в окрему земельну ділянку з подальшою її передачею в оренду на умовах, визначених цим пунктом. У такому разі землекористувач, володілець протягом одного місяця з дня внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельну ділянку, утворену внаслідок поділу, зобов’язаний подати до органу, що здійснює розпорядження такою земельною ділянкою, клопотання про вилучення земельної ділянки з користування та передачу її в оренду. Умови оренди визначаються з урахуванням таких особливостей:

встановлюється строк оренди 50 років, якщо орендар не ініціює встановлення меншого строку;

розірвання договору оренди, зміна його умов в односторонньому порядку орендодавцем не допускається.

Право постійного користування, право довічного успадкованого володіння земельними ділянками державної чи комунальної власності зберігається за суб’єктом відповідного права, які не здійснили купівлю таких земельних ділянок відповідно до абзацу першого цього пункту.

Право викупу на умовах, зазначених в абзаці першому цього пункту, належить також орендарям, емфітевтам земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності, що за угіддями належать до багаторічних насаджень, якщо такі особи не менше трьох років до дня укладення договору купівлі-продажу вирощують на зазначених земельних ділянках багаторічні насадження (плодові, ягідні, горіхоплідні,

виноград). Порядок підтвердження факту вирощування багаторічних насаджень особою, яка має намір здійснити викуп земельної ділянки відповідно до цього пункту, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику. Забороняється зміна цільового призначення земельних ділянок сільськогосподарського призначення, викуплених відповідно до цього абзацу, а також зміна їх угідь (шляхом віднесення багаторічних насаджень до інших угідь), протягом 10 років з дня державної реєстрації права власності на земельну ділянку особи, яка здійснила її викуп (крім зміни цільового призначення, пов’язаної з відчуженням земельної ділянки для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності). Таке обмеження зберігається в разі переходу права власності на зазначену земельну ділянку до іншої особи, поділу, об’єднання земельних ділянок. Цей абзац втрачає чинність з 1 січня 2035 року.

{Розділ X доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 552-IX від 31.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1423-IX від 28.04.2021; в редакції Закону № 2698-IX від 19.10.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1989-IX від 17.12.2021 з урахуванням змін, внесених Законами № 2698-IX від 19.10.2022, № 3065-IX від 02.05.2023}

7. Громадяни та юридичні особи, що одержали у власність, у тимчасове користування, в тому числі на умовах оренди, земельні ділянки у розмірах, що були передбачені раніше діючим законодавством, зберігають права на ці ділянки.

8. Сільськогосподарські підприємства, які до введення у дію цього Кодексу уклали з власниками земельних часток (паїв) договори оренди, можуть, за бажанням власників цих часток (паїв), замовити землевпорядній організації виконання землевпорядних робіт, необхідних для виділення земельних часток (паїв) у натурі (на місцевості), видачі їх власникам державних актів на право власності на землю та оплатити виконання таких робіт. Сільськогосподарське підприємство має переважне право на оренду земельних ділянок у таких громадян на строк, що був обумовлений у договорі оренди земельної частки (паю), або, за погодженням сторін, на інший строк.

Члени колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств та працівники державних і комунальних закладів освіти, культури та охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонери з їх числа, які на час набрання чинності цим Кодексом не приватизували земельні ділянки шляхом оформлення права на земельну частку (пай), мають право на їх приватизацію в порядку, встановленому статтями 25 та 118 цього Кодексу. В сільськогосподарських акціонерних товариствах право на земельну частку (пай) мають лише їх члени, які працюють у товаристві, а також пенсіонери з їх числа.

{Пункт 8 розділу X доповнено абзацом згідно із Законом № 675-IV від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1694-IV від 20.04.2004}

При обчисленні розміру земельної частки (паю) враховуються сільськогосподарські угіддя, які були передані в оренду із земель державної чи комунальної власності або які на час набрання чинності Земельним кодексом України належали цим підприємствам на праві колективної власності чи перебували у постійному користуванні, за винятком земель, що не підлягають приватизації або залишаються у державній чи комунальній власності відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 8 розділу X доповнено абзацом згідно із Законом № 675-IV від 03.04.2003}

9. Громадяни - власники земельних часток (паїв) можуть виділяти земельні ділянки в натурі (на місцевості) єдиним масивом.

{Пункт 10 розділу X виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Пункт 11 розділу X виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Пункт 12 розділу X виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

13. На період до 1 січня 2015 року громадяни і юридичні особи можуть набувати право власності на землі сільськогосподарського призначення загальною площею до 100 гектарів. Ця площа може бути збільшена у разі успадкування земельних ділянок за законом.

{Пункт 13 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-IV від 06.10.2004}

{Пункт 14 розділу X виключено на підставі Закону № 552-IX від 31.03.2020}

14^1. Забороняються відчуження земельних часток (паїв), земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності, відчуження та зміна цільового призначення земельних ділянок сільськогосподарського призначення приватної власності, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), розташованих на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, крім передачі їх у спадщину. Угоди (у тому числі довіреності), укладені під час дії заборони на купівлю-продаж або відчуження в інший спосіб земельних ділянок та земельних часток (паїв), визначених цим пунктом, у частині їх купівлі-продажу та відчуження в інший спосіб, а так само в частині передачі прав на відчуження цих земельних ділянок та земельних часток (паїв) на майбутнє, є недійсними з моменту їх укладення (посвідчення).

{Розділ X доповнено пунктом 14^1 згідно із Законом № 552-IX від 31.03.2020}

15. До 1 січня 2024 року:

а) загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності громадянина України не може перевищувати ста гектарів. Зазначене обмеження не поширюється на земельні ділянки, набуті у власність громадянином до набрання чинності цим підпунктом;

б) забороняється купівля-продаж або відчуження в інший спосіб на користь юридичних осіб земельних ділянок, які перебувають у приватній власності і віднесені до земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім переходу до банків права власності на земельні ділянки як предмет застави, передачі земельних ділянок у спадщину, обміну (міни) відповідно до частини другої статті 37^1 цього Кодексу земельної ділянки на іншу земельну ділянку з однаковою нормативною грошовою оцінкою або різниця між нормативними грошовими оцінками яких становить не більше 10 відсотків та відчуження земельних ділянок для суспільних потреб. Угоди (у тому числі довіреності), укладені під час дії заборони на купівлю-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок та земельних часток (паїв), встановленої цим підпунктом, у частині їх купівлі-продажу та відчуження в інший спосіб на користь юридичних осіб, а так само в частині передачі прав

на відчуження цих земельних ділянок та земельних часток (паїв) на користь юридичних осіб на майбутнє (у тому числі укладення попередніх договорів), є недійсними з моменту їх укладення (посвідчення).

{Пункт 15 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законами № 2059-IV від 06.10.2004, № 3415-IV від 09.02.2006№ 490-V від 19.12.2006; в редакції Закону № 490-V від 19.12.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008, № 1783-VI від 19.01.2010, № 4174-VI від 20.12.2011, № 5406-VI від 02.10.2012, № 5494-VI від 20.11.2012, № 767-VIII від 10.11.2015, № 1669-VIII від 06.10.2016, № 2236-VIII від 07.12.2017, № 2498-VIII від 10.07.2018, № 2666-VIII від 20.12.2018; в редакції Закону № 552-IX від 31.03.2020}

16. Громадянам - власникам земельних часток (паїв) за їх бажанням виділяються в натурі (на місцевості) земельні ділянки з видачею державних актів на право власності на землю.

17. Сертифікати на право на земельну частку (пай), отримані громадянами, вважаються правовстановлюючими документами при реалізації ними права вимоги на відведення земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) відповідно до законодавства.

Сертифікати на право на земельну частку (пай) є дійсними до виділення власникам земельних часток (паїв) у натурі (на місцевості) земельних ділянок та видачі їм державних актів на право власності на землю.

18. На період до 1 січня 2015 року вимоги частини четвертої статті 22 цього Кодексу поширюються лише на тих власників та користувачів, які використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва загальною площею більш як 100 гектарів.

{Розділ X доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 1443-VI від 04.06.2009}

19. Авансові внески, які сплачують покупці земельних ділянок, зараховуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, на відповідні бюджетні рахунки, на яких обліковуються кошти, тимчасово віднесені на доходи відповідних бюджетів. Порядок зарахування та використання коштів авансового внеску встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Розділ X доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

20. Установити, що у разі, якщо до 1 січня 2013 року була розроблена технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку, на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про надання або передачу земельної ділянки у власність або надання в користування, у тому числі на умовах оренди, формування земельної ділянки як об’єкта цивільних прав, крім випадків, визначених статтею 79[1] цього Кодексу, здійснюється за такою технічною документацією.

{Розділ X доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 418-VIII від 14.05.2015}

21. Установити, що з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні" землі колективних сільськогосподарських підприємств, що припинені (крім земельних ділянок, які на день набрання чинності зазначеним Законом перебували у приватній власності), вважаються власністю територіальних громад, на території яких вони розташовані. Зазначений Закон є підставою для державної реєстрації права комунальної власності на земельні ділянки, сформовані за рахунок земель, які в силу зазначеного Закону переходять до комунальної власності.

{Розділ X доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

22. До 1 січня 2030 року ціна продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), не може бути меншою за їх нормативну грошову оцінку.

{Розділ X доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 552-IX від 31.03.2020}

23. До внесення до Державного земельного кадастру відомостей про функціональні зони зміна цільового призначення земельних ділянок здійснюється за проектами землеустрою щодо їх відведення. Рішення про зміну цільового призначення земельних ділянок у таких випадках приймається щодо:

земельних ділянок, розпорядження якими здійснюють Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, - за рішенням відповідного органу;

земельних ділянок приватної власності - сільськими, селищними, міськими радами, на території яких розташована відповідна земельна ділянка.

Проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок, що передбачає зміну цільового призначення земельної ділянки приватної власності, розробляється без надання дозволу на його розроблення.

Проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок, що передбачає зміну цільового призначення земельної ділянки, затверджується органом, що приймає рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки.

Зміна цільового призначення земельних ділянок, розташованих у межах функціональних зон, визначених генеральними планами населених пунктів, планами зонування (щодо земельних ділянок у межах населених пунктів), детальними планами територій (щодо земельних ділянок за межами населених пунктів), затвердженими до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель", або протягом двох років з дня його опублікування (якщо розроблення відповідного генерального плану населеного пункту, плану зонування, детального плану територій розпочалося до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель") може здійснюватися їх власниками (у визначених законом випадках - користувачами) без розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки з дотриманням вимог частини п’ятої статті 20 цього Кодексу:

у разі якщо відомості про функціональну зону, в межах якої розташована земельна ділянка, внесені до Державного земельного кадастру;

до внесення до Державного земельного кадастру відомостей про функціональні зони - на підставі витягу з містобудівної документації. Форма витягу повинна містити відомості про функціональну зону та всі обмеження у використанні земель (у тому числі у сфері забудови), зазначені у містобудівній документації, та затверджується Кабінетом Міністрів України у Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації. У такому разі державний кадастровий реєстратор, до якого надійшла заява власника (розпорядника, у визначених законом випадках - користувача) земельної ділянки про зміну її цільового призначення, не пізніше наступного робочого дня після надходження заяви направляє до відповідного органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, до повноважень якого належить затвердження відповідної містобудівної документації, запит щодо надання витягу з містобудівної документації із зазначенням функціональної зони, в межах якої розташована земельна ділянка. Орган місцевого самоврядування протягом двох робочих днів з дня надходження запиту зобов’язаний надати державному кадастровому реєстратору відповідний витяг з містобудівної документації. Витяг з містобудівної документації може бути отриманий заявником самостійно відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації". У такому разі витяг з містобудівної документації додається до заяви про внесення до Державного земельного кадастру відомостей про зміну цільового призначення земельної ділянки.

До внесення до Державного земельного кадастру відомостей про функціональні зони належність земельної ділянки до функціональної зони, встановленої до 1 січня 2025 року, визначається відповідно до:

плану зонування (щодо земельних ділянок у межах населених пунктів, на які не затверджений детальний план території);

генерального плану населеного пункту (у разі відсутності плану зонування та щодо земельних ділянок у межах населеного пункту, на які не затверджений детальний план території);

детального плану території;

містобудівної документації регіонального рівня (щодо земельних ділянок за межами населених пунктів, на які не розроблено детальний план території).

{Розділ X доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

24. З дня набрання чинності цим пунктом землями комунальної власності територіальних громад вважаються всі землі державної власності, розташовані за межами населених пунктів у межах таких територіальних громад, крім земель:

а) що використовуються органами державної влади, державними підприємствами, установами, організаціями на праві постійного користування (у тому числі земельних ділянок, що перебувають у постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств, та земель водного фонду, що перебувають у постійному користуванні державних водогосподарських підприємств, установ, організацій, Національної академії наук України, національних галузевих академій наук);

б) оборони;

в) природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення в межах об’єктів і територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, лісогосподарського призначення;

г) зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

ґ) під будівлями, спорудами, іншими об’єктами нерухомого майна державної власності;

д) під об’єктами інженерної інфраструктури загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем державної власності;

е) визначених у наданих до набрання чинності цим пунктом дозволах на розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок, наданих органами виконавчої влади з метою передачі земельних ділянок у постійне користування державним установам природно-заповідного фонду, державним лісогосподарським та водогосподарським підприємствам, установам та організаціям, якщо рішення зазначених органів не прийняті.

Земельні ділянки, що вважаються комунальною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст відповідно до цього пункту і право державної власності на які зареєстроване у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, переходять у комунальну власність з моменту державної реєстрації права комунальної власності на такі земельні ділянки.

Інші земельні ділянки та землі, не сформовані у земельні ділянки, переходять у комунальну власність з дня набрання чинності цим пунктом.

Перехід земельних ділянок із державної власності у комунальну власність згідно з вимогами цього пункту не є підставою для припинення права оренди та інших речових прав, похідних від права власності, на такі земельні ділянки. Внесення змін до договору оренди, суперфіцію, емфітевзису, земельного сервітуту із зазначенням нового органу, що здійснює розпорядження такою земельною ділянкою, не вимагається і здійснюється лише за згодою сторін договору.

З дня набрання чинності цим пунктом до державної реєстрації права комунальної власності на земельні ділянки державної власності, що передаються у комунальну власність територіальних громад, органи виконавчої влади, що здійснювали розпорядження такими земельними ділянками, не мають права здійснювати розпорядження ними.

Надані до дня набрання чинності цим пунктом рішеннями Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади дозволи на розроблення документації із землеустрою щодо земельних ділянок державної власності, які відповідно до цього пункту переходять у комунальну власність, є чинними. Особи, які отримали такі дозволи, а також органи, що їх надали, зобов’язані повідомити про це протягом місяця відповідні сільські, селищні, міські ради з дня набрання чинності цим пунктом. Рішення про затвердження такої документації, що не була затверджена на день набрання чинності цим пунктом, приймають сільські, селищні, міські ради.

Рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади про викуп для суспільних потреб земельних ділянок приватної власності, прийняті до дня

набрання чинності цим пунктом, є чинними, а заходи щодо відчуження таких земельних ділянок здійснюються органами, визначеними статтями 8 і 9 Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об’єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності".

Особи, які отримали дозволи на розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок, зазначені у підпункті "е" цього пункту, а також органи, що їх надали, зобов’язані повідомити про це протягом місяця відповідні сільські, селищні, міські ради з дня набрання чинності цим пунктом. До 1 січня 2025 року зазначені землі та земельні ділянки не можуть бути передані у власність та користування будь-яким іншим особам, крім тих, яким надано дозвіл на розроблення документації із землеустрою (крім передачі їх для розміщення об’єктів, передбачених статтею 15 Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об’єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності"). У разі якщо до 1 січня 2025 року такі земельні ділянки не передані у постійне користування державним установам природно-заповідного фонду, державним лісогосподарським та водогосподарським підприємствам, установам та організаціям, такі земельні ділянки переходять у комунальну власність територіальної громади села, селища, міста, на території якої вони розташовані.

{Абзац п’ятнадцятий пункту 24 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

До встановлення меж територій та об’єктів природно-заповідного фонду їх межі визначаються відповідно до проектів створення територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

{Розділ X доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

25. Кабінет Міністрів України до 1 січня 2025 року вилучає з постійного користування земельні ділянки державної власності, на яких розташовані об’єкти газотранспортної системи, що передані або підлягають передачі суб’єкту господарювання у зв’язку з відокремленням діяльності з транспортування природного газу, та надає такі земельні ділянки оператору газотранспортної системи на праві постійного користування без зміни цільового призначення.

{Розділ X доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 1657-IX від 15.07.2021}

26. Установити, що господарське товариство, до статутного капіталу якого у процесі приватизації державного майна в агропромисловому комплексі були внесені багаторічні насадження (плодові, ягідні, горіхоплідні, виноград), а також його правонаступники мають право на відшкодування вартості таких багаторічних насаджень власниками земельних ділянок сільськогосподарського призначення, на яких такі насадження розташовані, крім випадків, якщо:

земельна ділянка перебуває у користуванні такого товариства або його правонаступників;

строк плодоношення зазначених багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду) закінчився;

договори, що надавали право користування земельною ділянкою такому товариству або його правонаступникам для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду), припинені з ініціативи землекористувача або у зв’язку з неналежним виконанням ним своїх обов’язків.

{Розділ X доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 1989-IX від 17.12.2021}

27. Під час дії воєнного стану земельні відносини регулюються з урахуванням таких особливостей:

1) вважаються поновленими на один рік без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно договори оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель", щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення:

{Абзац перший підпункту 1 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

а) державної, комунальної власності, невитребуваних, нерозподілених земельних ділянок, а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності і були передані в оренду органами місцевого самоврядування;

б) приватної власності;

2) у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, передача в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на строк до одного року земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності (крім тих, що перебувають у постійному користуванні осіб, які не належать до державних, комунальних підприємств, установ, організацій), а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства, нерозподілених та невитребуваних земельних ділянок і земельних часток (паїв) здійснюється на таких умовах:

{Абзац перший підпункту 2 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

а) розмір орендної плати не може перевищувати 8 відсотків нормативної грошової оцінки земельної ділянки, що визначається від середньої нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області;

б) орендар земельної ділянки не має права на:

компенсацію власних витрат на поліпшення земельної ділянки;

поновлення договору оренди землі, укладення договору оренди землі на новий строк з використанням переважного права орендаря;

передачу земельної ділянки в суборенду;

встановлення земельного сервітуту;

зміну угідь земельної ділянки;

будівництво на земельній ділянці об’єктів нерухомого майна (будівель, споруд);

закладення на земельній ділянці багаторічних насаджень;

переважне право на купівлю орендованої земельної ділянки у разі її продажу;

відчуження, передачу в заставу (іпотеку) права користування земельною ділянкою;

поділ земельної ділянки, об’єднання її з іншою земельною ділянкою;

використання для власних потреб наявних на земельній ділянці загальнопоширених корисних копалин, торфу, лісу, водних об’єктів, а також інших корисних властивостей землі;

зміну цільового призначення земельної ділянки;

в) договір оренди земельної ділянки укладається лише в електронній формі, та засвідчується кваліфікованими електронними підписами орендаря і орендодавця;

г) передача в оренду земельної ділянки здійснюється без проведення земельних торгів;

ґ) формування земельної ділянки з метою передачі її в оренду здійснюється без внесення відомостей про таку земельну ділянку до Державного земельного кадастру (державної реєстрації) та присвоєння їй кадастрового номера, на підставі технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, яка розробляється за рішенням органу, уповноваженого передавати земельну ділянку в оренду, та затверджується таким органом. Така технічна документація включає лише:

пояснювальну записку;

матеріали топографо-геодезичних вишукувань;

відомості про обчислення площі земельної ділянки;

кадастровий план земельної ділянки;

перелік обмежень у використанні земельної ділянки;

відомості про встановлені межові знаки.

Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель, яка розробляється відповідно до цього підпункту, не може передбачати поділ, об’єднання земельних ділянок.

Відповідність технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, складеної в електронній формі, положенням нормативно-технічних документів, норм і правил у сфері землеустрою засвідчується кваліфікованим електронним підписом, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, сертифікованого інженера-землевпорядника, який відповідає за якість робіт із землеустрою, з використанням кваліфікованої електронної позначки часу, а складеної у паперовій формі - підписом та

особистою печаткою сертифікованого інженера-землевпорядника, який відповідає за якість робіт із землеустрою.

Тимчасове зберігання технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, складеної у паперовій та електронній формах, разом із рішенням про її затвердження у період воєнного стану забезпечує орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, який її затвердив, з наступною передачею до Державного фонду документації із землеустрою та оцінки земель. Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель, складена в електронній формі, протягом п’яти днів після її затвердження направляється органом, який її затвердив, електронною поштою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин (або до визначеного ним територіального органу, державного підприємства, що належить до сфери його управління).

Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель, розроблена відповідно до підпункту 2 цього пункту, є додатком до договору оренди землі.

Земельна ділянка, формування якої здійснювалося з метою передачі в оренду відповідно до підпункту 2 цього пункту, вважається сформованою з моменту укладення договору її оренди і припиняє бути об’єктом цивільних прав з моменту припинення договору її оренди, для укладення якого така земельна ділянка була сформована.

У рішенні про передачу в оренду земельної ділянки, сформованої відповідно до підпункту 2 цього пункту, та договорі її оренди не зазначаються відомості про кадастровий номер земельної ділянки;

д) вимоги цього Кодексу та Закону України "Про оренду землі" щодо мінімального строку договору оренди землі не застосовуються до договорів, укладених відповідно до підпункту 2 цього пункту;

е) право оренди земельної ділянки, переданої в оренду відповідно до підпункту 2 цього пункту, не підлягає державній реєстрації. Договір оренди землі, а також зміни до нього, договір про розірвання такого договору оренди підлягає державній реєстрації. Державна реєстрація договору оренди землі здійснюється районною військовою адміністрацією в порядку, визначеному підпунктом 10 цього пункту. Право оренди земельної ділянки виникає з дня державної реєстрації договору оренди земельної ділянки;

є) примірник зареєстрованого договору оренди землі протягом трьох робочих днів з моменту його реєстрації надсилається орендодавцем електронною поштою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин (або до визначеного ним територіального органу, державного підприємства, що належить до сфери його управління);

{Підпункт "є" підпункту 2 пункту 27 розділу X в редакції Закону № 2247-IX від 12.05.2022}

ж) договір оренди землі не може бути поновлений, укладений на новий строк і припиняється зі спливом строку, на який його укладено;

з) якщо договір оренди землі, укладений відповідно до підпункту 2 цього пункту, закінчився до збирання врожаю, посіяного орендарем на земельній ділянці, орендар має

право на збирання такого врожаю з компенсацією ним орендодавцю збитків, спричинених тимчасовим зайняттям земельної ділянки, у розмірі орендної плати за період з дня закінчення строку дії договору оренди до дня закінчення збирання врожаю;

и) договір оренди землі, укладений відповідно до підпункту 2 цього пункту, може передбачати передачу в оренду декількох земельних ділянок одним орендодавцем;

і) земельні ділянки, зазначені в абзаці дев’ятому пункту 24 цього розділу, які переходять у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст відповідно до зазначеного пункту, можуть бути передані в оренду у порядку, визначеному підпунктом 2 цього пункту, без державної реєстрації права комунальної власності на такі земельні ділянки;

{Підпункт 2 пункту 27 розділу X доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

ї) передача в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності, яка не віднесена до земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, здійснюється без зміни її цільового призначення;

{Підпункт 2 пункту 27 розділу X доповнено підпунктом "ї" згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

3) власники, користувачі земельних ділянок не несуть відповідальності за невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням, що полягає у невикористанні земельної ділянки, право власності, користування якою виникло до введення воєнного стану;

{Підпункт 3 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

4) передача земельних ділянок державної, комунальної власності в оренду без проведення земельних торгів, крім випадків, визначених частиною другою статті 134 цього Кодексу, допускається також для:

а) розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених (евакуйованих) із зони бойових дій (у тому числі тих, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави);

б) розміщення річкових портів (терміналів) на річці Дунай, доцільність будівництва (розширення) яких визначена рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту, відповідно до пункту 11^{1} розділу XII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про внутрішній водний транспорт"; розміщення мультимодальних терміналів та виробничо-перевантажувальних комплексів, доцільність будівництва (розширення) яких визначена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, відповідно до статті 43 Закону України "Про транспорт";

в) будівництва мереж електропостачання, газорозподільних, водопровідних, теплопровідних, каналізаційних мереж, електронних комунікаційних мереж, об’єктів магістральних газопроводів;

{Підпункт "г" підпункту 4 пункту 27 розділу X виключено на підставі Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

ґ) розміщення морських портів.

Порядок визначення підприємств, виробничі потужності яких підлягають переміщенню (евакуації) із зони бойових дій, та осіб, яким надається право на одержання в оренду без проведення земельних торгів земельної ділянки державної, комунальної власності для розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених (евакуйованих) із зони бойових дій, затверджується Кабінетом Міністрів України. Такий порядок повинен передбачати, у тому числі, збирання відомостей, необхідних для розгляду питання про встановлення та зміну цільового призначення земельної ділянки відповідно до підпункту 11 цього пункту.

Перелік осіб, яким надається право на одержання в оренду без проведення земельних торгів земельної ділянки державної, комунальної власності для розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених (евакуйованих) із зони бойових дій, а також перелік підприємств, виробничі потужності яких підлягають переміщенню (евакуації) із зони бойових дій, визначаються спільним рішенням обласної, Київської міської військової адміністрації, з території якої переміщуються (евакуюються) виробничі потужності, та обласної, Київської міської військової адміністрації (а у разі припинення або скасування воєнного стану на відповідній території - обласної, Київської міської державної адміністрації), на територію якої такі потужності переміщуються (евакуюються).

Для розміщення об’єктів для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб земельні ділянки комунальної власності надаються у постійне користування виконавчим органам сільських, селищних, міських рад. Передача земельних ділянок державної, комунальної власності для таких цілей фізичним, юридичним особам на інших речових правах забороняється.

Розміщення тимчасових споруд, їх комплексів, призначених для життєзабезпечення (тимчасового проживання та обслуговування) внутрішньо переміщених осіб, а також інженерних мереж, необхідних для функціонування таких споруд, може здійснюватися на земельних ділянках усіх категорій земель (крім земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення, земель лісогосподарського призначення) без зміни цільового призначення земельної ділянки. Розміщення на зазначених земельних ділянках інших об’єктів здійснюється відповідно до цільового призначення земельних ділянок.

Умови договору оренди земельних ділянок у випадках, визначених підпунктами "а"-"в" цього підпункту, визначаються з урахуванням таких особливостей:

орендар не має права змінювати цільове призначення земельної ділянки;

відчуження, застава (іпотека) права користування земельною ділянкою забороняється;

передача земельної ділянки в суборенду забороняється;

орендар зобов’язаний здійснити розміщення об’єктів, для яких земельна ділянка передана в оренду, протягом строку, визначеного договором оренди земельної ділянки (з припиненням орендодавцем дії такого договору, якщо орендар не виконав це зобов’язання, в односторонньому порядку, без урахування волевиявлення орендаря);

передача в оренду земельних ділянок державної, комунальної власності не допускається, якщо земельна ділянка віднесена до категорії земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення;

{Підпункт 4 пункту 27 розділу X в редакції Закону № 2247-IX від 12.05.2022}

5) безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації забороняється. Положення цього підпункту не поширюються на безоплатну передачу земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об’єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до набрання чинності цим Кодексом;

{Підпункт 5 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

{Підпункт 6 пункту 27 розділу X виключено на підставі Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

{Підпункт 7 пункту 27 розділу X виключено на підставі Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

8) землекористувачі, які використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності на праві постійного користування (крім державних, комунальних підприємств, установ, організацій), емфітевзису, можуть передавати такі земельні ділянки в оренду строком до одного року для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. У разі передачі постійним користувачем земельної ділянки в оренду відповідно до цього підпункту право постійного користування зберігається, а вимоги частини п’ятої статті 116 цього Кодексу, абзацу третього частини четвертої статті 102^{1} цього Кодексу щодо передачі такої земельної ділянки в оренду не застосовуються. У разі передачі в оренду земельної ділянки відповідно до цього підпункту застосовуються положення підпункту "ї" підпункту 2 цього пункту.

{Абзац перший підпункту 8 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Право оренди земельної ділянки підлягає державній реєстрації (крім випадків, якщо договір оренди земельної ділянки укладений у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України). У разі призупинення на всій території України функціонування Державного земельного кадастру договір оренди земельної ділянки, що передається в оренду постійним користувачем, емфітевтом відповідно до цього підпункту, укладається в електронній формі. Такий договір оренди земельної ділянки, а також зміни до нього, договір про розірвання такого договору оренди земельної ділянки підлягають державній реєстрації, що здійснюється районною військовою адміністрацією в порядку, визначеному підпунктом 10 цього пункту.

{Абзац другий підпункту 8 пункту 27 розділу X в редакції Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

Право оренди земельної ділянки, яке виникає відповідно до цього підпункту у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, не підлягає державній реєстрації. Право оренди земельної ділянки виникає з дня державної реєстрації договору оренди землі.

{Абзац третій підпункту 8 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Орендар земельної ділянки, переданої в оренду відповідно до цього підпункту, набуває прав та обов’язків орендаря з урахуванням особливостей, передбачених підпунктом "б" підпункту 2 цього пункту.

Договір оренди, укладений відповідно до цього підпункту, може передбачати передачу в оренду декількох земельних ділянок одним орендодавцем.

Договір оренди землі, укладений відповідно до цього підпункту, не може бути поновлений, укладений на новий строк і припиняється зі спливом строку, на який його укладено.

Вимоги цього Кодексу та Закону України "Про оренду землі" щодо мінімального строку договору оренди землі не застосовуються до договорів, укладених відповідно до цього підпункту.

У разі передачі земельної ділянки в оренду у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, в порядку, визначеному цим підпунктом, кадастровий номер якій не присвоєно, у договорі оренди такої земельної ділянки кадастровий номер не зазначається.

{Абзац восьмий підпункту 8 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Орендар земельної ділянки, переданої в оренду відповідно до цього підпункту у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, зобов’язаний подати заяву про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки протягом двох місяців з дня відновлення функціонування Державного земельного кадастру. У разі якщо протягом трьох місяців з дня відновлення функціонування Державного земельного кадастру право оренди земельної ділянки не зареєстровано, договір оренди земельної ділянки вважається припиненим;

{Підпункт 8 пункту 27 розділу X доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

9) орендарі, суборендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності можуть передавати на строк до одного року належне їм право оренди, суборенди іншій особі для використання земельної ділянки за цільовим призначенням. Така передача здійснюється без згоди власника земельної ділянки на підставі письмового договору про передачу права землекористування між землекористувачем та особою, якій

передається право користування земельною ділянкою, що укладається в електронній формі і має містити відомості про:

сторони договору;

право землекористування, яке передається (із зазначенням площі, кадастрового номера земельної ділянки (за наявності), її цільового призначення, місця розташування, документа, що посвідчує право землекористування);

строк, на який передається право (із зазначенням дати закінчення дії договору).

Про передачу права оренди, суборенди особа, яка його передала, письмово повідомляє орендодавця (у разі передачі права суборенди - орендаря) протягом п’яти днів з дня державної реєстрації договору про передачу права землекористування. Таке повідомлення може також бути направлено в той самий строк особою, яка передала відповідне право землекористування, до сільської, селищної, міської ради, на території територіальної громади якої розташована земельна ділянка. Зазначений орган місцевого самоврядування, який отримав таке повідомлення, зобов’язаний повідомити про передачу права землекористування власників земельних ділянок, у тому числі шляхом розміщення відповідного оголошення у загальнодоступних місцях населених пунктів за місцем розташування земельних ділянок.

{Абзац п'ятий підпункту 9 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Договір про передачу права землекористування, що укладається у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, відповідно до цього підпункту, а також зміни до нього, договір про розірвання такого договору підлягає державній реєстрації, що здійснюється районною військовою адміністрацією у Книзі реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану в порядку, визначеному підпунктом 10 цього пункту.

{Абзац шостий підпункту 9 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Перехід права оренди, суборенди земельної ділянки за договором про передачу права землекористування, укладеним у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, не підлягає державній реєстрації. Право оренди, суборенди вважається переданим з дня державної реєстрації договору про передачу права землекористування і припиняється зі спливом строку дії договору про передачу права землекористування.

{Абзац сьомий підпункту 9 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Договір про передачу права землекористування може передбачати передачу права оренди, суборенди декількох земельних ділянок одним орендарем, суборендарем.

Особа, якій передано право оренди, суборенди земельної ділянки, набуває прав та обов’язків, передбачених законом для суб’єкта відповідного права, з урахуванням особливостей, передбачених підпунктом "б" підпункту 2 цього пункту.

Договір про передачу права землекористування не може бути поновлений, укладений на новий строк і припиняється зі спливом строку, на який його укладено.

Орендар, суборендар, якому передано право оренди, суборенди земельної ділянки відповідно до цього підпункту, у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено, зобов’язаний подати заяву про державну реєстрацію права оренди, суборенди земельної ділянки протягом двох місяців з дня відновлення функціонування Державного земельного кадастру. У разі якщо протягом трьох місяців з дня відновлення функціонування Державного земельного кадастру право оренди, суборенди земельної ділянки не зареєстровано, договір про передачу права землекористування вважається припиненим;

{Підпункт 9 пункту 27 розділу X доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

10) книга реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану ведеться районною військовою адміністрацією у паперовій та електронній формах. У Книзі реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану, у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, здійснюється державна реєстрація:

{Абзац перший підпункту 10 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, переданих в оренду органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування;

договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, переданих в оренду постійними користувачами, емфітевтами;

договорів про передачу права землекористування;

договорів про внесення змін до зазначених у цьому підпункті договорів, договорів про розірвання зазначених договорів;

зміни цільового призначення земельної ділянки.

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

У Книзі реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану зазначаються:

а) у випадку державної реєстрації договорів оренди земельних ділянок:

площа, місце розташування, цільове призначення земельної ділянки, що передається в оренду;

строк договору оренди (із зазначенням дати початку та дати закінчення дії договору);

відомості про сторони договору: для громадянина України - фізичної особи - підприємця - копія довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків або копія паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні

переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті); для юридичної особи - найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, місцезнаходження юридичної особи, посада та прізвище, ім'я, по батькові особи, яка підписує договір від імені юридичної особи;

реєстраційний номер договору оренди;

відомості про зміну, розірвання договору оренди (із зазначенням підстави розірвання);

б) у випадку державної реєстрації договорів про передачу права землекористування:

відомості про сторони договору: для громадянина України - фізичної особи - підприємця - копія довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків або копія паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті); для юридичної особи - найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, місцезнаходження юридичної особи, посада та прізвище, ім'я, по батькові особи, яка підписує договір від імені юридичної особи;

відомості про право землекористування, яке передається (із зазначенням виду права, документа, що посвідчує право землекористування);

відомості про земельну ділянку (із зазначенням площі, кадастрового номера земельної ділянки (за наявності), її цільового призначення, місця розташування);

строк, на який передається право (із зазначенням дати початку та дати закінчення дії договору);

відомості про зміни, розірвання договору про передачу права землекористування;

в) у випадку державної реєстрації зміни цільового призначення земельної ділянки:

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

відомості про земельну ділянку (із зазначенням площі, кадастрового номера (за наявності), місця розташування);

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

відомості про цільове призначення земельної ділянки до та після його зміни;

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

відомості про документи, на підставі яких змінено цільове призначення земельної ділянки.

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Книга реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану може містити й інші відомості, визначені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин.

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Форма книги реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин.

Державна реєстрація договору оренди земельної ділянки здійснюється за заявою орендодавця, яка складається в електронній формі, до якої додаються примірник зазначеного договору, а також засвідчені орендодавцем копії документів, що посвідчують право постійного користування, емфітевзису. Заява з доданими документами надсилається електронною поштою. Державна реєстрація договору оренди або надання вмотивованої відмови у державній реєстрації здійснюється протягом п’яти робочих днів з дня подання заяви. Підставою для відмови у державній реєстрації може бути лише невідповідність поданих документів закону.

Державна реєстрація договору про передачу права землекористування здійснюється за заявою землекористувача, який передав право землекористування, що складається в електронній формі, до якої додаються примірник зазначеного договору, а також засвідчені землекористувачем копії документів, що посвідчують право землекористування. Заява з доданими документами надсилається електронною поштою. Державна реєстрація договору про передачу права землекористування або надання вмотивованої відмови у державній реєстрації здійснюється протягом п’яти робочих днів з дня подання заяви. Підставою для відмови у державній реєстрації може бути лише невідповідність поданих документів закону.

Державна реєстрація зміни цільового призначення земельної ділянки без внесення відомостей про це до Державного земельного кадастру здійснюється за заявою органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, що прийняв рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки, яка складається в електронній формі, до якої додається копія рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки. Заява з доданими документами надсилається до районної військової адміністрації електронною поштою. Державна реєстрація зміни цільового призначення земельної ділянки або надання вмотивованої відмови у державній реєстрації здійснюється протягом п’яти робочих днів з дня подання заяви. Підставою для відмови у державній реєстрації може бути лише невідповідність поданих документів закону.

{Підпункт 10 пункту 27 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Офіційні роз’яснення щодо порядку ведення книги реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану надаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин;

11) встановлення та зміна цільового призначення земельної ділянки здійснюються з урахуванням таких особливостей:

а) зміна цільового призначення земельної ділянки для цілей, зазначених у підпунктах "а"-"в" підпункту 4 цього пункту, здійснюється:

без сплати втрат лісогосподарського виробництва (крім зміни цільового призначення земельних ділянок для розміщення місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків);

{Абзац другий підпункту "а" підпункту 11 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

без дотримання вимог частини дев’ятої статті 20 цього Кодексу;

без розроблення документації із землеустрою.

Встановлення, зміна цільового призначення земельної ділянки для цілей, зазначених у підпунктах "а"-"в" підпункту 4 цього пункту, а також для нового будівництва, реконструкції будівель для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, об’єктів дорожньо-транспортної інфраструктури (крім об’єктів дорожнього сервісу), місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, допускається без дотримання правил співвідношення між видом цільового призначення земельної ділянки та видом функціонального призначення території, визначеним відповідною містобудівною документацією, за умови що розміщення на земельній ділянці відповідних об’єктів не призведе до порушення обмежень у використанні земель (у тому числі у сфері забудови), вимог нормативно-правових актів, будівельних норм та інших нормативних документів, обов’язковість застосування яких встановлена законодавством. Не допускається встановлення, зміна цільового призначення земельної ділянки без дотримання співвідношення між видом цільового призначення земельної ділянки та видом функціонального призначення території у випадку, якщо земельна ділянка розташована на ландшафтно-рекреаційній території, визначеній містобудівною документацією на місцевому рівні (крім річкових портів (терміналів), рішення про доцільність розміщення яких прийнято центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту), природоохоронній території, визначеній такою документацією, або віднесена до категорії земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення, земель водного фонду (крім розміщення річкових портів (терміналів), а також у випадку, якщо згідно з містобудівною документацією на місцевому рівні на території, на якій розташована земельна ділянка, передбачено розміщення об’єктів освіти, охорони здоров’я, культури, соціального забезпечення, житлово-комунального господарства, цивільного захисту, військових та інших оборонних об’єктів, лінійних об’єктів інженерно-транспортної та енергетичної інфраструктури, інженерної інфраструктури меліоративних систем.

У такому разі, а також у випадку, якщо на території, у межах якої розташована відповідна земельна ділянка, відсутня затверджена містобудівна документація на місцевому рівні, визначена частиною третьою статті 24 Закону України "Про регулювання

містобудівної діяльності", рішення про встановлення або зміну цільового призначення земельної ділянки приймається на підставі мотивованого висновку уповноваженого органу містобудування та архітектури сільської, селищної, міської ради (у випадках, визначених частиною другою статті 13 Закону України "Про архітектурну діяльність", - уповноваженого органу містобудування та архітектури місцевої державної адміністрації) щодо можливості розміщення на земельній ділянці відповідного об’єкта згідно з вимогами нормативно-правових актів, будівельних норм, інших нормативних документів, обов’язковість застосування яких встановлена законодавством (далі - висновок).

Висновок надається уповноваженим органом містобудування та архітектури на безоплатній основі протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту про його надання.

Запит про надання висновку направляється з використанням Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва:

щодо земельних ділянок державної власності - органом виконавчої влади, який уповноважений розпоряджатися такою земельною ділянкою (землями);

щодо земельних ділянок комунальної власності - виконавчим органом сільської, селищної, міської ради, повноваження якого здійснюються на території територіальної громади, у межах якої розташована відповідна земельна ділянка;

щодо земельної ділянки приватної власності - власником земельної ділянки.

Перелік та обсяг відомостей, які зазначаються в запиті про надання висновку, визначаються Порядком ведення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Такий запит повинен містити, у тому числі, таку інформацію:

реквізити спільного рішення обласних, Київської міської військових адміністрацій (обласних, Київської міської державних адміністрацій) про переміщення (евакуацію) виробничих потужностей із зони бойових дій (у разі якщо запит подано для визначення можливості розміщення підприємства, яке переміщується (евакуюється) із зони бойових дій);

реквізити рішення Київської міської, обласної військової адміністрації про розміщення місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків (у разі якщо запит подано для визначення можливості розміщення таких місць);

код будівлі/споруди, необхідної для розміщення виробничих потужностей підприємства, яке переміщується (евакуюється) із зони бойових дій, або для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, або для розміщення річкового порту (термінала), або розміщення мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу, об’єкта дорожньо-транспортної інфраструктури, або мереж електропостачання, газорозподільних, водопровідних, теплопровідних, каналізаційних мереж, електронних комунікаційних мереж, згідно з класифікатором;

вид (види) економічної діяльності, для провадження якого (яких) планується використовувати земельну ділянку після розміщення на ній виробничих потужностей підприємства, переміщеного (евакуйованого) із зони бойових дій, або річкового порту

(термінала), або мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу, або місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, згідно з класифікатором;

орієнтовна висота будівлі/споруди, необхідної для розміщення виробничих потужностей підприємства, яке переміщується (евакуюється) із зони бойових дій, або для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, або для розміщення річкового порту (термінала), мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу;

орієнтовний відсоток забудови земельної ділянки;

клас небезпеки підприємства, виробничі потужності якого планується розмістити на земельній ділянці, річкового порту (термінала), мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу згідно з Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів;

орієнтовна кількість внутрішньо переміщених осіб, яку планується розмістити в об’єктах, що будуть розміщені на земельній ділянці;

відомості про утворення небезпечних відходів у результаті діяльності підприємства, виробничі потужності якого плануються до переміщення (евакуації) із зони бойових дій, або річкового порту (термінала), або мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу;

відомості про утворення та зберігання небезпечних відходів у результаті діяльності підприємства, яке планується до переміщення (евакуації) із зони бойових дій, або річкового порту (термінала), або функціонування місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків;

групи вантажів (у тому числі небезпечних вантажів відповідно до класів), обробка яких планується в річковому порту (терміналі) або мультимодальному терміналі, виробничо-перевантажувальному комплексі;

орієнтовні показники щодо: обсягу використання питної води (із зазначенням параметрів тиску) та обсягу скидання стічних вод у процесі діяльності підприємства; потужності електроустановок, номінальної потужності газового обладнання підприємства; необхідності забезпечення будівлі/споруди опаленням (із зазначенням температурних режимів) та гарячим водопостачанням (із зазначенням обсягів та режимів постачання);

відомості про рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту, або центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту (у разі якщо запит подано з метою визначення можливості розміщення на земельній ділянці річкового порту (термінала), мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу);

відомості про наявність/відсутність електромагнітних випромінювань, що створюються радіообладнанням, випромінювальними пристроями, радіоелектронними

засобами та випромінювальними пристроями спеціального призначення, і в разі їх наявності - орієнтовні параметри таких випромінювань (у разі якщо запит подано з метою визначення можливості розміщення на земельній ділянці електронних комунікаційних мереж).

У разі якщо запит про надання висновку для визначення виду цільового призначення земельної ділянки подається у процесі її формування (якщо запропонований вид цільового призначення земельної ділянки не відповідає виду функціонального призначення території, визначеному містобудівною документацією, або якщо на території, у межах якої розташована відповідна земельна ділянка, відсутня затверджена містобудівна документація на місцевому рівні, визначена частиною третьою статті 24 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності"), до такого запиту додається документація із землеустрою, відповідно до якої пропонується здійснити формування земельної ділянки. У такому разі затвердження зазначеної документації із землеустрою здійснюється після отримання висновку уповноваженого органу містобудування та архітектури.

Висновок про неможливість розміщення відповідного об’єкта на земельній ділянці повинен містити посилання на обмеження у використанні земель, які порушуються таким розміщенням, та/або на конкретну норму (статтю, частину, пункт) нормативно-правового акта, будівельних норм чи іншого нормативного документа, обов’язковість застосування якого встановлена законодавством, що унеможливлює розміщення відповідного об’єкта на земельній ділянці.

Висновок формується з використанням Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. Перелік та обсяг відомостей, які зазначаються у висновку, визначаються Порядком ведення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Висновок про можливість розміщення на земельній ділянці відповідного об’єкта повинен містити, у тому числі:

реквізити спільного рішення обласних, Київської міської військових адміністрацій (обласних, Київської міської державних адміністрацій) (якщо запит подано для визначення можливості розміщення підприємства, яке переміщується (евакуюється) із зони бойових дій);

реквізити рішення Київської міської, обласної військової адміністрації про розміщення місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків (якщо запит подано для визначення можливості розміщення таких місць);

відомості про рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту, або центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту (якщо запит подано з метою визначення можливості розміщення на земельній ділянці річкового порту (термінала), мультимодального термінала, виробничо-перевантажувального комплексу);

відомості, визначені пунктами 1-9 частини п’ятої статті 29 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності".

Якщо на підставі висновку цільове призначення земельної ділянки не було змінено, такий висновок втрачає чинність з дня припинення або скасування воєнного стану.

У разі якщо відомості про земельну ділянку, цільове призначення якої змінюється, не внесені до Державного земельного кадастру, зміна її цільового призначення здійснюється після внесення таких відомостей;

б) у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України:

{Абзац перший підпункту "б" підпункту 11 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

цільове призначення земельної ділянки може бути змінено лише для цілей, зазначених у підпунктах "а"-"в" підпункту 4 цього пункту, або для розміщення, у тому числі будівництва, об’єктів для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, або для розміщення місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, або розміщення об’єктів дорожньо-транспортної інфраструктури (крім об’єктів дорожнього сервісу);

цільове призначення земельної ділянки комунальної та приватної власності змінюється лише за рішенням сільської, селищної, міської ради, на території якої розташована земельна ділянка, а земельної ділянки державної власності - за рішенням органу виконавчої влади, що здійснює розпорядження відповідною земельною ділянкою. Таке рішення приймається на підставі заяви землевласника (землекористувача), до якої додаються документи, що підтверджують право власності (користування) заявника на земельну ділянку, її цільове призначення, а також витяг із містобудівної документації (із зазначенням функціональної зони території, в межах якої розташована земельна ділянка, та обмежень у використанні земель (у тому числі у сфері забудови), які поширюються на таку земельну ділянку), а у випадку, передбаченому абзацом п’ятим підпункту "а" підпункту 11 цього пункту, - висновок уповноваженого органу містобудування та архітектури про можливість розміщення на земельній ділянці об’єкта, для якого змінюється цільове призначення земельної ділянки. У разі якщо відповідно до закону необхідне отримання висновку уповноваженого органу містобудування та архітектури про можливість/неможливість розміщення на земельній ділянці відповідного об’єкта, до запиту про його надання додається кадастровий план земельної ділянки, підписаний сертифікованим інженером-землевпорядником;

відомості про змінене цільове призначення земельної ділянки не вносяться до Державного земельного кадастру;

зміна цільового призначення земельної ділянки підлягає державній реєстрації, яка здійснюється відповідною районною військовою адміністрацією;

в) зміна цільового призначення земельних ділянок лісогосподарського призначення державної та комунальної власності площею до 0,05 гектара, внаслідок якої такі земельні ділянки виводяться із складу такої категорії, при наданні їх у користування для розміщення технічних засобів та/або споруд електронних комунікацій здійснюється без погодження з Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 11 пункту 27 розділу X доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 2530-IX від 16.08.2022}

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 11 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

12) функціонування Державного земельного кадастру вважається призупиненим.

Рішення про відновлення або подальше призупинення функціонування Державного земельного кадастру приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин. Рішення про призупинення, відновлення функціонування Державного земельного кадастру у триденний строк підлягають опублікуванню в газеті "Голос України".

{Абзац другий підпункту 12 пункту 27 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

Порядком ведення Державного земельного кадастру можуть встановлюватися обмеження щодо повноважень державних кадастрових реєстраторів, а також визначатися інші особливості ведення Державного земельного кадастру.

Передача органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування земельних ділянок державної, комунальної власності у власність, користування у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено, не здійснюється (крім передачі в оренду земельних ділянок відповідно до підпункту 2 цього пункту);

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 12 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

13) оператор газотранспортної системи, оператор газорозподільної системи, оператор газосховища, оператор системи розподілу, оператор системи передачі, підприємство питного водопостачання, підприємство централізованого водовідведення, теплогенеруюча, теплотранспортуюча, теплопостачальна організація, оператор електронних комунікацій:

має право, без попереднього погодження з власниками та користувачами земельних ділянок, безперешкодного та безоплатного доступу до земельних ділянок усіх форм власності, на яких розташовані його об’єкти, а також у межах їх охоронних (спеціальних) зон, для забезпечення експлуатації та підтримання в належному стані газопроводів, газосховищ, об’єктів розподілу, передачі електричної енергії, об’єктів/систем централізованого водопостачання і водовідведення, об’єктів, призначених для виробництва, транспортування та постачання теплової енергії, електронної комунікаційної мережі, а також у разі аварії або загрози її виникнення (аварійної ситуації) для ліквідації аварії, її наслідків, проведення ремонту чи здійснення контролю за об’єктами газотранспортної системи, газосховищами, газорозподільної системи, об’єктами розподілу, передачі електричної енергії, об’єктами/системами централізованого водопостачання і водовідведення, об’єктами, призначеними для виробництва, транспортування та постачання теплової енергії, об’єктами електронної комунікаційної мережі, для забезпечення захисту довкілля та екологічної безпеки, для забезпечення захисту населення та господарських об’єктів від впливу можливих аварій (аварійних ситуацій), а також у разі проведення капітальних та інших планових робіт - за умови повідомлення про це власників

та користувачів земельних ділянок за три дні до початку таких робіт (крім випадків, якщо зазначені особи, що проводять такі роботи, не мають інформації про власника, користувача земельної ділянки, у тому числі у зв’язку з призупиненням або обмеженням функціонування Державного земельного кадастру). При цьому всі капітальні та планові роботи здійснюються згідно з технологічними вимогами та правилами, що встановлені для таких робіт;

у разі аварії або загрози її виникнення (аварійної ситуації), які є наслідками бойових дій, звільняється від обов’язку відшкодування власникам землі та землекористувачам збитків, заподіяних, зокрема, внаслідок тимчасового зайняття земельних ділянок, погіршення якості ґрунтового покриву, неодержання доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки, понесення витрат на поліпшення якості земель, за незавершений цикл сільськогосподарського обробітку ґрунту (оранка, внесення добрив, посів, інші види робіт);

під час проведення у встановленому порядку капітальних та інших планових робіт, а також у разі аварії або загрози її виникнення (аварійної ситуації) зобов’язаний здійснювати відновлення земель, які зазнали змін у структурі рельєфу, до стану, придатного для обробітку, придатного для подальшого використання за цільовим призначенням, та звільняється від обов’язку за свій рахунок проводити рекультивацію земель після закінчення планових та аварійно-відновлювальних робіт.

З метою забезпечення функціонування енергетичної системи України дозволяється розміщувати електрогенеруючі установки та пов’язані з ними газові та електричні мережі, вузли обліку, інше пов’язане обладнання в межах земельних ділянок, на яких розташовані об’єкти газотранспортної системи, на підставі технічних умов приєднання до газотранспортної системи (у разі якщо замовником приєднання є інший, ніж оператор газотранспортної системи, суб’єкт господарювання) без вжиття заходів із набуття та державної реєстрації прав власності або користування, у тому числі сервітуту, на земельні ділянки під зазначеними об’єктами, без розробки документації із землеустрою та без внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру;

{Підпункт 13 пункту 27 розділу X доповнено абзацом згідно із Законом № 3220-IX від 30.06.2023}

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 13 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

14) зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок здійснюються без розроблення робочого проекту землеустрою у випадках:

розміщення тимчасових споруд, їх комплексів, призначених для життєзабезпечення (тимчасового проживання та обслуговування) внутрішньо переміщених осіб, або проведення робіт з ліквідації наслідків такого розміщення;

будівництва (нового будівництва, реконструкції) будівель для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб;

проведення оператором газотранспортної системи, оператором газосховища, оператором системи розподілу, оператором системи передачі, підприємством питного водопостачання, підприємством централізованого водовідведення, теплогенеруючою,

теплотранспортуючою, теплопостачальною організацією капітальних та інших планових робіт, а також у разі аварії або загрози її виникнення (аварійної ситуації);

розміщення місць тимчасового зберігання відходів від руйнувань, зумовлених бойовими діями, терористичними актами, диверсіями або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків (з необхідністю розроблення такого проекту землеустрою для проведення рекультивації земель після видалення таких відходів);

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 14 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

15) до розробників документації із землеустрою не застосовуються вимоги щодо обов’язкового страхування відповідальності перед замовниками такої документації та третіми особами за шкоду, що може бути заподіяна внаслідок необережності, недогляду і професійних помилок, допущених при складанні документації із землеустрою;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 15 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

16) до виконавців топографо-геодезичних і картографічних робіт загальнодержавного призначення на відповідних територіях не застосовуються вимоги щодо обов’язкового страхування відповідальності замовниками таких робіт та третіми особами за шкоду, яку може бути заподіяно внаслідок необережності, недогляду чи професійних помилок, допущених під час виконання топографо-геодезичних і картографічних робіт;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 16 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

17) невиконання вимоги щодо підвищення кваліфікації у встановлений законом строк не є підставою для зупинення дії кваліфікаційного сертифіката інженера-землевпорядника, кваліфікаційного сертифіката інженера-геодезиста, кваліфікаційного свідоцтва оцінювача (для всіх спеціалізацій), кваліфікаційного свідоцтва оцінювача з експертної грошової оцінки земельних ділянок;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 17 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

18) пункти "г" і "ґ" частини другої статті 28 Закону України "Про землеустрій" не застосовуються;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 18 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

{Підпункт 19 пункту 27 розділу X виключено на підставі Закону № 2698-IX від 19.10.2022}

20) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, затверджує усереднені показники нормативної грошової оцінки земель на одиницю площі, які застосовуються у випадках обов’язкового проведення нормативної грошової оцінки земель, передбачених статтею 13 Закону України "Про оцінку земель", у разі неможливості надання витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 20 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

21) терміни сплати землекористувачем (крім землекористувачів земель державної, комунальної власності) орендної, суборендної плати за земельні ділянки, плати за встановлення земельного сервітуту, плати за користування земельною ділянкою на умовах суперфіцію, якщо відповідне право користування земельною ділянкою надано для розміщення об’єктів енергетичної інфраструктури, які настали під час дії воєнного стану, переносяться на строк до шести місяців з дня припинення або скасування воєнного стану;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 21 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

22) терміни "оператор газотранспортної системи", "оператор газорозподільної системи", "оператор газосховища", "оператор системи розподілу", "оператор системи передачі", "підприємство питного водопостачання", "підприємство централізованого водовідведення", "теплогенеруюча організація", "теплотранспортуюча організація", "теплопостачальна організація", "електронна комунікаційна мережа", "оператор електронних комунікацій" вживаються в цьому пункті у значеннях, наведених у законах України "Про ринок природного газу", "Про ринок електричної енергії", "Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення", "Про теплопостачання", "Про електронні комунікації";

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 22 згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

22[1]) для розміщення Національного військового меморіального кладовища передача у постійне користування, зміна цільового призначення земельних ділянок державної, комунальної власності здійснюється з такими особливостями:

місце розташування Національного військового меморіального кладовища визначається Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни;

вилучення земельних ділянок із постійного користування може здійснюватися без погодження землекористувача, який належить до державної, комунальної власності. У разі вилучення земельної ділянки за згодою землекористувача йому може бути передана у користування інша земельна ділянка державної, комунальної власності. У разі передачі на заміну земельної ділянки збитки землекористувачу, пов’язані з вилученням земельної ділянки, не відшкодовуються;

припинення права постійного користування, зміна цільового призначення земельних ділянок здійснюється без дотримання вимог абзацу першого частини третьої, абзацу другого частини п’ятої, частин сьомої і восьмої статті 20, частини другої статті 150 цього Кодексу, без відшкодування втрат лісогосподарського виробництва та збитків землекористувачам, які належать до державної, комунальної власності;

зміна цільового призначення земельних ділянок, відомості про які внесені до Державного земельного кадастру, які передаються у постійне користування державній установі або державному підприємству, що належить до сфери управління центрального

органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, для розміщення Національного військового меморіального кладовища, не потребує розроблення документації із землеустрою, крім випадків необхідності поділу, об’єднання земельних ділянок. Внесення до Державного земельного кадастру відомостей про зміну цільового призначення такої земельної ділянки здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування про зміну цільового призначення земельної ділянки.

Не допускається зміна цільового призначення земельних ділянок на умовах, визначених цим підпунктом, на землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, землях водного фонду, а також територіях житлової забудови, визначених затвердженою містобудівною документацією на місцевому рівні;

{Пункт 27 розділу X доповнено підпунктом 22¹ згідно із Законом № 3505-IX від 08.12.2023}

23) у період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях особливості регулювання земельних відносин, передбачені цим пунктом, діють відповідно в межах України або окремої її місцевості, у якій введено воєнний стан.

Положення цього пункту, які передбачають особливості правового регулювання земельних відносин щодо укладення договорів оренди земельної ділянки, передачі прав землекористування, встановлення і зміни цільового призначення земельних ділянок у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, застосовуються через 30 робочих днів з дня прийняття такого рішення і діють до дня прийняття зазначеним органом рішення про відновлення функціонування Державного земельного кадастру.

{Підпункт 23 пункту 27 розділу X доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

{Розділ X доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 2145-IX від 24.03.2022}

27¹. Установити, що у період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування регулювання земельних відносин для цілей забезпечення національної безпеки і оборони України здійснюється з урахуванням таких особливостей:

1) вилучення, встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок державної та комунальної власності для потреб облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій здійснюються без дотримання вимог абзаців четвертого та п’ятого частини сьомої статті 20, частини другої статті 149 цього Кодексу;

2) припинення права постійного користування земельними ділянками природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного призначення для потреб облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій здійснюється без дотримання вимог частини другої статті 150 цього Кодексу;

3) у разі вилучення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників на земельних ділянках шириною 30-50 метрів уздовж лінії державного кордону України для потреб облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій відшкодування збитків не здійснюється.

Військовим частинам Державної прикордонної служби України для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, надають у постійне користування земельні ділянки державної та комунальної власності уздовж лінії державного кордону України на суші, по берегу української частини прикордонної річки, озера або іншої водойми у порядку, встановленому статтею 123 цього Кодексу, з урахуванням вимог цього пункту.

Вилучення, зміна цільового призначення, надання (передача) у власність або користування громадянам чи юридичним особам земельних ділянок, переданих (наданих) у постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби України для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, забороняється, крім випадків віднесення їх до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісогосподарського призначення, відчуження для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.

{Розділ X доповнено пунктом 27^{1} згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

28. Припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідних окремих її місцевостях не є підставою для:

припинення дії, зміни договорів оренди, укладених відповідно до пункту 27 цього розділу, припинення прав оренди, які виникли на підставі таких договорів. Після припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідних окремих її місцевостях такі договори не можуть бути поновлені, укладені на новий строк та продовжують діяти до закінчення строку, на який вони укладені;

припинення дії, зміни договорів оренди, суборенди земельних ділянок, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, поновлених відповідно до підпункту 1 пункту 27 цього розділу, припинення відповідних прав оренди, суборенди земельних ділянок, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту. Після припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідних окремих її місцевостях такі договори продовжують діяти до закінчення строку, на який вони поновлені;

припинення дії договорів про передачу права землекористування та припинення права оренди, суборенди земельних ділянок, переданих на підставі таких договорів. Після припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідних окремих її місцевостях такі договори не можуть бути поновлені, укладені на новий строк та продовжують діяти, а відповідне право оренди, суборенди земельної ділянки вважається переданим до закінчення строку, на який воно передано;

припинення існування як об’єктів цивільних прав земельних ділянок, сформованих відповідно до підпункту 2 пункту 27 цього розділу. Після закінчення строку дії договору оренди земельної ділянки, сформованої для передачі її в оренду відповідно до підпункту 2 пункту 27 цього розділу, така земельна ділянка припиняє своє існування як об’єкт цивільних прав. Забороняється формування інших земельних ділянок у межах земельної ділянки, сформованої відповідно до підпункту 2 пункту 27 цього розділу, до припинення її існування як об’єкта цивільних прав.

У місячний строк з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідних окремих її місцевостях книги реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану підлягають передачі до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин (або визначеного ним територіального органу, державного підприємства, що належить до сфери його управління).

Протягом 30 днів з дня відновлення функціонування Державного земельного кадастру власник, користувач земельної ділянки, цільове призначення якої було змінено в порядку, визначеному підпунктом 11 пункту 27 цього розділу, без внесення відомостей про це до Державного земельного кадастру, зобов’язаний у порядку, визначеному Законом України "Про Державний земельний кадастр", подати заяву про внесення таких відомостей до Державного земельного кадастру. Внесення таких відомостей здійснюється без подання витягу з містобудівної документації та дотримання вимог щодо узгодження зміненого цільового призначення із містобудівною документацією.

{Пункт 28 розділу X доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

Положення, передбачені:

{Пункт 28 розділу X доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

підпунктом "в" підпункту 11, підпунктами 15, 16, 18 пункту 27 цього розділу, діють протягом шести місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні;

{Пункт 28 розділу X доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-IX від 16.08.2022}

підпунктом 17 пункту 27 цього розділу, діють протягом трьох місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні;

{Пункт 28 розділу X доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

абзацами дев’ятим і десятим підпункту 4 пункту 27 цього розділу, діють протягом одного року з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідній окремій місцевості і застосовуються також у період дії надзвичайного стану та протягом одного року після його припинення або скасування в Україні або у відповідній окремій місцевості;

{Пункт 28 розділу X доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 2247-IX від 12.05.2022}

абзацом п’ятим підпункту 13 пункту 27 цього розділу, діють протягом трьох років з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні.

{Пункт 28 розділу X доповнено абзацом згідно із Законом № 3220-IX від 30.06.2023}

{Розділ X доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 2145-IX від 24.03.2022}

29. Орендар земельної ділянки, переданої йому в оренду відповідно до підпункту 8 пункту 27 цього розділу до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель", зобов’язаний протягом двох місяців з дня набрання чинності зазначеним законом подати заяву про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки, а якщо відомості про земельну ділянку не внесені до Державного земельного кадастру - також заяву про державну реєстрацію земельної ділянки. У разі якщо протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим абзацом право оренди земельної ділянки не зареєстровано, договір оренди земельної ділянки вважається припиненим.

Орендар, суборендар, якому передано право оренди, суборенди земельної ділянки відповідно до підпункту 9 пункту 27 цього розділу до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель", зобов’язаний протягом двох місяців з дня набрання чинності зазначеним Законом подати заяву про державну реєстрацію права оренди, суборенди земельної ділянки, а якщо відомості про земельну ділянку не внесені до Державного земельного кадастру - також заяву про державну реєстрацію земельної ділянки. У разі якщо протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим абзацом право оренди, суборенди земельної ділянки не зареєстровано, договір про передачу прав землекористування вважається припиненим.

У разі якщо договір оренди, суборенди земельної ділянки, емфітевзису, договір про передачу прав землекористування припинено відповідно до цього пункту у зв’язку з невнесенням до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відомостей про реєстрацію відповідного права або відомостей про поновлення відповідного договору до збирання врожаю, посіяного землекористувачем на земельній ділянці, землекористувач має право на збирання такого врожаю. Власник земельної ділянки має право на відшкодування збитків, пов’язаних із тимчасовим зайняттям земельної ділянки колишнім землекористувачем, у розмірі пропорційно до плати за користування земельною ділянкою, передбаченої припиненим договором, з дня припинення договору до дня збирання врожаю. Положення цього абзацу поширюються на випадки збору врожаю орендарем, суборендарем земельної ділянки, емфітевтом, право землекористування якого виникло на підставі договору оренди, суборенди земельної ділянки, емфітевзису, якщо строк користування земельною ділянкою закінчився протягом двох місяців з дня набрання чинності цим абзацом.

{Розділ X доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 2698-IX від 19.10.2022}

30. Земельні торги з набуття права суборенди земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, яка перебуває в оренді акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій

(часток) у статутному капіталі якого належать державі, яке утворилося шляхом перетворення такого державного підприємства, можуть бути проведені не раніше 1 січня 2024 року.

{Розділ X доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
25 жовтня 2001 року
№ 2768-III

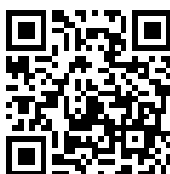

Земельний кодекс України
Кодекс України; Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III
Редакція від **26.01.2024**, підстава — 3285-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/2768-14

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Урядовий кур'єр** від 15.11.2001 — № 211
- **Голос України** від 20.11.2001 — № 217
- **Офіційний вісник України** від 30.11.2001 — 2001 р., № 46, стор. 1, стаття 2038, код акта 20473/2001
- **Відомості Верховної Ради України** від 25.01.2002 — 2002 р., № 3, стаття 27

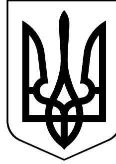

СІМЕЙНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 407-IV від 26.12.2002*, ВВР, 2003, № 7, ст.70*
№ 2620-IV від 02.06.2005*, ВВР, 2005, № 26, ст.352*
№ 2709-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 32, ст.422*
№ 2710-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 32, ст.423*
№ 2853-IV від 08.09.2005*, ВВР, 2005, № 51, ст.551*
№ 2901-IV від 22.09.2005*, ВВР, 2006, № 1, ст.2*
№ 3097-IV від 16.11.2005*, ВВР, 2006, № 22, ст.179*
№ 3250-IV від 20.12.2005*, ВВР, 2006, № 14, ст.120*
№ 3497-IV від 23.02.2006*, ВВР, 2006, № 33, ст.277*
№ 3539-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 34, ст.293*
№ 524-V від 22.12.2006*, ВВР, 2007, № 10, ст.87*
№ 257-VI від 10.04.2008*, ВВР, 2008, № 24, ст.230}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 3-рп/2009 від 03.02.2009*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1276-VI від 16.04.2009*, ВВР, 2009, № 38, ст.535*
№ 1390-VI від 21.05.2009*, ВВР, 2009, № 39, ст.559*
№ 1397-VI від 21.05.2009*, ВВР, 2009, № 41, ст.596*
№ 1452-VI від 04.06.2009*, ВВР, 2009, № 44, ст.653*
№ 2302-VI від 01.06.2010*, ВВР, 2010, № 34, ст.483*
№ 2398-VI від 01.07.2010*, ВВР, 2010, № 38, ст.509*
№ 2435-VI від 06.07.2010*, ВВР, 2010, № 46, ст.539*
№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 2913-VI від 11.01.2011*, ВВР, 2011, № 31, ст.298*
№ 3234-VI від 19.04.2011*, ВВР, 2011, № 42, ст.433*
№ 3354-VI від 12.05.2011*, ВВР, 2011, № 45, ст.488*
№ 3381-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 45, ст.490*
№ 3738-VI від 09.09.2011*, ВВР, 2012, № 19-20, ст.172*
№ 3760-VI від 20.09.2011*, ВВР, 2012, № 19-20, ст.177*
№ 4314-VI від 12.01.2012*, ВВР, 2012, № 40, ст.475*
№ 4525-VI від 15.03.2012*, ВВР, 2012, № 49, ст.562*

№ 4652-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 21, ст.208*
№ 4766-VI від 17.05.2012*, ВВР, 2013, № 15, ст.100}*

{Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 17-рп/2012 від 19.09.2012*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 5462-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 6-7, ст.80*
№ 5477-VI від 06.11.2012*, ВВР, 2013, № 50, ст.693*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 402-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.708*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 668-VIII від 03.09.2015*, ВВР, 2015, № 45, ст.407*
№ 911-VIII від 24.12.2015*, ВВР, 2016, № 5, ст.50*
№ 936-VIII від 26.01.2016*, ВВР, 2016, № 10, ст.99*
№ 1370-VIII від 17.05.2016*, ВВР, 2016, № 25, ст.501*
№ 1404-VIII від 02.06.2016*, ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1692-VIII від 19.10.2016*, ВВР, 2016, № 48, ст.813*
№ 2037-VIII від 17.05.2017*, ВВР, 2017, № 25, ст.291*
№ 2038-VIII від 17.05.2017*, ВВР, 2017, № 26, ст.293*
№ 2234-VIII від 07.12.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.40*
№ 2249-VIII від 19.12.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.43*
№ 2475-VIII від 03.07.2018*, ВВР, 2018, № 36, ст.272*
№ 463-IX від 16.01.2020*, ВВР, 2020, № 31, ст.226*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 942-IX від 03.11.2020
№ 1020-IX від 02.12.2020*, ВВР, 2021, № 14, ст.120 - вводиться в дію* 30.03.2021
№ 1871-IX від 05.11.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 2008-IX від 26.01.2022
№ 3022-IX від 10.04.2023
№ 3265-IX від 14.07.2023*}*

{У тексті Кодексу слова "державний орган реєстрації" в усіх відмінках і числах замінено словами "орган державної реєстрації" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

{У тексті Кодексу слова "центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

{У тексті Кодексу слова "інвалід" та "дитина-інвалід" в усіх відмінках і числах замінено відповідно словами "особа з інвалідністю" та "дитина з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1
СІМ'Я. РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Стаття 1. Завдання Сімейного кодексу України

1. Сімейний кодекс України визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів.

2. Регулювання сімейних відносин здійснюється цим Кодексом з метою:

зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб;

утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї;

побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки;

забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

Стаття 2. Учасники сімейних відносин, які регулює Сімейний кодекс України

1. Сімейний кодекс України регулює сімейні особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, між батьками та дітьми, усиновлювачами та усиновленими, між матір'ю та батьком дитини щодо її виховання, розвитку та утримання.

2. Сімейний кодекс України регулює сімейні особисті немайнові та майнові відносини між бабою, дідом, прабабою, прадідом та внуками, правнуками, рідними братами та сестрами, мачухою, вітчимом та падчеркою, пасинком.

3. Сімейний кодекс України регулює сімейні особисті немайнові та (або) майнові відносини між іншими членами сім'ї, визначеними у ньому.

4. Сімейний кодекс України не регулює сімейні відносини між двоюрідними братами та сестрами, тіткою, дядьком та племінницею, племінником і між іншими родичами за походженням.

Стаття 3. Сім'я

1. Сім'я є первинним та основним осередком суспільства.

2. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно.

Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає.

3. Права члена сім'ї має одинока особа.

4. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Стаття 4. Право особи на сім'ю

1. Особа, яка досягла шлюбного віку, має право на створення сім'ї.

У випадках, передбачених частиною другою статті 23 цього Кодексу, сім'ю може створити особа, яка не досягла шлюбного віку.

2. Сім'ю може створити особа, яка народила дитину, незалежно від віку.

3. Кожна особа має право на проживання в сім'ї.

Особа може бути примусово ізольована від сім'ї лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

4. Кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя.

Стаття 5. Державна охорона сім'ї

1. Держава охороняє сім'ю, дитинство, материнство, батьківство, створює умови для зміцнення сім'ї.

2. Держава створює людині умови для материнства та батьківства, забезпечує охорону прав матері та батька, матеріально і морально заохочує і підтримує материнство та батьківство.

3. Держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини.

4. Держава бере під свою охорону кожну дитину-сироту і дитину, позбавлену батьківського піклування.

{Частина четверта статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

5. Ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України.

Стаття 6. Дитина

1. Правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття.

2. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років.

Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Стаття 7. Загальні засади регулювання сімейних відносин

1. Сімейні відносини регулюються цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

2. Сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками.

3. Сімейні відносини регулюються лише у тій частині, у якій це є допустимим і можливим з точки зору інтересів їх учасників та інтересів суспільства.

4. Регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя.

5. Учасник сімейних відносин не може мати привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, матеріального стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками.

6. Жінка та чоловік мають рівні права і обов'язки у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї.

7. Дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, установлених Конституцією України, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина сьома статті 7 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

8. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, непрацездатних членів сім'ї.

9. Сімейні відносини регулюються на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства.

10. Кожен учасник сімейних відносин має право на судовий захист.

Стаття 8. Застосування до регулювання сімейних відносин Цивільного кодексу України

1. Якщо особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами не врегульовані цим Кодексом, вони регулюються відповідними нормами Цивільного кодексу України, якщо це не суперечить суті сімейних відносин.

{Текст статті 8 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 9. Регулювання сімейних відносин за домовленістю (договором) сторін

1. Подружжя, батьки дитини, батьки та діти, інші члени сім'ї та родичі, відносини між якими регулює цей Кодекс, можуть врегулювати свої відносини за домовленістю (договором), якщо це не суперечить вимогам цього Кодексу, інших законів та моральним засадам суспільства.

2. Особи, які проживають однією сім'єю, а також родичі за походженням, відносини яких не врегульовані цим Кодексом, можуть врегулювати свої сімейні (родинні) відносини за договором, який має бути укладений у письмовій формі. Такий договір є обов'язковим до виконання, якщо він не суперечить вимогам цього Кодексу, інших законів України та моральним засадам суспільства.

Стаття 10. Застосування аналогії закону та аналогії права

1. Якщо певні сімейні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами або домовленістю (договором) сторін, до них застосовуються норми цього Кодексу, які регулюють подібні відносини (аналогія закону).

{Частина перша статті 10 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

2. Якщо до регулювання сімейних відносин неможливо застосувати аналогію закону, вони регулюються відповідно до загальних засад сімейного законодавства (аналогія права).

Стаття 11. Врахування звичаїв при вирішенні судом сімейних спорів

1. При вирішенні сімейного спору суд за заявою заінтересованої сторони може врахувати місцевий звичай, а також звичай національної меншини, до якої належать сторони або одна з них, якщо вони не суперечать вимогам цього Кодексу, інших законів та моральним засадам суспільства.

Стаття 12. Обчислення строків, встановлених у цьому Кодексі

1. Строки, встановлені у цьому Кодексі, обчислюються відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 13. Міжнародні договори України

1. Частиною національного сімейного законодавства України є міжнародні договори, що регулюють сімейні відносини, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо в міжнародному договорі України, укладеному в установленому порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом сімейного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України.

{Стаття 13 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Глава 2
ЗДІЙСНЕННЯ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ВИКОНАННЯ СІМЕЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ. ЗАХИСТ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Стаття 14. Здійснення сімейних прав

1. Сімейні права є такими, що тісно пов'язані з особою, а тому не можуть бути передані іншій особі.

2. Якщо дитина або особа, дієздатність якої обмежена, не може самостійно здійснювати свої права, ці права здійснюють батьки, опікун або самі ці особи за допомогою батьків чи піклувальника.

{Частину третю статті 14 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 15. Виконання сімейних обов'язків

1. Сімейні обов'язки є такими, що тісно пов'язані з особою, а тому не можуть бути перекладені на іншу особу.

2. Якщо особа визнана недієздатною, її сімейний обов'язок особистого немайнового характеру припиняється у зв'язку з неможливістю його виконання.

Майновий обов'язок недієздатної особи за її рахунок виконує опікун.

3. Якщо в результаті психічного розладу, тяжкої хвороби або іншої поважної причини особа не може виконувати сімейного обов'язку, вона не вважається такою, що ухиляється від його виконання.

4. Невиконання або ухилення від виконання сімейного обов'язку може бути підставою для застосування наслідків, встановлених цим Кодексом або домовленістю (договором) сторін.

Стаття 16. Надання неповнолітнім батькам допомоги у здійсненні батьківських прав та виконанні батьківських обов'язків

1. Якщо мати, батько дитини є неповнолітніми, баба, дід дитини з боку того з батьків, хто є неповнолітнім, зобов'язані надавати йому допомогу у здійсненні ним батьківських прав та виконанні батьківських обов'язків.

Стаття 17. Надання органом опіки та піклування допомоги особам у здійсненні ними своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків

1. Орган опіки та піклування надає допомогу особі у здійсненні нею своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків в обсязі та в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 18. Захист сімейних прав та інтересів

1. Кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу.

2. Суд застосовує способи захисту, які встановлені законом або домовленістю (договором) сторін.

Способами захисту сімейних прав та інтересів зокрема є:

1) встановлення правовідношення;

2) примусове виконання добровільно не виконаного обов'язку;

3) припинення правовідношення, а також його анулювання;

4) припинення дій, які порушують сімейні права;

5) відновлення правовідношення, яке існувало до порушення права;

6) відшкодування матеріальної та моральної шкоди, якщо це передбачено цим Кодексом або договором;

7) зміна правовідношення;

{Частину другу статті 18 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

8) визнання незаконними рішень, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб.

{Частину другу статті 18 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 19. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, особа має право на попереднє звернення за захистом своїх сімейних прав та інтересів до органу опіки та піклування.

2. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання, якщо протягом десяти днів від часу його винесення заінтересована особа не звернулася за захистом своїх прав або інтересів до суду, крім випадку, передбаченого частиною другою статті 170 цього Кодексу.

3. Звернення за захистом до органу опіки та піклування не позбавляє особу права на звернення до суду.

У разі звернення з позовом до суду орган опіки та піклування припиняє розгляд поданої йому заяви.

{Абзац третій частини третьої статті 19 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

4. При розгляді судом спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, місця проживання дитини, виселення дитини, зняття дитини з реєстрації місця проживання, визнання дитини такою, що втратила право користування житловим приміщенням, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов’язковою є участь органу опіки та піклування, представленого належною юридичною особою.

{Частина четверта статті 19 в редакції Закону № 2038-VIII від 17.05.2017}

5. Орган опіки та піклування подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

6. Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

Стаття 20. Застосування позовної давності до вимог, що випливають із сімейних відносин

1. До вимог, що випливають із сімейних відносин, позовна давність не застосовується, крім випадків, передбачених частиною другою статті 72, частиною другою статті 129, частиною третьою статті 138, частиною третьою статті 139 цього Кодексу.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, позовна давність застосовується судом відповідно до Цивільного кодексу України, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Розділ II
ШЛЮБ. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Глава 3
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 21. Поняття шлюбу

1. Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

2. Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя.

3. Релігійний обряд шлюбу не є підставою для виникнення у жінки та чоловіка прав та обов'язків подружжя, крім випадків, коли релігійний обряд шлюбу відбувся до створення або відновлення органів державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 22. Шлюбний вік

1. Шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлюється у вісімнадцять років.

{Частина перша статті 22 в редакції Закону № 4525-VI від 15.03.2012}

2. Особи, які бажають зареєструвати шлюб, мають досягти шлюбного віку на день реєстрації шлюбу.

Стаття 23. Право на шлюб

1. Право на шлюб мають особи, які досягли шлюбного віку.

2. За заявою особи, яка досягла шістнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам.

{Частина друга статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4525-VI від 15.03.2012}

Стаття 24. Добровільність шлюбу

1. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка.

Примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається.

2. Реєстрація шлюбу з особою, яка визнана недієздатною, а також з особою, яка з інших причин не усвідомлювала значення своїх дій і (або) не могла керувати ними, має наслідки, встановлені статтями 38-40 цього Кодексу.

Стаття 25. Одношлюбність

1. Жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі.

2. Жінка та чоловік мають право на повторний шлюб лише після припинення попереднього шлюбу.

Стаття 26. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою

1. У шлюбі між собою не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення.

2. У шлюбі між собою не можуть перебувати рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. Повнорідними є брати і сестри, які мають спільних батьків. Неповнорідними є брати і сестри, які мають спільну матір або спільного батька.

3. У шлюбі між собою не можуть перебувати двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця.

4. За рішенням суду може бути надане право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним.

5. У шлюбі між собою не можуть бути усиновлювач та усиновлена ним дитина.

Шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстровано лише в разі скасування усиновлення.

Глава 4
ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ

Стаття 27. Значення державної реєстрації шлюбу

1. Державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства.

{Частину другу статті 27 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

3. Державна реєстрація шлюбу засвідчується Свідоцтвом про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 28. Заява про реєстрацію шлюбу

1. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком до будь-якого органу державної реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором.

Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, вважаються нареченими.

{Частину першу статті 28 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

2. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто.

3. Якщо жінка і (або) чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально засвідчену, можуть подати їх представники. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені.

4. Якщо реєстрація шлюбу у визначений день не відбулася, заява про реєстрацію шлюбу втрачає чинність після спливу трьох місяців від дня її подання.

Стаття 29. Ознайомлення наречених з їхніми правами та обов'язками

{Назва статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

1. Орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу.

{Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 30. Взаємна обізнаність наречених про стан здоров'я

1. Наречені зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я.

2. Держава забезпечує створення умов для медичного обстеження наречених.

3. Порядок здійснення медичного обстеження наречених встановлює Кабінет Міністрів України.

4. Результати медичного обстеження є таємницею і повідомляються лише нареченим.

5. Приховування відомостей про стан здоров'я одним з наречених, наслідком чого може стати (стало) порушення фізичного або психічного здоров'я іншого нареченого чи їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

{Стаття 30 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 31. Зобов'язання наречених у разі відмови від вступу в шлюб

{Назва статті 31 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

{Частину першу статті 31 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

{Частину другу статті 31 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

3. Особа, яка відмовилася від шлюбу, зобов'язана відшкодувати другій стороні затрати, що були нею понесені у зв'язку з приготуванням до реєстрації шлюбу та весілля.

Такі затрати не підлягають відшкодуванню, якщо відмова від шлюбу була викликана протиправною, аморальною поведінкою нареченої, нареченого, прихованням нею, ним обставин, що мають для того, хто відмовився від шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, наявність дитини, судимість тощо).

4. У разі відмови від шлюбу особи, яка одержала подарунок у зв'язку з майбутнім шлюбом, договір дарування за вимогою дарувальника може бути розірваний судом.

У разі розірвання договору особа зобов'язана повернути річ, яка була їй подарована, а якщо вона не збереглася - відшкодувати її вартість.

Стаття 32. Час реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструється після спливу одного місяця від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу.

За наявності поважних причин керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану дозволяє реєстрацію шлюбу до спливу цього строку.

2. У разі вагітності нареченої, народження нею дитини, а також якщо є безпосередня загроза для життя нареченої або нареченого, шлюб реєструється у день подання відповідної заяви або у будь-який інший день за бажанням наречених протягом одного місяця.

{Частина друга статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

3. Якщо є відомості про наявність перешкод до реєстрації шлюбу, керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану може відкласти реєстрацію шлюбу, але не більш як на три місяці. Рішення про таке відкладення може бути оскаржене до суду.

Стаття 33. Місце реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструється у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану.

За заявою наречених реєстрація шлюбу проводиться в урочистій обстановці.

{Абзац другий частини першої статті 33 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

2. За заявою наречених реєстрація шлюбу може відбутися за місцем їхнього проживання, за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони не можуть з поважних причин прибути до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 34. Реєстрація шлюбу в присутності нареченої та нареченого

1. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою.

2. Реєстрація шлюбу через представника не допускається.

Стаття 35. Право на вибір прізвища при реєстрації шлюбу

1. Наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами.

2. Наречена, наречений мають право приєднати до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої. Якщо вони обоє бажають мати подвійне прізвище, за їхньою згодою визначається з якого прізвища воно буде починатися.

Складення більше двох прізвищ не допускається, якщо інше не випливає із звичаю національної меншини, до якої належить наречена і (або) наречений.

3. Якщо на момент реєстрації шлюбу прізвище нареченої, нареченого вже є подвійним, вона, він має право замінити одну із частин свого прізвища на прізвище другого.

Стаття 36. Правові наслідки шлюбу

1. Шлюб є підставою для виникнення прав та обов'язків подружжя.

2. Шлюб не може бути підставою для надання особі пільг чи переваг, а також для обмеження її прав та свобод, які встановлені Конституцією і законами України.

Стаття 37. Правозгідність шлюбу

1. Шлюб є правозгідним, крім випадків, встановлених частинами першою - третьою статті 39 цього Кодексу, а також якщо він не визнаний недійсним за рішенням суду.

Глава 5
НЕДІЙСНІСТЬ ШЛЮБУ

Стаття 38. Підстави недійсності шлюбу

1. Підставою недійсності шлюбу є порушення вимог, встановлених статтями 22, 24-26 цього Кодексу.

Стаття 39. Шлюб, який є недійсним

1. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі.

2. Недійсним є шлюб, зареєстрований між особами, які є родичами прямої лінії споріднення, а також між рідними братом і сестрою.

3. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка визнана недієздатною.

4. За заявою заінтересованої особи орган державної реєстрації актів цивільного стану анулює актовий запис про шлюб, зареєстрований з особами, зазначеними у частинах першій - третій цієї статті.

5. Якщо шлюб зареєстровано з особою, яка вже перебуває у шлюбі, то в разі припинення попереднього шлюбу до анулювання актового запису щодо повторного шлюбу повторний шлюб стає дійсним з моменту припинення попереднього шлюбу.

6. Актовий запис про шлюб анулюється незалежно від смерті осіб, з якими було зареєстровано шлюб (частини перша - третя цієї статті), а також розірвання цього шлюбу.

Стаття 40. Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду

1. Шлюб визнається недійсним за рішенням суду, якщо він був зареєстрований без вільної згоди жінки або чоловіка.

Згода особи не вважається вільною, зокрема, тоді, коли в момент реєстрації шлюбу вона страждала тяжким психічним розладом, перебувала у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, в результаті чого не усвідомлювала сповна значення своїх дій і (або) не могла керувати ними, або якщо шлюб було зареєстровано в результаті фізичного чи психічного насильства.

2. Шлюб визнається недійсним за рішенням суду у разі його фіктивності.

Шлюб є фіктивним, якщо його укладено жінкою та чоловіком або одним із них без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя.

3. Шлюб не може бути визнаний недійсним, якщо на момент розгляду справи судом відпали обставини, які засвідчували відсутність згоди особи на шлюб або її небажання створити сім'ю.

Стаття 41. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду

1. Шлюб може бути визнаний недійсним за рішенням суду, якщо він був зареєстрований:

1) між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною з порушенням вимог, встановлених частиною п'ятою статті 26 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини першої статті 41 в редакції Закону № 3250-IV від 20.12.2005}

2) між двоюрідними братом та сестрою; між тіткою, дядьком та племінником, племінницею;

3) з особою, яка приховала свою тяжку хворобу або хворобу, небезпечну для другого з подружжя і (або) їхніх нащадків;

4) з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не було надано права на шлюб.

2. При вирішенні справи про визнання шлюбу недійсним суд бере до уваги, наскільки цим шлюбом порушені права та інтереси особи, тривалість спільного проживання подружжя, характер їхніх взаємин, а також інші обставини, що мають істотне значення.

3. Шлюб не може бути визнаний недійсним у разі вагітності дружини або народження дитини у осіб, зазначених пунктами 1, 2, 4 частини першої цієї статті, або якщо той, хто не досяг шлюбного віку, досяг його або йому було надано право на шлюб.

Стаття 42. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним

1. Право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним мають дружина або чоловік, інші особи, права яких порушені у зв'язку з реєстрацією цього шлюбу, батьки, опікун, піклувальник дитини, опікун недієздатної особи, прокурор, орган опіки та піклування, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена.

Стаття 43. Визнання шлюбу недійсним після його припинення

1. Розірвання шлюбу, смерть дружини або чоловіка не є перешкодою для визнання шлюбу недійсним.

2. Якщо шлюб розірвано за рішенням суду, позов про визнання його недійсним може бути пред'явлено лише після скасування рішення суду про розірвання шлюбу.

Стаття 44. Час, з якого шлюб є недійсним

1. У випадках, передбачених статтями 39-41 цього Кодексу, шлюб є недійсним від дня його державної реєстрації.

Стаття 45. Правові наслідки недійсності шлюбу

1. Недійсний шлюб (стаття 39 цього Кодексу), а також шлюб, визнаний недійсним за рішенням суду, не є підставою для виникнення у осіб, між якими він був зареєстрований, прав та обов'язків подружжя, а також прав та обов'язків, які встановлені для подружжя іншими законами України.

2. Якщо протягом недійсного шлюбу особи набули майно, воно вважається таким, що належить їм на праві спільної часткової власності.

Розмір часток кожного з них визначається відповідно до їхньої участі у придбанні цього майна своєю працею та коштами.

3. Якщо особа одержувала аліменти від того, з ким була в недійсному шлюбі, сума сплачених аліментів вважається такою, що одержана без достатньої правової підстави, і підлягає поверненню відповідно до Цивільного кодексу України, але не більш як за останні три роки.

4. Особа, яка поселилася у житлове приміщення іншої особи у зв'язку з реєстрацією з нею недійсного шлюбу, не набула права на проживання у ньому і може бути виселена.

5. Особа, яка у зв'язку з реєстрацією недійсного шлюбу змінила своє прізвище, вважається такою, що іменується цим прізвищем без достатньої правової підстави.

6. Правові наслідки, встановлені частинами другою - п'ятою цієї статті, застосовуються до особи, яка знала про перешкоди до реєстрації шлюбу і приховала їх від другої сторони і (або) від органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 46. Особливі правові наслідки недійсності шлюбу

1. Якщо особа не знала і не могла знати про перешкоди до реєстрації шлюбу, вона має право:

1) на поділ майна, набутого у недійсному шлюбі, як спільної сумісної власності подружжя;

2) на проживання у житловому приміщенні, в яке вона поселилася у зв'язку з недійсним шлюбом;

3) на аліменти відповідно до статей 75, 84, 86 і 88 цього Кодексу;

4) на прізвище, яке вона обрала при реєстрації шлюбу.

Стаття 47. Права та обов'язки батьків і дитини, яка народилася у недійсному шлюбі

1. Недійсність шлюбу не впливає на обсяг взаємних прав та обов'язків батьків і дитини, яка народилася у цьому шлюбі.

Стаття 48. Визнання шлюбу неукладеним

1. Шлюб, зареєстрований у відсутності нареченої і (або) нареченого, вважається неукладеним. Запис про такий шлюб у органі державної реєстрації актів цивільного стану анулюється за рішенням суду за заявою заінтересованої особи.

{Частина перша статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

Глава 6
ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Стаття 49. Право на материнство

1. Дружина має право на материнство.

2. Небажання чоловіка мати дитину або нездатність його до зачаття дитини може бути причиною розірвання шлюбу.

3. Позбавлення жінки можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї є підставою для відшкодування завданої їй моральної шкоди.

4. Вагітній дружині мають бути створені у сім'ї умови для збереження її здоров'я та народження здорової дитини.

5. Дружині-матері мають бути створені у сім'ї умови для поєднання материнства із здійсненням нею інших прав та обов'язків.

Стаття 50. Право на батьківство

1. Чоловік має право на батьківство.

2. Відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини може бути причиною розірвання шлюбу.

3. Позбавлення чоловіка можливості здійснення репродуктивної функції у зв'язку з виконанням ним конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо нього є підставою для відшкодування завданої йому моральної шкоди.

Стаття 51. Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності

1. Дружина та чоловік мають рівне право на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань.

Стаття 52. Право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток

1. Дружина та чоловік мають рівне право на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей, на створення умов для праці та відпочинку.

Стаття 53. Право дружини та чоловіка на зміну прізвища

1. Якщо при реєстрації шлюбу дружина, чоловік зберегли дошлюбні прізвища, вони мають право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану, який зареєстрував їхній шлюб, або відповідного органу за місцем їхнього проживання заяву про обрання прізвища одного з них як їхнього спільного прізвища або про приєднання до свого прізвища прізвища другого з подружжя.

2. У разі зміни прізвища орган державної реєстрації актів цивільного стану видає нове Свідоцтво про шлюб.

Стаття 54. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї

1. Дружина, чоловік мають право розподілити між собою обов'язки в сім'ї.

Дружина, чоловік повинні утверджувати повагу до будь-якої праці, яка робиться в інтересах сім'ї.

2. Усі найважливіші питання життя сім'ї мають вирішуватися подружжям спільно, на засадах рівності. Дружина, чоловік мають право противитися усуненню їх від вирішення питань життя сім'ї.

3. Вважається, що дії одного з подружжя стосовно життя сім'ї вчинені за згодою другого з подружжя.

Стаття 55. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю

1. Дружина та чоловік зобов'язані спільно піклуватися про побудову сімейних відносин між собою та іншими членами сім'ї на почуттях взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги.

2. Чоловік зобов'язаний утверджувати в сім'ї повагу до матері.

Дружина зобов'язана утверджувати в сім'ї повагу до батька.

3. Дружина та чоловік відповідальні один перед одним, перед іншими членами сім'ї за свою поведінку в ній.

4. Дружина та чоловік зобов'язані спільно дбати про матеріальне забезпечення сім'ї.

Стаття 56. Право дружини та чоловіка на свободу та особисту недоторканність

{Назва статті 56 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

1. Дружина та чоловік мають право на вільний вибір місця свого проживання.

{Частина перша статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

2. Дружина та чоловік мають право вживати заходів, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства, щодо підтримання шлюбних відносин.

3. Кожен з подружжя має право припинити шлюбні відносини.

4. Примушування до припинення шлюбних відносин, примушування до їх збереження, в тому числі примушування до статевого зв'язку за допомогою фізичного або психічного насильства, є порушенням права дружини, чоловіка на свободу та особисту недоторканність і може мати наслідки, встановлені законом.

{Частина четверта статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Глава 7
ПРАВО ОСОБИСТОЇ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ ДРУЖИНИ ТА ЧОЛОВІКА

Стаття 57. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка

1. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є:

1) майно, набуте нею, ним до шлюбу;

2) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування;

3) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто;

4) житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду";

{Частину першу статті 57 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 4766-VI від 17.05.2012}

5) земельна ділянка, набута нею, ним за час шлюбу внаслідок приватизації земельної ділянки, що перебувала у її, його користуванні, або одержана внаслідок приватизації земельних ділянок державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, або одержана із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених Земельним кодексом України.

{Частину першу статті 57 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 4766-VI від 17.05.2012}

2. Особистою приватною власністю дружини та чоловіка є речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя.

3. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є премії, нагороди, які вона, він одержали за особисті заслуги.

Суд може визнати за другим з подружжя право на частку цієї премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню.

4. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, яка їй, йому належала, а також як відшкодування завданої їй, йому моральної шкоди.

5. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є виплати (страхові виплати та виплати викупних сум), одержані за договорами страхування життя та здоров’я.

{Частина п'ята статті 57 в редакції Законів № 524-V від 22.12.2006, № 1909-IX від 18.11.2021}

6. Суд може визнати особистою приватною власністю дружини, чоловіка майно, набуте нею, ним за час їхнього окремого проживання у зв'язку з фактичним припиненням шлюбних відносин.

7. Якщо у придбання майна вкладені крім спільних коштів і кошти, що належали одному з подружжя, то частка у цьому майні, відповідно до розміру внеску, є його особистою приватною власністю.

Стаття 58. Право на плоди та доходи від речей, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка

1. Якщо річ, що належить одному з подружжя, плодоносить, дає приплід або дохід (дивіденди), він є власником цих плодів, приплоду або доходу (дивідендів).

Стаття 59. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності

1. Той із подружжя, хто є власником майна, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей.

2. При розпорядженні своїм майном дружина, чоловік зобов'язані враховувати інтереси дитини, інших членів сім'ї, які відповідно до закону мають право користування ним.

Глава 8
ПРАВО СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Стаття 60. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя

1. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу).

2. Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Стаття 61. Об'єкти права спільної сумісної власності

1. Об'єктом права спільної сумісної власності подружжя може бути будь-яке майно, за винятком виключеного з цивільного обороту.

{Частина перша статті 61 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

{Офіційне тлумачення положення частини першої статті 61 див. в Рішенні Конституційного Суду № 17-рп/2012 від 19.09.2012}

2. Об'єктом права спільної сумісної власності є заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя.

{Частина друга статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

3. Якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то гроші, інше майно, в тому числі гонорар, виграш, які були одержані за цим договором, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

4. Речі для професійних занять (музичні інструменти, оргтехніка, лікарське обладнання тощо), придбані за час шлюбу для одного з подружжя, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

{Частину п'яту статті 61 виключено на підставі Закону № 4766-VI від 17.05.2012}

Стаття 62. Виникнення права спільної сумісної власності подружжя на майно, що належало дружині, чоловікові

1. Якщо майно дружини, чоловіка за час шлюбу істотно збільшилося у своїй вартості внаслідок спільних трудових чи грошових затрат або затрат другого з подружжя, воно у разі спору може бути визнане за рішенням суду об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

2. Якщо один із подружжя своєю працею і (або) коштами брав участь в утриманні майна, належного другому з подружжя, в управлінні цим майном чи догляді за ним, то дохід (приплід, дивіденди), одержаний від цього майна, у разі спору за рішенням суду може бути визнаний об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

{Статтю 62 доповнено частиною другою згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 63. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності

1. Дружина та чоловік мають рівні права на володіння, користування і розпоряджання майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними.

Стаття 64. Право подружжя на укладення договорів між собою

1. Дружина та чоловік мають право на укладення між собою усіх договорів, які не заборонені законом, як щодо майна, що є їхньою особистою приватною власністю, так і щодо майна, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

2. Договір про відчуження одним із подружжя на користь другого з подружжя своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя може бути укладений без виділу цієї частки.

Стаття 65. Право подружжя на розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою.

2. При укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Дружина, чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її, його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового.

3. Для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово.

Згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, має бути нотаріально засвідчена.

4. Договір, укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї, створює обов'язки для другого з подружжя, якщо майно, одержане за договором, використане в інтересах сім'ї.

Стаття 66. Право подружжя на визначення порядку користування майном

1. Подружжя має право домовитися між собою про порядок користування майном, що йому належить на праві спільної сумісної власності.

2. Договір про порядок користування житловим будинком, квартирою, іншою будівлею чи спорудою, земельною ділянкою, якщо він нотаріально посвідчений, зобов'язує правонаступника дружини та чоловіка.

Стаття 67. Право на розпоряджання часткою у майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина, чоловік мають право укласти з іншою особою договір купівлі-продажу, міни, дарування, довічного утримання (догляду), застави щодо своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя лише після її визначення та виділу в натурі або визначення порядку користування майном.

2. Дружина, чоловік мають право скласти заповіт на свою частку у праві спільної сумісної власності подружжя до її визначення та виділу в натурі.

Стаття 68. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно, набуте за час шлюбу.

2. Розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, після розірвання шлюбу здійснюється співвласниками виключно за взаємною згодою, відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 69. Право подружжя на поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина і чоловік мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу.

2. Дружина і чоловік мають право розділити майно за взаємною згодою.

Договір про поділ житлового будинку, квартири, іншого нерухомого майна, а також про виділ нерухомого майна дружині, чоловікові зі складу усього майна подружжя має бути нотаріально посвідчений.

Стаття 70. Розмір часток майна дружини та чоловіка при поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. У разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором.

2. При вирішенні спору про поділ майна суд може відступити від засади рівності часток подружжя за обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із них не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, ухилявся від участі в утриманні дитини (дітей), приховав, знищив чи пошкодив спільне майно, витрачав його на шкоду інтересам сім'ї.

{Частина друга статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017}

3. За рішенням суду частка майна дружини, чоловіка може бути збільшена, якщо з нею, ним проживають діти, а також непрацездатні повнолітні син, дочка, за умови, що розмір аліментів, які вони одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування.

Стаття 71. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, ділиться між ними в натурі.

Якщо дружина та чоловік не домовилися про порядок поділу майна, спір може бути вирішений судом. При цьому суд бере до уваги інтереси дружини, чоловіка, дітей та інші обставини, що мають істотне значення.

2. Неподільні речі присуджуються одному з подружжя, якщо інше не визначено домовленістю між ними.

3. Речі для професійних занять присуджуються тому з подружжя, хто використовував їх у своїй професійній діяльності. Вартість цих речей враховується при присудженні іншого майна другому з подружжя.

4. Присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку, допускається лише за його згодою, крім випадків, передбачених Цивільним кодексом України.

5. Присудження одному з подружжя грошової компенсації можливе за умови попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду.

Стаття 72. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Позовна давність не застосовується до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, якщо шлюб між ними не розірвано.

2. До вимоги про поділ майна, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки.

Позовна давність обчислюється від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності.

Стаття 73. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. За зобов'язаннями одного з подружжя стягнення може бути накладено лише на його особисте майно і на частку у праві спільної сумісної власності подружжя, яка виділена йому в натурі.

2. Стягнення може бути накладено на майно, яке є спільною сумісною власністю подружжя, якщо судом встановлено, що договір був укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї і те, що було одержане за договором, використано на її потреби.

3. При відшкодуванні шкоди, завданої кримінальним правопорушенням одного з подружжя, стягнення може бути накладено на майно, набуте за час шлюбу, якщо рішенням суду встановлено, що це майно було придбане на кошти, здобуті внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

{Частина третя статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 74. Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі

{Назва статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

1. Якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними.

2. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 цього Кодексу.

{Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Глава 9
ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ ПО УТРИМАННЮ

Стаття 75. Право одного з подружжя на утримання

1. Дружина, чоловік повинні матеріально підтримувати один одного.

2. Право на утримання (аліменти) має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя може надавати матеріальну допомогу.

3. Непрацездатним вважається той із подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є особою з інвалідністю I, II чи III групи.

4. Один із подружжя є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом.

5. Права на утримання не має той із подружжя, хто негідно поводився у шлюбних відносинах, а також той, хто став непрацездатним у зв'язку із вчиненням ним умисного кримінального правопорушення, якщо це встановлено судом.

{Частина п'ята статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

6. Той із подружжя, хто став непрацездатним у зв'язку з протиправною поведінкою другого з подружжя, має право на утримання незалежно від права на відшкодування шкоди відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 76. Право на утримання після розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу не припиняє права особи на утримання, яке виникло у неї за час шлюбу.

2. Після розірвання шлюбу особа має право на утримання, якщо вона стала непрацездатною до розірвання шлюбу або протягом одного року від дня розірвання шлюбу і потребує матеріальної допомоги і якщо її колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну допомогу.

Особа має право на утримання і тоді, коли вона стала особою з інвалідністю після спливу одного року від дня розірвання шлюбу, якщо її інвалідність була результатом протиправної поведінки щодо неї колишнього чоловіка, колишньої дружини під час шлюбу.

3. Якщо на момент розірвання шлюбу жінці, чоловікові до досягнення встановленого законом пенсійного віку залишилося не більш як п'ять років, вона, він матимуть право на утримання після досягнення цього пенсійного віку, за умови, що у шлюбі вони спільно проживали не менш як десять років.

4. Якщо у зв'язку з вихованням дитини, веденням домашнього господарства, піклуванням про членів сім'ї, хворобою або іншими обставинами, що мають істотне значення, один із подружжя не мав можливості одержати освіту, працювати, зайняти відповідну посаду, він має право на утримання у зв'язку з розірванням шлюбу і тоді, якщо є працездатним, за умови, що потребує матеріальної допомоги і що колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну допомогу.

Право на утримання у цьому випадку триває протягом трьох років від дня розірвання шлюбу.

Стаття 77. Способи надання утримання одному з подружжя

1. Утримання одному з подружжя надається другим із подружжя у натуральній або грошовій формі за їхньою згодою.

2. За рішенням суду аліменти присуджуються одному з подружжя, як правило, у грошовій формі.

3. Аліменти сплачуються щомісячно. За взаємною згодою аліменти можуть бути сплачені наперед.

4. Якщо платник аліментів виїжджає на постійне місце проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти можуть бути сплачені наперед за час, визначений домовленістю подружжя, а у разі спору - за рішенням суду.

Стаття 78. Договір подружжя про надання утримання

1. Подружжя має право укласти договір про надання утримання одному з них, у якому визначити умови, розмір та строки виплати аліментів. Договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

2. У разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором про надання утримання аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Стаття 79. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя

1. Аліменти присуджуються за рішенням суду від дня подання позовної заяви.

2. Якщо позивач вживав заходів щодо одержання аліментів від відповідача, але не міг їх одержати внаслідок ухилення відповідача від їх сплати, суд, залежно від обставин справи, може постановити рішення про стягнення аліментів за минулий час, але не більш як за один рік.

3. Якщо один із подружжя одержує аліменти у зв'язку з інвалідністю, сплата аліментів триває протягом строку інвалідності. У разі подання відповідного документа про продовження строку інвалідності стягнення аліментів продовжується на відповідний строк без додаткового рішення суду про це.

Стаття 80. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду

1. Аліменти присуджуються одному з подружжя у частці від заробітку (доходу) другого з подружжя і (або) у твердій грошовій сумі.

2. Розмір аліментів одному з подружжя суд визначає з урахуванням можливості одержання утримання від повнолітніх дочки, сина, батьків та з урахуванням інших обставин, що мають істотне значення.

3. Розмір аліментів, визначений судом, може бути згодом змінений за рішенням суду за позовною заявою платника або одержувача аліментів у разі зміни їхнього матеріального і (або) сімейного стану.

Стаття 81. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів

1. Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 82. Припинення права одного з подружжя на утримання

1. Право одного з подружжя на утримання, а також право на утримання, яке особа має після розірвання шлюбу, припиняється у разі поновлення його працездатності, а також реєстрації з ним повторного шлюбу.

Право на утримання припиняється від дня настання цих обставин.

2. Якщо після припинення права на утримання виконання рішення суду про стягнення аліментів буде продовжуватися, всі суми, одержані як аліменти, вважаються такими, що одержані без достатньої правової підстави, і підлягають поверненню у повному обсязі, але не більш як за три роки.

3. Право одного з подружжя на аліменти, які були присуджені за рішенням суду, може бути припинене за рішенням суду, якщо буде встановлено, що:

1) одержувач аліментів перестав потребувати матеріальної допомоги;

2) платник аліментів неспроможний надавати матеріальну допомогу.

4. Право одного з подружжя на утримання припиняється у випадках, передбачених статтями 83, 85, 87 і 89 цього Кодексу.

Стаття 83. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком

1. Рішенням суду може бути позбавлено одного з подружжя права на утримання або обмежено його строком, якщо:

1) подружжя перебувало в шлюбних відносинах нетривалий час;

2) непрацездатність того з подружжя, хто потребує матеріальної допомоги, виникла в результаті вчинення ним умисного кримінального правопорушення;

{Пункт 2 частини першої статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3) непрацездатність або тяжка хвороба того з подружжя, хто потребує матеріальної допомоги, була прихована від другого з подружжя при реєстрації шлюбу;

4) одержувач аліментів свідомо поставив себе у становище такого, що потребує матеріальної допомоги.

2. Положення цієї статті поширюються і на осіб, у яких право на аліменти виникло після розірвання шлюбу.

Стаття 84. Право дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини

1. Дружина має право на утримання від чоловіка під час вагітності.

2. Дружина, з якою проживає дитина, має право на утримання від чоловіка - батька дитини до досягнення дитиною трьох років.

3. Якщо дитина має вади фізичного або психічного розвитку, дружина, з якою проживає дитина, має право на утримання від чоловіка до досягнення дитиною шести років.

4. Право на утримання вагітна дружина, а також дружина, з якою проживає дитина, має незалежно від того, чи вона працює, та незалежно від її матеріального становища, за умови, що чоловік може надавати матеріальну допомогу.

5. Аліменти, присуджені дружині під час вагітності, сплачуються після народження дитини без додаткового рішення суду.

6. Право на утримання вагітна дружина, а також дружина, з якою проживає дитина, має і в разі розірвання шлюбу.

Стаття 85. Припинення права дружини на утримання

1. Право дружини на утримання, передбачене статтею 84 цього Кодексу, припиняється в разі припинення вагітності, народження дитини мертвою або якщо дитина передана на виховання іншій особі, а також у разі смерті дитини.

2. Право дружини на утримання припиняється, якщо за рішенням суду виключено відомості про чоловіка як батька з актового запису про народження дитини.

Стаття 86. Право чоловіка на утримання у разі проживання з ним дитини

1. Чоловік, з яким проживає дитина, має право на утримання від дружини - матері дитини до досягнення дитиною трьох років.

2. Якщо дитина має вади фізичного або психічного розвитку, чоловік, з яким проживає дитина, має право на утримання від дружини до досягнення дитиною шести років.

3. Право на утримання чоловік, з яким проживає дитина, має незалежно від того, чи він працює, та незалежно від його матеріального становища, за умови, що дружина може надавати матеріальну допомогу.

4. Право на утримання чоловік, з яким проживає дитина, має і після розірвання шлюбу.

Стаття 87. Припинення права чоловіка на утримання

1. Право чоловіка на утримання, передбачене статтею 86 цього Кодексу, припиняється, якщо дитина передана на виховання іншій особі, а також у разі смерті дитини.

2. Право чоловіка на утримання припиняється, якщо за рішенням суду виключено відомості про дружину як матір з актового запису про народження дитини.

Стаття 88. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина з інвалідністю

1. Якщо один із подружжя, в тому числі і працездатний, проживає з дитиною з інвалідністю, яка не може обходитися без постійного стороннього догляду, і опікується нею, він має право на утримання за умови, що другий з подружжя може надавати матеріальну допомогу.

Право на утримання триває протягом всього часу проживання з дитиною з інвалідністю та опікування нею і не залежить від матеріального становища того з батьків, з ким вона проживає.

2. Розмір аліментів тому з подружжя, з ким проживає дитина з інвалідністю, визначається за рішенням суду відповідно до частини першої статті 80 цього Кодексу, без урахування можливості одержання аліментів від своїх батьків, повнолітніх дочки або сина.

Стаття 89. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя

1. Подружжя, а також особи, шлюб між якими було розірвано, мають право укласти договір про припинення права на утримання взамін набуття права власності на житловий будинок, квартиру чи інше нерухоме майно або одержання одноразової грошової виплати.

Договір, за яким передається у власність нерухоме майно, має бути нотаріально посвідчений. Право власності на нерухоме майно, що передається за таким договором, виникає з моменту державної реєстрації цього права відповідно до закону.

{Абзац другий частини першої статті 89 в редакції Закону № 402-VII від 04.07.2013}

2. Якщо особи домовилися про припинення права на утримання у зв'язку з одержанням одноразової грошової виплати, обумовлена грошова сума має бути внесена на депозитний рахунок нотаріальної контори або приватного нотаріуса до посвідчення договору.

{Частина друга статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

3. На майно, одержане на підставі договору про припинення права на утримання, не може бути звернене стягнення.

Стаття 90. Взаємна участь дружини, чоловіка у витратах на лікування

1. Дружина, чоловік взаємно зобов'язані брати участь у витратах, пов'язаних із хворобою або каліцтвом другого з подружжя.

Стаття 91. Право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо жінка та чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою, тривалий час проживали однією сім'єю, той із них, хто став непрацездатним під час спільного проживання, має право на утримання відповідно до статті 76 цього Кодексу.

2. Жінка та чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою, мають право на утримання в разі проживання з нею, ним їхньої дитини, відповідно до частин другої - четвертої статті 84 та статей 86 і 88 цього Кодексу.

3. Право жінки та чоловіка на утримання припиняється з підстав, встановлених пунктами 2 і 4 статті 83, статтями 85, 87 і 89 цього Кодексу.

Глава 10
ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР

Стаття 92. Право на укладення шлюбного договору

1. Шлюбний договір може бути укладено особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям.

2. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом.

Стаття 93. Зміст шлюбного договору

1. Шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки.

2. Шлюбним договором можуть бути визначені майнові права та обов'язки подружжя як батьків.

3. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми.

4. Шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені цим Кодексом, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно невигідне матеріальне становище.

5. За шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації.

Стаття 94. Форма шлюбного договору

1. Шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

Стаття 95. Початок дії шлюбного договору

1. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу.

2. Якщо шлюбний договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

Стаття 96. Строк дії шлюбного договору

1. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків.

2. У шлюбному договорі може бути встановлена чинність договору або окремих його умов і після припинення шлюбу.

Стаття 97. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна

1. У шлюбному договорі може бути визначене майно, яке дружина, чоловік передає для використання на спільні потреби сім'ї, а також правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу.

2. Сторони можуть домовитися про непоширення на майно, набуте ними за час шлюбу, положень статті 60 цього Кодексу і вважати його спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них.

3. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу майна, у тому числі і в разі розірвання шлюбу.

4. У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб.

5. Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які інші умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства.

Стаття 98. Визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом

1. Якщо у зв'язку з укладенням шлюбу один із подружжя вселяється в житлове приміщення, яке належить другому з подружжя, сторони у шлюбному договорі можуть домовитися про порядок користування ним. Подружжя може домовитися про звільнення житлового приміщення тим з подружжя, хто вселився в нього, в разі розірвання шлюбу, з виплатою грошової компенсації або без неї.

2. Сторони можуть домовитися про проживання у житловому приміщенні, яке належить одному з них чи є їхньою спільною власністю, їхніх родичів.

Стаття 99. Визначення у шлюбному договорі права на утримання

1. Сторони можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя незалежно від непрацездатності та потреби у матеріальній допомозі на умовах, визначених шлюбним договором.

2. Якщо у шлюбному договорі визначені умови, розмір та строки виплати аліментів, то в разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

3. Шлюбним договором може бути встановлена можливість припинення права на утримання одного з подружжя у зв'язку з одержанням ним майнової (грошової) компенсації.

Стаття 100. Зміна умов шлюбного договору

1. Одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається.

2. Шлюбний договір може бути змінено подружжям. Угода про зміну шлюбного договору нотаріально посвідчується.

3. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення.

Стаття 101. Право на відмову від шлюбного договору

1. Одностороння відмова від шлюбного договору не допускається.

2. Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору. У такому разі, за вибором подружжя, права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються з моменту його укладення або в день подання нотаріусу заяви про відмову від нього.

{Стаття 101 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 102. Розірвання шлюбного договору

1. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання.

Стаття 103. Визнання шлюбного договору недійсним

1. Шлюбний договір на вимогу одного з подружжя або іншої особи, права та інтереси якої цим договором порушені, може бути визнаний недійсним за рішенням суду з підстав, встановлених Цивільним кодексом України.

Глава 11
ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ

Стаття 104. Підстави припинення шлюбу

1. Шлюб припиняється внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим.

2. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання.

3. Якщо один із подружжя помер до набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу, вважається, що шлюб припинився внаслідок його смерті.

4. Якщо у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу один із подружжя помер, вважається, що шлюб припинився внаслідок його розірвання.

Стаття 105. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання

1. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя відповідно до статті 106 або одного з них відповідно до статті 107 цього Кодексу.

{Частина перша статті 105 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

2. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду, відповідно до статті 109 цього Кодексу.

3. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за позовом одного з подружжя на підставі рішення суду, відповідно до статті 110 цього Кодексу.

Стаття 106. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей

1. Подружжя, яке не має дітей, має право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану заяву про розірвання шлюбу.

Якщо один із подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально засвідчену або прирівняну до неї, від його імені може подати другий з подружжя.

{Частину першу статті 106 доповнено абзацом згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана.

{Частина друга статті 106 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

3. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Стаття 107. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя

1. Шлюб розривається органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного із подружжя, якщо другий із подружжя:

1) визнаний безвісно відсутнім;

2) визнаний недієздатним.

{Пункт 3 частини першої статті 107 виключено на підставі Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

2. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Стаття 108. Визнання розірвання шлюбу фіктивним

1. За заявою заінтересованої особи розірвання шлюбу, здійснене відповідно до положень статті 106 цього Кодексу, може бути визнане судом фіктивним, якщо буде

встановлено, що жінка та чоловік продовжували проживати однією сім'єю і не мали наміру припинити шлюбні відносини.

{Абзац перший частини першої статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

На підставі рішення суду актовий запис про розірвання шлюбу та Свідоцтво про розірвання шлюбу анулюються органом державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 109. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей

1. Подружжя, яке має дітей, має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей.

2. Договір між подружжям про розмір аліментів на дитину має бути нотаріально посвідчений. У разі невиконання цього договору аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

3. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей.

4. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання заяви. До закінчення цього строку дружина і чоловік мають право відкликати заяву про розірвання шлюбу.

Стаття 110. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу

1. Позов про розірвання шлюбу може бути пред'явлений одним із подружжя.

2. Позов про розірвання шлюбу не може бути пред'явлений протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, крім випадків, коли один із подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення, щодо другого з подружжя або дитини.

{Частина друга статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

3. Чоловік, дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини, якщо батьківство зачатої дитини визнане іншою особою.

4. Чоловік, дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу до досягнення дитиною одного року, якщо батьківство щодо неї визнане іншою особою або за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено із актового запису про народження дитини.

5. Опікун має право пред'явити позов про розірвання шлюбу, якщо цього вимагають інтереси того з подружжя, хто визнаний недієздатним.

Стаття 111. Заходи суду щодо примирення подружжя

1. Суд вживає заходів щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства.

Стаття 112. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя

1. Суд з'ясовує фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання шлюбу, бере до уваги наявність малолітньої дитини, дитини з інвалідністю та інші обставини життя подружжя.

2. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення.

Стаття 113. Право на вибір прізвища після розірвання шлюбу

1. Особа, яка змінила своє прізвище у зв'язку з реєстрацією шлюбу, має право після розірвання шлюбу надалі іменуватися цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище.

Стаття 114. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання

1. У разі розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану шлюб припиняється у день реєстрації розірвання шлюбу.

{Частина перша статті 114 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

2. У разі розірвання шлюбу судом шлюб припиняється у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

Стаття 115. Державна реєстрація розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу, здійснене в порядку, передбаченому статтями 106 і 107 цього Кодексу, повинно бути зареєстроване в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

2. Рішення суду про розірвання шлюбу після набрання ним законної сили надсилається судом до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та проставлення відмітки в актовому записі про шлюб.

3. Розірвання шлюбу, здійснене органами державної реєстрації актів цивільного стану, засвідчується Свідоцтвом про розірвання шлюбу, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Документом, що засвідчує факт розірвання шлюбу судом, є рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили.

{Стаття 115 в редакції Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

Стаття 116. *Право на повторний шлюб після розірвання шлюбу*

1. Після розірвання шлюбу та одержання Свідоцтва про розірвання шлюбу або рішення суду, яке набрало законної сили особа має право на повторний шлюб.

{Частина перша статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

{Статтю 117 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 118. Поновлення шлюбу у разі з'явлення особи, яка була оголошена померлою або визнана безвісно відсутньою

1. Якщо особа, яка була оголошена померлою, з'явилася, і відповідне рішення суду скасовано та актовий запис про смерть анульовано, її шлюб з іншою особою поновлюється за умови, що ніхто з них не перебуває у повторному шлюбі.

{Частина перша статті 118 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

2. Якщо особа, яка була визнана безвісно відсутньою, з'явилася, і відповідне рішення суду скасоване, її шлюб з іншою особою може бути поновлений за їхньою заявою, за умови, що ніхто з них не перебуває у повторному шлюбі.

3. У випадку, передбаченому частиною другою цієї статті, орган державної реєстрації актів цивільного стану анулює актовий запис про розірвання шлюбу та відповідне свідоцтво, видане на його підставі.

{Частина третя статті 118 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 119. Встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. За заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно.

2. Режим окремого проживання припиняється у разі поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя.

Стаття 120. Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. Встановлення режиму окремого проживання не припиняє прав та обов'язків подружжя, які встановлені цим Кодексом і які дружина та чоловік мали до встановлення цього режиму, а також прав та обов'язків, які встановлені шлюбним договором.

2. У разі встановлення режиму окремого проживання:

1) майно, набуте в майбутньому дружиною та чоловіком, не вважатиметься набутим у шлюбі;

2) дитина, народжена дружиною після спливу десяти місяців, не вважатиметься такою, що походить від її чоловіка.

{Пункт 3 частини другої статті 120 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

Розділ III
ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ МАТЕРІ, БАТЬКА І ДИТИНИ

Глава 12
ВИЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ

Стаття 121. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини

1. Права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому органом державної реєстрації актів цивільного стану в порядку, встановленому статтями 122 та 125 цього Кодексу.

Стаття 122. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою

1. Дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя.

Походження дитини від подружжя визначається на підставі Свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини.

2. Дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя.

{Частина друга статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

3. Подружжя, а також жінка та чоловік, шлюб між якими припинено, у разі народження дитини до спливу десяти місяців після припинення їх шлюбу, мають право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання чоловіка (колишнього чоловіка) батьком дитини. Така вимога може бути задоволена лише у разі подання іншою особою та матір'ю дитини заяви про визнання батьківства.

Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців від дня припинення шлюбу внаслідок смерті чоловіка, походження дитини від батька може бути визначене за спільною заявою матері та чоловіка, який вважає себе батьком.

{Частина третя статті 122 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 123. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. У разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини.

2. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя.

{Частина друга статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3760-VI від 20.09.2011}

3. Подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

{Стаття 123 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 124. Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю

1. Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців від дня припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, але після реєстрації повторного шлюбу її матері з іншою особою, вважається, що батьком дитини є чоловік її матері у повторному шлюбі.

Батьківство попереднього чоловіка може бути визначене на підставі його спільної заяви з чоловіком у повторному шлюбі або за рішенням суду.

Стаття 125. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від матері визначається на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження нею дитини.

2. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначається:

1) за заявою матері та батька дитини;

{Пункт 2 частини другої статті 125 виключено на підставі Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

3) за рішенням суду.

Стаття 126. Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою

1. Походження дитини від батька визначається за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою. Така заява може бути подана як до, так і після народження дитини до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

2. Якщо заява про визнання себе батьком дитини подана неповнолітнім, орган державної реєстрації актів цивільного стану повідомляє батьків, опікуна, піклувальника неповнолітнього про запис його батьком дитини. У разі якщо повідомити батьків, опікуна, піклувальника неповнолітнього неможливо, орган державної реєстрації актів цивільного стану повинен повідомити орган опіки та піклування про запис неповнолітнього батьком дитини.

{Частина друга статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

3. Якщо заява про визнання батьківства не може бути подана особисто, вона може бути подана через представника або надіслана поштою, за умови її нотаріального засвідчення. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені.

{Частина третя статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

{Статтю 127 виключено на підставі Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

Стаття 128. Визнання батьківства за рішенням суду

1. За відсутності заяви, право на подання якої встановлено статтею 126 цього Кодексу, батьківство щодо дитини може бути визнане за рішенням суду.

{Частина перша статті 128 в редакції Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

2. Підставою для визнання батьківства є будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від певної особи, зібрані відповідно до Цивільного процесуального кодексу України.

3. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений матір'ю, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття.

Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений особою, яка вважає себе батьком дитини.

4. Позов про визнання батьківства приймається судом, якщо запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини першої статті 135 цього Кодексу.

Стаття 129. Спір про батьківство між чоловіком матері дитини та особою, яка вважає себе батьком дитини

1. Особа, яка вважає себе батьком дитини, народженої жінкою, яка в момент зачаття або народження дитини перебувала у шлюбі з іншим чоловіком, має право пред'явити до її чоловіка, якщо він записаний батьком дитини, позов про визнання свого батьківства.

2. До вимоги про визнання батьківства застосовується позовна давність в один рік, яка починається від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про своє батьківство.

Стаття 130. Встановлення факту батьківства за рішенням суду

1. У разі смерті чоловіка, який не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, факт його батьківства може бути встановлений за рішенням суду.

Заява про встановлення факту батьківства приймається судом, якщо запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини першої статті 135 цього Кодексу.

2. Заява про встановлення факту батьківства може бути подана особами, зазначеними у частині третій статті 128 цього Кодексу.

Стаття 131. Визнання материнства за рішенням суду

1. Особа, яка вважає себе матір'ю дитини, може подати до суду заяву про визнання свого материнства, якщо запис про матір дитини вчинено відповідно до частини другої статті 135 цього Кодексу.

Стаття 132. Встановлення факту материнства за рішенням суду

1. У разі смерті жінки, яка вважала себе матір'ю дитини, факт її материнства може бути встановлений за рішенням суду.

Заява про встановлення факту материнства приймається судом, якщо запис про матір дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини другої статті 135 цього Кодексу.

2. Заява про встановлення факту материнства може бути подана батьком, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття.

Стаття 133. Запис подружжя батьками дитини

1. Якщо дитина народилася у подружжя, дружина записується матір'ю, а чоловік - батьком дитини.

Стаття 134. Внесення змін до актового запису про народження у разі визнання батьківства, материнства

1. На підставі заяв осіб, зазначених у статті 126 цього Кодексу, або рішення суду орган державної реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни до актового запису про народження, складеного органами державної реєстрації актів цивільного стану України, та видає нове Свідоцтво про народження.

{Стаття 134 в редакції Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

Стаття 135. Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене

1. При народженні дитини у матері, яка не перебуває у шлюбі, у випадках, коли немає спільної заяви батьків, заяви батька або рішення суду, запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться за прізвищем та громадянством матері, а ім'я та по батькові батька дитини записуються за її вказівкою.

{Абзац перший частини першої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

У разі смерті матері, а також за неможливості встановити місце її проживання чи перебування запис про матір та батька дитини провадиться відповідно до цієї статті, за заявою родичів, інших осіб або уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина.

{Абзац другий частини першої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1276-VI від 16.04.2009}

2. Якщо батьки дитини невідомі, державна реєстрація її народження проводиться за рішенням органу опіки та піклування, яким визначається прізвище, власне ім'я, по батькові дитини і відомості про батьків.

{Частина друга статті 135 в редакції Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

Стаття 136. Оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини

1. Особа, яка записана батьком дитини відповідно до статей 122, 124, 126 і 127 цього Кодексу, має право оспорити своє батьківство, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини.

2. У разі доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана батьком, та дитиною суд постановляє рішення про виключення відомостей про особу як батька дитини з актового запису про її народження.

3. Оспорювання батьківства можливе лише після народження дитини і до досягнення нею повноліття.

4. Оспорювання батьківства неможливе у разі смерті дитини.

5. Не має права оспорювати батьківство особа, записана батьком дитини, якщо в момент реєстрації себе батьком дитини вона знала, що не є її батьком, а також особа, яка дала згоду на застосування допоміжних репродуктивних технологій відповідно до частини першої статті 123 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 136 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

6. До вимоги чоловіка про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини позовна давність не застосовується.

Стаття 137. Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини

1. Якщо той, хто записаний батьком дитини, помер до народження дитини, оспорити його батьківство мають право його спадкоємці, за умови подання ним за життя до нотаріуса заяви про невизнання свого батьківства.

2. Якщо той, хто записаний батьком дитини, помер після пред'явлення ним позову про виключення свого імені як батька з актового запису про народження дитини, позовну заяву можуть підтримати в суді його спадкоємці.

3. Якщо через поважні причини особа не знала про те, що записана батьком дитини, і померла, оспорити батьківство можуть її спадкоємці: дружина, батьки та діти.

4. До вимоги про виключення запису про особу як батька дитини з актового запису про народження дитини позовна давність не застосовується.

Стаття 138. Право матері дитини на оспорювання батьківства свого чоловіка

1. Жінка, яка народила дитину у шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька дитини з актового запису про народження дитини.

{Частина перша статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

2. Вимога матері про виключення запису про її чоловіка як батька дитини з актового запису про народження дитини може бути задоволена лише у разі подання іншою особою заяви про своє батьківство.

3. До вимоги матері про внесення змін до актового запису про народження дитини встановлюється позовна давність в один рік, яка починається від дня реєстрації народження дитини.

Стаття 139. Спір про материнство

1. Жінка, яка записана матір'ю дитини, може оспорити своє материнство.

2. Жінка, яка вважає себе матір'ю дитини, має право пред'явити позов до жінки, яка записана матір'ю дитини, про визнання свого материнства. Оспорювання материнства не

допускається у випадках, передбачених частинами другою та третьою статті 123 цього Кодексу.

3. До вимоги про визнання материнства встановлюється позовна давність в один рік, яка починається від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися, що є матір'ю дитини.

Стаття 140. Оспорювання батьківства, материнства особи, яка сплачує аліменти за рішенням суду

1. Стягнення з особи, яка записана батьком, матір'ю, аліментів на дитину не є перешкодою для звернення до суду з позовом про виключення відомостей про неї як батька, матері дитини з актового запису про її народження.

Глава 13
ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ ТА ДІТЕЙ

Стаття 141. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини

1. Мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

2. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини, крім випадку, передбаченого частиною п’ятою статті 157 цього Кодексу.

{Частина друга статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Стаття 142. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків

1. Діти мають рівні права та обов'язки щодо батьків, незалежно від того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою.

Стаття 143. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я

1. Мати, батько дитини, які перебувають у шлюбі, зобов'язані забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

2. Мати, яка не перебуває у шлюбі, зобов'язана забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

Батько, який не перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, батьківство якого визначено у свідоцтві про народження дитини або визнано за рішенням суду, зобов'язаний за повідомленням служби у справах дітей, що здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, забрати дитину для утримання та виховання з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, якщо цього не зробила мати дитини. У разі якщо батько не перебуває у шлюбі, він набуває статусу одинокого батька.

{Частину другу статті 143 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3354-VI від 12.05.2011}

3. Дитина може бути залишена батьками у пологовому будинку або в іншому закладі охорони здоров'я, якщо вона має істотні вади фізичного і (або) психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо батьки не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, забрати дитину мають право її баба, дід, інші родичі з дозволу органу опіки та піклування.

Стаття 144. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану

1. Батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Невиконання цього обов'язку є підставою для покладення на них відповідальності, встановленої законом.

2. У разі смерті батьків або неможливості для них з інших причин зареєструвати народження дитини реєстрація провадиться за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина або в якому на цей час вона перебуває.

3. Реєстрація народження дитини провадиться органом державної реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові.

4. Реєстрація народження дитини засвідчується Свідоцтвом про народження, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 145. Визначення прізвища дитини

1. Прізвище дитини визначається за прізвищем батьків.

Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою.

2. Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ.

3. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Стаття 146. Визначення імені дитини

1. Ім'я дитини визначається за згодою батьків.

Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини.

2. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не випливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати і (або) батько.

3. Спір між батьками щодо імені дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Стаття 147. Визначення по батькові дитини

1. По батькові дитини визначається за іменем батька.

2. По батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнано, визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком.

Стаття 148. Зміна прізвища дитини її батьками

1. У разі зміни прізвища обома батьками змінюється прізвище дитини, яка не досягла семи років.

2. У разі зміни прізвища обома батьками прізвище дитини, яка досягла семи років, змінюється за її згодою.

3. У разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінене за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років.

4. За заявою батьків або одного з них, якщо другий помер, оголошений померлим, визнаний недієздатним або безвісно відсутнім, дитині, яка не досягла чотирнадцяти років та якій при реєстрації народження присвоєне прізвище одного з батьків, може бути змінено прізвище на прізвище другого з батьків.

{Статтю 148 доповнено частиною згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

5. У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Стаття 149. Зміна дитиною свого прізвища та (або) імені, та (або) по батькові

1. Дитина, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім’я, та (або) по батькові.

2. Дитина, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє по батькові за згодою батьків.

У разі якщо над дитиною, яка досягла чотирнадцяти років, встановлено піклування, зміна прізвища та (або) власного імені, та (або) по батькові такої дитини здійснюється за згодою піклувальника.

3. Дитина, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє по батькові за згодою одного з батьків, якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав стосовно цієї дитини або якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження, або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесені до актового запису про її народження за заявою матері.

4. У разі заперечення одного з батьків щодо зміни по батькові дитини спір щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов’язків стосовно дитини та інші обставини, що засвідчують відповідність зміни по батькові інтересам дитини.

{Стаття 149 в редакції Закону № 942-IX від 03.11.2020}

Стаття 150. Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини

1. Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини.

2. Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.

3. Батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя.

4. Батьки зобов'язані поважати дитину.

5. Передача дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї.

6. Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини.

7. Забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Стаття 151. Права батьків щодо виховання дитини

1. Батьки мають переважне право перед іншими особами на особисте виховання дитини.

2. Батьки мають право залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам.

3. Батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства.

Стаття 152. Забезпечення права дитини на належне батьківське виховання

1. Право дитини на належне батьківське виховання забезпечується системою державного контролю, що встановлена законом.

2. Дитина має право противитися неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї.

3. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

4. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів безпосередньо до суду, якщо вона досягла чотирнадцяти років.

Стаття 153. Права батьків та дитини на спілкування

1. Мати, батько та дитина мають право на безперешкодне спілкування між собою, крім випадків, коли таке право обмежене законом.

{Стаття 153 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 154. Права батьків по захисту дитини

1. Батьки мають право на самозахист своєї дитини, повнолітніх дочки та сина.

2. Батьки мають право звертатися до суду, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій за захистом прав та інтересів дитини, а також непрацездатних сина, дочки як їх законні представники без спеціальних на те повноважень.

3. Батьки мають право звернутися за захистом прав та інтересів дітей і тоді, коли відповідно до закону вони самі мають право звернутися за таким захистом.

Стаття 155. Здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків

1. Здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності.

2. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини.

3. Відмова батьків від дитини є неправозгідною, суперечить моральним засадам суспільства.

4. Ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою для покладення на них відповідальності, встановленої законом.

Стаття 156. Права та обов'язки неповнолітніх батьків

1. Неповнолітні батьки мають такі ж права та обов'язки щодо дитини, як і повнолітні батьки, і можуть їх здійснювати самостійно.

2. Неповнолітні батьки, які досягли чотирнадцяти років, мають право на звернення до суду за захистом прав та інтересів своєї дитини.

3. Неповнолітні батьки у суді мають право на безоплатну правничу допомогу.

{Частина третя статті 156 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

Стаття 157. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини

1. Питання виховання дитини вирішується батьками спільно, крім випадку, передбаченого частиною п’ятою цієї статті.

{Частина перша статті 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

2. Той із батьків, хто проживає окремо від дитини, зобов'язаний брати участь у її вихованні і має право на особисте спілкування з нею.

3. Той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвиткові дитини.

4. Батьки мають право укласти договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини. Договір укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

{Абзац перший частини четвертої статті 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1397-VI від 21.05.2009}

Той з батьків, хто проживає з дитиною, у разі його ухилення від виконання договору зобов'язаний відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану другому з батьків.

5. Той із батьків, з яким за рішенням суду визначено або висновком органів опіки та піклування підтверджено місце проживання дитини, крім того з батьків, до якого застосовуються заходи примусового виконання рішення про встановлення побачення з дитиною та про усунення перешкод у побаченні з дитиною, самостійно вирішує питання тимчасового виїзду за межі України на строк, що не перевищує одного місяця, з метою лікування, навчання, участі дитини в дитячих змаганнях, фестивалях, наукових виставках, учнівських олімпіадах та конкурсах, екологічних, технічних, мистецьких, туристичних, дослідницьких, спортивних заходах, оздоровлення та відпочинку дитини за кордоном, у тому числі у складі організованої групи дітей, та у разі, якщо йому відомо місце проживання іншого з батьків, який не ухиляється та належно виконує батьківські обов’язки, інформує його шляхом надсилання рекомендованого листа про тимчасовий виїзд дитини за межі України, мету виїзду, державу прямування та відповідний часовий проміжок перебування у цій державі.

Той із батьків, з яким за рішенням суду визначено або висновком органів опіки та піклування підтверджено місце проживання дитини, самостійно вирішує питання тимчасового виїзду за межі України на строк до одного місяця та більше з метою лікування, навчання, участі дитини в дитячих змаганнях, фестивалях, наукових виставках, учнівських олімпіадах та конкурсах, екологічних, технічних, мистецьких, туристичних, дослідницьких, спортивних заходах, оздоровлення та відпочинку дитини за кордоном, у тому числі у складі організованої групи дітей, у разі:

1) наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, підтвердженої довідкою про наявність заборгованості зі сплати аліментів;

2) наявності заборгованості зі сплати аліментів, підтвердженої довідкою про наявність заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяці, якщо аліменти сплачуються на утримання дитини з інвалідністю, дитини, яка хворіє на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, або на утримання дитини, яка отримала тяжкі травми, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією лікувально-профілактичного закладу в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

Той із батьків, хто проживає окремо від дитини, який не ухиляється та належно виконує батьківські обов’язки, не має заборгованості зі сплати аліментів, звертається рекомендованим листом із повідомленням про вручення до того з батьків, з яким проживає дитина, за наданням згоди на виїзд дитини за межі України з метою лікування, навчання, участі дитини в дитячих змаганнях, фестивалях, наукових виставках, учнівських олімпіадах та конкурсах, екологічних, технічних, мистецьких, туристичних, дослідницьких, спортивних заходах, оздоровлення та відпочинку дитини за кордоном, у тому числі в складі організованої групи дітей.

У разі ненадання тим із батьків, з яким проживає дитина, нотаріально посвідченої згоди на виїзд дитини за кордон із зазначеною метою, у десятиденний строк з моменту повідомлення про вручення рекомендованого листа, той із батьків, хто проживає окремо від дитини та у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів, має право звернутися до суду із заявою про надання дозволу на виїзд дитини за кордон без згоди другого з батьків.

Довідка про наявність заборгованості зі сплати аліментів видається органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем у порядку, встановленому законом.

{Статтю 157 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 158. Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї

1. За заявою матері, батька дитини орган опіки та піклування визначає способи участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від неї.

Рішення про це орган опіки та піклування постановляє на підставі вивчення умов життя батьків, їхнього ставлення до дитини, інших обставин, що мають істотне значення.

2. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання. Особа, яка ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому з батьків, хто проживає окремо від дитини.

Стаття 159. Вирішення судом спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї

1. Якщо той із батьків, з ким проживає дитина, чинить перешкоди тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та у її вихованні, зокрема якщо він ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, другий із батьків має право звернутися до суду з позовом про усунення цих перешкод.

2. Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування.

{Абзац перший частини другої статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1397-VI від 21.05.2009}

В окремих випадках, якщо це викликано інтересами дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи.

Під час вирішення спору щодо участі одного з батьків у вихованні дитини береться до уваги ставлення батьків до виконання своїх обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення, в тому числі стан психічного здоров'я одного з батьків, зловживання ним алкогольними напоями або наркотичними засобами.

{Частину другу статті 159 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1397-VI від 21.05.2009}

3. За заявою заінтересованої сторони суд може зупинити виконання рішення органу опіки та піклування до вирішення спору.

4. У разі ухилення від виконання рішення суду особою, з якою проживає дитина, суд за заявою того з батьків, хто проживає окремо, може передати дитину для проживання з ним.

5. Особа, яка ухиляється від виконання рішення суду, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому з батьків, хто проживає окремо від дитини.

Стаття 160. Право батьків на визначення місця проживання дитини

1. Місце проживання дитини, яка не досягла десяти років, визначається за згодою батьків.

2. Місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини.

3. Якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини, яка досягла чотирнадцяти років, визначається нею самою.

Стаття 161. Спір між матір'ю та батьком щодо місця проживання малолітньої дитини

1. Якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення.

2. Орган опіки та піклування або суд не можуть передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, своєю аморальною поведінкою може зашкодити розвиткові дитини.

3. Якщо орган опіки та піклування або суд визнав, що жоден із батьків не може створити дитині належних умов для виховання та розвитку, на вимогу баби, діда або інших родичів, залучених до участі у справі, дитина може бути передана комусь із них.

Якщо дитина не може бути передана жодній із цих осіб, суд на вимогу органу опіки та піклування може постановити рішення про відібрання дитини від особи, з якою вона проживає, і передання її для опікування органу опіки та піклування.

{Текст статті 161 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 162. Правові наслідки протиправної поведінки одного з батьків або іншої особи при визначенні місця проживання малолітньої дитини

1. Якщо один з батьків або інша особа самочинно, без згоди другого з батьків чи інших осіб, з якими на підставі закону або рішення суду проживала малолітня дитина, або дитячого закладу (установи), в якому за рішенням органу опіки та піклування або суду проживала дитина, змінить її місце проживання, у тому числі способом її викрадення, суд за позовом заінтересованої особи має право негайно постановити рішення про відібрання дитини і повернення її за попереднім місцем проживання.

{Абзац перший частини першої статті 162 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1397-VI від 21.05.2009}

Дитина не може бути повернута лише тоді, коли залишення її за попереднім місцем проживання створюватиме реальну небезпеку для її життя та здоров'я або обставини змінилися так, що повернення суперечить її інтересам.

{Абзац другий частини першої статті 162 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1397-VI від 21.05.2009}

2. Особа, яка самочинно змінила місце проживання малолітньої дитини, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому, з ким вона проживала.

Стаття 163. Право батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб

1. Батьки мають переважне право перед іншими особами на те, щоб малолітня дитина проживала з ними.

2. Батьки мають право вимагати відібрання малолітньої дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду.

3. Суд може відмовити у відібранні малолітньої дитини і переданні її батькам або одному з них, якщо буде встановлено, що це суперечить її інтересам.

Стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав

1. Мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона, він:

1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;

2) ухиляються від виконання своїх обов’язків щодо виховання дитини та/або забезпечення здобуття нею повної загальної середньої освіти;

{Пункт 2 частини першої статті 164 в редакції Закону № 463-IX від 16.01.2020}

3) жорстоко поводяться з дитиною;

4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;

5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;

6) засуджені за вчинення умисного кримінального правопорушення щодо дитини.

{Пункт 6 частини першої статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

2. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав з підстав, встановлених пунктами 2, 4 і 5 частини першої цієї статті, лише у разі досягнення ними повноліття.

3. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав щодо усіх своїх дітей або когось із них.

4. Під час ухвалення рішення про позбавлення батьківських прав суд бере до уваги інформацію про здійснення соціального супроводу сім'ї (особи) у разі здійснення такого супроводу.

{Статтю 164 доповнено новою частиною згідно із Законом № 668-VIII від 03.09.2015}

5. Якщо суд при розгляді справи про позбавлення батьківських прав виявить у діях батьків або одного з них ознаки кримінального правопорушення, він письмово повідомляє про це орган досудового розслідування, який в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, розпочинає досудове розслідування.

{Частина статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

6. Рішення суду про позбавлення батьківських прав після набрання ним законної сили суд надсилає органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

{Статтю 164 доповнено частиною згідно із Законом № 2710-IV від 23.06.2005}

Стаття 165. Особи, які мають право звернутися з позовом до суду про позбавлення батьківських прав

1. Право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав мають один з батьків, опікун, піклувальник, особа, в сім'ї якої проживає дитина, заклад охорони здоров'я, навчальний або інший дитячий заклад, в якому вона перебуває, орган опіки та піклування, прокурор, а також сама дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

{Стаття 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

Стаття 166. Правові наслідки позбавлення батьківських прав

1. Особа, позбавлена батьківських прав:

1) втрачає особисті немайнові права щодо дитини та звільняється від обов'язків щодо її виховання;

2) перестає бути законним представником дитини;

3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) не може бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником;

5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування);

6) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною.

2. Особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини.

{Абзац другий частини другої статті 166 виключено на підставі Закону № 1370-VIII від 17.05.2016}

3. При задоволенні позову щодо позбавлення батьківських прав суд одночасно приймає рішення про стягнення аліментів на дитину. У разі якщо мати, батько або інші законні представники дитини відмовляються отримувати аліменти від особи, позбавленої батьківських прав, суд приймає рішення про перерахування аліментів на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України та зобов’язує матір, батька або інших законних представників дитини відкрити зазначений особистий рахунок у місячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду.

{Статтю 166 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1370-VIII від 17.05.2016}

Стаття 167. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав

1. Якщо дитина проживала з тим із батьків, хто позбавлений батьківських прав, суд вирішує питання про можливість їхнього подальшого проживання в одному житловому приміщенні.

2. Суд може постановити рішення про виселення того з батьків, хто позбавлений батьківських прав, з житлового приміщення, у якому він проживає з дитиною, якщо буде встановлено, що він має інше житло, у яке може поселитися, або постановити рішення про примусовий поділ житла чи його примусовий обмін.

3. Дитина за бажанням другого з батьків може бути передана йому.

4. Якщо дитина не може бути передана другому з батьків, переважне право перед іншими особами на передання їм дитини мають, за їхньою заявою, баба та дід, повнолітні брати та сестри, інші родичі дитини, мачуха, вітчим.

{Частина четверта статті 167 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

5. Якщо дитина не може бути передана бабі, дідові, повнолітнім братам та сестрам, іншим родичам, мачусі, вітчиму, вона передається на опікування органу опіки та піклування.

{Частина п'ята статті 167 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

6. Дитина, яка була передана родичам, мачусі, вітчиму, органові опіки та піклування, зберігає право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала, і може у будь-який час повернутися до нього.

7. Порядок відібрання і передання дитини встановлюється законом.

Стаття 168. Побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право на звернення до суду із заявою про надання їм права на побачення з дитиною.

Суд може дозволити разові, періодичні побачення з дитиною, якщо це не завдасть шкоди її життю, здоров'ю та моральному вихованню, за умови присутності іншої особи.

Стаття 169. Поновлення батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право на звернення до суду з позовом про поновлення батьківських прав.

2. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо дитина була усиновлена і усиновлення не скасоване або не визнане недійсним судом.

3. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо на час розгляду справи судом дитина досягла повноліття.

4. Суд перевіряє, наскільки змінилася поведінка особи, позбавленої батьківських прав, та обставини, що були підставою для позбавлення батьківських прав, і постановляє рішення відповідно до інтересів дитини.

5. При вирішенні справи про поновлення батьківських прав одного з батьків суд бере до уваги думку другого з батьків, інших осіб, з ким проживає дитина.

6. Рішення суду про поновлення батьківських прав після набрання ним законної сили суд надсилає органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

{Статтю 169 доповнено частиною згідно із Законом № 2710-IV від 23.06.2005}

7. У разі відмови в позові про поновлення батьківських прав повторне звернення із позовом про поновлення батьківських прав можливе лише після спливу одного року з часу набрання чинності рішенням суду про таку відмову.

Стаття 170. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав

1. Суд може постановити рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них, не позбавляючи їх батьківських прав, у випадках, передбачених пунктами 2-5частини першої статті 164 цього Кодексу, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у них є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання.

У цьому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам - за їх бажанням або органові опіки та піклування.

Під час ухвалення рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них без позбавлення їх батьківських прав суд бере до уваги інформацію про здійснення соціального супроводу сім’ї (особи) у разі здійснення такого супроводу.

{Частину першу статті 170 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 668-VIII від 03.09.2015}

2. У виняткових випадках, при безпосередній загрозі для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування або прокурор мають право постановити рішення про негайне відібрання дитини від батьків.

У цьому разі орган опіки та піклування зобов'язаний негайно повідомити прокурора та у семиденний строк після постановлення рішення звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав.

З таким позовом до суду має право звернутися прокурор.

3. Якщо відпадуть причини, які перешкоджали належному вихованню дитини її батьками, суд за заявою батьків може постановити рішення про повернення їм дитини.

4. При задоволенні позову про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав суд вирішує питання про стягнення з них аліментів на дитину.

5. Положення частин першої - третьої цієї статті застосовуються до відібрання дитини від інших осіб, з якими вона проживає.

Стаття 171. Врахування думки дитини при вирішенні питань, що стосуються її життя

1. Дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї.

2. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками, іншими особами спору щодо її виховання, місця проживання, у тому числі при вирішенні спору про позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, а також спору щодо управління її майном.

3. Суд має право постановити рішення всупереч думці дитини, якщо цього вимагають її інтереси.

Стаття 172. Обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків

1. Дитина, повнолітні дочка, син зобов'язані піклуватися про батьків, проявляти про них турботу та надавати їм допомогу.

2. Повнолітні дочка, син мають право звернутися за захистом прав та інтересів непрацездатних, немічних батьків як їх законні представники, без спеціальних на те повноважень.

3. Якщо повнолітні дочка, син не піклуються про своїх непрацездатних, немічних батьків, з них можуть бути за рішенням суду стягнуті кошти на покриття витрат, пов'язаних із наданням такого піклування.

Глава 14
ПРАВА БАТЬКІВ І ДІТЕЙ НА МАЙНО

Стаття 173. Роздільність майна батьків і дітей

1. Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна.

2. При вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків, якщо інше не встановлено судом.

{Частина друга статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 174. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання

1. Майно, придбане батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо), є власністю дитини.

Стаття 175. Право спільної сумісної власності батьків і дітей

1. Майно, набуте батьками і дітьми за рахунок їхньої спільної праці чи спільних коштів, належить їм на праві спільної сумісної власності.

2. Діти мають право на виділ у натурі майна, що є у спільній сумісній власності батьків і дітей.

У разі виділу частки із майна, що є у спільній сумісній власності, вважається, що частки кожного із співвласників у праві спільної сумісної власності є рівними, якщо інше не встановлено домовленістю між ними, законом або рішенням суду.

Якщо виділ у натурі частки із спільного майна є неможливим (частина друга статті 183 Цивільного кодексу України), діти, які мають право на виділ частки із майна у натурі, мають право на одержання від інших співвласників грошової або іншої матеріальної компенсації вартості його частки.

{Статтю 175 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 176. Права батьків та дітей щодо користування майном

1. Батьки зобов'язані передати у користування дитини майно, яке має забезпечити її виховання та розвиток.

2. Права батьків та дітей на користування житлом, яке є власністю когось із них, встановлюються законом.

Стаття 177. Управління майном дитини

1. Батьки управляють майном, належним малолітній дитині, без спеціального на те повноваження. Батьки зобов'язані дбати про збереження та використання майна дитини в її інтересах.

Якщо малолітня дитина може самостійно визначити свої потреби та інтереси, батьки здійснюють управління її майном, враховуючи такі потреби та інтереси.

{Частина перша статті 177 в редакції Закону № 2620-IV від 02.06.2005}

2. Батьки (усиновлювачі) або опікун малолітньої дитини не мають права без дозволу органу опіки та піклування:

1) відмовитися від прав на майно малолітньої дитини, у тому числі речових прав на нерухоме майно, що підлягають державній реєстрації;

{Абзац другий частини другої статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1871-IX від 05.11.2021}

2) видавати письмові зобов’язання від імені малолітньої дитини;

3) вчиняти правочини щодо:

об’єкта житлової нерухомості та/або земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт, власником або користувачем яких є малолітня дитина;

відчуження (у тому числі шляхом міни або внесення (передачі) до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу), поділу, виділу нерухомого майна, об’єкта незавершеного будівництва, майбутнього об’єкта нерухомості, іншого цінного майна, зокрема транспортних засобів, власником якого є малолітня дитина.

{Статтю 177 доповнено частиною згідно із Законом № 2620-IV від 02.06.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1871-IX від 05.11.2021; в редакції Закону № 3265-IX від 14.07.2023}

3. Батьки мають право дати згоду на вчинення неповнолітньою дитиною правочинів, передбачених частиною другою цієї статті, лише з дозволу органу опіки та піклування.

{Статтю 177 доповнено частиною згідно із Законом № 2620-IV від 02.06.2005}

4. Дозвіл на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини надається органом опіки та піклування після перевірки, що проводиться протягом одного місяця, і лише в разі гарантування збереження права дитини на житло.

{Статтю 177 доповнено частиною згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006; в редакції Закону № 3234-VI від 19.04.2011}

5. Органи опіки та піклування можуть відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним зверненням до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, якщо ними встановлено, що:

{Абзац перший частини п’ятої статті 177 в редакції Закону № 4314-VI від 12.01.2012}

1) мати та/або батько дитини, які (яка, який) звернулися за дозволом, позбавлені судом батьківських прав відповідно до статті 164 цього Кодексу;

2) судом, органом опіки та піклування або прокурором постановлено (прийнято) рішення про відібрання дитини від батьків (або того з них, який звернувся за дозволом) без позбавлення їх батьківських прав відповідно до статті 170 цього Кодексу;

3) до суду подано позов про позбавлення батьків дитини (або того з них, який звернувся за дозволом) батьківських прав особами, зазначеними у статті 165 цього Кодексу;

4) особа, яка звернулася за дозволом, повідомила про себе неправдиві відомості, що мають суттєве значення для вирішення питання про надання дозволу чи відмову в його наданні;

5) між батьками дитини немає згоди стосовно вчинення правочину щодо нерухомого майна дитини;

6) між батьками дитини або між одним з них та третіми особами існує судовий спір стосовно нерухомого майна, за дозволом на вчинення правочину щодо якого звернулися батьки дитини (або один з них);

7) вчинення правочину призведе до звуження обсягу існуючих майнових прав дитини та/або порушення охоронюваних законом інтересів дитини.

{Частина статті 177 в редакції Закону № 3234-VI від 19.04.2011}

6. При вчиненні одним із батьків правочинів щодо майна малолітньої дитини вважається, що він діє за згодою другого з батьків. Другий з батьків має право звернутися до суду з вимогою про визнання правочину недійсним як укладеного без його згоди, якщо цей правочин виходить за межі дрібного побутового.

На вчинення одним із батьків правочинів щодо транспортних засобів та нерухомого майна малолітньої дитини повинна бути письмова нотаріально засвідчена згода другого з батьків.

{Частину статті 177 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

Якщо той з батьків, хто проживає окремо від дитини протягом не менш як шість місяців, не бере участі у вихованні та утриманні дитини або якщо місце його проживання невідоме, правочини, зазначені в абзаці другому цієї частини, можуть бути вчинені без його згоди.

{Частину статті 177 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

7. Батьки вирішують питання про управління майном дитини спільно, якщо інше не передбачено договором між ними. Спори, які виникають між батьками щодо управління майном дитини, можуть вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

{Частина статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

8. Після припинення управління батьки зобов'язані повернути дитині майно, яким вони управляли, а також доходи від нього.

9. Неналежне виконання батьками своїх обов'язків щодо управління майном дитини є підставою для покладення на них обов'язку відшкодувати завдану їй матеріальну шкоду та повернути доходи, одержані від управління її майном.

{Частина статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2620-IV від 02.06.2005}

10. Порядок провадження органами опіки та піклування визначеної законом діяльності, пов'язаної із захистом майнових прав дитини, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 177 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 3234-VI від 19.04.2011}

Стаття 178. Використання доходу від майна дитини

1. Дохід, одержаний від використання майна малолітньої дитини, батьки мають право використовувати на виховання та утримання інших дітей та на невідкладні потреби сім'ї.

2. Неповнолітня дитина розпоряджається доходом від свого майна відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 179. Право власності на аліменти, одержані на дитину

1. Аліменти, одержані на дитину, є власністю дитини.

2. Той із батьків або інших законних представників дитини, на ім’я якого виплачуються аліменти, розпоряджається аліментами виключно за цільовим призначенням в інтересах дитини.

Неповнолітня дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами, одержаними на її утримання.

3. Неповнолітня дитина має право на самостійне одержання аліментів та розпорядження ними відповідно до Цивільного кодексу України.

{Текст статті 179 в редакції Закону № 2037-VIII від 17.05.2017}

Глава 15
ОБОВ'ЯЗОК МАТЕРІ, БАТЬКА УТРИМУВАТИ ДИТИНУ ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

Стаття 180. Обов'язок батьків утримувати дитину

1. Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття.

Стаття 181. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину

1. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними.

2. За домовленістю між батьками дитини той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і (або) натуральній формі.

3. За рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у частці від доходу її матері, батька або у твердій грошовій сумі за вибором того з батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина.

Спосіб стягнення аліментів, визначений рішенням суду, змінюється за рішенням суду за позовом одержувача аліментів.

{Частина третя статті 181 в редакції Закону № 2037-VIII від 17.05.2017}

4. У разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти стягуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Якщо після виконання аліментних зобов'язань згідно з частиною четвертою цієї статті один з батьків не виїхав на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договорів про правову допомогу, та залишився або повернувся для постійного проживання в Україну, порядок стягнення аліментів з урахуванням сплаченої суми встановлюється законодавством.

{Статтю 181 доповнено частиною згідно із Законом № 3539-IV від 15.03.2006}

6. Якщо після набрання рішенням суду законної сили, згідно з яким з одного із батьків стягуються аліменти, він виїжджає для постійного проживання у державу, з якою Україна не має договору про правову допомогу, з нього за рішенням суду до його виїзду за межі України може бути стягнуто аліменти за весь період до досягнення дитиною повноліття.

{Статтю 181 доповнено частиною згідно із Законом № 3539-IV від 15.03.2006}

7. Якщо після набрання законної сили рішенням суду про сплату аліментів за весь період до досягнення дитиною повноліття особа, з якої стягуються аліменти, продовжує постійно проживати в Україні або повертається в Україну для постійного проживання та змінюються обставини, які вплинули на визначення розміру аліментів, у судовому порядку може бути встановлено періодичне стягнення аліментів з урахуванням сплаченої суми.

{Статтю 181 доповнено частиною згідно із Законом № 3539-IV від 15.03.2006}

8. Якщо місце проживання чи перебування батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога з урахуванням матеріального стану сім’ї, у якій виховується дитина, але не менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Виплата тимчасової державної допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

{Частина статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2901-IV від 22.09.2005; в редакції Закону № 2853-IV від 08.09.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1276-VI від 16.04.2009, № 911-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2008-IX від 26.01.2022 - застосовується з 1 січня 2022 року}

9. Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги*, її розмір визначається Кабінетом Міністрів України.*

{Абзац перший частини дев'ятої статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 911-VIII від 24.12.2015}

Роботу щодо призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, організовує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

{Частину дев'яту статті 181 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

{Статтю 181 доповнено частиною згідно із Законом № 2853-IV від 08.09.2005}

10. Суми наданої дитині тимчасової державної допомоги підлягають стягненню з платника аліментів до Державного бюджету України у судовому порядку.

{Статтю 181 доповнено частиною згідно із Законом № 2853-IV від 08.09.2005}

Стаття 182. Обставини, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів

1. При визначенні розміру аліментів суд враховує:

1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини;

2) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів;

3) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина;

3^1) наявність на праві власності, володіння та/або користування у платника аліментів майна та майнових прав, у тому числі рухомого та нерухомого майна, грошових коштів, виключних прав на результати інтелектуальної діяльності, корпоративних прав;

{Частину першу статті 182 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017; в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

3^2) доведені стягувачем аліментів витрати платника аліментів, у тому числі на придбання нерухомого або рухомого майна, сума яких перевищує десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи, якщо платником аліментів не доведено джерело походження коштів;

{Частину першу статті 182 доповнено пунктом 3^2 згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017}

4) інші обставини, що мають істотне значення.

2. Розмір аліментів має бути необхідним та достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини.

Мінімальний гарантований розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим, ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

{Абзац другий частини другої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Мінімальний рекомендований розмір аліментів на одну дитину становить розмір прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку і може бути присуджений судом у разі достатності заробітку (доходу) платника аліментів.

{Частину другу статті 182 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

{Частина друга статті 182 в редакції Законів № 2901-IV від 22.09.2005, № 2037-VIII від 17.05.2017}

3. Суд не обмежується розміром заробітку (доходу) платника аліментів у разі встановлення наявності у нього витрат, що перевищують його заробіток (дохід), і щодо яких таким платником аліментів не доведено джерело походження коштів для їх оплати.

{Статтю 182 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 183. Визначення розміру аліментів у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини

1. Частка заробітку (доходу) матері, батька, яка буде стягуватися як аліменти на дитину, визначається судом.

2. Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку (доходу) матері, батька на їх утримання, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

3. Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною ніхто з батьків не звернувся до суду з позовом про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

{Частину четверту статті 183 виключено на підставі Закону № 2677-VI від 04.11.2010}

5. Той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину - однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей - половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину.

{Статтю 183 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017}

Стаття 184. Визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі

1. Суд за заявою одержувача визначає розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

2. Розмір аліментів, визначений судом або домовленістю між батьками у твердій грошовій сумі, щорічно підлягає індексації відповідно до закону, якщо платник і одержувач аліментів не домовилися про інше. За заявою одержувача аліментів індексація може бути здійснена судом за інший період.

{Частина друга статті 184 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

3. Той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

{Стаття 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2901-IV від 22.09.2005; текст статті 184 в редакції Закону № 2037-VIII від 17.05.2017}

Стаття 185. Участь батьків у додаткових витратах на дитину

1. Той з батьків, з кого присуджено стягнення аліментів на дитину, а також той з батьків, до кого вимога про стягнення аліментів не була подана, зобов'язані брати участь у додаткових витратах на дитину, що викликані особливими обставинами (розвитком здібностей дитини, її хворобою, каліцтвом тощо).

2. Розмір участі одного з батьків у додаткових витратах на дитину в разі спору визначається за рішенням суду, з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

Додаткові витрати на дитину можуть фінансуватися наперед або покриватися після їх фактичного понесення разово, періодично або постійно.

Стаття 186. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів

1. Контроль за цільовим витрачанням аліментів здійснюється органом опіки та піклування у формі інспекційних відвідувань одержувача аліментів, порядок та періодичність здійснення яких визначаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей. За заявою платника аліментів (крім тих, які мають заборгованість зі сплати аліментів) інспекційні відвідування одержувача аліментів здійснюються органом опіки та піклування позапланово, але не більше одного разу на три місяці.

{Частина перша статті 186 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. У разі нецільового витрачання аліментів платник має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів або про внесення частини аліментів на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України.

Стаття 187. Відрахування аліментів на дитину за ініціативою платника або одержувача аліментів

{Назва статті 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

1. Один із батьків може подати заяву за місцем роботи, місцем виплати пенсії, стипендії про відрахування аліментів на дитину з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, які визначені у цій заяві.

Така заява може бути ним відкликана.

2. На підставі заяви одного з батьків аліменти відраховуються не пізніше триденного строку від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії.

3. На підставі заяви одного з батьків аліменти можуть бути відраховані і тоді, коли загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на іншу дитину.

4. Особа, на користь якої присуджено аліменти на дитину, може самостійно подати заяву з виконавчим листом про відрахування аліментів із заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу платника аліментів безпосередньо за місцем виплати платникові аліментів заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу.

На підставі заяви такої особи аліменти відраховуються із заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу платника аліментів у розмірі, зазначеному у виконавчому

листі, та в строки, визначені частиною другою цієї статті, і перераховуються особі, на користь якої присуджені аліменти, за її адресою або на рахунок, зазначений у заяві.

{Статтю 187 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

Стаття 188. Звільнення батьків від обов'язку утримувати дитину

1. Батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину, якщо дохід дитини набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби.

2. Батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину тільки за рішенням суду. Якщо дитина перестала отримувати дохід або її дохід зменшився, заінтересована особа має право звернутися до суду з позовом про стягнення аліментів.

{Статтю 188 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2901-IV від 22.09.2005}

Стаття 189. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину

1. Батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому визначити розмір та строки виплати. Умови договору не можуть порушувати права дитини, які встановлені цим Кодексом.

Договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

2. У разі невиконання одним із батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Стаття 190. Припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно

1. Той із батьків, з ким проживає дитина, і той із батьків, хто проживає окремо від неї, з дозволу органу опіки та піклування можуть укласти договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо).

Такий договір нотаріально посвідчується. Право власності на нерухоме майно за таким договором виникає з моменту державної реєстрації цього права відповідно до закону.

{Абзац другий частини першої статті 190 в редакції Закону № 402-VII від 04.07.2013}

Якщо дитина досягла чотирнадцяти років, вона бере участь в укладенні цього договору.

2. Набувачем права власності на нерухоме майно є сама дитина або дитина і той із батьків, з ким вона проживає, на праві спільної часткової власності на це майно.

У разі укладення такого договору той із батьків, з ким проживає дитина, зобов'язується самостійно утримувати її.

3. Укладення договору не звільняє того з батьків, хто проживає окремо, від обов'язку брати участь у додаткових витратах на дитину.

4. На майно, одержане за договором відповідно до частини першої цієї статті, не може бути звернене стягнення.

5. Майно, одержане дитиною за цим договором, може бути відчужене до досягнення нею повноліття лише з дозволу органу опіки та піклування.

6. Договір, укладений відповідно до частини першої цієї статті, визнається судом недійсним за вимогою відчужувача нерухомого майна у разі виключення його імені як батька з актового запису про народження дитини.

У разі визнання договору недійсним у відчужувача відновлюється право власності на нерухоме майно.

7. За позовом відчужувача нерухомого майна договір, укладений відповідно до частини першої цієї статті, може бути розірваний у разі невиконання тим із батьків, з ким проживає дитина, обов'язку по її утриманню.

Стаття 191. Час, з якого присуджуються аліменти на дитину

1. Аліменти на дитину присуджуються за рішенням суду від дня пред'явлення позову, а в разі подання заяви про видачу судового наказу - із дня подання такої заяви.

{Частина перша статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017}

2. Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, якщо позивач подасть суду докази того, що він вживав заходів щодо одержання аліментів з відповідача, але не міг їх одержати у зв'язку з ухиленням останнього від їх сплати. У цьому разі суд може присудити аліменти за минулий час, але не більш як за десять років.

{Частина друга статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 192. Зміна розміру аліментів

1. Розмір аліментів, визначений за рішенням суду або домовленістю між батьками, може бути згодом зменшено або збільшено за рішенням суду за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я когось із них та в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

{Частина перша статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2302-VI від 01.06.2010}

{Частину другу статті 192 виключено на підставі Закону № 1370-VIII від 17.05.2016}

Стаття 193. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому закладі

1. Влаштування дитини до закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу не припиняє стягнення аліментів на користь того з батьків, з ким до цього проживала дитина, якщо вони витрачаються за цільовим призначенням.

2. Якщо батьки не беруть участі в утриманні дитини, влаштованої до державного або комунального закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу, аліменти на дитину можуть бути стягнуті з них на загальних підставах.

3. За рішенням суду аліменти можуть перераховуватися на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України.

4. На особистий рахунок дитини перераховуються також державні пенсії, інші види допомоги та відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 194. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами

1. Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим листом за минулий час, але не більш як за десять років, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання.

{Частина перша статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Якщо за виконавчим листом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком платника аліментів або у зв'язку з його перебуванням за кордоном, вони мають бути сплачені за весь минулий час.

3. Заборгованість за аліментами, які стягуються відповідно до статті 187 цього Кодексу, погашається за заявою платника шляхом відрахувань з його заробітної плати, пенсії, стипендії за місцем їх одержання або стягується за рішенням суду.

4. Заборгованість за аліментами стягується незалежно від досягнення дитиною повноліття, а у випадку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу, - до досягнення нею двадцяти трьох років.

5. Положення частин першої - третьої цієї статті, а також статей 195-197 цього Кодексу застосовуються і до стягнення аліментів іншим особам, які визначені цим Кодексом.

Стаття 195. Визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу)

1. Заборгованість за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу), визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення, незалежно від того, одержано такий заробіток (дохід) в Україні чи за кордоном.

2. Заборгованість за аліментами платника аліментів, який не працював на час виникнення заборгованості або є фізичною особою - підприємцем і перебуває на спрощеній системі оподаткування, або є громадянином України, який одержує заробіток (дохід) у державі, з якою Україна не має договору про правову допомогу, визначається виходячи із середньої заробітної плати працівника для даної місцевості.

У разі встановлення джерела і розміру заробітку (доходу) платника аліментів, який він одержав за кордоном, за заявою одержувача аліментів державний виконавець, приватний виконавець здійснює перерахунок заборгованості.

3. Розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, приватним виконавцем, а в разі виникнення спору - судом.

{Стаття 195 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2677-VI від 04.11.2010, № 1404-VIII від 02.06.2016; в редакції Закону № 2037-VIII від 17.05.2017}

Стаття 196. Відповідальність за прострочення сплати аліментів, оплати додаткових витрат на дитину

{Назва статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017}

1. У разі виникнення заборгованості з вини особи, яка зобов’язана сплачувати аліменти за рішенням суду або за домовленістю між батьками, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка суми несплачених аліментів за кожен день прострочення від дня прострочення сплати аліментів до дня їх повного погашення або до дня ухвалення судом рішення про стягнення пені, але не більше 100 відсотків заборгованості.

У разі застосування до особи, яка зобов’язана сплачувати аліменти за рішенням суду, заходів, передбачених частиною чотирнадцятою статті 71 Закону України "Про виконавче провадження", максимальний розмір пені повинен дорівнювати різниці між сумою заборгованості та розміром застосованих заходів примусового виконання, передбачених частиною чотирнадцятою статті 71 Закону України "Про виконавче провадження".

{Частину першу статті 196 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

{Частина перша статті 196 в редакції Закону № 2037-VIII від 17.05.2017}

2. Розмір неустойки може бути зменшений судом з урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів.

3. Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є неповнолітнім.

4. У разі прострочення оплати додаткових витрат на дитину з вини платника такий платник зобов’язаний на вимогу одержувача додаткових витрат сплатити суму заборгованості за додатковими витратами з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних із простроченої суми.

Платник додаткових витрат вважається таким, що прострочив оплату, якщо він не виконав свій обов’язок щодо оплати додаткових витрат у строк, встановлений рішенням суду або за домовленістю між батьками, а в разі їх відсутності або у разі невстановлення такого строку - після спливу семи днів після пред’явлення відповідної вимоги одержувачем додаткових витрат, який фактично їх оплатив.

{Статтю 196 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2037-VIII від 17.05.2017}

Стаття 197. Встановлення строку сплати заборгованості. Звільнення від сплати заборгованості за аліментами

1. З урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів суд може відстрочити або розстрочити сплату заборгованості за аліментами.

2. За позовом платника аліментів суд може повністю або частково звільнити його від сплати заборгованості за аліментами, якщо вона виникла у зв'язку з його тяжкою хворобою або іншою обставиною, що має істотне значення.

{Частину третю статті 197 виключено на підставі Закону № 1404-VIII від 02.06.2016}

Глава 16
ОБОВ'ЯЗОК БАТЬКІВ УТРИМУВАТИ ПОВНОЛІТНІХ ДОЧКУ, СИНА ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

Стаття 198. Підстави виникнення обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина

1. Батьки зобов'язані утримувати своїх повнолітніх непрацездатних дочку, сина, які потребують матеріальної допомоги, якщо вони можуть таку матеріальну допомогу надавати.

Стаття 199. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання

1. Якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов'язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що вони можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Право на утримання припиняється у разі припинення навчання.

3. Право на звернення до суду з позовом про стягнення аліментів має той з батьків, з ким проживає дочка, син, а також самі дочка, син, які продовжують навчання.

Стаття 200. Розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина

1. Суд визначає розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина у твердій грошовій сумі і (або) у частці від заробітку (доходу) платника аліментів з урахуванням обставин, зазначених у статті 182 цього Кодексу.

2. При визначенні розміру аліментів з одного з батьків суд бере до уваги можливість надання утримання другим з батьків, своїми дружиною, чоловіком та повнолітніми дочкою, сином.

Стаття 201. Застосування норм цього Кодексу до відносин щодо обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина

1. До відносин між батьками і дочкою, сином щодо надання їм утримання застосовуються норми статей 187, 189-192 і 194-197 цього Кодексу.

Глава 17
ОБОВ'ЯЗОК ПОВНОЛІТНІХ ДОЧКИ, СИНА УТРИМУВАТИ БАТЬКІВ ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

Стаття 202. Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків

1. Повнолітні дочка, син зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги.

2. Якщо мати, батько були позбавлені батьківських прав і ці права не були поновлені, обов'язок утримувати матір, батька у дочки, сина, щодо яких вони були позбавлені батьківських прав, не виникає.

Стаття 203. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків

1. Дочка, син крім сплати аліментів зобов'язані брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю.

Стаття 204. Звільнення дочки, сина від обов'язку утримувати матір, батька

1. Дочка, син можуть бути звільнені судом від обов'язку утримувати матір, батька та обов'язку брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків.

Дочка, син звільняються судом від обов’язку утримувати матір, батька та обов’язку брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько не сплачували аліменти на утримання дитини, що призвело до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три роки, і така заборгованість є непогашеною на момент прийняття судом рішення про визначення розміру аліментів на батьків.

{Частину першу статті 204 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

У виняткових випадках суд може присудити з дочки, сина аліменти на строк не більш як три роки.

2. Несплата аліментів на утримання дитини, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три роки, підтверджується довідкою, виданою органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем у порядку, встановленому законом.

{Статтю 204 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 205. Визначення розміру аліментів на батьків

1. Суд визначає розмір аліментів на батьків у твердій грошовій сумі і (або) у частці від заробітку (доходу) з урахуванням матеріального та сімейного стану сторін.

2. При визначенні розміру аліментів та додаткових витрат суд бере до уваги можливість одержання утримання від інших дітей, до яких не пред'явлено позову про стягнення аліментів, дружини, чоловіка та своїх батьків.

Стаття 206. Стягнення з дитини витрат на догляд та лікування батьків

1. У виняткових випадках, якщо мати, батько є тяжко хворими, особами з інвалідністю, а дитина (стаття 6 цього Кодексу) має достатній дохід (заробіток), суд може постановити рішення про стягнення з неї одноразово або протягом певного строку коштів на покриття витрат, пов'язаних з лікуванням та доглядом за ними.

Розділ IV
ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

{Назва розділу IV в редакції Закону № 3497-IV від 23.02.2006}

Глава 18
УСИНОВЛЕННЯ

Стаття 207. Поняття усиновлення

1. Усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, передбаченого статтею 282 цього Кодексу.

2. Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя.

Стаття 208. Особа, яка може бути усиновленою

1. Усиновленою може бути дитина (стаття 6 цього Кодексу).

2. У виняткових випадках суд може постановити рішення про усиновлення повнолітньої особи, яка не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування.

У цьому разі суд бере до уваги сімейний стан усиновлювача, зокрема відсутність у нього своїх дітей, та інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 209. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена

{Назва статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

1. Дитина, покинута в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати з них батьки, інші родичі, може бути усиновлена після досягнення нею двомісячного віку.

2. Дитина, яку було підкинуто чи знайдено, може бути усиновлена після спливу двох місяців з часу її знайдення.

Стаття 210. Усиновлення братів та сестер

1. Якщо на обліку для можливого усиновлення перебувають рідні брати та сестри, вони не можуть бути роз'єднані при їх усиновленні.

За наявності обставин, що мають істотне значення, суд за згодою органу опіки та піклування може постановити рішення про усиновлення когось із них або усиновлення їх різними особами.

2. Якщо усиновлення для дитини не є таємним, брат та сестра мають право знати про нове місце її проживання.

Стаття 211. Особи, які можуть бути усиновлювачами

1. Усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа віком не молодша двадцяти одного року, за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини.

{Частина перша статті 211 в редакції Закону № 257-VI від 10.04.2008}

2. Усиновлювачем може бути особа, що старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на п'ятнадцять років.

{Абзац перший частини другої статті 211 із змінами, внесеними згідно із Законами № 257-VI від 10.04.2008, № 3738-VI від 09.09.2011}

У разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці не може бути меншою, ніж вісімнадцять років.

3. Усиновлювачами можуть бути подружжя, а також особи, зазначені у частинах п'ятій та шостій цієї статті.

Усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі.

4. Особи, які не перебувають у шлюбі між собою, не можуть усиновити одну і ту ж дитину.

Якщо такі особи проживають однією сім'єю, суд може постановити рішення про усиновлення ними дитини.

5. Якщо дитина має лише матір, вона не може бути усиновлена чоловіком, з яким її мати не перебуває у шлюбі.

Якщо дитина має лише батька, вона не може бути усиновлена жінкою, з якою він не перебуває у шлюбі.

Якщо такі особи проживають однією сім'єю, суд може постановити рішення про усиновлення ними дитини.

6. Якщо дитина має лише матір або лише батька, які у зв'язку з усиновленням втрачають правовий зв'язок з нею, усиновлювачем дитини може бути один чоловік або одна жінка.

7. Кількість дітей, яку може усиновити один усиновлювач, не обмежується.

Стаття 212. Особи, які не можуть бути усиновлювачами

1. Не можуть бути усиновлювачами особи, які:

1) обмежені у дієздатності;

2) визнані недієздатними;

3) позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;

4) були усиновлювачами (опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями) іншої дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним (було припинено опіку, піклування чи діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу) з їхньої вини;

5) перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;

6) зловживають спиртними напоями або наркотичними засобами;

7) не мають постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу);

8) страждають на хвороби, перелік яких затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

{Пункт 8 частини першої статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

9) є іноземцями, які не перебувають у шлюбі, крім випадків, коли іноземець є родичем дитини;

10) були засуджені за кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також за злочини, передбачені статтями 148, 150, 150**1**, 164, 166, 167, 169, 181, 187, 324, 442 Кримінального кодексу України, або мають непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень;

{Пункт 10 частини першої статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

11) за станом здоров'я потребують постійного стороннього догляду;

{Частину першу статті 212 доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 3381-VI від 19.05.2011}

12) є особами без громадянства;

{Частину першу статті 212 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 3381-VI від 19.05.2011}

13) перебувають у шлюбі з особою, яка відповідно до пунктів 3-6, 8 і 10 цієї статті не може бути усиновлювачем.

{Частину першу статті 212 доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 3381-VI від 19.05.2011}

{Частина перша статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 257-VI від 10.04.2008; в редакції Закону № 1452-VI від 04.06.2009}

2. Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, не можуть бути усиновлювачами інші особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Стаття 213. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини

1. За наявності кількох осіб, які виявили бажання усиновити одну і ту ж дитину, переважне право на її усиновлення має громадянин України:

1) в сім'ї якого виховується дитина;

2) який є чоловіком матері, дружиною батька дитини, яка усиновлюється;

3) який усиновлює кількох дітей, які є братами, сестрами;

4) який є родичем дитини.

2. Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, переважне право на усиновлення дитини має подружжя.

Стаття 214. Облік дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян

{Назва статті 214 в редакції Закону № 3497-IV від 23.02.2006}

1. Керівники закладів, у яких перебувають діти, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян, службові особи органів опіки та піклування, а також інші особи, яким стало відомо про дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, зобов'язані протягом семи робочих днів подати інформацію про них до відповідних відділів та управлінь районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських, районних у містах рад.

{Частина перша статті 214 в редакції Закону № 3497-IV від 23.02.2006}

2. Районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі комітети міських, районних у містах рад, якщо не виявилося осіб, які бажали б усиновити дитину або взяти її під опіку чи піклування, протягом одного місяця від дня надходження відомостей про них зобов'язані подати відповідну інформацію до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, якщо не виявилося осіб, які бажали б усиновити дитину або взяти її під опіку чи піклування, протягом одного місяця від дня надходження інформації про дітей, які можуть бути усиновлені, передають її для централізованого обліку до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

{Частина третя статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3097-IV від 16.11.2005, № 3381-VI від 19.05.2011}

4. Порядок здійснення централізованого обліку дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян, та порядок передачі дітей на усиновлення встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 214 доповнено частиною згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

5. За невиконання вимог, встановлених у частинах першій - третій цієї статті, подання недостовірних відомостей, а також за дії, пов'язані з приховуванням дитини від усиновлення, керівники закладів, у яких перебувають діти, інші службові особи несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 215. Облік осіб, які бажають усиновити дитину

1. Облік осіб, які бажають усиновити дитину, ведеться відділами та управліннями районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських, районних у містах рад, на які покладається безпосереднє ведення справ щодо опіки та піклування, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім’ї та дітей, структурними підрозділами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а також центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3097-IV від 16.11.2005, № 3381-VI від 19.05.2011, № 5462-VI від 16.10.2012}

2. Облік громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дітей, ведеться виключно центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3097-IV від 16.11.2005, № 3497-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 3381-VI від 19.05.2011}

Стаття 216. Заборона посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей

1. Посередницька, комерційна діяльність щодо усиновлення дітей, передання їх під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян України, іноземців забороняється.

{Частина перша статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3381-VI від 19.05.2011}

Стаття 217. Згода батьків на усиновлення дитини

1. Усиновлення дитини здійснюється за вільною згодою її батьків.

2. Згода батьків на усиновлення дитини має бути безумовною. Угода про надання усиновлювачем плати за згоду на усиновлення дитини батькам, опікунам чи іншим особам, з якими вона проживає, є нікчемною.

3. Згода батьків на усиновлення може бути дана ними лише після досягнення дитиною двомісячного віку.

4. Якщо мати чи батько дитини є неповнолітніми, крім їхньої згоди на усиновлення потрібна згода їхніх батьків.

5. Письмова згода батьків на усиновлення засвідчується нотаріусом.

6. Мати, батько дитини мають право відкликати свою згоду на усиновлення до набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

Стаття 218. Згода дитини на усиновлення

1. Для усиновлення дитини потрібна її згода, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

{Абзац перший частини першої статті 218 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

Згода дитини на її усиновлення дається у формі, яка відповідає її вікові та стану здоров'я.

{Абзац другий частини першої статті 218 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

2. Дитина має бути проінформована про правові наслідки усиновлення.

3. Усиновлення провадиться без згоди дитини, якщо вона у зв'язку з віком або станом здоров'я не усвідомлює факту усиновлення.

4. Згода дитини на усиновлення не потрібна, якщо вона проживає в сім'ї усиновлювачів і вважає їх своїми батьками.

Стаття 219. Усиновлення дитини без згоди батьків

1. Усиновлення дитини провадиться без згоди батьків, якщо вони:

1) невідомі;

2) визнані безвісно відсутніми;

3) визнані недієздатними;

4) позбавлені батьківських прав щодо дитини, яка усиновлюється;

5) протягом двох місяців після народження дитини не забрали її на виховання до себе в сім'ю та запис про них у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до статті 135 цього Кодексу.

{Частину першу статті 219 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 3381-VI від 19.05.2011}

2. Усиновлення дитини може бути проведено без згоди повнолітніх батьків, якщо судом буде встановлено, що вони, не проживаючи з дитиною понад шість місяців без поважних причин, не проявляють щодо неї батьківської турботи та піклування, не виховують та не утримують її.

Стаття 220. Згода другого з подружжя на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини одним із подружжя потрібна письмова згода другого з подружжя, засвідчена нотаріально.

2. Усиновлення дитини може бути проведене без згоди другого з подружжя, якщо він визнаний безвісно відсутнім, недієздатним, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

{Частину третю статті 220 виключено на підставі Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 221. Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини, над якою встановлено опіку або піклування, а також на усиновлення дитини, над батьками якої встановлено опіку або піклування, потрібна письмова згода опікуна або піклувальника, незалежно від згоди батьків.

2. Якщо опікун або піклувальник не дав згоди на усиновлення дитини, така згода може бути дана органом опіки та піклування.

3. Усиновлення може бути проведене без згоди опікуна, піклувальника або органу опіки та піклування, якщо суд встановить, що усиновлення дитини відповідає її інтересам.

Стаття 222. Згода закладу охорони здоров'я або навчального закладу на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини, яка не має батьків і перебуває у закладі охорони здоров'я або навчальному закладі, потрібна письмова згода цього закладу.

Усиновлення може бути проведене без згоди цього закладу, якщо суд встановить, що усиновлення дитини відповідає її інтересам.

Стаття 223. Заява про усиновлення дитини

1. Особа, яка бажає усиновити дитину, подає до суду заяву про усиновлення. Подання такої заяви через представника не допускається.

2. Заява про усиновлення може бути відкликана до набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

Стаття 224. Рішення суду про усиновлення

1. Суд, постановляючи рішення про усиновлення дитини, враховує обставини, що мають істотне значення, зокрема:

1) стан здоров'я та матеріальне становище особи, яка бажає усиновити дитину, її сімейний стан та умови проживання, ставлення до виховання дитини;

2) мотиви, на підставі яких особа бажає усиновити дитину;

3) мотиви того, чому другий із подружжя не бажає бути усиновлювачем, якщо лише один із подружжя подав заяву про усиновлення;

4) взаємовідповідність особи, яка бажає усиновити дитину, та дитини, а також те, як довго ця особа опікується вже дитиною;

5) особу дитини та стан її здоров'я;

6) ставлення дитини до особи, яка бажає її усиновити.

2. При дотриманні всіх умов, встановлених цим Кодексом, здатності особи, яка бажає усиновити дитину, забезпечити стабільні та гармонійні умови для життя дитини суд постановляє рішення, яким оголошує цю особу усиновлювачем дитини.

3. Суд не може відмовити особі в усиновленні на тій підставі, що вона вже має або може народити дитину.

4. Суд, постановляючи рішення про усиновлення повнолітньої особи, враховує мотиви, на підставі яких особи бажають усиновлення, можливість їхнього спільного проживання, їхній сімейний стан та стан здоров'я, а також інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 225. Момент здійснення усиновлення

1. Усиновлення вважається здійсненим у день набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

{Частину другу статті 225 виключено на підставі Закону № 2398-VI від 01.07.2010}

Стаття 226. Право на таємницю усиновлення

1. Особа має право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення.

2. Дитина, яка усиновлена, має право на таємницю, в тому числі і від неї самої, факту її усиновлення.

3. Особа, яка була усиновлена, має право після досягнення нею чотирнадцяти років на одержання інформації щодо свого усиновлення.

Стаття 227. Право на приховання факту усиновлення від дитини, яка усиновлена

1. Усиновлювач має право приховувати факт усиновлення від дитини, яка ним усиновлена, і вимагати нерозголошення цієї інформації особами, яким стало відомо про неї як до, так і після досягнення дитиною повноліття.

2. Усиновлювач має право приховувати від дитини факт її усиновлення, якщо розкриття таємниці усиновлення може завдати шкоди її інтересам.

3. Якщо усиновлюється дитина, яка не досягла семи років, службові особи при виявленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини.

Стаття 228. Забезпечення таємниці усиновлення

1. Особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація щодо усиновлення (перебування осіб, які бажають усиновити дитину, на обліку, пошук ними дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення, розгляд справи про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини тощо), а також інші особи, яким став відомий факт усиновлення, зобов'язані не розголошувати її, зокрема і тоді, коли усиновлення для самої дитини не є таємним.

{Частина перша статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

2. Відомості про усиновлення видаються судом лише за згодою усиновлювача, крім випадків, коли такі відомості потрібні правоохоронним органам, суду у зв'язку з цивільною справою чи кримінальним провадженням.

{Частина друга статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

3. Таємниця усиновлення забезпечується також відповідно до статей 229-231 цього Кодексу.

4. Особи, які розголосили таємницю усиновлення, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 229. Право усиновлювача бути записаним матір'ю, батьком дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання бути записаною у Книзі реєстрації народжень матір'ю, батьком дитини або повнолітньої особи.

2. Якщо усиновлюється дитина, яка досягла семи років, то для запису усиновлювача матір'ю, батьком потрібна згода дитини, крім випадку, передбаченого частиною четвертою статті 218 цього Кодексу.

3. Суд задовольняє таку заяву усиновлювача у рішенні про усиновлення, якщо це відповідає інтересам дитини.

Стаття 230. Право усиновлювача на зміну відомостей про місце народження та дату народження дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання змінити відомості про місце народження та дату народження дитини.

2. Дата народження дитини може бути змінена не більш як на шість місяців.

3. У рішенні про усиновлення суд змінює відомості про місце народження та дату народження дитини, якщо це відповідає її інтересам.

Стаття 231. Зміна прізвища, імені та по батькові особи, яка усиновлена

1. Якщо усиновлювачами є одночасно жінка та чоловік і якщо вони записуються батьками дитини, відповідно змінюються прізвище та по батькові дитини.

За заявою усиновлювачів може бути змінено ім'я дитини. Для такої зміни потрібна згода дитини. Така згода не вимагається, якщо дитина живе в сім'ї усиновлювачів і звикла до нового імені.

2. Якщо усиновлювач записується батьком дитини, відповідно змінюється по батькові дитини.

3. Якщо усиновлюється повнолітня особа, її прізвище, ім'я та по батькові можуть бути змінені у зв'язку з усиновленням за заявою усиновлювача та усиновленої особи.

4. Про зміни, передбачені у цій статті, суд зазначає у рішенні про усиновлення.

Стаття 232. Правові наслідки усиновлення

1. З моменту здійснення усиновлення припиняються особисті та майнові права і обов'язки між батьками та особою, яка усиновлена, а також між нею та іншими її родичами за походженням.

При усиновленні дитини однією особою ці права та обов'язки можуть бути збережені за бажанням матері, якщо усиновлювачем є чоловік, або за бажанням батька, якщо усиновлювачем є жінка.

2. Якщо після смерті одного з батьків дитини або розірвання шлюбу з особою, визнаною судом недієздатною, другий з батьків дитини вступив у повторний шлюб і його дружина, чоловік у повторному шлюбі бажають усиновити дитину, баба, дід дитини з боку того з батьків, хто помер або визнаний недієздатним, рідні брати, сестри дитини мають

право подати до суду заяву про збереження між ними та дитиною, яку усиновлюють, правового зв'язку.

{Абзац перший частини другої статті 232 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Суд розглядає таку заяву одночасно із заявою про усиновлення і задовольняє її, якщо це відповідає інтересам дитини.

3. З моменту усиновлення виникають взаємні особисті немайнові та майнові права і обов'язки між особою, яка усиновлена (а в майбутньому - між її дітьми, внуками), та усиновлювачем і його родичами за походженням.

4. Усиновлення надає усиновлювачеві права і накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, який мають батьки щодо дитини.

5. Усиновлення надає особі, яку усиновлено, права і накладає на неї обов'язки щодо усиновлювача у такому ж обсязі, який має дитина щодо своїх батьків.

Стаття 233. Внесення змін до актового запису про народження дитини, яка усиновлена

1. На підставі рішення суду про усиновлення в актовий запис про народження дитини або повнолітньої особи, складений органами державної реєстрації актів цивільного стану України, орган державної реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни і видає нове Свідоцтво про народження з урахуванням цих змін.

{Абзац перший частини першої статті 233 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

Свідоцтво про народження, що було видане раніше, анулюється.

Стаття 234. Збереження прав дитини, які вона мала до усиновлення

1. Дитина, яка усиновлена, зберігає права на пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вона мала до усиновлення.

Стаття 235. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена

1. Орган опіки та піклування здійснює нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновленіі проживають в Україні.

2. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена, здійснюється до досягнення нею повноліття.

Стаття 236. Недійсність усиновлення

1. Усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо воно було проведене без згоди дитини та батьків, якщо така згода була необхідною.

2. Усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо усиновлювач не бажав настання прав та обов'язків, які виникають у результаті усиновлення (фіктивне усиновлення).

3. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо воно було проведене на підставі підроблених документів.

4. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду у разі відсутності згоди на усиновлення осіб, зазначених у статтях 220-222 цього Кодексу.

5. Якщо одним із подружжя усиновлена дитина другого з подружжя, усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що на момент усиновлення другий із подружжя не мав наміру продовжувати з ним шлюбні відносини.

Стаття 237. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним

1. Усиновлення, визнане недійсним, анулюється з моменту його здійснення.

2. У разі визнання усиновлення недійсним припиняються права та обов'язки, які виникли раніше і встановлені законом для усиновлювача, його родичів та усиновленої дитини.

3. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюються права та обов'язки між дитиною, її батьками та іншими родичами за походженням.

4. У разі визнання усиновлення недійсним дитина, яка не досягла чотирнадцяти років, за бажанням батьків або інших родичів передається їм.

У разі визнання усиновлення недійсним щодо дитини, яка досягла чотирнадцяти років, місце її подальшого проживання визначається за її згодою.

У разі якщо передання дитини батькам або іншим родичам неможливе, вона передається на опікування органу опіки та піклування.

{Частина четверта статті 237 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

5. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюються прізвище, ім'я та по батькові дитини, які вона мала до усиновлення.

За бажанням дитини вона має право надалі іменуватися прізвищем, ім'ям та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиновленням.

6. Суд може постановити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем, на строк не більш як два роки, якщо дитина не має батьків або батьки не мають змоги її утримувати, за умови, що усиновлювач може надавати матеріальну допомогу.

Стаття 238. Скасування усиновлення

1. Усиновлення може бути скасоване за рішенням суду, якщо:

1) воно суперечить інтересам дитини, не забезпечує їй сімейного виховання;

2) дитина страждає недоумством, на психічну чи іншу тяжку невиліковну хворобу, про що усиновлювач не знав і не міг знати на час усиновлення;

3) між усиновлювачем і дитиною склалися, незалежно від волі усиновлювача, стосунки, які роблять неможливими їхнє спільне проживання і виконання усиновлювачем своїх батьківських обов'язків.

2. Скасування усиновлення не допускається після досягнення дитиною повноліття.

Усиновлення може бути скасоване після досягнення дитиною повноліття, якщо протиправна поведінка усиновленого, усиновлювача загрожує життю, здоров'ю усиновлювача, усиновленого або інших членів сім'ї.

3. Усиновлення повнолітньої особи може бути скасовано судом за взаємною згодою усиновлювача і усиновленого або на вимогу одного з них, якщо сімейні відносини між ними не склалися.

4. Усиновлення скасовується від дня набрання чинності рішенням суду.

Стаття 239. Правові наслідки скасування усиновлення

1. У разі скасування усиновлення припиняються на майбутнє права та обов'язки, що виникли у зв'язку з усиновленням між дитиною та усиновлювачем і його родичами.

2. У разі скасування усиновлення відновлюються права та обов'язки між дитиною та її батьками, іншими родичами за походженням.

3. У разі скасування усиновлення дитина передається за бажанням батьків або інших родичів їм, а якщо це неможливо, - вона передається на опікування органові опіки та піклування.

4. У разі скасування усиновлення з підстави, зазначеної у пункті 1 частини першої статті 238 цього Кодексу, якщо дитина не передається батькам, за нею зберігається право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала після усиновлення.

5. У разі скасування усиновлення дитина має право на збереження прізвища, імені та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиновленням. За бажанням дитини їй присвоюється прізвище, ім'я, по батькові, які вона мала до усиновлення.

6. У разі скасування усиновлення з підстави, зазначеної у пункті 1 частини першої статті 238 цього Кодексу, якщо дитина не передається батькам, суд може постановити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем, за умови, що останній може надавати матеріальну допомогу.

Стаття 240. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним

1. Право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення чи визнання його недійсним мають батьки, усиновлювач, опікун, піклувальник, орган опіки та піклування, прокурор, а також усиновлена дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

Стаття 241. Порядок поновлення актового запису про народження у разі визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення

1. Після набрання чинності рішенням суду про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення суд у місячний строк зобов'язаний надіслати копію рішення до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану на підставі рішення суду про скасування усиновлення або визнання його недійсним вносить відповідні зміни до актового запису про народження дитини.

Стаття 242. Позбавлення усиновлювача батьківських прав

1. Якщо усиновлювач був записаний матір'ю, батьком усиновленої ним дитини, він може бути позбавлений батьківських прав за наявності підстав, встановлених у статті 164 цього Кодексу.

2. У разі позбавлення усиновлювача батьківських прав настають наслідки, встановлені статтею 166 цього Кодексу. У разі смерті усиновлювача, позбавленого батьківських прав, дитина одержує право на спадкування на загальних підставах.

3. Батьківські права усиновлювача можуть бути поновлені відповідно до положень статті 169 цього Кодексу.

Глава 19
ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ

Стаття 243. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування

1. Опіка, піклування встановлюється над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування.

{Частина перша статті 243 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

2. Опіка встановлюється над дитиною, яка не досягла чотирнадцяти років, а піклування - над дитиною у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

3. Опіка, піклування над дитиною встановлюється органом опіки та піклування, а також судом у випадках, передбачених Цивільним кодексом України.

Стаття 244. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини

1. Опікуном, піклувальником дитини може бути за її згодою повнолітня дієздатна особа.

2. При призначенні дитині опікуна або піклувальника органом опіки та піклування враховуються особисті якості особи, її здатність до виховання дитини, ставлення до неї, а також бажання самої дитини.

3. Не можуть бути опікунами, піклувальниками дитини особи, зазначені в статті 212 цього Кодексу.

{Частина третя статті 244 в редакції Закону № 1452-VI від 04.06.2009}

Стаття 245. Опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі

{Назва статті 245 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

1. Якщо дитина постійно проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі, функції опікуна та піклувальника щодо неї покладаються на адміністрацію цих закладів.

{Стаття 245 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

Стаття 246. Контроль органу опіки та піклування за дотриманням прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування, дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах

{Назва статті 246 в редакції Закону № 1871-IX від 05.11.2021}

1. Орган опіки та піклування контролює умови утримання, виховання, навчання дитини, над якою встановлено опіку або піклування.

2. У разі встановлення опіки чи піклування над дитиною, влаштування дитини до прийомної сім’ї, дитячого будинку сімейного типу, закладів інституційного догляду та виховання або прийняття рішення про визнання дитини такою, що перебуває у складних життєвих обставинах, орган опіки та піклування надсилає до органу, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за місцезнаходженням такого майна повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має така дитина.

{Статтю 246 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1871-IX від 05.11.2021}

3. Законні представники дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, не можуть без дозволу органу опіки та піклування вчиняти правочини щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким відповідно до закону чи договору має така дитина.

{Статтю 246 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1871-IX від 05.11.2021}

4. Дозвіл органу опіки та піклування, передбачений частиною третьою цієї статті, надається за результатами перевірки, що проводиться протягом одного місяця з дня звернення за отриманням дозволу.

{Статтю 246 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1871-IX від 05.11.2021}

5. Орган опіки та піклування відмовляє у наданні дозволу на вчинення правочину щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким відповідно до закону чи договору має дитина, над якою встановлено опіку чи піклування, у випадках, визначених частиною п’ятою статті 177 цього Кодексу.

{Статтю 246 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1871-IX від 05.11.2021}

Стаття 247. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування

1. Дитина, над якою встановлено опіку або піклування, має право:

1) на проживання в сім'ї опікуна або піклувальника, на піклування з його боку;

2) на забезпечення їй умов для всебічного розвитку, освіти, виховання і на повагу до її людської гідності;

3) на збереження права користування житлом, у якому вона проживала до встановлення опіки або піклування. У разі відсутності житла така дитина має право на його отримання відповідно до закону;

4) на захист від зловживань з боку опікуна або піклувальника.

2. Встановлення опіки та піклування не припиняє права дитини на отримання пенсії, аліментів, відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника та інших соціальних виплат, призначених дитині відповідно до законів України, а також права власності дитини на ці виплати.

{Частина друга статті 247 в редакції Закону № 1390-VI від 21.05.2009}

Стаття 248. Права дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі, прийомній сім'ї

{Назва статті 248 в редакції Закону № 3497-IV від 23.02.2006}

1. Дитина-сирота і дитина, позбавлена батьківського піклування, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі, прийомній сім'ї, має право:

{Абзац перший частини першої статті 248 в редакції Закону № 3497-IV від 23.02.2006}

1) на всебічний розвиток, виховання, освіту, повагу до її людської гідності;

2) на збереження права користування житлом, у якому вона раніше проживала. У разі відсутності житла така дитина має право на його отримання відповідно до закону;

3) на пільги, встановлені законом, при працевлаштуванні після закінчення строку перебування у зазначеному закладі;

4) на безоплатну правничу допомогу в порядку, встановленому Законом України "Про безоплатну правничу допомогу".

{Частину першу статті 248 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 5477-VI від 06.11.2012; в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

2. Влаштування дитини до закладу, зазначеного у частині першій цієї статті, не припиняє права дитини на аліменти, пенсії, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 249. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини

1. Опікун, піклувальник зобов'язаний виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, духовний розвиток, забезпечити одержання дитиною повної загальної середньої освіти.

Опікун, піклувальник має право самостійно визначати способи виховання дитини з урахуванням думки дитини та рекомендацій органу опіки та піклування.

2. Опікун, піклувальник має право вимагати повернення дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду.

3. Опікун, піклувальник не має права перешкоджати спілкуванню дитини з її батьками та іншими родичами, за винятком випадків, коли таке спілкування суперечить інтересам дитини.

4. Цивільні права та обов'язки опікуна, піклувальника встановлюються Цивільним кодексом України.

5. Підстави для виникнення права на оплату послуг опікуна та піклувальника, її розмір і порядок виплати встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ята статті 249 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 250. Припинення опіки, піклування над дитиною

1. Опіка, піклування над дитиною припиняється у випадках, встановлених Цивільним кодексом України.

Стаття 251. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків

1. Особа може бути звільнена від обов'язків опікуна або піклувальника дитини у випадках, передбачених Цивільним кодексом України, а також тоді, коли між опікуном, піклувальником та дитиною склалися стосунки, які перешкоджають здійсненню ними опіки, піклування.

Глава 20
ПАТРОНАТ НАД ДІТЬМИ

Стаття 252. Патронат над дитиною

1. Патронат над дитиною - це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім’ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин.

2. Сім’я патронатного вихователя - це сім’я, в якій за згоди всіх її членів повнолітня особа, яка пройшла спеціальний курс підготовки, виконує обов’язки патронатного вихователя на професійній основі.

3. Патронатний вихователь - це особа, яка за участю членів сім’ї надає послуги з догляду, виховання та реабілітації дитини у своїй сім’ї.

4. Патронатним вихователем не можуть бути особи, зазначені у статті 212 цього Кодексу.

5. До сім’ї патронатного вихователя можуть бути одночасно влаштовані тільки діти, які є між собою рідними братами та сестрами, або діти, які виховувалися в одній сім’ї.

6. Термін перебування дитини в сім’ї патронатного вихователя встановлюється органом опіки та піклування і не може перевищувати трьох місяців.

У разі наявності обставин, що обґрунтовують необхідність і доцільність перебування дитини в сім’ї патронатного вихователя понад зазначений термін, орган опіки та піклування може його продовжити.

Загальний термін перебування дитини в сім’ї патронатного вихователя не може перевищувати шість місяців.

7. Порядок створення та діяльності сім’ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім’ї патронатного вихователя затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Абзац другий частини сьомої статті 252 виключено на підставі Закону № 1692-VIII від 19.10.2016}

Стаття 253. Договір про патронат над дитиною

1. За договором про патронат над дитиною орган опіки та піклування влаштовує дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах, в сім’ю патронатного вихователя.

Договір про патронат над дитиною укладається в письмовій формі.

Типовий договір про патронат над дитиною затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Договір про патронат над дитиною припиняється у разі прийняття органом опіки та піклування рішення про повернення дитини до її батьків, інших законних представників, її усиновлення, встановлення над нею опіки чи піклування, влаштування її на виховання в сім’ю громадян (прийомну сім’ю чи дитячий будинок сімейного типу) або до дитячого закладу, закладу охорони здоров’я, навчального або іншого закладу, а також у разі досягнення дитиною повноліття, смерті дитини чи патронатного вихователя.

3. Договір про патронат над дитиною може бути розірваний за згодою сторін або за рішенням органу опіки та піклування, суду у разі невиконання патронатним вихователем своїх обов’язків за договором.

Стаття 254. Права дитини, яка влаштовується в сім’ю патронатного вихователя

1. Для влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

2. Влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя здійснюється за письмовою згодою її батьків, інших законних представників. У разі якщо мати чи батько дитини є неповнолітніми, крім їхньої згоди на влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя потрібна згода їхніх батьків.

3. Влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя здійснюється без згоди батьків, інших законних представників у разі відібрання у них дитини, відсутності відомостей про місце їх перебування, а також за наявності безпосередньої загрози життю чи здоров’ю дитини.

4. На період перебування дитини в сім’ї патронатного вихователя за нею зберігається право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв’язку з втратою годувальника, які вона мала до влаштування в сім’ю патронатного вихователя.

5. Дитина, влаштована в сім’ю патронатного вихователя, має право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами.

6. Дитина, влаштована в сім’ю патронатного вихователя, має інші права, визначені законодавством.

Стаття 255. Обов’язки патронатного вихователя

1. Патронатний вихователь зобов’язаний:

1) забезпечити дитину житлом, одягом, харчуванням тощо;

2) створити дитині умови для навчання, фізичного та духовного розвитку;

3) співпрацювати з батьками, іншими законними представниками дитини задля подолання складних життєвих обставин у межах та у спосіб, визначені органом опіки та піклування;

4) забезпечити надання чи доступ до послуг, визначених договором про патронат над дитиною;

5) сприяти контактам дитини з батьками, іншими законними представниками, родичами, крім випадків, коли батьки позбавлені батьківських прав або в судовому порядку обмежені у праві спілкування з дитиною.

Стаття 256. Оплата послуг із здійснення патронату над дитиною

1. Оплата послуг патронатного вихователя та виплата соціальної допомоги на утримання дитини в сім’ї патронатного вихователя здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів у розмірі та порядку, визначених Кабінетом Міністрів України.

2. При влаштуванні дитини в сім’ю патронатного вихователя її батьки не звільняються від обов’язку щодо утримання дитини.

{Глава 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 936-VIII від 26.01.2016}

Глава 20^{1}
ПРИЙОМНА СІМ'Я

Стаття 256^{1}. Прийомна сім'я

1. Прийомна сім'я - сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 256^{2}. Прийомні батьки

1. Прийомні батьки - подружжя або особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли для спільного проживання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Прийомні батьки несуть обов'язки по вихованню та розвитку дітей, передбачені статтею 150 цього Кодексу.

3. Прийомними батьками не можуть бути особи, зазначені в статті 212 цього Кодексу.

{Частина третя статті 256^{2} в редакції Закону № 1452-VI від 04.06.2009}

4. Прийомні батьки є законними представниками прийомних дітей і діють без спеціальних на те повноважень як опікуни або піклувальники.

Стаття 256^{3}. Прийомні діти

1. Прийомні діти - діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані на виховання та спільне проживання до прийомної сім'ї.

2. На влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до прийомної сім'ї потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згода дитини на її влаштування до прийомної сім'ї з'ясовується службовою особою закладу, в якому вона перебуває, у присутності прийомних батьків і представника органу опіки та піклування, про що складається відповідний документ.

3. Прийомні діти проживають і виховуються у прийомній сім’ї до досягнення 18-річного віку. Після досягнення 18-річного віку такі особи у разі продовження навчання в закладі загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти можуть, за їх вибором, продовжити проживати і виховуватися у цій прийомній сім’ї до закінчення такого закладу.

Особи з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність, за їхнім вибором можуть продовжити проживати та виховуватися у прийомній сім’ї до досягнення ними 23-річного віку незалежно від того, чи навчаються вони у закладі загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти.

{Частина третя статті 256^{3} в редакції Закону № 1020-IX від 02.12.2020 - вводиться в дію 30.03.2021}

4. За прийомними дітьми зберігається право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування до прийомної сім'ї.

5. Прийомні діти мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, крім випадків, коли це може завдати шкоди їхньому життю, здоров'ю та моральному вихованню.

Стаття 256^{4}. Створення прийомної сім'ї

1. Рішення про створення прийомної сім'ї приймається районною, районною в містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчим комітетом міської (міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення) ради в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Між прийомними батьками та органом, який прийняв рішення про створення прийомної сім'ї, на основі типового договору укладається договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї.

3. Орган, який прийняв рішення про створення прийомної сім'ї, зобов'язаний контролювати виконання прийомними батьками своїх обов'язків щодо виховання та утримання дітей.

4. Положення про прийомну сім'ю та типовий договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Розділ IV доповнено главою 20^1 згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

Глава 20^2
ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ

Стаття 256^5. Дитячий будинок сімейного типу

1. Дитячий будинок сімейного типу - окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 256^6. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу

1. Батьки-вихователі - подружжя або окрема особа, що не перебуває у шлюбі, які взяли дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, для виховання та спільного проживання.

2. Батьки-вихователі несуть обов'язки по вихованню та розвитку дітей, передбачені статтею 150 цього Кодексу.

3. Батьками-вихователями не можуть бути особи, зазначені в статті 212 цього Кодексу.

{Частина третя статті 256^6 в редакції Закону № 1452-VI від 04.06.2009}

4. Батьки-вихователі є законними представниками дітей і діють без спеціальних на те повноважень як опікуни або піклувальники.

5. Батькам-вихователям для потреб дитячого будинку сімейного типу позачергово надається обладнаний індивідуальний житловий будинок або багатокімнатна квартира за нормами, встановленими законодавством.

Стаття 256^7. Вихованці дитячого будинку сімейного типу

1. Вихованцями дитячого будинку сімейного типу є діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування.

2. На влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до дитячого будинку сімейного типу потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згода дитини на влаштування її до дитячого будинку сімейного типу з'ясовується службовою особою закладу, в якому вона перебуває, у присутності батьків-вихователів і представника органу опіки та піклування, про що складається відповідний документ.

3. Вихованці проживають і виховуються у дитячому будинку сімейного типу до досягнення 18-річного віку. Після досягнення 18-річного віку такі особи у разі продовження навчання в закладі загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти можуть, за їхнім вибором, продовжити проживати і виховуватися у цьому дитячому будинку сімейного типу до закінчення такого закладу.

Особи з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність, за їхнім вибором можуть продовжити проживати та виховуватися у дитячому будинку сімейного типу до досягнення ними 23-річного віку незалежно від того, чи навчаються вони у закладі загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти.

{Частина третя статті 256⁷ в редакції Закону № 1020-IX від 02.12.2020 - вводиться в дію 30.03.2021}

4. За вихованцями дитячого будинку сімейного типу зберігається право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування до дитячого будинку сімейного типу.

5. Вихованці мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, крім випадків, коли це може завдати шкоди їхньому життю, здоров'ю та моральному вихованню.

Стаття 256⁸. Створення дитячого будинку сімейного типу

1. Рішення про створення дитячого будинку сімейного типу приймається районною, районною в містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчим комітетом міської (міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення) ради в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Між батьками-вихователями та органом, який прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, на основі типового договору укладається договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

3. Орган, який прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, зобов'язаний контролювати виконання батьками-вихователями своїх обов'язків щодо виховання та утримання дітей.

4. Положення про дитячий будинок сімейного типу і типовий договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Розділ IV доповнено главою 20² згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

Розділ V
ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Глава 21
ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Стаття 257. Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків

1. Баба, дід, прабаба, прадід мають право спілкуватися зі своїми внуками, правнуками, брати участь у їх вихованні.

2. Батьки чи інші особи, з якими проживає дитина, не мають права перешкоджати у здійсненні бабою, дідом, прабабою, прадідом своїх прав щодо виховання внуків, правнуків.

Якщо такі перешкоди чиняться, баба, дід, прабаба, прадід мають право на звернення до суду з позовом про їх усунення.

Стаття 258. Права баби і діда щодо захисту внуків

1. Баба і дід мають право на самозахист внуків.

2. Баба і дід мають право звернутися за захистом прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних внуків до органу опіки та піклування або до суду без спеціальних на те повноважень.

Стаття 259. Права братів та сестер на спілкування

1. Права та обов'язки, встановлені законом для братів та сестер, мають рідні (повнорідні, неповнорідні) брати та сестри.

2. Брати та сестри, зокрема ті, які не проживають разом, мають право на спілкування.

3. Мати, батько, баба, дід, інші особи, з якими проживають неповнолітні брати та сестри, зобов'язані сприяти їхньому спілкуванню.

4. Повнолітні особи мають право брати участь у вихованні своїх неповнолітніх братів та сестер, незалежно від місця їхнього проживання.

Стаття 260. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки

1. Якщо мачуха, вітчим проживають однією сім'єю з малолітніми, неповнолітніми пасинком, падчеркою, вони мають право брати участь у їхньому вихованні.

Стаття 261. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання

1. Особа, яка взяла у свою сім'ю дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування, має права та обов'язки щодо її виховання та захисту відповідно до положень статей 249 і 262 цього Кодексу.

{Частина перша статті 261 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-IV від 23.02.2006}

Стаття 262. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей

1. Сестра, брат, мачуха, вітчим мають право на самозахист своїх малолітніх, неповнолітніх, повнолітніх непрацездатних братів, сестер, пасинка, падчерки.

2. Сестра, брат, мачуха, вітчим мають право звернутися за захистом прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних братів, сестер, пасинка, падчерки до органу опіки та піклування або до суду без спеціальних на те повноважень.

Стаття 263. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини

1. Спір щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, брата, сестри, мачухи, вітчима у вихованні дитини вирішується судом відповідно до статті 159 цього Кодексу.

Стаття 264. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю

1. Внуки, правнуки зобов'язані піклуватися про своїх бабу, діда, прабабу, прадіда.

2. Повнолітні брати, сестри, пасинки, падчерки зобов'язані піклуватися про брата, сестру, вітчима, мачуху, які виховували їх та надавали їм матеріальну допомогу.

Такий обов'язок мають особи і щодо тих, з ким вони проживали однією сім'єю до досягнення повноліття.

Глава 22
ОБОВ'ЯЗОК ПО УТРИМАННЮ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Стаття 265. Обов'язок баби, діда утримувати внуків

1. Баба, дід зобов'язані утримувати своїх малолітніх, неповнолітніх внуків, якщо у них немає матері, батька або якщо батьки не можуть з поважних причин надавати їм належного утримання, за умови, що баба, дід можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 266. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда

1. Повнолітні внуки, правнуки зобов'язані утримувати непрацездатних бабу, діда, прабабу, прадіда, які потребують матеріальної допомоги і якщо у них немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні внуки, правнуки можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 267. Обов'язок по утриманню братів та сестер

1. Повнолітні брати, сестри зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх братів та сестер, які потребують матеріальної допомоги і якщо вони не мають батьків, чоловіка, дружини або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні брати та сестри можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Повнолітні брати і сестри зобов'язані утримувати непрацездатних повнолітніх братів і сестер, які потребують матеріальної допомоги, якщо вони не мають чоловіка, дружини, батьків або повнолітніх дочки, сина, за умови, що повнолітні брати та сестри можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 268. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка

1. Мачуха, вітчим зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх падчерку, пасинка, які з ними проживають, якщо у них немає матері, батька, діда, баби, повнолітніх братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що мачуха, вітчим можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Суд може звільнити вітчима, мачуху від обов'язку по утриманню падчерки, пасинка або обмежити його певним строком, зокрема у разі:

1) нетривалого проживання з їхнім матір'ю, батьком;

2) негідної поведінки у шлюбних відносинах матері, батька дитини.

Стаття 269. Обов'язок інших осіб утримувати дитину

1. Особи, у сім'ї яких виховувалася дитина, зобов'язані надавати їй матеріальну допомогу, якщо у неї немає батьків, баби, діда, повнолітніх братів та сестер, за умови, що ці особи можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 270. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима

1. Повнолітні падчерка, пасинок зобов'язані утримувати непрацездатних мачуху, вітчима, якщо вони потребують матеріальної допомоги і якщо вони надавали падчерці, пасинкові систематичну матеріальну допомогу не менш як п'ять років, за умови, що падчерка, пасинок можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Обов'язок падчерки, пасинка по утриманню мачухи, вітчима виникає, якщо у мачухи, вітчима немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або якщо ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання.

Стаття 271. Обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживала однією сім'єю до досягнення повноліття

1. Якщо особа до досягнення повноліття проживала з родичами або іншими особами однією сім'єю, вона зобов'язана утримувати непрацездатних родичів та інших осіб, з якими проживала не менш як п'ять років, за умови, що ця особа може надавати матеріальну допомогу.

Цей обов'язок виникає, якщо у того, хто потребує матеріальної допомоги, немає дружини, чоловіка, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання.

Стаття 272. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення

1. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів на дітей і непрацездатних повнолітніх осіб, які потребують матеріальної допомоги, визначається у частці від заробітку (доходу) або у твердій грошовій сумі.

При визначенні розміру аліментів суд бере до уваги матеріальний та сімейний стан платника та одержувача аліментів.

2. Якщо позов пред’явлений не до всіх зобов’язаних осіб, а лише до деяких з них, розмір аліментів визначається з урахуванням обов’язку всіх зобов’язаних осіб надавати утримання. При цьому сукупний розмір аліментів, що підлягає стягненню на одну дитину, має бути необхідним та достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини і не може бути менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Мінімальний рекомендований сукупний розмір аліментів, що підлягає стягненню з інших членів сім’ї та родичів на одну дитину, становить розмір прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку і може бути присуджений судом у разі достатності заробітку (доходу) платника аліментів.

{Частина друга статті 272 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2901-IV від 22.09.2005; в редакції Закону № 2008-IX від 26.01.2022}

3. Суд може визначити строк, протягом якого будуть стягуватися аліменти.

Стаття 273. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати

1. Якщо матеріальний або сімейний стан особи, яка сплачує аліменти, чи особи, яка їх одержує, змінився, суд може за позовом будь-кого з них змінити встановлений розмір аліментів або звільнити від їх сплати.

Суд може звільнити від сплати аліментів осіб, зазначених у статтях 267-271 цього Кодексу, за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

Стаття 274. Визначення заборгованості за аліментами, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів. Повне або часткове звільнення від заборгованості за аліментами

1. Визначення заборгованості за аліментами, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, а також повне або часткове звільнення їх від сплати заборгованості провадяться відповідно до положень, встановлених статтями 194-197 цього Кодексу.

Розділ VI
ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ ЗА ЇЇ МЕЖАМИ, ТА ІНОЗЕМЦЯМИ

{Назва розділу VI в редакції Законів № 2709-IV від 23.06.2005, № 3381-VI від 19.05.2011}

{Статтю 275 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 276 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 277 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 278 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 279 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 280 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 281 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

Стаття 282. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України

1. Усиновлення громадянином України дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України, здійснюється в консульській установі або дипломатичному представництві України.

Якщо усиновлювач не є громадянином України, для усиновлення дитини, яка є громадянином України, потрібен дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

{Абзац другий частини першої статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3097-IV від 16.11.2005, № 5462-VI від 16.10.2012}

Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, здійснене у відповідних органах держави, на території якої проживає дитина, є дійсним за умови попереднього

одержання дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

{Абзац третій частини першої статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3097-IV від 16.11.2005, № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 283. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення іноземцем в Україні дитини, яка є громадянином України, здійснюється на загальних підставах, встановлених главою 18 цього Кодексу.

2. Дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває не менш як один рік на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, і досягла п'яти років.

Усиновлення може бути здійснено до закінчення зазначеного строку, а також до досягнення дитиною п'яти років, якщо:

1) усиновлювач є родичем дитини;

2) дитина страждає на хворобу, що внесена до спеціального переліку хвороб, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

{Пункт 2 частини другої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3) здійснюється усиновлення усіх рідних братів і сестер в одну сім'ю, якщо один з них досяг п'яти років і перебуває на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, не менш як один рік;

4) іноземці виявили бажання усиновити дитину, яка є братом або сестрою раніше усиновленої ними дитини.

{Частина друга статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3097-IV від 16.11.2005; в редакції Закону № 3381-VI від 19.05.2011}

3. Дитина може бути усиновлена іноземцем, якщо не виявилося громадянина України, який бажав би її усиновити або взяти на виховання до себе в сім'ю.

{Абзац перший частиниа третьої статті 283 в редакції Закону № 3381-VI від 19.05.2011}

Переважне право на усиновлення дитини - громадянина України мають іноземці, які є:

1) родичами дитини;

2) громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правової допомоги.

{Частина третя статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3097-IV від 16.11.2005}

4. На усиновлення дитини іноземцем потрібна згода центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, направляє в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, запит до Міністерства внутрішніх справ України щодо перевірки іноземців, що усиновлюють дитину, яка є громадянином України, на наявність або відсутність інформації компрометуючого характеру в правоохоронних органах інших держав та Генеральному секретаріаті Інтерполу.

{Частина четверта статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3097-IV від 16.11.2005, № 1452-VI від 04.06.2009; в редакції Закону № 3381-VI від 19.05.2011}

5. Усиновлення іноземцями провадиться за умови забезпечення дитині прав в обсязі не меншому, ніж це встановлено законами України.

6. За усиновленою дитиною зберігається громадянство України до досягнення нею вісімнадцяти років.

Усиновлена дитина має право на збереження своєї національної ідентичності відповідно до Конвенції про права дитини, інших міжнародних договорів.

Стаття 284. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні

1. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні, здійснюється громадянами України або іноземцями, які проживають в Україні, на загальних підставах.

Стаття 285. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, не є таємним, якщо у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і в яку має переїхати дитина, усиновлення не є таємним.

2. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, і якщо ця особа в Україні постійно не проживає, не є таємним.

Стаття 286. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства

1. Усиновлення іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства, здійснюється в Україні відповідно до законів України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами України.

{Текст статті 286 в редакції Закону № 3381-VI від 19.05.2011}

Стаття 287. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями

1. Якщо діти усиновлені іноземцями і проживають за межами України, відповідна консульська установа за дорученням Міністерства закордонних справ України веде облік цих дітей і здійснює нагляд за дотриманням їхніх прав до досягнення ними вісімнадцяти років.

Порядок здійснення нагляду за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 288 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 289 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 290 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 291 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

{Статтю 292 виключено на підставі Закону № 2709-IV від 23.06.2005}

Розділ VII
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності одночасно з набранням чинності Цивільним кодексом України.

{Пункт 1 розділу VII в редакції Закону № 407-IV від 26.12.2002}

2. Визнати такими, що втрачають чинність з вступом у дію Сімейного кодексу України:

{Абзац перший пункту 2 розділу VII в редакції Закону № 407-IV від 26.12.2002}

1) Кодекс про шлюб та сім'ю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1969 р., додаток до № 26, ст. 204; 1971 р., № 20, ст. 141; 1973 р., № 21, ст. 181; 1980 р., № 38, ст. 754; 1984 р., № 7, ст. 136; 1985 р., № 11, ст. 205, ст. 206; 1987 р., № 8, ст. 149, № 35, ст. 674; 1991 р., № 9, ст. 89; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 4, ст. 25, № 36, ст. 528; 1996 р., № 7, ст. 26; 2000 р., № 9, ст. 67, № 50, ст. 436).

Розділ V "Акти громадянського стану" зберігає свою чинність у частині, що не суперечить цьому Кодексу, до прийняття спеціального закону;

2) Закон Української РСР від 20 червня 1969 року "Про затвердження Кодексу про шлюб та сім'ю Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1969 р., № 26, ст. 204);

3) Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 29 грудня 1969 року "Про порядок введення в дію Кодексу про шлюб та сім'ю Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1970 р., № 2, ст.16; 1980 р., № 38, ст. 754).

2^{1}. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 72, 128, 129, 139 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину.

{Розділ VII доповнено пунктом 2^{1} згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

3. Кабінету Міністрів України:

подати до Верховної Ради України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу пропозиції щодо внесення змін до законів України, які випливають з цього Кодексу;

привести у відповідність із цим Кодексом свої нормативно-правові акти;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом.

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
10 січня 2002 року
№ 2947-III

Публікації документа

- **Голос України** від 26.02.2002 — № 38
- **Офіційний вісник України** від 01.03.2002 — 2002 р., № 7, стор. 1, стаття 273, код акта 21469/2002
- **Урядовий кур'єр** від 06.03.2002 — № 44
- **Відомості Верховної Ради України** від 31.05.2002 — 2002 р., № 21, стаття 135

{ Кодекс втратив чинність на підставі Кодексу
N 4495-VI (4495-17) від 13.03.2012, ВВР, 2012,
N 44-45, N 46-47, N 48, ст.552 }

МИТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 38-39, ст.288)

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 291-IV (291-15) від 28.11.2002, ВВР, 2003, N 4, ст.32
- набирає чинності з 01.01.2003 року
N 348-IV (348-15) від 24.12.2002, ВВР, 2003, N 6, ст.51
N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 17-18, ст.250
N 1495-IV (1495-15) від 17.02.2004, ВВР, 2004, N 19, ст.276
N 1766-IV (1766-15) від 15.06.2004, ВВР, 2005, N 3, ст.77
N 1970-IV (1970-15) від 01.07.2004, ВВР, 2005, N 1, ст.9
N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162
N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005, ВВР, 2005, N 17, N 18-19, ст.267
N 2596-IV (2596-15) від 31.05.2005, ВВР, 2005, N 26, ст.348
N 3151-IV (3151-15) від 30.11.2005, ВВР, 2006, N 8, ст.93
N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11, ст.96 - зміни діють у 2006 році
N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005, ВВР, 2006, N 15, ст.130
N 3397-IV (3397-15) від 07.02.2006, ВВР, 2006, N 22, ст.195
N 359-V (359-16) від 16.11.2006, ВВР, 2007, N 3, ст.28
N 489-V (489-16) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66 - зміни діють у 2007 році
N 548-V (548-16) від 09.01.2007, ВВР, 2007, N 12, ст.105 }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 6-рп/2007 (v0a6p710-07) від 09.07.2007 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законом
N 107-VI (107-17) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78
- зміни діють по 31 грудня 2008 року }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 1349-VI (1349-17) від 19.05.2009, ВВР, 2009, N 39, ст.551
N 1451-VI (1451-17) від 04.06.2009, ВВР, 2009, N 43, ст.641
N 2300-VI (2300-17) від 01.06.2010, ВВР, 2010, N 30, ст.400
N 2562-VI (2562-17) від 23.09.2010, ВВР, 2011, N 6, ст.47
N 2592-VI (2592-17) від 07.10.2010, ВВР, 2011, N 10, ст.63
N 2608-VI (2608-17) від 19.10.2010, ВВР, 2011, N 11, ст.69
N 2735-VI (2735-17) від 02.12.2010, ВВР, 2011, N 21, ст.144
N 2973-VI (2973-17) від 03.02.2011, ВВР, 2011, N 33, ст.326
N 4025-VI (4025-17) від 15.11.2011, ВВР, 2012, N 25, ст.263

N 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012, ВВР, 2013, N 21, ст.208 }

{ Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року, крім частини тринадцятої статті 71, яка набирає чинності з 1 січня 2005 року згідно із Законом N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003 }

{ Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року, крім частини тринадцятої статті 71, яка набирає чинності з 1 січня 2006 року згідно із Законами N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005 }

{ Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року, крім частини тринадцятої статті 71, яка набирає чинності з моменту набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005 }

{ Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року, крім частини тринадцятої статті 71, яка набирає чинності з моменту набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }

Митний кодекс України визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України. Кодекс спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів України, створення сприятливих умов для розвитку її економіки, захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, а також забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 1. Визначення основних термінів і понять

У цьому Кодексі наведені нижче терміни і поняття вживаються у такому значенні:

1) валютні цінності:

валюта України - грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

іноземна валюта - іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а

також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

платіжні документи та інші цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах;

банківські метали - золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів;

2) ввезення товарів і транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів і транспортних засобів за межі митної території України - сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України у відповідному напрямку;

3) вільний обіг - розпорядження без митного контролю товарами і предметами, пропущеними через митний кордон України;

{ Пункт 3 статті 1 в редакції Закону N 3151-IV (3151-15) від 30.11.2005 }

4) громадяни - фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства;

5) декларант - юридична чи фізична особа, яка здійснює декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

6) декларація митної вартості - заява особи митному органу за встановленою формою відомостей щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи по відношенню до яких змінюється митний режим;

7) експрес-перевізник - транспортна або транспортно-експедиційна компанія, створена відповідно до чинного законодавства України, що здійснює прискорене перевезення міжнародних вантажів та має всесвітню мережу з системою центральних та регіональних сортувальних станцій, комп'ютерну мережу відстеження проходження таких вантажів протягом усього часу доставки від відправника до одержувача;

8) зона митного контролю - місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через митний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні процедури;

9) зона спрощеного митного контролю - частина зони митного контролю з належним технічним та інформаційним обладнанням для здійснення контролю у спрощеному порядку;

10) контрафактні товари - товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території призводить до порушення

прав власника, що захищаються відповідно до чинного законодавства України та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку;

10-1) комерційні умови - сукупність умов, за яких здійснюється комерційна операція (умови поставки товарів за правилами "Інкотермс", переходу ризиків, здійснення оплати товару, вплив на вартість різних чинників, таких як кількість одиниць товару в партії товару, репутація на ринку, партнерство, сезонність тощо);

{ Статтю 1 доповнено пунктом 10-1 згідно із Законом N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

11) культурні цінності - об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України;

12) митна декларація - письмова заява встановленої форми, яка подається митному органу і містить відомості щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення;

13) митне забезпечення - одноразові номерні запірно-пломбувальні пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення та закріплення результатів митного контролю та митного оформлення;

14) митне оформлення - виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів;

15) митний контроль - сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку;

16) митний режим - сукупність норм, встановлених законами України з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються;

17) митні органи - спеціально уповноважені органи виконавчої влади в галузі митної справи, на які відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено безпосереднє здійснення митної справи;

18) митні правила - встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;

19) митні процедури - операції, пов'язані із здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також із справлянням передбачених законом податків і зборів;

20) нерезиденти - громадяни, які мають постійне місце проживання за межами України, в тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо) з місцезнаходженням за межами України, які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності з участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України; розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, торговельні та інші офіційні представництва іноземних держав, міжнародні організації та їх філії, що мають дипломатичні привілеї та імунітет, а також представництва інших іноземних організацій і фірм, які не здійснюють підприємницьку діяльність відповідно до законодавства України;

21) особи - юридичні та фізичні особи;

22) перевізник - особа, зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності, яка в установленому законом порядку, з використанням належних їй або найманих нею транспортних засобів переміщує товари через митний кордон України або здійснює перевезення товарів, що перебувають під митним контролем, між митними органами на території України;

23) переміщення товарів через митний кордон України у вантажних відправленнях - переміщення товарів через митний кордон України при здійсненні експортно-імпортних операцій, а також інших операцій, пов'язаних із ввезенням товарів на митну територію України, вивезенням товарів за межі митної території України або переміщенням їх митною територією України транзитом. При переміщенні товарів через митний кордон України у вантажних відправленнях оформляється вантажна митна декларація;

24) переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях - переміщення товарів через митний кордон України в упакованих та оформлених відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил користування послугами поштового зв'язку листах, бандеролях, спеціальних мішках з позначкою "М", дрібних пакетах, поштових посилках, відправленнях прискореної пошти з позначкою "EMS", які приймаються до пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються територією України транзитом підприємствами поштового зв'язку;

25) переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях - переміщення товарів та інших предметів, належним чином упакованих, що перевозяться експрес-перевізником будь-яким видом транспорту з метою доставки одержувачу у визначений термін;

26) переміщення товарів через митний кордон України у несупроводжуваному багажі - переміщення через митний кордон України товарів, що належать громадянам, окремо від цих громадян або уповноважених ними осіб з оформленням багажних документів;

27) переміщення товарів через митний кордон України у ручній поклажі - переміщення через митний кордон України товарів, що належать громадянам, у пасажирських відділеннях (салонах) транспортних засобів, якими прямують ці громадяни або уповноважені ними особи, без оформлення багажних документів;

28) переміщення товарів через митний кордон України у супроводжуваному багажі - переміщення через митний кордон України товарів, що належать громадянам, у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни або уповноважені ними особи, з оформленням багажних документів;

29) підприємство - будь-яка юридична особа, а також громадянин, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

30) посадові особи підприємств - керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за виконання вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку;

30-1) попередній документальний контроль - контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей, та здійснюються митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України стосовно окремих товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту);

{ Статтю 1 доповнено пунктом 30-1 згідно із Законом N 2973-VI (2973-17) від 03.02.2011 }

31) посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій - акредитовані в Україні: глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних держав при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій;

32) право інтелектуальної власності, суб'єкти права та об'єкти права інтелектуальної власності - розуміються у значенні, визначеному законами з питань інтелектуальної власності;

33) предмети - особисті речі, товари, транспортні засоби та окремі номерні вузли до них, що переміщуються через митний кордон України;

34) представництво іноземної фірми - акредитована в установленому законодавством порядку в Україні особа, яка на підставі відповідних належним чином оформлених повноважень представляє в Україні інтереси юридичної особи - нерезидента;

35) пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України - дозвіл митного органу на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення після проведення митних процедур;

36) резиденти - громадяни, які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території; дипломатичні представництва, консульські установи, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, а також філії і представництва підприємств-резидентів за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності;

37) спеціально виготовлене сховище (тайник) - сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані і пристосовані з цією ж метою конструктивні ємності та предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо;

38) судно каботажного плавання - судно, яке без заходу до портів інших держав здійснює каботажні перевезення між портами України, а також судно флоту рибного господарства, яке здійснює рибогосподарську діяльність у межах Азово-Чорноморського басейну;

39) товари - будь-яке рухоме майно (у тому числі валютні цінності, культурні цінності), електрична, теплова та інші види енергії, а також транспортні засоби, за винятком транспортних засобів, що використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України;

40) транспортні засоби - будь-які засоби авіаційного, водного, залізничного, автомобільного транспорту, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України;

41) уповноважена особа - особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого власником товарів і транспортних засобів, наділена правом вчиняти дії, пов'язані з пред'явленням цих товарів і транспортних засобів митним органам для митного контролю та митного оформлення при переміщенні їх через митний кордон України, або іншим чином розпоряджатися зазначеними товарами і транспортними засобами;

42) міжнародний ремонт - операції з надання послуг з усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик, що не призводять до зміни кодів цих товарів згідно з Українською класифікацією товарів

зовнішньоекономічної діяльності (2371а-14, 2371б-14, 2371в-14, 2371г-14);

{ Статтю 1 доповнено пунктом 42 згідно із Законом N 1451-VI (1451-17) від 04.06.2009 }

43) міжнародне експрес-відправлення - належним чином упаковані товари та інші предмети, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником будь-яким видом транспорту через митний кордон України з метою доставки одержувачу в обумовлений сторонами строк. Для цілей оподаткування митом міжнародне експрес-відправлення прирівнюється до міжнародного поштового відправлення;

{ Статтю 1 доповнено пунктом 43 згідно із Законом N 1451-VI (1451-17) від 04.06.2009 }

44) міжнародне поштове відправлення - товари та інші предмети, які класифікуються такими згідно із Законом України "Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України" (2681-14), у тому числі за правилами Всесвітнього поштового союзу.

{ Статтю 1 доповнено пунктом 44 згідно із Законом N 1451-VI (1451-17) від 04.06.2009 }

Стаття 2. Митна політика

Митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.

Стаття 3. Митна справа

Порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, митне регулювання, пов'язане з встановленням та справлянням податків і зборів, процедури митного контролю та оформлення, боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, спрямовані на реалізацію митної політики України, становлять митну справу.

Митна справа є складовою зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України. У митній справі Україна додержується визнаних у міжнародних відносинах систем класифікації та кодування товарів, єдиної форми декларування експорту та імпорту товарів, митної інформації, інших міжнародних норм і стандартів.

Засади митної справи, у тому числі розміри податків і зборів та умови митного обкладення, спеціальні митні зони і митні режими на території України, перелік товарів, експорт, імпорт та транзит яких через територію України забороняється, визначаються виключно законами України та цим Кодексом.

Кабінет Міністрів України організовує та забезпечує здійснення митної справи відповідно до цього Кодексу та інших законів України, а також міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку, координує діяльність спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, інших органів виконавчої влади при вирішенні питань, що стосуються митної справи.

Безпосереднє керівництво митною справою покладається на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 4. Принципи митного регулювання

Митне регулювання здійснюється на основі принципів:

1) виключної юрисдикції України на її митній території;

2) виключної компетенції митних органів України щодо здійснення митної справи;

3) законності;

4) єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;

5) системності;

6) ефективності;

7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб;

8) гласності та прозорості.

Стаття 5. Митна територія України

Територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також штучні острови, установки і споруди, що створюються у виключній морській економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять єдину митну територію України.

Території спеціальних митних зон, розташованих в Україні, вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України, крім випадків, визначених законами України.

Стаття 6. Митний кордон України

Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, за винятком меж території спеціальних митних зон та меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території спеціальних митних зон та штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митний кордон України.

{ Текст статті 6 в редакції Закону N 2562-VI (2562-17) від 23.09.2010 }

Стаття 7. Законодавство України з питань митної справи

Законодавство України з питань митної справи складається з Конституції України (254к/96-ВР), цього Кодексу, законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, виданих на основі та на виконання Конституції України, цього Кодексу та законів України.

Якщо міжнародним договором України, укладеним в установленому законом порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Кодексом, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 8. Прапор та розпізнавальний знак митної служби України

Митні органи, спеціалізовані митні установи та організації, морські та річкові судна, які перебувають у їх розпорядженні, мають свій прапор. Автотранспортні засоби і повітряні судна, що перебувають у розпорядженні митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, мають розпізнавальний знак.

Стаття 9. Особливості набрання чинності законами та іншими нормативно-правовими актами з питань митної справи

Закони України з питань митної справи набирають чинності через десять днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня їх офіційного опублікування.

Інші нормативно-правові акти з питань митної справи набирають чинності через 45 днів з дня їх офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самим актом, але не раніше дня їх офіційного опублікування. У разі якщо такі нормативно-правові акти не будуть офіційно опубліковані, вони не набирають чинності.

Офіційним опублікуванням закону та іншого нормативно-правового акта з питань митної справи вважається його опублікування в одному з періодичних видань, визначених законодавством України як офіційні. Датою офіційного опублікування нормативно-правового акта вважається дата виходу в світ відповідного номера того офіційного видання, в якому зазначений акт було опубліковано раніше, ніж в інших офіційних виданнях.

Строки набрання чинності законами та іншими нормативно-правовими актами з питань митної справи, визначені днями, починаються з 0 годин дня, наступного за датою офіційного опублікування закону або іншого нормативно-правового акта, і закінчуються о 24 годині останнього дня відповідного строку.

Якщо строк набрання чинності законом або іншим нормативно-правовим актом з питань митної справи визначено вказівкою на день його офіційного опублікування, цей закон або акт вважається чинним з 24 години зазначеного дня.

Якщо строк набрання чинності законом або іншим нормативно-правовим актом з питань митної справи визначено вказівкою на конкретну дату, цей закон або акт вважається чинним з 0 годин зазначеної дати.

Стаття 10. Особливості дії законодавства з питань митної справи у часі

При здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, застосовуються виключно нормативно-правові акти, чинні на день прийняття митної декларації митним органом України.

У випадках, коли чинним законодавством передбачена можливість проведення митних процедур без подання декларації, застосовується законодавство, чинне на день здійснення таких процедур.

Закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за порушення митних правил, передбачені цим Кодексом, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення, вчинені до видання цих законів. Закони, які встановлюють або посилюють відповідальність за такі правопорушення, зворотної сили не мають.

Провадження у справах про порушення митних правил ведеться на підставі законодавства, що діє під час розгляду справи про правопорушення.

Глава 2

СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 11. Здійснення митної справи

Безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи України.

Митні органи, реалізуючи митну політику України, виконують такі основні завдання:

1) виконання та контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи;

2) захист економічних інтересів України;

3) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку;

4) сприяння захисту інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, інших юридичних та фізичних осіб;

5) застосування відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України;

6) здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм і методів їх здійснення;

7) контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

8) здійснення спільно з іншими уповноваженими органами державної влади заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;

9) створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

10) боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;

11) розвиток міжнародного співробітництва у галузі митної справи;

12) ведення митної статистики;

13) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

14) здійснення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів походження товарів з України;

15) здійснення відповідно до закону контролю продукції при її ввезенні на митну територію України. *{ Частину другу статті 11 доповнено пунктом 15 згідно із Законом N 2735-VI (2735-17) від 02.12.2010 }*

Органи державної влади, Президент України в межах своїх повноважень, визначених Конституцією України (254к/96-ВР) та законами України, здійснюють керівництво митною справою та контроль за діяльністю митних органів України.

Стаття 12. Митна служба України

Митна служба України - це єдина загальнодержавна система, яка складається з митних органів та спеціалізованих митних установ і організацій.

Митними органами є спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи, регіональні митниці, митниці.

Стаття 13. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи утворюється, реорганізовується та ліквідовується Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи спрямовує, координує та контролює діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій щодо

виконання законодавства України з питань митної справи, в межах своїх повноважень видає накази, організує та контролює їх виконання.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи є юридичною особою і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України (254к/96-ВР), цього Кодексу, законів України та інших нормативно-правових актів.

Спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи підпорядковані регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні установи та організації.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи очолює керівник, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України в порядку, встановленому Конституцією України (254к/96-ВР).

Стаття 14. Регіональна митниця

Регіональна митниця є митним органом, який на території закріпленого за ним регіону в межах своєї компетенції здійснює митну справу та забезпечує комплексний контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи, керівництво і координацію діяльності підпорядкованих йому митниць та спеціалізованих митних установ і організацій.

Регіональна митниця є юридичною особою і здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України та положення, яке затверджується наказом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Створення, реорганізація та ліквідація регіональних митниць здійснюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Керівник регіональної митниці призначається на посаду та звільняється з посади керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 15. Митниця

Митниця є митним органом, який безпосередньо забезпечує виконання законодавства України з питань митної справи, справляння податків і зборів та виконання інших завдань, покладених на митну службу України.

Митниця є юридичною особою і здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України та положення, яке затверджується наказом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Митниця підпорядковується регіональній митниці та спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи або спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи безпосередньо.

Створення, реорганізація та ліквідація митниць здійснюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Митниця діє в межах території, що визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

У складі митниці в пунктах пропуску через митний кордон України та на інших об'єктах чи територіях (у тому числі штучних островах, установках або спорудах, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України) із значним обсягом зовнішньоекономічних операцій можуть створюватися митні пости.

{ Частина шоста статті 15 в редакції Закону N 2562-VI (2562-17) від 23.09.2010 }

Керівник митниці призначається на посаду та звільняється з посади керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 16. Митний пост

Для забезпечення виконання регіональними митницями та митницями завдань, визначених цим Кодексом та іншими законами України, можуть створюватися митні пости.

Митний пост є структурним підрозділом регіональної митниці, митниці, який безпосередньо здійснює митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Митні пости створюються в міру необхідності у населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських та річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності регіональної митниці, митниці.

Типове положення про митний пост затверджується наказом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Створення, реорганізація та ліквідація митних постів здійснюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи за поданням відповідної регіональної митниці, митниці. Керівник митного поста призначається на посаду і звільняється з посади керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 17. Спеціалізовані митні установи та організації

У межах бюджетних коштів, передбачених для утримання митної служби України, виключно для забезпечення виконання завдань, покладених на митні органи, відповідно до цього Кодексу та законів України в митній службі України можуть створюватися експлуатаційні, транспортні, інформаційно-аналітичні, кінологічні спеціалізовані установи та освітні організації.

Створення, реорганізація та ліквідація спеціалізованих митних установ та організацій здійснюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи в межах повноважень, визначених цим Кодексом та законами України.

Стаття 18. Митні лабораторії

У митній службі України створюються Центральна митна лабораторія, яка є спеціалізованою митною установою, і митні лабораторії, які є структурними підрозділами регіональних митниць, митниць.

Центральна митна лабораторія здійснює науково-методичне керівництво митними лабораторіями.

Центральній митній лабораторії, митним лабораторіям надається право на здійснення експертної діяльності в межах питань, віднесених до компетенції митної служби.

Створення, реорганізація та ліквідація Центральної митної лабораторії і митних лабораторій здійснюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Положення про Центральну митну лабораторію та положення про митні лабораторії затверджуються наказами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 19. Митна варта

Митна варта - спеціальні підрозділи митних органів, призначені для боротьби з порушеннями митних правил, охорони територій, будівель, споруд та приміщень митних органів, охорони та супроводження товарів і транспортних засобів, забезпечення охорони зон митного контролю.

Стаття 20. Організація митної варти

Митна варта діє на основі цього Кодексу та положення, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Керівництво підрозділами митної варти здійснює керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, а в регіональних митницях і митницях - відповідно керівники цих митних органів.

Особовий склад митної варти може забезпечуватися зброєю та спеціальними засобами, транспортом, радіо- і телефонним зв'язком, а також спорядженням відповідно до цього Кодексу, законів України та інших нормативно-правових актів.

Стаття 21. Завдання митної варти

Завданнями митної варти є:

1) здійснення заходів, пов'язаних із виявленням, розкриттям, припиненням, профілактикою порушень митних правил, запобіганням таким порушенням;

2) охорона будинків, споруд, приміщень митних органів та інших об'єктів митної інфраструктури, зон митного контролю від будь-яких протиправних посягань;

3) фізичний захист співробітників митних органів, інших осіб, а також товарів, які перебувають у зоні митного контролю, від протиправних дій;

4) локалізація разом з іншими органами конфліктних ситуацій у зоні діяльності митних органів;

5) участь у ліквідації наслідків катастроф, аварій, стихійного лиха та екологічного забруднення в зоні діяльності митних органів.

Стаття 22. Права митної варти

Для здійснення визначених у статті 21 цього Кодексу завдань підрозділи митної варти мають право:

1) розташовувати тимчасові пости, пересуватися будь-якими ділянками місцевості і водного простору в межах митної території України, а в межах контрольованого прикордонного району - за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону України;

2) затримувати та проводити в установленому цим Кодексом порядку огляд товарів, транспортних засобів і громадян, які перетинають митний кордон України у пунктах пропуску;

3) проводити за рішенням керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або його заступника, керівника регіональної митниці (митниці) або його заступника у встановленому цим Кодексом порядку огляд та переогляд оформлених митними органами транспортних засобів і товарів, у тому числі тих, що переміщуються транзитом через територію України;

4) супроводжувати та охороняти товари, які перебувають під митним контролем, у тому числі ті, що переміщуються через територію України транзитом;

5) запрошувати осіб до митних органів для з'ясування обставин порушення митних правил. У невідкладних випадках з'ясування обставин і первинне документування такого порушення можуть здійснюватися в інших придатних для цього місцях.

Стаття 23. Розміщення підрозділів митної варти

Підрозділи митної варти розміщуються, як правило, в місцях розташування регіональних митниць і митниць.

За рішенням керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи особовий склад, транспорт, озброєння та спеціальні засоби підрозділів митної варти

у разі оперативної необхідності можуть бути тимчасово переміщені в інші регіони України поза місцем основного розміщення.

Стаття 24. Майно, фінансування та матеріально-технічне забезпечення митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій

Майно митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій є державною власністю. Управління цим майном здійснює Кабінет Міністрів України в порядку, встановленому законом.

Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митної служби України здійснюються за рахунок Державного бюджету України.

Стаття 25. Земельні ділянки, службові та побутові приміщення, обладнання та засоби зв'язку митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій

Земельні ділянки для службових потреб, у тому числі для створення зон митного контролю, надаються митним органам, спеціалізованим митним установам та організаціям у постійне користування відповідно до Земельного кодексу України (2768-14). Попереднє відшкодування власникам земель їх вартості та збитків, відшкодування землекористувачам збитків, завданих вилученням земель, здійснюється відповідно до закону.

У разі якщо митне оформлення товарів і транспортних засобів здійснюється митними органами безпосередньо на територіях або в приміщеннях підприємств, зазначені підприємства, незалежно від форми власності та підпорядкування, зобов'язані надавати митним органам у тимчасове користування відповідні службові та побутові приміщення, а також необхідне обладнання та засоби зв'язку на договірних засадах.

Глава 3

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МИТНИХ ОРГАНІВ, СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ МИТНИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, А ТАКОЖ З ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ГРОМАДЯНАМИ

Стаття 26. Взаємовідносини митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій та їх посадових осіб з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також з підприємствами та громадянами

Митні органи, спеціалізовані митні установи та організації та їх посадові особи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також з підприємствами та громадянами в порядку, встановленому законодавством.

У відносинах з митними органами інтереси підприємств та громадян можуть представляти митні брокери та інші особи на

підставі відповідного договору, укладеного з підприємством, або нотаріально посвідченої довіреності (доручення), виданої громадянином.

У разі виявлення під час здійснення митних процедур працівниками митних органів ознак злочинів керівник митного органу чи особа, яка його заміщує, повідомляє про це відповідні правоохоронні органи або органи охорони державного кордону України.

Органи охорони державного кордону України та правоохоронні органи повідомляють митним органам про виявлені порушення митних правил або контрабанду.

Стаття 27. Взаємодія митних органів з органами державної влади, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному, радіологічному контролю, контролю за переміщенням культурних цінностей та іншим передбаченим законодавством видам контролю. Митні органи взаємодіють з органами державної влади, що здійснюють зазначені види контролю, координують роботу з їх здійснення в пунктах пропуску через державний кордон України і в зонах митного контролю на митній території України в порядку, встановленому законодавством України.

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершується лише після здійснення встановлених законодавством України для кожного товару видів контролю, зазначених у частині першій цієї статті.

Порядок здійснення контролю та засвідчення його результатів встановлюється органом державної влади, уповноваженим на виконання цього виду контролю.

У пунктах пропуску через державний кордон України державний санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний контроль окремих товарів та контроль за переміщенням культурних цінностей, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту), здійснюються митними органами у формі попереднього документального контролю.

Переліки товарів (з описом та кодом згідно з УКТ ЗЕД) (2371а-14, 2371б-14, 2371в-14, 2371г-14), що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) у разі переміщення через митний кордон України (1031-2011-п), та порядок здійснення попереднього документального контролю затверджує Кабінет Міністрів України. Пропозиції щодо внесення змін до зазначених переліків подаються Кабінету Міністрів України органами державної влади, уповноваженими здійснювати відповідний контроль.

{ Стаття 27 в редакції Закону N 2973-VI (2973-17) від 03.02.2011 }

Стаття 28. Взаємодія митних органів з органами виконавчої влади та Національним банком України

Митні органи взаємодіють з органами виконавчої влади в межах повноважень, встановлених цим Кодексом та законами України.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи подає Міністерству фінансів України звіт про надходження до Державного бюджету України коштів від податків і зборів, справляння яких згідно із законодавством покладено на митні органи.

Митні органи інформують Національний банк України та відповідні фінансові органи України про перерахування ними коштів до Державного бюджету України.

Розмежування повноважень і функціональних обов'язків між митними та іншими органами виконавчої влади України щодо справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів встановлюється Конституцією України (254к/96-ВР), цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 29. Взаємовідносини митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій з органами місцевого самоврядування і місцевими державними адміністраціями

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій і взаємодіють з ними в межах повноважень, встановлених законами.

Глава 4

ІНФОРМУВАННЯ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 30. Інформування щодо правил переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України

Митні органи зобов'язані інформувати заінтересованих осіб про митні правила, норми та умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Стаття 31. Інформація щодо нормативно-правових актів та судових рішень з питань митної справи

Інформація про нормативно-правові акти з питань митної справи (назва акта, його основні положення, інформація про опублікування) безоплатно надається митними органами заінтересованим особам на їх запит.

Судові рішення стосовно митної справи загального характеру, що набрали законної сили, підлягають офіційному опублікуванню у порядку, встановленому законом України.

Стислі довідки щодо основних положень актів законодавства України з питань митної справи розміщуються для загального ознайомлення в місцях розташування митних органів.

(Стаття 31 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005)

Стаття 32. Надання текстів нормативно-правових актів та консультування з питань митної справи

Митні органи, спеціалізовані митні установи та організації можуть надавати заінтересованим особам, у тому числі на платній основі, консультації з питань митної справи, а також тексти опублікованих нормативно-правових актів із зазначених питань.

Порядок надання текстів нормативно-правових актів та консультацій з питань митної справи визначається законодавством України та цим Кодексом. Види консультацій, в тому числі платних, що можуть надаватися митними органами, а також розміри плати за їх надання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 33. Відповідальність за недостовірну інформацію

За недостовірність наданої інформації з питань митної справи посадові особи митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій несуть відповідальність, передбачену законом.

Глава 5

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 34. Участь України у міжнародному співробітництві з питань митної справи

Україна бере участь у міжнародному співробітництві з питань митної справи.

У митній справі Україна додержується загальновизнаних у міжнародній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів, митної статистики, інших загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку.

Стаття 35. Міжнародна діяльність спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи

Міжнародна діяльність спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи спрямовується і координується Президентом України та Кабінетом Міністрів України.

Проведення переговорів та консультативної роботи, пов'язаної з підготовкою міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод з питань митної справи, може здійснюватися спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи за дорученням Президента України, Кабінету Міністрів України в обсязі наданих відповідно до закону повноважень.

Стаття 36. Зв'язки спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи з міжнародними митними організаціями

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи представляє Україну у Всесвітній митній організації, інших міжнародних митних організаціях.

Міжнародне співробітництво в галузі митної справи здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи за погодженням з Міністерством закордонних справ України.

Стаття 37. Міжнародне співробітництво в галузі митної справи

Відповідно до міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку, митними органами України спільно з митними органами суміжних держав може здійснюватися:

1) створення спільних пунктів пропуску на митному кордоні України;

2) проведення спільного контролю у пунктах пропуску на митному кордоні України;

3) узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, що використовуються митними органами для здійснення митних процедур;

4) проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил;

5) проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів з питань, що відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України належать до компетенції митних органів.

Стаття 38. Підтримання оперативного зв'язку між митними органами України і митними органами суміжних іноземних держав

З метою вирішення невідкладних питань щодо пропуску товарів і транспортних засобів, виявлення та припинення контрабанди і порушення митних правил, забезпечення законності і правопорядку в пунктах пропуску через митний кордон України керівнику регіональної митниці, керівнику митниці та їх заступникам надається право проведення робочих зустрічей з представниками митного органу суміжної іноземної держави.

Про час, умови і мету таких зустрічей керівник митного органу або його заступник інформує керівника відповідного органу охорони державного кордону України.

Порядок проведення таких зустрічей визначається положенням, затвердженим Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, укладеним в установленому законом порядку.

Стаття 39. Взаємодія митних органів України з митними та іншими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями

Взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань, пов'язаних з провадженням у справах про контрабанду та порушення митних правил, здійснюється митними органами України в порядку, передбаченому міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Розділ II

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

Глава 6

ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 40. Здійснення митного контролю

Митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Обсяг таких процедур та порядок їх застосування визначаються відповідно до цього Кодексу, інших нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Митний контроль товарів, транспортних засобів перевізників у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово відповідно до типових технологічних схем пропуску через державний кордон України автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників (1989-2003-п), що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 41. Форми митного контролю

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

1) перевірки документів та відомостей, необхідних для такого контролю;

2) митного огляду (огляду та переогляду товарів і транспортних засобів, особистого огляду громадян);

3) обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

5) перевірки системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при переміщенні товарів через митний кордон України;

6) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон,

магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи законом;

7) використання інших форм, передбачених цим Кодексом та іншими законами України з питань митної справи.

Порядок здійснення митного контролю (1989-2003-п) визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до норм цього Кодексу.

Стаття 42. Вибірковість митного контролю

Під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму та обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи.

Стаття 43. Тривалість перебування під митним контролем

Товари і транспортні засоби перебувають під митним контролем з моменту його початку і до закінчення згідно з заявленим митним режимом.

У разі ввезення на митну територію України товарів і транспортних засобів митний контроль розпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України.

У разі вивезення за межі митної території України митний контроль розпочинається з моменту пред'явлення товарів і транспортних засобів для митного оформлення та їх декларування в установленому цим Кодексом порядку.

Тривалість перебування товарів і транспортних засобів під митним контролем на території зони митного контролю у пункті пропуску на митному кордоні України встановлюється відповідно до технологічної схеми пропуску через митний кордон осіб, товарів і транспортних засобів.

Митний контроль закінчується:

у разі ввезення на митну територію України - після здійснення у повному обсязі митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

у разі вивезення за межі митної території України - після здійснення у повному обсязі митного оформлення товарів і транспортних засобів та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Стаття 44. Строки пред'явлення митному органу товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби, якими вони переміщуються через митний кордон, а також документи на ці товари і транспортні засоби пред'являються для контролю митним органам у незмінному стані в пунктах пропуску через митний кордон України та в інших місцях митної території України, встановлених митними органами для здійснення митного контролю та оформлення, не пізніше ніж через три години після прибуття зазначених товарів і транспортних засобів у пункт пропуску або таке місце.

Встановлений у частині першій цієї статті строк, як виняток, може збільшуватися у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 45. Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю

Особи, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою цим Кодексом покладено на митні органи, зобов'язані подавати митним органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю.

Перелік документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю (80-2006-п), порядок їх подання визначаються Кабінетом Міністрів України відповідно до цього Кодексу.

Правоохоронні органи України, фінансові установи, податкові та інші контролюючі органи України відповідно до законодавства України на запити митних органів або за власною ініціативою інформують митні органи про наявні в них відомості, необхідні для здійснення митного контролю.

Стаття 46. Доступ посадових осіб митних органів на територію чи в приміщення підприємств для здійснення митного контролю

Посадові особи митних органів з метою здійснення митного контролю мають право в межах наданої їм цим Кодексом та іншими законами України компетенції безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та підпорядкування, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

Стаття 47. Спільний митний контроль на митному кордоні України

На підставі міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, на митному кордоні України може здійснюватися спільний митний контроль разом з митними органами суміжних держав.

Глава 7

ЗОНИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 48. Місця розташування зон митного контролю

З метою забезпечення здійснення митними органами митного контролю за товарами та транспортними засобами, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди та порушень митних правил, у пунктах пропуску на митному кордоні України, в межах прикордонної смуги на державному кордоні України, у морських і річкових портах, аеропортах, на залізничних станціях, на територіях підприємств, спеціальних митних зон, а також в інших місцях, визначених митними органами, створюються зони митного контролю.

Стаття 49. Порядок створення зон митного контролю

Порядок створення зон митного контролю, режим їх функціонування відповідно до цього Кодексу визначаються Кабінетом Міністрів України (1947-2002-п).

Зони митного контролю в межах пунктів пропуску через державний кордон України створюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України та центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту.

Стаття 50. Розміщення споруд та об'єктів у зоні митного контролю

У зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску на митному кордоні України, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать іншим органам, уповноваженим здійснювати види контролю, зазначені у статті 27 цього Кодексу, розміщуються з дозволу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону України та центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту. Порядок надання таких дозволів визначається Кабінетом Міністрів України (1947-2002-п).

Стаття 51. Режим зони митного контролю. Забезпечення законності і правопорядку у зоні митного контролю

Режим зони митного контролю - це встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та обмеження щодо перебування товарів, транспортних засобів та громадян, умови розташування будівель та споруд, а також проведення господарських робіт у зоні митного контролю.

Забезпечення безпеки громадян, а також схоронності товарів, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладається на відповідні митні органи.

Стаття 52. Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення товарів, транспортних засобів і громадян через зону митного контролю

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів і громадян, у тому числі посадових осіб органів державної влади, які не перетинають митний кордон України, допускається тільки з дозволу керівника або заступника керівника відповідного митного органу за погодженням з Прикордонними військами України і під контролем посадових осіб цього органу, крім випадків, передбачених законами України.

Глава 8

ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 53. Права митних органів щодо здійснення митного контролю

Митні органи у межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом, мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю.

Митні органи мають право у примусовому порядку зупиняти і повертати в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські та річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли з зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

Перелік примусових заходів, а також порядок їх застосування встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 54. Подання документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю

Документи, необхідні для здійснення митного контролю, подаються митному органові при:

1) перетинанні товарами і транспортними засобами митного кордону України;

2) декларуванні товарів і транспортних засобів;

3) повідомленні митного органу про намір здійснити переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;

4) здійсненні митними органами інших контрольних функцій відповідно до цього Кодексу.

Стаття 55. Огляд та переогляд товарів і транспортних засобів

З метою перевірки законності переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів митний орган має право на проведення огляду цих товарів і транспортних засобів.

Переогляд товарів і транспортних засобів може бути здійснено за рішенням керівника митного органу або його заступника, якщо є

підстави вважати, що зазначені товари і транспортні засоби переміщуються через митний кордон України з порушенням норм цього Кодексу та інших законів України з питань митної справи.

Огляд та переогляд товарів і транспортних засобів здійснюються тільки в присутності особи, яка їх переміщує через митний кордон України чи зберігає під митним контролем.

Стаття 56. Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу

Якщо є підстави вважати, що у ручній поклажі або багажі громадянина переміщуються через митний кордон України, у тому числі транзитом, товари, які підлягають обліку і відповідним видам контролю органів державної влади, зазначеним у статті 27 цього Кодексу, чи товари, при митному оформленні яких справляються податки і збори, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено, митний орган має право провести огляд, а у разі необхідності і переогляд ручної поклажі та багажу з їх розпакуванням.

Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи уповноваженої ним особи.

Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи здійснюються:

1) якщо є підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин, а також довкілля;

2) якщо громадянин чи уповноважена ним особа не з'явилися протягом одного місяця з дня надходження несупроводжуваного багажу;

3) якщо товари пересилаються у міжнародних поштових відправленнях або міжнародних експрес-відправленнях;

4) у разі залишення на території України ручної поклажі і багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

Огляд та переогляд ручної поклажі і багажу у разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються в присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Про здійснення огляду та переогляду у випадках, передбачених у пунктах 1 та 2 частини третьої цієї статті, складається акт, форму якого встановлює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 57. Особистий огляд

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовою постановою керівника митного органу або особи, яка його заміщує, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в

зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

На митному посту особистий огляд може також проводитися за письмовою постановою керівника поста або особи, яка його заміщує, з обов'язковим повідомленням протягом доби керівника відповідного митного органу про підстави і результати такого огляду.

Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмову постанову керівника митного органу, керівника митного поста чи особи, яка їх заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред'явити приховувані товари.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, який проходить огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї ж статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, а також працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі у ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає огляду, має проводитися лише медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Протокол підписується посадовою особою митного органу, що проводила огляд, громадянином, який проходив огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а у разі обстеження медичним працівником - також цим працівником. Громадянин, який проходив огляд, має право зробити заяву в такому протоколі.

Копія протоколу надається громадянинові.

Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Стаття 58. Облік товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

Облік товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, - це реєстрація митним органом зазначених товарів і транспортних засобів з метою здійснення їх митного контролю.

Облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.

Форми документів для здійснення обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 59. Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств

Для забезпечення митного контролю посадовими особами митного органу може проводитися усне опитування громадян та посадових осіб підприємств.

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств при здійсненні митного контролю - це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

У ході усного опитування складається протокол, форма якого затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 60. Перевірка системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

Перевірка системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, - це проведення митними органами на підприємствах дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари і транспортні засоби вимогам, встановленим цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 61. Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою законом покладено на митні органи

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено законом на митні органи, може здійснюватися посадовими особами митних органів з метою:

а) перевірки законності ввезення на митну територію України товарів і транспортних засобів, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності та повноти сплати податків і зборів;

б) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів і транспортних засобів відомостям, заявленим у митній декларації;

в) перевірки дотримання встановлених цим Кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

За результатами огляду територій та приміщень складається акт, форма якого встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Копія акта вручається відповідно власникові складу тимчасового зберігання, митного ліцензійного складу, магазину безмитної торгівлі або керівникові чи заступникові керівника органу управління спеціальної митної зони.

Стаття 62. Використання технічних та спеціальних засобів для здійснення митного контролю

Для здійснення митного контролю в порядку, встановленому законодавством України, можуть використовуватися технічні та спеціальні засоби, безпечні для життя і здоров'я людини, тварин та рослин і такі, що не завдають шкоди товарам та транспортним засобам.

Стаття 63. Операції з товарами і транспортними засобами, митне оформлення яких не закінчено

З дозволу митного органу може здійснюватися навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування товарів, митне оформлення яких не закінчено, зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упаковці, а також заміна транспортного засобу. Зазначені операції здійснюються за рахунок власників товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважених ними осіб.

Митні органи з власної ініціативи або з ініціативи правоохоронних органів мають право вимагати від осіб, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, проведення операцій, передбачених частиною першою цієї статті. У таких випадках витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються органом, з ініціативи якого вони проводилися. У разі якщо в результаті цих операцій будуть виявлені порушення законодавства України, витрати на проведення операцій відшкодовуються власниками товарів, транспортних засобів або уповноваженими ними особами.

Користування та розпорядження товарами і транспортними засобами, митне оформлення яких не закінчено, забороняються, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 64. Ідентифікація товарів, транспортних засобів, приміщень та інших місць під час здійснення митного контролю

Товари, що перебувають під митним контролем, транспортні засоби, приміщення, де знаходяться чи можуть знаходитися товари,

які підлягають митному контролю, або провадиться чи може провадитися діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, а також прилади обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії можуть ідентифікуватися митними органами.

Ідентифікація здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбувальних пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставлення штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів і транспортних засобів, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо.

Засоби ідентифікації можуть змінюватися чи знищуватися тільки митними органами або за їх дозволом іншими органами, крім випадків, коли існує реальна загроза знищення, безповоротної втрати чи істотного псування товарів і транспортних засобів. У таких випадках митний орган терміново сповіщається про зміну, вилучення чи знищення засобів ідентифікації з поданням документальних доказів існування зазначеної загрози.

Стаття 65. Залучення спеціалістів та експертів для участі у здійсненні митного контролю

У разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися спеціалісти та експерти.

Залучення спеціалістів та експертів здійснюється керівником митного органу або його заступником за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт.

Спеціалісти та експерти, які беруть участь у здійсненні митного контролю, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з їхньою участю у здійсненні митного контролю. За спеціалістами та експертами зберігається середня заробітна плата за місцем роботи за час, що був затрачений у зв'язку з такою участю.

Виплати, пов'язані із залученням спеціалістів та експертів, включаючи витрати на їх проїзд, добові за час перебування у відрядженні для участі у здійсненні митного контролю, та винагорода за виконану спеціалістами і експертами роботу здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 9

ОСОБЛИВІ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 66. Звільнення від окремих форм митного контролю

Звільнення від окремих форм митного контролю встановлюється цим Кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку.

Незастосування митного контролю не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Стаття 67. Звільнення від митного огляду

Митному огляду не підлягає ручна поклажа та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Стаття 68. Спрощений митний контроль

Регіональні митниці, митниці, за погодженням зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, можуть застосовувати спрощений митний контроль.

Спрощений митний контроль застосовується у випадках переміщення громадянами через митний кордон України товарів, що не підлягають обов'язковому декларуванню та оподаткуванню і не належать до категорії товарів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження.

Спрощений митний контроль застосовується митними органами, в яких обладнано зони (коридори) спрощеного митного контролю.

Громадяни, які проходять через зони (коридори) спрощеного митного контролю, звільняються від подання митної декларації.

Звільнення від подання митної декларації не означає звільнення громадян від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Стаття 69. Митний контроль після пропуску товарів і транспортних засобів

Незалежно від закінчення операцій митного контролю, оформлення та пропуску товарів і транспортних засобів митний контроль за ними може здійснюватися, якщо є достатні підстави вважати, що мають місце порушення законодавства України чи міжнародного договору України, укладеного в установленому законом порядку, контроль за виконанням яких покладено законом на митні органи.

Такий контроль здійснюється на підставі письмового розпорядження керівника митного органу або особи, яка його заміщує.

Розділ III

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Глава 10

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 70. Мета митного оформлення

Метою митного оформлення є засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та оформлення результатів такого контролю, а також статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів і транспортних засобів. Митне оформлення здійснюється посадовими особами митного органу.

Операції митного оформлення, порядок їх здійснення, а також форми митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 71. Місце і час здійснення митного оформлення

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом часу, що його встановлюють митні органи за погодженням з органами, уповноваженими здійснювати види контролю, зазначені у статті 27 цього Кодексу.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку, митне оформлення у пунктах пропуску через митний кордон України може здійснюватися цілодобово.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України резидентами (крім громадян), крім випадків переміщення товарів і транспортних засобів через територію України у режимі транзиту, здійснюється митними органами, у зонах діяльності яких розташовані ці резиденти. У випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, митне оформлення в іншому митному органі може здійснюватися за письмовим погодженням між цим митним органом і митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний резидент.

Місце здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України нерезидентами (крім громадян), визначається Кабінетом Міністрів України (584-2003-п).

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через територію України у режимі транзиту, здійснюється митним органом за місцем ввезення цих товарів і транспортних засобів на митну територію України.

Товари, які при ввезенні на митну територію України були оформлені у режим митного складу, у подальшому можуть бути переоформлені у режим транзиту митним органом за місцем розташування митного ліцензійного складу, на якому зберігаються зазначені товари.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи можуть визначатися ділянки території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів та комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, - вантажні митні комплекси, автопорти, автотермінали. Вантажний митний комплекс, автопорт, автотермінал

можуть входити до митної служби України як спеціалізована митна організація або належати на праві власності юридичній особі - резиденту, зареєстрованій як суб'єкт підприємницької діяльності. Відкриття вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів суб'єктами підприємницької діяльності здійснюється за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Вимоги, яким повинен відповідати вантажний митний комплекс, автопорт, автотермінал (132-2010-п), визначаються Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, які вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України.

Митне оформлення товарів (крім тих, що переміщуються у несупроводжуваному багажі, а також автомобілів), які ввозяться на митну територію України громадянами, здійснюється у пунктах пропуску через митний кордон України.

Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі, здійснюється митними органами за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян.

Місця здійснення митного оформлення автомобілів, які ввозяться на митну територію України громадянами, визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

На прохання осіб, що переміщують через митний кордон України товари і транспортні засоби, митне оформлення може здійснюватися поза місцем розташування митних органів, а також поза робочим часом, встановленим для митних органів, на умовах, визначених цим Кодексом.

За митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів, митними органами із заінтересованих осіб справляється плата в порядку та у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України (93-2003-п). Розмір такої плати не може перевищувати вартості фактичних витрат митних органів на вчинення зазначених дій.

{ Щодо набрання чинності частини тринадцятої статті 71 див. Закони N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005; частина тринадцята статті 71 набирає чинності з моменту набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі згідно із Законами N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005; N 489-V (489-16) від 19.12.2006 }

За рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи митне оформлення товарів окремих видів може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Стаття 72. Початок митного оформлення

Митне оформлення розпочинається після подання митному органу митної декларації, а також усіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення документів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню.

Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів та документів на них до митного контролю та митного оформлення здійснюється шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах.

Митне оформлення товарів у режимі транзиту, що переміщуються авіаційним транспортом у межах одного пункту пропуску, та митне оформлення товарів у режимі транзиту, що переміщуються морським і річковим транспортом у контейнерах та під час зберігання залишаються в межах одного пункту пропуску чи зони митного контролю морського порту, здійснюються з урахуванням вимог Закону України "Про транзит вантажів" (1172-14).

{ Статтю 72 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 2300-VI (2300-17) від 01.06.2010 }

Стаття 73. Присутність декларантів під час митного оформлення

Декларанти можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для такого оформлення.

У разі застосування заходів, передбачених статтями 55 і 56 цього Кодексу, а також на вимогу митного органу присутність декларантів під час митного оформлення є обов'язковою.

Стаття 74. Митне оформлення військових транспортних засобів та військової техніки

Військова техніка, укомплектована повністю військовою командою, та бойові повітряні судна, а також військові кораблі, судна забезпечення Військово-Морських Сил, які перетинають митний кордон України, підлягають митному оформленню. Порядок такого оформлення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення військової техніки, військових кораблів (суден), бойових та військово-транспортних повітряних суден іноземних держав здійснюється митним органом за участю представників центрального органу виконавчої влади з питань оборони.

Стаття 75. Взяття проб та зразків товарів

З метою здійснення митного контролю та митного оформлення товарів митним органом за вмотивованим письмовим розпорядженням керівника відповідного митного органу або його заступника можуть братися проби та зразки зазначених товарів для дослідження (аналізу, експертизи). Оплата проведення дослідження (аналізу, експертизи) товарів здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Проби та зразки товарів, що перебувають під митним контролем, з дозволу митного органу можуть братися також декларантами та відповідними органами державного контролю.

Проби та зразки товарів беруться у мінімальній кількості, що забезпечує можливість проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) за нормативами, затвердженими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Про взяття проб та зразків товарів, що перебувають під митним контролем, складається акт за формою, встановленою спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Декларанти мають право бути присутніми під час взяття проб та зразків товарів посадовими особами митного органу та інших органів державного контролю. Взяття проб та зразків товарів, що перебувають під митним контролем, іншими органами державного контролю, а також декларантами здійснюється у присутності посадових осіб митних органів. Декларанти зобов'язані сприяти посадовим особам митних органів під час взяття проб та зразків товарів і здійснювати за свій рахунок вантажні та інші необхідні операції.

Окрема митна декларація на проби та зразки товарів не подається за умови, що відомості про них будуть наведені в митній декларації, яка подається щодо всіх товарів, які переміщуються через митний кордон України.

Декларанти мають право ознайомлюватися з результатами проведеного дослідження (аналізу, експертизи) взятих проб та зразків товарів та отримувати копії результатів досліджень (аналізів, експертиз).

Митні органи мають бути ознайомлені з результатами проведених досліджень (аналізу, експертизи) проб та зразків товарів, що перебувають під митним контролем, взятих іншими органами державного контролю, а також декларантами. Митним органам також повинні надаватися копії результатів таких досліджень (аналізів, експертиз).

Митні органи не відшкодовують витрат, понесених декларантом в результаті взяття проб та зразків товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати на проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб та зразків товарів, понесені митними органами та митними лабораторіями, особою, яка має повноваження щодо таких товарів, не відшкодовуються, крім випадків, коли таке дослідження (аналіз, експертиза) проводиться з ініціативи зазначеної особи.

Порядок взяття проб та зразків товарів, строк проведення їх дослідження (аналізу, експертизи), а також розпорядження ними (1862-2002-п) встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 76. Подання митним органам актів, складених підприємствами

Підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, в присутності посадової особи митного органу складають

акти про невідповідність товарів відомостям, зазначеним у необхідних для здійснення митного контролю документах, про пошкодження товарів чи їх упаковки або маркування. Зазначені акти подаються відповідним митним органам.

Форма акта встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 77. Мова документів, які подаються для здійснення митного контролю та митного оформлення

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою, яка є поширеною у світі. Якщо оригінали таких документів складені іншою мовою, декларант має забезпечити їх переклад на українську мову за власний рахунок.

Стаття 78. Строки митного оформлення

Митне оформлення здійснюється митним органом, як правило, протягом однієї доби з часу пред'явлення товарів і транспортних засобів, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації та всіх необхідних документів і відомостей.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання митним органом митних процедур, визначених ним на підставі цього Кодексу відповідно до заявленого митного режиму.

Стаття 79. Спрощений порядок митного оформлення деяких видів товарів

У разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що слідують за процедурою МДП, їх митне оформлення здійснюється першочергово у спрощеному порядку.

Умови застосування спрощеного порядку митного оформлення визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 80. Обов'язки митного органу щодо роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення

У разі відмови у митному оформленні та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів митний орган зобов'язаний видавати заінтересованим особам письмове повідомлення із зазначенням причин відмови та вичерпним роз'ясненням вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення та пропуску цих товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Глава 11

ДЕКЛАРУВАННЯ

Стаття 81. Процедура декларування

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Умови та порядок застосування форм декларування, перелік (80-2006-п) відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Перелік товарів, що підлягають обов'язковому декларуванню, встановлюється цим Кодексом та актами Кабінету Міністрів України.

Стаття 82. Тимчасова та неповна декларація

Якщо декларант з поважних причин, перелік яких визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, не може здійснити у повному обсязі декларування товарів і транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України, безпосередньо під час переміщення їх через митний кордон України (крім товарів, які переміщуються транзитом через територію України), такі товари можуть бути випущені у вільний обіг у спрощеному порядку після подання митному органу тимчасової чи неповної декларації та під зобов'язання про подання митної декларації, заповненої у звичайному порядку не пізніше ніж через 30 днів з дня випуску товарів у вільний обіг.

Рішення про можливість випуску товарів у вільний обіг з наступним оформленням митних документів у повному обсязі приймається митним органом виходячи з обставин переміщення таких товарів через митний кордон України, характеристики підприємства, установи, організації та за умови сплати належних податків і зборів у повному обсязі.

Стаття 83. Періодична митна декларація

У разі якщо товари регулярно переміщуються через митний кордон України однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах, митний орган може дозволити такій особі подавати періодичну митну декларацію, яка оформляється на переміщення товарів за певний погоджений з митним органом період.

Порядок та умови подання періодичної митної декларації визначаються Кабінетом Міністрів України (1985-2002-п).

Стаття 84. Місце декларування

Товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів і транспортних засобів.

Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами, за винятком випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Порожні транспортні засоби та транспортні засоби, які перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України або в митному органі за місцем розташування власника транспортного засобу.

Стаття 85. Строки декларування

Митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення, протягом 10 днів з дати доставлення товарів і транспортних засобів у митний орган призначення.

Товари, що переміщуються через митний кордон України громадянами, декларуються митному органу одночасно з пред'явленням цих товарів.

Порожні транспортні засоби та транспортні засоби, в яких перевозяться пасажири, у разі в'їзду на митну територію України декларуються митному органу не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску на митному кордоні України, а у разі виїзду за межі митної території - не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

Зазначені строки можуть продовжуватися у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 86. Прийняття митної декларації

Митна декларація приймається та реєструється митним органом у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом.

Подання митної декларації повинно супроводжуватися наданням митному органу комерційних супровідних та інших необхідних документів, перелік (80-2006-п) яких визначається Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом.

Митна декларація приймається митним органом, якщо встановлено, що в ній містяться всі необхідні відомості і до неї додано всі необхідні документи. Дата і час прийняття митної декларації фіксуються посадовою особою митного органу, що її прийняла, проставленням відміток на бланку митної декларації та відповідним записом у документах митного органу.

З моменту прийняття митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення.

Митний орган не має права відмовити в прийнятті митної декларації, якщо декларантом виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

Відмова митного органу в прийнятті митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанту.

Стаття 87. Декларанти

Декларантами можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери (посередники).

Декларантами товарів і транспортних засобів, що належать громадянам, також можуть бути громадяни, уповноважені власниками зазначених товарів і транспортних засобів на здійснення декларування нотаріально посвідченими дорученнями.

Стаття 88. Обов'язки декларанта

Декларант виконує всі обов'язки і несе у повному обсязі відповідальність, передбачену цим Кодексом, незалежно від того, чи він є власником товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, митним брокером чи іншою уповноваженою особою.

Декларант зобов'язаний:

здійснити декларування товарів і транспортних засобів відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом;

на вимогу митного органу пред'явити товари і транспортні засоби для митного контролю і митного оформлення;

надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних процедур;

сплатити податки і збори.

Стаття 89. Попередня митна декларація

До ввезення товарів на митну територію України декларантом може подаватися до відповідного митного органу попередня митна декларація.

Подання попередньої митної декларації при ввезенні на митну територію України підакцизних товарів є обов'язковим.

Порядок подання попередньої митної декларації, її форма та перелік відомостей, що зазначаються у ній, встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи відповідно до вимог цього Кодексу.

Стаття 90. Зміна, доповнення та відкликання митної декларації

З дозволу митного органу відомості, зазначені у митній декларації, можуть бути змінені чи доповнені, а подана митна декларація відкликана.

Зміна, доповнення чи відкликання можуть бути здійснені лише до моменту прийняття митним органом митної декларації до митного оформлення.

Зміна, доповнення та відкликання митної декларації після її прийняття митним органом до митного оформлення не допускаються. Внесення до митної декларації змін чи доповнень, які мають істотне значення для застосування процедур митного контролю щодо товарів і транспортних засобів або впливають на умови оподаткування товарів чи застосування до них заходів нетарифного регулювання, здійснюється шляхом подання митному органу нової митної декларації, якщо це дозволяється відповідно до цього Кодексу.

Посадові особи митних органів не мають права заповнювати митну декларацію, змінювати чи доповнювати відомості, зазначені в митній декларації, за винятком внесення до неї відомостей, що належать до компетенції митних органів.

Розділ IV

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Глава 12

ПОПЕРЕДНІ ОПЕРАЦІЇ

Стаття 91. Попередні операції

Попередніми операціями вважаються дії, що виконуються до початку митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Попередні операції покликані сприяти прискоренню митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також здійсненню передбачених цим Кодексом митних процедур.

Умови та порядок застосування попередніх операцій, передбачених цим Кодексом, не залежать від країни походження товарів або країни їх відправлення.

Стаття 92. Подання документів митним органам у пунктах пропуску на митному кордоні України

Якщо митне оформлення товарів і транспортних засобів у повному обсязі відповідно до їх митного режиму здійснюється не в місці перетинання митного кордону, митному органу у пункті пропуску на митному кордоні України подаються транспортні, комерційні та інші супровідні документи, що містять відомості про товари і транспортні засоби, достатні для прийняття рішення про можливість їх пропуску через митний кордон України.

Стаття 93. Повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України та про намір вивезти товари за межі митної території України

У разі ввезення товарів на митну територію України у випадках, передбачених цим Кодексом, декларант заздалегідь повідомляє відповідний митний орган про намір ввезти ці товари.

У разі вивезення товарів за межі митної території України декларант попередньо повідомляє відповідний митний орган про намір вивезти ці товари. Митний орган визначає час і місце доставки зазначених товарів для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Порядок повідомлення митного органу про намір ввезти товари на митну територію України або вивезти товари з цієї території встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Положення цієї статті не застосовуються до морських, річкових та повітряних суден, які перетинають митну територію України без зупинки в порту чи аеропорту, розташованому на митній території України.

Стаття 94. Доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом

Після подання зазначеного у статті 93 цього Кодексу повідомлення декларант зобов'язаний доставити товари та документи на них без будь-якої зміни їх стану у визначене митним органом місце і забезпечити перебування їх у цьому місці до прибуття посадових осіб митного органу.

Доставка товарів та документів на них повинна бути здійснена в строк, визначений митним органом у межах звичайних строків доставки, виходячи з можливостей транспортного засобу, встановленого маршруту та інших умов перевезення.

Товари та транспортні засоби, якими вони перевозяться, після прибуття у місце доставки розміщуються у зонах митного контролю.

У місці доставки товари і транспортні засоби пред'являються, а документи на них передаються митному органу. Заява про пред'явлення товарів і транспортних засобів для митного контролю та передання документів на них мають бути зроблені у мінімально можливий строк після їх прибуття, а у разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, - у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

Зміна місця стоянки транспортного засобу, вивантаження, перевантаження товарів, розпакування, пакування чи перепакування товарів, зміна, вилучення чи пошкодження засобів ідентифікації допускаються лише з дозволу митного органу.

Усі додаткові витрати, понесені декларантом внаслідок дій чи обставин, передбачених цією статтею, митними органами не відшкодовуються.

Глава 13

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Стаття 95. Пункти пропуску на митному кордоні України, через які переміщуються товари і транспортні засоби

Переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України здійснюється через пункти пропуску на митному кордоні України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися через спеціально визначені пункти пропуску на митному кордоні України. Перелік таких пунктів пропуску затверджується Кабінетом Міністрів України (1950-2002-п, 1057-2010-п).

Стаття 96. Заборона щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України

Ввезення в Україну, вивезення з України та транзит через її територію товарів окремих видів можуть заборонятися законами України.

Не можуть бути пропущені через митний кордон України товари:

1) заборонені до ввезення в Україну;

2) заборонені до вивезення з України;

3) заборонені до транзиту через митну територію України;

4) щодо яких не було здійснено митне оформлення;

5) які переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог цього Кодексу та інших законів України.

До переміщення через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях забороняються культурні цінності.

Рішення митних органів щодо заборони або дозволу переміщення через митний кордон України конкретних товарів може бути оскаржено до суду.

Стаття 97. Обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України

У випадках, передбачених законом, на окремі товари можуть запроваджуватися обмеження у разі їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України здійснюється на підставі дозволів уповноважених органів державної влади, що виконують відповідні контрольні функції.

Переліки товарів, переміщення яких через митний кордон України здійснюється на підставі дозволів органів державної влади, а також порядок видачі таких дозволів затверджуються Кабінетом Міністрів України. Органи державної влади, уповноважені видавати такі дозволи, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Порядок переміщення через митний кордон України валютних цінностей встановлюється Національним банком України.

Порядок здійснення митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон України товарів, щодо яких встановлено обмеження, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 98. Компетенція митних органів щодо здійснення контролю за переміщенням культурних цінностей через митний кордон України

Митні органи здійснюють контроль за переміщенням культурних цінностей через митний кордон України у взаємодії зі спеціально уповноваженим державним органом по контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства в порядку, встановленому законом.

Глава 14

ТИМЧАСОВЕ ЗБЕРІГАННЯ

Стаття 99. Склади тимчасового зберігання

Товари і транспортні засоби з моменту пред'явлення митному органу і до їх випуску відповідно до обраного митного режиму можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Такі товари і транспортні засоби до завершення митного оформлення з дозволу відповідного митного органу розміщуються на складах тимчасового зберігання. Товари та транспортні засоби гуманітарної допомоги до завершення їх митного оформлення з дозволу відповідного митного органу розміщуються на складах організацій - отримувачів гуманітарної допомоги. Митний режим щодо зазначених товарів і транспортних засобів обирається під час передачі цих товарів і транспортних засобів на тимчасове зберігання і не може змінюватися їх власником або уповноваженою ним особою без погодження з відповідним митним органом до закінчення строку тимчасового зберігання.

{ Частина перша статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3397-IV (3397-15) від 07.02.2006 }

З метою створення сприятливих умов та скорочення часу проведення митного контролю та митного оформлення митним органом може прийматися рішення про організацію складів тимчасового зберігання, що належать транспортно-експедиційним організаціям, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, чи іншим підприємствам, зі створенням зони митного контролю в межах таких складів.

Як склади тимчасового зберігання можуть використовуватися відповідним чином облаштовані складські приміщення, резервуари, криті чи відкриті майданчики, призначені для зберігання товарів і транспортних засобів. Дозвіл на їх використання як складів тимчасового зберігання надається митними органами, в зоні діяльності яких розташовані такі приміщення, резервуари, майданчики, у порядку, встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Допускається розміщення товарів і транспортних засобів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, на складах митних органів.

Стаття 100. Дозвіл на використання приміщення, резервуару, майданчика як складу тимчасового зберігання

Приміщення, резервуар або майданчик можуть бути використані як склад тимчасового зберігання за наявності належним чином оформленого дозволу відповідного митного органу.

Порядок розгляду заяви і видачі дозволу на використання приміщення, резервуару, майданчика як складу тимчасового зберігання визначається Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде облік складів тимчасового зберігання та дозволів на їх відкриття, що видаються митними органами.

Якщо власник складу тимчасового зберігання не виконує обов'язків, додаткових вимог або обмежень, зазначених у статтях 104-106 цього Кодексу, дозвіл на використання приміщення, резервуару, майданчика як складу тимчасового зберігання може бути анульований митним органом, який його видав.

Порядок оскарження анулювання дозволу власником складу тимчасового зберігання визначається законом.

Стаття 101. Типи складів тимчасового зберігання

Склади тимчасового зберігання можуть бути закритого та відкритого типу.

Склади тимчасового зберігання закритого типу призначаються виключно для зберігання власником складу товарів, що належать йому.

Склади тимчасового зберігання відкритого типу призначаються для використання будь-якими особами.

Обов'язковою умовою для отримання дозволу на використання приміщення, резервуару, майданчика як складу тимчасового зберігання відкритого типу є наявність у підприємства ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності.

{ Частина четверта статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2608-VI (2608-17) від 19.10.2010 }

Стаття 102. Взаємовідносини власника складу тимчасового зберігання з особами, які розміщують товари і транспортні засоби на складі

Взаємовідносини власника складу тимчасового зберігання з особами, які розміщують товари і транспортні засоби на складі, визначаються договором зберігання.

Взаємовідносини митних органів, що є власниками складів, у яких товари і транспортні засоби знаходяться на тимчасовому зберіганні під митним контролем, з особами, які розміщують такі товари і транспортні засоби на складі, здійснюються відповідно до цього Кодексу та цивільного законодавства України.

Стаття 103. Документи, необхідні для розміщення товарів і транспортних засобів на складі тимчасового зберігання

Для розміщення товарів і транспортних засобів на складі тимчасового зберігання митним органам подаються лише документи, що дають змогу ідентифікувати ці товари і транспортні засоби та підтверджують законні підстави знаходження цих товарів і транспортних засобів у особи, яка бажає користуватися послугами складу.

Стаття 104. Обов'язки власника складу тимчасового зберігання

Власник складу тимчасового зберігання зобов'язаний:

1) облаштувати склад і створити всі необхідні умови для забезпечення митного контролю;

2) виключити можливість вилучення із складу поза митним контролем товарів і транспортних засобів, які зберігаються на складі;

3) не перешкоджати здійсненню митного контролю;

4) вести облік і подавати митному органу звітність щодо товарів і транспортних засобів, які зберігаються на складі, відповідно до порядку (z0471-09), що встановлюється Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом;

5) забезпечити неможливість проникнення сторонніх осіб на склад, де зберігаються товари і транспортні засоби;

6) обладнати склад не менше ніж двома засобами забезпечення (ідентифікації), один з яких має знаходитися у віданні митного органу;

7) виконувати умови дозволу на використання приміщення, резервуару, майданчика як складу тимчасового зберігання та вимоги митного органу, в тому числі забезпечувати доступ посадових осіб митного органу до товарів і транспортних засобів, що зберігаються на складі, в будь-який час на їхню вимогу надавати митним органам приміщення, обладнання і засоби зв'язку для здійснення і забезпечення митного контролю та митного оформлення.

Стаття 105. Додаткові права митних органів щодо складів тимчасового зберігання

Митні органи можуть встановлювати обов'язкові вимоги щодо конструкції, облаштування і місця розташування складів тимчасового зберігання відповідно до положення про склади тимчасового зберігання, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Митний орган має право не дозволяти розміщення товарів і транспортних засобів на складі тимчасового зберігання, якщо власник складу не забезпечує належних умов для діяльності на його території посадових осіб митного органу з метою проведення митного контролю за такими товарами і транспортними засобами.

Стаття 106. Обмеження щодо розміщення товарів на складі тимчасового зберігання

На складі тимчасового зберігання можуть розміщуватися будь-які товари і транспортні засоби. Товари, які можуть завдати шкоди іншим товарам, або ті, що потребують особливих умов зберігання, повинні розміщуватися в спеціально пристосованих приміщеннях складу тимчасового зберігання.

Не підлягають передачі на тимчасове зберігання підприємствам товари і транспортні засоби, що зберігаються виключно митним органом відповідно до статті 166 цього Кодексу.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи може визначати також перелік окремих видів товарів і транспортних засобів, які передаються на тимчасове зберігання під митним контролем лише на склади митних органів.

Стаття 107. Особа, відповідальна за схоронність товарів і транспортних засобів, розміщених на складі тимчасового зберігання

Відповідальним перед митними органами за втрату чи пошкодження товарів і транспортних засобів, розміщених на складі тимчасового зберігання, є власник складу тимчасового зберігання.

За видачу без дозволу митного органу або втрату товарів, транспортних засобів, розміщених на складі тимчасового зберігання, власник складу тимчасового зберігання несе відповідальність, передбачену цим Кодексом.

Стаття 108. Строк тимчасового зберігання товарів і транспортних засобів

Строк тимчасового зберігання товарів і транспортних засобів на складі тимчасового зберігання або на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги не може перевищувати трьох місяців.

{ Частина перша статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3397-IV (3397-15) від 07.02.2006 }

Кабінет Міністрів України може встановлювати для товарів і транспортних засобів окремих категорій менші строки зберігання.

Строк тимчасового зберігання товарів і транспортних засобів, зазначений у частині першій цієї статті, за заявою декларанта може бути продовжений, але не більше ніж на один місяць, митним органом, за дозволом якого товари і транспортні засоби були розміщені на складі. Заява про продовження строку тимчасового зберігання товарів і транспортних засобів попередньо погоджується з власником складу.

{ Частина третя статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом N 548-V (548-16) від 09.01.2007 }

До закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій, другій та третій цієї статті, товари і транспортні засоби, що тимчасово зберігаються під митним контролем, повинні бути:

1) задекларовані власником або уповноваженою ним особою до обраного митного режиму;

2) або передані власником або уповноваженою ним особою для зберігання відповідному митному органу.

Стаття 109. Операції з товарами і транспортними засобами, що знаходяться на складі тимчасового зберігання

Крім операцій, зазначених у статті 63 цього Кодексу, товари і транспортні засоби, що знаходяться на складі тимчасового зберігання, можуть бути з дозволу митного органу піддані:

1) оглядові та вимірюванню власником складу, іншою особою, яка розмістила ці товари і транспортні засоби на складі, або її представником;

2) операціям, необхідним для забезпечення зберігання цих товарів і транспортних засобів у незмінному стані.

З дозволу митного органу можуть також братися проби та зразки товарів, що зберігаються на складі.

Розділ V

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

Глава 15

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 110. Засоби та способи переміщення товарів

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту, а також лініями електропередачі.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

1) вантажних відправленнях;

2) супроводжуваному багажі;

3) несупроводжуваному багажі;

4) ручній поклажі;

5) міжнародних поштових відправленнях;

6) міжнародних експрес-відправленнях.

Стаття 111. Митні процедури на транспорті

Транспортні засоби, якими переміщуються громадяни та товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Митні процедури, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, якими переміщуються громадяни та товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни - власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Стаття 112. Взаємодія в оформленні міжнародних перевезень товарів

Митний контроль за міжнародними перевезеннями товарів здійснюється митними органами у взаємодії з іншими відповідними контрольними службами за спільними технологічними схемами з визначенням часу та послідовності виконання кожною службою своїх безпосередніх обов'язків.

Розклад руху транспортних засобів через митний кордон України затверджується центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту за погодженням зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України.

Зазначені у частині першій цієї статті технологічні схеми затверджуються керівниками митних органів за погодженням з керівниками відповідних органів охорони державного кордону України, центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту та інших відповідних контрольних служб.

Стаття 113. Сприяння посадовим особам митних органів у здійсненні митних процедур

З метою прискорення здійснення митних процедур під час переміщення транспортних засобів через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам митних органів у виконанні ними своїх службових обов'язків.

Стаття 114. Службові приміщення митних органів у портах, міжнародних аеропортах і на прикордонних залізничних станціях

Адміністрація морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій на договірних засадах забезпечує митні органи необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює належні умови для здійснення ними митних процедур.

Перелік приміщень та вимоги до них визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи і центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту України відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

Стаття 115. Митні процедури щодо запасів для споживання

Під запасами, призначеними для споживання, розуміються:

1) товари, призначені для споживання пасажирами та екіпажем на борту суден, літаків, у поїздах, інших транспортних засобах, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

2) товари, включаючи паливно-мастильні матеріали, необхідні для експлуатації та технічного обслуговування суден, літаків, засобів залізничного та іншого транспорту, у тому числі придбані за кордоном у зв'язку з ліквідацією аварії або для здійснення необхідного поточного ремонту цих транспортних засобів;

3) товари, призначені для матеріально-технічного постачання та спорядження, паливно-мастильні матеріали, сировина для промислової переробки, продовольство, інші товари, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами суден, які здійснюють морський промисел.

Запаси, призначені для споживання, що переміщуються на суднах, літаках, засобах залізничного та іншого транспорту через митний кордон України в обсягах, що визначаються на підставі встановлених Кабінетом Міністрів України норм споживання та з урахуванням тривалості рейсу, підлягають митному оформленню в безліцензійному порядку без декларування та сплати податків і зборів (крім випадків, передбачених цим Кодексом), а понад зазначені норми - у загальному порядку відповідно до заявленого митного режиму.

Стаття 116. Пропуск спеціального обладнання, що ввозиться (вивозиться) разом з транспортними засобами

Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом через митний кордон України, підлягає пропуску у тому ж порядку, що і транспортний засіб, за умови використання такого обладнання за призначенням та зворотного вивезення (ввезення) разом з цим транспортним засобом.

Стаття 117. Пропуск запасних частин та обладнання для ремонту транспортних засобів

Запасні частини та обладнання, призначені для використання в процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених з неї, можуть ввозитися (вивозитися) під зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення) без справляння податків і зборів. Митний орган, що здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може застосовувати заходи гарантування, зазначені у статті 211 цього Кодексу.

Замінені запасні частини та обладнання можуть не вивозитися за межі митної території України (не ввозитися на неї), а з дозволу митного органу:

бути пред'явлені митному органу та оформлені для вільного обігу на митній території України (за її межами);

бути знищені під контролем митного органу.

Стаття 118. Обмеження щодо пропуску алкогольних напоїв та тютюнових виробів через митний кордон України на борту транспортного засобу

На борту транспортного засобу, що здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України, дозволяється ввозити та вивозити для споживання членами екіпажу та пасажирами алкогольні напої та тютюнові вироби з розрахунку споживання однією особою на добу за нормами, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 119. Тимчасовий пропуск транспортних засобів на митну територію України

Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів та пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на митну територію України без справляння податків і зборів та без застосування заходів нетарифного регулювання.

Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби підлягають вивезенню без внесення в їх конструкцію будь-яких змін (без урахування природного зношення, витрати паливно-мастильних матеріалів та необхідного ремонту).

Тимчасове ввезення транспортних засобів на територію України допускається за умови, що такі транспортні засоби не використовуватимуться для внутрішніх перевезень на митній території України.

Стаття 120. Товари, помилково ввезені на митну територію України

Товари можуть вважатися помилково ввезеними на митну територію України, якщо перевізником або одержувачем буде доведено, що ввезення цих товарів не є результатом навмисних дій чи грубої недбалості.

Помилково ввезеними на митну територію України не можуть вважатися товари, умови та підстави ввезення яких були змінені після перетинання ними митного кордону України.

Глава 16

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ НА МОРСЬКОМУ І РІЧКОВОМУ ТРАНСПОРТІ

Стаття 121. Місця здійснення митних процедур

Митні органи здійснюють митні процедури в зонах митного контролю на території морських та річкових портів, а також в акваторії портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Стаття 122. Зони митного контролю в морських та річкових портах

Зони митного контролю в морських та річкових портах розташовуються в межах, відведених адміністрацією цих портів, територій та акваторій.

Порядок створення та функціонування зон митного контролю у морських та річкових портах визначається Кабінетом Міністрів України (1947-2002-п).

Стаття 123. Тривалість митного контролю

Судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки в порту перебуває під митним контролем. Митний орган має право в цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де знаходяться товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Стаття 124. Строк митного оформлення суден закордонного плавання

Залежно від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться в строк, який визначається керівником митного органу за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами.

Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у порядку їх прибуття.

Стаття 125. Розміщення об'єктів митного контролю у водному сполученні

Райони розвантаження та завантаження суден закордонного плавання, посадки та висадки пасажирів цих суден, а також місця стоянки суден для здійснення митного контролю визначаються адміністрацією порту з урахуванням функціональної і технологічної діяльності порту та за поданням митного органу, погодженим з органом охорони державного кордону України.

Зміна місця стоянки суден визначається адміністрацією порту з повідомленням відповідного митного органу та органу охорони державного кордону України.

Стаття 126. Митний контроль у разі виникнення особливих обставин

Якщо судно закордонного плавання внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається в

місцях, де немає митних органів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред'явлення їх найближчому митному органу.

Стаття 127. Митний контроль за вантажними операціями у водному сполученні

Вивантаження товарів із суден закордонного плавання та завантаження товарів на зазначені судна здійснюються з дозволу митного органу та під його контролем згідно з товаросупровідними документами, передбаченими законодавством України. Пропуск через митний кордон України товарів, що перевозяться в міжнародному водному сполученні, здійснюється на підставі оформлених митних декларацій.

Стаття 128. Митний контроль суден закордонного плавання, що перетинають державний кордон України на нетривалий час

Судно закордонного плавання, яке заходить у відкритий для міжнародних водних перевезень порт для поповнення запасів води, палива, продовольства, проведення термінових ремонтних робіт на строк до двох діб, митному оформленню не підлягає, але перебуває під митним контролем до його відправлення.

Товари, які завантажуються на це судно, підлягають митному оформленню на загальних підставах.

Стаття 129. Митний контроль каботажних суден

Судна каботажного плавання, що плавають під Державним Прапором України, а також судна каботажного плавання, що плавають під іноземним прапором, за умови одержання на це дозволу центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту, перебувають під митним контролем протягом усього часу каботажу. Митне оформлення таких суден здійснюється документально після повернення з рейсу на підставі письмового повідомлення капітана судна про те, що судно під час рейсу не заходило в порти інших держав і не причалювало до суден закордонного плавання, а при виході в рейс - що цим рейсом не передбачається захід до портів інших держав та причалювання до суден закордонного плавання.

Митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення вантажної митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до законів України.

Якщо судно під час рейсу з будь-якої причини заходило в порти інших держав або причалювало до суден закордонного плавання, воно підлягає митному контролю на загальних підставах.

Стаття 130. Митне оформлення українських суден, побудованих чи придбаних за кордоном або проданих за кордон

Митне оформлення придбаного або побудованого резидентом за межами митної території України судна здійснюється після набуття резидентом права власності на таке судно в режимі імпорту під час його першого заходу в один з українських портів.

Митне оформлення придбаного нерезидентом на митній території України судна здійснюється в режимі експорту, якщо таке судно вивозиться за межі митної території України, або в режимі тимчасового ввезення, якщо таке судно використовується на митній території України.

Стаття 131. Дозвіл митного органу на відправлення судна закордонного плавання

Органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки митного органу на відповідному судновому документі.

Для тимчасового відходу судна із порту у зв'язку з дією непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей дозвіл митного органу не обов'язковий.

Стаття 132. Митний контроль за переміщенням товарів через борти іноземних військових кораблів

Товари, що переміщуються через борти іноземних військових кораблів на митну територію України або у зворотному напрямку, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Глава 17

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ НА АВІАТРАНСПОРТІ

Стаття 133. Міжнародні аеропорти

Переміщення товарів через митний кордон України повітряним шляхом здійснюється через міжнародні аеропорти, в яких розташовані митні органи.

Переміщення товарів через митний кордон України через інші аеропорти та поза місцем розташування митних органів допускається у виняткових випадках за дозволом Кабінету Міністрів України (1884-2002-п) або у разі вимушеної посадки повітряного судна.

Стаття 134. Документи для контролю за повітряним судном

Командир повітряного судна зобов'язаний подати для здійснення митного контролю такі документи:

1) генеральну декларацію;

2) документи про поштові відправлення, товари та товаросупровідні документи;

3) інші документи, передбачені цим Кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Дозвіл митного органу на вивантаження товарів з повітряного судна або завантаження товарів на нього надається після перевірки поданих документів та встановлення їх відповідності вимогам цього Кодексу.

Стаття 135. Вимушена посадка

Командир повітряного судна, який здійснив вимушену посадку за межами міжнародного аеропорту, зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та протягом доби повідомити найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна.

Адміністрація міжнародного аеропорту після одержання такого повідомлення зобов'язана забезпечити перевезення посадових осіб митного органу до місця посадки судна або доставити пасажирів, екіпаж, а також товари, що підлягають митному контролю, до митного органу.

Стаття 136. Пропуск товарів, що перевозяться транзитними авіапасажирами

Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (за винятком товарів, заборонених до транзиту), не підлягають обкладенню податками і зборами та безперешкодно переміщуються в межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Стаття 137. Взаємодія в оформленні авіаперевезень

Митний контроль за міжнародними авіаперевезеннями здійснюється митним органом міжнародного аеропорту у взаємодії з контрольними та іншими службами, що беруть участь в оформленні міжнародних повітряних суден та їх екіпажів, вантажів, пасажирів та багажу.

Спільні технологічні схеми оформлення міжнародних авіаперевезень та розподіл обов'язків під час їх здійснення затверджуються керівниками авіапідприємства, митного органу та органу охорони державного кордону України.

У спільних технологічних схемах визначаються місце, строк та послідовність оформлення кожною службою міжнародних авіаперевезень.

Стаття 138. Пільговий режим митного контролю повітряного судна

Митний контроль та митне оформлення повітряного судна, яке перевозить офіційні державні делегації, здійснюються без митного огляду.

Підставою для застосування пільгового режиму митного контролю є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Глава 18

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стаття 139. Митні процедури в пунктах пропуску залізничного рухомого складу через державний кордон України

У зонах митного контролю пунктів пропуску залізничного транспорту на державному кордоні України здійснюються перевірка

документів, огляд залізничного рухомого складу, а також інші митні процедури, передбачені цим Кодексом.

Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за свій рахунок.

Стаття 140. Проведення митного контролю на залізничному транспорті

Порядок та строки проведення митного контролю на залізничному транспорті визначаються спільними технологічними схемами, які затверджуються начальниками залізничних станцій, керівниками митних органів та органів охорони державного кордону України.

Стаття 141. Документи для митного контролю товарів, що перевозяться залізничним транспортом

При надходженні до митного контролю товарів, що перевозяться залізничним транспортом, працівники залізничної станції подають до митного органу:

1) передатну відомість (багажний список);

2) залізничні накладні;

3) інші документи, передбачені цим Кодексом, міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, та іншими законами України.

Стаття 142. Відповідальність за доставку товарів до митного органу призначення

Залізниця несе відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення.

Стаття 143. Місце здійснення митних процедур у міжнародному залізничному сполученні

Митний контроль товарів і транспортних засобів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю. Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль також в інших місцях, визначених уздовж маршруту руху поїзда за погодженням між спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України та центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту.

З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску на державному кордоні або в місцях, визначених керівником митного органу за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

У виняткових випадках, перелік яких визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, на вимогу митного органу окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

Відправлення залізничних транспортних засобів з місць стоянки здійснюється з дозволу митного органу та органу охорони державного кордону України.

Стаття 144. Пропуск товарів, що перевозяться у вагонах-ресторанах поїздів міжнародного сполучення

Продукти харчування та безалкогольні напої, вино, лікерні, коньячні, горілчані вироби, що переміщуються через митний кордон України у вагонах-ресторанах поїздів міжнародного сполучення, підлягають обов'язковому декларуванню митним органам.

Продукти харчування та безалкогольні напої пропускаються через митний кордон України без справляння податків і зборів за умови, що:

а) вони призначені для реалізації виключно з метою споживання безпосередньо у поїзді;

б) їх обсяг не перевищує встановленої законодавством України кількості, мінімально необхідної для забезпечення нормальних послуг вагона-ресторану протягом повного рейсу.

Алкогольні напої та тютюнові вироби, що переміщуються у вагонах-ресторанах, пропускаються через митний кордон України за умови сплати усіх належних податків і зборів.

Глава 19

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стаття 145. Документи, необхідні для митного контролю автотранспортних засобів

Особи, які здійснюють перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України автомобільним транспортом, повинні мати відповідні документи, передбачені цим Кодексом, іншими законами України та міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку.

Стаття 146. Обов'язки осіб, що переміщують товари під митним контролем автомобільним транспортом

Особи, що переміщують товари під митним контролем автомобільним транспортом, зобов'язані:

1) доставити товари за місцем призначення із збереженням митних забезпечень;

2) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу митного органу;

3) пред'явити митному органу необхідні для здійснення митного контролю і митного оформлення документи;

4) у невідкладних випадках за свій рахунок здійснювати вивантаження, навантаження, розпакування та упакування товарів і пред'являти їх до митного контролю.

Стаття 147. Порядок митного оформлення автотранспортних засобів, які перевозять товари через митний кордон України

Автотранспортний засіб, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотранспортним засобом.

Відомості про автотранспортний засіб, що перевозить товари, вносяться до митної декларації, якою оформлено ці вантажі, книжки МДП, передбаченої Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року (Конвенцією МДП 1975 року) (995_012), товарно-транспортних накладних, дорожнього листа, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством.

Глава 20

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ НА ТРУБОПРОВІДНОМУ ТРАНСПОРТІ ТА ЛІНІЯХ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧІ

Стаття 148. Порядок здійснення митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі

Митний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, здійснюється в місцях митного контролю, які визначаються Кабінетом Міністрів України (1909-2003-п).

Порядок та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, визначаються Кабінетом Міністрів України (1958-2003-п) виходячи з особливостей їх переміщення через митний кордон України.

Стаття 149. Документи, необхідні для митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом

Для митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, декларант подає митному органу такі документи:

1) зовнішньоекономічний договір (контракт);

2) акт (акти) приймання-передачі товару;

3) сертифікат якості;

4) рахунок-фактуру (інвойс);

5) маршрутну телетайпограму;

6) дозволи (ліцензії) відповідних органів державної влади;

7) інші документи, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 150. Документи, необхідні для митного оформлення електроенергії

Для митного оформлення електроенергії декларант подає митному органу такі документи:

1) зовнішньоекономічний договір (контракт);

2) довідку-підтвердження відповідного підприємства про кількість електроенергії, що переміщується через митний кордон України;

3) інші документи, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Глава 21

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
У МІЖНАРОДНИХ ПОШТОВИХ ТА ЕКСПРЕС-ВІДПРАВЛЕННЯХ

Стаття 151. Переміщення міжнародних поштових відправлень через митний кордон України

Міжнародні поштові відправлення переміщуються через митний кордон України, в тому числі транзитом через територію України, після здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що знаходяться в цих поштових відправленнях.

Підприємства поштового зв'язку України зобов'язані за свій рахунок пред'являти митним органам для здійснення митного оформлення міжнародні поштові відправлення, що переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються в міжнародних поштових відправленнях через митний кордон України, здійснюються в місцях міжнародного поштового обміну, які визначаються та обладнуються центральним органом виконавчої влади в галузі зв'язку та інформатизації України за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Доставка міжнародних поштових відправлень до місць митного оформлення, їх розпакування і пред'явлення для огляду, перепакування та зберігання здійснюються підприємствами поштового зв'язку України за свій рахунок за участю і під контролем митних органів.

Стаття 152. Переміщення міжнародних експрес-відправлень через митний кордон України

Міжнародні експрес-відправлення переміщуються через митний кордон України, в тому числі транзитом через територію України, після здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що знаходяться у цих відправленнях.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються в міжнародних експрес-відправленнях через митний кордон України, здійснюються в місцях, які визначаються та обладнуються відповідним експрес-перевізником за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Доставка міжнародних експрес-відправлень до місць митного оформлення, їх розпакування і пред'явлення для огляду, перепакування та зберігання здійснюються відповідним експрес-перевізником за свій рахунок за участю і під контролем митних органів.

Стаття 153. Порядок та умови здійснення митного контролю товарів та інших предметів, що пересилаються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Порядок та умови здійснення митного контролю товарів та інших предметів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях (1948-2002-п), встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Розділ VI

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

Глава 22

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ МІЖ МИТНИМИ ОРГАНАМИ. ТРАНЗИТНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Стаття 154. Права та обов'язки перевізника

Перевізники мають право не приймати для перевезення між митними органами товари у разі:

1) оформлення митних і транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України з питань митної справи;

2) якщо митне забезпечення, накладене на транспортний засіб і упаковку товарів, не виключає можливості доступу до товарів без порушень такого забезпечення.

Перевізники зобов'язані доставити товари у митний орган призначення, а також подати передбачені законодавством документи на них.

Витрати на такі перевезення відшкодовуються у порядку, передбаченому законом.

Стаття 155. Види транзитних перевезень

Транзитні перевезення здійснюються як прохідний та внутрішній митний транзит.

Прохідний митний транзит - це переміщення товарів під митним контролем від одного пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, - пункту ввезення на митну територію України - до іншого пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, - пункту вивезення за межі митної території України.

Внутрішнім митним транзитом вважається переміщення товарів під митним контролем:

1) від пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, - пункту ввезення на митну територію України - до митного органу, розташованого на митній території України;

2) від митного органу, розташованого на митній території України, до пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, - пункту вивезення за межі митної території України;

3) від одного митного органу, розташованого на митній території України, до іншого митного органу, розташованого на митній території України;

4) від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до митного органу, розташованого на території України, зайнятій сушею, та у зворотному напрямку. *{ Частину третю статті 155 доповнено пунктом 4 згідно із Законом N 2562-VI (2562-17) від 23.09.2010 }*

Стаття 156. Умови здійснення транзиту товарів

Товари, що переміщуються транзитом, повинні:

1) залишатися у незмінному стані, крім природних втрат, і не використовуватися з іншою метою, крім транзиту;

2) бути доставленими до митного органу призначення у строк, визначений митним органом відправлення.

Під час транзиту товарів на митній території України з дозволу та під контролем митного органу можуть здійснюватися окремі операції (перевантаження, вивантаження, навантаження, перепакування) з такими товарами без зміни їхніх властивостей та товарного вигляду.

Стаття 157. Маршрути транзитних перевезень

Митний транзит товарів через територію України здійснюється за маршрутами, які визначаються перевізниками на власний розсуд, виходячи з міркувань економічної доцільності за умови додержання вимог, що визначаються відповідно до цього Кодексу.

Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися обмеження щодо використання окремих шляхів та напрямків транзиту на території України, визначатися шляхи чи напрямки руху для певних видів транспорту чи товарів, що переміщуються транзитом через територію України, пункти пропуску для ввезення та вивезення окремих видів товарів.

Стаття 158. Тривалість митного транзиту

Граничні строки прохідного митного транзиту залежно від виду транспорту встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Строк доставки товарів до митного органу призначення визначається митним органом відправлення відповідно до чинних в Україні нормативів на перевезення вантажів виходячи з виду транспорту, маршруту, відстані до кінцевого пункту та інших умов перевезення. До цього строку не включається час зберігання товарів на складах у разі перевантаження з одного виду транспорту на інший, а також час, необхідний для здійснення інших операцій з товарами, дозволених митними органами.

Стаття 159. Заходи, що вживаються у разі аварії чи дії непереборної сили при здійсненні транзитного перевезення

Якщо транспортний засіб при здійсненні транзитного перевезення внаслідок аварії або дії непереборної сили не зміг прибути до митного органу призначення, допускається вивантаження товарів в іншому місці. При цьому перевізник зобов'язаний:

1) вжити всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів та недопущення будь-якого їх використання;

2) терміново повідомити найближчий митний орган про обставини події, місцезнаходження товарів та транспортних засобів;

3) забезпечити перевезення товарів до найближчого митного органу або доставку посадових осіб митного органу до місцезнаходження зазначених товарів.

Митні органи не відшкодовують перевізнику витрати, понесені у зв'язку із вжиттям заходів, передбачених цією статтею.

Стаття 160. Відповідальність за порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом

За порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом перевізник притягується до відповідальності в порядку, встановленому законом.

Глава 23

ЗАХОДИ ГАРАНТУВАННЯ ДОСТАВКИ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

Стаття 161. Заходи гарантування доставки

До товарів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, може застосовуватися один із таких заходів гарантування доставки цих товарів до митного органу призначення:

1) надання власником товарів (уповноваженою ним особою) гарантій митним органам;

2) охорона та супроводження товарів митними органами;

3) перевезення товарів митним перевізником;

4) перевезення на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року (Конвенції МДП 1975 року) (995_012);

5) перевезення на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (995_472) (м. Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки АТА (Carnet ATA).

{ Статтю 161 доповнено пунктом 5 згідно із Законом N 1349-VI (1349-17) від 19.05.2009 }

До товарів (крім підакцизних), що переміщуються транзитом морським і річковим транспортом у контейнерах та під час зберігання залишаються в межах одного пункту пропуску чи зони митного контролю морського порту, заходи гарантування доставки не застосовуються.

{ Статтю 161 доповнено частиною другою згідно із Законом N 2300-VI (2300-17) від 01.06.2010 }

Стаття 162. Гарантії доставки товарів до митного органу призначення

Власники товарів (уповноважені ними особи) можуть надавати митним органам гарантії щодо обов'язкової доставки товарів до митного органу призначення.

Види, умови та порядок застосування гарантій визначаються законом.

Стаття 163. Охорона і супроводження товарів митними органами

Охорона і супроводження товарів митними органами здійснюються як при внутрішньому, так і при прохідному митному транзиті.

Форми та методи охорони і супроводження товарів до митного органу призначення, а також умови і порядок їх застосування визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

За охорону і супроводження товарів митними органами справляється відповідна плата в розмірі, що не перевищує фактичних затрат митних органів.

Стаття 164. Перевезення товарів митним перевізником

Перевезення товарів митним перевізником як захід гарантування їх доставки до митного органу призначення здійснюється відповідно до статей 182-184 цього Кодексу.

Стаття 165. Умови застосування заходів гарантування доставки товарів

Рішення про застосування заходів гарантування доставки товарів до митних органів призначення приймається у кожному конкретному випадку митними органами, розташованими у місцях, де розпочинається транзит таких товарів, за наявності підстав для застосування зазначених заходів.

Заходи гарантування доставки застосовуються в обов'язковому порядку до підакцизних товарів.

Вид заходу гарантування доставки товарів, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення обирається власником товарів чи уповноваженою ним особою, якщо інше не передбачено законом.

Заходи гарантування доставки товарів, що перебувають під митним контролем і перевозяться між митними органами, застосовуються за рахунок власника цих товарів або уповноваженої ним особи. Витрати на їх застосування митними та іншими органами державної влади України не відшкодовуються.

Умови та порядок застосування заходів гарантування доставки товарів до митного органу призначення визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

Глава 24

ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ НА СКЛАДАХ МИТНИХ ОРГАНІВ

Стаття 166. Товари, що зберігаються виключно митним органом

Обов'язковій передачі митному органу для зберігання підлягають товари:

1) не пропущені під час ввезення на митну територію України внаслідок установлених законом заборон чи обмежень на їх ввезення в Україну або транзит через територію України і не вивезені з території України в день їх ввезення;

2) що ввозяться громадянами на митну територію України і підлягають обкладенню податками і зборами, якщо вони не сплачені;

3) які до закінчення строків тимчасового зберігання підприємствами, встановлених частинами першою - третьою статті 108 цього Кодексу, не були задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму;

4) які заявлені у режим відмови на користь держави відповідно до статті 246 цього Кодексу.

Товари, які підлягають обов'язковій передачі для зберігання митному органу (крім валютних цінностей), зберігаються на складах митних органів.

Валютні цінності, передані митному органу на зберігання, депонуються в уповноважених банках України.

Стаття 167. Склади митних органів

Під складами митних органів розуміються приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, які належать митним органам або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів.

Стаття 168. Товари і транспортні засоби, що зберігаються на складах митних органів

Крім товарів, зазначених у статті 166 цього Кодексу, на складах митних органів можуть зберігатися:

1) товари, що знаходяться на тимчасовому зберіганні під митним контролем відповідно до статті 99 цього Кодексу;

2) товари, що вивозяться за межі митної території України та після закінчення митного оформлення зберігаються під митним контролем до фактичного їх вивезення;

3) товари і транспортні засоби, які перебувають у режимі транзиту відповідно до статті 200 цього Кодексу;

4) товари, які перебувають у режимі митного складу відповідно до статті 212 цього Кодексу;

5) зразки товарів та техніко-технологічна документація, взяті митними органами для проведення класифікації товарів відповідно до статті 314 цього Кодексу;

6) зразки товарів та документація, одержані митними органами під час здійснення верифікації сертифікатів відповідно до статті 316 цього Кодексу;

7) проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи у справах про порушення митних правил, взяті відповідно до статті 382 цього Кодексу;

8) товари і транспортні засоби, вилучені відповідно до статті 377 цього Кодексу.

Товари, заявлені у різні митні режими, повинні зберігатися на складах митних органів окремо з дотриманням порядку, встановленого законодавством для відповідних митних режимів.

Товари, що потребують спеціальних умов зберігання чи спеціального обладнання, не можуть зберігатися на складах митних органів, на яких не можуть бути створені відповідні умови чи відсутнє відповідне обладнання.

Порядок роботи складу митного органу визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Митні органи, на складах яких зберігаються товари і транспортні засоби, несуть відповідальність за їх втрату або пошкодження в порядку, встановленому законом.

Стаття 169. Строк зберігання товарів і транспортних засобів на складах митних органів

Товари, зазначені у пунктах 1-3 частини першої статті 166 та у пунктах 1-3 частини першої статті 168 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом трьох місяців.

Товари, зазначені у пункті 4 частини першої статті 168, можуть зберігатися на складах митних органів протягом строків, установлених статтею 214 цього Кодексу.

Товари, зазначені у пункті 4 частини першої статті 166, товари та документація, зазначені у пунктах 5-7 частини першої статті 168, а також товари і транспортні засоби, зазначені у пункті 8 частини першої статті 168 цього Кодексу, зберігаються на складах митних органів протягом строків, що визначаються законодавством.

Стаття 170. Операції з товарами, що зберігаються на складах митних органів підприємствами

Підприємства, які зберігають товари на складах митних органів під митним контролем, можуть з дозволу та під контролем цих органів здійснювати із зазначеними товарами операції, передбачені статтею 63 цього Кодексу, а також:

1) підготовку товарів до продажу та транспортування (роздрібнення партії, формування відправлень, сортування, упакування та перепакування);

2) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик і властивостей, що істотно відрізняють її від вихідних складових;

3) прості складські операції.

Стаття 171. Видача товарів із складів митних органів

Товари, що зберігаються підприємствами на складах митних органів під митним контролем, можуть бути видані їм лише після їх митного оформлення.

Товари, зазначені у частині першій цієї статті, можуть бути видані також особі, до якої протягом строку зберігання перейшло право власності на ці товари або право володіння ними.

Глава 25

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ, ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ТА КОШТАМИ

Стаття 172. Розпорядження товарами і транспортними засобами

Товари, що зберігаються під митним контролем (крім зазначених у пункті 1 частини першої статті 166 цього Кодексу), за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій та другій статті 169 цього Кодексу, підлягають реалізації, про що відповідний митний орган повідомляє власника зазначених товарів не пізніш як за два тижні до закінчення строків зберігання.

Товари - предмети порушення митних правил, а також товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками) та транспортні засоби, які використовувалися для переміщення цих товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, конфісковані за рішенням суду, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законом, - безоплатній передачі у володіння і користування або знищенню у строки, встановлені законом для виконання судових рішень.

Товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, у тому числі товари - предмети порушення митних правил, вилучені відповідно до цього Кодексу, підлягають реалізації з урахуванням терміну їх придатності.

Товари, від яких власник відмовився на користь держави, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законом, - безоплатній передачі у володіння і користування або знищенню у строки, встановлені законом.

Товари і транспортні засоби, зазначені у частинах першій - четвертій цієї статті, реалізуються на митних аукціонах, товарних біржах або через підприємства торгівлі в порядку, встановленому законодавством.

Реалізація здійснюється з нарахуванням усіх податків і зборів, що підлягають сплаті при переміщенні зазначених товарів, транспортних засобів через митний кордон України, за ставками, чинними на день реалізації, якщо такі податки і збори не були попередньо сплачені.

Порядок розпорядження окремими видами товарів, які не підлягають реалізації, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 173. Організація митних аукціонів

Митні аукціони організуються у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (607-2003-п).

Стаття 174. Розпорядження коштами, одержаними від реалізації товарів і транспортних засобів

Кошти, одержані від реалізації товарів, за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій та другій статті 169 цього Кодексу, після вирахування сум належних податків і зборів, виплати комісійної винагороди підприємству торгівлі, яке реалізувало зазначені товари, а також відшкодування витрат на зберігання цих товарів, їх оцінку, сертифікацію, транспортування,

проведення, у разі необхідності, аналізів та експертиз, надсилання їх власникам відповідних повідомлень зберігаються на депозитному рахунку відповідного митного органу.

У разі, якщо товари - предмети порушення митних правил, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, реалізуються до винесення судом рішення по справі про порушення митних правил, усі кошти, одержані від їх реалізації, вилучаються для забезпечення відповідно до цього Кодексу стягнення вартості цих товарів у разі їх конфіскації.

Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, не буде застосовано стягнення у вигляді конфіскації товарів, зазначених у частині другій цієї статті, або справу про порушення митних правил буде припинено, кошти, одержані від реалізації зазначених товарів, зберігаються на депозитному рахунку відповідного митного органу після вирахування сум належних податків і зборів. Витрати, зазначені у частині першій цієї статті, при цьому не відшкодовуються і комісійна винагорода підприємству торгівлі не виплачується.

Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, буде застосовано тільки стягнення у вигляді штрафу, частина коштів, одержаних від реалізації товарів, зазначених у частині другій цієї статті, може вилучатися для забезпечення цього стягнення.

Кошти, одержані від реалізації товарів і транспортних засобів, конфіскованих за рішенням суду, а також товарів, від яких власник відмовився на користь держави, після відшкодування витрат, зазначених у частині першій цієї статті, та виплати комісійної винагороди підприємству торгівлі перераховуються до Державного бюджету України.

Власник товарів, зазначених у частині першій, а у відповідних випадках - і у частині другій цієї статті, або уповноважена ним особа може отримати з депозитного рахунку митного органу залишок коштів, одержаних від їх реалізації, протягом загального строку позовної давності, встановленого законом. У випадку, зазначеному в частині першій цієї статті, строк позовної давності обчислюється з дня передачі товарів на зберігання, а у випадках, зазначених у частинах третій та четвертій цієї статті, - з дня набрання законної сили рішенням суду по справі. Кошти, не отримані протягом цього строку, перераховуються до Державного бюджету України.

Стаття 175. Розпорядження конфіскованою валютою

Валюта України, іноземна валюта, конфісковані за рішеннями судів, перераховуються до Державного бюджету України.

Розділ VII

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ АБО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

Глава 26

МИТНИЙ БРОКЕР

Стаття 176. Митний брокер

Митний брокер (посередник) - це підприємство, що здійснює декларування товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, і має ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Митним брокером може бути тільки підприємство-резидент. Від імені цього підприємства декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, може здійснювати його відокремлений структурний підрозділ (філія, представництво тощо).

Стаття 177. Здійснення діяльності митного брокера

Митний брокер здійснює брокерську діяльність відповідно до норм цього Кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування.

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення.

Стаття 178. Ліцензування діяльності митного брокера

Ліцензування діяльності митного брокера здійснюється відповідно до Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (1775-14).

Стаття 179. Права та обов'язки митного брокера

Митний брокер виконує повноваження в обсязі, встановленому за дорученням особи, яку він представляє, здійснювати будь-які операції, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів та документів на них до митного оформлення.

Митний брокер має право здійснювати свої функції з декларування товарів і транспортних засобів у будь-якому митному органі України.

Вчиняючи дії, передбачені частиною першою цієї статті, митний брокер виконує всі обов'язки і несе відповідальність, встановлену законом.

Стаття 180. Реєстр митних брокерів

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде реєстр митних брокерів і забезпечує його періодичну публікацію.

Стаття 181. Інформація, отримана митним брокером та його працівниками від особи, яку вони представляють

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками від особи, яку вони представляють у процесі здійснення митних процедур, може використовуватися виключно для цілей цих процедур.

За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер несе відповідальність відповідно до закону.

Глава 27

МИТНИЙ ПЕРЕВІЗНИК

Стаття 182. Митний перевізник

Митний перевізник - це підприємство, яке здійснює перевезення між митними органами товарів, що перебувають під митним контролем, без застосування при цьому заходів гарантування доставки товарів до митного органу призначення, передбачених пунктами 1, 2 та 4 частини першої статті 161 цього Кодексу.

{ Частина перша статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2608-VI (2608-17) від 19.10.2010 }

Митним перевізником може бути тільки підприємство-резидент.

Відносини митного перевізника з власником товарів визначаються відповідним договором.

{ Статтю 183 виключено на підстпаві Закону N 2608-VI (2608-17) від 19.10.2010 }

Стаття 184. Реєстр митних перевізників

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде реєстр митних перевізників і забезпечує його періодичну публікацію.

Розділ VIII

МИТНИЙ РЕЖИМ ЩОДО ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЯКІ ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Глава 28

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 185. Види митного режиму

Відповідно до мети переміщення товарів через митний кордон України запроваджуються такі види митного режиму:

1) імпорт;

2) реімпорт;

3) експорт;

4) реекспорт;

5) транзит;

6) тимчасове ввезення (вивезення);

7) митний склад;

8) спеціальна митна зона;

9) магазин безмитної торгівлі;

10) переробка на митній території України;

11) переробка за межами митної території України;

12) знищення або руйнування;

13) відмова на користь держави.

Митний режим, не передбачений частиною першою цієї статті, може встановлюватися тільки шляхом внесення відповідних змін до цього Кодексу.

Положення цієї статті не застосовуються у разі переміщення товарів від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до митного органу, розташованого на території України, зайнятій сушею.

{ Статтю 185 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 2562-VI (2562-17) від 23.09.2010 }

Стаття 186. Вибір та зміна митного режиму

Декларант самостійно визначає митний режим товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, що подаються митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Зміна митного режиму допускається за умови виконання всіх належних процедур щодо заявленого режиму, дотримання вимог законодавства щодо тарифних і нетарифних заходів регулювання та подання митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення відповідних документів, що підтверджують заявлений режим.

Стаття 187. Регулювання питань, пов'язаних із застосуванням митних режимів

Питання, пов'язані із здійсненням митного контролю відповідно до заявленого митного режиму, регулюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, який визначає порядок здійснення такого контролю та надає роз'яснення щодо застосування відповідних митних процедур.

Глава 29

ІМПОРТ

Стаття 188. Поняття митного режиму імпорту

Імпорт - митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

Стаття 189. Умови переміщення товарів у режимі імпорту

Ввезення товарів на митну територію України в режимі імпорту передбачає:

1) подання митному органу документів, що засвідчують підстави та умови ввезення товарів на митну територію України;

2) сплату податків і зборів, якими обкладаються товари під час ввезення на митну територію України відповідно до законів України;

3) дотримання вимог, передбачених законом, щодо заходів нетарифного регулювання та інших обмежень.

Глава 30

РЕІМПОРТ

Стаття 190. Поняття митного режиму реімпорту

Реімпорт - митний режим, відповідно до якого товари, що походять з України та вивезені за межі митної території України згідно з митним режимом експорту, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк ввозяться на митну територію України для вільного обігу на цій території.

Стаття 191. Умови переміщення товарів у режимі реімпорту

Товари можуть переміщуватися через митний кордон України у митному режимі реімпорту, якщо вони:

1) походять з митної території України;

2) ввозяться на митну територію України не пізніше ніж через один рік після їх вивезення (експорту) за межі митної території України;

3) не використовувалися за межами України з метою одержання прибутку;

4) ввозяться у тому ж стані, в якому вони перебували на момент вивезення (експорту), крім змін внаслідок природного зношення або втрат за нормальних умов транспортування та зберігання, а також інших випадків, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 192. Оформлення товарів у режимі реімпорту

Оформлення митним органом товарів у режимі реімпорту можливе лише за умови, що товари, заявлені у режим реімпорту, можуть бути ідентифіковані як такі, що були раніше експортованими товарами.

Стаття 193. Повернення сум вивізного (експортного) мита та інших коштів при реімпорті товарів

У разі реімпорту товарів протягом одного року з дати їх експорту суми вивізного (експортного) мита, сплачені при їх експорті, повертаються власникам цих товарів або уповноваженим ними особам на підставі їх заяв. Повернення зазначених сум здійснюється за рахунок Державного бюджету України органами Державного казначейства України за поданням відповідних митних органів.

Особа, що переміщує товари в режимі реімпорту, сплачує суми, одержані експортером як виплати або за рахунок інших пільг, наданих під час вивезення (експорту) цих товарів, а також проценти з цих сум, нараховані за обліковою ставкою Національного банку України.

Глава 31

ЕКСПОРТ

Стаття 194. Поняття митного режиму експорту

Експорт - митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

Стаття 195. Умови переміщення товарів у режимі експорту

Вивезення товарів за межі митної території України в режимі експорту передбачає:

1) подання митному органу документів, що засвідчують підстави та умови вивезення товарів за межі митної території України;

2) сплату податків і зборів, встановлених на експорт товарів;

3) дотримання експортером вимог, передбачених законом.

Глава 32

РЕЕКСПОРТ

Стаття 196. Поняття митного режиму реекспорту

Реекспорт - митний режим, відповідно до якого товари, що походять з інших країн, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк з моменту їх ввезення на митну територію України вивозяться з цієї території в режимі експорту.

Стаття 197. Умови переміщення товарів у режимі реекспорту

Товари, що походять з інших країн, можуть вивозитися за межі митної території України у режимі реекспорту, якщо:

1) митному органу подано дозвіл уповноваженого Президентом України органу чи органу, визначеного міжнародним договором України, укладеним в установленому законом порядку, на реекспорт товарів; *{ Пункт 1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2592-VI (2592-17) від 07.10.2010 }*

2) товари, що реекспортуються, перебувають у тому ж стані, в якому вони перебували на момент ввезення на митну територію України, крім змін внаслідок природного зношення або втрат за нормальних умов транспортування та зберігання;

3) товари, що реекспортуються, не використовувалися на території України з метою одержання прибутку;

4) товари, що реекспортуються, вивозяться не пізніше ніж через один рік з дня їх ввезення на митну територію України.

Стаття 198. Звільнення від оподаткування товарів, що реекспортуються

Звільнення від оподаткування товарів, що реекспортуються, регулюється виключно податковими законами України.

Стаття 199. Незастосування заходів нетарифного регулювання до товарів, що реекспортуються

До товарів, що реекспортуються, не застосовуються заходи нетарифного регулювання, крім випадків, визначених законом.

Глава 33

ТРАНЗИТ

Стаття 200. Поняття митного режиму транзиту

Транзит - митний режим, відповідно до якого товари і транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання таких товарів і транспортних засобів на митній території України.

Стаття 201. Умови переміщення товарів у режимі транзиту

Товари, що переміщуються транзитом, повинні:

1) перебувати у незмінному стані, крім змін внаслідок природного зношення або втрат за нормальних умов транспортування та зберігання;

2) не використовуватися на території України ні з якою іншою метою, крім транзиту;

3) у випадках, визначених законодавством України, переміщуватися за наявності дозволу на транзит через територію України, який видається відповідними уповноваженими органами;

4) у випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, переміщуватися встановленими маршрутами та шляхами;

5) бути доставленими до митного органу призначення у строк, що визначається відповідно до чинних в Україні нормативів на перевезення вантажів, виходячи з виду транспорту, маршруту, відстані до кінцевого пункту та інших умов перевезення.

Стаття 202. Заходи гарантування під час транзиту товарів

У випадках, передбачених законодавством України, митний орган дозволяє переміщення товарів у режимі транзиту лише за умови належного обладнання транспортного засобу та застосування заходів гарантування доставки товарів до митного органу призначення, передбачених статтями 161-164 цього Кодексу.

Стаття 203. Допущення товарів до переміщення в режимі транзиту

Рішення про допущення товарів до переміщення в режимі транзиту приймається митним органом на підставі наявних документів і за умови виконання перевізником положень цього Кодексу та інших законів України.

Глава 34

ТИМЧАСОВЕ ВВЕЗЕННЯ (ВИВЕЗЕННЯ)

Стаття 204. Поняття митного режиму тимчасового ввезення (вивезення)

Тимчасове ввезення (вивезення) - митний режим, відповідно до якого товари можуть ввозитися на митну територію України чи вивозитися за межі митної території України з обов'язковим наступним поверненням цих товарів без будь-яких змін, крім природного зношення чи втрат за нормальних умов транспортування.

Стаття 205. Умови переміщення товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення)

Переміщення товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення) передбачає:

1) подання митному органу документів на такі товари з обгрунтуванням підстав їх тимчасового ввезення на митну територію України (вивезення за межі митної території України);

2) надання митному органу, що здійснює митне оформлення товарів, які тимчасово ввозяться (вивозяться), зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення) у строки, що обумовлені метою тимчасового ввезення (вивезення), але не перевищують строків, встановлених цим Кодексом;

3) подання митному органу, що здійснює митне оформлення товарів, які тимчасово ввозяться (вивозяться), дозволу відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення (вивезення) товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законом.

Стаття 206. Товари, щодо яких може надаватися дозвіл на тимчасове ввезення (вивезення) з умовним повним звільненням від оподаткування

Дозвіл на тимчасове ввезення на митну територію України (тимчасове вивезення за межі митної території України) під зобов'язання про зворотне вивезення допускається щодо:

товарів, призначених для демонстрації або використання на виставках, ярмарках, конференціях або інших подібних заходах;

професійного обладнання, необхідного особам, які прибувають в Україну (виїжджають з України), для підготовки репортажів, здійснення записів або передач для засобів масової інформації або зйомки фільмів;

контейнерів, піддонів, упаковки, а також будь-яких інших товарів, що ввозяться (вивозяться) у зв'язку з якою-небудь комерційною операцією, але ввезення яких саме по собі не є комерційною операцією;

зразків товарів і предметів та рекламних фільмів за умови, що вони залишаються власністю особи, яка перебуває або проживає за межами території тимчасового ввезення, і їх використання на території України не має комерційного характеру;

товарів, що ввозяться з освітніми, науковими чи культурними цілями, тобто наукового та навчального обладнання, обладнання для поліпшення дозвілля моряків, а також будь-яких інших товарів, що ввозяться в рамках навчальної, наукової або культурної діяльності;

особистих речей пасажирів та товарів, що ввозяться для спортивних цілей;

матеріалів для реклами та туризму;

транспортних засобів, що використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України;

морських і річкових суден, інших плавучих засобів та повітряних суден, які ввозяться з метою ремонту; *{ Абзац десятий статті 206 в редакції Закону N 1766-IV (1766-15) від 15.06.2004 }*

устаткування та матеріалів, призначених нерезидентами для будівництва та ремонту морських і річкових суден, інших плавучих засобів та повітряних суден. *{ Абзац одинадцятий статті 206 в редакції Закону N 1766-IV (1766-15) від 15.06.2004 }*

{ Стаття 206 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1495-IV (1495-15) від 17.02.2004 }

Стаття 207. Допущення товарів до переміщення в режимі тимчасового ввезення (вивезення)

Рішення про допущення товарів до переміщення через митний кордон України в режимі тимчасового ввезення (вивезення)

приймається митним органом у порядку (1855-2002-п), що визначається Кабінетом Міністрів України.

Митні органи не допускають товари до переміщення в режимі тимчасового ввезення (вивезення), якщо немає можливості встановити надійність їх ідентифікації, а також у разі відсутності гарантій їх повернення.

Стаття 208. Строки тимчасового ввезення (вивезення) товарів

Загальний строк тимчасового ввезення (вивезення) товарів становить один рік з дня ввезення на митну територію України (вивезення з митної території України).

З урахуванням мети ввезення (вивезення) товарів та інших обставин строк, зазначений у частині першій цієї статті, може бути продовжений відповідним митним органом.

Стаття 209. Звільнення від сплати податків під час переміщення товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення)

Звільнення від сплати податків під час переміщення товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення) регулюється виключно податковими законами України.

Стаття 210. Розпорядження товарами, щодо яких закінчилися строки тимчасового ввезення (вивезення)

До закінчення строків тимчасового ввезення (вивезення) особа, яка надала зобов'язання про зворотне вивезення (ввезення) товарів, що перебувають у режимі тимчасового ввезення (вивезення), повинна:

1) вивезти (ввезти) ці товари згідно із зобов'язанням, наданим митному органу;

2) або заявити про зміну митного режиму, що допускається щодо таких товарів з додержанням вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

Стаття 211. Гарантування перебування товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення)

У разі тимчасового ввезення (вивезення) окремих видів товарів, які визначаються Кабінетом Міністрів України, митне оформлення товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення) здійснюється митними органами за умови гарантування відповідно до закону додержання режиму тимчасового ввезення (вивезення).

У разі тимчасового ввезення товарів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (995_472) (м. Стамбул, 1990 рік) гарантування їх перебування у митному режимі тимчасового ввезення здійснюється відповідно до положень зазначеної Конвенції (995_472).

{ Статтю 211 доповнено частиною другою згідно із Законом N 1349-VI (1349-17) від 19.05.2009 }

Глава 35

МИТНИЙ СКЛАД

Стаття 212. Поняття режиму митного складу

Митний склад - митний режим, відповідно до якого ввезені з-за меж митної території України товари зберігаються під митним контролем без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивезення за межі митної території України.

Стаття 213. Умови поміщення товарів у режим митного складу

У режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, а також товарів, перелік (1867-2002-п) яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Товари, що можуть завдати шкоди іншим товарам або вимагають особливих умов зберігання, повинні зберігатися у спеціально обладнаних приміщеннях.

Стаття 214. Строк зберігання товарів у режимі митного складу

Строк зберігання товарів, ввезених із-за меж митної території України, в режимі митного складу не може перевищувати трьох років з дати поміщення цих товарів у зазначений режим.

Строк зберігання в режимі митного складу підакцизних товарів, ввезених із-за меж митної території України, не може перевищувати трьох місяців з дати поміщення їх у цей режим.

Товари, ввезені із-за меж митної території України, що зберігаються у режимі митного складу, до закінчення строків зберігання, установлених частинами першою та другою цієї статті, повинні бути задекларовані власником або уповноваженою ним особою до іншого митного режиму.

Товари, що вивозяться за межі митної території України, можуть зберігатися в режимі митного складу протягом трьох місяців з дати поміщення їх у цей режим. До закінчення зазначеного строку такі товари мають бути вивезені за межі митної території України.

Стаття 215. Операції, що можуть проводитися з товарами, які перебувають у режимі митного складу

З товарами, які перебувають у режимі митного складу, можуть проводитися такі операції:

1) операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів;

2) підготовка товарів за дозволом митного органу до продажу (відчуження) та транспортування: подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

Конкретний перелік та порядок здійснення таких операцій встановлюються Кабінетом Міністрів України (1867-2002-п) або уповноваженим ним органом.

Стаття 216. Митні ліцензійні склади

Для зберігання товарів у режимі митного складу використовуються спеціально обладнані приміщення, резервуари, майданчики - митні ліцензійні склади.

{ Частину другу статті 216 виключено на підстпаві Закону N 2608-VI (2608-17) від 19.10.2010 }

Глава 36

СПЕЦІАЛЬНА МИТНА ЗОНА

Стаття 217. Поняття митного режиму спеціальної митної зони

Спеціальна митна зона - це митний режим, відповідно до якого до товарів, які ввозяться на території відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон із-за меж митної території України, а також до товарів, які вивозяться з територій зазначених зон за межі митної території України, не застосовуються заходи тарифного і нетарифного регулювання, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 218. Спеціальні митні зони

Спеціальними митними зонами є частини території України, на яких запроваджено митний режим спеціальної митної зони. Для цілей оподаткування товари, ввезені на території спеціальних митних зон, розглядаються як такі, що знаходяться за межами митної території України. Ввезення на митну територію України цих товарів у незмінному стані або товарів, повністю вироблених, достатньо перероблених або оброблених у таких зонах, здійснюється в режимі імпорту. Ввезення на митну територію України цих товарів у незмінному стані або товарів, повністю вироблених, достатньо перероблених або оброблених у таких зонах, здійснюється в режимі імпорту.

{ Частина перша статті 218 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005 }

Спеціальні митні зони створюються відповідно до законодавства України про спеціальні (вільні) економічні зони шляхом прийняття окремого закону для кожної спеціальної митної зони з визначенням її статусу, території, строку, на який вона створюється, та особливостей застосування законодавства України на її території. Законом встановлюються вимоги щодо створення спеціальної митної

зони, види товарів, дозволених до ввезення у таку зону, та характер операцій, що здійснюються з товарами у межах зони. У законі також визначаються вимоги щодо організації роботи спеціальної митної зони та обов'язки органів управління зони по виконанню вимог митного законодавства під час здійснення митного контролю.

{ Стаття 218 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005 }

Стаття 219. Вимоги до спеціальних митних зон

Митний орган, у зоні діяльності якого знаходиться спеціальна митна зона, з метою належної організації митного контролю може вимагати від органів управління цієї зони вжиття таких заходів:

1) спорудження огорожі по периметру зони;

2) встановлення обмежень щодо порядку доступу в зону у певні години роботи;

3) застосування інших заходів, що не перешкоджають нормальному функціонуванню зони відповідно до закону про таку зону.

Забороняється будь-яке будівництво в межах спеціальних митних зон без попереднього погодження з митним органом, у зоні діяльності якого знаходиться спеціальна митна зона.

Стаття 220. Заходи, що вживаються митними органами для забезпечення митного контролю у спеціальних митних зонах

З метою забезпечення належного митного контролю у спеціальних митних зонах митні органи мають право:

1) здійснювати постійний контроль та нагляд за кордонами спеціальних митних зон, а також за доступом у них;

2) вимагати від осіб, які переміщують товари через кордон спеціальної митної зони, ведення обліку руху таких товарів з метою їх контролю;

3) проводити перевірку товарів, що переміщуються через кордон спеціальної митної зони, з метою забезпечення здійснення передбачених цим Кодексом операцій та недопущення переміщення заборонених товарів;

4) здійснювати перевірки товарів, що знаходяться у спеціальних митних зонах;

5) здійснювати інші передбачені законом заходи, спрямовані на забезпечення надійності митного контролю.

Стаття 221. Операції, що можуть здійснюватися з товарами у спеціальних митних зонах

У спеціальних митних зонах допускається здійснення виробничих та інших комерційних операцій з товарами за умови додержання

положень цього Кодексу. Перелік видів товарів та операцій, що з ними здійснюються, визначається у законі про конкретну спеціальну митну зону.

З метою забезпечення виконання законів та з урахуванням характеру товарів можуть запроваджуватися окремі заборони та обмеження щодо здійснення операцій з товарами у спеціальних митних зонах. Такі заборони та обмеження стосовно спеціальних митних зон встановлюються законами.

Кабінет Міністрів України може обмежувати або забороняти ввезення окремих товарів у спеціальні митні зони.

Стаття 222. Строки перебування товарів у спеціальних митних зонах

Товари можуть перебувати у спеціальних митних зонах протягом усього часу функціонування таких зон.

Стаття 223. Облік товарів, що знаходяться у спеціальних митних зонах

Особи, які здійснюють операції з товарами у спеціальних митних зонах, ведуть облік товарів, що ввозяться, вивозяться, зберігаються, виробляються, переробляються, закуповуються та реалізуються, і подають митним органам звітність про такі операції у порядку, що встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Будь-які зміни, що відбуваються з товарами в межах спеціальних митних зон, мають відображатися в облікових документах.

Стаття 224. Розпорядження товарами, що знаходяться в спеціальній митній зоні, у разі ліквідації зони

У разі ліквідації спеціальної митної зони власники товарів, що перебувають у цій зоні, або уповноважені ними особи зобов'язані розпорядитися зазначеними товарами до моменту остаточного вирішення усіх питань, пов'язаних з ліквідацією спеціальної митної зони.

У разі якщо до моменту остаточного вирішення усіх питань, пов'язаних з ліквідацією спеціальної митної зони, власник товарів, що перебувають у цій зоні, або уповноважена ним особа не розпорядиться зазначеними товарами, такі товари підлягають декларуванню до іншого митного режиму.

Глава 37

МАГАЗИН БЕЗМИТНОЇ ТОРГІВЛІ

Стаття 225. Поняття митного режиму магазину безмитної торгівлі

Магазин безмитної торгівлі - митний режим, відповідно до якого товари, а також супутні товарам роботи, не призначені для споживання на митній території України, знаходяться та реалізуються під митним контролем у пунктах пропуску на митному кордоні України, відкритих для міжнародного сполучення, інших

зонах митного контролю, визначених митними органами України, без справляння мита, податків, установлених на експорт та імпорт таких товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання.

Стаття 226. Умови реалізації товарів у режимі магазину безмитної торгівлі

Товари, а також супутні товарам роботи, в режимі магазину безмитної торгівлі реалізуються лише у спеціальних торговельних закладах (магазинах безмитної торгівлі).

Розташування магазинів безмитної торгівлі та умови реалізації в них товарів повинні виключати можливість безпосереднього ввезення цих товарів для споживання на митній території України.

Приміщення магазину безмитної торгівлі може включати в себе:

1) торговельний зал (зали), у тому числі бари та пункти громадського харчування;

2) допоміжні приміщення;

3) склад магазину.

Строк перебування товарів у режимі магазину безмитної торгівлі не може перевищувати трьох років з дня їх поміщення у цей режим. Після закінчення або впродовж зазначеного строку товари можуть бути заявлені митному органу:

1) для вільного обігу на митній території України;

2) для вільного обігу за межами митної території України;

3) для поміщення в режим митного складу;

4) для знищення під митним контролем.

Власники магазинів безмитної торгівлі можуть мати митні склади для зберігання та наступного постачання в магазини всіх видів товарів, у тому числі підакцизних.

Магазини безмитної торгівлі здійснюють торгівлю всіма видами продовольчих і непродовольчих товарів вітчизняного (на умовах експорту) та іноземного походження, крім товарів, які заборонені відповідно до законодавства до ввезення, вивезення та транзиту через територію України.

Порядок відкриття, ліквідації магазинів безмитної торгівлі, а також правила продажу ними товарів (1089-2003-п) встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 227. Вимоги до власників магазинів безмитної торгівлі

Власником магазину безмитної торгівлі може бути лише підприємство-резидент.

Власник магазину безмитної торгівлі зобов'язаний:

1) своєчасно декларувати митному органу товари, що надходять до магазину чи вибувають з магазину, та подавати всі документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення;

2) виключити можливість надходження до магазину та вилучення з магазину товарів поза митним контролем;

3) дотримуватися положень цього Кодексу та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності магазинів безмитної торгівлі;

4) вести облік товарів, що надходять до магазину безмитної торгівлі та реалізуються ним, і подавати митним органам, в зоні діяльності яких знаходиться магазин безмитної торгівлі, звіт про рух товарів у магазині за формою, встановленою спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 228. Розпорядження товарами, що знаходяться в магазині безмитної торгівлі, у разі його ліквідації

У разі набрання чинності рішенням про ліквідацію магазину безмитної торгівлі розміщення нових партій товарів, а також реалізація товарів у магазині не дозволяються. Товари, що знаходяться в магазині безмитної торгівлі, підлягають негайному переміщенню на склад магазину та декларуванню власником магазину до іншого митного режиму.

Глава 38

ПЕРЕРОБКА НА МИТНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Стаття 229. Поняття митного режиму переробки на митній території України

Переробка на митній території України - митний режим, відповідно до якого ввезені на митну територію України товари, що походять з інших країн, піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання, за умови вивезення за межі митної території України продуктів переробки відповідно до митного режиму експорту.

Стаття 230. Дозвіл на переробку товарів на митній території України

Ввезення та переробка на митній території України товарів, що походять з інших країн, здійснюються з дозволу митного органу відповідно до положень цього Кодексу та інших законів України.

Дозвіл на переробку товарів на митній території України може бути скасовано митним органом, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення, або у разі коли підприємство-резидент, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень цього Кодексу та інших актів законодавства України.

Стаття 231. Операції щодо переробки товарів

Кількість операцій щодо переробки товарів у митному режимі переробки на митній території України не обмежується.

Операції щодо переробки товарів можуть включати:

1) власне переробку товарів;

2) обробку товарів - монтаж, збирання, монтування та налагодження, внаслідок чого одержуються інші товари;

3) ремонт товарів, у тому числі відновлення та регулювання;

4) використання окремих товарів, що не є продуктами переробки, але які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

Обмеження на окремі операції щодо переробки товарів, порядок виконання операцій щодо переробки товарів, включаючи можливість та умови використання українських товарів у процесі переробки, визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

Окремі операції з переробки товарів за дорученням підприємства-резидента, якому видано дозвіл на переробку товарів на митній території України, та з дозволу митного органу можуть здійснюватися іншим підприємством. При цьому відповідальність перед митними органами за дотримання визначеного порядку переробки товарів несе підприємство, якому видано дозвіл на проведення операцій щодо переробки товарів на митній території України.

У разі якщо за умовами переробки товарів на митній території України передбачається виконання кількох операцій щодо їх переробки кількома підприємствами, кожне з підприємств, яке бере участь у процесі переробки, повинне одержати дозвіл митного органу на переробку товарів на митній території України. Переміщення товарів між підприємствами, що беруть участь у їх переробці, здійснюється з дозволу і під контролем митних органів.

Стаття 232. Строки переробки товарів на митній території України

Строк переробки товарів на митній території України обчислюється починаючи з дня завершення митного оформлення митним органом товарів, що ввозяться для переробки.

Строк переробки товарів на митній території України встановлюється митним органом під час надання дозволу підприємству-резиденту виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продукцією їх переробки, але, як правило, не може бути більшим ніж 90 днів.

Виходячи з технологічних особливостей переробки Кабінет Міністрів України за поданням відповідного міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади може встановлювати інші строки переробки товарів, ніж ті, що зазначені у частині другій цієї статті.

Стаття 233. Перевірка митними органами дотримання режиму переробки на митній території України

Митні органи можуть проводити перевірку товарів, ввезених для переробки на митній території України, а також продуктів їх переробки у будь-якої особи, яка здійснює операції щодо переробки таких товарів.

Стаття 234. Обсяг виходу продуктів переробки

Митні органи здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів на митній території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в договорі (контракті) на переробку товарів на митній території України.

Стаття 235. Порядок митного оформлення продуктів переробки

У разі вивезення за межі митної території України товарів, ввезених для переробки на митній території України, чи продуктів їх переробки такі товари підлягають декларуванню митним органам з поданням окремого документа - митної декларації, в якій зазначаються кількість та вартість українських товарів, витрачених на здійснення операцій щодо переробки товарів, що ввозилися для переробки.

Митне оформлення українських товарів, використаних під час переробки товарів, що походять з інших країн, здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України для митного оформлення експорту товарів українського походження.

Стаття 236. Умови реалізації продуктів переробки на митній території України

Якщо умовами переробки на митній території України товарів, що походять з інших країн, передбачено проведення розрахунків частиною продуктів їх переробки, такі продукти мають бути оформлені як ввезені на митну територію України в режимі імпорту зі справлянням усіх належних податків і зборів та застосуванням відповідних заходів нетарифного регулювання відповідно до законодавства.

Глава 39

ПЕРЕРОБКА ЗА МЕЖАМИ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Стаття 237. Поняття митного режиму переробки за межами митної території України

Переробка за межами митної території України - митний режим, відповідно до якого товари, що перебувають у вільному обігу на митній території України, вивозяться без застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання з метою їх переробки за межами митної території України та наступного повернення в Україну.

Стаття 238. Операції щодо переробки товарів за межами митної території України

Під час переробки товарів за межами митної території України можуть здійснюватися операції, зазначені у частині другій статті 231 цього Кодексу.

Законами України можуть бути встановлені обмеження щодо окремих операцій з переробки товарів за межами митної території України.

Стаття 239. Дозвіл на вивезення товарів для переробки за межами митної території України

Вивезення товарів для переробки за межами митної території України здійснюється з дозволу митного органу на основі положень цього Кодексу та інших законів України.

Дозвіл на вивезення товарів для переробки за межами митної території України може бути скасовано митним органом у разі, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення, або якщо підприємство-резидент, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень цього Кодексу та інших законів України.

Стаття 240. Строки переробки товарів за межами митної території України

Строк переробки товарів за межами митної території України обчислюється починаючи з дня завершення митного оформлення митним органом товарів, що вивозяться для переробки.

Строк переробки товарів за межами митної території України встановлюється митним органом під час видачі дозволу підприємству-резиденту виходячи з тривалості процесу переробки товарів, але, як правило, не може бути більшим ніж 90 днів.

Виходячи з технологічних особливостей переробки Кабінет Міністрів України за поданням відповідного міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади може встановлювати інші строки переробки товарів, ніж ті, що зазначені у частині другій цієї статті.

Стаття 241. Обсяг виходу продуктів переробки

Митні органи здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів за межами митної території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в договорі (контракті) на переробку продукції за межами митної території України.

Стаття 242. Порядок митного оформлення та оподаткування продуктів переробки

У разі ввезення на митну територію України товарів, вивезених за її межі для переробки, чи продуктів переробки вони підлягають декларуванню з поданням окремого документа - декларації на товари іноземного походження, які були витрачені в процесі переробки українських товарів.

Продукти переробки, що ввозяться на митну територію України, оподатковуються відповідно до закону.

Глава 40

ЗНИЩЕННЯ АБО РУЙНУВАННЯ

Стаття 243. Поняття режиму знищення або руйнування

Знищення або руйнування - митний режим, відповідно до якого товари, ввезені на митну територію України, знищуються під митним контролем чи приводяться у стан, який виключає їх використання, без справляння податків, установлених на імпорт, а також без застосування заходів нетарифного регулювання до товарів, що знищуються або руйнуються.

Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу митного органу, який надається за умови наявності дозволів інших органів державної влади, що здійснюють відповідно до їхньої компетенції контроль під час переміщення товарів через митний кордон України. Такий дозвіл митним органом не видається, якщо знищення товарів може завдати істотної шкоди навколишньому природному середовищу, а також в інших випадках, що визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи спільно з іншими органами державної влади, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України.

Стаття 244. Витрати на знищення товарів

Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника чи іншої заінтересованої особи.

Стаття 245. Відходи (залишки), що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів

Відходи (залишки), що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, мають бути поміщені у відповідний митний режим як товари, що ввезені на митну територію України і перебувають під митним контролем.

Глава 41

ВІДМОВА НА КОРИСТЬ ДЕРЖАВИ

Стаття 246. Поняття митного режиму відмови на користь держави

Відмова на користь держави - митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від товарів, що перебувають під митним контролем, без будь-яких умов на свою користь. У режимі відмови на користь держави на товари не нараховуються і не справляються податки і збори, а також не застосовуються заходи нетарифного регулювання.

Відмова від товарів на користь держави допускається з дозволу митного органу, який видається у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (1955-2003-п).

Кабінет Міністрів України визначає перелік товарів, що не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави (1955-2003-п).

Розділ IX

ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

Глава 42

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 247. Порядок переміщення громадянами товарів через митний кордон України

Громадяни за умови дотримання вимог цього Кодексу та інших законів України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну та вивезення з України, а також тих, щодо яких законом України встановлено обмеження в галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 248. Умови пересилання громадянами товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Громадяни мають право пересилати товари у міжнародних поштових та експрес-відправленнях у порядку, встановленому статтями 151-153 цього Кодексу, крім товарів, заборонених до такого пересилання.

Обмеження щодо вартості та обсягів товарів, а також перелік товарів, заборонених до пересилання у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 249. Визначення вартості товарів, які переміщуються громадянами через митний кордон України, для цілей нарахування податків і зборів

Митна вартість товарів, які переміщуються громадянами через митний кордон України, для цілей нарахування податків і зборів визначається на підставі заяви власника цих товарів чи уповноваженої ним особи за умови надання підтверджувальних документів (товарних чеків, ярликів тощо), які можна ідентифікувати з наявними товарами. При визначенні митної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

За відсутності таких підтверджень або у разі наявності обгрунтованих сумнівів щодо достовірності відомостей стосовно заявленої вартості митні органи визначають митну вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари та відповідно до вимог цього Кодексу.

Глава 43

ПРОПУСК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ВИВОЗЯТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Стаття 250. Умови вивезення громадянами товарів за межі митної території України

Вивезення громадянами товарів за межі митної території України здійснюється у порядку та на умовах, встановлених законодавством України для підприємств, якщо інше не передбачено законом.

Дія частини першої цієї статті не поширюється на:

1) товари, сукупна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 200 євро;

2) предмети, які вивозяться (пересилаються) у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

3) предмети, які входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

4) товари, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;

5) товари, які були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;

6) предмети, одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами;

7) предмети (майно) особистого користування, у тому числі предмети початкового облаштування, придбані в Україні громадянами-нерезидентами, які користуються пільгами згідно з міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, що вивозяться (пересилаються) цими громадянами у зв'язку з їх остаточним виїздом за межі України;

8) товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами під час в'їзду в Україну, за умови подання відповідних документів;

9) предмети, призначені для особистого користування, що вивозяться (пересилаються) громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України;

10) товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму, що не перевищує 80 відсотків доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, за умови подання відповідних документів.

Стаття 251. Обмеження щодо вивезення громадянами за межі митної території України окремих товарів

Не допускається вивезення громадянами за межі митної території України незалежно від загальної вартості:

1) товарів, щодо яких відповідно до законодавства України застосовуються заходи тарифного та нетарифного регулювання експорту;

2) товарів, на які встановлено державні дотації, крім предметів особистого користування;

3) товарів промислового призначення (обладнання, комплектуючих виробів, матеріалів тощо) згідно з переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Вивезення дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження дозволяється у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Порядок вивезення банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначається Національним банком України.

{ Стаття 251 із змінами, внесеними згідно із Законом N 291-IV (291-15) від 28.11.2002 - набирає чинності з 01.01.2003 року }

Глава 44

ПРОПУСК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЯКІ ВВОЗЯТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

Стаття 252. Умови ввезення громадянами товарів на митну територію України

Товари, які ввозяться громадянами на митну територію України, підлягають оподаткуванню в порядку та на умовах, визначених законами України.

Дія частини першої цієї статті не поширюється на:

1) товари, сукупна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 200 євро;

2) предмети особистого користування, що тимчасово ввозяться (пересилаються) громадянами-нерезидентами на митну територію України під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення;

3) предмети, що ввозяться (пересилаються) у разі переселення громадян на постійне місце проживання в Україну;

4) товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами, які користуються пільгами згідно з міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку;

5) предмети, які ввозяться (пересилаються) громадянами і входять до складу спадщини, відкритої за межами митної території

України на користь резидента, у разі підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає легалізації у консульських установах України, що діють у відповідній країні;

6) предмети, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на змаганнях, конкурсах, фестивалях за межами митної території України, за умови документального підтвердження факту нагородження;

7) товари, що були попередньо вивезені (переслані) громадянами за митний кордон України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення і ввозяться (пересилаються) назад на митну територію України, за наявності відповідної вивізної митної декларації;

8) товари, що у порядку, передбаченому законодавством України, ввозяться (пересилаються) на митну територію України працівниками дипломатичної служби закордонних дипломатичних установ України, які перебували за кордоном у довготерміновому відрядженні й повертаються в Україну після завершення цього відрядження.

{ Частину другу статті 252 доповнено пунктом 8 згідно із Законом N 1970-IV (1970-15) від 01.07.2004 }

Стаття 253. Звільнення від оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів, які ввозяться на митну територію України громадянами

Громадяни можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України без сплати податків, установлених на імпорт, у таких кількостях з розрахунку на одну особу:

а) 2 літри вина та 1 літр міцних алкогольних напоїв;

б) 200 цигарок або 50 сигар, або 250 грамів тютюну, або набір таких виробів загальною вагою не більше 250 грамів.

Алкогольні напої та тютюнові вироби, зазначені у частині першій цієї статті, звільняються від оподаткування за умови, що вони:

ввозяться на митну територію України громадянами, які досягли 18-річного віку;

переміщуються через митний кордон України у супроводжуваному багажі або ручній поклажі громадян.

Алкогольні напої та тютюнові вироби незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування, якщо особа, яка ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менш ніж 24 години.

Стаття 254. Умови тимчасового ввезення громадянами товарів на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, у тому числі з метою транзиту

Товари, що підлягають оподаткуванню, які тимчасово ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, а також з метою транзиту, пропускаються на митну територію України за умови надання митному органу гарантій. Види гарантій, умови і порядок їх надання та повернення визначаються законом.

У разі порушення зобов'язання про зворотне вивезення за межі митної території України або транзиту через митну територію України товарів, зазначених у частині першій цієї статті, за винятком випадків, коли таке порушення сталося внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, надані гарантії застосовуються для забезпечення стягнення.

Розділ X

СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

{ Назва розділу X в редакції Закону N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Глава 45

ЗАХОДИ МИТНИХ ОРГАНІВ ЩОДО СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

{ Назва глави 45 в редакції Закону N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Стаття 255. Порядок митного контролю і митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності

Митний контроль і митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності та ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

Заходи, пов'язані з призупиненням митного оформлення відповідно до положень цього Кодексу, не застосовуються митними органами щодо товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, переміщуються територією України транзитом чи ввозяться на митну територію України або вивозяться з неї фізичними особами у випадках, передбачених пунктом 1 частини другої статті 250 та пунктом 1 частини другої статті 252 цього Кодексу, для власного використання і не призначені для виробничої або іншої підприємницької діяльності, пересилаються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

Вивезення з митної території у незмінному вигляді товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, забороняється.

{ Стаття 255 в редакції Закону N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Стаття 256. Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності

Особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності та яка має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені її права на об'єкт права інтелектуальної власності, має право подати до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи заяву про сприяння захисту належних їй майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності на підставі заяв власників майнових прав на об'єкти авторського права і суміжних прав, прав на торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення.

Порядок реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі (622-2007-п), включаючи форму заяви, перелік інформації та документів, які додаються до заяви, подання і розгляду заяви та ведення реєстру визначається Кабінетом Міністрів України.

Для сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України, інформація про зареєстровані у митному реєстрі об'єкти права інтелектуальної власності надсилається всім митним органам України.

Після реєстрації у митному реєстрі об'єкта права інтелектуальної власності на підставі даних такого реєстру митні органи вживають заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів, що можуть містити охоронювані законодавством України об'єкти авторського права і суміжних прав, прав на торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи забезпечує оприлюднення переліку об'єктів права інтелектуальної власності, включених до митного реєстру.

{ Стаття 256 в редакції Закону N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Стаття 257. Призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності

Якщо митний орган на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, який ведеться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, виявляє ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, то їх митне оформлення призупиняється, а товари

підлягають розміщенню на складах тимчасового зберігання або на складах митних органів.

Рішення про призупинення митного оформлення товарів на строк до 15 календарних днів і в разі необхідності продовження цього строку не більше ніж на 15 календарних днів приймає керівник митного органу або особа, що його заміщує.

Не пізніше наступного робочого дня після прийняття рішення про призупинення митного оформлення товарів митний орган повідомляє особу, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, про факт пред'явлення цих товарів до митного оформлення, а декларанта - про причини призупинення їх митного оформлення, а також повідомляє декларантові найменування та адресу особи, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності. У повідомленні особі, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, зазначаються: митне оформлення яких саме товарів призупинено, причини та строки призупинення, найменування та адреса власника товарів, а також інша необхідна інформація.

Датою отримання повідомлення особою, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, вважається день, коли митним органом таке повідомлення надіслано засобами факсимільного зв'язку, електронної пошти тощо.

Якщо протягом перших 15 календарних днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, письмово не поінформує митний орган, що призупинив митне оформлення, про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або не звернеться до такого митного органу з письмовим мотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то товари, митне оформлення яких було призупинено, підлягають митному оформленню в установленому порядку.

Якщо протягом перших 15 календарних днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, письмово поінформує митний орган, що призупинив митне оформлення, про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або звернеться до такого митного органу з письмовим мотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення товарів, то призупинення митного оформлення може бути продовжено митним органом не більше ніж на 15 календарних днів.

Якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, подасть митному органу, що призупинив митне оформлення товарів, ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або інше рішення з цього питання,

винесене уповноваженими державними органами, митний орган продовжує призупинення митного оформлення товарів на строк, встановлений цими органами.

Якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, до митного органу, що призупинив митне оформлення товарів, не буде подано ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності, то товари, щодо яких було прийнято рішення про призупинення митного оформлення, підлягають митному оформленню в установленому порядку.

Особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, і декларант можуть з дозволу митного органу брати проби і зразки товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, і передавати їх на експертизу. Копії експертних висновків подаються митному органу.

Якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, порушення прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, буде підтверджене висновком експертизи, проведеної уповноваженим органом, то митний орган у встановленому цим Кодексом порядку порушує справу про порушення митних правил, а товари - безпосередні предмети правопорушення - вилучаються в порядку, встановленому цим Кодексом.

У разі призупинення митного оформлення товарів, зазначених у цій статті, відшкодування митним органам і власникам складів тимчасового зберігання витрат, пов'язаних із зберіганням цих товарів, а у випадку, передбаченому частиною восьмою цієї статті, також і відшкодування декларанту та іншим особам збитків, спричинених таким призупиненням, здійснюється за рахунок особи, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності. Для забезпечення відшкодування зазначених витрат і збитків особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, надає спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи заставу або іншу еквівалентну гарантію, достатню для відшкодування збитків митним органам, власникам складів тимчасового зберігання, декларанту, одержувачу або відправнику вантажу та власнику товару. Розмір, порядок внесення застави, її види, а також види еквівалентних гарантій та порядок їх надання (z0799-07), визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

{ Стаття 257 в редакції Закону N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Стаття 257-1. Призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу

За наявності достатніх підстав вважати, що внаслідок переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких особою не подано заяву про сприяння захисту належних їй майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до статті 256 цього Кодексу, може бути порушене право на об'єкти авторського права і суміжних прав, прав на торговельні марки, промислові

зразки та географічні зазначення, митний орган може за власною ініціативою призупинити митне оформлення таких товарів.

Митний орган вживає заходів щодо призупинення за власною ініціативою митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, виключно за умови наявності відомостей про особу, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на такі об'єкти інтелектуальної власності.

У разі ввезення на митну територію України або вивезення за її межі товарів, зазначених у частині першій цієї статті, митний орган, що здійснює митне оформлення таких товарів, у той же день надсилає особі, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, повідомлення, зазначене у частині третій статті 257 цього Кодексу, яке надсилається засобами факсимільного зв'язку, електронної пошти тощо. Водночас такій особі пропонується у триденний строк після отримання повідомлення надати митному органу гарантію щодо відшкодування витрат і збитків, пов'язаних із призупиненням митного оформлення зазначених товарів. Датою отримання особою повідомлення вважається день, коли митним органом таке повідомлення надіслано зазначеними засобами зв'язку.

Якщо особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, у визначений строк подасть митному органу, що надіслав їй повідомлення, письмове клопотання про сприяння захисту прав інтелектуальної власності та надасть гарантію щодо відшкодування витрат і збитків у разі призупинення митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, то митне оформлення таких товарів призупиняється на строк, передбачений частиною другою статті 257 цього Кодексу, а декларант невідкладно інформується про причини призупинення, після чого вчиняються дії згідно з положеннями частин п'ятої - десятої статті 257 цього Кодексу.

Якщо особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, не подасть митному органу відповідне клопотання та не надасть гарантії щодо відшкодування витрат і збитків у разі призупинення митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, то такі товари підлягають митному оформленню в установленому порядку.

Порядок отримання інформації, взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності (622-2007-п) в межах вчинення дій, передбачених цією статтею, визначається Кабінетом Міністрів України.

{ Закон доповнено статтею 257-1 згідно із Законом N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Стаття 258. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади у сфері захисту права інтелектуальної власності

При здійсненні контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, митні органи взаємодіють з іншими органами державної влади, уповноваженими у сфері захисту права інтелектуальної власності, в порядку, що визначається законодавством України.

Розділ XI

МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ.
МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

Глава 46

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 259. Митна вартість товарів

Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є їх ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, обчислена відповідно до положень цього Кодексу.

Стаття 260. Визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України

Митна вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до положень цього Кодексу.

Порядок визначення митної вартості товарів поширюється на товари, які переміщуються через митний кордон України.

Для цілей визначення митної вартості використовується інформація, підготовлена у спосіб, сумісний з принципами бухгалтерського обліку, прийнятими у відповідній країні і доцільними для певного методу визначення митної вартості.

Методи визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та умови їх застосування встановлюються цим Кодексом.

Стаття 261. Використання відомостей про митну вартість товарів

Відомості про митну вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, використовуються для нарахування податків і зборів (обов'язкових платежів), ведення митної статистики, а також у відповідних випадках для розрахунків у разі застосування штрафів, інших санкцій та стягнень, встановлених законами України.

Митні органи зобов'язані забезпечити в установленому порядку доступ до інформації про закони, інші нормативно-правові акти, нормативні документи та судові рішення загального застосування щодо питань, пов'язаних з визначенням митної вартості товарів.

Стаття 262. Декларування митної вартості товарів

Митна вартість товарів і метод її визначення заявляються (декларуються) митному органу декларантом під час переміщення товарів через митний кордон України шляхом подання декларації митної вартості.

Порядок та умови декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, встановлюються Кабінетом Міністрів України (1766-2006-п), а порядок заповнення декларацій митної вартості - спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 263. Додержання вимог щодо конфіденційності інформації

Уся інформація, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, може використовуватися митним органом виключно для митних цілей і не може без спеціального дозволу особи чи органу, що подають таку інформацію, розголошуватися або передаватися третім особам, включаючи інші органи державної влади, крім подання її у порядку, визначеному законом.

Умови, викладені у частині першій цієї статті, не стосуються знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, інформації щодо загальних питань роботи митниці, інформації, яка не відноситься до конкретних фізичних та/або юридичних осіб, та інформації, яка не може становити комерційну таємницю. Крім того, це не стосується інформації стосовно правопорушень, публічного обговорення в засобах масової інформації проблем митної справи тощо.

За розголошення зазначеної у частині першій цієї статті інформації посадові особи митних органів несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 264. Права та обов'язки декларанта, який декларує митну вартість товарів

Заявлена декларантом митна вартість товарів і подані ним відомості про її визначення повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню.

У разі потреби у підтвердженні заявленої митної вартості товарів декларант зобов'язаний подати митному органу необхідні для цього відомості та забезпечити можливість їх перевірки відповідно до порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі виникнення потреби в уточненні заявленої митної вартості товарів або в разі незгоди декларанта з митною вартістю, визначеною митним органом, декларант має право звернутися до митного органу з проханням випустити товари, що декларуються, у вільний обіг під гарантію уповноваженого банку або сплатити податки і збори (обов'язкові платежі) згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною митним органом.

На письмову вимогу декларант має право на надання йому в тижневий строк з дня звернення письмового пояснення стосовно того, як митним органом було визначено митну вартість оцінюваних товарів.

Строк дії гарантійних зобов'язань, визначених цією статтею, не може перевищувати 90 календарних днів з моменту випуску товарів у вільний обіг.

Після надання банком гарантій, зазначених у частині третій цієї статті, митний орган зобов'язаний випустити товари у вільний обіг. У разі якщо після сплати декларантом податків і зборів (обов'язкових платежів) згідно з митною вартістю товарів, визначеною митним органом, буде прийнято рішення про застосування митної вартості, заявленої декларантом, сума надміру сплачених податків і зборів (обов'язкових платежів) повертається декларанту у місячний термін з дня прийняття рішення, у порядку, передбаченому законодавством.

Додаткові витрати, що виникли у декларанта у зв'язку з уточненням заявленої ним митної вартості або поданням митному органу додаткової інформації, несе декларант.

Декларант має право оскаржити рішення митного органу щодо визначення митної вартості оцінюваних товарів до митного органу вищого рівня та/або до суду. У повідомленні митного органу вищого рівня про результати розгляду скарги обґрунтовується прийняте за скаргою рішення та міститься інформація про право декларанта оскаржити це рішення в судовому порядку.

Стаття 265. Права та обов'язки митного органу під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів

Митний орган здійснює контроль правильності визначення митної вартості товарів згідно з положеннями цього Кодексу. Такий контроль може здійснюватися в установленому порядку із застосуванням різних форм, у тому числі відповідно до статей 60 і 69 цього Кодексу, після закінчення операцій митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів. Порядок контролю правильності визначення митної вартості товарів (339-2008-п) після закінчення операції митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів та донарахування обов'язкових платежів визначається Кабінетом Міністрів України.

Митний орган має право упевнитися в достовірності або точності будь-якої заяви, документа чи декларації, поданої для цілей визначення митної вартості.

Якщо митний орган дійшов висновку, що визначена декларантом митна вартість нижча, ніж прямі витрати на виробництво цього товару, в тому числі сировини, матеріалів та/або комплектуючих, які входять до складу товару, митний орган має право зобов'язати декларанта визначити митну вартість іншим способом, ніж він використав для її визначення.

{ Глава 46 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Глава 47

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЯКІ ІМПОРТУЮТЬСЯ В УКРАЇНУ, ТА ПОРЯДОК ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Стаття 266. Методи визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну

Визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, здійснюється за такими методами:

1) за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);

2) за ціною договору щодо ідентичних товарів;

3) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;

4) на основі віднімання вартості;

5) на основі додавання вартості (обчислена вартість);

6) резервного.

Основним є метод визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції).

Якщо митна вартість не може бути визначена за методом 1 згідно з положеннями статті 267 цього Кодексу, проводиться процедура консультацій між митним органом та декларантом з метою обґрунтованого вибору підстав для визначення митної вартості відповідно до вимог статей 268 і 269 цього Кодексу. У ході таких консультацій митний орган та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

У разі неможливості визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, відповідно до вимог статей 268 і 269 цього Кодексу за основу може братися або ціна, за якою оцінювані ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному з продавцем покупцю відповідно до вимог статті 271, або обчислена відповідно до вимог статті 272 цього Кодексу вартість товарів.

При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на розсуд декларанта.

У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом відповідно до вимог, установлених статтею 273 цього Кодексу.

Стаття 267. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)

Митною вартістю за ціною договору щодо товарів, які імпортуються, є вартість операції, тобто ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби відповідно до частини другої цієї статті. Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, - це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або які повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів на користь продавця та/або на користь продавця через третіх осіб, та/або на пов'язаних з продавцем осіб. Такі платежі можуть бути здійснені прямо або опосередковано шляхом переказу грошей, акредитиву, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо). Термін "ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті" стосується тільки ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов'язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості. Додавання до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, згідно з цією статтею робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються подальші витрати, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, зокрема:

1) витрати, понесені покупцем:

а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, які є платою покупця своєму агентові за надання послуг, пов'язаних з представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;

б) вартість контейнерів, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;

в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних з пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижченаведених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами

України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та ліцензійні платежі, які стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті. Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються патентів, знаків для товарів і послуг та авторських прав. Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, передачі чи використання товарів, що оцінюються, на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, не допускається включення ніяких інших витрат, крім тих, що передбачені у цій статті. До митної вартості не включаються нижченаведені витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, які документально підтверджено та які піддаються обчисленню:

а) плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортних товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;

б) витрати на транспортування після ввезення;

в) податки та збори (обов'язкові платежі), які справляються в Україні.

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартості операції), використовується в разі, якщо:

1) немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що:

а) встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні;

б) обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);

в) не впливають значною мірою на вартість товару;

2) стосовно продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, що унеможливлюють визначення вартості цих товарів;

3) жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не може бути зроблено відповідне коригування відповідно до положень частини другої цієї статті;

4) покупець і продавець не є пов'язаними між собою особами або хоч і є пов'язаними між собою особами, але ці відносини не вплинули на ціну товарів. За наявності достатніх підстав вважати, що зазначені відносини вплинули на ціну оцінюваних товарів, митний орган повинен повідомити про це декларантові та надати йому можливість для відповіді та доказу відсутності впливу взаємозв'язку продавця і покупця на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари. На вимогу декларанта таке повідомлення здійснюється у письмовій формі.

Для цілей цього Кодексу особи вважаються пов'язаними між собою тільки в разі, якщо:

1) вони є посадовими особами або керівниками підприємств один у одного;

2) вони є партнерами у спільній підприємницькій або іншій діяльності, яку не заборонено законодавством;

3) вони є роботодавцем і найманим працівником;

4) будь-яка особа прямо чи опосередковано володіє, контролює або утримує 5 чи більше відсотків випущених акцій, що дають право голосу, або акцій обох з них;

5) один з них прямо або опосередковано контролює іншого;

6) обидва вони прямо або опосередковано контролюються третьою особою;

7) разом вони прямо або опосередковано контролюють третю особу;

8) вони є членами однієї сім'ї.

Особи, одна з яких є одноосібним агентом, одноосібним дистриб'ютором чи одноосібним концесіонером іншої, як би це не називалося, вважаються пов'язаними для цілей цього Кодексу, якщо вони підпадають хоча б під один з критеріїв частини п'ятої цієї статті.

При продажу товарів між пов'язаними особами вартість операції береться за основу для визначення митної вартості оцінюваних товарів за першим методом, якщо декларант доведе, що така вартість є максимально наближеною до вартості однієї з нижченаведених

операцій, яка здійснювалася одночасно з оцінюваними товарами або майже в той же час:

1) вартості операції при продажу непов'язаним покупцям ідентичних або подібних (аналогічних) товарів для експорту в Україну;

2) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 271 цього Кодексу;

3) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 272 цього Кодексу.

У разі застосування вимог частини сьомої цієї статті належним чином враховується наявна у митного органу та подана декларантом інформація щодо різниці в комерційних умовах продажу, кількісних показниках, елементах і витратах, зазначених у частині другій цієї статті, та витратах, які звичайно понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець не пов'язані між собою, і не понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець пов'язані між собою.

Визначення вартості операцій, зазначених у пунктах 1-3 частини сьомої цієї статті, здійснюється за ініціативою декларанта і тільки з метою порівняння. Вартість цих операцій не може використовуватися замість вартості операцій з оцінюваними товарами.

Використані декларантом відомості повинні бути об'єктивними, піддаватися обчисленню та підтверджуватися документально.

Стаття 268. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів

У разі якщо митна вартість імпортованих товарів не може бути визначена згідно з положеннями статті 267 цього Кодексу, за митну вартість береться вартість операції з ідентичними товарами, які продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

При застосуванні цього методу визначення митної вартості за основу береться вартість операції з ідентичними товарами з дотриманням умов, зазначених у цій статті. При цьому під ідентичними розуміються товари, однакові за всіма ознаками з оцінюваними товарами, у тому числі за такими, як:

1) фізичні характеристики;

2) якість та репутація на ринку;

3) країна походження;

4) виробник.

Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо в цілому такі товари відповідають вимогам частини другої цієї статті.

Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних умовах, що й оцінювані товари.

У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних умовах. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо кошти та витрати, зазначені в пунктах 5-7 частини другої статті 267 цього Кодексу, включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці в таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними ідентичними товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більше, ніж одна вартість операції з ідентичними товарами, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Стаття 269. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

У разі якщо митна вартість імпортованих товарів не може бути визначена згідно з положеннями статей 267 та 268 цього Кодексу, за митну вартість береться вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продаються на експорт в Україну і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Під подібними (аналогічними) розуміються товари, які хоч і не є однаковими за всіма ознаками, але мають схожі характеристики і складаються із схожих компонентів, завдяки чому виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються такі ознаки:

1) якість, наявність торгової марки та їх репутація на ринку;

2) країна походження;

3) виробник.

Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості і на тих же комерційних умовах, що й оцінювані товари.

У разі якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших

комерційних умовах. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо кошти та витрати, зазначені в пунктах 5-7 частини другої статті 267 цього Кодексу, включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці у таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними подібними (аналогічними) товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більше, ніж одна вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Стаття 270. Застереження щодо умов застосування методів визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо ідентичних товарів та за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

Товари не вважаються ідентичними або подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо вони не вироблені в тій же країні, що і товари, які оцінюються.

Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише в разі, якщо немає ні ідентичних, ні подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою - виробником товарів, які оцінюються.

Товари не вважаються ідентичними чи подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконано в Україні.

Стаття 271. Метод визначення митної вартості на основі віднімання вартості

У разі якщо митна вартість імпортних товарів не може бути визначена відповідно до положень статей 267-270 цього Кодексу, їх митна вартість визначається згідно з положеннями цієї статті на основі віднімання вартості, крім випадків, коли на вимогу декларанта порядок застосування цієї статті та статті 272 може бути зворотним.

У разі якщо оцінювані, ідентичні чи подібні (аналогічні) товари продаються (відчужуються) на митній території України у незмінному стані, для визначення митної вартості товарів за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою найбільша партія оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) імпортних товарів продається на території України покупцю, що не є пов'язаною з продавцем особою, одночасно або у час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови вирахування, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів:

1) витрат на виплату комісійних, що були фактично сплачені або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які робляться для одержання прибутку та покриття загальних витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду. Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Поняття "товари того ж класу або виду" включає товари, імпортовані з тієї ж країни, що й оцінювані товари, а також товари, ввезені з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані із збутом зазначених товарів, повинна братися в цілому. Числове значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом, якщо тільки цифри декларанта не є несумісними з даними, одержаними при продажу в Україні ввезених (імпортних) товарів того ж класу або виду. Якщо дані декларанта несумісні з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом.

При визначенні комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до "товарів того ж класу або виду" повинно здійснюватися в кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини;

2) звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших пов'язаних з такими операціями витрат;

3) сум ввізного (імпортного) мита, податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

У разі якщо ні оцінювані, ні ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, в тому ж стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до закінчення 90 днів після їх ввезення.

У разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому ж стані, в якому вони перебували на момент ввезення в Україну, на вимогу декларанта митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов'язаним з особами, в яких вони купують такі товари. При цьому робляться відповідні поправки на вартість, додану такою обробкою (переробкою), та вирахування, передбачені пунктами 1-3 частини другої цієї статті.

Вирахування вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), повинні ґрунтуватися на даних, які є об'єктивними,

підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для обчислень беруться прийняті промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

Положення частини четвертої цієї статті не застосовуються в разі, якщо:

1) у результаті подальшої обробки ввезені товари втрачають свою ідентичність, крім випадків, коли, незважаючи на втрату ідентичності ввезених товарів, величина вартості, доданої обробкою може бути точно визначена;

2) ввезені товари зберігають свою ідентичність, але становлять настільки незначний відсоток продажу їх в Україні, що використання цього методу оцінювання буде невиправданим.

Можливість застосування положень частини четвертої цієї статті визначається в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин.

Стаття 272. Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість)

Для визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість) за основу береться надана виробником товарів, які оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальновизнаними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів та інших витрат, пов'язаних із ввезенням цих товарів в Україну.

Посадова особа митного органу не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти одержувати доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості згідно з положеннями цієї статті, може бути перевірена в країні - виробникові товарів органами влади України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни - виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

Стаття 273. Резервний метод

У разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання методів, зазначених у статтях 267-272 цього Кодексу, митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ).

Митна вартість, визначена згідно з положеннями цієї статті, повинна щонайбільшою мірою ґрунтуватися на раніше визначеній за методами 1-6 митній вартості, однак при визначенні митної вартості відповідно до цієї статті допускається гнучкість при застосуванні цих методів.

Митна вартість імпортних товарів не визначається згідно з положеннями цієї статті на підставі:

1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;

2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;

3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;

4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів відповідно до положень статті 272 цього Кодексу;

5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;

6) мінімальної митної вартості;

7) довільної чи фіктивної вартості.

Якщо ця стаття застосовується митним органом, на вимогу декларанта, митний орган зобов'язаний письмово поінформувати його про митну вартість, визначену відповідно до положень цієї статті, та про використаний при цьому метод.

{ Глава 47 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005; в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Глава 48

МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ, ЩО ВИВОЗЯТЬСЯ (ЕКСПОРТУЮТЬСЯ) З УКРАЇНИ

Стаття 274. Визначення митної вартості товарів, що вивозяться (експортуються) з України

Митна вартість товарів, що вивозяться (експортуються) з України на підставі договору купівлі-продажу або міни, визначається на основі ціни, яку було фактично сплачено або яка

підлягає сплаті за ці товари на момент перетинання митного кордону України.

До митної вартості товарів, що вивозяться (експортуються), також включаються фактичні витрати, якщо вони не були раніше до неї включені:

а) на навантаження, вивантаження, перевантаження, транспортування та страхування до пункту перетинання митного кордону України;

б) комісійні та брокерські винагороди;

в) ліцензійні та інші платежі за використання об'єктів права інтелектуальної власності, які покупець повинен прямо чи побічно здійснити як умову продажу (експорту) товарів, які оцінюються.

Митна вартість товарів, що вивозяться (експортуються) з України на підставі договору, відмінного від договорів купівлі-продажу чи міни, визначається на основі ціни, підтвердженої комерційними, транспортними, банківськими, бухгалтерськими та іншими документами, що містять відомості про вартість товарів, які оцінюються, з урахуванням витрат на транспортування та страхування товарів до пункту перетинання митного кордону України.

У разі встановлення цінових обмежень під час вивезення (експорту) окремих товарів (індикативні ціни, граничні рівні цін, ціни, встановлені в результаті антидемпінгових розслідувань тощо) митна вартість таких товарів у разі вивезення (експорту) їх з України визначається з урахуванням положень, що визначають порядок застосування зазначених обмежень.

{ Стаття 274 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Стаття 275. Декларування митної вартості

У разі вивезення (експорту) товарів, на які встановлено вивізне, антидемпінгове, компенсаційне чи спеціальні види мита, митна вартість декларується шляхом подання декларації митної вартості.

Основою для визначення митної вартості товарів є ціна угоди, яку фактично сплачено чи яка підлягає сплаті за ці товари, якщо на неї не вплинули такі фактори:

1) обмеження щодо прав продавця (експортера) на товари, що оцінюються, за винятком:

а) обмежень, встановлених законами;

б) обмежень, що істотно не впливають на ціну товарів;

2) залежність продажу (відчуження) та ціни угоди від дотримання умов, вплив яких неможливо врахувати;

3) відомості, використані декларантом для визначення митної вартості товарів, не підтверджені документально або не є кількісно вираженими та достовірними;

4) учасники угоди (експортер та імпортер) є взаємозалежними особами, за винятком випадків, коли їх взаємозалежність не вплинула на ціну угоди, що повинно бути доведено декларантом. При цьому особи вважаються взаємозалежними, якщо має місце хоча б одна з таких умов:

а) один з учасників угоди - фізична особа чи посадова особа одного з підприємств - учасників угоди є одночасно посадовою особою іншого підприємства - учасника угоди;

б) учасники угоди є співвласниками підприємства;

в) учасники угоди пов'язані трудовими відносинами;

г) один з учасників угоди володіє вкладом (паєм) чи акціями з правом голосу в статутному капіталі іншого учасника угоди, які становлять не менше п'яти відсотків статутного капіталу;

ґ) обидва учасники угоди перебувають під прямим чи непрямим контролем третьої особи;

д) учасники угоди спільно, прямо чи непрямо контролюють третю особу;

е) один з учасників угоди прямо чи непрямо контролює іншого учасника угоди;

є) учасники угоди - фізичні особи чи посадові особи підприємств - учасників угоди є родичами.

Розділ XII

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Глава 49

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ. СЕРТИФІКАТИ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Стаття 276. Мета визначення країни походження товару

Країна походження товару визначається з метою застосування тарифних та нетарифних заходів регулювання ввезення товару на митну територію України та вивезення товару з цієї території, а також забезпечення обліку товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Стаття 277. Визначення країни походження товару

Визначення країни походження товару здійснюється на основі принципів міжнародної практики. Порядок визначення країни походження товару встановлюється Кабінетом Міністрів України (1864-2002-п) на підставі положень цього Кодексу.

Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв, встановлених цим Кодексом.

При цьому під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

Стаття 278. Товари, повністю вироблені у країні

Товарами, повністю виробленими у країні, вважаються:

1) корисні копалини, видобуті на її території або в її територіальних водах, або на її континентальному шельфі і в морських надрах, якщо країна має виключне право на розробку цих надр;

2) рослинна продукція, вирощена та зібрана на її території;

3) живі тварини, що народилися і вирощені в цій країні;

4) продукція, одержана від тварин, вирощених у цій країні;

5) продукція мисливського, рибальського та морського промислів;

6) продукція морського промислу, видобута та/або вироблена у Світовому океані суднами цієї країни;

{ Пункт 6 статті 278 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

7) вторинна сировина та відходи, які є результатом виробничих та інших операцій, здійснених у країні;

8) продукція високих технологій, одержана у відкритому космосі на космічних кораблях, що належать цій країні чи орендуються нею;

9) товари, вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1-8 цієї статті.

Стаття 279. Критерій достатньої переробки товару

У разі якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, походження товару визначається згідно з критерієм достатньої переробки, а саме: країною походження товару вважається країна, в якій було здійснено повне виготовлення товару або останні операції з його переробки, достатні для того, щоб товар одержав основні характерні риси.

Критеріями достатньої переробки є:

1) правило, яке потребує в результаті переробки товару зміни класифікаційного коду товару за Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) (2371а-14, 2371б-14, 2371в-14, 2371г-14) на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків;

2) правило адвалерної частки, яке полягає у зміні вартості товару в результаті його переробки, коли відсоткова частка вартості використаних матеріалів або доданої вартості досягає фіксованої частки у вартості кінцевого товару;

3) виконання виробничих і технологічних операцій, які можуть не вести в результаті переробки товару до зміни його коду або вартості згідно з правилом адвалерної частки, але з дотриманням певних умов вважаються достатніми для визнання товару походженням із тієї країни, де такі операції мали місце.

Такі критерії достатньої переробки, як правило адвалерної частки та виконання виробничих і технологічних операцій, встановлюються та застосовуються для конкретних товарів або конкретної країни (країн) у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Якщо стосовно конкретного товару або конкретної країни (країн) такі критерії достатньої переробки, як правило адвалерної частки та виконання виробничих і технологічних операцій не встановлено, то застосовується правило, згідно з яким товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний код товару за Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) (2371а-14, 2371б-14, 2371в-14, 2371г-14) на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків.

У разі застосування правила адвалерної частки вартість товару, одержаного в результаті переробки в цій країні, визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових цього товару, що походять з інших країн, визначається за їх митною вартістю, а тих складових, походження яких не визначено, - за встановленою ціною першого їх продажу в цій країні.

{ Стаття 279 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Стаття 280. Додаткові положення щодо визначення критерію достатньої переробки товару

Не визнаються такими, що відповідають критерію достатньої переробки:

1) операції, пов'язані із забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування;

2) операції щодо підготовки товарів до продажу та транспортування (роздрібнення партії, формування відправлень, сортування, перепакування);

3) прості складальні операції - операції, які здійснюються шляхом складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) чи клепання або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів шляхом зварювання), а також інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною тощо), необхідні у процесі складання і не пов'язані з переробкою (обробкою) товарів незалежно від кількості та складності таких операцій;

4) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик, що істотно відрізняють її від вихідних складових;

5) комбінація двох чи більшої кількості зазначених вище операцій;

6) забій тварин.

{ Стаття 280 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Стаття 281. Визначення країни походження товарів, якщо товари поставляються партіями

Товари у розібраному чи незібраному вигляді, що поставляються кількома партіями, якщо за виробничими чи транспортними умовами неможливе їх відвантаження однією партією, а також у випадках, коли партія товару роздрібнена на кілька партій в результаті помилки, повинні розглядатися за бажанням декларанта як єдиний товар для цілей визначення країни походження товару.

Умовою застосування цього правила є:

1) попереднє повідомлення митного органу про роздрібнення партії розібраного чи незібраного товару на кілька партій із зазначенням причин такого роздрібнення, докладної специфікації кожної партії із зазначенням кодів товарів за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, вартості і країни походження товарів, що входять до кожної партії;

2) документальне підтвердження помилковості роздрібнення товару на кілька партій;

3) поставка всіх партій товарів з однієї країни одним постачальником;

4) ввезення всіх партій товарів через один і той же митний орган (митний пост);

5) поставка всіх партій товарів у строк, що не перевищує шести місяців від дати прийняття митної декларації чи закінчення строку її подання стосовно першої партії.

Стаття 282. Підтвердження походження товару

Для підтвердження походження товару митний орган у передбачених законом випадках має право вимагати подання сертифіката про походження такого товару.

У разі вивезення товарів з митної території України сертифікат про походження товару, в тих випадках, коли він необхідний і це відображено у національних правилах країни ввезення чи передбачено міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, видається органом, уповноваженим на це Президентом України.

{ Частина друга статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2592-VI (2592-17) від 07.10.2010 }

У разі ввезення товару на митну територію України сертифікат про походження товару подається обов'язково:

1) на товари, що походять з країн, яким Україна надає преференції за Митним тарифом України (2097-12);

2) на товари, ввезення яких з відповідної країни регулюється кількісними обмеженнями (квотами) чи іншими заходами регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

3) якщо це передбачено міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, а також законодавством України в галузі охорони довкілля, здоров'я населення, захисту прав споживачів, громадського порядку, державної безпеки та інших життєво важливих інтересів України;

4) у випадках, коли у документах, які подаються для митного оформлення, немає відомостей про походження товарів або у митного органу є достатні підстави вважати, що декларуються недостовірні відомості про походження товарів.

Стаття 283. Сертифікат про походження товару

Сертифікат про походження товару повинен однозначно свідчити про те, що зазначений товар походить з відповідної країни, і має містити:

1) письмову заяву експортера (постачальника чи виробника) про країну походження товару;

{ Пункт 1 частини першої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

2) письмове посвідчення компетентного органу країни вивезення, який видав сертифікат, про те, що наведені у сертифікаті відомості відповідають дійсності.

Сертифікат про походження товару подається разом з митною декларацією, декларацією митної вартості та іншими документами, що подаються для митного оформлення.

У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

У разі виникнення сумнівів з приводу достовірності сертифіката чи відомостей, що в ньому містяться, включаючи відомості про країну походження товару, митний орган може звернутися до органу, що видав сертифікат, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, з проханням про надання додаткових відомостей.

Товар не вважається таким, що походить з відповідної країни, доти, доки митні органи у випадках, встановлених цим Кодексом, не одержать належним чином оформлений сертифікат про походження товару або затребувані ними додаткові відомості.

Стаття 284. Підстави для відмови у випуску товару

Митний орган може відмовити у випуску товару з метою його переміщення через митний кордон України лише за наявності достатніх підстав для висновку, що товар походить з країни, товари якої не підлягають випуску згідно із законами України та міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку.

Неподання належним чином оформленого сертифіката чи відомостей про походження товару не є підставою для відмови у митному оформленні та випуску товару з метою його переміщення через митний кордон України.

Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються митним органом за умови сплати мита за повними ставками.

До товарів може застосовуватися (відновлюватися) режим найбільшого сприяння за умови одержання належним чином оформленого посвідчення про їх походження не пізніше ніж через один рік з дати здійснення митного оформлення.

{ Частина четверта статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Стаття 285. Деякі особливості визначення країни походження товару

Для цілей визначення країни походження товару не враховується походження енергії, машин та інструментів, що використовуються для його виробництва або переробки.

Приладдя, запасні частини та інструменти, використовувані в машинах, пристроях, агрегатах або транспортних засобах, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що і ці машини, пристрої, агрегати або транспортні засоби, за умови їх ввезення та продажу разом із зазначеними машинами, пристроями, агрегатами або транспортними засобами і відповідності їх комплектації та кількості звичайно використовуваним атрибутам, запасним частинам і приладдям.

Країна походження упаковки, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається тією ж, що і країна самого товару, крім випадків, коли національне законодавство країни ввезення передбачає її окреме декларування для тарифних цілей. У цих випадках країна походження упаковки визначається окремо від країни походження товару.

Повністю вироблені або піддані достатній переробці товари режиму найбільшого сприяння або преференційного режиму визначаються на підставі положень цього Кодексу, законів України, а також міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку.

Особливості визначення країни походження товару, що ввозиться з територій спеціальних (вільних) економічних зон, розташованих на території України, встановлюються законом.

{ Стаття 285 в редакції Закону N 3269-IV (3269-15) від 22.12.2005 }

Розділ XIII

МИТНІ ПІЛЬГИ

Глава 50

МИТНІ ПІЛЬГИ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ПРЕДСТАВНИЦТВАМ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ, МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ПРЕДСТАВНИЦТВАМ ІНОЗЕМНИХ ФІРМ ТА ОФІЦІЙНИМ ОСОБАМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ, А ТАКОЖ ДИПЛОМАТИЧНИМ ПРЕДСТАВНИЦТВАМ УКРАЇНИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ЗА КОРДОНОМ

Стаття 286. Митні пільги для дипломатичних представництв іноземних держав

Дипломатичні представництва іноземних держав на території України за умови дотримання встановленого цим Кодексом порядку переміщення товарів через митний кордон України можуть ввозити на митну територію України та вивозити з її митної території товари, призначені для офіційного (службового) користування представництв із звільненням від митного огляду та сплати податків і зборів, за винятком плати за митне оформлення таких товарів, якщо воно здійснюється поза місцями розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів.

Стаття 287. Митні пільги для глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва

Глава дипломатичного представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, та вивозити з України товари, призначені для особистого користування, включаючи придбані на митній території України, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України та із звільненням від сплати податків і зборів, за винятком плати за їх митне оформлення, якщо воно здійснюється поза місцями розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів.

Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, членів їхніх сімей, які проживають разом з ними, звільняється від митного огляду, якщо немає достатніх підстав вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або товари, ввезення (вивезення) яких заборонене законом або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд повинен здійснюватися тільки в присутності названих у цій статті осіб або їх уповноважених представників та за письмовим розпорядженням керівника чи заступника керівника відповідного митного органу. На

митному посту допускається також проведення огляду за письмовим розпорядженням керівника поста або його заступника.

Стаття 288. Митні пільги для співробітників адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави

Співробітники адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, якщо ці співробітники та члени їхніх сімей не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для початкового облаштування, із звільненням від сплати податків і зборів, за винятком плати за їх митне оформлення, якщо воно здійснюється поза місцями розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів.

Особи, зазначені у частині першій цієї статті, ввозять в Україну та вивозять з України товари в порядку, встановленому статтею 287 цього Кодексу.

Стаття 289. Поширення митних пільг, що надаються членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, на співробітників адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу

На основі спеціальної угоди з іноземною державою митні пільги, що надаються згідно з цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, можуть поширюватися на співробітників адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу цього представництва, а також на членів їхніх сімей, які не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави.

Стаття 290. Надання митних пільг консульським установам іноземних держав та членам їх персоналу

Консульським установам іноземних держав, консульським посадовим особам, включаючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членів їхніх сімей, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичних представництв іноземних держав або відповідного персоналу дипломатичного представництва.

На основі спеціальної угоди з іноземною державою на працівників обслуговуючого персоналу консульської установи, а також на членів їхніх сімей, які не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави, можуть поширюватися митні пільги, що надаються згідно з цим Кодексом відповідному персоналу дипломатичного представництва іноземної держави.

Стаття 291. Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав через митний кордон України

Дипломатична пошта та консульська валіза іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатуванню, ні затриманню. За наявності достатніх підстав вважати, що консульська валіза містить товари, не зазначені в частині третій цієї статті, митний орган може зажадати розпечатання валізи уповноваженими особами цієї іноземної держави у присутності посадових осіб митного органу. У разі відмови від розпечатання така валіза повертається до місця відправлення.

Всі місця, що становлять дипломатичну пошту та консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що свідчать про їх характер.

Дипломатична пошта може містити виключно дипломатичні документи та товари, призначені для офіційного користування, а консульська валіза - тільки офіційну кореспонденцію та документи або товари, призначені виключно для офіційного користування.

Стаття 292. Митні пільги для іноземних дипломатичних і консульських кур'єрів

Іноземні дипломатичні та консульські кур'єри можуть ввозити в Україну та вивозити з України товари, призначені для їх особистого користування, із звільненням на основі взаємності від митного огляду та сплати податків і зборів, за винятком плати за їх митне оформлення, якщо воно здійснюється поза місцями розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів.

Стаття 293. Митні пільги для представників та членів делегацій іноземних держав

Представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій, а також на основі взаємності членам делегацій іноземних держав, які приїздять в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичного персоналу представництв іноземних держав. Такі пільги надаються також членам сімей цих осіб, які їх супроводжують.

Дипломатичному персоналу, консульським посадовим особам представництв іноземних держав, членам їхніх сімей, а також особам, зазначеним у частині першій цієї статті, які прямують з тією ж метою транзитом через територію України, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичного персоналу іноземних представництв.

Стаття 294. Митні пільги для міжнародних організацій, представництв іноземних держав при них, а також для їх персоналу

Митні пільги для міжнародних організацій та представництв іноземних держав при них, а також для персоналу цих організацій і представництв та членів сімей персоналу визначаються відповідними міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Стаття 295. Надання митних пільг посадовим особам представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

Кожна посадова особа, яка має пільги згідно із статтями 287-290, 292-294 цього Кодексу, користується ними у разі прямування в Україну для зайняття відповідної посади з моменту перетину митного кордону України, а у разі знаходження на території України - з того часу, коли ця посадова особа офіційно приступила до виконання своїх обов'язків.

Члени сімей посадових осіб, зазначених у частині першій цієї статті, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, мають ті ж самі пільги, що й ці посадові особи.

Стаття 296. Припинення надання митних пільг посадовим особам представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

Після залишення посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій митної території України надання їм митних пільг, передбачених статтями 287-290, 292-294 цього Кодексу, припиняється.

Стаття 297. Декларування товарів представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

Товари, призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав та міжнародних організацій, підлягають декларуванню митним органам та пропускаються в Україну в режимі імпорту.

{ Стаття 297 в редакції Закону N 1970-IV (1970-15) від 01.07.2004 }

Стаття 298. Декларування товарів представництв іноземних фірм в Україні

Товари, що не підлягають відчуженню на території України та призначені для службового користування представництв іноземних фірм, декларуються митним органам на строк до трьох років з моменту акредитації цих представництв під зобов'язання про зворотне вивезення.

Питання щодо продовження строку тимчасового ввезення товарів, зазначених у частині першій цієї статті, вирішується митним органом, в регіоні діяльності якого розташоване відповідне представництво іноземної фірми.

Стаття 299. Декларування товарів, що належать посадовим особам представництв іноземних держав та представництв іноземних фірм в Україні

Товари, призначені для особистого користування осіб, які мають митні пільги, декларуються митним органам за місцем акредитації чи перебування цих осіб та пропускаються в Україну в режимі імпорту.

{ Стаття 299 в редакції Закону N 1970-IV (1970-15) від 01.07.2004 }

Стаття 300. Порядок переміщення через митний кордон України товарів дипломатичних представництв України, що знаходяться за кордоном

Дипломатичні представництва України, що знаходяться за кордоном, за умови дотримання ними встановленого порядку переміщення товарів через митний кордон України можуть вивозити з України товари, призначені для офіційного (службового) користування представництва, із звільненням від сплати податків і зборів, за винятком плати за їх митне оформлення, якщо воно здійснюється поза місцями розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів.

Стаття 301. Декларування товарів дипломатичних представництв України, що знаходяться за кордоном

Товари, призначені для офіційного (службового) користування дипломатичних представництв України, що знаходяться за кордоном, підлягають декларуванню митним органам та пропускаються за межі України на весь строк акредитації представництва за кордоном.

Глава 51

ТАРИФНІ ПІЛЬГИ (ТАРИФНІ ПРЕФЕРЕНЦІЇ)

Стаття 302. Поняття тарифних пільг (тарифних преференцій)

Тарифні пільги (тарифні преференції) - це пільги, що надаються Україною у процесі реалізації її зовнішньоекономічної політики на умовах взаємності чи в односторонньому порядку щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України, як звільнення від справляння мита, зниження ставок мита або встановлення тарифних квот на ввезення товарів.

Тарифні пільги (тарифні преференції) застосовуються виключно на основі податкового законодавства України, цього Кодексу, законів України, а також міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Розділ XIV

МИТНА СТАТИСТИКА

Глава 52

МИТНА СТАТИСТИКА

Стаття 303. Завдання митної статистики

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи забезпечує:

1) об'єктивний та достовірний облік даних про переміщення товарів через митний кордон України; збирання, формування, опрацювання, узагальнення, всебічний аналіз та зберігання

статистичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами;

2) подання статистичної, довідкової, аналітичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами органам державної влади в порядку, встановленому законом;

3) захист статистичної інформації, яка відповідно до законодавства України не підлягає розголошенню.

Стаття 304. Система митної статистики

Митна статистика є складовою частиною загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності.

Статистична інформація, яка формується, узагальнюється і аналізується митними органами, використовується в інтересах зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків, поліпшення тарифного та нетарифного регулювання, подальшої інтеграції України у загальносвітову систему економічних відносин.

Забороняється вимагати від митних органів статистичну інформацію, не передбачену державною статистичною звітністю, цим Кодексом та іншими законами України.

Митна статистика складається з митної статистики зовнішньої торгівлі і спеціальної митної статистики.

Стаття 305. Митна статистика зовнішньої торгівлі

Митна статистика зовнішньої торгівлі являє собою узагальнену та відповідним чином систематизовану інформацію про переміщення товарів через митний кордон України.

Митна статистика зовнішньої торгівлі формується, узагальнюється та аналізується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи на основі даних, які містяться у вантажних митних деклараціях.

Дані митної статистики зовнішньої торгівлі в установленому законодавством порядку використовуються відповідними органами державної влади для здійснення контролю за надходженням податків, зборів та інших обов'язкових платежів до Державного бюджету України, валютного контролю, аналізу стану зовнішньої торгівлі України, її торговельного і платіжного балансів та економіки в цілому.

Ведення митної статистики здійснюється за методологією, яка забезпечує порівнянність даних митної статистики зовнішньої торгівлі України з даними державної статистики інших держав.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи забезпечує регулярне публікування даних митної статистики зовнішньої торгівлі.

Стаття 306. Спеціальна митна статистика

Для забезпечення завдань, покладених на митні органи Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, митними органами формується, узагальнюється та аналізується спеціальна митна статистика. Порядок ведення спеціальної митної статистики визначається законодавством.

Стаття 307. Документи та відомості, що використовуються для формування митної статистики

Для формування митної статистики використовуються документи та відомості, що подаються до митних органів юридичними та фізичними особами згідно з нормами цього Кодексу, якими визначається порядок здійснення митного контролю та митного оформлення.

Стаття 308. Використання інформації, що надається митним органам

Статистична та інша інформація, надана митним органам відповідно до цього Кодексу, інших законів України, а також міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, використовується виключно для митних цілей.

Інформація щодо обсягів експорту та імпорту конкретних видів товарів може надаватися лише органам, які ведуть державну статистику, а інформація щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності - тільки органам досудового слідства у зв'язку з розслідуванням кримінальних справ, а також на письмову вимогу державного уповноваженого Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України у зв'язку із розслідуванням ними антиконкурентних узгоджених дій із зазначенням у ній підстав для її надання.

{ Частина друга статті 308 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2596-IV (2596-15) від 31.05.2005 }

Інформація, яка становить державну, комерційну, банківську або іншу таємницю, що охороняється законом, а також конфіденційна інформація не підлягає розголошенню або використанню посадовими особами митних органів для особистих цілей, не може надаватися органам державної влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим та службовим особам, установам, організаціям, підприємствам та громадянам, за винятком випадків, передбачених законом.

Стаття 309. Використання митної статистики з питань зовнішньої торгівлі

Статистична інформація з питань зовнішньої торгівлі використовується для:

1) визначення стратегії, тактики та основних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

2) аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної політики і ситуації, що склалася чи складатиметься на світовому ринку;

3) проведення переговорів з торговельно-економічних питань;

4) застосування методів тарифного і нетарифного регулювання;

5) складання торговельного та платіжного балансів України, планування і проведення валютно-фінансової політики;

6) визначення ринків збуту товарів;

7) формування статистики зовнішньоекономічних зв'язків України.

Стаття 310. Відомчі класифікатори

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи здійснює розроблення, впровадження та ведення відомчих класифікаторів з питань митної статистики, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій.

Порядок ведення класифікаторів, зазначених у частині першій цієї статті, встановлюється Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом.

Класифікатори, зазначені у частині першій цієї статті, використовуються виключно для митних цілей.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи інформує органи державної влади та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності про зміни і доповнення, внесені до класифікаторів, зазначених у частині першій цієї статті.

РОЗДІЛ XV

УКРАЇНСЬКА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Глава 53

ВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 311. Структура та застосування Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі - УКТЗЕД) складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів (995_079).

В УКТЗЕД товари систематизовано за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями, найменування і цифрові коди яких уніфіковано з Гармонізованою системою опису та кодування товарів.

Для докладнішої товарної класифікації використовується сьомий, восьмий, дев'ятий та десятий знаки цифрового коду.

Структура десятизнакового цифрового кодового позначення товарів в УКТЗЕД включає код групи (перші два знаки), товарної

позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків).

Стаття 312. Порядок ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

Ведення УКТЗЕД передбачає:

відстежування змін та доповнень до міжнародної основи УКТЗЕД, пояснень та інших рішень по тлумаченню цієї основи, що приймаються Всесвітньою митною організацією;

деталізацію УКТЗЕД на національному рівні та введення додаткових одиниць виміру;

розроблення пояснень та рекомендацій з метою забезпечення однакового тлумачення і застосування УКТЗЕД;

прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів в УКТЗЕД;

поширення інформації про застосування УКТЗЕД;

ведення та зберігання еталонного примірника УКТЗЕД (у паперовому та електронному вигляді);

організацію роботи з видання і поширення УКТЗЕД та пояснень до УКТЗЕД;

здійснення інших функцій, необхідних для ведення УКТЗЕД.

Ведення УКТЗЕД здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 313. Класифікація товарів

Митні органи класифікують товари, тобто відносять товари до класифікаційних групувань, зазначених в УКТЗЕД.

Рішення митних органів щодо класифікації товарів для митних цілей є обов'язковими для підприємств і громадян.

Стаття 314. Надання зразків товарів під час здійснення класифікації товарів

З метою встановлення достовірних відомостей про товари та їх відповідності опису класифікаційних групувань УКТЗЕД митні органи можуть вимагати від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян зразки товарів та техніко-технологічну документацію на такі товари для проведення експертизи.

Порядок надання зразків товарів та техніко-технологічної документації на них, строки і порядок проведення експертизи, а також порядок розпорядження зразками та документацією визначаються Кабінетом Міністрів України.

Розділ XVI

ВЕРИФІКАЦІЯ СЕРТИФІКАТІВ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ З УКРАЇНИ

Глава 54

ВЕРИФІКАЦІЯ СЕРТИФІКАТІВ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ З УКРАЇНИ

Стаття 315. Верифікація сертифікатів про походження товарів з України

Верифікація сертифікатів про походження товарів з України здійснюється митними органами у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (1861-2002-п).

Органи, уповноважені видавати сертифікати про походження товарів з України, зобов'язані за запитом митних органів надавати їм необхідну інформацію, пов'язану з видачею таких сертифікатів і необхідну для здійснення верифікації сертифікатів про походження товарів з України.

Стаття 316. Надання зразків товарів та документації при здійсненні верифікації сертифікатів про походження товарів з України

З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товарів з України, митні органи можуть затребувати у підприємств - виробників товарів документацію, необхідну для перевірки даних, зазначених у такому сертифікаті, а також здійснювати безпосередньо на підприємствах перевірку виробництва товарів та первинної документації, пов'язаної з таким виробництвом.

Порядок надання зразків товарів та документації, строки і порядок проведення експертизи, а також порядок розпорядження зразками товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Розділ XVII

ЗАПОБІГАННЯ КОНТРАБАНДІ

Глава 55

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОНТРАБАНДІ

Стаття 317. Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

Відповідно до законів України митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами (підрозділами), що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

Порядок проведення контрольованої поставки визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі митної справи, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону України, погодженим із Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції України.

Стаття 318. Переміщення товарів під негласним контролем

З метою виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до контрабандних операцій, а також з метою вилучення товарів, що незаконно переміщуються через митний кордон України, таке переміщення товарів може здійснюватися під контролем і оперативним наглядом правоохоронних органів.

Порядок проведення переміщення товарів під негласним контролем визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі митної справи, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Служби безпеки України, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в справах охорони державного кордону України, погодженим з Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції України.

Розділ XVIII

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Глава 56

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 319. Поняття порушення митних правил

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Стаття 320. Відповідальність за порушення митних правил

Відповідальність за порушення митних правил встановлюється цим Кодексом.

Суб'єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а також посадові особи підприємств.

Притягнення до відповідальності за порушення митних правил не звільняє зазначених осіб від обов'язку сплати мита та інших податків і зборів.

Стаття 321. Особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил

Вчинення правопорушень, передбачених статтями 331, 332, 348-350 цього Кодексу, внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, не тягне за собою відповідальність, передбачену цим Кодексом.

Стаття 322. Види стягнень за порушення митних правил

За порушення митних правил можуть бути накладені такі стягнення:

1) попередження;

2) штраф;

3) конфіскація товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Стаття 323. Основні і додаткові види стягнення

Попередження або штраф можуть застосовуватися тільки як основний вид стягнення за вчинене правопорушення.

Конфіскація товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, може застосовуватися як основний і як додатковий вид стягнення.

За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове стягнення, застосування лише додаткового стягнення без основного не допускається, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 328 цього Кодексу.

Стаття 324. Попередження

Попередження як стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Рішення про попередження приймається керівником митного органу або його заступником у формі постанови про накладення адміністративного стягнення відповідно до статті 391 цього Кодексу. Постанова оголошується правопорушникові.

Стаття 325. Штраф

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на осіб за порушення митних правил у випадках і межах, встановлених цим Кодексом.

Стаття 326. Конфіскація

Конфіскація як стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 322 цього Кодексу, і безоплатній передачі їх у власність держави.

Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 322 цього Кодексу, застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 327. Забезпечення законності у разі застосування стягнень до порушників митних правил

Стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України.

Додержання вимог законодавства у разі застосування стягнень за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку митних органів вищого рівня та їх посадових осіб, права оскарження та інших встановлених законодавством України заходів.

Стаття 328. Строки накладення стягнень у справах про порушення митних правил

Адміністративні стягнення у вигляді попередження, штрафу можуть бути накладені не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - два місяці з дня його виявлення.

У разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, стягнення у вигляді попередження, штрафу може бути накладено не пізніш як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

Предмети, зазначені у пункті 3 статті 322 цього Кодексу, підлягають конфіскації незалежно від часу вчинення або виявлення порушення митних правил.

Глава 57

ВИДИ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТАКІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 329. Порушення режиму зони митного контролю

Переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, у тому числі посадових осіб органів державної влади (крім митних органів), які не перетинають митний кордон України, а також проведення в зоні митного контролю господарських робіт без дозволу митного органу або вчинення інших дій, якими порушується встановлений законодавством режим зони митного контролю, -

тягне за собою за відсутності товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил накладення штрафу в розмірі до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії за наявності товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 330. Неподання митному органу документів, необхідних для здійснення митного контролю

Неподання митному органу в установлений законодавством строк документів, передбачених відповідно до цього Кодексу для здійснення митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, незалежно від подання письмової декларації, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 331. Видача товарів, транспортних засобів без дозволу митного органу або їх втрата

Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, транспортних засобів, що знаходяться під митним контролем, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 332. Недоставлення до митного органу товарів, транспортних засобів, документів

Недоставлення до митного органу товарів, транспортних засобів, що перебувають під митним контролем і перевозяться з одного митного органу до іншого, а так само прийнятих для передачі митному органу митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 333. Незупинення транспортного засобу

Незупинення в зоні митного контролю транспортного засобу, що переміщується через митний кордон України, -

тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 334. Відправлення транспортного засобу без дозволу митного органу

Відправлення без дозволу митного органу транспортного засобу, що перебуває під митним контролем, -

тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 335. Причалювання до суден, що перебувають під митним контролем

Причалювання до судна, що перебуває під митним контролем, інших суден та інших плавучих засобів без дозволу митного органу -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 336. Неправомірні операції з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, зміна їх стану, користування та розпорядження ними

Здійснення операцій з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, а саме зміна їх стану, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, за винятком операцій, зазначених у статтях 331, 337 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів, а на посадових осіб підприємств - у розмірі від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів.

Стаття 337. Вантажні та інші операції, що проводяться без дозволу митного органу

Навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, переупакування товарів, що перебувають під митним контролем, або зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах чи їх упаковці без дозволу митного органу -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 338. Пошкодження або втрата митного забезпечення

Пошкодження або втрата пломб, печаток чи інших засобів митного забезпечення, зазначених у товаросупровідних документах, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 339. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю

Порушення встановленого відповідно до цього Кодексу порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто наявність під час проведення митного контролю в особи, яка формою проходження митного контролю обрала проходження через таку зону (коридор), товарів, заборонених або обмежених до переміщення через митний кордон України, або товарів у кількостях, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів.

Стаття 340. Недекларування товарів, транспортних засобів

Недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів, а на посадових осіб підприємств - від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів.

Стаття 341. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання

Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання, -

тягне за собою конфіскацію цих товарів.

Стаття 342. Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів і документів

Перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів і документів, а також непред'явлення в установлений законодавством строк без поважних причин таких товарів, транспортних засобів і документів посадовій особі митного органу чи призначеному нею експерту або спеціалісту -

тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 343. Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон

Неподання митному органу особами, зазначеними в статті 320 цього Кодексу, передбаченої законодавством звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон і ввозяться, вивозяться, зберігаються, переробляються, виготовляються, купуються та реалізуються без попереднього дозволу митного органу, а також порушення порядку ведення звітності щодо таких товарів -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 344. Неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи)

Неподання у випадках, передбачених законодавством, на вимогу митного органу відповідних документів та зразків товарів, необхідних для проведення дослідження (аналізу, експертизи), -

тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 345. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності

Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності -

тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності, а на посадових осіб підприємств - від тридцяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

{ Стаття 345 в редакції Закону N 359-V (359-16) від 16.11.2006 }

Стаття 346. Порушення порядку зберігання товарів на митних ліцензійних складах та здійснення операцій із цими товарами

Порушення встановленого законодавством порядку розміщення товарів на митних ліцензійних складах для зберігання, недотримання встановлених цим Кодексом строків, умов і порядку зберігання зазначених товарів, а так само проведення операцій з товарами, що зберігаються на митних ліцензійних складах, без дозволу митного органу -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 347. Порушення встановленого порядку знищення (руйнування) товарів

Порушення встановленого законодавством порядку знищення (руйнування) товарів, що перебувають під митним контролем, тобто порушення встановлених цим Кодексом та іншими законами України умов, заборон та обмежень щодо знищення (руйнування) таких товарів, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 348. Порушення зобов'язання про зворотне вивезення чи зворотне ввезення товарів

Невивезення за митний кордон України товарів, які були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, або неввезення на митну територію України товарів, які були тимчасово вивезені за митний кордон України під зобов'язання про зворотне ввезення, у строк, зазначений у зобов'язанні про зворотне вивезення (зворотне ввезення) таких товарів, -

тягне за собою накладення штрафу у розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію таких товарів.

Стаття 349. Порушення зобов'язання про транзит

Невивезення за митний кордон України товарів, транспортних засобів, ввезених з метою транзиту через територію України, в строки, встановлені митним органом, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів та транспортних засобів.

Стаття 350. Порушення встановленого маршруту переміщення товарів

Ухилення від встановленого Кабінетом Міністрів України маршруту переміщення товарів територією України -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів.

Стаття 351. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів або транспортних засобів та їх конфіскацію, а також конфіскацію транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 352 цього Кодексу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості цих товарів або транспортних засобів та їх конфіскацію, а також конфіскацію транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил переміщення товарів через митний кордон України.

{ Стаття 351 в редакції Закону N 4025-VI (4025-17) від 15.11.2011 }

Стаття 352. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів та їх конфіскацію, а також конфіскацію товарів та транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів через митний кордон України. *{ Абзац другий частини першої статті 352 в редакції Закону N 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }*

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення

правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 351 цього Кодексу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості цих товарів та їх конфіскацію, а також конфіскацію товарів та транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів через митний кордон України. *{ Абзац другий частини другої статті 352 в редакції Закону N 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }*

{ Стаття 352 в редакції Закону N 4025-VI (4025-17) від 15.11.2011 }

Стаття 353. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю

Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів або їх конфіскацію.

{ Абзац другий частини першої статті 353 в редакції Закону N 4025-VI (4025-17) від 15.11.2011 }

Стаття 354. Використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, в інших цілях

Використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 355. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру

Заявлення в митній декларації неправдивих відомостей та надання митному органу документів з такими відомостями як підстави для звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру або несплата податків і зборів у строк, встановлений законодавством, а також інші протиправні дії, що спричинили недобори податків і зборів, за відсутності ознак злочину, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розділ XIX

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Глава 58

ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Стаття 356. Поняття провадження у справі про порушення митних правил

Провадження у справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій, зазначених у статті 378 цього Кодексу, розгляд справи та винесення постанови.

Стаття 357. Правове забезпечення провадження у справах про порушення митних правил

Провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього Кодексу, а в частині, що не регулюється ним, - відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Стаття 358. Порушення справи про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил вважається розпочатою з моменту складення протоколу про порушення митних правил.

Стаття 359. Посадові особи, уповноважені складати протоколи про порушення митних правил

Протокол про порушення митних правил мають право складати:

1) посадові особи, які згідно із штатним розписом митного органу уповноважені здійснювати митний контроль, митне оформлення і пропуск через митний кордон України товарів і транспортних засобів і які безпосередньо виявили порушення митних правил;

2) посадові особи підрозділу по організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, підрозділів по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил регіональних митниць і митниць, які згідно з посадовими обов'язками мають таке право;

3) інші посадові особи, уповноважені керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або керівником регіональної митниці.

Стаття 360. Приводи і підстави для порушення справи про порушення митних правил

Приводами і підставами для порушення справи про порушення митних правил є:

1) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;

2) повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від інших органів (у тому числі митних);

3) повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Стаття 361. Мова, якою здійснюється провадження у справі про порушення митних правил

Провадження у справі про порушення митних правил здійснюється українською мовою або мовою більшості населення даної місцевості.

Особи, які беруть участь у провадженні у справі про порушення митних правил і не володіють мовою, якою здійснюється провадження, мають право робити заяви, давати пояснення, подавати клопотання рідною мовою, а також користуватися послугами перекладача.

Стаття 362. Посадові особи митних органів, які здійснюють провадження у справі про порушення митних правил

Провадження у справі про порушення митних правил здійснюють посадові особи підрозділу по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митного органу, в зоні діяльності якого було вчинено або виявлено таке порушення.

Посадові особи підрозділу по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил регіональної митниці можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній підпорядкованими регіональній митниці митними органами.

Посадові особи підрозділу по організації боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній будь-яким митним органом України.

Стаття 363. Протокол про порушення митних правил

Про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, складає протокол.

Протокол про порушення митних правил повинен містити такі дані:

1) дату і місце його складення;

2) посаду, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;

3) необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, якщо її встановлено;

4) місце, час вчинення та суть порушення митних правил;

5) посилання на статтю цього Кодексу, що передбачає відповідальність за таке порушення;

6) прізвища та адреси свідків, якщо вони є;

7) відомості щодо товарів, транспортних засобів, документів, вилучених згідно із статтею 377 цього Кодексу;

8) інші необхідні для вирішення справи відомості.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала. Якщо при складанні протоколу була присутня особа, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, протокол підписується і цією особою, а за наявності свідків - і свідками.

Якщо особа, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, відмовляється підписати протокол, до протоколу вноситься відповідний запис. Особа, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, має право дати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу. Власноручно викладені цією особою пояснення додаються до протоколу, про що до протоколу вноситься відповідний запис із зазначенням кількості аркушів, на яких подано такі пояснення.

У разі складення протоколу особі, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, роз'яснюються її права, передбачені статтею 366 цього Кодексу, про що до протоколу вноситься відмітка, яка підписується цією особою.

У разі потреби в протоколі зазначаються також місце та час розгляду справи про порушення митних правил.

Протокол складається у двох примірниках, один з яких вручається під розписку особі, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил.

У разі відмови особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, одержати примірник протоколу до протоколу вноситься відповідний запис, який підписується особою, що склала протокол, та свідками, якщо вони є, після чого зазначений примірник надсилається цій особі за повідомленою нею або наявною в митному органі адресою (місце проживання або фактичного перебування). Протокол вважається врученим, навіть якщо особа, яка вчинила порушення митних правил і притягується до відповідальності, не перебувала за повідомленою нею адресою або місце проживання чи фактичного перебування було названо нею неправильно.

Протокол, а також вилучені товари, транспортні засоби та документи, зазначені в протоколі, передаються до митного органу, в зоні якого виявлено порушення митних правил.

Стаття 364. Провадження у справі про порушення митних правил за матеріалами, одержаними від інших правоохоронних органів

У разі закриття кримінальної справи про контрабанду щодо конкретної особи за наявності в її діях складу порушення митних правил матеріали про таке порушення передаються до митного органу або до суду для притягнення цієї особи до адміністративної відповідальності.

Постанова по такій справі виноситься у строки, передбачені частиною другою статті 328 цього Кодексу.

Стаття 365. Особи, які беруть участь у провадженні у справах про порушення митних правил

Участь у провадженні у справах про порушення митних правил беруть:

особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил;

представники осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил (законні представники, представники, що діють на підставі довіреності, доручення);

захисники;

свідки;

експерти;

перекладачі;

поняті.

Стаття 366. Права осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил

Особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, під час розгляду справи про порушення митних правил у митному органі або суді мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі, бути присутніми під час розгляду справи у митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь в їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи, давати усні і письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митного органу, суду (судді), а також користуватись іншими правами, наданими їм законом. Зазначені в цій статті особи зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами.

Стаття 367. Представники осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил

Представниками осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, можуть бути:

1) законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що посвідчують їх повноваження, - у справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник;

2) інші особи - на підставі нотаріально посвідченої довіреності. Громадяни можуть також посвідчити довіреність на участь у справі на підприємстві, де вони працюють, або в управлінні будинками, де вони проживають; військовослужбовці - у відповідній військовій частині; особи, які проживають у населених пунктах, де немає нотаріальних контор, - у виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради; особи, які перебувають на лікуванні, - у відповідному лікувальному закладі.

Особиста участь у справі громадянина не позбавляє його права мати по цій справі представника.

Законні представники користуються під час участі у справі усіма правами, зазначеними у статті 366 цього Кодексу. Повноваження інших представників на участь у справі дають їм право на вчинення від імені осіб, яких вони представляють, усіх дій, зазначених у статті 366 цього Кодексу, крім передачі повноважень іншій особі (передоручення), оскарження постанови митного органу або суду (судді), одержання товарів або грошових сум у разі їх повернення. Повноваження представника на вчинення кожної із зазначених дій повинні бути спеціально обумовлені у виданій йому довіреності.

Не можуть бути представниками осіб, які притягуються до відповідальності:

1) особи, які не досягли повноліття;

2) особи, над якими встановлено опіку, піклування;

3) адвокати, які прийняли доручення про подання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру, а також особи, виключені з колегії адвокатів.

Посадові особи митної служби України, а також судді, слідчі і прокурори не можуть бути представниками осіб, які притягуються до відповідальності, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

Стаття 368. Захисник

У розгляді справи про порушення митних правил може брати участь захисник, якого самостійно визначає особа, що притягується до відповідальності, з числа осіб, які є фахівцями в галузі права і за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Захисник має право:

1) знайомитися з матеріалами справи;

2) заявляти клопотання;

3) подавати скарги;

4) здійснювати інші права, передбачені законом.

Стаття 369. Експерт

Експертом може бути особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку.

Експерт призначається посадовою особою органу, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, у разі потреби в спеціальних знаннях.

Експерт зобов'язаний надати об'єктивні висновки з поставлених перед ним питань.

Експерт має право:

знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи;

заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для надання висновків.

Стаття 370. Перекладач

Перекладачем може бути особа, що володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про порушення митних правил.

Перекладач зобов'язаний точно і у повному обсязі здійснювати доручений йому переклад, у необхідних випадках брати участь у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

Як перекладач може виступати посадова особа митного органу.

Стаття 371. Свідок у справі про порушення митних правил

Свідком може бути будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, що підлягають встановленню у справі про порушення митних правил.

За викликом органу, у провадженні якого перебуває справа про порушення митних правил, свідок зобов'язаний з'явитися у призначений час до цього органу і дати детальні та правдиві пояснення, повідомити все відоме йому у справі та відповісти на поставлені запитання.

Стаття 372. Поняті у справі про порушення митних правил

Понятими є особи, які залучаються до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, а також працівники митних органів.

Поняті, присутні при проведенні процесуальних дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі виконаним діям.

Стаття 373. Обставини, що виключають можливість здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил

Посадова особа митного органу не може здійснювати провадження у справі, якщо вона є родичем особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати, що ця посадова особа може бути особисто заінтересована у вирішенні справи.

Питання про передачу такої справи іншій посадовій особі органу вирішується керівником підрозділу по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил цього органу або його заступником.

Якщо керівник підрозділу по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митного органу, в якому здійснюється провадження у справі про порушення митних правил, є родичем особи, яка притягується до відповідальності, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати, що керівник зазначеного підрозділу може бути особисто заінтересованим у розгляді справи, справа підлягає передачі до іншого митного органу.

Глава 59

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ

Стаття 374. Мета і порядок застосування адміністративного затримання

З метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил, а також для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення, допускається адміністративне затримання громадянина, який вчинив таке порушення, на строк до трьох годин.

Адміністративне затримання громадянина, який вчинив порушення митних правил, здійснюється посадовою особою митного органу за рішенням керівника цього органу або його заступника, керівника підрозділу по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил, керівника митного поста або його заступника, а в разі їх відсутності (в нічний час, у вихідні та святкові дні тощо) - начальника чергового відділу або старшого чергової зміни.

Військовослужбовці та працівники органів внутрішніх справ повинні надавати допомогу посадовим особам митного органу, які здійснюють адміністративне затримання, в разі вчинення опору або спроби втечі з місця події.

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення громадянина до службового приміщення митного органу або до іншого приміщення, де проведення необхідних дій з метою, визначеною в частині першій цієї статті, є можливим, а якщо громадянин перебуває в стані сп'яніння - з часу його витвереження.

Щодо громадянина, який знаходиться у службовому приміщенні митного органу або в іншому приміщенні у зв'язку з проведенням митного контролю або митного оформлення, строк адміністративного

затримання обчислюється з моменту закінчення митного контролю або оформлення.

Про адміністративне затримання складається протокол, форма якого затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. В протоколі робиться відмітка про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо таке мало місце. Копія протоколу вручається громадянинові, якого було затримано. Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляються його батьки або особи, які їх замінюють.

Глава 60

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ПОРЯДОК ЇХ ПРОВЕДЕННЯ

Стаття 375. Мета проведення процесуальних дій

У справі про порушення митних правил процесуальні дії проводяться з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення цієї справи.

До процесуальних дій належать:

1) складання протоколу про порушення митних правил;

2) витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил;

3) вилучення товарів, транспортних засобів і документів;

4) митне обстеження;

5) пред'явлення товарів, транспортних засобів та документів для впізнання;

6) призначення експертизи;

7) взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

При проведенні процесуальних дій, зазначених у пунктах 3-5, 7 частини другої цієї статті, складаються протоколи, форми яких встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 376. Витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил

Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може витребувати документи, необхідні для розгляду справи.

Особа, якій адресовано вимогу про подання документів, зобов'язана не пізніш як у п'ятиденний строк надіслати їх посадовій особі митного органу, яка вимагає подати документи.

Стаття 377. Вилучення товарів, транспортних засобів і документів

Товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, а також документи, необхідні для розгляду справи про порушення митних правил, вилучаються.

У разі вчинення порушення митних правил особою, яка не має в Україні постійного місця проживання або адреси, допускається вилучення товарів, транспортних засобів у розмірах, необхідних для забезпечення стягнення штрафу або вартості товарів, транспортних засобів, зазначеної у частині третій статті 405 цього Кодексу.

Вилучені товари, транспортні засоби та документи повинні бути перелічені у протоколі, що складається в передбачених цим Кодексом випадках, або в доданому до нього описі з точним зазначенням кількості, міри, ваги та особливих ознак цих товарів, транспортних засобів та документів, а також вартості товарів, транспортних засобів.

Стаття 378. Проведення митних обстежень

Посадові особи митних органів, які мають достатні підстави вважати, що на території або в приміщеннях підприємств, або у транспортних засобах, що їм належать, знаходяться товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, а також документи, необхідні для розгляду справи про порушення митних правил, можуть проводити митне обстеження таких територій, приміщень або транспортних засобів.

Митне обстеження проводиться у присутності посадових осіб підприємств, зазначених у частині першій цієї статті.

Посадові особи митних органів мають право запросити до участі у митному обстеженні спеціалістів.

Про проведення митного обстеження складається протокол за формою, що встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 379. Пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання

За рішенням посадової особи митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, особі, яка вчинила це порушення, а також свідку можуть бути пред'явлені товари, транспортні засоби та документи для впізнання.

Особу, яка бере участь у впізнанні, спочатку опитують про обставини, за яких вона бачила товари, транспортні засоби та

документи, зазначені у частині першій цієї статті, ознаки, за якими вона може провести впізнання.

Товари, транспортні засоби та документи пред'являються в групі однорідних товарів, транспортних засобів і документів.

Пред'явлення для впізнання проводиться в присутності понятих.

Про пред'явлення товарів, транспортних засобів та документів для впізнання складається протокол за формою, що встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 380. Експертиза та висновок експерта

Експертиза призначається, якщо для з'ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, виникла потреба у спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо.

Експертиза проводиться експертами митних лабораторій та інших установ або окремими спеціалістами, які призначаються посадовою особою митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил.

Поставлені перед експертом питання та його висновок не повинні виходити за межі спеціальних знань експерта. Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеного ним дослідження та обгрунтування відповіді на поставлені запитання.

Якщо експерт під час проведення експертизи встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він має право викласти ці обставини у своєму висновку.

Висновок експерта не є обов'язковим для посадової особи митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил. У разі незгоди цієї особи з висновком експерта у постанові, яка виноситься у справі, повинно міститися обгрунтування незгоди.

У разі неналежної якості або повноти висновку експерта може бути призначена повторна експертиза, проведення якої доручається іншому експерту (експертам).

Стаття 381. Порядок призначення експертизи

Визнавши за необхідне проведення експертизи, посадова особа митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, виносить постанову, в якій визначаються підстави для призначення експертизи, прізвище експерта або найменування митної лабораторії чи іншої відповідної установи, в якій має проводитися експертиза. У цій же постанові ставляться конкретні питання, які мають бути вирішені під час проведення експертизи, а також визначаються матеріали, що передаються у розпорядження експерта.

До призначення експерта з'ясовуються необхідні відомості про його професіоналізм та компетентність.

Рішення про призначення експертизи є обов'язковим для експерта, а також для посадових осіб підприємства, де працює експерт.

Стаття 382. Одержання проб та зразків для проведення експертизи

Посадова особа митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, має право відбирати в осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, зразки підпису, почерку, а також брати проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи.

У разі потреби взяття проб та зразків може проводитися також в осіб, не зазначених у частині першій цієї статті, свідчення та участь яких у вивченні та оцінці обставин порушення митних правил можуть мати істотне значення для провадження і розгляду справи.

Посадова особа митного органу, в провадженні або на розгляді якої знаходиться справа про порушення митних правил, виносить постанову про взяття проб та зразків.

До взяття проб та зразків у разі потреби може залучатися експерт.

Про взяття проб та зразків складається протокол.

Стаття 383. Доручення на проведення окремих процесуальних дій

Посадова особа митного органу, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, має право доручити проведення конкретних процесуальних дій посадовій особі іншого митного органу.

Доручення повинно бути виконано не більш як у п'ятиденний строк з дня його одержання.

Стаття 384. Витрати у справі про порушення митних правил

Витрати у справі про порушення митних правил складаються з видатків на інвентаризацію, зберігання, перевезення (пересилання) товарів, зазначених у пункті 3 статті 322 цього Кодексу, а також з інших понесених митним органом витрат на провадження або розгляд справи.

До таких витрат належать також кошти, що виплачуються експерту за виконання його обов'язків та за роботу, виконану за дорученням митного органу, виплати добових, а також компенсації на проїзд до митного органу і назад та наймання приміщення.

За робітниками та службовцями, які викликаються до митного органу як свідки, експерти, перекладачі, зберігається середній місячний заробіток за місцем основної роботи. Особи, які не є

робітниками та службовцями, отримують у зв'язку з таким викликом грошову компенсацію, яку виплачує митний орган.

Порядок витрат та розмір сум, що підлягають виплаті, встановлюються законодавством України.

Стаття 385. Відшкодування витрат у справі про порушення митних правил

Витрати у справі про порушення митних правил відшкодовуються особою, щодо якої винесено постанову про накладення стягнення. Витрати на оплату послуг перекладача відшкодовуються за рахунок Державного бюджету України.

Посадова особа митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, а також посадова особа, яка здійснює розгляд цієї справи, зобов'язані зібрати та додати до справи документи про понесені на провадження справи витрати.

Суми витрат, що підлягають відшкодуванню, зазначаються у постанові митного органу або суду по справі про порушення митних правил.

Стаття 386. Органи, уповноважені розглядати справи про порушення митних правил

Справи про порушення митних правил, передбачені статтями 329-335, 337, 338, 342-344, 346, 347, 354, 355 цього Кодексу, розглядаються митними органами.

Справи про порушення митних правил, передбачені статтями 336, 339-341, 345, 348-353 цього Кодексу, а також усі справи про порушення митних правил, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, розглядаються місцевими судами (суддями) за місцем розташування митних органів, посадові особи яких здійснювали провадження у цих справах.

Стаття 387. Повноваження посадових осіб митних органів щодо розгляду справ про порушення митних правил

Від імені регіональних митниць та митниць справи про порушення митних правил розглядаються керівниками цих митних органів або їх заступниками, а від імені спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи - посадовими особами підрозділу по організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, уповноваженими на це керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або його заступниками.

Стаття 388. Місце розгляду справи про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил розглядається за місцезнаходженням митного органу, в зоні якого вчинено правопорушення.

Стаття 389. Строк розгляду справи про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання посадовою особою митного органу або судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи.

Стаття 390. Присутність під час розгляду справи особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, або її представника

Справа про порушення митних правил розглядається в присутності особи, яка притягується до відповідальності, або її представника.

Митний орган інформує особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, про час та місце розгляду справи в митному органі, як правило, відповідним письмовим повідомленням, якщо це не було зроблено під час вручення зазначеній особі копії протоколу про порушення митних правил.

У разі розгляду справи в суді про час та місце розгляду справи суд (суддя) повідомляє особу, яка притягується до відповідальності, а також відповідний митний орган.

Справа про порушення митних правил може бути розглянута під час відсутності особи, яка притягується до відповідальності, лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Стаття 391. Види постанов у справі про порушення митних правил

У справі про порушення митних правил митний орган або суд (суддя), що розглядає справу, виносить одну з таких постанов:

1) про проведення додаткової перевірки;

2) про накладення адміністративного стягнення;

3) про закриття провадження у справі;

4) про порушення кримінальної справи про контрабанду.

У постанові про проведення додаткової перевірки зазначаються конкретні суб'єкти, завдання та строки перевірки. Ці дії не повинні порушувати права особи, шкодити господарській діяльності юридичної особи.

Стаття 392. Особливості розгляду судом справ про порушення митних правил

Справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово.

У справі про порушення митних правил суд (суддя) виносить одну з постанов, передбачених частиною першою статті 391 цього Кодексу.

У разі, якщо за результатами перевірки законності та обгрунтованості постанови суду у справі про порушення митних правил ця постанова буде скасована, а справа закрита, або стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до відповідальності, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних податків і зборів за ставками, що діяли на день конфіскації. Повернення грошових коштів, зазначених у цій частині, здійснюється органами Державного казначейства України з Державного бюджету України.

Глава 61

ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ. ВНЕСЕННЯ НА ПОСТАНОВИ ПОДАННЯ ПРОКУРОРА

Стаття 393. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил

Постанова у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, або представником такої особи.

Скарга на постанову митниці регіонального підпорядкування може бути подана до відповідної регіональної митниці або до місцевого суду за місцезнаходженням митниці, яка винесла постанову.

Постанова регіональної митниці по скарзі на постанову підпорядкованої їй митниці може бути оскаржена до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або до місцевого суду за місцезнаходженням цієї регіональної митниці.

Постанова регіональної митниці, митниці центрального підпорядкування може бути оскаржена до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або до місцевого суду за місцезнаходженням відповідної регіональної митниці, митниці.

Якщо у випадках, зазначених у частинах другій, третій та четвертій цієї статті, постанова митного органу одночасно оскаржується до митного органу вищого рівня та до суду і суд приймає скаргу до розгляду, розгляд аналогічної скарги митним органом вищого рівня припиняється.

Постанова спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи у справі про порушення митних правил, а також його постанова по скарзі на постанову іншого митного органу у такій справі можуть бути оскаржені до місцевого суду за місцезнаходженням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Скарга на постанову митного органу подається протягом десяти днів з дати вручення заінтересованій особі копії постанови у справі або повідомлення про прийняте рішення. У разі пропуску

цього строку з поважних причин він за заявою заінтересованої особи може бути поновлений відповідно регіональною митницею, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи або судом.

Порядок оскарження постанови суду (судді) у справі про порушення митних правил та внесення подання прокурором на постанову визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10) та іншими законами.

Стаття 394. Перевірка законності та обгрунтованості постанови митного органу

Законність та обгрунтованість постанови митного органу у справі про порушення митних правил можуть бути перевірені судом або митним органом вищого рівня у зв'язку з поданням скарги, поданням прокурора.

За результатами перевірки суд або митний орган приймає одне з таких рішень:

1) про залишення постанови без змін, а скарги або подання без задоволення;

2) про скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд;

3) про скасування постанови та закриття справи;

4) про зміну заходу стягнення в межах передбаченої відповідальності за відповідне порушення митних правил, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Рішення, зазначені у частині другій цієї статті, приймаються митними органами шляхом винесення постанов.

Копія рішення по скарзі або поданню прокурора на постанову у справі про порушення митних правил протягом трьох днів надсилається особі, стосовно якої її винесено. Про результати розгляду подання повідомляється прокуророві.

У разі скасування постанови митного органу по справі про порушення митних правил суми штрафів повертаються особам, які притягалися до відповідальності, або уповноваженим ними особам з Державного бюджету України органами Державного казначейства України за поданням митних органів.

Стаття 395. Підстави для скасування або зміни постанови про накладення стягнення за порушення митних правил

Підставами для скасування постанови про накладення стягнення або про припинення провадження у справі про порушення митних правил є:

1) відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил;

2) необ'єктивність або неповнота провадження у справі або необ'єктивність її розгляду;

3) невідповідність викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи;

4) винесення постанови неправомочною особою, безпідставне недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду, якщо таке обмеження зашкодило всебічному розгляду справи та вплинуло або могло вплинути на винесення обгрунтованої постанови за результатами її розгляду;

5) неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;

6) накладення стягнення, не передбаченого цим Кодексом.

Підставами для скасування чи зміни постанови про накладення стягнення або про припинення провадження у справі про порушення митних правил можуть бути визнані й інші визначені законами обставини.

Стаття 396. Строки розгляду митним органом вищого рівня скарги або подання прокурора на постанову митного органу

Скарга і подання прокурора у справі про порушення митних правил розглядаються правомочними посадовими особами у десятиденний строк з дня їх надходження, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 397. Наслідки подання скарги або внесення подання

Подання скарги або внесення подання зупиняє виконання постанови митного органу по справі про порушення митних правил до закінчення розгляду скарги (подання).

Глава 62

ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНИХ ОРГАНІВ ПРО НАКЛАДЕННЯ СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Стаття 398. Обов'язковість постанов митних органів про накладення стягнення по справах про порушення митних правил

Постанови митних органів про накладення стягнення по справі про порушення митних правил є обов'язковими для виконання.

Стаття 399. Загальні положення щодо порядку виконання постанови митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил

Постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил підлягає виконанню після закінчення строку оскарження, встановленого статтею 393 цього Кодексу.

Митний орган, який виніс постанову про накладення стягнення за порушення митних правил, виконує її самостійно у передбачених цим Кодексом випадках, а в інших випадках - через державного виконавця.

У разі винесення митним органом кількох постанов про накладення стягнень за порушення митних правил щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Стаття 400. Давність виконання постанови митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил

Не підлягає виконанню постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення.

Стаття 401. Контроль за виконанням постанови митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил здійснюється митним органом, який виніс постанову.

Стаття 402. Порядок виконання постанови митного органу про винесення попередження

Постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил у вигляді попередження виконується митним органом, який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику з врученням копії такої постанови.

Якщо постанова митного органу про накладення стягнення у вигляді попередження виноситься за відсутності порушника, копія постанови видається або висилається йому протягом трьох днів з дня винесення постанови.

Стаття 403. Порядок виконання постанови митного органу про накладення штрафу

Штраф повинен бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше п'ятнадцяти днів з дня вручення або надіслання їй копії постанови митного органу про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови або внесення на неї подання прокурором - не пізніше п'ятнадцяти днів з дня залишення скарги без задоволення або відхилення подання.

Сума штрафу вноситься особою, яка вчинила порушення митних правил, до Державного бюджету України у порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 404. Примусове виконання постанови митного органу України або суду щодо накладання штрафу

У разі коли штраф не буде сплачено у строки, встановлені статтею 403 цього Кодексу, постанова митного органу та суду (судді) надсилається для примусового виконання районному, міському

(міста обласного значення), районному у місті відділу державної виконавчої служби.

Постанова митного органу або суду (судді), по якій стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу або до суду, що виніс постанову.

Штраф вноситься до державного бюджету.

Особа, яка вчинила порушення митних правил, повинна, незважаючи на стягнення штрафу, сплатити податки і збори, встановлені законами України.

Стаття 405. Виконання постанови суду (судді) про конфіскацію

Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем у порядку, встановленому законом.

Товари, транспортні засоби, вилучені митним органом, щодо яких винесена постанова суду (судді) про конфіскацію, передаються державному виконавцеві.

У разі коли неможливо конфіскувати товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, з осіб, які вчинили порушення митних правил, стягується вартість зазначених товарів, транспортних засобів у порядку, встановленому законодавством України.

Витрати митного органу, пов'язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил, у порядку, встановленому законом.

Стаття 406. Виконання постанови митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України

Постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України, виконується за рахунок майна цих осіб, що знаходиться на території України.

У разі відсутності в Україні майна, що належить зазначеним у частині першій цієї статті особам, порядок виконання постанови митного органу про накладення на них стягнень визначається законодавством України та міжнародними договорами з державами, на території яких проживають або перебувають особи, притягнуті до відповідальності за порушення митних правил.

Розділ XX

ПРАЦІВНИКИ МИТНИХ ОРГАНІВ, СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ МИТНИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Глава 63

ПОСАДОВІ ОСОБИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 407. Посадові особи митної служби України

Посадовими особами митної служби України є працівники митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, на яких цим Кодексом та іншими законами України покладено здійснення митної справи, організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і яким присвоєно спеціальні звання.

Стаття 408. Правовий статус посадових осіб митної служби України

Правовий статус посадових осіб митної служби України, їх права та обов'язки визначаються Конституцією України (254к/96-ВР), цим Кодексом, а в частині, що не регулюється ним, - Законом України "Про державну службу" (3723-12).

Стаття 409. Обов'язковість законних розпоряджень та вимог посадових осіб митної служби України

Законні розпорядження та вимоги посадових осіб митної служби України є обов'язковими для виконання.

Стаття 410. Проходження служби і спеціальні звання посадових осіб митної служби України

Порядок і умови прийняття на службу до митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, порядок та умови проходження служби, просування посадових осіб по службі, оплати та стимулювання праці в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях визначаються законодавством України.

У митній службі України діє Дисциплінарний статут, який затверджується законом.

Посадові особи митної служби України проходять атестацію. Порядок проведення атестації визначається Кабінетом Міністрів України.

Спеціальні звання присвоюються посадовим особам митної служби України відповідно до займаних посад і стажу роботи:

дійсний державний радник митної служби;

державний радник митної служби 1 рангу;

державний радник митної служби 2 рангу;

державний радник митної служби 3 рангу;

радник митної служби 1 рангу;

радник митної служби 2 рангу;

радник митної служби 3 рангу;

інспектор митної служби 1 рангу;

інспектор митної служби 2 рангу;

інспектор митної служби 3 рангу;

інспектор митної служби 4 рангу;

інспектор митної служби;

молодший інспектор митної служби;

курсант.

Спеціальне звання дійсного державного радника митної служби присвоюється Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України.

Спеціальні звання державного радника митної служби 1, 2, 3 рангів присвоюються Президентом України за поданням керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Спеціальні звання радника митної служби 1, 2, 3 рангів, інспекторів митної служби 1, 2, 3, 4 рангів, інспекторів митної служби та молодших інспекторів митної служби присвоюються керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Спеціальне звання курсанта присвоюється керівниками відповідних закладів освіти, що віднесені до сфери управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Порядок присвоєння спеціальних звань визначається Положенням про спеціальні звання посадових осіб митної служби України, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Посадові особи митної служби України мають єдиний формений одяг з відповідними знаками розрізнення. Зразки форменого одягу, норми забезпечення ним та строки його експлуатації затверджуються Кабінетом Міністрів України, а правила носіння - спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Формений одяг видається безплатно.

Стаття 411. Робочий час посадових осіб митної служби України

Тривалість робочого часу посадових осіб митної служби України встановлюється відповідно до законодавства України про працю.

Для виконання невідкладних заходів з митного контролю, митного оформлення, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил та інших службових завдань посадові особи митних органів України за розпорядженням керівника митного органу або його заступника можуть залучатися до роботи в надурочний, а також у

нічний час, у святкові і неробочі дні. Оплата праці посадових осіб митних органів України у надурочний, нічний час, а також у святкові і неробочі дні провадиться відповідно до чинного законодавства.

Стаття 412. Прийняття на службу до митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій

На службу до митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку і здатні за своїми діловими і моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я виконувати завдання, покладені на митну службу України. З прийняттям на службу може бути встановлено випробування строком до шести місяців.

Не можуть бути прийняті на службу до митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій особи, які мають судимість за вчинення умисного злочину.

Посадові особи митної служби України, визнані за вироком суду, що набрав законної сили, винними у вчиненні злочину, звільняються із служби в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях.

Посадові особи митних органів зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України (254к/96-ВР), цим Кодексом та законами України.

Стаття 413. Присяга та урочисте зобов'язання посадових осіб митної служби України

Особи, які вперше зараховуються на посади державної служби у митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях, приймають Присягу державного службовця.

Працівники, яким вперше присвоюється спеціальне звання митної служби України, приймають урочисте зобов'язання такого змісту:

"Вступаючи на митну службу, урочисто зобов'язуюсь бути відданим Українському народу, справі української державності, неухильно додержуватися вимог Конституції України (254к/96-ВР), Митного кодексу України та законодавства України. Зобов'язуюсь активно захищати інтереси Української держави, її економічний суверенітет і безпеку, суворо додержуватися дисципліни, сумлінно, на високому професійному рівні виконувати свої службові обов'язки, зберігати державну таємницю, охороняти права, свободи і законні інтереси громадян".

Процедура прийняття урочистого зобов'язання визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 414. Неприпустимість участі посадових осіб митної служби України у політичних партіях

Посадові особи митної служби України не можуть бути членами політичних партій.

Посадові особи митної служби України не мають права організовувати страйки і брати участь у них, вчиняти інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій.

Стаття 415. Обмеження в роботі за сумісництвом та занятті підприємницькою діяльністю

Посадові особи митної служби України не мають права:

1) займатися будь-якою підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або підставних осіб, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності та медичної практики);

2) входити самостійно, через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів підприємств, фінансових установ, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що займаються підприємницькою діяльністю;

3) бути повіреним третіх осіб у митних справах;

4) використовувати своє службове становище для будь-якого не передбаченого законодавством України сприяння юридичним і фізичним особам у здійсненні ними зовнішньоекономічної та іншої підприємницької діяльності.

Стаття 416. Обмеження в роботі, яка пов'язана із здійсненням контролю за роботою близьких родичів

Посадові особи митних органів не можуть обіймати посади, перебування на яких передбачає прийняття рішень з питань діяльності підприємств - митних брокерів, митних перевізників, власників митних ліцензійних складів та складів тимчасового зберігання, а також службові зносини з такими підприємствами, якщо у штаті цих підприємств перебувають близькі родичі зазначених посадових осіб.

Глава 64

ПІДГОТОВКА, ПЕРЕПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 417. Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби України

Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби України забезпечує:

1) підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів;

2) підготовку фахівців митної справи з вищою освітою;

3) перепідготовку працівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій;

4) підвищення кваліфікації працівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій;

5) стажування молодих спеціалістів, новоприйнятих працівників, кадрового резерву;

6) самостійне навчання посадових осіб митної служби України.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників митної служби України за окремими напрямами діяльності також у вищих закладах освіти за державним замовленням. Обсяги підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи виходячи з потреб митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, вимог до освітньо-кваліфікаційного рівня працівників і встановлюються відповідно до закону.

Стаття 418. Митний заклад освіти

Митний заклад освіти є спеціалізованою митною установою, що відноситься до сфери управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи і здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників митної служби України відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

Стаття 419. Науково-педагогічні працівники, керівники та спеціалісти митних закладів освіти

Науково-педагогічні працівники, керівники та спеціалісти митних закладів освіти приймаються на роботу на умовах та в порядку, що встановлюються цим Кодексом та іншими законами України. Прийняття на роботу науково-педагогічних працівників має здійснюватися на основі конкурсного відбору.

На науково-педагогічних працівників, керівників та спеціалістів митних закладів освіти поширюються обов'язки, права та пільги, встановлені для посадових осіб митної служби України.

Науково-педагогічні працівники підлягають атестації у порядку, встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі освіти та науки.

До викладацької роботи в митних закладах освіти можуть залучатися фахівці митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій.

Стаття 420. Курсанти (студенти) і слухачі митних закладів освіти та інших вищих закладів освіти, в яких здійснюється підготовка фахівців для митної служби України

Курсантами (студентами), слухачами митних закладів освіти та інших вищих закладів освіти, в яких здійснюється підготовка

фахівців для митної служби України, можуть бути громадяни України, зараховані на навчання відповідно до вимог законодавства, та громадяни інших країн, зараховані на навчання на підставі міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Курсантам (студентам), слухачам, аспірантам вищих закладів освіти, які проходять підготовку, перепідготовку та підвищують кваліфікацію для подальшої роботи в митній службі України, може надаватися додаткове соціально-матеріальне забезпечення за рахунок коштів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи. Курсантам (студентам) денної форми навчання відповідно до закону надається відстрочка у призові до Збройних Сил України на весь період навчання.

Випускники митних закладів освіти та інших вищих закладів освіти, в яких здійснюється підготовка фахівців для митної служби України, працевлаштовуються у порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 421. Фінансування підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби України

Фінансування підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби України здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Глава 65

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 422. Гарантування захисту життя, здоров'я і майна посадових осіб митної служби України

Посадові особи митної служби України перебувають під захистом закону. Захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна цих посадових осіб та членів їхніх сімей від злочинних посягань, інших протиправних дій здійснюється відповідно до Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" (3781-12) та забезпечується мірами відповідальності, передбаченими Кримінальним кодексом України (2341-14) та Кодексом України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10).

Глава 66

ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ,
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗБРОЇ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ
МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 423. Загальні положення щодо застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї посадовими особами митної служби України

Недоторканність особи, її захист від будь-якого насильства, іншого жорстокого поводження гарантується державою.

Фізична сила, спеціальні засоби та зброя застосовуються посадовими особами митної служби України лише у випадках, передбачених цим Кодексом.

Для забезпечення правильного та ефективного застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї з посадовими особами митної служби України проводяться навчання із спеціальної підготовки та періодичні перевірки придатності до таких дій відповідно до цього Кодексу, а також до наказів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи.

Стаття 424. Застосування фізичної сили

Посадові особи митної служби України мають право застосовувати фізичну силу під час виконання службових обов'язків для:

1) припинення порушень митних правил, затримання осіб, які їх вчинили, подолання опору законним розпорядженням або вимогам посадових осіб митної служби України;

2) забезпечення доступу в приміщення або на територію, де знаходяться товари і транспортні засоби, що перебувають під митним контролем;

3) припинення інших дій, що перешкоджають виконанню обов'язків, покладених законом на посадових осіб митної служби України, якщо ненасильницькі засоби впливу не забезпечують виконання цих обов'язків.

Стаття 425. Застосування спеціальних засобів

Посадові особи митної служби України мають право застосовувати наручники, гумові кийки, сльозоточиві речовини, обладнання для відкриття приміщень, засоби для примусової зупинки транспортних засобів та інші спеціальні засоби під час виконання службових обов'язків для:

1) відбиття нападу на посадових осіб митної служби України або на інших осіб;

2) відбиття нападу на будинки, будівлі, споруди та транспортні засоби, що належать митним органам, спеціалізованим митним установам та організаціям або використовуються ними, на товари та транспортні засоби, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об'єктів у разі їх захоплення;

3) затримання правопорушників, їх доставлення в службове приміщення митного органу, спеціалізованої митної установи чи організації, якщо ці особи чинять опір та іншу протидію або можуть завдати шкоди оточуючим чи собі;

4) припинення фізичного опору, що чиниться посадовій особі митної служби України;

5) проникнення у приміщення, де можуть знаходитися предмети контрабанди та безпосередні об'єкти порушення митних правил;

6) зупинення транспортного засобу, водій якого не виконав вимогу посадової особи митної служби України про зупинення.

Забороняється застосовувати спеціальні засоби до жінок з явними ознаками вагітності, осіб з явними ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними збройного опору, скоєння групового нападу, який загрожує життю та здоров'ю людей, збереженню товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем.

Повний перелік спеціальних засобів, що використовуються посадовими особами митної служби України, та порядок їх застосування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 426. Зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї посадовими особами митної служби України

Під час виконання службових обов'язків окремим категоріям посадових осіб митної служби України, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, надається право зберігати, носити вогнепальну зброю.

Порядок застосування вогнепальної зброї посадовими особами митної служби України регулюється положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Перелік видів вогнепальної зброї та набоїв до неї, що надаються для використання посадовими особами митної служби України, визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 67

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ, СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ МИТНИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Стаття 427. Соціальні гарантії посадовим особам митної служби України

Держава гарантує посадовим особам митної служби України соціальний захист і матеріально-побутове забезпечення.

У разі загибелі, каліцтва або інвалідності внаслідок нещасного випадку, який стався з посадовою особою митної служби України під час виконання нею службових обов'язків, їй або її спадкоємцям здійснюється компенсаційна виплата в порядку, на умовах та у розмірах, визначених законодавством (678-2004-п).

Стаття 428. Гарантія оплати праці посадових осіб митної служби України

Держава гарантує оплату праці посадових осіб митної служби України з метою створення достатніх матеріальних умов для незалежного і сумлінного виконання ними службових обов'язків.

{ Частину другу статті 428 виключено на підставі Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду

N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Статтю 429 виключено на підставі Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

Стаття 430. Пенсійне забезпечення працівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій

{ Установити, що у 2007 році працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Кодексу, достроково призначена пенсія за віком (з урахуванням підпункту "г" пункту 1 статті 26 Закону України "Про зайнятість населення" (803-12), пункту "в" частини другої статті 12 Закону України "Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему" (309-14) та статті 21 Закону України (3721-12) "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні") у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, не виплачується згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 (v0a6p710-07) від 09.07.2007 }
{ Установити, що у 2007 році пенсія за віком відповідно до цього Кодексу призначається лише при досягненні пенсійного віку, передбаченого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (1058-15) згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006 }
{ Установити, що з 1 січня 2007 року максимальний розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2006-2007 роках відповідно до цього Кодексу не може перевищувати 12 мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (1058-15), а по інших категоріях пенсіонерів розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2007 році, не може перевищувати 10 тисяч гривень на місяць згідно із Законом N 489-V (489-16) від 19.12.2006 }
{ Установити, що розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених у 2006 році відповідно до цього Кодексу, не може перевищувати 12 мінімальних пенсій за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (1058-15), згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005 }
{ Установити, що у 2006 році достроково призначена пенсія за віком з урахуванням підпункту "г" пункту 1 статті 26 Закону України "Про

зайнятість населення" (803-12) у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Кодексу, не виплачується згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005 }

Пенсійне забезпечення посадових осіб митної служби України здійснюється відповідно до умов і порядку, встановлених Законом України "Про державну службу" (3723-12).

Пенсійне забезпечення працівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, які не є посадовими особами, здійснюється на загальних підставах відповідно до законодавства України про пенсійне забезпечення.

Стаття 431. Гарантії у разі каліцтва і захворювання, відшкодування збитків

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи відповідно до законодавства України компенсує працівникам митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій шкоду, заподіяну їм каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням службових обов'язків.

Стаття 432. Гарантії у разі загибелі працівника митного органу, спеціалізованої митної установи, організації

У разі загибелі працівника митного органу, спеціалізованої митної установи, організації під час виконання ним службових обов'язків непрацездатним членам сім'ї загиблого, які перебували на його утриманні, органами соціального захисту щомісячно виплачується компенсація в розмірі різниці між частиною грошового забезпечення загиблого, що припадала на їх частку, і призначеною пенсією у зв'язку з втратою годувальника без урахування одноразової допомоги.

Розділ XXI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Митний кодекс України набирає чинності з 1 січня 2004 року, крім частини тринадцятої статті 71, яка набирає чинності з моменту набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі. *{ Пункт 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 348-IV (348-15) від 24.12.2002; в редакції Законів N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005, N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, N 489-V (489-16) від 19.12.2006, N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }*

2. До приведення нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом чинні нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Кодексу.

3. Кабінету Міністрів України:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Кодексом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом;

відповідно до компетенції забезпечити видання нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом.

4. З набранням чинності цим Кодексом втрачають чинність:

Закон України "Про митну справу в Україні" (1262-12) (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., N 44, ст. 575; 1994 р., N 20, ст. 116; 2000 р., N 13, ст. 109);

Закон України "Про звільнення від обкладення митом предметів, які вивозяться (пересилаються) громадянами за митний кордон України" (163/96-ВР) (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., N 26, ст. 114);

Митний кодекс України (1970-12) (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 16, ст. 203, N 35, ст. 511; 1993 р., N 11, ст. 91, N 12, ст. 107; 1994 р., N 20, ст. 116; 1995 р., N 13, ст. 85; 1997 р., N 35, ст. 218; 1999 р., N 34, ст. 274; 2000 р., N 13, ст.109, N 38, ст. 318, N 50, ст. 436; 2001 р., N 4, ст. 16, N 23, ст. 117, N 31, ст. 148; 2003 р., N 27, ст. 209), крім статей 47, 85, 86, 87 та глави 2 "Митні збори" розділу V "Мито та митні збори", які втрачають чинність з моменту набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі; *{ Абзац четвертий пункту 4 в редакції Законів N 1344-IV (1344-15) від 27.11.2003, N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, N 2505-IV (2505-15) від 25.03.2005, N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, N 489-V (489-16) від 19.12.2006, N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }*

Постанова Верховної Ради України "Про введення в дію Митного кодексу України" (1970а-12) (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 16, ст. 204);

Постанова Верховної Ради України "Про введення в дію Закону Української РСР "Про митну справу в Українській РСР" (1263-12) (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., N 44, ст. 576);

Постанова Верховної Ради України "Про введення в дію Закону України "Про звільнення від обкладення митом предметів, які вивозяться (пересилаються) громадянами за митний кордон України" (164/96-ВР) (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., N 26, ст. 115);

Постанова Верховної Ради України від 5 лютого 1992 року N 2099-XII (2099-12) "Про персональні звання державної митної служби України" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 19, ст. 261).

```
Президент України                                            Л.КУЧМА

м. Київ, 11 липня 2002 року
        N 92-IV
```

Митний кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 11.07.2002 № 92-IV
Втрата чинності від **01.06.2012**, підстава — 4495-VI
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/92-15

Законодавство України
станом на 04.04.2024
втратив чинність

92-15

Публікації документа

- **Урядовий кур'єр** від 14.08.2002 — № 148
- **Голос України** від 16.08.2002 — № 148
- **Офіційний вісник України** від 16.08.2002 — 2002 р., № 31, стор. 1, стаття 1444, код акта 22961/2002
- **Відомості Верховної Ради України** від 27.09.2002 — 2002 р., № 38, стаття 288

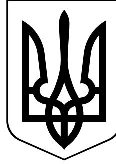

ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2424-IV від 04.02.2005*, ВВР, 2005, № 11, ст.205*
№ 2452-IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 16, ст.257*
№ 2454-IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 16, ст.259*
№ 2505-IV від 25.03.2005*, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267*
№ 2664-IV від 16.06.2005*, ВВР, 2005, № 31, ст.420*
№ 2668-IV від 16.06.2005*, ВВР, 2005, № 29, ст.384*
№ 2705-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 33, ст.427*
№ 2738-IV від 06.07.2005*, ВВР, 2005, № 34, ст.434*
№ 3164-IV від 01.12.2005*, ВВР, 2006, № 12, ст.101*
№ 3201-IV від 15.12.2005*, ВВР, 2006, № 13, ст.110*
№ 3202-IV від 15.12.2005*, ВВР, 2006, № 14, ст.117*
№ 3205-IV від 15.12.2005*, ВВР, 2006, № 14, ст.118*
№ 3480-IV від 23.02.2006*, ВВР, 2006, № 31, ст.268*
№ 3528-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 34, ст.291*
№ 3541-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.296*
№ 133-V від 14.09.2006*, ВВР, 2006, № 43, ст.414*
№ 358-V від 16.11.2006*, ВВР, 2007, № 2, ст.15*
№ 424-V від 01.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.67*
№ 483-V від 15.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.77*
№ 549-V від 09.01.2007*, ВВР, 2007, № 12, ст.106*
№ 514-VI від 17.09.2008*, ВВР, 2008, № 50-51, ст.384*
№ 523-VI від 18.09.2008*, ВВР, 2009, № 6, ст.21*
№ 639-VI від 31.10.2008*, ВВР, 2009, № 14, ст.181 -*
зміни діють не пізніше ніж до 1 січня 2011 року
№ 800-VI від 25.12.2008*, ВВР, 2009, № 19, ст.257*
№ 1070-VI від 05.03.2009*, ВВР, 2009, № 30, ст.416*
№ 1509-VI від 11.06.2009*, ВВР, 2009, № 46, ст.700*
№ 1617-VI від 24.07.2009*, ВВР, 2010, № 2-3, ст.11*
№ 1837-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 12, ст.120*
№ 1873-VI від 11.02.2010*, ВВР, 2010, № 18, ст.137*
№ 2289-VI від 01.06.2010*, ВВР, 2010, № 33, ст.471*
№ 2435-VI від 06.07.2010*, ВВР, 2010, № 46, ст.539*
№ 2457-VI від 08.07.2010*, ВВР, 2010, № 48, ст.564*
№ 2510-VI від 09.09.2010*, ВВР, 2011, № 4, ст.20*
№ 2522-VI від 09.09.2010*, ВВР, 2011, № 4, ст.26*

№ 2592-VI від 07.10.2010*, ВВР, 2011, № 10, ст.63*
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 2850-VI від 22.12.2010*, ВВР, 2011, № 28, ст.252*
№ 3262-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 43, ст.445*
№ 3263-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 43, ст.446*
№ 3269-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 44, ст.458*
№ 3322-VI від 12.05.2011*, ВВР, 2011, № 45, ст.478*
№ 3384-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 46, ст.512*
№ 3531-VI від 16.06.2011*, ВВР, 2012, № 4, ст.23*
№ 3569-VI від 05.07.2011*, ВВР, 2012, № 12-13, ст.76*
№ 3610-VI від 07.07.2011*, ВВР, 2012, № 7, ст.53*
№ 3686-VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 15, ст.92*
№ 3713-VI від 08.09.2011*, ВВР, 2012, № 15, ст.100*
№ 4212-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413*
№ 4220-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.345*
№ 4498-VI від 13.03.2012*, ВВР, 2012, № 40, ст.480*
№ 4618-VI від 22.03.2012*, ВВР, 2013, № 3, ст.23*
№ 4835-VI від 24.05.2012*, ВВР, 2013, № 15, ст.112*
№ 5007-VI від 21.06.2012*, ВВР, 2013, № 19-20, ст.190*
№ 5042-VI від 04.07.2012*, ВВР, 2013, № 26, ст.264*
№ 5044-VI від 04.07.2012*, ВВР, 2013, № 25, ст.249*
№ 5060-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 28, ст.295*
№ 5063-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 28, ст.298*
№ 5073-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 25, ст.252*
№ 5080-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 29, ст.337*
№ 5178-VI від 06.07.2012*, ВВР, 2013, № 39, ст.517*
№ 5203-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 32, ст.409*
№ 5204-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 31, ст.369*
№ 5213-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 32, ст.413*
№ 5405-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 40, ст.540*
№ 5463-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 4, ст.61*
№ 5480-VI від 06.11.2012*, ВВР, 2013, № 50, ст.696*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 399-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 14, ст.255*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 642-VII від 10.10.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.773*
№ 663-VII від 24.10.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.781}*

{Щодо втрати чинності Закону № 2592-VI від 07.10.2010 *додатково див. Закон*
№ 763-VII від 23.02.2014*,*
ВВР, 2014, № 12, ст.189}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1197-VII від 10.04.2014*, ВВР, 2014, № 24, ст.883*
№ 1206-VII від 15.04.2014*, ВВР, 2014, № 24, ст.885*
№ 1255-VII від 13.05.2014*, ВВР, 2014, № 27, ст.912*

№ 1258-VII від 13.05.2014, *ВВР, 2014, № 28, ст.936*
№ 1315-VII від 05.06.2014, *ВВР, 2014, № 31, ст.1058*
№ 1508-VII від 17.06.2014, *ВВР, 2014, № 34, ст.1167*
№ 1555-VII від 01.07.2014, *ВВР, 2014, № 34, ст.1173*
№ 1602-VII від 22.07.2014, *ВВР, 2014, № 41-42, ст.2024*
№ 1700-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 49, ст.2056*
№ 1701-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 46, ст.2048*
№ 1702-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 50-51, ст.2057*
№ 191-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 21, ст.133*
№ 198-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 17, ст.118*
№ 222-VIII від 02.03.2015, *ВВР, 2015, № 23, ст.158*
№ 289-VIII від 07.04.2015, *ВВР, 2015, № 25, ст.188*
№ 310-VIII від 09.04.2015, *ВВР, 2015, № 24, ст.185*
№ 629-VIII від 16.07.2015, *ВВР, 2015, № 43, ст.386*
№ 922-VIII від 25.12.2015, *ВВР, 2016, № 9, ст.89*
№ 1390-VIII від 31.05.2016, *ВВР, 2016, № 28, ст.531*
№ 1405-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 28, ст.533*
№ 1540-VIII від 22.09.2016, *ВВР, 2016, № 51, ст.833*
№ 1670-VIII від 06.10.2016, *ВВР, 2016, № 48, ст.808*
№ 1982-VIII від 23.03.2017, *ВВР, 2017, № 18, ст.222*
№ 2002-VIII від 06.04.2017, *ВВР, 2017, № 21, ст.245*
№ 2019-VIII від 13.04.2017, *ВВР, 2017, № 27-28, ст.312*
№ 2210-VIII від 16.11.2017, *ВВР, 2018, № 6-7, ст.38*
№ 2258-VIII від 21.12.2017, *ВВР, 2018, № 9, ст.50*
№ 2269-VIII від 18.01.2018, *ВВР, 2018, № 12, ст.68*
№ 2275-VIII від 06.02.2018, *ВВР, 2018, № 13, ст.69*
№ 2473-VIII від 21.06.2018, *ВВР, 2018, № 30, ст.239*
№ 2491-VIII від 05.07.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.369*
№ 2581-VIII від 02.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.371*
Кодексом
№ 2597-VIII від 18.10.2018, *ВВР, 2019, № 19, ст.74*
Законами
№ 2672-VIII від 17.01.2019, *ВВР, 2019, № 7, ст.43*
№ 79-IX від 12.09.2019, *ВВР, 2019, № 44, ст.277*
№ 123-IX від 20.09.2019, *ВВР, 2019, № 45, ст.290*
№ 124-IX від 20.09.2019, *ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 155-IX від 03.10.2019, *ВВР, 2019, № 48, ст.325 - щодо набрання чинності див.* пункт 1 *розділу XII*
№ 157-IX від 03.10.2019, *ВВР, 2020, № 4, ст.25*
№ 264-IX від 31.10.2019, *ВВР, 2020, № 2, ст.6*
№ 286-IX від 12.11.2019, *ВВР, 2020, № 2, ст.10*
№ 340-IX від 05.12.2019, *ВВР, 2020, № 12, ст.66*
№ 367-IX від 12.12.2019, *ВВР, 2020, № 15, ст.92*
№ 440-IX від 14.01.2020, *ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 540-IX від 30.03.2020, *ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 691-20 від 16.06.2020, *ВВР, 2020, № 43, ст.370*

№ 738-IX від 19.06.2020
№ 808-IX від 17.07.2020
№ 815-IX від 21.07.2020*, ВВР, 2020, № 51, ст.481*
№ 819-IX від 21.07.2020*, ВВР, 2020, № 52, ст.497 - щодо введення в дію див.* пункт 1 *розділу X*
№ 1054-IX від 03.12.2020
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1183-IX від 03.02.2021*, ВВР, 2021, № 19, ст.170*
№ 1201-IX від 04.02.2021
№ 1396-IX від 15.04.2021
№ 1591-IX від 30.06.2021 - *вводиться в дію з* 01.08.2022
№ 1630-IX від 13.07.2021*, ВВР, 2021, № 46, ст.378*
№ 1667-IX від 15.07.2021
№ 1887-IX від 17.11.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 1962-IX від 15.12.2021
№ 2253-IX від 12.05.2022
№ 2389-IX від 09.07.2022
№ 2463-IX від 27.07.2022
№ 2465-IX від 27.07.2022
№ 2479-IX від 29.07.2022
№ 2614-IX від 20.09.2022
№ 2792-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 3254-IX від 14.07.2023
№ 3272-IX від 27.07.2023
№ 3587-IX від 22.02.2024*}*

{У тексті Кодексу слова "статутний фонд" в усіх відмінках і числах замінено словами "статутний капітал" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2850-VI від 22.12.2010}

{У тексті Кодексу слова "народне господарство" в усіх відмінках замінено словом "економіка" у відповідному відмінку згідно із Законом № 4498-VI від 13.03.2012}

{У тексті Кодексу слова "орган державної податкової служби", "податковий орган" та "державний податковий орган" в усіх відмінках і числах замінено словами "орган доходів і зборів" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

{У тексті Кодексу слова "державний стандарт" в усіх відмінках та числах замінено словами "національний стандарт" у відповідному відмінку та числі згідно із Законом № 1602-VII від 22.07.2014}

{У тексті Кодексу слово "інвалід" у всіх відмінках і числах замінено словами "особа з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

{У тексті Кодексу слова "цілісний майновий комплекс" у всіх відмінках і числах замінено словами "єдиний майновий комплекс" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом згідно із Законом № 157-IX від 03.10.2019}

Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності.

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Розділ I
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Глава 1
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Предмет регулювання

1. Цей Кодекс визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Стаття 2. Учасники відносин у сфері господарювання

1. Учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Стаття 3. Господарська діяльність та господарські відносини

1. Під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

2. Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність).

3. Діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів.

4. Сферу господарських відносин становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини.

5. Господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності.

6. Під організаційно-господарськими відносинами у цьому Кодексі розуміються відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

7. Внутрішньогосподарськими є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами.

Стаття 4. Розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин

1. Не є предметом регулювання цього Кодексу:

майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України;

земельні, гірничі, лісові та водні відносини, відносини щодо використання й охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря;

трудові відносини;

фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів;

адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання;

відносини за участю суб’єктів господарювання, що виникають у процесі виконання вимог законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

{Частину першу статті 4 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1702-VII від 14.10.2014}

2. Особливості регулювання майнових відносин суб'єктів господарювання визначаються цим Кодексом.

3. До господарських відносин, що виникають із торговельного мореплавства і не врегульовані Кодексом торговельного мореплавства України, застосовуються правила цього Кодексу.

Стаття 5. Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання

1. Правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги

відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

2. Конституційні основи правового господарського порядку в Україні становлять: право власності Українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що здійснюється від імені Українського народу органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України; право кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону; забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки, недопущення використання власності на шкоду людині і суспільству; право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності; економічна багатоманітність, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення виключно законом правових засад і гарантій підприємництва; забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, визначення правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання виключно законом; забезпечення державою екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України; забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці, захист прав споживачів; взаємовигідне співробітництво з іншими країнами; визнання і дія в Україні принципу верховенства права.

3. Суб'єкти господарювання та інші учасники відносин у сфері господарювання здійснюють свою діяльність у межах встановленого правового господарського порядку, додержуючись вимог законодавства.

Стаття 6. Загальні принципи господарювання

1. Загальними принципами господарювання в Україні є:

забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;

свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;

вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;

обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємництві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;

захист національного товаровиробника;

заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Стаття 7. Нормативно-правове регулювання господарської діяльності

1. Відносини у сфері господарювання регулюються Конституцією України, цим Кодексом, законами України, нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також іншими нормативними актами.

Глава 2
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ФОРМИ УЧАСТІ ДЕРЖАВИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 8. Участь держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в господарській діяльності

1. Держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання.

2. Рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування з фінансових питань, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів, а також з адміністративних та інших відносин управління, крім організаційно-господарських, в яких орган державної влади або орган місцевого самоврядування є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, приймаються від імені цього органу і в межах його владних повноважень.

3. Господарська компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної державної чи комунальної установи. Безпосередня участь держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарській діяльності може здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Стаття 9. Форми реалізації державою економічної політики

1. У сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому.

2. Економічна стратегія - обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення крупномасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту. Економічна стратегія включає визначення пріоритетних цілей економіки, засобів та способів їх реалізації, виходячи зі змісту об'єктивних процесів і тенденцій, що мають місце в національному та світовому господарстві, та враховуючи законні інтереси суб'єктів господарювання.

3. Економічна тактика - сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку економіки.

4. Правове закріплення економічної політики здійснюється шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та окремих її регіонів, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також відповідних законодавчих актах.

Стаття 10. Основні напрями економічної політики держави

1. Основними напрямами економічної політики, що визначаються державою, є:

структурно-галузева політика, спрямована на здійснення державою прогресивних змін у структурі економіки, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення. Складовими цієї політики є промислова, аграрна, будівельна та інші сфери економічної політики, щодо яких держава здійснює відносно самостійний комплекс заходів стимулюючого впливу;

інвестиційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним;

амортизаційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі;

політика інституційних перетворень, спрямована на формування раціональної багатоукладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів, забезпечення на власній основі розвитку різних форм власності і господарювання, еквівалентності відносин обміну між суб'єктами господарювання, державну підтримку і захист усіх форм ефективного господарювання та ліквідацію будь-яких протизаконних економічних структур;

цінова політика, спрямована на регулювання державою відносин обміну між суб'єктами ринку з метою забезпечення еквівалентності в процесі реалізації національного продукту, дотримання необхідної паритетності цін між галузями та видами господарської діяльності, а також забезпечення стабільності оптових та роздрібних цін;

антимонопольно-конкурентна політика, спрямована на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими, насамперед у сфері монопольного ціноутворення та за рахунок зниження якості продукції, послуг, сприяння зростанню ефективної соціально орієнтованої економіки;

бюджетна політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері

міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу;

податкова політика, спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів;

грошово-кредитна політика, спрямована на забезпечення економіки економічно необхідним обсягом грошової маси, досягнення ефективного готівкового обігу, залучення коштів суб'єктів господарювання та населення до банківської системи, стимулювання використання кредитних ресурсів на потреби функціонування і розвитку економіки;

валютна політика, спрямована на встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют, стимулювання зростання державних валютних резервів та їх ефективне використання;

зовнішньоекономічна політика, спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника.

2. Держава здійснює екологічну політику, що забезпечує раціональне використання та повноцінне відтворення природних ресурсів, створення безпечних умов життєдіяльності населення.

3. У соціально-економічній сфері держава здійснює соціальну політику захисту прав споживачів, політику заробітної плати і доходів населення, політику зайнятості, політику соціального захисту та соціального забезпечення.

Стаття 11. Прогнозування та планування економічного і соціального розвитку

1. Здійснення державою економічної стратегії і тактики у сфері господарювання спрямовується на створення економічних, організаційних та правових умов, за яких суб'єкти господарювання враховують у своїй діяльності показники прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку.

2. Законом визначаються принципи державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України, система прогнозних і програмних документів, вимоги до їх змісту, а також загальний порядок розроблення, затвердження та виконання прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, повноваження та відповідальність органів державної влади і органів місцевого самоврядування у цих питаннях.

3. Основними формами державного планування господарської діяльності є Державна програма економічного та соціального розвитку України, Державний бюджет України, а також інші державні програми з питань економічного і соціального розвитку, порядок розробки, завдання та реалізація яких визначаються законом про державні програми.

4. Органи влади Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до Конституції України розробляють і затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних

адміністративно-територіальних одиниць та здійснюють планування економічного і соціального розвитку цих одиниць.

5. Суб'єктам господарювання, які не враховують суспільні інтереси, відображені в програмних документах економічного і соціального розвитку, не можуть надаватися передбачені законом пільги та переваги у здійсненні господарської діяльності.

Стаття 12. Засоби державного регулювання господарської діяльності

1. Держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності.

2. Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є:

державне замовлення;

{Абзац другий частини другої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

ліцензування, патентування і квотування;

технічне регулювання;

{Абзац четвертий частини другої статті 12 в редакції Закону № 1315-VII від 05.06.2014}

застосування нормативів та лімітів;

регулювання цін і тарифів;

надання інвестиційних, податкових та інших пільг;

надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

3. Умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання господарської діяльності визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами, а також програмами економічного і соціального розвитку. Встановлення та скасування пільг і переваг у господарській діяльності окремих категорій суб'єктів господарювання здійснюються відповідно до цього Кодексу та інших законів.

4. Обмеження щодо здійснення підприємницької діяльності, а також перелік видів діяльності, в яких забороняється підприємництво, встановлюються Конституцією України та законом.

Стаття 13. Державне замовлення

{Назва статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

1. Державне замовлення є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності.

2. Державний контракт - це договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання - виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини.

3. Поставки продукції для пріоритетних державних потреб забезпечуються за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для цього, в порядку, визначеному законом.

{Абзац другий частини третьої статті 13 виключено на підставі Закону № 922-VIII від 25.12.2015 - про введення в дію зміни див. пункт 1 розділу IX Закону № 922-VIII від 25.12.2015}

{Частину четверту статті 13 виключено на підставі Закону № 3205-IV від 15.12.2005}

5. Засади та загальний порядок формування державного замовлення на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб визначаються законом.

6. Особливості відносин, що виникають у зв'язку з поставками (закупівлею) для пріоритетних державних потреб сільськогосподарської продукції, продовольства, озброєння та військової техніки, а також інших спеціально визначених (специфічних) товарів, регулюються відповідно до закону.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

Стаття 14. Ліцензування, патентування та квотування у господарській діяльності

1. Ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування є засобами державного регулювання у сфері господарювання, спрямованими на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

2. Правові засади ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування визначаються виходячи з конституційного права кожного на здійснення підприємницької діяльності, не забороненої законом, а також принципів господарювання, встановлених у статті 6 цього Кодексу.

3. Відносини, пов’язані з ліцензуванням видів господарської діяльності, регулюються законом.

{Частина третя статті 14 в редакції Закону № 222-VIII від 02.03.2015}

4. У сферах, пов'язаних із торгівлею за грошові кошти (готівку, чеки, а рівно з використанням інших форм розрахунків та платіжних карток на території України), обміном готівкових валютних цінностей (у тому числі операції з готівковими платіжними засобами, вираженими в іноземній валюті, та з платіжними картками), у сфері грального бізнесу та побутових послуг, інших сферах, визначених законом, може здійснюватися патентування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Торговий патент - це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку. Спеціальний торговий патент - це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання на особливий порядок оподаткування відповідно до закону. Порядок патентування певних видів підприємницької діяльності встановлюється законом.

5. У необхідних випадках держава застосовує квотування, встановлюючи граничний обсяг (квоти) виробництва чи обігу певних товарів і послуг. Порядок квотування виробництва та/або обігу (включаючи експорт та імпорт), а також розподілу квот встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Стаття 15. Технічне регулювання у сфері господарювання

1. У сфері господарювання застосовуються технічні регламенти, стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови.

{Частина перша статті 15 в редакції Закону № 1315-VII від 05.06.2014}

2. Застосування стандартів, кодексів усталеної практики чи їх окремих положень є обов'язковим для:

{Абзац перший частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1315-VII від 05.06.2014}

суб'єктів господарювання, якщо обов’язковість застосування стандартів чи кодексів усталеної практики установлено нормативно-правовими актами;

{Абзац другий частини другої статті 15 в редакції Закону № 1315-VII від 05.06.2014}

учасників угоди (контракту) щодо розроблення, виготовлення чи постачання продукції, якщо в ній (ньому) є посилання на певні стандарти чи кодекси усталеної практики;

{Абзац третій частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1315-VII від 05.06.2014}

виробника чи постачальника продукції, якщо він склав декларацію про відповідність продукції певним стандартам чи застосував позначення цих стандартів у її маркуванні.

3. У разі виготовлення продукції на експорт, якщо угодою (контрактом) визначено інші вимоги, ніж ті, що встановлено технічними регламентами, дозволяється застосування положень угоди (контракту), якщо вони не суперечать законодавству України в частині вимог до процесу виготовлення продукції, її зберігання та транспортування на території України.

{Стаття 15 в редакції Закону № 3164-IV від 01.12.2005}

Стаття 16. Дотації та інші засоби державної підтримки суб'єктів господарювання

1. Держава може надавати дотації суб'єктам господарювання: на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування, на виробництво життєво важливих лікарських препаратів та засобів реабілітації осіб з інвалідністю, на імпортні закупівлі окремих товарів, послуги транспорту, що забезпечують соціально важливі перевезення, а також суб'єктам господарювання, що опинилися у критичній соціально-економічній або

екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримання їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

2. Держава може здійснювати компенсації або доплати сільськогосподарським товаровиробникам за сільськогосподарську продукцію, що реалізується ними державі.

3. Підстави та порядок застосування засобів державної підтримки суб'єктів господарювання визначаються законом.

Стаття 17. Податки в механізмі державного регулювання господарської діяльності

1. Система оподаткування в Україні, податки і збори встановлюються виключно законами України. Система оподаткування будується за принципами економічної доцільності, соціальної справедливості, поєднання інтересів суспільства, держави, територіальних громад, суб'єктів господарювання та громадян.

2. З метою вирішення найважливіших економічних і соціальних завдань держави закони, якими регулюється оподаткування суб'єктів господарювання, повинні передбачати:

оптимальне поєднання фіскальної та стимулюючої функцій оподаткування;

стабільність (незмінність) протягом кількох років загальних правил оподаткування;

усунення подвійного оподаткування;

узгодженість з податковими системами інших країн.

3. Ставки податків мають нормативний характер і не можуть встановлюватись індивідуально для окремого суб'єкта господарювання.

4. Система оподаткування в Україні повинна передбачати граничні розміри податків і зборів, які можуть справлятись з суб'єктів господарювання. При цьому податки та інші обов'язкові платежі, що відповідно до закону включаються до ціни товарів (робіт, послуг) або відносяться на їх собівартість, сплачуються суб'єктами господарювання незалежно від результатів їх господарської діяльності.

Стаття 18. Обмеження монополізму та сприяння змагальності у сфері господарювання

1. Держава здійснює антимонопольно-конкурентну політику та сприяє розвиткові змагальності у сфері господарювання на основі загальнодержавних програм, що затверджуються Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

2. Державна політика у сфері економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності та захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції здійснюється уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

3. Органам державної влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам забороняється приймати акти та вчиняти дії, які усувають конкуренцію або необґрунтовано сприяють окремим конкурентам у підприємницькій діяльності, чи запроваджують обмеження на ринку, не передбачене законодавством. Законом можуть бути

встановлені винятки з цього правила з метою забезпечення національної безпеки, оборони чи інших загальносуспільних інтересів.

4. Правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання визначаються цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 19. Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю

1. Суб'єкти господарювання мають право без обмежень самостійно здійснювати господарську діяльність, що не суперечить законодавству.

2. Суб'єкти господарювання підлягають державній реєстрації відповідно до цього Кодексу та закону.

3. Держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у таких сферах:

збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин - за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності;

фінансових, кредитних відносин, валютного регулювання та податкових відносин - за додержанням суб'єктами господарювання кредитних зобов'язань перед державою і розрахункової дисципліни, додержанням вимог валютного законодавства, податкової дисципліни;

цін і ціноутворення - з питань додержання суб'єктами господарювання державних цін на продукцію і послуги;

монополізму та конкуренції - з питань додержання антимонопольно-конкурентного законодавства;

земельних відносин - за використанням і охороною земель; водних відносин і лісового господарства - за використанням та охороною вод і лісів, відтворенням водних ресурсів і лісів;

виробництва і праці - за безпекою виробництва і праці, додержанням законодавства про працю; за пожежною, екологічною, санітарно-гігієнічною безпекою; за дотриманням норм і правил, якими встановлено обов'язкові вимоги щодо умов здійснення господарської діяльності;

{Абзац сьомий частини третьої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1315-VII від 05.06.2014}

споживання - за якістю і безпечністю продукції та послуг;

зовнішньоекономічної діяльності - з питань технологічної, економічної, екологічної та соціальної безпеки.

4. Органи державної влади і посадові особи, уповноважені здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю, їх статус та загальні умови і порядок здійснення контролю і нагляду визначаються законами.

5. Незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються.

6. Органи державної влади і посадові особи зобов'язані здійснювати інспектування та перевірки діяльності суб'єктів господарювання неупереджено, об'єктивно і оперативно, дотримуючись вимог законодавства, поважаючи права і законні інтереси суб'єктів господарювання.

7. Суб'єкт господарювання має право на одержання інформації про результати інспектування і перевірок його діяльності не пізніш як через тридцять днів після їх закінчення, якщо інше не передбачено законом. Дії та рішення державних органів контролю та нагляду, а також їх посадових осіб, які проводили інспектування і перевірку, можуть бути оскаржені суб'єктом господарювання у встановленому законодавством порядку.

8. Усі суб'єкти господарювання, відокремлені підрозділи юридичних осіб, виділені на окремий баланс, зобов'язані вести первинний (оперативний) облік результатів своєї роботи, складати та подавати відповідно до вимог закону статистичну інформацію та інші дані, визначені законом, а також вести (крім громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які провадять господарську діяльність і зареєстровані відповідно до закону як підприємці) бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

Забороняється вимагати від суб'єктів господарювання, відокремлених підрозділів юридичних осіб, виділених на окремий баланс, подання статистичної інформації та інших даних, не передбачених законом або з порушенням порядку, встановленого законом.

{Частина восьма статті 19 в редакції Закону № 1070-VI від 05.03.2009}

Стаття 20. Захист прав суб'єктів господарювання та споживачів

1. Держава забезпечує захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.

2. Кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів. Права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються шляхом:

визнання наявності або відсутності прав;

визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом;

відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання;

припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;

присудження до виконання обов'язку в натурі;

відшкодування збитків;

застосування штрафних санкцій;

застосування оперативно-господарських санкцій;

застосування адміністративно-господарських санкцій;

установлення, зміни і припинення господарських правовідносин;

іншими способами, передбаченими законом.

3. Порядок захисту прав суб'єктів господарювання та споживачів визначається цим Кодексом, іншими законами.

Стаття 21. Об'єднання підприємців

1. З метою сприяння розвитку національної економіки, її інтеграції у світове господарство, а також створення сприятливих умов для підприємницької діяльності в Україні можуть створюватися торгово-промислові палати як добровільні об'єднання підприємців та організацій. Торгово-промислова палата є недержавною самоврядною статутною організацією, створеною на засадах членства, що має статус юридичної особи.

2. Держава сприяє торгово-промисловим палатам у виконанні ними статутних завдань.

3. Порядок утворення та діяльності торгово-промислових палат встановлюється законом.

4. Суб'єкти господарювання - роботодавці мають право на об'єднання в організації роботодавців для реалізації та захисту своїх прав.

5. Організації роботодавців є самоврядними статутними організаціями, що утворюються на засадах добровільності та рівноправності з метою представництва і захисту законних інтересів роботодавців. Організації роботодавців можуть об'єднуватися у спілки та інші статутні об'єднання роботодавців.

6. Порядок утворення та засади діяльності організацій та об'єднань роботодавців визначаються законом.

Стаття 22. Особливості управління господарською діяльністю у державному секторі економіки

1. Держава здійснює управління державним сектором економіки відповідно до засад внутрішньої і зовнішньої політики.

2. Суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

3. Повноваження суб'єктів управління у державному секторі економіки - Кабінету Міністрів України, міністерств, інших органів влади та організацій щодо суб'єктів господарювання визначаються законом.

Зазначені суб’єкти управління у державному секторі економіки можуть приймати рішення, необхідні для підготовки до реалізації та здійснення державно-приватного

партнерства (концесії), які є обов’язковими до виконання підприємствами, установами, організаціями, що перебувають у сфері їх управління.

{Частину третю статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

4. Законом можуть бути визначені види господарської діяльності, яку дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам і організаціям.

5. Держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління щодо суб'єктів господарювання, що належать до цього сектора і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління.

6. Правовий статус окремого суб'єкта господарювання у державному секторі економіки визначається уповноваженими органами управління відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів. Відносини органів управління з названими суб'єктами господарювання у випадках, передбачених законом, можуть здійснюватися на договірних засадах.

7. Держава застосовує до суб'єктів господарювання у державному секторі економіки усі засоби державного регулювання господарської діяльності, передбачені цим Кодексом, враховуючи особливості правового статусу даних суб'єктів.

8. Законом встановлюються особливості здійснення антимонопольно-конкурентної політики та розвитку змагальності у державному секторі економіки, які повинні враховуватися при формуванні відповідних державних програм.

9. Державний фінансовий контроль щодо суб’єктів господарювання, у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків акцій (часток) належить суб’єктам господарювання державного сектору економіки, здійснюється відповідно до закону.

{Статтю 22 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2479-IX від 29.07.2022}

10. Процедура визнання банкрутом застосовується щодо державних підприємств з урахуванням вимог, зазначених у главі 23 цього Кодексу.

11. Органам управління, які здійснюють організаційно-господарські повноваження стосовно суб'єктів господарювання державного сектора економіки, забороняється делегувати іншим суб'єктам повноваження щодо розпорядження державною власністю і повноваження щодо управління діяльністю суб'єктів господарювання, за винятком делегування названих повноважень відповідно до закону органам місцевого самоврядування та інших випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

12. Суб’єкт господарювання державного сектора економіки запроваджує антикорупційну програму у порядку, визначеному законом.

{Статтю 22 доповнено частиною згідно із Законом № 1700-VII від 14.10.2014}

Стаття 23. Відносини суб'єктів господарювання з органами місцевого самоврядування

1. Органи місцевого самоврядування здійснюють свої повноваження щодо суб'єктів господарювання виключно в межах, визначених Конституцією України, законами про місцеве самоврядування та іншими законами, що передбачають особливості здійснення

місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі, іншими законами. Органи місцевого самоврядування можуть здійснювати щодо суб'єктів господарювання також окремі повноваження органів виконавчої влади, надані їм законом.

2. Відносини органів місцевого самоврядування з суб'єктами господарювання у випадках, передбачених законом, можуть здійснюватися також на договірних засадах.

3. Правові акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування, прийняті в межах їх повноважень, є обов'язковими для виконання усіма учасниками господарських відносин, які розташовані або здійснюють свою діяльність на відповідній території.

4. Незаконне втручання органів та посадових осіб місцевого самоврядування у господарську діяльність суб'єктів господарювання забороняється. Не допускається видання правових актів органів місцевого самоврядування, якими встановлюються не передбачені законом обмеження щодо обігу окремих видів товарів (послуг) на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

5. Органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право звертатися до суду щодо визнання недійсними актів підприємств, інших суб'єктів господарювання, які обмежують права територіальних громад, повноваження органів місцевого самоврядування.

6. Органи, посадові та службові особи місцевого самоврядування несуть відповідальність за свою діяльність перед суб'єктами господарювання, підстави, види і порядок якої визначаються Конституцією України та законом.

7. Спори про поновлення порушених прав суб'єктів господарювання та відшкодування завданої їм шкоди внаслідок рішень, дій чи бездіяльності органів, посадових або службових осіб місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень вирішуються в судовому порядку.

Стаття 24. Особливості управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки

1. Управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального сектора економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління.

2. Правовий статус окремого суб'єкта господарювання у комунальному секторі економіки визначається уповноваженими органами управління відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів. Відносини органів управління між зазначеними суб'єктами у випадках, передбачених законом, можуть здійснюватися на договірних засадах.

3. Суб'єктами господарювання комунального сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише комунальної власності, а також суб'єкти, у статутному капіталі яких частка комунальної власності перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

4. Законом можуть бути встановлені особливості здійснення антимонопольно-конкурентної політики щодо комунального сектора економіки, а також додаткові вимоги та гарантії права власності Українського народу і права комунальної власності при реалізації процедури банкрутства щодо суб'єктів господарювання комунального сектора економіки.

5. Органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за наслідки діяльності суб'єктів господарювання, що належать до комунального сектора економіки, на підставах, у межах і порядку, визначених законом.

6. Суб’єкт господарювання комунального сектора економіки запроваджує антикорупційну програму у порядку, визначеному законом.

{Статтю 24 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1700-VII від 14.10.2014}

Стаття 24[1]. Продаж, найм (оренда) об’єктів державної та комунальної власності

1. Продаж, найм (оренда) об’єктів державної та комунальної власності здійснюються на конкурентних засадах шляхом проведення електронних аукціонів (публічних торгів) у дворівневій електронній торговій системі з урахуванням особливостей, визначених законами. Для цілей цього Кодексу термін "електронна торгова система" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про приватизацію державного і комунального майна".

Функціонування та розвиток електронної торгової системи (ЕТС) забезпечуються за рахунок плати на розвиток ЕТС, що становить 30 відсотків суми максимальної винагороди оператора електронного майданчика (плати за участь), якщо інше не встановлено законодавством.

{Главу 2 розділу I доповнено статтею 24[1] згідно із Законом № 2792-IX від 01.12.2022}

Глава 3
ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІЗМУ ТА ЗАХИСТ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ І СПОЖИВАЧІВ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Стаття 25. Конкуренція у сфері господарювання

1. Держава підтримує конкуренцію як змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їх власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, внаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару і при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку.

2. Органам державної влади і органам місцевого самоврядування, що регулюють відносини у сфері господарювання, забороняється приймати акти або вчиняти дії, що визначають привілейоване становище суб'єктів господарювання тієї чи іншої форми власності, або ставлять у нерівне становище окремі категорії суб'єктів господарювання чи іншим способом порушують правила конкуренції. У разі порушення цієї вимоги органи державної влади, до повноважень яких належить контроль та нагляд за додержанням

антимонопольно-конкурентного законодавства, а також суб'єкти господарювання можуть оспорювати такі акти в установленому законом порядку.

3. Уповноважені органи державної влади і органи місцевого самоврядування повинні здійснювати аналіз стану ринку і рівня конкуренції на ньому і вживати передбачених законом заходів щодо упорядкування конкуренції суб'єктів господарювання.

4. Держава забезпечує захист комерційної таємниці суб'єктів господарювання відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів.

Стаття 26. Державна допомога суб’єктам господарювання

1. Правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб’єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції встановлюються законодавством про державну допомогу суб’єктам господарювання.

{Стаття 26 в редакції Закону № 1555-VII від 01.07.2014}

Стаття 27. Обмеження монополізму в економіці

1. Монопольним визнається домінуюче становище суб'єкта господарювання, яке дає йому можливість самостійно або разом з іншими суб'єктами обмежувати конкуренцію на ринку певного товару (робіт, послуг).

2. Монопольним є становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку певного товару перевищує розмір, встановлений законом.

3. Монопольним може бути визнано також становище суб'єктів господарювання на ринку товару за наявності інших умов, визначених законом.

4. У разі суспільної необхідності та з метою усунення негативного впливу на конкуренцію органи державної влади здійснюють стосовно існуючих монопольних утворень заходи антимонопольного регулювання відповідно до вимог законодавства та заходи демонополізації економіки, передбачені відповідними державними програмами, за винятком природних монополій.

5. Органам державної влади та органам місцевого самоврядування забороняється приймати акти або вчиняти дії, спрямовані на економічне посилення існуючих суб'єктів господарювання-монополістів та утворення без достатніх підстав нових монопольних утворень, а також приймати рішення про виключно централізований розподіл товарів.

Стаття 28. Природні монополії

1. Стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю продукції в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами господарювання, не можуть бути замінені у споживанні іншими, у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на такі товари, ніж попит на інші товари (послуги), - вважається природною монополією.

2. Суб'єктами природної монополії можуть бути суб'єкти господарювання будь-якої форми власності (монопольні утворення), які виробляють (реалізують) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії.

3. Законом про природні монополії визначаються сфери діяльності суб'єктів природних монополій, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші органи, які регулюють діяльність зазначених суб'єктів, а також інші питання регулювання відносин, що виникають на товарних ринках України, які перебувають у стані природної монополії, та на суміжних ринках за участі суб'єктів природних монополій.

Стаття 29. Зловживання монопольним становищем на ринку

1. Зловживанням монопольним становищем вважаються:

нав'язування таких умов договору, які ставлять контрагентів у нерівне становище, або додаткових умов, що не стосуються предмета договору, включаючи нав'язування товару, не потрібного контрагенту;

обмеження або припинення виробництва, а також вилучення товарів з обороту з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін;

інші дії, вчинені з метою створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) суб'єктів господарювання;

встановлення монопольно високих або дискримінаційних цін (тарифів) на свої товари, що призводить до порушення прав споживачів або обмежує права окремих споживачів;

встановлення монопольно низьких цін (тарифів) на свої товари, що призводить до обмеження конкуренції.

Стаття 30. Неправомірні угоди між суб'єктами господарювання

1. Неправомірними угодами між суб'єктами господарювання визнаються угоди або погоджені дії, спрямовані на:

встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок;

розподіл ринків за територіальним принципом, обсягом реалізації чи закупівлі товарів, їх асортиментом або за колом споживачів чи за іншими ознаками - з метою їх монополізації;

усунення з ринку або обмеження доступу до нього продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

Стаття 31. Дискримінація суб'єктів господарювання

1. Дискримінацією суб'єктів господарювання органами влади у цьому Кодексі визнається:

заборона створення нових підприємств чи інших організаційних форм господарювання в будь-якій сфері господарської діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів господарської діяльності або виробництво певних видів товарів з метою обмеження конкуренції;

примушування суб'єктів господарювання до пріоритетного укладання договорів, першочергової реалізації товарів певним споживачам або до вступу в господарські організації та інші об'єднання;

прийняття рішень про централізований розподіл товарів, який призводить до монопольного становища на ринку;

встановлення заборони на реалізацію товарів з одного регіону України в інший;

надання окремим підприємцям податкових та інших пільг, які ставлять їх у привілейоване становище щодо інших суб'єктів господарювання, що призводить до монополізації ринку певного товару;

обмеження прав суб'єктів господарювання щодо придбання та реалізації товарів;

встановлення заборон чи обмежень стосовно окремих суб'єктів господарювання або груп підприємців.

2. Дискримінація суб'єктів господарювання не допускається. Законом можуть бути встановлені винятки з положень цієї статті з метою забезпечення національної безпеки, оборони, загальносуспільних інтересів.

Стаття 32. Недобросовісна конкуренція

1. Недобросовісною конкуренцією визнаються будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

2. Недобросовісною конкуренцією є неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, а також інші дії, що кваліфікуються відповідно до частини першої цієї статті.

3. Недобросовісна конкуренція тягне за собою юридичну відповідальність осіб, якщо їх дії мають негативний вплив на конкуренцію на території України, незалежно від того, де вчинено такі дії.

Стаття 33. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання

1. Неправомірним використанням ділової репутації суб’єкта господарювання визнаються: неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу іншого виробника; порівняльна реклама, якщо в такій рекламі порушено вимоги законодавства України про рекламу, про захист від недобросовісної конкуренції або таку рекламу можна кваліфікувати як нечесну підприємницьку практику.

{Частина перша статті 33 в редакції Закону № 286-IX від 12.11.2019}

2. Неправомірним є використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, комерційного найменування, торговельної марки, інших позначень, а також належних іншій особі рекламних матеріалів тощо, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання, який має пріоритет на їх використання.

3. Використання у комерційному найменуванні власного імені громадянина є правомірним, якщо до власного імені додається будь-який відмітний елемент, що виключає змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

4. Неправомірним використанням товару іншого виробника є введення у господарський обіг під своїм позначенням товару іншого виробника шляхом змін чи зняття позначень виробника без дозволу уповноваженої на те особи.

5. Копіюванням зовнішнього вигляду виробу є відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарювання і введення його у господарський обіг без однозначного зазначення виробника копії, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання. Не визнається неправомірним копіювання зовнішнього вигляду виробу або його частин, якщо таке копіювання зумовлено виключно їх функціональним застосуванням.

6. Дія частини п'ятої цієї статті не поширюється на вироби, що мають охорону як об'єкти права інтелектуальної власності.

7. Порівняльною є реклама, що містить порівняння з іншими особами, товарами (діяльністю) іншої особи, прямо чи опосередковано ідентифікує конкурента або товари чи послуги, що пропонуються конкурентом. Не визнається неправомірним порівняння в рекламі у випадках, передбачених законодавством України.

{Частина сьома статті 33 в редакції Закону № 286-IX від 12.11.2019}

Стаття 34. Створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції

1. Перешкодами у процесі конкуренції вважаються: дискредитація суб'єкта господарювання, нав'язування споживачам примусового асортименту товарів (робіт, послуг), схиляння до бойкоту суб'єкта господарювання або дискримінації покупця (замовника), або до розірвання договору з конкурентом, підкуп працівника постачальника або покупця (замовника).

2. Дискредитацією суб'єкта господарювання є поширення у будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних відомостей, пов'язаних з особою чи діяльністю суб'єкта господарювання, які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання.

3. Купівлею-продажем товарів, виконанням робіт, наданням послуг із примусовим асортиментом є купівля-продаж одних товарів, виконання робіт, надання послуг за умови купівлі-продажу інших товарів, виконання робіт, надання послуг, не потрібних споживачу або контрагенту.

4. Схилянням до бойкоту суб'єкта господарювання вважається спонукання конкурентом іншої особи, безпосередньо або через посередника, до відмови від встановлення договірних відносин із цим суб'єктом господарювання.

5. Схилянням постачальника до дискримінації покупця є спонукання, безпосередньо або через посередника, до надання постачальником конкуренту покупця певних переваг без достатніх на це підстав.

6. Схилянням суб'єкта господарювання до розірвання договору з конкурентом іншого суб'єкта господарювання є вчинене з корисливих мотивів або в інтересах третіх осіб спонукання суб'єкта господарювання - учасника договору до невиконання або виконання неналежним чином договірних зобов'язань перед цим конкурентом шляхом надання або пропонування суб'єкту господарювання - учаснику договору, безпосередньо або через посередника, матеріальної винагороди, компенсації чи інших переваг.

7. Підкуп працівника постачальника - це надання або пропонування йому конкурентом покупця (замовника), безпосередньо або через посередника, матеріальних цінностей, майнових або немайнових благ за неналежне виконання або невиконання працівником постачальника службових обов'язків, що випливають з укладеного чи пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що призвело або могло призвести до отримання конкурентом покупця (замовника) певних переваг перед покупцем (замовником).

8. До працівника постачальника прирівнюється й інша особа, яка згідно з своїми повноваженнями приймає рішення від імені постачальника про поставку товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

9. Підкуп працівника покупця (замовника) - це надання або пропонування йому конкурентом постачальника, безпосередньо або через посередника, матеріальних цінностей, майнових чи немайнових благ за неналежне виконання або невиконання працівником покупця (замовника) службових обов'язків, що випливають з укладеного або пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що призвело або могло призвести до отримання конкурентом постачальника певних переваг перед постачальником.

10. До працівника покупця (замовника) прирівнюється й інша особа, яка згідно з своїми повноваженнями приймає рішення від імені покупця (замовника) про придбання товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

Стаття 35. Досягнення неправомірних переваг у конкуренції

1. Досягненням неправомірних переваг у конкуренції є отримання певних переваг стосовно іншого суб'єкта господарювання шляхом порушення законодавства, яке підтверджене рішенням відповідного органу державної влади.

Стаття 36. Неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею

1. Відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону.

2. Неправомірним збиранням відомостей, що становлять комерційну таємницю, вважається добування протиправним способом зазначених відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

3. Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

4. Схилянням до розголошення комерційної таємниці є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків відомості, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

5. Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до закону комерційну таємницю.

6. За неправомірне збирання, розголошення або використання відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 37. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію

1. Вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність суб'єкта господарювання згідно з цим Кодексом або адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність винних осіб у випадках, передбачених законом.

Стаття 38. Правила професійної етики у конкуренції

1. Суб'єкти господарювання за сприяння заінтересованих організацій можуть розробляти правила професійної етики у конкуренції для відповідних сфер господарської діяльності, а також для певних галузей економіки. Правила професійної етики у конкуренції погоджуються з Антимонопольним комітетом України.

2. Правила професійної етики у конкуренції можуть використовуватися при укладанні договорів, розробці установчих та інших документів суб'єктів господарювання.

Стаття 39. Захист прав споживачів

1. Споживачі, які перебувають на території України, під час придбання, замовлення або використання товарів (робіт, послуг) з метою задоволення своїх потреб мають право на:

державний захист своїх прав;

гарантований рівень споживання;

належну якість товарів (робіт, послуг);

безпеку товарів (робіт, послуг);

необхідну, доступну та достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент товарів (робіт, послуг);

відшкодування збитків, завданих товарами (роботами, послугами) неналежної якості, а також шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами), у випадках, передбачених законом;

звернення до суду та інших уповноважених органів влади за захистом порушених прав або законних інтересів.

З метою захисту своїх прав та законних інтересів громадяни можуть об'єднуватися на добровільній основі у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

2. Держава забезпечує громадянам захист їх інтересів як споживачів, надає можливість вільного вибору товарів (робіт, послуг), набуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання товарів (робіт, послуг) відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання іншими законними способами товарів (робіт, послуг) в обсягах, що забезпечують рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.

3. Права споживачів, механізм реалізації захисту цих прав та відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виробниками (виконавцями, продавцями) регулюються законом про захист прав споживачів та іншими законодавчими актами.

4. Якщо чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що є в законодавстві України про захист прав споживачів, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 40. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства

1. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства, захист інтересів підприємців та споживачів від його порушень здійснюються Антимонопольним комітетом України відповідно до його повноважень, визначених законом.

2. З метою запобігання монопольному становищу окремих суб'єктів господарювання на ринку створення, реорганізація та ліквідація суб'єктів господарювання, придбання їх активів, часток (акцій, паїв) господарських товариств, а також утворення об'єднань підприємств або перетворення органів влади в зазначені об'єднання у випадках, передбачених законодавством, здійснюються за умови одержання згоди на це Антимонопольного комітету України. Підстави для надання згоди на концентрацію суб'єктів господарювання визначаються законом.

3. У разі якщо суб'єкти господарювання зловживають монопольним становищем на ринку, Антимонопольний комітет України має право прийняти рішення про примусовий поділ монопольних утворень. Строк виконання такого рішення не може бути меншим шести місяців.

4. Примусовий поділ не застосовується у разі:

неможливості організаційного або територіального відокремлення підприємств або структурних підрозділів;

наявності тісного технологічного зв'язку підприємств, структурних підрозділів, якщо частка внутрішнього обороту в загальному обсязі валової продукції підприємства (об'єднання тощо) становить менше тридцяти відсотків.

5. Реорганізація монопольного утворення, що підлягає примусовому поділу, здійснюється на розсуд суб'єкта господарювання за умови усунення монопольного становища цього утворення на ринку.

6. Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення у встановленому законом порядку розглядають справи про недобросовісну конкуренцію та інші справи щодо порушення антимонопольно-конкурентного законодавства, передбачені законом.

7. Рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень можуть бути оскаржені до суду. Збитки, завдані незаконними рішеннями Антимонопольного комітету України або його територіальних відділень, відшкодовуються з Державного бюджету України за позовом заінтересованих осіб у порядку, визначеному законом.

Стаття 41. Антимонопольно-конкурентне законодавство

1. Законодавство, що регулює відносини, які виникають у зв'язку з недобросовісною конкуренцією, обмеженням та попередженням монополізму у господарській діяльності, складається з цього Кодексу, закону про Антимонопольний комітет України, інших законодавчих актів.

2. Положення цієї глави Кодексу не поширюються на відносини, у яких беруть участь суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин, якщо результат їх діяльності проявляється лише за межами України, якщо інше не передбачено чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України.

3. Законом можуть бути визначені особливості регулювання відносин, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та монополізмом на фінансових ринках, ринках капіталу та організованих товарних ринках.

{Частина третя статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Глава 4
ГОСПОДАРСЬКА КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ (ПІДПРИЄМНИЦТВО)

Стаття 42. Підприємництво як вид господарської діяльності

1. Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Стаття 43. Свобода підприємницької діяльності

1. Підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом.

2. Особливості здійснення окремих видів підприємництва встановлюються законодавчими актами.

3. Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, підприємництво в яких забороняється, встановлюються виключно законом.

4. Здійснення підприємницької діяльності забороняється органам державної влади та органам місцевого самоврядування.

Підприємницька діяльність посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом у випадках, передбачених частиною другою статті 64 Конституції України.

Стаття 44. Принципи підприємницької діяльності

1. Підприємництво здійснюється на основі:

вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності;

самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;

вільного найму підприємцем працівників;

комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;

вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;

самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Стаття 45. Організаційні форми підприємництва

1. Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця.

2. Порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм визначається цим Кодексом та іншими законами.

3. Щодо громадян та юридичних осіб, для яких підприємницька діяльність не є основною, положення цього Кодексу поширюються на ту частину їх діяльності, яка за своїм характером є підприємницькою.

Стаття 46. Право найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці

1. Підприємці мають право укладати з громадянами договори щодо використання їх праці. При укладенні трудового договору (контракту, угоди) підприємець зобов'язаний забезпечити належні і безпечні умови праці, оплату праці не нижчу від визначеної законом та її своєчасне одержання працівниками, а також інші соціальні гарантії, включаючи

соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення відповідно до законодавства України.

Стаття 47. Загальні гарантії прав підприємців

1. Держава гарантує усім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права та рівні можливості для залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

2. Забезпечення підприємця матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються державою, здійснюється з метою виконання підприємцем поставок, робіт чи послуг для пріоритетних державних потреб.

{Частина друга статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

3. Держава гарантує недоторканність майна і забезпечує захист майнових прав підприємця. Вилучення державою або органами місцевого самоврядування у підприємця основних і оборотних фондів, іншого майна допускається відповідно до статті 41 Конституції України на підставах і в порядку, передбачених законом.

4. Збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення громадянами чи юридичними особами, органами державної влади чи органами місцевого самоврядування його майнових прав, відшкодовуються підприємцю відповідно до цього Кодексу та інших законів.

5. Підприємець або громадянин, який працює у підприємця по найму, у передбачених законом випадках може бути залучений до виконання в робочий час державних або громадських обов'язків, з відшкодуванням підприємцю відповідних збитків органом, який приймає таке рішення. Спори про відшкодування збитків вирішуються судом.

Стаття 48. Державна підтримка підприємництва

1. З метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва органи влади на умовах і в порядку, передбачених законом:

надають підприємцям земельні ділянки, передають державне майно, необхідне для здійснення підприємницької діяльності;

сприяють підприємцям в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування їх діяльності, підготовці кадрів;

здійснюють первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури з продажем або передачею їх підприємцям у визначеному законом порядку;

стимулюють модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння підприємцями нових видів продукції та послуг;

подають підприємцям інші види допомоги.

2. Держава сприяє розвитку малого підприємництва, створює необхідні умови для цього.

Стаття 49. Відповідальність суб'єктів підприємництва

1. Підприємці зобов'язані не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави.

2. За завдані шкоду і збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність.

Стаття 50. Діяльність іноземних підприємців в Україні

1. Особливості здійснення підприємницької діяльності на території України, на її континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні іноземними юридичними особами, громадянами визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

2. У разі якщо чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила щодо підприємництва, ніж ті, що передбачено законодавством України, застосовуються правила міжнародного договору. Правила міжнародних договорів України, чинних на момент прийняття Конституції України, застосовуються відповідно до Конституції України в порядку, визначеному цими міжнародними договорами.

Стаття 51. Припинення підприємницької діяльності

1. Підприємницька діяльність припиняється:

з власної ініціативи підприємця;

у разі закінчення строку дії ліцензії;

у разі припинення існування підприємця;

на підставі рішення суду у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

2. Порядок припинення діяльності підприємця встановлюється законом відповідно до вимог цього Кодексу.

Глава 5
НЕКОМЕРЦІЙНА ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 52. Некомерційне господарювання

1. Некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

2. Некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального секторів економіки у галузях (видах діяльності), в яких відповідно до статті 12 цього Кодексу забороняється підприємництво, на основі рішення відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися також іншими суб'єктами господарювання, яким здійснення господарської діяльності у формі підприємництва забороняється законом.

3. Не можуть здійснювати некомерційну господарську діяльність органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи.

Стаття 53. Організаційні форми здійснення некомерційної господарської діяльності

1. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання на основі права власності або права оперативного управління в організаційних формах, які визначаються власником або відповідним органом управління чи органом місцевого самоврядування з урахуванням вимог, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

2. Порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів господарювання окремих організаційних форм некомерційної господарської діяльності визначається цим Кодексом та іншими законами.

3. У разі якщо господарська діяльність громадян або юридичної особи, зареєстрованої як суб'єкт некомерційного господарювання, набуває характеру підприємницької діяльності, до неї застосовуються положення цього Кодексу та інших законів, якими регулюється підприємництво.

Стаття 54. Регулювання некомерційної господарської діяльності

1. На суб'єктів господарювання, які здійснюють некомерційну господарську діяльність, поширюються загальні вимоги щодо регулювання господарської діяльності з урахуванням особливостей її здійснення різними суб'єктами господарювання, які визначаються цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. При укладенні трудового договору (контракту, угоди) суб'єкт господарювання, що здійснює некомерційну господарську діяльність, зобов'язаний забезпечити належні і безпечні умови праці, її оплату не нижчу від визначеного законом мінімального розміру, а також забезпечити інші соціальні гарантії, передбачені законом.

Розділ II
СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Глава 6
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 55. Поняття суб'єкта господарювання

1. Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

2. Суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

{Пункт 3 частини другої статті 55 виключено на підставі Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

3. Суб’єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб’єктів малого підприємництва, у тому числі до суб’єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Суб’єктами мікропідприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб’єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб’єктами малого підприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб’єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб’єктами великого підприємництва є юридичні особи - суб’єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Інші суб’єкти господарювання належать до суб’єктів середнього підприємництва.

{Статтю 55 доповнено новою частиною згідно із Законом № 4618-VI від 22.03.2012}

4. Суб'єкти господарювання реалізують свою господарську компетенцію на основі права власності, права господарського відання, права оперативного управління відповідно до визначення цієї компетенції у цьому Кодексі та інших законах.

{Частина статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

5. Суб'єкти господарювання - господарські організації, які діють на основі права власності, права господарського відання чи оперативного управління, мають статус юридичної особи, що визначається цивільним законодавством та цим Кодексом.

6. Суб'єкти господарювання, зазначені у пункті першому частини другої цієї статті, мають право відкривати свої філії, представництва, інші відокремлені підрозділи без створення юридичної особи.

{Частина статті 55 в редакції Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

Стаття 55[1]. Фіктивна діяльність суб'єкта господарювання

1. Ознаки фіктивності, що дають підстави для звернення до суду про припинення юридичної особи або припинення діяльності фізичною особою - підприємцем, в тому числі визнання реєстраційних документів недійсними:

зареєстровано (перереєстровано) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи;

незареєстровано у державних органах, якщо обов'язок реєстрації передбачено законодавством;

зареєстровано (перереєстровано) у органах державної реєстрації фізичними особами з подальшою передачею (оформленням) у володіння чи управління підставним (неіснуючим), померлим, безвісти зниклим особам або таким особам, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність або реалізовувати повноваження;

зареєстровано (перереєстровано) та проваджено фінансово-господарську діяльність без відома та згоди його засновників та призначених у законному порядку керівників.

{Кодекс доповнено статтею 55[1] згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 56. Утворення суб'єкта господарювання

1. Суб’єкт господарювання - господарська організація, яка може бути утворена за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу, а у випадках, спеціально передбачених законодавством, також за рішенням інших органів, організацій і фізичних осіб шляхом заснування нової господарської організації, злиття, приєднання, виділу, поділу, перетворення діючої (діючих) господарської організації (господарських організацій) з додержанням вимог законодавства.

{Частина перша статті 56 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

2. Суб'єкти господарювання можуть утворюватися шляхом примусового поділу (виділу) діючого суб'єкта господарювання за розпорядженням антимонопольних органів відповідно до антимонопольно-конкурентного законодавства України.

{Частина друга статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013}

3. Створення суб'єктів господарювання здійснюється з додержанням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства.

4. Суб’єкт господарювання може створюватися та здійснювати діяльність на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а у випадках, передбачених законом, - Національним банком України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

{Статтю 56 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011; в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023}

5. Якщо суб'єкт господарювання створюється та діє на підставі модельного статуту в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про його найменування, мету і предмет господарської діяльності, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту.

{Статтю 56 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011}

Стаття 57. Установчі документи

1. Установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання.

2. В установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом.

{Частина друга статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2452-IV від 03.03.2005}

3. У засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону.

4. Статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством. Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству.

Положенням визначається господарська компетенція органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи інших суб'єктів у випадках, визначених законом.

{Частина четверта статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2452-IV від 03.03.2005, № 2850-VI від 22.12.2010}

5. Статут (положення) затверджується власником майна (засновником) суб'єкта господарювання чи його представниками, органами або іншими суб'єктами відповідно до закону.

Стаття 58. Державна реєстрація суб'єкта господарювання

1. Суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа-підприємець у порядку, визначеному законом.

2. Відкриття суб'єктом господарювання філій (відділень), представництв без створення юридичної особи не потребує їх державної реєстрації.

Відомості про відокремлені підрозділи суб'єктів господарювання залучаються до її реєстраційної справи та включаються до Єдиного державного реєстру в порядку, визначеному законом.

{Стаття 58 в редакції Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

Стаття 58^{1}. Печатки суб’єкта господарювання

1. Суб’єкт господарювання має право використовувати у своїй діяльності печатки. Використання суб’єктом господарювання печатки не є обов’язковим.

2. Відбиток печатки не може бути обов’язковим реквізитом будь-якого документа, що подається суб’єктом господарювання до органу державної влади або органу місцевого самоврядування. Копія документа, що подається суб’єктом господарювання до органу державної влади або органу місцевого самоврядування, вважається засвідченою у встановленому порядку, якщо на такій копії проставлено підпис уповноваженої особи такого суб’єкта господарювання або особистий підпис фізичної особи - підприємця. Орган державної влади або орган місцевого самоврядування не вправі вимагати нотаріального засвідчення вірності копії документа у разі, якщо така вимога не встановлена законом.

3. Наявність або відсутність відбитка печатки суб’єкта господарювання на документі не створює юридичних наслідків.

4. Виготовлення, продаж та/або придбання печаток здійснюється без одержання будь-яких документів дозвільного характеру.

{Кодекс доповнено статтею 58^{1} згідно із Законом № 1206-VII від 15.04.2014; текст статті 58^{1} в редакції Закону № 1982-VIII від 23.03.2017}

Стаття 59. Припинення суб'єкта господарювання

1. Припинення суб’єкта господарювання здійснюється відповідно до закону.

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2756-VI від 02.12.2010, № 3384-VI від 19.05.2011, № 5463-VI від 16.10.2012, № 642-VII від 10.10.2013; в редакції Закону № 1258-VII від 13.05.2014}

{Статтю 60 виключено на підставі Закону № 1258-VII від 13.05.2014}

{Статтю 61 виключено на підставі Закону № 1258-VII від 13.05.2014}

Глава 7
ПІДПРИЄМСТВО

Стаття 62. Підприємство як організаційна форма господарювання

1. Підприємство - самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами.

2. Підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності.

3. Підприємство, якщо законом не встановлено інше, діє на основі статуту або модельного статуту. Підприємства незалежно від форми власності, організаційно-правової форми, а також установчих документів, на основі яких вони створені та діють, мають рівні права та обов'язки.

{Частина третя статті 62 в редакції Закону № 3262-VI від 21.04.2011}

4. Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків та може мати печатки.

{Частина четверта статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1206-VII від 15.04.2014}

5. Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб.

Стаття 63. Види та організаційні форми підприємств

1. Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);

підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);

комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;

державне підприємство, що діє на основі державної власності;

підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності);

спільне комунальне підприємство, що діє на договірних засадах спільного фінансування (утримання) відповідними територіальними громадами - суб'єктами співробітництва.

{Частину першу статті 63 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1508-VII від 17.06.2014}

В Україні можуть діяти також інші види підприємств, передбачені законом.

2. У разі якщо в статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями. Підприємство, в статутному капіталі якого іноземна інвестиція становить сто відсотків, вважається іноземним підприємством.

3. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні.

4. Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який призначається (обирається) засновником (наглядовою радою такого підприємства у разі її утворення), керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника.

{Частина четверта статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

5. Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

6. Особливості правового статусу унітарних і корпоративних підприємств встановлюються цим Кодексом, іншими законодавчими актами.

{Частину сьому статті 63 виключено на підставі Закону № 4618-VI від 22.03.2012}

8. У випадках існування залежності від іншого підприємства, передбачених статтею 126 цього Кодексу, підприємство визнається дочірнім.

9. Для підприємств певного виду та організаційних форм законами можуть встановлюватися особливості господарювання.

Стаття 64. Організаційна структура підприємства

1. Підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро, лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, служб тощо).

2. Функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства визначаються положеннями про них, які затверджуються в порядку, визначеному статутом підприємства або іншими установчими документами.

3. Підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і штатний розпис.

Організаційна структура підприємства, яке є резидентом Дія Сіті, визначається ним самостійно з урахуванням положень Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні".

{Частину третю статті 64 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

4. Підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, погоджуючи питання про розміщення таких підрозділів підприємства з відповідними органами місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку. Такі відокремлені підрозділи не мають статусу юридичної особи і діють на основі положення про них, затвердженого підприємством. Підприємства можуть відкривати рахунки в установах банків через свої відокремлені підрозділи відповідно до закону.

{Частина четверта статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

5. Діяльність розташованих на території України відокремлених підрозділів підприємств, що знаходяться за її межами, регулюється цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 64^{1}. Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) підприємства

{Назва статті 64^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

1. Підприємства, крім державних та комунальних підприємств, зобов’язані встановлювати свого кінцевого бенефіціарного власника (контролера), регулярно оновлювати і зберігати інформацію про нього та надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом.

Термін "кінцевий бенефіціарний власник (контролер)" розуміється у значенні, що вживається в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

{Абзац другий частини першої статті 64^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

{Кодекс доповнено статтею 64^{1} згідно із Законом № 1701-VII від 14.10.2014; текст статті 64^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

Стаття 65. Управління підприємством

1. Управління підприємством здійснюється відповідно до його установчих документів на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і участі в управлінні трудового колективу.

2. Власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства чи інших установчих документів.

3. Для керівництва господарською діяльністю підприємства власник (власники) безпосередньо або через уповноважені органи чи наглядова рада такого підприємства (у разі її утворення) призначає (обирає) виконавчий орган (одноосібний чи колегіальний) підприємства, який є підзвітним власнику, його уповноваженому органу чи наглядовій раді (у разі її утворення). Керівник підприємства (одноосібний виконавчий орган), головний бухгалтер, голова та члени наглядової ради (у разі її утворення), голова та члени колегіального виконавчого органу підприємства є посадовими особами такого підприємства. Статутом підприємства посадовими особами підприємства можуть бути визнані й інші особи. Посадові особи підприємства мають обов’язки перед підприємством, передбачені законом, зокрема щодо належного, добросовісного та ефективного управління підприємством (фідуціарні обов’язки).

{Частина третя статті 65 в редакції Законів № 1405-VIII від 02.06.2016, № 3587-IX від 22.02.2024}

4. У разі найму керівника підприємства з ним укладається договір (контракт), в якому визначаються строк найму, права, обов'язки і відповідальність керівника, умови його матеріального забезпечення, умови звільнення його з посади, інші умови найму за погодженням сторін.

5. Керівник підприємства без доручення діє від імені підприємства, представляє його інтереси в органах державної влади і органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах з юридичними особами та громадянами, формує адміністрацію підприємства і вирішує питання діяльності підприємства в межах та порядку, визначених установчими документами.

6. Керівника підприємства може бути звільнено з посади достроково на підставах, передбачених договором (контрактом) відповідно до закону.

7. На підприємствах, які використовують найману працю, укладається колективний договір, яким регулюються виробничі, трудові, соціально-економічні відносини між роботодавцем і працівниками, їх представниками. Питання укладення колективних договорів регулюються законодавством про колективні договори.

{Абзац перший частини сьомої статті 65 в редакції Закону № 2253-IX від 12.05.2022}

Соціальні та інші відносини гіг-спеціалістів та підприємств, що є резидентами Дія Сіті, пов’язані з виконанням робіт (наданням послуг) за гіг-контрактами, регулюються гіг-контрактами, укладеними згідно із Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні".

{Частину сьому статті 65 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

8. Трудовий колектив підприємства становлять усі громадяни, які своєю працею беруть участь у його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди) або інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з підприємством. Повноваження трудового колективу щодо його участі в управлінні підприємством встановлюються статутом або іншими установчими документами відповідно до вимог цього Кодексу, законодавства про окремі види підприємств, закону про трудові колективи.

9. Рішення з соціально-економічних питань, що стосуються діяльності підприємства, виробляються і приймаються його органами управління за участі трудового колективу і уповноважених ним органів.

10. Особливості управління підприємствами окремих видів (організаційних форм підприємств) встановлюються цим Кодексом та законами про такі підприємства.

11. У підприємствах, у яких утворення наглядової ради не є обов’язковим відповідно до застосовного законодавства, за рішенням уповноваженого органу управління може бути створена однорівнева структура управління відповідно до порядку, передбаченого Законом України "Про акціонерні товариства". У разі створення однорівневої структури управління до ради директорів застосовуються усі положення цього Кодексу щодо наглядової ради, а до невиконавчого члена ради директорів - усі положення цього Кодексу щодо члена наглядової ради.

{Статтю 65 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 66. Майно підприємства

1. Майно підприємства становлять виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

2. Джерелами формування майна підприємства є:

грошові та матеріальні внески засновників;

доходи, одержані від реалізації продукції, послуг, інших видів господарської діяльності;

доходи за фінансовими інструментами;

{Абзац четвертий частини другої статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

кредити банків та інших кредиторів;

капітальні вкладення і дотації з бюджетів;

майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян у встановленому законодавством порядку;

інші джерела, не заборонені законодавством України.

3. Єдиний майновий комплекс підприємства визнається нерухомістю і може бути об'єктом купівлі-продажу та інших угод, на умовах і в порядку, визначених цим Кодексом та законами, прийнятими відповідно до нього.

4. Реалізація майнових прав підприємства здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом, іншими законодавчими актами України.

5. Володіння і користування природними ресурсами підприємство здійснює в установленому законодавством порядку за плату, а у випадках, передбачених законом, на пільгових умовах.

6. Підприємство випускає, реалізує та придбаває цінні папери відповідно до законодавства України.

7. Держава гарантує захист майнових прав підприємства. Вилучення державою у підприємства майна, що ним використовується, здійснюється лише у випадках і порядку, передбачених законом.

Стаття 67. Господарські відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами

1. Відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів.

2. Підприємства вільні у виборі предмета договору, визначенні зобов'язань, інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України.

3. Підприємство має право реалізовувати самостійно всю продукцію на території України і за її межами, якщо інше не передбачено законом.

{Частина третя статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

4. Державні підприємства, у тому числі господарські товариства (крім банків), у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків акцій (часток) належать державі, здійснюють залучення внутрішніх довгострокових (більше одного року) та зовнішніх кредитів (позик), надають гарантії або є поручителями за такими зобов’язаннями за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, здійснюють залучення внутрішніх короткострокових (до одного року) кредитів (позик), надають гарантії або є поручителями за такими зобов’язаннями - за погодженням з органом виконавчої влади, який здійснює функції управління державною власністю. Порядок таких погоджень встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 67 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2457-VI від 08.07.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 68. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства

1. Підприємство самостійно здійснює зовнішньоекономічну діяльність, яка є частиною зовнішньоекономічної діяльності України і регулюється законами України, іншими прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

2. Порядок використання коштів підприємства в іноземній валюті визначається цим Кодексом та іншими законами.

3. Підприємство, яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність, може відкривати за межами України свої представництва, філії та виробничі підрозділи, утримання яких здійснюється за кошти підприємства.

Стаття 69. Соціальна діяльність підприємства

1. Питання щодо поліпшення умов праці, життя і здоров'я, страхування працівників підприємства та їх сімей, а також інші питання соціального розвитку вирішуються

трудовим колективом за участі власника або уповноваженого ним органу відповідно до законодавства, установчих документів підприємства, колективного договору.

{Частина перша статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

2. Підприємство забезпечує підготовку кваліфікованих робітників та спеціалістів, їх економічне і професійне навчання як у власних навчальних закладах, так і в інших навчальних закладах за відповідними угодами. Підприємство надає пільги відповідно до закону своїм працівникам, які навчаються без відриву від виробництва.

3. Пенсіонери та особи з інвалідністю, які працювали до виходу на пенсію на підприємстві, користуються нарівні з його працівниками наявними можливостями медичного обслуговування, забезпечення житлом, путівками в оздоровчі та профілактичні заклади, іншими соціальними послугами і пільгами, що передбачені статутом підприємства.

4. Власник, органи управління підприємства зобов'язані забезпечити для всіх працівників підприємства належні і безпечні умови праці. Підприємство несе відповідальність в установленому законом порядку за шкоду, завдану здоров'ю та працездатності його працівників.

5. Підприємство зобов'язане забезпечити сприятливі умови праці жінок та неповнолітніх, забезпечувати їх роботою переважно в денний час; жінок, які мають малолітніх дітей, вагітних жінок переводити на легшу роботу з нешкідливими умовами праці, надавати їм інші пільги, передбачені законом. Підприємство із шкідливими умовами праці створює окремі цехи, дільниці для надання жінкам, неповнолітнім та окремим категоріям працюючих більш легкої роботи.

6. Підприємство самостійно встановлює для своїх працівників додаткові відпустки, скорочений робочий день та інші пільги, а також має право заохочувати працівників інших підприємств, установ, організацій, які його обслуговують.

7. Підприємство має право забезпечувати додатковою пенсією, незалежно від розмірів державної пенсії, працівника, який став особою з інвалідністю на даному підприємстві внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання. У разі смерті працівника підприємства при виконанні ним службових обов'язків власник, підприємство добровільно чи за рішенням суду забезпечують сім'ю працівника допомогою відповідно до закону.

8. Підприємство з правом найму робочої сили забезпечує визначену відповідно до закону кількість робочих місць для працевлаштування неповнолітніх, осіб з інвалідністю, інших категорій громадян, які потребують соціального захисту. Відповідальність підприємства за невиконання даної вимоги встановлюється законом.

9. Соціальна діяльність підприємств, що є резидентами Дія Сіті, щодо гіг-спеціалістів визначається підприємствами самостійно з урахуванням положень Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" та укладених з такими гіг-спеціалістами гіг-контрактів.

{Статтю 69 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

Стаття 70. Об'єднання підприємств

1. Підприємства мають право на добровільних засадах об'єднувати свою господарську діяльність (виробничу, комерційну та інші види діяльності) на умовах і в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими законами.

2. За рішенням Кабінету Міністрів України або органів, до повноважень яких належить управління державними або комунальними підприємствами, можуть утворюватися об'єднання підприємств на умовах і в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими законами.

3. Види об'єднань підприємств, їх загальний статус, а також основні вимоги щодо здійснення ними господарської діяльності визначаються цим Кодексом, інші питання їх діяльності регулюються законодавством України.

Стаття 71. Облік і звітність підприємства

1. Облік і звітність підприємства здійснюються відповідно до вимог статті 19 цього Кодексу та інших нормативно-правових актів.

2. Відомості, не передбачені законом, підприємство надає органам державної влади, органам місцевого самоврядування, іншим підприємствам, установам, організаціям на договірній основі або в порядку, передбаченому установчими документами підприємства.

Стаття 72. Законодавство про підприємства

1. Підприємства в Україні здійснюють свою діяльність відповідно до вимог статей 62-71 цього Кодексу, якщо інше щодо підприємств окремих видів не передбачено цим Кодексом та іншими законами, прийнятими відповідно до цього Кодексу.

2. Якщо чинним міжнародним договором України, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено правила інші, ніж ті, які передбачені законодавством про підприємства, то застосовуються правила міжнародного договору.

Глава 8
ДЕРЖАВНІ ТА КОМУНАЛЬНІ УНІТАРНІ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття 73. Поняття державного унітарного підприємства

1. Державне унітарне підприємство утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління.

2. Орган державної влади, до сфери управління якого входить підприємство, є представником власника і виконує його функції у межах, визначених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

3. Майно державного унітарного підприємства перебуває у державній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання чи праві оперативного управління.

4. Найменування державного унітарного підприємства повинно містити слова "державне підприємство".

5. Державне унітарне підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями власника і органу влади, до сфери управління якого воно входить.

6. Органами управління державного унітарного підприємства є:

керівник підприємства, який призначається (обирається) суб’єктом управління об’єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством, або наглядовою радою такого підприємства (у разі її утворення) і є підзвітним органу, який його призначив (обрав);

наглядова рада підприємства (у разі її утворення), яка в межах компетенції, визначеної статутом підприємства та законом, контролює і регулює діяльність керівника підприємства.

Наглядова рада державного унітарного підприємства утворюється за рішенням суб’єкта управління об’єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством. Порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради державного унітарного підприємства (крім підприємств оборонно-промислового комплексу) та її комітетів визначається Кабінетом Міністрів України та переглядається не рідше ніж раз на п’ять років. Порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради державного унітарного підприємства оборонно-промислового комплексу визначається відповідно до Закону України "Про особливості управління об’єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі".

Особливості управління державним унітарним підприємством визначаються Законом України "Про управління об’єктами державної власності".

Особливості управління державним унітарним підприємством оборонно-промислового комплексу визначаються законами України "Про особливості управління об’єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі" та "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності".

{Абзац шостий частини шостої статті 73 в редакції Закону № 1630-IX від 13.07.2021}

{Частина шоста статті 73 в редакції Закону № 1405-VIII від 02.06.2016}

7. Законом можуть бути визначені особливості статусу керівника державного унітарного підприємства, в тому числі встановлено підвищену відповідальність керівника за результати роботи підприємства.

8. Річна фінансова звітність державного унітарного підприємства підлягає обов’язковій перевірці суб’єктом аудиторської діяльності відповідно до законодавства.

{Абзац перший частини восьмої статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2258-VIII від 21.12.2017; в редакції Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

Державне унітарне підприємство оприлюднює інформацію про свою діяльність, крім випадків, встановлених законом, шляхом розміщення її на власній веб-сторінці (веб-сайті) або на офіційному веб-сайті суб’єкта управління об’єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством, у строки та в порядку, визначені Кабінетом Міністрів України. Доступ до таких веб-сторінок та веб-сайтів є цілодобовим і безоплатним.

Обов’язковому оприлюдненню підлягає така інформація:

цілі діяльності державного унітарного підприємства та стан їх досягнення;

квартальна, річна фінансова звітність державного унітарного підприємства за останні три роки, включаючи (за наявності) видатки на виконання некомерційних цілей державної політики та джерела їх фінансування;

аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності державного унітарного підприємства за останні три роки, якщо аудит проводився відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради державного унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб’єкта управління об’єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством;

статут державного унітарного підприємства у чинній редакції, а також у редакціях, що діяли раніше;

біографічна довідка (включаючи професійну характеристику) керівника державного унітарного підприємства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних);

біографічні довідки (включаючи професійні характеристики) членів наглядової ради (у разі її утворення) державного унітарного підприємства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних), принципи їх добору, їхнє членство у наглядових радах інших суб’єктів господарювання, а також зазначається, хто із членів наглядової ради державного унітарного підприємства є незалежним;

річні звіти наглядової ради та керівника державного унітарного підприємства;

структура, принципи формування і розмір винагороди керівника та членів наглядової ради державного унітарного підприємства, включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов’язків, а також у зв’язку із звільненням (термін "додаткове благо" вживається у значенні, визначеному в Податковому кодексі України);

рішення суб’єкта управління об’єктами державної власності щодо державного унітарного підприємства;

опис істотних передбачуваних факторів ризику, що можуть вплинути на операції та результати діяльності державного унітарного підприємства, та заходи щодо управління такими ризиками;

відомості про договори, учасником яких є державне унітарне підприємство, інформація про які підлягає оприлюдненню відповідно до Закону України "Про відкритість використання публічних коштів";

інформація про операції та зобов’язання державного унітарного підприємства з державним та/або місцевим бюджетом, державними та/або місцевими установами, підприємствами та організаціями, включаючи договірні зобов’язання державного унітарного підприємства (фінансові та нефінансові), що виникають у результаті державно-приватного партнерства.

Державне унітарне підприємство оприлюднює річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком щодо неї, якщо аудит проводився відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради державного унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб'єкта управління об'єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством до 30 квітня року, що настає за звітним періодом.

Відповідальність за оприлюднення та достовірність інформації, визначеної цією статтею, несе керівник державного унітарного підприємства відповідно до законів України та умов укладеного з ним контракту.

{Статтю 73 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

9. Державні унітарні підприємства діють як державні комерційні підприємства, державні некомерційні підприємства або казенні підприємства.

{Частина дев'ята статті 73 в редакції Закону № 1962-IX від 15.12.2021}

Стаття 73[1]. Господарське зобов'язання державного унітарного підприємства, щодо вчинення якого є заінтересованість

1. Господарське зобов'язання державного унітарного підприємства, предмет якого підпадає під ознаки, визначені частиною третьою цієї статті, і яке укладається з особою, заінтересованою у його вчиненні, від імені або за рахунок, або в інтересах такої особи, є господарським зобов'язанням, щодо вчинення якого є заінтересованість.

2. Особою, заінтересованою у вчиненні господарського зобов'язання, є:

посадова особа органів управління державного унітарного підприємства;

посадова особа органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство, якщо така особа є особою, відповідальною за прийняття рішення щодо надання згоди на вчинення таким державним унітарним підприємством господарського договору;

член сім'ї посадової особи, зазначеної в абзацах другому і третьому цієї частини, - чоловік (дружина), особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, батьки (усиновителі), опікун (піклувальник), брат, сестра, діти та їхні чоловіки (дружини);

юридична особа, в якій будь-яка з осіб, зазначених в абзацах другому - четвертому цієї частини, є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) або членом органу управління, органу, який здійснює функції контролю та/або нагляду.

Особи (разом або окремо), зазначені в абзацах другому - п'ятому цієї частини, мають відповідати принаймні одній із таких ознак:

бути сторонами такого господарського зобов'язання або членами виконавчого органу юридичної особи, яка є стороною правочину;

отримувати винагороду за вчинення такого господарського зобов'язання від державного унітарного підприємства (посадових осіб органів управління державного унітарного підприємства) або від особи, яка є стороною господарського зобов'язання;

внаслідок такого господарського зобов'язання набувати майно, будь-які майнові права, вигоди або блага;

брати участь у господарському зобов'язанні як представники або посередники (крім представництва державного унітарного підприємства посадовими особами).

3. Дія цієї статті поширюється на господарські зобов'язання державних унітарних підприємств, предметом яких є:

відчуження або придбання за одним договором або декількома пов'язаними договорами товарів або іншого майна, балансова вартість якого перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання (крім випадків отримання державним унітарним підприємством у власність товарів або майна безоплатно або за одну гривню);

передача або отримання в оренду, інше платне користування товарів або майна, балансова вартість яких перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання;

передача державним унітарним підприємством у безоплатне користування товарів або іншого майна, балансова вартість якого перевищує 20 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання;

виконання або замовлення робіт або надання послуг, ринкова вартість яких перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання (крім випадків отримання державним унітарним підприємством результатів робіт або послуг безоплатно або за одну гривню);

надання або отримання позики, іншого фінансування на поворотній, безповоротній або частково поворотній основі на суму, що перевищує 50 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання (крім випадків отримання державним унітарним підприємством позики або іншого фінансування безоплатно або за одну гривню);

надання державним унітарним підприємством застави, поручительства або іншого забезпечення виконання зобов'язань, розмір яких перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання.

Статутом державного унітарного підприємства може бути встановлено нижче граничне значення вартості майна, робіт або послуг чи суми коштів, що є предметом господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість.

4. Господарське зобов'язання із заінтересованістю підлягає погодженню наглядовою радою державного унітарного підприємства або, у випадках, передбачених законом, органом, до сфери управління якого відноситься державне унітарне підприємство, в порядку, передбаченому цією статтею.

Особа, яка є заінтересованою у вчиненні господарського зобов’язання, повинна протягом трьох робочих днів з моменту виникнення у неї заінтересованості, але до вчинення господарського зобов’язання, подати на розгляд наглядової ради, а у випадках, передбачених частиною дев’ятою цієї статті, - органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство:

проект господарського зобов’язання із зазначенням вартості одиниці товару або послуг, якщо вона передбачена господарським зобов’язанням, і загальної суми господарського зобов’язання, передбаченого частиною третьою цієї статті;

інформацію з посиланням на конкретні норми частини другої цієї статті із зазначенням ознаки заінтересованості особи у вчиненні господарського зобов’язання.

5. Наглядова рада державного унітарного підприємства протягом 10 робочих днів з дня отримання інформації, передбаченої частиною четвертою цієї статті, приймає одне з таких рішень:

про надання згоди на вчинення господарського зобов’язання;

про відмову у вчиненні відповідного господарського зобов’язання;

про передачу питання на розгляд органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство.

6. Наглядова рада або орган, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство, з метою проведення оцінки господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, на відповідність його умов звичайним ринковим умовам може залучити суб’єкта оціночної діяльності.

7. Якщо заінтересована у вчиненні господарського зобов’язання особа є членом наглядової ради державного унітарного підприємства, вона не має права голосу під час прийняття рішення щодо надання згоди на вчинення такого господарського зобов’язання.

Якщо заінтересована у вчиненні господарського зобов’язання особа є особою, зазначеною в абзаці третьому частини другої цієї статті, вирішення конфлікту інтересів відбувається в порядку, передбаченому законодавством про запобігання корупції.

8. Рішення про надання згоди на вчинення господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, приймається більшістю голосів членів наглядової ради, які не є заінтересованими у вчиненні такого господарського зобов’язання.

9. Рішення про надання згоди на вчинення господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, виноситься на розгляд органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство, якщо:

на підприємстві не утворена наглядова рада;

наглядова рада ухвалила рішення про передачу питання на розгляд органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство, із зазначенням мотивів такого рішення;

більшість членів наглядової ради є заінтересованими у вчиненні господарського зобов’язання;

балансова вартість майна або послуг чи сума коштів, що підлягають наданню, відчуженню, отриманню або передачі відповідно до господарського зобов’язання, передбаченого частиною третьою цієї статті, перевищує 10 відсотків вартості активів, за даними останньої річної фінансової звітності підприємства;

предметом договору є нерухоме або інше майно, якщо режим його оренди або відчуження регулюється спеціальним законодавством.

10. Якщо наглядова рада або орган, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство, не прийняли жодного рішення протягом 10 робочих днів з дня отримання інформації, передбаченої частиною четвертою цієї статті, господарське зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, вважається схваленим.

У разі якщо з метою проведення оцінки господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, на відповідність його умов звичайним ринковим умовам залучається суб’єкт оціночної діяльності, строк прийняття рішення наглядовою радою або органом, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство, збільшується на період часу, необхідного для здійснення оцінки, але не більш як на 30 календарних днів, які обчислюються з дня отримання інформації, передбаченої частиною четвертою цієї статті.

11. Господарське зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, вчинене з порушенням порядку, передбаченого частинами четвертою - десятою цієї статті, створює, змінює, припиняє права та обов’язки його сторін лише у разі подальшого схвалення такого господарського зобов’язання наглядовою радою державного унітарного підприємства або органом, до сфери управління якого відноситься державне унітарне підприємство. У разі неотримання подальшого схвалення господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, таке зобов’язання може бути визнано судом недійсним за позовом державного унітарного підприємства або органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство.

12. Подальше схвалення господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, створює, змінює, припиняє права та обов’язки державного унітарного підприємства з дня вчинення такого господарського зобов’язання.

13. Відповідальність за шкоду, заподіяну державному унітарному підприємству господарським зобов’язанням, щодо вчинення якого є заінтересованість, вчиненим з порушенням вимог цієї статті, несе особа, заінтересована у вчиненні державним унітарним підприємством такого господарського зобов’язання.

14. Керівник (виконавчий орган) державного унітарного підприємства або особа, спеціально уповноважена керівником (виконавчим органом) або установчими документами державного унітарного підприємства, у разі порушення ними вимог, передбачених цією статтею, підлягають адміністративній та дисциплінарній відповідальності за неналежне виконання своїх посадових обов’язків, а також мають відшкодувати шкоду, заподіяну їхніми діями державному унітарному підприємству.

{Кодекс доповнено статтею 73¹ згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Стаття 73². Значні господарські зобов’язання державного унітарного підприємства

1. Значним господарським зобов’язанням державного унітарного підприємства визнається господарське зобов’язання, що вчиняється державним унітарним підприємством, якщо ринкова вартість майна, робіт, послуг, що є його предметом, становить 10 і більше відсотків вартості активів державного унітарного підприємства, за даними останньої річної фінансової звітності.

Статутом державного унітарного підприємства можуть бути визначені додаткові критерії для віднесення господарського зобов’язання до значного господарського зобов’язання.

Значне господарське зобов’язання підлягає погодженню наглядовою радою державного унітарного підприємства або, у випадках, передбачених законом, органом, до сфери управління якого відноситься державне унітарне підприємство, в порядку, передбаченому цією статтею.

2. Рішення про надання згоди на вчинення значного господарського зобов’язання, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є його предметом, становить від 10 до 25 відсотків вартості активів державного унітарного підприємства, за даними останньої річної фінансової звітності, приймається наглядовою радою (у разі її утворення) або органом, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство.

3. Рішення про надання згоди на вчинення значного господарського зобов’язання, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є його предметом, становить більше 25 відсотків вартості активів державного унітарного підприємства, за даними останньої річної фінансової звітності, приймається органом, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство.

4. Забороняється ділити предмет господарського зобов’язання з метою ухилення від передбаченого цією статтею порядку прийняття рішень про вчинення значного господарського зобов’язання.

5. Значне господарське зобов’язання, вчинене з порушенням порядку, передбаченого частинами першою - четвертою цієї статті, може бути визнане судом недійсним за позовом державного унітарного підприємства або органу, до сфери управління якого належить державне унітарне підприємство.

6. Рішення про надання згоди на вчинення значного господарського зобов’язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, має прийматися за правилами, встановленими цією статтею.

{Кодекс доповнено статтею 73^{2} згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Стаття 74. Державне комерційне підприємство

1. Державне комерційне підприємство є суб'єктом підприємницької діяльності, діє на основі статуту або модельного статуту і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном згідно з цим Кодексом та іншими законами, прийнятими відповідно до цього Кодексу.

{Частина перша статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2664-IV від 16.06.2005, № 3262-VI від 21.04.2011}

2. Майно державного комерційного підприємства закріплюється за ним на праві господарського відання.

3. Статутний капітал державного комерційного підприємства утворюється уповноваженим органом, до сфери управління якого воно належить. Розмір статутного капіталу державного комерційного підприємства встановлюється зазначеним уповноваженим органом.

Статутний капітал державного комерційного підприємства підлягає сплаті до закінчення першого року з дня державної реєстрації такого підприємства.

{Частина третя статті 74 в редакції Закону № 3263-VI від 21.04.2011}

{Частину четверту статті 74 виключено на підставі Закону № 3263-VI від 21.04.2011}

{Зміни до частини четвертої статті 74 див. в Законі № 3262-VI від 21.04.2011}

5. Держава та орган, до сфери управління якого входить державне комерційне підприємство, не несуть відповідальності за його зобов'язаннями, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

6. Збитки, завдані державному комерційному підприємству внаслідок виконання рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, які було визнано судом неконституційними або недійсними, підлягають відшкодуванню зазначеними органами добровільно або за рішенням суду.

7. Державне унітарне комерційне підприємство може бути перетворене у акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина сьома статті 74 в редакції Закону № 4498-VI від 13.03.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3272-IX від 27.07.2023}

Стаття 75. Особливості господарської діяльності державних комерційних підприємств

1. Державне комерційне підприємство (крім банків) зобов’язане розробляти та затверджувати стратегічний план розвитку, а також складати і виконувати річний фінансовий план, інвестиційні плани на рік та на середньострокову перспективу (три - п’ять років) відповідно до закону та у строки, встановлені цією статтею.

2. Фінансовий план державного комерційного підприємства та інвестиційний план на рік підлягають затвердженню до 1 вересня року, що передує плановому (крім підприємств електроенергетики, діяльність яких регулюється шляхом затвердження ліцензійних умов Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, фінансові плани яких затверджуються до 31 грудня), якщо інше не встановлено законом, та можуть переглядатися протягом усього планового періоду.

Стратегічний план розвитку, інвестиційний план на рік та інвестиційний план на середньострокову перспективу, фінансовий план державного комерційного підприємства затверджуються наглядовою радою. Протягом п’яти робочих днів після затвердження

фінансового плану наглядова рада подає фінансовий план та зведені основні фінансові показники державного комерційного підприємства до органу, до сфери управління якого належить таке підприємство, а також до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у порядку та строки, передбачені законодавством. Стратегічний план розвитку після його затвердження підлягає оприлюдненню на веб-сайті державного комерційного підприємства та на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, а також розміщується для ознайомлення із забезпеченням постійного вільного доступу у повному обсязі, крім інформації, віднесеної відповідно до законодавства до інформації з обмеженим доступом.

Фінансовий план, стратегічний план розвитку, інвестиційний план на середньострокову перспективу державного комерційного підприємства, яке є суб'єктом природних монополій або плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку якого перевищує 50 мільйонів гривень, включає окремі фінансові показники, а саме коефіцієнти рентабельності, ліквідності та платоспроможності, а також обсяги виплат на користь держави, бюджетного фінансування та квазіфіскальних операцій, що визначені у листах очікування власника, після їх погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, в окремих випадках - за додатковою участю Кабінету Міністрів України, на основі пропозицій загальних зборів такого господарського товариства, у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Державні комерційні підприємства електроенергетики, діяльність яких регулюється шляхом затвердження ліцензійних умов Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, щороку складають фінансовий план з урахуванням затвердженої цією комісією структури тарифів на електричну та теплову енергію. Фінансові плани таких державних комерційних підприємств електроенергетики підлягають затвердженню до 31 грудня року, що передує плановому.

За несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану та звіту про його виконання посадові особи державного комерційного підприємства несуть відповідальність, установлену законом.

3. Органи, до сфери управління яких входять державні комерційні підприємства, подають до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, до 1 вересня року, що передує плановому, зведені показники фінансових планів та фінансові плани у розрізі окремих державних комерційних підприємств, що входять до сфери їх управління.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності, затверджує типову форму подання даних та методичні рекомендації щодо розроблення фінансового плану державного комерційного підприємства.

5. Державне комерційне підприємство не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків, передбачених законом. Відчужувати майно державного комерційного підприємства, що належить до основних фондів, державне комерційне підприємство має право виключно шляхом продажу на електронному аукціоні. Якщо ринкова вартість майна, що належить до основних фондів та підлягає відчуженню, становить від 10 відсотків до 25 відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності, відчуження здійснюється шляхом продажу на електронному аукціоні за рішенням наглядової ради такого державного комерційного підприємства. Якщо ринкова вартість майна, що належить до основних фондів та підлягає відчуженню, становить менше 10 відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності, відчуження здійснюється згідно із законом за рішенням виконавчого органу такого державного комерційного підприємства.

Відчуження здійснюється шляхом продажу на електронному аукціоні за рішенням органу, до сфери управління якого належить державне комерційне підприємство, якщо ринкова вартість майна, що підлягає відчуженню, становить 25 і більше відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності.

Розпоряджатися в інший спосіб майном, що належить до основних фондів, державне комерційне підприємство має право лише у межах повноважень та у спосіб, що передбачені цим Кодексом та іншими законами.

Відчуження нерухомого майна, а також повітряних і морських суден, суден внутрішнього плавання та рухомого складу залізничного транспорту, які є державною власністю, здійснюється за умови додаткового погодження у встановленому порядку з Фондом державного майна України.

6. Кошти, одержані від продажу майнових об’єктів, що належать до основних фондів державного комерційного підприємства, використовуються відповідно до затвердженого фінансового плану, якщо інше не передбачено законом.

Кошти, одержані від продажу нерухомого майна, за вирахуванням балансової (залишкової) вартості такого майна, якщо інше не встановлено законом, зараховуються до загального фонду державного бюджету.

7. Списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів державного комерційного підприємства можуть проводитися за рішенням наглядової ради такого державного комерційного підприємства, якщо ринкова вартість основних фондів становить від 10 відсотків до 25 відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності. Якщо ринкова вартість основних фондів становить менше 10 відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності, їх списання та прискорена амортизація здійснюються за рішенням виконавчого органу державного комерційного підприємства.

Списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів державного комерційного підприємства здійснюються за рішенням органу, до сфери управління якого належить державне комерційне підприємство,

якщо ринкова вартість основних фондів становить 25 і більше відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності.

8. Державні комерційні підприємства можуть утворювати за рахунок прибутку (доходу) спеціальні (цільові) фонди, призначені для покриття витрат, пов'язаних з їх діяльністю.

Порядок використання коштів таких фондів визначається відповідно до затвердженого фінансового плану.

9. Розподіл прибутку (доходу) державних комерційних підприємств здійснюється відповідно до затвердженого фінансового плану з урахуванням вимог цього Кодексу та інших законів.

10. У складі фінансового плану затверджується прогнозований фінансовий результат, включаючи прогнозований розрахунок частини чистого прибутку (доходу), а також прогнозовані суми податків і зборів, що підлягають сплаті до державного бюджету, що визначаються на основі прогнозованого рівня прибутку з урахуванням оцінювання ризиків діяльності державного комерційного підприємства та листа очікувань власника.

11. Органи, до сфери управління яких належать державні комерційні підприємства, до 15 липня року, що передує плановому, подають до Кабінету Міністрів України та до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, інформацію про прогнозні обсяги чистого фінансового результату та прогнозні обсяги перерахування частини чистого прибутку в середньостроковій перспективі державних комерційних підприємств для їх урахування при формуванні державного бюджету.

12. У разі зміни керівника державного комерційного підприємства наглядова рада має право ініціювати проведення незалежного аудиту або державного фінансового аудиту діяльності підприємства в порядку, передбаченому законом.

13. Інші особливості господарської та соціальної діяльності державних комерційних підприємств визначаються законом.

{Стаття 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-IV від 25.03.2005; в редакції Закону № 2668-IV від 16.06.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-IV від 15.12.2005, № 549-V від 09.01.2007, № 3713-VI від 08.09.2011, № 4498-VI від 13.03.2012, № 5044-VI від 04.07.2012, № 5213-VI від 06.09.2012, № 5463-VI від 16.10.2012, № 1197-VII від 10.04.2014, № 922-VIII від 25.12.2015, № 1630-IX від 13.07.2021; в редакції Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 75^1. Державне некомерційне підприємство

1. Державне некомерційне підприємство є суб'єктом некомерційної господарської діяльності, спрямованої на досягнення соціальних та інших результатів, яке утворюється у сфері охорони здоров'я, соціальній та/або гуманітарній сферах без мети одержання прибутку і діє на підставі статуту.

2. Майно державного некомерційного підприємства закріплюється за ним на праві оперативного управління.

3. Орган державної влади, до сфери управління якого входить державне некомерційне підприємство, не несе відповідальності за його зобов’язаннями, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

{Кодекс доповнено статтею 75^{1} *згідно із Законом № 1962-IX від 15.12.2021}*

Стаття 75^{2}. Особливості господарської діяльності державних некомерційних підприємств

1. Державне некомерційне підприємство зобов’язане приймати та виконувати доведені у встановленому законодавством порядку державні замовлення, враховувати їх при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив свого економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів, а також складати і виконувати річний та з поквартальною розбивкою фінансовий план на кожен наступний рік.

Державне некомерційне підприємство здійснює свою діяльність відповідно до:

виробничих завдань, визначених органом, до сфери управління якого воно входить;

самостійно встановлених завдань згідно з укладеними договорами щодо надання відповідних послуг;

державних замовлень.

2. Основним плановим документом державного некомерційного підприємства є фінансовий план, відповідно до якого підприємство отримує доходи і здійснює видатки, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання своїх функцій протягом року відповідно до установчих документів.

Фінансовий план підлягає затвердженню до 1 вересня року, що передує плановому, якщо інше не передбачено законом, органами, до сфери управління яких входять державні некомерційні підприємства.

За несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану та звіту про його виконання посадові особи державного некомерційного підприємства несуть адміністративну відповідальність, установлену законом.

3. Органи, до сфери управління яких входять державні некомерційні підприємства, надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, до 1 вересня року, що передує планованому, зведені показники фінансових планів та фінансові плани у розрізі окремих державних некомерційних підприємств, які входять до сфери їх управління.

4. Форма та методичні рекомендації щодо розроблення фінансового плану затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку.

5. Державне некомерційне підприємство не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним чи фізичним особам, крім випадків, передбачених законом. Відчужувати майнові об’єкти, що належать до основних фондів, державне некомерційне підприємство має право лише за попередньою згодою органу, до сфери управління якого воно належить, і лише на конкурентних засадах, якщо інше не встановлено законом.

Розпоряджатися в інший спосіб майном, що належить до основних фондів, державне некомерційне підприємство має право лише у межах повноважень та у спосіб, що передбачені цим Кодексом та іншими законами. Відчуження нерухомого майна (у тому числі цілісних майнових комплексів) здійснюється за умови додаткового погодження в установленому порядку з Фондом державного майна України, крім випадків, передбачених законом. Фонд державного майна України виступає організатором продажу нерухомого майна в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

6. Кошти, одержані від продажу майнових об’єктів, що належать до основних фондів державного некомерційного підприємства, використовуються відповідно до затвердженого фінансового плану, якщо інше не передбачено законом.

Кошти, одержані від продажу нерухомого майна, за вирахуванням балансової (залишкової) вартості такого майна, якщо інше не встановлено законом, зараховуються до загального фонду Державного бюджету України.

7. Списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів державного некомерційного підприємства можуть проводитися лише за згодою органу, до сфери управління якого входить дане підприємство.

8. Джерелами формування майна державного некомерційного підприємства є:

державне майно, передане підприємству на праві оперативного управління;

кошти та інше майно, одержані від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства;

цільові кошти, виділені з Державного бюджету України;

банківські кредити;

частина доходів підприємства, одержаних ним за результатами господарської діяльності, передбаченої статутом;

інші джерела, не заборонені законом.

Порядок використання коштів, зазначених у цій частині, визначається відповідно до затвердженого фінансового плану.

9. Забороняється розподіл прибутку (доходу) державних некомерційних підприємств.

10. У разі зміни керівника державного некомерційного підприємства обов’язковим є проведення ревізії фінансово-господарської діяльності підприємства в порядку, передбаченому законом.

11. Інші особливості діяльності державних некомерційних підприємств визначаються законом.

{Кодекс доповнено статтею 75^{2} згідно із Законом № 1962-IX від 15.12.2021}

Стаття 76. Казенне підприємство

1. Казенні підприємства створюються у галузях економіки, в яких:

законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам;

основним (понад п'ятдесят відсотків) споживачем продукції (робіт, послуг) виступає держава;

за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів;

переважаючим (понад п'ятдесят відсотків) є виробництво суспільно необхідної продукції (робіт, послуг), яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, як правило, не може бути рентабельним;

приватизацію майнових комплексів державних підприємств заборонено законом.

{Абзац сьомий частини першої статті 76 виключено на підставі Закону № 1962-IX від 15.12.2021}

2. Казенне підприємство створюється за рішенням Кабінету Міністрів України. У рішенні про створення казенного підприємства визначаються обсяг і характер основної діяльності підприємства, а також орган, до сфери управління якого входить підприємство, що створюється. Реорганізація і ліквідація казенного підприємства проводяться відповідно до вимог цього Кодексу за рішенням органу, до компетенції якого належить створення даного підприємства.

3. Майно казенного підприємства закріплюється за ним на праві оперативного управління.

{Частина третя статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011}

4. Казенне підприємство є юридичною особою, має відповідні рахунки в установах державного банку, печатку із своїм найменуванням.

5. Орган, до сфери управління якого входить казенне підприємство, затверджує статут підприємства, призначає його керівника, дає дозвіл на здійснення казенним підприємством господарської діяльності, визначає види продукції (робіт, послуг), на виробництво та реалізацію якої поширюється зазначений дозвіл.

6. Найменування казенного підприємства повинно містити слова "казенне підприємство".

Стаття 77. Особливості господарської діяльності казенних підприємств

1. Казенне підприємство здійснює господарську діяльність відповідно до виробничих завдань органу, до сфери управління якого воно входить.

2. Казенне підприємство самостійно організовує виробництво продукції (робіт, послуг) і реалізує її за цінами (тарифами), що визначаються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено законом.

{Абзац другий частини другої статті 77 виключено на підставі Закону № 5044-VI від 04.07.2012}

{Абзац третій частини другої статті 77 виключено на підставі Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

3. Орган, до сфери управління якого входить казенне підприємство, здійснює контроль за використанням та збереженням належного підприємству майна, і має право вилучити у казенного підприємства майно, яке не використовується або використовується не за призначенням, та розпорядитися ним у межах своїх повноважень.

4. Казенне підприємство не має права відчужувати або іншим способом розпоряджатися закріпленим за ним майном, що належить до основних фондів, без попередньої згоди органу, до сфери управління якого воно входить.

Відчуження нерухомого майна, а також повітряних і морських суден, суден внутрішнього плавання та рухомого складу залізничного транспорту здійснюється за умови додаткового погодження в установленому порядку з Фондом державного майна України, крім випадків, передбачених законом.

{Частину четверту статті 77 доповнено абзацом згідно із Законом № 549-V від 09.01.2007; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

Фонд державного майна України виступає організатором продажу нерухомого майна в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частину четверту статті 77 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3713-VI від 08.09.2011}

5. Джерелами формування майна казенного підприємства є:

державне майно, передане підприємству відповідно до рішення про його створення;

кошти та інше майно, одержані від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства;

цільові кошти, виділені з Державного бюджету України;

кредити банків;

частина доходів підприємства, одержаних ним за результатами господарської діяльності, передбачена статутом;

інші джерела, не заборонені законом.

6. Казенне підприємство одержує кредити для виконання статутних завдань під гарантію органу, до сфери управління якого входить підприємство.

7. Казенне підприємство відповідає за своїми зобов'язаннями лише коштами, що перебувають у його розпорядженні. У разі недостатності зазначених коштів держава, в особі органу, до сфери управління якого входить підприємство, несе повну субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями казенного підприємства.

8. Порядок розподілу та використання прибутку (доходу) казенного підприємства визначається фінансовим планом, який затверджується у порядку, встановленому статтею 75 цього Кодексу для державних комерційних підприємств.

{Частина восьма статті 77 в редакції Законів № 2505-IV від 25.03.2005, № 2668-IV від 16.06.2005}

9. Інші особливості господарської та соціальної діяльності казенних підприємств визначаються цим Кодексом, законом про державні підприємства та іншими законодавчими актами.

Стаття 78. Комунальні унітарні підприємства

1. Комунальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління.

2. Орган, до сфери управління якого входить комунальне унітарне підприємство, є представником власника - відповідної територіальної громади і виконує його функції у межах, визначених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

3. Майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання (комунальне комерційне підприємство) або на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство).

4. Статутний капітал комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого воно належить. Розмір статутного капіталу комунального унітарного підприємства визначається відповідною місцевою радою.

Статутний капітал комунального унітарного підприємства підлягає сплаті до закінчення першого року з дня державної реєстрації такого підприємства.

{Частина четверта статті 78 в редакції Закону № 3263-VI від 21.04.2011}

5. Найменування комунального унітарного підприємства повинно містити слова "комунальне підприємство" та вказівку на орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого входить дане підприємство.

6. Комунальне унітарне підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями власника та органу місцевого самоврядування, до сфери управління якого воно входить.

7. Органами управління комунального унітарного підприємства є:

керівник підприємства, який призначається (обирається) органом, до сфери управління якого належить підприємство, або наглядовою радою цього підприємства (у разі її утворення) і є підзвітним органу, який його призначив (обрав);

наглядова рада підприємства (у разі її утворення), яка в межах компетенції, визначеної статутом підприємства та законом, контролює і спрямовує діяльність керівника підприємства.

Наглядова рада комунального унітарного підприємства утворюється за рішенням органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство. Критерії, відповідно до яких утворення наглядової ради комунального унітарного підприємства є обов’язковим, а також порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової

ради та її комітетів, порядок призначення членів наглядової ради затверджуються рішенням відповідної місцевої ради.

{Частина сьома статті 78 в редакції Закону № 1405-VIII від 02.06.2016}

8. Річна фінансова звітність комунального унітарного підприємства може підлягати обов’язковій перевірці незалежним аудитором в порядку, передбаченому рішенням відповідної місцевої ради. Критерії відбору незалежного аудитора та критерії віднесення комунальних унітарних підприємств до таких, фінансова звітність яких підлягає обов’язковій перевірці незалежним аудитором, встановлюються рішенням відповідної місцевої ради.

Комунальне унітарне підприємство оприлюднює інформацію про свою діяльність, крім випадків, установлених законом, шляхом розміщення її на власній веб-сторінці (веб-сайті) або на офіційному веб-сайті суб’єкта управління об’єктами комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством, у строки та в порядку, визначені рішенням відповідної місцевої ради. Доступ до таких веб-сторінок та веб-сайтів є цілодобовим і безоплатним.

Обов’язковому оприлюдненню підлягає така інформація:

цілі діяльності комунального унітарного підприємства;

квартальна, річна фінансова звітність комунального унітарного підприємства за останні три роки, включаючи (за наявності) видатки на виконання некомерційних цілей державної політики та джерела їх фінансування;

аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності комунального унітарного підприємства за останні три роки, якщо аудит проводився відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради комунального унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб’єкта управління об’єктами комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством;

статут комунального унітарного підприємства у чинній редакції, а також у редакціях, що діяли раніше;

біографічна довідка (включаючи професійну характеристику) керівника комунального унітарного підприємства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних);

біографічні довідки (включаючи професійні характеристики) членів наглядової ради (у разі її утворення) комунального унітарного підприємства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних), принципи їх добору, їхнє членство у наглядових радах інших суб’єктів господарювання, а також зазначається, хто із членів наглядової ради комунального унітарного підприємства є незалежним;

річні звіти керівника та наглядової ради (у разі її утворення) комунального унітарного підприємства;

структура, принципи формування і розмір винагороди керівника та членів наглядової ради комунального унітарного підприємства, включаючи компенсаційні пакети і додаткові

блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов'язків, а також у зв'язку із звільненням;

рішення суб'єкта управління об'єктами комунальної власності щодо комунального унітарного підприємства;

опис істотних передбачуваних факторів ризику, що можуть вплинути на операції та результати діяльності комунального унітарного підприємства, та заходи щодо управління такими ризиками;

відомості про договори, учасником яких є комунальне унітарне підприємство, інформація про які підлягає оприлюдненню відповідно до Закону України "Про відкритість використання публічних коштів";

інформація про операції та зобов'язання комунального унітарного підприємства з державним та/або місцевим бюджетом, державними та/або місцевими установами, підприємствами та організаціями, включаючи договірні зобов'язання комунального унітарного підприємства (фінансові та нефінансові), що виникають у результаті державно-приватного партнерства.

Комунальне унітарне підприємство оприлюднює річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком щодо неї, якщо аудит проводився відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради комунального унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб'єкта управління об'єктами комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством до 30 квітня року, що настає за звітним періодом.

Відповідальність за оприлюднення та достовірність інформації, визначеної цією статтею, несе керівник комунального унітарного підприємства відповідно до законів України та умов укладеного з ним контракту.

{Статтю 78 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

9. Збитки, завдані комунальному унітарному підприємству внаслідок виконання рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підлягають відшкодуванню зазначеними органами добровільно або за рішенням суду.

10. Особливості господарської діяльності комунальних унітарних підприємств визначаються відповідно до вимог, встановлених цим Кодексом щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств, а також інших вимог, передбачених законом.

{Абзац другий частини статті 78 виключено на підставі Закону № 5044-VI від 04.07.2012}

{Абзац третій частини десятої статті 78 виключено на підставі Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 78^{1}. Господарське зобов'язання комунального унітарного підприємства, щодо вчинення якого є заінтересованість

1. Господарське зобов'язання комунального унітарного підприємства, предмет якого підпадає під ознаки, визначені частиною третьою цієї статті, і яке укладається з особою,

заінтересованою у його вчиненні, від імені або за рахунок або в інтересах такої особи, є господарським зобов’язанням, щодо вчинення якого є заінтересованість.

2. Особою, заінтересованою у вчиненні господарського зобов’язання, є:

посадова особа органів управління комунального унітарного підприємства;

посадова особа органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство, якщо така особа є особою, відповідальною за прийняття рішення щодо надання згоди на вчинення таким комунальним унітарним підприємством господарського договору;

член сім’ї посадової особи, зазначеної в абзацах другому і третьому цієї частини, - чоловік (дружина), особи, які спільно проживають, пов’язані спільним побутом, мають взаємні права та обов’язки, батьки (усиновителі), опікун (піклувальник), брат, сестра, діти та їхні чоловіки (дружини);

юридична особа, в якій будь-яка з осіб, зазначених в абзацах другому - четвертому цієї частини, є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) або членом органу управління.

Особи (разом або окремо), зазначені в абзацах другому - п’ятому цієї частини, мають відповідати принаймні одній із таких ознак:

бути сторонами такого господарського зобов’язання або членами виконавчого органу юридичної особи, яка є стороною правочину;

отримувати винагороду за вчинення такого господарського зобов’язання від комунального унітарного підприємства (посадових осіб органів управління комунального унітарного підприємства) або від особи, яка є стороною господарського зобов’язання;

внаслідок такого господарського зобов’язання набувати майно, будь-які майнові права, вигоди або блага;

брати участь у господарському зобов’язанні як представники або посередники (крім представництва комунального унітарного підприємства посадовими особами).

3. Дія цієї статті поширюється на господарські зобов’язання комунальних унітарних підприємств, предметом яких є:

відчуження або придбання за одним договором або декількома пов’язаними договорами товарів або іншого майна, балансова вартість якого перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов’язання (крім випадків отримання комунальним унітарним підприємством у власність товарів або майна безоплатно або за одну гривню);

передача або отримання в оренду, інше платне користування товарів або майна, балансова вартість яких перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов’язання;

передача комунальним унітарним підприємством у безоплатне користування третім особам товарів або іншого майна, балансова вартість якого перевищує 20 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання;

виконання або замовлення робіт або надання послуг, ринкова вартість яких перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання (крім випадків отримання комунальним унітарним підприємством результатів робіт або послуг безоплатно або за одну гривню);

надання або отримання позики, іншого фінансування на поворотній основі на суму, що перевищує 50 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання (крім випадків отримання комунальним унітарним підприємством позики або іншого фінансування безоплатно або за одну гривню);

надання комунальним унітарним підприємством застави, поручительства або іншого забезпечення виконання зобов'язань, розмір яких перевищує 100 мінімальних заробітних плат виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому вчиняється відповідне господарське зобов'язання.

Статутом комунального унітарного підприємства може бути встановлено нижче граничне значення щодо вартості майна, робіт або послуг чи суми коштів, що є предметом господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість.

4. Особа, яка є заінтересованою у вчиненні господарського зобов'язання, повинна протягом трьох робочих днів з моменту виникнення у неї заінтересованості, але до вчинення господарського зобов'язання, подати на розгляд наглядової ради, а у випадках, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, - органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство:

проект господарського зобов'язання із зазначенням вартості одиниці товару або послуг, якщо вона передбачена господарським зобов'язанням, і загальної суми господарського зобов'язання, передбаченого частиною третьою цієї статті;

інформацію з посиланням на конкретні норми частини другої цієї статті із зазначенням ознаки заінтересованості особи у вчиненні господарського зобов'язання.

5. Наглядова рада комунального унітарного підприємства протягом 10 робочих днів з дня отримання інформації, передбаченої частиною четвертою цієї статті, приймає одне з таких рішень:

про надання згоди на вчинення відповідного господарського зобов'язання;

про відмову у вчиненні відповідного господарського зобов'язання;

про передачу питання на розгляд органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство.

6. Наглядова рада або орган, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство, з метою проведення оцінки господарського зобов'язання, щодо вчинення

якого є заінтересованість, на відповідність його умов звичайним ринковим умовам може залучити суб'єкта оціночної діяльності.

7. Якщо заінтересована у вчиненні господарського зобов'язання особа є членом наглядової ради комунального унітарного підприємства, вона не має права голосу під час прийняття рішення щодо надання згоди на вчинення такого господарського зобов'язання.

Якщо заінтересована у вчиненні господарського зобов'язання особа є особою, зазначеною в абзаці третьому частини другої цієї статті, вирішення конфлікту інтересів відбувається в порядку, передбаченому законодавством про запобігання корупції.

8. Рішення про надання згоди на вчинення господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, приймається більшістю голосів членів наглядової ради, які не є заінтересованими у вчиненні такого господарського зобов'язання.

9. Рішення про надання згоди на вчинення господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, виноситься на розгляд органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство, якщо:

на підприємстві не утворена наглядова рада;

наглядова рада ухвалила рішення про передачу питання на розгляд органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство, із зазначенням мотивів такого рішення;

більшість членів наглядової ради є заінтересованими у вчиненні господарського зобов'язання;

балансова вартість майна або послуг чи сума коштів, що підлягають наданню, відчуженню, отриманню або передачі відповідно до господарського зобов'язання, передбаченого частиною третьою цієї статті, перевищує 10 відсотків вартості активів, за даними останньої річної фінансової звітності підприємства;

предметом договору є нерухоме або інше майно, якщо режим його оренди або відчуження регулюється спеціальним законодавством.

10. Якщо наглядова рада або орган, до сфери управління якого належить підприємство комунальної власності, не прийняли жодного рішення протягом 10 робочих днів з дня отримання інформації, передбаченої частиною четвертою цієї статті, господарське зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, вважається схваленим.

У разі якщо з метою проведення оцінки господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, на відповідність його умов звичайним ринковим умовам залучається суб'єкт оціночної діяльності, строк прийняття рішення наглядовою радою або органом, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство, збільшується на період часу, необхідного для здійснення оцінки, але не більш як на 30 календарних днів, які обчислюються з дня отримання інформації, передбаченої частиною четвертою цієї статті.

11. Господарське зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, вчинене з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення, створює, змінює, припиняє права та обов'язки його сторін лише у разі подальшого схвалення такого

господарського зобов'язання у порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення. У разі неотримання подальшого схвалення господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, у порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення, таке зобов'язання визнається судом недійсним за позовом комунального унітарного підприємства або органу, до сфери управління якого належить підприємство комунальної власності.

12. Подальше схвалення господарського зобов'язання, щодо вчинення якого є заінтересованість, в порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення, створює, змінює, припиняє права та обов'язки комунального унітарного підприємства з дня вчинення такого господарського зобов'язання.

13. Відповідальність за шкоду, заподіяну комунальному унітарному підприємству господарським зобов'язанням, щодо вчинення якого є заінтересованість, вчиненим з порушенням вимог цієї статті, несе особа, заінтересована у вчиненні комунальним унітарним підприємством такого господарського зобов'язання.

14. Керівник (виконавчий орган) комунального унітарного підприємства або особа, спеціально уповноважена керівником (виконавчим органом) або установчими документами комунального унітарного підприємства, у разі порушення ними вимог, передбачених цією статтею, підлягають адміністративній, дисциплінарній відповідальності за неналежне виконання своїх посадових обов'язків, а також мають відшкодувати шкоду, заподіяну їхніми діями комунальному унітарному підприємству";

{Кодекс доповнено статтею 78^{1} згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Глава 9
ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА

Стаття 79. Створення та діяльність господарських товариств

1. Порядок створення та порядок діяльності окремих видів господарських товариств регулюються законом.

2. Господарське товариство, державна частка у статутному капіталі якого перевищує 50 відсотків, його дочірні підприємства, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків належить господарському товариству, державна частка у статутному капіталі якого перевищує 50 відсотків, у разі здійснення ними закупівель та за умови, що вартість предмета закупівлі дорівнює або перевищує межі, визначені частиною першою статті 2 Закону України "Про публічні закупівлі", оприлюднюють на веб-порталі Уповноваженого органу, визначеного Законом України "Про публічні закупівлі", звіт про укладення договору про закупівлю товарів, робіт і послуг за кошти підприємств та інформацію про зміну його істотних умов не пізніше ніж через сім днів з дня укладення договору про закупівлю або внесення змін до нього. У звіті обов'язково зазначаються: найменування, кількість товару та місце його поставки, вид робіт і місце їх виконання або вид послуг і місце їх надання, інформація про технічні та якісні характеристики товарів, робіт і послуг, найменування і місцезнаходження постачальника, виконавця робіт і надавача послуг, з яким укладено договір, ціна за одиницю товару, робіт і послуг та сума, визначена в договорі, дата укладення договору, строк поставки товарів, виконання робіт і надання послуг тощо.

{Стаття 79 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-IV від 15.12.2005, № 5044-VI від 04.07.2012, № 1197-VII від 10.04.2014, № 922-VIII від 25.12.2015; в редакції Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 80. Види господарських товариств

1. До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

2. Порядок створення, функціонування та припинення господарських товариств регулюється Цивільним кодексом України та законом.

{Стаття 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 629-VIII від 16.07.2015, № 1183-IX від 03.02.2021; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 81. *{Статтю 81 виключено на підставі Закону № 514-VI від 17.09.2008}*

Стаття 82. *{Статтю 82 виключено на підставі Закону № 2465-IX від 27.07.2022}*

Стаття 83. Державна реєстрація господарського товариства

1. Державна реєстрація господарського товариства здійснюється відповідно до закону.

{Частина перша статті 83 в редакції Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

2. Особливості реєстрації господарських товариств, які здійснюють банківську діяльність і діяльність із страхування, а також професійну діяльність на ринках капіталу та організованих товарних ринках, визначаються цим Кодексом та відповідними законами.

{Частина друга статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020; в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

3. Господарське товариство набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації.

4. Зміни, які сталися в установчих документах господарського товариства і які вносяться до державного реєстру, підлягають державній реєстрації за тими ж правилами, що встановлені для державної реєстрації товариства.

{Частина четверта статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

Стаття 84. Наслідки укладення угод до реєстрації господарського товариства

1. Господарське товариство може відкривати рахунки у банках, а також укладати договори та інші угоди лише після його державної реєстрації. Угоди, укладені засновниками товариства до дня його реєстрації, визнаються такими, що укладені з товариством, тільки за умови їх подальшого схвалення товариством в порядку, визначеному законом та установчими документами.

2. Угоди, укладені засновниками до дня реєстрації товариства і в подальшому не схвалені товариством, тягнуть за собою правові наслідки лише для осіб, які уклали ці угоди.

Стаття 85. *{Статтю 85 виключено на підставі Закону № 2465-IX від 27.07.2022}*

Стаття 86. Обмеження на формування статутного (складеного) капіталу господарського товариства

1. Забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом.

{Стаття 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 639-VI від 31.10.2008, № 1873-VI від 11.02.2010, № 2457-VI від 08.07.2010, № 2756-VI від 02.12.2010, № 406-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 87 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 88 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 89. Управління господарським товариством

1. Управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначаються залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках - учасники товариства.

Особливості управління господарським товариством, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, визначаються законами України.

2. Посадові особи несуть цивільно-правову, адміністративну, фінансову та кримінальну відповідальність за шкоду та збитки, завдані ними господарському товариству, у порядку та у випадках, передбачених законом.

3. Господарське товариство (крім банку), у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, зобов’язане розробляти та затверджувати стратегічний план розвитку, а також складати і виконувати річний фінансовий план, інвестиційний план та інвестиційний план на середньострокову перспективу (три - п’ять років) відповідно до закону у порядку та строки, визначені статтями 75 і 89 цього Кодексу. Фінансовий та інвестиційний плани, стратегічний план розвитку затверджуються наглядовою радою, якщо утворення наглядової ради є обов’язковим відповідно до закону та/або передбачено статутом.

Фінансовий та інвестиційний плани, стратегічний план розвитку затверджуються наглядовою радою, якщо утворення наглядової ради є обов’язковим відповідно до закону та/або передбачено статутом. Фінансовий план, стратегічний план розвитку та інвестиційний план на середньострокову перспективу господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, яке є суб’єктом природних монополій або плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку якого перевищує 50 мільйонів гривень, включає окремі фінансові показники, а саме коефіцієнти рентабельності, ліквідності та платоспроможності, а також обсяги виплат на користь держави, бюджетного фінансування та квазіфіскальних операцій, що визначені у листі очікувань власника, після їх погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, в окремих випадках - за додатковою участю Кабінету Міністрів України, на основі

пропозицій загальних зборів такого господарського товариства, у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Господарське товариство (крім банку), у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, яке відповідно до закону зобов’язане складати та подавати консолідовану фінансову звітність, на кожний наступний рік складає і виконує консолідований фінансовий план, який включає показники дочірніх підприємств та господарських товариств, що входять до його консолідованої фінансової звітності. Консолідований фінансовий план підлягає затвердженню до 1 вересня року, що передує плановому.

Господарські товариства, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, які провадять господарську діяльність, що підлягає ліцензуванню Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, складають фінансовий план з урахуванням затвердженої цією комісією структури тарифів на електричну та теплову енергію. Фінансові плани таких господарських товариств підлягають затвердженню до 31 грудня року, що передує плановому.

Фінансові плани господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, що провадять діяльність у оборонно-промисловому комплексі, затверджуються відповідно до Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності".

4. Органи, до сфери управління яких належать господарські товариства, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, до 15 липня року, що передує плановому, подають до Кабінету Міністрів України та до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, інформацію про прогнозні обсяги чистого фінансового результату та прогнозні обсяги перерахування частини чистого прибутку в середньостроковій перспективі для їх урахування при формуванні державного бюджету.

{Стаття 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2505-IV від 25.03.2005, № 1255-VII від 13.05.2014, № 191-VIII від 12.02.2015; в редакції Закону № 289-VIII від 07.04.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1405-VIII від 02.06.2016, № 264-IX від 31.10.2019, № 1630-IX від 13.07.2021; в редакції Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 90. Облік і звітність господарського товариства

1. Облік і звітність господарських товариств здійснюються відповідно до вимог статті 19 цього Кодексу та інших нормативно-правових актів.

2. Перевірки фінансової діяльності товариства здійснюються податковими органами, іншими органами державної влади у межах визначених законом повноважень, підрозділом внутрішнього аудиту (внутрішнім аудитором) господарського товариства та/або суб’єктами аудиторської діяльності.

{Частина друга статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

3. Достовірність та повнота річного балансу і звітності господарського товариства у випадках, визначених законом, повинні бути підтверджені суб’єктом аудиторської діяльності.

{Абзац перший частини третьої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

Річна фінансова звітність (у тому числі консолідована) господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, підлягає обов’язковій перевірці суб’єктом аудиторської діяльності відповідно до закону.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2258-VIII від 21.12.2017, № 3587-IX від 22.02.2024}

Річна фінансова звітність (у тому числі консолідована) господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать територіальній громаді, може підлягати обов’язковій перевірці незалежним аудитором у порядку, визначеному відповідною місцевою радою. Критерії віднесення господарських товариств до таких, фінансова звітність яких підлягає обов’язковій перевірці незалежним аудитором, визначаються відповідною місцевою радою.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2258-VIII від 21.12.2017}

Господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарське товариство, 50 і більше відсотків акцій (часток) якого належать господарському товариству, частка держави в якому становить 100 відсотків, оприлюднюють інформацію про свою діяльність, крім випадків, установлених законом, шляхом розміщення її на власній веб-сторінці (веб-сайті) або на офіційному веб-сайті суб’єкта управління, який здійснює функції з управління корпоративними правами держави в ньому, у строки та в порядку, визначені Кабінетом Міністрів України.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать територіальній громаді, а також господарське товариство, 50 і більше відсотків акцій (часток) якого належать господарському товариству, частка територіальної громади в якому становить 100 відсотків, оприлюднюють інформацію про свою діяльність, крім випадків, установлених законом, шляхом розміщення її на власній веб-сторінці (веб-сайті) або на офіційному веб-сайті суб’єкта управління, який здійснює функції з управління його корпоративними правами, у строки та в порядку, визначених відповідною місцевою радою.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Доступ до веб-сторінок та веб-сайтів, зазначених у цій статті, є цілодобовим і безоплатним.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Обов’язковому оприлюдненню відповідно до абзаців четвертого і п’ятого цієї частини підлягає така інформація:

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

цілі діяльності господарського товариства та стан їх досягнення;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

квартальна та річна фінансова звітність (у тому числі консолідована) господарського товариства за останні три роки, включаючи (за наявності) видатки на виконання некомерційних цілей державної політики та джерел їх фінансування;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності (у тому числі консолідованої) господарського товариства за останні три роки, якщо аудит проводився відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради господарського товариства чи суб’єкта управління, який здійснює функції з управління корпоративними правами держави або територіальної громади в такому господарському товаристві;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

статут господарського товариства у чинній редакції, а також у редакціях, що діяли раніше;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

структура власності господарського товариства;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

біографічні довідки (включаючи професійні характеристики) голови та членів виконавчого органу господарського товариства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних);

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

біографічні довідки (включаючи професійні характеристики) членів наглядової ради (у разі її утворення) господарського товариства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних), принципи їх добору, їхнє членство у наглядових радах інших суб’єктів господарювання, а також зазначається, хто із членів наглядової ради є незалежним;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

річні звіти наглядової ради та виконавчого органу господарського товариства;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

структура, принципи формування і розмір винагороди голови та членів виконавчого органу та членів наглядової ради господарського товариства, включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов’язків, а також у зв’язку із звільненням;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

рішення загальних зборів господарського товариства;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

опис істотних передбачуваних факторів ризику, що можуть вплинути на операції та результати діяльності господарського товариства, та заходи щодо управління такими ризиками;

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

відомості про договори, учасником яких є господарське товариство, інформація про які підлягає оприлюдненню відповідно до Закону України "Про відкритість використання публічних коштів";

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

інформація про операції та зобов’язання господарського товариства з державним та/або місцевим бюджетом, державними та/або місцевими установами, підприємствами та організаціями, включаючи договірні зобов’язання господарського підприємства (фінансові та нефінансові), що виникають у результаті державно-приватного партнерства.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі або територіальній громаді, а також господарське товариство, 50 і більше відсотків акцій (часток) якого належать господарському товариству, частка держави або територіальної громади в якому становить 100 відсотків, оприлюднює річну фінансову звітність (у тому числі консолідовану) разом з аудиторським висновком щодо неї, якщо аудит є обов’язковим відповідно до закону або проводиться за рішенням наглядової ради такого господарського товариства чи суб’єкта управління, який здійснює функції з управління корпоративними правами держави в такому господарському товаристві до 30 квітня року, що настає за звітним періодом.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

Відповідальність за оприлюднення та достовірність інформації, визначеної цією статтею, несе голова виконавчого органу господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі або територіальній громаді, а також господарського товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток) якого належать господарському товариству, частка держави або територіальної громади в якому становить 100 відсотків, відповідно до законів України та умов укладеного з ним контракту.

{Частину третю статті 90 доповнено абзацом згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

{Стаття 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

{Статтю 91 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 92 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Глава 10
ПІДПРИЄМСТВА КОЛЕКТИВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 93. Поняття підприємства колективної власності

1. Підприємством колективної власності визнається корпоративне або унітарне підприємство, що діє на основі колективної власності засновника (засновників).

2. Підприємствами колективної власності є виробничі кооперативи, підприємства споживчої кооперації, підприємства громадських та релігійних організацій, інші підприємства, передбачені законом.

Стаття 94. Господарська діяльність кооперативів

1. Кооперативи як добровільні об'єднання громадян з метою спільного вирішення ними економічних, соціально-побутових та інших питань можуть створюватися у різних галузях (виробничі, споживчі, житлові тощо). Діяльність різних видів кооперативів регулюється законом.

2. Господарська діяльність кооперативів повинна здійснюватися відповідно до вимог цього Кодексу, інших законодавчих актів.

З метою здійснення господарської діяльності на засадах підприємництва громадяни можуть утворювати виробничі кооперативи (кооперативні підприємства).

Стаття 95. Виробничий кооператив

1. Виробничим кооперативом визнається добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності.

2. Виробничі кооперативи можуть здійснювати виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність, не заборонену законом.

3. Виробничий кооператив є юридичною особою і діє на основі статуту.

4. Найменування виробничого кооперативу повинно містити слова "виробничий кооператив" або "кооперативне підприємство".

Стаття 96. Принципи діяльності виробничого кооперативу

1. Виробничі кооперативи створюються та здійснюють свою діяльність за такими принципами:

добровільність членства громадян у кооперативі та вільний вихід з нього;

особиста трудова участь членів кооперативу у діяльності підприємства;

відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає брати участь у його діяльності на умовах, встановлених статутом кооперативу;

демократичний характер управління кооперативом, рівні права членів кооперативу при прийнятті рішень;

розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх трудової та майнової участі в діяльності кооперативу;

контроль членів кооперативу за його роботою в порядку, визначеному статутом.

Стаття 97. Загальні умови створення виробничого кооперативу

1. Засновниками (членами) виробничого кооперативу можуть бути громадяни, іноземці та особи без громадянства. Чисельність членів виробничого кооперативу не може бути меншою, ніж три особи.

2. Рішення про створення виробничого кооперативу приймається його установчими зборами.

3. Виробничий кооператив вважається створеним і набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації відповідно до вимог цього Кодексу.

Стаття 98. Членство у виробничому кооперативі

1. Членами виробничого кооперативу можуть бути громадяни, які досягли 16-річного віку, визнають статут кооперативу та дотримуються його вимог, беруть майнову та трудову участь у діяльності кооперативу.

2. Громадяни можуть бути одночасно членами виробничих кооперативів, а також членами кооперативів інших типів (споживчих, житлових тощо).

3. Вступ до виробничого кооперативу здійснюється на підставі письмової заяви громадянина. Член кооперативу робить вступний та пайовий внески в порядку, визначеному статутом виробничого кооперативу. Рішення правління (голови) кооперативу про прийняття у члени кооперативу підлягає затвердженню загальними зборами. Порядок прийняття такого рішення та його затвердження визначається статутом кооперативу.

4. Членство у виробничому кооперативі припиняється у разі:

добровільного виходу з кооперативу;

припинення трудової участі в діяльності кооперативу;

виключення з кооперативу у випадках і в порядку, визначених статутом;

незатвердження загальними зборами членів кооперативу рішення правління (голови) про прийняття до кооперативу;

смерті члена кооперативу.

5. Порядок і майнові наслідки припинення членства у виробничому кооперативі визначаються цим Кодексом та статутом кооперативу.

6. Виключення з виробничого кооперативу (звільнення члена кооперативу з кооперативного підприємства) може бути оскаржено до суду.

Стаття 99. Права та обов'язки членів виробничого кооперативу

1. Основними правами членів виробничого кооперативу є:

участь в управлінні кооперативом, право голосу на загальних зборах членів кооперативу, право обирати і бути обраним в органи управління кооперативом;

користування послугами кооперативу;

одержання кооперативних виплат та частки доходу на пай;

одержання достовірної та повної інформації про фінансово-господарську діяльність кооперативу;

одержання паю у разі виходу з кооперативу в порядку і строки, визначені його статутом.

2. Основними обов'язками членів виробничого кооперативу є дотримання статуту та виконання рішень органів управління кооперативу.

3. Статутом виробничого кооперативу можуть передбачатися також інші права та обов'язки членів кооперативу.

Стаття 100. Майно виробничого кооперативу

1. Майно виробничого кооперативу становить колективну власність кооперативу. Виробничий кооператив є власником будівель, споруд, майнових внесків його членів, виготовленої ним продукції, доходів, одержаних від її реалізації та іншої діяльності, передбаченої статутом кооперативу, іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законом.

2. Члени кооперативу можуть передавати як пайовий внесок право користування належною їм земельною ділянкою у порядку, визначеному земельним законодавством. За земельну ділянку, передану виробничому кооперативу в користування, з кооперативу може справлятися плата у розмірах, визначених загальними зборами членів кооперативу.

3. Для здійснення господарської та іншої діяльності виробничий кооператив за рахунок власного майна формує відповідні фонди.

4. Майно виробничого кооперативу відповідно до його статуту поділяється на пайовий і неподільний фонди. Неподільний фонд утворюється за рахунок вступних внесків і майна кооперативу (за винятком землі). Пайові внески членів кооперативу до нього не включаються. Порядок формування і розміри неподільного фонду встановлюються статутом.

5. Розміри пайових внесків до кооперативу встановлюються в рівних частинах та/або пропорційно очікуваній участі члена кооперативу в його господарській діяльності.

6. Фінансові ресурси виробничого кооперативу формуються за рахунок доходу від реалізації продукції (робіт, послуг), пайових та інших внесків членів кооперативу, кредитів та інших надходжень, не заборонених законодавством.

Стаття 101. Управління виробничим кооперативом

1. Управління виробничим кооперативом здійснюється на основі самоврядування, гласності, участі його членів у вирішенні питань діяльності кооперативу.

2. Вищим органом управління виробничого кооперативу є загальні збори членів кооперативу. До органів управління кооперативу належать правління (голова) кооперативу та ревізійна комісія (ревізор) кооперативу.

3. Статутом виробничого кооперативу може бути передбачено спостережну раду кооперативу. Члени ревізійної комісії (ревізор) кооперативу не можуть бути членами його правління (головою кооперативу) чи спостережної ради.

Стаття 102. Загальні збори членів виробничого кооперативу

1. Загальні збори:

вносять зміни до статуту кооперативу;

обирають шляхом прямого таємного голосування голову кооперативу, членів правління кооперативу, членів ревізійної комісії (ревізора), членів спостережної ради кооперативу;

затверджують напрями розвитку кооперативу;

заслуховують звіти органів управління кооперативу про їх діяльність;

визначають види і розміри фондів кооперативу, порядок їх формування та використання;

затверджують правила внутрішнього розпорядку кооперативного підприємства, річний звіт і баланс кооперативу, порядок формування і розподілу доходу кооперативу, рішення правління (голови) кооперативу про прийняття нових членів;

вирішують питання про входження кооперативного підприємства до об'єднань підприємств (кооперативів), участь кооперативу у заснуванні інших суб'єктів господарювання;

приймають рішення про реорганізацію або ліквідацію кооперативу.

2. Загальні збори мають право приймати будь-які інші рішення, пов'язані зі статутною діяльністю виробничого кооперативу.

3. Загальні збори членів кооперативу проводяться щорічно після закінчення фінансового року. Вони можуть скликатися також у будь-який час за рішенням правління (голови) кооперативу чи з ініціативи не менш як третини членів кооперативу, якщо інше не передбачено статутом.

4. Загальні збори правомочні приймати рішення, якщо на них присутні більше половини членів виробничого кооперативу. Рішення з питань, зазначених у частині першій цієї статті, приймаються більшістю голосів загальної кількості членів кооперативу.

Стаття 103. Правління виробничого кооперативу

1. Правління виробничого кооперативу створюється у кооперативі, до складу якого входить не менше десяти членів.

2. Правління кооперативу:

розробляє і вносить на затвердження загальних зборів напрями розвитку кооперативу;

скликає загальні збори членів кооперативу і контролює виконання прийнятих ними рішень;

вносить на затвердження загальних зборів рішення про прийняття до кооперативу нових членів та припинення членства;

забезпечує збереження майна кооперативу;

організовує проведення незалежних аудиторських перевірок діяльності кооперативу;

вирішує питання навчання членів кооперативу, співробітництва з вітчизняними та іноземними організаціями;

делегує виконавчому директору кооперативу право на прийняття відповідних рішень з питань компетенції правління, якщо це передбачено статутом кооперативу;

вирішує інші питання діяльності кооперативу.

3. Правління очолює голова кооперативу, який обирається загальними зборами членів виробничого кооперативу. Функції голови кооперативу і порядок його відкликання визначаються статутом кооперативу.

4. Члени правління можуть обирати зі свого складу заступника голови та секретаря правління відповідно до статуту кооперативу.

5. Члени правління кооперативу працюють переважно на громадських засадах. У статуті кооперативу може бути передбачено винагороду за роботу членів правління.

6. Періодичність проведення засідань правління кооперативу визначається статутом кооперативу. Рішення приймається більшістю голосів за наявності на засіданні не менше двох третин членів правління кооперативу.

7. У разі якщо до складу виробничого кооперативу входить менше десяти членів, функції та повноваження правління здійснюють загальні збори та голова кооперативу відповідно до статуту.

Стаття 104. Виконавчий директор виробничого кооперативу

1. Правління виробничого кооперативу може наймати виконавчого директора для оперативного управління діяльністю підприємства. Виконавчий директор не може бути членом кооперативу.

2. Виконавчий директор здійснює свою діяльність на умовах контракту, який укладає з ним правління кооперативу, та виконує функції відповідно до статуту.

3. Виконавчий директор несе відповідальність за свою діяльність перед кооперативом.

4. У разі відсутності у виробничому кооперативі посади виконавчого директора роботою кооперативного підприємства керує голова кооперативу.

Стаття 105. Спостережна рада виробничого кооперативу

1. У разі якщо кількість членів виробничого кооперативу становить більш як п'ятдесят осіб, у кооперативі може утворюватися спостережна рада для контролю за діяльністю виконавчого директора кооперативного підприємства.

2. Спостережна рада обирається загальними зборами з числа членів кооперативу у складі трьох - п'яти осіб. Член спостережної ради не може бути членом правління чи ревізійної комісії.

3. Порядок обрання спостережної ради та її голови, а також порядок діяльності спостережної ради встановлюються статутом кооперативу.

Стаття 106. Ревізійна комісія (ревізор) виробничого кооперативу

1. З метою контролю за фінансово-господарською діяльністю виробничого кооперативу обирається ревізійна комісія, а в кооперативі, до складу якого входить менше десяти членів, - ревізор.

2. Ревізійна комісія (ревізор) обирається загальними зборами з числа членів кооперативу відповідно до його статуту. Членами ревізійної комісії (ревізором) не можуть бути члени правління чи спостережної ради виробничого кооперативу.

3. Ревізійна комісія (ревізор) підзвітна загальним зборам членів виробничого кооперативу.

Стаття 107. Господарська діяльність виробничого кооперативу

1. Виробничий кооператив відповідно до його статуту самостійно визначає основні напрями господарської діяльності, здійснює її планування та організацію.

2. Виробничий кооператив реалізує свою продукцію, надає послуги за цінами і тарифами, які встановлюються ним самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавством, - за державними цінами і тарифами.

3. Відносини виробничого кооперативу з іншими підприємствами, установами, організаціями та громадянами в усіх сферах господарської діяльності встановлюються на основі договорів.

4. Доход виробничого кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці найманого персоналу. Доход спрямовується на сплату податків та інших обов'язкових платежів, на погашення кредитів, покриття збитків, проведення відрахувань у фонди кооперативу, кооперативні виплати, виплату часток доходу на паї тощо.

5. Кооперативні виплати - частина доходу виробничого кооперативу, що розподіляється між членами кооперативу з урахуванням їх трудової та іншої участі в діяльності кооперативу. Нарахування і виплата часток доходу на паї здійснюються за підсумками фінансового року з доходу, що залишається у розпорядженні кооперативу з урахуванням необхідності формування його фондів. За рішенням загальних зборів членів кооперативу виплата часток доходу на паї може здійснюватися у грошовій формі, товарами, цінними паперами тощо.

6. Порядок використання доходу виробничого кооперативу визначається статутом кооперативу відповідно до закону.

7. Виробничий кооператив самостійно здійснює зовнішньоекономічну діяльність відповідно до закону. Порядок використання коштів кооперативу в іноземній валюті встановлюється законом та статутом кооперативу.

8. Майнові відносини члена виробничого кооперативу з кооперативом у разі припинення членства в кооперативі та щодо переходу паю регулюються цивільним законодавством.

Стаття 108. Майнова відповідальність виробничого кооперативу

1. Виробничий кооператив відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном. Члени виробничого кооперативу несуть за зобов'язаннями кооперативу субсидіарну (додаткову) відповідальність своїм майном у розмірі, не меншому їх пайового внеску, якщо більший розмір відповідальності не передбачено законом або статутом кооперативу. Виробничий кооператив не несе відповідальності за зобов'язаннями членів кооперативу.

2. Виробничий кооператив може застрахувати своє майно і майнові права за рішенням загальних зборів членів кооперативу, якщо інший порядок не встановлено законом.

Стаття 109. Припинення виробничого кооперативу

{Назва статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013}

1. Виробничий кооператив за рішенням загальних зборів членів кооперативу може бути реорганізований у підприємства інших форм господарювання в порядку, визначеному статутом кооперативу відповідно до вимог цього Кодексу.

2. Виробничий кооператив ліквідується в загальному порядку ліквідації суб'єкта господарювання, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням такого:

ліквідація виробничого кооперативу здійснюється ліквідаційною комісією, призначеною загальними зборами членів кооперативу, а у разі його ліквідації за рішенням суду - ліквідаційною комісією, сформованою відповідно до цього рішення;

розпорядження землею виробничого кооперативу, що ліквідується, здійснюється в порядку і на умовах, передбачених земельним законодавством. Майно кооперативу, що залишилося після розрахунків з бюджетом та кредиторами, розподіляється між членами виробничого кооперативу пропорційно вартості їх паю.

Стаття 110. Інші питання діяльності виробничого кооперативу

1. Інші питання діяльності виробничого кооперативу регулюються цим Кодексом, іншими законами.

Стаття 111. Споживча кооперація. Підприємства споживчої кооперації

1. Споживча кооперація в Україні - система самоврядних організацій громадян (споживчих товариств, їх спілок, об'єднань), а також підприємств та установ цих організацій, яка є самостійною організаційною формою кооперативного руху.

2. Первинною ланкою споживчої кооперації є споживче товариство - самоврядна організація громадян, які на основі добровільності членства, майнової участі та взаємодопомоги об'єднуються для спільної господарської діяльності з метою колективного організованого забезпечення своїх економічних і соціальних інтересів. Кожний член споживчого товариства має свою частку в його майні.

3. Споживче товариство є юридичною особою і діє на основі статуту.

4. Споживчі товариства можуть на добровільних засадах об'єднуватися в спілки, інші форми об'єднання, передбачені законом, єдину спілку споживчих товариств України та мають право вільного виходу з них.

5. Власність споживчої кооперації складається з власності споживчих товариств, спілок (об'єднань) та їх спільної власності і є однією з форм колективної власності. Володіння, користування та розпорядження власністю споживчої кооперації здійснюють її органи відповідно до установчих документів товариств, спілок (об'єднань).

Об'єкти права власності споживчої кооперації можуть перебувати у спільній власності споживчих товариств, спілок (об'єднань). Їх частка у власності визначається договором.

6. Правові засади організації та діяльності споживчої кооперації визначаються законом.

7. Споживчі товариства, їх спілки (об'єднання) можуть утворювати для здійснення своїх статутних цілей підприємства, установи та інші суб'єкти господарювання відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів.

8. Підприємствами споживчої кооперації визнаються унітарні або корпоративні підприємства, утворені споживчим товариством (товариствами) або спілкою (об'єднанням) споживчих товариств відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів з метою здійснення статутних цілей цих товариств, спілок (об'єднань).

Стаття 112. Підприємства об'єднань громадян, релігійних організацій

1. Підприємством об'єднання громадян, релігійної організації є унітарне підприємство, засноване на власності об'єднання громадян (громадської організації, політичної партії) або власності релігійної організації для здійснення господарської діяльності з метою виконання їх статутних завдань.

2. Право власності об'єднань громадян реалізують їх вищі статутні органи управління в порядку, передбаченому законом та статутними документами. Право власності релігійних організацій реалізується їх органами управління відповідно до закону.

3. Засновником підприємства об'єднання громадян є відповідне об'єднання громадян, що має статус юридичної особи, а також об'єднання (спілка) громадських організацій у разі, якщо його статутом передбачено право заснування підприємств. Політичним партіям та юридичним особам, що ними створюються, забороняється засновувати підприємства, за винятком суб’єктів у сфері медіа (з урахуванням обмежень, встановлених Законом України "Про медіа"), підприємств, що здійснюють продаж суспільно-політичної літератури, інших пропагандистсько-агітаційних матеріалів, виробів з власною символікою, проведення виставок, лекцій, фестивалів та інших суспільно-політичних заходів.

{Частина третя статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

4. Релігійні організації мають право засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, необхідні для забезпечення діяльності цих організацій.

5. Підприємство об'єднання громадян, релігійної організації діє на основі статуту і є юридичною особою, здійснюючи свою діяльність на праві оперативного управління або господарського відання відповідно до вимог цього Кодексу.

6. Обмеження щодо створення та діяльності окремих видів підприємств об'єднання громадян, релігійної організації встановлюються законами.

Глава 11
ПРИВАТНІ ПІДПРИЄМСТВА. ІНШІ ВИДИ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття 113. Приватні підприємства

1. Приватним підприємством визнається підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання - юридичної особи.

2. Порядок організації та діяльності приватних підприємств визначається цим Кодексом та іншими законами.

3. Учасник приватного підприємства може встановити вимогу нотаріального посвідчення правочину, предметом якого є частка такого учасника у статутному капіталі відповідного підприємства, та скасувати таку вимогу, відомості про що вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку, визначеному законом. Така вимога учасника, а також скасування

учасником цієї вимоги є одностороннім правочином та підлягає нотаріальному посвідченню.

{Статтю 113 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

Стаття 114. Фермерське господарство

1. Фермерське господарство є формою підприємництва громадян з метою виробництва, переробки та реалізації товарної сільськогосподарської продукції.

2. Членами фермерського господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом, угодою).

3. Відносини, пов'язані із створенням та діяльністю фермерських господарств, регулюються цим Кодексом, а також законом про фермерське господарство, іншими законами.

{Стаття 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2454-IV від 03.03.2005}

Стаття 114^{1}. Сільськогосподарський кооператив, сільськогосподарське кооперативне об’єднання

1. Для провадження спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб фізичні та/або юридичні особи, які є виробниками сільськогосподарської продукції, можуть у порядку, встановленому законом, утворювати сільськогосподарські кооперативи, а сільськогосподарські кооперативи - сільськогосподарські кооперативні об’єднання.

2. Відносини, пов’язані із створенням та діяльністю сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських кооперативних об’єднань, регулюються цим Кодексом, Законом України "Про сільськогосподарську кооперацію" та іншими законами.

{Кодекс доповнено статтею 114^{1} згідно із Законом № 819-IX від 21.07.2020 - щодо введення в дію див. пункт 1 розділу X}

{Статтю 115 виключено на підставі Закону № 3269-VI від 21.04.2011}

Стаття 116. Підприємство з іноземними інвестиціями

1. Підприємство, створене відповідно до вимог цього Кодексу, в статутному капіталі якого не менш як десять відсотків становить іноземна інвестиція, визнається підприємством з іноземними інвестиціями. Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

2. Іноземною інвестицією є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

3. Іноземні інвестиції можуть вкладатися в об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України.

4. Підприємства з іноземними інвестиціями мають право бути засновниками дочірніх підприємств, створювати філії і представництва на території України і за її межами з додержанням вимог законодавства України та законодавства відповідних держав.

5. Законом можуть бути визначені галузі господарювання та/або території, в яких встановлюється загальний розмір участі іноземного інвестора, а також території, на яких діяльність підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки.

6. Правовий статус і порядок діяльності підприємств з іноземними інвестиціями визначаються цим Кодексом, законом про режим іноземного інвестування в Україні, іншими законодавчими актами.

Стаття 117. Іноземне підприємство

1. Іноземним підприємством є унітарне або корпоративне підприємство, створене за законодавством України, що діє виключно на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб, або діюче підприємство, придбане повністю у власність цих осіб.

2. Іноземні підприємства не можуть створюватися в галузях, визначених законом, що мають стратегічне значення для безпеки держави.

3. Діяльність філій, представництв та інших відокремлених підрозділів підприємств, утворених за законодавством інших держав, здійснюється на території України відповідно до законодавства України.

4. Умови і порядок створення, вимоги до організації та діяльності іноземних підприємств визначаються цим Кодексом, законом про режим іноземного інвестування, іншими законами.

Глава 12
ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття 118. Поняття об'єднання підприємств

1. Об'єднанням підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

2. Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до цього Кодексу та інших законів мають право утворювати об'єднання підприємств. В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав.

3. Об'єднання підприємств утворюються на невизначений строк або як тимчасові об'єднання.

4. Об'єднання підприємств є юридичною особою.

5. Державна реєстрація об'єднання підприємств здійснюється відповідно до статті 58 цього Кодексу.

Стаття 119. Види об'єднань підприємств

1. Залежно від порядку заснування об'єднання підприємств можуть утворюватися як господарські об'єднання або як державні чи комунальні господарські об'єднання.

2. Господарське об'єднання - об'єднання підприємств, утворене за ініціативою підприємств, незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність.

3. Господарські об'єднання діють на основі установчого договору та/або статуту, який затверджується їх засновниками.

4. Державне (комунальне) господарське об'єднання - об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням Кабінету Міністрів України або, у визначених законом випадках, рішенням міністерств (інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання), або рішенням компетентних органів місцевого самоврядування.

5. Державне (комунальне) господарське об'єднання діє на основі рішення про його утворення та статуту, який затверджується органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

6. Положення цієї глави застосовуються також до об'єднань інших суб'єктів господарювання - юридичних осіб або об'єднань підприємств за участі таких осіб, якщо інше не передбачено цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 120. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств

1. Господарські об'єднання утворюються як асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом.

2. Асоціація - договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. У статуті асоціації повинно бути зазначено, що вона є господарською асоціацією. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств - учасників асоціації. За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

3. Корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

4. Консорціум - тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної

програми, а також кошти, що надходять з інших джерел, в порядку, визначеному його статутом. У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність.

5. Концерном визнається статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну.

6. Державні і комунальні господарські об'єднання утворюються переважно у формі корпорації або концерну, незалежно від найменування об'єднання (комбінат, трест тощо).

Стаття 121. Статус підприємства - учасника об'єднання підприємств

1. Підприємства - учасники об'єднання підприємств зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання, і на них поширюються положення цього Кодексу та інших законів щодо регулювання діяльності підприємств.

2. Підприємство - учасник господарського об'єднання має право:

добровільно вийти з об'єднання на умовах і в порядку, визначених установчим договором про його утворення чи статутом господарського об'єднання;

бути членом інших об'єднань підприємств, якщо законом, засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання не встановлено інше;

одержувати від господарського об'єднання в установленому порядку інформацію, пов'язану з інтересами підприємства;

одержувати частину прибутку від діяльності господарського об'єднання відповідно до його статуту. Підприємство може мати також інші права, передбачені засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання відповідно до законодавства.

3. Підприємство, яке входить до складу державного або комунального господарського об'єднання, не має права без згоди об'єднання виходити з його складу, а також об'єднувати на добровільних засадах свою діяльність з іншими суб'єктами господарювання та приймати рішення про своє припинення.

{Частина третя статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013}

4. Рішення про утворення об'єднання підприємств (установчий договір) та статут об'єднання погоджуються з Антимонопольним комітетом України в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 122. Управління об'єднанням підприємств

1. Господарські об'єднання мають вищі органи управління (загальні збори учасників) та утворюють виконавчі органи, передбачені статутом господарського об'єднання.

2. Вищий орган господарського об'єднання:

затверджує статут господарського об'єднання та вносить зміни до нього;

вирішує питання про прийняття в господарське об'єднання нових учасників та виключення учасників з його складу;

утворює виконавчий орган господарського об'єднання відповідно до його статуту чи договору;

вирішує фінансові та інші питання відповідно до установчих документів господарського об'єднання.

3. Виконавчий орган господарського об'єднання (колегіальний чи одноособовий) вирішує питання поточної діяльності, які відповідно до статуту або договору віднесені до його компетенції.

4. Управління державним (комунальним) господарським об'єднанням здійснюють правління об'єднання і генеральний директор об'єднання, який призначається на посаду та звільняється з посади органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання. Склад правління визначається статутом об'єднання. Порядок управління державним (комунальним) господарським об'єднанням визначається статутом об'єднання відповідно до закону.

Законом може бути передбачений інший порядок управління державним (комунальним) господарським об'єднанням в оборонно-промисловому комплексі.

{Частину четверту статті 122 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3531-VI від 16.06.2011}

5. Здійснення управління поточною діяльністю об'єднання підприємств може бути доручено адміністрації одного з підприємств (головного підприємства об'єднання) на умовах, передбачених установчими документами відповідного об'єднання.

6. Спори, що виникають між учасниками об'єднання, вирішуються в порядку, передбаченому статутом об'єднання, або в судовому порядку відповідно до закону.

Стаття 123. Майнові відносини в об'єднанні підприємств

1. Учасники об'єднання підприємств можуть вносити на умовах і в порядку, передбачених його установчими документами, майнові внески (вступні, членські, цільові тощо).

2. Майно передається об'єднанню його учасниками у господарське відання або в оперативне управління на основі установчого договору чи рішення про утворення об'єднання. Вартість майна об'єднання відображається у його балансі.

3. Господарське об'єднання має право утворювати за рішенням його вищого органу управління унітарні підприємства, філії, представництва, а також бути учасником (засновником) господарських товариств. Утворені господарським об'єднанням підприємства діють відповідно до положень цього Кодексу, інших законів та статуту підприємства, затвердженого об'єднанням.

4. Об'єднання підприємств не відповідає за зобов'язаннями його учасників, а підприємства-учасники не відповідають за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не передбачено установчим договором або статутом об'єднання.

Стаття 124. Вихід учасника з об'єднання. Припинення об'єднання підприємств

1. Підприємства - учасники об'єднання можуть вийти з його складу із збереженням взаємних зобов'язань та укладених договорів з іншими суб'єктами господарювання.

2. Вихід підприємства із складу державного (комунального) господарського об'єднання здійснюється за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

3. Припинення об'єднання підприємств відбувається в результаті його реорганізації в інше об'єднання або ліквідації.

4. Реорганізація господарського об'єднання здійснюється за рішенням підприємств-учасників, а реорганізація державного (комунального) господарського об'єднання - за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

5. Ліквідація господарського об'єднання провадиться за рішенням підприємств-учасників, а ліквідація державного (комунального) об'єднання - за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання. Ліквідація об'єднання підприємств здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом щодо ліквідації підприємства. Майно, що залишилося після ліквідації об'єднання, розподіляється між учасниками згідно зі статутом об'єднання підприємств чи договором.

{Статтю 125 виключено на підставі Закону № 2522-VI від 09.09.2010}

Стаття 126. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії

1. Асоційовані підприємства (господарські організації) - це група суб'єктів господарювання - юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному капіталі та/або управлінні. Залежність між асоційованими підприємствами може бути простою і вирішальною.

2. Проста залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів.

3. Вирішальна залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій. Відносини вирішальної залежності можуть встановлюватися за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України.

4. Про наявність простої та вирішальної залежності має бути зазначено у відомостях державної реєстрації залежного (дочірнього) підприємства та опубліковано відповідно до закону.

{Частина четверта статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

5. Холдингова компанія - акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності).

{Частина п'ята статті 126 в редакції Закону № 3528-IV від 15.03.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1617-VI від 24.07.2009, № 2465-IX від 27.07.2022}

6. Якщо корпоративне підприємство через дії або бездіяльність холдингової компанії виявиться неплатоспроможним та визнається банкрутом, то холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства.

{Частина шоста статті 126 в редакції Закону № 3528-IV від 15.03.2006}

7. Загальні засади функціонування холдингових компаній в Україні, в тому числі Державної керуючої холдингової компанії, а також особливості їх утворення, діяльності та ліквідації регулюються Законом України "Про холдингові компанії в Україні" та іншими нормативно-правовими актами.

{Частина сьома статті 126 в редакції Закону № 3528-IV від 15.03.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4498-VI від 13.03.2012}

Стаття 127. Інші форми об'єднання інтересів підприємств

1. Законом можуть визначатися й інші форми об'єднання інтересів підприємств (союзи, спілки, асоціації підприємців тощо), не передбачені у статті 120 цього Кодексу.

Глава 13
ГРОМАДЯНИН ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ. ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ІНШИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 128. Громадянин у сфері господарювання

1. Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи відповідно до статті 58 цього Кодексу.

2. Громадянин-підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення.

3. Громадянин може здійснювати підприємницьку діяльність:

безпосередньо як підприємець або через приватне підприємство, що ним створюється;

із залученням або без залучення найманої праці;

самостійно або спільно з іншими особами.

4. Громадянин здійснює управління заснованим ним приватним підприємством безпосередньо або через керівника, який наймається за контрактом. У разі здійснення

підприємницької діяльності спільно з іншими громадянами або юридичними особами громадянин має права та обов'язки відповідно засновника та/або учасника господарського товариства, члена кооперативу тощо, або права і обов'язки, визначені укладеним за його участі договором про спільну діяльність без створення юридичної особи.

5. Громадянин-підприємець здійснює свою діяльність на засадах свободи підприємництва та відповідно до принципів, передбачених у статті 44 цього Кодексу.

6. Громадянин-підприємець зобов'язаний:

у передбачених законом випадках і порядку одержати ліцензію на здійснення певних видів господарської діяльності;

повідомляти органи державної реєстрації про зміну його адреси, зазначеної в реєстраційних документах, предмета діяльності, інших суттєвих умов своєї підприємницької діяльності, що підлягають відображенню у реєстраційних документах;

додержуватися прав і законних інтересів споживачів, забезпечувати належну якість товарів (робіт, послуг), що ним виготовляються, додержуватися правил обов'язкової сертифікації продукції, встановлених законодавством;

не допускати недобросовісної конкуренції, інших порушень антимонопольно-конкурентного законодавства;

вести облік результатів своєї підприємницької діяльності відповідно до вимог законодавства;

своєчасно надавати податковим органам декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію), інші необхідні відомості для нарахування податків та інших обов'язкових платежів; сплачувати податки та інші обов'язкові платежі в порядку і в розмірах, встановлених законом.

{Абзац сьомий частини шостої статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

7. Громадянин-підприємець зобов'язаний додержуватися вимог, передбачених статтями 46 і 49 цього Кодексу, а також іншими законодавчими актами, і несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність за завдані ним шкоду і збитки.

Громадянин-підприємець може бути визнаний судом банкрутом відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів.

{Стаття 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 129. Особливості статусу іноземних суб'єктів господарювання

1. Іноземці та особи без громадянства при здійсненні господарської діяльності в Україні користуються такими самими правами і мають такі самі обов'язки, як і громадяни України, якщо інше не передбачено цим Кодексом, іншими законами.

2. Іноземні юридичні особи при здійсненні господарської діяльності в Україні мають такий самий статус, як і юридичні особи України, з особливостями, передбаченими цим

Кодексом, іншими законами, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Стаття 130. Кредитні спілки у сфері господарювання

1. Кредитна спілка - це фінансова установа, створена на засадах кооперації з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, наданні інших послуг, у тому числі фінансових, за рахунок об’єднаних грошових внесків членів кредитної спілки та інших джерел, не заборонених законодавством, а також здійснення іншої визначеної законодавством діяльності. Кредитна спілка здійснює господарську діяльність без мети одержання прибутку (некомерційну господарську діяльність).

2. Кредитна спілка створюється у порядку, передбаченому Законом України "Про кредитні спілки".

Кредитні спілки у своїй діяльності керуються цим Кодексом, Законом України "Про кредитні спілки" та іншими законодавчими актами України.

{Стаття 130 в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023}

Стаття 131. Особливості статусу благодійних та інших неприбуткових організацій у сфері господарювання

1. Юридичні особи, незалежно від форм власності, а також повнолітні громадяни можуть утворювати благодійні організації (благодійні фонди, благодійні товариства, благодійні установи тощо).

{Частина перша статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

{Частину другу статті 131 виключено на підставі Закону № 5073-VI від 05.07.2012}

3. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також державні та комунальні підприємства, установи, організації, що повністю або частково фінансуються з бюджету, не можуть бути засновниками (засновником) та/або членами благодійної організації.

4. Благодійна організація діє на основі установчих документів, що затверджуються вищим органом управління благодійної організації, і є юридичною особою.

{Частина четверта статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

5. Благодійна організація має право здійснювати неприбуткову господарську діяльність, спрямовану на виконання її цілей, визначених установчими документами. Здійснення благодійними організаціями діяльності у вигляді надання певних послуг (виконання робіт), що підлягають обов'язковій сертифікації або ліцензуванню, допускається після такої сертифікації або ліцензування в установленому законом порядку.

{Частина п'ята статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

6. Додаткові вимоги щодо створення, державної реєстрації, здійснення господарської діяльності та інших питань діяльності благодійних організацій встановлюються цим Кодексом, Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", іншими законами.

{Частина шоста статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

7. Особливості статусу інших юридичних осіб, що здійснюють неприбуткову господарську діяльність, визначаються відповідними законами, якими регулюється порядок діяльності цих суб'єктів.

{Статтю 132 виключено на підставі Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

Розділ III
МАЙНОВА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Глава 14
МАЙНО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 133. Правовий режим майна суб'єктів господарювання

1. Основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їх господарська діяльність, становлять право власності та інші речові права - право господарського відання, право оперативного управління.

Господарська діяльність може здійснюватися також на основі інших речових прав (права володіння, права користування тощо), передбачених Цивільним кодексом України.

{Частина перша статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

2. Майно суб'єктів господарювання може бути закріплено на іншому праві відповідно до умов договору з власником майна.

{Частину третю статті 133 виключено на підставі Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

4. Держава забезпечує рівний захист майнових прав усіх суб'єктів господарювання.

Стаття 134. Право власності - основне речове право у сфері господарювання

1. Суб'єкт господарювання, який здійснює господарську діяльність на основі права власності, на свій розсуд, одноосібно або спільно з іншими суб'єктами володіє, користується і розпоряджається належним йому (їм) майном, у тому числі має право надати майно іншим суб'єктам для використання його на праві власності, праві господарського відання чи праві оперативного управління, або на основі інших форм правового режиму майна, передбачених цим Кодексом.

2. Майно, що використовується у господарській діяльності, може перебувати у спільній власності двох або більше власників.

3. Правовий режим власності та правові форми реалізації права власності у сфері господарювання визначаються цим Кодексом і законом.

Стаття 135. Організаційно-установчі повноваження власника

1. Власник майна має право одноосібно або спільно з іншими власниками на основі належного йому (їм) майна засновувати господарські організації або здійснювати господарську діяльність в інших організаційно-правових формах господарювання, не заборонених законом, на свій розсуд визначаючи мету і предмет, структуру утвореного ним суб'єкта господарювання, склад і компетенцію його органів управління, порядок використання майна, інші питання управління діяльністю суб'єкта господарювання, а також приймати рішення про припинення заснованих ним суб'єктів господарювання відповідно до законодавства.

{Частина перша статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013}

2. Власник має право особисто або через уповноважені ним органи з метою здійснення підприємницької діяльності засновувати господарські організації, закріплюючи за ними належне йому майно на праві власності, праві господарського відання, а для здійснення некомерційної господарської діяльності - на праві оперативного управління, визначати мету та предмет діяльності таких організацій, склад і компетенцію їх органів управління, порядок прийняття ними рішень, склад і порядок використання майна, визначати інші умови господарювання у затверджених власником (уповноваженим ним органом) установчих документах господарської організації, а також здійснювати безпосередньо або через уповноважені ним органи у межах, встановлених законом, інші управлінські повноваження щодо заснованої організації та припиняти її діяльність відповідно до цього Кодексу та інших законів.

3. Власник має право здійснювати організаційно-установчі повноваження також на основі належних йому корпоративних прав відповідно до цього Кодексу та інших законів.

4. Державні та комунальні підприємства можуть бути об'єднані за рішенням власника (уповноваженого ним органу) у державні (комунальні) господарські об'єднання, передбачені цим Кодексом.

Стаття 136. Право господарського відання

1. Право господарського відання є речовим правом суб'єкта підприємництва, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

2. Власник майна, закріпленого на праві господарського відання за суб'єктом підприємництва, здійснює контроль за використанням та збереженням належного йому майна безпосередньо або через уповноважений ним орган, не втручаючись в оперативно-господарську діяльність підприємства.

3. У випадках, визначених Законом України "Про трубопровідний транспорт", з метою створення оператора газотранспортної системи держава через уповноважених суб’єктів управління об’єктами державної власності на підставі договору може передавати суб’єкту господарювання об’єкти державної власності на праві господарського відання без права їх відчуження.

{Статт136 доповнено новою частиною згідно із Законом № 264-IX від 31.10.2019}

4. Щодо захисту права господарського відання застосовуються положення закону, встановлені для захисту права власності. Суб'єкт підприємництва, який здійснює господарську діяльність на основі права господарського відання, має право на захист своїх майнових прав також від власника.

5. Суб’єкт господарювання, якому з метою створення оператора системи передачі або оператора газотранспортної системи на праві господарського відання передані об’єкти державної власності, повинен бути повністю незалежним у прийнятті рішень щодо їх використання, експлуатації, обслуговування, планування, розвитку та фінансування відповідно до законів України "Про ринок природного газу", "Про ринок електричної енергії".

{Статтю136 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 264-IX від 31.10.2019}

6. Уповноважений суб’єкт управління об’єктами державної власності, що використовуються у процесі провадження діяльності з транспортування та/або зберігання природного газу, а також суб’єкт управління системи передачі електричної енергії не можуть відмовити у фінансуванні відповідно оператором системи передачі або оператором газотранспортної системи, або іншою заінтересованою особою інвестицій, погоджених з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. При погодженні таких інвестицій Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, керується, зокрема, необхідністю забезпечення безпеки постачання природного газу, передачі електричної енергії, операційної безпеки Об’єднаної енергетичної системи України.

{Статтю136 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 264-IX від 31.10.2019; в редакції Закону № 1396-IX від 15.04.2021}

Стаття 137. Право оперативного управління

1. Правом оперативного управління у цьому Кодексі визнається речове право суб'єкта господарювання, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, у межах, встановлених цим Кодексом та іншими законами, а також власником майна (уповноваженим ним органом).

2. Власник майна, закріпленого на праві оперативного управління за суб'єктом господарювання, здійснює контроль за використанням і збереженням переданого в оперативне управління майна безпосередньо або через уповноважений ним орган і має право вилучати у суб'єкта господарювання надлишкове майно, а також майно, що не використовується, та майно, що використовується ним не за призначенням.

3. Право оперативного управління захищається законом відповідно до положень, встановлених для захисту права власності.

{Статтю 138 виключено на підставі Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

Стаття 139. Майно у сфері господарювання

1. Майном у цьому Кодексі визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів.

2. Залежно від економічної форми, якої набуває майно у процесі здійснення господарської діяльності, майнові цінності належать до основних фондів, оборотних засобів, коштів, товарів.

3. Основними фондами виробничого і невиробничого призначення є будинки, споруди, машини та устаткування, обладнання, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар та інше майно тривалого використання, що віднесено законодавством до основних фондів.

4. Оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів.

5. Коштами у складі майна суб'єктів господарювання є гроші у національній та іноземній валюті, призначені для здійснення товарних відносин цих суб'єктів з іншими суб'єктами, а також фінансових відносин відповідно до законодавства.

6. Товарами у складі майна суб'єктів господарювання визнаються вироблена продукція (товарні запаси), виконані роботи та послуги.

7. Особливим видом майна суб'єктів господарювання є цінні папери.

Стаття 140. Джерела формування майна суб'єктів господарювання

1. Джерелами формування майна суб'єктів господарювання є:

грошові та матеріальні внески засновників;

доходи від реалізації продукції (робіт, послуг);

доходи за фінансовими інструментами;

{Абзац четвертий частини першої статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

капітальні вкладення і дотації з бюджетів;

надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів;

кредити банків та інших кредиторів;

безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян;

інші джерела, не заборонені законом.

2. Правовий режим майна суб'єктів господарювання встановлюється цим Кодексом та іншими законами з урахуванням зазначених у статті 139 цього Кодексу видів майна.

Стаття 141. Особливості правового режиму державного майна у сфері господарювання

1. До державного майна у сфері господарювання належать єдині майнові комплекси державних унітарних підприємств або їх структурних підрозділів, нерухоме майно, інше окреме індивідуально визначене майно державних унітарних підприємств, акції (частки) держави у майні суб'єктів господарювання різних форм власності, а також майно, закріплене за державними установами і організаціями з метою здійснення необхідної господарської діяльності, та майно, передане в безоплатне користування самоврядним установам і організаціям або в оренду для використання його у господарській діяльності. Держава через уповноважені органи державної влади здійснює права власника також щодо об'єктів права власності Українського народу, зазначених у частині першій статті 148 цього Кодексу.

{Частина перша статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

2. Управління об'єктами державної власності відповідно до закону здійснюють Кабінет Міністрів України і, за його уповноваженням, центральні та місцеві органи виконавчої влади. У випадках, передбачених законом, управління державним майном здійснюють також інші суб'єкти.

3. Кабінет Міністрів України встановлює перелік державного майна, яке безоплатно передається у власність відповідних територіальних громад (комунальну власність). Передача об'єктів господарського призначення з державної у комунальну власність здійснюється в порядку, встановленому законом.

4. Не можуть бути об'єктами передачі з державної у комунальну власність підприємства, що здійснюють діяльність, яку дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам і організаціям.

5. Види майна, що може перебувати виключно у державній власності, відчуження якого недержавним суб'єктам господарювання не допускається, а також додаткові обмеження щодо розпорядження окремими видами майна, яке належить до основних фондів державних підприємств, установ і організацій, визначаються законом.

6. Відчуження суб'єктом господарювання державного майна, яке належить до основних фондів, здійснюється у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Продаж суб'єктом господарювання державного майна, яке належить до основних фондів, здійснюється лише на конкурентних засадах.

{Статтю 141 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 549-V від 09.01.2007}

7. Не може бути вкладом у спільну діяльність майно, яке належить до основних фондів підприємств державної власності, що не підлягають приватизації.

{Статтю 141 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3322-VI від 12.05.2011; в редакції Закону № 3686-VI від 08.07.2011}

8. Об’єкти державної власності, що використовуються у процесі провадження діяльності з передачі електричної енергії і транспортування та/або зберігання природного газу, на підставі рішення суб’єкта управління та відповідного договору закріплюються на праві господарського відання за суб’єктами господарювання, у статутному капіталі яких 100 відсотків корпоративних прав належать державі, чи суб’єктом господарювання, у

статутному капіталі якого 100 відсотків корпоративних прав належать державі, або виключно з метою відокремлення діяльності з транспортування природного газу за суб’єктом господарювання, у статутному капіталі якого 100 відсотків належать зазначеним у цій частині суб’єктам.

{Статтю141 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 264-IX від 31.10.2019; в редакції Закону № 1396-IX від 15.04.2021}

Стаття 142. Прибуток (доход) суб'єкта господарювання

1. Прибуток (доход) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань.

2. Склад валового доходу та валових витрат суб'єктів господарювання визначається законодавством. Для цілей оподаткування законом може встановлюватися спеціальний порядок визначення доходу як об'єкта оподаткування.

3. Порядок використання прибутку (доходу) суб'єкта господарювання визначає власник (власники) або уповноважений ним орган відповідно до законодавства та установчих документів. Порядок використання прибутку державних підприємств та господарських товариств, у статутних капіталах яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, здійснюється відповідно до статті 75 цього Кодексу.

{Пункт 3 статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-IV від 25.03.2005}

4. Держава може впливати на вибір суб'єктами господарювання напрямів та обсягів використання прибутку (доходу) через нормативи, податки, податкові пільги та господарські санкції відповідно до закону.

Стаття 143. Цінні папери у складі майна суб'єктів господарювання

1. Суб'єкт господарювання має право випускати власні цінні папери, реалізовувати їх громадянам і юридичним особам, а також придбавати цінні папери інших суб'єктів. Види цінних паперів, умови і порядок їх випуску, реалізації та придбання суб'єктами господарювання встановлюються цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 144. Підстави виникнення майнових прав та обов'язків суб'єкта господарювання

1. Майнові права та майнові обов'язки суб'єкта господарювання можуть виникати:

з угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, що йому не суперечать;

з актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у випадках, передбачених законом;

внаслідок створення та придбання майна з підстав, не заборонених законом;

внаслідок заподіяння шкоди іншій особі, придбання або збереження майна за рахунок іншої особи без достатніх підстав;

внаслідок порушення вимог закону при здійсненні господарської діяльності;

з інших обставин, з якими закон пов'язує виникнення майнових прав та обов'язків суб'єктів господарювання.

2. Право на майно, що підлягає державній реєстрації, виникає з дня реєстрації цього майна або відповідних прав на нього, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 145. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання

1. Майновий стан суб'єкта господарювання визначається сукупністю належних йому майнових прав та майнових зобов'язань, що відображається у бухгалтерському обліку його господарської діяльності відповідно до вимог закону.

2. Зміна правового режиму майна суб'єкта господарювання здійснюється за рішенням власника (власників) майна у спосіб, передбачений цим Кодексом та прийнятими відповідно до нього іншими законами, крім випадків, якщо така зміна забороняється законом.

3. Правовий режим майна суб'єкта господарювання, заснованого на державній (комунальній) власності, може бути змінений шляхом приватизації майна державного (комунального) підприємства відповідно до закону.

4. Правовий режим майна суб'єкта господарювання, заснованого на державній (комунальній) власності, може бути змінений шляхом здачі єдиного майнового комплексу підприємства або майнового комплексу його структурного підрозділу в оренду.

5. Законом можуть бути визначені також інші підстави зміни правового режиму майна суб'єкта господарювання.

6. Суб'єкти господарювання зобов'язані на основі даних бухгалтерського обліку складати фінансову звітність за формами, передбаченими законодавством, проводити інвентаризацію належного їм майна для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, надавати фінансову звітність відповідно до вимог закону та їх установчих документів.

Стаття 146. Приватизація державних та комунальних підприємств

1. Майно єдиного майнового комплексу державного (комунального) підприємства або його окремих підрозділів, що є єдиними майновими комплексами і виділяються в самостійні підприємства, а також об'єкти незавершеного будівництва та акції (частини, паї), що належать державі у майні інших суб'єктів господарювання, можуть бути відчужені на користь громадян чи недержавних юридичних осіб і приватизовані цими особами відповідно до закону.

{Частина перша статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 157-IX від 03.10.2019}

2. Приватизація державних (комунальних) підприємств здійснюється в порядку, встановленому законом.

{Частина друга статті 146 в редакції Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

3. Приватизація державних (комунальних) підприємств чи їх майна здійснюється шляхом:

купівлі-продажу об’єктів приватизації на аукціоні;

викупу об’єктів приватизації.

{Частина третя статті 146 в редакції Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

4. Кожний громадянин України, крім випадків, встановлених законом, має право на придбання державного майна в процесі приватизації в порядку, встановленому законом.

{Частина четверта статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2269-VIII від 18.01.2018}

5. Загальні умови та порядок здійснення приватизації державних (комунальних) підприємств або їх майна визначаються законом.

6. В окремих галузях економіки законом можуть бути визначені особливості приватизації майна державних підприємств.

7. У процесі приватизації державного (комунального) підприємства права працівників підприємства, що приватизується, гарантуються законом.

Стаття 147. Гарантії та захист майнових прав суб'єктів господарювання

1. Майнові права суб'єктів господарювання захищаються законом.

2. Вилучення державою у суб'єкта господарювання його майна допускається не інакше як у випадках, на підставах і в порядку, передбачених законом.

3. Збитки, завдані суб'єкту господарювання порушенням його майнових прав громадянами чи юридичними особами, а також органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, відшкодовуються йому відповідно до закону.

4. Право власності та інші майнові права суб'єкта господарювання захищаються у спосіб, зазначений у статті 20 цього Кодексу.

Глава 15
ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 148. Особливості правового режиму використання природних ресурсів у сфері господарювання

1. Відповідно до Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

2. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону.

3. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою відповідно до Земельного кодексу України та інших законів.

4. Правовий режим використання окремих видів природних ресурсів (землі, вод, лісів, надр, атмосферного повітря, тваринного світу) встановлюється законами.

5. Природні ресурси можуть надаватися суб'єктам господарювання для використання або придбаватися ними у власність лише у випадках та порядку, передбачених законом.

Стаття 149. Використання природних ресурсів суб'єктами господарювання

1. Суб'єкти господарювання використовують у господарській діяльності природні ресурси в порядку спеціального або загального природокористування відповідно до цього Кодексу та інших законів.

2. Кабінет Міністрів України забезпечує державний облік природних ресурсів, що належать до державної власності, перебувають в управлінні Автономної Республіки Крим та належать до комунальної власності і можуть використовуватися у господарській діяльності.

Стаття 150. Використання природних ресурсів на праві власності

1. Суб'єктам господарювання може передаватися у власність земля із закритими водоймами, ділянками лісів, загальнопоширеними корисними копалинами, що знаходяться в ній, у тому числі громадянам для ведення фермерського господарства, а також сільськогосподарським підприємствам - для господарської діяльності.

{Частина перша статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2454-IV від 03.03.2005}

2. Порядок надання землі у власність визначається виключно законом з урахуванням необхідності визначення гарантій ефективного використання землі суб'єктами господарювання, запобігання її безгосподарному використанню та псуванню.

Стаття 151. Використання природних ресурсів на праві користування

1. Суб'єктам господарювання для здійснення господарської діяльності надаються в користування на підставі спеціальних дозволів (рішень) уповноважених державою органів земля та інші природні ресурси (в тому числі за плату або на інших умовах).

2. Порядок надання у користування природних ресурсів громадянам і юридичним особам для здійснення господарської діяльності встановлюється земельним, водним, лісовим та іншим спеціальним законодавством.

Стаття 152. Права суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів

1. Суб'єкт господарювання, здійснюючи господарську діяльність, має право:

експлуатувати корисні властивості наданих йому природних ресурсів;

використовувати для господарських потреб в установленому законодавством порядку корисні копалини місцевого значення, водні об'єкти, лісові ресурси, що знаходяться на наданій йому земельній ділянці;

одержувати доходи від результатів господарської діяльності, пов'язаної з використанням природних ресурсів;

одержувати пільгові короткострокові та довгострокові кредити для реалізації заходів щодо ефективного використання, відтворення та охорони природних ресурсів, а також користуватися податковими пільгами при здійсненні зазначених заходів;

вимагати компенсації шкоди, завданої належним йому природним ресурсам іншими суб'єктами, а також усунення перешкод у здійсненні господарської діяльності, пов'язаної з використанням природних ресурсів.

Стаття 153. Обов'язки суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів

1. Суб'єкт господарювання, здійснюючи господарську діяльність, зобов'язаний:

використовувати природні ресурси відповідно до цільового призначення, визначеного при їх наданні (придбанні) для використання у господарській діяльності;

ефективно і економно використовувати природні ресурси на основі застосування новітніх технологій у виробничій діяльності;

здійснювати заходи щодо своєчасного відтворення і запобігання псуванню, забрудненню, засміченню та виснаженню природних ресурсів, не допускати зниження їх якості у процесі господарювання;

своєчасно вносити відповідну плату за використання природних ресурсів;

здійснювати господарську діяльність без порушення прав інших власників та користувачів природних ресурсів;

відшкодовувати збитки, завдані ним власникам або первинним користувачам природних ресурсів.

2. Законом можуть бути визначені й інші обов'язки суб'єкта господарювання щодо використання природних ресурсів у господарській діяльності.

Глава 16
ВИКОРИСТАННЯ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 154. Регулювання відносин щодо використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності

1. Відносини, пов'язані з використанням у господарській діяльності та охороною прав інтелектуальної власності, регулюються цим Кодексом та іншими законами.

2. До відносин, пов'язаних з використанням у господарській діяльності прав інтелектуальної власності, застосовуються положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 155. Об'єкти прав інтелектуальної власності

1. Об'єктами прав інтелектуальної власності у сфері господарювання визнаються:

винаходи та корисні моделі;

промислові зразки;

сорти рослин та породи тварин;

торговельні марки (знаки для товарів і послуг);

комерційне (фірмове) найменування;

географічне зазначення;

комерційна таємниця;

комп'ютерні програми;

інші об'єкти, передбачені законом.

2. Загальні умови захисту прав інтелектуальної власності на об'єкти, зазначені у цій статті, визначаються Цивільним кодексом України.

Стаття 156. Правомочності щодо використання винаходу, корисної моделі та промислового зразка

1. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель відповідно до законодавства засвідчується патентом, на промисловий зразок - свідоцтвом.

{Частина перша статті 156 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

2. Відносини суб'єкта господарювання, що є роботодавцем для винахідника (винахідників) або автора (авторів) об'єктів, зазначених у частині першій цієї статті, щодо прав на одержання патенту (свідоцтва) і права використання зазначених об'єктів інтелектуальної власності регулюються Цивільним кодексом України та іншими законами.

{Частина друга статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

3. Умови використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка у сфері господарювання визначаються законами.

{Частина третя статті 156 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

4. Суб'єктам господарювання належить право попереднього користувача винаходу, корисної моделі чи промислового зразка за умов, передбачених Цивільним кодексом України.

{Частина четверта статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

5. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок можуть бути передані до статутного капіталу суб’єкта господарювання як вклад.

Протягом тридцяти днів після завершення дії майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, переданих до статутного капіталу суб’єкта господарювання як вклад, розмір статутного капіталу суб’єкта господарювання має бути зменшений на суму, що відповідала розміру їх вартісної оцінки.

{Частина п'ята статті 156 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

6. Правила цієї статті застосовуються також до регулювання відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією у сфері господарювання прав на сорти рослин та породи тварин.

Стаття 157. Правомочності щодо використання торговельної марки

1. Право інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом у випадках і порядку, передбачених законом.

2. Умови використання торговельної марки у сфері господарювання визначаються законом.

{Частина друга статті 157 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

3. Свідоцтво надає право його власнику забороняти іншим особам використовувати зареєстровану торговельну марку без його дозволу, крім випадків, передбачених законом.

{Частина третя статті 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

{Частину четверту статті 157 виключено на підставі Закону № 815-IX від 21.07.2020}

{Частину п'яту статті 157 виключено на підставі Закону № 815-IX від 21.07.2020}

6. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку можуть бути передані до статутного капіталу суб’єкта господарювання як вклад.

{Частина шоста статті 157 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

7. У разі банкрутства суб'єкта господарювання право на торговельну марку оцінюється разом з іншим майном цього суб'єкта.

{Статтю 158 виключено на підставі Закону № 815-IX від 21.07.2020}

Стаття 159. Правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційного найменування

1. Суб'єкт господарювання - юридична особа або громадянин-підприємець може мати комерційне найменування.

Громадянин-підприємець має право заявити як комерційне найменування своє прізвище або ім'я.

2. Відомості про комерційне найменування суб'єкта господарювання вносяться за його поданням до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом. Суб'єкт

господарювання, комерційне найменування якого було включено до реєстру раніше, має пріоритетне право захисту перед будь-яким іншим суб'єктом, тотожне комерційне найменування якого включено до реєстру пізніше.

3. Правовій охороні підлягає як повне, так і скорочене комерційне найменування суб'єкта господарювання, якщо воно фактично використовується ним у господарському обігу.

4. У разі якщо комерційне найменування суб'єкта господарювання є елементом його торговельної марки, то здійснюється правова охорона і комерційного найменування, і торговельної марки.

5. Особа, яка використовує чуже комерційне найменування, на вимогу його власника зобов'язана припинити таке використання і відшкодувати завдані збитки.

Стаття 160. Правомочності щодо використання географічного зазначення

1. Право на використання географічного зазначення мають лише суб'єкти господарювання, які виробляють товари (надають послуги), щодо яких здійснено державну реєстрацію відповідного географічного зазначення.

2. Умови використання географічного зазначення у сфері господарювання визначаються законом.

{Частина друга статті 160 в редакції Закону № 123-IX від 20.09.2019}

{Частину третю статті 160 виключено на підставі Закону № 123-IX від 20.09.2019}

4. Умови надання правової охорони географічного зазначення визначаються законом.

Стаття 161. Використання назви країни походження товару

1. Вироби іноземного походження або у встановлених законодавством випадках їх упаковка, а також вироби вітчизняного виробництва чи їх упаковка, призначені для експорту, повинні містити інформацію про країну їх походження.

2. Інформація про країну походження має знаходитися у доступному місці виробу (упаковки) та нанесена у спосіб, що відповідає встановленим вимогам.

3. Забороняється використання суб'єктами господарювання напису (клейма) "Виготовлено в Україні" або аналогічного за змістом щодо товарів, які мають іноземне походження.

4. Уповноважені органи державної влади контролюють дотримання зазначених вимог відповідно до закону.

Стаття 162. Правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційної таємниці

1. Суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володілець інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності.

2. Строк правової охорони комерційної таємниці обмежується часом дії сукупності зазначених у частині першій цієї статті умов.

3. Особа, яка протиправно використовує комерційну інформацію, що належить суб'єкту господарювання, зобов'язана відшкодувати завдані йому такими діями збитки відповідно до закону. Особа, яка самостійно і добросовісно одержала інформацію, що є комерційною таємницею, має право використовувати цю інформацію на свій розсуд.

4. До відносин, пов'язаних з комерційною таємницею, не врегульованих цим Кодексом, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України та інших законів.

Глава 17
ЦІННІ ПАПЕРИ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 163. Цінні папери у господарській діяльності

1. Відносини, що виникають під час емісії (видачі), обігу, викупу та погашення цінних паперів, регулюються Законом України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Стаття 163 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3201-IV від 15.12.2005, № 3480-IV від 23.02.2006, № 5080-VI від 05.07.2012, № 5178-VI від 06.07.2012, № 79-IX від 12.09.2019; в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 164 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 165 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 166 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Глава 18
КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ТА КОРПОРАТИВНІ ВІДНОСИНИ

{Назва глави 18 розділу III із змінами, внесеними згідно із Законом № 483-V від 15.12.2006}

Стаття 167. *{Статтю 167 виключено на підставі Закону № 2465-IX від 27.07.2022}*

{Статтю 168 виключено на підставі Закону № 4498-VI від 13.03.2012}

{Статтю 169 виключено на підставі Закону № 4498-VI від 13.03.2012}

{Статтю 170 виключено на підставі Закону № 4498-VI від 13.03.2012}

{Статтю 171 виключено на підставі Закону № 4498-VI від 13.03.2012}

Стаття 172. Законодавство про корпоративні права держави

1. Відносини, пов’язані з управлінням корпоративними правами держави, регулюються Законом України "Про управління об'єктами державної власності", іншими законами України та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них.

{Стаття 172 в редакції Закону № 4498-VI від 13.03.2012}

Розділ IV
ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 19
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Стаття 173. Господарське зобов'язання

1. Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

2. Основними видами господарських зобов'язань є майново-господарські зобов'язання та організаційно-господарські зобов'язання.

3. Сторони можуть за взаємною згодою конкретизувати або розширити зміст господарського зобов'язання в процесі його виконання, якщо законом не встановлено інше.

Стаття 174. Підстави виникнення господарських зобов'язань

1. Господарські зобов'язання можуть виникати:

безпосередньо із закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює господарську діяльність;

з акту управління господарською діяльністю;

з господарського договору та інших угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать;

внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання, придбання або збереження майна суб'єкта або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав;

у результаті створення об'єктів інтелектуальної власності та інших дій суб'єктів, а також внаслідок подій, з якими закон пов'язує настання правових наслідків у сфері господарювання.

Стаття 175. Майново-господарські зобов'язання

1. Майново-господарськими визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Майнові зобов'язання, які виникають між учасниками господарських відносин, регулюються Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

2. Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути суб'єкти господарювання, зазначені у статті 55 цього Кодексу, негосподарюючі суб'єкти - юридичні особи, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією. Якщо майново-господарське зобов'язання виникає між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами - юридичними особами, зобов'язаною та управненою сторонами зобов'язання є відповідно боржник і кредитор.

3. Зобов'язання майнового характеру, що виникають між суб'єктами господарювання та негосподарюючими суб'єктами - громадянами, не є господарськими і регулюються іншими актами законодавства.

4. Суб'єкти господарювання у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами, можуть добровільно брати на себе зобов'язання майнового характеру на користь інших учасників господарських відносин (благодійництво тощо). Такі зобов'язання не є підставою для вимог щодо їх обов'язкового виконання.

Стаття 176. Організаційно-господарські зобов'язання

1. Організаційно-господарськими визнаються господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, в силу яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь другої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

2. Організаційно-господарські зобов'язання можуть виникати:

між суб'єктом господарювання та власником, який є засновником даного суб'єкта, або органом державної влади, органом місцевого самоврядування, наділеним господарською компетенцією щодо цього суб'єкта;

між суб'єктами господарювання, які разом організовують об'єднання підприємств чи господарське товариство, та органами управління цих об'єднань чи товариств;

між суб'єктами господарювання, у разі якщо один з них є щодо іншого дочірнім підприємством;

в інших випадках, передбачених цим Кодексом, іншими законодавчими актами або установчими документами суб'єкта господарювання.

3. Організаційно-господарські зобов'язання суб'єктів можуть виникати з договору та набувати форми договору.

4. Суб'єкти господарювання мають право разом здійснювати господарську діяльність для досягнення спільної мети, без утворення єдиного суб'єкта господарювання, на умовах, визначених договором про спільну діяльність. У разі якщо учасники договору про спільну діяльність доручають керівництво спільною діяльністю одному з учасників, на нього може бути покладено обов'язок ведення спільних справ. Такий учасник здійснює організаційно-управлінські повноваження на підставі доручення, підписаного іншими учасниками.

Стаття 177. Соціально-комунальні зобов'язання суб'єктів господарювання

1. Суб'єкти господарювання зобов'язані за рішенням місцевої ради за рахунок своїх коштів відповідно до закону створювати спеціальні робочі місця для осіб з обмеженою працездатністю та організовувати їх професійну підготовку.

2. Суб'єкти господарювання відповідно до частини четвертої статті 175 цього Кодексу можуть, незалежно від статутної мети своєї діяльності, брати на себе зобов'язання про господарську допомогу у вирішенні питань соціального розвитку населених пунктів їх місцезнаходження, у будівництві й утриманні соціально-культурних об'єктів та об'єктів комунального господарства і побутового обслуговування, подавати іншу господарську допомогу з метою розв'язання місцевих проблем. Суб'єкти господарювання мають право брати участь у формуванні відповідних фондів місцевих рад, якщо інше не встановлено законом, та у виконанні робіт щодо комплексного економічного і соціального розвитку територій.

Стаття 178. Публічні зобов'язання суб'єктів господарювання

1. Суб'єкт господарювання, який відповідно до закону та своїх установчих документів зобов'язаний здійснювати виконання робіт, надання послуг або продаж товарів кожному, хто до нього звертається на законних підставах, не має права відмовити у виконанні робіт, наданні послуг, продажу товару за наявності у нього такої можливості або надавати перевагу одному споживачеві перед іншими, крім випадків, передбачених законодавством.

2. Суб'єкт господарювання, який безпідставно ухиляється від виконання публічного зобов'язання, повинен відшкодувати другій стороні завдані цим збитки в порядку, визначеному законом.

3. Кабінет Міністрів України може у визначених законом випадках видавати правила, обов'язкові для сторін публічного зобов'язання, в тому числі щодо встановлення або регулювання цін. Умови зобов'язання, що не відповідають цим правилам або встановленим цінам, є недійсними.

Глава 20
ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ

Стаття 179. Загальні умови укладання договорів, що породжують господарські зобов'язання

1. Майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами - юридичними особами на підставі господарських договорів, є господарсько-договірними зобов'язаннями.

2. Кабінет Міністрів України, уповноважені ним або законом органи виконавчої влади, державні органи та органи державної влади можуть рекомендувати суб'єктам господарювання орієнтовні умови господарських договорів (примірні договори), а у визначених законом випадках - затверджувати типові договори.

{Частина друга статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010 - втратив чинність на підставі Закону № 763-VII від 23.02.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 310-VIII від 09.04.2015, № 738-IX від 19.06.2020}

3. Укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

4. При укладенні господарських договорів сторони можуть визначати зміст договору на основі:

вільного волевиявлення, коли сторони мають право погоджувати на свій розсуд будь-які умови договору, що не суперечать законодавству;

примірного договору, рекомендованого органом управління суб'єктам господарювання для використання при укладенні ними договорів, коли сторони мають право за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст;

типового договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України, чи у випадках, передбачених законом, іншим державним органом або органом державної влади, коли сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови;

{Абзац четвертий частини четвертої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

договору приєднання, запропонованого однією стороною для інших можливих суб'єктів, коли ці суб'єкти у разі вступу в договір не мають права наполягати на зміні його змісту.

5. Зміст договору, що укладається на підставі державного замовлення, повинен відповідати цьому замовленню.

6. Суб'єкти господарювання, які забезпечують споживачів, зазначених у частині першій цієї статті, електроенергією, зв'язком, послугами залізничного та інших видів транспорту, а у випадках, передбачених законом, також інші суб'єкти зобов'язані укладати договори з усіма споживачами їхньої продукції (послуг). Законодавством можуть бути передбачені обов'язкові умови таких договорів.

{Абзац другий частини шостої статті 179 виключено на підставі № 4220-VI від 22.12.2011}

{Абзац третій частини шостої статті 179 виключено на підставі № 4220-VI від 22.12.2011}

7. Господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів.

Стаття 180. Істотні умови господарського договору

1. Зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як

погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства.

2. Господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода.

3. При укладенні господарського договору сторони зобов'язані у будь-якому разі погодити предмет, ціну та строк дії договору.

4. Умови про предмет у господарському договорі повинні визначати найменування (номенклатуру, асортимент) та кількість продукції (робіт, послуг), а також вимоги до їх якості. Вимоги щодо якості предмета договору визначаються відповідно до обов'язкових для сторін нормативних документів, зазначених у статті 15 цього Кодексу, а у разі їх відсутності - в договірному порядку, з додержанням умов, що забезпечують захист інтересів кінцевих споживачів товарів і послуг.

5. Ціна у господарському договорі визначається в порядку, встановленому цим Кодексом, іншими законами, актами Кабінету Міністрів України. За згодою сторін у господарському договорі може бути передбачено доплати до встановленої ціни за продукцію (роботи, послуги) вищої якості або виконання робіт у скорочені строки порівняно з нормативними.

6. У разі визнання погодженої сторонами в договорі ціни такою, що порушує вимоги антимонопольно-конкурентного законодавства, антимонопольний орган має право вимагати від сторін зміни умови договору щодо ціни.

7. Строком дії господарського договору є час, впродовж якого існують господарські зобов'язання сторін, що виникли на основі цього договору. На зобов'язання, що виникли у сторін до укладення ними господарського договору, не поширюються умови укладеного договору, якщо договором не передбачено інше. Закінчення строку дії господарського договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, що мало місце під час дії договору.

Стаття 181. Загальний порядок укладення господарських договорів

1. Господарський договір укладається в порядку, встановленому Цивільним кодексом України, з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

{Стаття 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1206-VII від 15.04.2014; в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 182. Особливості укладання попередніх договорів

1. За попереднім договором суб'єкт господарювання зобов'язується у певний строк, але не пізніше одного року з моменту укладення попереднього договору, укласти основний господарський договір на умовах, передбачених попереднім договором.

2. Попередній договір повинен містити умови, що дозволяють визначити предмет, а також інші істотні умови основного договору. До укладення попередніх договорів не застосовується загальний порядок укладення господарських договорів.

3. У разі якщо сторона, яка уклала попередній договір, одержавши проект договору від іншої сторони, ухиляється від укладення основного договору, друга сторона має право вимагати укладення такого договору в судовому порядку.

4. Зобов'язання укласти основний договір, передбачене попереднім договором, припиняється, якщо до закінчення строку, в який сторони мають укласти основний договір, одна із сторін не надішле проект такого договору другій стороні.

5. Відносини щодо укладення попередніх договорів регулюються Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

6. Угода сторін про наміри (протокол про наміри тощо) не визнається попереднім договором і не породжує юридичних наслідків.

Стаття 183. Особливості укладання господарських договорів за державним замовленням

1. Договори за державним замовленням укладаються між визначеними законом суб'єктами господарювання - виконавцями державного замовлення та державними замовниками, що уповноважені від імені держави укладати договори (державні контракти), в яких визначаються господарські зобов'язання сторін та регулюються відносини замовника з виконавцем щодо виконання державного замовлення.

2. Держава в особі Кабінету Міністрів України виступає гарантом за зобов'язаннями державних замовників.

3. Укладення сторонами договору за державним замовленням (державного контракту) здійснюється в порядку, передбаченому статтею 181 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, передбачених законодавством. Державний контракт укладається шляхом підписання сторонами єдиного документа.

4. Ухилення від укладення договору за державним замовленням є порушенням господарського законодавства і тягне за собою відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами. Спори, пов'язані з укладенням договору за державним замовленням, в тому числі при ухиленні від укладення договору однієї або обох сторін, вирішуються в судовому порядку.

5. Виконавець державного замовлення звільняється від обов'язку укладення державного контракту на умовах, визначених державним замовленням, у разі визнання в судовому порядку державного замовлення недійсним.

Стаття 184. Особливості укладання господарських договорів на основі вільного волевиявлення сторін, примірних і типових договорів

1. При укладенні господарського договору на основі вільного волевиявлення сторін проект договору може бути розроблений за ініціативою будь-якої із сторін у строки, погоджені самими сторонами.

2. Укладення договору на основі вільного волевиявлення сторін може відбуватися у спрощений спосіб або у формі єдиного документа, з додержанням загального порядку укладення договорів, встановленого статтею 181 цього Кодексу.

3. Укладення господарських договорів на основі примірних і типових договорів повинно здійснюватися з додержанням умов, передбачених статтею 179 цього Кодексу, не інакше як шляхом викладення договору у вигляді єдиного документа, оформленого згідно з вимогами статті 181 цього Кодексу та відповідно до правил, встановлених нормативно-правовими актами щодо застосування примірного або типового договору.

Стаття 185. Особливості укладання господарських договорів на організованих ринках капіталу, організованих товарних ринках, ярмарках та публічних торгах

{Назва статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

1. До укладення господарських договорів на організованих ринках капіталу, організованих товарних ринках, оптових ярмарках, публічних торгах застосовуються загальні правила укладення договорів на основі вільного волевиявлення, з урахуванням нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність відповідних організованих ринків капіталу, організованих товарних ринків, ярмарків та публічних торгів.

{Текст статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 186. Укладання організаційно-господарських договорів

1. Договірне оформлення організаційно-господарських зобов'язань може здійснюватися учасниками господарських відносин як на основі вільного волевиявлення сторін, так і на основі примірних договорів, якщо укладання таких договорів передбачено відповідними нормативно-правовими актами. Спрощений спосіб укладання організаційно-господарських договорів не допускається.

Стаття 187. Укладання господарських договорів за рішенням суду

1. Спори, що виникають при укладанні господарських договорів за державним замовленням, або договорів, укладення яких є обов'язковим на підставі закону та в інших випадках, встановлених законом, розглядаються судом. Інші переддоговірні спори можуть бути предметом розгляду суду у разі якщо це передбачено угодою сторін або якщо сторони зобов'язані укласти певний господарський договір на підставі укладеного між ними попереднього договору.

2. День набрання чинності рішенням суду, яким вирішено питання щодо переддоговірного спору, вважається днем укладення відповідного господарського договору, якщо рішенням суду не визначено інше.

Стаття 188. Порядок зміни та розірвання господарських договорів

1. Зміна та розірвання господарських договорів в односторонньому порядку не допускаються, якщо інше не передбачено законом або договором.

2. Сторона договору, яка вважає за необхідне змінити або розірвати договір, повинна надіслати пропозиції про це другій стороні за договором.

3. Сторона договору, яка одержала пропозицію про зміну чи розірвання договору, у двадцятиденний строк після одержання пропозиції повідомляє другу сторону про результати її розгляду.

4. У разі якщо сторони не досягли згоди щодо зміни (розірвання) договору або у разі неодержання відповіді у встановлений строк з урахуванням часу поштового обігу, заінтересована сторона має право передати спір на вирішення суду.

5. Якщо судовим рішенням договір змінено або розірвано, договір вважається зміненим або розірваним з дня набрання чинності даним рішенням, якщо іншого строку набрання чинності не встановлено за рішенням суду.

Глава 21
ЦІНИ І ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 189. Ціна у господарських зобов'язаннях

1. Ціна в цьому Кодексі є вираженим у грошовій формі еквівалентом одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору, крім ставок і зборів, що використовуються в системі оподаткування.

{Частина перша статті 189 в редакції Закону № 5007-VI від 21.06.2012}

2. Ціна є істотною умовою господарського договору. Ціна зазначається в договорі у гривнях. Ціни у зовнішньоекономічних договорах (контрактах) можуть визначатися в іноземній валюті за згодою сторін.

3. Суб’єкти господарювання використовують у своїй діяльності вільні та державні регульовані ціни.

{Частини третю і четверту статті 189 замінено однією частиною згідно із Законом № 5007-VI від 21.06.2012}

Стаття 190. Вільні ціни

1. Вільні ціни визначаються на всі види продукції (робіт, послуг), за винятком тих, на які встановлено державні регульовані ціни.

{Частина перша статті 190 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5007-VI від 21.06.2012}

2. Вільні ціни визначаються суб'єктами господарювання самостійно за згодою сторін, а у внутрішньогосподарських відносинах - також за рішенням суб'єкта господарювання.

Стаття 191. Державні регульовані ціни

1. Державні регульовані ціни запроваджуються Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень у встановленому законодавством порядку.

{Частина перша статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1540-VIII від 22.09.2016}

2. Державне регулювання цін здійснюється згідно із Законом України "Про ціни і ціноутворення" *та іншими законами.*

{Частина друга статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

3. Державні регульовані ціни встановлюються на бланки документів, у тому числі суворого обліку, які використовуються органами виконавчої влади, іншими державними органами для оформлення результатів надання адміністративних послуг (крім власних бланків цих органів), відповідно до закону.

{Статтю 191 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 5203-VI від 06.09.2012}

{Стаття 191 в редакції Закону № 5007-VI від 21.06.2012}

Стаття 192. Законодавство про ціни і ціноутворення

1. Політика ціноутворення, порядок встановлення та застосування цін, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо встановлення та регулювання цін, а також контролю за цінами і ціноутворенням визначаються законом про ціни і ціноутворення, іншими законодавчими актами.

Глава 22
ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ. ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Стаття 193. Загальні умови виконання господарських зобов'язань

1. Суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин повинні виконувати господарські зобов'язання належним чином відповідно до закону, інших правових актів, договору, а за відсутності конкретних вимог щодо виконання зобов'язання - відповідно до вимог, що у певних умовах звичайно ставляться.

До виконання господарських договорів застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

2. Кожна сторона повинна вжити усіх заходів, необхідних для належного виконання нею зобов'язання, враховуючи інтереси другої сторони та забезпечення загальногосподарського інтересу. Порушення зобов'язань є підставою для застосування господарських санкцій, передбачених цим Кодексом, іншими законами або договором.

3. Застосування господарських санкцій до суб'єкта, який порушив зобов'язання, не звільняє цього суб'єкта від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, крім випадків, коли інше передбачено законом або договором, або управнена сторона відмовилася від прийняття виконання зобов'язання.

4. Управнена сторона має право не приймати виконання зобов'язання частинами, якщо інше не передбачено законом, іншими нормативно-правовими актами або договором, або не випливає із змісту зобов'язання.

5. Зобов'язана сторона має право виконати зобов'язання достроково, якщо інше не передбачено законом, іншим нормативно-правовим актом або договором, або не випливає із змісту зобов'язання.

6. Зобов'язана сторона має право відмовитися від виконання зобов'язання у разі неналежного виконання другою стороною обов'язків, що є необхідною умовою виконання.

7. Не допускаються одностороння відмова від виконання зобов'язань, крім випадків, передбачених законом, а також відмова від виконання або відстрочка виконання з мотиву, що зобов'язання другої сторони за іншим договором не було виконано належним чином.

8. Управнена сторона, приймаючи виконання господарського зобов'язання, на вимогу зобов'язаної сторони повинна видати письмове посвідчення виконання зобов'язання повністю або його частини.

Стаття 194. Виконання господарського зобов'язання третьою особою

1. Виконання господарського зобов'язання може бути покладено в цілому або в частині на третю особу, що не є стороною в зобов'язанні. Управнена сторона зобов'язана прийняти виконання, запропоноване третьою особою - безпосереднім виконавцем, якщо із закону, господарського договору або характеру зобов'язання не випливає обов'язок сторони виконати зобов'язання особисто.

2. Неналежне виконання зобов'язання третьою особою не звільняє сторони від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, крім випадків, передбачених частиною третьою статті 193 цього Кодексу.

Стаття 195. Передача (делегування) прав у господарських зобов'язаннях

1. Управнений суб'єкт господарського зобов'язання, якщо інше не передбачено законом, може передати другій стороні, за її згодою, належні йому за законом, статутом чи договором права на одержання майна від третьої особи з метою вирішення певних питань щодо управління майном або делегувати права для здійснення господарсько-управлінських повноважень. Передачу (делегування) таких прав може бути зумовлено певним строком.

2. Акт передачі прав вважається чинним з дня одержання повідомлення про це зобов'язаною стороною, а акт делегування господарсько-управлінських повноважень іншому суб'єкту - з дня офіційного опублікування цього акта.

3. Передача (делегування) прав тягне за собою обов'язок суб'єкта, який одержав у результаті такої передачі (делегування) додаткові повноваження, вирішувати відповідне до цих повноважень коло господарських питань та нести відповідальність за наслідки рішень, що ним приймаються.

Стаття 196. Виконання господарських зобов'язань, у яких беруть участь кілька управнених або кілька зобов'язаних суб'єктів

1. У разі якщо в господарському зобов'язанні беруть участь кілька управнених або кілька зобов'язаних суб'єктів, кожний з управнених суб'єктів має право вимагати виконання, а кожний із зобов'язаних суб'єктів повинен виконати зобов'язання відповідно до частки цього суб'єкта, визначеної зобов'язанням.

2. У разі якщо це передбачено законодавством або договором, зобов'язання повинно виконуватися солідарно. При солідарному виконанні господарських зобов'язань застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 197. Місце виконання господарського зобов'язання

1. Господарське зобов'язання підлягає виконанню за місцем, визначеним законом, господарським договором, або місцем, яке визначено змістом зобов'язання.

2. У разі якщо місце виконання зобов'язання не визначено, зобов'язання повинно бути виконано:

за зобов'язаннями, змістом яких є передача прав на будівлю або земельну ділянку, іншого нерухомого майна - за місцезнаходженням будівлі чи земельної ділянки, іншого нерухомого майна;

за грошовими зобов'язаннями - за місцезнаходженням (місцем проживання) управненої сторони на момент виникнення зобов'язання, або за її новим місцезнаходженням (місцем проживання) за умови, що управнена сторона своєчасно повідомила про нього зобов'язану сторону;

{Абзац третій частини другої статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2452-IV від 03.03.2005}

за іншими зобов'язаннями - за місцезнаходженням (місцем проживання) зобов'язаної сторони, якщо інше не передбачено законом.

{Абзац четвертий частини другої статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2452-IV від 03.03.2005}

3. У разі відсутності управненої сторони, ухилення її від прийняття виконання або іншого прострочення нею виконання зобов'язана сторона за грошовим зобов'язанням має право внести належні з неї гроші або передати за зобов'язанням цінні папери до депозиту нотаріальної контори або приватного нотаріуса, які повідомляють про це управнену сторону. Внесення грошей (цінних паперів) до депозиту нотаріальної контори або приватного нотаріуса вважається виконанням зобов'язання.

{Частина третя статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

Стаття 198. Виконання грошових зобов'язань

1. Платежі за грошовими зобов'язаннями, що виникають у господарських відносинах, здійснюються у безготівковій формі або готівкою через установи банків, якщо інше не встановлено законом.

2. Грошові зобов'язання учасників господарських відносин повинні бути виражені і підлягають оплаті у гривнях. Грошові зобов'язання можуть бути виражені в іноземній валюті лише у випадках, якщо суб'єкти господарювання мають право проводити розрахунки між собою в іноземній валюті відповідно до законодавства. Виконання зобов'язань, виражених в іноземній валюті, здійснюється відповідно до закону.

3. Відсотки за грошовими зобов'язаннями учасників господарських відносин застосовуються у випадках, розмірах та порядку, визначених законом або договором.

Стаття 199. Забезпечення виконання господарських зобов'язань

1. Виконання господарських зобов'язань забезпечується заходами захисту прав та відповідальності учасників господарських відносин, передбаченими цим Кодексом та іншими законами. За погодженням сторін можуть застосовуватися передбачені законом або такі, що йому не суперечать, види забезпечення виконання зобов'язань, які звичайно застосовуються у господарському (діловому) обігу.

До відносин щодо забезпечення виконання зобов'язань учасників господарських відносин застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України.

2. Зобов'язання суб'єктів господарювання, які належать до державного сектора економіки, можуть бути забезпечені державною гарантією у випадках та у спосіб, передбачених законом.

Стаття 200. Гарантія забезпечення виконання господарських зобов'язань

{Назва статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

1. Гарантія (банківська гарантія) є специфічним засобом забезпечення виконання господарських зобов’язань шляхом письмового підтвердження банком, іншою фінансовою установою задоволення вимог управненої сторони в розмірі повної грошової суми, зазначеної у письмовому підтвердженні, якщо третя особа (зобов’язана сторона) не виконає зазначене у ньому певне зобов’язання або настануть інші умови, передбачені у відповідному підтвердженні.

{Частина перша статті 200 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

2. Зобов'язання за банківською гарантією виконується лише на письмову вимогу управненої сторони.

3. Гарант має право висунути управненій стороні лише ті претензії, висунення яких допускається гарантійним листом. Зобов'язана сторона не має права висунути гаранту заперечення, які вона могла б висунути управненій стороні, якщо її договір з гарантом не містить зобов'язання гаранта внести до гарантійного листа застереження щодо висунення таких заперечень.

4. До відносин банківської гарантії в частині, не врегульованій цим Кодексом, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України.

Стаття 201. Загальногосподарські (публічні) гарантії виконання зобов'язань

1. З метою нейтралізації несприятливих наслідків від кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності законом може бути передбачено обов'язок комерційних банків, страховиків, акціонерних товариств та інших суб'єктів господарювання, які залучають кошти або цінні папери громадян і юридичних осіб, передавати частину своїх коштів для формування єдиного страхового фонду публічної застави.

{Частина перша статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 202. Загальні умови припинення господарських зобов'язань

1. Господарське зобов'язання припиняється: виконанням, проведеним належним чином; зарахуванням зустрічної однорідної вимоги або страхового зобов'язання; у разі

поєднання управненої та зобов'язаної сторін в одній особі; за згодою сторін; через неможливість виконання та в інших випадках, передбачених цим Кодексом або іншими законами.

2. Господарське зобов'язання припиняється також у разі його розірвання або визнання недійсним за рішенням суду.

3. До відносин щодо припинення господарських зобов'язань застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

Стаття 203. Припинення господарського зобов'язання виконанням або зарахуванням

1. Господарське зобов'язання, всі умови якого виконано належним чином, припиняється, якщо виконання прийнято управненою стороною.

2. У разі якщо зобов'язана сторона належним чином виконала одне з двох або кількох зобов'язань, щодо яких вона мала право вибору (альтернативне зобов'язання), господарське зобов'язання припиняється виконанням.

3. Господарське зобов'язання припиняється зарахуванням зустрічної однорідної вимоги, строк якої настав або строк якої не зазначений чи визначений моментом витребування. Для зарахування достатньо заяви однієї сторони.

4. Господарське зобов'язання може бути припинено зарахуванням страхового зобов'язання, якщо інше не випливає з закону або змісту основного чи страхового зобов'язання.

5. Не допускається зарахування вимог, щодо яких за заявою другої сторони належить застосувати строк позовної давності і строк цей минув, а також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 204. Припинення господарського зобов'язання за згодою сторін чи у разі поєднання його сторін в одній особі

1. Господарське зобов'язання може бути припинено за згодою сторін, зокрема угодою про заміну одного зобов'язання іншим між тими самими сторонами, якщо така заміна не суперечить обов'язковому акту, на підставі якого виникло попереднє зобов'язання.

2. Господарське зобов'язання припиняється у разі поєднання управненої та зобов'язаної сторін в одній особі. Зобов'язання виникає знову, якщо це поєднання припиняється.

Стаття 205. Припинення господарського зобов'язання у разі неможливості виконання

1. Господарське зобов'язання припиняється неможливістю виконання у разі виникнення обставин, за які жодна з його сторін не відповідає, якщо інше не передбачено законом.

2. У разі неможливості виконання зобов'язання повністю або частково зобов'язана сторона з метою запобігання невигідним для сторін майновим та іншим наслідкам повинна негайно повідомити про це управнену сторону, яка має вжити необхідних заходів щодо зменшення зазначених наслідків. Таке повідомлення не звільняє зобов'язану сторону від відповідальності за невиконання зобов'язання відповідно до вимог закону.

3. Господарське зобов'язання припиняється неможливістю виконання у разі ліквідації суб'єкта господарювання, якщо не допускається правонаступництво за цим зобов'язанням.

4. У разі неспроможності суб'єкта господарювання через недостатність його майна задовольнити вимоги кредиторів він може бути оголошений за рішенням суду банкрутом. Умови, порядок та наслідки оголошення суб'єктів господарювання банкрутами встановлюються цим Кодексом та іншими законами. Ліквідація суб'єкта господарювання - банкрута є підставою припинення зобов'язань за його участі.

Стаття 206. Розірвання господарського зобов'язання

1. Господарське зобов'язання може бути розірвано сторонами відповідно до правил, встановлених статтею 188 цього Кодексу.

2. Державний контракт підлягає розірванню у разі зміни або скасування державного замовлення, яким передбачено припинення дії контракту, з моменту, коли про це стало відомо сторонам зобов'язання. Наслідки розірвання державного контракту для його сторін визначаються відповідно до закону.

{Статтю 207 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 208. Наслідки визнання господарського зобов'язання недійсним

1. Якщо господарське зобов'язання визнано недійсним як таке, що вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, то за наявності наміру в обох сторін - у разі виконання зобов'язання обома сторонами - в доход держави за рішенням суду стягується все одержане ними за зобов'язанням, а у разі виконання зобов'язання однією стороною з другої сторони стягується в доход держави все одержане нею, а також все належне з неї першій стороні на відшкодування одержаного. У разі наявності наміру лише у однієї із сторін усе одержане нею повинно бути повернено другій стороні, а одержане останньою або належне їй на відшкодування виконаного стягується за рішенням суду в доход держави.

2. У разі визнання недійсним зобов'язання з інших підстав кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні все одержане за зобов'язанням, а за неможливості повернути одержане в натурі - відшкодувати його вартість грошима, якщо інші наслідки недійсності зобов'язання не передбачені законом.

Глава 23
ВИЗНАННЯ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА БАНКРУТОМ

Стаття 209. Неспроможність суб'єкта підприємництва

1. У разі нездатності суб'єкта підприємництва після настання встановленого строку виконати свої грошові зобов'язання перед іншими особами, територіальною громадою або державою інакше як через відновлення його платоспроможності цей суб'єкт (боржник) відповідно до частини четвертої статті 205 цього Кодексу визнається неспроможним.

2. Нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури вважається банкрутством.

3. Суб'єктом банкрутства (далі - банкрутом) може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності. Не можуть бути визнані банкрутом казенні підприємства.

{Частина третя статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

4. Щодо банкрутства державних комерційних підприємств законом передбачаються додаткові вимоги та гарантії права власності Українського народу.

Стаття 210. Кредитори неплатоспроможних боржників

1. Кредиторами неплатоспроможних боржників є юридичні або фізичні особи, а також податкові органи та інші державні органи, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника.

{Частина перша статті 210 в редакції Закону № 4212-VI від 22.12.2011}

2. У разі якщо до одного боржника мають грошові вимоги одночасно два або більше кредиторів, вони утворюють збори (комітет) кредиторів відповідно до вимог закону.

{Стаття 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 211. Заходи щодо запобігання банкрутству суб'єктів підприємництва

1. Засновники (учасники) суб'єкта підприємництва, власник майна, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, у межах своїх повноважень зобов'язані вживати своєчасних заходів щодо запобігання його банкрутству.

2. Власники майна державного (комунального) або приватного підприємства, засновники (учасники) суб'єкта підприємництва, що виявився неплатоспроможним боржником, кредитори та інші особи в межах заходів щодо запобігання банкрутству вказаного суб'єкта можуть подати йому фінансову допомогу в розмірі, достатньому для погашення його зобов'язань перед кредиторами, включаючи зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), та відновлення платоспроможності цього суб'єкта (досудова санація).

3. Подання фінансової допомоги боржнику передбачає його обов'язок взяти на себе відповідні зобов'язання перед особами, які подали допомогу, в порядку, встановленому законом.

4. Досудова санація державних підприємств здійснюється за рахунок бюджетних коштів, обсяг яких встановлюється законом про Державний бюджет України. Умови проведення досудової санації державних підприємств за рахунок інших джерел фінансування погоджуються з органом, наділеним господарською компетенцією щодо боржника, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 212. Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника

1. У випадках, передбачених законом, щодо неплатоспроможного боржника застосовуються такі процедури:

розпорядження майном боржника;

{Абзац третій частини першої статті 212 виключено на підставі Кодексу № 2597-VIII від 18.10.2018}

санація (відновлення платоспроможності) боржника;

ліквідація банкрута.

2. Санація боржника або ліквідація банкрута здійснюється з дотриманням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства.

3. З дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство реорганізація юридичної особи - боржника власником (уповноваженим ним органом), а також передача майна боржника в статутний капітал допускаються лише у випадках та порядку, передбачених законом.

Стаття 213. Майнові активи неплатоспроможного боржника

1. З метою врегулювання заборгованості неплатоспроможного боржника у процедурах, зазначених у статті 212 цього Кодексу, використовуються майнові активи, які належать йому на підставі речових та зобов'язальних прав, а також права інтелектуальної власності.

2. До складу ліквідаційної маси включаються також майнові активи осіб, які відповідають за зобов'язаннями неплатоспроможного боржника відповідно до закону або установчих документів боржника.

Стаття 214. Державна політика з питань банкрутства

1. Державну політику щодо запобігання банкрутству, забезпечення умов реалізації процедур відновлення платоспроможності суб'єкта підприємництва або визнання його банкрутом щодо державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує двадцять п'ять відсотків, а також суб'єктів підприємництва інших форм власності у випадках, передбачених законом, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері банкрутства.

{Частина перша статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері банкрутства, сприяє створенню організаційних, економічних та інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності суб'єктів підприємництва - боржників або визнання їх банкрутами. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері банкрутства, визначаються законом.

{Частина друга статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

3. Процедури щодо неплатоспроможних боржників, передбачені цим Кодексом, не застосовуються до казенних підприємств. До державних підприємств, які відповідно до закону не підлягають приватизації, вказані процедури застосовуються в частині санації чи ліквідації лише після виключення їх у встановленому порядку з переліку об'єктів, що не підлягають приватизації.

4. У справах про банкрутство державних підприємств, включених до Переліку державних підприємств, що не підлягають приватизації, але можуть бути перетворені в господарські товариства, що задіяні у виконанні державного оборонного замовлення, виробництві, розробленні, модернізації, ремонті, обслуговуванні озброєння та військової техніки, може застосовуватися судова процедура санації.

{Статтю 214 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

5. Майно державних підприємств, включених до Переліку державних підприємств, що не підлягають приватизації, але можуть бути перетворені в господарські товариства та перебувають у процедурі банкрутства, може бути реалізовано в судовій процедурі санації за погодженням з уповноваженим суб’єктом управління, визначеним Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", у встановленому порядку, якщо таке майно не входить до складу єдиного майнового комплексу, що забезпечує основні види діяльності такого суб’єкта господарювання, або більше трьох років не використовується у виробничій діяльності і подальше його використання не планується.

{Статтю 214 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

6. У випадках, передбачених законом, не застосовуються процедури банкрутства щодо комунальних підприємств.

7. Щодо окремих категорій суб'єктів підприємництва законом можуть бути визначені особливості регулювання відносин, пов'язаних з банкрутством.

8. Відносини, пов'язані з банкрутством, учасниками яких є іноземні кредитори, регулюються законодавством України з урахуванням відповідних положень міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Стаття 215. Відповідальність за порушення законодавства про банкрутство

1. У випадках, передбачених законом, суб'єкт підприємництва - боржник, його засновники (учасники), власник майна, а також інші особи несуть юридичну відповідальність за порушення вимог законодавства про банкрутство, зокрема фіктивне банкрутство, приховування банкрутства або умисне доведення до банкрутства.

2. Фіктивним банкрутством визнається завідомо неправдива заява суб'єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов'язання перед кредиторами та державою. Встановивши факт фіктивного банкрутства, тобто фактичну платоспроможність боржника, суд відмовляє боржникові у задоволенні заяви про визнання банкрутом і застосовує санкції, передбачені законом.

3. Умисним банкрутством визнається стійка неплатоспроможність суб'єкта підприємництва, викликана цілеспрямованими діями власника майна або посадової особи суб'єкта підприємництва, якщо це завдало істотної матеріальної шкоди інтересам держави, суспільства або інтересам кредиторів, що охороняються законом.

4. Приховування банкрутства, фіктивне банкрутство або умисне доведення до банкрутства, а також неправомірні дії у процедурах неплатоспроможності, пов'язані з

розпорядженням майном боржника, що завдали істотної шкоди інтересам кредиторів та держави, тягнуть за собою кримінальну відповідальність винних осіб відповідно до закону.

Розділ V
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Глава 24
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Стаття 216. Господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин

1. Учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором.

2. Застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання.

3. Господарсько-правова відповідальність базується на принципах, згідно з якими:

потерпіла сторона має право на відшкодування збитків незалежно від того, чи є застереження про це в договорі; передбачена законом відповідальність виробника (продавця) за недоброякісність продукції застосовується також незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;

сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язання, а також відшкодування збитків не звільняють правопорушника без згоди другої сторони від виконання прийнятих зобов'язань у натурі;

у господарському договорі неприпустимі застереження щодо виключення або обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції.

Стаття 217. Господарські санкції як правовий засіб відповідальності у сфері господарювання

1. Господарськими санкціями визнаються заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, в результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки.

2. У сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції.

3. Крім зазначених у частині другій цієї статті господарських санкцій, до суб'єктів господарювання за порушення ними правил здійснення господарської діяльності застосовуються адміністративно-господарські санкції.

4. Господарські санкції застосовуються у встановленому законом порядку за ініціативою учасників господарських відносин, а адміністративно-господарські санкції - уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

Стаття 218. Підстави господарсько-правової відповідальності

1. Підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання.

2. Учасник господарських відносин відповідає за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання чи порушення правил здійснення господарської діяльності, якщо не доведе, що ним вжито усіх залежних від нього заходів для недопущення господарського правопорушення. У разі якщо інше не передбачено законом або договором, суб'єкт господарювання за порушення господарського зобов'язання несе господарсько-правову відповідальність, якщо не доведе, що належне виконання зобов'язання виявилося неможливим внаслідок дії непереборної сили, тобто надзвичайних і невідворотних обставин за даних умов здійснення господарської діяльності. Не вважаються такими обставинами, зокрема, порушення зобов'язань контрагентами правопорушника, відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язання товарів, відсутність у боржника необхідних коштів.

Стаття 219. Межі господарсько-правової відповідальності. Зменшення розміру та звільнення від відповідальності

1. За невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань чи порушення правил здійснення господарської діяльності правопорушник відповідає належним йому на праві власності або закріпленим за ним на праві господарського відання чи оперативного управління майном, якщо інше не передбачено цим Кодексом та іншими законами.

2. Засновники суб'єкта господарювання не відповідають за зобов'язаннями цього суб'єкта, крім випадків, передбачених законом або установчими документами про створення даного суб'єкта.

3. Якщо правопорушенню сприяли неправомірні дії (бездіяльність) другої сторони зобов'язання, суд має право зменшити розмір відповідальності або звільнити відповідача від відповідальності.

4. Сторони зобов'язання можуть передбачити певні обставини, які через надзвичайний характер цих обставин є підставою для звільнення їх від господарської відповідальності у випадку порушення зобов'язання через дані обставини, а також порядок засвідчення факту виникнення таких обставин.

Стаття 220. Прострочення боржника

1. Боржник, який прострочив виконання господарського зобов'язання, відповідає перед кредитором (кредиторами) за збитки, завдані простроченням, і за неможливість виконання, що випадково виникла після прострочення.

2. Якщо внаслідок прострочення боржника виконання втратило інтерес для кредитора, він має право відмовитися від прийняття виконання і вимагати відшкодування збитків.

3. Боржник не вважається таким, що прострочив виконання зобов'язання, поки воно не може бути виконано внаслідок прострочення кредитора.

Стаття 221. Прострочення кредитора

1. Кредитор вважається таким, що прострочив виконання господарського зобов'язання, якщо він відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником, або не виконав дій, що передбачені законом, іншими правовими актами, або випливають із змісту зобов'язання, до вчинення яких боржник не міг виконати свого зобов'язання перед кредитором.

2. Прострочення кредитора дає боржникові право на відшкодування завданих простроченням збитків, якщо кредитор не доведе, що прострочення не спричинено умисно або через необережність його самого або тих осіб, на яких за законом чи дорученням кредитора було покладено прийняття виконання. Після закінчення прострочення кредитора боржник відповідає за виконання на загальних підставах.

3. У разі якщо кредитор не виконав дій, зазначених у частині першій цієї статті, за погодженням сторін допускається відстрочення виконання на строк прострочення кредитора.

Стаття 222. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності

1. Учасники господарських відносин, що порушили майнові права або законні інтереси інших суб'єктів, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення їм претензії чи звернення до суду.

2. У разі необхідності відшкодування збитків або застосування інших санкцій суб'єкт господарювання чи інша юридична особа - учасник господарських відносин, чиї права або законні інтереси порушено, з метою безпосереднього врегулювання спору з порушником цих прав або інтересів має право звернутися до нього з письмовою претензією, якщо інше не встановлено законом.

3. У претензії зазначаються:

повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та особи (осіб), якій претензія пред'являється;

дата пред'явлення і номер претензії;

обставини, на підставі яких пред'явлено претензію;

докази, що підтверджують ці обставини;

вимоги заявника з посиланням на нормативні акти;

сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці;

платіжні реквізити заявника претензії;

перелік документів, що додаються до претензії.

4. Документи, що підтверджують вимоги заявника, додаються в оригіналах чи належним чином засвідчених копіях. Документи, які є у другої сторони, можуть не додаватися до претензії.

5. Претензія підписується повноважною особою заявника претензії або його представником та надсилається адресатові рекомендованим або цінним листом або вручається адресатові під розписку.

6. Претензія розглядається в місячний строк з дня її одержання, якщо інший строк не встановлено цим Кодексом або іншими законодавчими актами. Обгрунтовані вимоги заявника одержувач претензії зобов'язаний задовольнити.

{Частина шоста статті 222 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2705-IV від 23.06.2005}

7. При розгляді претензії сторони у разі необхідності повинні звірити розрахунки, провести експертизу або вчинити інші дії для забезпечення досудового врегулювання спору.

8. Про результати розгляду претензії заявник має бути повідомлений письмово. Відповідь на претензію підписується повноважною особою або представником одержувача претензії та надсилається заявникові рекомендованим або цінним листом або вручається йому під розписку.

{Частину дев'яту статті 222 виключено на підставі Закону № 2705-IV від 23.06.2005}

Стаття 223. Строки реалізації господарсько-правової відповідальності

1. При реалізації в судовому порядку відповідальності за правопорушення у сфері господарювання застосовуються загальний та скорочені строки позовної давності, передбачені Цивільним кодексом України, якщо інші строки не встановлено цим Кодексом.

2. Строки застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання встановлюються цим Кодексом.

Глава 25
ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 224. Відшкодування збитків

1. Учасник господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання або установлені вимоги щодо здійснення господарської діяльності, повинен відшкодувати завдані цим збитки суб'єкту, права або законні інтереси якого порушено.

2. Під збитками розуміються витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною.

Стаття 225. Склад та розмір відшкодування збитків

1. До складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка допустила господарське правопорушення, включаються:

вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;

додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), понесені стороною, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною;

неодержаний прибуток (втрачена вигода), на який сторона, яка зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною;

матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

2. Законом щодо окремих видів господарських зобов'язань може бути встановлено обмежену відповідальність за невиконання або неналежне виконання зобов'язань.

3. При визначенні розміру збитків, якщо інше не передбачено законом або договором, враховуються ціни, що існували за місцем виконання зобов'язання на день задоволення боржником у добровільному порядку вимоги сторони, яка зазнала збитків, а у разі якщо вимогу не задоволено у добровільному порядку, - на день подання до суду відповідного позову про стягнення збитків.

4. Виходячи з конкретних обставин, суд може задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ціни на день винесення рішення суду.

{Частину п'яту статті 225 виключено на підставі Закону № 289-VIII від 07.04.2015}

{Частину шосту статті 225 виключено на підставі Закону № 289-VIII від 07.04.2015}

{Частину сьому статті 225 виключено на підставі Закону № 289-VIII від 07.04.2015}

Стаття 226. Умови і порядок відшкодування збитків

1. Учасник господарських відносин, який вчинив господарське правопорушення, зобов'язаний вжити необхідних заходів щодо запобігання збиткам у господарській сфері інших учасників господарських відносин або щодо зменшення їх розміру, а у разі якщо збитків завдано іншим суб'єктам, - зобов'язаний відшкодувати на вимогу цих суб'єктів збитки у добровільному порядку в повному обсязі, якщо законом або договором сторін не передбачено відшкодування збитків в іншому обсязі.

2. Сторона, яка порушила своє зобов'язання або напевно знає, що порушить його при настанні строку виконання, повинна невідкладно повідомити про це другу сторону. У протилежному випадку ця сторона позбавляється права посилатися на невжиття другою стороною заходів щодо запобігання збиткам та вимагати відповідного зменшення розміру збитків.

3. Сторона господарського зобов'язання позбавляється права на відшкодування збитків у разі якщо вона була своєчасно попереджена другою стороною про можливе невиконання нею зобов'язання і могла запобігти виникненню збитків своїми діями, але не зробила цього, крім випадків, якщо законом або договором не передбачено інше.

4. Не підлягають відшкодуванню збитки, завдані правомірною відмовою зобов'язаної сторони від подальшого виконання зобов'язання.

5. У разі невиконання зобов'язання про передачу їй індивідуально визначеної речі (речей, визначених родовими ознаками) управнена сторона має право вимагати відібрання цієї речі (речей) у зобов'язаної сторони або вимагати відшкодування останньою збитків.

6. У разі невиконання зобов'язання виконати певну роботу (надати послугу) управнена сторона має право виконати цю роботу самостійно або доручити її виконання (надання послуги) третім особам, якщо інше не передбачено законом або зобов'язанням, та вимагати відшкодування збитків, завданих невиконанням зобов'язання.

7. Відшкодування збитків, завданих неналежним виконанням зобов'язання, не звільняє зобов'язану сторону від виконання зобов'язання в натурі, крім випадків, зазначених у частині третій статті 193 цього Кодексу.

Стаття 227. Солідарне відшкодування збитків

1. У разі заподіяння збитків одночасно кількома учасниками господарських відносин кожний з них зобов'язаний відшкодувати збитки суб'єкту, якому завдано збитків, відповідно до вимог статті 196 цього Кодексу.

Стаття 228. Регресні вимоги щодо відшкодування збитків

1. Учасник господарських відносин, який відшкодував збитки, має право стягнути збитки з третіх осіб у порядку регресу. Державні (комунальні) підприємства за наявності підстав зобов'язані вжити заходів щодо стягнення в порядку регресу збитків з інших суб'єктів господарювання або стягнути збитки з винних працівників підприємства відповідно до вимог законодавства про працю.

Стаття 229. Відшкодування збитків у разі порушення грошових зобов'язань

1. Учасник господарських відносин у разі порушення ним грошового зобов'язання не звільняється від відповідальності через неможливість виконання і зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані невиконанням зобов'язання, а також сплатити штрафні санкції відповідно до вимог, встановлених цим Кодексом та іншими законами.

2. Обчислення розміру збитків здійснюється у валюті, в якій провадилися або повинні бути проведені розрахунки між сторонами, якщо інше не встановлено законом.

3. У разі висунення вимог щодо відшкодування збитків в іноземній валюті кредитором повинен бути зазначений грошовий еквівалент суми збитків у гривнях за офіційним курсом Національного банку України на день висунення вимог.

Глава 26
ШТРАФНІ ТА ОПЕРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ

Стаття 230. Штрафні санкції

1. Штрафними санкціями у цьому Кодексі визнаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

2. Суб'єктами права застосування штрафних санкцій є учасники відносин у сфері господарювання, зазначені у статті 2 цього Кодексу.

Стаття 231. Розмір штрафних санкцій

1. Законом щодо окремих видів зобов'язань може бути визначений розмір штрафних санкцій, зміна якого за погодженням сторін не допускається.

2. У разі якщо порушено господарське зобов'язання, в якому хоча б одна сторона є суб'єктом господарювання, що належить до державного сектора економіки, або порушення пов'язане з виконанням державного контракту, або виконання зобов'язання фінансується за рахунок Державного бюджету України чи за рахунок державного кредиту, штрафні санкції застосовуються, якщо інше не передбачено законом чи договором, у таких розмірах:

за порушення умов зобов'язання щодо якості (комплектності) товарів (робіт, послуг) стягується штраф у розмірі двадцяти відсотків вартості неякісних (некомплектних) товарів (робіт, послуг);

за порушення строків виконання зобов'язання стягується пеня у розмірі 0,1 відсотка вартості товарів (робіт, послуг), з яких допущено прострочення виконання за кожний день прострочення, а за прострочення понад тридцять днів додатково стягується штраф у розмірі семи відсотків вказаної вартості.

3. Законом може бути визначений розмір штрафних санкцій також за інші порушення окремих видів господарських зобов'язань, зазначених у частині другій цієї статті.

4. У разі якщо розмір штрафних санкцій законом не визначено, санкції застосовуються в розмірі, передбаченому договором. При цьому розмір санкцій може бути встановлено договором у відсотковому відношенні до суми невиконаної частини зобов'язання або у певній, визначеній грошовій сумі, або у відсотковому відношенні до суми зобов'язання незалежно від ступеня його виконання, або у кратному розмірі до вартості товарів (робіт, послуг).

5. У разі недосягнення згоди між сторонами щодо встановлення та розміру штрафних санкцій за порушення зобов'язання спір може бути вирішений в судовому порядку за заявою заінтересованої сторони відповідно до вимог цього Кодексу.

6. Штрафні санкції за порушення грошових зобов'язань встановлюються у відсотках, розмір яких визначається обліковою ставкою Національного банку України, за увесь час користування чужими коштами, якщо інший розмір відсотків не передбачено законом або договором.

7. Розмір штрафних санкцій, що застосовуються у внутрішньогосподарських відносинах за порушення зобов'язань, визначається відповідним суб'єктом господарювання - господарською організацією.

Стаття 232. Порядок застосування штрафних санкцій

1. Якщо за невиконання або неналежне виконання зобов'язання встановлено штрафні санкції, то збитки відшкодовуються в частині, не покритій цими санкціями.

2. Законом або договором можуть бути передбачені випадки, коли:

допускається стягнення тільки штрафних санкцій;

збитки можуть бути стягнуті у повній сумі понад штрафні санкції;

за вибором кредитора можуть бути стягнуті або збитки, або штрафні санкції.

3. Вимогу щодо сплати штрафних санкцій за господарське правопорушення може заявити учасник господарських відносин, права чи законні інтереси якого порушено, а у випадках, передбачених законом, - уповноважений орган, наділений господарською компетенцією.

4. Відсотки за неправомірне користування чужими коштами справляються по день сплати суми цих коштів кредитору, якщо законом або договором не встановлено для нарахування відсотків інший строк.

5. За грошовим зобов'язанням боржник не повинен платити відсотки за час прострочення кредитора.

6. Нарахування штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання, якщо інше не встановлено законом або договором, припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано.

7. У випадках, передбачених законом, штрафні санкції за порушення господарських зобов'язань стягуються судом у доход держави.

Стаття 233. Зменшення розміру штрафних санкцій

1. У разі якщо належні до сплати штрафні санкції надмірно великі порівняно із збитками кредитора, суд має право зменшити розмір санкцій. При цьому повинно бути взято до уваги: ступінь виконання зобов'язання боржником; майновий стан сторін, які беруть участь у зобов'язанні; не лише майнові, але й інші інтереси сторін, що заслуговують на увагу.

2. Якщо порушення зобов'язання не завдало збитків іншим учасникам господарських відносин, суд може з урахуванням інтересів боржника зменшити розмір належних до сплати штрафних санкцій.

Стаття 234. Обов'язок боржника, який сплатив штрафні санкції, виконати зобов'язання в натурі

1. Сплата штрафних санкцій за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання не звільняє боржника від виконання зобов'язання в натурі, крім випадків, передбачених у частині третій статті 193 цього Кодексу.

Стаття 235. Оперативно-господарські санкції

1. За порушення господарських зобов'язань до суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин можуть застосовуватися оперативно-господарські санкції - заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку.

2. До суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання, можуть бути застосовані лише ті оперативно-господарські санкції, застосування яких передбачено договором.

3. Оперативно-господарські санкції застосовуються незалежно від вини суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання.

Стаття 236. Види оперативно-господарських санкцій

1. У господарських договорах сторони можуть передбачати використання таких видів оперативно-господарських санкцій:

1) одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управненою стороною, із звільненням її від відповідальності за це - у разі порушення зобов'язання другою стороною;

відмова від оплати за зобов'язанням, яке виконано неналежним чином або достроково виконано боржником без згоди другої сторони;

відстрочення відвантаження продукції чи виконання робіт внаслідок прострочення виставлення акредитива платником, припинення видачі банківських позичок тощо;

2) відмова управненої сторони зобов'язання від прийняття подальшого виконання зобов'язання, порушеного другою стороною, або повернення в односторонньому порядку виконаного кредитором за зобов'язанням (списання з рахунку боржника в безакцептному порядку коштів, сплачених за неякісну продукцію, тощо);

3) встановлення в односторонньому порядку на майбутнє додаткових гарантій належного виконання зобов'язань стороною, яка порушила зобов'язання: зміна порядку оплати продукції (робіт, послуг), переведення платника на попередню оплату продукції (робіт, послуг) або на оплату після перевірки їх якості тощо;

4) відмова від встановлення на майбутнє господарських відносин із стороною, яка порушує зобов'язання.

2. Перелік оперативно-господарських санкцій, встановлений у частині першій цієї статті, не є вичерпним. Сторони можуть передбачити у договорі також інші оперативно-господарські санкції.

Стаття 237. Підстави та порядок застосування оперативно-господарських санкцій

1. Підставою для застосування оперативно-господарських санкцій є факт порушення господарського зобов'язання другою стороною. Оперативно-господарські санкції застосовуються стороною, яка потерпіла від правопорушення, у позасудовому порядку та без попереднього пред'явлення претензії порушнику зобов'язання.

2. Порядок застосування сторонами конкретних оперативно-господарських санкцій визначається договором. У разі незгоди з застосуванням оперативно-господарської санкції заінтересована сторона може звернутися до суду з заявою про скасування такої санкції та відшкодування збитків, завданих її застосуванням.

3. Оперативно-господарські санкції можуть застосовуватися одночасно з відшкодуванням збитків та стягненням штрафних санкцій.

Глава 27
АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ

Стаття 238. Застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання

1. За порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування адміністративно-господарські санкції, тобто заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків.

2. Види адміністративно-господарських санкцій, умови та порядок їх застосування визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами. Адміністративно-господарські санкції можуть бути встановлені виключно законами.

Стаття 239. Види адміністративно-господарських санкцій

1. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та у порядку, встановленому законом, можуть застосовувати до суб'єктів господарювання такі адміністративно-господарські санкції:

вилучення прибутку (доходу);

адміністративно-господарський штраф;

стягнення зборів (обов'язкових платежів);

{Абзац п'ятий частини першої статті 239 виключено на підставі Закону № 3541-IV від 15.03.2006}

застосування антидемпінгових заходів;

припинення експортно-імпортних операцій;

застосування індивідуального режиму ліцензування на умовах та в порядку, визначених законом;

{Абзац восьмий частини першої статті 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності;

анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності;

обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання;

ліквідація суб’єкта господарювання;

{Абзац дванадцятий частини першої статті 239 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

інші адміністративно-господарські санкції, встановлені цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 240. Безоплатне вилучення прибутку (доходу)

1. Прибуток (доход), одержаний суб'єктом господарювання внаслідок порушення встановлених законодавством правил здійснення господарської діяльності, а також суми прихованого (заниженого) прибутку (доходу) чи суми податку, несплаченого за прихований об'єкт оподаткування, підлягають вилученню в доход відповідного бюджету в порядку, встановленому законом.

Крім того, з суб'єкта господарювання стягується у випадках і порядку, передбачених законом, штраф, але не більш як у двократному розмірі вилученої суми, а у разі повторного порушення протягом року після застосування цієї санкції - у трикратному розмірі вилученої суми.

2. Перелік порушень, за які до суб'єкта господарювання застосовуються санкції, передбачені цією статтею, а також порядок їх застосування визначаються законами.

Стаття 241. Штраф як адміністративно-господарська санкція

1. Адміністративно-господарський штраф - це грошова сума, що сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у разі порушення ним встановлених правил здійснення господарської діяльності.

2. Перелік порушень, за які з суб'єкта господарювання стягується штраф, розмір і порядок його стягнення визначаються законами, що регулюють податкові та інші відносини, в яких допущено правопорушення.

3. Адміністративно-господарський штраф може застосовуватися у визначених законом випадках одночасно з іншими адміністративно-господарськими санкціями, передбаченими статтею 239 цього Кодексу.

{Статтю 242 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 243 виключено на підставі Закону № 3541-IV від 15.03.2006}

Стаття 244. Застосування антидемпінгових заходів

1. У разі здійснення окремими учасниками господарських відносин зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаної з одержанням незаконної переваги на ринку України (здійснення демпінгового імпорту, субсидованого імпорту, а також інших дій, які визначаються законом як недобросовісна конкуренція), що завдало шкоди економіці України або спричинило загрозу виникнення такої шкоди, до цих учасників відносин можуть бути застосовані антидемпінгові, компенсаційні або спеціальні заходи відповідно до закону.

2. Порядок визначення розміру шкоди (загрози шкоди) економіці України та застосування заходів, зазначених у цій статті, встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Стаття 245. Припинення експортно-імпортних операцій. Застосування індивідуального режиму ліцензування

1. У випадках недобросовісної конкуренції, розміщення валютних цінностей з порушенням встановленого законодавством порядку на рахунках та вкладах за межами України, а також в інших випадках, якщо дії учасників зовнішньоекономічної діяльності

завдають шкоди економіці України, експортно-імпортні операції таких суб'єктів господарювання припиняються на умовах і в порядку, передбачених законом.

2. За порушення суб'єктами господарювання правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності щодо антимонопольних заходів, заборони недобросовісної конкуренції та інших правил, зазначених у частині першій цієї статті, якими встановлюються певні обмеження чи заборони у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, до таких суб'єктів може застосовуватися індивідуальний режим ліцензування. Порядок і строки застосування індивідуального режиму ліцензування встановлюються законом.

Стаття 246. Обмеження та зупинення діяльності суб'єкта господарювання

1. Здійснення будь-якої господарської діяльності, що загрожує життю і здоров'ю людей або становить підвищену небезпеку для довкілля, забороняється.

2. У разі здійснення господарської діяльності з порушенням екологічних вимог діяльність суб'єкта господарювання може бути обмежена або зупинена Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, а також іншими уповноваженими органами в порядку, встановленому законом.

3. Підстави і порядок обмеження та зупинення діяльності суб’єктів господарювання, а також повноваження уповноважених органів приймати відповідні рішення встановлюються законом.

{Частина третя статті 246 в редакції Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

{Частину четверту статті 246 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

Стаття 247. Ліквідація суб’єкта господарювання, діяльність якого суперечить закону чи його установчим документам

1. У випадках, встановлених законом, до суб'єкта господарювання може бути застосовано адміністративно-господарську санкцію у вигляді його ліквідації за рішенням суду.

{Стаття 247 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

Стаття 248. Державна реєстрація ліквідації суб’єкта господарювання

1. У разі ліквідації суб’єкта господарювання до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців вноситься відповідний запис;

{Стаття 248 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

Стаття 249. Гарантії прав суб'єктів господарювання у разі неправомірного застосування до них адміністративно-господарських санкцій

1. Суб'єкт господарювання має право оскаржити до суду рішення будь-якого органу державної влади або органу місцевого самоврядування щодо застосування до нього адміністративно-господарських санкцій.

2. У разі прийняття органом державної влади або органом місцевого самоврядування акта, що не відповідає законодавству, і порушує права чи законні інтереси суб'єкта

господарювання, останній відповідно до статті 20 цього Кодексу має право звернутися до суду із заявою про визнання такого акта недійсним.

3. Збитки, завдані суб'єкту господарювання у зв'язку з неправомірним застосуванням до нього адміністративно-господарських санкцій, підлягають відшкодуванню в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 250. Строки застосування адміністративно-господарських санкцій

1. Адміністративно-господарські санкції можуть бути застосовані до суб'єкта господарювання протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніш як через один рік з дня порушення цим суб'єктом встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності, крім випадків, передбачених законом.

2. Дія цієї статті не поширюється на штрафні санкції, розмір і порядок стягнення яких визначені Податковим кодексом України, законами України "Про валюту і валютні операції", "Про банки і банківську діяльність", "Про платіжні послуги" та іншими законами України, контроль за дотриманням яких покладено на податкові та митні органи.

{Статтю 250 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 629-VIII від 16.07.2015, № 2473-VIII від 21.06.2018, № 440-IX від 14.01.2020; в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

3. Дія цієї статті не поширюється на адміністративно-господарські санкції, передбачені законами України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" *та* "Про загальну безпечність нехарчової продукції", "Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів".

{Статтю 250 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 367-IX від 12.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2614-IX від 20.09.2022}

Глава 28
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНО-КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 251. Накладання штрафів за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства

1. Антимонопольний комітет України накладає штрафи на суб'єктів господарювання - юридичних осіб за:

вчинення дій, передбачених статтями 29, 30 і 32 цього Кодексу, ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень Антимонопольного комітету України чи його територіальних відділень про припинення порушень антимонопольно-конкурентного законодавства, відновлення первинного стану або зміну угод, що суперечать антимонопольно-конкурентному законодавству;

створення, реорганізацію (злиття, приєднання), ліквідацію суб'єктів господарювання, вступ одного або декількох суб'єктів господарювання в об'єднання, придбання чи набуття

будь-яким іншим способом у власність, одержання в управління (користування) часток (акцій, паїв) та активів (майна) у вигляді єдиних майнових комплексів підприємств чи їх структурних підрозділів, а також в оренду єдиних майнових комплексів підприємств чи їх структурних підрозділів без згоди на це Антимонопольного комітету України чи його органів у випадках, якщо законом передбачено необхідність одержання такої згоди;

неподання чи несвоєчасне подання передбаченої законом інформації, або подання завідомо недостовірної інформації Антимонопольному комітету України, його територіальним відділенням.

2. Вчинення дій, визначених цим Кодексом як недобросовісна конкуренція, юридичними особами, що не є суб'єктами господарювання, тягне за собою накладення на них Антимонопольним комітетом України або його територіальними відділеннями штрафу в розмірі, передбаченому законом.

Стаття 252. Адміністративна відповідальність громадян-підприємців та посадових осіб

1. Посадові особи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, а також громадяни, зареєстровані як підприємці, несуть адміністративну відповідальність згідно із законом за:

вчинення дій, передбачених статтями 29-32 цього Кодексу;

неподання чи несвоєчасне подання передбаченої законом інформації, або подання завідомо недостовірної інформації Антимонопольному комітету України, його територіальним відділенням;

ухилення від виконання чи несвоєчасне виконання рішень Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень.

2. Вчинення дій, визначених цим Кодексом як недобросовісна конкуренція, громадянами-підприємцями, а також вчинення в інтересах третіх осіб зазначених дій громадянами, які не є підприємцями, тягне за собою адміністративну відповідальність, передбачену законом.

3. Штрафи за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства стягуються в судовому порядку.

Стаття 253. Вилучення незаконно одержаного прибутку (доходу)

1. Прибуток (доход), незаконно одержаний суб'єктами підприємницької діяльності в результаті порушення статей 29, 30 і 32 цього Кодексу, стягується за рішенням суду до Державного бюджету України.

Стаття 254. Вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання

1. У разі встановлення факту неправомірного використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки або факту копіювання виробів, передбачених статтею 33 цього Кодексу, заінтересовані особи можуть звернутися до Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень із заявою про вилучення в судовому порядку

товарів з неправомірно використаним позначенням або копій виробів іншого суб'єкта господарювання як у виробника, так і у продавця.

2. Вилучення товарів із неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання застосовується у разі якщо можливість змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання не може бути усунена іншим шляхом.

3. Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 255. Відшкодування збитків

1. Збитки, заподіяні зловживанням монопольним становищем, антиконкурентними узгодженими діями, дискримінацією суб'єктів господарювання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також збитки, заподіяні внаслідок вчинення дій, визначених цим Кодексом як недобросовісна конкуренція, підлягають відшкодуванню за позовами заінтересованих осіб у порядку, встановленому законом.

Стаття 256. Спростування неправдивих, неточних або неповних відомостей

1. У разі встановлення факту дискредитації суб'єкта господарювання Антимонопольний комітет України, його територіальні відділення мають право прийняти рішення про спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей у строк і спосіб, що визначені законодавством або цим рішенням.

Стаття 257. Процесуальні засади розгляду Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями справ про недобросовісну конкуренцію

1. Справи про порушення антимонопольно-конкурентного законодавства розглядаються Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями у порядку, встановленому законом.

Розділ VI
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ ГАЛУЗЯХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Глава 29
ГАЛУЗІ ТА ВИДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 258. Загальні умови, що визначають особливості регулювання господарських відносин

1. Особливості правового регулювання господарських відносин визначаються залежно від сфери суспільного виробництва, в якій складаються ці відносини, особливостей галузі господарювання, виду господарської діяльності, економічної форми результату господарської діяльності, простору, на якому складаються господарські відносини (внутрішньому чи зовнішньому ринку), особливостей суб'єктів, між якими виникають господарські відносини.

2. Правове регулювання господарських відносин здійснюється з урахуванням суспільного розподілу праці, що склався, та об'єктивно існуючих галузей економіки.

3. Особливості правового регулювання зовнішньоекономічних відносин визначаються розділом VII цього Кодексу.

Стаття 259. Види господарської діяльності та їх класифікація

1. Вид господарської діяльності має місце у разі об'єднання ресурсів (устаткування, технологічних засобів, сировини та матеріалів, робочої сили) для створення виробництва певної продукції або надання послуг. Окремий вид діяльності може складатися з єдиного простого процесу або охоплювати ряд процесів, кожний з яких входить до відповідної категорії класифікації.

2. У правовому регулюванні господарської діяльності та у здійсненні державного управління економікою мають враховуватися особливості здійснення суб'єктами господарювання окремих видів цієї діяльності.

3. Для віднесення суб'єкта господарювання до відповідної категорії обліку визначаються основні, другорядні та допоміжні види господарської діяльності.

4. З метою забезпечення системи державного управління економікою обліково-статистичною інформацією, яка задовольняє потреби учасників господарських відносин в об'єктивних даних про стан і тенденції соціально-економічного розвитку, господарські та фінансові взаємозв'язки на міждержавному, державному, регіональному і галузевому рівнях, а також впровадження міжнародних стандартів у галузі обліку і звітності та переходу на міжнародну систему обліку і статистики Кабінет Міністрів України затверджує заходи щодо розвитку національної статистики України і національної системи класифікації.

{Частина четверта статті 259 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1315-VII від 05.06.2014}

5. Складовою частиною національної системи класифікації є національні класифікатори. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, затверджує, вносить зміни та скасовує національні класифікатори.

Порядок розроблення, затвердження, внесення змін та скасування національних класифікаторів установлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку.

{Частина п'ята статті 259 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012; в редакції Законів № 1315-VII від 05.06.2014, № 124-IX від 20.09.2019}

{Частину шосту статті 259 виключено на підставі Закону № 1315-VII від 05.06.2014}

Стаття 260. Галузі економіки та їх класифікація

1. Сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності, складає галузь.

2. Загальна класифікація галузей економіки є складовою частиною єдиної системи класифікації і кодування техніко-економічної і статистичної інформації, яка використовується суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських

відносин, а також органами державної влади та органами місцевого самоврядування в процесі управління господарською діяльністю.

3. Вимоги до класифікації галузей економіки встановлюються законом.

Стаття 261. Галузі сфери матеріального виробництва

1. До сфери матеріального виробництва належать галузі, які визначаються видами діяльності, що створюють, відновлюють або знаходять матеріальні блага (продукцію, енергію, природні ресурси), а також продовжують виробництво у сфері обігу (реалізації) шляхом переміщення, зберігання, сортування, пакування продукції чи інших видів діяльності.

2. Усі інші види діяльності у своїй сукупності становлять сферу нематеріального виробництва (невиробничу сферу).

Стаття 262. Продукція виробничо-технічного призначення і вироби народного споживання

1. У галузях матеріального виробництва здійснюється виробництво матеріальних благ, призначених як для використання у сфері виробництва в якості засобів виробництва (продукція виробничо-технічного призначення), так і для використання у сфері особистого споживання (вироби народного споживання).

2. У разі якщо продукти виробництва можуть використовуватися як у виробництві, так і для особистого споживання, економічна форма таких продуктів визначається залежно від цільового призначення певного продукту виробництва.

3. Обіг продукції виробничо-технічного призначення і обіг виробів народного споживання у сфері господарювання регулюються цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до нього, а в частині, не врегульованій цими актами, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України.

4. Особливості правового регулювання господарської діяльності, пов'язаної з реалізацією продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, встановлюються цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами, що йому не суперечать.

Глава 30
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 263. Господарсько-торговельна діяльність

1. Господарсько-торговельною є діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг.

2. Залежно від ринку (внутрішнього чи зовнішнього), в межах якого здійснюється товарний обіг, господарсько-торговельна діяльність виступає як внутрішня торгівля або зовнішня торгівля.

3. Господарсько-торговельна діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання в таких формах: матеріально-технічне постачання і збут; енергопостачання; заготівля; оптова торгівля; роздрібна торгівля і громадське харчування; продаж і передача в оренду засобів виробництва; комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності та інша допоміжна діяльність по забезпеченню реалізації товарів (послуг) у сфері обігу.

4. Господарсько-торговельна діяльність опосередковується господарськими договорами поставки, контрактації сільськогосподарської продукції, енергопостачання, купівлі-продажу, оренди, міни (бартеру), лізингу та іншими договорами.

§ 1. Поставка

Стаття 264. Матеріально-технічне постачання та збут

1. Матеріально-технічне постачання та збут продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання як власного виробництва, так і придбаних у інших суб'єктів господарювання, здійснюються суб'єктами господарювання шляхом поставки, а у випадках, передбачених цим Кодексом, також на основі договорів купівлі-продажу.

2. Законодавством можуть бути передбачені особливості поставки окремих видів продукції виробничо-технічного призначення або виробів народного споживання, а також особливий порядок здійснення поставки продукції для пріоритетних державних потреб.

{Частина друга статті 264 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

3. Основні вимоги щодо укладення та виконання договорів поставки встановлюються цим Кодексом, іншими законодавчими актами.

Стаття 265. Договір поставки

1. За договором поставки одна сторона - постачальник зобов'язується передати (поставити) у зумовлені строки (строк) другій стороні - покупцеві товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму.

2. Договір поставки укладається на розсуд сторін або відповідно до державного замовлення.

3. Сторонами договору поставки можуть бути суб'єкти господарювання, зазначені у пунктах 1, 2 частини другої статті 55 цього Кодексу.

4. Сторони для визначення умов договорів поставки мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації, правила міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено прямо або у виключній формі цим Кодексом чи законами України.

{Частина четверта статті 265 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5060-VI від 05.07.2012}

5. Поставка товарів без укладення договору поставки може здійснюватися лише у випадках і порядку, передбачених законом.

6. Реалізація суб'єктами господарювання товарів негосподарюючим суб'єктам здійснюється за правилами про договори купівлі-продажу. До відносин поставки, не врегульованих цим Кодексом, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України про договір купівлі-продажу.

Стаття 266. Предмет, кількість і асортимент поставки

1. Предметом поставки є визначені родовими ознаками продукція, вироби з найменуванням, зазначеним у документації до зразків (еталонів), прейскурантах чи товарознавчих довідниках. Предметом поставки можуть бути також продукція, вироби, визначені індивідуальними ознаками.

{Частина перша статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2. Загальна кількість товарів, що підлягають поставці, їх часткове співвідношення (асортимент, сортамент, номенклатура) за сортами, групами, підгрупами, видами, марками, типами, розмірами визначаються специфікацією за згодою сторін, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 267. Строки і порядок поставки

1. Договір поставки може бути укладений на один рік, на строк більше одного року (довгостроковий договір) або на інший строк, визначений угодою сторін. Якщо в договорі строк його дії не визначений, він вважається укладеним на один рік.

2. Строки поставки встановлюються сторонами в договорі з урахуванням необхідності ритмічного та безперебійного постачання товарів споживачам, якщо інше не передбачено законодавством.

3. Якщо в довгостроковому договорі кількість поставки визначено лише на рік або менший строк, у договорі повинен бути передбачений порядок погодження сторонами строків поставки на наступні періоди до закінчення строку дії договору. Якщо такий порядок не передбачений, договір вважається укладеним на один рік.

4. У разі якщо сторонами передбачено поставку товарів окремими партіями, строком (періодом) поставки продукції виробничо-технічного призначення є, як правило, квартал, а виробів народного споживання, як правило, - місяць. Сторони можуть погодити в договорі також графік поставки (місяць, декада, доба тощо).

5. У договорі поставки за згодою сторін може бути передбачений порядок відвантаження товарів будь-яким видом транспорту, а також вибірка товарів покупцем.

6. Договором може бути передбачено відвантаження товарів вантажовідправником (виготовлювачем), що не є постачальником, та одержання товарів вантажоодержувачем, що не є покупцем, а також оплата товарів платником, що не є покупцем.

7. Договором може бути передбачений порядок поставки недоодержаної покупцем у встановлений строк кількості товарів.

Стаття 268. Якість товарів, що поставляються

1. Якість товарів, що поставляються, повинна відповідати стандартам, технічним умовам (у разі наявності), іншій технічній документації, яка встановлює вимоги до їх якості, або зразкам (еталонам), якщо сторони не визначать у договорі більш високі вимоги до якості товарів.

2. Номери та індекси стандартів, технічних умов (у разі наявності) або іншої документації про якість товарів зазначаються в договорі. Якщо вказану документацію не опубліковано у загальнодоступних виданнях, її копії повинні додаватися постачальником до примірника договору покупця на його вимогу.

3. У разі відсутності в договорі умов щодо якості товарів остання визначається відповідно до мети договору або до звичайного рівня якості для предмета договору чи загальних критеріїв якості.

4. Постачальник повинен засвідчити якість товарів, що поставляються, належним товаросупровідним документом, який надсилається разом з товаром, якщо інше не передбачено в договорі.

5. У разі поставки товарів більш низької якості, ніж вимагається стандартом, технічними умовами (у разі наявності) чи зразком (еталоном), покупець має право відмовитися від прийняття і оплати товарів, а якщо товари уже оплачені покупцем, - вимагати повернення сплаченої суми.

6. У разі якщо недоліки поставлених товарів можуть бути усунені без повернення їх постачальнику, покупець має право вимагати від постачальника усунення недоліків у місцезнаходженні товарів або усунути їх своїми засобами за рахунок постачальника.

7. Якщо поставлені товари відповідають стандартам або технічним умовам (у разі наявності), але виявляться більш низького сорту, ніж було зумовлено, покупець має право прийняти товари з оплатою за ціною, встановленою для товарів відповідного сорту, або відмовитися від прийняття і оплати поставлених товарів.

8. У разі якщо покупець (одержувач) відмовився від прийняття товарів, які не відповідають за якістю стандартам, технічним умовам (у разі наявності), зразкам (еталонам) або умовам договору, постачальник (виробник) зобов'язаний розпорядитися товарами у десятиденний строк, а щодо товарів, які швидко псуються, - протягом 24 годин з моменту одержання повідомлення покупця (одержувача) про відмову від товарів. Якщо постачальник (виробник) у зазначений строк не розпорядиться товарами, покупець (одержувач) має право реалізувати їх на місці або повернути виробникові. Товари, що швидко псуються, підлягають в усіх випадках реалізації на місці.

{Текст статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 269. Гарантії якості товарів. Претензії у зв'язку з недоліками поставлених товарів

1. Строки і порядок встановлення покупцем недоліків поставлених йому товарів, які не могли бути виявлені при звичайному їх прийманні, і пред'явлення постачальникові претензій у зв'язку з недоліками поставлених товарів визначаються законодавством відповідно до цього Кодексу.

2. Стандартами, технічними умовами (у разі наявності) або договором щодо товарів, призначених для тривалого користування чи зберігання, можуть передбачатися більш тривалі строки для встановлення покупцем у належному порядку зазначених недоліків (гарантійні строки). Сторони можуть погодити в договорі гарантійні строки більш тривалі порівняно з передбаченими стандартами або технічними умовами (у разі наявності).

{Частина друга статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

3. Гарантійний строк експлуатації обчислюється від дня введення виробу в експлуатацію, але не пізніше одного року з дня одержання виробу покупцем (споживачем), а щодо виробів народного споживання, які реалізуються через роздрібну торгівлю, - з дня роздрібного продажу речі, якщо інше не передбачено стандартами, технічними умовами (у разі наявності) або договором.

{Частина третя статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

4. Гарантійний строк придатності та зберігання товарів обчислюється від дня виготовлення товару.

5. Постачальник (виробник) гарантує якість товарів у цілому. Гарантійний строк на комплектуючі вироби і складові частини вважається рівним гарантійному строку на основний виріб, якщо інше не передбачено договором або стандартами, технічними умовами (у разі наявності) на основний виріб.

{Частина п'ята статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

6. Постачальник (виробник) зобов'язаний за свій рахунок усунути дефекти виробу, виявлені протягом гарантійного строку, або замінити товари, якщо не доведе, що дефекти виникли внаслідок порушення покупцем (споживачем) правил експлуатації або зберігання виробу. У разі усунення дефектів у виробі, на який встановлено гарантійний строк експлуатації, цей строк продовжується на час, протягом якого він не використовувався через дефект, а при заміні виробу гарантійний строк обчислюється заново від дня заміни.

7. У разі поставки товарів неналежної якості покупець (одержувач) має право стягнути з виготовлювача (постачальника) штраф у розмірі, передбаченому статтею 231 цього Кодексу, якщо інший розмір не передбачено законом або договором.

8. Позови, що випливають з поставки товарів неналежної якості, можуть бути пред'явлені протягом шести місяців з дня встановлення покупцем у належному порядку недоліків поставлених йому товарів.

Стаття 270. Комплектність товарів, що поставляються

1. Товари повинні поставлятися комплектно відповідно до вимог стандартів, технічних умов (у разі наявності) або прейскурантів. Договором може бути передбачено поставку з додатковими до комплекту виробами (частинами) або без окремих, не потрібних покупцеві виробів (частин), що входять до комплекту.

{Частина перша статті 270 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2. Якщо комплектність не визначено стандартами, технічними умовами (у разі наявності) або прейскурантами, вона в необхідних випадках може визначатися договором.

{Частина друга статті 270 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

3. У разі поставки некомплектних виробів постачальник (виробник) зобов'язаний на вимогу покупця (одержувача) доукомплектувати їх у двадцятиденний строк після одержання вимоги або замінити комплектними виробами у той же строк, якщо сторонами не погоджено інший строк. Надалі до укомплектування виробу або його заміни покупець (одержувач) має право відмовитися від його оплати, а якщо товар уже оплачений, вимагати в установленому порядку повернення сплачених сум. У разі якщо постачальник (виробник) у встановлений строк не укомплектує виріб або не замінить його комплектним, покупець має право відмовитися від товару.

4. Прийняття покупцем некомплектних виробів не звільняє постачальника (виробника) від відповідальності.

Стаття 271. Положення про поставки і Особливі умови поставок

1. Кабінет Міністрів України відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів затверджує Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення та поставки виробів народного споживання, а також Особливі умови поставки окремих видів товарів.

§ 2. Контрактація сільськогосподарської продукції

Стаття 272. Договір контрактації сільськогосподарської продукції

1. Державна закупка сільськогосподарської продукції здійснюється за договорами контрактації, які укладаються на основі державних замовлень на поставку державі сільськогосподарської продукції.

2. За договором контрактації виробник сільськогосподарської продукції (далі - виробник) зобов'язується передати заготівельному (закупівельному) або переробному підприємству чи організації (далі - контрактанту) вироблену ним продукцію у строки, кількості, асортименті, що передбачені договором, а контрактант зобов'язується сприяти виробникові у виробництві зазначеної продукції, прийняти і оплатити її.

3. У договорах контрактації повинні передбачатися:

види продукції (асортимент), гранично допустимий вміст у продукції шкідливих речовин;

{Абзац другий частини третьої статті 272 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

кількість продукції, яку контрактант приймає безпосередньо у виробника;

ціна за одиницю, загальна сума договору, порядок і умови доставки, строки здавання-приймання продукції;

обов'язки контрактанта щодо подання допомоги в організації виробництва сільськогосподарської продукції та її транспортування на приймальні пункти і підприємства;

взаємна майнова відповідальність сторін у разі невиконання ними умов договору;

інші умови, передбачені Типовим договором контрактації сільськогосподарської продукції, затвердженим у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 273. Особливості виконання договорів контрактації

1. Виробник повинен не пізніш як за п'ятнадцять днів до початку заготівлі продукції повідомити контрактанта про кількість і строки здачі сільськогосподарської продукції, що пропонується до продажу, та погодити календарний графік її здачі.

2. Контрактант зобов'язаний прийняти від виробника всю пред'явлену ним продукцію на умовах, передбачених у договорі. Нестандартну продукцію, яка швидко псується, придатну для використання у свіжому або переробленому вигляді, та стандартну продукцію, яка швидко псується, що здається понад обсяги, передбачені договором, контрактант приймає за цінами і на умовах, що погоджені сторонами.

3. У договорі контрактації можуть передбачатися обсяги сільськогосподарської продукції, приймання якої контрактант здійснює безпосередньо у виробника, та продукції, яка доставляється безпосередньо виробником торговельним підприємствам. Решта продукції приймається контрактантом на визначених договором приймальних пунктах, розташованих у межах адміністративного району за місцезнаходженням виробника.

4. Забезпечення виробників тарою та необхідними матеріалами для пакування продукції здійснюється у кількості, порядку та строки, передбачені договором.

5. Інші особливості виконання договорів контрактації встановлюються Положенням про контрактацію сільськогосподарської продукції, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 274. Відповідальність за договором контрактації

1. За нездачу сільськогосподарської продукції у строки, передбачені договором контрактації, виробник сплачує контрактанту неустойку в розмірі, встановленому договором, якщо інший розмір не передбачений законом.

2. За невиконання зобов'язання щодо приймання сільськогосподарської продукції безпосередньо у виробника, а також у разі відмови від приймання продукції, пред'явленої виробником у строки і в порядку, що погоджені сторонами, контрактант сплачує виробнику штраф у розмірі п'яти відсотків вартості неприйнятої продукції, враховуючи надбавки і знижки, а також відшкодовує завдані виробникові збитки, а щодо продукції, яка швидко псується, - повну її вартість.

3. У разі якщо продукцію не було своєчасно підготовлено до здавання-приймання і про це не було попереджено контрактанта, виробник відшкодовує контрактанту завдані цим збитки.

4. У договорі контрактації можуть бути передбачені також інші санкції за невиконання або неналежне виконання зобов'язань відповідно до вимог цього Кодексу.

§ 3. Енергопостачання

Стаття 275. Договір енергопостачання

1. За договором енергопостачання енергопостачальне підприємство (енергопостачальник) відпускає електричну енергію, пару, гарячу і перегріту воду (далі - енергію) споживачеві (абоненту), який зобов'язаний оплатити прийняту енергію та дотримуватися передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного обладнання, що ним використовується.

Окремим видом договору енергопостачання є договір постачання електричної енергії споживачу. Особливості постачання електричної енергії споживачам та вимоги до договору постачання електричної енергії споживачу встановлюються Законом України "Про ринок електричної енергії".

{Частину першу статті 275 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 663-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 2019-VIII від 13.04.2017}

2. Відпуск енергії без оформлення договору енергопостачання не допускається.

3. Предметом договору енергопостачання є окремі види енергії з найменуванням, передбаченим нормативно-правовим актом.

{Частина третя статті 275 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

{Частину четверту статті 275 виключено на підставі Закону № 2019-VIII від 13.04.2017}

5. Енергопостачальні підприємства інших, крім державної і комунальної, форм власності можуть брати участь у забезпеченні енергією будь-яких споживачів, у тому числі через державну (комунальну) енергомережу, на умовах, визначених відповідними договорами.

Стаття 276. Кількість і якість енергії. Строки, ціни та порядок розрахунків за договором енергопостачання

1. Загальна кількість енергії, що відпускається, визначається за погодженням сторін. У разі якщо енергія виділяється в рахунок замовлення на пріоритетні державні потреби (ліміту), енергопостачальник не має права зменшувати абоненту цей ліміт без його згоди.

{Частина перша статті 276 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

2. Пропозиції абонента щодо кількості та видів енергії, строків її відпуску є пріоритетними за наявності виробничих можливостей у енергопостачальника.

3. Показники якості енергії узгоджуються сторонами шляхом погодження переліку (величини) показників, підтримання яких є обов'язком для сторін договору.

{Частина третя статті 276 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

4. Строки постачання енергії встановлюються сторонами у договорі виходячи, як правило, з необхідності забезпечення її ритмічного та безперебійного надходження абоненту. Основним обліковим періодом енергопостачання є декада, з коригуванням обсягів протягом доби. Сторони можуть погоджувати постачання енергії протягом доби за годинами, а також час і тривалість максимальних та мінімальних навантажень.

5. Кількість енергії, недоодержаної у попередні періоди з вини енергопостачальника, підлягає поповненню на вимогу абонента. Якщо енергію не вибрано абонентом або недоодержано ним для обігрівання у зв'язку зі сприятливими погодними умовами, поповнення недоодержаної енергії здійснюється за погодженням сторін.

6. Розрахунки за договорами енергопостачання здійснюються на підставі цін (тарифів), встановлених/визначених відповідно до вимог закону.

{Частина шоста статті 276 в редакції Закону № 663-VII від 24.10.2013}

7. Оплата енергії, що відпускається, здійснюється відповідно до умов договору. Договір може передбачати попередню оплату, планові платежі з наступним перерахунком або оплату, що проводиться за вартість прийнятих ресурсів.

{Частина сьома статті 276 в редакції Закону № 3569-VI від 05.07.2011}

8. У разі якщо абонент має власне енергоджерело і відпускає енергію в мережі енергопостачальника, допускаються розрахунки за сальдо взаємно одержаної енергії.

{Статтю 277 виключено на підставі Закону № 2019-VIII від 13.04.2017}

§ 4. Біржова торгівля

Стаття 278. Товарні ринки

1. Організація торгівлі продукцією на товарних ринках (у тому числі правила розрахунків), крім випадків, передбачених законодавством у сфері енергетики, регулюється законами України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" та "Про товарні біржі".

2. Правові умови організації та здійснення купівлі-продажу електричної енергії, у тому числі проведення розрахунків, встановлюються Законом України "Про ринок електричної енергії".

Правові умови організації та здійснення купівлі-продажу природного газу, у тому числі проведення розрахунків, встановлюються Законом України "Про ринок природного газу";

{Стаття 278 із змінами, внесеними згідно із Законами № 663-VII від 24.10.2013, № 2019-VIII від 13.04.2017; в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 279 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 280 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 281 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 282 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

§ 5. Оренда майна та лізинг

Стаття 283. Оренда майна у сфері господарювання

1. За договором оренди одна сторона (орендодавець) передає другій стороні (орендареві) за плату на певний строк у володіння та користування майно для здійснення господарської діяльності.

{Частина перша статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. За договором оренди передається індивідуально визначене майно виробничо-технічного призначення (або єдиний майновий комплекс), що не втрачає у процесі використання своєї споживчої якості (неспоживна річ).

{Частина друга статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

3. Об'єктом оренди можуть бути:

державні та комунальні підприємства або їх структурні підрозділи як єдині майнові комплекси, тобто господарські об'єкти із завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг), відокремленою земельною ділянкою, на якій розміщений об'єкт, та автономними інженерними комунікаціями і системою енергопостачання;

нерухоме майно (будівлі, споруди, приміщення);

інше окреме індивідуально визначене майно виробничо-технічного призначення, що належить суб'єктам господарювання.

4. Оренда структурних підрозділів державних та комунальних підприємств не повинна порушувати виробничо-господарську цілісність, технологічну єдність даного підприємства.

5. Законом може бути встановлено перелік державних та комунальних підприємств, єдині майнові комплекси яких не можуть бути об'єктом оренди.

6. До відносин оренди застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

Стаття 284. Умови договору оренди

1. Істотними умовами договору оренди є: об'єкт оренди (склад і вартість майна з урахуванням її індексації); строк, на який укладається договір оренди; орендна плата з урахуванням її індексації; порядок використання амортизаційних відрахувань; відновлення орендованого майна та умови його повернення або викупу.

2. Оцінка об'єкта оренди здійснюється за відновною вартістю, крім об'єктів оренди державної та комунальної власності, оцінка яких здійснюється за методикою,

затвердженою Кабінетом Міністрів України. Умови договору оренди зберігають свою силу на весь строк дії договору, а також у разі якщо після його укладення законодавством встановлено правила, що погіршують становище орендаря.

{Частина друга статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3269-VI від 21.04.2011}

3. Реорганізація орендодавця не є підставою для зміни умов або розірвання договору оренди.

4. Строк договору оренди визначається за погодженням сторін. У разі відсутності заяви однієї із сторін про припинення або зміну умов договору оренди протягом одного місяця після закінчення строку дії договору він вважається продовженим на такий самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором.

Стаття 285. Основні права та обов'язки орендаря

1. Орендар має переважне право перед іншими суб'єктами господарювання на продовження строку дії договору оренди.

2. Орендар може бути зобов'язаний використовувати об'єкт оренди за цільовим призначенням відповідно до профілю виробничої діяльності підприємства, майно якого передано в оренду.

3. Орендар зобов'язаний берегти орендоване майно відповідно до умов договору, запобігаючи його псуванню або пошкодженню, та своєчасно і в повному обсязі сплачувати орендну плату.

4. Орендар відшкодовує орендодавцю вартість орендованого майна у разі відчуження цього майна або його знищення чи псування з вини орендаря.

Стаття 286. Орендна плата

1. Орендна плата - це фіксований платіж, який орендар сплачує орендодавцю незалежно від наслідків своєї господарської діяльності. Розмір орендної плати може бути змінений за погодженням сторін, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

2. Орендар має право вимагати зменшення розміру орендної плати, якщо через обставини, за які він не відповідає, змінилися передбачені договором умови господарювання або істотно погіршився стан об'єкта оренди.

3. Орендна плата встановлюється у грошовій формі. Залежно від специфіки виробничої діяльності орендаря орендна плата за згодою сторін може встановлюватися в натуральній або грошово-натуральній формі.

4. Строки внесення орендної плати визначаються в договорі.

Стаття 287. Оренда державного та комунального майна

1. Орендодавцями щодо державного та комунального майна є:

1) Фонд державного майна України, його регіональні відділення - щодо єдиних майнових комплексів підприємств, їх структурних підрозділів та нерухомого майна, яке є державною власністю, а також іншого майна у випадках, передбачених законом;

2) органи, уповноважені Верховною Радою Автономної Республіки Крим або місцевими радами управляти майном, - відповідно щодо майна, яке належить Автономній Республіці Крим або є у комунальній власності;

3) державні (комунальні) підприємства, установи та організації - щодо нерухомого майна, загальна площа якого не перевищує 200 квадратних метрів на одне підприємство, установу, організацію, та іншого окремого індивідуально визначеного майна, якщо інше не передбачено законом;

{Пункт 3 частини першої статті 287 в редакції Закону № 3269-VI від 21.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5213-VI від 06.09.2012}

4) державне підприємство із забезпечення функціонування дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних міжурядових організацій в Україні Державного управління справами - щодо нерухомого майна та іншого окремого індивідуально визначеного майна цього підприємства.

{Частину першу статті 287 доповнено пунктом 4 згідно з Законом № 5063-VI від 05.07.2012}

2. Організаційні та майнові відносини, пов'язані з передачею в оренду єдиних майнових комплексів державного сектора економіки, а також єдиних майнових комплексів, що є комунальною власністю, регулюються законодавством відповідно до цього Кодексу.

3. Мета і предмет господарської діяльності, визначені в установчих документах суб'єкта господарювання, який здійснює господарську діяльність на базі орендованого майна, не можуть суперечити умовам договору оренди.

{Частина третя статті 287 в редакції Закону № 3269-VI від 21.04.2011}

Стаття 288. Суборенда державного та комунального майна

1. Орендар має право передати окремі об'єкти оренди в суборенду, якщо інше не передбачено законом або договором оренди.

2. Передача в суборенду єдиних майнових комплексів не допускається.

Стаття 289. Викуп (приватизація) об'єкта оренди

1. Орендар має право на викуп об'єкта оренди, якщо таке право передбачено договором оренди.

{Частину другу статті 289 виключено на підставі Закону № 3269-VI від 21.04.2011}

3. Орендар має право у будь-який час відмовитися від здійснення передбаченого в договорі права на викуп об'єкта оренди.

4. Приватизація єдиних майнових комплексів, нерухомого та іншого окремого індивідуально визначеного майна, зданих в оренду, здійснюється у випадках і порядку, передбачених законом.

{Частина четверта статті 289 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3269-VI від 21.04.2011}

{Статтю 290 виключено на підставі Закону № 1509-VI від 11.06.2009}

Стаття 291. Припинення договору оренди

1. Одностороння відмова від договору оренди не допускається.

2. Договір оренди припиняється у разі:

закінчення строку, на який його було укладено;

викупу (приватизації) об'єкта оренди;

ліквідації суб'єкта господарювання-орендаря;

загибелі (знищення) об'єкта оренди.

3. Договір оренди може бути розірваний за згодою сторін. На вимогу однієї із сторін договір оренди може бути достроково розірваний з підстав, передбачених Цивільним кодексом України для розірвання договору найму, в порядку, встановленому статтею 188 цього Кодексу.

4. Правові наслідки припинення договору оренди визначаються відповідно до умов регулювання договору найму Цивільним кодексом України.

Стаття 292. Лізинг у сфері господарювання

1. Лізинг - це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне володіння та користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів.

{Частина перша статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Залежно від особливостей здійснення лізингових операцій лізинг може бути двох видів - фінансовий чи оперативний. За формою здійснення лізинг може бути зворотним, пайовим, міжнародним тощо.

3. Об'єктом лізингу може бути нерухоме і рухоме майно, призначене для використання як основні засоби, не заборонене законом до вільного обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передачу його в лізинг.

{Частина третя статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

4. Майно, зазначене в частині першій цієї статті, яке є державною (комунальною) власністю, може бути об'єктом лізингу тільки за погодженням з органом, що здійснює управління цим майном, відповідно до закону.

5. Не можуть бути об'єктами лізингу земельні ділянки, інші природні об'єкти, а також єдині майнові комплекси державних (комунальних) підприємств та їх структурних підрозділів.

6. Перехід права власності на об'єкт лізингу до іншої особи не є підставою для розірвання договору лізингу.

7. Правове регулювання лізингу здійснюється відповідно до цього Кодексу та інших законів.

§ 6. Інші види господарсько-торговельної діяльності

Стаття 293. Міна (бартер) у сфері господарювання

1. За договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність, повне господарське відання чи оперативне управління певний товар в обмін на інший товар.

2. Сторона договору вважається продавцем того товару, який вона передає в обмін, і покупцем товару, який вона одержує взамін.

3. За погодженням сторін можлива грошова доплата за товар більшої вартості, що обмінюється на товар меншої вартості, якщо це не суперечить законодавству.

4. Не може бути об'єктом міни (бартеру) майно, віднесене законодавством до основних фондів, яке належить до державної або комунальної власності, у разі якщо друга сторона договору міни (бартеру) не є відповідно державним чи комунальним підприємством. Законодавством можуть бути встановлені також інші особливості здійснення бартерних (товарообмінних) операцій, пов'язаних з придбанням і використанням окремих видів майна, а також здійснення таких операцій в окремих галузях господарювання.

5. До договору міни (бартеру) застосовуються правила, що регулюють договори купівлі-продажу, поставки, контрактації, елементи яких містяться в договорі міни (бартеру), якщо це не суперечить законодавству і відповідає суті відносин сторін.

Стаття 294. Зберігання у товарному складі

1. Товарним складом визнається організація, що здійснює зберігання товарів та надає пов'язані із зберіганням послуги на засадах підприємницької діяльності.

2. Товарний склад є складом загального користування у разі якщо із закону, інших правових актів або виданого суб'єкту господарювання дозволу (ліцензії) випливає, що він зобов'язаний приймати на зберігання товари від будь-якого товароволодільця.

3. Зберігання у товарному складі здійснюється за договором складського зберігання.

4. До регулювання відносин, що випливають із зберігання товарів за договором складського зберігання, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України.

Глава 31
КОМЕРЦІЙНЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО (АГЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ) У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 295. Агентська діяльність

1. Комерційне посередництво (агентська діяльність) є підприємницькою діяльністю, що полягає в наданні комерційним агентом послуг суб'єктам господарювання при здійсненні ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє.

2. Комерційним агентом може бути суб'єкт господарювання (громадянин або юридична особа), який за повноваженням, основаним на агентському договорі, здійснює комерційне посередництво.

3. Не є комерційними агентами підприємці, що діють хоча і в чужих інтересах, але від власного імені.

4. Комерційний агент не може укладати угоди від імені того, кого він представляє, стосовно себе особисто.

5. Законом можуть бути встановлені обмеження або заборона здійснення комерційного посередництва в окремих галузях господарювання.

Стаття 296. Підстави виникнення агентських відносин

1. Агентські відносини виникають у разі:

надання суб'єктом господарювання на підставі договору повноважень комерційному агентові на вчинення відповідних дій;

схвалення суб'єктом господарювання, якого представляє комерційний агент, угоди, укладеної в інтересах цього суб'єкта агентом без повноваження на її укладення або з перевищенням наданого йому повноваження.

Стаття 297. Предмет агентського договору

1. За агентським договором одна сторона (комерційний агент) зобов'язується надати послуги другій стороні (суб'єкту, якого представляє агент) в укладенні угод чи сприяти їх укладенню (надання фактичних послуг) від імені цього суб'єкта і за його рахунок.

2. Агентський договір повинен визначати сферу, характер і порядок виконання комерційним агентом посередницьких послуг, права та обов'язки сторін, умови і розмір винагороди комерційному агентові, строк дії договору, санкції у разі порушення сторонами умов договору, інші необхідні умови, визначені сторонами.

3. Договором повинна бути передбачена умова щодо території, в межах якої комерційний агент здійснює діяльність, визначену угодою сторін. У разі якщо територію дії агента в договорі не визначено, вважається, що агент діє в межах території України.

4. Агентський договір укладається в письмовій формі. У договорі має бути визначено форму підтвердження повноважень (представництва) комерційного агента.

Стаття 298. Схвалення угоди, укладеної комерційним агентом без повноваження на її укладення або з перевищенням повноважень

1. Комерційний агент повідомляє суб'єкта, якого він представляє, про кожний випадок його посередництва в укладенні угод та про кожну укладену ним в інтересах цього суб'єкта угоду.

2. Угода, укладена від імені суб'єкта, якого представляє комерційний агент, без повноваження на її укладення або з перевищенням наданого йому повноваження, вважається схваленою цим суб'єктом за умови, якщо він не відхилить перед третьою особою дії комерційного агента. Наступне схвалення угоди суб'єктом, якого представляє агент, робить угоду дійсною з дня її укладення.

Стаття 299. Немонопольні і монопольні агентські відносини

1. Суб'єкт, якого представляє комерційний агент, має право довірити комерційне посередництво також іншим суб'єктам, повідомивши про це агента, а агент має право здійснювати комерційне посередництво також для інших суб'єктів господарювання, якщо інтереси суб'єктів, яких представляє комерційний агент, не є суперечливими у питаннях, для вирішення яких запрошений цей агент.

2. У разі монопольних агентських відносин комерційний агент, що представляє суб'єкта господарювання, не має права здійснювати комерційне посередництво для інших суб'єктів у межах, передбачених агентським договором.

Стаття 300. Передача прав комерційного агента

1. Комерційний агент повинен особисто виконати дії, на які він уповноважений суб'єктом, якого він представляє.

2. Якщо агентським договором не передбачено інше, комерційний агент не може передавати на свій розсуд іншим особам прав, якими він володіє в інтересах того, кого він представляє.

Стаття 301. Взаєморозрахунки в агентських відносинах

1. Відповідно до агентського договору комерційний агент одержує агентську винагороду за посередницькі операції, що здійснені ним в інтересах суб'єкта, якого він представляє, у розмірі, передбаченому договором.

2. Агентська винагорода виплачується комерційному агенту після оплати третьою особою за угодою, укладеною з його посередництвом, якщо інше не передбачено договором сторін.

3. Сторони можуть передбачити в договорі, що комерційному агенту сплачується додаткова винагорода у разі, якщо він бере на себе зобов'язання гарантувати виконання угоди, укладеної ним в інтересах суб'єкта, якого він представляє.

4. Суб'єкт, якого представляє комерційний агент, розраховує винагороду, на яку має право комерційний агент, відповідно до розмірів і строків, передбачених договором сторін.

5. Комерційний агент має право вимагати для розрахунку бухгалтерський витяг щодо всіх угод, за які йому належить агентська винагорода.

6. Умови виплати винагороди комерційному агенту за угоди, укладені після закінчення договірних відносин, а також інші умови, що стосуються розрахунків сторін, визначаються договором.

Стаття 302. Обов'язки щодо нерозголошення конфіденційної інформації в агентських відносинах

1. Комерційний агент не має права передавати конфіденційну інформацію, одержану від суб'єкта, якого він представляє, без згоди цього суб'єкта, використовувати її у власних інтересах чи в інтересах інших осіб всупереч інтересам суб'єкта, якого він представляє, як при здійсненні комерційним агентом своєї діяльності в інтересах зазначеного суб'єкта, так і після припинення агентських відносин з ним.

2. Сторони агентського договору можуть укласти окрему угоду про захист конфіденційної інформації суб'єкта, якого представляє комерційний агент (договір про нерозголошення).

3. Комерційний агент несе відповідальність за розголошення конфіденційної інформації відповідно до закону та договору.

Стаття 303. Відповідальність за порушення агентського договору

1. Комерційний агент несе відповідальність у повному обсязі за шкоду, заподіяну суб'єкту, якого він представляє, внаслідок невиконання або неналежного виконання своїх обов'язків, якщо інше не передбачено агентським договором.

2. Якщо інше не передбачено договором, комерційний агент не гарантує суб'єкту, якого він представляє, виконання третіми особами зобов'язань за угодами, укладеними за його посередництва.

3. У разі порушення агентського договору суб'єктом, якого представляє комерційний агент, останній має право на одержання винагороди у розмірах, передбачених агентським договором, а також на відшкодування збитків, понесених ним внаслідок невиконання або неналежного виконання договору другою стороною.

Стаття 304. Припинення агентського договору

1. Агентський договір припиняється за угодою сторін, а також у разі: відкликання повноважень комерційного агента суб'єктом, якого він представляє, або відмови комерційного агента від подальшого здійснення комерційного посередництва за договором, укладеним сторонами без визначення строку його дії; вибуття однієї із сторін договору внаслідок її припинення або смерті; виникнення інших обставин, що припиняють повноваження комерційного агента або суб'єкта, якого він представляє.

2. У разі відкликання повноважень комерційного агента суб'єкт, якого представляє комерційний агент, повинен сповістити його про припинення договору не менш як за один місяць, якщо більш тривалий строк не передбачений договором.

3. У разі усунення (закінчення) обставин, що призвели до припинення повноважень комерційного агента, ці повноваження за згодою сторін можуть бути поновлені.

Стаття 305. Законодавство про комерційне посередництво у сфері господарювання

1. Відносини, що виникають при здійсненні комерційного посередництва (агентської діяльності) у сфері господарювання, регулюються цим Кодексом, іншими прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, що визначають особливості комерційного посередництва в окремих галузях господарювання.

2. У частині, не врегульованій нормативно-правовими актами, зазначеними у цій статті, до агентських відносин можуть застосовуватися відповідні положення Цивільного кодексу України, якими регулюються відносини доручення.

Глава 32
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Стаття 306. Перевезення вантажів як вид господарської діяльності

1. Перевезенням вантажів у цьому Кодексі визнається господарська діяльність, пов'язана з переміщенням продукції виробничо-технічного призначення та виробів народного споживання залізницями, автомобільними дорогами, водними та повітряними шляхами, а також транспортування продукції трубопроводами.

2. Суб'єктами відносин перевезення вантажів є перевізники, вантажовідправники та вантажоодержувачі.

3. Перевезення вантажів здійснюють вантажний залізничний транспорт, автомобільний вантажний транспорт, морський вантажний транспорт та вантажний внутрішній водний транспорт, авіаційний вантажний транспорт, трубопровідний транспорт, космічний транспорт, інші види транспорту.

{Частина третя статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

4. Допоміжним видом діяльності, пов'язаним з перевезенням вантажу, є транспортна експедиція.

5. Загальні умови перевезення вантажів, а також особливі умови перевезення окремих видів вантажів (вибухових речовин, зброї, отруйних, легкозаймистих, радіоактивних та інших небезпечних речовин тощо) визначаються цим Кодексом і виданими відповідно до нього кодексами, законами, транспортними статутами та іншими нормативно-правовими актами.

{Частина п'ята статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

6. Відносини, пов'язані з перевезенням пасажирів та багажу, регулюються Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 307. Договір перевезення вантажу

1. За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити ввірений їй другою стороною (вантажовідправником) вантаж до пункту призначення в установлений законодавством чи договором строк та видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (вантажоодержувачу), а вантажовідправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

2. Договір перевезення вантажу укладається в письмовій формі. Укладення договору перевезення вантажу підтверджується складенням перевізного документа (транспортної накладної, коносамента тощо) відповідно до вимог законодавства. Перевізники зобов'язані забезпечувати вантажовідправників бланками перевізних документів згідно з правилами здійснення відповідних перевезень.

3. Вантажовідправник і перевізник у разі необхідності здійснення систематичних впродовж певного строку перевезень вантажів можуть укласти довгостроковий договір, за яким перевізник зобов'язується у встановлені строки приймати, а вантажовідправник - подавати до перевезення вантажі у погодженому сторонами обсязі.

4. Залежно від виду транспорту, яким передбачається систематичне перевезення вантажів, укладаються такі довгострокові договори: довгостроковий - на залізничному і морському транспорті, навігаційний - на внутрішньому водному транспорті, спеціальний - на повітряному транспорті, річний - на автомобільному транспорті. Порядок укладення довгострокових договорів встановлюється відповідними транспортними кодексами, транспортними статутами або правилами перевезень.

{Частина четверта статті 307 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

5. Умови перевезення вантажів окремими видами транспорту, а також відповідальність суб'єктів господарювання за цими перевезеннями визначаються кодексами, законами, транспортними статутами та іншими нормативно-правовими актами. Сторони можуть передбачити в договорі також інші умови перевезення, що не суперечать законодавству, та додаткову відповідальність за неналежне виконання договірних зобов'язань.

{Частина п'ята статті 307 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

Стаття 308. Приймання вантажу до перевезення

1. Вантаж до перевезення приймається перевізниками залежно від виду транспорту та вантажу в місцях загального або незагального користування.

2. Відповідальність перевізника за збереження вантажу виникає з моменту прийняття вантажу до перевезення.

3. Вантажовідправник зобов'язаний підготувати вантаж до перевезення з урахуванням необхідності забезпечення транспортабельності та збереження його в процесі перевезення і має право застрахувати вантаж у порядку, встановленому законодавством.

4. У разі якщо для здійснення перевезення вантажу законодавством або договором передбачено спеціальні документи (посвідчення), які підтверджують якість та інші властивості вантажу, що перевозиться, вантажовідправник зобов'язаний передати такі документи перевізникові разом з вантажем.

5. Про прийняття вантажу до перевезення перевізник видає вантажовідправнику в пункті відправлення документ, оформлений належним чином.

Стаття 309. Зміна умов перевезення

1. Вантажовідправник має право в порядку, встановленому транспортними кодексами чи статутами, одержати назад зданий до перевезення вантаж до його відправлення, замінити вказаного в перевізному документі одержувача вантажу (до його видачі адресату), розпорядитися вантажем у разі неприйняття його одержувачем чи неможливості видачі вантажу одержувачу.

2. У разі переривання або припинення перевезення вантажів з незалежних від перевізника обставин перевізник зобов'язаний повідомити вантажовідправника і одержати від нього відповідне розпорядження щодо вантажу.

Стаття 310. Одержання вантажу в пункті призначення

1. Перевізник зобов'язаний повідомити одержувача про прибуття вантажу на його адресу.

2. Одержувач зобов'язаний прийняти вантаж, який прибув на його адресу. Він має право відмовитися від прийняття пошкодженого або зіпсованого вантажу, якщо буде встановлено, що внаслідок зміни якості виключається можливість повного або часткового використання його за первісним призначенням.

3. Відповідальність перевізника за збереження вантажу припиняється з моменту його видачі одержувачу в пункті призначення. Якщо одержувач не затребував вантаж, що прибув, в установлений строк або відмовився його прийняти, перевізник має право залишити вантаж у себе на зберігання за рахунок і на ризик вантажовідправника, письмово повідомивши його про це.

4. Вантаж, не одержаний протягом місяця після повідомлення перевізником одержувача, вважається невитребуваним і реалізується в установленому законодавством порядку.

Стаття 311. Плата за перевезення вантажів

1. Плата за перевезення вантажів та виконання інших робіт, пов'язаних з перевезенням, визначається за цінами, встановленими відповідно до законодавства.

Стаття 312. Договір мультимодального перевезення

1. За договором мультимодального перевезення перевезення здійснюється двома або більше видами транспорту на підставі документа мультимодального перевезення вантажів під відповідальністю оператора мультимодальних перевезень.

2. Договір мультимодального перевезення укладається між оператором мультимодальних перевезень та замовником послуги мультимодального перевезення відповідно до Закону України "Про мультимодальні перевезення".

3. Відносини фактичних перевізників під час мультимодального перевезення та умови роботи мультимодальних терміналів регулюються вузловими угодами, укладеними відповідно до законодавства України.

{Стаття 312 в редакції Закону № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 313. Відповідальність перевізника за прострочення доставки вантажу

1. Перевізник зобов'язаний доставити вантаж до пункту призначення у строк, передбачений транспортними кодексами, статутами чи правилами. Якщо строк доставки вантажів у зазначеному порядку не встановлено, сторони мають право встановити цей строк у договорі.

2. Перевізник звільняється від відповідальності за прострочення в доставці вантажу, якщо прострочення сталося не з його вини.

3. Розмір штрафів, що стягуються з перевізників за прострочення в доставці вантажу, визначається відповідно до закону.

4. Сплата штрафу за доставку вантажу з простроченням не звільняє перевізника від відповідальності за втрату, нестачу або пошкодження вантажу, що сталися внаслідок прострочення.

Стаття 314. Відповідальність перевізника за втрату, нестачу, пошкодження вантажу

1. Перевізник несе відповідальність за втрату, нестачу та пошкодження прийнятого до перевезення вантажу, якщо не доведе, що втрата, нестача або пошкодження сталися не з його вини.

2. У транспортних кодексах чи статутах можуть бути передбачені випадки, коли доведення вини перевізника у втраті, нестачі або пошкодженні вантажу покладається на одержувача або відправника.

3. За шкоду, заподіяну при перевезенні вантажу, перевізник відповідає:

у разі втрати або нестачі вантажу - в розмірі вартості вантажу, який втрачено або якого не вистачає;

у разі пошкодження вантажу - в розмірі суми, на яку зменшилася його вартість;

у разі втрати вантажу, зданого до перевезення з оголошенням його цінності, - у розмірі оголошеної цінності, якщо не буде доведено, що вона є нижчою від дійсної вартості вантажу.

4. Якщо внаслідок пошкодження вантажу його якість змінилася настільки, що він не може бути використаний за прямим призначенням, одержувач вантажу має право від нього відмовитися і вимагати відшкодування за його втрату.

5. У разі якщо вантаж, за втрату чи нестачу якого перевізник сплатив відповідне відшкодування, буде згодом знайдено, одержувач (відправник) має право вимагати видачі йому цього вантажу, повернувши одержане за його втрату чи нестачу відшкодування.

6. Гранична межа відповідальності оператора мультимодальних перевезень визначається Законом України "Про мультимодальні перевезення".

{Статтю 314 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 315. Порядок вирішення спорів щодо перевезень

1. До пред'явлення перевізникові позову, що випливає з договору перевезення вантажу, можливим є пред'явлення йому претензії.

{Частина перша статті 315 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2705-IV від 23.06.2005}

2. Претензії можуть пред'являтися протягом шести місяців, а претензії щодо сплати штрафів і премій - протягом сорока п'яти днів.

3. Перевізник розглядає заявлену претензію і повідомляє заявника про задоволення чи відхилення її протягом трьох місяців, а щодо претензії з перевезення у прямому змішаному сполученні - протягом шести місяців. Претензії щодо сплати штрафу або премії розглядаються протягом сорока п'яти днів.

{Частина третя статті 315 в редакції Закону № 2705-IV від 23.06.2005}

4. Якщо претензію відхилено або відповідь на неї не одержано в строк, зазначений у частині третій цієї статті, заявник має право звернутися до суду протягом шести місяців з дня одержання відповіді або закінчення строку, встановленого для відповіді.

5. Для пред'явлення перевізником до вантажовідправників та вантажоодержувачів позовів, що випливають з перевезення, встановлюється шестимісячний строк.

6. Щодо спорів, пов'язаних з міждержавними перевезеннями вантажів, порядок пред'явлення позовів та строки позовної давності встановлюються транспортними кодексами чи статутами або міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Стаття 316. Договір транспортного експедирування

1. За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договором транспортного експедирування може бути встановлений обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом, укладати від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечувати відправку і одержання вантажу, а також виконання інших зобов'язань, пов'язаних із перевезенням.

Договором транспортного експедирування може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей тощо).

2. Плата за договором транспортного експедирування здійснюється за цінами, що визначаються відповідно до глави 21 цього Кодексу.

Глава 33
КАПІТАЛЬНЕ БУДІВНИЦТВО

Стаття 317. Підрядні відносини у капітальному будівництві

1. Будівництво об'єктів виробничого та іншого призначення, підготовка будівельних ділянок, роботи з обладнання будівель, роботи з завершення будівництва, прикладні та

експериментальні дослідження і розробки тощо, які виконуються суб'єктами господарювання для інших суб'єктів або на їх замовлення, здійснюються на умовах підряду.

2. Для здійснення робіт, зазначених у частині першій цієї статті, можуть укладатися договори підряду: на капітальне будівництво (в тому числі субпідряду); на виконання проектних і досліджувальних робіт; на виконання геологічних, геодезичних та інших робіт, необхідних для капітального будівництва; інші договори. Загальні умови договорів підряду визначаються відповідно до положень Цивільного кодексу України про договір підряду, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

3. Господарські відносини у сфері матеріально-технічного забезпечення капітального будівництва регулюються відповідними договорами підряду, якщо інше не передбачено законодавством або договором сторін. За згодою сторін будівельні поставки можуть здійснюватися на основі договорів поставки.

Стаття 318. Договір підряду на капітальне будівництво

1. За договором підряду на капітальне будівництво одна сторона (підрядник) зобов'язується своїми силами і засобами на замовлення другої сторони (замовника) побудувати і здати замовникові у встановлений строк визначений договором об'єкт відповідно до проектно-кошторисної документації або виконати зумовлені договором будівельні та інші роботи, а замовник зобов'язується передати підряднику затверджену проектно-кошторисну документацію, надати йому будівельний майданчик, прийняти закінчені будівництвом об'єкти і оплатити їх.

2. Договір підряду відповідно до цієї статті укладається на будівництво, розширення, реконструкцію та перепрофілювання об'єктів; будівництво об'єктів з покладенням повністю або частково на підрядника виконання робіт з проектування, поставки обладнання, пусконалагоджувальних та інших робіт; виконання окремих комплексів будівельних, монтажних, спеціальних, проектно-конструкторських та інших робіт, пов'язаних з будівництвом об'єктів.

3. Забезпечення будівництва матеріалами, технологічним, енергетичним, електротехнічним та іншим устаткуванням покладається на підрядника, якщо інше не передбачено законодавством або договором.

4. Зміст договору підряду на капітальне будівництво, що укладається на підставі державного замовлення, має відповідати цьому замовленню.

5. Договір підряду на капітальне будівництво повинен передбачати: найменування сторін; місце і дату укладення; предмет договору (найменування об'єкта, обсяги і види робіт, передбачених проектом); строки початку і завершення будівництва, виконання робіт; права і обов'язки сторін; вартість і порядок фінансування будівництва об'єкта (робіт); порядок матеріально-технічного, проектного та іншого забезпечення будівництва; режим контролю якості робіт і матеріалів замовником; порядок прийняття об'єкта (робіт); порядок розрахунків за виконані роботи, умови про дефекти і гарантійні строки; страхування ризиків, фінансові гарантії; відповідальність сторін (відшкодування збитків); урегулювання спорів, підстави та умови зміни і розірвання договору.

Стаття 319. Генеральний підрядник і субпідрядник

1. Договір підряду на капітальне будівництво може укладати замовник з одним підрядником або з двома і більше підрядниками.

2. Підрядник має право за згодою замовника залучати до виконання договору як третіх осіб субпідрядників, на умовах укладених з ними субпідрядних договорів, відповідаючи перед замовником за результати їх роботи. У цьому випадку підрядник виступає перед замовником як генеральний підрядник, а перед субпідрядниками - як замовник.

3. Договір підряду на виконання робіт з монтажу устаткування замовник може укладати з генеральним підрядником або з постачальником устаткування. За згодою генерального підрядника договори на виконання монтажних та інших спеціальних робіт можуть укладатися замовником з відповідними спеціалізованими підприємствами.

Стаття 320. Права замовника

1. Замовник має право, не втручаючись у господарську діяльність підрядника, здійснювати контроль і технічний нагляд за відповідністю обсягу, вартості і якості виконаних робіт проектам і кошторисам. Він має право перевіряти хід і якість будівельних і монтажних робіт, а також якість матеріалів, що використовуються.

2. У разі якщо підрядник не береться своєчасно за виконання договору або виконує роботу настільки повільно, що закінчення її до строку стає явно неможливим, замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

3. Підрядник має право не братися за роботу, а розпочату роботу зупинити у разі порушення замовником своїх зобов'язань за договором, внаслідок якого початок або продовження робіт підрядником виявляються неможливими чи значно ускладненими.

4. Недоліки виконання робіт чи матеріалів, що використовуються для робіт, допущені з вини підрядника або субпідрядника, повинні бути усунені підрядником за свій рахунок.

Стаття 321. Розрахунки за договором підряду на капітальне будівництво

1. У договорі підряду на капітальне будівництво сторони визначають вартість робіт (ціну договору) або спосіб її визначення.

2. Вартість робіт за договором підряду (компенсація витрат підрядника та належна йому винагорода) може визначатися складанням приблизного або твердого кошторису. Кошторис вважається твердим, якщо договором не передбачено інше. Зміни до твердого кошторису можуть бути внесені лише за погодженням сторін.

3. У разі виникнення потреби значно перевищити приблизний кошторис підрядник зобов'язаний своєчасно попередити про це замовника. Якщо підрядник не попередив замовника про перевищення кошторису, він зобов'язаний виконати роботу, не вимагаючи відшкодування понесених додаткових витрат.

4. Підрядник не має права вимагати збільшення твердого кошторису, а замовник - його зменшення. У разі істотного зростання після укладення договору вартості матеріалів та устаткування, які мали бути надані підрядником, а також послуг, що надавалися йому третіми особами, підрядник має право вимагати збільшення встановленої вартості робіт, а у разі відмови замовника - розірвання договору в установленому порядку.

5. Якщо договором не передбачено попередньої оплати виконаної роботи або окремих її етапів, замовник зобов'язаний сплатити підряднику зумовлену договором ціну після остаточної здачі об'єкта будівництва, за умови, що робота виконана належним чином і в погоджений строк або, за згодою замовника, - достроково.

6. Підрядник має право вимагати виплати йому авансу, якщо така виплата та розмір авансу передбачені договором.

7. У разі необхідності консервації будівництва з незалежних від сторін обставин замовник зобов'язаний оплатити підряднику виконані до консервації роботи та відшкодувати йому пов'язані з консервацією витрати.

Стаття 322. Відповідальність за порушення договору підряду на капітальне будівництво

1. За невиконання або неналежне виконання зобов'язань за договором підряду на капітальне будівництво винна сторона сплачує штрафні санкції, а також відшкодовує другій стороні збитки (зроблені другою стороною витрати, втрату або пошкодження її майна, неодержані доходи) в сумі, не покритій штрафними санкціями, якщо інший порядок не встановлено законом.

2. Недоліки, виявлені при прийнятті робіт (об'єкта), підрядник зобов'язаний усунути за свій рахунок у строки, погоджені з замовником. У разі порушення строків усунення недоліків підрядник несе відповідальність, передбачену договором.

3. Позовна давність для вимог, що випливають з неналежної якості робіт за договором підряду на капітальне будівництво, визначається з дня прийняття роботи замовником і становить:

один рік - щодо недоліків некапітальних конструкцій, а у разі якщо недоліки не могли бути виявлені за звичайного способу прийняття роботи, - два роки;

три роки - щодо недоліків капітальних конструкцій, а у разі якщо недоліки не могли бути виявлені за звичайного способу прийняття роботи, - десять років;

тридцять років - щодо відшкодування збитків, завданих замовникові протиправними діями підрядника, які призвели до руйнувань чи аварій.

4. У разі якщо договором підряду або законодавством передбачено надання гарантії якості роботи і недоліки виявлено в межах гарантійного строку, перебіг строку позовної давності починається з дня виявлення недоліків.

Стаття 323. Умови укладання та виконання договорів підряду в капітальному будівництві

1. Договори підряду (субпідряду) на капітальне будівництво укладаються і виконуються на загальних умовах укладання та виконання договорів підряду в капітальному будівництві, затверджених Кабінетом Міністрів України, відповідно до закону.

2. Договори підряду на капітальне будівництво за участі іноземних суб'єктів господарювання укладаються і виконуються в порядку, передбаченому цим Кодексом,

міждержавними угодами, а також особливими умовами укладання та виконання договорів підряду в капітальному будівництві, затвердженими в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 324. Договір підряду на проведення проектних і досліджувальних робіт

1. За договором підряду на проведення проектних і досліджувальних робіт підрядник зобов'язується розробити за завданням замовника проектну документацію або виконати обумовлені договором проектні роботи, а також виконати досліджувальні роботи, а замовник зобов'язується прийняти і оплатити їх.

2. До відносин, що виникають у процесі виконання проектних та досліджувальних робіт, можуть застосовуватися положення статті 318 цього Кодексу.

3. Підрядник несе відповідальність за недоліки проекту, в тому числі виявлені в процесі його реалізації та експлуатації побудованого за даним проектом об'єкта.

4. У разі виявлення недоліків проекту підрядник зобов'язаний безоплатно переробити проект, а також відшкодувати замовнику збитки, спричинені недоліками проекту.

5. Позов про відшкодування замовнику збитків, спричинених недоліками проекту, може бути заявлено протягом десяти років, а якщо збитки замовнику завдано протиправними діями підрядника, які призвели до руйнувань, аварій, обрушень, - протягом тридцяти років з дня прийняття побудованого об'єкта.

Глава 34
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 325. Інноваційна діяльність

1. Інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя.

Стаття 326. Інвестування інноваційної діяльності

1. Інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту.

2. Формами інвестування інноваційної діяльності є:

державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону;

комерційне інвестування, що здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва;

соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;

іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;

спільне інвестування, що здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями.

3. Загальні умови реалізації інвестицій в Україні визначаються законом.

Стаття 327. Види інноваційної діяльності

1. Інноваційна діяльність передбачає інвестування наукових досліджень і розробок, спрямованих на здійснення якісних змін у стані продуктивних сил і прогресивних міжгалузевих структурних зрушень, розробки і впровадження нових видів продукції і технологій.

2. Інноваційна діяльність здійснюється за такими напрямами:

проведення наукових досліджень і розробок, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності, науково-технічної продукції;

розробка, освоєння, випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології;

розробка і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального і екологічного становища;

технічне переозброєння, реконструкція, розширення, будівництво нових підприємств, що здійснюються вперше як промислове освоєння виробництва нової продукції або впровадження нової технології.

3. Інвестування відтворення основних фондів і приросту матеріально-виробничих запасів здійснюється як капітальні вкладення.

Стаття 328. Державне регулювання інноваційної діяльності

1. Держава регулює інноваційну діяльність шляхом:

визначення інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузевої політики; формування і забезпечення реалізації інноваційних програм та цільових проектів;

створення економічних, правових та організаційних умов для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності;

створення та сприяння розвиткові інфраструктури інноваційної діяльності.

2. Держава здійснює контроль за інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин, її відповідністю вимогам законодавства і державним інноваційним програмам. Законом можуть бути передбачені галузі або об'єкти інноваційної діяльності, в яких обмежується чи забороняється використання іноземних інвестицій.

Стаття 329. Державні гарантії інноваційної діяльності

1. Держава гарантує суб'єктам інноваційної діяльності:

підтримку інноваційних програм і проектів, спрямованих на реалізацію економічної та соціальної політики держави;

підтримку створення та розвитку суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності;

охорону та захист прав інтелектуальної власності, захист від недобросовісної конкуренції у сфері інноваційної діяльності;

вільний доступ до інформації про пріоритети державної економічної та соціальної політики, про інноваційні потреби та результати науково-технічної діяльності, крім випадків, передбачених законом;

підтримку щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері здійснення інноваційної діяльності.

Стаття 330. Державна експертиза інноваційних проектів

1. Інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок Державного бюджету України або місцевих бюджетів, а також проекти, замовниками яких є органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, підлягають обов'язковій державній експертизі відповідно до законодавства. Інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок інших джерел, підлягають обов'язковій державній експертизі з питань додержання екологічних, містобудівних та санітарно-гігієнічних вимог.

2. У разі необхідності експертиза окремих інноваційних проектів, що мають важливе народногосподарське значення, може здійснюватися за рішенням Кабінету Міністрів України.

Стаття 331. Договір на створення і передачу науково-технічної продукції

1. За договором на створення і передачу науково-технічної продукції одна сторона (виконавець) зобов'язується виконати зумовлені завданням другої сторони (замовника) науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (далі - НДДКР), а замовник зобов'язується прийняти виконані роботи (продукцію) і оплатити їх.

2. Предметом договору на передачу науково-технічної продукції може бути модифікована науково-технічна продукція.

3. Науково-технічною продукцією є завершені науково-дослідні, проектні, конструкторські, технологічні роботи та послуги, створення дослідних зразків або партій виробів, необхідних для проведення НДДКР згідно з вимогами, погодженими із замовниками, що виконуються чи надаються суб'єктами господарювання (науково-дослідними, конструкторськими, проектно-конструкторськими і технологічними установами, організаціями, а також науково-дослідними і конструкторськими підрозділами підприємств, установ і організацій тощо).

4. Договір може укладатися на виконання усього комплексу робіт від дослідження до впровадження у виробництво науково-технічної продукції, а також на її подальше технічне супроводження (обслуговування).

5. У разі якщо науково-технічна продукція є результатом ініціативних робіт, договір укладається на її передачу, включаючи надання послуг на її впровадження та освоєння.

6. Договори на створення і передачу науково-технічної продукції для пріоритетних державних потреб та за участі іноземних суб'єктів господарювання укладаються і виконуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

{Частина шоста статті 331 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-IV від 15.12.2005}

Стаття 332. Законодавство про інноваційну діяльність

1. Відносини, що виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності, регулюються цим Кодексом та іншими законодавчими актами. До вказаних відносин у частині, не врегульованій цим Кодексом, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України.

Глава 35
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

§ 1. Фінанси і банківська діяльність

Стаття 333. *{Статтю 333 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 334. Правовий статус банків

1. Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до закону.

{Частина перша статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 358-V від 16.11.2006}

2. Банки - це фінансові установи, функціями яких є залучення у вклади грошових коштів громадян і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах і на власний ризик, відкриття та ведення банківських рахунків громадян та юридичних осіб.

3. Банки є юридичними особами. Банки можуть функціонувати як універсальні або як спеціалізовані - ощадні, інвестиційні, іпотечні, розрахункові (клірингові).

4. Посадовим особам органів державної влади та органів місцевого самоврядування забороняється участь в органах управління банків, якщо інше не передбачено законом.

5. Банки не відповідають за зобов'язаннями держави, а держава не відповідає за зобов'язаннями банків, крім випадків, передбачених законом, та випадків, коли держава відповідно до закону бере на себе таку відповідальність.

6. Банки у своїй діяльності керуються цим Кодексом, законом про банки і банківську діяльність, іншими законодавчими актами.

7. Суб'єкт господарювання не має права у своїй назві використовувати слово "банк" без реєстрації цього суб'єкта як банку в Національному банку України, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 335. Національний банк України. Рада Національного банку України

1. Національний банк України - центральний банк держави, основною функцією якого є забезпечення стабільності грошової одиниці України - гривні.

2. Правовий статус Національного банку України визначається законом про Національний банк України.

3. Розробку основних засад грошово-кредитної політики та контроль за її виконанням здійснює Рада Національного банку України. Правовий статус Ради Національного банку України визначається законом.

Стаття 336. Організаційно-правові форми банків

1. Банки створюються у формі акціонерного товариства або кооперативного банку.

{Частина перша статті 336 в редакції Закону № 133-V від 14.09.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1617-VI від 24.07.2009, № 2210-VIII від 16.11.2017}

2. Учасниками банку можуть бути учасники цивільних відносин. Держава Україна може бути учасником банку в особі Кабінету Міністрів України або уповноважених ним органів. Учасниками банку не можуть бути юридичні особи, в яких банк має істотну участь, громадські об’єднання, політичні партії, релігійні та благодійні організації.

{Частина друга статті 336 в редакції Закону № 2210-VIII від 16.11.2017}

3. Забороняється використовувати для формування статутного капіталу банку бюджетні кошти, якщо такі кошти мають інше цільове призначення, кошти, одержані в кредит та під заставу, а також збільшувати статутний капітал банку для покриття збитків.

4. Банки мають право створювати банківські об'єднання, види яких визначаються законом. Банк може бути учасником лише одного банківського об'єднання.

{Частина четверта статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2522-VI від 09.09.2010}

5. Умови та порядок створення, державної реєстрації, ліцензування діяльності та реорганізації банків, вимоги щодо статуту, формування статутного капіталу та інших фондів, а також здійснення функцій банків встановлюються законом про банки і банківську діяльність. Законодавство про господарські товариства та про кооперацію поширюється на банки в частині, що не суперечить цьому Кодексу та зазначеному закону.

{Частина п'ята статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2850-VI від 22.12.2010}

{Статтю 337 виключено на підставі Закону № 2491-VIII від 05.07.2018}

Стаття 338. Кооперативні банки

1. Кооперативний банк - це банк, створений суб'єктами господарювання, а також іншими особами за принципом територіальності на засадах добровільного членства та об'єднання пайових внесків для спільної грошово-кредитної діяльності. Відповідно до закону можуть створюватися місцеві та центральний кооперативні банки.

2. Статутний капітал кооперативного банку поділяється на паї.

3. Кожний учасник кооперативного банку незалежно від його участі (паю) у статутному капіталі банку має право одного голосу.

Стаття 339. Банківські операції

1. Фінансове посередництво здійснюється банками у формі банківських операцій. Основними видами банківських операцій є депозитні, розрахункові, кредитні, факторингові та лізингові операції.

2. Перелік банківських операцій визначається законом про банки і банківську діяльність.

3. Банківські операції провадяться в порядку, встановленому Національним банком України.

Стаття 340. Депозитні операції банків

1. Депозитні операції банків полягають у залученні коштів у вклади та розміщення ощадних (депозитних) сертифікатів.

2. Депозити утворюються за рахунок коштів у готівковій або у безготівковій формі, у гривнях або в іноземній валюті, що розміщені юридичними особами чи громадянами (клієнтами) на їх рахунках у банку на договірних засадах на певний строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства та умов договору. Договір банківського вкладу (депозиту) укладається у письмовій формі.

Стаття 341. Розрахункові операції банків

1. Розрахункові операції банків спрямовані на забезпечення взаємних розрахунків між учасниками господарських відносин, а також інших розрахунків у фінансовій сфері.

2. Для здійснення розрахунків суб'єкти господарювання зберігають грошові кошти в установах банків на відповідних рахунках.

3. Безготівкові розрахунки можуть здійснюватися у формі платіжних доручень, платіжних вимог, вимог-доручень, векселів, чеків, банківських платіжних карток та інших дебетових і кредитових платіжних інструментів, що застосовуються у міжнародній банківській практиці.

4. При безготівкових розрахунках усі платежі провадяться через установи банків шляхом перерахування належних сум з рахунку платника на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних зобов'язань і грошових претензій. Платежі здійснюються у межах наявних коштів на рахунку платника. У разі потреби банк може надати платникові кредит для здійснення розрахунків.

5. Установи банків забезпечують розрахунки відповідно до законодавства та вимог клієнта, на умовах договору на розрахункове обслуговування. Договір повинен містити реквізити сторін, умови відкриття і закриття рахунків, види послуг, що надаються банком, обов'язки сторін та відповідальність за їх невиконання, а також умови припинення договору.

Стаття 342. Банківські рахунки

1. Рахунки юридичної особи, що є клієнтом банку, відкриваються в установах банків за місцем її реєстрації чи в будь-якому банку на території України за згодою сторін. Порядок відкриття рахунків в установах банків за межами України встановлюється законом.

2. Суб'єктам господарювання, які мають самостійний баланс, рахунки відкриваються для розрахунків за продукцію, виконані роботи, надані послуги, для виплати заробітної плати, сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), а також інших розрахунків, пов'язаних з фінансовим забезпеченням їх діяльності.

3. Суб'єкт підприємництва має право відкривати рахунки для зберігання грошових коштів, здійснення всіх видів операцій у будь-яких банках України та інших держав за своїм вибором і за згодою цих банків у порядку, встановленому Національним банком України.

4. Юридичні особи та громадяни-підприємці відкривають рахунки для зберігання грошових коштів і здійснення всіх видів банківських операцій у будь-яких банках України за своїм вибором і за згодою цих банків у порядку, встановленому Національним банком України.

{Частина четверта статті 342 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

5. Суб'єктам господарювання, яким виділяються кошти для цільового використання з Державного бюджету України або місцевих бюджетів, відкриваються рахунки відповідно до закону.

6. Порядок відкриття рахунків в установах банків, форми розрахунків та порядок їх здійснення визначаються законом про банки і банківську діяльність, іншими законами, а також нормативно-правовими актами Національного банку України.

Стаття 343. Відповідальність за порушення строків розрахунків

1. Платники і одержувачі коштів здійснюють контроль за своєчасним проведенням розрахунків та розглядають претензії, що виникли, без участі установ банку.

2. Платник грошових коштів сплачує на користь одержувача цих коштів за прострочку платежу пеню в розмірі, що встановлюється за згодою сторін, але не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня.

3. У разі затримки зарахування грошових надходжень на рахунок клієнта банки сплачують на користь одержувачів грошових коштів пеню у розмірі, що передбачається угодою про проведення касово-розрахункових операцій, а за відсутності угоди про розмір пені - в розмірі, встановленому законом.

4. Платник зобов'язаний самостійно нараховувати пеню на прострочену суму платежу і давати банку доручення про її перерахування з наявних на рахунку платника коштів.

Стаття 344. Міжнародні розрахункові операції

1. Міжнародні розрахункові операції провадяться за грошовими вимогами і зобов'язаннями, що виникають при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, суб'єктами господарювання, іншими юридичними особами та громадянами, які перебувають на території різних країн.

2. Суб'єктами міжнародних розрахунків є експортери, імпортери і банки, які вступають у відносини, пов'язані з рухом товаророзпорядчих документів та операційним оформленням платежів.

3. Міжнародні розрахунки регулюються нормами міжнародного права, банківськими звичаями і правилами, умовами зовнішньоекономічних контрактів, валютним законодавством країн - учасниць розрахунків.

4. Загальні умови розрахункових відносин з іноземними державами визначаються міжнародними договорами. Порядок розрахунків і ведення банківських рахунків встановлюється договорами, що укладаються уповноваженими на це банками.

5. Міжнародні розрахунки здійснюються через установи банків, між якими є кореспондентські відносини (банки, що мають домовленість про проведення платежів та розрахунків за взаємним дорученням).

6. Для здійснення міжнародних розрахунків використовуються комерційні документи: коносамент, накладна, рахунок-фактура, документи у сфері страхування (страховий поліс, сертифікат, ковер-нота, бордеро, сліп тощо), документ про право власності та інші комерційні документи. Фінансовими документами, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків, є простий вексель, переказний вексель, боргова розписка, чек та інші документи, що використовуються для одержання платежу.

{Частина шоста статті 344 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 345. Кредитні операції банків

1. Кредитні операції полягають у розміщенні банками від свого імені, на власних умовах та на власний ризик залучених коштів юридичних осіб (позичальників) та громадян. Кредитними визнаються банківські операції, визначені як такі законом про банки і банківську діяльність.

2. Кредитні відносини здійснюються на підставі кредитного договору, що укладається між кредитором і позичальником у письмовій формі. У кредитному договорі передбачаються мета, сума і строк кредиту, умови і порядок його видачі та погашення, види забезпечення зобов'язань позичальника, відсоткові ставки, порядок плати за кредит, обов'язки, права і відповідальність сторін щодо видачі та погашення кредиту.

3. Правові наслідки недійсності кредитного договору, а також недійсності договору застави, яким забезпечується виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором, визначаються Цивільним кодексом України.

{Статтю 345 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 5405-VI від 02.10.2012}

Стаття 346. Кредитування суб'єктів господарювання

1. Для одержання банківського кредиту позичальник надає банкові такі документи:

клопотання (заяву), в якому зазначаються характер кредитної угоди, мета використання кредиту, сума позички і строк користування нею;

техніко-економічне обґрунтування кредитного заходу та розрахунок економічного ефекту від його реалізації;

інші необхідні документи.

2. Для зниження ступеня ризику банк надає кредит позичальникові за наявності гарантії платоспроможного суб'єкта господарювання чи поручительства іншого банку, під заставу належного позичальникові майна, під інші гарантії, прийняті у банківській практиці. З цією метою банк має право попередньо вивчити стан господарської діяльності позичальника, його платоспроможність та спрогнозувати ризик непогашення кредиту.

3. Кредити надаються банком під відсоток, ставка якого, як правило, не може бути нижчою від відсоткової ставки за кредитами, які бере сам банк, і відсоткової ставки, що виплачується ним по депозитах. Надання безвідсоткових кредитів забороняється, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 347. Форми та види банківського кредиту

1. У сфері господарювання можуть використовуватися банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний та інші форми кредиту.

2. Кредити, які надаються банками, розрізняються за:

строками користування (короткострокові - до одного року, середньострокові - до трьох років, довгострокові - понад три роки);

способом забезпечення;

ступенем ризику;

методами надання;

строками погашення;

іншими умовами надання, користування або погашення.

Стаття 348. Контроль банку за використанням кредиту

1. Банк здійснює контроль за виконанням умов кредитного договору, цільовим використанням, своєчасним і повним погашенням позички в порядку, встановленому законодавством.

2. У разі якщо позичальник не виконує своїх зобов'язань, передбачених кредитним договором, банк має право зупинити подальшу видачу кредиту відповідно до договору.

Стаття 349. Кредитні ресурси

1. Банки здійснюють кредитні операції в межах кредитних ресурсів, які вони утворюють у процесі своєї діяльності. Вони можуть позичати один в одного на договірних засадах ресурси, залучати та розміщувати кошти у формі депозитів, вкладів і здійснювати взаємні операції, передбачені їх статутами.

2. У разі недостатності коштів для здійснення кредитних операцій і виконання взятих на себе зобов'язань банки можуть одержувати позички у Національного банку України. Кредитні ресурси Національного банку України становлять кошти статутного капіталу та інших фондів, інші кошти, що використовуються як кредитні ресурси відповідно до закону.

{Частина друга статті 349 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2850-VI від 22.12.2010}

3. Загальні умови використання кредитних ресурсів визначаються цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 350. Факторингові операції

1. Банк має право укласти договір факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги), за яким він передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони за плату, а друга сторона відступає або зобов'язується відступити банку своє право грошової вимоги до третьої особи.

2. Загальні умови та порядок здійснення факторингових операцій визначаються Цивільним кодексом України, цим Кодексом, іншими законодавчими актами, а також нормативно-правовими актами Національного банку України.

{Частина друга статті 350 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3610-VI від 07.07.2011, № 79-IX від 12.09.2019}

{Стаття 350 в редакції Закону № 2510-VI від 09.09.2010}

Стаття 351. Лізингові операції банків

1. Банки мають право придбавати за власні кошти засоби виробництва для передачі їх у лізинг з дотриманням вимог, встановлених у статті 292 цього Кодексу.

2. Загальні умови та порядок здійснення лізингових операцій визначаються законом про банки і банківську діяльність, іншими законодавчими актами, а також нормативно-правовими актами Національного банку України.

§ 2. Страхування

Стаття 352. Страхування

1. Страхування - це правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов’язаних з життям, здоров’ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових премій (платежів, внесків), доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством.

{Стаття 352 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 353. *{Статтю 353 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 354. *{Статтю 354 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 355. *{Статтю 355 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

§ 3. Посередництво у здійсненні операцій з цінними паперами. Фондова біржа

Стаття 356. *{Статтю 356 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}*

Стаття 357. *{Статтю 357 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}*

Стаття 358. *{Статтю 358 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}*

Стаття 359. *{Статтю 359 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}*

Стаття 360. *{Статтю 360 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}*

Стаття 361. *{Статтю 361 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}*

§ 4. Аудит

Стаття 362. Аудиторська діяльність

1. Аудиторська діяльність - це незалежна професійна діяльність аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг.

2. Аудиторська діяльність регулюється цим Кодексом, законом про аудиторську діяльність та іншими прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

{Стаття 362 в редакції Закону № 2258-VIII від 21.12.2017}

Стаття 363. Аудит фінансової звітності та державний фінансовий аудит

1. Аудит фінансової звітності - це аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб’єкта господарювання, або іншого суб’єкта, який подає фінансову звітність, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам.

2. Аудит фінансової звітності здійснюється суб’єктами аудиторської діяльності, зареєстрованими у Реєстрі аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності.

3. Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у здійсненні перевірки та аналізу фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

4. Державний фінансовий аудит здійснюється Рахунковою палатою та органами державного фінансового контролю відповідно до закону.

5. Аудит фінансової звітності та державний фінансовий аудит можуть проводитися за ініціативою суб’єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (обов’язковий аудит).

{Стаття 363 в редакції Закону № 3202-IV від 15.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2258-VIII від 21.12.2017}

Стаття 364. Аудитор і суб’єкти аудиторської діяльності

1. Аудитор - це фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід та внесена до Реєстру аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності.

2. Суб’єкт аудиторської діяльності - це аудиторська фірма або аудитор, який провадить аудиторську діяльність як фізична особа - підприємець або провадить незалежну професійну діяльність, що набув права на провадження аудиторської діяльності на підставах та в порядку, передбачених законодавством, та внесений до Реєстру аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності.

3. Умови та порядок здійснення аудиторської діяльності, права та обов’язки аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності визначаються законом, іншими нормативно-правовими актами.

{Стаття 364 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2738-IV від 06.07.2005; в редакції Закону № 2258-VIII від 21.12.2017}

{Статтю 365 виключено на підставі Закону № 2258-VIII від 21.12.2017}

§ 5. Лотерейна діяльність

Стаття 365[1]. Лотерейна діяльність в Україні

1. В Україні діє державна монополія на організацію і проведення лотерей.

2. Проведення в Україні будь-яких інших лотерей, крім державних, заборонено.

3. Відносини у сфері лотерейної діяльності регулюються цим Кодексом та Законом України "Про державні лотереї в Україні".

{Главу 35 доповнено параграфом 5 згідно із Законом № 5204-VI від 06.09.2012}

Глава 36
ВИКОРИСТАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВ ІНШИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ (КОМЕРЦІЙНА КОНЦЕСІЯ)

Стаття 366. Договір комерційної концесії

1. За договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) на строк або без визначення строку право

використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, належних правоволодільцеві, а користувач зобов'язується дотримуватися умов використання наданих йому прав та сплатити правоволодільцеві обумовлену договором винагороду.

2. Договір комерційної концесії передбачає використання комплексу наданих користувачеві прав, ділової репутації і комерційного досвіду правоволодільця в певному обсязі, із зазначенням або без зазначення території використання щодо певної сфери підприємницької діяльності.

Стаття 367. Форма договору комерційної концесії

{Назва статті 367 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

1. Договір комерційної концесії повинен бути укладений у письмовій формі у вигляді єдиного документа. Недодержання цієї вимоги тягне за собою недійсність договору.

{Частину другу статті 367 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

{Частину третю статті 367 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

4. Інші вимоги щодо укладання договору комерційної концесії встановлюються законом.

Стаття 368. Комерційна субконцесія

1. Договором комерційної концесії може бути передбачено право користувача дозволяти іншим особам користування наданим йому комплексом прав або часткою цього комплексу прав на умовах комерційної субконцесії, погоджених ним із правоволодільцем або визначених у договорі комерційної концесії.

2. Якщо договір комерційної концесії визнано недійсним, недійсні також укладені на його основі договори комерційної субконцесії.

Стаття 369. Винагорода за договором комерційної концесії

1. Винагорода за договором комерційної концесії може виплачуватися користувачем правоволодільцеві у формі разових або періодичних платежів або в іншій формі, передбаченій договором.

Стаття 370. Обов'язки правоволодільця

1. Правоволоділець зобов'язаний:

передати користувачеві технічну та комерційну документацію і надати іншу інформацію, необхідну користувачеві для здійснення прав, наданих йому за договором комерційної концесії, а також проінструктувати користувача і його працівників з питань, пов'язаних із здійсненням цих прав;

видати користувачеві передбачені договором ліцензії (дозволи), забезпечивши їх оформлення у встановленому законодавством порядку.

2. Якщо договором комерційної концесії не передбачено інше, правоволоділець зобов'язаний:

{Абзац другий частини другої статті 370 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

надавати користувачеві постійне технічне та консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

контролювати якість товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються або надаються) користувачем на підставі договору комерційної концесії.

Стаття 371. Обов'язки користувача

1. З урахуванням характеру та особливостей діяльності, що здійснюється користувачем за договором комерційної концесії, користувач зобов'язаний:

використовувати при здійсненні передбаченої договором діяльності торговельну марку та інші позначення правоволодільця визначеним у договорі способом;

забезпечити відповідність якості товарів, що виробляються ним на основі договору, виконаних робіт, послуг, що надаються, якості таких самих товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються або надаються) безпосередньо правоволодільцем;

дотримуватися інструкцій і вказівок правоволодільця, спрямованих на забезпечення відповідності характеру, способів та умов використання комплексу наданих прав використанню цих прав правоволодільцем;

надавати покупцям (замовникам) додаткові послуги, на які вони могли б розраховувати, купуючи (замовляючи) товар (роботу, послуги) безпосередньо у правоволодільця;

інформувати покупців (замовників) найбільш очевидним для них способом про використання ним торговельної марки та інших позначень правоволодільця за договором комерційної концесії;

не розголошувати секрети виробництва правоволодільця та іншу одержану від нього конфіденційну інформацію;

сплатити правоволодільцеві обумовлену договором винагороду.

Стаття 372. Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії

1. Договором комерційної концесії можуть бути передбачені обмеження прав сторін за цим договором, зокрема:

обов'язок правоволодільця не надавати іншим особам аналогічні комплекси прав для їх використання на закріпленій за користувачем території або утримуватися від власної аналогічної діяльності на цій території;

обов'язок користувача не допускати його конкуренції з правоволодільцем на території, на яку поширюється чинність договору комерційної концесії стосовно підприємницької діяльності, що здійснюється користувачем з використанням належних правоволодільцеві прав;

відмова користувача від одержання за договором комерційної концесії аналогічних прав у конкурентів (потенційних конкурентів) правоволодільця;

обов'язок користувача погоджувати з правоволодільцем місце розташування виробничих приміщень, що мають використовуватися при здійсненні наданих за договором прав, а також їх внутрішнє і зовнішнє оформлення.

2. Обмежувальні умови можуть бути визнані недійсними, якщо ці умови суперечать законодавству.

Стаття 373. Відповідальність правоволодільця за вимогами, що заявляються до користувача

1. Правоволоділець несе субсидіарну відповідальність за вимогами, що заявляються до користувача комерційної концесії у разі невідповідності якості товарів (робіт, послуг), які продаються (виконуються, надаються) користувачем.

2. За вимогами, що заявляються до користувача як виробника продукції (товарів) правоволодільця, останній відповідає солідарно з користувачем.

Стаття 374. Зміна та розірвання договору комерційної концесії

1. Договір комерційної концесії може бути змінений відповідно до положень, встановлених статтею 188 цього Кодексу.

{Частину другу статті 374 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

3. Кожна із сторін договору комерційної концесії, укладеного без зазначеного строку, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону за шість місяців, якщо договором не передбачений більш тривалий строк.

{Частину четверту статті 374 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

5. При оголошенні правоволодільця або користувача неплатоспроможним (банкрутом) договір комерційної концесії припиняється.

Стаття 375. Наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення правоволодільця

1. У разі зміни торговельної марки чи іншого позначення правоволодільця, права на використання яких входять у комплекс прав за договором комерційної концесії, цей договір зберігає чинність щодо нових позначень правоволодільця, якщо користувач не вимагає розірвання договору.

2. У разі продовження чинності договору комерційної концесії користувач має право вимагати відповідного зменшення належної правоволодільцеві винагороди.

3. Якщо в період дії договору комерційної концесії припинилося право, користування яким надано за цим договором, договір продовжує свою чинність, крім положень, що стосуються права, яке припинилося, а користувач, якщо інше не передбачено договором, має право вимагати відповідного зменшення належної правоволодільцеві винагороди.

Стаття 376. Правове регулювання комерційної концесії

1. Відносини, пов'язані з використанням у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання, регулюються цим Кодексом та іншими законами.

Розділ VII
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Глава 37
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 377. Поняття зовнішньоекономічної діяльності

1. Зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, зазначеним у частині першій статті 139 цього Кодексу, та/або робочою силою.

2. Зовнішньоекономічна діяльність провадиться на принципах свободи її суб'єктів добровільно вступати у зовнішньоекономічні відносини, здійснювати їх у будь-яких формах, не заборонених законом, та рівності перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

3. Загальні умови та порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання визначаються цим Кодексом, законом про зовнішньоекономічну діяльність та іншими нормативно-правовими актами.

4. До зовнішньоекономічної діяльності також відноситься діяльність державних замовників з державного оборонного замовлення у випадках, визначених законом України.

{Статтю 377 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2672-VIII від 17.01.2019}

Стаття 378. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності

1. Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є:

суб'єкти господарювання, зазначені в пунктах 1, 2 частини другої статті 55 цього Кодексу;

{Абзац третій частини першої статті 378 виключено на підставі Закону № 2424-IV від 04.02.2005}

державні замовники у сфері оборони.

{Частину першу статті 378 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2672-VIII від 17.01.2019; в редакції Закону № 808-IX від 17.07.2020}

2. У зовнішньоекономічній діяльності можуть брати участь також зовнішньоекономічні організації, що мають статус юридичної особи, утворені в Україні відповідно до закону органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

3. Держава гарантує однаковий захист усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 379. Види зовнішньоекономічної діяльності та зовнішньоекономічні операції

1. Усі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право на здійснення будь-яких видів зовнішньоекономічної діяльності і зовнішньоекономічних операцій, якщо інше не встановлено законом.

2. Види зовнішньоекономічної діяльності, перелік зовнішньоекономічних операцій, що здійснюються на території України, умови та порядок їх здійснення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а також перелік товарів (робіт, послуг), заборонених для експорту та імпорту, визначаються законом.

Стаття 380. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

1. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності спрямовується на захист економічних інтересів України, прав і законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, створення рівних умов для розвитку усіх видів підприємництва у сфері зовнішньоекономічних відносин та використання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності доходів та інвестицій, заохочення конкуренції і обмеження монополізму суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

2. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування не мають права втручатися в оперативну діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, крім випадків, передбачених законом.

3. Перелік та повноваження органів державної влади, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також форми її державного регулювання та контролю визначаються цим Кодексом, законом про зовнішньоекономічну діяльність, іншими законами.

Стаття 381. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій

1. Кабінет Міністрів України може встановлювати перелік товарів (робіт, послуг), експорт та імпорт яких здійснюються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності лише за наявності ліцензії.

2. Порядок ліцензування експортно-імпортних операцій та види ліцензій визначаються законом.

3. Режим квотування зовнішньоекономічних операцій запроваджується у випадках, передбачених законом, чинними міжнародними договорами України, та здійснюється шляхом обмеження загальної кількості та/або сумарної митної вартості товарів, яка може бути ввезена (вивезена) за певний період. Порядок квотування зазначених операцій та види квот визначаються законом.

4. Інформація щодо введення режиму ліцензування або квотування публікується в офіційних виданнях у порядку, встановленому законом.

Стаття 382. Зовнішньоекономічні договори (контракти)

1. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право укладати будь-які зовнішньоекономічні договори (контракти), крім тих, укладення яких заборонено законодавством України.

2. Форма і порядок укладення зовнішньоекономічного договору (контракту), права та обов'язки його сторін регулюються Законом України "Про міжнародне приватне право" та іншими законами.

{Частини другу - п'яту статті 382 замінено частиною згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

3. Зовнішньоекономічний договір (контракт) може бути визнаний недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідає вимогам законів України або чинним міжнародним договорам, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

4. Законом може бути встановлений особливий порядок укладення, виконання і розірвання окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Стаття 383. Державна реєстрація зовнішньоекономічних договорів (контрактів)

1. Кабінет Міністрів України з метою забезпечення відповідності зовнішньоекономічних договорів (контрактів) законодавству України може запроваджувати їх державну реєстрацію.

2. Види зовнішньоекономічних договорів (контрактів), що підлягають державній реєстрації, а також порядок її здійснення визначаються законом про зовнішньоекономічну діяльність та іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до нього.

3. Виконання зобов'язань, що випливають із зовнішньоекономічних договорів (контрактів), не зареєстрованих в установленому законом порядку, тягне застосування до суб'єктів господарювання, які порушили цю вимогу, адміністративно-господарських санкцій, передбачених законом.

Стаття 384. Митне регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності

1. Держава здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

2. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється відповідно до Митного кодексу України, закону про зовнішньоекономічну діяльність, інших законів, Єдиного митного тарифу та чинних міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

3. Митний контроль на території спеціальних (вільних) економічних зон регулюється окремими законами та чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, що встановлюють спеціальний правовий режим зазначених зон відповідно до розділу VIII цього Кодексу.

Стаття 385. Принципи оподаткування при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності

1. Оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності має здійснюватися за такими принципами:

встановлення рівня оподаткування виходячи з необхідності досягнення та підтримання самоокупності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення бездефіцитності платіжного балансу України;

гарантування стабільності видів і розміру податків, встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів), а також статусу іноземних валют на території України виключно законом;

рівності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при встановленні ставок податків;

заохочення експорту продукції вітчизняного виробництва.

2. Податкові пільги надаються виключно відповідно до закону, як правило, суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, які стабільно експортують наукову, наукоємну продукцію, експорт яких перевищує імпорт за фінансовий рік і обсяг експорту яких становить не менше п'яти відсотків від обсягу реалізованих за фінансовий рік товарів.

3. Ставки податків встановлюються та скасовуються відповідно до законів про оподаткування.

Стаття 386. Валютні рахунки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

1. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право відкривати будь-які не заборонені законом валютні рахунки в банківських установах, розташованих на території інших держав.

2. Порядок відкриття валютних рахунків у банківських установах на території інших держав регулюється законодавством відповідної держави.

{Частина друга статті 386 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2463-IX від 27.07.2022}

3. Відкриття валютного рахунку в установі банку за межами України суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності, у статутному капіталі якого є частка державного майна, здійснюється за погодженням з Фондом державного майна України.

4. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зобов'язані надавати відомості про використання своїх валютних рахунків податковим органам у порядку, встановленому законодавством.

5. Порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності встановлюється законом.

{Стаття 386 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 387. Валютна виручка від зовнішньоекономічної діяльності

1. Суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності після сплати передбачених законом податків та зборів (обов’язкових платежів) самостійно розпоряджаються валютною виручкою від проведених ними операцій, крім випадків запровадження Національним банком України вимоги щодо обов’язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті.

{Стаття 387 в редакції Закону № 5480-VI від 06.11.2012}

Стаття 388. Одержання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності кредитів в іноземних фінансових установах

1. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть одержувати в іноземних фінансових установах валютні кредити на договірній основі. При цьому умови кредитного договору не можуть суперечити законодавству України.

{Частину другу статті 388 виключено на підставі Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

3. Види майна, що не може бути предметом застави у разі одержання валютного кредиту в іноземній фінансовій установі, визначаються законом.

Стаття 389. Захист державою прав та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

1. Держава здійснює захист прав та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України згідно з нормами міжнародного права. Такий захист здійснюється через дипломатичні та консульські установи, державні торговельні представництва, які представляють інтереси України, а також в інший спосіб, визначений законом.

2. Держава вживає необхідних заходів у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії з боку інших держав, митних союзів або економічних угруповань, які обмежують права та законні інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

3. Законом може бути передбачено спеціальні заходи щодо захисту національного товаровиробника від демпінгового імпорту та спеціальні заходи щодо імпорту, який завдає або може завдати істотної шкоди національним товаровиробникам, а також визначено перелік видів товарів і послуг, експорт, імпорт та транзит яких через територію України забороняється.

4. У випадках недобросовісної конкуренції до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або їх іноземних контрагентів застосовуються санкції відповідно до закону про зовнішньоекономічну діяльність та інших законів.

Глава 38
ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Стаття 390. Іноземні інвестори

1. Іноземними інвесторами визнаються такі суб'єкти, що здійснюють інвестиційну діяльність на території України:

юридичні особи, утворені за законодавством іншим, ніж законодавство України;

іноземці та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання на території України;

міжнародні урядові та неурядові організації;

інші держави;

інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, визначені законом.

Стаття 391. Види іноземних інвестицій

1. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; інших цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями.

2. Заборона або обмеження будь-яких видів іноземних інвестицій може здійснюватися виключно законом.

Стаття 392. Форми здійснення іноземних інвестицій

1. Іноземні інвестори мають право здійснювати всі види інвестицій, зазначені у статті 391 цього Кодексу, в таких формах:

участь у господарських організаціях, що створюються разом з вітчизняними юридичними особами чи громадянами, або придбання частки в діючих господарських організаціях;

створення іноземних підприємств на території України, філій або інших структурних підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств;

придбання безпосередньо нерухомого або рухомого майна, що не заборонено законами України, або придбання акцій чи інших цінних паперів;

придбання самостійно або за участі громадян чи вітчизняних юридичних осіб прав користування землею та використання природних ресурсів на території України;

господарська діяльність на основі угод про розподіл продукції;

придбання інших майнових прав;

в інших формах, не заборонених законом.

2. Заборона або обмеження будь-яких форм здійснення іноземних інвестицій може провадитися лише законом.

3. Відносини, що виникають у зв'язку з придбанням іноземним інвестором майнових прав на землю та інші природні ресурси в Україні, регулюються відповідно земельним та іншим законодавством України.

Стаття 393. Оцінка іноземних інвестицій

1. Оцінка іноземних інвестицій, включаючи внески до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в іноземній конвертованій валюті та у гривнях, за згодою сторін, на основі цін міжнародних ринків або ринку України. При цьому перерахунок сум в іноземній валюті у гривні провадиться за курсом, встановленим Національним банком України.

Стаття 394. Правовий режим іноземних інвестицій

1. На території України щодо іноземних інвестицій встановлюється національний режим інвестиційної діяльності, за винятками, передбаченими цим Кодексом, іншими законами і чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Відносини щодо оподаткування іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями регулюються податковим законодавством України.

3. У державних програмах залучення іноземних інвестицій в пріоритетні галузі економіки та соціальну сферу може бути передбачено встановлення додаткових пільг для суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у цих сферах.

4. Законом може бути обмежено або заборонено діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями в окремих галузях економіки або в межах окремих територій України виходячи з інтересів національної безпеки України.

{Статтю 395 виключено на підставі Закону № 1390-VIII від 31.05.2016}

Стаття 396. Діяльність суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями в Україні

1. На території України можуть створюватися і діяти суб'єкти господарювання з іноземними інвестиціями, які здійснюють свою діяльність у формах підприємства з іноземними інвестиціями (стаття 116 цього Кодексу), іноземного підприємства (стаття 117 цього Кодексу), інших формах, не заборонених законом.

{Частина перша статті 396 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005}

2. Порядок утворення підприємств з іноземними інвестиціями та іноземних підприємств регулюється цим Кодексом, іншими законами, прийнятими відповідно до нього. Особливості створення банківських, страхових та інших фінансових установ за участі іноземного інвестора визначаються відповідними законами.

Стаття 397. Гарантії здійснення іноземних інвестицій

1. З метою забезпечення стабільності правового режиму іноземного інвестування встановлюються такі гарантії для іноземних інвесторів:

застосування державних гарантій захисту іноземних інвестицій у разі зміни законодавства про іноземні інвестиції;

гарантії щодо примусового вилучення, а також від незаконних дій органів влади та їх посадових осіб;

компенсація і відшкодування збитків іноземним інвесторам;

гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності;

гарантії переказу прибутків та використання доходів від іноземних інвестицій;

інші гарантії здійснення інвестиційної діяльності.

2. У разі зміни законодавства про режим іноземного інвестування на вимогу іноземного інвестора у випадках і в порядку, визначених законом, застосовуються державні гарантії, які визначаються законодавством, що діяло на момент вкладення інвестицій.

3. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

4. Органи державної влади та їх посадові особи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, крім випадків здійснення рятувальних заходів у разі стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій. Зазначена реквізиція може бути здійснена лише на підставі рішення

органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України, і в порядку, встановленому законом.

5. Іноземні інвестори мають право вимагати відшкодування збитків, завданих їм незаконними діями чи бездіяльністю органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Збитки іноземних інвесторів повинні бути відшкодовані за поточними ринковими цінами або на основі обґрунтованих оцінок, підтверджених незалежним аудитором (аудиторською організацією).

6. Компенсація, яка виплачується іноземному інвестору в порядку відшкодування збитків, повинна бути адекватною, ефективною та визначеною на момент виконання рішення про відшкодування збитків. Сума компенсації за цим рішенням має бути негайно виплачена у валюті, в якій були здійснені інвестиції, чи в іншій прийнятній для іноземного інвестора валюті відповідно до валютного законодавства. Законом може бути передбачено нарахування відсотків на суму компенсації.

7. Компенсація збитків іноземним інвесторам здійснюється в порядку, встановленому законом.

Стаття 398. Гарантії переказу та використання доходів від іноземних інвестицій

1. Іноземним інвесторам після сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів) гарантується безперешкодний негайний переказ за кордон їхніх доходів, прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах від здійснення інвестицій.

2. Порядок переказу за кордон зазначених коштів встановлюється Національним банком України. Доход іноземного інвестора або інші кошти, одержані в Україні у гривнях або іноземній валюті від здійснення інвестицій, можуть реінвестуватися в Україні в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 399. Гарантії іноземним інвесторам у разі припинення інвестиційної діяльності

1. У разі припинення інвестиційної діяльності на території України іноземний інвестор має право на повернення своїх інвестицій не пізніше шести місяців після припинення цієї діяльності, а також доходів за цими інвестиціями у грошовій або товарній формі, якщо інше не встановлено законом або угодою сторін.

Стаття 400. Законодавство про іноземні інвестиції

1. Відносини, пов'язані з іноземними інвестиціями в Україні, регулюються цим Кодексом, законом про режим іноземного інвестування, іншими законодавчими актами та чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. У разі якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачено законодавством України про іноземні інвестиції, застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ VIII
СПЕЦІАЛЬНІ РЕЖИМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Глава 39
СПЕЦІАЛЬНІ (ВІЛЬНІ) ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ

Стаття 401. Визначення спеціальної (вільної) економічної зони

1. Спеціальною (вільною) економічною зоною вважається частина території України, на якій встановлено спеціальний правовий режим господарської діяльності, особливий порядок застосування та дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони можуть запроваджуватися пільгові митні, податкові, валютно-фінансові та інші умови підприємництва вітчизняних та іноземних інвесторів.

2. Спеціальні (вільні) економічні зони створюються з метою залучення інвестицій та ефективного їх використання, активізації спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності з метою збільшення експорту товарів, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції і послуг, впровадження нових технологій, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних, матеріальних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України.

Стаття 402. Територія і статус спеціальної (вільної) економічної зони

1. Територія і статус спеціальної (вільної) економічної зони, в тому числі строк, на який вона створюється, визначаються окремим законом для кожної спеціальної (вільної) економічної зони.

Стаття 403. Типи спеціальних (вільних) економічних зон

1. На території України можуть створюватися спеціальні (вільні) економічні зони різних функціональних типів: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристично-рекреаційні, страхові, банківські тощо. Окремі економічні зони можуть поєднувати в собі функції, властиві різним типам спеціальних (вільних) економічних зон, зазначених у цій статті.

Стаття 404. Державні гарантії інвестицій у спеціальній (вільній) економічній зоні

1. На всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють інвестиції у спеціальній (вільній) економічній зоні, поширюється система державних гарантій захисту інвестицій, передбачена законодавством про інвестиційну діяльність та про іноземні інвестиції. Держава гарантує суб'єктам господарювання спеціальної (вільної) економічної зони право на вивезення прибутків та інвестицій за межі даної зони і межі України відповідно до закону.

Стаття 405. Законодавство, що діє на території спеціальної (вільної) економічної зони

1. На території спеціальної (вільної) економічної зони діє законодавство України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом, законом про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон, а також законом про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони, прийнятим відповідно до цього Кодексу.

Глава 40
КОНЦЕСІЇ

Стаття 406. Концесія

1. Концесія - форма здійснення державно-приватного партнерства, яка полягає в наданні концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об’єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг в порядку та на умовах, визначених концесійним договором, і передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, який охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції.

2. Концесійна діяльність здійснюється на основі концесійних договорів, що укладаються відповідно до законодавства України між концесіонером та концесієдавцем.

{Стаття 406 в редакції Закону № 155-IX від 03.10.2019}

{Статтю 407 виключено на підставі Закону № 155-IX від 03.10.2019}

{Статтю 408 виключено на підставі Закону № 155-IX від 03.10.2019}

{Статтю 409 виключено на підставі Закону № 155-IX від 03.10.2019}

{Статтю 410 виключено на підставі Закону № 155-IX від 03.10.2019}

Глава 41
ІНШІ ВИДИ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 411. Виключна (морська) економічна зона України

1. Морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать, становлять виключну (морську) економічну зону України.

2. Ширина виключної (морської) економічної зони становить до двохсот морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України.

3. З метою забезпечення суверенних прав України на розвідку, експлуатацію, збереження живих ресурсів та управління ними у виключній (морській) економічній зоні держава вживає заходів (включаючи огляд, інспекцію, арешт і судовий розгляд) щодо забезпечення додержання суб'єктами господарювання законодавства України.

4. Держава у виключній (морській) економічній зоні України має виключне право створювати, а також дозволяти і регулювати спорудження, експлуатацію та використання штучних островів, установок і споруд для морських наукових досліджень, розвідки і розробки природних ресурсів, інших економічних цілей відповідно до законодавства України.

5. Режим здійснення господарської діяльності у виключній (морській) економічній зоні встановлюється відповідно до цього Кодексу законом про виключну (морську) економічну зону України, іншими законодавчими актами, що регулюють питання, пов'язані з правовим режимом виключної (морської) економічної зони України.

Стаття 412. Особливості здійснення господарської діяльності на державному кордоні України

1. Господарська діяльність на державному кордоні України (судноплавство, користування водними об'єктами для потреб лісосплаву та інші види водокористування, створення гідроспоруд, провадження інших робіт у внутрішніх водах України, користування землею, лісами, об'єктами тваринного світу, ведення геологічних розвідувань та інша господарська діяльність) здійснюється з урахуванням особливостей режиму державного кордону України відповідно до законодавства України та чинних міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Умови здійснення на державному кордоні України господарської діяльності визначаються відповідними органами державної влади України з урахуванням місцевих умов згідно з вимогами закону.

3. У випадках і в порядку, передбачених законом, сполучення через державний кордон України на окремих ділянках за рішенням Кабінету Міністрів України може бути тимчасово обмежено чи припинено або встановлено заходи карантину для людей, тварин, вантажів, насіннєвого, садивного матеріалу та іншої продукції тваринного і рослинного походження, що перетинають державний кордон України.

Стаття 413. Особливості здійснення господарської діяльності в санітарно-захисних та інших охоронних зонах, на територіях і об'єктах, що особливо охороняються

1. Господарська діяльність у санітарно-захисних, водоохоронних зонах, зонах санітарної охорони та інших охоронних зонах здійснюється з урахуванням правового режиму таких зон, що встановлюється законом.

2. Господарська діяльність на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду України, курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних та інших територіях і об'єктах, віднесених законодавством до таких, що особливо охороняються, здійснюється відповідно до вимог правового режиму цих територій і об'єктів, встановлених законом та іншими законодавчими актами.

3. Законом встановлюються додаткові вимоги щодо здійснення господарської діяльності та соціальних гарантій працюючих на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Стаття 414. Спеціальний режим господарювання в окремих галузях економіки

1. У разі необхідності стабілізації або прискореного розвитку окремих галузей економіки за поданням Кабінету Міністрів України може встановлюватися законом спеціальний режим господарювання у цих галузях.

2. У Збройних Силах України може здійснюватися лише некомерційна (неприбуткова) господарська діяльність.

3. Господарська діяльність у Збройних Силах України - це специфічна діяльність військових частин, закладів, установ та організацій Збройних Сил України, пов'язана із забезпеченням їх повсякденної життєдіяльності, що передбачає ведення підсобного господарства, виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг, передачу в оренду рухомого та нерухомого військового майна (за винятком озброєння, боєприпасів, бойової та спеціальної техніки) у межах і в порядку, визначених законом.

4. Відносини, пов'язані із здійсненням господарської діяльності в Збройних Силах України, регулюються цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 415. *{Статтю 415 виключено на підставі Закону № 2389-IX від 09.07.2022}*

Стаття 416. Порядок здійснення господарської діяльності в умовах надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації

1. Господарська діяльність в умовах надзвичайного стану - особливого правового режиму діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, передбаченого Конституцією України, який тимчасово допускає обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб та покладає на них додаткові обов'язки, - може здійснюватися з урахуванням обмежень та зобов'язань, встановлених виданим відповідно до Конституції України указом Президента України про введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

2. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо учасників господарських відносин, заходи, що вживаються в умовах надзвичайного стану, а також відповідальність за порушення режиму надзвичайного стану визначаються законом про надзвичайний стан.

3. Правила цієї статті щодо здійснення господарської діяльності застосовуються також у разі оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації.

Стаття 417. Порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану

1. У період дії воєнного стану, введеного на території України або в окремих місцевостях, правовий режим господарської діяльності визначається на основі закону про оборону України, інших законодавчих актів щодо забезпечення обороноздатності держави та законодавства про режим воєнного стану.

Стаття 418. Гарантії прав учасників господарських відносин в умовах спеціального режиму господарювання

1. Запровадження спеціальних режимів господарювання, не передбачених цим Кодексом, якими встановлюється обмеження прав суб'єктів господарювання, не допускається.

2. Держава гарантує суб'єктам господарювання та іншим учасникам господарських відносин право на звернення до суду за захистом їх майнових та інших прав від незаконного обмеження в умовах будь-якого спеціального режиму господарювання, передбаченого цим Кодексом.

Розділ IX
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року.

2. Визнати такими, що втратили чинність з 1 січня 2004 року:

Закон України "Про підприємництво" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 14, ст. 168) з наступними змінами, крім статті 4 Закону;

Закон України "Про підприємства в Україні" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 24, ст. 272) з наступними змінами.

3. Кабінету Міністрів України:

1) внести до Верховної Ради України у тримісячний строк з дня опублікування Господарського кодексу України:

перелік законодавчих актів (їх окремих положень), які мають бути визнані такими, що втратили чинність, та перелік законодавчих актів, до яких слід внести зміни у зв'язку з набранням чинності цим Кодексом;

пропозиції щодо уточнення, у разі необхідності, порядку набрання чинності окремих положень цього Кодексу;

2) затвердити нормативно-правові акти, передбачені цим Кодексом;

3) забезпечити перегляд, приведення у відповідність із цим Кодексом або визнання такими, що втратили чинність, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

4) визначити суб'єктів господарювання, що належать до державного сектора економіки, відповідно до вимог цього Кодексу;

5) внести на розгляд Верховної Ради України законопроект щодо переліку видів діяльності, в яких забороняється підприємництво, та видів господарської діяльності, яку дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам і організаціям;

6) забезпечити формування і ведення Реєстру державних корпоративних прав відповідно до вимог цього Кодексу.

4. Встановити, що Господарський кодекс України застосовується до господарських відносин, які виникли після набрання чинності його положеннями відповідно до цього розділу.

До господарських відносин, що виникли до набрання чинності відповідними положеннями Господарського кодексу України, зазначені положення застосовуються щодо тих прав і обов'язків, які продовжують існувати або виникли після набрання чинності цими положеннями.

5. Положення Господарського кодексу України щодо відповідальності за порушення правил здійснення господарської діяльності, а також за порушення господарських зобов'язань застосовуються у разі, якщо ці порушення були вчинені після набрання чинності зазначеними положеннями, крім випадків, коли за порушення господарських зобов'язань була встановлена інша відповідальність договором, укладеним до зазначеного в пункті 1 цього розділу строку.

Положення Господарського кодексу України щодо відповідальності за порушення, зазначені в абзаці першому цього пункту, вчинені до набрання чинності відповідними положеннями цього Кодексу стосовно відповідальності учасників господарських відносин, застосовуються у разі якщо вони пом'якшують відповідальність за вказані порушення.

6. Встановити, що до господарських відносин, зазначених в абзаці другому пункту 4 цього розділу, застосовуються строки позовної давності, передбачені Господарським кодексом України, у такому порядку:

спеціальні строки позовної давності, встановлені законодавством, чинним до набрання чинності цим Кодексом, якщо вказані строки перевищують строк, встановлений цим Кодексом;

збільшені спеціальні строки позовної давності відповідно до встановлених цим Кодексом строків, якщо тривалість раніше чинних строків є меншою порівняно із встановленими цим Кодексом строками позовної давності.

7. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 232, 269, 322, 324 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину.

{Розділ IX доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

8. У разі прострочення позичальником у період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби COVID-19, або/та у тридцятиденний строк після дня завершення дії такого карантину виконання грошового зобов’язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитодавцем (позикодавцем), позичальник звільняється від обов’язків сплатити на користь кредитодавця (позикодавця) неустойку, штраф, пеню за таке прострочення.

{Розділ IX доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 691-20 від 16.06.2020}

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
16 січня 2003 року
№ 436-IV

Публікації документа

- **Голос України** від 14.03.2003 — № 49

- **Офіційний вісник України** від 28.03.2003 — 2003 р., № 11, стор. 303, стаття 462, код акта 24635/2003
- **Відомості Верховної Ради України** від 02.05.2003 — 2003 р., № 18, стаття 144

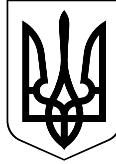

ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 980-IV від 19.06.2003*, ВВР, 2004, № 2, ст.6*
№ 1255-IV від 18.11.2003*, ВВР, 2004, № 11, ст.140*
№ 1713-IV від 12.05.2004*, ВВР, 2004, № 33-34, ст.403*
№ 2135-IV від 02.11.2004*, ВВР, 2005, № 2, ст.37*
№ 2146-IV від 03.11.2004*, ВВР, 2005, № 2, ст.39*
№ 2450-IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 13, ст.234*
№ 2452-IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 16, ст.257*
№ 2620-IV від 02.06.2005*, ВВР, 2005, № 26, ст.352*
№ 2664-IV від 16.06.2005*, ВВР, 2005, № 31, ст.420*
№ 2705-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 33, ст.427*
№ 2710-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 32, ст.423*
№ 2798-IV від 06.09.2005*, ВВР, 2005, № 42, ст.464*
№ 3165-IV від 01.12.2005*, ВВР, 2006, № 12, ст.102*
№ 3201-IV від 15.12.2005*, ВВР, 2006, № 13, ст.110*
№ 3261-IV від 22.12.2005*, ВВР, 2006, № 15, ст.127*
№ 3348-IV від 17.01.2006*, ВВР, 2006, № 19-20, ст.161*
№ 3456-IV від 22.02.2006*, ВВР, 2006, № 27, ст.234*
№ 3480-IV від 23.02.2006*, ВВР, 2006, № 31, ст.268*
№ 185-V від 21.09.2006*, ВВР, 2006, № 46, ст.456*
№ 501-V від 20.12.2006*, ВВР, 2007, № 11, ст.93*
№ 524-V від 22.12.2006*, ВВР, 2007, № 10, ст.87*
№ 1111-V від 31.05.2007*, ВВР, 2007, № 44, ст.512*
№ 509-VI від 16.09.2008*, ВВР, 2008, № 48, ст.358*
№ 514-VI від 17.09.2008*, ВВР, 2008, № 50-51, ст.384*
№ 661-VI від 12.12.2008*, ВВР, 2009, № 15, ст.190*
№ 675-VI від 17.12.2008*, ВВР, 2009, № 15, ст.192*
№ 692-VI від 18.12.2008*, ВВР, 2009, № 17, ст.236*
№ 800-VI від 25.12.2008*, ВВР, 2009, № 19, ст.257*
№ 1055-VI від 03.03.2009*, ВВР, 2009, № 29, ст.393*
№ 1254-VI від 14.04.2009*, ВВР, 2009, № 36-37, ст.511*
№ 1390-VI від 21.05.2009*, ВВР, 2009, № 39, ст.559*
№ 1559-VI від 17.11.2009*, ВВР, 2010, № 1, ст.2*
№ 1568-VI від 25.06.2009*, ВВР, 2010, № 1, ст.5*
№ 1617-VI від 24.07.2009*, ВВР, 2010, № 2-3, ст.11*
№ 1702-VI від 05.11.2009*, ВВР, 2010, № 5, ст.40}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 31-рп/2009 від 10.12.2009*}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 1-рп/2010 від 12.01.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1822-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 10, ст.106*
№ 1878-VI від 11.02.2010*, ВВР, 2010, № 18, ст.141*
№ 2257-VI від 14.05.2010*, ВВР, 2010, № 28, ст.354*
№ 2258-VI від 18.05.2010*, ВВР, 2010, № 29, ст.392*
№ 2289-VI від 01.06.2010*, ВВР, 2010, № 33, ст.471*
№ 2328-VI від 15.06.2010*, ВВР, 2010, № 32, ст.449*
№ 2367-VI від 29.06.2010*, ВВР, 2010, № 34, ст.486*
№ 2398-VI від 01.07.2010*, ВВР, 2010, № 38, ст.509*
№ 2435-VI від 06.07.2010*, ВВР, 2010, № 46, ст.539*
№ 2457-VI від 08.07.2010*, ВВР, 2010, № 48, ст.564*
№ 2510-VI від 09.09.2010*, ВВР, 2011, № 4, ст.20*
№ 2518-VI від 09.09.2010*, ВВР, 2011, № 4, ст.22*
№ 2527-VI від 21.09.2010*, ВВР, 2011, № 5, ст.29*
№ 2555-VI від 23.09.2010*, ВВР, 2011, № 6, ст.41*
№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 2735-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 21, ст.144*
№ 2741-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 18, ст.123*
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 2825-VI від 21.12.2010*, ВВР, 2011, № 27, ст.228*
№ 2850-VI від 22.12.2010*, ВВР, 2011, № 28, ст.252*
№ 2938-VI від 13.01.2011*, ВВР, 2011, № 32, ст.313*
№ 3166-VI від 17.03.2011*, ВВР, 2011, № 38, ст.385*
№ 3234-VI від 19.04.2011*, ВВР, 2011, № 42, ст.433*
№ 3262-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 43, ст.445*
№ 3263-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 43, ст.446*
№ 3323-VI від 12.05.2011*, ВВР, 2011, № 45, ст.479*
№ 3384-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 46, ст.512*
№ 3390-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 47, ст.531*
№ 3436-VI від 31.05.2011*, ВВР, 2011, № 50, ст.542*
№ 3461-VI від 02.06.2011*, ВВР, 2011, № 51, ст.578*
№ 3565-VI від 05.07.2011*, ВВР, 2012, № 5, ст.34*
№ 3610-VI від 07.07.2011*, ВВР, 2012, № 7, ст.53*
№ 3795-VI від 22.09.2011*, ВВР, 2012, № 21, ст.197*
№ 4176-VI від 20.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.340*
№ 4212-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413*
№ 4220-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.345*
№ 4416-VI від 21.02.2012*, ВВР, 2012, № 42, ст.522*
№ 4652-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 21, ст.208*
№ 4765-VI від 17.05.2012*, ВВР, 2013, № 15, ст.99}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 14-рп/2012 від 03.07.2012*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 5042-VI від 04.07.2012*, ВВР, 2013, № 26, ст.264*
№ 5080-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 29, ст.337*
№ 5178-VI від 06.07.2012*, ВВР, 2013, № 39, ст.517*
№ 5284-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 37, ст.488*
№ 5405-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 40, ст.540*
№ 5463-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 4, ст.61*
№ 5477-VI від 06.11.2012*, ВВР, 2013, № 50, ст.693*
№ 5495-VI від 20.11.2012*, ВВР, 2013, № 50, ст.698*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 402-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.708*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 642-VII від 10.10.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.773}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 1-рп/2014 від 11.02.2014*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1170-VII від 27.03.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.816*
№ 1206-VII від 15.04.2014*, ВВР, 2014, № 24, ст.885*
№ 1255-VII від 13.05.2014*, ВВР, 2014, № 27, ст.912*
№ 1258-VII від 13.05.2014*, ВВР, 2014, № 28, ст.936*
№ 1508-VII від 17.06.2014*, ВВР, 2014, № 34, ст.1167*
№ 1673-VII від 02.09.2014*, ВВР, 2014, № 43, ст.2037*
№ 1702-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2014, № 50-51, ст.2057*
№ 1709-VII від 20.10.2014*, ВВР, 2015, № 1, ст.2*
№ 189-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 16, ст.112*
№ 191-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 21, ст.133*
№ 289-VIII від 07.04.2015*, ВВР, 2015, № 25, ст.188*
№ 417-VIII від 14.05.2015*, ВВР, 2015, № 29, ст.262*
№ 424-VIII від 14.05.2015*, ВВР, 2015, № 30, ст.270*
№ 629-VIII від 16.07.2015*, ВВР, 2015, № 43, ст.386*
№ 675-VIII від 03.09.2015*, ВВР, 2015, № 45, ст.410*
№ 835-VIII від 26.11.2015*, ВВР, 2016, № 2, ст.17*
№ 901-VIII від 23.12.2015*, ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 922-VIII від 25.12.2015*, ВВР, 2016, № 9, ст.89*
№ 1021-VIII від 18.02.2016*, ВВР, 2016, № 11, ст.129*
№ 1404-VIII від 02.06.2016*, ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1414-VIII від 14.06.2016*, ВВР, 2016, № 32, ст.555*
№ 1533-VIII від 20.09.2016*, ВВР, 2016, № 44, ст.747*
№ 1666-VIII від 06.10.2016*, ВВР, 2016, № 47, ст.800*
№ 1734-VIII від 15.11.2016*, ВВР, 2017, № 1, ст.2*
№ 1982-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2017, № 18, ст.222*

№ 1983-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2017, № 25, ст.289*
№ 1984-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2018, № 10, ст.52*
№ 1999-VIII від 05.04.2017*, ВВР, 2017, № 24, ст.277*
№ 2147-VIII від 03.10.2017*, ВВР, 2017, № 48, ст.436*
№ 2205-VIII від 14.11.2017*, ВВР, 2017, № 51-52, ст.448*
№ 2210-VIII від 16.11.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.38*
№ 2234-VIII від 07.12.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.40*
№ 2269-VIII від 18.01.2018*, ВВР, 2018, № 12, ст.68*
№ 2275-VIII від 06.02.2018*, ВВР, 2018, № 13, ст.69*
№ 2478-VIII від 03.07.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.368*
№ 2505-VIII від 12.07.2018*, ВВР, 2018, № 38, ст.280*
№ 2581-VIII від 02.10.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.371*
Кодексом
№ 2597-VIII від 18.10.2018, ВВР, 2019, № 19, ст.74
Законами
№ 2628-VIII від 23.11.2018*, ВВР, 2018, № 49, ст.399*
№ 2694-VIII від 28.02.2019*, ВВР, 2019, № 16, ст.69*
№ 111-IX від 19.09.2019*, ВВР, 2019, № 42, ст.236*
№ 123-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 45, ст.290*
№ 124-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 132-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.299*
№ 157-IX від 03.10.2019*, ВВР, 2020, № 4, ст.25*
№ 159-IX від 03.10.2019*, ВВР, 2019, № 47, ст.312*
№ 198-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.356*
№ 263-IX від 31.10.2019*, ВВР, 2020, № 2, ст.5*
№ 340-IX від 05.12.2019*, ВВР, 2020, № 12, ст.66*
№ 361-IX від 06.12.2019*, ВВР, 2020, № 25, ст.171*
№ 421-IX від 20.12.2019*, ВВР, 2020, № 27, ст.176*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 552-IX від 31.03.2020*, ВВР, 2020, № 20, ст.142*
№ 553-IX від 13.04.2020*, ВВР, 2020, № 19, ст.126*
№ 590-IX від 13.05.2020*, ВВР, 2020, № 40, ст.314*
№ 691-20 від 16.06.2020*, ВВР, 2020, № 43, ст.370*
№ 692-IX від 16.06.2020*, ВВР, 2020, № 43, ст.371*
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 815-IX від 21.07.2020*, ВВР, 2020, № 51, ст.481*
№ 816-IX від 21.07.2020*, ВВР, 2020, № 52, ст.496*
№ 819-IX від 21.07.2020*, ВВР, 2020, № 52, ст.497 - щодо введення в дію див.* пункт 1 *розділу X*
№ 942-IX від 03.11.2020
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1174-IX від 02.02.2021
№ 1201-IX від 04.02.2021*}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду України № 2-р(II)/2021 від 28.04.2021}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1423-IX від 28.04.2021
№ 1434-IX від 29.04.2021, *ВВР, 2021, № 31, ст.247*
№ 1591-IX від 30.06.2021 - *вводиться в дію з* 01.08.2022
№ 1630-IX від 13.07.2021, *ВВР, 2021, № 46, ст.378*
№ 1667-IX від 15.07.2021
№ 1720-IX від 08.09.2021, *ВВР, 2021, № 50, ст.394*
№ 1887-IX від 17.11.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 1953-IX від 14.12.2021
№ 2120-IX від 15.03.2022
№ 2191-IX від 14.04.2022
№ 2079-IX від 17.02.2022*}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду України № 6-р(II)/2022 від 22.06.2022}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2347-IX від 01.07.2022
№ 2465-IX від 27.07.2022
№ 2518-IX від 15.08.2022
№ 2763-IX від 16.11.2022
№ 2792-IX від 01.12.2022
№ 2801-IX від 01.12.2022
№ 2811-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 2888-IX від 12.01.2023
№ 2923-IX від 23.02.2023
№ 2970-IX від 20.03.2023
№ 2974-IX від 20.03.2023
№ 2989-IX від 21.03.2023
№ 3081-IX від 02.05.2023
№ 3254-IX від 14.07.2023
№ 3265-IX від 14.07.2023
№ 3310-IX від 09.08.2023
№ 3320-IX від 10.08.2023
№ 3450-IX від 08.11.2023
№ 3587-IX від 22.02.2024*}*

{У тексті Кодексу слова "орган державної податкової служби" в усіх відмінках і числах замінено словами "орган доходів і зборів" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

{У главах 35, 37 Кодексу слова "передача (програма)" у всіх відмінках і числах замінено словом "програма" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2811-IX від 01.12.2022}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

КНИГА ПЕРША
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ I
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1
ЦИВІЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Стаття 1. Відносини, що регулюються цивільним законодавством

1. Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

2. До майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 2. Учасники цивільних відносин

1. Учасниками цивільних відносин є фізичні особи та юридичні особи (далі - особи).

2. Учасниками цивільних відносин є: держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права.

Стаття 3. Загальні засади цивільного законодавства

1. Загальними засадами цивільного законодавства є:

1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини;

2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом;

3) свобода договору;

4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом;

5) судовий захист цивільного права та інтересу;

6) справедливість, добросовісність та розумність.

Стаття 4. Акти цивільного законодавства України

1. Основу цивільного законодавства України становить Конституція України.

2. Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України.

Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та цього Кодексу (далі - закон).

Якщо суб'єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проект закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж цей Кодекс, він зобов'язаний одночасно подати проект закону про внесення змін до Цивільного кодексу України. Поданий законопроект розглядається Верховною Радою України одночасно з відповідним проектом закону про внесення змін до Цивільного кодексу України.

Зміни до цього Кодексу можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Цивільного кодексу України.

{Частину другу статті 4 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 3081-IX від 02.05.2023}

3. Цивільні відносини можуть регулюватись актами Президента України у випадках, встановлених Конституцією України.

4. Актами цивільного законодавства є також постанови Кабінету Міністрів України.

Якщо постанова Кабінету Міністрів України суперечить положенням цього Кодексу або іншому закону, застосовуються відповідні положення цього Кодексу або іншого закону.

5. Інші органи державної влади України, органи влади Автономної Республіки Крим можуть видавати нормативно-правові акти, що регулюють цивільні відносини, лише у випадках і в межах, встановлених Конституцією України та законом.

6. Цивільні відносини регулюються однаково на всій території України.

Стаття 5. Дія актів цивільного законодавства у часі

1. Акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності.

2. Акт цивільного законодавства не має зворотної дії у часі, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи.

3. Якщо цивільні відносини виникли раніше і регулювалися актом цивільного законодавства, який втратив чинність, новий акт цивільного законодавства застосовується до прав та обов'язків, що виникли з моменту набрання ним чинності.

Стаття 6. Акти цивільного законодавства і договір

1. Сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства.

2. Сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами.

3. Сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд.

Сторони в договорі не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість

для сторін положень актів цивільного законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

4. Положення частин першої, другої і третьої цієї статті застосовуються і до односторонніх правочинів.

Стаття 7. Звичай

1. Цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту.

Звичаєм є правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері цивільних відносин.

Звичай може бути зафіксований у відповідному документі.

2. Звичай, що суперечить договору або актам цивільного законодавства, у цивільних відносинах не застосовується.

Стаття 8. Аналогія

1. Якщо цивільні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону).

2. У разі неможливості використати аналогію закону для регулювання цивільних відносин вони регулюються відповідно до загальних засад цивільного законодавства (аналогія права).

Стаття 9. Застосування Цивільного кодексу України до врегулювання відносин у сферах господарювання, використання природних ресурсів, охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин

1. Положення цього Кодексу застосовуються до врегулювання відносин, які виникають у сферах використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства.

2. Законом можуть бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання.

Стаття 10. Міжнародні договори

1. Чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного законодавства України.

2. Якщо у чинному міжнародному договорі України, укладеному у встановленому законом порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України.

Глава 2
ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ. ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ

Стаття 11. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків

1. Цивільні права та обов'язки виникають із дій осіб, що передбачені актами цивільного законодавства, а також із дій осіб, що не передбачені цими актами, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки.

2. Підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема, є:

1) договори та інші правочини;

2) створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності;

3) завдання майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі;

4) інші юридичні факти.

3. Цивільні права та обов'язки можуть виникати безпосередньо з актів цивільного законодавства.

4. У випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки виникають безпосередньо з актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування.

5. У випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати з рішення суду.

6. У випадках, встановлених актами цивільного законодавства або договором, підставою виникнення цивільних прав та обов'язків може бути настання або ненастання певної події.

Стаття 12. Здійснення цивільних прав

1. Особа здійснює свої цивільні права вільно, на власний розсуд.

2. Нездійснення особою своїх цивільних прав не є підставою для їх припинення, крім випадків, встановлених законом.

3. Особа може відмовитися від свого майнового права.

Відмова від права власності на транспортні засоби, тварин, нерухомі речі здійснюється у порядку, встановленому актами цивільного законодавства.

4. Особа може за відплатним або безвідплатним договором передати своє майнове право іншій особі, крім випадків, встановлених законом.

5. Якщо законом встановлені правові наслідки недобросовісного або нерозумного здійснення особою свого права, вважається, що поведінка особи є добросовісною та розумною, якщо інше не встановлено судом.

Стаття 13. Межі здійснення цивільних прав

1. Цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства.

2. При здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині.

3. Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах.

{Положення частини третьої статті 13 визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 2-р(II)/2021 від 28.04.2021}

4. При здійсненні цивільних прав особа повинна додержуватися моральних засад суспільства.

5. Не допускаються використання цивільних прав з метою неправомірного обмеження конкуренції, зловживання монопольним становищем на ринку, а також недобросовісна конкуренція.

6. У разі недодержання особою при здійсненні своїх прав вимог, які встановлені частинами другою - п'ятою цієї статті, суд може зобов'язати її припинити зловживання своїми правами, а також застосувати інші наслідки, встановлені законом.

Стаття 14. Виконання цивільних обов'язків

1. Цивільні обов'язки виконуються у межах, встановлених договором або актом цивільного законодавства.

2. Особа не може бути примушена до дій, вчинення яких не є обов'язковим для неї.

3. Виконання цивільних обов'язків забезпечується засобами заохочення та відповідальністю, які встановлені договором або актом цивільного законодавства.

4. Особа може бути звільнена від цивільного обов'язку або його виконання у випадках, встановлених договором або актами цивільного законодавства.

Глава 3
ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Стаття 15. Право на захист цивільних прав та інтересів

1. Кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання.

2. Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства.

Стаття 16. Захист цивільних прав та інтересів судом

1. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу.

2. Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути:

1) визнання права;

2) визнання правочину недійсним;

3) припинення дії, яка порушує право;

4) відновлення становища, яке існувало до порушення;

5) примусове виконання обов'язку в натурі;

6) зміна правовідношення;

7) припинення правовідношення;

8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;

9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках.

{Абзац дванадцятий частини другої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3. Суд може відмовити у захисті цивільного права та інтересу особи в разі порушення нею положень частин другої - п'ятої статті 13 цього Кодексу.

{Положення частини третьої статті 16 визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 2-р(II)/2021 від 28.04.2021}

Стаття 17. Захист цивільних прав та інтересів Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування

1. Президент України здійснює захист цивільних прав та інтересів у межах повноважень, визначених Конституцією України.

2. У випадках, встановлених Конституцією України та законом, особа має право звернутися за захистом цивільного права та інтересу до органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

3. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування здійснюють захист цивільних прав та інтересів у межах, на підставах та у спосіб, що встановлені Конституцією України та законом.

Рішення, прийняте зазначеними органами щодо захисту цивільних прав та інтересів, не є перешкодою для звернення за їх захистом до суду.

Стаття 18. Захист цивільних прав нотаріусом

1. Нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом.

Стаття 19. Самозахист цивільних прав

1. Особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань.

Самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства.

2. Способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням.

Способи самозахисту можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства.

Стаття 20. Здійснення права на захист

1. Право на захист особа здійснює на свій розсуд.

2. Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення цивільного права, що порушене, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 21. Визнання незаконним правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування

1. Суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

2. Суд визнає незаконним та скасовує нормативно-правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Стаття 22. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди

1. Особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування.

2. Збитками є:

1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);

2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

3. Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі.

Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодовуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право.

4. На вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодовуватися в натурі (передання речі того ж роду та тієї ж якості, полагодження пошкодженої речі тощо), якщо інше не встановлено законом.

{Частина четверта статті 22 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 23. Відшкодування моральної шкоди

1. Особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав.

2. Моральна шкода полягає:

1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;

4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

{Пункт 4 частини другої статті 23 в редакції Закону № 3261-IV від 22.12.2005}

3. Якщо інше не встановлено законом, моральна шкода відшкодовується грошовими коштами, іншим майном або в інший спосіб.

{Абзац перший частини третьої статті 23 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості.

4. Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування.

5. Моральна шкода відшкодовується одноразово, якщо інше не встановлено договором або законом.

Розділ II
ОСОБИ

Підрозділ 1
ФІЗИЧНА ОСОБА

Глава 4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ФІЗИЧНУ ОСОБУ

Стаття 24. Поняття фізичної особи

1. Людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою.

Стаття 25. Цивільна правоздатність фізичної особи

1. Здатність мати цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність) мають усі фізичні особи.

2. Цивільна правоздатність фізичної особи виникає у момент її народження.

У випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, але ще не народженої дитини.

3. У випадках, встановлених законом, здатність мати окремі цивільні права та обов'язки може пов'язуватися з досягненням фізичною особою відповідного віку.

4. Цивільна правоздатність фізичної особи припиняється у момент її смерті.

Стаття 26. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи

1. Усі фізичні особи є рівними у здатності мати цивільні права та обов'язки.

2. Фізична особа має усі особисті немайнові права, встановлені Конституцією України та цим Кодексом.

3. Фізична особа здатна мати усі майнові права, що встановлені цим Кодексом, іншим законом.

4. Фізична особа здатна мати інші цивільні права, що не встановлені Конституцією України, цим Кодексом, іншим законом, якщо вони не суперечать закону та моральним засадам суспільства.

5. Фізична особа здатна мати обов'язки як учасник цивільних відносин.

Стаття 27. Запобігання обмеженню можливості фізичної особи мати цивільні права та обов'язки

1. Правочин, що обмежує можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки, є нікчемним.

2. Правовий акт Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб не може обмежувати можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки, крім випадків, коли таке обмеження передбачено Конституцією України.

Стаття 28. Ім'я фізичної особи

1. Фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям.

Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не випливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить.

2. При здійсненні окремих цивільних прав фізична особа відповідно до закону може використовувати псевдонім (вигадане ім'я) або діяти без зазначення імені.

3. Ім'я фізичній особі надається відповідно до закону.

Стаття 29. Місце проживання фізичної особи

1. Місцем проживання фізичної особи є житло, в якому вона проживає постійно або тимчасово.

{Частина перша статті 29 в редакції Закону № 1673-VII від 02.09.2014}

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, вільно обирає собі місце проживання, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

3. Місцем проживання фізичної особи у віці від десяти до чотирнадцяти років є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо інше місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або організацією, яка виконує щодо неї функції опікуна.

У разі спору місце проживання фізичної особи у віці від десяти до чотирнадцяти років визначається органом опіки та піклування або судом.

4. Місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

5. Місцем проживання недієздатної особи є місце проживання її опікуна або місцезнаходження відповідної організації, яка виконує щодо неї функції опікуна.

6. Фізична особа може мати кілька місць проживання.

Стаття 30. Цивільна дієздатність фізичної особи

1. Цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними.

Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання.

2. Обсяг цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється цим Кодексом і може бути обмежений виключно у випадках і в порядку, встановлених законом.

Стаття 31. Часткова цивільна дієздатність фізичної особи, яка не досягла чотирнадцяти років

1. Фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років (малолітня особа), має право:

1) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини.

Правочин вважається дрібним побутовим, якщо він задовольняє побутові потреби особи, відповідає її фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосується предмета, який має невисоку вартість;

2) здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

2. Малолітня особа не несе відповідальності за завдану нею шкоду.

Стаття 32. Неповна цивільна дієздатність фізичної особи у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років

1. Крім правочинів, передбачених статтею 31 цього Кодексу, фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа) має право:

1) самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами;

2) самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом;

3) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи;

4) самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку);

5) самостійно укладати договір про отримання електронних довірчих послуг.

{Частину першу статті 32 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

2. Неповнолітня особа вчиняє інші правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників.

На вчинення неповнолітньою особою правочину щодо транспортних засобів або нерухомого майна повинна бути письмова нотаріально посвідчена згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника і дозвіл органу опіки та піклування.

3. Неповнолітня особа може розпоряджатися грошовими коштами, що внесені повністю або частково іншими особами у фінансову установу на її ім'я, за згодою органу опіки та піклування та батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

{Частина третя статті 32 в редакції Закону № 3201-IV від 15.12.2005}

4. Згода на вчинення неповнолітньою особою правочину має бути одержана від батьків (усиновлювачів) або піклувальника та органу опіки та піклування відповідно до закону.

{Частина четверта статті 32 в редакції Закону № 3201-IV від 15.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3234-VI від 19.04.2011}

5. За наявності достатніх підстав суд за заявою батьків (усиновлювачів), піклувальника, органу опіки та піклування може обмежити право неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавити її цього права.

Суд скасовує своє рішення про обмеження або позбавлення цього права, якщо відпали обставини, які були підставою для його прийняття.

6. Порядок обмеження цивільної дієздатності неповнолітньої особи встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

{Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2620-IV від 02.06.2005}

Стаття 33. Цивільна відповідальність неповнолітньої особи

1. Неповнолітня особа особисто несе відповідальність за порушення договору, укладеного нею самостійно відповідно до закону.

2. Неповнолітня особа особисто несе відповідальність за порушення договору, укладеного за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника. Якщо у неповнолітньої особи недостатньо майна для відшкодування збитків, додаткову відповідальність несуть її батьки (усиновлювачі) або піклувальник.

3. Неповнолітня особа несе відповідальність за шкоду, завдану нею іншій особі, відповідно до статті 1179 цього Кодексу.

Стаття 34. Повна цивільна дієздатність

1. Повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла вісімнадцяти років (повноліття).

2. У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу.

У разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття набута нею повна цивільна дієздатність зберігається.

У разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних з протиправною поведінкою неповнолітньої особи, набута нею повна цивільна дієздатність зберігається.

Стаття 35. Надання повної цивільної дієздатності

1. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини.

2. Надання повної цивільної дієздатності провадиться за рішенням органу опіки та піклування за заявою заінтересованої особи за письмовою згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника, а у разі відсутності такої згоди повна цивільна дієздатність може бути надана за рішенням суду.

3. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і яка бажає займатися підприємницькою діяльністю.

За наявності письмової згоди на це батьків (усиновлювачів), піклувальника або органу опіки та піклування така особа може бути зареєстрована як підприємець. У цьому разі фізична особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту державної реєстрації її як підприємця.

4. Повна цивільна дієздатність, надана фізичній особі, поширюється на усі цивільні права та обов'язки.

5. У разі припинення трудового договору, припинення фізичною особою підприємницької діяльності надана їй повна цивільна дієздатність зберігається.

Стаття 36. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи

1. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

2. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

{Частина друга статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4416-VI від 21.02.2012}

3. Порядок обмеження цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

4. Цивільна дієздатність фізичної особи є обмеженою з моменту набрання законної сили рішенням суду про це.

Стаття 37. Правові наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи

1. Над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, встановлюється піклування.

2. Фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини.

3. Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, що виходять за межі дрібних побутових, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за згодою піклувальника.

Відмова піклувальника дати згоду на вчинення правочинів, що виходять за межі дрібних побутових, може бути оскаржена особою, цивільна дієздатність якої обмежена, до органу опіки та піклування або суду.

4. Одержання заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів особи, цивільна дієздатність якої обмежена, та розпоряджання ними здійснюються піклувальником. Піклувальник може

письмово дозволити фізичній особі, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно одержувати заробіток, пенсію, стипендію, інші доходи та розпоряджатися ними.

5. Особа, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно несе відповідальність за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, що завдана нею іншій особі.

Стаття 38. Поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена

1. У разі видужання фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена, або такого поліпшення її психічного стану, який відновив у повному обсязі її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, суд поновлює її цивільну дієздатність.

2. У разі припинення фізичною особою зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо суд поновлює її цивільну дієздатність.

{Частина друга статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4416-VI від 21.02.2012}

3. Піклування, встановлене над фізичною особою, припиняється на підставі рішення суду про поновлення цивільної дієздатності.

4. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена, встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

Стаття 39. Визнання фізичної особи недієздатною

1. Фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

2. Порядок визнання фізичної особи недієздатною встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

3. Якщо суд відмовить у задоволенні заяви про визнання особи недієздатною і буде встановлено, що вимога була заявлена недобросовісно без достатньої для цього підстави, фізична особа, якій такими діями було завдано моральної шкоди, має право вимагати від заявника її відшкодування.

Стаття 40. Момент визнання фізичної особи недієздатною

1. Фізична особа визнається недієздатною з моменту набрання законної сили рішенням суду про це.

2. Якщо від часу виникнення недієздатності залежить визнання недійсним шлюбу, договору або іншого правочину, суд з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів щодо психічного стану особи може визначити у своєму рішенні день, з якого вона визнається недієздатною.

Стаття 41. Правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною

1. Над недієздатною фізичною особою встановлюється опіка.

2. Недієздатна фізична особа не має права вчиняти будь-якого правочину.

3. Правочини від імені недієздатної фізичної особи та в її інтересах вчиняє її опікун.

4. Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, несе її опікун (стаття 1184 цього Кодексу).

Стаття 42. Поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною

1. За заявою опікуна або органу опіки та піклування суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи, яка була визнана недієздатною, і припиняє опіку, якщо буде встановлено, що внаслідок видужання або значного поліпшення її психічного стану у неї поновилася здатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними.

2. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною, встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

{Стаття 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2798-IV від 06.09.2005}

Стаття 43. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування.

2. У разі неможливості встановити день одержання останніх відомостей про місце перебування особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, що йде за тим, у якому були одержані такі відомості, а в разі неможливості встановити цей місяць - перше січня наступного року.

3. Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

Стаття 44. Опіка над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, а також особи, зниклої безвісти за особливих обставин

1. На підставі рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою нотаріус за останнім місцем її проживання описує належне їй майно та встановлює над ним опіку.

2. За заявою заінтересованої особи або органу опіки та піклування над майном особи, зниклої безвісти за особливих обставин, опіка може бути встановлена нотаріусом до ухвалення судом рішення про визнання її безвісно відсутньою.

3. Опікун над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, приймає виконання цивільних обов’язків на її користь, погашає за рахунок її майна борги, управляє цим майном в її інтересах.

4. За заявою заінтересованої особи опікун над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, надає за рахунок цього майна утримання особам, яких вони за законом зобов’язані утримувати.

5. Опіка над майном припиняється у разі скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою, а також у разі появи особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

{Стаття 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-VIII від 12.07.2018; в редакції Закону № 2191-IX від 14.04.2022}

Стаття 45. Скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Якщо фізична особа, яка була визнана безвісно відсутньою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем її перебування або суд, що постановив рішення про визнання цієї особи безвісно відсутньою, за заявою цієї особи або іншої заінтересованої особи скасовує рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

Стаття 46. Оголошення фізичної особи померлою

1. Фізична особа може бути оголошена судом померлою, якщо у місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років, а якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, - протягом шести місяців, а за можливості вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру - протягом одного місяця після завершення роботи спеціальної комісії, утвореної внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

{Частина перша статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1568-VI від 25.06.2009}

2. Фізична особа, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, може бути оголошена судом померлою після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою і до спливу цього строку, але не раніше спливу шести місяців.

{Частина друга статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-VIII від 12.07.2018}

3. Фізична особа оголошується померлою від дня набрання законної сили рішенням суду про це. Фізична особа, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави припустити її загибель від певного нещасного випадку або у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, може бути оголошена померлою від дня її вірогідної смерті.

{Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-VIII від 12.07.2018}

4. Порядок оголошення фізичної особи померлою встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

Стаття 47. Правові наслідки оголошення фізичної особи померлою

1. Правові наслідки оголошення фізичної особи померлою прирівнюються до правових наслідків, які настають у разі смерті.

2. Спадкоємці фізичної особи, яка оголошена померлою, не мають права відчужувати протягом п'яти років нерухоме майно, що перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини.

Нотаріус, який видав спадкоємцеві свідоцтво про право на спадщину на нерухоме майно, накладає на нього заборону відчуження.

Стаття 48. Правові наслідки появи фізичної особи, яка була оголошена померлою

1. Якщо фізична особа, яка була оголошена померлою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем перебування цієї особи або суд, що постановив рішення про оголошення її померлою, за заявою цієї особи або іншої заінтересованої особи скасовує рішення суду про оголошення фізичної особи померлою.

2. Незалежно від часу своєї появи фізична особа, яка була оголошена померлою, має право вимагати від особи, яка володіє її майном, повернення цього майна, якщо воно збереглося та безоплатно перейшло до неї після оголошення фізичної особи померлою, за винятком майна, придбаного за набувальною давністю, а також грошей та цінних паперів на пред'явника.

3. Особа, до якої майно перейшло за відплатним договором, зобов'язана повернути його, якщо буде встановлено, що на момент набуття цього майна вона знала, що фізична особа, яка була оголошена померлою, жива.

У разі неможливості повернути майно в натурі особі, яка була оголошена померлою, відшкодовується вартість цього майна.

4. Якщо майно фізичної особи, яка була оголошена померлою і з'явилася, перейшло у власність держави, Автономної Республіки Крим або територіальної громади і було реалізоване ними, цій особі повертається сума, одержана від реалізації цього майна.

Стаття 48^1. Правові наслідки нездатності фізичної особи виконати свої майнові зобов’язання і погасити борги

1. Стосовно фізичної особи, яка є нездатною виконати свої майнові зобов’язання і погасити борги, може бути відкрито провадження у справі про неплатоспроможність і введена процедура реструктуризації боргів боржника або така особа може бути визнана банкрутом у справі про неплатоспроможність із застосуванням процедури задоволення вимог кредиторів за правилами, передбаченими Кодексом України з процедур банкрутства.

{Кодекс доповнено статтею 48^1 згідно з Кодексом № 2597-VIII від 18.10.2018}

Стаття 49. Акти цивільного стану

1. Актами цивільного стану є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків.

2. Актами цивільного стану є народження фізичної особи, встановлення її походження, набуття громадянства, вихід з громадянства та його втрата, досягнення відповідного віку,

надання повної цивільної дієздатності, обмеження цивільної дієздатності, визнання особи недієздатною, шлюб, розірвання шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, інвалідність, смерть тощо.

3. Державній реєстрації підлягають народження фізичної особи та її походження, громадянство, шлюб, розірвання шлюбу у випадках, передбачених законом, зміна імені, смерть.

{Частина третя статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2398-VI від 01.07.2010}

4. Реєстрація актів цивільного стану провадиться відповідно до закону.

Народження фізичної особи та її походження, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, шлюб, розірвання шлюбу, зміна імені, смерть підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян в органах юстиції в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2710-IV від 23.06.2005, № 524-V від 22.12.2006}

Глава 5
ФІЗИЧНА ОСОБА - ПІДПРИЄМЕЦЬ

Стаття 50. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності

1. Право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом, має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлюються Конституцією України та законом.

2. Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом.

Інформація про державну реєстрацію фізичних осіб - підприємців є відкритою.

3. Якщо особа розпочала підприємницьку діяльність без державної реєстрації, уклавши відповідні договори, вона не має права оспорювати ці договори на тій підставі, що вона не є підприємцем.

{Статтю 50^1 виключено на підставі Закону № 1258-VII від 13.05.2014}

Стаття 51. Застосування до підприємницької діяльності фізичних осіб нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб

1. До підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не випливає із суті відносин.

Стаття 52. Цивільно-правова відповідальність фізичної особи - підприємця

1. Фізична особа - підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законом не може бути звернено стягнення.

2. Фізична особа - підприємець, яка перебуває у шлюбі, відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм особистим майном і часткою у праві спільної сумісної власності подружжя, яка належатиме їй при поділі цього майна.

Стаття 53. Банкрутство фізичної особи - підприємця

1. Фізична особа, яка неспроможна задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані із здійсненням нею підприємницької діяльності, може бути визнана банкрутом у порядку, встановленому законом.

Стаття 54. Управління майном, що використовується у підприємницькій діяльності, органом опіки та піклування

1. Якщо фізична особа - підприємець визнана безвісно відсутньою, недієздатною чи її цивільна дієздатність обмежена або якщо власником майна, яке використовувалося у підприємницькій діяльності, стала неповнолітня чи малолітня особа, орган опіки та піклування може призначити управителя цього майна.

Орган опіки та піклування укладає з управителем договір про управління цим майном.

2. При здійсненні повноважень щодо управління майном управитель діє від свого імені в інтересах особи, яка є власником майна.

3. У договорі про управління майном встановлюються права та обов'язки управителя.

Орган опіки та піклування здійснює контроль за діяльністю управителя майном відповідно до правил про контроль за діяльністю опікуна і піклувальника.

4. Договір про управління майном припиняється, якщо відпали обставини, на підставі яких він був укладений.

Глава 6
ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ

Стаття 55. Завдання опіки та піклування

1. Опіка та піклування встановлюються з метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки.

Стаття 56. Орган опіки та піклування

{Стаття 56 в частині повноважень місцевих державних адміністрацій вводиться в дію одночасно із введенням у дію Закону України "Про внесення змін до статті 23 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" щодо повноважень місцевих державних адміністрацій стосовно встановлення опіки та піклування над неповнолітніми особами - див. п.2 Закону № 2825-VI від 21.12.2010}

1. Органами опіки та піклування є районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських, селищних рад.

2. Права та обов'язки органів, на які покладено здійснення опіки та піклування, щодо забезпечення прав та інтересів фізичних осіб, які потребують опіки та піклування, встановлюються законом та іншими нормативно-правовими актами.

{Текст статті 56 в редакції Закону № 2825-VI від 21.12.2010}

Стаття 57. Обов'язок повідомляти про фізичних осіб, які потребують опіки або піклування

1. Особа, якій стало відомо про фізичну особу, яка потребує опіки або піклування, зобов'язана негайно повідомити про це орган опіки та піклування.

Стаття 58. Фізичні особи, над якими встановлюється опіка

1. Опіка встановлюється над малолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними.

{Частина перша статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2825-VI від 21.12.2010}

Стаття 59. Фізичні особи, над якими встановлюється піклування

1. Піклування встановлюється над неповнолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена.

{Частина перша статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2825-VI від 21.12.2010}

Стаття 60. Встановлення опіки та піклування судом

1. Суд встановлює опіку над фізичною особою у разі визнання її недієздатною і призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

2. Суд встановлює піклування над фізичною особою у разі обмеження її цивільної дієздатності і призначає піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

3. Суд встановлює опіку над малолітньою особою, якщо при розгляді справи буде встановлено, що вона позбавлена батьківського піклування, і призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

4. Суд встановлює піклування над неповнолітньою особою, якщо при розгляді справи буде встановлено, що вона позбавлена батьківського піклування, і призначає піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

{Стаття 60 в редакції Закону № 2450-IV від 03.03.2005}

Стаття 61. Встановлення опіки та піклування органом опіки та піклування

1. Орган опіки та піклування встановлює опіку над малолітньою особою та піклування над неповнолітньою особою, крім випадків, встановлених частинами першою та другою статті 60 цього Кодексу.

Стаття 62. Місце встановлення опіки або піклування

1. Опіка або піклування встановлюються за місцем проживання фізичної особи, яка потребує опіки чи піклування, або за місцем проживання опікуна чи піклувальника.

Стаття 63. Призначення опікуна або піклувальника

1. Опікуна або піклувальника призначає орган опіки та піклування, крім випадків, встановлених статтею 60 цього Кодексу.

2. Опікуном або піклувальником може бути лише фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

3. Фізична особа може бути призначена опікуном або піклувальником лише за її письмовою заявою.

4. Опікун або піклувальник призначаються переважно з осіб, які перебувають у сімейних, родинних відносинах з підопічним, з урахуванням особистих стосунків між ними, можливості особи виконувати обов'язки опікуна чи піклувальника.

При призначенні опікуна для малолітньої особи та при призначенні піклувальника для неповнолітньої особи враховується бажання підопічного.

5. Фізичній особі може бути призначено одного або кількох опікунів чи піклувальників.

{Стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2450-IV від 03.03.2005}

Стаття 64. Фізична особа, яка не може бути опікуном або піклувальником

1. Опікуном або піклувальником не може бути фізична особа:

1) яка позбавлена батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;

2) поведінка та інтереси якої суперечать інтересам фізичної особи, яка потребує опіки або піклування.

Стаття 65. Опіка або піклування над фізичною особою, щодо якої не призначено опікуна або піклувальника

1. До встановлення опіки або піклування і призначення опікуна чи піклувальника опіку або піклування над фізичною особою здійснює відповідний орган опіки та піклування.

Стаття 66. Опіка або піклування над фізичною особою, яка перебуває у спеціальному закладі

1. Якщо над фізичною особою, яка перебуває у навчальному закладі, закладі охорони здоров'я або закладі соціального захисту населення, не встановлено опіку чи піклування або не призначено опікуна чи піклувальника, опіку або піклування над нею здійснює цей заклад.

Стаття 67. Права та обов'язки опікуна

1. Опікун зобов'язаний дбати про підопічного, про створення йому необхідних побутових умов, забезпечення його доглядом та лікуванням.

Опікун малолітньої особи зобов'язаний дбати про її виховання, навчання та розвиток.

2. Опікун має право вимагати повернення підопічного від осіб, які тримають його без законної підстави.

3. Опікун вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного.

4. Опікун зобов'язаний вживати заходів щодо захисту цивільних прав та інтересів підопічного.

Стаття 68. Правочини, які не може вчиняти опікун

1. Опікун, його дружина, чоловік та близькі родичі (батьки, діти, брати, сестри) не можуть укладати з підопічним договорів, крім передання майна підопічному у власність за договором дарування або у безоплатне користування за договором позички.

2. Опікун не може здійснювати дарування від імені підопічного, а також зобов'язуватися від його імені порукою.

Стаття 69. Права та обов'язки піклувальника

1. Піклувальник над неповнолітньою особою зобов'язаний дбати про створення для неї необхідних побутових умов, про її виховання, навчання та розвиток.

Піклувальник над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, зобов'язаний дбати про її лікування, створення необхідних побутових умов.

2. Піклувальник дає згоду на вчинення підопічним правочинів відповідно до статей 32 та 37 цього Кодексу.

3. Піклувальник зобов'язаний вживати заходів щодо захисту цивільних прав та інтересів підопічного.

Стаття 70. Правочини, на вчинення яких піклувальник не може давати згоду

1. Піклувальник не може давати згоду на укладення договорів між підопічним та своєю дружиною (своїм чоловіком) або своїми близькими родичами, крім передання майна підопічному у власність за договором дарування або у безоплатне користування на підставі договору позички.

Стаття 71. Правочини, які вчиняються з дозволу органу опіки та піклування

1. Опікун не має права без дозволу органу опіки та піклування:

1) відмовитися від прав на майно підопічного, у тому числі речових прав на нерухоме майно, що підлягають державній реєстрації;

2) видавати письмові зобов’язання від імені підопічного;

3) вчиняти правочини щодо:

об’єкта житлової нерухомості та/або земельної ділянки, на якій розміщений такий об’єкт, власником або користувачем яких є підопічний;

відчуження (у тому числі шляхом міни або внесення (передачі) до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу), поділу, виділу нерухомого майна, об’єкта незавершеного будівництва, майбутнього об’єкта нерухомості, іншого цінного майна, зокрема транспортних засобів, власником якого є підопічний.

{Частина перша статті 71 в редакції Закону № 3265-IX від 14.07.2023}

2. Піклувальник має право дати згоду на вчинення правочинів, передбачених частиною першою цієї статті, лише з дозволу органу опіки та піклування.

Стаття 72. Управління майном особи, над якою встановлено опіку

1. Опікун зобов'язаний дбати про збереження та використання майна підопічного в його інтересах.

2. Якщо малолітня особа може самостійно визначити свої потреби та інтереси, опікун, здійснюючи управління її майном, повинен враховувати її бажання.

3. Опікун самостійно здійснює витрати, необхідні для задоволення потреб підопічного, за рахунок пенсії, аліментів, відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, допомоги на підопічну дитину та інших соціальних виплат, призначених на підопічну дитину відповідно до законів України, доходів від майна підопічного тощо.

{Частина третя статті 72 в редакції Закону № 1390-VI від 21.05.2009}

4. Якщо підопічний є власником нерухомого майна або майна, яке потребує постійного управління, опікун може з дозволу органу опіки та піклування управляти цим майном або передати його за договором в управління іншій особі.

Стаття 73. Право опікуна та піклувальника на плату за виконання ними своїх обов'язків

1. Підстави виникнення права на оплату послуг опікуна та піклувальника, її розмір та порядок виплати встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 74. Опіка над майном

1. Якщо у особи, над якою встановлено опіку чи піклування, є майно, що знаходиться в іншій місцевості, опіка над цим майном встановлюється органом опіки та піклування за місцезнаходженням майна.

Опіка над майном встановлюється також в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 75. Звільнення опікуна та піклувальника

1. Суд, якщо він призначив опікуна чи піклувальника, або орган опіки та піклування за заявою особи звільняє її від повноважень опікуна або піклувальника. Ця заява розглядається судом або органом опіки та піклування протягом одного місяця.

Особа виконує повноваження опікуна або піклувальника до винесення рішення про звільнення її від повноважень опікуна або піклувальника чи до закінчення місячного строку від дня подання заяви, якщо вона не була розглянута протягом цього строку.

2. Суд, якщо він призначив піклувальника, або орган опіки та піклування може звільнити піклувальника від його повноважень за заявою особи, над якою встановлено піклування.

3. За заявою органу опіки та піклування суд може звільнити особу від повноважень опікуна або піклувальника у разі невиконання нею своїх обов'язків, порушення прав підопічного, а також у разі поміщення підопічного до навчального закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту.

{Стаття 75 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2450-IV від 03.03.2005, № 3348-IV від 17.01.2006}

Стаття 76. Припинення опіки

1. Опіка припиняється у разі передачі малолітньої особи батькам (усиновлювачам).

2. Опіка припиняється у разі досягнення підопічним чотирнадцяти років. У цьому разі особа, яка здійснювала обов'язки опікуна, стає піклувальником без спеціального рішення щодо цього.

3. Опіка припиняється у разі поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною.

Стаття 77. Припинення піклування

1. Піклування припиняється у разі:

1) досягнення фізичною особою повноліття;

2) реєстрації шлюбу неповнолітньої особи;

3) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;

4) поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена.

Стаття 78. Надання дієздатній фізичній особі допомоги у здійсненні її прав та виконанні обов'язків

1. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки, має право обрати собі помічника.

Помічником може бути дієздатна фізична особа.

За заявою особи, яка потребує допомоги, ім'я її помічника реєструється органом опіки та піклування, що підтверджується відповідним документом.

2. Помічник має право на одержання пенсії, аліментів, заробітної плати, поштової кореспонденції, що належать фізичній особі, яка потребує допомоги.

3. Помічник має право вчиняти дрібні побутові правочини в інтересах особи, яка потребує допомоги, відповідно до наданих йому повноважень.

4. Помічник представляє особу в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування та організаціях, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення.

Помічник може представляти фізичну особу в суді лише на підставі окремої довіреності.

5. Послуги помічника є оплатними, якщо інше не визначено за домовленістю сторін.

6. Помічник може бути у будь-який час відкликаний особою, яка потребувала допомоги. У цьому разі повноваження помічника припиняються.

Стаття 79. Оскарження дій опікуна, рішень органу опіки та піклування

1. Дії опікуна можуть бути оскаржені заінтересованою особою, в тому числі родичами підопічного, до органу опіки та піклування або до суду.

2. Рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до відповідного органу, якому підпорядкований орган опіки та піклування, або до суду.

Підрозділ 2
ЮРИДИЧНА ОСОБА

Глава 7
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЮРИДИЧНУ ОСОБУ

Стаття 80. Поняття юридичної особи

1. Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку.

Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді.

Стаття 81. Види юридичних осіб

1. Юридична особа може бути створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна.

2. Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права.

Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів відповідно до статті 87 цього Кодексу. Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом.

{Абзац другий частини другої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011}

Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

3. Цим Кодексом встановлюються порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права.

Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом.

4. Юридична особа може бути створена шляхом примусового поділу (виділу) у випадках, встановлених законом.

Стаття 82. Участь юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах

1. На юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах поширюються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 83. Організаційно-правові форми юридичних осіб

1. Юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом.

2. Товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві. Товариство може бути створено однією особою, якщо інше не встановлено законом.

Товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі.

3. Установою є організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна.

Особливості правового статусу окремих видів установ встановлюються законом.

4. Положення цієї глави застосовуються до всіх товариств та установ, якщо інші правила для окремих видів товариств або установ не встановлені законом.

Стаття 84. Підприємницькі товариства

1. Товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи чи сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські кооперативні об’єднання, що діють з метою одержання прибутку.

{Частина перша статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 819-IX від 21.07.2020 - щодо введення в дію див. пункт 1 розділу X}

Стаття 85. Непідприємницькі товариства

1. Непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

2. Особливості правового статусу окремих видів непідприємницьких товариств встановлюються законом.

Стаття 86. Здійснення підприємницької діяльності непідприємницькими товариствами та установами

1. Непідприємницькі товариства (сільськогосподарські кооперативи та сільськогосподарські кооперативні об’єднання, що діють без мети одержання прибутку, інші кооперативи, крім виробничих, об’єднання громадян тощо) та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

{Частина перша статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5495-VI від 20.11.2012, № 819-IX від 21.07.2020 - щодо введення в дію див. пункт 1 розділу X}

Стаття 87. Створення юридичної особи

1. Для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження.

Юридична особа приватного права може створюватися та здійснювати діяльність на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а у випадках, передбачених законом, - Національним банком України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

{Частину першу статті 87 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011; в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023}

Засновники (учасники) юридичної особи, утвореної на підставі модельного статуту, можуть у встановленому законом порядку затвердити статут, який є установчим документом, та провадити діяльність на його підставі.

{Частину першу статті 87 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011}

2. Установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом.

Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою.

3. Установа створюється на підставі індивідуального або спільного установчого акта, складеного засновником (засновниками). Установчий акт може міститися також і в заповіті. До створення установи установчий акт, складений однією або кількома особами, може бути скасований засновником (засновниками).

4. Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації.

Стаття 88. Вимоги до змісту установчих документів

1. У статуті товариства вказуються найменування юридичної особи, органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього, якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлені цим Кодексом або іншим законом.

2. У засновницькому договорі товариства визначаються зобов'язання учасників створити товариство, порядок їх спільної діяльності щодо його створення, умови передання

товариству майна учасників, якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені цим Кодексом або іншим законом.

3. В установчому акті установи вказується її мета, визначаються майно, яке передається установі, необхідне для досягнення цієї мети, структура управління установою. Якщо в установчому акті, який міститься у заповіті, відсутні окремі із зазначених вище положень, їх встановлює орган, що здійснює державну реєстрацію.

{Стаття 88 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2452-IV від 03.03.2005}

Стаття 89. Державна реєстрація юридичної особи

1. Юридична особа підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом. Дані державної реєстрації включаються до єдиного державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення.

2. Підстави для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи встановлюються законом. Відмова у проведенні державної реєстрації юридичної особи з інших підстав, ніж встановлені законом, не допускається.

{Частина друга статті 89 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

3. Відмова у державній реєстрації, а також зволікання з її проведенням можуть бути оскаржені до суду.

4. До єдиного державного реєстру вносяться відомості про організаційно-правову форму юридичної особи, її найменування, місцезнаходження, органи управління, філії та представництва, мету установи, а також інші відомості, встановлені законом.

5. Зміни до установчих документів юридичної особи, які стосуються відомостей, включених до єдиного державного реєстру, набирають чинності для третіх осіб з дня їх державної реєстрації. Юридичні особи та їх учасники не мають права посилатися на відсутність державної реєстрації таких змін у відносинах із третіми особами, які діяли з урахуванням цих змін.

{Частина п'ята статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2555-VI від 23.09.2010}

Стаття 90. Найменування юридичної особи

1. Юридична особа повинна мати своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму та назву.

{Абзац перший частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 835-VIII від 26.11.2015}

Найменування установи має містити інформацію про характер її діяльності.

Юридична особа може мати крім повного найменування скорочене найменування.

2. Юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування.

Комерційне (фірмове) найменування юридичної особи може бути зареєстроване у порядку, встановленому законом.

3. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного реєстру.

{Частину четверту статті 90 виключено на підставі Закону № 835-VIII від 26.11.2015}

5. Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи.

Стаття 91. Цивільна правоздатність юридичної особи

1. Юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині.

2. Цивільна правоздатність юридичної особи може бути обмежена лише за рішенням суду.

3. Юридична особа може здійснювати окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законом, після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії).

4. Цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Стаття 92. Цивільна дієздатність юридичної особи

1. Юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону.

Порядок створення органів юридичної особи встановлюється установчими документами та законом.

2. У випадках, встановлених законом, юридична особа може набувати цивільних прав та обов'язків і здійснювати їх через своїх учасників.

3. Орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, а також яка є членом колегіального виконавчого органу юридичної особи, з моменту її вступу на посаду набуває обов’язків щодо такої юридичної особи, зокрема зобов’язана діяти виключно в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно, у межах повноважень, наданих статутом юридичної особи і законодавством, і у спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності юридичної особи, у тому числі уникаючи конфлікту інтересів. Члени наглядової ради або ради директорів юридичної особи мають такі самі обов’язки щодо відповідної юридичної особи та повинні діяти в інтересах цієї юридичної особи та всіх її власників (акціонерів, учасників).

У відносинах із третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юридичної особи не має юридичної сили, крім випадків, якщо юридична особа доведе, що третя особа знала чи за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження.

{Частина третя статті 92 в редакції Закону № 3587-IX від 22.02.2024}

4. Якщо члени органу юридичної особи та інші особи, які відповідно до закону чи установчих документів виступають від імені юридичної особи, порушують свої обов'язки щодо представництва, вони несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юридичній особі.

Стаття 93. Місцезнаходження юридичної особи

1. Місцезнаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку.

{Стаття 93 в редакції Закону № 2452-IV від 03.03.2005; текст статті 93 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 94. Особисті немайнові права юридичної особи

1. Юридична особа має право на недоторканність її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть їй належати.

Особисті немайнові права юридичної особи захищаються відповідно до глави 3 цього Кодексу.

2. Захист особистих немайнових прав юридичної особи у зв’язку із завідомо неправдивим повідомленням або неумисним повідомленням недостовірної інформації щодо її уповноваженої (посадової чи службової) особи про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції" у порядку, передбаченому цим Законом, здійснюється у такому самому обсязі, що і особистих немайнових прав фізичних осіб.

{Статтю 94 доповнено частиною другою згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

Стаття 95. Філії та представництва

1. Філією є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій.

2. Представництвом є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів юридичної особи.

3. Філії та представництва не є юридичними особами. Вони наділяються майном юридичної особи, що їх створила, і діють на підставі затвердженого нею положення.

Законом можуть бути встановлені вимоги до створення в Україні філії іноземної юридичної особи.

{Частину третю статті 95 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1953-IX від 14.12.2021}

4. Керівники філій та представництв призначаються юридичною особою і діють на підставі виданої нею довіреності.

5. Відомості про філії та представництва юридичної особи включаються до єдиного державного реєстру.

Стаття 96. Відповідальність юридичних осіб

1. Юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями.

2. Юридична особа відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним їй майном.

3. Учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом.

4. Особи, які створюють юридичну особу, несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, що виникли до її державної реєстрації.

Юридична особа відповідає за зобов'язаннями її учасників (засновників), що пов'язані з її створенням, тільки у разі наступного схвалення їхніх дій відповідним органом юридичної особи.

Стаття 96^{1}. Права учасників (засновників, акціонерів, пайовиків) юридичних осіб (корпоративні права)

1. Права учасників юридичних осіб (корпоративні права) - це сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (засновнику, акціонеру, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства.

2. Корпоративні права набуваються особою з моменту набуття права власності на частку (акцію, пай або інший об’єкт цивільних прав, що засвідчує участь особи в юридичній особі) у статутному капіталі юридичної особи.

3. Учасники (засновники, акціонери, пайовики) юридичної особи мають право у порядку, встановленому установчим документом та законом:

1) брати участь в управлінні юридичною особою у порядку, визначеному установчим документом, крім випадків, встановлених законом;

2) брати участь у розподілі прибутку юридичної особи і одержувати його частину (дивіденди), якщо така юридична особа має на меті одержання прибутку;

3) у випадках, передбачених законом та установчим документом, вийти з юридичної особи;

4) здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, паїв та інших об’єктів цивільних прав, що засвідчують участь у юридичній особі, у порядку, встановленому законом;

5) одержувати інформацію про діяльність юридичної особи у порядку, встановленому установчим документом;

6) одержати частину майна юридичної особи у разі її ліквідації в порядку та у випадках, передбачених законом, установчим документом (право на ліквідаційну квоту).

4. Учасники юридичних осіб можуть також мати інші права, встановлені статутом та законом.

5. Законом можуть бути встановлені для певних осіб обмеження щодо володіння корпоративними правами. Законом можуть бути встановлені умови та/або обмеження щодо реалізації окремих корпоративних прав певними особами.

6. Корпоративними відносинами є відносини між учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) юридичних осіб, у тому числі які виникають між ними до державної реєстрації юридичної особи, а також відносини між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) щодо виникнення, здійснення, зміни і припинення корпоративних прав.

{Кодекс доповнено статтею 96[1] *згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}*

Стаття 97. Управління товариством

1. Управління товариством здійснюють його органи.

2. Органами управління товариством є загальні збори його учасників і виконавчий орган, якщо інше не встановлено законом.

3. До складу органів управління товариства не можуть бути обрані особи, визнані за рішенням суду винними у заподіяні збитків товариству своїми діями (бездіяльністю), якщо такі збитки виникли внаслідок порушення такою особою своїх обов’язків. Таке обмеження застосовується протягом трьох років з дати виконання такого рішення суду.

{Статтю 97 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 98. Загальні збори учасників товариства

1. Загальні збори учасників товариства мають право приймати рішення з усіх питань діяльності товариства, у тому числі і з тих, що належать до компетенції інших органів товариства, якщо інше не встановлено законом.

{Частина перша статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2275-VIII від 06.02.2018, № 2465-IX від 27.07.2022}

2. Рішення загальних зборів приймаються простою більшістю від числа присутніх учасників, якщо інше не встановлено установчими документами або законом.

Рішення про внесення змін до статуту товариства, відчуження майна товариства на суму, що становить п'ятдесят і більше відсотків майна товариства, та про ліквідацію товариства приймаються більшістю не менш як у 3/4 голосів, якщо інше не встановлено законом.

3. Учасник товариства не має права голосу при прийнятті загальними зборами товариства рішень з питань щодо вчинення з ним правочину та щодо спору між ним і товариством, якщо інше не встановлено законом. Це правило не застосовується у товаристві з одним учасником.

{Частина третя статті 98 в редакції Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

4. Порядок скликання загальних зборів визначається в установчих документах товариства. Учасники товариства, що володіють не менш як десятьма відсотками голосів, можуть вимагати скликання загальних зборів.

Якщо вимога учасників про скликання загальних зборів не виконана, ці учасники мають право самі скликати загальні збори.

{Частину п'яту статті 98 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 99. Виконавчий орган товариства

1. Загальні збори товариства своїм рішенням створюють виконавчий орган та встановлюють його компетенцію і склад.

2. Виконавчий орган товариства може складатися з однієї або кількох осіб. Виконавчий орган, що складається з кількох осіб, приймає рішення у порядку, встановленому абзацом першим частини другої статті 98 цього Кодексу.

3. Повноваження члена виконавчого органу можуть бути в будь-який час припинені або він може бути тимчасово відсторонений від виконання своїх повноважень.

{Частина третя статті 99 в редакції Закону № 1255-VII від 13.05.2014}

4. Назвою виконавчого органу товариства відповідно до установчих документів або закону може бути "правління", "дирекція" тощо.

Стаття 100. Вихід та виключення з товариства

1. Учасники товариства мають право вийти з товариства, якщо інше не випливає із закону.

2. Учасник товариства у випадках та в порядку, встановлених законом, може бути виключений з товариства.

{Стаття 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3262-VI від 21.04.2011; в редакції Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 101. Управління установою

1. Засновники установи не беруть участі в управлінні нею.

В установі обов'язково створюється правління, до якого застосовуються положення статті 99 цього Кодексу.

Установчий акт може передбачати створення також інших органів, визначати порядок формування цих органів та їх склад.

2. Нагляд за діяльністю установи здійснює її наглядова рада.

Наглядова рада здійснює нагляд за управлінням майном установи, додержанням мети установи та за її іншою діяльністю відповідно до установчого акта.

Стаття 102. Передання майна установі

1. В установчому акті визначається майно, яке засновник (а в разі його смерті - зобов'язана особа) повинен передати установі після її державної реєстрації.

Стаття 103. Зміна мети установи та структури управління

1. Якщо здійснення мети установи стало неможливим або воно загрожує суспільним інтересам, то відповідний орган державної влади може звернутися до суду з заявою про визначення іншої мети установи за погодженням з органами управління установою.

{Частина перша статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-VII від 10.10.2013}

2. У разі зміни мети установи суд повинен враховувати наміри засновника та дбати про те, щоб вигоди від використання майна установи передавалися тим дестинаторам, яким ці вигоди призначалися за наміром засновника.

3. Суд може змінити структуру управління установи, якщо це необхідно внаслідок зміни мети установи або з інших поважних причин.

4. У разі зміни мети установи або зміни структури управління установи її правління зобов'язане повідомити суд у письмовій формі про свою думку з цього питання.

Стаття 104. Припинення юридичної особи

1. Юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. У разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов’язки переходять до правонаступників.

{Частина перша статті 104 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

2. Юридична особа, яка не вправі розподіляти прибуток між учасниками, не може бути реорганізована, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не вправі розподіляти прибуток між учасниками, рішення про реорганізацію товариства, наділеного таким правом, приймається одностайно загальними зборами учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Положення цієї частини не застосовуються до державних установ.

{Частину другу статті 104 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 104 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2275-VIII від 06.02.2018}

3. Юридична особа, яка не вправі розподіляти майно між учасниками, зокрема у разі ліквідації, не може бути реорганізована, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не вправі розподіляти майно між учасниками, рішення про реорганізацію товариства, наділеного таким правом, приймається одностайно загальними зборами учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Положення цієї частини не застосовуються до державних установ.

{Частину третю статті 104 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 104 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2275-VIII від 06.02.2018}

4. Установа не може бути перетворена, крім випадків, передбачених законом.

Державна установа може бути перетворена в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю або товариство з додатковою відповідальністю.

{Частину четверту статті 104 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 104 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2275-VIII від 06.02.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 421-IX від 20.12.2019}

5. Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

6. Порядок припинення юридичної особи в процесі відновлення її платоспроможності або банкрутства встановлюється законом.

7. Особливості припинення банку, страховика, кредитної спілки як юридичної особи встановлюються законом.

{Статтю 104 доповнено частиною згідно із Законом № 3795-VI від 22.09.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021 }

Стаття 105. Виконання рішення про припинення юридичної особи

1. Учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, зобов'язані протягом трьох робочих днів з дати прийняття рішення письмово повідомити орган, що здійснює державну реєстрацію.

{Частину другу статті 105 виключено на підставі Закону № 835-VIII від 26.11.2015}

3. Учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, відповідно до цього Кодексу призначають комісію з припинення юридичної особи (комісію з реорганізації, ліквідаційну комісію), голову комісії або ліквідатора та встановлюють порядок і строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, що припиняється.

Виконання функцій комісії з припинення юридичної особи (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) може бути покладено на орган управління юридичної особи.

4. До комісії з припинення юридичної особи (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) або ліквідатора з моменту призначення переходять повноваження щодо управління справами юридичної особи. Голова комісії, її члени або ліквідатор юридичної особи представляють її у відносинах з третіми особами та виступають у суді від імені юридичної особи, яка припиняється.

5. Строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, що припиняється, не може становити менше двох і більше шести місяців з дня оприлюднення повідомлення про рішення щодо припинення юридичної особи.

{Частина п'ята статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015}

6. Кожна окрема вимога кредитора, зокрема щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, розглядається, після чого приймається відповідне рішення, яке надсилається кредитору не пізніше тридцяти днів з дня отримання юридичною особою, що припиняється, відповідної вимоги кредитора.

{Стаття 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3456-IV від 22.02.2006; в редакції Закону № 3384-VI від 19.05.2011}

Стаття 106. Злиття, приєднання, поділ та перетворення юридичної особи

1. Злиття, приєднання, поділ та перетворення юридичної особи здійснюються за рішенням його учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, передбачених законом, - за рішенням суду або відповідних органів державної влади.

2. Законом може бути передбачено одержання згоди відповідних органів державної влади на припинення юридичної особи шляхом злиття або приєднання.

Стаття 107. Порядок припинення юридичної особи шляхом злиття, приєднання, поділу та перетворення

1. Кредитор може вимагати від юридичної особи, що припиняється, виконання зобов'язань якої не забезпечено, припинення або дострокового виконання зобов'язання, або забезпечення виконання зобов'язання, крім випадків, передбачених законом.

{Частина перша статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1617-VI від 24.07.2009; в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

2. Після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами та задоволення чи відхилення цих вимог комісія з припинення юридичної особи складає передавальний акт (у разі злиття, приєднання або перетворення) або розподільчий баланс (у разі поділу), який має містити положення про правонаступництво щодо майна, прав та обов’язків юридичної особи, що припиняється шляхом поділу, стосовно всіх її кредиторів та боржників, включаючи зобов'язання, які оспорюються сторонами.

{Частина друга статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 835-VIII від 26.11.2015}

3. Передавальний акт та розподільчий баланс затверджуються учасниками юридичної особи або органом, який прийняв рішення про її припинення, крім випадків, встановлених законом.

{Абзац перший частини третьої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3166-VI від 17.03.2011}

{Абзац другий частини третьої статті 107 виключено на підставі Закону № 835-VIII від 26.11.2015}

4. Порушення положень частин другої та третьої цієї статті є підставою для відмови у внесенні до єдиного державного реєстру запису про припинення юридичної особи та державній реєстрації створюваних юридичних осіб - правонаступників.

5. Юридична особа - правонаступник, що утворилася внаслідок поділу, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, що припинилася, які згідно з розподільчим балансом перейшли до іншої юридичної особи - правонаступника. Якщо юридичних осіб - правонаступників, що утворилися внаслідок поділу, більше двох, таку субсидіарну відповідальність вони несуть солідарно.

{Частина п'ята статті 107 в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

6. Якщо правонаступниками юридичної особи є декілька юридичних осіб і точно визначити правонаступника щодо конкретних обов'язків юридичної особи, що припинилася, неможливо, юридичні особи - правонаступники несуть солідарну відповідальність перед кредиторами юридичної особи, що припинилася. Учасники (засновники) припиненої юридичної особи, які відповідно до закону або установчих документів відповідали за її зобов'язаннями, відповідають за зобов'язаннями правонаступників, що виникли до моменту припинення юридичної особи, у такому самому обсязі, якщо більший обсяг відповідальності учасників (засновників) за зобов'язаннями правонаступників не встановлено законом або їх установчими документами.

{Частина статті 107 в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

Стаття 108. Перетворення юридичної особи

1. Перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми.

2. У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права та обов'язки попередньої юридичної особи.

Стаття 109. Виділ

1. Виділом є перехід за розподільчим балансом частини майна, прав та обов'язків юридичної особи до однієї або кількох створюваних нових юридичних осіб.

2. Після прийняття рішення про виділ учасники юридичної особи або орган, що прийняв рішення про виділ, складають та затверджують розподільчий баланс.

Суд, що прийняв рішення про виділ, у своєму рішенні визначає учасника юридичної особи або вищий орган юридичної особи (власника), який зобов'язаний скласти та затвердити розподільчий баланс.

{Частина друга статті 109 в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

3. Юридична особа, що утворилася внаслідок виділу, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, з якої був здійснений виділ, які згідно з розподільчим балансом не перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу. Юридична особа, з якої був здійснений виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які згідно з розподільчим балансом перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу. Якщо юридичних осіб, що утворилися внаслідок виділу, дві або більше, субсидіарну

відповідальність вони несуть спільно з юридичною особою, з якої був здійснений виділ, солідарно.

{Частина статті 109 в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

4. Якщо після виділу неможливо точно встановити обов'язки особи за окремим зобов'язанням, що існувало у юридичної особи до виділу, юридична особа, з якої здійснено виділ, та юридичні особи, що були створені внаслідок виділу, несуть солідарну відповідальність перед кредитором за таким зобов'язанням.

{Частина статті 109 в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

Стаття 110. Ліквідація юридичної особи

1. Юридична особа ліквідується:

1) за рішенням її учасників, суб’єкта управління державної або комунальної власності або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, в тому числі у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами;

{Пункт 1 частини першої статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

2) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади;

{Пункт 2 частини першої статті 110 в редакції Законів № 5042-VI від 04.07.2012, № 642-VII від 10.10.2013}

3) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, встановлених законом, - за позовом відповідного органу державної влади.

{Пункт частини першої статті 110 в редакції Закону № 642-VII від 10.10.2013}

2. Орган (особа), який прийняв рішення про ліквідацію юридичної особи відповідно до частини першої цієї статті, призначає ліквідаційну комісію (ліквідатора) такої юридичної особи. У справі про банкрутство небанківської фінансової установи за клопотанням органу державної влади ліквідатором може бути призначена особа з числа арбітражних керуючих у такій справі.

{Частина друга статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 514-VI від 17.09.2008, № 3610-VI від 07.07.2011, № 5042-VI від 04.07.2012, № 642-VII від 10.10.2013; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

3. Якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення вимог кредиторів, юридична особа здійснює всі необхідні дії, передбачені Кодексом України з процедур банкрутства.

{Частина третя статті 110 в редакції Законів № 3795-VI від 22.09.2011, № 3254-IX від 14.07.2023}

4. Особливості ліквідації банків встановлюються законом про банки і банківську діяльність.

Стаття 111. Порядок ліквідації юридичної особи

1. З дати внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про рішення засновників (учасників) юридичної особи, суду або уповноваженого ними органу щодо ліквідації юридичної особи ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов'язана вжити всіх необхідних заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості юридичної особи, що ліквідується, та письмово повідомити кожного з боржників про припинення юридичної особи в установлені цим Кодексом строки.

Ліквідаційна комісія (ліквідатор) заявляє вимоги та позови про стягнення заборгованості з боржників юридичної особи.

{Частина перша статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 835-VIII від 26.11.2015}

2. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов'язана повідомити учасників юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, про її участь в інших юридичних особах та/або надати відомості про створені нею господарські товариства, дочірні підприємства.

3. Під час проведення заходів щодо ліквідації юридичної особи до завершення строку пред'явлення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) закриває рахунки, відкриті у фінансових установах, крім рахунка, який використовується для розрахунків з кредиторами під час ліквідації юридичної особи.

4. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів щодо інвентаризації майна юридичної особи, що припиняється, а також майна її філій та представництв, дочірніх підприємств, господарських товариств, а також майна, що підтверджує її корпоративні права в інших юридичних особах, виявляє та вживає заходів щодо повернення майна, яке перебуває у третіх осіб.

У випадках, установлених законом, ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує проведення незалежної оцінки майна юридичної особи, що припиняється.

5. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів щодо закриття відокремлених підрозділів юридичної особи (філій, представництв) та відповідно до законодавства про працю здійснює звільнення працівників юридичної особи, що припиняється.

6. Ліцензії, документи дозвільного характеру та інші документи, а також печатки та штампи, які підлягають поверненню органам державної влади, органам місцевого самоврядування, повертаються їм ліквідаційною комісією (ліквідатором).

7. Для проведення перевірок та визначення наявності або відсутності заборгованості із сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує своєчасне надання податковим

органам та Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування документів юридичної особи (її філій, представництв), у тому числі первинних документів, регістрів бухгалтерського та податкового обліку.

До моменту затвердження ліквідаційного балансу ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає та подає податковим органам, Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування звітність за останній звітний період.

{Частина сьома статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

8. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами складає проміжний ліквідаційний баланс, що включає відомості про склад майна юридичної особи, що ліквідується, перелік пред'явлених кредиторами вимог та результат їх розгляду.

Проміжний ліквідаційний баланс затверджується ліквідаційною комісією (ліквідатором) юридичної особи.

{Абзац другий частини восьмої статті 111 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

9. Виплата грошових сум кредиторам юридичної особи, що ліквідується, у тому числі за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими коштами, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, провадиться у порядку черговості, встановленому статтею 112 цього Кодексу.

У разі недостатності в юридичної особи, що ліквідується, коштів для задоволення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) організовує реалізацію майна юридичної особи.

10. До затвердження ліквідаційного балансу ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає та подає податковим органам, Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування звітність за останній звітний період.

{Частина десята статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

11. Після завершення розрахунків з кредиторами ліквідаційна комісія (ліквідатор) затверджує ліквідаційний баланс та забезпечує його подання до податкового органу.

{Частина одинадцята статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

12. Майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів (у тому числі за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими коштами, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування), передається учасникам юридичної особи, якщо інше не встановлено установчими документами юридичної особи або законом.

13. Документи, що підлягають обов'язковому зберіганню, передаються в установленому законодавством порядку відповідним архівним установам.

14. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує подання державному реєстраторові документів, передбачених законом для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи в установлений законом строк.

{Стаття 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3166-VI від 17.03.2011; в редакції Закону № 3384-VI від 19.05.2011}

Стаття 112. Задоволення вимог кредиторів

1. У разі ліквідації платоспроможної юридичної особи вимоги її кредиторів задовольняються у такій черговості:

1) у першу чергу задовольняються вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, та вимоги кредиторів, забезпечені заставою чи іншим способом;

2) у другу чергу задовольняються вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності;

3) у третю чергу задовольняються вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів);

4) у четверту чергу задовольняються всі інші вимоги.

Вимоги однієї черги задовольняються пропорційно сумі вимог, що належать кожному кредитору цієї черги.

2. Черговість задоволення вимог кредиторів за договорами страхування визначається законом.

{Статтю 112 доповнено частиною згідно із Законом № 675-VI від 17.12.2008}

3. У разі відмови ліквідаційної комісії у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право протягом місяця з дати, коли він дізнався або мав дізнатися про таку відмову звернутися до суду із позовом до ліквідаційної комісії. За рішенням суду вимоги кредитора можуть бути задоволені за рахунок майна, що залишилося після ліквідації юридичної особи.

{Частина третя статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3384-VI від 19.05.2011}

4. Вимоги кредитора, заявлені після спливу строку, встановленого ліквідаційною комісією для їх пред'явлення, задовольняються з майна юридичної особи, яку ліквідовують, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, заявлених своєчасно.

5. Вимоги кредиторів, які не визнані ліквідаційною комісією, якщо кредитор у місячний строк після одержання повідомлення про повну або часткову відмову у визнанні його вимог не звертався до суду з позовом, вимоги, у задоволенні яких за рішенням суду кредиторові

відмовлено, а також вимоги, які не задоволені через відсутність майна юридичної особи, що ліквідується, вважаються погашеними.

Глава 8
ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ТОВАРИСТВА

§ 1. Господарські товариства

1. Загальні положення

Стаття 113. Поняття та види господарських товариств

1. Господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

2. Господарські товариства можуть бути створені у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерного товариства.

Стаття 114. Учасники господарського товариства

1. Учасником господарського товариства може бути фізична або юридична особа.

Обмеження щодо участі у господарських товариствах може бути встановлено законом.

2. Господарське товариство, крім повного і командитного товариств, може бути створене однією особою, яка стає його єдиним учасником.

Стаття 115. Майно господарського товариства

1. Господарське товариство є власником:

1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу;

2) продукції, виробленої товариством у результаті господарської діяльності;

3) одержаних доходів;

4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом.

2. Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

Грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній перевірці.

Стаття 116. Права учасників господарського товариства

1. Учасники господарського товариства мають право у порядку, встановленому установчим документом товариства та законом:

1) брати участь в управлінні товариством у порядку, визначеному в установчому документі, крім випадків, встановлених законом;

2) брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати його частину (дивіденди);

3) вийти у встановленому порядку з товариства;

4) здійснити відчуження частки (її частини) у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, у порядку, встановленому законом.

Договір відчуження майна, предметом якого є частка (її частина) у статутному (складеному) капіталі товариства, укладається у письмовій формі;

{Пункт 4 частини першої статті 116 доповнено абзацом згідно із Законом № 159-IX від 03.10.2019}

{Пункт 4 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 159-IX від 03.10.2019}

5) одержувати інформацію про діяльність товариства у порядку, встановленому установчим документом.

2. Учасники господарського товариства можуть також мати інші права, встановлені установчим документом товариства та законом.

Стаття 117. Обов'язки учасників господарського товариства

1. Учасники господарського товариства зобов'язані:

1) додержуватися установчого документа товариства та виконувати рішення загальних зборів;

2) виконувати свої зобов'язання перед товариством, у тому числі ті, що пов'язані з майновою участю, а також робити вклади (оплачувати акції) у розмірі, в порядку та засобами, що передбачені установчим документом;

3) не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства.

2. Учасники господарського товариства можуть також мати інші обов'язки, встановлені установчим документом товариства та законом.

Стаття 118. Залежне господарське товариство

1. Господарське товариство (товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) є залежним, якщо іншому (головному) господарському товариству належать двадцять або більше відсотків статутного капіталу товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю чи двадцять або більше відсотків простих акцій акціонерного товариства.

2. Господарське товариство, яке придбало або іншим чином набуло двадцять або більше відсотків статутного капіталу товариства з обмеженою або додатковою

відповідальністю чи двадцять або більше відсотків простих акцій акціонерного товариства, зобов'язане оприлюднити цю інформацію в порядку, встановленому законом.

2. Повне товариство

Стаття 119. Поняття повного товариства

1. Повним є товариство, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями усім майном, що їм належить.

2. Особа може бути учасником тільки одного повного товариства.

3. Учасник повного товариства не має права без згоди інших учасників вчиняти від свого імені та у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб правочини, що є однорідними з тими, які становлять предмет діяльності товариства.

У разі порушення цього правила товариство має право за своїм вибором вимагати від такого учасника або відшкодування завданих товариству збитків, або передання товариству усієї вигоди, набутої за такими правочинами.

4. Найменування повного товариства має містити імена (найменування) всіх його учасників, слова "повне товариство" або містити ім'я (найменування) одного чи кількох учасників з доданням слів "і компанія", а також слова "повне товариство".

Стаття 120. Засновницький договір повного товариства

1. Повне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписується всіма його учасниками.

2. Засновницький договір повного товариства крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про: розмір та склад складеного капіталу товариства; розмір та порядок зміни часток кожного з учасників у складеному капіталі; розмір, склад та строки внесення ними вкладів.

Стаття 121. Управління повним товариством

1. Управління діяльністю повного товариства здійснюється за спільною згодою всіх учасників. Засновницьким договором товариства можуть бути передбачені випадки, коли рішення приймається більшістю голосів учасників.

2. Кожний учасник повного товариства має один голос, якщо засновницьким договором не передбачений інший порядок визначення кількості голосів.

3. Кожний учасник повного товариства, незалежно від того, чи уповноважений він вести справи товариства, має право ознайомлюватися з усією документацією щодо ведення справ товариства. Відмова від цього права чи його обмеження, зокрема за домовленістю учасників товариства, є нікчемною.

Стаття 122. Ведення справ повного товариства

1. Кожний учасник повного товариства має право діяти від імені товариства, якщо засновницьким договором не визначено, що всі учасники ведуть справи спільно або що ведення справ доручено окремим учасникам.

У разі спільного ведення учасниками справ товариства для вчинення кожного правочину є необхідною згода всіх учасників товариства. Якщо ведення справ доручено окремим учасникам повного товариства, інші учасники можуть вчиняти правочини від імені товариства за наявності у них довіреності, виданої учасниками, яким доручено ведення справ товариства.

У відносинах з третіми особами повне товариство не може посилатися на положення засновницького договору, які обмежують повноваження учасників повного товариства щодо права діяти від імені товариства, крім випадків, коли буде доведено, що третя особа у момент вчинення правочину знала чи могла знати про відсутність в учасника товариства права діяти від імені товариства.

2. Учасник повного товариства, що діяв у спільних інтересах, але не мав на це повноважень, має право у разі, якщо його дії не були схвалені іншими учасниками, вимагати від товариства відшкодування здійснених ним витрат, якщо він доведе, що у зв'язку з його діями товариство зберегло чи набуло майно, яке за вартістю перевищує ці витрати.

3. У разі спору між учасниками повного товариства повноваження на ведення справ товариства, надані одному чи кільком учасникам, можуть бути припинені судом на вимогу одного чи кількох інших учасників товариства за наявності для цього достатніх підстав, зокрема внаслідок грубого порушення учасником, уповноваженим на ведення справ товариства, своїх обов'язків чи виявлення його нездатності до розумного ведення справ. На підставі рішення суду до засновницького договору товариства вносяться необхідні зміни.

Стаття 123. Розподіл прибутку та збитків повного товариства

1. Прибуток та збитки повного товариства розподіляються між його учасниками пропорційно до їхніх часток у складеному капіталі, якщо інше не передбачено засновницьким договором або домовленістю учасників.

2. Позбавлення учасника повного товариства права на участь у розподілі прибутку чи збитків не допускається.

Стаття 124. Відповідальність учасників повного товариства за його зобов'язаннями

1. У разі недостатності у повного товариства майна для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі учасники повного товариства солідарно відповідають за зобов'язаннями товариства усім своїм майном, на яке може бути звернене стягнення.

2. Учасник повного товариства відповідає за боргами товариства незалежно від того, виникли ці борги до чи після його вступу в товариство.

3. Учасник повного товариства, який вибув із товариства, відповідає за зобов'язаннями товариства, що виникли до моменту його вибуття, рівною мірою з учасниками, що залишилися, протягом трьох років з дня затвердження звіту про діяльність товариства за рік, у якому він вибув із товариства.

4. Учасник повного товариства, який сплатив повністю борги товариства, має право звернутися з регресною вимогою у відповідній частині до інших учасників, які несуть перед ним відповідальність пропорційно своїм часткам у складеному капіталі товариства.

Стаття 125. Зміни у складі учасників повного товариства

1. Зміни у складі учасників повного товариства можуть бути у зв'язку з:

1) виходом учасника повного товариства з його складу з власної ініціативи;

2) виключенням із складу учасників;

3) вибуттям із складу учасників з причин, що не залежать від учасника.

2. Порядок і особливості виходу, виключення та вибуття учасників зі складу повного товариства визначаються цим Кодексом, іншим законом та засновницьким договором.

Стаття 126. Вихід з повного товариства

1. Учасник повного товариства, яке було створене на невизначений строк, може у будь-який момент вийти з товариства, заявивши про це не пізніше ніж за три місяці до фактичного виходу із товариства. Справжність підпису на заяві про вихід із товариства підлягає нотаріальному засвідченню.

{Абзац перший частини першої статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1666-VIII від 06.10.2016}

Достроковий вихід учасника з повного товариства, що засноване на певний строк, допускається лише з поважних причин.

2. Відмова від права вийти з повного товариства є нікчемною.

Стаття 127. Передання учасником частки (її частини) у складеному капіталі повного товариства

1. Учасник повного товариства має право за згодою інших його учасників передати свою частку у складеному капіталі чи її частину іншому учасникові товариства або третій особі.

2. У разі передання частки (її частини) новому учасникові до нього переходять повністю чи у відповідній частині права, що належали учасникові, який передав частку (її частину). Особа, якій передано частку (її частину), відповідає за зобов'язаннями товариства відповідно до частини другої статті 124 цього Кодексу.

3. У разі передання учасником товариства усієї частки іншій особі участь цього учасника в повному товаристві припиняється і для нього настають наслідки, передбачені частиною третьою статті 124 цього Кодексу.

Стаття 128. Виключення зі складу учасників повного товариства

1. Учасник повного товариства, який систематично не виконує чи виконує неналежним чином обов'язки, покладені на нього товариством, або який перешкоджає своїми діями (бездіяльністю) досягненню цілей товариства, може бути виключений із товариства у порядку, встановленому засновницьким договором.

2. Рішення про виключення зі складу учасників повного товариства може бути оскаржене до суду.

Стаття 129. Вибуття з повного товариства

1. Повне товариство може прийняти рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із його складу, у разі:

1) смерті учасника або оголошення його померлим - за відсутності спадкоємців;

2) ліквідації юридичної особи - учасника товариства, в тому числі у зв'язку з визнанням її банкрутом;

3) визнання учасника недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

4) призначення за рішенням суду примусової реорганізації юридичної особи - учасника товариства, зокрема у зв'язку з її неплатоспроможністю;

5) звернення стягнення на частину майна повного товариства, що відповідає частці учасника у складеному капіталі товариства.

2. Рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із його складу, може бути оскаржене заінтересованими особами до суду.

3. У разі вибуття учасника з повного товариства з підстав, передбачених частиною першою цієї статті, товариство може продовжити свою діяльність, якщо інше не встановлено засновницьким договором товариства чи домовленістю між учасниками, що залишаються.

Стаття 130. Розрахунки у разі виходу, виключення та вибуття з повного товариства

1. Учасникові, що вийшов, якого виключено або який вибув з повного товариства з підстав, встановлених у статтях 126, 128 і 129 цього Кодексу, виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна частці цього учасника у складеному капіталі товариства, якщо інше не встановлено засновницьким договором.

2. Якщо спадкоємець учасника повного товариства - фізичної особи або правонаступник юридичної особи не вступив у повне товариство, розрахунки з ним здійснюються відповідно до частини першої цієї статті.

3. Порядок визначення вартості частки учасника у майні повного товариства та строки її виплати встановлюються засновницьким договором і законом.

Стаття 131. Звернення стягнення на частину майна повного товариства, пропорційну частці учасника товариства у складеному капіталі

1. Звернення стягнення на частку учасника у складеному капіталі повного товариства за його власними зобов'язаннями допускається тільки у разі недостатності іншого майна для задоволення вимог кредиторів. У разі недостатності майна учасника повного товариства для виконання його зобов'язань перед кредиторами вони можуть вимагати у встановленому порядку виділу частини майна повного товариства, пропорційної частці учасника-боржника у складеному капіталі товариства.

2. Частина майна повного товариства, пропорційна частці учасника-боржника у складеному капіталі, виділяється у грошовій формі чи в натурі відповідно до балансу, складеного на момент вибуття такого учасника з товариства.

Стаття 132. Ліквідація повного товариства

1. Повне товариство ліквідовується на підставах, встановлених статтею 110 цього Кодексу, а також у разі, якщо в товаристві залишається один учасник. Цей учасник має право протягом шести місяців з моменту, коли він став єдиним учасником товариства, перетворити таке товариство в інше господарське товариство у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. У разі виходу учасника з повного товариства, виключення одного з його учасників із товариства, смерті учасника товариства, ліквідації юридичної особи - учасника товариства або звернення кредитором одного з учасників стягнення на частину майна, пропорційну його частці у складеному капіталі, товариство може продовжити свою діяльність, якщо це передбачено засновницьким договором товариства чи домовленістю між учасниками, що залишаються.

3. Командитне товариство

Стаття 133. Основні положення про командитне товариство

1. Командитним товариством є товариство, в якому разом з учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном (повними учасниками), є один чи кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності товариства.

2. Найменування командитного товариства має містити імена (найменування) всіх повних учасників, слова "командитне товариство" або містити ім'я (найменування) хоча б одного повного учасника з доданням слів "і компанія", а також слова "командитне товариство".

Якщо у найменування командитного товариства включене ім'я вкладника, такий вкладник стає повним учасником товариства.

3. До командитного товариства застосовуються положення про повне товариство, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншим законом.

Стаття 134. Засновницький договір командитного товариства

1. Командитне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписується усіма повними учасниками.

2. Засновницький договір командитного товариства крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про: розмір та склад складеного капіталу товариства; розмір та порядок зміни часток кожного з повних учасників у складеному капіталі; сукупний розмір вкладів вкладників.

3. Якщо внаслідок виходу, виключення чи вибуття у командитному товаристві залишився один повний учасник, засновницький договір переоформляється в одноособову заяву, підписану повним учасником. Якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум), яка містить усі відомості, встановлені цією статтею для командитного товариства.

Стаття 135. Учасники командитного товариства

1. Правовий статус повних учасників командитного товариства та їх відповідальність за зобов'язаннями товариства встановлюються положеннями цього Кодексу про учасників повного товариства.

2. Особа може бути повним учасником тільки в одному командитному товаристві.

Повний учасник командитного товариства не може бути учасником повного товариства.

Повний учасник командитного товариства не може бути вкладником цього самого товариства.

3. Сукупний розмір вкладів вкладників не повинен перевищувати п'ятдесяти відсотків складеного капіталу повного товариства.

{Абзац другий частини третьої статті 135 виключено на підставі Закону № 3263-VI від 21.04.2011}

4. Складений капітал підлягає сплаті учасниками командитного товариства протягом першого року з дня державної реєстрації товариства.

{Статтю 135 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3263-VI від 21.04.2011}

Стаття 136. Управління командитним товариством

1. Управління діяльністю командитного товариства здійснюється повними учасниками у порядку, встановленому цим Кодексом для повного товариства.

2. Вкладники не мають права брати участі в управлінні діяльністю командитного товариства та заперечувати проти дій повних учасників щодо управління діяльністю товариства. Вкладники командитного товариства можуть діяти від імені товариства тільки за довіреністю.

Стаття 137. Права та обов'язки вкладника командитного товариства

1. Вкладник командитного товариства зобов'язаний зробити вклад до складеного капіталу. Внесення вкладів посвідчується свідоцтвом про участь у командитному товаристві.

2. Вкладник командитного товариства має право:

1) одержувати частину прибутку товариства відповідно до його частки у складеному капіталі товариства в порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом);

2) діяти від імені товариства у разі видачі йому довіреності та відповідно до неї;

3) переважно перед третіми особами набувати відчужувану частку (її частину) в складеному капіталі товариства відповідно до положень статті 147 цього Кодексу.

Якщо бажання викупити частку (її частину) виявили декілька вкладників, зазначена частка розподіляється між ними відповідно до їхніх часток у складеному капіталі товариства;

4) вимагати першочергового повернення вкладу у разі ліквідації товариства;

5) ознайомлюватися з річними звітами та балансами товариства;

6) після закінчення фінансового року вийти з товариства та одержати свій вклад у порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом);

7) передати свою частку (її частину) у складеному капіталі іншому вкладнику або третій особі, повідомивши про це товариство.

Передання вкладником усієї своєї частки іншій особі припиняє його участь у командитному товаристві.

3. Засновницьким договором (меморандумом) командитного товариства можуть бути передбачені також інші права вкладника.

Стаття 138. Відповідальність вкладника командитного товариства

1. Якщо вкладник командитного товариства вчиняє правочин від імені та в інтересах товариства без відповідних повноважень, то в разі схвалення його дій командитним товариством він звільняється від відповідальності перед кредиторами за вчинений правочин.

Якщо схвалення командитного товариства не буде отримано, вкладник відповідає перед третіми особами за вчиненим ним правочином усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернене стягнення.

2. Вкладник командитного товариства, який не вніс передбаченого засновницьким договором (меморандумом) вкладу, несе відповідальність перед товариством у порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом).

Стаття 139. Ліквідація командитного товариства

1. Командитне товариство ліквідовується при вибутті усіх вкладників. Повні учасники мають право у разі вибуття всіх вкладників перетворити командитне товариство у повне товариство. Командитне товариство ліквідовується також на підставах, встановлених статтею 132 цього Кодексу.

Командитне товариство не зобов'язане ліквідовуватись, якщо в ньому залишаються хоча б один повний учасник і один вкладник.

2. У разі ліквідації командитного товариства, після розрахунків з кредиторами, вкладники мають переважне право перед повними учасниками на одержання вкладів у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом, іншим законом і засновницьким договором (меморандумом). За недостатності коштів товариства для повного повернення вкладникам їхніх вкладів наявні кошти розподіляються між вкладниками пропорційно до їхніх часток у складеному капіталі товариства.

{Назву підрозділу 4 § 1 глави 8 "4. Товариство з обмеженою відповідальністю" виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

4. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю

{У параграф 1 глави 8 включено підрозділ 4 згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 140 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 140. Товариство з обмеженою відповідальністю

1. Товариством з обмеженою відповідальністю є засноване однією або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділено на частки.

2. Особливості діяльності товариств з обмеженою відповідальністю встановлюються Законом України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю".

{До Кодексу включено статтю 140 згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 141 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

Стаття 141. Товариство з додатковою відповідальністю

1. Товариством з додатковою відповідальністю є засноване однією або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділено на частки, учасники якого солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов’язаннями товариства своїм майном пропорційно до вартості внесеного вкладу.

2. Особливості діяльності товариств з додатковою відповідальністю встановлюються Законом України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю".

{До Кодексу включено статтю 141 згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 142 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 143 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 144 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 145 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 146 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 147 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 148 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 149 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 150 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Статтю 151 виключено на підставі Закону № 2275-VIII від 06.02.2018}

5. Акціонерне товариство

Стаття 152. Акціонерне товариство

1. Акціонерне товариство є господарським товариством, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

2. Особливості діяльності акціонерних товариств встановлюються Законом України "Про акціонерні товариства".

3. Особливості правового статусу акціонерних товариств, створених у процесі приватизації державних підприємств, встановлюються законом.

Порядок створення, діяльності та припинення корпоративних інвестиційних фондів регулюється законодавством про інститути спільного інвестування.

{Стаття 152 із змінами, внесеними згідно із Законами № 514-VI від 17.09.2008, № 5080-VI від 05.07.2012, № 629-VIII від 16.07.2015, № 738-IX від 19.06.2020; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 153. Заснування акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство може бути засновано юридичними та/або фізичними особами, а також державою в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальною громадою в особі уповноваженого органу.

2. Якщо акціонерне товариство засновується кількома особами, вони можуть укласти між собою договір, який визначає порядок здійснення ними спільної діяльності щодо заснування товариства. Такий договір не є установчим документом товариства.

Договір про заснування акціонерного товариства укладається в письмовій формі. Якщо акціонерне товариство засновується за участю фізичних осіб, справжність підписів на засновницькому договорі підлягає нотаріальному посвідченню.

3. Засновники акціонерного товариства несуть солідарну відповідальність за пов’язаними з його заснуванням зобов’язаннями, що виникли до державної реєстрації акціонерного товариства.

Акціонерне товариство несе відповідальність за передбаченими частиною першою цієї статті зобов’язаннями засновників лише у разі схвалення їхніх дій загальними зборами акціонерів.

4. Акціонерне товариство може бути засновано однією особою чи може складатися з однієї особи у разі придбання одним акціонером усіх акцій товариства. Відомості про це підлягають опублікуванню у встановленому законом порядку.

5. Порядок і строки вчинення дій щодо створення акціонерного товариства, у тому числі порядок проведення установчих зборів та їхня компетенція, встановлюються законом.

{Стаття 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 514-VI від 17.09.2008; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 154. Статут акціонерного товариства

1. Установчим документом акціонерного товариства є його статут.

2. Статут акціонерного товариства, крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про права акціонерів, структуру управління акціонерним товариством, компетенцію органів управління акціонерним товариством і порядок ухвалення ними рішень та інші відомості, передбачені законом.

{Стаття 154 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

{Статтю 155 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 155. Статутний капітал акціонерного товариства

1. Статутний капітал акціонерного товариства формується за рахунок коштів та іншого майна, що вносяться як оплата акцій у процесі їх емісії.

Мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства встановлюється законом.

2. У процесі заснування акціонерного товариства його акції підлягають розміщенню виключно серед його засновників. Публічна пропозиція акцій акціонерного товариства може здійснюватися після отримання свідоцтва про реєстрацію першого випуску акцій.

{До Кодексу включено статтю 155 згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 156. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства

1. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства збільшується шляхом підвищення номінальної вартості акцій або додаткової емісії акцій існуючої номінальної вартості.

2. У випадках, визначених статутом акціонерного товариства і законом, може встановлюватися переважне право акціонерів на придбання акцій, що додатково випускаються акціонерним товариством.

{Стаття 156 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4212-VI від 22.12.2011; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 157. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства

1. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства зменшується шляхом зменшення номінальної вартості акцій або шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій та зменшення їх загальної кількості, якщо це передбачено статутом акціонерного товариства.

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства допускається після повідомлення про це всіх його кредиторів у порядку, встановленому законом. При цьому кредитори товариства мають право вимагати дострокового припинення або виконання акціонерним товариством відповідних зобов’язань та відшкодування збитків.

2. Зменшення акціонерним товариством статутного капіталу нижче встановленого законом розміру має наслідком ліквідацію товариства.

{Стаття 157 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 158. Дивіденди акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство може виплачувати акціонерам частину свого чистого прибутку з розрахунку на одну належну їм акцію певного типу та/або класу. Порядок виплати дивідендів визначається законом та статутом акціонерного товариства.

2. Законом можуть встановлюватися випадки, у яких акціонерне товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів та/або здійснювати їх виплату.

{Стаття 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3480-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 159. Загальні збори акціонерів

1. Вищим органом акціонерного товариства є загальні збори акціонерів (далі - загальні збори). На загальних зборах мають право бути присутніми всі акціонери незалежно від кількості і виду акцій, що їм належать. Законом можуть встановлюватися обмеження права на участь у загальних зборах акціонерів.

Акціонери (їхні представники), які беруть участь у загальних зборах, реєструються із зазначенням кількості голосів, що їх має кожний акціонер, який бере участь у загальних зборах акціонерів.

2. До виключної компетенції загальних зборів акціонерів належить:

1) внесення змін до статуту акціонерного товариства, крім випадків, встановлених законом;

2) прийняття рішення про зміну структури управління акціонерним товариством;

3) утворення та ліквідація наглядової ради або ради директорів товариства, обрання та припинення повноважень членів наглядової ради або ради директорів;

4) затвердження річної звітності акціонерного товариства;

5) рішення про припинення акціонерного товариства.

До виключної компетенції загальних зборів акціонерів статутом акціонерного товариства і законом може бути також віднесено вирішення інших питань.

Питання, віднесені цією частиною до виключної компетенції загальних зборів акціонерів, не можуть передаватися для вирішення іншими органами акціонерного товариства.

3. Порядок голосування на загальних зборах акціонерів встановлюється законом.

Акціонер має право призначити свого представника для участі у загальних зборах акціонерів. Представник може бути постійним чи призначеним на певний строк. Акціонер має право у будь-який момент замінити свого представника у вищому органі акціонерного товариства, повідомивши про це акціонерне товариство.

4. Рішення загальних зборів акціонерів приймається простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах та є власниками голосуючих з відповідного питання порядку денного акцій. Законом та/або статутом акціонерного товариства може встановлюватися більша кількість голосів, необхідна для прийняття рішення загальними зборами акціонерів.

5. Порядок скликання, способи і порядок проведення загальних зборів встановлюються законом і статутом акціонерного товариства.

{Стаття 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 514-VI від 17.09.2008; в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 160. Структура управління акціонерним товариством

1. Структура управління акціонерним товариством може бути однорівневою або дворівневою.

2. За однорівневої структури управління органами управління акціонерним товариством є загальні збори акціонерів та рада директорів.

Однорівнева структура управління передбачає здійснення функцій контролю та управління діяльністю акціонерного товариства єдиним колегіальним органом - радою директорів.

3. За дворівневої структури управління органами управління акціонерним товариством є загальні збори акціонерів, орган, відповідальний за здійснення нагляду (наглядова рада), і виконавчий орган (колегіальний або одноосібний).

Дворівнева структура управління передбачає чіткий розподіл функцій з безпосереднього управління поточною (операційною) діяльністю акціонерного товариства, які здійснює виконавчий орган, та функцій контролю за роботою виконавчого органу, а також інших керівників акціонерного товариства (у тому числі керівників підрозділів контролю та внутрішнього аудиту), які здійснює наглядова рада.

4. Положення цієї статті за аналогією застосовуються до товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

{Стаття 160 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 161. Посадові особи акціонерного товариства

1. Голова та члени наглядової ради, голова та члени ради директорів, виконавчого органу, корпоративний секретар акціонерного товариства, а також голова та члени іншого органу товариства (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом акціонерного товариства, є посадовими особами акціонерного товариства.

2. Права та обов’язки посадових осіб акціонерного товариства визначаються законом, статутом акціонерного товариства та укладеним між посадовою особою і акціонерним товариством договором (контрактом).

3. У випадках, встановлених законом, посадові особи акціонерного товариства несуть відповідають за збитки, заподіяні акціонерному товариству своїми діями або бездіяльністю.

{Стаття 161 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 162. Аудиторська перевірка фінансової звітності акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство у встановлених законом випадках для перевірки та підтвердження правильності річної фінансової звітності щороку залучає незалежного аудитора.

2. Аудиторська перевірка фінансової звітності акціонерного товариства має бути проведена у будь-який час на вимогу акціонерів, які сукупно володіють не менш як 5 відсотками акцій.

Порядок проведення аудиторської перевірки фінансової звітності акціонерного товариства встановлюється законом.

{Стаття 162 в редакції Закону № 2465-IX від 27.07.2022}

§ 2. Виробничий кооператив

Стаття 163. Поняття виробничого кооперативу

1. Виробничим кооперативом є добровільне об'єднання громадян на засадах членства для спільної виробничої або іншої господарської діяльності, яка базується на їхній особистій трудовій участі та об'єднанні його членами майнових пайових внесків. Статутом кооперативу та законом може бути передбачено участь у діяльності виробничого кооперативу на засадах членства також інших осіб.

2. Члени виробничого кооперативу несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями кооперативу у розмірах та порядку, встановлених статутом кооперативу і законом.

3. Найменування кооперативу має містити його назву, а також слова "виробничий кооператив".

4. Правовий статус виробничих кооперативів, права та обов'язки їх членів встановлюються цим Кодексом та іншим законом.

5. Особливості створення і діяльності сільськогосподарських кооперативів можуть встановлюватися законом.

Стаття 164. Установчі документи виробничого кооперативу

1. Установчим документом виробничого кооперативу є його статут, що затверджується загальними зборами його членів.

2. Статут виробничого кооперативу має містити крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, відомості про: розмір пайового внеску члена кооперативу; склад і порядок внесення пайових внесків членами кооперативу та про їхню відповідальність за порушення зобов'язання щодо внесення пайових внесків; характер і порядок трудової участі його членів у діяльності кооперативу та їхньої відповідальності за порушення зобов'язань щодо особистої трудової участі; порядок розподілу прибутку і збитків кооперативу; розмір і умови субсидіарної відповідальності його членів за зобов'язаннями кооперативу; склад і компетенцію органів управління кооперативу та про порядок ухвалення ними рішень.

3. Кількість членів кооперативу не може бути меншою, ніж встановлено законом.

Стаття 165. Майно виробничого кооперативу

1. Майно, що є у власності виробничого кооперативу, поділяється на паї його членів відповідно до статуту кооперативу.

2. Член виробничого кооперативу зобов'язаний внести до дня державної реєстрації кооперативу не менше десяти відсотків пайового внеску, а частину, що залишилася, - протягом року з дня його державної реєстрації, якщо інший строк не встановлений статутом кооперативу.

Порядок внесення пайових внесків членами виробничого кооперативу встановлюється статутом кооперативу і законом.

3. Виробничий кооператив не має права випускати акції.

4. Прибуток виробничого кооперативу розподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу.

5. Майно, що залишилося після ліквідації виробничого кооперативу та задоволення вимог його кредиторів, розподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу.

Стаття 166. Припинення членства у виробничому кооперативі і перехід паю

1. Член виробничого кооперативу має право на вихід із кооперативу. У цьому разі йому виплачується вартість паю або видається майно, пропорційне розміру його паю, а також здійснюються виплати, встановлені статутом кооперативу.

Видача паю, виплата вартості паю та інші виплати членові кооперативу, що виходить з нього, здійснюються у порядку, встановленому статутом кооперативу і законом.

2. Член виробничого кооперативу може бути виключений із кооперативу за рішенням загальних зборів у разі невиконання чи неналежного виконання обов'язків, покладених на нього статутом кооперативу, а також в інших випадках, встановлених статутом кооперативу і законом.

Член виробничого кооперативу, якого виключили із кооперативу, має право на одержання паю та інших виплат, встановлених статутом кооперативу, відповідно до частини першої цієї статті.

3. Член виробничого кооперативу має право передати свій пай чи його частину іншому членові кооперативу, якщо інше не встановлено статутом кооперативу і законом.

Передання паю (його частини) особі, яка не є членом виробничого кооперативу, допускається лише за згодою кооперативу. У цьому разі інші члени кооперативу користуються переважним правом купівлі такого паю (його частини). Порядок відчуження паю чи його частини іншому членові кооперативу або третій особі встановлюється статутом кооперативу і законом.

4. У разі смерті члена виробничого кооперативу його спадкоємці можуть бути прийняті у члени кооперативу, якщо інше не встановлено статутом кооперативу. За відмови прийняти спадкоємців у члени кооперативу кооператив виплачує спадкоємцям вартість паю померлого члена кооперативу.

5. Звернення стягнення на пай члена виробничого кооперативу за його власними зобов'язаннями допускається лише у разі недостатності у нього іншого майна у порядку, встановленому статутом кооперативу і законом.

6. У разі звернення заставодержателем стягнення на пай члена виробничого кооперативу, що переданий у заставу, застосовуються положення частини третьої цієї статті.

Підрозділ 3
УЧАСТЬ ДЕРЖАВИ, АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Глава 9
ПРАВОВІ ФОРМИ УЧАСТІ ДЕРЖАВИ, АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Стаття 167. Правові форми участі держави у цивільних відносинах

1. Держава діє у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин.

2. Держава може створювати юридичні особи публічного права (державні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

3. Держава може створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 168. Правові форми участі Автономної Республіки Крим у цивільних відносинах

1. Автономна Республіка Крим діє у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин.

2. Автономна Республіка Крим може створювати юридичні особи публічного права (навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

3. Автономна Республіка Крим може створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 169. Правові форми участі територіальних громад у цивільних відносинах

1. Територіальні громади діють у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин.

2. Територіальні громади можуть створювати юридичні особи публічного права (комунальні підприємства, спільні комунальні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

{Частина друга статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1508-VII від 17.06.2014}

3. Територіальні громади можуть створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом.

Глава 10
ОРГАНИ ТА ПРЕДСТАВНИКИ, ЧЕРЕЗ ЯКИХ ДІЮТЬ ДЕРЖАВА, АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ, ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ У ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Стаття 170. Органи, через які діє держава у цивільних відносинах

1. Держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади у межах їхньої компетенції, встановленої законом.

Стаття 171. Органи, через які діє Автономна Республіка Крим у цивільних відносинах

1. Автономна Республіка Крим набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи влади Автономної Республіки Крим у межах їхньої компетенції, встановленої законом.

Стаття 172. Органи, через які діють територіальні громади у цивільних відносинах

1. Територіальні громади набувають і здійснюють цивільні права та обов'язки через органи місцевого самоврядування у межах їхньої компетенції, встановленої законом.

Стаття 173. Представники держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад

1. У випадках і в порядку, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, від імені держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад за спеціальними дорученнями можуть виступати фізичні та юридичні особи, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування.

Глава 11
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ДЕРЖАВИ, АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Стаття 174. Відповідальність за зобов'язаннями держави

1. Держава відповідає за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Стаття 175. Відповідальність за зобов'язаннями територіальних громад

1. Територіальні громади відповідають за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Стаття 176. Розмежування відповідальності за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад та створених ними юридичних осіб

1. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади не відповідають за зобов'язаннями створених ними юридичних осіб, крім випадків, встановлених законом.

2. Юридичні особи, створені державою, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами, не відповідають за зобов'язаннями відповідно держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад.

3. Держава не відповідає за зобов'язаннями Автономної Республіки Крим і територіальних громад.

4. Автономна Республіка Крим не відповідає за зобов'язаннями держави і територіальних громад.

5. Територіальна громада не відповідає за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим та інших територіальних громад.

Розділ III
ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Глава 12
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Стаття 177. Види об’єктів цивільних прав

1. Об’єктами цивільних прав є речі, гроші, цінні папери, цифрові речі, майнові права, роботи та послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага.

2. Об’єкти цивільних прав можуть існувати у матеріальному світі та/або цифровому середовищі, що обумовлює форму об’єктів, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов’язків щодо них.

{Стаття 177 в редакції Закону № 3320-IX від 10.08.2023}

Стаття 178. Оборотоздатність об'єктів цивільних прав

1. Об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту, або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи.

2. Види об’єктів цивільних прав, перебування яких у цивільному обороті не допускається (об’єкти, вилучені з цивільного обороту) або перебування яких у цивільному обороті допускається за спеціальним дозволом (об’єкти, обмежено оборотоздатні), а також види об’єктів цивільних прав, що можуть належати лише певним учасникам обороту, встановлюються законом.

{Частина друга статті 178 в редакції Закону № 3320-IX від 10.08.2023}

3. Особливості оборотоздатності об’єктів незавершеного будівництва, майбутніх об’єктів нерухомості встановлюються законом.

{Статтю 178 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

Глава 13
РЕЧІ. МАЙНО

Стаття 179. Поняття речі

1. Річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки.

Стаття 179[1]. Поняття цифрової речі

1. Цифровою річчю є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність.

Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті.

2. Особливості правового режиму цифрових речей визначаються законом. До цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не випливає із сутності цифрової речі.

{Кодекс доповнено статтею 179[1] згідно із Законом № 3320-IX від 10.08.2023}

Стаття 180. Тварини

1. Тварини є особливим об'єктом цивільних прав. На них поширюється правовий режим речі, крім випадків, встановлених законом.

2. Правила поводження з тваринами встановлюються законом.

3. Тварини, занесені до Червоної книги України, можуть бути предметом цивільного обороту лише у випадках та порядку, встановлених законом.

Стаття 181. Нерухомі та рухомі речі

1. До нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення.

Режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

2. Рухомими речами є речі, які можна вільно переміщувати у просторі.

Стаття 182. Державна реєстрація прав на нерухомість

1. Право власності та інші речові права на нерухомі речі, обтяження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації.

{Частина перша статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010}

2. Державна реєстрація прав на нерухомість є публічною, здійснюється відповідним органом, який зобов'язаний надавати інформацію про реєстрацію та зареєстровані права в порядку, встановленому законом.

{Частина друга статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010}

3. Відмова у державній реєстрації права на нерухомість, ухилення від реєстрації, відмова від надання інформації про реєстрацію можуть бути оскаржені до суду.

{Частина третя статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010}

4. Порядок проведення державної реєстрації прав на нерухомість та підстави відмови в ній встановлюються законом.

Стаття 183. Речі подільні та неподільні

1. Подільною є річ, яку можна поділити без втрати її цільового призначення.

2. Неподільною є річ, яку не можна поділити без втрати її цільового призначення.

Стаття 184. Речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками

1. Річ є визначеною індивідуальними ознаками, якщо вона наділена тільки їй властивими ознаками, що вирізняють її з-поміж інших однорідних речей, індивідуалізуючи її.

Речі, визначені індивідуальними ознаками, є незамінними.

2. Річ є визначеною родовими ознаками, якщо вона має ознаки, властиві усім речам того ж роду, та вимірюється числом, вагою, мірою.

Річ, що має лише родові ознаки, є замінною.

Стаття 185. Речі споживні та неспоживні

1. Споживною є річ, яка внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді.

2. Неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу.

Стаття 186. Головна річ і приналежність

1. Річ, призначена для обслуговування іншої (головної) речі і пов'язана з нею спільним призначенням, є її приналежністю.

2. Приналежність слідує за головною річчю, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 187. Складові частини речі

1. Складовою частиною речі є все те, що не може бути відокремлене від речі без її пошкодження або істотного знецінення.

2. При переході права на річ її складові частини не підлягають відокремленню.

Стаття 188. Складні речі

1. Якщо кілька речей утворюють єдине ціле, що дає змогу використовувати його за призначенням, вони вважаються однією річчю (складна річ).

2. Правочин, вчинений щодо складної речі, поширюється на всі її складові частини, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 189. Продукція, плоди та доходи

1. Продукцією, плодами та доходами є все те, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься річчю.

2. Продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 190. Майно

1. Майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки.

2. Майнові права є неспоживною річчю. Майнові права визнаються речовими правами.

{Статтю 190 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005}

Стаття 191. Підприємство як єдиний майновий комплекс

1. Підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності.

2. До складу підприємства як єдиного майнового комплексу входять усі види майна, призначені для його діяльності, включаючи земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо інше не встановлено договором або законом.

{Частину третю статті 191 виключено на підставі Кодексу № 2597-VIII від 18.10.2018}

4. Підприємство або його частина можуть бути об'єктом купівлі-продажу, застави, оренди та інших правочинів.

Стаття 192. Гроші (грошові кошти)

1. Законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України - гривня.

2. Іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, встановлених законом.

Стаття 193. Валютні цінності

1. Види майна, що вважаються валютними цінностями, та порядок вчинення правочинів з ними встановлюються законом.

Глава 14
ЦІННІ ПАПЕРИ

Стаття 194. Поняття цінного паперу

1. Цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов’язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

{Частина перша статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3480-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 5178-VI від 06.07.2012}

{Частину другу статті 194 виключено на підставі Закону № 5178-VI від 06.07.2012}

Стаття 195. Групи та види цінних паперів

1. В Україні в цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів:

1) пайові цінні папери, які засвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі та/або активах емітента (у тому числі активах, які знаходяться в управлінні емітента) та надають власнику зазначених цінних паперів (інвестору) право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, та інші права, встановлені законодавством, а також проспектом цінних паперів або рішенням про емісію цінних паперів;

{Пункт 1 частини першої статті 195 в редакції Закону № 2210-VIII від 16.11.2017}

2) боргові цінні папери, які засвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання;

{Пункт 2 частини першої статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3461-VI від 02.06.2011}

3) деривативні цінні папери - цінні папери, що посвідчують право власника у визначених проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) випадках та порядку вимагати від емітента придбання або продажу базового активу та/або реалізації встановлених проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) прав щодо базового активу та/або здійснення платежу (платежів) залежно від значення базового показника;

{Пункт 3 частини першої статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3480-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

4) товаророзпорядчі цінні папери, які надають їхньому держателю право розпоряджатися майном, вказаним у цих документах.

Законом можуть визначатися також інші групи цінних паперів.

2. Види цінних паперів та порядок їх обігу встановлюються законом.

{Частину третю статті 195 виключено на підставі Закону № 5178-VI від 06.07.2012}

Стаття 196. Вимоги до цінного паперу

1. Обов'язкові реквізити цінних паперів, вимоги щодо форми цінного паперу та інші необхідні вимоги встановлюються законом.

2. Документ, який не містить обов'язкових реквізитів цінних паперів і не відповідає формі, встановленій для цінних паперів, не є цінним папером.

Стаття 197. Права на цінний папір та права за цінним папером

1. До особи, яка набула право на цінний папір, одночасно переходять у сукупності всі права, які ним посвідчуються (права за цінним папером).

2. Цінні папери за формою випуску (видачі) можуть бути на пред’явника, іменні або ордерні.

{Абзац перший частини другої статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Права на цінний папір та права за цінним папером, що існують у паперовій формі, належать:

{Абзац другий частини другої статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

1) пред’явникові цінного папера (цінний папір на пред’явника);

2) особі, зазначеній у цінному папері (іменний цінний папір);

3) особі, зазначеній у цінному папері, яка може сама реалізувати такі права або призначити своїм наказом іншу уповноважену особу (ордерний цінний папір).

{Стаття 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3480-IV від 23.02.2006; в редакції Закону № 5178-VI від 06.07.2012}

Стаття 198. Виконання за цінним папером

1. Особа, яка розмістила (видала) ордерний цінний папір, та індосанти за ним відповідають перед його законним володільцем солідарно, якщо інше не встановлено законом. У разі задоволення вимоги законного володільця ордерного цінного паперу про виконання посвідченого цим папером зобов'язання однією або кількома особами з числа тих, хто зобов'язався за цінним папером, вони набувають право зворотної вимоги (регресу) щодо інших осіб, які зобов'язалися за цінним папером.

{Частина перша статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3480-IV від 23.02.2006, № 5042-VI від 04.07.2012}

2. Відмова від виконання зобов'язання, посвідченого цінним папером, з посиланням на відсутність підстави зобов'язання або на його недійсність не допускається.

Володілець незаконно виготовленого або підробленого цінного паперу має право пред'явити особі, яка передала йому папір, вимоги про належне виконання зобов'язання, посвідченого цим папером, та про відшкодування збитків.

Глава 15
НЕМАТЕРІАЛЬНІ БЛАГА

Стаття 199. Результати інтелектуальної, творчої діяльності

1. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності створюють цивільні права та обов'язки відповідно до книги четвертої цього Кодексу та інших законів.

Стаття 200. Інформація

1. Інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

{Частина перша статті 200 в редакції Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

2. Суб'єкт відносин у сфері інформації може вимагати усунення порушень його права та відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої такими правопорушеннями.

3. Порядок використання інформації та захисту права на неї встановлюється законом.

Стаття 201. Особисті немайнові блага

1. Особистими немайновими благами, які охороняються цивільним законодавством, є: здоров'я, життя; честь, гідність і ділова репутація; ім'я (найменування); авторство; свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, а також інші блага, які охороняються цивільним законодавством.

2. Відповідно до Конституції України життя і здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю.

Розділ IV
ПРАВОЧИНИ. ПРЕДСТАВНИЦТВО

Глава 16
ПРАВОЧИНИ

§ 1. Загальні положення про правочини

Стаття 202. Поняття та види правочинів

1. Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

2. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори).

3. Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами.

Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила.

Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами.

4. Дво- чи багатостороннім правочином є погоджена дія двох або більше сторін.

5. До правовідносин, які виникли з односторонніх правочинів, застосовуються загальні положення про зобов'язання та про договори, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства або суті одностороннього правочину.

Стаття 203. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину

1. Зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

{Частина перша статті 203 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

2. Особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.

3. Волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі.

4. Правочин має вчинятися у формі, встановленій законом.

5. Правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним.

6. Правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей.

Стаття 204. Презумпція правомірності правочину

1. Правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.

Стаття 205. Форма правочину. Способи волевиявлення

1. Правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом.

{Частина перша статті 205 із змінами, внесеними згідно із Законом № 675-VIII від 03.09.2015}

2. Правочин, для якого законом не встановлена обов'язкова письмова форма, вважається вчиненим, якщо поведінка сторін засвідчує їхню волю до настання відповідних правових наслідків.

3. У випадках, встановлених договором або законом, воля сторони до вчинення правочину може виражатися її мовчанням.

Стаття 206. Правочини, які можуть вчинятися усно

1. Усно можуть вчинятися правочини, які повністю виконуються сторонами у момент їх вчинення, за винятком правочинів, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, а також правочинів, для яких недодержання письмової форми має наслідком їх недійсність.

2. Юридичній особі, що сплатила за товари та послуги на підставі усного правочину з другою стороною, видається документ, що підтверджує підставу сплати та суму одержаних грошових коштів.

3. Правочини на виконання договору, укладеного в письмовій формі, можуть за домовленістю сторін вчинятися усно, якщо це не суперечить договору або закону.

Стаття 207. Вимоги до письмової форми правочину

1. Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони, або надсилалися ними до інформаційно-комунікаційної системи, що використовується сторонами. У разі якщо зміст правочину зафіксований у кількох документах, зміст такого правочину також може бути зафіксовано шляхом посилання в одному з цих документів на інші документи, якщо інше не передбачено законом.

{Абзац перший частини першої статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законами № 675-VIII від 03.09.2015, № 738-IX від 19.06.2020, № 2801-IX від 01.12.2022}

Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку.

2. Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо він підписаний його стороною (сторонами).

Правочин, який вчиняє юридична особа, підписується особами, уповноваженими на це її установчими документами, довіреністю, законом або іншими актами цивільного законодавства.

{Абзац другий частини другої статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1206-VII від 15.04.2014}

{Абзац третій частини другої статті 207 виключено на підставі Закону № 1982-VIII від 23.03.2017}

3. Використання при вчиненні правочинів факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного, електронного або іншого копіювання, електронного підпису або іншого аналога власноручного підпису допускається у випадках, встановлених законом, іншими актами цивільного законодавства, або за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідного аналога їхніх власноручних підписів, або іншим чином врегульовується порядок його використання сторонами.

{Частина третя статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5284-VI від 18.09.2012, № 675-VIII від 03.09.2015, № 738-IX від 19.06.2020}

4. Якщо фізична особа у зв'язку з хворобою або фізичною вадою не може підписатися власноручно, за її дорученням текст правочину у її присутності підписує інша особа.

Підпис іншої особи на тексті правочину, що посвідчується нотаріально, засвідчується нотаріусом або посадовою особою, яка має право на вчинення такої нотаріальної дії, із зазначенням причин, з яких текст правочину не може бути підписаний особою, яка його вчиняє.

Підпис іншої особи на тексті правочину, щодо якого не вимагається нотаріального посвідчення, може бути засвідчений відповідною посадовою особою за місцем роботи, навчання, проживання або лікування особи, яка його вчиняє.

Стаття 208. Правочини, які належить вчиняти у письмовій формі

1. У письмовій формі належить вчиняти:

1) правочини між юридичними особами;

2) правочини між фізичною та юридичною особою, крім правочинів, передбачених частиною першою статті 206 цього Кодексу;

3) правочини фізичних осіб між собою на суму, що перевищує у двадцять і більше разів розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, крім правочинів, передбачених частиною першою статті 206 цього Кодексу;

4) інші правочини, щодо яких законом встановлена письмова форма.

Стаття 209. Нотаріальне посвідчення правочину

1. Правочин, який вчинений у письмовій формі, підлягає нотаріальному посвідченню лише у випадках, встановлених законом або домовленістю сторін.

Власник нерухомого майна має право встановити (скасувати) вимогу нотаріального посвідчення договору (внесення змін до договору), предметом якого є таке майно чи його частина, крім випадків, якщо відповідно до закону такий договір підлягає нотаріальному посвідченню. Встановлення (скасування) вимоги є одностороннім правочином, що підлягає нотаріальному посвідченню. Така вимога є обтяженням речових прав на нерухоме майно та підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному законом.

{Частину першу статті 209 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

{Частина перша статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2289-VI від 01.06.2010, № 922-VIII від 25.12.2015 - щодо введення в дію зміни див. пункт 1 розділу IX Закону № 922-VIII від 25.12.2015}

2. Нотаріальне посвідчення правочину здійснюється нотаріусом або іншою посадовою особою, яка відповідно до закону має право на вчинення такої нотаріальної дії, шляхом вчинення на документі, в якому викладено текст правочину, посвідчувального напису.

3. Нотаріальне посвідчення може бути вчинене на тексті лише такого правочину, який відповідає загальним вимогам, встановленим статтею 203 цього Кодексу.

4. За бажанням фізичної або юридичної особи будь-який правочин з її участю може бути нотаріально посвідчений.

{Частина четверта статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 340-IX від 05.12.2019}

{Стаття 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2664-IV від 16.06.2005}

Стаття 210. Державна реєстрація правочину

1. Правочин підлягає державній реєстрації лише у випадках, встановлених законом. Такий правочин є вчиненим з моменту його державної реєстрації.

2. Перелік органів, які здійснюють державну реєстрацію, порядок реєстрації, а також порядок ведення відповідних реєстрів встановлюються законом.

Стаття 211. Місце вчинення правочину

1. Якщо у правочині не вказане місце його вчинення, то:

1) місцем вчинення одностороннього правочину є місце вираження волі сторони;

2) місце вчинення дво- або багатостороннього правочину встановлюється відповідно до статті 647 цього Кодексу.

Стаття 212. Правочини, щодо яких правові наслідки пов'язуються з настанням певної обставини

1. Особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина).

2. Особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити припинення прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (скасувальна обставина).

3. Якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це невигідно, обставина вважається такою, що настала.

4. Якщо настанню обставини недобросовісно сприяла сторона, якій це вигідно, обставина вважається такою, що не настала.

5. Законом можуть встановлюватися особливості вчинення та виконання окремих правочинів, за якими настання, зміна або припинення прав та обов’язків обумовлені настанням відкладальних чи скасувальних обставин.

{Статтю 212 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

Стаття 213. Тлумачення змісту правочину

1. Зміст правочину може бути витлумачений стороною (сторонами).

2. На вимогу однієї або обох сторін суд може постановити рішення про тлумачення змісту правочину.

3. При тлумаченні змісту правочину беруться до уваги однакове для всього змісту правочину значення слів і понять, а також загальноприйняте у відповідній сфері відносин значення термінів.

Якщо буквальне значення слів і понять, а також загальноприйняте у відповідній сфері відносин значення термінів не дає змоги з'ясувати зміст окремих частин правочину, їхній зміст встановлюється порівнянням відповідної частини правочину зі змістом інших його частин, усім його змістом, намірами сторін.

4. Якщо за правилами, встановленими частиною третьою цієї статті, немає можливості визначити справжню волю особи, яка вчинила правочин, до уваги беруться мета правочину, зміст попередніх переговорів, усталена практика відносин між сторонами, звичаї ділового

обороту, подальша поведінка сторін, текст типового договору та інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 214. Відмова від правочину

1. Особа, яка вчинила односторонній правочин, має право відмовитися від нього, якщо інше не встановлено законом. Якщо такою відмовою від правочину порушено права іншої особи, ці права підлягають захисту.

2. Особи, які вчинили дво- або багатосторонній правочин, мають право за взаємною згодою сторін, а також у випадках, передбачених законом, відмовитися від нього, навіть і в тому разі, якщо його умови повністю ними виконані.

3. Відмова від правочину вчиняється у такій самій формі, в якій було вчинено правочин.

4. Правові наслідки відмови від правочину встановлюються законом або домовленістю сторін.

§ 2 Правові наслідки недодержання сторонами при вчиненні правочину вимог закону

Стаття 215. Недійсність правочину

1. Підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою - третьою, п'ятою та шостою статті 203 цього Кодексу.

2. Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

У випадках, встановлених цим Кодексом, нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним.

3. Якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин).

Стаття 216. Правові наслідки недійсності правочину

1. Недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

У разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає у користуванні майном, виконаній роботі, наданій послузі, - відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

2. Якщо у зв'язку із вчиненням недійсного правочину другій стороні або третій особі завдано збитків та моральної шкоди, вони підлягають відшкодуванню винною стороною.

3. Правові наслідки, передбачені частинами першою та другою цієї статті, застосовуються, якщо законом не встановлені особливі умови їх застосування або особливі правові наслідки окремих видів недійсних правочинів.

4. Правові наслідки недійсності нікчемного правочину, які встановлені законом, не можуть змінюватися за домовленістю сторін.

5. Вимога про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину може бути пред'явлена будь-якою заінтересованою особою.

Суд може застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину з власної ініціативи.

Стаття 217. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину

1. Недійсність окремої частини правочину не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо можна припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини.

Стаття 218. Правові наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми правочину

1. Недодержання сторонами письмової форми правочину, яка встановлена законом, не має наслідком його недійсність, крім випадків, встановлених законом.

Заперечення однією із сторін факту вчинення правочину або оспорювання окремих його частин може доводитися письмовими доказами, засобами аудіо-, відеозапису та іншими доказами. Рішення суду не може грунтуватися на свідченнях свідків.

2. Якщо правочин, для якого законом встановлена його недійсність у разі недодержання вимоги щодо письмової форми, укладений усно і одна із сторін вчинила дію, а друга сторона підтвердила її вчинення, зокрема шляхом прийняття виконання, такий правочин у разі спору може бути визнаний судом дійсним.

Стаття 219. Правові наслідки недодержання вимоги закону про нотаріальне посвідчення одностороннього правочину

1. У разі недодержання вимоги закону про нотаріальне посвідчення одностороннього правочину такий правочин є нікчемним.

2. Суд може визнати такий правочин дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідав справжній волі особи, яка його вчинила, а нотаріальному посвідченню правочину перешкоджала обставина, яка не залежала від її волі.

Стаття 220. Правові наслідки недодержання вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору

1. У разі недодержання сторонами вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору такий договір є нікчемним.

2. Якщо сторони домовилися щодо усіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна із сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним. У цьому разі наступне нотаріальне посвідчення договору не вимагається.

Стаття 221. Правові наслідки вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності

1. Правочин, який вчинено малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, може бути згодом схвалений її батьками (усиновлювачами) або одним з них, з ким вона проживає, або опікуном.

Правочин вважається схваленим, якщо ці особи, дізнавшись про його вчинення, протягом одного місяця не заявили претензії другій стороні.

2. У разі відсутності схвалення правочину він є нікчемним.

На вимогу заінтересованої особи суд може визнати такий правочин дійсним, якщо буде встановлено, що він вчинений на користь малолітньої особи.

3. Якщо правочин з малолітньою особою вчинила фізична особа з повною цивільною дієздатністю, то вона зобов'язана повернути особам, вказаним у частині першій цієї статті, все те, що вона одержала за таким правочином від малолітньої особи.

4. Дієздатна сторона зобов'язана також відшкодувати збитки, завдані укладенням недійсного правочину, якщо у момент вчинення правочину вона знала або могла знати про вік другої сторони. Батьки (усиновлювачі) або опікун малолітньої особи зобов'язані повернути дієздатній стороні все одержане нею за цим правочином у натурі, а за неможливості повернути одержане в натурі - відшкодувати його вартість за цінами, які існують на момент відшкодування.

5. Якщо обома сторонами правочину є малолітні особи, то кожна з них зобов'язана повернути другій стороні все, що одержала за цим правочином, у натурі. У разі неможливості повернення майна відшкодування його вартості провадиться батьками (усиновлювачами) або опікуном, якщо буде встановлено, що вчиненню правочину або втраті майна, яке було предметом правочину, сприяла їхня винна поведінка.

6. У разі вчинення неповнолітньою особою правочину з малолітньою особою настають наслідки, встановлені частиною третьою статті 222 цього Кодексу.

Стаття 222. Правові наслідки вчинення правочину неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності

1. Правочин, який неповнолітня особа вчинила за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків (усиновлювачів), піклувальника, може бути згодом схвалений ними у порядку, встановленому статтею 221 цього Кодексу.

2. Правочин, вчинений неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків (усиновлювачів), піклувальників, може бути визнаний судом недійсним за позовом заінтересованої особи.

3. Якщо обома сторонами недійсного правочину є неповнолітні особи, то кожна з них зобов'язана повернути другій стороні усе одержане нею за цим правочином у натурі. У разі неможливості повернення одержаного в натурі відшкодовується його вартість за цінами, які існують на момент відшкодування.

Якщо у неповнолітньої особи відсутні кошти, достатні для відшкодування, батьки (усиновлювачі) або піклувальник зобов'язані відшкодувати завдані збитки, якщо вони своєю винною поведінкою сприяли вчиненню правочину або втраті майна, яке було предметом правочину.

Стаття 223. Правові наслідки вчинення правочину фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за межами її цивільної дієздатності

1. Правочин, який вчинила фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, за межами її цивільної дієздатності без згоди піклувальника, може бути згодом схвалений ним у порядку, встановленому статтею 221 цього Кодексу.

2. У разі відсутності такого схвалення правочин за позовом піклувальника може бути визнаний судом недійсним, якщо буде встановлено, що він суперечить інтересам самого підопічного, членів його сім'ї або осіб, яких він відповідно до закону зобов'язаний утримувати.

Стаття 224. Правові наслідки вчинення правочину без дозволу органу опіки та піклування

1. Правочин, вчинений без дозволу органу опіки та піклування (статтяя 71 цього Кодексу), є нікчемним.

2. На вимогу заінтересованої особи такий правочин може бути визнаний судом дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідає інтересам фізичної особи, над якою встановлено опіку або піклування.

Стаття 225. Правові наслідки вчинення правочину дієздатною фізичною особою, яка у момент його вчинення не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними

1. Правочин, який дієздатна фізична особа вчинила у момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, може бути визнаний судом недійсним за позовом цієї особи, а в разі її смерті - за позовом інших осіб, чиї цивільні права або інтереси порушені.

2. У разі наступного визнання фізичної особи, яка вчинила правочин, недієздатною позов про визнання правочину недійсним може пред'явити її опікун.

3. Сторона, яка знала про стан фізичної особи у момент вчинення правочину, зобов'язана відшкодувати їй моральну шкоду, завдану у зв'язку із вчиненням такого правочину.

Стаття 226. Правові наслідки вчинення правочину недієздатною фізичною особою

1. Опікун може схвалити дрібний побутовий правочин, вчинений недієздатною фізичною особою, у порядку, встановленому статтею 221 цього Кодексу.

У разі відсутності такого схвалення цей правочин та інші правочини, які вчинені недієздатною фізичною особою, є нікчемними.

2. На вимогу опікуна правочин, вчинений недієздатною фізичною особою, може бути визнаний судом дійсним, якщо буде встановлено, що він вчинений на користь недієздатної фізичної особи.

3. Дієздатна сторона зобов'язана повернути опікунові недієздатної фізичної особи все одержане нею за цим правочином, а в разі неможливості такого повернення - відшкодувати вартість майна за цінами, які існують на момент відшкодування.

Опікун зобов'язаний повернути дієздатній стороні все одержане недієздатною фізичною особою за нікчемним правочином. Якщо майно не збереглося, опікун зобов'язаний відшкодувати його вартість, якщо вчиненню правочину або втраті майна, яке було предметом правочину, сприяла винна поведінка опікуна.

4. Дієздатна сторона зобов'язана відшкодувати опікунові недієздатної фізичної особи або членам її сім'ї моральну шкоду, якщо буде встановлено, що вона знала про психічний розлад або недоумство другої сторони або могла припустити такий її стан.

Стаття 227. Правові наслідки укладення юридичною особою правочину, якого вона не мала права вчиняти

1. Правочин юридичної особи, вчинений нею без відповідного дозволу (ліцензії), може бути визнаний судом недійсним.

2. Якщо юридична особа ввела другу сторону в оману щодо свого права на вчинення такого правочину, вона зобов'язана відшкодувати їй моральну шкоду, завдану таким правочином.

Стаття 228. Правові наслідки вчинення правочину, який порушує публічний порядок, вчинений з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства

{Назва статті 228 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

1. Правочин вважається таким, що порушує публічний порядок, якщо він був спрямований на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

2. Правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним.

3. У разі недодержання вимоги щодо відповідності правочину інтересам держави і суспільства, його моральним засадам такий правочин може бути визнаний недійсним. Якщо визнаний судом недійсний правочин було вчинено з метою, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, то при наявності умислу у обох сторін - в разі виконання правочину обома сторонами - в дохід держави за рішенням суду стягується все одержане ними за угодою, а в разі виконання правочину однією стороною з іншої сторони за рішенням суду стягується в дохід держави все одержане нею і все належне - з неї першій стороні на відшкодування одержаного. При наявності умислу лише у однієї із сторін все одержане нею за правочином повинно бути повернуто іншій стороні, а одержане останньою або належне їй на відшкодування виконаного за рішенням суду стягується в дохід держави.

{Статтю 228 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 229. Правові наслідки правочину, який вчинено під впливом помилки

1. Якщо особа, яка вчинила правочин, помилилася щодо обставин, які мають істотне значення, такий правочин може бути визнаний судом недійсним.

Істотне значення має помилка щодо природи правочину, прав та обов'язків сторін, таких властивостей і якостей майна, які значно знижують його цінність або можливість використання за цільовим призначенням. Помилка щодо мотивів правочину не має істотного значення, крім випадків, встановлених законом.

{Абзац другий частини першої статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

2. У разі визнання правочину недійсним особа, яка помилилася в результаті її власного недбальства, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдані їй збитки.

Сторона, яка своєю необережною поведінкою сприяла помилці, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдані їй збитки.

Стаття 230. Правові наслідки вчинення правочину під впливом обману

1. Якщо одна із сторін правочину навмисно ввела другу сторону в оману щодо обставин, які мають істотне значення (частина перша статті 229 цього Кодексу), такий правочин визнається судом недійсним.

Обман має місце, якщо сторона заперечує наявність обставин, які можуть перешкодити вчиненню правочину, або якщо вона замовчує їх існування.

2. Сторона, яка застосувала обман, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки у подвійному розмірі та моральну шкоду, що завдані у зв'язку з вчиненням цього правочину.

Стаття 231. Правові наслідки правочину, який вчинено під впливом насильства

1. Правочин, вчинений особою проти її справжньої волі внаслідок застосування до неї фізичного чи психічного тиску з боку другої сторони або з боку іншої особи, визнається судом недійсним.

2. Винна сторона (інша особа), яка застосувала фізичний або психічний тиск до другої сторони, зобов'язана відшкодувати їй збитки у подвійному розмірі та моральну шкоду, що завдані у зв'язку з вчиненням цього правочину.

Стаття 232. Правові наслідки правочину, який вчинено у результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною

1. Правочин, який вчинено внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною, визнається судом недійсним.

2. Довіритель має право вимагати від свого представника та другої сторони солідарного відшкодування збитків та моральної шкоди, що завдані йому у зв'язку із вчиненням правочину внаслідок зловмисної домовленості між ними.

Стаття 233. Правові наслідки правочину, який вчинено під впливом тяжкої обставини

1. Правочин, який вчинено особою під впливом тяжкої для неї обставини і на вкрай невигідних умовах, може бути визнаний судом недійсним незалежно від того, хто був ініціатором такого правочину.

2. При визнанні такого правочину недійсним застосовуються наслідки, встановлені статтею 216 цього Кодексу. Сторона, яка скористалася тяжкою обставиною, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки і моральну шкоду, що завдані їй у зв'язку з вчиненням цього правочину.

Стаття 234. Правові наслідки фіктивного правочину

1. Фіктивним є правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином.

2. Фіктивний правочин визнається судом недійсним.

3. Правові наслідки визнання фіктивного правочину недійсним встановлюються законами.

{Статтю 234 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 235. Правові наслідки удаваного правочину

1. Удаваним є правочин, який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили.

2. Якщо буде встановлено, що правочин був вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили.

Стаття 236. Момент недійсності правочину

1. Нікчемний правочин або правочин, визнаний судом недійсним, є недійсним з моменту його вчинення.

2. Якщо за недійсним правочином права та обов'язки передбачалися лише на майбутнє, можливість настання їх у майбутньому припиняється.

Глава 17
ПРЕДСТАВНИЦТВО

Стаття 237. Поняття та підстави представництва

1. Представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє.

2. Не є представником особа, яка хоч і діє в чужих інтересах, але від власного імені, а також особа, уповноважена на ведення переговорів щодо можливих у майбутньому правочинів.

3. Представництво виникає на підставі договору, закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства.

Стаття 238. Правочини, які може вчиняти представник

1. Представник може бути уповноважений на вчинення лише тих правочинів, право на вчинення яких має особа, яку він представляє.

2. Представник не може вчиняти правочин, який відповідно до його змісту може бути вчинений лише особисто тією особою, яку він представляє.

3. Представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах або в інтересах іншої особи, представником якої він одночасно є, за винятком комерційного представництва, а також щодо інших осіб, встановлених законом.

Стаття 239. Правові наслідки вчинення правочину представником

1. Правочин, вчинений представником, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє.

Стаття 240. Передоручення

1. Представник зобов'язаний вчиняти правочин за наданими йому повноваженнями особисто. Він може передати своє повноваження частково або в повному обсязі іншій особі, якщо це встановлено договором або законом між особою, яку представляють, і представником, або якщо представник був вимушений до цього з метою охорони інтересів особи, яку він представляє.

2. Представник, який передав своє повноваження іншій особі, повинен повідомити про це особу, яку він представляє, та надати їй необхідні відомості про особу, якій передані відповідні повноваження (замісника). Невиконання цього обов'язку покладає на особу, яка передала повноваження, відповідальність за дії замісника як за свої власні.

3. Правочин, вчинений замісником, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє.

Стаття 241. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень

1. Правочин, вчинений представником з перевищенням повноважень, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє, лише у разі наступного схвалення правочину цією особою. Правочин вважається схваленим зокрема у разі, якщо особа, яку він представляє, вчинила дії, що свідчать про прийняття його до виконання.

2. Наступне схвалення правочину особою, яку представляють, створює, змінює і припиняє цивільні права та обов'язки з моменту вчинення цього правочину.

Стаття 242. Представництво за законом

1. Батьки (усиновлювачі) є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей.

2. Опікун є законним представником малолітньої особи та фізичної особи, визнаної недієздатною.

3. Законним представником у випадках, встановлених законом, може бути інша особа.

Стаття 243. Комерційне представництво

1. Комерційним представником є особа, яка постійно та самостійно виступає представником підприємців при укладенні ними договорів у сфері підприємницької діяльності.

2. Комерційне представництво одночасно кількох сторін правочину допускається за згодою цих сторін та в інших випадках, встановлених законом.

3. Повноваження комерційного представника можуть бути підтверджені письмовим договором між ним та особою, яку він представляє, або довіреністю.

4. Особливості комерційного представництва в окремих сферах підприємницької діяльності встановлюються законом.

Стаття 244. Представництво за довіреністю

1. Представництво, яке грунтується на договорі, може здійснюватися за довіреністю.

2. Представництво за довіреністю може грунтуватися на акті органу юридичної особи.

3. Довіреністю є письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Довіреність на вчинення правочину представником може бути надана особою, яку представляють (довірителем), безпосередньо третій особі.

Стаття 245. Форма довіреності

1. Форма довіреності повинна відповідати формі, в якій відповідно до закону має вчинятися правочин.

2. Довіреність, що видається у порядку передоручення, підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, встановлених частиною четвертою цієї статті.

3. Довіреність військовослужбовця або іншої особи, яка перебуває на лікуванні у госпіталі, санаторії та іншому військово-лікувальному закладі, може бути посвідчена начальником цього закладу, його заступником з медичної частини, старшим або черговим лікарем.

Довіреність військовослужбовця, а в пунктах дислокації військової частини, з'єднання, установи, військово-навчального закладу, де немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, також довіреність працівника, члена його сім'ї і члена сім'ї військовослужбовця може бути посвідчена командиром (начальником) цих частини, з'єднання, установи або закладу.

{Абзац другий частини третьої статті 245 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

Довіреність особи, яка тримається в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, може бути посвідчена начальником установи виконання покарань чи слідчого ізолятора.

{Абзац третій частини третьої статті 245 в редакції Закону № 1254-VI від 14.04.2009}

Довіреність особи, яка проживає у населеному пункті, де немає нотаріусів, може бути посвідчена уповноваженою на це посадовою особою органу місцевого самоврядування,

крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, довіреностей на управління і розпорядження корпоративними правами та довіреностей на користування і розпорядження транспортними засобами.

Довіреність суб'єкта права на безоплатну вторинну правову допомогу, за зверненням якого прийнято рішення про надання такої допомоги, може бути посвідчена посадовою особою органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

{Частину третю статті 245 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5477-VI від 06.11.2012 - зміна набирає чинності поетапно після початку діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги - див. розділ II Закону № 5477-VI від 06.11.2012}

Довіреності, посвідчені зазначеними посадовими особами, прирівнюються до нотаріально посвідчених.

{Частина третя статті 245 в редакції Закону № 1055-VI від 03.03.2009}

4. Довіреність на одержання заробітної плати, стипендії, пенсії, аліментів, інших платежів та поштової кореспонденції (поштових переказів, посилок тощо) може бути посвідчена посадовою особою організації, в якій довіритель працює, навчається, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за місцем його проживання.

5. Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах, видана фізичною особою, посвідчується у порядку, визначеному законодавством.

{Статтю 245 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 514-VI від 17.09.2008; в редакції Законів № 191-VIII від 12.02.2015, № 289-VIII від 07.04.2015}

Стаття 246. Довіреність юридичної особи

1. Довіреність від імені юридичної особи видається її органом або іншою особою, уповноваженою на це її установчими документами.

{Стаття 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1206-VII від 15.04.2014}

Стаття 247. Строк довіреності

1. Строк довіреності встановлюється у довіреності. Якщо строк довіреності не встановлений, вона зберігає чинність до припинення її дії.

2. Строк довіреності, виданої в порядку передоручення, не може перевищувати строку основної довіреності, на підставі якої вона видана.

3. Довіреність, у якій не вказана дата її вчинення, є нікчемною.

Стаття 248. Припинення представництва за довіреністю

1. Представництво за довіреністю припиняється у разі:

1) закінчення строку довіреності;

2) скасування довіреності особою, яка її видала;

3) відмови представника від вчинення дій, що були визначені довіреністю;

4) припинення юридичної особи, яка видала довіреність;

5) припинення юридичної особи, якій видана довіреність;

6) смерті особи, яка видала довіреність, оголошення її померлою, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою, обмеження її цивільної дієздатності.

У разі смерті особи, яка видала довіреність, представник зберігає своє повноваження за довіреністю для ведення невідкладних справ або таких дій, невиконання яких може призвести до виникнення збитків;

7) смерті особи, якій видана довіреність, оголошення її померлою, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою, обмеження її цивільної дієздатності.

2. З припиненням представництва за довіреністю втрачає чинність передоручення.

3. У разі припинення представництва за довіреністю представник зобов'язаний негайно повернути довіреність.

Стаття 249. Скасування довіреності

1. Особа, яка видала довіреність, за винятком безвідкличної довіреності, може в будь-який час скасувати довіреність або передоручення. Відмова від цього права є нікчемною.

2. Особа, яка видала довіреність і згодом скасувала її, повинна негайно повідомити про це представника, а також відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими була видана довіреність.

3. Права та обов'язки щодо третіх осіб, що виникли внаслідок вчинення правочину представником до того, як він довідався або міг довідатися про скасування довіреності, зберігають чинність для особи, яка видала довіреність, та її правонаступників. Це правило не застосовується, якщо третя особа знала або могла знати, що дія довіреності припинилася.

4. Законом може бути встановлено право особи видавати безвідкличні довіреності на певний час. Безвідклична довіреність з корпоративних прав видається відповідно до закону, що регулює діяльність відповідних господарських товариств.

{Частина четверта статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1984-VIII від 23.03.2017}

{Стаття 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003}

Стаття 250. Відмова представника від вчинення дій, які були визначені довіреністю

1. Представник має право відмовитися від вчинення дій, які були визначені довіреністю.

2. Представник зобов'язаний негайно повідомити особу, яку він представляє, про відмову від вчинення дій, які були визначені довіреністю.

3. Представник не може відмовитися від вчинення дій, які були визначені довіреністю, якщо ці дії були невідкладними або такими, що спрямовані на запобігання завданню збитків особі, яку він представляє, чи іншим особам.

4. Представник відповідає перед особою, яка видала довіреність, за завдані їй збитки у разі недодержання ним вимог, встановлених частинами другою та третьою цієї статті.

Представник також несе відповідальність перед особою, яка видала довіреність, за заподіяні їй збитки у разі недодержання ним вимог статті 48 Закону України "Про акціонерні товариства".

{Частину четверту статті 250 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

Розділ V
СТРОКИ ТА ТЕРМІНИ. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

Глава 18
ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ

Стаття 251. Поняття строку та терміну

1. Строком є певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

2. Терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

3. Строк та термін можуть бути визначені актами цивільного законодавства, правочином або рішенням суду.

Стаття 252. Визначення строку та терміну

1. Строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами.

2. Термін визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати.

Стаття 253. Початок перебігу строку

1. Перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок.

Стаття 254. Закінчення строку

1. Строк, що визначений роками, спливає у відповідні місяць та число останнього року строку.

2. До строку, що визначений півроком або кварталом року, застосовуються правила про строки, які визначені місяцями. При цьому відлік кварталів ведеться з початку року.

3. Строк, що визначений місяцями, спливає у відповідне число останнього місяця строку.

Строк, що визначений у півмісяця, дорівнює п'ятнадцяти дням.

Якщо закінчення строку, визначеного місяцем, припадає на такий місяць, у якому немає відповідного числа, строк спливає в останній день цього місяця.

4. Строк, що визначений тижнями, спливає у відповідний день останнього тижня строку.

5. Якщо останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, що визначений відповідно до закону у місці вчинення певної дії, днем закінчення строку є перший за ним робочий день.

Стаття 255. Порядок вчинення дій в останній день строку

1. Якщо строк встановлено для вчинення дії, вона може бути вчинена до закінчення останнього дня строку. У разі, якщо ця дія має бути вчинена в установі, то строк спливає тоді, коли у цій установі за встановленими правилами припиняються відповідні операції.

2. Письмові заяви та повідомлення, здані до установи зв'язку до закінчення останнього дня строку, вважаються такими, що здані своєчасно.

Глава 19
ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

Стаття 256. Поняття позовної давності

1. Позовна давність - це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Стаття 257. Загальна позовна давність

1. Загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки.

Стаття 258. Спеціальна позовна давність

1. Для окремих видів вимог законом може встановлюватися спеціальна позовна давність: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю.

2. Позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог:

1) про стягнення неустойки (штрафу, пені);

2) про спростування недостовірної інформації, поміщеної у медіа.

У цьому разі позовна давність обчислюється від дня поміщення цих відомостей у медіа або від дня, коли особа довідалася чи могла довідатися про ці відомості;

3) про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності (стаття 362 цього Кодексу);

4) у зв'язку з недоліками проданого товару (стаття 681 цього Кодексу);

5) про розірвання договору дарування (стаття 728 цього Кодексу);

6) у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти (стаття 925 цього Кодексу);

7) про оскарження дій виконавця заповіту (стаття 1293 цього Кодексу);

8) про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства.

{Частину другу статті 258 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Частину третю статті 258 виключено на підставі Закону № 4176-VI від 20.12.2011}

{Частину четверту статті 258 виключено на підставі Закону № 4176-VI від 20.12.2011}

5. Позовна давність у чотири роки застосовується за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

{Статтю 258 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 259. Зміна тривалості позовної давності

1. Позовна давність, встановлена законом, може бути збільшена за домовленістю сторін.

Договір про збільшення позовної давності укладається у письмовій формі.

2. Позовна давність, встановлена законом, не може бути скорочена за домовленістю сторін.

Стаття 260. Обчислення позовної давності

1. Позовна давність обчислюється за загальними правилами визначення строків, встановленими статтями 253-255 цього Кодексу.

2. Порядок обчислення позовної давності не може бути змінений за домовленістю сторін.

Стаття 261. Початок перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

2. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства, починається від дня припинення насильства.

3. Перебіг позовної давності за вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину починається від дня, коли почалося його виконання.

4. У разі порушення цивільного права або інтересу неповнолітньої особи позовна давність починається від дня досягнення нею повноліття.

5. За зобов'язаннями з визначеним строком виконання перебіг позовної давності починається зі спливом строку виконання.

За зобов'язаннями, строк виконання яких не визначений або визначений моментом вимоги, перебіг позовної давності починається від дня, коли у кредитора виникає право пред'явити вимогу про виконання зобов'язання. Якщо боржникові надається пільговий строк для виконання такої вимоги, перебіг позовної давності починається зі спливом цього строку.

6. За регресними зобов'язаннями перебіг позовної давності починається від дня виконання основного зобов'язання.

7. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави починається від дня набуття оспорюваних активів відповідачем.

{Статтю 261 доповнено новою частиною згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

8. Винятки з правил, встановлених частинами першою та другою цієї статті, можуть бути встановлені законом.

Стаття 262. Позовна давність у разі замін сторін у зобов'язанні

1. Заміна сторін у зобов'язанні не змінює порядку обчислення та перебігу позовної давності.

Стаття 263. Зупинення перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності зупиняється:

1) якщо пред'явленню позову перешкоджала надзвичайна або невідворотна за даних умов подія (непереборна сила);

2) у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторій) на підставах, встановлених законом;

3) у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, який регулює відповідні відносини;

4) якщо позивач або відповідач перебуває у складі Збройних Сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, що переведені на воєнний стан.

2. У разі виникнення обставин, встановлених частиною першою цієї статті, перебіг позовної давності зупиняється на весь час існування цих обставин.

3. Від дня припинення обставин, що були підставою для зупинення перебігу позовної давності, перебіг позовної давності продовжується з урахуванням часу, що минув до його зупинення.

Стаття 264. Переривання перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку.

2. Позовна давність переривається у разі пред'явлення особою позову до одного із кількох боржників, а також якщо предметом позову є лише частина вимоги, право на яку має позивач.

3. Після переривання перебіг позовної давності починається заново.

Час, що минув до переривання перебігу позовної давності, до нового строку не зараховується.

Стаття 265. Перебіг позовної давності у разі залишення позову без розгляду

1. Залишення позову без розгляду не зупиняє перебігу позовної давності.

2. Якщо суд залишив без розгляду позов, пред'явлений у кримінальному провадженні, час від дня пред'явлення позову до набрання законної сили судовим рішенням, яким позов було залишено без розгляду, не зараховується до позовної давності.

Якщо частина строку, що залишилася, є меншою ніж шість місяців, вона подовжується до шести місяців.

{Частина друга статті 265 в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012}

Стаття 266. Застосування позовної давності до додаткових вимог

1. Зі спливом позовної давності до основної вимоги вважається, що позовна давність сплива і до додаткової вимоги (стягнення неустойки, накладення стягнення на заставлене майно тощо).

Стаття 267. Наслідки спливу позовної давності

1. Особа, яка виконала зобов'язання після спливу позовної давності, не має права вимагати повернення виконаного, навіть якщо вона у момент виконання не знала про сплив позовної давності.

2. Заява про захист цивільного права або інтересу має бути прийнята судом до розгляду незалежно від спливу позовної давності.

3. Позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення.

4. Сплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові.

5. Якщо суд визнає поважними причини пропущення позовної давності, порушене право підлягає захисту.

Стаття 268. Вимоги, на які позовна давність не поширюється

1. Позовна давність не поширюється:

1) на вимогу, що випливає із порушення особистих немайнових прав, крім випадків, встановлених законом;

2) на вимогу вкладника до банку (фінансової установи) про видачу вкладу;

3) на вимогу про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, крім випадків завдання такої шкоди внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі таким, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію;

{Пункт 3 частини першої статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

{Пункт 4 частини першої статті 268 виключено на підставі Закону № 4176-VI від 20.12.2011}

5) на вимогу страхувальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування);

6) на вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних резервів, стосовно виконання зобов’язань, що випливають із Закону України "Про державні резерви";

{Частину першу статті 268 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1713-IV від 12.05.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 3310-IX від 09.08.2023}

7) на вимогу про визнання недійсним правочину, предметом якого є відчуження гуртожитку як об’єкта нерухомого майна та/або його частини, на який поширюється дія Закону України "Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків", про визнання недійсним свідоцтва про право власності на такий гуртожиток як об’єкт нерухомого майна та/або його частини, про визнання недійсним акта передачі такого гуртожитку як об’єкта нерухомого майна та/або його частини до статутного капіталу (фонду) товариства (організації), створеного у процесі приватизації (корпоратизації) колишніх державних (комунальних) підприємств.

{Частину першу статті 268 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1999-VIII від 05.04.2017}

2. Законом можуть бути встановлені також інші вимоги, на які не поширюється позовна давність.

КНИГА ДРУГА
ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Глава 20
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 269. Поняття особистого немайнового права

1. Особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом.

2. Особисті немайнові права фізичної особи не мають економічного змісту.

3. Особисті немайнові права тісно пов'язані з фізичною особою. Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав.

4. Особистими немайновими правами фізична особа володіє довічно.

Стаття 270. Види особистих немайнових прав

1. Відповідно до Конституції України фізична особа має право на життя, право на охорону здоров'я, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність особистого і сімейного життя, право на повагу до гідності та честі, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на недоторканність житла, право на вільний вибір місця проживання та на свободу пересування, право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

2. Цим Кодексом та іншим законом можуть бути передбачені й інші особисті немайнові права фізичної особи.

3. Перелік особистих немайнових прав, які встановлені Конституцією України, цим Кодексом та іншим законом, не є вичерпним.

Стаття 271. Зміст особистого немайнового права

1. Зміст особистого немайнового права становить можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя.

Стаття 272. Здійснення особистих немайнових прав

1. Фізична особа здійснює особисті немайнові права самостійно. В інтересах малолітніх, неповнолітніх, а також повнолітніх фізичних осіб, які за віком або за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої особисті немайнові права, їхні права здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники.

2. Фізична особа має право вимагати від посадових і службових осіб вчинення відповідних дій, спрямованих на забезпечення здійснення нею особистих немайнових прав.

Стаття 273. Забезпечення здійснення особистих немайнових прав

1. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень забезпечують здійснення фізичною особою особистих немайнових прав.

2. Юридичні особи, їх працівники, окремі фізичні особи, професійні обов'язки яких стосуються особистих немайнових прав фізичної особи, зобов'язані утримуватися від дій, якими ці права можуть бути порушені.

3. Діяльність фізичних та юридичних осіб не може порушувати особисті немайнові права.

Стаття 274. Обмеження особистих немайнових прав

1. Обмеження особистих немайнових прав фізичної особи, встановлених Конституцією України, можливе лише у випадках, передбачених нею.

2. Обмеження особистих немайнових прав фізичної особи, встановлених цим Кодексом та іншим законом, можливе лише у випадках, передбачених ними.

Стаття 275. Захист особистого немайнового права

1. Фізична особа має право на захист свого особистого немайнового права від протиправних посягань інших осіб. Захист особистого немайнового права здійснюється способами, встановленими главою 3 цього Кодексу.

2. Захист особистого немайнового права може здійснюватися також іншим способом відповідно до змісту цього права, способу його порушення та наслідків, що їх спричинило це порушення.

Стаття 276. Поновлення порушеного особистого немайнового права

1. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, фізична особа або юридична особа, рішеннями, діями або бездіяльністю яких порушено особисте немайнове право фізичної особи, зобов'язані вчинити необхідні дії для його негайного поновлення.

2. Якщо дії, необхідні для негайного поновлення порушеного особистого немайнового права фізичної особи, не вчиняються, суд може постановити рішення щодо поновлення порушеного права, а також відшкодування моральної шкоди, завданої його порушенням.

Стаття 277. Спростування недостовірної інформації

1. Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації.

2. Право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам та іншим заінтересованим особам.

{Частину третю статті 277 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

4. Спростування недостовірної інформації здійснюється особою, яка поширила інформацію.

Поширювачем інформації, яку подає посадова чи службова особа при виконанні своїх посадових (службових) обов'язків, вважається юридична особа, у якій вона працює.

Якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, невідома, фізична особа, право якої порушено, може звернутися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності цієї інформації та її спростування.

{Абзац третій частини четвертої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

5. Якщо недостовірна інформація міститься у документі, який прийняла (видала) юридична особа, цей документ має бути відкликаний.

6. Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено у друкованих або інших медіа, має право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації у тому ж медіа в порядку, встановленому законом.

Якщо відповідь та спростування у тому ж медіа є неможливими у зв'язку з його припиненням, така відповідь та спростування мають бути оприлюднені в іншому медіа, за рахунок особи, яка поширила недостовірну інформацію.

Спростування недостовірної інформації здійснюється незалежно від вини особи, яка її поширила.

Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок повідомлення викривачем інформації про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції" через зовнішні канали повідомлення в порядку, передбаченому Законом України "Про запобігання корупції", має право на відповідь.

{Частину шосту статті 277 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

7. Спростування недостовірної інформації здійснюється у такий же спосіб, у який вона була поширена.

Стаття 278. Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права

1. Якщо особисте немайнове право фізичної особи порушене у газеті, книзі, кінофільмі, теле-, радіопередачі тощо, які готуються до випуску у світ, суд може заборонити розповсюдження відповідної інформації.

2. Якщо особисте немайнове право фізичної особи порушене в номері (випуску) газети, книзі, кінофільмі, теле-, радіопередачі тощо, які випущені у світ, суд може заборонити (припинити) їх розповсюдження до усунення цього порушення, а якщо усунення порушення неможливе, - вилучити тираж газети, книги тощо з метою його знищення.

{Стаття 278 в редакції Закону № 3261-IV від 22.12.2005}

Стаття 279. Правові наслідки невиконання рішення суду про захист особистого немайнового права

1. Якщо особа, яку суд зобов'язав вчинити відповідні дії для усунення порушення особистого немайнового права, ухиляється від виконання судового рішення, на неї може бути накладено штраф відповідно до Цивільного процесуального кодексу України.

2. Сплата штрафу не звільняє особу від обов'язку виконати рішення суду.

Стаття 280. Право фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування шкоди

1. Якщо фізичній особі внаслідок порушення її особистого немайнового права завдано майнової та (або) моральної шкоди, ця шкода підлягає відшкодуванню, крім випадку неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції" в порядку, передбаченому зазначеним Законом, яка підлягає спростуванню.

{Частина перша статті 280 в редакції Закону № 198-IX від 17.10.2019}

Глава 21
ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ПРИРОДНЕ ІСНУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 281. Право на життя

1. Фізична особа має невід'ємне право на життя.

2. Фізична особа не може бути позбавлена життя.

Фізична особа має право захищати своє життя та здоров'я, а також життя та здоров'я іншої фізичної особи від протиправних посягань будь-якими засобами, не забороненими законом.

3. Медичні, наукові та інші досліди можуть провадитися лише щодо повнолітньої дієздатної фізичної особи за її вільною згодою.

Клінічні випробування лікарських засобів проводяться відповідно до закону.

{Частину третю статті 281 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3323-VI від 12.05.2011}

4. Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя.

5. Стерилізація може відбутися лише за бажанням повнолітньої фізичної особи.

{Абзац другий частини п'ятої статті 281 виключено на підставі Закону № 2205-VIII від 14.11.2017}

6. Штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує дванадцяти тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки.

У випадках, встановлених законодавством, штучне переривання вагітності може бути проведене при вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів.

Перелік обставин, що дозволяють переривання вагітності після дванадцяти тижнів вагітності, встановлюється законодавством.

7. Повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством.

{Стаття 281 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2135-IV від 02.11.2004}

Стаття 282. Право на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю

1. Фізична особа має право вимагати усунення небезпеки, створеної внаслідок підприємницької або іншої діяльності, яка загрожує життю та здоров'ю.

Стаття 283. Право на охорону здоров'я

1. Фізична особа має право на охорону її здоров'я.

2. Охорона здоров'я забезпечується системною діяльністю державних та інших організацій, передбаченою Конституцією України та законом.

Стаття 284. Право на медичну допомогу

1. Фізична особа має право на надання їй медичної допомоги.

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років і яка звернулася за наданням їй медичної допомоги, має право на вибір лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій.

3. Надання медичної допомоги фізичній особі, яка досягла чотирнадцяти років, провадиться за її згодою.

4. Повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, має право відмовитися від лікування.

5. У невідкладних випадках, за наявності реальної загрози життю фізичної особи, медична допомога надається без згоди фізичної особи або її батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника.

6. Надання фізичній особі психіатричної допомоги здійснюється відповідно до закону.

Стаття 285. Право на інформацію про стан свого здоров'я

1. Повнолітня фізична особа має право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я.

2. Батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник мають право на інформацію про стан здоров'я дитини або підопічного.

3. Якщо інформація про хворобу фізичної особи може погіршити стан її здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, визначених частиною другою цієї статті, зашкодити процесові лікування, медичні працівники мають право дати неповну інформацію про стан здоров'я фізичної особи, обмежити можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами.

4. У разі смерті фізичної особи члени її сім'ї або інші фізичні особи, уповноважені ними, мають право бути присутніми при дослідженні причин її смерті та ознайомитись із висновками щодо причин смерті, а також право на оскарження цих висновків до суду.

Стаття 286. Право на таємницю про стан здоров'я

1. Фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні.

2. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи.

3. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації, зазначеної у частині першій цієї статті, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел.

4. Фізична особа може бути зобов'язана до проходження медичного огляду у випадках, встановлених законодавством.

Стаття 287. Права фізичної особи, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я

1. Фізична особа, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я, має право на допуск до неї інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса та адвоката.

2. Фізична особа, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я, має право на допуск до неї священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду.

Стаття 288. Право на свободу

1. Фізична особа має право на свободу.

2. Забороняються будь-які форми фізичного чи психічного тиску на фізичну особу, втягування її до вживання спиртних напоїв, наркотичних та психотропних засобів, вчинення інших дій, що порушують право на свободу.

Стаття 289. Право на особисту недоторканність

1. Фізична особа має право на особисту недоторканність.

2. Фізична особа не може бути піддана катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню.

3. Фізичне покарання батьками (усиновлювачами), опікунами, піклувальниками, вихователями малолітніх, неповнолітніх дітей та підопічних не допускається.

У разі жорстокої, аморальної поведінки фізичної особи щодо іншої особи, яка є в безпорадному стані, застосовуються заходи, встановлені цим Кодексом та іншим законом.

4. Фізична особа має право розпорядитися щодо передачі після її смерті органів та інших анатомічних матеріалів її тіла науковим, медичним або навчальним закладам.

Стаття 290. Право на донорство

1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин. Особа віком до 18 років може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин відповідно до закону.

{Абзац перший частини першої статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2694-VIII від 28.02.2019}

Донорство крові, її компонентів, органів та інших анатомічних матеріалів, репродуктивних клітин здійснюється відповідно до закону.

2. Взяття органів та інших анатомічних матеріалів з тіла фізичної особи, яка померла, не допускається, крім випадків і в порядку, встановлених законом.

3. Фізична особа може дати письмову згоду на донорство її органів та інших анатомічних матеріалів на випадок своєї смерті або заборонити його.

Особа донора не повинна бути відомою реципієнту, а особа реципієнта - родині донора, крім випадків, коли реципієнт і донор перебувають у шлюбі або є близькими родичами.

{Абзац другий частини третьої статті 290 в редакції Закону № 3436-VI від 31.05.2011}

Стаття 291. Право на сім'ю

1. Фізична особа незалежно від віку та стану здоров'я має право на сім'ю.

2. Фізична особа не може бути проти її волі розлучена з сім'єю, крім випадків, встановлених законом.

3. Фізична особа має право на підтримання зв'язків з членами своєї сім'ї та родичами незалежно від того, де вона перебуває.

4. Ніхто не має права втручатися у сімейне життя фізичної особи, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Стаття 292. Право на опіку або піклування

1. Малолітня, неповнолітня особа, а також фізична особа, яка визнана недієздатною або цивільна дієздатність якої обмежена, має право на опіку або піклування.

Стаття 293. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля

1. Фізична особа має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на достовірну інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її збирання та поширення.

2. Діяльність фізичної та юридичної особи, що призводить до нищення, псування, забруднення довкілля, є незаконною. Кожен має право вимагати припинення такої діяльності.

Діяльність фізичної та юридичної особи, яка завдає шкоди довкіллю, може бути припинена за рішенням суду.

3. Фізична особа має право на безпечні для неї продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту).

4. Фізична особа має право на належні, безпечні і здорові умови праці, проживання, навчання тощо.

Глава 22
ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ СОЦІАЛЬНЕ БУТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 294. Право на ім'я

1. Фізична особа має право на ім'я.

2. Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції.

3. У разі перекручення імені фізичної особи воно має бути виправлене. Якщо перекручення імені було здійснене у документі, такий документ підлягає заміні. Якщо перекручення імені здійснене у медіа, воно має бути виправлене у тому ж медіа.

Стаття 295. Право на зміну імені

1. Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім’я, та (або) по батькові.

{Частина перша статті 295 в редакції Закону № 942-IX від 03.11.2020}

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові за згодою батьків.

У разі якщо над фізичною особою, яка досягла чотирнадцяти років, встановлено піклування, зміна прізвища та (або) власного імені, та (або) по батькові такої особи здійснюється за згодою піклувальника.

{Частина друга статті 295 в редакції Закону № 942-IX від 03.11.2020}

3. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові за згодою одного з батьків, якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав стосовно цієї дитини або якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження, або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесені до актового запису про її народження за заявою матері.

У разі заперечення одного з батьків щодо зміни по батькові дитини спір щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків стосовно дитини та інші обставини, що засвідчують відповідність зміни по батькові інтересам дитини.

{Частина третя статті 295 в редакції Закону № 942-IX від 03.11.2020}

4. Прізвище, власне ім'я та по батькові фізичної особи можуть бути змінені у разі її усиновлення, визнання усиновлення недійсним або його скасування відповідно до закону.

5. Прізвище фізичної особи може бути змінене у разі реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу або визнання його недійсним.

6. Підставами для відмови у зміні імені є:

здійснення стосовно заявника кримінального провадження або його перебування під адміністративним наглядом;

{Абзац другий частини шостої статті 295 в редакції Закону № 245-VII від 16.05.2013}

наявність у заявника судимості, яку не погашено або не знято в установленому законом порядку;

офіційне звернення правоохоронних органів іноземних держав про оголошення розшуку заявника;

подання заявником неправдивих відомостей про себе.

7. Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 295 в редакції Закону № 524-V від 22.12.2006}

Стаття 296. Право на використання імені

1. Фізична особа має право використовувати своє ім'я у всіх сферах своєї діяльності.

2. Використання імені фізичної особи в літературних та інших творах, крім творів документального характеру, як персонажа (дійової особи) допускається лише за її згодою, а після її смерті - за згодою її дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, - батьків, братів та сестер.

{Частина друга статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

3. Використання імені фізичної особи з метою висвітлення її діяльності або діяльності організації, в якій вона працює чи навчається, що грунтується на відповідних документах (звіти, стенограми, протоколи, аудіо-, відеозаписи, архівні матеріали тощо), допускається без її згоди.

4. Ім'я фізичної особи, яка затримана, підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, або особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використане (обнародуване) лише в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо неї або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення та в інших випадках, передбачених законом.

{Частина четверта статті 296 в редакції Закону № 3261-IV від 22.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

5. Ім'я потерпілого від правопорушення може бути обнародуване лише за його згодою.

6. Ім'я учасника цивільного спору, який стосується особистого життя сторін, може бути використане іншими особами лише за його згодою.

7. Використання початкової літери прізвища фізичної особи у медіа, літературних творах не є порушенням її права.

Стаття 297. Право на повагу до гідності та честі

1. Кожен має право на повагу до його гідності та честі.

2. Гідність та честь фізичної особи є недоторканними.

3. Фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист її гідності та честі.

Стаття 298. Повага до людини, яка померла

1. Кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до тіла людини, яка померла.

2. Кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до місця поховання людини.

3. У разі глуму над тілом людини, яка померла, або над місцем її поховання члени її сім'ї, близькі родичі мають право на відшкодування майнової та моральної шкоди.

Стаття 299. Право на недоторканність ділової репутації

1. Фізична особа має право на недоторканність своєї ділової репутації.

2. Фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист своєї ділової репутації.

Стаття 300. Право на індивідуальність

1. Фізична особа має право на індивідуальність.

2. Фізична особа має право на збереження своєї національної, культурної, релігійної, мовної самобутності, а також право на вільний вибір форм та способів прояву своєї індивідуальності, якщо вони не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства.

Стаття 301. Право на особисте життя та його таємницю

1. Фізична особа має право на особисте життя.

2. Фізична особа сама визначає своє особисте життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб.

3. Фізична особа має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя.

4. Обставини особистого життя фізичної особи можуть бути розголошені іншими особами лише за умови, що вони містять ознаки правопорушення, що підтверджено рішенням суду, а також за її згодою.

{Частина четверта статті 301 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

Стаття 302. Право на інформацію

1. Фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.

Збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

2. Фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел (інформація органів державної влади, органів місцевого самоврядування, звіти, стенограми тощо), не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі її спростування.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, зобов'язана робити посилання на таке джерело.

{Стаття 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

Стаття 303. Право на особисті папери

1. Особисті папери (документи, фотографії, щоденники, інші записи, особисті архівні матеріали тощо) фізичної особи є її власністю.

2. Ознайомлення з особистими паперами, їх використання, зокрема шляхом опублікування, допускаються лише за згодою фізичної особи, якій вони належать.

3. Якщо особисті папери фізичної особи стосуються особистого життя іншої особи, для їх використання, у тому числі шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи.

4. У разі смерті фізичних осіб, визначених частинами другою і третьою цієї статті, особисті папери можуть бути використані, у тому числі шляхом опублікування, лише за згодою їхніх дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, - батьків, братів та сестер.

Стаття 304. Розпоряджання особистими паперами

1. Фізична особа, якій належать особисті папери, може усно або у письмовій формі розпорядитися ними, у тому числі і на випадок своєї смерті.

Стаття 305. Право на ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек або архівів

1. Фізична особа має право вільно ознайомлюватися і використовувати, зокрема шляхом опублікування, будь-які особисті папери, передані до фонду бібліотек або архівів, з додержанням прав фізичних осіб, визначених частинами третьою та четвертою статті 303 цього Кодексу, якщо інше не встановлено договором, на підставі якого були передані особисті папери.

Стаття 306. Право на таємницю кореспонденції

1. Фізична особа має право на таємницю листування, телеграм, телефонних розмов, телеграфних повідомлень та інших видів кореспонденції.

Листи, телеграми тощо є власністю адресата.

2. Листи, телеграми та інші види кореспонденції можуть використовуватися, зокрема шляхом опублікування, лише за згодою особи, яка направила їх, та адресата.

Якщо кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи.

3. У разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата використання кореспонденції, зокрема шляхом її опублікування, можливе лише за згодою фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу.

У разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата, а також у разі смерті фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу, кореспонденція, яка має наукову, художню, історичну цінність, може бути опублікована в порядку, встановленому законом.

4. Кореспонденція, яка стосується фізичної особи, може бути долучена до судової справи лише у разі, якщо в ній містяться докази, що мають значення для вирішення справи. Інформація, яка міститься в такій кореспонденції, не підлягає розголошенню.

5. Порушення таємниці кореспонденції може бути дозволено судом у випадках, встановлених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню чи під час кримінального провадження, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

{Частина п'ята статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 307. Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок

1. Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

2. Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Витрати, пов'язані з демонтажем виставки чи запису, відшкодовуються цією фізичною особою.

3. Знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Стаття 308. Охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах

1. Фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті - за згодою осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу.

Згода, яку дала фізична особа, зображена на фотографії, іншому художньому творі, може бути після її смерті відкликана особами, визначеними частиною четвертою статті 303 цього Кодексу. Витрати особи, яка здійснювала публічний показ, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору, відшкодовуються цими особами.

2. Якщо фізична особа позувала авторові за плату, фотографія, інший художній твір може бути публічно показаний, відтворений або розповсюджений без її згоди.

Фізична особа, яка позувала авторові фотографії, іншого художнього твору за плату, а після її смерті - її діти та вдова (вдівець), батьки, брати та сестри можуть вимагати припинення публічного показу, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору за умови відшкодування автору або іншій особі пов'язаних із цим збитків.

3. Фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

Стаття 309. Право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості

1. Фізична особа має право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

2. Фізична особа має право на вільний вибір сфер, змісту та форм (способів, прийомів) творчості.

Цензура процесу творчості та результатів творчої діяльності не допускається.

Стаття 310. Право на місце проживання

1. Фізична особа має право на місце проживання.

2. Фізична особа має право на вільний вибір місця проживання та його зміну, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 311. Право на недоторканність житла

1. Житло фізичної особи є недоторканним.

2. Проникнення до житла чи до іншого володіння фізичної особи, проведення в ньому огляду чи обшуку може відбутися лише за вмотивованим рішенням суду.

3. У невідкладних випадках, пов'язаних із рятуванням життя людей та майна або з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, законом може бути встановлено інший порядок проникнення до житла чи до іншого володіння фізичної особи, проведення в них огляду та обшуку.

4. Фізична особа не може бути виселена або іншим чином примусово позбавлена житла, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 312. Право на вибір роду занять

1. Фізична особа має право на вибір та зміну роду занять.

2. Фізичній особі може бути заборонено виконувати певну роботу або обіймати певні посади у випадках і в порядку, встановлених законом.

3. Використання примусової праці забороняється.

Не вважаються примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншими рішеннями суду, а також робота чи служба відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

Стаття 313. Право на свободу пересування

1. Фізична особа має право на свободу пересування.

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право на вільне самостійне пересування по території України і на вибір місця перебування.

Фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років, має право пересуватися по території України лише за згодою батьків (усиновлювачів), опікунів та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, які уповноважені ними.

3. Фізична особа, яка є громадянином України, має право на безперешкодне повернення в Україну.

Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на вільний самостійний виїзд за межі України.

Фізична особа, яка не досягла шістнадцяти років, має право на виїзд за межі України лише за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальників та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, які уповноважені ними, крім випадків, передбачених законом.

{Абзац третій частини третьої статті 313 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Фізична особа може бути обмежена у здійсненні права на пересування лише у випадках, встановлених законом.

5. Фізична особа не може бути видворена з обраного нею місця перебування, доступ до якого не заборонений законом.

6. Законом можуть бути встановлені особливі правила доступу на окремі території, якщо цього потребують інтереси державної безпеки, охорони громадського порядку, життя та здоров'я людей.

Стаття 314. Право на свободу об'єднання

1. Фізичні особи мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації.

2. Належність чи неналежність фізичної особи до політичної партії або громадської організації не є підставою для обмеження її прав, надання їй пільг чи переваг.

Стаття 315. Право на мирні зібрання

1. Фізичні особи мають право вільно збиратися на мирні збори, конференції, засідання, фестивалі тощо.

2. Обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлюватися судом відповідно до закону.

КНИГА ТРЕТЯ
ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА ІНШІ РЕЧОВІ ПРАВА

Розділ I
ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Глава 23
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Стаття 316. Поняття права власності

1. Правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

2. Особливим видом права власності є право довірчої власності, яке виникає внаслідок закону або договору.

{Частина друга статті 316 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

{Стаття 316 із змінами, внесеними згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003}

Стаття 317. Зміст права власності

1. Власникові належать права володіння, користування та розпоряджання своїм майном.

2. На зміст права власності не впливають місце проживання власника та місцезнаходження майна.

Стаття 318. Суб'єкти права власності

1. Суб'єктами права власності є Український народ та інші учасники цивільних відносин, визначені статтею 2 цього Кодексу.

2. Усі суб'єкти права власності є рівними перед законом.

Стаття 319. Здійснення права власності

1. Власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд.

2. Власник має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону.

При здійсненні своїх прав та виконанні обов'язків власник зобов'язаний додержуватися моральних засад суспільства.

3. Усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав.

4. Власність зобов'язує.

5. Власник не може використовувати право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі.

6. Держава не втручається у здійснення власником права власності.

7. Діяльність власника може бути обмежена чи припинена або власника може бути зобов'язано допустити до користування його майном інших осіб лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

8. Особливості здійснення права власності на культурні цінності встановлюються законом.

{Частина восьма статті 319 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

Стаття 320. Використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності

1. Власник має право використовувати своє майно для здійснення підприємницької діяльності, крім випадків, встановлених законом.

2. Законом можуть бути встановлені умови використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності.

Стаття 321. Непорушність права власності

1. Право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

2. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

3. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього та повного відшкодування їх вартості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 353 цього Кодексу.

Стаття 322. Тягар утримання майна

1. Власник зобов'язаний утримувати майно, що йому належить, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 323. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна

1. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження (псування) майна несе його власник, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 324. Право власності Українського народу

1. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

2. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України.

3. Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону.

Стаття 325. Право приватної власності

1. Суб'єктами права приватної власності є фізичні та юридичні особи.

2. Фізичні та юридичні особи можуть бути власниками будь-якого майна, за винятком окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати.

3. Склад, кількість та вартість майна, яке може бути у власності фізичних та юридичних осіб, не є обмеженими.

Законом може бути встановлено обмеження розміру земельної ділянки, яка може бути у власності фізичної та юридичної особи.

Стаття 326. Право державної власності

1. У державній власності є майно, у тому числі грошові кошти, яке належить державі Україна.

2. Від імені та в інтересах держави Україна право власності здійснюють відповідно органи державної влади.

3. Управління майном, що є у державній власності, здійснюється державними органами, а у випадках, передбачених законом, може здійснюватися іншими суб'єктами.

{Статтю 326 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 185-V від 21.09.2006}

Стаття 327. Право комунальної власності

1. У комунальній власності є майно, у тому числі грошові кошти, яке належить територіальній громаді.

2. Управління майном, що є у комунальній власності, здійснюють безпосередньо територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування.

Глава 24
НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Стаття 328. Підстави набуття права власності

1. Право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів.

2. Право власності вважається набутим правомірно, якщо інше прямо не випливає із закону або незаконність набуття права власності чи необґрунтованість активів, які перебувають у власності, не встановлені судом.

{Частина друга статті 328 в редакції Закону № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 329. Набуття права власності юридичною особою публічного права

1. Юридична особа публічного права набуває право власності на майно, передане їй у власність, та на майно, набуте нею у власність на підставах, не заборонених законом.

Стаття 330. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права

1. Якщо майно відчужене особою, яка не мала на це права, добросовісний набувач набуває право власності на нього, якщо відповідно до статті 388 цього Кодексу майно не може бути витребуване у нього.

{Стаття 330 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1255-IV від 18.11.2003}

Стаття 331. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва

{Назва статті 331 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005}

1. Право власності на нову річ, яка виготовлена (створена) особою, набувається нею, якщо інше не встановлено договором або законом.

Особа, яка виготовила (створила) річ зі своїх матеріалів на підставі договору, є власником цієї речі.

2. Право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна).

Якщо договором або законом передбачено прийняття нерухомого майна до експлуатації, право власності виникає з моменту його прийняття до експлуатації.

Якщо право власності на нерухоме майно відповідно до закону підлягає державній реєстрації, право власності виникає з моменту державної реєстрації.

3. До завершення будівництва (створення майна) особа вважається власником матеріалів, обладнання тощо, які були використані в процесі цього будівництва (створення майна).

У разі необхідності особа, зазначена в абзаці першому цієї частини, може укласти договір щодо об’єкта незавершеного будівництва після проведення державної реєстрації права власності або спеціального майнового права на нього відповідно до закону.

{Частину третю статті 331 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010; в редакції Законів № 2269-VIII від 18.01.2018, № 2518-IX від 15.08.2022}

{Частину четверту статті 331 виключено на підставі Закону № 3201-IV від 15.12.2005}

Стаття 332. Набуття права власності на перероблену річ

1. Переробкою є використання однієї речі (матеріалу), в результаті чого створюється нова річ.

2. Особа, яка самочинно переробила чужу річ, не набуває право власності на нову річ і зобов'язана відшкодувати власникові матеріалу його вартість.

3. Право власності на рухому річ, створену особою шляхом переробки з матеріалу, що їй не належить, набувається власником матеріалу за його бажанням, якщо інше не встановлено договором або законом.

4. Якщо вартість переробки і створеної нової речі істотно перевищує вартість матеріалу, право власності на нову річ набуває за її бажанням особа, яка здійснила таку переробку. У цьому разі особа, яка здійснила переробку, зобов'язана відшкодувати власникові матеріалу моральну шкоду.

5. Власник матеріалу, який набув право власності на виготовлену з нього річ, зобов'язаний відшкодувати вартість переробки особі, яка її здійснила, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 333. Привласнення загальнодоступних дарів природи

1. Особа, яка зібрала ягоди, лікарські рослини, зловила рибу або здобула іншу річ у лісі, водоймі тощо, є їхнім власником, якщо вона діяла відповідно до закону, місцевого звичаю або загального дозволу власника відповідної земельної ділянки.

Стаття 334. Момент набуття права власності за договором

1. Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Переданням майна вважається вручення його набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки.

До передання майна прирівнюється вручення коносамента або іншого товарно-розпорядчого документа на майно.

3. Право власності на майно за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню, виникає у набувача з моменту такого посвідчення або з моменту набрання законної сили рішенням суду про визнання договору, не посвідченого нотаріально, дійсним.

4. Права на нерухоме майно, які підлягають державній реєстрації, виникають з дня такої реєстрації відповідно до закону.

{Частина четверта статті 334 в редакції Закону № 1878-VI від 11.02.2010}

Стаття 335. Набуття права власності на безхазяйну річ

1. Безхазяйною є річ, яка не має власника або власник якої невідомий.

2. Безхазяйні нерухомі речі беруться на облік органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за заявою органу місцевого самоврядування, на території якого вони розміщені. Про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік робиться оголошення у друкованих медіа.

Після спливу одного року з дня взяття на облік безхазяйної нерухомої речі вона за заявою органу, уповноваженого управляти майном відповідної територіальної громади, може бути передана за рішенням суду у комунальну власність.

3. Безхазяйні рухомі речі можуть набуватися у власність за набувальною давністю, крім випадків, встановлених статтями 336, 338, 341 і 343 цього Кодексу.

4. Особливості набуття організацією водокористувачів права власності на безхазяйні об’єкти меліоративних систем визначаються законом.

{Статтю 335 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2079-IX від 17.02.2022}

5. Особливості набуття права власності на безхазяйні гідротехнічні споруди для цілей аквакультури визначаються законом.

{Статтю 335 доповнено частиною п’ятою згідно із Законом № 2989-IX від 21.03.2023}

Стаття 336. Набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився

1. Особа, яка заволоділа рухомою річчю, від якої власник відмовився (стаття 347 цього Кодексу), набуває право власності на цю річ з моменту заволодіння нею.

Стаття 337. Знахідка

1. Особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана негайно повідомити про це особу, яка її загубила, або власника речі і повернути знайдену річ цій особі.

Особа, яка знайшла загублену річ у приміщенні або транспортному засобі, зобов'язана передати її особі, яка представляє володільця цього приміщення чи транспортного засобу. Особа, якій передана знахідка, набуває прав та обов'язків особи, яка знайшла загублену річ.

2. Якщо особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, або місце її перебування невідомі, особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана заявити про знахідку Національній поліції або органові місцевого самоврядування.

3. Особа, яка знайшла загублену річ, має право зберігати її у себе або здати на зберігання Національній поліції, або органові місцевого самоврядування, або передати знахідку особі, яку вони вказали.

Річ, що швидко псується, або річ, витрати на зберігання якої є непропорційно великими порівняно з її вартістю, може бути продана особою, яка її знайшла, з одержанням письмових доказів, що підтверджують суму виторгу. Сума грошей, одержана від продажу знайденої речі, підлягає поверненню особі, яка має право вимагати її повернення.

4. Особа, яка знайшла загублену річ, відповідає за її втрату, знищення або пошкодження в межах її вартості лише в разі свого умислу або грубої необережності.

{Стаття 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

Стаття 338. Набуття права власності на знахідку

1. Особа, яка знайшла загублену річ, набуває право власності на неї після спливу шести місяців з моменту заявлення про знахідку Національній поліції або органові місцевого самоврядування, якщо:

1) не буде встановлено власника або іншу особу, яка має право вимагати повернення загубленої речі;

2) власник або інша особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, не заявить про своє право на річ особі, яка її знайшла, Національній поліції або органові місцевого самоврядування.

2. Якщо особа, яка знайшла загублену річ, подасть органові місцевого самоврядування письмову заяву про відмову від набуття права власності на неї, ця річ переходить у власність територіальної громади.

3. Знайдені транспортні засоби передаються на зберігання Національній поліції, про що робиться оголошення в друкованих медіа.

Якщо протягом шести місяців від дня опублікування цього оголошення власник або інша особа, яка має право вимагати повернення транспортного засобу, не будуть виявлені або вони не заявлять про свої права на транспортний засіб, Національна поліція має право продати його, а суму виторгу внести на спеціальний рахунок у банку. Якщо протягом трьох років колишній власник транспортного засобу не вимагатиме передання йому суми виторгу, ця сума переходить у власність територіальної громади, на території якої було знайдено транспортний засіб.

{Стаття 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

Стаття 339. Право особи, яка знайшла загублену річ, на винагороду та відшкодування витрат, пов'язаних із знахідкою

1. Особа, яка знайшла загублену річ, має право вимагати від особи, якій вона повернута, або особи, яка набула право власності на неї, відшкодування необхідних витрат, пов'язаних із знахідкою (зберігання, розшук власника, продаж речі тощо).

2. Особа, яка знайшла загублену річ, має право вимагати від її власника (володільця) винагороду за знахідку в розмірі до двадцяти відсотків вартості речі.

3. Якщо власник (володілець) публічно обіцяв винагороду за знахідку, винагорода виплачується на умовах публічної обіцянки.

4. Право на одержання винагороди не виникає, якщо особа, яка знайшла загублену річ, не заявила про знахідку або вчинила спробу приховати її.

Стаття 340. Бездоглядна домашня тварина

1. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, зобов'язана негайно повідомити про це власника і повернути її. Якщо власник бездоглядної домашньої тварини або місце його перебування невідомі, особа, яка затримала тварину, зобов'язана протягом трьох днів заявити про це органові місцевого самоврядування, який вживає заходів щодо розшуку власника.

{Частина перша статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, може на час розшуку власника залишити її у себе на утриманні та в користуванні або передати іншій особі, якщо ця особа може забезпечити утримання та догляд за твариною з додержанням ветеринарних правил, або передати її органові місцевого самоврядування.

{Частина друга статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

3. Особа, у якої залишена бездоглядна домашня тварина, відповідає за її загибель або пошкодження у межах її вартості лише у разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 341. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину

1. Якщо протягом шести місяців з моменту заявлення про затримання бездоглядної робочої або великої рогатої худоби і протягом двох місяців - щодо інших домашніх тварин не буде виявлено їхнього власника або він не заявить про своє право на них, право власності на ці тварини переходить до особи, у якої вони були на утриманні та в користуванні.

2. У разі відмови особи, у якої бездоглядна домашня тварина була на утриманні та в користуванні, від набуття права власності на неї ця тварина переходить у власність територіальної громади, на території якої її було виявлено.

Стаття 342. Відшкодування витрат на утримання бездоглядної домашньої тварини та виплата винагороди

1. У разі повернення бездоглядної домашньої тварини власникові особа, яка затримала тварину, та особа, якій вона була передана на утримання та в користування, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням тварини, з вирахуванням вигод, здобутих від користування нею.

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, має право на винагороду відповідно до статті 339 цього Кодексу.

Стаття 343. Набуття права власності на скарб

1. Скарбом є закопані у землі чи приховані іншим способом гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності.

2. Особа, яка виявила скарб, набуває право власності на нього.

Якщо скарб був прихований у майні, що належить на праві власності іншій особі, особа, яка виявила його, та власник майна, у якому скарб був прихований, набувають у рівних частках право спільної часткової власності на нього.

3. У разі виявлення скарбу особою, яка здійснювала розкопки чи пошук цінностей без згоди на це власника майна, в якому він був прихований, право власності на скарб набуває власник цього майна.

4. У разі виявлення скарбу, що становить культурну цінність відповідно до закону, право власності на нього набуває держава.

{Абзац перший частини четвертої статті 343 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

Особа, яка виявила такий скарб, має право на одержання від держави винагороди у розмірі до двадцяти відсотків від його вартості на момент виявлення, якщо вона негайно повідомила Національній поліції або органові місцевого самоврядування про скарб і передала його відповідному державному органові або органові місцевого самоврядування.

Якщо скарб, що становить культурну цінність, був виявлений у майні, що належить іншій особі, ця особа, а також особа, яка виявила скарб, мають право на винагороду у розмірі до десяти відсотків від вартості скарбу кожна.

{Абзац третій частини четвертої статті 343 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

5. Положення цієї статті не поширюються на осіб, які виявили скарб під час розкопок, пошуків, що проводилися відповідно до їхніх трудових або договірних обов'язків.

{Стаття 343 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

Стаття 344. Набувальна давність

1. Особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом десяти років або рухомим майном - протягом п'яти років, набуває право власності на це майно (набувальна давність), якщо інше не встановлено цим Кодексом.

Набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю регулюється законом.

Право власності на нерухоме майно, що підлягає державній реєстрації, виникає за набувальною давністю з моменту державної реєстрації.

2. Особа, яка заявляє про давність володіння, може приєднати до часу свого володіння увесь час, протягом якого цим майном володіла особа, чиїм спадкоємцем (правонаступником) вона є.

3. Якщо особа заволоділа майном на підставі договору з його власником, який після закінчення строку договору не пред'явив вимоги про його повернення, вона набуває право власності за набувальною давністю на нерухоме майно через п'ятнадцять, а на рухоме майно - через п'ять років з часу спливу позовної давності.

Втрата не з своєї волі майна його володільцем не перериває набувальної давності у разі повернення майна протягом одного року або пред'явлення протягом цього строку позову про його витребування.

4. Право власності за набувальною давністю на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери набувається за рішенням суду.

Стаття 345. Набуття права власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності

1. Фізична або юридична особа може набути право власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності.

У результаті придбання єдиного майнового комплексу державного (комунального) підприємства у процесі приватизації до покупця переходять всі його права та обов’язки.

{Частину першу статті 345 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2269-VIII від 18.01.2018}

2. Приватизація здійснюється у порядку, встановленому законом.

Глава 25
ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Стаття 346. Підстави припинення права власності

1. Право власності припиняється у разі:

1) відчуження власником свого майна;

2) відмови власника від права власності;

3) припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі;

4) знищення майна;

5) викупу пам'яток культурної спадщини;

{Пункт 5 частини першої статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

6) примусового відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону;

{Пункт 6 частини першої статті 346 в редакції Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

{Пункт 7 частини першої статті 346 виключено на підставі Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

8) звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника;

9) реквізиції;

10) конфіскації;

11) припинення юридичної особи чи смерті власника;

12) визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

{Частину першу статті 346 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

2. Право власності може бути припинене в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 347. Відмова від права власності

1. Особа може відмовитися від права власності на майно, заявивши про це або вчинивши інші дії, які свідчать про її відмову від права власності.

2. У разі відмови від права власності на майно, права на яке не підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняється з моменту вчинення дії, яка свідчить про таку відмову.

3. У разі відмови від права власності на майно, права на яке підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняється з моменту внесення за заявою власника відповідного запису до державного реєстру.

Стаття 348. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати

1. Якщо з підстав, що не були заборонені законом, особа набула право власності на майно, яке за законом, який був прийнятий пізніше, не може їй належати, це майно має бути відчужене власником протягом строку, встановленого законом.

Якщо майно не відчужене власником у встановлені законом строки, це майно з урахуванням його характеру і призначення за рішенням суду на підставі заяви відповідного органу державної влади підлягає примусовому продажу. У разі примусового продажу майна його колишньому власникові передається сума виторгу з вирахуванням витрат, пов'язаних з відчуженням майна.

Якщо майно не було продане, воно за рішенням суду передається у власність держави. У цьому разі колишньому власникові майна виплачується сума, визначена за рішенням суду.

2. Якщо з підстав, що не були заборонені законом, особа набула право власності на майно, на набуття якого за законом, який був прийнятий пізніше, потрібен особливий дозвіл, а в його видачі цій особі було відмовлено, це майно підлягає відчуженню у порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

Стаття 349. Припинення права власності внаслідок знищення майна

1. Право власності на майно припиняється в разі його знищення.

{Частину другу статті 349 виключено на підставі Кодексу № 2597-VIII від 18.10.2018}

Стаття 350. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, приватної власності для суспільних потреб чи їх примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності

Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, приватної власності для суспільних потреб чи їх примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності здійснюються в порядку, встановленому законом.

{Стаття 350 в редакції Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

Стаття 351. Припинення права власності на нерухоме майно у зв'язку з викупом для суспільних потреб чи примусовим відчуженням з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене

1. Право власності на житловий будинок, інші будівлі, споруди, багаторічні насадження може бути припинене за згодою власника у разі викупу земельної ділянки, на якій вони розміщені, для суспільних потреб чи за рішенням суду в разі її примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності з обов'язковим попереднім і повним відшкодуванням їх вартості.

2. Особа, право власності якої підлягає припиненню, має право вимагати надання їй в межах території, на яку поширюються повноваження відповідного органу місцевого самоврядування або органу виконавчої влади, іншої земельної ділянки, вартість якої враховується при визначенні викупної ціни.

3. У разі якщо власник земельної ділянки, що підлягає примусовому відчуженню з мотивів суспільної необхідності, є власником житлового будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, що на ній розміщені, вимога про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності розглядається разом із вимогою про припинення права власності на такі об'єкти.

4. У разі якщо власник земельної ділянки, що підлягає примусовому відчуженню з мотивів суспільної необхідності, не є власником житлового будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, що на ній розміщені, питання про відчуження розглядається з кожним власником окремо.

5. До набрання законної сили рішенням суду про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності власник має право на власний розсуд розпоряджатися житловим будинком, іншими будівлями, спорудами, багаторічними насадженнями, що розміщені на такій земельній ділянці.

6. Власник земельної ділянки в разі її відчуження на користь іншої особи зобов'язаний попередити таку особу про рішення, прийняте органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб, та в десятиденний строк повідомити орган, що прийняв таке рішення, про відчуження земельної ділянки на користь іншої особи. Рішення про викуп земельної ділянки для суспільних потреб зберігає свою чинність для нового власника земельної ділянки.

{Стаття 351 в редакції Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

Стаття 352. Викуп пам'ятки культурної спадщини

{Назва статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

1. Якщо в результаті дій або бездіяльності власника пам'ятки культурної спадщини їй загрожує пошкодження або знищення, відповідний орган охорони культурної спадщини робить власнику пам'ятки відповідне попередження.

{Частина перша статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

2. Якщо власник пам'ятки культурної спадщини не вживе заходів щодо її збереження, зокрема у зв'язку з неможливістю створення необхідних для цього умов, суд за позовом відповідного органу охорони культурної спадщини може постановити рішення про її викуп.

{Частина друга статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

3. У разі невідкладної необхідності забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини позов про її викуп може бути пред'явлено без попередження.

4. Викуплена пам'ятка культурної спадщини переходить у власність держави.

5. Викупна ціна пам'ятки культурної спадщини визначається за згодою сторін, а в разі спору - судом.

{Текст статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

Стаття 353. Реквізиція

1. У разі стихійного лиха, аварії, епідемії, епізоотії та за інших надзвичайних обставин, з метою суспільної необхідності майно може бути примусово відчужене у власника на підставі та в порядку, встановлених законом, за умови попереднього і повного відшкодування його вартості (реквізиція).

2. В умовах воєнного або надзвичайного стану майно може бути примусово відчужене у власника з наступним повним відшкодуванням його вартості.

3. Реквізоване майно переходить у власність держави або знищується.

4. Оцінка, за якою попередньому власникові була відшкодована вартість реквізованого майна, може бути оскаржена до суду.

5. У разі реквізиції майна його попередній власник може вимагати взамін надання йому іншого майна, якщо це можливо.

6. Якщо після припинення надзвичайної обставини реквізоване майно збереглося, особа, якій воно належало, має право вимагати його повернення у судовому порядку.

{Абзац перший частини шостої статті 353 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4765-VI від 17.05.2012}

У разі повернення майна особі у неї поновлюється право власності на це майно, одночасно вона зобов'язується повернути грошову суму або річ, яка була нею одержана у зв'язку з реквізицією, з вирахуванням розумної плати за використання цього майна.

Стаття 354. Конфіскація

1. До особи може бути застосовано позбавлення права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення (конфіскація) у випадках, встановлених законом.

Конфісковане майно переходить у власність держави безоплатно, крім випадків, визначених законом.

{Абзац другий частини першої статті 354 із змінами, внесеними згідно із Законом № 552-IX від 31.03.2020}

2. Обсяг та порядок конфіскації майна встановлюються законом.

Глава 26
ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 355. Поняття і види права спільної власності

1. Майно, що є у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно).

2. Майно може належати особам на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності.

3. Право спільної власності виникає з підстав, не заборонених законом.

4. Спільна власність вважається частковою, якщо договором або законом не встановлена спільна сумісна власність на майно.

Стаття 356. Право спільної часткової власності

1. Власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності є спільною частковою власністю.

2. Суб'єктами права спільної часткової власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава, територіальні громади.

Стаття 357. Визначення часток у праві спільної часткової власності

1. Частки у праві спільної часткової власності вважаються рівними, якщо інше не встановлено за домовленістю співвласників або законом.

2. Якщо розмір часток у праві спільної часткової власності не встановлений за домовленістю співвласників або законом, він визначається з урахуванням вкладу кожного з співвласників у придбання (виготовлення, спорудження) майна.

3. Співвласник має право на відповідне збільшення своєї частки у праві спільної часткової власності, якщо поліпшення спільного майна, які не можна відокремити, зроблені ним своїм коштом за згодою всіх співвласників, з додержанням встановленого порядку використання спільного майна.

4. Співвласник житлового будинку, іншої будівлі, споруди може зробити у встановленому законом порядку за свій рахунок добудову (прибудову) без згоди інших співвласників, якщо це не порушує їхніх прав. Така добудова (прибудова) є власністю

співвласника, який її зробив, і не змінює розміру часток співвласників у праві спільної часткової власності.

5. Поліпшення спільного майна, які можна відокремити, є власністю того з співвласників, який їх зробив, якщо інше не встановлено домовленістю співвласників.

Стаття 358. Здійснення права спільної часткової власності

1. Право спільної часткової власності здійснюється співвласниками за їхньою згодою.

2. Співвласники можуть домовитися про порядок володіння та користування майном, що є їхньою спільною частковою власністю.

3. Кожен із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної часткової власності. У разі неможливості цього він має право вимагати від інших співвласників, які володіють і користуються спільним майном, відповідної матеріальної компенсації.

4. Якщо договір між співвласниками про порядок володіння та користування спільним майном відповідно до їхніх часток у праві спільної часткової власності посвідчений нотаріально, він є обов'язковим і для особи, яка придбає згодом частку в праві спільної часткової власності на це майно.

Стаття 359. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що є у спільній частковій власності

1. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що є у спільній частковій власності, надходять до складу спільного майна і розподіляються між співвласниками відповідно до їхніх часток у праві спільної часткової власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними.

Стаття 360. Утримання майна, що є у спільній частковій власності

1. Співвласник відповідно до своєї частки у праві спільної часткової власності зобов'язаний брати участь у витратах на управління, утримання та збереження спільного майна, у сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів), а також нести відповідальність перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільним майном.

Стаття 361. Право співвласника розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності

1. Співвласник має право самостійно розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності.

Стаття 362. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності

1. У разі продажу частки у праві спільної часткової власності співвласник має переважне право перед іншими особами на її купівлю за ціною, оголошеною для продажу, та на інших рівних умовах, крім випадку продажу з публічних торгів.

2. Продавець частки у праві спільної часткової власності зобов'язаний письмово повідомити інших співвласників про намір продати свою частку, вказавши ціну та інші умови, на яких він її продає.

Якщо інші співвласники відмовилися від здійснення переважного права купівлі чи не здійснять цього права щодо нерухомого майна протягом одного місяця, а щодо рухомого майна - протягом десяти днів від дня отримання ними повідомлення, продавець має право продати свою частку іншій особі.

3. Якщо бажання придбати частку у праві спільної часткової власності виявили кілька співвласників, продавець має право вибору покупця.

4. У разі продажу частки у праві спільної часткової власності з порушенням переважного права купівлі співвласник може пред'явити до суду позов про переведення на нього прав та обов'язків покупця. Одночасно позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити покупець.

До таких вимог застосовується позовна давність в один рік.

5. Передача співвласником свого переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності іншій особі не допускається.

Стаття 363. Момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором

1. Частка у праві спільної часткової власності переходить до набувача за договором з моменту укладення договору, якщо інше не встановлено домовленістю сторін.

2. Частка у праві спільної часткової власності за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, переходить до набувача відповідно до статті 334 цього Кодексу.

Стаття 364. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності

1. Співвласник має право на виділ у натурі частки із майна, що є у спільній частковій власності.

2. Якщо виділ у натурі частки із спільного майна не допускається згідно із законом або є неможливим (частина друга статті 183 цього Кодексу), співвласник, який бажає виділу, має право на одержання від інших співвласників грошової або іншої матеріальної компенсації вартості його частки.

Компенсація співвласникові може бути надана лише за його згодою.

Право на частку у праві спільної часткової власності у співвласника, який отримав таку компенсацію, припиняється з дня її отримання.

{Частину другу статті 364 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010}

3. У разі виділу співвласником у натурі частки із спільного майна для співвласника, який здійснив такий виділ, право спільної часткової власності на це майно припиняється. Така особа набуває право власності на виділене майно, і у випадку, встановленому законом, таке право підлягає державній реєстрації.

{Статтю 364 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010}

4. Договір про виділ у натурі частки з нерухомого спільного майна укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 365. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників

1. Право особи на частку у спільному майні може бути припинене за рішенням суду на підставі позову інших співвласників, якщо:

1) частка є незначною і не може бути виділена в натурі;

2) річ є неподільною;

3) спільне володіння і користування майном є неможливим;

4) таке припинення не завдасть істотної шкоди інтересам співвласника та членам його сім'ї.

2. Суд постановляє рішення про припинення права особи на частку у спільному майні за умови попереднього внесення позивачем вартості цієї частки на депозитний рахунок суду.

Стаття 366. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній частковій власності

1. Кредитор співвласника майна, що є у спільній частковій власності, у разі недостатності у нього іншого майна, на яке може бути звернене стягнення, може пред'явити позов про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї.

Якщо виділ в натурі частки із спільного майна має наслідком зміну його призначення або проти цього заперечують інші співвласники, спір вирішується судом.

2. У разі неможливості виділу в натурі частки із спільного майна або заперечення інших співвласників проти такого виділу кредитор має право вимагати продажу боржником своєї частки у праві спільної часткової власності з направленням суми виторгу на погашення боргу.

У разі відмови боржника від продажу своєї частки у праві спільної часткової власності або відмови інших співвласників від придбання частки боржника кредитор має право вимагати продажу цієї частки з публічних торгів або переведення на нього прав та обов'язків співвласника-боржника, з проведенням відповідного перерахунку.

Стаття 367. Поділ майна, що є у спільній частковій власності

1. Майно, що є у спільній частковій власності, може бути поділене в натурі між співвласниками за домовленістю між ними.

2. У разі поділу спільного майна між співвласниками право спільної часткової власності на нього припиняється.

3. Договір про поділ нерухомого майна, що є у спільній частковій власності, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 368. Право спільної сумісної власності

1. Спільна власність двох або більше осіб без визначення часток кожного з них у праві власності є спільною сумісною власністю.

2. Суб'єктами права спільної сумісної власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, а також держава, територіальні громади, якщо інше не встановлено законом.

3. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено договором або законом.

4. Майно, набуте в результаті спільної праці та за спільні грошові кошти членів сім'ї, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено договором, укладеним у письмовій формі.

Стаття 369. Здійснення права спільної сумісної власності

1. Співвласники майна, що є у спільній сумісній власності, володіють і користуються ним спільно, якщо інше не встановлено домовленістю між ними.

2. Розпоряджання майном, що є у спільній сумісній власності, здійснюється за згодою всіх співвласників, якщо інше не встановлено законом.

{Абзац перший частини другої статті 369 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

У разі вчинення одним із співвласників правочину щодо розпорядження спільним майном вважається, що він вчинений за згодою всіх співвласників, якщо інше не встановлено законом.

{Абзац другий частини другої статті 369 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

Згода співвласників на вчинення правочину щодо розпорядження спільним майном, який підлягає нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, має бути висловлена письмово і нотаріально посвідчена.

3. Співвласники мають право уповноважити одного з них на вчинення правочинів щодо розпорядження спільним майном.

4. Правочин щодо розпорядження спільним майном, вчинений одним із співвласників, може бути визнаний судом недійсним за позовом іншого співвласника у разі відсутності у співвласника, який вчинив правочин, необхідних повноважень.

Стаття 370. Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності

1. Співвласники мають право на виділ у натурі частки із майна, що є у спільній сумісній власності, крім випадків, установлених законом.

{Частина перша статті 370 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. У разі виділу частки із майна, що є у спільній сумісній власності, вважається, що частки кожного із співвласників у праві спільної сумісної власності є рівними, якщо інше не встановлено домовленістю між ними, законом або рішенням суду.

3. Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності, здійснюється у порядку, встановленому статтею 364 цього Кодексу.

Стаття 371. Звернення стягнення на частку майна, що є у спільній сумісній власності

1. Кредитор співвласника майна, що є у спільній сумісній власності, у разі недостатності у нього іншого майна, на яке може бути звернене стягнення, може пред'явити позов про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї, крім випадків, установлених законом.

{Частина перша статті 371 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності, для звернення стягнення на неї здійснюється у порядку, встановленому статтею 366 цього Кодексу.

Стаття 372. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності

1. Майно, що є у спільній сумісній власності, може бути поділене між співвласниками за домовленістю між ними, крім випадків, установлених законом.

{Частина перша статті 372 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. У разі поділу майна, що є у спільній сумісній власності, вважається, що частки співвласників у праві спільної сумісної власності є рівними, якщо інше не встановлено домовленістю між ними або законом.

За рішенням суду частка співвласника може бути збільшена або зменшена з урахуванням обставин, які мають істотне значення.

3. У разі поділу майна між співвласниками право спільної сумісної власності на нього припиняється.

4. Договір про поділ нерухомого майна, що є у спільній сумісній власності, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Глава 27
ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ (ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ)

Стаття 373. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

2. Право власності на землю гарантується Конституцією України.

Право власності на землю (земельну ділянку) набувається і здійснюється відповідно до закону.

3. Право власності на земельну ділянку поширюється на поверхневий (грунтовий) шар у межах цієї ділянки, на водні об'єкти, ліси, багаторічні насадження, які на ній знаходяться, а також на простір, що є над і під поверхнею ділянки, висотою та глибиною, які необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

4. Власник земельної ділянки має право використовувати її на свій розсуд відповідно до її цільового призначення.

5. Власник земельної ділянки може використовувати на свій розсуд все, що знаходиться над і під поверхнею цієї ділянки, якщо інше не встановлено законом та якщо це не порушує прав інших осіб.

Стаття 374. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку)

1. Суб'єктами права власності на землю (земельну ділянку) є фізичні особи, юридичні особи, держава, територіальні громади.

2. Іноземці, особи без громадянства можуть набувати право власності на землю (земельні ділянки) відповідно до закону.

3. Іноземні юридичні особи, іноземні держави та міжнародні організації можуть бути суб'єктами права власності на землю (земельну ділянку) у випадках, встановлених законом.

4. Права та обов'язки суб'єктів права власності на землю (земельну ділянку) встановлюються законом.

Стаття 375. Право власника на забудову земельної ділянки

1. Власник земельної ділянки має право зводити на ній будівлі та споруди, створювати закриті водойми, здійснювати перебудову, а також дозволяти будівництво на своїй ділянці іншим особам.

2. Власник земельної ділянки набуває право власності на зведені ним будівлі, споруди та інше нерухоме майно.

3. Право власника на забудову здійснюється ним за умови додержання архітектурних, будівельних, санітарних, екологічних та інших норм і правил, а також за умови використання земельної ділянки за її цільовим призначенням.

4. Правові наслідки самочинної забудови, здійсненої власником на його земельній ділянці, встановлюються статтею 376 цього Кодексу.

Стаття 376. Самочинне будівництво

1. Житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно вважаються самочинним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

{Частина перша статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4220-VI від 22.12.2011}

2. Особа, яка здійснила або здійснює самочинне будівництво нерухомого майна, не набуває права власності на нього.

3. Право власності на самочинно збудоване нерухоме майно може бути за рішенням суду визнане за особою, яка здійснила самочинне будівництво на земельній ділянці, що не

була їй відведена для цієї мети, за умови надання земельної ділянки у встановленому порядку особі під уже збудоване нерухоме майно.

4. Якщо власник (користувач) земельної ділянки заперечує проти визнання права власності на нерухоме майно за особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на його земельній ділянці, або якщо це порушує права інших осіб, майно підлягає знесенню особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, або за її рахунок.

5. На вимогу власника (користувача) земельної ділянки суд може визнати за ним право власності на нерухоме майно, яке самочинно збудоване на ній, якщо це не порушує права інших осіб.

6. Особа, яка здійснила самочинне будівництво, має право на відшкодування витрат на будівництво, якщо право власності на нерухоме майно визнано за власником (користувачем) земельної ділянки, на якій воно розміщене.

7. У разі істотного відхилення від проекту, що суперечить суспільним інтересам або порушує права інших осіб, істотного порушення будівельних норм і правил суд за позовом відповідного органу державної влади або органу місцевого самоврядування може постановити рішення, яким зобов'язати особу, яка здійснила (здійснює) будівництво, провести відповідну перебудову.

Якщо проведення такої перебудови є неможливим або особа, яка здійснила (здійснює) будівництво, відмовляється від її проведення, таке нерухоме майно за рішенням суду підлягає знесенню за рахунок особи, яка здійснила (здійснює) будівництво. Особа, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, зобов'язана відшкодувати витрати, пов'язані з приведенням земельної ділянки до попереднього стану.

Стаття 377. Перехід права на земельну ділянку у разі набуття права власності на об’єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, що розміщені на ній

{Назва статті 377 в редакції Закону № 1720-IX від 08.09.2021}

1. До особи, яка набула право власності на об’єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, право власності на який зареєстровано у визначеному законом порядку, або частку у праві спільної власності на такий об’єкт, одночасно переходить право власності (частка у праві спільної власності) або право користування земельною ділянкою, на якій розміщений такий об’єкт, без зміни її цільового призначення в обсязі та на умовах, встановлених для відчужувача (попереднього власника) такого об’єкта, у порядку та на умовах, визначених Земельним кодексом України. Істотною умовою договору, який передбачає перехід права власності на об’єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об’єкт незавершеного будівництва, який розміщений на земельній ділянці і перебуває у власності відчужувача, є умова щодо одночасного переходу права власності на таку земельну ділянку (частку у праві спільної власності на неї) від відчужувача (попереднього власника) відповідного об’єкта до набувача такого об’єкта.

{Стаття 377 в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2269-VIII від 18.01.2018; в редакції Закону № 1174-IX від 02.02.2021; частина перша статті 377 в редакції Закону № 1720-IX від 08.09.2021}

Стаття 378. Припинення права власності на земельну ділянку

1. Право власності особи на земельну ділянку може бути припинене за рішенням суду у випадках, встановлених законом.

Глава 28
ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЖИТЛО

Стаття 379. Поняття житла

1. Житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше жиле приміщення, призначені та придатні для постійного або тимчасового проживання в них.

{Стаття 379 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1673-VII від 02.09.2014}

Стаття 380. Житловий будинок як об'єкт права власності

1. Житловим будинком є будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного у ній проживання.

Стаття 381. Садиба як об'єкт права власності

1. Садибою є земельна ділянка разом з розташованими на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями.

2. У разі відчуження житлового будинку вважається, що відчужується вся садиба, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 382. Квартира як об'єкт права власності

1. Квартирою є ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання.

2. Усі власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку є співвласниками на праві спільної сумісної власності спільного майна багатоквартирного будинку. Спільним майном багатоквартирного будинку є приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі, огороджувальні та несуче-огороджувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку, яке обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, а також будівлі і споруди, які призначені для задоволення потреб усіх співвласників багатоквартирного будинку та розташовані на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій розташований багатоквартирний будинок та його прибудинкова територія, у разі державної реєстрації таких прав.

{Частина друга статті 382 в редакції Закону № 417-VIII від 14.05.2015}

Стаття 383. Права власника житлового будинку, квартири

1. Власник житлового будинку, квартири має право використовувати помешкання для власного проживання, проживання членів своєї сім'ї, інших осіб і не має права використовувати його для промислового виробництва.

2. Власник квартири може на свій розсуд здійснювати ремонт і зміни у квартирі, наданій йому для використання як єдиного цілого, - за умови, що ці зміни не призведуть до порушень прав власників інших квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку та не порушать санітарно-технічних вимог і правил експлуатації будинку.

{Частина друга статті 383 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

Стаття 384. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку кооперативу

1. Усі власники (співвласники) квартир та нежитлових приміщень у будинку, спорудженому або придбаному житлово-будівельним (житловим) кооперативом, є співвласниками на праві спільної сумісної власності спільного майна такого будинку.

Спільним майном будинку кооперативу є приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі, огороджувальні та несуче-огороджувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку кооперативу, яке обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, будівлі і споруди, які призначені для задоволення потреб усіх співвласників будинку кооперативу та розташовані на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій розташований будинок кооперативу та його прибудинкова територія, з моменту державної реєстрації таких прав відповідно до закону.

{Частина перша статті 384 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

2. Член житлово-будівельного (житлового) кооперативу має право володіння і користування, а за згодою кооперативу - і розпоряджання квартирою, яку він займає в будинку кооперативу, якщо він не викупив її.

3. У разі викупу квартири член житлово-будівельного (житлового) кооперативу стає її власником.

4. Управління спільним майном будинку кооперативу здійснюється його співвласниками (незалежно від членства в кооперативі) відповідно до закону.

Установчі документи кооперативу не можуть включати норми, які обмежують визначені законом права співвласників будинку кооперативу. Положення установчих документів кооперативу, що обмежують визначені законом права співвласників будинку кооперативу, є нікчемними.

{Статтю 384 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 385. Об’єднання співвласників багатоквартирного будинку

1. Власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку (будинках) для забезпечення експлуатації такого будинку (будинків), користування

квартирами та нежитловими приміщеннями та управління, утримання і використання спільного майна багатоквартирного будинку (будинків) можуть створювати об’єднання співвласників багатоквартирного будинку (будинків).

Таке об’єднання є юридичною особою, що створюється та діє відповідно до закону та статуту.

2. Об'єднання власників квартир, житлових будинків є юридичною особою, яка створюється та діє відповідно до статуту та закону.

{Стаття 385 в редакції Закону № 417-VIII від 14.05.2015}

Глава 29
ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Стаття 386. Засади захисту права власності

1. Держава забезпечує рівний захист прав усіх суб'єктів права власності.

2. Власник, який має підстави передбачати можливість порушення свого права власності іншою особою, може звернутися до суду з вимогою про заборону вчинення нею дій, які можуть порушити його право, або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню.

3. Власник, права якого порушені, має право на відшкодування завданої йому майнової та моральної шкоди.

Стаття 387. Право власника на витребування майна із чужого незаконного володіння

1. Власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним.

Стаття 388. Право власника на витребування майна від добросовісного набувача

1. Якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише у разі, якщо майно:

1) було загублене власником або особою, якій він передав майно у володіння;

2) було викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння;

3) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом.

2. Майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане такому набувачеві на електронному аукціоні у порядку, встановленому для приватизації державного та комунального майна.

{Частину другу статті 388 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2792-IX від 01.12.2022}

3. Якщо майно було набуте безвідплатно в особи, яка не мала права його відчужувати, власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках.

Стаття 389. Витребування грошей та цінних паперів

1. Гроші, а також цінні папери на пред'явника, що існують у паперовій формі, не можуть бути витребувані від добросовісного набувача.

{Частина перша статті 389 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

{Стаття 389 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5178-VI від 06.07.2012}

Стаття 390. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння

1. Власник майна має право вимагати від особи, яка знала або могла знати, що вона володіє майном незаконно (недобросовісного набувача), передання усіх доходів від майна, які вона одержала або могла одержати за весь час володіння ним.

2. Власник майна має право вимагати від добросовісного набувача передання усіх доходів від майна, які він одержав або міг одержати з моменту, коли дізнався чи міг дізнатися про незаконність володіння ним, або з моменту, коли йому було вручено повістку до суду у справі за позовом власника про витребування майна.

3. Добросовісний або недобросовісний набувач (володілець) має право вимагати від власника майна відшкодування необхідних витрат на утримання, збереження майна, здійснених ним з часу, з якого власникові належить право на повернення майна або передання доходів.

4. Добросовісний набувач (володілець) має право залишити собі здійснені ним поліпшення майна, якщо вони можуть бути відокремлені від майна без завдання йому шкоди. Якщо поліпшення не можуть бути відокремлені від майна, добросовісний набувач (володілець) має право на відшкодування здійснених витрат у сумі, на яку збільшилася його вартість.

Стаття 391. Захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння

1. Власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном.

Стаття 392. Визнання права власності

1. Власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорюється або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності.

Стаття 393. Визнання незаконним правового акта, що порушує право власності

1. Правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, який не відповідає законові і порушує права власника, за позовом власника майна визнається судом незаконним та скасовується.

2. Якщо інше не встановлено законом, власник майна, права якого порушені внаслідок видання правового акта органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, має право вимагати відновлення того становища, яке існувало до видання цього акта. У разі неможливості відновлення попереднього становища власник має право на відшкодування майнової та моральної шкоди.

{Частина друга статті 393 із змінами, внесеними згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 394. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку із зниженням їх цінності

1. Власник земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель має право на компенсацію у зв'язку із зниженням цінності цих об'єктів у результаті діяльності, що призвела до зниження рівня екологічної, шумової захищеності території, погіршення природних властивостей землі.

Розділ II
РЕЧОВІ ПРАВА НА ЧУЖЕ МАЙНО

Глава 30
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО РЕЧОВІ ПРАВА НА ЧУЖЕ МАЙНО

Стаття 395. Види речових прав на чуже майно

1. Речовими правами на чуже майно є:

1) право володіння;

2) право користування (сервітут);

3) право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис);

4) право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

2. Законом можуть бути встановлені інші речові права на чуже майно.

Стаття 396. Захист речових прав на чуже майно

1. Особа, яка має речове право на чуже майно, має право на захист цього права, у тому числі і від власника майна, відповідно до положень глави 29 цього Кодексу.

Глава 31
ПРАВО ВОЛОДІННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ

Стаття 397. Суб'єкти права володіння чужим майном

1. Володільцем чужого майна є особа, яка фактично тримає його у себе.

2. Право володіння чужим майном може належати одночасно двом або більше особам.

3. Фактичне володіння майном вважається правомірним, якщо інше не випливає із закону або не встановлено рішенням суду.

Стаття 398. Виникнення права володіння

1. Право володіння виникає на підставі договору з власником або особою, якій майно було передане власником, а також на інших підставах, встановлених законом.

Стаття 399. Припинення права володіння

1. Право володіння припиняється у разі:

1) відмови володільця від володіння майном;

2) витребування майна від володільця власником майна або іншою особою;

3) знищення майна.

2. Право володіння припиняється також в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 400. Обов'язок недобросовісного володільця негайно повернути майно особі, яка має на нього право власності чи інше право або яка є добросовісним володільцем

1. Недобросовісний володілець зобов'язаний негайно повернути майно особі, яка має на нього право власності або інше право відповідно до договору або закону, або яка є добросовісним володільцем цього майна. У разі невиконання недобросовісним володільцем цього обов'язку заінтересована особа має право пред'явити позов про витребування цього майна.

Глава 32
ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ

Стаття 401. Поняття користування чужим майном

1. Право користування чужим майном (сервітут) може бути встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів (земельний сервітут) або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, які не можуть бути задоволені іншим способом.

2. Сервітут може належати власникові (володільцеві) сусідньої земельної ділянки, а також іншій, конкретно визначеній особі (особистий сервітут).

Стаття 402. Встановлення сервітуту

1. Сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом або рішенням суду.

2. Земельний сервітут може бути встановлений договором між особою, яка вимагає його встановлення, та власником (володільцем) земельної ділянки або особою, яка використовує земельну ділянку на праві емфітевзису, суперфіцію.

{Абзац перший частини другої статті 402 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Земельний сервітут підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на нерухоме майно.

{Абзац другий частини другої статті 402 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-VII від 04.07.2013}

3. У разі недосягнення домовленості про встановлення сервітуту та про його умови спір вирішується судом за позовом особи, яка вимагає встановлення сервітуту.

Стаття 403. Зміст сервітуту

1. Сервітут визначає обсяг прав щодо користування особою чужим майном.

2. Сервітут може бути встановлений на певний строк або без визначення строку.

3. Особа, яка користується сервітутом, зобов'язана вносити плату за користування майном, якщо інше не встановлено договором, законом, заповітом або рішенням суду.

4. Сервітут не підлягає відчуженню.

У разі встановлення земельного сервітуту для спорудження лінійного об’єкта енергетичної інфраструктури, іншого об’єкта законом або договором про встановлення земельного сервітуту може бути встановлена умова щодо переходу права земельного сервітуту до нового власника такого об’єкта при переході права власності на нього.

{Частину четверту статті 403 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

5. Сервітут не позбавляє власника майна, щодо якого він встановлений, права володіння, користування та розпоряджання цим майном.

6. Сервітут зберігає чинність у разі переходу до інших осіб права власності на майно, щодо якого він встановлений.

7. Збитки, завдані власникові (володільцеві) земельної ділянки або іншого нерухомого майна, особою, яка користується сервітутом, підлягають відшкодуванню на загальних підставах.

Стаття 404. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном

1. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном полягає у можливості проходу, проїзду через чужу земельну ділянку, прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку і трубопроводів, забезпечення водопостачання, меліорації тощо.

2. Особа має право вимагати від власника (володільця) сусідньої земельної ділянки, а в разі необхідності - від власника (володільця) іншої земельної ділянки надання земельного сервітуту.

3. Право користування чужим майном може бути встановлено щодо іншого нерухомого майна (будівлі, споруди тощо).

Стаття 405. Право членів сім'ї власника житла на користування цим житлом

1. Члени сім'ї власника житла, які проживають разом з ним, мають право на користування цим житлом відповідно до закону.

Житлове приміщення, яке вони мають право займати, визначається його власником.

2. Член сім'ї власника житла втрачає право на користування цим житлом у разі відсутності члена сім'ї без поважних причин понад один рік, якщо інше не встановлено домовленістю між ним і власником житла або законом.

Стаття 406. Припинення сервітуту

1. Сервітут припиняється у разі:

1) поєднання в одній особі особи, в інтересах якої встановлений сервітут, і власника майна, обтяженого сервітутом;

2) відмови від нього особи, в інтересах якої встановлений сервітут;

3) спливу строку, на який було встановлено сервітут;

4) припинення обставини, яка була підставою для встановлення сервітуту;

5) невикористання сервітуту протягом трьох років підряд;

6) смерті особи, на користь якої було встановлено особистий сервітут.

2. Сервітут може бути припинений за рішенням суду на вимогу власника майна за наявності обставин, які мають істотне значення.

3. Власник земельної ділянки має право вимагати припинення сервітуту, якщо він перешкоджає використанню цієї земельної ділянки за її цільовим призначенням.

4. Сервітут може бути припинений в інших випадках, встановлених законом.

Глава 33
ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ

Стаття 407. Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб

1. Право користування чужою земельною ділянкою встановлюється договором між власником земельної ділянки і фізичною особою, юридичною особою (далі - землекористувач).

{Частина перша статті 407 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) може відчужуватися і передаватися у порядку спадкування, крім випадків, передбачених частиною п’ятою статті 102[1] Земельного кодексу України.

{Частина друга статті 407 із змінами, внесеними згідно із Законами № 509-VI від 16.09.2008, № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частину третю статті 407 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 408. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб

1. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб встановлюється договором і не може перевищувати 50 років.

{Частина перша статті 408 із змінами, внесеними згідно із Законами № 509-VI від 16.09.2008, № 1423-IX від 28.04.2021}

{Частину другу статті 408 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 409. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб

1. Власник земельної ділянки має право вимагати від землекористувача використання її за призначенням, встановленим у договорі.

2. Власник земельної ділянки має право на одержання плати за користування нею. Розмір плати, її форма, умови, порядок та строки її виплати встановлюються договором.

3. Власник земельної ділянки зобов'язаний не перешкоджати землекористувачеві у здійсненні його прав.

Стаття 410. Права та обов'язки землекористувача

1. Землекористувач має право володіти та користуватися земельною ділянкою в повному обсязі відповідно до умов договору.

Землекористувач має право передавати земельну ділянку в оренду.

{Частина перша статті 410 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

2. Землекористувач зобов'язаний вносити плату за користування земельною ділянкою, а також інші платежі, встановлені законом.

3. Землекористувач зобов'язаний ефективно використовувати земельну ділянку відповідно до її цільового призначення, підвищувати її родючість, застосовувати природоохоронні технології виробництва, утримуватися від дій, які можуть призвести до погіршення екологічної ситуації.

Стаття 411. Відчуження права користування земельною ділянкою

{Назва статті 411 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

1. Землекористувач має право на відчуження права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб, якщо інше не встановлено законом.

2. У разі продажу права користування земельною ділянкою власник цієї земельної ділянки має переважне перед іншими особами право на його придбання, за ціною, що оголошена для продажу, та на інших рівних умовах.

3. Особа, яка здійснює відчуження права користування земельною ділянкою, зобов’язана письмово повідомити власника земельної ділянки про продаж права користування нею. Якщо протягом одного місяця власник не надішле письмової згоди на купівлю, право користування земельною ділянкою може бути продане іншій особі.

{Частина третя статті 411 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

4. У разі порушення права переважної купівлі настають наслідки, передбачені статтею 362 цього Кодексу.

5. У разі продажу права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб іншій особі власник земельної ділянки має право на одержання відсотків від ціни продажу (вартості права), встановлених договором про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Розмір та порядок сплати відсотків є істотною умовою договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

{Частина п'ята статті 411 в редакції Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

6. У разі відчуження права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб іншій особі до неї переходять усі права та обов’язки землекористувача з дня державної реєстрації переходу права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

{Статтю 411 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1423-IX від 28.04.2021}

Стаття 412. Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб

1. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб припиняється у разі:

1) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та землекористувача;

2) спливу строку, на який було надано право користування;

3) викупу земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю.

2. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб може бути припинене за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом.

Глава 34
ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ ДЛЯ ЗАБУДОВИ

Стаття 413. Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови

1. Власник земельної ділянки має право надати її в користування іншій особі для будівництва промислових, побутових, соціально-культурних, житлових та інших споруд і будівель (суперфіцій). Таке право виникає на підставі договору або заповіту.

2. Право користування земельною ділянкою, наданою для забудови, може відчужуватися або передаватися землекористувачем у порядку спадкування, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

3. Право користування земельною ділянкою державної або комунальної власності для забудови не може бути відчужено її землекористувачем іншим особам (крім випадків переходу права власності на будівлі та споруди, що розміщені на такій земельній ділянці), внесено до статутного фонду, передано у заставу.

4. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови може бути встановлено на визначений або на невизначений строк, крім випадків, передбачених частиною п'ятою цієї статті.

5. Строк користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності для забудови не може перевищувати 50 років.

{Текст статті 413 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 414. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови

1. Власник земельної ділянки, наданої для забудови, має право на одержання плати за користування нею.

Якщо на земельній ділянці збудовані промислові об'єкти, договором може бути передбачено право власника земельної ділянки на одержання частки від доходу землекористувача.

2. Власник земельної ділянки має право володіти, користуватися нею в обсязі, встановленому договором із землекористувачем.

Перехід права власності на земельну ділянку до іншої особи не впливає на обсяг права власника будівлі (споруди) щодо користування земельною ділянкою.

Стаття 415. Права та обов'язки землекористувача

1. Землекористувач має право користуватися земельною ділянкою в обсязі, встановленому договором.

2. Землекористувач має право власності на будівлі (споруди), споруджені на земельній ділянці, переданій йому для забудови.

3. Особа, до якої перейшло право власності на будівлі (споруди), набуває право користування земельною ділянкою на тих же умовах і в тому ж обсязі, що й попередній власник будівлі (споруди).

4. Землекористувач зобов'язаний вносити плату за користування земельною ділянкою, наданою йому для забудови, а також інші платежі, встановлені законом.

5. Землекористувач зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до її цільового призначення.

Стаття 416. Припинення права користування земельною ділянкою для забудови

1. Право користування земельною ділянкою для забудови припиняється у разі:

1) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та землекористувача;

2) спливу строку права користування;

3) відмови землекористувача від права користування;

4) невикористання земельної ділянки для забудови протягом трьох років підряд.

2. Право користування земельною ділянкою для забудови може бути припинене за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 417. Правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою

1. У разі припинення права користування земельною ділянкою, на якій була споруджена будівля (споруда), власник земельної ділянки та власник цієї будівлі (споруди) визначають правові наслідки такого припинення.

У разі недосягнення домовленості між ними власник земельної ділянки має право вимагати від власника будівлі (споруди) її знесення та приведення земельної ділянки до стану, в якому вона була до надання її у користування.

2. Якщо знесення будівлі (споруди), що розміщена на земельній ділянці, заборонено законом (житлові будинки, пам'ятки культурної спадщини тощо) або є недоцільним у зв'язку з явним перевищенням вартості будівлі (споруди) порівняно з вартістю земельної ділянки, суд може з урахуванням підстав припинення права користування земельною ділянкою постановити рішення про викуп власником будівлі (споруди) земельної ділянки, на якій вона розміщена, або про викуп власником земельної ділянки будівлі (споруди), або визначити умови користування земельною ділянкою власником будівлі (споруди) на новий строк.

{Частина друга статті 417 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

КНИГА ЧЕТВЕРТА
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Глава 35
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 418. Поняття права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом.

2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом.

3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 419. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності

1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного.

2. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ.

3. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності.

Стаття 420. Об'єкти права інтелектуальної власності

1. До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

літературні та художні твори;

комп'ютерні програми;

компіляції даних (бази даних);

виконання;

фонограми, відеограми, програми організацій мовлення;

наукові відкриття;

винаходи, корисні моделі, промислові зразки;

компонування напівпровідникових виробів;

{Абзац дев'ятий частини першої статті 420 в редакції Закону № 111-IX від 19.09.2019}

раціоналізаторські пропозиції;

сорти рослин, породи тварин;

комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;

комерційні таємниці.

Стаття 421. Суб'єкти права інтелектуальної власності

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору.

Стаття 422. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності виникає (набувається) з підстав, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 423. Особисті немайнові права інтелектуальної власності

1. Особистими немайновими правами інтелектуальної власності є:

1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;

2) право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;

3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Особисті немайнові права інтелектуальної власності належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності. У випадках, передбачених законом, особисті немайнові права інтелектуальної власності можуть належати іншим особам.

3. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності.

4. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом.

Стаття 424. Майнові права інтелектуальної власності

1. Майновими правами інтелектуальної власності є:

1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;

2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Стаття 425. Строк чинності прав інтелектуальної власності

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності є чинними безстроково, якщо інше не встановлено законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності є чинними протягом строків, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути припинені достроково у випадках, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 426. Використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Способи використання об'єкта права інтелектуальної власності визначаються цим Кодексом та іншим законом.

2. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, з додержанням при цьому прав інших осіб.

3. Використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, передбачених цим Кодексом та іншим законом.

4. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладається з додержанням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 427. Передання майнових прав інтелектуальної власності

1. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані відповідно до закону повністю або частково іншій особі.

2. Умови передання майнових прав інтелектуальної власності можуть бути визначені договором, який укладається відповідно до цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 428. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам

1. Право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, може здійснюватися за договором між ними. У разі відсутності такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюється спільно.

Стаття 429. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту)

{Назва статті 429 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено цим Кодексом або договором.

{Частина друга статті 429 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

3. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, можуть бути встановлені законом.

Стаття 430. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта.

У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором або законом.

{Частина друга статті 430 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

Стаття 431. Наслідки порушення права інтелектуальної власності

1. Порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання цього права чи посягання на нього, тягне за собою відповідальність, встановлену цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 432. Захист права інтелектуальної власності судом

1. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 16 цього Кодексу.

2. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів за рахунок особи, яка вчинила порушення;

{Пункт 3 частини другої статті 432 в редакції Закону № 2974-IX від 20.03.2023}

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь за рахунок особи, яка вчинила порушення;

{Пункт 4 частини другої статті 432 в редакції Закону № 2974-IX від 20.03.2023}

4^{1}) застосування разової грошової виплати замість застосування способів захисту права інтелектуальної власності, встановлених пунктами 3 та/або 4 цієї частини. Застосування разової грошової виплати здійснюється за заявою відповідача, за умови що право інтелектуальної власності порушено відповідачем ненавмисно і без недбалості та що застосування способів захисту, встановлених пунктами 3 і 4 цієї частини, є неспівмірним шкоді, заподіяній позивачеві. Розмір разової грошової виплати визначається судом як розмір винагороди, яка була б сплачена за надання позивачем дозволу на використання права інтелектуальної власності, щодо якого виник спір, і обґрунтовано задовольняє позивача;

{Частину другу статті 432 доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 2974-IX від 20.03.2023}

5) застосування компенсації замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір компенсації визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

{Пункт 5 частини другої статті 432 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2974-IX від 20.03.2023}

6) опублікування за заявою позивача в засобах масової інформації або доведення до загального відома іншим визначеним судом шляхом відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення за рахунок особи, яка вчинила правопорушення.

{Пункт 6 частини другої статті 432 в редакції Закону № 2974-IX від 20.03.2023}

{Стаття 432 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1111-V від 31.05.2007}

Глава 36
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЛІТЕРАТУРНИЙ, ХУДОЖНІЙ ТА ІНШИЙ ТВІР (АВТОРСЬКЕ ПРАВО)

Стаття 433. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори, а саме:

1) літературні та художні твори, зокрема:

романи, поеми, статті та інші письмові твори;

лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту);

аудіовізуальні твори;

твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

фотографічні твори;

твори ужиткового мистецтва;

ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;

переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;

збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори.

2. Твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження.

3. Авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі.

4. Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори.

5. Компіляції даних (бази даних) або іншого матеріалу охороняються як такі. Ця охорона не поширюється на дані або матеріал як такі та не зачіпає авторське право на дані або матеріал, що є складовими компіляції.

Стаття 434. Твори, які не є об'єктами авторського права

1. Не є об'єктами авторського права:

1) акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їх офіційні переклади;

2) державні символи України, грошові знаки, емблеми тощо, затверджені органами державної влади;

3) повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної пресінформації;

4) інші твори, встановлені законом.

Стаття 435. Суб'єкти авторського права

1. Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається фізична особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства).

2. Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону.

Стаття 436. Співавторство

1. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частина твору, створеного у співавторстві, визнається такою, що має самостійне значення, якщо вона може бути використана незалежно від інших частин цього твору.

2. Кожен із співавторів зберігає своє авторське право на створену ним частину твору, яка має самостійне значення.

3. Відносини між співавторами можуть бути визначені договором. У разі відсутності такого договору авторське право на твір здійснюється всіма співавторами спільно.

Стаття 437. Виникнення авторського права

1. Авторське право виникає у його автора в момент створення твору.

{Частина перша статті 437 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

2. Суб’єкти авторського права для повідомлення про свої майнові права можуть використовувати спеціальний знак, встановлений законом.

{Частина друга статті 437 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 438. Особисті немайнові права автора

1. Автору твору належать особисті немайнові права, встановлені статтею 423 цього Кодексу та іншими законами.

{Текст статті 438 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 439. Забезпечення недоторканності твору

1. Автор має право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, включаючи супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора.

{Частина перша статті 439 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

2. У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами.

Стаття 440. Майнові права інтелектуальної власності на твір

1. Майновими правами інтелектуальної власності на твір є:

1) право на використання твору;

2) виключне право дозволяти використання твору;

3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права на твір належать його авторові, якщо інше не встановлено договором чи законом.

3. Майнові права інтелектуальної власності на твір, створений у зв’язку з виконанням трудового договору (контракту), переходять до юридичної або фізичної особи, де або у якої працює автор, з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором чи законом.

{Статтю 440 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021; в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

4. Майнові права інтелектуальної власності на твір, створений за замовленням, переходять до замовника з моменту створення твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором чи законом.

{Статтю 440 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021; в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 441. Здійснення майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Суб’єкти авторського права можуть здійснювати свої майнові права особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління відповідно до закону.

{Стаття 441 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 442. Оприлюднення твору

{Назва статті 442 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

1. Оприлюдненням твору вважається будь-яка дія, що вперше робить твір доступним для необмеженого кола осіб.

{Частина перша статті 442 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

2. Твір не може бути оприлюднений, якщо це порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, фізичному і моральному здоров’ю населення.

{Частина друга статті 442 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

{Частину третю статті 442 виключено на підставі Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

{Частину четверту статті 442 виключено на підставі Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 443. Використання твору з дозволу суб’єкта авторського права

1. Використання твору здійснюється виключно з дозволу суб’єкта авторського права або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання твору без такого дозволу, встановлених законом.

{Стаття 443 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 444. Публічна ліцензія на використання твору

1. Суб’єкт авторського права може надати дозвіл на використання твору будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

2. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов’язана дотримуватися визначених суб’єктом авторського права умов, на яких її було видано.

{Стаття 444 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 445. Право на справедливу винагороду за використання твору

1. Автор має невідчужуване право на справедливу винагороду за використання його твору у випадках, в розмірах і на умовах, передбачених законом. Право на справедливу винагороду належить автору твору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора.

{Стаття 445 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 446. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 447. Правові наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір він може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

Стаття 448. Право слідування

1. Автор має невідчужуване право на одержання справедливої винагороди як частки відрахувань від кожного продажу оригіналу художнього твору, оригіналу рукопису літературного або музичного твору, наступного за продажом оригіналу, здійсненим автором (право слідування).

Для цілей цієї статті до оригіналів творів, зазначених у частині першій цієї статті, прирівнюються їх примірники, виготовлені в обмеженій кількості самим автором або під його керівництвом, які пронумеровані, підписані автором або містять інші позначення, що засвідчують його авторство.

2. Право слідування належить автору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора та спадкоємців цих спадкоємців і діє до спливу строків чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

3. Умови здійснення права слідування визначаються законом.

{Стаття 448 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Глава 37
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВИКОНАННЯ, ФОНОГРАМУ, ВІДЕОГРАМУ ТА ПРОГРАМУ (ПЕРЕДАЧУ) ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ (СУМІЖНІ ПРАВА)

Стаття 449. Об'єкти суміжних прав

1. Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження є:

а) виконання;

б) фонограми;

в) відеограми;

г) програми (передачі) організацій мовлення.

Стаття 450. Суб'єкти суміжних прав

1. Первинними суб’єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення. За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначені у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

{Текст статті 450 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 451. Виникнення суміжних прав

1. Суміжні права виникають внаслідок факту:

1) здійснення виконання;

2) вироблення фонограми;

3) вироблення відеограми;

4) першої трансляції програми організації мовлення.

{Частина перша статті 451 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

{Частину другу статті 451 виключено на підставі Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

{Частину третю статті 451 виключено на підставі Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

{Частину четверту статті 451 виключено на підставі Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 452. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав

1. Майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є:

1) право на використання об'єкта суміжних прав;

2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об’єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання;

{Пункт 3 частини першої статті 452 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав належать відповідно виконавцеві, виробнику фонограми, виробнику відеограми чи організації мовлення, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 453. Здійснення майнових прав інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму, програму організації мовлення

1. Суб’єкти суміжних прав можуть здійснювати свої майнові права особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління відповідно до закону.

{Стаття 453 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 454. Використання виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення з дозволу суб’єкта суміжних прав

1. Використання виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення здійснюється виключно з дозволу відповідного суб’єкта суміжних прав або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання, встановлених законом.

{Стаття 454 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 455. Публічна ліцензія на використання об’єкта суміжних прав

1. Суб’єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об’єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

2. Особа, яка використовує об’єкт суміжних прав на основі публічної ліцензії, зобов’язана дотримуватися визначених суб’єктом суміжних прав умов, на яких її було видано.

{Стаття 455 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 456. Строки чинності суміжних майнових прав

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання. Якщо запис виконання протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму, відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми, відеограми. Якщо фонограму, відеограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму, відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на програму організації мовлення спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком першої трансляції програми організації мовлення незалежно від використаних технічних засобів.

{Стаття 456 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Глава 38
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА НАУКОВЕ ВІДКРИТТЯ

Стаття 457. Поняття наукового відкриття

1. Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Стаття 458. Право на наукове відкриття

1. Автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву.

2. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом.

Глава 39
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВИНАХІД, КОРИСНУ МОДЕЛЬ, ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК

Стаття 459. Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Винахід вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він, відповідно до закону, є новим, має винахідницький рівень і придатний для промислового використання.

2. Об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.

3. Законом можуть бути встановлені продукти та процеси, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 460. Придатність корисної моделі для набуття права інтелектуальної власності на неї

1. Корисна модель вважається придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона, відповідно до закону, є новою і придатною для промислового використання.

2. Об’єктом корисної моделі може бути пристрій або процес у будь-якій сфері технології.

{Частина друга статті 460 в редакції Закону № 816-IX від 21.07.2020}

3. Законом можуть бути встановлені продукти та процеси, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 461. Придатність промислового зразка для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Промисловий зразок вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він, відповідно до закону, є новим і має індивідуальний характер.

{Частина перша статті 461 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

2. Промисловим зразком може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначається, зокрема, лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу, та/або його оздобленням.

{Частина друга статті 461 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

Стаття 462. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок підлягає державній реєстрації, якщо інше не встановлено законом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України. Набуття права інтелектуальної власності на винахід і корисну модель засвідчується патентом, на промисловий зразок - свідоцтвом.

{Частина перша статті 462 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

2. Обсяг правової охорони визначається формулою винаходу, корисної моделі, зображенням промислового зразка.

{Частина друга статті 462 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

3. Умови та порядок державної реєстрації права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, а також умови та порядок видачі патенту, свідоцтва встановлюються законом.

{Частина третя статті 462 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

Стаття 463. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок є:

1) винахідник, автор промислового зразка;

2) інші особи, які набули прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок за договором чи законом.

Стаття 464. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Майновими правами інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є:

1) право на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка;

2) виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка (видавати ліцензії);

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню винаходу, корисної моделі, промислового зразка, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок належать володільцю відповідного патенту (свідоцтва), якщо інше не встановлено договором чи законом.

{Частина друга статті 464 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

Стаття 465. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону.

2. Законом можуть бути встановлені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через двадцять років, що відліковуються від дати подання заявки на винахід в установленому законом порядку. Цей строк може бути продовжений в установленому законом порядку щодо винаходу, використання якого потребує спеціальних випробувань та офіційного дозволу.

4. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель спливає через десять років від дати подання заявки на корисну модель в установленому законом порядку.

5. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок становить п’ять років від дати подання заявки на промисловий зразок в установленому законом порядку і подовжується за клопотанням власника промислового зразка на один або більше п’ятирічних строків. Загальний строк чинності зазначених прав не може перевищувати двадцяти п’яти років від дати подання заявки.

{Частина п'ята статті 465 в редакції Закону № 815-IX від 21.07.2020}

Стаття 466. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 467. Правові наслідки припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. У разі припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок ці об'єкти можуть вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання цих об'єктів, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 468. Відновлення чинності достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Чинність достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок може бути відновлено у порядку, встановленому законом, за заявою особи, якій ці права належали у момент їх припинення.

Стаття 469. Визнання прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок недійсними

1. Права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок визнаються недійсними з підстав та в порядку, встановлених законом.

Стаття 470. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на винахід, корисну модель, промисловий зразок або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала винахід, корисну модель, промисловий зразок в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано винахід, корисну модель, промисловий зразок або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 40
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМПОНУВАННЯ НАПІВПРОВІДНИКОВОГО ВИРОБУ

{Назва глави 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 111-IX від 19.09.2019}

Стаття 471. Придатність компонування напівпровідникового виробу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Компонування напівпровідникового виробу вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо воно є оригінальним.

Стаття 472. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Набуття права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу засвідчується свідоцтвом.

2. Обсяг правової охорони компонування напівпровідникового виробу визначається сукупністю пов’язаних зображень цього компонування на матеріальному носії.

{Частина друга статті 472 із змінами, внесеними згідно із Законом № 111-IX від 19.09.2019}

3. Умови та порядок видачі свідоцтва встановлюються законом.

Стаття 473. Суб'єкти права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є:

1) автор компонування напівпровідникового виробу;

2) інші особи, які набули прав на компонування напівпровідникового виробу за договором чи законом.

Стаття 474. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Майновими правами інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є:

1) право на використання компонування напівпровідникового виробу;

2) виключне право дозволяти використання компонування напівпровідникового виробу;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню компонування напівпровідникового виробу, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу належать володільцю відповідного свідоцтва, якщо інше не встановлено законом чи договором.

Стаття 475. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону.

2. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу спливає через десять років, що відліковуються від найбільш ранньої з таких дат:

закінчення календарного року, в якому компонування було вперше використане на комерційній основі будь-де у світі;

закінчення календарного року, в якому була подана належним чином оформлена заявка на державну реєстрацію.

{Частина друга статті 475 в редакції Закону № 111-IX від 19.09.2019}

Стаття 476. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 477. Правові наслідки спливу строку чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. У разі припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу воно може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на його використання, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 478. Відновлення чинності достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Чинність достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу може бути відновлено у порядку, встановленому законом, за заявою особи, якій ці права належали у момент їх припинення.

Стаття 479. Визнання прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу недійсними

1. Права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу визнаються недійсними з підстав та в порядку, встановлених законом.

Стаття 480. Право попереднього користувача на компонування напівпровідникового виробу

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на компонування напівпровідникового виробу або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала компонування напівпровідникового виробу в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи

ділової практики, в яких було використано компонування напівпровідникового виробу або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

{Текст глави 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 111-IX від 19.09.2019}

Глава 41
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКУ ПРОПОЗИЦІЮ

Стаття 481. Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції

1. Раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

2. Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес.

Стаття 482. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції

1. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначається її описом, а також кресленнями, якщо вони подані.

Стаття 483. Суб'єкти права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є її автор та юридична особа, якій ця пропозиція подана.

Стаття 484. Права суб'єктів права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію

1. Автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана.

2. Юридична особа, яка визнала пропозицію раціоналізаторською, має право на використання цієї пропозиції у будь-якому обсязі.

Глава 42
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТ РОСЛИН, ПОРОДУ ТВАРИН

Стаття 485. Види прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

1. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин становлять:

1) особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені державною реєстрацією;

2) майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені патентом.

{Пункт 3 частини першої статті 485 виключено на підставі Закону № 2763-IX від 16.11.2022}

Стаття 486. Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин є:

1) автор сорту рослин, породи тварин, селекціонер сорту рослин, породи тварин;

{Пункт 1 частини першої статті 486 в редакції Закону № 2763-IX від 16.11.2022}

2) інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин за правочином чи законом.

{Пункт 2 частини першої статті 486 в редакції Закону № 2763-IX від 16.11.2022}

Стаття 487. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені патентом

1. Майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідченими патентом, є:

1) право на використання сорту рослин, породи тварин, придатних для поширення в Україні;

2) виключне право дозволяти використання сорту рослин, породи тварин;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню сорту рослин, породи тварин, у тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин належать володільцю патенту, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 488. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

1. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені патентом, є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності таких прав відповідно до закону.

2. Законом можуть бути встановлені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на породу тварин закінчується в останній день тридцятого року, що відліковується після року державної реєстрації таких прав.

4. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин встановлюється законом.

{Стаття 488 в редакції Закону № 2763-IX від 16.11.2022}

Глава 43
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ

Стаття 489. Правова охорона комерційного найменування

1. Правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.

2. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки.

3. Відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом.

4. Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізовують, та послуг, які ними надаються.

Стаття 490. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є:

1) право на використання комерційного найменування;

2) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;

3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування передаються іншій особі лише разом з цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною.

Стаття 491. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування припиняється у разі ліквідації юридичної особи та з інших підстав, встановлених законом.

Глава 44
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ

Стаття 492. Торговельна марка

1. Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

Стаття 493. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є фізичні та юридичні особи.

2. Право інтелектуальної власності на певну торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та (або) юридичним особам.

Стаття 494. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом. Умови та порядок видачі свідоцтва встановлюються законом.

2. Обсяг правової охорони торговельної марки визначається наведеними у свідоцтві її зображенням та переліком товарів і послуг, якщо інше не встановлено законом.

3. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку, яка має міжнародну реєстрацію або визнана в установленому законом порядку добре відомою, не вимагає засвідчення свідоцтвом.

Стаття 495. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Майновими правами інтелектуальної власності на торговельну марку є:

1) право на використання торговельної марки;

2) виключне право дозволяти використання торговельної марки;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку належать володільцю відповідного свідоцтва, володільцю міжнародної реєстрації, особі, торговельну марку якої визнано в установленому законом порядку добре відомою, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 496. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку є чинними протягом десяти років з дати подання заявки на торговельну марку в установленому законом порядку, якщо інше не встановлено законом. Зазначений строк може бути продовженим щоразу на десять років у порядку, встановленому законом.

{Стаття 496 із змінами, внесеними згідно із Законом № 815-IX від 21.07.2020}

Стаття 497. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку припиняється в установленому законом порядку достроково у зв'язку з перетворенням торговельної марки у загальновживане позначення певного виду товарів чи послуг.

2. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом.

3. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на її використання, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 498. Відновлення чинності достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Чинність достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку може бути відновлено у порядку, встановленому законом, за заявою особи, якій ці права належали у момент їх припинення.

Стаття 499. Визнання прав інтелектуальної власності на торговельну марку недійсними

1. Права інтелектуальної власності на торговельну марку визнаються недійсними з підстав та в порядку, встановлених законом.

Стаття 500. Право попереднього користувача на торговельну марку

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на торговельну марку або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала торговельну марку в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано торговельну марку або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 45
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ГЕОГРАФІЧНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ

Стаття 501. Набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення виникає з дати державної реєстрації цього права, якщо інше не встановлено законом.

2. Обсяг правової охорони географічного зазначення визначається характеристиками товару (послуги) і межами географічного місця його (її) походження, зафіксованими державною реєстрацією права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Стаття 502. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів, об’єднання виробників, інші особи, визначені законом.

{Частина перша статті 502 в редакції Закону № 123-IX від 20.09.2019}

Стаття 503. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є:

1) право на визнання позначення товару (послуги) географічним зазначенням;

2) право на використання географічного зазначення;

3) право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання.

2. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення, що належать окремим суб'єктам права інтелектуальної власності на географічне зазначення, встановлюються законом.

Стаття 504. Строк чинності права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення є чинним з дати, наступної за датою державної реєстрації, і охороняється безстроково за умови збереження характеристик товару (послуги), позначених цим зазначенням.

Глава 46
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Стаття 505. Поняття комерційної таємниці

1. Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

2. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Стаття 506. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю є:

1) право на використання комерційної таємниці;

2) виключне право дозволяти використання комерційної таємниці;

3) виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 507. Охорона комерційної таємниці органами державної влади

1. Органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Ця інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання.

2. Органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 508. Строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

1. Строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю обмежується строком існування сукупності ознак комерційної таємниці, встановлених частиною першою статті 505 цього Кодексу.

КНИГА П'ЯТА
ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 47
ПОНЯТТЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. СТОРОНИ У ЗОБОВ'ЯЗАННІ

Стаття 509. Поняття зобов'язання та підстави його виникнення

1. Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов’язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

{Частина перша статті 509 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1984-VIII від 23.03.2017}

2. Зобов'язання виникають з підстав, встановлених статтею 11 цього Кодексу.

3. Зобов'язання має грунтуватися на засадах добросовісності, розумності та справедливості.

Стаття 510. Сторони у зобов'язанні

1. Сторонами у зобов'язанні є боржник і кредитор.

2. У зобов'язанні на стороні боржника або кредитора можуть бути одна або одночасно кілька осіб.

3. Якщо кожна із сторін у зобов'язанні має одночасно і права, і обов'язки, вона вважається боржником у тому, що вона зобов'язана вчинити на користь другої сторони, і одночасно кредитором у тому, що вона має право вимагати від неї.

Стаття 511. Третя особа у зобов'язанні

1. Зобов'язання не створює обов'язку для третьої особи. У випадках, встановлених договором, зобов'язання може породжувати для третьої особи права щодо боржника та (або) кредитора.

Стаття 512. Підстави заміни кредитора у зобов'язанні

1. Кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок:

1) передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги);

2) правонаступництва;

3) виконання обов'язку боржника поручителем або заставодавцем (майновим поручителем);

4) виконання обов'язку боржника третьою особою.

2. Кредитор у зобов'язанні може бути замінений також в інших випадках, встановлених законом.

3. Кредитор у зобов'язанні не може бути замінений, якщо це встановлено договором або законом.

Стаття 513. Форма правочину щодо заміни кредитора у зобов'язанні

1. Правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні вчиняється у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредиторові.

2. Правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні, яке виникло на підставі правочину, що підлягає державній реєстрації, має бути зареєстрований в порядку, встановленому для реєстрації цього правочину, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 514. Обсяг прав, що переходять до нового кредитора у зобов'язанні

1. До нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 515. Зобов'язання, в яких заміна кредитора не допускається

1. Заміна кредитора не допускається у зобов'язаннях, нерозривно пов'язаних з особою кредитора, зокрема у зобов'язаннях про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Стаття 516. Порядок заміни кредитора у зобов'язанні

1. Заміна кредитора у зобов'язанні здійснюється без згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Якщо боржник не був письмово повідомлений про заміну кредитора у зобов'язанні, новий кредитор несе ризик настання несприятливих для нього наслідків. У цьому разі виконання боржником свого обов'язку первісному кредиторові є належним виконанням.

Стаття 517. Докази прав нового кредитора у зобов'язанні

1. Первісний кредитор у зобов'язанні повинен передати новому кредиторові документи, які засвідчують права, що передаються, та інформацію, яка є важливою для їх здійснення.

2. Боржник має право не виконувати свого обов'язку новому кредиторові до надання боржникові доказів переходу до нового кредитора прав у зобов'язанні.

Стаття 518. Заперечення боржника проти вимоги нового кредитора у зобов'язанні

1. Боржник має право висувати проти вимоги нового кредитора у зобов'язанні заперечення, які він мав проти первісного кредитора на момент одержання письмового повідомлення про заміну кредитора.

2. Якщо боржник не був письмово повідомлений про заміну кредитора у зобов'язанні, він має право висунути проти вимоги нового кредитора заперечення, які він мав проти первісного кредитора на момент пред'явлення йому вимоги новим кредитором або, якщо боржник виконав свій обов'язок до пред'явлення йому вимоги новим кредитором, - на момент його виконання.

Стаття 519. Відповідальність первісного кредитора у зобов'язанні

1. Первісний кредитор у зобов'язанні відповідає перед новим кредитором за недійсність переданої йому вимоги, але не відповідає за невиконання боржником свого обов'язку, крім випадків, коли первісний кредитор поручився за боржника перед новим кредитором.

Стаття 520. Заміна боржника у зобов'язанні

1. Боржник у зобов'язанні може бути замінений іншою особою (переведення боргу) лише за згодою кредитора, якщо інше не передбачено законом.

{Частина перша статті 520 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1617-VI від 24.07.2009}

Стаття 521. Форма правочину щодо заміни боржника у зобов'язанні

1. Форма правочину щодо заміни боржника у зобов'язанні визначається відповідно до положень статті 513 цього Кодексу.

Стаття 522. Заперечення нового боржника у зобов'язанні проти вимоги кредитора

1. Новий боржник у зобов'язанні має право висунути проти вимоги кредитора всі заперечення, що грунтуються на відносинах між кредитором і первісним боржником.

Стаття 523. Правові наслідки заміни боржника у зобов'язанні, забезпеченому порукою або заставою

1. Порука або застава, встановлена іншою особою, припиняється після заміни боржника, якщо поручитель або заставодавець не погодився забезпечувати виконання зобов'язання новим боржником.

2. Застава, встановлена первісним боржником, зберігається після заміни боржника, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 524. Валюта зобов'язання

1. Зобов'язання має бути виражене у грошовій одиниці України - гривні.

2. Сторони можуть визначити грошовий еквівалент зобов'язання в іноземній валюті.

Стаття 525. Недопустимість односторонньої відмови від зобов'язання

1. Одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов не допускається, якщо інше не встановлено договором або законом.

Глава 48
ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Стаття 526. Загальні умови виконання зобов'язання

1. Зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог - відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

2. Виконання зобов’язань, реалізація, зміна та припинення певних прав у договірному зобов’язанні можуть бути зумовлені вчиненням або утриманням від вчинення однією із сторін у зобов’язанні певних дій чи настанням інших обставин, передбачених договором, у тому числі обставин, які повністю залежать від волі однієї із сторін.

{Статтю 526 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1984-VIII від 23.03.2017}

Стаття 527. Виконання зобов'язання належними сторонами

1. Боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок, а кредитор - прийняти виконання особисто, якщо інше не встановлено договором або законом, не випливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту.

2. Кожна із сторін у зобов'язанні має право вимагати доказів того, що обов'язок виконується належним боржником або виконання приймається належним кредитором чи уповноваженою на це особою, і несе ризик наслідків непред'явлення такої вимоги.

Стаття 528. Виконання обов'язку боржника іншою особою

1. Виконання обов'язку може бути покладено боржником на іншу особу, якщо з умов договору, вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства або суті зобов'язання не випливає обов'язок боржника виконати зобов'язання особисто. У цьому разі кредитор зобов'язаний прийняти виконання, запропоноване за боржника іншою особою.

2. У разі невиконання або неналежного виконання обов'язку боржника іншою особою цей обов'язок боржник повинен виконати сам.

3. Інша особа може задовольнити вимогу кредитора без згоди боржника у разі небезпеки втратити право на майно боржника (право оренди, право застави тощо) внаслідок

звернення кредитором стягнення на це майно. У цьому разі до іншої особи переходять права кредитора у зобов'язанні і застосовуються положення статей 512-519 цього Кодексу.

Стаття 529. Виконання зобов'язання частинами

1. Кредитор має право не приймати від боржника виконання його обов'язку частинами, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту.

Стаття 530. Строк (термін) виконання зобов'язання

1. Якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).

Зобов'язання, строк (термін) виконання якого визначений вказівкою на подію, яка неминуче має настати, підлягає виконанню з настанням цієї події.

2. Якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Боржник повинен виконати такий обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства.

Стаття 531. Дострокове виконання зобов'язання

1. Боржник має право виконати свій обов'язок достроково, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту.

Стаття 532. Місце виконання зобов'язання

1. Місце виконання зобов'язання встановлюється у договорі.

Якщо місце виконання зобов'язання не встановлено у договорі, виконання провадиться:

1) за зобов'язанням про передання нерухомого майна - за місцезнаходженням цього майна;

2) за зобов'язанням про передання товару (майна), що виникає на підставі договору перевезення, - за місцем здавання товару (майна) перевізникові;

3) за зобов'язанням про передання товару (майна), що виникає на підставі інших правочинів, - за місцем виготовлення або зберігання товару (майна), якщо це місце було відоме кредиторові на момент виникнення зобов'язання;

4) за грошовим зобов'язанням - за місцем проживання кредитора, а якщо кредитором є юридична особа, - за її місцезнаходженням на момент виникнення зобов'язання. Якщо кредитор на момент виконання зобов'язання змінив місце проживання (місцезнаходження) і сповістив про це боржника, зобов'язання виконується за новим місцем проживання (місцезнаходженням) кредитора з віднесенням на кредитора всіх витрат, пов'язаних із зміною місця виконання;

5) за іншим зобов'язанням - за місцем проживання (місцезнаходженням) боржника.

2. Зобов'язання може бути виконане в іншому місці, якщо це встановлено актами цивільного законодавства або випливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту.

Стаття 533. Валюта виконання грошового зобов'язання

1. Грошове зобов'язання має бути виконане у гривнях.

2. Якщо у зобов'язанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти на день платежу, якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом.

3. Використання іноземної валюти, а також платіжних документів в іноземній валюті при здійсненні розрахунків на території України за зобов'язаннями допускається у випадках, порядку та на умовах, встановлених законом.

Стаття 534. Черговість погашення вимог за грошовим зобов'язанням

1. У разі недостатності суми проведеного платежу для виконання грошового зобов'язання у повному обсязі ця сума погашає вимоги кредитора у такій черговості, якщо інше не встановлено договором або законом:

{Абзац перший частини першої статті 534 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1734-VIII від 15.11.2016}

1) у першу чергу відшкодовуються витрати кредитора, пов'язані з одержанням виконання;

2) у другу чергу сплачуються проценти і неустойка;

3) у третю чергу сплачується основна сума боргу.

Стаття 535. Збільшення суми, що виплачується фізичній особі за грошовим зобов'язанням

1. У разі збільшення встановленого законом неоподатковуваного мінімуму доходів громадян сума, що виплачується за грошовим зобов'язанням фізичній особі (на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, за договором довічного утримання (догляду) та в інших випадках, встановлених договором або законом), пропорційно збільшується.

2. Якщо внаслідок виплати збільшеної суми сторона, яка зобов'язана провадити ці виплати, втрачає вигоди, на одержання яких вона могла розраховувати при укладенні договору, на вимогу цієї сторони договір може бути розірваний за рішенням суду.

Стаття 536. Проценти

1. За користування чужими грошовими коштами боржник зобов'язаний сплачувати проценти, якщо інше не встановлено договором між фізичними особами.

2. Розмір процентів за користування чужими грошовими коштами встановлюється договором, законом або іншим актом цивільного законодавства.

Стаття 537. Виконання зобов'язання внесенням боргу в депозит нотаріуса, нотаріальної контори або на рахунок ескроу

{Назва статті 537 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2435-VI від 06.07.2010, № 738-IX від 19.06.2020}

1. Боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення належних з нього кредиторові грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса, нотаріальної контори або на рахунок ескроу в разі:

{Абзац перший частини першої статті 537 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2435-VI від 06.07.2010, № 738-IX від 19.06.2020}

1) відсутності кредитора або уповноваженої ним особи у місці виконання зобов'язання;

2) ухилення кредитора або уповноваженої ним особи від прийняття виконання або в разі іншого прострочення з їхнього боку;

3) відсутності представника недієздатного кредитора.

2. Нотаріус повідомляє кредитора у порядку, встановленому законом, про внесення боргу у депозит.

3. Порядок внесення цінних паперів, що існують в електронній формі, в депозит нотаріуса (нотаріальної контори) або на відповідний рахунок ескроу в цінних паперах встановлюється законодавством про депозитарну систему України.

{Абзац перший частини третьої статті 537 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Внесення на депозит нотаріуса цінних паперів, що існують в паперовій формі, здійснюється шляхом вручення нотаріусу сертифіката таких цінних паперів.

{Абзац другий частини третьої статті 537 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

{Статтю 537 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5178-VI від 06.07.2012}

Стаття 538. Зустрічне виконання зобов'язання

1. Виконання свого обов'язку однією із сторін, яке відповідно до договору обумовлене виконанням другою стороною свого обов'язку, є зустрічним виконанням зобов'язання.

2. При зустрічному виконанні зобов'язання сторони повинні виконувати свої обов'язки одночасно, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не випливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту.

Сторона, яка наперед знає, що вона не зможе виконати свого обов'язку, повинна своєчасно повідомити про це другу сторону.

3. У разі невиконання однією із сторін у зобов'язанні свого обов'язку або за наявності очевидних підстав вважати, що вона не виконає свого обов'язку у встановлений строк (термін) або виконає його не в повному обсязі, друга сторона має право зупинити виконання свого обов'язку, відмовитися від його виконання частково або в повному обсязі.

4. Якщо зустрічне виконання обов'язку здійснено однією із сторін, незважаючи на невиконання другою стороною свого обов'язку, друга сторона повинна виконати свій обов'язок.

Стаття 539. Виконання альтернативного зобов'язання

1. Альтернативним є зобов'язання, в якому боржник зобов'язаний вчинити одну з двох або кількох дій. Боржник має право вибору предмета зобов'язання, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не випливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту.

Стаття 540. Виконання зобов'язання, в якому беруть участь кілька кредиторів або кілька боржників

1. Якщо у зобов'язанні беруть участь кілька кредиторів або кілька боржників, кожний із кредиторів має право вимагати виконання, а кожний із боржників повинен виконати обов'язок у рівній частці, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Стаття 541. Солідарне зобов'язання

1. Солідарний обов'язок або солідарна вимога виникають у випадках, встановлених договором або законом, зокрема у разі неподільності предмета зобов'язання.

Стаття 542. Солідарна вимога кредиторів

1. У разі солідарної вимоги кредиторів (солідарних кредиторів) кожний із кредиторів має право пред'явити боржникові вимогу у повному обсязі.

До пред'явлення вимоги одним із солідарних кредиторів боржник має право виконати свій обов'язок будь-кому із них на свій розсуд.

2. Боржник не має права висувати проти вимоги одного із солідарних кредиторів заперечення, що грунтуються на таких відносинах боржника з іншими солідарними кредиторами, в яких цей кредитор не бере участі.

3. Виконання боржником свого обов'язку одному із солідарних кредиторів у повному обсязі звільняє боржника від виконання решті солідарних кредиторів.

4. Солідарний кредитор, який одержав виконання від боржника, зобов'язаний передати належне кожному з решти солідарних кредиторів у рівній частці, якщо інше не встановлено договором між ними.

Стаття 543. Солідарний обов'язок боржників

1. У разі солідарного обов'язку боржників (солідарних боржників) кредитор має право вимагати виконання обов'язку частково або в повному обсязі як від усіх боржників разом, так і від будь-кого з них окремо.

2. Кредитор, який одержав виконання обов'язку не в повному обсязі від одного із солідарних боржників, має право вимагати недоодержане від решти солідарних боржників.

Солідарні боржники залишаються зобов'язаними доти, доки їхній обов'язок не буде виконаний у повному обсязі.

3. Солідарний боржник не має права висувати проти вимоги кредитора заперечення, що грунтуються на таких відносинах решти солідарних боржників з кредитором, у яких цей боржник не бере участі.

4. Виконання солідарного обов'язку у повному обсязі одним із боржників припиняє обов'язок решти солідарних боржників перед кредитором.

5. Ліквідація солідарного боржника - юридичної особи, смерть солідарного боржника - фізичної особи не припиняють обов’язку решти солідарних боржників перед кредитором та не змінюють його обсягу та умов виконання.

{Статтю 543 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

Стаття 544. Право боржника, який виконав солідарний обов'язок, на зворотну вимогу

1. Боржник, який виконав солідарний обов'язок, має право на зворотну вимогу (регрес) до кожного з решти солідарних боржників у рівній частці, якщо інше не встановлено договором або законом, за вирахуванням частки, яка припадає на нього.

2. Якщо один із солідарних боржників не сплатив частку, належну солідарному боржникові, який у повному обсязі виконав солідарний обов'язок, несплачене припадає на кожного з решти солідарних боржників у рівній частці.

Стаття 545. Підтвердження виконання зобов'язання

1. Прийнявши виконання зобов'язання, кредитор повинен на вимогу боржника видати йому розписку про одержання виконання частково або в повному обсязі.

2. Якщо боржник видав кредиторові борговий документ, кредитор, приймаючи виконання зобов'язання, повинен повернути його боржникові. У разі неможливості повернення боргового документа кредитор повинен вказати про це у розписці, яку він видає.

3. Наявність боргового документа у боржника підтверджує виконання ним свого обов'язку.

4. У разі відмови кредитора повернути борговий документ або видати розписку боржник має право затримати виконання зобов'язання. У цьому разі настає прострочення кредитора.

Глава 49
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

§ 1. Загальні положення про забезпечення виконання зобов'язання

Стаття 546. Види забезпечення виконання зобов'язання

1. Виконання зобов'язання може забезпечуватися неустойкою, порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком, правом довірчої власності.

{Частина перша статті 546 із змінами, внесеними згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

2. Договором або законом можуть бути встановлені інші види забезпечення виконання зобов'язання.

Стаття 547. Форма правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання

1. Правочин щодо забезпечення виконання зобов'язання вчиняється у письмовій формі.

2. Правочин щодо забезпечення виконання зобов'язання, вчинений із недодержанням письмової форми, є нікчемним.

Стаття 548. Загальні умови забезпечення виконання зобов'язання

1. Виконання зобов'язання (основного зобов'язання) забезпечується, якщо це встановлено договором або законом.

2. Недійсне зобов'язання не підлягає забезпеченню. Недійсність основного зобов'язання (вимоги) спричиняє недійсність правочину щодо його забезпечення, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

3. Недійсність правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання не спричиняє недійсність основного зобов'язання.

§ 2. Неустойка

Стаття 549. Поняття неустойки

1. Неустойкою (штрафом, пенею) є грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторові у разі порушення боржником зобов'язання.

2. Штрафом є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.

3. Пенею є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Стаття 550. Підстави виникнення права на неустойку

1. Право на неустойку виникає незалежно від наявності у кредитора збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання.

2. Проценти на неустойку не нараховуються.

3. Кредитор не має права на неустойку в разі, якщо боржник не відповідає за порушення зобов'язання (стаття 617 цього Кодексу).

Стаття 551. Предмет неустойки

1. Предметом неустойки може бути грошова сума, рухоме і нерухоме майно.

2. Якщо предметом неустойки є грошова сума, її розмір встановлюється договором або актом цивільного законодавства.

Розмір неустойки, встановлений законом, може бути збільшений у договорі, якщо таке збільшення не заборонено законом.

{Абзац другий частини другої статті 551 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1734-VIII від 15.11.2016}

Сторони можуть домовитися про зменшення розміру неустойки, встановленого актом цивільного законодавства, крім випадків, передбачених законом.

3. Розмір неустойки може бути зменшений за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків, та за наявності інших обставин, які мають істотне значення.

Стаття 552. Правові наслідки сплати (передання) неустойки

1. Сплата (передання) неустойки не звільняє боржника від виконання свого обов'язку в натурі.

2. Сплата (передання) неустойки не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання.

§ 3. Порука

Стаття 553. Договір поруки

1. За договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку.

Поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

2. Порукою може забезпечуватися виконання зобов'язання частково або у повному обсязі.

3. Поручителем може бути одна особа або кілька осіб.

Стаття 554. Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого порукою

1. У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено додаткову (субсидіарну) відповідальність поручителя.

2. Поручитель відповідає перед кредитором у тому ж обсязі, що і боржник, включаючи сплату основного боргу, процентів, неустойки, відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором поруки.

3. Особи, які за одним чи за декількома договорами поруки поручилися перед кредитором за виконання боржником одного і того самого зобов’язання, є солідарними боржниками і відповідають перед кредитором солідарно, якщо інше не встановлено договором поруки.

{Частина третя статті 554 в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

Стаття 555. Права та обов'язки поручителя у разі пред'явлення до нього вимоги

1. У разі одержання вимоги кредитора поручитель зобов'язаний повідомити про це боржника, а в разі пред'явлення до нього позову - подати клопотання про залучення боржника до участі у справі.

Якщо поручитель не повідомить боржника про вимогу кредитора і сам виконає зобов'язання, боржник має право висунути проти вимоги поручителя всі заперечення, які він мав проти вимоги кредитора.

2. Поручитель має право висунути проти вимоги кредитора заперечення, які міг би висунути сам боржник, за умови, що ці заперечення не пов'язані з особою боржника. Поручитель має право висунути ці заперечення також у разі, якщо боржник відмовився від них або визнав свій борг.

Стаття 556. Права поручителя, який виконав зобов'язання

1. Після виконання поручителем зобов'язання, забезпеченого порукою, кредитор повинен вручити йому документи, які підтверджують цей обов'язок боржника.

2. До поручителя, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, переходять усі права кредитора у цьому зобов'язанні, в тому числі й ті, що забезпечували його виконання.

3. До кожного з кількох поручителів, які виконали зобов'язання, забезпечене порукою, переходять права кредитора у розмірі частини обов'язку, що виконана ним.

Стаття 557. Повідомлення поручителя про виконання зобов'язання боржником

1. Боржник, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, повинен негайно повідомити про це поручителя.

2. Поручитель, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, у зв'язку з ненаправленням йому боржником повідомлення про виконання ним свого обов'язку, має право стягнути з кредитора безпідставно одержане або пред'явити зворотну вимогу до боржника.

Стаття 558. Оплата послуг поручителя

1. Поручитель має право на оплату послуг, наданих ним боржникові.

Стаття 559. Припинення поруки

1. Порука припиняється з припиненням забезпеченого нею зобов’язання. У разі зміни зобов’язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг відповідальності боржника, такий поручитель несе відповідальність за порушення зобов’язання боржником в обсязі, що існував до такої зміни зобов’язання.

{Частина перша статті 559 в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

2. Порука припиняється, якщо після настання строку виконання зобов'язання кредитор відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником або поручителем.

3. Порука припиняється у разі переведення боргу на іншу особу, якщо поручитель не погодився забезпечувати виконання зобов’язання іншим боржником у договорі поруки чи при переведенні боргу.

{Частина третя статті 559 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

4. Порука припиняється після закінчення строку поруки, встановленого договором поруки. Якщо такий строк не встановлено, порука припиняється у разі виконання основного зобов’язання у повному обсязі або якщо кредитор протягом трьох років з дня настання строку (терміну) виконання основного зобов’язання не пред’явить позову до поручителя. Якщо строк (термін) виконання основного зобов’язання не встановлений або встановлений моментом пред’явлення вимоги, порука припиняється, якщо кредитор протягом трьох років з дня укладення договору поруки не пред’явить позову до поручителя. Для зобов’язань, виконання яких здійснюється частинами, строк поруки обчислюється окремо за кожною частиною зобов’язання, починаючи з дня закінчення строку або настання терміну виконання відповідної частини такого зобов’язання.

{Частина четверта статті 559 в редакції Законів № 1414-VIII від 14.06.2016, № 2478-VIII від 03.07.2018}

5. Ліквідація боржника - юридичної особи не припиняє поруку, якщо до дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про припинення боржника - юридичної особи кредитор звернувся до суду з позовом до поручителя у зв’язку з порушенням таким боржником зобов’язання.

{Статтю 559 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

§ 4. Гарантія

Стаття 560. Поняття гарантії

1. За гарантією банк, інша фінансова установа (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку.

Гарант відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

{Частина перша статті 560 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 561. Строк дії гарантії

1. Гарантія діє протягом строку, на який вона видана.

2. Гарантія є чинною від дня її видачі, якщо в ній не встановлено інше.

3. Гарантія не може бути відкликана гарантом, якщо в ній не встановлено інше.

Стаття 562. Незалежність гарантії від основного зобов'язання

1. Зобов'язання гаранта перед кредитором не залежить від основного зобов'язання (його припинення або недійсності), зокрема і тоді, коли в гарантії міститься посилання на основне зобов'язання.

Стаття 563. Правові наслідки порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією

1. У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, гарант зобов'язаний сплатити кредиторові грошову суму відповідно до умов гарантії.

2. Вимога кредитора до гаранта про сплату грошової суми відповідно до виданої ним гарантії пред'являється у письмовій формі. До вимоги додаються документи, вказані в гарантії.

3. У вимозі до гаранта або у доданих до неї документах кредитор повинен вказати, у чому полягає порушення боржником основного зобов'язання, забезпеченого гарантією.

4. Кредитор може пред'явити вимогу до гаранта у межах строку, встановленого у гарантії, на який її видано.

5. Кредитор не може передавати іншій особі право вимоги до гаранта, якщо інше не встановлено гарантією.

Стаття 564. Обов'язки гаранта під час розгляду вимоги кредитора

1. Після одержання вимоги кредитора гарант повинен негайно повідомити про це боржника і передати йому копії вимоги разом з доданими до неї документами.

2. Гарант повинен розглянути вимогу кредитора разом з доданими до неї документами в установлений у гарантії строк, а у разі його відсутності - в розумний строк і встановити відповідність вимоги та доданих до неї документів умовам гарантії.

Стаття 565. Право гаранта на відмову в задоволенні вимоги кредитора

1. Гарант має право відмовитися від задоволення вимоги кредитора, якщо вимога або додані до неї документи не відповідають умовам гарантії або якщо вони подані гарантові після закінчення строку дії гарантії.

2. Гарант повинен негайно повідомити кредитора про відмову від задоволення його вимоги.

3. Якщо гарант після пред'явлення до нього вимоги кредитора дізнався про недійсність основного зобов'язання або про його припинення, він повинен негайно повідомити про це кредитора і боржника.

Повторна вимога кредитора, одержана гарантом після такого повідомлення, підлягає задоволенню.

Стаття 566. Обов'язок гаранта

1. Обов'язок гаранта перед кредитором обмежується сплатою суми, на яку видано гарантію.

У разі порушення гарантом свого обов'язку його відповідальність перед кредитором не обмежується сумою, на яку видано гарантію, якщо інше не встановлено у гарантії.

Стаття 567. Оплата послуг гаранта

1. Гарант має право на оплату послуг, наданих ним боржникові.

Стаття 568. Припинення гарантії

1. Зобов'язання гаранта перед кредитором припиняється у разі:

1) сплати кредиторові суми, на яку видано гарантію;

2) закінчення строку дії гарантії;

3) відмови кредитора від своїх прав за гарантією шляхом повернення її гарантові або шляхом подання гаранту письмової заяви про звільнення його від обов'язків за гарантією.

2. Гарант, якому стало відомо про припинення гарантії, повинен негайно повідомити про це боржника.

Стаття 569. Право гаранта на зворотну вимогу до боржника

1. Гарант має право на зворотну вимогу (регрес) до боржника в межах суми, сплаченої ним за гарантією кредиторові, якщо інше не встановлено договором між гарантом і боржником.

2. Гарант не має права на зворотну вимогу (регрес) до боржника у разі, якщо сума, сплачена гарантом кредиторові, не відповідає умовам гарантії, якщо інше не встановлено договором між гарантом і боржником.

§ 5. Завдаток

Стаття 570. Поняття завдатку

1. Завдатком є грошова сума або рухоме майно, що видається кредиторові боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

2. Якщо не буде встановлено, що сума, сплачена в рахунок належних з боржника платежів, є завдатком, вона вважається авансом.

Стаття 571. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком

1. Якщо порушення зобов'язання сталося з вини боржника, завдаток залишається у кредитора.

Якщо порушення зобов'язання сталося з вини кредитора, він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму у розмірі завдатку або його вартості.

2. Сторона, винна у порушенні зобов'язання, має відшкодувати другій стороні збитки в сумі, на яку вони перевищують розмір (вартість) завдатку, якщо інше не встановлено договором.

3. У разі припинення зобов'язання до початку його виконання або внаслідок неможливості його виконання завдаток підлягає поверненню.

§ 6. Застава

Стаття 572. Поняття застави

1. В силу застави кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, а також в інших випадках, встановлених законом, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

{Частина перша статті 572 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 573. Забезпечення майбутньої вимоги

1. Заставою може бути забезпечена вимога, яка може виникнути в майбутньому.

Стаття 574. Підстави виникнення застави

1. Застава виникає на підставі договору, закону або рішення суду.

2. До застави, яка виникає на підставі закону, застосовуються положення цього Кодексу щодо застави, яка виникає на підставі договору, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 575. Окремі види застав

1. Іпотекою є застава нерухомого майна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи, а також застава об’єкта незавершеного будівництва, майбутнього об’єкта нерухомості. Подільний об’єкт незавершеного будівництва може бути переданий в іпотеку лише у випадках, визначених законом.

{Частина перша статті 575 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

2. Закладом є застава рухомого майна, що передається у володіння заставодержателя або за його наказом - у володіння третій особі.

3. Правила про іпотеку землі та інші окремі види застав встановлюються законом.

Стаття 576. Предмет застави

1. Предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема річ, цінні папери, майнові права), що може бути відчужене заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення.

2. Предметом застави може бути майно, яке заставодавець набуде та/або може набути після виникнення застави (майбутній урожай, приплід худоби тощо).

{Частина друга статті 576 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. Права заставодержателя (право застави) на річ, яка є предметом застави, поширюються на її приналежності, якщо інше не встановлено договором. Право застави поширюється на плоди, продукцію та доходи, одержані від використання заставленого майна, у випадках, встановлених договором.

4. Предметом застави не можуть бути:

культурні цінності, що є об'єктами права державної чи комунальної власності і занесені або підлягають занесенню до Державного реєстру національного культурного надбання;

пам'ятки культурної спадщини, занесені до Переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації.

{Частина четверта статті 576 в редакції Закону № 2518-VI від 09.09.2010}

5. Предметом застави не можуть бути вимоги, які мають особистий характер, а також інші вимоги, застава яких заборонена законом.

6. Предмет застави залишається у заставодавця, якщо інше не встановлено договором або законом.

7. Застава окремих видів майна може бути заборонена або обмежена законом.

Стаття 577. Нотаріальне посвідчення договору застави та реєстрація застави

1. Якщо предметом застави є нерухоме майно, об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості, а також в інших випадках, встановлених законом, договір застави підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, установлених законом.

{Частина перша статті 577 із змінами, внесеними згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

2. Застава нерухомого майна, об’єкта незавершеного будівництва, майбутнього об’єкта нерухомості підлягає державній реєстрації у випадках та в порядку, встановлених законом.

{Частина друга статті 577 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

3. Застава рухомого майна може бути зареєстрована на підставі заяви заставодержателя або заставодавця з внесенням запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна.

4. Моментом реєстрації застави рухомого майна є дата та час внесення відповідного запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна.

{Частина четверта статті 577 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

{Стаття 577 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1255-IV від 18.11.2003}

Стаття 578. Застава майна, що є у спільній власності

1. Майно, що є у спільній власності, може бути передане у заставу лише за згодою усіх співвласників.

Стаття 579. Заміна предмета застави

1. Предмет застави може бути замінений лише за згодою заставодержателя, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 580. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави несе власник заставленого майна, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави заставодавець на вимогу заставодержателя зобов'язаний надати рівноцінний предмет або, якщо це можливо, відновити знищений або пошкоджений предмет застави.

Стаття 581. Страхування предмета застави

1. Якщо предмет застави не підлягає страхуванню, він може бути застрахований за згодою сторін на погоджену суму, якщо інше не передбачено законом.

{Абзац перший частини першої статті 581 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

У разі настання страхового випадку предметом застави стає право вимоги до страховика.

Стаття 582. Оцінка предмета застави

1. Оцінка предмета застави здійснюється у випадках, встановлених договором або законом.

2. Оцінка предмета застави здійснюється заставодавцем разом із заставодержателем відповідно до звичайних цін, що склалися на момент виникнення права застави, якщо інший порядок оцінки предмета застави не встановлений договором або законом.

Стаття 583. Сторони у договорі застави

1. Заставодавцем може бути боржник або третя особа (майновий поручитель).

2. Заставодавцем може бути власник речі або особа, якій належить майнове право, а також особа, якій власник речі або особа, якій належить майнове право, передали річ або майнове право з правом їх застави.

3. Застава права на чужу річ здійснюється за згодою власника цієї речі, якщо для відчуження цього права відповідно до договору або закону потрібна згода власника.

Стаття 584. Зміст договору застави

1. У договорі застави визначаються суть, розмір і строк (термін) виконання зобов’язання, забезпеченого заставою, та (або) посилання на договір чи інший правочин, яким встановлено основне зобов’язання, подається опис предмета застави, а також визначаються інші умови, погоджені сторонами договору.

{Частина перша статті 584 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

2. Опис предмета застави у договорі застави може бути поданий у загальній формі (вказівка на вид заставленого майна тощо).

Стаття 585. Момент виникнення права застави

1. Право застави виникає з моменту укладення договору застави, а у випадках, коли договір підлягає нотаріальному посвідченню, - з моменту його нотаріального посвідчення, крім випадків, установлених законом.

{Частина перша статті 585 із змінами, внесеними згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015}

2. Якщо предмет застави відповідно до договору або закону повинен перебувати у володінні заставодержателя, право застави виникає в момент передання йому предмета застави. Якщо таке передання було здійснене до укладення договору застави, право застави виникає з моменту його укладення.

Стаття 586. Користування та розпоряджання предметом застави

1. Заставодавець має право користуватися предметом застави відповідно до його призначення, у тому числі здобувати з нього плоди та доходи, якщо інше не встановлено договором і якщо це випливає із суті застави.

2. Заставодавець має право відчужувати предмет застави, передавати його в користування іншій особі або іншим чином розпоряджатися ним лише за згодою заставодержателя, якщо інше не встановлено договором або законом.

{Частина друга статті 586 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}

3. Заставодавець має право заповідати заставлене майно. Правочин, яким обмежується право заставодавця заповідати заставлене майно, є нікчемним.

4. Заставодержатель має право користуватися переданим йому предметом застави лише у випадках, встановлених договором. За договором на заставодержателя може бути покладений обов'язок здобувати з предмета застави плоди та доходи.

Стаття 587. Обов'язки володільця предмета застави

1. Особа, яка володіє предметом застави, зобов'язана, якщо інше не встановлено договором:

1) вживати заходів, необхідних для збереження предмета застави;

2) утримувати предмет застави належним чином;

3) негайно повідомляти другу сторону договору застави про виникнення загрози знищення або пошкодження предмета застави.

2. Заставодавець, який володіє предметом застави, у разі втрати, псування, пошкодження або знищення заставленого майна з його вини зобов'язаний замінити або відновити це майно, якщо інше не встановлено договором.

3. Заставодержатель, який володіє предметом застави, у разі втрати, псування, пошкодження або знищення заставленого майна з його вини зобов'язаний відшкодувати заставодавцю завдані збитки.

Стаття 588. Наступна застава

1. Наступна застава майна, що вже заставлене, допускається, якщо інше не встановлено попереднім договором застави або законом.

2. Наступна застава майна не припиняє право застави попереднього заставодержателя.

3. Перший заставодержатель має переважне право перед наступними заставодержателями на задоволення своїх вимог за рахунок заставленого майна. Вимоги наступних заставодержателів задовольняються в порядку черговості виникнення права застави, крім випадку, передбаченого частиною четвертою цієї статті.

4. Якщо предметом застави є рухоме майно, заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із заставленого майна перед заставодержателями незареєстрованих застав та застав, які зареєстровані пізніше.

5. Заставодавець незареєстрованої застави зобов'язаний надати кожному із заставодержателів інформацію про всі попередні застави майна в обсязі, встановленому статтею 584 цього Кодексу. Заставодавець зобов'язаний відшкодувати збитки, що виникли у будь-кого із заставодержателів внаслідок невиконання ним цього обов'язку.

{Стаття 588 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1255-IV від 18.11.2003}

Стаття 589. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого заставою

1. У разі невиконання зобов'язання, забезпеченого заставою, а також в інших випадках, встановлених законом, заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави.

{Частина перша статті 589 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. За рахунок предмета застави заставодержатель має право задовольнити в повному обсязі свою вимогу, що визначена на момент фактичного задоволення, включаючи сплату процентів, неустойки, відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання, необхідних витрат на утримання заставленого майна, а також витрат, понесених у зв'язку із пред'явленням вимоги, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 590. Звернення стягнення на предмет застави

1. Звернення стягнення на предмет застави здійснюється за рішенням суду, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави в разі, коли зобов'язання не буде виконано у встановлений строк (термін), якщо інше не встановлено договором або законом.

3. У разі ліквідації юридичної особи-заставодавця заставодержатель набуває право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

4. У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника за основним зобов’язанням, якщо він відмінний від заставодавця, заставодержатель, який голосував проти схвалення плану санації юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника - фізичної особи, набуває право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов’язання, забезпеченого заставою.

{Статтю 590 доповнено новою частиною згідно з Кодексом № 2597-VIII від 18.10.2018}

5. У разі часткового виконання боржником зобов'язання, забезпеченого заставою, право звернення на предмет застави зберігається в первісному обсязі.

6. Якщо предметом застави є дві або більше речей (два або більше прав), стягнення може бути звернене на всі ці речі (права) або на будь-яку з речей (прав) на вибір заставодержателя.

Якщо заставодержатель зверне стягнення на одну річ (одне право), але його вимогу не буде задоволено в повному обсязі, він зберігає право застави на інші речі (права), які є предметом застави.

Стаття 591. Реалізація предмета застави

1. Реалізація предмета застави, на який звернене стягнення, провадиться шляхом його продажу з публічних торгів, якщо інше не встановлено договором або законом. Порядок реалізації предмета застави з публічних торгів встановлюється законом.

2. Початкова ціна предмета застави для його продажу з публічних торгів визначається в порядку, встановленому договором або законом. Якщо звернення стягнення здійснюється за рішенням суду, суд у своєму рішенні може визначити початкову ціну предмета застави.

3. Якщо публічні торги оголошено такими, що не відбулися, предмет застави може бути за згодою заставодержателя та заставодавця переданий у власність заставодержателя за початковою ціною, якщо інше не встановлено договором або законом.

4. Якщо сума, одержана від реалізації предмета застави, не покриває вимоги заставодержателя, він має право отримати суму, якої не вистачає, з іншого майна боржника в порядку черговості відповідно до статті 112 цього Кодексу, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 592. Дострокове виконання зобов'язання, забезпеченого заставою

1. Заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, у разі:

1) передання заставодавцем предмета застави іншій особі без згоди заставодержателя, якщо одержання такої згоди було необхідним;

2) порушення заставодавцем правил про заміну предмета застави;

3) втрати предмета застави за обставин, за які заставодержатель не відповідає, якщо заставодавець не замінив або не відновив предмет застави.

2. Заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, а якщо його вимога не буде задоволена, - звернути стягнення на предмет застави:

1) у разі порушення заставодавцем правил про наступну заставу;

2) у разі порушення заставодавцем правил про розпорядження предметом застави;

3) в інших випадках, встановлених законом або договором.

{Пункт 3 частини другої статті 592 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 593. Припинення права застави

1. Право застави припиняється у разі:

1) припинення зобов'язання, забезпеченого заставою;

2) втрати предмета застави, якщо заставодавець не замінив предмет застави;

3) реалізації предмета застави;

4) набуття заставодержателем права власності на предмет застави.

Право застави припиняється також в інших випадках, встановлених законом.

2. У разі припинення права застави на нерухоме майно до державного реєстру вносяться відповідні дані.

3. У разі припинення права застави внаслідок виконання забезпеченого заставою зобов'язання заставодержатель, у володінні якого перебувало заставлене майно, зобов'язаний негайно повернути його заставодавцеві.

4. Припинення основного зобов’язання внаслідок ліквідації боржника - юридичної особи, яка виступає боржником у такому зобов’язанні, не припиняє права застави (іпотеки) на майно, передане в заставу боржником та/або майновим поручителем такого боржника, якщо заставодержатель до ліквідації боржника - юридичної особи реалізував своє право щодо звернення стягнення на предмет застави (іпотеки) шляхом подання позову або пред’явлення вимоги.

{Статтю 593 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

§ 7. Притримання

Стаття 594. Право притримання

1. Кредитор, який правомірно володіє річчю, що підлягає передачі боржникові або особі, вказаній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов'язання щодо оплати цієї речі або відшкодування кредиторові пов'язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себе до виконання боржником зобов'язання.

2. Притриманням речі можуть забезпечуватись інші вимоги кредитора, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Кредитор має право притримати річ у себе також у разі, якщо права на неї, які виникли після передачі речі у володіння кредитора, набула третя особа.

4. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження притриманої речі несе кредитор, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 595. Обов'язки кредитора, який притримує річ у себе

1. Кредитор, який притримує річ у себе, зобов'язаний негайно повідомити про це боржника.

2. Кредитор відповідає за втрату, псування або пошкодження речі, яку він притримує в себе, якщо втрата, псування або пошкодження сталися з його вини.

3. Кредитор не має права користуватися річчю, яку він притримує у себе.

Стаття 596. Розпорядження річчю, яку притримує кредитор

1. До кредитора, який притримує у себе річ боржника, не переходить право власності на неї.

2. Боржник, річ якого кредитор притримує, має право розпорядитися нею, повідомивши набувача про притримання речі і права кредитора.

Стаття 597. Задоволення вимог за рахунок речі, яку притримує кредитор

1. Вимоги кредитора, який притримує річ у себе, задовольняються з її вартості відповідно до статті 591 цього Кодексу.

§ 8. Довірча власність

Стаття 597[1]. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов’язання за кредитним договором

1. За договором про встановлення довірчої власності одна сторона (довірчий засновник) передає майно другій стороні (довірчому власнику) на праві довірчої власності для забезпечення зобов’язання боржника за кредитним договором, договором позики.

2. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов’язань (далі - довірча власність) є різновидом права власності на майно, за яким кредитор, який отримав майно у довірчу власність (довірчий власник), не має права самостійно відчужувати таке майно, крім як для звернення стягнення на нього, а також викупу його для суспільних потреб у порядку, встановленому законом.

3. З моменту встановлення довірчої власності право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, припиняється.

4. До надання кредиту або позики, що забезпечується переданням нерухомого майна, об’єкта незавершеного будівництва та майбутнього об’єкта нерухомості у довірчу власність, кредитор зобов’язаний запропонувати боржнику надання такого кредиту, позики, можливість забезпечити виконання цих зобов’язань в інший спосіб. Умови кредитного договору, договору позики, що забезпечується переданням майна у довірчу власність, можуть відрізнятися від умов кредитного договору, договору позики, що забезпечується в інший спосіб.

{Частина четверта статті 597[1] в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 597[2]. Об’єкт довірчої власності

1. Об’єктом довірчої власності може бути майно, яке може бути відчужено і на яке може бути звернено стягнення.

2. Якщо законом не встановлено інше, об’єктом довірчої власності не можуть бути корпоративні права. Об’єктом довірчої власності не можуть бути подільні об’єкти незавершеного будівництва.

{Частина друга статті 597[2] із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020; в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

3. Режим довірчої власності не поширюється на плоди, продукцію та доходи, одержані від використання об’єкта довірчої власності, якщо інше не зазначено у договорі про встановлення довірчої власності.

Стаття 597[3]. Виникнення довірчої власності

1. Довірча власність виникає на підставі договору, укладеного у письмовій формі.

2. Довірчим засновником може бути боржник за основним зобов’язанням та/або інша особа, яка передає своє майно у довірчу власність з метою забезпечення виконання зобов’язань боржника.

3. Довірчим власником є кредитор за основним зобов’язанням.

4. Договір про встановлення довірчої власності на нерухоме майно, неподільний об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частина четверта статті 597^3 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

5. Довірча власність на нерухоме майно, неподільний об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості виникає з моменту її реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

{Частина п'ята статті 597^3 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

6. Довірча власність на рухоме майно виникає з моменту укладення договору про встановлення довірчої власності, якщо таким договором не встановлено інше.

Стаття 597^4. Користування об’єктом довірчої власності

1. Об’єктом довірчої власності має право користуватися довірчий засновник (далі - користувач). Користувачем також може бути інша особа, визначена договором про встановлення довірчої власності. Якщо об’єктом довірчої власності є земельна ділянка, передача її в користування іншим особам здійснюється в порядку, визначеному Земельним кодексом України.

2. Договір про встановлення довірчої власності може передбачати право користувача передавати об’єкт довірчої власності у тимчасове користування третім особам.

3. Користувач, який не є довірчим власником, втрачає право користування об’єктом довірчої власності з дня отримання ним повідомлення про прийняття довірчим власником рішення про звернення стягнення на такий об’єкт. Право користування об’єктом довірчої власності, який є житловим приміщенням, втрачається у порядку, встановленому статтею 597^9 цього Кодексу.

4. Довірчий власник має право у будь-який час протягом строку дії довірчої власності та за умови попереднього повідомлення користувача перевіряти наявність, стан, умови збереження та використання об’єкта довірчої власності. Договором може бути передбачено періодичність таких перевірок, їх тривалість, обов’язковість попередження користувача про перевірку, а також інші умови здійснення перевірки об’єкта довірчої власності.

5. Періодичність перевірок об’єкта довірчої власності, що є житловим приміщенням, не може перевищувати одного разу на місяць, а тривалість однієї перевірки - двох годин.

Стаття 597^5. Обов’язки користувача

1. Користувач зобов’язаний утримуватися від дій, які виходять за межі нормального зносу об’єкта довірчої власності та можуть істотно знизити його вартість або завдати іншої шкоди.

2. Користувач несе витрати на утримання об’єкта довірчої власності, якщо інше не встановлено договором.

3. Договором можуть бути встановлені інші обов’язки користувача.

Стаття 597^{6}. Правові наслідки порушення зобов’язання боржником

1. У разі прострочення виконання боржником основного зобов’язання довірчий власник має право звернути стягнення на об’єкт довірчої власності за умови, що строк прострочення перевищує 20 календарних днів. У разі прострочення боржником виконання частини основного зобов’язання довірчий власник має право звернути стягнення на об’єкт довірчої власності, якщо прострочення виконання боржником основного зобов’язання триває більше 30 календарних днів.

2. Договором, яким встановлена довірча власність або на підставі якого виникло основне зобов’язання, можуть бути встановлені інші підстави, з настанням яких у довірчого власника виникає право звернути стягнення на об’єкт довірчої власності.

3. У разі порушення боржником зобов’язань, зазначених у договорі про встановлення довірчої власності (крім основного зобов’язання), довірчий власник має право прийняти рішення про необхідність дострокового виконання основного зобов’язання та повідомити про таке рішення боржника. Якщо боржник не виконує рішення довірчого власника про дострокове виконання основного зобов’язання протягом 30 календарних днів з моменту отримання такого повідомлення (якщо інший строк не встановлено договором), довірчий власник має право звернути стягнення на об’єкт довірчої власності.

4. У разі порушення користувачем обов’язків щодо збереження чи користування об’єктом довірчої власності довірчий власник може скористатися правами, визначеними частиною другою цієї статті, та/або вжити заходів для збереження чи страхування об’єкта довірчої власності у своїх інтересах та за власний рахунок. Користувач зобов’язаний на вимогу довірчого власника негайно відшкодувати останньому всі витрати, понесені у зв’язку із вжиттям заходів щодо збереження та страхування об’єкта довірчої власності.

Стаття 597^{7}. Обов’язкове звернення стягнення на об’єкт довірчої власності

1. Якщо інше не передбачено договором про встановлення довірчої власності, довірчий власник зобов’язаний звернути стягнення на об’єкт довірчої власності у разі настання однієї з таких обставин:

1) державної реєстрації рішення про припинення юридичної особи - боржника за основним зобов’язанням або довірчого власника;

2) прийняття судом постанови про визнання боржника за основним зобов’язанням або довірчого власника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури;

3) смерті боржника за основним зобов’язанням, визнання його недієздатним або померлим.

2. Під час звернення стягнення на об’єкт довірчої власності у випадку, передбаченому пунктом 3 частини першої цієї статті, усі повідомлення, які відповідно до цього Кодексу повинні бути надіслані довірчому засновнику, надсилаються відповідно опікуну, спадкоємцям довірчого засновника, виконавцю заповіту або особі, яка управляє спадщиною.

Стаття 597[8]. Порядок звернення стягнення на об’єкт довірчої власності

1. Якщо інше не визначено договором про встановлення довірчої власності, звернення стягнення на об’єкт довірчої власності відбувається шляхом його продажу довірчим власником будь-якій особі-покупцеві. Довірчий власник зобов’язаний не пізніше ніж за 30 днів до укладення договору купівлі-продажу письмово повідомити боржника, користувача та довірчого засновника про свій намір укласти цей договір та мінімальну ціну продажу. У разі невиконання зазначеної вимоги довірчий власник зобов’язаний відшкодувати таким особам завдані збитки.

2. Протягом п’ятиденного строку з дня отримання повідомлення, зазначеного у частині першій цієї статті, боржник (користувач, довірчий засновник) має право письмово повідомити довірчого власника про свій намір придбати об’єкт довірчої власності та внести грошову суму в розмірі мінімальної ціни продажу об’єкта довірчої власності, повідомленої довірчим власником, на депозит нотаріуса. З дня отримання довірчим власником зазначеного повідомлення та внесення відповідної грошової суми на депозит нотаріуса боржник (користувач, довірчий засновник) набуває переважне право на придбання об’єкта довірчої власності у довірчого власника.

3. Ціна продажу об’єкта довірчої власності встановлюється довірчим власником одноособово та не може бути меншою за мінімальну ціну, повідомлену боржникові (користувачеві, довірчому засновникові).

4. Сума перевищення ціни продажу об’єкта довірчої власності над розміром заборгованості боржника перед довірчим власником сплачується довірчим власником довірчому засновнику, якщо інше не передбачено договором про встановлення права довірчої власності.

5. Довірчий власник, який звернув стягнення на об’єкт довірчої власності, надсилає довірчому засновнику та боржнику, якщо він не є довірчим засновником, звіт про розподіл коштів від продажу об’єкта довірчої власності.

6. Договором про встановлення довірчої власності може бути передбачено інший порядок звернення стягнення на об’єкт довірчої власності, мінімальна ціна продажу такого об’єкта довірчим власником або ж право довірчого власника отримати об’єкт довірчої власності у свою власність (без обмежень на користування та розпорядження) у рахунок виконання зобов’язань боржника.

7. За рахунок об’єкта довірчої власності довірчий власник має право задовольнити у повному обсязі свою вимогу, розмір якої визначається на момент фактичного задоволення, включаючи сплату процентів, неустойки, відшкодування збитків, завданих порушенням зобов’язання, та необхідних витрат на утримання об’єкта довірчої власності, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 597[9]. Особливості звернення стягнення на житлові приміщення

1. Після прийняття рішення про звернення стягнення на житлове приміщення, що є об’єктом довірчої власності, всі мешканці такого приміщення зобов’язані на письмову вимогу довірчого власника або особи, яка отримала право власності на приміщення від довірчого власника, звільнити житлове приміщення протягом десяти днів з дня отримання такої вимоги. Якщо мешканці не звільняють житлове приміщення у встановлений цим Кодексом або інший погоджений сторонами строк, їх примусове виселення здійснюється на підставі рішення суду.

Стаття 597[10]. Звернення стягнення на об’єкт довірчої власності на вимогу третіх осіб

1. Звернення стягнення на об’єкт довірчої власності за зобов’язаннями довірчого власника не допускається.

2. Кредитор боржника, який повністю виконав основне зобов’язання боржника перед довірчим власником, може вимагати звернення стягнення на об’єкт довірчої власності за зобов’язаннями довірчого засновника.

Стаття 597[11]. Припинення довірчої власності

1. Протягом п’яти робочих днів з дня припинення (у тому числі у зв’язку з його повним виконанням) основного зобов’язання довірчий власник зобов’язаний передати право власності на об’єкт довірчої власності довірчому засновнику, якщо інше не визначено договором про встановлення довірчої власності.

2. Передача права власності на об’єкт довірчої власності у випадку, встановленому частиною першою цієї статті, здійснюється згідно з актом приймання-передачі, який підписується довірчим власником та особою, якій передається об’єкт довірчої власності. Акт приймання-передачі нерухомого об’єкта довірчої власності підлягає нотаріальному посвідченню.

3. Якщо незважаючи на повне виконання боржником свого зобов’язання, довірчий власник ухиляється від укладення та нотаріального посвідчення акта приймання-передачі, боржник або інша особа, яка має право на отримання права власності на об’єкт довірчої власності, має право звернутися до суду з позовом про визнання свого права власності на об’єкт довірчої власності або до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису про витребування об’єкта довірчої власності у довірчого власника.

4. За результатами відчуження довірчим власником об’єкта довірчої власності (внаслідок звернення стягнення на такий об’єкт або внаслідок його передачі за актом приймання-передачі довірчому засновникові чи іншій особі) у набувача виникає право власності на такий об’єкт, якщо інше не встановлено законом або договором. Право власності нового власника на нерухоме майно виникає з моменту реєстрації такого права у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

За результатами відчуження довірчим власником об’єкта довірчої власності - неподільного об’єкта незавершеного будівництва, майбутнього об’єкта нерухомості, щодо яких за довірчим власником зареєстровано спеціальне майнове право (внаслідок звернення стягнення на такий об’єкт або внаслідок його передачі за актом приймання-передачі довірчому засновникові чи іншій особі), у набувача виникає спеціальне майнове право на такий об’єкт, якщо інше не встановлено законом або договором. Спеціальне майнове право набувача на неподільний об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості

виникає з моменту реєстрації такого права у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

{Частину четверту статті 597[11] доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 597[12]. Відступлення прав довірчого власника

1. У випадку відступлення довірчим власником своїх прав за основним зобов’язанням третій особі до такої третьої особи переходять права та обов’язки довірчого власника за договором про встановлення довірчої власності, якщо довірчий засновник надав згоду на такий перехід та інше не зазначено у договорі про встановлення довірчої власності. Підпис довірчого засновника на заяві про надання згоди на перехід права довірчої власності підлягає нотаріальному засвідченню.

2. Довірча власність у третьої особи (нового кредитора за основним зобов’язанням) на нерухоме майно, неподільний об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості виникає з моменту державної реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

{Частина друга статті 597[12] в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 597[13]. Придбання майна у довірчу власність в інтересах іншої особи

1. Довірча власність може виникнути на підставі договору, відповідно до якого одна сторона за власний рахунок, але в інтересах та за рекомендацією іншої сторони придбаває у третьої особи майно у довірчу власність. При цьому сторона, яка придбала майно у довірчу власність, отримує право вимоги до особи, за рекомендацією якої відбулося придбання, щодо сплати компенсації вартості такого майна та/або процентів за користування чужими грошовими коштами.

2. У випадку, зазначеному в частині першій цієї статті, особа, яка придбала майно, набуває прав та обов’язків довірчого власника, а особа, в інтересах та за рекомендацією якої було придбане майно, - довірчого засновника.

{Главу 49 доповнено параграфом 8 згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

Глава 50
ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Стаття 598. Підстави припинення зобов'язання

1. Зобов'язання припиняється частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом.

2. Припинення зобов'язання на вимогу однієї із сторін допускається лише у випадках, встановлених договором або законом.

3. Особливості припинення зобов’язань за правочинами щодо фінансових інструментів, вчиненими на організованому ринку капіталу та поза ним, встановлюються законодавством.

{Статтю 598 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 5178-VI від 06.07.2012; в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

4. Законом можуть бути встановлені випадки, коли припинення зобов’язань на певних підставах не допускається.

{Статтю 598 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015}

Стаття 599. Припинення зобов'язання виконанням

1. Зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Стаття 600. Припинення зобов'язання переданням відступного

1. Зобов'язання припиняється за згодою сторін внаслідок передання боржником кредиторові відступного (грошей, іншого майна тощо). Розмір, строки й порядок передання відступного встановлюються сторонами.

Стаття 601. Припинення зобов'язання зарахуванням

1. Зобов'язання припиняється зарахуванням зустрічних однорідних вимог, строк виконання яких настав, а також вимог, строк виконання яких не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги.

2. Зарахування зустрічних вимог може здійснюватися за заявою однієї із сторін.

Стаття 602. Недопустимість зарахування зустрічних вимог

1. Не допускається зарахування зустрічних вимог:

1) про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;

2) про стягнення аліментів;

3) щодо довічного утримання (догляду);

4) у разі спливу позовної давності;

4^1) за зобов’язаннями, стороною яких є неплатоспроможний банк, крім випадків, установлених законом;

{Частину першу статті 602 доповнено пунктом 4^1 згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015}

5) в інших випадках, встановлених договором або законом.

Стаття 603. Зарахування у разі заміни кредитора

1. У разі заміни кредитора боржник має право пред'явити проти вимоги нового кредитора свою зустрічну вимогу до первісного кредитора.

2. У разі заміни кредитора зарахування проводиться, якщо вимога виникла на підставі, що існувала на момент одержання боржником письмового повідомлення про заміну

кредитора, і строк вимоги настав до його одержання або цей строк не встановлений чи визначений моментом пред'явлення вимоги.

Якщо боржник не був письмово повідомлений про заміну кредитора, зарахування проводиться, якщо вимога виникла на підставі, що існувала на момент пред'явлення боржникові вимоги новим кредитором або, якщо боржник виконав свій обов'язок до пред'явлення йому вимоги новим кредитором, - на момент його виконання.

Стаття 604. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін

1. Зобов'язання припиняється за домовленістю сторін.

2. Зобов'язання припиняється за домовленістю сторін про заміну первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими ж сторонами (новація).

У випадках, передбачених законом або договором, новація може здійснюватися щодо декількох первісних зобов’язань.

{Частину другу статті 604 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. Новація не допускається щодо зобов'язань про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, про сплату аліментів та в інших випадках, встановлених законом.

4. Новація припиняє додаткові зобов'язання, пов'язані з первісним зобов'язанням, якщо інше не встановлено договором, крім випадків, коли первісне зобов’язання змінене планом санації або реструктуризації згідно з Кодексом України з процедур банкрутства і заставодержатель проголосував проти такого плану.

{Частина четверта статті 604 із змінами, внесеними згідно з Кодексом № 2597-VIII від 18.10.2018}

Стаття 605. Припинення зобов'язання прощенням боргу

1. Зобов'язання припиняється внаслідок звільнення (прощення боргу) кредитором боржника від його обов'язків, якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора.

Стаття 606. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі

1. Зобов'язання припиняється поєднанням боржника і кредитора в одній особі.

Стаття 607. Припинення зобов'язання неможливістю його виконання

1. Зобов'язання припиняється неможливістю його виконання у зв'язку з обставиною, за яку жодна із сторін не відповідає.

Стаття 608. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи

1. Зобов'язання припиняється смертю боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним з його особою і у зв'язку з цим не може бути виконане іншою особою.

2. Зобов'язання припиняється смертю кредитора, якщо воно є нерозривно пов'язаним з особою кредитора.

Стаття 609. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи

1. Зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, коли законом або іншими нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу, зокрема за зобов'язаннями про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Глава 51
ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Стаття 610. Порушення зобов'язання

1. Порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Стаття 611. Правові наслідки порушення зобов'язання

1. У разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема:

1) припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору;

2) зміна умов зобов'язання;

3) сплата неустойки;

4) відшкодування збитків та моральної шкоди.

2. У разі порушення боржником негативного зобов’язання кредитор незалежно від сплати неустойки та (або) відшкодування збитків і моральної шкоди має право вимагати припинення дії, від вчинення якої боржник зобов’язався утриматися, якщо це не суперечить змісту зобов’язання. Така вимога може бути пред’явлена кредитором і в разі виникнення реальної загрози порушення такого зобов’язання.

{Статтю 611 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1984-VIII від 23.03.2017}

Стаття 612. Прострочення боржника

1. Боржник вважається таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом.

2. Боржник, який прострочив виконання зобов'язання, відповідає перед кредитором за завдані простроченням збитки і за неможливість виконання, що випадково настала після прострочення.

3. Якщо внаслідок прострочення боржника виконання зобов'язання втратило інтерес для кредитора, він може відмовитися від прийняття виконання і вимагати відшкодування збитків.

4. Прострочення боржника не настає, якщо зобов'язання не може бути виконане внаслідок прострочення кредитора.

Стаття 613. Прострочення кредитора

1. Кредитор вважається таким, що прострочив, якщо він відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником, або не вчинив дій, що встановлені договором, актами цивільного законодавства чи випливають із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту, до вчинення яких боржник не міг виконати свого обов'язку.

Кредитор також вважається таким, що прострочив, у випадках, встановлених частиною четвертою статті 545 цього Кодексу.

2. Якщо кредитор не вчинив дії, до вчинення яких боржник не міг виконати свій обов'язок, виконання зобов'язання може бути відстрочене на час прострочення кредитора.

3. Боржник не має права на відшкодування збитків, завданих простроченням кредитора, якщо кредитор доведе, що прострочення не є наслідком його вини або осіб, на яких за законом чи дорученням кредитора було покладено прийняття виконання.

4. Боржник за грошовим зобов'язанням не сплачує проценти за час прострочення кредитора.

Стаття 614. Вина як підстава відповідальності за порушення зобов'язання

1. Особа, яка порушила зобов'язання, несе відповідальність за наявності її вини (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом.

Особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання.

2. Відсутність своєї вини доводить особа, яка порушила зобов'язання.

3. Правочин, яким скасовується чи обмежується відповідальність за умисне порушення зобов'язання, є нікчемним.

Стаття 615. Одностороння відмова від зобов'язання

1. У разі порушення зобов'язання однією стороною друга сторона має право частково або в повному обсязі відмовитися від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом.

2. Одностороння відмова від зобов'язання не звільняє винну сторону від відповідальності за порушення зобов'язання.

3. Внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання частково або у повному обсязі відповідно змінюються умови зобов'язання або воно припиняється.

Стаття 616. Правові наслідки порушення зобов'язання з вини кредитора

1. Якщо порушення зобов'язання сталося з вини кредитора, суд відповідно зменшує розмір збитків та неустойки, які стягуються з боржника.

2. Суд має право зменшити розмір збитків та неустойки, які стягуються з боржника, якщо кредитор умисно або з необережності сприяв збільшенню розміру збитків, завданих порушенням зобов'язання, або не вжив заходів щодо їх зменшення.

Стаття 617. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання

1. Особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили.

Не вважається випадком, зокрема, недодержання своїх обов'язків контрагентом боржника, відсутність на ринку товарів, потрібних для виконання зобов'язання, відсутність у боржника необхідних коштів.

Стаття 618. Відповідальність боржника за дії інших осіб

1. Боржник відповідає за порушення зобов'язання іншими особами, на яких було покладено його виконання (стаття 528 цього Кодексу), якщо договором або законом не встановлено відповідальність безпосереднього виконавця.

Стаття 619. Субсидіарна відповідальність

1. Договором або законом може бути передбачена поряд із відповідальністю боржника додаткова (субсидіарна) відповідальність іншої особи.

2. До пред'явлення вимоги особі, яка несе субсидіарну відповідальність, кредитор повинен пред'явити вимогу до основного боржника.

Якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора або кредитор не одержав від нього в розумний строк відповіді на пред'явлену вимогу, кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до особи, яка несе субсидіарну відповідальність.

3. Кредитор не може вимагати задоволення своєї вимоги від особи, яка несе субсидіарну відповідальність, якщо ця вимога може бути задоволена шляхом зарахування зустрічної вимоги до основного боржника.

4. Особа, яка несе субсидіарну відповідальність, повинна до задоволення вимоги, пред'явленої їй кредитором, повідомити про це основного боржника, а у разі пред'явлення позову, - подати клопотання про залучення основного боржника до участі у справі.

У разі недотримання цих вимог особою, яка несе субсидіарну відповідальність, основний боржник має право висунути проти регресної вимоги особи, яка несе субсидіарну відповідальність, заперечення, які він мав проти кредитора.

Стаття 620. Правові наслідки невиконання обов'язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками

1. У разі невиконання боржником обов'язку передати кредиторові у власність або у користування річ, визначену індивідуальними ознаками, кредитор має право витребувати цю річ у боржника та вимагати її передання відповідно до умов зобов'язання.

2. Кредитор втрачає право на витребування у боржника речі, визначеної індивідуальними ознаками, у разі, якщо ця річ вже передана третій особі у власність або в користування.

Якщо річ, визначену індивідуальними ознаками, ще не передано, переважне право на її одержання має той з кредиторів, зобов'язання на користь якого виникло раніше, а коли це неможливо визначити, - кредитор, який першим пред'явив позов.

Стаття 621. Виконання зобов'язання за рахунок боржника

1. У разі невиконання боржником для кредитора певної роботи чи ненадання йому послуги кредитор має право виконати цю роботу власними силами або доручити її виконання чи надання послуги третій особі і вимагати від боржника відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 622. Відповідальність і виконання зобов'язання в натурі

1. Боржник, який сплатив неустойку і відшкодував збитки, завдані порушенням зобов'язання, не звільняється від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. У разі відмови кредитора від прийняття виконання, яке внаслідок прострочення втратило для нього інтерес (стаття 612 цього Кодексу), або передання відступного (стаття 600 цього Кодексу) боржник звільняється від обов'язку виконати зобов'язання в натурі.

3. У разі відмови кредитора від договору (стаття 615 цього Кодексу) боржник звільняється від обов'язку виконати зобов'язання в натурі.

Стаття 623. Відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання

1. Боржник, який порушив зобов'язання, має відшкодувати кредиторові завдані цим збитки.

2. Розмір збитків, завданих порушенням зобов'язання, доказується кредитором.

3. Збитки визначаються з урахуванням ринкових цін, що існували на день добровільного задоволення боржником вимоги кредитора у місці, де зобов'язання має бути виконане, а якщо вимога не була задоволена добровільно, - у день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом. Суд може задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ринкові ціни, що існували на день ухвалення рішення.

4. При визначенні неодержаних доходів (упущеної вигоди) враховуються заходи, вжиті кредитором щодо їх одержання.

Стаття 624. Збитки і неустойка

1. Якщо за порушення зобов'язання встановлено неустойку, то вона підлягає стягненню у повному розмірі, незалежно від відшкодування збитків.

2. Договором може бути встановлено обов'язок відшкодувати збитки лише в тій частині, в якій вони не покриті неустойкою.

3. Договором може бути встановлено стягнення неустойки без права на відшкодування збитків або можливість за вибором кредитора стягнення неустойки чи відшкодування збитків.

Стаття 625. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання

1. Боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання.

2. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Розділ II
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

Глава 52
ПОНЯТТЯ ТА УМОВИ ДОГОВОРУ

Стаття 626. Поняття та види договору

1. Договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

2. Договір є одностороннім, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони.

3. Договір є двостороннім, якщо правами та обов'язками наділені обидві сторони договору.

4. До договорів, що укладаються більш як двома сторонами (багатосторонні договори), застосовуються загальні положення про договір, якщо це не суперечить багатосторонньому характеру цих договорів.

5. Договір є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не випливає із суті договору.

Стаття 627. Свобода договору

1. Відповідно до статті 6 цього Кодексу сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

2. У договорах за участю фізичної особи - споживача враховуються вимоги законодавства про захист прав споживачів.

{Статтю 627 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3795-VI від 22.09.2011}

Стаття 628. Зміст договору

1. Зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

2. Сторони мають право укласти договір, в якому містяться елементи різних договорів (змішаний договір). До відносин сторін у змішаному договорі застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містяться у змішаному договорі, якщо інше не встановлено договором або не випливає із суті змішаного договору.

Стаття 629. Обов'язковість договору

1. Договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Стаття 630. Типові умови договору

1. Договором може бути встановлено, що його окремі умови визначаються відповідно до типових умов договорів певного виду.

{Частина перша статті 630 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. Якщо у договорі не міститься посилання на типові умови, такі типові умови можуть застосовуватись як звичай ділового обороту, якщо вони відповідають вимогам статті 7 цього Кодексу.

Стаття 631. Строк договору

1. Строком договору є час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору.

2. Договір набирає чинності з моменту його укладення, якщо інше не визначено законом або договором.

{Частина друга статті 631 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

3. Сторони можуть встановити, що умови договору застосовуються до відносин між ними, які виникли до його укладення.

4. Закінчення строку договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час дії договору.

Стаття 632. Ціна

1. Ціна в договорі встановлюється за домовленістю сторін.

У випадках, встановлених законом, застосовуються ціни (тарифи, ставки тощо), які встановлюються або регулюються уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

2. Зміна ціни після укладення договору допускається лише у випадках і на умовах, встановлених договором або законом.

3. Зміна ціни в договорі після його виконання не допускається.

4. Якщо ціна у договорі не встановлена і не може бути визначена виходячи з його умов, вона визначається виходячи із звичайних цін, що склалися на аналогічні товари, роботи або послуги на момент укладення договору.

Стаття 633. Публічний договір

1. Публічним є договір, в якому одна сторона - підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо).

2. Умови публічного договору встановлюються однаковими для всіх споживачів, крім тих, кому за законом надані відповідні пільги.

3. Підприємець не має права надавати переваги одному споживачеві перед іншим щодо укладення публічного договору, якщо інше не встановлено законом.

4. Підприємець не має права відмовитися від укладення публічного договору за наявності у нього можливостей надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг).

У разі необгрунтованої відмови підприємця від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою.

5. Актами цивільного законодавства можуть бути встановлені правила, обов'язкові для сторін при укладенні і виконанні публічного договору.

6. Умови публічного договору, які суперечать частині другій цієї статті та правилам, обов'язковим для сторін при укладенні і виконанні публічного договору, є нікчемними.

Стаття 634. Договір приєднання

1. Договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору.

2. Договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо вона позбавляється прав, які звичайно мала, а також якщо договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання або містить інші умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася. Сторона, яка приєдналася, має довести, що вона, виходячи зі своїх інтересів, не прийняла б цих умов за наявності у неї можливості брати участь у визначенні умов договору.

3. Якщо вимога про зміну або розірвання договору пред'явлена стороною, яка приєдналася до нього у зв'язку зі здійсненням нею підприємницької діяльності, сторона, що надала договір для приєднання, може відмовити у задоволенні цих вимог, якщо доведе, що сторона, яка приєдналася, знала або могла знати, на яких умовах вона приєдналася до договору.

Стаття 635. Попередній договір

1. Попереднім є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором.

Законом може бути встановлено обмеження щодо строку (терміну), в який має бути укладений основний договір на підставі попереднього договору.

Істотні умови основного договору, що не встановлені попереднім договором, погоджуються у порядку, встановленому сторонами у попередньому договорі, якщо такий порядок не встановлений актами цивільного законодавства.

Попередній договір укладається у формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена, - у письмовій формі.

Попередній договір щодо купівлі-продажу об’єкта незавершеного будівництва або майбутнього об’єкта нерухомості підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частину першу статті 635 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

2. Сторона, яка необгрунтовано ухиляється від укладення договору, передбаченого попереднім договором, повинна відшкодувати другій стороні збитки, завдані простроченням, якщо інше не встановлено попереднім договором або актами цивільного законодавства.

3. Зобов'язання, встановлене попереднім договором, припиняється, якщо основний договір не укладений протягом строку (у термін), встановленого попереднім договором, або якщо жодна із сторін не направить другій стороні пропозицію про його укладення.

4. Договір про наміри (протокол про наміри тощо), якщо в ньому немає волевиявлення сторін щодо надання йому сили попереднього договору, не вважається попереднім договором.

5. Будь-які платежі на підтвердження зобов’язання за попереднім договором щодо купівлі-продажу об’єкта незавершеного будівництва або майбутнього об’єкта нерухомості, а також встановлення інших фінансових зобов’язань сторін, крім штрафних санкцій, за попереднім договором купівлі-продажу об’єкта незавершеного будівництва або майбутнього об’єкта нерухомості не допускаються.

{Статтю 635 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 636. Договір на користь третьої особи

1. Договором на користь третьої особи є договір, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або не встановлена у договорі.

2. Виконання договору на користь третьої особи може вимагати як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої передбачено виконання, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із суті договору.

3. З моменту вираження третьою особою наміру скористатися своїм правом сторони не можуть розірвати або змінити договір без згоди третьої особи, якщо інше не встановлено договором або законом.

4. Якщо третя особа відмовилася від права, наданого їй на підставі договору, сторона, яка уклала договір на користь третьої особи, може сама скористатися цим правом, якщо інше не випливає із суті договору.

Стаття 637. Тлумачення умов договору

1. Тлумачення умов договору здійснюється відповідно до статті 213 цього Кодексу.

2. У разі тлумачення умов договору можуть враховуватися також типові умови (типові договори), навіть якщо в договорі немає посилання на ці умови.

Глава 53
УКЛАДЕННЯ, ЗМІНА І РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ

Стаття 638. Укладення договору

1. Договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору.

{Абзац перший частини першої статті 638 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

2. Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною.

Стаття 639. Форма договору

1. Договір може бути укладений у будь-якій формі, якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом.

2. Якщо сторони домовилися укласти договір у певній формі, він вважається укладеним з моменту надання йому цієї форми, навіть якщо законом ця форма для даного виду договорів не вимагалася.

Якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-комунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі.

{Частину другу статті 639 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 675-VIII від 03.09.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

3. Якщо сторони домовились укласти у письмовій формі договір, щодо якого законом не встановлена письмова форма, такий договір є укладеним з моменту його підписання сторонами.

4. Якщо сторони домовилися про нотаріальне посвідчення договору, щодо якого законом не вимагається нотаріальне посвідчення, такий договір є укладеним з моменту його нотаріального посвідчення.

{Частина четверта статті 639 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2289-VI від 01.06.2010, № 922-VIII від 25.12.2015 - щодо введення в дію зміни див. пункт 1 розділу IX Закону № 922-VIII від 25.12.2015}

{Стаття 639 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2664-IV від 16.06.2005}

Стаття 640. Момент укладення договору

1. Договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції.

2. Якщо відповідно до акта цивільного законодавства для укладення договору необхідні також передання майна або вчинення іншої дії, договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення певної дії.

3. Договір, що підлягає нотаріальному посвідченню, є укладеним з дня такого посвідчення.

{Частина третя статті 640 в редакції Закону № 1878-VI від 11.02.2010}

Стаття 641. Пропозиція укласти договір

1. Пропозицію укласти договір (оферту) може зробити кожна із сторін майбутнього договору.

Пропозиція укласти договір має містити істотні умови договору і виражати намір особи, яка її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття.

Пропозицією укласти договір є, зокрема, документи (інформація), розміщені у відкритому доступі в мережі Інтернет, які містять істотні умови договору і пропозицію укласти договір на зазначених умовах з кожним, хто звернеться, незалежно від наявності в таких документах (інформації) електронного підпису.

{Частину першу статті 641 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

2. Реклама або інші пропозиції, адресовані невизначеному колу осіб, є запрошенням робити пропозиції укласти договір, якщо інше не вказано у рекламі або інших пропозиціях.

3. Пропозиція укласти договір може бути відкликана до моменту або в момент її одержання адресатом. Пропозиція укласти договір, одержана адресатом, не може бути відкликана протягом строку для відповіді, якщо інше не вказане у пропозиції або не випливає з її суті чи обставин, за яких вона була зроблена.

Стаття 642. Прийняття пропозиції

1. Відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти договір, про її прийняття (акцепт) повинна бути повною і безумовною.

2. Якщо особа, яка одержала пропозицію укласти договір, у межах строку для відповіді вчинила дію відповідно до вказаних у пропозиції умов договору (відвантажила товари, надала послуги, виконала роботи, сплатила відповідну суму грошей тощо), яка засвідчує її бажання укласти договір, ця дія є прийняттям пропозиції, якщо інше не вказане в пропозиції укласти договір або не встановлено законом.

3. Особа, яка прийняла пропозицію, може відкликати свою відповідь про її прийняття, повідомивши про це особу, яка зробила пропозицію укласти договір, до моменту або в момент одержання нею відповіді про прийняття пропозиції.

Стаття 643. Укладення договору за пропозицією, в якій вказаний строк для відповіді

1. Якщо у пропозиції укласти договір вказаний строк для відповіді, договір є укладеним, коли особа, яка зробила пропозицію, одержала відповідь про прийняття пропозиції протягом цього строку.

Стаття 644. Укладення договору за пропозицією, в якій не вказаний строк для відповіді

1. Якщо пропозицію укласти договір зроблено усно і в ній не вказаний строк для відповіді, договір є укладеним, коли особа, якій було зроблено пропозицію, негайно заявила про її прийняття.

2. Якщо пропозицію укласти договір, в якій не вказаний строк для відповіді, зроблено у письмовій формі, договір є укладеним, коли особа, яка зробила пропозицію, одержала відповідь протягом строку, встановленого актом цивільного законодавства, а якщо цей строк не встановлений, - протягом нормально необхідного для цього часу.

Стаття 645. Відповідь про прийняття пропозиції, яка одержана із запізненням

1. Якщо відповідь про прийняття пропозиції укласти договір одержано із запізненням, особа, яка зробила пропозицію, звільняється від відповідних зобов'язань.

2. Якщо відповідь про прийняття пропозиції укласти договір було відправлено своєчасно, але одержано із запізненням, особа, яка зробила пропозицію укласти договір, звільняється від відповідних зобов'язань, якщо вона негайно повідомила особу, якій було направлено пропозицію, про одержання відповіді із запізненням.

Відповідь, одержана із запізненням, є новою пропозицією.

3. За згодою особи, яка зробила пропозицію, договір може вважатись укладеним незалежно від того, що відповідь про прийняття пропозиції укласти договір було відправлено та (або) одержано із запізненням.

Стаття 646. Відповідь про згоду укласти договір на інших умовах

1. Відповідь про згоду укласти договір на інших, ніж було запропоновано, умовах є відмовою від одержаної пропозиції і водночас новою пропозицією особі, яка зробила попередню пропозицію.

Стаття 647. Місце укладення договору

1. Договір є укладеним у місці проживання фізичної особи або за місцезнаходженням юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 648. Договір та правові акти органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування

1. Зміст договору, укладеного на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, обов'язкового для сторін (сторони) договору, має відповідати цьому акту.

2. Особливості укладення договору на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування встановлюються актами цивільного законодавства.

Стаття 649. Вирішення переддоговірних спорів

1. Розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування та в інших випадках, встановлених законом, вирішуються судом.

2. Розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору не на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, можуть бути вирішені судом у випадках, встановлених за домовленістю сторін або законом.

Стаття 650. Укладення договорів на організованих ринках капіталу та організованих товарних ринках, аукціонах (публічних торгах), конкурсах

{Назва статті 650 із змінами, внесеними згідно із Законами № 738-IX від 19.06.2020, № 2792-IX від 01.12.2022}

1. Особливості укладення договорів на організованих ринках капіталу, організованих товарних ринках, аукціонах (публічних торгах), конкурсах тощо встановлюються відповідними актами законодавства.

{Частина перша статті 650 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2792-IX від 01.12.2022}

Стаття 650^{1}. Запевнення щодо договору

1. Сторони договору можуть погодити перелік запевнень, що надаються стороною або сторонами щодо обставин, які мають значення для укладення, виконання або припинення такого договору.

2. Сторона, яка умисно або з необережності надала іншій стороні неправдиві запевнення про обставини, що мають значення для укладення, виконання або припинення договору, зобов’язана відшкодувати стороні, яка покладалася на такі запевнення, збитки, завдані у зв’язку з неправдивістю таких запевнень, якщо інше не передбачено договором.

{Кодекс доповнено статтею 650^{1} згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

Стаття 651. Підстави для зміни або розірвання договору

1. Зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

3. У разі односторонньої відмови від договору у повному обсязі або частково, якщо право на таку відмову встановлено договором або законом, договір є відповідно розірваним або зміненим.

Стаття 652. Зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин

1. У разі істотної зміни обставин, якими сторони керувалися при укладенні договору, договір може бути змінений або розірваний за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або не випливає із суті зобов'язання.

Зміна обставин є істотною, якщо вони змінилися настільки, що, якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах.

2. Якщо сторони не досягли згоди щодо приведення договору у відповідність з обставинами, які істотно змінились, або щодо його розірвання, договір може бути розірваний, а з підстав, встановлених частиною четвертою цієї статті, - змінений за рішенням суду на вимогу заінтересованої сторони за наявності одночасно таких умов:

1) в момент укладення договору сторони виходили з того, що така зміна обставин не настане;

2) зміна обставин зумовлена причинами, які заінтересована сторона не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості та обачності, які від неї вимагалися;

3) виконання договору порушило б співвідношення майнових інтересів сторін і позбавило б заінтересовану сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору;

4) із суті договору або звичаїв ділового обороту не випливає, що ризик зміни обставин несе заінтересована сторона.

3. У разі розірвання договору внаслідок істотної зміни обставин суд, на вимогу будь-якої із сторін, визначає наслідки розірвання договору виходячи з необхідності справедливого розподілу між сторонами витрат, понесених ними у зв'язку з виконанням цього договору.

4. Зміна договору у зв'язку з істотною зміною обставин допускається за рішенням суду у виняткових випадках, коли розірвання договору суперечить суспільним інтересам або потягне для сторін шкоду, яка значно перевищує затрати, необхідні для виконання договору на умовах, змінених судом.

Стаття 653. Правові наслідки зміни або розірвання договору

1. У разі зміни договору зобов'язання сторін змінюються відповідно до змінених умов щодо предмета, місця, строків виконання тощо.

2. У разі розірвання договору зобов'язання сторін припиняються.

3. У разі зміни або розірвання договору зобов'язання змінюється або припиняється з моменту досягнення домовленості про зміну або розірвання договору, якщо інше не встановлено договором чи не обумовлено характером його зміни. Якщо договір змінюється або розривається у судовому порядку, зобов'язання змінюється або припиняється з моменту набрання рішенням суду про зміну або розірвання договору законної сили.

4. Сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконане ними за зобов'язанням до моменту зміни або розірвання договору, якщо інше не встановлено договором або законом.

5. Якщо договір змінений або розірваний у зв'язку з істотним порушенням договору однією із сторін, друга сторона може вимагати відшкодування збитків, завданих зміною або розірванням договору.

Стаття 654. Форма зміни або розірвання договору

1. Зміна або розірвання договору вчиняється в такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із звичаїв ділового обороту.

Розділ III
ОКРЕМІ ВИДИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Підрозділ 1
ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 54
КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ

§ 1. Загальні положення про купівлю-продаж

Стаття 655. Договір купівлі-продажу

1. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Стаття 656. Предмет договору купівлі-продажу

1. Предметом договору купівлі-продажу може бути майно (товар), яке є у продавця на момент укладення договору або буде створене (придбане, набуте) продавцем у майбутньому.

Особливості купівлі-продажу об’єктів незавершеного будівництва та майбутніх об’єктів нерухомості визначаються законом.

{Частина перша статті 656 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

2. Предметом договору купівлі-продажу можуть бути майнові права. До договору купівлі-продажу майнових прав застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не випливає із змісту або характеру цих прав.

3. Предметом договору купівлі-продажу може бути право вимоги, якщо вимога не має особистого характеру. До договору купівлі-продажу права вимоги застосовуються положення про відступлення права вимоги, якщо інше не встановлено договором або законом.

4. До договору купівлі-продажу, що укладається на організованих ринках капіталу та організованих товарних ринках, конкурсах, аукціонах (публічних торгах), договору купівлі-продажу валютних цінностей і договорів купівлі-продажу фінансових інструментів, укладених поза організованим ринком, застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено законом про ці види договорів купівлі-продажу або не випливає з їхньої суті.

{Частина четверта статті 656 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

5. Особливості договору купівлі-продажу окремих видів майна можуть встановлюватися законом.

Стаття 657. Форма окремих видів договорів купівлі-продажу

1. Договір купівлі-продажу земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого нерухомого майна укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню, крім договорів купівлі-продажу майна, що перебуває в податковій заставі.

{Частина перша статті 657 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1878-VI від 11.02.2010, № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 658. Право продажу товару

1. Право продажу товару, крім випадків примусового продажу та інших випадків, встановлених законом, належить власникові товару. Якщо продавець товару не є його власником, покупець набуває право власності лише у випадку, якщо власник не має права вимагати його повернення.

Стаття 658^{1}. Придбання права на одностороннє розірвання договору

1. Сторони договору купівлі-продажу можуть домовитися, що одна сторона придбає в іншої право розірвати цей договір в односторонньому порядку.

2. Договір купівлі-продажу є розірваним, якщо сторона, яка набула відповідно до частини першої цієї статті право розірвати договір, протягом визначеного строку не заявить вимогу про виконання договору. Сторони можуть обумовити розірвання договору купівлі-продажу вчиненням цією стороною певних дій або настанням певних обставин протягом визначеного строку або у визначений час.

{Кодекс доповнено статтею 658^{1} згідно із Законом № 1984-VIII від 23.03.2017}

Стаття 659. Обов'язок продавця попередити покупця про права третіх осіб на товар

1. Продавець зобов'язаний попередити покупця про всі права третіх осіб на товар, що продається (права наймача, право застави, право довічного користування тощо). У разі невиконання цієї вимоги покупець має право вимагати зниження ціни або розірвання договору купівлі-продажу, якщо він не знав і не міг знати про права третіх осіб на товар.

Стаття 660. Обов'язки покупця і продавця у разі пред'явлення третьою особою позову про витребування товару

1. Якщо третя особа на підставах, що виникли до продажу товару, пред'явить до покупця позов про витребування товару, покупець повинен повідомити про це продавця та подати клопотання про залучення його до участі у справі. Продавець повинен вступити у справу на стороні покупця.

2. Якщо покупець не повідомив продавця про пред'явлення третьою особою позову про витребування товару та не подав клопотання про залучення продавця до участі у справі, продавець не відповідає перед покупцем, якщо продавець доведе, що, взявши участь у справі, він міг би відвернути відібрання проданого товару у покупця.

3. Якщо продавець був залучений до участі у справі, але ухилився від участі в її розгляді, він не має права доводити неправильність ведення справи покупцем.

Стаття 661. Відповідальність продавця у разі відсудження товару у покупця

1. У разі вилучення за рішенням суду товару у покупця на користь третьої особи на підставах, що виникли до продажу товару, продавець має відшкодувати покупцеві завдані йому збитки, якщо покупець не знав або не міг знати про наявність цих підстав.

2. Правочин щодо звільнення продавця від відповідальності або щодо її обмеження у разі витребування товару у покупця третьою особою є нікчемним.

Стаття 662. Обов'язок продавця передати товар покупцеві

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, визначений договором купівлі-продажу.

2. Продавець повинен одночасно з товаром передати покупцеві його приналежності та документи (технічний паспорт, сертифікат якості тощо), що стосуються товару та підлягають переданню разом із товаром відповідно до договору або актів цивільного законодавства.

Стаття 663. Строк виконання обов'язку передати товар

1. Продавець зобов'язаний передати товар покупцеві у строк, встановлений договором купівлі-продажу, а якщо зміст договору не дає змоги визначити цей строк, - відповідно до положень статті 530 цього Кодексу.

Стаття 664. Момент виконання обов'язку продавця передати товар

1. Обов'язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент:

1) вручення товару покупцеві, якщо договором встановлений обов'язок продавця доставити товар;

2) надання товару в розпорядження покупця, якщо товар має бути переданий покупцеві за місцезнаходженням товару.

Договором купівлі-продажу може бути встановлений інший момент виконання продавцем обов'язку передати товар.

Товар вважається наданим у розпорядження покупця, якщо у строк, встановлений договором, він готовий до передання покупцеві у належному місці і покупець поінформований про це. Готовий до передання товар повинен бути відповідним чином ідентифікований для цілей цього договору, зокрема шляхом маркування.

2. Якщо з договору купівлі-продажу не випливає обов'язок продавця доставити товар або передати товар у його місцезнаходженні, обов'язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент здачі товару перевізникові або організації зв'язку для доставки покупцеві.

Стаття 665. Правові наслідки відмови продавця передати товар

1. У разі відмови продавця передати проданий товар покупець має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

2. Якщо продавець відмовився передати річ, визначену індивідуальними ознаками, покупець має право пред'явити продавцеві вимоги відповідно до статті 620 цього Кодексу.

Стаття 666. Правові наслідки невиконання продавцем обов'язку передати приналежності товару та документи, що стосуються товару

1. Якщо продавець не передає покупцеві приналежності товару та документи, що стосуються товару та підлягають переданню разом з товаром відповідно до договору купівлі-продажу або актів цивільного законодавства, покупець має право встановити розумний строк для їх передання.

2. Якщо приналежності товару або документи, що стосуються товару, не передані продавцем у встановлений строк, покупець має право відмовитися від договору купівлі-продажу та повернути товар продавцеві.

Стаття 667. Обов'язок продавця зберігати проданий товар

1. Якщо право власності переходить до покупця раніше від передання товару, продавець зобов'язаний до передання зберігати товар, не допускаючи його погіршення. Необхідні для цього витрати покупець зобов'язаний відшкодувати продавцеві, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 668. Перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту передання йому товару, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару, проданого під час його транспортування, переходить до покупця з моменту укладення договору купівлі-продажу, якщо інше не встановлено договором або звичаями ділового обороту.

3. Умова договору купівлі-продажу про те, що ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту здачі товару першому перевізникові, на вимогу покупця може бути визнана судом недійсною, якщо в момент

укладення договору продавець знав або міг знати, що товар втрачено або пошкоджено, але не повідомив про це покупця.

Стаття 669. Кількість товару

1. Кількість товару, що продається, встановлюється у договорі купівлі-продажу у відповідних одиницях виміру або грошовому вираженні.

2. Умова щодо кількості товару може бути погоджена шляхом встановлення у договорі купівлі-продажу порядку визначення цієї кількості.

Стаття 670. Правові наслідки порушення умови договору щодо кількості товару

1. Якщо продавець передав покупцеві меншу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, покупець має право вимагати передання кількості товару, якої не вистачає, або відмовитися від переданого товару та його оплати, а якщо він оплачений, - вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

2. Якщо продавець передав покупцеві більшу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, покупець зобов'язаний повідомити про це продавця. Якщо в розумний строк після одержання такого повідомлення продавець не розпорядиться товаром, покупець має право прийняти весь товар, якщо інше не встановлено договором.

3. Якщо покупець прийняв більшу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, він зобов'язаний оплатити додатково прийнятий товар за ціною, встановленою для товару, прийнятого відповідно до договору, якщо інша ціна не встановлена за домовленістю сторін.

Стаття 671. Асортимент товару

1. Якщо за договором купівлі-продажу переданню підлягає товар у певному співвідношенні за видами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками (асортимент), продавець зобов'язаний передати покупцеві товар в асортименті, погодженому сторонами.

2. Якщо договором купівлі-продажу асортимент товару не встановлений або асортимент не був визначений у порядку, встановленому договором, але із суті зобов'язання випливає, що товар підлягає переданню покупцеві в асортименті, продавець має право передати покупцеві товар в асортименті виходячи з потреб покупця, які були відомі продавцеві на момент укладення договору, або відмовитися від договору.

Стаття 672. Правові наслідки порушення умови договору щодо асортименту товару

1. Якщо продавець передав товар в асортименті, що не відповідає умовам договору купівлі-продажу, покупець має право відмовитися від його прийняття та оплати, а якщо він вже оплачений, - вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

2. Якщо продавець передав покупцеві частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору купівлі-продажу, і частину товару з порушенням асортименту, покупець має право на свій вибір:

1) прийняти частину товару, що відповідає умовам договору, і відмовитися від решти товару;

2) відмовитися від усього товару;

3) вимагати заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлено договором;

4) прийняти весь товар.

3. У разі відмови від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, або пред'явлення вимоги про заміну цього товару покупець має право відмовитися від оплати цього товару, а якщо він вже оплачений, - вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

4. Товар, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, є прийнятим, якщо покупець у розумний строк після його одержання не повідомив продавця про свою відмову від нього.

5. Якщо покупець не відмовився від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, він зобов'язаний оплатити його за ціною, погодженою з продавцем.

Якщо продавець не вжив необхідних заходів щодо погодження ціни в розумний строк, покупець оплачує товар за ціною, яка на момент укладення договору купівлі-продажу застосовувалася щодо аналогічного товару.

Стаття 673. Якість товару

1. Продавець повинен передати покупцеві товар, якість якого відповідає умовам договору купівлі-продажу.

2. У разі відсутності в договорі купівлі-продажу умов щодо якості товару продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, придатний для мети, з якою товар такого роду звичайно використовується.

Якщо продавець при укладенні договору купівлі-продажу був повідомлений покупцем про конкретну мету придбання товару, продавець повинен передати покупцеві товар, придатний для використання відповідно до цієї мети.

3. У разі продажу товару за зразком та (або) за описом продавець повинен передати покупцеві товар, який відповідає зразку та (або) опису.

4. Якщо законом встановлено вимоги щодо якості товару, продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, який відповідає цим вимогам.

Продавець і покупець можуть домовитися про передання товару підвищеної якості порівняно з вимогами, встановленими законом.

Стаття 674. Підтвердження відповідності товару вимогам законодавства

1. Відповідність товару вимогам законодавства підтверджується способом та в порядку, встановленими законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 675. Гарантії якості товару

1. Товар, який продавець передає або зобов'язаний передати покупцеві, має відповідати вимогам щодо його якості в момент його передання покупцеві, якщо інший момент визначення відповідності товару цим вимогам не встановлено договором купівлі-продажу.

2. Договором або законом може бути встановлений строк, протягом якого продавець гарантує якість товару (гарантійний строк).

3. Гарантія якості товару поширюється на всі комплектуючі вироби, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 676. Обчислення гарантійного строку

1. Гарантійний строк починається з моменту передання товару покупцеві, якщо інше не встановлено договором купівлі-продажу.

2. Гарантійний строк, встановлений договором купівлі-продажу, продовжується на час, протягом якого покупець не міг використовувати товар у зв'язку з обставинами, що залежать від продавця, до усунення їх продавцем.

Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого товар не міг використовуватися у зв'язку з виявленими в ньому недоліками, за умови повідомлення про це продавця в порядку, встановленому статтею 688 цього Кодексу.

3. Гарантійний строк на комплектуючий виріб дорівнює гарантійному строку на основний виріб і починає спливати одночасно з ним.

4. У разі заміни товару (комплектуючого виробу) неналежної якості на товар (комплектуючий виріб), що відповідає умовам договору купівлі-продажу, гарантійний строк на нього починає спливати з моменту заміни.

Стаття 677. Строк придатності товару

1. Законом або іншими нормативно-правовими актами може бути встановлений строк, зі спливом якого товар вважається непридатним для використання за призначенням (строк придатності).

2. Строк придатності товару визначається періодом часу, який обчислюється з дня його виготовлення і протягом якого товар є придатним для використання, або терміном (датою), до настання якого товар є придатним для використання.

3. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, на який встановлено строк придатності, з таким розрахунком, щоб він міг бути використаний за призначенням до спливу цього строку.

Стаття 678. Правові наслідки передання товару неналежної якості

1. Покупець, якому переданий товар неналежної якості, має право, незалежно від можливості використання товару за призначенням, вимагати від продавця за своїм вибором:

1) пропорційного зменшення ціни;

2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

2. У разі істотного порушення вимог щодо якості товару (виявлення недоліків, які не можна усунути, недоліків, усунення яких пов'язане з непропорційними витратами або затратами часу, недоліків, які виявилися неодноразово чи з'явилися знову після їх усунення) покупець має право за своїм вибором:

1) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми;

2) вимагати заміни товару.

3. Якщо продавець товару неналежної якості не є його виготовлювачем, вимоги щодо заміни, безоплатного усунення недоліків товару і відшкодування збитків можуть бути пред'явлені до продавця або виготовлювача товару.

4. Положення цієї статті застосовуються, якщо інше не встановлено цим Кодексом або іншим законом.

Стаття 679. Недоліки товару, за які відповідає продавець

1. Продавець відповідає за недоліки товару, якщо покупець доведе, що вони виникли до передання товару покупцеві або з причин, які існували до цього моменту.

2. Якщо продавцем надані гарантії щодо якості товару, продавець відповідає за його недоліки, якщо він не доведе, що вони виникли після його передання покупцеві внаслідок порушення покупцем правил користування чи зберігання товару, дій третіх осіб, випадку або непереборної сили.

Стаття 680. Строки виявлення недоліків і пред'явлення вимоги у зв'язку з недоліками проданого товару

1. Покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару за умови, що недоліки виявлені в строки, встановлені цією статтею, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Якщо на товар не встановлений гарантійний строк або строк придатності, вимога у зв'язку з його недоліками може бути пред'явлена покупцем за умови, що недоліки були виявлені протягом розумного строку, але в межах двох років, а щодо нерухомого майна - в межах трьох років від дня передання товару покупцеві, якщо договором або законом не встановлений більший строк.

Якщо встановити день передання нерухомого майна неможливо або якщо покупець володів нерухомим майном до укладення договору, зазначені строки обчислюються від дня укладення договору.

Строк для виявлення недоліків товару, що перевозився або був відправлений поштою, обчислюється від дня одержання товару в місці призначення.

3. Якщо на товар встановлено гарантійний строк, покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару, які були виявлені протягом цього строку.

Якщо на комплектуючий виріб встановлено гарантійний строк меншої тривалості, ніж на основний виріб, покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками комплектуючого виробу, якщо ці недоліки були виявлені протягом гарантійного строку на основний виріб.

Якщо на комплектуючий виріб встановлено гарантійний строк більшої тривалості, ніж гарантійний строк на основний виріб, покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару, якщо недоліки у комплектуючому виробі виявлені протягом гарантійного строку на нього, незалежно від спливу гарантійного строку на основний виріб.

4. Покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару, на який встановлений строк придатності, якщо вони виявлені протягом строку придатності товару.

5. Якщо недоліки товару виявлені покупцем після спливу гарантійного строку або строку придатності, продавець несе відповідальність, якщо покупець доведе, що недоліки товару виникли до передання йому товару або з причин, які існували до цього моменту.

Стаття 681. Позовна давність, що застосовується до вимог у зв'язку з недоліками проданого товару

1. До вимог у зв'язку з недоліками проданого товару застосовується позовна давність в один рік, яка обчислюється від дня виявлення недоліків у межах строків, встановлених статтею 680 цього Кодексу, а якщо на товар встановлено гарантійний строк (строк придатності), - від дня виявлення недоліків у межах гарантійного строку (строку придатності).

Стаття 681^{1}. Правові наслідки відкликання товару у покупця

1. У разі якщо виготовлювач товару відповідно до закону відкликає його у покупця, покупець має право вимагати від продавця або виготовлювача за своїм вибором:

1) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

2) повернення сплаченої за товар грошової суми;

3) заміни товару на такий самий товар або на аналогічний товар з числа наявних у продавця (виготовлювача).

2. Сплачена за товар грошова сума, що підлягає поверненню покупцеві у разі відкликання товару, визначається виходячи з ціни такого товару на час відкликання, а в разі зниження ціни - виходячи з ціни товару на час його придбання покупцем.

3. Виготовлювач повертає покупцеві грошову суму, сплачену ним за товар, у момент фактичного повернення покупцем такого товару виготовлювачу чи іншій особі, уповноваженій виготовлювачем, або в інший строк за домовленістю з покупцем.

4. До відносин, пов'язаних з правовими наслідками відкликання товару у покупця, не врегульованих цією статтею, застосовуються положення цього параграфа та законодавства про захист прав споживачів.

{Кодекс доповнено статтею 681^{1} згідно із Законом № 2735-VI від 02.12.2010}

Стаття 682. Комплектність товару

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, що відповідає умові договору купівлі-продажу щодо комплектності.

2. Якщо договором купівлі-продажу не встановлено умов щодо комплектності товару, продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, комплектність якого визначається звичаями ділового обороту або іншими вимогами, що звичайно ставляться.

Стаття 683. Комплект товару

1. Якщо договором купівлі-продажу встановлений обов'язок продавця передати покупцеві певний набір товару у комплекті (комплект товару), зобов'язання є виконаним з моменту передання продавцем усього товару, включеного до комплекту.

2. Продавець зобов'язаний передати весь товар, який входить до комплекту, одночасно, якщо інше не встановлено договором або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 684. Правові наслідки передання некомплектного товару

1. У разі передання некомплектного товару покупець має право вимагати від продавця за своїм вибором:

1) пропорційного зменшення ціни;

2) доукомплектування товару в розумний строк.

2. Якщо продавець у розумний строк не доукомплектував товар, покупець має право за своїм вибором:

1) вимагати заміни некомплектного товару на комплектний;

2) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої грошової суми.

3. Наслідки, передбачені частинами першою та другою цієї статті, застосовуються також у разі порушення продавцем обов'язку передати покупцеві комплект товару (стаття 683 цього Кодексу), якщо інше не встановлено договором або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 685. Тара та упаковка за договором купівлі-продажу

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар у тарі та (або) в упаковці, якщо інше не встановлено договором купівлі-продажу або не випливає із суті зобов'язання.

Обов'язок передання товару у тарі та (або) в упаковці не поширюється на товари, які за своїм характером не потребують застосування тари та (або) упакування.

2. Товар повинен бути переданий у тарі та (або) упакований звичайним для нього способом в упаковку, а за їх відсутності - способом, який забезпечує схоронність товару цього роду за звичайних умов зберігання і транспортування, якщо договором купівлі-продажу не встановлено вимог щодо тари та (або) упаковки.

3. Продавець, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язаний передати покупцеві товар у тарі та (або) в упаковці, які відповідають вимогам, встановленим актами цивільного законодавства.

Стаття 686. Правові наслідки передання товару з порушенням вимоги про тару та (або) упаковку

1. Якщо продавець передав покупцеві товар без тари та (або) упаковки чи в неналежних тарі та (або) упаковці, покупець має право вимагати від продавця передання товару у належних тарі та (або) упаковці або заміни неналежних тари та (або) упаковки, якщо інше не випливає із суті зобов'язання чи характеру товару, або пред'явити до нього інші вимоги, що випливають із передання товару неналежної якості (стаття 678 цього Кодексу).

Стаття 687. Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу

1. Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та (або) упаковки товару та інших умов здійснюється у випадках та в порядку, встановлених договором або актами цивільного законодавства.

Якщо нормативно-правовими актами встановлено вимоги щодо порядку перевірки кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та (або) упаковки товару, порядок перевірки, визначений договором, має відповідати цим вимогам.

{Абзац другий частини першої статті 687 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2. Якщо порядок перевірки додержання продавцем умов договору купівлі-продажу не встановлений відповідно до частини першої цієї статті, перевірка здійснюється відповідно до звичаїв ділового обороту або вимог, що звичайно ставляться в таких випадках.

3. Обов'язок перевіряти кількість, асортимент, якість, комплектність, тару та (або) упаковку товару (випробовування, аналіз, огляд тощо) може бути покладений на продавця відповідно до договору купівлі-продажу, актів цивільного законодавства та нормативно-правових актів. У цьому разі продавець повинен на вимогу покупця надати йому докази проведення такої перевірки.

{Частина третя статті 687 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

4. Перевірка додержання умов договору купівлі-продажу щодо предмета договору продавцем і покупцем має здійснюватися на одних і тих самих умовах.

Стаття 688. Повідомлення продавця про порушення умов договору купівлі-продажу

1. Покупець зобов'язаний повідомити продавця про порушення умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та (або) упаковки товару у строк, встановлений договором або актами цивільного законодавства, а якщо такий строк не встановлений, - в розумний строк після того, як порушення могло бути виявлене відповідно до характеру і призначення товару.

У разі невиконання покупцем цього обов'язку продавець має право частково або в повному обсязі відмовитися від задоволення відповідних вимог покупця, якщо продавець доведе, що невиконання покупцем обов'язку повідомити продавця про порушення умов договору купівлі-продажу спричинило неможливість задоволення його вимог або спричинить для продавця витрати, що перевищують його витрати у разі своєчасного повідомлення про порушення умов договору.

2. Якщо продавець знав або міг знати про те, що переданий покупцеві товар не відповідає умовам договору купівлі-продажу, він не має права посилатися на те, що не одержав від покупця повідомлення про порушення умов договору, та на наслідки невиконання покупцем цього обов'язку, встановлені частиною першою цієї статті.

Стаття 689. Обов'язок покупця прийняти товар

1. Покупець зобов'язаний прийняти товар, крім випадків, коли він має право вимагати заміни товару або має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

2. Покупець зобов'язаний вчинити дії, які відповідно до вимог, що звичайно ставляться, необхідні з його боку для забезпечення передання та одержання товару, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Стаття 690. Зберігання товару, не прийнятого покупцем

1. Якщо покупець (одержувач) відмовився від прийняття товару, переданого продавцем, він зобов'язаний забезпечити схоронність цього товару, негайно повідомивши про це продавця.

2. Продавець зобов'язаний забрати (вивезти) товар, не прийнятий покупцем (одержувачем), або розпорядитися ним в розумний строк.

Якщо продавець у цей строк не розпорядиться товаром, покупець має право реалізувати товар або повернути його продавцеві.

3. Витрати покупця у зв'язку із зберіганням товару, його реалізацією або поверненням продавцеві підлягають відшкодуванню продавцем. При цьому суми, одержані від реалізації товару, передаються продавцеві за вирахуванням сум, що належать покупцеві.

4. Якщо покупець без достатніх підстав зволікає з прийняттям товару або відмовився його прийняти, продавець має право вимагати від нього прийняти та оплатити товар або має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

Стаття 691. Ціна товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, встановленою у договорі купівлі-продажу, або, якщо вона не встановлена у договорі і не може бути визначена виходячи з його умов, - за ціною, що визначається відповідно до статті 632 цього Кодексу, а також вчинити за свій рахунок дії, які відповідно до договору, актів цивільного законодавства або вимог, що звичайно ставляться, необхідні для здійснення платежу.

2. Якщо ціну встановлено залежно від ваги товару, вона визначається за вагою нетто, якщо інше не встановлено договором купівлі-продажу.

3. Якщо договором купівлі-продажу встановлено, що ціна товару підлягає зміні залежно від показників, що зумовлюють ціну товару (собівартість, затрати тощо), але при цьому не визначено способу її перегляду, ціна визначається виходячи із співвідношення цих показників на момент укладення договору і на момент передання товару.

Якщо продавець прострочив виконання обов'язку щодо передання товару, ціна визначається виходячи із співвідношення цих показників на момент укладення договору і

на день передання товару, встановлений у договорі, а якщо такий день не встановлений договором, - на день, визначений відповідно до статті 530 цього Кодексу.

Положення цієї частини про визначення ціни товару застосовуються, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 692. Оплата товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлений інший строк оплати товару.

2. Покупець зобов'язаний сплатити продавцеві повну ціну переданого товару. Договором купівлі-продажу може бути передбачено розстрочення платежу.

3. У разі прострочення оплати товару продавець має право вимагати оплати товару та сплати процентів за користування чужими грошовими коштами.

4. Якщо покупець відмовився прийняти та оплатити товар, продавець має право за своїм вибором вимагати оплати товару або відмовитися від договору купівлі-продажу.

5. Якщо продавець зобов'язаний передати покупцеві крім неоплаченого також інший товар, він має право зупинити передання цього товару до повної оплати всього раніше переданого товару, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Стаття 693. Попередня оплата товару

1. Якщо договором встановлений обов'язок покупця частково або повністю оплатити товар до його передання продавцем (попередня оплата), покупець повинен здійснити оплату в строк, встановлений договором купівлі-продажу, а якщо такий строк не встановлений договором, - у строк, визначений відповідно до статті 530 цього Кодексу.

У разі невиконання покупцем обов'язку щодо попередньої оплати товару застосовуються положення статті 538 цього Кодексу.

2. Якщо продавець, який одержав суму попередньої оплати товару, не передав товар у встановлений строк, покупець має право вимагати передання оплаченого товару або повернення суми попередньої оплати.

3. На суму попередньої оплати нараховуються проценти відповідно до статті 536 цього Кодексу від дня, коли товар мав бути переданий, до дня фактичного передання товару покупцеві або повернення йому суми попередньої оплати. Договором може бути встановлений обов'язок продавця сплачувати проценти на суму попередньої оплати від дня одержання цієї суми від покупця.

Стаття 694. Продаж товару в кредит

1. Договором купівлі-продажу може бути передбачений продаж товару в кредит з відстроченням або з розстроченням платежу.

2. Товар продається в кредит за цінами, що діють на день продажу. Зміна ціни на товар, проданий в кредит, не є підставою для проведення перерахунку, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. У разі невиконання продавцем обов'язку щодо передання товару, проданого в кредит, застосовуються положення статті 665 цього Кодексу.

4. Якщо покупець прострочив оплату товару, проданого в кредит, продавець має право вимагати повернення неоплаченого товару.

5. Якщо покупець прострочив оплату товару, на прострочену суму нараховуються проценти відповідно до статті 536 цього Кодексу від дня, коли товар мав бути оплачений, до дня його фактичної оплати.

Договором купівлі-продажу може бути передбачений обов'язок покупця сплачувати проценти на суму, що відповідає ціні товару, проданого в кредит, починаючи від дня передання товару продавцем.

6. З моменту передання товару, проданого в кредит, і до його оплати продавцю належить право застави на цей товар.

Стаття 695. Особливості оплати товару з розстроченням платежу

1. Договором про продаж товару в кредит може бути передбачено оплату товару з розстроченням платежу.

Істотними умовами договору про продаж товару в кредит з умовою про розстрочення платежу є ціна товару, порядок, строки і розміри платежів.

2. Якщо покупець не здійснив у встановлений договором строк чергового платежу за проданий з розстроченням платежу і переданий йому товар, продавець має право відмовитися від договору і вимагати повернення проданого товару.

3. До договору про продаж товару в кредит з умовою про розстрочення платежу застосовуються положення частин третьої, п'ятої та шостої статті 694 цього Кодексу.

Стаття 696. Страхування товару

1. Договором може бути встановлений обов'язок продавця або покупця страхувати товар.

2. Якщо сторона, яка зобов'язана страхувати товар, не застрахувала його, друга сторона має право застрахувати товар і вимагати відшкодування витрат на страхування або відмовитися від договору.

Стаття 697. Збереження права власності за продавцем

1. Договором може бути встановлено, що право власності на переданий покупцеві товар зберігається за продавцем до оплати товару або настання інших обставин. У цьому разі покупець не має права до переходу до нього права власності розпоряджатися товаром, якщо інше не встановлено договором, законом або не випливає із призначення та властивостей товару.

2. Якщо покупець прострочив оплату товару, продавець має право вимагати від нього повернення товару.

Продавець має право вимагати від покупця повернення товару також у разі ненастання обставин, за яких право власності на товар мало перейти до покупця.

§ 2. Роздрібна купівля-продаж

Стаття 698. Договір роздрібної купівлі-продажу

1. За договором роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу є публічним.

3. До відносин за договором роздрібної купівлі-продажу з участю покупця-фізичної особи, не врегульованих цим Кодексом, застосовується законодавство про захист прав споживачів.

4. Умови договору, що обмежують права покупця-фізичної особи порівняно з правами, встановленими цим Кодексом та законодавством про захист прав споживачів, є нікчемними.

5. Покупець має право на відшкодування збитків, завданих йому продавцем внаслідок використання ним переваг свого становища у виробничій або торговельній діяльності.

Стаття 699. Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу

1. Пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також інших описах товару, звернених до невизначеного кола осіб, є публічною пропозицією укласти договір, якщо вона містить усі істотні умови договору.

2. Виставлення товару, демонстрація його зразків або надання відомостей про товар (описів, каталогів, фотознімків тощо) у місцях його продажу є публічною пропозицією укласти договір незалежно від того чи вказана ціна та інші істотні умови договору купівлі-продажу, крім випадків, коли продавець явно визначив, що відповідний товар не призначений для продажу.

Стаття 700. Надання покупцеві інформації про товар

1. Продавець зобов'язаний надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, що пропонується до продажу. Інформація має відповідати вимогам закону та правилам роздрібної торгівлі щодо її змісту і способів надання.

2. Покупець має право до укладання договору купівлі-продажу оглянути товар, вимагати проведення в його присутності перевірки властивостей товару або демонстрації користування товаром, якщо це не виключено характером товару і не суперечить правилам роздрібної торгівлі.

3. Якщо покупцеві не надано можливості негайно одержати повну і достовірну інформацію про товар у місці його продажу, він має право вимагати відшкодування збитків,

завданих необґрунтованим ухиленням від укладення договору, а якщо договір укладено, - в розумний строк відмовитися від договору, вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми і відшкодування збитків, а також моральної шкоди.

4. Продавець, який не надав покупцеві можливості одержати повну і достовірну інформацію про товар, несе відповідальність за недоліки товару, які виникли після передання його покупцеві, якщо покупець доведе, що вони виникли у зв'язку з відсутністю у нього такої інформації.

Стаття 701. Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк

1. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу з умовою про прийняття покупцем товару у строк, встановлений договором, і протягом цього строку товар не може бути проданий продавцем іншому покупцеві.

2. Якщо покупець не з'явився або не вчинив інших необхідних дій для прийняття товару у встановлений строк, вважається, що покупець відмовився від договору, якщо інше не встановлено договором.

3. Додаткові витрати продавця на забезпечення передання товару покупцеві у встановлений строк включаються в ціну товару, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Стаття 702. Продаж товару за зразками

1. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу товару на підставі ознайомлення покупця із зразком товару (за описом, каталогом тощо).

2. Договір купівлі-продажу товару за зразком є виконаним з моменту доставки товару у місце, встановлене договором, а якщо місце передання товару не встановлене договором, - з моменту доставки товару за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Покупець до передання товару має право відмовитися від договору за умови відшкодування продавцеві витрат, пов'язаних із вчиненням дій щодо виконання договору.

Стаття 703. Продаж товарів з використанням автоматів

1. Якщо продаж товару здійснюється з використанням автоматів, володілець автоматів зобов'язаний довести до покупців інформацію про продавця товару шляхом розміщення на автоматі або надання покупцям іншим чином відомостей про найменування продавця, його місцезнаходження, режим роботи, а також про дії, які необхідно вчинити покупцеві для одержання товару.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з використанням автоматів є укладеним з моменту вчинення покупцем дій, необхідних для одержання товару.

3. Якщо покупцеві не надається оплачений товар, продавець повинен на вимогу покупця негайно надати покупцеві товар або повернути сплачену ним грошову суму.

4. Якщо автомат використовується для розміну грошей, придбання платіжних засобів або обміну валюти, застосовуються положення про роздрібну купівлю-продаж, якщо інше не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 704. Договір з умовою про доставку товару покупцеві

1. Якщо договір роздрібної купівлі-продажу укладено з умовою про доставку товару покупцеві, продавець зобов'язаний у встановлений договором строк доставити товар за місцем, указаним покупцем, а якщо місце передання товару покупцем не вказане, - за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з умовою про доставку товару покупцеві є виконаним з моменту вручення товару покупцеві, а у разі його відсутності - особі, яка пред'явила квитанцію або інший документ, що засвідчує укладення договору або оформлення доставки товару, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання.

3. Якщо договором не встановлений строк доставки товару для вручення його покупцеві, товар має бути доставлений у розумний строк після одержання вимоги покупця.

Стаття 705. Договір найму-продажу

1. За договором найму-продажу до переходу до покупця права власності на переданий йому продавцем товар покупець є наймачем (орендарем) цього товару.

2. Покупець стає власником товару, переданого йому за договором найму-продажу, з моменту оплати товару, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 706. Ціна та оплата товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, оголошеною продавцем у момент укладення договору, якщо інше не встановлено законом або не випливає із суті зобов'язання.

2. Якщо договором встановлено попередню оплату товару (стаття 693 цього Кодексу), прострочення покупцем оплати товару є відмовою покупця від договору, якщо інше не встановлено договором.

3. До договору роздрібної купівлі-продажу товару в кредит, у тому числі з розстроченням платежу, не застосовуються положення абзацу першого частини п'ятої статті 694 цього Кодексу.

4. Покупець має право повністю оплатити товар у будь-який час у межах встановленого договором періоду розстрочення його оплати.

Стаття 707. Обмін товару

1. Покупець має право протягом чотирнадцяти днів не рахуючи дня купівлі непродовольчого товару належної якості, якщо триваліший строк не оголошений продавцем, обміняти його у місці купівлі або інших місцях, оголошених продавцем, на аналогічний товар інших розміру, форми, габариту, фасону, комплектації тощо. У разі виявлення різниці в ціні покупець проводить необхідний перерахунок з продавцем.

{Абзац перший частини першої статті 707 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2257-VI від 14.05.2010, № 2741-VI від 02.12.2010}

Якщо у продавця немає необхідного для обміну товару, покупець має право повернути придбаний товар продавцеві та одержати сплачену за нього грошову суму.

Вимога покупця про обмін або повернення товару підлягає задоволенню, якщо товар не був у споживанні, збережено його товарний вид, споживчі властивості та за наявності доказів придбання товару у цього продавця.

2. Перелік товарів, які не підлягають обміну або поверненню на підставах, передбачених цією статтею, встановлюється нормативно-правовими актами.

Стаття 708. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості

1. У разі виявлення покупцем протягом гарантійного або інших строків, встановлених обов'язковими для сторін правилами чи договором, недоліків, не застережених продавцем, або фальсифікації товару покупець має право за своїм вибором:

1) вимагати від продавця або виготовлювача безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування витрат, здійснених покупцем чи третьою особою, на їх виправлення;

2) вимагати від продавця або виготовлювача заміни товару на аналогічний товар належної якості або на такий самий товар іншої моделі з відповідним перерахунком у разі різниці в ціні;

3) вимагати від продавця або виготовлювача відповідного зменшення ціни;

4) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми.

2. Покупець, який придбав непродовольчі товари, що вже були в користуванні і реалізовані через роздрібні комісійні торговельні підприємства, про що він був поінформований продавцем, має право пред'явити вимоги, передбачені частиною першою цієї статті, якщо придбані товари містили істотні недоліки, не застережені продавцем.

Стаття 709. Порядок і строки задоволення вимог покупця про заміну товару або усунення недоліків

1. Продавець або виготовлювач (чи уповноважені ними представники) зобов'язані прийняти товар неналежної якості від покупця і задовольнити його вимоги про заміну товару або усунення недоліків. Доставка товару продавцеві та його повернення покупцеві здійснюються продавцем або виготовлювачем, а в разі невиконання ними цього обов'язку або відсутності продавця чи виготовлювача в місцезнаходженні покупця повернення товару може бути здійснене покупцем за їхній рахунок.

2. Вимога покупця про заміну товару підлягає негайному задоволенню, а в разі необхідності перевірки якості товару - протягом чотирнадцяти днів або, за домовленістю сторін, в інший строк.

У разі відсутності необхідного товару вимога покупця про заміну товару підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви.

Якщо задовольнити вимогу покупця про заміну товару у встановлені строки неможливо, покупець на свій вибір має право пред'явити продавцеві або виготовлювачу інші вимоги відповідно до статті 708 цього Кодексу.

3. Вимога покупця про безоплатне усунення недоліків товару підлягає задоволенню продавцем або виготовлювачем протягом чотирнадцяти днів або, за домовленістю сторін, в інший строк. На вимогу покупця на час ремонту йому має бути наданий у користування аналогічний товар, незалежно від моделі, з доставкою.

4. У разі усунення недоліків товару шляхом заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійні строки, гарантійний строк на новий комплектуючий виріб або складову частину обчислюється від дня видачі покупцеві товару після усунення недоліків.

5. За кожний день прострочення продавцем або виготовлювачем усунення недоліків товару і невиконання вимоги про надання в користування аналогічного товару на час усунення недоліків продавець сплачує покупцеві неустойку в розмірі одного відсотка вартості товару.

Стаття 710. Відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості

1. У разі заміни товару з недоліками на товар належної якості продавець не має права вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором купівлі-продажу, і ціною товару, яка існує на момент заміни товару або постановлення судом рішення про заміну товару.

2. У разі заміни товару неналежної якості на аналогічний, але інший за розміром, фасоном, сортом тощо товар належної якості відшкодуванню підлягає різниця між ціною заміненого товару і ціною товару належної якості, що діють на момент заміни товару або постановлення судом рішення про заміну товару.

3. У разі пред'явлення вимоги про відповідне зменшення ціни товару для розрахунку береться ціна товару на момент пред'явлення вимоги про зменшення ціни, а якщо вимогу покупця добровільно не задоволено продавцем, - на момент постановлення судом рішення про відповідне зменшення ціни товару.

4. У разі відмови покупця від договору та повернення продавцю товару неналежної якості покупець має право вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором, і ціною відповідного товару на момент добровільного задоволення його вимоги, а якщо вимогу добровільно не задоволено продавцем, - на момент постановлення судом рішення.

5. Якщо на час виконання рішення суду про відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни або повернення товару неналежної якості підвищилися ціни на цей товар, покупець із цих підстав може заявити додаткові вимоги до продавця.

Стаття 711. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товару

1. Шкода, завдана майну покупця, та шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю у зв'язку з придбанням товару, що має недолік, відшкодовується відповідно до положень глави 82 цього Кодексу.

{Стаття 711 в редакції Закону № 3390-VI від 19.05.2011}

§ 3. Поставка

Стаття 712. Договір поставки

1. За договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

2. До договору поставки застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено договором, законом або не випливає з характеру відносин сторін.

3. Законом можуть бути передбачені особливості регулювання укладення та виконання договорів поставки, у тому числі договору поставки товару для державних потреб.

§ 4. Контрактація сільськогосподарської продукції

Стаття 713. Договір контрактації сільськогосподарської продукції

1. За договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію та оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору.

2. До договору контрактації застосовуються загальні положення про купівлю-продаж та положення про договір поставки, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договорів контрактації сільськогосподарської продукції.

§ 5. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу

Стаття 714. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу

1. За договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язується надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, передбачені договором, а споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання.

2. До договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, якщо інше не встановлено законом або не випливає із суті відносин сторін.

3. Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договору постачання енергетичними та іншими ресурсами.

§ 6. Міна

Стаття 715. Договір міни

1. За договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

2. Кожна із сторін договору міни є продавцем того товару, який він передає в обмін, і покупцем товару, який він одержує взамін.

3. Договором може бути встановлена доплата за товар більшої вартості, що обмінюється на товар меншої вартості.

4. Право власності на обмінювані товари переходить до сторін одночасно після виконання зобов'язань щодо передання майна обома сторонами, якщо інше не встановлено договором або законом.

5. Договором може бути встановлений обмін майна на роботи (послуги).

6. Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договору міни.

Стаття 716. Правове регулювання міни

1. До договору міни застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, договір контрактації або інші договори, елементи яких містяться в договорі міни, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Глава 55
ДАРУВАННЯ

Стаття 717. Договір дарування

1. За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

2. Договір, що встановлює обов'язок обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру, не є договором дарування.

Стаття 718. Предмет договору дарування

1. Дарунком можуть бути рухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі.

2. Дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому.

Стаття 719. Форма договору дарування

1. Договір дарування предметів особистого користування та побутового призначення може бути укладений усно.

2. Договір дарування нерухомої речі укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

3. Договір дарування майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому укладається у письмовій формі. У разі недодержання письмової форми цей договір є нікчемним.

4. Договір дарування рухомих речей, які мають особливу цінність, укладається у письмовій формі. Передання такої речі за усним договором є правомірним, якщо суд не встановить, що обдаровуваний заволодів нею незаконно.

5. Договір дарування валютних цінностей фізичних осіб між собою на суму, яка перевищує п'ятдесятикратний розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частина п'ята статті 719 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 720. Сторони у договорі дарування

1. Сторонами у договорі дарування можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальна громада.

2. Батьки (усиновлювачі), опікуни не мають права дарувати майно дітей, підопічних.

3. Підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування прямо встановлено установчим документом дарувальника. Це положення не поширюється на право юридичної особи укладати договір пожертви.

4. Договір дарування від імені дарувальника може укласти його представник. Доручення на укладення договору дарування, в якому не встановлено імені обдаровуваного, є нікчемним.

Стаття 721. Обов'язки дарувальника

1. Якщо дарувальникові відомо про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного.

2. Дарувальник, якому було відомо про недоліки або особливі властивості подарованої речі і який не повідомив про них обдаровуваного, зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану майну, та шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в результаті володіння чи користування дарунком.

Стаття 722. Прийняття дарунка

1. Право власності обдаровуваного на дарунок виникає з моменту його прийняття.

2. Дарувальник, який передав річ підприємству, організації транспорту, зв'язку або іншій особі для вручення її обдаровуваному, має право відмовитися від договору дарування до вручення речі обдаровуваному.

3. Якщо дарунок направлено обдаровуваному без його попередньої згоди, дарунок є прийнятим, якщо обдаровуваний негайно не заявить про відмову від його прийняття.

4. Прийняття обдаровуваним документів, які посвідчують право власності на річ, інших документів, які посвідчують належність дарувальникові предмета договору, або символів речі (ключів, макетів тощо) є прийняттям дарунка.

Стаття 723. Договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому

1. Договором дарування може бути встановлений обов'язок дарувальника передати дарунок обдаровуваному в майбутньому через певний строк (у певний термін) або у разі настання відкладальної обставини.

2. У разі настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановлених договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, обдаровуваний має право вимагати від дарувальника передання дарунка або відшкодування його вартості.

3. Якщо до настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановленої договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, дарувальник або обдаровуваний помре, договір дарування припиняється.

Стаття 724. Одностороння відмова від договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому

1. Дарувальник має право відмовитися від передання дарунка у майбутньому, якщо після укладення договору його майновий стан істотно погіршився.

2. Обдаровуваний має право у будь-який час до прийняття дарунка на підставі договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому відмовитися від нього.

Стаття 725. Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи

1. Договором дарування може бути встановлений обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення (передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо).

2. Дарувальник має право вимагати від обдаровуваного виконання покладеного на нього обов'язку на користь третьої особи.

У разі смерті дарувальника, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім чи недієздатним виконання обов'язку на користь третьої особи має право вимагати від обдаровуваного особа, на користь якої встановлений цей обов'язок.

Стаття 726. Правові наслідки порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи

1. У разі порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи дарувальник має право вимагати розірвання договору і повернення дарунка, а якщо таке повернення неможливе, - відшкодування його вартості.

Стаття 727. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника

1. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний умисно вчинив кримінальне правопорушення проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей.

{Абзац перший частини першої статті 727 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Якщо обдаровуваний вчинив умисне вбивство дарувальника, спадкоємці дарувальника мають право вимагати розірвання договору дарування.

2. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність.

3. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо внаслідок недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена.

{Частина третя статті 727 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

4. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо на момент пред'явлення вимоги дарунок є збереженим.

5. У разі розірвання договору дарування обдаровуваний зобов'язаний повернути дарунок у натурі.

Стаття 728. Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування

1. До вимог про розірвання договору дарування застосовується позовна давність в один рік.

Стаття 729. Пожертва

1. Пожертвою є дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, особам, встановленим частиною першою статті 720 цього Кодексу, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети.

2. Договір про пожертву є укладеним з моменту прийняття пожертви.

3. До договору про пожертву застосовуються положення про договір дарування, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 730. Права пожертвувача

1. Пожертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви відповідно до мети, встановленої договором про пожертву.

2. Якщо використання пожертви за призначенням виявилося неможливим, використання її за іншим призначенням можливе лише за згодою пожертвувача, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи - за рішенням суду.

3. Пожертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору про пожертву, якщо пожертва використовується не за призначенням.

Глава 56
РЕНТА

Стаття 731. Договір ренти

1. За договором ренти одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі.

2. Договором ренти може бути встановлений обов'язок виплачувати ренту безстроково (безстрокова рента) або протягом певного строку.

Стаття 732. Форма договору ренти

1. Договір ренти укладається у письмовій формі.

2. Договір ренти та договір про передачу нерухомого майна під виплату ренти підлягають нотаріальному посвідченню.

{Частина друга статті 732 в редакції Закону № 1878-VI від 11.02.2010}

Стаття 733. Сторони у договорі ренти

1. Сторонами у договорі ренти можуть бути фізичні або юридичні особи.

Стаття 734. Передання майна під виплату ренти

1. Договором ренти може бути встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату або безоплатно.

2. Якщо договором ренти встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату, до відносин сторін щодо передання майна застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, а якщо майно передається безоплатно, - положення про договір дарування, якщо це не суперечить суті договору ренти.

Стаття 735. Забезпечення виплати ренти

1. У разі передання під виплату ренти земельної ділянки або іншого нерухомого майна одержувач ренти набуває право застави на це майно.

2. Платник ренти має право відчужувати майно, передане йому під виплату ренти, лише за згодою одержувача ренти.

У разі відчуження нерухомого майна іншій особі до неї переходять обов'язки платника ренти.

3. Виплата ренти може бути забезпечена шляхом встановлення обов'язку платника ренти застрахувати ризик невиконання ним своїх обов'язків за договором ренти.

Стаття 736. Відповідальність за прострочення виплати ренти

1. За прострочення виплати ренти платник ренти сплачує одержувачеві ренти проценти.

Стаття 737. Форма і розмір ренти

1. Рента може виплачуватися у грошовій формі або шляхом передання речей, виконання робіт або надання послуг. Форма виплати ренти встановлюється договором ренти.

2. Розмір ренти встановлюється договором.

Якщо одержувач ренти передав у власність платника ренти грошову суму, розмір ренти встановлюється у розмірі облікової ставки Національного банку України, якщо більший розмір не встановлений договором ренти.

Розмір ренти змінюється відповідно до зміни розміру облікової ставки Національного банку України, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 738. Строк виплати ренти

1. Рента виплачується після закінчення кожного календарного кварталу, якщо інше не встановлено договором ренти.

Стаття 739. Право платника безстрокової ренти на відмову від договору ренти

1. Платник безстрокової ренти має право відмовитися від договору ренти.

Умова договору, відповідно до якої платник безстрокової ренти не може відмовитися від договору ренти, є нікчемною.

2. Договором ренти можуть бути встановлені умови здійснення платником безстрокової ренти відмови від договору ренти.

3. Договір ренти припиняється після спливу трьох місяців від дня одержання одержувачем ренти письмової відмови платника безстрокової ренти від договору за умови повного розрахунку між ними.

Стаття 740. Право одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти

1. Одержувач безстрокової ренти має право вимагати розірвання договору ренти у разі, якщо:

1) платник безстрокової ренти прострочив її виплату більш як на один рік;

2) платник безстрокової ренти порушив свої зобов'язання щодо забезпечення виплати ренти;

3) платник безстрокової ренти визнаний неплатоспроможним або виникли інші обставини, які явно свідчать про неможливість виплати ним ренти у розмірі і в строки, що встановлені договором.

2. Одержувач безстрокової ренти має право вимагати розірвання договору ренти також в інших випадках, встановлених договором ренти.

Стаття 741. Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору ренти

1. Якщо договором ренти не встановлені правові наслідки розірвання договору ренти, розрахунки провадяться залежно від того, чи майно було передано у власність платника ренти за плату чи безоплатно.

2. Якщо майно було передано у власність платника ренти безоплатно, у разі розірвання договору ренти одержувач ренти має право вимагати від платника ренти виплати річної суми ренти.

3. Якщо майно було передано у власність платника ренти за плату, одержувач ренти має право вимагати від платника ренти виплати річної суми ренти та вартості переданого майна.

Стаття 742. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату безстрокової ренти

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого безоплатно під виплату безстрокової ренти, несе платник ренти.

2. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого за плату під виплату безстрокової ренти, платник має право вимагати відповідно припинення зобов'язання щодо виплати ренти або зміни умов її виплати.

Стаття 743. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти на певний строк

1. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти на певний строк, платник ренти не звільняється від обов'язку виплачувати її до закінчення строку виплати ренти на умовах, встановлених договором ренти.

Глава 57
ДОВІЧНЕ УТРИМАННЯ (ДОГЛЯД)

Стаття 744. Поняття договору довічного утримання (догляду)

1. За договором довічного утримання (догляду) одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно.

Стаття 745. Форма договору довічного утримання (догляду)

1. Договір довічного утримання (догляду) укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частину другу статті 745 виключено на підставі Закону № 1878-VI від 11.02.2010}

Стаття 746. Сторони в договорі довічного утримання (догляду)

1. Відчужувачем у договорі довічного утримання (догляду) може бути фізична особа незалежно від її віку та стану здоров'я.

2. Набувачем у договорі довічного утримання (догляду) може бути повнолітня дієздатна фізична особа або юридична особа.

3. Якщо набувачами є кілька фізичних осіб, вони стають співвласниками майна, переданого їм за договором довічного утримання (догляду), на праві спільної сумісної власності.

Якщо набувачами є кілька фізичних осіб, їх обов'язок перед відчужувачем є солідарним.

4. Договір довічного утримання (догляду) може бути укладений відчужувачем на користь третьої особи.

Стаття 747. Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності

1. Майно, що належить співвласникам на праві спільної сумісної власності, зокрема майно, що належить подружжю, може бути відчужене ними на підставі договору довічного утримання (догляду).

У разі смерті одного із співвласників майна, що було відчужене ними на підставі договору довічного утримання (догляду), обсяг зобов'язання набувача відповідно зменшується.

2. Якщо відчужувачем є один із співвласників майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, договір довічного утримання (догляду) може бути укладений після визначення частки цього співвласника у спільному майні або визначення між співвласниками порядку користування цим майном.

Стаття 748. Момент виникнення у набувача права власності на майно, передане за договором довічного утримання (догляду)

1. Набувач стає власником майна, переданого йому за договором довічного утримання (догляду), відповідно до статті 334 цього Кодексу.

Стаття 749. Обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду)

1. У договорі довічного утримання (догляду) можуть бути визначені всі види матеріального забезпечення, а також усі види догляду (опікування), якими набувач має забезпечувати відчужувача.

2. Якщо обов'язки набувача не були конкретно визначені або у разі виникнення потреби забезпечити відчужувача іншими видами матеріального забезпечення та догляду спір має вирішуватися відповідно до засад справедливості та розумності.

3. Набувач зобов'язаний у разі смерті відчужувача поховати його, навіть якщо це не було передбачено договором довічного утримання (догляду).

Якщо частина майна відчужувача перейшла до його спадкоємців, витрати на його поховання мають бути справедливо розподілені між ними та набувачем.

Стаття 750. Обов'язок набувача забезпечити відчужувача житлом

1. Набувач може бути зобов'язаний забезпечити відчужувача або третю особу житлом у будинку (квартирі), який йому переданий за договором довічного утримання (догляду).

У цьому разі в договорі має бути конкретно визначена та частина помешкання, в якій відчужувач має право проживати.

Стаття 751. Грошова оцінка матеріального забезпечення відчужувача

1. Матеріальне забезпечення, яке щомісячно має надаватися відчужувачу, підлягає грошовій оцінці. Така оцінка підлягає індексації у порядку, встановленому законом.

Стаття 752. Заміна набувача за договором довічного утримання (догляду)

1. У разі неможливості подальшого виконання фізичною особою обов'язків набувача за договором довічного утримання (догляду) з підстав, що мають істотне значення, обов'язки набувача можуть бути передані за згодою відчужувача члену сім'ї набувача або іншій особі за їхньою згодою.

2. Відмова відчужувача у наданні згоди на передання обов'язків набувача за договором довічного утримання (догляду) іншій особі може бути оскаржена до суду. У цьому разі суд бере до уваги тривалість виконання договору та інші обставини, які мають істотне значення.

Стаття 753. Заміна майна, яке було передане набувачеві за договором довічного утримання (догляду)

1. Набувач та відчужувач можуть домовитися про заміну речі, яка була передана за договором довічного утримання (догляду), на іншу річ.

У цьому разі обсяг обов'язків набувача може бути за домовленістю сторін змінений або залишений незмінним.

Стаття 754. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду)

1. Набувач не має права до смерті відчужувача продавати, дарувати, міняти майно, передане за договором довічного утримання (догляду), укладати щодо нього договір застави, передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину.

2. На майно, передане набувачу за договором довічного утримання (догляду), не може бути звернене стягнення протягом життя відчужувача.

3. Втрата (знищення), пошкодження майна, яке було передане набувачеві, не є підставою для припинення чи зменшення обсягу його обов'язків перед відчужувачем.

Стаття 755. Припинення договору довічного утримання (догляду)

1. Договір довічного утримання (догляду) може бути розірваний за рішенням суду:

1) на вимогу відчужувача або третьої особи, на користь якої він був укладений, у разі невиконання або неналежного виконання набувачем своїх обов'язків, незалежно від його вини;

2) на вимогу набувача.

2. Договір довічного утримання (догляду) припиняється зі смертю відчужувача.

Стаття 756. Правові наслідки розірвання договору довічного утримання (догляду)

1. У разі розірвання договору довічного утримання (догляду) у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням набувачем обов'язків за договором, відчужувач набуває право власності на майно, яке було ним передане, і має право вимагати його повернення.

У цьому разі витрати, зроблені набувачем на утримання та (або) догляд відчужувача, не підлягають поверненню.

2. У разі розірвання договору у зв'язку з неможливістю його подальшого виконання набувачем з підстав, що мають істотне значення, суд може залишити за набувачем право власності на частину майна, з урахуванням тривалості часу, протягом якого він належно виконував свої обов'язки за договором.

Стаття 757. Правові наслідки смерті набувача

1. Обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду) переходять до тих спадкоємців, до яких перейшло право власності на майно, що було передане відчужувачем.

Якщо спадкоємець за заповітом відмовився від прийняття майна, що було передане відчужувачем, право власності на це майно може перейти до спадкоємця за законом.

2. Якщо у набувача немає спадкоємців або вони відмовилися від прийняття майна, переданого відчужувачем, відчужувач набуває право власності на це майно. У цьому разі договір довічного утримання (догляду) припиняється.

Стаття 758. Правові наслідки припинення юридичної особи-набувача

1. У разі припинення юридичної особи-набувача з визначенням правонаступників до них переходять права та обов'язки за договором довічного утримання (догляду).

2. У разі ліквідації юридичної особи-набувача право власності на майно, передане за договором довічного утримання (догляду), переходить до відчужувача.

Якщо в результаті ліквідації юридичної особи-набувача майно, що було передане їй за договором довічного утримання (догляду), перейшло до її засновника (учасника), до нього переходять права та обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду).

Глава 58
НАЙМ (ОРЕНДА)

§ 1. Загальні положення про найм (оренду)

Стаття 759. Договір найму

1. За договором найму (оренди) наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у володіння та користування за плату на певний строк.

{Частина перша статті 759 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договору найму (оренди).

3. Особливості найму (оренди) державного і комунального майна встановлюються Законом України "Про оренду державного та комунального майна".

{Статтю 759 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 760. Предмет договору найму

1. Предметом договору найму може бути річ, яка визначена індивідуальними ознаками і яка зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні (неспоживна річ).

Законом можуть бути встановлені види майна, що не можуть бути предметом договору найму.

2. Предметом договору найму можуть бути майнові права.

3. Особливості найму окремих видів майна встановлюються цим Кодексом та іншим законом.

{Офіційне тлумачення положень статті 760 див. в Рішенні Конституційного Суду № 31-рп/2009 від 10.12.2009}

Стаття 761. Право передання майна у найм

1. Право передання майна у найм має власник речі або особа, якій належать майнові права.

2. Наймодавцем може бути також особа, уповноважена на укладення договору найму.

Стаття 762. Плата за найм (оренду) майна

1. За найм (оренду) майна з наймача справляється плата, розмір якої встановлюється договором найму.

Якщо розмір плати не встановлений договором, він визначається з урахуванням споживчої якості речі та інших обставин, які мають істотне значення.

2. Плата за найм (оренду) майна може вноситися за вибором сторін у грошовій або натуральній формі. Форма плати за найм (оренду) майна встановлюється договором найму.

3. Договором або законом може бути встановлено періодичний перегляд, зміну (індексацію) розміру плати за найм (оренду) майна.

4. Наймач має право вимагати зменшення плати, якщо через обставини, за які він не відповідає, можливість користування майном істотно зменшилася.

5. Плата за найм (оренду) майна вноситься щомісячно, якщо інше не встановлено договором.

6. Наймач звільняється від плати за весь час, протягом якого майно не могло бути використане ним через обставини, за які він не відповідає.

{Стаття 762 в редакції Закону № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 763. Строк договору найму

1. Договір найму укладається на строк, встановлений договором.

2. Якщо строк найму не встановлений, договір найму вважається укладеним на невизначений строк.

Кожна із сторін договору найму, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за один місяць, а у разі найму нерухомого майна - за три місяці. Договором або законом може бути встановлений інший строк для попередження про відмову від договору найму, укладеного на невизначений строк.

3. Законом можуть бути встановлені максимальні (граничні) строки договору найму окремих видів майна.

Якщо до спливу встановленого законом максимального строку найму жодна із сторін не відмовилася від договору, укладеного на невизначений строк, він припиняється зі спливом максимального строку договору.

Договір найму, строк якого перевищує встановлений законом максимальний строк, вважається укладеним на строк, що відповідає максимальному строку.

Стаття 764. Правові наслідки продовження володіння та/або користування майном після закінчення строку договору найму

{Назва статті 764 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

1. Якщо наймач продовжує володіти та/або користуватися майном після закінчення строку договору найму, то, за відсутності заперечень наймодавця протягом одного місяця, договір вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором.

{Частина перша статті 764 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 765. Передання майна наймачеві

1. Наймодавець зобов'язаний передати наймачеві майно негайно або у строк, встановлений договором найму.

{Частина перша статті 765 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 766. Правові наслідки непередання майна наймачеві

1. Якщо наймодавець не передає наймачеві майно, наймач має право за своїм вибором:

1) вимагати від наймодавця передання майна і відшкодування збитків, завданих затримкою;

2) відмовитися від договору найму і вимагати відшкодування завданих йому збитків.

Стаття 767. Якість речі, переданої у найм

1. Наймодавець зобов'язаний передати наймачеві річ у комплекті і у стані, що відповідають умовам договору найму та її призначенню.

2. Наймодавець зобов'язаний попередити наймача про особливі властивості та недоліки речі, які йому відомі і які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна наймача або інших осіб або призвести до пошкодження самої речі під час володіння та/або користування нею.

{Частина друга статті 767 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

3. Наймач зобов'язаний у присутності наймодавця перевірити справність речі. Якщо наймач у момент передання речі в його володіння не переконається у її справності, річ вважається такою, що передана йому в належному стані.

Стаття 768. Гарантія якості речі, переданої у найм

1. Наймодавець може гарантувати якість речі протягом всього строку найму.

2. Якщо у речі, яка була передана наймачеві з гарантією якості, виявляться недоліки, що перешкоджають її використанню відповідно до договору, наймач має право за своїм вибором вимагати:

1) заміни речі, якщо це можливо;

2) відповідного зменшення розміру плати за найм речі;

{Пункт 2 частини другої статті 768 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

3) безоплатного усунення недоліків речі або відшкодування витрат на їх усунення;

4) розірвання договору і відшкодування збитків, які були йому завдані.

Стаття 769. Права третіх осіб на річ, передану у найм

1. Передання речі у найм не припиняє та не змінює прав на неї третіх осіб, зокрема права застави.

2. При укладенні договору найму наймодавець зобов'язаний повідомити наймача про всі права третіх осіб на річ, що передається у найм. Якщо наймодавець не повідомив наймача про всі права третіх осіб на річ, що передається у найм, наймач має право вимагати зменшення розміру плати за найм речі або розірвання договору та відшкодування збитків.

{Частина друга статті 769 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 770. Правонаступництво у разі зміни власника речі, переданої у найм

1. У разі зміни власника речі, переданої у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця.

2. Сторони можуть встановити у договорі найму, що у разі відчуження наймодавцем речі договір найму припиняється.

Стаття 771. Страхування речі, переданої у найм

1. Передання у найм речі, що була застрахована наймодавцем, не припиняє чинності договору страхування.

2. Договором або законом може бути встановлений обов'язок наймача укласти договір страхування речі, що передана у найм.

Стаття 772. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження речі

1. Наймач, який затримав повернення речі наймодавцеві, несе ризик її випадкового знищення або випадкового пошкодження.

Стаття 773. Володіння та/або користування річчю, переданою у найм

{Назва статті 773 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

1. Наймач зобов'язаний володіти та/або користуватися річчю відповідно до її призначення та умов договору.

{Частина перша статті 773 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Якщо наймач володіє та/або користується річчю, переданою йому у найм, не за її призначенням або з порушенням умов договору найму, наймодавець має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

{Частина друга статті 773 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

3. Наймач має право змінювати стан речі, переданої йому у найм, лише за згодою наймодавця.

Стаття 774. Піднайм

1. Передання наймачем речі у володіння та користування іншій особі (піднайм) можливе лише за згодою наймодавця, якщо інше не встановлено договором або законом.

{Частина перша статті 774 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму.

3. До договору піднайму застосовуються положення про договір найму.

Стаття 775. Право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані від користування річчю, переданою у найм

1. Наймачеві належить право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані ним у результаті користування річчю, переданою у найм.

Стаття 776. Ремонт речі, переданої у найм

1. Поточний ремонт речі, переданої у найм, провадиться наймачем за його рахунок, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Капітальний ремонт речі, переданої у найм, провадиться наймодавцем за його рахунок, якщо інше не встановлено договором або законом.

Капітальний ремонт провадиться у строк, встановлений договором. Якщо строк не встановлений договором або ремонт викликаний невідкладною потребою, капітальний ремонт має бути проведений у розумний строк.

3. Якщо наймодавець не провів капітального ремонту речі, що перешкоджає її використанню відповідно до призначення та умов договору, наймач має право:

1) відремонтувати річ, зарахувавши вартість ремонту в рахунок плати за найм речі, або вимагати відшкодування вартості ремонту;

{Пункт 1 частини третьої статті 776 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2) вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Стаття 777. Переважні права наймача

1. Наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, після спливу строку договору має переважне право перед іншими особами на укладення договору найму на новий строк.

Наймач, який має намір скористатися переважним правом на укладення договору найму на новий строк, зобов'язаний повідомити про це наймодавця до спливу строку договору найму у строк, встановлений договором, а якщо він не встановлений договором, - в розумний строк.

Умови договору найму на новий строк встановлюються за домовленістю сторін. У разі недосягнення домовленості щодо плати та інших умов договору переважне право наймача на укладення договору припиняється.

2. Наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, у разі продажу речі, переданої у найм, має переважне право перед іншими особами на її придбання, крім випадків, якщо предметом договору найму (оренди) є державне або комунальне майно.

{Частина друга статті 777 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

{Офіційне тлумачення положень частини другої статті 777 див. в Рішенні Конституційного Суду № 31-рп/2009 від 10.12.2009}

Стаття 778. Поліпшення наймачем речі, переданої у найм

1. Наймач може поліпшити річ, яка є предметом договору найму, лише за згодою наймодавця.

2. Якщо поліпшення можуть бути відокремлені від речі без її пошкодження, наймач має право на їх вилучення.

3. Якщо поліпшення речі зроблено за згодою наймодавця, наймач має право на відшкодування вартості необхідних витрат або на зарахування їх вартості в рахунок плати за найм речі.

{Частина третя статті 778 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

4. Якщо в результаті поліпшення, зробленого за згодою наймодавця, створена нова річ, наймач стає її співвласником. Частка наймача у праві власності відповідає вартості його витрат на поліпшення речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

5. Якщо наймач без згоди наймодавця зробив поліпшення, які не можна відокремити без шкоди для речі, він не має права на відшкодування їх вартості.

Стаття 779. Наслідки погіршення речі, переданої у найм

1. Наймач зобов'язаний усунути погіршення речі, які сталися з його вини.

2. У разі неможливості відновлення речі наймодавець має право вимагати відшкодування завданих йому збитків.

3. Наймач не відповідає за погіршення речі, якщо це сталося внаслідок нормального її зношення або упущень наймодавця.

Стаття 780. Відповідальність за шкоду, що завдана у зв'язку з володінням та/або користуванням річчю, переданою у найм

{Назва статті 780 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

1. Шкода, завдана третім особам у зв'язку з володінням та/або користуванням річчю, переданою у найм, відшкодовується наймачем на загальних підставах.

2. Шкода, завдана у зв'язку з володінням та/або користуванням річчю, відшкодовується наймодавцем, якщо буде встановлено, що це сталося внаслідок особливих властивостей або недоліків речі, про наявність яких наймач не був попереджений наймодавцем і про які він не знав і не міг знати.

Умова договору найму про звільнення наймодавця від відповідальності за шкоду, завдану внаслідок особливих властивостей чи недоліків речі, про наявність яких наймач не був попереджений наймодавцем і про які він не знав і не міг знати, є нікчемною.

{Текст статті 780 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 781. Припинення договору найму

1. Договір найму припиняється у разі смерті фізичної особи - наймача, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Договір найму припиняється у разі ліквідації юридичної особи, яка була наймачем або наймодавцем.

Стаття 782. Право наймодавця відмовитися від договору найму

1. Наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі, якщо наймач не вносить плату за найм речі протягом трьох місяців підряд.

{Частина перша статті 782 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. У разі відмови наймодавця від договору найму договір є розірваним з моменту одержання наймачем повідомлення наймодавця про відмову від договору.

Стаття 783. Розірвання договору найму на вимогу наймодавця

1. Наймодавець має право вимагати розірвання договору найму, якщо:

1) наймач володіє та/або користується річчю всупереч договору або призначенню речі;

{Пункт 1 частини першої статті 783 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2) наймач без дозволу наймодавця передав річ у володіння та/або користування іншій особі;

{Пункт 2 частини першої статті 783 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

3) наймач своєю недбалою поведінкою створює загрозу пошкодження речі;

4) наймач не приступив до проведення капітального ремонту речі, якщо обов'язок проведення капітального ремонту був покладений на наймача.

Стаття 784. Розірвання договору найму на вимогу наймача

1. Наймач має право вимагати розірвання договору найму, якщо:

1) наймодавець передав річ, якість якої не відповідає умовам договору та призначенню речі;

{Пункт 1 частини першої статті 784 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2) наймодавець не виконує свого обов'язку щодо проведення капітального ремонту речі.

Стаття 785. Обов'язки наймача у разі припинення договору найму

1. У разі припинення договору найму наймач зобов'язаний негайно повернути наймодавцеві річ у стані, в якому вона була одержана, з урахуванням нормального зносу, або у стані, який було обумовлено в договорі.

2. Якщо наймач не виконує обов'язку щодо повернення речі, наймодавець має право вимагати від наймача сплати неустойки у розмірі подвійної плати за найм речі за час прострочення.

{Частина друга статті 785 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 786. Позовна давність, що застосовується до вимог, які випливають із договору найму

1. До вимог про відшкодування збитків у зв'язку з пошкодженням речі, яка була передана наймачеві, а також до вимог про відшкодування витрат на поліпшення речі застосовується позовна давність в один рік.

{Частина перша статті 786 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Перебіг позовної давності щодо вимог наймодавця починається з моменту повернення речі наймачем, а щодо вимог наймача - з моменту припинення договору найму.

{Офіційне тлумачення положення статті 786 див. в Рішенні Конституційного Суду № 14-рп/2012 від 03.07.2012}

§ 2. Прокат

Стаття 787. Договір прокату

1. За договором прокату наймодавець, який здійснює підприємницьку діяльність з передання речей у найм, передає або зобов'язується передати рухому річ наймачеві у володіння та користування за плату на певний строк.

{Частина перша статті 787 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Договір прокату є договором приєднання. Наймодавець може встановлювати типові умови договору прокату. Типові умови договору прокату не можуть порушувати прав наймачів, встановлених законом.

Умови договору прокату, які погіршують становище наймача порівняно з тим, що встановлено типовими умовами договору, є нікчемними.

3. Договір прокату є публічним договором.

Стаття 788. Предмет договору прокату

1. Предметом договору прокату є рухома річ, яка використовується для задоволення побутових невиробничих потреб.

2. Предмет договору прокату може використовуватися для виробничих потреб, якщо це встановлено договором.

Стаття 789. Плата за прокат речі

1. Плата за прокат речі встановлюється за тарифами наймодавця.

Стаття 790. Право наймача на відмову від договору прокату

1. Наймач має право відмовитися від договору прокату і повернути річ наймодавцеві у будь-який час.

2. Плата за прокат речі, що сплачена наймачем за весь строк договору, зменшується відповідно до тривалості фактичного володіння та/або користування річчю.

{Частина друга статті 790 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 791. Особливості договору прокату

1. Наймач не має права на укладення договору піднайму.

2. Наймач не має переважного права на купівлю речі у разі її продажу наймодавцем.

3. Капітальний і поточний ремонт речі здійснює наймодавець за свій рахунок, якщо він не доведе, що пошкодження речі сталося з вини наймача.

§ 3. Найм (оренда) земельної ділянки

Стаття 792. Договір найму земельної ділянки

1. За договором найму (оренди) земельної ділянки наймодавець зобов'язується передати наймачеві земельну ділянку на встановлений договором строк у володіння та користування за плату.

Земельна ділянка може передаватись у найм разом з насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, які знаходяться на ній, або без них.

2. Відносини щодо найму (оренди) земельної ділянки регулюються законом.

§ 4. Найм будівлі або іншої капітальної споруди

Стаття 793. Форма договору найму будівлі або іншої капітальної споруди

1. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) укладається у письмовій формі.

2. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) строком на три роки і більше підлягає нотаріальному посвідченню, крім договору, предметом якого є майно державної або комунальної власності, який підлягає нотаріальному посвідченню у разі, якщо він укладений на строк більше п’яти років.

{Частина друга статті 793 в редакції Законів № 501-V від 20.12.2006, № 157-IX від 03.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3587-IX від 22.02.2024}

Стаття 794. Державна реєстрація права користування нерухомим майном, яке виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди

1. Право користування нерухомим майном, яке виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), укладеного на строк не менш як три роки, підлягає державній реєстрації відповідно до закону, крім випадку, передбаченого частиною другою статті 793 цього Кодексу, якщо договір, укладений за результатами електронного аукціону, предметом якого є майно державної або комунальної власності.

{Стаття 794 із змінами, внесеними згідно із Законом № 501-V від 20.12.2006; в редакції Законів № 1878-VI від 11.02.2010, № 157-IX від 03.10.2019}

Стаття 795. Передання будівлі або іншої капітальної споруди у найм

1. Передання наймачеві будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) оформляється відповідним документом (актом), який підписується сторонами договору. З цього моменту починається обчислення строку договору найму, якщо інше не встановлено договором.

2. Повернення наймачем предмета договору найму оформляється відповідним документом (актом), який підписується сторонами договору. З цього моменту договір найму припиняється.

Стаття 796. Надання наймачеві права користування земельною ділянкою

1. Одночасно з правом найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) наймачеві надається право користування земельною ділянкою, на якій вони знаходяться, а також право користування земельною ділянкою, яка прилягає до будівлі або споруди, у розмірі, необхідному для досягнення мети найму.

2. У договорі найму сторони можуть визначити розмір земельної ділянки, яка передається наймачеві. Якщо розмір земельної ділянки у договорі не визначений, наймачеві надається право користування усією земельною ділянкою, якою володів наймодавець.

3. Якщо наймодавець не є власником земельної ділянки, вважається, що власник земельної ділянки погоджується на надання наймачеві права користування земельною ділянкою, якщо інше не встановлено договором наймодавця з власником земельної ділянки.

Стаття 797. Плата за користування

1. Плата, яка справляється з наймача будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), складається з плати за користування нею і плати за користування земельною ділянкою.

§ 5. Найм (оренда) транспортного засобу

Стаття 798. Предмет договору найму

1. Предметом договору найму транспортного засобу можуть бути повітряні, морські, річкові судна, а також наземні самохідні транспортні засоби тощо.

2. Договором найму транспортного засобу може бути встановлено, що він передається у найм з екіпажем, який його обслуговує.

3. Сторони можуть домовитися про надання наймодавцем наймачеві комплексу послуг для забезпечення нормального використання транспортного засобу.

Стаття 799. Форма договору найму транспортного засобу

1. Договір найму транспортного засобу укладається у письмовій формі.

2. Договір найму транспортного засобу за участю фізичної особи підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 800. Діяльність наймача транспортного засобу

1. Наймач самостійно здійснює використання транспортного засобу у своїй діяльності і має право без згоди наймодавця укладати від свого імені договори перевезення, а також інші договори відповідно до призначення транспортного засобу.

Стаття 801. Витрати, пов'язані з використанням транспортного засобу

1. Наймач зобов'язаний підтримувати транспортний засіб у належному технічному стані.

2. Витрати, пов'язані з використанням транспортного засобу, в тому числі зі сплатою податків та інших платежів, несе наймач.

Стаття 802. Страхування транспортного засобу

1. Страхування транспортного засобу здійснюється наймодавцем.

2. Порядок страхування відповідальності наймача за шкоду, яка може бути завдана іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу, встановлюється законом.

Стаття 803. Правові наслідки пошкодження транспортного засобу

1. Наймач зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані у зв'язку із втратою або пошкодженням транспортного засобу, якщо він не доведе, що це сталося не з його вини.

Стаття 804. Правові наслідки завдання шкоди іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу

1. Наймач зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу, відповідно до глави 82 цього Кодексу.

Стаття 805. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує

1. Управління та технічна експлуатація транспортного засобу, переданого у найм з екіпажем, провадяться його екіпажем. Екіпаж не припиняє трудових відносин з наймодавцем. Витрати на утримання екіпажу несе наймодавець.

2. Екіпаж транспортного засобу зобов'язаний відмовитися від виконання розпоряджень наймача, якщо вони суперечать умовам договору найму, умовам використання транспортного засобу, а також якщо вони можуть бути небезпечними для екіпажу, транспортного засобу, прав інших осіб.

3. Законом можуть встановлюватися також інші особливості договору найму транспортного засобу з екіпажем.

§ 6. Лізинг

Стаття 806. Договір лізингу

1. За договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

{Частина перша статті 806 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. До договору лізингу застосовуються загальні положення про найм (оренду) з урахуванням особливостей, встановлених цим параграфом та законом.

До відносин, пов'язаних з лізингом, застосовуються загальні положення про купівлю-продаж та положення про договір поставки, якщо інше не встановлено законом.

3. Особливості окремих видів і форм лізингу встановлюються законом.

Стаття 807. Предмет договору лізингу

1. Предметом договору лізингу може бути майно, визначене індивідуальними ознаками, яке відповідає критеріям основних засобів відповідно до законодавства.

{Частина перша статті 807 в редакції Закону № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Не можуть бути предметом договору лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, а також інші речі, встановлені законом.

Стаття 808. Відповідальність продавця (постачальника) предмета договору лізингу

1. Якщо відповідно до договору непрямого лізингу вибір продавця (постачальника) предмета договору лізингу був здійснений лізингоодержувачем, продавець (постачальник) несе відповідальність перед лізингоодержувачем за порушення зобов'язання щодо якості, комплектності, справності предмета договору лізингу, його доставки, заміни, безоплатного усунення недоліків, монтажу та запуску в експлуатацію тощо. Якщо вибір продавця (постачальника) предмета договору лізингу був здійснений лізингодавцем, продавець (постачальник) та лізингодавець несуть перед лізингоодержувачем солідарну відповідальність за зобов'язанням щодо продажу (поставки) предмета договору лізингу.

2. Ремонт і технічне обслуговування предмета договору лізингу здійснюються продавцем (постачальником) на підставі договору між лізингоодержувачем та продавцем (постачальником).

Стаття 809. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу несе лізингоодержувач, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Якщо лізингодавець або продавець (постачальник) прострочили передання предмета договору лізингу лізингоодержувачу або лізингоодержувач прострочив повернення предмета договору лізингу лізингодавцю, ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження несе сторона, яка прострочила.

Стаття 809^{1}. Наслідки визнання договору лізингу недійсним

1. У разі визнання договору лізингу недійсним або віднесення до нікчемного лізингоодержувач зобов’язаний негайно повернути лізингодавцю предмет договору лізингу у стані, в якому він був одержаний, з урахуванням нормального зносу, або у стані, який було обумовлено в договорі. При цьому лізингові платежі, сплачені на момент визнання договору лізингу недійсним або віднесення до нікчемного, поверненню не підлягають.

Суд, визнаючи договір лізингу недійсним або встановлюючи його нікчемність, за заявою лізингодавця накладає арешт на предмет такого договору.

2. Якщо лізингоодержувач користувався або продовжує користуватися предметом договору лізингу до та/або після дати визнання договору лізингу недійсним, лізингоодержувач зобов’язаний відшкодувати лізингодавцю суми лізингових платежів за весь відповідний період користування.

{Главу 58 доповнено статтею 809¹ згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Глава 59
НАЙМ (ОРЕНДА) ЖИТЛА

Стаття 810. Договір найму житла

1. За договором найму (оренди) житла одна сторона - власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

2. Підстави, умови, порядок укладення та припинення договору найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, встановлюються законом.

3. До договору найму житла, крім найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, застосовуються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 810¹. Оренда житла з викупом

1. Оренда житла з викупом є особливим видом найму (оренди) житла, що може передбачати відступлення орендодавцем права вимоги боргу іншій особі - вигодонабувачу.

{Частина перша статті 810¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 2367-VI від 29.06.2010}

2. За договором оренди житла з викупом одна сторона - підприємство-орендодавець передає другій стороні - фізичній особі (особі-орендарю) житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів, житло переходить у власність орендаря.

3. Підприємство-орендодавець набуває право власності на попередньо обране особою-орендарем житло з метою подальшої передачі такого житла у довгострокову оренду з викупом такій особі та здійснює розпорядження таким житлом до його повного викупу.

4. Укладення та припинення договору оренди житла з викупом здійснюються на умовах та у порядку, визначених законом.

5. Істотними умовами договору оренди житла з викупом є:

1) найменування сторін;

2) характеристики житла, щодо якого встановлюються відносини оренди з викупом;

3) строк, на який укладається договір;

4) розміри, порядок формування, спосіб, форма і строки внесення орендних платежів та умови їх перегляду;

5) умови дострокового розірвання договору;

6) порядок повернення коштів у разі дострокового розірвання або припинення договору;

7) права та зобов'язання сторін;

8) відповідальність сторін;

9) інші умови, визначені законом.

{Частина п'ята статті 810[1] в редакції Закону № 2367-VI від 29.06.2010}

6. До договору оренди житла з викупом застосовуються положення статей 811, 813-820, 823, частини другої статті 825, статей 826, 1232[1] цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених законом.

7. Договір оренди житла з викупом є документом, що свідчить про перехід права власності на нерухоме майно від підприємства-орендодавця до особи-орендаря з відкладальними обставинами, визначеними законом.

{Кодекс доповнено статтею 810[1] згідно із Законом № 800-VI від 25.12.2008}

Стаття 811. Форма договору найму житла

1. Договір найму житла укладається у письмовій формі.

2. Договір оренди житла з викупом підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню.

{Статтю 811 доповнено частиною другою згідно із Законом № 800-VI від 25.12.2008}

{Частину третю статті 811 виключено на підставі Закону № 402-VII від 04.07.2013}

Стаття 812. Предмет договору найму житла

1. Предметом договору найму житла можуть бути помешкання, зокрема квартира або її частина, житловий будинок або його частина.

2. Помешкання має бути придатним для постійного проживання у ньому.

3. Наймач житла у багатоквартирному будинку має право користування майном, що обслуговує будинок.

{Частина третя статті 812 із змінами, внесеними згідно із Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

Стаття 813. Сторони у договорі найму житла

1. Сторонами у договорі найму житла можуть бути фізичні та юридичні особи.

2. Якщо наймачем є юридична особа, вона може використовувати житло лише для проживання у ньому фізичних осіб.

Стаття 814. Правонаступництво у разі зміни власника житла, переданого у найм

1. У разі зміни власника житла, переданого у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця.

Стаття 815. Обов'язки наймача житла

1. Наймач зобов'язаний використовувати житло лише для проживання у ньому, забезпечувати збереження житла та підтримувати його в належному стані.

2. Наймач не має права провадити перевлаштування та реконструкцію житла без згоди наймодавця.

3. Наймач зобов'язаний своєчасно вносити плату за найм житла. Наймач зобов'язаний самостійно вносити плату за комунальні послуги, якщо інше не встановлено договором найму.

{Частина третя статті 815 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 816. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним

1. У договорі найму житла мають бути вказані особи, які проживатимуть разом із наймачем. Ці особи набувають рівних з наймачем прав та обов'язків щодо володіння та користування житлом.

{Частина перша статті 816 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Наймач несе відповідальність перед наймодавцем за порушення умов договору особами, які проживають разом з ним.

3. Якщо наймачами житла є кілька осіб, їхні обов'язки за договором найму житла є солідарними.

4. Порядок володіння та користування житлом наймачем та особами, які постійно проживають разом з ним, визначається за домовленістю між ними, а у разі спору - встановлюється за рішенням суду.

{Частина четверта статті 816 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 817. Право наймача та осіб, які постійно проживають разом з ним, на вселення інших осіб у житло

1. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, мають право за їхньою взаємною згодою та за згодою наймодавця вселити у житло інших осіб для постійного проживання у ньому.

2. Особи, які вселилися у житло відповідно до частини першої цієї статті, набувають рівних з іншими особами прав володіння та користування житлом, якщо інше не було передбачено при їх вселенні.

{Частина друга статті 817 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 818. Тимчасові мешканці

1. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, за їхньою взаємною згодою та з попереднім повідомленням наймодавця можуть дозволити тимчасове проживання у помешканні іншої особи (осіб) без стягнення плати за найм житла (тимчасових мешканців).

{Частина перша статті 818 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Тимчасові мешканці не мають самостійного права володіння та користування житлом.

{Частина друга статті 818 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

3. Тимчасові мешканці повинні звільнити житло після спливу погодженого з ними строку проживання або не пізніше семи днів від дня пред'явлення до них наймачем або наймодавцем вимоги про звільнення помешкання.

Стаття 819. Ремонт житла, переданого у найм

1. Поточний ремонт житла, переданого у найм, зобов'язаний здійснювати наймач, якщо інше не встановлено договором.

2. Капітальний ремонт житла, переданого у найм, зобов'язаний здійснювати наймодавець, якщо інше не встановлено договором.

3. Переобладнання житлового будинку, в якому знаходиться житло, передане у найм, якщо таке переобладнання істотно змінить умови володіння та/або користування житлом, не допускається без згоди наймача.

{Частина третя статті 819 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 820. Плата за найм житла

1. Розмір плати за найм житла встановлюється у договорі найму житла.

Якщо законом встановлений максимальний розмір плати за найм житла, плата, встановлена у договорі, не може перевищувати цього розміру.

2. Одностороння зміна розміру плати за найм житла не допускається, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Наймач вносить плату за найм житла у строк, встановлений договором найму житла.

Якщо строк внесення плати за найм житла не встановлений договором, наймач вносить її щомісяця.

4. Орендні платежі за договором оренди житла з викупом - періодичні платежі, які особа-орендар сплачує підприємству-орендодавцю відповідно до умов договору оренди житла з викупом протягом усього строку дії договору. Орендні платежі включають платежі на викуп обраного особою-орендарем житла, винагороду (дохід) орендодавця. Особа-

орендар також зобов’язана компенсувати підприємству-орендодавцю витрати, визначені законом.

{Стаття 820 із змінами, внесеними згідно із Законом № 800-VI від 25.12.2008; в редакції Закону № 1201-IX від 04.02.2021}

Стаття 821. Строк договору найму житла

1. Договір найму житла укладається на строк, встановлений договором. Якщо у договорі строк не встановлений, договір вважається укладеним на п'ять років.

2. До договору найму житла, укладеного на строк до одного року (короткостроковий найм), не застосовуються положення частини першої статті 816, положення статті 818 та статей 822-824 цього Кодексу.

Стаття 822. Переважні права наймача житла

1. У разі спливу строку договору найму житла наймач має переважне право на укладення договору найму житла на новий строк.

Не пізніше ніж за три місяці до спливу строку договору найму житла наймодавець може запропонувати наймачеві укласти договір на таких самих або інших умовах чи попередити наймача про відмову від укладення договору на новий строк. Якщо наймодавець не попередив наймача, а наймач не звільнив помешкання, договір вважається укладеним на таких самих умовах і на такий самий строк.

Якщо наймодавець відмовився від укладення договору на новий строк, але протягом одного року уклав договір найму житла з іншою особою, наймач має право вимагати переведення на нього прав наймача та (або) відшкодування збитків, завданих відмовою укласти з ним договір на новий строк.

2. У разі продажу житла, яке було предметом договору найму, наймач має переважне перед іншими особами право на його придбання.

Стаття 823. Договір піднайму житла

1. За договором піднайму житла наймач за згодою наймодавця передає на певний строк частину або все найняте ним помешкання у володіння та користування піднаймачеві. Піднаймач не набуває самостійного права володіння та самостійного права користування житлом.

{Частина перша статті 823 в редакції Закону № 1201-IX від 04.02.2021}

2. Договір піднайму житла є оплатним. Розмір плати за піднайм житла встановлюється договором піднайму.

{Частина друга статті 823 в редакції Закону № 1201-IX від 04.02.2021}

3. Строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму житла.

4. У разі дострокового припинення договору найму житла одночасно з ним припиняється договір піднайму.

5. До договору піднайму не застосовується положення про переважне право на укладення договору на новий строк.

Стаття 824. Заміна наймача у договорі найму житла

1. На вимогу наймача та інших осіб, які постійно проживають разом з ним, та за згодою наймодавця наймач у договорі найму житла може бути замінений однією з повнолітніх осіб, яка постійно проживає разом з наймачем.

2. У разі смерті наймача або вибуття його з житла наймачами можуть стати усі інші повнолітні особи, які постійно проживали з колишнім наймачем, або, за погодженням з наймодавцем, одна або кілька із цих осіб. У цьому разі договір найму житла залишається чинним на попередніх умовах.

Стаття 825. Розірвання договору найму житла

1. Наймач житла має право за згодою інших осіб, які постійно проживають разом з ним, у будь-який час відмовитися від договору найму, письмово попередивши про це наймодавця за три місяці.

Якщо наймач звільнив помешкання без попередження, наймодавець має право вимагати від нього плату за найм житла за три місяці, якщо наймодавець доведе, що він не міг укласти договір найму житла на таких самих умовах з іншою особою.

{Абзац другий частини першої статті 825 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

Наймач має право відмовитися від договору найму житла, якщо житло стало непридатним для постійного проживання у ньому.

Дострокове розірвання договору оренди житла з викупом до моменту набуття орендодавцем права на житло здійснюється у порядку, визначеному законом. Договір оренди житла з викупом може бути розірвано у випадках, визначених законом.

{Частину першу статті 825 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 800-VI від 25.12.2008}

2. Договір найму житла може бути розірваний за рішенням суду на вимогу наймодавця у разі:

1) невнесення наймачем плати за найм житла за шість місяців, якщо договором не встановлений більш тривалий строк, а при короткостроковому наймі - понад два рази;

{Пункт 1 частини другої статті 825 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-IX від 04.02.2021}

2) руйнування або псування житла наймачем або іншими особами, за дії яких він відповідає.

За рішенням суду наймачеві може бути наданий строк не більше одного року для відновлення житла.

Якщо протягом строку, визначеного судом, наймач не усуне допущених порушень, суд за повторним позовом наймодавця постановляє рішення про розірвання договору найму

житла. На прохання наймача суд може відстрочити виконання рішення не більше ніж на один рік.

3. Договір найму частини будинку, квартири, кімнати (частини кімнати) може бути розірваний на вимогу наймодавця у разі необхідності використання житла для проживання самого наймодавця та членів його сім'ї.

Наймодавець повинен попередити наймача про розірвання договору не пізніше ніж за два місяці.

4. Якщо наймач житла або інші особи, за дії яких він відповідає, використовують житло не за призначенням або систематично порушують права та інтереси сусідів, наймодавець може попередити наймача про необхідність усунення цих порушень.

Якщо наймач або інші особи, за дії яких він відповідає, після попередження продовжують використовувати житло не за призначенням або порушувати права та інтереси сусідів, наймодавець має право вимагати розірвання договору найму житла.

Стаття 826. Правові наслідки розірвання договору найму житла

1. У разі розірвання договору найму житла наймач та інші особи, які проживали у помешканні, підлягають виселенню з житла на підставі рішення суду, без надання їм іншого житла.

Глава 60
ПОЗИЧКА

Стаття 827. Договір позички

1. За договором позички одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку.

2. Користування річчю вважається безоплатним, якщо сторони прямо домовилися про це або якщо це випливає із суті відносин між ними.

3. До договору позички застосовуються положення глави 58 цього Кодексу.

Стаття 828. Форма договору позички

1. Договір позички речі побутового призначення між фізичними особами може укладатися усно.

2. Договір позички між юридичними особами, а також між юридичною та фізичною особою укладається у письмовій формі.

3. Договір позички будівлі, іншої капітальної споруди (їх окремої частини) укладається у формі, яка визначена відповідно до статті 793 цього Кодексу.

4. Договір позички транспортного засобу (крім наземних самохідних транспортних засобів), в якому хоча б однією стороною є фізична особа, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частина четверта статті 828 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3565-VI від 05.07.2011}

Стаття 829. Позичкодавець

1. Позичкодавцем може бути фізична або юридична особа.

Особа, яка здійснює управління майном, може бути позичкодавцем за згодою власника.

2. Юридична особа, яка здійснює підприємницьку діяльність, не може передавати речі у безоплатне користування особі, яка є її засновником, учасником, керівником, членом її органу управління або контролю.

Стаття 830. Правові наслідки невиконання обов'язку передати річ у користування

1. Якщо позичкодавець не виконує обов'язку передати річ у користування, друга сторона має право вимагати розірвання договору позички та відшкодування завданих збитків.

Стаття 831. Строк договору позички

1. Якщо сторони не встановили строку користування річчю, він визначається відповідно до мети користування нею.

Стаття 832. Право позичкодавця на відчуження речі

1. Позичкодавець має право на відчуження речі, яка передана ним у користування. До набувача речі переходять права та обов'язки позичкодавця.

2. Користувач не має переважного права перед іншими особами на купівлю речі, переданої йому у користування.

Стаття 833. Обов'язки користувача

1. Користувач несе звичайні витрати щодо підтримання належного стану речі, переданої йому в користування.

2. Користувач зобов'язаний:

1) користуватися річчю за її призначенням або відповідно до мети, визначеної у договорі;

2) користуватися річчю особисто, якщо інше не встановлено договором;

3) повернути річ після закінчення строку договору в такому самому стані, в якому вона була на момент її передання.

Стаття 834. Розірвання договору позички

1. Користувач має право повернути річ, передану йому у користування, в будь-який час до спливу строку договору. Якщо річ потребує особливого догляду або зберігання, користувач зобов'язаний повідомити позичкодавця про відмову від договору (позички) не пізніш як за сім днів до повернення речі.

2. Позичкодавець має право вимагати розірвання договору і повернення речі у разі, якщо:

1) у зв'язку з непередбаченими обставинами річ стала потрібною йому самому;

2) користування річчю не відповідає її призначенню та умовам договору;

3) річ самочинно передана у користування іншій особі;

4) в результаті недбалого поводження з річчю вона може бути знищена або пошкоджена.

3. Особа, яка стала власником речі, переданої у користування, має право вимагати розірвання договору, який укладено без визначення строку. Про розірвання договору користувач має бути повідомлений заздалегідь, у строк, що відповідає меті позички.

Стаття 835. Припинення договору позички

1. Договір позички припиняється у разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи, якій річ було передано в користування, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 836. Правові наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею

1. Якщо після припинення договору користувач не повертає річ, позичкодавець має право вимагати її примусового повернення, а також відшкодування завданих збитків.

Глава 61
ПІДРЯД

§ 1. Загальні положення про підряд

Стаття 837. Договір підряду

1. За договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

2. Договір підряду може укладатися на виготовлення, обробку, переробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові.

3. Для виконання окремих видів робіт, встановлених законом, підрядник (субпідрядник) зобов'язаний одержати спеціальний дозвіл.

4. До окремих видів договорів підряду, встановлених параграфами 2-4 цієї глави, положення цього параграфа застосовуються, якщо інше не встановлено положеннями цього Кодексу про ці види договорів.

Стаття 838. Генеральний підрядник і субпідрядник

1. Підрядник має право, якщо інше не встановлено договором, залучити до виконання роботи інших осіб (субпідрядників), залишаючись відповідальним перед замовником за результат їхньої роботи. У цьому разі підрядник виступає перед замовником як генеральний підрядник, а перед субпідрядником - як замовник.

2. Генеральний підрядник відповідає перед субпідрядником за невиконання або неналежне виконання замовником своїх обов'язків за договором підряду, а перед замовником - за порушення субпідрядником свого обов'язку.

Замовник і субпідрядник не мають права пред'являти один одному вимоги, пов'язані з порушенням договорів, укладених кожним з них з генеральним підрядником, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 839. Виконання роботи з матеріалу підрядника та його засобами

1. Підрядник зобов'язаний виконати роботу, визначену договором підряду, із свого матеріалу і своїми засобами, якщо інше не встановлено договором.

2. Підрядник відповідає за неналежну якість наданих ним матеріалу і устаткування, а також за надання матеріалу або устаткування, обтяженого правами третіх осіб.

Стаття 840. Виконання роботи з матеріалу замовника

1. Якщо робота виконується частково або в повному обсязі з матеріалу замовника, підрядник відповідає за неправильне використання цього матеріалу. Підрядник зобов'язаний надати замовникові звіт про використання матеріалу та повернути його залишок.

2. Якщо робота виконується з матеріалу замовника, у договорі підряду мають бути встановлені норми витрат матеріалу, строки повернення його залишку та основних відходів, а також відповідальність підрядника за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

3. Підрядник відповідає за невиконання або неналежне виконання роботи, спричинене недоліками матеріалу, наданого замовником, якщо не доведе, що ці недоліки не могли бути ним виявлені при належному прийманні матеріалу.

Стаття 841. Обов'язок підрядника зберігати надане йому майно

1. Підрядник зобов'язаний вживати усіх заходів щодо збереження майна, переданого йому замовником, та відповідає за втрату або пошкодження цього майна.

Стаття 842. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження (псування) матеріалу до настання строку здачі підрядником визначеної договором підряду роботи несе сторона, яка надала матеріал, а після настання цього строку - сторона, яка пропустила строк, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 843. Ціна роботи

1. У договорі підряду визначається ціна роботи або способи її визначення.

2. Якщо у договорі підряду не встановлено ціну роботи або способи її визначення, ціна встановлюється за рішенням суду на основі цін, що звичайно застосовуються за аналогічні роботи з урахуванням необхідних витрат, визначених сторонами.

3. Ціна роботи у договорі підряду включає відшкодування витрат підрядника та плату за виконану ним роботу.

Стаття 844. Кошторис

1. Ціна у договорі підряду може бути визначена у кошторисі.

Якщо робота виконується відповідно до кошторису, складеного підрядником, кошторис набирає чинності та стає частиною договору підряду з моменту підтвердження його замовником.

2. Кошторис на виконання робіт може бути приблизним або твердим. Кошторис є твердим, якщо інше не встановлено договором.

3. Зміни до твердого кошторису можуть вноситися лише за погодженням сторін.

У разі перевищення твердого кошторису усі пов'язані з цим витрати несе підрядник, якщо інше не встановлено законом.

4. Якщо виникла необхідність проведення додаткових робіт і у зв'язку з цим істотного перевищення визначеного приблизного кошторису, підрядник зобов'язаний своєчасно попередити про це замовника. Замовник, який не погодився на перевищення кошторису, має право відмовитися від договору підряду. У цьому разі підрядник може вимагати від замовника оплати виконаної частини роботи.

Підрядник, який своєчасно не попередив замовника про необхідність перевищення приблизного кошторису, зобов'язаний виконати договір підряду за ціною, встановленою договором.

5. Підрядник не має права вимагати збільшення твердого кошторису, а замовник - його зменшення в разі, якщо на момент укладення договору підряду не можна було передбачити повний обсяг роботи або необхідні для цього витрати.

У разі істотного зростання після укладення договору вартості матеріалу, устаткування, які мали бути надані підрядником, а також вартості послуг, що надавалися йому іншими особами, підрядник має право вимагати збільшення кошторису. У разі відмови замовника від збільшення кошторису підрядник має право вимагати розірвання договору.

Стаття 845. Ощадливість підрядника

1. Підрядник має право на ощадливе ведення робіт за умови забезпечення належної їх якості.

2. Якщо фактичні витрати підрядника виявилися меншими від тих, які передбачалися при визначенні ціни (кошторису), підрядник має право на оплату роботи за ціною, встановленою договором підряду, якщо замовник не доведе, що отримане підрядником заощадження зумовило погіршення якості роботи.

3. Сторони можуть домовитися про розподіл між ними заощадження, отриманого підрядником.

Стаття 846. Строки виконання роботи

1. Строки виконання роботи або її окремих етапів встановлюються у договорі підряду.

2. Якщо у договорі підряду не встановлені строки виконання роботи, підрядник зобов'язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумні

строки, відповідно до суті зобов'язання, характеру та обсягів роботи та звичаїв ділового обороту.

Стаття 847. Обставини, про які підрядник зобов'язаний попередити замовника

1. Підрядник зобов'язаний своєчасно попередити замовника:

1) про недоброякісність або непридатність матеріалу, одержаного від замовника;

2) про те, що додержання вказівок замовника загрожує якості або придатності результату роботи;

3) про наявність інших обставин, що не залежать від підрядника, які загрожують якості або придатності результату роботи.

Стаття 848. Правові наслідки невиконання замовником вимог підрядника

1. Якщо замовник, незважаючи на своєчасне попередження з боку підрядника, у відповідний строк не замінить недоброякісний або непридатний матеріал, не змінить вказівок про спосіб виконання роботи або не усуне інших обставин, що загрожують якості або придатності результату роботи, підрядник має право відмовитися від договору підряду та право на відшкодування збитків.

2. Якщо використання недоброякісного або непридатного матеріалу чи додержання вказівок замовника загрожує життю та здоров'ю людей чи призводить до порушення екологічних, санітарних правил, правил безпеки людей та інших вимог, підрядник зобов'язаний відмовитися від договору підряду, маючи право на відшкодування збитків.

Стаття 849. Права замовника під час виконання роботи

1. Замовник має право у будь-який час перевірити хід і якість роботи, не втручаючись у діяльність підрядника.

2. Якщо підрядник своєчасно не розпочав роботу або виконує її настільки повільно, що закінчення її у строк стає явно неможливим, замовник має право відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків.

3. Якщо під час виконання роботи стане очевидним, що вона не буде виконана належним чином, замовник має право призначити підрядникові строк для усунення недоліків, а в разі невиконання підрядником цієї вимоги - відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків або доручити виправлення роботи іншій особі за рахунок підрядника.

4. Замовник має право у будь-який час до закінчення роботи відмовитися від договору підряду, виплативши підрядникові плату за виконану частину роботи та відшкодувавши йому збитки, завдані розірванням договору.

Стаття 850. Сприяння замовника

1. Замовник зобов'язаний сприяти підрядникові у виконанні роботи у випадках, в обсязі та в порядку, встановлених договором підряду.

У разі невиконання замовником цього обов'язку підрядник має право вимагати відшкодування завданих збитків, включаючи додаткові витрати, викликані простоєм, перенесенням строків виконання роботи, або підвищення ціни роботи.

2. Якщо виконання роботи за договором підряду стало неможливим внаслідок дій або недогляду замовника, підрядник має право на сплату йому встановленої ціни з урахуванням плати за виконану частину роботи, за вирахуванням сум, які підрядник одержав або міг одержати у зв'язку з невиконанням замовником договору.

Стаття 851. Невиконання замовником обов'язків за договором підряду

1. Підрядник має право не розпочинати роботу, а розпочату роботу зупинити, якщо замовник не надав матеріалу, устаткування або річ, що підлягає переробці, і цим створив неможливість виконання договору підрядником.

Стаття 852. Права замовника у разі порушення підрядником договору підряду

1. Якщо підрядник відступив від умов договору підряду, що погіршило роботу, або допустив інші недоліки в роботі, замовник має право за своїм вибором вимагати безоплатного виправлення цих недоліків у розумний строк або виправити їх за свій рахунок з правом на відшкодування своїх витрат на виправлення недоліків чи відповідного зменшення плати за роботу, якщо інше не встановлено договором.

2. За наявності у роботі істотних відступів від умов договору підряду або інших істотних недоліків замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Стаття 853. Обов'язок замовника прийняти роботу, виконану підрядником

1. Замовник зобов'язаний прийняти роботу, виконану підрядником відповідно до договору підряду, оглянути її і в разі виявлення допущених у роботі відступів від умов договору або інших недоліків негайно заявити про них підрядникові.

Якщо замовник не зробить такої заяви, він втрачає право у подальшому посилатися на ці відступи від умов договору або недоліки у виконаній роботі.

2. Замовник, який прийняв роботу без перевірки, позбавляється права посилатися на недоліки роботи, які могли бути встановлені при звичайному способі її прийняття (явні недоліки).

3. Якщо після прийняття роботи замовник виявив відступи від умов договору підряду або інші недоліки, які не могли бути встановлені при звичайному способі її прийняття (приховані недоліки), у тому числі такі, що були умисно приховані підрядником, він зобов'язаний негайно повідомити про це підрядника.

4. У разі виникнення між замовником і підрядником спору з приводу недоліків виконаної роботи або їх причин на вимогу будь-кого з них має бути призначена експертиза. Витрати на проведення експертизи несе підрядник, крім випадків, коли експертизою встановлена відсутність порушень договору підряду або причинного зв'язку між діями підрядника та виявленими недоліками. У цих випадках витрати на проведення експертизи несе сторона, яка вимагала її призначення, а якщо експертизу призначено за погодженням сторін, - обидві сторони порівну.

5. Якщо замовник протягом одного місяця ухиляється від прийняття виконаної роботи, підрядник має право після дворазового попередження продати результат роботи, а суму виторгу, з вирахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести в депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім'я замовника, якщо інше не встановлено договором.

{Частина п'ята статті 853 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

6. Якщо ухилення замовника від прийняття виконаної роботи спричинило зміну строку здачі роботи, вважається, що право власності на виготовлену (перероблену) річ перейшло до замовника у момент, коли мало відбутися її передання.

Стаття 854. Порядок оплати роботи

1. Якщо договором підряду не передбачена попередня оплата виконаної роботи або окремих її етапів, замовник зобов'язаний сплатити підрядникові обумовлену ціну після остаточної здачі роботи за умови, що роботу виконано належним чином і в погоджений строк або, за згодою замовника, - достроково.

2. Підрядник має право вимагати виплати йому авансу лише у випадку та в розмірі, встановлених договором.

Стаття 855. Розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення предмета договору підряду або неможливості закінчення роботи

1. Якщо предмет договору підряду до здачі його замовникові був випадково знищений або закінчення роботи стало неможливим без вини сторін, підрядник не має права вимагати плати за роботу.

Підрядник має право на плату, якщо знищення предмета договору підряду або неможливість закінчення роботи сталися через недоліки матеріалу, переданого замовником, чи внаслідок його вказівок про спосіб виконання роботи або якщо таке знищення чи неможливість закінчення роботи сталися після пропущення замовником строку прийняття виконаної роботи.

Стаття 856. Право підрядника на притримування

1. Якщо замовник не сплатив встановленої ціни роботи або іншої суми, належної підрядникові у зв'язку з виконанням договору підряду, підрядник має право притримати результат роботи, а також устаткування, залишок невикористаного матеріалу та інше майно замовника, що є у підрядника.

Стаття 857. Якість роботи

1. Робота, виконана підрядником, має відповідати умовам договору підряду, а в разі їх відсутності або неповноти - вимогам, що звичайно ставляться до роботи відповідного характеру.

2. Виконана робота має відповідати якості, визначеній у договорі підряду, або вимогам, що звичайно ставляться, на момент передання її замовникові.

3. Результат роботи в межах розумного строку має бути придатним для використання відповідно до договору підряду або для звичайного використання роботи такого характеру.

Стаття 858. Відповідальність підрядника за неналежну якість роботи

1. Якщо робота виконана підрядником з відступами від умов договору підряду, які погіршили роботу, або з іншими недоліками, які роблять її непридатною для використання відповідно до договору або для звичайного використання роботи такого характеру, замовник має право, якщо інше не встановлено договором або законом, за своїм вибором вимагати від підрядника:

1) безоплатного усунення недоліків у роботі в розумний строк;

2) пропорційного зменшення ціни роботи;

3) відшкодування своїх витрат на усунення недоліків, якщо право замовника усувати їх встановлено договором.

2. Підрядник має право замість усунення недоліків роботи, за які він відповідає, безоплатно виконати роботу заново з відшкодуванням замовникові збитків, завданих простроченням виконання. У цьому разі замовник зобов'язаний повернути раніше передану йому роботу підрядникові, якщо за характером роботи таке повернення можливе.

3. Якщо відступи у роботі від умов договору підряду або інші недоліки у роботі є істотними та такими, що не можуть бути усунені, або не були усунені у встановлений замовником розумний строк, замовник має право відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків.

4. Умова договору підряду про звільнення підрядника від відповідальності за певні недоліки роботи не звільняє його від відповідальності за недоліки, які виникли внаслідок умисних дій або бездіяльності підрядника.

5. Підрядник, який надав матеріал для виконання роботи, відповідає за його якість відповідно до положень про відповідальність продавця за товари неналежної якості.

Стаття 859. Гарантія якості роботи

1. Якщо договором або законом передбачено надання підрядником замовникові гарантії якості роботи, підрядник зобов'язаний передати замовникові результат роботи, який має відповідати вимогам статті 857 цього Кодексу протягом усього гарантійного строку.

2. Гарантія якості роботи поширюється на все, що становить результат роботи, якщо інше не встановлено договором підряду.

Стаття 860. Порядок обчислення гарантійного строку

1. Перебіг гарантійного строку починається з моменту, коли виконана робота була прийнята або мала бути прийнята замовником, якщо інше не встановлено договором підряду.

2. До обчислення гарантійного строку за договором підряду застосовуються положення статті 676 цього Кодексу, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 861. Обов'язок підрядника передати інформацію замовникові

1. Підрядник зобов'язаний передати замовникові разом з результатом роботи інформацію щодо експлуатації або іншого використання предмета договору підряду, якщо це передбачено договором або якщо без такої інформації використання результату роботи для цілей, визначених договором, є неможливим.

Стаття 862. Конфіденційність одержаної сторонами інформації

1. Якщо сторона у договорі підряду внаслідок виконання договору одержала від другої сторони інформацію про нові рішення і технічні знання, у тому числі й такі, що не захищаються законом, а також відомості, що можуть розглядатися як комерційна таємниця, вона не має права повідомляти їх іншим особам без згоди другої сторони.

Стаття 863. Позовна давність, що застосовується до вимог щодо неналежної якості роботи

1. До вимог щодо неналежної якості роботи, виконаної за договором підряду, застосовується позовна давність в один рік, а щодо будівель і споруд - три роки від дня прийняття роботи замовником.

Стаття 864. Початок перебігу позовної давності в окремих випадках

1. Якщо договором підряду або законом встановлений гарантійний строк і заява з приводу недоліків роботи зроблена у межах гарантійного строку, перебіг позовної давності починається від дня заявлення про недоліки.

2. Якщо відповідно до договору підряду роботу було прийнято замовником частинами, перебіг позовної давності починається від дня прийняття роботи в цілому.

§ 2. Побутовий підряд

Стаття 865. Договір побутового підряду

1. За договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

2. Договір побутового підряду є публічним договором.

3. До відносин за договором побутового підряду, не врегульованих цим Кодексом, застосовується законодавство про захист прав споживачів.

Стаття 866. Форма договору побутового підряду

1. Договір побутового підряду вважається укладеним у належній формі, якщо підрядник видав замовникові квитанцію або інший документ, що підтверджує укладення договору.

Відсутність у замовника цього документа не позбавляє його права залучати свідків для підтвердження факту укладення договору або його умов.

Стаття 867. Гарантії прав замовника

1. Підрядник не має права нав'язувати замовникові включення до договору побутового підряду додаткових оплатних робіт або послуг. У разі порушення цієї вимоги замовник має право відмовитися від оплати відповідних робіт або послуг.

2. Замовник має право у будь-який час до здачі йому роботи відмовитися від договору побутового підряду, сплативши підрядникові частину встановленої ціни роботи пропорційно роботі, фактично виконаній до повідомлення про відмову від договору, та відшкодувавши йому витрати, здійснені до цього моменту з метою виконання договору, якщо вони не входять до частини ціни роботи, яка підлягає сплаті. Умови договору, що позбавляють замовника цього права, є нікчемними.

Стаття 868. Надання замовникові інформації про роботу

1. Підрядник зобов'язаний до укладення договору побутового підряду надати замовникові необхідну та достовірну інформацію про запропоновані роботи, їх види та особливості, про ціну та форму оплати роботи, а також повідомити замовникові на його прохання інші відомості, що стосуються договору. Підрядник зобов'язаний назвати замовникові конкретну особу, яка буде виконувати роботу, якщо за характером роботи це має значення.

Стаття 869. Публічна пропозиція роботи

1. До реклами та інших пропозицій щодо роботи, яка виконується за договором побутового підряду, застосовуються положення статті 641 цього Кодексу.

2. При здачі робіт замовникові підрядник зобов'язаний повідомити його про вимоги, яких необхідно додержувати для ефективного та безпечного використання виготовленої або переробленої речі або іншої виконаної роботи, а також про можливі для замовника або інших осіб наслідки недодержання відповідних вимог.

3. Замовник має право вимагати розірвання договору побутового підряду та відшкодування збитків, якщо внаслідок неповноти або недостовірності інформації, отриманої від підрядника, був укладений договір на виконання робіт, які не мають тих властивостей, які мав на увазі замовник.

Стаття 870. Виконання роботи за договором побутового підряду з матеріалу підрядника

1. За договором побутового підряду підрядник виконує роботу зі свого матеріалу, а за бажанням замовника - з його матеріалу.

2. Якщо робота виконується з матеріалу підрядника, вартість матеріалу оплачується замовником частково або в повному обсязі, за погодженням сторін, з остаточним розрахунком при одержанні замовником виконаної підрядником роботи. У випадках, передбачених договором, матеріал може бути наданий підрядником у кредит (із розстроченням платежу). Подальша зміна ціни наданого в кредит матеріалу не призводить до перерахунку, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 871. Виконання роботи за договором побутового підряду з матеріалу замовника

1. Якщо робота виконується з матеріалу замовника, у квитанції або іншому документі, що видається підрядником при укладенні договору побутового підряду, вказуються точне найменування матеріалу, його кількість і оцінка, здійснена за погодженням сторін.

Стаття 872. Права замовника у разі істотного порушення підрядником договору побутового підряду

1. Якщо підрядником були допущені істотні відступи від умов договору побутового підряду або інші істотні недоліки в роботі, виконаній із матеріалу замовника, він має право вимагати за своїм вибором:

1) виготовлення іншої речі з однорідного матеріалу такої самої якості;

2) розірвання договору та відшкодування збитків.

2. У разі виявлення інших відступів від умов договору або інших недоліків у роботі замовник має право за своїм вибором вимагати безоплатного усунення цих недоліків у розумний строк або відшкодування його витрат на усунення недоліків чи відповідного зменшення плати.

3. Вимога про безоплатне усунення недоліків роботи, виконаної за договором побутового підряду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та інших осіб, може бути пред'явлена замовником або його правонаступником протягом десяти років з моменту прийняття роботи, якщо у встановленому законом порядку не передбачені більш тривалі строки (строки служби). Така вимога може бути пред'явлена незалежно від того, коли виявлено ці недоліки, у тому числі й при виявленні їх після закінчення гарантійного строку.

У разі невиконання підрядником цієї вимоги замовник має право протягом цього ж строку вимагати повернення частини ціни, сплаченої за роботу, або відшкодування його витрат на усунення недоліків.

Стаття 873. Розмір плати за договором побутового підряду

1. Вартість робіт, виконаних за договором побутового підряду, визначається за погодженням сторін, якщо інше не передбачено у встановленому порядку прейскурантами (цінниками), тарифами тощо.

2. Робота оплачується замовником після її остаточного передання підрядником. За згодою замовника робота може бути ним оплачена при укладенні договору побутового підряду шляхом видачі авансу або у повному обсязі.

Стаття 874. Правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням роботи

1. У разі нез'явлення замовника за одержанням виконаної роботи або іншого ухилення замовника від її прийняття підрядник має право, письмово попередивши замовника, зі спливом двох місяців від дня такого попередження продати предмет договору побутового підряду за розумну ціну, а суму виторгу, з вирахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести у депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім'я замовника.

{Частина перша статті 874 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

2. Підрядник має право у випадках, визначених частиною першою цієї статті, замість продажу предмета договору побутового підряду притримати його або вимагати відшкодування.

§ 3. Будівельний підряд

Стаття 875. Договір будівельного підряду

1. За договором будівельного підряду підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проектно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

2. Договір будівельного підряду укладається на проведення нового будівництва, капітального ремонту, реконструкції (технічного переоснащення) підприємств, будівель (зокрема житлових будинків), споруд, виконання монтажних, пусконалагоджувальних та інших робіт, нерозривно пов'язаних з місцезнаходженням об'єкта.

3. До договору будівельного підряду застосовуються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 876. Право власності на об'єкт будівництва

1. Власником об’єкта будівництва або результату інших будівельних робіт є замовник, якщо інше не передбачено законом або договором.

{Частина перша статті 876 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005; в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 877. Проектно-кошторисна документація

1. Підрядник зобов'язаний здійснювати будівництво та пов'язані з ним будівельні роботи відповідно до проектної документації, що визначає обсяг і зміст робіт та інші вимоги, які ставляться до робіт та до кошторису, що визначає ціну робіт.

Підрядник зобов'язаний виконати усі роботи, визначені у проектній документації та в кошторисі (проектно-кошторисній документації), якщо інше не встановлено договором будівельного підряду.

2. Договором будівельного підряду мають бути визначені склад і зміст проектно-кошторисної документації, а також має бути визначено, яка із сторін і в який строк зобов'язана надати відповідну документацію.

3. Підрядник, який виявив у ході будівництва не враховані проектною документацією роботи і необхідність у зв'язку з цим проведення додаткових робіт і збільшення кошторису, зобов'язаний повідомити про це замовника.

У разі неодержання від замовника в розумний строк відповіді на своє повідомлення підрядник зобов'язаний зупинити відповідні роботи з віднесенням збитків, завданих цим зупиненням, на замовника. Замовник звільняється від відшкодування цих збитків, якщо доведе, що у проведенні додаткових робіт немає необхідності.

4. Якщо підрядник не виконав обов'язку, встановленого частиною третьою цієї статті, він позбавляється права вимагати від замовника плату за виконані додаткові роботи і права на відшкодування завданих цим збитків, якщо не доведе, що його негайні дії були необхідними в інтересах замовника, зокрема у зв'язку з тим, що зупинення роботи могло призвести до знищення або пошкодження об'єкта будівництва.

Стаття 878. Внесення змін до проектно-кошторисної документації

1. Замовник має право вносити зміни до проектно-кошторисної документації до початку робіт або під час їх виконання за умови, що додаткові роботи, викликані такими змінами, за вартістю не перевищують десяти відсотків визначеної у кошторисі ціни і не змінюють характеру робіт, визначених договором.

2. Внесення до проектно-кошторисної документації змін, що потребують додаткових робіт, вартість яких перевищує десять відсотків визначеної у кошторисі ціни, допускається лише за згодою підрядника. У цьому разі підрядник має право відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 879. Забезпечення будівництва та оплата робіт

1. Матеріально-технічне забезпечення будівництва покладається на підрядника, якщо інше не встановлено договором будівельного підряду.

Договором на замовника може бути покладений обов'язок сприяти підрядникові у забезпеченні будівництва водопостачанням, електроенергією тощо, а також у наданні інших послуг.

2. Підрядник, який зобов'язаний здійснювати матеріально-технічне забезпечення будівництва, несе ризик неможливості використання наданого ним матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування без погіршення якості робіт.

3. У разі неможливості використання матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування, наданого замовником, без погіршення якості виконуваних робіт підрядник має право відмовитися від договору та вимагати від замовника сплати ціни робіт пропорційно їх виконаній частині, а також відшкодування збитків, не покритих цією сумою.

4. Оплата робіт провадиться після прийняття замовником збудованого об'єкта (виконаних робіт), якщо інший порядок розрахунків не встановлений за погодженням сторін.

5. У разі руйнування або пошкодження об'єкта будівництва внаслідок непереборної сили до спливу встановленого договором будівельного підряду строку здачі об'єкта, а також у разі неможливості завершити будівництво (будівельні роботи) з інших причин, що не залежать від замовника, підрядник не має права вимагати від замовника плату за роботу або оплату витрат, якщо інше не встановлено договором.

6. У разі необхідності консервації будівництва з незалежних від сторін обставин замовник зобов'язаний оплатити підрядникові виконані до консервації роботи та відшкодувати йому витрати, пов'язані з консервацією.

Стаття 880. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта

1. Віднесення ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта будівництва на замовника або підрядника до його прийняття замовником встановлюється відповідно до вимог закону, крім випадків, коли це сталося внаслідок обставин, що залежали від замовника.

{Частина перша статті 880 в редакції Закону № 3201-IV від 15.12.2005}

Стаття 881. Страхування об'єкта будівництва

{Назва статті 881 в редакції Закону № 3201-IV від 15.12.2005}

1. Страхування об'єкта будівництва або комплексу робіт здійснюється підрядником або замовником відповідно до законодавства.

{Абзац перший частини першої статті 881 в редакції Закону № 3201-IV від 15.12.2005}

Сторона, на яку покладається обов'язок щодо страхування, має надати другій стороні в порядку, встановленому договором, докази укладення нею договору страхування, включаючи відомості про страхувальника, розмір страхової суми та застраховані ризики.

2. Недоліки робіт або використовуваного для робіт матеріалу, допущені з вини підрядника (або субпідрядника), мають бути усунені підрядником за його рахунок.

3. Замовник має право з метою здійснення контролю та нагляду за будівництвом і прийняття від свого імені відповідних рішень укласти договір про надання такого виду послуг із спеціалізованою організацією або спеціалістом. У цьому разі в договорі будівельного підряду визначаються функції та повноваження такого спеціаліста.

Стаття 882. Передання та прийняття робіт

1. Замовник, який одержав повідомлення підрядника про готовність до передання робіт, виконаних за договором будівельного підряду, або, якщо це передбачено договором, - етапу робіт, зобов'язаний негайно розпочати їх прийняття.

2. Замовник організовує та здійснює прийняття робіт за свій рахунок, якщо інше не встановлено договором. У прийнятті робіт мають брати участь представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених законом або іншими нормативно-правовими актами.

3. Замовник, який попередньо прийняв окремі етапи робіт, несе ризик їх знищення або пошкодження не з вини підрядника, у тому числі й у випадках, коли договором будівельного підряду передбачено виконання робіт на ризик підрядника.

4. Передання робіт підрядником і прийняття їх замовником оформляється актом, підписаним обома сторонами. У разі відмови однієї із сторін від підписання акта про це вказується в акті і він підписується другою стороною.

Акт, підписаний однією стороною, може бути визнаний судом недійсним лише у разі, якщо мотиви відмови другої сторони від підписання акта визнані судом обґрунтованими.

5. Прийняття робіт може здійснюватися після попереднього випробування, якщо це передбачено договором будівельного підряду або випливає з характеру робіт. У цьому

випадку прийняття робіт може здійснюватися лише у разі позитивного результату попереднього випробування.

6. Замовник має право відмовитися від прийняття робіт у разі виявлення недоліків, які виключають можливість використання об'єкта для вказаної в договорі мети та не можуть бути усунені підрядником, замовником або третьою особою.

Стаття 883. Відповідальність підрядника

1. Підрядник відповідає за недоліки збудованого об'єкта, за прострочення передання його замовникові та за інші порушення договору (за недосягнення проектної потужності, інших запроектованих показників тощо), якщо не доведе, що ці порушення сталися не з його вини.

2. За невиконання або неналежне виконання обов'язків за договором будівельного підряду підрядник сплачує неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки в повному обсязі.

3. Суми неустойки (пені), сплачені підрядником за порушення строків виконання окремих робіт, повертаються підрядникові у разі закінчення всіх робіт до встановленого договором граничного терміну.

Стаття 884. Гарантії якості у договорі будівельного підряду

1. Підрядник гарантує досягнення об'єктом будівництва визначених у проектно-кошторисній документації показників і можливість експлуатації об'єкта відповідно до договору протягом гарантійного строку, якщо інше не встановлено договором будівельного підряду. Гарантійний строк становить десять років від дня прийняття об'єкта замовником, якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом.

2. Підрядник відповідає за дефекти, виявлені у межах гарантійного строку, якщо він не доведе, що вони сталися внаслідок: природного зносу об'єкта або його частин; неправильної його експлуатації або неправильності інструкцій щодо його експлуатації, розроблених самим замовником або залученими ним іншими особами; неналежного ремонту об'єкта, який здійснено самим замовником або залученими ним третіми особами.

3. Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого об'єкт не міг експлуатуватися внаслідок недоліків, за які відповідає підрядник.

4. У разі виявлення протягом гарантійного строку недоліків замовник повинен заявити про них підрядникові в розумний строк після їх виявлення.

5. Договором будівельного підряду може бути встановлено право замовника сплатити передбачену договором частину ціни робіт, визначеної у кошторисі, після закінчення гарантійного строку.

Стаття 885. Усунення недоліків за рахунок замовника

1. Договором будівельного підряду може бути передбачений обов'язок підрядника усувати на вимогу замовника та за його рахунок недоліки, за які підрядник не відповідає.

Підрядник має право відмовитися від виконання цього обов'язку, якщо усунення недоліків не пов'язане безпосередньо з предметом договору або не може бути здійснене підрядником з незалежних від нього причин.

Стаття 886. Відповідальність замовника

1. У разі невиконання або неналежного виконання замовником обов'язків за договором будівельного підряду він сплачує підрядникові неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки у повному обсязі, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

§ 4. Підряд на проектні та пошукові роботи

Стаття 887. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт

1. За договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт підрядник зобов'язується розробити за завданням замовника проектну або іншу технічну документацію та (або) виконати пошукові роботи, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити їх.

2. До договору підряду на проведення проектних і пошукових робіт застосовуються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 888. Вихідні дані для проведення проектних та пошукових робіт

1. За договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт замовник зобов'язаний передати підрядникові завдання на проектування, а також інші вихідні дані, необхідні для складання проектно-кошторисної документації. Завдання на проектування може бути підготовлене за дорученням замовника підрядником. У цьому разі завдання стає обов'язковим для сторін з моменту його затвердження замовником.

2. Підрядник зобов'язаний додержувати вимог, що містяться у завданні та інших вихідних даних для проектування та виконання пошукових робіт, і має право відступити від них лише за згодою замовника.

Стаття 889. Обов'язки замовника

1. Замовник зобов'язаний, якщо інше не встановлено договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт:

1) сплатити підрядникові встановлену ціну після завершення усіх робіт чи сплатити її частинами після завершення окремих етапів робіт або в іншому порядку, встановленому договором або законом;

2) використовувати проектно-кошторисну документацію, одержану від підрядника, лише для цілей, встановлених договором, не передавати проектно-кошторисну документацію іншим особам і не розголошувати дані, що містяться у ній, без згоди підрядника;

3) надавати послуги підрядникові у виконанні проектних та пошукових робіт в обсязі та на умовах, встановлених договором;

4) брати участь разом з підрядником у погодженні готової проектно-кошторисної документації з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

5) відшкодувати підрядникові додаткові витрати, пов'язані із зміною вихідних даних для проведення проектних та пошукових робіт внаслідок обставин, що не залежать від підрядника;

6) залучити підрядника до участі у справі за позовом, пред'явленим до замовника іншою особою у зв'язку з недоліками складеної проектної документації або виконаних пошукових робіт.

Стаття 890. Обов'язки підрядника

1. Підрядник зобов'язаний:

1) виконувати роботи відповідно до вихідних даних для проведення проектування та згідно з договором;

2) погоджувати готову проектно-кошторисну документацію із замовником, а в разі необхідності - також з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

3) передати замовникові готову проектно-кошторисну документацію та результати пошукових робіт;

4) не передавати без згоди замовника проектно-кошторисну документацію іншим особам;

5) гарантувати замовникові відсутність у інших осіб права перешкодити або обмежити виконання робіт на основі підготовленої за договором проектно-кошторисної документації.

Стаття 891. Відповідальність підрядника за недоліки документації та робіт

1. Підрядник відповідає за недоліки проектно-кошторисної документації та пошукових робіт, включаючи недоліки, виявлені згодом у ході будівництва, а також у процесі експлуатації об'єкта, створеного на основі виконаної проектно-кошторисної документації і результатів пошукових робіт.

2. У разі виявлення недоліків у проектно-кошторисній документації або в пошукових роботах підрядник на вимогу замовника зобов'язаний безоплатно переробити проектно-кошторисну документацію або здійснити необхідні додаткові пошукові роботи, а також відшкодувати завдані збитки, якщо інше не встановлено договором або законом.

Глава 62
ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ АБО ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РОБІТ

Стаття 892. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

1. За договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт підрядник (виконавець) зобов'язується провести за завданням

замовника наукові дослідження, розробити зразок нового виробу та конструкторську документацію на нього, нову технологію тощо, а замовник зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

Договір може охоплювати весь цикл проведення наукових досліджень, розроблення та виготовлення зразків або його окремі етапи.

Стаття 893. Виконання робіт

1. Виконавець зобов'язаний провести наукові дослідження особисто, якщо інше не встановлено договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Виконавець має право залучати до виконання науково-дослідних робіт інших осіб лише за згодою замовника.

Виконавець має право залучати інших осіб (субвиконавців) до виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 894. Передання, прийняття та оплата робіт

1. Виконавець зобов'язаний передати, а замовник прийняти та оплатити повністю завершені науково-дослідні або дослідно-конструкторські та технологічні роботи. Договором можуть бути передбачені прийняття та оплата окремих етапів робіт або інший спосіб оплати.

2. Плата за виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт та технологічних робіт, встановлена договором, може бути зменшена замовником залежно від фактично одержаних результатів порівняно з результатами, передбаченими договором, якщо це не залежало від замовника, а можливість такого зменшення та його межі були передбачені домовленістю сторін.

Стаття 895. Конфіденційність відомостей про договір

1. Виконавець і замовник зобов'язані забезпечити конфіденційність відомостей щодо предмета договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, ходу його виконання та одержаних результатів, якщо інше не встановлено договором. Обсяг відомостей, що належать до конфіденційних, встановлюється договором.

Стаття 896. Права сторін на результати робіт

1. Замовник за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт має право використовувати передані йому результати робіт у межах і на умовах, встановлених договором.

2. Виконавець має право використати одержаний ним результат робіт також для себе, якщо інше не встановлено договором.

Договором може бути передбачено право виконавця передавати результати робіт іншим особам.

Стаття 897. Обов'язки виконавця

1. Виконавець за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт зобов'язаний:

1) виконати роботи відповідно до погодженої із замовником програми (техніко-економічних показників) або тематики і передати замовникові результат у строк, встановлений договором;

2) додержувати вимог, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності;

3) утримуватися від публікації без згоди замовника науково-технічних результатів, одержаних при виконанні робіт;

4) вживати заходів для захисту одержаних при виконанні робіт результатів, що підлягають правовій охороні, та інформувати про це замовника;

5) своїми силами та за свій рахунок усувати допущені з його вини недоліки у технічній документації, які можуть спричинити відступи від техніко-економічних показників, передбачених у технічному завданні замовника або в договорі;

6) негайно інформувати замовника про виявлену неможливість одержати очікувані результати або недоцільність продовжувати роботу.

Стаття 898. Обов'язки замовника

1. Замовник за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт зобов'язаний:

1) видати виконавцеві технічне завдання та погодити з ним програму (техніко-економічні показники) або тематику робіт;

2) передати виконавцеві необхідну для виконання робіт інформацію;

3) прийняти виконані роботи та оплатити їх.

Стаття 899. Наслідки неможливості досягнення результату

1. Якщо у ході науково-дослідних робіт виявляється неможливість досягнення результату внаслідок обставин, що не залежать від виконавця, замовник зобов'язаний оплатити роботи, проведені до виявлення неможливості отримати передбачені договором результати, але не вище відповідної частини ціни робіт, визначеної договором.

2. Якщо у ході виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт виявляється неможливість досягнення результату внаслідок обставин, що виникли не з вини виконавця, замовник зобов'язаний відшкодувати витрати виконавця.

Стаття 900. Відповідальність виконавця за порушення договору

1. Виконавець відповідає перед замовником за порушення договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

2. Виконавець зобов'язаний відшкодувати замовнику реальні збитки у межах ціни робіт, в яких виявлено недоліки, якщо договором встановлено, що вони підлягають відшкодуванню в межах загальної ціни робіт за договором.

Упущена вигода підлягає відшкодуванню у випадках, встановлених законом.

Глава 63
ПОСЛУГИ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 901. Договір про надання послуг

1. За договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

2. Положення цієї глави можуть застосовуватися до всіх договорів про надання послуг, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Стаття 902. Виконання договору про надання послуг

1. Виконавець повинен надати послугу особисто.

2. У випадках, встановлених договором, виконавець має право покласти виконання договору про надання послуг на іншу особу, залишаючись відповідальним в повному обсязі перед замовником за порушення договору.

Стаття 903. Плата за договором про надання послуг

1. Якщо договором передбачено надання послуг за плату, замовник зобов'язаний оплатити надану йому послугу в розмірі, у строки та в порядку, що встановлені договором.

2. У разі неможливості виконати договір про надання послуг, що виникла не з вини виконавця, замовник зобов'язаний виплатити виконавцеві розумну плату. Якщо неможливість виконати договір виникла з вини замовника, він зобов'язаний виплатити виконавцеві плату в повному обсязі, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 904. Відшкодування виконавцеві фактичних витрат за договором про безоплатне надання послуг

1. За договором про безоплатне надання послуг замовник зобов'язаний відшкодувати виконавцеві усі фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

2. Положення частини першої цієї статті застосовуються також у випадках, коли неможливість виконати договір про безоплатне надання послуг виникла з вини замовника або внаслідок непереборної сили.

Стаття 905. Строк договору про надання послуг

1. Строк договору про надання послуг встановлюється за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом або іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 906. Відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг

1. Збитки, завдані замовнику невиконанням або неналежним виконанням договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем, у разі наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності,

відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилося неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Збитки, завдані невиконанням або неналежним виконанням договору про безоплатне надання послуг, підлягають відшкодуванню виконавцем у розмірі, що не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо інший розмір відповідальності виконавця не встановлений договором.

Стаття 907. Розірвання договору про надання послуг

1. Договір про надання послуг може бути розірваний, у тому числі шляхом односторонньої відмови від договору, в порядку та на підставах, встановлених цим Кодексом, іншим законом або за домовленістю сторін.

Порядок і наслідки розірвання договору про надання послуг визначаються домовленістю сторін або законом.

Глава 64
ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Стаття 908. Загальні положення про перевезення

1. Перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти здійснюється за договором перевезення.

2. Загальні умови перевезення визначаються цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Умови перевезення вантажу, пасажирів і багажу окремими видами транспорту, а також відповідальність сторін щодо цих перевезень встановлюються договором, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Стаття 909. Договір перевезення вантажу

1. За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

2. Договір перевезення вантажу укладається у письмовій формі.

3. Укладення договору перевезення вантажу підтверджується складенням транспортної накладної (коносамента або іншого документа, встановленого транспортними кодексами (статутами).

4. Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договору перевезення вантажу.

Стаття 910. Договір перевезення пасажира та багажу

1. За договором перевезення пасажира одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажира) до пункту призначення, а в разі здавання багажу - також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу - також за його провезення.

2. Укладення договору перевезення пасажира та багажу підтверджується видачею відповідно квитка та багажної квитанції, форми яких встановлюються відповідно до транспортних кодексів (статутів).

Стаття 911. Права пасажира

1. Пасажир має право:

1) одержати місце у транспортному засобі згідно з придбаним квитком;

2) провозити з собою безоплатно одну дитину віком до шести років без права зайняття нею окремого місця;

3) купувати для дітей віком від шести до чотирнадцяти років дитячі квитки за пільговою ціною;

4) перевозити з собою безоплатно ручну поклажу у межах норм, встановлених транспортними кодексами (статутами);

5) зробити не більше однієї зупинки в дорозі з подовженням строку чинності проїзних документів (квитка) не більше ніж на десять діб, а в разі хвороби - на весь час хвороби;

6) відмовитися від поїздки, повернути квиток і одержати назад повну або часткову вартість квитка - залежно від строку здавання квитка згідно з правилами, встановленими транспортними кодексами (статутами);

7) отримувати повну та своєчасну інформацію про час та місце відправлення транспортного засобу за вказаним у транспортному документі (квитку) маршрутом.

2. Пасажир може мати також інші права, встановлені цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Стаття 912. Договір чартеру (фрахтування)

1. За договором чартеру (фрахтування) одна сторона (фрахтівник) зобов'язується надати другій стороні (фрахтувальникові) за плату всю або частину місткості в одному чи кількох транспортних засобах на один або кілька рейсів для перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти або з іншою метою, якщо це не суперечить закону та іншим нормативно-правовим актам.

2. Порядок укладення договору чартеру (фрахтування), а також форма цього договору встановлюються транспортними кодексами (статутами).

Стаття 913. Мультимодальні перевезення

1. Перевезення вантажу, багажу, пошти здійснюються кількома видами транспорту з використанням документа мультимодального перевезення.

2. Перевезення пасажирів може здійснюватися кількома видами транспорту за єдиним транспортним документом або за документом мультимодального перевезення. Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють мультимодальні перевезення, визначаються за домовленістю між ними.

3. Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють мультимодальні перевезення, перевезення пасажирів, визначаються Законом України "Про мультимодальні перевезення" та іншими актами цивільного законодавства.

{Стаття 913 в редакції Закону № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 914. Довгостроковий договір

1. Перевізник і власник (володілець) вантажу в разі необхідності здійснення систематичних перевезень можуть укласти довгостроковий договір.

2. За довгостроковим договором перевізник зобов'язується у встановлені строки приймати, а власник (володілець) вантажу - передавати для перевезення вантаж у встановленому обсязі. У довгостроковому договорі перевезення вантажу встановлюються обсяг, строки та інші умови надання транспортних засобів і передання вантажу для перевезення, порядок розрахунків, а також інші умови перевезення.

Стаття 915. Перевезення транспортом загального користування

1. Перевезення, що здійснюється юридичною особою, вважається перевезенням транспортом загального користування, якщо із закону, інших нормативно-правових актів або ліцензії, виданої цій організації, випливає, що вона має здійснювати перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти за зверненням будь-якої особи.

2. Договір перевезення транспортом загального користування є публічним договором.

Стаття 916. Провізна плата

1. За перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти стягується провізна плата у розмірі, що визначається за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом або іншими нормативно-правовими актами. Якщо розмір провізної плати не визначений, стягується розумна плата.

2. Плата за перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти, що здійснюється транспортом загального користування, визначається за домовленістю сторін, якщо вона не встановлена тарифами, затвердженими у встановленому порядку.

Пільгові умови перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти транспортом загального користування можуть встановлюватися організацією, підприємством транспорту за їх рахунок або за рахунок відповідного бюджету у випадках, встановлених законом та іншими нормативно-правовими актами.

3. Робота та послуги, що виконуються на вимогу власника (володільця) вантажу і не передбачені тарифами, оплачуються додатково за домовленістю сторін.

4. Перевізник має право притримати переданий йому для перевезення вантаж для забезпечення внесення провізної плати та інших платежів, якщо інше не встановлено законом, іншими нормативно-правовими актами або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 917. Надання транспортних засобів і пред'явлення вантажу до перевезення

1. Перевізник зобов'язаний надати транспортні засоби під завантаження у строк, встановлений договором.

Відправник вантажу має право відмовитися від наданого транспортного засобу, якщо він є непридатним для перевезення цього вантажу.

2. Відправник повинен пред'явити у встановлений строк вантаж, який підлягає перевезенню, в належній тарі та (або) упаковці; вантаж має бути також замаркований відповідно до встановлених вимог.

3. Перевізник має право відмовитися від прийняття вантажу, що поданий у тарі та (або) упаковці, які не відповідають встановленим вимогам, а також у разі відсутності або неналежного маркування вантажу.

Стаття 918. Завантаження та вивантаження вантажу

1. Завантаження (вивантаження) вантажу здійснюється організацією, підприємством транспорту або відправником (одержувачем) у порядку, встановленому договором, із додержанням правил, встановлених транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

2. Завантаження (вивантаження) вантажу, що здійснюється відправником (одержувачем) вантажу, має провадитися у строки, встановлені договором, якщо такі строки не встановлені транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Стаття 919. Строк доставки вантажу, пасажира, багажу, пошти

1. Перевізник зобов'язаний доставити вантаж, пасажира, багаж, пошту до пункту призначення у строк, встановлений договором, якщо інший строк не встановлений транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них, а в разі відсутності таких строків - у розумний строк.

2. Вантаж, не виданий одержувачеві на його вимогу протягом тридцяти днів після спливу строку його доставки, якщо більш тривалий строк не встановлений договором, транспортними кодексами (статутами), вважається втраченим.

Одержувач вантажу повинен прийняти вантаж, що прибув після спливу зазначених вище строків, і повернути суму, виплачену йому перевізником за втрату вантажу, якщо інше не встановлено договором, транспортними кодексами (статутами).

Стаття 920. Відповідальність за зобов'язаннями, що випливають із договору перевезення

1. У разі порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення, сторони несуть відповідальність, встановлену за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами).

Стаття 921. Відповідальність перевізника за ненадання транспортного засобу і відповідальність відправника за невикористання наданого транспортного засобу

1. Перевізник за ненадання транспортного засобу для перевезення вантажу, а відправник за ненадання вантажу або невикористання наданого транспортного засобу з інших причин несуть відповідальність, встановлену договором, якщо інше не встановлено транспортними кодексами (статутами).

2. Перевізник і відправник вантажу звільняються від відповідальності, якщо ненадання транспортного засобу або невикористання наданого транспортного засобу сталося не з їхньої вини, зокрема у разі припинення (обмеження) перевезення вантажу у певних напрямках, встановленого у випадках і порядку, передбачених транспортними кодексами (статутами).

Стаття 922. Відповідальність перевізника за затримку відправлення пасажира та порушення строку доставлення пасажира до пункту призначення

1. За затримку у відправленні транспортного засобу, що перевозить пасажира, або запізнення у прибутті такого транспортного засобу до пункту призначення перевізник сплачує пасажирові штраф у розмірі, встановленому за домовленістю сторін, транспортними кодексами (статутами), якщо перевізник не доведе, що ці порушення сталися внаслідок непереборної сили, усунення несправності транспортного засобу, яка загрожувала життю або здоров'ю пасажирів, або інших обставин, що не залежали від перевізника.

2. У разі відмови пасажира від перевезення з причини затримки відправлення транспортного засобу перевізник зобов'язаний повернути пасажиру провізну плату.

3. Якщо поїздка пасажира з пункту пересадки не відбулася внаслідок запізнення транспортного засобу, який доставив його у цей пункт, перевізник зобов'язаний відшкодувати пасажирові завдані збитки.

Стаття 923. Відповідальність перевізника за прострочення доставки вантажу

1. У разі прострочення доставки вантажу перевізник зобов'язаний відшкодувати другій стороні збитки, завдані порушенням строку перевезення, якщо інші форми відповідальності не встановлені договором, транспортними кодексами (статутами).

Стаття 924. Відповідальність перевізника за втрату, нестачу, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти

1. Перевізник відповідає за збереження вантажу, багажу, пошти з моменту прийняття їх до перевезення та до видачі одержувачеві, якщо не доведе, що втрата, нестача, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти сталися внаслідок обставин, яким перевізник не міг запобігти та усунення яких від нього не залежало.

2. Перевізник відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятих до перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо не доведе, що це сталося не з його вини.

3. Гранична межа відповідальності оператора мультимодальних перевезень визначається Законом України "Про мультимодальні перевезення".

{Статтю 924 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1887-IX від 17.11.2021}

Стаття 925. Пред'явлення претензій і позовів, що випливають із договору перевезення

1. До пред'явлення перевізникові позову, що випливає із договору перевезення вантажу, пошти можливим є пред'явлення йому претензії у порядку, встановленому законом, транспортними кодексами (статутами).

{Частина перша статті 925 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2705-IV від 23.06.2005}

2. Позов до перевізника може бути пред'явлений відправником вантажу або його одержувачем у разі повної або часткової відмови перевізника задовольнити претензію або неодержання від перевізника відповіді у місячний строк.

3. До вимог, що випливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовується позовна давність в один рік з моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів).

Стаття 926. Позови щодо перевезення у закордонному сполученні

1. Позовна давність, порядок пред'явлення позовів у спорах, пов'язаних з перевезеннями у закордонному сполученні, встановлюються міжнародними договорами України, транспортними кодексами (статутами).

Стаття 927. Страхування вантажів, пасажирів і багажу

1. Страхування вантажів, пасажирів і багажу проводиться відповідно до закону.

Стаття 928. Відповідальність перевізника за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю пасажира

1. Відповідальність перевізника за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю пасажира, визначається відповідно до глави 82 цього Кодексу, якщо договором або законом не встановлена відповідальність перевізника без вини.

Глава 65
ТРАНСПОРТНЕ ЕКСПЕДИРУВАННЯ

Стаття 929. Договір транспортного експедирування

1. За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договором транспортного експедирування може бути встановлено обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом, зобов'язання експедитора укласти від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечити відправку і одержання вантажу, а також інші зобов'язання, пов'язані з перевезенням.

Договором транспортного експедирування може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта,

зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей тощо).

2. Положення цієї глави поширюються також на випадки, коли обов'язки експедитора виконуються перевізником.

3. Умови договору транспортного експедирування визначаються за домовленістю сторін, якщо інше на встановлено законом, іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 930. Форма договору транспортного експедирування

1. Договір транспортного експедирування укладається у письмовій формі.

2. Клієнт повинен видати експедиторові довіреність, якщо вона є необхідною для виконання його обов'язків.

Стаття 931. Плата за договором транспортного експедирування

1. Розмір плати експедиторові встановлюється договором транспортного експедирування, якщо інше не встановлено законом. Якщо розмір плати не встановлений, клієнт повинен виплатити експедитору розумну плату.

Стаття 932. Виконання договору транспортного експедирування

1. Експедитор має право залучити до виконання своїх обов'язків інших осіб.

2. У разі залучення експедитором до виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування інших осіб експедитор відповідає перед клієнтом за порушення договору.

Стаття 933. Документи та інша інформація, що надаються експедиторові

1. Клієнт зобов'язаний надати експедиторові документи та іншу інформацію про властивості вантажу, умови його перевезення, а також інформацію, необхідну для виконання експедитором обов'язків, встановлених договором.

2. Експедитор повинен повідомити клієнта про виявлені недоліки одержаної інформації, а в разі її неповноти - вимагати у клієнта необхідну додаткову інформацію.

3. У разі ненадання клієнтом документів та необхідної інформації експедитор має право відкласти виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування до надання документів та інформації в повному обсязі.

4. Клієнт відповідає за збитки, завдані експедиторові у зв'язку з порушенням обов'язку щодо надання документів та інформації, визначених частиною першою цієї статті.

Стаття 934. Відповідальність експедитора за договором транспортного експедирування

1. За порушення обов'язків за договором транспортного експедирування експедитор відповідає перед клієнтом відповідно до глави 51 цього Кодексу.

Стаття 935. Відмова від договору транспортного експедирування

1. Клієнт або експедитор має право відмовитися від договору транспортного експедирування, попередивши про це другу сторону в розумний строк. Сторона, яка заявила про таку відмову, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки, завдані їй у зв'язку із розірванням договору.

Глава 66
ЗБЕРІГАННЯ

§ 1. Загальні положення про зберігання

Стаття 936. Договір зберігання

1. За договором зберігання одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності.

2. Договором зберігання, в якому зберігачем є особа, що здійснює зберігання на засадах підприємницької діяльності (професійний зберігач), може бути встановлений обов'язок зберігача зберігати річ, яка буде передана зберігачеві в майбутньому.

3. Договір зберігання є публічним, якщо зберігання речей здійснюється суб'єктом підприємницької діяльності на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування.

Стаття 937. Форма договору зберігання

1. Договір зберігання укладається у письмовій формі у випадках, встановлених статтею 208 цього Кодексу.

Договір зберігання, за яким зберігач зобов'язується прийняти річ на зберігання в майбутньому, має бути укладений у письмовій формі, незалежно від вартості речі, яка буде передана на зберігання.

Письмова форма договору вважається дотриманою, якщо прийняття речі на зберігання посвідчене розпискою, квитанцією або іншим документом, підписаним зберігачем.

2. Прийняття речі на зберігання при пожежі, повені, раптовому захворюванні або за інших надзвичайних обставин може підтверджуватися свідченням свідків.

3. Прийняття речі на зберігання може підтверджуватися видачею поклажодавцеві номерного жетона, іншого знака, що посвідчує прийняття речі на зберігання, якщо це встановлено законом, іншими актами цивільного законодавства або є звичним для цього виду зберігання.

Стаття 938. Строк зберігання

1. Зберігач зобов'язаний зберігати річ протягом строку, встановленого у договорі зберігання.

2. Якщо строк зберігання у договорі зберігання не встановлений і не може бути визначений виходячи з його умов, зберігач зобов'язаний зберігати річ до пред'явлення поклажодавцем вимоги про її повернення.

3. Якщо строк зберігання речі визначений моментом пред'явлення поклажодавцем вимоги про її повернення, зберігач має право зі спливом звичайного за цих обставин строку зберігання вимагати від поклажодавця забрати цю річ в розумний строк.

Стаття 939. Правові наслідки відмови поклажодавця від передання речі на зберігання

1. Зберігач, який зобов'язався прийняти в майбутньому річ на зберігання, не має права вимагати її передання на зберігання.

2. Поклажодавець, який не передав річ на зберігання, зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані йому у зв'язку з тим, що зберігання не відбулося, якщо він в розумний строк не попередив зберігача про відмову від договору зберігання.

Стаття 940. Обов'язок прийняти річ на зберігання

1. Професійний зберігач, який зберігає речі на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування, не має права відмовитися від укладення договору зберігання за наявності у нього такої можливості.

2. Зберігач звільняється від обов'язку прийняти річ на зберігання, якщо у зв'язку з обставинами, які мають істотне значення, він не може забезпечити її схоронності.

Якщо річ мала бути передана на зберігання в майбутньому, зберігач звільняється від обов'язку прийняти річ на зберігання, якщо у зв'язку з обставинами, які мають істотне значення, він не може забезпечити її схоронності.

Стаття 941. Зберігання речей, визначених родовими ознаками

1. За згодою поклажодавця зберігач має право змішати речі одного роду та однієї якості, які передані на зберігання.

Стаття 942. Обов'язок зберігача щодо забезпечення схоронності речі

1. Зберігач зобов'язаний вживати усіх заходів, встановлених договором, законом, іншими актами цивільного законодавства, для забезпечення схоронності речі.

2. Якщо зберігання здійснюється безоплатно, зберігач зобов'язаний піклуватися про річ, як про свою власну.

Стаття 943. Виконання договору зберігання

1. Зберігач зобов'язаний виконувати свої обов'язки за договором зберігання особисто.

2. Зберігач має право передати річ на зберігання іншій особі у разі, якщо він вимушений це зробити в інтересах поклажодавця і не має можливості отримати його згоду.

Про передання речі на зберігання іншій особі зберігач зобов'язаний своєчасно повідомити поклажодавця.

3. У разі передання зберігачем речі на зберігання іншій особі умови договору зберігання є чинними і первісний зберігач відповідає за дії особи, якій він передав річ на зберігання.

Стаття 944. Користування річчю, переданою на зберігання

1. Зберігач не має права без згоди поклажодавця користуватися річчю, переданою йому на зберігання, а також передавати її у користування іншій особі.

Стаття 945. Зміна умов зберігання

1. Зберігач зобов'язаний негайно повідомити поклажодавця про необхідність зміни умов зберігання речі і отримати його відповідь.

У разі небезпеки втрати, нестачі або пошкодження речі зберігач зобов'язаний змінити спосіб, місце та інші умови її зберігання, не чекаючи відповіді поклажодавця.

2. Якщо річ пошкоджена або виникли реальна загроза її пошкодження чи інші обставини, що не дають змоги забезпечити її схоронність, а вжиття заходів з боку поклажодавця очікувати неможливо, зберігач має право продати річ або її частину.

Якщо зазначені обставини виникли з причин, за які зберігач не відповідає, він має право відшкодувати свої витрати з суми виторгу, одержаної від продажу речі. Наявність зазначених обставин доводиться зберігачем.

Стаття 946. Плата за зберігання

1. Плата за зберігання та строки її внесення встановлюються договором зберігання.

2. Якщо зберігання припинилося достроково через обставини, за які зберігач не відповідає, він має право на пропорційну частину плати.

3. Якщо поклажодавець після закінчення строку договору зберігання не забрав річ, він зобов'язаний внести плату за весь фактичний час її зберігання.

4. Установчим документом юридичної особи або договором може бути передбачено безоплатне зберігання речі.

Стаття 947. Відшкодування витрат на зберігання

1. Витрати зберігача на зберігання речі можуть бути включені до плати за зберігання.

2. Витрати, які сторони не могли передбачити при укладенні договору зберігання (надзвичайні витрати), відшкодовуються понад плату, яка належить зберігачеві.

3. При безоплатному зберіганні поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві здійснені ним витрати на зберігання речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 948. Обов'язок поклажодавця забрати річ після закінчення строку зберігання

1. Поклажодавець зобов'язаний забрати річ від зберігача після закінчення строку зберігання.

Стаття 949. Обов'язок зберігача повернути річ

1. Зберігач зобов'язаний повернути поклажодавцеві річ, яка була передана на зберігання, або відповідну кількість речей такого самого роду та такої самої якості.

2. Річ має бути повернена поклажодавцю в такому стані, в якому вона була прийнята на зберігання, з урахуванням зміни її природних властивостей.

Зберігач зобов'язаний передати плоди та доходи, які були ним одержані від речі.

3. Тотожність речі, яка була прийнята на зберігання, і речі, яка була повернута поклажодавцеві, може підтверджуватися свідченням свідків.

Стаття 950. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) або пошкодження речі

1. За втрату (нестачу) або пошкодження речі, прийнятої на зберігання, зберігач відповідає на загальних підставах.

2. Професійний зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі, якщо не доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили, або через такі властивості речі, про які зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати, або внаслідок умислу чи грубої необережності поклажодавця.

3. Зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі після закінчення строку зберігання лише за наявності його умислу або грубої необережності.

Стаття 951. Відшкодування збитків, завданих поклажодавцеві

1. Збитки, завдані поклажодавцеві втратою (нестачею) або пошкодженням речі, відшкодовуються зберігачем:

1) у разі втрати (нестачі) речі - у розмірі її вартості;

2) у разі пошкодження речі - у розмірі суми, на яку знизилася її вартість.

2. Якщо внаслідок пошкодження речі її якість змінилася настільки, що вона не може бути використана за первісним призначенням, поклажодавець має право відмовитися від цієї речі і вимагати від зберігача відшкодування її вартості.

Стаття 952. Відшкодування збитків, завданих зберігачеві

1. Поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані властивостями речі, переданої на зберігання, якщо зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати про ці властивості.

Стаття 953. Повернення речі на вимогу поклажодавця

1. Зберігач зобов'язаний на першу вимогу поклажодавця повернути річ, навіть якщо строк її зберігання не закінчився.

Стаття 954. Зберігання за законом

1. Положення цієї глави застосовуються до зберігання, яке здійснюється на підставі закону, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 955. Застосування загальних положень про зберігання до окремих його видів

1. Положення параграфу 1 цієї глави застосовуються до окремих видів зберігання, якщо інше не встановлено положеннями цього Кодексу про окремі види зберігання або законом.

§ 2. Зберігання на товарному складі

Стаття 956. Поняття товарного складу

1. Товарним складом є організація, яка зберігає товар та надає послуги, пов'язані зі зберіганням, на засадах підприємницької діяльності.

2. Товарний склад є складом загального користування, якщо відповідно до закону, інших нормативно-правових актів або дозволу (ліцензії) він зобов'язаний приймати на зберігання товари від будь-якої особи.

Стаття 957. Договір складського зберігання

1. За договором складського зберігання товарний склад зобов'язується за плату зберігати товар, переданий йому поклажодавцем, і повернути цей товар у схоронності.

2. Договір складського зберігання, укладений складом загального користування, є публічним договором.

3. Договір складського зберігання укладається у письмовій формі. Письмова форма договору складського зберігання вважається дотриманою, якщо прийняття товару на товарний склад посвідчене складським документом.

Стаття 958. Зберігання речей, визначених родовими ознаками, з правом розпоряджання ними

1. Якщо товарний склад має право розпоряджатися речами, визначеними родовими ознаками, до відносин сторін застосовуються положення про договір позики, а час та місце повернення товарів визначаються загальними положеннями про зберігання.

Стаття 959. Огляд товару

1. Товарний склад зобов'язаний за свій рахунок оглянути товар при прийнятті його на зберігання для визначення його кількості та зовнішнього стану.

2. Товарний склад зобов'язаний надавати поклажодавцеві можливість оглянути товар або його зразки протягом усього часу зберігання, а якщо предметом зберігання є речі, визначені родовими ознаками, - взяти проби та вжити заходів, необхідних для забезпечення його схоронності.

3. Товарний склад або поклажодавець при поверненні товару має право вимагати його огляду та перевірки якості. Витрати, пов'язані з оглядом речей, несе сторона, яка вимагала огляду та перевірки.

Якщо при поверненні товару він не був спільно оглянутий або перевірений товарним складом та поклажодавцем, поклажодавець має заявити про нестачу або пошкодження товару у письмовій формі одночасно з його одержанням, а щодо нестачі та пошкодження, які не могли бути виявлені при звичайному способі прийняття товару, - протягом трьох днів після його одержання. У разі відсутності заяви поклажодавця вважається, що товарний склад повернув товар відповідно до умов договору.

Стаття 960. Зміна умов зберігання та стан товару

1. Якщо для забезпечення схоронності товару потрібна негайна зміна умов його зберігання, товарний склад зобов'язаний самостійно вжити відповідних невідкладних заходів та повідомити про них поклажодавця.

2. У разі виявлення пошкоджень товару склад зобов'язаний негайно скласти акт і того ж дня повідомити про це поклажодавця.

Стаття 961. Складські документи

1. Товарний склад на підтвердження прийняття товару видає один із таких складських документів:

складську квитанцію;

просте складське свідоцтво;

подвійне складське свідоцтво.

2. Товар, прийнятий на зберігання за простим або подвійним складським свідоцтвом, може бути предметом застави протягом строку зберігання товару на підставі застави цього свідоцтва.

Стаття 962. Подвійне складське свідоцтво

1. Подвійне складське свідоцтво складається з двох частин - складського свідоцтва та заставного свідоцтва (варанта), які можуть бути відокремлені одне від одного.

2. У кожній з двох частин подвійного складського свідоцтва мають бути однаково зазначені:

1) найменування та місцезнаходження товарного складу, що прийняв товар на зберігання;

2) номер свідоцтва за реєстром товарного складу;

3) найменування юридичної особи або ім'я фізичної особи, від якої прийнято товар на зберігання, її місцезнаходження або місце проживання;

4) найменування і кількість прийнятого на зберігання товару - число одиниць та (або) товарних місць та (або) міра (вага, об'єм) товару;

5) строк, на який прийнято товар на зберігання, або вказівка на те, що товар прийнято на зберігання до запитання;

6) розмір плати за зберігання або тарифи, на підставі яких вона обчислюється, та порядок її сплати;

7) дата видачі свідоцтва.

Кожна з двох частин подвійного складського свідоцтва повинна також містити ідентичні підписи уповноваженої особи товарного складу.

{Абзац частини другої статті 962 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1206-VII від 15.04.2014}

3. Документ, що не відповідає вимогам цієї статті, не є подвійним складським свідоцтвом.

Стаття 963. Права володільця складського та заставного свідоцтва

1. Володілець складського та заставного свідоцтва має право розпоряджатися товаром, що зберігається на товарному складі.

2. Володілець лише складського свідоцтва має право розпоряджатися товаром, але цей товар не може бути взятий зі складу до погашення кредиту, виданого за заставним свідоцтвом.

3. Володілець лише заставного свідоцтва має право застави на товар на суму відповідно до суми кредиту та процентів за користування ним. У разі застави товару відмітка про це робиться на складському свідоцтві.

Стаття 964. Передання складського та заставного свідоцтва

1. Складське та заставне свідоцтва можуть передаватися разом або окремо за передавальними написами.

Стаття 965. Просте складське свідоцтво

1. Просте складське свідоцтво видається на пред'явника.

2. Просте складське свідоцтво має містити відомості, встановлені пунктами 1, 2, 4, 7 та абзацом дев'ятим частини другої статті 962 цього Кодексу, а також вказівку на те, що воно видане на пред'явника.

3. Документ, що не відповідає вимогам цієї статті, не є простим складським свідоцтвом.

Стаття 966. Видача товару за подвійним складським свідоцтвом

1. Товарний склад видає товари володільцеві складського та заставного свідоцтва (подвійного складського свідоцтва) лише в обмін на обидва свідоцтва разом.

2. Володільцеві складського свідоцтва, який не має заставного свідоцтва, але сплатив суму боргу за ним, склад видає товар лише в обмін на складське свідоцтво та за умови надання разом з ним квитанції про сплату всієї суми боргу за заставним свідоцтвом.

Товарний склад, що видав товар володільцеві складського свідоцтва, який не має заставного свідоцтва та не сплатив суму боргу за ним, відповідає перед володільцем заставного свідоцтва за платіж усієї суми, забезпеченої за ним.

3. Володілець складського та заставного свідоцтва має право вимагати видачі товару частинами. При цьому в обмін на первісні свідоцтва йому видаються нові свідоцтва на товар, що залишився на складі.

§ 3. Спеціальні види зберігання

Стаття 967. Зберігання речі у ломбарді

1. Договір зберігання речі, прийнятої ломбардом від фізичної особи, оформляється видачею іменної квитанції.

2. Ціна речі визначається за домовленістю сторін.

3. Ломбард зобов'язаний страхувати на користь поклажодавця за свій рахунок речі, прийняті на зберігання, виходячи з повної суми їх оцінки.

Стаття 968. Продаж речі, яку поклажодавець не забрав з ломбарду

1. Річ, яку поклажодавець не забрав із ломбарду після спливу трьох місяців від дня закінчення строку договору зберігання, може бути продана ломбардом у порядку, встановленому законом.

2. Із суми виторгу, одержаної від продажу речі, вираховуються плата за зберігання та інші платежі, які належить зробити ломбардові. Залишок суми виторгу повертається поклажодавцеві.

Стаття 969. Зберігання цінностей у банку

1. Банк може прийняти на зберігання документи, цінні папери, дорогоцінні метали, каміння, інші коштовності та цінності.

{Частину другу статті 969 виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}

3. Укладення договору зберігання цінностей у банку засвідчується видачею банком поклажодавцеві іменного документа, пред'явлення якого є підставою для повернення цінностей поклажодавцеві.

Стаття 970. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком

1. Банк може передати поклажодавцеві індивідуальний банківський сейф (його частину або спеціальне приміщення) для зберігання у ньому цінностей та роботи з ними.

2. Банк видає поклажодавцеві ключ від сейфа, картку, що ідентифікує поклажодавця, інший знак або документ, що посвідчує право його пред'явника на доступ до сейфа та одержання з нього цінностей.

3. Банк приймає від поклажодавця цінності, контролює їх поміщення у сейф та одержання їх із сейфа.

Стаття 971. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що не охороняється банком

1. До договору про надання особі банківського сейфа без відповідальності банку за вміст сейфа застосовуються положення цього Кодексу про майновий найм (оренду).

Стаття 972. Зберігання речей у камерах схову організацій, підприємств транспорту

1. Камери схову загального користування, що перебувають у віданні організацій, підприємств транспорту, зобов'язані приймати на зберігання речі пасажирів та інших осіб незалежно від наявності у них проїзних документів.

2. На підтвердження прийняття речі на зберігання до камери схову (крім автоматичних камер) поклажодавцеві видається квитанція або номерний жетон.

3. Збитки, завдані поклажодавцеві внаслідок втрати, нестачі або пошкодження речі, зданої до камери схову, відшкодовуються протягом доби з моменту пред'явлення вимоги про їх відшкодування у розмірі суми оцінки речі, здійсненої при переданні її на зберігання.

4. Строк, протягом якого камера схову зобов'язана зберігати річ, встановлюється правилами, що видаються відповідно до транспортних кодексів (статутів), або за домовленістю сторін. Якщо сторона не забрала річ у встановлені строки, камера схову зобов'язана зберігати її протягом трьох місяців. Зі спливом цього строку річ може бути продана у порядку, встановленому законом.

5. У разі втрати квитанції або номерного жетона річ, здана до камери схову, видається поклажодавцеві після надання доказів належності йому цієї речі.

6. До договору про зберігання речі в автоматичних камерах схову застосовуються положення цього Кодексу про майновий найм (оренду).

Стаття 973. Зберігання речей у гардеробі організації

1. Якщо річ здана у гардероб організації, зберігачем є ця організація.

Зберігач речі, зданої до гардеробу, незалежно від того, чи здійснюється зберігання за плату чи безоплатно, зобов'язаний вжити усіх необхідних заходів щодо забезпечення схоронності речі.

2. Положення цієї статті застосовуються у разі зберігання верхнього одягу, головних уборів у місцях, спеціально відведених для цього, в закладах охорони здоров'я та інших закладах.

Стаття 974. Зберігання речей пасажира під час його перевезення

1. Перевізник зобов'язаний забезпечити схоронність валізи (сумки), особистих речей пасажира (крім дорогоцінностей та грошей), які пасажир перевозить у відведеному місці.

Стаття 975. Зберігання речей у готелі

1. Готель відповідає за схоронність речей, внесених до готелю особою, яка проживає у ньому. Річ вважається такою, що внесена до готелю, якщо вона передана працівникам готелю або знаходиться у відведеному для особи приміщенні.

2. Готель відповідає за втрату грошей, інших цінностей (цінних паперів, коштовностей) лише за умови, що вони були окремо передані готелю на зберігання.

3. У разі втрати чи пошкодження речі особа зобов'язана негайно повідомити про це готель.

Якщо до закінчення строку проживання особа не пред'явила свої вимоги до готелю, вважається, що її речі не були втрачені чи пошкоджені.

4. Положення цієї статті застосовуються до зберігання речей фізичних осіб у гуртожитках, мотелях, будинках відпочинку, пансіонатах, санаторіях та інших організаціях, у приміщеннях яких особа тимчасово проживає.

Стаття 976. Зберігання речей, що є предметом спору

1. Дві або більше осіб, між якими виник спір про право на річ, можуть передати цю річ третій особі, яка бере на себе обов'язок після вирішення спору повернути річ особі, визначеній за рішенням суду або за погодженням усіх осіб, між якими є спір.

2. Річ, яка є предметом спору, може бути передана на зберігання за рішенням суду.

Зберігачем у цьому разі може бути особа, призначена судом, або особа, визначена за домовленістю сторін, між якими є спір. Річ передається на зберігання іншій особі за її згодою, якщо інше не встановлено законом. Зберігач має право на плату за рахунок сторін, між якими є спір.

Стаття 977. Зберігання автотранспортних засобів

1. Якщо зберігання автотранспортних засобів здійснюється суб'єктом підприємницької діяльності, такий договір є публічним.

2. За договором зберігання транспортного засобу в боксах та гаражах, на спеціальних стоянках зберігач зобов'язується не допускати проникнення в них сторонніх осіб і видати транспортний засіб за першою вимогою поклажодавця.

Договір зберігання транспортного засобу поширюється також на відносини між гаражно-будівельним чи гаражним кооперативом та їх членами, якщо інше не встановлено законом або статутом кооперативу.

Прийняття автотранспортного засобу на зберігання посвідчується квитанцією (номером, жетоном).

Стаття 978. Договір охорони

1. За договором охорони охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність особи чи майна, які охороняються. Володілець такого майна або особа, яку охороняють, зобов'язані виконувати передбачені договором правила особистої та майнової безпеки і щомісячно сплачувати охоронцю встановлену плату.

Глава 67
СТРАХУВАННЯ

Стаття 979. Договір страхування

1. Договір страхування укладається відповідно до цього Кодексу, Закону України "Про страхування", інших законодавчих актів.

2. Законом може бути встановлено обов’язок фізичної або юридичної особи укласти договір страхування (обов’язкове страхування).

3. Вимоги щодо укладення договорів страхування за окремими класами страхування/категоріями страхових ризиків для врегулювання правовідносин, за якими вимагається обов’язкова наявність договору, можуть бути визначені законодавством.

{Стаття 979 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 980. Предмет договору страхування

1. Предметом договору страхування є передача страхувальником за плату ризику, пов’язаного з об’єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством України.

Об’єктом страхування можуть бути:

життя, здоров’я, працездатність та/або пенсійне забезпечення;

майно на праві володіння, користування і розпорядження та/або можливі збитки чи витрати;

відповідальність за заподіяну шкоду особі або її майну.

{Стаття 980 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 981. Форма договору страхування

1. Договір страхування укладається в письмовій формі з дотриманням вимог до письмової форми правочину, встановлених цим Кодексом.

Факт укладення договору страхування може посвідчуватися страховим полісом (сертифікатом).

2. У разі недодержання письмової форми договору страхування такий договір є нікчемним.

{Стаття 981 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 982. Істотні умови договору страхування

1. Істотними умовами договору страхування є предмет договору страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу і строки його сплати, строк договору та інші умови, визначені актами цивільного законодавства.

Стаття 983. Момент набрання чинності договором страхування

1. Договір страхування набирає чинності з моменту, передбаченого договором страхування або законодавством.

2. Дія договору страхування не поширюється на події, що мають ознаки страхового випадку, які настали до набрання чинності договором страхування (крім випадку застосування ретроактивної дати).

{Стаття 983 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 984. Сторони у договорі страхування

1. Страховиком є юридична особа, яка спеціально створена для здійснення страхової діяльності та одержала у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Вимоги, яким повинні відповідати страховики, порядок ліцензування їх діяльності та здійснення державного нагляду за страховою діяльністю встановлюються законом.

2. Страхувальником може бути фізична або юридична особа.

Стаття 985. Укладення договору страхування на користь третьої особи

1. Страхувальник має право укласти із страховиком договір страхування на користь третьої особи.

Особливості укладення договору страхування на користь третьої особи встановлюються законом.

{Стаття 985 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 986. Співстрахування

1. Об’єкт страхування може бути застрахований за одним договором страхування кількома страховиками (співстрахування) з визначенням прав та обов'язків кожного із страховиків.

{Частина перша статті 986 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

2. За погодженням між співстраховиками і страхувальником один із співстраховиків може представляти всіх інших співстраховиків у відносинах із страхувальником, залишаючись відповідальним перед ним у розмірах своєї частки.

3. Вимоги, передбачені для укладення договору страхування, поширюються на укладення договору співстрахування.

{Статтю 986 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 987. *{Статтю 987 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 988. *{Статтю 988 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 989. *{Статтю 989 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 990. *{Статтю 990 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 991. *{Статтю 991 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 992. Відповідальність страховика

1. У разі несплати страховиком страхувальникові або іншій особі страхової виплати страховик зобов'язаний сплатити неустойку в розмірі, встановленому договором або законом.

Стаття 993. Перехід до страховика прав страхувальника щодо особи, відповідальної за завдані збитки

1. До страховика, який здійснив страхову виплату (відшкодування) за договором страхування майна, у межах фактичних витрат переходить право вимоги, яке страхувальник або інша особа, що одержала страхову виплату (відшкодування), має до особи, відповідальної за завдані збитки.

{Текст статті 993 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 994. *{Статтю 994 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}*

Стаття 995. Наслідки припинення юридичної особи - страхувальника

1. Якщо юридична особа - страхувальник припиняється і встановлюються її правонаступники, права та обов'язки страхувальника переходять до правонаступників.

Стаття 996. Наслідки визнання страхувальника - фізичної особи недієздатною або обмеження її цивільної дієздатності

1. Права та обов'язки страхувальника - фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, здійснюються її опікуном з моменту визнання особи недієздатною.

Договір страхування, за яким застрахована відповідальність фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, припиняється з моменту визнання особи недієздатною.

{Абзац другий частини першої статті 996 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

2. Страхувальник - фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена судом, здійснює свої права та обов'язки страхувальника лише за згодою піклувальника.

Стаття 997. Припинення договору страхування

1. Договір страхування припиняється у випадках, встановлених договором та законом.

{Частину другу статті 997 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

{Частину третю статті 997 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

{Частину четверту статті 997 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

{Частину п'яту статті 997 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

{Частину шосту статті 997 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 998. Недійсність договору страхування

1. Договір страхування є нікчемним або визнається недійсним у випадках, встановлених законом.

{Частина перша статті 998 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

2. Наслідки недійсності договору страхування визначаються відповідно до положень про недійсність правочинів, встановлених цим Кодексом.

Стаття 999. Обов'язкове страхування

1. Законом може бути встановлений обов'язок фізичної або юридичної особи бути страхувальником життя, здоров'я, майна або відповідальності перед іншими особами за свій рахунок чи за рахунок заінтересованої особи (обов'язкове страхування).

2. До відносин, що випливають із обов'язкового страхування, застосовуються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства.

Глава 68
ДОРУЧЕННЯ

Стаття 1000. Договір доручення

1. За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя.

2. Договором доручення може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, передбачених договором. У договорі можуть бути встановлені строк дії такого доручення та (або) територія, у межах якої є чинним виключне право повіреного.

Стаття 1001. Строк договору доручення

1. Договором доручення може бути визначений строк, протягом якого повірений має право діяти від імені довірителя.

Стаття 1002. Право повіреного на плату

1. Повірений має право на плату за виконання свого обов'язку за договором доручення, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Якщо в договорі доручення не визначено розміру плати повіреному або порядок її виплати, вона виплачується після виконання доручення відповідно до звичайних цін на такі послуги.

Стаття 1003. Зміст доручення

1. У договорі доручення або у виданій на підставі договору довіреності мають бути чітко визначені юридичні дії, які належить вчинити повіреному. Дії, які належить вчинити повіреному, мають бути правомірними, конкретними та здійсненними.

Стаття 1004. Виконання доручення

1. Повірений зобов'язаний вчиняти дії відповідно до змісту даного йому доручення. Повірений може відступити від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не міг попередньо запитати довірителя або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. У цьому разі повірений повинен повідомити довірителя про допущені відступи від змісту доручення як тільки це стане можливим.

2. Повіреному, який діє як комерційний представник (стаття 243 цього Кодексу), довірителем може бути надано право відступати в інтересах довірителя від змісту доручення без попереднього запиту про це. Комерційний представник повинен в розумний строк повідомити довірителя про допущені відступи від його доручення, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 1005. Особисте виконання договору доручення

1. Повірений повинен виконати дане йому доручення особисто.

Повірений має право передати виконання доручення іншій особі (замісникові), якщо це передбачено договором або якщо повірений був вимушений до цього обставинами, з метою охорони інтересів довірителя. Повірений, який передав виконання доручення замісникові, повинен негайно повідомити про це довірителя. У цьому разі повірений відповідає лише за вибір замісника.

2. Довіритель має право у будь-який час відхилити замісника, якого обрав повірений.

3. Якщо замісник повіреного був указаний у договорі доручення, повірений не відповідає за вибір замісника та за вчинені ним дії.

4. Якщо договором доручення не передбачена можливість вчинення дій замісником повіреного або така можливість передбачена, але замісник у договорі не вказаний, повірений відповідає за вибір замісника.

Стаття 1006. Обов'язки повіреного

1. Повірений зобов'язаний:

1) повідомляти довірителеві на його вимогу всі відомості про хід виконання його доручення;

2) після виконання доручення або в разі припинення договору доручення до його виконання негайно повернути довірителеві довіреність, строк якої не закінчився, і надати звіт про виконання доручення та виправдні документи, якщо це вимагається за умовами договору та характером доручення;

3) негайно передати довірителеві все одержане у зв'язку з виконанням доручення.

Стаття 1007. Обов'язки довірителя

1. Довіритель зобов'язаний видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій, передбачених договором доручення.

2. Довіритель зобов'язаний, якщо інше не встановлено договором:

1) забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення;

2) відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення.

3. Довіритель зобов'язаний негайно прийняти від повіреного все одержане ним у зв'язку з виконанням доручення.

4. Довіритель зобов'язаний виплатити повіреному плату, якщо вона йому належить.

Стаття 1008. Припинення договору доручення

1. Договір доручення припиняється на загальних підставах припинення договору, а також у разі:

1) відмови довірителя або повіреного від договору;

2) визнання довірителя або повіреного недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

3) смерті довірителя або повіреного.

2. Довіритель або повірений мають право відмовитися від договору доручення у будь-який час. Відмова від права на відмову від договору доручення є нікчемною.

3. Якщо повірений діє як підприємець, сторона, яка відмовляється від договору, має повідомити другу сторону про відмову від договору не пізніш як за один місяць до його припинення, якщо триваліший строк не встановлений договором.

У разі припинення юридичної особи, яка є комерційним представником, довіритель має право відмовитися від договору доручення без попереднього повідомлення про це повіреному.

Стаття 1009. Наслідки припинення договору доручення

1. Якщо договір доручення припинений до того, як доручення було повністю виконане повіреним, довіритель повинен відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення, а якщо повіреному належить плата - також виплатити йому плату пропорційно виконаній ним роботі. Це положення не застосовується до виконання повіреним доручення після того, як він довідався або міг довідатися про припинення договору доручення.

2. Відмова довірителя від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих повіреному припиненням договору, крім випадку припинення договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

3. Відмова повіреного від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих довірителеві припиненням договору, крім випадку відмови повіреного від договору за таких умов, коли довіритель позбавлений можливості інакше забезпечити свої інтереси, а також відмови від договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

Стаття 1010. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи - повіреного

1. У разі смерті повіреного його спадкоємці повинні повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зокрема зберегти його речі, документи та передати їх довірителеві.

2. У разі ліквідації юридичної особи - повіреного ліквідатор повинен повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зберегти його речі, документи та передати довірителеві.

Глава 69
КОМІСІЯ

Стаття 1011. Договір комісії

1. За договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Стаття 1012. Умови договору комісії

1. Договір комісії може бути укладений на визначений строк або без визначення строку, з визначенням або без визначення території його виконання, з умовою чи без умови щодо асортименту товарів, які є предметом комісії.

2. Комітент може бути зобов'язаний утримуватися від укладення договору комісії з іншими особами.

3. Істотними умовами договору комісії, за якими комісіонер зобов'язується продати або купити майно, є умови про це майно та його ціну.

Стаття 1013. Комісійна плата

1. Комітент повинен виплатити комісіонерові плату в розмірі та порядку, встановлених у договорі комісії.

2. Якщо комісіонер поручився за виконання правочину третьою особою, він має право на додаткову плату.

3. Якщо договором комісії розмір плати не визначений, вона виплачується після виконання договору комісії виходячи із звичайних цін за такі послуги.

4. Якщо договір комісії не був виконаний з причин, які залежали від комітента, комісіонер має право на комісійну плату на загальних підставах.

5. У разі розірвання або односторонньої відмови від договору комісії комісіонер має право на плату за фактично вчинені дії.

Стаття 1014. Виконання договору комісії

1. Комісіонер зобов'язаний вчиняти правочини на умовах, найбільш вигідних для комітента, і відповідно до його вказівок. Якщо у договорі комісії таких вказівок немає, комісіонер зобов'язаний вчиняти правочини відповідно до звичаїв ділового обороту або вимог, що звичайно ставляться.

2. Якщо комісіонер вчинив правочин на умовах більш вигідних, ніж ті, що були визначені комітентом, додатково одержана вигода належить комітентові.

Стаття 1015. Субкомісія

1. За згодою комітента комісіонер має право укласти договір субкомісії з третьою особою (субкомісіонером), залишаючись відповідальним за дії субкомісіонера перед комітентом.

За договором субкомісії комісіонер набуває щодо субкомісіонера права та обов'язки комітента.

2. У виняткових випадках, якщо цього вимагають інтереси комітента, комісіонер має право укласти договір субкомісії без згоди комітента.

3. Комітент не має права без згоди комісіонера вступати у відносини з субкомісіонером.

Стаття 1016. Виконання договору, укладеного комісіонером з третьою особою

1. Комітент зобов'язаний забезпечити комісіонера усім необхідним для виконання обов'язку перед третьою особою.

2. За договором, укладеним з третьою особою, комісіонер набуває права навіть тоді, коли комітент був названий у договорі або прийняв від третьої особи виконання договору.

3. Комісіонер не відповідає перед комітентом за невиконання третьою особою договору, укладеного з нею за рахунок комітента, крім випадків, коли комісіонер був необачним при виборі цієї особи або поручився за виконання договору (делькредере).

4. У разі порушення третьою особою договору, укладеного з нею комісіонером, комісіонер зобов'язаний негайно повідомити про це комітента, зібрати та забезпечити необхідні докази. Комітент має право вимагати від комісіонера відступлення права вимоги до цієї особи.

Стаття 1017. Відступ від вказівок комітента

1. Комісіонер має право відступити від вказівок комітента, якщо цього вимагають інтереси комітента і комісіонер не міг попередньо запитати комітента або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. У цьому разі комісіонер повинен повідомити комітента про допущені відступи від його вказівок як тільки це стане можливим.

2. Комісіонерові, який є підприємцем, може бути надано право відступати від вказівок комітента без попереднього запиту про це, але з обов'язковим повідомленням комітента про допущені відступи.

3. Комісіонер, який продав майно за нижчою ціною, повинен заплатити різницю комітентові, якщо комісіонер не доведе, що він не мав можливості продати майно за погодженою ціною, а його продаж за нижчою ціною попередив більші збитки.

Якщо для відступу від вказівок комітента потрібний був попередній запит, комісіонер має також довести, що він не міг попередньо запитати комітента або одержати в розумний строк відповіді на свій запит.

4. Якщо комісіонер купив майно за вищою ціною, ніж була погоджена, комітент має право не прийняти його, заявивши про це комісіонерові в розумний строк після отримання від нього повідомлення про цю купівлю.

Якщо комітент не надішле комісіонерові повідомлення про відмову від купленого для нього майна, воно вважається прийнятим комітентом.

5. Якщо комісіонер при купівлі майна заплатив різницю у ціні, комітент не має права відмовитися від прийняття виконання договору.

Стаття 1018. Право власності комітента

1. Майно, придбане комісіонером за рахунок комітента, є власністю комітента.

Стаття 1019. Право комісіонера на притримання речі

1. Комісіонер має право для забезпечення своїх вимог за договором комісії притримати річ, яка має бути передана комітентові.

2. У разі оголошення комітента банкрутом комісіонер вважається заставодержателем притриманої ним речі.

Стаття 1020. Право комісіонера на відрахування з грошових коштів, що належать комітентові

1. Комісіонер має право відраховувати належні йому за договором суми з усіх грошових коштів, що надійшли до нього для комітента, якщо інші кредитори комітента не мають переважного перед ним права на задоволення своїх вимог із грошових коштів, що належать комітентові.

Стаття 1021. Обов'язок комісіонера зберігати майно комітента

1. Комісіонер відповідає перед комітентом за втрату, недостачу або пошкодження майна комітента.

2. Якщо при прийнятті комісіонером майна, що надійшло від комітента, або майна, що надійшло для комітента, будуть виявлені недостача або пошкодження, а також у разі завдання шкоди майну комітента комісіонер повинен негайно повідомити про це комітента і вжити заходів щодо охорони його прав та інтересів.

3. Комісіонер, який не застрахував майно комітента, відповідає за втрату, недостачу, пошкодження майна комітента, якщо він був зобов'язаний застрахувати майно за рахунок комітента відповідно до договору або звичаїв ділового обороту.

Стаття 1022. Звіт комісіонера

1. Після вчинення правочину за дорученням комітента комісіонер повинен надати комітентові звіт і передати йому все одержане за договором комісії.

2. Комітент, який має заперечення щодо звіту комісіонера, повинен повідомити його про це протягом тридцяти днів від дня отримання звіту. Якщо такі заперечення не надійдуть, звіт вважається прийнятим.

Стаття 1023. Прийняття комітентом виконання за договором комісії

1. Комітент зобов'язаний:

1) прийняти від комісіонера все належно виконане за договором комісії;

2) оглянути майно, придбане для нього комісіонером, і негайно повідомити комісіонера про виявлені у цьому майні недоліки.

Стаття 1024. Право комісіонера на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням договору комісії

1. Комісіонер має право на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням своїх обов'язків за договором комісії, зокрема у випадку, якщо він або субкомісіонер вжив усіх заходів щодо вчинення правочину, але не міг його вчинити за обставин, які від нього не залежали.

Стаття 1025. Право комітента на відмову від договору комісії

1. Комітент має право відмовитися від договору комісії.

2. Якщо договір комісії укладено без визначення строку, комітент повинен повідомити комісіонера про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

3. У разі відмови комітента від договору комісії він повинен у строк, встановлений договором, а якщо такий строк не встановлений, - негайно розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати це майно на зберігання за рахунок комітента або продати майно за найвигіднішою для комітента ціною.

4. У разі відмови комітента від договору комісії комісіонер має право на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням договору.

Стаття 1026. Право комісіонера на відмову від договору комісії

1. Комісіонер має право відмовитися від договору комісії лише тоді, коли строк не встановлений договором. Комісіонер повинен повідомити комітента про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

Комісіонер, який відмовився від договору комісії, повинен вжити заходів, необхідних для збереження майна комітента.

2. У разі відмови комісіонера від договору комісії комітент повинен розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера, протягом п'ятнадцяти днів від дня отримання повідомлення про відмову комісіонера від договору. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати це майно на зберігання за рахунок комітента або продати майно за найвигіднішою для комітента ціною.

Стаття 1027. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи - комісіонера

1. У разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи - комісіонера договір комісії припиняється.

2. Якщо юридична особа - комісіонер припиняється і встановлюються її правонаступники, права та обов'язки комісіонера переходять до правонаступників, якщо протягом строку, встановленого для заявлення кредиторами своїх вимог, комітент не повідомить про відмову від договору.

Стаття 1028. Особливості окремих видів комісії

1. Законом можуть бути встановлені особливості договору комісії щодо окремих видів майна.

Глава 70
УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ

Стаття 1029. Договір управління майном

1. За договором управління майном одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача).

2. Договір управління майном може засвідчувати виникнення в управителя права довірчої власності на отримане в управління майно.

Довірча власність на отримане в управління нерухоме майно, об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості виникає з моменту її державної реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

{Частину другу статті 1029 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2518-IX від 15.08.2022}

Законом чи договором управління майном можуть бути передбачені обмеження права довірчої власності управителя.

{Стаття 1029 із змінами, внесеними згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003}

Стаття 1030. Предмет договору управління майном

1. Предметом договору управління майном можуть бути підприємство як єдиний майновий комплекс, нерухома річ, цінні папери, майнові права, крім майнових прав інтелектуальної власності, та інше майно.

{Частина перша статті 1030 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2811-IX від 01.12.2022}

2. Не можуть бути предметом договору управління майном грошові кошти, крім випадків, коли право здійснювати управління грошовими коштами прямо встановлено законом.

3. Майно, передане в управління, має бути відокремлене від іншого майна установника управління та від майна управителя.

Майно, передане в управління, має обліковуватися в управителя на окремому балансі, і щодо нього ведеться окремий облік.

Розрахунки, пов'язані з управлінням майном, здійснюються на окремому банківському рахунку.

4. Майно, набуте управителем у результаті управління майном, включається до складу отриманого в управління майна.

{Стаття 1030 із змінами, внесеними згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003}

Стаття 1031. Форма договору управління майном

1. Договір управління майном укладається в письмовій формі.

2. Договір управління нерухомим майном, об’єктом незавершеного будівництва, майбутнім об’єктом нерухомості підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частина друга статті 1031 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1878-VI від 11.02.2010; в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 1032. Установник управління

1. Установником управління є власник майна.

2. Якщо власником майна є фізична особа, місце перебування якої невідоме або її визнано безвісно відсутньою, установником управління є орган опіки та піклування.

3. Якщо власником майна є малолітня особа або фізична особа, яка визнана недієздатною, установником управління може бути опікун або орган опіки та піклування.

4. Якщо власником майна є неповнолітня особа, установником управління є ця особа за дозволом батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

5. Якщо власником майна є особа, цивільна дієздатність якої обмежена, установником управління є її піклувальник.

6. У випадках, встановлених законом, установником управління може бути Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

{Статтю 1032 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1021-VIII від 18.02.2016}

7. У разі переходу права власності на майно, що є предметом договору управління, від установника управління до іншої особи договір управління не припиняється, крім випадків, коли право власності на майно переходить внаслідок звернення на нього стягнення.

Стаття 1033. Управитель

1. Управителем може бути суб'єкт підприємницької діяльності.

2. Управителем не може бути орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування, якщо інше не встановлено законом.

3. Вигодонабувач не може бути управителем.

4. Управитель діє без довіреності.

5. Управитель, якщо це визначено договором про управління майном, є довірчим власником цього майна, яким він володіє, користується і розпоряджається відповідно до закону та договору управління майном. Договір про управління майном не тягне за собою переходу права власності до управителя на майно, передане в управління.

{Частина п'ята статті 1033 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005}

{Стаття 1033 із змінами, внесеними згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003}

Стаття 1034. Особа, яка набуває вигоди від майна, що передане в управління

1. Вигоди від майна, що передане в управління, належать установникові управління.

2. Установник управління може вказати в договорі особу, яка має право набувати вигоди від майна, переданого в управління (вигодонабувача).

Стаття 1035. Істотні умови договору управління майном

1. Істотними умовами договору управління майном є:

1) перелік майна, що передається в управління;

2) розмір і форма плати за управління майном.

Стаття 1036. Строк договору управління майном

1. Строк управління майном встановлюється у договорі управління майном.

Якщо сторони не визначили строку договору управління майном, він вважається укладеним на п'ять років.

2. У разі відсутності заяви однієї із сторін про припинення або зміну договору управління майном після закінчення його строку договір вважається продовженим на такий самий строк і на таких самих умовах.

Стаття 1037. Права та обов'язки управителя

1. Управитель управляє майном відповідно до умов договору. Управитель може відчужувати майно, передане в управління, укладати щодо нього договір застави лише за згодою установника управління.

2. Управитель має право вимагати усунення будь-яких порушень його прав на майно, передане в управління, відповідно до статті 396 цього Кодексу.

Стаття 1038. Здійснення управління майном

1. Управитель управляє майном особисто, крім випадків, встановлених статтею 1041 цього Кодексу.

2. Управитель, вчиняючи фактичні та юридичні дії, пов'язані з управлінням майном, зобов'язаний повідомляти осіб, з якими він вчиняє правочини, про те, що він є управителем, а не власником майна.

3. У правочинах щодо майна, переданого в управління, які вчиняються у письмовій формі, вказується про те, що вони вчинені управителем. У разі відсутності такої вказівки управитель зобов'язується перед третіми особами особисто.

Стаття 1039. Передання в управління майна, що є предметом договору застави

1. Майно, що є предметом договору застави, може бути передане в управління.

2. Установник управління зобов'язаний попередити управителя про те, що майно, яке передається в управління, є предметом договору застави.

Якщо установник управління не попередив управителя і сам управитель не знав і не міг знати про те, що майно, яке передане в управління, є предметом договору застави, управитель має право вимагати розірвання договору та виплати належної йому за договором плати відповідно до строку управління цим майном.

Стаття 1040. Звернення стягнення на майно, передане в управління, за вимогою кредитора установника управління

1. Звернення стягнення на майно, передане в управління, за вимогою кредитора установника управління не допускається, крім випадку визнання установника управління банкрутом або звернення стягнення за вимогою заставодержателя на майно, що є предметом договору застави. У разі визнання установника управління банкрутом договір управління цим майном припиняється і воно включається до ліквідаційної маси.

Стаття 1041. Передання права управління майном іншій особі

1. Управитель може доручити іншій особі (замісникові) вчинити від його імені дії, необхідні для управління майном, якщо це передбачено договором управління майном або цього вимагають інтереси установника управління або вигодонабувача у разі неможливості

отримати в розумний строк відповідні вказівки установника управління. Управитель відповідає за дії обраного ним замісника, як за свої власні.

Стаття 1042. Право управителя на плату

1. Управитель має право на плату, встановлену договором, а також на відшкодування необхідних витрат, зроблених ним у зв'язку з управлінням майном.

2. Управитель майном, якщо це передбачено законом або укладеним відповідно до нього договором, має право відраховувати належні йому відповідно до частини першої цієї статті грошові суми безпосередньо з доходів від використання майна, переданого в управління.

{Частина друга статті 1042 в редакції Закону № 692-VI від 18.12.2008}

Стаття 1043. Відповідальність управителя

1. Управитель, який не виявив при управлінні майном належної турботливості про інтереси установника управління або вигодонабувача, зобов'язаний відшкодувати установникові управління завдані збитки, а вигодонабувачеві - упущену вигоду.

Управитель відповідає за завдані збитки, якщо не доведе, що вони виникли внаслідок непереборної сили, винних дій установника управління або вигодонабувача.

2. Управитель несе субсидіарну відповідальність за боргами, що виникли у зв'язку із здійсненням ним управління, якщо вартості майна, переданого в управління, недостатньо для задоволення вимог кредиторів.

3. Субсидіарна відповідальність управителя, встановлена частиною другою цієї статті, настає також у разі вчинення правочинів з перевищенням наданих йому повноважень або встановлених обмежень, за умови, що треті особи, які беруть участь у правочині, доведуть, що вони не знали і не могли знати про перевищення управителем повноважень або встановлених обмежень. У цьому разі установник управління може вимагати від управителя відшкодування завданих ним збитків.

Стаття 1044. Припинення договору управління майном

1. Договір управління майном припиняється у разі:

1) загибелі майна, переданого в управління;

2) припинення договору за заявою однієї із сторін у зв'язку із закінченням його строку;

3) смерті фізичної особи - вигодонабувача або ліквідації юридичної особи - вигодонабувача, якщо інше не встановлено договором;

4) відмови вигодонабувача від одержання вигоди за договором;

5) визнання управителя недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності або смерті;

6) відмови управителя або установника управління від договору управління майном у зв'язку з неможливістю управителя здійснювати управління майном;

7) відмови установника управління від договору з іншої, ніж указана в пункті 6 цієї частини, причини за умови виплати управителеві плати, передбаченої договором;

8) визнання фізичної особи - установника управління банкрутом;

9) повного завершення виконання сторонами договору управління майном;

10) дострокового припинення управління майном, якщо це передбачено цим договором, або за рішенням суду.

2. У разі відмови однієї сторони від договору управління майном вона повинна повідомити другу сторону про це за три місяці до припинення договору, якщо договором не встановлений інший строк.

3. У разі припинення договору управління майном майно, що було передане в управління, або майно, набуте від такого управління, передається установникові управління у порядку, визначеному договором.

{Частина третя статті 1044 в редакції Закону № 692-VI від 18.12.2008}

{Стаття 1044 із змінами, внесеними згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003}

Стаття 1045. Особливості управління цінними паперами

1. Особливості управління цінними паперами встановлюються законом.

Глава 71
ПОЗИКА. КРЕДИТ. БАНКІВСЬКИЙ ВКЛАД

§ 1. Позика

Стаття 1046. Договір позики

1. За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.

Договір позики є укладеним з моменту передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками.

Стаття 1047. Форма договору позики

1. Договір позики укладається у письмовій формі, якщо його сума не менш як у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, а у випадках, коли позикодавцем є юридична особа, - незалежно від суми.

2. На підтвердження укладення договору позики та його умов може бути представлена розписка позичальника або інший документ, який посвідчує передання йому позикодавцем визначеної грошової суми або визначеної кількості речей.

Стаття 1048. Проценти за договором позики

1. Позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом. Розмір і порядок одержання процентів

встановлюються договором. Якщо договором не встановлений розмір процентів, їх розмір визначається на рівні облікової ставки Національного банку України.

У разі відсутності іншої домовленості сторін проценти виплачуються щомісяця до дня повернення позики.

2. Договір позики вважається безпроцентним, якщо:

1) він укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, і не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін;

2) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками.

Стаття 1049. Обов'язок позичальника повернути позику

1. Позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позику (грошові кошти у такій самій сумі або речі, визначені родовими ознаками, у такій самій кількості, такого самого роду та такої самої якості, що були передані йому позикодавцем) у строк та в порядку, що встановлені договором.

Якщо договором не встановлений строк повернення позики або цей строк визначений моментом пред'явлення вимоги, позика має бути повернена позичальником протягом тридцяти днів від дня пред'явлення позикодавцем вимоги про це, якщо інше не встановлено договором.

2. Позика, надана за договором безпроцентної позики, може бути повернена позичальником достроково, якщо інше не встановлено договором.

3. Позика вважається повернутою в момент передання позикодавцеві речей, визначених родовими ознаками, або зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок.

Стаття 1050. Наслідки порушення договору позичальником

1. Якщо позичальник своєчасно не повернув суму позики, він зобов'язаний сплатити грошову суму відповідно до статті 625 цього Кодексу. Якщо позичальник своєчасно не повернув речі, визначені родовими ознаками, він зобов'язаний сплатити неустойку відповідно до статей 549-552 цього Кодексу, яка нараховується від дня, коли речі мали бути повернуті, до дня їх фактичного повернення позикодавцеві, незалежно від сплати процентів, належних йому відповідно до статті 1048 цього Кодексу.

{Припис першого речення частини першої статті 1050 визнано такими, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 6-р(II)/2022 від 22.06.2022}

2. Якщо договором встановлений обов'язок позичальника повернути позику частинами (з розстроченням), то в разі прострочення повернення чергової частини позикодавець має право вимагати дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати процентів, належних йому відповідно до статті 1048 цього Кодексу.

Стаття 1051. Оспорювання договору позики

1. Позичальник має право оспорити договір позики на тій підставі, що грошові кошти або речі насправді не були одержані ним від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором.

Якщо договір позики має бути укладений у письмовій формі, рішення суду не може ґрунтуватися на свідченнях свідків для підтвердження того, що гроші або речі насправді не були одержані позичальником від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором. Це положення не застосовується до випадків, коли договір був укладений під впливом обману, насильства, зловмисної домовленості представника позичальника з позикодавцем або під впливом тяжкої обставини.

Стаття 1052. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником

1. У разі невиконання позичальником обов'язків, встановлених договором позики, щодо забезпечення повернення позики, а також у разі втрати забезпечення виконання зобов'язання або погіршення його умов за обставин, за які позикодавець не несе відповідальності, позикодавець має право вимагати від позичальника дострокового повернення позики та сплати процентів, належних йому відповідно до статті 1048 цього Кодексу, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 1053. Новація боргу у позикове зобов'язання

1. За домовленістю сторін борг, що виник із договорів купівлі-продажу, найму майна або з іншої підстави, може бути замінений позиковим зобов'язанням.

2. Заміна боргу позиковим зобов'язанням провадиться з додержанням вимог про новацію і здійснюється у формі, встановленій для договору позики (стаття 1047 цього Кодексу).

§ 2. Кредит

Стаття 1054. Кредитний договір

1. За кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

2. До відносин за кредитним договором застосовуються положення параграфа 1 цієї глави, якщо інше не встановлено цим параграфом і не випливає із суті кредитного договору.

3. Особливості регулювання відносин за договором про надання споживчого кредиту встановлені законом.

{Статтю 1054 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3795-VI від 22.09.2011}

Стаття 1055. Форма кредитного договору

1. Кредитний договір укладається у письмовій формі.

2. Кредитний договір, укладений з недодержанням письмової форми, є нікчемним.

Стаття 1056. Відмова від надання або одержання кредиту

1. Кредитодавець має право відмовитися від надання позичальникові передбаченого договором кредиту частково або в повному обсязі у разі порушення процедури визнання позичальника банкрутом або за наявності інших обставин, які явно свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений.

2. Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. У разі порушення позичальником встановленого кредитним договором обов'язку цільового використання кредиту кредитодавець має право також відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором.

Стаття 1056[1]. Проценти за кредитним договором

1. Процентна ставка за кредитом може бути фіксованою або змінюваною. Тип процентної ставки визначається кредитним договором.

2. Розмір процентів, тип процентної ставки (фіксована або змінювана) та порядок їх сплати за кредитним договором визначаються в договорі залежно від кредитного ризику, наданого забезпечення, попиту і пропозицій, які склалися на кредитному ринку, строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших факторів на дату укладення договору.

{Частина друга статті 1056[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 1734-VIII від 15.11.2016}*

3. Фіксована процентна ставка є незмінною протягом усього строку кредитного договору. Встановлений договором розмір фіксованої процентної ставки не може бути збільшено кредитодавцем в односторонньому порядку. Умова договору щодо права кредитодавця змінювати розмір фіксованої процентної ставки в односторонньому порядку є нікчемною.

{Частина третя статті 1056[1] *із змінами, внесеними згідно із Законами № 1734-VIII від 15.11.2016, № 2478-VIII від 03.07.2018}*

4. Якщо інше не встановлено законом, у разі застосування змінюваної процентної ставки кредитодавець самостійно, з визначеною у кредитному договорі періодичністю, має право збільшувати та зобов’язаний зменшувати процентну ставку відповідно до умов і в порядку, встановлених кредитним договором. Кредитодавець зобов’язаний письмово повідомити позичальника, а в разі збільшення процентної ставки - поручителя та інших зобов’язаних за договором осіб про зміну процентної ставки протягом 15 календарних днів, що настають за днем, з якого застосовується нова ставка.

У разі незгоди позичальника із збільшенням процентної ставки позичальник зобов’язаний погасити заборгованість за договором у повному обсязі протягом 30 календарних днів з дня отримання повідомлення про збільшення процентної ставки. З дня погашення заборгованості за кредитним договором у повному обсязі зобов’язання сторін за таким договором припиняються. При цьому до моменту повного погашення заборгованості, але не більше 30 календарних днів з дати отримання повідомлення про збільшення процентної ставки, застосовується попередній розмір процентної ставки.

У кредитному договорі встановлюється порядок розрахунку змінюваної процентної ставки із застосуванням погодженого сторонами індексу. Порядок розрахунку змінюваної процентної ставки повинен забезпечувати точне визначення розміру процентної ставки за кредитом на будь-який момент часу протягом строку дії кредитного договору. Кредитодавець не має права змінювати встановлений кредитним договором порядок розрахунку змінюваної процентної ставки без згоди позичальника.

{Частина четверта статті 1056[1] в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

5. Індекс, що використовується у формулі визначення змінюваної процентної ставки, повинен відповідати таким вимогам:

1) поточне значення індексу повинно періодично, але не рідше одного разу на місяць, публікуватися в медіа або оприлюднюватися через інші загальнодоступні регулярні джерела інформації. Кредитний договір повинен містити посилання на джерело інформації про відповідний індекс;

2) індекс повинен ґрунтуватися на об'єктивних індикаторах фінансової сфери, що дозволяють визначити ринкову вартість кредитних ресурсів;

3) значення індексу повинно встановлюватися незалежною установою з визнаною діловою репутацією на ринку фінансових послуг.

6. У разі застосування змінюваної процентної ставки у кредитному договорі визначається максимальний розмір процентної ставки, що може бути застосований.

{Частина шоста статті 1056[1] в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

7. Особливості застосування змінюваної процентної ставки за договором про надання споживчого кредиту встановлюються законом.

{Статтю 1056[1] доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 1734-VIII від 15.11.2016}

{Кодекс доповнено статтею 1056[1] згідно із Законом № 661-VI від 12.12.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1822-VI від 21.01.2010; текст статті 1056[1] в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011}

Стаття 1057. Комерційний кредит

1. Договором, виконання якого пов'язане з переданням у власність другій стороні грошових коштів або речей, які визначаються родовими ознаками, може передбачатися надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг (комерційний кредит), якщо інше не встановлено законом.

2. До комерційного кредиту застосовуються положення статей 1054-1056 цього Кодексу, якщо інше не встановлено положеннями про договір, з якого виникло відповідне зобов'язання, і не суперечить суті такого зобов'язання.

Стаття 1057[1]. Правові наслідки недійсності кредитного договору

1. У разі визнання недійсним кредитного договору суд за заявою сторони в обов'язковому порядку застосовує наслідки недійсності правочину, передбачені частиною

першою статті 216 цього Кодексу, та визначає грошову суму, яка має бути повернута кредитодавцю.

2. Визнаючи недійсним кредитний договір, у якому виконання зобов'язання позичальника забезпечено заставою майна позичальника або поручителя, суд за заявою кредитодавця накладає на таке майно арешт.

3. Арешт на майно підлягає зняттю, якщо протягом 30 днів з дня набрання законної сили рішенням суду про визнання недійсним кредитного договору кошти у розмірі, визначеному судом, будуть повернуті кредитодавцю. Якщо у зазначений строк зобов'язання повернути кошти не виконано, кредитодавець має право звернутися до суду з позовом про звернення стягнення на арештоване майно.

4. Арешт на майно, накладений відповідно до частини другої цієї статті, підлягає зняттю після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти у розмірі, визначеному судом.

5. Визнаючи недійсним договір застави, який забезпечував виконання зобов'язання позичальника за кредитним договором, суд за заявою кредитодавця накладає арешт на майно, яке було предметом застави. Такий арешт підлягає зняттю після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти за кредитним договором, а у разі визнання кредитного договору недійсним - після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти в розмірі, визначеному судом відповідно до частини першої цієї статті.

{Кодекс доповнено статтею 1057[1] *згідно із Законом № 5405-VI від 02.10.2012}*

§ 3. Банківський вклад

Стаття 1058. Договір банківського вкладу

1. За договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором.

2. Договір банківського вкладу, в якому вкладником є фізична особа, є публічним договором (стаття 633 цього Кодексу).

3. До відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються положення про договір банківського рахунка (глава 72 цього Кодексу), якщо інше не встановлено цією главою або не випливає із суті договору банківського вкладу.

4. Положення цього параграфа, крім частини третьої цієї статті, абзацу другого частини першої статті 1059, частини другої статті 1060, статей 1063-1065 цього Кодексу, застосовуються до відносин, що виникають під час здійснення кредитною спілкою діяльності щодо залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню.

{Статтю 1058 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

Стаття 1059. Форма договору банківського вкладу

1. Договір банківського вкладу укладається у письмовій формі.

Письмова форма договору банківського вкладу вважається додержаною, якщо внесення грошової суми підтверджено договором банківського вкладу з видачею ощадної книжки або сертифіката чи іншого документа, що відповідає вимогам, встановленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності (банківськими правилами) та звичаями ділового обороту.

2. У разі недодержання письмової форми договору банківського вкладу цей договір є нікчемним.

Стаття 1060. Види банківських вкладів

1. Договір банківського вкладу укладається на умовах видачі вкладу на першу вимогу (вклад на вимогу) або на умовах повернення вкладу зі спливом встановленого договором строку (строковий вклад).

Договором може бути передбачено внесення грошової суми на інших умовах її повернення.

2. За договором банківського вкладу на вимогу банк зобов’язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника.

Умова договору банківського вкладу на вимогу про відмову від права на одержання вкладу на першу вимогу є нікчемною.

{Частина друга статті 1060 в редакції Закону № 424-VIII від 14.05.2015}

3. За договором банківського строкового вкладу банк зобов’язаний видати вклад та нараховані проценти за цим вкладом із спливом строку, визначеного у договорі банківського вкладу.

Повернення вкладникові банківського строкового вкладу та нарахованих процентів за цим вкладом на його вимогу до спливу строку або до настання інших обставин, визначених договором, можливе виключно у випадках, якщо це передбачено умовами договору банківського строкового вкладу.

{Частина третя статті 1060 в редакції Закону № 424-VIII від 14.05.2015}

4. Якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового вкладу зі спливом строку, встановленого договором банківського вкладу, або повернення суми вкладу, внесеного на інших умовах повернення, після настання визначених договором обставин договір вважається продовженим на умовах вкладу на вимогу, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 1061. Проценти на банківський вклад

1. Банк виплачує вкладникові проценти на суму вкладу в розмірі, встановленому договором банківського вкладу.

Якщо договором не встановлений розмір процентів, банк зобов'язаний виплачувати проценти у розмірі облікової ставки Національного банку України.

2. Банк має право змінити розмір процентів, які виплачуються на вклади на вимогу, якщо інше не встановлено договором.

У разі зменшення банком розміру процентів на вклади на вимогу новий розмір процентів застосовується до вкладів, внесених до повідомлення вкладників про зменшення процентів, зі спливом одного місяця з моменту відповідного повідомлення, якщо інше не встановлено договором.

3. Встановлений договором розмір процентів на строковий вклад або на вклад, внесений на умовах його повернення у разі настання визначених договором обставин, не може бути односторонньо зменшений банком, якщо інше не встановлено законом.

4. Умова договору щодо права банку змінювати розмір процентів на строковий вклад в односторонньому порядку є нікчемною.

{Статтю 1061 доповнено частиною згідно із Законом № 661-VI від 12.12.2008}

5. Проценти на банківський вклад нараховуються від дня, наступного за днем надходження вкладу у банк, до дня, який передує його поверненню вкладникові або списанню з рахунка вкладника з інших підстав.

6. Проценти на банківський вклад виплачуються вкладникові на його вимогу зі спливом кожного кварталу окремо від суми вкладу, а невитребувані у цей строк проценти збільшують суму вкладу, на яку нараховуються проценти, якщо інше не встановлено договором банківського вкладу.

У разі повернення вкладу виплачуються усі нараховані до цього моменту проценти.

Стаття 1062. Внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою

1. На рахунок за банківським вкладом зараховуються грошові кошти, які надійшли до банку на ім'я вкладника від іншої особи, якщо договором банківського вкладу не передбачено інше. При цьому вважається, що вкладник погодився на одержання грошових коштів від іншої особи, надавши їй необхідні дані про рахунок за вкладом.

2. Кошти, помилково зараховані на рахунок вкладника, підлягають поверненню відповідно до статті 388 цього Кодексу.

Стаття 1063. Договір банківського вкладу на користь третьої особи

1. Фізична або юридична особа може укласти договір банківського вкладу (зробити вклад) на користь третьої особи. Ця особа набуває права вкладника з моменту пред'явлення нею до банку першої вимоги, що випливає з прав вкладника, або вираження нею іншим способом наміру скористатися такими правами.

До набуття особою, на користь якої зроблений банківський вклад, прав вкладника ці права належать особі, яка зробила вклад.

Визначення імені фізичної особи (стаття 28 цього Кодексу) або найменування юридичної особи (стаття 90 цього Кодексу), на користь якої зроблений вклад, є істотною умовою договору банківського вкладу.

2. Якщо особа, на користь якої зроблено вклад, відмовилася від нього, особа, яка уклала договір банківського вкладу на користь третьої особи, має право вимагати повернення вкладу або перевести його на своє ім'я.

Стаття 1064. Ощадна книжка

1. Укладення договору банківського вкладу з фізичною особою і внесення грошових коштів на її рахунок за вкладом підтверджуються ощадною книжкою.

В ощадній книжці вказуються найменування і місцезнаходження банку (його філії), номер рахунка за вкладом, а також усі грошові суми, зараховані на рахунок та списані з рахунка, а також залишок грошових коштів на рахунку на момент пред'явлення ощадної книжки у банк.

2. Відомості про вклад, вказані в ощадній книжці, є підставою для розрахунків за вкладом між банком і вкладником.

3. Видача банківського вкладу, виплата процентів за ним і виконання розпоряджень вкладника про перерахування грошових коштів з рахунка за вкладом іншим особам здійснюються банком у разі пред'явлення ощадної книжки.

Якщо ощадну книжку втрачено або приведено у непридатний для пред'явлення стан, банк за заявою вкладника видає йому нову ощадну книжку.

Стаття 1065. Ощадний (депозитний) сертифікат

1. Ощадний (депозитний) сертифікат підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (володільця сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

{Частину другу статті 1065 виключено на підставі Закону № 424-VIII від 14.05.2015}

Глава 72
БАНКІВСЬКИЙ РАХУНОК

§1. Загальні положення про банківський рахунок

{Главу 72 доповнено назвою параграфа 1 згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}

Стаття 1066. Договір банківського рахунка

1. За договором банківського рахунка банк зобов'язується приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунка та проведення інших операцій за рахунком.

2. Банк має право використовувати грошові кошти на рахунку клієнта, гарантуючи його право безперешкодно розпоряджатися цими коштами.

3. Банк не має права визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта та встановлювати інші обмеження його права щодо розпорядження грошовими коштами, не передбачені законом, договором між банком і клієнтом або

умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку.

{Частина третя статті 1066 в редакції Закону № 1983-VIII від 23.03.2017}

4. Положення цієї глави застосовуються до кореспондентських рахунків та інших рахунків банків, якщо інше не встановлено законом.

{Частина четверта статті 1066 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

Стаття 1067. Укладення договору банківського рахунка

1. Договір банківського рахунку укладається в письмовій формі для відкриття клієнтові або визначеній ним особі рахунку в банку на умовах, погоджених сторонами.

{Частина перша статті 1067 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

2. Банк зобов'язаний укласти договір банківського рахунка з клієнтом, який звернувся з пропозицією відкрити рахунок на оголошених банком умовах, що відповідають закону та банківським правилам.

Банк не має права відмовити у відкритті рахунка, вчинення відповідних операцій за яким передбачено законом, установчими документами банку та наданою йому ліцензією, крім випадків, коли банк не має можливості прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими правилами.

У разі необґрунтованого ухилення банку від укладення договору банківського рахунка клієнт має право на захист відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1068. Операції за рахунком, що виконуються банком

1. Банк зобов'язаний вчиняти для клієнта операції, які передбачені для рахунків даного виду законом, банківськими правилами та звичаями ділового обороту, якщо інше не встановлено договором банківського рахунка.

2. Банк зобов’язаний зарахувати грошові кошти, що надійшли на рахунок клієнта, в день надходження до банку відповідної платіжної інструкції, якщо інший строк не встановлений договором банківського рахунку або законом.

{Частина друга статті 1068 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

3. Банк зобов’язаний за розпорядженням клієнта видати або перерахувати з його рахунку грошові кошти в день надходження до банку відповідної платіжної інструкції, якщо інший строк не передбачений договором банківського рахунку або законом.

{Частина третя статті 1068 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

4. Клієнт зобов'язаний сплатити плату за виконання банком операцій за рахунком клієнта, якщо це встановлено договором.

Стаття 1069. Кредитування рахунка

1. Якщо відповідно до договору банківського рахунка банк здійснює платежі з рахунка клієнта, незважаючи на відсутність на ньому грошових коштів (кредитування рахунка), банк вважається таким, що надав клієнтові кредит на відповідну суму від дня здійснення цього платежу.

2. Права та обов'язки сторін, пов'язані з кредитуванням рахунка, визначаються положеннями про позику та кредит (параграфи 1 і 2 глави 71 цього Кодексу), якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Розмір плати за використання клієнтом коштів банку, яке не встановлене договором, не може перевищувати подвійну облікову ставку Національного банку України.

{Статтю 1069 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 5284-VI від 18.09.2012}

Стаття 1070. Проценти за користування коштами, що знаходяться на рахунку

1. За користування грошовими коштами, що знаходяться на рахунку клієнта, банк сплачує проценти, сума яких зараховується на рахунок, якщо інше не встановлено договором банківського рахунка або законом.

Сума процентів зараховується на рахунок клієнта у строки, встановлені договором, а якщо такі строки не встановлені договором, - зі спливом кожного кварталу.

2. Проценти, передбачені частиною першою цієї статті, сплачуються банком у розмірі, встановленому договором, а якщо відповідні умови не встановлені договором, - у розмірі, що звичайно сплачується банком за вкладом на вимогу.

Стаття 1071. Підстави списання грошових коштів з рахунка

1. Банк може списати грошові кошти з рахунка клієнта на підставі його розпорядження.

2. Грошові кошти можуть бути списані з рахунка клієнта без його розпорядження на підставі рішення суду, а також у випадках, встановлених законом, договором між банком і клієнтом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку.

{Частина друга статті 1071 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2677-VI від 04.11.2010, № 1983-VIII від 23.03.2017}

Стаття 1072. Черговість списання грошових коштів з рахунку

1. Банк виконує платіжні інструкції відповідно до черговості їх надходження та виключно в межах залишку грошових коштів на рахунку клієнта, якщо інше не встановлено договором між банком і клієнтом.

2. У разі одночасного надходження до банку кількох платіжних інструкцій, на підставі яких здійснюється списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунку клієнта у такій черговості:

1) у першу чергу списуються грошові кошти на підставі рішення суду для задоволення вимог про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю, а також вимог про стягнення аліментів;

2) у другу чергу списуються грошові кошти на підставі рішення суду для розрахунків щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором (контрактом), а також виплати за авторським договором;

3) у третю чергу списуються грошові кошти на підставі інших рішень суду;

4) у четверту чергу списуються грошові кошти за платіжними інструкціями, що передбачають платежі до бюджету;

5) у п’яту чергу списуються грошові кошти за іншими платіжними інструкціями в порядку їх послідовного надходження.

У разі одночасного надходження до банку платіжної інструкції, наданої відповідно до умов обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку, та іншої платіжної інструкції, на підставі якої здійснюється списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунку клієнта позачергово за платіжною інструкцією, наданою відповідно до умов такого обтяження. У разі одночасного надходження до банку кількох платіжних інструкцій, наданих відповідно до умов обтяжень, предметом яких є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку, банк списує кошти з рахунку клієнта за такими платіжними інструкціями згідно з пріоритетом відповідних обтяжень.

3. У разі відсутності (недостатності) грошових коштів на рахунку клієнта банк не веде облік платіжних інструкцій, якщо інше не встановлено договором між банком і клієнтом.

{Стаття 1072 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017; в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

Стаття 1073. Правові наслідки неналежного виконання банком операцій за рахунком клієнта

1. У разі несвоєчасного зарахування на рахунок грошових коштів, що надійшли клієнтові, їх безпідставного списання банком з рахунка клієнта або порушення банком розпорядження клієнта про перерахування грошових коштів з його рахунка банк повинен негайно після виявлення порушення зарахувати відповідну суму на рахунок клієнта або належного отримувача, сплатити проценти та відшкодувати завдані збитки, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 1074. Обмеження права розпоряджання рахунком

1. Обмеження прав клієнта щодо розпоряджання грошовими коштами, що знаходяться на його рахунку, не допускається, крім випадків обмеження права розпоряджання рахунком за рішенням суду або в інших випадках, встановлених законом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на рахунку, а також у разі зупинення фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, заморожения активів, що

пов’язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, передбачених законом. Банк не має права встановлювати заборону на встановлення обтяження, але може встановлювати розумну винагороду.

{Частина перша статті 1074 із змінами, внесеними згідно із Законом № 361-IX від 06.12.2019}

2. Клієнт не має права без письмової згоди обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не має права їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір, визначений згідно з умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на відповідному банківському рахунку.

3. Після отримання банком письмового повідомлення обтяжувача про наявність підстав для звернення стягнення на предмет обтяження, яким є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку, клієнт за відповідним договором банківського рахунка не вправі без письмової згоди обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не вправі їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір забезпеченої обтяженням вимоги обтяжувача. Банк не перевіряє наявність підстав, зазначених в отриманому ним від обтяжувача повідомленні.

4. Якщо на момент отримання банком розпорядження клієнта банк був письмово повідомлений клієнтом про існування обтяження, банк, який порушив вимоги частин другої і третьої цієї статті, відповідає перед обтяжувачем у розмірі грошових коштів, списаних ним з рахунка на виконання розпорядження клієнта.

5. Згода обтяжувача, передбачена частинами другою і третьою цієї статті, може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода вважається наданою. Така згода може бути включена до умов договору, яким встановлюється обтяження майнових прав на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку.

{Стаття 1074 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2258-VI від 18.05.2010, № 2677-VI від 04.11.2010, № 1702-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 1983-VIII від 23.03.2017}

Стаття 1075. Розірвання договору банківського рахунка

1. Договір банківського рахунка розривається за заявою клієнта у будь-який час. Банк не має права за заявою клієнта розривати договір банківського рахунка чи вчиняти інші дії, що мають наслідком припинення договору, у разі якщо грошові кошти, що знаходяться на відповідному рахунку, заморожені відповідно до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення". Клієнт не має права без згоди обтяжувача за домовленістю з банком чи односторонньо, у тому числі шляхом односторонньої відмови від виконання зобов’язання, розривати договір банківського рахунка чи вчиняти інші дії, що мають наслідком припинення договору, у разі якщо майнові права на грошові кошти, що знаходяться на відповідному рахунку, є предметом обтяження, якщо інше не передбачено умовами обтяження. Правочини, вчинені з порушенням цієї вимоги, є нікчемними.

{Абзац перший частини першої статті 1075 із змінами, внесеними згідно із Законом № 361-IX від 06.12.2019}

Згода обтяжувача може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода вважається наданою. Така згода може бути включена до умов договору, яким встановлюється обтяження майнових прав на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку.

{Частина перша статті 1075 в редакції Закону № 1983-VIII від 23.03.2017}

2. Банк має право вимагати розірвання договору банківського рахунка:

1) якщо сума грошових коштів, що зберігаються на рахунку клієнта, залишилася меншою від мінімального розміру, передбаченого банківськими правилами або договором, якщо така сума не буде відновлена протягом місяця від дня попередження банком про це;

2) у разі відсутності операцій за цим рахунком протягом року, якщо інше не встановлено договором;

3) у випадках, передбачених законодавством, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

{Частину другу статті 1075 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 1702-VII від 14.10.2014}

4) в інших випадках, встановлених договором або законом.

3. Залишок грошових коштів на рахунку видається клієнтові або за його вказівкою чи в порядку, встановленому законом, перераховується на інший рахунок в строки і в порядку, встановлені банківськими правилами.

{Частина третя статті 1075 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

4. Банк може відмовитися від договору банківського рахунка та закрити рахунок клієнта у разі:

відсутності операцій за рахунком клієнта протягом трьох років підряд та відсутності залишку грошових коштів на цьому рахунку;

наявності підстав, передбачених Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення". Залишок грошових коштів на рахунку клієнта повертається клієнту;

наявності підстав, передбачених Податковим кодексом України. Залишок грошових коштів на рахунку клієнта повертається клієнту.

{Частину четверту статті 1075 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

{Частина четверта статті 1075 в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 1075^{1}. Внесення змін до договору банківського рахунка, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження

1. Будь-які зміни до договору банківського рахунка, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження (крім змін, зазначених у частині другій цієї статті), вносяться виключно за умови надання попередньої письмової згоди на такі зміни обтяжувачем.

Згода обтяжувача може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода вважається наданою. Така згода може бути включена до умов договору, яким встановлюється обтяження майнових прав на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку.

2. Зміни до договору банківського рахунка, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження, можуть вноситися без згоди обтяжувача, якщо такі зміни не обмежують права обтяжувача, що виникають на підставі обтяження. У разі виникнення спору обов’язок щодо доведення того, що відповідні зміни до договору такого банківського рахунка не обмежують права обтяжувача, покладається на клієнта.

3. У разі порушення вимог цієї статті клієнт зобов’язаний відшкодувати обтяжувачу збитки, завдані таким порушенням. Якщо на момент внесення відповідних змін банк був письмово повідомлений клієнтом про існування обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на відповідному рахунку, обов’язок щодо відшкодування збитків банк та клієнт несуть солідарно.

{Кодекс доповнено статтею 1075[1] *згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}*

Стаття 1076. Банківська таємниця

1. Банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом про банки і банківську діяльність.

2. У разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку відшкодування завданих збитків та моральної шкоди.

3. Банк зобов’язаний за письмовою вимогою обтяжувача за обтяженням, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку, надавати йому інформацію про залишок коштів на відповідному рахунку, операції за ним, обтяження, стосовно яких до банку надійшли повідомлення та/або які взяті банком на облік, інші обмеження права розпоряджання рахунком у строк, за який така інформація надається клієнту, якщо право обтяжувача на отримання відповідної інформації передбачене правочином, на підставі якого виникає таке обтяження.

{Статтю 1076 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}

§2. Рахунок умовного зберігання (ескроу)

Стаття 1076[1]. Договір рахунка умовного зберігання (ескроу)

1. За договором рахунка умовного зберігання (ескроу) банк зобов'язується приймати та зараховувати на рахунок умовного зберігання (ескроу), відкритий клієнту (володільцю рахунка), грошові кошти, отримані від володільця рахунка та/або від третіх осіб, та перераховувати такі кошти особі (особам), вказаній володільцем рахунка (бенефіціару або бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - особі (особам), вказаній бенефіціаром, якщо це передбачено відповідним договором, або повернути такі кошти володільцю рахунка за настання підстав, передбачених договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

{Частина перша статті 1076^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. Якщо інше не передбачено договором рахунка умовного зберігання (ескроу), банк має право використовувати грошові кошти на рахунку умовного зберігання (ескроу), гарантуючи вчасне перерахування таких коштів бенефіціару (бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - особі (особам), вказаній бенефіціаром, якщо це передбачено відповідним договором, або повернення таких коштів володільцю рахунка згідно з умовами договору рахунка умовного зберігання (ескроу).

{Частина друга статті 1076^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. До відносин сторін у зв'язку з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунка умовного зберігання (ескроу) застосовуються положення параграфа 1 цієї глави, якщо інше не встановлено цим параграфом та не випливає із змісту правовідносин між банком, володільцем рахунка та бенефіціаром.

Стаття 1076^{2}. Операції за рахунком умовного зберігання (ескроу)

1. За рахунком умовного зберігання (ескроу) виконуються виключно операції із зарахування банком отриманих від володільця рахунка та/або від третіх осіб грошових коштів, які за настання підстав, визначених договором рахунка умовного зберігання (ескроу), призначені для перерахування бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - вказаній ним особі, якщо це передбачено відповідним договором), а також операції з перерахування таких коштів бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - вказаній ним особі, якщо це передбачено відповідним договором) або повернення їх володільцю рахунка відповідно до умов договору рахунка умовного зберігання (ескроу). У випадках, встановлених статтею 1076^{6} цього Кодексу, за рахунком умовного зберігання (ескроу) також виконуються операції, пов'язані із зверненням стягнення на майнові права на грошові кошти, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), або на права вимоги володільця рахунка чи бенефіціара до банку на підставі договору рахунка умовного зберігання (ескроу).

{Частина перша статті 1076^{2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. Зарахування грошових коштів на рахунок умовного зберігання (ескроу) здійснюється одноразово або періодично в порядку, встановленому договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

3. За настання підстав, передбачених договором рахунка умовного зберігання (ескроу), банк зобов’язаний у встановлений договором строк (за його відсутності - протягом п’яти робочих днів з дня настання відповідних підстав) перерахувати суму, що знаходиться на рахунку умовного зберігання (ескроу), бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - вказаній ним особі, якщо це передбачено відповідним договором). Договір рахунка умовного зберігання (ескроу) може передбачати перерахування бенефіціару або вказаній ним особі суми, що знаходиться на рахунку умовного зберігання (ескроу), частинами залежно від настання зазначених у договорі підстав.

{Частина третя статті 1076^{2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

4. Договір рахунка умовного зберігання (ескроу) може передбачати підстави, за настання яких вся сума, що знаходиться на рахунку умовного зберігання (ескроу), або її частина підлягає поверненню володільцю рахунка.

Стаття 1076^{3}. Перевірка підстав для перерахування коштів з рахунка умовного зберігання (ескроу)

1. У разі якщо договір рахунка умовного зберігання (ескроу) передбачає надання банку документів, що підтверджують настання підстав для перерахування бенефіціару або вказаній ним особі грошових коштів, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), або повернення таких коштів володільцю рахунка, банк перевіряє такі документи на відповідність умовам договору рахунка умовного зберігання (ескроу) виключно за зовнішніми ознаками, якщо інше не передбачено законом або договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

2. Якщо банк вважає, що надані документи не відповідають умовам договору рахунка умовного зберігання (ескроу) за зовнішніми ознаками або іншим вимогам, встановленим договором рахунка умовного зберігання (ескроу), банк зобов’язаний відмовити відповідній особі у перерахуванні грошових коштів з наданням письмового повідомлення із зазначенням причин відмови протягом п’яти робочих днів з дня отримання документів для перерахування коштів, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), якщо інше не передбачено договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

{Частина друга статті 1076^{3} із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. Договором рахунка умовного зберігання (ескроу) на банк може бути покладений обов’язок щодо перевірки настання підстав для перерахування коштів бенефіціару або вказаній ним особі або для повернення коштів володільцю рахунка.

4. Договором рахунка умовного зберігання (ескроу) обов’язок щодо перевірки настання підстав для перерахування коштів бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - вказаній ним особі) або повернення коштів володільцю рахунка може бути покладено на будь-яку третю особу, про що зазначається у договорі. Договором встановлюються порядок, обставини та умови надання банку такою третьою особою інформації про настання умов для перерахування коштів.

{Частина четверта статті 1076^{3} із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 1076[4]. Обмеження щодо розпоряджання коштами на рахунку умовного зберігання (ескроу)

1. Якщо інше не передбачено договором рахунка умовного зберігання (ескроу), ні володілець рахунка, ні бенефіціар не мають права розпоряджатися грошовими коштами, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу).

2. У разі якщо договором рахунка умовного зберігання (ескроу) передбачена можливість розпоряджання грошовими коштами на рахунку володільцем рахунка або бенефіціаром, сторони договору рахунка умовного зберігання (ескроу) можуть встановити у договорі обмеження щодо такого розпоряджання.

Стаття 1076[5]. Винагорода банку за договором рахунка умовного зберігання (ескроу)

1. Договором рахунка умовного зберігання (ескроу) може передбачатися винагорода банку за послуги, пов’язані з обслуговуванням рахунка та здійсненням операцій за ним.

2. Винагорода банку не утримується з грошових коштів, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), якщо інше не передбачено договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

Стаття 1076[6]. Статус грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу)

1. Звернення стягнення та (або) накладення арешту на грошові кошти, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), за зобов’язаннями банку, в якому відкрито рахунок (в тому числі у разі його ліквідації), не допускається, крім суми грошових коштів на рахунку, яку банк має право утримати як винагороду станом на дату звернення стягнення або накладення арешту згідно з договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

2. Звернення стягнення та/або накладення арешту на грошові кошти, що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), за зобов’язаннями володільця рахунка або бенефіціара (у тому числі у разі їх ліквідації) не допускається. При цьому допускається звернення стягнення та/або накладення арешту на право вимоги володільця рахунка або бенефіціара до банку на підставі договору рахунка умовного зберігання (ескроу), у тому числі на право вимоги виплати грошових коштів (або їх частини), що знаходяться на рахунку умовного зберігання (ескроу), за настання підстав, встановлених договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

Стаття 1076[7]. Внесення змін до договору рахунка умовного зберігання (ескроу)

1. Будь-які зміни до договору рахунка умовного зберігання (ескроу), крім зазначених у частині другій цієї статті, вносяться виключно за умови надання письмової згоди на такі зміни бенефіціаром незалежно від того, чи є бенефіціар стороною договору рахунка умовного зберігання (ескроу).

2. Якщо бенефіціар не є стороною договору рахунка умовного зберігання (ескроу), без його згоди до такого договору вносяться зміни, які не обмежують права бенефіціара, що виникають на підставі договору рахунка умовного зберігання (ескроу). У разі виникнення спору обов’язок доведення того, що відповідні зміни до договору рахунка умовного зберігання (ескроу) не обмежують права бенефіціара, покладається на банк.

3. Правочини щодо внесення змін до договору рахунка умовного зберігання (ескроу), вчинені з порушенням вимог цієї статті, є нікчемними.

Стаття 1076[8]. Припинення договору рахунка умовного зберігання (ескроу) та закриття рахунка умовного зберігання (ескроу)

1. Договір рахунка умовного зберігання (ескроу) припиняється після закінчення строку (настання терміну припинення) договору рахунка умовного зберігання (ескроу) або за настання інших обставин, встановлених договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

2. Договір рахунка умовного зберігання (ескроу) припиняється у разі ліквідації банку, в якому відкрито рахунок умовного зберігання (ескроу).

3. Розірвання договору рахунка умовного зберігання (ескроу) допускається у будь-який час за заявою володільця рахунка та виключно за умови отримання письмової згоди бенефіціара на розірвання договору. Договір вважається розірваним з моменту отримання банком останнього з таких документів: заяви володільця рахунка та письмової згоди бенефіціара на розірвання договору, а якщо заява володільця рахунка та письмова згода бенефіціара містяться в одному документі, - з моменту отримання банком такого документа.

4. У разі припинення або розірвання договору рахунка умовного зберігання (ескроу) банк закриває рахунок умовного зберігання (ескроу), а грошові кошти, що знаходяться на рахунку, повертає володільцеві рахунка, а за настання на момент припинення або розірвання договору підстав, зазначених у договорі рахунка умовного зберігання (ескроу), такі кошти (або їх частина, якщо це передбачено договором) перераховуються бенефіціару або вказаній ним особі, у разі якщо такий бенефіціар надав відповідну письмову вказівку банку.

{Абзац перший частини четвертої статті 1076[8] із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

У разі розірвання договору рахунка умовного зберігання (ескроу) за заявою володільця рахунка та письмовою згодою бенефіціара володілець рахунка та бенефіціар можуть спільно зазначити у відповідній заяві та письмовій згоді, що грошові кошти (або їх частина) перераховуються володільцю рахунка та/або бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку - вказаній ним особі) чи вказаній ним особі незалежно від настання підстав, встановлених договором рахунка умовного зберігання (ескроу).

{Абзац другий частини четвертої статті 1076[8] із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

5. Положення статті 1075 цього Кодексу не застосовуються до договору рахунка умовного зберігання (ескроу).

{Главу 72 доповнено параграфом 2 згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}

§ 3. Платіжний рахунок

Стаття 1076[9]. Договір платіжного рахунку

1. За договором платіжного рахунку небанківський надавач платіжних послуг зобов’язується зараховувати на платіжний рахунок, відкритий користувачу платіжних

послуг, кошти, що йому надходять, здійснювати з рахунку видачу готівкових коштів та виконувати інші платіжні операції, які має право здійснювати небанківський надавач платіжних послуг згідно з отриманою ним ліцензією на надання платіжних послуг.

2. Небанківський надавач платіжних послуг не має права використовувати платіжні рахунки для залучення вкладів (депозитів) або надання фінансової послуги із залучення коштів із зобов’язанням щодо подальшого їх повернення.

Небанківський надавач платіжних послуг не має права нараховувати проценти на залишок коштів на платіжному рахунку користувача.

{Абзац третій частини другої статті 1076[9] виключено на підставі Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

3. До відносин сторін у зв’язку з відкриттям, обслуговуванням та закриттям платіжного рахунку застосовуються положення параграфа 1 цієї глави, якщо інше не встановлено цим параграфом та не випливає із змісту правовідносин між небанківським надавачем платіжних послуг та користувачем платіжних послуг.

Стаття 1076[10]. Операції за платіжним рахунком, що виконуються небанківським надавачем платіжних послуг

1. Небанківський надавач платіжних послуг зобов’язаний виконувати для користувача платіжних послуг платіжні операції, передбачені для платіжних рахунків законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку України.

2. Небанківський надавач платіжних послуг зобов’язаний зарахувати кошти, що надійшли на рахунок користувача платіжних послуг, у день надходження до небанківського надавача платіжних послуг відповідної платіжної інструкції, якщо інший строк не встановлений договором платіжного рахунку або законодавством України.

3. Небанківський надавач платіжних послуг зобов’язаний за розпорядженням користувача платіжних послуг видати або перерахувати з платіжного рахунку кошти в день надходження до небанківського надавача платіжних послуг відповідної платіжної інструкції, якщо інший строк не передбачений договором платіжного рахунку або законодавством України.

4. Користувач платіжних послуг зобов’язаний сплатити плату за виконання небанківським надавачем платіжних послуг операцій за платіжним рахунком користувача платіжних послуг, якщо це встановлено договором.

{Главу 72 доповнено параграфом 3 згідно із Законом № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

Глава 73
ФАКТОРИНГ

Стаття 1077. Поняття договору факторингу

1. За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт

відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).

{Абзац перший частини першої статті 1077 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-VI від 09.09.2010}

Клієнт може відступити факторові свою грошову вимогу до боржника з метою забезпечення виконання зобов'язання клієнта перед фактором.

2. Зобов'язання фактора за договором факторингу може передбачати надання клієнтові послуг, пов'язаних із грошовою вимогою, право якої він відступає.

Стаття 1078. Предмет договору факторингу

1. Предметом договору факторингу може бути право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога), а також право вимоги, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога).

2. Майбутня вимога вважається переданою фактору з дня виникнення права вимоги до боржника. Якщо передання права грошової вимоги обумовлене певною подією, воно вважається переданим з моменту настання цієї події.

У цих випадках додаткове оформлення відступлення права грошової вимоги не вимагається.

Стаття 1079. Сторони у договорі факторингу

1. Сторонами у договорі факторингу є фактор і клієнт.

2. Клієнтом у договорі факторингу може бути фізична або юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності.

3. Фактором може бути банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції.

{Частина третя статті 1079 в редакції Закону № 2510-VI від 09.09.2010}

Стаття 1080. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги

1. Договір факторингу є дійсним незалежно від наявності домовленості між клієнтом та боржником про заборону відступлення права грошової вимоги або його обмеження.

У цьому разі клієнт не звільняється від зобов'язань або відповідальності перед боржником у зв'язку із порушенням клієнтом умови про заборону або обмеження відступлення права грошової вимоги.

Стаття 1081. Відповідальність клієнта перед фактором

1. Клієнт відповідає перед фактором за дійсність грошової вимоги, право якої відступається, якщо інше не встановлено договором факторингу.

2. Грошова вимога, право якої відступається, є дійсною, якщо клієнт має право відступити право грошової вимоги і в момент відступлення цієї вимоги йому не були відомі обставини, внаслідок яких боржник має право не виконувати вимогу.

3. Клієнт не відповідає за невиконання або неналежне виконання боржником грошової вимоги, право якої відступається і яка пред'явлена до виконання фактором, якщо інше не встановлено договором факторингу.

Стаття 1082. Виконання боржником грошової вимоги факторові

1. Боржник зобов'язаний здійснити платіж факторові за умови, що він одержав від клієнта або фактора письмове повідомлення про відступлення права грошової вимоги факторові і в цьому повідомленні визначена грошова вимога, яка підлягає виконанню, а також названий фактор, якому має бути здійснений платіж.

2. Боржник має право вимагати від фактора надання йому в розумний строк доказів того, що відступлення права грошової вимоги факторові справді мало місце. Якщо фактор не виконає цього обов'язку, боржник має право здійснити платіж клієнтові на виконання свого обов'язку перед ним.

3. Виконання боржником грошової вимоги факторові відповідно до цієї статті звільняє боржника від його обов'язку перед клієнтом.

Стаття 1083. Наступне відступлення права грошової вимоги

1. Наступне відступлення фактором права грошової вимоги третій особі не допускається, якщо інше не встановлено договором факторингу.

2. Якщо договором факторингу допускається наступне відступлення права грошової вимоги, воно здійснюється відповідно до положень цієї глави.

Стаття 1084. Права фактора

1. Якщо відповідно до умов договору факторингу фінансування клієнта здійснюється шляхом купівлі у нього фактором права грошової вимоги, фактор набуває права на всі суми, які він одержить від боржника на виконання вимоги, а клієнт не відповідає перед фактором, якщо одержані ним суми є меншими від суми, сплаченої фактором клієнтові.

2. Якщо відступлення права грошової вимоги факторові здійснюється з метою забезпечення виконання зобов'язання клієнта перед фактором, фактор зобов'язаний надати клієнтові звіт і передати суму, що перевищує суму боргу клієнта, який забезпечений відступленням права грошової вимоги, якщо інше не встановлено договором факторингу.

Якщо сума, одержана фактором від боржника, виявилася меншою від суми боргу клієнта перед фактором, який забезпечений відступленням права вимоги, клієнт зобов'язаний сплатити факторові залишок боргу.

Стаття 1085. Зустрічні вимоги боржника

1. Якщо фактор пред'явив боржнику вимогу здійснити платіж, боржник має право пред'явити до заліку свої грошові вимоги, що ґрунтуються на договорі боржника з клієнтом, які виникли у боржника до моменту, коли він одержав повідомлення про відступлення права грошової вимоги факторові.

2. Боржник не може пред'явити факторові вимоги до клієнта у зв'язку з порушенням ним умови про заборону або обмеження відступлення права грошової вимоги.

Стаття 1086. Захист прав боржника

1. У разі порушення клієнтом своїх обов'язків за договором, укладеним з боржником, боржник не має права вимагати від фактора повернення сум, уже сплачених йому за відступленою грошовою вимогою, якщо боржник має право одержати ці суми безпосередньо від клієнта.

2. Боржник, який має право одержати безпосередньо від клієнта суми, сплачені факторові за відступленою грошовою вимогою, має право вимагати повернення цих сум фактором, якщо фактор не виконав свого зобов'язання передати клієнтові грошові кошти, пов'язані з відступленням права грошової вимоги, або передав клієнтові грошові кошти, знаючи про порушення клієнтом зобов'язання перед боржником, пов'язаного з відступленням права грошової вимоги.

Глава 74
РОЗРАХУНКИ

§ 1. Загальні положення про розрахунки

Стаття 1087. Форми розрахунків

1. Розрахунки за участю фізичних осіб, не пов’язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, можуть провадитися у готівковій або безготівковій формі.

{Частина перша статті 1087 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

2. Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб, пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, провадяться в безготівковій формі. Розрахунки між цими особами можуть провадитися також готівкою, якщо інше не встановлено законом.

3. Граничні суми розрахунків готівкою для фізичних та юридичних осіб, а також для фізичних осіб - підприємців відповідно до цієї статті встановлюються Національним банком України.

{Статтю 1087 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2258-VI від 18.05.2010; в редакції Закону № 5284-VI від 18.09.2012}

Стаття 1088. Види безготівкових розрахунків

1. Під час здійснення безготівкових розрахунків допускається застосування платіжних інструкцій, передбачених законодавством України, банківськими правилами та звичаями ділового обороту.

{Частина перша статті 1088 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

2. Сторони у договорі мають право обрати будь-який вид безготівкових розрахунків на свій розсуд.

3. Безготівкові розрахунки провадяться через банки, небанківських надавачів платіжних послуг, в яких відкрито відповідні рахунки, якщо інше не випливає із закону та не обумовлено видом безготівкових розрахунків.

{Частина третя статті 1088 в редакції Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

4. Порядок здійснення безготівкових розрахунків регулюється цим Кодексом, законом та банківськими правилами.

§ 2. *{Параграф 2 глави 74 виключено на підставі Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}*

§ 3. Розрахунки за акредитивом

Стаття 1093. Акредитив

1. У разі розрахунків за акредитивом банк (банк-емітент) за дорученням клієнта (платника) - заявника акредитива і відповідно до його вказівок або від свого імені зобов'язується провести платіж на умовах, визначених акредитивом, або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж на користь одержувача грошових коштів або визначеної ним особи - бенефіціара.

2. У разі відкриття покритого акредитива при його відкритті бронюються грошові кошти платника на окремому рахунку в банку-емітенті або виконуючому банку.

У разі відкриття непокритого акредитива банк-емітент гарантує оплату за акредитивом при тимчасовій відсутності коштів на рахунку платника за рахунок банківського кредиту.

Стаття 1094. Відкличний акредитив

1. Відкличний акредитив може бути змінений або анульований банком-емітентом у будь-який час без попереднього повідомлення одержувача грошових коштів. Відкликання акредитива не створює зобов'язань банку-емітента перед одержувачем грошових коштів.

2. Виконуючий банк повинен здійснити платіж або інші операції за відкличним акредитивом, якщо до моменту їх здійснення ним не одержано повідомлення про зміну умов або анулювання акредитива.

Стаття 1095. Безвідкличний акредитив

1. Безвідкличний акредитив може бути анульований або його умови можуть бути змінені лише за згодою на це одержувача грошових коштів.

2. На прохання банку-емітента виконуючий банк може підтвердити безвідкличний акредитив шляхом прийняття додатково до зобов'язання банку-емітента зобов'язання провести платіж відповідно до умов акредитива.

Безвідкличний акредитив, підтверджений виконуючим банком, не може бути змінений або анульований без згоди виконуючого банку.

Стаття 1096. Виконання акредитива

1. Для виконання акредитива одержувач грошових коштів подає до виконуючого банку документи, які передбачені умовами акредитива, що підтверджують виконання всіх умов акредитива.

У разі порушення хоча б однієї з цих умов виконання акредитива не провадиться.

2. Якщо виконуючий банк відмовляє у прийнятті документів, які за зовнішніми ознаками не відповідають умовам акредитива, він повинен негайно повідомити про це одержувача грошових коштів і банк-емітент із визначенням причин відмови.

3. Якщо банк-емітент, одержавши прийняті виконуючим банком документи, вважає, що вони не відповідають за зовнішніми ознаками умовам акредитива, він має право відмовитися від їх прийняття і вимагати від виконуючого банку суму, сплачену одержувачеві грошових коштів з порушенням умов акредитива.

Стаття 1097. Відповідальність банку, що виконує акредитив

1. У разі необґрунтованої відмови у виплаті або неправильної виплати грошових коштів за акредитивом внаслідок порушення виконуючим банком умов акредитива виконуючий банк несе відповідальність перед банком-емітентом.

У разі порушення виконуючим банком умов покритого акредитива або підтвердженого ним безвідкличного акредитива відповідальність перед платником може бути за рішенням суду покладена на виконуючий банк.

Стаття 1098. Закриття акредитива

1. Акредитив закривається у разі:

1) спливу строку дії акредитива;

2) відмови одержувача грошових коштів від використання акредитива до спливу строку його дії, якщо це передбачено умовами акредитива;

3) повного або часткового відкликання акредитива платником, якщо таке відкликання передбачене умовами акредитива.

Про закриття акредитива виконуючий банк повідомляє банк-емітент.

2. Виконуючий банк одночасно із закриттям акредитива негайно повертає банку-емітентові невикористану суму покритого акредитива. Банк-емітент повинен зарахувати повернені суми на рахунок платника.

§ 4. *{Параграф 4 глави 74 виключено на підставі Закону № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}*

§ 5. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

Стаття 1102. Загальні положення про розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

1. Розрахунковим чеком (чеком) є документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку переказати вказану у чеку грошову суму одержувачеві (чекодержателю).

2. Платником за чеком може бути лише банк, в якому чекодавець має грошові кошти на рахунку, якими він може розпоряджатися.

3. Відкликання чека до спливу строку для його подання не допускається.

4. Видача чека не погашає грошового зобов'язання, на виконання якого він виданий.

5. Порядок та умови використання чеків встановлюються цим Кодексом, законом та банківськими правилами.

6. Чек має містити всі реквізити, передбачені банківськими правилами. Чек, в якому відсутній будь-який із реквізитів або до якого внесені виправлення, є недійсним.

7. Форма чека та порядок його заповнення встановлюються законом і банківськими правилами.

Стаття 1103. Оплата чека

1. Чек оплачується за рахунок грошових коштів чекодавця.

Порядок та умови бронювання грошових коштів на рахунку для розрахунків із застосуванням чеків встановлюються банківськими правилами.

2. Чек підлягає оплаті платником за чеком за умови подання його до оплати у строк, встановлений банківськими правилами.

3. Платник за чеком повинен пересвідчитися усіма можливими способами у справжності чека, а також у тому, що пред'явник чека є уповноваженою особою.

4. Збитки, завдані у зв'язку з оплатою підробленого, викраденого або втраченого чека, покладаються на платника за чеком або чекодавця - залежно від того, з чиєї вини вони були завдані.

Стаття 1104. Інкасування чека

1. Подання чека до банку чекодержателя на інкасо для одержання платежу вважається поданням чека до платежу.

Оплата чека провадиться у порядку, встановленому статтею 1100 цього Кодексу.

2. Зарахування коштів за інкасованим чеком на рахунок чекодержателя провадиться після одержання платежу від платника, якщо інше не передбачено договором між чекодержателем і банком.

Стаття 1105. Повідомлення про несплату чека

1. Чекодержатель повинен повідомити чекодавця про неплатіж протягом двох робочих днів, наступних за днем вчинення протесту або рівнозначного акта.

2. Особа, що не надіслала повідомлення у зазначений строк, не втрачає своїх прав. Вона відшкодовує збитки, які можуть статися внаслідок неповідомлення про несплату чека. Розмір відшкодовуваних збитків не може перевищувати суми чека.

Стаття 1106. Наслідки несплати чека

1. У разі відмови платника в оплаті чека чекодержатель має право пред'явити позов до суду. Чекодержатель має право вимагати крім оплати суми чека відшкодування своїх витрат на одержання оплати, а також процентів.

2. До вимог чекодержателя про оплату чека застосовується позовна давність в один рік.

Глава 75
РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 1107. Види правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

{Назва статті 1107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2811-IX від 01.12.2022}

1. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких правочинів:

{Абзац перший частини першої статті 1107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2811-IX від 01.12.2022}

1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;

2) ліцензійний договір;

3) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;

4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;

5) інший правочин щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

{Пункт 5 частини першої статті 1107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2811-IX від 01.12.2022}

2. Правочин щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності укладається у письмовій (електронній) формі, за винятком випадків, визначених законом.

{Абзац перший частини другої статті 1107 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

У разі недодержання письмової (електронної) форми договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності такий договір є нікчемним.

{Абзац другий частини другої статті 1107 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Законом можуть бути встановлені випадки, в яких договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності може укладатись усно.

Стаття 1108. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об’єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), може надати іншій особі (ліцензіату) дозвіл на

використання цього об’єкта в певній обмеженій сфері (ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності).

Ліцензіат не має права використовувати об’єкт права інтелектуальної власності в іншій сфері, ніж визначено ліцензією на використання об’єкта права інтелектуальної власності.

{Частина перша статті 1108 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

2. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути оформлена як окремий документ або бути складовою частиною ліцензійного договору.

3. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути виключною, одиничною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону.

Виключна ліцензія видається лише одному ліцензіату і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері.

Одинична ліцензія видається лише одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у зазначеній сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері.

4. За згодою ліцензіара, наданою у письмовій формі, ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі (субліцензію).

Стаття 1109. Ліцензійний договір

1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об’єкта права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов’язується вносити плату за використання об’єкта, якщо інше не встановлено договором.

{Частина перша статті 1109 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

2. У випадках, передбачених ліцензійним договором, може бути укладений субліцензійний договір, за яким ліцензіат надає іншій особі (субліцензіату) субліцензію на використання об'єкта права інтелектуальної власності. У цьому разі відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо інше не встановлено ліцензійним договором.

3. У ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.

4. Вважається, що за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо інше не встановлено ліцензійним договором.

5. Предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними.

6. Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені у ліцензійному договорі, вважаються такими, що не надані ліцензіату.

7. У разі відсутності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії поширюється на територію України.

8. Якщо в ліцензійному видавничому договорі або інше відтворення твору винагорода визначається у вигляді фіксованої грошової суми, то в договорі має бути встановлений максимальний тираж твору.

{Частина восьма статті 1109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2811-IX від 01.12.2022}

9. Умови ліцензійного договору, які суперечать положенням цього Кодексу, є нікчемними.

Стаття 1110. Строк ліцензійного договору

1. Ліцензійний договір укладається на строк, встановлений договором, який повинен спливати не пізніше спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.

2. Ліцензіар може відмовитися від ліцензійного договору у разі порушення ліцензіатом встановленого договором терміну початку використання об'єкта права інтелектуальної власності. Ліцензіар або ліцензіат можуть відмовитися від ліцензійного договору у разі порушення другою стороною інших умов договору.

3. У разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово другу сторону про відмову від договору, договір вважається продовженим на невизначений час. У цьому випадку кожна із сторін може в будь-який час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Стаття 1111. Типовий ліцензійний договір

1. Уповноважені відомства або творчі спілки можуть затверджувати типові ліцензійні договори.

2. Ліцензійний договір може містити умови, не передбачені типовим ліцензійним договором. Умови ліцензійного договору, укладеного з творцем об'єкта права

інтелектуальної власності, що погіршують його становище порівняно з становищем, передбаченим законом або типовим договором, є нікчемними і замінюються умовами, встановленими типовим договором або законом.

Стаття 1112. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. За договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець - письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк.

2. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником.

3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника. При цьому майнові права інтелектуальної власності на такий твір залишаються за його автором, якщо інше не встановлено договором або законом.

{Частина третя статті 1112 в редакції Закону № 1667-IX від 15.07.2021}

4. Умови договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, що обмежують право творця цього об'єкта на створення інших об'єктів, є нікчемними.

Стаття 1113. Договір про передання майнових прав інтелектуальної власності

1. За договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що є суб’єктом майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах.

Предметом договору про передання майнових прав не можуть бути об’єкти і майнові права, яких не існувало на момент укладання договору.

2. Умови договору про передання майнових прав інтелектуальної власності на інший строк, ніж визначено законом, або що погіршують становище творця відповідного об’єкта або його спадкоємців порівняно із становищем, передбаченим цим Кодексом та іншим законом, чи обмежують право творця на створення інших об’єктів, є нікчемними.

3. Укладення договору про передання майнових прав інтелектуальної власності не впливає на ліцензійні договори, які було укладено раніше.

4. Майнові права інтелектуальної власності переходять до набувача за договором про передання майнових прав інтелектуальної власності з моменту його укладення, якщо інше не встановлено договором або законом.

Майнові права інтелектуальної власності, набуття яких відповідно до положень цього Кодексу чи іншого закону пов’язується із їх державною реєстрацією, переходять до набувача за договором про передання майнових прав інтелектуальної власності з моменту такої державної реєстрації.

{Стаття 1113 в редакції Закону № 2811-IX від 01.12.2022}

Стаття 1114. Державна реєстрація договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

1. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності та договори, визначені статтями 1109, 1112 та 1113 цього Кодексу, не підлягають обов'язковій державній реєстрації.

Їх державна реєстрація здійснюється на вимогу ліцензіара або ліцензіата у порядку, встановленому законом.

Відсутність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих за ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право ліцензіата на звернення до суду за захистом свого права.

2. Факт передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, які відповідно до цього Кодексу або іншого закону є чинними після їх державної реєстрації, підлягає державній реєстрації.

Глава 76
КОМЕРЦІЙНА КОНЦЕСІЯ

Стаття 1115. Договір комерційної концесії

1. За договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.

Відносини, пов'язані з наданням права користування комплексом прав, регулюються цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 1116. Предмет договору комерційної концесії

1. Предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації.

2. Договором комерційної концесії може бути передбачено використання предмета договору із зазначенням або без зазначення території використання щодо певної сфери цивільного обороту.

Стаття 1117. Сторони в договорі комерційної концесії

1. Сторонами в договорі комерційної концесії можуть бути фізична та юридична особи, які є суб'єктами підприємницької діяльності.

Стаття 1118. Форма договору комерційної концесії

{Назва статті 1118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015}

1. Договір комерційної концесії укладається у письмовій формі. У разі недодержання письмової форми договору концесії такий договір є нікчемним.

{Частину другу статті 1118 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

{Частину третю статті 1118 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

{Частину четверту статті 1118 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

Стаття 1119. Договір комерційної субконцесії

1. У випадках, передбачених договором комерційної концесії, користувач може укласти договір комерційної субконцесії, за яким він надає іншій особі (субкористувачу) право користування наданим йому правоволодільцем комплексом прав або частиною комплексу прав на умовах, погоджених із правоволодільцем або визначених договором комерційної концесії.

2. До договору комерційної субконцесії застосовуються положення про договір комерційної концесії, встановлені цим Кодексом або іншим законом, якщо інше не випливає з особливостей субконцесії.

3. Користувач та субкористувач відповідають перед правоволодільцем за завдану йому шкоду солідарно.

4. Визнання недійсним договору комерційної концесії має наслідком недійсність договору комерційної субконцесії.

Стаття 1120. Обов'язки правоволодільця

1. Правоволоділець зобов'язаний передати користувачеві технічну та комерційну документацію і надати іншу інформацію, необхідну для здійснення прав, наданих йому за договором комерційної концесії, а також проінформувати користувача та його працівників з питань, пов'язаних із здійсненням цих прав.

2. Правоволоділець зобов'язаний, якщо інше не встановлено договором комерційної концесії:

{Пункт 1 частини другої статті 1120 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

2) надавати користувачеві постійне технічне та консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

3) контролювати якість товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) користувачем на підставі договору комерційної концесії.

Стаття 1121. Обов'язки користувача

1. З урахуванням характеру та особливостей діяльності, що здійснюється користувачем за договором комерційної концесії, користувач зобов'язаний:

1) використовувати торговельну марку та інші позначення правоволодільця визначеним у договорі способом;

2) забезпечити відповідність якості товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) відповідно до договору комерційної концесії, якості аналогічних товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) правоволодільцем;

3) дотримуватися інструкцій та вказівок правоволодільця, спрямованих на забезпечення відповідності характеру, способів та умов використання комплексу наданих прав використанню цих прав правоволодільцем;

4) надавати покупцям (замовникам) додаткові послуги, на які вони могли б розраховувати, купуючи (замовляючи) товари (роботи, послуги) безпосередньо у правоволодільця;

5) інформувати покупців (замовників) найбільш очевидним для них способом про використання ним торговельної марки та інших позначень правоволодільця за договором комерційної концесії;

6) не розголошувати секрети виробництва правоволодільця, іншу одержану від нього конфіденційну інформацію.

Стаття 1122. Особливі умови договору комерційної концесії

1. В договорі комерційної концесії можуть бути передбачені особливі умови, зокрема:

1) обов'язок правоволодільця не надавати іншим особам аналогічні комплекси прав для їх використання на закріпленій за користувачем території або утримуватися від власної аналогічної діяльності на цій території;

2) обов'язок користувача не конкурувати з правоволодільцем на території, на яку поширюється чинність договору, щодо підприємницької діяльності, яку здійснює користувач з використанням наданих правоволодільцем прав;

3) обов'язок користувача не одержувати аналогічні права від конкурентів (потенційних конкурентів) правоволодільця;

4) обов'язок користувача погоджувати з правоволодільцем місце розташування приміщень для продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), передбачених договором, а також їх внутрішнє і зовнішнє оформлення.

2. Умова договору, відповідно до якої правоволоділець має право визначати ціну товару (робіт, послуг), передбаченого договором, або встановлювати верхню чи нижню межу цієї ціни, є нікчемною.

3. Умова договору, відповідно до якої користувач має право продавати товари (виконувати роботи, надавати послуги) виключно певній категорії покупців (замовників) або виключно покупцям (замовникам), які мають місцезнаходження (місце проживання) на території, визначеній у договорі.

Стаття 1123. Відповідальність правоволодільця за вимогами, що пред'являються до користувача

1. Правоволоділець несе субсидіарну відповідальність за вимогами, що пред'являються до користувача у зв'язку з невідповідністю якості товарів (робіт, послуг), проданих (виконаних, наданих) користувачем.

За вимогами, що пред'являються до користувача як виробника продукції (товарів) правоволодільця, правоволоділець відповідає солідарно з користувачем.

Стаття 1124. Право користувача на укладення договору комерційної концесії на новий строк

1. Користувач, який належним чином виконував свої обов'язки, має право на укладення договору комерційної концесії на новий строк на тих же умовах.

2. Законом можуть бути встановлені умови, за яких правоволоділець може відмовитися від укладення договору концесії на новий строк.

Стаття 1125. Зміна договору комерційної концесії

1. Договір комерційної концесії може бути змінений відповідно до положень глави 53 цього Кодексу.

{Абзац другий частини першої статті 1125 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

Стаття 1126. Припинення договору комерційної концесії

1. Кожна із сторін у договорі комерційної концесії, строк якого не встановлений, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону не менш як за шість місяців, якщо більш тривалий строк не встановлений договором.

{Частину другу статті 1126 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

3. Договір комерційної концесії припиняється у разі:

1) припинення права правоволодільця на торговельну марку чи інше позначення, визначене в договорі, без його заміни аналогічним правом;

2) оголошення правоволодільця або користувача неплатоспроможним (банкрутом).

Стаття 1127. Збереження чинності договору комерційної концесії у разі зміни сторін

1. Перехід виключного права на об'єкт права інтелектуальної власності, визначений у договорі комерційної концесії, від правоволодільця до іншої особи не є підставою для зміни або розірвання договору комерційної концесії.

2. У разі смерті правоволодільця його права та обов'язки за договором комерційної концесії переходять до спадкоємця за умови, що він зареєстрований або протягом шести місяців від дня відкриття спадщини зареєструється як суб'єкт підприємницької діяльності або передасть свої права і обов'язки особі, яка має право займатися підприємницькою діяльністю.

Здійснення прав і виконання обов'язків особи, яка померла, до переходу їх відповідно до цієї частини до спадкоємця чи іншої особи здійснюється особою, яка управляє спадщиною і призначається відповідно до статті 1285 цього Кодексу.

Стаття 1128. Наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення правоволодільця

1. У разі зміни торговельної марки чи іншого позначення правоволодільця, права на використання яких входять до комплексу прав, наданих користувачеві за договором комерційної концесії, цей договір зберігає чинність щодо нового позначення

правоволодільця, якщо користувач не вимагає розірвання договору і відшкодування збитків.

У разі продовження чинності договору користувач має право вимагати відповідного зменшення належної правоволодільцеві плати.

Стаття 1129. Наслідки припинення права, користування яким надано за договором комерційної концесії

1. Якщо в період дії договору комерційної концесії припинилося право, користування яким надано за цим договором, дія договору не припиняється, крім тих його положень, що стосуються права, яке припинилося, а користувач має право вимагати відповідного зменшення належної правоволодільцеві плати, якщо інше не встановлено договором.

У разі припинення права правоволодільця на торговельну марку чи інше позначення настають наслідки, передбачені частиною третьою статті 1126 чи статтею 1128 цього Кодексу.

Глава 77
СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

§ 1. Загальні положення про спільну діяльність

Стаття 1130. Договір про спільну діяльність

1. За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові.

2. Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників.

Стаття 1131. Форма та умови договору про спільну діяльність

1. Договір про спільну діяльність укладається у письмовій формі.

2. Умови договору про спільну діяльність, у тому числі координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їх участь у результатах спільних дій та інші умови визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

§ 2. Просте товариство

Стаття 1132. Договір простого товариства

1. За договором простого товариства сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Стаття 1133. Вклади учасників

1. Вкладом учасника вважається все те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), в тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки.

2. Вклади учасників вважаються рівними за вартістю, якщо інше не випливає із договору простого товариства або фактичних обставин. Грошова оцінка вкладу учасника провадиться за погодженням між учасниками.

Стаття 1134. Спільне майно учасників

1. Внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо інше не встановлено договором простого товариства або законом.

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на підставах інших, ніж право власності, використовується в інтересах усіх учасників і є їхнім спільним майном.

2. Ведення бухгалтерського обліку спільного майна учасників може бути доручено ними одному з учасників.

3. Користування спільним майном учасників здійснюється за їх спільною згодою, а в разі недосягнення згоди - у порядку, що встановлюється за рішенням суду.

4. Обов'язки учасників щодо утримання спільного майна та порядок відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням цих обов'язків, встановлюються договором простого товариства.

Стаття 1135. Ведення спільних справ учасників

1. Під час ведення спільних справ кожний учасник має право діяти від імені всіх учасників, якщо договором простого товариства не встановлено, що ведення справ здійснюється окремими учасниками або спільно всіма учасниками договору простого товариства.

У разі спільного ведення справ для вчинення кожного правочину потрібна згода всіх учасників.

2. У відносинах із третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

3. У відносинах із третіми особами учасники не можуть посилатися на обмеження прав учасника, який вчинив правочин, щодо ведення спільних справ учасників, крім випадків, коли вони доведуть, що на момент вчинення правочину третя особа знала або могла знати про наявність таких обмежень.

4. Учасник, який вчинив від імені всіх учасників правочин, щодо якого його право на ведення спільних справ учасників було обмежене, або вчинив в інтересах усіх учасників правочин від свого імені, може вимагати відшкодування здійснених ним за свій рахунок витрат, якщо вчинення цього правочину було необхідним в інтересах усіх учасників. Учасники, яким внаслідок таких правочинів було завдано збитків, мають право вимагати їх відшкодування.

5. Рішення щодо спільних справ учасників приймаються учасниками за спільною згодою, якщо інше не встановлено договором простого товариства.

Стаття 1136. Право учасника на інформацію

1. Кожний учасник договору простого товариства має право ознайомлюватися з усіма документами щодо ведення спільних справ учасників. Відмова від цього права або його обмеження, в тому числі за погодженням учасників, є нікчемною.

Стаття 1137. Спільні витрати та збитки учасників

1. Порядок відшкодування витрат і збитків, пов'язаних із спільною діяльністю учасників, визначається за домовленістю між ними. У разі відсутності такої домовленості кожний учасник несе витрати та збитки пропорційно вартості його вкладу у спільне майно.

Умова, за якою учасник повністю звільняється від участі у відшкодуванні спільних витрат або збитків, є нікчемною.

Стаття 1138. Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями

1. Якщо договір простого товариства не пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, кожний учасник відповідає за спільними договірними зобов'язаннями усім своїм майном пропорційно вартості його вкладу у спільне майно. За спільними зобов'язаннями, що виникли не з договору, учасники відповідають солідарно.

2. Якщо договір простого товариства пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, учасники відповідають солідарно за всіма спільними зобов'язаннями незалежно від підстав їх виникнення.

Стаття 1139. Розподіл прибутку

1. Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їх спільної діяльності, розподіляється пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно, якщо інше не встановлено договором простого товариства або іншою домовленістю учасників.

Умова про позбавлення або відмову учасника від права на частину прибутку є нікчемною.

Стаття 1140. Виділ частки учасника на вимогу його кредитора

1. Кредитор учасника договору простого товариства має право пред'явити вимогу про виділ частки учасника у спільному майні відповідно до положень цього Кодексу.

Стаття 1141. Припинення договору простого товариства

1. Договір простого товариства припиняється у разі:

1) визнання учасника недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

2) оголошення учасника банкрутом, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

3) смерті фізичної особи - учасника або ліквідації юридичної особи - учасника договору простого товариства, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження

договору щодо інших учасників або заміщення учасника, який помер (ліквідованої юридичної особи), його спадкоємцями (правонаступниками);

4) відмови учасника від подальшої участі у договорі простого товариства або розірвання договору на вимогу одного з учасників, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

5) спливу строку договору простого товариства;

6) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

7) досягнення мети товариства або настання обставин, коли досягнення мети товариства стало неможливим.

2. У разі припинення договору простого товариства речі, передані у спільне володіння та (або) користування учасників, повертаються учасникам, які їх надали, без винагороди, якщо інше не передбачено домовленістю сторін.

Поділ майна, що є у спільній власності учасників, і спільних прав вимоги, які виникли у них, здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

Учасник, який вніс у спільну власність річ, визначену індивідуальними ознаками, має право у разі припинення договору простого товариства вимагати в судовому порядку повернення йому цієї речі за умови додержання інтересів інших учасників і кредиторів.

3. З моменту припинення договору простого товариства його учасники несуть солідарну відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб.

Стаття 1142. Відмова учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору

1. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства не пізніш як за три місяці до виходу з договору.

Умова про обмеження права на відмову від безстрокового договору простого товариства є нікчемною.

2. Учасник договору простого товариства, укладеного на визначений строк, або договору, у якому досягнення мети визначено як скасувальна умова, має право вимагати розірвання договору у відносинах з іншими учасниками через поважну причину з відшкодуванням іншим учасникам реальних збитків, завданих розірванням договору.

Стаття 1143. Відповідальність учасника, щодо якого договір простого товариства припинений

1. Якщо договір простого товариства не був припинений за заявою учасника про відмову від подальшої у ньому участі або у разі розірвання договору на вимогу одного з учасників, учасник, участь якого в договорі припинилася, відповідає перед третіми особами за спільними зобов'язаннями, які виникли в період його участі в договорі простого товариства як учасника договору.

Підрозділ 2
НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 78
ПУБЛІЧНА ОБІЦЯНКА ВИНАГОРОДИ

§ 1. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу

Стаття 1144. Право на публічну обіцянку винагороди без оголошення конкурсу

1. Особа має право публічно пообіцяти винагороду (нагороду) за передання їй відповідного результату (передання інформації, знайдення речі, знайдення фізичної особи тощо).

2. Обіцянка винагороди є публічною, якщо вона сповіщена у медіа або іншим чином невизначеному колу осіб.

3. У сповіщенні публічної обіцянки винагороди мають бути визначені завдання, строк та місце його виконання, форма та розмір винагороди.

Стаття 1145. Зміст завдання

1. У разі публічної обіцянки винагороди завдання, яке належить виконати, може стосуватися разової дії або необмеженої кількості дій одного виду, які можуть вчинятися різними особами.

Стаття 1146. Строк (термін) виконання завдання

1. У разі публічної обіцянки винагороди для виконання завдання може бути встановлений строк (термін). Якщо строк (термін) виконання завдання не встановлений, воно вважається чинним протягом розумного часу відповідно до змісту завдання.

Стаття 1147. Зміна умов публічної обіцянки винагороди

1. Особа, яка публічно обіцяла винагороду, має право змінити завдання та умови надання винагороди.

2. Особа, яка приступила до виконання завдання, має право вимагати відшкодування збитків, завданих їй у зв'язку із зміною завдання.

3. Якщо у зв'язку зі зміною умов надання винагороди виконання завдання втратило інтерес для особи, яка приступила до його виконання до зміни умов, ця особа має право на відшкодування понесених нею витрат.

Стаття 1148. Правові наслідки виконання завдання

1. У разі виконання завдання і передання його результату особа, яка публічно обіцяла винагороду (нагороду), зобов'язана виплатити її.

2. Якщо завдання стосується разової дії, винагорода виплачується особі, яка виконала завдання першою.

Якщо таке завдання було виконано кількома особами одночасно, винагорода розподіляється між ними порівну.

Стаття 1149. Припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди

1. Зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди припиняється у разі:

1) закінчення строку для передання результату;

2) передання результату особою, яка першою виконала завдання.

2. Особа, яка публічно обіцяла винагороду, має право публічно оголосити про припинення завдання.

У цьому разі особа, яка понесла реальні витрати на підготовку до виконання завдання, має право на їх відшкодування.

§ 2. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу

Стаття 1150. Право на оголошення конкурсу

1. Конкурс (змагання) має право оголосити фізична або юридична особа (засновник конкурсу).

2. Конкурс оголошується публічно через медіа. Оголошення про конкурс може бути зроблено іншим чином.

3. Засновник конкурсу має право запросити до участі в ньому персональних учасників (закритий конкурс).

Стаття 1151. Умови конкурсу

1. Засновник конкурсу повідомляє про його умови одночасно з оголошенням про конкурс або персонально кожному, хто виявив бажання брати участь у ньому.

2. Предметом конкурсу може бути результат інтелектуальної, творчої діяльності, вчинення певної дії, виконання роботи тощо.

3. За результатами конкурсу видається нагорода (премія). Кількість призових місць, вид нагороди (сума премії) за кожне призове місце тощо визначаються в умовах конкурсу.

Умовами конкурсу може бути обумовлено надання переможцеві лише морального заохочення.

4. Умовами конкурсу має бути передбачено строк подання творів на конкурс чи виконання певної дії.

5. Предмет конкурсу, нагорода (премія), яка має бути виплачена переможцеві, є істотними умовами оголошення конкурсу.

Стаття 1152. Зміна умов конкурсу

1. Засновник конкурсу має право змінити його умови до початку конкурсу. Зміна умов конкурсу після його початку не допускається. Про зміну умов конкурсу має бути оголошено в тому ж порядку, в якому було оголошено конкурс.

2. Якщо у зв'язку зі зміною умов конкурсу участь у ньому для особи втратила інтерес або стала неможливою, ця особа має право на відшкодування засновником витрат, які були понесені нею для підготовки до участі в конкурсі.

Стаття 1153. Відмова від проведення конкурсу

1. Засновник конкурсу має право відмовитися від його проведення, якщо проведення конкурсу стало неможливим за обставин, які від нього не залежать.

У разі відмови засновника від проведення конкурсу з інших підстав учасник конкурсу має право на відшкодування витрат, які були ним понесені для підготовки до участі у конкурсі.

Стаття 1154. Переможець конкурсу

1. Переможцем конкурсу є особа, яка досягла найкращого результату.

2. Переможець конкурсу визначається в порядку, встановленому засновником конкурсу. Результати конкурсу оголошуються в тому ж порядку, в якому його було оголошено.

3. Результати конкурсу можуть бути оскаржені заінтересованою особою до суду.

Стаття 1155. Особливості оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс

1. За наслідками оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс, засновник конкурсу (конкурсна комісія, журі) може прийняти рішення про:

1) присудження усіх призових місць та нагород (премій), які були визначені умовами конкурсу;

2) присудження окремих призових місць, якщо їх було встановлено декілька, та нагород (премій);

3) відмову у присудженні призових місць, якщо жодна із робіт, поданих на конкурс, не відповідає його вимогам;

4) присудження заохочувального призу та (або) нагороди (премії).

Стаття 1156. Права переможця конкурсу

1. Переможець конкурсу має право вимагати від його засновника виконання свого зобов'язання у строки, встановлені умовами конкурсу.

2. Якщо предметом конкурсу був результат інтелектуальної, творчої діяльності, засновник конкурсу має право подальшого їх використання лише за згодою переможця конкурсу.

3. Засновник конкурсу має переважне право перед іншими особами на укладення з переможцем конкурсу договору про використання предмета конкурсу.

Стаття 1157. Повернення учаснику конкурсу речі, поданої на конкурс

1. Подання учасником конкурсу речі на конкурс не припиняє його право власності на цю річ.

Умова конкурсу, за якою засновник конкурсу не повертає його учаснику річ, подану на конкурс, є нікчемною.

2. Засновник конкурсу може залишити у себе річ, подану на конкурс, лише за згодою учасника конкурсу. Якщо учасник конкурсу протягом місяця від дня оголошення його результатів не пред'явив вимогу про повернення йому речі, поданої на конкурс, вважається, що засновник конкурсу має право подальшого володіння нею.

Учасник конкурсу має право у будь-який час пред'явити вимогу про повернення йому речі, поданої на конкурс.

3. Якщо річ, подана на конкурс, не була подарована засновникові конкурсу або куплена ним, він може набути право власності на неї відповідно до статті 344 цього Кодексу (набувальна давність).

Глава 79
ВЧИНЕННЯ ДІЙ В МАЙНОВИХ ІНТЕРЕСАХ ІНШОЇ ОСОБИ БЕЗ ЇЇ ДОРУЧЕННЯ

Стаття 1158. Право на вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

1. Якщо майновим інтересам іншої особи загрожує небезпека настання невигідних для неї майнових наслідків, особа має право без доручення вчинити дії, спрямовані на їх попередження, усунення або зменшення.

2. Особа, яка вчинила дії в майнових інтересах іншої особи без її доручення, зобов'язана при першій нагоді повідомити її про свої дії. Якщо ці дії будуть схвалені іншою особою, надалі до відносин сторін застосовуються положення про відповідний договір.

3. Якщо особа, яка розпочала дії в майнових інтересах іншої особи без її доручення, не має можливості повідомити про свої дії цю особу, вона зобов'язана вжити усіх залежних від неї заходів щодо попередження, усунення або зменшення невигідних майнових наслідків для іншої особи. Особа, яка вчиняє дії в майнових інтересах іншої особи без її доручення, зобов'язана взяти на себе всі обов'язки, пов'язані із вчиненням цих дій, зокрема обов'язки щодо вчинених правочинів.

Стаття 1159. Надання звіту про вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

1. Особа, яка вчинила дії в інтересах іншої особи без її доручення, зобов'язана негайно після закінчення цих дій надати особі, в майнових інтересах якої були вчинені дії, звіт про ці дії і передати їй усе, що при цьому було одержано.

Стаття 1160. Відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

1. Особа, яка вчинила дії в майнових інтересах іншої особи без її доручення, має право вимагати від цієї особи відшкодування фактично зроблених витрат, якщо вони були виправдані обставинами, за яких були вчинені дії.

2. Якщо особа, яка вчинила дії в майнових інтересах іншої особи без її доручення, при першій нагоді не повідомила цю особу про свої дії, вона не має права вимагати відшкодування зроблених витрат.

Глава 80
РЯТУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ЖИТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ, МАЙНА ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 1161. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи

1. Шкода, завдана особі, яка без відповідних повноважень рятувала здоров'я та життя фізичної особи від реальної загрози для неї, відшкодовується державою у повному обсязі.

Стаття 1162. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи

1. Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, яка без відповідних повноважень рятувала від реальної загрози майно іншої особи, яке має істотну цінність, відшкодовується державою в повному обсязі.

2. Шкода, завдана майну особи, яка без відповідних повноважень рятувала від реальної загрози майно іншої особи, яке має істотну цінність, відшкодовується власником (володільцем) цього майна з урахуванням його матеріального становища.

Шкода відшкодовується з урахуванням майнового становища власника (володільця) майна, якому завдана шкода.

Розмір відшкодування шкоди не може перевищувати вартості майна, яке рятувалося.

Глава 81
СТВОРЕННЯ ЗАГРОЗИ ЖИТТЮ, ЗДОРОВ'Ю, МАЙНУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ АБО МАЙНУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 1163. Усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

1. Фізична особа, життю, здоров'ю або майну якої загрожує небезпека, а також юридична особа, майну якої загрожує небезпека, мають право вимагати її усунення від того, хто її створює.

Стаття 1164. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

1. У разі неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи заінтересована особа має право вимагати:

1) вжиття невідкладних заходів щодо усунення загрози;

2) відшкодування завданої шкоди;

3) заборони діяльності, яка створює загрозу.

Стаття 1165. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

1. Шкода, завдана внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, відшкодовується відповідно до цього Кодексу.

Глава 82
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

§ 1. Загальні положення про відшкодування шкоди

Стаття 1166. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду

1. Майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

2. Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини.

3. Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок непереборної сили, відшкодовується у випадках, встановлених законом.

4. Шкода, завдана правомірними діями, відшкодовується у випадках, встановлених цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 1167. Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду

1. Моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності її вини, крім випадків, встановлених частиною другою цієї статті.

2. Моральна шкода відшкодовується незалежно від вини органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, фізичної або юридичної особи, яка її завдала:

1) якщо шкоди завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки;

2) якщо шкоди завдано фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту або виправних робіт;

{Пункт 2 частини другої статті 1167 в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012}

3) в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 1168. Відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи

1. Моральна шкода, завдана каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, може бути відшкодована одноразово або шляхом здійснення щомісячних платежів.

2. Моральна шкода, завдана смертю фізичної особи, відшкодовується її чоловікові (дружині), батькам (усиновлювачам), дітям (усиновленим), а також особам, які проживали з нею однією сім'єю.

Стаття 1169. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист

1. Шкода, завдана особою при здійсненні нею права на самозахист від протиправних посягань, у тому числі у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі, не відшкодовується.

2. Якщо у разі здійснення особою права на самозахист вона завдала шкоди іншій особі, ця шкода має бути відшкодована особою, яка її завдала. Якщо такої шкоди завдано способами самозахисту, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства, вона відшкодовується особою, яка вчинила протиправну дію.

Стаття 1170. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно

1. У разі прийняття закону, що припиняє право власності на певне майно, шкода, завдана власникові такого майна, відшкодовується державою у повному обсязі.

Стаття 1171. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності

1. Шкода, завдана особі у зв'язку із вчиненням дій, спрямованих на усунення небезпеки, що загрожувала цивільним правам чи інтересам іншої фізичної або юридичної особи, якщо цю небезпеку за даних умов не можна було усунути іншими засобами (крайня необхідність), відшкодовується особою, яка її завдала.

Особа, яка відшкодувала шкоду, має право пред'явити зворотну вимогу до особи, в інтересах якої вона діяла.

2. Враховуючи обставини, за яких було завдано шкоди у стані крайньої необхідності, суд може покласти обов'язок її відшкодування на особу, в інтересах якої діяла особа, яка завдала шкоди, або зобов'язати кожного з них відшкодувати шкоду в певній частці або звільнити їх від відшкодування шкоди частково або в повному обсязі.

Стаття 1172. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою

1. Юридична або фізична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків.

2. Замовник відшкодовує шкоду, завдану іншій особі підрядником, якщо він діяв за завданням замовника.

3. Підприємницькі товариства, кооперативи відшкодовують шкоду, завдану їхнім учасником (членом) під час здійснення ним підприємницької або іншої діяльності від імені товариства чи кооперативу.

Стаття 1173. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування

1. Шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цих органів.

2. Особливості відшкодування шкоди, завданої у результаті виведення неплатоспроможного банку з ринку/ліквідації банку на підставі протиправних (незаконних) індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішень Кабінету Міністрів України особам, які на дату прийняття таких індивідуальних актів або рішень, відповідно, мали статус учасників такого банку, встановлюютьсяЗаконом України "Про банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

{Статтю 1173 доповнено частиною другою згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 1174. Відшкодування шкоди, завданої посадовою або службовою особою органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування

1. Шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні нею своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цієї особи.

Стаття 1175. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності

1. Шкода, завдана фізичній або юридичній особі в результаті прийняття органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини посадових і службових осіб цих органів.

Стаття 1176. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду

1. Шкода, завдана фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.

2. Право на відшкодування шкоди, завданої фізичній особі незаконними діями органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, виникає у випадках, передбачених законом.

3. Якщо кримінальне провадження закрито на підставі закону про амністію або акта про помилування, право на відшкодування шкоди не виникає.

4. Фізична особа, яка у процесі досудового розслідування або судового провадження шляхом самообмови перешкоджала з'ясуванню істини і цим сприяла незаконному засудженню, незаконному притягненню до кримінальної відповідальності, незаконному застосуванню запобіжного заходу, незаконному затриманню, незаконному накладенню адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, не має права на відшкодування шкоди.

5. Шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок постановлення судом незаконного рішення в цивільній справі, відшкодовується державою в повному обсязі в разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на постановлення незаконного рішення, складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

{Частина п'ята статті 1176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

6. Шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок іншої незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується на загальних підставах.

7. Порядок відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду, встановлюється законом.

{Стаття 1176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3165-IV від 01.12.2005; в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012}

Стаття 1177. Відшкодування (компенсація) шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення

1. Шкода, завдана фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, відшкодовується відповідно до закону.

2. Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом.

{Стаття 1177 в редакції Закону № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 1178. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою

1. Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою.

2. Якщо малолітня особа завдала шкоди під час перебування під наглядом навчального закладу, закладу охорони здоров'я чи іншого закладу, що зобов'язаний здійснювати нагляд за нею, а також під наглядом особи, яка здійснює нагляд за малолітньою особою на підставі договору, ці заклади та особа зобов'язані відшкодувати шкоду, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

3. Якщо малолітня особа перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції опікуна, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану нею, якщо не доведе, що шкоди було завдано не з його вини.

4. Якщо малолітня особа завдала шкоди як з вини батьків (усиновлювачів) або опікуна, так і з вини закладів або особи, що зобов'язані здійснювати нагляд за нею, батьки (усиновлювачі), опікун, такі заклади та особа зобов'язані відшкодувати шкоду у частці, яка визначена за домовленістю між ними або за рішенням суду.

5. Обов'язок осіб, визначених частиною першою цієї статті, відшкодувати шкоду, завдану малолітньою особою, не припиняється у разі досягнення нею повноліття. Після досягнення повноліття особа може бути зобов'язана судом частково або в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану нею у віці до чотирнадцяти років життю або здоров'ю потерпілого, якщо вона має достатні для цього кошти, а особи, які визначені частиною першою цієї статті, є неплатоспроможними або померли.

Стаття 1179. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою

1. Неповнолітня особа (у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років) відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах.

2. У разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Якщо неповнолітня особа перебувала у закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, якщо він не доведе, що шкоди було завдано не з його вини.

3. Обов'язок батьків (усиновлювачів), піклувальника, закладу, який за законом здійснює щодо неповнолітньої особи функції піклувальника, відшкодувати шкоду припиняється після досягнення особою, яка завдала шкоди, повноліття або коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для відшкодування шкоди.

Стаття 1180. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності

1. Шкода, завдана неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності, відшкодовується цією особою самостійно на загальних підставах.

2. У разі відсутності у неповнолітньої особи, яка набула повної цивільної дієздатності, майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони дали згоду на набуття нею повної цивільної дієздатності і не

доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Обов'язок цих осіб відшкодувати шкоду припиняється з досягненням особою, яка завдала шкоди, повноліття.

Стаття 1181. Відшкодування шкоди, завданої кількома малолітніми особами

1. Шкода, завдана спільними діями кількох малолітніх осіб, відшкодовується їхніми батьками (усиновлювачами), опікунами в частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду.

2. Якщо в момент завдання шкоди кількома малолітніми особами одна з них перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції опікуна, цей заклад відшкодовує завдану шкоду у частці, яка визначається за рішенням суду.

Стаття 1182. Відшкодування шкоди, завданої кількома неповнолітніми особами

1. Шкода, завдана спільними діями кількох неповнолітніх осіб, відшкодовується ними у частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду.

2. Якщо в момент завдання шкоди кількома неповнолітніми особами одна з них перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад відшкодовує завдану шкоду у частці, яка визначається за рішенням суду.

Стаття 1183. Відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав

1. Батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

Стаття 1184. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою

1. Шкода, завдана недієздатною фізичною особою, відшкодовується опікуном або закладом, який зобов'язаний здійснювати нагляд за нею, якщо він не доведе, що шкода була завдана не з його вини. Обов'язок цих осіб відшкодувати шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, не припиняється в разі поновлення її цивільної дієздатності.

2. Якщо опікун недієздатної особи, яка завдала шкоди, помер або у нього відсутнє майно, достатнє для відшкодування шкоди, а сама недієздатна особа має таке майно, суд може постановити рішення про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, частково або в повному обсязі за рахунок майна цієї недієздатної особи.

Стаття 1185. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена

1. Шкода, завдана фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, відшкодовується нею на загальних підставах.

Стаття 1186. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними

1. Шкода, завдана фізичною особою, яка в момент її завдання не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, не відшкодовується. З урахуванням

матеріального становища потерпілого та особи, яка завдала шкоди, суд може постановити рішення про відшкодування нею цієї шкоди частково або в повному обсязі.

Якщо фізична особа, яка завдала шкоди, сама довела себе до стану, в якому вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними в результаті вживання нею спиртних напоїв, наркотичних засобів, токсичних речовин тощо, шкода, завдана нею, відшкодовується на загальних підставах.

2. Якщо шкоди було завдано особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними у зв'язку з психічним розладом або недоумством, суд може постановити рішення про відшкодування цієї шкоди її чоловіком (дружиною), батьками, повнолітніми дітьми, якщо вони проживали разом з цією особою, знали про її психічний розлад або недоумство, але не вжили заходів щодо запобігання шкоді.

Стаття 1187. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки

1. Джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогненебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб.

2. Шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку.

3. Особа, яка неправомірно заволоділа транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, завдала шкоди діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, зобов'язана відшкодувати її на загальних підставах.

4. Якщо неправомірному заволодінню іншою особою транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом сприяла недбалість її власника (володільця), шкода, завдана діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, відшкодовується ними спільно, у частці, яка визначається за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

5. Особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого.

Стаття 1188. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки

1. Шкода, завдана внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки, відшкодовується на загальних підставах, а саме:

1) шкода, завдана одній особі з вини іншої особи, відшкодовується винною особою;

2) за наявності вини лише особи, якій завдано шкоди, вона їй не відшкодовується;

3) за наявності вини всіх осіб, діяльністю яких було завдано шкоди, розмір відшкодування визначається у відповідній частці залежно від обставин, що мають істотне значення.

2. Якщо внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки було завдано шкоди іншим особам, особи, які спільно завдали шкоди, зобов'язані її відшкодувати незалежно від їхньої вини.

Стаття 1189. Відшкодування ядерної шкоди

1. Особливості відшкодування ядерної шкоди встановлюються законом.

Стаття 1190. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами

1. Особи, спільними діями або бездіяльністю яких було завдано шкоди, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим.

2. За заявою потерпілого суд може визначити відповідальність осіб, які спільно завдали шкоди, у частці відповідно до ступеня їхньої вини.

Стаття 1191. Право зворотної вимоги до винної особи

1. Особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

2. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, юридичні особи мають право зворотної вимоги до фізичної особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, у розмірі коштів, витрачених на лікування особи, яка потерпіла від цього кримінального правопорушення.

{Частина друга статті 1191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою, службовою особою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, має право зворотної вимоги до цієї особи тільки у разі встановлення в її діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду щодо неї, який набрав законної сили.

{Частина третя статті 1191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

4. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою, службовою особою внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності відповідно органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, мають право зворотної вимоги до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами та відшкодуванням моральної шкоди).

{Статтю 1191 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2457-VI від 08.07.2010}

5. Батьки (усиновлювачі), опікун або піклувальник, а також заклад або особа, що зобов'язані здійснювати нагляд за малолітньою або неповнолітньою особою, які відшкодували шкоду, завдану малолітньою або неповнолітньою особою чи фізичною особою, яка визнана недієздатною, не мають права зворотної вимоги до цієї особи.

Стаття 1192. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого

1. Якщо інше не встановлено законом, з урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов’язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі (передати річ того ж роду і такої ж якості, полагодити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі.

{Абзац перший частини першої статті 1192 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі.

Стаття 1193. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди

1. Шкода, завдана потерпілому внаслідок його умислу, не відшкодовується.

2. Якщо груба необережність потерпілого сприяла виникненню або збільшенню шкоди, то залежно від ступеня вини потерпілого (а в разі вини особи, яка завдала шкоди, - також залежно від ступеня її вини) розмір відшкодування зменшується, якщо інше не встановлено законом.

3. Вина потерпілого не враховується у разі відшкодування додаткових витрат, передбачених частиною першою статті 1195 цього Кодексу, у разі відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника та у разі відшкодування витрат на поховання.

4. Суд може зменшити розмір відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, залежно від її матеріального становища, крім випадків, коли шкоди завдано вчиненням кримінального правопорушення.

{Частина четверта статті 1193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 1194. Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою відповідальність

{Назва статті 1194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

1. Особа, яка застрахувала свою відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (відшкодуванням).

{Текст статті 1194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

§ 2. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю

Стаття 1195. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я

1. Фізична або юридична особа, яка завдала шкоди каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я фізичній особі, зобов'язана відшкодувати потерпілому заробіток (дохід), втрачений ним внаслідок втрати чи зменшення професійної або загальної працездатності, а також відшкодувати додаткові витрати, викликані необхідністю посиленого харчування, санаторно-курортного лікування, придбання ліків, протезування, стороннього догляду тощо.

2. У разі каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи, яка в момент завдання шкоди не працювала, розмір відшкодування визначається виходячи з розміру мінімальної заробітної плати.

3. Шкода, завдана фізичній особі каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, відшкодовується без урахування пенсії, призначеної у зв'язку з втратою здоров'я, або пенсії, яку вона одержувала до цього, а також інших доходів.

4. Договором або законом може бути збільшений обсяг і розмір відшкодування шкоди, завданої потерпілому каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Стаття 1196. Відшкодування шкоди, завданої фізичній особі під час виконання нею договірних зобов'язань

1. Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи під час виконання нею договірних зобов'язань (договір перевезення тощо), підлягає відшкодуванню на підставах, встановлених статтями 1166 та 1187 цього Кодексу.

Стаття 1197. Визначення заробітку (доходу), втраченого внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи, яка працювала за трудовим договором

1. Розмір втраченого фізичною особою внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, визначається у відсотках від середнього місячного заробітку (доходу), який потерпілий мав до каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, з урахуванням ступеня втрати потерпілим професійної працездатності, а за її відсутності - загальної працездатності.

Середньомісячний заробіток (дохід) обчислюється за бажанням потерпілого за дванадцять або за три останні календарні місяці роботи, що передували ушкодженню здоров'я або втраті працездатності внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я. Якщо середньомісячний заробіток (дохід) потерпілого є меншим від п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, розмір втраченого заробітку (доходу) обчислюється виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати.

2. Для визначення розміру відшкодування у разі професійного захворювання може братися до уваги за бажанням потерпілого середньомісячний заробіток (дохід) за дванадцять або за три останні календарні місяці перед припиненням роботи, що було викликано каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

3. До втраченого заробітку (доходу) включаються всі види оплати праці за трудовим договором за місцем основної роботи і за сумісництвом, з яких сплачується податок на доходи громадян, у сумах, нарахованих до вирахування податку.

До втраченого заробітку (доходу) не включаються одноразові виплати, компенсація за невикористану відпустку, вихідна допомога, допомога по вагітності та пологах тощо.

Якщо потерпілий на момент завдання йому шкоди не працював, його середньомісячний заробіток (дохід) обчислюється, за його бажанням, виходячи з його заробітку до звільнення або звичайного розміру заробітної плати працівника його кваліфікації у цій місцевості.

4. Якщо заробіток (дохід) потерпілого до його каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я змінився, що поліпшило його матеріальне становище (підвищення заробітної плати за посадою, переведення на вищеоплачувану роботу, прийняття на роботу після закінчення освіти), при визначенні середньомісячного заробітку (доходу) враховується лише заробіток (дохід), який він одержав або мав одержати після відповідної зміни.

Стаття 1198. Визначення доходу, втраченого внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи-підприємця

1. Розмір доходу фізичної особи-підприємця, втраченого фізичною особою внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, що підлягає відшкодуванню, визначається з її річного доходу, одержаного в попередньому господарському році, поділеного на дванадцять. Якщо ця особа отримувала дохід менш як дванадцять місяців, розмір її втраченого доходу визначається шляхом визначення сукупної суми доходу за відповідну кількість місяців.

2. Розмір доходу від підприємницької діяльності, втраченого фізичною особою-підприємцем внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, визначається на підставі даних податкового органу.

{Частина друга статті 1198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Розмір доходу, втраченого фізичною особою-підприємцем внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, обчислюється виходячи з розміру доходу, який потерпілий мав до каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, у сумах, нарахованих до вирахування податків.

4. Розмір доходу, втраченого фізичною особою, яка самостійно забезпечує себе роботою (адвокатом, особою, зайнятою творчою діяльністю, та іншими), визначається у порядку, встановленому частинами першою - третьою цієї статті.

Стаття 1199. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи

1. У разі каліцтва або іншого ушкодження здоров'я малолітньої особи фізична або юридична особа, яка завдала цієї шкоди, зобов'язана відшкодувати витрати на її лікування, протезування, постійний догляд, посилене харчування тощо.

Після досягнення потерпілим чотирнадцяти років (учнем - вісімнадцяти років) юридична або фізична особа, яка завдала шкоди, зобов'язана відшкодувати потерпілому

також шкоду, пов'язану із втратою або зменшенням його працездатності, виходячи з розміру встановленої законом мінімальної заробітної плати.

2. Якщо на момент ушкодження здоров'я неповнолітня особа мала заробіток, шкода має бути відшкодована їй виходячи з розміру її заробітку, але не нижче встановленого законом розміру мінімальної заробітної плати.

3. Після початку трудової діяльності відповідно до одержаної кваліфікації потерпілий має право вимагати збільшення розміру відшкодування шкоди, пов'язаної із зменшенням його професійної працездатності внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, виходячи з розміру заробітної плати працівників його кваліфікації, але не нижче встановленого законом розміру мінімальної заробітної плати.

4. Якщо потерпілий не має професійної кваліфікації і після досягнення повноліття продовжує залишатися непрацездатним внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, завданого йому до повноліття, він має право вимагати відшкодування шкоди в обсязі не нижче встановленого законом розміру мінімальної заробітної плати.

Стаття 1200. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого

1. У разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті.

Шкода відшкодовується:

1) дитині - до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту - до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років);

2) чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, - довічно;

3) особам з інвалідністю - на строк їх інвалідності;

{Абзац п'ятий частини першої статті 1200 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

4) одному з батьків (усиновлювачів) або другому з подружжя чи іншому членові сім'ї незалежно від віку і працездатності, якщо вони не працюють і здійснюють догляд за: дітьми, братами, сестрами, внуками померлого, - до досягнення ними чотирнадцяти років;

5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, - протягом п'яти років після його смерті.

2. Особам, визначеним у пунктах 1-5 частини першої цієї статті, шкода відшкодовується у розмірі середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого з вирахуванням частки, яка припадала на нього самого та працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди. До складу доходів потерпілого також включаються пенсія, суми, що належали йому за договором довічного утримання (догляду), та інші аналогічні виплати, які він одержував.

3. Особам, які втратили годувальника, шкода відшкодовується в повному обсязі без урахування пенсії, призначеної їм внаслідок втрати годувальника, та інших доходів.

4. Розмір відшкодування, обчислений для кожного з осіб, які мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника, не підлягає подальшому перерахункові, крім таких випадків: народження дитини, зачатої за життя і народженої після смерті годувальника; призначення (припинення) виплати відшкодування особам, що здійснюють догляд за дітьми, братами, сестрами, внуками померлого.

Розмір відшкодування може бути збільшений законом.

Стаття 1201. Відшкодування витрат на поховання

1. Особа, яка завдала шкоди смертю потерпілого, зобов'язана відшкодувати особі, яка зробила необхідні витрати на поховання та на спорудження надгробного пам'ятника, ці витрати.

Допомога на поховання, одержана фізичною особою, яка зробила ці витрати, до суми відшкодування шкоди не зараховується.

Стаття 1202. Порядок відшкодування шкоди

1. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, здійснюється щомісячними платежами.

За наявності обставин, які мають істотне значення, та з урахуванням матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди, сума відшкодування може бути виплачена одноразово, але не більш як за три роки наперед.

2. Стягнення додаткових витрат, передбачених частиною першою статті 1195 цього Кодексу, може бути здійснене наперед у межах строків, встановлених на основі висновку відповідної лікарської експертизи, а також у разі необхідності попередньої оплати послуг і майна (придбання путівки, оплата проїзду, оплата спеціальних транспортних засобів тощо).

Стаття 1203. Збільшення розміру відшкодування шкоди на вимогу потерпілого у разі зміни стану його працездатності

1. Потерпілий має право на збільшення розміру відшкодування шкоди, якщо його працездатність знизилася порівняно з тією, яка була у нього на момент вирішення питання про відшкодування шкоди.

Стаття 1204. Зменшення розміру відшкодування шкоди на вимогу особи, яка завдала шкоди

1. Особа, на яку покладено обов'язок відшкодувати шкоду, завдану каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я потерпілого, має право вимагати зменшення розміру відшкодування шкоди, якщо працездатність потерпілого зросла порівняно з тією, яка була в нього на момент вирішення питання про відшкодування шкоди.

Стаття 1205. Відшкодування шкоди у разі припинення юридичної особи, зобов'язаної відшкодувати шкоду

1. У разі припинення юридичної особи, зобов'язаної відшкодувати шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, і встановлення її правонаступників виплата щомісячних платежів покладається на її правонаступників.

У цьому разі вимоги про збільшення розміру відшкодування шкоди пред'являються до її правонаступників.

2. У разі ліквідації юридичної особи платежі, належні потерпілому або особам, визначеним статтею 1200 цього Кодексу, мають бути капіталізовані для виплати їх потерпілому або цим особам у порядку, встановленому законом або іншим нормативно-правовим актом.

У разі відсутності в юридичної особи, що ліквідується, коштів для капіталізації платежів, які підлягають сплаті, обов'язок щодо їх капіталізації покладається на ліквідаційну комісію на підставі рішення суду за позовом потерпілого.

Стаття 1206. Відшкодування витрат на лікування особи, яка потерпіла від кримінального правопорушення

{Назва статті 1206 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, зобов'язана відшкодувати витрати закладові охорони здоров'я на лікування потерпілого від цього кримінального правопорушення, крім випадку завдання шкоди при перевищенні меж необхідної оборони або у стані сильного душевного хвилювання, що виникло раптово внаслідок насильства або тяжкої образи з боку потерпілого.

{Частина перша статті 1206 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Якщо кримінальне правопорушення вчинено малолітньою або неповнолітньою особою, витрати на лікування потерпілого відшкодовуються особами, визначеними статтями 1178 і 1179 цього Кодексу.

{Частина друга статті 1206 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3. Якщо лікування проводилося закладом охорони здоров’я, що є у державній власності, у власності Автономної Республіки Крим або територіальної громади, спільній власності територіальних громад, кошти на відшкодування витрат на лікування зараховуються до відповідного бюджету, за рахунок якого таке лікування фінансувалося. Якщо лікування проводилося закладом охорони здоров’я, який за відповідні надані медичні послуги отримує кошти згідно з договором про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій, такі кошти зараховуються до Державного бюджету України.

{Частина третя статті 1206 в редакції Закону № 2347-IX від 01.07.2022}

Стаття 1207. Обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення

{Назва статті 1207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення, відшкодовується потерпілому або особам, визначеним статтею 1200 цього Кодексу, державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, або якщо вона є неплатоспроможною.

{Частина перша статті 1207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Умови та порядок відшкодування державою шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, встановлюються законом.

Стаття 1208. Збільшення розміру відшкодування шкоди у зв'язку з підвищенням вартості життя і збільшенням розміру мінімальної заробітної плати

1. За заявою потерпілого у разі підвищення вартості життя розмір відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, підлягає індексації на підставі рішення суду.

2. За заявою потерпілого у разі збільшення розміру мінімальної заробітної плати розмір відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, підлягає відповідному збільшенню на підставі рішення суду.

§ 3. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг)

Стаття 1209. Підстави відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, робіт (послуг)

1. Виготовлювач товару, що є нерухомим майном, виконавець робіт (послуг) зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану фізичній або юридичній особі внаслідок конструктивних, технологічних, рецептурних та інших недоліків товару, робіт (послуг), а також недостовірної або недостатньої інформації про них.

Відшкодування шкоди не залежить від вини виготовлювача товару, що є нерухомим майном, виконавця робіт (послуг), а також від того, чи перебував потерпілий з ними у договірних відносинах.

2. Виготовлювач товару, що є нерухомим майном, виконавець робіт (послуг) звільняються від відшкодування шкоди, якщо вони доведуть, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або порушення потерпілим правил користування або зберігання товару, результатів робіт (послуг).

3. Підстави для відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі такого, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію, встановлюються законом.

{Стаття 1209 в редакції Закону № 3390-VI від 19.05.2011}

Стаття 1210. Особи, зобов'язані відшкодовувати шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг)

1. Шкода, завдана внаслідок недоліків товару, що є нерухомим майном, підлягає відшкодуванню виготовлювачем товару.

Шкода, завдана внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі таким, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію, підлягає відшкодуванню виготовлювачем товару або іншою особою, визначеною відповідно до закону.

{Частина перша статті 1210 в редакції Закону № 3390-VI від 19.05.2011}

2. Шкода, завдана внаслідок недоліків робіт (послуг), підлягає відшкодуванню їх виконавцем.

3. Шкода, завдана внаслідок ненадання повної чи достовірної інформації щодо властивостей і правил користування товаром, що є нерухомим майном, підлягає відшкодуванню відповідно до частини першої цієї статті.

{Частина третя статті 1210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

Стаття 1211. Строки відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, робіт (послуг)

1. Шкода, завдана внаслідок недоліків товару, що є нерухомим майном, робіт (послуг), підлягає відшкодуванню, якщо її завдано протягом встановленого строку служби (строку придатності) товару, результатів робіт (послуг), а якщо він не встановлений, - протягом десяти років з дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги).

2. Шкода, завдана внаслідок недоліків товару, що є нерухомим майном, робіт (послуг), підлягає відшкодуванню також, якщо:

1) на порушення вимог закону не встановлено строк служби (строк придатності) товару, результатів робіт (послуг);

2) особу не було попереджено про необхідні дії після закінчення строку служби (строку придатності) і про можливі наслідки в разі невиконання цих дій.

3. Строк відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі таким, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію, встановлюється законом.

{Стаття 1211 в редакції Закону № 3390-VI від 19.05.2011}

Стаття 1211^{1}. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном

1. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі таким, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію, встановлюються законом.

{Главу 82 доповнено статтею 1211^{1}згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

Глава 83
НАБУТТЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙНА БЕЗ ДОСТАТНЬОЇ ПРАВОВОЇ ПІДСТАВИ

Стаття 1212. Загальні положення про зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави

1. Особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуте майно), зобов'язана

повернути потерпілому це майно. Особа зобов'язана повернути майно і тоді, коли підстава, на якій воно було набуте, згодом відпала.

2. Положення цієї глави застосовуються незалежно від того, чи безпідставне набуття або збереження майна було результатом поведінки набувача майна, потерпілого, інших осіб чи наслідком події.

3. Положення цієї глави застосовуються також до вимог про:

1) повернення виконаного за недійсним правочином;

2) витребування майна власником із чужого незаконного володіння;

3) повернення виконаного однією із сторін у зобов'язанні;

4) відшкодування шкоди особою, яка незаконно набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи.

Стаття 1213. Повернення в натурі безпідставно набутого майна

1. Набувач зобов'язаний повернути потерпілому безпідставно набуте майно в натурі.

2. У разі неможливості повернути в натурі потерпілому безпідставно набуте майно відшкодовується його вартість, яка визначається на момент розгляду судом справи про повернення майна.

Стаття 1214. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання

1. Особа, яка набула майно або зберегла його у себе без достатньої правової підстави, зобов'язана відшкодувати всі доходи, які вона одержала або могла одержати від цього майна з часу, коли ця особа дізналася або могла дізнатися про володіння цим майном без достатньої правової підстави. З цього часу вона відповідає також за допущене нею погіршення майна.

Особа, яка набула майно або зберегла його у себе без достатньої правової підстави, має право вимагати відшкодування зроблених нею необхідних витрат на майно від часу, з якого вона зобов'язана повернути доходи.

2. У разі безпідставного одержання чи збереження грошей нараховуються проценти за користування ними (стаття 536 цього Кодексу).

Стаття 1215. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню

1. Не підлягає поверненню безпідставно набуті:

1) заробітна плата і платежі, що прирівнюються до неї, пенсії, допомоги, стипендії, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, аліменти та інші грошові суми, надані фізичній особі як засіб до існування, якщо їх виплата проведена фізичною або юридичною особою добровільно, за відсутності рахункової помилки з її боку і недобросовісності з боку набувача;

2) інше майно, якщо це встановлено законом.

КНИГА ШОСТА
СПАДКОВЕ ПРАВО

Глава 84
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СПАДКУВАННЯ

Стаття 1216. Поняття спадкування

1. Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Стаття 1217. Види спадкування

1. Спадкування здійснюється за заповітом або за законом.

Стаття 1218. Склад спадщини

1. До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Стаття 1219. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини

1. Не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:

1) особисті немайнові права;

2) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами;

3) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

4) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;

5) права та обов'язки особи як кредитора або боржника, передбачені статтею 608 цього Кодексу.

Стаття 1220. Відкриття спадщини

1. Спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою.

2. Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою (частина третя статті 46 цього Кодексу).

3. Якщо протягом однієї доби померли особи, які могли б спадкувати одна після одної, спадщина відкривається одночасно і окремо щодо кожної з них.

4. Якщо кілька осіб, які могли б спадкувати одна після одної, померли під час спільної для них небезпеки (стихійного лиха, аварії, катастрофи тощо), припускається, що вони померли одночасно. У цьому випадку спадщина відкривається одночасно і окремо щодо кожної з цих осіб.

Стаття 1221. Місце відкриття спадщини

1. Місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця.

2. Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходження основної частини рухомого майна.

3. Якщо спадкодавець мав останнє місце проживання на території іноземної держави, місце відкриття спадщини визначається відповідно до Закону України "Про міжнародне приватне право".

{Стаття 1221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 189-VIII від 12.02.2015; в редакції Законів № 2923-IX від 23.02.2023, № 3450-IX від 08.11.2023}

Стаття 1222. Спадкоємці

1. Спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини.

2. Спадкоємцями за заповітом можуть бути юридичні особи та інші учасники цивільних відносин (стаття 2 цього Кодексу).

Стаття 1223. Право на спадкування

1. Право на спадкування мають особи, визначені у заповіті.

2. У разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадщини або відмови від її прийняття спадкоємцями за заповітом, а також у разі неохоплення заповітом усієї спадщини право на спадкування за законом одержують особи, визначені у статтях 1261-1265 цього Кодексу.

3. Право на спадкування виникає у день відкриття спадщини.

Стаття 1224. Усунення від права на спадкування

1. Не мають права на спадкування особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинили замах на їхнє життя.

Положення абзацу першого цієї частини не застосовується до особи, яка вчинила такий замах, якщо спадкодавець, знаючи про це, все ж призначив її своїм спадкоємцем за заповітом.

2. Не мають права на спадкування особи, які умисно перешкоджали спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт і цим сприяли виникненню права на спадкування у них самих чи в інших осіб або сприяли збільшенню їхньої частки у спадщині.

3. Не мають права на спадкування за законом батьки після дитини, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав і їхні права не були поновлені на час відкриття спадщини.

Не мають права на спадкування за законом батьки (усиновлювачі) та повнолітні діти (усиновлені), а також інші особи, які ухилялися від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця, якщо ця обставина встановлена судом.

4. Не мають права на спадкування за законом одна після одної особи, шлюб між якими є недійсним або визнаний таким за рішенням суду.

Якщо шлюб визнаний недійсним після смерті одного з подружжя, то за другим із подружжя, який його пережив і не знав та не міг знати про перешкоди до реєстрації шлюбу, суд може визнати право на спадкування частки того з подружжя, хто помер, у майні, яке було набуте ними за час цього шлюбу.

5. За рішенням суду особа може бути усунена від права на спадкування за законом, якщо буде встановлено, що вона ухилялася від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані.

6. Положення цієї статті поширюються на всіх спадкоємців, у тому числі й на тих, хто має право на обов'язкову частку у спадщині, а також на осіб, на користь яких зроблено заповідальний відказ.

Стаття 1225. Спадкування права на земельну ділянку

1. Право власності на земельну ділянку переходить до спадкоємців на загальних підставах, із збереженням її цільового призначення.

2. До спадкоємців житлового будинку, інших будівель та споруд, об’єкта незавершеного будівництва, щодо якого зареєстровано право власності/спеціальне майнове право, переходить право власності або право користування земельною ділянкою, на якій вони розміщені.

{Частина друга статті 1225 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

3. До спадкоємців житлового будинку, інших будівель та споруд, об’єкта незавершеного будівництва, щодо якого зареєстровано право власності/спеціальне майнове право, переходить право власності або право користування земельною ділянкою, яка необхідна для їх обслуговування, якщо інший її розмір не визначений заповітом.

{Частина третя статті 1225 в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

Стаття 1226. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності

1. Частка у праві спільної сумісної власності спадкується на загальних підставах.

2. Суб'єкт права спільної сумісної власності має право заповідати свою частку у праві спільної сумісної власності до її визначення та виділу в натурі.

Стаття 1227. Право на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві

1. Суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї, а у разі їх відсутності - входять до складу спадщини.

Стаття 1228. Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі)

1. Вкладник має право розпорядитися правом на вклад у банку (фінансовій установі) на випадок своєї смерті, склавши заповіт або зробивши відповідне розпорядження банку (фінансовій установі).

2. Право на вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним.

3. Заповіт, складений після того, як було зроблене розпорядження банку (фінансовій установі), повністю або частково скасовує його, якщо у заповіті змінено особу, до якої має перейти право на вклад, або якщо заповіт стосується усього майна спадкодавця.

Стаття 1229. Спадкування права на одержання страхових виплат (відшкодування)

{Назва статті 1229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

1. Страхові виплати (відшкодування) спадкуються на загальних підставах.

2. Якщо страхувальник у договорі страхування призначив особу, до якої має перейти право на одержання страхової виплати у разі його смерті, це право не входить до складу спадщини.

{Текст статті 1229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 1230. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди, сплату неустойки, отримання компенсації

{Назва статті 1230 в редакції Закону № 2923-IX від 23.02.2023}

1. До спадкоємця переходить право на відшкодування збитків, завданих спадкодавцеві у договірних зобов’язаннях, або право на відшкодування збитків, що належало спадкодавцеві відповідно до закону.

{Частина перша статті 1230 в редакції Закону № 2923-IX від 23.02.2023}

2. До спадкоємця переходить право на стягнення неустойки (штрафу, пені) у зв'язку з невиконанням боржником спадкодавця своїх договірних обов'язків, яка була присуджена судом спадкодавцеві за його життя.

3. До спадкоємця переходить право на відшкодування моральної шкоди, яке було присуджено судом спадкодавцеві за його життя.

4. До спадкоємця переходить право на отримання компенсації, яку відповідно до закону міг би отримати спадкодавець за його життя.

{Статтю 1230 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2923-IX від 23.02.2023}

Стаття 1231. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем

1. До спадкоємця переходить обов'язок відшкодувати майнову шкоду (збитки), яка була завдана спадкодавцем.

2. До спадкоємця переходить обов'язок відшкодування моральної шкоди, завданої спадкодавцем, яке було присуджено судом зі спадкодавця за його життя.

3. До спадкоємця переходить обов'язок сплатити неустойку (штраф, пеню), яка була присуджена судом кредиторові із спадкодавця за життя спадкодавця.

4. Майнова та моральна шкода, яка була завдана спадкодавцем, відшкодовується спадкоємцями у межах вартості рухомого чи нерухомого майна, яке було одержане ними у спадщину.

5. За позовом спадкоємця суд може зменшити розмір неустойки (штрафу, пені), розмір відшкодування майнової шкоди (збитків) та моральної шкоди, якщо вони є непомірно великими порівняно з вартістю рухомого чи нерухомого майна, яке було одержане ним у спадщину.

Стаття 1232. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця

1. Спадкоємці зобов'язані відшкодувати розумні витрати, які були зроблені одним із них або іншою особою на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

2. Витрати на утримання, догляд, лікування спадкодавця можуть бути стягнені не більш як за три роки до його смерті.

Стаття 1232[1]. Спадкування прав та обов’язків за договором оренди житла з викупом, договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договором про участь у фонді фінансування будівництва

1. До спадкоємців переходять усі права та обов’язки за договором оренди житла з викупом, договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договором про участь у фонді фінансування будівництва, які мав спадкодавець.

2. Відмова спадкоємців від договору оренди житла з викупом, договору купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва здійснюється у порядку, встановленому статтею 1273 цього Кодексу.

3. Дострокове припинення договору оренди житла з викупом, договору купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва за ініціативою спадкоємців здійснюється у порядку, визначеному законом.

4. Спадкування прав та обов’язків за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва є підставою для державної реєстрації за спадкоємцем спеціального майнового права на неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості та/або обтяження речових прав на такий об’єкт.

5. Положення цієї статті поширюються також на договори щодо інвестування та/або фінансування будівництва об’єктів нерухомого майна, право на виконання будівельних робіт стосовно яких отримано до набрання чинності Законом України "Про гарантування речових прав на об’єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому".

{Статтю 1232[1] доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2923-IX від 23.02.2023}

{Кодекс доповнено статтею 1232[1] згідно із Законом № 800-VI від 25.12.2008; в редакції Закону № 2518-IX від 15.08.2022}

Глава 85
СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Стаття 1233. Поняття заповіту

1. Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті.

Стаття 1234. Право на заповіт

1. Право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

2. Право на заповіт здійснюється особисто. Вчинення заповіту через представника не допускається.

Стаття 1235. Право заповідача на призначення спадкоємців

1. Заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин, а також інших учасників цивільних відносин.

2. Заповідач може без зазначення причин позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом. У цьому разі ця особа не може одержати право на спадкування.

3. Заповідач не може позбавити права на спадкування осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Чинність заповіту щодо осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, встановлюється на час відкриття спадщини.

4. У разі смерті особи, яка була позбавлена права на спадкування, до смерті заповідача, позбавлення її права на спадкування втрачає чинність. Діти (внуки) цієї особи мають право на спадкування на загальних підставах.

Стаття 1236. Право заповідача на визначення обсягу спадщини, що має спадкуватися за заповітом

1. Заповідач має право охопити заповітом права та обов'язки, які йому належать на момент складення заповіту, а також ті права та обов'язки, які можуть йому належати у майбутньому.

2. Заповідач має право скласти заповіт щодо усієї спадщини або її частини.

3. Якщо заповідач розподілив між спадкоємцями у заповіті лише свої права, до спадкоємців, яких він призначив, переходить та частина його обов'язків, що є пропорційною до одержаних ними прав.

4. Чинність заповіту щодо складу спадщини встановлюється на момент відкриття спадщини.

Стаття 1237. Право заповідача на заповідальний відказ

1. Заповідач має право зробити у заповіті заповідальний відказ.

2. Відказоодержувачами можуть бути особи, які входять, а також ті, які не входять до числа спадкоємців за законом.

Стаття 1238. Предмет заповідального відказу

1. Предметом заповідального відказу може бути передання відказоодержувачеві у власність або за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить або не входить до складу спадщини.

2. На спадкоємця, до якого переходить житловий будинок, квартира або інше рухоме або нерухоме майно, заповідач має право покласти обов'язок надати іншій особі право користування ними. Право користування житловим будинком, квартирою або іншим рухомим або нерухомим майном зберігає чинність у разі наступної зміни їх власника.

Право користування житловим будинком, квартирою або іншим рухомим або нерухомим майном, одержане за заповідальним відказом, є таким, що не відчужується, не передається та не переходить до спадкоємців відказоодержувача.

Право користування житловим будинком, квартирою або іншою будівлею, надане відказоодержувачеві, не є підставою для проживання у них членів його сім'ї, якщо у заповіті не зазначено інше.

3. Спадкоємець, на якого заповідачем покладено заповідальний відказ, зобов'язаний виконати його лише у межах реальної вартості майна, яке перейшло до нього, з вирахуванням частки боргів спадкодавця, що припадають на це майно.

4. Відказоодержувач має право вимоги до спадкоємця з часу відкриття спадщини.

Стаття 1239. Втрата чинності заповідальним відказом

1. Заповідальний відказ втрачає чинність у разі смерті відказоодержувача, що сталася до відкриття спадщини.

Стаття 1240. Право заповідача на покладення на спадкоємця інших обов'язків

1. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій немайнового характеру, зокрема щодо розпорядження особистими паперами, визначення місця і форми здійснення ритуалу поховання.

2. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети.

Стаття 1241. Право на обов'язкову частку у спадщині

1. Малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки спадкують, незалежно від змісту заповіту, половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка).

Розмір обов'язкової частки у спадщині може бути зменшений судом з урахуванням відносин між цими спадкоємцями та спадкодавцем, а також інших обставин, які мають істотне значення.

{Офіційне тлумачення положення частини першої статті 1241 щодо права повнолітніх непрацездатних дітей спадкодавця на обов’язкову частку у спадщині див. в Рішенні Конституційного Суду № 1-рп/2014 від 11.02.2014}

2. До обов'язкової частки у спадщині зараховується вартість речей звичайної домашньої обстановки та вжитку, вартість заповідального відказу, встановленого на користь особи, яка має право на обов'язкову частку, а також вартість інших речей та майнових прав, які перейшли до неї як до спадкоємця.

3. Будь-які обмеження та обтяження, встановлені у заповіті для спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині, дійсні лише щодо тієї частини спадщини, яка перевищує його обов'язкову частку.

{Стаття 1241 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2146-IV від 03.11.2004}

Стаття 1242. Заповіт з умовою

1. Заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо).

Умова, визначена у заповіті, має існувати на час відкриття спадщини.

2. Умова, визначена у заповіті, є нікчемною, якщо вона суперечить закону або моральним засадам суспільства.

3. Особа, призначена у заповіті, не має права вимагати визнання умови недійсною на тій підставі, що вона не знала про неї, або якщо настання умови від неї не залежало.

Стаття 1243. Заповіт подружжя

1. Подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності.

2. У разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті.

3. За життя дружини та чоловіка кожен з них має право відмовитися від спільного заповіту. Така відмова підлягає нотаріальному посвідченню.

4. У разі смерті одного з подружжя нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного у заповіті подружжя.

Стаття 1244. Підпризначення спадкоємця

1. Заповідач має право призначити іншого спадкоємця на випадок, якщо спадкоємець, зазначений у заповіті, помре до відкриття спадщини, не прийме її або відмовиться від її

прийняття чи буде усунений від права на спадкування, а також у разі відсутності умов, визначених у заповіті (стаття 1242 цього Кодексу).

2. Підпризначеним спадкоємцем може бути будь-яка особа, визначена у статті 1222 цього Кодексу.

Стаття 1245. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом

1. Частина спадщини, що не охоплена заповітом, спадкується спадкоємцями за законом на загальних підставах. До числа цих спадкоємців входять також спадкоємці за законом, яким інша частина спадщини була передана за заповітом.

Стаття 1246. Встановлення сервітуту у заповіті

1. Спадкодавець має право встановити у заповіті сервітут щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб.

Стаття 1247. Загальні вимоги до форми заповіту

1. Заповіт складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складення.

2. Заповіт має бути особисто підписаний заповідачем.

Якщо особа не може особисто підписати заповіт, він підписується відповідно до частини четвертої статті 207 цього Кодексу.

3. Заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251-1252 цього Кодексу.

4. Заповіти, посвідчені особами, зазначеними у частині третій цієї статті, підлягають державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 1247 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2527-VI від 21.09.2010}

Стаття 1248. Посвідчення заповіту нотаріусом

1. Нотаріус посвідчує заповіт, який написаний заповідачем власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

2. Нотаріус може на прохання особи записати заповіт з її слів власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

У цьому разі заповіт має бути вголос прочитаний заповідачем і підписаний ним.

Якщо заповідач через фізичні вади не може сам прочитати заповіт, посвідчення заповіту має відбуватися при свідках (стаття 1253 цього Кодексу).

Стаття 1249. Посвідчення нотаріусом секретних заповітів

1. Секретним є заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом.

2. Особа, яка склала секретний заповіт, подає його в заклеєному конверті нотаріусові. На конверті має бути підпис заповідача.

Нотаріус ставить на конверті свій посвідчувальний напис, скріплює печаткою і в присутності заповідача поміщає його в інший конверт та опечатує.

Стаття 1250. Оголошення нотаріусом секретного заповіту

1. Одержавши інформацію про відкриття спадщини, нотаріус призначає день оголошення змісту заповіту. Про день оголошення заповіту він повідомляє членів сім'ї та родичів спадкодавця, якщо їхнє місце проживання йому відоме, або робить про це повідомлення в друкованих медіа.

2. У присутності заінтересованих осіб та двох свідків нотаріус відкриває конверт, у якому зберігався заповіт, та оголошує його зміст.

3. Про оголошення заповіту складається протокол, який підписують нотаріус та свідки. У протоколі записується весь зміст заповіту.

Стаття 1251. Посвідчення заповіту посадовою особою органу місцевого самоврядування

{Назва статті 1251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

1. Якщо у населеному пункті немає нотаріуса, заповіт, крім секретного, може бути посвідчений уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування.

{Стаття 1251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

Стаття 1252. Посвідчення заповіту іншою посадовою, службовою особою

1. Заповіт особи, яка перебуває на лікуванні у лікарні, госпіталі, іншому стаціонарному закладі охорони здоров'я, а також особи, яка проживає в будинку для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, може бути посвідчений головним лікарем, його заступником з медичної частини або черговим лікарем цієї лікарні, госпіталю, іншого стаціонарного закладу охорони здоров'я, а також начальником госпіталю, директором або головним лікарем будинку для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.

{Частина перша статті 1252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

2. Заповіт особи, яка перебуває під час плавання на морському, річковому судні, що ходить під прапором України, може бути посвідчений капітаном цього судна.

3. Заповіт особи, яка перебуває у пошуковій або іншій експедиції, може бути посвідчений начальником цієї експедиції.

4. Заповіт військовослужбовця, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів, де немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, також заповіт працівника, члена його сім'ї і члена сім'ї військовослужбовця може бути посвідчений командиром (начальником) цих частини, з'єднання, установи або закладу.

{Частина четверта статті 1252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2435-VI від 06.07.2010}

5. Заповіт особи, яка тримається в установі виконання покарань, може бути посвідчений начальником такої установи.

{Частина п'ята статті 1252 в редакції Закону № 1254-VI від 14.04.2009}

6. Заповіт особи, яка тримається у слідчому ізоляторі, може бути посвідчений начальником слідчого ізолятора.

{Частина шоста статті 1252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1254-VI від 14.04.2009}

7. Заповіти осіб, зазначених у частинах першій - шостій цієї статті, посвідчуються при свідках.

8. До заповітів, посвідчених посадовими, службовими особами, застосовуються положення статті 1247 цього Кодексу.

9. Заповіти, посвідчені посадовими, службовими особами, визначеними у частинах першій - шостій цієї статті, прирівнюються до заповітів, посвідчених нотаріусами.

Стаття 1253. Посвідчення заповіту при свідках

1. На бажання заповідача його заповіт може бути посвідчений при свідках.

2. У випадках, встановлених абзацом третім частини другої статті 1248 і статтею 1252 цього Кодексу, присутність не менш як двох свідків при посвідченні заповіту є обов'язковою.

3. Свідками можуть бути лише особи з повною цивільною дієздатністю.

4. Свідками не можуть бути:

1) нотаріус або інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт;

2) спадкоємці за заповітом;

3) члени сім'ї та близькі родичі спадкоємців за заповітом;

4) особи, які не можуть прочитати або підписати заповіт.

5. Свідки, при яких посвідчено заповіт, зачитують його вголос та ставлять свої підписи на ньому.

6. У текст заповіту заносяться відомості про особу свідків.

Стаття 1254. Право заповідача на скасування та зміну заповіту

1. Заповідач має право у будь-який час скасувати заповіт.

2. Заповідач має право у будь-який час скласти новий заповіт. Заповіт, який було складено пізніше, скасовує попередній заповіт повністю або у тій частині, в якій він йому суперечить.

3. Кожний новий заповіт скасовує попередній і не відновлює заповіту, який заповідач склав перед ним.

4. Якщо новий заповіт, складений заповідачем, був визнаний недійсним, чинність попереднього заповіту не відновлюється, крім випадків, встановлених статтями 225 і 231 цього Кодексу.

5. Заповідач має право у будь-який час внести до заповіту зміни.

6. Скасування заповіту, внесення до нього змін провадяться заповідачем особисто.

7. Скасування заповіту, внесення до нього змін провадяться у порядку, встановленому цим Кодексом для посвідчення заповіту і підлягають державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Частина сьома статті 1254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2527-VI від 21.09.2010}

Стаття 1255. Таємниця заповіту

1. Нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка підписує заповіт замість заповідача, не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту.

Стаття 1256. Тлумачення заповіту

1. Тлумачення заповіту може бути здійснене після відкриття спадщини самими спадкоємцями.

2. У разі спору між спадкоємцями тлумачення заповіту здійснюється судом відповідно до статті 213 цього Кодексу.

Стаття 1257. Недійсність заповіту

1. Заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним.

2. За позовом заінтересованої особи суд визнає заповіт недійсним, якщо буде встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі.

3. Недійсність окремого розпорядження, що міститься у заповіті, не має наслідком недійсності іншої його частини.

4. У разі недійсності заповіту спадкоємець, який за цим заповітом був позбавлений права на спадкування, одержує право на спадкування за законом на загальних підставах.

Глава 86
СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

Стаття 1258. Черговість спадкування за законом

1. Спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово.

2. Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, встановлених статтею 1259 цього Кодексу.

Стаття 1259. Зміна черговості одержання права на спадкування

1. Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Цей договір не може порушити прав спадкоємця, який не бере у ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині.

2. Фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані.

Стаття 1260. Спадкування усиновленими та усиновлювачами

1. У разі спадкування за законом усиновлений та його нащадки, з одного боку, та усиновлювач і його родичі - з другого, прирівнюються до родичів за походженням.

2. Усиновлений та його нащадки не спадкують за законом після смерті батьків усиновленого, інших його родичів за походженням по висхідній лінії.

Батьки усиновленого та інші його родичі за походженням по висхідній лінії не спадкують за законом після смерті усиновленого та його нащадків.

3. Якщо за рішенням суду про усиновлення збережений правовий зв'язок між усиновленим та його бабою, дідом, братом та сестрою за походженням, то у разі смерті його баби, діда за походженням усиновлений має право на спадкування за правом представлення, а у разі смерті його брата, сестри за походженням - має право на спадкування як спадкоємець другої черги.

У разі смерті усиновленого його баба, дід, брат, сестра за походженням, з якими був збережений правовий зв'язок, спадкують на загальних підставах.

Стаття 1261. Перша черга спадкоємців за законом

1. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

Стаття 1262. Друга черга спадкоємців за законом

1. У другу чергу право на спадкування за законом мають рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері.

Стаття 1263. Третя черга спадкоємців за законом

1. У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця.

Стаття 1264. Четверта черга спадкоємців за законом

1. У четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини.

Стаття 1265. П'ята черга спадкоємців за законом

1. У п'яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначається за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

2. У п'яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Утриманцем вважається неповнолітня або непрацездатна особа, яка не була членом сім'ї спадкодавця, але не менш як п'ять років одержувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування.

Стаття 1266. Спадкування за правом представлення

1. Внуки, правнуки спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхнім матері, батькові, бабі, дідові, якби вони були живими на час відкриття спадщини.

2. Прабаба, прадід спадкують ту частку спадщини, яка б належала за законом їхнім дітям (бабі, дідові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

3. Племінники спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхнім матері, батькові (сестрі, братові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

4. Двоюрідні брати та сестри спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхнім матері, батькові (тітці, дядькові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

5. Якщо спадкування за правом представлення здійснюється кількома особами, частка їхнього померлого родича ділиться між ними порівну.

6. При спадкуванні по прямій низхідній лінії право представлення діє без обмеження ступеня споріднення.

Стаття 1267. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом

1. Частки у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними.

2. Спадкоємці за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна, можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них.

3. Спадкоємці за письмовою угодою між собою, посвідченою нотаріусом, якщо це стосується нерухомого майна або транспортних засобів, можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них.

Глава 87
ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ

Стаття 1268. Прийняття спадщини

1. Спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або не прийняти її.

2. Не допускається прийняття спадщини з умовою чи із застереженням.

3. Спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом строку, встановленого статтею 1270 цього Кодексу, він не заявив про відмову від неї.

4. Малолітня, неповнолітня, недієздатна особа, а також особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків, встановлених частинами другою - четвертою статті 1273 цього Кодексу.

5. Незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини.

Стаття 1269. Подання заяви про прийняття спадщини

1. Спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу або в сільських населених пунктах - уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування заяву про прийняття спадщини.

{Частина перша статті 1269 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2435-VI від 06.07.2010, № 1709-VII від 20.10.2014}

2. Заява про прийняття спадщини подається спадкоємцем особисто.

3. Особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право подати заяву про прийняття спадщини без згоди своїх батьків або піклувальника.

4. Заяву про прийняття спадщини від імені малолітньої, недієздатної особи подають її батьки (усиновлювачі), опікун.

5. Особа, яка подала заяву про прийняття спадщини, може відкликати її протягом строку, встановленого для прийняття спадщини.

Стаття 1270. Строки для прийняття спадщини

1. Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

2. Якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк для прийняття нею спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття.

Якщо строк, що залишився, менший як три місяці, він продовжується до трьох місяців.

Стаття 1271. Прийняття заповідального відказу

1. Якщо протягом шести місяців з часу відкриття спадщини відказоодержувач не відмовився від заповідального відказу, вважається, що він його прийняв.

Стаття 1272. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини

1. Якщо спадкоємець протягом строку, встановленого статтею 1270 цього Кодексу, не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її.

2. За письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини нотаріусу або в сільських населених пунктах - уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

{Частина друга статті 1272 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2435-VI від 06.07.2010, № 1709-VII від 20.10.2014}

3. За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини.

Стаття 1273. Право на відмову від прийняття спадщини

1. Спадкоємець за заповітом або за законом може відмовитися від прийняття спадщини протягом строку, встановленого статтею 1270 цього Кодексу. Заява про відмову від прийняття спадщини подається нотаріусу або в сільських населених пунктах - уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

{Частина перша статті 1273 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2435-VI від 06.07.2010, № 1709-VII від 20.10.2014}

2. Фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може відмовитися від прийняття спадщини за згодою піклувальника і органу опіки та піклування.

3. Неповнолітня особа віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років може відмовитися від прийняття спадщини за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника і органу опіки та піклування.

4. Батьки (усиновлювачі), опікун можуть відмовитися від прийняття спадщини, належної малолітній, недієздатній особі, лише з дозволу органу опіки та піклування.

5. Відмова від прийняття спадщини є безумовною і беззастережною.

6. Відмова від прийняття спадщини може бути відкликана протягом строку, встановленого для її прийняття.

Стаття 1274. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи

1. Спадкоємець за заповітом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь іншого спадкоємця за заповітом.

2. Спадкоємець за законом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь будь-кого із спадкоємців за законом незалежно від черги.

3. Спадкоємець має право відмовитися від частки у спадщині спадкоємця, який відмовився від спадщини на його користь.

4. Якщо заповідач підпризначив спадкоємця, особа, на ім'я якої складений заповіт, може відмовитися від спадщини лише на користь особи, яка є підпризначеним спадкоємцем.

5. Відмова від прийняття спадщини може бути визнана судом недійсною з підстав, встановлених статтями 225, 229-231 і 233 цього Кодексу.

Стаття 1275. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини

1. Якщо від прийняття спадщини відмовився один із спадкоємців за заповітом, частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за заповітом і розподіляється між ними порівну.

2. Якщо від прийняття спадщини відмовився один із спадкоємців за законом з тієї черги, яка має право на спадкування, частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за законом тієї ж черги і розподіляється між ними порівну.

3. Положення цієї статті не застосовуються, якщо спадкоємець відмовився від прийняття спадщини на користь іншого спадкоємця, а також коли заповідач підпризначив іншого спадкоємця.

4. Якщо на спадкоємця за заповітом, який відмовився від прийняття спадщини, було покладено заповідальний відказ, обов'язок за заповідальним відказом переходить до інших спадкоємців за заповітом, які прийняли спадщину, і розподіляється між ними порівну.

5. Відмова спадкоємця за заповітом від прийняття спадщини не позбавляє його права на спадкування за законом.

Стаття 1276. Перехід права на прийняття спадщини

1. Якщо спадкоємець за заповітом або за законом помер після відкриття спадщини і не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки спадщини, крім права на прийняття обов'язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців (спадкова трансмісія).

Право на прийняття спадщини у цьому випадку здійснюється на загальних підставах протягом строку, що залишився. Якщо строк, що залишився, менший як три місяці, він подовжується до трьох місяців.

Стаття 1277. Відумерлість спадщини

1. У разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходженням основної частини рухомого майна зобов’язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою.

У разі якщо на об’єкті нерухомого майна на момент відкриття спадщини знаходиться рухоме майно, що входить до складу спадщини, таке рухоме майно переходить у власність територіальної громади, якій передано нерухоме майно.

Заява про визнання спадщини відумерлою може також бути подана кредитором спадкодавця, а якщо до складу спадщини входять земельні ділянки сільськогосподарського призначення - власниками або користувачами суміжних земельних ділянок. У такому разі суд залучає до розгляду справи органи місцевого самоврядування за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини.

Особи, які мають право або зобов’язані подати заяву про визнання спадщини відумерлою, мають право на одержання із Спадкового реєстру інформації про заведену спадкову справу та видане свідоцтво про право на спадщину.

{Частина перша статті 1277 в редакції Закону № 3795-VI від 22.09.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016; в редакції Закону № 2923-IX від 23.02.2023}

2. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з часу відкриття спадщини.

3. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходженням основної частини рухомого майна.

{Частина третя статті 1277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016; в редакції Закону № 2923-IX від 23.02.2023}

4. Територіальна громада, яка стала власником відумерлого майна, зобов'язана задовольнити вимоги кредиторів спадкодавця, що заявлені відповідно до статті 1231 цього Кодексу. Якщо власниками відумерлого майна стали декілька територіальних громад, вимоги кредиторів спадкодавця задовольняються територіальними громадами пропорційно до вартості відумерлого майна, набутого у власність кожною з них.

{Частина четверта статті 1277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016}

5. Спадщина, не прийнята спадкоємцями, охороняється до визнання її відумерлою відповідно до статті 1283 цього Кодексу.

Стаття 1278. Поділ спадщини між спадкоємцями

1. Частки кожного спадкоємця у спадщині є рівними, якщо спадкодавець у заповіті сам не розподілив спадщину між ними.

2. Кожен із спадкоємців має право на виділ його частки в натурі.

Стаття 1279. Переважне право окремих спадкоємців на виділ їм спадкового майна в натурі

1. Спадкоємці, які протягом не менш як одного року до часу відкриття спадщини проживали разом із спадкодавцем однією сім'єю, мають переважне право перед іншими

спадкоємцями на виділ їм у натурі предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку в розмірі частки у спадщині, яка їм належить.

2. Спадкоємці, які разом із спадкодавцем були співвласниками майна, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділ їм у натурі цього майна, у межах їхньої частки у спадщині, якщо це не порушує інтересів інших спадкоємців, що мають істотне значення.

Стаття 1280. Перерозподіл спадщини

1. Якщо після спливу строку для прийняття спадщини і після розподілу її між спадкоємцями спадщину прийняли інші спадкоємці (частини друга і третя статті 1272 цього Кодексу), вона підлягає перерозподілу між ними.

Такі спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини майна, яке збереглося, або сплати грошової компенсації.

2. Якщо майно, на яке претендує спадкоємець, що пропустив строк для прийняття спадщини, перейшло як відумерле до територіальної громади і збереглося, спадкоємець має право вимагати його передання в натурі. У разі його продажу спадкоємець має право на грошову компенсацію.

Стаття 1281. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців

1. Спадкоємці зобов'язані повідомити кредитора спадкодавця про відкриття спадщини, якщо їм відомо про його борги, та/або якщо вони спадкують майно, обтяжене правами третіх осіб.

{Частина перша статті 1281 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

2. Кредиторові спадкодавця належить пред’явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, не пізніше шести місяців з дня одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину на все або частину спадкового майна незалежно від настання строку вимоги.

{Частина друга статті 1281 в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

3. Якщо кредитор спадкодавця не знав і не міг знати про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину, він має право пред’явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, протягом шести місяців з дня, коли він дізнався про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину.

{Частина третя статті 1281 в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

4. Кредитор спадкодавця, який не пред'явив вимоги до спадкоємців, що прийняли спадщину, у строки, встановлені частинами другою і третьою цієї статті, позбавляється права вимоги.

Стаття 1282. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора

1. Спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину. Кожен із спадкоємців зобов'язаний задовольнити вимоги кредитора особисто, у розмірі, який відповідає його частці у спадщині.

2. Вимоги кредитора спадкоємці зобов'язані задовольнити шляхом одноразового платежу, якщо домовленістю між спадкоємцями та кредитором інше не встановлено.

У разі відмови від одноразового платежу суд за позовом кредитора звертає стягнення на майно, яке було передане спадкоємцям у натурі.

{Абзац другий частини другої статті 1282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

Стаття 1283. Охорона спадкового майна

1. Охорона спадкового майна здійснюється в інтересах спадкоємців, відказоодержувачів та кредиторів спадкодавця з метою збереження його до прийняття спадщини спадкоємцями або набрання законної сили рішенням суду про визнання спадщини відумерлою.

{Частина перша статті 1283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016}

2. Нотаріус або в сільських населених пунктах - уповноважена на це посадова особа відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини за заявою спадкоємців або за повідомленням підприємств, установ, організацій, громадян, або на підставі рішення суду про оголошення фізичної особи померлою чи за своєю власною ініціативою вживає заходів до охорони спадкового майна.

{Частина друга статті 1283 в редакції Закону № 1709-VII від 20.10.2014}

3. Охорона спадкового майна триває до закінчення строку, встановленого для прийняття спадщини, або набрання законної сили рішенням суду про визнання спадщини відумерлою.

Особи або органи, що вживають заходів з охорони спадкового майна, мають право укладати договори з третіми особами, спрямовані на забезпечення охорони спадкового майна.

{Частину третю статті 1283 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016}

{Частина третя статті 1283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016}

4. Витрати на охорону спадкового майна відшкодовуються спадкоємцями відповідно до їхньої частки у спадщині, а у разі визнання спадщини відумерлою - органом місцевого самоврядування, який від імені територіальної громади здійснює право власності щодо спадщини, яку визнано відумерлою.

{Частина четверта статті 1283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016}

Стаття 1284. Охорона спадкового майна виконавцем заповіту

1. Якщо спадкування здійснюється не лише за заповітом, а й за законом, виконавець заповіту, якого призначив спадкодавець, вживає заходів щодо охорони всієї спадщини.

2. Спадкоємці за законом мають право призначити іншу особу, яка вживатиме заходів щодо охорони частини спадщини, що спадкується за законом.

Стаття 1285. Управління спадщиною

1. Якщо у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус, а в населених пунктах, де немає нотаріуса, - відповідний орган місцевого самоврядування, у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладають договір на управління спадщиною з іншою особою.

У разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту особою, яка управляє спадщиною, до складу якої входить земельна ділянка, є сільська, селищна, міська рада за місцезнаходженням такої земельної ділянки.

{Частину першу статті 1285 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1533-VIII від 20.09.2016}

2. Особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини.

3. Особа, яка управляє спадщиною, має право на плату за виконання своїх повноважень.

Глава 88
ВИКОНАННЯ ЗАПОВІТУ

Стаття 1286. Право заповідача на призначення виконавця заповіту

1. Заповідач може доручити виконання заповіту фізичній особі з повною цивільною дієздатністю або юридичній особі (виконавцеві заповіту).

2. Якщо заповіт складено на користь кількох осіб, виконання заповіту може бути доручено будь-кому з них.

3. Якщо заповіт складено на користь однієї особи, виконання заповіту може бути покладено на особу, яка не є спадкоємцем за заповітом.

Стаття 1287. Призначення виконавця заповіту за ініціативою спадкоємців

1. Спадкоємці мають право пред'явити позов про усунення виконавця заповіту, призначеного заповідачем, від виконання ним своїх повноважень, якщо він не може забезпечити виконання волі заповідача.

2. Якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо особа, яка була ним призначена, відмовилася від виконання заповіту або була усунена від виконання заповіту, спадкоємці мають право обрати виконавця з числа спадкоємців або призначити виконавцем заповіту іншу особу.

3. Якщо спадкоємці не можуть досягти згоди щодо призначення виконавця заповіту, він на вимогу одного із них може бути призначений судом.

Стаття 1288. Призначення виконавця заповіту нотаріусом

1. Виконавець заповіту може бути призначений нотаріусом або в сільських населених пунктах - уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини, якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо виконавець заповіту відмовився від виконання заповіту чи був усунений від його виконання і якщо цього потребують інтереси спадкоємців.

{Частина перша статті 1288 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1709-VII від 20.10.2014}

Стаття 1289. Згода особи на призначення її виконавцем заповіту

1. Особа може бути призначена виконавцем заповіту лише за її згодою.

2. Згода особи бути виконавцем заповіту може бути виражена на тексті самого заповіту або додана до нього.

3. Особа може подати до нотаріуса за місцем відкриття спадщини заяву про згоду бути виконавцем заповіту після відкриття спадщини.

Стаття 1290. Повноваження виконавця заповіту

1. Виконавець заповіту зобов'язаний:

1) вжити заходів щодо охорони спадкового майна;

2) вжити заходів щодо повідомлення спадкоємців, відказоодержувачів, кредиторів про відкриття спадщини;

3) вимагати від боржників спадкодавця виконання ними своїх зобов'язань;

4) управляти спадщиною;

5) забезпечити одержання кожним із спадкоємців частки спадщини, яка визначена у заповіті;

6) забезпечити одержання частки у спадщині особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

2. Виконавець заповіту зобов'язаний забезпечити виконання спадкоємцями дій, до яких вони були зобов'язані заповітом.

3. Повноваження виконавця заповіту посвідчуються документом, який видається нотаріусом за місцем відкриття спадщини.

Стаття 1291. Право виконавця заповіту на плату за виконання своїх повноважень

1. Заповідач має право визначити у заповіті те майно (в натурі або у грошах), яке виконавець заповіту має право одержати зі складу спадщини як плату за виконання своїх повноважень.

2. Якщо розмір плати не визначений заповідачем, він може бути визначений за домовленістю виконавця заповіту та спадкоємців, а в разі спору - судом.

3. Виконавець заповіту має право вимагати від спадкоємців відшкодування тих витрат, які були ним зроблені для охорони спадщини, управління нею та виконання заповіту.

Стаття 1292. Контроль за виконанням заповіту

1. Спадкоємці мають право контролювати дії виконавця заповіту.

2. Якщо спадкоємцями є малолітні, неповнолітні, недієздатні особи або особи, цивільна дієздатність яких обмежена, контроль за виконанням заповіту здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники, а також орган опіки та піклування.

3. За вимогою осіб, визначених частинами першою і другою цієї статті, виконавець заповіту повинен звітувати про дії, які були ним вчинені щодо виконання заповіту.

4. Після виконання заповіту виконавець заповіту подає спадкоємцям або їхнім законним представникам звіт про виконання своїх повноважень.

Стаття 1293. Право на оскарження дій виконавця заповіту

1. Спадкоємці, їхні законні представники, а також орган опіки та піклування мають право оскаржити до суду дії виконавця заповіту, якщо вони не відповідають цьому Кодексу, іншим законам, порушують інтереси спадкоємців.

2. До вимог про визнання неправомірними дій виконавця заповіту застосовується позовна давність в один рік.

Стаття 1294. Строк чинності повноважень виконавця заповіту

1. Повноваження виконавця заповіту тривають до повного здійснення волі спадкодавця, яка виражена у заповіті.

2. Чинність повноважень виконавця заповіту припиняється нотаріусом за місцем відкриття спадщини за погодженням із спадкоємцями та відказоодержувачами.

3. Після припинення повноважень виконавець заповіту повинен повернути нотаріусові документ, який був йому виданий (частина третя статті 1290 цього Кодексу).

4. У разі неповернення виконавцем заповіту документа, який засвідчував його повноваження, спадкоємці мають право витребувати документ, а також вимагати відшкодування завданих їм збитків.

Стаття 1295. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень

1. Виконавець заповіту, незалежно від того, ким його було призначено, має право відмовитися від здійснення своїх повноважень.

2. Виконавець заповіту зобов'язаний негайно повідомити спадкоємців, а також інших осіб, щодо яких він повинен був вчинити певні дії, про відмову від здійснення своїх повноважень.

3. Виконавець заповіту не може відмовитися від здійснення своїх повноважень у разі необхідності вчинення невідкладних дій, зволікання з якими загрожує завданням збитків спадкоємцям.

4. Виконавець заповіту відповідає перед спадкоємцями за збитки, що були їм завдані у зв'язку з невиконанням вимог, встановлених участинах другій татретій цієї статті.

Глава 89
ОФОРМЛЕННЯ ПРАВА НА СПАДЩИНУ

Стаття 1296. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину

1. Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину.

2. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається кожному з них із визначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців.

3. Відсутність свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину.

Стаття 1297. Обов'язок спадкоємця звернутися за свідоцтвом про право на спадщину

{Назва статті 1297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2478-VIII від 03.07.2018}

1. Спадкоємець, який прийняв спадщину, у складі якої є майно та/або майнові права, які обтяжені, та/або нерухоме майно та інше майно, щодо якого здійснюється державна реєстрація, зобов’язаний звернутися до нотаріуса або в сільських населених пунктах - до уповноваженої на це посадової особи відповідного органу місцевого самоврядування за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на таке майно.

{Частина перша статті 1297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1709-VII від 20.10.2014; в редакції Закону № 2478-VIII від 03.07.2018}

2. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається на ім'я кожного з них, із зазначенням імені та частки у спадщині інших спадкоємців.

Стаття 1298. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину

1. Свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини.

2. Якщо заповіт складено на користь зачатої, але ще не народженої дитини, видача свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини між усіма спадкоємцями може відбутися лише після народження дитини.

Положення абзацу першого цієї частини застосовується також щодо дитини, зачатої за життя спадкодавця, але народженої після його смерті, у разі спадкування за законом.

3. До закінчення строку на прийняття спадщини нотаріус може видати спадкоємцеві дозвіл на одержання частини вкладу спадкодавця у банку (фінансовій установі), якщо це викликано обставинами, які мають істотне значення.

{Статтю 1299 виключено на підставі Закону № 402-VII від 04.07.2013}

Стаття 1300. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину

1. За згодою всіх спадкоємців, які прийняли спадщину, нотаріус або в сільських населених пунктах - уповноважена на це посадова особа відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини може внести зміни до свідоцтва про право на спадщину.

{Частина перша статті 1300 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1709-VII від 20.10.2014}

2. На вимогу одного із спадкоємців за рішенням суду можуть бути внесені зміни до свідоцтва про право на спадщину.

3. У випадках, встановлених частинами першою і другою цієї статті, нотаріус видає спадкоємцям нові свідоцтва про право на спадщину.

Стаття 1301. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину

1. Свідоцтво про право на спадщину визнається недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що особа, якій воно видане, не мала права на спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

Глава 90
СПАДКОВИЙ ДОГОВІР

Стаття 1302. Поняття спадкового договору

1. За спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Стаття 1303. Сторони у спадковому договорі

1. Відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша особа.

2. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа.

Стаття 1304. Форма спадкового договору

1. Спадковий договір укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню, а також державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 1304 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2527-VI від 21.09.2010}

Стаття 1305. Обов'язки набувача у спадковому договорі

1. Набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття.

Стаття 1306. Особливості спадкового договору з участю подружжя

1. Предметом спадкового договору може бути майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, а також майно, яке є особистою власністю будь-кого з подружжя.

2. Спадковим договором може бути встановлено, що в разі смерті одного з подружжя спадщина переходить до другого, а в разі смерті другого з подружжя його майно переходить до набувача за договором.

Стаття 1307. Забезпечення виконання спадкового договору

1. На майно, визначене у спадковому договорі, нотаріус, який посвідчив цей договір, накладає заборону відчуження.

2. Заповіт, який відчужувач склав щодо майна, вказаного у спадковому договорі, є нікчемним.

3. Відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті.

У разі відсутності такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснює нотаріус за місцем відкриття спадщини.

Стаття 1308. Розірвання спадкового договору

1. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень.

2. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача.

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року.

2. Визнати такими, що втратили чинність з 1 січня 2004 року:

Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року, із змінами, внесеними до нього;

Закон Української РСР "Про затвердження Цивільного кодексу Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1963 р., № 30, ст. 463);

статті 2-7, 12, 13, 16 Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 9 грудня 1963 року "Про порядок введення в дію Цивільного і Цивільного процесуального кодексів Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1963 р., № 51, ст. 731; 1985 р., № 23, ст. 542; Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 3, ст. 15).

3. Кабінету Міністрів України до 1 квітня 2003 року підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України:

перелік законодавчих актів (їх окремих положень), які мають бути визнані такими, що втратили чинність, та перелік законодавчих актів, до яких слід внести зміни, у зв'язку з набранням чинності цим Кодексом;

проект закону про міжнародне приватне право та проекти інших законів, необхідність прийняття яких випливає із цього Кодексу.

4. Цивільний кодекс України застосовується до цивільних відносин, що виникли після набрання ним чинності.

Щодо цивільних відносин, які виникли до набрання чинності Цивільним кодексом України, положення цього Кодексу застосовуються до тих прав і обов'язків, що виникли або продовжують існувати після набрання ним чинності.

5. Правила книги шостої Цивільного кодексу України застосовуються також до спадщини, яка відкрилася, але не була прийнята ніким із спадкоємців до набрання чинності цим Кодексом.

Правила статті 1277 Цивільного кодексу України про відумерле майно застосовуються також до спадщини, від дня відкриття якої до набрання чинності цим Кодексом спливло не менше одного року.

6. Правила Цивільного кодексу України про позовну давність застосовуються до позовів, строк пред'явлення яких, встановлений законодавством, що діяло раніше, не сплив до набрання чинності цим Кодексом.

7. До позовів про визнання заперечуваного правочину недійсним і про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину, право на пред'явлення якого виникло до 1 січня 2004 року, застосовується позовна давність, встановлена для відповідних позовів законодавством, що діяло раніше.

8. Правила статті 344 Цивільного кодексу України про набувальну давність поширюються також на випадки, коли володіння майном почалося за три роки до набрання чинності цим Кодексом.

9. До договорів, що були укладені до 1 січня 2004 року і продовжують діяти після набрання чинності Цивільним кодексом України, застосовуються правила цього Кодексу щодо підстав, порядку і наслідків зміни або розірвання договорів окремих видів незалежно від дати їх укладення.

10. Правила Цивільного кодексу України про відповідальність за порушення договору застосовуються в тих випадках, коли відповідні порушення були допущені після набрання чинності цим Кодексом, крім випадків, коли в договорах, укладених до 1 січня 2004 року, була встановлена інша відповідальність за такі порушення.

11. Судові провадження у справах про припинення права власності на підставах, що не встановлені Цивільним кодексом України або іншим законом, підлягають припиненню.

Ухвалені, але не виконані судові рішення у таких справах примусовому виконанню не підлягають.

12. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 257, 258, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину.

{Розділ доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

13. В період здійснення в Україні заходів щодо запобігання виникненню, поширенню і розповсюдженню епідемій, пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), забороняється підвищення процентної ставки за кредитним договором.

{Розділ доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

14. Установити, що з моменту встановлення карантину, введеного Постановою Кабінету Міністрів України "Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" від 11 березня 2020 року № 211 (із наступними змінами і доповненнями), і до його відміни (скасування) в установленому законом порядку, плата за користування нерухомим майном (його частиною) підлягає зменшенню за вимогою наймача, який здійснює підприємницьку діяльність з використанням цього майна, впродовж усього часу, коли майно не могло використовуватися в підприємницькій діяльності наймача в повному обсязі через запроваджені обмеження та (або) заборони.

У випадку, визначеному абзацом першим цього пункту, розмір плати за користування майном не може перевищувати сукупний (пропорційно до орендованої площі) обсяг витрат, які наймодавець здійснив або повинен буде здійснити за відповідний період для внесення плати за землю, сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, і сплати вартості комунальних послуг.

Зазначені витрати покладаються на наймача як плата за користуванням майном за відповідний період пропорційно площі нерухомого майна, яку він наймає відповідно до договору, якщо договором не передбачений обов’язок наймача самостійно сплатити ці витрати повністю або частково.

Ця норма не поширюється на суб’єктів господарювання, які впродовж дії карантину фактично здійснювали діяльність з використанням цього майна в своїй господарській діяльності в повному обсязі, а також на договори найму майна, яке належить територіальній громаді.

{Розділ доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Законів № 553-IX від 13.04.2020, № 692-IX від 16.06.2020}

15. У разі прострочення позичальником у період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби COVID-19, або/та у тридцятиденний строк після дня завершення дії такого карантину виконання грошового зобов’язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитодавцем (позикодавцем), позичальник звільняється від обов’язків сплатити на користь кредитодавця (позикодавця) неустойку, штраф, пеню за таке прострочення.

{Розділ доповнено пунктом 15 згідно із Законом № 691-20 від 16.06.2020}

16. Під час здійснення приєднання Державної іпотечної установи до приватного акціонерного товариства "Українська фінансова житлова компанія" положення частин другої і третьої статті 104 цього Кодексу не застосовуються.

{Розділ доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 1434-IX від 29.04.2021}

17. Положення частини другої статті 107, абзацу другого частини четвертої статті 153, частини першої статті 523, частини третьої статті 559 цього Кодексу застосовуються до цивільних відносин, що виникають у процесі здійснення заходів з перетворення Державного концерну "Укроборонпром" в акціонерне товариство, державних унітарних підприємств, у тому числі казенних підприємств, які входять до складу Державного концерну "Укроборонпром", - у господарські товариства, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності".

{Розділ доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

18. У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування у разі прострочення позичальником виконання грошового зобов’язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитодавцем (позикодавцем), позичальник звільняється від відповідальності, визначеної статтею 625 цього Кодексу, а також від обов’язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення. Установити, що неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) за такими договорами, підлягають списанню кредитодавцем (позикодавцем).

{Розділ доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

19. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, перебіг позовної давності, визначений цим Кодексом, зупиняється на строк дії такого стану.

{Розділ доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3450-IX від 08.11.2023}

20. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом двох років з дня його припинення або скасування у випадку, якщо смерть фізичної особи зареєстрована пізніше ніж через один місяць з дня смерті такої особи або дня, з якого її оголошено померлою, строки, встановлені статтями 1269, 1270, 1271, 1272, 1273, 1276, 1277, 1283, 1298 цього Кодексу, обчислюються з дня державної реєстрації смерті особи. При цьому часом відкриття спадщини вважається день смерті спадкодавця або день, з якого спадкодавця оголошено померлим, незалежно від часу державної реєстрації смерті.

Положення абзацу першого цього пункту застосовуються також до спадщини, яка відкрилася після введення воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини", а також до спадщини, яка відкрилася до введення воєнного стану, строк для прийняття якої не сплив до його введення, за умови, що свідоцтво про право на спадщину не було видано жодному із спадкоємців.

{Розділ доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 3450-IX від 08.11.2023}

21. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування у випадку, якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або тимчасово окупована Російською Федерацією територія, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення своїх повноважень органами державної влади у повному обсязі, заява про прийняття спадщини, заява про відмову від прийняття спадщини, заява про відмову від заповідального відказу, вимога кредитора спадкодавця до спадкоємців, заява про охорону спадкового майна, заява про згоду бути виконавцем заповіту після відкриття спадщини, інші заяви щодо спадщини, спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи подаються нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини.

У разі якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт або території, зазначені в абзаці першому цього пункту, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами влади своїх повноважень у повному обсязі, а також у разі заведення спадкової справи не за місцем відкриття спадщини до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини", вчинення нотаріальних та інших дій нотаріусом щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви. Якщо місцем подання першої заяви є населений пункт або території, зазначені в абзаці першому цього пункту, вчинення нотаріальних та інших дій нотаріусом щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви про видачу свідоцтва в населеному пункті або на території, що не зазначені в абзаці першому цього пункту.

Положення абзацу першого цього пункту в частині місця подання заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, заінтересованих в охороні такого майна, або вимоги кредиторів застосовуються також до спадщини, місцем відкриття якої є населений пункт, розташований на тимчасово окупованій території України, протягом усього періоду тимчасової окупації такої території та шести місяців після завершення тимчасової окупації.

Положення абзаців першого та другого цього пункту застосовуються також до спадщини, яка відкрилася до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини".

{Розділ доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 3450-IX від 08.11.2023}

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
16 січня 2003 року
№ 435-IV

Публікації документа

- **Голос України** від 12.03.2003 — № 45
- **Офіційний вісник України** від 28.03.2003 — 2003 р., № 11, стор. 7, стаття 461, код акта 24654/2003
- **Відомості Верховної Ради України** від 03.10.2003 — 2003 р., № 40, стаття 356

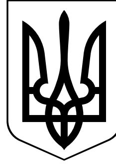

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3166-IV від 01.12.2005*, ВВР, 2006, № 12, ст.103*
№ 3235-IV від 20.12.2005*, ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96*
№ 3559-IV від 16.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.302*
№ 489-V від 19.12.2006*, ВВР, 2007, № 7-8, ст.66*
№ 609-V від 07.02.2007*, ВВР, 2007, № 15, ст.194*
№ 1014-V від 11.05.2007*, ВВР, 2007, № 33, ст.442*
№ 107-VI від 28.12.2007*, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року}*

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду
№ 10-рп/2008 від 22.05.2008*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1254-VI від 14.04.2009*, ВВР, 2009, № 36-37, ст.511*
№ 1276-VI від 16.04.2009*, ВВР, 2009, № 38, ст.535*
№ 1828-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 12, ст.114*
№ 1829-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 12, ст.115*
№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 4025-VI від 15.11.2011*, ВВР, 2012, № 25, ст.263*
№ 4652-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 21, ст.208*
№ 5076-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 27, ст.282*
№ 5461-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 5, ст.62*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 435-VII від 05.09.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.724*
№ 877-VII від 13.03.2014*, ВВР, 2014, № 15, ст.326*
№ 1186-VII від 08.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.869*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 158-VIII від 05.02.2015*, ВВР, 2015, № 13, ст.92*
№ 419-VIII від 14.05.2015*, ВВР, 2015, № 28, ст.254*
№ 901-VIII від 23.12.2015*, ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 1404-VIII від 02.06.2016*, ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1487-VIII від 06.09.2016*, ВВР, 2016, № 42, ст.699*
№ 1488-VIII від 06.09.2016*, ВВР, 2016, № 42, ст.700*
№ 1492-VIII від 07.09.2016*, ВВР, 2016, № 43, ст.736 - положення щодо*

застосування пробаційних програм набирають чинності з 1 січня 2018 року
№ 1798-VIII від 21.12.2016, *ВВР, 2017, № 7-8, ст.50*
№ 2475-VIII від 03.07.2018, *ВВР, 2018, № 36, ст.272*
№ 2581-VIII від 02.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 409-IX від 19.12.2019, *ВВР, 2020, № 27, ст.175*
№ 671-IX від 04.06.2020, *ВВР, 2020, № 42, ст.343*
№ 720-IX від 17.06.2020, *ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 1217-IX від 05.02.2021, *ВВР, 2021, № 19, ст.171*
№ 1357-IX від 30.03.2021, *ВВР, 2021, № 29, ст.234*
№ 1637-IX від 14.07.2021, *ВВР, 2021, № 43, ст.348*
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 2158-IX від 24.03.2022
№ 2236-IX від 03.05.2022
№ 2428-IX від 19.07.2022
№ 2472-IX від 28.07.2022
№ 2689-IX від 18.10.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 3185-IX від 29.06.2023
№ 3342-IX від 23.08.2023
№ 3380-IX від 06.09.2023
№ 3480-IX від 21.11.2023*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 11-р(II)/2023 від 20.12.2023*}*

{У тексті Кодексу слова "Державний департамент України з питань виконання покарань" у всіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади з питань виконання покарань" у відповідному відмінку згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

{У тексті Кодексу слова "інвалід" та "Інваліди" у всіх відмінках і числах замінено відповідно словами "особа з інвалідністю" та "Особи з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Стаття 1. Мета і завдання кримінально-виконавчого законодавства України

1. Кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

2. Завданнями кримінально-виконавчого законодавства України є визначення принципів виконання кримінальних покарань, правового статусу засуджених, гарантій захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; порядку застосування до них заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; системи органів і установ виконання покарань, їх функцій та порядку діяльності; нагляду і контролю за виконанням кримінальних покарань, участі громадськості в цьому процесі; а також регламентація порядку і умов виконання та відбування кримінальних покарань; звільнення від відбування покарання, допомоги особам, звільненим від покарання, контролю і нагляду за ними.

Стаття 2. Кримінально-виконавче законодавство України

Кримінально-виконавче законодавство України складається з цього Кодексу, інших актів законодавства, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 3. Дія кримінально-виконавчого законодавства у просторі й часі

1. До засуджених, які відбувають покарання на території України, застосовується кримінально-виконавче законодавство України.

2. Порядок і умови виконання та відбування покарань визначаються та забезпечуються відповідно до законодавства, яке діє на час виконання та відбування кримінального покарання.

Стаття 4. Підстава виконання і відбування покарання

Підставою виконання і відбування покарання є вирок суду, який набрав законної сили, інші рішення суду, а також закон України про амністію та акт помилування.

Стаття 5. Принципи кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань

Кримінально-виконавче законодавство, виконання і відбування покарань ґрунтуються на принципах невідворотності виконання і відбування покарань, законності, справедливості, гуманізму, демократизму, рівності засуджених перед законом, поваги до прав і свобод людини, взаємної відповідальності держави і засудженого, диференціації та індивідуалізації виконання покарань, раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки, поєднання покарання з виправним впливом, участі громадськості в передбачених законом випадках у діяльності органів і установ виконання покарань.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 6. Виправлення і ресоціалізація засуджених та їх основні засоби

1. Виправлення засудженого - процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки.

2. Ресоціалізація - свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві.

Необхідною умовою ресоціалізації є виправлення засудженого.

3. Основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), пробація, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив.

{Частина третя статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених застосовуються з урахуванням виду покарання, особистості засудженого, характеру, ступеня суспільної небезпеки і мотивів вчиненого кримінального правопорушення та поведінки засудженого під час відбування покарання.

{Частина четверта статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

Стаття 6^{1}. Єдиний реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи

1. Єдиний реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи (далі - реєстр), - автоматизована електронна база даних, створена для забезпечення збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку, узагальнення даних про осіб, які вчинили злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, у тому числі осіб, судимість яких за такі злочини знята або погашена в установленому законом порядку.

2. Держателем реєстру є Міністерство юстиції України.

3. Положення про Єдиний реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, порядок його формування та ведення затверджуються Міністерством юстиції України.

4. До реєстру вносяться відомості щодо прізвища, імені, по батькові засудженого, дати народження, місця проживання чи перебування, кримінального правопорушення, за який його було засуджено, виду кримінального покарання, який до нього був застосований, інформацію про фактично відбуте ним покарання, а також про порушення правил адміністративного нагляду.

{Частина четверта статті 6^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

5. Інформація про особу вноситься до реєстру на підставі обвинувального вироку суду, який набрав законної сили. У разі якщо особа вчинила кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи до створення реєстру, інформація про таку особу вноситься до реєстру на підставі ухвали суду за місцем проживання такої особи або місцем відбування нею покарання за клопотанням прокурора.

{Частина п'ята статті 6[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

6. Інформація про особу виключається з реєстру у разі скасування обвинувального вироку або ухвали суду, зазначених у частині п’ятій цієї статті.

7. Користувачами реєстру є керівники прокуратур та органів досудового розслідування, прокурори, слідчі та інші уповноважені особи Національної поліції України та Державного бюро розслідувань.

8. Право на отримання інформації щодо факту перебування конкретної особи в реєстрі мають:

сільські, селищні та міські голови, керівники державних адміністрацій, інших органів державної влади та місцевого самоврядування - щодо осіб, які претендують на зайняття посади керівника (заступника керівника) дошкільного навчального закладу, середнього навчального закладу, позашкільного навчального закладу, закладу охорони здоров’я або іншої установи, організації, зобов’язаної здійснювати нагляд за малолітніми особами або надавати послуги медичного, навчального чи соціального характеру малолітнім особам, та належать до їх сфери управління;

керівники дошкільних навчальних закладів, середніх навчальних закладів, позашкільних навчальних закладів, закладів охорони здоров’я або іншої установи, організації, зобов’язаної здійснювати нагляд за малолітніми особами або надавати послуги медичного, навчального чи соціального характеру таким особам, у зв’язку з вирішенням питання щодо прийняття особи на роботу;

будь-яка фізична особа щодо інформації про себе;

будь-яка фізична особа щодо інформації про іншу особу у разі наявності завіреної відповідно до вимог Закону України "Про нотаріат" згоди особи, щодо якої така інформація запитується.

{Главу 1 доповнено статтею 6[1] згідно із Законом № 409-IX від 19.12.2019}

Глава 2
ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСУДЖЕНИХ

Стаття 7. Основи правового статусу засуджених

1. Держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку.

2. Засуджені користуються всіма правами людини та громадянина, передбаченими Конституцією України, за винятком обмежень, визначених цим Кодексом, законами України і встановлених вироком суду.

{Частина друга статті 7 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

3. Правовий статус засуджених іноземців і осіб без громадянства визначається законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

4. Правовий статус засуджених визначається законами України, а також цим Кодексом, виходячи із порядку і умов виконання та відбування конкретного виду покарання.

5. Дискримінація засуджених за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками забороняється.

{Статтю 7 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

6. Правовий статус засуджених, переданих в Україну для відбування покарання, а також засуджених, стосовно яких компетентним органом іноземної держави було прийнято рішення про їх видачу в Україну (екстрадицію) для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, визначається законами України та цим Кодексом з урахуванням умов їх утримання, визначених чинними міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Статтю 7 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 3480-IX від 21.11.2023}

Стаття 8. Основні права засуджених

1. Засуджені мають право:

на отримання інформації про свої права і обов'язки, порядок та умови виконання та відбування призначеного судом покарання. Адміністрація установи чи органу, який виконує покарання, зобов'язана надати засудженим зазначену інформацію, а також ознайомлювати їх із змінами порядку і умов відбування покарань;

на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню. Заходи впливу можуть застосовуватися до засуджених виключно на підставі закону; засуджені не можуть бути піддані медичним або іншим подібним дослідженням незалежно від їх згоди;

звертатися відповідно до законодавства з пропозиціями, заявами і скаргами до адміністрації органів і установ виконання покарань, їх вищестоящих органів, до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, а також інших відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, до уповноважених осіб таких міжнародних організацій, суду, органів прокуратури, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань. Відповідні звернення (кореспонденція) подаються до адміністрації установи виконання покарань. Про отримання адміністрацією звернення (кореспонденції) засудженому видається талон-підтвердження. Протягом трьох діб (а у випадках,

встановлених законодавством, протягом однієї доби) з часу видачі талона-підтвердження зазначене звернення (кореспонденція) направляється адресату;

{Абзац четвертий частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

давати пояснення і вести листування, а також звертатися з пропозиціями, заявами і скаргами рідною мовою. Відповіді засудженим даються мовою звернення. У разі відсутності можливості дати відповідь мовою звернення вона дається українською мовою з перекладом відповіді на мову звернення, який забезпечується органом або установою виконання покарань;

на охорону здоров'я в обсязі, встановленому Основами законодавства України про охорону здоров'я, за винятком обмежень, передбачених законом. Охорона здоров'я забезпечується системою медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних заходів, а також поєднанням безоплатних і платних форм медичної допомоги. Засудженому гарантується право на вільний вибір і допуск лікаря для отримання медичної допомоги, у тому числі за власні кошти. Засуджені, які мають розлади психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи інших одурманюючих засобів, можуть за їх письмовою згодою пройти курс лікування від зазначених захворювань;

на соціальне забезпечення, у тому числі й на оформлення пенсій, відповідно до законів України;

отримувати у встановленому законом порядку передачі (окрім речей, що засудженим заборонено мати при собі законом, зокрема зброї, наркотичних або психотропних речовин, прекурсорів);

на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. Законодавство про працю поширюється на засуджених у частині, що стосується умов праці;

{Абзац дев'ятий частини першої статті 8 в редакції Законів № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2475-VIII від 03.07.2018}

на здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані із ставленням до релігії, у тому числі на вільний вибір і допуск священнослужителя для відправлення релігійних таїнств і обрядів, за винятком обмежень, передбачених цим Кодексом;

на належне матеріально-побутове забезпечення у порядку, встановленому цим Законом та нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України;

на отримання копій документів з їхніх особових справ та інших, пов’язаних з реалізацією їхніх прав, документів у порядку, встановленому Міністерством юстиції України;

{Частину першу статті 8 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

звертатися до суду через адміністрацію установи виконання покарань із заявами про надання копій матеріалів кримінального провадження, у тому числі в електронній формі.

{Частину першу статті 8 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 2689-IX від 18.10.2022}

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3166-IV від 01.12.2005, № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1186-VII від 08.04.2014}

2. Засудженому гарантується право на правову допомогу, конфіденційні юридичні консультації (побачення) із захисником (захисниками) у кримінальному провадженні, адвокатом (адвокатами), законним представником (законними представниками), який (які) представляє (представляють) особу під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, адміністративних, цивільних, господарських справ у суді, юристом (юристами), фахівцем (фахівцями) у галузі права, який (які) представляє (представляють) особу в Європейському суді з прав людини, захисником (захисниками), який (які) представляють особу в Міжнародному кримінальному суді, а також, якщо засуджений є неповнолітнім, - із своїм (своїми) законним представником (законними представниками).

{Абзац перший частини другої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2236-IX від 03.05.2022}

Особи, визначені абзацом першим цієї частини, мають право на побачення з одним засудженим. Побачення з двома та більше засудженими одночасно не допускається.

Засуджений має право на таке побачення не більш як з двома особами, визначеними абзацом першим цієї частини, одночасно.

Право на побачення з особами, визначеними абзацом першим цієї частини, мають також засуджені особи, які перебувають на лікуванні в закладах охорони здоров'я, поміщені в дисциплінарний ізолятор, карцер або приміщення камерного типу (одиночну камеру), в порядку, визначеному цим Кодексом.

Засуджений має право на побачення з особами, визначеними абзацом першим цієї частини, без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години за власною ініціативою та/або ініціативою особи (осіб), на побачення з якою (якими) він має право (особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього).

Якщо такі побачення заплановано здійснити у вихідні, святкові, неробочі дні, особи, визначені абзацом першим цієї частини, повинні не пізніш як за 24 години до візиту письмово повідомити про це адміністрацію установи виконання покарань, адміністрацію закладу охорони здоров'я, в якому на лікуванні перебуває засуджений.

Якщо ініціатором побачення є особи, визначені абзацом першим цієї частини, але засуджений відмовляється від такого побачення, адміністрація установи виконання покарань, адміністрація закладу охорони здоров'я, в якому на лікуванні перебуває засуджений, зобов'язана організувати таке побачення із засудженим.

Засуджений особисто та безпосередньо має повідомити особу (осіб), з якою (якими) він має право на побачення, про небажання продовжувати таке побачення. У такому разі побачення припиняється.

Не є підставою для відмови адміністрацією установи виконання покарань, адміністрацією закладу охорони здоров'я, в якому на лікуванні перебуває засуджений, у

побаченні засудженого із особами, які передбачені абзацом першим цієї частини, наявність письмової відмови засудженого від такого побачення. Відмова з цієї підстави адміністрації установи виконання покарань, адміністрації закладу охорони здоров’я, в якому на лікуванні перебуває засуджений, в забезпеченні такого побачення тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Адміністрація закладу охорони здоров’я має забезпечити доступ до засудженого особам, визначеним абзацом першим цієї частини, аби вони особисто переконалися, що засуджений перебуває в закладі охорони здоров’я і не може за медичними показаннями спілкуватися з особами, які до нього прибули.

Побачення засудженого з особами, визначеними абзацом першим цієї частини, є конфіденційним.

Аудіофіксація такого побачення забороняється.

Відеофіксація такого побачення здійснюється відкрито. Засуджений та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення відеокамери.

Відеофіксація побачення камерою, про яку не повідомлено учасників побачення, забороняється.

Відеофіксація побачення здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту документів, якими користуються засуджений та/або особа (особи), яка (які) до нього прибула (прибули).

Відеофіксація побачення здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту розмови засудженого з особою (особами), яка (які) до нього прибула (прибули).

Під час побачення з особами, визначеними абзацом першим цієї частини, присутність персоналу установи виконання покарань забезпечується виключно за письмовою заявою засудженого та/або осіб, визначених абзацом першим цієї частини.

{Частина друга статті 8 в редакції Законів № 1186-VII від 08.04.2014, № 1637-IX від 14.07.2021}

3. Засуджені іноземці мають право підтримувати зв'язок з дипломатичними представництвами і консульськими установами своїх держав, особи без громадянства, а також громадяни держав, що не мають дипломатичних представництв або консульських установ в Україні, - з дипломатичними представництвами держави, яка взяла на себе охорону їхніх інтересів, або міжнародними органами чи організаціями, які здійснюють їх захист.

4. Засудженому гарантується право на побачення у порядку, встановленому цим Кодексом. У разі перебування на лікуванні у закладах охорони здоров'я засуджений має право на короткострокові побачення в порядку, визначеному цим Кодексом.

{Статтю 8 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014}

5. Забороняється примусове переривання сну засуджених у нічний час, крім вчинення засудженими втечі, масових заворушень, виникнення пожежі, аварії, стихійного лиха, безпосередньої загрози життю засуджених.

{Статтю 8 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Керівник адміністрації установи виконання покарань несе персональну відповідальність за розміщення засуджених, які прибули до установи, забезпечення їх побачення з особами, визначеними абзацом першим частини другої цієї статті. При цьому забороняється розміщення таких осіб у приміщеннях разом із особами, що мають дві або більше судимостей, а також особами, які можуть негативно на них вплинути за своїми психологічними якостями.

{Статтю 8 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

7. Засуджені, до яких судом застосовано пробацію, користуються правами, визначеними цим Кодексом та Законом України "Про пробацію".

{Статтю 8 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 9. Основні обов'язки засуджених

1. Засуджені зобов'язані:

виконувати встановлені законодавством обов'язки громадян України, неухильно додержуватися правил поведінки, які передбачені для засуджених, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших осіб;

виконувати встановлені законодавством вимоги адміністрації органів і установ виконання покарань, уповноваженого органу з питань пробації;

{Абзац третій частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

ввічливо ставитися до персоналу, інших осіб, які відвідують установи виконання покарань, а також до інших засуджених;

з'являтися за викликом адміністрації органів і установ виконання покарань, уповноваженого органу з питань пробації.

{Абзац п'ятий частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014}

2. Невиконання засудженими своїх обов'язків і встановлених законодавством вимог адміністрації органів і установ виконання покарань тягне за собою встановлену законом відповідальність.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014}

3. Обов’язки засуджених, до яких судом застосовано пробацію, визначаються цим Кодексом та Законом України "Про пробацію".

{Статтю 9 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 10. Право засуджених на особисту безпеку

1. Засуджені мають право на особисту безпеку.

2. У разі виникнення небезпеки життю і здоров'ю засуджених, які відбувають покарання у виді арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі, вони мають право звернутися із заявою до будь-якої посадової особи органу чи установи виконання покарань з проханням про забезпечення особистої безпеки. У цьому разі посадова особа зобов'язана вжити невідкладних заходів щодо забезпечення особистої безпеки засудженого.

3. Адміністрація установи виконання покарань вживає заходів до переведення засудженого в безпечне місце, а також інших заходів до усунення небезпеки, вирішує питання про місце подальшого відбування ним покарання.

4. У разі наявності небезпеки для життя і здоров'я засуджених, до яких згідно із законом у зв'язку з їх участю у кримінальному судочинстві прийнято рішення про застосування заходів безпеки, адміністрація установи виконання покарань вживає заходів щодо забезпечення безпеки цих осіб. Крім того, до зазначених осіб можуть бути застосовані такі заходи:

ізольоване тримання;

переведення в іншу установу виконання покарань.

5. Зміна умов тримання осіб, щодо яких застосовані заходи безпеки, здійснюється з додержанням вимог, передбачених цим Кодексом і законодавством України.

Глава 3
ОРГАНИ І УСТАНОВИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Стаття 11. Види органів і установ виконання покарань

1. Органами виконання покарань є: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, його територіальні органи, уповноважені органи з питань пробації.

{Частина перша статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Законів № 1492-VIII від 07.09.2016,№ 3185-IX від 29.06.2023}

2. Установами виконання покарань є: кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (далі - виховні колонії), слідчі ізолятори у випадках, передбачених цим Кодексом.

{Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1186-VII від 08.04.2014, № 3342-IX від 23.08.2023}

3. Кримінально-виконавчі установи поділяються на кримінально-виконавчі установи відкритого типу (далі - виправні центри) і кримінально-виконавчі установи закритого типу (далі - виправні колонії).

4. Виправні колонії поділяються на колонії мінімального, середнього і максимального рівнів безпеки. У разі необхідності в межах однієї виправної колонії можуть створюватися сектори з різними рівнями безпеки.

{Частина четверта статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2158-IX від 24.03.2022}

5. Виправні колонії мінімального рівня безпеки поділяються на колонії мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання і колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання.

6. У виправних колоніях можуть створюватися сектори для тримання осіб, узятих під варту, за умови забезпечення ізоляції від засуджених, які тримаються у цій установі.

У виправних колоніях мінімального та середнього рівнів безпеки можуть створюватися сектори для відбування покарання засудженими неповнолітніми, за умови забезпечення їх ізоляції від засуджених повнолітніх осіб та за умови дотримання відповідних норм харчування і матеріально-побутового забезпечення, встановлених для неповнолітніх засуджених.

{Частину шосту статті 11 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3185-IX від 29.06.2023}

{Статтю 11 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 2158-IX від 24.03.2022}

7. Під час дії воєнного стану в Україні у зв’язку з неможливістю доставлення військовополонених безпосередньо до табору для тримання військовополонених, з метою забезпечення їхнього життя та здоров’я такі особи можуть тимчасово перебувати в дільницях для тримання військовополонених, утворених у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівнів безпеки.

Військовополонені, які перебувають у дільницях для тримання військовополонених, переміщуються до табору для тримання військовополонених, як тільки таке безпечне переміщення стане практично можливим.

{Статтю 11 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2158-IX від 24.03.2022}

8. У межах, визначених цим Кодексом та законами України, виконання кримінальних покарань також здійснюють органи державної виконавчої служби, військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон.

{Частина статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5461-VI від 16.10.2012, № 1404-VIII від 02.06.2016}

9. Територіальні органи, уповноважені органи з питань пробації, виправні центри, виправні та виховні колонії, слідчі ізолятори організовуються і ліквідуються центральним

органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, а військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон - Міністерством оборони України.

{Частина статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5461-VI від 16.10.2012, № 1186-VII від 08.04.2014; в редакції Законів № 1492-VIII від 07.09.2016, № 3185-IX від 29.06.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 12. Органи державної виконавчої служби

Органи державної виконавчої служби виконують покарання у виді конфіскації майна у випадках та в порядку, передбачених цим Кодексом та законами України.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2677-VI від 04.11.2010, № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1404-VIII від 02.06.2016}

Стаття 13. Повноваження уповноваженого органу з питань пробації

1. Уповноважений орган з питань пробації у межах своїх повноважень забезпечує:

здійснення нагляду за засудженими, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей до трьох років;

виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських і виправних робіт, пробаційного нагляду;

{Абзац третій частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

реалізацію пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, засуджених до покарання у виді пробаційного нагляду;

{Абзац четвертий частини першої статті 13 в редакції Закону № 3342-IX від 23.08.2023}

проведення соціально-виховної роботи із засудженими, до яких застосовано пробацію;

здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення;

направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів у порядку, визначеному статтею 57 цього Кодексу;

здійснення інших визначених законодавством заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень;

здійснення контролю за виконанням засудженими до покарання у виді пробаційного нагляду обов’язку використовувати електронний засіб контролю та нагляду на визначений судом строк.

{Частину першу статті 13 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1186-VII від 08.04.2014, № 1404-VIII від 02.06.2016; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016 - положення щодо застосування пробаційних програм набирають чинності з 1 січня 2018 року}

Стаття 14. Військові частини, гауптвахти

Військові частини, гауптвахти виконують покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, службового обмеження для військовослужбовців, засуджених за кримінальні проступки, арешту з утриманням засуджених на гауптвахтах, а також здійснюють контроль за поведінкою засуджених військовослужбовців, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 15. *{Статтю 15 виключено на підставі Закону № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 16. Виправні центри

Виправні центри виконують покарання у виді обмеження волі стосовно осіб, засуджених за кримінальні проступки та нетяжкі злочини, а також засуджених, яким даний вид покарання призначено відповідно до статей 82, 389 Кримінального кодексу України.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 17. Дисциплінарний батальйон

Дисциплінарний батальйон виконує покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні засуджених військовослужбовців строкової служби, військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, осіб офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовців, призваних на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (крім військовослужбовців-жінок).

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 158-VIII від 05.02.2015, № 1357-IX від 30.03.2021}

Стаття 18. Виправні колонії

1. Виправні колонії виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі.

2. Засуджені до позбавлення волі відбувають покарання у виправних колоніях:

мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання - засуджені вперше до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, та нетяжкі злочини, а також особи, переведені з колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому цим Кодексом;

{Абзац другий частини другої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання - чоловіки, вперше засуджені до позбавлення волі за нетяжкі злочини; жінки, засуджені за нетяжкі злочини,

тяжкі та особливо тяжкі злочини. У виправній колонії цього виду можуть відбувати покарання також засуджені, переведені з виховних колоній у порядку, встановленому статтею 147 цього Кодексу. У секторі середнього рівня безпеки виправної колонії цього виду можуть відбувати покарання також жінки, засуджені до довічного позбавлення волі; жінки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування; жінки, яким покарання у виді довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк за правилами, передбаченими статтею 82 Кримінального кодексу України;

{Абзац третій частини другої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

середнього рівня безпеки - жінки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; жінки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування; жінки, яким покарання у виді довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк за правилами, передбаченими статтею 82 Кримінального кодексу України; чоловіки, вперше засуджені до позбавлення волі за тяжкі та особливо тяжкі злочини; чоловіки, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі; чоловіки, засуджені за вчинення умисного нетяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі; засуджені, переведені з колоній (секторів) максимального рівня безпеки в порядку, передбаченому цим Кодексом. У секторах максимального рівня безпеки виправної колонії цього виду можуть відбувати покарання також чоловіки, засуджені до довічного позбавлення волі, та чоловіки, засуджені до позбавлення волі на певний строк, яким визначено відбування покарання у приміщеннях камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки;

{Абзац четвертий частини другої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

максимального рівня безпеки - чоловіки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; чоловіки, яким покарання у виді смертної кари замінено довічним позбавленням волі; чоловіки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування; чоловіки, яким покарання у виді довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк за правилами, передбаченими статтею 82 Кримінального кодексу України; чоловіки, засуджені за умисні особливо тяжкі злочини, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі; чоловіки, засуджені за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі; чоловіки, засуджені за вчинення злочину, передбаченого частиною п’ятою статті 255, статтями 255[1], 255[2] Кримінального кодексу України; чоловіки, переведені з колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Абзац п'ятий частини другої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020; в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

3. Слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування.

У період дії воєнного стану в Україні та протягом двох років після його припинення чи скасування у слідчих ізоляторах можуть створюватися сектори максимального рівня безпеки для відбування покарання чоловіками, засудженими до довічного позбавлення волі, з урахуванням їхніх прав та обов’язків та з дотриманням вимог суворої ізоляції від інших категорій осіб, які тримаються у цих установах.

{Частину третю статті 18 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3185-IX від 29.06.2023}

4. У період дії воєнного стану в Україні та протягом двох років після його припинення чи скасування табори для тримання військовополонених виконують функції виправних колоній щодо військовополонених, засуджених до позбавлення волі на певний строк або до довічного позбавлення волі.

Засуджені військовополонені тримаються окремо від інших військовополонених.

Засуджені військовополонені тримаються відповідно до норм міжнародного гуманітарного права.

{Статтю 18 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3185-IX від 29.06.2023}

Стаття 19. Виховні колонії

Виховні колонії виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно засуджених неповнолітніх.

Стаття 20. Повідомлення про місце відбування покарання

1. Про прибуття засудженого до місця відбування покарання адміністрація органу чи установи виконання покарань, командування дисциплінарного батальйону, військової частини чи начальник гарнізону зобов'язані протягом трьох діб повідомити одного із членів сім'ї або близьких родичів за вибором засудженого.

2. Про місце відбування покарання засудженого повідомляється суд, який постановив вирок.

Стаття 20[1]. Повідомлення осіб, які надають правову допомогу

1. У разі зняття засудженого з обліку за установою виконання покарань, зміни правового, процесуального статусу засудженого, у тому числі в разі переведення засудженого на іншу роботу, посаду, підприємство, в іншу установу, організацію, з одного арештного дому до іншого, до слідчого ізолятора, переведення засудженого для подальшого відбування покарання з однієї виправної чи виховної колонії до іншої адміністрація установи виконання покарань невідкладно (не пізніш як за 24 години) письмово або шляхом надсилання листа на електронну поштову скриньку інформує осіб, визначених абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, а також невідкладно - після його (їх) фактичного прибуття до установи виконання покарань. В інформаційному листі зазначаються ініціатор прийнятих рішень стосовно засудженого, правове обґрунтування таких рішень, інформація щодо місця перебування засудженого (кінцевий пункт переведення), підстави та дата зміни місця перебування засудженого, а також підстави зміни правового, процесуального статусу засудженого.

{Кодекс доповнено статтею 20[1] згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

Стаття 21. Застосування до засуджених заходів медичного характеру

1. Стосовно засуджених, які мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, та не пройшли повного курсу лікування, органами і установами виконання покарань здійснюється лікування.

Утримання осіб, хворих на туберкульоз, проводиться в окремих приміщеннях від інших ув'язнених.

{Частина перша статті 21 в редакції Закону № 1186-VII від 08.04.2014}

2. Якщо під час відбування покарання буде встановлено, що засуджений захворів зазначеними в частині першій цієї статті захворюваннями та відмовляється від лікування, орган або установа виконання покарань вносить до суду подання про застосування до такої особи відповідного примусового лікування.

Глава 4
НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ. УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ВИПРАВЛЕННІ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ

Стаття 22. Нагляд за додержанням законів під час виконання кримінальних покарань

1. Прокурор відповідно до Закону України "Про прокуратуру" здійснює нагляд за додержанням законів в органах і установах виконання покарань при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

2. Письмові вказівки прокурора щодо додержання встановлених законодавством порядку і умов тримання осіб у місцях, зазначених у частині першій цієї статті, а також письмові вказівки прокурора, надані іншим органам, які виконують судові рішення у кримінальних справах, є обов'язковими і підлягають негайному виконанню.

{Стаття 22 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

Стаття 23. Контроль за діяльністю органів і установ виконання покарань

1. За діяльністю органів і установ виконання покарань здійснюється відомчий контроль вищестоящими органами і посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

{Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

Стаття 24. Відвідування установ виконання покарань

1. Без спеціального дозволу (акредитації) в будь-який час безперешкодно відвідувати установи виконання покарань для здійснення контролю та проведення перевірок (за бажанням - у супроводі до трьох медичних працівників для медичного огляду засуджених та до двох представників медіа) мають право:

Президент України або спеціально уповноважені ним представники (не більше п'яти осіб у кожній області, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі);

Прем'єр-міністр України або спеціально уповноважені ним представники (не більше двох осіб у кожній області, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі);

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини або спеціально уповноважені ним представники;

голова, заступники голови та члени Комісії при Президентові України у питаннях помилування;

Міністр юстиції України або спеціально уповноважені ним представники (не більше двох осіб у кожній області, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі);

Міністр внутрішніх справ України, Голова Національної поліції або спеціально уповноважені ними представники (не більше двох осіб у кожній області, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі);

{Абзац сьомий частини першої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

члени Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню;

Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови місцевих державних адміністрацій, на території яких вони розташовані, або спеціально уповноважені ними представники (не більше п'яти осіб на відповідну територію);

народні депутати України, їх помічники-консультанти, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим та депутати місцевих рад;

Генеральний прокурор, а також уповноважені ним прокурори і прокурори, які здійснюють на відповідній території нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

{Абзац одинадцятий частини першої статті 24 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016}

голова, заступник голови та члени спостережної комісії, які здійснюють організацію громадського контролю за дотриманням прав і законних інтересів засуджених під час виконання кримінальних покарань;

сільський, селищний, міський голова або спеціально уповноважені ними представники (не більше п'яти осіб) - на території відповідної місцевої ради;

члени громадських рад при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, та його територіальних підрозділах - на відповідній території.

2. Інші особи, а також близькі родичі засуджених можуть відвідувати установи виконання покарань за спеціальним дозволом адміністрації цих установ або органів управління зазначеними установами.

З метою реалізації засудженим права на захист, одержання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій (побачень) адміністрація установи виконання покарань допускає до засудженого осіб, визначених абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години без спеціального дозволу (акредитації) невідкладно на вимогу засудженого або особи (осіб), яка (які) має (мають) право на такі побачення з ним.

{Частину другу статті 24 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

3. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, у тому числі представники медіа, під час відвідування установ виконання покарань вправі безперешкодно, без обмеження в часі, із забезпеченням максимального сприяння працівниками та адміністраціями установ виконання покарань пересуватися територією установ виконання покарань, здійснювати аудіо- та відеозапис та поширювати отриману інформацію, ознайомлюватися із звітністю, у тому числі й статистичною, проводити ревізії, здійснювати інспектування, подавати усні або письмові запити, перевіряти додержання законодавства, оскаржувати протиправні дії (бездіяльність) посадових та службових осіб установ виконання покарань, вимагати негайного припинення таких дій (бездіяльності) та притягнення до відповідальності винних осіб (з наступним вичерпним письмовим повідомленням відповідної особи про вжиті (не вжиті) заходи відповідальності протягом 10 днів з дня отримання відповідної вимоги), ознайомлюватися з особовими справами засуджених, іншими документами тощо, спілкуватися з будь-якими працівниками установ виконання покарань та засудженими (у тому числі на умовах анонімності).

4. Спеціально уповноважені представники набувають своїх повноважень після подання до суб'єкта призначення, зазначеного у частині першій цієї статті, письмової заяви, видання щодо них відповідних розпорядчих актів особами, яких вони представляють, та отримання відповідного посвідчення.

Спеціально уповноважені представники (крім представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини) здійснюють свої повноваження на громадських засадах.

При призначенні особами, зазначеними у частині першій цієї статті, крім Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, своїх представників перевага надається кандидатам - членам громадських правозахисних організацій.

5. Режим в установах виконання покарань не повинен перешкоджати або використовуватися як перешкода реалізації суб'єктами контролю своїх повноважень, встановлених частиною третьою цієї статті.

6. В одній установі виконання покарань не може одночасно перебувати більше 10 осіб, зазначених у частині першій цієї статті, включаючи медичних працівників (які здійснюють супровід) та представників медіа. У разі перевищення зазначеної кількості перевага на

подальше перебування в установі виконання покарань надається особам, які першими потрапили на територію установи виконання покарань.

7. Представники громадських організацій, експерти, учені та фахівці, залучені Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини на договірних засадах до виконання функцій національного превентивного механізму, відвідують установи виконання покарань на підставі окремого письмового доручення Уповноваженого.

{Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1186-VII від 08.04.2014}

Стаття 25. Участь громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань

1. Об'єднання громадян та медіа, релігійні та благодійні організації, окремі особи в порядку, встановленому цим Кодексом і законами України, можуть надавати допомогу органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи.

{Частина перша статті 25 в редакції Закону № 1186-VII від 08.04.2014}

2. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань у виправних колоніях, арештних домах, виправних центрах та слідчих ізоляторах здійснюють спостережні комісії, які діють на підставі цього Кодексу та Положення про спостережні комісії, що затверджується Кабінетом Міністрів України, а у виховних колоніях - піклувальними радами. У випадках, встановлених цим Кодексом та законами України, громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань можуть здійснювати громадські об’єднання.

{Частина друга статті 25 в редакції Закону № 1488-VIII від 06.09.2016}

{Текст статті 25 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ II
ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ

Глава 5
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ШТРАФУ

Стаття 26. Порядок виконання покарання у виді штрафу

1. Засуджений зобов’язаний сплатити штраф у місячний строк після набрання вироком суду законної сили і повідомити про це уповноважений орган з питань пробації за місцем проживання шляхом пред’явлення документа про сплату штрафу.

2. У разі призначення штрафу з розстрочкою виплати певними частинами засуджений зобов’язаний сплачувати штраф у розмірі та строки, встановлені вироком суду. Про сплату відповідної частини штрафу засуджений повідомляє уповноважений орган з питань

пробації за місцем проживання шляхом пред’явлення документа про сплату відповідної частини штрафу.

3. У разі несплати засудженим штрафу у строк, передбачений частиною першою цієї статті, суд за поданням уповноваженого органу з питань пробації розглядає питання про розстрочку виплати несплаченої суми штрафу або заміну несплаченої суми штрафу покаранням у виді громадських, виправних робіт або позбавлення волі відповідно до закону.

4. У разі несплати засудженим чергового платежу у випадку призначення штрафу з розстрочкою виплати суд через місяць після закінчення строку виплати чергового платежу за поданням уповноваженого органу з питань пробації замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських, виправних робіт або позбавлення волі відповідно до закону.

{Стаття 26 в редакції Закону № 2677-VI від 04.11.2010; текст статті 26 в редакції Закону № 1404-VIII від 02.06.2016; в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

{Статтю 27 виключено на підставі Закону № 1404-VIII від 02.06.2016}

{Статтю 28 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}

Глава 6
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО, СПЕЦІАЛЬНОГО ЗВАННЯ, РАНГУ, ЧИНУ АБО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО КЛАСУ

Стаття 29. Порядок виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу

1. Суд, який постановив вирок про позбавлення засудженого військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, після набрання ним законної сили направляє копію вироку органові чи посадовій особі, які присвоїли це звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас.

2. Після одержання копії вироку, яким засудженого позбавлено військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, орган чи посадова особа, які присвоїли це звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, вносить до відповідних документів запис про позбавлення засудженого цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу і вживає заходів до позбавлення його всіх прав і пільг, пов'язаних з цим званням, рангом, чином або кваліфікаційним класом.

3. Стосовно військовозобов’язаного чи резервіста копія вироку надсилається до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем перебування на військовому обліку, а стосовно військовозобов’язаного чи резервіста Служби безпеки України або Служби зовнішньої розвідки України - до відповідного органу (підрозділу) Служби безпеки України або Служби зовнішньої розвідки України відповідно.

{Частина третя статті 29 в редакції Закону № 1357-IX від 30.03.2021}

4. Орган або посадова особа протягом місяця з дня одержання копії вироку сповіщає суд, який постановив вирок, про його виконання.

Глава 7
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Стаття 30. Порядок виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

1. Виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, призначеного як основне покарання, а також як додаткове до основних покарань, покладається на уповноважені органи з питань пробації.

{Частина перша статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, призначеного як додаткове покарання до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк, під час відбування основного покарання покладається на адміністрацію кримінально-виконавчої установи, командування дисциплінарного батальйону, військової частини чи начальника гарнізону.

{Частина друга статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

3. Адміністрація кримінально-виконавчої установи, командування дисциплінарного батальйону, військової частини чи начальник гарнізону, де відбуває покарання особа, засуджена до додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, не може використовувати засудженого на роботах, виконання яких йому заборонено згідно з вироком.

{Частина третя статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

4. Адміністрація кримінально-виконавчої установи, командування дисциплінарного батальйону, військової частини чи начальник гарнізону після відбуття засудженим основного покарання або в разі умовно-дострокового звільнення чи заміни покарання більш м’яким надсилає копію вироку суду до уповноваженого органу з питань пробації за місцем проживання засудженого або до військової частини за місцем служби засудженого.

{Частина четверта статті 30 в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 31. Обов’язки уповноваженого органу з питань пробації щодо виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

1. Уповноважений орган з питань пробації:

веде облік засуджених до позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

роз’яснює засудженим особам порядок та умови відбування покарання;

здійснює контроль за додержанням порядку та умов відбування покарання засудженими особами;

здійснює контроль за додержанням вимог судового рішення власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи засудженого, а також органом, що має право анулювати дозвіл на заняття відповідним видом діяльності, забороненим засудженому;

вживає заходів з припинення порушень вимог судових рішень;

вживає першочергових заходів з виявлення засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

звертається до відповідних правоохоронних органів щодо розшуку засуджених, місцезнаходження яких невідоме.

2. У разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом судового рішення щодо особи, позбавленої права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, уповноважений орган з питань пробації повідомляє про можливі наслідки невиконання судового рішення, а у разі його подальшого невиконання надсилає матеріали до органу Національної поліції для відповідного реагування.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 32. Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем роботи засуджених до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган за місцем роботи засудженого зобов'язаний:

не пізніше трьох днів після одержання копії судового рішення звільнити засудженого з посади, яку він обіймає, або від того виду професійної діяльності, права на яку його позбавлено, подати для внесення в порядку, встановленому Пенсійним фондом України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування відомості про відповідну підставу звільнення працівника та інформацію про позбавлення його права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю із зазначенням відповідних підстав і строку та повідомити уповноважений орган з питань пробації про виконання судового рішення;

{Абзац другий статті 32 в редакції Законів № 1492-VIII від 07.09.2016, № 1217-IX від 05.02.2021}

за вимогою уповноваженого органу з питань пробації надавати йому документи, пов'язані з виконанням покарання.

{Абзац третій статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 33. Обов'язки органів, які мають право анулювати дозвіл на заняття певними видами діяльності

Органи, які мають право анулювати дозвіл на заняття певними видами діяльності, зобов'язані не пізніше трьох днів після одержання копії судового рішення анулювати дозвіл на заняття тим видом діяльності, яка заборонена засудженому, вилучити відповідний документ, який надає даній особі право займатися певним видом діяльності, і повідомити про виконання судового рішення уповноважений орган з питань пробації.

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 34. Обов'язки засуджених до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

1. Засуджений до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю зобов’язаний:

виконувати судове рішення;

надавати на вимогу уповноваженого органу з питань пробації документи, пов’язані з виконанням даного покарання;

повідомляти уповноважений орган з питань пробації про місце роботи і проживання чи їх зміну;

з’являтися за викликом до уповноваженого органу з питань пробації.

Поважними причинами неявки засудженого за викликом уповноваженого органу з питань пробації у призначений строк є несвоєчасне одержання виклику, хвороба та інші обставини, що фактично позбавляють його можливості своєчасно прибути за викликом і документально підтверджені.

{Частина перша статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Засудженому забороняється без погодження з уповноваженим органом з питань пробації виїжджати за межі України.

{Частина друга статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 35. Наслідки ухилення від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

1. Стосовно особи, яка ухиляється від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, уповноважений орган з питань пробації надсилає матеріали до органів Національної поліції для відповідного реагування.

2. Ухиленням від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є невиконання засудженим обов’язків, передбачених статтею 34 цього Кодексу.

{Стаття 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Глава 8
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ

Стаття 36. Порядок виконання покарання у виді громадських робіт

1. Покарання у виді громадських робіт відбувається за місцем проживання засудженого. Громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від основної роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

2. Виконання покарання у виді громадських робіт здійснюється на основі участі засуджених у суспільно корисній праці і контролю за їхньою поведінкою відповідно до вимог цього Кодексу.

3. Контроль за виконанням покарання у виді громадських робіт покладається на уповноважений орган з питань пробації.

{Частина третя статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. Судове рішення приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня набрання судовим рішенням законної сили або звернення його до виконання.

{Частина четверта статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Уповноважений орган з питань пробації:

веде облік засуджених до покарання у виді громадських робіт;

роз’яснює засудженим порядок та умови відбування покарання;

погоджує з органами місцевого самоврядування перелік об’єктів, на яких засуджені відбувають покарання у виді громадських робіт;

здійснює контроль за додержанням засудженими порядку та умов відбування покарання у виді громадських робіт;

здійснює контроль за додержанням судового рішення власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи засудженого;

вживає заходів з припинення порушень судових рішень;

веде сумарний облік відпрацьованого засудженим часу;

вживає першочергових заходів з виявлення засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

звертається до відповідних правоохоронних органів щодо розшуку засуджених, місцезнаходження яких невідоме.

{Частина п'ята статті 36 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 37. Умови відбування покарання у виді громадських робіт

1. Засуджені до покарання у виді громадських робіт зобов’язані:

додержуватися встановлених відповідно до закону порядку і умов відбування покарання;

сумлінно ставитися до праці;

працювати на визначених для них об’єктах і відпрацьовувати встановлений судом строк громадських робіт;

повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання;

з’являтися за викликом до уповноваженого органу з питань пробації.

Поважними причинами неявки засудженого за викликом уповноваженого органу з питань пробації у призначений строк є несвоєчасне одержання виклику, хвороба та інші обставини, що фактично позбавляють його можливості своєчасно прибути за викликом і документально підтверджені.

{Частина перша статті 37 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Надання засудженому щорічної відпустки за основним місцем роботи не зупиняє виконання покарання у виді громадських робіт.

3. Стосовно особи, яка після ухвалення судового рішення визнана особою з інвалідністю першої або другої групи або досягла пенсійного віку, а також жінки, яка стала вагітною, уповноважений орган з питань пробації направляє до суду подання про звільнення її від подальшого відбування покарання.

{Частина третя статті 37 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. Засудженому забороняється без погодження з уповноваженим органом з питань пробації виїжджати за межі України.

{Частина четверта статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 38. Обчислення строку покарання у виді громадських робіт

1. Строк покарання у виді громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких засуджений працював за визначеним місцем роботи.

2. Громадські роботи виконуються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми - дві години на день, але не менше двадцяти п'яти годин на місяць.

Стаття 39. Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування засудженими покарання у виді громадських робіт

1. На власника підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган за місцем відбування засудженим покарання у виді громадських робіт покладається:

погодження з уповноваженим органом з питань пробації переліку об'єктів, на яких засуджені відбувають громадські роботи, та видів цих робіт;

контроль за виконанням засудженими визначених для них робіт та дотриманням правил техніки безпеки;

своєчасне повідомлення уповноваженого органу з питань пробації про ухилення засудженого від відбування покарання та переведення його на інше місце роботи, появу на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння, порушення громадського порядку;

ведення обліку та щомісячне інформування уповноваженого органу з питань пробації про кількість відпрацьованих засудженим годин і його ставлення до праці.

{Частина перша статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. У разі систематичного несвоєчасного подання інформації про виконання громадських робіт або нездійснення контролю відповідальною особою за роботою та поведінкою засудженого, а також невиконання інших вимог цієї статті уповноважений орган з питань пробації надсилає матеріали правоохоронним органам для відповідного реагування для вирішення питання про притягнення винних осіб до відповідальності згідно із законом.

{Частина друга статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. У разі ушкодження здоров’я внаслідок нещасного випадку під час виконання громадських робіт відшкодування шкоди засудженому здійснюється відповідно до законодавства.

{Частина третя статті 39 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 40. Відповідальність засуджених до покарання у виді громадських робіт

1. За порушення порядку та умов відбування покарання у виді громадських робіт, а також порушення громадського порядку, за яке засудженого було притягнуто до адміністративної відповідальності, до нього уповноваженим органом з питань пробації може бути застосоване застереження у виді письмового попередження про притягнення до кримінальної відповідальності.

{Частина перша статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Стосовно особи, яка ухиляється від відбування покарання у виді громадських робіт, уповноважений орган з питань пробації надсилає матеріали правоохоронним органам для відповідного реагування для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності відповідно до статті 389 Кримінального кодексу України.

{Частина друга статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. Ухиленням від відбування покарання у виді громадських робіт є:

систематичне невиконання встановлених обов’язків, порушення порядку та умов відбування покарання, а також притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, які були вчинені після письмового попередження;

{Абзац другий частини третьої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

невихід більше двох разів протягом місяця на громадські роботи без поважних причин, а також допущення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця, поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

4. Засуджений до громадських робіт, розшук якого оголошено у зв'язку з ухиленням від покарання, затримується і конвоюється органом Національної поліції у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством.

{Частина четверта статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 901-VIII від 23.12.2015}

Глава 9
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ВИПРАВНИХ РОБІТ

Стаття 41. Порядок виконання покарання у виді виправних робіт

1. Покарання у виді виправних робіт відбувається на підприємстві, в установі, організації незалежно від форми власності за місцем роботи засудженого.

2. Виконання покарання у виді виправних робіт здійснюється на основі участі засуджених у суспільно корисній праці і контролю за їхньою поведінкою відповідно до вимог цього Кодексу.

3. Контроль за виконанням покарання у виді виправних робіт покладається на уповноважений орган з питань пробації.

{Частина третя статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. Судове рішення виконується не пізніше десятиденного строку з дня набрання ним законної сили або звернення його до виконання.

{Частина четверта статті 41 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Уповноважений орган з питань пробації:

веде облік засуджених до покарання у виді виправних робіт;

роз’яснює засудженим порядок та умови відбування покарання;

здійснює контроль за додержанням засудженими порядку та умов відбування покарання;

здійснює контроль за додержанням порядку та умов відбування покарання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи засудженого;

вживає заходів з припинення порушень судових рішень;

направляє засуджених до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітних, якщо на час виконання вироку вони не працюють або звільнені з роботи відповідно до законодавства про працю;

погоджує зміну місця роботи засуджених протягом строку відбування ними покарання у виді виправних робіт;

застосовує заходи заохочення;

вживає першочергових заходів з виявлення засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

звертається до відповідних правоохоронних органів щодо розшуку засуджених, місцезнаходження яких невідоме.

{Частина п'ята статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VII від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Засуджені до покарання у виді виправних робіт зобов’язані:

додержуватися встановлених відповідно до закону порядку та умов відбування покарання;

сумлінно ставитися до праці;

працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися для взяття на облік до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітних, якщо на час виконання вироку вони не працюють або звільнені з роботи відповідно до законодавства про працю та працевлаштуватися, якщо їм буде запропоновано відповідну посаду (роботу);

повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання;

погоджувати з уповноваженим органом з питань пробації зміну місця роботи;

з’являтися за викликом до уповноваженого органу з питань пробації.

Поважними причинами неявки засудженого за викликом уповноваженого органу з питань пробації у призначений строк є несвоєчасне одержання виклику, хвороба та інші обставини, що фактично позбавляють його можливості своєчасно прибути за викликом і документально підтверджені.

{Частина шоста статті 41 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 42. Умови відбування покарання у виді виправних робіт

1. Протягом строку відбування покарання засудженим забороняється звільнятися з роботи за власним бажанням без дозволу уповноваженого органу з питань пробації. Дозвіл

на звільнення може бути наданий після перевірки обґрунтованості заяви засудженого та за наявності довідки з нового місця роботи про можливість його працевлаштування.

{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Особам, засудженим до покарання у виді виправних робіт, надається щорічна відпустка, час якої не зараховується до строку відбування покарання.

3. Час відбування засудженим покарання у виді виправних робіт зараховується в загальний стаж роботи.

4. Засудженим забороняється без погодження з уповноваженим органом з питань пробації виїжджати за межі України.

{Частина четверта статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Стосовно особи, яка після ухвалення судового рішення стала непрацездатною, уповноважений орган з питань пробації вносить подання до суду про заміну виправних робіт штрафом у порядку, визначеному кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством.

{Частина п'ята статті 42 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Стосовно жінки, яка стала вагітною, уповноважений орган з питань пробації вносить подання до суду про її дострокове звільнення від відбування покарання.

{Частина шоста статті 42 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 43. Обчислення строку покарання у виді виправних робіт

1. Строк покарання у виді виправних робіт обчислюється роками, місяцями і днями, протягом яких засуджений працював і з його заробітку провадилося відрахування. Число днів, відпрацьованих засудженим, має бути не менше числа робочих днів, які припадають на кожний місяць встановленого судом строку покарання. Якщо засуджений не відпрацював зазначену кількість днів і відсутні підстави, встановлені цим Кодексом для заліку невідпрацьованих днів у строк покарання, відбування покарання триває до повного відпрацювання засудженим призначеної кількості робочих днів. Початком строку відбування покарання вважається день, з якого фактично розпочато відрахування із заробітку засудженого.

2. У строк відбування покарання зараховується час, протягом якого засуджений не працював з поважних причин і за ним відповідно до закону зберігалася заробітна плата, а також час, коли засудженому не надавалася робота на підприємстві, в установі, організації, та час, протягом якого засуджений перебував на обліку в державній службі зайнятості і йому було надано статус безробітного.

3. У строк відбування покарання не зараховується час хвороби, викликаної алкогольним, наркотичним або токсичним сп'янінням або діями, пов'язаними з ним, грубим порушенням правил техніки безпеки, умисним заподіянням собі тілесних ушкоджень; час відбування адміністративного стягнення у виді адміністративного арешту або виправних

робіт, а також тримання під вартою як запобіжного заходу в іншому кримінальному провадженні у період відбування покарання у випадках, коли вина у вчиненні кримінального правопорушення доведена у встановленому законом порядку.

{Частина третя статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 44. Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування засудженими покарання у виді виправних робіт

1. На власника підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган за місцем відбування засудженим покарання у виді виправних робіт покладається:

щомісячне відрахування визначеної судовим рішенням частини заробітної плати і перерахування утриманої суми в доход держави;

{Абзац другий частини першої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

додержання порядку та умов відбування покарання, передбачених цим Кодексом;

своєчасне інформування уповноваженого органу з питань пробації про ухилення засудженого від відбування покарання, переведення засудженого на іншу роботу чи посаду, а також його звільнення;

{Абзац четвертий частини першої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

щомісячне інформування уповноваженого органу з питань пробації про кількість робочих днів за графіком на підприємстві, в установі, організації, кількість фактично відпрацьованих засудженим робочих днів, розмір заробітної плати і утримань з неї за вироком суду, кількість прогулів, кількість днів тимчасової непрацездатності за листком непрацездатності та з інших причин.

{Абзац п'ятий частини першої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. У разі систематичного неправильного або несвоєчасного відрахування сум із заробітку засудженого, а також невиконання інших вимог цієї статті уповноважений орган з питань пробації звертається до правоохоронних органів для відповідного реагування для вирішення питання про притягнення винних осіб до відповідальності згідно із законом.

{Частина друга статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 45. Порядок провадження відрахувань із заробітку засуджених до виправних робіт

1. Уповноважений орган з питань пробації здійснює контроль за правильністю і своєчасністю відрахувань із заробітку засуджених до виправних робіт і перерахуванням відрахованих сум у доход держави.

{Частина перша статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Відрахування провадяться з усієї суми заробітку, без виключення з цієї суми податків та інших платежів і незалежно від наявності претензій до засудженого за виконавчими документами, за кожний відпрацьований місяць при виплаті заробітної плати. В осіб, які працюють за сумісництвом, відрахування провадяться із заробітку за кожним місцем роботи. Відрахування відповідно до судового рішення починаються з наступного дня після надходження судового рішення та повідомлення на підприємство, в установу чи організацію, але не раніше ніж судове рішення набрало чинності.

{Частина друга статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. Відрахування не провадяться з грошових допомог, які одержуються в порядку загальнообов'язкового державного соціального страхування і соціального забезпечення, виплат одноразового характеру, не передбачених системою оплати праці, сум, які виплачуються як компенсація за витрати, пов'язані з відрядженням, та інших компенсаційних виплат.

Стаття 46. Заходи заохочення і стягнення, що застосовуються до осіб, засуджених до виправних робіт

1. Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган щодо засуджених до покарання у виді виправних робіт може застосовувати заходи заохочення і стягнення, передбачені законодавством про працю.

2. Уповноважений орган з питань пробації за зразкову поведінку і сумлінне ставлення до праці щодо засуджених може застосовувати такі заходи заохочення:

{Абзац перший частини другої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

подання до суду матеріалів про умовно-дострокове звільнення засудженого від покарання;

{Абзац другий частини другої статті 46 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

зарахування часу щорічної відпустки у строк відбування покарання.

3. Подання про умовно-дострокове звільнення засудженого від покарання надсилає до суду уповноважений орган з питань пробації з урахуванням характеристики засудженого, підготовленої власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи засудженого.

{Частина третя статті 46 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. За порушення порядку та умов відбування покарання у виді виправних робіт уповноваженим органом з питань пробації до засудженого може застосовуватися застереження у виді письмового попередження про притягнення до кримінальної відповідальності.

{Частина четверта статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Стосовно особи, яка ухиляється від відбування покарання у виді виправних робіт, уповноважений орган з питань пробації звертається до правоохоронних органів для відповідного реагування для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності відповідно до статті 389 Кримінального кодексу України.

{Частина п'ята статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Ухиленням засудженого від відбування покарання у виді виправних робіт є:

систематичне невиконання встановлених обов'язків;

{Абзац другий частини шостої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

порушення порядку та умов відбування покарання;

вчинення проступку, за який його було притягнуто до адміністративної відповідальності;

допущення більше двох разів протягом місяця прогулів, а також більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця або поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

7. Засуджений до виправних робіт, розшук якого оголошено у зв'язку з ухиленням від покарання, затримується і конвоюється органом Національної поліції у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством.

{Частина сьома статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 901-VIII від 23.12.2015}

Глава 10
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ СЛУЖБОВИХ ОБМЕЖЕНЬ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Стаття 47. Порядок виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців

1. Суд, який постановив вирок про службове обмеження для військовослужбовця, після набрання ним законної сили направляє копію вироку командиру військової частини, де проходить службу засуджений військовослужбовець.

2. Протягом трьох днів після одержання копії вироку командир військової частини видає відповідний наказ, у якому зазначаються розмір відрахувань у дохід держави з грошового забезпечення засудженого військовослужбовця, строк, протягом якого він не може бути підвищений за посадою, у військовому званні, а також який строк не зараховується йому до строку вислуги років для присвоєння чергового військового звання. Наказ оголошується по військовій частині і доводиться до відома засудженого військовослужбовця.

{Частина друга статті 47 в редакції Закону № 3380-IX від 06.09.2023}

3. Про прийняття вироку до виконання командир військової частини протягом трьох днів сповіщає суд, який постановив вирок. Строк відбування покарання у виді службового обмеження для військовослужбовця обчислюється роками, місяцями і днями, протягом яких засуджений військовослужбовець перебував на військовій службі та з його грошового забезпечення провадилося відрахування. Початком строку відбування покарання вважається день, з якого фактично розпочато відрахування із грошового забезпечення військовослужбовця.

{Частина третя статті 47 в редакції Закону № 3380-IX від 06.09.2023}

4. За три дні до закінчення встановленого вироком суду строку службового обмеження для військовослужбовця командир військової частини видає наказ про припинення його виконання із зазначенням дати припинення.

5. Засуджені, які відбувають покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців і визнані військово-лікарською комісією непридатними за станом здоров'я до військової служби із зняттям з військового обліку або непридатними до військової служби у мирний час, звільняються судом від покарання за поданням командира військової частини і висновком військово-лікарської комісії.

Глава 11
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ КОНФІСКАЦІЇ МАЙНА

Стаття 48. Порядок виконання покарання у виді конфіскації майна

1. Суд, який постановив вирок, що передбачає як додаткове покарання конфіскацію майна, після набрання ним законної сили надсилає виконавчий лист, копію опису майна і копію вироку для виконання органу державної виконавчої служби, про що сповіщає відповідну фінансову установу. У разі відсутності у справі опису майна засудженого надсилається довідка про те, що опису майна не проводилося.

{Частина перша статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

2. Виконання покарання у виді конфіскації майна здійснюється органом державної виконавчої служби за місцезнаходженням майна відповідно до Закону України "Про виконавче провадження".

{Частина друга статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

{Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 49. Майно, що підлягає конфіскації

1. Конфіскації підлягає майно, що є власністю засудженого, в тому числі його частка у спільній власності, статутному фонді суб'єктів господарської діяльності, гроші, цінні папери та інші цінності, включаючи ті, що знаходяться на рахунках і на вкладах чи на зберіганні у фінансових установах, а також майно, передане засудженим у довірче управління.

2. Не підлягає конфіскації майно, що належить засудженому на правах приватної власності чи є його часткою у спільній власності, необхідне для засудженого та осіб, які перебувають на його утриманні. Перелік такого майна визначається законом України.

3. Спори, пов'язані з конфіскацією майна, вирішуються в порядку, встановленому законом.

Глава 11[1]
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПРОБАЦІЙНОГО НАГЛЯДУ

Стаття 49[1]. Порядок виконання покарання у виді пробаційного нагляду

1. Виконання покарання у виді пробаційного нагляду покладається на уповноважені органи з питань пробації за місцем проживання засудженого.

2. Судове рішення виконується не пізніше десятиденного строку з дня набрання ним законної сили або звернення його до виконання.

3. Уповноважений орган з питань пробації:

1) веде облік засуджених до покарання у виді пробаційного нагляду;

2) роз’яснює засудженим порядок відбування покарання;

3) здійснює контроль за додержанням засудженими порядку відбування покарання;

4) визначає порядок та періодичність явки засудженого на реєстрацію;

5) здійснює контроль за виконанням засудженим обов’язків, покладених на нього судом, звертається до суду з поданням про зміну покладених обов’язків за результатами оцінки ризику вчинення засудженим повторного кримінального правопорушення;

6) за заявою засудженого, на якого покладено обов’язок використовувати електронний засіб контролю та нагляду і проживати за вказаною в рішенні суду адресою, звертається до суду з поданням про зміну визначеної в рішенні суду адреси місця відбування покарання;

7) вживає заходів з припинення порушень виконання судового рішення;

8) вживає першочергових заходів з виявлення засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

9) звертається до відповідних правоохоронних органів щодо розшуку засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

10) звертається до правоохоронних органів з поданням про притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які ухиляються від відбування покарання.

4. Засуджені до покарання у виді пробаційного нагляду зобов’язані:

1) виконувати визначені законом та покладені судом обов’язки;

2) з’являтися за викликом до уповноваженого органу з питань пробації.

5. Поважними причинами неявки засудженого за викликом уповноваженого органу з питань пробації у призначений строк є несвоєчасне одержання виклику, хвороба та інші обставини, що фактично позбавляють засудженого можливості своєчасно прибути за викликом і які документально підтверджені.

6. Порядок застосування електронних засобів контролю та нагляду за поведінкою осіб, на яких покладено цей обов'язок, затверджується Міністерством юстиції України.

Стаття 49[2]. Обчислення строку покарання у виді пробаційного нагляду

1. Строк покарання у виді пробаційного нагляду обчислюється з дня постановки засудженого на облік уповноваженим органом з питань пробації.

2. У строк покарання за правилами, передбаченими статтею 72 Кримінального кодексу України, зараховується час попереднього ув'язнення або цілодобового домашнього арешту.

Стаття 49[3]. Наслідки ухилення від відбування покарання у виді пробаційного нагляду

1. У разі невиконання засудженим обов'язків, передбаченихстаттею 49[1] цього Кодексу, вчинення адміністративного правопорушення із засудженим проводиться індивідуальна профілактична бесіда та застосовується письмове попередження про притягнення до кримінальної відповідальності. Письмове попередження не застосовується, якщо покладений обов'язок не був виконаний з поважних причин. У разі ухилення засудженого від прибуття за викликом уповноваженого органу з питань пробації письмове попередження вважається винесеним, якщо його направлено через Національного оператора поштового зв'язку або вручено в інший спосіб та отримано підтвердження про його вручення.

2. Стосовно засудженого, який ухиляється від відбування покарання у виді пробаційного нагляду, уповноважений орган з питань пробації надсилає матеріали до органів Національної поліції для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності відповідно до статті 389 Кримінального кодексу України.

3. Ухиленням від відбування покарання у виді пробаційного нагляду є систематичне невиконання засудженим обов'язків, передбачених статтею 49[1] цього Кодексу, або вчинення адміністративних правопорушень, зникнення з місця проживання, створення умисних перешкод для функціонування електронного засобу контролю та нагляду. Систематичним вважається невиконання без поважних причин три і більше разів обов'язків, передбачених статтею 49[1] цього Кодексу, покладених на особу рішенням суду, або вчинення трьох і більше адміністративних правопорушень.

{Кодекс доповнено главою 11[1] згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Глава 12
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ АРЕШТУ

Стаття 50. *{Статтю 50 виключено на підставі Закону № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 51. *{Статтю 51 виключено на підставі Закону № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 52. *{Статтю 52 виключено на підставі Закону № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 53. *{Статтю 53 виключено на підставі Закону № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 54. *{Статтю 54 виключено на підставі Закону № 3342-IX від 23.08.2023}*

Стаття 55. Особливості відбування арешту засудженими військовослужбовцями

1. Військовослужбовці, засуджені до арешту, відбувають покарання на гауптвахті.

2. На гауптвахті роздільно тримаються:

засуджені військовослужбовці з числа офіцерського складу окремо від інших категорій військовослужбовців;

засуджені військовослужбовці, які мають звання прапорщиків, мічманів, сержантів і старшин, окремо від військовослужбовців рядового складу;

засуджені військовослужбовці, які проходять службу за призовом, окремо від засуджених військовослужбовців, які проходять службу за контрактом.

3. Військовослужбовці, засуджені до арешту, направляються на гауптвахту для відбування арешту в десятиденний строк після одержання розпорядження суду про виконання вироку.

4. Порядок і умови відбування арешту засудженими військовослужбовцями визначаються цим Кодексом та нормативно-правовими актами Міністерства оборони України.

5. Час відбування арешту до загального строку військової служби і вислуги років для присвоєння чергового військового звання не зараховується, крім випадків, передбачених частиною восьмою цієї статті.

6. Під час відбування арешту засуджений військовослужбовець не може бути представлений до присвоєння чергового військового звання, призначений на вищу посаду, переведений на нове місце служби, звільнений з військової служби, за винятком випадків визнання його непридатним до військової служби за станом здоров'я.

7. Засудженим військовослужбовцям під час відбування арешту виплачується оклад за військове звання.

8. За сумлінну поведінку і ставлення до військової служби до засуджених військовослужбовців можуть застосовуватися заходи заохочення у виді подяки, дострокового зняття раніше накладеного стягнення чи зарахування часу відбування арешту в загальний строк військової служби повністю або частково.

9. За порушення порядку відбування покарання до засуджених військовослужбовців можуть застосовуватися заходи стягнення у виді догани чи переведення в одиночну камеру на строк до десяти діб.

10. Правом застосування заходу заохочення у виді зарахування часу відбування арешту до загального строку військової служби користується начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Правом застосування інших заходів заохочення і стягнення користуються начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України і начальник гарнізону.

Глава 13
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ

Стаття 56. Місця відбування покарання у виді обмеження волі

1. Особи, засуджені до обмеження волі, відбувають покарання у виправних центрах, як правило, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до їх місця проживання до засудження.

{Частина перша статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1276-VI від 16.04.2009}

2. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти адміністрації виправних центрів у трудовому і побутовому влаштуванні засуджених.

3. Управління (відділи) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань в Автономній Республіці Крим, областях, місті Києві та Київській області за погодженням з органами місцевого самоврядування визначають межі виправних центрів.

{Частина третя статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 57. Направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання

1. Особи, засуджені до обмеження волі, прямують за рахунок держави до місця відбування покарання самостійно. Уповноважений орган з питань пробації згідно з вироком суду вручає засудженому припис про виїзд до місця відбування покарання. Не пізніше трьох діб з дня одержання припису засуджений зобов'язаний виїхати до місця відбування покарання і прибути туди відповідно до вказаного в приписі строку.

Уповноважений орган з питань пробації надсилає засудженому виклик, за яким він зобов’язаний з’явитися для вручення припису та ознайомлення з порядком і умовами відбування покарання.

{Частину першу статті 57 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частина перша статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. З урахуванням особи та інших обставин кримінального провадження суд може направити засудженого до обмеження волі до місця відбування покарання у порядку, встановленому для осіб, засуджених до позбавлення волі. У цьому випадку засуджений звільняється з-під варти при прибутті до місця відбування покарання.

{Частина друга статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

3. Засуджені, яким обмеження волі призначено відповідно до статей 82 і 389 Кримінального кодексу України, направляються виправною колонією чи уповноваженим

органом з питань пробації до місця відбування покарання у порядку, передбаченому частинами першою і другою цієї статті.

{Частина третя статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. У разі невиїзду засудженого до місця відбування покарання без поважних причин або ухилення засудженого від отримання припису суд за поданням уповноваженого органу з питань пробації направляє засудженого до місця відбування покарання в порядку, встановленому для засуджених до позбавлення волі.

Поважними причинами невиїзду засудженого після отримання припису до місця відбування покарання в призначений строк є хвороба та інші обставини, що фактично позбавляють його можливості своєчасно прибути за викликом і документально підтверджені.

Належним підтвердженням отримання засудженим припису є його підпис про отримання припису.

Ухиленням засудженого від отримання припису є його умисні дії, що унеможливлюють вручення припису персоналом уповноваженого органу з питань пробації та підтверджуються документально.

{Частина четверта статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. У разі неприбуття засудженого до обмеження волі до місця відбування покарання та в разі, якщо його місцезнаходження невідоме, уповноважений орган з питань пробації надсилає органам Національної поліції подання про оголошення його в розшук та подання до суду для вирішення питання направлення засудженого до місця відбування покарання в порядку, установленому для засуджених до позбавлення волі. Після затримання засуджений направляється до місця відбування покарання в порядку, встановленому для засуджених до позбавлення волі.

{Частина п'ята статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Допускається переведення засудженого для подальшого відбування покарання з одного виправного центру до іншого для розміщення засудженого за місцем проживання його близьких родичів за наявності поважних причин, що перешкоджають подальшому перебуванню засудженого в цьому виправному центрі.

Переведення засудженого для подальшого відбування покарання з одного виправного центру до іншого здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, за поданням адміністрації виправного центру, погодженим з начальником відповідного територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, та спостережною комісією.

{Статтю 57 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 58. Обчислення строку покарання у виді обмеження волі

1. Строк покарання обчислюється з дня прибуття і постановки засудженого на облік у виправному центрі.

2. У строк покарання за правилами, передбаченими у статті 72 Кримінального кодексу України, зараховується час попереднього ув'язнення під вартою, а також час слідування під вартою до виправного центру.

Стаття 59. Порядок і умови відбування покарання у виді обмеження волі

1. Усі новоприбулі до виправного центру засуджені тримаються в окремих приміщеннях, де протягом чотирнадцяти діб проходять медичне обстеження для виявлення інфекційних та інших захворювань, а також первинне психолого-педагогічне та інше вивчення.

{Статтю 59 доповнено новою частиною першою згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

2. Засуджені до обмеження волі мають право:

носити цивільний одяг, мати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них, гроші, мобільні телефони та аксесуари до них, цінні речі, користуватися грішми без обмежень;

відправляти листи, отримувати посилки (передачі) і бандеролі, одержувати короткострокові побачення без обмежень, а тривалі побачення - до трьох діб один раз на місяць;

користуватися засобами мобільного зв'язку;

одержувати невідкладну правову допомогу, конфіденційні юридичні консультації (побачення) з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години.

{Абзац п'ятий частини другої статті 59 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

{Частина друга статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013; в редакції Закону № 1186-VII від 08.04.2014}

3. Засудженим може бути дозволено короткочасні виїзди за межі виправного центру за обставин, передбачених законом для осіб, засуджених до позбавлення волі, а також з інших поважних причин у таких випадках:

за необхідності звернутися в медичний заклад з приводу захворювання чи лікування за наявності відповідного медичного висновку;

для складання іспитів у навчальному закладі;

за викликом слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді чи суду - на період здійснення кримінального провадження;

{Абзац четвертий частини третьої статті 59 в редакції Закону № 245-VII від 16.05.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

для попереднього вирішення питань трудового і побутового влаштування після звільнення - строком до семи діб, без урахування часу на дорогу;

у разі необхідності оформлення документів для призначення та виплати пенсії;

{Частину третю статті 59 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

у разі виникнення інших життєво необхідних обставин, які потребують присутності засудженого.

4. Особи, засуджені до обмеження волі, зобов'язані:

виконувати законні вимоги адміністрації виправного центру, які стосуються порядку відбування призначеного покарання;

сумлінно працювати у місці, визначеному адміністрацією виправного центру;

постійно знаходитися в межах виправного центру під наглядом, залишати його межі лише за спеціальним дозволом адміністрації цього центру, проживати за особистим посвідченням, яке видається взамін паспорта;

проживати, як правило, у спеціально призначених гуртожитках;

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013}

з'являтися за викликом адміністрації виправного центру;

{Частину четверту статті 59 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

виконувати в разі залучення роботу із самообслуговування та благоустрою виправного центру.

{Частину четверту статті 59 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Засудженим до обмеження волі забороняється:

придбавати, використовувати, зберігати при собі та на території, де вони проживають, а також доставляти на цю територію предмети, вироби і речовини, перелік яких визначений Міністерством юстиції України. У разі виявлення таких предметів, виробів і речовин у засудженого вони підлягають вилученню і зберіганню до його звільнення, а вилучені з обігу - знищуються. Якщо в засудженого виявлені предмети, вироби і речовини, придбання і використання яких здійснюються за особливими дозволами і вичерпний перелік яких визначений законодавством, а також предмети, вироби і речовини, виготовлення, придбання, зберігання, збут і розповсюдження яких забороняються законодавством, вони передаються адміністрацією виправного центру до органів Національної поліції для прийняття рішення відповідно до законодавства. Про вилучення предметів, виробів і речовин посадовою особою виправного центру складається протокол;

{Абзац другий частини п'ятої статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

вживати спиртні напої і пиво, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги чи інші одурманюючі засоби.

6. Засуджені, які відбувають покарання у виді обмеження волі, а також приміщення, в яких вони проживають, можуть піддаватися обшуку, а їхні речі, посилки, передачі і бандеролі, що надійшли, - огляду. Огляди і обшуки приміщень, де проживають засуджені з сім'ями, провадяться за наявності встановлених законом підстав, за вмотивованим рішенням суду.

Жиле приміщення, де проживає засуджений із сім'єю, може відвідуватися, як правило, в денний час уповноваженими працівниками виправного центру.

{Абзац другий частини шостої статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

7. Засуджені, які не допускають порушень встановленого порядку виконання покарання у виді обмеження волі і мають сім'ї, після відбуття шести місяців строку покарання можуть за постановою начальника виправного центру проживати за межами гуртожитку із своїми сім'ями.

Ці особи зобов'язані від одного до чотирьох разів на тиждень з'являтися у виправний центр для реєстрації.

8. Особи, зазначені в частині шостій цієї статті, можуть проживати із своїми сім'ями в орендованих квартирах або придбавати житло в межах виправного центру.

{Частина восьма статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

9. Стосовно особи, яка після постановлення вироку визнана особою з інвалідністю першої чи другої групи або досягла пенсійного віку, або захворіла на тяжку хворобу, яка перешкоджає відбуванню покарання, а також стосовно жінки, яка завагітніла, уповноважений орган з питань пробації чи адміністрація виправного центру вносить до суду подання про звільнення такої особи від відбування покарання.

{Частина дев'ята статті 59 в редакції Законів № 1828-VI від 21.01.2010, № 3185-IX від 29.06.2023}

10. Порядок і умови виконання покарання у виді обмеження волі і нагляду за засудженими визначаються нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина десята статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 60. Умови праці засуджених до обмеження волі

1. Засуджені до обмеження волі залучаються до суспільно корисної оплачуваної праці за строковим трудовим договором, як правило, на виробництві виправних центрів, а також

на договірній основі на підприємствах, в установах чи організаціях усіх форм власності за умови забезпечення належного нагляду за їхньою поведінкою.

{Частина перша статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Праця засуджених до обмеження волі регулюється законодавством про працю, за винятком правил прийняття на роботу, звільнення з роботи, переведення на іншу роботу.

3. Переведення засуджених на іншу роботу, в тому числі в іншу місцевість, може здійснюватися власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за погодженням з адміністрацією виправного центру.

4. Засудженим незалежно від усіх відрахувань належить виплачувати не менш як сімдесят п’ять відсотків загальної суми заробітку, а засудженим, які мають заборгованість за виконавчими документами, - не менш як п’ятдесят відсотків загальної суми заробітку.

{Частина четверта статті 60 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

5. Засуджені можуть залучатися без оплати праці лише до робіт з благоустрою виправних центрів і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або до допоміжних робіт із забезпечення виправних центрів продовольством.

До цих робіт засуджені залучаються в порядку черговості в неробочий час і не більш як на дві години на день.

{Статтю 60 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 60[1]. Загальнообов’язкове державне соціальне страхування і пенсійне забезпечення засуджених до обмеження волі

1. Засуджені до обмеження волі, залучені до суспільно корисної оплачуваної праці за строковим трудовим договором, підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню.

2. Засуджені мають право на загальних підставах на призначення та отримання пенсії за віком, по інвалідності, у зв’язку з втратою годувальника та в інших випадках, передбачених законодавством про пенсійне забезпечення.

3. Пенсії засудженим за наявності відповідного права призначаються територіальними органами Пенсійного фонду України за місцем відбування покарання.

4. Виплата особам, засудженим до обмеження волі, призначених пенсій здійснюється територіальними органами Пенсійного фонду України на рахунок установи за місцем відбування покарання.

Із пенсій засуджених до обмеження волі відшкодовуються витрати на їх утримання в установах виконання покарань в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

При цьому не менш як п’ятдесят відсотків пенсії зараховується установою за місцем відбування покарання на особовий рахунок засудженого.

{Кодекс доповнено статтею 60[1] згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 61. Обов'язки адміністрації виправного центру

1. Адміністрація виправного центру веде облік засуджених, роз'яснює порядок і умови відбування покарання, організовує трудове і побутове влаштування засуджених; забезпечує додержання умов праці засуджених, порядку та умов відбування покарання; здійснює нагляд і заходи попередження порушень порядку відбування покарання; проводить із засудженими соціально-виховну роботу; застосовує встановлені законом заходи заохочення і стягнення; здійснює роботу щодо підготовки засуджених до звільнення.

2. Порядок здійснення зазначених повноважень визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина друга статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 62. Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем роботи засуджених до обмеження волі

1. Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган за місцем роботи засуджених до обмеження волі зобов'язаний забезпечити їх залучення до суспільно корисної праці з урахуванням стану здоров'я та, за можливістю, спеціальності, організовувати первинну професійну підготовку і створити необхідні побутові умови.

2. Про запізнення засудженого на роботу та його відсутність на роботі з невідомих причин власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган зобов'язаний негайно повідомити адміністрацію виправного центру.

3. Власнику підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу, де працюють засуджені, забороняється звільняти їх з роботи, крім таких випадків:

звільнення від відбування покарання на підставах, передбачених Кримінальним кодексом України;

переведення засудженого на роботу на інше підприємство, в установу чи організацію або для дальшого відбування покарання до іншого виправного центру;

набрання законної сили вироком суду, за яким особа, що відбуває покарання у виді обмеження волі, засуджена до позбавлення волі;

неможливість виконання даної роботи за станом здоров'я.

Стаття 63. Медичне обслуговування засуджених до обмеження волі

1. Лікувально-профілактична і протиепідемічна робота у виправних центрах організовується і проводиться на загальних підставах відповідно до законодавства про охорону здоров'я закладами охорони здоров'я.

{Частина перша статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

2. Направлення засуджених до лікувальних закладів визначається згідно з порядком обслуговування населення установами охорони здоров'я.

{Частина друга статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

3. Засудженим до обмеження волі, які перебувають у лікувальних закладах, гарантується правова допомога та користування мобільним зв'язком відповідно до положень нормативно-правових актів та цього Кодексу.

{Статтю 63 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

Стаття 64. Матеріально-побутове забезпечення засуджених до обмеження волі

1. Засуджені, які тримаються у виправних центрах, забезпечуються індивідуальним спальним місцем, інвентарем і постільними речами, а продукти харчування, одяг, взуття, білизну і предмети першої потреби придбавають за власні кошти. Норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою чотирьох квадратних метрів. Комунально-побутові та інші послуги оплачуються засудженими на загальних підставах.

{Частина перша статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Засудженим, які не працюють у зв'язку із захворюванням, а також з причин, від них не залежних, і не одержують за цей час заробітної плати або інших доходів, харчування та комунально-побутові послуги надаються за встановленими нормами за рахунок виправного центру.

3. Засуджені, які направлені на лікування до лікувальних закладів охорони здоров'я, забезпечуються цими лікувальними закладами всіма видами довольства на загальних підставах.

4. У необхідних випадках адміністрація виправного центру або підприємства, установи чи організації, де працевлаштований засуджений, може видавати йому аванс із наступним відшкодуванням.

5. Із засуджених, які тримаються в дисциплінарних ізоляторах, стягується повна вартість харчування, наданого їм за встановленими нормами.

Стаття 65. Соціально-виховна робота із засудженими до обмеження волі

1. З особами, які відбувають покарання у виді обмеження волі, адміністрацією виправного центру, а також власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом, де працюють засуджені, і громадськими організаціями проводиться соціально-виховна робота.

2. Активна участь засуджених у виховних заходах заохочується і враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення.

Стаття 66. Участь засуджених до обмеження волі в самодіяльних організаціях

1. Засуджені, які відбувають покарання у виді обмеження волі, можуть створювати самодіяльні організації засуджених і брати участь в їх роботі.

2. У виправних центрах забороняється діяльність політичних партій та профспілок.

Стаття 67. Заходи заохочення, що застосовуються до осіб, засуджених до обмеження волі

1. За сумлінну поведінку і ставлення до праці до засуджених можуть застосовуватися такі заходи заохочення:

подяка;

нагородження похвальною грамотою;

грошова премія;

нагородження подарунком;

дострокове зняття раніше накладеного стягнення;

дозвіл на виїзд до близьких родичів за межі виправного центру на святкові, неробочі та вихідні дні.

2. Засуджені, які стали на шлях виправлення або сумлінною поведінкою і ставленням до праці довели своє виправлення, можуть бути у встановленому законом порядку представлені до заміни невідбутої частини покарання більш м'яким або до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Стаття 68. Заходи стягнення, що застосовуються до осіб, засуджених до обмеження волі

1. До засуджених, які порушують трудову дисципліну і встановлений порядок відбування покарання, адміністрація виправного центру може застосовувати такі заходи стягнення:

попередження;

догана;

сувора догана;

{Абзац п'ятий частини першої статті 68 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

заборона проживати поза гуртожитком строком до трьох місяців;

заборона виходу за межі виправного центру у вільний від роботи час на строк до трьох місяців;

{Абзац сьомий частини першої статті 68 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

поміщення в дисциплінарний ізолятор строком до десяти діб.

2. Стосовно особи, яка самовільно залишила місце обмеження волі або злісно ухиляється від робіт, або систематично порушує громадський порядок чи встановлені правила проживання, адміністрація виправного центру надсилає прокуророві матеріали для вирішення питання про притягнення засудженого до кримінальної відповідальності відповідно до статті 390 Кримінального кодексу України.

Стаття 69. Порядок застосування заходів заохочення і стягнення до осіб, засуджених до обмеження волі

1. Заходи заохочення і стягнення накладаються письмово і усно та відображаються в особовій справі засудженого.

2. При заохоченні до засудженого застосовується один захід заохочення.

3. Дозвіл на виїзд до близьких родичів на святкові, неробочі та вихідні дні може бути наданий засудженому не більше одного разу на місяць.

4. При призначенні заходів стягнення враховуються мотиви і обставини вчинення порушення, кількість і характер раніше накладених стягнень, а також пояснення засудженого по суті проступку. Накладені стягнення мають відповідати тяжкості і характеру проступку засудженого.

5. Стягнення може бути накладене тільки на особу, яка вчинила проступок, не пізніше десяти діб з дня виявлення проступку, а якщо у зв'язку з проступком проводилася перевірка, то з дня її закінчення, але не пізніше шести місяців з дня вчинення проступку.

6. Накладене стягнення звертається до виконання, як правило, негайно, але не пізніше одного місяця з дня його накладення.

7. Якщо протягом шести місяців з дня відбуття стягнення засуджений не буде підданий новому стягненню, він визнається таким, що не має стягнення. Накладене в цей період нове стягнення на засудженого перериває перебіг зазначеного строку і його обчислення продовжується знову з дня відбуття останнього стягнення.

8. Засудженим, яким заборонений вихід за межі гуртожитку у вільний від роботи час, протягом строку дії заборони вихід із гуртожитку може бути дозволений у виняткових випадках і на встановлений час для:

одержання медичної допомоги;

придбання продуктів харчування і предметів першої потреби;

відвідання лазні, пральні або перукарні;

одержання поштових відправлень;

відвідання установ і організацій, навчальних закладів.

9. Стягнення у виді поміщення в дисциплінарний ізолятор застосовується в порядку, визначеному статтями 134, 135 цього Кодексу.

{Статтю 69 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 70. Посадові особи, які застосовують заходи заохочення і стягнення, та обсяг їх повноважень

1. Правом застосування заходів заохочення і стягнення, передбачених статтями 67 і 68 цього Кодексу, користуються у повному обсязі начальник виправного центру, а також його прямі начальники. Заходи заохочення і стягнення можуть застосовувати також заступник

начальника виправного центру і начальник відділення соціально-психологічної служби виправного центру в межах, передбачених частинами другою і третьою цієї статті.

2. Заступник начальника виправного центру має право застосовувати заходи заохочення у виді оголошення подяки, дострокового зняття раніше накладеного ним стягнення і дозволу на виїзд до близьких родичів за межі виправного центру на святкові, неробочі і вихідні дні, а також заходи стягнення у виді попередження, догани і суворої догани.

3. Начальник відділення соціально-психологічної служби виправного центру має право застосовувати в усній формі заходи заохочення у виді оголошення подяки і дострокового зняття раніше накладеного ним стягнення, а також заходи стягнення у виді попередження, догани і суворої догани.

Глава 14
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ТРИМАННЯ В ДИСЦИПЛІНАРНОМУ БАТАЛЬЙОНІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Стаття 71. Порядок виконання покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців

1. Покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців виконується дисциплінарним батальйоном. Організаційну структуру і чисельність дисциплінарного батальйону визначає Міністерство оборони України.

2. Загальне керівництво дисциплінарним батальйоном здійснює Міністр оборони України.

3. Направлення і прийняття засуджених військовослужбовців у дисциплінарний батальйон здійснюється у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

4. Строк відбування покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців обчислюється з дня, визначеного вироком суду, з урахуванням відповідно до статті 72 Кримінального кодексу України часу тримання засудженого в місцях попереднього ув'язнення.

5. На засуджених військовослужбовців, які тримаються в дисциплінарному батальйоні, поширюються положення цього Кодексу щодо суспільно корисної праці, соціально-виховної роботи, загальноосвітнього і професійно-технічного навчання, громадського впливу. Із засудженими також проводяться військові навчання.

{Частина п'ята статті 71 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

6. Особи, які відбувають покарання в дисциплінарному батальйоні, виконують обов'язки та користуються правами, встановленими законодавством для військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України, з обмеженнями, передбаченими цим Кодексом.

7. Відпустки засудженим військовослужбовцям не надаються.

{Частина сьома статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 158-VIII від 05.02.2015}

8. Пропозиції, заяви та скарги засуджених військовослужбовців розглядаються у порядку, визначеному законодавством.

Стаття 72. Режим у дисциплінарному батальйоні

1. Засуджені військовослужбовці зобов'язані додержуватися вимог режиму, встановлених цим Кодексом та нормативно-правовими актами Міністерства оборони України.

2. Під час відбування покарання в дисциплінарному батальйоні всі засуджені військовослужбовці незалежно від їхнього військового звання та характеру попередньої служби перебувають як солдати і носять єдині встановлені для даного дисциплінарного батальйону форму одягу та знаки розрізнення.

{Частина друга статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007}

Стаття 73. Побачення, телефонні розмови засуджених військовослужбовців із захисником (захисниками)

{Назва статті 73 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

1. Засуджені військовослужбовці мають право на короткострокові і тривалі побачення.

2. Короткострокові побачення з родичами чи іншими особами надаються один раз на місяць тривалістю до чотирьох годин у спеціально обладнаному приміщенні під контролем представника дисциплінарного батальйону у вільний від роботи та занять час у дні і години, встановлені командиром дисциплінарного батальйону.

3. Тривалі побачення надаються тільки з близькими родичами один раз на три місяці тривалістю до трьох діб з правом спільного проживання в спеціально обладнаних приміщеннях дисциплінарного батальйону. На час тривалого побачення засуджені військовослужбовці звільняються від роботи і занять.

4. У порядку, встановленому командиром дисциплінарного батальйону, засуджені військовослужбовці можуть вести телефонні розмови без обмеження їх кількості, у тому числі під час перебування в стаціонарних закладах охорони здоров'я.

{Частина четверта статті 73 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

5. Для одержання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій засудженим військовослужбовцям, у тому числі під час їх перебування у стаціонарних закладах охорони здоров’я, надається право на невідкладні побачення з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, без обмеження в часі та кількості в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години за ініціативою таких осіб, засудженого військовослужбовця або його родичів.

Побачення засуджених військовослужбовців з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, є конфіденційними.

Аудіофіксація такого побачення забороняється.

Відеофіксація такого побачення здійснюється відкрито. Засуджений військовослужбовець та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення камери.

Відеофіксація побачення камерою, про яку не повідомлено учасників побачення, забороняється.

Відеофіксація побачення здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту документів, якими користується засуджений військовослужбовець та/або особа (особи), яка (які) до нього прибула (прибули).

Відеофіксація побачення здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту розмови засудженого військовослужбовця з особою (особами), яка (які) до нього прибула (прибули).

Присутність на такому побаченні інших осіб можлива за письмовою заявою засудженого військовослужбовця, складеною ним у присутності особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього, або за письмовою заявою такої особи (таких осіб).

Командування дисциплінарного батальйону, адміністрація закладу охорони здоров’я, в якому на лікуванні перебуває засуджений військовослужбовець, зобов’язані при пред’явленні особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, документа, що посвідчує їх особу, та одного з документів, визначених статтею 50 Кримінального процесуального кодексу України, або довіреності, договору із засудженим військовослужбовцем чи договору з його родичами про представлення інтересів засудженого військовослужбовця в Європейському суді з прав людини або інших документів, що підтверджують їх право на таке побачення із засудженим військовослужбовцем, негайно забезпечити побачення з ним.

Якщо ініціатором побачення із засудженим військовослужбовцем є особи, визначені абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, командування дисциплінарного батальйону, адміністрація закладу охорони здоров’я, в якому на лікуванні перебуває засуджений військовослужбовець, зобов’язані організувати таке побачення.

Адміністрація закладу охорони здоров’я має забезпечити доступ до засудженого військовослужбовця особам, визначеним абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, для підтвердження факту, що засуджений військовослужбовець перебуває в закладі охорони здоров’я і не може за медичними показаннями особисто спілкуватися з особами, які до нього прибули.

У разі якщо засуджений військовослужбовець особисто та безпосередньо повідомляє осіб, визначених абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, про небажання продовжувати побачення, таке побачення припиняється.

Не є підставою для відмови командування дисциплінарного батальйону, адміністрації закладу охорони здоров’я, в якому на лікуванні перебуває засуджений військовослужбовець, у побаченні з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, наявність письмової відмови засудженого військовослужбовця від такого побачення. Відмова з цієї підстави командування дисциплінарного батальйону,

адміністрації закладу охорони здоров’я, в якому на лікуванні перебуває засуджений військовослужбовець, у забезпеченні такого побачення тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Засудженому військовослужбовцю забезпечується можливість спілкування з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, у приміщенні без суцільного розмежувального скла за згодою таких осіб.

{Частина п'ята статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014; в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

Стаття 74. Листування засуджених військовослужбовців

Засудженим військовослужбовцям дозволяється відправляти і отримувати листи та телеграми без обмеження їх кількості. Вручення листів, що надходять, проводиться представником дисциплінарного батальйону, в присутності якого засуджений військовослужбовець зобов'язаний їх розпечатати. Зміст листів перевірці не підлягає. Виявлені при цьому заборонені вкладення вилучаються. Розпечатувати листи, які відправляють засуджені, заборонено.

Стаття 75. Короткочасні виїзди засуджених військовослужбовців за межі дисциплінарного батальйону

1. У зв'язку з винятковими обставинами (смерть або тяжка хвороба близького родича, яка загрожує життю хворого; стихійне лихо, яке завдало значної матеріальної шкоди майну засудженого військовослужбовця та його сім'ї) засудженому військовослужбовцю може бути дозволено короткочасний виїзд за межі дисциплінарного батальйону на строк до семи діб, не враховуючи часу, необхідного для проїзду в обидва кінці.

2. Дозвіл на короткочасний виїзд дає командир дисциплінарного батальйону з урахуванням особи і поведінки засудженого військовослужбовця. Час перебування засудженого військовослужбовця за межами дисциплінарного батальйону зараховується до строку відбування покарання. Оплату проїзду засудженому військовослужбовцю забезпечує дисциплінарний батальйон.

Стаття 76. Одержання засудженими військовослужбовцями посилок (передач) і бандеролей

1. Засуджені військовослужбовці мають право на одержання посилок (передач) і бандеролей без обмеження їх кількості.

2. Посилки (передачі) і бандеролі, що надходять на ім'я засуджених військовослужбовців, підлягають огляду. Порядок огляду та вручення їх засудженому військовослужбовцю встановлює командир дисциплінарного батальйону.

3. У разі виявлення в посилці (передачі) чи бандеролі речей або предметів, які засудженому військовослужбовцю мати заборонено, їх вилучають, заносять до опису особистих речей засудженого і зберігають разом з іншими його особистими речами до закінчення строку відбування покарання. При цьому вогнепальну і холодну зброю, боєприпаси, отруйні речовини, наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори, інші предмети, вилучені з цивільного обігу, вилучають і засудженому

військовослужбовцю не повертають. У разі виявлення таких предметів складається акт, а про їх вилучення командир дисциплінарного батальйону негайно повідомляє прокуророві.

Стаття 77. Праця засуджених військовослужбовців

1. Засуджені військовослужбовці залучаються до праці на підприємствах, в установах та організаціях, які належать до сфери управління Міністерства оборони України, у майстернях дисциплінарного батальйону, а також до робіт з інженерного обладнання позицій (районів), будівництва інженерних споруд з метою зміцнення обороноздатності держави, відновлення інфраструктури населених пунктів в умовах особливого періоду, в тому числі воєнного стану чи в бойовій обстановці, а також після їх завершення до закінчення відбудовного періоду, який закінчується в момент офіційного оголошення про це.

{Частина перша статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 158-VIII від 05.02.2015}

2. Праця засуджених військовослужбовців організовується з додержанням правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, встановленими законодавством про працю.

3. Праця засуджених військовослужбовців оплачується відповідно до законодавства про працю. Нараховані суми заробітку засудженим військовослужбовцям зараховуються в установленому порядку на їх особові рахунки.

Стаття 78. Військове навчання засуджених військовослужбовців

Військове навчання засуджених військовослужбовців організовується і проводиться за спеціальною програмою, розробленою Міністерством оборони України. Для проведення занять створюється необхідна навчально-матеріальна база.

Стаття 79. Соціально-виховна робота із засудженими військовослужбовцями

1. Соціально-виховну роботу із засудженими військовослужбовцями організовує і проводить командування дисциплінарного батальйону. Вона ведеться відповідно до цього Кодексу та нормативно-правових актів Міністерства оборони України. Командири військових частин, з яких прибули засуджені військовослужбовці, зобов'язані підтримувати постійний зв'язок з командиром дисциплінарного батальйону, цікавитися поведінкою колишніх підлеглих і сприяти їхній ресоціалізації.

2. Місцеві органи виконавчої влади і громадські організації можуть надавати допомогу командуванню дисциплінарного батальйону в проведенні соціально-виховної роботи із засудженими військовослужбовцями.

Стаття 80. Ради громадськості засуджених військовослужбовців

1. З метою розвитку навичок самоорганізації засуджених військовослужбовців, заохочення корисної ініціативи та використання громадського впливу на їх виправлення і ресоціалізацію в ротах дисциплінарного батальйону створюються самодіяльні ради із числа засуджених військовослужбовців, які не порушують встановлені правила поведінки і сумлінно ставляться до праці та військової служби.

2. Самодіяльні ради обираються на зборах рот дисциплінарного батальйону. Склад ради затверджує командир дисциплінарного батальйону.

3. Самодіяльна рада надає командиру дисциплінарного батальйону допомогу в організації виховних заходів і дозвілля засуджених військовослужбовців, проводить роз'яснювальну роботу із засудженими військовослужбовцями, бере участь в обговоренні кандидатур осіб, які можуть бути зараховані до числа тих, хто виправляється, а також засуджених військовослужбовців, до яких може бути застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Стаття 81. Заходи заохочення, що застосовуються до засуджених військовослужбовців

1. За сумлінну поведінку і ставлення до праці та військової служби до засуджених військовослужбовців можуть бути застосовані такі заходи заохочення:

подяка;

зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення;

надання одного додаткового короткострокового побачення;

{Абзац четвертий частини першої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

нагородження цінним подарунком або премією в розмірі місячного грошового забезпечення;

зарахування до числа тих, хто виправляється.

2. Засуджені військовослужбовці, які сумлінною поведінкою і ставленням до праці та військової служби довели своє виправлення, можуть бути представлені командиром дисциплінарного батальйону в установленому законом порядку до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Стаття 82. Заходи стягнення, що застосовуються до засуджених військовослужбовців

1. За порушення встановленого порядку відбування покарання до засуджених військовослужбовців можуть бути застосовані такі дисциплінарні стягнення:

зауваження;

догана;

сувора догана;

призначення в наряд на роботу - до п'яти днів у вільний від роботи і навчання час;

арешт з триманням на гауптвахті - до десяти діб;

виключення з числа тих, хто виправляється.

2. Засуджені військовослужбовці, заарештовані в дисциплінарному порядку, відбувають арешт на гауптвахті в одиночних камерах дисциплінарного батальйону згідно з вимогами Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

Стаття 83. Порядок застосування заходів заохочення і стягнення до засуджених військовослужбовців

Права командира дисциплінарного батальйону щодо застосування заходів заохочення і стягнення, передбачених цим Кодексом, а також порядок їх застосування і обліку визначаються Міністерством оборони України.

Стаття 84. Матеріально-побутове та медичне забезпечення засуджених військовослужбовців

1. Створення житлово-побутових умов для засуджених військовослужбовців та їхнє медичне забезпечення здійснюються відповідно до вимог Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України.

2. Засуджені військовослужбовці забезпечуються речовим майном та продовольством за нормами, встановленими для військовослужбовців строкової служби.

3. Щомісячне грошове забезпечення засуджених військовослужбовців у розмірі окладу, встановленого за першим тарифним розрядом для солдатів, матросів першого року строкової служби, окладу за військовим званням та надбавки за вислугу років для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, осіб офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовців, призваних на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, зараховують на їхні особові рахунки.

{Частина третя статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законами № 158-VIII від 05.02.2015, № 1357-IX від 30.03.2021}

4. Хворих засуджених військовослужбовців у разі потреби направляють на лікування до госпіталю під вартою. Охорона засуджених військовослужбовців у межах госпіталю здійснюється начальником гарнізону за місцем дислокації госпіталю.

Засудженим військовослужбовцям, які перебувають на лікуванні, гарантується правова допомога та телефонні розмови відповідно до положень цього Кодексу.

{Частину четверту статті 84 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

Стаття 85. Звільнення від покарання засуджених військовослужбовців за хворобою

Засуджені військовослужбовці, які відбувають покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні і визнані військово-лікарською комісією непридатними за станом здоров'я до військової служби зі зняттям з військового обліку або непридатними до військової служби у мирний час, звільняються судом від покарання за поданням командира дисциплінарного батальйону і висновком військово-лікарської комісії.

РОЗДІЛ III
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Глава 15
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття 86. Визначення засудженому до позбавлення волі виду колонії

1. Вид колонії, в якій засуджені до позбавлення волі відбувають покарання, визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, визначає перелік колоній, у яких відбувають покарання засуджені до позбавлення волі, передані в Україну для відбування покарання, а також засуджені до позбавлення волі, стосовно яких компетентним органом іноземної держави було прийнято рішення про їх видачу в Україну (екстрадицію) для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

{Стаття 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 3480-IX від 21.11.2023}

Стаття 87. Направлення засуджених до позбавлення волі для відбування покарання

1. Особи, засуджені до позбавлення волі, направляються для відбування покарання не раніше спливу триденного та не пізніше десятиденного строку з дня набрання вироком законної сили або з дня надходження із суду розпорядження про виконання вироку, що набрав законної сили. Протягом зазначеного строку засуджений має право на одне короткострокове побачення з близькими родичами та на невідкладні побачення з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, за їхньою ініціативою та/або ініціативою засудженого без обмеження в часі та кількості в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні в будь-який час з 8 години до 20 години.

2. Засуджений має право на побачення не більш як з двома близькими родичами одночасно. Кількість таких побачень є необмеженою, за умови проведення не більш як одного побачення на день з тими самими особами. Відмова у наданні дозволу на побачення з близькими родичами у період, визначений цією статтею, має бути обґрунтованою. Така відмова надсилається на електронну поштову скриньку, а за її відсутності - на поштову адресу близьких родичів, які ініціювали побачення, та вручається засудженому одразу після її оформлення. Відмова оформлюється у письмовому вигляді не пізніше дня, наступного за днем отримання заяви про побачення із засудженим. Відмова може бути оскаржена в суді.

3. Адміністрація установи, в якій перебуває засуджений, інформує в письмовому вигляді та/або з використанням засобів електронного зв’язку осіб, визначених абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, про дату та час направлення засудженого до позбавлення волі до місця відбування покарання (кінцевий пункт прибуття) не пізніше трьох днів з дня такого направлення, а також негайно у разі фактичного прибуття такої (таких) особи (осіб).

4. Порядок направлення засуджених до виправних і виховних колоній встановлюється нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Стаття 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

Стаття 88. Переміщення засуджених до позбавлення волі

1. Засуджені направляються до місця відбування покарання і переміщуються в разі необхідності з одного місця відбування покарання в інше під вартою.

2. Переміщення засуджених під вартою здійснюється з додержанням правил тримання: чоловіки окремо від жінок; неповнолітні - від повнолітніх осіб; підозрювані, обвинувачені, які притягуються до кримінальної відповідальності в одному кримінальному провадженні, - окремо один від одного; засуджені, які раніше працювали в суді, органах прокуратури, юстиції та правоохоронних органах, - ізольовано від інших категорій; засуджені до довічного позбавлення волі - окремо від інших категорій. Хворі на активну форму туберкульозу легенів, психічно хворі - окремо між собою і окремо від здорових, у разі потреби за висновком лікаря - в супроводі медичного працівника.

{Частина друга статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 1186-VI від 08.04.2014, № 3185-IX від 29.06.2023}

3. При переміщенні засуджених під вартою їм забезпечуються необхідні побутові і санітарно-гігієнічні умови.

4. При переміщенні засуджених під вартою вони забезпечуються колонією (органом-відправником) одягом і взуттям за сезоном, а також харчуванням за встановленими нормами на весь період прямування.

5. Переміщення засуджених під вартою здійснюється за рахунок держави.

6. Порядок переміщення засуджених під вартою визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України та Міністерства внутрішніх справ України відповідно до цього Кодексу.

{Частина шоста статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 89. Залишення в слідчому ізоляторі чи направлення у виправну колонію максимального рівня безпеки засуджених до позбавлення волі для роботи з господарського обслуговування

1. Осіб, засуджених до позбавлення волі за нетяжкі чи тяжкі злочини, може бути за їхньою згодою залишено у слідчому ізоляторі чи направлено у виправну колонію максимального рівня безпеки для роботи з господарського обслуговування.

{Частина перша статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

2. Залишення засуджених для виконання роботи з господарського обслуговування проводиться наказом начальника слідчого ізолятора, а направлення їх у виправну колонію максимального рівня безпеки - центральним органом виконавчої влади, що реалізує

державну політику у сфері виконання кримінальних покарань за наявності письмової згоди засуджених.

{Частина друга статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

3. Засуджені, які залишені в слідчому ізоляторі чи направлені у виправну колонію максимального рівня безпеки для роботи з господарського обслуговування, тримаються ізольовано від інших осіб на умовах, передбачених цим Кодексом для виправних колоній відповідного рівня безпеки.

{Частина третя статті 89 в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

Стаття 90. Тимчасове залишення засудженого в слідчому ізоляторі і переведення засудженого з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або колонії до слідчого ізолятора

У порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України, засуджений у разі необхідності провадження слідчих дій у кримінальному провадженні про кримінальне правопорушення, вчинене іншою особою або цією ж особою, за яке вона не була засуджена, чи у зв'язку з розглядом справи в суді може бути тимчасово залишений у слідчому ізоляторі або переведений з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або колонії до слідчого ізолятора.

{Текст статті 90 в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012}

Стаття 91. Порядок прийняття засуджених до позбавлення волі до виправних і виховних колоній

1. Прийняття засуджених до виправних і виховних колоній проводиться адміністрацією колоній у порядку, встановленому нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина перша статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

2. Адміністрація колонії протягом трьох діб повідомляє суд, який постановив вирок, про приведення його до виконання і про місце відбування покарання засудженим. Одночасно направляється повідомлення одному із членів сім'ї або близьких родичів за вибором засудженого, у якому вказується адреса колонії і роз'яснюються права засудженого.

3. На кожного засудженого до позбавлення волі ведеться особова справа, а також інформаційна картка, до якої заносяться відомості: стосовно його особи; про вчинений ним злочин і назву суду, який постановив вирок; про день і час його прибуття і звільнення з колонії.

Стаття 92. Роздільне тримання засуджених до позбавлення волі у виправних і виховних колоніях

1. У колоніях встановлюється роздільне тримання: чоловіків і жінок, неповнолітніх і повнолітніх осіб.

{Частина перша статті 92 в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

2. Вперше засуджені до позбавлення волі тримаються окремо від тих, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі.

3. Ізольовано від інших засуджених, а також роздільно тримаються:

засуджені до довічного позбавлення волі;

засуджені, яким покарання у виді смертної кари замінено довічним позбавленням волі;

{Абзац четвертий частини третьої статті 92 виключено на підставі Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

засуджені за вчинення злочину, передбаченого частиною п’ятою статті 255, статтями 255^1, 255^2 Кримінального кодексу України;

{Частину третю статті 92 доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

засуджені за вчинення злочину, передбаченого статтею 111, частинами третьою - восьмою статті 111^1, статтями 111^2, 113, 114, 114^1, 114^2, 436^2 Кримінального кодексу України.

{Частину третю статті 92 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 3185-IX від 29.06.2023}

4. Окремо тримаються чоловіки, вперше засуджені до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності.

5. Окремо тримаються засуджені, які раніше працювали в суді, органах прокуратури, юстиції, правоохоронних органах, та, за власним бажанням, особи, які здійснювали адвокатську діяльність.

{Частина п'ята статті 92 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Встановлені цією статтею вимоги роздільного тримання засуджених не поширюються на:

засуджених до довічного позбавлення волі, які після відбуття десяти років покарання у приміщеннях камерного типу переведені до звичайних жилих приміщень колонії максимального рівня безпеки;

{Абзац другий частини шостої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

лікувальні заклади місць позбавлення волі і колонії, призначені для тримання і лікування інфекційно хворих засуджених.

Порядок тримання засуджених у лікувальних закладах місць позбавлення волі і колоніях, призначених для тримання і лікування інфекційно хворих засуджених, визначається нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

{Частина шоста статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 435-VII від 05.09.2013}

Стаття 93. Відбування засудженими всього строку покарання в одній виправній чи виховній колонії

1. Засуджений до позбавлення волі відбуває весь строк покарання в одній виправній чи виховній колонії, як правило, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його місця проживання до засудження або місця постійного проживання родичів засудженого.

Засуджений до позбавлення волі, переданий в Україну для відбування покарання, а також засуджений до позбавлення волі, стосовно якого компетентним органом іноземної держави було прийнято рішення про його видачу в Україну (екстрадицію) для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, відбувають строк покарання у виправній чи виховній колонії, що включена до переліку, визначеного центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, відповідно до абзацу другого частини першої статті 86 цього Кодексу.

{Частину першу статті 93 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3480-IX від 21.11.2023}

{Частина перша статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1276-VI від 16.04.2009; в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

2. Переведення засудженого для дальшого відбування покарання з однієї виправної чи виховної колонії до іншої допускається за виняткових обставин, які перешкоджають дальшому перебуванню засудженого в цій виправній чи виховній колонії. Порядок переведення засуджених визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина друга статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 94. Структурні дільниці виправних і виховних колоній

1. У виховних колоніях створюються такі дільниці: карантину, діагностики і розподілу; ресоціалізації; соціальної адаптації.

У виправних колоніях мінімального і середнього рівня безпеки створюються такі дільниці: карантину, діагностики і розподілу; ресоціалізації; посиленого контролю; соціальної реабілітації.

У виправних колоніях максимального рівня безпеки створюються такі дільниці: карантину, діагностики і розподілу; ресоціалізації; посиленого контролю.

Вказані дільниці ізолюються одна від одної.

2. У дільниці карантину, діагностики і розподілу тримаються всі новоприбулі до колонії засуджені.

3. У дільниці ресоціалізації тримаються засуджені, які направлені з дільниці карантину, діагностики і розподілу, а також переведені з інших дільниць у порядку, встановленому цим Кодексом.

4. У дільниці посиленого контролю тримаються засуджені, які систематично (два та більше разів) вчиняють злісні порушення установленого порядку відбування покарання, що загрожують безпеці персоналу, засуджених або інших осіб. У виправних колоніях для тримання засуджених жінок дільниця посиленого контролю не створюється.

{Частина четверта статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1488-VIII від 06.09.2016}

5. У дільниці соціальної адаптації тримаються засуджені, які правомірно себе поводять і сумлінно ставляться до навчання та праці і яким до звільнення залишається не більше шести місяців.

6. У дільниці соціальної реабілітації тримаються засуджені, які направлені з дільниці карантину, діагностики і розподілу, а також переведені з дільниці ресоціалізації в порядку, встановленому цим Кодексом.

7. Організація роботи дільниць виправних і виховних колоній регламентується цим Кодексом і нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина сьома статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 95. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці карантину, діагностики і розподілу

1. Засуджені, поміщені в дільницю карантину, діагностики і розподілу, протягом чотирнадцяти діб піддаються повному медичному обстеженню для виявлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань, а також первинному психолого-педагогічному та іншому вивченню.

2. За результатами медичного обстеження, первинної психодіагностики і психолого-педагогічного вивчення та на підставі кримінологічної, кримінально-правової характеристики на кожного засудженого складається індивідуальна програма соціально-виховної роботи, яка затверджується начальником колонії.

3. Під час тримання у дільниці карантину, діагностики та розподілу побачення засудженим не надаються, крім побачень з метою отримання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, без обмеження в часі та кількості в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Статтю 95 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013; в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

Стаття 96. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці ресоціалізації

Засуджені, які тримаються в дільниці ресоціалізації, розподіляються по відділеннях соціально-психологічної служби і розміщуються в жилих приміщеннях з локальним сумісним проживанням членів відділення.

Стаття 97. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці посиленого контролю

1. У дільниці посиленого контролю виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки засудженим встановлюється режим, передбачений для тримання засуджених у виправній колонії максимального рівня безпеки.

2. У дільниці посиленого контролю виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки засуджені тримаються в ізольованих жилих приміщеннях, а в дільниці посиленого контролю виправних колоній максимального рівня безпеки - у приміщеннях камерного типу.

3. На кожного засудженого розробляється спеціальна індивідуальна програма, яка передбачає заходи індивідуально-виховного, психотерапевтичного, психокорегуючого характеру.

4. Після виконання зазначеної програми за клопотанням начальника відділення соціально-психологічної служби постановою начальника колонії засуджений переводиться до дільниці ресоціалізації.

{Стаття 97 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 98. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці соціальної адаптації

1. У дільниці соціальної адаптації на кожного засудженого розробляється спеціальна індивідуальна програма підготовки його до звільнення.

2. Засуджені, які тримаються в дільниці соціальної адаптації, працевлаштовуються на окремих виробничих об'єктах колонії або за межами колонії на інших об'єктах з дотриманням вимог безпеки і постійного контролю.

3. Засуджені, які тримаються в дільниці соціальної адаптації, проживають в межах колонії у спеціально обладнаних приміщеннях окремо від інших засуджених.

Стаття 99. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці соціальної реабілітації

1. У дільниці соціальної реабілітації тримаються вперше засуджені до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, нетяжкі злочини, а також засуджені, переведені з дільниці ресоціалізації.

{Частина перша статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. У дільниці соціальної реабілітації засуджені:

тримаються під наглядом;

{Абзац другий частини другої статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

у вільний від роботи час від підйому до відбою користуються правом вільного пересування в межах території дільниці;

з дозволу адміністрації колонії можуть пересуватися без нагляду поза територією дільниці, але в межах населеного пункту, якщо це необхідно за характером виконуваної ними роботи або у зв'язку з навчанням;

можуть носити цивільний одяг, мати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них, гроші та цінні речі, користуватися грішми без обмеження;

{Абзац п'ятий частини другої статті 99 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

мають право відправляти листи, отримувати бандеролі, посилки, передачі, одержувати короткострокові побачення без обмеження, а тривалі побачення - до трьох діб один раз на місяць;

після відбуття шести місяців покарання в дільниці в разі відсутності порушень режиму відбування покарання, наявності житлових умов з дозволу адміністрації колонії можуть проживати в межах населеного пункту, де розташована колонія, із своїми сім'ями, придбавати відповідно до чинного законодавства жилий будинок і заводити особисте господарство.

{Абзац сьомий частини другої статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 100. Зміна умов тримання засуджених до позбавлення волі

1. Залежно від поведінки засудженого і ставлення до праці, в разі залучення до неї, та навчання умови відбування покарання змінюються в межах однієї колонії або шляхом переведення до виправної колонії (сектору) іншого рівня безпеки.

2. Зміна умов тримання шляхом переведення до іншої структурної дільниці в межах однієї колонії здійснюється за клопотанням начальника відділення соціально-психологічної служби постановою начальника колонії. У разі якщо така постанова передбачає збільшення обсягу встановлених обмежень і більш суворі умови тримання, вона погоджується із спостережною комісією.

3. Зміна умов тримання засудженого шляхом переведення його до виправної колонії (сектору) іншого рівня безпеки здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, за поданням адміністрації виправної колонії, погодженим з керівником територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. У разі якщо таке подання передбачає переведення засудженого до виправної колонії (сектору) з вищим рівнем безпеки, воно погоджується із спостережною комісією.

{Стаття 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012; текст статті 100 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016; в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

Стаття 101. Переведення засуджених до позбавлення волі

1. Засуджені, які стають на шлях виправлення, переводяться:

{Абзац перший частини першої статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

з приміщень камерного типу в звичайні жилі приміщення колонії максимального рівня безпеки або колонію середнього рівня безпеки - після фактичного відбуття не менше однієї четвертої призначеного судом строку покарання;

із звичайних жилих приміщень колонії максимального рівня безпеки в колонію середнього рівня безпеки - після фактичного відбуття не менше половини призначеного судом строку покарання;

у колоніях мінімального і середнього рівня безпеки - до дільниці соціальної реабілітації після фактичного відбуття:

1) не менше однієї четвертої строку покарання, призначеного судом за нетяжкий злочин;

{Абзац п'ятий частини першої статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2) не менше третини строку покарання, призначеного судом за умисний тяжкий злочин, а також у разі, коли особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі за умисний злочин і до погашення або зняття судимості знову вчинила умисний злочин, за який вона була засуджена до позбавлення волі;

3) не менше половини строку покарання, призначеного судом за особливо тяжкий злочин, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і вчинила умисний злочин протягом невідбутої частини покарання.

2. Не підлягають переведенню до дільниці соціальної реабілітації:

1) особи, які мають достроково не зняті або не погашені у встановленому законом порядку стягнення, зазначені в абзацах 4, 6-10 статті 132 цього Кодексу, протягом строку, визначеного статтею 134 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини другої статті 101 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

2) особи з інвалідністю першої та другої груп та особи, які досягли пенсійного віку;

{Пункт 3 частини другої статті 101 виключено на підставі Закону № 1488-VIII від 06.09.2016}

4) особи, які не пройшли повний курс лікування венеричного захворювання, активної форми туберкульозу, психічного розладу, алкоголізму та наркоманії;

{Пункт 5 частини другої статті 101 виключено на підставі Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

6) особи, яких засуджено за вчинення умисного злочину в період відбування покарання у виді арешту або обмеження волі.

3. Засуджені, які злісно порушують режим відбування покарання, можуть бути переведені: з дільниці соціальної реабілітації до іншої дільниці; з колонії середнього рівня безпеки чи звичайного жилого приміщення колонії максимального рівня безпеки в приміщення камерного типу колонії максимального рівня безпеки.

Глава 16
РЕЖИМ У КОЛОНІЯХ ТА ЗАСОБИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Стаття 102. Режим у колоніях та його основні вимоги

1. Режим у виправних і виховних колоніях - це встановлений законом та іншими нормативно-правовими актами порядок виконання і відбування покарання, який забезпечує ізоляцію засуджених; постійний нагляд за ними; виконання покладених на них обов'язків; реалізацію їхніх прав і законних інтересів; безпеку засуджених і персоналу; роздільне тримання різних категорій засуджених; різні умови тримання засуджених залежно від виду колонії; зміну умов тримання засуджених.

2. Режим у колоніях має зводити до мінімуму різницю між умовами життя в колонії і на свободі, що повинно сприяти підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку і усвідомленню людської гідності.

3. Режим створює умови для суспільно корисної праці засуджених, загальноосвітнього і професійно-технічного навчання, соціально-виховної роботи та громадського впливу.

{Частина третя статті 102 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

4. У колоніях засуджені носять одяг єдиного зразка. Форма одягу визначається Міністерством юстиції України.

{Частина четверта статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

5. Засуджені, їхні речі і одяг, а також приміщення та територія колоній підлягають обшуку і огляду. Особистий обшук проводиться особами однієї статі із засудженими. Порядок проведення обшуків і оглядів визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина п'ята статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

6. Адміністрація колонії має право, за наявністю підстав, проводити огляд громадян, їх речей, транспортних засобів, які знаходяться на території колонії, а також вилучати документи, а також предмети, вироби і речовини, зберігання і використання яких засудженим заборонено. Порядок проведення обшуків і оглядів визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина шоста статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5461-VI від 16.10.2012, № 1492-VIII від 07.09.2016}

7. Перелік і кількість предметів і речей, які засуджені можуть мати при собі, визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

Зберігання засудженими при собі речей, а також предметів, які заборонено використовувати в колоніях, не допускається. Виявлені у засуджених речі та предмети, які заборонено використовувати в колоніях, вилучаються, про що посадовою особою колонії складається протокол. За клопотанням установи виконання покарання слідчий суддя розглядає питання про конфіскацію таких речей та предметів або про передачу їх на зберігання до звільнення засудженого відповідно до положень розділу VIII Кримінального процесуального кодексу України.

Зберігання грошей, цінних паперів забезпечується адміністрацією колонії.

{Частина сьома статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 5461-VI від 16.10.2012, № 435-VII від 05.09.2013; в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

Стаття 103. Технічні засоби нагляду і контролю

1. Адміністрація колонії має право використовувати аудіовізуальні, електронні й інші технічні засоби для попередження втеч та інших кримінальних правопорушень, порушень встановленого законодавством порядку відбування покарання, отримання необхідної інформації про поведінку засуджених.

{Частина перша статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Адміністрація колонії зобов'язана повідомити засуджених про застосування технічних засобів нагляду і контролю.

3. Перелік технічних засобів нагляду і контролю та порядок їх використання визначаються нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина третя статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 104. Оперативно-розшукова діяльність в колоніях

1. Відповідно до закону в колоніях здійснюється оперативно-розшукова діяльність, основним завданням якої є пошук і фіксація фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп з метою:

забезпечення безпеки засуджених, персоналу колоній та інших осіб;

попередження і виявлення кримінальних правопорушень, вчинених у колоніях, а також порушень встановленого порядку відбування покарання;

{Абзац третій частини першої статті 104 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 720-IX від 17.06.2020}

вивчення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень;

надання правоохоронним органам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність або кримінальне провадження, допомоги в розкритті, припиненні та попередженні кримінальних правопорушень.

{Абзац п'ятий частини першої статті 104 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 720-IX від 17.06.2020}

2. Оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами органів і установ виконання покарань.

Стаття 105. Режим особливих умов у колоніях

1. У випадках стихійного лиха, епідемій, аварій важливих для життєзабезпечення систем, масових заворушень, проявів групової непокори засуджених або в разі виникнення реальної загрози збройного нападу на колонію чи у зв'язку з введенням надзвичайного чи воєнного стану в районі розташування колонії посилюється охорона, нагляд за засудженими, здійснюються інші додаткові режимні заходи.

2. Для припинення групових протиправних дій засуджених та ліквідації їх наслідків за рішенням керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, або керівника його територіального органу використовуються сили і засоби колонії, органів і установ виконання покарань, а в разі потреби з дозволу Міністра внутрішніх справ України, Голови Національної поліції України, керівника територіального органу Національної поліції України, командувача Національної гвардії України, начальника оперативно-територіального об’єднання Національної гвардії України - відповідно органів і підрозділів Національної поліції України, з’єднань, військових частин та підрозділів Національної гвардії України.

{Частина друга статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5461-VI від 16.10.2012, № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 3185-IX від 29.06.2023}

3. Про запровадження режиму особливих умов в установах виконання покарань невідкладно інформується Міністр юстиції України.

{Статтю 105 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 106. Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї

1. До осіб, позбавлених волі, якщо вони чинять фізичний опір персоналу колонії, злісно не виконують його законні вимоги, проявляють буйство, беруть участь у масових заворушеннях, захваті заручників або чинять інші насильницькі дії, а також у разі втечі з-під варти з метою припинення вказаних протиправних дій, а також запобігання заподіянню цими особами шкоди оточенню або самим собі застосовуються фізична сила, спеціальні засоби, гамівна сорочка та зброя.

2. Застосуванню заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї має передувати попередження про намір використання вказаних заходів і засобів, якщо дозволяють обставини. Без попередження вказані заходи, засоби і зброя можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю персоналу колонії чи інших осіб.

3. До засуджених неповнолітніх і жінок гамівна сорочка не застосовується. Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності

та неповнолітніх, крім випадків вчинення ними групового або збройного нападу, який загрожує життю і здоров'ю персоналу колонії чи інших осіб, або збройного опору.

4. Якщо застосування заходів фізичного впливу уникнути неможливо, вони не повинні перевищувати міру, необхідну для виконання покладених на адміністрацію колонії обов'язків, і мають зводитися до завдання найменшої шкоди здоров'ю правопорушників. У разі необхідності адміністрація колонії зобов'язана негайно надати допомогу потерпілим.

5. Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів та гамівної сорочки доповідається в рапорті начальникові колонії. Про кожний випадок застосування зброї складається рапорт і негайно повідомляється прокурор та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

{Частина п'ята статті 106 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

6. Використання фізичної сили, спеціальних засобів і зброї допускається також в інших випадках, передбачених законами України "Про Національну поліцію" і "Про Національну гвардію України".

{Частина шоста статті 106 із змінами, внесеними згідно із Законами № 877-VII від 13.03.2014, № 901-VIII від 23.12.2015}

Глава 17
УМОВИ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ В КОЛОНІЯХ

Стаття 107. Права і обов'язки засуджених до позбавлення волі

1. Засуджені, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, мають право в порядку, встановленому цим Кодексом і нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України:

{Абзац перший частини першої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

одержувати інформацію і роз'яснення про умови відбування і порядок виконання покарання у виді позбавлення волі;

користуватися послугами, які надаються в місцях позбавлення волі, в тому числі додатковими, оплачуваними;

брати участь у трудовій діяльності;

отримувати медичну допомогу і лікування, у тому числі платні медичні послуги за рахунок особистих грошових коштів чи коштів рідних та близьких в закладах охорони здоров'я, які мають ліцензію Міністерства охорони здоров'я України та не віднесені до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;

{Абзац п'ятий частини першої статті 107 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

розпоряджатися грошовими коштами, придбавати, володіти і розпоряджатися предметами, речами, виробами;

здійснювати листування з особами, які знаходяться за межами колоній, вести з ними телефонні розмови, у тому числі у мережах рухомого (мобільного) зв'язку, користуватися глобальною мережею Інтернет;

{Абзац сьомий частини першої статті 107 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

одержувати і відправляти посилки, бандеролі, грошові перекази, одержувати передачі;

зустрічатися з родичами та іншими особами;

подавати пропозиції, заяви і скарги в усній чи письмовій формі від свого імені;

{Абзац десятий частини першої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

брати участь у роботі самодіяльних організацій та гуртків соціально корисної спрямованості, займатися фізичною культурою і спортом;

придбавати, користуватися і зберігати предмети першої потреби, періодичні видання, літературу, продукти харчування;

розпоряджатися вільним часом, який відведений розпорядком дня, не порушуючи при цьому правил поведінки;

одержувати освіту відповідно до законодавства про освіту;

одержувати правову допомогу від адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи;

звертатися до адміністрації з проханням внести подання щодо умовно-дострокового звільнення від відбування покарання чи щодо заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням.

{Частину першу статті 107 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

2. Засудженим можуть надаватися й інші права, реалізація яких не суперечить меті покарання, порядку і умовам виконання та відбування покарання.

3. Засуджені зобов'язані:

дотримуватися норм, які визначають порядок і умови відбування покарання, розпорядок дня колонії, правомірних взаємовідносин з іншими засудженими, персоналом колонії та іншими особами;

утримувати в чистоті і порядку приміщення, дбайливо ставитися до майна колонії і предметів, якими вони користуються при виконанні дорученої роботи, здійснювати за ними належний догляд і використовувати їх тільки за призначенням;

виконувати встановлені законодавством вимоги персоналу колонії;

{Абзац четвертий частини третьої статті 107 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

виконувати необхідні роботи по самообслуговуванню, благоустрою колонії;

дотримуватися санітарно-гігієнічних норм;

дотримуватися вимог пожежної безпеки і безпеки праці.

4. Засудженим забороняється:

самовільно залишати колонію, порушувати лінію охорони;

спілкуватися із засудженими та іншими особами з порушенням встановлених правил ізоляції, звертатися до них з проханням про виконання незаконних дій;

придбавати, виготовляти, зберігати і використовувати гроші, цінності, предмети, речі, речовини і вироби, заборонені до використання в колонії;

продавати, дарувати або відчужувати в інший спосіб на користь інших осіб предмети, вироби і речі, що перебувають в особистому користуванні;

умисно заподіювати собі тілесні ушкодження, у тому числі з допомогою іншої особи, завдавати шкоду своєму здоров'ю з метою ухилення від відбування покарання або виконання встановлених обов'язків;

{Абзац шостий частини четвертої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1488-VIII від 06.09.2016}

умисно завдавати шкоду державному, комунальному майну, майну інших юридичних чи фізичних осіб, у тому числі майну інших засуджених, створювати загрозу заподіяння шкоди такому майну;

{Абзац сьомий частини четвертої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1488-VIII від 06.09.2016}

вживати спиртні напої, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги чи інші одурманюючі засоби;

чинити опір законним діям персоналу колонії, перешкоджати виконанню ним своїх службових обов'язків, підбурювати до цього інших засуджених;

грати в настільні та інші ігри з метою здобуття матеріальної чи іншої вигоди;

вживати нецензурні та жаргонні слова, давати і присвоювати прізвиська;

самовільно залишати призначену для перебування ізольовану територію, приміщення або визначене місце роботи, а також перебувати без дозволу адміністрації колонії у гуртожитках та відділеннях, у яких вони не проживають, або на виробничих об'єктах, на яких вони не працюють;

завішувати чи міняти без дозволу адміністрації колонії спальні місця, а також обладнувати їх у комунально-побутових та інших службових або виробничих приміщеннях;

готувати та вживати їжу в непередбачених для цього місцях, виносити продукти харчування з їдальні без дозволу адміністрації колонії;

мати при собі предмети і речі в асортименті і кількості, що виходять за межі, встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань;

курити у не відведених для цього місцях та неповнолітнім у виховних колоніях;

{Абзац шістнадцятий частини четвертої статті 107 в редакції Закону № 1488-VIII від 06.09.2016}

надсилати та отримувати кореспонденцію всупереч порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань;

наносити собі або іншим особам татуювання;

тримати тварин без дозволу адміністрації установи виконання покарань;

{Абзац дев’ятнадцятий частини четвертої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1488-VIII від 06.09.2016}

виготовляти, зберігати саморобні електроприлади та користуватися ними;

самовільно переплановувати, змінювати конструктивні елементи будівель та споруд колонії, споруджувати на виробничих об'єктах різні об'єкти (лазні, пральні, душові, сейфи, будиночки, будки, приміщення та засоби для відпочинку, опалення).

{Частина четверта статті 107 в редакції Закону № 435-VII від 05.09.2013}

Стаття 108. Придбання засудженими до позбавлення волі продуктів харчування і предметів першої потреби

1. Засуджені мають право придбавати за безготівковим розрахунком продукти харчування, одяг, взуття, білизну та предмети першої потреби на гроші, зароблені в колоніях, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, без обмеження їх обсягу.

{Частина перша статті 108 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частину другу статті 108 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частину третю статті 108 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частину четверту статті 108 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частину п'яту статті 108 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частину шосту статті 108 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

7. Перелік продуктів харчування, одягу, взуття, білизни і предметів першої потреби, що дозволяються до продажу засудженим, визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина сьома статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5461-VI від 16.10.2012, № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 109. Придбання засудженими до позбавлення волі літератури і письмового приладдя

1. Засуджені мають право одержувати в бандеролях, посилках і передачах, а також без обмеження придбавати за рахунок коштів, які є на їхніх особових рахунках, літературу через книготорговельну мережу, письмове приладдя, передплачувати газети і журнали.

{Частину другу статті 109 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

3. Засудженому дозволяється мати при собі не більше десяти примірників книг, кількість газет і журналів не обмежується.

{Частина третя статті 109 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

4. Література в кількості, що перевищує вказану в частині третій цієї статті, може передаватися на зберігання або за згодою засудженого - до бібліотеки колонії, або пересилатися за його рахунок родичам.

Стаття 110. Побачення засуджених до позбавлення волі з родичами, захисниками, адвокатами, представниками та іншими особами. Телефонні розмови

{Назва статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016; в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

1. Засуджені мають право на побачення: короткострокові тривалістю до чотирьох годин і тривалі - до трьох діб. Короткострокові побачення надаються з родичами або іншими особами у присутності представника колонії. Тривалі побачення надаються з правом спільного проживання і тільки з близькими родичами (подружжя, батьки, діти, всиновлювачі, всиновлені, рідні брати й сестри, дід, баба, онуки). Тривалі побачення можуть надаватися і подружжю, яке проживало однією сім'єю, але не перебувало у шлюбі, за умови, що в них є спільні неповнолітні діти. Оплата послуг за користування кімнатами короткострокових і тривалих побачень здійснюється засудженими або їх родичами чи іншими особами за рахунок власних коштів.

2. Тривалі побачення при реєстрації шлюбу надаються позачергово.

3. Для одержання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій засуджені за власною ініціативою, ініціативою їхніх родичів та/або ініціативою осіб, визначених цією статтею, мають право на невідкладні побачення без обмеження в часі та кількості в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години із особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу. Право на такі побачення мають усі засуджені незалежно від рівня безпеки колонії, в якій вони тримаються. Побачення забезпечується при пред’явленні документа, що посвідчує особу, та одного з документів, визначених статтею 50 Кримінального процесуального кодексу України, або довіреності, договору із засудженим чи договору з його родичами про представлення інтересів засудженого в Європейському суді з прав людини, копії ухвали про залучення особи як законного представника або інших документів, що підтверджують їх право на таке побачення із засудженим.

Побачення засуджених з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, є конфіденційними.

Присутність на побаченні персоналу колонії можлива виключно за письмовою заявою особи, визначеної абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, або засудженого, складеної ним у присутності особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього.

Аудіофіксація такого побачення забороняється.

Відеофіксація такого побачення здійснюється відкрито. Засуджений та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення камери. Відеофіксація побачення камерою, про яку не повідомлено учасників побачення, забороняється.

Відеофіксація побачення здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту документів, якими користуються засуджений та/або особа (особи), яка (які) до нього прибула (прибули).

Відеофіксація побачення здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту розмови засудженого з особою (особами), яка (які) до нього прибула (прибули).

Адміністрація колонії зобов'язана негайно в розумний строк забезпечити побачення засудженого з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, при пред'явленні ним (ними) документа, що посвідчує особу, та одного з документів, визначених статтею 50 Кримінального процесуального кодексу України, або довіреності, договору із засудженим чи договору з його родичами про представлення інтересів засудженого в Європейському суді з прав людини або інших документів, що підтверджують їх право на таке побачення із засудженим.

Якщо ініціатором побачення є особи, визначені абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, але засуджений відмовляється від побачення, адміністрація колонії зобов'язана організувати таке побачення.

У разі якщо засуджений особисто та безпосередньо повідомляє осіб, визначених абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, про небажання продовжувати побачення, таке побачення припиняється.

Не є підставою для відмови адміністрації установи виконання покарань у побаченні засудженого з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, наявність письмової відмови засудженого від такого побачення, якщо така відмова заявлена безпосередньо особі (особам), яка (які) прибула (прибули) до засудженого.

Відмова з цієї підстави адміністрації установи виконання покарань у забезпеченні побачення засудженого з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Засудженому забезпечується можливість спілкування з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, у приміщенні без суцільного розмежувального скла за згодою таких осіб.

Засуджені, які перебувають на лікуванні у стаціонарних закладах охорони здоров'я, мають право на одержання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій (побачень). Охорона засуджених у таких випадках забезпечується центральним органом

виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, за місцезнаходженням закладу охорони здоров’я.

{Частина третя статті 110 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5076-VI від 05.07.2012, № 1186-VI від 08.04.2014; в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

4. Кількість і види побачень встановлюються:

засудженим, що знаходяться в дільниці посиленого контролю, надається одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на три місяці;

засудженим, що знаходяться в дільниці ресоціалізації, надається одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на два місяці;

засудженим, що перебувають в дільниці соціальної адаптації та соціальної реабілітації, надаються короткострокові побачення без обмежень та тривале побачення щомісяця.

{Частина четверта статті 110 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

5. Засудженим надається, в тому числі й під час перебування в стаціонарних закладах охорони здоров'я, право на телефонні розмови (у тому числі у мережах рухомого (мобільного) зв'язку) без обмеження їх кількості під контролем адміністрації, а також користуватися глобальною мережею Інтернет. Телефонні розмови оплачуються з особистих коштів засуджених. Телефонні розмови між засудженими, які перебувають у місцях позбавлення волі, забороняються. Телефонні розмови та користування у глобальній мережі Інтернет оплачуються з особистих коштів засуджених.

Телефонні розмови проводяться протягом дня у вільний від роботи час та поза часом, передбаченим для приймання їжі та безперервного сну, а за необхідності та за погодженням з адміністрацією - у будь-який час.

{Частину п'яту статті 110 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частина п'ята статті 110 в редакції Законів № 1828-VI від 21.01.2010, № 1186-VI від 08.04.2014}

6. Засудженим за їхнім проханням дозволяється заміняти тривалі побачення короткостроковими.

{Частина шоста статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

7. Засудженим надається право користуватися мережею Інтернет під контролем адміністрації.

Засуджені можуть створювати електронну поштову скриньку та користуватися нею під контролем адміністрації установи виконання покарань. Адміністрація установи виконання покарань ознайомлюється зі змістом вхідних та вихідних повідомлень у разі, якщо це необхідно з огляду на індивідуальні ризики окремих засуджених.

Під час користування глобальною мережею Інтернет засудженим забороняється:

вносити будь-яку інформацію, у тому числі направляти листи, коментарі, знаки тощо, та реєструватися на веб-сайтах, крім випадків створення та користування електронною поштовою скринькою в порядку, визначеному цією статтею, а також у разі необхідності здійснення реєстрації для користування дозволеними сайтами;

формувати будь-які бази даних та накопичувальні диски, у тому числі віртуальні;

відвідувати веб-сайти соціальних мереж, сайти, що пропагують жорстокість, насильство, еротичного або порнографічного змісту, переглядати сайти, що можуть негативно вплинути на психічний стан засудженого.

Перелік сайтів, до яких дозволяється доступ, формується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, та за заявою засуджених може бути доповнений адміністрацією установи виконання покарань сайтами, зміст яких не суперечить вимогам цієї статті.

Користування глобальною мережею Інтернет проводиться протягом дня у вільний від роботи час та поза часом, передбаченим для приймання їжі та безперервного сну.

Користування глобальною мережею Інтернет оплачується з особистих коштів засуджених або коштів інших осіб шляхом їх внесення на електронний гаманець.

Засуджені під час перебування в стаціонарних закладах охорони здоров’я, не віднесених до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, з дозволу адміністрації установи виконання покарань можуть мати при собі та користуватися під контролем адміністрації портативними персональними комп’ютерами з доступом до глобальної мережі Інтернет.

{Частина сьома статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5461-VI від 16.10.2012, № 1186-VI від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

8. Порядок організації побачень, телефонних розмов, користування мережею Інтернет встановлюється Міністерством юстиції України.

{Статтю 110 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 111. Короткочасні виїзди за межі виправних і виховних колоній

/**{Окремі приписи частини першої статті 111 визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) в тім, що вони унеможливлюють застосування до засуджених до довічного позбавлення волі осіб короткочасних виїздів за межі колонії на території України у зв’язку з такою винятковою особистою обставиною, як смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого, згідно з Рішенням Конституційного Суду № 11-р(II)/2023 від 20.12.2023. Окремі приписи частини першої статті 111 утрачають чинність через три місяці з дня ухвалення Рішення}* 1. Засудженим, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і дільницях соціальної реабілітації виправних колоній середнього рівня безпеки та виховних колоніях,

дозволяються короткочасні виїзди за межі колонії на території України на строк не більше семи діб, не включаючи часу, необхідного для проїзду в обидва кінці (не більше трьох діб), у зв'язку з такими винятковими особистими обставинами:*/

{Абзац перший частини першої статті 111 в редакції Закону № 435-VII від 05.09.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016}

смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого;

стихійне лихо, що спричинило значну матеріальну шкоду засудженому або його сім'ї;

одержання медичної допомоги, якщо така допомога не може бути надана установою виконання покарань, за наявності відповідного висновку лікаря такої установи.

{Частину першу статті 111 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Заява засудженого про терміновий виїзд у зв'язку з винятковими обставинами має бути розглянута протягом доби.

Дозвіл на короткочасний виїзд дається начальником колонії з урахуванням особи і поведінки засудженого. Час перебування засудженого поза межами колонії зараховується в строк відбування покарання. Вартість проїзду засудженого оплачується ним особисто або його родичами.

3. Засудженим жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, може бути дозволено короткочасний виїзд за межі виправної колонії на території України для влаштування дітей у родичів, опікунів або в дитячих будинках тривалістю не більш як десять діб без урахування часу перебування в дорозі (не більш як три доби).

{Частина третя статті 111 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

4. Засуджені, які працюють та перебувають у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, мають право на щорічний короткочасний виїзд за межі колонії тривалістю 14 календарних днів.

{Частина четверта статті 111 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010 - зміни набирають чинності з 1 січня 2012 року}

5. Порядок короткочасних виїздів засуджених визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина статті 111 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 112. Одержання засудженими до позбавлення волі посилок (передач) і бандеролей

1. Число посилок (передач) і бандеролей, що одержують засуджені до арешту та позбавлення волі, не обмежується.

{Частина перша статті 112 в редакції Законів № 1828-VI від 21.01.2010, № 1186-VI від 08.04.2014}

2. Максимальна вага однієї посилки або бандеролі визначається діючими поштовими правилами.

{Частина друга статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Частину третю статті 112 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

4. Лікарські засоби і вироби медичного призначення, які одержують засуджені відповідно до медичного висновку, передаються до медичної частини колонії для їхнього лікування.

{Частина четверта статті 112 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

5. Порядок приймання і вручення посилок (передач) або бандеролей, а також перелік предметів, заборонених до одержання засудженими, визначаються нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина п'ята статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 113. Листування засуджених до позбавлення волі

1. Засудженим дозволяється одержувати і відправляти листи і телеграми за свій рахунок без обмеження їх кількості.

2. Листування між перебуваючими в місцях позбавлення волі засудженими, які не є родичами, допускається тільки з дозволу адміністрації колонії.

3. Кореспонденція, яку одержують і надсилають засуджені до відбування покарання у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівня безпеки, підлягає перегляду.

{Частина третя статті 113 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

4. Кореспонденція, яку засуджені адресують Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Європейському суду з прав людини, Міжнародному кримінальному суду, а також іншим відповідним органам міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженим особам таких міжнародних організацій, до суду та прокуророві, перегляду не підлягає і надсилається за адресою протягом доби з часу її подачі. Кореспонденція, яку засуджені одержують від зазначених органів та осіб, перегляду не підлягає.

{Частина четверта статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3166-IV від 01.12.2005; в редакції Закону № 1829-VI від 21.01.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1186-VI від 08.04.2014, № 2236-IX від 03.05.2022}

5. Кореспонденція, яку засуджені адресують захиснику у кримінальному провадженні, що здійснює свої повноваження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, перегляду не підлягає і надсилається за адресою протягом доби з часу її подачі. Кореспонденція, яку засуджені одержують від такого захисника, перегляду не підлягає.

Засуджений має право передати кореспонденцію захиснику у кримінальному провадженні, що здійснює свої повноваження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, безпосередньо під час побачення з ним.

{Частину п'яту статті 113 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

{Статтю 113 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1829-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012}

Стаття 114. Одержання і відправлення засудженими до позбавлення волі грошових переказів

1. Засуджені мають право без обмеження одержувати грошові перекази і відправляти грошові перекази родичам, а з дозволу адміністрації колонії - й іншим особам. Одержані за переказами гроші зараховуються на особовий рахунок засудженого.

{Частину другу статті 114 виключено на підставі Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

Стаття 115. Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі

1. Особам, які відбувають покарання у виправних і виховних колоніях, створюються необхідні житлово-побутові умови, що відповідають правилам санітарії та гігієни. Засуджені, як правило, тримаються в приміщеннях блочного типу. Норма жилої площі на одного засудженого не може бути менш як чотири квадратні метри, а у лікувальних закладах при виправних колоніях, у виправних колоніях, призначених для тримання і лікування хворих на туберкульоз, у стаціонарі - п'яти квадратних метрів.

{Частина перша статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

2. Засудженим надається індивідуальне спальне місце і постільні речі. Вони забезпечуються одягом, білизною і взуттям за сезоном з урахуванням статі і кліматичних умов, а в лікувальних закладах - спеціальним одягом і взуттям.

3. Вагітним жінкам і матерям-годувальницям створюються поліпшені житлово-побутові умови та встановлюються підвищені норми харчування.

4. Особам з інвалідністю першої та другої груп, жінкам з вагітністю понад чотири місяці, непрацюючим жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, непрацюючим чоловікам віком понад шістдесят років і жінкам понад п’ятдесят п’ять років (якщо вони не одержують пенсії), а також особам, звільненим від роботи через хворобу, в тому числі хворим на активну форму туберкульозу, комунально-побутові послуги надаються безоплатно. Засудженим, які відбувають покарання у виховних колоніях, харчування, одяг, взуття, білизна і комунально-побутові послуги надаються безоплатно.

{Частина четверта статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Норми харчування осіб, позбавлених волі, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

6. Засуджені з дозволу адміністрації можуть з коштів, які знаходяться на особових рахунках, додатково придбавати взуття і одяг, у тому числі спортивний, оплачувати лікувально-профілактичні послуги, що надаються додатково за призначенням лікаря, отримувати необхідне за медичними показаннями дієтичне харчування.

Стаття 116. Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі

1. У місцях позбавлення волі організовуються необхідні лікувально-профілактичні заклади, а для лікування засуджених, які хворіють на активну форму туберкульозу, - заклади на правах лікувальних. Для спостереження та лікування хворих на інфекційні захворювання в медичних частинах колоній створюються інфекційні ізолятори.

2. Лікувально-профілактична і санітарно-протиепідемічна робота в місцях позбавлення волі організовується і проводиться відповідно до законодавства про охорону здоров'я. Адміністрація колоній зобов'язана виконувати необхідні медичні вимоги, що забезпечують охорону здоров'я засуджених. Засуджені до позбавлення волі зобов'язані виконувати правила особистої і загальної гігієни, вимоги санітарії.

3. До засудженого, який заявив про відмову від прийняття їжі, може бути застосовано примусове годування на підставі ухвали суду, прийнятої за висновком лікаря про те, що такому засудженому загрожує значне погіршення стану здоров’я та існує очевидна загроза його життю, що підтверджується відповідними медичними документами, які містять результати лабораторних, інструментальних та інших необхідних досліджень. Застосування примусового годування без ухвали суду забороняється.

Примусове годування має на меті гуманне ставлення до особи засудженого, його прав, честі і гідності та не допускає будь-якого приниження чи тортур стосовно такого засудженого.

Начальник установи виконання покарань при встановленні факту відмови засудженого від прийняття їжі повинен скласти акт про відмову від прийняття їжі, у якому зазначити причини такої відмови, та протягом однієї доби:

письмово поінформувати прокурора, який здійснює на відповідній території нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов’язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

повідомити членів сім’ї (за наявності) засудженого, крім випадків, якщо це спеціально заборонено засудженим, про що такий засуджений у письмовій формі повідомляє начальника установи виконання покарань;

у разі відмови неповнолітнього від прийняття їжі - додатково повідомити законного представника та відповідні служби у справах дітей незалежно від бажання неповнолітнього і в разі обґрунтованості зазначених причин негайно вжити заходів щодо задоволення законних вимог такої особи.

Засуджений, який відмовився від прийняття їжі, з моменту встановлення такого факту має перебувати під постійним наглядом лікаря.

Лікар несе персональну відповідальність за правильність та своєчасність визначення виду примусового годування. Кожен випадок застосування примусового годування засудженого здійснюється у присутності лікаря.

Під час підготовки висновку лікар, зважаючи на стан здоров’я засудженого, визначає вид примусового годування.

Видами примусового годування є:

1) годування через назогастральний зонд за допомогою лійки;

2) годування через назогастральний зонд краплинно;

3) годування через назогастральний зонд за допомогою шприца Жане;

4) годування з ложки;

5) годування за допомогою напувальниці;

6) годування через гастростому.

Питання про застосування примусового годування засудженого вирішується судом у порядку, передбаченому законом.

Начальник установи виконання покарань невідкладно інформує Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо прийняття судом рішення про примусове годування засудженого.

Примусове годування є крайнім заходом для збереження життя засудженого і не може бути застосовано у випадках, якщо відмова від прийняття їжі більше не становить загрози його життю або засуджений заявив про своє бажання добровільно вживати їжу.

Порядок примусового годування, а також умови тримання засуджених, які відмовляються від прийняття їжі, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 116 в редакції Законів № 1186-VI від 08.04.2014, № 1488-VIII від 06.09.2016, № 2428-IX від 19.07.2022}

4. Порядок надання особам, які позбавлені волі, медичної допомоги, організації і проведення санітарного нагляду, використання лікувально-профілактичних і санітарно-профілактичних установ охорони здоров'я і залучення з цією метою їхнього медичного персоналу визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України і центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

{Частина четверта статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

5. Засуджений має право звертатися за консультацією і лікуванням до закладів охорони здоров'я, що мають ліцензію Міністерства охорони здоров'я України, які надають платні медичні послуги та не віднесені до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Оплата таких послуг і придбання необхідних ліків здійснюється засудженим або його рідними та близькими за рахунок власних коштів. Консультування та амбулаторне лікування в таких

випадках здійснюються в медичних частинах колоній за місцем відбування покарання під наглядом персоналу медичної частини. У разі необхідності лікування в умовах стаціонару засуджений має право отримувати медичну допомогу і лікування, в тому числі платні медичні послуги за рахунок особистих грошових коштів чи коштів рідних та близьких, у зазначених закладах охорони здоров'я. Підставою для надання такої медичної допомоги є медичний висновок. Режим перебування засуджених на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я, не віднесених до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, визначається законодавством.

{Частина п'ята статті 116 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Засудженим, які перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я, не віднесених до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, тривалі побачення не надаються.

Порядок перебування, умови тримання та охорони засуджених у закладах охорони здоров’я, не віднесених до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, визначаються Міністерством юстиції України.

{Статтю 116 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

7. За розголошення лікарської таємниці медичні працівники та інші особи установи виконання покарань, яким у зв’язку з виконанням професійних обов’язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя засудженого до позбавлення волі, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законом.

{Статтю 116 доповнено частиною згідно із Законом № 1488-VIII від 06.09.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2428-IX від 19.07.2022}

8. Засудженим до позбавлення волі жінкам гарантується право не надавати інформацію та не проходити огляд у зв’язку з історією її репродуктивного здоров’я. За вимогою жінки їй має бути забезпечено проведення медичного огляду (обстеження) лікарем-жінкою. Під час медичного огляду може бути присутнім лише медичний персонал, крім випадків, коли лікар вважає, що існують виняткові обставини, або коли лікар просить працівників установи виконання покарань бути присутніми з міркувань безпеки, або коли засуджена особа просить про це.

{Статтю 116 доповнено частиною згідно із Законом № 1488-VIII від 06.09.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2428-IX від 19.07.2022}

Стаття 117. Виконання примусового лікування

1. До засуджених до позбавлення волі осіб, які мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, та тих, які не пройшли повного курсу лікування і відмовляються

від нього, адміністрацією колонії застосовуються призначені судом примусові заходи медичного характеру або примусове лікування.

2. Якщо під час відбування покарання буде встановлено, що засуджений має хворобу, яка становить небезпеку для здоров'я інших осіб, та відмовляється від лікування, адміністрація колонії вносить до суду подання про застосування до такої особи примусового лікування.

Глава 18
ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття 118. Залучення засуджених до позбавлення волі до суспільно корисної праці

1. Засуджені до позбавлення волі мають право працювати. Праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою - підприємцем або юридичною особою, для яких засуджені здійснюють виконання робіт чи надання послуг.

Такі договори погоджуються адміністрацією колонії та повинні містити порядок їх виконання. Адміністрація зобов’язана створювати умови для праці засуджених за договорами цивільно-правового характеру та трудовими договорами.

{Частина перша статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016; в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Засуджені до позбавлення волі, які мають заборгованість за виконавчими документами, зобов’язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, до погашення такої заборгованості.

{Частину другу статті 118 доповнено новим абзацом першим згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Засудженим, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування", особам з інвалідністю першої та другої груп, хворим на активну форму туберкульозу, жінкам з вагітністю понад чотири місяці, жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, дозволяється працювати за їхнім бажанням з урахуванням висновку лікарської комісії колонії.

{Частина друга статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. Перелік робіт і посад, на яких забороняється використовувати засуджених до позбавлення волі, визначається нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина третя статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

4. Засуджені не мають права припиняти роботу з метою вирішення трудових та інших конфліктів.

5. Засуджені можуть залучатися без оплати праці лише до робіт з благоустрою колоній і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або до допоміжних робіт із забезпечення колоній продовольством.

До цих робіт засуджені залучаються в порядку черговості, в неробочий час і не більш як на дві години на день.

{Абзац другий частини п'ятої статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 119. Умови праці засуджених до позбавлення волі

1. Для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, робочий тиждень не може перевищувати норму тривалості робочого часу, встановленого законодавством про працю. Місце та вид роботи, час початку та закінчення роботи (зміни) визначаються адміністрацією колонії. Засуджені звільняються від роботи у вихідні, святкові та неробочі дні, визначені законодавством про працю.

{Частина перша статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. З урахуванням характеру виконуваних засудженим робіт допускається підсумований облік робочого часу з тим, щоб тривалість робочого часу за обліковий період не перевищувала нормального числа робочих годин.

3. Праця засуджених організовується з додержанням правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, встановлених законодавством про працю.

Стаття 120. Оплата праці засуджених до позбавлення волі

1. Праця осіб, засуджених до позбавлення волі, оплачується відповідно до її кількості і якості. Форми і системи оплати праці, норми праці та розцінки встановлюються нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України.

{Частина перша статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

2. У виправних колоніях на особовий рахунок засуджених, які залучаються до суспільно корисної оплачуваної праці, зараховується незалежно від усіх відрахувань не менш як п’ятдесят відсотків нарахованого їм місячного заробітку.

Засудженим, які мають заборгованість за виконавчими документами, незалежно від усіх відрахувань належить виплачувати не менш як двадцять п’ять відсотків загальної суми заробітку.

{Частина друга статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014; в редакції Законів № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 121. Відрахування із заробітку або іншого доходу засуджених до позбавлення волі

1. Особи, які відбувають покарання у виправних колоніях, відшкодовують витрати на їх утримання, крім вартості харчування, взуття, одягу, білизни, спецхарчування та спецодягу.

Порядок відшкодування вартості витрат на утримання засуджених у виправних колоніях встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Відшкодування засудженими витрат, встановлених частиною першою цієї статті, що належить до власних надходжень виправних колоній, здійснюється після відрахування податку на доходи фізичних осіб і аліментів. Відрахування за виконавчими листами та іншими виконавчими документами здійснюється у порядку, встановленому законом.

{Стаття 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 122. Загальнообов’язкове державне соціальне страхування і пенсійне забезпечення засуджених до позбавлення волі

1. Засуджені до позбавлення волі, залучені до суспільно корисної оплачуваної праці за строковим трудовим договором, підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню.

2. Засуджені мають право на загальних підставах на призначення та отримання пенсії за віком, по інвалідності, у зв’язку з втратою годувальника та в інших випадках, передбачених законодавством про пенсійне забезпечення.

3. Пенсії засудженим за наявності відповідного права призначаються територіальними органами Пенсійного фонду України за місцем відбування покарання. Особа, яка під час відбування покарання набула право на пенсію, надає адміністрації виправного закладу клопотання про забезпечення необхідних умов для призначення їй пенсії за місцезнаходженням цього виправного закладу, у тому числі щодо виклику представників Пенсійного фонду України з метою подання у встановленому порядку необхідних документів безпосередньо особою, яка відбуває покарання, або представником особи, яка відбуває покарання, за нотаріальним дорученням.

Адміністрація виправного закладу не більш як протягом 30 днів з дня реєстрації клопотання забезпечує зустріч засудженого з представником Пенсійного фонду України та всебічно сприяє належному оформленню і поданню ним відповідних документів або забезпечує умови для оформлення і подання необхідних документів через представника особи, яка відбуває покарання.

4. Виплата особам, засудженим до позбавлення волі, призначених пенсій здійснюється територіальними органами Пенсійного фонду України на рахунок установи за місцем відбування покарання.

Із пенсій засуджених до позбавлення волі відшкодовуються витрати на їх утримання в установах виконання покарань в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

При цьому не менш як п’ятдесят відсотків пенсії зараховується установою за місцем відбування покарання на особовий рахунок засудженого.

{Стаття 122 в редакції Законів № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016}

Глава 19
ВИХОВНИЙ ВПЛИВ НА ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття 123. Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі

1. Соціально-виховна робота - цілеспрямована діяльність персоналу органів і установ виконання покарань та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених.

Соціально-виховна робота спрямована на формування та закріплення в засуджених прагнення до заняття суспільно корисною діяльністю, сумлінного ставлення до праці, дотримання вимог законів та інших прийнятих у суспільстві правил поведінки, підвищення їх загальноосвітнього і культурного рівнів.

2. Участь засуджених у виховних заходах, які проводяться в колоніях, враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення, а також при застосуванні заходів заохочення і стягнення.

3. Розпорядком дня колоній можуть бути передбачені виховні заходи, участь в яких для засуджених є обов'язковою.

4. Стимулювання правослухняної поведінки засуджених здійснюється за допомогою програм диференційованого виховного впливу з урахуванням їхньої поведінки, психічного стану і ступеня соціальної занедбаності.

5. Програми диференційованого виховного впливу на засуджених повинні враховувати можливості виховної функції режиму відбування покарання, загальноосвітнього і професійно-технічного навчання, заходів заохочення і стягнення, які застосовуються до осіб, позбавлених волі, самодіяльних організацій засуджених, громадських, благодійних і релігійних організацій, а також залучення засуджених до самовиховання.

Стаття 124. Основні напрями, форми і методи соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі

1. У колоніях проводиться моральне, правове, трудове, естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне виховання засуджених, а також інші його види, що сприяють становленню їх на життєву позицію, яка відповідає правовим нормам і вимогам суспільно корисної діяльності.

2. Соціально-виховна робота із засудженими організовується в індивідуальних, групових і масових формах на основі психолого-педагогічних принципів і методів.

Стаття 125. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених до позбавлення волі

1. У колоніях відповідно до законів України "Про освіту" і "Про загальну середню освіту" для засуджених забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти.

2. Засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та

органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. У виховних колоніях утворюються середні загальноосвітні школи трьох ступенів. Засуджені, які навчаються в них, підручниками, зошитами та письмовим приладдям забезпечуються безоплатно.

4. Для засуджених, які не мають робітничої професії, за якою вони можуть бути працевлаштовані в даній колонії, надається можливість підготовки на курсах професійного навчання робітників на виробництві.

{Частина четверта статті 125 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 126. Організація загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених до позбавлення волі

1. Організація загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених, у тому числі професійно-технічного навчання на виробництві, здійснюється відповідно до законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту" і "Про професійно-технічну освіту" в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. На період проходження державної підсумкової атестації засуджені, які навчаються, звільняються від роботи на строк, передбачений законодавством. Заробітна плата їм за цей період не нараховується, харчування надається безоплатно.

3. Засудженим, які займаються самоосвітою, адміністрація колонії створює необхідні умови для занять у вільний від роботи час.

4. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених заохочується і враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення.

5. Педагогічні працівники загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів надають допомогу адміністрації колонії в соціально-виховній роботі із засудженими.

Стаття 127. Самодіяльні організації засуджених до позбавлення волі

1. Самодіяльні організації засуджених до позбавлення волі створюються в колоніях з метою розвитку в засуджених корисної ініціативи, соціальної активності, здорових міжособових взаємовідносин, участі у вирішенні питань організації праці, навчання, відпочинку, побуту, впливу на виправлення засуджених, розвитку корисних соціальних зв'язків.

2. Участь у самодіяльних організаціях є добровільною справою кожного засудженого, його соціально корисна активність заохочується адміністрацією колонії і враховується при визначенні ступеня його виправлення.

3. У колоніях із числа засуджених, які зарекомендували себе позитивно, створюються ради колективів колоній і відділень соціально-психологічної служби. У колоніях можуть

створюватися й інші самодіяльні організації засуджених, якщо їхня діяльність не суперечить порядку і умовам відбування покарання.

4. Засуджені, які входять до складу самодіяльних організацій, не користуються додатковими пільгами і не звільняються від основної роботи.

Стаття 128. Богослужіння і релігійні обряди в колоніях

1. У колоніях здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані із ставленням до релігії, підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для забезпечення ізоляції, громадської безпеки і встановлені цим Кодексом.

2. Богослужіння і релігійні обряди в колоніях проводяться за проханням засуджених або за зверненням релігійної організації в неробочий час.

3. Адміністрація колонії сприяє у запрошенні священнослужителів, бере участь у визначенні місця, часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії. Адміністрація колонії не має виявляти свого ставлення до певної релігії чи конфесії.

{Частина третя статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

4. Засуджені мають право на придбання і користування релігійною літературою, іншими предметами і матеріалами релігійного призначення, використання яких не суперечить інтересам забезпечення ізоляції засуджених, а також іншим умовам виконання покарання.

5. Засуджені не мають права, посилаючись на свої релігійні переконання, ухилятися від виконання своїх обов'язків, а також установлених вимог режиму відбування покарання.

6. Відправлення релігійних обрядів не повинно порушувати розпорядок дня в колоніях, а також утискати права інших осіб, які відбувають покарання.

7. У колонії для відправлення релігійних обрядів можуть допускатися тільки представники релігійних організацій, які офіційно зареєстровані у встановленому законом порядку.

Стаття 128^{1}. Організація душпастирської опіки засуджених

1. Душпастирська опіка засуджених - діяльність в установах виконання покарань священнослужителів (капеланів), уповноважених релігійними організаціями, статути (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, спрямована на задоволення релігійних потреб засуджених, їх духовне виховання.

2. Для координації заходів душпастирської опіки засуджених центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, створює дорадчий орган, до складу якого включаються представники заінтересованих релігійних центрів і управлінь, статути (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку.

3. Порядок спеціальної підготовки священнослужителів (капеланів) та надання повноважень на здійснення заходів душпастирської опіки засуджених погоджуються

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

4. Заходи душпастирської опіки не повинні порушувати встановлений законом та іншими нормативно-правовими актами порядок виконання і відбування покарань.

5. Зустрічі священнослужителів (капеланів) із засудженими надаються у час, вільний від роботи (навчання) засуджених, без обмеження кількості зустрічей у місці, визначеному адміністрацією установи виконання покарань.

6. Адміністрація установ виконання покарань сприяє забезпеченню конфіденційності зустрічей засуджених із священнослужителями (капеланами).

7. Священнослужителі (капелани) можуть відвідувати установи виконання покарань для проведення заходів душпастирської опіки за спеціальним дозволом адміністрації таких установ у завчасно погоджений з адміністрацією установи час.

8. Таємниця сповіді є недоторканною і охороняється законом. Забороняється оприлюднювати, фіксувати технічними засобами та відтворювати будь-яку інформацію, отриману зі сповіді. Відомості, отримані зі сповіді, не можуть бути предметом досудового розслідування, досудового слідства чи кримінального провадження, використовуватися як доказ. Ніхто в жодному разі не може допитувати священнослужителя, перекладача чи іншу особу з питань, пов’язаних з конфіденційністю сповіді.

{Кодекс доповнено статтею 128^{1} згідно із Законом № 419-VIII від 14.05.2015}

Стаття 129. Вільний час засуджених до позбавлення волі

1. Час, вільний від основної трудової діяльності і виконання обов'язкових заходів, передбачених розпорядком дня для засуджених у колонії, є їх вільним часом.

2. Засуджені мають право розпоряджатися вільним часом на власний розсуд, виключаючи виконання тих видів діяльності, які заборонені цим Кодексом.

3. Вільний час засуджених повинен тривати не менш як дві години на добу і передбачається розпорядком дня колонії.

Стаття 130. Заходи заохочення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі

1. За виконання покладених обов’язків та додержання правил поведінки, встановлених цим Кодексом та правилами внутрішнього розпорядку колонії, дотримання правил трудового розпорядку та вимог безпеки праці до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, можуть застосовуватися такі заходи заохочення:

подяка;

дострокове зняття раніше накладеного стягнення;

нагородження похвальною грамотою;

присвоєння почесного звання "кращий за поведінкою", "активний учасник самодіяльності" тощо;

виплата грошової премії;

нагородження подарунком;

переведення на поліпшені умови тримання;

надання дозволу для виїзду за межі колонії з метою відвідування рідних до семи діб засудженим, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та середнього рівня безпеки;

надання додаткового короткострокового або тривалого побачення;

дозвіл додатково витрачати гроші для придбання продуктів харчування і предметів першої потреби в сумі до п’ятдесяти відсотків мінімального розміру заробітної плати;

збільшення тривалості прогулянки засудженим, які тримаються в дільницях посиленого контролю колоній і приміщеннях камерного типу виправних колоній максимального рівня безпеки, до двох годин.

{Стаття 130 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 1492-VIII від 07.09.2016; текст статті 130 в редакції Закону № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 131. Порядок застосування заходів заохочення до осіб, позбавлених волі

1. Застосування заходів заохочення має на меті здійснення виховного впливу на осіб, до яких ці заходи застосовуються на основі об’єктивної оцінки додержання ними правил поведінки, встановлених цим Кодексом та правилами внутрішнього розпорядку колонії, а також дотримання правил трудового розпорядку та вимог безпеки праці.

{Частина перша статті 131 в редакції Закону № 1487-VIII від 06.09.2016}

2. При заохоченні до засудженого застосовується один захід заохочення.

3. Грошова премія приєднується до заробітку і зараховується на особовий рахунок засудженого, подарунок передається на зберігання до звільнення засудженого або за його проханням надсилається родичам.

4. У порядку заохочення засудженим протягом року може бути надано додатково одне короткострокове чи тривале побачення.

{Частина четверта статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

5. До засуджених, які тримаються в дільницях посиленого контролю колоній і приміщеннях камерного типу виправних колоній максимального рівня безпеки, заохочення у виді збільшення тривалості прогулянки застосовується на строк до одного місяця.

6. Із засудженого може бути достроково знято, як правило, лише одне раніше накладене стягнення.

7. Заохочення у виді подяки і дострокового зняття раніше накладеного стягнення застосовуються усно або письмово, інші заохочення - тільки письмово.

8. Адміністрація колонії зобов’язана щоквартально проводити оцінювання поведінки особи, додержання нею правил поведінки, встановлених цим Кодексом та правилами внутрішнього розпорядку колонії, а також дотримання правил трудового розпорядку та

вимог безпеки праці та приймати вмотивоване рішення про доцільність або недоцільність застосування до особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, заходів заохочення. Прийняте рішення відображається в індивідуальній програмі соціально-виховної роботи та доводиться до відома особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, під підпис.

{Статтю 131 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

9. Інформація про осіб, до яких застосовано заохочення, з метою виховного впливу на інших засуджених, за згодою засудженого, може поширюватися через місцеву стінгазету, радіо, на зібраннях засуджених, доводитися до відома родичів.

{Статтю 131 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 131^{1}. Поняття дисциплінарного проступку

1. Дисциплінарним проступком особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, є протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність), що посягає на встановлений порядок у сфері виконання покарань, вчинене цією особою.

2. Персонал установи виконання покарань зобов’язаний довести наявність у діях чи бездіяльності особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, усіх ознак дисциплінарного проступку. Відсутність таких ознак виключає застосування до особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, заходів стягнення.

{Закон доповнено статтею 131^{1} згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 131^{2}. Обставини, що виключають дисциплінарну відповідальність

1. Особа, яка діяла у стані крайньої необхідності, під дією психологічного або фізичного примусу, виконувала наказ або розпорядження, не підлягає дисциплінарній відповідальності.

{Закон доповнено статтею 131^{2} згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 132. Заходи стягнення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі

1. За невиконання покладених обов’язків та порушення встановлених заборон до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, можуть застосовуватися такі заходи стягнення:

попередження;

догана;

сувора догана;

грошовий штраф до двох мінімальних розмірів заробітної плати;

скасування поліпшених умов тримання;

поміщення засуджених чоловіків, які тримаються у виправних колоніях, у дисциплінарний ізолятор з виведенням або без виведення на роботу чи навчання на строк до чотирнадцяти діб, а засуджених жінок - до десяти діб;

приміщення засуджених, які тримаються в приміщеннях камерного типу виправних колоній максимального рівня безпеки, у карцер без виведення на роботу на строк до чотирнадцяти діб;

переведення засуджених, які тримаються у виправних колоніях, крім засуджених, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання, до приміщення камерного типу (одиночної камери) на строк до трьох місяців.

Попередження - це письмове застереження про притягнення до дисциплінарної відповідальності певного виду у разі повторного порушення.

{Частина перша статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1487-VIII від 06.09.2016}

2. Вагітні жінки, жінки, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, особи з інвалідністю першої групи в дисциплінарний ізолятор, карцер, приміщення камерного типу (одиночну камеру) не поміщаються.

Стаття 133. Злісне порушення встановленого порядку відбування покарання

1. Злісним порушенням установленого порядку відбування покарання є вживання спиртних напоїв, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи інших одурманюючих засобів; виготовлення, зберігання, придбання, розповсюдження інших заборонених предметів, участь у настільних азартних та інших іграх з метою здобуття матеріальної чи іншої вигоди; вчинення дрібного хуліганства; систематичне ухилення від лікування захворювань, що становлять небезпеку для здоров’я інших осіб.

{Стаття 133 в редакції Закону № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 134. Порядок застосування заходів стягнення до осіб, позбавлених волі

1. При призначенні заходів стягнення враховуються причини, обставини і мотиви вчинення порушення, поведінка засудженого до вчинення проступку, кількість і характер раніше накладених стягнень, а також пояснення засудженого щодо суті проступку. Стягнення, що накладаються, мають відповідати тяжкості і характеру проступку засудженого.

2. За кілька проступків, вчинених одночасно, накладається одне стягнення.

3. Стягнення може бути накладене лише на особу, яка вчинила проступок, і не пізніше десяти діб з дня виявлення проступку, а якщо у зв'язку з проступком проводилась перевірка, то з дня її закінчення, але не пізніше шести місяців з дня вчинення проступку.

4. Накладене стягнення звертається до виконання негайно, а у виняткових випадках - у строк не пізніше одного місяця з дня його накладення. Якщо протягом місяця з дня накладення стягнення воно не було звернено до виконання, то це стягнення не виконується.

5. Повторне переведення на поліпшені умови тримання може бути застосоване не раніше, ніж через шість місяців з дня відбуття стягнення.

6. Стягнення накладається лише письмово.

{Частина шоста статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1487-VIII від 06.09.2016}

7. Стягнення у виді грошового штрафу накладається тільки за злісне порушення встановленого порядку відбування покарання, передбачене статтею 133 цього Кодексу, за постановою начальника колонії або особи, яка виконує його обов'язки. Постанова оголошується засудженому під розписку. Стягнена сума штрафу перераховується в доход держави.

{Частина сьома статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

8. Поміщення засудженого в дисциплінарний ізолятор або в карцер чи переведення засудженого до приміщення камерного типу (одиночної камери) проводиться за вмотивованою постановою начальника колонії або особи, яка виконує його обов'язки, з визначенням строку тримання.

9. Стягнення у виді переведення засудженого до приміщення камерного типу (одиночної камери) накладається в разі безуспішного застосування інших заходів впливу.

10. До засуджених, які поміщені в дисциплінарний ізолятор або карцер, переведені до приміщення камерного типу (одиночної камери), можуть застосовуватися всі заходи стягнення, за винятком повторного поміщення в дисциплінарний ізолятор або карцер, повторного переведення до приміщення камерного типу (одиночної камери).

11. Під час тримання в дисциплінарному ізоляторі, карцері або приміщенні камерного типу (одиночній камері) засудженим забороняються придбання продуктів харчування і предметів першої потреби, одержання посилок (передач) і бандеролей, користування настільними іграми, а також побачення, крім побачень, що невідкладно організовуються адміністрацією установи виконання покарань у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години без обмеження у часі та кількості з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, за їх ініціативою та/або за ініціативою засудженого для одержання ним правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій.

{Абзац перший частини одинадцятої статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013; в редакції Законів № 1186-VI від 08.04.2014, № 1637-IX від 14.07.2021}

Засудженим, на яких накладено дисциплінарне стягнення у виді поміщення у дисциплінарний ізолятор, карцер або переведення до приміщення камерного типу (одиночної камери), телефонна розмова може бути надана лише з дозволу начальника колонії як виняток, з метою виховного впливу або у зв'язку з винятковими особистими обставинами (смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого, стихійне лихо, що спричинило значну матеріальну шкоду засудженому або його сім'ї).

{Частину одинадцяту статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013}

У дисциплінарному ізоляторі, карцері або приміщенні камерного типу (одиночній камері) засуджені забезпечуються індивідуальним спальним місцем і постільними речами. Постільні речі видаються тільки на час сну, верхній одяг - на час виходу з приміщення.

Тримання засуджених у карцері одиночне.

Засудженим, які тримаються в дисциплінарному ізоляторі, карцері або приміщенні камерного типу (одиночній камері), надається щоденна прогулянка тривалістю одна година.

Посилки (передачі) і бандеролі вручаються засудженому після закінчення строку його перебування в дисциплінарному ізоляторі, карцері або приміщенні камерного типу (одиночній камері).

12. Засуджені, які тримаються в дисциплінарному ізоляторі з виведенням на роботу, в приміщенні камерного типу (одиночній камері), працюють окремо від інших засуджених.

13. Засуджений може оскаржити накладене на нього стягнення, однак подання скарги не зупиняє виконання стягнення. Посадова особа, яка наклала стягнення, за наявності для того підстав може його скасувати або замінити іншим, більш м'яким стягненням. Вища посадова особа може скасувати стягнення в разі, коли посадова особа, яка наклала стягнення, перевищила свої повноваження або стягнення було накладено нею при відсутності порушення з боку засудженого.

14. Якщо протягом шести місяців з дня відбуття стягнення засуджений не буде підданий новому стягненню, він визнається таким, що не має стягнення.

15. При накладенні стягнення на засудженого адміністрація колонії надає йому можливість у встановленому порядку повідомити про це близьких родичів, адвоката або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

16. Адміністрація колонії при встановленні факту порушення особою, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, вимог режиму зобов’язана невідкладно розпочати перевірку причин, обставин і мотивів вчинення порушення, поведінки цієї особи до вчинення проступку, визначити кількість і характер раніше накладених стягнень, а також отримати її пояснення про суть проступку. За наслідками такої перевірки приймається рішення про доцільність або недоцільність застосування до особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, заходів стягнення та обґрунтовується їх вид. Якщо адміністрація колонії прийняла рішення обмежитися іншими профілактичними заходами, це відображається у щоденнику індивідуальної роботи із засудженим та доводиться до відома особи під підпис.

{Статтю 134 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 135. Процедура дисциплінарного провадження

1. Питання про доцільність застосування стягнення до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, вирішується на засіданні дисциплінарної комісії установи виконання покарань. Дисциплінарна комісія установи виконання покарань діє на постійній

основі. Засідання дисциплінарної комісії є повноважним, якщо на ньому присутні більше половини членів дисциплінарної комісії.

2. До складу дисциплінарної комісії входять начальник установи виконання покарань, його заступники та начальники служб установи, які за своїми функціональними обов'язками безпосередньо спілкуються з особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. Очолює дисциплінарну комісію начальник установи виконання покарань або особа, яка виконує його обов'язки.

3. На засідання дисциплінарної комісії запрошуються й інші особи, присутність яких є доцільною для встановлення обставин вчинення правопорушення та визначення міри відповідальності. Члени спостережних комісій на відповідній території мають право бути присутніми на засіданні дисциплінарної комісії та мають право дорадчого голосу.

4. Особа, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, має бути повідомлена про місце і час засідання дисциплінарної комісії не пізніше ніж за одну добу до його проведення. За заявою засудженого цей термін може бути продовжено, але не більш як на дві доби.

5. Особа, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, має право користуватися послугами адвоката або фахівця в галузі права за власним вибором під час підготовки до засідання дисциплінарної комісії, який представлятиме її інтереси під час засідання комісії. Якщо особа, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, не має доступу до адвоката або фахівця в галузі права, адміністрація установи виконання покарання зобов'язана надати йому можливість звернутися за отриманням правової допомоги до суб'єктів надання такої допомоги.

Засуджений та/або його представник мають право:

отримати інформацію про притягнення до дисциплінарної відповідальності, у тому числі документи, що стосуються справи, не пізніш як за одну добу до початку засідання дисциплінарної комісії;

бути присутнім на засіданні дисциплінарної комісії під час розгляду питання про його притягнення до дисциплінарної відповідальності;

ознайомлюватися з матеріалами дисциплінарного провадження та особової справи, робити виписки, знімати копії з них;

надавати пояснення, заперечення та заявляти клопотання в усному та письмовому вигляді, надавати докази;

подавати клопотання не пізніш як за двадцять чотири години до визначеного часу засідання про залучення до засідання дисциплінарної комісії осіб, присутність яких є доцільною для встановлення обставин вчинення правопорушення та визначення міри відповідальності.

6. Матеріали про порушення доповідаються на засіданні дисциплінарної комісії начальником відділення соціально-психологічної служби у присутності особи, яка вчинила порушення, та інших запрошених осіб.

Під час засідання дисциплінарної комісії заслуховуються пояснення засудженого та його представника, свідків, інших осіб, залучених відповідно до частини третьої та абзацу

сьомого частини п’ятої цієї статті, адміністрації установи виконання покарань, особи, яка ініціювала притягнення до дисциплінарної відповідальності, та осіб, які мають право дорадчого голосу.

Рішення про притягнення до відповідальності приймається більшістю голосів членів дисциплінарної комісії.

Начальник установи виконання покарань має право поміщати засудженого в дисциплінарний ізолятор строком до однієї доби до прийняття рішення про застосування стягнення у разі порушення режиму відбування покарання, що полягало у перебуванні у стані алкогольного або наркотичного сп’яніння, участі в конфліктній ситуації, бійці, масових заворушеннях або інших діях, що створюють серйозну загрозу підтримці порядку в установі.

Поміщення засудженого до приміщення камерного типу (одиночної камери) проводиться за рішенням суду. У разі прийняття на засіданні дисциплінарної комісії рішення про поміщення засудженого до приміщення камерного типу (одиночної камери) адміністрація установи виконання покарань протягом двадцяти чотирьох годин направляє до суду відповідне клопотання (подання) разом із рішенням комісії.

7. Рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності особи, яка відбуває покарання, має бути детально вмотивоване та може бути оскаржене особою, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, або її представником до органу виконання покарань вищого рівня, прокурора чи суду.

Засудженому протягом трьох робочих днів видається копія рішення про застосування до нього стягнення із зазначенням можливості та порядку його оскарження.

{Стаття 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 136. Підстави і розмір матеріальної відповідальності засуджених до позбавлення волі

1. Засуджені до позбавлення волі несуть матеріальну відповідальність за заподіяні під час відбування покарання матеріальні збитки державі згідно із законодавством. Засуджені також повинні відшкодувати збитки, заподіяні колонії, і додаткові витрати, пов'язані з припиненням втечі засудженого, лікуванням засудженого, який навмисно заподіяв собі тілесні ушкодження. Якщо збитки заподіяні у процесі виконання трудових обов'язків, засуджені несуть матеріальну відповідальність у розмірі і на підставах, встановлених законодавством про працю. В інших випадках збитки відшкодовуються в розмірі і на підставах, встановлених цивільним законодавством.

2. У разі заподіяння матеріальних збитків кримінальним правопорушенням, вчиненим засудженим під час відбування покарання, стягнення збитків провадиться на загальних підставах.

{Частина друга статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 137. Порядок стягнення матеріальних збитків, заподіяних засудженими до позбавлення волі

1. Матеріальні збитки, заподіяні державі засудженими під час відбування покарання, стягуються з їхнього заробітку за постановою начальника колонії.

2. До винесення постанови має бути встановлений розмір збитків, обставини, за яких їх було завдано, і ступінь вини засудженого в заподіянні збитків. У процесі перевірки у нього береться письмове пояснення.

3. Постанова начальника колонії про стягнення збитків оголошується засудженому під розписку.

4. Засуджений може оскаржити постанову начальника колонії вищій посадовій особі. Подача скарги не зупиняє виконання постанови про стягнення збитків.

5. Вища посадова особа може скасувати постанову про стягнення збитків або зменшити розмір суми, що підлягає стягненню.

6. Неправильно відраховані суми за заподіяні матеріальні збитки підлягають поверненню засудженому і зараховуються на його особовий рахунок.

7. Після звільнення засудженого від покарання збитки, не відшкодовані ним під час відбування покарання, можуть бути стягнені за рішенням суду у встановленому законом порядку.

Глава 20
ОСОБЛИВОСТІ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ В КОЛОНІЯХ РІЗНИХ ВИДІВ

Стаття 138. Виправні колонії мінімального рівня безпеки

1. Засуджені у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання мають право витрачати для придбання продуктів харчування, одягу, взуття, білизни та предметів першої потреби гроші, зароблені у виправній колонії, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, без обмеження їх обсягу.

Засудженим, які перебувають у дільниці посиленого контролю, надаються одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на три місяці.

Засудженим, які перебувають у дільниці ресоціалізації, надаються одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на два місяці.

Засудженим, які перебувають у дільниці соціальної реабілітації, надаються короткострокові побачення без обмежень та тривале побачення щомісяця.

{Частина перша статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. При сумлінній поведінці і ставленні до праці після відбуття не менше однієї третини строку покарання засуджені, які тримаються в дільниці ресоціалізації виправної колонії, мають право на поліпшення умов тримання.

{Частина друга статті 138 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. У виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання встановлюється режим, передбачений частиною другою статті 99 цього Кодексу для засуджених, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації.

Стаття 139. Виправні колонії середнього рівня безпеки

1. У виправних колоніях середнього рівня безпеки засуджені мають право витрачати на місяць для придбання продуктів харчування, одягу, взуття та предметів першої потреби гроші, зароблені у виправній колонії, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, без обмеження їх обсягу.

Засудженим, які перебувають у дільниці посиленого контролю, надаються одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на три місяці.

Засудженим, які перебувають у дільниці ресоціалізації, надаються одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на два місяці.

Засудженим, які перебувають у дільниці соціальної реабілітації, надаються короткострокові побачення без обмежень та тривале побачення щомісяця.

{Частина перша статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. При сумлінній поведінці і ставленні до праці після відбуття не менше половини строку покарання засуджені, які тримаються в дільниці ресоціалізації виправної колонії, мають право на поліпшення умов тримання.

{Частина друга статті 139 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 140. Виправні колонії максимального рівня безпеки

1. У виправних колоніях максимального рівня безпеки засуджені тримаються в умовах суворої ізоляції у звичайних жилих приміщеннях та приміщеннях камерного типу.

У звичайних жилих приміщеннях тримаються:

чоловіки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування;

{Абзац третій частини першої статті 140 в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

чоловіки, яким покарання у виді довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк за правилами, передбаченими статтею 82 Кримінального кодексу України.

{Частину першу статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2689-IX від 18.10.2022}

чоловіки, засуджені за умисні особливо тяжкі злочини;

чоловіки, які раніше двічі в будь-якій послідовності були засуджені до позбавлення волі за такі злочини: проти основ національної безпеки України; умисне вбивство; умисне тяжке тілесне ушкодження; захоплення заручників; зґвалтування; розбій, вчинений при обтяжуючих обставинах; вимагання, вчинене при обтяжуючих обставинах; виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї; створення злочинної організації; бандитизм; терористичний акт; створення непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань; викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; незаконне заволодіння транспортним засобом при обтяжуючих обставинах; контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця; посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя; злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи; втеча з місця позбавлення волі або з-під варти; посягання на життя представника іноземної держави і які знову вчинили будь-який з перелічених злочинів, за який вони засуджені до покарання у виді позбавлення волі.

У приміщеннях камерного типу тримаються:

чоловіки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі;

чоловіки, яким покарання у виді смертної кари замінено довічним позбавленням волі;

чоловіки, засуджені за умисні особливо тяжкі злочини;

чоловіки, засуджені за вчинення злочину, передбаченого частиною п’ятою статті 255, статтями 255**1**, 255**2** Кримінального кодексу України;

{Частину першу статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

чоловіки, засуджені за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі;

чоловіки, які раніше були засуджені до позбавлення волі за будь-який з таких злочинів: проти основ національної безпеки України; умисне вбивство при обтяжуючих обставинах; захоплення заручників; зґвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки, а також зґвалтування неповнолітньої чи неповнолітнього, малолітньої чи малолітнього; розбій, вчинений організованою групою або поєднаний із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень; вимагання, вчинене організованою групою або поєднане із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження; створення злочинної організації; бандитизм; терористичний акт; посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця; посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у

зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя; злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи; втеча з місця позбавлення волі або з-під варти і які знову вчинили будь-який з перелічених злочинів, за який вони засуджені до покарання у виді позбавлення волі;

чоловіки, переведені із колоній середнього рівня безпеки на підставах, передбачених цим Кодексом.

2. У виправних колоніях максимального рівня безпеки засуджені мають право витрачати для придбання продуктів харчування, одягу, взуття та предметів першої потреби гроші, зароблені у виправній колонії, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, без обмеження їх обсягу.

Засудженим, які перебувають у дільниці посиленого контролю, надаються одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на три місяці.

Засудженим, які перебувають у дільниці ресоціалізації, надаються одне короткострокове побачення на місяць і одне тривале побачення на два місяці.

Засудженим, які перебувають у приміщеннях камерного типу, надається щоденна прогулянка тривалістю одна година.

{Частина друга статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. При сумлінній поведінці і ставленні до праці після відбуття не менше половини строку покарання засуджені, які тримаються в дільниці ресоціалізації виправної колонії, мають право на поліпшення умов тримання.

{Частина третя статті 140 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Глава 21
ОСОБЛИВОСТІ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗАСУДЖЕНИМИ ЖІНКАМИ І НЕПОВНОЛІТНІМИ

Стаття 141. Відбування покарання засудженими вагітними жінками, матерями-годувальницями і жінками, які мають дітей віком до трьох років

1. При виправних колоніях, в яких відбувають покарання засуджені до позбавлення волі жінки, у разі потреби організовуються будинки дитини. Засуджені жінки мають право влаштовувати в будинки дитини своїх дітей віком до трьох років. Будинок дитини при виправній колонії є дитячим закладом. У будинках дитини діти перебувають під опікою адміністрації дитячого закладу на повному державному забезпеченні, їм створюються умови, необхідні для нормальної життєдіяльності та розвитку. Якщо засуджена жінка не виявила бажання проживати в будинку дитини спільно із своєю дитиною, їй має бути надана можливість вільно спілкуватися з нею без обмежень. Не вважається обмеженням спілкування жінки із своєю дитиною, якщо від засудженої вимагається відвідувати дитину у час, вільний від виконання покладених на неї обов'язків.

{Частина перша статті 141 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013}

2. Матері-годувальниці і вагітні жінки можуть одержувати продуктові посилки (передачі) в асортименті, який визначається медичним висновком.

{Частина друга статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

3. Засуджені жінки можуть проживати із своїми дітьми віком до трьох років у будинку дитини, для цього адміністрація виправної колонії створює необхідні умови для проживання і контролю за поведінкою жінок у будинку дитини.

{Статтю 141 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

4. Засуджені жінки з вагітністю понад чотири місяці або які мають при собі дітей віком до трьох років у випадках, коли до них не застосовується звільнення від відбування покарання відповідно до статті 83 Кримінального кодексу України, направляються адміністрацією виправної колонії для дальшого відбування покарання у виправну колонію, при якій є будинок дитини.

5. Відвідування близькими родичами дитини, яка перебуває в будинку дитини, та умови їх спілкування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

{Статтю 141 доповнено новою частиною згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013}

6. Діти, які перебувають у будинку дитини, за згодою батьків можуть передаватися їхнім родичам та за згодою батьків та рішенням органу опіки і піклування - іншим особам або після досягнення трирічного віку направляються до відповідних дитячих закладів.

Спірні питання між матір’ю та батьком щодо місця проживання дитини вирішуються органом опіки та піклування або судом.

{Частина шоста статті 141 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

7. Якщо у матері дитини, яка досягла трирічного віку, невідбута частина строку покарання не перевищує одного року і вона сумлінно виконує свої материнські обов'язки, перебування дитини в будинку дитини може бути продовжено адміністрацією виправної колонії до звільнення матері.

{Частина сьома статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 435-VII від 05.09.2013}

Стаття 142. Проживання жінок, засуджених до позбавлення волі, за межами виправної колонії

1. Засудженим жінкам, які сумлінно ставляться до праці, у разі її наявності, і додержують вимог режиму, постановою начальника виправної колонії за погодженням із спостережною комісією дозволяється проживання за межами виправної колонії на час звільнення від роботи у зв'язку з вагітністю і пологами, а також до досягнення дитиною трирічного віку.

{Частина перша статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

2. Засуджені жінки, яким дозволено проживання за межами виправної колонії:

оселяються поблизу виправної колонії і перебувають під наглядом адміністрації колонії;

можуть носити одяг, прийнятний у цивільному вжитку, мати при собі гроші, мобільні телефони, аксесуари до них та цінні речі;

{Абзац третій частини другої статті 142 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

можуть без обмеження листуватися, одержувати грошові перекази, посилки (передачі) і бандеролі, витрачати гроші, мати побачення з родичами та іншими особами, користуватися мобільним зв'язком за свій рахунок;

{Абзац четвертий частини другої статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

користуються правом вільного пересування по території, межі якої визначаються начальником виправної колонії;

у разі пологів, хвороби засуджених або їхніх дітей вони можуть поміщатися в місцеві лікувальні заклади охорони здоров'я;

після закінчення періоду звільнення від роботи у зв'язку з вагітністю та пологами виконують роботу за вказівкою адміністрації виправної колонії, їм нараховується заробіток на загальних підставах з іншими засудженими, які відбувають покарання у виправній колонії даного виду.

3. Харчуванням, одягом, а також комунально-побутовими послугами вони забезпечуються за нормами, встановленими для засуджених, які відбувають покарання у виправній колонії.

4. У разі систематичного або злісного порушення встановлених правил поведінки право на проживання за межами колонії скасовується за постановою начальника виправної колонії, погодженою із спостережною комісією, і засуджені жінки повертаються в колонію для подальшого відбування покарання.

Стаття 143. Особливості відбування покарання у виховних колоніях

1. У виховних колоніях засуджені мають право:

витрачати для придбання продуктів харчування, одягу, взуття, білизни та предметів першої потреби гроші, зароблені у виправній колонії, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, без обмеження їх обсягу;

{Абзац другий частини першої статті 143 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

одержувати короткострокові побачення без обмежень і щомісяця одне тривале побачення.

{Абзац третій частини першої статті 143 в редакції Закону № 435-VII від 05.09.2013}

{Абзац четвертий частини першої статті 143 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

безкоштовно одержувати середню освіту;

{Частину першу статті 143 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

на побачення з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, без обмеження в часі та кількості в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години для одержання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій, що невідкладно організовуються адміністрацією установи виконання покарань за ініціативою засуджених, їхніх родичів та/або осіб, визначених зазначеною статтею.

{Частину першу статті 143 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

2. При сумлінній поведінці і ставленні до праці та навчання після відбуття не менше однієї четвертої частини строку покарання засуджені мають право на поліпшення умов тримання і їм може бути дозволено:

{Абзац другий частини другої статті 143 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

за постановою начальника колонії одержувати один раз на три місяці короткострокове побачення за межами виховної колонії.

{Абзац третій частини другої статті 143 в редакції Закону № 435-VII від 05.09.2013}

{Абзац четвертий частини другої статті 143 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 144. Заходи заохочення, що застосовуються до засуджених неповнолітніх

1. За сумлінну поведінку і ставлення до праці та навчання, активну участь у роботі самодіяльних організацій і виховних заходах до засуджених неповнолітніх можуть застосовуватися, крім передбачених статтею 130 цього Кодексу, такі заходи заохочення:

надання права відвідування культурно-видовищних і спортивних заходів за межами виховної колонії в супроводі працівників колонії;

надання права виходу за межі виховної колонії в супроводі батьків чи інших близьких родичів.

2. Тривалість виходу за межі колонії встановлюється начальником колонії, але не може перевищувати восьми годин. Забороняється відвідування культурно-видовищних і спортивних заходів за межами колонії, які проводяться після двадцятої години.

Стаття 145. Заходи стягнення, що застосовуються до засуджених неповнолітніх

1. За порушення встановленого порядку і умов відбування покарання до засуджених неповнолітніх можуть застосовуватися такі заходи стягнення:

{Абзац перший частини першої статті 145 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

попередження;

догана;

сувора догана;

{Абзац п'ятий статті 145 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

скасування поліпшених умов тримання, передбачених статтею 143 цього Кодексу;

поміщення в дисциплінарний ізолятор на строк до п'яти діб з виведенням чи без виведення на навчання або роботу.

{Абзац сьомий статті 145 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

2. Розгляд питання про застосування заходів стягнення здійснюється у порядку, встановленому статтями 134, 135 цього Кодексу.

{Статтю 145 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

Стаття 146. Посадові особи, які застосовують заходи заохочення і стягнення до засуджених неповнолітніх, та обсяг їх повноважень

1. Крім посадових осіб, визначених у статті 135 цього Кодексу, правом застосування заходів заохочення і стягнення користуються старші вихователі і вихователі.

2. Старший вихователь має право застосовувати такі заходи заохочення і стягнення:

{Абзац перший частини другої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

подяка;

дострокове зняття раніше накладеного ним або вихователем стягнення;

попередження;

догана.

{Абзац шостий частини другої статті 146 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

3. Вихователь має право застосовувати такі заходи заохочення і стягнення:

{Абзац перший частини другої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1487-VIII від 06.09.2016}

подяка;

дострокове зняття раніше накладеного ним стягнення;

попередження;

догана.

Стаття 147. Переведення засуджених із виховної колонії до виправної колонії

1. Засуджені, які досягли вісімнадцятирічного віку, переводяться із виховної колонії для дальшого відбування покарання до виправної колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання.

2. Питання про переведення засудженого, який досяг вісімнадцятирічного віку, з виховної колонії до виправної колонії вирішується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань за рішенням педагогічної ради і поданням начальника виховної колонії, погодженим із службою у справах дітей.

{Частина друга статті 147 із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-V від 07.02.2007, № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 148. Залишення у виховних колоніях засуджених, які досягли вісімнадцятирічного віку

1. З метою закріплення результатів виправлення, завершення загальноосвітнього або професійно-технічного навчання засуджені, які досягли вісімнадцятирічного віку, можуть бути залишені у виховній колонії до закінчення строку покарання, але не довше ніж до досягнення ними двадцяти двох років.

2. Залишення засуджених, які досягли вісімнадцятирічного віку, у виховній колонії проводиться за рішенням педагогічної ради постановою начальника колонії, погодженою із службою у справах дітей.

{Частина друга статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-V від 07.02.2007}

3. На засуджених, які досягли вісімнадцятирічного віку і залишені у виховній колонії, поширюються умови відбування покарання, норми харчування і матеріально-побутового забезпечення, встановлені для неповнолітніх засуджених. Умови праці осіб, які досягли вісімнадцятирічного віку, встановлюються відповідно до законодавства про працю.

Стаття 149. Участь громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених неповнолітніх

1. Для надання допомоги адміністрації виховної колонії в організації навчально-виховного процесу і зміцненні матеріально-технічної бази колонії, здійснення громадського контролю та оцінки рівня дотримання прав людини, вирішення питань соціального захисту засуджених, трудового і побутового влаштування осіб, які звільняються, при виховних колоніях створюється піклувальна рада з представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

{Абзац перший частини першої статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

Організація і діяльність піклувальної ради визначаються положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. З метою підвищення ефективності виховного впливу на засуджених і надання допомоги адміністрації виховної колонії при відділеннях соціально-психологічної служби можуть створюватися батьківські комітети. Діяльність батьківського комітету визначається положенням, яке затверджує начальник виховної колонії.

РОЗДІЛ IV
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Глава 22
ПОРЯДОК І УМОВИ ВИКОНАННЯ ТА ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття 150. Місця відбування покарання у виді довічного позбавлення волі

1. Засуджені до довічного позбавлення волі відбувають покарання:

чоловіки - у секторах максимального рівня безпеки виправних колоній середнього рівня безпеки та виправних колоніях максимального рівня безпеки. У період дії воєнного стану в Україні та протягом двох років після його припинення чи скасування чоловіки, засуджені до довічного позбавлення волі, можуть відбувати покарання у секторах максимального рівня безпеки слідчих ізоляторів з дотриманням вимог суворої ізоляції від інших категорій осіб, які тримаються у цих установах;

{Абзац другий частини першої статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3185-IX від 29.06.2023}

жінки - у секторах середнього рівня безпеки виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та виправних колоніях середнього рівня безпеки.

2. Засуджені до довічного позбавлення волі тримаються окремо від інших засуджених, крім тих, які після відбуття десяти років покарання у приміщеннях камерного типу переведені до звичайних жилих приміщень колонії максимального рівня безпеки.

{Частина друга статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законами № 435-VII від 05.09.2013, № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Стаття 150 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 151. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді довічного позбавлення волі

1. Засуджені, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі, розміщуються в приміщеннях камерного типу, як правило, по дві особи і носять одяг спеціального зразка. За заявою засудженого та в інших необхідних випадках з метою захисту засудженого від можливих посягань на його життя з боку інших засуджених чи запобігання вчиненню ним злочину або при наявності медичного висновку за постановою начальника колонії його можуть тримати в одиночній камері.

2. На осіб, які відбувають довічне позбавлення волі, поширюються права і обов'язки засуджених до позбавлення волі, передбачені статтею 107 цього Кодексу.

3. Засуджені до довічного позбавлення волі залучаються до праці тільки на території колонії з урахуванням вимог тримання їх у приміщеннях камерного типу.

4. Для засуджених, які не мають загальної середньої освіти, у виправних колоніях утворюються консультаційні пункти.

{Частина четверта статті 151 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

5. Засуджені до довічного позбавлення волі мають право:

витрачати для придбання продуктів харчування, одягу, взуття, білизни та предметів першої потреби гроші, зароблені у виправній колонії, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, без обмеження їх обсягу;

{Абзац другий частини п'ятої статті 151 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

одержувати один раз на місяць короткострокове побачення та один раз на два місяці тривале побачення з близькими родичами (подружжя, батьки, діти, всиновлювачі, всиновлені, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки). Тривалі побачення можуть надаватися і подружжю, яке проживало однією сім'єю, але не перебувало у шлюбі, за умови, що в них є спільні неповнолітні діти;

{Абзац третій частини п'ятої статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

на побачення з особами, визначеними абзацом першим частини другої статті 8 цього Кодексу, без обмеження в часі та кількості в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години для одержання правової допомоги, конфіденційних юридичних консультацій, що невідкладно організовуються адміністрацією установи виконання покарань за ініціативою засуджених, їхніх родичів та/або осіб, визначених зазначеною статтею.

{Частину п'яту статті 151 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

{Абзац частини п'ятої статті 151 виключено на підставі Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

Засудженим надається щоденна прогулянка тривалістю одна година.

6. При сумлінній поведінці і ставленні до праці після відбуття п'яти років строку покарання засудженому може бути дозволено брати участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру.

{Частина шоста статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1828-VI від 21.01.2010, № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016}

7. Засудженим до довічного позбавлення волі може бути подано клопотання про його помилування після відбуття ним не менше п’ятнадцяти років призначеного покарання.

{Статтю 151 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3559-IV від 16.03.2006; в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

Стаття 151¹. Зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі

1. Зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі здійснюється в порядку, визначеному статтею 100 цього Кодексу.

2. Засуджені до довічного позбавлення волі чоловіки можуть бути переведені:

з приміщень камерного типу, в яких тримаються дві особи, до багатомісних приміщень камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки з наданням дозволу на участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру в порядку, встановленому законодавством, - після фактичного відбуття у таких приміщеннях не менш як п'яти років строку покарання;

{Абзац другий частини другої статті 151¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

з багатомісних приміщень камерного типу до звичайних жилих приміщень виправної колонії максимального рівня безпеки - після фактичного відбуття у таких приміщеннях не менш як п'яти років строку покарання.

3. Засуджені до довічного позбавлення волі, які злісно порушують установлений порядок відбування покарання, можуть бути переведені із звичайних жилих приміщень до приміщень камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки.

4. Зміна умов тримання не застосовується до засуджених до довічного позбавлення волі, які хворіють на венеричні захворювання, активну форму туберкульозу, та з психічними розладами.

{Закон доповнено статтею 151¹ згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

Стаття 151². Особливості виконання та відбування покарання жінками, засудженими до покарання у виді довічного позбавлення волі

1. Жінки, засуджені до довічного позбавлення волі, розміщуються, як правило, у секторах середнього рівня безпеки виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання.

2. Для жінок, засуджених до довічного позбавлення волі, встановлюється режим, передбачений для тримання засуджених у виправній колонії середнього рівня безпеки.

{Закон доповнено статтею 151² згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

РОЗДІЛ V
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ. ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ, КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА НИМИ

Глава 23
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 152. Підстави звільнення від відбування покарання

Підставами звільнення від відбування покарання є:

відбуття строку покарання, призначеного вироком суду;

закон України про амністію;

акт про помилування;

прийняття уповноваженим органом рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого;

{Статтю 152 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

скасування вироку суду і закриття кримінального провадження;

{Абзац статті 152 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

закінчення строків давності виконання обвинувального вироку;

умовно-дострокове звільнення від відбування покарання;

хвороба;

інші підстави, передбачені законом.

Стаття 153. Припинення відбування покарання і порядок звільнення

1. Відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пробаційного нагляду, обмеження волі, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі припиняється в першій половині дня останнього дня строку покарання з урахуванням тих змін, які можуть бути внесені у строк покарання відповідно до закону.

{Частина перша статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

2. Засуджені до арешту, обмеження волі або позбавлення волі після відбуття строку покарання, призначеного вироком суду, звільняються в першій половині останнього дня строку покарання. Якщо строк покарання закінчується у вихідний або святковий день, засуджений звільняється у передвихідний або передсвятковий день. При обчисленні строків місяцями строк закінчується відповідного числа останнього місяця, а коли цей місяць не має відповідного числа - в останній день цього місяця.

3. З особою, яка звільняється, в обов'язковому порядку проводиться повний розрахунок, повертаються особисті документи, цінності та речі, які їй належать, видаються гроші, що зберігалися на її особовому рахунку, або перераховуються на вказаний засудженим рахунок чи відкритий для нього рахунок, а також довідка встановленого зразка, де зазначаються підстави звільнення. На прохання особи, яка звільняється, видається довідка.

{Частина третя статті 153 в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

4. Паспорт особі, яка звільняється від відбування покарання у виді арешту, обмеження або позбавлення волі, видається при звільненні. При відсутності паспорта в особовій справі засудженого адміністрація установи виконання покарань завчасно вживає заходів щодо його одержання.

5. Дострокове звільнення від відбування покарання проводиться у день надходження відповідних документів, а якщо документи одержані після закінчення робочого дня - у першій половині наступного дня.

6. Уповноважений орган з питань пробації в день закінчення строку покарання у виді громадських чи виправних робіт, а при звільненні за іншими підставами - не пізніше наступного робочого дня після одержання відповідних документів направляє повідомлення суду, який постановив вирок, а також власнику підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу, де засуджений відбував покарання, про припинення виконання громадських робіт чи відрахувань з його заробітної плати. Засудженому за його вимогою може видаватися довідка про відбуття покарання або про звільнення від нього.

{Частина шоста статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016}

7. Уповноважений орган з питань пробації в день закінчення строку покарання у виді пробаційного нагляду, а при звільненні за іншими підставами - не пізніше наступного робочого дня після одержання відповідних документів направляє відповідне повідомлення суду, який постановив вирок. Засудженому на його вимогу може бути видано довідку про відбуття покарання або про звільнення від нього.

{Статтю 153 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

Стаття 154. Порядок дострокового звільнення від відбування покарання

1. Амністія застосовується законом до громадян, засуджених судами України, незалежно від місця відбування ними покарання.

{Частину другу статті 154 виключено на підставі Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

3. Стосовно засудженого, щодо якого відповідно до статей 81, 82 Кримінального кодексу України може бути застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк або заміну невідбутої частини покарання більш м’яким, орган або установа виконання покарань у місячний термін надсилає клопотання до суду у порядку, встановленому кримінальним процесуальним законодавством. Адміністрація органу або установи виконання покарань після відбуття засудженим установленого Кримінальним кодексом України строку покарання зобов’язана в місячний термін розглянути питання щодо можливості представлення його до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк або заміни невідбутої частини покарання більш м’яким.

{Частина третя статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 1186-VI від 08.04.2014; в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

4. Подання про звільнення від відбування покарання внаслідок психічної хвороби надсилається до суду начальником органу або установи виконання покарань. Разом з поданням до суду надсилаються висновок спеціальної психіатричної експертної комісії й особова справа засудженого.

5. Подання про звільнення від відбування покарання внаслідок іншої тяжкої хвороби подається до суду начальником органу або установи виконання покарань. Одночасно з поданням до суду надсилаються висновок лікарської комісії й особова справа засудженого. У поданні вказуються дані, які характеризують поведінку засудженого під час відбування покарання.

{Частина п'ята статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010; в редакції Закону № 1186-VI від 08.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

6. Якщо особа, засуджена до громадських робіт або обмеження волі, визнається особою з інвалідністю першої чи другої групи, орган чи установа виконання покарань вносить подання до суду про її дострокове звільнення. Разом з поданням до суду надсилається висновок медико-соціальної експертної та спеціальної лікарської комісії.

{Частина шоста статті 154 в редакції Закону № 1828-VI від 21.01.2010}

7. У разі відмови суду щодо умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни покарання або невідбутої частини покарання більш м’яким повторне подання в цьому питанні стосовно осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, за тяжкі і особливо тяжкі злочини до позбавлення волі на строк не менше п’яти років, може бути внесено не раніше ніж через один рік з дня винесення постанови про відмову, а стосовно засуджених за інші злочини та неповнолітніх засуджених - не раніше ніж через шість місяців.

{Частина сьома статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

8. Особи, звільнені від відбування покарання з випробуванням або в порядку заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, якщо вони були направлені у місця обмеження волі або позбавлення волі у випадках, передбачених законом, можуть бути знову представлені до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання або заміни невідбутої частини покарання більш м'яким не раніше як через один рік з дня винесення ухвали про направлення у місця обмеження волі або позбавлення волі.

9. У разі встановлення вагітності у жінки, засудженої до громадських чи виправних робіт, уповноважений орган з питань пробації вносить до суду подання про її дострокове звільнення від відбування покарання з часу звільнення від роботи у зв'язку з вагітністю і пологами.

{Частина дев'ята статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

10. Засуджені до обмеження волі або позбавлення волі жінки, які стали вагітними або народили дітей під час відбування покарання, крім засуджених до позбавлення волі на строк більше п'яти років за умисні тяжкі та особливо тяжкі злочини, які мають сім'ю або родичів, що дали згоду на спільне з ними проживання, або які мають можливість самостійно

забезпечити належні умови для виховання дитини, за поданням адміністрації установи виконання покарань і спостережної комісії звільняються судом від відбування покарання в межах строку, на який згідно із законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною трирічного віку.

{Абзац перший частини десятої статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1186-VI від 08.04.2014}

Залежно від поведінки засудженої після досягнення дитиною трирічного віку або в разі смерті дитини уповноважений орган з питань пробації вносить до суду подання про звільнення її від відбування покарання або заміну його більш м'яким покаранням чи направлення засудженої для відбування покарання, призначеного за вироком.

{Абзац другий частини десятої статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

11. Засуджені, стосовно яких уповноваженим органом прийнято рішення про їх передачу для обміну як військовополонених, звільняються від відбування покарання негайно після отримання органом або установою виконання покарань відповідного рішення суду.

Такі особи передаються під нагляд представникам уповноваженого органу, що відповідає за поводження з військовополоненими, для організації та проведення їх обміну як військовополонених. Подальше тримання та заходи щодо поводження із засудженим, звільненим від відбування покарання, здійснюються відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України для військовополонених.

{Статтю 154 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

12. Разом із поданням щодо можливості представлення засудженого до довічного позбавлення волі до заміни невідбутої частини покарання більш м’яким адміністрація виправної колонії подає до суду висновок щодо ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі.

Визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі та складення висновку здійснюються за участю уповноваженого органу з питань пробації.

Порядок та методика визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Основною метою подання висновку щодо ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі є забезпечення суду інформацією, що є необхідною для визначення можливості заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на більш м’яке та визначення в індивідуальному порядку строку позбавлення волі засудженому, стосовно якого вирішується зазначене питання.

{Статтю 154 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 2689-IX від 18.10.2022}

13. Особа, засуджена до довічного позбавлення волі, додатково до подання щодо можливості представлення її до заміни покарання на більш м’яке у виді позбавлення волі на певний строк повинна подати індивідуальний план виправлення та ресоціалізації. Такий план має містити заходи, здійснення яких у період відбування більш м’якого покарання у виді позбавлення волі на певний строк дасть змогу засудженій особі усунути фактори, що можуть негативно впливати на утримання від вчинення повторного кримінального правопорушення, та факти, що свідчать про перспективи виправлення та ресоціалізації засудженої особи після звільнення.

Форма індивідуального плану виправлення та ресоціалізації визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Засуджена особа, якій покарання у виді позбавлення волі на певний строк призначено в порядку заміни більш м’яким покаранням та в якої настало право на застосування умовно-дострокового звільнення, додатково повинна подати до суду звіт про виконання індивідуального плану виправлення та ресоціалізації під час відбування більш м’якого покарання, у тому числі аналіз причин успішності або неуспішності виконання заходів, передбачених зазначеним планом.

{Статтю 154 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 2689-IX від 18.10.2022}

Стаття 155. Правовий статус осіб, які відбули покарання

Особи, які відбули покарання, несуть обов'язки і користуються правами, встановленими для громадян України, з обмеженнями, що передбачені для осіб, які мають судимість. Такі обмеження можуть бути передбачені тільки законом.

Глава 24
ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 156. Надання допомоги засудженим у трудовому і побутовому влаштуванні

1. Уповноважений орган з питань пробації спільно з адміністрацією установи виконання покарань не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк організовує здійснення заходів щодо сприяння засудженим, які готуються до звільнення, у визначенні місця проживання після звільнення, влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених, госпіталізації до закладів охорони здоров’я (за потреби), працевлаштуванні після звільнення працездатних осіб.

{Частина перша статті 156 в редакції Законів № 1186-VI від 08.04.2014, № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. В установах виконання покарань організовуються курси підготовки засуджених до звільнення.

3. Особи з інвалідністю першої та другої груп, а також особи, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов’язкове державне

пенсійне страхування", у разі потреби, за їхньою згодою направляються у будинки осіб з інвалідністю і престарілих. Неповнолітні, які позбавлені батьківського піклування, у необхідних випадках направляються службами у справах дітей до шкіл-інтернатів або над ними встановлюється опіка чи піклування.

{Частина третя статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-V від 07.02.2007, № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. Заходи щодо соціального патронажу осіб, звільнених від покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, визначаються Законом України "Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк", а порядок взаємодії суб’єктів соціального патронажу - Міністерством соціальної політики України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров’я України та Міністерством юстиції України.

{Статтю 156 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 157. Надання допомоги особам, звільненим з місць відбування покарання

1. Особи, які звільнені від відбування покарання, забезпечуються безплатним проїздом до місця проживання або роботи в межах України.

2. У разі відсутності необхідного за сезоном одягу, взуття і коштів на їх придбання особи, звільнені від відбування покарання, забезпечуються одягом і взуттям безоплатно. Одноразова грошова допомога надається за рахунок коштів Державного бюджету України у порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

{Частина друга статті 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1254-VI від 14.04.2009; в редакції Закону № 5461-VI від 16.10.2012}

3. Особи, які звільнені від відбування покарання і потребують за станом здоров'я постійного догляду, а також неповнолітні направляються до місця проживання в супроводі родичів або працівника колонії.

Глава 25
НАГЛЯД ЗА ОСОБАМИ, ЗВІЛЬНЕНИМИ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 158. Встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі

Адміністративний нагляд встановлюється щодо осіб, зазначених у статті 3 Закону України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі", за постановою судді в порядку, передбаченому статтею 5 вищезазначеного Закону.

Стаття 159. Виконання постанови судді про встановлення та припинення адміністративного нагляду

1. Постанова судді про встановлення або припинення адміністративного нагляду у випадках, передбачених пунктами "б" і "г" статті 3 Закону України "Про адміністративний

нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі", надсилається судом начальнику колонії.

{Частина перша статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1828-VI від 21.01.2010}

2. Адміністрація колонії надсилає для виконання постанову судді органу Національної поліції за обраним піднаглядним місцем проживання в день його звільнення.

{Частина друга статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

3. Постанова судді оголошується піднаглядному під розписку. При цьому особі, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, роз'яснюються обов'язки піднаглядного, сповіщається про відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду та про встановлені щодо неї обмеження, передбачені статтями 9, 10 і 11 Закону України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі".

Глава 26
ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПОВЕДІНКОЮ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

{Статтю 160 виключено на підставі Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

{Статтю 161 виключено на підставі Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

{Статтю 162 виключено на підставі Закону № 1186-VI від 08.04.2014}

Стаття 163. Органи, що здійснюють нагляд за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням

{Назва статті 163 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

1. Нагляд за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, протягом іспитового строку здійснюється уповноваженим органом з питань пробації за місцем проживання засудженого, а стосовно військовослужбовців - командирами військових частин.

{Частина перша статті 163 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. До соціально-виховної роботи із засудженими, звільненими від відбування покарання з випробуванням, можуть залучатися працівники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадські об’єднання, релігійні та благодійні організації.

{Частина друга статті 163 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 164. Порядок здійснення нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням

{Назва статті 164 в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

1. Уповноважений орган з питань пробації:

веде облік засуджених протягом іспитового строку;

роз’яснює засудженим порядок виконання обов’язків, покладених на них судом;

здійснює нагляд за засудженими;

вживає заходів з припинення порушень судових рішень;

організовує першочергові заходи з виявлення засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

звертається до відповідних правоохоронних органів щодо розшуку засуджених, місцезнаходження яких невідоме;

здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та Законом України "Про пробацію".

{Частина перша статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. У разі призову засудженого на строкову військову службу до територіального центру комплектування та соціальної підтримки надсилається копія вироку, а в необхідних випадках до неї додаються інші документи, які потрібні для здійснення контролю за поведінкою засудженого за місцем проходження служби.

{Частина друга статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1357-IX від 30.03.2021}

3. Звільнені від відбування покарання з випробуванням зобов'язані: виконувати обов'язки, які покладені на них судом; повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання; з'являтися за викликом до зазначеного органу.

{Абзац перший частини третьої статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Абзац другий частини третьої статті 164 виключено на підставі Закону № 1492-VIII від 07.09.2016}

{Частина третя статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

4. У разі якщо засуджений з незалежних від нього обставин не може виконати обов’язок (обов’язки), покладені на нього судом, уповноважений орган з питань пробації направляє до суду обґрунтоване подання про зміну таких обов’язків.

{Статтю 164 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 165. Обчислення іспитового строку

1. Іспитовий строк обчислюється з моменту проголошення вироку суду.

2. Після закінчення іспитового строку засуджений, який виконав покладені на нього обов'язки та не вчинив нового кримінального правопорушення, за поданням уповноваженого органу з питань пробації звільняється судом від призначеного йому покарання, нагляд припиняється і засуджений знімається з обліку в зазначеному органі.

{Частина друга статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1492-VIII від 07.09.2016, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 166. Відповідальність осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням

1. У разі невиконання засудженим, звільненим від відбування покарання з випробуванням, покладеного на нього обов’язку, вчинення адміністративного правопорушення із засудженим проводиться індивідуальна профілактична бесіда та застосовується письмове попередження про скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням і направлення для відбування призначеного покарання. Письмове попередження не застосовується, якщо покладений обов’язок не був виконаний з поважних причин. У разі ухилення засудженого від прибуття за викликом уповноваженого органу з питань пробації письмове попередження вважається винесеним, якщо його було направлено поштою за останнім відомим місцем проживання засудженого та отримано підтвердження про його отримання засудженим.

2. У разі систематичного невиконання засудженим, звільненим від відбування покарання з випробуванням, обов’язків, покладених на нього, систематичного вчинення адміністративних правопорушень уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду подання про скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням і направлення засудженого для відбування призначеного покарання.

Систематичним невиконанням покладених на засудженого обов’язків є невиконання протягом іспитового строку три і більше разів одного або кількох обов’язків без поважних причин.

Систематичним вчиненням адміністративних правопорушень є вчинення трьох і більше адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок.

3. У разі відмови суду задовольнити подання про скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням повторне направлення до суду такого подання здійснюється у порядку, визначеному цією статтею, із зазначенням додаткових обставин, які свідчать про обґрунтованість такого скасування.

{Стаття 166 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Законів № 1492-VIII від 07.09.2016, № 3342-IX від 23.08.2023}

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2004 року.

2. З набранням чинності цим Кодексом втрачають чинність:

Виправно-трудовий кодекс України від 23 грудня 1970 року (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 1, ст. 6) із змінами, внесеними до нього;

Закон Української РСР "Про затвердження Виправно-трудового кодексу Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., № 1, ст. 6);

Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 19 травня 1971 року "Про порядок введення в дію Виправно-трудового кодексу Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., № 21, ст. 154);

Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 22 червня 1984 року "Про затвердження Положення про порядок і умови виконання в Українській РСР кримінальних покарань, не зв'язаних із заходами виправно-трудового впливу на засуджених" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., № 27, ст. 511);

Закон Української РСР "Про затвердження Указу Президії Верховної Ради Української РСР "Про затвердження Положення про порядок і умови виконання в Українській РСР кримінальних покарань, не зв'язаних із заходами виправно-трудового впливу на засуджених" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., № 51, ст. 1124).

3. Закони України та інші нормативно-правові акти до приведення у відповідність із цим Кодексом застосовуються у частині, що не суперечить цьому Кодексу.

4. До створення відповідних умов для функціонування кримінально-виконавчої інспекції зберігається існуючий порядок обліку осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання, та здійснення контролю за їх поведінкою, але не довше ніж п'ять років після набрання чинності цим Кодексом.

5. До законодавчого врегулювання питань проходження служби персоналом органів і установ виконання покарань та його соціального захисту на осіб рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої системи поширюються дія статей 22 і 23 Закону України "Про міліцію", а також порядок і умови проходження служби та грошового забезпечення, передбачені для працівників органів внутрішніх справ.

6. Кабінету Міністрів України у шестимісячний термін з дня опублікування цього Кодексу:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Кодексом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом.

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
11 липня 2003 року
№ 1129-IV

Публікації документа

- **Голос України** від 29.08.2003 — № 161
- **Офіційний вісник України** від 29.08.2003 — 2003 р., № 33, стор. 7, стаття 1767, код акта 26132/2003
- **Урядовий кур'єр** від 09.10.2003 — № 189
- **Відомості Верховної Ради України** від 23.01.2004 — 2004 р., № 3, стаття 21

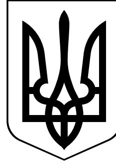

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492)

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 2709-IV від 23.06.2005*, ВВР, 2005, № 32, ст.422*
Кодексом
№ 2747-IV від 06.07.2005*, ВВР, 2005, № 35-36, № 37, ст.446*
Законами
№ 2875-IV від 08.09.2005*, ВВР, 2005, № 52, ст.562*
№ 3538-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.295*
№ 3551-IV від 16.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.298*
№ 3570-IV від 16.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.303*
№ 424-V від 01.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.67*
№ 483-V від 15.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.77*
№ 543-V від 09.01.2007*, ВВР, 2007, № 12, ст.103*
№ 962-V від 19.04.2007*, ВВР, 2007, № 31, ст.405}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 8-рп/2008 від 22.04.2008*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1397-VI від 21.05.2009*, ВВР, 2009, № 41, ст.596*
№ 1474-VI від 05.06.2009*, ВВР, 2009, № 44, ст.656*
№ 1568-VI від 25.06.2009*, ВВР, 2010, № 1, ст.5*
№ 1720-VI від 17.11.2009*, ВВР, 2010, № 8, ст.51}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 3-рп/2010 від 27.01.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1837-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 12, ст.120*
№ 1691-VI від 18.02.2010*, ВВР, 2010, № 19, ст.154*
№ 1876-VI від 11.02.2010*, ВВР, 2010, № 18, ст.139}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 12-рп/2010 від 28.04.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2167-VI від 11.05.2010*, ВВР, 2010, № 31, ст.416*
№ 2289-VI від 01.06.2010*, ВВР, 2010, № 33, ст.471*
№ 2387-VI від 01.07.2010*, ВВР, 2010, № 37, ст.495*
№ 2398-VI від 01.07.2010*, ВВР, 2010, № 38, ст.509}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 18-рп/2010 від 08.07.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 2453-VI від 07.07.2010*, ВВР, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529}*

{ Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 19-рп/2010 від 09.09.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2536-VI від 21.09.2010*, ВВР, 2011, № 5, ст.34*
№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 2748-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 18, ст.124*
Кодексом
№ 2755-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112*
Законами
№ 2979-VI від 03.02.2011*, ВВР, 2011, № 33, ст.330*
№ 2981-VI від 03.02.2011*, ВВР, 2011, № 33, ст.332*
№ 3038-VI від 17.02.2011*, ВВР, 2011, № 34, ст.343}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 4-рп/2011 від 31.05.2011*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3674-VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 14, ст.87*
№ 3776-VI від 22.09.2011*, ВВР, 2012, № 21, ст.195}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 13-рп/2011 від 02.11.2011*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 3932-VI від 20.10.2011*, ВВР, 2012, № 22, ст.221}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 16-рп/2011 від 08.12.2011
№ 17-рп/2011 від 13.12.2011*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4176-VI від 20.12.2011, *ВВР, 2012, № 29, ст.340*
№ 4190-VI від 20.12.2011, *ВВР, 2012, № 29, ст.342*
№ 4416-VI від 21.02.2012, *ВВР, 2012, № 42, ст.522*
№ 4452-VI від 23.02.2012, *ВВР, 2012, № 50, ст.564*
№ 4565-VI від 22.03.2012, *ВВР, 2012, № 51, ст.574*
№ 4566-VI від 22.03.2012, *ВВР, 2012, № 51, ст.575*
№ 4652-VI від 13.04.2012, *ВВР, 2013, № 21, ст.208*
№ 4847-VI від 24.05.2012, *ВВР, 2013, № 16, ст.139*
№ 5029-VI від 03.07.2012, *ВВР, 2013, № 23, ст.218*
№ 5041-VI від 04.07.2012, *ВВР, 2013, № 25, ст.247*
№ 5076-VI від 05.07.2012, *ВВР, 2013, № 27, ст.282*
№ 5288-VI від 18.09.2012, *ВВР, 2013, № 37, ст.490*
№ 5477-VI від 06.11.2012, *ВВР, 2013, № 50, ст.693*
№ 245-VII від 16.05.2013, *ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 406-VII від 04.07.2013, *ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 721-VII від 16.01.2014, *ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014
№ 767-VII від 23.02.2014, *ВВР, 2014, № 17, ст.593}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 4-рп/2014 від 22.04.2014*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1206-VII від 15.04.2014, *ВВР, 2014, № 24, ст.885*
№ 1261-VII від 13.05.2014, *ВВР, 2014, № 28, ст.937*
№ 1263-VII від 13.05.2014, *ВВР, 2014, № 27, ст.915*
№ 1697-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 1700-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 49, ст.2056*
№ 192-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 18, № 19-20, ст.132*
№ 198-VIII від 12.02.2015, *ВВР, 2015, № 17, ст.118*
№ 484-VIII від 22.05.2015, *ВВР, 2015, № 33, ст.323*
№ 541-VIII від 18.06.2015, *ВВР, 2015, № 32, ст.315*
№ 629-VIII від 16.07.2015, *ВВР, 2015, № 43, ст.386*
№ 772-VIII від 10.11.2015, *ВВР, 2016, № 1, ст.2*
№ 835-VIII від 26.11.2015, *ВВР, 2016, № 2, ст.17*
№ 901-VIII від 23.12.2015, *ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 922-VIII від 25.12.2015, *ВВР, 2016, № 9, ст.89*
№ 990-VIII від 04.02.2016, *ВВР, 2016, № 10, ст.107*
№ 1404-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1533-VIII від 20.09.2016, *ВВР, 2016, № 44, ст.747*
№ 1847-VIII від 09.02.2017, *ВВР, 2017, № 12, ст.133*
№ 1977-VIII від 23.03.2017, *ВВР, 2017, № 20, ст.240*
№ 1982-VIII від 23.03.2017, *ВВР, 2017, № 18, ст.222*
№ 2037-VIII від 17.05.2017, *ВВР, 2017, № 25, ст.291*
№ 2136-VIII від 13.07.2017, *ВВР, 2017, № 35, ст.376}*

{В редакції Закону
№ 2147-VIII від 03.10.2017*, ВВР, 2017, № 48, ст.436}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2205-VIII від 14.11.2017*, ВВР, 2017, № 51-52, ст.448*
№ 2229-VIII від 07.12.2017*, ВВР, 2018, № 5, ст.35*
№ 2234-VIII від 07.12.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.40*
№ 2268-VIII від 18.01.2018*, ВВР, 2018, № 10, ст.54*
№ 2475-VIII від 03.07.2018*, ВВР, 2018, № 36, ст.272*
№ 2581-VIII від 02.10.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 142-IX від 02.10.2019*, ВВР, 2019, № 45, ст.291*
№ 198-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.356*
№ 263-IX від 31.10.2019*, ВВР, 2020, № 2, ст.5*
№ 390-IX від 18.12.2019*, ВВР, 2020, № 15, ст.95*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 460-IX від 15.01.2020*, ВВР, 2020, № 29, ст.194*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 590-IX від 13.05.2020*, ВВР, 2020, № 40, ст.314*
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 731-IX від 18.06.2020*, ВВР, 2020, № 46, ст.399*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 768-IX від 14.07.2020
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1416-IX від 27.04.2021*, ВВР, 2021, № 27, ст.232*
№ 1587-IX від 30.06.2021
№ 1588-IX від 30.06.2021*, ВВР, 2021, № 37, ст. 316*
№ 1875-IX від 16.11.2021*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 2-р(II)/2022 від 06.04.2022*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2345-IX від 01.07.2022
№ 2627-IX від 21.09.2022
№ 2689-IX від 18.10.2022
№ 2801-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 2888-IX від 12.01.2023
№ 2974-IX від 20.03.2023
№ 3022-IX від 10.04.2023
№ 3111-IX від 29.05.2023
№ 3200-IX від 29.06.2023
№ 3302-IX від 09.08.2023
№ 3310-IX від 09.08.2023
№ 3424-IX від 19.10.2023*}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 10-р(II)/2023 від 22.11.2023}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 10-р(II)/2023 від 22.11.2023}

{У тексті Кодексу слова "психіатричний заклад" та "наркологічний або психіатричний заклад" в усіх відмінках і числах замінено словами "заклад з надання психіатричної допомоги" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2205-VIII від 14.11.2017}

{У тексті Кодексу слова "електронний цифровий підпис" в усіх відмінках і числах замінено словами "електронний підпис" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

{У тексті Кодексу слово "інформаційно-телекомунікаційна" в усіх відмінках і числах замінено словом "інформаційно-комунікаційна" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

{У тексті Кодексу слова "Єдина судова інформаційно-комунікаційна система" в усіх відмінках замінено словами "Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система" у відповідному відмінку згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Призначення Цивільного процесуального кодексу України

1. Цивільний процесуальний кодекс України визначає юрисдикцію та повноваження загальних судів щодо цивільних спорів та інших визначених цим Кодексом справ, встановлює порядок здійснення цивільного судочинства.

Стаття 2. Завдання та основні засади цивільного судочинства

1. Завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

2. Суд та учасники судового процесу зобов’язані керуватися завданням цивільного судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі.

3. Основними засадами (принципами) цивільного судочинства є:

1) верховенство права;

2) повага до честі і гідності, рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом;

3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

4) змагальність сторін;

5) диспозитивність;

6) пропорційність;

7) обов’язковість судового рішення;

8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи;

9) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, встановлених законом;

10) розумність строків розгляду справи судом;

11) неприпустимість зловживання процесуальними правами;

12) відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення.

Стаття 3. Законодавство про цивільне судочинство

1. Цивільне судочинство здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу, Закону України "Про міжнародне приватне право", законів України, що визначають особливості розгляду окремих категорій справ, а також міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, передбачено інші правила, ніж встановлені цим Кодексом, застосовуються правила міжнародного договору України.

3. Провадження в цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

4. Закон, який встановлює нові обов’язки, скасовує чи звужує права, належні учасникам судового процесу, чи обмежує їх використання, не має зворотної дії в часі.

Стаття 4. Право на звернення до суду за захистом

1. Кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів.

2. У випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах.

3. Відмова від права на звернення до суду за захистом є недійсною.

4. Угода сторін про передачу спору на розгляд третейського суду допускається. До третейського суду за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, який виникає з цивільних правовідносин, крім випадків, передбачених законом.

5. Жодна особа не може бути позбавлена права на участь у розгляді своєї справи у визначеному цим Кодексом порядку.

Стаття 5. Способи захисту, які застосовуються судом

1. Здійснюючи правосуддя, суд захищає права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, державні та суспільні інтереси у спосіб, визначений законом або договором.

2. У випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного, невизнаного або оспореного права, свободи чи інтересу особи, яка звернулася до суду, суд відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи може визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону.

3. Єдиним способом захисту прав осіб, які є (були) учасниками банку і права та інтереси яких були порушені внаслідок виведення неплатоспроможного банку з ринку або ліквідації банку на підставі протиправного (незаконного) індивідуального акта Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішення Кабінету Міністрів України, є відшкодування завданої шкоди у грошовій формі.

{Статтю 5 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

4. Визнання протиправним (незаконним) індивідуального акта/рішення, зазначеного в частині третій цієї статті, не може бути підставою для застосування способів захисту у вигляді визнання недійсними, нечинними, протиправними та скасування будь-яких рішень, правочинів або інших дій/визнання протиправною бездіяльності, прийнятих, вчинених або допущених у процедурі виведення неплатоспроможного банку з ринку/ліквідації банку.

{Статтю 5 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 6. Повага до честі і гідності, рівності перед законом і судом

1. Суд зобов’язаний поважати честь і гідність усіх учасників судового процесу і здійснювати правосуддя на засадах їх рівності перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак.

Стаття 7. Гласність судового процесу

1. Розгляд справ у судах проводиться усно і відкрито, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу. Особи, які бажають бути присутніми у

судовому засіданні, допускаються до зали судових засідань до початку судового засідання або під час перерви.

3. Суд може видалити із зали судових засідань осіб, які перешкоджають веденню судового засідання, здійсненню прав або виконанню обов’язків учасників судового процесу або судді, порушують порядок у залі суду. Суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", якщо участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров’ю особи.

{Частина третя статті 7 в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

4. Особи, присутні в залі судового засідання, представники медіа можуть проводити у залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом.

5. Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов’язковому порядку.

6. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.

7. Розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, або за клопотанням учасників справи з метою забезпечення таємниці усиновлення, запобігання розголошенню відомостей про інтимні чи інші особисті сторони життя учасників справи або відомостей, що принижують їхню честь і гідність, а також в інших випадках, установлених законом.

8. Особисті папери, листи, записи телефонних розмов, телеграми та інші види кореспонденції можуть бути оголошені у судовому засіданні лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України. Це правило застосовується при дослідженні звуко- і відеозаписів такого самого характеру.

9. Про розгляд справи у закритому судовому засіданні постановляється ухвала. Суд ухвалою може оголосити судове засідання закритим повністю або закритою його частину.

10. Розгляд справи та вчинення окремих процесуальних дій у закритому судовому засіданні проводяться з додержанням правил здійснення цивільного судочинства. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності - свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов’язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувається в закритому судовому засіданні.

11. Використання систем відеоконференц-зв’язку та транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет у закритому судовому засіданні не допускається.

12. Якщо під час закритого судового засідання буде встановлено, що інформація, для забезпечення нерозголошення якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні, вже є публічно доступною або обмеження доступу до інформації є безпідставним чи не відповідає закону, суд постановляє ухвалу про подальший розгляд справи у відкритому судовому засіданні.

13. Розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, якщо цим Кодексом не передбачено повідомлення учасників справи. У такому випадку судове засідання не проводиться.

14. Суд під час розгляду справи в судовому засіданні здійснює повне фіксування його перебігу за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Порядок такого фіксування встановлюється цим Кодексом.

15. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому цим Кодексом.

16. Судове рішення (повне або скорочене), ухвалене у відкритому судовому засіданні, оголошується прилюдно у порядку, визначеному цим Кодексом.

17. Якщо судовий розгляд проводився в закритому судовому засіданні, прилюдно оголошується лише вступна та резолютивна частини рішення, якщо такі частини не містять інформації, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій проводилися в закритому судовому засіданні. Якщо вступна та (або) резолютивна частини рішення містять таку інформацію, їх оголошення здійснюється в закритому судовому засіданні.

18. Якщо судове рішення оголошується прилюдно, учасники справи, інші особи, присутні у залі судового засідання, представники медіа можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відеозапис, транслювання проголошення рішення по радіо і телебаченню, в мережі Інтернет.

Стаття 8. Відкритість інформації щодо справи

1. Ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про дату, час і місце розгляду своєї справи або обмежений у праві отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа, яка не є учасником справи, має право на доступ до судових рішень у порядку, встановленому законом.

2. Особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, які подали апеляційну чи касаційну скаргу на відповідне рішення, мають право ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії судових рішень в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Інформація щодо суду, який розглядає справу, учасників справи та предмета позову, дати надходження позовної заяви (скарги) чи будь-якої іншої заяви або клопотання у справі, у тому числі особи, яка подала таку заяву, вжитих заходів забезпечення позову та (або) доказів, стадії розгляду справи, місця, дати і часу судового засідання, руху справи з одного суду до іншого є відкритою та підлягає невідкладному оприлюдненню на офіційному веб-

порталі судової влади України в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1089-IX від 16.12.2020, № 1416-IX від 27.04.2021}

4. У разі постановлення судом ухвали про розгляд справи у закритому судовому засіданні інформація щодо справи не розкривається, окрім відомостей про учасників справи, предмет позову, дату надходження позовної заяви, стадії розгляду справи, місце, дату і час судового засідання, рух справи з одного суду до іншого.

5. При розкритті інформації щодо справи, передбаченої частинами третьою та четвертою цієї статті, не можуть бути оприлюднені такі відомості:

1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв’язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;

2) реєстраційні номери транспортних засобів;

3) номери рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, номери платіжних карток, електронних гаманців в емітентах електронних грошей;

{Пункт 3 частини п’ятої статті 8 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

4) інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

Такі відомості замінюються літерними або цифровими позначеннями.

Стаття 9. Мова цивільного судочинства

1. Цивільне судочинство в судах провадиться державною мовою.

2. Суди забезпечують рівність прав учасників судового процесу за мовною ознакою.

3. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право учасникам судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

4. Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 10. Верховенство права та законодавство, відповідно до якого суд вирішує справи

1. Суд при розгляді справи керується принципом верховенства права.

2. Суд розглядає справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

4. Суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

5. Суд застосовує норми права інших держав у разі, коли це передбачено законом України чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

6. Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

У такому випадку суд після ухвалення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, вирішення питання про конституційність якого належить до юрисдикції Конституційного Суду України.

7. У разі невідповідності правового акта правовому акту вищої юридичної сили суд застосовує норми правового акта вищої юридичної сили.

8. У разі невідповідності правового акта міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, суд застосовує міжнародний договір України.

9. Якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого - суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права).

10. Забороняється відмова у розгляді справи з мотивів відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини.

Стаття 11. Пропорційність у цивільному судочинстві

1. Суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання цивільного судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями, тощо.

Стаття 12. Змагальність сторін

1. Цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін.

2. Учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов'язків, передбачених законом.

3. Кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

4. Кожна сторона несе ризик настання наслідків, пов'язаних із вчиненням чи невчиненням нею процесуальних дій.

5. Суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість:

1) керує ходом судового процесу;

2) сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди між сторонами;

3) роз'яснює у випадку необхідності учасникам судового процесу їхні процесуальні права та обов'язки, наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій;

4) сприяє учасникам судового процесу в реалізації ними прав, передбачених цим Кодексом;

5) запобігає зловживанню учасниками судового процесу їхніми правами та вживає заходів для виконання ними їхніх обов'язків.

Стаття 13. Диспозитивність цивільного судочинства

1. Суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до цього Кодексу, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених цим Кодексом випадках.

2. Збирання доказів у цивільних справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Суд має право збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи лише у випадках, коли це необхідно для захисту малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

3. Учасник справи розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд. Таке право мають також особи, в інтересах яких заявлено вимоги, за винятком тих осіб, які не мають процесуальної дієздатності.

4. Суд залучає відповідний орган чи особу, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, якщо дії законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 14. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система

{Назва статті 14 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

{Зміни до статті 14, внесені Законом № 3200-IX від 29.06.2023, в частині обов'язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводяться в дію 20.02.2024}

1. У судах функціонує Єдина судова інформаційно-комунікаційна система.

2. Позовні та інші заяви, скарги та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі в день надходження документів.

3. Визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, визначеному цим Кодексом (автоматизований розподіл справ).

4. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система відповідно до закону забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Суд направляє судові рішення, судові повістки, судові повістки - повідомлення та інші процесуальні документи учасникам судового процесу до їхніх електронних кабінетів, вчиняє інші процесуальні дії в електронній формі із застосуванням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, в порядку, визначеному цим Кодексом, Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Електронний кабінет - це персональний кабінет (веб-сервіс чи інший користувацький інтерфейс) у підсистемі (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, надається доступ до інформації та сервісів Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремих підсистем (модулів), у тому числі можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу, а також між учасниками судового процесу. Електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу.

{Частина п'ята статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

6. Адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані за законодавством України як юридичні особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов’язковому порядку. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в добровільному порядку.

{Абзац перший частини шостої статті 14 в редакції Закону № 3424-IX від 19.10.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

Процесуальні наслідки, передбачені цим Кодексом у разі звернення до суду з документом особи, яка відповідно до цієї частини зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються судом також у випадках, якщо інтереси такої особи у справі представляє адвокат.

Якщо реєстрація електронного кабінету у Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суперечить релігійним переконанням особи, яка зобов’язана його зареєструвати відповідно до цієї частини, передбачені цим Кодексом процесуальні наслідки звернення до суду такою особою без реєстрації електронного кабінету у вигляді залишення її документа без руху, його повернення або залишення без розгляду не застосовуються за умови, що особа заявила про такі обставини одночасно із поданням відповідного документа шляхом подання окремої обґрунтованої письмової заяви.

{Частина шоста статті 14 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

7. Особі, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суд вручає будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення до електронного кабінету такої особи, що не позбавляє її права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою.

В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі знеструмлення електромережі суду чи настання інших обставин, які унеможливлюють функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, суд може вручати особі, яка зареєструвала електронний кабінет, будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, у паперовій формі.

{Частина сьома статті 14 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024, в редакції Закону № 3424-IX від 19.10.2023}

8. Реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі.

Особа, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, може подавати процесуальні, інші документи, вчиняти інші процесуальні дії в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, з використанням кваліфікованого електронного підпису або засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Абзац другий частини восьмої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Особливості використання електронного підпису або іншого засобу електронної ідентифікації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, визначаються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Абзац третій частини восьмої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Якщо цим Кодексом встановлено вимогу зазначення у змісті процесуального документа відомостей про наявність або відсутність електронного кабінету, особа, яка подає до суду відповідний процесуальний документ в електронній формі через електронний кабінет, звільняється від обов’язку зазначення відповідних відомостей.

{Частина восьма статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

9. Суд проводить розгляд судової справи за матеріалами у формах, визначених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дев'ята статті 14 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

10. Процесуальні та інші документи і докази в паперовій формі зберігаються в додатку до справи в суді першої інстанції та у разі необхідності можуть бути оглянуті учасниками справи чи судом першої інстанції або витребувані судом апеляційної чи касаційної інстанції після надходження до них відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

11. Несанкціоноване втручання в роботу Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та в автоматизований розподіл справ між суддями тягне за собою відповідальність, установлену законом.

12. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

13. Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положення, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), розробляються Державною судовою адміністрацією України та затверджуються Вищою радою правосуддя після консультацій з Радою суддів України.

{Частина тринадцята статті 14 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 15. Правнича допомога

1. Учасники справи мають право користуватися правничою допомогою.

2. Представництво у суді як вид правничої допомоги здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом.

3. Безоплатна правнича допомога надається в порядку, встановленому законом, що регулює надання безоплатної правничої допомоги.

Стаття 16. Основні положення досудового врегулювання спору

1. Сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов’язковими згідно із законом.

2. Особи, які порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов’язані поновити їх, не чекаючи пред’явлення претензії чи позову.

Стаття 17. Право на перегляд справи та оскарження судового рішення

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.

2. Не допускається касаційне оскарження судового рішення суду першої інстанції без його перегляду в апеляційному порядку.

Стаття 18. Обов’язковість судових рішень

1. Судові рішення, що набрали законної сили, обов’язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, - і за її межами.

2. Невиконання судового рішення є підставою для відповідальності, встановленої законом.

3. Обов’язковість судового рішення не позбавляє осіб, які не брали участі у справі, можливості звернутися до суду, якщо ухваленим судовим рішенням вирішено питання про їхні права, свободи чи інтереси.

Глава 2. Цивільна юрисдикція

§ 1. Предметна та суб’єктна юрисдикція

Стаття 19. Справи, що відносяться до юрисдикції загальних судів

1. Суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

Суди розглядають у порядку цивільного судочинства також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами.

2. Цивільне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку:

1) наказного провадження;

2) позовного провадження (загального або спрощеного);

3) окремого провадження.

3. Наказне провадження призначене для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо.

4. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду:

{Абзац перший частини четвертої статті 19 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

1) малозначних справ;

{Абзац частини четвертої статті 19 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

2) справ, що виникають з трудових відносин;

{Абзац частини четвертої статті 19 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

3) справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд;

{Абзац частини четвертої статті 19 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

4) справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.

{Абзац частини четвертої статті 19 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні.

5. Умови, за яких суд має право розглядати вимоги про стягнення грошових сум у наказному провадженні, а справи - у загальному або спрощеному позовному провадженні, визначаються цим Кодексом.

6. Для цілей цього Кодексу малозначними справами є:

/**{Пункт 1 частини шостої статті 19 визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду№ 10-р(II)/2023 від 22.11.2023. Пункт 1 частини шостої статті 19 утрачає чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення}* 1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;*/

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п’ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

{Пункт 2 частини шостої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов’язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства);

{Частину шосту статті 19 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

4) справи про розірвання шлюбу;

{Частину шосту статті 19 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

/**{Пункт 5 частини шостої статті 19 визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-р(II)/2023 від 22.11.2023. Пункт 5 частини шостої статті 19 утрачає чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення}* 5) справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п’ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.*/

{Частину шосту статті 19 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

7. Окреме провадження призначене для розгляду справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

8. Суди розглядають справи про оскарження рішень третейських судів, про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів, про оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу, а також про визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, іноземного суду.

9. Для цілей цього Кодексу розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб вираховується станом на 1 січня календарного року, в якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судове рішення.

Стаття 20. Розгляд кількох пов’язаних між собою вимог

1. Не допускається об’єднання в одне провадження вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 21. Право сторін на передачу спору на розгляд третейського суду

1. Сторони мають право передати спір на розгляд третейського суду, крім випадків, встановлених законом.

2. Будь-які неточності в тексті угоди про передачу спору на вирішення до третейського суду та (або) сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності повинні тлумачитися судом на користь її дійсності, чинності та виконуваності.

3. Рішення третейського суду може бути оскаржено в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 22. Право сторін на передачу спору на розгляд іноземного суду

1. У випадках, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, спір, який відноситься до юрисдикції загального суду, може бути переданий за угодою сторін на вирішення суду іншої держави.

§ 2. Інстанційна юрисдикція

Стаття 23. Суд першої інстанції

1. Усі справи, що підлягають вирішенню в порядку цивільного судочинства, розглядаються місцевими загальними судами як судами першої інстанції, крім справ, визначених частинами другою - четвертою цієї статті.

{Частина перша статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

2. Справи щодо оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів, про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів розглядаються апеляційними судами як судами першої інстанції за місцем розгляду справи третейським судом (за місцезнаходженням арбітражу).

3. Справи щодо визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу розглядаються:

1) якщо місце арбітражу знаходиться на території України - апеляційними загальними судами за місцезнаходженням арбітражу;

2) якщо місце арбітражу знаходиться поза межами України - апеляційним загальним судом, юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

4. Справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави розглядаються Вищим антикорупційним судом.

{Статтю 23 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 24. Суд апеляційної інстанції

1. Апеляційні суди переглядають в апеляційному порядку судові рішення місцевих судів, які знаходяться у межах відповідного апеляційного округу (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного суду).

2. Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

3. Справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави в апеляційному порядку переглядаються Апеляційною палатою Вищого антикорупційного суду.

{Статтю 24 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 25. Суд касаційної інстанції

1. Верховний Суд переглядає у касаційному порядку судові рішення, ухвалені судами першої та апеляційної інстанцій.

§ 3. Територіальна юрисдикція (підсудність)

Стаття 26. Підсудність справ, у яких однією зі сторін є суд або суддя

1. Підсудність справи, у якій однією зі сторін є суд або суддя суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається ухвалою суду вищої інстанції, постановленою без повідомлення сторін.

2. Підсудність справ, у яких однією зі сторін є Верховний Суд або суддя цього суду, визначається за загальними правилами підсудності.

3. У справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, у яких відповідачем є суддя чи працівник апарату Вищого антикорупційного суду, таке провадження у першій інстанції здійснює місцевий суд, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться Вищий антикорупційний суд, а ухвалені судові рішення оскаржуються в апеляційному порядку до суду апеляційної інстанції, у межах апеляційного округу якого (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного суду) знаходиться місцевий суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується.

{Статтю 26 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 27. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача

1. Позови до фізичної особи пред’являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено законом.

2. Позови до юридичних осіб пред’являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Стаття 28. Підсудність справ за вибором позивача

1. Позови про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, про визнання батьківства відповідача, позови, що виникають з трудових правовідносин, можуть пред’являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

{Частина перша статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Позови про розірвання шлюбу можуть пред’являтися за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача також у разі, якщо на його утриманні є малолітні або неповнолітні діти або якщо він не може за станом здоров’я чи з інших поважних причин виїхати до місця проживання відповідача. За домовленістю подружжя справа може розглядатися за зареєстрованим місцем проживання чи перебування будь-кого з них.

3. Позови про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, чи шкоди, заподіяної внаслідок вчинення кримінального правопорушення, можуть пред’являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача або за місцем заподіяння шкоди.

{Частина третя статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. Позови, пов’язані з відшкодуванням шкоди, заподіяної особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, можуть пред’являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

5. Позови про захист прав споживачів можуть пред’являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування споживача або за місцем заподіяння шкоди чи виконання договору.

6. Позови про відшкодування шкоди, заподіяної майну фізичних або юридичних осіб, можуть пред’являтися також за місцем заподіяння шкоди.

7. Позови, що виникають із діяльності філії або представництва юридичної особи, а також відокремленого підрозділу органу державної влади без статусу юридичної особи, можуть пред’являтися також за їх місцезнаходженням.

{Частина сьома статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

8. Позови, що виникають із договорів, у яких зазначено місце виконання або виконувати які через їх особливість можна тільки в певному місці, можуть пред’являтися також за місцем виконання цих договорів.

9. Позови до відповідача, місце реєстрації проживання або перебування якого невідоме, пред’являються за місцезнаходженням майна відповідача чи за останнім відомим зареєстрованим його місцем проживання або перебування чи постійного його заняття (роботи).

10. Позови до відповідача, який не має в Україні місця проживання чи перебування, можуть пред’являтися за місцезнаходженням його майна або за останнім відомим зареєстрованим місцем його проживання чи перебування в Україні.

11. Позови про відшкодування шкоди, заподіяної зіткненням суден, а також про стягнення сум винагороди за рятування на морі, можуть пред’являтися також за місцезнаходженням судна відповідача або порту реєстрації судна.

12. Позови до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса можуть пред’являтися також за місцем його виконання.

13. Позови Міністерства юстиції України на підставі міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, в інтересах і за довіреністю позивача, який не має в Україні зареєстрованого місця проживання чи перебування, можуть також пред’являтися за місцезнаходженням міністерства або його територіальних органів.

14. Позови про відшкодування збитків, спричинених заходами забезпечення позову, можуть пред’являтися також за місцем застосування заходів забезпечення позову (до суду, який застосував відповідні заходи).

15. Позови до кількох відповідачів, які проживають або знаходяться в різних місцях, пред’являються за місцем проживання або місцезнаходженням одного з відповідачів за вибором позивача.

16. Позивач має право на вибір між кількома судами, яким згідно з цією статтею підсудна справа, за винятком виключної підсудності, встановленої статтею 30 цього Кодексу.

17. Позови про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на нерухоме майно або його знищення, пошкодження) у зв’язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру можуть пред’являтися також за місцем проживання чи перебування позивача.

{Статтю 28 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2268-VIII від 18.01.2018}

Стаття 29. Підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами

1. Підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами, а також справ про розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, які проживають за межами України, визначається суддею

Верховного Суду, визначеним у порядку, передбаченому статтею 33 цього Кодексу, одноособово.

Стаття 30. Виключна підсудність

1. Позови, що виникають із приводу нерухомого майна, пред’являються за місцезнаходженням майна або основної його частини. Якщо пов’язані між собою позовні вимоги пред’явлені одночасно щодо декількох об’єктів нерухомого майна, спір розглядається за місцезнаходженням об’єкта, вартість якого є найвищою.

2. Позови про зняття арешту з майна пред’являються за місцезнаходженням цього майна або основної його частини.

3. Позови кредиторів спадкодавця, що подаються до прийняття спадщини спадкоємцями, пред’являються за місцезнаходженням спадкового майна або основної його частини.

4. Позови до перевізників, що виникають з договорів перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти, пред’являються за місцезнаходженням перевізника.

5. Справи про арешт судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, розглядаються судом за місцезнаходженням морського порту України, в якому перебуває судно або до якого прямує, або порту реєстрації судна.

6. Зустрічний позов та позов третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, незалежно від їх підсудності пред’являються в суді за місцем розгляду первісного позову. Це правило не застосовується, коли відповідно до інших визначених у цій статті правил виключної підсудності такий позов має розглядатися іншим судом, ніж тим, що розглядає первісний позов.

7. У випадку об’єднання позовних вимог щодо укладання, зміни, розірвання і виконання правочину з вимогами щодо іншого правочину, укладеного для забезпечення основного зобов’язання, спір розглядається судом за місцезнаходженням відповідача, який є стороною основного зобов’язання.

8. Вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій розглядаються судом, визначеним за правилами підсудності щодо розгляду спору, похідними від якого є такі вимоги.

Стаття 31. Передача справи з одного суду до іншого

1. Суд передає справу на розгляд іншому суду, якщо:

1) справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду;

2) після задоволення відводів (самовідводів) чи з інших підстав неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи;

3) ліквідовано або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який розглядав справу.

2. Справа, прийнята судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала

підсудною іншому суду, за винятком випадків, коли внаслідок змін у складі відповідачів справа належить до виключної підсудності іншого суду.

3. Передача справи на розгляд іншого суду за встановленою цим Кодексом підсудністю з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої цієї статті, здійснюється на підставі ухвали суду не пізніше п’яти днів після закінчення строку на її оскарження, а в разі подання скарги - не пізніше п’яти днів після залишення її без задоволення.

4. Передача справи з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої цієї статті, здійснюється на підставі розпорядження голови суду на розгляд суду, найбільш територіально наближеного до цього суду.

5. У разі ліквідації або припинення роботи суду справи, що перебували у його провадженні, невідкладно передаються до суду, визначеного відповідним законом або рішенням про припинення роботи суду, а якщо такий суд не визначено - до суду, що найбільш територіально наближений до суду, який ліквідовано або роботу якого припинено.

6. Справа, у якій однією зі сторін є суд, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, або суддя цього суду, не пізніше п’яти днів із дня надходження позовної заяви передається на підставі розпорядження голови суду до суду вищої інстанції для визначення підсудності.

Стаття 32. Недопустимість спорів про підсудність

1. Спори між судами про підсудність не допускаються.

2. Справа, передана з одного суду до іншого в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу, повинна бути прийнята до провадження судом, якому вона надіслана.

Глава 3. Склад суду. Відводи

Стаття 33. Визначення складу суду

1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених у частині другій статті 14 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ.

2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов’язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач.

3. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду.

4. До складу об’єднаної палати входять по два судді, що обираються зборами суддів Касаційного цивільного суду, зі складу кожної із судових палат Касаційного цивільного суду та голова Касаційного цивільного суду.

5. Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою.

6. Якщо справа в Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати, - головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при первісному розподілі справ.

7. Невирішені судові справи за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду, що додається до матеріалів справи, передаються для повторного автоматизованого розподілу справ виключно у разі, коли суддя (якщо справа розглядається одноособово) або суддя-доповідач із складу колегії суддів (якщо справа розглядається колегіально) у передбачених законом випадках не може продовжувати розгляд справи більше чотирнадцяти днів, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом.

8. Для кожної постійної колегії суддів збори суддів відповідного суду визначають резервних суддів строком на один рік.

Якщо зі складу колегії суддів не може продовжувати розгляд справи суддя, який не є суддею-доповідачем у такій справі, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом, заміна такого судді з ініціативи судді-доповідача за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою з числа резервних суддів.

9. Якщо змінити суддю, який вибув, з числа резервних суддів неможливо, його заміна здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Суддя, визначений на заміну вибулого судді, розглядає у складі колегії суддів усі невирішені справи, що розглядає така колегія суддів, та які у зв’язку з відсутністю вибулого судді неможливо розглянути в строки, встановлені цим Кодексом.

10. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, що об’єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п’ять робочих днів.

11. Справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута цим же суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, що унеможливлюють участь судді у розгляді справи, та інших випадків, передбачених цим Кодексом.

12. У разі зміни складу суду на стадії підготовчого провадження розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

У разі зміни складу суду на стадії розгляду справи по суті суд повторно розпочинає розгляд справи по суті, крім випадку, коли суд ухвалить рішення про повторне проведення підготовчого провадження.

13. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою.

14. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи оформлюються протоколом.

15. Протокол має містити такі відомості:

1) дата, час початку та закінчення автоматизованого розподілу;

2) номер судової справи, категорія та коефіцієнт її складності, імена (найменування) учасників справи;

3) інформація про визначення списку суддів для участі (підстави, за яких судді не беруть участі) в автоматизованому розподілі; інформація про визначення судді, судді-доповідача;

4) підстави здійснення автоматизованого розподілу (повторного автоматизованого розподілу);

5) прізвище, ініціали та посада уповноваженої особи апарату суду, відповідальної за здійснення автоматизованого розподілу судових справ.

16. Копія такого протоколу в електронній чи паперовій формі підписується уповноваженими особами апарату суду та видається (надсилається) заінтересованій особі не пізніше наступного дня після подання до суду відповідної заяви.

17. Особливості розподілу судових справ встановлюються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина сімнадцята статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 34. Склад суду

1. Цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються одноособово суддею, який є головуючим і діє від імені суду, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави розглядаються колегіально Вищим антикорупційним судом у складі трьох суддів.

{Частину першу статті 34 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

2. У випадках, встановлених цим Кодексом, цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються колегією у складі одного судді і двох присяжних, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді.

3. Перегляд в апеляційному порядку рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів.

4. Перегляд судових рішень судів першої та апеляційної інстанції здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

5. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного цивільного суду (палатою), об’єднаною палатою Касаційного цивільного суду (об’єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою).

6. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови присутності на ньому більше половини її складу.

7. Засідання об’єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу.

8. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснюється судом у такому самому кількісному складі, в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

9. Незалежно від того, у якому складі розглядалася справа, перегляд судових рішень за виключними обставинами з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 423 цього Кодексу, здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 423 цього Кодексу, - Великою Палатою Верховного Суду.

10. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи, питання про призначення колегіального розгляду вирішується до початку розгляду справи суддею, який розглядає справу, за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, про що постановляється відповідна ухвала.

11. Питання про розгляд справи колегією у складі більше трьох суддів вирішується колегією суддів, визначеною в порядку, встановленому частиною другою статті 33 цього Кодексу, до початку розгляду справи, з урахуванням категорії і складності справи, про що постановляється відповідна ухвала.

Стаття 35. Порядок вирішення питань при колегіальному розгляді справи

1. Питання, що виникають під час колегіального розгляду справи судом, вирішуються більшістю голосів суддів. Головуючий голосує останнім.

2. При ухваленні рішення з кожного питання жоден із суддів не має права утримуватися від голосування та підписання рішення чи ухвали. Судді не мають права розголошувати міркування, що були висловлені у нарадчій кімнаті.

3. Суддя, не згодний з рішенням, може письмово викласти свою окрему думку. Про наявність окремої думки повідомляються учасники справи без оголошення її змісту в судовому засіданні. Окрема думка приєднується до справи і є відкритою для ознайомлення.

Стаття 36. Підстави для відводу (самовідводу) судді

1. Суддя не може розглядати справу і підлягає відводу (самовідводу), якщо:

1) він є членом сім’ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім’ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

2) він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі;

3) він прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи;

4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;

5) є інші обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об’єктивності судді.

2. Суддя підлягає відводу (самовідводу) також за наявності обставин, встановлених статтею 37 цього Кодексу.

3. До складу суду не можуть входити особи, які є членами сім’ї, родичами між собою чи родичами подружжя.

4. Незгода сторони з процесуальними рішеннями судді, рішення або окрема думка судді в інших справах, висловлена публічно думка судді щодо того чи іншого юридичного питання не може бути підставою для відводу.

Стаття 37. Недопустимість повторної участі судді в розгляді справи

1. Суддя, який брав участь у вирішенні справи в суді першої інстанції, не може брати участі в розгляді цієї самої справи в судах апеляційної і касаційної інстанцій, а так само у новому розгляді справи судом першої інстанції після скасування рішення суду або ухвали про закриття провадження у справі.

2. Суддя, який брав участь у врегулюванні спору у справі за участю судді, не може брати участі в розгляді цієї справи по суті або перегляді будь-якого ухваленого в ній судового рішення.

3. Суддя, який брав участь у вирішенні справи в суді апеляційної інстанції, не може брати участі у розгляді цієї самої справи в судах касаційної або першої інстанції, а також у новому розгляді справи після скасування ухвали чи рішення суду апеляційної інстанції.

4. Суддя, який брав участь у перегляді справи в суді касаційної інстанції, не може брати участі в розгляді цієї справи в суді першої чи апеляційної інстанції, а також у новому її розгляді після скасування ухвали чи рішення суду касаційної інстанції.

5. Суддя, який брав участь у вирішенні справи, рішення в якій було в подальшому скасовано судом вищої інстанції, не може брати участі у розгляді заяви про перегляд за нововиявленими обставинами рішення суду у цій справі.

6. Суддя, який брав участь у вирішенні справи в суді першої, апеляційної, касаційної інстанцій, не може брати участі у розгляді заяви про перегляд судового рішення у зв’язку з виключними обставинами у цій справі.

Стаття 38. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача

1. Секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач не можуть брати участі у розгляді справи та підлягають відводу (самовідводу) з підстав, зазначених у статті 36 цього Кодексу.

2. Експерт або спеціаліст, крім того, не може брати участь у розгляді справи, якщо:

1) він перебував або перебуває в службовій або іншій залежності від учасників справи;

2) з’ясування обставин, які мають значення для справи, виходить за межі сфери його спеціальних знань.

3. Участь секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача у судовому засіданні під час попереднього розгляду даної справи відповідно як секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача не є підставою для їх відводу.

Стаття 39. Заяви про самовідводи та відводи

1. З підстав, зазначених у статтях 36, 37 і 38 цього Кодексу, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач зобов’язані заявити самовідвід.

2. З підстав, зазначених у статтях 36, 37 і 38 цього Кодексу, судді, секретарю судового засідання, експерту, спеціалісту, перекладачу може бути заявлено відвід учасниками справи.

3. Відвід повинен бути вмотивованим і заявленим протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. Самовідвід може бути заявлений не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження.

Після спливу вказаного строку заявляти відвід (самовідвід) дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу відводу (самовідводу) заявнику не могло бути

відомо до спливу вказаного строку, але не пізніше двох днів із дня, коли заявник дізнався про таку підставу.

4. Встановлення обставин, вказаних у пунктах 1-4 частини першої статті 36 цього Кодексу, статті 37 цього Кодексу, звільняє заявника від обов'язку надання інших доказів упередженості судді для цілей відводу.

5. Якщо відвід заявляється повторно з підстав, розглянутих раніше, суд, який розглядає справу, залишає таку заяву без розгляду.

Стаття 40. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу

1. Питання про відвід (самовідвід) судді може бути вирішено як до, так і після відкриття провадження у справі.

2. Питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу. Суд задовольняє відвід, якщо доходить висновку про його обґрунтованість.

3. Якщо суд доходить висновку про необґрунтованість заявленого відводу і заява про такий відвід надійшла до суду за три робочі дні (або раніше) до наступного засідання, вирішення питання про відвід здійснюється суддею, який не входить до складу суду, що розглядає справу, і визначається у порядку, встановленому частиною першою статті 33 цього Кодексу. Такому судді не може бути заявлений відвід.

Якщо заява про відвід судді надійшла до суду пізніше ніж за три робочі дні до наступного засідання, така заява не підлягає передачі на розгляд іншому судді, а питання про відвід судді вирішується судом, що розглядає справу.

{Частина третя статті 40 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4. Якщо питання про відвід судді в порядку, визначеному частиною третьою цієї статті, неможливо розглянути в суді, в якому розглядається справа, то справа для вирішення питання про відвід передається до суду відповідної інстанції, найбільш територіально наближеного до цього суду.

5. Якщо на час подання заяви про відвід судді у суді здійснюють правосуддя менше трьох суддів, вирішення питання про відвід здійснюється в нарадчій кімнаті суддею, який розглядає справу чи вчиняє іншу процесуальну дію, про що виноситься ухвала. У такому разі положення частин третьої та четвертої цієї статті не застосовуються.

6. Питання про відвід судді Великої Палати не підлягає передачі на розгляд іншому судді та розглядається Великою Палатою.

{Частина шоста статті 40 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

7. Питання про відвід вирішується невідкладно. Вирішення питання про відвід суддею, який не входить до складу суду, здійснюється протягом двох робочих днів, але не пізніше призначеного засідання по справі. У разі розгляду заяви про відвід суддею іншого суду - не пізніше десяти днів з дня надходження заяви про відвід. Відвід, який надійшов поза межами судового засідання, розглядається судом у порядку письмового провадження.

{Частина сьома статті 40 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8. Суд вирішує питання про відвід судді без повідомлення учасників справи. За ініціативою суду питання про відвід судді може вирішуватися у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неявка учасників справи у судове засідання, в якому вирішується питання про відвід судді, не перешкоджає розгляду судом питання про відвід судді.

9. Питання про самовідвід судді вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає справу.

10. Питання про відвід секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача вирішується складом суду, що розглядає справу. Суд, який розглядає заяву про відвід, заслуховує особу, якій заявлено відвід, якщо вона бажає надати пояснення, а також думку учасників справи. Неявка особи, якій заявлено відвід, у судове засідання, в якому вирішується питання про відвід, не перешкоджає розгляду судом питання про відвід.

11. За результатами вирішення заяви про відвід суд постановляє ухвалу.

Стаття 41. Наслідки відводу суду (судді)

1. У разі задоволення заяви про відвід судді, який розглядає справу одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею, який визначається у порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

2. У разі задоволення заяви про відвід одному із суддів або всьому складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведеного судді або іншим складом суддів, який визначається у порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

3. Якщо після задоволення відводів (самовідводів) або за наявності підстав, зазначених у статті 37 цього Кодексу, неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи, справа за розпорядженням голови суду передається до іншого суду, визначеного в порядку, встановленому цим Кодексом.

Глава 4. Учасники судового процесу

§ 1. Учасники справи

Стаття 42. Склад учасників справи

1. У справах позовного провадження учасниками справи є сторони, треті особи.

2. При розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник та боржник.

3. У справах окремого провадження учасниками справи є заявники, інші заінтересовані особи.

4. У справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

5. У справах про оскарження рішення третейського суду, оспорювання рішення міжнародного комерційного арбітражу та про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу учасниками справи є учасники (сторони) третейського розгляду, особи, які не брали участі у третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та обов’язки, а також сторони арбітражного розгляду.

Стаття 43. Права та обов’язки учасників справи

1. Учасники справи мають право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень;

2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам;

3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб;

4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти;

5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках;

6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

2. Учасники справи зобов’язані:

1) виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу;

2) сприяти своєчасному, всебічному, повному та об’єктивному встановленню всіх обставин справи;

3) з’являтися в судове засідання за викликом суду, якщо їх явка визнана судом обов’язковою;

4) подавати усі наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази;

5) надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні;

6) виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки;

7) виконувати інші процесуальні обов’язки, визначені законом або судом.

3. У випадку невиконання учасником справи його обов’язків суд застосовує до такого учасника справи заходи процесуального примусу, передбачені цим Кодексом.

4. За введення суду в оману щодо фактичних обставин справи винні особи несуть відповідальність, встановлену законом.

5. Документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

6. Процесуальні документи в електронній формі мають подаватися учасниками справи до суду з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина шоста статті 43 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

7. У разі подання до суду в електронній формі заяви по суті справи, зустрічного позову, заяви про збільшення або зменшення позовних вимог, заяви про зміну предмета або підстав позову, заяви про залучення третьої особи, апеляційної скарги, касаційної скарги та документів, що до них додаються, учасник справи зобов’язаний надати доказ надсилання таких матеріалів іншим учасникам справи.

Такі документи в електронній формі направляються з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, шляхом надсилання до електронного кабінету іншого учасника справи, а у разі відсутності в іншого учасника справи електронного кабінету чи відсутності відомостей про наявність в іншого учасника справи електронного кабінету - у паперовій формі листом з описом вкладення.

Якщо інший учасник справи відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язаний зареєструвати електронний кабінет, але не зареєстрував його, учасник справи, який подає документи до суду в електронній формі з використанням електронного кабінету, звільняється від обов’язку надсилання копій документів такому учаснику справи.

Суд, направляючи такому учаснику справи судові виклики і повідомлення, ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом, зазначає у цих документах про обов’язок такої особи зареєструвати свій електронний кабінет та можливість ознайомлення з матеріалами справи через Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему або її окрему підсистему (модуль), що забезпечує обмін документами.

{Частина сьома статті 43 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в електронній формі, на такі документи накладається кваліфікований електронний підпис учасника справи (його представника) відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац перший частини восьмої статті 43 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в паперовій формі, такі документи скріплюються власноручним підписом учасника справи (його представника).

9. Якщо позов, апеляційна, касаційна скарга подані до суду в електронній формі, позивач, особа, яка подала скаргу, мають подавати до суду заяви по суті справи, клопотання та письмові докази виключно в електронній формі, крім випадків, коли судом буде надано дозвіл на їх подання в паперовій формі.

10. Якщо цим Кодексом встановлено вимогу щодо зазначення у змісті процесуального документа ідентифікаційного коду юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, а також реєстраційного номера облікової картки платника податків або номера і серії паспорта для фізичних осіб - громадян України, учасник справи, який є органом державної влади або іншим державним органом, не зареєстрованим за законодавством України як юридична особа, або посадовою особою, яка діє від імені такого органу, звільняється від обов’язку зазначення таких відомостей стосовно себе.

{Статтю 43 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 3424-IX від 19.10.2023}

Стаття 44. Неприпустимість зловживання процесуальними правами

1. Учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається.

2. Залежно від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема:

1) подання скарги на судове рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об’єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі.

3. Якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

4. Суд зобов’язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосовує до нього заходи, визначені цим Кодексом.

Стаття 45. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи

1. Під час розгляду справи, крім прав та обов’язків, визначених статтею 43 цього Кодексу, малолітня або неповнолітня особа має також такі процесуальні права:

1) безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої думки;

2) отримувати через представника чи законного представника інформацію про судовий розгляд;

3) здійснювати інші процесуальні права і виконувати процесуальні обов’язки, передбачені міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Суд роз’яснює малолітній або неповнолітній особі її права та можливі наслідки дій її представника чи законного представника у разі, якщо за віком вона може усвідомити їх значення.

3. Суд сприяє створенню належних умов для здійснення малолітньою або неповнолітньою особою її прав, визначених законом та передбачених міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 46. Цивільна процесуальна правоздатність

1. Здатність мати цивільні процесуальні права та обов’язки сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи (цивільна процесуальна правоздатність) мають усі фізичні і юридичні особи.

Стаття 47. Цивільна процесуальна дієздатність

1. Здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов’язки в суді (цивільна процесуальна дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи.

2. Неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов’язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена.

3. У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває цивільної процесуальної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Цивільної процесуальної дієздатності набуває також неповнолітня особа, якій у порядку, встановленому цим Кодексом, надано повну цивільну дієздатність.

Стаття 48. Сторони

1. Сторонами в цивільному процесі є позивач і відповідач.

2. Позивачем і відповідачем можуть бути фізичні і юридичні особи, а також держава.

Стаття 49. Процесуальні права та обов’язки сторін

1. Сторони користуються рівними процесуальними правами.

2. Крім прав та обов’язків, визначених у статті 43 цього Кодексу:

1) позивач вправі відмовитися від позову (всіх або частини позовних вимог), відповідач має право визнати позов (всі або частину позовних вимог) на будь-якій стадії судового процесу;

2) позивач вправі збільшити або зменшити розмір позовних вимог до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження;

3) відповідач має право подати зустрічний позов у строки, встановлені цим Кодексом.

3. До закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. У справі, що розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, зміна предмета або підстав позову допускається не пізніше ніж за п’ять днів до початку першого судового засідання у справі.

4. У разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускаються, крім випадків, визначених цією статтею.

Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені частиною третьою цієї статті, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв’язку із зміною фактичних обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або, якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження, - після початку першого судового засідання при первісному розгляді справи.

{Абзац другий частини четвертої статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

5. У разі подання будь-якої заяви, передбаченої пунктом 2 частини другої, частинами третьою, четвертою цієї статті, до суду подаються докази направлення копій такої заяви та доданих до неї документів іншим учасникам справи. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу. У разі неподання таких доказів суд не приймає до розгляду та повертає заявнику відповідну заяву, про що зазначає в ухвалі.

{Частина п'ята статті 49 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Суд не приймає відмови від позову, зменшення розміру позовних вимог, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

7. Сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу.

Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою.

{Частина сьома статті 49 в редакції Закону № 1875-IX від 16.11.2021}

8. Заявник та заінтересовані особи у справах окремого провадження мають права та обов’язки сторін, крім випадків, передбачених у розділі IV цього Кодексу.

Стаття 50. Участь у справі кількох позивачів або відповідачів

1. Позов може бути пред’явлений спільно кількома позивачами або до кількох відповідачів. Кожен із позивачів або відповідачів щодо другої сторони діє в цивільному процесі самостійно.

2. Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо:

1) предметом спору є спільні права чи обов’язки кількох позивачів або відповідачів;

2) права та обов’язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави;

3) предметом спору є однорідні права і обов’язки.

Стаття 51. Залучення до участі у справі співвідповідача. Заміна неналежного відповідача

1. Суд першої інстанції має право за клопотанням позивача до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання залучити до участі у ній співвідповідача.

2. Якщо позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, суд до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання за клопотанням позивача замінює первісного відповідача належним відповідачем, не закриваючи провадження у справі.

3. Після спливу строків, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, суд може залучити до участі у справі співвідповідача або замінює первісного відповідача належним відповідачем виключно у разі, якщо позивач доведе, що не знав та не міг знати до подання позову у справі про підставу залучення такого співвідповідача чи заміну неналежного відповідача.

4. Про залучення співвідповідача чи заміну неналежного відповідача постановляється ухвала. За клопотанням нового відповідача або залученого співвідповідача розгляд справи починається спочатку.

5. Відповідач, замінений іншим відповідачем, має право заявити вимогу про компенсацію судових витрат, здійснених ним внаслідок необґрунтованих дій позивача. Питання про розподіл судових витрат вирішується в ухвалі про заміну неналежного відповідача.

Стаття 52. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору

1. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового

засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, подавши позов до однієї або декількох сторін.

2. Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу суд постановляє ухвалу.

3. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, користуються усіма правами і несуть усі обов’язки позивача.

4. Після вступу у справу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, справа за клопотанням учасника справи розглядається спочатку.

Стаття 53. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

1. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов’язки щодо однієї зі сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за заявою учасників справи.

2. Національне агентство з питань запобігання корупції може бути залучено як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв’язку з повідомленням ним або членом його сім’ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою.

3. Якщо суд при вирішенні питання про відкриття провадження у справі або при підготовці справи до розгляду встановить, що рішення суду може вплинути на права та обов’язки осіб, що не є стороною у справі, суд залучає таких осіб до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

4. У заявах про залучення третіх осіб і в заявах третіх осіб про вступ у справу на стороні позивача або відповідача зазначається, на яких підставах третіх осіб належить залучити до участі у справі.

5. Про залучення третіх осіб до участі у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначає, на які права чи обов’язки такої особи та яким чином може вплинути рішення суду у справі.

6. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог, мають процесуальні права і обов’язки, встановлені статтею 43 цього Кодексу.

7. Вступ у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, не тягне за собою розгляду справи спочатку.

Стаття 54. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору

1. Якщо в результаті ухвалення судового рішення сторона може набути право стосовно третьої особи або третя особа може пред’явити вимоги до сторони, така сторона зобов’язана сповістити цю особу про відкриття провадження у справі і подати до суду заяву про залучення її до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. До такої заяви повинні бути додані докази про направлення її копії особі, про залучення якої як третьої особи подана заява.

2. У разі розгляду справи без повідомлення третьої особи про розгляд справи обставини справи, встановлені судовим рішенням, не мають юридичних наслідків при розгляді позову, пред’явленого стороною, яка брала участь у цій справі, до цієї третьої особи або позову, пред’явленого цією третьою особою до такої сторони.

Стаття 55. Процесуальне правонаступництво

1. У разі смерті фізичної особи, припинення юридичної особи, заміни кредитора чи боржника у зобов’язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідної сторони або третьої особи на будь-якій стадії судового процесу.

2. Усі дії, вчинені в цивільному процесі до вступу правонаступника, обов’язкові для нього так само, як вони були обов’язкові для особи, яку він замінив.

Стаття 56. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. У випадках, встановлених законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб або державних чи суспільних інтересів та брати участь у цих справах. При цьому органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні надати суду документи, що підтверджують наявність передбачених законом підстав для звернення до суду в інтересах інших осіб.

2. З метою захисту прав і свобод людини і громадянина у випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини може особисто або через свого представника звертатися до суду з позовом (заявою), брати участь у розгляді справ за його позовними заявами (заявами), а також на будь-якій стадії розгляду вступати у справу, провадження в якій відкрито за позовами (заявами) інших осіб, подавати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, у тому числі у справі, провадження в якій відкрито за позовом (заявою) іншої особи. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини повинен обґрунтувати суду неможливість особи самостійно здійснювати захист своїх інтересів. Невиконання Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини вимог щодо надання зазначеного обґрунтування має наслідком застосування положень, передбачених статтею 185 цього Кодексу.

3. У визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

4. Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. Невиконання цих вимог має наслідком застосування положень, передбачених статтею 185 цього Кодексу.

5. У разі відкриття провадження за позовною заявою особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (крім прокурора), особа, в чиїх інтересах подано позов, набуває статусу позивача.

У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі прокурор набуває статусу позивача.

6. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть бути залучені судом до участі у справі або брати участь у справі за своєю ініціативою для подання висновків на виконання своїх повноважень. Участь зазначених органів у судовому процесі для подання висновків у справі є обов’язковою у випадках, встановлених законом, або якщо суд визнає це за необхідне.

7. З метою захисту прав викривача, встановлених Законом України "Про запобігання корупції", Національне агентство з питань запобігання корупції за зверненням викривача може звертатися до суду з позовом (заявою) в інтересах викривача, брати участь у розгляді справ за такими позовами (заявами), а також на будь-якій стадії розгляду вступати у справу, провадження в якій відкрито за позовами (заявами) викривачів, подавати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, у тому числі у справі, провадження в якій відкрито за позовом (заявою) викривача.

{Статтю 56 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

Стаття 57. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. Органи та інші особи, які відповідно до статті 56 цього Кодексу звернулися до суду в інтересах інших осіб, мають процесуальні права та обов’язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком права укладати мирову угоду.

2. Відмова органів та інших осіб, які відповідно до статті 56 цього Кодексу звернулися до суду в інтересах інших осіб, від поданої ними заяви або зміна позовних вимог не позбавляє особу, на захист прав, свобод та інтересів якої подано заяву, права вимагати від суду розгляду справи та вирішення вимоги у первісному обсязі.

3. Якщо особа, яка має цивільну процесуальну дієздатність і в інтересах якої подана заява, не підтримує заявлених позовних вимог, суд залишає заяву без розгляду.

4. Відмова органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, від поданого прокурором в інтересах держави позову (заяви), подання

ним заяви про залишення позову без розгляду не позбавляє прокурора права підтримувати позов (заяву) і вимагати розгляду справи по суті.

5. Прокурор або Уповноважений Верховної Ради України з прав людини з метою вирішення питання щодо наявності підстав для ініціювання перегляду судових рішень у справі, розглянутій без їхньої участі, вступу у справу за позовом (заявою) іншої особи мають право ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та отримувати з них копії.

6. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які беруть участь у справі для подання висновку, мають процесуальні права і обов’язки, встановлені статтею 43 цього Кодексу, а також мають право висловити свою думку щодо вирішення справи по суті.

§ 2. Представники

Стаття 58. Участь у справі представника

1. Сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника.

2. Особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в цій справі представника.

3. Юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника.

{Частина третя статті 58 в редакції Закону № 390-IX від 18.12.2019}

4. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада беруть участь у справі через відповідний орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування), або через представника.

{Частина четверта статті 58 в редакції Закону № 390-IX від 18.12.2019}

Стаття 59. Законні представники

1. Права, свободи та інтереси малолітніх осіб віком до чотирнадцяти років, а також недієздатних фізичних осіб захищають у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, опікуни чи інші особи, визначені законом.

2. Права, свободи та інтереси неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть захищати у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, піклувальники чи інші особи, визначені законом. Суд може залучити до участі в таких справах неповнолітню особу чи особу, цивільна дієздатність якої обмежена.

3. Законні представники можуть доручати ведення справи в суді іншим особам.

Стаття 60. Особи, які можуть бути представниками

1. Представником у суді може бути адвокат або законний представник.

2. Під час розгляду спорів, що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених у статті 61 цього Кодексу.

3. Органи або інших осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі.

4. Одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними.

Стаття 61. Особи, які не можуть бути представниками

1. Не може бути представником в суді особа, яка бере участь у справі як секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач та свідок або є помічником судді, який розглядає справу.

2. Особа не може бути представником, якщо вона у цій справі представляє або представляла іншу особу, інтереси якої у цій справі суперечать інтересам її довірителя.

3. Особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов’язаного із справою, що розглядається в суді.

{Статтю 61 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

4. Судді, прокурори, слідчі, працівники підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, не можуть бути представниками в суді, крім випадків, коли вони діють від імені відповідного органу, що є стороною або третьою особою в справі, чи як законні представники.

Стаття 62. Документи, що підтверджують повноваження представників

1. Повноваження представників сторін та інших учасників справи мають бути підтверджені такими документами:

1) довіреністю фізичної або юридичної особи;

2) свідоцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна.

2. Довіреність фізичної особи повинна бути посвідчена нотаріально або, у визначених законом випадках, іншою особою.

У разі задоволення заявленого клопотання щодо посвідчення довіреності фізичної особи на ведення справи, що розглядається, суд без виходу до нарадчої кімнати постановляє ухвалу, яка заноситься секретарем судового засідання до протоколу судового засідання, а сама довіреність або засвідчена підписом судді копія з неї приєднується до справи.

Довіреність фізичної особи, за зверненням якої прийнято рішення про надання їй безоплатної вторинної правничої допомоги, може бути посвідчена посадовою особою органу (установи), який прийняв таке рішення.

3. Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом (кваліфікованим електронним підписом) посадової особи, уповноваженої на це законом, установчими документами.

{Частина третя статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Повноваження адвоката як представника підтверджуються одним з таких документів:

1) довіреністю;

2) ордером, виданим відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність";

3) дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги, виданим відповідно до Закону України "Про безоплатну правничу допомогу".

{Частина четверта статті 62 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

5. Відповідність копії документа, що підтверджує повноваження представника, оригіналу може бути засвідчена підписом судді.

6. Оригінали документів, зазначених у цій статті, копії з них, засвідчені суддею, або копії з них, засвідчені у визначеному законом порядку, приєднуються до матеріалів справи.

7. У разі подання представником заяви по суті справи в електронній формі він може додати до неї довіреність або ордер в електронній формі, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог закону та Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина сьома статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

8. У разі подання представником до суду заяви, скарги, клопотання він додає довіреність або інший документ, що посвідчує його повноваження, якщо в справі немає підтвердження такого повноваження на момент подання відповідної заяви, скарги, клопотання.

9. Довіреності або інші документи, які підтверджують повноваження представника і були посвідчені в інших державах, повинні бути легалізовані в установленому законодавством порядку, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 63. Призначення або заміна законного представника судом

1. У разі відсутності у сторони чи третьої особи, визнаної недієздатною або обмеженою у цивільній дієздатності, законного представника суд за поданням органу опіки та піклування ухвалою призначає опікуна або піклувальника і залучає їх до участі у справі як законних представників.

2. Якщо при розгляді справи буде встановлено, що малолітня чи неповнолітня особа, позбавлена батьківського піклування, не має законного представника, суд ухвалою встановлює над нею відповідно опіку чи піклування за поданням органу опіки та піклування, призначає опікуна або піклувальника та залучає їх до участі у справі як законних представників.

3. У разі якщо законний представник не має права вести справу в суді з підстав, встановлених законом, суд за поданням органу опіки та піклування замінює законного представника.

4. Суд може призначити або замінити законного представника за клопотанням малолітньої або неповнолітньої особи, якщо це відповідає її інтересам.

5. Звільнення опікуна чи піклувальника в разі, якщо їх призначив суд, і призначення ними інших осіб здійснюються в порядку, встановленому частиною другою статті 300 цього Кодексу.

Стаття 64. Повноваження представника в суді

1. Представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи, яку він представляє, її процесуальні права та обов’язки.

2. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності або ордері.

3. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю визначаються Цивільним кодексом України.

4. Про припинення представництва або обмеження повноважень представника за довіреністю має бути повідомлено суд шляхом подання письмової заяви.

5. У разі припинення повноважень представника на здійснення представництва особи у справі представник не може бути у цій самій справі представником іншої сторони, третьої особи на іншій стороні або третьої особи із самостійними вимогами щодо предмета спору.

§ 3. Інші учасники судового процесу

Стаття 65. Інші учасники судового процесу

1. Учасниками судового процесу, крім учасників справи та їхніх представників, є помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

Стаття 66. Помічник судді

1. Помічник судді забезпечує підготовку та організаційне забезпечення судового процесу.

2. Помічник судді:

1) бере участь в оформленні судових справ, за дорученням судді готує проекти запитів, листів, інших матеріалів, пов'язаних із розглядом конкретної справи, виконавчих документів;

2) здійснює оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим учасникам справи відповідно до вимог процесуального законодавства, контролює своєчасність надсилання копій судових рішень;

3) виконує інші доручення судді, що стосуються організації розгляду судових справ.

3. Помічник судді за дорученням судді (головуючого у судовій колегії) може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень помічнику судді може бути заявлено відвід з підстав, передбачених цим Кодексом, для відводу секретаря судового засідання.

Стаття 67. Секретар судового засідання

1. Секретар судового засідання:

1) здійснює судові виклики і повідомлення;

2) перевіряє, хто з учасників судового процесу з'явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, і доповідає про це головуючому;

3) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведенням судового засідання в режимі відеоконференції;

4) забезпечує ведення протоколу судового засідання;

5) забезпечує оформлення матеріалів справи;

6) виконує інші доручення головуючого, що стосуються розгляду справи.

2. Секретар судового засідання може уточнювати суть процесуальної дії з метою її правильного відображення в протоколі судового засідання.

3. Секретар судового засідання виконує обов'язки судового розпорядника у випадку його відсутності.

Стаття 68. Судовий розпорядник

1. Судовий розпорядник:

1) забезпечує належний стан залу судового засідання і запрошує до нього учасників судового процесу;

2) з урахуванням кількості місць та забезпечення порядку під час судового засідання визначає можливу кількість осіб, які можуть бути присутні у залі судового засідання;

3) оголошує про вхід і вихід суду із зали судового засідання та пропонує всім присутнім встати;

4) слідкує за додержанням порядку особами, присутніми у залі судового засідання;

5) виконує розпорядження головуючого про приведення до присяги перекладача, експерта;

6) під час судового засідання приймає від присутніх у залі учасників судового процесу документи та інші матеріали і передає до суду;

7) запрошує до залу судового засідання свідків та виконує вказівки головуючого щодо приведення їх до присяги;

8) виконує інші доручення головуючого, пов’язані зі створенням умов, необхідних для розгляду справи.

2. Вимоги судового розпорядника, пов’язані з виконанням обов’язків, зазначених у частині першій цієї статті, є обов’язковими для учасників судового процесу та інших осіб, присутніх у залі судового засідання.

3. Скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника розглядаються судом у цьому самому процесі.

Стаття 69. Свідок

1. Свідком може бути кожна особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи.

2. Свідок зобов’язаний з’явитися до суду за його викликом у визначений час і дати правдиві показання про відомі йому обставини. За відсутності заперечень учасників справи свідок може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Суд може дозволити свідку брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції незалежно від заперечень учасників справи, якщо свідок не може з’явитися до суду через хворобу, похилий вік, інвалідність або з інших поважних причин.

3. У разі неможливості прибуття до суду та участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції за викликом суду свідок зобов’язаний завчасно повідомити про це суд.

4. Свідок має право давати показання рідною мовою або мовою, якою він володіє, користуватися письмовими записами, відмовитися від давання показань у випадках, встановлених законом, а також на компенсацію витрат, пов’язаних з викликом до суду.

Стаття 70. Особи, які не можуть бути допитані як свідки

1. Не можуть бути допитані як свідки:

1) недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі і не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати показання;

2) особи, які за законом зобов’язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв’язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору, - про такі відомості;

{Пункт 2 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3) священнослужителі - про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

4) судді та присяжні - про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, або про інформацію, що стала відома судді під час врегулювання спору за його участю;

5) інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.

2. Особи, які мають дипломатичний імунітет, не можуть бути допитані як свідки без їхньої згоди, а представники дипломатичних представництв - без згоди дипломатичного представника.

Стаття 71. Відмова свідка від давання показань

1. Фізична особа не має права відмовитися давати показання, крім показань щодо себе, членів сім’ї чи близьких родичів (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім’ї або близький родич цих осіб), які можуть тягнути юридичну відповідальність для нього або таких членів сім’ї чи близьких родичів.

2. Особа, яка відмовляється давати показання, зобов’язана повідомити причини відмови.

Стаття 72. Експерт

1. Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з’ясування відповідних обставин справи.

2. Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи.

3. Експерт зобов’язаний дати обґрунтований та об’єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання.

4. Експерт зобов’язаний з’явитися до суду за його викликом та роз’яснити свій висновок і відповісти на питання суду та учасників справи. За відсутності заперечень учасників справи експерт може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі.

6. Експерт має право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи;

2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом;

3) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання;

4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об’єктів дослідження;

5) для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків;

6) користуватися іншими правами, що надані Законом України "Про судову експертизу".

7. Експерт має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов’язаних з проведенням експертизи і викликом до суду.

8. Призначений судом експерт може відмовитися від надання висновку, якщо надані на його запит матеріали недостатні для виконання покладених на нього обов’язків. Заява про відмову повинна бути вмотивованою.

Стаття 73. Експерт з питань права

1. Як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом.

2. Експерт з питань права зобов’язаний з’явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати роз’яснення. За відсутності заперечень учасників справи експерт з питань права може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

3. Експерт з питань права має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями, а також право на оплату послуг та на компенсацію витрат, пов’язаних з викликом до суду.

Стаття 74. Спеціаліст

1. Спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов’язаних із застосуванням таких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо).

2. Допомога та консультації спеціаліста не замінюють висновок експерта.

3. Спеціаліст зобов’язаний з’явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати консультації та роз’яснення, у разі потреби надавати суду іншу технічну допомогу. За відсутності заперечень учасників справи спеціаліст може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

4. Спеціаліст має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями та навичками, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, а також право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов’язаних з викликом до суду.

Стаття 75. Перекладач

1. Перекладачем може бути особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється цивільне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового

перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

2. Перекладач допускається ухвалою суду за заявою учасника справи або призначається з ініціативи суду.

Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими, є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху. Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

3. Перекладач зобов'язаний з'являтися до суду за його викликом, здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їхню рідну мову або мову, якою вони володіють. За відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

4. Перекладач має право задавати питання з метою уточнення перекладу, відмовитися від участі у цивільному процесі, якщо він не володіє достатніми знаннями мови, необхідними для перекладу, а також на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.

Глава 5. Докази та доказування

§ 1. Основні положення про докази

Стаття 76. Докази

1. Доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

2. Ці дані встановлюються такими засобами:

1) письмовими, речовими і електронними доказами;

2) висновками експертів;

3) показаннями свідків.

Особливості визначення шкоди, завданої у результаті виведення банку з ринку або ліквідації банку на підставі протиправних (незаконних) індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішень Кабінету Міністрів України особам, які на дату прийняття таких індивідуальних актів або рішень, відповідно, мали статус учасників такого банку, встановлюються Законом України "Про банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

{Частину другу статті 76 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 77. Належність доказів

1. Належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

2. Предметом доказування є обставини, що підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення.

3. Сторони мають право обґрунтовувати належність конкретного доказу для підтвердження їхніх вимог або заперечень.

4. Суд не бере до розгляду докази, що не стосуються предмета доказування.

Стаття 78. Допустимість доказів

1. Суд не бере до уваги докази, що одержані з порушенням порядку, встановленого законом.

2. Обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Стаття 79. Достовірність доказів

1. Достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи.

Стаття 80. Достатність доказів

1. Достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування.

2. Питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

Стаття 81. Обов’язок доказування і подання доказів

1. Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. У справах про дискримінацію позивач зобов’язаний навести фактичні дані, які підтверджують, що дискримінація мала місце. У разі наведення таких даних доказування їх відсутності покладається на відповідача.

У справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави позивач зобов’язаний навести у позові фактичні дані, які підтверджують зв’язок активів з особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та їх необґрунтованість, тобто наявність визначеної частиною другою статті 290 цього Кодексу різниці між вартістю таких активів та законними доходами такої особи. У разі визнання судом достатньої доведеності зазначених фактів на підставі поданих позивачем доказів спростування необґрунтованості активів покладається на відповідача.

{Частину другу статті 81 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

3. У справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація,

зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, зменшення розміру заробітної плати тощо) у зв’язку з повідомленням ним або його близькими особами про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою обов’язок доказування, що прийняті рішення, вчинені дії є правомірними і не були мотивовані діями позивача чи його близьких осіб щодо здійснення цього повідомлення, покладається на відповідача.

{Частина третя статті 81 в редакції Закону № 198-IX від 17.10.2019}

4. У разі посилання учасника справи на невчинення іншим учасником справи певних дій або відсутність певної події суд може зобов’язати такого іншого учасника справи надати відповідні докази вчинення цих дій або наявності певної події. У разі ненадання таких доказів суд може визнати обставину невчинення відповідних дій або відсутності події встановленою.

5. Докази подаються сторонами та іншими учасниками справи.

6. Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

7. Суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов’язків щодо доказів, а також інших випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 82. Підстави звільнення від доказування

1. Обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання. Обставини, які визнаються учасниками справи, зазначаються в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їхніх представників.

2. Відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з другою стороною. Про прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє ухвалу. У разі прийняття судом відмови сторони від визнання обставин вони доводяться в загальному порядку.

3. Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування.

4. Обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом.

5. Обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, проте можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені.

6. Вирок суду в кримінальному провадженні, ухвала про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або постанова суду у

справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов’язковими для суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою.

7. Правова оцінка, надана судом певному факту при розгляді іншої справи, не є обов’язковою для суду.

8. Обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи судом.

Стаття 83. Подання доказів

1. Сторони та інші учасники справи подають докази у справі безпосередньо до суду.

2. Позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом з поданням позовної заяви.

3. Відповідач, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, повинні подати суду докази разом з поданням відзиву або письмових пояснень третьої особи.

4. Якщо доказ не може бути поданий у встановлений законом строк з об’єктивних причин, учасник справи повинен про це письмово повідомити суд та зазначити: доказ, який не може бути подано; причини, з яких доказ не може бути подано у зазначений строк; докази, які підтверджують, що особа здійснила всі залежні від неї дії, спрямовані на отримання вказаного доказу.

5. У випадку визнання поважними причин неподання учасником справи доказів у встановлений законом строк суд може встановити додатковий строк для подання вказаних доказів.

6. У випадку прийняття судом відмови сторони від визнання обставин суд може встановити строк для подання доказів щодо таких обставин.

7. Якщо зі зміною предмета або підстав позову або поданням зустрічного позову змінилися обставини, що підлягають доказуванню, суд залежно від таких обставин встановлює строк подання додаткових доказів.

8. Докази, не подані у встановлений законом або судом строк, до розгляду судом не приймаються, крім випадку, коли особа, яка їх подає, обґрунтувала неможливість їх подання у вказаний строк з причин, що не залежали від неї.

9. Копії доказів (крім речових доказів), що подаються до суду, заздалегідь надсилаються або надаються особою, яка їх подає, іншим учасникам справи. Суд не бере до уваги відповідні докази у разі відсутності підтвердження надсилання (надання) їх копій іншим учасникам справи, крім випадку, якщо такі докази є у відповідного учасника справи або обсяг доказів є надмірним, або вони подані до суду в електронній формі, або є публічно доступними.

10. Докази, які не додані до позовної заяви чи до відзиву на неї, якщо інше не передбачено цим Кодексом, подаються через канцелярію суду, з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або в судовому засіданні з клопотанням про їх приєднання до матеріалів справи.

11. У разі подання заяви про те, що доданий до справи або поданий до суду учасником справи для ознайомлення документ викликає сумнів з приводу його достовірності або є підробленим, особа, яка подала цей документ, може просити суд до закінчення підготовчого засідання виключити його з числа доказів і розглядати справу на підставі інших доказів.

{Стаття 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 84. Витребування доказів

1. Учасник справи, у разі неможливості самостійно надати докази, вправі подати клопотання про витребування доказів судом. Таке клопотання повинно бути подане в строк, зазначений у частинах другій та третій статті 83 цього Кодексу. Якщо таке клопотання заявлено з пропуском встановленого строку, суд залишає його без задоволення, крім випадку, коли особа, яка його подає, обґрунтує неможливість його подання у встановлений строк з причин, що не залежали від неї.

2. У клопотанні повинно бути зазначено:

1) який доказ витребовується;

2) обставини, які може підтвердити цей доказ, або аргументи, які він може спростувати;

3) підстави, з яких випливає, що цей доказ має відповідна особа;

4) вжиті особою, яка подає клопотання, заходи для отримання цього доказу самостійно, докази вжиття таких заходів та (або) причини неможливості самостійного отримання цього доказу.

3. У разі задоволення клопотання суд своєю ухвалою витребовує відповідні докази.

4. Суд може витребувати докази також до подання позову як захід забезпечення доказів у порядку, встановленому статтями 116-118 цього Кодексу.

5. Суд може уповноважити на одержання таких доказів заінтересовану сторону.

6. Будь-яка особа, у якої знаходиться доказ, повинна видати його на вимогу суду.

7. Особи, які не мають можливості подати доказ, який витребовує суд, або не мають можливості подати такий доказ у встановлені строки, зобов’язані повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п’яти днів з дня вручення ухвали.

8. У разі неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, а також за неподання таких доказів з причин, визнаних судом неповажними, суд застосовує до відповідної особи заходи процесуального примусу, передбачені цим Кодексом.

9. Притягнення винних осіб до відповідальності не звільняє їх від обов’язку подати витребувані судом докази.

10. У разі неподання учасником справи з неповажних причин або без повідомлення причин доказів, витребуваних судом, суд залежно від того, яка особа ухиляється від їх подання, а також яке значення мають ці докази, може визнати обставину, для з'ясування якої витребовувався доказ, або відмовити у його визнанні, або може здійснити розгляд справи за наявними в ній доказами, або, у разі неподання таких доказів позивачем, - також залишити позовну заяву без розгляду.

11. У випадках, передбачених законом, апеляційний загальний суд за місцезнаходженням доказів може витребувати докази на прохання третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу або за заявою сторони (учасника) третейського (арбітражного) розгляду за згодою третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу у справі, що розглядається третейським судом (міжнародним комерційним арбітражем), у порядку, встановленому цією статтею.

У разі задоволення відповідної заяви суд може зобов'язати особу, у якої такі докази витребовуються, надати такі докази безпосередньо третейському суду або міжнародному комерційному арбітражу або стороні, за заявою якої такі докази витребовуються, для подальшого їх подання третейському суду (міжнародному комерційному арбітражу).

В ухвалі про витребування доказів суд вирішує питання забезпечення чи попередньої оплати витрат осіб, пов'язаних із поданням відповідних доказів.

Стаття 84^{1}. Витребування окремих доказів у справах про порушення прав інтелектуальної власності

1. За вмотивованим клопотанням учасника справи суд може постановити ухвалу про витребування доказів у вигляді інформації про походження і мережі розповсюдження товарів або надання послуг, що порушують право інтелектуальної власності чи щодо яких існують достатні підстави вважати, що розповсюдження таких товарів або надання таких послуг порушує права інтелектуальної власності:

1) від особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа порушує права інтелектуальної власності; та/або

2) від будь-якої іншої особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа пропонувала, отримувала, володіла та/або використовувала товари чи надавала послуги, що порушують права інтелектуальної власності, з комерційною метою; або

3) від будь-якої іншої особи, яка була вказана особою, зазначеною у пункті 2 цієї частини, як така, що задіяна у виробництві, виготовленні або розповсюдженні товарів чи наданні послуг, що порушують права інтелектуальної власності.

2. Клопотання про витребування доказів, подане на підставі частини першої цієї статті, повинно стосуватися виключно інформації, що є необхідною для встановлення походження і мережі розповсюдження товарів або надання послуг, що порушують право інтелектуальної власності чи щодо яких існують достатні підстави вважати, що розповсюдження таких товарів або надання таких послуг порушує права інтелектуальної власності.

Зазначена інформація повинна містити:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я, по батькові - для фізичних осіб) та адресу осіб, стосовно яких є достатні підстави вважати, що вони є виробниками, розповсюджувачами чи іншими попередніми володільцями таких товарів або надавачами таких послуг, у тому числі осіб, які здійснюють оптову чи роздрібну торгівлю такими товарами або надають такі послуги;

2) відомості щодо кількості та вартості вироблених, доставлених, поставлених, отриманих або замовлених товарів чи наданих послуг.

3. Суд може витребувати докази також до подання позову як захід забезпечення доказів у порядку, встановленому статтями 116-118 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених частинами першою і другою цієї статті.

{Кодекс доповнено статтею 84[1] *згідно із Законом № 2974-IX від 20.03.2023}*

Стаття 85. Огляд доказів за їх місцезнаходженням

1. Письмові, речові та електронні докази, які не можна доставити до суду, оглядаються за їх місцезнаходженням.

2. Про дату, час і місце огляду доказів за їх місцезнаходженням повідомляються учасники справи. Неявка цих осіб не є перешкодою для проведення огляду.

3. У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи для участі в огляді доказів за їх місцезнаходженням, можуть бути залучені свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також здійснено фотографування, звуко- і відеозапис.

4. Про огляд доказів за їх місцезнаходженням складається протокол, що підписується всіма особами, які беруть участь в огляді. До протоколу додаються разом з описом усі складені або звірені під час огляду на місці плани, креслення, копії документів, а також зроблені під час огляду фотознімки, електронні копії доказів, відеозаписи тощо.

5. Якщо огляд здійснюється за відсутності хоча б однієї зі сторін, а також в інших випадках, коли суд визнає це за необхідне, суд забезпечує відеофіксацію огляду технічними засобами.

6. Особи, які беруть участь в огляді доказів за їх місцезнаходженням, мають право звертати увагу суду на ту чи іншу обставину, яка, на їхній погляд, має значення для повноцінного проведення огляду, встановлення обставин, які мають значення для розгляду справи, робити свої зауваження щодо протоколу огляду.

7. У порядку, передбаченому цією статтею, суд за заявою учасника справи чи з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту. У разі необхідності для проведення такого огляду суд може залучити спеціаліста.

8. Суд може призначити експертизу для встановлення та фіксування змісту веб-сайту (сторінки), інших місць збереження даних в мережі Інтернет за умови, якщо це потребує спеціальних знань і не може бути здійснено судом самостійно або із залученням спеціаліста.

9. У випадках, передбачених законом, апеляційний загальний суд за місцезнаходженням доказів може оглянути докази за їх місцезнаходженням на прохання

третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу або за заявою сторони (учасника) третейського (арбітражного) розгляду за згодою третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу) у справі, що розглядається третейським судом або міжнародним комерційним арбітражем, у порядку, встановленому цією статтею.

У разі задоволення відповідної заяви суд направляє протокол огляду безпосередньо третейському суду (міжнародному комерційному арбітражу) або стороні, за заявою якої такий огляд проводився, для подальшого його подання третейському суду (міжнародному комерційному арбітражу).

В ухвалі про огляд доказів за їх місцезнаходженням суд вирішує питання забезпечення чи попередньої оплати витрат осіб, пов’язаних із таким оглядом.

Стаття 86. Огляд речових доказів, що швидко псуються

1. Речові докази, що швидко псуються, негайно оглядаються судом з повідомленням про призначений огляд учасників справи. Неявка цих осіб не перешкоджає огляду речових доказів.

2. У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи, для участі в огляді речових доказів, що швидко псуються, може бути залучено свідків, перекладачів, експертів, спеціалістів, а також здійснено фотографування і відеозапис.

3. Огляд речових доказів, що швидко псуються, за їх місцезнаходженням здійснюється у порядку, встановленому статтею 85 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

4. Після огляду ці речові докази повертаються особам, від яких вони були одержані.

Стаття 87. Судові доручення щодо збирання доказів

1. Суд, який розглядає справу або заяву про забезпечення доказів, в разі виникнення потреби в збиранні доказів за межами його територіальної юрисдикції доручає відповідному суду вчинити певні процесуальні дії.

2. В ухвалі про судове доручення коротко викладається суть справи, що розглядається, зазначаються особи, які беруть у ній участь, обставини, що підлягають з’ясуванню, докази, які повинен зібрати суд, що виконує доручення, зокрема перелік питань, поставлених учасниками справи та судом свідку.

Стаття 88. Виконання судових доручень щодо збирання доказів

1. Ухвала про судове доручення невідкладно виконується судом, якому вона адресована, за правилами цього Кодексу, які встановлюють порядок вчинення відповідних процесуальних дій.

2. Про виконання або про неможливість виконання з об’єктивних причин судового доручення постановляється ухвала, яка з протоколами про вчинення процесуальних дій і всіма зібраними на виконання судового доручення матеріалами невідкладно надсилається до суду, що розглядає справу.

3. У разі необхідності виконання судових доручень щодо збирання доказів здійснюється у судовому засіданні у встановленому цим Кодексом порядку. Учасники

справи повідомляються про дату, час і місце вчинення процесуальної дії судом, який виконує доручення, проте їх неявка не є перешкодою для виконання доручення.

Стаття 89. Оцінка доказів

1. Суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об’єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

2. Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв’язок доказів у їх сукупності.

3. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

4. У справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави суд виносить рішення на користь тієї сторони, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно з сукупністю доказів іншої сторони.

{Статтю 89 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

§ 2. Показання свідків

Стаття 90. Показання свідка

1. Показання свідка - це повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи. Не є доказом показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини.

2. Якщо показання свідка ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, то ці особи повинні бути також допитані. За відсутності можливості допитати особу, яка надала первинне повідомлення, показання з чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджується іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами цього Кодексу.

Стаття 91. Виклик свідка

1. Виклик свідка здійснюється за заявою учасника справи.

2. У заяві про виклик свідка зазначаються його ім’я, місце проживання (перебування) або місце роботи, обставини, які він може підтвердити.

3. Заява про виклик свідка має бути подана до або під час підготовчого судового засідання, а якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, - до початку першого судового засідання у справі.

4. В ухвалі про відкриття провадження у справі або в іншій ухвалі, якою суд вирішує питання про виклик свідка, суд попереджає свідка про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання чи відмову від давання показань на вимогу суду.

Стаття 92. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників

1. Сторони, треті особи та їхні представники за їхньою згодою, в тому числі за власною ініціативою, якщо інше не встановлено цим Кодексом, можуть бути допитані як свідки про відомі їм обставини, що мають значення для справи.

Стаття 93. Письмове опитування учасників справи як свідків

1. Учасник справи має право поставити в першій заяві по суті справи, що ним подається до суду, не більше десяти запитань іншому учаснику справи про обставини, що мають значення для справи.

2. Учасник справи, якому поставлено питання позивачем, зобов’язаний надати вичерпну відповідь окремо на кожне питання по суті.

На запитання до учасника справи, який є юридичною особою, відповіді надає її керівник або інша посадова особа за його дорученням.

3. Відповіді на запитання подаються до суду учасником справи - фізичною особою, керівником або іншою посадовою особою юридичної особи у формі заяви свідка не пізніш як за п’ять днів до підготовчого засідання, а у справі, що розглядається в порядку спрощеного провадження, - до першого судового засідання.

Копія такої заяви свідка у той самий строк надсилається учаснику справи, який поставив письмові запитання.

4. У заяві свідка зазначаються ім’я (прізвище, ім’я та по батькові), місце проживання (перебування) та місце роботи свідка, поштовий індекс, реєстраційний номер облікової картки платника податків свідка за його наявності або номер і серія паспорта, номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти (за наявності), відповіді на питання щодо обставин справи, про які відомо свідку, джерела обізнаності свідка щодо цих обставин, а також підтвердження свідка про обізнаність із змістом закону щодо кримінальної відповідальності за надання неправдивих показань.

5. Якщо поставлене запитання пов’язане з наданням відповідних доказів, що підтверджують відповідні обставини, учасник справи разом з наданням заяви свідка надає копії відповідних письмових чи електронних доказів.

6. Учасник справи має право відмовитися від надання відповіді на поставлені запитання:

1) з підстав, визначених статтями 70, 71 цього Кодексу;

2) якщо поставлене запитання не стосується обставин, що мають значення для справи;

3) якщо учасником справи поставлено більше десяти запитань.

7. За наявності підстав для відмови від відповіді учасник справи повинен повідомити про відмову іншого учасника та суд у строк для надання відповіді на запитання. Суд за клопотанням іншого учасника справи може визнати підстави для відмови відсутніми та зобов’язати учасника справи надати відповідь.

Стаття 94. Допит свідка за заявою сторони арбітражного (третейського) розгляду

1. На прохання третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу або за заявою сторони (учасника) третейського (арбітражного) розгляду за згодою третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу) апеляційний загальний суд за місцем проживання (перебування) свідка може допитати, в тому числі повторно, свідка про відомі йому обставини, що стосуються справи, що розглядається третейським судом (міжнародним комерційним арбітражем), згідно з визначеним третейським судом (міжнародним комерційним арбітражем) переліком питань.

2. Сторони (учасники) третейського (арбітражного) розгляду можуть брати участь у допиті свідка, ставити йому питання для уточнення його відповідей.

3. В ухвалі про виклик свідка суд вирішує питання забезпечення чи попередньої оплати витрат свідка, пов’язаних із його допитом.

§ 3. Письмові докази

Стаття 95. Письмові докази

1. Письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору.

2. Письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Якщо для вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений витяг з нього.

3. Учасники справи мають право подавати письмові докази в електронних копіях, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.

{Частина третя статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.

5. Учасник справи, який подає письмові докази в копіях (електронних копіях), повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу письмового доказу.

Учасник справи підтверджує відповідність копії письмового доказу оригіналу, який знаходиться у нього, своїм підписом із зазначенням дати такого засвідчення.

6. Якщо подано копію (електронну копію) письмового доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал письмового доказу. Якщо оригінал письмового доказу не подано, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (електронної копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

7. Документи, отримані за допомогою факсимільного чи інших аналогічних засобів зв’язку, приймаються судом до розгляду як письмові докази у випадках і в порядку, які встановлені законом або договором.

8. Іноземний офіційний документ, що підлягає дипломатичній або консульській легалізації, може бути письмовим доказом, якщо він легалізований у встановленому порядку. Іноземні офіційні документи визнаються письмовими доказами без їх легалізації у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 96. Повернення оригіналів письмових доказів

1. Оригінали письмових доказів до набрання судовим рішенням законної сили повертаються судом за клопотанням осіб, які їх подали, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи. У справі залишається засвідчена суддею копія письмового доказу.

§ 4. Речові докази

Стаття 97. Речові докази

1. Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для справи.

Стаття 98. Зберігання речових доказів

1. Речові докази до набрання рішенням законної сили зберігаються в матеріалах справи або за окремим описом здаються до камери схову речових доказів суду.

2. Речові докази, що не можуть бути доставлені до суду, зберігаються за їх місцезнаходженням за ухвалою суду; вони повинні бути докладно описані та опечатані, а в разі необхідності - сфотографовані.

3. Суд вживає заходів для забезпечення зберігання речових доказів у незмінному стані.

Стаття 99. Повернення речових доказів

1. Речові докази після огляду та дослідження їх судом повертаються особам, від яких вони були одержані, якщо такі особи заявили про це клопотання і якщо його задоволення можливе без шкоди для розгляду справи.

2. Речові докази, що є об'єктами, які вилучені з цивільного обороту або обмежено оборотоздатні, передаються відповідним підприємствам, установам або організаціям. За клопотанням державних експертних установ такі речові докази можуть бути передані їм для використання в експертній та науковій роботі у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Речові докази повертаються особам, від яких вони були одержані, або передаються особам, за якими суд визнав право на ці речі, після набрання рішенням суду законної сили.

§ 5. Електронні докази

Стаття 100. Електронні докази

1. Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи

тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет).

2. Електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, на яку накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

{Частина друга статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

3. Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених у порядку, передбаченому законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом.

4. Учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу.

5. Якщо подано копію (паперову копію) електронного доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу. Якщо оригінал електронного доказу не подано, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

Стаття 101. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів

1. Оригінали або копії електронних доказів зберігаються у суді в матеріалах справи.

2. За клопотанням особи, яка надала суду оригінал електронного доказу на матеріальному носії, суд повертає такий матеріальний носій, на якому міститься оригінал доказу, цій особі після дослідження вказаного електронного доказу, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи, або після набрання судовим рішенням законної сили. У матеріалах справи залишається засвідчена суддею копія електронного доказу або витяг з нього.

§ 6. Висновок експерта

Стаття 102. Вимоги до висновку експерта.

1. Висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені експертові, складений у порядку, визначеному законодавством.

2. Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань. Предметом висновку експерта не можуть бути питання права.

3. Висновок експерта може бути підготовлений на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи.

4. Висновок експерта викладається у письмовій формі і приєднується до справи.

5. Суд має право за заявою учасників справи або з власної ініціативи викликати експерта для надання усних пояснень щодо його висновку.

6. У висновку експерта повинно бути зазначено: коли, де, ким (ім’я, освіта, спеціальність, а також, за наявності, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав. Інші вимоги до висновку експерта можуть бути встановлені законодавством.

7. У висновку експерта має бути зазначено, що він попереджений (обізнаний) про відповідальність за завідомо неправдивий висновок, а у випадку призначення експертизи судом - також про відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

8. Якщо експерт під час підготовки висновку встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не були поставлені питання, він має право включити до висновку свої міркування про ці обставини.

Стаття 103. Призначення експертизи судом

1. Суд призначає експертизу у справі за сукупності таких умов:

1) для з’ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності.

2. У разі необхідності суд може призначити декілька експертиз, додаткову чи повторну експертизу.

3. При призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд. Суд з урахуванням обставин справи має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза).

4. Питання, з яких має бути проведена експертиза, що призначається судом, визначаються судом.

5. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз’яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов’язаний мотивувати таке відхилення або зміну.

6. Питання, які ставляться експерту, і його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

7. Призначений судом експерт невідкладно повинен повідомити суд про неможливість проведення ним експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

Стаття 104. Ухвала про призначення експертизи

1. Про призначення експертизи суд постановляє ухвалу, в якій зазначає підстави проведення експертизи, питання, з яких експерт має надати суду висновок, особу (осіб), якій доручено проведення експертизи, перелік матеріалів, що надаються для дослідження, та інші дані, які мають значення для проведення експертизи.

2. Якщо суд доручає проведення експертизи кільком експертам чи експертним установам, суд в ухвалі призначає провідного експерта або експертну установу.

3. Ухвала про призначення експертизи направляється особам, яким доручено проведення експертизи, та учасникам справи. Об'єкти та матеріали, що підлягають дослідженню, направляються особі, якій доручено проведення експертизи (провідному експерту або експертній установі).

4. У разі необхідності суд може заслухати експерта щодо формулювання питання, яке потребує з'ясування, та за його клопотанням дати відповідні роз'яснення щодо поставлених питань. Суд повідомляє учасників справи про вчинення зазначених дій, проте їх неявка не перешкоджає вчиненню цих дій.

5. В ухвалі про призначення експертизи суд попереджає експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

6. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення призначений судом експерт невідкладно подає суду клопотання щодо його уточнення або повідомляє суд про неможливість проведення ним експертизи за поставленими питаннями.

Стаття 105. Обов'язкове призначення експертизи судом

1. Призначення експертизи судом є обов'язковим у разі заявлення клопотання про призначення експертизи обома сторонами. Призначення експертизи судом є обов'язковим також за клопотанням хоча б однієї із сторін, якщо у справі необхідно встановити:

1) характер і ступінь ушкодження здоров'я;

2) психічний стан особи;

3) вік особи, якщо про це немає відповідних документів і неможливо їх одержати.

Стаття 106. Проведення експертизи на замовлення учасників справи

1. Учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення.

2. Порядок проведення експертизи та складення висновків експерта за результатами проведеної експертизи визначається відповідно до чинного законодавства України про проведення судових експертиз.

3. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю або частково знищений об'єкт експертизи, який є доказом у справі, або змінено його властивості, не замінює сам доказ та не є підставою для звільнення від обов'язку доказування.

4. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю або частково знищений об'єкт експертизи або змінено його властивості, до розгляду судом не приймається, крім випадків, коли особа, яка його подає, доведе можливість проведення додаткової та повторної експертизи з питань, досліджених у висновку експерта.

5. У висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду, та що експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

6. Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має ті самі права і обов'язки, що й експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду.

7. За заявою учасника справи про наявність підстав для відводу експерта, який підготував висновок на замовлення іншої особи, такий висновок судом до розгляду не приймається, якщо суд визнає наявність таких підстав.

Стаття 107. Збирання матеріалів для проведення експертизи

1. Матеріали, необхідні для проведення експертизи, експерту надає суд, якщо експертиза призначена судом, або учасник справи, якщо експертиза проводиться за його замовленням. При призначенні експертизи суд з урахуванням думки учасників справи визначає, які саме матеріали необхідні для проведення експертизи. Суд може також заслухати призначених судом експертів з цього питання. Копії матеріалів, що надаються експерту, можуть залишатися у матеріалах справи.

2. Експерт не має права з власної ініціативи збирати матеріали для проведення експертизи, розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з проведенням експертизи, або повідомляти будь-кому, крім суду та учасника справи, на замовлення якого проводилася експертиза, про її результати.

Призначений судом експерт не має права спілкуватися з учасниками судового процесу поза межами судового засідання, крім випадків вчинення інших дій, безпосередньо пов'язаних із проведенням експертизи.

3. При визначенні матеріалів, що надаються експерту чи експертній установі, суд у необхідних випадках вирішує питання про витребування відповідних матеріалів за правилами, передбаченими цим Кодексом для витребування доказів.

4. У разі скасування судом ухвали про призначення експертизи, призначений судом експерт зобов'язаний негайно повернути суду матеріали та інші документи, що використовувалися для проведення експертизи.

Стаття 108. Проведення експертизи

1. Експертиза проводиться у судовому засіданні або поза межами суду, якщо це потрібно у зв’язку з характером досліджень, або якщо об’єкт досліджень неможливо доставити до суду, або якщо експертиза проводиться за замовленням учасника справи.

2. У разі якщо суд призначив проведення експертизи експертній установі, керівник такої установи доручає проведення експертизи одному або декільком експертам. Ці експерти надають висновок від свого імені і несуть за нього особисту відповідальність.

3. Експерт повинен забезпечити збереження об’єкта експертизи.

4. Якщо експертне дослідження пов’язане з повним або частковим знищенням об’єкта експертизи або зміною його властивостей:

1) призначений судом експерт має одержати на його проведення відповідний дозвіл суду, який оформляється ухвалою;

2) залучений учасником справи експерт має повідомити відповідного учасника справи про наслідки проведення експертного дослідження, передбачені цим Кодексом, та одержати письмовий дозвіл на його проведення.

Стаття 109. Наслідки ухилення від участі в експертизі

1. У разі ухилення учасника справи від подання експертам необхідних матеріалів, документів або від іншої участі в експертизі, якщо без цього провести експертизу неможливо, суд залежно від того, хто із цих осіб ухиляється, а також яке для них ця експертиза має значення, може визнати факт, для з’ясування якого експертиза була призначена, або відмовити у його визнанні.

Стаття 110. Оцінка висновку експерта судом

1. Висновок експерта для суду не має заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 89 цього Кодексу. Відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивоване в судовому рішенні.

Стаття 111. Комісійна експертиза

1. Комісійна експертиза проводиться не менш як двома експертами одного напряму знань.

2. Якщо за результатами проведених досліджень думки експертів збігаються, вони підписують єдиний висновок. Експерт, не згодний з висновком іншого експерта (експертів), дає окремий висновок з усіх питань або з питань, які викликали розбіжності.

Стаття 112. Комплексна експертиза

1. Комплексна експертиза проводиться не менш як двома експертами різних галузей знань або різних напрямів у межах однієї галузі знань.

2. У висновку експертів зазначається, які дослідження і в якому обсязі провів кожний експерт, які факти він встановив і яких висновків дійшов. Кожен експерт підписує ту частину висновку, яка містить опис здійснених ним досліджень, і несе за неї відповідальність.

3. За результатами проведених досліджень, узагальнення та оцінки отриманих результатів експертами складається та підписується єдиний висновок, в якому формулюється загальний висновок щодо поставлених на вирішення експертизи питання або питань. У разі виникнення розбіжностей між експертами висновки оформлюються відповідно до частини другої статті 111 цього Кодексу.

Стаття 113. Додаткова і повторна експертиза

1. Якщо висновок експерта буде визнано неповним або неясним, судом може бути призначена додаткова експертиза, яка доручається тому самому або іншому експерту (експертам).

2. Якщо висновок експерта буде визнано необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи або викликає сумніви в його правильності, судом може бути призначена повторна експертиза, яка доручається іншому експертові (експертам).

§ 7. Висновок експерта у галузі права

Стаття 114. Зміст висновку експерта у галузі права

1. Учасники справи мають право подати до суду висновок експерта у галузі права щодо:

1) застосування аналогії закону чи аналогії права;

2) змісту норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі.

2. Висновок експерта у галузі права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи.

Стаття 115. Оцінка висновку експерта у галузі права судом

1. Висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов’язковим для суду.

2. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

§ 8. Забезпечення доказів

Стаття 116. Підстави та порядок забезпечення доказів

1. Суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений або збирання або подання відповідних доказів стане згодом неможливим чи утрудненим.

2. Способами забезпечення судом доказів є допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов’язання вчинити певні дії щодо доказів. У

необхідних випадках судом можуть бути застосовані інші способи забезпечення доказів, визначені судом.

3. Заява про забезпечення доказів може бути подана до суду як до, так і після подання позовної заяви.

4. Забезпечення доказів до подання позовної заяви здійснюється судом першої інстанції за місцезнаходженням засобу доказування або за місцем, де повинна бути вчинена відповідна процесуальна дія. Забезпечення доказів після подання позовної заяви здійснюється судом, який розглядає справу.

Забезпечення доказів у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави здійснюється Вищим антикорупційним судом за заявою прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, а у випадках, передбачених законом, - також за заявою прокурора Генеральної прокуратури України.

{Частину четверту статті 116 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

5. У разі подання заяви про забезпечення доказів до подання позовної заяви заявник повинен подати позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення доказів. У разі неподання позовної заяви у зазначений строк, повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження суд скасовує ухвалу про вжиття заходів забезпечення доказів не пізніше наступного дня після закінчення такого строку або постановлення судом ухвали про повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження.

Якщо ухвала про забезпечення доказів на момент її скасування була виконана повністю або частково - отримані судом докази (показання свідків, висновки експертів тощо) не можуть бути використані в іншій справі.

6. Особа, яка подала заяву про забезпечення доказів, зобов’язана відшкодувати судові витрати, а також збитки, спричинені у зв’язку із забезпеченням доказів, у разі неподання позовної заяви у строк, зазначений в частині п’ятій цієї статті, а також у разі відмови у позові.

7. За заявою міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду або заявою сторони у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, суд може вжити заходів забезпечення доказів у порядку та з підстав, встановлених цим Кодексом.

8. Заява про забезпечення доказів у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, подається до апеляційного суду за місцезнаходженням боржника або доказів, щодо яких сторона просить вжити заходів забезпечення, або майна боржника, або за місцем арбітражу, третейського розгляду.

Стаття 117. Заява про забезпечення доказів

1. У заяві про забезпечення доказів зазначається:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини першої статті 117 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) іншої сторони (сторін), якщо вона відома заявнику, а також якщо відомі відомості, що її ідентифікують: її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти;

4) докази, забезпечення яких є необхідним, а також обставини, для доказування яких вони необхідні;

5) обґрунтування необхідності забезпечення доказів;

6) спосіб, у який заявник просить суд забезпечити докази, у разі необхідності - особу, у якої знаходяться докази;

7) перелік документів, що додаються до заяви.

2. Заява підписується заявником або його представником. До заяви, яка подана представником заявника, має бути додано документ, що підтверджує його повноваження.

3. За подання заяви про забезпечення доказів сплачується судовий збір у розмірі, встановленому законом. Документ, що підтверджує сплату судового збору, додається до заяви.

4. Суд, встановивши, що заяву про забезпечення доказів подано без додержання вимог цієї статті, повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

Суд повертає заяву про забезпечення доказів заявнику також встановивши, що заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину четверту статті 117 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

5. До заяви про забезпечення доказів у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду додається копія позовної заяви, поданої до міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, документ, що підтверджує подання такої позовної заяви згідно з відповідним регламентом (правилами) арбітражу,

третейського суду, та копія відповідної арбітражної угоди або угоди про передання спору на вирішення третейського суду.

Стаття 118. Розгляд заяви про забезпечення доказів

1. Заява про забезпечення доказів розглядається в судовому засіданні в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, з особливостями, встановленими цією статтею.

2. Заява розглядається не пізніше п’яти днів з дня її надходження до суду.

3. Заявник та інші особи, які можуть отримати статус учасників справи, повідомляються про дату, час і місце судового засідання, проте їх неявка не перешкоджає розгляду поданої заяви.

4. Суд за клопотанням заявника може забезпечити докази без повідомлення інших осіб, які можуть отримати статус учасників справи:

1) у невідкладних випадках;

2) якщо неможливо встановити, хто є або стане такими особами;

3) у разі, якщо повідомлення іншої сторони може унеможливити або істотно ускладнити отримання відповідних доказів.

5. За результатами розгляду заяви про забезпечення доказів суд постановляє ухвалу про задоволення чи відмову у задоволенні заяви.

6. У разі задоволення заяви суд в ухвалі зазначає доказ, а також дії, що необхідно вчинити для його забезпечення.

7. Оскарження ухвали про забезпечення доказів не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає розгляду справи.

8. Суд, вирішуючи питання про забезпечення доказів, може зобов’язати заявника надати забезпечення відшкодування збитків, що можуть бути заподіяні у зв’язку із забезпеченням доказів. Таке забезпечення відшкодування збитків здійснюється за правилами зустрічного забезпечення, встановленими главою 10 цього розділу. Збитки, спричинені забезпеченням доказів, відшкодовуються в порядку, визначеному законом з урахуванням положень статті 159 цього Кодексу.

9. Якщо після вчинення процесуальних дій щодо забезпечення доказів позовну заяву подано до іншого суду, протоколи та інші матеріали щодо забезпечення доказів надсилаються до суду, який розглядає справу.

10. Протоколи та інші матеріали щодо забезпечення доказів за заявою, поданою у зв’язку з поданням позову до міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, надаються заявнику для подання до міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду.

11. Ухвала про забезпечення доказів (крім забезпечення доказів шляхом допиту свідків, призначення експертизи, огляду доказів) є виконавчим документом та виконується негайно в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Стаття 119. Відшкодування витрат, пов’язаних із забезпеченням доказів

1. Витрати, що пов’язані із забезпеченням доказів, відшкодовуються в порядку, встановленому цим Кодексом для відшкодування судових витрат.

Глава 6. Процесуальні строки

Стаття 120. Види процесуальних строків

1. Строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені, - встановлюються судом.

Стаття 121. Розумність процесуальних строків

1. Суд має встановлювати розумні строки для вчинення процесуальних дій.

2. Строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню цивільного судочинства.

Стаття 122. Обчислення процесуальних строків

1. Строки, встановлені законом або судом, обчислюються роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

Стаття 123. Початок перебігу процесуальних строків

1. Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов’язано його початок.

Стаття 124. Закінчення процесуальних строків

1. Строк, обчислюваний роками, закінчується у відповідні місяць і число останнього року строку.

2. Строк, обчислюваний місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку. Якщо закінчення строку, обчислюваного місяцями, припадає на такий місяць, що відповідного числа не має, строк закінчується в останній день цього місяця.

3. Якщо закінчення строку припадає на вихідний, святковий чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

4. Перебіг строку, закінчення якого пов’язане з подією, яка повинна неминуче настати, закінчується наступного дня після настання події.

5. Останній день строку триває до 24 години, але коли в цей строк слід було вчинити процесуальну дію в суді, де робочий час закінчується раніше, строк закінчується в момент закінчення цього часу.

6. Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення заява, скарга, інші документи чи матеріали або грошові кошти здані на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв’язку.

Стаття 125. Зупинення процесуальних строків

1. Зупинення провадження у справі зупиняє перебіг процесуальних строків.

2. З дня відновлення провадження перебіг процесуальних строків продовжується.

Стаття 126. Наслідки пропущення процесуальних строків

1. Право на вчинення процесуальної дії втрачається із закінченням строку, встановленого законом або судом.

2. Документи, подані після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 127. Поновлення та продовження процесуальних строків

1. Суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення.

2. Встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду.

3. Якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку, встановленого законом, розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущено строк, а заява про продовження процесуального строку, встановленого судом, - судом, який встановив строк, без повідомлення учасників справи.

{Частина третя статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Одночасно із поданням заяви про поновлення процесуального строку має бути вчинена процесуальна дія (подана заява, скарга, документи тощо), щодо якої пропущено строк.

5. Пропуск строку, встановленого законом або судом учаснику справи для подання доказів, інших матеріалів чи вчинення певних дій, не звільняє такого учасника від обов’язку вчинити відповідну процесуальну дію.

6. Про поновлення або продовження процесуального строку суд постановляє ухвалу.

7. Про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку суд постановляє ухвалу, яка не пізніше наступного дня з дня її постановлення надсилається особі, яка звернулася із відповідною заявою.

8. Ухвалу про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку може бути оскаржено у порядку, встановленому цим Кодексом.

Глава 7. Судові виклики і повідомлення

Стаття 128. Судові повістки

1. Суд викликає учасників справи у судове засідання або для участі у вчиненні процесуальної дії, якщо визнає їх явку обов’язковою.

2. Суд повідомляє учасників справи про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов’язковою.

3. Судові виклики здійснюються судовими повістками про виклик.

4. Судові повідомлення здійснюються судовими повістками-повідомленнями.

5. Судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж за п’ять днів до судового засідання, а судова повістка-повідомлення - завчасно.

6. Судова повістка, а у випадках, встановлених цим Кодексом, - разом з копіями відповідних документів, надсилається до електронного кабінету відповідного учасника справи, а в разі його відсутності - разом із розпискою рекомендованим листом з повідомленням про вручення або кур’єром за адресою, зазначеною стороною чи іншим учасником справи.

{Абзац перший частини шостої статті 128 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стороні чи її представникові за їхньою згодою можуть бути видані судові повістки для вручення відповідним учасникам судового процесу. Судова повістка може бути вручена безпосередньо в суді, а у разі відкладення розгляду справи про дату, час і місце наступного засідання може бути повідомлено під розписку.

7. У разі ненадання учасниками справи інформації щодо їх адреси судова повістка надсилається:

1) юридичним особам та фізичним особам - підприємцям - за адресою місцезнаходження (місця проживання), що зазначена в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

2) фізичним особам, які не мають статусу підприємців, - за адресою їх місця проживання чи місця перебування, зареєстрованою у встановленому законом порядку.

8. Днем вручення судової повістки є:

1) день вручення судової повістки під розписку;

2) день отримання судом повідомлення про доставлення судової повістки до електронного кабінету особи;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо повістку надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, повістка вважається врученою у робочий день, наступний за днем її відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про її доставлення.

{Частина восьма статті 128 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

9. Суд викликає або повідомляє свідка, експерта, перекладача, спеціаліста, а у випадках термінової необхідності, передбачених цим Кодексом, зокрема у справах про видачу

обмежувального припису - також учасників справи телефонограмою, телеграмою, засобами факсимільного зв’язку, електронною поштою або повідомленням через інші засоби зв’язку (зокрема мобільного), які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику.

{Частина дев'ята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2229-VIII від 07.12.2017}

10. Судова повістка юридичній особі направляється за її місцезнаходженням або за місцезнаходженням її представництва, філії, якщо позов виник у зв’язку з їхньою діяльністю.

11. Відповідач, третя особа, свідок, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, а також заінтересована особа у справах про видачу обмежувального припису викликаються до суду через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів, а у разі розгляду справи про видачу обмежувального припису - не пізніше 24 годин до дати відповідного судового засідання. З опублікуванням оголошення про виклик особа вважається повідомленою про дату, час і місце розгляду справи.

{Частина одинадцята статті 128 в редакції Закону № 2229-VIII від 07.12.2017}

12. Порядок публікації оголошень на веб-порталі судової влади України визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дванадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

13. За наявності відповідної письмової заяви учасника справи, який не має електронного кабінету, та технічної можливості повідомлення про призначення справи до розгляду та про дату, час і місце проведення судового засідання чи проведення відповідної процесуальної дії може здійснюватися судом з використанням засобів мобільного зв’язку, що забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, шляхом надсилання такому учаснику справи текстових повідомлень із зазначенням веб-адреси відповідної ухвали в Єдиному державному реєстрі судових рішень у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина тринадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

{Стаття 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 129. Зміст судової повістки і оголошення про виклик у суд

1. Судова повістка про виклик повинна містити:

1) ім’я фізичної особи чи найменування юридичної особи, якій адресується повістка;

2) найменування та адресу суду;

3) зазначення місця, дня і часу явки за викликом;

4) назву справи, за якою робиться виклик;

5) зазначення, як хто викликається особа (як позивач, відповідач, третя особа, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач);

6) зазначення, чи викликається особа в судове засідання чи у підготовче судове засідання, а у разі повторного виклику сторони у зв’язку з необхідністю надати особисті пояснення - про потребу надати особисті пояснення;

7) у разі необхідності - пропозицію учаснику справи подати всі раніше неподані докази;

8) зазначення обов’язку особи, яка одержала судову повістку в зв’язку з відсутністю адресата, за першої можливості вручити її адресату;

9) роз’яснення про наслідки неявки залежно від процесуального статусу особи, яка викликається (накладення штрафу, примусовий привід, розгляд справи за відсутності, залишення заяви без розгляду), і про обов’язок повідомити суд про причини неявки.

2. В оголошенні про виклик вказуються дані, зазначені в пунктах 1-7 і 9 частини першої цієї статті.

3. Судова повістка-повідомлення повинна містити найменування та адресу суду, назву справи, зазначення процесуального статусу особи, яка повідомляється, вказівку про те, яку дію буде вчинено, місце, дату і час її вчинення, а також про те, що участь у її вчиненні для цієї особи не є обов’язковою.

4. Якщо разом із судовою повісткою надсилаються копії відповідних документів, у повістці повинно бути зазначено, які документи надсилаються і про право особи, яка повідомляється, подати заперечення та відповідні докази на їх підтвердження.

Стаття 130. Порядок вручення судових повісток

1. У разі відсутності в адресата електронного кабінету судові повістки, адресовані фізичним особам, вручаються їм під розписку, а юридичним особам - відповідній службовій особі, яка розписується про одержання повістки.

{Частина перша статті 130 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Розписка про одержання судової повістки з поміткою про дату вручення в той самий день особами, які її вручали, повертається до суду.

3. Якщо особу, якій адресовано судову повістку, не виявлено в місці проживання, повістку під розписку вручають будь-кому з повнолітніх членів сім’ї, які проживають разом з нею. У такому випадку особа, якій адресовано повістку, вважається належним чином повідомленою про час, дату і місце судового засідання, вчинення іншої процесуальної дії.

4. У разі відсутності адресата (будь-кого з повнолітніх членів його сім’ї) особа, яка доставляє судову повістку, негайно повертає її до суду з поміткою про причини невручення.

5. Вручення судової повістки представникові учасника справи вважається врученням повістки і цій особі.

6. Якщо особа не проживає за адресою, повідомленою суду, судова повістка може бути надіслана за місцем її роботи.

7. Якщо учасник справи перебуває під вартою або відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешту, повістка та інші судові документи вручаються йому під розписку адміністрацією місця утримання учасника справи, яка негайно надсилає розписку та письмові пояснення цього учасника справи до суду.

8. Особам, які проживають за межами України, судові повістки вручаються в порядку, визначеному міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, в разі відсутності таких - у порядку, встановленому статтею 502 цього Кодексу.

9. У разі відмови адресата одержати судову повістку особа, яка її доставляє, робить відповідну помітку на повістці і повертає її до суду. Особа, яка відмовилася одержати судову повістку, вважається повідомленою.

10. Якщо місцеперебування відповідача невідоме, суд розглядає справу після надходження до суду відомостей щодо його виклику до суду в порядку, визначеному цим Кодексом.

Стаття 131. Обов'язок учасників судового процесу повідомляти суд про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) та про причини неявки в судове засідання

1. Учасники судового процесу зобов'язані повідомляти суд про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) або місцезнаходження під час провадження справи.

У разі відсутності заяви про зміну місця проживання або місцезнаходження судова повістка надсилається учасникам справи, які не мають електронного кабінету, за відсутності можливості сповістити їх за допомогою інших засобів зв'язку, що забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, на останню відому суду адресу і вважається доставленою, навіть якщо учасник судового процесу за цією адресою більше не проживає, не перебуває або не знаходиться.

{Абзац другий частини першої статті 131 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Якщо учасник судового процесу повідомляє суду номери телефонів і факсів, адресу електронної пошти або іншу аналогічну інформацію, він повинен поінформувати суд про їх зміну під час розгляду справи.

Положення частини першої цієї статті застосовуються також у разі відсутності заяви про зміну номерів телефонів і факсів, адреси електронної пошти, які учасник судового процесу повідомив суду.

3. Учасники судового процесу зобов'язані повідомляти суд про причини неявки у судове засідання. У разі неповідомлення суду про причини неявки вважається, що учасники судового процесу не з'явилися в судове засідання без поважних причин.

Стаття 132. Розшук відповідача

1. Якщо місце перебування відповідача в справах за позовами про стягнення аліментів або про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або

смертю фізичної особи, невідоме, суд ухвалою оголошує його розшук. Розшук проводиться органами Національної поліції України, а витрати на його проведення стягуються з відповідача в дохід держави за рішенням суду.

Глава 8. Судові витрати

Стаття 133. Види судових витрат

1. Судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов’язаних з розглядом справи.

2. Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються законом.

3. До витрат, пов’язаних з розглядом справи, належать витрати:

1) на професійну правничу допомогу;

2) пов’язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи;

3) пов’язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів;

4) пов’язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду.

Стаття 134. Попереднє визначення суми судових витрат

1. Разом з першою заявою по суті спору кожна сторона подає до суду попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла і які очікує понести в зв’язку із розглядом справи.

2. У разі неподання стороною попереднього розрахунку суми судових витрат суд може відмовити їй у відшкодуванні відповідних судових витрат, за винятком суми сплаченого нею судового збору.

3. Попередній розрахунок розміру судових витрат не обмежує сторону у доведенні іншої фактичної суми судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами за результатами розгляду справи.

4. Суд може попередньо визначити суму судових витрат (крім витрат на професійну правничу допомогу), пов’язаних з розглядом справи або певною процесуальною дією. Така попередньо визначена судом сума не обмежує суд при остаточному визначенні суми судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами за результатами розгляду справи.

Стаття 135. Забезпечення та попередня оплата судових витрат

1. Суд може зобов’язати сторони внести на депозитний рахунок суду попередньо визначену суму судових витрат, пов’язаних з розглядом справи або певною процесуальною дією, про що постановляє ухвалу (забезпечення судових витрат).

2. Суд може зобов’язати учасника справи, який заявив клопотання про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування

або огляд доказів за їх місцезнаходженням, попередньо (авансом) оплатити витрати, пов’язані з відповідною процесуальною дією.

Якщо клопотання заявили декілька учасників справи, необхідну грошову суму авансом у рівних частках сплачують відповідні учасники справи, а у випадках, коли відповідна процесуальна дія здійснюється з ініціативи суду, - сторони в рівних частках.

3. У разі невнесення у визначений судом строк коштів для забезпечення судових витрат або несплати у визначений судом строк відповідних сум авансом суд вправі відхилити клопотання про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів та ухвалити рішення на підставі інших поданих учасниками справи доказів або скасувати раніше постановлену ухвалу про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування доказів або огляд доказів за їх місцезнаходженням.

4. Як захід забезпечення судових витрат суд з урахуванням конкретних обставин справи має право, за клопотанням відповідача, зобов’язати позивача внести на депозитний рахунок суду грошову суму для забезпечення можливого відшкодування майбутніх витрат відповідача на професійну правничу допомогу та інших витрат, які має понести відповідач у зв’язку із розглядом справи (забезпечення витрат на професійну правничу допомогу).

Таке забезпечення судових витрат застосовується, якщо:

1) позов має ознаки завідомо безпідставного або інші ознаки зловживання правом на позов; або

2) позивач не має зареєстрованого в установленому законом порядку місця проживання (перебування) чи місцезнаходження на території України та майна, що знаходиться на території України, в розмірі, достатньому для відшкодування судових витрат відповідача у випадку відмови у позові.

Таке забезпечення судових витрат також може бути застосоване, якщо суду надані докази того, що майновий стан позивача або його дії щодо відчуження майна чи інші дії можуть ускладнити або зробити неможливим виконання рішення суду про відшкодування судових витрат відповідача у випадку відмови у позові.

5. Сума забезпечення витрат на професійну правничу допомогу визначається судом з урахуванням приписів частини четвертої статті 137, частини сьомої статті 139 та частини третьої статті 141 цього Кодексу, а також їх документального обґрунтування.

6. У разі невнесення у визначений судом строк коштів для забезпечення витрат на професійну правничу допомогу суд за клопотанням відповідача має право залишити позов без розгляду.

7. У випадку задоволення позову суд ухвалює рішення про повернення внесеної суми позивачу, а у випадку відмови у позові, закриття провадження у справі, залишення позову без розгляду - про відшкодування за її рахунок витрат відповідача повністю або частково, в порядку, передбаченому статтями 141, 142 цього Кодексу. Невикористана частина внесеної позивачем суми повертається позивачу не пізніше п’яти днів з дня вирішення питань, зазначених у цій частині, про що суд постановляє ухвалу.

Стаття 136. Відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати

1. Суд, враховуючи майновий стан сторони, може своєю ухвалою відстрочити або розстрочити сплату судового збору на визначений строк у порядку, передбаченому законом, але не більше як до ухвалення судового рішення у справі.

2. Якщо у встановлений судом строк судові витрати не будуть сплачені, заява відповідно до статті 257 цього Кодексу залишається без розгляду, або витрати стягуються за судовим рішенням у справі, коли сплата судових витрат була відстрочена або розстрочена до ухвалення цього рішення.

3. З підстав, зазначених у частині першій цієї статті, суд у порядку, передбаченому законом, може зменшити розмір належних до сплати судових витрат, пов’язаних з розглядом справи, або звільнити від їх сплати.

4. У разі подання позовної заяви після подання заяви про забезпечення доказів або позову розмір судового збору зменшується на розмір судового збору, сплаченого за відповідну заяву про забезпечення доказів або позову.

Стаття 137. Витрати на професійну правничу допомогу

1. Витрати, пов’язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави.

2. За результатами розгляду справи витрати на правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом із іншими судовими витратами. Для цілей розподілу судових витрат:

1) розмір витрат на правничу допомогу адвоката, в тому числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу правничу допомогу, пов’язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката визначаються згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою;

2) розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі відповідних доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат.

3. Для визначення розміру витрат на правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги.

4. Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із:

1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг);

2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг);

3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;

4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

5. У разі недотримання вимог частини четвертої цієї статті суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на правничу допомогу, які підлягають розподілу між сторонами.

6. Обов’язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами.

7. Витрати фізичних осіб, пов’язані з оплатою професійної правничої допомоги при розгляді судом справ про оголошення померлою фізичної особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку, або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, несуть юридичні особи, на території яких мав місце нещасний випадок внаслідок таких надзвичайних ситуацій.

Стаття 138. Витрати сторін та їхніх представників, що пов’язані з явкою до суду

1. Витрати, пов’язані з переїздом до іншого населеного пункту сторін та їхніх представників, а також найманням житла, несуть сторони.

2. Стороні, на користь якої ухвалено судове рішення, та її представникові сплачується іншою стороною компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять. Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

3. Граничний розмір компенсації за судовим рішенням витрат сторін та їхніх представників, що пов’язані з явкою до суду, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 139. Витрати, пов’язані із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, проведенням експертиз

1. Свідку у зв’язку з викликом до суду відшкодовуються витрати, що пов’язані з переїздом до іншого населеного пункту та наймом житла, а також виплачується компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять.

2. Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

3. Експерт, спеціаліст чи перекладач отримують винагороду за виконану роботу, пов’язану зі справою, якщо це не входить до їхніх службових обов’язків.

4. Суми, що підлягають виплаті залученому судом експерту, спеціалісту, перекладачу або особі, яка надала доказ на вимогу суду, сплачуються особою, на яку суд поклав такий обов’язок, або судом за рахунок суми коштів, внесених для забезпечення судових витрат.

5. У випадках, коли сума витрат на оплату послуг експерта, спеціаліста, перекладача, або витрат особи, яка надала доказ на вимогу суду, повністю не була сплачена учасниками

справи попередньо або в порядку забезпечення судових витрат, суд стягує ці суми на користь спеціаліста, перекладача, експерта чи експертної установи зі сторони, визначеної судом відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом. Суд має право накласти арешт на грошові кошти чи майно такої сторони в межах сум, присуджених до стягнення, в порядку, встановленому цим Кодексом для забезпечення позову.

6. Розмір витрат на підготовку експертного висновку на замовлення сторони, проведення експертизи, залучення спеціаліста, оплати робіт перекладача встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів.

7. Розмір витрат на оплату робіт залученого стороною експерта, спеціаліста, перекладача має бути співмірним зі складністю відповідної роботи, її обсягом та часом, витраченим ним на виконання робіт.

8. У разі недотримання вимог щодо співмірності витрат суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на оплату послуг експерта, спеціаліста, перекладача, які підлягають розподілу між сторонами.

9. Обов’язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат, які підлягають розподілу між сторонами.

10. Якщо у справах окремого провадження виклик свідків, призначення експертизи, залучення спеціалістів здійснюються за ініціативою суду, а також у випадках звільнення від сплати судового збору або зменшення його розміру, відповідні витрати відшкодовуються за рахунок державного бюджету.

Стаття 140. Витрати, пов’язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи

1. Особа, яка надала доказ на вимогу суду, має право вимагати виплати грошової компенсації своїх витрат, пов’язаних із наданням такого доказу. Розмір грошової компенсації визначає суд на підставі поданих такою особою доказів здійснення відповідних витрат.

2. Розмір витрат, пов’язаних з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, пов’язаних з розглядом справи чи підготовкою до її розгляду, встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів.

3. У випадках, коли сума витрат, пов’язаних з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, пов’язаних з розглядом справи чи підготовкою до її розгляду, повністю не була сплачена учасниками справи попередньо або в порядку забезпечення судових витрат, суд стягує ці суми зі сторони, визначеної судом відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом.

4. Граничний розмір компенсації витрат, пов’язаних з проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 141. Розподіл судових витрат між сторонами

1. Судовий збір покладається на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

2. Інші судові витрати, пов’язані з розглядом справи, покладаються:

1) у разі задоволення позову - на відповідача;

2) у разі відмови в позові - на позивача;

3) у разі часткового задоволення позову - на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

3. При вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує:

1) чи пов’язані ці витрати з розглядом справи;

2) чи є розмір таких витрат обґрунтованим та пропорційним до предмета спору з урахуванням ціни позову, значення справи для сторін, в тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес;

3) поведінку сторони під час розгляду справи, що призвела до затягування розгляду справи, зокрема, подання стороною явно необґрунтованих заяв і клопотань, безпідставне твердження або заперечення стороною певних обставин, які мають значення для справи, безпідставне завищення позивачем позовних вимог тощо;

4) дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялися.

4. Якщо сума судових витрат, заявлена до відшкодування, істотно перевищує суму, заявлену в попередньому (орієнтовному) розрахунку, суд може відмовити стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні судових витрат в частині такого перевищення, крім випадків, якщо сторона доведе, що не могла передбачити такі витрати на час подання попереднього (орієнтовного) розрахунку.

5. Якщо сума судових витрат, заявлених до відшкодування та підтверджених відповідними доказами, є неспівмірно меншою, ніж сума, заявлена в попередньому (орієнтовному) розрахунку, суд може відмовити стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні судових витрат (крім судового збору) повністю або частково, крім випадків, якщо така сторона доведе поважні причини зменшення цієї суми.

6. Якщо сторону, на користь якої ухвалено рішення, звільнено від сплати судових витрат, з другої сторони стягуються судові витрати на користь осіб, які їх понесли, пропорційно до задоволеної чи відхиленої частини вимог, а інша частина компенсується за рахунок держави у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Якщо обидві сторони звільнені від оплати судових витрат, вони компенсуються за рахунок держави у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

7. Якщо інше не передбачено законом, у разі залишення позову без задоволення, закриття провадження у справі або залишення без розгляду позову позивача, звільненого від сплати судових витрат, судові витрати, понесені відповідачем, компенсуються за рахунок держави у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

8. Розмір витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв’язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо).

Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п’яти днів після ухвалення рішення суду за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву.

У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду.

9. У випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами, або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору.

10. При частковому задоволенні позову, у випадку покладення судових витрат на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог, суд може зобов’язати сторону, на яку покладено більшу суму судових витрат, сплатити різницю іншій стороні. У такому випадку сторони звільняються від обов’язку сплачувати одна одній іншу частину судових витрат.

11. Суд має право накласти арешт на грошові кошти чи майно сторони, на яку судовим рішенням покладено витрати, пов’язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи; витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; у межах сум, присуджених до стягнення, в порядку, встановленому цим Кодексом для забезпечення позову.

12. Судові витрати третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, стягуються на її користь із сторони, визначеної відповідно до вимог цієї статті, залежно від того заперечувала чи підтримувала така особа заявлені позовні вимоги.

13. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, цей суд відповідно змінює розподіл судових витрат.

Стаття 142. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду

1. У разі укладення мирової угоди до прийняття рішення у справі судом першої інстанції, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову.

{Частина перша статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

2. У разі укладення мирової угоди, відмови від позову, визнання позову відповідачем на стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку суд у відповідній

ухвалі у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення скаржнику (заявнику) з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого ним при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

{Частина друга статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3. У разі відмови позивача від позову понесені ним витрати відповідачем не відшкодовуються, а витрати відповідача за його заявою стягуються з позивача. Однак якщо позивач не підтримує своїх вимог унаслідок задоволення їх відповідачем після пред'явлення позову, суд за заявою позивача присуджує стягнення понесених ним у справі витрат з відповідача.

4. Якщо сторони під час укладення мирової угоди не передбачили порядку розподілу судових витрат, кожна сторона у справі несе половину судових витрат.

5. У разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.

6. У випадках, встановлених частинами третьою - п'ятою цієї статті, суд може вирішити питання про розподіл судових витрат протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду, рішення про задоволення позову у зв'язку з його визнанням, за умови дотримання відповідною стороною вимог частини дев'ятої статті 141 цього Кодексу.

Глава 9. Заходи процесуального примусу

Стаття 143. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу

1. Заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства.

2. Заходи процесуального примусу застосовуються судом шляхом постановлення ухвали.

Стаття 144. Види заходів процесуального примусу

1. Заходами процесуального примусу є:

1) попередження;

2) видалення із залу судового засідання;

3) тимчасове вилучення доказів для дослідження судом;

4) привід;

5) штраф.

2. Застосування до особи заходів процесуального примусу не звільняє її від виконання обов’язків, встановлених цим Кодексом.

Стаття 145. Попередження і видалення із залу судового засідання

1. До учасників судового процесу та інших осіб, присутніх у судовому засіданні, за порушення порядку під час судового засідання або невиконання ними розпоряджень головуючого застосовується попередження, а у разі повторного вчинення зазначених дій - видалення із зали судового засідання.

2. У разі повторного вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, перекладачем суд оголошує перерву і надає час для його заміни.

Стаття 146. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом

1. У разі неподання письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання суд може постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів державним виконавцем для дослідження судом.

2. В ухвалі про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом зазначаються:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові - для фізичних осіб) особи, в якої знаходиться доказ, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти, за наявності;

2) назва або опис письмового, речового чи електронного доказу;

3) підстави проведення його тимчасового вилучення;

4) кому доручається вилучення.

3. Ухвала про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом є виконавчим документом, підлягає негайному виконанню та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

Стаття 147. Привід свідка

1. Належно викликаний свідок, який без поважних причин не з’явився на судове засідання або не повідомив про причини неявки, може бути підданий приводу через відповідні органи Національної поліції України з відшкодуванням у дохід держави витрат на його здійснення.

2. Про привід суд постановляє ухвалу, в якій зазначає ім’я фізичної особи, яка підлягає приводу, місце проживання, роботи чи навчання, підстави застосування приводу, коли і куди ця особа повинна бути доставлена, кому доручається здійснення приводу.

3. Ухвала про привід у суд передається для виконання до відповідного органу Національної поліції України за місцем провадження у справі або за місцем проживання, роботи чи навчання особи, яка підлягає приводу.

4. Не підлягають приводу в суд особи, які не можуть бути допитані відповідно до статті 70 цього Кодексу, а також малолітні та неповнолітні особи, вагітні жінки, особи з інвалідністю I і II груп, особи, які доглядають дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю.

{Частина четверта статті 147 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

5. Ухвала про привід оголошується свідку особою, яка її виконує.

6. У разі неможливості приводу особа, яка виконує ухвалу, через начальника органу Національної поліції України негайно повертає її суду з письмовим поясненням причин невиконання.

Стаття 148. Штраф

1. Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу у сумі до від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках:

1) невиконання процесуальних обов’язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу;

2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству;

3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин;

4) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів, ненадання копії відзиву на позов, апеляційну чи касаційну скаргу, відповіді на відзив, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк;

5) порушення заборон, встановлених частиною дев’ятою статті 203 цього Кодексу.

2. У випадку повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов’язків, повторного чи неодноразового зловживання процесуальними правами, повторного чи систематичного неподання витребуваних судом доказів без поважних причин або без їх повідомлення, триваючого невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів суд з урахуванням конкретних обставин стягує у дохід державного бюджету з відповідного учасника судового процесу або відповідної іншої особи штраф у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

3. У випадку невиконання процесуальних обов’язків, зловживання процесуальними правами представником учасника справи суд з урахуванням конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника.

4. Ухвалу про стягнення штрафу може бути оскаржено в апеляційному порядку до суду вищої інстанції. Оскарження такої ухвали не перешкоджає розгляду справи. Постанова суду апеляційної інстанції за результатами перегляду ухвали про накладення штрафу є остаточною і оскарженню не підлягає.

Ухвала Верховного Суду про стягнення штрафу оскарженню не підлягає.

5. Ухвала про стягнення штрафу є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Стягувачем за таким виконавчим документом є Державна судова адміністрація України.

6. Суд може скасувати постановлену ним ухвалу про стягнення штрафу, якщо особа, стосовно якої її постановлено, виправила допущене порушення та (або) надала докази поважності причин невиконання відповідних вимог суду чи своїх процесуальних обов’язків.

Глава 10. Забезпечення позову

Стаття 149. Підстави для забезпечення позову

1. Суд за заявою учасника справи має право вжити передбачених статтею 150 цього Кодексу заходів забезпечення позову.

2. Забезпечення позову допускається як до пред’явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду, а також з інших підстав, визначених законом.

{Частина друга статті 149 в редакції Закону № 1588-IX від 30.06.2021}

3. За заявою сторони у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, суд може вжити заходів забезпечення позову у порядку та з підстав, встановлених цим Кодексом.

Стаття 150. Види забезпечення позову

1. Позов забезпечується:

1) накладенням арешту на майно та (або) грошові кошти, що належать або підлягають передачі або сплаті відповідачеві і знаходяться у нього чи в інших осіб;

1^1) накладенням арешту на активи, які є предметом спору, чи інші активи відповідача, які відповідають їх вартості, у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави;

{Частину першу статті 150 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

2) забороною вчиняти певні дії;

3) встановленням обов’язку вчинити певні дії, у разі якщо спір виник із сімейних правовідносин;

{Пункт 3 частини першої статті 150 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4) забороною іншим особам вчиняти дії щодо предмета спору або здійснювати платежі, або передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов’язання;

5) зупиненням продажу арештованого майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту;

6) зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа, який оскаржується боржником у судовому порядку;

{Пункт 7 частини першої статті 150 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8) зупиненням митного оформлення товарів чи предметів;

9) арештом морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги;

10) іншими заходами у випадках, передбачених законами, а також міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Пункт 10 частини першої статті 150 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Суд може застосувати кілька видів забезпечення позову.

3. Заходи забезпечення позову, крім арешту морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами.

4. Не допускається забезпечення позову шляхом накладення арешту на заробітну плату, пенсію та стипендію, допомогу по загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню, яка виплачується у зв’язку з тимчасовою непрацездатністю (включаючи догляд за хворою дитиною), вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, на допомогу, яка виплачується касами взаємодопомоги, благодійними організаціями, а також на вихідну допомогу, допомогу по безробіттю, на кошти, що знаходяться на кореспондентських рахунках банку, на майно (активи) або грошові кошти неплатоспроможного банку, банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (крім ліквідації банку за рішенням його власників), а також на майно (активи) або грошові кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Ця вимога не поширюється на позови про стягнення аліментів, про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, про відшкодування збитків, заподіяних кримінальним правопорушенням.

Не допускається забезпечення позову шляхом накладення арешту на майно, запаси матеріальних цінностей державних резервів, передбачені Законом України "Про державні резерви", а також вжиття інших заходів забезпечення позову, що перешкоджають використанню матеріальних цінностей державних резервів за призначенням, встановленим законом.

{Частину четверту статті 150 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3310-IX від 09.08.2023}

{Частина четверта статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законами № 590-IX від 13.05.2020, № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 1587-IX від 30.06.2021}

5. Не може бути накладено арешт на предмети, що швидко псуються.

6. Не допускається забезпечення позову шляхом зупинення тимчасової адміністрації або ліквідації банку, заборони або встановлення обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку

утримуватися від вчинення певних дій Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, його посадовим особам, у тому числі уповноваженим особам Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, при здійсненні тимчасової адміністрації чи ліквідації банку, а також зупинення дії рішень Кабінету Міністрів України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку, індивідуальних актів Міністерства фінансів України, прийнятих на виконання таких рішень Кабінету Міністрів України, індивідуальних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, прийнятих у процесі виведення неплатоспроможного банку з ринку, а також шляхом встановлення для Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, їх посадових та службових осіб заборони або обов’язку вчиняти дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій, що випливають з таких рішень/актів.

{Частина шоста статті 150 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

7. Не допускається забезпечення позову шляхом зупинення дії рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів) Національного банку України, а також встановлення для Національного банку України, його посадових та службових осіб заборони або обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій.

{Частина сьома статті 150 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

8. Не допускається забезпечення позову шляхом заборони відповідачу вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій за позовами власників або кредиторів неплатоспроможного банку, банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (крім ліквідації банку за рішенням його власників), до таких банків або Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

{Частина восьма статті 150 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

9. Майно (активи) або грошові кошти клієнта неплатоспроможного банку або банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (крім ліквідації банку за рішенням його власників), на які судом накладено арешт до дня віднесення банку до категорії неплатоспроможних або дня прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (крім ліквідації банку за рішенням його власників), можуть бути передані приймаючому або перехідному банку у встановленому законодавством про систему гарантування вкладів фізичних осіб порядку з письмовим повідомленням Фондом гарантування вкладів фізичних осіб особи, в інтересах якої накладено арешт. При цьому передані майно (активи) або грошові кошти залишаються обтяженими відповідно до ухвали суду про накладення арешту.

{Частина дев’ята статті 150 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

10. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які за змістом є тотожними задоволенню заявлених позовних вимог, якщо при цьому спір не вирішується по суті.

Зазначене обмеження не поширюється на забезпечення позову шляхом зупинення рішень, актів керівника або роботодавця про застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної

відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, відмова в наданні відпустки, відсторонення від роботи чи посади, будь-яка інша форма дискримінації позивача тощо) у зв’язку з повідомленням ним або його близькими особами про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції".

{Частину десяту статті 150 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

11. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави (державного органу), територіальної громади (органу місцевого самоврядування) або за участю призначеного державним органом суб’єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру.

{Статтю 150 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

12. Арешт на майнові права у вигляді майнових прав у внутрішній системі обліку особи, яка провадить клірингову діяльність, накладається в порядку, встановленому статтею 64 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

Не допускається забезпечення позову шляхом накладення арешту на кошти, які знаходяться в Національному банку України або іноземних банках на рахунках, відкритих Центральному депозитарію цінних паперів та/або кліринговим установам, для забезпечення здійснення грошових розрахунків.

{Статтю 150 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 151. Зміст і форма заяви

1. Заява про забезпечення позову подається в письмовій формі, підписується заявником і повинна містити:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини першої статті 151 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) предмет позову та обґрунтування необхідності забезпечення позову;

4) захід забезпечення позову, який належить застосувати, з обґрунтуванням його необхідності;

5) ціну позову, про забезпечення якого просить заявник;

6) пропозиції заявника щодо зустрічного забезпечення;

7) інші відомості, потрібні для забезпечення позову.

2. Якщо заява про забезпечення позову подається до відкриття провадження у справі, в такій заяві додатково зазначаються повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших осіб, які можуть отримати статус учасника справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або паспортні дані інших сторін - фізичних осіб, які не є підприємцями, вказуються у випадку, якщо вони відомі заявнику.

3. У заяві про забезпечення позову шляхом накладення арешту на активи, які є предметом спору у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, мають бути наведені у достатньому обсязі дані, які дають змогу вважати активи необґрунтованими, а у заяві про забезпечення позову шляхом накладення арешту на інші активи відповідача, які відповідають вартості активів, які є предметом спору, - також обґрунтування неможливості накладення арешту саме на оспорювані активи. Якщо у такій заяві про забезпечення позову порушується питання про її розгляд без повідомлення відповідача, у ній також має бути наведено належне обґрунтування такої необхідності.

{Статтю 151 доповнено новою частиною згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

4. Заява про забезпечення позову у вигляді арешту морського судна подається в письмовій формі і повинна містити:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування - для юридичної особи або прізвище, ім’я та по батькові (за наявності) - для фізичної особи - підприємця, яка є відповідальною за морською вимогою;

3) розмір та суть морської вимоги, що є підставою для арешту судна;

4) найменування судна, щодо якого подається заява про арешт, інші відомості про судно, якщо вони відомі заявнику.

5. У заяві можуть бути зазначені кілька заходів забезпечення позову, що мають бути вжиті судом, із обґрунтуванням доцільності вжиття кожного з цих заходів.

6. До заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі.

7. До заяви про забезпечення позову у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду додаються:

1) копія позовної заяви до міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду або іншого документа, подання якого започатковує процедуру міжнародного комерційного арбітражу, третейського розгляду згідно з відповідним регламентом (правилами) арбітражу, або третейського суду або законодавством за місцем арбітражу;

2) документ, що підтверджує подання такої позовної заяви або іншого аналогічного документа згідно з відповідним регламентом (правилами) арбітражу, третейського суду або законодавством за місцем арбітражу;

3) копія відповідної арбітражної угоди чи угоди про передачу спору на вирішення третейського суду.

Стаття 152. Порядок подання заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову подається:

1) до подання позовної заяви - за правилами підсудності, встановленими цим Кодексом для відповідного позову, або до суду за місцезнаходженням предмета спору - якщо суд, до підсудності якого відноситься справа, визначити неможливо;

2) одночасно з пред’явленням позову - до суду, до якого подається позовна заява, за правилами підсудності, встановленими цим Кодексом;

3) після відкриття провадження у справі - до суду, у провадженні якого перебуває справа.

2. Заява про арешт морського судна подається за місцезнаходженням порту реєстрації судна або за місцезнаходженням морського порту, в якому судно знаходиться або до якого прямує, незалежно від того, чи має такий суд юрисдикцію щодо розгляду по суті справи щодо морської вимоги, яка є підставою для арешту.

3. Заява про забезпечення позову у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, подається до апеляційного суду за місцезнаходженням арбітражу, третейського суду, місцезнаходженням відповідача або його майна за вибором заявника.

4. У разі подання заяви про забезпечення позову до подання позовної заяви заявник повинен пред’явити позов протягом десяти днів, якщо інші строки не встановлено законом, а у разі подання заяви про арешт морського судна - тридцяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову.

{Частина четверта статті 152 в редакції Закону № 1588-IX від 30.06.2021}

Стаття 153. Розгляд заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження без повідомлення учасників справи (учасників третейського (арбітражного) розгляду), крім випадків, передбачених частиною п’ятою цієї статті.

{Частина перша статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

2. Заява про забезпечення позову у вигляді арешту на морське судно розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження після її подання без повідомлення особи, яка подала заяву, та особи, яка є відповідальною за морською вимогою.

3. Суд, розглядаючи заяву про забезпечення позову, може викликати особу, яка подала заяву про забезпечення позову, для надання пояснень або додаткових доказів, що підтверджують необхідність забезпечення позову, або для з’ясування питань, пов’язаних із зустрічним забезпеченням.

4. У виняткових випадках, коли наданих заявником пояснень та доказів недостатньо для розгляду заяви про забезпечення позову, суд може призначити її розгляд у судовому засіданні з викликом сторін.

5. Заява про забезпечення позову шляхом накладення арешту на активи, які є предметом спору у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, чи на інші активи відповідача, які відповідають вартості оспорюваних активів, розглядається судом не пізніше трьох днів з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням сторін. Суд може прийняти рішення про розгляд такої заяви без повідомлення відповідача, у разі якщо позивач у заяві наведе у достатньому обсязі дані про те, що внаслідок такого повідомлення ефективність заходу забезпечення позову може бути поставлена під загрозу.

Суд може прийняти рішення про накладення арешту на активи, які є предметом спору у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, чи на інші активи відповідача, які відповідають вартості оспорюваних активів, із забороною користування у виняткових випадках з метою забезпечення збереження таких активів та їх економічної вартості.

Активи, вартість яких дорівнює або перевищує 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року, які є предметом спору у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави і на які накладено арешт із забороною користування, передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності - судом Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для здійснення визначених законом заходів з управління ними. Суд зобов’язаний розглянути зазначене питання у судовому засіданні з повідомленням відповідача.

{Статтю 153 доповнено новою частиною згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

6. Залежно від обставин справи суд може забезпечити позов повністю або частково.

7. Про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову суд постановляє ухвалу.

8. В ухвалі про забезпечення позову суд зазначає вид забезпечення позову і підстави його обрання та вирішує питання зустрічного забезпечення. Суд може також зазначити порядок виконання ухвали про забезпечення позову.

9. Якщо на момент постановлення ухвали про арешт судна позов по суті морської вимоги до особи, яка є відповідальною за морською вимогою, не поданий, в ухвалі про арешт судна суд зазначає строк, протягом якого особа, яка подала заяву про арешт морського судна, зобов’язана подати такий позов та надати відповідне підтвердження суду.

10. Суд, встановивши, що заяву про забезпечення позову подано без додержання вимог статті 151 цього Кодексу, а також у разі подання заяви особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

{Частина десята статті 153 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

11. Ухвалу про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову може бути оскаржено. Оскарження ухвали про забезпечення позову не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає подальшому розгляду справи.

12. Оскарження ухвали про скасування забезпечення позову або про заміну одного виду забезпечення іншим зупиняє виконання цієї ухвали.

Стаття 154. Зустрічне забезпечення

1. Суд може вимагати від особи, яка звернулася із заявою про забезпечення позову, забезпечити відшкодування збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову (зустрічне забезпечення).

2. Зустрічне забезпечення застосовується тільки у випадку забезпечення позову.

3. Суд зобов’язаний застосовувати зустрічне забезпечення, якщо:

1) позивач не має зареєстрованого в установленому законом порядку місця проживання (перебування) чи місцезнаходження на території України та майна, що знаходиться на території України, в розмірі, достатньому для відшкодування можливих збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову, у випадку відмови у позові; або

2) суду надані докази того, що майновий стан позивача або його дії щодо відчуження майна чи інші дії можуть ускладнити або зробити неможливим виконання рішення суду про відшкодування збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову, у випадку відмови у позові.

4. Зустрічне забезпечення, як правило, здійснюється шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів у розмірі, визначеному судом. Якщо позивач з поважних причин не має можливості внести відповідну суму, зустрічне забезпечення також може бути здійснено шляхом:

1) надання гарантії банку, поруки або іншого фінансового забезпечення на визначену судом суму та від погодженої судом особи, щодо фінансової спроможності якої суд не має сумнівів;

2) вчинення інших визначених судом дій для усунення потенційних збитків та інших ризиків відповідача, пов’язаних із забезпеченням позову.

5. Розмір зустрічного забезпечення визначається судом з урахуванням обставин справи. Заходи зустрічного забезпечення позову мають бути співмірними із заходами забезпечення позову, застосованими судом, та розміром збитків, яких може зазнати відповідач у зв’язку із забезпеченням позову.

6. Питання застосування зустрічного забезпечення вирішується судом в ухвалі про забезпечення позову або в ухвалі про зустрічне забезпечення позову. Якщо клопотання про зустрічне забезпечення подане після застосування судом заходів забезпечення позову, питання зустрічного забезпечення вирішується судом протягом десяти днів після подання такого клопотання. Копія ухвали про зустрічне забезпечення направляється учасникам справи не пізніше наступного дня після її постановлення.

7. В ухвалі про забезпечення позову або про зустрічне забезпечення зазначаються розмір зустрічного забезпечення або інші дії, що повинен вчинити заявник у порядку зустрічного забезпечення.

8. Строк надання зустрічного забезпечення визначається судом та не може перевищувати десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову або ухвали про зустрічне забезпечення, якщо інше не випливає зі змісту заходів зустрічного забезпечення.

9. Особа, за заявою якої застосовані заходи забезпечення позову із застосуванням зустрічного забезпечення, протягом визначеного судом строку має надати суду документи, що підтверджують надання зустрічного забезпечення.

10. Якщо особа, за заявою якої застосовані заходи забезпечення позову, не виконує вимоги суду щодо зустрічного забезпечення у визначений судом строк, суд скасовує ухвалу про забезпечення позову та про зустрічне забезпечення.

11. Ухвала про зустрічне забезпечення може бути оскаржена разом із ухвалою про забезпечення позову або окремо.

Стаття 155. Скасування зустрічного забезпечення

1. Зустрічне забезпечення скасовується у випадку закриття провадження у справі з підстав, визначених пунктами 2, 5, 7, 8 частини першої статті 255 цього Кодексу, залишення позову без розгляду з підстав, визначених пунктом 6 частини першої статті 257 цього Кодексу, або після набрання законної сили рішенням суду про задоволення позову в повному обсязі, про що окремо зазначається в резолютивній частині відповідного судового рішення.

2. У випадку закриття провадження або залишення позовної заяви без розгляду з інших, ніж зазначені у частині першій цієї статті підстав або у випадку ухвалення рішення суду щодо повної або часткової відмови у задоволенні позову зустрічне забезпечення скасовується, якщо протягом двадцяти днів з дня набрання відповідним рішенням або ухвалою суду законної сили, відповідачем або іншою особою, права або охоронювані законом інтереси якої порушено вжиттям заходів забезпечення позову, не буде подано позов про відшкодування збитків у порядку, визначеному статтею 159 цього Кодексу.

3. Якщо такий позов буде подано, зустрічне забезпечення діє як захід забезпечення позову у відповідному провадженні, а питання про його скасування вирішується одночасно

з вирішенням цього позову по суті заявлених вимог, поверненням позовної заяви, відмовою у відкритті провадження у справі або залишенням вказаного позову без розгляду чи закриттям провадження.

4. Зустрічне забезпечення може бути скасовано судом в будь-який час за вмотивованим клопотанням відповідача або іншої особи, права або охоронювані законом інтереси якої порушуються у зв’язку з вжиттям заходів забезпечення позову.

5. Суд розглядає клопотання про скасування зустрічного забезпечення не пізніше п’яти днів з дня надходження до суду такого клопотання. За наслідками розгляду клопотання суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про скасування зустрічного забезпечення або про відмову у його скасуванні може бути оскаржена.

6. У разі скасування зустрічного забезпечення грошові кошти, внесені особою на депозитний рахунок суду з метою зустрічного забезпечення, підлягають поверненню особі, яка здійснила таке зустрічне забезпечення, протягом п’яти днів з дня набрання законної сили ухвалою суду про скасування зустрічного забезпечення позову.

7. У разі скасування заходів забезпечення позову з підстав, передбачених частинами тринадцятою, чотирнадцятою статті 158 цього Кодексу, зустрічне забезпечення скасовується, якщо протягом двадцяти днів з дня постановлення ухвали суду про скасування заходів забезпечення позову жодною особою, права або охоронювані законом інтереси якої порушено вжиттям заходів забезпечення позову, не буде подано позов про відшкодування збитків у порядку, визначеному статтею 159 цього Кодексу.

Стаття 156. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим

1. За клопотанням учасника справи суд може допустити заміну одного заходу забезпечення позову іншим.

2. Питання про заміну одного заходу забезпечення позову іншим вирішується судом у судовому засіданні не пізніше наступного дня після надходження до суду відповідного клопотання учасника справи.

3. За наслідками розгляду клопотання про заміну одного заходу забезпечення позову іншим постановляється ухвала. Копії ухвали про заміну одного заходу забезпечення позову іншим направляються учасникам справи не пізніше наступного дня після її постановлення.

У разі заміни одного заходу забезпечення позову іншим суд може відповідно змінити заходи зустрічного забезпечення.

4. У разі вжиття судом заходів забезпечення позову про стягнення грошової суми чи позову майнового характеру про порушення прав інтелектуальної власності відповідач (інша особа) може за своєю ініціативою забезпечити позов шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів у розмірі вимог позивача або надання гарантії банку на таку суму.

{Частина четверта статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2974-IX від 20.03.2023}

5. Надання відповідачем до суду документа, що підтверджує забезпечення позову відповідно до частини четвертої цієї статті, є підставою для відмови в забезпеченні позову судом або для скасування вжитих судом заходів забезпечення позову.

6. Примірник ухвали про заміну одного заходу забезпечення позову іншим невідкладно після набрання такою ухвалою законної сили надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також залежно від виду вжитих заходів, направляється судом для негайного виконання державним та іншим органам для вжиття відповідних заходів.

Стаття 157. Виконання ухвали про забезпечення позову

1. Ухвала суду про забезпечення позову є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Така ухвала підлягає негайному виконанню з дня її постановлення незалежно від її оскарження і відкриття виконавчого провадження.

{Частина перша статті 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Примірник ухвали про забезпечення позову залежно від виду вжитих заходів одночасно з направленням заявнику направляється судом для негайного виконання всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також відповідним державним та іншим органам для вжиття відповідних заходів.

3. Ухвала про арешт морського судна є підставою для затримання судна або обмеження в його пересуванні в порту, де знаходиться або до якого прямує таке судно, до моменту скасування заходів із забезпечення позову у вигляді арешту морського судна. Після вручення копії ухвали про арешт судна капітан морського порту, де знаходиться судно, філія Адміністрації морських портів України в морському порту, де знаходиться судно, відповідні органи Державної прикордонної служби України та митні органи зобов’язані вжити заходів, що унеможливлюють вихід арештованого судна з порту.

{Частина третя статті 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

4. Особи, винні в невиконанні ухвали про забезпечення позову, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 158. Скасування заходів забезпечення позову

1. Суд може скасувати заходи забезпечення позову з власної ініціативи або за вмотивованим клопотанням учасника справи.

2. Клопотання про скасування заходів забезпечення позову розглядається в судовому засіданні не пізніше п’яти днів з дня надходження його до суду.

3. У разі надання відповідачем до суду документа, що підтверджує здійснене ним забезпечення позову відповідно до частини четвертої статті 156 цього Кодексу, відповідне клопотання відповідача про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, розглядається судом не пізніше наступного дня після надання вказаного документа.

4. За результатами розгляду клопотання про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, постановляється ухвала.

5. Ухвала суду про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, або про відмову в скасуванні забезпечення позову може бути оскаржена.

6. Відмова у скасуванні забезпечення позову не перешкоджає повторному зверненню з таким самим клопотанням при появі нових обставин, що обґрунтовують необхідність скасування забезпечення позову.

7. У разі ухвалення судом рішення про задоволення позову заходи забезпечення позову продовжують діяти протягом дев’яноста днів з дня набрання вказаним рішенням законної сили або можуть бути скасовані за вмотивованим клопотанням учасника справи.

8. Якщо протягом вказаного строку за заявою позивача (стягувача) буде відкрито виконавче провадження, вказані заходи забезпечення позову діють до повного виконання судового рішення.

9. У випадку залишення позову без розгляду, закриття провадження у справі або у випадку ухвалення рішення щодо повної відмови у задоволенні позову суд у відповідному судовому рішенні зазначає про скасування заходів забезпечення позову.

10. У такому разі заходи забезпечення позову зберігають свою дію до набрання законної сили відповідним рішенням або ухвалою суду.

11. Примірник ухвали про скасування заходів забезпечення позову невідкладно після набрання такою ухвалою законної сили надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також державним та іншим органам, які повинні були та (або) виконували ухвалу про забезпечення позову, для здійснення ними відповідних дій щодо скасування заходів забезпечення позову.

12. Грошові кошти, внесені відповідачем (іншою особою) на рахунок суду з метою забезпечення позову відповідно до частини четвертої статті 156 цього Кодексу, підлягають поверненню відповідачу (іншій особі), який здійснив таке забезпечення, протягом п’яти днів з дня набрання законної сили рішенням суду про повну відмову в позові або ухвалою суду про залишення позову без розгляду або закриття провадження.

13. Заходи забезпечення позову, вжиті судом до подання позовної заяви, скасовуються судом також у разі:

1) неподання заявником відповідної позовної заяви згідно з вимогами частини третьої статті 152 цього Кодексу;

2) повернення позовної заяви;

3) відмови у відкритті провадження у справі.

14. Заходи забезпечення позову, вжиті судом у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, скасовуються у разі відмови у розгляді такої справи або припинення її розгляду міжнародним комерційним арбітражем, третейським судом, ухвалення ними рішення про відмову в задоволенні позову, припинення участі або невчинення особою, за заявою якої забезпечено позов, дій щодо участі в

арбітражному, третейському розгляді, або з інших підстав, що свідчать про втрату необхідності у забезпеченні такого позову.

Стаття 159. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову

1. У випадку закриття провадження або залишення позовної заяви без розгляду з інших, ніж зазначені у частині першій статті 155 цього Кодексу підстав або у випадку ухвалення рішення суду (третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу) щодо повної або часткової відмови у задоволенні позову відповідач або інша особа, чиї права або охоронювані законом інтереси порушені внаслідок вжиття заходів забезпечення позову, має право на відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову, за рахунок особи, за заявою якої такі заходи забезпечення позову вживалися.

2. У разі подання відповідного позову про відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову, протягом двадцяти днів з моменту набрання законної сили судовим рішенням, зазначеним у частині першій цієї статті, відшкодування збитків, заподіяних вжиттям заходів забезпечення позову, здійснюється в першу чергу за рахунок коштів зустрічного забезпечення.

Розділ II
НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 160. Стягнення на підставі судового наказу

1. Судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених статтею 161 цього Кодексу.

2. Із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги, а також органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

3. Судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими для виконання судових рішень у порядку, встановленому законом.

Стаття 161. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ

1. Судовий наказ може бути видано, якщо:

1) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку;

2) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника;

3) заявлено вимогу про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, електронних комунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та 3 відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості;

{Пункт 3 частини першої статті 161 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

4) заявлено вимогу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину - однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей - половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину, якщо ця вимога не пов’язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб;

5) заявлено вимогу про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов’язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб;

6) заявлено вимогу про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів;

7) заявлено вимогу до юридичної особи або фізичної особи - підприємця про стягнення заборгованості за договором (іншим, ніж про надання житлово-комунальних послуг, електронних комунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення), укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

{Пункт 7 частини першої статті 161 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

2. Особа має право звернутися до суду з вимогами, визначеними у частині першій цієї статті, в наказному або в спрощеному позовному провадженні на свій вибір.

Стаття 162. Підсудність

1. Заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності, встановленими цим Кодексом.

Стаття 163. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу

1. Заява про видачу судового наказу подається до суду у письмовій формі та підписується заявником або його представником.

2. У заяві повинно бути зазначено:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України заявника та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта заявника та боржника (для фізичних осіб - громадян України), а також інші дані, якщо вони відомі заявнику, які ідентифікують боржника, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 163 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) представника заявника, якщо заява подається представником, його місце проживання або місцезнаходження;

4) вимоги заявника і обставини, на яких вони ґрунтуються;

5) перелік доказів, якими заявник обґрунтовує обставини, на яких ґрунтуються його вимоги.

3. До заяви про видачу судового наказу додаються:

1) документ, що підтверджує сплату судового збору;

2) документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заява підписана представником заявника;

3) копія договору, укладеного в письмовій (в тому числі електронній) формі, за яким пред’явлено вимоги про стягнення грошової заборгованості;

4) інші документи або їх копії, що підтверджують обставини, якими заявник обґрунтовує свої вимоги.

4. Якщо заяву подано в електронній формі до боржника, який має електронний кабінет, заявник надалі повинен подавати будь-які процесуальні та інші документи, пов’язані з розглядом його заяви, виключно в електронній формі.

{Частина четверта статті 163 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Заявник має право відкликати заяву про видачу судового наказу до її розгляду судом.

Стаття 164. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу

1. За подання заяви про видачу судового наказу справляється судовий збір у розмірі, встановленому законом.

2. У разі відмови у видачі судового наказу або в разі скасування судового наказу внесена сума судового збору стягувачу не повертається. У разі пред’явлення стягувачем позову до боржника у порядку позовного провадження сума судового збору, сплаченого за подання заяви про видачу судового наказу, зараховується до суми судового збору, встановленої за подання позовної заяви.

Стаття 165. Підстави для відмови у видачі судового наказу

1. Суддя відмовляє у видачі судового наказу, якщо:

1) заява подана з порушеннями вимог статті 163 цього Кодексу;

2) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

2^{1}) заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його;

{Частину першу статті 165 доповнено пунктом 2^{1} згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3) заявлено вимогу, яка не відповідає вимогам статті 161 цього Кодексу;

4) наявні обставини, передбачені частиною першою статті 186 цього Кодексу;

5) з моменту виникнення права вимоги пройшов строк, який перевищує позовну давність, встановлену законом для такої вимоги, або пройшов строк, встановлений законом для пред’явлення позову в суд за такою вимогою;

6) судом раніше виданий судовий наказ за тими самими вимогами, за якими заявник просить видати судовий наказ;

7) судом раніше відмовлено у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 3-6 частини першої цієї статті;

8) із поданої заяви не вбачається виникнення або порушення права грошової вимоги, за якою заявником подано заяву про видачу судового наказу;

9) заяву подано з порушенням правил підсудності.

2. Про відмову у видачі судового наказу суддя постановляє ухвалу не пізніше десяти днів з дня надходження до суду заяви про видачу судового наказу.

3. У разі якщо в заяві про видачу судового наказу містяться вимоги, частина з яких не підлягає розгляду в порядку наказного провадження, суд постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу лише в частині цих вимог. У разі якщо заявлені вимоги між собою взаємопов’язані і окремий їх розгляд неможливий, суд відмовляє у видачі судового наказу.

4. Суддя з метою визначення підсудності не пізніше наступного дня з дня отримання заяви про видачу судового наказу перевіряє зазначене у заяві місцезнаходження боржника за відомостями, внесеними до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

{Частина четверта статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. У разі якщо боржником у заяві про видачу судового наказу вказана фізична особа, яка не має статусу підприємця, суддя не пізніше двох днів з дня надходження такої заяви звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання фізичної особи - боржника.

{Частина п'ята статті 165 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи - боржника має бути надана протягом п’яти днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання (перебування) особи відповідного звернення суду.

7. Суддя з метою визначення підсудності може користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

8. Якщо за результатами розгляду отриманих судом відомостей про місцезнаходження боржника - юридичної особи або фізичної особи - підприємця буде встановлено, що заява про видачу судового наказу не підсудна цьому суду, суд не пізніше десяти днів з дня

надходження заяви постановляє ухвалу про передачу заяви про видачу судового наказу разом з доданими до неї документами за підсудністю.

9. У разі якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - боржника, суд відмовляє у видачі судового наказу.

Стаття 166. Наслідки відмови у видачі судового наказу

1. Відмова у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 2[1], 8, 9 частини першої статті 165 цього Кодексу, не є перешкодою для повторного звернення з такою самою заявою в порядку, встановленому цим розділом, після усунення її недоліків.

{Частина перша статті 166 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Відмова у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 3-6 частини першої статті 165 цього Кодексу, унеможливлює повторне звернення з такою самою заявою. Заявник у цьому випадку має право звернутися з тими самими вимогами у позовному порядку.

Стаття 167. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу

1. Суд розглядає заяву про видачу судового наказу протягом п’яти днів з дня її надходження, а якщо боржником у заяві про видачу судового наказу вказана фізична особа, яка не має статусу підприємця, - протягом п’яти днів з дня отримання судом у порядку, передбаченому частинами п’ятою, шостою статті 165 цього Кодексу, інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - боржника. Розгляд проводиться без судового засідання і повідомлення заявника і боржника.

2. За результатами розгляду заяви про видачу судового наказу суд видає судовий наказ або постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу.

3. Судовий наказ оскарженню в апеляційному порядку не підлягає, проте може бути скасований у порядку, передбаченому цим розділом.

Стаття 168. Зміст судового наказу

1. У судовому наказі зазначаються:

1) дата видачі наказу;

2) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який видав судовий наказ;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові для фізичних осіб) стягувача і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стягувача та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків стягувача та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта стягувача та боржника для фізичних осіб - громадян України, а також інші дані, якщо вони відомі суду, які ідентифікують стягувача та боржника;

4) посилання на закон, на підставі якого підлягають задоволенню заявлені вимоги;

5) сума грошових коштів, які підлягають стягненню;

6) сума судових витрат, що сплачена заявником і підлягає стягненню на його користь з боржника;

7) повідомлення про те, що під час розгляду вимог у порядку наказного провадження та видачі судового наказу суд не розглядає обґрунтованість заявлених стягувачем вимог по суті;

8) відомості про порядок та строки подання заяви про скасування судового наказу;

9) дата набрання судовим наказом законної сили;

10) строк пред’явлення судового наказу до виконання;

11) дата видачі судового наказу стягувачу.

2. Зазначені у пунктах 9-11 частини першої цієї статті відомості вносяться до судового наказу у день його видачі стягувачу для пред’явлення до виконання.

3. Судовий наказ складається і підписується суддею у двох примірниках, один з яких залишається у суді, а другий видається під розписку або надсилається стягувачу до його електронного кабінету, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом з описом вкладеного після набрання ним законної сили.

{Частина третя статті 168 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 169. Надіслання боржникові копії судового наказу

1. Після видачі судового наказу суд не пізніше наступного дня надсилає його копію (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, боржникові до його електронного кабінету, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом з описом вкладеного.

{Частина перша статті 169 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Одночасно з копією судового наказу боржникові надсилається копія заяви стягувача про видачу судового наказу разом з доданими до неї документами.

3. Копія (текст) судового наказу, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, разом з додатками надсилаються фізичній особі - боржнику на адресу, зазначену в документах, передбачених частиною шостою статті 165 цього Кодексу, а боржнику - юридичній особі чи фізичній особі - підприємцю - за адресою місцезнаходження (місця проживання), зазначеній в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

4. Днем отримання боржником копії судового наказу є день його вручення боржнику, визначений відповідно до статті 272 цього Кодексу.

Стаття 170. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання

1. Боржник має право протягом п’ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування до суду, який його видав, крім випадків видачі судового наказу відповідно до пунктів 4, 5 частини першої статті 161 цього Кодексу. Заява про скасування судового наказу може також бути подана органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

2. Заява про скасування судового наказу подається в суд у письмовій формі.

3. Заява про скасування судового наказу має містити:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України заявника та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта заявника та боржника (для фізичних осіб - громадян України), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини третьої статті 170 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) представника боржника, якщо заява подається представником, його місце проживання або місцезнаходження;

4) наказ, що оспорюється;

5) зазначення про повну або часткову необґрунтованість вимог стягувача.

4. Заява підписується боржником або його представником.

5. До заяви про скасування судового наказу додаються:

1) документ, що підтверджує сплату судового збору;

2) документ, що підтверджує повноваження представника боржника, якщо заява подається таким представником;

3) клопотання про поновлення пропущеного строку, якщо заява подається після спливу строку, передбаченого частиною першою цієї статті.

6. У разі подання неналежно оформленої заяви про скасування судового наказу суддя постановляє ухвалу про її повернення без розгляду не пізніше двох днів з дня її надходження до суду.

7. У разі видачі судового наказу відповідно до пункту 4 частини першої статті 161 цього Кодексу боржник має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів.

8. У разі видачі судового наказу відповідно до пунктів 4 і 5 частини першої статті 161 цього Кодексу, судовий наказ може бути переглянуто за нововиявленими обставинами у порядку, встановленому главою 3 розділу V цього Кодексу.

Стаття 171. Розгляд заяви про скасування судового наказу

1. Заява про скасування судового наказу не пізніше наступного дня передається судді, визначеному у порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

2. Заява боржника про скасування судового наказу, подана після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 170 цього Кодексу, повертається, якщо суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку для подання цієї заяви.

Суд повертає заяву про скасування судового наказу боржнику також встановивши, що заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину другу статті 171 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3. У разі відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу, суддя не пізніше двох днів після її подання постановляє ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз’яснює заявнику (стягувачу) його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження. В ухвалі про скасування судового наказу суд за клопотанням боржника вирішує питання про поворот виконання судового наказу в порядку, встановленому статтею 444 цього Кодексу.

Стаття 172. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві

1. У разі ненадходження до суду заяви від боржника про скасування судового наказу протягом п’яти днів після закінчення строку на її подання судовий наказ набирає законної сили, крім випадків видачі судового наказу відповідно до пунктів 4 і 5 частини першої статті 161 цього Кодексу, коли судовий наказ набирає законної сили у день його видачі.

{Частина перша статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Суд протягом п’яти днів з дня набрання судовим наказом законної сили надсилає його копію (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого судового наказу в Єдиному державному реєстрі судових рішень та Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, стягувачу до його електронного кабінету, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом.

{Частина друга статті 172 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 173. Виправлення помилки в судовому наказі, визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, відстрочення чи розстрочення його виконання

1. Суд може внести виправлення до судового наказу, визнати його таким, що не підлягає виконанню, або відстрочити або розстрочити виконання судового наказу в порядку, встановленому статтями 432, 435 цього Кодексу.

Розділ III
ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 1. Письмові заяви учасників справи

§ 1. Заяви по суті справи

Стаття 174. Види та зміст заяв по суті справи

1. При розгляді справи судом у порядку позовного провадження учасники справи викладають письмово свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення та міркування щодо предмета спору виключно у заявах по суті справи, визначених цим Кодексом.

2. Заявами по суті справи є: позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

3. Підстави, час та черговість подання заяв по суті справи визначаються цим Кодексом або судом у передбачених цим Кодексом випадках.

4. Подання заяв по суті справи є правом учасників справи. Суд може зобов’язати державний орган чи орган місцевого самоврядування подати відповідну заяву по суті справи (крім позовної заяви).

5. Суд може дозволити учаснику справи подати додаткові пояснення щодо окремого питання, яке виникло при розгляді справи, якщо визнає це за необхідне.

Стаття 175. Позовна заява

1. У позовній заяві позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування.

2. Позовна заява подається до суду в письмовій формі і підписується позивачем або його представником, або іншою особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи.

3. Позовна заява повинна містити:

1) найменування суду першої інстанції, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), а також реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта для фізичних осіб - громадян України (якщо такі відомості позивачу відомі), відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини третьої статті 175 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці; обґрунтований розрахунок сум, що стягуються чи оспорюються;

4) зміст позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів - зміст позовних вимог щодо кожного з них;

5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини;

6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору, якщо такі проводилися, в тому числі, якщо законом визначений обов’язковий досудовий порядок урегулювання спору;

7) відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову до подання позовної заяви, якщо такі здійснювалися;

8) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви; зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із позовною заявою (за наявності); зазначення щодо наявності у позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до заяви;

9) попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які позивач поніс і які очікує понести у зв’язку із розглядом справи;

10) підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав.

4. Якщо позовна заява подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення позивача від сплати судового збору.

5. У разі пред’явлення позову особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, в заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення.

6. У позовній заяві можуть бути вказані й інші відомості, необхідні для правильного вирішення спору.

Стаття 176. Ціна позову

1. Ціна позову визначається:

1) у позовах про стягнення грошових коштів - сумою, яка стягується, чи оспорюваною сумою за виконавчим чи іншим документом, за яким стягнення провадиться у безспірному (безакцептному) порядку;

2) у позовах про визнання права власності на майно або його витребування - вартістю майна;

3) у позовах про стягнення аліментів - сукупністю всіх виплат, але не більше ніж за шість місяців;

4) у позовах про строкові платежі і видачі - сукупністю всіх платежів або видач, але не більше ніж за три роки;

5) у позовах про безстрокові або довічні платежі і видачі - сукупністю платежів або видач за три роки;

6) у позовах про зменшення або збільшення платежів або видач - сумою, на яку зменшуються або збільшуються платежі чи видачі, але не більше ніж за один рік;

7) у позовах про припинення платежів або видач - сукупністю платежів або видач, що залишилися, але не більше ніж за один рік;

8) у позовах про розірвання договору найму (оренди) або договору найму (оренди) житла - сукупністю платежів за користування майном або житлом протягом строку, що залишається до кінця дії договору, але не більше ніж за три роки;

9) у позовах про право власності на нерухоме майно, що належить фізичним особам на праві приватної власності, - дійсною вартістю нерухомого майна, а на нерухоме майно, що належить юридичним особам, - не нижче його балансової вартості;

10) у позовах, що складаються з кількох самостійних вимог, - загальною сумою всіх вимог.

2. Якщо визначена позивачем ціна позову вочевидь не відповідає дійсній вартості спірного майна або на момент пред'явлення позову встановити точну його ціну неможливо, розмір судового збору попередньо визначає суд з наступним стягненням недоплаченого або з поверненням переплаченого судового збору відповідно до ціни позову, встановленої судом при вирішенні справи.

3. У разі збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову несплачену суму судового збору належить сплатити до звернення в суд з відповідною заявою. У разі зменшення розміру позовних вимог питання про повернення суми судового збору вирішується відповідно до закону.

Стаття 177. Документи, що додаються до позовної заяви

1. Позивач повинен додати до позовної заяви її копії та копії всіх документів, що додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб.

У разі подання до суду позовної заяви та документів, що додаються до неї, в електронній формі через електронний кабінет позивач зобов'язаний додати до позовної заяви доказ надсилання іншим учасникам справи копій поданих до суду документів з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу.

{Частина перша статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Правила цієї статті щодо подання копій документів не поширюються на позови, що виникають з трудових правовідносин, а також про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок кримінального правопорушення чи каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.

{Частина друга статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3. У разі необхідності до позовної заяви додаються клопотання та заяви позивача про звільнення (відстрочення, зменшення) від сплати судового збору, про призначення експертизи, витребування доказів тощо.

4. До позовної заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

5. Позивач зобов’язаний додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги (якщо подаються письмові чи електронні докази позивач може додати до позовної заяви копії відповідних доказів).

6. До заяви про визнання акта чи договору недійсним додається також копія (або оригінал) оспорюваного акта чи договору або засвідчений витяг з нього, а у разі відсутності акта чи договору у позивача - клопотання про його витребовування.

7. До позовної заяви, підписаної представником позивача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника позивача.

Стаття 178. Відзив

1. У відзиві відповідач викладає заперечення проти позову.

2. Відзив підписується відповідачем або його представником.

3. Відзив повинен містити:

1) найменування (ім’я) позивача і номер справи;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) відповідача, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини третьої статті 178 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) у разі повного або часткового визнання позовних вимог - вимоги, які визнаються відповідачем;

4) обставини, які визнаються відповідачем, а також правову оцінку обставин, надану позивачем, з якою відповідач погоджується;

5) заперечення (за наявності) щодо наведених позивачем обставин та правових підстав позову, з якими відповідач не погоджується, із посиланням на відповідні докази та норми права;

6) перелік документів та інших доказів, що додаються до відзиву, та зазначення документів і доказів, які не можуть бути подані разом із відзивом, із зазначенням причин їх неподання;

7) заперечення (за наявності) щодо заявленого позивачем розміру судових витрат, які позивач поніс та очікує понести до закінчення розгляду справи по суті;

8) попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які відповідач поніс і які очікує понести в зв’язку із розглядом справи.

4. Копія відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи повинна бути надіслана (надана) одночасно з надісланням (наданням) відзиву до суду.

5. До відзиву додаються:

1) докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються заперечення відповідача, якщо такі докази не надані позивачем;

2) документи, що підтверджують надіслання (надання) відзиву і доданих до нього доказів іншим учасникам справи.

6. До відзиву, підписаного представником відповідача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника відповідача.

7. Відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим п’ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі. Суд має встановити такий строк подання відзиву, який дозволить відповідачу підготувати його та відповідні докази, а іншим учасникам справи - отримати відзив не пізніше першого підготовчого засідання у справі.

8. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд вирішує справу за наявними матеріалами.

9. Суд має право вирішити справу за наявними матеріалами також у разі, якщо відзив подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його і не навела поважних причин невиконання такого обов’язку.

{Статтю 178 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 179. Відповідь на відзив

1. У відповіді на відзив позивач викладає свої пояснення, міркування і аргументи щодо наведених відповідачем у відзиві заперечень і мотиви їх визнання або відхилення.

2. Відповідь на відзив підписується позивачем або його представником.

3. До відповіді на відзив застосовуються правила, встановлені частинами третьою - п’ятою статті 178 цього Кодексу.

4. Відповідь на відзив подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання відповіді на відзив, який дозволить позивачу підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази, іншим учасникам справи - отримати відповідь на відзив завчасно до початку розгляду справи по суті, а відповідачу - надати учасникам справи заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Стаття 180. Заперечення

1. У запереченні відповідач викладає свої пояснення, міркування і аргументи щодо наведених позивачем у відповіді на відзив пояснень, міркувань і аргументів і мотиви їх визнання або відхилення.

2. Заперечення підписується відповідачем або його представником.

3. До заперечення застосовуються правила, встановлені частинами третьою - п’ятою статті 178 цього Кодексу.

4. Заперечення подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання заперечення, який дозволить іншим учасникам справи отримати заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Стаття 181. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву

1. У поясненнях третьої особи щодо позову або відзиву третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, викладає свої аргументи і міркування на підтримку або заперечення проти позову.

2. Пояснення третьої особи підписуються третьою особою або її представником.

3. До пояснень третьої особи застосовуються правила, встановлені частинами третьою - шостою, дев’ятою статті 178 цього Кодексу.

{Частина третя статті 181 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Пояснення третьої особи подаються в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк, який дозволить третій особі підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази та надати пояснення до позову або відзиву, а іншим учасникам справи - отримати відповідь на такі пояснення завчасно до початку розгляду справи по суті.

§ 2. Заяви з процесуальних питань

Стаття 182. Заяви, клопотання і заперечення

1. При розгляді справи судом учасники справи викладають свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення, міркування щодо процесуальних питань у заявах та клопотаннях, а також запереченнях проти заяв і клопотань.

2. Заяви, клопотання і заперечення подаються в письмовій або усній формі. У випадках, визначених цим Кодексом, заяви і клопотання подаються тільки в письмовій формі.

3. Заяви, клопотання і заперечення подаються та розглядаються в порядку, встановленому цим Кодексом. У випадках, коли цим Кодексом такий порядок не встановлено - він встановлюється судом.

Стаття 183. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення

1. Будь-яка письмова заява, клопотання, заперечення повинні містити:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає заяву чи клопотання або заперечення проти них, її

місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 1 частини першої статті 183 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) найменування суду, до якого вона подається;

3) номер справи, прізвище та ініціали судді (суддів), якщо заява (клопотання, заперечення) подається після постановлення ухвали про відкриття провадження у справі;

4) зміст питання, яке має бути розглянуто судом, та прохання заявника;

5) підстави заяви (клопотання, заперечення);

6) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви (клопотання, заперечення);

7) інші відомості, що вимагаються цим Кодексом.

Вимога вказати в заяві по суті справи, скарзі, заяві, клопотанні або запереченні ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стосується лише юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України. Іноземна юридична особа подає документ, що є доказом її правосуб'єктності за відповідним іноземним законом (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

2. Письмові заява, клопотання чи заперечення підписуються заявником чи його представником.

До заяви, скарги, клопотання чи заперечення, які подаються на стадії виконання судового рішення, в тому числі в процесі здійснення судового контролю за виконанням судових рішень, додаються докази їх надіслання (надання) іншим учасникам справи (провадження).

{Частину другу статті 183 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3. Учасник справи має право додати до письмової заяви, клопотання проект ухвали, постановити яку він просить суд.

4. Суд, встановивши, що письмову заяву (клопотання, заперечення) подано без додержання вимог частини першої або другої цієї статті, повертає її заявнику без розгляду.

Суд повертає заяву (клопотання, заперечення) її заявнику без розгляду також у разі, якщо вона подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину четверту статті 183 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Глава 2. Відкриття провадження у справі

Стаття 184. Пред'явлення позову

1. Позов пред’являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше наступного дня передається судді.

2. Позивач має право в позовній заяві заявити клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, якщо такий розгляд допускається цим Кодексом.

Стаття 185. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви

1. Суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 175 і 177 цього Кодексу, протягом п’яти днів з дня надходження до суду позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

Суд постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху також у разі, якщо позовну заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину першу статті 185 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку господарського чи адміністративного судочинства, суд перевіряє наявність підстав для залишення позовної заяви без руху відповідно до вимог цивільного процесуального закону, чинного на дату подання позовної заяви.

{Частину першу статті 185 доповнено абзацом згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. В ухвалі про залишення позовної заяви без руху зазначаються недоліки позовної заяви, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати десяти днів з дня вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху. Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави несплати судового збору у встановленому законом розмірі, суд в такій ухвалі повинен зазначити точну суму судового збору, яку необхідно сплатити (доплатити).

Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави, визначеної абзацом другим частини першої цієї статті, суд у такій ухвалі зазначає про обов’язок такої особи зареєструвати електронний кабінет відповідно до статті 14 цього Кодексу.

{Частину другу статті 185 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Якщо позивач відповідно до ухвали суду у встановлений строк виконає вимоги, визначені статтями 175 і 177 цього Кодексу, сплатить суму судового збору, позовна заява вважається поданою в день первісного її подання до суду. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, заява вважається неподаною і повертається позивачеві.

4. Крім цього, заява повертається у випадках, коли:

1) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

2) порушено правила об'єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень статті 188 цього Кодексу);

3) до постановлення ухвали про відкриття провадження у справі від позивача надійшла заява про врегулювання спору або заява про відкликання позовної заяви;

4) відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;

5) подана заява про розірвання шлюбу під час вагітності дружини або до досягнення дитиною одного року без дотримання вимог, встановлених Сімейним кодексом України;

6) позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

7) до заяви не додано доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору у випадку, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом.

5. Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи не пізніше п'яти днів з дня її надходження або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

6. Про повернення позовної заяви суд постановляє ухвалу. Ухвалу про повернення позовної заяви може бути оскаржено. Копія позовної заяви залишається в суді.

У разі скасування ухвали про повернення позовної заяви та направлення справи для продовження розгляду суд не має права повторно повертати позовну заяву.

7. Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню із заявою до суду, якщо перестануть існувати обставини, що стали підставою для повернення заяви.

8. У разі повернення позовної заяви з підстави, передбаченої пунктом 6 частини четвертої цієї статті, судовий збір, сплачений за подання позову, не повертається.

9. Заяви, скарги, клопотання, визначені цим Кодексом, за подання яких передбачено сплату судового збору, залишаються судом без руху також у випадку, якщо на момент відкриття провадження за відповідною заявою, скаргою, клопотанням суд виявить, що відповідна сума судового збору не зарахована до спеціального фонду державного бюджету. Правила цієї частини не застосовуються до заяв про забезпечення доказів або позову.

Стаття 186. Відмова у відкритті провадження у справі

1. Суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо:

1) заява не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства;

2) є таке, що набрало законної сили, рішення чи ухвала суду про закриття провадження у справі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили, за тими самими вимогами;

3) у провадженні цього чи іншого суду є справа зі спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

4) є рішення третейського суду, прийняте в межах його компетенції, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або скасував рішення третейського суду і розгляд справи в тому самому третейському суді виявився неможливим;

5) є рішення суду іноземної держави, визнане в Україні в установленому законом порядку, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено юридичну особу, які звернулися із позовною заявою або до яких пред’явлено позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

2. Про відмову у відкритті провадження у справі постановляється ухвала не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви. Така ухвала надсилається заявникові не пізніше наступного дня після її постановлення в порядку, встановленому статтею 272 цього Кодексу.

3. До ухвали про відмову у відкритті провадження у справі, що надсилається заявникові, додаються позовні матеріали. Копія позовної заяви залишається в суді.

4. Ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі може бути оскаржено. У разі скасування цієї ухвали позовна заява вважається поданою в день первісного звернення до суду.

5. Відмовляючи у відкритті провадження з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз’яснити заявнику, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи.

Стаття 187. Відкриття провадження у справі

1. За відсутності підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження суд відкриває провадження у справі протягом п’яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків, поданої в порядку, передбаченому статтею 185 цього Кодексу.

Якщо відповідачем вказана фізична особа, яка не має статусу підприємця, суд відкриває провадження не пізніше наступного дня з дня отримання судом у порядку, передбаченому частиною восьмою цієї статті, інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - відповідача.

2. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

1) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи;

2) найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб);

3) предмет та підстави позову;

4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа;

5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строки для подання відповіді на відзив та заперечень, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

10) строк надання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі;

11) веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію щодо справи, що розглядається.

3. Якщо при відкритті провадження у справі було вирішено питання про залучення третіх осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі повинен направити таким третім особам копії позовної заяви з додатками, а докази такого направлення надати суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті в порядку спрощеного позовного провадження.

4. Якщо суд в ухвалі про відкриття провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заяви із запереченням проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п’яти днів з дня вручення ухвали.

5. Ухвала про відкриття провадження у справі постановляється з додержанням вимог частини п’ятої статті 128 цього Кодексу.

6. У разі якщо відповідачем у позовній заяві вказана фізична особа, яка не є суб’єктом підприємницької діяльності, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання

особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи.

7. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом п’яти днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

8. Суддя з метою визначення підсудності може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

9. Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

10. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України.

11. Суддя, встановивши, після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 175, 177 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п’яти днів з дня вручення позивачу ухвали.

12. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків.

13. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.

Стаття 188. Об’єднання і роз’єднання позовів

1. В одній позовній заяві може бути об’єднано декілька вимог, пов’язаних між собою підставою виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги.

Похідною позовною вимогою є вимога, задоволення якої залежить від задоволення іншої позовної вимоги (основної вимоги).

2. Суд з урахуванням положень частини першої цієї статті може за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи об’єднати в одне провадження декілька справ за позовами:

1) одного й того самого позивача до одного й того самого відповідача;

2) одного й того самого позивача до різних відповідачів;

3) різних позивачів до одного й того самого відповідача.

3. Об’єднання справ в одне провадження допускається до початку підготовчого засідання, а у спрощеному позовному провадженні - до початку розгляду справи по суті у кожній із справ.

4. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства, якщо інше не встановлено законом.

5. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, щодо яких законом визначена виключна підсудність різним судам.

6. Суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи вправі до початку розгляду справи по суті роз’єднати позовні вимоги, виділивши одну або декілька об’єднаних вимог в самостійне провадження, якщо це сприятиме виконанню завдання цивільного судочинства.

Розгляд позовних вимог, виділених у самостійне провадження, здійснює суддя, який прийняв рішення про роз’єднання позовних вимог.

7. Про об’єднання справ в одне провадження, роз’єднання позовних вимог, про відмову в об’єднанні справ в одне провадження, роз’єднанні позовних вимог суд постановляє ухвалу.

8. Справи, що перебувають у провадженні суду, в разі об’єднання їх в одне провадження передаються на розгляд судді, який раніше за інших суддів відкрив провадження у справі.

9. Якщо провадження у справах було відкрито в один день, справи, в разі об’єднання їх в одне провадження, передаються на розгляд судді, який першим прийняв рішення про їх об’єднання.

10. Справи, об’єднані в одне провадження, роз’єднанню не підлягають.

Глава 3. Підготовче провадження

Стаття 189. Завдання та строк підготовчого провадження

1. Завданнями підготовчого провадження є:

1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу;

2) з’ясування заперечень проти позовних вимог;

3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів;

4) вирішення відводів;

5) визначення порядку розгляду справи;

6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

2. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання.

3. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.

Стаття 190. Надіслання копії ухвали про відкриття провадження у справі, копії позовної заяви та доданих до неї документів

1. Ухвала про відкриття провадження у справі надсилається учасникам справи, а також іншим особам, якщо від них витребовуються докази, в порядку, встановленому статтею 272 цього Кодексу.

2. Одночасно з копією ухвали про відкриття провадження у справі учасникам справи надсилається копія позовної заяви з копіями доданих до неї документів, крім випадків, якщо позов подано в електронній формі через електронний кабінет.

{Частина друга статті 190 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 191. Подання відзиву

1. У строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, відповідач має право надіслати:

1) суду - відзив на позовну заяву і всі письмові та електронні докази (які можливо доставити до суду), висновки експертів і заяви свідків, що підтверджують заперечення проти позову;

2) позивачу, іншим відповідачам, а також третім особам - копію відзиву та доданих до нього документів.

2. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи.

Суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи також у разі, якщо відзив подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його і не навела поважних причин невиконання такого обов’язку.

{Частину другу статті 191 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 192. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву

1. У строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі або ухвалі, постановленій у підготовчому засіданні (якщо третіх осіб було залучено у підготовчому засіданні), треті особи, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, мають право подати письмові пояснення щодо позову або відзиву.

2. Учасники справи мають право надати відповідь на такі пояснення до закінчення підготовчого провадження.

Стаття 193. Зустрічний позов

1. Відповідач має право пред’явити зустрічний позов у строк для подання відзиву.

2. Зустрічний позов приймається до спільного розгляду з первісним позовом, якщо обидва позови взаємопов’язані і спільний їх розгляд є доцільним, зокрема, коли вони виникають з одних правовідносин або коли задоволення зустрічного позову може виключити повністю або частково задоволення первісного позову.

3. Вимоги за зустрічним позовом ухвалою суду об’єднуються в одне провадження з первісним позовом.

4. У випадку подання зустрічного позову у справі, яка розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, суд постановляє ухвалу про перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження.

Стаття 194. Форма і зміст зустрічної позовної заяви

1. Зустрічна позовна заява, яка подається з додержанням загальних правил пред’явлення позову, повинна відповідати вимогам статей 175 і 177 цього Кодексу.

2. До зустрічної позовної заяви, поданої з порушенням вимог, встановлених частиною першою цієї статті, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

3. Зустрічна позовна заява, подана з порушенням вимог частин першої та другої статті 193 цього Кодексу, ухвалою суду повертається заявнику. Копія зустрічної позовної заяви долучається до матеріалів справи.

Стаття 195. Позов третьої особи із самостійними вимогами

1. Положення статей 193 і 194 цього Кодексу застосовуються до позовів третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору у справі, у якій відкрито провадження.

Стаття 196. Мета і строк проведення підготовчого засідання

1. Для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання.

2. Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі.

Стаття 197. Підготовче засідання

1. Підготовче засідання проводиться судом з повідомленням учасників справи.

2. У підготовчому засіданні суд:

1) оголошує склад суду, а також прізвища, імена та по батькові секретаря судового засідання, перекладача, спеціаліста, з’ясовує наявність підстав для відводів;

2) з’ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації, передати справу на розгляд третейського суду або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді;

{Пункт 2 частини другої статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3) у разі необхідності заслуховує уточнення позовних вимог та заперечень проти них та розглядає відповідні заяви;

4) вирішує питання про вступ у справу інших осіб, заміну неналежного відповідача, залучення співвідповідача, об’єднання справ і роз’єднання позовних вимог, прийняття зустрічного позову, якщо ці питання не були вирішені раніше;

5) може роз’яснювати учасникам справи, які обставини входять до предмета доказування, які докази мають бути подані тим чи іншим учасником справи;

6) з’ясовує, чи повідомили сторони про всі обставини справи, які їм відомі;

7) з’ясовує, чи надали сторони докази, на які вони посилаються у позові і відзиві, а також докази, витребувані судом чи причини їх неподання; вирішує питання про проведення огляду письмових, речових і електронних доказів у місці їх знаходження; вирішує питання про витребування додаткових доказів та визначає строки їх подання, вирішує питання про забезпечення доказів, якщо ці питання не були вирішені раніше;

8) вирішує питання про призначення експертизи, виклик у судове засідання експертів, свідків, залучення перекладача, спеціаліста;

9) за клопотанням учасників справи вирішує питання про забезпечення позову, про зустрічне забезпечення;

10) вирішує заяви та клопотання учасників справи;

11) направляє судові доручення;

12) встановлює строки для подання відповіді на відзив та заперечення;

13) встановлює строк для подання пояснень третіми особами та відповіді учасників справи на такі пояснення;

14) встановлює строки та порядок врегулювання спору за участю судді за наявності згоди сторін на його проведення;

15) призначає справу до розгляду по суті, визначає дату, час і місце проведення судового засідання (декількох судових засідань - у разі складності справи) для розгляду справи по суті;

16) встановлює порядок з’ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються під час розгляду справи по суті, про що зазначається в протоколі судового засідання;

17) з’ясовує розмір заявлених сторонами судових витрат;

18) вирішує питання про колегіальний розгляд справи;

19) здійснює інші дії, необхідні для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи по суті.

Стаття 198. Порядок проведення підготовчого засідання

1. Підготовче засідання проводиться за правилами, встановленими главою 6 цього розділу, з урахуванням особливостей підготовчого засідання, встановлених цим Кодексом.

2. Суд відкладає підготовче засідання в межах визначеного цим Кодексом строку підготовчого провадження у випадках:

1) визначених частиною другою статті 223 цього Кодексу;

2) залучення до участі або вступу у справу третьої особи, заміни неналежного відповідача, залучення співвідповідача;

3) в інших випадках, коли питання, визначені частиною другою статті 197 цього Кодексу, не можуть бути розглянуті у даному підготовчому засіданні.

3. У зв’язку із заміною неналежного відповідача, залучення співвідповідача такі особи мають право подати клопотання про розгляд справи спочатку не пізніше двох днів з дня вручення відповідної ухвали. Якщо таке клопотання не буде подане у вказаний строк, суд продовжує розгляд справи.

У зв’язку зі вступом у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, така особа, а також інші учасники справи мають право подати клопотання про розгляд справи спочатку не пізніше двох днів з дня вручення їм відповідної ухвали. Якщо таке клопотання не буде подане у вказаний строк, суд продовжує розгляд справи.

4. Якщо розгляд справи у випадках, передбачених цим Кодексом, починається спочатку, суд призначає та проводить підготовче засідання спочатку в загальному порядку, крім випадку ухвалення рішення про колегіальний розгляд справи, коли підготовче засідання проводиться спочатку лише у разі, якщо суд дійшов висновку про необхідність його проведення.

5. Суд може оголосити перерву у підготовчому засіданні у разі необхідності, зокрема у випадках:

1) заміни відведеного експерта, перекладача, спеціаліста;

2) невиконання учасником справи вимог ухвали про відкриття провадження у справі у встановлений судом строк, якщо таке невиконання перешкоджає завершенню підготовчого провадження;

3) неподання витребуваних доказів особою, яка не є учасником судового процесу;

4) витребування нових (додаткових) доказів;

5) якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації.

{Частину другу статті 198 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

6. У разі відкладення підготовчого засідання або оголошення перерви підготовче засідання продовжується зі стадії, на якій засідання було відкладене або у ньому була оголошена перерва.

Стаття 199. Подання відповіді на відзив та заперечення

1. У строк, встановлений судом, позивач має право подати відповідь на відзив, а відповідач - заперечення.

2. Інші учасники справи мають право надати свої письмові пояснення щодо відповіді на відзив та заперечення до закінчення підготовчого провадження, якщо судом не встановлено інший строк.

3. Якщо позивачем до закінчення підготовчого провадження подано заяву про визнання недійсним повністю чи у певній частині пов’язаного з предметом спору правочину, який суперечить закону, суд надає відповідачу, іншим учасникам справи час на підготовку своїх пояснень та заперечень з приводу поданої заяви.

Стаття 200. Судові рішення у підготовчому засіданні

1. У підготовчому засіданні суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті.

2. За результатами підготовчого засідання суд постановляє ухвалу про:

1) залишення позовної заяви без розгляду;

2) закриття провадження у справі;

3) закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті.

3. За результатами підготовчого провадження суд ухвалює рішення у випадку визнання позову відповідачем.

4. Ухвалення в підготовчому засіданні судового рішення у разі відмови від позову, визнання позову, укладення мирової угоди проводиться в порядку, встановленому статтями 206, 207 цього Кодексу.

5. Суд з’ясовує думку сторін щодо дати призначення судового засідання для розгляду справи по суті.

Глава 4. Врегулювання спору за участю судді

Стаття 201. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті.

2. Проведення врегулювання спору за участю судді не допускається у разі, якщо у справу вступила третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Стаття 202. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді

1. Про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі.

2. У випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору за наслідками проведення врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається.

Стаття 203. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді

1. Проведення врегулювання спору за участю судді здійснюється у формі спільних та (або) закритих нарад. Сторони мають право брати участь у таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному цим Кодексом.

Спільні наради проводяться за участю всіх сторін, їх представників та судді.

Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною із сторін окремо.

2. Суддя спрямовує проведення врегулювання спору за участю судді для досягнення сторонами врегулювання спору. З урахуванням конкретних обставин проведення наради суддя може оголосити перерву в межах строку проведення врегулювання.

3. На початку проведення першої спільної наради з врегулювання спору суддя роз’яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участю судді, права та обов’язки сторін.

4. Під час проведення спільних нарад суддя з’ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз’яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору.

5. Під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні та (або) її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору.

6. Під час проведення врегулювання спору суддя не має права надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, надавати оцінку доказів у справі.

7. Інформація, отримана будь-якою зі сторін, а також суддею під час проведення врегулювання спору, є конфіденційною. Під час проведення врегулювання спору за участю судді протокол наради не ведеться та не здійснюється фіксування технічними засобами.

8. За необхідності до участі в нарадах залучається перекладач. Перекладач попереджається про конфіденційний характер інформації, отриманої під час проведення врегулювання спору за участю судді.

9. Під час врегулювання спору за участю судді забороняється використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис.

Стаття 204. Припинення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді припиняється:

1) у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участю судді;

2) у разі закінчення строку врегулювання спору за участю судді;

3) за ініціативою судді у разі затягування врегулювання спору будь-якою із сторін;

4) у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем.

2. Про припинення врегулювання спору за участю судді постановляється ухвала, яка оскарженню не підлягає. Одночасно суддя вирішує питання про поновлення провадження у справі.

3. Про припинення врегулювання спору за участю судді з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої цієї статті, суддя постановляє ухвалу не пізніше наступного робочого дня після надходження відповідної заяви сторони, а з підстави, передбаченої пунктом 2 цієї ж частини - не пізніше наступного дня з дня закінчення строку врегулювання спору за участю судді.

4. У разі припинення врегулювання спору за участю судді з підстав, передбачених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, справа передається на розгляд іншому судді, визначеному в порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

Стаття 205. Строк проведення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про його проведення.

2. Строк проведення врегулювання спору за участю судді продовженню не підлягає.

Глава 5. Відмова позивача від позову. Мирова угода

Стаття 206. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем

1. Позивач може відмовитися від позову, а відповідач - визнати позов на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві.

2. До ухвалення судового рішення у зв’язку з відмовою позивача від позову або визнанням позову відповідачем суд роз’яснює сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, перевіряє, чи не обмежений представник відповідної сторони у повноваженнях на їх вчинення.

3. У разі відмови позивача від позову суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі.

4. У разі визнання відповідачем позову суд за наявності для того законних підстав ухвалює рішення про задоволення позову. Якщо визнання відповідачем позову суперечить закону або порушує права, свободи чи інтереси інших осіб, суд постановляє ухвалу про відмову у прийнятті визнання відповідачем позову і продовжує судовий розгляд.

5. Суд не приймає відмову позивача від позову, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 207. Мирова угода сторін

1. Мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов’язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб.

2. Сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу.

3. До ухвалення судового рішення у зв’язку з укладенням сторонами мирової угоди суд роз’яснює сторонам наслідки такого рішення, перевіряє, чи не обмежені представники сторін вчинити відповідні дії.

4. Укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови угоди. Затверджуючи мирову угоду, суд цією ж ухвалою одночасно закриває провадження у справі.

5. Суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні мирової угоди і продовжує судовий розгляд, якщо:

1) умови мирової угоди суперечать закону чи порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, є невиконуваними; або

2) одну із сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 208. Виконання мирової угоди

1. Виконання мирової угоди здійснюється особами, які її уклали, в порядку і в строки, передбачені цією угодою.

2. Ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим Законом України "Про виконавче провадження".

3. У разі невиконання затвердженої судом мирової угоди ухвала суду про затвердження мирової угоди може бути подана для її примусового виконання в порядку, передбаченому законодавством для виконання судових рішень.

Глава 6. Розгляд справи по суті

§ 1. Загальні положення

Стаття 209. Завдання розгляду справи по суті

1. Завданням розгляду справи по суті є розгляд та вирішення спору на підставі зібраних у підготовчому провадженні матеріалів, а також розподіл судових витрат.

Стаття 210. Строки розгляду справи по суті

1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку.

2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті.

3. Провадження у справі на стадії її розгляду по суті зупиняється тільки з підстав, встановлених пунктами 1-3, 4[1] частини першої статті 251 та пунктами 1-3 частини першої статті 252 цього Кодексу.

{Частина третя статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

Стаття 211. Судове засідання

1. Розгляд справи відбувається в судовому засіданні.

2. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи.

3. Учасник справи має право заявити клопотання про розгляд справи за його відсутності. Якщо таке клопотання заявили всі учасники справи, судовий розгляд справи здійснюється на підставі наявних у суду матеріалів.

4. Судове засідання проводиться у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. Окремі процесуальні дії в разі необхідності можуть вчинятися за межами приміщення суду.

5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін.

Стаття 212. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції

1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов’язковою.

2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п’ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи.

3. Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 212 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи

здійснюється з використанням засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", а в разі їх відсутності - у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

{Статтю 212 доповнено новою частиною згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Законів № 3302-IX від 09.08.2023, № 2801-IX від 01.12.2022}

5. Ризики технічної неможливості участі в відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв’язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

6. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду, визначеному судом.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду.

8. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов’язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніш як за п’ять днів до відповідного судового засідання.

9. Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов’язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

10. Суд, який забезпечує проведення відеоконференції, перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з’явився, а також перевіряє повноваження представників.

11. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, здійснювати інші процесуальні права та обов’язки.

12. Відеоконференція, у якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції долучаються до матеріалів справи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дванадцята статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

13. Суд у порядку, передбаченому цією статтею, за власною ініціативою або за клопотанням учасника судового процесу, який тримається в установі попереднього ув’язнення або в установі виконання покарань, може постановити ухвалу про його участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні такої установи. При цьому дії,

передбачені частиною дев’ятою цієї статті, здійснюються службовою особою такої установи.

{Стаття 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 213. Безпосередність судового розгляду. Перерви в судовому засіданні

1. Суд під час розгляду справи повинен безпосередньо дослідити докази у справі.

2. Справа розглядається одним і тим самим складом суду. У разі заміни одного із суддів під час судового розгляду справа розглядається спочатку, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

3. У судовому засіданні можуть бути оголошені перерви, тривалість яких визначається відповідно до обставин розгляду справи, що їх викликали.

Стаття 214. Головуючий у судовому засіданні

1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні.

При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час розподілу справи.

2. Головуючий відповідно до завдання цивільного судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності і порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їх процесуальних прав і виконання ними обов’язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об’єктивного з’ясування обставин справи, усуваючи із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи.

3. У разі виникнення заперечень у будь-кого з учасників справи, а також свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів щодо дій головуючого ці заперечення заносяться до протоколу судового засідання і про їх прийняття чи відхилення суд постановляє ухвалу.

4. Головуючий вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку.

5. Головуючий розглядає скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника стосовно виконання покладених на нього обов’язків, про що постановляє ухвалу.

{Стаття 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 215. Звертання до суду у судовому засіданні

1. Учасники справи, свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також інші присутні у судовому засіданні особи звертаються до суду словами "Ваша честь".

Стаття 216. Обов’язки осіб, присутніх у залі судового засідання

1. Особи, присутні в залі судового засідання, повинні встати, коли входить і виходить суд. Рішення суду особи, присутні в залі, заслуховують стоячи. Учасники судового процесу

та інші особи, присутні в залі судового засідання, звертаються до суду та один до одного, надають пояснення, показання, висновки, консультації тощо стоячи.

2. Відступ від вимог, встановлених частиною першою цієї статті, допускається з дозволу головуючого.

3. Учасники судового процесу, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов’язані беззаперечно виконувати розпорядження головуючого, додержуватися в судовому засіданні встановленого порядку та утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил.

4. За прояв неповаги до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення учасника справи або іншої особи, присутньої в залі судового засідання, до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення правопорушення, для чого у судовому засіданні із розгляду справи оголошується перерва, або після закінчення судового засідання.

5. Учасники справи передають документи та інші матеріали головуючому через судового розпорядника.

§ 2. Відкриття розгляду справи по суті

Стаття 217. Відкриття судового засідання

1. У призначений для розгляду справи час головуючий відкриває судове засідання та оголошує, яка справа розглядатиметься.

2. Секретар судового засідання доповідає суду хто з учасників судового процесу з’явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, чи повідомлено тих учасників судового процесу, хто не з’явився, про дату, час і місце судового засідання у порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. З оголошенням головуючим судового засідання відкритим розпочинається розгляд справи по суті.

4. Головуючий встановлює особи тих, хто бере участь у судовому засіданні, а також перевіряє повноваження представників.

Стаття 218. Роз’яснення перекладачеві його прав та обов’язків. Присяга перекладача

1. Головуючий роз’яснює перекладачу його права та обов’язки, встановлені цим Кодексом, і попереджає перекладача під розписку про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад і за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

2. Головуючий приводить перекладача до присяги: "Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов’язки перекладача, використовуючи всі свої професійні можливості".

3. Текст присяги підписується перекладачем. Підписаний перекладачем текст присяги та розписка приєднуються до справи.

Стаття 219. Видалення свідків із зали судового засідання

1. Свідки видаляються із зали судового засідання у відведені для цього приміщення без можливості ознайомлення з ходом судового засідання.

2. Судовий розпорядник вживає заходів щодо того, щоб свідки, які допитані судом, не спілкувалися з тими, яких суд ще не допитав.

Стаття 220. Оголошення складу суду і роз’яснення права відводу

1. Головуючий оголошує склад суду, а також прізвища експерта, перекладача, спеціаліста, секретаря судового засідання і роз’яснює учасникам справи право заявляти відводи.

Стаття 221. Роз’яснення прав та обов’язків

1. Головуючий з’ясовує обізнаність учасників справи з їхніми правами та обов’язками та роз’яснює їх у разі необхідності, крім випадків, коли учасника справи представляє адвокат.

Стаття 222. Розгляд заяв та клопотань

1. Головуючий з’ясовує, чи мають учасники справи заяви чи клопотання, пов’язані з розглядом справи, які не були заявлені з поважних причин у підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом, та вирішує їх після заслуховування думки інших присутніх у судовому засіданні учасників справи.

2. Суд залишає без розгляду заяви та клопотання, які без поважних причин не були заявлені в підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом.

Стаття 223. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи

1. Неявка у судове засідання будь-якого учасника справи за умови, що його належним чином повідомлено про дату, час і місце цього засідання, не перешкоджає розгляду справи по суті, крім випадків, визначених цією статтею.

2. Суд відкладає розгляд справи в судовому засіданні в межах встановленого цим Кодексом строку з таких підстав:

1) неявка в судове засідання учасника справи, щодо якого відсутні відомості про вручення йому повідомлення про дату, час і місце судового засідання;

2) перша неявка в судове засідання учасника справи, якого повідомлено про дату, час і місце судового засідання, якщо він повідомив про причини неявки, які судом визнано поважними;

3) виникнення технічних проблем, що унеможливлюють участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції, крім випадків, коли відповідно до цього Кодексу судове засідання може відбутися без участі такої особи;

4) необхідність витребування нових доказів, у випадку коли учасник справи обґрунтував неможливість заявлення відповідного клопотання в межах підготовчого провадження;

5) якщо суд визнає потрібним, щоб сторона, яка подала заяву про розгляд справи за її відсутності, дала особисті пояснення. Викликати позивача або відповідача для особистих пояснень можна і тоді, коли в справі беруть участь їх представники.

3. Якщо учасник справи або його представник були належним чином повідомлені про судове засідання, суд розглядає справу за відсутності такого учасника справи у разі:

1) неявки в судове засідання учасника справи (його представника) без поважних причин або без повідомлення причин неявки;

2) повторної неявки в судове засідання учасника справи (його представника), крім відповідача, незалежно від причин неявки;

3) неявки представника в судове засідання, якщо в судове засідання з’явилася особа, яку він представляє, або інший її представник;

4) неявки в судове засідання учасника справи, якщо з’явився його представник, крім випадків, коли суд визнав явку учасника справи обов’язковою.

4. У разі повторної неявки в судове засідання відповідача, повідомленого належним чином, суд вирішує справу на підставі наявних у ній даних чи доказів (постановляє заочне рішення).

5. У разі повторної неявки позивача в судове засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки суд залишає позовну заяву без розгляду, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, і його нез’явлення не перешкоджає вирішенню спору.

6. Наслідки, визначені частинами третьою - п’ятою цієї статті, настають і в разі, якщо учасник справи (його представник) залишить залу судового засідання.

7. У разі розгляду справи за відсутності позивача або відповідача суддя-доповідач оголошує стислий зміст позовної заяви або відзиву відповідно.

8. У разі відкладення розгляду справи суд повинен допитати свідків, які з’явилися. Тільки у виняткових випадках за ухвалою суду свідки не допитуються і викликаються знову.

9. Про відкладення розгляду справи постановляється ухвала.

Стаття 224. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста, перекладача

1. У разі неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста, перекладача суд заслуховує думку учасників справи про можливість розгляду справи за відсутності свідка, експерта, спеціаліста, перекладача, які не з’явилися, та постановляє ухвалу про продовження судового розгляду або про відкладення розгляду справи. Одночасно суд вирішує питання про відповідальність особи, яка не з’явилася.

Стаття 225. Роз’яснення прав та обов’язків експерта. Присяга експерта

1. Головуючий роз’яснює експертові його права та обов’язки, встановлені цим Кодексом, і попереджає експерта під розписку про кримінальну відповідальність за

завідомо неправдивий висновок і за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

2. Головуючий приводить експерта до присяги: "Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов’язки експерта, використовуючи всі свої професійні можливості".

3. Текст присяги підписується експертом. Дія присяги поширюється і на ті випадки, коли висновок був складений до її проголошення. Підписаний експертом текст присяги та розписка приєднуються до справи.

4. Якщо експертиза призначається під час судового розгляду, права, обов’язки експертів і їхня відповідальність роз’яснюються головуючим відразу після залучення їх до участі в цивільному процесі.

5. Експертам, які працюють у державних експертних установах, роз’яснення прав і обов’язків експерта та приведення його до присяги здійснюються керівником експертної установи під час призначення особи на посаду та присвоєння кваліфікації судового експерта. Підписаний текст присяги та розписка про ознайомлення з правами і обов’язками експерта та про кримінальну відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків, за завідомо неправдивий висновок приєднуються до особової справи. Засвідчені печаткою експертної установи копії цих документів подаються на вимогу суду.

Стаття 226. Роз’яснення спеціалістові його прав та обов’язків

1. Головуючий роз’яснює спеціалістові його права та обов’язки, встановлені цим Кодексом.

§ 3. З’ясування обставин справи та дослідження доказів

Стаття 227. Вступне слово учасників справи

1. Суд заслуховує вступне слово позивача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, відповідача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, а також інших учасників справи.

2. У вступному слові учасники справи в усній формі стисло викладають зміст та підстави своїх вимог і заперечень щодо предмета позову, надають необхідні пояснення щодо них.

3. Якщо разом зі стороною, третьою особою у справі беруть участь їх представники, суд після сторони, третьої особи заслуховує їх представників. За клопотанням сторони, третьої особи виступати зі вступним словом може тільки представник.

4. Якщо в справі заявлено кілька вимог, суд може зобов’язати сторони та інших учасників справи дати окремо пояснення щодо кожної з них.

5. Учасники справи з дозволу головуючого можуть ставити питання один одному. Питання ставляться у такій черговості:

1) позивачу та (або) особі, яка звернулася до суду в інтересах іншої особи - відповідач, третя особа, яка бере участь на стороні відповідача, інші учасники справи;

2) відповідачу - позивач та (або) особа, яка звернулася до суду в інтересах іншої особи, третя особа, яка бере участь у справі на стороні позивача, інші учасники справи;

3) іншим учасникам справи - позивач та (або) особа, яка звернулася до суду в інтересах іншої особи, третя особа, яка бере участь на стороні позивача, відповідач, третя особа, яка бере участь на стороні відповідача, інші учасники справи.

6. Головуючий з власної ініціативи або за усним клопотанням учасника справи може зняти питання, що не стосуються предмета спору, поставити питання учаснику судового процесу.

7. Якщо учасники судового процесу висловлюються нечітко або з їхніх слів не можна дійти висновку про те, визнають вони обставини чи заперечують проти них, суд може зажадати від цих осіб конкретної відповіді - "так" чи "ні".

Стаття 228. Порядок з’ясування обставин справи та дослідження доказів

1. Суд, заслухавши вступне слово учасників справи, з’ясовує обставини, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та досліджує в порядку, визначеному в підготовчому засіданні у справі, докази, якими вони обґрунтовуються.

2. З урахуванням змісту спірних правовідносин, обставин справи та зібраних у справі доказів суд під час розгляду справи по суті може змінити порядок з’ясування обставин справи та порядок дослідження доказів, про що зазначається у протоколі судового засідання.

Стаття 229. Дослідження доказів

1. Суд під час розгляду справи повинен безпосередньо дослідити докази у справі: ознайомитися з письмовими та електронними доказами, висновками експертів, поясненнями учасників справи, викладеними в заявах по суті справи, показаннями свідків, оглянути речові докази.

2. Докази, що не були предметом дослідження в судовому засіданні, не можуть бути покладені судом в основу ухваленого судового рішення.

3. Речові, письмові та електронні докази оглядаються у судовому засіданні, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом, і пред’являються учасникам справи за їх клопотанням, а в разі необхідності - також свідкам, експертам, спеціалістам.

4. Відтворення аудіо- і відеозапису проводиться в судовому засіданні або в іншому приміщенні, спеціально обладнаному для цього.

5. Учасники справи можуть давати свої пояснення з приводу письмових, речових і електронних доказів або протоколів їх огляду, ставити питання експертам. Першою ставить питання особа, за клопотанням якої було викликано експерта.

Стаття 230. Порядок допиту свідків

1. Кожний свідок допитується окремо.

2. Свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати в залі судового засідання під час розгляду справи.

3. Перед допитом свідка головуючий встановлює його особу, вік, рід занять, місце проживання і стосунки зі сторонами та іншими учасниками справи, роз’яснює його права і з’ясовує, чи не відмовляється свідок із встановлених законом підстав від давання показань.

4. Відмова від давання показань приймається судом шляхом постановлення ухвали.

5. Якщо перешкод для допиту свідка не встановлено, головуючий під розписку попереджає свідка про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання і відмову від давання показань та приводить його до присяги: "Я, (ім’я, по батькові, прізвище), присягаю говорити правду, нічого не приховуючи і не спотворюючи".

6. Текст присяги підписується свідком. Підписаний свідком текст присяги та розписка приєднуються до справи.

7. Допит свідка розпочинається з пропозиції суду розповісти все, що йому особисто відомо у справі, після чого першою ставить питання особа, за заявою якої викликано свідка, а потім інші учасники справи в черговості, передбаченій пунктом 3 частини п’ятої статті 227 цього Кодексу.

8. Головуючий у судовому засіданні та інші судді можуть ставити свідкові питання в будь-який час його допиту.

9. Головуючий у судовому засіданні та інші судді мають право з’ясовувати суть відповіді свідка на питання учасників справи, а також ставити питання свідку після закінчення його допиту учасниками справи.

10. Головуючий має право за заявою учасників справи знімати питання, поставлені свідку, якщо вони за змістом ображають честь чи гідність особи, є навідними або не стосуються предмета розгляду.

11. Кожний допитаний свідок залишається в залі судового засідання до закінчення розгляду справи. Суд може дозволити допитаним свідкам залишити залу засідання суду до закінчення розгляду справи за згодою сторін.

12. Свідок може бути допитаний повторно в тому самому або наступному засіданні за його власною заявою, заявою сторін та інших учасників справи або з ініціативи суду. Під час дослідження інших доказів свідкам можуть ставити питання сторони, інші учасники справи, суд.

13. Суд може одночасно допитати свідків для з’ясування причин розходжень у їхніх показаннях.

14. Свідок, який не може прибути у судове засідання внаслідок хвороби, старості, інвалідності або з інших поважних причин, допитується судом у місці його проживання (перебування).

Стаття 231. Використання свідком письмових записів

1. Свідок, даючи показання, може користуватися записами лише в тих випадках, якщо його показання пов’язані з будь-якими обчисленнями та іншими даними, які важко зберегти

в пам’яті. Ці записи подаються судові та учасникам справи і можуть бути приєднані до справи за ухвалою суду.

Стаття 232. Порядок допиту малолітніх і неповнолітніх свідків

1. Допит малолітніх свідків і, за розсудом суду, неповнолітніх свідків проводиться в присутності батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, якщо вони не заінтересовані у справі, або представників органів опіки та піклування, а також служби у справах дітей.

2. Свідкам, які не досягли шістнадцятирічного віку, головуючий роз’яснює обов’язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить до присяги.

3. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, можуть з дозволу суду ставити свідкові питання, а також висловлювати свою думку стосовно особи свідка, змісту його показань.

4. У виняткових випадках, коли це необхідно для об’єктивного з’ясування обставин справи, на час допиту осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, із зали судового засідання за ухвалою суду може бути видалений той чи інший учасник справи. Після повернення цієї особи до зали судового засідання головуючий повідомляє її про показання цього свідка і надає можливість ставити йому питання.

5. Свідок, який не досяг шістнадцятирічного віку, після закінчення його допиту видаляється із зали судового засідання, крім випадків, коли суд визнав необхідною присутність цього свідка в залі судового засідання.

Стаття 233. Оголошення показань свідків

1. У разі відкладення розгляду справи показання свідків, зібрані за судовими дорученнями в порядку забезпечення доказів під час допиту їх за місцем проживання, або показання, дані ними у судовому засіданні, в якому було ухвалено скасоване рішення, повинні бути оголошені і досліджені в судовому засіданні, в якому ухвалено рішення, якщо участь цих свідків у новому судовому засіданні є неможливою. Учасники справи мають право висловити своє ставлення до цих показань і дати щодо них свої пояснення.

Стаття 234. Допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків

1. Якщо сторона, третя особа, їх представники заявляють, що факти, які мають значення для справи, їм відомі особисто, вони за їхньою згодою можуть бути допитані як свідки згідно із статтями 230-232 цього Кодексу.

Стаття 235. Дослідження письмових доказів

1. Письмові докази, у тому числі протоколи їх огляду, складені за судовим дорученням або в порядку забезпечення доказів, за клопотанням учасника справи оголошуються в судовому засіданні або пред’являються йому, а в разі необхідності - також свідкам, експертам, спеціалістам чи перекладачам для ознайомлення.

2. Учасники справи можуть давати свої пояснення з приводу цих доказів або протоколу їх огляду. Учасниками справи з приводу зазначених доказів можуть ставитися питання свідкам, а також експертам, спеціалістам.

Стаття 236. Оголошення і дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції

1. Зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути досліджений у відкритому судовому засіданні або оголошений за клопотанням учасника справи лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України.

Стаття 237. Дослідження речових та електронних доказів

1. Речові та електронні докази оглядаються судом або досліджуються ним іншим способом, а також пред’являються для ознайомлення особам, які беруть участь у справі, а в необхідних випадках - також експертам, спеціалістам і свідкам. Особи, яким пред’явлено для ознайомлення речові та електронні докази, можуть звернути увагу суду на ті чи інші обставини, пов’язані з оглядом. Ці заяви заносяться до протоколу судового засідання.

2. Протоколи огляду речових та електронних доказів, складені в порядку забезпечення доказів, виконання судового доручення або за результатами огляду доказів на місці, за клопотанням учасника справи оголошуються в судовому засіданні. Учасники справи можуть дати свої пояснення з приводу цих протоколів.

3. Учасники справи можуть ставити питання з приводу речових та електронних доказів свідкам, а також експертам, спеціалістам, які їх оглядали.

4. Електронні письмові документи досліджуються в порядку, передбаченому для дослідження письмових доказів.

Стаття 238. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження

1. Під час відтворення звукозапису, демонстрації відеозапису, що мають приватний характер, а також під час їх дослідження застосовуються правила цього Кодексу щодо оголошення і дослідження змісту особистого листування і телеграфних повідомлень.

2. Відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в судовому засіданні або в іншому приміщенні, спеціально підготовленому для цього, з відображенням у протоколі судового засідання особливостей оголошуваних матеріалів і зазначенням часу демонстрації. Після цього суд заслуховує пояснення учасників справи.

3. У разі потреби відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису можуть бути повторені повністю або у певній частині.

Стаття 239. Дослідження висновку експерта

1. Висновок експерта за клопотанням учасника справи оголошується в судовому засіданні.

2. Для роз’яснення і доповнення висновку експерту можуть бути поставлені питання. Першою питання ставить експертові особа, за заявою якої призначено експертизу, та її представник, а потім інші особи, які беруть участь у справі. Якщо експертизу призначено за клопотанням обох сторін, першим питання ставить експертові позивач і його представник.

3. Суд має право з’ясовувати суть відповіді експерта на питання учасників справи, а також ставити питання експерту після закінчення його допиту учасниками справи.

4. Викладені письмово і підписані експертом роз’яснення і доповнення висновку приєднуються до справи.

Стаття 240. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні

1. Суд відкладає розгляд справи у випадках, встановлених частиною другою статті 223 цього Кодексу.

2. Якщо спір, розгляд якого по суті розпочато, не може бути вирішено в даному судовому засіданні, судом може бути оголошено перерву в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість якої визначається відповідно до обставин, що її викликали, з наступною вказівкою про це в рішенні або ухвалі.

3. Про відкладення розгляду справи або перерву в судовому засіданні, місце, дату і час нового судового засідання або продовження судового засідання суд повідомляє під розписку учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, які були присутніми в судовому засіданні. Учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не прибули або яких суд вперше залучає до участі в судовому процесі, повідомляються про судове засідання в порядку, визначеному цим Кодексом.

{Частина третя статті 240 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. У разі відкладення розгляду справи суд повинен допитати свідків, які прибули. Тільки у виняткових випадках за ухвалою суду свідки не допитуються і викликаються знову.

5. Якщо розгляд справи було відкладено, суд продовжує провадження у справі зі стадії, на якій розгляд справи було відкладено. У випадку відкладення розгляду справи під час її розгляду по суті суд може почати розгляд справи по суті спочатку.

6. Якщо в судовому засіданні було оголошено перерву, провадження у справі після її закінчення продовжується зі стадії, на якій було оголошено перерву.

7. У справі про розірвання шлюбу суд може зупинити розгляд справи і призначити подружжю строк для примирення, який не може перевищувати шести місяців.

Стаття 241. Закінчення з’ясування обставин та перевірки їх доказами

1. Після з’ясування всіх обставин справи та перевірки їх доказами головуючий надає сторонам та іншим учасникам справи можливість дати додаткові пояснення, які можуть доповнити матеріали справи.

2. У зв’язку з додатковими поясненнями учасника справи суд може ставити питання іншим учасникам судового процесу.

3. Вислухавши додаткові пояснення і вирішивши заявлені при цьому клопотання учасників справи, суд постановляє ухвалу про закінчення з’ясування обставин справи та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

§ 4. Судові дебати та ухвалення рішення

Стаття 242. Судові дебати

1. У судових дебатах виступають з промовами (заключним словом) учасники справи. У цих промовах можна посилатися лише на обставини і докази, досліджені в судовому засіданні.

Кожному учаснику справи надається однаковий час для виступу з промовою в судових дебатах.

2. У судових дебатах першим надається слово позивачеві та його представникові.

3. Треті особи без самостійних вимог виступають у судових дебатах після особи, на стороні якої вони беруть участь.

4. Третя особа, яка заявила самостійні позовні вимоги щодо предмета спору, та її представник у судових дебатах виступають після сторін.

5. За клопотанням сторін і третіх осіб у судових дебатах можуть виступати лише їхні представники. Суд може зобов’язати учасника справи визначити, чи буде виступати з промовою тільки такий учасник чи тільки його представник.

6. Органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, виступають у судових дебатах першими. За ними виступають особи, в інтересах яких відкрито провадження у справі.

7. Тривалість судових дебатів визначається головуючим з урахуванням думки учасників справи виходячи з розумного часу для викладення промов. Головуючий може зупинити промовця лише тоді, коли він виходить за межі справи, що розглядається судом, або повторюється, або істотно виходить за визначені судом межі часу для викладення промов у судових дебатах. З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Стаття 243. Повернення до з’ясування обставин у справі

1. Якщо під час судових дебатів виникає необхідність з’ясування нових обставин, що мають значення для справи, або дослідження нових доказів, суд постановляє ухвалу про повернення до з’ясування обставин у справі. Після закінчення з’ясування обставин у справі та перевірки їх доказами судові дебати проводяться в загальному порядку.

Стаття 244. Вихід суду для ухвалення рішення

1. Після судових дебатів суд виходить до нарадчої кімнати (спеціально обладнаного для ухвалення судових рішень приміщення) для ухвалення рішення, оголосивши орієнтовний час його проголошення.

2. Якщо під час ухвалення рішення виникає потреба з’ясувати будь-яку обставину шляхом повторного допиту свідків або вчинення певної процесуальної дії, суд, не приймаючи рішення, постановляє ухвалу про поновлення судового розгляду.

3. Розгляд справи у випадку, встановленому частиною другою цієї статті, проводиться виключно в межах з’ясування обставин, що потребують додаткової перевірки.

4. Після закінчення поновленого розгляду справи суд залежно від його результатів відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і виходить до нарадчої кімнати для ухвалення рішення або, якщо вчинення необхідних процесуальних дій у даному судовому засіданні виявилося неможливим, оголошує перерву.

Стаття 245. Таємниця нарадчої кімнати

1. Під час ухвалення судового рішення ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який розглядає справу.

2. Під час перебування в нарадчій кімнаті суддя не має права розглядати інші судові справи.

3. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення у нарадчій кімнаті.

Стаття 246. Ухвалення рішення про судові витрати

1. Якщо сторона з поважних причин не може подати докази, що підтверджують розмір понесених нею судових витрат до закінчення судових дебатів у справі, суд за заявою такої сторони, поданою до закінчення судових дебатів у справі, може вирішити питання про судові витрати після ухвалення рішення по суті позовних вимог.

2. Для вирішення питання про судові витрати суд призначає судове засідання, яке проводиться не пізніше двадцяти днів з дня ухвалення рішення по суті позовних вимог.

3. У випадку, визначеному частиною другою цієї статті, суд ухвалює додаткове рішення в порядку, передбаченому статтею 270 цього Кодексу.

Глава 7. Фіксування судового процесу

Стаття 247. Фіксування судового засідання технічними засобами

1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу).

{Частина перша статті 247 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

2. Фіксування судового засідання технічним засобом здійснює секретар судового засідання. У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється.

3. Повне або часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи, або за ініціативою суду.

4. Технічний запис судового засідання та протокол судового засідання після закінчення судового засідання долучаються до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання та долучення його до матеріалів справи визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина четверта статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового процесу.

6. Розмір судового збору за видачу в електронній формі копії технічного запису судового засідання, в тому числі шляхом надання доступу до Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля) для його завантаження, встановлюється законом.

{Частина шоста статті 247 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

{Стаття 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 248. Протокол судового засідання

1. У судовому засіданні секретар судового засідання забезпечує ведення протоколу судового засідання, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

2. У протоколі судового засідання зазначаються такі відомості:

1) рік, місяць, число і місце судового засідання;

2) найменування суду, який розглядає справу, прізвища та ініціали судді, секретаря судового засідання;

3) справа, що розглядається, імена (найменування) сторін та інших учасників справи;

4) порядковий номер вчинення процесуальної дії;

5) назва процесуальної дії;

6) час вчинення процесуальної дії;

7) ухвали суду, постановлені в судовому засіданні, не виходячи до нарадчої кімнати;

8) інші відомості, визначені цим Кодексом.

3. Протокол судового засідання ведеться секретарем судового засідання та підписується ним невідкладно, але не пізніше наступного дня після судового засідання і приєднується до справи.

4. Під час здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, а також проведення судового засідання в режимі відеоконференції протокол судового засідання створюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Абзац перший частини четвертої статті 248 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Протокол судового засідання скріплюється електронним підписом секретаря судового засідання і приєднується до справи.

{Статтю 248 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 249. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд

1. Учасники справи мають право ознайомитися із технічним записом судового засідання, протоколом судового засідання та протягом п’яти днів з дня проголошення рішення у справі подати до суду письмові зауваження щодо неповноти або неправильності їх запису.

2. Головуючий розглядає зауваження щодо технічного запису судового засідання та протоколу судового засідання, про що постановляє відповідну ухвалу.

3. У разі пропуску строку подання зауважень і відсутності підстав для його поновлення головуючий залишає їх без розгляду.

4. Зауваження щодо технічного запису судового засідання чи протоколу судового засідання повинні бути розглянуті не пізніше п’яти днів з дня їх подання.

Стаття 250. Порядок складання та оформлення протоколів про окремі процесуальні дії

1. Під час вчинення окремої процесуальної дії поза судовим засіданням складається протокол. При його складанні можуть застосовуватися технічні засоби.

2. У протоколі вчинення окремої процесуальної дії зазначаються такі відомості:

1) рік, місяць, число і місце вчинення процесуальної дії;

2) час початку вчинення процесуальної дії;

3) найменування суду, який розглядає справу, прізвища та ініціали судді, секретаря судового засідання;

4) справа, що розглядається, імена (найменування) учасників справи;

5) відомості про явку учасників справи, експертів, спеціалістів, перекладачів, свідків;

6) відомості про роз’яснення сторонам та іншим учасникам справи їхніх процесуальних прав та обов’язків;

7) усі розпорядження головуючого та постановлені ухвали, дані про застосування технічних засобів фіксування судового процесу;

8) заяви і клопотання сторін та інших учасників справи;

9) основний зміст пояснень сторін, третіх осіб, їх представників та інших учасників справи, а також показання свідків, усне роз’яснення експертами своїх висновків і відповідей на поставлені їм додаткові питання; консультацій та висновків спеціалістів;

10) докази, а в разі якщо докази не додаються до справи, - номер, дата та зміст письмових доказів, опис доказів;

11) час закінчення вчинення процесуальної дії;

12) інші відомості, визначені цим Кодексом.

3. Протокол повинен бути оформлений не пізніше наступного дня після вчинення окремої процесуальної дії.

4. Протокол підписується головуючим та секретарем судового засідання, приєднується до справи і зберігається в установленому порядку разом з її матеріалами.

5. Письмові зауваження з приводу неповноти або неправильності протоколу вчинення окремої процесуальної дії подаються до суду протягом п’яти днів з дня його підписання та розглядаються судом в порядку, встановленому статтею 249 цього Кодексу.

Глава 8. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду

Стаття 251. Обов’язок суду зупинити провадження у справі

1. Суд зобов’язаний зупинити провадження у справі у разі:

1) смерті або оголошення фізичної особи померлою, яка була стороною у справі, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво;

2) перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;

3) призначення або заміни законного представника у випадках, передбачених статтею 63 цього Кодексу;

4) надання сторонам у справі про розірвання шлюбу строку для примирення;

4^{1}) звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв’язку з проведенням медіації;

{Частину першу статті 251 доповнено пунктом 4^{1} згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

5) прийняття рішення про врегулювання спору за участю судді;

6) об’єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; суд не може посилатися на об’єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду.

2. З питань, зазначених у цій статті, суд постановляє ухвалу.

Стаття 252. Право суду зупинити провадження у справі

1. Суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадках:

1) перебування учасника справи на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі;

2) захворювання учасника справи, підтвердженого медичною довідкою, що виключає можливість явки до суду протягом тривалого часу;

3) перебування учасника справи у довгостроковому службовому відрядженні;

4) розшуку відповідача в разі неможливості розгляду справи за його відсутності;

5) призначення судом експертизи;

6) направлення судового доручення щодо збирання доказів у порядку, встановленому статтею 87 цього Кодексу;

{Пункт 7 частини першої статті 252 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави;

9) прийняття ухвали про тимчасове вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом;

10) перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (у іншій справі) у касаційному порядку палатою, об’єднаною палатою, Великою Палатою Верховного Суду.

2. Не допускається зупинення провадження у справі про стягнення аліментів з підстави наявності спору про батьківство (материнство), визначення місця проживання дитини, про участь одного з батьків або родичів у вихованні дитини, спілкуванні з дитиною.

3. Суд не зупиняє провадження у випадках, встановлених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, якщо відсутня сторона веде справу через свого представника.

4. З питань, зазначених у цій статті, суд постановляє ухвалу.

Стаття 253. Строки, на які зупиняється провадження у справі

1. Провадження у справі зупиняється у випадках, встановлених:

1) пунктами 1, 3 частини першої статті 251 цього Кодексу, - до залучення до участі у справі правонаступника чи законного представника;

2) пунктом 2 частини першої статті 251 цього Кодексу, - до припинення перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;

3) пунктом 4 частини першої статті 251 цього Кодексу, - до закінчення строку для примирення, визначеного судом;

3[1]) пунктом 4[1] частини першої статті 251 цього Кодексу - на час проведення медіації, але не більше дев’яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі;

{Частину першу статті 253 доповнено пунктом 3[1] згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

4) пунктом 5 частини першої статті 251 цього Кодексу, - до припинення врегулювання спору за участі судді;

5) пунктом 6 частини першої статті 251 цього Кодексу, - до набрання законної сили судовим рішенням, від якого залежить вирішення справи;

6) пунктами 1 та 3 частини першої статті 252 цього Кодексу, - до припинення перебування на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі; у службовому відрядженні;

7) пунктом 2 частини першої статті 252 цього Кодексу, - на час хвороби учасника справи;

{Пункт 7 частини першої статті 253 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

8) пунктом 4 частини першої статті 252 цього Кодексу, - до розшуку відповідача;

9) пунктом 5 частини першої статті 252 цього Кодексу, - на час проведення експертизи;

10) пунктом 6 частини першої статті 252 цього Кодексу, - до надходження відповіді від суду на доручення щодо збирання доказів;

{Пункт 11 частини першої статті 253 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

12) пунктом 8 частини першої статті 252 цього Кодексу, - до надходження відповіді від іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави на судове доручення про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів;

13) пунктом 9 частини першої статті 252 цього Кодексу, - до закінчення виконавчого провадження з вилучення доказів для дослідження судом;

14) пунктом 10 частини першої статті 252 цього Кодексу, - до закінчення перегляду в касаційному порядку.

Стаття 254. Поновлення провадження у справі

1. Провадження у справі поновлюється за клопотанням учасників справи або за ініціативою суду не пізніше десяти днів з дня отримання судом повідомлення про усунення обставин, що викликали його зупинення. Про поновлення провадження у справі суд постановляє ухвалу.

2. З дня поновлення провадження у справі перебіг процесуальних строків продовжується.

3. Провадження у справі продовжується зі стадії, на якій його було зупинено.

Стаття 255. Підстави закриття провадження у справі

1. Суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо:

1) справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства;

2) відсутній предмет спору;

3) набрали законної сили рішення суду або ухвала суду про закриття провадження у справі, ухвалені або постановлені з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами;

4) позивач відмовився від позову і відмова прийнята судом;

5) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена судом;

6) суд встановить обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження у справі відповідно до пунктів 4, 5 частини першої статті 186 цього Кодексу;

7) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено юридичну особу, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;

8) після відкриття провадження у справі між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до третейського суду, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

2. Про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, а також вирішує питання про розподіл між сторонами судових витрат, повернення судового збору з державного бюджету.

3. Ухвала суду про закриття провадження у справі може бути оскаржена.

Стаття 256. Наслідки закриття провадження у справі

1. Якщо провадження у справі закривається з підстави, визначеної пунктом 1 частини першої статті 255 цього Кодексу, суд повинен роз’яснити позивачеві, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи. Суд апеляційної або касаційної інстанції повинен також роз’яснити позивачеві про наявність у нього права протягом десяти днів з дня отримання ним відповідної постанови звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією, крім випадків об’єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства. Заява подається до суду, який прийняв постанову про закриття провадження у справі.

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку господарського чи адміністративного судочинства, провадження у справі не

може бути закрите з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої статті 255 цього Кодексу.

{Частина перша статті 256 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. У разі закриття провадження у справі повторне звернення до суду з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав не допускається. Наявність ухвали про закриття провадження у зв’язку з прийняттям відмови позивача від позову не позбавляє відповідача в цій справі права на звернення до суду за вирішенням цього спору.

Стаття 257. Залишення позову без розгляду

1. Суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо:

1) позов подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності;

2) позовну заяву від імені заінтересованої особи подано особою, яка не має повноважень на ведення справи;

3) належним чином повідомлений позивач повторно не з’явився у підготовче засідання чи в судове засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез’явлення не перешкоджає розгляду справи;

{Пункт 3 частини першої статті 257 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

5) позивач до початку розгляду справи по суті подав заяву про залишення позову без розгляду;

6) між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до третейського суду, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;

7) дієздатна особа, в інтересах якої у встановлених законом випадках відкрито провадження у справі за заявою іншої особи, не підтримує заявлених вимог і від неї надійшла відповідна заява;

8) провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у статтях 175 і 177 цього Кодексу, та не було сплачено судовий збір і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк;

9) позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору;

10) позивач у визначений судом строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат відповідача і відповідач подав заяву про залишення позову без розгляду;

11) після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

12) між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення суду іншої держави, якщо право укласти таку угоду передбачене законом або міжнародним договором України, за винятком випадків, якщо суд визнає, що така угода суперечить закону або міжнародному договору України, є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

2. Особа, позов якої залишено без розгляду, після усунення умов, що були підставою для залишення заяви без розгляду, має право звернутися до суду повторно.

3. В ухвалі про залишення позову без розгляду можуть бути вирішені питання про розподіл між сторонами судових витрат, про повернення судового збору з державного бюджету.

Глава 9. Судові рішення

Стаття 258. Види судових рішень

1. Судовими рішеннями є:

1) ухвали;

2) рішення;

3) постанови;

4) судові накази.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал.

3. Розгляд справи по суті судом першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду.

4. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку закінчується прийняттям постанови.

5. У випадках, передбачених цим Кодексом, судовий розгляд закінчується постановленням ухвали чи видачею судового наказу.

Стаття 259. Порядок ухвалення судових рішень

1. Суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду.

2. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу.

3. Якщо в одному провадженні об'єднані кілька взаємопов'язаних самостійних вимог, суд може ухвалити щодо будь-якої вимоги часткове рішення та продовжити провадження в частині невирішених вимог. Якщо за вимогами, об'єднаними в одне провадження, відповідачем є одна особа, ухвалення часткового рішення не допускається у разі обґрунтованих заперечень з боку відповідача.

Суд може вирішити питання розподілу судових витрат у додатковому рішенні після ухвалення рішення за результатами розгляду справи по суті.

4. Ухвали суду, які оформлюються окремим документом, постановляються в нарадчій кімнаті, інші ухвали суд може постановити, не виходячи до нарадчої кімнати.

5. Ухвали суду, постановлені окремим документом, підписуються суддею (суддями) і приєднуються до справи. Ухвали, постановлені судом, не виходячи до нарадчої кімнати, заносяться до протоколу судового засідання.

6. У виняткових випадках залежно від складності справи складання повного рішення (постанови) суду може бути відкладено на строк не більш як десять днів, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - не більш як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи.

Складання повного тексту ухвали, залежно від складності справи, може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.

Судове рішення, що містить вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи.

7. Виправлення в рішеннях і ухвалах повинні бути застережені перед підписом судді.

8. Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Судові рішення викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). На судове рішення, викладене в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис судді (у разі колегіального розгляду - кваліфіковані електронні підписи всіх суддів, що входять до складу колегії).

{Абзац другий частини восьмої статті 259 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина восьма статті 259 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

{Стаття 259 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 260. Зміст ухвали суду

1. Ухвала, що викладається окремим документом, складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її постановлення;

б) найменування суду, прізвища та ініціалів судді (суддів);

в) імен (найменувань) учасників справи;

2) описової частини із зазначенням суті клопотання та імені (найменування) особи, яка його заявила, чи іншого питання, що вирішується ухвалою;

3) мотивувальної частини із зазначенням мотивів, з яких суд дійшов висновків, і закону, яким керувався суд, постановляючи ухвалу;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновків суду;

б) строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. Ухвала, постановлена відповідно до статей 460, 479 та 487 цього Кодексу, також повинна відповідати вимогам, що містяться у зазначених статтях.

Стаття 261. Набрання ухвалою законної сили

1. Ухвала набирає законної сили негайно після її проголошення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

2. Ухвали, що постановлені судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, набирають законної сили з моменту їх підписання суддею (суддями).

Стаття 262. Окрема ухвала суду

1. Суд, виявивши при вирішенні спору порушення законодавства або недоліки в діяльності юридичної особи, державних чи інших органів, інших осіб, постановляє окрему ухвалу, незалежно від того, чи є вони учасниками судового процесу.

2. Суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов’язків, неналежного виконання професійних обов’язків (в тому числі, якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором.

3. Суд може постановити окрему ухвалу щодо державного виконавця, іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця та направити її органам, до повноважень яких належить притягнення таких осіб до дисциплінарної відповідальності, або органу досудового розслідування, якщо суд дійде висновку про наявність в діях (бездіяльності) таких осіб ознак кримінального правопорушення.

4. Суд постановляє окрему ухвалу щодо свідка, експерта чи перекладача у разі виявлення під час розгляду справи відповідно неправдивих показань, неправдивого висновку експерта чи неправильного перекладу, підробки доказів та направляє її прокурору чи органу досудового розслідування.

5. В окремій ухвалі суд має зазначити закон чи інший нормативно-правовий акт (у тому числі його статтю, пункт тощо), вимоги якого порушено, і в чому саме полягає порушення.

6. Окрема ухвала надсилається відповідним юридичним та фізичним особам, державним та іншим органам, посадовим особам, які за своїми повноваженнями повинні усунути виявлені судом недоліки чи порушення чи запобігти їх повторенню. Окрема ухвала щодо прокурора або адвоката надсилається органу, до повноважень якого належить притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора або адвоката відповідно.

7. З метою забезпечення виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, суд встановлює у ній строк для надання відповіді залежно від змісту вказівок та терміну, необхідного для їх виконання.

8. Окрему ухвалу може бути постановлено судом першої інстанції, судами апеляційної чи касаційної інстанції.

9. Окрема ухвала може бути оскаржена особами, яких вона стосується. Окрема ухвала Верховного Суду оскарженню не підлягає.

10. Суд вищої інстанції може постановити окрему ухвалу в разі допущення судом нижчої інстанції порушення норм матеріального або процесуального права, незалежно від того, чи є такі порушення підставою для скасування або зміни судового рішення. Такі самі повноваження має Велика Палата Верховного Суду щодо питань передачі справ на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

11. Окрема ухвала стосовно порушення законодавства, яке містить ознаки кримінального правопорушення, надсилається прокурору або органу досудового розслідування, які повинні надати суду відповідь про вжиті ними заходи у визначений в окремій ухвалі строк. За відповідним клопотанням прокурора або органу досудового розслідування вказаний строк може бути продовжено.

Стаття 263. Законність і обґрунтованість судового рішення

1. Судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

2. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

3. Судове рішення має відповідати завданню цивільного судочинства, визначеному цим Кодексом.

4. При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

5. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з’ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

6. Якщо одна із сторін визнала пред’явлену до неї позовну вимогу під час судового розгляду повністю або частково, рішення щодо цієї сторони ухвалюється судом згідно з таким визнанням, якщо це не суперечить вимогам статті 206 цього Кодексу.

Стаття 264. Питання, які вирішує суд під час ухвалення рішення суду

1. Під час ухвалення рішення суд вирішує такі питання:

1) чи мали місце обставини (факти), якими обґрунтовувалися вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються;

2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження;

3) які правовідносини сторін випливають із встановлених обставин;

4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин;

5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити;

6) як розподілити між сторонами судові витрати;

7) чи є підстави допустити негайне виконання судового рішення;

8) чи є підстави для скасування заходів забезпечення позову.

2. При ухваленні рішення суд не може виходити за межі позовних вимог.

3. Ухвалюючи рішення у справі, суд, за заявою позивача, поданою до закінчення підготовчого провадження, може визнати недійсним повністю чи у певній частині пов’язаний із предметом спору правочин, який суперечить закону, якщо позивач доведе, що він не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви із не залежних від нього причин.

Стаття 265. Зміст рішення суду

1. Рішення суду складається з вступної, описової, мотивувальної і резолютивної частин.

2. У вступній частині рішення зазначаються:

1) дата і місце його ухвалення;

2) найменування суду;

3) прізвище та ініціали судді або склад колегії суддів;

4) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;

5) номер справи;

6) ім’я (найменування) сторін та інших учасників справи;

7) вимоги позивача;

8) прізвища та ініціали представників учасників справи.

3. В описовій частині рішення зазначаються:

1) стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача;

2) заяви, клопотання;

3) інші процесуальні дії у справі (забезпечення доказів, вжиття заходів забезпечення позову, зупинення і поновлення провадження тощо).

4. У мотивувальній частині рішення зазначаються:

1) фактичні обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини;

2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення;

3) мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, крім випадку, якщо аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику;

4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду;

5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;

6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування.

5. У резолютивній частині рішення зазначаються:

1) висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог;

2) розподіл судових витрат;

3) строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження;

4) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків сторін (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України;

6. Висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог не може залежати від настання або ненастання певних обставин (умовне рішення).

7. У разі необхідності в резолютивній частині також вказується про:

1) порядок і строк виконання рішення;

2) надання відстрочення або розстрочення виконання рішення;

3) забезпечення виконання рішення;

4) повернення судового збору;

5) призначення судового засідання для вирішення питання про судові витрати, дату, час і місце його проведення; строк для подання стороною, за клопотанням якої таке судове засідання проводиться, доказів щодо розміру понесених нею судових витрат;

6) дату складення повного судового рішення.

8. При розгляді первісного і зустрічного позовів та при розгляді позову третьої особи з самостійними вимогами у рішенні вказуються результати розгляду кожного з позовів.

9. У спорі, що виник при укладанні або зміні договору, в резолютивній частині вказується рішення з кожної спірної умови договору, а у спорі про спонукання укласти договір - умови, на яких сторони зобов’язані укласти договір, з посиланням на поданий позивачем проект договору.

10. Суд, приймаючи рішення про стягнення боргу, на який нараховуються відсотки або пеня, може зазначити в рішенні про нарахування відповідних відсотків або пені до моменту виконання рішення з урахуванням приписів законодавства України, що регулюють таке нарахування.

11. Остаточна сума відсотків (пені) у такому випадку розраховується за правилами, визначеними у рішенні суду, органом (особою), який здійснює примусове виконання рішення суду і відповідні дії (рішення) якого можуть бути оскаржені в порядку, передбаченому розділом VII цього Кодексу.

12. У разі часткового задоволення первісного і зустрічного позовів про стягнення грошових сум суд проводить зустрічне зарахування таких сум та стягує різницю між ними на користь сторони, якій присуджено більшу грошову суму.

13. У разі визнання судом недійсним кредитного договору, в якому виконання зобов’язання позичальника забезпечено заставою майна, а також у разі визнання недійсним договору застави, яким забезпечується виконання позичальником своїх зобов’язань за кредитним договором, суд накладає на таке майно арешт. Такий арешт може бути скасовано з підстав, передбачених законом.

Стаття 266. Рішення суду на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів

1. Суд, ухвалюючи рішення на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, повинен зазначити, в якій частині рішення стосується кожного з них, або зазначити, що обов’язок чи право стягнення є солідарним.

Стаття 267. Визначення порядку і строку виконання рішення суду, забезпечення його виконання

1. Суд, який ухвалив рішення, може визначити порядок його виконання, надати відстрочення або розстрочення виконання, вжити заходів для забезпечення його виконання, про що зазначає в рішенні.

2. Забезпечення виконання рішення здійснюється в порядку забезпечення позову. Забезпечення виконання рішення скасовується після повного виконання відповідачем рішення суду.

Стаття 268. Проголошення судового рішення

1. Рішення суду проголошується у судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, публічно, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Суд може проголосити лише вступну та резолютивну частини рішення суду.

2. При проголошенні рішення суду суддя не оголошує такі відомості щодо учасників справи:

1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв’язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;

2) реєстраційні номери транспортних засобів;

3) номери рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачів платіжних послуг, номери платіжних карток, електронних гаманців в емітентах електронних грошей;

{Пункт 3 частини другої статті 268 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

4) інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

3. Головуючий у судовому засіданні роз’яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження.

4. У разі неявки всіх учасників справи у судове засідання, яким завершується розгляд справи, або розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, суд підписує рішення без його проголошення.

5. Датою ухвалення рішення є дата його проголошення (незалежно від того, яке рішення проголошено - повне чи скорочене). Датою ухвалення рішення, ухваленого за відсутності учасників справи, є дата складення повного судового рішення.

6. У разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин рішення суд повідомляє, коли буде складено повне рішення.

7. Рішення суду (повне або скорочене) підписується всім складом суду у день його складення і додається до справи.

8. Після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення, крім випадків, визначених цим Кодексом.

9. Ухвали суду проголошуються негайно після їх постановлення за правилами проголошення рішень суду.

10. В ухвалі, яку суд постановляє без виходу до нарадчої кімнати, оголошуються висновок суду та мотиви, з яких суд дійшов такого висновку.

Стаття 269. Виправлення описок та арифметичних помилок у судовому рішенні

1. Суд може з власної ініціативи або за заявою учасників справи виправити допущені в рішенні чи ухвалі описки чи арифметичні помилки.

2. Питання про внесення виправлень вирішується без повідомлення учасників справи, про що постановляється ухвала. За ініціативою суду питання про внесення виправлень вирішується в судовому засіданні за участю учасників справи, проте їхня неявка не перешкоджає розгляду питання про внесення виправлень.

3. Заява про внесення виправлень розглядається протягом десяти днів після її надходження.

4. Ухвала про внесення виправлень надсилається всім особам, яким видавалося чи надсилалося судове рішення, що містить описки чи арифметичні помилки.

Стаття 270. Додаткове рішення суду

1. Суд, що ухвалив рішення, може за заявою учасників справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо:

1) стосовно певної позовної вимоги, з приводу якої сторони подавали докази і давали пояснення, не ухвалено рішення;

2) суд, вирішивши питання про право, не зазначив точної грошової суми, присудженої до стягнення, або майно, яке підлягає передачі, або дії, що треба виконати;

3) судом не вирішено питання про судові витрати;

4) суд не допустив негайного виконання рішення у випадках, встановлених статтею 430 цього Кодексу.

2. Заяву про ухвалення додаткового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання рішення.

3. Суд, що ухвалив рішення, ухвалює додаткове судове рішення в тому самому складі протягом десяти днів із дня надходження відповідної заяви. Додаткове судове рішення ухвалюється в тому самому порядку, що й судове рішення.

4. У разі необхідності суд може викликати сторони або інших учасників справи в судове засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

5. Додаткове рішення або ухвалу про відмову в прийнятті додаткового рішення може бути оскаржено.

Стаття 271. Роз’яснення судового рішення

1. За заявою учасників справи, державного виконавця, приватного виконавця суд роз’яснює судове рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення.

2. Подання заяви про роз’яснення судового рішення допускається, якщо судове рішення ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред’явлене до примусового виконання.

3. Суд розглядає заяву про роз’яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судове рішення, протягом десяти днів з дня її надходження. У разі необхідності суд може викликати учасників справи, державного чи приватного виконавця

в судове засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розглядові заяви про роз’яснення рішення.

4. Про роз’яснення або відмову у роз’ясненні судового рішення суд постановляє ухвалу, яку може бути оскаржено.

Стаття 272. Вручення судового рішення

1. Копії повного судового рішення вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення.

2. У разі проголошення тільки скороченого (вступної та резолютивної частин) судового рішення, учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, за їхньою заявою негайно після його проголошення видаються копії скороченого судового рішення.

3. У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення протягом двох днів з дня його складення в електронній формі у порядку, встановленому законом, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина третя статті 272 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. За заявою учасника справи копія повного судового рішення вручається йому під розписку безпосередньо в суді.

5. Учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судове рішення було ухвалено поза межами судового засідання чи без повідомлення (виклику) учасників справи, копія судового рішення надсилається протягом двох днів з дня його складення у повному обсязі в електронній формі у порядку, визначеному законом, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина п'ята статті 272 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Днем вручення судового рішення є:

1) день вручення судового рішення під розписку;

2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення до електронного кабінету особи;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення;

4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо судове рішення надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, судове рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення.

{Частина шоста статті 272 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

7. Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що її вручено й особі, яку він представляє.

8. Якщо судовим рішенням відповідачеві заборонено вчиняти певні дії або накладено арешт на його майно і виконання такого рішення потребуватиме вчинення дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами, в тому числі внесення записів до відповідних реєстрів, копія такого судового рішення також надсилається судом цим органам та (або) особам у порядку та строки, визначені цією статтею для негайного виконання.

Копія судового рішення про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, яке набрало законної сили, також надсилається судом відповідному державному органу, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, державному чи виборному органу, уповноваженому на прийняття рішення щодо звільнення або припинення повноважень особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, якої стосується відповідне судове рішення про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

{Частину восьму статті 272 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

9. Копії судових рішень можуть бути видані повторно за заявою особи у порядку, встановленому законодавством.

10. Судові рішення відповідно до цієї статті вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

11. Якщо учасник справи має електронний кабінет, суд надсилає всі судові рішення такому учаснику в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами. У разі відсутності в учасника справи електронного кабінету суд надсилає всі судові рішення такому учаснику в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина одинадцята статті 272 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

12. Особа, яка не брала участі у справі, але щодо якої суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, може отримати в суді, який розглядав справу як суд першої інстанції, копію рішення, що є в матеріалах цієї справи, ухваленого судом будь-якої інстанції.

Стаття 273. Набрання рішенням суду законної сили

1. Рішення суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо апеляційну скаргу не було подано.

2. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

3. Якщо справу розглянуто за заявою осіб, визначених частиною другою статті 4 цього Кодексу, рішення суду, що набрало законної сили, є обов'язковим для особи, в інтересах якої було розпочато справу.

4. Якщо після набрання рішенням суду законної сили, яким з відповідача присуджені періодичні платежі, зміняться обставини, що впливають на визначені розміри платежів, їх тривалість чи припинення, кожна сторона має право шляхом пред'явлення нового позову вимагати зміни розміру, строків платежів або звільнення від них.

Глава 10. Розгляд справ у порядку спрощеного провадження

Стаття 274. Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження

1. У порядку спрощеного позовного провадження розглядаються справи:

1) малозначні справи;

2) що виникають з трудових відносин;

3) про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд.

{Частину першу статті 274 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. У порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті.

3. При вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує:

1) ціну позову;

2) значення справи для сторін;

3) обраний позивачем спосіб захисту;

4) категорію та складність справи;

5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо;

6) кількість сторін та інших учасників справи;

7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес;

8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

4. В порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах:

1) що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, розірвання шлюбу та поділ майна подружжя;

{Пункт 1 частини четвертої статті 274 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2) щодо спадкування;

3) щодо приватизації державного житлового фонду;

4) щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування відповідно до глави 12 цього розділу;

5) в яких ціна позову перевищує двісті п’ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

{Пункт 5 частини четвертої статті 274 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

6) інші вимоги, об’єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 1-5 цієї частини.

5. Суд відмовляє у розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження або постановляє ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, якщо після прийняття судом до розгляду заяви позивача про збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову відповідна справа не може бути розглянута за правилами спрощеного позовного провадження.

Стаття 275. Строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження

1. Суд розглядає справи у порядку спрощеного позовного провадження протягом розумного строку, але не більше шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі.

Стаття 276. Клопотання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження

1. Клопотання позивача про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження подається у письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або може міститися у ній.

2. Таке клопотання має стосуватися розгляду в порядку спрощеного позовного провадження всієї справи і не може стосуватися лише певної частини позовних вимог, інакше суд не приймає його до розгляду, про що зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Стаття 277. Вирішення питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження

1. Питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі.

2. У випадку, передбаченому частиною другою статті 274 цього Кодексу, за наслідками розгляду відповідного клопотання позивача суд з урахуванням конкретних обставин справи може:

1) задовольнити клопотання та визначити строк відповідачу для подання заяви із запереченнями щодо розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження; або

2) відмовити в задоволенні клопотання та розглянути справу за правилами загального позовного провадження.

3. Якщо суд за результатами розгляду клопотання позивача дійде висновку про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження, він зазначає про це в ухвалі про відкриття провадження у справі.

4. Якщо відповідач в установлений судом строк подасть заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, суд залежно від обґрунтованості заперечень відповідача постановляє ухвалу про:

1) залишення заяви відповідача без задоволення;

2) розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

5. Якщо відповідач не подасть у встановлений судом строк такі заперечення, він має право ініціювати перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження лише у випадку, якщо доведе, що пропустив строк з поважних причин.

6. Якщо суд вирішив розглянути справу в порядку спрощеного позовного провадження, але в подальшому постановив ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, розгляд справи починається зі стадії відкриття провадження у справі. У такому випадку повернення до розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження не допускається.

7. Частини друга - шоста цієї статті не застосовуються, якщо відповідно до цього Кодексу справа підлягає розгляду тільки в порядку спрощеного провадження.

Стаття 278. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні

1. Відзив подається протягом п’ятнадцяти днів із дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі.

2. Позивач має право подати до суду відповідь на відзив, а відповідач - заперечення протягом строків, встановлених судом в ухвалі про відкриття провадження у справі.

3. Треті особи мають право подати пояснення щодо позову в строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, а щодо відзиву - протягом десяти днів із дня його отримання.

Стаття 279. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження

1. Розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі.

2. Розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження починається з відкриття першого судового засідання або через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі, якщо судове засідання не проводиться.

{Частина друга статті 279 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Якщо для розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження відповідно до цього Кодексу судове засідання не проводиться, процесуальні дії, строк вчинення яких відповідно до цього Кодексу обмежений першим судовим засіданням у справі, можуть вчинятися протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

Підготовче засідання при розгляді справи у порядку спрощеного провадження не проводиться.

{Частина третя статті 279 в редакції Закону № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Перше судове засідання у справі проводиться не пізніше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі. За клопотанням сторони суд може відкласти розгляд справи з метою надання додаткового часу для подання відповіді на відзив та (або) заперечення, якщо вони не подані до першого судового засідання з поважних причин.

5. Суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше. За клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

6. Суд може відмовити в задоволенні клопотання сторони про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін за одночасного існування таких умов:

1) предметом позову є стягнення грошової суми, розмір якої не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають проведення судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи.

7. Клопотання про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін відповідач має подати в строк для подання відзиву, а позивач - разом з позовом або не пізніше п’яти днів з дня отримання відзиву.

8. При розгляді справи у порядку спрощеного провадження суд досліджує докази і письмові пояснення, викладені у заявах по суті справи, а у випадку розгляду справи з повідомленням (викликом) учасників справи - також заслуховує їх усні пояснення та показання свідків. Судові дебати не проводяться.

Глава 11. Заочний розгляд справи

Стаття 280. Умови проведення заочного розгляду справи

1. Суд може ухвалити заочне рішення на підставі наявних у справі доказів за одночасного існування таких умов:

1) відповідач належним чином повідомлений про дату, час і місце судового засідання;

2) відповідач не з’явився в судове засідання без поважних причин або без повідомлення причин;

3) відповідач не подав відзив;

4) позивач не заперечує проти такого вирішення справи.

2. У разі участі у справі кількох відповідачів заочний розгляд справи можливий у випадку неявки в судове засідання всіх відповідачів.

3. У разі зміни позивачем предмета або підстави позову, зміни розміру позовних вимог суд відкладає судовий розгляд для повідомлення про це відповідача.

Стаття 281. Порядок заочного розгляду справи

1. Про заочний розгляд справи суд постановляє ухвалу.

2. Розгляд справи і ухвалення рішення проводяться за правилами загального чи спрощеного позовного провадження з особливостями, встановленими цією главою.

Стаття 282. Форма і зміст заочного рішення

1. За формою і змістом заочне рішення повинно відповідати вимогам, встановленим статтями 263 і 265 цього Кодексу, і, крім цього, у ньому має бути зазначено строк і порядок подання заяви про його перегляд.

Стаття 283. Повідомлення про заочне рішення

1. Відповідачам, які не з’явилися в судове засідання, направляється копія заочного рішення в порядку, передбаченому статтею 272 цього Кодексу.

Стаття 284. Порядок і строк подання заяви про перегляд заочного рішення

1. Заочне рішення може бути переглянуте судом, що його ухвалив, за письмовою заявою відповідача.

2. Заяву про перегляд заочного рішення може бути подано протягом тридцяти днів з дня його проголошення.

3. Учасник справи, якому повне заочне рішення суду не було вручене у день його проголошення, має право на поновлення пропущеного строку на подання заяви про його перегляд - якщо така заява подана протягом двадцяти днів з дня вручення йому повного заочного рішення суду.

4. Строк на подання заяви про перегляд заочного рішення може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин.

Стаття 285. Форма і зміст заяви про перегляд заочного рішення

1. Заява про перегляд заочного рішення повинна бути подана у письмовій формі.

2. У заяві про перегляд заочного рішення повинно бути зазначено:

1) найменування суду, який ухвалив заочне рішення;

2) ім'я (найменування) відповідача або його представника, які подають заяву, їх місце проживання чи місцезнаходження, номер засобу зв'язку, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 285 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обставини, що свідчать про поважність причин неявки в судове засідання та (або) неповідомлення їх суду, а також причин неподання відзиву, і докази про це;

4) посилання на докази, якими відповідач обґрунтовує свої заперечення проти вимог позивача;

5) клопотання про перегляд заочного рішення;

6) перелік доданих до заяви матеріалів.

3. Заява про перегляд заочного рішення підписується особою, яка її подає.

4. До заяви про перегляд заочного рішення додаються її копії за кількістю учасників справи та копії всіх доданих до неї матеріалів, крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії та копій доданих матеріалів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 285 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. До заяви про перегляд заочного рішення, поданої представником відповідача, додається довіреність або інший документ, який підтверджує його повноваження.

6. До заяви про перегляд заочного рішення додається документ про сплату судового збору.

7. До заяви про перегляд заочного рішення додаються докази, на які посилається заявник.

8. До неналежно оформленої заяви про перегляд заочного рішення, а також до заяви, поданої особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

{Частина восьма статті 285 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 286. Дії суду після прийняття заяви про перегляд заочного рішення

1. Прийнявши належно оформлену заяву про перегляд заочного рішення, суд невідкладно надсилає її копію та копії доданих до неї матеріалів іншим учасникам справи. Одночасно суд повідомляє учасникам справи про дату, час і місце розгляду заяви.

2. Заява про перегляд заочного рішення повинна бути розглянута протягом п’ятнадцяти днів з дня її надходження.

Стаття 287. Порядок розгляду заяви про перегляд заочного рішення

1. Заява про перегляд заочного рішення розглядається в судовому засіданні. Неявка осіб, належним чином повідомлених про дату, час і місце засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

2. Головуючий відкриває судове засідання і з’ясовує, хто з учасників справи з’явився, встановлює їх особу, перевіряє повноваження представників, після чого повідомляє зміст заяви і з’ясовує думку сторін та інших учасників справи щодо вимог про перегляд заочного рішення.

3. У результаті розгляду заяви про перегляд заочного рішення суд може своєю ухвалою:

1) залишити заяву без задоволення;

2) скасувати заочне рішення і призначити справу до розгляду за правилами загального чи спрощеного позовного провадження.

4. У разі залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення заочне рішення може бути оскаржене в загальному порядку, встановленому цим Кодексом. У цьому разі строк на апеляційне оскарження рішення починає відраховуватися з дати постановлення ухвали про залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення.

Стаття 288. Скасування та оскарження заочного рішення

1. Заочне рішення підлягає скасуванню, якщо судом буде встановлено, що відповідач не з’явився в судове засідання та (або) не повідомив про причини неявки, а також не подав відзив на позовну заяву з поважних причин, і докази, на які він посилається, мають істотне значення для правильного вирішення справи.

2. Позивач має право оскаржити заочне рішення в загальному порядку, встановленому цим Кодексом.

3. Повторне заочне рішення позивач та відповідач можуть оскаржити в загальному порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 289. Законна сила заочного рішення

1. Заочне рішення набирає законної сили, якщо протягом строків, встановлених цим Кодексом, не подані заява про перегляд заочного рішення або апеляційна скарга, або якщо рішення залишено в силі за результатами апеляційного розгляду справи.

Глава 12. Особливості позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави

{Назва глави 12 розділу III в редакції Закону № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 290. Пред’явлення позову про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави

1. Позов про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави подається та представництво держави в суді здійснюється прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. У справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави щодо активів працівника Національного антикорупційного бюро України, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури чи активів, набутих іншими особами в передбачених цією статтею випадках, звернення до суду та представництво держави в суді здійснюються прокурорами Генеральної прокуратури України за дорученням Генерального прокурора.

2. Позов пред’являється щодо:

активів, набутих після дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів", якщо різниця між їх вартістю і законними доходами особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у п’ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день набрання чинності зазначеним Законом, але не перевищує межу, встановлену статтею 368^5 Кримінального кодексу України;

активів, набутих після дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів", якщо різниця між їх вартістю і законними доходами особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у п’ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день набрання чинності зазначеним Законом, а кримінальне провадження за статтею 368^5 Кримінального кодексу України, предметом злочину в якому були ці активи, закрите на підставі пунктів 3, 4,5,8, 10 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України і відповідне рішення набуло статусу остаточного;

доходів, отриманих від активів, зазначених в абзацах другому та третьому цієї частини.

3. Для визначення вартості активів, зазначених у частині другій цієї статті, застосовується вартість їх набуття, а у разі їх набуття безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, мінімальна ринкова вартість таких або аналогічних активів на дату набуття.

4. Позов про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави може бути пред’явлено до особи, яка, будучи особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, набула у власність активи, зазначені у частині другій цієї статті, та/або до іншої фізичної чи юридичної особи, яка набула у власність такі активи за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або якщо особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

5. Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, а у визначених законом випадках - Державне бюро розслідувань та Генеральна прокуратура України - вживають заходів щодо виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості.

6. При визначенні різниці між вартістю набутих активів і законними доходами відповідно до частини другої цієї статті не враховуються активи, враховані при кваліфікації діяння у триваючому кримінальному провадженні за статтею 368[5] Кримінального кодексу України, у рішенні про закриття кримінального провадження, крім випадків його закриття на підставі пунктів 3,4, 5,8, 10 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України, або у вироку суду за зазначеною статтею Кримінального кодексу України, які набрали законної сили.

7. У разі якщо ухвалення судового рішення щодо визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави може вплинути на права та обов’язки третіх осіб щодо таких активів, позивач зобов’язаний одночасно з пред’явленням позову повідомити про це таких третіх осіб і подати до суду заяву про залучення їх до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. До такої заяви мають бути додані докази про направлення копій заяви особам, про залучення яких як третіх осіб подана заява.

8. Для цілей цієї глави:

1) термін "активи" означає грошові кошти (у тому числі готівкові кошти, кошти, що перебувають на рахунках/електронних гаманцях, у банках чи інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах), інше майно, майнові права, нематеріальні активи, у тому числі криптовалюти, обсяг зменшення фінансових зобов’язань, а також роботи чи послуги, надані особі, уповноваженій на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування;

{Пункт 1 частини восьмої статті 290 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

2) під "набуттям активів" слід розуміти набуття активів особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність, а також набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, якщо доведено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або що особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними;

3) особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції";

4) працівниками Національного антикорупційного бюро України є Директор бюро, його перший заступник, заступник, особи начальницького складу та державні службовці Національного антикорупційного бюро України;

5) термін "законні доходи" означає доходи, правомірно отримані особою із законних джерел, зокрема джерел, визначених пунктами 7 і 8 частини першої статті 46 Закону України "Про запобігання корупції".

{Стаття 290 в редакції Закону № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 291. Визнання необґрунтованими активів

1. Суд визнає необґрунтованими активи, якщо судом на підставі поданих доказів не встановлено, що активи або грошові кошти, необхідні для придбання активів, щодо яких поданий позов про визнання їх необґрунтованими, були набуті за рахунок законних доходів.

{Частина перша статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 292. Правові наслідки визнання активів необґрунтованими

1. Активи, визнані судом відповідно до статті 291 цього Кодексу необґрунтованими, стягуються в дохід держави.

2. Якщо суд відповідно до статті 291 цього Кодексу визнає необґрунтованими частину активів, в дохід держави стягується частина активів відповідача, яка визнана необґрунтованою, а у разі неможливості виділення такої частини - її вартість.

3. У разі неможливості звернення стягнення на активи, визнані необґрунтованими, на відповідача покладається обов’язок сплатити вартість таких активів або стягнення звертається на інші активи відповідача, які відповідають вартості необґрунтованих активів.

{Частина третя статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

4. Стягнення в дохід держави активів, визнаних судом необґрунтованими, або інших активів відповідача, які відповідають вартості необґрунтованих активів, здійснюється в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження", крім випадків здійснення такого стягнення в порядку, встановленому Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів".

{Частина четверта статті 292 в редакції Закону № 263-IX від 31.10.2019}

Розділ IV
ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 1. Загальні положення

Стаття 293. Окреме провадження

1. Окреме провадження - це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

2. Суд розглядає в порядку окремого провадження справи про:

1) обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;

1[1]) обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх;

{Частину другу статті 293 доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 768-IX від 14.07.2020}

2) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;

3) визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою;

4) усиновлення;

5) встановлення фактів, що мають юридичне значення;

6) відновлення прав на втрачені цінні папери на пред’явника та векселі;

7) передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність;

8) визнання спадщини відумерлою;

9) надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку;

10) примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу;

11) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

3. У порядку окремого провадження розглядаються також справи про надання права на шлюб, про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей, за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі, про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя та інші справи у випадках, встановлених законом.

4. У випадках, встановлених пунктами 1, 3, 4, 9, 10 частини другої цієї статті, розгляд справ проводиться судом у складі одного судді і двох присяжних.

5. У випадках, встановлених пунктами 1, 9 і 10 частини другої цієї статті, розгляд справ проводиться судом за обов’язковою участю адвоката особи, стосовно якої розглядається справа. У разі якщо особа не залучила адвоката, суд залучає його через орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правничої допомоги. Рішення суду про доручення призначити адвоката негайно, але не пізніше двох робочих днів, надсилається відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правничої допомоги, для виконання.

{Статтю 293 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3022-IX від 10.04.2023}

Стаття 294. Порядок розгляду справ окремого провадження

1. Під час розгляду справ окремого провадження суд зобов’язаний роз’яснити учасникам справи їхні права та обов’язки, сприяти у здійсненні та охороні гарантованих Конституцією і законами України прав, свобод чи інтересів фізичних або юридичних осіб, вживати заходів щодо всебічного, повного і об’єктивного з’ясування обставин справи.

2. З метою з’ясування обставин справи суд може за власною ініціативою витребувати необхідні докази.

3. Справи окремого провадження розглядаються судом з додержанням загальних правил, встановлених цим Кодексом, за винятком положень щодо змагальності та меж судового розгляду. Інші особливості розгляду цих справ встановлені цим розділом.

4. Справи окремого провадження суд розглядає за участю заявника і заінтересованих осіб.

Справа про розірвання шлюбу за заявою особи, засудженої до позбавлення волі, може бути розглянута судом за участю представника такої особи.

5. Справи окремого провадження не можуть бути передані на розгляд третейського суду і не можуть бути закриті у зв’язку з укладенням мирової угоди.

6. Якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виникає спір про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз’яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

7. При ухваленні судом рішення судові витрати не відшкодовуються, якщо інше не встановлено законом.

8. У рішенні суду про розірвання шлюбу зазначається про вибір прізвища тим з подружжя, який змінив прізвище під час державної реєстрації шлюбу, що розривається.

Глава 2. Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи

Стаття 295. Підсудність

1. Заява про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, у тому числі неповнолітньої особи, чи визнання фізичної особи недієздатною подається до суду за місцем проживання цієї особи, а якщо вона перебуває на лікуванні у закладі з надання психіатричної допомоги - за місцезнаходженням цього закладу.

2. Підсудність справ про обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами, визначається за клопотанням заявника ухвалою судді Верховного Суду.

Стаття 296. Особи, які можуть бути заявниками

1. Заяву про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи може бути подано членами її сім’ї, органом опіки та піклування, закладом з надання психіатричної допомоги.

2. Заяву про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права може бути подано батьками (усиновлювачами), піклувальниками, органом опіки та піклування.

3. Заяву про визнання фізичної особи недієздатною може бути подано членами її сім’ї, близькими родичами, незалежно від їх спільного проживання, органом опіки та піклування, закладом з надання психіатричної допомоги.

Стаття 297. Зміст заяви

1. У заяві про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи мають бути викладені обставини, що свідчать про психічний розлад, істотно впливають на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, чи обставини, що підтверджують дії, внаслідок яких фізична особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо, поставила себе чи свою сім’ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов’язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

2. У заяві про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права мають бути викладені обставини, що свідчать про негативні матеріальні, психічні чи інші наслідки для неповнолітнього здійснення ним цього права.

3. У заяві про визнання фізичної особи недієздатною мають бути викладені обставини, що свідчать про хронічний, стійкий психічний розлад, внаслідок чого особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Стаття 298. Призначення експертизи

1. Суд за наявності достатніх даних про психічний розлад здоров’я фізичної особи призначає для встановлення її психічного стану судово-психіатричну експертизу.

2. У виняткових випадках, коли особа, щодо якої відкрито провадження у справі про обмеження її у цивільній дієздатності чи визнання її недієздатною, явно ухиляється від проходження експертизи, суд у судовому засіданні за участю лікаря-психіатра може постановити ухвалу про примусове направлення фізичної особи на судово-психіатричну експертизу.

Стаття 299. Розгляд справ

1. Справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи чи визнання фізичної особи недієздатною суд розглядає за участю заявника, особи, стосовно якої розглядається справа про визнання її недієздатною, її адвоката та представника органу опіки та піклування. З урахуванням стану здоров’я особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, її участь у розгляді справи може відбуватися у режимі відеоконференції з психіатричного чи іншого лікувального закладу, в якому перебуває така особа, про що суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі.

{Абзац перший частини першої статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3022-IX від 10.04.2023}

Питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом із урахуванням стану її здоров’я.

Для визначення фактичної можливості такої особи з’явитися в судове засідання, а також про можливість особисто дати пояснення по суті справи у разі необхідності суд може призначити відповідну експертизу.

2. Судові витрати, пов’язані з провадженням справи про визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, відносяться на рахунок держави.

3. Суд, установивши, що заявник діяв недобросовісно без достатньої для цього підстави, стягує із заявника всі судові витрати.

Стаття 300. Рішення суду

1. Суд, ухвалюючи рішення про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи (у тому числі обмеження або позбавлення права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїми доходами) чи визнання фізичної особи недієздатною, встановлює над нею відповідно піклування або опіку і за поданням органу опіки та піклування призначає їй піклувальника чи опікуна.

2. Суд за заявою органу опіки та піклування чи особи, призначеної піклувальником або опікуном, у місячний строк звільняє її від повноважень піклувальника або опікуна і призначає за поданням органу опіки та піклування іншу особу, про що постановляє ухвалу. Суд за заявою особи, над якою встановлено піклування, може звільнити піклувальника від його повноважень і призначити за поданням органу опіки та піклування іншого піклувальника, про що постановляє ухвалу.

Суд розглядає питання про звільнення опікуна або піклувальника в судовому засіданні з повідомленням заінтересованих осіб. Неявка цих осіб не перешкоджає розгляду питання про звільнення опікуна або піклувальника.

3. Скасування рішення суду про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої обмежена, здійснюється за рішенням суду за заявою такої фізичної особи, її піклувальника, членів сім’ї, органу опіки та піклування або її адвоката.

{Частина третя статті 300 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

4. Скасування рішення суду про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка визнана недієздатною, у разі видужання або значного поліпшення її психічного стану здійснюється за рішенням суду на підставі відповідного висновку судово-психіатричної експертизи за заявою опікуна, членів сім’ї, органу опіки та піклування, такої особи, визнаної недієздатною, або її адвоката.

{Частина четверта статті 300 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

5. Рішення суду після набрання ним законної сили надсилається судом органу опіки та піклування, органам ведення Державного реєстру виборців за місцем проживання фізичної особи.

6. Строк дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною визначається судом, але не може перевищувати двох років.

7. Клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною має право подати опікун, представник органу опіки та піклування не пізніше ніж за п’ятнадцять днів до закінчення строку, визначеного частиною шостою цієї статті.

{Частина сьома статті 300 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

8. Клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною повинно містити обставини, що свідчать про продовження хронічного, стійкого психічного розладу, внаслідок чого особа продовжує не усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, підтверджені відповідним висновком судово-психіатричної експертизи.

9. Суд зобов’язаний розглянути клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною до закінчення строку його дії в порядку, встановленому статтею 299 цього Кодексу.

Глава 2[1]. Розгляд судом справ про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх

Стаття 300[1]. Підсудність

1. Заява про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх подається до суду за місцем проживання такої особи.

Стаття 300[2]. Особи, які можуть бути заявниками

1. Заяву про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх може бути подано членами сім’ї першого ступеня споріднення або законними представниками такої особи.

Стаття 300[3]. Зміст заяви

1. У заяві про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх мають бути викладені обставини, що підтверджують підстави для обмеження фізичної особи у відвідування гральних закладів та участі в азартних іграх, а саме:

1) перевищення витрат на гру над особистими доходами особи, що ставить особу або її сім’ю у скрутне матеріальне становище;

2) наявність у особи боргових зобов’язань на суму більше 100 прожиткових мінімумів доходів громадян;

3) несплата особою аліментів впродовж більше трьох місяців;

4) отримання особою або членами її сім’ї житлової субсидії чи пільг на сплату житлово-комунальних послуг;

5) скрутне матеріальне становище особи чи членів її сім’ї, а також інших осіб, яких вона за законом зобов’язана утримувати.

Стаття 300[4]. Розгляд справ

1. Справи про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх суд розглядає за участю заявника та особи, стосовно якої розглядається справа.

2. Судові витрати, пов’язані з провадженням справи про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх, відносяться на рахунок держави.

3. Суд, установивши, що заявник діяв недобросовісно, без достатньої для цього підстави, стягує із заявника всі судові витрати.

Стаття 300⁵. Рішення суду

1. Суд, ухвалюючи рішення про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх, встановлює строк дії такого обмеження, що не може бути меншим від строку, встановленого Законом України "Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор".

2. Рішення суду після набрання ним законної сили надсилається судом до органу державного регулювання у сфері організації та проведення азартних ігор.

{Розділ IV доповнено главою 2¹ згідно із Законом № 768-IX від 14.07.2020}

Глава 3. Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності

Стаття 301. Підсудність

1. Заява неповнолітньої особи, яка досягла шістнадцятирічного віку, про надання їй повної цивільної дієздатності у випадках, встановлених Цивільним кодексом України, за відсутності згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальника подається до суду за місцем її проживання.

2. Підсудність справ про надання неповнолітній особі - громадянину України, який проживає за її межами, у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, повної цивільної дієздатності визначається за клопотанням заявника ухвалою судді Верховного Суду.

Стаття 302. Зміст заяви

1. У заяві про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності повинні бути викладені дані про те, що неповнолітня особа працює за трудовим договором або є матір'ю чи батьком дитини відповідно до актового запису цивільного стану.

Стаття 303. Розгляд справи

1. Справи про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності суд розглядає за участю заявника, одного або обох батьків (усиновлювачів) або піклувальника, а також представників органів опіки та піклування. Участь представників органів опіки та піклування у розгляді справи є обов'язковою.

Стаття 304. Рішення суду

1. Суд, розглянувши заяву про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності по суті, ухвалює рішення, яким задовольняє або відмовляє у задоволенні вимоги заявника.

2. У разі задоволення заявленої вимоги неповнолітній особі надається повна цивільна дієздатність після набрання рішенням суду законної сили.

3. Рішення суду про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності після набрання ним законної сили надсилається органові опіки та піклування.

Глава 4. Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою

Стаття 305. Підсудність

1. Заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою подається до суду за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна.

Стаття 306. Зміст заяви

1. У заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою повинно бути зазначено: для якої мети необхідно заявникові визнати фізичну особу безвісно відсутньою або оголосити її померлою; обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи, або обставини, що загрожували смертю фізичній особі, яка пропала безвісти, або обставини, що дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку.

Стаття 307. Підготовка справи до розгляду

1. Суд до початку розгляду справи встановлює осіб (родичів, співробітників тощо), які можуть дати свідчення про фізичну особу, місцеперебування якої невідоме, а також запитує відповідні організації за останнім місцем проживання відсутнього (житлово-експлуатаційні організації, органи реєстрації місця проживання осіб або органи місцевого самоврядування) і за останнім місцем роботи про наявність відомостей щодо фізичної особи, місцеперебування якої невідоме.

2. Одночасно суд вживає заходів через органи опіки та піклування щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, якщо опіку над майном ще не встановлено.

Стаття 308. Розгляд справи

1. Суд розглядає справу за участю заявника, свідків, зазначених у заяві, та осіб, яких сам суд визнає за потрібне допитати, і ухвалює рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або про оголошення її померлою.

2. Після набрання законної сили рішенням про оголошення фізичної особи померлою суд надсилає рішення відповідному органу державної реєстрації актів цивільного стану для реєстрації смерті фізичної особи, а також до нотаріуса за місцем відкриття спадщини, а в населеному пункті, де немає нотаріуса, - відповідного органу місцевого самоврядування для вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. За наявності в населеному пункті кількох нотаріусів, а також у випадках, коли місце відкриття спадщини невідоме, рішення надсилається до державного нотаріального архіву з метою передачі його за належністю уповноваженому нотаріусу для вжиття заходів з охорони спадкового майна.

Стаття 309. Дії суду в разі появи фізичної особи, яку було визнано безвісно відсутньою або оголошено померлою

1. У разі одержання заяви про появу фізичної особи, яку було визнано безвісно відсутньою або оголошено померлою, або відомостей про місцеперебування цієї особи суд за місцеперебуванням особи або суд, який ухвалив рішення про визнання особи безвісно відсутньою або оголосив її померлою, призначає справу до слухання за участю цієї особи, заявника та інших заінтересованих осіб і скасовує своє рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Заяву може бути подано особою, яку було визнано безвісно відсутньою або оголошено померлою, або іншою заінтересованою особою.

2. Копію рішення суд надсилає відповідному органу державної реєстрації актів цивільного стану для анулювання актового запису про смерть.

Глава 5. Розгляд судом справ про усиновлення

Стаття 310. Підсудність

1. Заява про усиновлення дитини або повнолітньої особи, яка не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування, подається до суду за місцем їх проживання.

Стаття 311. Зміст заяви

1. Заява про усиновлення дитини повинна містити: найменування суду, до якого подається заява, ім’я, місце проживання заявника, а також прізвище, ім’я, по батькові, вік усиновлюваної дитини, її місце проживання, відомості про стан здоров’я дитини. Заява про усиновлення дитини може також містити клопотання про зміну прізвища, імені, по батькові, дати, місця народження дитини, про запис заявника матір’ю або батьком дитини.

2. До заяви про усиновлення дитини за наявності мають бути додані такі документи:

1) копія свідоцтва про шлюб, а також письмова згода на це другого з подружжя, засвідчена нотаріально, - при усиновленні дитини одним із подружжя;

2) медичний висновок про стан здоров’я заявника;

3) довідка з місця роботи із зазначенням заробітної плати або копія декларації про доходи;

4) документ, що підтверджує право власності або користування жилим приміщенням;

5) інші документи, визначені законом.

3. До заяви про усиновлення дитини особами без громадянства, що постійно проживають за межами України, або іноземцями, крім документів, зазначених у частині другій цієї статті, додаються дозвіл уповноваженого органу виконавчої влади, висновок компетентного органу відповідної держави про умови їх життя і можливість бути усиновлювачами, дозвіл компетентного органу відповідної держави на в’їзд усиновленої дитини та її постійне проживання на території цієї держави, зобов’язання усиновлювача, оформлене в нотаріальному порядку, про надання представникам дипломатичної установи України за кордоном інформації про усиновлену дитину та можливості спілкування з дитиною.

4. До заяви громадян України про усиновлення дитини, яка є громадянином іншої держави, крім документів, зазначених у частині другій цієї статті, додаються згода

законного представника дитини та згода компетентного органу держави, громадянином якої є дитина.

5. Документи усиновлювачів, які є громадянами інших держав, мають бути у встановленому законодавством порядку легалізовані, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Такі документи повинні бути перекладені українською мовою, а переклад має бути засвідчений нотаріально.

6. Заява про усиновлення повнолітньої особи повинна містити відомості, зазначені у частині першій цієї статті, а також дані про відсутність матері, батька або позбавлення піклування. До заяви мають бути додані документи, зазначені у пункті 1 частини другої цієї статті, а також згода особи на усиновлення.

Стаття 312. Підготовка справи до розгляду

1. Суддя під час підготовки справи про усиновлення дитини до розгляду вирішує питання про участь у ній як заінтересованих осіб відповідного органу опіки та піклування, а у справах, провадження в яких відкрито за заявами іноземних громадян, - уповноваженого органу виконавчої влади.

2. Орган опіки та піклування повинен подати суду висновок про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини.

3. До висновку органу опіки та піклування мають бути додані:

1) акт обстеження умов життя заявника, складений за місцем його проживання;

2) свідоцтво про народження дитини;

3) медичний висновок про стан здоров'я дитини, про її фізичний і розумовий розвиток;

4) у випадках, встановлених законом, згода батьків, опікуна, піклувальника дитини, закладу охорони здоров'я або навчального закладу, а також самої дитини на усиновлення.

Суд у разі необхідності може вимагати подання інших документів.

Стаття 313. Розгляд справи

1. Суд розглядає справу про усиновлення дитини за обов'язковою участю заявника, органу опіки та піклування або уповноваженого органу виконавчої влади, а також дитини, якщо вона за віком і станом здоров'я усвідомлює факт усиновлення, з викликом заінтересованих та інших осіб, яких суд визнає за потрібне допитати.

2. Суд розглядає справу про усиновлення повнолітньої особи з обов'язковою участю заявника (заявників), усиновлюваної особи, з викликом заінтересованих та інших осіб, яких суд визнає за потрібне допитати.

3. Для забезпечення таємниці усиновлення у випадках, встановлених Сімейним кодексом України, суд розглядає справу в закритому судовому засіданні.

4. Суд перевіряє законність підстав для усиновлення, в тому числі наявність згоди усиновлюваної дитини, якщо така згода є необхідною, або наявність згоди усиновлюваної повнолітньої особи.

Стаття 314. Рішення суду

1. За результатами розгляду заяви про усиновлення суд ухвалює рішення.

2. У разі задоволення заяви суд зазначає у резолютивній частині рішення про усиновлення дитини або повнолітньої особи заявником (заявниками).

3. За клопотанням заявника (заявників) суд вирішує питання про зміну імені, прізвища та по батькові, дати і місця народження усиновленої дитини, про зміну імені, прізвища, по батькові усиновленої повнолітньої особи, про запис усиновлювачів батьками.

4. Судові витрати, пов’язані з розглядом справи про усиновлення, відносяться на рахунок заявника (заявників).

5. Якщо після ухвалення рішення про усиновлення, але до набрання ним законної сили батьки дитини відкликали свою згоду на її усиновлення, суд скасовує своє рішення і поновлює розгляд справи.

6. У разі відкликання заяви про усиновлення після ухвалення рішення про усиновлення, але до набрання ним законної сили, суд скасовує своє рішення і залишає заяву без розгляду.

7. Усиновлення вважається здійсненим із дня набрання законної сили рішенням суду. Для внесення змін до актового запису про народження усиновленої дитини або повнолітньої особи копія рішення суду надсилається до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення, а у справах про усиновлення дітей іноземцями - також до уповноваженого органу виконавчої влади.

Глава 6. Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення

Стаття 315. Справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення

1. Суд розглядає справи про встановлення факту:

1) родинних відносин між фізичними особами;

2) перебування фізичної особи на утриманні;

3) каліцтва, якщо це потрібно для призначення пенсії або одержання допомоги по загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню;

4) реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення;

5) проживання однією сім’єю чоловіка та жінки без шлюбу;

6) належності правовстановлюючих документів особі, прізвище, ім’я, по батькові, місце і час народження якої, що зазначені в документі, не збігаються з прізвищем, ім’ям, по батькові, місцем і часом народження цієї особи, зазначеним у свідоцтві про народження або в паспорті;

7) народження особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту народження;

8) смерті особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту смерті;

9) смерті особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати її загиблою від певного нещасного випадку внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

2. У судовому порядку можуть бути встановлені також інші факти, від яких залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав фізичних осіб, якщо законом не визначено іншого порядку їх встановлення.

3. Справи про встановлення факту належності особі паспорта, військового квитка, квитка про членство в об’єднанні громадян, а також свідоцтв, що їх видають органи державної реєстрації актів цивільного стану, судовому розгляду в окремому провадженні не підлягають.

4. Суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо з заяви про встановлення факту, що має юридичне значення, вбачається спір про право, а якщо спір про право буде виявлений під час розгляду справи, - залишає заяву без розгляду.

Стаття 316. Підсудність

1. Заява фізичної особи про встановлення факту, що має юридичне значення, подається до суду за місцем її проживання.

2. Підсудність справ за заявою громадянина України, який проживає за її межами, про встановлення факту, що має юридичне значення, визначається за його клопотанням ухвалою судді Верховного Суду.

Стаття 317. Особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України

1. Заява про встановлення факту народження особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, може бути подана батьками або одним з них, їхніми представниками, членами сім’ї, опікуном, піклувальником, особою, яка утримує та виховує дитину, або іншими законними представниками дитини до будь-якого місцевого суду України, що здійснює правосуддя, незалежно від місця проживання (перебування) заявника.

Заява про встановлення факту смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, може бути подана членами сім’ї померлого, їхніми представниками або іншими заінтересованими особами (якщо встановлення факту смерті особи впливає на їхні права, обов’язки чи законні інтереси) до будь-якого місцевого суду України, що здійснює правосуддя, незалежно від місця проживання (перебування) заявника.

2. Справи про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України,

визначеній такою відповідно до законодавства, розглядаються невідкладно з дня надходження відповідної заяви до суду.

3. У рішенні про встановлення факту народження особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, мають бути зазначені встановлені судом дані про дату і місце народження особи, про її батьків.

4. Ухвалене судом рішення у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, підлягає негайному виконанню.

Рішення у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, може бути оскаржено в загальному порядку, встановленому цим Кодексом. Оскарження рішення не зупиняє його виконання.

5. Копія судового рішення видається учасникам справи негайно після його ухвалення або невідкладно надсилається судом до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для державної реєстрації народження або смерті особи.

{Стаття 317 в редакції Закону № 2345-IX від 01.07.2022}

Стаття 318. Зміст заяви

1. У заяві повинно бути зазначено:

1) який факт заявник просить встановити та з якою метою;

2) причини неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують цей факт;

3) докази, що підтверджують факт.

2. До заяви додаються докази, що підтверджують викладені в заяві обставини, і довідка про неможливість відновлення втрачених документів.

Стаття 319. Зміст рішення суду про встановлення факту, що має юридичне значення

1. У рішенні суду повинно бути зазначено відомості про факт, встановлений судом, мету його встановлення, а також докази, на підставі яких суд установив цей факт.

2. Рішення суду про встановлення факту, який підлягає реєстрації в органах державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріальному посвідченню, не замінює собою документів, що видаються цими органами, а є тільки підставою для одержання зазначених документів.

Глава 7. Розгляд судом справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі

Стаття 320. Підсудність

1. Особа, яка втратила цінний папір на пред'явника або вексель, може звернутися до суду із заявою про визнання їх недійсними і про відновлення її прав на втрачений цінний папір.

2. Заява подається до суду за місцезнаходженням емітента цінного папера на пред'явника або за місцем платежу за векселем.

Стаття 321. Зміст заяви

1. У заяві до суду про визнання втраченого цінного папера на пред'явника або векселя недійсним та відновлення прав на них повинно бути зазначено:

1) ім'я і місце проживання заявника, найменування та місцезнаходження юридичної особи - заявника;

2) обставини, за яких втрачено цінний папір на пред'явника або вексель;

3) повну і точну назву емітента втраченого цінного папера на пред'явника і його реквізити, а для векселя - вид, номер бланка, суму векселя, дату і місце складання, строк та місце платежу, найменування векселедавця та інших, відомих заявнику, зобов'язаних за векселем осіб, а також першого векселедержателя.

Стаття 322. Ухвала суду до судового розгляду

1. Суд, одержавши заяву, своєю ухвалою постановляє:

1) зробити публікацію про виклик держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя до суду;

2) заборонити здійснювати будь-які операції за втраченим цінним папером на пред'явника або за векселем.

2. Ухвала надсилається емітенту втраченого цінного папера на пред'явника. У справі про визнання недійсним втраченого векселя та відновлення прав на нього ухвала суду надсилається негайно зобов'язаним за векселем особам, якщо їх адреси відомі суду, а також, якщо строк платежу за векселем не настав, на адресу всіх нотаріусів відповідного нотаріального округу, на території якого знаходиться місце платежу за векселем. При пред'явленні векселя нотаріусу для вчинення протесту, щодо якого постановлено ухвалу, якою заборонено будь-які операції за ним, нотаріус зобов'язаний повідомити відповідний суд про пред'явлення такого векселя для вчинення протесту.

3. З дати постановлення ухвали суду зупиняється перебіг усіх строків щодо обігу втраченого цінного папера на пред'явника або векселя, встановлених законодавством про обіг векселів.

Стаття 323. Зміст публікації

1. Публікація про виклик держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя, з приводу яких подано заяву до суду, повинна містити інформацію, визначену пунктами 1 і 3 частини першої статті 321 цього Кодексу, а також пропозицію держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя повідомити суд у тримісячний строк про свої права на цінний папір або вексель.

2. Публікація робиться за рахунок заявника у місцевій газеті за місцезнаходженням емітента цінного папера або за місцем платежу векселя, а також в одному з офіційних друкованих видань.

Стаття 324. Обов'язки держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя

1. Держатель втраченого цінного папера на пред'явника або векселя повинен у встановлений строк подати до суду, який постановив ухвалу, разом з цінним папером на пред'явника або векселем заяву про те, що він є його держателем.

Стаття 325. Строк пред'явлення позову заявником до держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя

1. Якщо держатель втраченого цінного папера на пред'явника або векселя подасть заяву до суду, суд постановляє ухвалу про залишення заяви про визнання втраченого цінного папера на пред'явника або векселя недійсним і відновлення прав на нього без розгляду та встановлює строк для пред'явлення заявником позову в загальному порядку до держателя цього цінного папера на пред'явника або векселя про їх витребування.

2. Строк пред'явлення позову заявником до держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя не може бути більшим двох місяців.

3. Якщо заявник у встановлений судом строк не пред'явить позову до держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя, суд постановляє ухвалу про зняття заборони здійснювати будь-які операції за цінним папером на пред'явника або за векселем.

4. Копія ухвали надсилається особам, зазначеним у частині другій статті 322 цього Кодексу.

Стаття 326. Призначення справи до розгляду

1. Якщо протягом тримісячного строку з дня публікації про виклик держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя не надійде заяви, зазначеної у частині першій статті 324 цього Кодексу, суд призначає справу до розгляду.

2. Про день розгляду справи суд повідомляє заявника, емітента втраченого цінного папера на пред'явника або зобов'язаних за векселем осіб.

Стаття 327. Вирішення справи

1. За результатами розгляду справи суд ухвалює рішення про визнання втраченого цінного папера на пред'явника або векселя недійсним або про відмову в задоволенні заявленої вимоги. Рішення про визнання втраченого цінного папера на пред'явника або векселя недійсним є підставою для видачі заявникові цінного папера на пред'явника замість визнаного недійсним або проведення визначених ним операцій; для здійснення платежу за векселем або для видачі заявникові векселя замість визнаного недійсним та для відновлення зобов'язаними за векселем особами передавальних написів.

2. Рішення суду про визнання недійсним втраченого цінного папера на пред'явника або векселя публікується в порядку, встановленому частиною другою статті 323 цього Кодексу.

Стаття 328. Права держателя цінного папера на пред’явника або векселя щодо відшкодування збитків

1. У разі ухвалення судом рішення про відмову в задоволенні заявленої вимоги держатель цінного папера на пред’явника або векселя має право звернутися до суду із заявою про відшкодування за рахунок заявника збитків, заподіяних йому забороною здійснювати будь-які операції за цінним папером на пред’явника або за векселем.

2. Держатель цінного папера на пред’явника або векселя, який не заявив вчасно з будь-яких причин про своє право на цінний папір на пред’явника або вексель, може пред’явити позов до особи, за якою визнано право на цінний папір на пред’явника або на вексель.

Глава 8. Розгляд судом справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність

Стаття 329. Підсудність

1. Заява про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність територіальної громади за умов, визначених Цивільним кодексом України, подається до суду за місцезнаходженням цієї речі органом, уповноваженим управляти майном відповідної територіальної громади.

Стаття 330. Зміст заяви

1. У заяві про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність відповідної територіальної громади повинно бути зазначено, яку нерухому річ заявник просить передати у власність територіальної громади, основні характеристики нерухомої речі, посилання на документи про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, друковані медіа, в яких було зроблено оголошення про взяття відповідної нерухомої речі на облік.

Стаття 331. Відмова в прийнятті заяви

1. Суд відмовляє в прийнятті заяви про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність територіальної громади, якщо вона не взята на облік органом, який здійснює державну реєстрацію права на нерухоме майно, або якщо заяву подано до закінчення одного року з дня взяття її на облік.

Стаття 332. Розгляд справи

1. Справа про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність територіальної громади розглядається судом за участю заявника з обов’язковим повідомленням усіх заінтересованих осіб.

Стаття 333. Рішення суду

1. Суд, встановивши, що нерухома річ є безхазяйною та взята на облік органом, який здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, а також що сплив один рік з дня взяття на облік нерухомої речі, ухвалює рішення про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність відповідної територіальної громади.

Глава 9. Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою

Стаття 334. Підсудність

1. Заява про визнання спадщини відумерлою у випадках, встановлених Цивільним кодексом України, подається до суду за місцем відкриття спадщини або за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини.

Стаття 335. Зміст заяви

1. У заяві про визнання спадщини відумерлою мають бути зазначені відомості про час і місце відкриття спадщини, про майно, що становить спадщину, а також докази, які свідчать про належність цього майна спадкодавцю, про відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, або про усунення їх від права на спадкування, або про неприйняття ними спадщини, або про відмову від її прийняття.

Стаття 336. Відмова в прийнятті заяви

1. Суд відмовляє в прийнятті заяви про визнання спадщини відумерлою, якщо заява подана до закінчення одного року з часу відкриття спадщини.

Стаття 337. Розгляд справи

1. Справа про визнання спадщини відумерлою розглядається судом з обов’язковою участю заявника та з обов’язковим повідомленням усіх заінтересованих осіб.

2. Справа про визнання спадщини відумерлою розглядається судом з обов’язковим залученням до участі у справі органів місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини та (або) за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини.

Стаття 338. Рішення суду

1. Суд, встановивши, що спадкоємці за заповітом і за законом відсутні або спадкоємці усунені від права на спадкування, або спадкоємці не прийняли спадщину чи відмовилися від її прийняття, ухвалює рішення про визнання спадщини відумерлою та про передачу її територіальній громаді відповідно до закону.

Глава 10. Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку

Стаття 339. Підсудність

1. За умов, визначених Законом України "Про психіатричну допомогу", заява лікаря-психіатра про проведення психіатричного огляду особи у примусовому порядку, про надання особі амбулаторної психіатричної допомоги та її продовження в примусовому порядку подається до суду за місцем проживання особи, а заява представника закладу з надання психіатричної допомоги про госпіталізацію особи до закладу з надання психіатричної допомоги у примусовому порядку та заява про продовження такої госпіталізації подаються до суду за місцезнаходженням зазначеного закладу.

2. Заява особи, якій за рішенням суду надається амбулаторна психіатрична допомога у примусовому порядку, або її законного представника про припинення цієї допомоги подається до суду за місцем проживання особи, а про припинення госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги у примусовому порядку - до суду за місцезнаходженням закладу з надання психіатричної допомоги.

Стаття 340. Зміст заяви і строк її подання

1. У заяві про проведення психіатричного огляду фізичної особи у примусовому порядку, про надання особі амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку та її продовження, про госпіталізацію до закладу з надання психіатричної допомоги у примусовому порядку та продовження такої госпіталізації повинні бути зазначені підстави для надання психіатричної допомоги у примусовому порядку, встановлені законом.

2. До заяви про психіатричний огляд або надання амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку додається висновок лікаря-психіатра, а про продовження примусово амбулаторної психіатричної допомоги, про примусову госпіталізацію, її продовження - висновок комісії лікарів-психіатрів та інші відповідні матеріали.

3. У заяві фізичної особи або її законного представника про припинення амбулаторної психіатричної допомоги чи госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги у примусовому порядку мають бути зазначені обставини і докази, на яких ґрунтуються ці вимоги.

4. У випадках, коли відповідно до закону госпіталізація у примусовому порядку була проведена за рішенням лікаря-психіатра і визнана доцільною комісією лікарів-психіатрів, заклад з надання психіатричної допомоги, в якому перебуває особа, направляє до суду заяву про її госпіталізацію у примусовому порядку протягом 24 годин.

Стаття 341. Розгляд справи

1. Заява про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку розглядається судом у такі строки з дня її надходження до суду: про госпіталізацію особи до закладу з надання психіатричної допомоги - протягом 24 годин; про психіатричний огляд - протягом трьох днів; про надання амбулаторної психіатричної допомоги, її продовження та продовження госпіталізації - протягом десяти днів.

2. Справа за заявою про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку, про припинення надання амбулаторної психіатричної допомоги або про госпіталізацію у примусовому порядку розглядається за присутності особи, стосовно якої вирішується питання про надання їй психіатричної допомоги у примусовому порядку, з обов’язковою участю прокурора, лікаря-психіатра, представника закладу з надання психіатричної допомоги, який подав заяву, адвоката чи законного представника особи, стосовно якої розглядається питання, пов’язане з наданням психіатричної допомоги.

{Частина друга статті 341 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

3. З урахуванням стану здоров’я особи, стосовно якої вирішується питання про надання їй психіатричної допомоги у примусовому порядку, її участь у розгляді справи може відбуватися у режимі відеоконференції з закладу з надання психіатричної допомоги, в якому перебуває така особа, про що суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Стаття 342. Рішення суду

1. Залежно від встановлених обставин суд ухвалює рішення про задоволення заяви або про відмову в її задоволенні, яке підлягає негайному виконанню. Оскарження рішення не зупиняє його виконання.

2. Рішення про задоволення заяви лікаря-психіатра, представника закладу з надання психіатричної допомоги є підставою для надання відповідної психіатричної допомоги у примусовому порядку.

3. Рішення про відмову в задоволенні заяви про продовження строку надання амбулаторної психіатричної допомоги, продовження госпіталізації, а також рішення про задоволення заяви фізичної особи, її адвоката, законного представника є підставою для припинення надання зазначеної примусової психіатричної допомоги.

{Частина третя статті 342 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

4. Якщо під час судового засідання особа заявляє про застосування до неї насильства під час примусової госпіталізації або, незалежно від наявності заяви особи, якщо її зовнішній вигляд, стан чи інші відомі судді обставини дають підстави для обґрунтованої підозри порушення вимог законодавства під час примусової госпіталізації, суддя зобов’язаний забезпечити невідкладне проведення судово-медичного обстеження особи та надіслати відповідному органу досудового розслідування окрему ухвалу щодо необхідності проведення дослідження фактів застосування насильства та вжиття необхідних заходів для забезпечення безпеки особи згідно із законодавством.

Глава 11. Розгляд судом справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу

Стаття 343. Підсудність

1. Заява про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу або про продовження строку примусової госпіталізації хворого на заразну форму туберкульозу подається до суду за місцезнаходженням протитуберкульозного закладу, який здійснює медичний (диспансерний) нагляд за цим хворим, або до суду за місцем виявлення такого хворого.

Стаття 344. Зміст і строк подання заяви

1. У заяві про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу або про продовження строку примусової госпіталізації мають бути зазначені встановлені законом підстави для такої госпіталізації. До заяви додається мотивований висновок лікаря про необхідність примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу або про продовження строку примусової госпіталізації, в якому зазначається строк, протягом якого буде проведено лікування.

2. Заява подається протягом 24 годин з часу виявлення порушення хворим на заразну форму туберкульозу протиепідемічного режиму.

Стаття 345. Розгляд справи

1. Справи про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу або про продовження строку примусової госпіталізації суд розглядає не пізніше 24 годин після відкриття провадження у справі. Особі має бути надано право особистої участі в судовому

засіданні, за винятком випадків, коли за даними протитуберкульозного закладу така особа становить загрозу розповсюдження хвороби.

2. Участь у розгляді справи представника протитуберкульозного закладу, за заявою якого відкрито провадження у справі, адвоката, законного представника особи, стосовно якої вирішується питання про примусову госпіталізацію або про продовження строку примусової госпіталізації, є обов’язковою.

{Частина друга статті 345 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

Стаття 346. Рішення суду

1. Розглянувши заяву про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу або про продовження строку примусової госпіталізації, суд ухвалює рішення, яким відхиляє або задовольняє заяву.

2. Рішення про задоволення заяви, зазначеної у частині першій цієї статті, підлягає негайному виконанню та є підставою для примусової госпіталізації або продовження строку примусової госпіталізації особи в протитуберкульозному закладі на встановлений законом строк.

3. Після набрання законної сили рішенням суду про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу або про продовження строку примусової госпіталізації суд надсилає рішення відповідному органу місцевого самоврядування для вжиття заходів щодо охорони майна особи, стосовно якої ухвалено рішення суду.

Глава 12. Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб

Стаття 347. Підсудність

1. Заява про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи у випадках, встановлених законом, подається до суду за місцезнаходженням банку, що обслуговує таку юридичну або фізичну особу.

Стаття 348. Зміст заяви

1. У заяві до суду про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи має бути зазначено:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) ім’я (найменування) заявника та особи, щодо якої вимагається розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, їх місце проживання або місцезнаходження, а також ім’я представника заявника, коли заява подається представником;

3) найменування та місцезнаходження банку, що обслуговує особу, щодо якої необхідно розкрити банківську таємницю;

4) обґрунтування необхідності та обставини, за яких вимагається розкрити інформацію, що містить банківську таємницю, щодо особи, із зазначенням положень законів, які надають відповідні повноваження, або прав та інтересів, які порушено;

5) обсяги (межі розкриття) інформації, яка містить банківську таємницю, щодо особи та мету її використання.

Стаття 349. Розгляд справи

1. Справа про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, розглядається у п’ятиденний строк з дня надходження заяви у закритому судовому засіданні з повідомленням заявника, особи, щодо якої вимагається розкриття банківської таємниці, та банку, а у випадках, коли справа розглядається з метою охорони державних інтересів та національної безпеки, - з повідомленням лише заявника.

2. Неявка в судове засідання без поважних причин заявника та (або) особи, щодо якої вимагається розкриття банківської таємниці, чи їх представників або представника банку не перешкоджає розгляду справи, якщо суд не визнав їхню участь обов’язковою.

3. Якщо під час розгляду справи буде встановлено, що заява ґрунтується на спорі, який розглядається в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз’яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

Стаття 350. Рішення суду

1. У рішенні про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи зазначаються:

1) ім’я (найменування) одержувача інформації, його місце проживання або місцезнаходження, а також ім’я представника одержувача, якщо інформація надається представникові;

2) ім’я (найменування) особи, щодо якої банк має розкрити інформацію, яка містить банківську таємницю, місце проживання або місцезнаходження цієї особи;

3) найменування та місцезнаходження банку, що обслуговує особу, щодо якої необхідно розкрити банківську таємницю;

4) обсяги (межі розкриття) інформації, яка містить банківську таємницю, що має бути надана банком одержувачу, та мета її використання.

2. Якщо під час судового розгляду буде встановлено, що заявник вимагає розкрити інформацію, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи без підстав і повноважень, визначених законом, то суд ухвалює рішення про відмову в задоволенні заяви.

3. Ухвалене судом рішення підлягає негайному виконанню. Копії рішення суд надсилає банку, що обслуговує юридичну або фізичну особу, заявнику та особі, щодо якої надається інформація. Особа, щодо якої банк розкриває банківську таємницю, або заявник мають право у п’ятиденний строк оскаржити ухвалене судом рішення до апеляційного суду в установленому порядку. Оскарження рішення не зупиняє його виконання.

Глава 13. Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису

Стаття 350^{1}. Підсудність

1. Заява про видачу обмежувального припису подається до суду за місцем проживання (перебування) особи, яка постраждала від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, а якщо зазначена особа перебуває у закладі, що належить до загальних чи спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, - за місцезнаходженням цього закладу.

Стаття 350². Особи, які можуть бути заявниками

1. Заява про видачу обмежувального припису може бути подана:

1) особою, яка постраждала від домашнього насильства, або її представником - у випадках, визначених Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству";

2) особою, яка постраждала від насильства за ознакою статі, або її представником - у випадках, визначених Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків";

3) батьками та іншими законними представниками дитини, родичами дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачухою або вітчимом дитини, а також органом опіки та піклування в інтересах дитини, яка постраждала від домашнього насильства, - у випадках, визначених Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству", або постраждала від насильства за ознакою статі, - у випадках, визначених Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків";

4) опікуном, органом опіки та піклування в інтересах недієздатної особи, яка постраждала від домашнього насильства, - у випадках, визначених Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству", або постраждала від насильства за ознакою статі, - у випадках, визначених Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків".

Стаття 350³. Заінтересовані особи у справах про видачу обмежувального припису

1. Заінтересованими особами у справах про видачу обмежувального припису є особи, стосовно яких подано заяву про видачу обмежувального припису.

2. Заінтересованими особами також можуть бути інші фізичні особи, прав та інтересів яких стосується заява про видачу обмежувального припису, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції.

Стаття 350⁴. Зміст заяви

1. У заяві про видачу обмежувального припису повинно бути зазначено:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) заявника та заінтересованої особи, їх місце проживання чи перебування, поштовий індекс, відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти, у разі якщо заява подається особою, зазначеною у пунктах 3 і 4 частини першої статті 350² цього Кодексу, - процесуальне становище особи, яка подає заяву, із зазначенням її імені (прізвища, імені та по батькові), місця проживання чи перебування, поштового індексу, відомих номерів засобів зв’язку та адреси електронної пошти, а також

ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) дитини або недієздатної особи, в інтересах якої подається заява, місце її проживання чи перебування, поштовий індекс, відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти, якщо такі відомі;

3) обставини, що свідчать про необхідність видачі судом обмежувального припису, та докази, що їх підтверджують (за наявності).

2. У разі неможливості надати докази, визначені пунктом 3 частини першої цієї статті, до заяви може бути додано клопотання про їх витребування.

Стаття 350^{5}. Розгляд справи

1. Справа про видачу обмежувального припису розглядається судом за участю заявника та заінтересованих осіб. У разі якщо участь заявника становить загрозу подальшої дискримінації чи насильства для нього, справа може розглядатися без його участі.

Неявка належним чином повідомлених заінтересованих осіб не перешкоджає розгляду справи про видачу обмежувального припису.

2. Суд розглядає справу про видачу обмежувального припису не пізніше 72 годин після надходження заяви про видачу обмежувального припису до суду.

3. Судові витрати, пов’язані з розглядом справи про видачу обмежувального припису, відносяться на рахунок держави.

Стаття 350^{6}. Рішення суду

1. Розглянувши заяву про видачу обмежувального припису, суд ухвалює рішення про задоволення заяви або про відмову в її задоволенні.

2. У разі задоволення заяви суд видає обмежувальний припис у вигляді одного чи декількох заходів тимчасового обмеження прав особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, передбачених Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" або Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", на строк від одного до шести місяців.

3. Обмежувальний припис, виданий судом стосовно особи, яка на момент винесення рішення суду не досягла вісімнадцятирічного віку, не може обмежувати право проживання (перебування) цієї особи у місці свого постійного проживання (перебування).

4. Рішення суду про видачу обмежувального припису підлягає негайному виконанню, а його оскарження не зупиняє його виконання.

Стаття 350^{7}. Продовження обмежувального припису

1. За заявою осіб, визначених статтею 350^{2} цього Кодексу, обмежувальний припис може бути продовжений судом на строк не більше шести місяців після закінчення строку, встановленого рішенням суду згідно з частиною другою статті 350^{6} цього Кодексу.

Стаття 350^{8}. Вручення рішення суду, повідомлення про видачу або продовження обмежувального припису

1. Копії повного рішення суду вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення. Учасникам справи, які не

були присутні у судовому засіданні, копія рішення суду надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення негайно, але не пізніше наступного дня з дня ухвалення рішення.

2. Про видачу або продовження обмежувального припису суд не пізніше наступного дня з дня ухвалення рішення повідомляє уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) заявника для взяття особи, стосовно якої видано або продовжено обмежувальний припис, на профілактичний облік, а також районні, районні у містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад за місцем проживання (перебування) заявника.

{Розділ IV доповнено главою 13 згідно із Законом № 2229-VIII від 07.12.2017}

Розділ V
ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

Глава 1. Апеляційне провадження

§ 1. Апеляційна скарга

Стаття 351. Суди апеляційної інстанції

1. Судом апеляційної інстанції у цивільних справах є апеляційний суд, у межах апеляційного округу якого (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного суду) знаходиться місцевий суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Судом апеляційної інстанції у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави є Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду, крім випадків, передбачених частиною третьою статті 26 цього Кодексу.

{Частину першу статті 351 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

2. Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

Стаття 352. Право апеляційного оскарження

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково.

2. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених статтею 353 цього Кодексу. Оскарження ухвал суду, які не передбачені статтею 353 цього Кодексу, окремо від рішення суду не допускається.

{Частина друга статті 352 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов’язки учасника справи.

Стаття 353. Ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду

1. Окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо:

1) відмови у видачі судового наказу;

2) забезпечення доказів, відмови в забезпеченні доказів чи скасування ухвали про забезпечення доказів;

3) забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову;

4) скасування забезпечення позову, відмови в скасуванні чи заміні заходів забезпечення позову або відмови у забезпеченні позову;

5) зустрічного забезпечення або зміни чи скасування зустрічного забезпечення;

6) повернення заяви позивачеві (заявникові);

7) відмови у відкритті провадження у справі;

{Пункт 8 частини першої статті 353 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

9) передачі справи на розгляд іншого суду;

10) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;

11) затвердження мирової угоди;

12) призначення експертизи;

13) визначення розміру судових витрат;

14) зупинення провадження у справі;

15) закриття провадження у справі;

16) залишення позову (заяви) без розгляду;

17) окрема ухвала;

18) стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;

19) внесення або відмови у внесенні виправлень у рішення;

20) відмови ухвалити додаткове рішення;

21) роз’яснення або відмови у роз’ясненні судового рішення;

22) повернення заяви про перегляд заочного рішення;

23) відмови у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, відмови в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;

{Пункт 23 частини першої статті 353 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

24) поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання;

25) виправлення помилки у виконавчому документі або визнання його таким, що не підлягає виконанню;

26) відстрочення і розстрочення, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення;

27) розгляду скарг на дії (бездіяльність) органів державної виконавчої служби, приватного виконавця;

28) заміни сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;

29) повороту виконання рішення суду чи відмови у повороті виконання рішення;

30) звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, чи нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку;

31) тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;

31^{1}) скасування тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;

{Частину першу статті 353 доповнено пунктом 31^{1} згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

32) визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;

33) тимчасового влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу;

34) оголошення розшуку відповідача (боржника) або дитини;

35) примусового проникнення до житла;

36) звільнення (призначення) опікуна чи піклувальника;

37) відмови у відкритті провадження у справі про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу;

38) повернення заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу;

39) повернення заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу;

40) залишення без розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження;

41) відновлення повністю або частково втраченого судового провадження чи відмови в його відновленні.

2. Заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду.

Стаття 354. Строк на апеляційне оскарження

1. Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів, а на ухвалу суду - протягом п’ятнадцяти днів з дня його (її) проголошення.

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) на ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п’ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

3. Строк на апеляційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у частині другій статті 358 цього Кодексу.

Стаття 355. Порядок подання апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Стаття 356. Форма і зміст апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається у письмовій формі.

2. В апеляційній скарзі мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається скарга;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 356 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) рішення або ухвала, що оскаржуються;

5) в чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість рішення або ухвали (неповнота встановлення обставин, які мають значення для справи, та (або) неправильність установлення обставин, які мають значення для справи, внаслідок необґрунтованої відмови у прийнятті доказів, неправильного їх дослідження чи оцінки, неподання доказів з поважних причин та (або) неправильне визначення відповідно до встановлених судом обставин правовідносин тощо);

6) нові обставини, що підлягають встановленню, докази, які підлягають дослідженню чи оцінці, обґрунтування поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції, заперечення проти доказів, використаних судом першої інстанції;

7) клопотання особи, яка подала скаргу;

8) дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;

9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

3. Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає, або представником такої особи.

4. До апеляційної скарги додаються:

1) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо апеляційна скарга подана представником і ці документи раніше не подавалися;

2) копії скарги та доданих письмових матеріалів відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така скарга та додані матеріали подаються до суду в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання скарги та доданих матеріалів в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії та копій доданих матеріалів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини четвертої статті 356 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону;

4) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції (за наявності).

5. Якщо апеляційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

§ 2. Відкриття апеляційного провадження

Стаття 357. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга реєструється у день її надходження до суду апеляційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

2. До апеляційної скарги, яка оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 356 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

{Частина друга статті 357 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Апеляційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 354 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

4. Якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або вказані нею підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження будуть визнані неповажними, суд відмовляє у відкритті апеляційного провадження у порядку, встановленому статтею 358 цього Кодексу.

5. Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції також, якщо:

1) апеляційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;

3) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції;

4) скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

6. Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги. Питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

7. Про повернення апеляційної скарги постановляється ухвала, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

8. Копія ухвали про повернення апеляційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 272 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення апеляційної скарги разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Стаття 358. Відмова у відкритті апеляційного провадження

1. Суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо:

1) апеляційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв’язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення апеляційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

2. Незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:

1) подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки;

2) пропуску строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

3. Питання про відмову у відкритті апеляційного провадження вирішується не пізніше п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

4. Копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження надсилається учасникам справи в порядку, визначеному статтею 272 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Стаття 359. Відкриття апеляційного провадження

1. Про відкриття апеляційного провадження у справі суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу.

2. Питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, передбаченому статтею 357 цього Кодексу.

3. В ухвалі про відкриття апеляційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на апеляційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи. Якщо разом з апеляційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття апеляційного провадження встановлює строк, протягом якого

учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. Якщо апеляційна скарга подана з пропуском визначеного цим Кодексом строку, суд у випадку поновлення строку на апеляційне оскарження зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Стаття 360. Відзив на апеляційну скаргу

1. Учасники справи мають право подати до суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

2. Відзив на апеляційну скаргу має містити:

1) найменування суду апеляційної інстанції;

2) ім’я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 360 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;

4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу;

5) перелік матеріалів, що додаються.

3. Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення суду першої інстанції.

4. До відзиву додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

5. До відзиву застосовуються правила, встановлені частиною дев’ятою статті 178 цього Кодексу.

{Статтю 360 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 361. Надсилання копій апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи

1. Разом з ухвалою про відкриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції надсилає копії апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи, крім випадків, якщо скаргу подано в електронній формі через електронний кабінет.

{Частина перша статті 361 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 362. Закриття апеляційного провадження

1. Суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження, якщо:

1) після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;

2) після відкриття апеляційного провадження виявилося, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки такої особи не вирішувалося.

2. Про закриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

Стаття 363. Приєднання до апеляційної скарги

1. Учасники справи мають право приєднатися до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До апеляційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки.

2. Заяву про приєднання до апеляційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді апеляційної інстанції.

3. До заяви про приєднання до апеляційної скарги додаються документ про сплату судового збору та докази надсилання (направлення) копії заяви іншим учасникам справи.

Стаття 364. Доповнення, зміна або відкликання апеляційної скарги або відмова від неї

1. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на апеляційне оскарження.

2. У разі доповнення чи зміни апеляційної скарги особа, яка подала апеляційну скаргу, повинна надати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до апеляційної скарги іншим учасникам справи, в іншому випадку суд не враховує такі доповнення чи зміни. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу.

{Частина друга статті 364 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

4. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення апеляційного провадження. За відмови від апеляційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги, постановляє ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Визнання апеляційної скарги іншою стороною враховується судом апеляційної інстанції у частині наявності або відсутності фактів, які мають значення для вирішення справи.

5. У разі закриття апеляційного провадження у зв’язку з відмовою від апеляційної скарги на судове рішення повторне оскарження цього рішення особою, що відмовилася від скарги, не допускається.

6. Суд апеляційної інстанції має право не приймати відмову від скарги або її відкликання з підстав, визначених у частині п’ятій статті 206 цього Кодексу.

§ 3. Апеляційний розгляд

Стаття 365. Підготовка розгляду справи судом апеляційної інстанції

1. Суддя-доповідач у порядку підготовки справи до апеляційного розгляду:

1) з’ясовує питання про склад учасників судового процесу. У разі встановлення, що рішення суду першої інстанції може вплинути на права та обов’язки особи, яка не брала участі у справі, залучає таку особу до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору;

{Пункт 1 частини першої статті 365 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2) визначає характер спірних правовідносин і закон, який їх регулює;

3) з’ясовує обставини, на які посилаються учасники справи як на підставу своїх вимог і заперечень;

4) з’ясовує, які обставини визнаються чи заперечуються учасниками справи;

5) вирішує питання щодо поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції;

6) за клопотанням сторін та інших учасників справи вирішує питання про виклик свідків, призначення експертизи, витребування доказів, судових доручень щодо збирання доказів, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача;

7) за клопотанням учасників справи вирішує питання щодо вжиття заходів забезпечення позову;

8) вчиняє інші дії, пов’язані із забезпеченням апеляційного розгляду справи.

2. Підготовчі дії, визначені пунктами 5, 6 частини першої цієї статті, вчиняються з дотриманням прав всіх учасників справи висловити свої міркування або заперечення щодо їх вчинення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

3. Якщо під час вивчення матеріалів справи суд виявить нерозглянуті зауваження на правильність і повноту фіксування судового процесу технічними засобами, нерозглянуті письмові зауваження щодо повноти чи неправильності протоколу судового засідання, невирішене питання про ухвалення додаткового рішення, суд постановляє ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки.

Стаття 366. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції

1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій у разі необхідності та призначення справи до розгляду.

Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.

Стаття 367. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними в ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

2. Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї.

3. Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об’єктивно не залежали від нього.

4. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов’язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

5. Якщо поза увагою доводів апеляційної скарги залишилася очевидна незаконність або необґрунтованість рішення суду першої інстанції у справах окремого провадження, суд апеляційної інстанції переглядає справу в повному обсязі.

6. В суді апеляційної інстанції не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції.

Стаття 368. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції

1. Справа розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, встановленими для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими цією главою.

2. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п’ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

{Частина друга статті 368 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених статтею 369 цього Кодексу.

4. Суддя-доповідач доповідає зміст рішення (ухвали), яке оскаржено, доводи апеляційної скарги, межі, в яких повинні здійснюватися перевірка рішення (ухвали), встановлюватися обставини і досліджуватися докази.

5. Після доповіді судді-доповідача пояснення дає особа, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, - першим дає пояснення позивач. Далі дають пояснення інші учасники справи.

6. Закінчивши з’ясування обставин і перевірку їх доказами, суд апеляційної інстанції надає учасникам справи можливість виступити у судових дебатах в такій самій послідовності, в якій вони давали пояснення.

7. На початку судового засідання суд може оголосити про час, який відводиться для судових дебатів. Кожній особі, яка бере участь у розгляді справи в суді апеляційної інстанції, надається однаковий проміжок часу для виступу.

8. Після закінчення дебатів суд виходить до нарадчої кімнати.

Стаття 369. Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ

1. Апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

2. Апеляційні скарги на ухвали суду, зазначені в пунктах 1, 5, 6, 9, 10, 14, 19, 37-40 частини першої статті 353 цього Кодексу, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

3. З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути апеляційні скарги, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

Стаття 370. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи

1. Якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави.

2. У випадку відкриття апеляційного провадження за такою скаргою суд апеляційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятого ним судового рішення та рішення суду першої інстанції, що оскаржується.

3. За результатами розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову відповідно до статті 382 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду апеляційної інстанції.

4. Суд апеляційної інстанції розглядає скаргу, вказану в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за апеляційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

Стаття 371. Строк розгляду апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

2. У виняткових випадках за клопотанням сторони з урахуванням особливостей розгляду справи суд апеляційної інстанції може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п’ятнадцять днів, про що постановляє відповідну ухвалу.

Стаття 372. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи

1. Суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи в разі неявки у судове засідання учасника справи, щодо якого немає відомостей про вручення йому судової повістки, або за його клопотанням, коли повідомлені ним причини неявки буде визнано судом поважними.

2. Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

Стаття 373. Відмова позивача від позову та мирова угода сторін

1. В суді апеляційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав апеляційну скаргу.

2. Якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам статей 206, 207 цього Кодексу, суд постановляє ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно визнає нечинним судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі.

Стаття 374. Повноваження суду апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги має право:

1) залишити судове рішення без змін, а скаргу без задоволення;

2) скасувати судове рішення повністю або частково і ухвалити у відповідній частині нове рішення або змінити рішення;

3) визнати нечинним судове рішення суду першої інстанції повністю або частково у передбачених цим Кодексом випадках і закрити провадження у справі у відповідній частині;

4) скасувати судове рішення повністю або частково і у відповідній частині закрити провадження у справі повністю або частково або залишити позовну заяву без розгляду повністю або частково;

5) скасувати судове рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

6) скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції;

7) скасувати ухвалу про відкриття провадження у справі і прийняти постанову про направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

8) у передбачених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених в пунктах 1-7 частини першої цієї статті.

Стаття 375. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення без змін

1. Суд апеляційної інстанції залишає апеляційну скаргу без задоволення, а судове рішення без змін, якщо визнає, що суд першої інстанції ухвалив судове рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Стаття 376. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

1. Підставами для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни судового рішення є:

1) неповне з’ясування обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, обставинам справи;

4) порушення норм процесуального права або неправильне застосування норм матеріального права.

2. Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону, або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи.

3. Порушення норм процесуального права є обов’язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо:

1) справу розглянуто неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими, якщо апеляційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

{Пункт 2 частини третьої статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) справу (питання) розглянуто судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду (у разі якщо таке повідомлення є обов’язковим), якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв судове рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки осіб, що не були залучені до участі у справі;

5) судове рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у рішенні;

6) судове рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) суд розглянув в порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

4. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частин.

Стаття 377. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині

1. Судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню в апеляційному порядку повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині з підстав, передбачених статтями 255 та 257 цього Кодексу.

2. Порушення правил юрисдикції загальних судів, визначених статтями 19-22 цього Кодексу, є обов’язковою підставою для скасування рішення незалежно від доводів апеляційної скарги.

3. Якщо судом першої інстанції ухвалено законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи - сторони у спорі чи припинення юридичної особи - сторони у спорі, що не допускає правонаступництва, після ухвалення такого рішення не може бути підставою для застосування вимог частини першої цієї статті.

4. У разі закриття судом апеляційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 цього Кодексу суд за заявою позивача в порядку письмового провадження постановляє ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків об’єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору

{Статтю 377 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 378. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю

1. Судове рішення, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню з направленням справи на розгляд за встановленою законом підсудністю, якщо рішення прийнято судом з порушенням правил територіальної юрисдикції (підсудності).

2. Справа не підлягає направленню на новий розгляд у зв’язку з порушеннями правил територіальної юрисдикції (підсудності), якщо учасник справи, який подав апеляційну

скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

Стаття 379. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції

1. Підставами для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції є:

1) неповне з’ясування судом обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції вважає встановленими;

3) невідповідність висновків суду обставинам справи;

4) порушення норм процесуального права чи неправильне застосування норм матеріального права, які призвели до постановлення помилкової ухвали.

{Статтю 380 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 381. Порядок прийняття постанов судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги приймає постанову за правилами статті 35 і глави 9розділу III цього Кодексу з особливостями, зазначеними у статті 382 цього Кодексу.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом апеляційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції.

3. Постанова або ухвала суду апеляційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 382. Постанова суду апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття, номера справи;

б) найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) імен (найменувань) сторін і особи, яка подала скаргу;

г) найменування суду першої інстанції, рішення якого оскаржується, дати ухвалення рішення, прізвища судді (суддів); часу і місця його ухвалення, дати складання повного тексту рішення;

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішення суду першої інстанції;

б) короткого змісту вимог апеляційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;

г) узагальнених доводів та заперечень інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) встановлених судом першої інстанції та неоспорених обставин, а також обставин, встановлених судом апеляційної інстанції, і визначених відповідно до них правовідносин;

б) доводів, за якими суд апеляційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої інстанції;

в) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

г) чи були і ким порушені, невизнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких особа звернулася до суду;

ґ) висновків за результатами розгляду апеляційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд апеляційної інстанції;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв’язку з розглядом справи у суді першої інстанції, - у випадку скасування або зміни судового рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв’язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції;

г) строку і порядку набрання постановою законної сили та її оскарження.

2. Постанову суду апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 383. Проголошення постанови судом апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції проголошується за правилами, встановленими статтею 268 цього Кодексу.

Стаття 384. Законна сила постанови суду апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дня її прийняття.

Стаття 385. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції у випадках і в порядку, встановлених статтею 262 цього Кодексу, може постановити окрему ухвалу.

Стаття 386. Вручення постанов суду апеляційної інстанції

1. Постанови апеляційного суду вручаються (видаються або надсилаються) в порядку, встановленому статтею 272 цього Кодексу.

2. Копії судових рішень суду апеляційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав таку справу як суд першої інстанції.

Стаття 387. Повернення справи

1. Після закінчення апеляційного провадження справа у п’ятиденний строк направляється до суду першої інстанції, який її розглянув.

Глава 2. Касаційне провадження

§ 1. Касаційна скарга

Стаття 388. Суд касаційної інстанції

1. Судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд.

Стаття 389. Право касаційного оскарження

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право оскаржити у касаційному порядку:

1) рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи та постанову суду апеляційної інстанції, крім судових рішень, визначених у частині третій цієї статті;

2) ухвали суду першої інстанції, вказані у пунктах 3, 6, 7, 15, 16, 22, 23, 27, 28, 30, 32 частини першої статті 353 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку;

{Пункт 2 частини першої статті 389 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закриття апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, щодо зустрічного забезпечення, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз’яснення рішення чи відмову у роз’ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали.

{Пункт 3 частини першої статті 389 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках:

1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

2) якщо скаржник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;

3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах;

4) якщо судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

{Частина друга статті 389 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Не підлягають касаційному оскарженню:

1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

2) судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує двохсот п’ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо:

{Абзац перший пункту 2 частини третьої статті 389 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

{Пункт 2 частини третьої статті 389 визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-р(II)/2023 від 22.11.2023}

4. Особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, має право подати касаційну скаргу на судове рішення лише

після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою, крім випадку, коли судове рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки такої особи було ухвалено безпосередньо судом апеляційної інстанції. Після відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов’язки учасника справи.

{Частина четверта статті 389 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 390. Строк на касаційне оскарження

1. Касаційна скарга на судове рішення подається протягом тридцяти днів з дня його проголошення.

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення, або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне судове рішення не було вручено у день його проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження, якщо касаційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому такого судового рішення.

3. Строк на касаційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у частині третій статті 394 цього Кодексу.

Стаття 391. Порядок подання касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.

Стаття 392. Форма і зміст касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається у письмовій формі.

2. У касаційній скарзі повинно бути зазначено:

1) найменування суду, до якого подається скарга;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає касаційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 392 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) рішення (ухвала), що оскаржується;

5) підставу (підстави), на якій (яких) подається касаційна скарга з визначенням передбаченої (передбачених) статтею 389 цього Кодексу підстави (підстав).

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 1 частини другої статті 389 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається постанова Верховного Суду, в якій викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був врахований в оскаржуваному судовому рішенні.

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 2 частини другої статті 389 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду.

У разі подання касаційної скарги на судове рішення, зазначене у пунктах 2 і 3 частини першої статті 389 цього Кодексу, в касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень);

{Пункт 5 частини другої статті 392 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

6) клопотання особи, яка подає скаргу;

7) перелік письмових матеріалів, що додаються до скарги;

8) дата отримання копії судового рішення суду апеляційної інстанції, що оскаржується.

3. Касаційна скарга підписується особою, яка її подає, або представником такої особи.

До касаційної скарги, поданої представником, повинна бути додана довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника.

4. До касаційної скарги додаються:

1) копії скарги та доданих до неї матеріалів відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така скарга та додані матеріали подаються до суду в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання скарги та доданих матеріалів в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії та копій доданих матеріалів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини четвертої статті 392 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного рішення суду апеляційної інстанції, - за наявності;

3) документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

5. Якщо касаційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

§ 2. Відкриття касаційного провадження

Стаття 393. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги

1. Касаційна скарга реєструється у день її надходження до суду касаційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

2. У разі якщо касаційна скарга оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 392 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу, про що суддя постановляє відповідну ухвалу.

{Частина друга статті 393 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Касаційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 390 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, наведені нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали про залишення касаційної скарги без руху особа має право звернутися до суду касаційної інстанції із заявою про поновлення строку або навести інші підстави для поновлення строку.

Якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або наведені підстави для поновлення строку касаційного оскарження визнані неповажними, суд відмовляє у відкритті касаційного провадження на підставі пункту 4 частини другої статті 394 цього Кодексу.

{Абзац другий частини третьої статті 393 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

4. Касаційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом також, якщо:

1) касаційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) скаргу подано у інший спосіб, ніж до суду касаційної інстанції;

3) до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження від особи, яка подала скаргу, надійшла заява про її відкликання;

4) у касаційній скарзі не викладені передбачені цим Кодексом підстави для оскарження судового рішення в касаційному порядку.

5. Питання про залишення касаційної скарги без руху суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги. Питання про повернення касаційної скарги суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

{Частина п’ята статті 393 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

6. Про повернення касаційної скарги постановляється ухвала.

7. Копія ухвали про повернення касаційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 272 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення касаційної скарги разом з доданими до скарги матеріалами, а касаційна скарга залишається в суді касаційної інстанції.

Стаття 394. Відкриття касаційного провадження у справі, відмова у відкритті касаційного провадження у справі

1. Одержавши касаційну скаргу, оформлену відповідно до вимог статті 392 цього Кодексу, колегія суддів у складі трьох суддів вирішує питання про відкриття касаційного провадження (про відмову у відкритті касаційного провадження).

{Частина перша статті 394 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Суд відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо:

{Абзац перший частини другої статті 394 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

1) касаційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає касаційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття касаційного провадження у зв’язку з відмовою цієї особи від поданої раніше касаційної скарги на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення касаційної скарги цієї особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником в строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на касаційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на касаційне оскарження, визнані судом неповажними;

5) у разі подання касаційної скарги на підставі пункту 1 частини другої статті 389 цього Кодексу суд може визнати таку касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку (крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку або коли Верховний Суд вважатиме за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах).

{Пункт 5 частини другої статті 394 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Незалежно від поважності причин пропуску строку на касаційне оскарження суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у разі, якщо касаційна

скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:

1) подання касаційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки;

2) пропуску строку на касаційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

4. У разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи) суд може визнати касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

{Частина четверта статті 394 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

5. Питання про відкриття касаційного провадження у випадку, передбаченому частиною четвертою цієї статті, вирішує колегія суддів у складі трьох суддів.

{Частина п’ята статті 394 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

6. Ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження повинна містити мотиви, з яких суд дійшов висновку про відсутність підстав для відкриття касаційного провадження.

7. За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі, в якій вирішує питання про витребування матеріалів справи. Зазначена ухвала надсилається скаржнику та учасникам справи. До ухвали додаються копії касаційної скарги та доданих до неї документів, крім випадків, якщо скаргу подано в електронній формі через електронний кабінет.

{Частина сьома статті 394 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

8. В ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначаються підстава (підстави) відкриття касаційного провадження та строк для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу. Якщо разом з касаційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття касаційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Абзац перший частини восьмої статті 394 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

За наявності клопотання особи, яка подала касаційну скаргу, суд у разі необхідності вирішує питання про зупинення виконання рішення (ухвали) суду або зупинення його дії.

9. Ухвалу про відкриття провадження у справі або про відмову у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє не пізніше ніж через двадцять днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

{Частина дев’ята статті 394 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

10. Копія ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження разом з доданими до скарги матеріалами направляються особі, яка подавала касаційну скаргу, а копія касаційної скарги залишається в суді касаційної інстанції.

Стаття 395. Відзив на касаційну скаргу

1. Учасники справи мають право подати до суду касаційної інстанції відзив на касаційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про відкриття касаційного провадження.

2. Відзив на касаційну скаргу має містити:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) ім’я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на касаційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 395 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги;

4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на касаційну скаргу;

5) перелік матеріалів, що додаються.

3. Відсутність відзиву на касаційну скаргу не перешкоджає перегляду судових рішень (рішення).

4. До відзиву додаються докази надсилання копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

5. До відзиву застосовуються правила, встановлені частиною дев’ятою статті 178 цього Кодексу.

{Статтю 395 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 396. Закриття касаційного провадження

1. Суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження, якщо:

1) після відкриття касаційного провадження особа, яка подала касаційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги;

2) після відкриття касаційного провадження виявилося, що касаційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом першої чи апеляційної інстанції питання про її права, свободи,

інтереси та (або) обов’язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки такої особи не вирішувалося;

4) після відкриття касаційного провадження виявилося, що Верховний Суд у своїй постанові вже викладав висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі, або відступив від свого висновку щодо застосування норми права, наявність якого стала підставою для відкриття касаційного провадження, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку (крім випадку, коли Верховний Суд вважає за необхідне відступити від такого висновку). Якщо ухвала про відкриття касаційного провадження мотивована також іншими підставами, за якими відсутні підстави для закриття провадження, касаційне провадження закривається лише в частині підстав, передбачених цим пунктом;

{Частину першу статті 396 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

5) після відкриття касаційного провадження на підставі пункту 1 частини другої статті 389 цього Кодексу судом встановлено, що висновок щодо застосування норми права, який викладений у постанові Верховного Суду та на який посилався скаржник у касаційній скарзі, стосується правовідносин, які не є подібними.

{Частину першу статті 396 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Про закриття касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу.

Стаття 397. Приєднання до касаційної скарги

1. Учасники справи мають право приєднатися до касаційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До касаційної скарги мають право приєднатися особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки.

2. Заяву про приєднання до касаційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді касаційної інстанції.

3. До заяви про приєднання до касаційної скарги додаються документ про сплату судового збору та докази надсилання копії заяви іншим учасникам справи.

Стаття 398. Доповнення, зміна або відкликання касаційної скарги або відмова від неї

1. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на касаційне оскарження.

2. У разі доповнення чи зміни касаційної скарги особа, яка подала касаційну скаргу, повинна надати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до касаційної скарги іншим учасникам справи, в іншому випадку суд не враховує такі доповнення чи зміни. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу.

{Частина друга статті 398 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження.

4. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати касаційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення касаційного провадження. У разі відмови від касаційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги, постановляє ухвалу про закриття касаційного провадження.

5. У разі закриття касаційного провадження у зв’язку з відмовою від касаційної скарги на судові рішення повторне оскарження цих рішень особою, що відмовилася від скарги, не допускається.

6. Суд касаційної інстанції має право не приймати відмову від скарги або її відкликання з підстав, визначених у частині п’ятій статті 206 цього Кодексу.

§ 3. Касаційний розгляд

Стаття 399. Підготовка справи до касаційного розгляду

1. Після отримання справи суддя-доповідач протягом десяти днів готує доповідь, у якій викладає обставини, необхідні для ухвалення рішення суду касаційної інстанції.

Стаття 400. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції

1. Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

{Частина перша статті 400 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

3. Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які передбачені пунктами 1, 3, 4, 8 частини першої статті 411, частиною другою статті 414 цього Кодексу, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

{Частина третя статті 400 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 401. Попередній розгляд справи

1. Попередній розгляд справи має бути проведений протягом п’яти днів після складення доповіді суддею-доповідачем колегією у складі трьох суддів у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи.

Попередній розгляд справи палатою, об'єднаною палатою, Великою Палатою не проводиться.

{Абзац другий частини першої статті 401 в редакції Закону № 2234-VIII від 07.12.2017}

2. У попередньому судовому засіданні суддя-доповідач доповідає колегії суддів про проведення підготовчої дії та обставини, необхідні для ухвалення судового рішення судом касаційної інстанції.

3. Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення.

4. Суд касаційної інстанції скасовує судове рішення за наявності підстав, які тягнуть за собою обов'язкове скасування судового рішення.

5. Суд касаційної інстанції призначає справу до судового розгляду за відсутності підстав, встановлених частинами третьою, четвертою цієї статті. Справа призначається до судового розгляду, якщо хоча б один суддя із складу суду дійшов такого висновку. Про призначення справи до судового розгляду постановляється ухвала, яка підписується всім складом суду.

Стаття 402. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції

1. У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи з урахуванням статті 400 цього Кодексу.

У разі необхідності учасники справи можуть бути викликані для надання пояснень у справі.

2. Розгляд справи в суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття касаційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

{Частина друга статті 402 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Головуючий відкриває судове засідання і оголошує, яка справа, за чиєю скаргою та на судове рішення якого суду розглядається.

4. Суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст оскаржуваного судового рішення та доводи касаційної скарги і відзиву на касаційну скаргу.

5. Сторони та інші учасники справи дають свої пояснення, першою дає пояснення сторона, яка подала касаційну скаргу. Якщо рішення оскаржили обидві сторони, першим дає пояснення позивач. Суд може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

6. У своїх поясненнях сторони та інші учасники справи можуть наводити тільки ті доводи, які стосуються підстав касаційного розгляду справи.

7. Вислухавши пояснення учасників справи, суд виходить до нарадчої кімнати.

8. У разі потреби під час розгляду справи може бути оголошено перерву або розгляд її відкладено.

Стаття 403. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

1. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї ж палати або у складі такої палати.

2. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати.

3. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

4. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

5. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

6. Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судове рішення з підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції, крім випадків, якщо:

1) учасник справи, який оскаржує судове рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції;

2) учасник справи, який оскаржує судове рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної чи суб'єктної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;

3) Велика Палата Верховного Суду вже викладала у своїй постанові висновок щодо питання предметної чи суб’єктної юрисдикції спору у подібних правовідносинах.

{Частина шоста статті 403 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Стаття 404. Порядок передачі справи на розгляд палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду

1. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

2. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу суду, що розглядає справу.

3. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

4. Про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу із викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у рішенні, визначеному в частинах першій - четвертій статті 403 цього Кодексу, або із обґрунтуванням підстав, визначених у частинах п’ятій або шостій статті 403 цього Кодексу.

5. Суддя, не згодний із рішенням про передачу (відмову у передачі) справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

6. Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, а також якщо дійде висновку про недоцільність розгляду справи Великою Палатою Верховного Суду, зокрема через відсутність виключної правової проблеми, наявність висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду, або якщо Великою Палатою Верховного Суду вже висловлена правова позиція щодо юрисдикції спору у подібних правовідносинах, справа повертається (передається) відповідній колегії (палаті, об’єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії (палати, об’єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати.

{Частина шоста статті 404 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

7. Після передачі справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати визначений у ній суддя-доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

Стаття 405. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи

1. Якщо касаційна скарга надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час касаційного розгляду справи, суд касаційної інстанції розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави.

2. У випадку відкриття касаційного провадження за такою скаргою суд касаційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та судових рішень, що оскаржуються.

3. За результатами розгляду касаційної скарги суд приймає постанову відповідно до статті 416 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду касаційної інстанції.

4. Суд касаційної інстанції розглядає скаргу, вказану в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за касаційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

Стаття 406. Касаційні скарги на ухвали суду

1. Ухвали судів першої та апеляційної інстанцій можуть бути оскаржені в касаційному порядку у випадках, передбачених пунктами 2, 3 частини першої статті 389 цього Кодексу.

2. Скарги на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду першої інстанції чи постанови суду апеляційної інстанції, включаються до касаційної скарги на відповідне рішення чи постанову. У разі подання касаційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення чи постанови суду, суд повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

3. Касаційні скарги на ухвали судів першої чи апеляційної інстанцій розглядаються у порядку, передбаченому для розгляду касаційних скарг на рішення суду першої інстанції, постанови суду апеляційної інстанції.

4. У випадках скасування судом касаційної інстанції ухвал суду першої або апеляційної інстанцій, які перешкоджають провадженню у справі, справа передається на розгляд відповідного суду першої або апеляційної інстанції.

Стаття 407. Строки розгляду касаційної скарги

1. Касаційна скарга на судові рішення, передбачені пунктом 1 частини першої статті 389 цього Кодексу, має бути розглянута протягом шістдесяти днів, а на ухвали, передбачені пунктами 2 і 3 частини першої статті 389 цього Кодексу, - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження у справі.

Стаття 408. Відмова позивача від позову та укладення сторонами мирової угоди

1. Незалежно від того, за касаційною скаргою кого з учасників справи було відкрито касаційне провадження, у суді касаційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони мають право укласти між собою мирову угоду з додержанням правил цього Кодексу, що регулюють порядок і наслідки вчинення цих процесуальних дій.

2. Якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам статей 206 і 207 цього Кодексу, суд визнає нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та постановляє ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно закриває провадження у справі.

Стаття 409. Повноваження суду касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право:

1) залишити судові рішення судів першої інстанції та апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення;

2) скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду;

3) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення, не передаючи справи на новий розгляд;

4) скасувати постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишити в силі рішення суду першої інстанції у відповідній частині;

5) скасувати судові рішення суду першої та апеляційної інстанцій у відповідній частині і закрити провадження у справі чи залишити позов без розгляду у відповідній частині;

{Пункт 5 частини першої статті 409 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

6) у передбачених цим Кодексом випадках визнати нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині;

7) у передбачених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених в пунктах 1-6 частини першої цієї статті.

Стаття 410. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін

1. Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

{Частина перша статті 410 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Стаття 411. Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду

1. Судові рішення підлягають обов’язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо:

1) справу розглянуто і вирішено неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і судом касаційної інстанції визнано підстави про відвід обґрунтованими, якщо касаційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

{Пункт 2 частини першої статті 411 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) судове рішення не підписано будь-яким із суддів або підписано не тими суддями, що зазначені в судовому рішенні;

4) судове рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглянула справу;

5) справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою;

6) судове рішення ухвалено судом з порушенням правил інстанційної або територіальної юрисдикції;

{Пункт 7 частини першої статті 411 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8) суд прийняв рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки осіб, що не були залучені до участі у справі.

2. Судове рішення, ухвалене судом з порушенням правил територіальної юрисдикції (підсудності), не підлягає скасуванню, якщо учасник справи, який подав касаційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

{Частина друга статті 411 в редакції Закону № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий розгляд є також порушення норм процесуального права, на які посилається заявник у касаційній скарзі, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, якщо:

1) суд не дослідив зібрані у справі докази, за умови висновку про обґрунтованість заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, передбаченихпунктами 1, 2, 3 частини другої статті 389 цього Кодексу; або

2) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження; або

3) суд необґрунтовано відхилив клопотання про витребування, дослідження або огляд доказів або інше клопотання (заяву) учасника справи щодо встановлення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи; або

4) суд встановив обставини, що мають суттєве значення, на підставі недопустимих доказів.

{Частина третя статті 411 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4. Справа направляється на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, якщо порушення норм процесуального права допущені тільки цим судом. У всіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції.

5. Висновки суду касаційної інстанції, в зв’язку з якими скасовано судові рішення, є обов’язковими для суду першої чи апеляційної інстанції під час нового розгляду справи.

6. Підставою для скасування судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій і направлення справи для продовження розгляду є порушення норм матеріального чи процесуального права, що призвели до постановлення незаконної ухвали суду першої інстанції та (або) постанови суду апеляційної інстанції, що перешкоджають подальшому провадженню у справі.

Стаття 412. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

1. Суд скасовує судове рішення повністю або частково і ухвалює нове рішення у відповідній частині або змінює його, якщо таке судове рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з неправильним застосуванням норм матеріального права або порушенням норм процесуального права.

{Частина перша статті 412 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення лише за умови, якщо це порушення призвело до ухвалення незаконного рішення.

3. Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

4. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Стаття 413. Підстави для скасування постанови суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині

1. Суд касаційної інстанції скасовує постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишає в силі судове рішення суду першої інстанції у відповідній частині, якщо в передбаченихстаттею 400 цього Кодексу межах встановить, що судом апеляційної інстанції скасовано судове рішення, яке відповідає закону.

{Частина перша статті 413 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 414. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині

1. Судове рішення, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню в касаційному порядку повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині з підстав, передбачених статтями 255 та 257 цього Кодексу.

2. Порушення правил юрисдикції загальних судів, визначених статтями 19-22 цього Кодексу, є обов’язковою підставою для скасування рішення незалежно від доводів касаційної скарги.

3. Якщо суд першої або апеляційної інстанції ухвалив законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи чи припинення юридичної особи - сторони в спірних правовідносинах, що не допускають правонаступництва, після ухвалення рішення не може бути підставою для застосування положення частини першої цієї статті.

4. У разі закриття судом касаційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 цього Кодексу суд за заявою позивача постановляє в порядку письмового провадження ухвалу про передачу справи для продовження розгляду до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків закриття провадження щодо кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, чи передачі справи частково на новий розгляд або для продовження розгляду. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору.

{Статтю 414 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 415. Порядок прийняття постанов судом касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги приймає постанову відповідно до правил, встановлених статтею 35 та главою 9 розділу III цього Кодексу, з особливостями, зазначеними в статті 416 цього Кодексу.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції.

3. Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 416. Постанова суду касаційної інстанції

1. Постанова суду касаційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття;

б) найменування суду касаційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) найменування (ім'я) учасників справи і найменування (ім'я) особи, яка подала касаційну скаргу;

г) найменування суду першої та (або) апеляційної інстанції, судове рішення якого оскаржується, номера справи, дати ухвалення судового рішення, прізвища та ініціалів судді (суддів);

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішень судів першої та апеляційної інстанцій;

б) короткого змісту вимог касаційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;

г) узагальненого викладу позиції інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу;

б) доводів, за якими суд касаційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої та (або) апеляційної інстанції;

в) висновків за результатами розгляду касаційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд;

г) дій, що їх повинні виконати суд першої та (або) апеляційної інстанції у разі скасування судового рішення і передачі справи на новий розгляд;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги і позовних вимог;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв'язку із розглядом справи у суді першої інстанції та апеляційної інстанції, - у разі скасування рішення та ухвалення нового рішення або зміни рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції;

г) повороту виконання у разі скасування рішень судів за наявності відповідної заяви та підстав.

2. У постанові палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів, палата, об'єднана палата, що передала справу на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати.

Стаття 417. Обов’язковість вказівок, що містяться в постанові суду касаційної інстанції

1. Вказівки, що містяться в постанові суду касаційної інстанції, є обов’язковими для суду першої та апеляційної інстанцій під час нового розгляду справи.

2. Постанова суду касаційної інстанції не може містити вказівок для суду першої або апеляційної інстанції про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Стаття 418. Проголошення постанови судом касаційної інстанції

1. Постанова суду касаційної інстанції проголошується за правилами, встановленими статтею 268 цього Кодексу.

Стаття 419. Законна сила постанови суду касаційної інстанції

1. Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття.

2. З моменту прийняття постанови судом касаційної інстанції скасовані або визнані нечинними рішення, постанови та ухвали суду першої або апеляційної інстанції втрачають законну силу та подальшому виконанню не підлягають.

3. Постанова суду касаційної інстанції є остаточною і оскарженню не підлягає.

Стаття 420. Окрема ухвала суду касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції у випадках і в порядку, встановлених статтею 262 цього Кодексу, може постановити окрему ухвалу.

Стаття 421. Вручення судових рішень суду касаційної інстанції

1. Судові рішення суду касаційної інстанції вручаються (видаються або надсилаються) в порядку, встановленому статтею 272 цього Кодексу.

2. Копії судових рішень суду касаційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Стаття 422. Повернення справ

1. Після закінчення касаційного розгляду справа у п’ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав, якщо інше не зазначено у судовому рішенні суду касаційної інстанції.

{Частина перша статті 422 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Стаття 423. Підстави перегляду

1. Рішення, постанова або ухвала суду, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) встановлений вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що призвели до ухвалення незаконного рішення у даній справі;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду.

3. Підставами для перегляду судових рішень у зв’язку з виключними обставинами є:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні даної справи судом;

3) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

{Пункт 3 частини третьої статті 423 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. Не є підставою для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами:

1) переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи;

2) докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом.

5. При перегляді судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд не може виходити за межі тих вимог, які були предметом розгляду при ухваленні судового рішення, яке переглядається, розглядати інші вимоги або інші підстави позову.

Стаття 424. Строк подання заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини другої статті 423 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про існування обставин, що стали підставою для перегляду судового рішення;

2) з підстави, визначеної пунктом 2 частини другої статті 423 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок (ухвала) у кримінальному провадженні набрав законної сили;

3) з підстави, визначеної пунктом 3 частини другої статті 423 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення судового рішення, яке підлягає перегляду;

4) з підстави, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 423 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

5) з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 423 цього Кодексу, - особою, стосовно якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше тридцяти днів з дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

{Пункт 5 частини першої статті 424 в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

6) з підстави, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 423 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили.

2. З урахуванням приписів частини першої цієї статті заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подана:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини другої статті 423 цього Кодексу, - не пізніше трьох років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили;

2) з підстав, визначених пунктами 2-3 частини другої та частиною третьою статті 423 цього Кодексу, - не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили.

3. Строки, визначені в частині другій цієї статті, не можуть бути поновлені.

Стаття 425. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судового рішення суду першої інстанції з підстав, визначених частиною другою, пунктами 1, 3 частини третьої статті 423 цього Кодексу, подається до суду, який ухвалив судове рішення.

2. Заява про перегляд судових рішень судів апеляційної і касаційної інстанцій з підстав, зазначених у частині першій цієї статті, якими змінено або скасовано судове рішення, подається до суду тієї інстанції, яким змінено або ухвалено нове судове рішення.

3. Заява про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 423 цього Кодексу, подається до Верховного Суду і розглядається у складі Великої Палати.

Стаття 426. Форма і зміст заяви

1. Заяви про перегляд судових рішень суду за нововиявленими або виключними обставинами за формою і змістом повинні відповідати вимогам цього Кодексу щодо оформлення заяв до суду першої інстанції.

2. У заяві зазначаються:

1) найменування суду, якому адресується заява;

2) ім’я (найменування) особи, яка подає заяву, місце її проживання чи місцезнаходження, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 426 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) інші учасники справи;

4) дата ухвалення і зміст судового рішення, про перегляд якого подано заяву;

5) нововиявлені або виключні обставини, якими обґрунтовується вимога про перегляд судового рішення, дата їх відкриття або встановлення;

6) посилання на докази, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин.

3. До заяви додаються:

1) копії заяви відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини третьої статті 426 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) документ про сплату судового збору;

3) докази, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин;

4) документ, що підтверджує повноваження представника особи, яка подає заяву, - якщо заява підписана таким представником;

5) клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 423 цього Кодексу;

6) у разі пропуску строку на подання заяви - клопотання про його поновлення.

За подання і розгляд заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами судовий збір не сплачується.

{Абзац восьмий частини третьої статті 426 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 427. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до суду, передається судді або колегії суддів, які визначаються у порядку, встановленому статтею 33 цього Кодексу.

2. Протягом п’яти днів після надходження заяви до суду суддя (суддя-доповідач) перевіряє її відповідність вимогам статті 426 цього Кодексу і вирішує питання про відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

3. До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених статтею 426 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

{Частина третя статті 427 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Відкривши провадження за нововиявленими або виключними обставинами, суддя (суддя-доповідач) надсилає учасникам справи копії заяви про перегляд і призначає дату, час та місце судового засідання, про що повідомляє учасників справи.

5. Якщо в заяві міститься клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, суддя (суддя-доповідач) невідкладно після відкриття провадження у справі постановляє ухвалу про витребування такої копії рішення разом з її автентичним перекладом від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

Стаття 428. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки

1. Особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може відмовитися від такої заяви до початку розгляду справи у судовому засіданні. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про що постановляє ухвалу.

2. У разі прийняття відмови від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами інші учасники справи можуть вимагати компенсації особою, яка її подала, судових витрат, понесених ними під час перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами.

3. Особа, яка відмовилася від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, не може повторно звертатися до суду із такою самою заявою на тих самих підставах.

Стаття 429. Розгляд заяви

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом у судовому засіданні протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Справа розглядається судом за правилами, встановленими цим Кодексом для провадження, у суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд. У суді першої інстанції справа розглядається у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи.

3. За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд може:

1) відмовити в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та залишити відповідне судове рішення в силі;

2) задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, скасувати відповідне судове рішення та ухвалити нове рішення чи змінити рішення;

3) скасувати судове рішення і закрити провадження у справі або залишити позов без розгляду.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої чи апеляційної інстанції.

4. У разі відмови в задоволенні заяви про перегляд рішення, ухвали, постанови за нововиявленими або виключними обставинами суд постановляє ухвалу. У разі задоволення заяви про перегляд судового рішення з підстав, визначених частиною другою, пунктами 1, 3 частини третьої статті 423 цього Кодексу, та скасування судового рішення, що переглядається, суд:

1) ухвалює рішення - якщо переглядалося рішення суду;

2) постановляє ухвалу - якщо переглядалася ухвала суду;

3) приймає постанову - якщо переглядалася постанова.

Верховний Суд за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 423 цього Кодексу, приймає постанову.

5. Судове рішення, прийняте за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, видається або надсилається учасникам справи у порядку, передбаченому статтею 272 цього Кодексу.

6. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цій справі.

7. Судове рішення, ухвалене за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може бути переглянуте на загальних підставах.

Розділ VI
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПОВ’ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ТА РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ (ПОСАДОВИХ ОСІБ)

Стаття 430. Негайне виконання судових рішень

1. Суд допускає негайне виконання рішень у справах про:

1) стягнення аліментів - у межах суми платежу за один місяць;

2) присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць;

3) відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, - у межах суми стягнення за один місяць;

4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника;

5) відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала;

6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб;

7) примусову госпіталізацію чи продовження строку примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу;

8) встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства;

{Пункт 8 частини першої статті 430 в редакції Закону № 2345-IX від 01.07.2022}

9) надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку;

10) видачу або продовження обмежувального припису.

{Частину першу статті 430 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 2229-VIII від 07.12.2017}

2. Суд, ухвалюючи рішення, може допустити негайне його виконання у разі стягнення всієї суми боргу при присудженні платежів, визначених пунктами 1-3 частини першої цієї статті.

Стаття 431. Звернення судових рішень до виконання

1. Виконання судового рішення здійснюється на підставі виконавчого листа, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Виконавчі листи викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, передбачених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему. На виконавчий лист, викладений в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис судді (у разі колегіального розгляду - кваліфіковані електронні підписи всіх суддів, що входять до складу колегії).

{Абзац другий частини першої статті 431 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина перша статті 431 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

2. Підставою для виконання суб'єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань судового рішення, що набрало законної сили, є його примірник в електронній формі, надісланий суб'єкту державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку

інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженому Міністерством юстиції України спільно з Державною судовою адміністрацією України.

3. Виконавчий лист, судовий наказ, а у випадках, встановлених цим Кодексом, - ухвала суду є виконавчими документами. Виконавчий лист, судовий наказ, ухвала мають відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

4. Протягом п’яти днів після набрання судовим рішенням законної сили виконавчий документ, зазначений у частині третій цієї статті, вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів, а його копія (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого документа у Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, надсилається стягувачу до його електронного кабінету, а в разі його відсутності - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом.

{Частина четверта статті 431 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Якщо судове рішення прийнято на користь декількох позивачів або проти декількох відповідачів, або якщо виконання повинно бути проведено в різних місцях чи рішенням передбачено вчинення кількох дій, видаються декілька виконавчих листів, у яких зазначаються один боржник та один стягувач, а також визначається, в якій частині необхідно виконати судове рішення, або зазначається, що обов’язок чи право стягнення є солідарним.

6. За заявою особи, на користь якої ухвалено рішення, суд з метою забезпечення виконання рішення суду може вжити заходів, передбачених статтею 150 цього Кодексу.

7. У разі вирішення питання про виправлення помилки у виконавчому документі; визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню; забезпечення виконання судового рішення; стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим документом; поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання; відстрочення чи розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання; звернення стягнення на грошові кошти, що належать третім особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку; зупинення виконання (дії) судового рішення; заміну сторони виконавчого провадження суд вносить відповідну ухвалу до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше двох днів з дня її постановлення у порядку, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

{Частина сьома статті 431 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

8. Якщо судом вживалися заходи забезпечення позову, суд вносить до Єдиного державного реєстру виконавчих документів наявні у суді документи, що підтверджують виконання відповідної ухвали суду.

9. Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих документів затверджується спільним нормативно-правовим актом Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України.

{Стаття 431 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 432. Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню

1. Суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню.

2. Суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

3. Суд розглядає заяву в десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і постановляє ухвалу. Неявка стягувача і боржника не є перешкодою для розгляду заяви. До розгляду заяви суд має право своєю ухвалою зупинити виконання за виконавчим документом або заборонити приймати виконавчий документ до виконання.

4. Про виправлення помилки в виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд постановляє ухвалу. Якщо стягнення за таким виконавчим документом уже відбулося повністю або частково, суд одночасно з вирішенням вказаних питань на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за виконавчим документом.

5. Ухвала суду за результатами розгляду заяви може бути оскаржена у порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 433. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання

1. У разі пропуску строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено.

2. Заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого судом, подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого іншими органами (посадовими особами), подається до суду за місцем виконання відповідного рішення.

3. Заява розглядається в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Їх неявка не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд розглядає таку заяву в десятиденний строк.

4. Про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання суд постановляє ухвалу.

Стаття 434. Мирова угода в процесі виконання

1. Мирова угода, укладена між сторонами, або заява про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ.

2. Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення, задоволення заяви про відмову стягувача від примусового виконання рішення вирішується судом протягом десяти днів з дня надходження до суду відповідної заяви, про що постановляється ухвала.

3. Суд має право відмовити у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення з підстав, визначених статтею 207 цього Кодексу, а у задоволенні заяви про відмову від примусового виконання рішення - з підстав, визначених статтею 206 цього Кодексу.

Стаття 435. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання

1. За заявою сторони суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, а за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом), - встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання.

2. Заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення або розстрочення виконання судового рішення розглядається у десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

3. Підставою для встановлення або зміни способу або порядку виконання, відстрочення або розстрочення виконання судового рішення є обставини, що істотно ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим.

4. Вирішуючи питання про відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, суд також враховує:

1) ступінь вини відповідача у виникненні спору;

2) щодо фізичної особи - тяжке захворювання її самої або членів її сім’ї, її матеріальний стан;

3) стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо.

5. Розстрочка та відстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення такого рішення, ухвали, постанови.

6. При відстроченні або розстроченні виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову.

7. Про відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, встановлення чи зміну способу та порядку його виконання або відмову у вчиненні відповідних процесуальних дій постановляється ухвала, яка може бути оскаржена. У необхідних випадках ухвала надсилається установі банку за місцезнаходженням боржника або державному виконавцю, приватному виконавцю.

Стаття 436. Зупинення виконання судового рішення

1. Суд касаційної інстанції за заявою учасника справи або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення суду або зупинити його дію (якщо рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку.

2. Про зупинення виконання або зупинення дії судового рішення постановляється ухвала.

3. Суд касаційної інстанції у постанові за результатами перегляду оскаржуваного судового рішення вирішує питання про поновлення його виконання (дії).

Стаття 437. Тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу

1. Питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу вирішується судом за поданням державного виконавця.

2. Суд у десятиденний строк розглядає це питання в судовому засіданні з викликом сторін та за обов’язковою участю представників органів опіки та піклування. Неявка сторін не є перешкодою для вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.

Стаття 438. Оголошення розшуку боржника або дитини, привід боржника

1. Розшук боржника або дитини, привід боржника оголошуються за місцем виконання рішення або за останнім відомим місцем проживання (перебування) боржника або дитини чи місцезнаходженням їхнього майна, або за місцем проживання (перебування) стягувача.

2. Суд має право витребувати від виконавця всі необхідні документи для вирішення питання про оголошення розшуку.

3. Суд розглядає подання виконавця протягом десяти днів.

Стаття 439. Вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи

1. Питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної особи або особи, у якої знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, щодо якої є виконавчий документ про її відібрання, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішується судом за місцезнаходженням житла чи іншого володіння особи або судом, який ухвалив рішення за поданням державного виконавця, приватного виконавця.

2. Суд розглядає подання, зазначене в частині першій цієї статті, негайно, але не пізніше наступного дня з дня його надходження до суду, без повідомлення (виклику) сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного чи приватного виконавця.

Стаття 440. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку

1. Суд, що розглядав справу як суд першої інстанції, може за заявою стягувача або державного чи приватного виконавця звернути стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорюється зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, що набрало законної сили.

2. Суд відмовляє в задоволенні такої заяви, якщо вона подана після закінчення строку позовної давності для відповідної вимоги боржника до такої особи, або строку на пред’явлення до виконання виконавчого документа про стягнення коштів з такої особи на користь боржника за судовим рішенням, що набрало законної сили.

3. Заява розглядається судом протягом десяти днів з дня її надходження.

4. Суд розглядає заяву про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, в судовому засіданні з викликом такої особи та учасників справи, проте їх неявка не перешкоджає розгляду справи за умови належного їх повідомлення про дату, час і місце розгляду справи.

5. За заявою стягувача суд може накласти арешт на грошові кошти, які перебувають на рахунках (вкладах)/електронних гаманцях чи на зберіганні у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей і належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорюється зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, що набрало законної сили.

{Частина п'ята статті 440 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

6. Одночасно суд вирішує питання про зустрічне забезпечення та про заборону такій особі вчиняти дії щодо погашення заборгованості перед боржником та (або) зупиняє виконання судового рішення, згідно з яким з такої особи на користь боржника стягуються грошові кошти в межах загальної суми стягнення, до закінчення розгляду питання про звернення стягнення на грошові кошти.

7. Про задоволення заяви про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, або про відмову у її задоволенні суд постановляє ухвалу.

8. У разі задоволення заяви судове рішення може бути виконано шляхом звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі в межах заборгованості такої особи перед боржником.

9. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, є підставою для визнання виконавчого документа, за яким боржник виступає стягувачем, таким, що не підлягає виконанню в розмірі стягнутої суми.

10. Питання про звернення стягнення на нерухоме майно боржника, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку, під час виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішуються судом за поданням державного виконавця, приватного виконавця.

11. Суд негайно розглядає подання державного виконавця, приватного виконавця без повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця, приватного виконавця.

Стаття 441. Тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України

1. Тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України може бути застосоване судом як захід забезпечення виконання судового рішення або рішення інших

органів (посадових осіб), що підлягає примусовому виконанню в порядку, встановленому законом.

{Частина перша статті 441 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

2. Тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України застосовується в порядку, визначеному цим Кодексом для забезпечення позову, із особливостями, визначеними цією статтею.

3. Суд може постановити ухвалу про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України фізичної особи, яка є боржником за невиконаним нею судовим рішенням або рішенням інших органів (посадових осіб), якщо така особа ухиляється від виконання зобов’язань, покладених на неї відповідним рішенням, на строк до виконання зобов’язань за рішенням, що виконується у виконавчому провадженні.

{Частина третя статті 441 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

4. Ухвала про тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України може бути постановлена судом за місцем виконання відповідного рішення за поданням державного або приватного виконавця. Суд негайно розглядає таке подання без повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного (приватного) виконавця.

{Частина четверта статті 441 в редакції Закону № 2475-VIII від 03.07.2018}

5. Суд може скасувати тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України за вмотивованою заявою боржника.

{Статтю 441 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

6. Суд розглядає заяву про скасування тимчасового обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України у десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням сторін та інших заінтересованих осіб за обов’язкової участі державного (приватного) виконавця.

{Статтю 441 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

7. За результатами розгляду заяви про скасування тимчасового обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України постановляється ухвала, яка може бути оскаржена.

{Статтю 441 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

8. Відмова у скасуванні тимчасового обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України не перешкоджає повторному зверненню з такою самою заявою у разі виникнення нових обставин, що обґрунтовують необхідність скасування тимчасового обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України.

{Статтю 441 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 2475-VIII від 03.07.2018}

Стаття 442. Заміна сторони виконавчого провадження

1. У разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником.

2. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець.

3. Суд розглядає заяву про заміну сторони її правонаступником у десятиденний строк з дня її надходження до суду у судовому засіданні з повідомленням учасників справи та заінтересованих осіб.

Неявка учасників справи та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження.

4. Ухвала про заміну сторони виконавчого провадження надсилається (надається) учасникам справи, а також державному виконавцю, приватному виконавцю в порядку, передбаченому статтею 272 цього Кодексу.

5. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

Стаття 443. Визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами

1. Питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, вирішується судом за поданням державного чи приватного виконавця.

2. Суд у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні з повідомленням сторін та заінтересованих осіб. Неявка сторін та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

Стаття 444. Поворот виконання рішення, постанови

1. Суд апеляційної чи касаційної інстанції, приймаючи постанову, вирішує питання про поворот виконання, якщо, скасувавши рішення (визнавши його нечинним), він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

2. Якщо рішення після його виконання скасовано і справу повернуто на новий розгляд, суд, ухвалюючи рішення, вирішує питання про поворот виконання, якщо під час нового розгляду справи він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) або задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

3. Суд вирішує питання про поворот виконання, якщо за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

4. Якщо скасовано рішення третейського суду, боржникові повертається все те, що з нього стягнуто на користь стягувача за вказаним рішенням.

5. Питання про поворот виконання рішення суд вирішує за наявності відповідної заяви сторони.

6. До заяви про поворот виконання рішення шляхом повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості додається документ, який підтверджує те, що суму, стягнуту за раніше прийнятим рішенням, списано установою банку або майно вилучено державним або приватним виконавцем.

7. За подання заяви про поворот виконання судовий збір не сплачується.

8. При вирішенні питання про поворот виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову.

9. Якщо питання про поворот виконання рішення не було вирішено судом відповідно до частин першої - третьої цієї статті, заява відповідача про поворот виконання рішення розглядається судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

10. Заява про поворот виконання може бути подана протягом одного року з дня ухвалення відповідного рішення суду апеляційної чи касаційної інстанції або з дня ухвалення рішення при новому розгляді справи. Така заява розглядається у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника у двадцятиденний строк з дня надходження заяви, проте їх неявка не перешкоджає її розгляду.

Стаття 445. Особливості повороту виконання в окремих категоріях справ

1. У разі скасування за нововиявленими чи виключними обставинами рішень у справах про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, поворот виконання допускається, якщо скасоване рішення було обґрунтоване на повідомлених позивачем неправдивих відомостях або поданих ним підроблених документах.

2. У справах про стягнення аліментів, а також у справах про стягнення заробітної плати чи інших виплат, що випливають з трудових правовідносин, поворот виконання не допускається незалежно від того, у якому порядку ухвалено рішення, за винятком випадків,

коли рішення було обґрунтоване на підроблених документах або на завідомо неправдивих відомостях позивача.

Стаття 446. Підсудність справ

1. Процесуальні питання, пов’язані з виконанням судових рішень у цивільних справах, вирішуються судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, якщо інше не визначено цим розділом.

2. Процесуальні питання, пов’язані з виконанням рішень інших органів (посадових осіб), вирішуються судом за місцем виконання відповідного рішення.

Розділ VII
СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Стаття 447. Право на звернення із скаргою до суду

1. Сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права чи свободи.

Стаття 448. Подання скарги

1. Скарга подається до суду, який розглянув справу як суд першої інстанції.

2. Про подання скарги суд повідомляє відповідний орган державної виконавчої служби, приватного виконавця не пізніше наступного дня після її надходження до суду.

Стаття 449. Строки для звернення зі скаргою

1. Скаргу може бути подано до суду:

а) у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права або свободи;

б) у триденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій.

2. Пропущений з поважних причин строк для подання скарги може бути поновлено судом.

Стаття 450. Розгляд скарги

1. Скарга розглядається у десятиденний строк у судовому засіданні за участю стягувача, боржника і державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, рішення, дія чи бездіяльність яких оскаржуються.

2. Неявка стягувача, боржника, державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, які належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду скарги, не перешкоджають її розгляду.

3. Якщо суд встановить, що особа, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються, звільнена з посади (не здійснює відповідну діяльність), він залучає до участі в справі посадову особу, до компетенції якої належить вирішення питання про усунення порушення права чи свободи заявника.

Стаття 451. Судове рішення за скаргою

1. За результатами розгляду скарги суд постановляє ухвалу.

2. У разі встановлення обґрунтованості скарги суд визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов’язує державного виконавця або іншу посадову особу органу державної виконавчої служби, приватного виконавця усунути порушення (поновити порушене право заявника).

3. Якщо оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність були прийняті або вчинені відповідно до закону, в межах повноважень державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця і право заявника не було порушено, суд постановляє ухвалу про відмову в задоволенні скарги.

Стаття 452. Розподіл витрат, пов’язаних з розглядом скарги

1. Судові витрати, пов’язані з розглядом скарги, покладаються судом на заявника, якщо було постановлено рішення про відмову в задоволенні його скарги, або на орган державної виконавчої служби чи приватного виконавця, якщо було постановлено ухвалу про задоволення скарги заявника.

Стаття 453. Виконання ухвали суду

1. Про виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду скарги, відповідний орган державної виконавчої служби, приватний виконавець повідомляють суд і заявника не пізніше ніж у десятиденний строк з дня її одержання.

Розділ VIII
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ, ОСПОРЮВАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ

Стаття 454. Оскарження рішення третейського суду, оспорювання рішення міжнародного комерційного арбітражу

1. Сторони, треті особи, а також особи, які не брали участі у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та обов’язки, мають право звернутися до суду із заявою про скасування рішення третейського суду.

Сторони мають право звернутися до суду із заявою про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.

2. Рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути оспорено в порядку, передбаченому цим розділом, якщо місце арбітражу знаходиться на території України.

3. Заява про скасування рішення третейського суду подається до апеляційного суду за місцем розгляду справи третейським судом.

4. Заява про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу подається до апеляційного загального суду за місцезнаходженням арбітражу.

5. Заява про скасування рішення третейського суду подається стороною, третьою особою у справі, розглянутій третейським судом, протягом дев'яноста днів з дня прийняття рішення третейським судом, а особами, які не брали участі у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та обов'язки, - протягом дев'яноста днів з дня, коли вони дізналися або могли дізнатися про прийняття рішення третейським судом.

{Частина п'ята статті 454 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Заява про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу не може бути подана після закінчення трьох місяців, рахуючи з дня, коли сторона, що заявляє це клопотання, отримала арбітражне рішення, а у разі подання такою стороною клопотання до міжнародного комерційного арбітражу про виправлення або роз'яснення рішення чи ухвалення додаткового рішення, - з дня винесення міжнародним комерційним арбітражем рішення з цього прохання.

7. Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною п'ятою або шостою цієї статті, повертається. Суд за клопотанням заявника може поновити пропущений строк на подання заяви про скасування рішення третейського суду, якщо визнає причини його пропуску поважними.

{Частина сьома статті 454 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі з підстав, передбачених пунктами 1-3 і 6 частини першої статті 186 цього Кодексу, а також у разі якщо рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу оскаржено (оспорено) з підстав, не передбачених законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 455. Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу

1. Заява про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу подається у письмовій формі і підписується особою, яка його оскаржує.

2. У заяві мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника (для фізичних осіб) за

його наявності або номер і серія паспорта заявника (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 455 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) прізвища, імена та по батькові (для фізичних осіб), повне найменування (для юридичних осіб) учасників третейського розгляду, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження;

4) найменування (за наявності) та склад третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, який прийняв рішення;

5) відомості про рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, яке оскаржується (оспорюється), а саме: номер справи (за наявності), дата і місце прийняття рішення, предмет спору, зміст резолютивної частини рішення, арбітражні правила (регламент), згідно з якими було вирішено справу;

6) дата отримання особою, яка звертається із заявою, рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, яке оскаржується (оспорюється);

7) підстава для оскарження (оспорювання) і скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу;

8) зміст вимоги особи, яка подає заяву;

9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви.

3. У заяві можуть зазначатися й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв'язку, факсів, адреса електронної пошти сторін та третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу тощо).

{Частина третя статті 455 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. До заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу додаються:

1) оригінал рішення третейського суду, оригінал належним чином засвідченого рішення міжнародного комерційного арбітражу або належним чином завірені їх копії. Копія рішення постійно діючого третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, який знаходиться на території України, може також посвідчуватися головою постійно діючого третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, а копія рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу для вирішення конкретного спору має бути нотаріально завірена;

2) оригінал третейської або арбітражної угоди, або належним чином завірена її копія;

3) документи, що подані на обґрунтування підстав для скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу;

4) документ, що підтверджує сплату судового збору;

5) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження особи на подання заяви;

6) копії заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу та доданих до неї документів відповідно до кількості учасників судового розгляду, крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії та копій доданих документів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 6 частини четвертої статті 455 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

7) засвідчений відповідно до законодавства переклад перелічених у пунктах 1-3 цієї частини документів українською мовою або мовою, передбаченою міжнародним договором України, якщо вони викладені іншою мовою.

5. До заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, поданої без додержання вимог, визначених у цій статті, а також поданої особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 455 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. У випадку подання заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу в електронній формі документи, зазначені в пунктах 1, 2 частини четвертої цієї статті, можуть подаватися в копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. У разі неподання вказаних документів заява повертається, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Стаття 456. Відкриття провадження у справі. Підготовка справи до розгляду

1. Суд за відсутності підстав для відмови у відкритті провадження у справі або повернення заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу не пізніше п’яти днів з дня надходження такої заяви відкриває провадження у справі та пропонує учасникам справи подати свої заперечення (пояснення) з приводу поданої заяви та докази, на яких такі заперечення (пояснення) ґрунтуються, та визначає строк для подання таких заперечень (пояснень) і доказів.

2. Суд до початку розгляду справи за клопотанням будь-кого з учасників судового розгляду або з власної ініціативи може запитати у третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу необхідні матеріали справи, що стосуються підстав для скасування рішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу. Витребувані матеріали направляються до суду протягом п’яти днів з дня надходження такої вимоги.

Стаття 457. Судовий розгляд справи

1. Справа про оскарження рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу розглядається суддею одноособово протягом тридцяти днів з дня надходження до суду заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, в судовому засіданні з повідомленням сторін.

2. Неявка осіб, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

3. При розгляді справи в судовому засіданні суд встановлює наявність або відсутність підстав для скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу.

4. Суд не обмежений доводами заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, якщо під час розгляду справи буде встановлено підстави для скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, визначені статтею 458, частиною другою статті 459 цього Кодексу.

5. Справа розглядається судом за правилами, встановленими для розгляду справи судом першої інстанції у порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими цим розділом.

{Частина п'ята статті 457 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

6. За наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу суд має право:

1) постановити ухвалу про відмову у задоволенні заяви і залишення рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу без змін;

2) постановити ухвалу про повне або часткове скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу.

7. За клопотанням однієї із сторін третейського або арбітражного розгляду суд, у разі визнання такого клопотання обґрунтованим, може зупинити провадження у справі на встановлений ним строк, з тим щоб надати третейському суду, міжнародному комерційному арбітражу можливість відновити третейський, арбітражний розгляд або вжити інших дій, які на розсуд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу можуть усунути підстави для скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу.

Провадження у справі відновлюється ухвалою суду за заявою сторони третейського, арбітражного розгляду або з ініціативи суду після надходження до суду відомостей про результати виконання ухвали про зупинення провадження третейським судом, міжнародним комерційним арбітражем, а в разі відсутності таких відомостей - після спливу строку, встановленого судом на їх подання.

8. До постановлення ухвали за наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу будь-яка сторона має право в установлені законом порядку та строки звернутися до цього ж суду із заявою про видачу виконавчого листа (надання дозволу) на виконання цього ж рішення та просити розглянути її спільно із заявою про скасування цього рішення в одному провадженні.

До заяви про видачу виконавчого листа (надання дозволу) на виконання рішення застосовуються загальні вимоги, передбачені статтями 476, 484 цього Кодексу.

Про спільний розгляд таких заяв та об’єднання їх в одне провадження суд постановляє ухвалу в день надходження до суду заяви про видачу виконавчого листа (надання дозволу)

на виконання рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, а якщо це неможливо - не пізніше наступного дня.

9. Після розгляду судом заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу відповідні матеріали справи підлягають поверненню до третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, якщо суд витребував такі матеріали з третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу.

Стаття 458. Підстави для скасування рішення третейського суду

1. Рішення третейського суду може бути скасовано лише у випадках, передбачених цією статтею.

2. Рішення третейського суду може бути скасовано у разі, якщо:

1) справа, в якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону;

2) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди;

3) третейську угоду визнано судом недійсною;

4) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону;

5) третейський суд вирішив питання про права та обов’язки осіб, які не брали участі у справі.

3. Скасування судом рішення третейського суду не позбавляє сторони права повторно звернутися до третейського суду, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 459. Підстави для скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу

1. Рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасоване судом лише у випадках, передбачених цією статтею, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

2. Рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасовано у разі, якщо:

1) сторона, що подала заяву про скасування, надасть докази того, що:

а) одна із сторін в арбітражній угоді була недієздатною; або ця угода є недійсною за законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а в разі відсутності такої вказівки - за законом України; або

б) її не було належним чином повідомлено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення; або

в) рішення винесено щодо не передбаченого арбітражною угодою спору або такого, що не підпадає під її умови, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної

угоди, проте якщо постанови з питань, які охоплюються арбітражною угодою, можуть бути відокремлені від тих, що не охоплюються такою угодою, то може бути скасована тільки та частина арбітражного рішення, яка містить постанови з питань, що не охоплюються арбітражною угодою; або

г) склад міжнародного комерційного арбітражу або арбітражна процедура не відповідали угоді сторін, якщо тільки така угода не суперечить закону, від якого сторони не можуть відступати, або, за відсутності такої угоди, не відповідали закону; або

2) суд визначить, що:

а) відповідно до закону спір, з огляду на його предмет, не може бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу; або

б) арбітражне рішення суперечить публічному порядку України.

3. Скасування судом рішення міжнародного комерційного арбітражу не позбавляє сторони права повторно звернутися до міжнародного комерційного арбітражу, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 460. Ухвала суду у справі про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу

1. За наслідками розгляду справи про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу суд постановляє ухвалу за правилами, встановленими цим Кодексом для ухвалення рішення.

2. В ухвалі суду мають бути також зазначені:

1) відомості про рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, що оскаржується (оспорюється), місце його прийняття;

2) найменування і склад третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, що прийняв рішення, яке оскаржується;

3) імена (найменування) сторін третейського (арбітражного) спору;

4) вказівка про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу повністю або частково чи про відмову в задоволенні вимог заявника повністю або частково.

3. Ухвала суду про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або про відмову в його скасуванні може бути оскаржена в апеляційному порядку, передбаченому для оскарження рішень суду.

4. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або про відмову в його скасуванні, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

5. У разі подання апеляційної скарги ухвала суду набирає законної сили після розгляду справи судом апеляційної інстанції.

Стаття 461. Порядок оскарження постанов міжнародного комерційного арбітражу щодо наявності у нього компетенції, винесених в порядку розгляду питань попереднього характеру

1. Оскарження постанов міжнародного комерційного арбітражу про наявність у нього компетенції, винесених з питання попереднього характеру, якщо місце арбітражу знаходиться на території України, здійснюється в порядку, передбаченому цим розділом, з особливостями, встановленими міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

{Стаття 461 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Розділ IX
ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ, МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ В УКРАЇНІ, НАДАННЯ ДОЗВОЛУ НА ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ

Глава 1. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню

Стаття 462. Умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню

1. Рішення іноземного суду (суду іноземної держави, інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних справ) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

2. У разі якщо визнання та виконання рішення іноземного суду залежить від принципу взаємності, вважається, що він існує, оскільки не доведено інше.

Стаття 463. Строки пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання

1. Рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні протягом трьох років з дня набрання ним законної сили, за винятком рішення про стягнення періодичних платежів, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки.

Стаття 464. Суди, що розглядають справи про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду

1. Питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника.

2. Якщо боржник не має місця проживання (перебування) або місцезнаходження на території України, або його місце проживання (перебування) чи місцезнаходження

невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцезнаходженням в Україні майна боржника.

Стаття 465. Порядок подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду

1. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду подається до суду безпосередньо стягувачем (його представником) або відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, іншою особою (її представником).

2. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду через органи державної влади України, суд приймає до розгляду клопотання, що надійшло через орган державної влади України.

Стаття 466. Вимоги до клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду

1. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду подається у письмовій формі і повинно містити:

1) ім'я (найменування) особи, яка подає клопотання, зазначення її місця проживання (перебування) або місцезнаходження, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 1 частини першої статті 466 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) ім'я (найменування) боржника, зазначення його місця проживання (перебування), його місцезнаходження чи місцезнаходження його майна в Україні;

3) мотиви подання клопотання.

Суд за заявою особи, яка подає клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, може вжити передбачені цим Кодексом заходи забезпечення позову. Забезпечення позову допускається на будь-якій стадії розгляду такого клопотання, якщо невжиття заходів забезпечення позову може ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду.

2. До клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду додаються документи, передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не визначено перелік документів, що мають додаватися до клопотання, або за відсутності такого договору, до клопотання додаються такі документи:

1) засвідчена в установленому порядку копія рішення іноземного суду, про примусове виконання якого подається клопотання;

2) офіційний документ про те, що рішення іноземного суду набрало законної сили (якщо це не зазначено в самому рішенні);

3) документ, який засвідчує, що сторона, стосовно якої постановлено рішення іноземного суду і яка не брала участі в судовому процесі, була належним чином повідомлена про дату, час і місце розгляду справи;

4) документ, що визначає, в якій частині чи з якого часу рішення іноземного суду підлягає виконанню (якщо воно вже виконувалося раніше);

5) документ, що посвідчує повноваження представника (якщо клопотання подається представником);

6) засвідчений відповідно до законодавства переклад перелічених документів українською мовою або мовою, передбаченою міжнародними договорами України.

4. Суд, встановивши, що клопотання і документи, що додаються до нього, не оформлено відповідно до вимог, передбачених цією главою, або до клопотання не додано всі перелічені документи, або клопотання подане особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, залишає його без розгляду та повертає клопотання разом з документами, що додані до нього, особі, яка його подала.

{Частина четверта статті 466 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. У випадку подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду в електронній формі документи, зазначені в пунктах 1-4 частини третьої цієї статті, можуть подаватися у копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаного клопотання. У разі неподання вказаних документів клопотання повертається без розгляду, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Стаття 467. Розгляд клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду

1. Про надходження клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду суд у п’ятиденний строк письмово повідомляє боржника і пропонує йому у місячний строк подати можливі заперечення проти цього клопотання.

2. Після подання боржником заперечень у письмовій формі або у разі його відмови від подання заперечень, а також якщо у місячний строк з часу повідомлення боржника про одержане судом клопотання заперечення не подано, суддя постановляє ухвалу, в якій визначає дату, час і місце судового розгляду клопотання, про що сторони повідомляються письмово не пізніше ніж за десять днів до його розгляду.

3. За заявою будь-якої із сторін і за наявності поважних причин суд може перенести час розгляду клопотання, про що повідомляє сторони.

4. Розгляд клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду проводиться суддею одноособово у відкритому судовому засіданні.

5. Неявка без поважних причин у судове засідання будь-якої із сторін або їх представників, стосовно яких суду відомо про своєчасне вручення їм повістки про виклик до суду, не є перешкодою для розгляду клопотання, якщо будь-якою із сторін не було порушено питання про перенесення його розгляду.

6. Розглянувши подані документи та вислухавши пояснення сторін, суд постановляє ухвалу про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання з цього питання. Копія ухвали надсилається судом сторонам у триденний строк з дня постановлення ухвали.

7. Якщо рішення іноземного суду вже виконувалося раніше, суд визначає, в якій частині чи з якого часу воно підлягає виконанню.

8. Якщо в рішенні іноземного суду суму стягнення зазначено в іноземній валюті, суд, який розглядає це клопотання, визначає суму в національній валюті за курсом Національного банку України на день постановлення ухвали.

9. Розгляд питання про вжиття передбачених цим Кодексом заходів забезпечення позову здійснюється відповідно до глави 10 розділу I цього Кодексу.

Стаття 468. Підстави для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду

1. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду не задовольняється у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, такі випадки не передбачено, у задоволенні клопотання може бути відмовлено:

1) якщо рішення іноземного суду за законодавством держави, на території якої воно постановлено, не набрало законної сили;

2) якщо сторона, стосовно якої постановлено рішення іноземного суду, була позбавлена можливості взяти участь у судовому процесі через те, що їй не було належним чином і вчасно повідомлено про розгляд справи;

3) якщо рішення ухвалене у справі, розгляд якої належить виключно до компетенції суду або іншого уповноваженого відповідно до закону органу України;

4) якщо раніше ухвалене рішення суду України у спорі між тими самими сторонами, з того самого предмета і на тих самих підставах, що набрало законної сили, або якщо у провадженні суду України є справа у спорі між тими самими сторонами, з того самого предмета і на тих самих підставах, яка порушена до часу відкриття провадження у справі в іноземному суді;

5) якщо пропущено встановлений міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та цим Кодексом строк пред’явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні;

6) якщо предмет спору за законами України не підлягає судовому розгляду;

7) якщо виконання рішення загрожувало б інтересам України;

8) якщо раніше в Україні було визнано та надано дозвіл на виконання рішення суду іноземної держави у спорі між тими самими сторонами, з того самого предмета і на тих самих підставах, що і рішення, що запитується до виконання;

9) в інших випадках, встановлених законами України.

Стаття 469. Оскарження ухвали суду

1. Ухвала про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання з цього питання може бути оскаржена у порядку і строки, передбачені цим Кодексом.

Стаття 470. Звернення до примусового виконання рішення іноземного суду

1. На підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, суд видає виконавчий лист, який пред’являється для виконання в порядку, встановленому законом.

2. Виконавчий лист вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів в порядку, встановленому Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчих документів.

Глава 2. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню

Стаття 471. Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню

1. Рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, визнається в Україні, якщо його визнання передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Стаття 472. Порядок подання клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню

1. Клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, подається заінтересованою особою до суду в порядку, встановленому статтями 464-466 цього Кодексу для подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, з урахуванням особливостей, визначених цією главою.

2. До клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, додаються такі документи:

1) засвідчена в установленому порядку копія рішення іноземного суду, про визнання якого порушується клопотання;

2) офіційний документ про те, що рішення іноземного суду набрало законної сили, якщо це не зазначено в самому рішенні;

3) засвідчений відповідно до законодавства переклад перелічених документів українською мовою або мовою, передбаченою міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 473. Розгляд клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню

1. Про надходження клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, суд у п’ятиденний строк письмово повідомляє заінтересовану особу і пропонує їй у місячний строк подати можливі заперечення проти цього клопотання.

2. Після подання заінтересованою особою заперечень у письмовій формі або у разі її відмови від подання заперечень, а також якщо у місячний строк з часу повідомлення заінтересованої особи про одержане судом клопотання заперечення не подано, суддя постановляє ухвалу, в якій визначає дату, час і місце судового розгляду клопотання, про що заінтересовані особи повідомляються письмово не пізніше ніж за десять днів до його розгляду.

3. За заявою заінтересованої особи і за наявності поважних причин суд може перенести час розгляду клопотання, про що повідомляє заінтересовані особи.

4. Розгляд клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, проводиться суддею одноособово у відкритому судовому засіданні.

5. Неявка без поважних причин у судове засідання заінтересованих осіб або їх представників, стосовно яких суду відомо про своєчасне вручення їм повістки про виклик до суду, не є перешкодою для розгляду клопотання, якщо будь-якою із заінтересованих осіб не було порушено питання про перенесення його розгляду.

6. За наслідками розгляду клопотання, а також заперечення у разі його надходження суд постановляє ухвалу про визнання в Україні рішення іноземного суду та залишення заперечення без задоволення або про відмову у задоволенні клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

7. У визнанні в Україні рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, може бути відмовлено з підстав, встановлених статтею 468 цього Кодексу.

8. Копія ухвали надсилається судом заінтересованим особам у триденний строк з дня постановлення ухвали.

9. Ухвала про визнання в Україні рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, може бути оскаржена в порядку і строки, встановлені цим Кодексом.

Глава 3. Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу

Стаття 474. Умови визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо його місце знаходиться за межами України

1. Рішення міжнародного комерційного арбітражу (якщо його місце знаходиться за межами України), незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається та виконується в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

2. У разі якщо визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу залежить від принципу взаємності, вважається, що він існує, оскільки не доведено інше.

Стаття 475. Порядок і строки подання заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу

1. Питання визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу розглядається судом за заявою стягувача відповідно до цієї глави, якщо боржник має місце проживання (перебування) або місцезнаходження на території України.

2. Якщо боржник не має місця проживання (перебування) або місцезнаходження на території України, або його місце проживання (перебування) чи місцезнаходження невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу розглядається судом, якщо на території України знаходиться майно боржника.

3. Заява про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу подається до апеляційного суду, юрисдикція якого поширюється на місто Київ, протягом трьох років з дня прийняття рішення міжнародним комерційним арбітражем.

4. Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною третьою цієї статті, повертається без розгляду. Суд за клопотанням заявника може поновити пропущений строк на подання заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Стаття 476. Форма і зміст заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу

1. Заява про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу подається у письмовій формі і має бути підписана особою, на користь якої прийнято рішення міжнародного комерційного арбітражу, або її представником.

2. У заяві про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) найменування (за наявності) і склад міжнародного комерційного арбітражу, який прийняв рішення, за яким має бути виданий виконавчий лист;

3) імена (найменування) учасників арбітражного розгляду (їх представників), їх місце проживання (перебування) чи місцезнаходження;

4) дата і місце прийняття рішення міжнародним комерційним арбітражем;

5) дата отримання рішення міжнародного комерційного арбітражу особою, яка звернулася із заявою;

6) вимога заявника про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

3. У заяві можуть зазначатися й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв’язку, факсів, адреси електронної пошти сторін та міжнародного комерційного арбітражу тощо).

{Частина третя статті 476 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. До заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу додаються:

1) оригінал належним чином засвідченого арбітражного рішення або нотаріально завірена копія такого рішення;

2) оригінал арбітражної угоди або нотаріально завірена копія такої угоди;

3) документ, що підтверджує сплату судового збору;

4) копії заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу відповідно до кількості учасників судового розгляду, крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 4 частини четвертої статті 476 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5) довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження особи на підписання заяви;

6) засвідчений відповідно до законодавства переклад перелічених у пунктах 1-3 та 5 цієї частини документів українською мовою або мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, якщо вони викладені іншою мовою.

5. До заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, поданої без додержання вимог, визначених у цій статті, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

6. У випадку подання заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу в електронній формі документи, зазначені в пунктах 1, 2 частини четвертої цієї статті, можуть подаватися в копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. У разі неподання вказаних документів заява повертається без розгляду, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Стаття 477. Порядок розгляду заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу

1. Заява про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу розглядається суддею одноособово протягом двох місяців з дня її надходження до суду в судовому засіданні з повідомленням сторін.

Неявка сторін чи однієї із сторін, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду заяви.

2. За клопотанням однієї із сторін суд витребовує докази у порядку, встановленому цим Кодексом.

3. Суд за заявою особи, яка подає заяву про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, може вжити передбачені цим Кодексом заходи забезпечення позову. Забезпечення позову допускається на будь-якій стадії розгляду такої заяви, якщо невжиття заходів забезпечення позову може ускладнити чи унеможливити виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу у разі надання дозволу на його виконання.

Розгляд питання про вжиття передбачених цим Кодексом заходів забезпечення позову здійснюється відповідно до глави 10 розділу I цього Кодексу.

4. Про надходження заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд у п’ятиденний строк письмово повідомляє боржника і пропонує йому у місячний строк подати можливі заперечення щодо цієї заяви.

5. Після надходження заперечень боржника, а також якщо у місячний строк заперечення не подані, суддя постановляє ухвалу, в якій визначає дату, час і місце судового розгляду заяви, про що сторони повідомляються письмово не пізніше ніж за десять днів до його розгляду.

6. За заявою будь-якої із сторін і за наявності поважних причин суд може відкласти розгляд заяви, про що повідомляє сторони.

7. Суд може зупинити провадження у справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява.

Стаття 478. Підстави для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу

1. Суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо:

1) на прохання сторони, проти якої воно спрямоване, якщо ця сторона подасть суду доказ того, що:

а) одна із сторін в арбітражній угоді була якоюсь мірою недієздатною; або ця угода є недійсною за законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а в разі відсутності такої вказівки, - за законом держави, де рішення було винесено; або

б) сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення; або

в) рішення винесено щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою, або такого, що не підпадає під її умови, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди; проте якщо постанови з питань, охоплених арбітражною угодою, можуть бути відокремлені від тих, які не охоплюються такою угодою, то та частина

арбітражного рішення, яка містить постанови з питань, що охоплені арбітражною угодою, може бути визнана і виконана; або

г) склад міжнародного комерційного арбітражу або арбітражна процедура не відповідали угоді між сторонами або, за відсутності такої, не відповідали закону тієї держави, де мав місце арбітраж; або

ґ) рішення ще не стало обов’язковим для сторін, або було скасовано, або його виконання зупинено судом держави, в якій або згідно із законом якої воно було прийнято; або

2) якщо суд визнає, що:

а) відповідно до закону спір, з огляду на його предмет, не може бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу; або

б) визнання та виконання цього арбітражного рішення суперечить публічному порядку України.

Стаття 479. Ухвала суду про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання

1. За результатами розгляду заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд постановляє ухвалу про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу за правилами, встановленими цим Кодексом для ухвалення рішення.

2. В ухвалі суду мають бути також зазначені:

1) найменування і склад міжнародного комерційного арбітражу, який прийняв рішення;

2) імена (найменування) сторін арбітражного спору;

3) дані про рішення міжнародного комерційного арбітражу, за яким заявник просить видати виконавчий лист;

4) вказівка про видачу виконавчого листа або про відмову у його видачі.

3. Якщо рішення міжнародного комерційного арбітражу вже виконувалося раніше, суд визначає, в якій частині або з якого часу воно підлягає виконанню.

4. Якщо в рішенні міжнародного комерційного арбітражу передбачена сплата відсотків та (або) пеня, які нараховуються відповідно до умов, вказаних в рішенні міжнародного арбітражу, суд вказує в своїй ухвалі про визнання та надання дозволу на виконання такого рішення про нарахування таких відсотків та (або) пені до моменту виконання рішення з урахуванням чинного законодавства, що регулює таке нарахування.

5. Остаточна сума відсотків (пені) у такому випадку розраховується за правилами, визначеними у рішенні суду, органом (особою), який (яка) здійснює примусове виконання рішення суду і відповідні дії (рішення) якого (якої) можуть бути оскаржені в порядку, передбаченому розділом VII цього Кодексу.

6. Якщо в рішенні міжнародного комерційного арбітражу суму стягнення зазначено в іноземній валюті або валютах, суд, який розглядає це клопотання, вказує в своїй ухвалі суму стягнення у валюті, зазначеній в рішенні міжнародного комерційного арбітражу, а за заявою стягувача суд визначає суму стягнення в національній валюті України за курсом Національного банку України на день постановлення ухвали.

7. Ухвала суду про визнання і надання дозволу на виконання або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку, передбаченому цим Кодексом для оскарження рішень суду.

8. Ухвала суду, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

У разі подання апеляційної скарги ухвала суду набирає законної сили після розгляду справи судом апеляційної інстанції.

9. Ухвала про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу направляється сторонам у порядку, передбаченому статтею 272 цього Кодексу.

10. Виконавчий лист вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше наступного дня з дня його видання в порядку, встановленому Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчих документів.

Стаття 480. Добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу про стягнення грошових коштів

1. Заява про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу про стягнення грошових коштів подається до суду боржником в порядку та відповідно до вимог, встановлених статтями 474-476 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею.

2. Заява може бути подана щодо добровільного виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу лише в повному обсязі, а якщо рішення винесене проти декількох боржників - в частині, що стосується боржника, який подає заяву. У разі недотримання цих вимог суд повертає таку заяву без розгляду.

3. Заява про надання дозволу на добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу розглядається суддею одноособово протягом десяти днів з дня надходження до суду заяви про надання дозволу на добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу в судовому засіданні без повідомлення учасників арбітражного розгляду.

4. За відсутності підстав, визначених у пункті 2 частини першої статті 478 цього Кодексу, суд задовольняє заяву про надання дозволу на добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу та постановляє ухвалу про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу в частині, що стосується боржника, який подає заяву.

5. Ухвала суду про визнання і надання дозволу на добровільне виконання або про відмову у визнанні і виконанні рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку, передбаченому цим Кодексом для оскарження рішень суду.

6. Ухвала суду, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

7. У разі подання апеляційної скарги ухвала суду набирає законної сили після розгляду справи судом апеляційної інстанції.

8. Копії ухвали вручаються всім сторонам арбітражного розгляду в порядку, встановленому статтею 272 цього Кодексу.

9. На підставі ухвали суду про задоволення заяви про надання дозволу на добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд за заявою стягувача видає виконавчий лист, який не пізніше наступного дня з дня його видання вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів у порядку, встановленому Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчих документів.

Стаття 481. Визнання рішень міжнародного комерційного арбітражу, що не підлягають примусовому виконанню

1. Визнання рішень міжнародного комерційного арбітражу, що не підлягають примусовому виконанню, здійснюється в порядку, передбаченому цією главою, з урахуванням особливостей, встановлених главою 2 цього розділу.

Стаття 482. Надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України

1. Надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України, здійснюється судом у порядку, встановленому цією главою, з особливостями, передбаченими цією статтею.

2. Суд може зупинити провадження у справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява.

3. До постановлення ухвали по суті поданої заяви про надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу будь-яка сторона арбітражного розгляду в установлені законом порядку та строки має право звернутися до суду із заявою про скасування цього ж рішення та просити розглянути його спільно із заявою про надання дозволу на виконання цього рішення в одному провадженні.

Про спільний розгляд заяви про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу і заяви про його скасування та об’єднання їх в одне провадження суд постановляє ухвалу в день надходження до суду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, а якщо це неможливо, - не пізніше наступного дня.

До заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу застосовуються загальні положення, передбачені статтями 454, 455 цього Кодексу.

Глава 4. Провадження у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів

Стаття 483. Видача виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду

1. Питання видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду розглядається судом за заявою особи, на користь якої прийнято рішення третейського суду.

2. Заява про видачу виконавчого листа про примусове виконання рішення третейського суду подається до апеляційного суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років з дня прийняття рішення третейським судом.

3. Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною другою цієї статті, залишається без розгляду. Суд за клопотанням заявника може поновити пропущений строк на подання заяви про видачу виконавчого листа про примусове виконання рішення третейського суду, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Стаття 484. Форма і зміст заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду

1. Заява про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду подається у письмовій формі і має бути підписана особою, на користь якої прийнято рішення третейського суду, чи її представником.

2. У заяві про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення, за яким має бути виданий виконавчий лист;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або імена (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) учасників третейського розгляду, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України - учасників третейського розгляду, реєстраційний номер облікової картки платника податків учасників третейського розгляду (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта учасників третейського розгляду (для фізичних осіб - громадян України), відомі номери засобів зв’язку, адреси електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

4) дата і місце прийняття рішення третейським судом;

5) дата отримання рішення третейського суду особою, яка звернулася із заявою;

6) вимога заявника про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

У заяві можуть зазначатися й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв’язку, факсів, адреси електронної пошти сторін та третейського суду тощо).

{Частина друга статті 484 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. До заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду додаються:

1) оригінал рішення третейського суду або належним чином завірена його копія. Копія рішення постійно діючого третейського суду завіряється головою постійно діючого третейського суду, а копія рішення третейського суду для вирішення конкретного спору має бути нотаріально завірена;

2) оригінал третейської угоди або належним чином завірена її копія;

3) документ, що підтверджує сплату судового збору;

4) копія заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду відповідно до кількості учасників судового розгляду, крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 4 частини третьої статті 484 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5) довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження особи на підписання заяви.

4. До заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, поданої без додержання вимог, визначених у цій статті, а також у разі несплати суми судового збору, а також поданої особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 484 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. У випадку подання заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду в електронній формі документи, зазначені в пунктах 1, 2 частини третьої цієї статті, можуть подаватися в копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. У разі неподання вказаних документів заява повертається без розгляду, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Стаття 485. Порядок розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду

1. Заява про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом п’ятнадцяти днів з дня її надходження до суду в судовому засіданні з повідомленням сторін. Неявка сторін чи однієї із сторін, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду заяви.

2. При розгляді заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду за клопотанням однієї із сторін суд витребовує справу з постійно діючого третейського суду, в якому вона зберігається. Справа має бути направлена до суду протягом п'яти днів від дня надходження вимоги. У такому разі строк розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду продовжується до тридцяти днів з дня її надходження до суду.

3. При розгляді справи в судовому засіданні суд встановлює наявність чи відсутність підстав для відмови у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, передбачених статтею 486 цього Кодексу.

4. Якщо до суду надійшла заява про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, а в його провадженні чи в провадженні іншого суду є заява про оскарження і скасування цього рішення третейського суду, суд на підставі пункту 6 частини першої статті 251 цього Кодексу зупиняє провадження по заяві про видачу виконавчого листа до набрання законної сили ухвалою суду, якою відмовлено в задоволенні заяви про скасування оскарженого рішення третейського суду.

5. До постановлення ухвали по суті поданої заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду будь-яка сторона третейського розгляду в установлені законом порядку та строки має право звернутися до суду із заявою про скасування цього ж рішення та просити розглянути його спільно із заявою про надання дозволу на виконання цього рішення в одному провадженні.

Про спільний розгляд заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду і заяви про його скасування та об'єднання їх в одне провадження суд постановляє ухвалу в день надходження до суду заяви про скасування рішення третейського суду, а якщо це неможливо - не пізніше наступного дня.

До заяви про скасування рішення третейського суду застосовуються загальні положення, передбачені статтями 454, 455 цього Кодексу.

Стаття 486. Підстави для відмови у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду

1. Суд відмовляє у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, якщо:

1) на день ухвалення рішення за заявою про видачу виконавчого листа рішення третейського суду скасовано судом;

2) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону;

3) пропущено встановлений строк для звернення за видачею виконавчого листа, а причини його пропуску не визнані судом поважними;

4) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то

скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди;

5) третейська угода визнана недійсною;

6) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону;

7) рішення третейського суду містить способи захисту прав та охоронюваних інтересів, не передбачені законом;

8) постійно діючий третейський суд не надав на вимогу суду відповідну справу;

9) третейський суд вирішив питання про права та обов’язки осіб, які не брали участі у справі.

Стаття 487. Ухвала суду про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або про відмову у його видачі

1. За результатами розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду суд постановляє ухвалу про видачу виконавчого листа або про відмову у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду за правилами, встановленими цим Кодексом для ухвалення рішення.

2. В ухвалі суду мають бути також зазначені:

1) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення;

2) прізвища, імена та по батькові (найменування) сторін третейського спору;

3) дані про рішення третейського суду, за яким заявник просить видати виконавчий лист;

4) вказівка про видачу виконавчого листа або про відмову у його видачі.

3. Ухвала суду про відмову у видачі виконавчого листа може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку, встановленому для оскарження рішення суду першої інстанції.

4. Після набрання законної сили ухвалою про відмову у видачі виконавчого листа спір між сторонами може бути вирішений судом у загальному порядку.

5. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про видачу виконавчого листа, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

У разі подання апеляційної скарги ухвала суду набирає законної сили після розгляду справи судом апеляційної інстанції.

6. Ухвала про видачу виконавчого листа направляється сторонам протягом п’яти днів з дня її постановлення.

7. Виконавчий лист вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше наступного дня з дня його видання в порядку, встановленому Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчих документів.

8. Після розгляду судом заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду справа підлягає поверненню до постійно діючого третейського суду.

Розділ X
ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 488. Порядок відновлення втраченого судового провадження

1. Відновлення втраченого повністю або частково судового провадження в цивільній справі, закінченій ухваленням рішення або у якій провадження закрито, проводиться у порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 489. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження

1. Втрачене судове провадження у цивільній справі може бути відновлене за заявою учасника справи або за ініціативою суду.

Стаття 490. Підсудність заяви про відновлення втраченого провадження

1. Заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Стаття 491. Форма і зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. Заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду в письмовій формі.

2. У заяві повинно бути зазначено:

1) про відновлення якого судового провадження або якої його частини просить заявник;

2) особи, які брали участь у справі, та їх процесуальний статус, їхні найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові, за його наявності) (для фізичних осіб), їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності, або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України) - якщо відповідні дані відомі заявникові;

{Пункт 2 частини другої статті 491 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) номери засобів зв’язку учасників судового процесу (телефон, факс, засоби електронного зв’язку тощо) - якщо вони відомі заявникові;

{Пункт 3 частини другої статті 491 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) наявні у заявника відомості про обставини втрати судового провадження, місцезнаходження копій матеріалів провадження або даних стосовно таких копій;

5) документи, відновлення яких заявник вважає необхідним і з якою метою.

3. До заяви про відновлення втраченого судового провадження додаються документи або їх копії, навіть якщо вони не посвідчені в установленому порядку, що збереглися в заявника або у справі, копії заяви відповідно до кількості учасників справи (крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет), а у разі необхідності - клопотання про поновлення строку на подання заяви про відновлення втраченого судового провадження. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 цього Кодексу.

{Частина третя статті 491 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Заява про відновлення втраченого судового провадження може бути подана до суду незалежно від строку зберігання судового провадження, крім випадку, передбаченого частиною п’ятою цієї статті.

5. Заява про відновлення втраченого судового провадження для виконання судового рішення може бути подана до закінчення строку пред’явлення виконавчого документа до виконання. Суд може поновити зазначений строк, якщо за клопотанням заявника визнає причини його пропуску поважними.

Стаття 492. Наслідки недодержання вимог до форми та змісту заяви, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою

1. У разі невідповідності заяви про відновлення втраченого судового провадження вимогам, встановленим статтею 491 цього Кодексу, а також подання її особою, яка відповідно до частини шостої статті 14 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються правила статті 185 цього Кодексу.

{Частина перша статті 492 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Якщо мета звернення до суду, зазначена заявником, не пов’язана із захистом його прав та інтересів або заявник відкликав заяву про відновлення втраченого судового провадження - суд своєю ухвалою повертає заяву або залишає її без розгляду, якщо провадження було відкрито.

3. Повернення заяви або залишення її без розгляду з підстав, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, не перешкоджає повторному зверненню до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження.

4. Суд відмовляє у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження у випадках:

1) подання заяви про відновлення судового провадження, втраченого до закінчення судового розгляду;

2) заява подана після закінчення строку, встановленого частиною п’ятою статті 491 цього Кодексу, і суд відхилив клопотання про його поновлення.

5. У випадку, визначеному пунктом 1 частини четвертої цієї статті, суд роз’яснює заявнику право звернутися до суду з новим позовом в установленому цим Кодексом

порядку. В ухвалі суду про відкриття провадження в новій справі у зв’язку з втратою незакінченого провадження обов’язково має бути зазначено про цю обставину.

Стаття 493. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. При розгляді заяви про відновлення втраченого судового провадження суд бере до уваги:

1) частину справи, яка збереглася (окремі томи, жетони, матеріали з архіву суду тощо);

2) документи, надіслані (видані) судом учасникам судового процесу та іншим особам до втрати справи, копії таких документів;

3) матеріали виконавчого провадження, якщо воно здійснювалося за результатами розгляду справи;

4) будь-які інші документи і матеріали, подані учасниками судового процесу, за умови, що такі документи і матеріали є достатніми для відновлення справи;

5) відомості з Єдиного державного реєстру судових рішень;

6) дані, що містяться в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі;

7) будь-які інші відомості, документи тощо, отримані у законний спосіб з інших офіційних джерел.

2. Суд може допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, учасників справи (їх представників), а в необхідних випадках - осіб, які входили до складу суду, що розглядав справу, з якої втрачено провадження, а також осіб, які виконували судове рішення, та вчиняти інші процесуальні дії, передбачені цим Кодексом, з метою відновлення втраченого судового провадження.

3. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження здійснюється за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом, протягом тридцяти днів з дня надходження заяви до суду.

{Стаття 493 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

Стаття 494. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення втраченого судового провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

2. В ухвалі суду про відновлення втраченого судового провадження зазначається, на підставі яких конкретно даних, поданих до суду і досліджених у судовому засіданні, суд вважає установленим зміст відновленого судового рішення, наводяться висновки суду про доведеність того, які докази досліджувалися судом і які процесуальні дії вчинялися з втраченого провадження.

3. У разі недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення втраченого судового провадження суд відмовляє у відновленні втраченого судового провадження і

роз'яснює учасникам справи право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

4. Після набрання законної сили ухвалою суду, визначеною частиною третьою цієї статті, суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження за касаційною скаргою у справі, провадження у якій втрачено.

Стаття 495. Звільнення заявника від судових витрат

1. У справі про відновлення втраченого провадження заявник звільняється від оплати судових витрат. У разі подання завідомо неправдивої заяви судові витрати, понесені іншими учасниками справи, відшкодовуються заявником у повному обсязі, про що суд постановляє ухвалу.

Розділ XI
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ

Стаття 496. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб

1. Іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі - іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів.

2. Іноземні особи мають процесуальні права та обов'язки нарівні з фізичними і юридичними особами України, крім випадків, передбачених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 497. Підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом

1. Підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

2. У випадках, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом може бути визначено за угодою сторін.

{Статтю 497 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2627-IX від 21.09.2022}

Стаття 498. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави

1. У разі якщо в процесі розгляду справи суду необхідно вручити документи, отримати докази, провести окремі процесуальні дії на території іншої держави, суд України може звернутися з відповідним судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави (далі - іноземний суд) у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Доручення суду України надсилається у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - Міністерству юстиції України, яке надсилає доручення Міністерству закордонних справ України для передачі дипломатичними каналами.

Стаття 499. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги

1. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги мають відповідати вимогам міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено - вимогам частин другої - четвертої цієї статті.

2. У судовому дорученні про надання правової допомоги зазначаються:

1) назва суду, що розглядає справу;

2) за наявності міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, учасниками якого є Україна і держава, до якої звернено доручення, - посилання на його положення;

3) найменування справи, що розглядається;

4) прізвище, ім’я, по батькові та рік народження фізичної особи або найменування юридичної особи, відомості про їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження, а також інші дані, необхідні для виконання доручення;

5) процесуальне становище осіб, щодо яких необхідно вчинити процесуальні дії;

6) чіткий перелік процесуальних дій, що належить вчинити;

7) інші дані, якщо це передбачено відповідним міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або цього вимагає іноземний суд, який виконуватиме доручення.

3. Судове доручення про надання правової допомоги оформлюється українською мовою. До судового доручення додається засвідчений переклад офіційною мовою відповідної держави, якщо інше не встановлено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

4. Судове доручення про надання правової допомоги, процесуальні та інші документи, що до нього додаються, засвідчуються підписом судді, який складає доручення, та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 500. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів

1. Суди України виконують доручення іноземних судів про надання правової допомоги щодо вручення викликів до суду чи інших документів, допиту сторін чи свідків, проведення експертизи чи огляду на місці, вчинення інших процесуальних дій, переданих їм у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - дипломатичними каналами.

2. Судове доручення не приймається до виконання, у разі якщо воно:

1) може призвести до порушення суверенітету України або створити загрозу її національній безпеці;

2) не належить до юрисдикції цього суду;

3) суперечить законам або міжнародному договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

3. Виконання судового доручення здійснюється відповідно до цього Кодексу. На прохання іноземного суду процесуальні дії можуть вчинятися під час виконання судового доручення із застосуванням права іншої держави, якщо таке застосування не суперечить законам України.

4. У разі надходження від іноземного суду прохання щодо особистої присутності його уповноважених представників чи учасників судового розгляду під час виконання судового доручення суд України, який виконує доручення, вирішує питання про надання згоди щодо такої участі.

5. Виконання судового доручення підтверджується протоколом судового засідання, іншими документами, складеними чи отриманими під час виконання доручення, що засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

6. У разі якщо немає можливості виконати доручення іноземного суду, суд України у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або якщо міжнародний договір не укладено - дипломатичними каналами, повертає таке доручення іноземному суду без виконання із зазначенням причин та подає відповідні документи, що це підтверджують.

Стаття 501. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів

1. Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів виконується у судовому засіданні або уповноваженим працівником суду за місцем проживання (перебування, місцем роботи) фізичної особи чи місцезнаходженням юридичної особи.

2. Виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вручаються особисто фізичній особі чи її представникові або представникові юридичної особи під розписку.

3. У судовій повістці, що направляється з метою виконання доручення іноземного суду про вручення документів, крім відомостей, зазначених у статті 129 цього Кодексу, додатково зазначається інформація про наслідки відмови від отримання документів та неявки до суду для отримання документів згідно із частинами п’ятою і шостою цієї статті.

4. У разі якщо особа, якій необхідно вручити виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, перебуває під вартою або відбуває такий вид покарання як довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешт, суд надсилає документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, до адміністрації місця тримання

особи, яка здійснює їх вручення під розписку та невідкладно надсилає розписку і письмові пояснення цієї особи до суду.

5. У разі відмови особи отримати виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, суддя, уповноважений працівник суду або представник адміністрації місця тримання особи робить відповідну позначку на документах, що підлягають врученню. У такому разі документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вважаються врученими.

6. У разі неявки до суду без поважних причин особи, яку належним чином повідомлено про дату, час та місце судового засідання, у якому мають бути вручені виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, такі документи вважаються врученими.

7. Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів вважається виконаним у день, коли особа або її представник отримали такі документи чи відмовилися від їх отримання або якщо така особа чи її представник, яких належним чином повідомлено про дату, день, час та місце судового засідання, на якому має бути вручено виклик до суду чи інші документи, без поважних причин не з’явилися до суду, - у день такого судового засідання.

8. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів підтверджується протоколом судового засідання, у якому зазначаються заяви чи повідомлення, зроблені особами у зв’язку з отриманням документів, а також підтвердженням про повідомлення особи про необхідність явки до суду для отримання документів та іншими документами, складеними чи отриманими під час виконання доручення, що засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 502. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України

1. Судове доручення про вручення документів громадянину України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України у відповідній державі. Такі документи особа отримує добровільно. Вручення документів здійснюється під розписку із зазначенням дня вручення, підписується посадовою особою та скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України.

2. Доручення суду про виконання певних процесуальних дій стосовно громадянина України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України у відповідній державі, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України. У разі вчинення певних процесуальних дій складається протокол, що підписується особою, стосовно якої вчинені процесуальні дії, та особою, яка вчинила процесуальні дії, і скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України. У протоколі зазначаються день, час і місце виконання доручення.

3. Під час виконання судового доручення застосовується процесуальний закон України. Для виконання доручення не можуть застосовуватися примусові заходи.

Розділ XII
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Частина друга статті 172 (в частині надсилання копії судового наказу, що містить інформацію про веб-адресу судового наказу в Єдиному державному реєстрі виконавчих документів), частини четверта, сьома та восьма статті 431 (в частині внесення документів до Єдиного державного реєстру виконавчих документів), частина друга статті 470, частина десята статті 479, частина дев’ята статті 480, частина сьома статті 487 цього Кодексу вводяться в дію через 30 днів із дня опублікування Державною судовою адміністрацією України повідомлення про початок функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів у газеті "Голос України".

2. Частини десята, одинадцята статті 265, частини четверта, п’ята статті 479 цього Кодексу вводяться в дію з 1 січня 2019 року.

3. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв’язку з карантином. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв’язку з карантином.

{Розділ XII доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Закону № 731-IX від 18.06.2020}

4. Установити, що єдиним способом захисту прав осіб, які зазнали шкоди, збитків внаслідок виведення з ринку системно важливого банку з підстав, визначенихпунктом 15 розділу VII "Прикінцеві положення" Закону України "Про банки і банківську діяльність", є відшкодування завданої шкоди, збитків у передбаченому нормами міжнародного права порядку виключно за рахунок коштів держави (держав), що здійснила (здійснили) або здійснює (здійснюють) збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України "Про оборону України".

{Розділ XII доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3111-IX від 29.05.2023}

Розділ XIII
ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Установити, що зміни до цього Кодексу вводяться в дію з урахуванням таких особливостей:

1) заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України у цивільних справах, які подані та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного цивільного суду та розглядаються спочатку колегією у складі

трьох або більшої непарної кількості суддів за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу. Такі заяви розглядаються без повідомлення та виклику учасників справи, за винятком випадку, коли суд з огляду на обставини справи ухвалить рішення про інше;

2) якщо цивільна справа за заявою про перегляд судових рішень Верховним Судом України відповідно до правил, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу, повинна розглядатися на спільному засіданні відповідних судових палат Верховного Суду України, - така справа після її отримання Касаційним цивільним судом передається на розгляд Великої Палати Верховного Суду;

3) заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України у цивільних справах з підстав встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні відповідної справи судом, які подані та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Верховного Суду для їх розгляду за правилами перегляду судових рішень у зв’язку з виключними обставинами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

4) касаційні скарги (подання) на судові рішення у цивільних справах, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного цивільного суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

5) заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, подані до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Верховного Суду України та не розглянуті до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються відповідно до Касаційного цивільного суду, Великої Палати Верховного Суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

6) заяви і скарги, зазначені в підпунктах 1, 3-5 цього пункту, передаються до Касаційного цивільного суду за розпорядженням керівника апарату суду, до якого подані такі заяви і скарги, протягом тридцяти днів з дня набрання чинності цією редакцією Кодексу;

7) суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати (об’єднаної палати), передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія або палата (об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, справа повертається (передається) відповідній колегії суддів або палаті (об’єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії суддів (палати, об’єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати Верховного Суду;

8) до утворення апеляційних судів в апеляційних округах їхні повноваження здійснюють апеляційні суди, у межах територіальної юрисдикції яких перебуває місцевий суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується;

9) справи у судах першої та апеляційної інстанцій, провадження у яких відкрито до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

10) заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами з підстави встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане, та з підстави встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні злочину, внаслідок якого було ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подані та не розглянуті до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами розгляду заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

11) заяви і скарги, подані до набрання чинності цією редакцією Кодексу, провадження за якими не відкрито на момент набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цієї редакції Кодексу. Такі заяви чи скарги не можуть бути залишені без руху, повернуті або передані за підсудністю, щодо них не може бути прийнято рішення про відмову у прийнятті чи відмову у відкритті провадження за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, якщо вони подані з додержанням відповідних вимог процесуального закону, які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

12) заяви, подані до набрання чинності цією редакцією Кодексу і містять вимоги, що можуть бути розглянуті за правилами наказного провадження, за клопотанням позивача розглядаються за правилами наказного провадження, встановленими цією редакцією Кодексу, якщо їх судовий розгляд не розпочався за правилами позовного провадження;

13) судові рішення, ухвалені судами першої інстанції до набрання чинності цією редакцією Кодексу, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в апеляційному порядку протягом строків, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

14) судові рішення, ухвалені судами апеляційної інстанції до набрання чинності цією редакцією Кодексу, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в касаційному порядку протягом строків, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

15) до визначення Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), можливості вчинення передбачених цим Кодексом дій з використанням підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи такі дії вчиняються в такому порядку:

{Підпункт 15 пункту 1 розділу XIII в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

15.1) подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі;

15.2) позовні та інші заяви, скарги та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду в день надходження документів;

15.3) розгляд справи у суді здійснюється за матеріалами у формах, визначених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів);

{Підпункт 15.3 підпункту 15 пункту 1 розділу XIII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

15.4) визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється:

до приведення Положення про автоматизовану систему документообігу суду у відповідність із цією редакцією Кодексу в частині порядку визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи, але не довше, ніж три місяці з дня набрання чинності цією редакцією Кодексу, - за допомогою автоматизованої системи документообігу суду за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

після приведення Положення про автоматизовану систему документообігу суду у відповідність із цією редакцією Кодексу в частині порядку визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи - за допомогою автоматизованої системи документообігу суду за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

15.5) апеляційні та касаційні скарги подаються учасниками справи до або через відповідні суди, а матеріали справ витребовуються та надсилаються судами за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу. У разі порушення порядку подання апеляційної чи касаційної скарги відповідний суд повертає таку скаргу без розгляду;

15.6) участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в межах приміщення суду здійснюється за допомогою технічних засобів, що функціонують у судах на день набрання чинності цією редакцією Кодексу, за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

15.7) фіксування судового процесу здійснюється за допомогою звукозаписувальних технічних засобів, що функціонують у судах на день набрання чинності цією редакцією Кодексу, за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

15.8) оприлюднення інформації щодо справи, визначеної цією редакцією Кодексу, на офіційному веб-порталі судової влади України здійснюється в порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему документообігу суду;

15.9) якщо на момент надходження заяви про внесення виправлень, ухвалення додаткового рішення, роз’яснення судового рішення справа у відповідному суді відсутня, суд витребовує справу із суду нижчої інстанції протягом п’яти днів з дня надходження відповідної заяви, а суд нижчої інстанції направляє справу до суду, який її витребував, не пізніше наступного дня з дня надходження відповідної вимоги суду. У такому випадку подана заява розглядається протягом десяти днів з дня надходження справи до суду, який має її розглядати;

15.10) разі подання апеляційної скарги на ухвали суду першої інстанції, передбачені пунктами 1, 6-9, 11, 14-16, 20, 22, 23, 37-39 частини першої статті 353 цього Кодексу (крім ухвал про відмову у прийнятті або повернення зустрічного позову, про відмову у прийнятті або повернення позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, ухвал про зупинення провадження у справі, які подані з пропуском строку на їх оскарження), чи подання касаційної скарги на ухвали суду апеляційної інстанції (крім ухвал щодо забезпечення позову, зміни заходу забезпечення позову, щодо зустрічного забезпечення, ухвал про зупинення провадження у справі, які подані з пропуском строку на їх оскарження, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремих ухвал) - до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються всі матеріали.

{Абзац перший підпункту 15.10 підпункту 15 пункту 1 розділу XIII "Перехідні положення" в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

В інших випадках - до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються копії матеріалів, необхідних для розгляду скарги. У разі необхідності суд апеляційної або касаційної інстанції може витребувати також копії інших матеріалів справи;

15.11) подання апеляційних або касаційних скарг на ухвали суду першої або апеляційної інстанції не перешкоджає продовженню розгляду справи цим судом, крім випадків, коли до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються всі матеріали справи. У разі подання апеляційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, суд першої інстанції повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню;

15.12) суд зобов’язаний зупинити провадження у справі до перегляду ухвали у справі в порядку апеляційного чи касаційного провадження, якщо відповідно до підпункту 15.10 цього підпункту до суду апеляційної чи касаційної інстанції направляються всі матеріали справи;

15.13) копії судових рішень видаються судом, у якому перебуває справа на момент надходження відповідної заяви;

15.14) суд вручає судові рішення в паперовій формі;

15.15) суд видає виконавчі документи в паперовій або електронній формі;

{Підпункт 15.15 підпункту 15 пункту 1 розділу XIII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

15.16) учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

{Підпункт 15 пункту 1 розділу XIII доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи здійснюються поетапно.

{Абзац двадцять перший підпункту 15 пункту 1 розділу XIII в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Окремі підсистеми (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи починають функціонувати через 30 днів з дня опублікування Вищою радою правосуддя у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади України оголошення про створення та забезпечення функціонування відповідної підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. Про початок функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи у складі всіх необхідних для її повного функціонування підсистем (модулів) Вища рада правосуддя публікує оголошення у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади України.

{Підпункт 15 пункту 1 розділу XIII доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Оголошення про створення та забезпечення функціонування окремої підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи має містити посилання на відповідний підпункт підпункту 15 пункту 1 розділу XIII "Перехідні положення" цього Кодексу, який передбачає особливості вчинення тих процесуальних (або інших) дій, порядок вчинення яких зазнає змін після початку функціонування такої підсистеми (модуля);

{Підпункт 15 пункту 1 розділу XIII доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

16) справи, розгляд яких розпочато та не закінчено за матеріалами у паперовій формі до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, продовжують розглядатися за матеріалами у паперовій формі. За наявності технічної можливості суд може розглядати таку справу за матеріалами в електронній формі;

17) до дня початку функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів:

17.1) оформлення і видача виконавчих документів здійснюються в паперовій формі судом, який ухвалив відповідне рішення, в паперовій або електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами.

Одночасна видача судом виконавчого документа одній і тій самій особі в паперовій і електронній формах не допускається;

{Підпункт 17.1 підпункту 17 пункту 1 розділу XIII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

17.2) оформлення і видача судових рішень, якими вносяться зміни до виконавчих документів (у тому числі про виправлення помилки у виконавчому документі; визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню; стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим документом; поновлення пропущеного

строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання; відстрочку чи розстрочку виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання; зупинення виконання судового рішення; заміну сторони виконавчого провадження), здійснюються судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, у паперовій або електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами;

{Підпункт 17.2 підпункту 17 пункту 1 розділу XIII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

17.3) до розгляду судом заяви про виправлення помилки у виконавчому документі та/або визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд має право витребувати виконавчий документ і зупинити виконання за виконавчим документом;

17.4) у разі втрати виконавчого документа суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, незалежно від того, суд якої інстанції видав виконавчий документ, може видати його дублікат, якщо стягувач або державний виконавець, приватний виконавець звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред’явлення виконавчого документа до виконання. Про видачу дубліката виконавчого документа постановляється ухвала у десятиденний строк із дня надходження заяви. За видачу стягувачу дубліката виконавчого документа справляється судовий збір у розмірі 0,03 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Ухвала про видачу чи відмову у видачі дубліката виконавчого документа може бути оскаржена в апеляційному та касаційному порядку;

18) положення цього Кодексу застосовуються з урахуванням підпункту 11 пункту 16[1] розділу XV "Перехідні положення" Конституції України;

19) особливості судових викликів та повідомлень, направлення копій судових рішень учасникам справи, у разі якщо адреса їх місця проживання (перебування) чи місцезнаходження знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, визначаються законами України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" та "Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції";

20) якщо суд, до юрисдикції якого відповідно до вимог процесуального закону відноситься вирішення питання про відновлення втраченого провадження, знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, то відновлення втраченого провадження здійснюється судом за територіальною підсудністю судових справ, визначеною згідно із Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" або Законом України "Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції".

Президент України **Л.КУЧМА**

м. Київ
18 березня 2004 року
№ 1618-IV

Цивільний процесуальний кодекс України
Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV
Редакція від **31.12.2023**, підстава — 2801-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

1618-15

Публікації документа

- **Офіційний вісник України** від 07.05.2004 — 2004 р., № 16, стор. 11, стаття 1088, код акта 28609/2004
- **Голос України** від 18.05.2004 — № 89
- **Урядовий кур'єр** від 14.07.2004 — № 130
- **Відомості Верховної Ради України** від 08.10.2004 — 2004 р., № 40, / 40-42 /, стор. 1530, стаття 492

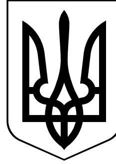

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2875-IV від 08.09.2005*, ВВР, 2005, № 52, ст.562*
№ 2953-IV від 06.10.2005*, ВВР, 2006, № 1, ст.16*
№ 3099-IV від 17.11.2005*, ВВР, 2005, № 52, ст.566*
№ 3538-IV від 15.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.295*
№ 3550-IV від 16.03.2006*, ВВР, 2006, № 35, ст.297*
№ 160-V від 20.09.2006*, ВВР, 2006, № 45, ст.436*
№ 424-V від 01.12.2006*, ВВР, 2007, № 9, ст.67}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 8-рп/2008 від 22.04.2008*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 808-VI від 25.12.2008*, ВВР, 2009, № 19, ст.262*
№ 1475-VI від 05.06.2009*, ВВР, 2009, № 45, ст.683*
№ 1545-VI від 23.06.2009*, ВВР, 2009, № 49, ст.736*
№ 1616-VI від 21.08.2009*, ВВР, 2009, № 50, ст.754}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 26-рп/2009 від 19.10.2009*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 26-рп/2009 від 19.10.2009*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1559-VI від 17.11.2009*, ВВР, 2010, № 1, ст.2*
№ 1699-VI від 04.11.2009*, ВВР, 2010, № 4, ст.35*
№ 1837-VI від 21.01.2010*, ВВР, 2010, № 12, ст.120*
№ 1691-VI від 18.02.2010*, ВВР, 2010, № 19, ст.154*
№ 1876-VI від 11.02.2010*, ВВР, 2010, № 18, ст.139*
№ 1901-VI від 16.02.2010*, ВВР, 2010, № 19, ст.152}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 10-рп/2010 від 01.04.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2181-VI від 13.05.2010*, ВВР, 2010, № 26, ст.272*
№ 2289-VI від 01.06.2010*, ВВР, 2010, № 33, ст.471*
№ 2453-VI від 07.07.2010*, ВВР, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529*
№ 2487-VI від 10.07.2010*, ВВР, 2010, № 35-36, ст.491}*

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду
№ 19-рп/2010 від 09.09.2010*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2677-VI від 04.11.2010*, ВВР, 2011, № 19-20, ст.142*
№ 2748-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 18, ст.124*
№ 2756-VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 3156-VI від 17.03.2011*, ВВР, 2011, № 39, ст.396*
№ 3266-VI від 21.04.2011*, ВВР, 2011, № 43, ст.449*
№ 3422-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 50, ст.541}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 5-рп/2011 від 16.06.2011*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 3568-VI від 05.07.2011*, ВВР, 2012, № 5, ст.37*
Кодексом
№ 3393-VI від 19.05.2011*, ВВР, 2011, № 48-49, ст.536*
Законами
№ 3674-VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 14, ст.87*
№ 3719-VI від 08.09.2011*, ВВР, 2012, № 19-20, ст.169*
№ 3773-VI від 22.09.2011*, ВВР, 2012, № 19-20, ст.179*
№ 3796-VI від 22.09.2011*, ВВР, 2012, № 21, ст.198*
№ 3932-VI від 20.10.2011*, ВВР, 2012, № 22, ст.221*
№ 4054-VI від 17.11.2011*, ВВР, 2012, № 27, ст.276*
№ 4061-VI від 17.11.2011*, ВВР, 2012, № 10-11, ст.73}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 16-рп/2011 від 08.12.2011,
№ 17-рп/2011 від 13.12.2011*}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 19-рп/2011 від 14.12.2011*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4176-VI від 20.12.2011*, ВВР, 2012, № 29, ст.340*
№ 4212-VI від 22.12.2011*, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 3-рп/2012 від 25.01.2012*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4452-VI від 23.02.2012*, ВВР, 2012, № 50, ст.564*
№ 4496-VI від 13.03.2012*, ВВР, 2013, № 2, ст.4*
№ 4601-VI від 22.03.2012*, ВВР, 2012, № 52, ст.599*
№ 4652-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 21, ст.208*
№ 4847-VI від 24.05.2012*, ВВР, 2013, № 16, ст.139*
№ 5029-VI від 03.07.2012*, ВВР, 2013, № 23, ст.218*
№ 5041-VI від 04.07.2012*, ВВР, 2013, № 25, ст.247*
№ 5076-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 27, ст.282}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 16-рп/2012 від 29.08.2012*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 5207-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 32, ст.412*
№ 5288-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 37, ст.490*
№ 5404-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 41, ст.550*
№ 5411-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 42, ст.587*
№ 5453-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 47, ст.657*
№ 5459-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 48, ст.682*
№ 5477-VI від 06.11.2012*, ВВР, 2013, № 50, ст.693*
№ 5518-VI від 06.12.2012*, ВВР, 2014, № 8, ст.90*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 353-VII від 20.06.2013*, ВВР, 2014, № 13, ст.221*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 709-VII від 21.11.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.794*
№ 721-VII від 16.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014*}*

{Зміни до Кодексу див. в Законі
№ 723-VII від 16.01.2014 *(набирає чинності 20.02.2014 - див.* розділ II *цього Закону) - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.811}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 767-VII від 23.02.2014*, ВВР, 2014, № 17, ст.593*
№ 887-VII від 14.03.2014*, ВВР, 2014, № 15, ст.327*
№ 1170-VII від 27.03.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.816*

№ 1188-VII від 08.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.870*
№ 1193-VII від 09.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.873*
№ 1206-VII від 15.04.2014*, ВВР, 2014, № 24, ст.885*
№ 1207-VII від 15.04.2014*, ВВР, 2014, № 26, ст.892*
№ 1555-VII від 01.07.2014*, ВВР, 2014, № 34, ст.1173*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 1700-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2014, № 49, ст.2056*
№ 1702-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2014, № 50-51, ст.2057*
№ 63-VIII від 25.12.2014*, ВВР, 2015, № 6, ст.38*
№ 71-VIII від 28.12.2014*, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55*
№ 192-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 18, № 19-20, ст.132}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 3-рп/2015 від 08.04.2015*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 484-VIII від 22.05.2015*, ВВР, 2015, № 33, ст.323*
№ 541-VIII від 18.06.2015*, ВВР, 2015, № 32, ст.315*
№ 835-VIII від 26.11.2015*, ВВР, 2016, № 2, ст.17*
№ 901-VIII від 23.12.2015*, ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 991-VIII від 04.02.2016*, ВВР, 2016, № 11, ст.125*
№ 1356-VIII від 12.05.2016*, ВВР, 2016, № 24, ст.488*
№ 1379-VIII від 19.05.2016*, ВВР, 2016, № 27, ст.521*
№ 1404-VIII від 02.06.2016*, ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1727-VIII від 03.11.2016*, ВВР, 2016, № 51, ст.838*
№ 1797-VIII від 21.12.2016*, ВВР, 2017, № 5-6, ст.48*
№ 1798-VIII від 21.12.2016*, ВВР, 2017, № 7-8, ст.50*
№ 1982-VIII від 23.03.2017*, ВВР, 2017, № 18, ст.222*
№ 2136-VIII від 13.07.2017*, ВВР, 2017, № 35, ст.376}*

{В редакції Закону
№ 2147-VIII від 03.10.2017*, ВВР, 2017, № 48, ст.436}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2234-VIII від 07.12.2017*, ВВР, 2018, № 6-7, ст.40*
№ 2325-VIII від 13.03.2018*, ВВР, 2018, № 20, ст.189*
№ 2447-VIII від 07.06.2018*, ВВР, 2018, № 24, ст.212*
№ 2581-VIII від 02.10.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 113-IX від 19.09.2019*, ВВР, 2019, № 42, ст.238*
№ 142-IX від 02.10.2019*, ВВР, 2019, № 45, ст.291*
№ 155-IX від 03.10.2019*, ВВР, 2019, № 48, ст.325 - щодо набрання чинності див.*
пункт 1 *розділу XII*
№ 198-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.356*
№ 361-IX від 06.12.2019*, ВВР, 2020, № 25, ст.171*
№ 390-IX від 18.12.2019*, ВВР, 2020, № 15, ст.95*

№ 394-IX від 19.12.2019, *ВВР, 2020, № 26, ст.172*
№ 440-IX від 14.01.2020, *ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 460-IX від 15.01.2020, *ВВР, 2020, № 29, ст.194*
№ 524-IX від 04.03.2020, *ВВР, 2020, № 38, ст.279*
№ 540-IX від 30.03.2020, *ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 590-IX від 13.05.2020, *ВВР, 2020, № 40, ст.314*
№ 693-IX від 16.06.2020, *ВВР, 2020, № 44, ст.382 - щодо введення в дію див.* пункт 1 *розділу II*
№ 720-IX від 17.06.2020, *ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 731-IX від 18.06.2020, *ВВР, 2020, № 46, ст.399*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 808-IX від 17.07.2020
№ 1135-IX від 26.01.2021
№ 1416-IX від 27.04.2021, *ВВР, 2021, № 27, ст.232*
№ 1635-IX від 14.07.2021, *ВВР, 2021, № 38, ст.320*
№ 1875-IX від 16.11.2021
№ 1914-IX від 30.11.2021
№ 2243-IX від 03.05.2022
№ 2257-IX від 12.05.2022
№ 2359-IX від 08.07.2022
№ 2526-IX від 16.08.2022
№ 2689-IX від 18.10.2022
№ 2801-IX від 01.12.2022
№ 2813-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 2888-IX від 12.01.2023
№ 2952-IX від 24.02.2023*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 2-р(II)/2023 від 01.03.2023*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 3022-IX від 10.04.2023*}*

{Щодо визнання конституційними окремих приписів див. Рішення Конституційного Суду
№ 4-р(II)/2023 від 19.04.2023*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3111-IX від 29.05.2023
№ 3200-IX від 29.06.2023
№ 3223-IX від 13.07.2023
№ 3277-IX від 27.07.2023
№ 3302-IX від 09.08.2023
№ 3337-IX від 23.08.2023

№ 3424-IX від 19.10.2023
№ 3511-IX від 09.12.2023*}*

{У тексті Кодексу слова "Київський апеляційний адміністративний суд" в усіх відмінках замінено словами "апеляційний адміністративний суд в апеляційному окрузі, що включає місто Київ" у відповідному відмінку згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

{У тексті Кодексу слова "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції" у всіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів" у відповідному відмінку згідно із Законом № 693-IX від 16.06.2020 - щодо введення в дію див. пункт 1 розділу II}

{У тексті Кодексу слова "електронний цифровий підпис" в усіх відмінках і числах замінено словами "електронний підпис" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

{У тексті Кодексу слово "інформаційно-телекомунікаційна" в усіх відмінках і числах замінено словом "інформаційно-комунікаційна" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Призначення Кодексу адміністративного судочинства України

1. Кодекс адміністративного судочинства України визначає юрисдикцію та повноваження адміністративних судів, встановлює порядок здійснення судочинства в адміністративних судах.

Стаття 2. Завдання та основні засади адміністративного судочинства

1. Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб’єктів владних повноважень.

2. У справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони:

1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України;

2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано;

3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії);

4) безсторонньо (неупереджено);

5) добросовісно;

6) розсудливо;

7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації;

8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія);

9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення;

10) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

3. Основними засадами (принципами) адміністративного судочинства є:

1) верховенство права;

2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з’ясування всіх обставин у справі;

5) обов’язковість судового рішення;

6) забезпечення права на апеляційний перегляд справи;

7) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом;

8) розумність строків розгляду справи судом;

9) неприпустимість зловживання процесуальними правами;

10) відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.

Стаття 3. Законодавство про адміністративне судочинство

1. Порядок здійснення адміністративного судочинства встановлюється Конституцією України, цим Кодексом та міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, передбачено інші правила, ніж встановлені цим Кодексом, застосовуються правила міжнародного договору.

3. Провадження в адміністративних справах здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи.

4. Закон, який встановлює нові обов'язки, скасовує чи звужує права, належні учасникам судового процесу, чи обмежує їх використання, не має зворотної дії в часі.

Стаття 4. Визначення термінів

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) адміністративна справа - переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір;

2) публічно-правовий спір - спір, у якому:

хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або

хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг; або

хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи;

3) адміністративний суд - суд, до компетенції якого цим Кодексом віднесено розгляд і вирішення адміністративних справ;

4) суд - суддя адміністративного суду, який розглядає і вирішує адміністративну справу одноособово, колегія суддів, інший визначений цим Кодексом склад адміністративного суду;

5) адміністративне судочинство - діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому цим Кодексом;

6) судовий процес - правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства;

7) суб'єкт владних повноважень - орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг;

{Пункт 7 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

8) позивач - особа, на захист прав, свобод та інтересів якої подано позов до адміністративного суду, або адміністратор за випуском облігацій, який подає позов до адміністративного суду на захист прав, свобод та інтересів власників облігацій відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", а також суб'єкт владних повноважень, на виконання повноважень якого подано позов до адміністративного суду;

{Пункт 8 частини першої статті 4 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

9) відповідач - суб’єкт владних повноважень, а у випадках, визначених законом, й інші особи, до яких звернена вимога позивача;

10) письмове провадження - розгляд і вирішення адміністративної справи або окремого процесуального питання в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції без повідомлення та (або) виклику учасників справи та проведення судового засідання на підставі матеріалів справи у випадках, встановлених цим Кодексом;

11) розумний строк - найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного (без невиправданих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах;

12) судове рішення - рішення, постанова, ухвала суду будь-якої інстанції;

13) рішення суду - рішення суду першої інстанції, в якому вирішуються позовні вимоги;

14) постанова - письмове рішення суду апеляційної або касаційної інстанції в адміністративній справі, у якому вирішуються вимоги апеляційної чи касаційної скарги;

15) ухвала - письмове або усне рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, яким вирішуються питання, пов’язані з процедурою розгляду адміністративної справи, та інші процесуальні питання;

16) адміністративний договір - спільний правовий акт суб’єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб’єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов’язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону:

а) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб’єктами владних повноважень;

б) для делегування публічно-владних управлінських функцій;

в) для перерозподілу або об’єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом;

г) замість видання індивідуального акта;

ґ) для врегулювання питань надання адміністративних послуг;

17) публічна служба - діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування;

18) нормативно-правовий акт - акт управління (рішення) суб’єкта владних повноважень, який встановлює, змінює, припиняє (скасовує) загальні правила регулювання однотипних відносин, і який розрахований на довгострокове та неодноразове застосування;

19) індивідуальний акт - акт (рішення) суб’єкта владних повноважень, виданий (прийняте) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб, та дія якого вичерпується його виконанням або має визначений строк;

20) адміністративна справа незначної складності (малозначна справа) - адміністративна справа, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин;

21) типові адміністративні справи - адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб’єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги;

22) зразкова адміністративна справа - типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення;

23) похідна позовна вимога - вимога, задоволення якої залежить від задоволення іншої позовної вимоги (основної вимоги);

24) розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб - розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який вираховується станом на 1 січня календарного року, в якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судове рішення.

2. Термін "адміністратор за випуском облігацій" у цьому Кодексі вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 4 доповнено частиною другою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 5. Право на звернення до суду та способи судового захисту

1. Кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб’єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист шляхом:

1) визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень;

2) визнання протиправним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень;

3) визнання дій суб’єкта владних повноважень протиправними та зобов’язання утриматися від вчинення певних дій;

4) визнання бездіяльності суб’єкта владних повноважень протиправною та зобов’язання вчинити певні дії;

5) встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб’єкта владних повноважень;

6) прийняття судом одного з рішень, зазначених у пунктах 1-4 цієї частини та стягнення з відповідача - суб’єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, заподіяної його протиправними рішеннями, дією або бездіяльністю.

2. Захист порушених прав, свобод чи інтересів особи, яка звернулася до суду, може здійснюватися судом також в інший спосіб, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб’єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб’єктів владних повноважень.

3. До суду можуть звертатися в інтересах інших осіб органи та особи, яким законом надано таке право.

4. Суб’єкти владних повноважень мають право звернутися до адміністративного суду виключно у випадках, визначених Конституцією та законами України.

5. Ніхто не може бути позбавлений права на участь у розгляді своєї справи у визначеному цим Кодексом порядку.

6. Відмова від права на звернення до суду є недійсною.

7. Іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи користуються в Україні таким самим правом на судовий захист, що й громадяни та юридичні особи України.

Стаття 6. Верховенство права

1. Суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

2. Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини.

3. Звернення до адміністративного суду для захисту прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.

4. Забороняється відмова в розгляді та вирішенні адміністративної справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини.

Стаття 7. Джерела права, які застосовуються судом

1. Суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України.

3. У разі невідповідності правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу, або положення відповідного міжнародного договору України.

4. Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

У такому випадку суд після винесення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, що віднесено до юрисдикції Конституційного Суду України.

5. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що встановлені законом, то застосовуються правила міжнародного договору України.

6. У разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права). Аналогія закону та аналогія права не застосовується для визначення підстав, меж повноважень та способу дій органів державної влади та місцевого самоврядування.

Стаття 8. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом

1. Усі учасники судового процесу є рівними перед законом і судом.

2. Не може бути привілеїв чи обмежень прав учасників судового процесу за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Стаття 9. Змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі

1. Розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюються на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

2. Суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до цього Кодексу, в межах позовних вимог. Суд може вийти за межі позовних вимог, якщо це необхідно для ефективного захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

3. Кожна особа, яка звернулася за судовим захистом, розпоряджається своїми вимогами на свій розсуд, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Таким правом користуються й особи, в інтересах яких подано позовну заяву, за винятком тих, які не мають адміністративної процесуальної дієздатності.

4. Суд вживає визначені законом заходи, необхідні для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів з власної ініціативи.

Стаття 10. Гласність судового процесу

1. Розгляд справ в адміністративних судах проводиться відкрито, крім випадків, визначених цим Кодексом.

2. Будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу.

3. Особи, які бажають бути присутніми у судовому засіданні, допускаються до зали судового засідання до початку судового засідання та під час перерви.

4. Суд може видалити із зали судового засідання осіб, які перешкоджають веденню судового засідання, здійсненню прав або виконанню обов’язків учасників судового процесу або судді, порушують порядок в залі судового засідання.

5. Особи, присутні в залі судового засідання, представники медіа можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом.

6. Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов’язковому порядку.

7. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.

8. Розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, необхідності захисту особистого та сімейного життя людини, а також в інших випадках, визначених законом.

9. Про розгляд справи у закритому судовому засіданні постановляється ухвала. Суд ухвалою може оголосити судове засідання закритим повністю або оголосити закритою його частину.

10. Розгляд справи та вчинення окремих процесуальних дій у закритому судовому засіданні проводиться з додержанням правил здійснення адміністративного судочинства. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності - свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов’язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбуваються в закритому судовому засіданні.

11. Використання систем відеоконференц-зв’язку та транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет у закритому судовому засіданні не допускається.

12. Якщо під час закритого судового засідання буде встановлено, що інформація, для забезпечення нерозголошення якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні, вже є публічно доступною або обмеження доступу до інформації є безпідставним чи не відповідає закону, суд постановляє ухвалу про подальший розгляд справи у відкритому судовому засіданні.

13. Суд під час розгляду справи в судовому засіданні здійснює повне фіксування його перебігу за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу, крім випадків, визначених цим Кодексом. Порядок такого фіксування встановлюється цим Кодексом.

14. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, визначеному цим Кодексом.

15. Судове рішення (повне або скорочене), ухвалене у відкритому судовому засіданні, оголошується прилюдно у порядку, визначеному цим Кодексом.

16. Якщо судовий розгляд проводився в закритому судовому засіданні, прилюдно оголошується лише вступна та резолютивна частини рішення, якщо такі частини не містять інформації, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні. Якщо вступна та (або) резолютивна частини рішення містять таку інформацію, їх оголошення здійснюється в закритому судовому засіданні.

17. Якщо судове рішення оголошується прилюдно, учасники справи, інші особи, присутні у залі судового засідання, представники медіа можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відеозапис, транслювання проголошення рішення по радіо і телебаченню, в мережі Інтернет.

Стаття 11. Відкритість інформації щодо справи

1. Ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про дату, час і місце розгляду своєї справи або обмежений у праві отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа, яка не є учасником справи, має право на доступ до судових рішень у порядку, встановленому законом.

2. Особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, які подали апеляційну чи касаційну скаргу на відповідне рішення, мають право ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії судових рішень в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Інформація щодо суду, який розглядає справу, учасників справи та предмета позову, дати надходження позовної заяви (скарги) або будь-якої іншої заяви або клопотання у справі, у тому числі особи, яка подала таку заяву, вжитих заходів забезпечення позову та (або) доказів, стадії розгляду справи, місця, дати і часу судового засідання, руху справи з одного суду до іншого, є відкритою та підлягає невідкладному оприлюдненню на офіційному веб-порталі судової влади України в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

4. У разі постановлення судом ухвали про розгляд справи у закритому судовому засіданні інформація щодо справи не розкривається, окрім відомостей про сторони, предмет

позову, дату надходження позовної заяви, стадії розгляду справи, місце, дату і час судового засідання, рух справи з одного суду до іншого.

5. При розкритті інформації щодо справи, визначеної частинами третьою та четвертою цієї статті, не можуть бути оприлюднені такі відомості:

1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв’язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;

2) реєстраційні номери транспортних засобів;

3) номери рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, номери платіжних карток, електронних гаманців в емітентах електронних грошей;

{Пункт 3 частини п’ятої статті 11 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

4) інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

Такі відомості замінюються літерними або цифровими позначеннями.

Стаття 12. Форми адміністративного судочинства

1. Адміністративне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку позовного провадження (загального або спрощеного).

2. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.

3. Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні.

4. Виключно за правилами загального позовного провадження розглядаються справи у спорах:

1) щодо оскарження нормативно-правових актів, за винятком випадків, визначених цим Кодексом;

2) щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності суб’єкта владних повноважень, якщо позивачем також заявлено вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної такими рішеннями, діями чи бездіяльністю, у сумі, що перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

3) про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності;

4) щодо оскарження рішення суб’єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення грошових коштів у сумі, що перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

5) щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років";

{Частину четверту статті 12 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

6) щодо оскарження індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішень Кабінету Міністрів України, визначених частиною першою статті 266[1] цього Кодексу.

{Частину четверту статті 12 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

5. Умови, за яких суд має право розглядати справи у загальному або спрощеному позовному провадженні, визначаються цим Кодексом.

6. Для цілей цього Кодексу справами незначної складності є справи щодо:

1) прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, окрім справ, в яких позивачами є службові особи, які у значенні Закону України "Про запобігання корупції" займають відповідальне та особливо відповідальне становище;

2) оскарження бездіяльності суб’єкта владних повноважень або розпорядника інформації щодо розгляду звернення або запиту на інформацію;

3) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг;

4) припинення за зверненням суб’єкта владних повноважень юридичних осіб чи підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців у випадках, визначених законом, чи відміни державної реєстрації припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;

5) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень щодо в’їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію;

6) оскарження рішення суб’єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення грошових коштів у сумі, що не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

7) стягнення грошових сум, що ґрунтуються на рішеннях суб’єкта владних повноважень, щодо яких завершився встановлений цим Кодексом строк оскарження;

8) типові справи;

9) оскарження нормативно-правових актів, які відтворюють зміст або прийняті на виконання нормативно-правового акта, визнаного судом протиправним і нечинним повністю або в окремій його частині;

10) інші справи, у яких суд дійде висновку про їх незначну складність, за винятком справ, які не можуть бути розглянуті за правилами спрощеного позовного провадження;

11) перебування іноземців або осіб без громадянства на території України.

Стаття 13. Право на перегляд справи та оскарження судового рішення

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.

2. Не допускається касаційне оскарження судового рішення першої інстанції без його перегляду в апеляційному порядку.

Стаття 14. Обов’язковість судових рішень

1. Судове рішення, яким закінчується розгляд справи в адміністративному суді, ухвалюється іменем України.

2. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов’язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об’єднаннями на всій території України.

3. Невиконання судового рішення тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

4. Обов’язковість судового рішення не позбавляє осіб, які не брали участі у справі, можливості звернутися до суду, якщо ухваленим судовим рішенням вирішено питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки.

Стаття 15. Мова судочинства та діловодства в адміністративних судах

1. Судочинство і діловодство в адміністративних судах провадиться державною мовою.

2. Суди забезпечують рівність прав учасників судового процесу за мовною ознакою.

3. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право учасників судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

4. Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 16. Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді

1. Учасники справи мають право користуватися правничою допомогою.

2. Представництво в суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом.

3. Безоплатна правнича допомога надається в порядку, встановленому законом, що регулює надання безоплатної правничої допомоги.

Стаття 17. Основні положення досудового врегулювання спорів

1. Сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов’язковими згідно із законом.

2. Особи, які порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов’язані поновити їх, не чекаючи пред’явлення позову.

Стаття 18. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система

1. У судах функціонує Єдина судова інформаційно-комунікаційна система.

2. Позовні та інші заяви, скарги та інші визначені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі в день надходження документів.

3. Визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, визначеному цим Кодексом (автоматизований розподіл справ).

4. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система відповідно до закону забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Суд направляє судові рішення та інші процесуальні документи учасникам судового процесу до їхніх електронних кабінетів, вчиняє інші процесуальні дії в електронній формі із застосуванням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, у порядку, визначеному цим Кодексом, Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Електронний кабінет - це персональний кабінет (веб-сервіс чи інший користувацький інтерфейс) у підсистемі (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, надається доступ до інформації та сервісів Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремих підсистем (модулів), у тому числі можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу, а також між учасниками судового процесу. Електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу.

{Частина п'ята статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в

Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

6. Адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані за законодавством України як юридичні особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов’язковому порядку. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в добровільному порядку.

{Абзац перший частини шостої статті 18 в редакції Закону № 3424-IX від 19.10.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

Процесуальні наслідки, передбачені цим Кодексом у разі звернення до суду з документом особи, яка відповідно до цієї частини зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються судом також у випадках, якщо інтереси такої особи у справі представляє адвокат.

Якщо реєстрація електронного кабінету в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суперечить релігійним переконанням особи, яка зобов’язана його зареєструвати відповідно до цієї частини, передбачені цим Кодексом процесуальні наслідки звернення до суду такою особою без реєстрації електронного кабінету у вигляді залишення її документа без руху, його повернення або залишення без розгляду не застосовуються за умови, що особа заявила про такі обставини одночасно із поданням відповідного документа шляхом подання окремої обґрунтованої письмової заяви.

{Частина шоста статті 18 в редакції Закону№ 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов’язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

7. Особі, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суд вручає будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення до електронного кабінету такої особи, що не позбавляє її права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою.

В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі знеструмлення електромережі суду чи настання інших обставин, які унеможливлюють функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, суд може вручати особі, яка зареєструвала електронний кабінет, будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, у паперовій формі.

{Частина сьома статті 18 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов'язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024, в редакції Закону № 3424-IX від 19.10.2023}

8. Реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі в порядку, визначеному цим Кодексом.

Особа, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, подає процесуальні та інші документи, письмові та електронні докази, вчиняє інші процесуальні дії в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, з використанням кваліфікованого електронного підпису або засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", якщо інше не визначено цим Кодексом.

{Абзац другий частини восьмої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Особливості використання електронного підпису або засобу електронної ідентифікації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, визначаються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Абзац третій частини восьмої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

Якщо цим Кодексом встановлено вимогу зазначення у змісті процесуального документа відомостей про наявність або відсутність електронного кабінету, особа, яка подає до суду відповідний процесуальний документ в електронній формі через електронний кабінет, звільняється від обов'язку зазначення відповідних відомостей.

{Частина восьма статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов'язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію 20.02.2024}

9. Суд проводить розгляд судової справи за матеріалами у формах, визначених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дев'ята статті 18 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 3200-IX від 29.06.2023 - зміна в частині обов'язкової реєстрації юридичними особами (приватної форми власності) електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-

телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, вводиться в дію20.02.2024}

10. Процесуальні та інші документи і докази в паперовій формі зберігаються в додатку до справи в суді першої інстанції та у разі необхідності можуть бути оглянуті учасниками справи чи судом першої інстанції або витребувані судом апеляційної чи касаційної інстанції після надходження до них відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

11. Несанкціоноване втручання в роботу Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та в автоматизований розподіл справ між суддями тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

12. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

13. Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положення, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), розробляються Державною судовою адміністрацією України та затверджуються Вищою радою правосуддя після консультацій з Радою суддів України.

{Частина тринадцята статті 18 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Глава 2. Адміністративна юрисдикція

§ 1. Предметна юрисдикція

Стаття 19. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів

1. Юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема:

1) спорах фізичних чи юридичних осіб із суб’єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження;

1^{1}) спорах адміністратора за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", із суб’єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 1^{1} згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2) спорах з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

3) спорах між суб’єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень;

4) спорах, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів;

5) за зверненням суб’єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб’єкту законом;

6) спорах щодо правовідносин, пов’язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму;

7) спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації;

8) спорах щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;

9) спорах щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є обов’язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб;

10) спорах щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення, звільнення їх посадових осіб;

11) спорах фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про оборонні закупівлі", крім спорів, пов’язаних із укладенням державного контракту (договору) про закупівлю з переможцем спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель, а також зміною, розірванням і виконанням державних контрактів (договорів) про закупівлю;

{Пункт 11 частини першої статті 19 в редакції Закону № 808-IX від 17.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2526-IX від 16.08.2022}

12) спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів охорони державного кордону у справах про правопорушення, передбачені Законом України "Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень";

13) спорах щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років";

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

14) спорах із суб’єктами владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства;

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

15) спорах, що виникають у зв’язку з оголошенням, проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу;

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 15 згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

16) спорах щодо здійснення державного регулювання, нагляду і контролю у сфері медіа.

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

2. Юрисдикція адміністративних судів не поширюється на справи:

1) що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України;

2) що мають вирішуватися в порядку кримінального судочинства;

3) про накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених цим Кодексом;

4) щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об’єднання, саморегулівної організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції, крім справ у спорах, визначених пунктами 9, 10 частини першої цієї статті.

3. Адміністративні суди не розглядають позовні вимоги, які є похідними від вимог у приватно-правовому спорі і заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду.

Стаття 20. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів

1. Місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні:

1) адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності;

2) адміністративні справи, пов’язані з виборчим процесом чи процесом референдуму, щодо:

оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, дільничних комісій з референдуму, членів цих комісій;

уточнення списку виборців;

оскарження дій чи бездіяльності суб’єктів у сфері медіа, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників суб’єктів у сфері медіа, що порушують законодавство про вибори та референдум;

{Абзац четвертий пункту 2 частини першої статті 20 в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022}

оскарження дій чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їх довірених осіб;

3) адміністративні справи, пов’язані з перебуванням іноземців та осіб без громадянства на території України, щодо:

примусового повернення в країну походження або третю країну іноземців та осіб без громадянства;

примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України;

затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України;

продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України;

затримання іноземців або осіб без громадянства до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні, або особами без громадянства;

{Абзац шостий пункту 3 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2813-IX від 01.12.2022}

затримання іноземців або осіб без громадянства з метою забезпечення їх передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію;

4) адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень судів у справах, визначених пунктами 1-3 частини першої цієї статті;

5) адміністративні справи щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років".

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

2. Окружним адміністративним судам підсудні всі адміністративні справи, крім визначених частинами першою та третьою цієї статті.

{Частина друга статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

3. Вищому антикорупційному суду підсудні справи про застосування санкції, передбаченої пунктом 1^1 частини першої статті 4 Закону України "Про санкції".

{Статтю 20 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

Стаття 21. Розгляд кількох пов’язаних між собою вимог

1. Позивач може заявити кілька вимог в одній позовній заяві, якщо вони пов’язані між собою.

2. Якщо справа щодо пов’язаних вимог територіально підсудна різним місцевим адміністративним судам, то її розглядає один з цих судів за вибором позивача.

3. Якщо справа щодо однієї з вимог підсудна окружному адміністративному суду, а щодо іншої вимоги (вимог) - місцевому загальному суду як адміністративному суду, таку справу розглядає окружний адміністративний суд.

4. Якщо справа щодо однієї з вимог підсудна апеляційному адміністративному суду, а щодо іншої вимоги (вимог) - місцевому адміністративному суду, таку справу розглядає апеляційний адміністративний суд.

5. Вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб’єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод та інтересів суб’єктів публічно-правових відносин, або вимоги про витребування майна, вилученого на підставі рішення суб’єкта владних повноважень, розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Інакше такі вимоги вирішуються судами в порядку цивільного або господарського судочинства.

6. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства, якщо інше не встановлено законом.

§ 2. Інстанційна юрисдикція

Стаття 22. Суд першої інстанції

1. Місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди та окружні адміністративні суди) вирішують адміністративні справи як суди першої інстанції, крім випадків, визначених частинами другою - четвертою цієї статті.

2. Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції підсудні адміністративні справи:

1) щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Центральної виборчої комісії (крім визначених частиною четвертою цієї статті), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб;

2) про заборону політичної партії, передбачені статтею 289^3 цього Кодексу;

3) щодо оскарження рішень Національного агентства з питань запобігання корупції про відмову у наданні державного фінансування статутної діяльності політичної партії або про зупинення (припинення) державного фінансування статутної діяльності політичної партії.

{Частину другу статті 22 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 3337-IX від 23.08.2023}

{Частина друга статті 22 в редакції Закону № 2243-IX від 03.05.2022}

3. Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені.

Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, а також спори за участю суб’єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та спори, що виникають у зв’язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

{Частину третю статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

4. Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, рішень, дій чи бездіяльності органів, які обирають (призначають), звільняють членів Вищої ради правосуддя, щодо питань обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, звільнення їх з таких посад, оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів призначення суддів Конституційного Суду України у процесі конкурсного відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, а також Дорадчої групи експертів щодо оцінювання таких кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою.

{Частина четверта статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 460-IX від 15.01.2020, № 1135-IX від 26.01.2021; в редакції Законів № 1635-IX від 14.07.2021, № 3277-IX від 27.07.2023}

5. Вищий антикорупційний суд вирішує адміністративні справи щодо застосування санкції, передбаченої пунктом 1^1 частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", як суд першої інстанції.

{Статтю 22 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

Стаття 23. Суд апеляційної інстанції

1. Апеляційні адміністративні суди переглядають судові рішення місцевих адміністративних судів (місцевих загальних судів як адміністративних судів та окружних адміністративних судів), які знаходяться у межах їхньої територіальної юрисдикції, в апеляційному порядку як суди апеляційної інстанції.

2. У випадках, визначених цим Кодексом, Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції судові рішення апеляційного адміністративного суду.

3. У випадках, визначених цим Кодексом, Велика Палата Верховного Суду переглядає в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції судові рішення у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції.

4. Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду переглядає судові рішення Вищого антикорупційного суду в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції.

{Статтю 23 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

Стаття 24. Суд касаційної інстанції

1. Верховний Суд переглядає судові рішення місцевих та апеляційних адміністративних судів у касаційному порядку як суд касаційної інстанції.

§ 3. Територіальна юрисдикція (підсудність)

Стаття 25. Підсудність справ за вибором позивача

1. Адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених цим Кодексом.

Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача.

2. У разі невизначеності цим Кодексом територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.

Стаття 26. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача

1. Позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

2. Позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 27. Виключна підсудність

1. {Частина перша статті 27 (в частині підсудності справ у спорах щодо оскарження рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання та адміністративних справ за позовом Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання) вводиться в дію з 02.08.2017} Адміністративні справи з приводу оскарження нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України, крім випадків, визначених цим Кодексом, адміністративні справи з приводу оскарження рішень Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, адміністративні справи за позовом Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, адміністративні справи, відповідачем у яких є дипломатичне представництво чи консульська установа України, їх посадова чи службова особа, а також адміністративні справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, та про анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії вирішуються окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

{Частина перша статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законами № 460-IX від 15.01.2020, №2243-IX від 03.05.2022}

2. Адміністративні справи з приводу оскарження рішень суб'єктів владних повноважень, прийнятих на контрольних пунктах в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію, їхніх дій або бездіяльності вирішуються адміністративним судом за місцезнаходженням відповідного контрольного пункту.

3. Підсудність окремих категорій адміністративних справ визначається цим Кодексом.

Стаття 28. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя

1. Підсудність справи, у якій однією із сторін є суд або суддя суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається ухвалою суду вищої інстанції, постановленою без повідомлення сторін.

2. Підсудність справ, у яких однією із сторін є Верховний Суд або суддя цього суду, визначається за загальними правилами підсудності.

Стаття 29. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого

1. Суд передає адміністративну справу на розгляд іншого адміністративного суду, якщо:

1) до початку розгляду справи по суті задоволено клопотання відповідача, зареєстроване у встановленому законом порядку, місце проживання (перебування) якого раніше не було відоме, про передачу справи за місцем його проживання (перебування);

2) при відкритті провадження у справі суд встановить, що справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду;

3) після відкриття провадження у справі суд встановить, що справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду;

4) після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи;

5) ліквідовано або з визначених законом підстав припинено роботу адміністративного суду, який розглядав справу;

6) однією із сторін у справі є суд, в якому розглядається справа, або суддя цього суду;

7) справа підлягає розгляду як зразкова у порядку, визначеному статтею 290 цього Кодексу.

2. Суд передає адміністративну справу на розгляд іншому адміністративному суду, що найбільш територіально наближений до цього суду, у випадку, визначеному пунктами 4 і 6 частини першої цієї статті.

3. У разі ліквідації або припинення роботи адміністративного суду справи, що перебували у його провадженні, невідкладно передаються до суду, визначеного відповідним законом або рішенням про припинення роботи адміністративного суду, а якщо

такий суд не визначено - до суду, що найбільш територіально наближений до суду, який ліквідовано або роботу якого припинено.

4. У випадку, визначеному пунктом 7 частини першої цієї статті, справа передається до Верховного Суду.

5. Питання про передачу адміністративної справи, крім випадків, визначених пунктами 4-6 частини першої цієї статті, розглядається судом у порядку письмового провадження або, за ініціативою суду, в судовому засіданні. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду цього питання.

6. Питання про передачу адміністративної справи, крім випадку, визначеного пунктами 4-6 частини першої цієї статті, суд вирішує ухвалою. Ухвалу про передачу адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого може бути оскаржено.

7. Передача справ за підсудністю у випадках, визначених пунктами 4-6 частини першої цієї статті, здійснюється за розпорядженням голови суду.

8. Передача адміністративної справи з одного суду до іншого на підставі відповідної ухвали, яка підлягає оскарженню, здійснюється не пізніше наступного дня після закінчення строку на оскарження такої ухвали, а в разі подання апеляційної скарги - після залишення її без задоволення.

9. Передача адміністративної справи з одного суду до іншого в інших випадках здійснюється не пізніше наступного дня після видання відповідного розпорядження голови суду або постановлення відповідної ухвали, яка не підлягає оскарженню.

10. Передача справи на вирішення Верховного Суду як зразкової справи здійснюється відповідно до вимог статті 290 цього Кодексу.

Стаття 30. Недопустимість спорів про підсудність

1. Спори між адміністративними судами щодо підсудності не допускаються.

2. Адміністративна справа, передана з одного адміністративного суду до іншого в порядку, встановленому статтею 29 цього Кодексу, повинна бути прийнята до провадження адміністративним судом, до якого вона надіслана.

3. Справа, прийнята адміністративним судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому адміністративному суду.

Глава 3. Склад суду. Відводи

Стаття 31. Визначення складу суду

1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених в частині другій статті 18 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ.

2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов’язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач.

3. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду.

4. До складу об’єднаної палати входять по два судді, які обираються зборами суддів Касаційного адміністративного суду, зі складу кожної із судових палат Касаційного адміністративного суду та голова Касаційного адміністративного суду.

5. Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою.

6. Якщо справа у Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати - головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при первісному розподілі справ.

7. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи і про це прийнято відповідне рішення, така справа розглядається в суді першої інстанції - колегією суддів, до складу якої включається суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ, та два судді, додатково визначених Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою після прийняття рішення про колегіальний розгляд справи.

8. У випадку, передбаченому частиною сьомою цієї статті, суддею-доповідачем та головуючим суддею в колегії є суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ.

9. Невирішені судові справи за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду, що додається до матеріалів справи, передаються для повторного автоматизованого розподілу справ виключно у разі, коли суддя (якщо справа розглядається одноособово) або суддя-доповідач із складу колегії суддів (якщо справа розглядається колегіально) у визначених законом випадках не може продовжувати розгляд справи більше чотирнадцяти днів, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом.

10. Для кожної постійної колегії суддів збори суддів відповідного суду визначають резервних суддів строком на один рік.

Якщо зі складу колегії суддів не може продовжувати розгляд справи суддя, який не є суддею-доповідачем у такій справі, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом, заміна такого судді з ініціативи судді-доповідача за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою з числа резервних суддів.

11. Якщо замінити суддю, що вибув, з числа резервних суддів неможливо, його заміна здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, визначеному частиною першою цієї статті.

Суддя, визначений на заміну вибулого судді, розглядає у складі колегії суддів усі невирішені справи, які розглядає така колегія суддів, та які у зв’язку з відсутністю вибулого судді неможливо розглянути в строки, встановлені цим Кодексом.

12. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, які об’єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п’ять робочих днів.

13. Справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута цим самим суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, які унеможливлюють участь судді у розгляді справи, та інших випадків, визначених цим Кодексом.

14. У разі зміни складу суду на стадії підготовчого провадження розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

У разі зміни складу суду на стадії розгляду справи по суті суд повторно розпочинає розгляд справи по суті, крім випадку, коли суд ухвалить рішення про повторне проведення підготовчого провадження.

15. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об’єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об’єднаною палатою або Великою Палатою.

16. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи оформлюються протоколом.

17. Протокол має містити такі відомості:

1) дата, час початку та закінчення автоматизованого розподілу;

2) номер судової справи, категорія та коефіцієнт її складності, ім’я (найменування) учасників справи;

3) інформація про визначення списку суддів для участі (підстави, за яких судді не беруть участі) в автоматизованому розподілі; інформація про визначення судді, судді-доповідача;

4) підстави здійснення автоматизованого розподілу (повторного автоматизованого розподілу);

5) прізвище, ініціали та посада уповноваженої особи апарату суду, відповідальної за здійснення автоматизованого розподілу судових справ.

18. Копія такого протоколу в електронній чи паперовій формі підписується уповноваженими особами апарату суду та видається (надсилається) заінтересованій особі не пізніше наступного дня після подання до суду відповідної заяви.

19. Особливості розподілу судових справ встановлюються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дев'ятнадцята статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 32. Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово

1. Усі адміністративні справи в суді першої інстанції, крім випадків, встановлених цим Кодексом, розглядаються і вирішуються суддею одноособово.

Стаття 33. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів

1. Адміністративні справи, предметом оскарження в яких є рішення, дії чи бездіяльність Кабінету Міністрів України, крім випадку, встановленого частиною четвертою статті 22 цього Кодексу, Національного банку України, окружної виборчої комісії (окружної комісії з референдуму), розглядаються і вирішуються в адміністративному суді першої інстанції колегією у складі трьох суддів.

{Частина перша статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

2. Будь-яку справу, що відноситься до юрисдикції суду першої інстанції, залежно від категорії і складності справи, може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів, крім справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Питання про призначення колегіального розгляду вирішується до закінчення підготовчого засідання у справі (до початку розгляду справи, якщо підготовче засідання не проводиться) суддею, який розглядає справу, за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, про що постановляється відповідна ухвала.

3. Перегляд судових рішень в адміністративних справах в апеляційному порядку здійснюється колегією у складі трьох суддів.

4. Перегляд судових рішень в адміністративних справах у касаційному порядку здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

5. Адміністративні справи, підсудні апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції, розглядаються і вирішуються колегією у складі трьох суддів.

6. Адміністративні справи, підсудні Верховному Суду як суду першої інстанції, розглядаються і вирішуються колегією у складі не менше трьох суддів.

7. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснюється судом у такому самому кількісному складі, в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

8. Незалежно від того, у якому складі розглядалася справа, перегляд судових рішень за виключними обставинами з підстав, визначених пунктами 1, 2 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а з підстав, визначених пунктом 3 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, - Великою Палатою Верховного Суду.

9. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного адміністративного суду (палатою), об’єднаною палатою Касаційного адміністративного суду (об’єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою).

10. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови присутності на ньому більше половини її складу.

11. Засідання об’єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу.

12. Питання про розгляд справи колегією у складі більше трьох суддів вирішується, враховуючи категорію і складність справи, колегією суддів, визначеною в порядку, встановленому частиною другою статті 31 цього Кодексу, до початку розгляду справи, про що постановляється відповідна ухвала.

Стаття 34. Порядок вирішення питань колегією суддів

1. Усі питання, що виникають під час колегіального розгляду адміністративної справи, вирішуються більшістю голосів суддів.

2. При прийнятті рішення з кожного питання жоден із суддів не має права утримуватися від голосування та підписання судового рішення. Головуючий у судовому засіданні голосує останнім.

3. Суддя, не згодний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи, може письмово викласти свою окрему думку. Про наявність окремої думки повідомляються особи, які беруть участь у справі, без оголошення її змісту в судовому засіданні. Окрема думка приєднується до справи і є відкритою для ознайомлення.

Стаття 35. Незмінність складу суду

1. Справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута цим самим суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, які унеможливлюють участь судді у розгляді справи.

2. У разі зміни складу суду розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, визначених цим Кодексом.

Стаття 36. Підстави для відводу (самовідводу) судді

1. Суддя не може брати участі в розгляді адміністративної справи і підлягає відводу (самовідводу):

1) якщо він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав правничу допомогу стороні чи іншим учасникам справи в цій чи іншій справі;

2) якщо він прямо чи опосередковано заінтересований в результаті розгляду справи;

3) якщо він є членом сім’ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім’ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у неупередженості або об’єктивності судді;

5) у разі порушення порядку визначення судді для розгляду справи, встановленого статтею 31 цього Кодексу.

2. Суддя підлягає відводу (самовідводу) також за наявності обставин, встановлених статтею 37 цього Кодексу.

3. До складу суду не можуть входити особи, які є членами сім’ї, родичами між собою чи родичами подружжя.

4. Незгода сторони з процесуальними рішеннями судді, рішення або окрема думка судді в інших справах, висловлена публічно думка судді щодо того чи іншого юридичного питання не може бути підставою для відводу.

Стаття 37. Недопустимість повторної участі судді в розгляді адміністративної справи

1. Суддя, який брав участь у вирішенні адміністративної справи в суді першої інстанції, не може брати участі у вирішенні цієї самої справи в судах апеляційної і касаційної інстанцій, а також у новому її розгляді у першій інстанції після скасування попереднього рішення, постанови або ухвали про закриття провадження в адміністративній справі.

2. Суддя, який брав участь у вирішенні адміністративної справи в суді апеляційної інстанції, не може брати участі у вирішенні цієї самої справи в судах першої і касаційної інстанцій, а також у новому її розгляді після скасування постанови або ухвали суду апеляційної інстанції.

3. Суддя, який брав участь у вирішенні адміністративної справи в суді касаційної інстанції, не може брати участі у вирішенні цієї самої справи в судах першої і апеляційної інстанцій, а також у новому її розгляді після скасування постанови або ухвали суду касаційної інстанції.

4. Суддя, який брав участь у врегулюванні спору у справі за участю судді, не може брати участі в розгляді цієї справи по суті або перегляді будь-якого ухваленого в ній судового рішення, крім випадку, коли проведення врегулювання спору за участю судді було ініційовано суддею, але до закінчення встановленого судом в ухвалі про відкриття провадження у справі строку сторона заперечила проти його проведення.

5. Суддя, який брав участь у вирішенні справи, рішення в якій було в подальшому скасоване судом вищої інстанції, не може брати участі у розгляді заяви про перегляд за нововиявленими обставинами рішення суду, винесеного за результатами нового розгляду цієї справи.

6. Суддя, який брав участь у вирішенні адміністративної справи в суді першої, апеляційної, касаційної інстанцій, не може брати участі у розгляді заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами у цій адміністративній справі. Положення цієї частини не застосовуються у випадку розгляду заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами з підстав, визначених пунктом 3 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, Великою Палатою Верховного Суду.

Стаття 38. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача

1. Секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач не можуть брати участі в адміністративному процесі та підлягають відводу (самовідводу) з підстав, визначених у частині першій статті 36 цього Кодексу.

2. Експерт, спеціаліст чи перекладач, крім того, не може брати участі в адміністративному процесі, якщо:

1) він перебував або перебуває в службовій або в іншій залежності від учасників справи;

2) він проводив ревізію, перевірку тощо, матеріали яких використовуються при розгляді даної справи;

3) з’ясування обставин, які мають значення для справи, виходить за межі сфери його спеціальних знань.

3. Участь секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача в судовому засіданні під час попереднього розгляду даної справи відповідно як секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача не є підставою для їхнього відводу (самовідводу).

Стаття 39. Заява про відвід (самовідвід)

1. За наявності підстав, зазначених у статтях 36-38 цього Кодексу, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач зобов’язані заявити самовідвід.

2. За цими самими підставами їм може бути заявлено відвід учасниками справи.

3. Відвід (самовідвід) повинен бути вмотивованим і заявленим протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається за правилами спрощеного позовного провадження. Заявляти відвід (самовідвід) після цього дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу відводу (самовідводу) заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку, але не пізніше двох днів з дня, коли заявник дізнався про таку підставу.

Суд ухвалою, без виходу до нарадчої кімнати, залишає заяву про відвід, яка повторно подана з тих самих підстав, без розгляду.

4. Встановлення обставин, вказаних у пунктах 1-3, 5 частини першої статті 36, статті 37 цього Кодексу, звільняє заявника від обов’язку надання інших доказів упередженості судді для цілей відводу.

Стаття 40. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу

1. Питання про самовідвід судді може бути вирішено як до, так і після відкриття провадження у справі.

2. Питання про самовідвід вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає справу.

3. Питання про відвід судді вирішується судом, який розглядає справу. Суд задовольняє відвід, якщо доходить висновку про його обґрунтованість.

4. Якщо суд доходить висновку про необґрунтованість заявленого відводу і заява про такий відвід надійшла до суду за три робочі дні (або раніше) до наступного засідання, вирішення питання про відвід здійснюється суддею, який не входить до складу суду, що розглядає справу, і визначається у порядку, встановленому частиною першою статті 31 цього Кодексу. Такому судді не може бути заявлений відвід.

Якщо заява про відвід судді надійшла до суду пізніше ніж за три робочі дні до наступного засідання, така заява не підлягає передачі на розгляд іншому судді, а питання про відвід судді вирішується судом, що розглядає справу.

{Частина четверта статті 40 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

5. Якщо питання про відвід судді в порядку, визначеному частиною четвертою цієї статті, неможливо розглянути в суді, в якому розглядається справа, то справа для вирішення питання про відвід судді передається до суду відповідної інстанції, найбільш територіально наближеного до цього суду.

6. Якщо на час подання заяви про відвід судді у суді здійснюють правосуддя менше трьох суддів, вирішення питання про відвід здійснюється в нарадчій кімнаті суддею, який розглядає справу чи вчиняє іншу процесуальну дію, про що виноситься ухвала. У такому разі положення частин четвертої та п’ятої цієї статті не застосовуються.

7. Питання про відвід судді Великої Палати не підлягає передачі на розгляд іншому судді та розглядається Великою Палатою.

{Частина сьома статті 40 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

8. Суддя, якому передано на вирішення заяву про відвід, вирішує питання про відвід в порядку письмового провадження. За ініціативою суду питання про відвід може вирішуватися у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неявка учасників справи у судове засідання, в якому вирішується питання про відвід, не перешкоджає розгляду судом питання про відвід.

9. Питання про відвід секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача вирішується складом суду, що розглядає справу.

10. Суд, який розглядає заяву про відвід секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача, заслуховує особу, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думку учасників справи.

11. Питання про відвід вирішується невідкладно. Вирішення питання про відвід суддею, який не входить до складу суду, здійснюється протягом двох робочих днів, але не

пізніше призначеного засідання по справі. У разі розгляду заяви про відвід суддею іншого суду - не пізніше десяти днів з дня надходження заяви про відвід. Відвід, який надійшов поза межами судового засідання, розглядається судом у порядку письмового провадження.

{Частина одинадцята статті 40 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

12. За результатами вирішення заяви про відвід суд постановляє ухвалу.

Стаття 41. Наслідки відводу (самовідводу) судді

1. У разі задоволення відводу (самовідводу) судді, який розглядає справу одноособово, адміністративна справа розглядається в тому самому адміністративному суді іншим суддею, який визначається в порядку, встановленому частиною першою статті 31 цього Кодексу.

2. У разі задоволення відводу (самовідводу) одному із суддів або всьому складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, адміністративна справа розглядається в тому самому адміністративному суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведеного судді або іншим складом суддів, який визначається в порядку, встановленому частиною першою статті 31 цього Кодексу.

3. Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, за розпорядженням голови суду справа передається до іншого адміністративного суду в порядку, встановленому статтею 29 цього Кодексу.

Глава 4. Учасники судового процесу

§ 1. Учасники справи

Стаття 42. Склад учасників справи

1. Учасниками справи є сторони, треті особи.

2. У справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Стаття 43. Адміністративна процесуальна правосуб’єктність

1. Здатність мати процесуальні права та обов’язки в адміністративному судочинстві (адміністративна процесуальна правоздатність) визнається за громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями (юридичними особами), адміністратором за випуском облігацій.

{Частина перша статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. Здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов’язки, у тому числі доручати ведення справи представникові (адміністративна процесуальна дієздатність), належить фізичним особам, які досягли повноліття і не визнані судом недієздатними, а також фізичним особам до досягнення цього віку у спорах з приводу

публічно-правових відносин, у яких вони відповідно до законодавства можуть самостійно брати участь.

3. Здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові (адміністративна процесуальна дієздатність), належить органам державної влади, іншим державним органам, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам, підприємствам, установам, організаціям (юридичним особам).

Стаття 44. Права та обов'язки учасників справи

1. Учасники справи мають рівні процесуальні права та обов'язки.

2. Учасники справи зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами і неухильно виконувати процесуальні обов'язки.

3. Учасники справи мають право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень;

2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам;

3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб;

4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти;

5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках;

6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

4. Учасники справи можуть за власний рахунок додатково замовити та отримати в суді засвідчені копії документів і витяги з них.

5. Учасники справи зобов'язані:

1) виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу;

2) сприяти своєчасному, всебічному, повному та об'єктивному встановленню всіх обставин справи;

3) з'являтися в судове засідання за викликом суду, якщо їх явка визнана судом обов'язковою;

4) подавати наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази;

5) надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні;

6) виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки;

7) виконувати інші процесуальні обов’язки, визначені законом або судом.

6. За введення суду в оману щодо фактичних обставин справи винні особи несуть відповідальність, встановлену законом.

7. Документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за винятком випадків, визначених цим Кодексом.

8. Процесуальні документи в електронній формі мають подаватися учасниками справи до суду з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина восьма статті 44 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

9. У разі подання до суду в електронній формі заяви по суті справи, зустрічного позову, заяви про збільшення або зменшення позовних вимог, заяви про зміну предмета або підстав позову, заяви про залучення третьої особи, апеляційної скарги, касаційної скарги та документів, що до них додаються, учасник справи зобов’язаний надати до суду доказ надсилання цих матеріалів іншим учасникам справи.

Такі документи в електронній формі направляються з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, шляхом надсилання до електронного кабінету іншого учасника справи, а у разі відсутності у іншого учасника справи електронного кабінету чи відсутності відомостей про наявність у іншого учасника справи електронного кабінету - в паперовій формі листом з описом вкладення.

Якщо інший учасник справи відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язаний зареєструвати електронний кабінет, але не зареєстрував його, учасник справи, який не є суб’єктом владних повноважень та подає документи до суду в електронній формі з використанням електронного кабінету, звільняється від обов’язку надсилання копій документів такому учаснику справи.

Суд, направляючи такому учаснику справи судові виклики і повідомлення, ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом, зазначає у цих документах про обов’язок такої особи зареєструвати свій електронний кабінет та про можливість ознайомлення з матеріалами справи через Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему або її окрему підсистему (модуль), що забезпечує обмін документами.

{Частина дев'ята статті 44 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 3200-IX від 29.06.2023}

10. Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в електронній формі, на такі документи накладається кваліфікований

електронний підпис учасника справи (його представника) відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в паперовій формі, такі документи скріплюються власноручним підписом учасника справи (його представника).

{Частина десята статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

11. Якщо позов, апеляційна, касаційна скарга подані до суду в електронній формі, позивач, особа, яка подала скаргу мають подавати до суду заяви по суті справи, клопотання та письмові докази виключно в електронній формі, крім випадків, коли судом буде надано дозвіл на їх подання в паперовій формі.

12. Якщо цим Кодексом встановлено вимогу щодо зазначення у змісті процесуального документа ідентифікаційного коду юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, а також реєстраційного номера облікової картки платника податків або номера і серії паспорта для фізичних осіб - громадян України, учасник справи, який є органом державної влади або іншим державним органом, не зареєстрованим за законодавством України як юридична особа, або посадовою особою, яка діє від імені такого органу, звільняється від обов’язку зазначення таких відомостей стосовно себе.

{Статтю 44 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 3424-IX від 19.10.2023}

Стаття 45. Неприпустимість зловживання процесуальними правами

1. Учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами. Зловживання процесуальними правами не допускається.

2. З урахуванням конкретних обставин справи суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню адміністративного судочинства, зокрема:

1) подання скарги на судове рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, які спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об’єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи, або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) узгодження умов примирення, спрямованих на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі.

3. Якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

4. Суд зобов’язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання учасником судового процесу його процесуальними правами, суд застосовує до нього заходи, визначені цим Кодексом.

Стаття 46. Сторони

1. Сторонами в адміністративному процесі є позивач та відповідач.

2. Позивачем в адміністративній справі можуть бути громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, підприємства, установи, організації (юридичні особи), суб’єкти владних повноважень.

3. Позивачем в адміністративній справі щодо спорів, що виникають у зв’язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу можуть бути лише претенденти та/або учасники такого конкурсу.

{Статтю 46 доповнено новою частиною згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

4. Відповідачем в адміністративній справі є суб’єкт владних повноважень, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

5. Громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, громадські об’єднання, юридичні особи, які не є суб’єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами лише за адміністративним позовом суб’єкта владних повноважень:

1) про тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадського об’єднання;

2) про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об’єднання;

3) про затримання іноземця або особи без громадянства;

{Пункт 3 частини п'ятої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-IX від 24.02.2023}

4) про встановлення обмежень щодо реалізації права на свободу мирних зібрань (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо);

5) в інших випадках, коли право звернення до суду надано суб’єкту владних повноважень законом.

Стаття 47. Процесуальні права та обов’язки сторін

1. Крім прав та обов’язків, визначених у статті 44 цього Кодексу, позивач має право на будь-якій стадії судового процесу відмовитися від позову. Позивач має право змінити предмет або підстави позову, збільшити або зменшити розмір позовних вимог шляхом подання письмової заяви до закінчення підготовчого засідання або не пізніше ніж за п’ять днів до першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження.

2. У разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускаються, крім випадків, визначених цією статтею.

3. Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені частиною першою цієї статті, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв’язку із зміною фактичних обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або, якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження - початку першого судового засідання при первісному розгляді справи.

4. Крім прав та обов’язків, визначених у статті 44 цього Кодексу, відповідач має право визнати позов повністю або частково, подати відзив на позовну заяву.

5. Сторони можуть досягнути примирення, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі.

{Частина п'ята статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

6. Суд не приймає відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем і не визнає умов примирення сторін, якщо ці дії суперечать закону або порушують чиї-небудь права, свободи чи інтереси.

7. У разі якщо стороною в адміністративному процесі є адміністратор за випуском облігацій, здійснення ним відмови від позову, зменшення розміру позовних вимог, зміни предмета позову, укладення мирової угоди, відмови від апеляційної або касаційної скарги можливе виключно за наявності згоди зборів власників облігацій, отриманої відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

Термін "збори власників облігацій" у цьому Кодексі вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 47 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

8. У разі подання будь-якої заяви, визначеної частиною першою або третьою цієї статті, до суду подаються докази направлення копії такої заяви та копій доданих до неї документів іншим учасникам справи. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу. У разі неподання таких доказів суд не приймає до розгляду та повертає заявнику відповідну заяву, про що зазначає в ухвалі.

{Частина восьма статті 47 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

9. Відповідач, який не є суб’єктом владних повноважень, може пред’явити зустрічний позов відповідно до положень статті 177 цього Кодексу.

Стаття 48. Заміна неналежної сторони

1. Суд першої інстанції, встановивши, що з позовом звернулася не та особа, якій належить право вимоги, може за згодою позивача та особи, якій належить право вимоги, допустити заміну первинного позивача належним позивачем, якщо це не потягне за собою зміни підсудності адміністративної справи.

2. Якщо позивач не згоден на його заміну іншою особою, то ця особа може вступити у справу як третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, про що суд повідомляє третю особу. Якщо позивач згоден на його заміну іншою особою, але така особа не згодна на участь у справі, суд залишає позовну заяву без розгляду, про що постановляється відповідна ухвала.

3. Якщо позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, суд до ухвалення рішення у справі за згодою позивача замінює первісного відповідача належним відповідачем, не закриваючи провадження у справі, якщо це не потягне за собою зміни підсудності адміністративної справи. Суд має право за клопотанням позивача до ухвалення рішення у справі залучити до участі у ній співвідповідача.

4. Якщо позивач не згоден на заміну відповідача іншою особою, суд може залучити цю особу як другого відповідача. У разі відмови у задоволенні позову до такого відповідача понесені позивачем витрати відносяться на рахунок держави.

5. Під час вирішення питання про залучення співвідповідача чи заміну належного відповідача суд враховує, зокрема, чи знав або чи міг знати позивач до подання позову у справі про підставу для залучення такого співвідповідача чи заміну неналежного відповідача.

6. Після заміни сторони, залучення другого відповідача розгляд адміністративної справи починається спочатку.

7. Заміна позивача допускається до початку судового розгляду справи по суті. Заміна відповідача допускається до ухвалення рішення судом першої інстанції.

8. Відповідач, який не є суб’єктом владних повноважень, замінений іншим відповідачем, має право заявити вимогу про компенсацію судових витрат, здійснених ним внаслідок необґрунтованих дій позивача. Питання про розподіл судових витрат вирішується в ухвалі про заміну неналежного відповідача.

Стаття 49. Треті особи

1. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, пред’явивши позов до однієї або декількох сторін. Задоволення позову таких осіб має повністю або частково виключати задоволення вимог позивача до відповідача. У разі вступу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, розгляд адміністративної справи за клопотанням учасника справи починається спочатку.

2. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права, свободи, інтереси або обов'язки. Вони можуть бути залучені до участі у справі також за клопотанням учасників справи. Якщо адміністративний суд при вирішенні питання про відкриття провадження у справі або при підготовці справи до судового розгляду встановить, що судове рішення може вплинути на права та обов'язки осіб, які не є стороною у справі, суд залучає таких осіб до участі в справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Вступ третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, не має наслідком розгляд адміністративної справи спочатку.

3. Національне агентство з питань запобігання корупції може бути залучене як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою.

4. У заявах про залучення третіх осіб і у заявах третіх осіб про вступ у справу на стороні позивача або відповідача зазначається, на яких підставах третіх осіб належить залучити до участі у справі.

5. Про залучення третіх осіб до участі у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначає, на які права чи обов'язки такої особи та яким чином може вплинути рішення суду у справі. Ухвала за наслідками розгляду питання про вступ у справу третіх осіб окремо не оскаржується. Заперечення проти такої ухвали може бути включено до апеляційної чи касаційної скарги на рішення суду, прийняте за результатами розгляду справи.

Стаття 50. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору

1. Якщо в результаті ухвалення судового рішення сторона може набути право стосовно третьої особи або третя особа може пред'явити вимоги до сторони, така сторона зобов'язана сповістити цю особу про відкриття провадження у справі і подати до суду заяву про залучення її до участі у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору. До такої заяви повинні бути додані докази про направлення її копії особі, про залучення якої як третьої особи подана заява.

2. У разі розгляду справи без повідомлення третьої особи про розгляд справи обставини справи, встановлені судовим рішенням, не мають юридичних наслідків при розгляді позову, пред'явленого стороною, яка брала участь у цій справі, до цієї третьої особи або позову, пред'явленого цією третьою особою до такої сторони.

Стаття 51. Права та обов'язки третіх осіб

1. Крім прав та обов'язків, визначених у статті 44 цього Кодексу, треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, мають права позивача.

2. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, мають права та обов’язки, визначені у статті 44 цього Кодексу.

Стаття 52. Процесуальне правонаступництво

1. У разі вибуття або заміни сторони чи третьої особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд допускає на будь-якій стадії судового процесу заміну відповідної сторони чи третьої особи її правонаступником. Усі дії, вчинені в адміністративному процесі до вступу правонаступника, обов’язкові для нього в такій самій мірі, у якій вони були б обов’язкові для особи, яку він замінив.

Стаття 53. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. У випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, державні органи, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до адміністративного суду із позовними заявами в інтересах інших осіб і брати участь у цих справах. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, державні органи, органи місцевого самоврядування повинні надати адміністративному суду документи та інші докази, які підтверджують наявність визначених законом підстав для звернення до суду в інтересах інших осіб.

2. З метою захисту прав і свобод людини і громадянина у випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини може особисто або через свого представника звертатися до адміністративного суду з позовом, брати участь у розгляді справ за його позовом (заявою), а також на будь-якій стадії розгляду вступати у справу, провадження в якій відкрито за позовами (заявами) інших осіб, подавати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, у тому числі у справі, провадження в якій відкрито за позовом (заявою) іншої особи. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини повинен обґрунтувати адміністративному суду неможливість особи самостійно здійснювати захист своїх інтересів. Невиконання Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини вимог щодо надання зазначеного обґрунтування має наслідком застосування положень, визначених статтею 169 цього Кодексу.

3. У визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, вступає за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

4. Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. Невиконання цих вимог має наслідком застосування положень, визначених статтею 169 цього Кодексу.

5. У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних

правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі прокурор набуває статусу позивача.

6. З метою захисту прав викривача, встановлених Законом України "Про запобігання корупції", Національне агентство з питань запобігання корупції за зверненням викривача може звертатися до суду з позовом (заявою) в інтересах викривача, брати участь у розгляді справ за такими позовами (заявами), а також на будь-якій стадії розгляду вступати у справу, провадження в якій відкрито за позовами (заявами) викривачів, подавати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, у тому числі у справі, провадження в якій відкрито за позовом (заявою) викривача.

{Статтю 53 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020}

Стаття 54. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. Органи та особи, які визначені у статті 53 цього Кодексу і звертаються до адміністративного суду в інтересах інших осіб, мають процесуальні права й обов’язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком права закінчувати справу примиренням.

2. Відмова органів та осіб, визначених у статті 53 цього Кодексу, від позову або зміна позовних вимог не позбавляє особу, в інтересах якої подано позовну заяву, права вимагати від суду розгляду справи, вирішення позову в попередньому обсязі.

3. Якщо фізична особа, яка має адміністративну процесуальну дієздатність і в інтересах якої подано позовну заяву, не підтримує заявлені позовні вимоги, суд залишає позовну заяву без розгляду.

4. Відмова органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, від позову, поданого прокурором в інтересах держави, не позбавляє прокурора права підтримувати позов і вимагати вирішення спору по суті.

5. Органи та особи, визначені у статті 53 цього Кодексу, які не брали участі у справі, з метою вирішення питання про наявність підстав для подання апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд рішення за нововиявленими або виключними обставинами, вступу в розгляд справи за позовом (заявою) іншої особи мають право ознайомлюватися з матеріалами справи в адміністративному суді та робити їх копії.

Прокурор користується таким самим правом з метою вирішення питання про вступ у справу за позовом (заявою) іншої особи.

§ 2. Представники

Стаття 55. Участь у справі представника

1. Сторона, третя особа в адміністративній справі, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника, крім випадку, встановленого частиною дев’ятою статті 266 цього Кодексу.

{Частина перша статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

2. Особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в цій справі представника.

3. Юридична особа незалежно від порядку її створення, суб’єкт владних повноважень, який не є юридичною особою, беруть участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її (його) імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи, суб’єкта владних повноважень), або через представника.

{Частина третя статті 55 в редакції Закону № 390-IX від 18.12.2019}

4. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада беруть участь у справі через відповідний орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування), або через представника.

{Частина четверта статті 55 в редакції Закону № 390-IX від 18.12.2019}

Стаття 56. Законні представники

1. Права, свободи та інтереси малолітніх та неповнолітніх осіб, які не досягли віку, з якого настає адміністративна процесуальна дієздатність, а також недієздатних фізичних осіб захищають у суді їхні законні представники - батьки, усиновлювачі, опікуни чи інші особи, визначені законом.

2. Права, свободи та інтереси неповнолітніх осіб, які досягли віку, з якого настає адміністративна процесуальна дієздатність, непрацездатних фізичних осіб і фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть захищати в суді їхні законні представники - батьки, усиновлювачі, піклувальники чи інші особи, визначені законом. Суд може залучити до участі у таких справах відповідно неповнолітніх осіб, непрацездатних фізичних осіб і фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена.

3. Суд з метою захисту прав, свобод та інтересів неповнолітніх осіб, які досягли віку, з якого настає адміністративна процесуальна дієздатність, непрацездатних фізичних осіб і фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, та які беруть участь у справі, може залучити до участі у справі їхніх законних представників.

4. У разі відсутності представника у сторони чи третьої особи, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, а також у разі, якщо законний представник цих осіб не має права вести справу в суді з підстав, встановлених законом, суд зупиняє провадження у справі та ініціює перед органами опіки і піклування чи іншими органами, визначеними законом, питання про призначення чи заміну законного представника.

5. Законний представник самостійно здійснює процесуальні права та обов’язки сторони чи третьої особи, яку він представляє, діючи в її інтересах.

6. Законні представники можуть доручати ведення справи в суді іншим особам, які відповідно до закону мають право здійснювати представництво в суді.

7. Якщо дії законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, суд може залучити до участі у справі відповідний орган чи особу, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Стаття 57. Особи, які можуть бути представниками

1. Представником у суді може бути адвокат або законний представник.

2. У справах незначної складності та в інших випадках, визначених цим Кодексом, представником може бути фізична особа, яка відповідно до частини другої статті 43 цього Кодексу має адміністративну процесуальну дієздатність.

3. Органи або інші особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі.

4. Одна й та сама особа може бути одночасно представником або декількох позивачів, або декількох відповідачів, або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними.

{Частина четверта статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Стаття 58. Особи, які не можуть бути представниками

1. Не може бути представником в суді особа, яка бере участь у справі як секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач та свідок, або є помічником судді, що розглядає справу.

2. Особа не може бути представником, якщо вона у цій справі представляє або представляла іншу особу, інтереси якої у цій справі суперечать інтересам її довірителя.

3. Особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов’язаного із справою, що розглядається в суді.

{Статтю58 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

4. Судді, прокурори, слідчі, працівники підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, не можуть бути представниками в суді, крім випадків, коли вони діють від імені відповідних органів, що є стороною або третьою особою у справі, чи як законні представники сторони чи третьої особи.

Стаття 59. Документи, що підтверджують повноваження представників

1. Повноваження представників сторін та інших учасників справи мають бути підтверджені такими документами:

1) довіреністю фізичної або юридичної особи;

2) свідоцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна.

2. Довіреність фізичної особи повинна бути посвідчена нотаріально або, у визначених законом випадках, іншою особою.

У разі задоволення заявленого клопотання щодо посвідчення довіреності фізичної особи на ведення справи, що розглядається, суд без виходу до нарадчої кімнати постановляє ухвалу, яка заноситься секретарем судового засідання до протоколу судового засідання, а сама довіреність або засвідчена підписом судді копія з неї приєднується до справи.

Довіреність фізичної особи, за зверненням якої прийнято рішення про надання їй безоплатної вторинної правничої допомоги, може бути посвідчена посадовою особою органу (установи), який прийняв таке рішення.

3. Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом (кваліфікованим електронним підписом) посадової особи, уповноваженої на це законом, установчими документами.

{Частина третя статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Повноваження адвоката як представника підтверджуються одним з таких документів:

1) довіреністю;

2) ордером, виданим відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність";

3) дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги, виданим відповідно до Закону України "Про безоплатну правничу допомогу".

{Частина четверта статті 59 в редакції Закону № 3022-IX від 10.04.2023}

5. Відповідність копії документа, що підтверджує повноваження представника, оригіналу може бути засвідчена підписом судді.

6. Оригінали документів, зазначених у цій статті, копії з них, засвідчені суддею, або копії з них, засвідчені у визначеному законом порядку, приєднуються до матеріалів справи.

7. У разі подання представником заяви по суті справи в електронній формі він може додати до неї довіреність або ордер в електронній формі, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог закону та Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина сьома статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

8. У разі подання представником до суду заяви, скарги, клопотання він додає довіреність або інший документ, що посвідчує його повноваження, якщо в справі немає підтвердження такого повноваження на момент подання відповідної заяви, скарги, клопотання.

9. Довіреності або інші документи, які підтверджують повноваження представника і були посвідчені в інших державах, повинні бути легалізовані в установленому законодавством порядку, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 60. Повноваження представника в суді

1. Представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи, яку він представляє, її процесуальні права та обов'язки.

2. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності або ордері.

3. Про припинення представництва або обмеження повноважень представника за довіреністю має бути повідомлено суду шляхом подання письмової заяви.

4. У разі припинення повноважень представника на здійснення представництва особи у справі він не може бути у цій самій справі представником іншої сторони, третьої особи на іншій стороні або третьої особи із самостійними вимогами на предмет спору.

5. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю, скасування довіреності та відмови представника від наданих йому повноважень визначаються Цивільним кодексом України.

§ 3. Інші учасники судового процесу

Стаття 61. Особи, які є іншими учасниками судового процесу

1. Учасниками судового процесу, крім учасників справи та їх представників, є помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

Стаття 62. Помічник судді

1. Помічник судді забезпечує підготовку та організаційне забезпечення судового процесу.

2. Помічник судді:

1) бере участь в оформленні судових справ, за дорученням судді готує проекти запитів, листів, інших матеріалів, пов'язаних із розглядом конкретної справи, виконавчих документів;

2) здійснює оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим учасникам справи відповідно до вимог процесуального законодавства, контролює своєчасність надсилання копій судових рішень;

3) виконує інші доручення судді, що стосуються організації розгляду судових справ.

3. Помічник судді за дорученням судді (головуючого у судовій колегії) може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень помічнику судді може бути заявлено відвід з підстав, визначених цим Кодексом для відводу секретаря судового засідання.

Стаття 63. Секретар судового засідання

1. Секретар судового засідання:

1) здійснює судові виклики і повідомлення;

2) перевіряє, хто з учасників судового процесу з'явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу бере участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, і доповідає про це головуючому;

3) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведення судового засідання в режимі відеоконференції;

4) забезпечує ведення протоколу судового засідання;

5) забезпечує оформлення матеріалів адміністративної справи;

6) виконує інші доручення головуючого у справі.

Стаття 64. Судовий розпорядник

1. До участі в адміністративному процесі головуючим у судовому засіданні може залучатися судовий розпорядник.

2. Судовий розпорядник:

1) забезпечує належний стан зали судового засідання і запрошує до неї учасників судового процесу;

2) оголошує про вхід суду до зали судового засідання і вихід суду із неї;

3) слідкує за дотриманням порядку особами, присутніми у залі судового засідання;

4) приймає від присутніх у залі учасників судового процесу та передає документи і матеріали суду під час судового засідання;

5) виконує розпорядження головуючого про приведення до присяги перекладача, експерта;

6) запрошує до зали судового засідання свідків та виконує розпорядження головуючого про приведення їх до присяги;

7) виконує інші розпорядження головуючого, пов'язані із забезпеченням умов, необхідних для розгляду адміністративної справи.

3. Вимоги судового розпорядника, пов'язані із виконанням обов'язків, встановлених цією статтею, є обов'язковими для учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів та інших осіб, присутніх у залі судового засідання.

4. У разі відсутності в судовому засіданні розпорядника його функції виконує секретар судового засідання.

Стаття 65. Свідок

1. Як свідок в адміністративній справі судом може бути викликана будь-яка особа, якій відомі обставини, що належить з'ясувати у справі.

2. Свідок викликається в судове засідання з ініціативи суду або учасників справи. Учасник справи, заявляючи клопотання про виклик свідка, повинен зазначити його ім'я, місце проживання (перебування), роботи чи служби та обставини, щодо яких він може дати показання.

3. Свідок зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом і дати правдиві показання про відомі йому обставини. За відсутності заперечень учасників справи свідок може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Суд може дозволити свідку брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції незалежно від заперечень учасників справи, якщо свідок не може з'явитися до суду через хворобу, похилий вік, інвалідність або з інших поважних причин.

4. У разі неможливості прибуття до суду та участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції за викликом суду свідок зобов'язаний завчасно повідомити про це суд.

5. Свідок має право давати показання рідною мовою або мовою, якою він володіє, користуватися письмовими записами, відмовитися від давання показань у випадках, встановлених законом, а також на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.

Стаття 66. Особи, які не можуть бути допитані як свідки

1. Не можуть бути допитані як свідки:

1) недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі і не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати показання;

2) особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору, - про такі відомості;

{Пункт 2 частини першої статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3) священнослужителі - про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

4) судді та присяжні - про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, або про інформацію, яка стала відома судді під час врегулювання спору за його участю;

5) інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.

2. Особи, які мають дипломатичний імунітет, не можуть бути допитані як свідки без їхньої згоди, а представники дипломатичних представництв - без згоди дипломатичного представника.

Стаття 67. Відмова свідка від давання показань на вимогу суду

1. Свідок, який з'явився на вимогу суду, не має права відмовитися від давання показань, крім показань щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка,

усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім’ї або близький родич цих осіб), які можуть тягнути юридичну відповідальність для нього або таких членів сім’ї чи близьких родичів.

2. Свідок, який з’явився на вимогу суду, та відмовляється давати показання, зобов’язаний повідомити причини відмови.

Стаття 68. Експерт

1. Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з’ясування відповідних обставин справи.

2. Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи.

3. Експерт зобов’язаний дати обґрунтований та об’єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання.

4. Експерт зобов’язаний з’явитися до суду за викликом суду та роз’яснити свій висновок і відповісти на питання суду та учасників справи. За відсутності заперечень учасників справи експерт може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі.

6. Експерт має право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи;

2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом;

3) викладати у висновку експерта виявлені в ході проведення експертизи факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання;

4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об’єктів дослідження;

5) для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків;

6) користуватися іншими правами, що надані Законом України "Про судову експертизу".

7. Експерт має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов’язаних із проведенням експертизи і викликом до суду.

8. Призначений судом експерт може відмовитися від надання висновку, якщо наданих на його запит матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов’язків. Заява про відмову повинна бути вмотивованою.

Стаття 69. Експерт з питань права

1. Як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом.

2. Експерт з питань права зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати роз'яснення. За відсутності заперечень учасників справи експерт з питань права може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

3. Експерт з питань права має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями, а також право на оплату послуг та компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Стаття 70. Спеціаліст

1. Спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням таких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо).

2. Допомога та консультації спеціаліста не замінюють висновок експерта.

3. Спеціаліст зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати консультації та роз'яснення, у разі потреби надавати суду іншу технічну допомогу. За відсутності заперечень учасників справи спеціаліст може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

4. Спеціаліст має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями та навичками, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, а також право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.

Стаття 71. Перекладач

1. Перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

2. Перекладач допускається ухвалою суду за клопотанням учасника справи або призначається з ініціативи суду.

Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими, є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху. Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

3. Перекладач має право відмовитися від участі в адміністративному судочинстві, якщо він не володіє мовою в обсязі, необхідному для перекладу, право ставити питання з метою уточнення перекладу, а також право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.

4. Перекладач зобов'язаний з'являтися до суду за його викликом, здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їх рідну мову або мову,

якою вони володіють. За відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Глава 5. Докази та доказування

§ 1. Основні положення про докази

Стаття 72. Поняття доказів

1. Доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

2. Ці дані встановлюються такими засобами:

1) письмовими, речовими і електронними доказами;

2) висновками експертів;

3) показаннями свідків.

Особливості визначення шкоди, заподіяної протиправними (незаконними) індивідуальними актами та/або рішеннями, зазначеними у частині першій статті 266[1] цього Кодексу, встановлюються Законом України "Про банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб.

{Частину другу статті 72 доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

Стаття 73. Належність доказів

1. Належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

2. Предметом доказування є обставини, які підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення.

3. Сторони мають право обґрунтовувати належність конкретного доказу для підтвердження їхніх вимог або заперечень.

4. Суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування.

Стаття 74. Допустимість доказів

1. Суд не бере до уваги докази, які одержані з порушенням порядку, встановленого законом.

2. Обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Стаття 75. Достовірність доказів

1. Достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи.

Стаття 76. Достатність доказів

1. Достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування.

2. Питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

Стаття 77. Обов’язок доказування

1. Кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених статтею 78 цього Кодексу.

2. В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб’єкта владних повноважень обов’язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

Суб’єкт владних повноважень повинен подати суду всі наявні у нього документи та матеріали, які можуть бути використані як докази у справі.

{Абзац другий частини другої статті 77 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

У справах щодо застосування суб’єктом владних повноважень чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, зменшення розміру заробітної плати тощо) у зв’язку з повідомленням ним або його близькими особами про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою обов’язок доказування, що прийняті рішення, вчинені дії є правомірними і не були мотивовані діями позивача чи його близьких осіб щодо здійснення цього повідомлення, покладається на відповідача.

{Частину другу статті 77 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

3. В адміністративних справах, визначених частиною першою статті 266^1 цього Кодексу, обов’язок доказування шкоди, заподіяної протиправними (незаконними) індивідуальними актами Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішеннями Кабінету Міністрів України, покладається на позивача.

{Статтю 77 доповнено новою частиною згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

4. Докази суду надають учасники справи. Суд може пропонувати сторонам надати докази та збирати докази з власної ініціативи, крім випадків, визначених цим Кодексом.

5. Суд не може витребовувати докази у позивача в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб’єкта владних повноважень, окрім доказів на підтвердження обставин, за яких, на думку позивача, відбулося порушення його прав, свобод чи інтересів.

6. Якщо учасник справи без поважних причин не надасть докази на пропозицію суду для підтвердження обставин, на які він посилається, суд вирішує справу на підставі наявних доказів.

Стаття 78. Підстави звільнення від доказування

1. Обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання. Обставини, які визнаються учасниками справи, зазначаються в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їх представників.

2. Відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози, тяжкої обставини або обставини, визнаної у результаті зловмисної домовленості її представника з іншою стороною. Про прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє ухвалу. У разі прийняття судом відмови сторони від визнання обставин вони доводяться в загальному порядку.

3. Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування.

4. Обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом.

5. Обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені.

6. Вирок суду в кримінальному провадженні, ухвала про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов’язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою.

7. Правова оцінка, надана судом певному факту при розгляді іншої справи, не є обов’язковою для суду.

8. Обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи судом.

Стаття 79. Подання доказів

1. Учасники справи подають докази у справі безпосередньо до суду.

2. Позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом із поданням позовної заяви.

3. Відповідач, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, повинні подати суду докази разом із поданням відзиву або письмових пояснень третьої особи.

4. Якщо доказ не може бути поданий у встановлений законом строк з об’єктивних причин, учасник справи повинен про це письмово повідомити суд та зазначити: доказ, який не може бути подано; причини, з яких доказ не може бути подано у зазначений строк. Учасник справи також повинен надати докази, які підтверджують, що він здійснив усі залежні від нього дії, спрямовані на отримання відповідного доказу.

5. У випадку визнання поважними причин неподання учасником справи доказів у встановлений законом строк суд може встановити додатковий строк для подання вказаних доказів.

6. У випадку прийняття судом відмови сторони від визнання обставин суд може встановити строк для подання доказів щодо таких обставин.

7. Якщо зі зміною предмета або підстав позову або поданням зустрічного позову змінилися обставини, що підлягають доказуванню, суд залежно від таких обставин встановлює строк подання додаткових доказів.

8. Докази, не подані у встановлений законом або судом строк, до розгляду судом не приймаються, крім випадку, коли особа, що їх подає, обґрунтувала неможливість їх подання у вказаний строк з причин, що не залежали від неї.

9. Копії доказів (крім речових доказів), що подаються до суду, заздалегідь надсилаються або надаються особою, яка їх подає, іншим учасникам справи. Суд не бере до уваги відповідні докази у разі відсутності підтвердження надсилання (надання) їх копій іншим учасникам справи, крім випадку, якщо такі докази є у відповідного учасника справи або обсяг доказів є надмірним, або вони подані до суду в електронній формі, або є публічно доступними.

10. Докази, які не додані до позовної заяви чи до відзиву на неї, якщо інше не визначено цим Кодексом, подаються через канцелярію суду з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або в судовому засіданні з клопотанням про їх приєднання до матеріалів справи.

Стаття 80. Витребування доказів

1. Учасник справи, у разі неможливості самостійно надати докази, вправі подати клопотання про витребування доказів судом. Таке клопотання повинно бути подане в строк, зазначений в частинах другій та третій статті 79 цього Кодексу. Якщо таке клопотання заявлено з пропуском встановленого строку, суд залишає його без задоволення, крім випадку, коли особа, яка його подає, обґрунтує неможливість його подання у встановлений строк з причин, що не залежали від неї.

2. У клопотанні про витребування доказів повинно бути зазначено:

1) який доказ витребовується;

2) обставини, які може підтвердити цей доказ, або аргументи, які він може спростувати;

3) підстави, з яких випливає, що цей доказ має відповідна особа;

4) заходи, яких особа, що подає клопотання, вжила для отримання цього доказу самостійно, докази вжиття таких заходів, та (або) причини неможливості самостійного отримання цього доказу.

3. Про витребування доказів за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, або про відмову у витребуванні доказів суд постановляє ухвалу.

4. Суд може витребувати докази також до подання позову в порядку, встановленому статтями 114-117 цього Кодексу.

5. Суд може уповноважити на одержання таких доказів заінтересовану особу.

6. Будь-яка особа, у якої знаходиться доказ, повинна видати його на вимогу суду.

7. Особи, які не мають можливості подати доказ, який витребовує суд, або не мають можливості подати такий доказ у встановлені строки, зобов’язані повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п’яти днів з дня вручення ухвали.

8. У випадку неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, а також за неподання таких доказів без поважних причин, суд застосовує до відповідної особи заходи процесуального примусу, визначені цим Кодексом.

9. У разі неподання суб’єктом владних повноважень витребуваних судом доказів без поважних причин або без повідомлення причин суд, залежно від того, яке ці докази мають значення, може визнати обставину, для з’ясування якої витребовувався доказ, або відмовити у її визнанні, або розглянути справу за наявними в ній доказами, а у разі неподання доказів позивачем - також залишити позовну заяву без розгляду.

Стаття 81. Огляд доказів за їх місцезнаходженням

1. Письмові, речові і електронні докази, які не можна доставити до суду, оглядаються за їх місцезнаходженням.

2. Про дату, час і місце огляду доказів за їх місцезнаходженням повідомляються учасники справи. Неявка цих осіб не є перешкодою для проведення огляду.

3. У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи, для участі в огляді доказів за їх місцезнаходженням можуть бути залучені свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також здійснено фотографування, звуко- і відеозапис.

4. Про огляд доказів за їх місцезнаходженням складається протокол, що підписується всіма особами, які беруть участь в огляді. До протоколу додаються разом з описом усі складені або звірені під час огляду на місці плани, креслення, копії документів, а також зроблені під час огляду фотознімки, електронні копії доказів, відеозаписи тощо.

5. Якщо огляд проводиться за відсутності хоча б однієї із сторін, а також в інших випадках, коли суд визнає це за необхідне, здійснюється відеофіксація огляду технічними засобами.

6. Особи, які беруть участь в огляді доказів за їх місцезнаходженням, мають право звертати увагу суду на ту чи іншу обставину, яка, на їх погляд, має значення для повноцінного проведення огляду, встановлення обставин, які мають значення для розгляду справи, робити свої зауваження щодо протоколу огляду.

7. В порядку, визначеному цією статтею, суд за заявою учасника справи чи з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту. У разі необхідності для проведення такого огляду суд може залучити спеціаліста.

8. Суд може призначити експертизу для встановлення та фіксування змісту веб-сайту (сторінки), інших місць збереження даних в мережі Інтернет за умови, якщо це потребує спеціальних знань і не може бути здійснено судом самостійно або із залученням спеціаліста.

Стаття 82. Огляд речових доказів, що швидко псуються

1. Речові докази, що швидко псуються, негайно оглядаються судом з повідомленням учасників справи про призначений огляд. Неявка цих осіб не перешкоджає огляду речових доказів.

2. У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи, для участі в огляді речових доказів, що швидко псуються, може бути залучено свідків, перекладачів, експертів, спеціалістів, а також здійснено фотографування і відеозапис.

3. Огляд речових доказів, що швидко псуються, за їх місцезнаходженням здійснюється у порядку, встановленому статтею 81 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

4. Після огляду ці речові докази повертаються особам, від яких вони були одержані.

Стаття 83. Судові доручення щодо збирання доказів

1. Суд, який розглядає справу або заяву про забезпечення доказів, у разі потреби збирання доказів за межами його територіальної юрисдикції доручає відповідному адміністративному суду провести певні процесуальні дії.

2. В ухвалі про судове доручення коротко викладається зміст справи, що розглядається, зазначаються учасники справи, вказуються обставини, що належить з’ясувати, та докази, які слід зібрати суду, що виконує доручення, зокрема, перелік питань, поставлених свідку учасниками справи та судом. Ухвала про судове доручення надсилається до адміністративного суду, який буде її виконувати, не пізніше наступного дня з дня її постановлення та є обов’язковою для нього.

Стаття 84. Виконання судових доручень щодо збирання доказів

1. Ухвала про судове доручення невідкладно виконується судом, якому вона адресована, за правилами цього Кодексу, які встановлюють порядок вчинення відповідних процесуальних дій.

2. У разі необхідності виконання судових доручень щодо збирання доказів здійснюється у судовому засіданні у встановленому цим Кодексом порядку. Учасники справи повідомляються про дату, час і місце вчинення процесуальної дії судом, який виконує доручення, проте їх неявка не є перешкодою для виконання доручення.

3. Про виконання або про неможливість виконання з об’єктивних причин судового доручення постановляється ухвала, яка з протоколами про вчинення процесуальних дій і

всіма зібраними на виконання судового доручення матеріалами невідкладно надсилається до суду, що розглядає справу.

4. Якщо учасник справи чи свідок, які дали пояснення або показання суду, який виконував окреме доручення, з’являться до суду, що розглядає справу, то вони дають пояснення і показання у загальному порядку.

Стаття 85. Звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави

1. У разі якщо в процесі розгляду справи суду необхідно вручити документи, отримати докази, провести окремі процесуальні дії на території іншої держави, суд може звернутися з відповідним судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави (далі - іноземний суд) у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Судове доручення про надання правової допомоги надсилається у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - Міністерству юстиції України, яке надсилає доручення Міністерству закордонних справ України для передачі дипломатичними каналами.

Стаття 86. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги

1. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги мають відповідати вимогам міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено - вимогам частин другої - четвертої цієї статті.

2. У судовому дорученні про надання правової допомоги зазначаються:

1) назва суду, що розглядає справу;

2) за наявності міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, учасниками якого є Україна і держава, до якої звернено доручення, - посилання на його положення;

3) найменування справи, що розглядається;

4) прізвище, ім’я, по батькові та рік народження фізичної особи або найменування юридичної особи, відомості про їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження та інші дані, необхідні для виконання доручення;

5) процесуальне становище осіб, щодо яких необхідно вчинити процесуальні дії;

6) чіткий перелік процесуальних дій, що належить вчинити;

7) інші дані, якщо це визначено відповідним міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або цього вимагає іноземний суд, що виконуватиме доручення.

3. Судове доручення про надання правової допомоги оформлюється українською мовою. До судового доручення додається засвідчений переклад офіційною мовою

відповідної держави, якщо інше не встановлено міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

4. Судове доручення про надання правової допомоги, процесуальні та інші документи, що до нього додаються, засвідчуються підписом судді, який складає доручення, та скріплюються гербовою печаткою.

5. Витрати, пов’язані з направленням доручення, покладаються на позивача та розподіляються при прийнятті рішення, постанови, ухвали в порядку, визначеному статтею 139 цього Кодексу.

Стаття 87. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів

1. Суди України виконують доручення іноземних судів про надання правової допомоги щодо вручення викликів до суду чи інших документів, допиту сторін чи свідків, проведення експертизи чи огляду на місці, вчинення інших процесуальних дій, переданих їм у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - дипломатичними каналами.

2. Судове доручення не приймається до виконання у разі, якщо воно:

1) може призвести до порушення суверенітету України або створити загрозу її національній безпеці;

2) не належить до юрисдикції цього суду;

3) суперечить законам або міжнародному договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

3. Виконання судового доручення здійснюється відповідно до цього Кодексу. На прохання іноземного суду процесуальні дії можуть вчинятися під час виконання судового доручення із застосуванням права іншої держави, якщо таке застосування не суперечить законам України.

4. У разі надходження від іноземного суду прохання щодо особистої присутності його уповноважених представників чи учасників судового розгляду під час виконання судового доручення суд, який виконує доручення, вирішує питання про надання згоди щодо такої участі.

5. Виконання судового доручення підтверджується протоколом судового засідання, іншими документами, складеними чи отриманими під час виконання доручення, що засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

6. У разі якщо немає можливості виконати доручення іноземного суду, суд в порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або якщо міжнародний договір не укладено - дипломатичними каналами, повертає таке доручення іноземному суду без виконання із зазначенням причин та подає відповідні документи, що це підтверджують.

Стаття 88. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів

1. Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів виконується у судовому засіданні або уповноваженим працівником суду за місцем проживання (перебування, місцем роботи) фізичної особи чи місцезнаходженням юридичної особи.

2. Виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вручаються особисто фізичній особі чи її представникові або представникові юридичної особи під розписку.

3. У повістці, що направляється з метою виконання доручення іноземного суду про вручення документів, крім відомостей, зазначених у статті 125 цього Кодексу, додатково зазначається інформація про наслідки відмови від отримання документів та неявки до суду для отримання документів згідно із частинами п’ятою і шостою цієї статті.

4. У разі якщо особа, якій необхідно вручити виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, перебуває під вартою або відбуває такий вид покарання, як довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешт, суд надсилає документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, до адміністрації місця тримання особи, яка здійснює їх вручення під розписку та невідкладно надсилає розписку і письмові пояснення цієї особи до суду.

5. У разі відмови особи отримати виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, суддя, уповноважений працівник суду або представник адміністрації місця тримання особи робить відповідну позначку на документах, що підлягають врученню. У такому разі документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вважаються врученими.

6. У разі неявки до суду без поважних причин особи, яку належним чином повідомлено про дату, час та місце судового засідання, у якому мають бути вручені виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, такі документи вважаються врученими.

7. Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів вважається виконаним у день, коли особа або її представник отримали такі документи чи відмовилися від їх отримання або якщо така особа чи її представник, яких належним чином повідомлено про дату, час та місце судового засідання, на якому має бути вручено виклик до суду чи інші документи, без поважних причин не з’явилися до суду, - у день такого судового засідання.

8. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів підтверджується протоколом судового засідання, у якому зазначаються заяви чи повідомлення, зроблені особами у зв’язку з отриманням документів, а також підтвердженням про повідомлення особи про необхідність явки до суду для отримання документів та іншими документами, складеними чи отриманими під час виконання доручення, що засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 89. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України

1. Судове доручення про вручення документів громадянину України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного

представництва чи консульської установи України у відповідній державі. Такі документи особа отримує добровільно. Вручення документів здійснюється під розписку із зазначенням дня вручення, підписується посадовою особою та скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України.

2. Судове доручення про виконання певних процесуальних дій стосовно громадянина України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України у відповідній державі, якщо це визначено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. У разі вчинення певних процесуальних дій складається протокол, що підписується особою, стосовно якої вчинено процесуальні дії, та особою, яка вчинила процесуальні дії, і скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України. У протоколі зазначаються дата, час і місце виконання доручення.

3. Під час виконання судового доручення застосовується процесуальний закон України. Для виконання доручення не можуть застосовуватися примусові заходи.

Стаття 90. Оцінка доказів

1. Суд оцінює докази, які є у справі, за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні.

2. Жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили.

3. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

4. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), що міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

§ 2. Показання свідків

Стаття 91. Показання свідка

1. Показаннями свідка є повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи.

2. Не є доказом показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини.

3. Якщо показання свідка ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, то ці особи повинні бути також допитані. За відсутності можливості допитати особу, яка надала первинне повідомлення, показання з чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджується іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами цього Кодексу.

Стаття 92. Виклик свідка

1. Виклик свідка здійснюється за заявою учасника справи.

2. У заяві про виклик свідка зазначаються його ім'я, місце проживання (перебування) або місце роботи, обставини, які він може підтвердити.

3. Заява про виклик свідка має бути подана до або під час підготовчого судового засідання, а якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання у справі.

4. В ухвалі про відкриття провадження у справі або в іншій ухвалі, якою суд вирішує питання про виклик свідка, суд попереджає свідка про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання чи відмову від давання показань на вимогу суду.

Стаття 93. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників

1. Сторони, треті особи та їхні представники за їх згодою, в тому числі за власною ініціативою, якщо інше не встановлено цим Кодексом, можуть бути допитані як свідки про відомі їм обставини, що мають значення для справи.

§ 3. Письмові докази

Стаття 94. Письмові докази

1. Письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору.

2. Письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не визначено цим Кодексом. Якщо для вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений витяг з нього.

3. Учасники справи мають право подавати письмові докази в електронних копіях, на які накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.

{Частина третя статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.

5. Учасник справи, який подає письмові докази в копіях (електронних копіях), повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу письмового доказу.

Учасник справи підтверджує відповідність копії письмового доказу оригіналу, який знаходиться у нього, своїм підписом із зазначенням дати такого засвідчення.

6. Якщо подано копію (електронну копію) письмового доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал письмового доказу. Якщо оригінал письмового доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (електронної копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

7. Документи, отримані за допомогою факсимільного чи інших аналогічних засобів зв’язку, приймаються судом до розгляду як письмові докази у випадках і в порядку, які встановлені законом або договором.

8. Іноземний офіційний документ, що підлягає дипломатичній або консульській легалізації, може бути письмовим доказом, якщо він легалізований у встановленому порядку. Іноземні офіційні документи визнаються письмовими доказами без їх легалізації у випадках, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 95. Повернення оригіналів письмових доказів

1. Оригінали письмових доказів до набрання судовим рішенням законної сили повертаються судом за клопотанням осіб, які їх подали, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи. У справі залишається засвідчена суддею копія письмового доказу.

§ 4. Речові докази

Стаття 96. Речові докази

1. Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для справи.

Стаття 97. Зберігання речових доказів

1. Речові докази до набрання рішенням суду законної сили зберігаються в матеріалах справи або за окремим описом здаються до камери схову речових доказів суду.

2. Речові докази, які не можуть бути доставлені до суду, зберігаються за місцем їх знаходження. Речові докази повинні бути докладно описані у протоколі огляду і, за необхідності та можливості, їх суттєві особливості сфотографовані або зафіксовані у відеозапису або в інший подібний спосіб, після чого вони підлягають опечатуванню. Протоколи огляду та зображення речового доказу додаються до матеріалів справи.

3. Суд вживає заходів для забезпечення зберігання речових доказів у незмінному стані.

Стаття 98. Повернення речових доказів

1. Речові докази повертаються судом після їх огляду і дослідження за клопотанням осіб, які їх надали, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи. В інших випадках речові докази повертаються особам, від яких вони були одержані, після набрання судовим рішенням законної сили.

2. Речові докази, які є об'єктами, що вилучені з цивільного обороту або обмежено оборотоздатні, передаються особам, які відповідно до закону мають право ними володіти. За клопотанням державних експертних установ такі речові докази можуть бути передані їм для використання в експертній та науковій роботі у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

§ 5. Електронні докази

Стаття 99. Електронні докази

1. Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо),

веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет).

2. Електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, на яку накладено кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Законом може бути визначено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

{Частина друга статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

3. Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених в порядку, визначеному законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом.

4. Учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу.

5. Якщо подано копію (паперову копію) електронного доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу. Якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність копії (паперової копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

Стаття 100. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів

1. Оригінали або копії електронних доказів зберігаються у суді в матеріалах справи.

2. За заявою особи, яка надала суду оригінал електронного доказу на матеріальному носії, суд повертає такий матеріальний носій, на якому міститься оригінал доказу, цій особі після дослідження вказаного електронного доказу, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи, або після набрання судовим рішенням законної сили. У матеріалах справи залишається засвідчена суддею копія електронного доказу або витяг з нього.

§ 6. Висновок експерта

Стаття 101. Вимоги до висновку експерта

1. Висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством.

2. Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань.

Предметом висновку експерта не можуть бути питання права.

3. Висновок експерта може бути наданий на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи.

4. Висновок експерта викладається у письмовій формі і приєднується до справи.

5. Суд має право за заявою учасників справи або з власної ініціативи викликати експерта для надання усних пояснень щодо його висновку.

6. У висновку експерта повинно бути зазначено: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, а також, за наявності, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав. Інші вимоги до висновку експерта можуть бути встановлені законодавством.

7. У висновку експерта має бути зазначено, що він попереджений (обізнаний) про відповідальність за завідомо неправдивий висновок, а у випадку призначення експертизи судом - також про відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

8. Якщо під час підготовки висновку експерт встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не були поставлені питання, він має право включити до висновку свої міркування про ці обставини.

Стаття 102. Призначення експертизи судом

1. Суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи призначає експертизу у справі за сукупності таких умов:

1) для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) жодною стороною не наданий висновок експерта з цих самих питань або висновки експертів, надані сторонами, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності.

2. У разі необхідності суд може призначити декілька експертиз, додаткову чи повторну експертизу.

3. При призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд. З урахуванням обставин справи суд має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза).

4. Питання, з яких має бути проведена експертиза, що призначається судом, визначаються судом.

5. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їх думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну.

6. Питання, які ставляться експерту, і його висновок з них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

7. Призначений судом експерт невідкладно повинен повідомити суд про неможливість проведення ним експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

Стаття 103. Ухвала про призначення експертизи

1. Про призначення експертизи суд постановляє ухвалу, в якій зазначає підстави проведення експертизи, питання, з яких експерт має надати суду висновок, особу (осіб), якій (яким) доручено проведення експертизи, перелік матеріалів, що надаються для дослідження, та інші дані, які мають значення для проведення експертизи.

2. Якщо суд доручає проведення експертизи кільком експертам чи експертним установам, суд в ухвалі призначає провідного експерта або експертну установу.

3. Ухвала про призначення експертизи направляється особам, яким доручено проведення експертизи, та учасникам справи. Об’єкти та матеріали, що підлягають дослідженню, направляються особі, якій доручено проведення експертизи (провідному експерту або експертній установі).

4. У разі необхідності суд може заслухати експерта щодо формулювання питання, яке потребує з’ясування, та за його клопотанням дати відповідні роз’яснення щодо поставлених питань. Суд повідомляє учасників справи про вчинення зазначених дій, проте їх неявка не перешкоджає вчиненню цих дій.

5. В ухвалі про призначення експертизи суд попереджає експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

6. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення призначений судом експерт невідкладно подає суду клопотання щодо його уточнення або повідомляє суд про неможливість проведення ним експертизи за поставленими питаннями.

Стаття 104. Проведення експертизи на замовлення учасників справи

1. Учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення.

2. Порядок проведення експертних досліджень та складення висновків експерта за результатами проведеного позасудового експертного дослідження визначається відповідно до законодавства.

3. Якщо позасудове експертне дослідження пов’язане з повним або частковим знищенням об’єкта експертизи або зміною його властивостей, експерт має повідомити про це особу, яка до нього звернулася, в порядку, визначеному частиною четвертою статті 106 цього Кодексу.

4. Висновок експерта, складений за результатами позасудового експертного дослідження, під час якого був повністю або частково знищений об’єкт експертизи, який є

доказом у справі, або змінено його властивості, не замінює сам доказ та не є підставою для звільнення від обов’язку доказування.

5. Висновок експерта, складений за результатами позасудового експертного дослідження, під час якого був повністю або частково знищений об’єкт експертизи або змінено його властивості, до розгляду судом не приймається, крім випадків, коли особа, яка його подає, доведе можливість проведення додаткової та повторної експертизи з питань, досліджених у висновку експерта.

6. У висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду та експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

7. Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має такі самі права і обов’язки, що й експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду.

8. За заявою учасника справи про наявність підстав для відводу експерта, який підготував висновок на замовлення іншої особи, такий висновок судом до розгляду не приймається, якщо суд визнає наявність таких підстав.

Стаття 105. Збирання матеріалів для експертного дослідження

1. Матеріали, необхідні для проведення експертизи, експерту надає суд, якщо експертиза призначена судом, або учасник справи, якщо експертиза проводиться за його замовленням. При призначенні експертизи суд з урахуванням думки учасників справи визначає, які саме матеріали необхідні для проведення експертизи. Суд може також заслухати призначених судом експертів з цього питання. Копії матеріалів, що надаються експерту, можуть залишатися у матеріалах справи.

2. Експерт не має права з власної ініціативи збирати матеріали для проведення експертизи, розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв’язку з проведенням експертизи, або повідомляти будь-кому, крім суду та учасника справи, на замовлення якого проводилася експертиза, про її результати.

Призначений судом експерт не має права спілкуватися з учасниками судового процесу поза межами судового засідання, крім випадків вчинення інших дій, безпосередньо пов’язаних із проведенням експертизи.

3. При визначенні матеріалів, що надаються експерту чи експертній установі, суд у необхідних випадках вирішує питання про витребування відповідних матеріалів за правилами, визначеними цим Кодексом для витребування доказів.

4. У разі скасування судом ухвали про призначення експертизи призначений судом експерт зобов’язаний негайно повернути суду матеріали та інші документи, що використовувалися для проведення експертизи.

Стаття 106. Проведення експертизи

1. Експертиза проводиться у судовому засіданні або поза межами суду, якщо це потрібно у зв’язку з характером досліджень, або якщо об’єкт досліджень неможливо доставити до суду, або якщо експертиза проводиться на замовлення учасника справи.

2. Якщо суд призначив проведення експертизи експертній установі, керівник такої установи доручає проведення експертизи одному або декільком експертам. Ці експерти надають висновок від свого імені і несуть за нього особисту відповідальність.

3. Експерт повинен забезпечити збереження об’єкта експертизи.

4. Якщо експертне дослідження пов’язане з повним або частковим знищенням об’єкта експертизи або зміною його властивостей:

1) призначений судом експерт має одержати на його проведення відповідний дозвіл суду, який оформляється ухвалою;

2) залучений учасником справи експерт має повідомити відповідного учасника справи про визначені цим Кодексом наслідки проведення такого експертного дослідження та одержати у такого учасника дозвіл на його проведення.

Стаття 107. Наслідки ухилення учасника справи від участі в експертизі

1. У разі ухилення учасника справи від подання до суду на його вимогу необхідних для проведення експертизи матеріалів, документів або від іншої участі в експертизі, що перешкоджає її проведенню, суд залежно від того, яка особа ухиляється, а також яке ця експертиза має значення, може визнати встановленою обставину, для з’ясування якої експертиза була призначена, або відмовити у її визнанні.

Стаття 108. Оцінка висновку експерта

1. Висновок експерта для суду не має заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 90 цього Кодексу. Відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивованим у судовому рішенні.

Стаття 109. Комісійна експертиза

1. Комісійна експертиза проводиться не менш як двома експертами одного напряму знань.

2. Якщо за результатами проведених досліджень думки експертів збігаються, вони підписують єдиний висновок. Експерт, не згодний з висновком іншого експерта (експертів), дає окремий висновок з усіх питань або з питань, які викликали розбіжності.

Стаття 110. Комплексна експертиза

1. Комплексна експертиза проводиться не менш як двома експертами різних галузей знань або різних напрямів у межах однієї галузі знань.

2. У висновку експертів зазначається, які дослідження і в якому обсязі провів кожний експерт, які факти він встановив і яких висновків дійшов. Кожен експерт підписує ту частину висновку, яка містить опис здійснених ним досліджень, і несе за неї відповідальність.

3. Загальний висновок роблять експерти, компетентні в оцінці отриманих результатів і формулюванні єдиного висновку. У разі виникнення розбіжностей між експертами висновки оформлюються відповідно до частини другої статті 109 цього Кодексу.

Стаття 111. Додаткова і повторна експертизи

1. Якщо висновок експерта буде визнано неповним або неясним, за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи суд може призначити додаткову експертизу, яка доручається тому самому або іншому експерту (експертам).

2. Якщо висновок експерта буде визнано необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи або викликає сумніви в його правильності, за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи суд може призначити повторну експертизу, яка доручається іншому експерту (експертам).

§ 7. Висновок експерта у галузі права

Стаття 112. Зміст висновку експерта у галузі права

1. Учасники справи мають право подати до суду висновок експерта у галузі права щодо:

1) застосування аналогії закону чи аналогії права;

2) змісту норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі.

2. Висновок експерта у галузі права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи.

Стаття 113. Оцінка висновку експерта у галузі права судом

1. Висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов’язковим для суду.

2. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

§ 8. Забезпечення доказів

Стаття 114. Підстави та порядок забезпечення доказів

1. Суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений або збирання чи подання відповідних доказів стане згодом неможливим або утрудненим.

2. Заява про забезпечення доказів може бути подана до суду як до, так і після подання позовної заяви.

3. Забезпечення доказів до подання позовної заяви здійснюється судом першої інстанції за місцезнаходженням засобу доказування або за місцем, де повинна бути вчинена відповідна процесуальна дія. Забезпечення доказів після подання позовної заяви здійснюється судом, який розглядає справу.

4. У разі подання заяви про забезпечення доказів до подання позовної заяви заявник повинен подати позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення доказів. У разі неподання позовної заяви у зазначений строк, повернення

позовної заяви або відмови у відкритті провадження суд скасовує ухвалу про вжиття заходів забезпечення доказів не пізніше наступного дня після закінчення такого строку або постановлення судом ухвали про повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження.

Якщо ухвала про забезпечення доказів на момент її скасування була виконана повністю або частково, отримані судом докази (показання свідків, висновки експертів тощо) не можуть бути використані в іншій справі.

5. Особа, яка подала заяву про забезпечення доказів, зобов’язана відшкодувати судові витрати, а також збитки, спричинені у зв’язку із забезпеченням доказів, у разі неподання позовної заяви у строк, визначений частиною четвертою цієї статті, а також у разі відмови у позові.

Стаття 115. Способи забезпечення доказів

1. Суд забезпечує докази допитом свідків, призначенням експертизи, витребуванням та оглядом доказів, у тому числі за місцем їх знаходження, забороною вчиняти певні дії щодо доказів та зобов’язанням вчинити певні дії щодо доказів.

{Стаття 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Стаття 116. Заява про забезпечення доказів

1. У заяві про забезпечення доказів зазначаються:

1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини першої статті 116 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) іншої сторони (сторін), якщо вона відома заявнику, а також якщо відомо відомості, що її ідентифікують: її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), відомі номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти;

{Пункт 3 частини першої статті 116 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) докази, забезпечення яких є необхідним, а також обставини, для доказування яких вони необхідні;

5) обґрунтування необхідності забезпечення доказів;

6) спосіб, у який заявник просить суд забезпечити докази, у разі необхідності - особу, у якої знаходяться докази;

7) перелік документів, що додаються до заяви.

2. За подання до суду заяви про забезпечення доказів сплачується судовий збір у розмірі, встановленому законом. Документ, що підтверджує сплату судового збору, додається до заяви.

3. До заяви про забезпечення доказів, яка не відповідає вимогам цієї статті, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються наслідки, встановлені статтею 169 цього Кодексу.

{Частина третя статті 116 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 117. Розгляд заяви про забезпечення доказів

1. Заява про забезпечення доказів розглядається в судовому засіданні в загальному порядку, визначеному цим Кодексом, з особливостями, встановленими цією статтею.

2. Заява розглядається не пізніше п’яти днів з дня її надходження до суду.

3. Заявник та інші особи, які можуть отримати статус учасників справи, повідомляються про дату, час і місце судового засідання, проте їх неявка не перешкоджає розгляду поданої заяви.

4. Суд за клопотанням заявника може забезпечити докази без повідомлення інших осіб, які можуть отримати статус учасників справи:

1) у невідкладних випадках;

2) якщо неможливо встановити, хто є або стане такими особами;

3) якщо повідомлення іншої сторони може унеможливити або істотно ускладнити отримання відповідних доказів.

5. За результатами розгляду заяви про забезпечення доказів суд постановляє ухвалу про задоволення чи відмову у задоволенні заяви.

6. У разі задоволення заяви суд в ухвалі зазначає доказ, а також дії, що необхідно вчинити для його забезпечення.

7. Оскарження ухвали про забезпечення доказів не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає розгляду справи.

8. Якщо після вчинення процесуальних дій щодо забезпечення доказів позовну заяву подано до іншого суду, протоколи та інші матеріали щодо забезпечення доказів надсилаються до суду, який розглядає справу.

9. Ухвала про забезпечення доказів (крім забезпечення доказів шляхом допиту свідків, призначення експертизи, огляду доказів) є виконавчим документом та виконується негайно в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Глава 6. Процесуальні строки

Стаття 118. Процесуальні строки

1. Процесуальні строки - це встановлені законом або судом строки, у межах яких вчиняються процесуальні дії. Процесуальні строки встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені - встановлюються судом.

2. Процесуальні строки визначаються днями, місяцями і роками, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

Стаття 119. Розумність процесуальних строків

1. Суд має встановлювати розумні строки для вчинення процесуальних дій.

2. Строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню адміністративного судочинства.

Стаття 120. Обчислення процесуального строку

1. Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов’язано його початок.

2. Строк, що визначається роками, закінчується у відповідні місяць і число останнього року цього строку.

3. Строк, що визначається місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця цього строку.

4. Якщо закінчення строку, що визначається місяцями, припадає на такий місяць, що відповідного числа не має, то строк закінчується в останній день цього місяця.

5. Останнім днем строку, який закінчується вказівкою на певний день, вважається цей день.

6. Якщо закінчення строку припадає на вихідний, святковий чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

7. Перебіг строку, закінчення якого пов’язане з подією, яка повинна неминуче настати, закінчується наступного дня після настання події.

8. Останній день строку триває до двадцять четвертої години, але якщо в цей строк слід було вчинити процесуальну дію в суді, де робочий час закінчується раніше, строк закінчується в момент закінчення цього часу.

9. Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення позовна заява, скарга, інші документи чи матеріали або грошові кошти здано на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв’язку.

10. Зупинення провадження в адміністративній справі зупиняє перебіг усіх процесуальних строків у цій адміністративній справі. Перебіг процесуальних строків продовжується з дня поновлення провадження.

Стаття 121. Поновлення та продовження процесуальних строків

1. Суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення.

2. Встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду.

3. Якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущено строк, а заява про продовження процесуального строку, встановленого судом, - судом, який встановив строк, у письмовому провадженні.

4. Одночасно із поданням заяви про поновлення процесуального строку має бути вчинена процесуальна дія (подана заява, скарга, документи тощо), стосовно якої пропущено строк.

5. Пропуск строку, встановленого законом або судом учаснику справи для подання доказів, інших матеріалів чи вчинення певних дій, не звільняє такого учасника від обов’язку вчинити відповідну процесуальну дію.

6. Про поновлення або продовження процесуального строку, відмову у поновленні або продовженні процесуального строку суд постановляє ухвалу, яка не пізніше наступного дня з дня її постановлення надсилається особі, яка звернулася із відповідною заявою.

Стаття 122. Строк звернення до адміністративного суду

1. Позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами.

2. Для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Для звернення до адміністративного суду суб’єкта владних повноважень встановлюється тримісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня виникнення підстав, що дають суб’єкту владних повноважень право на пред’явлення визначених законом вимог. Цим Кодексом та іншими законами можуть також встановлюватися інші строки для звернення до адміністративного суду суб’єкта владних повноважень.

Для звернення до адміністративного суду з позовами у спорах за участю суб’єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та позовами у спорах, що виникають у зв’язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу, встановлюється тримісячний строк з дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

{Частину другу статті 122 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 155-IX від 03.10.2019}

3. Для захисту прав, свобод та інтересів особи цим Кодексом та іншими законами можуть встановлюватися інші строки для звернення до адміністративного суду, які, якщо не встановлено інше, обчислюються з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

4. Якщо законом передбачена можливість досудового порядку вирішення спору і позивач скористався цим порядком, або законом визначена обов’язковість досудового порядку вирішення спору, то для звернення до адміністративного суду встановлюється тримісячний строк, який обчислюється з дня вручення позивачу рішення за результатами розгляду його скарги на рішення, дії або бездіяльність суб’єкта владних повноважень.

Якщо рішення за результатами розгляду скарги позивача на рішення, дії або бездіяльність суб’єкта владних повноважень не було прийнято та (або) вручено суб’єктом владних повноважень позивачу у строки, встановлені законом, то для звернення до адміністративного суду встановлюється шестимісячний строк, який обчислюється з дня звернення позивача до суб’єкта владних повноважень із відповідною скаргою на рішення, дії або бездіяльність суб’єкта владних повноважень.

5. Для звернення до суду у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби встановлюється місячний строк.

6. Проведення медіації не впливає на перебіг строку звернення до адміністративного суду.

{Статтю 122 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

7. Строк для звернення до суду з позовною заявою про застосування санкції, передбаченої пунктом 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", встановлюється статтею 283[1] цього Кодексу.

{Статтю 122 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3223-IX від 13.07.2023}

8. Для звернення до суду у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України під час процедури проведення добору кандидатів на посаду судді, конкурсу на посаду судді чи призначення на посаду судді відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" встановлюється місячний строк.

{Статтю 122 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 3511-IX від 09.12.2023}

Стаття 123. Наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду

1. У разі подання особою позову після закінчення строків, установлених законом, без заяви про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані судом неповажними, позов залишається без руху. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду з заявою про поновлення строку звернення до адміністративного суду або вказати інші підстави для поновлення строку.

2. Якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або вказані нею підстави для поновлення строку звернення до адміністративного суду будуть визнані неповажними, суд повертає позовну заяву.

3. Якщо факт пропуску позивачем строку звернення до адміністративного суду буде виявлено судом після відкриття провадження в адміністративній справі і позивач не заявить про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, або якщо підстави, вказані ним у заяві, будуть визнані судом неповажними, суд залишає позовну заяву без розгляду.

4. Якщо після відкриття провадження у справі суд дійде висновку, що викладений в ухвалі про відкриття провадження у справі висновок суду про визнання поважними причин пропуску строку звернення до адміністративного суду був передчасним, і суд не знайде інших підстав для визнання причин пропуску строку звернення до адміністративного суду поважними, суд залишає позовну заяву без розгляду.

Глава 7. Судові виклики і повідомлення

Стаття 124. Повістки

1. Судові виклики і повідомлення здійснюються повістками про виклик і повістками-повідомленнями.

2. Повістки про виклик у суд надсилаються учасникам справи, свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам, а повістки-повідомлення - учасникам справи з приводу вчинення процесуальних дій, у яких участь цих осіб не є обов’язковою.

3. Судовий виклик або судове повідомлення учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів здійснюється:

1) за наявності в особи електронного кабінету - шляхом надсилання повістки до її електронного кабінету;

{Пункт 1 частини третьої статті 124 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) за відсутності в особи електронного кабінету - шляхом надсилання повістки рекомендованою кореспонденцією (листом, телеграмою), кур’єром із зворотною розпискою за адресами, вказаними цими особами, або шляхом надсилання тексту повістки в порядку, визначеному статтею 129 цього Кодексу.

{Пункт 2 частини третьої статті 124 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. У разі ненадання учасниками справи інформації щодо їх поштової адреси судовий виклик або судове повідомлення надсилаються:

1) юридичним особам та фізичним особам - підприємцям - за адресою місцезнаходження (місця проживання), що зазначена в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

2) фізичним особам, які не мають статусу підприємців, - за адресою їх місця проживання чи місця перебування, зареєстрованою у встановленому законом порядку.

У разі відсутності учасників справи за такою адресою вважається, що судовий виклик або судове повідомлення вручено їм належним чином.

5. Якщо фізична особа, яка бере участь у справі, діє через представника і суд не вважає її особисту участь обов’язковою, він може направити повістку лише представнику.

Стаття 125. Зміст повістки

1. У повістці про виклик зазначаються:

1) найменування та адреса адміністративного суду;

2) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) фізичної особи, яку викликають до суду, або найменування органу, підприємства, установи, організації, представник яких викликається;

3) дата, час і місце судового засідання (підготовчого судового засідання);

4) назва і номер адміністративної справи;

5) в якому процесуальному статусі викликається ця особа (як позивач, відповідач, свідок тощо);

6) у разі необхідності - пропозиція учаснику справи подати всі раніше не подані докази;

7) обов’язок адресата повідомити про наявність поважних причин неможливості прибути до суду;

8) роз’яснення наслідків неприбуття до суду;

9) обов’язок особи, яка одержала повістку у зв’язку з відсутністю адресата, за першої можливості вручити її адресату.

2. У повістці-повідомленні зазначаються:

1) найменування та адреса адміністративного суду;

2) ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) особи або найменування органу, підприємства, установи, організації, яким адресується повістка;

3) дата, час і місце судового засідання або проведення окремої процесуальної дії;

4) назва і номер адміністративної справи;

5) в якому процесуальному статусі має право брати участь ця особа (як позивач, відповідач, свідок тощо) в судовому процесі;

6) обов’язок особи, яка одержала повістку у зв’язку з відсутністю адресата, негайно повідомити про неї адресата.

3. Якщо разом із повісткою надсилаються копії документів, у повістці вказується їх перелік і роз’яснюється право подати заперечення та докази на їх підтвердження.

Стаття 126. Вручення повістки

1. У разі відсутності в адресата електронного кабінету повістка вручається під розписку. Повістка може бути вручена безпосередньо в суді. Суд може за згодою учасника справи видати йому повістку для вручення іншій особі, яка викликається до суду.

{Частина перша статті 126 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Особа, яка вручає повістку, зобов’язана повернути до адміністративного суду розписку адресата про одержання повістки, яка приєднується до справи.

3. Повістка повинна бути вручена не пізніше ніж за п’ять днів до судового засідання, крім випадку, коли повістка вручається безпосередньо в суді.

Якщо для розгляду окремих категорій справ, заяв або клопотань учасників справи цим Кодексом встановлено строк розгляду менше десяти днів, повістка має бути вручена у строк, достатній для прибуття особи до суду для участі в судовому засіданні.

4. Вважається, що повістку вручено також у разі одержання її під розписку будь-яким повнолітнім членом сім’ї адресата, який проживає разом з ним. Особа, яка одержала повістку, зобов’язана негайно повідомити про неї адресата.

5. У разі тимчасової відсутності адресата особа, яка повинна вручити повістку, відмічає у повістці відомості про те, куди вибув адресат та коли передбачається його повернення за наявності таких даних.

6. Якщо учасник справи перебуває під вартою або відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешту, повістка та інші судові документи вручаються їй під розписку адміністрацією місця утримання особи, яка негайно надсилає розписку цієї особи до суду.

7. Особам, які проживають за межами України, повістки вручаються в порядку, встановленому міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, у разі відсутності таких - у порядку, встановленому статтями 85, 86 цього Кодексу.

8. Вважається, що повістку вручено юридичній особі, якщо вона доставлена за адресою, внесеною до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, або за адресою, яка зазначена її представником, і це підтверджується підписом відповідної службової особи.

9. Вважається, що повістку вручено посадовій чи службовій особі, яка є учасником судового процесу, якщо її доставлено за адресою місця служби цієї особи в порядку, встановленому частиною восьмою цієї статті.

10. Вручення повістки представнику учасника справи вважається також врученням повістки і цій особі.

11. Розписку про одержання повістки (повістку у разі неможливості вручити її адресату чи відмови адресата її одержати) належить негайно повернути до адміністративного суду. У разі повернення поштового відправлення із повісткою, яка не вручена адресату з незалежних від суду причин, вважається, що така повістка вручена належним чином.

Стаття 127. Час вручення повістки

1. Часом вручення повістки вважається:

1) день вручення судової повістки під розписку;

2) день отримання судом повідомлення про доставлення судової повістки до електронного кабінету особи;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстрована у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

2. Якщо повістку надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, повістка вважається врученою у робочий день, наступний за днем її відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про її доставлення.

{Текст статті 127 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 128. Наслідки відмови від одержання повістки

1. У разі відмови адресата від одержання повістки особа, яка її доставляє, робить відповідну відмітку на повістці, засвідчує її власним підписом і негайно повертає до адміністративного суду. Особа, яка відмовилася одержати повістку, вважається такою, що її повідомлено про дату, час і місце судового засідання.

Стаття 129. Виклик (повідомлення) шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою

1. За письмовою заявою учасника судового процесу, який не має електронного кабінету, текст повістки надсилається йому судом електронною поштою, факсимільним повідомленням, телефонограмою, текстовим повідомленням з використанням мобільного зв’язку на відповідну адресу електронної пошти, номер факсу, телефаксу, телефону, зазначені у відповідній письмовій заяві.

{Частина перша статті 129 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Учасник судового процесу повинен за допомогою електронної пошти (факсу, телефону) негайно підтвердити суду про отримання тексту повістки. Текст такого підтвердження роздруковується, а телефонне підтвердження записується відповідним працівником апарату суду, приєднується секретарем судового засідання до справи і вважається належним повідомленням учасника судового процесу про дату, час і місце судового розгляду. В такому випадку повістка вважається врученою учаснику судового процесу з моменту надходження до суду підтвердження про отримання тексту повістки.

3. Якщо протягом дня, наступного за днем надсилання тексту повістки, підтвердження від учасника судового процесу не надійшло, секретар судового засідання складає про це довідку, що приєднується до справи і підтверджує належне повідомлення учасника судового процесу про дату, час і місце судового розгляду. В такому випадку повістка вважається врученою з моменту складання секретарем судового засідання відповідної довідки.

4. Положення частин другої та третьої цієї статті не застосовуються, якщо направлення повістки здійснюється судом з використанням засобів мобільного зв'язку, які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику. В такому випадку повістка вважається врученою з моменту її доставки учаснику судового процесу.

Стаття 130. Виклик (повідомлення) відповідача, третіх осіб, свідків, місце проживання (перебування) яких невідоме

1. Відповідач, третя особа, свідок, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, викликається в суд через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання.

2. Порядок публікації оголошень на веб-порталі судової влади України визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина друга статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 131. Обов'язок повідомити про зміну адреси та причини неприбуття в судове засідання

1. Учасники судового процесу зобов'язані під час провадження у справі повідомляти суд про зміну місця проживання (перебування, знаходження), роботи, служби. У разі неповідомлення про зміну адреси повістка надсилається учасникам судового процесу, які не мають електронного кабінету, та за відсутності можливості сповістити їх за допомогою інших засобів зв'язку в порядку, визначеному статтею 129 цього Кодексу, за останньою відомою суду адресою і вважається врученою, навіть якщо відповідний учасник судового процесу за цією адресою більше не знаходиться або не проживає.

{Частина перша статті 131 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не можуть з поважних причин прибути до суду, зобов'язані завчасно повідомити про це суд.

3. Положення частини першої цієї статті застосовуються також у разі зміни адреси електронної пошти, номера факсу, телефаксу, телефону, які учасник судового процесу повідомив суду.

Глава 8. Судові витрати

Стаття 132. Види судових витрат

1. Судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи.

2. Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються законом.

3. До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати:

1) на професійну правничу допомогу;

2) сторін та їхніх представників, що пов’язані із прибуттям до суду;

3) пов’язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз;

4) пов’язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів;

5) пов’язані із вчиненням інших процесуальних дій або підготовкою до розгляду справи.

Стаття 133. Зменшення розміру судових витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення судових витрат

1. Суд, враховуючи майновий стан сторони, може своєю ухвалою зменшити розмір належних до оплати судових витрат чи звільнити від їх оплати повністю або частково, чи відстрочити або розстрочити сплату судових витрат на визначений строк.

2. Якщо у строк, встановлений судом, судові витрати не будуть оплачені, позовна заява залишається без розгляду або витрати розподіляються між сторонами відповідно до судового рішення у справі, якщо сплату судових витрат розстрочено або відстрочено до ухвалення судового рішення у справі.

Стаття 134. Витрати на професійну правничу допомогу

1. Витрати, пов’язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави.

2. За результатами розгляду справи витрати на правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом з іншими судовими витратами, за винятком витрат суб’єкта владних повноважень на правничу допомогу адвоката.

3. Для цілей розподілу судових витрат:

1) розмір витрат на правничу допомогу адвоката, в тому числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу правничу допомогу, пов’язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката визначаються згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою;

2) розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат.

4. Для визначення розміру витрат на правничу допомогу та з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги.

5. Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із:

1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг);

2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг);

3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;

4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

6. У разі недотримання вимог частини п’ятої цієї статті суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на правничу допомогу, які підлягають розподілу між сторонами.

7. Обов’язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами.

Стаття 135. Витрати сторін та їхніх представників, що пов’язані із прибуттям до суду

1. Витрати, пов’язані з переїздом до іншого населеного пункту сторін та їхніх представників, а також найманням житла, несуть сторони.

2. Стороні, на користь якої ухвалено судове рішення і яка не є суб’єктом владних повноважень, та її законному представнику сплачується іншою стороною компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять. Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно до розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати.

3. Граничний розмір компенсації за судовим рішенням витрат сторін та їхніх законних представників, що пов’язані із прибуттям до суду, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 136. Попередня оплата судових витрат

1. Суд може зобов’язати учасника справи, який заявив клопотання про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів за їх місцезнаходженням, попередньо (авансом) оплатити витрати, пов’язані з відповідною процесуальною дією.

Якщо клопотання заявили декілька учасників справи, необхідну грошову суму авансом в рівних частках сплачують відповідні учасники справи, а у випадках, коли відповідна процесуальна дія здійснюється з ініціативи суду - учасником (учасниками) справи, на якого (яких) суд поклав відповідний обов’язок.

2. У разі несплати у визначений судом строк відповідних сум авансом суд вправі відхилити клопотання про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів за їх місцезнаходженням та ухвалити рішення на підставі інших поданих учасниками справи доказів або скасувати раніше постановлену ухвалу про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів за їх місцезнаходженням.

3. Суд, який розглядає справу по суті, може перерозподілити зазначені у цій статті витрати, оплачені учасником справи попередньо (авансом), відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом.

Стаття 137. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз

1. Свідку у зв'язку з викликом до суду відшкодовуються витрати, що пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту та наймом житла, а також виплачується компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять.

2. Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно до розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати.

3. Спеціаліст, перекладач, експерт отримують винагороду за виконані роботи (надані послуги), пов'язані із справою, якщо це не входить до їхніх службових обов'язків.

4. У випадках, коли сума витрат на оплату робіт (послуг) спеціаліста, перекладача, експерта або проведення експертизи повністю не була сплачена учасниками справи попередньо (авансом), суд стягує ці суми на користь спеціаліста, перекладача, експерта чи експертної установи зі сторони, визначеної судом відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом.

5. Розмір витрат на підготовку експертного висновку на замовлення сторони, проведення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача чи експерта встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів.

6. Розмір витрат на оплату робіт (послуг) залученого стороною спеціаліста, перекладача чи експерта має бути співмірним із складністю відповідної роботи (послуг), її обсягом та часом, витраченим ним на виконання робіт (надання послуг).

7. У разі недотримання вимог щодо співмірності витрат суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на оплату робіт (послуг) спеціаліста, перекладача чи експерта, які підлягають розподілу між сторонами.

8. Обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат, які підлягають розподілу між сторонами.

Стаття 138. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів, вчиненням інших процесуальних дій, підготовкою справи до розгляду

1. Розмір витрат, пов'язаних з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших процесуальних дій або підготовкою справи до розгляду, встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів.

2. Особа, яка не є учасником судового процесу, має право вимагати виплати грошової компенсації своїх витрат, пов'язаних із наданням доказу на вимогу суду, вчиненням інших процесуальних дій.

3. У випадках, коли сума витрат особи, яка не є учасником судового процесу, повністю не була сплачена учасниками справи попередньо (авансом), суд стягує ці суми на користь такої особи зі сторони, визначеної судом відповідно до правил про розподіл судових витрат, встановлених цим Кодексом.

4. Граничний розмір компенсації витрат, пов’язаних з проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 139. Розподіл судових витрат

1. При задоволенні позову сторони, яка не є суб’єктом владних повноважень, всі судові витрати, які підлягають відшкодуванню або оплаті відповідно до положень цього Кодексу, стягуються за рахунок бюджетних асигнувань суб’єкта владних повноважень, що виступав відповідачем у справі, або якщо відповідачем у справі виступала його посадова чи службова особа.

В адміністративних справах щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років", якщо судове рішення ухвалено на користь сторони, яка не є суб’єктом владних повноважень, усі судові витрати, що підлягають відшкодуванню або оплаті відповідно до положень цього Кодексу, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету.

{Частину першу статті 139 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

2. При задоволенні позову суб’єкта владних повноважень з відповідача стягуються виключно судові витрати суб’єкта владних повноважень, пов’язані із залученням свідків та проведенням експертиз.

3. При частковому задоволенні позову судові витрати покладаються на обидві сторони пропорційно до розміру задоволених позовних вимог. При цьому суд не включає до складу судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами, витрати суб’єкта владних повноважень на правничу допомогу адвоката та сплату судового збору.

4. При частковому задоволенні позову, у випадку покладення судових витрат на обидві сторони пропорційно до розміру задоволених позовних вимог, суд може зобов’язати сторону, на яку покладено більшу суму судових витрат, сплатити різницю іншій стороні. У такому випадку сторони звільняються від обов’язку сплачувати одна одній іншу частину судових витрат.

5. У разі відмови у задоволенні вимог позивача, звільненого від сплати судових витрат, або залишення позовної заяви без розгляду чи закриття провадження у справі, судові витрати, понесені відповідачем, компенсуються за рахунок коштів, передбачених Державним бюджетом України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Якщо сторону, на користь якої ухвалено рішення, звільнено від сплати судових витрат, з іншої сторони стягуються судові витрати на користь осіб, що їх понесли, пропорційно до задоволеної чи відхиленої частини вимог, а інша частина компенсується за рахунок коштів, передбачених Державним бюджетом України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Якщо обидві сторони звільнені від сплати судових витрат, вони компенсуються за рахунок держави у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

6. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не повертаючи адміністративної справи на новий розгляд, змінить судове рішення або ухвалить нове, він відповідно змінює розподіл судових витрат.

7. Розмір витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв’язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо).

Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п’яти днів після ухвалення рішення суду за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву.

За відсутності відповідної заяви або неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду.

8. У випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору.

9. При вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує:

1) чи пов’язані ці витрати з розглядом справи;

2) чи є розмір таких витрат обґрунтованим та пропорційним до предмета спору, значення справи для сторін, в тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес;

3) поведінку сторони під час розгляду справи, що призвела до затягування розгляду справи, зокрема, подання стороною явно необґрунтованих заяв і клопотань, безпідставне твердження або заперечення стороною певних обставин, які мають значення для справи, тощо;

4) дії сторони щодо досудового вирішення спору (у випадках, коли відповідно до закону досудове вирішення спору є обов’язковим) та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялись.

10. У разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду внаслідок необґрунтованих дій позивача відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов’язаних з розглядом справи.

11. Судові витрати третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, стягуються на її користь зі сторони, визначеної відповідно до вимог цієї статті, залежно від того, заперечувала чи підтримувала така особа заявлені позовні вимоги.

Стаття 140. Розподіл витрат у разі відмови позивача від позову

1. У разі відмови позивача від позову понесені ним витрати відповідачем не відшкодовуються, а витрати відповідача за його заявою стягуються із позивача, крім випадків, коли позивач звільнений від сплати судових витрат. Однак якщо позивач відмовився від позову внаслідок задоволення його відповідачем після подання позовної заяви, то суд за заявою позивача присуджує всі понесені ним у справі витрати із відповідача.

Стаття 141. Судові витрати, пов’язані з примиренням сторін

1. Якщо спір вирішується шляхом примирення і сторони не дійшли згоди щодо розподілу судових витрат, то кожна сторона у справі несе половину судових витрат.

Стаття 142. Повернення судового збору

1. У разі вирішення справи шляхом примирення, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення позивачу п’ятдесяти відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову.

2. У разі вирішення справи шляхом примирення, відмови від позову, визнання позову відповідачем на стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку суд у відповідній ухвалі у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення скаржнику (заявнику) п’ятдесяти відсотків судового збору, сплаченого ним при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

Стаття 143. Рішення щодо судових витрат

1. Суд вирішує питання щодо судових витрат у рішенні, постанові або ухвалі.

2. Учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі можуть оскаржити судове рішення щодо судових витрат, якщо це стосується їхніх інтересів.

3. Якщо сторона з поважних причин не може до закінчення судових дебатів у справі подати докази, що підтверджують розмір понесених нею судових витрат, суд за заявою такої сторони, поданою до закінчення судових дебатів у справі, може вирішити питання про судові витрати після ухвалення рішення по суті позовних вимог.

4. Для вирішення питання про судові витрати суд призначає судове засідання, яке проводиться не пізніше п’ятнадцяти днів з дня ухвалення рішення по суті позовних вимог.

5. У випадку, передбаченому частиною третьою цієї статті, суд виносить додаткове рішення в порядку, визначеному статтею 252 цього Кодексу.

6. У випадку постановлення ухвали про закриття провадження у справі, залишення позову без розгляду або ухвалення рішення про задоволення позову у зв’язку з його визнанням суд вирішує питання про розподіл судових витрат не пізніше десяти днів з дня ухвалення відповідного судового рішення, за умови подання учасником справи відповідної заяви і доказів, які підтверджують розмір судових витрат.

Глава 9. Заходи процесуального примусу

Стаття 144. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу

1. Заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов’язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства.

2. Заходи процесуального примусу застосовуються судом, як правило, негайно після вчинення порушення.

3. Про застосування заходів процесуального примусу суд постановляє ухвалу.

Стаття 145. Види заходів процесуального примусу

1. Заходами процесуального примусу є:

1) попередження;

2) видалення із залу судового засідання;

3) тимчасове вилучення доказів для дослідження судом;

4) привід;

5) штраф.

2. До однієї особи не може бути застосовано кілька заходів процесуального примусу за одне й те саме порушення.

3. Застосування до особи заходів процесуального примусу не звільняє її від виконання обов’язків, встановлених цим Кодексом.

Стаття 146. Попередження і видалення із залу судового засідання

1. До учасників судового процесу та інших осіб, присутніх у судовому засіданні, за порушення порядку під час судового засідання або невиконання ними розпоряджень судді (головуючого судді) застосовується попередження, а в разі повторного вчинення таких дій - видалення із залу судового засідання.

2. У разі повторного вчинення перекладачем, спеціалістом дій, визначених у частині першій цієї статті, суд оголошує перерву і надає час для заміни перекладача, спеціаліста.

Стаття 147. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом

1. У разі неподання без поважних причин письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, або неповідомлення причин їх неподання суд може постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів державним виконавцем для дослідження судом.

2. В ухвалі про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом зазначаються:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, в якої знаходиться доказ, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності);

{Пункт 1 частини другої статті 147 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) назва або опис письмового, речового чи електронного доказу;

3) підстави проведення його тимчасового вилучення;

4) кому доручається вилучення.

3. Ухвала про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом є виконавчим документом, підлягає негайному виконанню та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

Стаття 148. Привід

1. До належно викликаних особи, особисту участь якої визнано судом обов’язковою, свідка, які без поважних причин не прибули у судове засідання або не повідомили причини неприбуття, може бути застосовано привід до суду через органи Національної поліції України з відшкодуванням у дохід держави витрат на його здійснення.

2. Привід до суду не застосовується до малолітніх та неповнолітніх осіб, вагітних жінок, осіб з інвалідністю першої і другої груп, жінок, які доглядають дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю, а також осіб, які згідно із цим Кодексом не можуть бути допитані як свідки.

{Частина друга статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

3. Про привід суд постановляє ухвалу, в якій зазначає ім’я фізичної особи, яка підлягає приводу, місце проживання (перебування), роботи, служби чи навчання, підстави застосування приводу, коли і куди ця особа повинна бути доставлена, кому доручається здійснення приводу.

4. Ухвала про привід до суду передається для виконання до органу Національної поліції України за місцем провадження у справі або за місцем проживання (перебування), роботи, служби чи навчання особи, яку належить привести.

5. Ухвала про привід до суду оголошується учаснику судового процесу, до якого застосовується привід, особою, яка її виконує.

6. У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про привід до суду, через керівника органу Національної поліції України негайно повертає її суду з письмовим поясненням причин невиконання.

Стаття 149. Штраф

1. Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід Державного бюджету України з відповідної особи штрафу у сумі від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках:

1) невиконання процесуальних обов’язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу;

2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству;

3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин суб’єктом владних повноважень;

4) використання під час процедури врегулювання спору за участю судді портативних, аудіотехнічних пристроїв, а також здійснення фото- і кінозйомки, відео-, звукозапису.

2. Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід Державного бюджету України з відповідної особи штрафу у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках:

1) повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов’язків;

2) неодноразового зловживання процесуальними правами;

3) повторного чи систематичного неподання витребуваних судом доказів без поважних причин або без їх повідомлення;

4) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів.

3. У випадку невиконання процесуальних обов’язків, зловживання процесуальними правами представником учасника справи суд з урахуванням конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника.

4. Ухвалу про стягнення штрафу може бути оскаржено в апеляційному порядку до суду вищої інстанції. Оскарження такої ухвали не перешкоджає розгляду справи. Постанова суду апеляційної інстанції за результатами перегляду ухвали про накладення штрафу є остаточною і оскарженню не підлягає.

Ухвала Верховного Суду про стягнення штрафу оскарженню не підлягає.

5. Ухвала про стягнення штрафу є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Стягувачем за таким виконавчим документом є Державна судова адміністрація України.

6. Суд може скасувати постановлену ним ухвалу про стягнення штрафу, якщо особа, щодо якої її постановлено, виправила допущене порушення та (або) надала докази поважності причин невиконання відповідних вимог суду чи своїх процесуальних обов’язків.

Глава 10. Забезпечення позову

Стаття 150. Підстави забезпечення позову

1. Суд за заявою учасника справи або з власної ініціативи має право вжити визначені цією статтею заходи забезпечення позову.

2. Забезпечення позову допускається як до пред’явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо:

1) невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду; або

2) очевидними є ознаки протиправності рішення, дії чи бездіяльності суб’єкта владних повноважень, та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням, дією або бездіяльністю.

3. Ухвалу про забезпечення позову постановляє суд першої інстанції, а якщо розпочато апеляційне провадження, то таку ухвалу може постановити суд апеляційної інстанції.

4. Подання позову, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень, якщо суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову.

Стаття 151. Види забезпечення позову

1. Позов може бути забезпечено:

1) зупиненням дії індивідуального акта або нормативно-правового акта;

2) забороною відповідачу вчиняти певні дії;

{Пункт 3 частини першої статті 151 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4) забороною іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору;

5) зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку.

2. Суд може застосувати кілька заходів забезпечення позову. Заходи забезпечення позову мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами. Суд також повинен враховувати співвідношення прав (інтересу), про захист яких просить заявник, із наслідками вжиття заходів забезпечення позову для заінтересованих осіб.

3. Не допускається забезпечення позову шляхом:

1) зупинення актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, та встановлення для них заборони або обов'язку вчиняти певні дії;

{Пункт 1 частини третьої статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2) зупинення рішень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо призначення уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та щодо здійснення тимчасової адміністрації або ліквідації банку, встановлення заборони або обов'язку вчиняти певні дії, обов'язку утримуватися від вчинення певних дій уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, його посадовим особам при здійсненні тимчасової адміністрації або ліквідації банку, а також іншим особам під час реалізації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб майна банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, та банку, що ліквідується відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб";

{Пункт 2 частини третьої статті 151 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

3) зупинення рішень уповноваженого центрального органу з питань цивільної авіації щодо призупинення дії або анулювання сертифікатів, схвалень, допусків;

4) зупинення рішень Національного банку України, актів Національного банку України, а також встановлення для Національного банку України, його посадових та

службових осіб заборони або обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій;

{Пункт 4 частини третьої статті 151 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

5) зупинення дії рішення суб’єкта владних повноважень, яке не є предметом оскарження в адміністративній справі, або встановлення заборони або обов’язку вчиняти дії, що випливають з такого рішення;

6) зупинення рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, щодо встановлення державних регульованих цін (тарифів) на ринку електричної енергії та природного газу, затвердження методик (порядків) їх встановлення (формування, розрахунку);

{Частину третю статті 151 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 394-IX від 19.12.2019}

7) зупинення рішення Конкурсної комісії з добору кандидатів на посади членів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, встановлення заборони Кабінету Міністрів України призначати на посаду члена (членів) Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, відповідно до Закону України "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг";

{Частину третю статті 151 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 394-IX від 19.12.2019}

8) зупинення дії індивідуальних актів Міністерства фінансів України, прийнятих на виконання рішень Кабінету Міністрів України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку, а також встановлення для Міністерства фінансів України, його посадових та службових осіб заборони або обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій, що випливають з такого індивідуального акта;

{Частину третю статті 151 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

9) зупинення дії індивідуальних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, прийнятих у процесі виведення неплатоспроможного банку з ринку, а також встановлення для Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, її посадових та службових осіб заборони або обов’язку вчиняти певні дії, обов’язку утримуватися від вчинення певних дій, що випливають з такого індивідуального акта;

{Частину третю статті 151 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

10) зупинення наказу або розпорядження командира (начальника), відданого військовослужбовцю в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.

{Частину третю статті 151 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 2359-IX від 08.07.2022}

4. Заходи забезпечення позову, які застосовує суд, не можуть зупиняти, унеможливлювати або в інший спосіб порушувати безперервність процесу призначення, підготовки і проведення виборів, всеукраїнського референдуму.

{Частина четверта статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

5. Зупинення дії нормативно-правового акта як захід забезпечення позову допускається лише у разі очевидних ознак протиправності такого акта та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду з позовом щодо такого акта.

6. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави (державного органу), територіальної громади (органу місцевого самоврядування) або за участю призначеного державним органом суб’єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру.

{Статтю 151 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

7. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у процедуру проведення добору кандидатів на посаду судді, конкурсу на посаду судді чи призначення на посаду судді відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

{Статтю 151 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3511-IX від 09.12.2023}

Стаття 152. Зміст і форма заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову подається в письмовій формі і повинна містити:

1) найменування суду;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини першої статті 152 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) предмет позову та обґрунтування необхідності забезпечення позову;

4) захід забезпечення позову, який належить застосувати, з обґрунтуванням його необхідності;

5) інші відомості, потрібні для забезпечення позову.

2. Якщо заява про забезпечення позову подається до відкриття провадження у справі, в такій заяві додатково зазначаються повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших осіб, які можуть отримати статус учасника справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, а також відомі заявнику реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти.

{Частина друга статті 152 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. У заяві можуть бути зазначені кілька заходів забезпечення позову, що мають бути вжиті судом, із обґрунтуванням доцільності вжиття кожного з цих заходів.

4. До заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі.

Стаття 153. Порядок подання заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову подається:

1) до подання позовної заяви - до суду, до якого має бути подано позов за правилами підсудності, встановленими цим Кодексом;

2) одночасно з пред’явленням позову - до суду, до якого подається позов за правилами підсудності, встановленими цим Кодексом;

3) після відкриття провадження у справі - до суду, у провадженні якого перебуває справа.

2. У разі подання заяви про забезпечення позову до подання позовної заяви заявник повинен подати відповідну позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову.

Стаття 154. Порядок розгляду заяви про забезпечення позову

1. Заява про забезпечення позову розглядається судом, у провадженні якого перебуває справа або до якого має бути поданий позов, не пізніше двох днів з дня її надходження, без повідомлення учасників справи.

2. Суд, розглядаючи заяву про забезпечення позову, може викликати особу, яка подала заяву про забезпечення позову, для надання пояснень або додаткових доказів, що підтверджують необхідність забезпечення позову.

3. У виняткових випадках, коли наданих заявником пояснень та доказів недостатньо для розгляду заяви про забезпечення позову, суд може призначити її розгляд у судовому засіданні з повідомленням заінтересованих сторін у встановлений судом строк.

4. Залежно від обставин справи суд може забезпечити позов повністю або частково.

5. Про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову суд постановляє ухвалу.

6. В ухвалі про забезпечення позову суд зазначає вид забезпечення позову та підстави його обрання. Суд може також зазначити порядок виконання ухвали про забезпечення позову.

7. Суд, встановивши, що заяву про забезпечення позову подано без додержання вимог статті 152 цього Кодексу або подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, повертає її заявнику без розгляду, про що постановляє ухвалу.

{Частина сьома статті 154 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Ухвалу про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову може бути оскаржено. Оскарження ухвали про забезпечення позову не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає подальшому розгляду справи.

9. Оскарження ухвали про скасування забезпечення позову або про заміну одного заходу забезпечення позову іншим зупиняє виконання цієї ухвали.

Стаття 155. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим

1. За клопотанням учасника справи суд може допустити заміну одного заходу забезпечення позову іншим.

2. Питання про заміну одного заходу забезпечення іншим вирішується судом в судовому засіданні наступного дня після надходження до суду відповідного клопотання.

{Частина друга статті 155 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. За наслідками розгляду клопотання про заміну одного заходу забезпечення позову іншим постановляється ухвала.

4. Примірник ухвали про заміну одного заходу забезпечення позову іншим невідкладно після набрання такою ухвалою законної сили надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також, залежно від виду вжитих заходів, направляється судом для негайного виконання державним та іншим органам для вжиття відповідних заходів.

Стаття 156. Виконання ухвали про забезпечення позову

1. Ухвала суду про забезпечення позову має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Така ухвала підлягає негайному виконанню з дня її постановлення незалежно від її оскарження і відкриття виконавчого провадження.

2. Примірник ухвали про забезпечення позову негайно надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також, залежно від виду вжитих заходів, направляється судом для негайного виконання державним та іншим органам для вжиття відповідних заходів.

3. Особи, винні в невиконанні ухвали про забезпечення позову, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 157. Скасування заходів забезпечення позову

1. Суд може скасувати заходи забезпечення позову з власної ініціативи або за вмотивованим клопотанням учасника справи.

2. Клопотання про скасування заходів забезпечення позову розглядається в судовому засіданні не пізніше п’яти днів з дня надходження його до суду.

3. За результатами розгляду клопотання про скасування заходів забезпечення позову, вжитих судом, постановляється ухвала.

4. Ухвала про скасування заходів забезпечення позову або про відмову у скасуванні забезпечення позову може бути оскаржена.

5. Відмова у скасуванні забезпечення позову не перешкоджає повторному зверненню з таким самим клопотанням при появі нових обставин, що обґрунтовують необхідність скасування забезпечення позову.

6. У випадку залишення позову без розгляду, закриття провадження у справі або у випадку ухвалення рішення щодо відмови у задоволенні позову заходи забезпечення позову зберігають свою дію до набрання законної сили відповідним судовим рішенням.

7. Примірник ухвали про скасування заходів забезпечення позову невідкладно після набрання такою ухвалою законної сили надсилається заявнику, всім особам, яких стосуються заходи забезпечення позову і яких суд може ідентифікувати, а також державним та іншим органам, які повинні були та (або) виконували ухвалу про забезпечення позову, для здійснення ними відповідних дій щодо скасування заходів забезпечення позову.

8. Заходи забезпечення позову, вжиті судом до подання позову, скасовуються судом також у разі:

1) неподання заявником відповідної позовної заяви згідно з вимогами частини другої статті 153 цього Кодексу;

2) повернення позовної заяви;

3) відмови у відкритті провадження у справі.

Стаття 158. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову

1. У випадку залишення позову без розгляду, а також закриття провадження у справі з підстав, визначених пунктами 2 та 4 частини першої статті 238 цього Кодексу, або у випадку ухвалення рішення суду щодо повної або часткової відмови у задоволенні позову відповідач або інша особа, чиї права або охоронювані законом інтереси порушені внаслідок вжиття заходів забезпечення позову, має право на відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову, за рахунок особи, за заявою якої такі заходи забезпечення позову вживалися.

2. Положення цієї статті не застосовуються щодо відповідача або іншої особи, чиї права або охоронювані законом інтереси порушені внаслідок вжиття заходів забезпечення позову, які є суб’єктом владних повноважень.

Розділ II
ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 1. Письмові заяви учасників справи

§ 1. Заяви по суті справи

Стаття 159. Види та зміст заяв по суті справи

1. При розгляді справи судом за правилами загального позовного провадження учасники справи викладають письмово свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення та міркування щодо предмета спору виключно у заявах по суті справи, визначених цим Кодексом.

2. Заявами по суті справи є: позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

3. Підстави, час та черговість подання заяв по суті справи визначаються цим Кодексом або судом у визначених цим Кодексом випадках.

4. Подання заяв по суті справи є правом учасників справи. Неподання суб’єктом владних повноважень відзиву на позов без поважних причин може бути кваліфіковано судом як визнання позову.

5. Суд може дозволити учаснику справи подати додаткові пояснення щодо окремого питання, яке виникло при розгляді справи, якщо визнає це необхідним.

Стаття 160. Позовна заява

1. У позовній заяві позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування.

2. Позовна заява подається в письмовій формі позивачем або особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

3. Позовна заява може бути складена шляхом заповнення бланка позову, наданого судом.

4. На прохання позивача службовцем апарату адміністративного суду може бути надана допомога в оформленні позовної заяви.

5. В позовній заяві зазначаються:

1) найменування суду першої інстанції, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України (якщо такі відомості відомі позивачу), відомі номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 160 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) зазначення ціни позову, обґрунтований розрахунок суми, що стягується, - якщо у позовній заяві містяться вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної оскаржуваним рішенням, діями, бездіяльністю суб’єкта владних повноважень;

4) зміст позовних вимог і виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги, а в разі подання позову до декількох відповідачів - зміст позовних вимог щодо кожного з відповідачів;

5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини;

6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору - у випадку, якщо законом встановлений обов’язковий досудовий порядок урегулювання спору;

7) відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову до подання позовної заяви, якщо такі здійснювалися;

8) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви; зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із позовною заявою (за наявності), зазначення щодо наявності у позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до заяви;

9) у справах щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності суб’єкта владних повноважень - обґрунтування порушення оскаржуваними рішеннями, діями чи бездіяльністю прав, свобод, інтересів позивача;

10) у справах щодо оскарження нормативно-правових актів - відомості про застосування оскаржуваного нормативно-правового акта до позивача або належність позивача до суб’єктів правовідносин, у яких застосовується або буде застосовано цей акт;

11) власне письмове підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав.

6. Якщо позовна заява подається представником, то у ній додатково зазначаються відомості, визначені у пункті 2 частини п’ятої цієї статті стосовно представника.

7. У разі пред’явлення позову особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, в заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення.

8. Якщо позовна заява подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення позивача від сплати судового збору.

9. У позовній заяві можуть бути вказані й інші відомості, необхідні для правильного вирішення спору.

Стаття 161. Документи, що додаються до позовної заяви

1. До позовної заяви додаються її копії, а також копії доданих до позовної заяви документів відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, визначених частиною другою цієї статті.

2. У разі подання позовної заяви та доданих до неї документів в електронній формі через електронний кабінет до позовної заяви додаються докази надсилання її копії та копій доданих документів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу.

Суб’єкт владних повноважень при поданні адміністративного позову в паперовій формі зобов’язаний додати до позовної заяви доказ надіслання листом з описом вкладення іншим учасникам справи копій позовної заяви та доданих до неї документів. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу.

У разі подання до суду суб’єктом владних повноважень позову про заборону політичної партії направлення копії позовної заяви та копій доданих до неї документів здійснюється відповідно до абзацу другого частини третьої статті 289[3] цього Кодексу.

{Частина друга статті 161 із змінами, внесеними згідно ззгідно із Законами № 1416-IX від 27.04.2021, № 2243-IX від 03.05.2022; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. До позовної заяви додається документ про сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

4. Позивач зобов’язаний додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги (якщо подаються письмові чи електронні докази - позивач може додати до позовної заяви копії відповідних доказів).

5. У разі необхідності до позовної заяви додаються клопотання та заяви позивача про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, участь у судовому засіданні щодо розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, звільнення (відстрочення, розстрочення, зменшення) від сплати судового збору, про призначення експертизи, витребування доказів, про забезпечення надання безоплатної правничої допомоги, якщо відповідний орган відмовив у її наданні, тощо.

6. У разі пропуску строку звернення до адміністративного суду позивач зобов’язаний додати до позову заяву про поновлення цього строку та докази поважності причин його пропуску.

7. До заяви про визнання індивідуального акта протиправним чи адміністративного договору недійсним додається також оригінал або копія оспорюваного акта чи договору або засвідчений витяг з нього, а у разі відсутності акта чи договору у позивача - клопотання про його витребування.

Стаття 162. Відзив на позовну заяву (відзив)

1. У відзиві відповідач викладає заперечення проти позову.

2. Відзив повинен містити:

1) найменування (ім’я) позивача і номер справи;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) відповідача, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце

проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), поштовий індекс, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 162 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) у разі повного або часткового визнання позовних вимог - вимоги, які визнаються відповідачем;

4) обставини, які визнаються відповідачем;

5) заперечення (за наявності) щодо наведених позивачем обставин та правових підстав позову, з якими відповідач не погоджується, із посиланням на відповідні докази та норми права;

6) перелік документів та інших доказів, що додаються до відзиву, та зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із відзивом, із зазначенням причин їх неподання.

3. Копія відзиву та доданих до нього документів повинна бути надіслана (надана) іншим учасникам справи одночасно з надісланням (наданням) відзиву до суду.

4. До відзиву додаються:

1) докази, які підтверджують обставини, на яких ґрунтуються заперечення відповідача, якщо такі докази не надані позивачем;

2) документи, що підтверджують надіслання (надання) відзиву і доданих до нього доказів іншим учасникам справи.

5. Відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим п’ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі. Суд має встановити такий строк подання відзиву, який дасть змогу відповідачу підготувати його та відповідні докази, а іншим учасникам справи - отримати відзив до початку першого підготовчого засідання у справі.

6. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд вирішує справу за наявними матеріалами.

7. Суд має право вирішити справу за наявними матеріалами також у разі, якщо відзив подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його і не навела поважних причин невиконання такого обов’язку.

{Статтю 162 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 163. Відповідь на відзив

1. У відповіді на відзив позивач викладає свої пояснення, міркування та аргументи щодо наведених відповідачем у відзиві заперечень та мотиви їх визнання або відхилення.

2. До відповіді на відзив застосовуються правила, встановлені частинами другою - четвертою статті 162 цього Кодексу.

3. Відповідь на відзив подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання відповіді на відзив, який дасть змогу позивачу підготувати свої пояснення, міркування та аргументи та відповідні докази, іншим учасникам справи - отримати відповідь на відзив завчасно до початку розгляду справи по суті, а відповідачу - надати учасникам справи заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Стаття 164. Заперечення

1. У запереченні відповідач викладає свої пояснення, міркування та аргументи щодо наведених позивачем у відповіді на відзив пояснень, міркувань та аргументів і мотиви їх визнання або відхилення.

2. До заперечення застосовуються правила, встановлені частинами другою - четвертою статті 162 цього Кодексу.

3. Заперечення подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання заперечення, який дасть змогу іншим учасниками справи отримати заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Стаття 165. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву

1. У поясненнях третьої особи щодо позову або відзиву третя особа, що не заявляє самостійних вимог на предмет спору, викладає свої аргументи і міркування на підтримку або заперечення проти позову.

2. До пояснень третьої особи застосовуються правила, встановлені частинами другою - четвертою,сьомою статті 162 цього Кодексу.

{Частина друга статті 165 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Пояснення третьої особи подаються в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк, який дасть змогу третій особі підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази і надати пояснення до позову або відзиву, а іншим учасникам справи - відповідь на такі пояснення завчасно до початку розгляду справи по суті.

§ 2. Заяви з процесуальних питань

Стаття 166. Заяви, клопотання і заперечення

1. При розгляді справи судом учасники справи викладають свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення, міркування тощо щодо процесуальних питань у заявах та клопотаннях, а також запереченнях проти заяв і клопотань.

2. Заяви, клопотання і заперечення подаються в письмовій або усній формі. У випадках, визначених цим Кодексом, заяви і клопотання подаються тільки в письмовій формі.

3. Заяви, клопотання і заперечення подаються та розглядаються в порядку, встановленому цим Кодексом. У випадках, коли цим Кодексом такий порядок не встановлений, він встановлюється судом.

Стаття 167. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення

1. Будь-яка письмова заява, клопотання, заперечення повинні містити:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає заяву чи клопотання або заперечення проти них, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 1 частини першої статті 167 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) найменування суду, до якого вона подається;

3) номер справи, прізвище та ініціали судді (суддів), якщо заява (клопотання, заперечення) подається після постановлення ухвали про відкриття провадження у справі;

4) зміст питання, яке має бути розглянуто судом, та прохання заявника;

5) підстави заяви (клопотання, заперечення);

6) перелік документів та інших доказів (за наявності), що додаються до заяви (клопотання, заперечення);

7) інші відомості, які вимагаються цим Кодексом.

Вимога вказати в заяві по суті справи, скарзі, заяві, клопотанні або запереченні ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стосується лише юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України. Іноземна юридична особа подає документ, що є доказом її правосуб’єктності за відповідним законом іноземної держави (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

До заяви, скарги, клопотання чи заперечення, які подаються на стадії виконання судового рішення, в тому числі в процесі здійснення судового контролю за виконанням судових рішень, додаються докази їх надіслання (надання) іншим учасникам справи (провадження).

{Частину першу статті 167 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Якщо заяву (клопотання, заперечення) подано без додержання вимог частини першої цієї статті і ці недоліки не дають можливості її розглянути, або якщо вона є очевидно безпідставною та необґрунтованою, суд повертає таку заяву (клопотання, заперечення) заявнику без розгляду.

Суд повертає письмову заяву (клопотання, заперечення) її заявнику без розгляду також у разі, якщо її подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину другу статті 167 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Глава 2. Відкриття провадження у справі

Стаття 168. Пред'явлення позову

1. Позов пред'являється шляхом подання позовної заяви в суд першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше наступного дня передається судді.

2. Позивач має право в позовній заяві заявити клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, якщо такий розгляд допускається цим Кодексом.

Стаття 169. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви

1. Суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, встановлених статтями 160, 161 цього Кодексу, протягом п'яти днів з дня подання позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

Суд постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху також у разі, якщо позовну заяву подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

{Частину першу статті 169 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку господарського чи цивільного судочинства, суд перевіряє наявність підстав для залишення позовної заяви без руху відповідно до вимог адміністративного процесуального закону, чинного на дату подання позовної заяви.

{Частину першу статті 169 доповнено абзацом згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. В ухвалі про залишення позовної заяви без руху зазначаються недоліки позовної заяви, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати десяти днів з дня вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху. Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави несплати судового збору у встановленому законом розмірі, суд в такій ухвалі повинен зазначити точну суму судового збору, яку необхідно сплатити (доплатити).

Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави, визначеної абзацом другим частини першої цієї статті, суд у такій ухвалі зазначає про обов'язок такої особи зареєструвати електронний кабінет відповідно до статті 18 цього Кодексу.

{Частину другу статті 169 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до адміністративного суду та приймається до розгляду, про що суд постановляє ухвалу в порядку, встановленому статтею 171 цього Кодексу.

4. Позовна заява повертається позивачеві, якщо:

1) позивач не усунув недоліки позовної заяви, яку залишено без руху, у встановлений судом строк;

2) позивач до відкриття провадження в адміністративній справі подав заяву про її відкликання;

3) позов подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

4) позивач не надав доказів звернення до відповідача для досудового врегулювання спору у випадках, в яких законом визначено обов'язковість досудового врегулювання, або на момент звернення позивача із позовом не сплив визначений законом строк для досудового врегулювання спору;

{Пункт 4 частини четвертої статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

5) позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

6) порушено правила об'єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень статті 172 цього Кодексу);

7) відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;

8) якщо позовну заяву із вимогою стягнення грошових коштів, яка ґрунтується на підставі рішення суб'єкта владних повноважень, подано суб'єктом владних повноважень до закінчення строку, визначеного частиною другою статті 122 цього Кодексу;

{Пункт 8 частини четвертої статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

9) у випадках, передбачених частиною другою статті 123 цього Кодексу.

5. Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи без розгляду не пізніше п'яти днів з дня її надходження або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

6. Про повернення позовної заяви суд постановляє ухвалу. Копія ухвали про залишення позовної заяви без руху або про повернення позовної заяви надсилається особі, яка подала позовну заяву, не пізніше наступного дня після її постановлення. Копія позовної заяви залишається в суді.

7. Ухвалу про повернення позовної заяви може бути оскаржено. У разі скасування ухвали про повернення позовної заяви за результатами її перегляду та направлення справи для продовження розгляду суд не має права повторно повертати позовну заяву.

8. Повернення позовної заяви не позбавляє права повторного звернення до адміністративного суду в порядку, встановленому законом.

9. У разі повернення позовної заяви з підстави, визначеної пунктом 5 частини четвертої цієї статті, судовий збір, сплачений за подання позову, не повертається.

10. Заяви, скарги, клопотання, визначені цим Кодексом, за подання яких передбачено сплату судового збору, залишаються судом без руху також у випадку, якщо на момент відкриття провадження за відповідною заявою, скаргою, клопотанням суд виявить, що відповідна сума судового збору не зарахована до спеціального фонду Державного бюджету України. Правила цієї частини не застосовуються до заяв про забезпечення доказів або позову.

Стаття 170. Відмова у відкритті провадження в адміністративній справі

1. Суддя відмовляє у відкритті провадження в адміністративній справі, якщо:

1) позов не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства;

2) у спорі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав є такі, що набрали законної сили, рішення або постанова суду, ухвала про закриття провадження в адміністративній справі;

3) настала смерть фізичної особи чи припинено юридичну особу, яка не є суб’єктом владних повноважень, які звернулися із позовною заявою або до яких пред’явлено позовну заяву, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;

4) у провадженні цього або іншого суду є справа про спір між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

2. Про відмову у відкритті провадження у справі суддя постановляє ухвалу не пізніше п’яти днів з дня надходження позовної заяви.

3. Копія ухвали про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі надсилається особі, яка подала позовну заяву, разом із позовною заявою та усіма доданими до неї матеріалами не пізніше наступного дня після її постановлення. Копія позовної заяви залишається в суді.

4. Ухвалу про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі може бути оскаржено. У разі скасування ухвали про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі позовна заява вважається поданою в день первісного звернення до суду.

5. Повторне звернення тієї самої особи до адміністративного суду з адміністративним позовом з тих самих предмета і підстав та до того самого відповідача, як той, щодо якого постановлено ухвалу про відмову у відкритті провадження, не допускається.

6. У разі відмови у відкритті провадження в адміністративній справі з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз’яснити заявнику, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд такої справи.

Стаття 171. Відкриття провадження в адміністративній справі

1. Суддя після одержання позовної заяви з’ясовує, чи:

1) подана позовна заява особою, яка має адміністративну процесуальну дієздатність;

2) має представник належні повноваження (якщо позовну заяву подано представником);

3) відповідає позовна заява вимогам, встановленим статтями 160, 161, 172 цього Кодексу;

4) належить позовну заяву розглядати за правилами адміністративного судочинства і чи подано позовну заяву з дотриманням правил підсудності;

5) позов подано у строк, установлений законом (якщо позов подано з пропущенням встановленого законом строку звернення до суду, то чи достатньо підстав для визнання причин пропуску строку звернення до суду поважними);

6) немає інших підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, встановлених цим Кодексом.

2. Суддя відкриває провадження в адміністративній справі на підставі позовної заяви, якщо відсутні підстави для залишення позовної заяви без руху, її повернення чи відмови у відкритті провадження у справі.

3. Якщо відповідачем у позовній заяві, щодо якої відсутні підстави для залишення її без руху, повернення чи відмови у відкритті провадження у справі, вказана фізична особа, яка не є підприємцем, суддя не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи.

4. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом трьох днів з дня отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

5. Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 29 цього Кодексу.

6. Суддя з метою визначення підсудності може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

7. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється у порядку, визначеному статтею 130 цього Кодексу.

8. Питання про відкриття провадження в адміністративній справі суддя вирішує протягом п’яти днів з дня надходження до адміністративного суду позовної заяви, заяви про усунення недоліків позовної заяви у разі залишення позовної заяви без руху, або отримання судом у порядку, визначеному частинами третьою - шостою цієї статті, інформації про місце проживання (перебування) фізичної особи.

9. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

1) найменування адміністративного суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження в адміністративній справі, номер справи;

2) найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб);

3) предмет та підстави позову;

4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа;

5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися за правилами загального позовного провадження;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику (повідомлення) сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строки для подання відповіді на відзив та заперечення, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

10) строк подання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі;

11) веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію по справі, що розглядається;

12) у разі розгляду справи за місцезнаходженням суб’єкта владних повноважень - повідомлення про наявні в суді матеріали, які підлягають врученню суб’єкту владних повноважень як стороні, та про можливість їх отримання лише безпосередньо у суді.

10. Ухвала про відкриття провадження у справі постановляється з додержанням вимог статті 126 цього Кодексу.

11. Якщо при відкритті провадження у справі було вирішено питання про залучення третіх осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі повинен направити таким третім особам копії позовної заяви з додатками, а докази такого направлення надати суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті, якщо справа розглядається за правилами спрощеного позовного провадження.

12. Якщо суд в ухвалі про відкриття провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заперечень проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п’яти днів з дня вручення ухвали.

13. Суддя, встановивши після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 160, 161 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п’яти днів з дня вручення позивачу ухвали.

14. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків.

15. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.

Стаття 172. Об’єднання і роз’єднання позовів

1. В одній позовній заяві може бути об’єднано декілька вимог, пов’язаних між собою підставою виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги.

2. Суд з урахуванням положень частини першої цієї статті може за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи об’єднати в одне провадження декілька справ за позовами:

1) одного й того самого позивача до одного й того самого відповідача;

2) одного й того самого позивача до різних відповідачів;

3) різних позивачів до одного й того самого відповідача.

3. Об’єднання справ в одне провадження допускається до початку підготовчого засідання, а у спрощеному позовному провадженні - до початку розгляду справи по суті у кожній із справ.

4. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства, якщо інше не встановлено законом.

5. Не допускається об’єднання в одне провадження кількох вимог, щодо яких законом визначена виключна підсудність різним судам.

6. Суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи вправі до початку розгляду справи по суті роз’єднати позовні вимоги, виділивши одну або декілька об’єднаних вимог в самостійне провадження, якщо це сприятиме виконанню завдання адміністративного судочинства.

Розгляд позовних вимог, виділених у самостійне провадження, здійснює суддя, який прийняв рішення про роз’єднання позовних вимог.

7. Про об’єднання справ в одне провадження або роз’єднання позовних вимог, про відмову в об’єднанні справ в одне провадження, роз’єднанні позовних вимог суд постановляє ухвалу.

8. Справи, що перебувають у провадженні адміністративного суду, в разі об’єднання їх в одне провадження, передаються на розгляд судді, який раніше за інших суддів відкрив провадження у справі.

9. Якщо провадження у справах було відкрито в один день, справи в разі об’єднання їх в одне провадження передаються на розгляд судді, який першим прийняв рішення про їх об’єднання.

10. Справи, об’єднані в одне провадження, роз’єднанню не підлягають.

Глава 3. Підготовче провадження

Стаття 173. Завдання та строк підготовчого провадження

1. Підготовку справи до судового розгляду здійснює суддя адміністративного суду, який відкрив провадження в адміністративній справі.

2. Завданням підготовчого провадження є:

1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу;

2) з’ясування заперечень проти позовних вимог;

3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів;

4) вирішення відводів;

5) визначення порядку розгляду справи;

6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

3. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання.

4. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.

Стаття 174. Надіслання копії ухвали про відкриття провадження у справі, копії позовної заяви та доданих до неї документів

1. Ухвала про відкриття провадження у справі надсилається учасникам справи, а також іншим особам, якщо від них витребовуються докази, в порядку, встановленому статтею 251 цього Кодексу.

2. Одночасно з копією ухвали про відкриття провадження у справі учасникам справи надсилається копія позовної заяви з копіями доданих до неї документів (крім випадків, якщо позивачем є суб'єкт владних повноважень, а також якщо позов подано в електронній формі через електронний кабінет).

{Частина друга статті 174 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 175. Подання відзиву

1. У строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, відповідач має право надіслати:

1) суду - відзив на позовну заяву і всі письмові та електронні докази (які можливо доставити до суду), висновки експертів і заяви свідків, що підтверджують заперечення проти позову;

2) позивачу, іншим відповідачам, третім особам - копію відзиву та доданих до нього документів.

2. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи.

Суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи також у разі, якщо відзив подано особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його і не навела поважних причин невиконання такого обов'язку.

{Частину другу статті 175 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 176. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву

1. У строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі або ухвалі, постановленій у підготовчому засіданні (якщо третіх осіб було залучено у підготовчому засіданні), треті особи, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, мають право подати письмові пояснення щодо позову або відзиву.

2. Учасники справи мають право подати відповідь на такі пояснення до закінчення підготовчого провадження.

Стаття 177. Пред'явлення зустрічного позову

1. Відповідач, який не є суб'єктом владних повноважень, має право пред'явити зустрічний позов у строк для подання відзиву.

2. Зустрічний позов приймається до спільного розгляду з первісним позовом, якщо обидва позови взаємопов'язані і спільний їх розгляд є доцільним, зокрема, коли вони

виникають з одних правовідносин або коли задоволення зустрічного позову може виключити повністю або частково задоволення первісного позову.

3. Вимоги за зустрічним позовом ухвалою суду об’єднуються в одне провадження з первісним позовом.

4. У випадку подання зустрічного позову у справі, яка розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, суд постановляє ухвалу про перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження.

Стаття 178. Форма і зміст зустрічної позовної заяви

1. Зустрічна позовна заява, яка подається з додержанням загальних правил пред’явлення позову, повинна відповідати вимогам статей 160, 161, 172 цього Кодексу.

2. До зустрічної позовної заяви, поданої з порушенням вимог, встановлених частиною першою цієї статті, застосовуються положення статті 169 цього Кодексу.

3. Зустрічна позовна заява, подана з порушенням вимог частин першої та другої цієї статті, повертається заявнику. Копія зустрічної позовної заяви долучається до матеріалів справи.

Стаття 179. Мета і строк проведення підготовчого засідання

1. Для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання.

2. Дата і час підготовчого засідання призначається судом з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі.

Стаття 180. Підготовче засідання

1. Підготовче засідання проводиться судом з повідомленням учасників справи.

2. У підготовчому засіданні суд:

1) оголошує склад суду, а також прізвища секретаря судового засідання, перекладача, спеціаліста, з’ясовує наявність підстав для відводів;

2) з’ясовує, чи бажають сторони вирішити спір шляхом примирення, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді;

{Пункт 2 частини другої статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

3) у разі необхідності заслуховує уточнення позовних вимог та заперечень проти них та розглядає відповідні заяви;

4) вирішує питання про вступ у справу інших осіб, заміну неналежного відповідача, заміну позивача, залучення співвідповідача, об’єднання справ і роз’єднання позовних вимог, прийняття зустрічного позову, якщо ці питання не були вирішені раніше;

5) роз’яснює учасникам справи, які обставини входять до предмета доказування, які докази мають бути подані тим чи іншим учасником справи;

6) з’ясовує, чи повідомили сторони про всі обставини справи, які їм відомі;

7) з’ясовує, чи надали сторони докази, на які вони посилаються у позові і відзиві, а також докази, витребувані судом, чи причини їх неподання; пропонує учасникам справи надати суду додаткові докази або пояснення; вирішує питання про проведення огляду письмових, речових та електронних доказів за їх місцезнаходженням; вирішує питання про витребування додаткових доказів та визначає строки їх подання; вирішує питання про забезпечення доказів, якщо ці питання не були вирішені раніше;

8) вирішує питання про призначення експертизи, виклик у судове засідання експертів, свідків, залучення перекладача, спеціаліста;

9) за клопотанням учасників справи вирішує питання про забезпечення позову;

10) вирішує заяви та клопотання учасників справи;

11) направляє судові доручення;

12) встановлює строки для подання відповіді на відзив та заперечення;

13) встановлює строк для подання пояснень третіми особами;

14) встановлює строки та порядок врегулювання спору за участю судді за наявності згоди сторін на його проведення;

15) призначає справу до розгляду по суті, визначає дату, час і місце проведення судового засідання (засідань) для розгляду справи по суті;

16) встановлює порядок з’ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються, під час розгляду справи по суті, про що зазначається в протоколі судового засідання;

17) вирішує питання про колегіальний розгляд справи;

18) здійснює інші дії, необхідні для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи по суті.

3. Якщо доданий до справи або наданий суду учасником справи для ознайомлення документ або інший доказ викликає обґрунтований сумнів у його достовірності, учасник справи може просити суд виключити його з числа доказів і вирішувати справу на підставі інших доказів або вимагати проведення експертизи.

4. Клопотання та заяви учасника справи з питань, визначених у частині третій цієї статті, подані після закриття підготовчого засідання, залишаються без розгляду, за винятком випадків, коли вони стосуються доказів, поданих після закриття підготовчого засідання.

Стаття 181. Порядок проведення підготовчого засідання

1. Підготовче засідання проводиться за правилами, встановленими главою 6 розділу II цього Кодексу, з урахуванням особливостей підготовчого засідання, встановлених цією главою.

2. Суд відкладає підготовче засідання в межах визначеного цим Кодексом строку підготовчого провадження у випадках:

1) визначених пунктами 1-3, 5 частини другої статті 205 цього Кодексу;

2) залучення до участі або вступу у справу третьої особи, заміни позивача, заміни неналежного відповідача, залучення співвідповідача;

3) в інших випадках, коли питання, визначені частиною другою статті 180 цього Кодексу, не можуть бути розглянуті у даному підготовчому засіданні.

3. У зв’язку із заміною неналежного відповідача, заміною позивача, залученням співвідповідача такі особи мають право подати клопотання про розгляд справи спочатку не пізніше двох днів з дня вручення відповідної ухвали. Якщо таке клопотання не буде подане у вказаний строк, суд продовжує розгляд справи.

4. У зв’язку зі вступом у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, така особа, а також інші учасники справи мають право подати клопотання про розгляд справи спочатку не пізніше двох днів з дня вручення їм відповідної ухвали. Якщо таке клопотання не буде подане у вказаний строк, суд продовжує розгляд справи.

5. Якщо розгляд справи у випадках, визначених цим Кодексом, починається спочатку, суд призначає та проводить підготовче засідання спочатку в загальному порядку, крім випадку ухвалення рішення про колегіальний розгляд справи, коли підготовче засідання проводиться спочатку лише у разі, якщо суд дійшов висновку про необхідність його проведення.

6. Суд може оголосити перерву у підготовчому засіданні у разі необхідності, зокрема, у випадках:

1) необхідності заміни відведеного експерта, перекладача, спеціаліста;

2) невиконання учасником справи вимог ухвали про відкриття провадження у справі у встановлений судом строк, якщо таке невиконання перешкоджає завершенню підготовчого провадження;

3) неподання витребуваних доказів особою, яка не є учасником судового процесу;

4) необхідності витребування нових (додаткових) доказів;

5) якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації.

{Частину шосту статті 181 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

7. Якщо під час підготовчого судового засідання вирішені питання, зазначені у частині другій статті 180 цього Кодексу, за письмовою згодою всіх учасників справи розгляд справи

по суті може бути розпочатий у той самий день після закінчення підготовчого судового засідання.

8. У разі відкладення підготовчого засідання або оголошення перерви підготовче засідання продовжується зі стадії, на якій засідання було відкладене або у ньому була оголошена перерва.

Стаття 182. Подання відповіді на відзив та заперечення

1. У строк, встановлений судом, позивач має право подати відповідь на відзив, а відповідач - заперечення.

2. Інші учасники справи мають право подати свої письмові пояснення щодо відповіді на відзив та заперечення до закінчення підготовчого провадження, якщо судом не встановлено інший строк.

Стаття 183. Судові рішення у підготовчому засіданні

1. У підготовчому засіданні суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті.

2. За результатами підготовчого засідання суд постановляє ухвалу про:

1) залишення позовної заяви без розгляду;

2) закриття провадження у справі;

3) закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті.

3. За результатами підготовчого провадження суд ухвалює рішення суду у випадку визнання позову відповідачем.

4. Ухвалення в підготовчому засіданні судового рішення у разі відмови від позову, визнання позову, примирення сторін проводиться в порядку, встановленому статтями 189, 190 цього Кодексу.

5. Суд з’ясовує думку сторін щодо дати призначення судового засідання для розгляду справи по суті.

Глава 4. Врегулювання спору за участю судді

Стаття 184. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті.

2. Проведення врегулювання спору за участю судді не допускається:

1) в адміністративних справах, визначених главою 11 розділу II цього Кодексу, за винятком справ, визначених статтею 267 цього Кодексу, та типових справ;

2) у випадку вступу у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Стаття 185. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді

1. Про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу. В ухвалі про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд вирішує питання про зупинення провадження у справі.

2. У випадку колегіального розгляду справи врегулювання спору за участю судді проводиться суддею, який здійснював підготовку справи до розгляду.

3. У випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору за наслідками проведення врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається.

Стаття 186. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді

1. Проведення врегулювання спору за участю судді здійснюється у формі спільних та (або) закритих нарад.

Сторони мають право брати участь в таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному цим Кодексом.

Спільні наради проводяться за участю всіх сторін, їхніх представників та судді.

Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною із сторін окремо.

2. Суддя спрямовує проведення врегулювання спору за участю судді для досягнення сторонами примирення. З урахуванням конкретних обставин проведення наради суддя може оголосити перерву в межах строку проведення врегулювання.

3. На початку проведення першої спільної наради з врегулювання спору суддя роз’яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участю судді, права та обов’язки сторін.

4. Під час проведення спільних нарад суддя з’ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз’яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору.

5. Під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні та (або) її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору.

6. Під час проведення врегулювання спору суддя не має права надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, надавати оцінку доказів у справі.

7. Інформація, отримана будь-якою із сторін, а також суддею під час проведення врегулювання спору, є конфіденційною. Під час проведення врегулювання спору за участю судді протокол наради не ведеться та не здійснюється фіксування технічними засобами.

8. За необхідності до участі в нарадах залучається перекладач. Перекладач попереджається про конфіденційний характер інформації, отриманої під час проведення врегулювання спору за участю судді.

9. Під час врегулювання спору за участю судді забороняється використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео- та звукозапис.

Стаття 187. Строк проведення врегулювання спору за участю судді

1. Процедура врегулювання спору за участю судді проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про її проведення.

2. Строк проведення врегулювання спору за участю судді продовженню не підлягає.

Стаття 188. Припинення врегулювання спору за участю судді

1. Врегулювання спору за участю судді припиняється:

1) у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участю судді;

2) у разі закінчення строку врегулювання спору за участю судді;

3) за ініціативою судді у разі затягування процедури врегулювання спору будь-якою зі сторін;

4) у разі досягнення сторонами примирення та звернення до суду із заявою про примирення або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем.

2. Про припинення врегулювання спору за участю судді постановляється ухвала, яка оскарженню не підлягає. Одночасно суддя вирішує питання про поновлення провадження у справі.

3. Про припинення врегулювання спору за участю судді з підстави, визначеної пунктом 1 частини першої цієї статті, суддя постановляє ухвалу не пізніше наступного робочого дня після надходження відповідної заяви сторони, а з підстави, визначеної пунктом 2 цієї частини, - не пізніше наступного дня з дня закінчення строку врегулювання спору за участю судді.

4. У разі припинення врегулювання спору за участю судді з підстав, визначених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, справа передається на розгляд іншому судді, визначеному в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

Глава 5. Відмова позивача від позову. Примирення сторін

Стаття 189. Відмова від позову та визнання позову

1. Позивач може відмовитися від позову, а відповідач - визнати позов на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві.

2. До ухвалення судового рішення у зв’язку з відмовою позивача від позову або визнанням позову відповідачем суд роз’яснює сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, перевіряє, чи не обмежений представник відповідної сторони у повноваженнях на їх вчинення.

3. Про прийняття відмови від позову суд постановляє ухвалу, якою закриває провадження у справі. У разі часткової відмови позивача від позову суд постановляє ухвалу, якою закриває провадження у справі щодо частини позовних вимог.

4. У разі визнання позову відповідачем повністю або частково суд за наявності для того законних підстав ухвалює рішення про задоволення позову повністю або у відповідній частині вимог.

5. Суд не приймає відмови від позову, визнання позову і продовжує розгляд адміністративної справи, якщо ці дії позивача або відповідача суперечать закону чи порушують чиї-небудь права, свободи або інтереси.

6. Суд не приймає відмову позивача від позову, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 190. Примирення сторін

1. Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на підставі взаємних поступок. Примирення сторін може стосуватися лише прав та обов’язків сторін. Сторони можуть примиритися на умовах, які виходять за межі предмета спору, якщо такі умови примирення не порушують прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб. Умови примирення не можуть суперечити закону або виходити за межі компетенції суб’єкта владних повноважень.

2. За клопотанням сторін суд зупиняє провадження у справі на час, необхідний їм для примирення.

3. Умови примирення сторони викладають у заяві про примирення сторін. Заява про примирення сторін може бути викладена у формі єдиного документа, підписаного сторонами, або у формі окремих документів: заяви однієї сторони про умови примирення та письмової згоди іншої сторони з умовами примирення.

4. До ухвалення судового рішення у зв’язку з примиренням сторін суд роз’яснює сторонам наслідки такого рішення, перевіряє, чи не обмежені представники сторін у праві вчинити відповідні дії.

5. Умови примирення сторін затверджуються ухвалою суду. Затверджуючи умови примирення сторін, суд цією самою ухвалою одночасно закриває провадження у справі.

6. Суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні умов примирення і продовжує судовий розгляд, якщо:

1) умови примирення суперечать закону чи порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб або є невиконуваними; або

2) одну зі сторін примирення представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Стаття 191. Виконання умов примирення

1. Ухвала про затвердження умов примирення виконується сторонами в порядку і строки, які нею визначені.

2. Ухвала про затвердження умов примирення є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

3. У разі невиконання ухвали суду про затвердження умов примирення вона може бути подана для її примусового виконання в порядку, визначеному законодавством для виконання судових рішень.

Глава 6. Розгляд справи по суті

§ 1. Загальні положення

Стаття 192. Завдання розгляду справи по суті

1. Завданням розгляду справи по суті є розгляд та вирішення спору на підставі зібраних у підготовчому провадженні матеріалів, а також розподіл судових витрат.

Стаття 193. Строки розгляду адміністративної справи

1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку.

2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті.

3. Провадження у справі на стадії її розгляду по суті зупиняється тільки з підстав, встановлених пунктами 1-6 частини першої та пунктами 1-3 частини другої статті 236 цього Кодексу.

Стаття 194. Судове засідання

1. Розгляд справи відбувається в судовому засіданні.

2. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи.

3. Учасник справи має право заявити клопотання про розгляд справи за його відсутності. Якщо таке клопотання заявили всі учасники справи, судовий розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження на підставі наявних у суду матеріалів.

4. Судове засідання проводиться у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. Окремі процесуальні дії в разі необхідності можуть вчинятися за межами приміщення суду.

5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін.

6. У судовому засіданні можуть бути оголошені перерви в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість яких визначається відповідно до обставин, що їх викликали.

7. Перерва у зв’язку із неявкою учасника справи або його представника може бути оголошена тільки з підстав, визначених пунктами 1, 2, 5 частини другої статті 205 цього Кодексу.

Стаття 195. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції

1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов’язковою.

2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п’ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи.

3. Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 195 в редакції Законів № 1416-IX від 27.04.2021, № 2801-IX від 01.12.2022}

4. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється з використанням засобів електронної ідентифікації, що мають високий рівень довіри, відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", а в разі їх відсутності - у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

{Статтю 195 доповнено новою частиною згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Законів № 3302-IX від 09.08.2023, № 2801-IX від 01.12.2022}

5. Ризики технічної неможливості участі у відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв’язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

6. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду, визначеному судом.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду.

8. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов’язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніш як за п’ять днів до відповідного судового засідання.

9. Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов’язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

10. Суд, який забезпечує проведення відеоконференції, перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з’явився, а також перевіряє повноваження представників.

11. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, здійснювати інші процесуальні права та обов’язки.

12. Відеоконференція, у якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції долучаються до матеріалів справи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина дванадцята статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 196. Головуючий у судовому засіданні

1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні.

2. При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час розподілу справи.

3. Головуючий у судовому засіданні відповідно до завдання адміністративного судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав і виконання ними обов’язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об’єктивного з’ясування обставин у справі, усуваючи із судового розгляду все, що не має значення для вирішення справи.

4. Головуючий у судовому засіданні вживає необхідних заходів щодо забезпечення в судовому засіданні належного порядку.

5. Головуючий розглядає скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника стосовно виконання покладених на нього обов’язків, про що зазначається в протоколі судового засідання.

Стаття 197. Звертання до суду у судовому засіданні

1. Учасники судового процесу та інші присутні у судовому засіданні особи звертаються до суду словами "Ваша честь".

Стаття 198. Обов’язки осіб, присутніх у залі судового засідання

1. Особи, присутні в залі судового засідання, повинні встати, коли входить і виходить суд. Рішення суду особи, присутні в залі, заслуховують стоячи. Учасники судового процесу, інші особи, присутні в залі судового засідання, звертаються до суду та один до одного, дають пояснення, показання, висновки, консультації тощо стоячи.

2. Відступ від вимог, встановлених частиною першою цієї статті, допускається з дозволу головуючого.

3. Учасники судового процесу, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов’язані беззаперечно виконувати розпорядження головуючого, додержуватися в судовому засіданні встановленого порядку та утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил.

4. За прояв неповаги до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення учасника справи або іншої особи, присутньої в залі судового засідання, до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення правопорушення, для чого у судовому засіданні із розгляду справи оголошується перерва, або після закінчення судового засідання.

5. Учасники справи передають документи та інші матеріали головуючому через судового розпорядника.

§ 2. Відкриття розгляду справи по суті

Стаття 199. Відкриття судового засідання

1. У призначений для розгляду справи час головуючий відкриває судове засідання та оголошує, яка справа розглядається.

2. Секретар судового засідання доповідає суду, хто з викликаних у справі осіб з’явився в судове засідання, хто з учасників справи бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, чи повідомлено тих учасників справи, хто не з’явився, про дату, час і місце судового засідання в порядку, визначеному цим Кодексом.

3. З оголошенням головуючим судового засідання відкритим розпочинається розгляд справи по суті.

Стаття 200. Роз’яснення перекладачеві його прав та обов’язків, присяга перекладача

1. Головуючий у судовому засіданні встановлює особу перекладача та роз’яснює перекладачеві його права та обов’язки, встановлені статтею 71 цього Кодексу, і попереджає його під розписку про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад і за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

2. Головуючий приводить перекладача до такої присяги:

"Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов’язки перекладача, використовуючи усі свої професійні можливості".

3. Присяга проголошується перекладачем усно, після чого він підписує текст присяги. Підписаний перекладачем текст присяги та розписка приєднуються до справи.

Стаття 201. Видалення свідків із зали судового засідання

1. Свідки видаляються із зали судового засідання у відведені для цього приміщення без можливості ознайомлення з ходом судового засідання.

2. Судовий розпорядник вживає заходів для того, щоб свідки, які допитані судом, не спілкувалися з тими, яких суд ще не допитав.

Стаття 202. Встановлення осіб, які прибули у судове засідання, оголошення складу суду і роз’яснення права відводу

1. Головуючий у судовому засіданні встановлює особи тих, хто прибув у судове засідання, а також перевіряє повноваження посадових і службових осіб, їхніх представників.

2. Головуючий у судовому засіданні оголошує склад суду, а також імена експерта, перекладача, спеціаліста, секретаря судового засідання і роз’яснює учасникам справи, які прибули в судове засідання, їхнє право заявляти відводи.

Стаття 203. Роз’яснення учасникам справи їхніх прав та обов’язків

1. Головуючий з’ясовує обізнаність учасників справи з їхніми правами та обов’язками та роз’яснює їх у разі необхідності.

Стаття 204. Розгляд заяв та клопотань

1. Головуючий з’ясовує, чи мають учасники справи заяви чи клопотання, пов’язані з розглядом справи, які не були заявлені з поважних причин у підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом, та вирішує їх після заслуховування думки інших присутніх у судовому засіданні учасників справи.

2. Суд залишає без розгляду заяви та клопотання, які без поважних причин не були заявлені в підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом.

Стаття 205. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи

1. Неявка у судове засідання будь-якого учасника справи, за умови що його належним чином повідомлено про дату, час і місце цього засідання, не перешкоджає розгляду справи по суті, крім випадків, визначених цією статтею.

2. Суд відкладає розгляд справи в судовому засіданні в межах встановленого цим Кодексом строку з таких підстав:

1) неявка в судове засідання учасника справи, щодо якого немає відомостей про вручення йому повідомлення про дату, час і місце судового засідання;

2) перша неявка в судове засідання учасника справи, якого повідомлено про дату, час і місце судового засідання, якщо він повідомив про причини неявки, які судом визнано поважними;

3) виникнення технічних проблем, що унеможливлюють участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції, крім випадків, коли відповідно до цього Кодексу судове засідання може відбутися без участі такої особи;

4) необхідність витребування нових доказів, у випадку, коли учасник справи обґрунтував неможливість заявлення відповідного клопотання в межах підготовчого провадження;

5) якщо суд визнає потрібним, щоб сторона, яка подала заяву про розгляд справи за її відсутності, дала особисті пояснення.

Викликати позивача або відповідача для особистих пояснень можна і тоді, коли в справі беруть участь їхні представники.

3. Якщо учасник справи або його представник були належним чином повідомлені про судове засідання, суд розглядає справу за відсутності такого учасника справи у разі:

1) неявки в судове засідання учасника справи (його представника) без поважних причин або без повідомлення причин неявки;

2) повторної неявки в судове засідання учасника справи (його представника), незалежно від причин неявки;

3) неявки представника в судове засідання, якщо в судове засідання з’явилася особа, яку він представляє, або інший її представник;

4) неявки в судове засідання учасника справи, якщо з’явився його представник, крім випадків, коли суд визнав явку учасника справи обов’язковою.

{Пункт 4 частини третьої статті 205 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

У разі повторної неявки повідомленого належним чином відповідача в судове засідання, суд вирішує справу на підставі наявних у ній доказів.

4. За клопотанням сторони та з урахуванням обставин справи суд може відкласти її розгляд у випадку, визначеному пунктом 3 частини третьої цієї статті.

5. У разі неявки позивача в судове засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки, якщо від нього не надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, суд залишає позовну заяву без розгляду, якщо неявка перешкоджає розгляду справи. Якщо відповідач наполягає на розгляді справи по суті, справа розглядається на підставі наявних у ній доказів.

До позивача, який не є суб’єктом владних повноважень, положення цієї частини застосовуються лише у разі повторної неявки.

6. Наслідки, визначені частинами третьою та п’ятою цієї статті, настають і в разі, якщо учасник справи (його представник) залишить залу судового засідання.

7. У разі розгляду справи за відсутності позивача або відповідача суддя-доповідач оголошує стислий зміст позовної заяви або відзиву відповідно.

8. Про відкладення розгляду справи постановляється ухвала.

9. Якщо немає перешкод для розгляду справи у судовому засіданні, визначених цією статтею, але всі учасники справи не з’явилися у судове засідання, хоча і були належним

чином повідомлені про дату, час і місце судового розгляду, суд має право розглянути справу у письмовому провадженні у разі відсутності потреби заслухати свідка чи експерта.

Стаття 206. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста

1. Якщо в судове засідання не з’явилися свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, суд заслуховує думку учасників справи про можливість продовження судового розгляду справи за відсутності свідка, експерта, спеціаліста, перекладача, які не з’явилися, та постановляє ухвалу про продовження судового розгляду або про відкладення розгляду справи. Одночасно суд вирішує питання про відповідальність особи, яка не з’явилася.

Стаття 207. Роз’яснення прав і обов’язків експерта, присяга експерта

1. Головуючий у судовому засіданні роз’яснює експерту його права та обов’язки, встановлені статтею 68 цього Кодексу, і попереджає його під розписку про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

2. Головуючий приводить експерта до такої присяги:

"Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов’язки експерта, використовуючи всі свої професійні можливості".

3. Присяга проголошується експертом усно, після чого він підписує текст присяги. Дія присяги поширюється і на ті випадки, коли висновок був складений до її проголошення. Підписаний експертом текст присяги та розписка приєднуються до справи.

4. Експертам, які працюють у державних експертних установах, роз’яснення прав і обов’язків експерта та приведення його до присяги здійснюються керівником експертної установи під час призначення особи на посаду та присвоєння кваліфікації судового експерта. Засвідчені печаткою експертної установи копії тексту присяги і розписки про ознайомлення з правами та обов’язками експерта і про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок, за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків подаються на вимогу суду.

Стаття 208. Роз’яснення спеціалісту його прав і обов’язків

1. Головуючий у судовому засіданні роз’яснює спеціалісту його права та обов’язки, встановлені статтею 70 цього Кодексу.

§ 3. З’ясування обставин справи та дослідження доказів

Стаття 209. Вступне слово учасників справи

1. Суд заслуховує вступне слово позивача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, відповідача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, а також інших учасників справи.

2. У вступному слові учасники справи в усній формі стисло викладають зміст та підстави своїх вимог і заперечень щодо предмета позову, дають необхідні пояснення щодо них.

3. Якщо разом зі стороною, третьою особою у справі беруть участь їхні представники, суд після сторони, третьої особи заслуховує їхніх представників. За клопотанням сторони, третьої особи виступати зі вступним словом може тільки представник. Суд може зобов’язати учасника справи визначити, чи буде надавати пояснення тільки такий учасник чи тільки його представник.

4. Якщо в справі заявлено кілька вимог, суд може зобов’язати сторони та інших учасників справи дати окремо пояснення щодо кожної з них.

5. Учасники справи з дозволу головуючого можуть ставити питання один одному. Питання ставляться у такій черговості:

1) позивачу та (або) особі, яка звернулася до суду в інтересах іншої особи, - відповідач, третя особа, яка бере участь на стороні відповідача, інші учасники справи;

2) відповідачу - позивач та (або) особа, яка звернулася до суду в інтересах іншої особи, третя особа, яка бере участь у справі на стороні позивача, інші учасники справи;

3) іншим учасникам справи - позивач та (або) особа, яка звернулася до суду в інтересах іншої особи, третя особа, яка бере участь на стороні позивача, відповідач, третя особа, яка бере участь на стороні відповідача, інші учасники справи.

6. Головуючий з власної ініціативи або за усним клопотанням учасника справи може зняти питання, що не стосуються предмета спору, поставити питання учаснику судового процесу.

7. Якщо сторони та інші учасники судового процесу, висловлюються нечітко або з їхніх слів не можна дійти висновку про те, визнають вони обставини чи заперечують проти них, суд може зажадати від цих осіб конкретної відповіді - "так" чи "ні".

Стаття 210. Порядок з’ясування обставин справи та дослідження доказів

1. Суд, заслухавши вступне слово учасників справи, з’ясовує обставини, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та досліджує в порядку, визначеному в підготовчому засіданні у справі, докази, якими вони обґрунтовуються.

2. З урахуванням змісту спірних правовідносин, обставин справи та зібраних у справі доказів суд під час розгляду справи по суті може змінити порядок з’ясування обставин справи та порядок дослідження доказів, про що зазначається у протоколі судового засідання.

Стаття 211. Дослідження доказів

1. Суд під час розгляду справи повинен безпосередньо дослідити докази у справі: ознайомитися з письмовими та електронними доказами, висновками експертів, поясненнями учасників справи, викладеними в заявах по суті справи, показаннями свідків, оглянути речові докази.

2. Докази, що не були предметом дослідження в судовому засіданні, не можуть бути покладені судом в основу ухваленого судового рішення.

3. Речові, письмові та електронні докази оглядаються у судовому засіданні, за винятком випадків, визначених цим Кодексом, і пред’являються учасникам справи за їхнім клопотанням, а в разі необхідності - також свідкам, експертам, спеціалістам.

4. Відтворення аудіо- і відеозапису проводиться в судовому засіданні або в іншому приміщенні, спеціально обладнаному для цього.

5. Учасники справи можуть давати свої пояснення з приводу письмових, речових і електронних доказів або протоколів їх огляду, ставити питання експертам. Першою ставить питання особа, за клопотанням якої було викликано експерта.

Стаття 212. Порядок допиту свідків

1. Кожний свідок допитується окремо.

2. Свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати у залі судового засідання під час судового розгляду. Судовий розпорядник вживає заходів, щоб свідки, яких допитали, не спілкувалися з тими, яких суд не допитав.

3. Перед допитом свідка головуючий у судовому засіданні встановлює його особу, вік, рід занять, місце проживання, відношення до справи і стосунки зі сторонами та іншими учасниками справи, роз’яснює його права та обов’язки, встановлені статтею 65 цього Кодексу, з’ясовує, чи не відмовляється він з підстав, встановлених законом, від давання показань, і під розписку попереджає його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання і відмову від давання показань.

4. Якщо перешкод для допиту свідка не встановлено, головуючий у судовому засіданні приводить його до такої присяги:

"Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю говорити правду, нічого не приховуючи і не спотворюючи".

5. Присяга проголошується свідком усно, після чого він підписує текст присяги. Підписаний свідком текст присяги та розписка приєднуються до справи.

6. Допит свідка починається з пропозиції головуючого в судовому засіданні розповісти все, що йому відомо у цій справі, після чого першою йому ставить питання особа, за клопотанням якої викликано свідка, а потім інші учасники справи.

7. Головуючий у судовому засіданні та інші судді можуть ставити свідкові питання у будь-який час його допиту.

8. Головуючий у судовому засіданні та інші судді мають право з’ясовувати суть відповіді свідка на питання учасників справи, а також ставити питання свідку після закінчення його допиту учасниками справи.

9. Головуючий має право за заявою учасників справи знімати питання, поставлені свідку, якщо вони за змістом ображають честь чи гідність особи, є навідними або не стосуються предмета спору.

10. Допитаний свідок залишається у залі судового засідання до закінчення розгляду справи. Суд може дозволити такому свідку залишити залу судового засідання до закінчення розгляду справи за згодою сторін.

11. Свідок може бути допитаний повторно в тому самому або наступному судовому засіданні за його клопотанням, за клопотанням учасників справи або з ініціативи суду. Під час дослідження інших доказів свідкам можуть ставити питання сторони, інші учасники справи, а також суд.

12. Суд може призначити одночасний допит двох чи більше свідків для з’ясування причин розбіжності в їхніх показаннях.

13. Свідок, який не може прибути у судове засідання внаслідок хвороби, старості, інвалідності або з інших поважних причин, допитується судом за місцем його проживання (перебування).

Стаття 213. Використання свідком письмових записів

1. Свідок, даючи показання, може користуватися записами лише в тих випадках, якщо його показання пов’язані з будь-якими обчисленнями та іншими даними, які важко зберегти в пам’яті. Ці записи подаються суду та учасникам справи і можуть бути приєднані до справи за ухвалою суду.

Стаття 214. Порядок допиту малолітніх і неповнолітніх свідків

1. Допит малолітніх свідків і, за розсудом суду, неповнолітніх свідків проводиться в присутності педагога або батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, якщо вони не заінтересовані у справі.

2. Свідкам, які не досягли шістнадцятирічного віку, головуючий роз’яснює обов’язок дати правдиві показання, не попереджуючи про відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить їх до присяги.

3. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, можуть з дозволу суду ставити свідкові питання, а також висловлювати свою думку стосовно особи свідка, змісту його показань.

4. У виняткових випадках, коли це необхідно для об’єктивного з’ясування обставин справи, на час допиту осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, із зали судового засідання за ухвалою суду може бути видалений той чи інший учасник справи. Після його повернення до зали судового засідання головуючий повідомляє його про показання цього свідка і надає можливість ставити йому питання.

Стаття 215. Оголошення показань свідків

1. Показання свідків, зібраних за судовими дорученнями в порядку забезпечення доказів під час допиту їх за місцем проживання, при відкладенні розгляду справи або надані ними у судовому засіданні, в якому було прийнято скасоване рішення, повинні бути відтворені і досліджені в судовому засіданні, в якому постановлено рішення, якщо участь цих свідків у новому судовому засіданні виявилася неможливою. Учасники справи мають право висловити своє ставлення до цих показань і дати щодо них свої пояснення.

Стаття 216. Допит сторін, третіх осіб, їхніх представників як свідків

1. Якщо сторона, третя особа, їхні представники заявляють, що факти, які мають значення для справи, їм відомі особисто, вони за їхньою згодою можуть бути допитані як свідки згідно зі статтями 212-214 цього Кодексу.

Стаття 217. Дослідження письмових доказів

1. Письмові докази, у тому числі протоколи їх огляду, складені за судовим дорученням або в порядку забезпечення доказів, за клопотанням учасника справи пред’являються йому для ознайомлення, а в разі необхідності - також свідкам, експертам, спеціалістам чи перекладачам, або оголошуються в судовому засіданні.

2. Учасники справи можуть ставити питання свідкам, експертам, спеціалістам з приводу письмових доказів.

Стаття 218. Оголошення та дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції

1. Зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути досліджений у відкритому судовому засіданні або оголошений за клопотанням учасника справи лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України.

Стаття 219. Дослідження речових та електронних доказів

1. Речові та електронні докази оглядаються судом, а також подаються для ознайомлення учасникам справи, а в разі необхідності - також експертам, спеціалістам і свідкам. Особи, яким подані для ознайомлення речові та електронні докази, можуть звернути увагу суду на ті чи інші обставини, пов’язані з доказом та його оглядом.

2. Протоколи огляду речових та електронних доказів, складені в порядку забезпечення доказів, виконання судового доручення або за результатами огляду доказів на місці, за клопотанням учасника справи оголошуються в судовому засіданні. Учасники справи можуть дати свої пояснення з приводу цих протоколів.

3. Учасники справи можуть ставити питання з приводу речових та електронних доказів експертам, спеціалістам, свідкам, які їх оглядали.

4. Електронні письмові документи досліджуються в порядку, передбаченому для дослідження письмових доказів.

Стаття 220. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження

1. Відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в залі судового засідання або в іншому спеціально обладнаному для цього приміщенні з відображенням у протоколі судового засідання основних технічних характеристик обладнання та носіїв інформації і зазначенням часу відтворення (демонстрації). Після цього суд заслуховує пояснення учасників справи.

2. У разі необхідності відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису можуть бути повторені повністю або у певній частині.

3. З метою з’ясування відомостей, що містяться у звуко- і відеозаписах, судом може бути залучено спеціаліста.

4. Під час дослідження звуко- чи відеозапису особистого характеру застосовуються правила цього Кодексу щодо дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції.

Стаття 221. Дослідження висновку експерта

1. Висновок експерта за клопотанням учасника справи оголошується в судовому засіданні.

2. Для роз’яснення і доповнення висновку експерта учасники справи, а також суд можуть поставити експерту питання. Першими ставлять питання експертові особа, яка викликала експерта, та її представник, а потім інші учасники справи. Якщо експертизу призначено за клопотанням обох сторін, першими ставлять питання експертові позивач і його представник. Головуючий у судовому засіданні та інші судді можуть ставити експертові питання в будь-який час дослідження висновку експерта.

3. Викладені письмово і підписані пояснення експерта приєднуються до справи.

Стаття 222. Консультації та роз’яснення спеціаліста

1. Під час дослідження доказів суд може скористатися технічною допомогою, усними консультаціями спеціаліста.

2. Спеціалісту можуть бути поставлені питання щодо суті наданої технічної допомоги, усних консультацій. Першими ставлять питання особа, за клопотанням якої залучено спеціаліста, та її представник, а потім інші учасники справи. Якщо спеціаліста залучено за клопотанням обох сторін, першими ставлять питання спеціалісту позивач і його представник. Головуючий у судовому засіданні та інші судді можуть ставити спеціалістові питання в будь-який час дослідження доказів.

Стаття 223. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні

1. Суд відкладає розгляд справи у випадках, встановлених частиною другою статті 205 цього Кодексу.

2. Якщо спір, розгляд якого по суті розпочато, не може бути вирішено в даному судовому засіданні, судом може бути оголошено перерву в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість якої визначається відповідно до обставин, що її викликали, з наступною вказівкою про це в рішенні або ухвалі.

3. Про відкладення розгляду справи або перерву в судовому засіданні, місце, дату і час нового судового засідання або продовження судового засідання суд повідомляє під розписку учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, які були присутніми в судовому засіданні. Учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не прибули або яких суд вперше залучає до участі в судовому процесі, повідомляються про судове засідання в порядку, визначеному цим Кодексом.

{Частина третя статті 223 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. У разі відкладення розгляду справи суд повинен допитати свідків, які прибули. Тільки у виняткових випадках за ухвалою суду свідки не допитуються і викликаються знову.

5. Якщо розгляд справи було відкладено, суд продовжує провадження у справі зі стадії, на якій розгляд справи було відкладено. У випадку відкладення розгляду справи під час її розгляду по суті, суд може почати розгляд справи по суті спочатку.

6. Якщо в судовому засіданні було оголошено перерву, провадження у справі після її закінчення продовжується зі стадії, на якій було оголошено перерву.

Стаття 224. Закінчення з’ясування обставин та перевірки їх доказами

1. Після з’ясування всіх обставин у справі та перевірки їх доказами головуючий у судовому засіданні надає сторонам та іншим учасникам справи можливість дати додаткові пояснення.

2. У зв’язку з додатковими поясненнями учасників справи суд може ставити питання іншим учасникам справи, свідкам, експертам, спеціалістам.

3. Вислухавши додаткові пояснення, суд постановляє ухвалу про закінчення з’ясування обставин у справі та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

§ 4. Судові дебати та ухвалення рішення

Стаття 225. Судові дебати

1. У судових дебатах виступають з промовами (заключним словом) учасники справи. У цих промовах можна посилатися лише на обставини і докази, які досліджені в судовому засіданні.

2. Кожному учаснику справи надається однаковий час для виступу з промовою в судових дебатах.

3. У дебатах першим надається слово позивачеві, його представнику, а потім - відповідачеві, його представнику.

4. Третя особа, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, її представник виступають після сторін у справі.

5. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, їхні представники виступають у дебатах після особи, на стороні якої вони беруть участь.

6. За клопотанням сторін чи третіх осіб у дебатах можуть виступати лише їхні представники.

7. Тривалість судових дебатів визначається головуючим з урахуванням думки учасників справи, виходячи з розумного часу для викладення учасниками справи їх позиції по справі. Головуючий може зупинити промовця лише тоді, коли він виходить за межі справи, що розглядається судом, або повторюється, або істотно виходить за визначені судом межі часу для викладення промов у судових дебатах. З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Стаття 226. Повернення до з’ясування обставин у справі

1. Якщо під час судових дебатів виникає необхідність з’ясування нових обставин, що мають значення для справи, або дослідження нових доказів, суд постановляє ухвалу про

повернення до з’ясування обставин у справі. Після закінчення з’ясування обставин у справі та перевірки їх доказами судові дебати проводяться у загальному порядку.

Стаття 227. Вихід суду для ухвалення рішення

1. Після судових дебатів суд виходить до нарадчої кімнати (приміщення, спеціально призначеного для ухвалення судових рішень) для ухвалення рішення у справі, оголосивши орієнтовний час його проголошення.

2. Якщо під час ухвалення рішення виявиться потреба з’ясувати будь-яку обставину через повторний допит свідків або через іншу процесуальну дію, суд постановляє ухвалу про поновлення судового розгляду. Розгляд справи у цьому разі проводиться в межах, необхідних для з’ясування обставин, що потребують додаткової перевірки.

3. Після закінчення поновленого розгляду справи суд залежно від його результатів відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і виходить до нарадчої кімнати для ухвалення рішення або, якщо вчинення необхідних процесуальних дій у даному судовому засіданні виявилося неможливим, оголошує перерву.

Стаття 228. Таємниця нарадчої кімнати

1. Під час ухвалення судового рішення ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який розглядає справу.

2. Під час перебування в нарадчій кімнаті суддя не має права розглядати інші судові справи.

3. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення в нарадчій кімнаті.

Глава 7. Фіксування судового процесу

Стаття 229. Фіксування судового засідання технічними засобами

1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу).

{Частина перша статті 229 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

2. Фіксування судового засідання технічним засобом здійснює секретар судового засідання.

3. Технічний запис та протокол судового засідання після закінчення судового засідання долучаються до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання та долучення його до матеріалів справи визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Частина третя статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. У разі неявки у судове засідання всіх учасників справи або якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється за відсутності учасників справи (у тому числі при розгляді справи в порядку письмового провадження), фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється.

Стаття 230. Ведення протоколу судового засідання

1. У судовому засіданні секретар забезпечує ведення протоколу судового засідання.

2. У протоколі судового засідання зазначаються такі відомості:

1) рік, місяць, число і місце судового засідання;

2) найменування адміністративного суду, який розглядає справу, прізвище та ініціали судді (суддів), секретаря судового засідання;

3) справа, що розглядається, ім’я (найменування) сторін та інших учасників справи;

4) порядковий номер вчинення процесуальної дії;

5) назва процесуальної дії;

6) час вчинення процесуальної дії;

7) ухвали суду, постановлені в судовому засіданні, не виходячи до нарадчої кімнати;

8) інші відомості, встановлені цим Кодексом.

3. Протокол судового засідання ведеться секретарем судового засідання та підписується ним невідкладно, але не пізніше наступного дня після судового засідання і приєднується до справи.

4. Під час здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, а також проведення судового засідання в режимі відеоконференції протокол судового засідання створюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Абзац перший частини четвертої статті 230 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Протокол судового засідання скріплюється електронним підписом секретаря судового засідання і приєднується до справи.

{Статтю 230 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 231. Зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання

1. Учасники справи мають право ознайомитися із технічним записом і протоколом судового засідання та протягом п’яти днів з дня проголошення рішення у справі подати до суду письмові зауваження щодо їх неповноти або неправильності.

2. Головуючий розглядає зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання не пізніше п’яти днів з дня їх подання в порядку письмового провадження. За ініціативою суду розгляд зауважень щодо технічного запису і протоколу судового засідання може здійснюватися у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

3. Розглянувши зауваження, суд постановляє ухвалу, якою враховує зауваження або мотивовано відхиляє їх.

4. У разі пропущення строку подання зауважень і відсутності підстав для його поновлення головуючий залишає їх без розгляду.

Стаття 232. Відтворення та копіювання технічного запису судового засідання

1. Повне чи часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи або за ініціативою суду.

2. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового засідання.

3. Розмір судового збору за видачу в електронній формі копії технічного запису судового засідання, в тому числі шляхом надання доступу до Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля) для його завантаження, встановлюється законом.

{Частина третя статті 232 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 233. Складення протоколу про вчинення окремої процесуальної дії

1. Про вчинення окремої процесуальної дії поза залою судового засідання або під час виконання судового доручення секретарем судового засідання складається протокол.

2. Під час вчинення окремої процесуальної дії поза залою судового засідання або під час виконання судового доручення та при складенні протоколу можуть застосовуватися технічні засоби.

3. Протокол після його складення та ознайомлення з ним усіх присутніх учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів підписується секретарем судового засідання і суддею. Присутні учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі можуть подати свої зауваження, які додаються до протоколу.

4. Протокол приєднується до адміністративної справи.

Стаття 234. Зміст протоколу про вчинення окремої процесуальної дії

1. Протокол про вчинення окремої процесуальної дії поза залою судових засідань або під час виконання судового доручення повинен містити:

1) рік, місяць, число і місце вчинення процесуальної дії;

2) час початку вчинення процесуальної дії;

3) найменування адміністративного суду, що розглядає справу, прізвище та ініціали судді, секретаря судового засідання;

4) справа, що розглядається, імена (найменування) учасників справи;

5) відомості про явку учасників судового процесу;

6) відомості про роз’яснення учасникам справи, свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам їхніх процесуальних прав та обов’язків;

7) усі розпорядження головуючого та постановлені ухвали, дані про застосування технічних засобів фіксування судового процесу;

8) заяви і клопотання учасників справи;

9) основний зміст пояснень учасників справи, показань свідків, роз’яснень експертами висновків і відповідей на поставлені їм додаткові питання, консультацій та висновків спеціалістів;

10) докази, їх опис, а в разі якщо докази не додаються до справи, - номер та зміст письмових доказів;

11) час закінчення вчинення процесуальної дії;

12) інші відомості, визначені цим Кодексом.

Стаття 235. Зауваження до протоколу вчинення окремої процесуальної дії

1. Сторони та інші учасники справи мають право ознайомлюватися з протоколом окремої процесуальної дії і протягом п’яти днів після підписання протоколу подавати свої письмові зауваження з приводу допущених у протоколі неточностей або неповноти змісту.

2. Суд розглядає зауваження щодо протоколу не пізніше п’яти днів з дня їх подання в порядку письмового провадження. За ініціативою суду розгляд зауважень щодо протоколу може здійснюватися у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

3. Розглянувши зауваження, суд постановляє ухвалу, якою враховує зауваження або мотивовано відхиляє їх.

4. Зауваження до протоколу приєднуються до справи.

Глава 8. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду

Стаття 236. Зупинення провадження у справі

1. Суд зупиняє провадження у справі в разі:

1) смерті або оголошення в установленому законом порядку померлою фізичної особи, ліквідації суб’єкта владних повноважень, іншого органу, а також злиття, приєднання,

поділу, перетворення юридичної особи, які були стороною у справі, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво, - до встановлення правонаступника;

2) необхідності призначення або заміни законного представника сторони чи третьої особи - до вступу у справу законного представника;

3) об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду;

4) звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення, у тому числі шляхом медіації, - до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні;

{Пункт 4 частини першої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1875-IX від 16.11.2021}

5) перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції, - до припинення перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;

6) прийняття рішення про врегулювання спору за участю судді - до припинення врегулювання спору за участю судді.

2. Суд має право зупинити провадження у справі в разі:

1) захворювання учасника справи, підтвердженого медичною довідкою, що перешкоджає прибуттю до суду, якщо його особиста участь буде визнана судом обов'язковою, - до одужання;

2) знаходження учасника справи у довгостроковому відрядженні, якщо його особиста участь буде визнана судом обов'язковою, - до повернення з відрядження;

3) перебування учасника справи на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі - до припинення перебування на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі;

4) призначення судом експертизи - до одержання її результатів;

5) перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (в іншій справі) у касаційному порядку палатою, об'єднаною палатою, Великою Палатою Верховного Суду - до набрання законної сили судовим рішенням касаційної інстанції;

6) направлення судового доручення щодо збирання доказів - до надходження ухвали суду, який виконував доручення, про виконання доручення або неможливість виконання доручення;

7) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави - до надходження відповіді від іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави на судове доручення про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів;

{Пункт 8 частини другої статті 236 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

9) розгляду типової справи і оприлюднення повідомлення Верховного Суду про відкриття провадження у зразковій справі - до набрання чинності рішенням Верховного Суду у зразковій справі;

10) постановлення ухвали про тимчасове вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом - до закінчення виконавчого провадження з вилучення доказів для дослідження судом.

3. Суд не зупиняє провадження у справі:

1) у випадках, встановлених пунктами 1-3 частини другої цієї статті, якщо учасник справи веде справу через свого представника;

2) за клопотанням учасника справи, поданим після закінчення підготовчого провадження, якщо зазначені у клопотанні підстави для зупинення провадження виникли до закінчення підготовчого провадження і такий учасник справи знав або повинен був про них знати.

4. Про зупинення провадження у справі суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про зупинення провадження у справі може бути оскаржена.

Стаття 237. Поновлення провадження у справі

1. Провадження у справі поновлюється за клопотанням учасників справи або за ініціативою суду не пізніше десяти днів з дня отримання судом повідомлення про усунення обставин, що викликали його зупинення. Про поновлення провадження у справі суд постановляє ухвалу.

2. З дня поновлення провадження у справі перебіг процесуальних строків продовжується.

3. Провадження у справі продовжується зі стадії, на якій його було зупинено.

Стаття 238. Закриття провадження у справі

1. Суд закриває провадження у справі:

1) якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства;

2) якщо позивач відмовився від позову і відмову прийнято судом;

3) якщо сторони досягли примирення;

4) якщо є такі, що набрали законної сили, постанова чи ухвала суду про закриття провадження у справі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

5) у разі смерті або оголошення в установленому законом порядку померлою фізичної особи або припинення юридичної особи, за винятком суб'єкта владних повноважень, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;

6) щодо оскарження нормативно-правових актів суб'єктів владних повноважень чи окремих їх положень, якщо оскаржуваний нормативно-правовий акт або відповідні його положення визнано протиправними і нечинними рішенням суду, яке набрало законної сили;

7) щодо оскарження індивідуальних актів та дій суб'єкта владних повноважень, якщо оскаржувані акти та дії суб'єкта владних повноважень було змінено або скасовано рішенням суду, яке набрало законної сили;

8) щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єкта владних повноважень, якщо оскаржувані порушення були виправлені суб'єктом владних повноважень і при цьому відсутні підстави вважати, що повне відновлення законних прав та інтересів позивача неможливе без визнання рішень, дій або бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправними після такого виправлення.

2. Про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, а також вирішує питання про розподіл між сторонами судових витрат, повернення судового збору з бюджету. Ухвала суду про закриття провадження у справі може бути оскаржена.

Стаття 239. Наслідки закриття провадження у справі

1. Якщо провадження у справі закривається з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої статті 238 цього Кодексу, суд повинен роз'яснити позивачеві, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи. Суд апеляційної або касаційної інстанції повинен також роз'яснити позивачеві про наявність у нього права протягом десяти днів з дня отримання ним відповідної постанови звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією, крім випадків об'єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства. Заява подається до суду, який прийняв постанову про закриття провадження у справі.

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку цивільного чи господарського судочинства, провадження у справі не може бути закрите з підстави, встановленоїпунктом 1 частини першої статті 238 цього Кодексу.

{Частина перша статті 239 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. У разі закриття провадження у справі повторне звернення до суду зі спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав не допускається. Наявність

ухвали про закриття провадження у зв’язку з прийняттям відмови позивача від позову не позбавляє відповідача в цій справі права на звернення до суду за вирішенням цього спору.

Стаття 240. Залишення позову без розгляду

1. Суд своєю ухвалою залишає позов без розгляду, якщо:

1) позов подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності;

2) позовну заяву не підписано або підписано особою, яка не має права підписувати її, або особою, посадове становище якої не вказано;

3) у провадженні цього або іншого суду є справа про спір між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

4) позивач не прибув (повторно не прибув, якщо він не є суб’єктом владних повноважень) у підготовче засідання чи у судове засідання без поважних причин або не повідомив про причини неявки, якщо від нього не надійшло заяви про розгляд справи за його відсутності;

5) надійшла заява позивача про залишення позову без розгляду;

6) особа, яка має адміністративну процесуальну дієздатність і за захистом прав, свобод чи інтересів якої у випадках, встановлених законом, звернувся орган або інша особа, заперечує проти позову і від неї надійшла відповідна заява;

7) провадження в адміністративній справі було відкрито за позовною заявою, яка не відповідає вимогам статей 160, 161, 172 цього Кодексу, і позивач не усунув цих недоліків у строк, встановлений судом;

8) з підстав, визначених частинами третьою та четвертою статті 123 цього Кодексу;

9) позивач у визначений судом строк без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору;

10) після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду.

2. Заява про залишення позову без розгляду може бути подана лише до початку розгляду справи по суті.

3. Про залишення позову без розгляду суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про залишення позову без розгляду може бути оскаржена.

4. Особа, позов якої залишено без розгляду, після усунення підстав, з яких позов було залишено без розгляду, має право звернутися до адміністративного суду в загальному порядку.

5. В ухвалі про залишення позову без розгляду можуть бути вирішені питання про розподіл між сторонами судових витрат, про повернення судового збору з бюджету.

Глава 9. Судові рішення

Стаття 241. Види судових рішень

1. Судовими рішеннями є:

1) ухвали;

2) рішення;

3) постанови.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал.

3. Судовий розгляд в суді першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду.

4. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку закінчується прийняттям постанови.

5. У випадках, визначених цим Кодексом, судовий розгляд закінчується постановленням ухвали.

Стаття 242. Законність і обґрунтованість судового рішення

1. Рішення суду повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

2. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права.

3. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з’ясованих обставин в адміністративній справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.

4. Судове рішення має відповідати завданню адміністративного судочинства, визначеному цим Кодексом.

5. При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

6. Якщо одна із сторін визнала пред’явлену до неї позовну вимогу під час судового розгляду повністю або частково, рішення щодо цієї сторони ухвалюється судом згідно з таким визнанням, якщо це не суперечить вимогам статті 189 цього Кодексу.

Стаття 243. Порядок ухвалення судових рішень

1. Суди ухвалюють рішення іменем України негайно після закінчення судового розгляду.

2. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу.

3. У виняткових випадках залежно від складності справи складення рішення, постанови у повному обсязі може бути відкладено на строк не більш як десять, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - п’ять днів з дня закінчення розгляду справи.

Складання повного тексту ухвали, залежно від складності справи, може бути відкладено на строк не більш як п’ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.

Судове рішення, що містить вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи.

4. Судове рішення, постановлене у письмовому провадженні, повинно бути складено у повному обсязі не пізніше закінчення встановлених цим Кодексом строків розгляду відповідної справи, заяви або клопотання.

5. Окремим документом викладаються ухвали з питань:

1) залишення позовної заяви без руху;

2) повернення позовної заяви;

3) відкриття провадження в адміністративній справі;

4) об’єднання справ та роз’єднання позовних вимог;

5) забезпечення доказів;

6) визначення розміру судових витрат;

7) продовження та поновлення процесуальних строків;

8) передачі адміністративної справи до іншого адміністративного суду;

9) забезпечення позову;

10) призначення експертизи;

11) виправлення описок і очевидних арифметичних помилок;

12) відмови в ухваленні додаткового судового рішення;

13) роз’яснення судового рішення;

14) зупинення провадження у справі;

15) закриття провадження у справі;

16) залишення позовної заяви без розгляду.

Окремим документом можуть викладатися також ухвали з інших питань, які вирішуються під час судового розгляду.

6. Ухвали, які під час судового засідання викладаються окремим документом, постановляються в нарадчій кімнаті та підписуються складом суду, який розглядає справу.

7. Ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем судового засідання до протоколу судового засідання.

8. Ухвали, постановлені в судовому засіданні, проголошуються негайно після їх постановлення.

9. Виправлення в судовому рішенні мають бути застережені перед підписом (підписами) складом суду, який його ухвалив.

10. Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Судові рішення викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). На судове рішення, викладене в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис судді (у разі колегіального розгляду - кваліфіковані електронні підписи всіх суддів, що входять до складу колегії).

{Абзац другий частини десятої статті 243 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина десята статті 243 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Стаття 244. Питання, які вирішує суд при ухваленні рішення

1. Під час ухвалення рішення суд вирішує:

1) чи мали місце обставини (факти), якими обґрунтовувалися вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються;

2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження;

3) яку правову норму належить застосувати до цих правовідносин;

4) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити;

5) як розподілити між сторонами судові витрати;

6) чи є підстави допустити негайне виконання рішення;

7) чи є підстави для скасування заходів забезпечення позову.

Стаття 245. Повноваження суду при вирішенні справи

1. При вирішенні справи по суті суд може задовольнити позов повністю або частково чи відмовити в його задоволенні повністю або частково.

2. У разі задоволення позову суд може прийняти рішення про:

1) визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень;

2) визнання протиправним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень;

3) визнання дій суб’єкта владних повноважень протиправними та зобов’язання утриматися від вчинення певних дій;

4) визнання бездіяльності суб’єкта владних повноважень протиправною та зобов’язання вчинити певні дії;

5) встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб’єкта владних повноважень;

6) прийняття судом одного з рішень, зазначених у пунктах 1-4 цієї частини, та стягнення з відповідача - суб’єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, заподіяної його протиправними рішеннями, дією або бездіяльністю;

7) тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності об’єднання громадян;

8) примусовий розпуск (ліквідацію) об’єднання громадян;

8^{1}) заборону політичної партії та передачу майна, коштів та інших активів політичної партії, її обласних, міських, районних організацій, первинних осередків та інших структурних утворень у власність держави;

{Частину другу статті 245 доповнено пунктом 8^{1} згідно із Законом № 2243-IX від 03.05.2022}

{Пункт 9 частини другої статті 245 виключено на підставі Закону № 2952-IX від 24.02.2023}

10) інший спосіб захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб’єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб’єктів владних повноважень, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист таких прав, свобод та інтересів;

11) затримання іноземця або особи без громадянства з метою ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України або про продовження строку такого затримання;

12) затримання іноземця або особи без громадянства до вирішення питання про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, або особою без громадянства;

{Пункт 12 частини другої статті 245 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2813-IX від 01.12.2022}

13) затримання іноземця або особи без громадянства з метою забезпечення її передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію;

14) звільнення іноземця або особи без громадянства на поруки підприємства, установи чи організації;

15) зобов’язання іноземця або особи без громадянства внести заставу.

3. У разі скасування нормативно-правового або індивідуального акта суд може зобов’язати суб’єкта владних повноважень вчинити необхідні дії з метою відновлення прав, свобод чи інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду.

4. У випадку, визначеному пунктом 4 частини другої цієї статті, суд може зобов’язати відповідача - суб’єкта владних повноважень прийняти рішення на користь позивача, якщо для його прийняття виконано всі умови, визначені законом, і прийняття такого рішення не передбачає права суб’єкта владних повноважень діяти на власний розсуд.

У випадку, якщо прийняття рішення на користь позивача передбачає право суб’єкта владних повноважень діяти на власний розсуд, суд зобов’язує суб’єкта владних повноважень вирішити питання, щодо якого звернувся позивач, з урахуванням його правової оцінки, наданої судом у рішенні.

5. Якщо судом визнано нормативно-правовий акт протиправним і нечинним повністю або в окремій частині і при цьому виявлено недостатню правову врегульованість відповідних публічно-правових відносин, яка може потягнути за собою порушення прав, свобод та інтересів невизначеного кола осіб, суд має право зобов’язати суб’єкта владних повноважень прийняти новий нормативно-правовий акт на заміну нормативно-правового акта, визнаного незаконним повністю або у відповідній частині.

6. У випадках, визначених у частинах третій - п’ятій цієї статті, суд може визначити відповідачу - суб’єкту владних повноважень розумний строк виконання рішення суду.

Стаття 246. Зміст рішення

1. Рішення суду складається з вступної, описової, мотивувальної і резолютивної частин.

2. У вступній частині рішення зазначаються:

1) дата і місце його ухвалення;

2) найменування суду;

3) прізвище та ініціали судді або склад колегії суддів;

4) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;

5) номер справи;

6) ім’я (найменування) сторін та інших учасників справи;

7) вимоги позивача;

8) прізвища та ініціали представників учасників справи та прокурора.

3. В описовій частині рішення зазначаються:

1) стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача;

2) заяви, клопотання учасників справи;

3) інші процесуальні дії у справі (забезпечення доказів, вжиття заходів забезпечення позову, зупинення і поновлення провадження тощо).

4. У мотивувальній частині рішення зазначаються:

1) обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини;

2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення;

3) мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову;

4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду, та мотиви такого висновку;

5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;

6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування;

7) мотиви, з яких у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень суд, відмовляючи у позові, дійшов висновку, що оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень визнано судом таким, що вчинено відповідно до вимог частини другої статті 2 цього Кодексу.

5. У резолютивній частині рішення зазначаються:

1) висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог;

2) розподіл судових витрат;

3) строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження;

4) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків сторін (для фізичних осіб), за його наявності, або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України.

6. У разі необхідності у резолютивній частині також вказується про:

1) порядок і строк виконання рішення;

2) надання відстрочення чи розстрочення виконання рішення;

3) повернення судового збору;

4) призначення судового засідання для вирішення питання про судові витрати, дату, час і місце його проведення; строк для подання стороною, за клопотанням якої таке судове засідання проводиться, доказів щодо розміру понесених нею судових витрат;

5) дату складення повного рішення суду.

7. Висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог не може залежати від настання або ненастання певних обставин (умовне рішення).

8. При розгляді первісного і зустрічного позовів та при розгляді позову третьої особи з самостійними вимогами у рішенні вказуються результати розгляду кожного з позовів.

9. У спорі, що виник при укладанні або зміні адміністративного договору, в резолютивній частині вказується рішення суду щодо кожної спірної умови адміністративного договору.

Стаття 247. Рішення щодо частини позовних вимог

1. Якщо в одному провадженні об’єднані кілька взаємопов’язаних самостійних вимог, суд може ухвалити щодо будь-якої вимоги часткове рішення та продовжити провадження в частині невирішених вимог. Якщо за вимогами, об’єднаними в одне провадження, відповідачем є одна особа, ухвалення часткового рішення не допускається у разі обґрунтованих заперечень з боку відповідача.

Суд може вирішити питання розподілу судових витрат у додатковому рішенні після ухвалення рішення за результатами розгляду справи по суті.

2. Рішення щодо частини позовних вимог може бути оскаржено у загальному порядку.

Стаття 248. Зміст ухвали

1. Ухвала, що викладається окремим документом, складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її постановлення;

найменування адміністративного суду, прізвища та ініціалів судді (суддів);

імен (найменувань) учасників справи;

2) описової частини із зазначенням суті клопотання та імені (найменування) особи, яка його заявила, чи іншого питання, що вирішується ухвалою;

3) мотивувальної частини із зазначенням мотивів, з яких суд дійшов висновків, і закону, яким керувався суд, постановляючи ухвалу;

4) резолютивної частини із зазначенням:

висновків суду;

строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. В ухвалі, яку суд постановляє без виходу до нарадчої кімнати, оголошуються висновок суду та мотиви, з яких суд дійшов такого висновку.

Стаття 249. Окремі ухвали суду

1. Суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним суб’єктам владних повноважень для вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону.

2. У разі необхідності суд може постановити окрему ухвалу про наявність підстав для розгляду питання щодо притягнення до відповідальності осіб, рішення, дії чи бездіяльність яких визнаються протиправними.

3. Суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором. Окрема ухвала щодо прокурора або адвоката надсилається органу, до повноважень якого належить притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора або адвоката відповідно.

4. В окремій ухвалі суд має зазначити закон чи інший нормативно-правовий акт (у тому числі його статтю, пункт тощо), вимоги яких порушено, і в чому саме полягає порушення.

5. З метою забезпечення виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, суд встановлює у ній строк для надання відповіді залежно від змісту вказівок та терміну, необхідного для їх виконання.

6. Окрему ухвалу може бути винесено судом першої інстанції, судами апеляційної чи касаційної інстанцій.

7. Окрема ухвала може бути оскаржена особами, яких вона стосується. Окрема ухвала Верховного Суду є остаточною і оскарженню не підлягає.

8. Суд вищої інстанції може постановити окрему ухвалу в разі допущення судом нижчої інстанції неправильного застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права, незалежно від того, чи є такі порушення підставою для скасування або зміни судового рішення. Такі самі повноваження має Велика Палата Верховного Суду щодо питань передачі справ на розгляд Великої Палати.

9. Окрема ухвала стосовно порушення законодавства, яке містить ознаки кримінального правопорушення, надсилається прокурору або органу досудового розслідування, які повинні надати суду відповідь про вжиті ними заходи у визначений в окремій ухвалі строк. За відповідним клопотанням прокурора або органу досудового розслідування вказаний строк може бути продовжено.

Стаття 250. Проголошення судового рішення

1. Судове рішення (повне або скорочене) проголошується у судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, негайно після виходу суду з нарадчої кімнати публічно, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. При проголошенні судового рішення (повного або скороченого) суддя не оголошує такі відомості щодо учасників справи:

1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;

2) реєстраційні номери транспортних засобів;

3) номери рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, номери платіжних карток, електронних гаманців в емітентах електронних грошей;

{Пункт 3 частини другої статті 250 в редакції Закону№ 2888-IX від 12.01.2023}

4) інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

3. Головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст судового рішення, порядок і строк його оскарження.

4. У разі неявки всіх учасників справи у судове засідання, яким завершується розгляд справи, ухвалення рішення, винесеного без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні), суд підписує рішення без його проголошення.

5. Датою ухвалення судового рішення є дата його проголошення (незалежно від того, яке рішення проголошено - повне чи скорочене). Датою ухвалення судового рішення в порядку письмового провадження є дата складення повного судового рішення.

6. У разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин судового рішення (скорочене рішення) суд повідомляє, коли буде складено повне судове рішення.

7. Рішення суду (повне або скорочене) підписується всім складом суду у день його складення і додається до справи.

8. Після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення, крім випадків, визначених цим Кодексом.

Стаття 251. Вручення судового рішення

1. Копії повного судового рішення вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення.

2. У разі проголошення тільки скороченого (вступної та резолютивної частин) судового рішення учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, за їхньою заявою негайно після його проголошення видаються копії скороченого судового рішення.

3. У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення в електронній формі протягом двох днів із дня його складення у порядку, встановленому законом, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина третя статті 251 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. За заявою учасника справи копія повного судового рішення вручається йому під розписку безпосередньо в суді.

5. Учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судове рішення було ухвалено в порядку письмового провадження, копія судового рішення в електронній формі надсилається протягом двох днів із дня його складення у повному обсязі у порядку, визначеному законом, а в разі відсутності електронного кабінету - рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина п'ята статті 251 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

6. Днем вручення судового рішення є:

1) день вручення судового рішення під розписку;

2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення до електронного кабінету особи;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення;

4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо судове рішення надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, судове рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення.

{Частина шоста статті 251 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

7. Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що його вручено й особі, яку він представляє.

8. Якщо судовим рішенням відповідачеві заборонено вчиняти певні дії і виконання такого рішення потребуватиме вчинення дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами, в тому числі внесення записів до відповідних реєстрів, копія такого судового рішення також надсилається судом цим органам та (або) особам у строки та порядку, визначені цією статтею, для негайного виконання.

9. Копії судових рішень можуть бути видані повторно за заявою особи у порядку, встановленому законодавством.

10. Судові рішення відповідно до цієї статті вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

11. Якщо учасник справи має електронний кабінет, суд надсилає всі судові рішення такому учаснику в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами. У разі відсутності в учасника справи електронного кабінету судові рішення надсилаються в паперовій формі рекомендованим листом із повідомленням про вручення.

{Частина одинадцята статті 251 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

12. Особа, яка не брала участі у справі, але щодо якої суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, може отримати в суді, який розглядав справу як суд

першої інстанції, копію рішення, що є в матеріалах цієї справи, ухваленого адміністративним судом будь-якої інстанції.

Стаття 252. Додаткове судове рішення

1. Суд, що ухвалив судове рішення, може за заявою учасника справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо:

1) щодо однієї із позовних вимог, з приводу якої досліджувалися докази, чи одного з клопотань не ухвалено рішення;

2) суд, вирішивши питання про право, не визначив способу виконання судового рішення;

3) судом не вирішено питання про судові витрати.

2. Заяву про ухвалення додаткового судового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання судового рішення.

3. Суд, що ухвалив рішення, ухвалює додаткове судове рішення в тому самому складі протягом десяти днів з дня надходження відповідної заяви. Додаткове судове рішення ухвалюється в тому самому порядку, що й судове рішення. У разі необхідності суд може розглянути питання ухвалення додаткового судового рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

4. Про відмову в ухваленні додаткового рішення суд постановляє ухвалу.

5. Додаткове рішення або ухвала про відмову у прийнятті додаткового рішення можуть бути оскаржені.

Стаття 253. Виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні

1. Суд, який постановив судове рішення, може з власної ініціативи або за заявою учасника справи чи іншої заінтересованої особи виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судове рішення законної сили чи ні.

2. Питання про внесення виправлень суд може вирішити в порядку письмового провадження. У разі необхідності суд може розглянути питання внесення виправлень у судове рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

3. Заява про внесення виправлень розглядається протягом десяти днів з дня її надходження.

4. Ухвалу суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено.

Стаття 254. Роз’яснення судового рішення

1. За заявою учасника справи, державного виконавця суд роз’яснює ухвалене ним судове рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення, шляхом постановлення ухвали.

2. Подання заяви про роз’яснення судового рішення допускається, якщо воно ще не виконано або не закінчився строк, протягом якого судове рішення може бути подане для примусового виконання.

3. Суд розглядає заяву про роз’яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судове рішення, протягом десяти днів з дня її надходження. У разі необхідності суд може розглянути питання роз’яснення судового рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи та державного виконавця. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

4. Подання заяви про роз’яснення судового рішення зупиняє перебіг строку, встановленого судом для виконання судового рішення, а так само строку, протягом якого судове рішення може бути подане для примусового виконання.

5. Ухвалу про роз’яснення судового рішення або відмову у його роз’ясненні може бути оскаржено.

Стаття 255. Набрання рішенням суду законної сили

1. Рішення суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо апеляційну скаргу не було подано.

2. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови судом апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

Стаття 256. Набрання ухвалою законної сили

1. Ухвала набирає законної сили негайно після її проголошення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

2. Ухвала, постановлена судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, під час розгляду справи в письмовому провадженні, набирає законної сили з моменту її підписання суддею (суддями).

Глава 10. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження

Стаття 257. Справи, що розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження

1. За правилами спрощеного позовного провадження розглядаються справи незначної складності.

2. За правилами спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка справа, віднесена до юрисдикції адміністративного суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті.

3. При вирішенні питання про розгляд справи за правилами спрощеного або загального позовного провадження суд враховує:

1) значення справи для сторін;

2) обраний позивачем спосіб захисту;

3) категорію та складність справи;

4) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначати експертизу, викликати свідків тощо;

5) кількість сторін та інших учасників справи;

6) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес;

7) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

4. За правилами спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах:

1) щодо оскарження нормативно-правових актів, за винятком випадків, визначених цим Кодексом;

2) щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності суб’єкта владних повноважень, якщо позивачем також заявлено вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної такими рішеннями, діями чи бездіяльністю, у сумі, що перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

3) про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності;

4) щодо оскарження рішення суб’єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення грошових коштів у сумі, що перевищує п’ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

5. Суд має відмовити у розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження або постановити ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, якщо після прийняття судом до розгляду заяви позивача про збільшення розміру позовних вимог або зміну предмета позову справа підпадає під дію частини четвертої цієї статті.

Стаття 258. Строк розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження

1. Суд розглядає справи за правилами спрощеного позовного провадження протягом розумного строку, але не більше шістдесяти днів із дня відкриття провадження у справі.

Стаття 259. Клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження

1. Клопотання позивача про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження подається у письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або може міститися у ній.

2. Таке клопотання має стосуватися розгляду за правилами спрощеного позовного провадження всієї справи і не може стосуватися лише певної частини позовних вимог, інакше суд повертає його без розгляду, про що зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Стаття 260. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження

1. Питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі.

2. У випадку, передбаченому частиною першою статті 259 цього Кодексу, за наслідками розгляду відповідного клопотання позивача суд з урахуванням конкретних обставин справи може:

1) задовольнити клопотання та визначити строк відповідачу для подання заяви із запереченнями щодо розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження; або

2) відмовити в задоволенні клопотання та розглянути справу за правилами загального позовного провадження.

3. Якщо суд за результатами розгляду клопотання позивача дійде висновку про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, він зазначає про це в ухвалі про відкриття провадження у справі.

4. Якщо відповідач в установлений судом строк подасть заяву із запереченнями проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, суд залежно від обгрунтованості заперечень відповідача протягом двох днів із дня її надходження до суду постановляє ухвалу про:

1) залишення заяви відповідача без задоволення;

2) розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

5. Якщо відповідач не подасть у встановлений судом строк такі заперечення, він має право ініціювати перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження лише у випадку, якщо доведе, що пропустив строк із поважних причин.

6. Якщо суд вирішив розглянути справу в порядку спрощеного позовного провадження, але в подальшому постановив ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, розгляд справи починається зі стадії відкриття провадження у справі. У такому випадку повернення до розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження не допускається.

7. Частини друга - шоста цієї статті не застосовуються до справ, визначених пунктами 1-9 частини шостої статті 12 цього Кодексу.

Стаття 261. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні

1. Відзив подається протягом п’ятнадцяти днів з дня вручення відповідачу ухвали про відкриття провадження у справі.

2. Позивач має право подати до суду відповідь на відзив, а відповідач - заперечення протягом строків, встановлених судом в ухвалі про відкриття провадження у справі.

3. Треті особи мають право подати пояснення щодо позову у строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, а щодо відзиву - протягом десяти днів з дня його отримання.

Стаття 262. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження

1. Розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи за правилами загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі.

2. Розгляд справи по суті за правилами спрощеного позовного провадження починається з відкриття першого судового засідання. Якщо судове засідання не проводиться, розгляд справи по суті розпочинається через тридцять днів, а у випадках, визначених статтею 263 цього Кодексу, - через п’ятнадцять днів з дня відкриття провадження у справі.

{Частина друга статті 262 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

3. Підготовче засідання при розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження не проводиться. Якщо для розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження відповідно до цього Кодексу судове засідання не проводиться, процесуальні дії, строк вчинення яких відповідно до цього Кодексу обмежений першим судовим засіданням у справі, можуть вчинятися протягом тридцяти днів, а у випадках, визначених статтею 263 цього Кодексу, - протягом п’ятнадцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

{Частина третя статті 262 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Перше судове засідання у справі проводиться не пізніше тридцяти днів із дня відкриття провадження у справі. За клопотанням сторони суд може відкласти розгляд справи з метою надання додаткового часу для подання відповіді на відзив та (або) заперечення, якщо вони не подані до першого судового засідання з поважних причин.

5. Суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше. За клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

6. Суд може відмовити в задоволенні клопотання сторони про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін:

1) у випадках, визначених статтею 263 цього Кодексу;

2) якщо характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі незначної складності не вимагають проведення судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи.

7. Клопотання про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін відповідач має подати в строк для подання відзиву, а позивач - разом з позовом або не пізніше п’яти днів з дня отримання відзиву.

8. При розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження суд досліджує докази і письмові пояснення, викладені у заявах по суті справи, а у випадку розгляду справи з повідомленням (викликом) учасників справи - також заслуховує їхні усні пояснення. Судові дебати не проводяться.

Стаття 263. Особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності

1. Суд розглядає за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні) справи щодо:

1) оскарження бездіяльності суб’єкта владних повноважень або розпорядника інформації щодо розгляду звернення або запиту на інформацію;

2) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг;

3) припинення за зверненням суб’єкта владних повноважень юридичних осіб чи підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців у випадках, визначених законом, чи відміни державної реєстрації припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;

4) стягнення грошових сум, що ґрунтуються на рішеннях суб’єкта владних повноважень, щодо яких завершився встановлений цим Кодексом строк оскарження та сума яких не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

5) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень щодо в’їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію.

2. Справи, визначені частиною першою цієї статті, суд розглядає у строк не більше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

3. У справах, визначених частиною першою цієї статті, заявами по суті справи є позов та відзив.

Глава 11. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ

§ 1. Розгляд окремих категорій складних справ

Стаття 264. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень

1. Правила цієї статті поширюються на розгляд адміністративних справ щодо:

1) законності (крім конституційності) постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України (крім рішень Кабінету Міністрів України, визначених частиною першою статті 266 [1] цього Кодексу), постанов Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

{Пункт 1 частини першої статті 264 із змінами, внесеними згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}

2) законності та відповідності правовим актам вищої юридичної сили нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів владних повноважень.

2. Право оскаржити нормативно-правовий акт мають особи, щодо яких його застосовано, а також особи, які є суб'єктом правовідносин, у яких буде застосовано цей акт.

3. Нормативно-правові акти можуть бути оскаржені до адміністративного суду протягом всього строку їх чинності.

4. У разі відкриття провадження в адміністративній справі щодо оскарження нормативно-правового акта суд зобов'язує відповідача опублікувати оголошення про це у виданні, в якому цей акт був або мав бути офіційно оприлюднений.

5. Оголошення повинно містити вимоги позивача щодо оскаржуваного акта, реквізити нормативно-правового акта, дату, час і місце судового розгляду адміністративної справи.

6. Оголошення має бути опубліковано не пізніш як за сім днів до підготовчого засідання, а у випадку, визначеному частиною десятою цієї статті, - у строк, визначений судом.

7. Якщо оголошення опубліковано своєчасно, вважається, що всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про судовий розгляд справи. Скарги на судові рішення в цій справі заінтересованих осіб, якщо вони не брали участі у справі, залишаються без розгляду.

8. Адміністративна справа щодо оскарження нормативно-правових актів вирішується за правилами загального позовного провадження.

9. Суд може визнати нормативно-правовий акт протиправним (незаконним чи таким, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили) та нечинним повністю або в окремій його частині.

10. Якщо у процесі розгляду справи щодо нормативно-правового акта суд виявить, що інші нормативно-правові акти, прийняті відповідачем, чи їх окремі положення, крім тих, щодо яких відкрито провадження в адміністративній справі, безпосередньо впливають на прийняття рішення у справі і без визнання таких нормативно-правових актів протиправними неможливий ефективний захист прав позивача, суд визнає такі акти чи їх окремі положення протиправними в порядку, визначеному цією статтею.

11. Рішення суду у справах щодо оскарження нормативно-правових актів оскаржується у загальному порядку.

12. Правила цієї статті застосовуються також у випадках, коли питання протиправності нормативно-правового акта постало під час розгляду іншої адміністративної справи.

Стаття 265. Наслідки визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним

1. Резолютивна частина рішення суду про визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним невідкладно публікується відповідачем у виданні, в якому його було офіційно оприлюднено, після набрання рішенням законної сили.

2. Нормативно-правовий акт втрачає чинність повністю або в окремій його частині з моменту набрання законної сили відповідним рішенням суду.

3. Позов про оскарження нормативно-правових актів, які відтворюють зміст або прийняті на виконання нормативно-правового акта, визнаного судом протиправним і нечинним повністю або в окремій його частині, розглядається судом за правилами спрощеного позовного провадження.

Стаття 266. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, бездіяльності Кабінету Міністрів України

{Назва статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законами № 460-IX від 15.01.2020, № 1135-IX від 26.01.2021}

1. Правила цієї статті поширюються на розгляд адміністративних справ щодо:

1) законності (крім конституційності) постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України;

2) законності дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

3) законності актів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

4) законності рішень Вищої ради правосуддя, ухвалених за результатами розгляду скарг на рішення її Дисциплінарних палат;

5) законності бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою.

{Частину першу статті 266 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

2. Адміністративні справи, зазначені у пунктах 1-3, 5 частини першої цієї статті, розглядаються у порядку спрощеного позовного провадження Верховним Судом у складі колегії Касаційного адміністративного суду не менше ніж з п’яти суддів.

{Частина друга статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

3. У разі відкриття провадження в адміністративних справах, визначених частиною другою цієї статті, щодо оскарження нормативно-правових актів Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, застосовуються правила, визначені статтями 264 та 265 цього Кодексу, з особливостями, визначеними цією статтею.

4. Верховний Суд за наслідками розгляду адміністративних справ, визначених частиною другою цієї статті, може:

1) визнати акт Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України протиправним та нечинним повністю або в окремій його частині;

2) визнати дії чи бездіяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України протиправними, зобов’язати Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, Вищу раду правосуддя, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України вчинити певні дії;

{Пункт 2 частини четвертої статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

3) застосувати інші наслідки протиправності таких рішень, дій чи бездіяльності, визначені статтею 245 цього Кодексу.

5. Судом апеляційної інстанції у справах, визначених частиною другою цієї статті, є Велика Палата Верховного Суду. Судове рішення Верховного Суду у таких справах набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо таку скаргу не було подано.

6. У разі подання апеляційної скарги судове рішення Верховного Суду, якщо його не скасовано, набирає законної сили після набрання законної сили рішенням Великої Палати Верховного Суду за наслідками апеляційного перегляду.

7. На рішення Вищої ради правосуддя, ухвалене за результатами розгляду скарги на рішення її Дисциплінарної палати, може бути подана скарга до Великої Палати Верховного Суду. Така скарга розглядається за правилами касаційного провадження, встановленими цим Кодексом.

8. Велика Палата Верховного Суду за наслідками розгляду справи щодо оскарження рішення Вищої ради правосуддя, ухваленого за результатами розгляду скарги на рішення її Дисциплінарної палати, може скасувати оскаржуване рішення Вищої ради правосуддя або залишити його без змін. У випадку скасування судом рішення Вищої ради правосуддя, ухваленого за результатами розгляду скарги на рішення її Дисциплінарної палати, Вища рада правосуддя розглядає відповідну дисциплінарну справу повторно.

9. У разі відкриття провадження у справі щодо оскарження бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на

виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою, бездіяльності Верховної Ради України щодо нерозгляду такого законопроекту суд уповноважує позивача розмістити в одному із загальнодержавних друкованих медіа оголошення про це із зазначенням у ньому змісту позовних вимог та номера судової справи. Оголошення має бути оприлюднене не пізніш як через десять днів після відкриття провадження. Якщо оголошення опубліковано своєчасно, вважається, що всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про судовий розгляд справи. Скарги заінтересованих осіб на судові рішення в цій справі, якщо такі особи не брали участі у справі, залишаються без розгляду.

У разі участі у справі більше десяти співпозивачів та/або третіх осіб без самостійних вимог на стороні співпозивачів їх самопредставництво не допускається. Співпозивачі та треті особи без самостійних вимог на стороні співпозивачів беруть участь у такому судовому процесі виключно через спільного представника. Клопотання третьої особи без самостійних вимог про вступ у справу на стороні співпозивачів (згода на вступ у справу - у разі її залучення співпозивачами чи судом) вважається формою доручення захисту своїх інтересів у справі спільному представникові співпозивачів у справі. Повістки про виклик та повістки-повідомлення співпозивачам, третім особам без самостійних вимог на їх стороні не надсилаються. Виклик, повідомлення представника співпозивачів (третіх осіб) вважається викликом, повідомленням співпозивачів (третіх осіб). Копії судових рішень співпозивачам (третім особам) не надсилаються, а надсилаються тільки їх представнику.

{Статтю 266 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

{Текст статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 266[1]. Особливості провадження у справах щодо оскарження індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та рішень Кабінету Міністрів України стосовно виведення банків з ринку

1. Правила цієї статті поширюються на розгляд адміністративних справ щодо:

1) законності індивідуальних актів Національного банку України про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, про відкликання у банку банківської ліцензії та ліквідацію банку, про затвердження пропозиції Національного банку України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку;

2) законності індивідуальних актів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про запровадження тимчасової адміністрації у банку, про початок процедури ліквідації банку, про затвердження плану врегулювання та будь-яких інших індивідуальних актів, прийнятих на його виконання, а також індивідуальних актів щодо призначення уповноважених осіб Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, делегування їм повноважень;

3) законності рішень Кабінету Міністрів України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку;

4) законності індивідуальних актів Міністерства фінансів України, прийнятих на виконання рішень Кабінету Міністрів України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку;

5) законності індивідуальних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, прийнятих у процесі виведення неплатоспроможного банку з ринку.

2. Позовна заява про оскарження індивідуального акта/рішення подається до суду протягом трьох місяців з дня оприлюднення такого акта/рішення в порядку, визначеному законом. Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає.

3. Подання позовної заяви, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного індивідуального акта/рішення.

4. Адміністративні справи, визначені частиною першою цієї статті, розглядаються у порядку загального позовного провадження.

5. Під час розгляду адміністративних справ, визначених частиною першою цієї статті, суд перевіряє, чи прийнятий індивідуальний акт або рішення на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, які визначають повноваження Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України.

6. Під час розгляду адміністративних справ, визначених частиною першою цієї статті, суд використовує як підставу для власної оцінки та покладається на кількісні, якісні оцінки та висновки, зроблені Національним банком України, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, на підставі яких були прийняті відповідні рішення, крім випадків, якщо:

1) оскаржуване рішення/акт прийнято з істотним порушенням встановленого порядку його прийняття (порушення, яке істотно вплинуло на результат оцінки);

2) кількісні, якісні оцінки та висновки ґрунтуються на очевидно помилкових відомостях та/або не враховують суттєвих обставин (фактів), за умови врахування яких оскаржуване рішення/акт не могло бути прийнято;

3) наявні очевидні розбіжності та/або логічні суперечності між кількісними, якісними оцінками та/або висновками;

4) оскаржуване рішення/акт прийнято за відсутності повноважень або з використанням повноважень всупереч меті, з якою вони надані законом.

7. Суд за результатами розгляду адміністративних справ, визначених частиною першою цієї статті, може прийняти рішення про:

1) визнання протиправним (незаконним) та скасування індивідуального акта/рішення, визначеного частиною першої цієї статті, або окремих його положень;

2) стягнення з відповідача (відповідачів) коштів на відшкодування шкоди, заподіяної його протиправним (незаконним) індивідуальним актом/рішенням, якщо така вимога

заявлена позивачем одночасно з вимогою про визнання протиправним (незаконним) та скасування індивідуального акта/рішення;

3) відмову в задоволенні позовних вимог (повністю або частково).

8. Особливості визначення розміру шкоди, заподіяної протиправними (незаконними) індивідуальними актами/рішеннями, зазначеними у частині першій цієї статті, встановлюються Законом України "Про банки і банківську діяльність".

9. Визнання протиправним (незаконним) та скасування індивідуального акта/рішення, визначеного частиною першою цієї статті, або окремих його положень:

1) не відновлює того становища банку, яке існувало до прийняття такого акта/рішення, включаючи правовий статус цього банку, та не відновлює становища/прав осіб, які були учасниками банку на момент прийняття такого акта/рішення;

2) не може бути підставою для визнання недійсними, нечинними, протиправними та скасування будь-яких рішень, правочинів або інших дій/визнання протиправною бездіяльності, прийнятих, вчинених або допущених у процедурі виведення неплатоспроможного банку з ринку/ліквідації банку;

3) не породжує будь-яких прав осіб, які були учасниками банку на момент прийняття такого індивідуального акта/рішення, крім права на відшкодування заподіяної шкоди.

10. Суд не може прийняти будь-яке інше рішення, що може мати наслідком зупинення/припинення розпочатої процедури виведення неплатоспроможного банку з ринку та/або ліквідації банку.

{Кодекс доповнено статтею 266[1] *згідно із Законом № 590-IX від 13.05.2020}*

Стаття 267. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності

1. Право звернутися з адміністративним позовом про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності мають органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які відповідно до закону можуть викуповувати ці об’єкти для суспільних потреб.

2. Адміністративні справи про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності розглядаються та вирішуються апеляційним адміністративним судом за місцем розташування нерухомого майна, що підлягає примусовому відчуженню.

3. Позовна заява про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності подається до адміністративного суду без сплати судового збору.

4. Суд вирішує адміністративні справи про примусове відчуження земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності за правилами загального позовного провадження.

5. У рішенні адміністративного суду про задоволення позову зазначається інформація про:

об’єкт примусового відчуження, його місцезнаходження, площу, кадастровий номер, цільове призначення, категорію земель;

умови попереднього повного відшкодування вартості земельної ділянки, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, збитків, заподіяних власнику внаслідок примусового відчуження, та їх розмір, визначений відповідно до закону;

строк, протягом якого власник має звільнити земельну ділянку, інші об’єкти нерухомого майна, що на ній розміщені;

джерело фінансування витрат, пов’язаних із примусовим відчуженням.

6. Судом апеляційної інстанції у справах про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності є Верховний Суд. Судові рішення Верховного Суду набирають законної сили з моменту проголошення і не можуть бути оскаржені.

§ 2. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ

Стаття 268. Особливості повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгляду окремих категорій адміністративних справ

1. У справах, визначених статтями 273-277, 280-283[1], 285-289 цього Кодексу, щодо подання позовної заяви та про дату, час і місце розгляду справи суд негайно повідомляє відповідача та інших учасників справи шляхом направлення тексту повістки до електронного кабінету, а за його відсутності - кур’єром або за відомими суду номером телефону, факсу, електронною поштою чи іншим технічним засобом зв’язку.

{Частина перша статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022; в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Учасник справи вважається повідомленим належним чином про дату, час та місце розгляду справи, визначеної частиною першою цієї статті, з моменту направлення такого повідомлення працівником суду, про що останній робить відмітку у матеріалах справи, та (або) з моменту оприлюднення судом на веб-порталі судової влади України відповідної ухвали про відкриття провадження у справі, дату, час та місце судового розгляду.

3. Неприбуття у судове засідання учасника справи, повідомленого відповідно до положень цієї статті, не перешкоджає розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій.

Стаття 269. Особливості подання заяв по суті справи в окремих категоріях адміністративних справ

1. У справах, визначених статтями 273-277, 280-283[1], 285-289 цього Кодексу, заявами по суті справи є позовна заява та відзив на позовну заяву (відзив).

{Частина перша статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

2. Копії позовної заяви та доданих до неї документів направляються відповідачу та іншим учасникам справи до електронного кабінету, а за його відсутності - електронною поштою, якщо така відома суду, або надаються для ознайомлення в судовому засіданні.

{Частина друга статті 269 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 270. Особливості обчислення процесуальних строків в окремих категоріях адміністративних справ

1. На обчислення строків, встановлених статтями 273-277, 280-283 цього Кодексу, не поширюються правила частин другої - десятої статті 120 цього Кодексу.

На обчислення строків, встановлених статтею 283[1] цього Кодексу, не поширюються правила частин другої - п’ятої, сьомої - десятої статті 120 цього Кодексу.

{Частина перша статті 270 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022; в редакції Закону № 3223-IX від 13.07.2023}

2. Строки, встановлені у справах, визначених цією статтею, обчислюються календарними днями і годинами.

3. Останнім днем строку, який має закінчитися з настанням певної події, є день, що передує дню вказаної події.

4. Днем бездіяльності є останній день встановленого законом строку, в який мало бути вчинено дію або прийнято рішення.

5. Днем подання позовної заяви, апеляційної скарги є день їх надходження до відповідного суду. Строки подання позовних заяв і апеляційних скарг, встановлені у справах, визначених цією статтею, не може бути поновлено. Позовні заяви, апеляційні скарги, подані після закінчення цих строків, суд залишає без розгляду.

Стаття 271. Особливості проголошення та вручення судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ

1. У справах, визначених статтями 273-277, 280-289, 289[5] цього Кодексу, суд проголошує повне судове рішення.

{Абзац перший частини першої статті 271 в редакції Закону № 3337-IX від 23.08.2023}

У справах, передбачених статтею 283[1] цього Кодексу, суд може проголосити скорочене судове рішення.

{Частину першу статті 271 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3223-IX від 13.07.2023}

2. Копії судових рішень у справах, визначених цією статтею, невідкладно видаються учасникам справи або надсилаються їм, якщо вони не були присутні під час його проголошення.

Стаття 272. Особливості апеляційного та касаційного оскарження судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ

1. Судові рішення за наслідками розгляду судами першої інстанції справ, визначених статтями 273, 275-277, 280, 282, пунктами 5 та 6 частини першої статті 283, статтею 283[1], статтями 286-288 цього Кодексу, набирають законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження, а у разі їх апеляційного оскарження - з моменту проголошення судового рішення суду апеляційної інстанції.

{Частина перша статті 272 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

2. Суд апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду справ, визначених статтями 273-277, 280-288, 289[4] цього Кодексу, не може повертати справу на новий розгляд.

{Частина друга статті 272 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

3. Судові рішення суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду справ, визначених статтями 273-277, 282-286 цього Кодексу, набирають законної сили з моменту проголошення і не можуть бути оскаржені.

4. Судові рішення суду апеляційної інстанції у справах, визначених статтями 280, 281, 287, 288 та289[4] цього Кодексу, можуть бути оскаржені до суду касаційної інстанції.

{Частина четверта статті 272 в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022}

Стаття 273. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій

1. Право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій мають суб’єкти відповідного виборчого процесу (крім виборчої комісії), а також ініціативна група референдуму, інші суб’єкти ініціювання референдуму.

2. Виборець, учасник всеукраїнського референдуму (громадянин України, який має право голосу у відповідних виборах або референдумі) може оскаржити рішення, дії чи бездіяльність виборчої комісії, комісії з референдуму, членів цих комісій, якщо такі рішення, дія чи бездіяльність безпосередньо порушують його виборчі права або інтереси щодо участі у виборчому процесі чи процесі референдуму.

3. Рішення, дії або бездіяльність Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму оскаржуються до Верховного Суду. Усі інші рішення, дії або бездіяльність Центральної виборчої комісії, члена цієї комісії, прийняті у межах виборчого процесу, оскаржуються до апеляційного адміністративного суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ.

4. Рішення, дії чи бездіяльність територіальних (окружних) виборчих комісій щодо підготовки та проведення місцевих виборів, виборів Президента України, народних депутатів України; обласних комісій з референдуму і комісії Автономної Республіки Крим з всеукраїнського референдуму, а також членів зазначених комісій оскаржуються до окружного адміністративного суду за місцезнаходженням відповідної комісії.

5. Рішення, дії чи бездіяльність дільничних виборчих комісій, дільничних комісій з референдуму, членів цих комісій оскаржуються до місцевого загального суду як адміністративного суду за місцезнаходженням відповідної комісії.

6. Позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, комісії з референдуму, членів цих комісій може бути подано до адміністративного суду у п’ятиденний строк із дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності.

7. Позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, комісії з референдуму, членів цих комісій, що мали місце до дня голосування, може бути подано до адміністративного суду у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, але не пізніше двадцять другої години дня, що передує дню голосування.

8. Позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії, дільничної комісії з референдуму, членів цих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування на дільниці, може бути подано до адміністративного суду у дводенний строк із дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності.

9. Суд приймає позовну заяву щодо рішення, дії чи бездіяльності виборчої комісії, комісії з референдуму або члена відповідної комісії до розгляду незалежно від сплати судового збору. У разі несплати судового збору на момент вирішення справи суд одночасно вирішує питання про стягнення судового збору відповідно до правил розподілу судових витрат, встановлених цим Кодексом.

10. Суд невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію або комісію з референдуму, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію про надходження позовної заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

{Частина десята статті 273 в редакції Закону № 1135-IX від 26.01.2021}

11. Суд вирішує адміністративні справи, визначені цією статтею, у дводенний строк після надходження позовної заяви. Адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли до дня голосування, вирішуються судом у дводенний строк, але не пізніше ніж за дві години до початку голосування. Адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли у день голосування, вирішуються судом до закінчення голосування. Адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли у день голосування, але після закінчення голосування, вирішуються судом у дводенний строк після надходження позовної заяви.

Стаття 274. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців

1. Право звернутися з адміністративним позовом про уточнення списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб, має кожен, хто має право голосу на відповідних виборах або референдумі.

2. Адміністративні справи щодо уточнення списку виборців розглядає місцевий загальний суд як адміністративний суд за місцезнаходженням відповідної комісії.

3. Позовна заява про уточнення списку виборців подається до адміністративного суду без сплати судового збору. Позовну заяву може бути подано не пізніш як за два дні до дня голосування. Суд при розгляді цього позову звертається до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців із запитом щодо уточнення відомостей про виборця.

4. Суд вирішує адміністративні справи щодо уточнення списку виборців у дводенний строк після надходження позовної заяви, але не пізніше ніж за два дні до дня голосування, а якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування, - невідкладно.

5. Рішення адміністративного суду щодо внесення змін у списки виборців виконуються негайно. Оскарження рішення адміністративного суду щодо внесення змін у списки виборців не перешкоджає його виконанню.

Стаття 275. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб’єктів у сфері медіа, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників суб’єктів у сфері медіа, які порушують законодавство про вибори та референдум

{Назва статті 275 в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022}

1. Право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб’єктів у сфері медіа, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників суб’єктів у сфері медіа, що порушують законодавство про вибори та референдум, мають виборча комісія, кандидат, партія (блок), місцева організація партії, які є суб’єктами відповідного виборчого процесу, комісія з референдуму, ініціативна група референдуму, інші суб’єкти ініціювання референдуму.

{Частина перша статті 275 в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022}

2. Виборець, учасник всеукраїнського референдуму (громадянин України, який має право голосу у відповідних виборах або референдумі) може оскаржити рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність безпосередньо порушують його виборчі права або інтереси щодо участі у виборчому процесі чи процесі референдуму.

3. Позовна заява щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та службових осіб подається до окружного адміністративного суду за їх місцезнаходженням. Позовна заява щодо дій чи бездіяльності суб’єктів у сфері медіа, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників суб’єктів у сфері медіа, що порушують законодавство про вибори та референдум, подається до місцевого загального суду як адміністративного суду за їх місцезнаходженням.

{Частина третя статті 275 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

4. Позовну заяву може бути подано до адміністративного суду у строк, встановлений частинами шостою - сьомою статті 273 цього Кодексу.

5. Суд вирішує адміністративні справи, визначені цією статтею, у строк, встановлений частиною одинадцятою статті 273 цього Кодексу.

6. У разі встановлення судом при розгляді виборчого спору факту порушення суб’єктом у сфері медіа вимог закону про вибори суд невідкладно повідомляє про це Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення, Центральну виборчу комісію, відповідну територіальну (окружну) виборчу комісію.

{Частина шоста статті 275 в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022}

Стаття 276. Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, політичної партії (блоку), місцевої організації політичної партії, їх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів від суб’єктів виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, члена ініціативної групи, політичної партії, громадської організації - суб’єктів процесу референдуму, їх уповноважених осіб, офіційного спостерігача - суб’єкта процесу референдуму

{Назва статті 276 в редакції Закону № 1135-IX від 26.01.2021}

1. Право оскаржувати дії чи бездіяльність кандидатів, їхніх довірених осіб, політичної партії (блоку), місцевої організації політичної партії, їх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів від суб’єктів виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, члена ініціативної групи, політичної партії, громадської організації - суб’єктів процесу референдуму, їх уповноважених осіб, офіційного спостерігача - суб’єкта процесу референдуму, які порушують законодавство про вибори чи референдум, мають кандидат, політична партія (блок), місцева організація політичної партії, які є суб’єктами відповідного виборчого процесу, ініціативна група референдуму, політична партія, громадська організація - суб’єкти процесу референдуму.

{Частина перша статті 276 в редакції Закону № 1135-IX від 26.01.2021}

2. Виборець, учасник всеукраїнського референдуму (громадянин України, який має право голосу у відповідних виборах або референдумі) може оскаржити дії чи бездіяльність суб’єктів, визначених частиною першою цієї статті, якщо ці дії чи бездіяльність безпосередньо порушують його виборчі права або інтереси щодо участі у виборчому процесі чи процесі референдуму.

3. Позовна заява щодо оскарження дій та бездіяльності ініціативних груп всеукраїнського референдуму, члена ініціативної групи всеукраїнського референдуму, що порушують законодавство про вибори чи референдум, подається до окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

{Частина третя статті 276 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1135-IX від 26.01.2021}

4. Позовна заява щодо оскарження дії чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їхніх довірених осіб подається до місцевого загального суду як адміністративного суду за місцезнаходженням територіальної виборчої комісії, яка зареєструвала кандидата.

5. Позовна заява з інших питань, визначених цією статтею, подається до окружного адміністративного суду за місцем вчинення дії чи місцем, де ця дія повинна бути вчинена.

6. Позовну заяву може бути подано до адміністративного суду у строк, встановлений частинами шостою, сьомою статті 273 цього Кодексу.

7. Суд вирішує адміністративні справи, визначені цією статтею, у строк, встановлений частиною одинадцятою статті 273 цього Кодексу.

8. Суд невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію або комісію з референдуму, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію про надходження позовної заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

{Частина восьма статті 276 в редакції Закону № 1135-IX від 26.01.2021}

Стаття 277. Особливості провадження у справах, пов’язаних із виборами Президента України

1. Виборча комісія, кандидат на пост Президента України, партія (блок) - суб’єкт виборчого процесу, виборець, законні права або охоронювані законом інтереси яких порушено, мають право оскаржувати рішення чи дії громадського об’єднання, виборчого блоку, його посадової особи чи повноважного представника, які стосуються виборчого процесу, крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) об’єднання громадян належать до його внутрішньої організаційної діяльності або його виключної компетенції.

2. Кандидат на пост Президента України, партія (блок) - суб’єкт виборчого процесу чи окружна виборча комісія мають право оскаржувати до суду дії чи бездіяльність медіа, їх власників, посадових та службових осіб, які порушують встановлений законом порядок діяльності медіа під час виборчого процесу, у тому числі стосовно передвиборної агітації, зокрема щодо вимоги спростування опублікованих ними неправдивих відомостей про кандидата чи партію (блок), що висунули кандидата.

3. Кандидат на пост Президента України, партія (блок) - суб’єкт виборчого процесу мають право оскаржувати дії іншого кандидата на пост Президента України, його довіреної особи, якщо ці дії спрямовані на порушення встановленого законом порядку висунення кандидата, проведення передвиборної агітації, інші порушення їхніх прав або виборчих прав громадян. Виборець має право оскаржувати дії кандидата на пост Президента України, його довіреної особи, якщо ці дії порушують його виборчі права.

4. Рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, закладів та організацій, їхніх посадових та службових осіб можуть бути оскаржені у порядку, передбаченому статтею 275 цього Кодексу. Акти чи дії виборчих блоків, громадських об’єднань, крім тих, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об’єднання належать до їх внутрішньої організаційної діяльності або їх виключної компетенції, - за місцезнаходженням органу об’єднання громадян, виборчого блоку, акти чи дії якого оскаржуються у порядку, передбаченому статтею 276 цього Кодексу.

5. Дії чи бездіяльність медіа, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників можуть бути оскаржені у порядку, передбаченому статтею 275 цього Кодексу.

6. Рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, у тому числі рішення Центральної виборчої комісії із встановлення результатів виборів, можуть бути оскаржені у порядку, передбаченому статтею 273 цього Кодексу.

7. Дії кандидатів на пост Президента України, їхніх довірених осіб оскаржуються до апеляційного адміністративного суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ.

8. Рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії та її членів можуть бути оскаржені до адміністративного суду за місцезнаходженням дільничної виборчої комісії.

9. Рішення, дії чи бездіяльність окружної виборчої комісії або члена такої комісії можуть бути оскаржені до окружного адміністративного суду за місцезнаходженням окружної виборчої комісії в порядку, встановленому законодавством.

10. Суд розглядає та вирішує адміністративні справи за скаргами, поданими на вчинені порушення з моменту припинення голосування на виборчих дільницях, протягом двох днів після дня голосування.

11. Заходи забезпечення позову, які застосовує суд, не можуть зупиняти, унеможливлювати або в інший спосіб порушувати безперервність процесу призначення, підготовки і проведення виборів Президента України.

Стаття 278. Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов’язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження

1. Суд, установивши порушення законодавства про вибори чи референдум, визначає у рішенні спосіб захисту порушених прав та інтересів, а також порядок усунення усіх наслідків цих порушень відповідно до закону або приймає інше визначене законом рішення. У разі виявлення порушень, що можуть бути підставою для притягнення до відповідальності не за правилами цього Кодексу, суд постановляє окрему ухвалу з повідомленням про наявність таких порушень і надсилає її до органів чи осіб, уповноважених вжити у зв’язку з цим заходів, встановлених законом.

2. Апеляційні скарги на судові рішення за наслідками розгляду справ, визначених статтями 273-277 цього Кодексу, можуть бути подані у дводенний строк з дня їх проголошення, а на судові рішення, ухвалені до дня голосування, - не пізніш як за чотири години до початку голосування.

3. Судами апеляційної інстанції є відповідні апеляційні адміністративні суди. Судом апеляційної інстанції у справах, розглянутих відповідно до частини третьої статті 273 та частини сьомої статті 277 цього Кодексу апеляційним адміністративним судом в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, є Верховний Суд. Судом апеляційної інстанції у справах, розглянутих відповідно до частини третьої статті 273 цього Кодексу Верховним Судом, є Велика Палата Верховного Суду.

4. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи. Апеляційна скарга на

судове рішення, що було ухвалене до дня голосування, розглядається не пізніше ніж за дві години до початку голосування.

Стаття 279. Особливості здійснення представництва у справах, пов’язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму

1. Особа, яка відповідно до закону про вибори зареєстрована як уповноважений представник або довірена особа кандидата, діє як представник відповідного кандидата у справах, пов’язаних з виборчим процесом, без додаткового уповноваження.

2. Особа, яка відповідно до закону про вибори чи референдум зареєстрована як уповноважена особа (представник) партії (блоку), місцевої організації партії, ініціативної групи референдуму, діє як представник відповідної партії (блоку), місцевої організації партії, ініціативної групи референдуму у справах, пов’язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, без додаткового уповноваження.

3. Документом, що підтверджує повноваження представників, визначених частинами першою і другою цієї статті, є відповідне посвідчення, видане в порядку, встановленому законом про вибори чи референдум.

Стаття 280. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань

1. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування негайно після одержання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо мають право звернутися до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням із позовною заявою про заборону таких заходів чи про встановлення іншого обмеження права на свободу мирних зібрань (щодо місця чи часу їх проведення тощо).

2. Копію позовної заяви та доданих до неї документів позивач додатково надсилає на адресу електронної пошти, зазначеної в повідомленні про проведення мирного зібрання, та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті. До позовної заяви позивачем додаються докази виконання вимог цієї частини.

3. Якщо позовна заява не відповідає вимогам статті 160 цього Кодексу, суд залишає її без руху та надає строк для усунення недоліків, але не більше ніж 12 годин.

4. Позовна заява, яка надійшла пізніше ніж за 24 години до часу проведення заходів, визначених частиною першою цієї статті, залишається без розгляду.

5. Адміністративна справа про заборону або встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань вирішується судом протягом двох днів після відкриття провадження у справі, а в разі відкриття провадження менш як за два дні до проведення відповідних заходів - невідкладно.

6. Суд залишає позовну заяву без розгляду у таких випадках:

1) неявки позивача у судове засідання (незалежно від поважності причин неявки);

2) надходження клопотання позивача про розгляд справи за його відсутності;

3) залишення позивачем зали судових засідань до моменту виходу суду до нарадчої кімнати.

7. Позивач повинен обґрунтувати необхідність встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань у демократичному суспільстві та пропорційність запропонованого у позові способу обмеження.

8. У разі відмови відповідача від проведення мирного зібрання суд закриває провадження у справі.

9. Суд задовольняє вимоги позивача в інтересах національної безпеки та громадського порядку в разі, якщо визнає, що проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших зібрань може створити реальну небезпеку заворушень чи вчинення кримінальних правопорушень, загрозу здоров’ю населення або правам і свободам інших людей. У разі встановлення обмеження права на свободу мирних зібрань суд повинен обґрунтувати у постанові необхідність встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань, а також пропорційність способу такого обмеження.

Якщо для досягнення цілей такого обмеження достатньо застосувати менш обтяжливий для відповідача спосіб обмеження, ніж запропонував позивач, суд зобов’язаний його застосувати.

10. Апеляційна скарга на рішення адміністративного суду про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань подається не пізніше дня, наступного за днем його проголошення.

11. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк з моменту надходження апеляційної скарги з повідомленням учасників справи, а в разі надходження апеляційної скарги менш як за два календарні дні до проведення мирного зібрання - невідкладно з повідомленням осіб, які беруть участь у справі.

12. Позивач не може відмовитися від позову під час розгляду справи в касаційному порядку.

Стаття 281. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань

1. Організатор (організатори) зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших мирних зібрань мають право звернутися до адміністративного суду за місцем проведення цих заходів із позовною заявою про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань з боку органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, повідомлених про проведення таких заходів.

2. Адміністративна справа про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань вирішується судом протягом двох днів після відкриття провадження, а в разі відкриття провадження менш як за два дні до проведення відповідних заходів або у день їх проведення - невідкладно.

3. Рішення суду в адміністративній справі про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань виконується негайно.

4. Апеляційна скарга на рішення адміністративного суду про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань подається не пізніше дня, наступного за днем його проголошення.

5. Подання апеляційної скарги на рішення суду про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань не перешкоджає його виконанню.

6. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк з моменту надходження апеляційної скарги з повідомленням учасників справи, а в разі надходження апеляційної скарги менш як за два календарні дні до проведення мирного зібрання - невідкладно з повідомленням осіб, які беруть участь у справі.

7. Суд приймає позовну заяву щодо усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань незалежно від сплати судового збору. У разі несплати судового збору на момент вирішення справи суд одночасно вирішує питання про стягнення судового збору відповідно до правил розподілу судових витрат, встановлених цим Кодексом.

Стаття 282. Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони

1. Позовна заява щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про оборонні закупівлі", крім спорів, пов’язаних з укладенням державного контракту (договору) про закупівлю з переможцем спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель, а також зміною, розірванням і виконанням державних контрактів (договорів) про закупівлю, може бути подана протягом десяти робочих днів з дня, коли особа мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

{Частина перша статті 282 в редакції Закону № 808-IX від 17.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2526-IX від 16.08.2022}

2. Адміністративні справи, визначені цією статтею, розглядаються виключно окружними адміністративними судами за місцезнаходженням відповідача.

3. Суд вирішує адміністративні справи, визначені цією статтею, у дводенний строк з дня надходження позовної заяви.

4. Апеляційні скарги на судові рішення за наслідками розгляду справ, визначених цією статтею, можуть бути подані у дводенний строк з дня їх проголошення.

5. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи.

6. За подання до адміністративного суду позовних заяв у справах, визначених цією статтею, сплачується судовий збір, встановлений для подання адміністративних позовів немайнового характеру.

{Статтю 282 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 808-IX від 17.07.2020}

Стаття 283. Особливості провадження у справах за зверненням податкових та митних органів

{Назва статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

1. Провадження у справах за зверненням податкових та митних органів при здійсненні ними визначених законом повноважень здійснюється на підставі заяви таких органів щодо:

{Абзац перший частини першої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

1) зупинення видаткових операцій платника податків на рахунках/електронних гаманцях платника податків;

{Пункт 1 частини першої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом№ 2888-IX від 12.01.2023}

2) підтвердження обґрунтованості адміністративного арешту майна платника податків;

3) надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі;

4) зобов’язання керівника підприємства провести інвентаризацію основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим;

5) стягнення коштів за податковим боргом;

6) зобов’язання платника податків, який має податковий борг, укласти договір щодо переведення права вимоги дебіторської заборгованості цього платника на податковий орган;

{Пункт 6 частини першої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

7) встановлення тимчасового обмеження керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника у праві виїзду за межі України.

{Частину першу статті 283 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

2. Заява подається до суду першої інстанції протягом 24 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення до суду, за загальними правилами підсудності, встановленими цим Кодексом, у письмовій формі та повинна містити:

1) найменування адміністративного суду;

2) найменування, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку заявника;

3) найменування, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку, якщо такий відомий, щодо сторони, до якої застосовуються заходи, визначені частиною першою цієї статті;

4) підстави звернення із заявою, обставини, що підтверджуються доказами, та вимоги заявника;

5) перелік документів та інших матеріалів, що додаються;

6) підпис уповноваженої особи суб’єкта владних повноважень, що скріплюється печаткою.

3. У разі недотримання вимог частини другої цієї статті суд повідомляє про це заявника та надає йому строк, але не більше ніж 24 години, для усунення недоліків.

{Абзац перший частини третьої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Невиконання вимог суду в установлений строк тягне за собою повернення заявнику заяви та доданих до неї документів.

Повернення заяви не є перешкодою для повторного звернення з нею до суду після усунення її недоліків, але не пізніше ніж протягом 48 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення до суду.

4. Суд ухвалою відмовляє у відкритті провадження за заявою, якщо:

1) заявлено вимогу, не передбачену частиною першою цієї статті;

2) із поданих до суду матеріалів вбачається спір про право.

5. Відмова у відкритті провадження за заявою унеможливлює повторне звернення заявника з такою самою заявою. Заявник у цьому випадку має право звернутися з тими самими вимогами до суду в загальному порядку.

6. Ухвалу про відмову в прийнятті заяви може бути оскаржено в апеляційному порядку протягом 24 годин з моменту її постановлення.

7. У разі постановлення судом ухвали про відкриття провадження у справі суд приймає рішення по суті заявлених вимог не пізніше 96 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення заявника до суду.

Розгляд заяви відбувається за участю податкового органу, митного органу, що її вніс, та платника податків, стосовно якого її внесено.

{Абзац другий частини сьомої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

8. Рішення суду у справах, визначених пунктами 1-4, 7 частини першої цієї статті, підлягає негайному виконанню. Апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані сторонами протягом десяти днів з дня їх проголошення. Подання апеляційної скарги на рішення суду у справах, визначених пунктами 1-4, 7 частини першої цієї статті, не перешкоджає його виконанню.

{Частина восьма статті 283 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

9. У рішенні суду зазначаються:

1) дата ухвалення рішення;

2) найменування суду, прізвище та ініціали судді;

3) найменування сторін, їх місцезнаходження;

4) мотиви задоволення судом заявлених вимог з посиланням на закон;

5) порядок вчинення дій, визначених рішенням;

6) відомості про порядок апеляційного перегляду справи, строки апеляційного оскарження.

10. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження.

Стаття 283[1]. Особливості провадження у справах про застосування санкцій

1. Позовна заява про застосування санкції, передбаченої пунктом 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", подається до Вищого антикорупційного суду протягом строку дії правового режиму воєнного стану та повинна містити:

1) найменування суду;

2) найменування, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку позивача;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові - для фізичних осіб) особи, до якої застосовується санкція, передбачена пунктом 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції"; якщо такі відомості відомі - її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб); ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України); реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України (якщо такі відомості відомі), відомі номери засобів зв’язку та адреси електронної пошти;

4) обґрунтування підстави для застосування санкції, передбаченої пунктом 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", та вимоги позивача;

5) перелік майна (активів), яке (які) підлягає (підлягають) стягненню в дохід держави на підставі пункту 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції";

6) перелік документів та інших матеріалів, що додаються;

7) підпис уповноваженої особи суб’єкта владних повноважень, що скріплюється печаткою.

У разі недотримання вимог цієї частини суд повідомляє про це позивача та надає йому строк, але не більше ніж 24 години, для усунення недоліків.

Невиконання вимог суду в установлений строк має наслідком повернення позивачу позовної заяви та доданих до неї документів.

Повернення позовної заяви не є перешкодою для повторного звернення з нею до суду після усунення її недоліків.

2. У п’ятиденний строк з дня одержання позовної заяви особа, щодо якої ставиться питання про застосування санкції, передбаченої пунктом 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", має право подати відзив на позовну заяву.

3. Не допускається зупинення провадження у справі з підстав, передбачених пунктом 3 частини першої статті 236 цього Кодексу.

4. Справа про застосування санкції, передбаченої пунктом 1^1 частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", вирішується колегією у складі трьох суддів Вищого антикорупційного суду протягом 30 днів з дня надходження позовної заяви до суду.

5. Позовна заява розглядається в судовому засіданні з повідомленням про дату, час та місце судового засідання позивача, відповідача (особи, щодо якої ставиться питання про застосування санкції, передбаченої пунктом 1^1 частини першої статті 4 Закону України "Про санкції"), інших учасників справи та їх представників.

Неприбуття в судове засідання учасника справи та його представника, належним чином повідомленого про дату, час та місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи в суді першої інстанції та не може бути підставою для зупинення строків її розгляду, відкладення засідання на інший час чи дату або оголошення перерви в судовому засіданні.

6. Суд ухвалює рішення на користь тієї сторони, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно із сукупністю доказів іншої сторони.

7. За результатами розгляду позовної заяви Вищий антикорупційний суд ухвалює одне з таких рішень:

1) про задоволення позовних вимог повністю або частково та застосування до фізичної або юридичної особи санкції, передбаченої пунктом 1^1 частини першої статті 4 Закону України "Про санкції";

2) про відмову у задоволенні позову.

У разі проголошення в судовому засіданні лише вступної та резолютивної частин рішення суду (скорочене рішення) повний текст рішення суду складається не пізніше п’яти днів з дня проголошення.

Повний текст рішення суду підписується всім складом суду та не пізніше наступного дня після підписання його копія надсилається учасникам справи, їх представникам до електронного кабінету (у разі його наявності) та опубліковується на офіційному веб-сайті Вищого антикорупційного суду.

{Частина сьома статті 283^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

8. Апеляційна скарга на рішення Вищого антикорупційного суду може бути подана учасником справи та/або його представником до Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду протягом п’яти днів з дня проголошення рішення суду.

Якщо в судовому засіданні було проголошено лише вступну та резолютивну частини рішення суду (скорочене рішення), зазначений строк обчислюється з дня складення повного тексту рішення суду та його опублікування на офіційному веб-сайті Вищого антикорупційного суду.

Учасники справи, які не були присутні при проголошенні рішення суду, а також особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та

(або) обов’язки, мають право оскаржити рішення суду протягом п’яти днів з дня його опублікування на офіційному веб-сайті Вищого антикорупційного суду.

Розгляд апеляційної скарги здійснюється Апеляційною палатою Вищого антикорупційного суду протягом 15 днів з дня надходження апеляційної скарги до суду.

Якщо після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстави вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, встановлено, що судом першої інстанції у рішенні суду питання про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки такої особи не вирішувалося, Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду закриває апеляційне провадження у справі в частині розгляду такої скарги, постановляючи ухвалу, яка не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

Про розгляд апеляційної скарги учасники справи та їх представники, особа, яка не брала участі у справі та подала апеляційну скаргу з підстави вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, повідомляються в порядку, передбаченому статтею 268 цього Кодексу.

Неприбуття в судове засідання осіб, передбачених абзацом шостим цієї частини, належним чином повідомлених про дату, час та місце розгляду апеляційної скарги, не перешкоджає розгляду апеляційної скарги в суді апеляційної інстанції та не може бути підставою для зупинення строків її розгляду, перенесення засідання на інший час чи дату або оголошення перерви в судовому засіданні.

Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду переглядає справу за наявними в ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

За результатами розгляду апеляційної скарги Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду ухвалює одне з таких рішень:

1) про залишення судового рішення без змін, а апеляційної скарги - без задоволення;

2) про зміну судового рішення;

3) про скасування судового рішення та ухвалення нового рішення.

Постанова Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду набирає законної сили негайно після її проголошення та не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення повний текст постанови Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду складається не пізніше п’яти днів з дня проголошення.

Повний текст постанови Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду підписується всім складом суду та не пізніше наступного дня після підписання його копія вручається (видається або надсилається) учасникам справи, їх представникам, особі, яка не брала участі у справі та подала апеляційну скаргу з підстави вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, до електронного кабінету (у разі його наявності) та опубліковується на офіційному веб-сайті Вищого антикорупційного суду.

{Частина восьма статті 283[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

9. Судове рішення про застосування санкції, передбаченої пунктом 1[1] частини першої статті 4 Закону України "Про санкції", в день набрання ним законної сили надсилається до органу, який здійснює повноваження у сфері управління активами, щодо яких ухвалено судове рішення про застосування такої санкції, для визначення порядку та способу його виконання, а також до апарату Ради національної безпеки і оборони України.

{Кодекс доповнено статтею 283[1] згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022; в редакції Закону № 3223-IX від 13.07.2023}

Стаття 284. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов’язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов’язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням

1. Провадження у справах щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов’язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов’язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, здійснюється на підставі позову Голови Служби безпеки України або його заступника.

2. Позовна заява подається до суду першої інстанції за підсудністю, встановленою цим Кодексом, у письмовій формі та повинна містити:

1) найменування адміністративного суду;

2) найменування, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку заявника;

3) підстави звернення з позовом, обставини, що підтверджуються доказами, та вимоги заявника;

4) перелік документів та інших матеріалів, що додаються;

5) підпис уповноваженої особи суб’єкта владних повноважень, що скріплюється печаткою.

3. У разі порушення вимог частини другої цієї статті суд повідомляє про це заявника та визначає строк для усунення недоліків.

Невиконання вимог суду в установлений ним строк тягне за собою повернення заявнику позову та доданих до нього документів.

Повернення позову не є перешкодою для повторного звернення з ним до суду після усунення недоліків, що зумовлюють звернення до суду.

4. Суд ухвалою відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо заявлено вимогу, не передбачену частиною першою цієї статті.

5. Рішення по суті заявлених вимог ухвалюється судом не пізніше наступного робочого дня з дня надходження позову, розглянутого у закритому судовому засіданні за участю тільки заявника. Особа, стосовно якої приймається рішення про включення до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції або виключення з такого переліку та власник активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, до яких надається доступ, не повідомляється про розгляд справи судом.

6. У рішенні суду зазначаються:

1) дата ухвалення рішення;

2) найменування суду, прізвище та ініціали судді;

3) мотиви та висновок суду по суті заявлених вимог із посиланням на закон;

4) порядок вчинення дій, визначених рішенням.

7. Ухвалу про відмову у відкритті провадження може бути оскаржено в апеляційному порядку. Суд апеляційної інстанції розглядає скаргу на ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі протягом трьох днів з дня надходження апеляційної скарги.

8. Рішення суду щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організації з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, виконується негайно.

9. Апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані сторонами протягом десяти днів з дня їх постановлення. Подання апеляційної скарги на рішення суду у справах, визначених цією статтею, не перешкоджає його виконанню.

{Стаття 284 в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 285. Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності

1. Позовна заява про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності подається до Верховного Суду. Право звернутися з такою позовною заявою має Голова Верховної Ради України, Перший заступник або заступник Голови Верховної Ради України.

2. Адміністративна справа за позовною заявою про дострокове припинення повноважень народного депутата України вирішується протягом десяти днів після відкриття провадження у справі.

3. Рішення Верховного Суду у справі про дострокове припинення повноважень народного депутата України виконується негайно. Подання апеляційної скарги на таке рішення не перешкоджає його виконанню.

4. Апеляційна скарга на судове рішення Верховного Суду у справі про дострокове припинення повноважень народного депутата України може бути подана до Великої Палати Верховного Суду протягом десяти днів із дня його проголошення.

5. Велика Палата Верховного Суду розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи.

Стаття 286. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності

1. Адміністративна справа з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності вирішується місцевими загальними судами як адміністративними судами протягом десяти днів з дня відкриття провадження у справі.

2. Позовну заяву щодо оскарження рішень суб’єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності може бути подано протягом десяти днів з дня ухвалення відповідного рішення (постанови), а щодо рішень (постанов) по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, - протягом десяти днів з дня вручення такого рішення (постанови).

3. За наслідками розгляду справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності місцевий загальний суд як адміністративний має право:

1) залишити рішення суб’єкта владних повноважень без змін, а позовну заяву без задоволення;

2) скасувати рішення суб’єкта владних повноважень і надіслати справу на новий розгляд до компетентного органу (посадової особи);

3) скасувати рішення суб’єкта владних повноважень і закрити справу про адміністративне правопорушення;

4) змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

4. Апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом десяти днів з дня його проголошення.

5. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку апеляційного оскарження з повідомленням учасників справи.

6. Якщо за наслідками апеляційного перегляду суд апеляційної інстанції змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, таке стягнення не може бути посилено.

Стаття 287. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця

1. Учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

2. Позовну заяву може бути подано до суду:

1) у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи інтересів;

2) у триденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи інтересів, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій.

3. Відповідачем у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби є відповідний орган державної виконавчої служби, а у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності приватного виконавця - приватний виконавець.

4. Адміністративна справа з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця вирішується судом протягом десяти днів після відкриття провадження у справі.

5. Адміністративні справи з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень, ухвалених місцевим загальним судом як адміністративним судом, розглядаються місцевим загальним судом як адміністративним судом, який видав виконавчий лист.

6. Апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом десяти днів з дня їх проголошення.

7. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи.

Стаття 288. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України

1. Позовні заяви іноземців та осіб без громадянства щодо оскарження рішень про їх примусове повернення в країну походження або третю країну чи їх примусове видворення за межі України подаються до місцевого загального суду як адміністративного суду за місцезнаходженням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, його територіальних органів чи підрозділів, органу охорони державного кордону, органу Служби безпеки України або за місцезнаходженням пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

{Частина перша статті 288 в редакції Закону № 2952-IX від 24.02.2023}

2. Адміністративні справи, визначені цією статтею, розглядаються судом за обов’язкової участі сторін у десятиденний строк з дня подання позовної заяви.

3. Апеляційні скарги на судові рішення в адміністративних справах, визначених цією статтею, можуть бути подані в десятиденний строк з дня їх проголошення.

4. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи.

5. За подання до адміністративного суду позовних заяв та апеляційних скарг у справах, визначених цією статтею, судовий збір не сплачується.

Стаття 289. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства

1. За наявності обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства, стосовно якого (якої) прийнято рішення про примусове видворення або реадмісію, ухилятиметься від виконання рішення про його (її) примусове видворення, перешкоджатиме проведенню процедури видворення чи реадмісії відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію або якщо існує ризик його (її) втечі, а так само у разі відсутності в іноземця або особи без громадянства, стосовно якого (якої) прийнято рішення про примусове видворення, документа, що дає право на виїзд з України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, його територіальний орган чи підрозділ, орган охорони державного кордону, орган Служби безпеки України подає до місцевого загального суду як адміністративного суду за місцезнаходженням зазначених органів (підрозділів) або за місцезнаходженням пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, позовну заяву про застосування судом до іноземця або особи без громадянства одного з таких заходів:

1) затримання з метою ідентифікації та/або забезпечення примусового видворення за межі території України;

2) затримання з метою забезпечення передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію;

3) взяття на поруки підприємством, установою чи організацією;

4) зобов’язання внести заставу.

2. Заходи, визначені цією статтею, також застосовуються адміністративним судом, визначеним частиною першою цієї статті, за позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, його територіального органу чи підрозділу, органу охорони державного кордону, органу Служби безпеки України до іноземців та осіб без громадянства, які до прийняття рішення за заявою про визнання

біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, або особою без громадянства вчинили порушення законодавства України про державний кордон або про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, до завершення процедури розгляду такої заяви.

3. Не можуть застосовуватися заходи, передбачені пунктами 3 і 4 частини першої цієї статті, до іноземців та осіб без громадянства, до яких раніше застосовувалися такі заходи, а також стосовно яких є достатні дані про їх причетність до готування та/або вчинення терористичної діяльності.

4. Суд під час застосування заходів, передбачених пунктами 3 і 4 частини першої цієї статті, письмово роз'яснює іноземцю або особі без громадянства покладені на нього (неї) обов'язки:

1) прибувати до визначеної службової особи з установленою судом періодичністю;

2) не відлучатися з населеного пункту, в якому іноземець або особа без громадянства тимчасово перебуває, без дозволу визначеної службової особи;

3) невідкладно повідомляти визначену службову особу про зміну свого місця проживання.

5. Взяття на поруки підприємством, установою чи організацією полягає у наданні уповноваженими особами підприємства, установи чи організації, яких суд вважає такими, що заслуговують на особливу довіру (поручителями), письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання іноземцем або особою без громадянства покладених на нього (неї) обов'язків відповідно до частини четвертої цієї статті і зобов'язуються за потреби доставити його (її) до суду чи органу (підрозділу), який подав позов.

6. Внесення застави полягає у внесенні іноземцем, особою без громадянства або іншою фізичною чи юридичною особою (заставодавцем) коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Заставодавцем не може бути юридична особа державної або комунальної власності чи така, що фінансується з державного чи місцевого бюджету, чи у статутному капіталі якої є частка державної, комунальної власності, чи яка належить суб'єкту господарювання, що перебуває у державній або комунальній власності.

7. Розмір застави визначається судом з урахуванням майнового та сімейного стану іноземця або особи без громадянства у межах від п'ятдесяти до ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб та вноситься на спеціальний рахунок, визначений частиною шостою цієї статті, протягом п'яти робочих днів з дня ухвалення судом рішення про внесення застави. До цього моменту за рішенням суду особа утримується у спеціально обладнаному для таких цілей приміщенні органу (підрозділу) охорони державного кордону, органу Служби безпеки України, який її затримав, або у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, та звільняється з нього у день надання позивачу підтвердних документів про внесення застави.

8. У разі невнесення застави у встановлений строк адміністративний суд за клопотанням відповідного органу (підрозділу) ухвалює без участі іноземця або особи без громадянства рішення про його (її) затримання з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні. На

час ухвалення такого рішення особа продовжує утримуватися у спеціально обладнаному для таких цілей приміщенні органу (підрозділу) охорони державного кордону, органу Служби безпеки України, який її затримав, або у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

9. У разі невиконання іноземцем або особою без громадянства обов'язків, покладених судом відповідно до частини четвертої цієї статті, чи вчинення ним (нею) порушення законодавства України про державний кордон або про правовий статус іноземців та осіб без громадянства:

1) внесена застава за клопотанням відповідного органу (підрозділу) або за ініціативою суду звертається судом у дохід держави;

2) уповноважений орган (підрозділ) може звернутися до адміністративного суду з позовною заявою про затримання такої особи з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

10. За невиконання зобов'язань, покладених судом відповідно до частини четвертої цієї статті, поручитель несе відповідальність, визначену законом.

11. Строк затримання іноземців та осіб без громадянства у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, становить шість місяців. За наявності умов, за яких неможливо ідентифікувати іноземця або особу без громадянства, забезпечити примусове видворення чи реадмісію особи у зазначений строк або прийняти рішення за заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, або особою без громадянства, такий строк може бути продовжено, але загальний строк затримання не повинен перевищувати вісімнадцять місяців.

{Частина одинадцята статті 289 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2813-IX від 01.12.2022}

12. Про продовження строку затримання не пізніш як за п'ять днів до його закінчення орган (підрозділ), за клопотанням якого затримано іноземця або особу без громадянства, кожні шість місяців подає відповідний адміністративний позов. У такому позові зазначаються дії або заходи, що вживалися органом (підрозділом) для ідентифікації іноземця або особи без громадянства, забезпечення виконання рішення про примусове видворення чи реадмісію або для розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні.

13. Умовами, за яких неможливо ідентифікувати іноземця або особу без громадянства, забезпечити примусове видворення чи реадмісію особи, є:

1) відсутність співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його (її) ідентифікації;

2) неодержання інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи.

14. Розгляд питань, визначених цією статтею, здійснюється судом за обов'язкової участі сторін, у тому числі може проводитися у режимі відеоконференції та з трансляцією

з іншого приміщення, розташованого поза межами приміщення суду, в порядку, визначеному цим Кодексом.

15. Адміністративні справи, передбачені цією статтею, розглядаються судом у день подання відповідної позовної заяви.

16. Апеляційні скарги на судові рішення в адміністративних справах, визначених цією статтею, можуть бути подані в десятиденний строк з дня проголошення судового рішення. Оскарження рішення про затримання іноземця або особи без громадянства не зупиняє його виконання.

17. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи.

18. На час розгляду судом першої та апеляційної інстанцій справи по суті позовних вимог і до набрання рішенням суду законної сили іноземець або особа без громадянства утримується у спеціально обладнаному для таких цілей приміщенні органу (підрозділу) охорони державного кордону, органу Служби безпеки України, який її затримав, або у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

19. За подання до адміністративного суду позовних заяв та апеляційних скарг у справах, визначених цією статтею, судовий збір не сплачується.

{Стаття 289 із змінами, внесеними згідно із Законом № 693-IX від 16.06.2020; в редакції Закону № 2952-IX від 24.02.2023}

Стаття 289[1]. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій)

1. Особи, фінансові (фінансова) операції (операція) (видаткові фінансові операції) яких зупинено, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі - спеціально уповноважений орган), про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій) у десятиденний строк з дня, коли вони дізналися або повинні були дізнатися про порушення їхніх прав, свобод чи інтересів.

2. Рішення спеціально уповноваженого органу про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій) оскаржуються до окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

3. Адміністративний позов повинен містити:

1) найменування адміністративного суду, до якого подається позовна заява;

2) ім’я (найменування) позивача, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності);

3) найменування відповідача, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, якщо такі відомі;

4) номер та дату оскаржуваного рішення спеціально уповноваженого органу про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій);

5) обставини, що можуть свідчити про порушення прав, свобод чи інтересів позивача та зміст позовних вимог;

6) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

На підтвердження факту зупинення фінансових операцій позивач надає (за наявності) письмове повідомлення суб’єкта первинного фінансового моніторингу про номер і дату рішення спеціально уповноваженого органу про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій).

4. У разі порушення вимог частини третьої цієї статті суд повідомляє про це заявника та визначає строк для усунення недоліків.

Невиконання вимог суду в установлений ним строк тягне за собою повернення позивачу позову та доданих до нього документів.

Повернення позовної заяви не є перешкодою для повторного звернення з ним до суду після усунення недоліків.

5. Питання про відкриття провадження в адміністративній справі суд вирішує не пізніше наступного дня з дня надходження позовної заяви.

Про подання позовної заяви та відкриття провадження в адміністративній справі суд повідомляє відповідача за допомогою кур’єра, телефону, факсу, електронної пошти чи іншого технічного засобу зв’язку не пізніше наступного дня після відкриття провадження у справі. Адміністративний суд повідомляє позивача про відкриття провадження у справі не пізніше наступного дня після постановлення ухвали про відкриття провадження у справі.

Протягом одного дня з дня одержання такого повідомлення відповідач зобов’язаний отримати в суді копію ухвали про відкриття провадження, копії позовної заяви та доданих до неї документів та у дводенний строк з дня одержання такої ухвали та копій документів подати безпосередньо до канцелярії суду відзив на позовну заяву та копії оскаржуваних рішень та документів, що стали підставою для їх прийняття.

6. Адміністративні справи, визначені частиною першою цієї статті, вирішуються колегією у складі трьох суддів протягом десяти днів після відкриття провадження у справі у закритому судовому засіданні.

Для ознайомлення позивачу (представнику позивача) надаються матеріали справи, крім документів (копій документів), що стали підставою для прийняття оскаржуваних

рішень та містять інформацію, передану спеціально уповноваженим органом до правоохоронних та/або розвідувальних органів в узагальнених матеріалах (додаткових узагальнених матеріалах).

7. Рішення суду складається і підписується у день його ухвалення згідно з правилами, передбаченими статтями 243, 250 цього Кодексу, без права суду відкласти складання повного рішення.

Копії повного рішення видаються особам, які брали участь у справі, негайно після проголошення такого рішення.

8. Рішення суду за наслідками розгляду справ, визначених частиною першою цієї статті, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку у десятиденний строк з дня їх проголошення.

Суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк після закінчення строку апеляційного оскарження з повідомленням осіб, які беруть участь у справі.

Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає апеляційному розгляду справи.

Суд апеляційної інстанції за наслідками апеляційного розгляду не може повертати справу на новий розгляд. Судове рішення суду апеляційної інстанції є остаточним.

{§ 2 глави 11 розділу II доповнено статтею 289[1] згідно із Законом № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 289[2]. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу тимчасового обмеження права громадян України на виїзд за межі території України

1. У разі невиконання у встановлені Податковим кодексом України строки обов’язку щодо сплати грошових зобов’язань юридичною особою або постійним представництвом нерезидента, що призвело до виникнення податкового боргу (заборгованості) у сумі, що перевищує 1 мільйон гривень, та якщо такий податковий борг не сплачено протягом 240 календарних днів з дня вручення платнику податків податкової вимоги, податковим органом подається до суду за основним місцем реєстрації юридичної особи або постійного представництва нерезидента позовна заява про застосування судом тимчасового обмеження керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника у праві виїзду за межі території України.

2. Адміністративна справа, передбачена цією статтею, розглядається судом протягом 48 годин з дня подання відповідної позовної заяви.

3. Апеляційні скарги на судові рішення в адміністративних справах, визначених цією статтею, можуть бути подані в десятиденний строк із дня їх проголошення.

4. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи.

{§ 2 глави 11 розділу II доповнено статтею 289[2] згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 289[3]. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про заборону політичної партії

1. Правила цієї статті поширюються на розгляд адміністративних справ про заборону політичної партії.

Право звернутися з адміністративним позовом про заборону політичної партії має центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об’єднань громадян, інших громадських формувань.

2. Адміністративні справи, зазначені участині першій цієї статті, розглядаються як судом першої інстанції судом, визначеним частиною другою статті 22 цього Кодексу.

3. У разі відкриття провадження в адміністративній справі, зазначеній у частині першій цієї статті, або апеляційного провадження у ній та призначення судового засідання відповідний суд протягом трьох днів повідомляє про це позивача і зобов’язує його опублікувати відповідне оголошення у порядку, передбаченомучастиною п’ятою цієї статті.

Після відкриття провадження позовна заява і додатки до неї направляються судом відповідачу та іншим учасникам справи на офіційну електронну адресу, а в разі її відсутності - на адресу електронної пошти, яка відома суду (зокрема, на ту, яка міститься на офіційному веб-сайті політичної партії), або надаються для ознайомлення в судовому засіданні.

4. У разі постановлення судом першої інстанції в адміністративній справі, передбаченій частиною першою цієї статті, ухвали, яка підлягає апеляційному оскарженню, чи завершення розгляду справи шляхом ухвалення рішення суду суд першої інстанції після складення повного тексту відповідного судового рішення невідкладно:

1) надсилає копії матеріалів справи в електронному вигляді до суду апеляційної інстанції для забезпечення можливості невідкладного розгляду апеляційних скарг на такі судові рішення у разі їх подання;

2) повідомляє про це позивача для опублікування оголошення у порядку, передбаченому частиною п’ятою цієї статті.

5. Оголошення про відкриття провадження в адміністративній справі, зазначеній у частині першій цієї статті, або апеляційного провадження у ній та призначення судового засідання, постановлення судом першої інстанції ухвали, яка підлягає апеляційному оскарженню, чи про завершення розгляду справи шляхом ухвалення рішення суду разом із копією відповідного судового рішення чи судової повістки оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Міністерства юстиції України і Верховної Ради України.

Через три дні з дня оприлюднення такого оголошення вважається, що учасники справи і всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про судовий розгляд такої справи, призначення, дату, час і місце судового засідання, ухвалення і зміст оприлюдненого судового рішення у ній.

Неприбуття у судове засідання в суді першої чи апеляційної інстанції осіб, повідомлених про дату, час і місце розгляду справи в порядку, передбаченому цією частиною, не перешкоджає розгляду справи.

6. Апеляційна скарга на рішення суду в адміністративній справі, передбаченій частиною першою цієї статті, подається протягом двадцяти днів, а на ухвалу суду - протягом десяти днів з дня його (її) оприлюднення відповідно до частини п’ятої цієї статті.

Судом апеляційної інстанції в адміністративній справі, передбаченій частиною першою цієї статті, є Верховний Суд у складі колегії Касаційного адміністративного суду не менше ніж з п’яти суддів. Судове рішення Верховного Суду у таких справах є остаточним і касаційному оскарженню не підлягає.

7. Адміністративна справа за позовною заявою про заборону політичної партії вирішується судом першої інстанції протягом одного місяця після відкриття провадження у справі.

Суд апеляційної інстанції розглядає справу протягом одного місяця після відкриття апеляційного провадження.

8. За подання до адміністративного суду позовних заяв та апеляційних скарг у справах, визначених цією статтею, судовий збір не сплачується.

{§ 2 глави 11 розділу II доповнено статтею 289^{3} згідно із Законом № 2243-IX від 03.05.2022}

Стаття 289^{4}. Особливості провадження у справах щодо здійснення державного регулювання, нагляду і контролю у сфері медіа

1. Справи щодо здійснення державного регулювання, нагляду і контролю у сфері медіа розглядаються окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

2. Питання про відкриття провадження в адміністративній справі суд вирішує не пізніше наступного дня після надходження позовної заяви. Про подання позовної заяви та відкриття провадження в адміністративній справі суд повідомляє відповідача за допомогою кур’єра, телефону, факсу, електронної пошти чи іншого технічного засобу зв’язку не пізніше наступного дня після відкриття провадження у справі.

3. Адміністративні справи, визначені цією статтею, розглядаються судом впродовж шістдесяти днів з дня подання позовної заяви.

4. У разі реальної загрози інтересам національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров’я населення та за наявності обґрунтованих підстав і відповідного клопотання в адміністративному позові (заяві) органу, який здійснює державне регулювання у сфері медіа, суд розглядає адміністративну справу протягом двох днів з дня подання позовної заяви.

5. Апеляційні та касаційні скарги на судові рішення в адміністративних справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом двадцяти днів з дня проголошення відповідних рішень.

6. Суд апеляційної, касаційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне, касаційне оскарження з повідомленням учасників справи.

7. Рішення суду в адміністративних справах, визначених цією статтею, складається і підписується в день його ухвалення згідно з правилами, передбаченими статтями 243, 250 цього Кодексу, без права суду відкласти складання повного рішення.

Копії повного рішення видаються особам, які брали участь у справі, невідкладно після проголошення такого рішення.

8. У разі якщо ідентифікувати особу, яка порушує законодавство у сфері медіа неможливо, суд за заявою органу, що здійснює державне регулювання у сфері медіа, за наявності підстав встановлює факт порушення та вживає заходів, передбачених законодавством. Така заява розглядається за правилами Кодексу адміністративного судочинства України у порядку, визначеному цією статтею, в тому числі за відсутності особи, яка порушує законодавство у сфері медіа і яку неможливо ідентифікувати.

{Параграф 2 глави 11 розділу II доповнено статтею 289^{4} згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Стаття 289^{5}. Особливості провадження у справах щодо державного фінансування статутної діяльності політичних партій

1. Політична партія, щодо якої Національним агентством з питань запобігання корупції прийнято рішення про відмову у наданні державного фінансування її статутної діяльності або про зупинення (припинення) державного фінансування її статутної діяльності, може оскаржити таке рішення до апеляційного адміністративного суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ. Позовна заява подається до адміністративного суду у місячний строк з дня отримання політичною партією відповідного рішення, але не пізніше шести місяців з дня його оприлюднення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції.

2. Позовна заява подається у письмовій формі та повинна містити інформацію про:

1) найменування адміністративного суду, до якого подається позовна заява;

2) ім’я (найменування) позивача, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності);

3) найменування відповідача, поштову адресу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності);

4) номер та дату прийняття оскаржуваного рішення Національного агентства з питань запобігання корупції про відмову в державному фінансуванні статутної діяльності політичної партії чи зупинення (припинення) державного фінансування статутної діяльності політичної партії, дату його отримання політичною партією;

5) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

3. У разі виявлення порушень вимог частини другої цієї статті суд повідомляє про це позивача та визначає строк для усунення недоліків у позовній заяві.

Невиконання вимоги щодо усунення недоліків у визначений судом строк тягне за собою повернення позивачу позовної заяви та доданих до неї документів.

Повернення позовної заяви не є перешкодою для повторного звернення з такою заявою до суду після усунення недоліків.

4. Питання про відкриття провадження в адміністративній справі суд вирішує не пізніше наступного робочого дня з дня надходження позовної заяви.

У десятиденний строк з дня одержання позовної заяви відповідач має право подати відзив на позовну заяву.

5. Адміністративні справи, визначені цією статтею, вирішуються судом протягом двадцяти днів після відкриття провадження у справі.

Позовна заява розглядається в судовому засіданні з повідомленням позивача, відповідача, інших учасників справи та їх представників про дату, час та місце судового засідання. Неприбуття у судове засідання зазначених осіб, належним чином повідомлених про дату, час та місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи в суді першої інстанції.

6. Копія рішення суду видається особам, які брали участь у справі, негайно після проголошення такого рішення.

7. Рішення суду за наслідками розгляду справ, визначених цією статтею, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку до Верховного Суду у п’ятиденний строк з дня їх проголошення. Учасники справи, які не були присутні при проголошенні рішення суду, мають право оскаржити рішення суду протягом п’яти днів з дня його отримання.

8. Суд апеляційної інстанції розглядає апеляційну скаргу протягом десяти днів з дня її надходження до суду з повідомленням осіб, які беруть участь у справі, про дату, час і місце розгляду справи.

Неприбуття у судове засідання осіб, належним чином повідомлених про дату, час та місце розгляду справи, не перешкоджає апеляційному розгляду.

Суд апеляційної інстанції за наслідками апеляційного розгляду не може повертати справу на новий розгляд. Судове рішення суду апеляційної інстанції є остаточним.

{Параграф 2 глави 11 розділу II доповнено статтею 289^{5} згідно із Законом № 3337-IX від 23.08.2023}

§ 3. Розгляд типових та зразкових справ

Стаття 290. Особливості провадження у зразковій справі

1. Якщо у провадженні одного або декількох адміністративних судів перебувають типові адміністративні справи, кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення, суд, який розглядає одну чи більше таких справ, може звернутися до Верховного Суду з поданням про розгляд однієї з них Верховним Судом як судом першої інстанції.

2. У поданні про розгляд справи Верховним Судом як зразкової зазначаються підстави, з яких суд, що надає подання, вважає, що справа має бути розглянута Верховним Судом як зразкова, в тому числі посилання на типові справи. До подання додаються матеріали справи.

Для вирішення питання про відкриття провадження у зразковій справі Верховний Суд може витребувати з відповідного суду (судів) матеріали типових справ.

3. Вирішення питання про відкриття провадження у зразковій справі, відмову у відкритті провадження у зразковій справі, розгляд зразкової справи здійснюється колегією суддів Верховного Суду у складі не менше п’яти суддів, визначених відповідно до вимог цього Кодексу.

4. Питання про відкриття провадження у зразковій справі вирішується протягом 10 днів з дня надходження до Верховного Суду матеріалів, зазначених у частині другій цієї статті.

5. Верховний Суд вирішує зразкові справи за правилами спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

6. Верховний Суд відмовляє у відкритті провадження у зразковій справі, якщо подання не відповідає вимогам частини першої та (або) другої цієї статті, зокрема через значні розбіжності у їх фактичних обставинах, які унеможливлюють прийняття для них зразкового рішення.

7. Ухвала про відкриття Верховним Судом провадження у зразковій справі публікується на офіційному веб-порталі судової влади України, а також в одному із загальнодержавних друкованих медіа не пізніше ніж за десять днів до дати судового засідання для розгляду зразкової справи.

8. В ухвалі про відкриття провадження у зразковій справі зазначаються:

1) найменування, склад суду, номер справи;

2) найменування та місцезнаходження відповідача;

3) стисла інформація щодо предмета та підстав зразкової справи;

4) ознаки типової справи;

5) дата, час та місце судового розгляду зразкової справи;

6) стисла інформація щодо правових наслідків судового рішення, ухваленого у зразковій справі;

7) порядок одержання заінтересованими особами рішення у зразковій справі та порядок його оскарження.

9. З моменту опублікування оголошення вважається, що всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про розгляд зразкової справи.

10. У рішенні суду, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, Верховний Суд додатково зазначає:

1) ознаки типових справ;

2) обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм;

3) обставини, які можуть впливати на інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі.

11. Рішення Верховного Суду у зразковій справі підлягає перегляду Великою Палатою Верховного Суду за правилами перегляду рішень в апеляційному порядку, визначеному цим Кодексом.

Стаття 291. Особливості провадження у типовій справі

1. Суд, який розглядає типову справу, має право зупинити провадження за клопотанням учасника справи або за власною ініціативою у випадку, якщо Верховним Судом відкрито провадження у відповідній зразковій справі.

2. Провадження у типовій справі підлягає відновленню з дня набрання законної сили рішенням Верховного Суду у відповідній зразковій справі.

3. При ухваленні рішення у типовій справі, яка відповідає ознакам, викладеним у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, суд має враховувати правові висновки Верховного Суду, викладені у рішенні за результатами розгляду зразкової справи.

4. На судове рішення у типовій справі може бути подана апеляційна скарга у порядку, визначеному цим Кодексом.

5. Рішення суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду типової справи може бути оскаржено в касаційному порядку виключно з таких підстав:

1) суд першої та (або) апеляційної інстанції при вирішенні типової справи не визнав її типовою справою та (або) не врахував правові висновки, викладені у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи;

2) справа, в якій судом першої та (або) апеляційної інстанції ухвалено рішення з урахуванням правових висновків, викладених у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, не відповідає ознакам типової справи.

Розділ III
ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

Глава 1. Апеляційне провадження

§ 1. Апеляційна скарга

Стаття 292. Суд апеляційної інстанції

1. Судом апеляційної інстанції в адміністративних справах є апеляційний адміністративний суд, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місцевий адміністративний суд (місцевий загальний суд як адміністративний суд чи окружний адміністративний суд), що ухвалив рішення.

2. Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

3. Велика Палата Верховного Суду переглядає в апеляційному порядку судові рішення Верховного Суду, ухвалені ним як судом першої інстанції.

4. Судом апеляційної інстанції в адміністративних справах, передбачених статтею 283 [1] цього Кодексу, є Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду.

{Статтю 292 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2257-IX від 12.05.2022}

Стаття 293. Право на апеляційне оскарження

1. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції.

{Частина перша статті 293 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених статтею 294 цього Кодексу. Оскарження ухвал суду, які не передбачені статтею 294 цього Кодексу, окремо від рішення суду не допускається.

{Частина друга статті 293 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. У разі подання апеляційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, суд апеляційної інстанції повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню.

4. Після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов'язки учасника справи.

Стаття 294. Ухвали, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду

/*1. *{Приписи частини першої статті 294 в тім, що вони унеможливлюють апеляційне оскарження ухвали суду про залишення без задоволення заяви, поданої порядком статті 383 цього Кодексу, визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 2-р(II)/2023 від 01.03.2023}* Окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо:*/

1) забезпечення доказів, відмови в забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів;

2) забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, скасування забезпечення позову, відмови у забезпеченні позову, відмови у заміні заходу забезпечення позову або скасуванні забезпечення позову;

3) повернення заяви позивачеві (заявникові);

4) відмови у відкритті провадження у справі;

{Пункт 5 частини першої статті 294 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

6) передачі справи на розгляд іншого суду;

7) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;

8) затвердження умов примирення сторін;

9) призначення експертизи;

10) визначення розміру судових витрат;

11) зупинення провадження у справі;

12) залишення позову (заяви) без розгляду;

13) закриття провадження у справі;

14) внесення або відмови у внесенні виправлень у рішення;

15) відмови ухвалити додаткове рішення;

16) роз’яснення або відмови у роз’ясненні судового рішення;

17) відмови у відкритті провадження про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, відмови в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;

{Пункт 17 частини першої статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

18) відмови у поновленні пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання;

19) відстрочення і розстрочення, зміни або встановлення способу і порядку виконання судового рішення;

20) заміни сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;

21) повороту виконання рішення суду або відмови у повороті виконання рішення;

22) внесення чи відмови у внесенні виправлень до виконавчого документа, визнання чи відмови у визнанні виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;

23) окрема ухвала;

24) стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;

25) накладення штрафу та інших питань судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах, постановлених судом відповідно до статті 382 цього Кодексу;

26) відмови у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження;

27) відновлення або відмови у відновленні повністю або частково втраченого судового провадження.

Стаття 295. Строк на апеляційне оскарження

1. Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів, а на ухвалу суду - протягом п’ятнадцяти днів з дня його (її) проголошення.

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини рішення (ухвали) суду, або розгляду справи в порядку письмового провадження, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) на ухвалу суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п’ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

3. Строк на апеляційне оскарження також може бути поновлений в разі його пропуску з інших поважних причин, крім випадків, визначених частиною другою статті 299 цього Кодексу.

Стаття 296. Форма та зміст апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається у письмовій формі.

2. В апеляційній скарзі зазначаються:

1) найменування суду апеляційної інстанції, до якого подається скарга;

2) найменування суду першої інстанції, який ухвалив рішення, номер справи та дата ухвалення рішення;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 3 частини другої статті 296 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

5) вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, до суду апеляційної інстанції;

6) обґрунтування вимог особи, яка подала апеляційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає неправильність чи неповнота дослідження доказів і встановлення обставин у справі та (або) застосування норм права;

7) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про витребування нових доказів, про виклик свідків тощо;

8) дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;

9) перелік матеріалів, що додаються.

3. Апеляційна скарга може містити клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду апеляційної інстанції.

4. Якщо в апеляційній скарзі наводяться нові докази, які не були надані суду першої інстанції, то у ній зазначається причина, з якої ці докази не були надані.

5. До апеляційної скарги додаються:

1) документ про сплату судового збору;

2) копії апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така скарга та додані матеріали подаються до суду в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання скарги та доданих матеріалів в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії та копій доданих матеріалів іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 296 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

{Пункт 3 частини п'ятої статті 296 виключено на підставі Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції, за наявності.

6. Якщо апеляційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Стаття 297. Порядок подання апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

§ 2. Відкриття апеляційного провадження

Стаття 298. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції

1. Апеляційна скарга реєструється у день її надходження до суду апеляційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

2. До апеляційної скарги, яка оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 296 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 169 цього Кодексу.

{Частина друга статті 298 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Апеляційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 295 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

4. Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції також, якщо:

1) апеляційна скарга подана особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;

3) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції.

5. Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги. Питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

6. Про повернення апеляційної скарги постановляється ухвала, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

7. Копія ухвали про повернення апеляційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 251 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення апеляційної скарги разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Стаття 299. Відмова у відкритті апеляційного провадження

1. Суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо:

1) апеляційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв’язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення апеляційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

2. Незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга прокурора, суб’єкта владних повноважень подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків подання апеляційної скарги суб’єктом владних повноважень у справі, про розгляд якої він не був повідомлений або до участі в якій не був залучений, якщо суд ухвалив рішення про його права та (або) обов’язки.

3. Питання про відмову у відкритті апеляційного провадження суд апеляційної інстанції вирішує протягом п’яти днів після надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

4. Копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 251 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Стаття 300. Відкриття апеляційного провадження

1. За відсутності підстав для залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги чи відмови у відкритті апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження у справі.

2. Питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше п’яти днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, визначеному статтею 298 цього Кодексу.

3. В ухвалі про відкриття апеляційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на апеляційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи, необхідних для розгляду скарги на судове рішення. Якщо разом з апеляційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття апеляційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. Якщо апеляційна скарга подана з пропуском визначеного цим Кодексом строку, суд у випадку поновлення строку на апеляційне оскарження зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Стаття 301. Надсилання копій апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи

1. Суд апеляційної інстанції надсилає копії апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи разом з ухвалою про відкриття апеляційного провадження у справі (крім випадків, якщо скаргу подано в електронній формі через електронний кабінет).

{Частина перша статті 301 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 302. Приєднання до апеляційної скарги

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, у будь-який час до початку апеляційного розгляду мають право приєднатися до апеляційної скарги, підтримавши її вимоги.

2. До заяви про приєднання до апеляційної скарги додається документ про сплату судового збору, а також докази надсилання (направлення) копії заяви іншим учасникам справи. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу.

{Частина друга статті 302 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. У заяві про приєднання до апеляційної скарги може міститися клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду апеляційної інстанції.

Стаття 303. Доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги чи відмова від неї

1. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на апеляційне оскарження, обґрунтувавши необхідність таких змін чи доповнень.

2. У разі доповнення чи зміни апеляційної скарги особа, яка подала апеляційну скаргу, повинна подати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до апеляційної скарги іншим учасникам справи, інакше суд не враховує такі доповнення чи зміни. Таке надсилання може здійснюватися в електронній формі через електронний кабінет з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу.

{Частина друга статті 303 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

4. При відкликанні апеляційної скарги суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу про повернення скарги.

5. До закінчення апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї повністю або частково, а інша сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині. Питання про прийняття відмови від апеляційної скарги і закриття у зв’язку з цим апеляційного провадження вирішується судом апеляційної інстанції, що розглядає справу, в судовому засіданні. Про прийняття відмови від скарги та закриття у зв’язку з цим апеляційного провадження суд постановляє ухвалу. У разі закриття апеляційного провадження у зв’язку з відмовою від апеляційної скарги на судове рішення повторне оскарження цього рішення особою, яка відмовилася від скарги, не допускається.

6. Визнання апеляційної скарги іншою стороною враховується судом апеляційної інстанції у частині наявності або відсутності фактів, які мають значення для вирішення справи.

7. Суд апеляційної інстанції має право не приймати відмову від скарги або її відкликання з підстав, визначених у частинах п’ятій та шостій статті 189 цього Кодексу.

Стаття 304. Відзив на апеляційну скаргу

1. Учасники справи мають право подати до суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

2. Відзив на апеляційну скаргу має містити:

1) найменування суду апеляційної інстанції;

2) ім’я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, за наявності, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 304 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;

4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу;

5) перелік матеріалів, що додаються.

3. У відзиві на апеляційну скаргу може міститися клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду апеляційної інстанції.

4. Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення суду першої інстанції.

5. До відзиву на апеляційну скаргу додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

6. До відзиву на апеляційну скаргу застосовуються правила, встановлені частиною другою статті 175 цього Кодексу.

{Статтю 304 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 305. Закриття апеляційного провадження

1. Суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження, якщо:

1) після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;

2) після відкриття апеляційного провадження виявилося, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки такої особи не вирішувалося.

2. Про закриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

§ 3. Апеляційний розгляд

Стаття 306. Підготовка справи до апеляційного розгляду

1. Суддя-доповідач в порядку підготовки справи до апеляційного розгляду:

1) з’ясовує склад учасників судового процесу. У разі встановлення, що рішення суду першої інстанції може вплинути на права та обов’язки особи, яка не брала участі у справі, залучає таку особу до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору;

{Пункт 1 частини першої статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2) з’ясовує обставини, на які посилаються учасники справи як на підставу своїх вимог і заперечень;

3) з’ясовує, які обставини визнаються та які заперечуються учасниками справи;

4) пропонує учасникам справи подати нові докази, на які вони посилаються, або витребовує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу, або з власної ініціативи;

5) вирішує питання щодо поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції;

6) за клопотанням учасників справи вирішує питання про виклик свідків, призначення експертизи, судових доручень щодо збирання доказів, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача; вирішує інші письмово заявлені клопотання учасників справи;

7) вирішує питання про можливість письмового провадження за наявними у справі матеріалами у суді апеляційної інстанції;

8) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду справи.

2. Усі судові рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки справи до апеляційного розгляду, викладаються у формі ухвали.

3. Підготовчі дії, визначені пунктами 4-6 частини першої цієї статті, вчиняються з дотриманням прав усіх учасників справи подати свої міркування або заперечення щодо їх вчинення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. Якщо під час вивчення матеріалів справи суддя-доповідач виявить нерозглянуті зауваження щодо правильності чи повноти фіксування судового процесу технічними засобами або нерозглянуті письмові зауваження щодо правильності чи повноти протоколу судового засідання, або невирішене питання про ухвалення додаткового рішення, суддя-доповідач постановляє ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки.

Стаття 307. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції

1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій у разі необхідності та призначення справи до розгляду.

2. Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.

Стаття 308. Межі перегляду судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

2. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов’язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

3. Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї.

4. Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об’єктивно не залежали від нього.

5. Суд апеляційної інстанції не може розглядати позовні вимоги та підстави позову, що не були заявлені в суді першої інстанції.

Стаття 309. Строк розгляду апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

2. У виняткових випадках апеляційний суд за клопотанням сторони та з урахуванням особливостей розгляду справи може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п’ятнадцять днів, про що постановляє ухвалу.

Стаття 310. Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні

1. Апеляційний розгляд здійснюється колегією суддів у складі трьох суддів за правилами розгляду справи судом першої інстанції за правилами спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, встановлених цією главою.

2. Після відкриття судового засідання і вирішення клопотань учасників справи суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судового рішення, що оскаржується, апеляційної скарги та відзиву на неї.

3. Для надання пояснень, а також для виступу у судових дебатах першій надається слово особі, що подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, першим дає пояснення позивач. За ними дають пояснення і виступають у дебатах особи, які приєдналися до апеляційної скарги, а потім - інші учасники справи.

4. Після закінчення перевірки підстав для апеляційного перегляду колегія суддів виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

Стаття 311. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами

1. Суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, якщо справу може бути вирішено на підставі наявних у ній доказів, у разі:

1) відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю;

2) неприбуття жодного з учасників справи у судове засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання;

3) подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, які ухвалені в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін (у порядку письмового провадження).

2. Якщо під час письмового провадження за наявними у справі матеріалами суд апеляційної інстанції дійде висновку про те, що справу необхідно розглядати у судовому засіданні, то він призначає її до апеляційного розгляду в судовому засіданні.

3. Велика Палата Верховного Суду як суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження), якщо характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають участі сторін.

Стаття 312. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції

1. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються в порядку, передбаченому для розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

2. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 3, 6, 7, 11, 14, 26 частини першої статті 294 цього Кодексу, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження).

{Абзац перший частини другої статті 312 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

3. У випадках скасування судом апеляційної інстанції ухвал про відмову у відкритті провадження у справі, про повернення позовної заяви, зупинення провадження у справі, закриття провадження у справі, про залишення позову без розгляду справа (заява) передається на розгляд суду першої інстанції.

Стаття 313. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи

1. Суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи в разі неявки у судове засідання учасника справи, стосовно якого немає відомостей про вручення йому судової повістки, або за його клопотанням, коли повідомлені ним причини неявки буде визнано судом поважними.

2. Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

3. Якщо суд апеляційної інстанції визнав обов’язковою участь у судовому засіданні учасників справи, а вони не прибули, суд апеляційної інстанції може відкласти апеляційний розгляд справи.

Стаття 314. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час апеляційного провадження

1. Позивач може відмовитися від позову, а сторони можуть примиритися у будь-який час до закінчення апеляційного провадження.

2. У разі відмови від позову або примирення сторін суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу відповідно до вимог статей 189, 190 цього Кодексу, якою одночасно визнає нечинним судове рішення суду першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі.

Стаття 315. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судове рішення

1. За наслідками розгляду апеляційної скарги на судове рішення суду першої інстанції суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а судове рішення - без змін;

2) скасувати судове рішення повністю або частково і ухвалити нове судове рішення у відповідній частині або змінити судове рішення;

3) скасувати судове рішення повністю або частково і у відповідній частині закрити провадження у справі повністю або частково або залишити позовну заяву без розгляду повністю або частково;

4) визнати нечинним судове рішення суду першої інстанції повністю або частково у визначених цим Кодексом випадках і закрити провадження у справі у відповідній частині;

5) скасувати судове рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

6) у визначених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених у пунктах 1-5 частини першої цієї статті.

Стаття 316. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення - без змін

1. Суд апеляційної інстанції залишає апеляційну скаргу без задоволення, а рішення або ухвалу суду - без змін, якщо визнає, що суд першої інстанції правильно встановив обставини справи та ухвалив судове рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Стаття 317. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

1. Підставами для скасування судового рішення суду першої інстанції повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення є:

1) неповне з’ясування судом обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, обставинам справи;

4) неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права.

2. Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи.

3. Порушення норм процесуального права є обов’язковою підставою для скасування судового рішення та ухвалення нового рішення суду, якщо:

1) справу розглянуто неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими, якщо апеляційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

{Пункт 2 частини третьої статті 317 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) справу розглянуто адміністративним судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки осіб, які не були залучені до участі у справі;

5) судове рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у судовому рішенні;

6) судове рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) суд розглянув за правилами спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

4. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Стаття 318. Підстави для скасування рішення суду і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю

1. Рішення суду підлягає скасуванню з направленням справи на розгляд за встановленою законом підсудністю, якщо рішення прийнято судом з порушенням правил юрисдикції (підсудності), визначених статтями 20, 22, 25-28 цього Кодексу.

2. Справа не підлягає направленню на новий розгляд у зв’язку з порушеннями правил територіальної юрисдикції (підсудності), якщо учасник справи, який подав апеляційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

Стаття 319. Підстави для скасування рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позовної заяви без розгляду у відповідній частині

1. Судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню повністю або частково в апеляційному порядку і позовна заява залишається без розгляду або провадження у справі закривається у відповідній частині з підстав, встановлених відповідно статтями 238, 240 цього Кодексу.

Порушення правил юрисдикції адміністративних судів, встановлених статтею 19, є обов’язковою підставою для скасування рішення із закриттям провадження незалежно від доводів апеляційної скарги.

2. Якщо судом першої інстанції ухвалено законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи - сторони у спорі чи припинення юридичної особи - сторони у спорі, що не допускає правонаступництва, після ухвалення такого рішення не може бути підставою для застосування вимог частини першої цієї статті.

3. У разі закриття судом апеляційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 238 цього Кодексу суд за заявою позивача в порядку письмового провадження постановляє ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків об’єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору.

{Статтю 319 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 320. Підстави для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції

1. Підставами для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції є:

1) неповне з’ясування судом обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків суду обставинам справи;

4) неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, які призвели до неправильного вирішення питання.

Стаття 321. Судові рішення суду апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги ухвалює судові рішення у формі постанов згідно з вимогами, встановленими статтею 34 та главою 9 розділу II цього Кодексу, з урахуванням особливостей, зазначених у цій главі.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом апеляційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції.

3. Постанова або ухвала суду апеляційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою, ухвалою) і підписується всім складом суду, визначеним для розгляду справи, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. Судові рішення суду апеляційної інстанції приймаються, проголошуються, вручаються (видаються або надсилаються) учасникам справи в порядку, встановленому главою 9 розділу II цього Кодексу, з урахуванням особливостей, зазначених у цій главі.

5. Судові рішення суду апеляційної інстанції оскаржуються в касаційному порядку у випадках, передбачених цим Кодексом.

6. Копії судових рішень суду апеляційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав таку справу як суд першої інстанції.

Стаття 322. Зміст постанови суду апеляційної інстанції

1. Постанова суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття, номера справи;

б) найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) імен (найменувань) сторін і особи, яка подала скаргу;

г) найменування суду першої інстанції, рішення якого оскаржується, дати ухвалення рішення, прізвища судді (суддів); часу і місця його ухвалення, дати складання повного тексту рішення;

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішення суду першої інстанції;

б) короткого змісту вимог апеляційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;

г) узагальненого викладу позиції інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) встановлених судом першої інстанції та неоспорених обставин, а також обставин, встановлених судом апеляційної інстанції, і визначених відповідно до них правовідносин;

б) доводів, за якими суд апеляційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої інстанції;

в) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

г) чи були і ким порушені, невизнані або оспорені права, свободи та (або) інтереси, за захистом яких особа звернулася до суду;

ґ) висновків за результатами розгляду апеляційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд апеляційної інстанції;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги і позовних вимог;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв’язку з розглядом справи у суді першої інстанції, - у випадку скасування або зміни судового рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв’язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції;

г) строку і порядку набрання постановою законної сили та її оскарження;

ґ) встановленого судом строку для подання суб’єктом владних повноважень - відповідачем до суду першої інстанції звіту про виконання постанови, якщо вона вимагає вчинення певних дій.

Стаття 323. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи

1. Якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає її за правилами цієї глави.

2. У випадку відкриття апеляційного провадження за такою скаргою суд апеляційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та рішення суду першої інстанції, що оскаржується.

3. За результатами розгляду апеляційної скарги, зазначеної в частині першій цієї статті, суд приймає постанову відповідно до статті 315 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду апеляційної інстанції.

4. Суд апеляційної інстанції розглядає скаргу, зазначену в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за апеляційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

Стаття 324. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції у випадках і в порядку, встановлених статтею 249 цього Кодексу, може постановити окрему ухвалу.

Стаття 325. Набрання судовими рішеннями суду апеляційної інстанції законної сили

1. Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дати її прийняття.

2. Ухвала суду апеляційної інстанції набирає законної сили з моменту її проголошення.

Ухвала, постановлена судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи в письмовому провадженні, набирає законної сили з моменту її підписання суддею (суддями).

Стаття 326. Повернення адміністративної справи

1. Після закінчення апеляційного розгляду справа у п’ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав.

{Частина перша статті 326 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Глава 2. Касаційне провадження

§ 1. Касаційна скарга

Стаття 327. Суд касаційної інстанції

1. Судом касаційної інстанції в адміністративних справах є Верховний Суд.

Стаття 328. Право на касаційне оскарження

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право оскаржити в касаційному порядку рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково у випадках, визначених цим Кодексом.

2. У касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали суду першої інстанції про забезпечення позову, заміну заходу забезпечення позову, ухвали, зазначені у пунктах 3, 4, 12, 13, 17, 20 частини першої статті 294 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку.

{Частина друга статті 328 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. У касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закриття апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову та заміни заходу забезпечення позову, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз'яснення рішення чи відмову у роз'ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали.

{Частина третя статті 328 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

4. Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у частині першій цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно в таких випадках:

1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

2) якщо скаржник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;

3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах;

4) якщо судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами другою і третьою статті 353 цього Кодексу.

Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у частинах другій і третій цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

{Частина четверта статті 328 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

5. Не підлягають касаційному оскарженню:

1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

2) судові рішення у справах незначної складності та інших справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження (крім справ, які відповідно до цього Кодексу розглядаються за правилами загального позовного провадження), крім випадків, якщо:

{Абзац перший пункту 2 частини п’ятої статті 328 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії справ незначної складності помилково.

6. Особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, має право подати касаційну скаргу на судове рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою, крім випадку, коли судове рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки такої особи було ухвалено безпосередньо судом апеляційної інстанції. У разі відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов’язки учасника справи.

{Частина шоста статті 328 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 329. Строк на касаційне оскарження

1. Касаційна скарга на судове рішення подається протягом тридцяти днів з дня його проголошення.

У разі якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне судове рішення не було вручено у день його проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження, якщо касаційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому такого судового рішення.

3. Строк на подання касаційної скарги також може бути поновлений у разі його пропуску з інших поважних причин, крім випадків, визначених частиною п’ятою статті 333 цього Кодексу.

Стаття 330. Форма і зміст касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається у письмовій формі.

2. У касаційній скарзі зазначаються:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає касаційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 330 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) судові рішення, що оскаржуються;

4) підставу (підстави), на якій (яких) подається касаційна скарга з визначенням передбаченої (передбачених) статтею 328 цього Кодексу підстави (підстав).

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 1 частини четвертої статті 328 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається постанова Верховного Суду, в якій викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був врахований в оскаржуваному судовому рішенні.

У разі подання касаційної скарги на підставі пункту 2 частини четвертої статті 328 цього Кодексу в касаційній скарзі зазначається обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду.

У разі подання касаційної скарги на судове рішення, зазначене у частинах другій і третій статті 328 цього Кодексу, в касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень);

{Пункт 4 частини другої статті 330 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

5) вимоги особи, що подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції;

6) у разі необхідності - клопотання особи, що подає касаційну скаргу;

7) дата отримання копії судового рішення суду апеляційної інстанції, що оскаржується;

8) перелік матеріалів, що додаються.

3. Касаційна скарга може містити клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участь у судовому засіданні суду касаційної інстанції.

4. До касаційної скарги додається документ про сплату судового збору. До касаційної скарги також додаються її копії відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така скарга подається до суду в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання скарги в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 330 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Якщо касаційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Стаття 331. Порядок подання касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.

§ 2. Відкриття касаційного провадження

Стаття 332. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги

1. Касаційна скарга реєструється у день її надходження до суду касаційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу.

2. До касаційної скарги, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених статтею 330 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються положення статті 169 цього Кодексу.

{Частина друга статті 332 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3. Касаційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 329 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали про залишення касаційної скарги без руху особа має право звернутися до суду касаційної інстанції із заявою про поновлення строків або вказати інші підстави для поновлення строку.

4. Розгляд заяви особи про поновлення строку на касаційне оскарження здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції, склад якої визначений у порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

5. Касаційна скарга не приймається до розгляду і повертається суддею-доповідачем також, якщо:

1) касаційна скарга подана особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписана або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду касаційної інстанції;

3) до надіслання ухвали про відкриття касаційного провадження від особи, яка подала скаргу, надійшла заява про її відкликання;

4) у касаційній скарзі не викладені передбачені цим Кодексом підстави для оскарження судового рішення в касаційному порядку.

6. Питання про залишення касаційної скарги без руху вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги. Питання про повернення касаційної скарги суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

{Частина шоста статті 332 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

7. Копія ухвали про повернення касаційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному статтею 251 цього Кодексу. Скаржнику надсилається копія ухвали про повернення касаційної скарги разом з касаційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія касаційної скарги залишається в суді касаційної інстанції.

Стаття 333. Відмова у відкритті касаційного провадження

1. Суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо:

1) касаційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає касаційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття касаційного провадження у зв’язку з відмовою від раніше поданої касаційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення касаційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на касаційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку касаційного оскарження, визнані судом неповажними;

5) суд у порядку, передбаченому частинами другою, третьою цієї статті, дійшов висновку, що касаційна скарга є необґрунтованою;

6) Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі на судове рішення, зазначене у частині першій статті 328 цього Кодексу, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку (крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку або коли Верховний Суд вважатиме за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах).

{Частину першу статті 333 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. У разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи) суд може визнати касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного

провадження, якщо правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

{Частина друга статті 333 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Суд відмовляє у відкритті касаційного провадження з перегляду ухвали про повернення заяви позивачеві (заявникові), а також судових рішень у справах, визначених статтями 280, 281, 287, 288 цього Кодексу, якщо рішення касаційного суду за наслідками розгляду такої скарги не може мати значення для формування єдиної правозастосовної практики.

{Частина третя статті 333 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4. Ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження підписується всім складом суду та повинна містити мотиви, з яких суд дійшов висновку про відсутність підстав для відкриття касаційного провадження.

5. Незалежно від поважності причин пропуску строку на касаційне оскарження суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у разі, якщо касаційна скарга прокурора, суб’єкта владних повноважень подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків подання касаційної скарги суб’єктом владних повноважень у справі, про розгляд якої він не був повідомлений або до участі в якій не був залучений, якщо суд ухвалив рішення про його права та (або) обов’язки.

6. Питання про відмову у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

{Частина шоста статті 333 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

7. Копія ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження разом з касаційною скаргою та доданими до скарги матеріалами направляються особі, яка подала касаційну скаргу. Копія касаційної скарги залишається в суді касаційної інстанції.

Стаття 334. Відкриття касаційного провадження

1. За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі.

2. Питання про відкриття касаційного провадження у справі вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня надходження заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, визначеному статтею 332 цього Кодексу.

{Частина друга статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3. В ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначаються підстава (підстави) відкриття касаційного провадження та строк для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи, необхідних

для розгляду скарги на судове рішення. Якщо разом з касаційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття касаційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Частина третя статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 335. Надіслання копій касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи

1. Суд касаційної інстанції надсилає копії касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи разом з ухвалою про відкриття касаційного провадження у справі (крім випадків, якщо скаргу подано в електронній формі через електронний кабінет).

{Частина перша статті 335 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 336. Приєднання до касаційної скарги

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, у будь-який час до початку касаційного розгляду мають право приєднатися до касаційної скарги, підтримавши її вимоги.

2. До заяви про приєднання до касаційної скарги додається документ про сплату судового збору та докази надсилання копії заяви іншим учасникам справи.

3. Заява про приєднання до касаційної скарги може містити клопотання особи про розгляд справи за її участю. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду касаційної інстанції.

Стаття 337. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги чи відмова від неї

1. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на касаційне оскарження, обґрунтувавши необхідність таких змін чи доповнень.

2. У разі доповнення чи зміни касаційної скарги особа, яка подала касаційну скаргу, повинна подати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до касаційної скарги іншим учасникам справи, інакше суд не враховує такі доповнення чи зміни.

3. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження.

4. При відкликанні касаційної скарги суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про повернення скарги.

5. Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення касаційного провадження. У разі відмови від касаційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги, постановляє ухвалу про закриття касаційного провадження.

6. У разі закриття касаційного провадження у зв’язку з відмовою від касаційної скарги на судові рішення повторне оскарження цих рішень особою, яка відмовилася від скарги, не допускається.

Стаття 338. Відзив на касаційну скаргу

1. Учасники справи мають право подати до суду касаційної інстанції відзив на касаційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про відкриття касаційного провадження.

2. Відзив на касаційну скаргу має містити:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) ім’я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на касаційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 338 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги;

4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на касаційну скаргу;

5) перелік матеріалів, що додаються.

3. Відзив на касаційну скаргу може містити клопотання особи про розгляд справи за її участю. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участі у судовому засіданні суду касаційної інстанції.

4. Відсутність відзиву на касаційну скаргу не перешкоджає перегляду рішень судів першої та апеляційної інстанцій.

5. До відзиву на касаційну скаргу додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

6. До відзиву на касаційну скаргу застосовуються правила, встановлені частиною другою статті 175 цього Кодексу.

{Статтю 338 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 3200-IX від 29.06.2023}

Стаття 339. Закриття касаційного провадження

1. Суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження, якщо:

1) після відкриття касаційного провадження особа, яка подала касаційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги;

2) після відкриття касаційного провадження виявилося, що касаційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом першої чи апеляційної інстанції питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося;

4) після відкриття касаційного провадження виявилося, що Верховний Суд у своїй постанові вже викладав висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі, або відступив від свого висновку щодо застосування норми права, наявність якого стала підставою для відкриття касаційного провадження, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку (крім випадку, коли Верховний Суд вважає за необхідне відступити від такого висновку). Якщо ухвала про відкриття касаційного провадження мотивована також іншими підставами, за якими відсутні підстави для закриття провадження, касаційне провадження закривається лише в частині підстав, передбачених цим пунктом;

{Частину першу статті 339 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

5) після відкриття касаційного провадження на підставі пункту 1 частини четвертої статті 328 цього Кодексу судом встановлено, що висновок щодо застосування норми права, який викладений у постанові Верховного Суду та на який посилався скаржник у касаційній скарзі, стосується правовідносин, які не є подібними.

{Частину першу статті 339 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Про закриття касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу.

§ 3. Касаційний розгляд

Стаття 340. Підготовка справи до касаційного розгляду

1. Суддя-доповідач в порядку підготовки справи до касаційного розгляду:

1) з'ясовує склад учасників справи;

2) вирішує письмово заявлені клопотання учасників справи;

3) вирішує питання про можливість попереднього розгляду справи або письмового провадження за наявними у справі матеріалами у суді касаційної інстанції;

4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються;

5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду справи.

2. Усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки справи до касаційного розгляду, викладаються у формі ухвали.

3. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач призначає справу до касаційного розгляду у судовому засіданні чи у порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.

4. Підготовчі дії, визначені пунктом 2 частини першої цієї статті, вчиняються з дотриманням прав всіх учасників справи подати свої міркування та заперечення щодо їх вчинення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

5. Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.

Стаття 341. Межі перегляду судом касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

{Частина перша статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

2. Суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

3. Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, передбачені пунктами 1, 4-7 частини третьої статті 353, абзацом другим частини першої статті 354 цього Кодексу, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

{Частина третя статті 341 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

4. У суді касаційної інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Зміна предмета та підстав позову у суді касаційної інстанції не допускається.

Стаття 342. Строк розгляду касаційної скарги

1. Касаційна скарга на рішення та постанови, визначені частиною першою статті 328 цього Кодексу, має бути розглянута протягом шістдесяти днів, а на ухвали, визначені частинами другою та третьою статті 328 цього Кодексу, - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження у справі.

Стаття 343. Попередній розгляд справи

1. Попередній розгляд справи має бути проведений протягом п’яти днів після складення доповіді суддею-доповідачем без повідомлення учасників справи.

2. У попередньому судовому засіданні суддя-доповідач доповідає колегії суддів про обставини, необхідні для ухвалення судового рішення судом касаційної інстанції.

3. Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення.

4. Суд касаційної інстанції скасовує судове рішення за наявності підстав, які тягнуть за собою обов’язкове скасування судового рішення.

5. Суд касаційної інстанції призначає справу до розгляду у судовому засіданні за відсутності підстав, встановлених частинами третьою, четвертою цієї статті або статтею 345 цього Кодексу. Справа призначається до розгляду у судовому засіданні, якщо хоч один суддя із складу суду дійшов такого висновку. Про призначення справи до розгляду у судовому засіданні постановляється ухвала, яка підписується всім складом суду.

Стаття 344. Касаційний розгляд справи у судовому засіданні

1. У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження, з урахуванням положень статті 341 цього Кодексу.

2. Суд касаційної інстанції використовує процесуальні права суду першої інстанції виключно для перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права судами першої та апеляційної інстанцій.

3. Учасники справи повідомляються про дату, час та місце судового засідання, якщо вони подали відповідне клопотання про участь у судовому засіданні або суд визнав необхідним їх виклик для надання пояснень у справі.

4. Неприбуття учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце касаційного розгляду, не перешкоджає судовому розгляду справи.

5. Розгляд справи в суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання. Головуючий відкриває судове засідання і оголошує, яка справа, за чиєю скаргою та на судове рішення якого суду розглядається. Після відкриття судового засідання і вирішення клопотань учасників справи, суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судових рішень, що оскаржуються, доводи касаційної скарги та відзиву на неї.

6. Сторони та інші учасники справи надають свої пояснення. Першою дає пояснення особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони, першим надає пояснення позивач. За ними пояснення надають особи, які приєдналися до касаційної скарги, а потім - інші учасники справи. Головуючий може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

7. У своїх поясненнях сторони та інші учасники справи можуть наводити тільки ті доводи, які стосуються підстав касаційного перегляду судового рішення.

8. Вислухавши пояснення учасників справи, суд виходить до нарадчої кімнати.

Стаття 345. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами

1. Суд касаційної інстанції може розглянути справу в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами у разі:

1) відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю;

2) неприбуття жодного з учасників справи у судове засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання;

3) перегляду ухвал судів першої та апеляційної інстанцій;

4) перегляду рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження.

2. Якщо під час письмового провадження за наявними у справі матеріалами суд касаційної інстанції дійде висновку про те, що справу необхідно розглядати у судовому засіданні, то він призначає її до касаційного розгляду в судовому засіданні.

3. Якщо справа була розглянута в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, то копія постанови або ухвали суду касаційної інстанції надсилається учасникам справи в порядку, визначеному цим Кодексом.

Стаття 346. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

1. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї самої палати або у складі такої палати.

2. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об’єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об’єднаної палати.

3. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об’єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати, якщо така колегія (палата, об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об’єднаної палати) іншого касаційного суду.

4. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об’єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

5. Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

6. Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судове рішення з підстав порушення правил предметної юрисдикції, крім випадків, якщо:

1) учасник справи, який оскаржує судове рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної юрисдикції;

2) учасник справи, який оскаржує судове рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об’єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;

3) Велика Палата Верховного Суду вже викладала у своїй постанові висновок щодо питання предметної юрисдикції спору у подібних правовідносинах.

{Частина шоста статті 346 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Стаття 347. Порядок передачі справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду

1. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

2. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу суду, що розглядає справу.

3. Питання про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

4. Про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу із викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у рішенні, визначеному в частинах першій - четвертій статті 346 цього Кодексу, або із обґрунтуванням підстав, визначених у частинах п’ятій або шостій статті 346 цього Кодексу.

5. Суддя, не згодний із рішенням про передачу (відмову у передачі) справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу справи на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

6. Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, а також якщо дійде висновку про недоцільність розгляду справи Великою Палатою Верховного Суду, зокрема через відсутність виключної правової проблеми, наявність висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду, або якщо Великою Палатою Верховного Суду вже висловлена правова позиція щодо юрисдикції спору у подібних правовідносинах, справа повертається (передається) відповідній колегії (палаті, об’єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії (палати, об’єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати.

{Частина шоста статті 347 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

7. Після передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати визначений у ній суддя-доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

Стаття 348. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження

1. Позивач може відмовитися від позову, а сторони можуть примиритися у будь-який час до закінчення касаційного розгляду.

2. У разі відмови від позову або примирення сторін суд касаційної інстанції постановляє ухвалу відповідно до вимог статей 189, 190 цього Кодексу, якою одночасно визнає нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій, якими закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі.

Стаття 349. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги

1. Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

1) залишити судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій без змін, а скаргу без задоволення;

2) скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду;

3) скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення, не передаючи справи на новий розгляд;

4) скасувати постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишити в силі рішення суду першої інстанції у відповідній частині;

5) скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі чи залишити позов без розгляду у відповідній частині;

{Пункт 5 частини першої статті 349 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

6) у визначених цим Кодексом випадках визнати нечинними судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині;

7) у визначених цим Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, визначених пунктами 1-6 частини першої цієї статті.

Стаття 350. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін

1. Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 341 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

{Частина перша статті 350 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Не може бути скасовано правильне по суті і законне судове рішення з мотивів порушення судом норм процесуального права, якщо це не призвело і не могло призвести до неправильного вирішення справи.

Стаття 351. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

1. Суд скасовує судове рішення повністю або частково і ухвалює нове рішення у відповідній частині або змінює його, якщо таке судове рішення, переглянуте в передбачених статтею 341 цього Кодексу межах, ухвалено з неправильним застосуванням норм матеріального права або порушенням норм процесуального права.

{Частина перша статті 351 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

2. Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення лише за умови, якщо це порушення призвело до ухвалення незаконного рішення.

3. Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

4. Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частин.

Стаття 352. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині

1. Суд касаційної інстанції скасовує постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишає в силі судове рішення суду першої інстанції у відповідній частині, якщо в передбачених статтею 341 цього Кодексу межах встановить, що судом апеляційної інстанції скасовано судове рішення, яке відповідає закону.

{Частина перша статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 353. Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд

1. Підставою для скасування ухвали судів першої та (або) апеляційної інстанцій і направлення справи для продовження розгляду є неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвели до

постановлення незаконної ухвали суду першої інстанції та (або) постанови суду апеляційної інстанції, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі.

2. Підставою для скасування судових рішень судів першої та (або) апеляційної інстанцій і направлення справи на новий судовий розгляд є порушення норм процесуального права, на які посилається скаржник у касаційній скарзі, яке унеможливило встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, якщо:

1) суд не дослідив зібрані у справі докази, за умови висновку про обґрунтованість заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, передбачених пунктами 1, 2, 3 частини другоїстатті 328 цього Кодексу; або

2) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження; або

3) суд необґрунтовано відхилив клопотання про витребування, дослідження або огляд доказів або інше клопотання (заяву) учасника справи щодо встановлення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи;

4) суд встановив обставини, що мають істотне значення, на підставі недопустимих доказів.

{Частина друга статті 353 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

3. Порушення норм процесуального права є обов’язковою підставою для скасування судових рішень з направленням справи на новий розгляд, якщо:

1) справу розглянуто і вирішено неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і судом касаційної інстанції визнано підстави його відводу обґрунтованими, якщо касаційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

{Пункт 2 частини третьої статті 353 із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3) справу розглянуто адміністративними судами за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов’язки осіб, які не були залучені до участі у справі;

5) судове рішення не підписано будь-яким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені в судовому рішенні;

6) судове рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) судове рішення ухвалено судом з порушенням правил юрисдикції (підсудності), визначених статтями 20, 22, 25-28 цього Кодексу.

{Пункт 8 частини третьої статті 353 виключено на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Судове рішення не підлягає скасуванню з підстави, визначеної пунктом 7 цієї частини, якщо учасник справи, який подав касаційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

{Абзац десятий частини третьої статті 353 в редакції Закону № 2234-VIII від 07.12.2017}

4. Справа направляється до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду або на новий розгляд, якщо порушення допущені тільки цим судом. В усіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції.

5. Висновки і мотиви, з яких скасовані рішення, є обов’язковими для суду першої або апеляційної інстанції при новому розгляді справи.

6. Постанова суду касаційної інстанції не може містити вказівок для суду першої або апеляційної інстанції про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Стаття 354. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині

1. Суд касаційної інстанції скасовує судові рішення в касаційному порядку повністю або частково і залишає позовну заяву без розгляду або закриває провадження у справі у відповідній частині з підстав, встановлених відповідно статтями 238, 240 цього Кодексу.

Порушення правил юрисдикції адміністративних судів, визначених статтею 19 цього Кодексу, є обов’язковою підставою для скасування рішення із закриттям провадження незалежно від доводів касаційної скарги.

2. Якщо суд першої або апеляційної інстанції ухвалив законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи чи припинення юридичної особи - сторони в спірних правовідносинах, що не допускають правонаступництва, після ухвалення рішення не може бути підставою для застосування положення частини першої цієї статті.

3. У разі закриття судом касаційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 238 цього Кодексу суд за заявою позивача постановляє в порядку письмового провадження ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків закриття провадження щодо кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, чи передачі справи частково на новий розгляд або для продовження розгляду. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача у його заяві має бути зазначено лише один суд, до підсудності якого відноситься вирішення спору.

{Статтю 354 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 355. Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття

1. Суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги ухвалює судові рішення у формі постанов згідно з вимогами, встановленими статтею 34 та главою 9 розділу II цього Кодексу, з урахуванням особливостей, зазначених у цій главі.

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал у порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції.

3. Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою або ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. Судові рішення суду касаційної інстанції приймаються, проголошуються, вручаються (видаються або надсилаються) учасникам справи в порядку, встановленому главою 9 розділу II цього Кодексу, з урахуванням особливостей, зазначених у цій главі.

5. Судові рішення суду касаційної інстанції є остаточними і оскарженню не підлягають.

6. Копії судових рішень суду касаційної інстанції повторно видаються судом, який розглядав таку справу як суд першої інстанції.

Стаття 356. Зміст постанови суду касаційної інстанції

1. Постанова суду касаційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття;

б) найменування адміністративного суду, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) найменування (ім’я) учасників справи і найменування (ім’я) особи, яка подала касаційну скаргу;

г) найменування суду першої та (або) апеляційної інстанції, судове рішення якого оскаржується, номера справи, дати ухвалення судового рішення, прізвища та ініціалів судді (суддів);

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішень судів першої та апеляційної інстанцій;

б) короткого змісту вимог касаційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;

г) узагальненого викладу позиції інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу;

б) доводів, за якими суд касаційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої та (або) апеляційної інстанції;

в) висновків за результатами розгляду касаційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд;

г) дій, що їх повинні виконати суд першої та (або) апеляційної інстанції у разі скасування судового рішення і передачі справи на новий розгляд;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги і позовних вимог;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв’язку із розглядом справи у суді першої інстанції та апеляційної інстанції, - у разі скасування рішення та ухвалення нового рішення або зміни рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв’язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції;

г) повороту виконання у разі скасування рішень судів за наявності відповідної заяви та підстав;

ґ) встановленого судом строку для подання суб’єктом владних повноважень - відповідачем до суду першої інстанції звіту про виконання постанови, якщо вона вимагає вчинення певних дій.

2. У постанові палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду має міститися вказівка про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів, палата, об’єднана палата, що передала справу на розгляд палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду.

Стаття 357. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи

1. Якщо касаційна скарга надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час касаційного розгляду справи, суд розглядає таку скаргу за правилами, встановленими цією главою.

2. У випадку відкриття касаційного провадження за такою скаргою суд касаційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та рішень судів першої та (або) апеляційної інстанцій, що оскаржуються.

3. За результатами розгляду касаційної скарги, зазначеної в частині першій цієї статті, суд приймає постанову відповідно до статті 349 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду касаційної інстанції.

4. Суд касаційної інстанції розглядає скаргу, зазначену в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за касаційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час касаційного розгляду справи за касаційною скаргою іншої особи.

Стаття 358. Окрема ухвала суду касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції у випадках і порядку, встановлених статтею 249 цього Кодексу, може постановити окрему ухвалу.

Стаття 359. Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили

1. Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з дати її прийняття.

2. Ухвала суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її проголошення.

Ухвала, постановлена судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи в письмовому провадженні, набирає законної сили з моменту її підписання суддею (суддями).

Стаття 360. Повернення адміністративної справи

1. Після закінчення касаційного розгляду справа у п’ятнадцятиденний строк повертається до суду першої інстанції, який її розглядав, якщо інше не зазначено у судовому рішенні суду касаційної інстанції.

{Частина перша статті 360 в редакції Закону № 142-IX від 02.10.2019}

Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Стаття 361. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

1. Судове рішення, яким закінчено розгляд справи і яке набрало законної сили, може бути переглянуто за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) встановлення вироком суду або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного рішення у цій справі;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, яке підлягає перегляду.

3. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час розгляду справи, не допускається, крім випадків, коли вони пом’якшують або скасовують відповідальність фізичної особи.

4. Не є підставою для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами:

1) переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи;

2) докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом.

5. Підставами для перегляду судових рішень у зв’язку з виключними обставинами є:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане;

2) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 361 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні цієї справи судом.

6. При перегляді судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд не може виходити за межі тих вимог, які були предметом розгляду при ухваленні судового рішення, яке переглядається, розглядати інші вимоги або інші підстави позову.

Стаття 362. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

1. Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право подати заяву про перегляд судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, за нововиявленими або виключними обставинами.

Стаття 363. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини другої статті 361 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про існування таких обставин;

2) з підстави, визначеної пунктом 2 частини другої статті 361 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок (ухвала) у кримінальному провадженні набрав (набрала) законної сили;

3) з підстави, визначеної пунктом 3 частини другої статті 361 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення судового рішення, яке підлягає перегляду;

4) з підстави, визначеної пунктом 1 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

5) з підстави, визначеної пунктом 2 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили;

6) з підстави, визначеної пунктом 3 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, - особою, стосовно якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, протягом тридцяти днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного.

{Пункт 6 частини першої статті 363 в редакції Закону № 2689-IX від 18.10.2022}

2. З урахуванням положень частини першої цієї статті заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подана:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини другої статті 361 цього Кодексу, - не пізніше трьох років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили;

2) з підстав, визначених пунктами 2, 3 частини другої та частиною п’ятою статті 361 цього Кодексу, - не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили.

3. Строки, визначені в частині другій цієї статті, не можуть бути поновлені.

Стаття 364. Форма та зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами за формою і змістом повинні відповідати вимогам цього Кодексу щодо оформлення позовних заяв до суду першої інстанції.

2. У заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами зазначаються:

1) найменування адміністративного суду, до якого подається заява про перегляд, номер справи;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 364 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) ім’я (найменування) інших учасників справи;

4) судове рішення, про перегляд якого за нововиявленими або виключними обставинами подається заява;

5) нововиявлені або виключні обставини, якими обґрунтовується вимога про перегляд судового рішення, дата їх відкриття або встановлення;

6) посилання на докази, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин;

7) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

3. До заяви додаються:

1) копії заяви відповідно до кількості учасників справи, крім випадків, якщо така заява подана в електронній формі через електронний кабінет. У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази направлення її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини третьої статті 364 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2) документ про сплату судового збору;

3) докази, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин;

4) у разі пропуску строку на подання заяви - клопотання про його поновлення;

5) клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 3 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу.

4. За подання і розгляд заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами судовий збір не сплачується.

{Частина четверта статті 364 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

Стаття 365. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судового рішення суду першої інстанції з підстав, визначених частиною другою, пунктами 1, 2 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, подається до суду, який ухвалив судове рішення.

2. Заява про перегляд судових рішень судів апеляційної і касаційної інстанцій з підстав, зазначених у частині першій цієї статті, якими змінено або скасовано судове рішення, подається до суду тієї інстанції, яким змінено або ухвалено нове судове рішення.

3. Заява про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 3 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, подається до Верховного Суду і розглядається у складі Великої Палати Верховного Суду.

Стаття 366. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до адміністративного суду, передається судді адміністративного суду, який визначається в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

2. Протягом п’яти днів з дня після надходження заяви до адміністративного суду суддя (суддя-доповідач) перевіряє її відповідність вимогам статті 364 цього Кодексу і вирішує питання про відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

3. До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених статтею 364 цього Кодексу, а також подана особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються правила статті 169 цього Кодексу.

{Частина третя статті 366 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4. Крім випадків, визначених статтею 169 цього Кодексу, заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами також повертається заявникові без розгляду, якщо заява подана після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 363 цього Кодексу, і суд відхилив клопотання про його поновлення.

5. Суд відмовляє у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами у разі, якщо така заява подана до суду після закінчення строку, визначеного частиною другою статті 363 цього Кодексу.

6. Відкривши провадження за нововиявленими або виключними обставинами, суддя (суддя-доповідач) надсилає учасникам справи копії заяви про перегляд (крім випадків, якщо заяву подано в електронній формі через електронний кабінет) і призначає дату, час та місце судового засідання, про що повідомляє учасників справи.

{Частина шоста статті 366 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

7. Якщо в заяві міститься клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, суддя (суддя-доповідач) невідкладно після відкриття провадження у справі постановляє ухвалу про витребування такої копії рішення разом з її автентичним перекладом від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

Стаття 367. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки

1. Особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може відмовитися від заяви до початку розгляду справи у судовому засіданні. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про що постановляє ухвалу.

2. У разі прийняття відмови від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами інші учасники справи можуть вимагати компенсації особою, яка її подала, судових витрат, понесених ними під час перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

3. Особа, яка відмовилася від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, не може повторно звертатися до суду із такою самою заявою на тих самих підставах.

Стаття 368. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

1. Заява про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами розглядається у судовому засіданні протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Справа розглядається за правилами, встановленими цим Кодексом для провадження у суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд. В суді першої інстанції справа розглядається у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи. Неявка заявника або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

3. Під час перегляду за нововиявленими або виключними обставинами сторони користуються правами, визначеними статтею 47 цього Кодексу.

4. За результатами перегляду рішення, ухвали за нововиявленими або виключними обставинами суд може:

1) відмовити в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та залишити відповідне судове рішення в силі;

2) задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, скасувати відповідне судове рішення та ухвалити нове рішення чи змінити рішення;

3) скасувати судове рішення і закрити провадження у справі або залишити позов без розгляду.

5. За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої чи апеляційної інстанції.

Стаття 369. Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами

1. У разі відмови в задоволенні заяви про перегляд рішення, ухвали за нововиявленими або виключними обставинами суд постановляє ухвалу. У разі задоволення заяви про перегляд судового рішення з підстав, визначених частиною другою, пунктами 1, 2 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, та скасування судового рішення, що переглядається, суд:

1) ухвалює рішення - якщо переглядалося рішення суду;

2) приймає постанову - якщо переглядалася постанова;

3) постановляє ухвалу - якщо переглядалася ухвала.

Верховний Суд за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 3 частини п’ятої статті 361 цього Кодексу, приймає постанову.

2. Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції. З набранням законної сили новим судовим рішенням в адміністративній справі втрачають законну силу судові рішення інших адміністративних судів у цій справі.

3. У разі залишення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами без задоволення інші учасники справи можуть вимагати компенсації особою, яка її подала, судових витрат, понесених ними під час провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Розділ IV
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПОВ’ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Стаття 370. Обов’язковість судових рішень

1. Судове рішення, яке набрало законної сили, є обов’язковим для учасників справи, для їхніх правонаступників, а також для всіх органів, підприємств, установ та організацій, посадових чи службових осіб, інших фізичних осіб і підлягає виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності, - за її межами.

2. Невиконання судового рішення тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 371. Судові рішення, які виконуються негайно

1. Негайно виконуються рішення суду про:

1) присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів - у межах суми стягнення за один місяць;

2) присудження виплати заробітної плати, іншого грошового утримання у відносинах публічної служби - у межах суми стягнення за один місяць;

3) поновлення на посаді у відносинах публічної служби;

4) припинення повноважень посадової особи у разі порушення нею вимог щодо несумісності;

5) уточнення списку виборців;

6) усунення перешкод та заборону втручання у здійснення свободи мирних зібрань;

7) включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов’язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого

переліку та надання доступу до активів, що пов’язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

{Пункт 7 частини першої статті 371 в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

Негайно також виконуються рішення суду, прийняті в адміністративних справах, визначених пунктами 1*,* 5 частини першої статті 263*,* пунктами 1-4 частини першої статті 283*,* пунктами 1 *і* 2 *частини першої статті 289 цього Кодексу.*

{Абзац дев'ятий частини першої статті 371 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2813-IX від 01.12.2022}

2. Суд, який ухвалив рішення, за заявою учасників справи або з власної ініціативи може ухвалою в порядку письмового провадження або зазначаючи про це в рішенні звернути до негайного виконання рішення:

1) у разі стягнення всієї суми боргу при присудженні платежів, визначених пунктами 1 і 2 частини першої цієї статті;

2) про тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадського об’єднання; про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об’єднання;

{Пункт 3 частини другої статті 371 виключено на підставі Закону № 2952-IX від 24.02.2023}

4) про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань.

3. Суд розглядає заяву про звернення рішення до негайного виконання в триденний строк у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає судовому розгляду.

4. Ухвала суду за результатами розгляду заяви про звернення рішення до негайного виконання набирає законної сили з моменту проголошення, однак її може бути оскаржено у загальному порядку.

Стаття 372. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах

1. У разі необхідності спосіб, строки і порядок виконання можуть бути визначені у самому судовому рішенні. Так само на відповідних суб’єктів владних повноважень можуть бути покладені обов’язки щодо забезпечення виконання рішення.

2. Судове рішення, яке набрало законної сили або яке належить виконати негайно, є підставою для його виконання.

3. Виконання судового рішення може бути зупинене у випадках, визначених цим Кодексом.

4. Примусове виконання судових рішень в адміністративних справах здійснюється в порядку, встановленому законом.

5. Процесуальні питання, пов’язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах, вирішує суддя адміністративного суду одноособово, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

Стаття 373. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання

1. Виконання судового рішення здійснюється на підставі виконавчого листа, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Виконавчі листи викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, передбачених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему. На виконавчий лист, викладений в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис судді (у разі колегіального розгляду - кваліфіковані електронні підписи всіх суддів, що входять до складу колегії).

{Абзац другий частини першої статті 373 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина перша статті 373 в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

2. Підставою для виконання суб’єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань судового рішення, що набрало законної сили, є його примірник в електронній формі, надісланий суб’єкту державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженому Міністерством юстиції України спільно з Державною судовою адміністрацією України.

3. Виконавчий лист, а у випадках, встановлених цим Кодексом, - ухвала суду є виконавчими документами. Виконавчий лист, ухвала мають відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

4. Протягом п’яти днів після набрання судовим рішенням законної сили виконавчий документ, зазначений у частині третій цієї статті, вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів, а його копія (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого документа у Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, надсилається стягувачу до його електронного кабінету, а в разі його відсутності - рекомендованим листом із повідомленням про вручення чи цінним листом.

{Частина четверта статті 373 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

5. Якщо судове рішення прийнято на користь декількох позивачів або проти декількох відповідачів, або якщо виконання повинно бути проведено в різних місцях чи рішенням передбачено вчинення кількох дій, видаються декілька виконавчих документів, у яких зазначаються один стягувач та один боржник, а також визначається, в якій частині необхідно виконати судове рішення, або зазначається, що обов’язок чи право стягнення є солідарним.

6. За заявою особи, на користь якої ухвалено рішення, суд з метою забезпечення виконання рішення суду може вжити заходів, передбачених статтею 151 цього Кодексу.

7. У разі вирішення питання про виправлення помилки у виконавчому документі; визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню; забезпечення виконання судового рішення; стягнення на користь боржника безпідставно одержаного

стягувачем за виконавчим документом; поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання; відстрочення чи розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання; зупинення виконання (дії) судового рішення; заміну сторони виконавчого провадження суд вносить відповідну ухвалу до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше двох днів з дня її постановлення у порядку, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

{Частина сьома статті 373 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

8. Якщо судом вживалися заходи забезпечення позову, суд вносить до Єдиного державного реєстру виконавчих документів наявні у суді документи, що підтверджують виконання відповідної ухвали суду.

9. Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих документів затверджується спільним нормативно-правовим актом Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України.

Стаття 374. Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню

1. Суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню.

2. Суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов’язок боржника відсутній повністю чи частково у зв’язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

3. Суд розглядає заяву в десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і постановляє ухвалу. Неявка стягувача і боржника не є перешкодою для розгляду заяви. До розгляду заяви суд має право своєю ухвалою зупинити виконання за виконавчим документом або заборонити приймати виконавчий документ до виконання.

Така ухвала підлягає внесенню до Єдиного державного реєстру виконавчих документів не пізніше наступного дня з дня її постановлення.

4. Про виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд постановляє ухвалу. Якщо стягнення за таким виконавчим документом уже відбулося повністю або частково, суд одночасно з вирішенням вказаних питань на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за виконавчим документом.

5. Ухвалу суду за результатами розгляду заяви може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 375. Зупинення виконання судового рішення

1. Суд касаційної інстанції за заявою учасника справи або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскаржуваного судового рішення або зупинити його дію (якщо

рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку.

2. Про зупинення виконання або зупинення дії судового рішення постановляється ухвала.

3. Суд касаційної інстанції у постанові за результатами перегляду оскаржуваного судового рішення вирішує питання про поновлення його виконання (дії).

Стаття 376. Поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого листа до виконання

1. Стягувачам, які пропустили строк для пред’явлення виконавчого листа до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено.

2. Заява про поновлення пропущеного строку подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції.

3. Суд розглядає заяву про поновлення пропущеного строку в десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

4. Ухвалу суду за результатами розгляду заяви про поновлення пропущеного строку може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 377. Примирення сторін у процесі виконання

1. Заява про примирення, укладена між сторонами виконавчого провадження, або заява стягувача про відмову від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ. Сторони можуть примиритися на умовах, що виходять за межі предмета спору, якщо такі умови примирення не порушують прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб. Умови примирення не можуть суперечити закону або виходити за межі компетенції суб’єкта владних повноважень.

2. Суд розглядає заяву про примирення або заяву стягувача про відмову від примусового виконання в десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням стягувача і боржника. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає судовому розгляду.

3. За результатами розгляду заяви про примирення або заяви стягувача про відмову від примусового виконання суд може постановити ухвалу про затвердження умов примирення сторін виконавчого провадження або про прийняття відмови стягувача від примусового виконання і про закінчення виконавчого провадження.

4. Суд не затверджує умови примирення сторін виконавчого провадження або не приймає відмову стягувача від примусового виконання, якщо це суперечить закону або порушує чиї-небудь права, свободи або інтереси.

5. Ухвалу суду за результатами розгляду заяви про примирення або заяви стягувача про відмову від примусового виконання може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 378. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення

1. За заявою сторони суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, а за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом), - встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання. Питання про відстрочення або розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення може бути розглянуто також за ініціативою суду.

2. Заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення розглядається у десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

3. Підставою для встановлення або зміни способу або порядку виконання, відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення є обставини, що істотно ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим.

4. Вирішуючи питання про відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, суд також враховує:

1) ступінь вини відповідача у виникненні спору;

2) щодо фізичної особи - тяжке захворювання самої особи або членів її сім’ї, її матеріальне становище;

3) стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо.

5. Відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення рішення, ухвали, постанови.

6. При відстроченні або розстроченні виконання судового рішення суд може вжити заходів, передбачених статтею 151 цього Кодексу.

7. У разі прийняття рішення про відстрочення чи розстрочення виконання рішення в адміністративній справі суд змінює строк подання суб’єктом владних повноважень звіту про виконання такого рішення.

8. Ухвалу суду за результатами розгляду питання про відстрочення або розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом. У необхідних випадках ухвала надсилається установі банку за місцезнаходженням боржника або державному виконавцю.

Стаття 379. Заміна сторони виконавчого провадження

1. У разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця або за заявою заінтересованої особи суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником.

2. Суд розглядає питання про заміну сторони виконавчого провадження в десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням державного виконавця або заінтересованої особи, які звернулися з поданням (заявою), та учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

3. Ухвалу суду за результатами вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

Стаття 380. Поворот виконання судових рішень

1. Суд апеляційної чи касаційної інстанції, приймаючи постанову, вирішує питання про поворот виконання, якщо, скасувавши рішення (визнавши його нечинним), він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

2. Якщо рішення після його виконання скасовано і справу повернуто на новий розгляд, суд, ухвалюючи рішення, вирішує питання про поворот виконання, якщо при новому розгляді справи він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

3. Суд вирішує питання про поворот виконання, якщо за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами він:

1) закриває провадження у справі;

2) залишає позов без розгляду;

3) відмовляє в позові повністю;

4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

4. Питання про поворот виконання рішення суд вирішує за наявності відповідної заяви сторони.

5. До заяви про поворот виконання рішення шляхом повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості додається документ, який підтверджує те, що суму, стягнуту за раніше прийнятим рішенням, списано установою банку або майно вилучено державним виконавцем.

6. За подання заяви про поворот виконання судовий збір не сплачується.

7. Якщо питання про поворот виконання судового рішення не було вирішене згідно із частинами першою - третьою цієї статті, заява відповідача про поворот виконання розглядається адміністративним судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

8. Заява про поворот виконання може бути подана протягом одного року з дня ухвалення відповідного рішення суду апеляційної чи касаційної інстанції або з дня ухвалення рішення при новому розгляді справи за результатами перегляду рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

9. Суд розглядає заяву про поворот виконання, подану відповідно до частин сьомої та восьмої цієї статті, у двадцятиденний строк з дня надходження заяви у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і постановляє ухвалу, яку може бути оскаржено у порядку, встановленому цим Кодексом. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.

Стаття 381. Особливості повороту виконання в окремих категоріях адміністративних справ

1. Поворот виконання рішення про відшкодування шкоди, заподіяної суб’єктом владних повноважень, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, рішення про присудження виплати пенсій чи інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів, а також рішення про присудження виплати заробітної плати чи іншого грошового утримання у відносинах публічної служби допускається, якщо скасоване рішення було обґрунтовано повідомленими позивачем завідомо неправдивими відомостями або поданими ним підробленими документами.

Стаття 382. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах

1. Суд, який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, може зобов’язати суб’єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення.

2. За наслідками розгляду звіту суб’єкта владних повноважень про виконання рішення суду або в разі неподання такого звіту суддя своєю ухвалою може встановити новий строк подання звіту, накласти на керівника суб’єкта владних повноважень, відповідального за виконання рішення, штраф у сумі від двадцяти до сорока розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

3. Половина суми штрафу стягується на користь позивача, інша половина - до Державного бюджету України.

4. Питання про накладення штрафу вирішується за клопотанням позивача або за ініціативою судді у судовому засіданні з повідомленням сторін. Неприбуття у судове засідання сторін, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду цього питання.

5. Суддя за клопотанням органу чи посадової особи, відповідальних за виконання рішення, на підставі відповідних доказів зменшує розмір штрафу, який стягується на користь Державного бюджету України за невиконання або неналежне виконання рішення, на суму штрафу, який було накладено за ці самі дії державним виконавцем відповідно до законодавства про виконавче провадження.

6. Ухвала суду про накладення штрафу, що набрала законної сили, направляється для виконання до державної виконавчої служби. З наступного дня після набрання ухвалою законної сили на суму заборгованості без додаткового рішення суду нараховується пеня у розмірі трьох відсотків річних з урахуванням індексу інфляції.

7. Сплата штрафу не звільняє від обов’язку виконати рішення суду і подати звіт про його виконання. Повторне невиконання цього обов’язку тягне за собою застосування наслідків, установлених частинами першою і другою цієї статті, але розмір нового штрафу при цьому збільшується на суму штрафу, який було або мало бути сплачено за попередньою ухвалою.

8. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах здійснюється також у порядку, встановленому статтею 287 цього Кодексу.

Стаття 383. Визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб’єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду

1. Особа-позивач, на користь якої ухвалено рішення суду, має право подати до суду першої інстанції заяву про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб’єктом владних повноважень - відповідачем на виконання такого рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених таким рішенням суду.

2. У такій заяві зазначаються:

1) найменування адміністративного суду, до якого подається заява;

2) ім’я (найменування) позивача, поштова адреса, а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності), відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 383 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) ім’я (найменування) відповідача, посада і місце служби посадової чи службової особи, поштова адреса, а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо вони відомі;

4) ім’я (найменування) третіх осіб, які брали участь у розгляді справи, поштова адреса, номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо вони відомі;

5) номер адміністративної справи;

6) відомості про набрання рішенням законної сили та про наявність відкритого касаційного провадження;

7) інформація про день пред’явлення виконавчого листа до виконання;

8) інформація про хід виконавчого провадження;

9) документ про сплату судового збору, крім випадків, коли його не належить сплачувати за подання відповідної заяви;

10) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

3. На підтвердження обставин, якими обґрунтовуються вимоги, позивач зазначає докази, про які йому відомо і які можуть бути використані судом.

До заяви додаються докази її надсилання іншим учасникам справи.

4. Заяву, зазначену у частині першій цієї статті, може бути подано протягом десяти днів з дня, коли позивач дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів, але не пізніше дня завершення строку пред’явлення до виконання виконавчого листа, виданого за відповідним рішенням суду.

5. У разі відповідності заяви вимогам, зазначеним у цій статті, вона підлягає розгляду та вирішенню в порядку письмового провадження або в судовому засіданні на розсуд суду протягом десяти днів з дня її отримання. Неприбуття в судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду такої заяви.

У разі невідповідності заяви вказаним вище вимогам, а також у разі подання заяви особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, така заява ухвалою суду, прийнятою в порядку письмового провадження, повертається заявнику. Така ухвала суду може бути оскаржена.

{Абзац другий частини п'ятої статті 383 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

/*6. *{Приписи частини шостої статті 383 в тім, що вони унеможливлюють апеляційне оскарження ухвали суду про залишення без задоволення заяви, поданої порядком статті 383 цього Кодексу, визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 2-р(II)/2023 від 01.03.2023}* За відсутності обставин протиправності відповідних рішень, дій чи бездіяльності суб’єкта владних повноважень - відповідача та порушення ним прав, свобод, інтересів особи-позивача, суд залишає заяву без задоволення. За наявності підстав для задоволення заяви суд постановляє ухвалу в порядку, передбаченому статтею 249 цього Кодексу.*/

Розділ V
ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 384. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі

1. Відновлення повністю або частково втраченого судового провадження в адміністративній справі, закінченій ухваленням судового рішення або в якій провадження закрите, проводиться в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 385. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження

1. Втрачене судове провадження в адміністративній справі може бути відновлене за заявою учасника справи або за ініціативою суду.

Стаття 386. Підсудність заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. Заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Стаття 387. Форма та зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. Заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду в письмовій формі.

2. У заяві повинно бути зазначено:

1) про відновлення якого судового провадження або якої його частини просить заявник;

2) особи, які брали участь у справі, їх процесуальний статус, їхнє найменування (для юридичних осіб) або ім’я (прізвище, ім’я та по батькові за його наявності) (для фізичних осіб), їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності, або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України), якщо відповідні дані відомі заявникові, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

{Пункт 2 частини другої статті 387 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

3) номери засобів зв’язку учасників судового процесу (телефон, факс, адреса електронної пошти тощо), якщо вони відомі заявникові;

{Пункт 3 частини другої статті 387 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

4) наявні у заявника відомості про обставини втрати судового провадження, місцезнаходження копій матеріалів провадження або даних щодо таких копій;

5) документи, відновлення яких заявник вважає необхідним і з якою метою.

3. До заяви про відновлення втраченого судового провадження додаються документи або їх копії, навіть якщо вони не посвідчені в установленому порядку, що збереглися в заявника або у справі, копії заяви відповідно до кількості учасників справи, а у разі необхідності - клопотання про поновлення строку на подання заяви про відновлення втраченого судового провадження.

4. Заява про відновлення втраченого судового провадження може бути подана до суду незалежно від строку зберігання судового провадження, крім випадку, передбаченого частиною п’ятою цієї статті.

5. Заява про відновлення втраченого судового провадження для виконання судового рішення може бути подана до закінчення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання. Суд може поновити зазначений строк, якщо за клопотанням заявника визнає причини його пропуску поважними.

Стаття 388. Наслідки недодержання вимог до змісту та форми заяви про відновлення втраченого судового провадження, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою

1. У разі невідповідності заяви про відновлення втраченого судового провадження вимогам, встановленим статтею 387 цього Кодексу, а також у разі подання заяви особою, яка відповідно до частини шостої статті 18 цього Кодексу зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, застосовуються правила статті 169 цього Кодексу.

{Частина перша статті 388 в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

2. Якщо мета звернення до суду, зазначена заявником, не пов'язана із захистом його прав та інтересів, або заявник відкликав заяву про відновлення втраченого судового провадження, суд своєю ухвалою повертає заяву або залишає її без розгляду, якщо провадження було відкрито.

3. Повернення заяви або залишення її без розгляду з підстав, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, не перешкоджає повторному зверненню до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження.

4. Суд відмовляє у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження у випадках:

1) подання заяви про відновлення судового провадження, втраченого до закінчення судового розгляду;

2) якщо заява подана після закінчення строку, встановленого частиною п'ятою статті 387 цього Кодексу, і суд відхилив клопотання про його поновлення.

5. У випадку, визначеному пунктом 1 частини четвертої цієї статті, суд роз'яснює заявнику право звернутися до суду з новим позовом в установленому цим Кодексом порядку. В ухвалі суду про відкриття провадження в новій справі у зв'язку з втратою незакінченого провадження обов'язково має бути зазначено про цю обставину.

Стаття 389. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. При розгляді заяви про відновлення втраченого судового провадження суд бере до уваги:

а) частину справи, яка збереглася (окремі томи, жетони, матеріали з архіву суду тощо);

б) документи, надіслані (видані) адміністративним судом учасникам судового процесу та іншим особам до втрати справи, копії таких документів;

в) матеріали виконавчого провадження, якщо воно здійснювалося за результатами розгляду справи;

г) будь-які інші документи і матеріали, подані учасниками судового процесу, за умови, що такі документи і матеріали є достатніми для відновлення справи;

ґ) відомості Єдиного державного реєстру судових рішень;

д) дані, що містяться в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі;

е) будь-які інші відомості, документи тощо, отримані у законний спосіб з інших офіційних джерел.

2. Суд може допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, учасників справи (їх представників), а в необхідних випадках - осіб, які входили до складу суду, що розглядав справу, з якої втрачено провадження, а також осіб, які виконували судове рішення, та вчиняти інші процесуальні дії, передбачені цим Кодексом, з метою відновлення втраченого судового провадження.

3. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження здійснюється за правилами цього Кодексу з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом.

Стаття 390. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження

1. На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення втраченого судового провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

2. В ухвалі суду про відновлення втраченого судового провадження зазначається, на підставі яких конкретно даних, поданих до суду і досліджених у судовому засіданні, суд вважає установленим зміст відновленого судового рішення, наводяться висновки суду про доведеність того, які докази досліджувалися судом і які процесуальні дії вчинялися з втраченого провадження.

3. У разі недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення втраченого судового провадження суд відмовляє у відновленні втраченого судового провадження і роз’яснює учасникам справи право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

4. Після набрання законної сили ухвалою суду, визначеною частиною третьою цієї статті, суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження за касаційною скаргою у справі, провадження у якій втрачено.

Стаття 391. Звільнення заявника від судових витрат

1. У справі про відновлення втраченого судового провадження заявник звільняється від оплати судових витрат. У разі подання завідомо неправдивої заяви судові витрати, понесені іншими учасниками справи, відшкодовуються заявником у повному обсязі, про що суд постановляє ухвалу.

Розділ VI
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Частини четверта, сьома та восьма статті 373 (в частині внесення документів до Єдиного державного реєстру виконавчих документів), абзац другий частини третьої статті

374 цього Кодексу вводяться в дію через 30 днів із дня опублікування Державною судовою адміністрацією України повідомлення про початок функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів у газеті "Голос України".

2. Частина перша статті 27 цього Кодексу (в частині підсудності справ у спорах щодо оскарження рішень у сфері державної допомоги суб’єктам господарювання та адміністративних справ за позовом Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги суб’єктам господарювання) вводиться в дію одночасно з набранням чинності Законом України від 1 липня 2014 року № 1555-VII "Про державну допомогу суб’єктам господарювання".

3. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов’язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв’язку з карантином. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв’язку з карантином.

{Розділ VI доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Закону № 731-IX від 18.06.2020}

4. Установити, що положення статті 266[1] цього Кодексу поширюються на провадження у справах щодо оскарження індивідуальних актів Національного банку України про виведення з ринку системно важливого банку з підстав, визначених пунктом 15 розділу VII "Прикінцеві положення" Закону України "Про банки і банківську діяльність", з урахуванням особливостей, встановлених цим пунктом.

За результатами розгляду адміністративної справи щодо законності індивідуальних актів Національного банку України, зазначених в абзаці першому цього пункту, суд приймає одне з таких рішень:

1) про визнання протиправним (незаконним) та скасування індивідуального акта, визначеного абзацом першим цього пункту, або окремих його положень;

2) про відмову в задоволенні позовних вимог повністю або частково.

Особа, яка зазнала шкоди, збитків внаслідок виведення з ринку системно важливого банку з підстав, визначених пунктом 15 розділу VII "Прикінцеві положення" Закону України "Про банки і банківську діяльність", має право на відшкодування завданої шкоди, збитків у передбаченому нормами міжнародного права порядку виключно за рахунок коштів держави (держав), що здійснила (здійснили) або здійснює (здійснюють) збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України "Про оборону України".

{Розділ VI доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3111-IX від 29.05.2023}

Розділ VII
ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Установити, що зміни до цього Кодексу вводяться в дію з урахуванням таких особливостей:

1) заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України в адміністративних справах, які подані та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного адміністративного суду та розглядаються спочатку колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу. Такі заяви розглядаються без повідомлення та виклику учасників справи, за винятком випадку, коли суд з огляду на обставини справи ухвалить рішення про інше;

2) якщо адміністративна справа за заявою про перегляд судових рішень Верховним Судом України відповідно до правил, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу, повинна розглядатися на спільному засіданні відповідних судових палат Верховного Суду України, - така справа після її отримання Касаційним адміністративним судом передається на розгляд Великої Палати Верховного Суду;

3) заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України в адміністративних справах з підстав встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні відповідної справи судом, які подані та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Верховного Суду для їх розгляду за правилами перегляду судових рішень у зв’язку з виключними обставинами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

4) касаційні скарги (подання) на судові рішення в адміністративних справах, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного адміністративного суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

5) позовні заяви та апеляційні скарги на судові рішення в адміністративних справах, які подані до Вищого адміністративного суду України як суду першої або апеляційної інстанції та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного адміністративного суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу; позовні заяви щодо оскарження рішень Вищої ради правосуддя, ухвалених за результатами розгляду скарг на рішення її Дисциплінарної палати, які подані до Вищого адміністративного суду України та розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Великої Палати Верховного Суду і розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

6) заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, подані до Вищого адміністративного суду України, Верховного Суду України та не розглянуті до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються відповідно до Касаційного адміністративного суду, Великої Палати Верховного Суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

7) заяви і скарги, зазначені в підпунктах 1, 3-6 цього пункту, передаються відповідно до Касаційного адміністративного суду, Великої Палати Верховного Суду за розпорядженням керівника апарату суду, до якого подані такі заяви і скарги, протягом тридцяти днів з дня набрання чинності цією редакцією Кодексу;

8) суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати (об’єднаної палати), передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія або палата (об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі справи на її розгляд, справа повертається (передається) відповідній колегії суддів або палаті (об’єднаній палаті) для розгляду, про що постановляється ухвала. Справа, повернута на розгляд колегії суддів (палати, об’єднаної палати), не може бути передана повторно на розгляд Великої Палати Верховного Суду;

9) до утворення апеляційних судів в апеляційних округах їх повноваження здійснюють апеляційні суди, у межах територіальної юрисдикції яких перебуває місцевий суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується;

10) справи у судах першої та апеляційної інстанцій, провадження у яких відкрито до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

11) заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами з підстави встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане, та з підстави встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні злочину, внаслідок якого було ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подані та не розглянуті до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами розгляду заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу;

12) заяви і скарги, подані до набрання чинності цією редакцією Кодексу, провадження за якими не відкрито на момент набрання ним чинності, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу. Такі заяви чи скарги не можуть бути залишені без руху, повернуті або передані за підсудністю, щодо них не може бути прийнято рішення про відмову у прийнятті чи відмову у відкритті провадження за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, якщо вони подані з додержанням відповідних вимог процесуального закону, які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

13) судові рішення, ухвалені судами першої інстанції до набрання чинності цією редакцією Кодексу, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в апеляційному порядку протягом строків, що діяли до набрання ним чинності;

14) судові рішення, ухвалені судами апеляційної інстанції до набрання чинності цією редакцією Кодексу, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в касаційному порядку протягом строків, що діяли до набрання ним чинності;

15) до визначення Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), можливості вчинення передбачених цим Кодексом дій з використанням підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи такі дії вчиняються в такому порядку:

{Підпункт 15 пункту 1 розділу VII в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

15.1) подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі;

15.2) позовні та інші заяви, скарги та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду в день надходження документів;

15.3) розгляд справи у суді здійснюється за матеріалами у формах, визначених Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів);

{Підпункт 15.3 підпункту 15 пункту 1 розділу VII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

15.4) визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється:

до приведення Положення про автоматизовану систему документообігу суду у відповідність із цією редакцією Кодексу в частині порядку визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи, але не довше ніж три місяці з дня набрання ним чинності - за допомогою автоматизованої системи документообігу суду за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

після приведення Положення про автоматизовану систему документообігу суду у відповідність із цією редакцією Кодексу в частині порядку визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи - за допомогою автоматизованої системи документообігу суду за правилами, визначеними цією редакцією Кодексу;

15.5) апеляційні та касаційні скарги подаються учасниками справи до або через відповідні суди, а матеріали справ витребовуються та надсилаються судами за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу. У разі порушення порядку подання апеляційної чи касаційної скарги відповідний суд повертає таку скаргу без розгляду;

15.6) надсилання до суду апеляційної інстанції матеріалів окремих категорій термінових адміністративних справ, визначених § 2 глави 11 розділу II цієї редакції Кодексу, здійснюється судом першої інстанції невідкладно після надходження апеляційної скарги; апеляційні скарги, що надійшли після направлення справи до адміністративного суду апеляційної інстанції, невідкладно направляються до адміністративного суду апеляційної інстанції;

15.7) участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в межах приміщення суду здійснюється за допомогою технічних засобів, що функціонують у судах на день набрання чинності цією редакцією Кодексу, за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

15.8) фіксування судового процесу здійснюється за допомогою звукозаписувальних технічних засобів, що функціонують у судах на день набрання чинності цією редакцією Кодексу, за правилами, встановленими цією редакцією Кодексу;

15.9) оприлюднення інформації щодо справи, визначеної цією редакцією Кодексу, на офіційному веб-порталі судової влади України здійснюється в порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему документообігу суду;

15.10) якщо на момент надходження заяви про внесення виправлень, ухвалення додаткового рішення, роз’яснення судового рішення справа у відповідному суді відсутня, суд витребовує справу з суду нижчої інстанції протягом п’яти днів з дня надходження відповідної заяви, а суд нижчої інстанції направляє справу до суду, який її витребував, не пізніше наступного дня з дня надходження відповідної вимоги суду. У такому випадку подана заява розглядається протягом десяти днів з дня надходження справи до суду, який має її розглядати;

15.11) у разі подання апеляційної скарги на ухвали суду першої інстанції, визначені пунктами 3-6, 8, 11-13, 15, 17 статті 294 цієї редакції Кодексу (крім ухвал про відмову у прийнятті або повернення зустрічного позову, про відмову у прийнятті або повернення позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, ухвал про зупинення провадження у справі, які подані з пропуском строку на їх оскарження), чи подання касаційної скарги на ухвали суду апеляційної інстанції (крім ухвал щодо забезпечення позову, зміни заходу забезпечення позову, ухвал про зупинення провадження у справі, які подані з пропуском строку на їх оскарження, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремих ухвал) - до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються всі матеріали.

{Абзац перший підпункту 15.11 підпункту 15 пункту 1 в редакції Закону № 460-IX від 15.01.2020}

В інших випадках - до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються копії матеріалів, необхідних для розгляду скарги. У разі необхідності суд апеляційної або касаційної інстанції може витребувати також копії інших матеріалів справи;

15.12) подання апеляційних або касаційних скарг на ухвали суду першої або апеляційної інстанції не перешкоджає продовженню розгляду справи цим судом, крім випадків, коли до суду апеляційної або касаційної інстанції передаються всі матеріали справи. У разі подання апеляційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, суд першої інстанції повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню;

15.13) суд зобов’язаний зупинити провадження у справі до перегляду ухвали у справі в порядку апеляційного чи касаційного провадження, якщо відповідно до підпункту 15.11 цього підпункту до суду апеляційної чи касаційної інстанції направляються всі матеріали справи;

15.14) копії судових рішень видаються судом, у якому перебуває справа на момент надходження відповідної заяви;

15.15) суд вручає судові рішення в паперовій формі;

15.16) суд видає виконавчі документи в паперовій або електронній формі;

{Підпункт 15.16 підпункту 15 пункту 1 розділу VII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

15.17) учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

{Підпункт 15 пункту 1 розділу VII доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи здійснюються поетапно.

{Абзац двадцять другий підпункту 15 пункту 1 розділу VII в редакції Закону № 1416-IX від 27.04.2021}

Окремі підсистеми (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи починають функціонувати через 30 днів з дня опублікування Вищою радою правосуддя у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади України оголошення про створення та забезпечення функціонування відповідної підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. Про початок функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи у складі всіх необхідних для її повного функціонування підсистем (модулів) Вища рада правосуддя публікує оголошення у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади України.

{Підпункт 15 пункту 1 розділу VII доповнено абзацом двадцять третім згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

Оголошення про створення та забезпечення функціонування окремої підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи має містити посилання на відповідний підпункт підпункту 15 пункту 1 розділу VII "Перехідні положення" цього Кодексу, який передбачає особливості вчинення тих процесуальних (або інших) дій, порядок вчинення яких зазнає змін після початку функціонування такої підсистеми (модуля);

{Підпункт 15 пункту 1 розділу VII доповнено абзацом двадцять четвертим згідно із Законом № 1416-IX від 27.04.2021}

16) до дня реєстрації суб’єкта владних повноважень в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та отримання ним офіційної електронної адреси надсилання судом

суб’єкту владних повноважень текстів повісток, копій судових рішень здійснюється за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу;

17) справи, розгляд яких розпочато та не закінчено за матеріалами у паперовій формі до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, продовжують розглядатися за матеріалами у паперовій формі. За наявності технічної можливості суд може розглядати таку справу за матеріалами в електронній формі;

18) до дня початку функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів:

18.1) оформлення і видача виконавчих документів здійснюються судом, який ухвалив відповідне рішення, в паперовій або електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами.

Одночасна видача судом виконавчого документа одній і тій самій особі в паперовій та електронній формах не допускається;

{Підпункт 18.1 підпункту 18 пункту 1 розділу VII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

18.2) оформлення і видача судових рішень, якими вносяться зміни до виконавчих документів (у тому числі про виправлення помилки у виконавчому документі; визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню; стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим документом; поновлення пропущеного строку для пред’явлення виконавчого документа до виконання; відстрочку чи розстрочку виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання; зупинення виконання судового рішення; заміну сторони виконавчого провадження), здійснюються судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, в паперовій або електронній формі за допомогою Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи чи її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами;

{Підпункт 18.2 підпункту 18 пункту 1 розділу VII в редакції Закону № 3200-IX від 29.06.2023}

18.3) до розгляду судом заяви про виправлення помилки у виконавчому документі та/або визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд має право витребувати виконавчий документ і зупинити виконання за виконавчим документом;

18.4) у разі втрати виконавчого документа суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, незалежно від того, суд якої інстанції видав виконавчий документ, може видати його дублікат, якщо стягувач або державний виконавець звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред’явлення виконавчого документа до виконання. Про видачу дубліката виконавчого документа постановляється ухвала у десятиденний строк із дня надходження заяви. За видачу стягувачу дубліката виконавчого документа справляється судовий збір у розмірі 0,03 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Ухвала про видачу чи відмову у видачі дубліката виконавчого документа може бути оскаржена в апеляційному та касаційному порядку;

19) положення цього Кодексу застосовуються з урахуванням підпункту 11 пункту 16[1] розділу XV "Перехідні положення" Конституції України;

20) особливості судових викликів та повідомлень, направлення копій судових рішень учасникам справи, у разі якщо адреса їх місця проживання (перебування) чи місцезнаходження знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, визначаються законами України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" та "Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції";

21) якщо суд, до юрисдикції якого відповідно до вимог процесуального закону відноситься вирішення питання про відновлення втраченого провадження, знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, то відновлення втраченого провадження здійснюється судом за територіальною підсудністю судових справ, визначеною згідно із Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" або Законом України "Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв’язку з проведенням антитерористичної операції".

2. Тимчасово, до 1 вересня 2021 року, рішення кадрової комісії Офісу Генерального прокурора, кадрових комісій обласних прокуратур, прийняті за результатами дисциплінарних проваджень, можуть бути оскаржені прокурорами у порядку, визначеному цим Кодексом для оскарження актів, дій або бездіяльності органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів.

{Розділ VII доповнено пунктом 2 згідно із Законом № 113-IX від 19.09.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 460-IX від 15.01.2020}

3. Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо рішень, дій чи бездіяльності органів, які оцінюють членів Вищої ради правосуддя відповідно до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя".

{Розділ VII доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 1635-IX від 14.07.2021}

4. В умовах воєнного стану адміністративні справи про заборону політичної партії відповідно до статті 289[3] цього Кодексу як суду першої інстанції підсудні апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Львів. Припинення чи скасування воєнного стану не є підставою для передачі адміністративних справ про заборону політичної партії відповідно до статті 289[3] цього Кодексу, розгляд яких розпочато в умовах воєнного стану та не завершено, до суду, зазначеного у частині другій статті 22 цього Кодексу.

Розгляд апеляційних і касаційних скарг в адміністративних справах про заборону (примусовий розпуск, ліквідацію) політичної партії, позови в яких були подані до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій" і розгляд яких у суді першої інстанції завершений шляхом ухвалення рішення чи постанови суду, продовжується і завершується за правилами, що

діяли до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій".

Адміністративні справи про заборону (примусовий розпуск, ліквідацію) політичної партії, позови в яких були подані до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій" і розгляд яких у суді першої інстанції не завершений шляхом ухвалення рішення чи постанови суду, протягом трьох днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій" передаються за підсудністю для продовження і завершення розгляду до апеляційного адміністративного суду в апеляційному окрузі, що включає місто Львів.

{Розділ VII доповнено пунктом 4 згідно із Законом№ 2243-IX від 03.05.2022}

4[1]. Припинення або скасування правового режиму воєнного стану, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, не є підставою для закриття провадження у справах, передбачених статтею 283[1] цього Кодексу, розпочатих у період дії такого воєнного стану та у яких на день його припинення або скасування не ухвалено рішення суду.

{Розділ VII доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 3223-IX від 13.07.2023}

4[2]. Справи у судах першої та апеляційної інстанцій, передбачені статтею 283[1] цього Кодексу, провадження у яких відкрито до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій", розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності зазначеним Законом.

Позовні заяви і апеляційні скарги у справах, передбачених статтею 283[1] цього Кодексу, які подані до суду, але провадження за якими не відкрито на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій", розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності зазначеним Законом.

Судові рішення, ухвалені судами першої інстанції у справах, передбачених статтею 283 [1] цього Кодексу, які не набрали законної сили до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій", набирають законної сили та можуть бути оскаржені в апеляційному порядку за правилами, що діють після набрання чинності зазначеним Законом.

{Розділ VII доповнено пунктом 4[2] згідно із Законом № 3223-IX від 13.07.2023}

5. Справи щодо здійснення державного регулювання, нагляду і контролю у сфері медіа, провадження в яких відкрито до набрання чинності Законом України "Про медіа", розглядаються за правилами, що діяли до набрання чинності цим Законом.

{Розділ VII доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Президент України **В.ЮЩЕНКО**

м. Київ
6 липня 2005 року
№ 2747-IV

Кодекс адміністративного судочинства України
Кодекс України; Кодекс, Закон від 06.07.2005 № 2747-IV
Редакція від **31.12.2023**, підстава — 2801-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15

Публікації документа

- **Урядовий кур'єр** від 17.08.2005 — № 153, / 153-154 /
- **Голос України** від 23.08.2005 — № 158
- **Офіційний вісник України** від 26.08.2005 — 2005 р., № 32, стор. 11, стаття 1918, код акта 33303/2005
- **Відомості Верховної Ради України** від 09.09.2005 — 2005 р., № 35, / 35-36, 37 /, стор. 1358, стаття 446

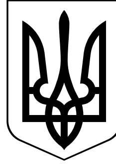

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2592-VIвід 07.10.2010*, ВВР, 2011, № 10, ст.63*
№ 2756-VIвід 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст.160*
№ 2856-VIвід 23.12.2010*, ВВР, 2011, № 29, ст.272*
№ 3172-VIвід 05.04.2011*, ВВР, 2011, № 40, ст.401*
№ 3396-VIвід 19.05.2011*, ВВР, 2012, № 4, ст.11*
№ 3612-VI від 07.07.2011*, ВВР, 2012, № 12-13, ст.81*
№ 3614-VI від 07.07.2011*, ВВР, 2012, № 9, ст.63*
№ 3668-VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 12-13, ст.82*
№ 3828-VI від 06.10.2011*, ВВР, 2012, № 21, ст.204*
№ 4318-VI від 12.01.2012*, ВВР, 2012, № 39, ст.464}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 3-рп/2012 від 25.01.2012}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4731-VI від 17.05.2012*, ВВР, 2013, № 15, ст.98*
№ 4875-VI від 05.06.2012*, ВВР, 2013, № 17, ст.154*
№ 5059-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 25, ст.251*
№ 5063-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 28, ст.298*
№ 5067-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 24, ст.243*
№ 5081-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 30, ст.340*
№ 5083-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 33, ст.435*
№ 5204-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 31, ст.369*
№ 5213-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 32, ст.413*
№ 5290-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 41, ст.549*
№ 5302-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 40, ст.525*
№ 5428-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 43, ст.619*
№ 5463-VI від 16.10.2012*, ВВР, 2014, № 4, ст.61*
№ 5492-VI від 20.11.2012*, ВВР, 2013, № 51, ст.716*
№ 5496-VI від 20.11.2012*, ВВР, 2014, № 1, ст.4*
№ 5518-VI від 06.12.2012*, ВВР, 2014, № 8, ст.90*
№ 163-VII від 04.04.2013*, ВВР, 2014, № 10, ст.109*
№ 242-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 11, ст.139*
№ 398-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 14, ст.254*
№ 665-VII від 05.11.2013*, ВВР, 2014, № 22, ст.782*

№ 688-VII від 19.11.2013, *ВВР, 2014, № 22, ст.789*
№ 719-VII від 16.01.2014, *ВВР, 2014, № 9, ст.93}*

{Щодо втрати чинності Закону № 2592-VIвід 07.10.2010 *додатково див. Закон* № 763-VII від 23.02.2014,
ВВР, 2014, № 12, ст.189}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1210-VII від 15.04.2014, *ВВР, 2014, № 26, ст.893*
№ 1588-VII від 04.07.2014, *ВВР, 2014, № 36, ст.1183*
№ 1592-VII від 04.07.2014, *ВВР, 2014, № 36, ст.1185*
№ 1621-VII від 31.07.2014, *ВВР, 2014, № 39, ст.2006*
№ 1636-VII від 12.08.2014, *ВВР, 2014, № 43, ст.2030*
№ 1697-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 1698-VII від 14.10.2014, *ВВР, 2014, № 47, ст.2051*
№ 71-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55*
№ 79-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 12, ст.76*
№ 80-VIII від 28.12.2014, *ВВР, 2015, № 5, ст.37*
№ 118-VIII від 15.01.2015, *ВВР, 2015, № 10, ст.60*
№ 176-VIII від 10.02.2015, *ВВР, 2015, № 16, ст.107*
№ 212-VIII від 02.03.2015, *ВВР, 2015, № 16, ст.116*
№ 288-VIII від 07.04.2015, *ВВР, 2015, № 24, ст.172*
№ 313-VIII від 09.04.2015, *ВВР, 2015, № 25, ст.189*
№ 328-VIII від 09.04.2015, *ВВР, 2015, № 26, ст.221*
№ 416-VIII від 14.05.2015, *ВВР, 2015, № 28, ст.253*
№ 437-VIII від 19.05.2015, *ВВР, 2015, № 30, ст.275*
№ 486-VIII від 02.06.2015, *ВВР, 2015, № 30, ст.286*
№ 491-VIII від 02.06.2015, *ВВР, 2015, № 30, ст.288*
№ 542-VIII від 18.06.2015, *ВВР, 2015, № 32, ст.316*
№ 595-VIII від 14.07.2015, *ВВР, 2015, № 37-38, ст.366*
№ 666-VIII від 03.09.2015, *ВВР, 2015, № 45, ст.405*
№ 700-VIII від 17.09.2015, *ВВР, 2015, № 46, ст.425*
№ 714-VIII від 06.10.2015, *ВВР, 2015, № 46, ст.429*
№ 732-VIII від 08.10.2015, *ВВР, 2015, № 49-50, ст.450*
№ 791-VIII від 12.11.2015, *ВВР, 2015, № 52, ст.484*
№ 836-VIII від 26.11.2015, *ВВР, 2016, № 1, ст.10*
№ 837-VIII від 26.11.2015, *ВВР, 2016, № 1, ст.11*
№ 914-VIII від 24.12.2015, *ВВР, 2016, № 5, ст.52*
№ 918-VIII від 24.12.2015, *ВВР, 2016, № 6, ст.57*
№ 928-VIII від 25.12.2015, *ВВР, 2016, № 5, ст.54*
№ 937-VIII від 26.01.2016, *ВВР, 2016, № 8, ст.77*
№ 1406-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 26, ст.519*
№ 1509-VIII від 08.09.2016, *ВВР, 2016, № 42, ст.702*
№ 1702-VIII від 20.10.2016, *ВВР, 2016, № 48, ст.815*
№ 1759-VIII від 17.11.2016, *ВВР, 2016, № 52, ст.867*
№ 1763-VIII від 17.11.2016, *ВВР, 2017, № 1, ст.5*

№ 1789-VIII від 20.12.2016, *ВВР, 2017, № 2, ст.26*
№ 1793-VIII від 20.12.2016, *ВВР, 2017, № 7-8, ст.49*
№ 1794-VIII від 20.12.2016, *ВВР, 2017, № 2, ст.27*
№ 1800-VIII від 21.12.2016, *ВВР, 2017, № 4, ст.46*
№ 1801-VIII від 21.12.2016, *ВВР, 2017, № 3, ст.31*
№ 1974-VIII від 23.03.2017, *ВВР, 2017, № 18, ст.219*
№ 2011-VIII від 12.04.2017, *ВВР, 2017, № 22, ст.254*
№ 2125-VIII від 11.07.2017, *ВВР, 2017, № 35, ст.375*
№ 2150-VIII від 03.10.2017, *ВВР, 2017, № 44, ст.393*
№ 2233-VIII від 07.12.2017, *ВВР, 2018, № 2, ст.8*
№ 2241-VIII від 07.12.2017, *ВВР, 2018, № 2, ст.9*
№ 2246-VIII від 07.12.2017, *ВВР, 2018, № 3-4, ст.26}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 7-р/2018 від 11.10.2018*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2621-VIII від 22.11.2018, *ВВР, 2019, № 2, ст.9*
№ 2629-VIII від 23.11.2018, *ВВР, 2018, № 50, ст.400*
№ 2646-VIII від 06.12.2018, *ВВР, 2019, № 4, ст.32*
№ 74-IX від 12.09.2019, *ВВР, 2019, № 40, ст.216*
№ 76-IX від 12.09.2019, *ВВР, 2019, № 40, ст.217*
№ 283-IX від 12.11.2019, *ВВР, 2020, № 2, ст.7*
№ 293-IX від 14.11.2019, *ВВР, 2020, № 6, ст.32*
№ 294-IX від 14.11.2019, *ВВР, 2020, № 5, ст.31*
№ 467-IX від 16.01.2020, *ВВР, 2020, № 29, ст.195}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 3-р/2020 від 27.02.2020*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 6-р/2020 від 26.03.2020*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 553-IX від 13.04.2020, *ВВР, 2020, № 19, ст.126*
№ 642-IX від 02.06.2020, *ВВР, 2020, № 39, ст.301*
№ 677-IX від 04.06.2020, *ВВР, 2020, № 42, ст.346*
№ 704-IX від 16.06.2020, *ВВР, 2020, № 42, ст.352}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 10-р/2020 від 28.08.2020*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 907-IX від 17.09.2020 - *вводиться в дію з* 1 січня 2021 року
№ 1081-IX від 15.12.2020*, ВВР, 2021, № 7, ст.54*
№ 1082-IX від 15.12.2020*, ВВР, 2021, № 16, ст.144*
№ 1727-IX від 08.09.2021*, ВВР, 2021, № 50, ст.398*
№ 1813-IX від 19.10.2021*, ВВР, 2021, № 52, ст.430*
№ 1928-IX від 02.12.2021
№ 2042-IX від 15.02.2022
№ 2043-IX від 15.02.2022 - *вводиться в дію з* 1 квітня 2022 року
№ 2098-IX від 23.02.2022 - *діє протягом* трьох місяців
№ 2118-IX від 03.03.2022
№ 2127-IX від 15.03.2022
№ 2134-IX від 15.03.2022
№ 2192-IX від 14.04.2022
№ 2390-IX від 09.07.2022
№ 2619-IX від 21.09.2022
№ 2709-IX від 03.11.2022
№ 2710-IX від 03.11.2022
№ 3035-IX від 11.04.2023
№ 3278-IX від 27.07.2023*}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 7-р(I)/2023 від 13.09.2023*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 7-р(I)/2023 від 13.09.2023*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3428-IX від 08.11.2023
№ 3460-IX від 09.11.2023*}*

{Установити, що у 2024 році на період дії воєнного стану в Україні та протягом 30 днів з дня його припинення або скасування не застосовуються положення частин десятої і одинадцятої статті 23 цього Кодексу щодо бюджетних призначень головних розпорядників коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони, згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023}

{Щодо застосування окремих норм цього Кодексу додатково див. Закон № 553 від 13.04.2020, з урахуванням змін, внесених Законом № 909-IX від 17.09.2020}

{Установити, що у 2019 році положення статті 24^{2}, пунктів 2 і 3 частини третьої статті 29, пункту 2^{1}частини четвертої статті 30 і пункту 41 розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" цього Кодексу застосовуються з урахуванням положень пункту 7 статті 11, пункту 16 статті 14 і пункту 9 Прикінцевих положень Закону № 2629-VIII від 23.11.2018, згідно із Законом № 2629-VIII від 23.11.2018}

{У тексті Кодексу слова "Державне казначейство України" та "органи Державного казначейства України" у всіх відмінках замінено відповідно словами "Державна казначейська служба України" та "органи Державної казначейської служби України" у відповідному відмінку згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

{У тексті Кодексу слова "Міністерство фінансів України" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики" у відповідному відмінку; слова "Міністр фінансів України" в усіх відмінках замінено словами "член Кабінету Міністрів України, відповідальний за формування та реалізацію державної бюджетної політики, або особа, яка виконує його обов'язки" у відповідному відмінку; слова "Державна казначейська служба України" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів" у відповідному відмінку; слова "органи Державної казначейської служби України" в усіх відмінках замінено словами "органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

{У тексті Кодексу слова "орган державної податкової служби України", "орган державної податкової служби", "орган податкової служби", "податковий орган" в усіх відмінках і числах замінено словами "орган доходів і зборів" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 242-VII від 16.05.2013}

{У тексті Кодексу:

слова "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики" в усіх відмінках замінено словами "Міністерство фінансів України" у відповідному відмінку;

слова "член Кабінету Міністрів України, відповідальний за формування та реалізацію державної бюджетної політики, або особа, яка виконує його обов’язки" в усіх відмінках замінено словами "Міністр фінансів України" у відповідному відмінку;

після пункту 23^{1} частини першої статті 2 слова "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів" в усіх відмінках замінити словами "Казначейство України" у відповідному відмінку;

після частини першої статті 43 слова "орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів" в усіх відмінках і числах замінити словами "орган Казначейства України" у відповідному відмінку і числі

згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

{У тексті Кодексу слова "інвестиційна програма (проект)" в усіх відмінках і числах замінено словами "інвестиційний проект" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015}

{У тексті Кодексу слова "(обов’язкові платежі)" у всіх відмінках виключено згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

{У тексті Кодексу:

після пункту 2[1] частини першої статті 2 слова "бюджети об’єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад" в усіх відмінках і числах замінено словами "бюджети об’єднаних територіальних громад" у відповідному відмінку і числі;

слово "інваліди" в усіх відмінках замінено словами "особи з інвалідністю" у відповідному відмінку, крім назви Фонду соціального захисту інвалідів у пункті 13[2] частини третьої статті 29 та підпункті "б" пункту 9 частини першої статті 87;

слово "діти-інваліди" в усіх відмінках замінено словами "діти з інвалідністю" у відповідному відмінку;

слова "інвалід війни" в усіх відмінках і числах замінено словами "особа з інвалідністю внаслідок війни" у відповідному відмінку і числі

згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

{У тексті Кодексу слова "територіальна громада міста" в усіх відмінках і числах замінено словами "міська територіальна громада" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Бюджетним кодексом України визначаються правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Розділ I.
БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ОСНОВИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Глава 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Відносини, що регулюються Бюджетним кодексом України

1. Бюджетним кодексом України регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Стаття 2. Визначення основних термінів

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади

Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

2) бюджети місцевого самоврядування - бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, а також бюджети районів у містах (у разі утворення районних у місті рад);

{Пункт 2 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року, № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 2[1] частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

3) бюджетна класифікація - єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;

4) бюджетна програма - сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

4[1]) бюджетна пропозиція - документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції до Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для досягнення цілей державної (регіональної) політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показників їх досягнення, на підставі відповідних орієнтовних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету на середньостроковий період;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

5) бюджетна система України - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;

6) бюджетне асигнування - повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження;

7) бюджетне зобов'язання - будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому;

7[1]) бюджетне зобов’язання за державними деривативами - бюджетне зобов’язання, згідно з яким необхідно здійснити видатки на виплати за державними деривативами відповідно до умов їх розміщення протягом поточного бюджетного періоду та/або в майбутніх;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 7[1] згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

8) бюджетне призначення - повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане цим Кодексом, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування;

9) бюджетний запит - документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції до проекту бюджету на плановий бюджетний період з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для виконання покладених на нього функцій на середньостроковий період, на підставі відповідних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету;

{Пункт 9 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2646-VIII від 06.12.2018, № 2042-IX від 15.02.2022}

10) бюджетний процес - регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства;

11) бюджетні кошти (кошти бюджету) - належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету;

12) бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими;

12[1]) боргове зобов'язання - зобов'язання позичальника перед кредитором за кредитом (позикою), що виникло внаслідок розміщення (емісії) боргових цінних паперів та/або укладання кредитних договорів;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 12[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

13) видатки бюджету - кошти, спрямовані на виконання бюджетних програм, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування;

{Пункт 13 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2042-IX від 15.02.2022}

14) витрати бюджету - видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів;

15) власні надходження бюджетних установ - надходження, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт та цільових заходів, гранти, дарунки та благодійні внески, а також надходження від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності;

{Пункт 15 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5492-VI від 20.11.2012, № 163-VII від 04.04.2013, № 293-IX від 14.11.2019}

15[1]) гарантійне зобов'язання - зобов'язання гаранта повністю або частково виконати боргові зобов'язання суб'єкта господарювання - резидента України перед кредитором у разі невиконання таким суб'єктом його зобов'язань за кредитом (позикою), залученим під державну чи місцеву гарантію;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 15[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

16) гарантований Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено місцевими гарантіями;

{Пункт 16 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

17) гарантований державою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями;

{Пункт 16 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

18) головні розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до статті 22 цього Кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень;

19) державне запозичення - операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету;

20) державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення;

20[1]) державний інвестиційний проект - інвестиційний проект, що реалізується шляхом державного інвестування в об’єкти державної власності з використанням державних капітальних вкладень та/або кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 20[1] згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015}

20[2]) державні капітальні вкладення - капітальні видатки державного бюджету (надання кредитів з державного бюджету), що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів державної власності, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 20[2] згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015}

21) дефіцит бюджету - перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету);

21[1]) довгострокове зобов’язання за енергосервісом - зобов’язання за енергосервісним договором розпорядника бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні якого знаходиться об’єкт, щодо якого здійснюється закупівля енергосервісу, відповідно до якого необхідно здійснити платежі протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу);

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 21[1] згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

21[2]) довгострокове зобов’язання у рамках державно-приватного партнерства - зобов’язання державного партнера за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства згідно із Законом України "Про державно-приватне партнерство", відповідно до якого протягом поточного та/або майбутніх бюджетних періодів необхідно здійснити на користь приватного партнера передбачені зазначеним договором платежі (зокрема плату за експлуатаційну готовність). Для цілей цього Кодексу до таких довгострокових зобов’язань належать зобов’язання концесієдавця за концесійним договором, укладеним згідно із Законом України "Про концесію", щодо здійснення на користь концесіонера передбачених зазначеним договором платежів;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 21[2] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

{Пункт 22 частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

23) доходи бюджету - податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ);

{Пункт 23 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3828-VI від 06.10.2011, № 5492-VI від 20.11.2012, № 163-VII від 04.04.2013}

23[1]) єдиний казначейський рахунок - рахунок, відкритий центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (далі - Казначейство України), у Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України, на якому консолідуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов’язкового державного соціального і пенсійного страхування, кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні (включаючи кошти, зараховані на єдиний рахунок).

{Абзац перший пункту 23¹ частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Термін "єдиний рахунок" вживається в цьому Кодексі у значенні, наведеному в Податковому кодексі України;

{Пункт 23¹ частини першої статті 2 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 23¹ згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

24) закон про Державний бюджет України - закон, який затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду;

25) залишок бюджетних коштів - обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду;

26) інвестиційний проект - комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій;

26¹) квазіфіскальні операції - операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Національного банку України, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 26¹ згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

{Пункт 27 частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 28 частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 29 частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

30) кошторис - основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень;

31) кредитування бюджету - операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання перед

бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету). Для цілей цього Кодексу до кредитів з бюджету також належать бюджетні позички та фінансова допомога з бюджету на поворотній основі;

31[1]) майно бюджетної установи - майно (у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України), що належить до державної чи комунальної власності та закріплене за бюджетною установою відповідно до законодавства;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 31[1] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

32) міжбюджетні трансферти - кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;

33) місцеве запозичення - операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету міської, селищної чи сільської територіальної громади кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету міської, селищної чи сільської територіальної громади;

{Пункт 33 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2042-IX від 15.02.2022, № 3428-IX від 08.11.2023}

34) місцеві бюджети - бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування;

35) місцевий борг - загальна сума боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської, селищної чи сільської територіальної громади з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок місцевого запозичення;

{Пункт 35 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

36) місцевий фінансовий орган - установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції з складання прогнозів місцевих бюджетів, складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов’язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей цього Кодексу орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань фінансів віднесено до місцевих фінансових органів;

{Пункт 36 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 5463-VI від 16.10.2012, № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

37) надходження бюджету - доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

37[1]) обслуговування державного (місцевого) боргу - операції щодо здійснення плати за користування кредитом (позикою), сплати комісій, штрафів та інших платежів, пов'язаних з управлінням державним (місцевим) боргом. До таких операцій не належить погашення державного (місцевого) боргу;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 37[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

38) одержувач бюджетних коштів - суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету;

39) органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, - органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування, уповноважені здійснювати контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів, інших надходжень бюджету;

40) паспорт бюджетної програми - документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), та цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів;

{Пункт 40 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

41) платіж - виконання бюджетних, боргових, гарантійних чи податкових зобов'язань, що виникли в поточному або попередніх бюджетних періодах;

{Пункт 41 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

41[1]) погашення державного (місцевого) боргу - операції з повернення позичальником кредитів (позик) відповідно до умов кредитних договорів та/або розміщення (емісії) боргових цінних паперів;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 41[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

42) програмно-цільовий метод у бюджетному процесі - метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу;

43) проект бюджету - проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною частиною проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет);

44) профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету);

45) рішення про місцевий бюджет - нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної місцевої ради, виданий в установленому порядку, що затверджує місцевий бюджет та визначає повноваження відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду;

46) розпис бюджету - документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації;

47) розпорядник бюджетних коштів - бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань, довгострокових зобов’язань за енергосервісом, довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства, середньострокових зобов’язань у сфері охорони здоров’я та здійснення витрат бюджету;

{Пункт 47 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 328-VIII від 09.04.2015, № 1081-IX від 15.12.2020, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

47[1]) середньострокове зобов’язання за договорами на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг - зобов’язання відповідно до укладених договорів (контрактів) за напрямами використання коштів, визначеними пунктами 1 і 2 частини третьої статті 24[2] цього Кодексу, згідно з яким необхідно здійснити платежі протягом поточного бюджетного періоду та/або середньострокового періоду в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України, та обсягу коштів державного дорожнього фонду (за такими напрямами), визначеного Бюджетною декларацією та/або програмними документами економічного і соціального розвитку;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 47[1] згідно із Законом № 283-IX від 12.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 677-IX від 04.06.2020}

47[2]) середньострокове зобов’язання у сфері охорони здоров’я - зобов’язання центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, за напрямами використання бюджетних коштів, закупівля за якими здійснюється спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі, та/або зобов’язання особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, в частині доведеного до неї переліку напрямів використання бюджетних коштів, у тому числі за договором керованого доступу, укладеним відповідно до законодавства, здійснити платежі протягом поточного бюджетного періоду та/або середньострокового періоду для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 47[2] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

47[3]) середньострокове зобов'язання за договорами щодо забезпечення судноплавного стану внутрішніх водних шляхів та судноплавних шлюзів - зобов'язання відповідно до укладених договорів (контрактів) за напрямами використання коштів, визначеними пунктами 2-5 частини третьої статті 24[5] цього Кодексу, згідно з яким необхідно здійснити платежі протягом поточного бюджетного періоду та/або середньострокового періоду в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України, та обсягу коштів державного фонду внутрішніх водних шляхів, визначеного Бюджетною декларацією;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 47[3] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

48) субвенції - міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції;

48[1]) тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунку та валютних рахунків бюджету - обсяг коштів, що обліковуються на рахунках у Казначействі України, відволікання яких не призведе до втрати платоспроможності бюджетів (спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати платежі та розраховуватися за всіма зобов’язаннями) та виникнення заборгованості протягом періоду, на який передбачається розміщення таких коштів на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів і спрямування на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, загального фонду державного бюджету та Пенсійного фонду України з подальшим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 48[1] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

48[2]) умовні зобов’язання - потенційні зобов’язання бюджету, що підтверджуються лише після настання чи ненастання певних подій у майбутньому;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 48[2] згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

49) управління бюджетними коштами - сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів;

49[1]) управління державним (місцевим) боргом - сукупність дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного (місцевого) боргу, інших правочинів з державним (місцевим) боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 49[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

50) фінансовий норматив бюджетної забезпеченості - гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими

державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;

51) фінансування бюджету - надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету;

52) фіскальні ризики - чинники (включаючи умовні зобов’язання та квазіфіскальні операції), що можуть призводити до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету, відповідно спричинити збільшення дефіциту бюджету та державного (місцевого) боргу порівняно з плановими бюджетними показниками.

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 52 згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 3. Бюджетний період

1. Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року. Неприйняття Верховною Радою України закону про Державний бюджет України до 1 січня відповідного року не є підставою для встановлення іншого бюджетного періоду.

2. Відповідно до Конституції України бюджетний період для Державного бюджету України за особливих обставин може бути іншим, ніж передбачено частиною першою цієї статті.

Особливими обставинами, за яких Державний бюджет України може бути затверджено на інший, ніж передбачено частиною першою цієї статті, бюджетний період, є:

1) введення воєнного стану;

2) оголошення надзвичайного стану в Україні.

3. У разі затвердження Державного бюджету України на інший, ніж передбачено частиною першою цієї статті, бюджетний період місцеві бюджети мають бути затверджені на такий самий період.

4. Для середньострокового бюджетного планування середньостроковий період включає плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди.

{Статтю 3 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 4. Склад бюджетного законодавства

1. Бюджетне законодавство складається з:

1) Конституції України;

2) цього Кодексу;

2[1]) Бюджетної декларації;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 2^{1} згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3) закону про Державний бюджет України;

4) інших законів, що регулюють бюджетні відносини, передбачених статтею 1 цього Кодексу;

5) нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, прийнятих на підставі і на виконання цього Кодексу та інших законів України, передбачених пунктами 3 та 4 цієї частини статті;

{Офіційне тлумачення положення пункту 5 частини першої статті 4 див. в Рішенні Конституційного Суду № 3-рп/2012 від 25.01.2012}

6) нормативно-правових актів органів виконавчої влади, прийнятих на підставі і на виконання цього Кодексу, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, передбачених пунктами 3, 4 та 5 цієї частини статті;

6^{1}) прогнозів місцевих бюджетів;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 6^{1} згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

7) рішень про місцевий бюджет;

8) рішень органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийнятих відповідно до цього Кодексу, нормативно-правових актів, передбачених пунктами 3, 4, 5, 6 і 7 цієї частини статті.

На нормативно-правові акти та рішення, прийняті на підставі і на виконання вимог цього Кодексу, не поширюється дія законодавства щодо здійснення державної регуляторної політики та регуляторної діяльності.

{Частину першу статті 4 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

2. Бюджетна система України і Державний бюджет України встановлюються виключно цим Кодексом та законом про Державний бюджет України.

Якщо іншим нормативно-правовим актом бюджетні відносини визначаються інакше, ніж у цьому Кодексі, застосовуються відповідні норми цього Кодексу.

Виключно законом про Державний бюджет України визначаються надходження та витрати Державного бюджету України.

3. Якщо на ратифікацію подається міжнародний договір України, виконання якого потребує прийняття нових або внесення змін до чинних законів України, що регулюють бюджетні відносини, проекти таких законів подаються на розгляд Верховної Ради України разом з проектом закону про ратифікацію і приймаються одночасно.

4. Розгляд законопроектів щодо їх впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини, здійснюється за особливою процедурою, визначеною статтею 27 цього Кодексу.

5. Зміни до цього Кодексу можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Бюджетного кодексу України.

{Статтю 4 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

Глава 2. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ПРИНЦИПИ

Стаття 5. Структура бюджетної системи України

1. Бюджетна система України складається з:

1) державного бюджету;

2) місцевих бюджетів:

а) бюджету Автономної Республіки Крим;

б) обласних бюджетів;

в) районних бюджетів;

г) бюджетів місцевого самоврядування.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 907-IX від 17.09.2020; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

Стаття 6. Зведений бюджет

1. Зведений бюджет є сукупністю показників бюджетів, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави.

2. Зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей, міст Києва та Севастополя.

3. Зведений бюджет Автономної Республіки Крим включає показники бюджету Автономної Республіки Крим, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування на території Автономної Республіки Крим.

{Частина третя статті 6 в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Абзац перший пункту 23[1] частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

4. Зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування на території цієї області.

{Частина четверта статті 6 в редакції Законів № 2233-VIII від 07.12.2017, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частину п'яту статті 6 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

6. Зведений бюджет міської територіальної громади, у складі якої утворені райони у місті, включає показники міського бюджету та бюджетів районів у місті (у разі утворення районних у місті рад).

{Частина шоста статті 6 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частину сьому статті 6 виключено на підставі Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

Стаття 7. Принципи бюджетної системи України

1. Бюджетна система України ґрунтується на таких принципах:

1) принцип єдності бюджетної системи України - єдність бюджетної системи України забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдиною бюджетною класифікацією, єдністю порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності;

2) принцип збалансованості - повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період;

3) принцип самостійності - Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування коштами відповідних місцевих бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети;

4) принцип повноти - до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

5) принцип обґрунтованості - бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил;

6) принцип ефективності та результативності - при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання публічних послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів;

{Пункт 6 частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

7) принцип субсидіарності - розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання публічних послуг до їх безпосереднього споживача;

{Пункт 7 частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

8) принцип цільового використання бюджетних коштів - бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями;

9) принцип справедливості і неупередженості - бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами;

10) принцип публічності та прозорості - інформування громадськості з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів.

{Пункт 10 частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 8. Бюджетна класифікація

1. Бюджетна класифікація використовується для складання і виконання державного та місцевих бюджетів, звітування про їх виконання, здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів, проведення фінансового аналізу в розрізі доходів, організаційних, функціональних та економічних категорій видатків, кредитування, фінансування і боргу, а також для забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників. Бюджетна класифікація є обов'язковою для застосування всіма учасниками бюджетного процесу в межах бюджетних повноважень.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної фінансової і бюджетної політики (далі - Міністерство фінансів України), затверджує бюджетну класифікацію, зміни до неї та інформує про це Верховну Раду України.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

3. Бюджетна класифікація має такі складові частини:

1) класифікація доходів бюджету;

2) класифікація видатків та кредитування бюджету;

3) класифікація фінансування бюджету;

4) класифікація боргу.

Стаття 9. Класифікація доходів бюджету

1. Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

1) податкові надходження;

2) неподаткові надходження;

3) доходи від операцій з капіталом;

4) трансферти.

2. Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори.

3. Неподатковими надходженнями визнаються:

1) доходи від власності та підприємницької діяльності;

2) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності;

2[1]) власні надходження бюджетних установ;

{Частину третю статті 9 доповнено пунктом 2[1] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

3) інші неподаткові надходження.

4. Трансферти - кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Стаття 10. Класифікація видатків та кредитування бюджету

1. Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:

1) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);

2) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);

3) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету).

2. Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету використовується у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету (місцевого бюджету) формується Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) у бюджетних запитах, при цьому визначається шляхом розподілу видатків та кредитування державного бюджету (місцевого бюджету) за бюджетними програмами у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет) і може бути уточнена під час виконання

державного бюджету (місцевого бюджету) при внесенні змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) та у разі застосування положень частини шостої статті 23 та частини другої статті 24 цього Кодексу.

{Абзац перший частини другої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Програмна класифікація видатків та кредитування місцевого бюджету формується з урахуванням типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету, яка затверджується Міністерством фінансів України.

{Абзац третій частини другої статті 10 виключено на підставі Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

3. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів. При цьому відомча класифікація видатків та кредитування державного бюджету додатково містить перелік головних розпорядників коштів державного бюджету для систематизації загальнодержавних видатків та кредитування бюджету (що передбачають насамперед виконання заходів з реалізації державної політики за участю інших органів влади) за ознакою головного розпорядника коштів державного бюджету.

{Абзац перший частини третьої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

На основі відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету Казначейство України складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.

Головні розпорядники бюджетних коштів визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру.

4. Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету має такі рівні деталізації:

1) розділи, в яких систематизуються видатки та кредитування бюджету, пов'язані з виконанням функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування;

2) підрозділи та групи, в яких конкретизуються видатки та кредитування бюджету на виконання функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування.

5. Видатки бюджету класифікуються за економічною характеристикою операцій, що здійснюються при їх проведенні (економічна класифікація видатків бюджету).

За економічною класифікацією видатків бюджету видатки бюджету поділяються на поточні та капітальні.

6. Класифікація кредитування бюджету систематизує кредитування бюджету за типом позичальника та поділяє операції з кредитування на надання кредитів з бюджету і повернення кредитів до бюджету.

7. У складі витрат (видатків) бюджету виділяються витрати (видатки) споживання і витрати (видатки) розвитку відповідно до бюджетної класифікації.

Стаття 11. Класифікація фінансування бюджету

1. Класифікація фінансування бюджету містить джерела отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту бюджету, і напрями витрачання фінансових ресурсів, що утворилися в результаті профіциту бюджету. Витрати на погашення боргу належать до складу фінансування бюджету.

2. Фінансування бюджету класифікується за:

1) типом кредитора (за категоріями кредиторів або власників боргових зобов'язань);

2) типом боргового зобов'язання (за засобами, що використовуються для фінансування бюджету).

Стаття 12. Класифікація боргу

1. Класифікація боргу систематизує інформацію про всі боргові зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської територіальної громади.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

2. Борг класифікується за типом кредитора та за типом боргового зобов'язання.

Стаття 13. Складові частини бюджету

1. Бюджет може складатися із загального та спеціального фондів.

2. Складовими частинами загального фонду бюджету є:

1) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету;

2) всі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету;

3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету);

4) фінансування загального фонду бюджету.

3. Складовими частинами спеціального фонду бюджету є:

1) доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування;

2) видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ);

3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету);

4) фінансування спеціального фонду бюджету.

4. Власні надходження бюджетних установ отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету і включаються до спеціального фонду бюджету. При цьому надходження бюджетних установ у вигляді майна (активів) в натуральній формі, отримане від інших бюджетних установ, які відповідно до законодавства виконують функції з управління об’єктами державної (комунальної) власності, у межах відповідного бюджету, не є власними надходженнями таких бюджетних установ.

{Абзац перший частини четвертої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Власні надходження бюджетних установ поділяються на такі групи:

перша група - надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством;

{Абзац третій частини четвертої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5492-VI від 20.11.2012, № 163-VII від 04.04.2013}

друга група - інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

У складі першої групи виділяються такі підгрупи:

підгрупа 1 - плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю;

підгрупа 2 - надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності;

підгрупа 3 - плата за оренду майна бюджетних установ, що здійснюється відповідно до Закону України "Про оренду державного та комунального майна";

{Абзац восьмий частини четвертої статті 13 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

підгрупа 4 - надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна).

У складі другої групи виділяються такі підгрупи:

підгрупа 1 - благодійні внески, гранти та дарунки;

підгрупа 2 - надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об’єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб;

{Абзац дванадцятий частини четвертої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 293-IX від 14.11.2019}

підгрупа 3 - надходження, що отримують державні і комунальні заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право; надходження, що отримують державні і комунальні заклади фахової передвищої та вищої освіти, наукові установи та заклади культури як відсотки, нараховані на залишок коштів на поточних рахунках, відкритих у банках державного сектору для розміщення власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти.

{Абзац тринадцятий частини четвертої статті 13 в редакції Закону № 914-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Абзац чотирнадцятий частини четвертої статті 13 виключено на підставі Закону № 76-IX від 12.09.2019}

підгрупа 4 - 30 відсотків дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права на які належать державним науковим установам (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державним університетам, академіям, інститутам;

{До частини четвертої статті 13 включено абзац чотирнадцятий згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

Власні надходження бюджетних установ використовуються (з урахуванням частини дев'ятої статті 51 цього Кодексу) на:

покриття витрат, пов'язаних з організацією та наданням послуг, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю (за рахунок надходжень підгрупи 1 першої групи);

організацію додаткової (господарської) діяльності бюджетних установ (за рахунок надходжень підгрупи 2 першої групи);

утримання, облаштування, ремонт та придбання майна бюджетних установ (за рахунок надходжень підгрупи 3 першої групи);

ремонт, модернізацію чи придбання нових необоротних активів та матеріальних цінностей, покриття витрат, пов'язаних з організацією збирання і транспортування відходів і брухту на приймальні пункти (за рахунок надходжень підгрупи 4 першої групи);

господарські потреби бюджетних установ, включаючи оплату комунальних послуг і енергоносіїв (за рахунок надходжень підгруп 2 і 4 першої групи);

організацію основної діяльності бюджетних установ (за рахунок надходжень підгруп 1, 3 і 4 другої групи);

{Абзац двадцять перший частини четвертої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 76-IX від 12.09.2019, № 3035-IX від 11.04.2023}

виконання відповідних цільових заходів (за рахунок надходжень підгрупи 2 другої групи).

5. Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди, їх складові частини визначаються виключно цим Кодексом та законом про Державний бюджет України.

6. Підставою для рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради про створення спеціального фонду у складі місцевого бюджету може бути виключно цей Кодекс та закон про Державний бюджет України.

7. Передача коштів між загальним та спеціальним фондами бюджету дозволяється тільки в межах бюджетних призначень шляхом внесення змін до закону про Державний бюджет України, прийняття рішення про місцевий бюджет або про внесення змін до нього (крім випадку, передбаченого частиною другою статті 57 цього Кодексу).

8. Платежі за рахунок спеціального фонду бюджету здійснюються в межах коштів, що фактично надійшли до цього фонду на відповідну мету (з дотриманням вимог частини другої статті 57 цього Кодексу), якщо цим Кодексом та/або законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) не встановлено інше.

9. Створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається. Відкриття позабюджетних рахунків для розміщення бюджетних коштів (включаючи власні надходження бюджетних установ) органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами забороняється, крім випадків, передбачених частиною восьмою статті 16 та частиною другою статті 78 цього Кодексу, а також крім розміщення закордонними дипломатичними установами України бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків, розміщення на поточних рахунках у банках державного сектору власних надходжень державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, розміщення закладами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, якщо таким закладам законом надано відповідне право, та розміщення на рахунках банків надходжень, визначених пунктом 1 частини третьої статті 15, пунктом 13 частини третьої статті 29 та пунктом 12 частини першої статті 69¹ цього Кодексу, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина дев'ята статті 13 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2646-VIII від 06.12.2018, № 293-IX від 14.11.2019}

10. Звітні показники щодо бюджетного відшкодування податку на додану вартість, планові і звітні показники щодо повернення кредитів до бюджету, погашення боргу, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів та інші відповідні показники, визначені Міністерством фінансів України, обов'язково відображаються з від'ємним значенням.

{Частина десята статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Глава 3. ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТУ (ДЕФІЦИТ, ПРОФІЦИТ) ТА ДЕРЖАВНИЙ (МІСЦЕВИЙ) БОРГ

Стаття 14. Дефіцит та профіцит бюджету, залишок бюджетних коштів

1. Затвердження бюджету з дефіцитом дозволяється у разі наявності обґрунтованих джерел фінансування бюджету з урахуванням особливостей, визначених статтею 72 цього Кодексу.

{Дію абзацу другого частини першої статті 14 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} {Дію абзацу другого частини першої статті 14 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} {Дію абзацу другого частини першої статті 14 зупинено на 2022 рік згідно із Законом № 1928-IX від 02.12.2021} {Дію абзацу другого частини першої статті 14 зупинено на 2021 рік згідно із Законом № 1082-IX від 15.12.2020} Визначений Бюджетною декларацією показник дефіциту державного бюджету на кожен рік середньострокового періоду не може перевищувати 3 відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік.

{Частину першу статті 14 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Дію абзацу третього частини першої статті 14 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} {Дію абзацу третього частини першої статті 14 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} {Дію абзацу третього частини першої статті 14 зупинено на 2022 рік згідно із Законом № 1928-IX від 02.12.2021} {Дію абзацу третього частини першої статті 14 зупинено на 2021 рік згідно із Законом № 1082-IX від 15.12.2020} Граничний обсяг дефіциту державного бюджету, визначений законом про Державний бюджет України, не може перевищувати визначений Бюджетною декларацією показник дефіциту державного бюджету на відповідний бюджетний період.

{Частину першу статті 14 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Профіцит бюджету затверджується з метою погашення боргу, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів та придбання цінних паперів з урахуванням особливостей, визначених статтею 72 цього Кодексу.

3. Оборотний залишок бюджетних коштів - частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів.

Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі не більше 2 відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет).

На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі.

4. Перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок бюджетних коштів, який використовується на здійснення витрат бюджету згідно із законом про Державний бюджет України та/або змінами до нього (змінами до рішення про місцевий бюджет).

Стаття 15. Джерела фінансування бюджету

1. Джерелами фінансування бюджету є:

1) кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень;

2) кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) - щодо державного бюджету;

3) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

4) вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених цим Кодексом, включаючи залишок коштів державного бюджету, сформований за рахунок понадпланових державних запозичень, здійснених у попередньому бюджетному періоді відповідно до частини одинадцятої статті 16 цього Кодексу;

{Пункт 4 частини першої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

5) тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунка.

{Частину першу статті 15 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

2. *{Дію частини другої статті 15 тимчасово зупинено - див. пункт 53 розділу VI} Джерелом фінансування бюджету не можуть бути емісійні кошти Національного банку України.*

3. Джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині фінансування є:

1) кредити (позики), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів;

{Пункт 1 частини третьої статті 15 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

1^1) 70 відсотків надходжень від приватизації майна установ виконання покарань і слідчих ізоляторів, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, та безпосередньо не забезпечують виконання встановлених для них законодавством завдань і функцій;

{Частину третю статті 15 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

2) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

{Статтю 15 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

4. У разі зменшення обсягу джерел фінансування державного бюджету певного типу порівняно з обсягом, визначеним законом про Державний бюджет України, допускається за рішенням Кабінету Міністрів України, погодженим із Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, збільшення обсягу джерел фінансування державного бюджету іншого типу з дотриманням граничного обсягу річного дефіциту державного бюджету.

{Статтю 15 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

Стаття 15[1]. Управління державним боргом та гарантованим державою боргом

1. Управління державним боргом та гарантованим державою боргом здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну бюджетну політику у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом (далі - Боргове агентство України). Діяльність Боргового агентства України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через члена Кабінету Міністрів України, відповідального за формування та реалізацію державної фінансової і бюджетної політики, або особи, яка виконує його обов’язки (далі - Міністр фінансів України).

2. Міністерство фінансів України здійснює контроль за управлінням державним боргом та гарантованим державою боргом, забезпечуючи визначення організаційно-методологічних засад здійснення такого управління і систематичне проведення аналізу результатів та ефективності такого управління.

Рахункова палата не менше ніж один раз на три роки здійснює державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) діяльності Боргового агентства України в частині управління державним боргом та гарантованим державою боргом.

3. Боргове агентство України готує щорічний звіт про результати управління державним боргом та гарантованим державою боргом і оприлюднює такий звіт на своєму офіційному сайті не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним.

{Кодекс доповнено статтею 15[1] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Стаття 16. Здійснення державних (місцевих) запозичень та управління державним (місцевим) боргом

{Назва статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

1. Державні запозичення здійснюються в межах, визначених законом про Державний бюджет України (крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 15 цього Кодексу, абзацом першим частини сьомої та абзацом першим частини одинадцятої цієї статті), з дотриманням граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду (крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 15 цього Кодексу та абзацом першим частини одинадцятої цієї статті).

{Абзац перший частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 5302-VI від 02.10.2012; в редакції Закону № 5428-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень належить державі в особі Голови Боргового агентства України або особи, яка виконує його обов’язки (далі - Голова Боргового агентства України), за дорученням Міністра фінансів України.

{Абзац другий частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 5463-VI від 16.10.2012, № 176-VIII від 10.02.2015, № 293-IX від 14.11.2019}

Кабінет Міністрів України визначає основні умови здійснення державних запозичень, у тому числі основні умови кредитних договорів та основні умови розміщення (емісії) державних цінних паперів.

{Абзац третій частини першої статті 16 в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

У разі зменшення обсягу коштів від державних внутрішніх (зовнішніх) запозичень порівняно з обсягом, визначеним законом про Державний бюджет України, у зв'язку з погіршенням умов таких запозичень та/або кон'юнктури фінансового ринку допускається збільшення обсягу коштів від державних зовнішніх (внутрішніх) запозичень з дотриманням граничного обсягу державного боргу.

{Абзац четвертий частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

У разі зменшення (збільшення) обсягу платежів з погашення державного боргу у зв'язку з поліпшенням (погіршенням) умов на фінансовому ринку порівняно з обсягом, визначеним законом про Державний бюджет України, допускається зменшення (збільшення) обсягу державних запозичень з дотриманням визначеного законом про Державний бюджет України обсягу фінансування державного бюджету за борговими операціями.

{Абзац п'ятий частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

2. Кредити (позики) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень. Кошти для реалізації таких інвестиційних проектів, а також витрати на обслуговування та погашення відповідних кредитів (позик) передбачаються у законі про Державний бюджет України протягом усього строку дії кредитних договорів. Відповідні міжнародні договори не потребують ратифікації, якщо інше не встановлено законом.

{Частина друга статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 2646-VIII від 06.12.2018}

3. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, міські, селищні та сільські ради мають право здійснювати місцеві внутрішні запозичення (за винятком випадків, передбачених статтею 73 цього Кодексу) та місцеві зовнішні запозичення.

Право на здійснення місцевих запозичень у межах, визначених рішенням про місцевий бюджет, з урахуванням статті 74 цього Кодексу належить Автономній Республіці Крим,

обласній раді, міській, селищній, сільській територіальній громаді в особі керівника місцевого фінансового органу за дорученням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, міської, селищної, сільської ради.

{Частина третя статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 79-VIII від 28.12.2014, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 677-IX від 04.06.2020, № 1081-IX від 15.12.2020; в редакції Закону № 3428-IX від 08.11.2023}

4. Бюджетна установа не має права здійснювати запозичення у будь-якій формі (крім випадків, передбачених цим Кодексом) або надавати юридичним чи фізичним особам кредити з бюджету (якщо не встановлено відповідні бюджетні призначення на надання кредитів з бюджету).

{Частина четверта статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

5. Під час здійснення державних запозичень, правочинів з державним боргом відповідно до частини сьомої цієї статті та надання за рішенням Кабінету Міністрів України державних гарантій Голова Боргового агентства України має право брати зобов’язання від імені України, пов’язані із здійсненням таких запозичень та правочинів, у тому числі щодо відмови від суверенного імунітету в можливих спорах щодо таких зобов’язань.

{Частина п'ята статті 16 в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

6. Витрати на обслуговування та погашення державного (місцевого) боргу здійснюються Борговим агентством України (місцевим фінансовим органом) відповідно до кредитних договорів, а також нормативно-правових актів, за якими виникають державні боргові зобов'язання (боргові зобов'язання Автономної Республіки Крим, обласних рад чи територіальних громад), незалежно від обсягу коштів, визначеного на таку мету законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет).

{Абзац перший частини шостої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 293-IX від 14.11.2019}

Якщо очікуваний обсяг витрат на обслуговування та погашення державного боргу перевищить обсяг коштів, визначений законом про Державний бюджет України на таку мету, Міністерство фінансів України невідкладно інформує про це Кабінет Міністрів України та Рахункову палату. Кабінет Міністрів України невідкладно інформує про очікуване перевищення таких витрат Верховну Раду України та подає у двотижневий строк пропозиції про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

{Абзац другий частини шостої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Якщо очікуваний обсяг витрат на обслуговування та погашення місцевого боргу перевищить обсяг коштів, визначений рішенням про місцевий бюджет на таку мету, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласна, міська, селищна чи сільська рада вносять відповідні зміни до рішення про місцевий бюджет.

{Абзац третій частини шостої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

7. З метою ефективного управління державним (місцевим) боргом та/або ліквідністю єдиного казначейського рахунку та валютних рахунків державного бюджету Голова Боргового агентства України за погодженням з Міністром фінансів України від імені України (Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласна, міська, селищна чи сільська рада або за їх рішенням місцевий фінансовий орган) має право здійснювати правочини з державним (місцевим) боргом, включаючи обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж державних боргових зобов'язань (боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської, селищної чи сільської територіальної громади), за умови дотримання граничного обсягу державного (місцевого) боргу на кінець бюджетного періоду.

{Абзац перший частини сьомої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5302-VI від 02.10.2012, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 293-IX від 14.11.2019, № 3428-IX від 08.11.2023}

{Дію абзацу другого частини сьомої статті 16 (в частині необхідності погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету) зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} {Дію абзацу другого частини сьомої статті 16 (в частині необхідності погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету) зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} Основні умови правочинів з державним боргом, що здійснюються у поточному бюджетному періоді на суму, яка перевищує 5 відсотків обсягу державного боргу на кінець попереднього бюджетного періоду, визначаються Кабінетом Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету.

{Частину сьому статті 16 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Боргове агентство України (місцевий фінансовий орган) може залучати суб'єктів господарювання для надання агентських, консультаційних, рейтингових та інших послуг, необхідних для управління державним (місцевим) боргом, за рахунок коштів державного (місцевого) бюджету в межах бюджетних призначень на обслуговування державного (місцевого) боргу.

{Частину сьому статті 16 доповнено абзацом згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Частина сьома статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

8. Голова Боргового агентства України за погодженням з Міністром фінансів України має право в межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах та/або шляхом проведення аукціонів розміщення тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунку та коштів валютних рахунків державного бюджету на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду.

{Абзац перший частини восьмої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Керівник місцевого фінансового органу має право за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради в межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах або шляхом придбання цінних паперів, емітованих Автономною Республікою Крим, відповідною обласною, міською, селищною, сільською радою, з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду, а також шляхом придбання державних цінних паперів.

{Абзац другий частини восьмої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 3428-IX від 08.11.2023}

Порядок здійснення операцій, передбачених цією частиною статті, визначається Кабінетом Міністрів України з дотриманням таких вимог:

встановлення мінімальної ставки дохідності придбання цінних паперів, укладання договорів придбання цінних паперів - при придбанні цінних паперів;

укладання договору банківського вкладу (депозиту) з установою банку - при розміщенні на депозитах.

Договір про придбання цінних паперів, емітованих Автономною Республікою Крим, відповідною обласною, міською, селищною, сільською радою, згідно з цією частиною статті має містити положення про виконання особами, що уклали цей договір, зобов'язання щодо зворотного продажу/купівлі таких цінних паперів до кінця поточного бюджетного періоду.

{Абзац шостий частини восьмої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 3428-IX від 08.11.2023}

9. Умови розміщення (емісії) державних цінних паперів і цінних паперів, емітованих Автономною Республікою Крим, відповідною обласною, міською, селищною, сільською радою, визначаються з урахуванням Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Абзац перший частини дев'ятої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2042-IX від 15.02.2022, № 3428-IX від 08.11.2023}

Боргове агентство України оприлюднює графік проведення аукціонів з розміщення державних боргових цінних паперів на внутрішньому ринку. Такий графік може уточнюватися у зв'язку із зміною умов державних запозичень та/або кон'юнктури фінансового ринку.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Статтю 16 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

10. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини десятої статті 16 - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Стратегія управління державним боргом на середньостроковий період формується з урахуванням показників, визначених Бюджетною декларацією та законом про Державний бюджет України. Стратегія розробляється Міністерством фінансів України та затверджується Кабінетом Міністрів України щороку, не пізніше 1 червня року, що передує плановому.

{Статтю 16 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

11. З метою ефективного управління державним боргом за рішенням Кабінету Міністрів України, погодженим із Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, за сприятливих умов на фінансовому ринку можуть здійснюватися державні запозичення понад обсяги, визначені на поточний бюджетний період законом про Державний бюджет України, за умови виконання у поточному бюджетному періоді плану державних запозичень до загального фонду державного бюджету (з урахуванням можливого збільшення такого плану в разі застосування положень частини четвертої статті 15 цього Кодексу) в обсязі, що не перевищує 25 відсотків плану державних запозичень до загального фонду державного бюджету на поточний бюджетний період, із збереженням отриманих коштів на кінець поточного бюджетного періоду. Такі кошти спрямовуються на фінансування державного бюджету в наступному бюджетному періоді з відповідним зменшенням обсягів державних запозичень на наступний бюджетний період, визначених законом про Державний бюджет України, з дотриманням граничного обсягу річного дефіциту державного бюджету.

{Статтю 16 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Стаття 17. Державні та місцеві гарантії

{Назва статті 17 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

1. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми абзацу першого частини першої статті 17 щодо визначення граничного обсягу надання державних гарантій - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Державні гарантії можуть надаватися виключно у межах і за напрямами, що визначені законом про Державний бюджет України, на підставі:

рішення Кабінету Міністрів України - для забезпечення виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання - резидентів України, у тому числі для забезпечення часткового виконання боргових зобов’язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб’єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва - резидентам України, у розмірі, що не перевищує 80 відсотків загальної суми таких боргових зобов’язань за портфелем кредитів та 80 відсотків - за кожним окремим кредитом (далі - державні гарантії на портфельній основі). Порядок відбору банків-кредиторів, умови надання державних гарантій на портфельній основі, плата за надання таких гарантій, а також розмір та вид забезпечення, що надається відповідними суб’єктами господарювання, встановлюються Кабінетом Міністрів України;

{Абзац другий частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

міжнародних договорів України - для забезпечення виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання - резидентів України.

{Абзац третій частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

За дорученням Кабінету Міністрів України відповідні правочини щодо його рішень вчиняє Голова Боргового агентства України.

{Абзац четвертий частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Частина перша статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 4318-VI від 12.01.2012; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Місцеві гарантії можуть надаватися за рішенням:

Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної міської, селищної, сільської ради для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання - резидентів України, що належать до комунального сектору економіки міста, селища, села або Автономної Республіки Крим, розташовані на відповідній території та здійснюють на цій території реалізацію інвестиційних проектів, метою яких є розвиток комунальної інфраструктури або впровадження ресурсозберігаючих технологій;

{Абзац другий частини другої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

відповідної обласної ради для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання - резидентів України, що належать до комунального сектору економіки, розташовані на відповідній території та здійснюють на цій території реалізацію інвестиційних проектів, метою яких є розвиток комунальної інфраструктури, відновлення та реконструкція об’єктів спільної власності територіальних громад або державної власності, що перебувають в управлінні обласних рад, обласних державних адміністрацій, або впровадження ресурсозберігаючих технологій, а також реалізацію проектів будівництва, реконструкції, капітального ремонту автомобільних доріг загального користування державного, місцевого значення.

{Частина друга статті 17 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

3. Державні (місцеві) гарантії надаються на умовах платності, строковості, а також забезпечення виконання зобов'язань у спосіб, передбачений законом.

Правочин щодо надання державної (місцевої) гарантії оформляється в письмовій формі та має визначати: предмет гарантії; повні найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання і кредитора (у разі гарантування виконання зобов'язань за кредитним договором); обсяг кредиту (позики); обсяг гарантійних зобов'язань та порядок їх виконання; права та обов’язки гаранта і кредитора; умови настання гарантійного випадку; строк дії гарантії.

{Абзац другий частини третьої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Правочин щодо надання державної гарантії на портфельній основі оформляється в письмовій формі та має визначати: предмет гарантії; повне найменування та місцезнаходження кредитора; обсяг гарантійних зобов’язань та порядок їх виконання; права, обов’язки та відповідальність гаранта і кредитора; умови настання гарантійного випадку; строк здійснення виплат у разі настання гарантійного випадку; розмір та порядок сплати до державного бюджету плати за надання гарантії; порядок погашення заборгованості перед державою за виконання гарантійних зобов’язань; строк дії гарантії.

{Частину третю статті 17 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Обов’язковою умовою надання державної гарантії на портфельній основі є внесення суб’єктом господарювання - резидентом України плати за надання такої гарантії, а також надання майнового або іншого забезпечення виконання боргових зобов’язань за кредитним договором перед банком-кредитором.

{Частину третю статті 17 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Обов'язковою умовою надання державної (місцевої) гарантії, крім державних гарантій на портфельній основі, є укладення договору між Борговим агентством України (відповідним місцевим фінансовим органом) та суб'єктом господарювання про погашення заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за виконання гарантійних зобов'язань. Істотними умовами такого договору мають бути зобов'язання суб'єкта господарювання:

{Абзац частини третьої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020, № 3428-IX від 08.11.2023}

внести плату за надання державної (місцевої) гарантії;

надати майнове або інше забезпечення виконання зобов'язань за гарантією;

відшкодувати витрати державного (місцевого) бюджету, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань;

сплатити пеню за прострочення відшкодування зазначених витрат. Пеня нараховується у разі прострочення відшкодування зазначених витрат більше ніж 30 календарних днів з дня виникнення такого прострочення та за кожний день прострочення сплати заборгованості у національній валюті з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на день нарахування пені;

{Абзац дев'ятий частини третьої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

надати гаранту права ініціювання дебетового переказу коштів з поточних/депозитних рахунків суб’єкта господарювання на користь гаранта.

{Абзац десятий частини третьої статті 17 в редакції Закону № 3278-IX від 27.07.2023}

{Частина третя статті 17 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

4. Державні (місцеві) гарантії не надаються для забезпечення боргових зобов'язань суб'єктів господарювання, якщо безпосереднім джерелом повернення кредитів (позик) передбачаються кошти державного (місцевого) бюджету (крім боргових зобов'язань, що виникають внаслідок залучення кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, включаючи рекредитування відповідно до пункту 1 частини четвертої статті 30 цього Кодексу).

{Частина четверта статті 17 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

5. Суб'єкти господарювання, щодо яких приймається рішення про надання кредитів (позик), залучених державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою), або державних (місцевих) гарантій, крім державних гарантій на портфельній основі, зобов'язані надати майнове або інше забезпечення виконання зобов'язань та сплатити до Державного бюджету України (відповідного місцевого бюджету) плату за їх отримання у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України (Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною, міською, селищною чи сільською радою), якщо інше не передбачено законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет).

{Частина п'ята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 79-VIII від 28.12.2014, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 1081-IX від 15.12.2020, № 3428-IX від 08.11.2023}

6. Розмір та вид майнового забезпечення суб’єктів господарювання, у віданні яких є майно державної (комунальної) власності, визначає Кабінет Міністрів України щодо державного майна (Верховна Рада Автономної Республіки Крим - щодо майна Автономної Республіки Крим, обласна, міська, селищна чи сільська рада - щодо відповідного комунального майна).

{Частина шоста статті 17 в редакції Законів № 3614-VI від 07.07.2011, № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

7. Платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань держави (Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської, селищної чи сільської територіальної громади), здійснюються згідно з відповідними договорами незалежно від обсягу коштів, визначених на цю мету в законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет), у такому ж порядку, як визначено частиною шостою статті 16 цього Кодексу, та відображаються як надання кредитів з бюджету стосовно суб'єктів господарювання, зобов'язання яких гарантовані.

{Частина сьома статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

8. У разі виконання державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) гарантійних зобов'язань перед кредиторами шляхом здійснення платежів за рахунок коштів державного (місцевого) бюджету або шляхом укладання з такими кредиторами договорів про реструктурування сум, повернення яких гарантовано, у суб'єктів господарювання, зобов'язання яких гарантовані, з моменту такого виконання виникає прострочена заборгованість перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за кредитами (позиками), залученими під державні (місцеві) гарантії, в обсязі фактичних витрат державного (місцевого) бюджету та/або таких реструктурованих сум, а до держави (Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської, селищної чи сільської територіальної громади) переходять права кредитора та право вимагати від таких суб'єктів господарювання погашення заборгованості в установленому законом порядку, якщо такі права не були передбачені відповідними договорами.

{Абзац перший частини восьмої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

Якщо договором, укладеним із суб’єктом господарювання, передбачаються зобов’язання такого суб’єкта з погашення та обслуговування кредитів (позик), залучених державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою), невиконання або неналежне виконання таких зобов’язань за договором тягне перехід до держави (Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської, селищної чи сільської територіальної громади) права стягнення простроченої заборгованості у повному обсязі незалежно від стану виконання державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) зобов’язань за такими кредитами (позиками).

{Абзац другий частини восьмої статті 17 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Обов’язковою умовою договору, укладеного із суб’єктом господарювання або іншим позичальником про надання кредитів (позик), залучених державою, мають бути зобов’язання суб’єкта господарювання або іншого позичальника:

{Частину восьму статті 17 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

забезпечити своєчасне обслуговування та погашення кредитів (позик);

{Частину восьму статті 17 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

внести плату за надання кредитів (позик);

{Частину восьму статті 17 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

надати майнове або інше забезпечення виконання своїх зобов’язань;

{Частину восьму статті 17 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

сплатити пеню за прострочення виконання своїх зобов’язань. Пеня нараховується у разі виникнення заборгованості з обслуговування та погашення кредитів (позик), залучених державою, більше ніж 30 календарних днів з дня виникнення такої заборгованості та за кожний день прострочення сплати заборгованості у національній валюті з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на день нарахування пені;

{Частину восьму статті 17 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

надати державі як кредитору права ініціювання дебетового переказу коштів з поточних/депозитних рахунків суб’єкта господарювання або іншого позичальника на користь кредитора.

{Частину восьму статті 17 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

{Частина восьма статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

9. Прострочена заборгованість суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету (включаючи плату за користування такими кредитами (позиками) та пеню) стягується з такого суб'єкта господарювання податковими органами, що є органами стягнення такої заборгованості у порядку, передбаченому Податковим кодексом України або іншим законом, включаючи погашення такої заборгованості за рахунок майна цього суб'єкта господарювання.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2856-VI від 23.12.2010, № 2621-VIII від 22.11.2018}

Позовна давність на вимоги щодо погашення такої заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) не поширюється.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

У разі порушення справи про банкрутство суб’єкта господарювання простроченою заборгованістю вважаються всі планові платежі з повернення кредиту (позики) на момент порушення справи.

{Частину дев'яту статті 17 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

У разі надання державної (місцевої) гарантії для забезпечення часткового виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання податкові органи стягують всю суму простроченої заборгованості за таким кредитом (позикою) з подальшим перерахуванням

кредитору частини стягнутої суми пропорційно до негарантованої частини зобов’язань за кредитом (позикою).

{Частину дев'яту статті 17 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Прострочена заборгованість суб’єктів господарювання перед державою та перед банком-кредитором за кредитами, залученими під державну гарантію на портфельній основі, стягується з таких суб’єктів господарювання банком-кредитором у порядку, встановленому законодавством щодо управління проблемними активами в банках України та відповідним правочином щодо надання державної гарантії на портфельній основі, з подальшим перерахуванням пропорційної частки в рахунок погашення заборгованості перед державою.

{Частину дев'яту статті 17 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина дев'ята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

10. Якщо за рішенням суду державі (Автономній Республіці Крим, обласній раді, міській, селищній чи сільській територіальній громаді) відмовлено у стягненні заборгованості перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету, податкові органи оскаржують його у встановленому законом порядку.

{Частина десята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1800-VIII від 21.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

11. Боргове агентство України має право залучати суб'єктів господарювання для представництва органів державної влади в судах у справах про стягнення заборгованості перед державою за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, а також за кредитами з бюджету, в тому числі у процесі банкрутства, щодо стягнення якої податковим органам відмовлено.

Боргове агентство України здійснює оплату таких послуг суб'єктів господарювання за рахунок коштів державного бюджету в межах відповідних бюджетних призначень.

{Частина одинадцята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

12. Боргове агентство України має право здійснювати на відкритих аукціонах продаж права вимоги погашення простроченої більше трьох років заборгованості перед державою за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, а також за кредитами з бюджету в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідні місцеві ради можуть встановлювати порядок продажу прав вимоги погашення простроченої більше трьох років

заборгованості за кредитами (позиками), залученими під місцеві гарантії, а також за кредитами з відповідних місцевих бюджетів з дотриманням вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України.

{Частина дванадцята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

13. Забороняється реструктуризація заборгованості суб'єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) або під державні (місцеві) гарантії, за кредитами з бюджету, крім розстрочення її сплати під час санації такого суб'єкта господарювання за участю інвестора, який бере на себе солідарні зобов'язання щодо погашення такої заборгованості, на строк не більше трьох років на підставі договору, укладеного між таким суб'єктом господарювання, інвестором та податковим органом. При цьому сума пені, нарахована внаслідок невиконання позичальником таких зобов'язань на реструктуризовану суму заборгованості, списується.

{Частина тринадцята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

14. Забороняється списання заборгованості суб'єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) або під державні (місцеві) гарантії, кредитами з бюджету, крім заборгованості суб'єктів господарювання, визнаних у встановленому порядку банкрутами, вимоги щодо погашення заборгованості яких не були задоволені у зв'язку з недостатністю їхніх активів і стосовно яких проведено державну реєстрацію припинення юридичної особи у зв'язку з визнанням її банкрутом, а також крім заборгованості, щодо стягнення якої судом прийнято рішення не на користь держави, яке набрало законної сили, та/або стягнення якої в судовому порядку є неможливим або недоцільним. Порядок списання такої заборгованості визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина чотирнадцята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 3428-IX від 08.11.2023}

15. Протягом строку дії договору про місцеву гарантію Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, міські, селищні та сільські ради передбачають у відповідному рішенні про місцевий бюджет кошти на виконання гарантійних зобов'язань з платежів, термін сплати яких настає у відповідному бюджетному періоді. При цьому такі кошти передбачаються:

{Абзац перший частини п'ятнадцятої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 2621-VIII від 22.11.2018}

щодо забезпечених гарантією договорів, за якими вже настав гарантійний випадок, в обсязі, що дорівнює сумі платежів за цими договорами;

щодо інших забезпечених гарантією договорів - не менше 50 відсотків сум платежів за цими договорами.

{Частина п'ятнадцята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

16. Забороняється надання державних (місцевих) гарантій суб’єкту господарювання, який має прострочену заборгованість перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) або під державну (місцеву) гарантію, за кредитом з бюджету (включаючи плату за користування такими кредитами (позиками) та пеню), іншу заборгованість з погашення раніше отриманого кредиту (позики) у фінансовій установі або податковий борг перед державним (місцевим) бюджетом.

{Статтю 17 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-IX від 02.06.2020}

Стаття 18. Граничні обсяги державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій

{Назва статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

1. *{Дію абзацу першого частини першої статті 18 (в частині гарантованого державою боргу та граничного обсягу надання державних гарантій) зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} {Дію абзацу першого частини першої статті 18 (в частині гарантованого державою боргу) зупинено на 2022 рік згідно із Законом № 1928-IX від 02.12.2021} {Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми абзацу першого частини першої статті 18 щодо визначення граничного обсягу гарантованого державою боргу та граничного обсягу надання державних гарантій - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Граничний обсяг державного (місцевого) боргу і гарантованого державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою) боргу, граничний обсяг надання державних (місцевих) гарантій визначаються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет).

{Абзац перший частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Дію абзацу другого частини першої статті 18 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} {Дію абзацу другого частини першої статті 18 зупинено на 2022 рік згідно із Законом № 1928-IX від 02.12.2021} {Дію абзацу другого частини першої статті 18 зупинено на 2021 рік згідно із Законом № 1082-IX від 15.12.2020} Граничний обсяг надання державних гарантій не може перевищувати 3 відсотки планових доходів загального фонду державного бюджету.

{Частину першу статті 18 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Частина перша статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 3428-IX від 08.11.2023}

2. *{Дію частини другої статті 18 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023}* *{Дію частини другої статті 18 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022}* *{Дію частини другої статті 18 зупинено на 2021 рік згідно із Законом № 1082-IX від 15.12.2020}* Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України.

У разі очікуваного перевищення цієї граничної величини Кабінет Міністрів України невідкладно звертається до Верховної Ради України за дозволом на тимчасове перевищення такої граничної величини та подає для схвалення план заходів з приведення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до встановлених вимог.

{Абзац другий частини другої статті 18 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3. Загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою боргу станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200 відсотків середньорічного обсягу доходів загального фонду місцевого бюджету, які надійшли за три попередні бюджетні періоди, що передують прийняттю рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, міської, селищної чи сільської ради про здійснення місцевого запозичення та/або надання місцевої гарантії, без урахування доходів, визначених пунктами 1, 1[1] частини першої статті 64, пунктом 1 частини першої статті 66 цього Кодексу, та міжбюджетних трансфертів.

{Абзац перший частини третьої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2646-VIII від 06.12.2018, № 1081-IX від 15.12.2020; в редакції Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

У разі очікуваного перевищення цієї граничної величини місцевий фінансовий орган невідкладно звертається до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, міської, селищної чи сільської ради за дозволом на тимчасове перевищення такої граничної величини та подає для схвалення план заходів з приведення такого загального обсягу боргу у відповідність із положеннями цього Кодексу за умови попереднього погодження з Міністерством фінансів України.

{Абзац другий частини третьої статті 18 в редакції Закону № 212-VIII від 02.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

{Частина третя статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

4. З метою забезпечення дотримання граничних обсягів державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій Боргове агентство України веде Реєстр державного боргу і гарантованого державою боргу, Реєстр державних гарантій, а Міністерство фінансів України веде Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій. Інформація з відповідних реєстрів щомісячно публікується на офіційних сайтах Боргового агентства України та Міністерства фінансів України.

{Абзац перший частини четвертої статті 18 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

Реєстр державного боргу і гарантованого державою боргу є інформаційною системою боргових і гарантійних зобов'язань держави, що включає умови кредитних договорів і розміщення (емісії) державних цінних паперів та умови надання державних гарантій, відомості про стан обслуговування і погашення державного боргу.

{Абзац другий частини четвертої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Реєстр державних гарантій є інформаційною системою, що містить відомості про надані протягом бюджетного періоду державні гарантії.

Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій є інформаційною системою, що містить відомості про здійснені місцеві запозичення та надані місцеві гарантії.

{Статтю 18 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Глава 4. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС ТА ЙОГО УЧАСНИКИ

Стаття 19. Стадії та учасники бюджетного процесу

1. Стадіями бюджетного процесу визнаються:

1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;

2) складання проектів бюджетів;

3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

{Частина перша статті 19 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства.

3. Учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами).

Стаття 20. Застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі

1. У бюджетному процесі програмно-цільовий метод застосовується на рівні державного бюджету та на рівні місцевих бюджетів.

{Частина перша статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

2. Особливими складовими програмно-цільового методу у бюджетному процесі є бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.

3. Бюджетні програми формуються головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) та проекту бюджету на плановий бюджетний період з урахуванням планів діяльності на середньостроковий період, прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку.

{Частина третя статті 20 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

4. Відповідальний виконавець бюджетних програм визначається головним розпорядником бюджетних коштів за погодженням з Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом). Відповідальним виконавцем бюджетних програм може бути головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами, виконання яких забезпечується його апаратом, та/або розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня, який забезпечує виконання бюджетних програм у системі головного розпорядника.

{Абзац перший частини четвертої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Відповідальний виконавець бюджетних програм у процесі їх виконання забезпечує цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації відповідних бюджетних програм у межах визначених бюджетних призначень.

5. Результативні показники бюджетної програми використовуються для оцінки ефективності бюджетної програми за напрямами використання бюджетних коштів і включають кількісні та якісні показники, які визначають результат виконання бюджетної програми, характеризують хід її реалізації, ступінь досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, досягнення мети бюджетної програми, виконання завдань бюджетної програми, висвітлюють обсяг і якість надання публічних послуг.

Перелік результативних показників щодо кожної бюджетної програми розробляється головними розпорядниками бюджетних коштів згідно з нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України.

Результативні показники бюджетної програми мають підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

{Частина п'ята статті 20 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

6. На всіх стадіях бюджетного процесу його учасники в межах своїх повноважень здійснюють оцінку ефективності бюджетних програм, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів. Оцінка ефективності бюджетних програм здійснюється на підставі даних моніторингу, аналізу

результативних показників бюджетних програм, а також іншої інформації, що міститься у бюджетних запитах, кошторисах, паспортах бюджетних програм, звітах про виконання кошторисів та звітах про виконання паспортів бюджетних програм. Організаційно-методологічні засади здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками бюджетних коштів визначаються Міністерством фінансів України.

{Абзац перший частини шостої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Результати оцінки ефективності бюджетних програм (включаючи висновки органів виконавчої влади, уповноважених на проведення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, та висновки Рахункової палати) є підставою для прийняття рішень про внесення в установленому порядку змін до бюджетних призначень поточного бюджетного періоду, відповідних пропозицій до проекту бюджету на плановий бюджетний період та Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету), включаючи зупинення реалізації відповідних бюджетних програм.

{Абзац другий частини шостої статті 20 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

7. За бюджетними програмами, здійснення заходів за якими потребує нормативно-правового визначення механізму використання бюджетних коштів, головні розпорядники коштів державного бюджету розробляють проекти порядків використання коштів державного бюджету (в тому числі за бюджетними програмами, вперше визначеними законом про Державний бюджет України) та забезпечують їх затвердження протягом 30 днів з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України. За рішенням Кабінету Міністрів України (у формі протокольного рішення) порядки використання коштів державного бюджету затверджуються Кабінетом Міністрів України або головним розпорядником коштів державного бюджету за погодженням з Міністерством фінансів України. Про затвердження таких порядків інформується Комітет Верховної Ради України з питань бюджету.

{Порядки використання коштів державного бюджету: Постанови КМ № 1086 від 24.12.2019, № 29 від 24.01.2020, № 131 від 19.02.2020, № 138 від 26.02.2020, № 139 від 26.02.2020, № 140 від 26.02.2020, № 148 від 26.02.2020, № 169 від 03.03.2020, № 204 від 03.03.2020, № 1057 від 04.11.2020, № 1115 від 16.11.2020, № 208 від 17.03.2021, № 536 від 19.06.2020, № 747 від 26.08.2020, № 947 від 09.10.2020, № 1254 від 16.12.2020, № 20 від 13.01.2021, № 153 від 24.02.2021, № 198 від 04.03.2021, № 201 від 10.03.2021, № 289 від 31.03.2021, № 345 від 14.04.2021, № 383 від 21.04.2021, № 447 від 28.04.2021, № 451 від 28.04.2021, № 459 від 12.05.2021, № 473 від 28.04.2021, № 475 від 17.05.2021, № 484 від 17.05.2021, № 598 від 09.06.2021, № 604 від 09.06.2021, № 700 від 07.07.2021, № 719 від 12.07.2021, № 789 від 28.07.2021, № 792 від 28.07.2021, № 799 від 04.08.2021, № 869 від 18.08.2021, № 885 від 11.08.2021, № 886 від 11.08.2021, № 891 від 18.08.2021, № 902 від 26.08.2021, № 914 від 01.09.2021, № 995 від 22.09.2021, № 1008 від 22.09.2021, № 1015 від 29.09.2021, № 1017 від 29.09.2021, № 1070 від 11.10.2021, № 1146 від 03.11.2021, № 1157 від 08.11.2021, № 1219 від 24.11.2021, № 1233 від 24.11.2021, № 1235 від 24.11.2021, № 1243 від 24.11.2021, № 1251 від 02.12.2021, № 1332 від 15.12.2021, № 1349 від 20.12.2021, № 91 від 07.02.2022, № 135 від 16.02.2022, № 138 від 16.02.2022, № 141від 23.02.2022, № 256 від 11.03.2022, № 319 від 19.03.2022, № 540 від 07.05.2022, № 1179 від 12.10.2022, № 1360 від 06.12.2022, № 1470 від 30.12.2022, № 1474від 30.12.2022, № 1475 від 30.12.2022, № 1478 від

30.12.2022, № 70 від 27.01.2023, № 94 від 04.02.2023, № 98 від 04.02.2023, № 120 від 04.02.2023, № 155 від 21.02.2023, № 156 від 21.02.2023, № 216 від 10.03.2023, № 239 від 17.03.2023, № 494 від 16.05.2023, № 517 від 19.05.2023, № 573 від 06.06.2023, № 619 від 13.06.2023, № 754 від 21.07.2023, № 776 від 25.07.2023, № 790 від 28.07.2023, № 993 від 15.09.2023, № 1021 від 22.09.2023, № 1059 від 06.10.2023, № 1091 від 17.10.2023, № 1107 від 20.10.2023, № 1122 від 27.10.2023, № 1142 від 03.11.2023, № 1232 від 24.11.2023, № 1352 від 22.12.2023, № 1404 від 29.12.2023, № 31 від 12.01.2024, № 84 від 26.01.2024, № 164 від 13.02.2024, № 223 від 01.03.2024, № 230 від 01.03.2024, № 284 від 12.03.2024, № 289 від 15.03.2024, № 341 від 29.03.2024}

{Абзац перший частини сьомої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Абзац другий частини сьомої статті 20 виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Якщо реалізація бюджетної програми продовжується у наступних бюджетних періодах, дія порядку використання бюджетних коштів за такою бюджетною програмою (з урахуванням змін до цього порядку, внесених у разі необхідності) продовжується до завершення її реалізації.

Порядок використання бюджетних коштів має містити:

цілі та напрями використання бюджетних коштів;

відповідального виконавця бюджетної програми, підстави та/або критерії залучення одержувачів бюджетних коштів до виконання бюджетної програми;

завдання головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів), що забезпечують виконання бюджетної програми, з визначенням порядку звітування про її виконання (у тому числі щодо результативних показників) та заходів впливу у разі її невиконання;

у разі потреби порядок, терміни та підстави, а також критерії розподілу (перерозподілу) видатків між адміністративно-територіальними одиницями у розрізі розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням відповідних нормативно-правових актів;

конкурсні вимоги до інвестиційних проектів, включаючи порядок та критерії їх відбору, а також критерії та умови визначення виконавців таких проектів;

{Абзац дев'ятий частини сьомої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

критерії та умови відбору суб'єктів господарювання, яким надається державна підтримка з бюджету, а також визначення обсягу такої підтримки;

умови та критерії конкурсного відбору позичальників та проектів (програм), на реалізацію яких надаються кредити з бюджету; умови надання кредитів з бюджету та їх повернення, включаючи положення щодо здійснення контролю за їх поверненням;

положення щодо необхідності перерахування коштів за бюджетними програмами, які передбачають надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам;

шляхи погашення бюджетної заборгованості у разі її наявності;

вимоги щодо необхідності відображення у первинному та бухгалтерському обліку отриманих (створених) оборотних і необоротних активів бюджетними установами та одержувачами бюджетних коштів, у тому числі отриманих (створених) в результаті проведення централізованих заходів;

у разі потреби - положення щодо здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, визначення умов і термінів поставки та проведення розрахунків;

інші положення щодо особливостей бюджетної програми.

8. Головний розпорядник бюджетних коштів розробляє та протягом 45 днів з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) затверджує за погодженням з Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) паспорт бюджетної програми.

{Абзац перший частини восьмої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Правила складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання встановлюються Міністерством фінансів України.

9. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі передбачає застосування середньострокового бюджетного планування, в рамках якого здійснюється складання Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету).

{Частина дев'ята статті 20 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

10. Для забезпечення підвищення ефективності та результативності використання коштів державного бюджету за рішенням Кабінету Міністрів України проводяться огляди витрат державного бюджету. Такі огляди передбачають здійснення аналізу ефективності реалізації державної політики у відповідній сфері діяльності за рахунок коштів державного бюджету в межах визначених бюджетних програм, а також оцінки ефективності, результативності та економічної доцільності відповідних витрат державного бюджету.

Організаційно-методологічні засади проведення оглядів витрат державного бюджету визначаються Міністерством фінансів України.

За результатами таких оглядів Кабінет Міністрів України приймає рішення, що є підставою для внесення відповідних пропозицій до проекту державного бюджету на плановий бюджетний період та до Бюджетної декларації.

{Статтю 20 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Статтю 21 виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 22. Розпорядники бюджетних коштів

1. За обсягом наданих повноважень розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня.

{Частина перша статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути виключно:

1) за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України, - установи, уповноважені забезпечувати діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України в особі їх керівників; міністерства, Національне антикорупційне бюро України, Служба безпеки України, Конституційний Суд України, Верховний Суд, вищі спеціалізовані суди, Вища рада правосуддя та інші органи, безпосередньо визначені Конституцією України, в особі їх керівників, а також Державна судова адміністрація України, Національна академія наук України, Національна академія аграрних наук України, Національна академія медичних наук України, Національна академія педагогічних наук України, Національна академія правових наук України, Національна академія мистецтв України, інші установи, уповноважені законом або Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у відповідній сфері, в особі їх керівників;

{Пункт 1 частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 1800-VIII від 21.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 1081-IX від 15.12.2020}

2) за бюджетними призначеннями, визначеними рішенням про бюджет Автономної Республіки Крим, - уповноважені юридичні особи (бюджетні установи), що забезпечують діяльність Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Ради міністрів Автономної Республіки Крим, а також міністерства та інші органи влади Автономної Республіки Крим в особі їх керівників;

3) за бюджетними призначеннями, визначеними іншими рішеннями про місцеві бюджети, - місцеві державні адміністрації, виконавчі органи та апарати місцевих рад (секретаріат Київської міської ради), структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад в особі їх керівників.

{Пункт 3 частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 4875-VI від 05.06.2012, № 1081-IX від 15.12.2020}

3. Головні розпорядники коштів Державного бюджету України визначаються відповідно до пункту 1 частини другої цієї статті та затверджуються законом про Державний бюджет України шляхом встановлення їм бюджетних призначень.

4. Головні розпорядники коштів місцевих бюджетів визначаються рішенням про місцевий бюджет відповідно до пунктів 2 і 3 частини другої цієї статті.

5. Головний розпорядник бюджетних коштів:

1) розробляє план діяльності на середньостроковий період (включаючи заходи щодо реалізації інвестиційних проектів) з урахуванням Бюджетної декларації (прогнозу

місцевого бюджету), закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет), прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 22 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

1[1]) організовує та забезпечує складання бюджетної пропозиції з урахуванням Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету), схваленої (схваленого) у попередньому бюджетному періоді, і подає її Міністерству фінансів України (місцевому фінансовому органу);

{Частину п'яту статті 22 доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

2) організовує та забезпечує на підставі Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) та плану діяльності на середньостроковий період складання бюджетного запиту і подає його Міністерству фінансів України (місцевому фінансовому органу);

{Пункт 2 частини п'ятої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2646-VIII від 06.12.2018, № 2042-IX від 15.02.2022}

3) отримує бюджетні призначення шляхом їх затвердження у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет); приймає рішення щодо делегування повноважень на виконання бюджетної програми розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та/або одержувачами бюджетних коштів, розподіляє та доводить до них у встановленому порядку обсяги бюджетних асигнувань;

4) затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (плани використання бюджетних коштів одержувачів бюджетних коштів), якщо інше не передбачено законодавством;

5) розробляє проекти порядків використання коштів державного бюджету за бюджетними програмами, передбаченими частиною сьомою статті 20 цього Кодексу;

6) розробляє та затверджує паспорти бюджетних програм і складає звіти про їх виконання, при цьому забезпечуючи:

{Абзац перший пункту 6 частини п'ятої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

своєчасність затвердження паспортів бюджетних програм, достовірність і повноту інформації, що в них міститься;

відповідність змісту паспортів бюджетних програм закону про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) та/або розпису бюджету (крім випадків внесення змін до паспортів бюджетних програм у разі внесення змін до спеціального фонду кошторису бюджетної установи в частині власних надходжень бюджетних установ), порядкам використання бюджетних коштів і правилам складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання;

підтвердження результативних показників бюджетних програм офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та

внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, запровадження форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку для збору такої інформації.

{Пункт 6 частини п'ятої статті 22 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

6[1]) організовує та здійснює моніторинг виконання бюджетних програм, здійснює оцінку їх ефективності;

{Частину п'яту статті 22 доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

7) здійснює управління бюджетними коштами у межах встановлених йому бюджетних повноважень, забезпечуючи ефективне, результативне і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі;

{Пункт 7 частини п'ятої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

8) здійснює контроль за своєчасним поверненням у повному обсязі до бюджету коштів, наданих за операціями з кредитування бюджету, а також кредитів (позик), отриманих державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою), та коштів, наданих під державні (місцеві) гарантії;

{Пункт 8 частини п'ятої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

9) здійснює контроль за повнотою надходжень, взяттям бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів і витрачанням ними бюджетних коштів;

{Пункт 9 частини п'ятої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

10) забезпечує організацію та ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової і бюджетної звітності у порядку, встановленому законодавством;

11) забезпечує доступність інформації про бюджет відповідно до законодавства та цього Кодексу.

6. Розпорядник бюджетних коштів може уповноважити одержувача бюджетних коштів на виконання заходів, передбачених бюджетною програмою, шляхом доведення йому бюджетних асигнувань та надання відповідних коштів бюджету (на безповоротній чи поворотній основі). Одержувач бюджетних коштів використовує такі кошти відповідно до вимог бюджетного законодавства на підставі плану використання бюджетних коштів, що містить розподіл бюджетних асигнувань.

{Абзац перший частини шостої статті 22 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Критерії визначення одержувача бюджетних коштів встановлюються Кабінетом Міністрів України з урахуванням напрямів, досвіду і результатів діяльності, фінансово-

економічного обґрунтування виконання заходів бюджетної програми та застосування договірних умов.

7. Розпорядники бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні яких знаходяться об’єкти, щодо яких здійснюється закупівля енергосервісу, мають право брати довгострокові зобов’язання за енергосервісом на підставі істотних умов договору енергосервісу, затверджених центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива (щодо об’єктів державної власності), Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою (щодо об’єктів комунальної власності).

{Статтю 22 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

8. Розпорядники бюджетних коштів, які є державними партнерами, мають право брати довгострокові зобов’язання у рамках державно-приватного партнерства шляхом укладення договорів на підставі рішення про надання державної підтримки здійснення державно-приватного партнерства, прийнятого відповідно до законів України "Про державно-приватне партнерство", "Про концесію", за умови що видатки на виконання таких зобов’язань у поточному та/або майбутніх бюджетних періодах здійснюються виключно в межах відповідних фактичних надходжень спеціального фонду бюджету у відповідному бюджетному періоді.

Рішення про надання державної підтримки здійснення державно-приватного партнерства, якщо така державна підтримка надається за рахунок коштів державного (місцевого) бюджету шляхом виплати приватному партнеру плати за експлуатаційну готовність та здійснення інших платежів, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, приймається окремо щодо кожного проекту, що здійснюється на умовах державно-приватного партнерства, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 22 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

Стаття 23. Бюджетні призначення та асигнування

1. Будь-які бюджетні зобов'язання та платежі з бюджету здійснюються лише за наявності відповідного бюджетного призначення, якщо інше не передбачено законом про Державний бюджет України.

{Частина перша статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 163-VII від 04.04.2013}

2. Бюджетні призначення встановлюються законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) у порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Якщо в процесі виконання бюджету зміна обставин вимагає менших бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів, Міністерство фінансів України (місцевий фінансовий орган) готує пропозиції про зменшення відповідного бюджетного призначення Державного бюджету України (місцевого бюджету). Кабінет Міністрів

України (Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація, виконавчий орган відповідної місцевої ради) у двотижневий строк подає до Верховної Ради України (Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради) у встановленому порядку пропозиції про зменшення відповідних бюджетних призначень Державного бюджету України (місцевого бюджету). Пропозиції про зменшення бюджетних призначень на утримання судів, інших органів і установ системи правосуддя мають бути погоджені Кабінетом Міністрів України з Вищою радою правосуддя. Зменшення бюджетних призначень на здійснення середньострокових зобов'язань у сфері охорони здоров'я, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний період, не допускається.

{Частина третя статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1800-VIII від 21.12.2016, № 1081-IX від 15.12.2020}

4. Витрати спеціального фонду бюджету мають постійне бюджетне призначення, яке дає право провадити їх виключно в межах і за рахунок фактичних надходжень спеціального фонду бюджету (з дотриманням вимог частини другої статті 57 цього Кодексу), якщо цим Кодексом та/або законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) не встановлено інше.

5. Пропозиції про внесення змін до бюджетних призначень подаються та розглядаються у порядку, встановленому для складання проекту бюджету. Витрати відповідно до внесених змін до бюджетних призначень здійснюються лише після набрання чинності законом (рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради), яким внесено такі зміни, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

6. Якщо після прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) повноваження на виконання функцій, завдань або надання послуг, на яке надано бюджетне призначення, передається відповідно до законодавства від одного головного розпорядника бюджетних коштів до іншого головного розпорядника бюджетних коштів, дія бюджетного призначення не припиняється і застосовується для виконання тих самих функцій, завдань чи послуг іншим головним розпорядником бюджетних коштів, якому це доручено. Передача бюджетних призначень у випадку, передбаченому цією частиною статті, здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України (Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної місцевої ради), погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету (відповідною комісією Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради), у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. У разі здійснення передачі бюджетних призначень за загальнодержавними видатками і кредитуванням (крім міжбюджетних трансфертів) може передбачатися збільшення видатків за бюджетними програмами, пов'язаними з функціонуванням органів державної влади, видатків на оплату праці працівників бюджетних установ шляхом зменшення відповідних бюджетних призначень, які мають таке саме цільове обмеження.

{Частина шоста статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010, № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

7. У межах загального обсягу бюджетних призначень за бюджетною програмою окремо за загальним та спеціальним фондами бюджету Міністерство фінансів України (місцевий фінансовий орган) за обґрунтованим поданням головного розпорядника бюджетних коштів здійснює перерозподіл бюджетних асигнувань, затверджених у розписі бюджету та кошторисі, в розрізі економічної класифікації видатків бюджету, а також в розрізі класифікації кредитування бюджету - щодо надання кредитів з бюджету.

{Частина сьома статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

8. У межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, включаючи резервний фонд бюджету, додаткові дотації та субвенції (з урахуванням частини шостої статті 108 цього Кодексу), а також за бюджетною програмою збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків (окремо за загальним та спеціальним фондами бюджету) здійснюються за рішенням Кабінету Міністрів України (Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної місцевої ради), погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету (відповідною комісією Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради), у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина восьма статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2856-VI від 23.12.2010, № 4318-VI від 12.01.2012, № 293-IX від 14.11.2019}

{Частину дев'яту статті 23 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

10. Зміни розмірів, мети та обмеження в часі бюджетних призначень, крім випадків, передбачених цим Кодексом, здійснюються лише за наявності у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет) відповідного положення.

{Установити, що у 2024 році на період дії воєнного стану в Україні та протягом 30 днів з дня його припинення або скасування не застосовуються положення частини десятої статті 23 цього Кодексу щодо бюджетних призначень головних розпорядників коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони, згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023}

11. Забороняється без внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) збільшення бюджетних призначень за загальним та спеціальним фондами державного бюджету (місцевого бюджету) на:

оплату праці працівників бюджетних установ за рахунок зменшення інших видатків;

видатки за бюджетними програмами, пов'язаними з функціонуванням органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування), за рахунок зменшення видатків за іншими бюджетними програмами.

{Установити, що у 2024 році на період дії воєнного стану в Україні та протягом 30 днів з дня його припинення або скасування не застосовуються положення частини одинадцятої статті 23 цього Кодексу щодо бюджетних призначень головних

розпорядників коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони, згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023}

12. Усі бюджетні призначення втрачають чинність після закінчення бюджетного періоду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

13. Кабінет Міністрів України встановлює граничні суми витрат бюджетних установ на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та устаткування для адміністративних потреб.

14. Обсяг видатків на оплату енергосервісу на відповідний бюджетний період встановлюється законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) у межах бюджетних призначень відповідного головного розпорядника бюджетних коштів у сумі, визначеній згідно з умовами договору енергосервісу, у межах скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, щодо яких здійснюється енергосервіс, відносно суми видатків, необхідної для оплати середньорічного обсягу споживання таких комунальних послуг та енергоносіїв за останні три роки, що передують року запровадження енергосервісу. Зазначений обсяг видатків визначається виходячи з цін (тарифів), очікуваних у бюджетному періоді, на який встановлюються бюджетні призначення.

У разі якщо у звітному періоді фактичне скорочення зазначених видатків менше запланованого згідно з умовами договору, розпорядник бюджетних коштів у порядку, визначеному частиною сьомою цієї статті, забезпечує перерозподіл бюджетних асигнувань для збільшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв за рахунок зменшення видатків на оплату енергосервісу на суму різниці між фактичним і запланованим зменшенням зазначених видатків.

У разі якщо скорочення зазначених видатків у звітному періоді перевищує заплановане, розпорядник бюджетних коштів:

у порядку, визначеному частиною сьомою цієї статті, забезпечує перерозподіл бюджетних асигнувань для збільшення видатків на оплату енергосервісу та/або інших видатків у пропорціях, визначених договором енергосервісу, за рахунок зменшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

подає в установленому порядку для підготовки пропозицій щодо внесення змін до закону про Державний бюджет України відповідному головному розпоряднику бюджетних коштів пропозиції щодо зменшення бюджетних асигнувань на оплату комунальних послуг та енергоносіїв на залишок різниці між фактичним і запланованим зменшенням зазначених видатків після перерозподілу, здійсненого відповідно до абзацу четвертого цієї частини.

{Статтю 23 доповнено частиною чотирнадцятою згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

15. Якщо після прийняття закону про Державний бюджет України протягом бюджетного періоду Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів за результатами моніторингу стану розроблення та реалізації державних інвестиційних проектів установлено порушення строків розроблення або реалізації державного інвестиційного проекту, бюджетні призначення для реалізації такого проекту можуть передаватися для реалізації інших державних інвестиційних проектів від одного головного розпорядника коштів державного бюджету до іншого головного розпорядника коштів

державного бюджету, бюджетні призначення щодо яких визначено у законі про Державний бюджет України. Передача бюджетних призначень у випадку, передбаченому цією частиною статті, здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України (підготовку якого здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, на підставі рішення Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проектів), погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 23 доповнено частиною п’ятнадцятою згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

16. Обсяг видатків на середньострокові зобов’язання у сфері охорони здоров’я окремо визначається законом про Державний бюджет України на рівні відповідних показників Бюджетної декларації, схваленої у попередньому та/або поточному бюджетному періоді, з урахуванням фактично взятих у попередніх та/або поточному бюджетних періодах середньострокових зобов’язань, а також невикористаних асигнувань, передбачених для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я у попередніх та/або поточному бюджетних періодах.

Взяття середньострокових зобов’язань центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, або особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, допускається щодо лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, включених до переліку лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я, затверджених Кабінетом Міністрів України, а також щодо послуг, пов’язаних з поставками та супроводженням таких лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них.

Перелік бюджетних програм, у процесі виконання яких допускається взяття середньострокових зобов’язань центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, або особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, визначається законом про Державний бюджет України на відповідний період з урахуванням бюджетних програм, за якими у попередніх та/або поточному періодах були фактично взяті відповідні середньострокові зобов’язання, а також за якими наявні невикористані асигнування у попередніх та/або поточному бюджетних періодах.

{Статтю 23 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

17. Обсяг видатків на виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства на відповідний бюджетний період встановлюється законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) у межах бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів протягом усього строку дії відповідного договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства, у розмірі, необхідному для виконання таких зобов’язань у кожному відповідному бюджетному періоді (з урахуванням встановлених цим Кодексом обмежень), до повного виконання таких зобов’язань.

Загальний обсяг щорічних видатків на виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів державної власності (крім зобов’язань з виплати приватному партнеру плати за експлуатаційну готовність автомобільної дороги загального користування та інших виплат у порядку та на умовах, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільної дороги) не може перевищувати обсяг бюджетних призначень, встановлених на цю мету, з урахуванням залишків коштів минулих періодів, джерелом формування яких були доходи, визначені пунктом 6^6 частини третьої статті 29 цього Кодексу.

Загальний обсяг щорічних видатків на виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства в частині виплати приватному партнеру плати за експлуатаційну готовність автомобільної дороги загального користування та інших виплат у порядку та на умовах, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільної дороги, не може перевищувати 30 відсотків обсягу джерел формування державного дорожнього фонду, визначених пунктом 1 частини другої статті 24^2 цього Кодексу, які спрямовуються за напрямами, визначеними пунктами 1 і 2 частини третьої статті 24^2 цього Кодексу.

Загальний обсяг щорічних видатків на виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів комунальної власності не може перевищувати 30 відсотків доходів загального фонду місцевого бюджету (без урахування доходів, визначених пунктами 1 і 1^1 частини першої статті 64, пунктом 1 частини першої статті 66 цього Кодексу, та міжбюджетних трансфертів).

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства, веде реєстр довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства та розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному сайті у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 23 доповнено частиною сімнадцятою згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

Стаття 24. Резервний фонд бюджету

1. Резервний фонд бюджету формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Порядок використання коштів з резервного фонду бюджету визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Рішення про виділення коштів з резервного фонду бюджету приймаються відповідно Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування.

3. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини третьої статті 24 - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Резервний фонд бюджету не може перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету.

4. Кабінет Міністрів України (Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних місцевих рад) щомісячно звітують перед Верховною Радою України (Верховною Радою Автономної Республіки Крим та відповідною місцевою радою) про витрачання коштів резервного фонду відповідного бюджету.

5. У Державному бюджеті України резервний фонд передбачається обов'язково. Рішення щодо необхідності створення резервного фонду місцевого бюджету приймає Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада.

Стаття 24^{1}. *{Дію статті 24^{1} зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023}* Державний фонд регіонального розвитку

1. Державний фонд регіонального розвитку створюється у складі державного бюджету.

{Абзац перший частини першої статті 24^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

{Дію абзацу другого частини першої статті 24^{1} зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022, з урахуванням змін, внесених Законом№ 3166-IX від 29.06.2023} При складанні Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше 1,5 відсотка прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

{Абзац другий частини першої статті 24^{1} із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2646-VIII від 06.12.2018; в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

2. *{Дію частини другої статті 24^{1} зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022, з урахуванням змін, внесених Законом№ 3166-IX від 29.06.2023}* Кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток регіонів і відповідають пріоритетам, визначеним Державною стратегією регіонального розвитку та відповідними регіональними стратегіями розвитку, у таких пропорціях:

{Абзац перший частини другої статті 24^{1} в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

30 відсотків - на реалізацію інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, які забезпечують виконання завдань, визначених Державною стратегією регіонального розвитку;

{Абзац частини другої статті 24^{1} в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

70 відсотків - на реалізацію інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, які забезпечують виконання завдань, визначених відповідними регіональними стратегіями розвитку та планами заходів з їх реалізації.

{Абзац частини другої статті 24^{1} в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

На реалізацію інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток регіонів у частині розвитку спортивної інфраструктури, передбачається не менше 10 відсотків коштів державного фонду регіонального розвитку.

{Частина друга статті 24^1 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 118-VIII від 15.01.2015, № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 293-IX від 14.11.2019, № 907-IX від 17.09.2020; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

3. *{Дію частини третьої статті 24^1 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022, з урахуванням змін, внесених Законом№ 3166-IX від 29.06.2023}* Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольські міські державні адміністрації до 1 серпня року, що передує плановому, подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, пропозиції з переліком і описом інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що сформовані відповідно до частини другої цієї статті, пройшли попередній конкурсний відбір регіональними комісіями відповідно до законодавства (у тому числі програм і проектів щодо розвитку спортивної інфраструктури, погоджених з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту) та можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку у наступному бюджетному періоді.

{Абзац перший частини третьої статті 24^1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 1081-IX від 15.12.2020}

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, утворює комісію для оцінки та відбору програм і проектів, до складу якої входять члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету за рішенням цього комітету (чисельністю не менше 50 відсотків складу такої комісії). Така комісія на підставі поданих пропозицій (крім пропозицій щодо програм і проектів, погоджених з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту) здійснює оцінку та відбір зазначених програм і проектів на конкурсних засадах у межах обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку, визначеного Бюджетною декларацією, з дотриманням таких критеріїв розподілу між Автономною Республікою Крим, областями та містами Києвом і Севастополем:

{Абзац другий частини третьої статті 24^1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2646-VIII від 06.12.2018, № 1081-IX від 15.12.2020}

80 відсотків коштів - відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні;

20 відсотків коштів - з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 відсотків середнього показника по Україні).

За результатами здійснення оцінки та відповідності поданих інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку вимогам законодавства центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, на підставі рішення

відповідної комісії та з урахуванням програм і проектів, погоджених з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту, до 15 грудня, що передує плановому, подає Кабінету Міністрів України для затвердження пропозиції щодо розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку з переліком відповідних програм і проектів.

{Абзац п'ятий частини третьої статті 24^1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 1081-IX від 15.12.2020}

Програми і проекти, що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, підлягають співфінансуванню з місцевих бюджетів в обсязі не менше 10 відсотків.

{Абзац шостий частини третьої статті 24^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина третя статті 24^1 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

4. *{Дію частини четвертої статті 24^1 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022, з урахуванням змін, внесених Законом№ 3166-IX від 29.06.2023}* Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та порядок використання таких коштів (включаючи умови спрямування на таку мету частини коштів місцевих бюджетів) визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Частина четверта статті 24^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 1081-IX від 15.12.2020}

5. *{Дію частини п'ятої статті 24^1 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022, з урахуванням змін, внесених Законом№ 3166-IX від 29.06.2023}* Розподіл коштів державного фонду регіонального розвитку за адміністративно-територіальними одиницями та інвестиційними програмами і проектами регіонального розвитку затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету у двомісячний строк із дня набрання чинності законом про Державний бюджет України.

{Статтю 24^1 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 1081-IX від 15.12.2020}

{Кодекс доповнено статтею 24^1 згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

Стаття 24^2. Державний дорожній фонд

1. Державний дорожній фонд створюється у складі спеціального фонду державного бюджету.

2. Джерелами формування державного дорожнього фонду є:

1) доходи державного бюджету, визначенііпунктами 1-3, 6, 6^2, 6^3, 6^4, 6^5, 6^8, 6^9 частини третьої статті 29 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини другої статті 24² в редакції Закону № 74-IX від 12.09.2019; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

2) державні запозичення, залучені згідно з пунктом 1 частини третьої статті 15 цього Кодексу для реалізації інвестиційних проектів на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування;

2¹) надходження, отримані за рахунок запозичень, залучених під державні гарантії, на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування державного значення;

{Частину другу статті 24² доповнено пунктом 2¹ згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

3) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

3. Кошти державного дорожнього фонду спрямовуються на:

1) фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування державного значення, розвитку, будівництва, ремонту, облаштування, модернізації та утримання пунктів пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення та інших заходів, визначених пунктом 1 частини четвертої статті 3 Закону України "Про джерела фінансування дорожнього господарства України" (з них не менше 5 відсотків коштів - на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання штучних споруд, не більше 30 відсотків коштів - на виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства в частині виплати приватному партнеру плати за експлуатаційну готовність автомобільної дороги загального користування державного значення та інших виплат у порядку та на умовах, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільної дороги);

{Пункт 1 частини третьої статті 24² із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року, № 3035-IX від 11.04.2023}

2) фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах та інших заходів, визначених пунктом 2 частини четвертої статті 3 Закону України "Про джерела фінансування дорожнього господарства України" (у вигляді субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) (з них не менше 5 відсотків коштів - на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання штучних споруд, не більше 30 відсотків коштів - на виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства в частині виплати приватному партнеру плати за експлуатаційну готовність автомобільної дороги загального користування місцевого значення та інших виплат у порядку та на умовах, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільної дороги);

{Пункт 2 частини третьої статті 24² із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

3) виконання боргових зобов’язань за запозиченнями, отриманими державою або під державні гарантії, на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування;

4) фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм;

5) формування державного фонду внутрішніх водних шляхів.

{Частину третю статті 24^2 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

4. Видатки за напрямом, визначеним пунктом 3 частини третьої цієї статті, здійснюються за рахунок джерел, визначених пунктом 1 частини другої цієї статті, в обсязі, передбаченому згідно з умовами відповідних запозичень.

Кошти державного дорожнього фонду, сформовані за рахунок джерел, визначених пунктом 1 частини другої цієї статті, за виключенням коштів, що спрямовуються за напрямом, визначеним пунктом 3 частини третьої цієї статті, розподіляються таким чином:

60 відсотків - за напрямом, визначеним пунктом 1 частини третьої цієї статті;

35 відсотків - за напрямом, визначеним пунктом 2 частини третьої цієї статті;

4 відсотки - за напрямом, визначеним пунктом 4 частини третьої цієї статті;

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 24^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

1 відсоток - за напрямом, визначеним пунктом 5 частини третьої цієї статті.

{Частину четверту статті 24^2 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

Якщо загальний обсяг фактичних надходжень джерел, визначених пунктом 1 частини другої цієї статті, перевищує загальний обсяг відповідних показників, визначених законом про Державний бюджет України, таке перевищення коштів розподіляється в порядку, встановленому абзацами другим - п’ятим цієї частини статті, та використовується з урахуванням вимог частини четвертої статті 23 цього Кодексу. При цьому подальший розподіл зазначених коштів за напрямом, визначеним пунктом 2 частини третьої цієї статті, здійснюється відповідно до вимог частини другої статті 103^1 цього Кодексу в порядку, встановленому частиною шостою статті 108 цього Кодексу.

{Частину четверту статті 24^2 доповнено абзацом згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Частина четверта статті 24^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

5. Перелік об’єктів будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення із зазначенням обсягів бюджетних коштів для фінансового забезпечення таких об’єктів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Перелік заходів з розвитку, будівництва, ремонту, облаштування, модернізації та утримання пунктів пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення із зазначенням обсягів бюджетних коштів для фінансового забезпечення таких заходів затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частину п'яту статті 24^2 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

{Частина п'ята статті 24^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

6. Порядок спрямування коштів державного дорожнього фонду визначається Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 24^2 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

{Кодекс доповнено статтею 24^2 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016}

Стаття 24^3. Державний фонд поводження з радіоактивними відходами

1. Державний фонд поводження з радіоактивними відходами створюється у складі спеціального фонду Державного бюджету України.

2. Джерелами формування Державного фонду поводження з радіоактивними відходами є:

1) надходження, визначені пунктом 7^4 частини третьої статті 29 цього Кодексу;

2) інші надходження, передбачені законом.

{Пункт 2 частини другої статті 24^3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

3. Кошти Державного фонду поводження з радіоактивними відходами спрямовуються на фінансове забезпечення бюджетних програм, у межах яких виконуються роботи з проектування, будівництва, введення в експлуатацію, експлуатації, зняття з експлуатації або закриття об’єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які передані ліцензіатами у власність держави, включаючи сховища для довготривалого зберігання/захоронення радіоактивних відходів, які утворилися після переробки відпрацьованого ядерного палива українських атомних електростанцій, та здійснюються інші заходи, пов’язані з поводженням з радіоактивними відходами, які передані ліцензіатами у власність держави.

4. Порядок використання коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 24^3 згідно із Законом № 2125-VIII від 11.07.2017}

Стаття 24^4. Державний фонд розвитку водного господарства

1. Державний фонд розвитку водного господарства створюється у складі спеціального фонду Державного бюджету України.

2. Джерелами формування державного фонду розвитку водного господарства є:

1) доходи державного бюджету, визначені пунктом 13^3 частини третьої статті 29 цього Кодексу;

2) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

3. Кошти державного фонду розвитку водного господарства спрямовуються на фінансове забезпечення заходів з:

1) експлуатації водогосподарського комплексу;

2) будівництва та реконструкції меліоративних систем;

3) захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;

4) централізованого водопостачання сільських населених пунктів, які користуються привізною водою;

5) модернізації та розвитку водогосподарського комплексу.

4. Порядок використання коштів державного фонду розвитку водного господарства визначається Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 24^4 згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

Стаття 24^5. Державний фонд внутрішніх водних шляхів

1. Державний фонд внутрішніх водних шляхів створюється у складі спеціального фонду Державного бюджету України.

2. Джерелами формування державного фонду внутрішніх водних шляхів є:

1) кошти державного дорожнього фонду в розмірі, визначеному абзацом шостим частини четвертої статті 24^2 цього Кодексу, та доходи державного бюджету, визначені пунктами 3^1, 13^9 частини третьої статті 29 цього Кодексу;

2) державні запозичення, залучені згідно з пунктом 1 частини третьої статті 15 цього Кодексу для реалізації інвестиційних проектів з будівництва, реконструкції та розвитку стратегічних об’єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту;

3) кошти від реалізації ґрунту (мінеральної сировини), що вилучається у результаті проведення шляхових робіт, державним підприємством, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту, до основних завдань якого належить обслуговування внутрішніх водних шляхів;

4) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

3. Кошти державного фонду внутрішніх водних шляхів спрямовуються на фінансове забезпечення:

1) обслуговування внутрішніх водних шляхів для утримання їх у судноплавному стані;

2) будівництва, реконструкції, ремонту і утримання стратегічних об'єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту;

3) здійснення заходів із забезпечення безпеки судноплавства на внутрішніх водних шляхах;

4) навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства на внутрішніх водних шляхах;

5) функціонування, реконструкції, ремонту та розвитку річкової інформаційної служби;

6) заходів з розвитку інфраструктури внутрішнього водного транспорту відповідно до державних програм;

7) утримання, реконструкції, ремонту, у тому числі капітального, технічного переоснащення та охорони судноплавних гідротехнічних споруд (судноплавних шлюзів), а також витрат на використання цих споруд для пропуску суден;

8) виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, отриманими державою або під державні гарантії, на розвиток та утримання внутрішніх водних шляхів;

9) функціонування державного підприємства, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту, до основних завдань якого належить обслуговування внутрішніх водних шляхів, для їх утримання у судноплавному стані, у тому числі витрат на використання судноплавних шлюзів для пропуску суден.

4. Порядок використання коштів державного фонду внутрішніх водних шляхів затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 24^5 згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

Стаття 24^6. Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації

1. Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації створюється у складі спеціального фонду Державного бюджету України.

2. Джерелами формування державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації є:

1) доходи державного бюджету, визначені пунктом 7^5 частини третьої статті 29 цього Кодексу;

2) державні запозичення, залучені згідно з пунктом 1 частини третьої статті 15 цього Кодексу для реалізації інвестиційних проектів у сфері енергоефективності, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива і скорочення викидів вуглецю;

3) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

3. Кошти державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації спрямовуються на:

1) фінансове забезпечення заходів та державних цільових програм у сфері енергоефективності, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива і скорочення викидів вуглецю;

2) фінансове забезпечення компенсації, відшкодування, здешевлення зобов'язань фізичних та юридичних осіб за кредитними та лізинговими договорами, які укладені для реалізації енергоефективних заходів, впровадження енергосервісу, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива і скорочення викидів вуглецю;

3) виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, отриманими державою на реалізацію інвестиційних проектів у сфері енергоефективності, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива і скорочення викидів вуглецю.

4. Порядок використання коштів державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 24^{6} згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

Стаття 25. Безспірне списання коштів бюджету та відшкодування збитків, завданих бюджету

1. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини першої статті 25 - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020 - положення визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-р/2020 від 28.08.2020}* Казначейство України здійснює безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду.

2. Відшкодування відповідно до закону шкоди, завданої фізичній чи юридичній особі внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування), а також їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень, здійснюється державою (Автономною Республікою Крим, органами місцевого самоврядування) у порядку, визначеному законом.

Стаття 26. Контроль та аудит у бюджетному процесі

1. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до цього Кодексу та іншого законодавства, а також забезпечує:

1) оцінку управління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту);

2) правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності;

3) досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

4) проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів;

5) запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави і територіальних громад у процесі управління об'єктами державної та комунальної власності;

{Пункт 5 частини першої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

6) обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету.

2. Контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням здійснює Рахункова палата. Діяльність центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства (у межах їх повноважень, встановлених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами), спрямовується, координується та контролюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010, № 176-VIII від 10.02.2015}

3. Розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів.

{Абзац перший частини третьої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Внутрішнім контролем є комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління.

{Абзац другий частини третьої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Внутрішнім аудитом є діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, та яка передбачає надання незалежних висновків і рекомендацій. Для здійснення внутрішнього аудиту розпорядник бюджетних коштів в особі керівника утворює самостійний структурний підрозділ внутрішнього аудиту, що є підпорядкованим і підзвітним безпосередньо такому керівнику.

{Абзац третій частини третьої статті 26 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Основні засади здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту та порядок утворення підрозділів внутрішнього аудиту визначаються Кабінетом Міністрів України. Організаційно-методологічні засади здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту визначаються Міністерством фінансів України, яке забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю, у тому числі здійснює оцінку функціонування систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

{Абзац четвертий частини третьої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 27. Подання і розгляд законопроектів, що впливають на показники бюджету, та введення в дію таких законів

1. До законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки). Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту подаються пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

{Частина перша статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

2. Кожен законопроект, внесений до Верховної Ради України, протягом п'яти днів направляється до Кабінету Міністрів України для здійснення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини.

Кабінет Міністрів України у двотижневий строк з дня отримання законопроекту подає до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету експертний висновок, підготовлений Міністерством фінансів України, за участю інших заінтересованих центральних органів виконавчої влади. Експертний висновок до законопроекту має містити інформацію щодо повноти та достовірності даних, викладених у фінансово-економічному обґрунтуванні, впливу законопроекту на показники бюджету (з обов'язковим визначенням вартісної величини такого впливу), можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді, відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини, та пропозиції щодо його розгляду.

3. Закони України або їх окремі положення, які впливають на показники бюджету (зменшують надходження бюджету та/або збільшують витрати бюджету) і приймаються:

не пізніше 15 липня року, що передує плановому, вводяться в дію не раніше початку планового бюджетного періоду;

після 15 липня року, що передує плановому, вводяться в дію не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим.

{Частина третя статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5213-VI від 06.09.2012; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

4. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України та проектів законів про внесення змін до закону про Державний бюджет України відбувається за спеціальною процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України.

Стаття 28. Доступність інформації про бюджет

1. Інформація про бюджет оприлюднюється відповідно до вимог, визначених цим Кодексом.

Міністерство фінансів України забезпечує оприлюднення:

1) Бюджетної декларації разом з відповідними інформаційно-аналітичними матеріалами;

{Абзац третій частини першої статті 28 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

1[1]) проекту закону про Державний бюджет України;

{Абзац частини першої статті 28 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

2) закону про Державний бюджет України з додатками, які є його невід'ємною частиною, а також інформаційно-аналітичних матеріалів щодо основних показників та завдань державного бюджету (у доступній для громадськості формі) у місячний строк з дня опублікування закону про Державний бюджет України шляхом розміщення на своєму офіційному сайті;

{Пункт 2 частини першої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

3) інформації про виконання Державного бюджету України за підсумками місяця, кварталу та року;

4) інформації про виконання зведеного бюджету України;

5) іншої інформації про виконання Державного бюджету України.

Звітність про виконання Державного бюджету України подається у порядку, визначеному статтями 59-61 цього Кодексу. При цьому місячна, квартальна та річна звітність про виконання Державного бюджету України розміщується на офіційному сайті Казначейства України.

{Абзац частини першої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

2. Проект закону про Державний бюджет України підлягає обов'язковій публікації в газеті "Урядовий кур'єр" не пізніше ніж через сім днів після його подання Верховній Раді України.

Бюджетні запити, включаючи інформацію про мету, завдання та результативні показники, яких передбачається досягти при виконанні бюджетних програм, а також

інформацію про цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник коштів державного бюджету, і показники їх досягнення за результатами попереднього бюджетного періоду, очікувані у поточному бюджетному періоді та прогнозні на середньостроковий період, розміщуються кожним головним розпорядником коштів державного бюджету на своєму офіційному сайті не пізніше ніж через три робочі дні після подання Верховній Раді України проекту закону про Державний бюджет України.

{Частину другу статті 28 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 313-VIII від 09.04.2015, № 2646-VIII від 06.12.2018}

Головні розпорядники коштів місцевих бюджетів розміщують бюджетні запити на своїх офіційних сайтах або оприлюднюють їх в інший спосіб не пізніше ніж через три робочі дні після подання Верховній Раді Автономної Республіки Крим, відповідній місцевій раді проекту рішення про місцевий бюджет.

{Частину другу статті 28 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3. Інформація про виконання державного (місцевого) бюджету має містити показники відповідного бюджету за загальним та спеціальним фондами про доходи (деталізовано за видами доходів, які забезпечують надходження не менше 3 відсотків загального обсягу доходів відповідного бюджету) та про видатки і кредитування (деталізовано за групами функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету), фінансування, а також показники про стан державного (місцевого) боргу та надання державних (місцевих) гарантій. Такі показники наводяться порівняно з аналогічними показниками за відповідний період попереднього бюджетного періоду із зазначенням динаміки їх зміни.

{Частина третя статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 79-VIII від 28.12.2014}

4. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування забезпечують публікацію інформації про місцеві бюджети, в тому числі рішень про місцевий бюджет та квартальних звітів про їх виконання. Рішення про місцевий бюджет має бути опубліковане не пізніше ніж через десять днів з дня його прийняття у газетах, визначених Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими радами.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад забезпечують оприлюднення на своїх офіційних сайтах або в інший спосіб відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації":

{Частину четверту статті 28 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

1) прогнозу місцевого бюджету - у п’ятиденний строк з дня його схвалення;

{Частину четверту статті 28 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

2) проекту рішення про місцевий бюджет - не пізніше ніж через три робочі дні після подання його Верховній Раді Автономної Республіки Крим, відповідній місцевій раді;

{Частину четверту статті 28 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

3) рішення про місцевий бюджет - у десятиденний строк з дня його прийняття;

{Частину четверту статті 28 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

4) інформації про виконання місцевого бюджету - за підсумками місяця, кварталу, року.

{Частину четверту статті 28 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина четверта статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

5. Інформація про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів підлягає обов'язковій публікації не пізніше 1 березня року, що настає за роком звіту: Державного бюджету України - в газеті "Урядовий кур'єр"; місцевих бюджетів - у газетах, визначених Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими радами.

{Абзац перший частини п'ятої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Міністерство фінансів України до 20 березня року, що настає за звітним, здійснює публічне представлення звіту про виконання Державного бюджету України за попередній бюджетний період, в якому беруть участь уповноважені представники Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Рахункової палати. Інформація про час і місце публічного представлення оприлюднюється разом із звітом про виконання Державного бюджету України.

{Абзац другий частини п'ятої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Головні розпорядники бюджетних коштів здійснюють публічне представлення інформації про виконання бюджетних програм, у тому числі досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, у межах бюджетних програм за звітний бюджетний період до 15 березня року, що настає за звітним, та публікують оголошення про час та місце проведення публічного представлення такої інформації.

{Абзаци третій і четвертий частини п'ятої статті 28 замінено абзацом згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015; в редакції Закону № 313-VIII від 09.04.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Головні розпорядники бюджетних коштів оприлюднюють шляхом розміщення на своїх офіційних сайтах (головні розпорядники коштів місцевих бюджетів можуть

оприлюднювати в інший спосіб відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації"):

{Абзац частини п'ятої статті 28 в редакції Законів № 313-VIII від 09.04.2015, № 2646-VIII від 06.12.2018}

інформацію про цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показники їх досягнення в межах бюджетних програм за звітний бюджетний період - до 15 березня року, що настає за звітним;

{Абзац частини п'ятої статті 28 в редакції Закону № 313-VIII від 09.04.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

паспорти бюджетних програм на поточний бюджетний період (включаючи зміни до паспортів бюджетних програм) - протягом трьох робочих днів з дня затвердження таких документів;

{Абзац частини п'ятої статті 28 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

звіти про виконання паспортів бюджетних програм за звітний бюджетний період - протягом трьох робочих днів після подання річної бюджетної звітності;

{Абзац частини п'ятої статті 28 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

звіти про хід реалізації державних інвестиційних проектів за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, - один раз на півріччя (рік), до 20 числа місяця, наступного за звітним періодом;

{Абзац частини п'ятої статті 28 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

результати оцінки ефективності бюджетних програм за звітний бюджетний період - у двотижневий строк після подання річної бюджетної звітності;

{Абзац частини п'ятої статті 28 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

звіти про огляди витрат державного бюджету - протягом трьох робочих днів після подання таких звітів до Кабінету Міністрів України.

{Частину п'яту статті 28 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Публічне представлення інформації про виконання місцевих бюджетів відповідно до показників, бюджетні призначення щодо яких затверджені рішенням про місцевий бюджет, здійснюється до 20 березня року, що настає за звітним. Інформація про час і місце публічного представлення такої інформації оприлюднюється разом з інформацією про виконання відповідних бюджетів.

{Абзац десятий частини п'ятої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022}

{Абзац частини п'ятої статті 28 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

6. Інформація про бюджет, визначена цією статтею, оприлюднюється з додержанням вимог Закону України "Про доступ до публічної інформації" в частині оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних.

Умови та порядок забезпечення доступу до інформації про використання коштів державного і місцевих бюджетів визначаються Законом України "Про відкритість використання публічних коштів".

{Статтю 28 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 313-VIII від 09.04.2015}

Розділ II.
ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

Глава 5. ДОХОДИ, ВИДАТКИ ТА КРЕДИТУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України

1. До доходів Державного бюджету України включаються доходи бюджету, за винятком тих, що згідно із статтями 64, 64^{1}, 66, 69^{1} та 71 цього Кодексу закріплені за місцевими бюджетами.

{Частина перша статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1081-IX від 15.12.2020}

2. До доходів загального фонду Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених пунктом 1 частини другої статті 67^{1} цього Кодексу) належать:

{Абзац перший частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1210-VII від 15.04.2014}

1) податок на доходи фізичних осіб (крім податку, визначеного пунктом 1^{1} цієї частини статті), що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України у розмірі 25 відсотків на відповідній території України (крім території міст Києва та Севастополя) та у розмірі 60 відсотків - на території міста Києва;

{Пункт 1 частини другої статті 29 в редакції Законів № 1588-VII від 04.07.2014, № 79-VIII від 28.12.2014}

1^{1}) податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пасивних доходів у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 1^{1} згідно із Законом № 1588-VII від 04.07.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

1^{2}) військовий збір, що сплачується (перераховується) згідно з пунктом 16^{1} підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 1^{2} згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014}

1^{3}) збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування, що сплачується (перераховується) згідно з підрозділом 9^{4} "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 1^{3} згідно із Законом № 1727-IX від 08.09.2021}

2) 90 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності, що зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі, та податку, визначеного пунктом 18 частини першої статті 64, пунктом 1 частини першої статті 64^{1} та пунктом 1^{2} частини першої статті 66 цього Кодексу);

{Пункт 2 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

3) 37 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

{Пункт 3 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

4) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об’єктів місцевого значення, а також рентної плати за спеціальне використання води без її вилучення з водних об’єктів для потреб гідроенергетики);

{Пункт 4 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

5) 70 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати, визначеної пунктом 5^{1} цієї частини статті);

{Пункт 5 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1793-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018}

5^{1}) 95 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України, яка зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 5^{1} згідно із Законом № 1793-VIII від 20.12.2016}

6) податок на додану вартість;

7) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеного пунктом 1 частини третьої цієї статті та пунктом 6 частини першої статті 66 цього Кодексу);

{Пункт 7 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 242-VII від 16.05.2013; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016}

8) акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеногопунктом 2 частини третьої цієї статті);

{Пункт 8 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1763-VIII від 17.11.2016}

9) ввізне мито (крім ввізного мита, визначеногопунктом 3 частини третьої цієї статті);

{Пункт 9 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1763-VIII від 17.11.2016}

10) вивізне мито;

10[1]) особливі види мита та сезонне мито;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 10[1] згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

{Пункт 11 частини другої статті 29 виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

12) рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України;

13) рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

{Пункт 14 частини другої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 15 частини другої статті 29 виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

16) рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України;

{Пункт 16 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

16[1]) 45 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 16^1 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2125-VIII від 11.07.2017, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

{Пункт 16^2 частини другої статті 29 виключено на підставі Закону № 1763-VIII від 17.11.2016}

{Пункт 16^3 частини другої статті 29 виключено на підставі Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

16^4) єдиний податок, платником якого є електронний резидент (е-резидент);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 16^4 згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

17) частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об’єднань, що вилучається до державного бюджету відповідно до закону, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність (крім надходжень, віднесених до підгрупи 4 другої групи власних надходжень бюджетних установ);

{Пункт 17 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 3035-IX від 11.04.2023}

18) кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України";

19) плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету (крім коштів, отриманих закладами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

{Пункт 19 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

20) кошти, отримані закордонними дипломатичними установами України як плата за розміщення належних їм бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків;

21) платежі, пов’язані з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, відповідно до укладеної 28 травня 1997 року Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов’язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

22) платежі, пов’язані з виконанням Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про участь Російської Федерації в розвитку соціально-економічної сфери м. Севастополя та інших населених пунктів, в яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

23) кошти від санкцій (штрафи, пеня тощо), що застосовуються відповідно до закону (крім штрафів, визначених пунктами 6^3, 6^4, 6^9, і 13^5 частини третьої цієї статті, пунктами

37-39 частини першої статті 64, пунктом 13 частини першої статті 64^{1} та пунктами 26 і 27 частини першої статті 66 цього Кодексу);

{Пункт 23 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018,№ 74-IX від 12.09.2019, № 1081-IX від 15.12.2020; № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

24) плата за надання адміністративних послуг (крім плати, визначеної пунктом 7^{6} частини третьої цієї статті, пунктами 36 і 36^{5} частини першої статті 64 та пунктом 14 частини першої статті 64^{1} цього Кодексу);

{Пункт 24 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022, № 3278-IX від 27.07.2023}

24^{1}) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (крім адміністративного збору, визначеного пунктом 36^{1} частини першої статті 64 та пунктом 9 частини першої статті 64^{1} цього Кодексу);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 24^{1} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 836-VIII від 26.11.2015, № 1081-IX від 15.12.2020}

24^{2}) 85 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 85 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 24^{2} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015}

{Пункт 24^{3} виключено на підставі Закону № 836-VIII від 26.11.2015}

24^{4}) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов’язаних з такою державною реєстрацією (крім плати, визначеної пунктом 36^{3} частини першої статті 64 та пунктом 11 частини першої статті 64^{1} цього Кодексу);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 24^{4} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 836-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

25) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності (крім плати, визначеної пунктом 5^{1} частини третьої статті 29, пунктами 21-24, 27, 28, 28^{1}, 43^{1} і 43^{2} частини першої

статті 64, пунктом 2 частини першої статті 64[1], пунктами 18-21, 24, 25 і 25[1] частини першої статті 66 цього Кодексу);

{Пункт 25 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022}

25[1]) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (крім адміністративного збору, визначеного пунктом 36[2] частини першої статті 64 цього Кодексу та пунктом 10 частини першої статті 64[1]);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 25[1] згідно із Законом № 163-VII від 04.04.2013; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015, № 1509-VIII від 08.09.2016, № 1081-IX від 15.12.2020}

25[2]) плата за сертифікацію оператора системи передачі електричної енергії, оператора газотранспортної системи;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 25[2] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

26) збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір;

{Пункт 26 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

27) плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

28) збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів;

29) плата за видачу, переоформлення, продовження строку дії дозволів на користування ресурсами нумерації;

{Пункт 29 частини другої статті 29 в редакції Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

30) плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір);

31) плата за оформлення посвідчення закордонного українця;

32) кошти, отримані за вчинення консульських дій на території України, а також кошти, отримані за вчинення консульських дій за межами України;

33) 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;

{Пункт 33 частини другої статті 29 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

34) надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном (крім орендної плати, визначеної пунктом 10 частини третьої цієї статті та абзацом третім частини п’ятої статті 19 Закону України "Про оренду державного та комунального майна");

{Пункт 35 частини другої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

36) єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України;

{Пункт 36 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

37) портовий (адміністративний) збір;

38) плата за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них;

{Пункт 38 частини другої статті 29 в редакції Закону № 242-VII від 16.05.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-IX від 02.06.2020}

39) кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду, скарбів, які є пам’ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування;

40) кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення;

41) кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів (крім коштів, визначених пунктом 12^1 частини третьої цієї статті);

{Пункт 41 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

42) відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України;

43) 20 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

{Пункт 43 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

44) плата за подання скарги щодо процедур закупівлі до органу оскарження;

{Пункт 44 частини другої статті 29 в редакції Закону № 1789-VIII від 20.12.2016}

45) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не

підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;

{Пункт 45 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

46) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;

{Пункт 45 частини другої статті 29 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

47) кошти від реалізації продуктів утилізації твердого ракетного палива;

48) плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою, і плата за користування кредитами (позиками), залученими державою;

49) плата за користування кредитом з державного бюджету;

50) відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім’ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;

51) збори на обов’язкове державне пенсійне страхування, що відповідно до закону сплачуються при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірного контролю та під час набуття права власності на легкові автомобілі, з операцій придбавання (купівлі-продажу) нерухомого майна, з користування та надання послуг мобільного зв’язку;

{Пункт 51 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2709-IX від 03.11.2022}

52) 90 відсотків концесійних платежів щодо об’єктів державної власності (крім концесійних платежів, визначених пунктом 6^{5} частини третьої цієї статті, та частини концесійного платежу, що за рішенням концесієдавця сплачується на користь балансоутримувача відповідно до умов концесійного договору));

{Пункт 52 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020; в редакції Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

52^{1}) одноразова фіксована плата, визначена концесійним договором, та кошти, що надійшли у результаті реалізації забезпечення конкурсної пропозиції відповідно до умов концесійного конкурсу (якщо вони не повертаються учаснику), щодо об’єктів державної власності;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 52^{1} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

53) кошти від реалізації дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, отримані державною установою, уповноваженою на здійснення операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;

54) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок державного бюджету, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

55) 90 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції (крім коштів від державної частини продукції, виробленої на ділянці надр у межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони України, що зараховуються до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);

{Пункт 55 частини другої статті 29 в редакції Закону № 665-VII від 05.11.2013}

56) 10 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності після розмежування земель державної та комунальної власності, 10 відсотків коштів від викупу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, передбачених пунктом 6^1 розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України;

{Пункт 56 частини другої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022}

57) кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

57^1) надходження в рамках програм бюджетної підтримки Європейського Союзу;

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 57^1 згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

57^2) гранти на бюджетну підтримку від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій (включаючи гранти за досягнення індикаторів результативності);

{Частину другу статті 29 доповнено пунктом 57^2 згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

58) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;

59) інші доходи, які у встановленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету.

3. Джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині доходів (з урахуванням особливостей, визначених пунктом 1 частини другої статті 67^1 цього Кодексу) є:

{Абзац перший частини третьої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1210-VII від 15.04.2014}

{Пункт 1 частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

1) акцизний податок з вироблених в Україні пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного пунктом 16^{1} частини першої статті 64 та пунктом 6 частини першої статті 66 цього Кодексу);

{До частини третьої статті 29 включено пункт 1 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 2 частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2) акцизний податок з ввезених на митну територію України пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного пунктом 16^{1} частини першої статті 64 цього Кодексу);

{До частини третьої статті 29 включено пункт 2 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 3 частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3) ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби (крім ввізного мита на транспортні засоби, визначені у пункті 3^{1} цієї частини статті) та шини до них;

{До частини третьої статті 29 включено пункт 3 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

3^{1}) ввізне мито, яке сплачується при поміщенні суден у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 3^{1} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

{Пункт 4 частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

5) судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави;

{Пункт 5 частини третьої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

5^{1}) плата за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей (крім плати, визначеної пунктами 43^{1} і 43^{2} частини першої статті 64 цього Кодексу);

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 5^{1} згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 6 частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

6) плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;

{До частини третьої статті 29 включено пункт 6 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016}

6[1]) 80 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

6[2]) плата за проїзд платними автомобільними дорогами загального користування державного значення, крім випадків будівництва (нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту) та подальшої експлуатації відповідної автомобільної дороги загального користування на умовах концесії, якщо це передбачено умовами концесійного договору;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6[2] згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016; в редакції Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

6[3]) 50 відсотків надходжень від адміністративно-господарських штрафів за порушення законодавства про автомобільний транспорт, передбачені абзацами чотирнадцятим - сімнадцятим частини першої статті 60 Закону України "Про автомобільний транспорт" (крім штрафів, визначенихпунктом 13[5] цієї частини статті);

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6[3] згідно із Законом № 74-IX від 12.09.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

6[4]) 50 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за правопорушення, передбачені частиною другою статті 122[2] та частиною другою статті 132[1] Кодексу України про адміністративні правопорушення (крім штрафів, визначених пунктом 13[5] цієї частини статті);

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6[4] згідно із Законом № 74-IX від 12.09.2019}

6[5]) концесійні платежі, що сплачуються у разі будівництва та експлуатації автомобільних доріг загального користування на умовах концесії;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6[5] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

6[6]) 10 відсотків концесійних платежів щодо об’єктів державної власності (крім концесійних платежів, визначених пунктом 6[5] цієї частини статті, та частини концесійного платежу, що за рішенням концесієдавця сплачується на користь балансоутримувача відповідно до умов концесійного договору);

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6^{6} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

6^{7}) реєстраційний внесок щодо об’єктів державної власності, що сплачується відповідно до Закону України "Про концесію";

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6^{7} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

6^{8}) плата за використання автомобільних доріг загального користування транспортними засобами з повною масою 12 т і більше;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6^{8} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

6^{9}) адміністративні штрафи за правопорушення, передбачені статтею 132^{2} Кодексу України про адміністративні правопорушення;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 6^{9} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

7) 30 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;

7^{1}) 15 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 15 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 7^{1} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015}

{Пункт 7^{2} частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 836-VIII від 26.11.2015}

{Пункт 7^{3} частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 836-VIII від 26.11.2015}

7^{4}) *{Пункт 7^{4} частини третьої статті 29 застосовується в порядку, встановленому статтями 10 і 11 Закону № 2246-VIII від 07.12.2017 - див. пункт 8 Прикінцевих положень Закону № 2246-VIII від 07.12.2017}* екологічний податок, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 7^{4} згідно із Законом № 2125-VIII від 11.07.2017}

7[5]) екологічний податок, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 7[5] згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

7[6]) 30 відсотків плати за надання адміністративних послуг уповноваженими органами Міністерства внутрішніх справ України відповідно до законів України "Про дорожній рух" і "Про перевезення небезпечних вантажів";

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 7[6] згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

8) кошти, отримані відповідно до статті 8 Закону України "Про впорядкування питань, пов’язаних із забезпеченням ядерної безпеки" (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до статті 9 цього ж Закону України;

{Пункт 9 частини третьої статті 29 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

9) збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

{До частини третьої статті 29 включено пункт 9 згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

10) власні надходження бюджетних установ (у тому числі наукових установ Національної академії наук України і галузевих академій наук), що утримуються за рахунок державного бюджету, у тому числі орендна плата за користування військовим майном, майном Національної академії наук України і галузевих академій наук, 50 відсотків орендної плати за користування іншим майном, що належить бюджетним установам, які утримуються за рахунок державного бюджету;

11) надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву;

12) надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву;

12[1]) кошти від реалізації розвідувальними органами України надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 12[1] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

13) надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (крім надходжень, визначених пунктами 57[1] і 57[2] частини другої цієї статті);

{Пункт 13 частини третьої статті 29 в редакції Закону № 914-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2709-IX від 03.11.2022}

13^{1}) 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{1} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

13^{2}) надходження до Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{2} згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

13^{3}) 10 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об’єктів місцевого значення);

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{3} згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

13^{4}) 26 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{4} згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

13^{5}) 40 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{5} згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

13^{6}) надходження від реалізації майнових прав на використання фільмів, вихідних матеріалів фільмів та фільмокопій, створених за кошти Державного бюджету України; від реалізації суб’єктами кінематографії, які отримали від держави субсидії на створення (виробництво) фільмів, телевізійних фільмів, телевізійних серіалів, майнових прав на використання таких фільмів, телевізійних фільмів, телевізійних серіалів, вихідних матеріалів фільмів, телевізійних фільмів, телевізійних серіалів та фільмокопій, а також від реалізації майнових прав на використання фільмів та фільмових матеріалів, які відповідно до планів виробництва Держкіно УРСР, Міністерства культури УРСР та їхніх правонаступників у 1953-1991 роках створені (вироблені) за рахунок державних (бюджетних) коштів на державних кіностудіях та належать державі;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{6} згідно із Законом№ 76-IX від 12.09.2019}

13^{7}) платіж, що сплачується суб’єктом кінематографії за розгляд заяв щодо отримання державних субсидій на виробництво (створення) фільму (ігрового, анімаційного тощо), телевізійного фільму, телевізійного серіалу, для повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених суб’єктом кінематографії при виробництві (створенні) фільму;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13^{7} згідно із Законом№ 76-IX від 12.09.2019}

13[8]) 50 відсотків прибутків, отриманих від прокату та/або передачі прав на використання фільму (але не більше 50 відсотків отриманої суми державної підтримки), що сплачуються до державного бюджету протягом усього строку дії авторського права на фільм суб’єктом кінематографії, який отримав державну субсидію на створення фільму у формах, передбачених пунктами 2 і 3 частини першої статті 7 Закону України "Про державну підтримку кінематографії в Україні", і на користь якого передано (відчужено) майнові права інтелектуальної власності, або особою, якій передано (відчужено) суб’єктом кінематографії, який створив фільм за такої державної підтримки, майнові права інтелектуальної власності на такий фільм у повному обсязі або частково і яка набула майнових прав на такий фільм;

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13[8] згідно із Законом№ 76-IX від 12.09.2019}

13[9]) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води без її вилучення з водних об’єктів для потреб гідроенергетики (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об’єктів місцевого значення);

{Частину третю статті 29 доповнено пунктом 13[9] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

14) інші доходи, визначені законом про Державний бюджет України.

4. Якщо законом встановлено новий вид доходу державного бюджету, його зарахування до загального чи спеціального фонду визначається законом про Державний бюджет України на період до внесення відповідних змін до цього Кодексу.

5. Закон про Державний бюджет України може відносити на відповідний бюджетний період окремі види доходів загального (спеціального) фонду Державного бюджету України або їх частину, які визначені частиною другою (третьою) цієї статті, до спеціального (загального) фонду Державного бюджету України.

{Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2756-VI від 02.12.2010, № 2856-VI від 23.12.2010, № 3828-VI від 06.10.2011, № 4318-VI від 12.01.2012, № 5063-VI від 05.07.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 5204-VI від 06.09.2012, № 5492-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

Стаття 30. Склад видатків та кредитування Державного бюджету України

1. Видатки та кредитування Державного бюджету України включають бюджетні призначення, встановлені законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм та заходів згідно із статтею 87 цього Кодексу.

2. Джерелами формування загального фонду Державного бюджету України у частині кредитування є:

1) надходження внаслідок стягнення простроченої заборгованості перед державою за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, кредитами з державного бюджету, якщо інше не встановлено законом про Державний бюджет України;

2) повернення кредитів, наданих з державного бюджету, що не мають цільового призначення, згідно із законом;

{Пункт 2 частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

3) повернення кредитів до державного бюджету, наданих для реалізації інвестиційних проектів за рахунок кредитів (позик), залучених державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, якщо інше не встановлено законом про Державний бюджет України.

{Пункт 3 частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 2646-VIII від 06.12.2018}

3. Джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині кредитування є:

1) повернення кредитів, наданих з державного бюджету індивідуальним сільським забудовникам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;

2) повернення кредитів, наданих з державного бюджету молодим сім’ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, і пеня;

3) повернення кредитів, наданих з державного бюджету фермерським господарствам;

4) повернення коштів, наданих на формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також для закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників;

5) повернення кредитів, наданих з державного бюджету, що мають цільове призначення згідно із законом про Державний бюджет України.

{Частина третя статті 30 в редакції Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

4. Кошти, отримані до спеціального фонду Державного бюджету України згідно з відповідними пунктами частини третьої статті 15, частини третьої статті 29 та частини третьої цієї статті цього Кодексу, спрямовуються відповідно на:

1) реалізацію інвестиційних проектів, у тому числі шляхом рекредитування або надання трансфертів (за рахунок джерел, визначених пунктом 1 частини третьої статті 15 цього Кодексу);

1^1) підготовку проектів державно-приватного партнерства, виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів державної власності (крім здійснення приватному партнеру плати за експлуатаційну готовність автомобільної дороги загального користування та інших виплат у порядку та на умовах, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільної дороги) (за рахунок джерел, визначених пунктами 6^6 і 6^7 частини третьої статті 29 цього Кодексу) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

{Пункт 2 частини четвертої статті 30 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2^{1}) заходи, визначені частиною третьою статті 24^{2} цього Кодексу (за рахунок джерел, визначених пунктами 1-3, 6, 6^{2}, 6^{3}, 6^{4}, 6^{5}, 6^{8}, 6^{9} частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 2^{1} згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 74-IX від 12.09.2019, № 1081-IX від 15.12.2020, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

2^{2}) заходи, визначені частиною третьою статті 24^{3} цього Кодексу (за рахунок джерел, визначенихпунктом 7^{4} частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 2^{2} згідно із Законом № 2125-VIII від 11.07.2017}

2^{3}) заходи, визначені частиною третьою статті 24^{4} (за рахунок джерел, визначених пунктом 13^{3} частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 2^{3} згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

2^{4}) заходи, визначені частиною третьою статті 24^{5} цього Кодексу (за рахунок коштів державного дорожнього фонду в розмірі, визначеному абзацом шостим частини четвертої статті 24^{2} цього Кодексу, та джерел, визначених пунктами 3^{1}, 13^{9} частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 2^{4} згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

2^{5}) заходи, визначені частиною третьою статті 24^{6} цього Кодексу (за рахунок джерел, визначених пунктом 7^{5} частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 2^{5} згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

{Пункт 3 частини четвертої статті 30 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 4 частини четвертої статті 30 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

5) забезпечення здійснення судочинства та функціонування органів судової влади (за рахунок джерел, визначених пунктом 5 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Пункт 5 частини четвертої статті 30 в редакції Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

5^{1}) реалізацію програм та заходів на охорону здоров’я, освіту, культуру, фізичну культуру і спорт, наукову і науково-технічну діяльність за бюджетними програмами, визначеними законом про Державний бюджет України (за рахунок джерел, визначених пунктом 5^{1} частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 5^{1} згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

6) здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь (за рахунок джерел, визначених пунктом 7 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

6[1]) забезпечення функціонування державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (за рахунок джерел, визначених пунктом 7[1] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015}

{Пункт 6[2] частини четвертої статті 30 виключено на підставі Закону № 836-VIII від 26.11.2015}

7) придбання цінних паперів відповідно до статті 9 Закону України "Про впорядкування питань, пов’язаних із забезпеченням ядерної безпеки" (за рахунок джерел, визначених пунктом 8 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Пункт 8 частини четвертої статті 30 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

8) субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження (за рахунок джерел, визначених пунктом 9 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{До частини четвертої статті 30 включено пункт 8 згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

9) заходи, визначені абзацами п’ятнадцятим - двадцять другим частини четвертої статті 13 цього Кодексу (за рахунок джерел, визначених пунктом 10 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Пункт 9 частини четвертої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

10) накопичення (приріст) матеріальних цінностей державного матеріального резерву (за рахунок 90 відсотків джерел, визначених пунктом 11 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

11) обслуговування державного матеріального резерву (за рахунок 10 відсотків джерел, визначених пунктом 11 частини третьої статті 29 цього Кодексу, та джерел, визначених пунктом 12 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

12) реалізацію програм та заходів у рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (за рахунок джерел, визначених пунктом 13 частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Пункт 12 частини четвертої статті 30 в редакції Закону № 914-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

13) державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (за рахунок джерел, визначених пунктом 1 частини третьої цієї статті);

14) реалізацію Державної програми забезпечення молоді житлом (за рахунок джерел, визначених пунктом 2 частини третьої цієї статті);

15) надання кредитів фермерським господарствам (за рахунок джерел, визначених пунктом 3 частини третьої цієї статті);

15[1]) ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів в лісовому фонді (за рахунок джерел, визначених пунктом 13[4] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 15[1] згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

16) формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, витрати Аграрного фонду, пов’язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об’єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників (за рахунок джерел, визначених пунктом 4 частини третьої цієї статті);

17) реалізацію програм та заходів, визначених законом про Державний бюджет України (за рахунок джерел, визначених пунктом 2 частини третьої статті 15, пунктом 14 частини третьої статті 29 та пунктом 5 частини третьої цієї статті цього Кодексу);

18) здійснення витрат, пов’язаних з організацією і проведенням виконавчих дій, виплату винагороди державним виконавцям (за рахунок джерел, визначених пунктом 13[1] частини третьої статті 29 цього Кодексу). Порядок виплати та розміри винагород державному виконавцю встановлюються Кабінетом Міністрів України;

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

19) здійснення діяльності центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в галузі цивільної авіації, участь та представництво України у міжнародних авіаційних організаціях (за рахунок джерел, визначених пунктом 6[1] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

20) реалізацію програм і заходів щодо соціального захисту осіб з інвалідністю відповідно до закону (за рахунок джерел, визначених пунктом 13[2] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

21) здійснення заходів із впровадження, розбудови, відновлення та експлуатації системи фіксації правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі (за рахунок джерел, визначених пунктом 13[5] частини третьої статті 29 цього Кодексу), у тому числі здійснення таких заходів Міністерством внутрішніх справ України та Національною поліцією України (за рахунок 50 відсотків джерел, визначених пунктом 13[5] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

22) державну підтримку кінематографії (за рахунок джерел, визначених пунктами 13[6], 13[7] і 13[8] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 22 згідно із Законом№ 76-IX від 12.09.2019}

23) здійснення розвідувальної діяльності розвідувальних органів України (за рахунок джерел, визначених пунктом 12[1] частини третьої статті 29 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

24) проведення будівництва, реконструкції (реставрації), капітального ремонту об’єктів та придбання обладнання для установ Державної кримінально-виконавчої служби України (за рахунок джерел, визначених пунктом 1[1] частини третьої статті 15 цього Кодексу);

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

25) здійснення витрат, пов’язаних з організацією та наданням адміністративних послуг уповноваженими органами Міністерства внутрішніх справ України відповідно до законів України "Про дорожній рух" і "Про перевезення небезпечних вантажів" (за рахунок джерел, визначених пунктом 7[6] частини третьої статті 29 цього Кодексу).

{Частину четверту статті 30 доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

{Статтю 30 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

5. Видатки на виплати відповідно до бюджетних зобов’язань за державними деривативами здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

{Статтю 30 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

Стаття 31. Таємні видатки

1. Державний бюджет України має містити пояснення всіх видатків, за винятком видатків, пов'язаних з державною таємницею (таємних видатків).

2. Таємні видатки, передбачені на діяльність органів державної влади, в інтересах національної безпеки включаються до Державного бюджету України без деталізації.

3. Контроль за проведенням таємних видатків здійснюється Рахунковою палатою та Міністерством фінансів України.

4. Звіти про проведені таємні видатки попередньо розглядаються Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, комітетами Верховної Ради України, до предмета відання яких належать питання законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, питання боротьби з корупцією, питання національної безпеки і оборони.

{Частина четверта статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

5. Звіти про проведені таємні видатки розглядаються Верховною Радою України на закритому пленарному засіданні.

Глава 6. СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ТА ПРОЕКТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

{Назва глави 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 32. Організаційні засади складання Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України

1. Кабінет Міністрів України розробляє Бюджетну декларацію та проект закону про Державний бюджет України.

2. Міністерство фінансів України відповідає за складання Бюджетної декларації та проекту закону про Державний бюджет України, визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування, що використовуються для розроблення Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України.

{Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 32[1]. Управління фіскальними ризиками

1. З метою мінімізації впливу фіскальних ризиків на показники державного бюджету Міністерство фінансів України здійснює управління фіскальними ризиками шляхом їх виявлення, оцінки, моніторингу та розроблення заходів з їх мінімізації.

Організаційно-методологічні засади здійснення оцінки фіскальних ризиків затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Міністерство фінансів України здійснює загальну оцінку фіскальних ризиків та їх впливу на показники державного бюджету у середньостроковому періоді та готує інформацію про фіскальні ризики (включаючи умовні зобов’язання і квазіфіскальні операції) та їх вплив на показники державного бюджету у плановому бюджетному періоді. Інформація про фіскальні ризики оприлюднюється на офіційному сайті Міністерства фінансів України після подання проекту закону про Державний бюджет України до Верховної Ради України.

2. Для реалізації повноважень, визначених абзацом першим частини першої цієї статті, Міністерство фінансів України:

1) одержує безоплатно від центральних і місцевих органів виконавчої влади, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, фінансових установ, суб'єктів господарювання державного сектору економіки та господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків:

фінансові звіти, дані та іншу інформацію, необхідну для здійснення оцінки фіскальних ризиків;

письмові пояснення з питань, які постають під час оцінки фіскальних ризиків;

2) надає суб'єктам, визначеним у пункті 1 цієї частини статті, обов'язкові для розгляду рекомендації щодо заходів, яких необхідно вжити для мінімізації впливу фіскальних ризиків на показники державного бюджету, а також отримує від зазначених суб'єктів інформацію про розгляд таких рекомендацій та стан їх реалізації.

Міністерство фінансів України має право направляти суб'єктам, визначеним у пункті 1 цієї частини статті, запити в письмовій формі на отримання інформації, зазначеної в цій частині статті, із зазначенням строку розгляду таких запитів.

3. Суб'єкти, визначені у пункті 1 частини другої цієї статті:

1) надають інформацію на запити Міністерства фінансів України відповідно до вимог частини другої цієї статті;

2) надають Міністерству фінансів України пропозиції щодо вжиття заходів, які можуть зменшити вплив фіскальних ризиків на показники державного бюджету;

3) вживають заходів, спрямованих на запобігання виникненню фіскальних ризиків та на мінімізацію їх впливу на показники державного бюджету;

4) інформують Міністерство фінансів України про виявлені ними фіскальні ризики та надають пропозиції щодо заходів з їх мінімізації;

5) беруть участь у підготовці інформації про фіскальні ризики (включаючи умовні зобов'язання і квазіфіскальні операції) та їх вплив на показники державного бюджету у плановому бюджетному періоді;

6) беруть участь у роботі робочих груп, комісій, у зустрічах з питань управління фіскальними ризиками.

4. Міністерство фінансів України у разі недотримання суб'єктами, визначеними у пункті 1 частини другої цієї статті, вимог частин другої і третьої цієї статті інформує Кабінет Міністрів України для вжиття ним заходів відповідно до закону.

5. Суб'єкти, визначені у пункті 1 частини другої цієї статті, за ненадання, несвоєчасне надання Міністерству фінансів України інформації, необхідної для здійснення оцінки фіскальних ризиків, недотримання вимог частини третьої цієї статті несуть відповідальність згідно із законом.

{Кодекс доповнено статтею 32[1] згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 33. Складання та схвалення Бюджетної декларації

{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми статті 33 - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}

1. Міністерство фінансів України щороку спільно з іншими головними розпорядниками коштів державного бюджету відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, прогнозних та програмних документах економічного і соціального розвитку, складає Бюджетну декларацію - документ середньострокового бюджетного планування, що визначає засади бюджетної політики і показники державного бюджету на середньостроковий період та є основою для складання проекту Державного бюджету України і прогнозів місцевих бюджетів.

Під час складання Бюджетної декларації для узгодження бюджетної політики (включаючи бюджетні показники на середньостроковий період) Міністерство фінансів України проводить консультації з членами Кабінету Міністрів України та незалежними експертами.

2. Показники Бюджетної декларації визначаються з урахуванням положень та показників, визначених на відповідні бюджетні періоди Бюджетною декларацією, схваленою у попередньому бюджетному періоді.

При цьому показники Бюджетної декларації можуть відрізнятися від показників, визначених на відповідні бюджетні періоди Бюджетною декларацією, схваленою у попередньому бюджетному періоді, у разі:

1) відхилення оцінки основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України від прогнозу, врахованого у Бюджетній декларації, схваленій у попередньому бюджетному періоді;

2) відхилення бюджетних показників, визначених законом про Державний бюджет України, від аналогічних показників, визначених у Бюджетній декларації, схваленій у попередньому бюджетному періоді;

3) прийняття нових законодавчих та інших нормативно-правових актів, що впливають на показники державного бюджету у середньостроковому періоді.

3. Національний банк України щороку, до 1 березня, надає Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України інформацію, необхідну для складання Бюджетної декларації, про орієнтовний прогноз частини прибутку до розподілу, яка підлягатиме перерахуванню до державного бюджету. Інформація, передбачена цією частиною, подається Національним банком України виключно в порядку інформування.

{Абзаци перший - четвертий частини третьої статті 33 замінено одним абзацом згідно із Законом № 1813-IX від 19.10.2021}

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, подає Міністерству фінансів України:

до 1 березня року, що передує плановому, - орієнтовні основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на середньостроковий період;

до 15 квітня року, що передує плановому, - уточнені основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на середньостроковий період.

Вища рада правосуддя до 1 березня року, що передує плановому, подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо пріоритетних завдань фінансового забезпечення судової влади та її незалежності.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства, подає Міністерству фінансів України до 1 березня року, що передує плановому, інформацію про загальний обсяг довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів державної власності на середньостроковий період та обсяг щорічних видатків на виконання таких зобов’язань.

{Частину третю статті 33 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

4. Міністерство фінансів України на підставі основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на середньостроковий період та аналізу виконання бюджету у попередніх і поточному бюджетних періодах прогнозує обсяги доходів державного бюджету, визначає обсяги фінансування державного бюджету, повернення кредитів до державного бюджету та орієнтовні граничні показники видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету на середньостроковий період.

{Абзац перший частини четвертої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

{Абзац другий частини четвертої статті 33 виключено на підставі Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

5. Міністерство фінансів України розробляє та у визначені ним терміни доводить до головних розпорядників коштів державного бюджету інструкції з підготовки бюджетних пропозицій та орієнтовні граничні показники видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету на середньостроковий період.

{Абзац перший частини п'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Інструкції з підготовки бюджетних пропозицій можуть запроваджувати додаткові фінансові обмеження, організаційні та інші вимоги, яких зобов’язані дотримуватися всі розпорядники коштів державного бюджету у процесі підготовки бюджетних пропозицій.

{Абзац другий частини п'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Головні розпорядники коштів державного бюджету відповідно до вимог інструкцій та орієнтовних граничних показників видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету на середньостроковий період, доведених Міністерством фінансів України, складають бюджетні пропозиції, включаючи інформацію щодо цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник коштів державного бюджету, та показників їх досягнення. Головні розпорядники коштів державного бюджету забезпечують своєчасність, достовірність та зміст поданих Міністерству фінансів України бюджетних пропозицій, які мають містити всю інформацію, необхідну для їх аналізу, згідно з вимогами Міністерства фінансів України.

{Абзац третій частини п'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Міністерство фінансів України здійснює аналіз поданих головними розпорядниками коштів державного бюджету бюджетних пропозицій на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету і вимогам доведених інструкцій.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

На основі такого аналізу Міністр фінансів України приймає рішення про включення бюджетних пропозицій головних розпорядників коштів державного бюджету до Бюджетної декларації.

{Абзац п'ятий частини п'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Міністерство фінансів України подає Раді національної безпеки і оборони України інформацію щодо включення видатків та надання кредитів на національну безпеку і оборону до Бюджетної декларації.

{Частину п'яту статті 33 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Міністерство фінансів України вживає заходів для усунення розбіжностей з головними розпорядниками коштів державного бюджету. Якщо узгодження не досягнуто, Міністерство фінансів України додає відповідну інформацію до Бюджетної декларації, що подається Кабінету Міністрів України.

6. Міністерство фінансів України до 15 травня року, що передує плановому, подає Бюджетну декларацію на розгляд Кабінету Міністрів України.

7. Кабінет Міністрів України щороку, не пізніше 1 червня року, що передує плановому, схвалює Бюджетну декларацію, яка набуває статусу офіційного документа та оформлюється постановою Кабінету Міністрів України. З дня схвалення Бюджетної декларації втрачає чинність Бюджетна декларація, схвалена у попередньому бюджетному періоді.

8. Кабінет Міністрів України подає до Верховної Ради України Бюджетну декларацію разом із фінансово-економічним обґрунтуванням у триденний строк з дня її схвалення. Фінансово-економічне обґрунтування має містити розрахунки і пояснення до положень і показників, визначених Бюджетною декларацією (включаючи пояснення відмінностей від Бюджетної декларації, схваленої у попередньому бюджетному періоді, орієнтовні показники витрат державного бюджету за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету із зазначенням пріоритетних напрямів).

Верховна Рада України розглядає Бюджетну декларацію за спеціальною процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України.

9. Бюджетна декларація містить положення щодо:

1) основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України (із зазначенням показників номінального і реального обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих цін та цін виробників, рівня безробіття, припущень щодо курсу гривні до долара США в середньому за рік та на кінець року, а також інших показників, врахованих під час розроблення Бюджетної декларації);

2) загальних показників доходів і фінансування державного бюджету, повернення кредитів до державного бюджету, загальних граничних показників видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

3) частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, пріоритетних завдань податкової політики, показників за основними видами доходів державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

4) дефіциту (профіциту) державного бюджету, показників за основними джерелами фінансування державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також державного боргу, гарантованого державою боргу і надання державних гарантій;

5) розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення;

6) пріоритетних завдань фінансового забезпечення реалізації державної політики у різних сферах діяльності (включаючи фінансове забезпечення судової влади та її незалежності);

7) обсягу державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів із зазначенням пріоритетних напрямів таких капітальних вкладень, обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку, обсягу коштів державного дорожнього фонду (за напрямами, визначеними частиною третьою статті 24^{2} цього Кодексу), обсягу коштів державного фонду внутрішніх водних шляхів (за напрямами, визначеними частиною третьою статті 24^{5} цього Кодексу), обсягу коштів державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації (за напрямами, визначеними частиною третьою статті 24^{6} цього Кодексу);

{Пункт 7 частини дев'ятої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законами № 283-IX від 12.11.2019, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року, № 3035-IX від 11.04.2023}

7[1]) загального обсягу довгострокових зобов'язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної власності на середньостроковий період та обсягу щорічних видатків на виконання таких зобов'язань;

{Частину дев'яту статті 33 доповнено пунктом 7[1] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

8) граничних показників видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету головним розпорядникам коштів державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник коштів державного бюджету, та показників їх досягнення за результатами попереднього бюджетного періоду, очікуваних у поточному бюджетному періоді та прогнозних на середньостроковий період у межах визначених граничних показників;

9) взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами (включаючи положення та показники, необхідні для складання прогнозів місцевих бюджетів);

10) загальної оцінки фіскальних ризиків та їх впливу на показники державного бюджету;

11) інших питань, необхідних для складання проекту закону про Державний бюджет України.

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 3828-VI від 06.10.2011, № 4731-VI від 17.05.2012, № 79-VIII від 28.12.2014, № 288-VIII від 07.04.2015, № 1800-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 33[1]. Державні капітальні вкладення на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів

1. Для цілей цієї статті, частини п'ятнадцятої статті 23, частини п'ятої статті 28, пункту 7 частини дев'ятої статті 33, пункту 4[1] частини першої статті 38 та пункту 15[1] частини другої статті 61 цього Кодексу під державними інвестиційними проектами розуміються проекти, визначені пунктом 20[1] частини першої статті 2 цього Кодексу, крім проектів, що реалізуються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, та проектів, що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

2. Обсяг державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів на середньостроковий період визначається Бюджетною декларацією в межах загальних граничних показників видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, за участю Комітету Верховної Ради України з питань бюджету у тритижневий строк після схвалення Бюджетної декларації

Кабінетом Міністрів України готує пропозиції щодо розподілу обсягу державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів на середньостроковий період між головними розпорядниками бюджетних коштів за результатами відбору державних інвестиційних проектів.

4. Відбір державних інвестиційних проектів здійснюється Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проектів є колегіальним органом, положення і склад якого затверджуються Кабінетом Міністрів України. До складу Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проектів входять члени Кабінету Міністрів України, члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету за рішенням цього комітету (чисельністю не менше 50 відсотків складу такої комісії), представники центральних органів виконавчої влади та інших державних органів.

6. Розподіл державних капітальних вкладень на реалізацію нових державних інвестиційних проектів здійснюється за умови, що в межах обсягу державних капітальних вкладень на плановий бюджетний період не менше 70 відсотків буде спрямовано на продовження (завершення) реалізації розпочатих державних інвестиційних проектів відповідно до планів їх реалізації та строків введення в експлуатацію основних засобів.

7. Державні капітальні вкладення на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів включаються до проекту закону про Державний бюджет України за результатами такого розподілу.

{Кодекс доповнено статтею 33^{1} згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 34. Інструкції з підготовки бюджетних запитів

1. Для підготовки проекту Державного бюджету України Міністерство фінансів України розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів у терміни, визначені Міністерством фінансів України.

2. Інструкції з підготовки бюджетних запитів можуть запроваджувати фінансові обмеження, організаційні та інші вимоги, яких зобов'язані дотримуватися усі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки бюджетних запитів.

{Частина друга статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Частину третю статті 34 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину четверту статті 34 виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 35. Складання бюджетного запиту

1. Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують складання бюджетних запитів для подання Міністерству фінансів України відповідно до Бюджетної декларації та вимог інструкцій з підготовки бюджетних запитів з урахуванням планів діяльності на середньостроковий період, звітів про виконання паспортів бюджетних програм, результатів

оцінки ефективності бюджетних програм, висновків про результати контрольних заходів, проведених органами, уповноваженими на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, рішень Кабінету Міністрів України за результатами огляду витрат державного бюджету у терміни та порядку, встановлені Міністерством фінансів України.

{Частина перша статті 35 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Головні розпорядники бюджетних коштів включають до бюджетних запитів обсяги довгострокових зобов’язань за енергосервісом, довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства на відповідні бюджетні періоди, показники за бюджетними програмами, які забезпечують протягом декількох років виконання інвестиційних проектів, у разі їх схвалення або відбору у встановленому законодавством порядку та на підставі розрахунків обсягу витрат і вигод щодо реалізації таких інвестиційних проектів, та/або підписаного договору з іноземними державами, іноземними фінансовими установами, міжнародними фінансовими організаціями.

{Частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законами № 288-VIII від 07.04.2015, № 328-VIII від 09.04.2015; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

3. Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують своєчасність, достовірність та зміст поданих Міністерству фінансів України бюджетних запитів, які мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників проекту Державного бюджету України та загалом бюджетних показників на середньостроковий період, згідно з вимогами Міністерства фінансів України.

{Частина третя статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

4. Якщо бюджетний запит передбачає надання державної допомоги суб’єктам господарювання за рахунок державного бюджету у будь-якій формі, головні розпорядники бюджетних коштів додають до бюджетного запиту копію рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги, прийнятого за результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу або справи про державну допомогу відповідно до Закону України "Про державну допомогу суб’єктам господарювання", або письмово повідомляють про їх звільнення від обов’язку повідомлення про нову державну допомогу з посиланням на положення зазначеного Закону та нормативно-правові акти, якими встановлені відповідні умови для звільнення.

{Статтю 35 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 416-VIII від 14.05.2015}

Стаття 36. Аналіз бюджетних запитів і розробка проекту Державного бюджету України

1. Міністерство фінансів України на будь-якому етапі складання і розгляду проекту Державного бюджету України проводить аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, на предмет його відповідності Бюджетній декларації, а також ефективності використання бюджетних коштів, у тому числі на підставі звітів про

виконання паспортів бюджетних програм, результатів оцінки ефективності бюджетних програм, висновків про результати контрольних заходів, проведених органами, уповноваженими на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, рішень Кабінету Міністрів України за результатами огляду витрат державного бюджету.

На основі результатів аналізу Міністр фінансів України приймає рішення про включення бюджетного запиту до проекту Державного бюджету України перед поданням його на розгляд Кабінету Міністрів України.

{Частина перша статті 36 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Частину другу статті 36 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3. На основі аналізу бюджетних запитів, що подаються відповідно до статті 35 цього Кодексу, та з урахуванням положень та показників на плановий бюджетний період, визначених Бюджетною декларацією, схваленою у році, що передує плановому, і рекомендацій Верховної Ради України щодо бюджетної політики (якщо такі рекомендації схвалені відповідно до частини шостої статті 152 Регламенту Верховної Ради України) Міністерство фінансів України готує проект закону про Державний бюджет України.

{Частина третя статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

4. Міністерство фінансів України під час підготовки проекту Державного бюджету України розглядає та вживає заходів для усунення розбіжностей з головними розпорядниками бюджетних коштів. Якщо узгодження не досягнуто, Міністерство фінансів України додає свій висновок з неузгоджених питань до зазначеного проекту, який подається Кабінету Міністрів України.

Стаття 37. Схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України

1. Міністерство фінансів України подає Кабінету Міністрів України для розгляду проект закону про Державний бюджет України та вносить пропозиції щодо термінів і порядку розгляду цього проекту в Кабінеті Міністрів України.

2. Кабінет Міністрів України до схвалення проекту закону про Державний бюджет України подає цей проект закону:

Раді національної безпеки і оборони України по статтях, пов’язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України;

Вищій раді правосуддя по статтях, пов’язаних із забезпеченням функціонування судів і діяльності суддів, органів та установ системи правосуддя.

{Частина друга статті 37 в редакції Закону № 1800-VIII від 21.12.2016}

3. Кабінет Міністрів України схвалює проект закону про Державний бюджет України та подає його разом з відповідними матеріалами Верховній Раді України та Президенту України не пізніше 15 вересня року, що передує плановому.

{Частина третя статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

4. Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують уточнення бюджетних запитів з урахуванням прийнятих Кабінетом Міністрів України рішень щодо доопрацювання проекту закону про Державний бюджет України для подання до Верховної Ради України та у триденний строк подають їх до Міністерства фінансів України.

{Статтю 37 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 38. Матеріали, що додаються до проекту закону про Державний бюджет України

1. Разом з проектом закону про Державний бюджет України, схваленим Кабінетом Міністрів України, подаються:

1) пояснювальна записка до проекту закону про Державний бюджет України, яка має містити:

а) інформацію про економічне становище держави та основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на плановий бюджетний період, покладені в основу проекту Державного бюджету України;

{Підпункт "а" пункту 1 частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

б) оцінку показників доходів проекту державного бюджету разом з детальними розрахунками таких показників у розрізі класифікації доходів бюджету (із зазначенням бази оподаткування, ставок податків і зборів, податкових пільг та податкового боргу);

{Підпункт "б" пункту 1 частини першої статті 38 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

в) пояснення до основних положень проекту Державного бюджету України та проекту закону про Державний бюджет України, включаючи інформацію щодо показників доходів, фінансування, видатків та кредитування державного бюджету з деталізацією у розрізі бюджетної класифікації та порівнянням з відповідними фактичними показниками за попередній бюджетний період і плановими показниками на поточний бюджетний період;

{Підпункт "в" пункту 1 частини першої статті 38 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

г) інформацію щодо врахування Бюджетної декларації і рекомендацій Верховної Ради України щодо бюджетної політики (якщо такі рекомендації схвалені відповідно до частини шостої статті 152 Регламенту Верховної Ради України);

{Підпункт "г" пункту 1 частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

ґ) аналітичні дані, розрахунки з обґрунтуванням особливостей міжбюджетних взаємовідносин, зокрема:

детальні розрахунки обсягів базової та реверсної дотації за видами місцевих бюджетів, включаючи розрахунки індексів податкоспроможності місцевих бюджетів;

розрахунки обсягів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам за їх видами і місцевими бюджетами з детальними фінансовими та кількісними показниками;

{Абзац третій підпункту "ґ" пункту 1 частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Абзац четвертий підпункту "ґ" пункту 1 частини першої статті 38 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Підпункт "ґ" пункту 1 частини першої статті 38 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

д) пояснення щодо показників фінансування проекту державного бюджету (включаючи показники державних запозичень, надходжень від приватизації державного майна, погашення державного боргу), надання державних гарантій, стану і граничних обсягів державного боргу та гарантованого державою боргу;

{Підпункт "д" пункту 1 частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Підпункт "е" пункту 1 частини першої статті 38 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

{Підпункт "є" пункту 1 частини першої статті 38 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

ж) розрахунки обсягу компенсації за рахунок коштів державного бюджету втрат суб'єктів господарювання внаслідок прийняття Кабінетом Міністрів України, іншими центральними органами виконавчої влади рішень щодо регулювання цін і тарифів на окремі види продукції, товарів і послуг;

2) прогнозні показники зведеного бюджету України (включаючи оцінку Державного бюджету України та місцевих бюджетів) відповідно до бюджетної класифікації;

{Пункт 2 частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2[1]) обґрунтування розрахунку вартісної величини прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для основних соціальних і демографічних груп населення;

{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 2[1] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

3) перелік пільг з податків і зборів із розрахунком втрат доходів бюджету від їх надання;

4) переліки та обсяги коштів за державними цільовими програмами, які включено головними розпорядниками коштів державного бюджету до бюджетних програм, передбачених у проекті закону про Державний бюджет України;

4[1]) перелік державних інвестиційних проектів із зазначенням загальної вартості кожного проекту, загальних обсягів витрат державного бюджету, необхідних для

розроблення та реалізації кожного проекту, включаючи обсяги витрат державного бюджету, необхідних для завершення кожного проекту, а також обсяги таких витрат на відповідний бюджетний період у розрізі бюджетних програм. Підготовка таких матеріалів здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, за результатами розподілу, здійсненого відповідно до статті 33**1** цього Кодексу;

*{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 4**1** згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}*

5) інформація щодо загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець планового бюджетного періоду (у тому числі за типом боргового зобов’язання), а також витрат з виконання державних боргових і гарантійних зобов’язань на поточний та наступні бюджетні періоди до повного погашення таких зобов’язань (включаючи обсяг видатків на обслуговування державного боргу) і структури таких витрат;

{Пункт 5 частини першої статті 38 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

6) план державних запозичень на наступний бюджетний період, а також перелік інвестиційних проектів, під які можуть надаватися державні гарантії у наступному бюджетному періоді. План державних запозичень на наступний бюджетний період має включати перелік кредитів (позик) із зазначенням кредиторів, видів, мети, назви валюти, строку і відсоткової ставки державних запозичень, а також стану укладання кредитних договорів;

6**1**) переліки та обсяги довгострокових зобов’язань за енергосервісом за бюджетними програмами до повного завершення розрахунків з виконавцями енергосервісу;

*{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 6**1** згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}*

6**2**) переліки та обсяги середньострокових зобов’язань у сфері охорони здоров’я за бюджетними програмами до повного завершення розрахунків з постачальниками лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них та/або надавачами пов’язаних із ними послуг за такими угодами (договорами);

*{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 6**2** згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}*

6**3**) переліки та обсяги довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів державної власності за бюджетними програмами до повного завершення розрахунків за договорами, укладеними у рамках державно-приватного партнерства;

*{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 6**3** згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}*

{Пункт 7 частини першої статті 38 виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

8) доповідь про хід виконання Державного бюджету України у поточному бюджетному періоді;

9) інформація про мету, завдання та результативні показники, яких кожний головний розпорядник коштів державного бюджету передбачає досягти під час виконання бюджетних програм, за формою, визначеною Міністерством фінансів України;

{Пункт 9 частини першої статті 38 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

9[1]) інформація про цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник коштів державного бюджету, і показники їх досягнення за результатами попереднього бюджетного періоду, очікувані у поточному бюджетному періоді та прогнозні на середньостроковий період;

{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 9[1] згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

10) протокол про результати консультацій Кабінету Міністрів України із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування;

11) інформація щодо врахування пропозицій Ради національної безпеки і оборони України до проекту закону про Державний бюджет України по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України (з вмотивованим обґрунтуванням);

11[1]) інформація щодо врахування пропозицій Вищої ради правосуддя до проекту закону про Державний бюджет України по статтях, пов’язаних із забезпеченням функціонування судів і діяльності суддів, органів та установ системи правосуддя (з вмотивованим обґрунтуванням);

{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 11[1] згідно із Законом № 1800-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 12 частини першої статті 38 виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

12[1]) інформація про фіскальні ризики (включаючи умовні зобов’язання і квазіфіскальні операції) та їх вплив на показники державного бюджету у плановому бюджетному періоді;

{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 12[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

12[2]) інформація про виконання плану заходів з приведення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до встановлених вимог (у разі схвалення такого плану);

{Частину першу статті 38 доповнено пунктом 12[2] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

13) інші матеріали, обсяг і форму яких визначає Кабінет Міністрів України.

У разі зміни Кабінетом Міністрів України показників обсягів міжбюджетних трансфертів під час розгляду та доопрацювання проекту закону про Державний бюджет України Кабінет Міністрів України подає розрахунки відповідно до вимог підпункту "г" пункту 1 цієї частини статті.

{Частину другу статті 38 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Глава 7. РОЗГЛЯД ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 39. Розгляд та затвердження Державного бюджету України

1. Розгляд та затвердження Державного бюджету України відбувається у Верховній Раді України за спеціальною процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України.

2. Протягом трьох днів з дня прийняття Верховною Радою України закону про Державний бюджет України Кабінет Міністрів України подає Президенту України обґрунтування і розрахунки щодо бюджетних показників такого закону, змінених порівняно з проектом закону про Державний бюджет України, поданим Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України на розгляд у першому читанні.

3. Якщо Президент України повернув до Верховної Ради України для повторного розгляду закон про Державний бюджет України із вмотивованими і сформульованими пропозиціями, які передбачають зміни бюджетних показників, Кабінет Міністрів України у тижневий строк подає Верховній Раді України зміни до показників, зазначених у текстових статтях такого закону, та оновлені додатки до нього відповідно до пропозицій Президента України.

Стаття 40. Предмет регулювання закону про Державний бюджет України

1. Законом про Державний бюджет України визначаються:

1) загальні суми доходів, видатків та кредитування державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

{Пункт 1 частини першої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

2) *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми пункту 2 частини першої статті 40 щодо визначення граничного обсягу гарантованого державою боргу та граничного обсягу надання державних гарантій - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) державного бюджету у відповідному бюджетному періоді, державного і гарантованого державою боргу на кінець відповідного бюджетного періоду, граничний обсяг і напрями надання державних гарантій, а також повноваження щодо цих гарантій відповідно до статті 17 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини першої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4318-VI від 12.01.2012, № 79-VIII від 28.12.2014}

3) доходи державного бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до закону);

4) фінансування державного бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до закону);

5) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів державного бюджету за бюджетною класифікацією з обов'язковим виділенням видатків споживання (з них видатків

на оплату праці, оплату комунальних послуг і енергоносіїв) та видатків розвитку (у додатках до закону);

{Пункт 5 частини першої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

6) бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів (у додатках до закону);

7) розмір оборотного залишку коштів державного бюджету;

8) розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період;

9) розмір прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для основних соціальних і демографічних груп населення та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період;

10) перелік кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, із зазначенням кредиторів, загальних обсягів кредитів (позик) та обсягів їх залучення у відповідному бюджетному періоді в розрізі бюджетних програм (у додатку до закону);

{Пункт 10 частини першої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

11) додаткові положення, що регламентують процес виконання бюджету.

2. У законі про Державний бюджет України видатки та кредитування за головними розпорядниками коштів державного бюджету мають бути деталізовані за програмною класифікацією видатків та кредитування державного бюджету, за групами функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету та окремими категоріями економічної класифікації видатків бюджету і класифікації кредитування бюджету.

Стаття 41. Особливості формування надходжень бюджету та здійснення витрат бюджету в разі несвоєчасного набрання чинності законом про Державний бюджет України

1. Якщо до початку нового бюджетного періоду не набрав чинності закон про Державний бюджет України, Кабінет Міністрів України має право здійснювати витрати Державного бюджету України відповідно до таких вимог:

1) витрати Державного бюджету України можуть здійснюватися лише на бюджетні програми, бюджетні призначення щодо яких встановлені законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період та одночасно передбачені у проекті закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданому Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України, за якими повністю зберігаються цільові обмеження;

2) щомісячні бюджетні асигнування загального фонду Державного бюджету України сумарно не можуть перевищувати 1/12 обсягу бюджетних призначень, визначених законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період (крім випадків,

передбачених частиною шостою статті 16 та частиною четвертою статті 23 цього Кодексу, а також пунктами 4 і 5 частини другої цієї статті).

2. До набрання чинності законом про Державний бюджет України на поточний бюджетний період:

1) забороняється із загального фонду державного бюджету здійснювати витрати в частині капітальних видатків та надання кредитів з бюджету, крім капітальних видатків, пов'язаних з ліквідацією аварій на об'єктах соціально-культурної сфери, житлового господарства, систем тепло-, енерго-, газо-, водопостачання та водовідведення, а також витрат, пов'язаних із настанням особливого періоду чи введенням надзвичайного стану, оголошенням окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації та виділенням коштів з резервного фонду державного бюджету;

{Пункт 1 частини другої статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

2) державні запозичення можуть здійснюватися в обсязі, що не перевищує обсяг витрат на погашення державного боргу у відповідний період, а державні гарантії не надаються;

3) діють норми закону про Державний бюджет України на попередній бюджетний період, крім норм, якими визначені загальні показники державного бюджету, бюджетні призначення головним розпорядникам коштів державного бюджету;

{Пункт 3 частини другої статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

4) соціальні стандарти та соціальні гарантії, у тому числі прожитковий мінімум, рівень його забезпечення, мінімальна заробітна плата, надання пільг, компенсацій і гарантій населенню, у поточному бюджетному періоді застосовуються у розмірах та на умовах, що діяли у грудні попереднього бюджетного періоду;

5) перерахування з державного бюджету місцевим бюджетам базової дотації та інших поточних трансфертів місцевим бюджетам, а також до державного бюджету з місцевих бюджетів реверсної дотації здійснюється відповідно до обсягів, визначених у проекті закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданому Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України.

{Пункт 5 частини другої статті 41 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

Глава 8. ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 42. Організація виконання державного бюджету

1. Кабінет Міністрів України забезпечує виконання Державного бюджету України. Міністерство фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Стаття 43. Казначейське обслуговування бюджетних коштів

1. При виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Казначейство України забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.

{Абзац перший частини першої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 5463-VI від 16.10.2012}

Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;

2) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, реєстрації взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;

{Пункт 2 частини першої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України;

{Пункт 3 частини першої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 2646-VIII від 06.12.2018}

4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

В органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (далі - органи Казначейства України), бюджетним установам відкриваються рахунки у встановленому законодавством порядку.

{Абзац сьомий частини першої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

2. Обслуговування Казначейством України установ України, які функціонують за кордоном, державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури у частині власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, а також коштів бюджету, отриманих як надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ та як кредити (позики), залучені державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 2646-VIII від 06.12.2018, № 293-IX від 14.11.2019}

3. Казначейством України не здійснюється оплата послуг з оброблення електронних розрахункових документів та повідомлень у системі електронних переказів Національного

банку України і з переказу коштів через валютні рахунки, відкриті в Національному банку України.

4. Казначейство України за погодженням з Міністерством фінансів України має право залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України.

Казначейство України за погодженням з Міністерством фінансів України має право залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунка для покриття тимчасових касових розривів загального фонду державного бюджету з дотриманням граничного обсягу дефіциту державного бюджету.

{Частину четверту статті 43 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина четверта статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

5. Обсяги тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, пов'язаних із забезпеченням захищених видатків загального фонду, тимчасових касових розривів загального фонду державного бюджету покриваються Казначейством України в межах поточного бюджетного періоду, а тимчасові касові розриви Пенсійного фонду України, пов'язані з виплатою пенсій, - у межах фактичного дефіциту коштів на цю мету за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку на договірних умовах без нарахування відсотків за користування цими коштами з обов'язковим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду.

{Абзац перший частини п'ятої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1081-IX від 15.12.2020}

У разі розміщення коштів місцевого бюджету на депозитах та/або обслуговування коштів місцевого бюджету в частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків обсяги тимчасових касових розривів за загальним фондом такого місцевого бюджету не покриваються за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку.

{Частину п'яту статті 43 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Порядок проведення таких операцій затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частину шосту статті 43 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

7. Власні надходження державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, отримані як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, зараховуються на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в територіальному органі Казначейства України, або на поточні рахунки у банках державного сектору.

{Статтю 43 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

8. Видатки спеціального фонду державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, що проводяться за рахунок власних надходжень бюджетних установ, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, здійснюються у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 43 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 293-IX від 14.11.2019}

9. Розрахунково-касове обслуговування власних надходжень державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури здійснюється в територіальному органі Казначейства України або у банках державного сектору.

{Статтю 43 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Стаття 44. Розпис Державного бюджету України

1. Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується Міністром фінансів України, відповідно до бюджетних призначень у місячний строк з дня прийняття закону про Державний бюджет України. До затвердження розпису Державного бюджету України Міністром фінансів України затверджується тимчасовий розпис Державного бюджету України на відповідний період.

Примірник затвердженого розпису Державного бюджету України передається до Рахункової палати та Комітету Верховної Ради України з питань бюджету з подальшим інформуванням про внесені до нього зміни, зумовлені внесенням змін до закону про Державний бюджет України.

2. Міністерство фінансів України протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису Державного бюджету України встановленим бюджетним призначенням, а також відповідність розподілу бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за загальним фондом державного бюджету за визначеними цим розписом періодами року відповідному прогнозу надходжень загального фонду державного бюджету протягом бюджетного періоду.

Стаття 45. Виконання Державного бюджету України за доходами

1. Міністерство фінансів України здійснює прогнозування та аналіз доходів бюджету.

{Частина перша статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2856-VI від 23.12.2010, № 5463-VI від 16.10.2012, № 242-VII від 16.05.2013}

2. Казначейство України веде бухгалтерський облік усіх надходжень Державного бюджету України та за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, здійснює повернення (перерахування) коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету.

{Абзац перший частини другої статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022}

Перерахування між видами доходів і бюджетів коштів, помилково та/або надміру зарахованих до державного бюджету через єдиний рахунок, здійснюється Казначейством України за висновком податкових органів, поданим на дату формування реєстру платежів з єдиного рахунка в розрізі окремого платника у складі зведеного реєстру платежів з єдиного рахунка згідно з Податковим кодексом України.

{Частину другу статті 45 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина друга статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 293-IX від 14.11.2019}

3. Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до державного бюджету податків і зборів та інших доходів відповідно до законодавства. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) рад координують діяльність відповідних органів стягнення щодо виконання визначених для територій показників доходів бюджету.

4. Податки і збори та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок і не можуть акумулюватися на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету (за винятком установ України, які функціонують за кордоном).

Порядок зарахування до державного бюджету коштів, що отримуються установами України, які функціонують за кордоном, та власних надходжень державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Абзац другий частини четвертої статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 293-IX від 14.11.2019}

5. Податки і збори та інші доходи державного бюджету визнаються зарахованими до державного бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок.

6. Забороняється проведення розрахунків з бюджетом у негрошовій формі, у тому числі шляхом взаємозаліку, застосування векселів, бартерних операцій та зарахування зустрічних платіжних вимог у фінансових установах, за винятком операцій, пов'язаних з державним боргом, та випадків, передбачених законом про Державний бюджет України.

{Абзац другий частини шостої статті 45 виключено на підставі Закону № 242-VII від 16.05.2013}

7. Перелік податків і зборів та інших доходів бюджету згідно з бюджетною класифікацією в розрізі органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, а також загальні вимоги щодо обліку доходів бюджету визначаються Кабінетом Міністрів України.

8. У разі зміни місцезнаходження суб’єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням сплата визначених податковим

законодавством загальнодержавних податків і зборів, які розподіляються між державним та місцевими бюджетами, здійснюється за місцем попередньої реєстрації платника податків до закінчення поточного бюджетного періоду.

{Частина восьма статті 45 в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

9. Частина прибутку до розподілу Національного банку України визначається та перераховується до Державного бюджету України після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку України річної фінансової звітності та формування Національним банком резервів у порядку та розмірах, визначених Законом України "Про Національний банк України".

{Статтю 45 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 542-VIII від 18.06.2015}

Стаття 46. Стадії виконання бюджету за видатками та кредитуванням

1. Стадіями виконання бюджету за видатками та кредитуванням є:

1) встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету;

2) затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм, а також порядків використання бюджетних коштів;

{Пункт 2 частини першої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3) взяття бюджетних зобов'язань;

4) отримання товарів, робіт і послуг;

5) здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;

6) використання товарів, робіт і послуг для виконання завдань бюджетних програм;

{Пункт 6 частини першої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

7) повернення кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету).

Стаття 47. Встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів

1. Відповідно до затвердженого розпису бюджету розпорядники бюджетних коштів одержують бюджетні асигнування, що є підставою для затвердження кошторисів. Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Казначейство України здійснює контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису бюджету.

3. Розпорядники бюджетних коштів забезпечують управління бюджетними асигнуваннями і здійснення контролю за виконанням процедур та вимог, встановлених цим Кодексом.

Стаття 48. Взяття бюджетних зобов'язань

1. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та здійснюють платежі тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами, враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років; довгострокових зобов'язань за енергосервісом, узятих на облік органами Казначейства України; довгострокових зобов'язань у рамках державно-приватного партнерства, узятих на облік органами Казначейства України; середньострокових зобов'язань за договорами щодо забезпечення судноплавного стану внутрішніх водних шляхів та судноплавних шлюзів; середньострокових зобов'язань у сфері охорони здоров'я; середньострокових зобов'язань за договорами на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг; щодо завдань (проектів) Національної програми інформатизації - після їх погодження з Генеральним державним замовником Національної програми інформатизації.

{Абзац перший частини першої статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015; в редакції Закону № 283-IX від 12.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законами № 677-IX від 04.06.2020, № 1081-IX від 15.12.2020, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

Довгострокове зобов'язання за енергосервісом на підставі документального підтвердження в установленому порядку скорочення обсягів споживання комунальних послуг та енергоносіїв і видатків на їх оплату за звітний період (порівняно з такими обсягами (видатками), які були б спожиті (здійснені) за відсутності енергосервісу) набуває статусу бюджетного зобов'язання у сумі, визначеній згідно з умовами договору енергосервісу виходячи з цін (тарифів), діючих у періоді, за який здійснюється розрахунок, у межах фактичного скорочення таких видатків.

{Частину першу статті 48 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

Середньострокове зобов'язання у сфері охорони здоров'я набуває статусу бюджетного зобов'язання у сумі, визначеній згідно з умовами угоди (договору), та/або невикористаних асигнувань, передбачених для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я, за умови її відповідності граничним показникам видатків державного бюджету, що можуть бути спрямовані на взяття середньострокових зобов'язань у сфері охорони здоров'я, визначеним законом про Державний бюджет України на відповідний період. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, здійснює постійний моніторинг відповідності взятих особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, середньострокових зобов'язань граничним показникам видатків державного бюджету, що можуть спрямовуватися на таку мету.

{Частину першу статті 48 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Довгострокове зобов'язання у рамках державно-приватного партнерства набуває статусу бюджетного зобов'язання у сумі, визначеній згідно з умовами договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства, у межах бюджетних асигнувань, встановлених на відповідний бюджетний період (з дотриманням вимог частини другої цієї статті та частини четвертої статті 23 цього Кодексу).

{Частину першу статті 48 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

{Частина перша статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

2. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання за спеціальним фондом бюджету виключно в межах відповідних фактичних надходжень спеціального фонду бюджету (з дотриманням вимог частини другої статті 57 цього Кодексу).

Кредиторська заборгованість розпорядників бюджетних коштів за середньостроковими зобов’язаннями за договорами на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг на кінець поточного бюджетного періоду не може перевищувати залишка коштів спеціального фонду державного бюджету, утвореного за рахунок надходжень, які є джерелом формування державного дорожнього фонду та використовуються за напрямами, визначеними пунктами 1 і 2 частини третьої статті 24² цього Кодексу.

{Частину другу статті 48 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 283-IX від 12.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 677-IX від 04.06.2020}

Кредиторська заборгованість розпорядників бюджетних коштів за середньостроковими зобов’язаннями за договорами щодо забезпечення судноплавного стану внутрішніх водних шляхів та судноплавних шлюзів на кінець поточного бюджетного періоду не може перевищувати залишка коштів спеціального фонду державного бюджету, утвореного за рахунок надходжень, які є джерелами формування державного фонду внутрішніх водних шляхів та використовуються за напрямами, визначеними пунктами 2-5 частини третьої статті 24⁵ цього Кодексу.

{Частину другу статті 48 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

За бюджетними програмами, які здійснюються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, термін дії яких завершується у поточному бюджетному періоді, розпорядники бюджетних коштів мають право брати відповідні бюджетні зобов'язання у четвертому кварталі поточного бюджетного періоду понад фактичні надходження таких кредитів (позик) за умови наявності письмової згоди кредитора на оплату цих зобов'язань протягом першого кварталу наступного бюджетного періоду.

{Абзац частини другої статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3. Розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, за якими розпорядником бюджетних коштів взято зобов'язання без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), є недійсними. За такими операціями не виникають бюджетні зобов'язання та не утворюється бюджетна заборгованість.

4. Зобов'язання, взяті учасником бюджетного процесу без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), не вважаються бюджетними зобов'язаннями (крім витрат, що здійснюються відповідно до частини шостої цієї статті) і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Взяття таких зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства. Витрати бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюються.

Вимоги фізичних і юридичних осіб щодо відшкодування збитків та/або шкоди за зобов'язаннями, взятими розпорядниками бюджетних коштів без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), стягуються з осіб, винних у взятті таких зобов'язань, у судовому порядку.

5. Казначейство України здійснює реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів і відображає їх у звітності про виконання бюджету. При реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань здійснюється перевірка відповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню, паспорту бюджетної програми.

{Частина п'ята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

6. Бюджетні зобов'язання щодо виплати субсидій, допомоги, пільг з оплати спожитих житлово-комунальних послуг та послуг зв'язку (в частині абонентної плати за користування квартирним телефоном), компенсацій громадянам з бюджету, на що згідно із законами України мають право відповідні категорії громадян, обліковуються Казначейством України незалежно від визначених на цю мету бюджетних призначень.

7. Порядок здійснення реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів визначається Міністерством фінансів України.

{Частина сьома статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Стаття 49. Здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань

1. Розпорядник бюджетних коштів після отримання товарів, робіт і послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов'язання приймає рішення про їх оплату та надає доручення на здійснення платежу органу Казначейства України, якщо інше не передбачено бюджетним законодавством, визначеним пунктом 5 частини першої статті 4 цього Кодексу.

2. Казначейство України здійснює платежі за дорученнями розпорядників бюджетних коштів у разі:

1) наявності відповідного бюджетного зобов'язання для платежу у бухгалтерському обліку виконання бюджету;

2) наявності затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми;

{Пункт 2 частини другої статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3) наявності у розпорядників бюджетних коштів відповідних бюджетних асигнувань.

Стаття 50. Повернення кредитів до бюджету

1. У разі надання кредитів з бюджету у позичальників виникає заборгованість перед бюджетом. З моменту надання кредитів з бюджету на суму отриманих з бюджету коштів права кредитора та право вимагати від позичальників повернення таких кредитів до бюджету у повному обсязі переходять до держави (Автономної Республіки Крим, територіальної громади).

Позовна давність на вимоги щодо погашення такої заборгованості не поширюється.

2. Податкові органи визначаються органами стягнення простроченої заборгованості суб'єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, територіальною громадою) за кредитами з бюджету.

{Частина друга статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 642-IX від 02.06.2020}

Стаття 51. Особливості здійснення окремих видатків бюджету

1. Керівники бюджетних установ утримують чисельність працівників, військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських, співробітників Служби судової охорони та здійснюють фактичні видатки на заробітну плату (грошове забезпечення), включаючи видатки на премії та інші види заохочень чи винагород, матеріальну допомогу, лише в межах бюджетних асигнувань на заробітну плату (грошове забезпечення), затверджених для бюджетних установ у кошторисах.

{Частина перша статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 293-IX від 14.11.2019}

2. Витрати на безоплатне або пільгове матеріальне і побутове забезпечення, на яке згідно із законодавством України мають право окремі категорії працівників бюджетних установ, військовослужбовці, особи рядового і начальницького складу, поліцейські, співробітники Служби судової охорони (крім категорій, пільги яким передбачаються пунктом "ї" частини першої статті 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я, частиною четвертою статті 29 Основ законодавства України про культуру, абзацом першим частини третьої статті 57 Закону України "Про освіту"), а також у частині медичної допомоги і санаторно-курортного лікування та відпочинку для оздоровлення - члени сімей військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських, співробітників Служби судової охорони, пенсіонери з числа військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських, співробітників Служби судової охорони та члени їхніх сімей, здійснюються за рахунок бюджетних асигнувань на функціонування цих бюджетних установ.

{Абзац перший частини другої статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

До таких витрат належать: забезпечення форменим одягом, речовим майном, службовим обмундируванням; забезпечення безоплатною медичною допомогою; надання санаторно-курортного лікування та відпочинку для оздоровлення; надання жилого

приміщення або виплата грошової компенсації за піднайом (найом) жилого приміщення; зниження плати за користування житлом (квартирної плати), паливом, телефоном та плати за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична та теплова енергія); безоплатний проїзд і перевезення багажу; безоплатне встановлення квартирної охоронної сигналізації і користування нею; безоплатне відправлення та одержання листів військовослужбовцями строкової служби.

{Частина друга статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018}

3. Розпорядники бюджетних коштів забезпечують у повному обсязі проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ, інші енергоносії, комунальні послуги та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами, та укладають договори за кожним видом відповідних послуг у межах бюджетних асигнувань, затверджених у кошторисі.

{Частина третя статті 51 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

4. За наявності простроченої кредиторської заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), стипендій, а також за спожиті комунальні послуги, електричну та теплову енергію, природний газ та інші енергоносії розпорядники бюджетних коштів у межах бюджетних асигнувань за загальним фондом не беруть бюджетних зобов'язань та не здійснюють платежів за іншими заходами, пов'язаними з функціонуванням бюджетних установ (крім захищених видатків бюджету, визначених статтею 55 цього Кодексу), до погашення такої заборгованості.

{Частина четверта статті 51 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

5. При наданні пільг та здійсненні видатків з бюджету щодо їх виплати до членів сім'ї пільговика належать: дружина (чоловік), їхні неповнолітні діти (до 18 років); неодружені повнолітні діти, визнані особами з інвалідністю з дитинства I та II групи або особами з інвалідністю I групи; особа, яка проживає разом з особою з інвалідністю внаслідок війни I групи та доглядає за ним, за умови що особа з інвалідністю внаслідок війни не перебуває у шлюбі; непрацездатні батьки; особа, яка знаходиться під опікою або піклуванням громадянина, який має право на пільги, та проживає разом з ним.

{Частина п'ята статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

6. Вступ до міжнародних організацій і приєднання до міжнародних договорів, умови членства в яких передбачають сплату внесків або здійснення будь-яких інших виплат за рахунок коштів державного бюджету, здійснюються виходячи з відповідних обсягів, визначених на цю мету у законі про Державний бюджет України, та у порядку, визначеному Законом України "Про міжнародні договори України".

7. Видатки, пов'язані з функціонуванням закордонних дипломатичних установ України, включаючи видатки на утримання їх працівників (крім військових аташе), здійснюються виключно через Міністерство закордонних справ України.

Особливості формування і використання закордонними дипломатичними установами України коштів державного бюджету на здійснення заходів щодо захисту прав та інтересів громадян України за кордоном встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частину сьому статті 51 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

8. Якщо фактичний обсяг власних надходжень за спеціальним фондом кошторису бюджетної установи з урахуванням залишків бюджетних коштів на початок року менший від планових показників, врахованих у спеціальному фонді її кошторису, розпорядник бюджетних коштів зобов'язаний до закінчення бюджетного періоду внести зміни до спеціального фонду кошторису щодо зменшення власних надходжень і видатків з урахуванням очікуваного виконання спеціального фонду кошторису у відповідному бюджетному періоді. Розпорядники бюджетних коштів упорядковують бюджетні зобов'язання з урахуванням внесених змін до спеціального фонду кошторису.

{Частина восьма статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

9. Якщо фактичні обсяги власних надходжень бюджетних установ з урахуванням залишків відповідних бюджетних коштів на початок року перевищують відповідні витрати, затверджені законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), розпорядник бюджетних коштів передбачає спрямування таких надпланових обсягів у першу чергу на погашення заборгованості з оплати праці, нарахувань на заробітну плату, стипендій, комунальних послуг та енергоносіїв.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Якщо такої заборгованості немає, розпорядник бюджетних коштів спрямовує 50 відсотків коштів на заходи, що здійснюються за рахунок відповідних надходжень, і 50 відсотків коштів - на заходи, необхідні для виконання основних функцій, але не забезпечені коштами загального фонду бюджету за відповідною бюджетною програмою.

У такому разі розпорядник бюджетних коштів здійснює перерозподіл обсягів узятих бюджетних зобов'язань за загальним фондом бюджету для проведення видатків за цими зобов'язаннями із спеціального фонду бюджету.

10. У разі утворення державних органів у поточному бюджетному періоді забезпечення їх діяльності у цьому періоді здійснюється в межах видатків, передбачених державним органам, які ліквідуються або реорганізуються у зв'язку з утворенням таких нових державних органів.

У разі ліквідації або реорганізації державних органів у поточному бюджетному періоді забезпечення їх діяльності у наступних бюджетних періодах до завершення процедур ліквідації або реорганізації здійснюється в межах видатків, передбачених новим державним органам, які визначені правонаступниками чи яким передаються функції органів, що ліквідуються або реорганізуються.

{Абзац другий частини десятої статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Статтю 51 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

11. Кредиторська заборгованість, яка утворилася на кінець поточного бюджетного періоду у місцевих бюджетах за бюджетними зобов’язаннями, взятими за капітальними трансфертами з державного бюджету місцевим бюджетам та коштами державного фонду регіонального розвитку, в першу чергу має бути погашена за рахунок коштів державного бюджету, передбачених у наступних бюджетних періодах на реалізацію відповідних програм і заходів.

{Статтю 51 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

Глава 9. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

Стаття 52. Порядок внесення змін до закону про Державний бюджет України

1. Зміни до закону про Державний бюджет України можуть вноситися у разі:

1) відхилення оцінки основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України від прогнозу, врахованого під час затвердження Державного бюджету України на відповідний бюджетний період;

2) перевиконання за підсумками трьох кварталів надходжень загального фонду Державного бюджету України, врахованих у розписі Державного бюджету України на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків відповідно до частини першої статті 53 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини першої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

3) недоотримання за підсумками кварталу надходжень загального фонду Державного бюджету України, врахованих у розписі Державного бюджету України на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків відповідно до частини другої статті 54 цього Кодексу;

4) необхідності збільшення обсягу коштів резервного фонду державного бюджету;

5) необхідності передачі коштів між загальним та спеціальним фондами державного бюджету відповідно до частини сьомої статті 13 цього Кодексу;

6) перевищення очікуваного обсягу витрат на обслуговування та погашення державного боргу, витрат, пов’язаних з виконанням гарантійних зобов’язань держави, та видатків на виплати за державними деривативами над обсягом коштів, визначеним законом про Державний бюджет України на таку мету, відповідно до абзацу другого частини шостої статті 16, частини сьомої статті 17 та пункту 35 розділу VI цього Кодексу;

7) необхідності оптимізації структури витрат державного бюджету в межах загального обсягу видатків та надання кредитів, затвердженого законом про Державний бюджет України, для забезпечення ефективного виконання Державного бюджету України, крім випадків, передбачених частинами шостою - дев’ятою статті 23 цього Кодексу;

8) зміни обставин у процесі виконання Державного бюджету України, що вимагають менших бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів відповідно до частини третьої статті 23 цього Кодексу;

9) зарахування до загального чи спеціального фонду встановленого законом нового виду доходу державного бюджету на період до внесення відповідних змін до цього Кодексу відповідно до частини четвертої статті 29 цього Кодексу;

10) необхідності зменшення бюджетних асигнувань за порушення бюджетного законодавства відповідно до пункту 4 частини першої статті 117 цього Кодексу.

Зміни до закону про Державний бюджет України можуть вноситися виключно законами про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

{Частину першу статті 52 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

До кожного проекту закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України, внесеного до Верховної Ради України (крім поданих Кабінетом Міністрів України проектів законів, розробником яких є Міністерство фінансів України), Міністерство фінансів України подає до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету експертний висновок, який має містити інформацію щодо такого законопроекту, визначену абзацом другим частини другої статті 27 цього Кодексу, а також інформацію щодо можливостей фінансового забезпечення такого законопроекту у відповідному бюджетному періоді та на середньостроковий період.

{Частину першу статті 52 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

2. Міністерство фінансів України проводить щомісячну оцінку відповідності надходжень державного бюджету показникам, встановленим Державним бюджетом України та розписом державного бюджету на відповідний період. Кабінет Міністрів України проводить щоквартальну оцінку відповідності основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України показникам, врахованим під час затвердження Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

3. Проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України може розглядатися у Верховній Раді України лише у разі наявності експертного висновку Міністерства фінансів України про підтримку такого законопроекту (крім поданих Кабінетом Міністрів України проектів законів, розробником яких є Міністерство фінансів України).

{Частина третя статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

4. Проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України, що передбачає зміну граничного обсягу дефіциту державного бюджету, граничного обсягу державного боргу і гарантованого державою боргу та граничного обсягу надання державних гарантій, а також у випадках, передбачених пунктами 1-3 і 6 частини першої цієї статті, може розглядатися Верховною Радою України лише у разі наявності експертного висновку Міністерства фінансів України про підтримку такого законопроекту (крім

поданих Кабінетом Міністрів України проектів законів, розробником яких є Міністерство фінансів України) та рішення Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо підтримки такого законопроекту.

{Частина четверта статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

5. Розгляд проекту закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України здійснюється за процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України, з урахуванням вимог цієї статті.

{Текст статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4731-VI від 17.05.2012; в редакції Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

Стаття 53. Перевиконання надходжень загального фонду Державного бюджету України

{Назва статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

1. Факт перевиконання надходжень загального фонду державного бюджету визнається на підставі офіційних висновків Рахункової палати та Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за підсумками трьох кварталів у разі перевищення показників надходжень загального фонду державного бюджету, врахованих у розписі державного бюджету на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків. Такі висновки подаються Верховній Раді України до 15 жовтня поточного року.

{Частина перша статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2592-VI від 07.10.2010; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

2. Кабінет Міністрів України протягом двох тижнів з дня оголошення зазначених офіційних висновків зобов'язаний подати Верховній Раді України відповідний проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

{Частина друга статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015}

Стаття 54. Скорочення видатків і кредитування загального фонду Державного бюджету України

1. Якщо за результатами місячного звіту про виконання загального фонду Державного бюджету України виявиться, що отриманих надходжень державного бюджету недостатньо для здійснення бюджетних асигнувань відповідно до бюджетних призначень з урахуванням граничного обсягу дефіциту (профіциту), затвердженого законом про Державний бюджет України, Міністр фінансів України може вносити зміни до розпису Державного бюджету України за загальним фондом з метою забезпечення збалансованості надходжень та витрат державного бюджету з дотриманням граничного обсягу річного дефіциту (профіциту) державного бюджету.

2. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини другої статті 54 - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Якщо за результатами квартального звіту про виконання

Державного бюджету України має місце недоотримання надходжень загального фонду Державного бюджету України більше ніж на 15 відсотків суми, передбаченої розписом державного бюджету на відповідний період, Міністерство фінансів України готує пропозиції про внесення змін до Державного бюджету України. Кабінет Міністрів України, розглянувши ці пропозиції, подає до Верховної Ради України розроблений на їх основі проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України не пізніше двох тижнів з дня подання пропозицій Міністерством фінансів України.

Стаття 55. Захищені видатки бюджету

1. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини першої статті 55 - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Захищеними видатками бюджету визнаються видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень.

2. Захищеними видатками бюджету визначаються видатки загального фонду на:

{Абзац перший частини другої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

оплату праці працівників бюджетних установ;

нарахування на заробітну плату;

придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів;

забезпечення продуктами харчування;

оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

обслуговування державного (місцевого) боргу;

{Абзац сьомий частини другої статті 55 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

соціальне забезпечення;

{Абзац восьмий частини другої статті 55 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

поточні трансферти місцевим бюджетам;

підготовку кадрів закладами фахової передвищої та вищої освіти;

{Абзац десятий частини другої статті 55 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення для індивідуального користування;

наукову і науково-технічну діяльність;

{Абзац дванадцятий частини другої статті 55 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

роботи та заходи, що здійснюються на виконання Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно

безпечну систему, та роботи з посилення бар'єрних функцій зони відчуження, а також роботи та заходи з фізичного захисту ядерних установок та ядерних матеріалів;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

компенсацію процентів, сплачуваних банкам та/або іншим фінансовим установам за кредитами, отриманими громадянами на будівництво (реконструкцію) чи придбання житла;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом згідно із Законом № 5059-VI від 05.07.2012}

заходи, пов’язані з обороноздатністю держави, що здійснюються за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

здійснення розвідувальної діяльності;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

оплату послуг з охорони державних (комунальних) закладів культури;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом згідно із Законом № 212-VIII від 02.03.2015}

оплату енергосервісу;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом вісімнадцятим згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

виплати за державними деривативами;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

програму державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом двадцятим згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

середньострокові зобов’язання у сфері охорони здоров’я.

{Частину другу статті 55 доповнено абзацом двадцять першим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Глава 10. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 56. Ведення бухгалтерського обліку виконання Державного бюджету України

1. Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та звітності про виконання бюджетів здійснюється Міністерством фінансів України.

{Частина перша статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

2. Бухгалтерський облік усіх операцій щодо виконання Державного бюджету України здійснюють органи Казначейства України у порядку, встановленому Міністерством фінансів України. Цей облік має відображати всі активи та зобов'язання держави.

{Абзац перший частини другої статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Бюджетні установи ведуть бухгалтерський облік відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку в порядку, встановленому Міністерством фінансів України.

{Абзаци другий і третій частини другої статті 56 замінено одним абзацом згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

3. Завдання та функціональні обов’язки бухгалтерських служб, повноваження керівника бухгалтерської служби у бюджетних установах - головного бухгалтера визначаються Кабінетом Міністрів України.

Призначення та звільнення головного бухгалтера бюджетної установи здійснюються відповідно до законодавства про працю.

{Частина третя статті 56 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

4. Усі надходження бюджету та витрати бюджету обліковуються у валових показниках незалежно від того, передбачається чи не передбачається у бюджетних призначеннях взаємозарахування цих показників.

5. Усі надходження бюджету та витрати бюджету мають відображатися на рахунках у хронологічному порядку відповідно до встановленої законодавством процедури. Усі бухгалтерські записи мають підтверджуватися документально.

6. Відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов’язаних із надходженням і використанням власних надходжень державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, здійснюється у встановленому порядку.

{Статтю 56 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

Стаття 57. Порядок закриття рахунків після закінчення бюджетного періоду

1. Не пізніше 31 грудня поточного бюджетного періоду або останнього дня іншого бюджетного періоду Казначейство України закриває всі рахунки, відкриті у поточному бюджетному періоді для виконання бюджету. Порядок закриття рахунків поточного бюджетного періоду та відкриття рахунків наступного бюджетного періоду визначається Міністерством фінансів України. За виняткових обставин Міністр фінансів України може

визначити інший термін закриття рахунків, який має настати не пізніш як через п'ять робочих днів після закінчення бюджетного періоду.

{Абзац перший частини першої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Залишки коштів державного бюджету на кінець бюджетного періоду установ України, які функціонують за кордоном, на рахунках, відкритих у банківських установах країн їх місцезнаходження, а також залишки коштів власних надходжень державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, на поточних рахунках у банках державного сектору зберігаються на таких рахунках для здійснення видатків у наступному бюджетному періоді відповідно до кошторисів.

{Абзац другий частини першої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 293-IX від 14.11.2019}

2. На кінець бюджетного періоду Казначейство України зберігає залишки коштів на рахунках спеціального фонду державного бюджету та щодо субвенцій із спеціального фонду державного бюджету на рахунках спеціального фонду місцевих бюджетів для покриття відповідних витрат у наступному бюджетному періоді з урахуванням їх цільового призначення. У разі відсутності відповідних бюджетних призначень на наступний бюджетний період залишки коштів спеціального фонду перераховуються до загального фонду державного бюджету.

{Абзац перший частини другої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Бюджетні зобов'язання за бюджетними програмами спеціального фонду державного бюджету, не передбаченими проектом закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданим на розгляд до Верховної Ради України, головні розпорядники бюджетних коштів зобов'язані виконати до кінця поточного бюджетного періоду в межах і за рахунок відповідних фактичних надходжень до спеціального фонду бюджету, не допускаючи наявності за такими зобов'язаннями кредиторської заборгованості на початок наступного бюджетного періоду.

3. Усі надходження і витрати записуються в тому бюджетному періоді, в якому вони здійснені.

Стаття 58. Звітність про виконання Державного бюджету України

1. Звітність про виконання Державного бюджету України (кошторисів бюджетних установ) включає фінансову та бюджетну звітність.

Фінансова звітність складається згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі та іншими нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України.

{Абзац другий частини першої статті 58 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Абзац третій частини першої статті 58 виключено на підставі Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

Бюджетна звітність відображає стан виконання бюджету, містить інформацію в розрізі бюджетної класифікації.

Форми фінансової і бюджетної звітності та порядок їх заповнення встановлюються Міністерством фінансів України.

{Абзац п'ятий частини першої статті 58 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

2. Зведення, складання та подання звітності про виконання Державного бюджету України здійснюються Казначейством України.

Казначейство України забезпечує достовірність інформації про виконання Державного бюджету України.

3. Головний бухгалтер бюджетної установи забезпечує складання та подання фінансової і бюджетної звітності відповідно до встановлених вимог.

4. Звітність про виконання Державного бюджету України є оперативною, місячною, квартальною та річною.

Стаття 59. Місячний звіт про виконання Державного бюджету України

1. Місячний звіт про виконання Державного бюджету України подається Казначейством України Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним.

2. Зведені показники звітів про виконання бюджетів, інформація про виконання захищених видатків Державного бюджету України, інформація про використання коштів з резервного фонду державного бюджету, інформація про використання коштів державного фонду регіонального розвитку, звіти про надходження і використання коштів державного дорожнього фонду, Державного фонду поводження з радіоактивними відходами, державного фонду розвитку водного господарства, державного фонду внутрішніх водних шляхів, державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації (такі звіти мають включати планові та фактичні показники відповідних надходжень і витрат державного бюджету в розрізі бюджетної класифікації та залишки коштів на початок і кінець звітного періоду), інформація про здійснені операції з управління державним боргом, інформація про надані державні гарантії та звіт про бюджетну заборгованість подаються Казначейством України Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним.

{Частина друга статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 4318-VI від 12.01.2012, № 1763-VIII від 17.11.2016, № 2125-VIII від 11.07.2017,

*№ 2233-VIII від 07.12.2017, № 293-IX від 14.11.2019, № 2043-IX від 15.02.2022 - **вводиться в дію з 1 квітня 2022 року**, № 3035-IX від 11.04.2023}*

3. Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, подають Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним, такі місячні звіти (у галузевому і територіальному розрізі та у розрізі джерел доходів і форм власності) окремо щодо зведеного бюджету України, державного бюджету та місцевих бюджетів:

1) про фактичні надходження податків і зборів та інших доходів бюджету;

2) про податковий борг;

3) про суми надміру сплачених грошових зобов'язань платників податків та суми платежів, які сплачені та будуть нараховані в наступних звітних періодах;

4) про бюджетне відшкодування податку на додану вартість, включаючи інформацію про заборгованість бюджету з відшкодування податку на додану вартість.

{Частина третя статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010, № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Законів № 242-VII від 16.05.2013, № 176-VIII від 10.02.2015}

Стаття 60. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України

1. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України подається Казначейством України Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 35 днів після закінчення звітного кварталу.

2. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України включає:

1) баланс;

{Пункт 1 частини другої статті 60 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

2) звіт про фінансові результати;

{Пункт 2 частини другої статті 60 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

{Пункт 2 частини другої статті 60 набирає чинності з 1 січня 2018 року - див. п.1 р.VI "Прикінцеві та перехідні положення" цього Кодексу}

{Пункт 3 частини другої статті 60 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

4) звіт про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти про виконання показників за формою додатків до закону про Державний бюджет України);

5) звіт про стан державного боргу і гарантованого державою боргу;

{Пункт 5 частини другої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

6) зведені показники звітів про виконання бюджетів;

7) звіт про прострочену заборгованість суб'єктів господарювання перед державою за кредитами (позиками), залученими під державні гарантії;

{Пункт 7 частини другої статті 60 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

7[1]) звіт про платежі з виконання державою гарантійних зобов'язань;

{Пункт частини другої статті 60 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

8) інформацію про здійснені операції з управління державним боргом;

{Пункт 8 частини другої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

9) інформацію про надані державні гарантії;

9[1]) інформацію про стан місцевих боргів та гарантованих відповідно Автономною Республікою Крим, обласними радами та територіальними громадами боргів і про надані місцеві гарантії;

{Частину другу статті 60 доповнено пунктом 9[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

10) пояснення щодо стану виконання показників Державного бюджету України та місцевих бюджетів за звітний період.

3. Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, подають Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України такі квартальні звіти (у галузевому і територіальному розрізі та у розрізі джерел доходів і форм власності) окремо щодо зведеного бюджету України, державного бюджету та місцевих бюджетів:

1) про суми списаного податкового боргу - не пізніше 35 днів після закінчення кварталу;

2) про розстрочені і відстрочені суми податкового боргу і грошових зобов’язань платників податків - не пізніше 35 днів після закінчення кварталу;

3) про суми наданих податкових пільг, включаючи втрати доходів бюджету від їх надання, - не пізніше 50 днів після закінчення кварталу і не пізніше 70 днів після закінчення року.

{Частина третя статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010, № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Законів № 242-VII від 16.05.2013, № 176-VIII від 10.02.2015}

4. Міністерство фінансів України у двотижневий строк після отримання квартального звіту про виконання Державного бюджету України у поточному бюджетному періоді подає Комітету Верховної Ради України з питань бюджету інформацію про виконання текстових статей закону про Державний бюджет України.

Стаття 61. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України

1. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України, Президенту України та Рахунковій палаті не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним.

{Частина перша статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

2. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України включає:

1) баланс;

{Пункт 1 частини другої статті 61 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

2) звіт про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти про виконання показників за формою додатків до закону про Державний бюджет України);

3) звіт про фінансові результати;

{Пункт 3 частини другої статті 61 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

4) звіт про рух грошових коштів;

5) звіт про власний капітал;

{Пункт 5 частини другої статті 61 набирає чинності з 1 січня 2018 року - див. п.1 р.VI "Прикінцеві та перехідні положення" цього Кодексу}

6) інформацію про виконання захищених видатків Державного бюджету України;

7) звіт про бюджетну заборгованість;

8) звіт про використання коштів з резервного фонду державного бюджету;

8^1) звіт про надходження і використання коштів державного фонду регіонального розвитку;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 8^1 згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

8^2) звіт про надходження і використання коштів державного дорожнього фонду;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 8^2 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

8^3) звіт про надходження і використання коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 8^3 згідно із Законом № 2125-VIII від 11.07.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

8^4) звіт про надходження і використання коштів державного фонду розвитку водного господарства;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 8^4 згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

8[5]) звіт про надходження і використання коштів державного фонду внутрішніх водних шляхів;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 8[5] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

8[6]) звіт про надходження і використання коштів державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 8[6] згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

9) звіт про стан державного боргу і гарантованого державою боргу;

{Пункт 9 частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

10) звіт про прострочену заборгованість суб'єктів господарювання перед державою за кредитами (позиками), залученими під державні гарантії;

{Пункт 10 частини другої статті 61 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

10[1]) звіт про платежі з виконання державою гарантійних зобов'язань;

{Пункт частини другої статті 61 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

11) зведені показники звітів про виконання бюджетів;

12) інформацію про виконання місцевих бюджетів, включаючи інформацію про стан місцевих боргів та гарантованих відповідно Автономною Республікою Крим, обласними радами та територіальними громадами боргів і про надані місцеві гарантії;

{Пункт 12 частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 2621-VIII від 22.11.2018}

13) інформацію про здійснені операції з управління державним боргом;

{Пункт 13 частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

14) інформацію про надані державні гарантії;

15) інформацію про досягнення головними розпорядниками коштів державного бюджету запланованої мети, завдань та результативних показників бюджетних програм, а також цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник коштів державного бюджету, з показниками їх досягнення за результатами звітного бюджетного періоду;

{Пункт 15 частини другої статті 61 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

15[1]) інформацію про виконання державних інвестиційних проектів із зазначенням загальної вартості кожного проекту, включаючи інформацію про стан реалізації проекту із зазначенням ступеня його готовності та обсягу витрат державного бюджету, необхідних для завершення проекту, за бюджетними програмами, а також обсяги таких витрат за звітний бюджетний період за бюджетними програмами. Підготовка таких матеріалів здійснюється

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 15[1] згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

15[2]) інформацію про виконання інвестиційних проектів, що реалізуються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, із зазначенням загальної вартості кожного проекту, включаючи інформацію про стан реалізації проекту із зазначенням ступеня його готовності, обсягів відповідних кредитів (позик) і витрат державного бюджету, необхідних для завершення проекту, за бюджетними програмами, а також обсяги таких кредитів (позик) і витрат за звітний бюджетний період за бюджетними програмами;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 15[2] згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

15[3]) інформацію про виконання договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, що передбачають довгострокові зобов’язання державного партнера у рамках здійснення державно-приватного партнерства щодо об’єктів державної власності або якими передбачено надання державної підтримки здійснення державно-приватного партнерства, із зазначенням інформації про стан виконання договорів, форму та обсяг наданої державної підтримки за рахунок державного бюджету за звітний бюджетний період. Підготовка таких матеріалів здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 15[3] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

16) інформацію про виконання текстових статей закону про Державний бюджет України;

16[1]) пояснювальну записку до звіту про виконання закону про Державний бюджет України, що включає пояснення відхилень звітних показників від планових показників за основними видами доходів, фінансування, видатків та кредитування державного бюджету, інформацію щодо стану державного боргу і гарантованого державою боргу;

{Частину другу статті 61 доповнено пунктом 16[1] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

17) іншу інформацію, визнану Кабінетом Міністрів України необхідною для пояснення звіту.

Стаття 62. Розгляд річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України

1. Рахункова палата протягом двох тижнів з дня офіційного подання Кабінетом Міністрів України річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України готує та подає до Верховної Ради України висновки про виконання закону про Державний бюджет України з оцінкою ефективності управління коштами державного бюджету, а також

пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді, та вдосконалення бюджетного процесу загалом.

{Частина перша статті 62 в редакції Законів № 2592-VI від 07.10.2010, № 176-VIII від 10.02.2015}

2. Розгляд у Верховній Раді України річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України здійснюється за спеціальною процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України.

Розділ III. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

Глава 11. НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИТРАТИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стаття 63. Структура місцевих бюджетів

1. Місцевий бюджет відповідно до цього Кодексу містить надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати становлять єдиний баланс відповідного бюджету.

Стаття 64. Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад

{Назва статті 64 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Законів № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

1. До доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад належать:

{Абзац перший частини першої статті 64 в редакції Законів № 79-VIII від 28.12.2014, № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

1) 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1^1 частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя);

{Пункт 1 частини першої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

1^1) 40 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1^1 частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території міста Києва та зараховується до бюджету міста Києва; 100 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1^1 частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території міста Севастополя та зараховується до бюджету міста Севастополя;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

2) 37 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

{Пункт 2 частини першої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Законів № 79-VIII від 28.12.2014, № 2621-VIII від 22.11.2018}

3) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору;

{Пункт 3 частини першої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

4) 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

{Пункт 4 частини першої статті 64 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Пункт 4[1] частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4[2]) 3 відсотки рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 4[2] згідно із Законом № 1793-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4[3]) 5 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 4[3] згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4[4]) 30 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування бурштину, що зараховується до місцевих бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) бурштину;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 4[4] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

{Пункт 6 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 7 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 8 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 9 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 10 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 11 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 12 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 163-VII від 04.04.2013}

{Пункт 13 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 14 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

15) державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;

{Пункт 15 частини першої статті 64 в редакції Законів № 79-VIII від 28.12.2014, № 176-VIII від 10.02.2015}

16) акцизний податок з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів (з урахуванням положень частини третьої цієї статті);

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022, з урахуванням змін, внесених Законом № 2218-IX від 21.04.2022}

16^1) 13,44 відсотка акцизного податку з виробленого в Україні та з ввезеного на митну територію України пального (з урахуванням положень частини четвертої цієї статті);

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 16^1 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020; в редакції Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 16^2 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

17) 10 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності та податку, визначеного пунктом 18 цієї частини статті, пунктом 1 частини першої статті 64[1] та пунктом 1[2] частини першої статті 66 цього Кодексу), який зараховується до бюджету міста Києва;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

18) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.

Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є сільські, селищні, міські ради, зараховується до відповідних бюджетів;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

19) місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з Податковим кодексом України *(крім єдиного податку, визначеного пунктом 16[4] частини другої статті 29 цього Кодексу);*

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 20 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Пункт 20[1] частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Пункт 20[2] частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

21) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад, яка зараховується до відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

22) плата за ліцензії та сертифікати (крім плати за сертифікацію, визначеної пунктом 25[2] частини другої статті 29 цього Кодексу), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

23) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового та зернового дистиляту, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в

електронних сигаретах, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

24) плата за ліцензії на право оптової торгівлі спиртом етиловим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 25 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

26) плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015}

27) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

28) плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

28^1) плата за ліцензії на виробництво пального, на право оптової торгівлі пальним, на право роздрібної торгівлі пальним, на право зберігання пального, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 28^1 згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

29) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є сільські, селищні, міські ради;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

30) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів - за місцем податкової реєстрації платника рентної плати;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

31) плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування (крім коштів, отриманих закладами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

32) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, місцевими радами, яка зараховується до відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

33) кошти від реалізації безхазяйного майна (у тому числі такого, від якого відмовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 33 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 34 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

35) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 35 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

36) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 36 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

36[1]) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 36[1] згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1509-VIII від 08.09.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

36[2]) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 36[2] згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1509-VIII від 08.09.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

36[3]) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов’язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 36[3] згідно із Законом № 836-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1509-VIII від 08.09.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

36[5]) 70 відсотків плати за надання адміністративних послуг уповноваженими органами Міністерства внутрішніх справ України відповідно до законів України "Про дорожній рух" і "Про перевезення небезпечних вантажів", що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 36[5] згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

37) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 37 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

37^1) адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального, що зараховуються за місцем вчинення порушення;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 37^1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 2709-IX від 03.11.2022}

37^2) 10 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, що зараховуються за місцем фіксації правопорушення за допомогою відповідних технічних засобів - приладів контролю;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 37^2 згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

38) адміністративні штрафи та інші штрафні санкції, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 38 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

38^1) адміністративні штрафи, що накладаються органами електротранспорту (тролейбус, трамвай), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов’язані з порушенням правил користування електротранспортом;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 38^1 згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

39) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб’єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 39 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 1081-IX від 15.12.2020}

40) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 40 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Законів № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

41) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 41 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

42) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів місцевого самоврядування, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 42 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Пункт 43 частини першої статті 64 виключено на підставі Закону № 918-VIII від 24.12.2015}

43[1]) {Дію пункте 43[1] частини першої статті 64 зупинено на 2021 рік згідно із Законом № 1082-IX від 15.12.2020} частина розміру плати за видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей, яку встановлює Кабінет Міністрів України, яка сплачується ліцензіатами до бюджетів місцевого самоврядування за місцем розташування відповідного пункту розповсюдження державної лотереї;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 43[1] згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

43[2]) 50 відсотків плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино і за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням відповідного закладу;

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 43[2] згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

44) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів місцевого самоврядування відповідно до законодавства.

{Частину першу статті 64 доповнено пунктом 44 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

2. Податок на доходи фізичних осіб (крім податку, визначеного абзацами п’ятим і шостим цієї частини статті), який сплачується (перераховується):

{Абзац перший частини другої статті 64 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2042-IX від 15.02.2022}

податковим агентом - юридичною особою (її філією, відділенням, іншим відокремленим підрозділом) чи представництвом нерезидента - юридичної особи, зараховується до відповідного бюджету за їх місцезнаходженням (розташуванням) в обсягах податку, нарахованого на доходи, що виплачуються фізичній особі;

{Абзац другий частини другої статті 64 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

податковим агентом - фізичною особою, зараховується до відповідного бюджету за місцем реєстрації такої фізичної особи у податкових органах;

{Абзац третій частини другої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 642-IX від 02.06.2020}

фізичною особою, яка отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, зараховується до відповідного бюджету за податковою адресою такої фізичної особи.

{Частину другу статті 64 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Податок на доходи фізичних осіб, нарахований податковим агентом або фізичною особою, яка отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, з доходів за здавання фізичними особами в оренду (суборенду, емфітевзис) земельних ділянок, земельних часток (паїв), виділених або не виділених у натурі (на місцевості), сплачується таким податковим агентом або такою фізичною особою до відповідного бюджету за місцезнаходженням таких об’єктів оренди (суборенди, емфітевзису).

{Частину другу статті 64 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

Податок на доходи фізичних осіб, нарахований податковим агентом з доходів від продажу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії генеруючими установками, які належать фізичним особам - платникам податку, сплачується таким податковим агентом до відповідного бюджету за місцезнаходженням (розташуванням) таких генеруючих установок.

{Частину другу статті 64 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

3. Акцизний податок з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, зараховується до бюджетів місцевого самоврядування автоматично відповідно до часток, що визначаються щомісячно, як співвідношення вартості реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, на відповідній території за звітний місяць до загальної вартості реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, за звітний місяць в цілому по Україні.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, визначає частки для зарахування цього акцизного податку до бюджетів місцевого самоврядування з урахуванням даних реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій, оприлюднює такі частки на своєму офіційному сайті та надає їх Казначейству України не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним. Казначейство України здійснює розподіл цього акцизного податку між відповідними бюджетами місцевого самоврядування не пізніше останнього робочого дня місяця, наступного за звітним.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, Казначейство України у разі недотримання вимог цієї частини статті несуть відповідальність відповідно до закону.

{Статтю 64 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022 з урахуванням змін, внесених Законом № 2218-IX від 21.04.2022}

4. Акцизний податок, передбачений пунктом 16[1] частини першої цієї статті, зараховується у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, до загального фонду бюджетів місцевого самоврядування автоматично відповідно до часток, що визначаються один раз на півріччя, як співвідношення обсягу реалізованого суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі пального на відповідній території за попереднє півріччя до загального обсягу такого реалізованого пального за попереднє півріччя в цілому по Україні.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, визначає частки для зарахування цього акцизного податку до бюджетів місцевого самоврядування з урахуванням даних реєстраторів розрахункових операцій, оприлюднює такі частки на своєму офіційному сайті та надає їх Казначейству України два рази на рік (не пізніше 15 січня та не пізніше 15 липня). Казначейство України не пізніше останнього робочого дня січня та не пізніше останнього робочого дня липня починає здійснювати щоденний розподіл цього акцизного податку між бюджетами місцевого самоврядування протягом відповідного півріччя.

{Статтю 64 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

Стаття 64[1]. Склад доходів загального фонду районних бюджетів

1. До доходів загального фонду районних бюджетів належать:

1) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є районні ради;

2) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями;

3) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні ради;

4) орендна плата за водні об’єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними державними адміністраціями, районними радами;

{Пункт 5 частини першої статті 64[1] *виключено на підставі Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}*

6) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів районних бюджетів;

{Пункт 6 частини першої статті 64[1] *в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}*

7) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів районних бюджетів;

{Пункт 7 частини першої статті 64[1] *в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}*

8) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок районних бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

9) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється районними державними адміністраціями, який зараховується до районних бюджетів за місцем надання послуг;

10) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що здійснюється районними державними адміністраціями, який зараховується до районних бюджетів за місцем надання послуг;

11) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов’язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється районними державними адміністраціями, яка зараховується до районних бюджетів за місцем надання послуг;

12) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об’єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному районними радами;

13) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб’єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів районних бюджетів;

{Пункт 13 частини першої статті 64[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}*

14) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

{Частину першу статті 64^{1} доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

15) плата за розміщення тимчасово вільних коштів районних бюджетів;

{Частину першу статті 64^{1} доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

16) інші доходи, що підлягають зарахуванню до районних бюджетів відповідно до законодавства.

*{Кодекс доповнено статтею 64^{1} згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020 - **вводиться в дію з 1 січня 2021 року**}*

{Статтю 65 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 66. Склад доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів

{Назва статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 176-VIII від 10.02.2015}

1. До доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів належать:

{Абзац перший частини першої статті 66 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

1) 15 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку, визначеного пунктом 1^{1} частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території;

{Пункт 1 частини першої статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 1588-VII від 04.07.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1^{1}) 10 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності, податку, визначеного пунктом 1^{2} цієї частини статті, пунктом 18 частини першої статті 64 та пунктом 1 частини першої статті 64^{1} цього Кодексу);

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 1^{1} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

1^{2}) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.

Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є Верховна Рада Автономної Республіки Крим та обласні ради, зараховується відповідно до бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 1^{2} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 2 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

3) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об’єктів місцевого значення), що зараховуються до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів користувачами води за місцем її забору;

{Пункт 3 частини першої статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

4) 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину);

{Пункт 4 частини першої статті 66 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

4^{1}) 2 відсотки рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 4^{1} згідно із Законом № 1793-VIII від 20.12.2016}

5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів;

{Пункт 5 частини першої статті 66 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

6) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), що сплачується платниками, які зареєстровані в Автономній Республіці Крим, - до доходів бюджету Автономної Республіки Крим;

{Пункт 6 частини першої статті 66 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 242-VII від 16.05.2013; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 7 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 8 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 9 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 10 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 11 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 12 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 13 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 14 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

15) орендна плата за водні об’єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями, яка зараховується відповідно до бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

{Зміни до пункту 15 частини першої статті 66 див. в Законі № 1592-VII від 04.07.2014}

{Пункт 15 частини першої статті 66 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

16) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об’єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

17) плата за розміщення тимчасово вільних коштів бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів (крім коштів, отриманих закладами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 293-IX від 14.11.2019}

18) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями, яка зараховується відповідно до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

19) плата за ліцензії та сертифікати (крім плати за сертифікацію, визначеної пунктом 25^2 частини другої статті 29 цього Кодексу), що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

20) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового та зернового дистиляту, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового,

біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

21) плата за ліцензії на право оптової торгівлі спиртом етиловим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 836-VIII від 26.11.2015}

{Пункт 22 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

23) плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань), що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 836-VIII від 26.11.2015}

24) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

25) плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

25^{1}) плата за ліцензії на виробництво пального, на право оптової торгівлі пальним, на право роздрібної торгівлі пальним, на право зберігання пального, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 25^{1} згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

26) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

27) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів із суб’єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

28) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні ради;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 29 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

30) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

31) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

32) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 33 частини першої статті 66 виключено на підставі Закону № 918-VIII від 24.12.2015}

34) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів відповідно до законодавства.

{Частину першу статті 66 доповнено пунктом 34 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину другу статті 66 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 67. Окремі особливості формування місцевих бюджетів

1. Надходження та витрати бюджету міста Києва формуються в порядку, встановленому цим Кодексом, з урахуванням закону, що визначає спеціальний статус міста Києва. При цьому:

{Абзац перший частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

1) склад видатків та кредитування бюджету міста Києва визначається відповідно до статей 89-91 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

1^1) до доходів бюджету міста Києва належать доходи, визначені статтями 64, 69^1 цього Кодексу, та трансферти з інших бюджетів.

{Частину першу статті 67 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 2 частини першої статті 67 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина перша статті 67 в редакції Закону № 1210-VII від 15.04.2014}

2. До доходів загального фонду місцевих бюджетів належать доходи, визначені статтями 64, 64^1 і 66 цього Кодексу, та трансферти з інших бюджетів (крім субвенцій, визначених статтею 69^1 та частиною першою статті 71 цього Кодексу).

{Частину другу статті 67 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Якщо законом встановлено новий вид доходу місцевих бюджетів, його зарахування визначається законом про Державний бюджет України на період до внесення відповідних змін до цього Кодексу.

3. Визначені статтями 64 і 69^1 цього Кодексу податки і збори, що сплачують підприємства, які здійснюють свою діяльність у зоні відчуження та у зоні безумовного (обов'язкового) відселення (якщо на таких територіях не сформовано органи місцевого самоврядування), зараховуються до відповідних бюджетів місцевого самоврядування в частинах, визначених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

{Частина третя статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Частину четверту статті 67 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Стаття 67^{1}. Особливості взаємовідносин державного бюджету з бюджетами Автономної Республіки Крим та міста Севастополя

1. Для цілей цієї статті під місцевими бюджетами Автономної Республіки Крим розуміються бюджет Автономної Республіки Крим, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування на території Автономної Республіки Крим, бюджет міста Севастополя.

{Частина перша статті 67^{1} в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

2. Положення цього Кодексу для бюджетів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя застосовуються з урахуванням таких особливостей:

1) доходи, що визначені частинами другою і третьою статті 29 цього Кодексу та сплачуються (перераховуються) на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, та платежі, визначені пунктом 22 частини другої статті 29 цього Кодексу, зараховуються в повному обсязі до бюджету Автономної Республіки Крим;

{Пункт 1 частини другої статті 67^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

2) доходи, що визначені статтями 64-66, 69^{1} і 71 цього Кодексу та сплачуються (перераховуються) на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, зараховуються до місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим;

{Пункт 2 частини другої статті 67^{1} із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1081-IX від 15.12.2020}

3) повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань з податків і зборів та бюджетне відшкодування податку на додану вартість платникам податків, які зареєстровані на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, здійснюється з бюджету Автономної Республіки Крим;

4) видатки та кредитування місцевих бюджетів здійснюються за рахунок та в межах надходжень до місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим без застосування механізму вирівнювання, який передбачає надання дотації вирівнювання або передачі коштів до державного бюджету;

5) до видатків та кредитування, що здійснюються з місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, належать видатки:

визначені відповідно до статей 89-91 цього Кодексу;

визначені пунктами 4, 7-17 та 21 частини першої статті 87 цього Кодексу, що здійснюються на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, а також видатки на державне управління (місцеві державні адміністрації і територіальні органи

державних органів в Автономій Республіці Крим та місті Севастополі) та судову владу (місцеві та апеляційні суди, територіальні управління Державної судової адміністрації України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі);

{Абзац третій пункту 5 частини другої статті 67^1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 176-VIII від 10.02.2015}

{Пункт 5 частини другої статті 67^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

6) положення пункту 2 частини першої статті 73 та статей 97-103^6 цього Кодексу не застосовуються до бюджетів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя;

{Пункт 6 частини другої статті 67^1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1081-IX від 15.12.2020}

7) міжбюджетні відносини між місцевими бюджетами Автономної Республіки Крим регулюються у порядку, затвердженому Радою міністрів Автономної Республіки Крим.

{Кодекс доповнено статтею 67^1 згідно із Законом № 1210-VII від 15.04.2014}

Стаття 67^2. Особливості формування та виконання місцевих бюджетів у Донецькій та Луганській областях на період проведення антитерористичної операції та/або операції Об’єднаних сил

{Назва статті 67^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

1. У разі припинення діяльності органів місцевого самоврядування Донецької та Луганської областей їх функції в частині бюджетних повноважень здійснюються місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами міських рад за окремим рішенням Кабінету Міністрів України, що приймається на підставі звернення відповідної обласної державної адміністрації або військово-цивільними адміністраціями відповідно до Закону України "Про військово-цивільні адміністрації" у разі їх утворення.

{Частина перша статті 67^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 486-VIII від 02.06.2015}

{Кодекс доповнено статтею 67^2 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 68. Склад доходів та видатків бюджетів районів у містах

1. Склад доходів та видатків бюджетів районів у містах (у разі їх створення) визначається міською радою відповідно до повноважень, переданих районним у містах радам.

2. Розподіл обсягу міжбюджетних трансфертів між міським бюджетом та бюджетами районів у місті (у разі їх створення) здійснюється у порядку, затвердженому міською радою.

{Частину третю статті 68 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Статтю 69 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Стаття 69^1. Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів

1. До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать:

1) надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів (визначені в частині першій статті 71 цього Кодексу);

2) кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що зараховуються у розмірі: 100 відсотків - до бюджетів міст Києва та Севастополя, 25 відсотків - до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, 75 відсотків - до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва і Севастополя);

{Пункт 2 частини першої статті 69^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

3) реєстраційний внесок щодо об’єктів комунальної власності, що сплачується відповідно до Закону України "Про концесію";

{Пункт 3 частини першої статті 69^1 в редакції Закону № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

4) 70 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, в тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 50 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 20 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя - 70 відсотків;

{Пункт 4 частини першої статті 69^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4^1) 55 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16^1 частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 30 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя - 55 відсотків;

{Статтю 69^1 доповнено пунктом 4^1 згідно із Законом № 918-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Пункт 5 частини першої статті 69^1 виключено на підставі Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

6) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;

7) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до республіканського Автономної Республіки Крим та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища;

8) надходження до цільових фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим та місцевими радами;

9) субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;

{Пункт 9 частини першої статті 69[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

10) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;

11) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім’ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;

12) надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

{Пункт 12 частини першої статті 69[1] в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

13) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

{Кодекс доповнено статтею 69[1] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 70. Видатки та кредитування місцевих бюджетів

1. Видатки та кредитування місцевих бюджетів включають бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм та заходів згідно із статтями 89-91 цього Кодексу.

{Частина перша статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

2. Кошти спеціального фонду місцевих бюджетів витрачаються на заходи, передбачені рішенням про місцевий бюджет відповідно до законодавства.

Стаття 71. Бюджет розвитку місцевих бюджетів

1. Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів включають:

{Пункт 1 частини першої статті 71 виключено на підставі Закону № 2856-VI від 23.12.2010}

{Пункт 1[1] частини першої статті 71 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 2 частини першої статті 71 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3) дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майно Автономної Республіки Крим, комунальна власність;

{Пункт 3 частини першої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

4) плата за надання місцевих гарантій (відповідно до статті 17 цього Кодексу);

4[1]) кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності";

{Частину першу статті 71 доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

4[2]) 10 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції (крім коштів від державної частини продукції, виробленої на ділянці надр у межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони України), що розподіляються між місцевими бюджетами адміністративно-територіальних одиниць, на території яких знаходиться відповідна ділянка надр, у такому співвідношенні: 5 відсотків - до бюджету Автономної Республіки Крим або обласного бюджету; 5 відсотків - до відповідного бюджету місцевого самоврядування. Якщо ділянка надр розташована на території декількох адміністративно-територіальних одиниць, кошти між відповідними місцевими бюджетами розподіляються в межах встановленого співвідношення у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

{Частину першу статті 71 доповнено пунктом 4[2] згідно із Законом № 665-VII від 05.11.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4[3]) концесійні платежі щодо об’єктів комунальної власності (крім частини концесійного платежу, що за рішенням концесієдавця сплачується на користь балансоутримувача відповідно до умов концесійного договору);

{Частину першу статті 71 доповнено пунктом 4[3] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

4[4]) одноразова фіксована плата, визначена концесійним договором, та кошти, що надійшли у результаті реалізації забезпечення конкурсної пропозиції відповідно до умов концесійного конкурсу (якщо вони не повертаються учаснику), щодо об’єктів комунальної власності;

{Частину першу статті 71 доповнено пунктом 4[4] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

5) кошти від відчуження майна, що належить Автономній Республіці Крим, та майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них;

{Пункт 5 частини першої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

6) 90 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності, при цьому від продажу земельних ділянок, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим: 35 відсотків - до бюджету

Автономної Республіки Крим, 55 відсотків - до сільських, селищних, міських бюджетів Автономної Республіки Крим, 90 відсотків коштів від викупу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, передбачених пунктом 6[1] розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України;

{Пункт 6 частини першої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022}

7) капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів;

{Пункт 7 частини першої статті 71 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011}

8) кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними (крім надходжень, визначених пунктами 10 і 11 частини першої статті 69[1] цього Кодексу);

{Пункт 8 частини першої статті 71 в редакції Закону № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

9) місцеві запозичення, здійснені у порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України;

10) кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради (щодо коштів резервного фонду місцевого бюджету в частині витрат бюджету розвитку - за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної місцевої ради).

{Пункт 10 частини першої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

2. До витрат бюджету розвитку місцевих бюджетів належать:

1) погашення місцевого боргу, в тому числі за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;

{Пункт 1 частини другої статті 71 в редакції Закону № 677-IX від 04.06.2020}

2) капітальні видатки, включаючи капітальні трансферти іншим бюджетам (крім капітальних видатків, що здійснюються за рахунок визначених пунктами 2-13 частини першої статті 69[1] цього Кодексу надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів);

{Пункт 2 частини другої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

3) внески органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування до статутного капіталу суб'єкта господарювання;

4) проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки, що підлягає продажу відповідно до статті 128 Земельного кодексу України, за рахунок авансу, внесеного покупцем земельної ділянки;

5) підготовка земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них державної (до розмежування земель державної та комунальної власності) чи комунальної власності для продажу на земельних торгах та проведення таких торгів;

{Частину другу статті 71 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010}

6) платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань Автономної Республіки Крим, обласної ради чи міської територіальної громади;

{Частину другу статті 71 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

6[1]) видатки на підготовку проектів державно-приватного партнерства, виконання довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів комунальної власності;

{Частину другу статті 71 доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

7) розроблення містобудівної документації на місцевому та регіональному рівнях.

{Частину другу статті 71 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 5496-VI від 20.11.2012}

3. Капітальні видатки бюджету розвитку спрямовуються на: соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних проектів; будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; оновлення матеріально-технічної бази комунальних закладів охорони здоров’я, комп’ютеризацію та інформатизацію закладів загальної середньої освіти і комунальних закладів охорони здоров’я; природоохоронні заходи; інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням.

{Частина третя статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 293-IX від 14.11.2019}

4. Бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою частиною спеціального фонду місцевих бюджетів.

{Частину п'яту статті 71 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

Стаття 72. Особливості затвердження місцевого бюджету з дефіцитом або профіцитом

1. Місцевий бюджет може затверджуватися з дефіцитом за загальним фондом у разі використання вільного залишку бюджетних коштів (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період).

Місцевий бюджет може затверджуватися з профіцитом за загальним фондом у разі спрямування до бюджету розвитку коштів із загального фонду такого місцевого бюджету, виконання зобов'язань за непогашеними позиками, а також для забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період).

2. Місцевий бюджет може затверджуватися з дефіцитом за спеціальним фондом у разі залучення до бюджету розвитку коштів від місцевих запозичень, коштів із загального фонду такого місцевого бюджету, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів, а також у разі використання залишків коштів спеціального фонду місцевого бюджету, крім власних надходжень бюджетних установ (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період).

Місцевий бюджет може затверджуватися з профіцитом за спеціальним фондом у разі погашення місцевого боргу, придбання цінних паперів.

Стаття 73. Позики місцевим бюджетам

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної місцевої ради можуть отримувати:

1) позики на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом та бюджетом розвитку місцевих бюджетів, у фінансових установах на строк до трьох місяців у межах поточного бюджетного періоду, у виняткових випадках за рішенням Кабінету Міністрів України стосовно бюджету Автономної Республіки Крим і бюджетів міських, селищних, сільських територіальних громад - у межах поточного бюджетного періоду. Порядок отримання та погашення таких позик визначається Міністерством фінансів України;

{Підпункт 1 частини першої статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

2) позики на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів відповідно до частини п'ятої статті 43 цього Кодексу. Такі позики не надаються у разі розміщення коштів місцевого бюджету на депозитах та/або обслуговування коштів місцевого бюджету в частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків.

{Пункт 2 частини першої статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 3 частини першої статті 73 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2. Надання позик з одного бюджету іншому забороняється.

Стаття 74. Особливості здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій

{Назва статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

1. Місцеві запозичення здійснюються з метою фінансування бюджету розвитку:

бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міських, селищних, сільських територіальних громад та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об’єктів довготривалого користування або об’єктів, що забезпечують виконання завдань Верховної Ради Автономної Республіки Крим та міських, селищних, сільських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення Автономної Республіки Крим і територіальних громад;

{Абзац другий частини першої статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

обласних бюджетів та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об’єктів довготривалого користування або об’єктів, що забезпечують виконання завдань обласних рад, спрямованих на задоволення спільних інтересів територіальних громад області, відновлення та реконструкцію об’єктів спільної власності територіальних громад або державної власності, що перебувають в управлінні обласних рад, обласних державних адміністрацій, а також будівництва, реконструкції, капітального ремонту автомобільних доріг загального користування державного, місцевого значення.

{Частина перша статті 74 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

2. Обсяг та умови здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій погоджуються з Міністерством фінансів України. Обсяг та умови здійснення місцевих зовнішніх запозичень шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій і надання місцевих гарантій для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій, вважаються погодженими, якщо Міністерством фінансів України рішення не прийнято протягом одного місяця з дня надходження документів на погодження.

{Частина друга статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 79-VIII від 28.12.2014}

3. Міністерство фінансів України здійснює реєстрацію місцевих запозичень та місцевих гарантій. Усі договори про місцеві запозичення, договори, виконання зобов'язань за якими забезпечено місцевими гарантіями, та договори про відшкодування витрат місцевого бюджету, а також зміни істотних умов таких договорів реєструються у Реєстрі місцевих запозичень та місцевих гарантій.

4. Держава не несе відповідальності за борговими зобов'язаннями Автономної Республіки Крим, обласних рад і територіальних громад.

{Частина четверта статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

5. Видатки на обслуговування місцевого боргу здійснюються за рахунок коштів загального фонду місцевого бюджету, а в частині обслуговування місцевого боргу за місцевими запозиченнями, залученими для виконання ремонтно-будівельних робіт на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення та комунальної

власності, відповідні видатки також можуть здійснюватися із спеціального фонду місцевого бюджету за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах (у розмірі не більше 10 відсотків обсягу такої субвенції, затвердженого законом про Державний бюджет України для відповідного місцевого бюджету).

{Частина п'ята статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 677-IX від 04.06.2020}

6. Видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 10 відсотків видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу.

7. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна обласна, міська, селищна чи сільська рада не мають права здійснювати у поточному бюджетному періоді нові місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії, якщо у процесі здійснення платежів з погашення та обслуговування місцевого боргу та/або гарантованого місцевого боргу, обумовлених договором між кредитором та позичальником та/або правочином надання місцевої гарантії, порушено графік платежів, що призвело до нарахування будь-яких штрафних санкцій, до погашення такої простроченої заборгованості та сплати усіх нарахованих штрафних санкцій.

Якщо протягом поточного та наступного бюджетних періодів після погашення простроченої заборгованості та сплати усіх нарахованих штрафних санкцій відповідно до абзацу першого цієї частини статті допущено повторне порушення графіка платежів у процесі здійснення платежів з погашення та обслуговування місцевого боргу та/або гарантованого місцевого боргу, що призвело до нарахування будь-яких штрафних санкцій, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна обласна, міська, селищна чи сільська рада не мають права здійснювати нові місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії протягом трьох наступних бюджетних періодів.

{Частина сьома статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Законів № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

8. Порядок здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до умов, визначених цим Кодексом.

{Частина восьма статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

Глава 12. СКЛАДАННЯ, РОЗГЛЯД, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВИКОНАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стаття 75. Організаційні засади складання прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів

{Назва статті 75 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Положення статті 75 (в частині складання прогнозу місцевого бюджету) застосовуються з 1 січня 2020 року - див. пункт 49 розділу VI цього Кодексу}

1. *{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини першої статті 75 щодо прогнозів місцевих бюджетів - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}* Міністерство фінансів України доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад особливості складання розрахунків до прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи місцевих рад складають прогнози місцевих бюджетів та проекти місцевих бюджетів.

Проект місцевого бюджету на плановий бюджетний період ґрунтується на показниках, визначених у прогнозі місцевого бюджету, схваленому у році, що передує плановому.

{Частина перша статті 75 в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад зобов'язані надавати необхідну інформацію: центральним органам виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідній сфері - для проведення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів та інших показників; Комітету Верховної Ради України з питань бюджету - для розгляду цих розрахунків.

{Частина друга статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

3. Організаційно-методологічні засади складання бюджетних запитів головними розпорядниками бюджетних коштів (включаючи типову форму бюджетного запиту) визначаються Міністерством фінансів України.

Місцеві фінансові органи з урахуванням особливостей складання проектів місцевих бюджетів доводять до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів.

{Частина третя статті 75 в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

4. Головні розпорядники бюджетних коштів організують розроблення бюджетних запитів для подання місцевим фінансовим органам у терміни та порядку, встановлені цими органами. Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують своєчасність, достовірність та зміст поданих місцевим фінансовим органам бюджетних запитів, які мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників проекту місцевого бюджету, згідно з вимогами місцевих фінансових органів.

5. Місцеві фінансові органи на будь-якому етапі складання і розгляду проектів місцевих бюджетів здійснюють аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, з точки зору його відповідності меті, пріоритетності, а також дієвості та ефективності використання бюджетних коштів. На основі результатів аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення бюджетного запиту до пропозиції проекту місцевого бюджету перед поданням його на розгляд відповідно Раді

міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад.

6. Районні державні адміністрації в містах Києві та Севастополі подають відповідним міським фінансовим органам пропозиції щодо показників проектів відповідних бюджетів, визначених з урахуванням вимог частин третьої - п’ятої цієї статті.

{Частина шоста статті 75 в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

7. Сільські, селищні і міські територіальні громади можуть об'єднувати на договірних засадах кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ з урахуванням статті 93 цього Кодексу.

{Частина сьома статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1081-IX від 15.12.2020}

8. У тижневий строк з дня схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України Міністерство фінансів України забезпечує доведення Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад розрахунків прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, методики їх визначення, організаційно-методологічних вимог та інших показників щодо складання проектів місцевих бюджетів, а також пропозицій щодо форми проекту рішення про місцевий бюджет (типової форми рішення).

9. У тижневий строк з дня прийняття проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні Міністерство фінансів України забезпечує доведення Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад визначених таким законом показників міжбюджетних відносин (включаючи обсяги міжбюджетних трансфертів для відповідних бюджетів) і текстових статей, а також організаційно-методологічних вимог щодо складання проектів місцевих бюджетів. У триденний строк з дня отримання таких документів Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні державні адміністрації доводять виконавчим органам сільських, селищних, міських рад відповідні обсяги субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту, додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я.

{Частина дев'ята статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законами № 837-VIII від 26.11.2015, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2646-VIII від 06.12.2018, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

10. Інформація, отримана відповідно до частин п'ятої, шостої, восьмої і дев'ятої цієї статті, є підставою для складання Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних місцевих рад проектів місцевих бюджетів і підготовки проектів рішень про відповідні місцеві бюджети.

Стаття 75^{1}. Складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету

{Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми статті 75[1] *- див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020}*

{Положення статті 75[1] *застосовуються з 1 січня 2020 року - див. пункт 49 розділу VI цього Кодексу}*

1. Місцевий фінансовий орган щороку спільно з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у прогнозних та програмних документах економічного і соціального розвитку України і відповідної території, та з урахуванням Бюджетної декларації складає прогноз місцевого бюджету - документ середньострокового бюджетного планування, що визначає показники місцевого бюджету на середньостроковий період і є основою для складання проекту місцевого бюджету.

Організаційно-методологічні засади складання бюджетних пропозицій та прогнозу місцевого бюджету (включаючи форму бюджетної пропозиції та типову форму прогнозу місцевого бюджету) визначаються Міністерством фінансів України.

{Абзац другий частини першої статті 75[1] *в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}*

2. Показники прогнозу місцевого бюджету визначаються з урахуванням положень та показників, визначених на відповідні бюджетні періоди Бюджетною декларацією та прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді.

При цьому показники прогнозу місцевого бюджету можуть відрізнятися від показників, визначених на відповідні бюджетні періоди прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді, у разі:

1) відхилення оцінки основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку відповідної території від прогнозу, врахованого при складанні прогнозу місцевого бюджету, схваленого у попередньому бюджетному періоді;

2) відхилення бюджетних показників, визначених рішенням про місцевий бюджет, від аналогічних показників, визначених у прогнозі місцевого бюджету, схваленому у попередньому бюджетному періоді;

3) прийняття нових законодавчих та інших нормативно-правових актів, рішень Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, що впливають на показники місцевого бюджету у середньостроковому періоді.

3. Місцевий фінансовий орган на підставі основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку відповідної території на середньостроковий період та аналізу виконання місцевого бюджету у попередніх та поточному бюджетних періодах прогнозує обсяги доходів місцевого бюджету, визначає обсяги фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період.

4. Місцевий фінансовий орган розробляє та у визначені ним терміни доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних пропозицій та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період.

{Абзац перший частини четвертої статті 75^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Інструкції з підготовки бюджетних пропозицій можуть запроваджувати додаткові фінансові обмеження, організаційні та інші вимоги, яких зобов’язані дотримуватися всі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки бюджетних пропозицій.

{Абзац другий частини четвертої статті 75^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують своєчасність, достовірність та зміст поданих місцевому фінансовому органу бюджетних пропозицій, які мають містити всю інформацію, необхідну для їх аналізу, відповідно до вимог місцевого фінансового органу.

{Частину четверту статті 75^{1} доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Місцевий фінансовий орган здійснює аналіз поданих головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетних пропозицій на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету і вимогам доведених інструкцій.

{Абзац четвертий частини четвертої статті 75^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

На основі такого аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення бюджетних пропозицій головних розпорядників бюджетних коштів до прогнозу місцевого бюджету.

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 75^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

5. Місцеві фінансові органи до 15 серпня року, що передує плановому, подають до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних місцевих рад прогнози відповідних місцевих бюджетів.

6. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад не пізніше 1 вересня року, що передує плановому, розглядають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів і у п’ятиденний строк подають їх разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідних місцевих рад для розгляду у порядку, визначеному відповідними радами.

З дня схвалення прогнозу місцевого бюджету втрачає чинність прогноз місцевого бюджету, схвалений у попередньому бюджетному періоді.

{Частину шосту статті 75¹ доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

7. Прогноз місцевого бюджету містить положення, що включають:

{Абзац перший частини сьомої статті 75¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

1) основні прогнозні показники економічного і соціального розвитку відповідної території, враховані під час розроблення прогнозу місцевого бюджету;

2) загальні показники доходів і фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету, загальні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

3) показники за основними видами доходів місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

4) показники дефіциту (профіциту) місцевого бюджету, показники за основними джерелами фінансування місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також показники місцевого боргу, гарантованого Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою боргу і надання місцевих гарантій;

{Пункт 4 частини сьомої статті 75¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

5) граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету головним розпорядникам бюджетних коштів (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

6) обсяги капітальних вкладень у розрізі інвестиційних проектів, визначені в межах загальних граничних показників видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету;

6¹) положення щодо взаємовідносин місцевого бюджету з іншими місцевими бюджетами (включаючи показники, необхідні для складання прогнозів інших місцевих бюджетів);

{Частину сьому статті 75¹ доповнено пунктом 6¹ згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

6²) загальний обсяг довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів комунальної власності на середньостроковий період та обсяг щорічних видатків на виконання таких зобов’язань;

{Частину сьому статті 75¹ доповнено пунктом 6² згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

7) інші показники і положення, необхідні для складання проекту рішення про місцевий бюджет.

{Кодекс доповнено статтею 75¹ згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 76. Проект рішення про місцевий бюджет та матеріали, що до нього додаються, предмет регулювання рішення про місцевий бюджет

{Назва статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

1. Проект рішення про місцевий бюджет перед його розглядом на сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради схвалюється Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією чи виконавчим органом відповідної місцевої ради. Разом з ним подаються:

1) пояснювальна записка до проекту рішення, яка має містити:

а) інформацію про соціально-економічний стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці і прогноз її розвитку на наступний бюджетний період, покладені в основу проекту місцевого бюджету;

б) оцінку доходів місцевого бюджету з урахуванням втрат доходів місцевого бюджету внаслідок наданих Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою податкових пільг;

в) пояснення до основних положень проекту рішення про місцевий бюджет, включаючи аналіз пропонованих обсягів видатків і кредитування за бюджетною класифікацією. Пояснення включають бюджетні показники за попередній, поточний, наступний бюджетні періоди в розрізі класифікації видатків та кредитування бюджету;

г) обґрунтування особливостей міжбюджетних взаємовідносин та надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів;

ґ) інформацію щодо погашення місцевого боргу, обсягів та умов місцевих запозичень;

{Пункт 2 частини першої статті 76 виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

3) проект показників зведеного бюджету міської територіальної громади (у складі якої утворені райони у місті);

{Пункт 3 частини першої статті 76 в редакції Законів № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

4) показники витрат місцевого бюджету, необхідних на наступні бюджетні періоди для завершення інвестиційних проектів, що враховані в бюджеті, за умови якщо реалізація таких проектів триває більше одного бюджетного періоду;

{Пункт 4 частини першої статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

5) перелік інвестиційних проектів на середньостроковий період;

{Пункт 2 частини першої статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

5[1]) переліки та обсяги довгострокових зобов’язань за енергосервісом за бюджетними програмами до повного завершення розрахунків з виконавцями енергосервісу;

{Частину першу статті 76 доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

5[2]) переліки та обсяги довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства щодо об’єктів комунальної власності за бюджетними програмами до повного завершення розрахунків за договорами, укладеними у рамках державно-приватного партнерства;

{Частину першу статті 76 доповнено пунктом 5[2] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

6) інформація про хід виконання відповідного бюджету у поточному бюджетному періоді;

7) пояснення головних розпорядників бюджетних коштів до проекту відповідного бюджету (подаються комісії з питань бюджету Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради);

8) інші матеріали, обсяг і форму яких визначає Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація або виконавчий орган відповідної місцевої ради.

2. Рішенням про місцевий бюджет визначаються:

1) загальні суми доходів, видатків та кредитування місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

{Пункт 1 частини другої статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

2) граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) місцевого бюджету в наступному бюджетному періоді, місцевого боргу і гарантованого Автономною Республікою Крим, обласною радою, міською, селищною чи сільською територіальною громадою боргу на кінець наступного бюджетного періоду; граничний обсяг надання місцевих гарантій, а також повноваження щодо надання таких гарантій з урахуванням положень статті 17 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини другої статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 3428-IX від 08.11.2023}

3) доходи місцевого бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до рішення);

4) фінансування місцевого бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до рішення);

5) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів місцевого бюджету за бюджетною класифікацією з обов'язковим виділенням видатків споживання (з них видатків на оплату праці, оплату комунальних послуг і енергоносіїв) та видатків розвитку (у додатках до рішення);

5[1]) обсяги капітальних вкладень у розрізі інвестиційних проектів;

{Частину другу статті 76 доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

6) бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів (у додатках до рішення);

7) розмір оборотного залишку коштів місцевого бюджету;

8) додаткові положення, що регламентують процес виконання місцевого бюджету.

3. Перелік захищених видатків місцевого бюджету визначається на підставі статті 55 цього Кодексу.

4. У рішенні про місцевий бюджет видатки та кредитування за головними розпорядниками коштів місцевого бюджету повинні бути деталізовані за програмною класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету, за групами функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету та окремими категоріями економічної класифікації видатків бюджету і класифікації кредитування бюджету.

{Статтю 76 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

Стаття 77. Затвердження місцевих бюджетів

1. Відповідно до частин дев'ятої і десятої статті 75 цього Кодексу Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідні місцеві ради при затвердженні місцевих бюджетів мають врахувати обсяги міжбюджетних трансфертів та інші положення (необхідні для формування місцевих бюджетів), затверджені Верховною Радою України при прийнятті проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні.

2. Місцеві бюджети затверджуються рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради до 25 грудня (включно) року, що передує плановому.

{Абзац перший частини другої статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

Якщо до 1 грудня року, що передує плановому, Верховною Радою України не прийнято закон про Державний бюджет України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада при затвердженні відповідних місцевих бюджетів враховують обсяги міжбюджетних трансфертів, визначені у проекті закону про Державний бюджет України на плановий бюджетний період, поданому Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України.

{Абзац другий частини другої статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законами № 176-VIII від 10.02.2015, № 914-VIII від 24.12.2015, № 2233-VIII від 07.12.2017}

У двотижневий строк з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет України Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада приводять обсяги міжбюджетних трансфертів у відповідність із законом про Державний бюджет України.

{Частина друга статті 77 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину третю статті 77 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

4. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, міські, районні, селищні, сільські ради при затвердженні відповідних бюджетів враховують у першочерговому

порядку потребу в коштах на оплату праці працівників бюджетних установ відповідно до встановлених законодавством України умов оплати праці та розміру мінімальної заробітної плати; на проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами.

{Частина четверта статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частину п'яту статті 77 виключено на підставі Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

6. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, районні, міські, селищні, сільські ради при затвердженні відповідних бюджетів враховують обсяги міжбюджетних трансфертів, які передаються відповідно до частини третьої статті 93 цього Кодексу.

{Статтю 77 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Стаття 78. Виконання місцевих бюджетів

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад забезпечують виконання відповідних місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

{Частина перша статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

2. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється органами Казначейства України відповідно до статті 43 цього Кодексу.

{Абзац перший частини другої статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

Казначейство України веде облік усіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами, здійснює повернення (перерахування) коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету.

{Абзац другий частини другої статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

Перерахування між видами доходів і бюджетів коштів, помилково та/або надміру зарахованих до місцевих бюджетів через єдиний рахунок, здійснюється Казначейством України за висновком податкових органів, поданим на дату формування реєстру платежів з єдиного рахунка в розрізі окремого платника у складі зведеного реєстру платежів з єдиного рахунка згідно з Податковим кодексом України.

{Частину другу статті 78 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

За рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради при виконанні місцевих бюджетів обслуговування бюджетних коштів у частині бюджету

розвитку та власних надходжень бюджетних установ може здійснюватися установами банків державного сектору.

{Частину другу статті 78 доповнено абзацом згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Порядок обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору, а також особливості ведення бухгалтерського обліку виконання місцевих бюджетів та складання звітності про виконання місцевих бюджетів щодо таких коштів визначаються Кабінетом Міністрів України за погодженням з Національним банком України.

{Частину другу статті 78 доповнено абзацом згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

3. Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджується керівником місцевого фінансового органу. До затвердження розпису місцевого бюджету керівником місцевого фінансового органу затверджується тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період. Керівник місцевого фінансового органу протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням.

4. Місцевий фінансовий орган за участю органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, у процесі виконання місцевого бюджету за доходами здійснює прогнозування та аналіз доходів відповідного бюджету.

5. Податки і збори та інші доходи місцевого бюджету визнаються зарахованими до місцевого бюджету з дня зарахування відповідно на єдиний казначейський рахунок та рахунки, відкриті в установах банків державного сектору згідно з частиною другою цієї статті, і не можуть акумулюватися на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету.

{Абзац перший частини п'ятої статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

У разі зміни місцезнаходження суб’єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням сплата визначених податковим законодавством загальнодержавних податків і зборів, які розподіляються між державним та місцевими бюджетами, та місцевих податків і зборів здійснюється за місцем попередньої реєстрації платника податків до закінчення поточного бюджетного періоду.

{Частину п'яту статті 78 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до місцевих бюджетів податків і зборів та інших доходів місцевих бюджетів відповідно до законодавства, а також здійснюють обмін відповідною інформацією з органами місцевого самоврядування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Абзац частини п'ятої статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

6. Виконання місцевих бюджетів за видатками та кредитуванням здійснюється відповідно до статей 46-51 цього Кодексу.

Органи Казначейства України здійснюють операції щодо виконання платіжних доручень розпорядників бюджетних коштів, оформлених відповідно до вимог законодавства, на підставі підтвердних документів відповідно до взятих бюджетних зобов’язань та наявних бюджетних асигнувань за видатками місцевих бюджетів (протягом п’яти операційних днів з дати надання доручення на здійснення платежу за умови виконання доходів зведеного бюджету України).

{Частину шосту статті 78 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

7. Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет ухвалюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою на підставі офіційного висновку місцевого фінансового органу про перевиконання чи недовиконання дохідної частини загального фонду, про обсяг залишку коштів загального та спеціального фондів (крім власних надходжень бюджетних установ) відповідного бюджету. Факт перевиконання дохідної частини загального фонду місцевого бюджету визнається за підсумками першого півріччя та наступних звітних періодів з початку поточного бюджетного періоду на підставі офіційних висновків місцевого фінансового органу за умови перевищення доходів загального фонду місцевого бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів), врахованих у розписі місцевого бюджету на відповідний період, не менше ніж на 5 відсотків. Факт недоотримання доходів загального фонду місцевого бюджету визнається на підставі офіційного висновку місцевого фінансового органу за підсумками квартального звіту в разі недоотримання доходів загального фонду місцевого бюджету, врахованих у розписі місцевого бюджету на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків.

{Частина сьома статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 1081-IX від 15.12.2020}

8. Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет можуть бути ухвалені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою з урахуванням положень статті 52 цього Кодексу, в разі необхідності перерозподілу бюджетних призначень між головними розпорядниками бюджетних коштів (за наявності відповідного обґрунтування) та в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

9. Ведення бухгалтерського обліку виконання місцевих бюджетів та порядок закриття рахунків місцевих бюджетів після закінчення бюджетного періоду здійснюються з урахуванням положень статей 56 і 57 цього Кодексу.

10. Після набрання чинності законом про Державний бюджет України органам державної влади та їх посадовим особам забороняється приймати рішення, що призводять до виникнення додаткових витрат місцевих бюджетів, без визначення джерел коштів, виділених державою для забезпечення цих витрат.

Стаття 79. Особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет

1. Якщо до початку нового бюджетного періоду не прийнято рішення про місцевий бюджет, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація або виконавчий орган місцевої ради мають право здійснювати витрати місцевого бюджету лише на цілі, визначені у рішенні про місцевий бюджет на попередній бюджетний період та одночасно передбачені у проекті рішення про місцевий бюджет на наступний бюджетний період, схваленому Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією чи виконавчим органом місцевої ради та поданому на розгляд Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної місцевої ради. При цьому щомісячні бюджетні асигнування місцевого бюджету сумарно не можуть перевищувати 1/12 обсягу бюджетних призначень, встановлених рішенням про місцевий бюджет на попередній бюджетний період (крім випадків, передбачених частиною шостою статті 16 та частиною четвертою статті 23 цього Кодексу, а також з урахуванням необхідності проведення захищених видатків місцевого бюджету).

{Частина перша статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

2. До прийняття рішення про місцевий бюджет на поточний бюджетний період забороняється здійснювати капітальні видатки і надавати кредити з бюджету (крім випадків, пов’язаних із виділенням коштів з резервного фонду відповідного бюджету та проведенням видатків за рахунок трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам), а також здійснювати місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії.

{Частина друга статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

3. У разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет при формуванні надходжень та здійсненні витрат місцевого бюджету застосовуються норми цієї статті та закону про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період (у разі несвоєчасного набрання чинності таким законом - норми пунктів 3-5 частини другої статті 41 цього Кодексу).

{Частина третя статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015}

Стаття 80. Звітність про виконання місцевих бюджетів

1. Звітність про виконання місцевих бюджетів визначається відповідно до вимог, встановлених щодо звітності про виконання Державного бюджету України у статтях 58-61 цього Кодексу.

2. Казначейство України складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами. Зведені показники звітності про виконання бюджетів одночасно подаються органами Казначейства України відповідно органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань фінансів, фінансовим органам місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад на умовах, передбачених частиною першою цієї статті.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

3. Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, подають місцевим фінансовим органам відповідні звіти, передбачені частиною третьою статті 59 та частиною третьою статті 60 цього Кодексу.

4. Квартальний та річний звіти про виконання місцевого бюджету подаються до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією, виконавчим органом відповідної місцевої ради у двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду. Перевірка річного звіту здійснюється Рахунковою палатою Верховної Ради Автономної Республіки Крим (щодо використання органами виконавчої влади коштів бюджету Автономної Республіки Крим), комісією з питань бюджету Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради, після чого Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідні місцеві ради затверджують річний звіт про виконання бюджету або приймають інше рішення з цього приводу.

{Частина четверта статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Розділ IV. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

Глава 13. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 81. Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин

1. Міжбюджетні відносини - відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України.

2. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень.

Стаття 82. Види видатків бюджетів

1. Видатки бюджетів поділяються на:

1) видатки на забезпечення конституційного ладу, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені цим Кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню;

2) видатки, які визначаються функціями держави і можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності;

3) видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер і визначені законами України.

Стаття 83. Джерела здійснення видатків бюджетів

1. Видатки, визначені пунктом 1 частини першої статті 82 цього Кодексу, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України.

2. Видатки, визначені пунктами 2 і 3 частини першої статті 82 цього Кодексу, здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, у тому числі трансфертів з Державного бюджету України.

Стаття 84. Забезпечення здійснення видатків

1. Відповідні органи державної влади забезпечують здійснення видатків, визначених пунктом 1 частини першої статті 82 цього Кодексу.

2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад забезпечують здійснення видатків, визначених пунктами 2 і 3 частини першої статті 82 цього Кодексу.

{Частина друга статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Стаття 85. Передача державою права на здійснення видатків

1. Держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідної передачі фінансових ресурсів у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України.

2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад зобов'язані забезпечити здійснення видатків, визначених пунктами 2 і 3 частини першої статті 82 цього Кодексу, з відповідних місцевих бюджетів з додержанням розподілу цих видатків між бюджетами, визначеного статтями 89-91 цього Кодексу та законом про Державний бюджет України. Забороняється планувати та здійснювати видатки, не віднесені до місцевих бюджетів цим Кодексом, а також здійснювати впродовж бюджетного періоду видатки на утримання бюджетних установ одночасно з різних бюджетів, крім випадків, коли такі видатки здійснюються за рішенням відповідної місцевої ради за рахунок вільного залишку бюджетних коштів або перевиконання дохідної частини загального фонду місцевого бюджету за умови відсутності простроченої кредиторської заборгованості такого бюджету за захищеними статтями видатків на останню звітну дату, що передує плануванню видатків, або за рішенням Кабінету Міністрів України. Такі видатки здійснюються шляхом надання міжбюджетного трансферту з відповідного місцевого бюджету.

{Частина друга статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 914-VIII від 24.12.2015, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року, № 1081-IX від 15.12.2020}

3. Товари (роботи, послуги), придбані головним розпорядником коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) за рахунок видатків на централізовані заходи відповідно до програмних документів економічного та соціального розвитку, державних цільових

програм, можуть бути передані бюджетним установам, які утримуються з інших місцевих бюджетів.

Зазначені централізовані заходи здійснюються з дотриманням таких вимог:

встановлення головним розпорядником коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) критеріїв визначення обґрунтування потреби у відповідних товарах (роботах, послугах);

визначення бюджетними установами потреби у товарах (роботах, послугах) відповідно до встановлених критеріїв;

відображення в обліку та звітності бюджетних установ операцій щодо придбання та передачі таких товарів (робіт, послуг).

Стаття 86. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами

1. Розмежування видів видатків, визначених пунктами 2 і 3 частини першої статті 82 цього Кодексу, між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання публічних послуг та наближення їх до безпосереднього споживача. Відповідно до цих критеріїв види видатків поділяються на такі групи:

1) перша група - видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання публічних послуг і які розташовані найближче до споживачів;

2) друга група - видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують надання основних публічних послуг для всіх громадян України;

3) третя група - видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують публічні послуги для окремих категорій громадян, або реалізацію програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України.

{Частина перша статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Видатки першої групи здійснюються з бюджетів місцевого самоврядування.

{Частина друга статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

3. Видатки другої групи здійснюються з бюджетів місцевого самоврядування, а також районних бюджетів.

{Частина третя статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4. Видатки третьої групи здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів.

5. З бюджетів міст Києва та Севастополя здійснюються видатки всіх трьох груп.

Глава 14. РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДАТКІВ МІЖ БЮДЖЕТАМИ

Стаття 87. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України

1. До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 частини другої статті 67[1] цього Кодексу), належать видатки на:

{Абзац перший частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1210-VII від 15.04.2014}

1) державне управління:

а) законодавчу владу;

б) виконавчу владу;

в) Президента України;

2) судову владу;

3) міжнародну діяльність;

4) наукову і науково-технічну діяльність;

{Пункт 4 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

5) національну оборону (крім заходів та робіт з мобілізаційної підготовки місцевого значення);

6) правоохоронну діяльність, забезпечення безпеки держави та цивільний захист населення і територій (крім заходів, визначених пунктом 16 частини першої статті 91 цього Кодексу);

6[1]) забезпечення функціонування установ та закладів Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів, Служби безпеки України, органів цивільного захисту, які перебувають у державній власності;

{Частину першу статті 87 доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

7) освіту:

а) загальну середню освіту:

заклади спеціалізованої освіти: мистецькі, спортивні, військові (військово-морські, військово-спортивні), наукові ліцеї, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою державної власності згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України;

{Абзац другий підпункту "а" пункту 7 частини першої статті 87 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Абзац третій підпункту "а" пункту 7 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Підпункт "а" пункту 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 212-VIII від 02.03.2015, № 293-IX від 14.11.2019}

б) професійну (професійно-технічну) освіту (на оплату послуг з підготовки кадрів на умовах державного замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти);

{Підпункт "б" пункту 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2619-IX від 21.09.2022}

в) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах державного замовлення у закладах вищої освіти державної та приватної власності, вартість освітніх послуг яких встановлюється з урахуванням законодавства про індикативну собівартість) та фахову передвищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців на умовах державного замовлення структурними підрозділами та відокремленими структурними підрозділами закладів вищої освіти державної власності, що не мають статусу юридичної особи);

{Підпункт "в" пункту 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014 - зміна набирає чинності з 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

г) післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах державного замовлення);

{Підпункт "г" пункту 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

ґ) заклади позашкільної освіти та заходи з позашкільної роботи з дітьми згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "ґ" пункту 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

д) інші заклади та заходи в галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

8) охорону здоров'я:

{Підпункт "а" пункту 8 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "б" пункту 8 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "в" пункту 8 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "г" пункту 8 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

ґ) програми в галузі охорони здоров'я, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "ґ" пункту 8 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "д" пункту 8 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

е) державні програми громадського здоров’я та заходи боротьби з епідеміями;

{Пункт 8 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

є) державні програми розвитку та підтримки закладів охорони здоров’я, що перебувають у державній власності, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 8 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "є" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

ж) програму державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Пункт 8 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

з) державні програми та заходи у сфері охорони здоров’я, що здійснюються державними установами, державними науковими установами охорони здоров’я, які належать відповідно до сфери управління Національної академії наук України, Національної академії медичних наук України, Державного управління справами, державними закладами охорони здоров’я, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціальної політики, у разі, якщо такі заклади не уклали з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення, договір про медичне обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Пункт 8 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

9) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) виплату пенсій військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби та членам їхніх сімей, пенсій військовослужбовцям та особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, іншим особам, визначеним законом; сплату до Пенсійного фонду України страхових внесків за окремі категорії осіб, передбачені законом; виплату доплат, надбавок, підвищень до пенсій, додаткових пенсій,

пенсій за особливі заслуги перед Україною, встановлених законом, державної соціальної допомоги на догляд особам, зазначеним у пунктах 1-3 частини першої статті 7 Закону України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю", а також на покриття різниці між розміром пенсії, обчисленим відповідно до абзаців першого та третього частини першої, частини третьої статті 28 Закону України "Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування", та розміром пенсії, обчисленим відповідно до статті 27 Закону України "Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування";

{Підпункт "а" пункту 9 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2150-VIII від 03.10.2017}

б) державні програми соціальної допомоги (грошова допомога особам, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, та особам, яким надано тимчасовий захист; компенсації на медикаменти; програма протезування; програми і заходи із соціального захисту осіб з інвалідністю, у тому числі програми і заходи Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю; відшкодування збитків, заподіяних громадянам; заходи, пов'язані з поверненням в Україну кримськотатарського народу та осіб інших національностей, які були незаконно депортовані з України, та розміщенням іноземців і осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України; щорічна разова грошова допомога ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань; довічні державні стипендії; кошти, що передаються до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; програми соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інші види цільової грошової допомоги, встановлені законом);

{Підпункт "б" пункту 9 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5290-VI від 18.09.2012, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 1081-IX від 15.12.2020}

в) державну підтримку громадських об’єднань осіб з інвалідністю і ветеранів на виконання загальнодержавних програм (проектів, заходів) згідно з порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "в" пункту 9 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

г) державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;

ґ) державну підтримку молодіжних та дитячих громадських організацій на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

д) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;

е) забезпечення функціонування реабілітаційних закладів для осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "е" пункту 9 частини першої статті 87 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

є) інші програми в галузі соціального захисту та соціального забезпечення, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

ж) компенсацію дефіциту коштів Пенсійного фонду України для фінансування виплати пенсій у солідарній системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (перевищення видатків над доходами, у тому числі з урахуванням резерву коштів Пенсійного фонду України);

{Пункт 9 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011; в редакції Закону № 2150-VIII від 03.10.2017}

з) заходи державних програм та проекти з утвердження української національної та громадянської ідентичності;

{Пункт 9 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 3278-IX від 27.07.2023}

и) житлові субсидії населенню та пільги на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива, скрапленого газу окремим категоріям громадян, що надаються: ветеранам війни; особам, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"; особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; вдовам (вдівцям) та батькам померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; постраждалим учасникам Революції Гідності; особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; вдовам (вдівцям) та батькам померлих (загиблих) осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; жертвам нацистських переслідувань; ветеранам військової служби; ветеранам органів внутрішніх справ; ветеранам Національної поліції; ветеранам податкової міліції; ветеранам державної пожежної охорони; ветеранам Державної кримінально-виконавчої служби; ветеранам служби цивільного захисту; ветеранам Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України; вдовам (вдівцям) померлих (загиблих) ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції, ветеранів податкової міліції, ветеранів державної пожежної охорони, ветеранів Державної кримінально-виконавчої служби, ветеранів служби цивільного захисту та ветеранів Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України; звільненим зі служби за віком, через хворобу або за вислугою років військовослужбовцям Служби безпеки України; особам, звільненим із служби цивільного захисту за віком, через хворобу або за вислугою років, та які стали особами з інвалідністю під час виконання службових обов’язків; звільненим з військової служби особам, які стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби; батькам та членам сімей військовослужбовців, військовослужбовців Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби; батькам та членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які загинули (померли) або зникли безвісти під час виконання службових обов’язків; реабілітованим громадянам, які стали особами з інвалідністю внаслідок репресій або є пенсіонерами; депортованим особам, які повернулися

в Україну на постійне проживання; громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; дружинам (чоловікам) та опікунам (на час опікунства) дітей померлих громадян, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою; пенсіонерам з числа спеціалістів із захисту рослин відповідно до частини четвертої статті 20 Закону України "Про захист рослин"; громадянам відповідно до пункту "ї" частини першої статті 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я, частини п'ятої статті 29 Закону України "Про культуру", частини другої статті 30 Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", абзацу десятого частини другої статті 28 Закону України "Про музеї та музейну справу", абзацу першого частини третьої статті 57 Закону України "Про освіту"; дітям війни; багатодітним сім'ям, дитячим будинкам сімейного типу та прийомним сім'ям, в яких не менше року проживають відповідно троє або більше дітей, а також сім'ям (крім багатодітних сімей), в яких не менше року проживають троє і більше дітей, враховуючи тих, над якими встановлено опіку чи піклування; доставку громадянам повідомлень про призначення (непризначення), відмову у призначенні житлової субсидії.

Граничні показники вартості та мінімальні норми твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу, на підставі яких надаються пільги та житлові субсидії населенню, визначаються Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 9 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "и" згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

і) допомогу сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю з дитинства, дітям з інвалідністю, тимчасову державну допомогу дітям, допомогу по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, державну соціальну допомогу на догляд (крім державної соціальної допомоги на догляд особам, зазначеним у пунктах1-3 частини першої статті 7 Закону України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю"), щомісячну компенсаційну виплату непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, а також за особою, яка досягла 80-річного віку, тимчасову державну соціальну допомогу непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату, виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, грошове забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною", оплату послуг із здійснення патронату над дитиною та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя, підтримку малих групових будинків;

{Пункт 9 частини першої статті 87 доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

10) культуру і мистецтво:

а) державні культурно-освітні програми (національні музеї, національні та державні бібліотеки, заповідники, національні та державні культурно-просвітницькі центри, міжнародні культурні зв'язки, державні культурно-освітні заходи, державна підтримка національних театрів, художніх колективів та їх дирекцій, концертних, національних та

державних циркових організацій державної форми власності, культурно-мистецькі заходи національних творчих спілок) згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "а" пункту 10 частини першої статті 87 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

{Підпункт "б" пункту 10 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт "в" пункту 10 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

г) державну підтримку кінематографії;

{Підпункт "г" пункту 10 частини першої статті 87 в редакції Законів № 79-VIII від 28.12.2014, № 76-IX від 12.09.2019}

ґ) державну архівну справу та страховий фонд документації;

{Підпункт "ґ" пункту 10 частини першої статті 87 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

11) програми підтримки національних і державних телерадіокомпаній, суспільного телебачення і радіомовлення, преси, книговидання, державних інформаційних агентств;

{Пункт 11 частини першої статті 87 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

12) фізичну культуру і спорт:

а) державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (забезпечення діяльності національних збірних команд, проведення спортивних заходів державного і міжнародного рівня, підготовка і участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях з олімпійських та неолімпійських видів спорту, у тому числі в Олімпійських іграх, Європейських іграх, Юнацьких Олімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, забезпечення діяльності закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, фінансова підтримка баз олімпійської підготовки та всеукраїнських громадських об’єднань фізкультурно-спортивного спрямування згідно з переліками, затвердженими Кабінетом Міністрів України);

{Підпункт "а" пункту 12 частини першої статті 87 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

б) державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри державного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, проведення навчально-тренувальних зборів, всеукраїнських змагань з видів спорту для осіб з інвалідністю, заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, утримання національних збірних команд з видів спорту для осіб з інвалідністю, забезпечення їх підготовки та участі в міжнародних змаганнях (включаючи Паралімпійські та Дефлімпійські ігри), фінансова підтримка паралімпійського руху та баз паралімпійської і дефлімпійської підготовки згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України);

{Підпункт "в" пункту 12 частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

13) державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки;

14) програми реставрації пам'яток архітектури, спорудження (створення) пам'ятників і монументів державного значення;

15) державні програми розвитку транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики;

16) державні інвестиційні проекти;

17) державні програми з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, запобігання виникненню та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха;

18) створення та поповнення державних запасів і резервів;

19) обслуговування державного боргу;

20) проведення виборів у випадках, передбачених законом, та всеукраїнських референдумів;

{Пункт 20^{1} частини першої статті 87 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

20^{2}) виплати за державними деривативами;

{Частину першу статті 87 доповнено пунктом 20^{2} згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

20^{3}) державне фінансове забезпечення політичних партій у формах, визначених законом;

{Частину першу статті 87 доповнено пунктом 20^{3} згідно із Законом № 732-VIII від 08.10.2015}

21) інші програми, які мають виключно державне значення.

{Статтю 88 виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

Стаття 89. Видатки, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад

{Назва статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 907-IX від 17.09.2020; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

1. До видатків, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад, належать видатки на:

{Абзац перший частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 1 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2) освіту:

а) дошкільну освіту;

{Підпункт "а" пункту 2 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

б) загальну середню освіту:

ліцеї (засновником яких є міська, селищна, сільська рада), початкові школи, гімназії;

{Абзац другий підпункту "б" пункту 2 частини першої статті 89 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

міжшкільні ресурсні центри;

заклади спеціалізованої освіти: мистецькі, спортивні, військові (військово-морські, військово-спортивні), наукові ліцеї, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою (крім закладів, визначених у підпункті "а" пункту 7 частини першої статті 87 та у підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 90 цього Кодексу);

{Абзац четвертий підпункту "б" пункту 2 частини першої статті 89 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри (якщо не менше 70 відсотків кількості учнів дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів припадає на територію відповідної територіальної громади), інклюзивно-ресурсні центри;

{Абзац п'ятий підпункту "б" пункту 2 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Підпункт "б" пункту 2 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 398-VII від 04.07.2013, № 79-VIII від 28.12.2014, № 212-VIII від 02.03.2015; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

в) фахову передвищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців на умовах регіонального замовлення у закладах фахової передвищої освіти комунальної власності, засновником яких є міська, сільська або селищна рада);

{Підпункт "в" пункту 2 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1794-VIII від 20.12.2016, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

г) інші державні освітні програми;

ґ) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності, засновником яких є міська, сільська або селищна рада);

{Підпункт "ґ" пункту 2 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 293-IX від 14.11.2019, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

г[1]) післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення);

{Пункт 2 частини першої статті 89 доповнено підпунктом "ґ[1]" згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

д) позашкільну освіту;

{Підпункт "д" пункту 2 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

е) професійну (професійно-технічну) освіту з бюджетів міських територіальних громад з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі (на оплату послуг з підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти державної та/або комунальної власності, які розташовані на території зазначених територіальних громад);

{Пункт 2 частини першої статті 89 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1789-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законами № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року, № 1081-IX від 15.12.2020}

3) охорону здоров'я:

{Підпункт "а" пункту 3 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "а[1]" пункту 3 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "б" пункту 3 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "в" пункту 3 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "г" пункту 3 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

ґ) оплату комунальних послуг та енергоносіїв комунальних закладів охорони здоров’я, які належать відповідним територіальним громадам, для забезпечення надання медичних послуг за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Пункт 3 частини першої статті 89 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

д) місцеві програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров’я, які належать відповідним територіальним громадам, місцеві програми надання населенню медичних послуг понад обсяг, передбачений програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Пункт 3 частини першої статті 89 доповнено підпунктом "д" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

е) місцеві програми громадського здоров’я;

{Пункт 3 частини першої статті 89 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

4) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) державні програми соціального забезпечення: притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (якщо не менше 70 відсотків кількості дітей, які перебувають у цих закладах, припадає на територію відповідної територіальної громади), малі групові будинки; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); центри соціальної реабілітації дітей з інвалідністю; центри професійної реабілітації осіб з інвалідністю, дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім’ї; компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;

{Підпункт "а" пункту 4 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Підпункт "б" пункту 4 частини першої статті 89 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

в) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;

г) сільські, селищні та міські програми і заходи щодо реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім’ї, у тому числі утримання та програми центрів соціальних служб;

{Підпункт "г" пункту 4 частини першої статті 89 в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

5) державні культурно-освітні та театрально-видовищні програми (сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади, бібліотеки, театри, музеї, виставки, центри культурних послуг, мистецькі школи, студії, інші заклади культури, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус академічних, національних), зоопарки комунальної власності;

{Пункт 5 частини першої статті 89 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

6) фізичну культуру і спорт: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка місцевих осередків всеукраїнських громадських об’єднань фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення.

{Пункт 6 частини першої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частина перша статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 90. Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів

{Назва статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1. До видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів, належать видатки на:

{Абзац перший частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1) державне управління:

а) представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим;

{Підпункт "б" пункту 1 частини першої статті 90 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2) освіту:

а) загальну середню освіту:

спеціальні школи, санаторні школи, ліцеї (засновником яких є обласна рада);

{Абзац другий підпункту "а" пункту 2 частини першої статті 90 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри (крім дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, визначених у підпункті "б" пункту 2 частини першої статті 89 цього Кодексу);

заклади загальної середньої освіти державної власності (крім закладів, визначених у підпункті "а" пункту 7 частини першої статті 87 цього Кодексу);

заклади спеціалізованої освіти: мистецькі, спортивні, військові (військово-морські, військово-спортивні), наукові ліцеї, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою (якщо не менше 70 відсотків кількості учнів, які здобувають освіту у відповідному закладі

освіти, є жителями населених пунктів, розташованих на території Автономної Республіки Крим чи області (крім відповідної територіальної громади, де розташований такий заклад);

{Підпункт "а" пункту 2 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1794-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Законів № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020}

{Підпункт "а¹" пункту 2 частини першої статті 90 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

б) професійну (професійно-технічну) освіту (на оплату послуг з підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти державної та/або комунальної власності (крім закладів, визначених у підпункті "е" пункту 2 частини першої статті 89 цього Кодексу));

{Підпункт "б" пункту 2 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 212-VIII від 02.03.2015, № 914-VIII від 24.12.2015, № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

б¹) фахову передвищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців на умовах регіонального замовлення у закладах фахової передвищої освіти державної та/або комунальної власності (крім закладів, визначених у підпункті "в" пункту 2 частини першої статті 89 цього Кодексу);

{Пункт 2 частини першої статті 90 доповнено підпунктом "б¹" згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

в) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності (крім закладів, визначених у підпункті "г" пункту 2 частини першої статті 89 цього Кодексу);

{Підпункт "в" пункту 2 частини першої статті 90 в редакції Законів № 79-VIII від 28.12.2014, № 293-IX від 14.11.2019}

г) післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення);

{Підпункт "г" пункту 2 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

ґ) позашкільну освіту (заходи і заклади національного, державного, республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з позашкільної роботи з дітьми);

{Підпункт "ґ" пункту 2 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

д) інші державні освітні програми;

3) охорону здоров'я:

{Підпункт "а" пункту 3 частини першої статті 90 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "б" пункту 3 частини першої статті 90 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "в" пункту 3 частини першої статті 90 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт "г" пункту 3 частини першої статті 90 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

ґ) оплату комунальних послуг та енергоносіїв комунальних закладів охорони здоров’я, які є об’єктами права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, що перебувають в управлінні обласних рад, для забезпечення надання медичних послуг за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Пункт 3 частини першої статті 90 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

д) регіональні програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров’я, які є об’єктами права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, що перебувають в управлінні обласних рад, і регіональні програми надання населенню медичних послуг понад обсяг, передбачений програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;

{Пункт 3 частини першої статті 90 доповнено підпунктом "д" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

е) регіональні програми громадського здоров’я;

{Пункт 3 частини першої статті 90 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

є) інші заклади та заходи у системі охорони здоров’я (будинки дитини, заклади служби крові, медико-соціальні експертні комісії, бази спецмедпостачання);

{Пункт 3 частини першої статті 90 доповнено підпунктом "є" згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

4) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) державні програми соціального захисту та соціального забезпечення: виплати компенсації реабілітованим; дитячі будинки-інтернати; навчання та трудове влаштування осіб з інвалідністю; будинки-інтернати для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю; будинки-інтернати для дітей з інвалідністю; центри з нарахування та здійснення соціальних виплат; притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (крім відповідних притулків, центрів і гуртожитків, визначених у підпункті "а" пункту 4 частини першої статті 89 цього Кодексу); пільгове медичне обслуговування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; компенсаційні виплати особам з інвалідністю на бензин (пальне), ремонт, техобслуговування автотранспорту та

транспортне обслуговування, а також на встановлення телефонів особам з інвалідністю I і II груп; відшкодування витрат на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни; центри соціальної реабілітації дітей з інвалідністю, центри професійної реабілітації осіб з інвалідністю;

{Підпункт "а" пункту 4 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

б) республіканські Автономної Республіки Крим та обласні програми і заходи з реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, в тому числі утримання та програми республіканського Автономної Республіки Крим і обласних центрів соціальних служб;

{Підпункт "б" пункту 4 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

в) інші державні соціальні програми;

5) культуру і мистецтво:

а) державні культурно-освітні програми (національні, державні, республіканські Автономної Республіки Крим та обласні заповідники, бібліотеки, музеї та виставки, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних);

{Підпункт "а" пункту 5 частини першої статті 90 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

б) державні театрально-видовищні програми (філармонії, художні, музичні колективи і ансамблі, театри, концертні і циркові організації, палаци, будинки культури, інші заклади національного, державного, республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, інші заклади та заходи в галузі мистецтва, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних);

{Підпункт "б" пункту 5 частини першої статті 90 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

в) інші державні культурно-мистецькі програми;

6) фізичну культуру і спорт:

а) програми з розвитку фізичної культури і спорту (утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення (крім шкіл, визначених у підпункті "б" цього пункту), шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки, центрів фізичного здоров’я населення республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, штатних спортивних команд резервного спорту, заходи з фізичної культури і спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, включаючи підготовку збірних команд регіону до участі у спортивних змаганнях державного рівня, фінансова підтримка республіканського Автономної Республіки Крим та обласних осередків всеукраїнських громадських об’єднань фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);

{Підпункт "а" пункту 6 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

б) програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю усіх типів; проведення заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, навчально-тренувальних зборів і змагань республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, підготовка збірних команд регіону до участі у спортивних змаганнях державного рівня);

{Пункт 6 частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2011-VIII від 12.04.2017}

7) програми природоохоронних заходів місцевого значення, проекти реструктуризації та ліквідації об’єктів підприємств гірничої хімії, підземного видобутку залізної руди, консервації ртутного виробництва, утримання водовідливних комплексів.

{Частину першу статті 90 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

Стаття 91. Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів

{Назва статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1. До видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать видатки на:

1) місцеву пожежну охорону;

1^1) муніципальні формування з охорони громадського порядку;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

2) органи місцевого самоврядування;

{Пункт 2 частини першої статті 91 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3) соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім’ї, у тому числі на підтримку діяльності молодіжних центрів, заходи та проекти у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

{Підпункт "а" пункту 3 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3278-IX від 27.07.2023}

б) місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;

в) програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

{Підпункт "в" пункту 3 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

г) центри обліку та заклади соціального захисту для бездомних осіб, центри соціальної адаптації осіб, звільнених з установ виконання покарань;

{Підпункт "г" пункту 3 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

ґ) компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян;

д) компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;

е) надання фінансової підтримки громадським об’єднанням ветеранів на виконання програм (проектів, заходів) відповідного адміністративно-територіального рівня;

{Підпункт "е" пункту 3 частини першої статті 91 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

{Пункт 4 частини першої статті 91 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

5) місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;

6) культурно-мистецькі програми місцевого значення;

{Пункт 6 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

7) програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації;

{Пункт 7 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

8) місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту, включаючи заходи із залучення населення до фізичної активності та занять спортом;

{Пункт 8 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

9) типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури;

{Пункт 9 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

10) транспорт, дорожнє господарство:

а) регулювання цін (тарифів) на перевезення пасажирів у пасажирському транспорті за рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування відповідно до наданих повноважень;

б) експлуатацію дорожньої системи місцевого значення (у тому числі роботи, що проводяться спеціалізованими монтажно-експлуатаційними підрозділами);

в) будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, а також капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах);

{Підпункт "в" пункту 10 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 491-VIII від 02.06.2015}

11) заходи з організації рятування на водах;

12) обслуговування місцевого боргу;

13) програми природоохоронних заходів місцевого значення, заходи програм у сфері житлово-комунального господарства з будівництва та реконструкції водопровідних та каналізаційних очисних споруд, доочищення питної води, модернізації систем теплопостачання, заміни природного газу альтернативними видами палива, модернізації та ремонту ліфтового господарства, реконструкції та ремонту житлових будинків, оснащення житлового фонду будинковими засобами обліку енергоносіїв та споживання води, капітального ремонту, реконструкції, будівництва мереж зовнішнього освітлення вулиць, капітального ремонту гуртожитків, що передаються у власність територіальних громад, впровадження енергозберігаючих технологій;

{Пункт 13 частини першої статті 91 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 118-VIII від 15.01.2015}

14) управління комунальним майном;

15) регулювання земельних відносин;

16) заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом;

17) заходи та роботи з територіальної оборони та мобілізаційної підготовки місцевого значення;

{Пункт 17 частини першої статті 91 в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

18) проведення місцевих виборів у випадках, передбачених законом, та республіканських Автономної Республіки Крим і місцевих референдумів;

19) членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань;

20) підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування;

{Пункт 20 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 20[1] частини першої статті 91 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

20[2]) реалізацію програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 20[2] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

20[3]) програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 20[3] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

20[4]) пільги з послуг зв’язку, інші передбачені законодавством пільги, що надаються ветеранам війни; особам, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"; особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; вдовам (вдівцям) та батькам померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; постраждалим учасникам Революції Гідності; особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; вдовам (вдівцям) та батькам померлих (загиблих) осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; ветеранам праці; жертвам нацистських переслідувань; ветеранам військової служби; ветеранам органів внутрішніх справ; ветеранам Національної поліції; ветеранам податкової міліції; ветеранам державної пожежної охорони; ветеранам Державної кримінально-виконавчої служби; ветеранам служби цивільного захисту; ветеранам Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України; вдовам (вдівцям) померлих (загиблих) ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції, ветеранів податкової міліції, ветеранів державної пожежної охорони, ветеранів Державної кримінально-виконавчої служби, ветеранів служби цивільного захисту та ветеранів Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України; особам, звільненим з військової служби, які стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби; особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю та особам, які супроводжують осіб з інвалідністю I групи або дітей з інвалідністю (не більше одного супроводжуючого); реабілітованим громадянам, які стали особами з інвалідністю внаслідок репресій або є пенсіонерами; громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; дружинам (чоловікам) та опікунам (на час опікунства) дітей померлих громадян, смерть яких пов’язана з Чорнобильською катастрофою; багатодітним сім’ям, дитячим будинкам сімейного типу та прийомним сім’ям, в яких не менше року проживають відповідно троє або більше дітей, а також сім’ям (крім багатодітних сімей), в яких не менше року проживають троє і більше дітей, враховуючи тих, над якими встановлено опіку чи піклування;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 20[4] згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018}

20[5]) місцеві програми підтримки здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти на умовах регіонального замовлення у відповідних закладах освіти;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 20[5] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

20[6]) місцеві програми підтримки автомобільних підприємств санітарного транспорту;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 20[6] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

21) інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом.

{Частина перша статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 92 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 93. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів

{Назва статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1. Місцева рада може передати кошти на здійснення окремих видатків місцевих бюджетів іншій місцевій раді у вигляді міжбюджетного трансферту до відповідного місцевого бюджету, у тому числі якщо на території територіальної громади недостатньо бюджетних установ, інших суб'єктів господарювання комунальної власності, які забезпечують надання публічних послуг, визначених пунктом 2 частини першої статті 86 цього Кодексу.

{Частина перша статті 93 в редакції Законів № 79-VIII від 28.12.2014, № 837-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Частину другу статті 93 виключено на підставі Закону № 837-VIII від 26.11.2015}

3. Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною із сторін, і укладання договору.

{Частина третя статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

{Частину четверту статті 93 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину п'яту статті 93 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

Глава 15. *{Главу 15 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}*

Глава 16. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ

Стаття 96. Види міжбюджетних трансфертів

1. Міжбюджетні трансферти поділяються на:

1) базову дотацію (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);

{Пункт 1 частини першої статті 96 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2) субвенції;

3) реверсну дотацію (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);

{Пункт 3 частини першої статті 96 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

4) додаткові дотації.

Стаття 97. Трансферти, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам

1. У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам:

1) базова дотація;

{Пункт 1 частини першої статті 97 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 2 частини першої статті 97 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;

4) додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою;

{Пункт 4 частини першої статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 4^{1} частини першої статті 97 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

4^{2}) додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я;

{Частину першу статті 97 доповнено пунктом 4^{2} згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

5) субвенція на виконання інвестиційних проектів;

6) освітня субвенція;

{Пункт 6 частини першої статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

6^{1}) субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами;

{Частину першу статті 97 доповнено пунктом 6^{1} згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

{Пункт 7 частини першої статті 97 виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 8 частини першої статті 97 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 9 частини першої статті 97 виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

10) субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

{Пункт частини першої статті 97 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 11 частини першої статті 97 виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

11[1]) субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;

{Частину першу статті 97 доповнено пунктом 11[1] згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016}

12) інші додаткові дотації та інші субвенції.

{Пункт частини першої статті 97 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2. Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам визначаються Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, яка вперше визначена законом про Державний бюджет України, затверджуються Кабінетом Міністрів України не пізніше 30 днів з дня набрання ним чинності.

{Порядок та умови надання субвенції: Постанови КМ № 179 від 03.03.2020, № 250 від 25.03.2020, № 420 від 20.05.2020, № 426 від 27.05.2020, № 550 від 01.07.2020, № 687 від 05.08.2020, № 974 від 21.10.2020, № 1043 від 04.11.2020, № 1044 від 04.11.2020, № 1045 від 04.11.2020, № 1046 від 04.11.2020, № 1047 від 04.11.2020, № 1055 від 04.11.2020, № 1056 від 04.11.2020, № 1058 від 04.11.2020, № 1059 від 04.11.2020, № 1060 від 04.11.2020, № 1061 від 04.11.2020, № 1062 від 04.11.2020, № 1065 від 04.11.2020, № 1069 від 04.11.2020, № 1223 від 09.12.2020, № 226 від 17.03.2021, № 249 від 24.03.2021, № 398 від 21.04.2021, №403 від 21.04.2021, № 453 від 28.04.2021, № 544 від 31.05.2021, № 615 від 26.05.2021, № 853 від 28.07.2021, № 883 від 11.08.2021, № 1243 від 24.11.2021, № 1324 від 15.12.2021, № 1340 від 15.12.2021, № 55 від 26.01.2022, № 66 від 26.01.2022, № 108 від 09.02.2022, № 120 від 16.02.2022, № 1279 від 15.11.2022, № 1403 від 20.12.2022, № 1477 від 30.12.2022, № 78 від 31.01.2023, № 418 від 28.04.2023, № 419 від 28.04.2023, № 559 від 02.06.2023, № 38 від 16.01.2024, № 73 від 23.01.2024}

Розподіл додаткових дотацій між місцевими бюджетами здійснюється на підставі критеріїв, визначених Кабінетом Міністрів України.

{Частину другу статті 97 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

3. У Державному бюджеті України затверджується обсяг міжбюджетних трансфертів окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів.

{Частина третя статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину четверту статті 97 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 98. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів

1. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів здійснюється окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб з урахуванням таких параметрів:

1) кількість населення;

2) надходження податку на прибуток підприємств, визначеного пунктом 1^1 частини першої статті 66 цього Кодексу, за останній звітний бюджетний період;

3) надходження податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1 частини першої статті 66 цього Кодексу, за останній звітний бюджетний період;

4) індекси податкоспроможності відповідного обласного бюджету, що визначаються окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб.

2. Індекс податкоспроможності відповідного обласного бюджету є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності такого бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по всіх обласних бюджетах України у розрахунку на одну людину.

3. При здійсненні вирівнювання враховується значення індексу податкоспроможності відповідного обласного бюджету.

Якщо значення індексу:

в межах 0,9-1,1 - вирівнювання не здійснюється;

менше 0,9 - надається базова дотація відповідному обласному бюджету в обсязі 80 відсотків суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9;

{Дію абзацу п'ятого частини третьої статті 98 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} більше 1,1 - передається реверсна дотація з відповідного обласного бюджету в обсязі 50 відсотків суми, що перевищує значення такого індексу 1,1.

{Стаття 98 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 1592-VII від 04.07.2014; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 99. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів місцевого самоврядування, крім бюджетів міст Києва та Севастополя і районів у містах

{Назва статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законами № 837-VIII від 26.11.2015, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

1. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів місцевого самоврядування, крім бюджетів міст Києва та Севастополя і районів у містах, здійснюється з урахуванням таких параметрів:

{Абзац перший частини першої статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 837-VIII від 26.11.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

1) кількість населення;

2) надходження податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1 частини першої статті 64 цього Кодексу, за останній звітний бюджетний період;

3) індекс податкоспроможності відповідного бюджету.

{Частина перша статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

2. Індекс податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності бюджету місцевого самоврядування порівняно з аналогічним середнім показником по всіх бюджетах місцевого самоврядування в Україні (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) у розрахунку на одну людину.

{Частина друга статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законами № 837-VIII від 26.11.2015, № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

3. При здійсненні вирівнювання враховується значення індексу податкоспроможності відповідного бюджету.

Якщо значення індексу:

в межах 0,9-1,1 - вирівнювання не здійснюється;

менше 0,9 - надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80 відсотків суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9;

{Дію абзацу п'ятого частини третьої статті 99 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} більше 1,1 - передається реверсна дотація з відповідного бюджету в обсязі 50 відсотків суми, що перевищує значення такого індексу 1,1.

{Стаття 99 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 100. Індекс податкоспроможності місцевого бюджету

1. Індекси податкоспроможності місцевих бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж один раз на рік, крім випадків:

виділення нових або зміни статусу вже існуючих адміністративно-територіальних одиниць;

{Абзац третій частини першої статті 100 виключено на підставі Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

зміни податкового законодавства.

Зміна обсягу надходжень податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб за відповідний бюджетний період, у тому числі у разі зміни місцезнаходження суб’єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням, повинна бути підтверджена органами стягнення.

{Абзац п'ятий частини першої статті 100 в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022}

{Стаття 100 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 101. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами

{Частину першу статті 101 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та місцеві ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі види міжбюджетних трансфертів:

1) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;

{Пункт 2 частини другої статті 101 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 3 частини другої статті 101 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

4) субвенції на виконання інвестиційних проектів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;

5) дотації та інші субвенції.

{Пункт 5 частини другої статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Умови надання субвенцій, зазначених у цій частині статті, визначаються відповідним договором сторін, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

{Частину третю статті 101 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину четверту статті 101 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 102 виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

Стаття 103. Додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг

{Назва статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1. Надання державою податкових пільг, які зменшують доходи місцевих бюджетів, має супроводжуватися наданням додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію відповідних втрат доходів місцевих бюджетів.

{Частина перша статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 103[1] виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 103[1]. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах

1. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах надається за рахунок джерел формування державного дорожнього фонду, визначених пунктом 1 частини другої статті 24[2] цього Кодексу, з урахуванням положень частини четвертої статті 24[2] цього Кодексу.

{Абзац перший частини першої статті 103[1] із змінами, внесеними згідно із Законами № 1081-IX від 15.12.2020, № 2042-IX від 15.02.2022}

У законі про Державний бюджет України затверджуються обсяги зазначеної субвенції окремо для бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів, бюджетів міст Києва та Севастополя.

2. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах розподіляється таким чином:

90 відсотків загального обсягу субвенції розподіляється між відповідними місцевими бюджетами (крім бюджету міста Києва) залежно від протяжності автомобільних доріг загального користування місцевого значення у відповідній адміністративно-територіальній одиниці станом на 1 січня року, що передує плановому. Зазначені кошти можуть спрямовуватися на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах у розмірі не більше 20 відсотків обсягу такої субвенції, затвердженого законом про Державний бюджет України для відповідного місцевого бюджету, а також на погашення та обслуговування місцевого боргу за місцевими запозиченнями, залученими для виконання ремонтно-будівельних робіт на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення та комунальної власності, у розмірі не більше 30 відсотків обсягу такої субвенції, затвердженого законом про Державний бюджет України для відповідного місцевого бюджету. Обсяги та напрями використання коштів за рахунок таких місцевих запозичень затверджуються відповідною обласною державною адміністрацією з подальшим погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету;

{Абзац другий частини другої статті 103[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 677-IX від 04.06.2020}

10 відсотків загального обсягу субвенції надається бюджету міста Києва на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання вулиць і доріг комунальної власності у місті Києві.

{Частина друга статті 103^1 в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

3. Перелік об’єктів будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонту автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах із зазначенням обсягів бюджетних коштів для фінансового забезпечення таких об’єктів затверджується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідною обласною державною адміністрацією, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дорожнього господарства.

{Частина третя статті 103^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

4. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах перераховується за рахунок фактичних доходів спеціального фонду державного бюджету, які є джерелом надання зазначеної субвенції.

{До Кодексу включено статтю 103^1 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016}

Стаття 103^2. Освітня субвенція

1. Освітня субвенція спрямовується на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників у таких типах закладів освіти:

1) початкові школи, гімназії (крім дошкільних підрозділів у таких закладах), ліцеї;

{Пункт 1 частини першої статті 103^2 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

2) спеціальні школи;

{Пункт 2 частини першої статті 103^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

3) заклади спеціалізованої освіти: мистецькі, спортивні, військові (військово-морські, військово-спортивні), наукові ліцеї, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою;

{Пункт 3 частини першої статті 103^2 в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

4) дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри, інклюзивно-ресурсні центри;

5) заклади професійної (професійно-технічної) освіти державної та комунальної власності в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти;

6) заклади фахової передвищої освіти і коледжі державної та комунальної власності в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти.

{Частина перша статті 103² із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 1794-VIII від 20.12.2016, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

2. У законі про Державний бюджет України затверджуються обсяги освітньої субвенції окремо для бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів і бюджетів місцевого самоврядування.

{Частина друга статті 103² в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

3. Освітня субвенція розподіляється між відповідними бюджетами на основі формули, яка розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, та затверджується Кабінетом Міністрів України і має враховувати, зокрема, такі параметри:

1) кількість учнів закладів загальної середньої освіти, учнів, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти державної та комунальної власності, студентів, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах фахової передвищої освіти і коледжах державної та комунальної власності, у міській та сільській місцевості, гірських населених пунктах;

{Абзац другий частини третьої статті 103² із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2621-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

2) розрахункова наповнюваність класів;

{Пункт 2 частини третьої статті 103² в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

3) навчальні плани.

{Абзац четвертий частини третьої статті 103² із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; пункт 3 частини третьої статті 103² в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості, що використовується для розподілу освітньої субвенції, визначається Кабінетом Міністрів України з урахуванням зазначених параметрів.

{Частину третю статті 103² доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

При цьому у складі зазначеної субвенції передбачається резерв коштів, обсяг якого не може перевищувати 1 відсотка загального обсягу субвенції.

{Абзац частини третьої статті 103² із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

Кабінет Міністрів України здійснює розподіл резерву освітньої субвенції та може визначати напрями використання таких коштів.

{Частину третю статті 103^{2} доповнено абзацом згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

4. Залишки коштів за освітньою субвенцією на кінець бюджетного періоду зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів і використовуються у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення субвенції та на оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти державної та комунальної власності, зазначених у частині першій цієї статті.

{Частина четверта статті 103^{2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Кодекс доповнено статтею 103^{2} згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 103^{3} виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

Стаття 103^{3}. Субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами

1. Субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами спрямовується на надання державної підтримки для здобуття освіти дітьми сліпими та із зниженим зором, глухими та із зниженим слухом, з тяжкими порушеннями мовлення, із затримкою психічного розвитку, з порушеннями опорно-рухового апарату, з порушенням інтелектуального розвитку, із складними порушеннями розвитку (у тому числі з розладами аутичного спектра) у закладах та установах освіти відповідно до частини другої цієї статті.

2. За рахунок субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами здійснюються видатки на:

1) оплату праці фахівців (перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України) на основі укладених цивільно-правових договорів за:

проведення (надання) психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) відповідно до індивідуальних програм розвитку для осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в інклюзивних класах (групах) закладів дошкільної та загальної середньої освіти (крім закладів дошкільної освіти (ясел-садків) компенсуючого типу, будинків дитини, закладів дошкільної освіти (дитячих будинків) інтернатного типу, спеціальних шкіл, санаторних шкіл, навчально-реабілітаційних центрів);

надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг із забезпечення освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів позашкільної, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти державної та комунальної власності;

{Абзац третій пункту 1 частини другої статті 103^{2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

2) придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку, що дають змогу опанувати навчальну програму, для осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів дошкільної та загальної середньої освіти (крім закладів дошкільної освіти (ясел-садків) компенсуючого типу,

будинків дитини, закладів дошкільної освіти (дитячих будинків) інтернатного типу, спеціальних шкіл, санаторних шкіл, навчально-реабілітаційних центрів), закладів позашкільної, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти державної та комунальної власності. Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти;

{Пункт 2 частини другої статті 103^2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

3) оснащення кабінетів та/або ресурсних кімнат у відповідних закладах освіти та інклюзивно-ресурсних центрах для надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг особам з особливими освітніми потребами (придбання методичного, навчального та програмного забезпечення, предметів, матеріалів і обладнання, у тому числі довгострокового користування).

3. У законі про Державний бюджет України затверджуються обсяги зазначеної субвенції окремо для бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів, бюджетів міст Києва та Севастополя відповідно до кількості осіб з особливими освітніми потребами.

Розподіл субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами здійснюється між місцевими бюджетами у порядку, визначеному Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями відповідно до кількості осіб з особливими освітніми потребами, та затверджується рішенням про бюджет Автономної Республіки Крим, рішенням про обласний бюджет.

4. Залишки коштів за субвенцією на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами на кінець бюджетного періоду зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів і використовуються у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення субвенції.

{До Кодексу включено статтю 103^3 згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

Стаття 103^4. *{Статтю 103^4 виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}*

Стаття 103^5. *{Статтю 103^5 виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}*

Стаття 103^6. Додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я

1. Додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я спрямовується на:

1) видатки закладів освіти, визначених у частині першій статті 103^2 цього Кодексу (крім видатків на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників закладів освіти, визначених пунктами 1-4 частини першої статті 103^2 цього Кодексу, а також закладів освіти, визначених пунктами 5 і 6 частини першої статті 103^2 цього Кодексу, в частині здобуття повної загальної середньої освіти);

{Пункт 1 частини першої статті 103^6 в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

2) видатки закладів охорони здоров’я, визначених у пункті 3 частини першої статті 89 та у пункті 3 частини першої статті 90 цього Кодексу, на оплату комунальних послуг та енергоносіїв.

2. У законі про Державний бюджет України затверджуються обсяги додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я для обласних бюджетів.

3. Додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я розподіляється між обласними бюджетами з урахуванням таких параметрів:

1) кількість населення;

2) надходження доходів місцевих бюджетів області, визначених пунктом 1 частини першої статей 64 і 66 цього Кодексу, за відповідний звітний період року, що передує плановому;

3) приведений індекс відносної податкоспроможності зведеного бюджету області;

4) кількість учнів закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти.

Розподіл додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я здійснюється в таких пропорціях:

10 відсотків обсягу - пропорційно до питомої ваги кількості наявного населення області станом на 1 січня року, що передує плановому;

40 відсотків обсягу - пропорційно до питомої ваги приведеного індексу відносної податкоспроможності зведеного бюджету області;

50 відсотків обсягу - пропорційно до питомої ваги кількості учнів закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти станом на 1 січня року, що передує плановому.

{Частина третя статті 103^{6} в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

4. Приведений індекс відносної податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначається як сума середнього індексу податкоспроможності зведених бюджетів областей, значення якого дорівнює 1, та показника, що відображає різницю між середнім індексом податкоспроможності зведених бюджетів областей та індексом податкоспроможності відповідного зведеного бюджету області.

Індекс податкоспроможності відповідного зведеного бюджету області є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності зведеного бюджету такої області порівняно з аналогічним середнім показником зведених бюджетів областей у розрахунку на одну людину.

5. Розподіл додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я здійснюється між місцевими бюджетами у порядку, визначеному обласними державними адміністраціями, за погодженням з Кабінетом Міністрів України та затверджується рішенням про обласний бюджет.

{Частина п'ята статті 103^6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

{Кодекс доповнено статтею 103^6 згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

Стаття 104. Субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування

1. Субвенція на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування надається з одного місцевого бюджету іншому для компенсації відповідних видатків.

2. Умови утримання об'єктів спільного користування чи ліквідації негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування та надання субвенції визначаються на договірних засадах між надавачем субвенції та її отримувачем.

Стаття 105. Субвенції на виконання інвестиційних проектів

1. Надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів ґрунтується на таких основних принципах:

1) принцип об'єктивності та відкритості - отримувач субвенції визначається за прозорими процедурами;

2) принцип єдності - розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку та сприяти зменшенню відмінностей в рівні життя населення різних регіонів країни;

3) принцип збалансованого розвитку - надання державної підтримки територіям з урахуванням їх потенціалу;

4) принцип цільового використання коштів - субвенція використовується виключно на мету, визначену її надавачем, з урахуванням прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території, прогнозу місцевого бюджету.

{Пункт 4 частини першої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються з державного бюджету місцевим бюджетам з урахуванням таких основних засад:

1) економічної ефективності досягнення цілей інвестиційного проекту із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів на виконання інвестиційних проектів;

2) направленості субвенції виключно на створення, приріст чи оновлення основних фондів комунальної форми власності (насамперед на завершення будівництва та реконструкції об’єктів із ступенем будівельної готовності понад 70 відсотків);

{Пункт 2 частини другої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

3) фінансової забезпеченості інвестиційних проектів, строк впровадження яких довший, ніж бюджетний період, необхідними фінансовими ресурсами місцевих бюджетів,

кредитами (позиками), залученими під державні та/або місцеві гарантії, та коштами субвенції на їх виконання впродовж усього строку впровадження;

4) рівня забезпеченості об’єктами виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури, що підвищує інвестиційну привабливість території;

{Пункт 4 частини другої статті 105 в редакції Закону № 4318-VI від 12.01.2012}

{Пункт 5 частини другої статті 105 виключено на підставі Закону № 4318-VI від 12.01.2012}

6) участі бюджету - отримувача субвенції:

{Абзац другий пункту 6 частини другої статті 105 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

для бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів і бюджетів місцевого самоврядування, крім бюджету міста Києва, - не менш як 3 відсотки від обсягу такої субвенції;

{Абзац третій пункту 6 частини другої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5428-VI від 16.10.2012, № 176-VIII від 10.02.2015;в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

для бюджету міста Києва - не менш як 5 відсотків від обсягу такої субвенції;

{Абзац четвертий пункту 6 частини другої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

{Пункт 6 частини другої статті 105 в редакції Закону № 4318-VI від 12.01.2012}

7) обґрунтування спроможності подальшого утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів об'єктів комунальної власності.

3. Розподіл субвенції на виконання інвестиційних проектів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, з урахуванням завдань і заходів державної стратегії регіонального розвитку, регіональних стратегій розвитку на підставі формалізованих параметрів, що базуються на фактичних та прогнозних показниках економічного та соціального розвитку відповідної території (основними з яких є показники обсягу промислового виробництва, обсягу валової продукції сільського господарства, обсягу інвестицій в основний капітал, рівня щільності населення, рівня безробіття населення, доходів населення у розрахунках на одну особу, середньомісячної заробітної плати працівників).

{Частина третя статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

{Статтю 106 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 107 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 108. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів

1. Міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам перераховуються з рахунків державного бюджету органами Казначейства України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва і Севастополя, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти.

{Частина перша статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79-VIII від 28.12.2014, № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

2. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, реверсної дотації, а також порядок перерахування міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами визначаються Кабінетом Міністрів України і мають забезпечувати своєчасність, рівномірність, гарантованість та повноту перерахування трансфертів.

Відповідно до розпису Державного бюджету України органами Казначейства України здійснюється перерахування базової дотації та реверсної дотації щодекадно, освітньої субвенції - двічі на місяць, а субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами - один раз на місяць.

{Абзац другий частини другої статті 108 в редакції Закону № 212-VIII від 02.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2709-IX від 03.11.2022}

{Частина друга статті 108 в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину третю статті 108 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину четверту статті 108 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Частину п'яту статті 108 виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

6. Кабінет Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету може здійснювати розподіл та перерозподіл обсягів субвенцій та додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам між місцевими бюджетами у межах загального обсягу відповідних субвенцій та додаткових дотацій. При цьому обсяги субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів розподіляються у порядку, визначеному відповідним законом про місцеві вибори. Особливості розподілу обсягів освітньої субвенції щодо резерву коштів та перерозподілу обсягів такої субвенції між місцевими бюджетами можуть визначатися законом про Державний бюджет України.

{Частина шоста статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010, № 2856-VI від 23.12.2010, № 5428-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 212-VIII від 02.03.2015, № 595-VIII від 14.07.2015, № 914-VIII від 24.12.2015, № 293-IX від 14.11.2019, № 2709-IX від 03.11.2022}

7. Місцева державна адміністрація може приймати рішення щодо розподілу та перерозподілу обсягів трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам у період між сесіями відповідної місцевої ради за умови делегування нею таких повноважень місцевій державній адміністрації з наступним внесенням змін до рішення про місцевий бюджет.

{Статтю 108 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

Розділ V. КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 17. КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 109. Повноваження Верховної Ради України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Верховна Рада України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства у процесі:

1) розгляду Бюджетної декларації;

{Пункт 1 частини першої статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4731-VI від 17.05.2012; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

2) розгляду проекту та прийняття закону про Державний бюджет України;

3) внесення змін до закону про Державний бюджет України;

4) виконання закону про Державний бюджет України, у тому числі шляхом заслуховування звітів про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти головних розпорядників коштів державного бюджету про використання ними бюджетних коштів та результати виконання відповідних бюджетних програм);

5) розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України;

6) використання кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій.

{Пункт 6 частини першої статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Верховна Рада України здійснює контроль за діяльністю Рахункової палати щодо виконання нею повноважень, визначених законом.

{Абзац частини першої статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

2. До повноважень Комітету Верховної Ради України з питань бюджету належать:

1) підготовка питання щодо Бюджетної декларації та попередній розгляд проекту закону про Державний бюджет України;

{Пункт 1 частини другої статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4731-VI від 17.05.2012, № 2646-VIII від 06.12.2018}

2) надання до поданих на розгляд Верховної Ради України законопроектів висновків щодо їх впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини;

3) попередній розгляд річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України та підготовка проекту рішення щодо цього звіту для розгляду Верховною Радою України;

4) попередній розгляд інформації Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Казначейства України, інших центральних органів виконавчої влади про стан виконання закону про Державний бюджет України протягом відповідного бюджетного періоду;

5) взаємодія з Рахунковою палатою (включаючи попередній розгляд висновків і пропозицій Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства).

{Пункт 5 частини другої статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2592-VI від 07.10.2010; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

За зверненням Комітету Верховної Ради України з питань бюджету органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають інформацію про державний бюджет та місцеві бюджети, необхідну йому для підготовки та попереднього розгляду бюджетних питань.

3. Комітети Верховної Ради України беруть участь у попередньому розгляді питання щодо Бюджетної декларації та проекту закону про Державний бюджет України, а також попередньо розглядають питання про виконання Державного бюджету України (включаючи висновки і пропозиції Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства) в частині, що віднесена до компетенції комітетів.

{Частина третя статті 109 в редакції Закону № 2592-VI від 07.10.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4731-VI від 17.05.2012; в редакції Закону № 176-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

Стаття 110. Повноваження Рахункової палати з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. До повноважень Рахункової палати належить здійснення контролю за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України, у тому числі за виконанням довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства, утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу, ефективністю управління коштами державного бюджету, використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, що надаються з державного бюджету, а також за надходженням закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки та за використанням коштів

місцевих бюджетів у частині видатків, передбачених пунктом 2 частини першої статті 82 цього Кодексу, які визначаються функціями держави і передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню.

{Частина перша статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

2. Рахункова палата за підсумками кожного кварталу подає Верховній Раді України висновки про стан виконання закону про Державний бюджет України, а також пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді.

{Стаття 110 в редакції Законів № 2592-VI від 07.10.2010, № 176-VIII від 10.02.2015}

Стаття 111. Повноваження Міністерства фінансів України та місцевих фінансових органів з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як щодо державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України.

Міністерство фінансів України в межах своїх повноважень забезпечує реалізацію єдиної державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, координує та спрямовує діяльність органів виконавчої влади, уповноважених на проведення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, якщо інше не передбачено законодавством.

{Абзац другий частини першої статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2. Місцеві фінансові органи здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів.

3. Міністерство фінансів України та місцеві фінансові органи у встановленому законодавством порядку одержують від центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, банків та інших фінансових установ усіх форм власності пояснення, матеріали та інформацію з питань, що виникають під час складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів та звітування про їх виконання.

Стаття 112. Повноваження Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. До повноважень Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

1) веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, крім випадку, передбаченого абзацами третім і четвертим частини другої статті 78 цього Кодексу, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;

{Пункт 1 частини першої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

2) бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;

3) відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;

4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми;

{Пункт 4 частини першої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

5) відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням.

Казначейство України в межах своїх повноважень забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їх діяльності.

{Абзац сьомий частини першої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010}

Стаття 113. Повноваження органів державного фінансового контролю з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

{Назва статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 5463-VI від 16.10.2012}

1. До повноважень органів державного фінансового контролю з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

{Абзац перший частини першої статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

1) цільовим, ефективним та результативним використанням коштів державного бюджету та місцевих бюджетів (включаючи проведення державного фінансового аудита);

{Пункт 1 частини першої статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

2) цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії;

3) достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах при складанні планових бюджетних показників;

4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми;

{Пункт 4 частини першої статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

4[1]) відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов’язань за енергосервісом затвердженим в установленому порядку умовам закупівлі енергосервісу;

{Частину першу статті 113 доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

4[2]) відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов’язань у рамках державно-приватного партнерства умовам договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, та вимогам бюджетного законодавства;

{Частину першу статті 113 доповнено пунктом 4[2] згідно із Законом № 2043-IX від 15.02.2022 - вводиться в дію з 1 квітня 2022 року}

5) веденням бухгалтерського обліку, а також складанням фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету;

{Пункт 5 частини першої статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

6) станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудита у розпорядників бюджетних коштів.

{Частина перша статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, щомісячно надає Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України та Міністерству фінансів України звіти про узагальнені результати контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

{Частина друга статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 5463-VI від 16.10.2012}

Стаття 114. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні місцеві ради з контролю за дотриманням бюджетного законодавства здійснюють:

1) контроль за виконанням рішення про місцевий бюджет;

2) інші повноваження, передбачені цим Кодексом, законом про Державний бюджет України та рішенням про місцевий бюджет.

Стаття 115. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

1. Контроль за відповідністю бюджетному законодавству показників затверджених бюджетів, розпису бюджету, кошторисів бюджетних установ та інших документів, які використовуються у бюджетному процесі, здійснюється:

1) Радою міністрів Автономної Республіки Крим - щодо бюджетів місцевого самоврядування та районних бюджетів Автономної Республіки Крим;

{Пункт 1 частини першої статті 115 в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

2) обласними державними адміністраціями - щодо бюджетів місцевого самоврядування та районних бюджетів;

{Пункт 2 частини першої статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

3) міськими державними адміністраціями в містах Києві та Севастополі - щодо районних у цих містах бюджетів;

{Пункт 4 частини першої статті 115 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

5) виконавчими органами міських рад - щодо бюджетів районів у містах.

{Пункт 1 частини першої статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

Глава 18. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗАХОДИ ВПЛИВУ ЗА ВЧИНЕНІ ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 116. Порушення бюджетного законодавства

1. Порушенням бюджетного законодавства визнається порушення учасником бюджетного процесу встановлених цим Кодексом чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання, а саме:

1) включення недостовірних даних до бюджетних пропозицій та бюджетних запитів;

{Пункт 1 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

2) порушення встановлених термінів подання бюджетних пропозицій та бюджетних запитів або їх неподання;

{Пункт 2 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

3) визначення недостовірних обсягів бюджетних коштів при плануванні бюджетних показників;

4) планування надходжень або витрат державного бюджету (місцевого бюджету), не віднесених до таких цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України;

5) порушення встановленого порядку або термінів подання проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) на розгляд Верховної Ради України (Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради);

6) порушення встановленого порядку або термінів розгляду проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

7) прийняття рішення про місцевий бюджет з порушенням вимог цього Кодексу чи закону про Державний бюджет України (в тому числі щодо складання бюджету в частині міжбюджетних трансфертів);

{Пункт 7 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

8) порушення вимог цього Кодексу щодо затвердження державного бюджету (місцевого бюджету) з дефіцитом або профіцитом;

9) включення до складу спеціального фонду бюджету надходжень з джерел, не віднесених до таких цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України;

10) зарахування надходжень бюджету на будь-які рахунки, крім єдиного казначейського рахунка (з урахуванням особливостей, визначених частиною дев’ятою статті 13 цього Кодексу), а також акумулювання їх на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету;

{Пункт 10 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

11) зарахування доходів бюджету до іншого, ніж визначено цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України, бюджету, в тому числі внаслідок здійснення поділу податків і зборів та інших доходів між бюджетами з порушенням визначених розмірів та термінів;

{Пункт 11 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

12) здійснення державних (місцевих) запозичень, надання державних (місцевих) гарантій з порушенням вимог цього Кодексу;

13) прийняття рішень, що призвели до перевищення граничних обсягів державного (місцевого) боргу чи граничних обсягів надання державних (місцевих) гарантій;

14) розміщення тимчасово вільних коштів бюджету з порушенням вимог цього Кодексу;

15) створення позабюджетних фондів, порушення вимог цього Кодексу щодо відкриття позабюджетних рахунків для розміщення бюджетних коштів;

16) порушення порядку або термінів подання, розгляду і затвердження кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету, затвердження у кошторисах показників, не підтверджених розрахунками та економічними обґрунтуваннями;

16^{1}) порушення вимог цього Кодексу щодо розроблення і забезпечення головними розпорядниками бюджетних коштів затвердження порядків використання бюджетних коштів (включаючи порядки та умови надання субвенцій);

{Частину першу статті 116 доповнено пунктом 16[1] згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

17) порушення порядку або термінів подання і затвердження паспортів бюджетних програм;

{Пункт 17 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

18) порушення встановлених термінів доведення документів про обсяги бюджетних асигнувань до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня або одержувачів бюджетних коштів;

19) порушення порядку та термінів відкриття (закриття) рахунків в органах Казначейства України;

20) взяття зобов'язань без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України;

21) порушення порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань, включаючи необґрунтовану відмову в реєстрації або несвоєчасну реєстрацію бюджетних зобов'язань;

22) порушення вимог цього Кодексу при здійсненні попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів, а також порушення порядку і термінів здійснення такої оплати;

23) здійснення платежів за рахунок бюджетних коштів без реєстрації бюджетних зобов'язань, за відсутності підтвердних документів чи при включенні до платіжних документів недостовірної інформації, а також безпідставна відмова у проведенні платежу органами Казначейства України;

24) нецільове використання бюджетних коштів;

25) порушення вимог цього Кодексу при здійсненні витрат державного бюджету (місцевого бюджету) у разі несвоєчасного набрання чинності законом про Державний бюджет України (несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет);

26) надання кредитів з бюджету чи повернення кредитів до бюджету з порушенням вимог цього Кодексу та/або встановлених умов кредитування бюджету;

27) здійснення бюджетними установами запозичень у будь-якій формі або надання бюджетними установами юридичним чи фізичним особам кредитів з бюджету всупереч цьому Кодексу;

28) здійснення видатків, кредитування місцевого бюджету, які відповідно до цього Кодексу мають проводитися з іншого бюджету;

29) здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч цьому Кодексу чи закону про Державний бюджет України;

30) порушення вимог цього Кодексу щодо виділення коштів з резервного фонду бюджету;

31) порушення встановлених вимог щодо застосування бюджетної класифікації;

32) включення недостовірних даних до звітів про виконання державного бюджету (місцевого бюджету), річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет), а також порушення порядку та термінів подання таких звітів;

33) порушення встановлених вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів;

34) порушення встановлених порядку або термінів подання фінансової і бюджетної звітності бюджетних установ, а також подання такої звітності у неповному обсязі;

35) невідповідність даних, наведених у фінансовій і бюджетній звітності бюджетних установ, даним бухгалтерського обліку;

36) включення недостовірних даних до звітів про виконання паспортів бюджетних програм, а також порушення порядку та термінів подання таких звітів;

{Пункт 36 частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

37) видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону;

38) здійснення видатків на утримання бюджетної установи одночасно з різних бюджетів всупереч цьому Кодексу чи закону про Державний бюджет України;

39) порушення вимог статті 28 цього Кодексу щодо оприлюднення та доступності інформації про бюджет;

40) інші випадки порушення бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу.

Стаття 117. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства

1. За порушення бюджетного законодавства до учасників бюджетного процесу можуть застосовуватися такі заходи впливу:

1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства - застосовується в усіх випадках виявлення порушень бюджетного законодавства. Виявлені порушення бюджетного законодавства мають бути усунені в строк до 30 календарних днів;

2) зупинення операцій з бюджетними коштами - застосовується за порушення бюджетного законодавства, визначені пунктами 1-3, 10, 11, 14-29, 32-36, 38 і 40 частини першої статті 116 цього Кодексу, у порядку, встановленому статтею 120 цього Кодексу;

3) призупинення бюджетних асигнувань - застосовується за порушення бюджетного законодавства, визначені пунктами 20, 22-29, 38 і 40 частини першої статті 116 цього Кодексу.

Призупинення бюджетних асигнувань передбачає припинення повноважень на взяття бюджетного зобов'язання на відповідну суму на строк від одного до трьох місяців у межах поточного бюджетного періоду шляхом внесення змін до розпису бюджету (кошторису) у порядку, встановленому Міністерством фінансів України;

4) зменшення бюджетних асигнувань - застосовується за порушення бюджетного законодавства, визначені пунктом 24 (стосовно розпорядників бюджетних коштів), пунктом 29 та пунктом 38 частини першої статті 116 цього Кодексу.

Зменшення бюджетних асигнувань передбачає позбавлення повноважень на взяття бюджетного зобов'язання на відповідну суму на строк до завершення поточного бюджетного періоду шляхом внесення змін до розпису бюджету (кошторису) та у разі необхідності з подальшим внесенням змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

5) повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету - застосовується за порушення бюджетного законодавства, визначене пунктом 24 (щодо субвенцій та коштів, наданих одержувачам бюджетних коштів) частини першої статті 116 цього Кодексу, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

6) зупинення дії рішення про місцевий бюджет - застосовується за порушення бюджетного законодавства, визначене пунктом 7 частини першої статті 116 цього Кодексу, у порядку, встановленому статтею 122 цього Кодексу;

7) безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів - застосовується за порушення бюджетного законодавства, визначене пунктом 28 частини першої статті 116 цього Кодексу.

Безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів передбачає стягнення органами Казначейства України коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету, в тому числі і за рахунок зменшення обсягу трансфертів (базової дотації) місцевим бюджетам на відповідну суму, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

{Абзац другий пункту 7 частини першої статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

8) інші заходи впливу, які можуть бути визначені законом про Державний бюджет України, - застосовуються за порушення бюджетного законодавства згідно із таким законом.

Стаття 118. Застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства

1. Попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства може застосовуватися учасниками бюджетного процесу, уповноваженими цим Кодексом на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

2. Рішення про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, визначених пунктами 2-5 та 7 частини першої статті 117 цього Кодексу, приймається Міністерством фінансів України, органами Казначейства України, органами державного фінансового контролю, місцевими фінансовими органами, головними розпорядниками

бюджетних коштів у межах встановлених їм повноважень на підставі протоколу про порушення бюджетного законодавства або акта ревізії та доданих до них матеріалів. Рішення набирає чинності з дня його підписання.

{Абзац перший частини другої статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 5463-VI від 16.10.2012}

Форма та порядок складання протоколу про порушення бюджетного законодавства встановлюються Міністерством фінансів України.

3. Не допускається застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, визначених статтею 117 цього Кодексу, за раніше виявлені і усунені порушення бюджетного законодавства.

4. Інформація про результати здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства оприлюднюється органами, уповноваженими на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 119. Нецільове використання бюджетних коштів

1. Нецільовим використанням бюджетних коштів є їх витрачання на цілі, що не відповідають:

бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет);

напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми або в порядку використання бюджетних коштів (включаючи порядок та умови надання субвенцій);

{Абзац третій частини першої статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3614-VI від 07.07.2011, № 2621-VIII від 22.11.2018, № 2646-VIII від 06.12.2018}

бюджетним асигнуванням (розпису бюджету, кошторису, плану використання бюджетних коштів).

Стаття 120. Зупинення операцій з бюджетними коштами

1. Зупинення операцій з бюджетними коштами полягає у зупиненні будь-яких операцій із здійснення платежів з рахунку порушника бюджетного законодавства. Механізм зупинення операцій з бюджетними коштами визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Зупинення операцій з бюджетними коштами можливе на строк до 30 днів або до усунення порушення бюджетного законодавства у межах поточного бюджетного періоду, якщо інше не передбачено законом.

{Частина друга статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

Стаття 121. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства

1. Посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законом.

2. Порушення бюджетного законодавства, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, може бути підставою для притягнення до відповідальності згідно з законами України його керівника чи інших відповідальних посадових осіб, залежно від характеру вчинених ними діянь.

Стаття 122. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства в частині міжбюджетних трансфертів

{Назва статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

1. У разі порушення вимог цього Кодексу та закону про Державний бюджет України щодо складання відповідного бюджету в частині міжбюджетних трансфертів Кабінету Міністрів України надається право протягом місяця з дня набрання чинності рішенням про бюджет Автономної Республіки Крим, обласний бюджет, бюджети міст Києва та Севастополя звернутися до суду з одночасним клопотанням про невідкладне зупинення дії рішення про відповідний місцевий бюджет до закінчення судового розгляду справи. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації до запровадження інституту представника Президента України наступного дня після підписання Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної місцевої ради рішення про місцевий бюджет або внесення до нього змін надсилають його Міністерству фінансів України.

{Частина перша статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

2. У разі порушення вимог щодо складання бюджету згідно із цим Кодексом та законом про Державний бюджет України в частині міжбюджетних трансфертів Голові Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голові обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій надається право протягом місяця з дня набрання чинності рішенням про районний бюджет, бюджет місцевого самоврядування звернутися до суду з одночасним клопотанням про невідкладне зупинення дії рішення про відповідний місцевий бюджет до закінчення судового розгляду справи. Районні державні адміністрації до запровадження інституту представника Президента України, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах Києві та Севастополі рад наступного дня після підписання керівником відповідної місцевої ради рішення про місцевий бюджет або внесення до нього змін надсилають його Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям.

{Частина друга статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 837-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

{Частину третю статті 122 виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

4. У разі зупинення рішення про місцевий бюджет витрати місцевого бюджету здійснюються у порядку, визначеному статтею 79 цього Кодексу.

{Текст статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

Стаття 123. Відповідальність органів Казначейства України

1. Органи Казначейства України несуть відповідальність за:

1) невиконання вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів;

2) несвоєчасність подання звітності про виконання бюджетів та недотримання автоматичного режиму зарахування акцизного податку до бюджетів місцевого самоврядування, визначеного пунктом 16^{3} частини першої статті 64 цього Кодексу, у вигляді штрафу у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та пені у розмірі 0,1 відсотка суми простроченого платежу за кожний день прострочення, який стягується з рахунку органу, що здійснив порушення бюджетного законодавства, визначене пунктом 10^{1} частини першої статті 116 цього Кодексу, до відповідного бюджету місцевого самоврядування;

{Пункт 2 частини першої статті 123 в редакції Закону № 2042-IX від 15.02.2022, з урахуванням змін, внесених Законом № 2218-IX від 21.04.2022}

3) здійснення витрат з перевищенням показників, затверджених розписом бюджету;

4) порушення в процесі контролю за бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету та здійсненні платежів за бюджетними зобов'язаннями розпорядників бюджетних коштів відповідно до бюджетних асигнувань;

5) недотримання порядку казначейського обслуговування державного і місцевих бюджетів.

2. Керівники органів Казначейства України несуть персональну відповідальність у разі вчинення ними порушення бюджетного законодавства та невиконання вимог щодо казначейського обслуговування державного і місцевих бюджетів, встановлених цим Кодексом.

Стаття 124. Оскарження рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства

1. Рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства може бути оскаржено у порядку, встановленому законом. Рішення може бути оскаржено в органі, що його виніс, або в суді протягом 10 днів з дня його винесення, якщо інше не передбачено законом.

Рішення, прийняте територіальним органом Казначейства України, може бути оскаржено також у Казначействі України протягом строку, визначеного абзацом першим цієї частини статті. За результатами оскарження Казначейство України має право скасовувати рішення територіальних органів Казначейства України про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

{Частину першу статті 124 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

2. Оскарження рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства не зупиняє виконання зазначеного рішення.

3. У разі визнання судом рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства повністю чи частково незаконним особі, щодо якої воно було винесено, поновлюються обмежені таким рішенням права.

4. Рішення суду може бути оскаржено у порядку, встановленому законом.

Розділ VI.
ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2011 року, крім:

пункту 20[1] частини першої статті 87 та пункту 20[1] частини першої статті 91 (в редакції Закону України від 16 жовтня 2012 року № 5428-VI) цього Кодексу, які набирають чинності з 1 січня 2014 року;

{Абзац другий пункту 1 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

пункту 2 частини другої статті 60 та пункту 5 частини другої статті 61, які набирають чинності з 1 січня 2018 року.

{Абзац третій пункту 1 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015, № 1789-VIII від 20.12.2016}

{Пункт 1 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 5428-VI від 16.10.2012}

1[1]. Установити, що у зв’язку з реалізацією Закону України від 19 жовтня 2017 року "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" окремі положення цього Кодексу застосовуються таким чином:

1) у пункті 8 частини першої статті 87 цього Кодексу:

{Абзац другий підпункту 1 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Абзац третій підпункту 1 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

підпункти "е", "є" і "ж" вводяться в дію з 1 січня 2020 року;

2) упункті 3 частини першої статті 89 цього Кодексу:

{Абзац другий підпункту 2 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Абзац третій підпункту 2 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Абзац четвертий підпункту 2 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

підпункти "г" і "д" вводяться в дію з 1 квітня 2020 року;

підпункт "е" вводиться в дію з 1 січня 2020 року;

{Підпункт 2 пункту 1[1] розділу VI в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

3) у пункті 3 частини першої статті 90 цього Кодексу:

{Абзац другий підпункту 3 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

підпункти "г" і "д" вводяться в дію з 1 квітня 2020 року;

підпункт "е" вводиться в дію з 1 січня 2020 року;

підпункт"є" вводиться в дію з 1 квітня 2020 року;

{Підпункт 3 пункту 1[1] розділу VI в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

3[1]) пункт 20[6] частини першої статті 91 цього Кодексу діє до 1 січня 2025 року;

{Пункт 1[1] розділу VI доповнено підпунктом 3[1] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт 4 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт 5 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт 6 пункту 1[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Розділ VI доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

2. Визнати таким, що втратив чинність, Бюджетний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 37-38, ст. 189 із наступними змінами).

3. Установити, що положення частини четвертої статті 17 цього Кодексу не застосовуються при наданні державних гарантій за кредитами (позиками) суб’єктів господарювання, що забезпечують реалізацію міжнародного проекту "Циклон-4".

{Пункт 3 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законами № 3172-VI від 05.04.2011, № 163-VII від 04.04.2013, № 79-VIII від 28.12.2014, № 176-VIII від 10.02.2015}

3[1]. Установити, що положення частини тринадцятої статті 17 цього Кодексу не застосовуються в разі розстрочення сплати заборгованості державного підприємства "Виробниче об’єднання Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова" перед державою за кредитом, залученим 2 лютого 2004 року в компанії "Colvis Finance Limited" (Великобританія) під державну гарантію, а також державного підприємства "Антонов" перед державою за виконання зобов’язань за облігаціями, що випущені державним підприємством "Київський авіаційний завод "Авіант" у 2009 році під державні гарантії. При цьому сума пені та інших штрафних санкцій, нарахованих внаслідок невиконання таких зобов’язань державним підприємством "Виробниче об’єднання Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова" та державним підприємством "Антонов" на реструктуризовану суму заборгованості, списується.

{Розділ VI доповнено пунктом 3[1] згідно із Законом № 3396-VI від 19.05.2011; в редакції Закону № 1702-VIII від 20.10.2016}

3². Установити, що положення абзаців другого і третього частини першої і частини п'ятої статті 16 цього Кодексу не застосовуються щодо кредитів (позик), залучених на підставі міжнародних договорів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 3² згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

3³. Установити, що для цілей цього Кодексу заборгованість України перед Міжнародним валютним фондом:

за кредитами, отриманими Кабінетом Міністрів України, та за розподілом спеціальних прав запозичень, використаних Кабінетом Міністрів України, належить до державного боргу;

за кредитами, отриманими Національним банком України з метою підтримки платіжного балансу і реалізації грошово-кредитної політики, та за розподілом спеціальних прав запозичень належить до гарантованого державою боргу.

{Розділ VI доповнено пунктом 3³ згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

3⁴. Установити, що до 1 січня 2018 року положення цього Кодексу не застосовуються при наданні державних гарантій з метою формування стабілізаційного (резервного) енергетичного фонду. Надання таких державних гарантій здійснюється виключно у межах і за напрямами, що визначені законом про Державний бюджет України.

{Абзац перший пункту 3⁴ розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

Гарантійні зобов’язання, що виникають у зв’язку з реалізацією цього пункту, належать до гарантованого державою боргу.

{Розділ VI доповнено пунктом 3⁴ згідно із Законом № 937-VIII від 26.01.2016}

3⁵. Міністерство фінансів України здійснює повноваження і функції з управління державним боргом та гарантованим державою боргом до початку функціонування Боргового агентства України.

{Розділ VI доповнено пунктом 3⁵ згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

3⁶. Установити, що, як виняток з положень частини четвертої статті 17 цього Кодексу, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дорожнього господарства, з метою фінансового забезпечення розвитку мережі та утримання автомобільних доріг загального користування державного значення має право здійснювати запозичення під державні гарантії у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, якщо відповідне положення передбачено у законі про Державний бюджет України.

{Розділ VI доповнено пунктом 3⁶ згідно із Законом № 467-IX від 16.01.2020}

3⁷. Установити, що до 31 грудня 2024 року положення частини третьої статті 18 та частини першої статті 74 цього Кодексу не застосовуються при здійсненні Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними та міськими радами місцевих внутрішніх

запозичень для термомодернізації будівель на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Дозволити обласним державним адміністраціям, що набули статусу військово-цивільних адміністрацій, в особі їх керівників здійснювати місцеві запозичення для термомодернізації будівель на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України, відповідно до порядку здійснення місцевих запозичень, передбаченого цим Кодексом для обласних рад.

{Розділ VI доповнено пунктом 3^7 згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

3^8. На період дії воєнного стану в Україні залучення до державного бюджету грантів на бюджетну підтримку (крім програм бюджетної підтримки Європейського Союзу) та позик від іноземних держав, Європейського Союзу, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій на підставі міжнародних договорів України здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України. Зазначені міжнародні договори України можуть включати, зокрема, положення щодо відмови від суверенного імунітету України в можливих спорах щодо таких зобов’язань та не потребують ратифікації Верховною Радою України.

{Розділ VI доповнено пунктом 3^8 згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2192-IX від 14.04.2022; в редакції Закону № 2709-IX від 03.11.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

3^9. Установити, що у 2023 році, як виняток з положень частини десятої статті 16 цього Кодексу:

Міністерство фінансів України розробляє Стратегію управління державним боргом на 2024-2026 роки на підставі основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на зазначений середньостроковий період з урахуванням показників, визначених Законом України "Про Державний бюджет України на 2023 рік" та проектом Закону України "Про Державний бюджет України на 2024 рік", і до 25 жовтня 2023 року подає цю Стратегію на розгляд Кабінету Міністрів України;

Кабінет Міністрів України затверджує Стратегію управління державним боргом на 2024-2026 роки у місячний строк з дня прийняття закону про Державний бюджет України на 2024 рік.

{Розділ VI доповнено пунктом 3^9 згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

4. Установити, що у разі перевищення граничної величини, визначеної абзацом першим частини третьої статті 18 цього Кодексу, станом на 1 січня 2011 року Верховна Рада Автономної Республіки Крим, міська рада зобов'язані вжити заходів для приведення обсягу відповідного боргу у відповідність із положеннями цього Кодексу протягом трьох наступних бюджетних періодів.

4^1. Установити, що:

перерозподіл видатків між розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня у системі Державної судової адміністрації України у межах загального обсягу бюджетних призначень

за відповідною бюджетною програмою окремо за загальним та спеціальним фондами державного бюджету здійснюється Державною судовою адміністрацією України;

{Абзац другий пункту 4¹ розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законами № 914-VIII від 24.12.2015, № 1789-VIII від 20.12.2016}

{Абзац третій пункту 4¹ розділу VI виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

перерозподіл видатків, що здійснюється відповідно до абзацу другого цього пункту та призводить до зміни обсягів видатків судів, погоджується Державною судовою адміністрацією України з Вищою радою правосуддя. У період відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя такий перерозподіл видатків здійснюється Державною судовою адміністрацією України без погодження з Вищою радою правосуддя.

{Пункт 4¹ розділу VI доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2127-IX від 15.03.2022}

{Розділ VI доповнено пунктом 4¹ згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010}

{Пункт 5 розділу VI виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 5¹ розділу VI виключено на підставі Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

6. Установити, що Кабінет Міністрів України після завершення адміністративно-територіальної реформи в частині укрупнення адміністративно-територіальних одиниць та набрання чинності відповідними змінами до законів з питань місцевого самоврядування визначає у проекті закону про Державний бюджет України обсяги міжбюджетних трансфертів для бюджетів нових укрупнених адміністративно-територіальних одиниць, що створилися.

7. Установити, що Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад забезпечують відповідно до законодавства України надання пільг окремим категоріям громадян шляхом запровадження соціальних карток та проведення видатків відповідно до цього Кодексу виключно із застосуванням Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги.

8. Кабінет Міністрів України має право встановлювати розміри соціальних виплат, не визначені законом, в абсолютних сумах у межах бюджетних призначень, встановлених за відповідними бюджетними програмами, до законодавчого врегулювання такого питання.

9. Установити, що до законодавчого врегулювання безспірного списання коштів бюджету та відшкодування збитків, завданих бюджету:

1) рішення суду про стягнення (арешт) коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) виконується виключно Казначейством України. Зазначені рішення передаються до Казначейства України для виконання.

Безспірне списання коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) здійснюється Казначейством України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, за

черговістю надходження таких рішень, щодо видатків бюджету - в межах відповідних бюджетних призначень та наданих бюджетних асигнувань.

Видатки бюджетних установ, щодо яких прийнято рішення про накладення на них арешту, дозволяється здійснювати в частині видатків, які статтею 55 цього Кодексу визначено як захищені, у разі зазначення про це у судовому рішенні;

2) відшкодування відповідно до закону шкоди, завданої фізичній чи юридичній особі внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування), а також їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень, здійснюється державою (Автономною Республікою Крим, органами місцевого самоврядування) за рахунок коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) в межах бюджетних призначень за рішенням суду у розмірі, що не перевищує суми реальних збитків, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Якщо для відшкодування такої шкоди необхідні додаткові кошти понад обсяг бюджетних призначень, в установленому законодавством порядку подаються відповідні пропозиції щодо внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) та/або виділення коштів з резервного фонду державного бюджету (місцевого бюджету);

3) у разі безспірного списання коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) Казначейство України відображає в обліку відповідні бюджетні зобов'язання розпорядника бюджетних коштів, з вини якого виникли такі зобов'язання. Погашення таких бюджетних зобов'язань здійснюється виключно за рахунок бюджетних асигнувань цього розпорядника бюджетних коштів. Одночасно розпорядник бюджетних коштів зобов'язаний привести у відповідність з бюджетними асигнуваннями інші взяті бюджетні зобов'язання;

4) списання коштів за відповідним рішенням суду на користь працівників, військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських бюджетної установи, які мають право на безоплатне або пільгове матеріальне і побутове забезпечення, здійснюється Казначейством України з рахунків відповідного розпорядника бюджетних коштів в межах його бюджетних асигнувань;

{Підпункт 4 пункту 9 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

5) списання коштів з бюджету за рішенням суду щодо повернення платнику податків надмірно та/або помилково сплачених податків і зборів та інших доходів бюджету провадиться у межах надмірно та/або помилково сплачених ним до бюджету коштів;

6) повернення за рішенням суду вартості конфіскованого або зверненого в дохід держави судом майна здійснюється у розмірах сум коштів, що надійшли до бюджету від реалізації цього майна, за вирахуванням сум податків і зборів, що були нараховані відповідно до законодавства, але не сплачені на момент реалізації.

Оцінка конфіскованого або зверненого в дохід держави судом майна здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Реалізація конфіскованого або зверненого в дохід держави судом майна здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Відшкодування витрат, пов'язаних з транспортуванням, зберіганням, експертною оцінкою, сертифікацією конфіскованого або зверненого в дохід держави судом майна, здійснюється за рахунок бюджетних призначень уповноважених органів державної влади в порядку, встановленому Міністерством фінансів України.

Керівники установ, відповідальні посадові, службові особи, які здійснюють облік, розпорядження, зберігання та реалізацію конфіскованого або зверненого в дохід держави судом майна, при здійсненні таких повноважень несуть відповідальність за вчинені дії або бездіяльність відповідно до законодавства;

7) повернення за рішенням суду конфіскованої (вилученої) національної та іноземної валюти здійснюється Казначейством України у валюті платежу, яка була зарахована до державного бюджету, або за заявою одержувача у гривневому еквіваленті за офіційним обмінним курсом Національного банку України відповідно до законодавства;

8) рішення суду, що передбачають списання коштів за видатками, бюджетні призначення щодо яких не визначені законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), підлягають оскарженню органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) в апеляційному, касаційному порядку.

Списання коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) на виконання рішень судів здійснюється з часу встановлення щодо таких видатків бюджетних призначень у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет) або у змінах до них;

9) кошти, відшкодовані державою з державного бюджету (Автономною Республікою Крим, органами місцевого самоврядування з місцевих бюджетів) згідно з цим пунктом, вважаються збитками державного бюджету (місцевих бюджетів). За поданням Казначейства України органи прокуратури звертаються в інтересах держави до суду з позовами про відшкодування збитків, завданих державному бюджету (місцевим бюджетам);

10) посадові та службові особи органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування), дії яких завдали шкоди, що відшкодована з бюджету, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно з законом.

У разі встановлення в діях посадової, службової особи органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування) складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду щодо неї, який набрав законної сили, лише до такої особи може бути пред'явлено вимоги фізичних і юридичних осіб щодо відшкодування упущеної майнової вигоди та моральної шкоди у встановленому порядку.

{Абзац другий підпункту 10 пункту 9 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 704-IX від 16.06.2020}

У разі встановлення в діях посадової, службової особи органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування) складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду щодо неї, який набрав законної сили, органи державної влади (органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування) в установленому законодавством порядку реалізовують право зворотної вимоги (регресу) до цієї особи щодо відшкодування збитків, завданих державному бюджету (місцевим бюджетам), у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інше не встановлено законодавством.

{Абзац третій підпункту 10 пункту 9 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 704-IX від 16.06.2020}

Органи державної влади (органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування) після виконання рішень суду про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти державного бюджету (місцевих бюджетів), у випадках, визначених цим пунктом, проводять службове розслідування щодо причетних посадових, службових осіб цих органів, якщо рішенням суду не встановлено в діях посадових, службових осіб складу кримінального правопорушення.

{Абзац четвертий підпункту 10 пункту 9 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 704-IX від 16.06.2020}

За результатами службового розслідування органи державної влади (органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування) та органи Казначейства України у місячний строк можуть звернутися до суду з позовною заявою про відшкодування збитків, завданих державному бюджету (місцевим бюджетам), з пред'явленням зворотної вимоги (регресу) у розмірі виплаченого відшкодування до посадових, службових осіб цих органів, винних у завданні збитків (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами та відшкодуванням моральної шкоди).

{Абзац п'ятий підпункту 10 пункту 9 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

Якщо збитки, завдані державному бюджету (місцевому бюджету), є результатом спільних дій або бездіяльності кількох посадових та службових осіб, що призвели до завдання шкоди фізичним чи юридичним особам, такі посадові та службові особи несуть солідарну відповідальність згідно з Цивільним кодексом України та іншими законодавчими актами України.

9^{1}. Установити, що кошти фінансового резерву для зняття з експлуатації атомних блоків, що формується відповідно до Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки", Державне підприємство "Національна атомна енергогенеруюча компанія "Енергоатом" перераховує до спеціального фонду Державного бюджету України. Для зарахування цих коштів Казначейство України відкриває відповідний бюджетний рахунок за надходженнями.

{Розділ VI доповнено пунктом 9^{1} згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010}

10. Кабінету Міністрів України до 1 березня 2020 року забезпечити:

{Абзац перший пункту 10 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 2621-VIII від 22.11.2018}

{Пункт 1[1] розділу VI доповнено підпунктом 6 згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

проведення інвентаризації всіх нормативно-правових актів, що регламентують застосування галузевих нормативів при здійсненні видатків місцевих бюджетів, зокрема щодо мережі бюджетних установ, педагогічного навантаження, нормативів витрат бюджетних установ, та встановлення мінімального і максимального значення таких нормативів залежно від обсягів фінансових ресурсів;

затвердження державних соціальних стандартів і нормативів відповідно до статті 94 цього Кодексу в описовому та вартісному вигляді за кожним із делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень у розрахунку на середньостатистичну адміністративно-територіальну одиницю. Внести відповідні зміни до нормативно-правових актів, що регламентують застосування галузевих стандартів надання соціальних послуг та нормативів при здійсненні видатків з місцевих бюджетів, зокрема щодо мережі, штатних нормативів, робочого навантаження, нормативів витрат бюджетних установ, передбачивши можливість щорічного коригування вартісної величини державних соціальних стандартів залежно від зміни цін та інших умов їх формування.

{Пункт 10 розділу VI в редакції Законів № 5428-VI від 16.10.2012, № 79-VIII від 28.12.2014}

11. Кабінету Міністрів України протягом року розробити проекти законів України з питань охорони здоров'я, передбачивши здійснення заходів щодо:

передачі відомчих установ та закладів охорони здоров'я (крім установ та закладів Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, закладів (установ) охорони здоров’я Державного управління справами, Національної академії наук України, клінік науково-дослідних інститутів Національної академії медичних наук України) до сфери управління центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я;

{Абзац другий пункту 11 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законами № 212-VIII від 02.03.2015, № 288-VIII від 07.04.2015, № 914-VIII від 24.12.2015}

переходу у використанні бюджетних коштів від утримання державних та комунальних лікувально-профілактичних закладів до оплати відповідних медичних послуг (із зміною організаційно-правових форм господарювання таких закладів);

запровадження нового механізму фінансового забезпечення первинної медико-санітарної допомоги;

підготовки умов для переходу на страхову модель охорони здоров'я.

{Пункт 12 розділу VI виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

12[1]. Кабінету Міністрів України до 1 січня 2013 року встановити перелік квазіфіскальних операцій і органів влади (управління), відповідальних за проведення оцінки можливого впливу таких операцій на показники бюджету.

{Розділ VI доповнено пунктом 12[1] згідно із Законом № 3614-VI від 07.07.2011}

{Пункт 13 розділу VI виключено на підставі Закону № 3828-VI від 06.10.2011}

14. Установити, що:

1) Кабінет Міністрів України забезпечує подання проектів бюджетів та кошторисів фондів загальнообов’язкового державного соціального і пенсійного страхування на плановий рік Верховній Раді України та Президенту України не пізніше 15 вересня року, що передує плановому, разом з матеріалами, що згідно із статтею 38 цього Кодексу додаються до проекту закону про Державний бюджет України;

{Підпункт 1[1] пункту 14 розділу VI виключено на підставі Закону № 914-VIII від 24.12.2015}

1[1]) затвердження бюджетів фондів загальнообов’язкового державного пенсійного та соціального страхування протягом місяця з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України здійснюється Кабінетом Міністрів України;

{До пункту 14 розділу VI включено підпункт 1[1] згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

2) кошти фондів загальнообов’язкового державного соціального та пенсійного страхування обслуговуються органами Казначейства України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Платежі проводяться за такою пріоритетністю:

соціальні виплати застрахованим особам (членам їхніх сімей, іншим особам), у яких виникає право на отримання соціального забезпечення, визначеного законодавством;

оплата праці працівників фондів, нарахування на оплату праці, оплата комунальних послуг та енергоносіїв;

інші платежі;

{Підпункт 2 пункту 14 розділу VI в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014}

3) фонди загальнообов’язкового державного соціального і пенсійного страхування щокварталу подають Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті, Міністерству фінансів України, та Казначейству України звіти про виконання бюджетів та кошторисів відповідних фондів у порядку та терміни, встановлені Міністерством фінансів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012}

15. Дозволити Київській міській раді, як виняток з положень статей 72 та 74 цього Кодексу, здійснити у 2012 році запозичення до загального фонду бюджету міста Київ для погашення заборгованості за вексельними розрахунками з відшкодування різниці в тарифах на теплову енергію.

{Розділ VI доповнено пунктом 15 згідно із Законом № 5428-VI від 16.10.2012}

15[1]. Дозволити Міністерству фінансів України, як виняток з положень статті 41 цього Кодексу, здійснювати у першому кварталі 2016 року державні запозичення у межах загального обсягу витрат на обслуговування та погашення державного боргу у відповідному періоді.

{Розділ VI доповнено пунктом 15[1] згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

16. Установити, що на період дії Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" норми цього Кодексу, що поширюються на Автономну Республіку Крим та місто Севастополь, застосовуються в особливому порядку.

Установити, як виняток з положень пункту 11 частини першої статті 87 цього Кодексу, що Кабінет Міністрів України може визначати напрями використання бюджетних коштів на програми підтримки телерадіокомпаній, які функціонували на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і надають інформаційні послуги.

{Пункт 16 розділу VI доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1759-VIII від 17.11.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2241-VIII від 07.12.2017, № 2233-VIII від 07.12.2017}

Установити, що до повернення тимчасово окупованої території України під загальну юрисдикцію України:

{Пункт 16 розділу VI доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Казначейство України відкриває рахунки за надходженнями до місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя для зарахування платежів із сплати боргів з місцевих податків та зборів, що виникли до дати початку тимчасової окупації, визначеної Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України", платниками - резидентами, які мають об’єкти оподаткування з місцезнаходженням на тимчасово окупованій території України, на підставі інформації та даних центрального органу виконавчої влади, що здійснює реалізацію податкової політики;

{Пункт 16 розділу VI доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

як виняток із положень пункту 3 частини другої статті 67[1] та абзацу другого частини другої статті 78 цього Кодексу, органи Казначейства України здійснюють повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на такі рахунки, за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету.

{Пункт 16 розділу VI доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Розділ VI доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 1636-VII від 12.08.2014}

17. Установити, що:

1) надходження нарахованих сум за останній звітний (податковий) період 2014 року, податкового боргу, повернення помилково або надміру сплачених сум з:

акцизного податку з операцій з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами,

збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства,

збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності,

{Абзац п'ятий підпункту 1 пункту 17 розділу VI виключено на підставі Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

{Абзац шостий підпункту 1 пункту 17 розділу VI виключено на підставі Закону № 176-VIII від 10.02.2015}

зараховуються (здійснюються) до/з державного та/або місцевих бюджетів у порядку та на умовах, які діяли до 1 січня 2015 року.

У разі недостатності коштів спеціального фонду місцевих бюджетів для повернення помилково або надміру сплачених сум із збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності таке повернення здійснюється за рахунок коштів загального фонду відповідного місцевого бюджету;

{Підпункт 1 пункту 17 розділу VI доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

2) надходження нарахованих сум за останній звітний (податковий) період 2014 року, податкового боргу, повернення помилково або надміру сплачених сум з:

збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками - як акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) за електричну енергію,

екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення від:

- здійснення торгівлі на митній території України паливом власного виробництва та/або виробленим з давальницької сировини - як акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) з інших нафтопродуктів,

- ввезення палива на митну територію України - як акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) з інших нафтопродуктів,

плати за користування надрами - як рентної плати за користування надрами,

збору за користування радіочастотним ресурсом України - як рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України,

збору за спеціальне використання води - як рентної плати за спеціальне використання води,

збору за спеціальне використання лісових ресурсів - як рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів,

збору за першу реєстрацію транспортного засобу - як акцизного податку з вироблених в Україні або ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції),

плати за землю - як податку на майно,

фіксованого сільськогосподарського податку - як єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників

зараховуються (здійснюються) до/з державного та/або місцевих бюджетів у пропорціях, встановлених нормами цього Кодексу, що діють з 1 січня 2015 року.

{Розділ VI доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

17¹. Установити, що надходження нарахованих сум за останній звітний (податковий) період 2015 року, податкового боргу, повернення помилково або надміру сплачених сум з рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України та збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності зараховуються (здійснюються) до/з державного бюджету у порядку та на умовах, які діяли до 1 січня 2016 року.

{Розділ VI доповнено пунктом 17¹ згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015}

17². Установити, як виняток з положень пункту 5¹ частини другої статті 29, пункту 4² частини першої статті 64 та пункту 4¹ частини першої статті 66 цього Кодексу, що надходження нарахованих сум за останній звітний (податковий) період 2017 року, податкового боргу та повернення помилково або надміру сплачених сум до 31 грудня 2017 року з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, нафти та газового конденсату (крім надміру сплачених сум, визначених абзацом другим цього пункту) зараховуються (здійснюються) до/з державного бюджету у порядку та на умовах, які діяли до 1 січня 2018 року.

{Абзац перший пункту 17² розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Надміру сплачені суми до 31 грудня 2017 року за податковими зобов’язаннями з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, нафти та газового конденсату, що нараховуватимуться за звітні (податкові) періоди починаючи з 1 січня 2018 року, підлягають розподілу між державним та місцевими бюджетами відповідно до нормативів, визначених цим Кодексом, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 17² згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

17³. Установити, що, як виняток із положень частини другої статті 45 і частини другої статті 78 цього Кодексу, повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та/або місцевих бюджетів з єдиного рахунка з причин технічних та/або методологічних помилок при формуванні реєстру платежів з єдиного рахунка в розрізі окремого платника у складі зведеного реєстру платежів з єдиного рахунка згідно з Податковим кодексом України, здійснюється Казначейством України за повідомленням

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику (без погодження відповідними місцевими фінансовими органами у разі повернення коштів з місцевих бюджетів).

{Розділ VI доповнено пунктом 17³ згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

17⁴. Установити, що надходження нарахованих сум за останній звітний (податковий) період (березень 2022 року), податкового боргу та повернення помилково або надміру сплачених сум до 31 березня 2022 року включно з акцизного податку з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів - тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну зараховуються (здійснюються) до/з відповідного місцевого бюджету у порядку та на умовах, які діяли до 1 квітня 2022 року.

{Розділ VI доповнено пунктом 17⁴ згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

18. Установити, що програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, застосовується, починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які не мають взаємовідносин з державним бюджетом, застосовується починаючи із складання проектів таких місцевих бюджетів на 2019 рік.

{Пункт 18 розділу VI доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

{Розділ VI доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

19. Передбачати у законі про Державний бюджет України стабілізаційну дотацію (як додаткову дотацію з державного бюджету місцевим бюджетам) до завершення процесу об’єднання територіальних громад відповідно до Закону України "Про добровільне об’єднання територіальних громад".

{Абзац перший пункту 19 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 176-VIII від 10.02.2015; в редакції Закону № 2233-VIII від 07.12.2017}

Порядок та умови надання стабілізаційної дотації визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Абзац другий пункту 19 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

{Розділ VI доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 20 розділу VI виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020 - вводиться в дію з 1 січня 2021 року}

20¹. Установити, що з обласних бюджетів можуть здійснюватися видатки, визначені підпунктом "е" пункту 2 частини першої статті 89 цього Кодексу, у частині підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення для потреб усієї області.

{Абзац перший пункту 20¹ розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

За зверненням міської ради міської територіальної громади з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі обласна рада приймає рішення про передачу коштів на здійснення таких видатків міській раді міської територіальної громади з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі та затверджує в обласному бюджеті обсяги міжбюджетних трансфертів з обласного бюджету бюджету міської територіальної громади з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі. При цьому обсяги зазначених міжбюджетних трансфертів визначаються за формулою, яка затверджується відповідною обласною радою в додатку до рішення про обласний бюджет.

{Абзац другий пункту 20[1] розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; в редакції Законів № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

В окремих областях (за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України) на період реалізації пілотного проекту щодо здійснення з обласних бюджетів видатків на оплату послуг з підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення в закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти державної та/або комунальної власності, які розташовані на території міських територіальних громад з адміністративним центром у містах обласного значення - обласних центрах, як виняток з положення підпункту "е" пункту 2 частини першої статті 89 цього Кодексу, міська рада міської територіальної громади з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі приймає рішення про передачу коштів на здійснення таких видатків обласній раді (в обсягах, що визначаються пропорційно до кількості учнів, місцем реєстрації яких є міська територіальна громада з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі, з розрахунку розміру середніх витрат на одного учня) та затверджує у міському бюджеті обсяги міжбюджетних трансферів з бюджету міської територіальної громади з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі обласному бюджету.

{Пункт 20[1] розділу VI доповнено абзацом третім згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; в редакції Законів № 907-IX від 17.09.2020, № 1081-IX від 15.12.2020}

{Розділ VI доповнено пунктом 20[1] згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

20[2]. Установити, що тимчасово, до законодавчого врегулювання відповідного питання, з бюджетів міських територіальних громад з адміністративним центром у місті обласного значення - обласному центрі та з обласних бюджетів можуть здійснюватися видатки на оплату послуг з підготовки фахівців на рівні фахової передвищої освіти на умовах регіонального замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти державної та/або комунальної власності, за умови що ці заклади мають ліцензії на провадження такої освітньої діяльності та акредитацію відповідних освітньо-професійних програм.

{Розділ VI доповнено пунктом 20[2] згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

21. Установити, що погашення заборгованості за середньостроковими позиками (крім заборгованості бюджетів Автономної Республіки Крим) перед державним бюджетом, яка знаходиться на обліку в Казначействі України, не здійснюється до законодавчого врегулювання цього питання.

{Розділ VI доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

22. Установити, що в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації:

{Абзац перший пункту 22 розділу VI в редакції Закону № 2118-IX від 03.03.2022}

1) не застосовуються такі норми цього Кодексу:

абзац третій частини другої статті 4;

частина сьома статті 13;

{Абзац четвертий підпункту 1 пункту 22 розділу VI виключено на підставі Закону № 3278-IX від 27.07.2023}

абзац другий частини сьомої статті 16 щодо погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету основних умов правочинів з державним боргом;

{Підпункт 1 пункту 22 розділу VI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

частини десята та одинадцята статті 23 щодо бюджетних призначень головних розпорядників коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони".

{Підпункт 1 пункту 22 розділу VI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

стаття 23 щодо погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету (відповідною комісією Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради) рішення Кабінету Міністрів України (Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого комітету відповідної місцевої ради) про перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету, передачу бюджетних призначень, а також норми закону про Державний бюджет України в частині погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету рішень Кабінету Міністрів України;

{Абзац сьомий підпункту 1 пункту 22 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

частина третя статті 24;

частина третя статті 27;

частина п’ята статті 28;

{Абзац одинадцятий підпункту 1 пункту 22 розділу VI виключено на підставі Закону № 3278-IX від 27.07.2023}

частина перша статті 52 у разі внесення змін до закону про Державний бюджет України щодо бюджетних призначень головних розпорядників коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони;

{Абзац дванадцятий підпункту 1 пункту 22 розділу VI в редакції Закону № 3278-IX від 27.07.2023}

частина друга статті 54;

стаття 55;

статті 59 і 60 у частині дотримання термінів подання місячної і квартальної звітності про виконання Державного бюджету України;

частина перша статті 61 у частині дотримання терміну подання річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України;

стаття 75[1] та пов’язані з нею норми щодо прогнозів місцевих бюджетів;

частини сьома та восьма статті 78 у частині обмежень у прийнятті рішень Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою про внесення змін до місцевих бюджетів;

стаття 80 у частині дотримання термінів подання звітності про виконання місцевих бюджетів;

частина шоста статті 108 щодо погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету рішень Кабінету Міністрів України про розподіл та перерозподіл обсягів субвенцій та додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам між місцевими бюджетами;

{Абзац двадцятий підпункту 1 пункту 22 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Підпункт 1 пункту 22 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; в редакції Закону № 2134-IX від 15.03.2022}

2) Кабінет Міністрів України може приймати рішення:

за погодженням з Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України щодо скорочення видатків і кредитування державного бюджету та їх спрямування до резервного фонду державного бюджету з метою використання на потреби Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації (до початку роботи Верховної Ради України);

{Абзац другий підпункту 2 пункту 22 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законами № 2118-IX від 03.03.2022, № 2134-IX від 15.03.2022, № 2709-IX від 03.11.2022}

щодо порядку застосування і розмірів державних соціальних стандартів та гарантій, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та фондів загальнообов’язкового державного соціального і пенсійного страхування;

щодо особливостей формування та виконання місцевих бюджетів, діяльності учасників бюджетного процесу на відповідних територіях;

{Підпункт 2 пункту 22 розділу VI доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022}

щодо додаткових положень, що регламентують процес виконання державного бюджету;

{Підпункт 2 пункту 22 розділу VI доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 2134-IX від 15.03.2022}

3) міжбюджетні відносини регулюються відповідно до закону про Державний бюджет України на відповідний період на засадах, що забезпечують виконання органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування покладених на них завдань і функцій у такий період;

4) виконання повноважень органами Казначейства України на відповідній території України може здійснюватися в особливому режимі у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

5) функції органів місцевого самоврядування, їх виконавчих органів, місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій у частині бюджетних повноважень здійснюють військові адміністрації відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану".

{Пункт 22 розділу VI доповнено підпунктом 5 згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

{Розділ VI доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

22^{1}. У зв’язку з посиленням збройної агресії Російської Федерації проти України, визнанням самопроголошених утворень на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей України та з метою забезпечення здійснення видатків на національну безпеку і оборону встановити, що у 2022 році:

1) не застосовуються норми цього Кодексу, зазначені у підпункті 1 пункту 22 цього розділу;

{Підпункт 1 пункту 22^{1} розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; в редакції Закону № 2134-IX від 15.03.2022}

2) Кабінет Міністрів України може приймати рішення:

за погодженням з Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України щодо скорочення видатків і кредитування державного бюджету та їх спрямування до резервного фонду державного бюджету з метою використання на потреби Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави;

щодо порядку застосування і розмірів державних соціальних стандартів та гарантій виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та фондів загальнообов’язкового державного соціального і пенсійного страхування;

щодо особливостей формування та виконання місцевих бюджетів, діяльності учасників бюджетного процесу на відповідних територіях;

{Підпункт 2 пункту 22^{1} розділу VI доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022}

щодо додаткових положень, що регламентують процес виконання державного бюджету;

{Підпункт 2 пункту 22[1] розділу VI доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 2134-IX від 15.03.2022}

3) міжбюджетні відносини регулюються відповідно до закону про Державний бюджет України на відповідний період на засадах, що забезпечують виконання органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування покладених на них завдань і функцій у такий період;

4) виконання повноважень органами Казначейства України на відповідній території України може здійснюватися в особливому режимі у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

5) функції органів місцевого самоврядування, їх виконавчих органів, місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій у частині бюджетних повноважень здійснюють військові адміністрації у разі їх утворення відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану".

{Пункт 22[1] розділу VI доповнено підпунктом 5 згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022}

{Розділ VI доповнено пунктом 22[1] згідно із Законом № 2098-IX від 23.02.2022 - діє протягом трьох місяців}

22[2]. Установити, що в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації та з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності органи місцевого самоврядування або військові адміністрації можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету з подальшим розподілом таких коштів Кабінетом Міністрів України, а також, як виняток з положень пункту 11 розділу "Прикінцеві положення" Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік", про спрямування залишків коштів за субвенціями з державного бюджету місцевим бюджетам, збережених на рахунках місцевих бюджетів станом на 1 січня 2023 року згідно з пунктом 11 розділу "Прикінцеві положення" Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік", на заходи територіальної оборони, задоволення продовольчих потреб цивільного населення, евакуацію/вивезення/переміщення цивільного населення із місцевості, де ведуться бойові дії, та небезпечних територій у безпечні місця, зокрема на оплату транспортних послуг, пально-мастильних матеріалів, облаштування місць розміщення громадян, які у зв’язку з бойовими діями залишили місце проживання/перебування, оплату інших заходів, спрямованих на підтримку цивільного населення в умовах воєнного стану, на заходи з ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України за напрямами, передбаченими частиною четвертою статті 29 Закону України "Про Державний бюджет України на 2023 рік" (з можливістю передачі таких коштів іншому місцевому бюджету).

{Розділ VI доповнено пунктом 22^{2} згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2134-IX від 15.03.2022, № 3035-IX від 11.04.2023, № 3278-IX від 27.07.2023}

22^{3}. Установити, що на період дії воєнного стану або здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, встановлені пунктами 2-4 частини першої статті 117 цього Кодексу, не застосовуються до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів сектору національної безпеки і оборони, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, залучених до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану.

{Розділ VI доповнено пунктом 22^{3} згідно із Законом № 2134-IX від 15.03.2022}

22^{4}. Установити, що у період дії воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення або скасування у разі виникнення простроченої заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету пеня та інші штрафні санкції не нараховуються.

{Розділ VI доповнено пунктом 22^{4} згідно із Законом № 2134-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2390-IX від 09.07.2022}

22^{5}. Установити, що у період дії воєнного стану та з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України, забезпечення національної безпеки, заходів територіальної оборони, підтримки місцевої інфраструктури, соціального захисту населення органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації (у разі їх утворення) можуть приймати рішення про:

здійснення, як виняток з положень частини другої статті 85 цього Кодексу, видатків, не віднесених до відповідних місцевих бюджетів цим Кодексом, і видатків на утримання бюджетних установ одночасно з різних бюджетів. Такі видатки здійснюються шляхом надання міжбюджетного трансферту з відповідного місцевого бюджету;

передачу коштів із спеціального фонду місцевого бюджету (крім власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) до загального фонду місцевого бюджету. У разі передачі коштів із спеціального фонду місцевого бюджету до загального фонду місцевого бюджету, як виняток з положень статті 72 цього Кодексу, місцевий бюджет може затверджуватися з профіцитом за спеціальним фондом та з дефіцитом за загальним фондом шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет.

{Розділ VI доповнено пунктом 22^{5} згідно із Законом № 2390-IX від 09.07.2022}

22^{6}. Установити, що у період дії воєнного стану в Україні та протягом шести місяців після його припинення або скасування не застосовуються норми частини сьомої статті 74 цього Кодексу.

У період дії воєнного стану в Україні, як виняток з положень частини першої статті 72 і частини першої статті 74 цього Кодексу, місцеві запозичення від міжнародних фінансових

організацій можуть спрямовуватися на поточні видатки місцевих бюджетів та надання фінансової підтримки комунальним підприємствам для погашення ними кредитів, залучених у міжнародних фінансових організаціях у попередні періоди під місцеві гарантії, якщо таке цільове призначення передбачено умовами кредитних угод з міжнародними фінансовими організаціями.

{Пункт 22[6] розділу VI доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

{Розділ VI доповнено пунктом 22[6] згідно із Законом № 2390-IX від 09.07.2022}

22[7]. Установити, що у період дії воєнного стану, як виняток з положень пункту 43 частини другої та пункту 6[1] частини третьої статті 29 цього Кодексу, надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях, визначені пунктом 2 частини п’ятої статті 12 Повітряного кодексу України, у повному обсязі зараховуються до спеціального фонду державного бюджету та спрямовуються на здійснення діяльності центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в галузі цивільної авіації, участь та представництво України в міжнародних авіаційних організаціях.

{Розділ VI доповнено пунктом 22[7] згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

22[8]. Установити, що у період дії воєнного стану вільні залишки коштів місцевих бюджетів та залишки коштів спеціального фонду місцевих бюджетів (крім власних надходжень бюджетних установ та субвенцій з інших бюджетів, а також коштів місцевих внутрішніх та зовнішніх запозичень), які утворилися на кінець бюджетного періоду, спрямовуються за рішеннями відповідних місцевих рад (військових адміністрацій) на оплату праці працівників бюджетних установ, нарахування на заробітну плату, придбання медикаментів та перев’язувальних матеріалів, забезпечення продуктами харчування, оплату комунальних послуг та енергоносіїв, обслуговування та погашення місцевого боргу, соціальне забезпечення, створення умов для лікування, відновлення та реабілітації осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, заходи та роботи з територіальної оборони та мобілізаційної підготовки, підтримку сил безпеки і оборони, проектування, будівництво, ремонт захисних споруд цивільного захисту (сховищ, протирадіаційних укриттів), споруд подвійного призначення та облаштування приміщень, які плануються до використання для укриття населення, будівництво фортифікаційних споруд, платежі, пов’язані з виконанням гарантійних зобов’язань Автономної Республіки Крим, обласної ради чи міської територіальної громади (з можливістю передачі таких коштів іншому місцевому бюджету).

{Розділ VI доповнено пунктом 22[8] згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

23. Установити, що частина третя статті 24 цього Кодексу не застосовується у разі здійснення згідно із законом заходів з часткової мобілізації.

{Розділ VI доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

23[1]. Установити, що положення частини другої статті 18 цього Кодексу не застосовуються у випадках:

1) введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях;

2) введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях;

3) проведення на території України антитерористичної операції та/або операції Об’єднаних сил.

{Підпункт 3 пункту 23[1] розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

{Розділ VI доповнено пунктом 23[1] згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

24. Установити, що виконання державного бюджету та місцевих бюджетів у населених пунктах Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, здійснюється з урахуванням таких особливостей:

{Абзац перший пункту 24 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 714-VIII від 06.10.2015}

1) витрати державного бюджету, у тому числі в частині трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, здійснюються після повернення територій під контроль державної влади;

2) перерахування трансфертів місцевим бюджетам, передбачених у законі про Державний бюджет України, здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України;

3) за рішеннями Президента України, відповідних органів державної влади або їх посадових осіб може запроваджуватися особливий порядок діяльності учасників бюджетного процесу на відповідній території України та/або відбуватися зупинення, поновлення їхньої діяльності, їх переміщення, реорганізація, ліквідація;

4) тимчасово, до повернення населених пунктів під контроль державної влади, залишки коштів місцевих бюджетів таких населених пунктів, що обліковуються станом на 1 січня 2016 року на рахунках в органах Казначейства України, зараховуються до спеціального фонду відповідних обласних бюджетів Донецької та Луганської областей. Залишки коштів перераховуються органами Казначейства України і відображаються ними у бухгалтерському обліку та звітності про виконання місцевих бюджетів за класифікацією фінансування бюджету. Зараховані до обласних бюджетів залишки коштів спрямовуються на:

відновлення об’єктів соціальної і транспортної інфраструктури, житлового фонду, систем забезпечення життєдіяльності, включаючи їх утримання, та соціально-економічний розвиток Донецької та Луганської областей;

погашення з обласного бюджету Донецької області місцевого боргу Донецької міської ради, що виник за кредитом, отриманим у публічному акціонерному товаристві "Державний експортно-імпортний банк України" (кредитний договір № 151110К26 від 5 листопада 2010 року). Уповноважити Донецьку обласну державну адміністрацію, Донецьку обласну військово-цивільну адміністрацію забезпечити погашення заборгованості Донецької міської ради за таким кредитом.

Переліки об’єктів і заходів, що будуть здійснюватися за рахунок зазначених залишків коштів, затверджуються відповідними обласними державними адміністраціями, обласними військово-цивільними адміністраціями. При цьому до таких переліків не можуть бути включені об’єкти і заходи на територіях окремих районів, міст, селищ і сіл, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, та у населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення. Затверджені відповідними обласними державними адміністраціями, обласними військово-цивільними адміністраціями переліки об’єктів і заходів, що будуть здійснюватися за рахунок зазначених залишків коштів, погоджуються Кабінетом Міністрів України.

{Абзац восьмий пункту 24 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

Починаючи з 1 січня 2017 року залишки коштів місцевих бюджетів таких населених пунктів, що обліковуються станом на кожну звітну дату на рахунках в органах Казначейства України, зараховуються до спеціального фонду відповідних обласних бюджетів Донецької та Луганської областей. Залишки коштів перераховуються органами Казначейства України щомісяця (до 10 числа місяця, наступного за звітним), відображаються ними у бухгалтерському обліку та звітності про виконання місцевих бюджетів за класифікацією фінансування бюджету та спрямовуються на об’єкти і заходи, що формуються з урахуванням положень абзаців другого і четвертого цього підпункту.

{Підпункт 4 пункту 24 розділу VI доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

{Пункт 24 розділу VI доповнено підпунктом 4 згідно із Законом № 714-VIII від 06.10.2015; в редакції Закону № 1406-VIII від 02.06.2016}

{Розділ VI доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014}

24[1]. Установити, що органи Казначейства України здійснюють повернення (перерахування) коштів, помилково або надміру зарахованих до місцевих бюджетів населених пунктів Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, перелік яких затверджений Кабінетом Міністрів України, за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим відповідно з Донецькою та Луганською обласними військово-цивільними адміністраціями.

{Абзац перший пункту 24[1] розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Перерахування між видами доходів і бюджетів коштів, помилково та/або надміру зарахованих до місцевих бюджетів населених пунктів Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, перелік яких затверджений Кабінетом Міністрів України, через єдиний рахунок, здійснюється Казначейством України за висновком податкових органів (без відповідного погодження з Донецькою та Луганською обласними військово-цивільними адміністраціями), поданим на дату формування реєстру платежів з єдиного рахунка в розрізі окремого платника у складі зведеного реєстру платежів з єдиного рахунка згідно з Податковим кодексом України.

{Пункт 24¹ розділу VI доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

Установити, що повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до місцевих бюджетів населених пунктів Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, перелік яких затверджений Кабінетом Міністрів України, з єдиного рахунка з причин технічних та/або методологічних помилок при формуванні реєстру платежів з єдиного рахунка в розрізі окремого платника у складі зведеного реєстру платежів з єдиного рахунка згідно з Податковим кодексом України, здійснюється Казначейством України за повідомленням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику (без відповідного погодження з Донецькою та Луганською обласними військово-цивільними адміністраціями).

{Пункт 24¹ розділу VI доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Розділ VI доповнено пунктом 24¹ згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Дію пункту 24² розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} 24². Тимчасово, до повернення населених пунктів Донецької та Луганської областей під контроль державної влади, при здійсненні горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів (відповідно до статей 98 *та* 99 *цього Кодексу) та при розрахунку додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я (відповідно до* статті 103⁶ *цього Кодексу) у кількості населення додатково враховується кількість облікованих внутрішньо переміщених осіб за даними центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах соціальної політики, трудових відносин, соціального захисту населення.*

{Розділ VI доповнено пунктом 24² згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

25. Контроль за використанням бюджетних коштів щодо власних надходжень державних і комунальних закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

26. */*{Положення пункту 26 розділу VI у частині, за якою норми і положення статті 54 Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи“ від 28 лютого 1991 року № 796-XII зі змінами застосовуються у порядку та розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 7-р(I)/2023 від 13.09.2023} {Окреме положення пункту 26 розділу VI у частині, яка*

передбачає, що норми і положення статті 81 Закону України "Про прокуратуру" від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII зі змінами застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 6-р/2020 від 26.03.2020} {Окреме положення пункту 26 розділу VI у частині, яка передбачає, що норми і положення статей 12, 13, 14, 15 та 16 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 3-р/2020 від 27.02.2020}/* Установити, що норми і положення статей 20, 21, 22, 23, 30, 31, 37, 39, 48, 50, 51, 52 та 54 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 13, ст. 178); статей 5 та 6 Закону України "Про соціальний захист дітей війни" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 4, ст. 94); Закону України "Про індексацію грошових доходів населення" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 15, ст. 111); частин першої та другої статті 9, статей 14, 22, 36, 37 та 43 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 29, ст. 399); частини другої статті 12, пункту "ж" частини першої статті 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 4, ст. 19); статей 12, 13, 14, 15 та 16 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 45, ст. 425); статті 9 Закону України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 4, ст. 18); статті 43 Гірничого закону України (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 50, ст. 433); статей 61, 62, 63 та 64 Закону України "Про жертви нацистських переслідувань" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 24, ст. 182); статті 4 Закону України "Про встановлення державної допомоги постраждалим учасникам масових акцій громадського протесту та членам їх сімей" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 12, ст. 187); Закону України "Про вищу освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 37-38, ст. 2004); Закону України "Про освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 38-39, ст. 380); абзаців другого та третього частини другої статті 24, частини шостої статті 27, частини п'ятої статті 54, частини першої статті 63, частини першої статті 66, статей 67, 68, 72, підпункту 16 пункту 2 розділу XIV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про фахову передвищу освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 30, ст. 119); Закону України "Про повну загальну середню освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 31, ст. 226); абзацу першого частини другої, абзаців другого, четвертого та п'ятого частини третьої статті 18, абзацу третього, п'ятого частини четвертої статті 21, абзацу першого частини першої, частини третьої статті 22 Закону України "Про позашкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 46, ст. 393); частини другої статті 14, абзацу другого частини третьої статті 30, частини п'ятої статті 35 Закону України "Про дошкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 49, ст. 259); абзацу другого частини першої статті 26 Закону України "Про зайнятість населення" (Відомості

Верховної Ради України, 2013 р., № 24, ст. 243); статті 5 Закону України "Про підвищення престижності шахтарської праці" (Відомості Верховної Ради України, 2008 р., № 42-43, ст. 293); частини третьої статті 22, абзацу другого частини першої, частини третьої статті 29 Закону України "Про культуру" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 24, ст. 168); статті 14 Закону України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 27, ст. 904); статті 10 Закону України "Про систему іномовлення України" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 4, ст. 37); статті 44 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 45, ст. 397); частини третьої статті 119, статті 250 Кодексу законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375); частини другоїстатті 13, частини першої статті 14, абзацу сьомого частини другої статті 21 Закону України "Про театри і театральну справу" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 26, ст. 350); абзаців восьмого та дев’ятого частини другої статті 28 Закону України "Про музеї та музейну справу" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 25, ст. 191); частини четвертої статті 19 Закону України "Про охорону праці" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 2, ст. 10); Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 3, ст. 25); частин третьої, четвертої та п’ятої статті 26 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 7, ст. 50); пункту 6 розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про безоплатну правову допомогу" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 51, ст. 577); абзацу п’ятого частини третьої статті 5, частини п’ятої статті 19 Закону України "Про охорону дитинства" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 30, ст. 142); абзацу другого пункту 30 частини першої статті 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170); другого речення частини п’ятої статті 6 Закону України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 32, ст. 453); абзацу третього частини другої статті 47 Закону України "Про професійно-технічну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 32, ст. 215); частини третьої статті 15, частини шостої статті 30 Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 23, ст. 177); частин четвертої, п’ятої, шостої статті 14 Закону України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 50, ст. 302); частини першої статті 25 Закону України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" (Відомості Верховної Ради України, 2008 р., № 45, ст. 313); частини першої статті 21 Закону України "Про військовий обов’язок і військову службу" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 38, ст. 324); абзаців третього і четвертого підпункту 8 пункту 8 розділу I Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 29, ст. 942); статті 91, абзаців першого і другого пункту 2 статті 15 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 15, ст. 190); частини сьомої статті 21 Закону України "Про Національну гвардію України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 17, ст. 594), абзацу шостого частини третьої статті 6 Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 16, ст. 255); статей 6 і 7 Закону України "Про відновлення прав осіб, депортованих за національною

ознакою" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 26, ст. 896); статті 81, частин шістнадцятої, сімнадцятої, вісімнадцятоїстатті 86, пунктів 13, 14 розділу XIII "Перехідні положення" Закону України від 14 жовтня 2014 року "Про прокуратуру"; абзацу другого частини п’ятої статті 4 та абзацу другого частини третьої статті 10 Закону України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 5, ст. 31) застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування.

{Положення пункту 26 розділу VI у частині, за якою норми і положення статті 50 Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи“ від 28 лютого 1991 року № 796-XII зі змінами застосовуються у порядку та розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування, визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 7-р(I)/2023 від 13.09.2023}

{Розділ VI доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1789-VIII від 20.12.2016, № 2233-VIII від 07.12.2017, № 293-IX від 14.11.2019, № 1081-IX від 15.12.2020, № 2709-IX від 03.11.2022}

27. Установити, що у 2015 році у разі утворення нових державних органів, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України безпосередньо, Кабінет Міністрів України може визначати такі державні органи головними розпорядниками коштів державного бюджету (відповідальними виконавцями бюджетних програм) та відкривати їм нові бюджетні програми, якщо інше не передбачено законом про Державний бюджет України.

{Розділ VI доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 79-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 212-VIII від 02.03.2015}

28. Установити, що:

{Абзац другий пункту 28 розділу VI виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Абзац третій пункту 28 розділу VI виключено на підставі Закону № 2646-VIII від 06.12.2018}

положення абзаців п’ятого - п’ятнадцятого частини третьої статті 2, абзацу п’ятого частини першої статті 8, статей 12[1], 13, 15 і 17 Закону України "Про інвестиційну діяльність" до інвестиційних проектів, що реалізуються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, не застосовуються;

{Пункт 28 розділу VI доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

порядок підготовки, реалізації інвестиційних проектів, що реалізуються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, визначається Кабінетом Міністрів України з урахуванням положень законів України, що регулюють порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України.

{Пункт 28 розділу VI доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

{Розділ VI доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 288-VIII від 07.04.2015}

28[1]. Установити, що обтяження майнового або іншого забезпечення виконання зобов’язань, наданого суб’єктами господарювання за кредитами (позиками), залученими державою, або державними гарантіями відповідно до частини п’ятої статті 17 цього Кодексу, є публічними. Державна реєстрація таких обтяжень у частині рухомого майна та зміна відомостей про них проводяться у порядку, встановленому законом, за заявою Міністерства фінансів України або іншого центрального органу виконавчої влади, що отримує надане суб’єктами господарювання майно відповідно до зазначеного положення цього Кодексу.

{Розділ VI доповнено пунктом 28[1] згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

29. Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад включають до програм енергозбереження показники скорочення головними розпорядниками бюджетних коштів обсягів споживання комунальних послуг та енергоносіїв за рахунок здійснення енергозберігаючих заходів у межах надходжень відповідного бюджету, а також виконання енергосервісу.

{Розділ VI доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 328-VIII від 09.04.2015}

30. Установити, що положення щодо рішень Уповноваженого органу з питань державної допомоги, визначене частиною четвертою статті 35 цього Кодексу, застосовується починаючи з формування проекту Державного бюджету України на 2019 рік.

{Розділ VI доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 416-VIII від 14.05.2015}

31. Установити, що частина шоста статті 16, частина сьома статті 17 та частина сьома статті 74 цього Кодексу не застосовуються щодо боргових зобов’язань, зазначених у статтях 1 та 2 Закону України "Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом", протягом строку дії рішення Кабінету Міністрів України або міської ради, прийнятого згідно зі статтями 1 та 2 зазначеного Закону.

{Розділ VI доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 437-VIII від 19.05.2015}

32. Частина дев’ята статті 45 цього Кодексу застосовується, починаючи із складання проекту Державного бюджету України на 2016 рік.

{Розділ VI доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 542-VIII від 18.06.2015}

{Пункт 33 розділу VI виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

34. Установити, що держава або міська територіальна громада виконує свої:

1) зобов’язання здійснити платежі (далі - платіжні зобов’язання), що виникли за правочинами з державним боргом за державними зовнішніми запозиченнями, гарантованим державою боргом за зовнішніми кредитами (позиками) або з місцевим боргом за місцевими зовнішніми запозиченнями за переліком згідно з додатком до Закону України "Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом" щодо обміну (зміни умов діючих позик), випуску та продажу відповідних боргових зобов’язань, якщо умови відповідних боргових зобов’язань змінені в результаті вчинення таких правочинів; та

2) платіжні зобов’язання держави за державними зовнішніми запозиченнями та гарантованим державою боргом або у випадку міської територіальної громади за місцевим боргом, що не включені до переліку згідно з додатком до Закону України "Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом";

перед виконанням платіжних зобов’язань держави за державними зовнішніми запозиченнями та гарантованим державою боргом або платіжних зобов’язань міської територіальної громади за місцевим боргом, що включені до переліку згідно з додатком до Закону України "Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом", стосовно яких не були вчинені правочини щодо обміну (зміни умов діючих позик), випуску або продажу відповідних боргових зобов’язань та не змінено умови відповідних боргових зобов’язань (далі - зобов’язання з нижчим пріоритетом), за умови, що платежі за відповідними зобов’язаннями з нижчим пріоритетом тимчасово зупинені згідно із законодавством України.

Якщо будь-яке існуюче або майбутнє платіжне зобов’язання держави за державним зовнішнім запозиченням, державною гарантією або міської територіальної громади за місцевим запозиченням передбачає умову про те, що платіжні зобов’язання держави або міської територіальної громади мають однаковий пріоритет з іншими незабезпеченими та непідпорядкованими платіжними зобов’язаннями держави або відповідно міської територіальної громади, така умова не зобов’язує державу або міську територіальну громаду здійснювати:

платежі рівними чи пропорційними частинами за таким платіжним зобов’язанням держави або міської територіальної громади та іншими платіжними зобов’язаннями держави або міської територіальної громади;

платежі за будь-яким платіжним зобов’язанням держави або міської територіальної громади одночасно із здійсненням платежу або як передумова для здійснення платежу за будь-яким іншим платіжним зобов’язанням держави або міської територіальної громади.

{Розділ VI доповнено пунктом 34 згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

35. Право на розміщення державних деривативів та/або здійснення правочинів з державними деривативами, включаючи їх обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж, належить державі в особі Голови Боргового агентства України за погодженням з Міністром фінансів України. Умови розміщення державних деривативів та правочинів з державними деривативами визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Абзац перший пункту 35 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

Під час здійснення розміщення державних деривативів та/або правочинів з державними деривативами Голова Боргового агентства України за погодженням з Міністром фінансів України має право брати зобов’язання від імені України, пов’язані із здійсненням такого розміщення державних деривативів та/або таких правочинів з державними деривативами, у тому числі щодо відмови від суверенного імунітету в можливих судових справах, пов’язаних із здійсненням виплат за державними деривативами відповідно до умов їх розміщення.

{Абзац другий пункту 35 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

Видатки на виплати за державними деривативами, а також видатки, пов’язані із здійсненням правочинів з державними деривативами, здійснюються Борговим агентством України відповідно до умов розміщення державних деривативів та/або правочинів з державними деривативами, а також нормативно-правових актів, якими затверджені умови розміщення державних деривативів та/або правочинів з державними деривативами, незалежно від обсягу коштів, визначених на цю мету в законі про Державний бюджет України. Якщо в законі про Державний бюджет України не визначено коштів на цю мету, видатки на виплати за державними деривативами та видатки, пов’язані із здійсненням правочинів з державними деривативами, як виняток з положень статті 23 цього Кодексу, за рішенням Кабінету Міністрів України можуть здійснюватися в межах бюджетних призначень на обслуговування державного боргу.

{Абзац третій пункту 35 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

Якщо очікуваний обсяг видатків на виплати за державними деривативами перевищить обсяг коштів, визначений законом про Державний бюджет України на таку мету, Міністерство фінансів України невідкладно інформує про це Кабінет Міністрів України та Рахункову палату. Кабінет Міністрів України невідкладно інформує про очікуване перевищення таких видатків Верховну Раду України та подає у двотижневий строк пропозиції про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

{Абзац четвертий пункту 35 розділу VI в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

{Розділ VI доповнено пунктом 35 згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

36. Установити, що під час здійснення правочинів з державним боргом за державними зовнішніми запозиченнями і гарантованим державою боргом за зовнішніми кредитами (позиками) відповідно до умов, затверджених Кабінетом Міністрів України, сума (обсяг) чистого прибутку (доходу) для цілей сплати частини чистого прибутку (доходу), передбаченої статтею 29 цього Кодексу та статтями 5, 11[1] Закону України "Про управління об’єктами державної власності", зменшується на суму, визначену відповідно до пункту 36 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України.

{Розділ VI доповнено пунктом 36 згідно із Законом № 700-VIII від 17.09.2015}

{Пункт 37 розділу VI виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

38. Установити, що положення частини першої статті 79 цього Кодексу щодо формування та виконання бюджету сільської, селищної, міської територіальної громади та районного бюджету на 2021 рік застосовуються з урахуванням таких особливостей:

1) якщо до 31 грудня 2020 року не прийнято рішення про місцевий бюджет на 2021 рік, виконавчий орган місцевої ради, районна державна адміністрація має право здійснювати витрати місцевого бюджету лише на цілі, визначені у проекті рішення про місцевий бюджет на 2021 рік, схваленому виконавчим органом місцевої ради, районною державною адміністрацією та поданому на розгляд місцевої ради. При цьому щомісячні бюджетні асигнування місцевого бюджету сумарно не можуть перевищувати 1/12 обсягу витрат бюджету, передбачених проектом рішення про місцевий бюджет на 2021 рік, схваленим виконавчим органом місцевої ради, районною державною адміністрацією та поданим на розгляд місцевої ради (крім випадків, передбачених частиною шостою статті 16 та частиною четвертою статті 23 цього Кодексу, а також з урахуванням необхідності проведення захищених видатків місцевого бюджету), з урахуванням міжбюджетних трансфертів, визначених Законом України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" (у разі несвоєчасного набрання чинності таким законом - проектом закону про Державний бюджет України на 2021 рік, поданим Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України);

2) до набуття повноважень сільською, селищною, міською радою, обраною територіальною громадою, територія якої затверджена Кабінетом Міністрів України у 2020 році відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (далі - сформована територіальна громада), функції із складання проекту бюджету сформованої територіальної громади на 2021 рік та виконання такого бюджету здійснює виконавчий орган місцевої ради територіальної громади, на території якої розміщений адміністративний центр сформованої територіальної громади. При цьому витрати бюджету сформованої територіальної громади здійснюються на цілі, визначені у проекті рішення про бюджет сформованої територіальної громади на 2021 рік, схваленому виконавчим органом місцевої ради територіальної громади, на території якої розміщений адміністративний центр сформованої територіальної громади, з дотриманням вимог підпункту 1 цього пункту та пункту 39 цього розділу.

{Розділ VI доповнено пунктом 38 згідно із Законом № 837-VIII від 26.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 33 розділу VI виключено на підставі Закону № 1081-IX від 15.12.2020}

{Пункт 39 розділу VI виключено на підставі Закону № 907-IX від 17.09.2020}

39. Районні ради здійснюють передачу із спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст у власність сільських, селищних, міських територіальних громад установ та закладів, розташованих на їхній території, відповідно до розмежування видатків між бюджетами, визначеного цим Кодексом. З 1 січня 2021 року видатки на функціонування зазначених установ і закладів плануються та здійснюються з бюджетів таких територіальних громад.

{До розділу VI включено пункт 39 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

39¹. Установити, що повернення (перерахування) помилково або надміру зарахованих до 1 січня 2021 року податків і зборів та інших доходів (крім визначених пунктом 39² цього розділу) до:

районного бюджету ліквідованого району, територіальні громади якого включені до складу кількох новоутворених районів, здійснюється органами Казначейства України з районного бюджету новоутвореного району, до складу якого включені території ліквідованого району, на яких станом на 1 січня 2020 року проживала найбільша чисельність наявного населення ліквідованого району, за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами;

бюджетів територіальних громад сіл, їх об’єднань, селищ, міст, бюджетів об’єднаних територіальних громад, території яких розформовані та включені до територій кількох сформованих територіальних громад, здійснюється органами Казначейства України із бюджету сформованої територіальної громади, на території якої розміщений адміністративний центр розформованої територіальної громади, за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами.

{Розділ VI доповнено пунктом 39¹ згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

39². Установити, що податки, збори та інші доходи (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного в абзаці другому цього пункту), помилково або надміру зараховані до районного бюджету до 1 січня 2021 року, що з 1 січня 2021 року не належать до доходів районного бюджету, підлягають поверненню (перерахуванню) органами Казначейства України з бюджету територіальної громади, до якого з 1 січня 2021 року зараховуються такі види доходів, за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами.

Повернення (перерахування) надміру сплачених сум податку на доходи фізичних осіб, які зараховані до 1 січня 2021 року до районного бюджету та підлягають поверненню фізичній особі на підставі поданої нею податкової декларації за 2020 рік за результатами проведення перерахунку її загального річного оподаткованого доходу, здійснюється органами Казначейства України з бюджету територіальної громади, на території якої знаходиться податкова адреса такої фізичної особи, за поданням (висновком) органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами.

{Розділ VI доповнено пунктом 39² згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

40. Установити, що під час здійснення повноважень з контролю за дотриманням бюджетного законодавства в частині верифікації та моніторингу пенсій, допомог, пільг, субсидій, інших соціальних виплат, які здійснюються за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, фондів загальнообов’язкового державного соціального і пенсійного страхування, з метою забезпечення адресності та недопущення призначення, нарахування та/або здійснення неправомірних соціальних виплат Міністерство фінансів України має право на безоплатне отримання інформації, що містить банківську таємницю, персональні

дані, та на доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування.

Для отримання та обробки таких персональних даних Міністерство фінансів України не потребує отримання на це згоди фізичних осіб, при цьому обробка та захист персональних даних здійснюються з додержанням законодавства про захист персональних даних та в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порядок здійснення верифікації та моніторингу пенсій, допомог, пільг, субсидій, інших соціальних виплат визначається Кабінетом Міністрів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 40 згідно із Законом № 914-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 2621-VIII від 22.11.2018}

41. Установити, що акцизний податок з вироблених в Україні пального і транспортних засобів, акцизний податок з ввезених на митну територію України пального і транспортних засобів та ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них, як виняток з положень пунктів 1-3 частини третьої статті 29 цього Кодексу, зараховуються до спеціального фонду державного бюджету у 2018 році у розмірі 50 відсотків, у 2019 році - у розмірі 75 відсотків.

{Розділ VI доповнено пунктом 41 згідно із Законом № 1763-VIII від 17.11.2016}

42. Установити, що у 2017-2021 роках щорічний обсяг коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, становить не більше 1 відсотка випуску продукції у сільському господарстві.

{Абзац перший пункту 42 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Абзац другий пункту 42 розділу VI виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

{Розділ VI доповнено пунктом 42 згідно із Законом № 1789-VIII від 20.12.2016}

{Пункт 43 розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 43[1] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

{Пункт 43[2] розділу VI виключено на підставі Закону № 2709-IX від 03.11.2022}

44. Установити, що у 2017 році з метою здійснення заходів із запровадження середньострокового бюджетного планування, як виняток з положень абзацу дев’ятого частини першої статті 21, частин першої і третьої статті 33 цього Кодексу та частини першої статті 152 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., №№ 14-17, ст. 133):

Міністерство фінансів України спільно з іншими центральними органами виконавчої влади розробляє та до 1 червня 2017 року подає на розгляд Кабінету Міністрів України

уточнений прогноз Державного бюджету України на 2018 і 2019 роки та проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки, які розглядаються та схвалюються Кабінетом Міністрів України у двотижневий строк з дня їх подання;

Кабінет Міністрів України подає не пізніше 15 червня 2017 року проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки до Верховної Ради України.

{Розділ VI доповнено пунктом 44 згідно із Законом № 1974-VIII від 23.03.2017}

45. Установити, що власні надходження розпорядників коштів державного бюджету, які здійснювали свою діяльність на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, що обліковувалися на єдиному казначейському рахунку станом на день відключення системи електронних платежів Національного банку України, можуть бути використані такими розпорядниками коштів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 45 згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

46. Установити, що обсяг видатків державного бюджету на вищу освіту розподіляється між закладами вищої освіти на основі формули, яка розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, та затверджується Кабінетом Міністрів України і має враховувати, зокрема, такі параметри:

{Абзац перший пункту 46 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

кількість здобувачів вищої освіти за державним замовленням за рівнями вищої освіти, формами здобуття вищої освіти та спеціальностями і співвідношення вартості освітніх послуг;

{Абзац другий пункту 46 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019}

{Абзац третій пункту 46 розділу VI виключено на підставі Закону № 293-IX від 14.11.2019}

показники освітньої, наукової та міжнародної діяльності закладу вищої освіти.

{Абзац четвертий пункту 46 розділу VI в редакції Закону № 293-IX від 14.11.2019}

{Розділ VI доповнено пунктом 46 згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017}

47. Установити, що до 2023 року (включно) частина чистого прибутку, що відповідно до пункту 17 частини другої статті 29 цього Кодексу та статті 11^1 Закону України "Про управління об’єктами державної власності" підлягає спрямуванню до Державного бюджету України державними унітарними підприємствами, що перебувають у віданні Національної академії наук України, залишається у розпорядженні таких державних унітарних підприємств, що перебувають у віданні Національної академії наук України, та спрямовується ними виключно на проведення своєї ініціативної наукової та науково-технічної діяльності, фінансове забезпечення інновацій та розширення власної матеріально-технічної бази.

{Розділ VI доповнено пунктом 47 згідно із Законом № 2621-VIII від 22.11.2018}

47[1]. Установити, що у 2021-2023 роках кошти, отримані установами та організаціями, що перебувають у віданні Національної академії наук України, за здані у вигляді брухту і відходів золото, срібло, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, що відповідно до пункту 54 частини другої статті 29 цього Кодексу підлягають спрямуванню до Державного бюджету України, залишаються у розпорядженні таких установ та організацій та використовуються ними виключно на проведення своєї основної статутної діяльності.

{Розділ VI доповнено пунктом 47[1] згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

48. Установити, що заходи впливу, встановлені пунктом 2 частини першої статті 117 цього Кодексу, за допущені у 2017-2018 роках порушення бюджетного законодавства, визначені пунктами 33 і 35 частини першої статті 116 цього Кодексу, не застосовуються до учасників бюджетного процесу у зв’язку із запровадженням з 1 січня 2017 року національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі для складення фінансової звітності та нового плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі.

{Розділ VI доповнено пунктом 48 згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

49. Установити, що:

1) положення статті 75 (в частині складання прогнозу місцевого бюджету) та статті 75 [1] цього Кодексу застосовуються з 1 січня 2020 року;

2) у 2019 році:

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад складають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів на 2021 і 2022 роки відповідно до прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку України та відповідної території, а також з урахуванням Бюджетної декларації, схваленої у 2019 році;

прогноз місцевого бюджету на 2021 і 2022 роки включає індикативні прогнозні показники місцевого бюджету за основними видами доходів, фінансування, видатків і кредитування, індикативні прогнозні показники місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою боргу, а також індикативні прогнозні показники за бюджетними програмами, які забезпечують протягом декількох років виконання інвестиційних проектів;

прогноз місцевого бюджету на 2021 і 2022 роки подається до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідних місцевих рад разом з проектом рішення про місцевий бюджет на 2020 рік;

3) до схвалення прогнозу місцевого бюджету відповідно до статті 75[1] цього Кодексу з метою здійснення у 2021 році місцевих запозичень відповідно до статей 16 і 74 цього Кодексу та надання місцевих гарантій відповідно до статті 17 цього Кодексу Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні державні адміністрації, виконавчі органи відповідних міських рад схвалюють прогноз відповідного місцевого бюджету на 2022 і 2023 роки, сформований відповідно до прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку України та відповідної території, що включає показники місцевого

бюджету за основними видами доходів, фінансування, видатків і кредитування, включаючи обсяг бюджету розвитку, показники місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою боргу, а також показники за бюджетними програмами, які забезпечують протягом декількох років виконання інвестиційних проектів.

{Пункт 49 розділу VI доповнено підпунктом 3 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Розділ VI доповнено пунктом 49 згідно із Законом № 2646-VIII від 06.12.2018}

50. Установити, що до приведення установчих документів закладів освіти у відповідність з вимогами законів України "Про освіту", "Про повну загальну середню освіту" їх фінансове забезпечення здійснюється відповідно до порядку, який діяв у 2019 році, включаючи спрямування освітньої субвенції на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників у шкільних відділеннях навчально-виховних комплексів "дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад", "загальноосвітній навчальний заклад - дошкільний навчальний заклад" та у вечірніх (змінних) школах.

{Розділ VI доповнено пунктом 50 згідно із Законом № 293-IX від 14.11.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

51. Установити, що у 2021 році, як виняток з положень пункту 21 частини четвертої статті 30 цього Кодексу, 60 відсотків коштів спеціального фонду, джерелом формування якого є доходи, визначені пунктом 13^5 частини третьої статті 29 цього Кодексу, спрямовуються Міністерству інфраструктури України на фінансове забезпечення оновлення рухомого складу для перевезення пасажирів залізничним транспортом та модернізацію залізничної інфраструктури для розвитку пасажирських перевезень.

{Розділ VI доповнено пунктом 51 згідно із Законом № 1081-IX від 15.12.2020}

{Дію пункту 52 розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} {Дію пункту 52 розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022} 52. Установити, що абзац другий частини першої та частина друга статті 24^1 цього Кодексу застосовуються з 1 січня 2023 року та у зв’язку з цим з 1 січня 2022 року під час складання Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше 1,5 відсотка прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

{Розділ VI доповнено пунктом згідно із Законом № 2042-IX від 15.02.2022}

53. Зупинити тимчасово, на період дії воєнного стану, уведеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022 та Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, дію частини другої статті 15 цього Кодексу.

{Розділ VI доповнено пунктом згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2134-IX від 15.03.2022}

54. Дозволити Кабінету Міністрів України, як виняток з положень частини другої статті 57 цього Кодексу, спрямувати у 2022 році залишки коштів, джерелом формування яких були надходження спеціального фонду державного бюджету від внесків на регулювання, які сплачуються суб’єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, відповідно до статті 13 Закону України "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг", утворені станом на 1 січня 2022 року та не використані до 1 квітня 2022 року, на здійснення заходів у сфері оборони.

{Розділ VI доповнено пунктом 54 згідно із Законом № 2192-IX від 14.04.2022}

54[1]. Дозволити Кабінету Міністрів України, як виняток з положень частини другої статті 57 цього Кодексу, спрямувати у 2023 році частину залишку коштів, джерелом формування яких були надходження спеціального фонду державного бюджету від внесків на регулювання, які сплачуються суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, відповідно до статті 13 Закону України "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг", утвореного станом на 1 січня 2023 року, на здійснення заходів у сфері оборони.

{Розділ VI доповнено пунктом 54[1] згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

55. Установити, що у період дії воєнного стану у разі прийняття рішення щодо збільшення чисельності працівників одного органу виконавчої влади за рахунок скорочення чисельності працівників іншого органу виконавчої влади без передачі повноважень на виконання функцій, завдань або надання послуг видатки на утримання чисельності працівників передаються від одного органу виконавчої влади іншому органу виконавчої влади за рішенням Кабінету Міністрів України.

{Розділ VI доповнено пунктом 55 згідно із Законом № 2709-IX від 03.11.2022}

56. Установити, як виняток з положень частини другої статті 10, частини дев’ятої статті 13, статті 23, частини третьої статті 29, частини четвертої статті 30 і частини другої статті 57 цього Кодексу, що під час дії воєнного стану та протягом одного року, наступного за роком, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан:

за рішенням Кабінету Міністрів України державним органам, які є головними розпорядниками коштів державного бюджету, можуть відкриватися рахунки у Національному банку України з метою залучення добровільних внесків (благодійних пожертв) від фізичних та юридичних осіб приватного права та/або публічного права для фінансового забезпечення заходів з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки та оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, надання гуманітарної допомоги;

такі кошти є джерелом формування спеціального фонду Державного бюджету України, обліковуються окремо у складі доходів, визначених пунктом 3 частини третьої статті 9 цього Кодексу, розподіляються Кабінетом Міністрів України (з відкриттям у разі потреби нових бюджетних програм, включаючи трансферти місцевим бюджетам), якщо інше не передбачено порядками використання таких коштів;

порядки використання таких коштів визначаються Кабінетом Міністрів України;

за рішенням Кабінету Міністрів України може здійснюватися передача таких коштів з урахуванням їх цільового призначення іншому головному розпоряднику коштів державного бюджету (з відкриттям у разі потреби нових бюджетних програм, включаючи трансферти місцевим бюджетам);

на кінець бюджетного періоду залишки таких коштів зберігаються на рахунках спеціального фонду державного бюджету для покриття відповідних витрат у наступних бюджетних періодах з урахуванням цільового призначення таких коштів та з дотриманням вимог цього пункту;

Казначейство України на підставі звітів головних розпорядників коштів державного бюджету щомісячно складає звіти про надходження і використання таких коштів щодо кожного з відповідних рахунків, відкритих у Національному банку України, та не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним, подає зазначені звіти Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України;

головні розпорядники коштів державного бюджету щомісячно оприлюднюють на своїх офіційних сайтах інформацію про суму отриманих добровільних внесків (благодійних пожертв), перелік товарів, робіт і послуг, придбаних (наданих) за рахунок таких коштів протягом звітного періоду, загальну кількість зазначених товарів, робіт і послуг та загальну суму здійснених видатків за кожним видом зазначених товарів, робіт і послуг.

Залишки коштів, що утворилися на рахунках, відкритих у Національному банку України з метою залучення коштів, передбачених абзацом другим цього пункту, станом на 1 травня 2023 року, обліковуються, розподіляються та використовуються відповідно до цього пункту.

{Розділ VI доповнено пунктом 56 згідно із Законом № 3035-IX від 11.04.2023}

57. Установити, що у 2023-2028 роках, як виняток з положень абзацу другого частини першої статті 18 цього Кодексу:

граничний обсяг надання державних гарантій, які надаються на підставі рішень Кабінету Міністрів України, не може перевищувати 3 відсотки планових доходів загального фонду державного бюджету відповідного бюджетного періоду;

граничний обсяг надання державних гарантій, які надаються на підставі міжнародних договорів України, визначається законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період.

{Розділ VI доповнено пунктом 57 згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

58. Установити, що до 1 січня 2024 року фінансове забезпечення бюро судово-медичної експертизи здійснюється у порядку, що діяв до внесення змін до цього Кодексу Законом України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо актуалізації та удосконалення деяких положень" від 3 листопада 2022 року № 2709-IX.

{Розділ VI доповнено пунктом 58 згідно із Законом № 3278-IX від 27.07.2023}

59. Установити, що у 2024 році, як виняток з положень статті 24^2, пункту 1 частини другої статті 24^5, пунктів 1-3, 6, 6^2, 6^3, 6^4, 6^5, 6^8, 6^9 частини третьої статті 29, пунктів 2^1 і 2^4

частини четвертої статті 30 та частини першої статті 103^1 цього Кодексу, надходження, визначені пунктами 1-3, 6, 6^2, 6^3, 6^4, 6^5, 6^8, 6^9 частини третьої статті 29 цього Кодексу, зараховуються в повному обсязі до загального фонду Державного бюджету України.

{Розділ VI доповнено пунктом 59 згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

60. Установити, що, як виняток з положень пунктів 1 і 1^1 частини першої статті 64 та пункту 1 частини першої статті 66 цього Кодексу, частина податку на доходи фізичних осіб від оподаткування доходів у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території України та згідно із зазначеними нормами цього Кодексу належить до доходів загального фонду відповідних місцевих бюджетів, зараховується в повному обсязі до спеціального фонду Державного бюджету України та спрямовується у таких пропорціях за такими напрямами:

{Абзац перший пункту 60 розділу VI застосовується з 1 жовтня 2023 року}

1) з 1 жовтня 2023 року по 31 грудня 2023 року:

{Абзац другий пункту 60 розділу VI застосовується з 1 жовтня 2023 року}

50 відсотків - Адміністрації Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України на здійснення заходів із закупівлі спеціальної техніки та обладнання;

{Абзац третій пункту 60 розділу VI застосовується з 1 жовтня 2023 року}

50 відсотків - Міністерству оборони України для закупівлі артилерійських систем;

{Абзац четвертий пункту 60 розділу VI застосовується з 1 жовтня 2023 року}

2) з 1 січня 2024 року по 31 грудня року, в якому припинено чи скасовано воєнний стан, введений Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX:

45 відсотків - Адміністрації Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України на здійснення заходів із закупівлі спеціальної техніки та обладнання;

45 відсотків - Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості України на виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення;

10 відсотків - головним розпорядникам коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони, для подальшого автоматичного спрямування військовим частинам Збройних Сил України, інших військових формувань на матеріально-технічне забезпечення пропорційно до фактично сплаченого податку за осіб, визначених у цьому пункті, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Напрями використання коштів, зазначених в абзаці другому підпункту 1 та абзацах другому і третьому підпункту 2 цього пункту, погоджуються відповідно Адміністрацією Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України та Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України з комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання національної безпеки, оборони та розвідки.

Дозволити Міністерству фінансів України вносити зміни до розпису спеціального фонду Державного бюджету України з метою відображення фактичних надходжень, зазначених у цьому пункті, та здійснення відповідних видатків державного бюджету.

{Розділ VI доповнено пунктом 60 згідно із Законом № 3428-IX від 08.11.2023}

Президент України **В.ЯНУКОВИЧ**

м. Київ
8 липня 2010 року
№ 2456-VI

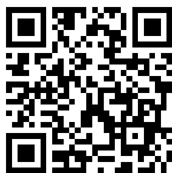

Бюджетний кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI
Редакція від **01.01.2024**, підстава — 3035-IX, 3278-IX, 3460-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Голос України** від 04.08.2010 — № 143
- **Офіційний вісник України** від 13.08.2010 — 2010 р., № 59, стор. 9, стаття 2047, код акта 52296/2010
- **Урядовий кур'єр** від 17.08.2010 — № 151
- **Відомості Верховної Ради України** від 24.12.2010 — 2010 р., № 50, / № 50-51 /, стор. 1778, стаття 572

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2856-VI від 23.12.2010**, ВВР, **2011, № 29**, ст.**272
№ 3205-VI від 07.04.2011, ВВР, 2011, № 41, ст.413
№ 3221-VI від 07.04.2011, ВВР, 2011, № 42, ст.428
№ 3292-VI від 21.04.2011, ВВР, 2011, № 44, ст.469
№ 3320-VI від 12.05.2011, ВВР, 2011, № 45, ст.477
№ 3387-VI від 19.05.2011, ВВР, 2011, № 47, ст.529
№ 3609-VI від 07.07.2011, ВВР, 2012, № 6, ст.50
№ 3610-VI від 07.07.2011, ВВР, 2012, № 7, ст.53
№ 3675-VI від 08.07.2011, ВВР, 2012, № 14, ст.88 № 3741-VI від 20.09.2011, ВВР, 2012, № 19-20, ст.174 № 4014-VI від 04.11.2011, ВВР, 2012, № 24, ст.248 № 4057-VI від 17.11.2011, ВВР, 2012, № 27, ст.278}

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 18-рп/2011 від 14.12.2011}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4212-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413
№ 4220-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 29, ст.345
№ 4235-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 38, ст.456
№ 4238-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 39, ст.460
№ 4268-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 30, ст.356
№ 4279-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 31, ст.389
№ 4453-VI від 23.02.2012, ВВР, 2012, № 49, ст.559
№ 4652-VI від 13.04.2012, ВВР, 2013, № 21, ст.208
№ 4661-VI від 24.04.2012, ВВР, 2013, № 7, ст.64 № 4677-VI від 15.05.2012, ВВР, 2013, № 8, ст.71}

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 13-рп/2012 від 12.06.2012}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4834-VI від 24.05.2012, ВВР, 2013, № 16, ст.136
№ 4915-VI від 07.06.2012, ВВР, 2013, № 18, ст.167
№ 5019-VI від 21.06.2012, ВВР, 2013, № 22, ст.213
№ 5043-VI від 04.07.2012, ВВР, 2013, № 25, ст.248
№ 5073-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 25, ст.252
№ 5074-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 30, ст.339
№ 5083-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 33, ст.435
№ 5091-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 32, ст.406

№ 5180-VI від 06.07.2012, ВВР, 2013, № 30, ст.348
№ 5203-VI від 06.09.2012, ВВР, 2013, № 32, ст.409
№ 5211-VI від 06.09.2012, ВВР, 2013, № 33, ст.438
№ 5412-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 43, ст.617
№ 5413-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 43, ст.618
№ 5414-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 41, ст.553
№ 5471-VI від 06.11.2012, ВВР, 2013, № 49, ст.686
№ 5503-VI від 20.11.2012, ВВР, 2014, № 8, ст.89
№ 5515-VI від 06.12.2012, ВВР, 2013, № 5-6, ст.60
№ 5519-VI від 06.12.2012, ВВР, 2014, № 8, ст.91
№ 403-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.709
№ 404-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.710
№ 407-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.713
№ 408-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.714
№ 422-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.720
№ 427-VII від 03.09.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.722
№ 443-VII від 05.09.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.728
№ 657-VII від 24.10.2013, ВВР, 2014, № 22, ст.778
№ 713-VII від 19.12.2013, ВВР, 2014, № 22, ст.797
№ 719-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 9, ст.93
№ 721-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014
№ 727-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.807 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014
№ 736-VII від 28.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.815
№ 767-VII від 23.02.2014, ВВР, 2014, № 17, ст.593
№ 879-VII від 13.03.2014, ВВР, 2014, № 16, ст.582
№ 1166-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 20-21, ст.745
№ 1191-VII від 08.04.2014, ВВР, 2014, № 23, ст.872
№ 1200-VII від 10.04.2014, ВВР, 2014, № 24, ст.884
№ 1260-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.913
№ 1275-VII від 20.05.2014, ВВР, 2014, № 29, ст.942
№ 1561-VII від 01.07.2014, ВВР, 2014, № 34, ст.1175
№ 1588-VII від 04.07.2014, ВВР, 2014, № 36, ст.1183
№ 1621-VII від 31.07.2014, ВВР, 2014, № 39, ст.2006
№ 1636-VII від 12.08.2014, ВВР, 2014, № 43, ст.2030
№ 1638-VII від 12.08.2014, ВВР, 2014, № 40, ст.2017
№ 1654-VII від 14.08.2014, ВВР, 2014, № 40, ст.2020
№ 1658-VII від 02.09.2014, ВВР, 2014, № 41-42, ст.2027
№ 1668-VII від 02.09.2014, ВВР, 2014, № 41-42, ст.2028
№ 1690-VII від 07.10.2014, ВВР, 2014, № 48, ст.2053
№ 54-VIII від 25.12.2014, ВВР, 2015, № 4, ст.16
№ 63-VIII від 25.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст.38
№ 71-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55
№ 72-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 10, ст.56
№ 206-VIII від 13.02.2015, ВВР, 2015, № 17, ст.119
№ 211-VIII від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 16, ст.115
№ 215-VIII від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 17, ст.121
№ 263-VIII від 18.03.2015, ВВР, 2015, № 22, ст.149
№ 321-VIII від 09.04.2015, ВВР, 2015, № 25, ст.193
№ 332-VIII від 09.04.2015, ВВР, 2015, № 25, ст.197
№ 344-VIII від 21.04.2015, ВВР, 2015, № 28, ст.240
№ 364-VIII від 23.04.2015, ВВР, 2015, № 26, ст.222

№ 366-VIII від 23.04.2015, ВВР, 2015, № 28, ст.243
№ 381-VIII від 12.05.2015, ВВР, 2015, № 28, ст.247
№ 420-VIII від 14.05.2015, ВВР, 2015, № 29, ст.263
№ 482-VIII від 22.05.2015, ВВР, 2015, № 26, ст.225
№ 548-VIII від 18.06.2015, ВВР, 2015, № 32, ст.317
№ 555-VIII від 30.06.2015, ВВР, 2015, № 34, ст.334
№ 557-VIII від 30.06.2015, ВВР, 2015, № 35, ст.338
№ 569-VIII від 01.07.2015, ВВР, 2015, № 33, ст.327
№ 609-VIII від 15.07.2015, ВВР, 2015, № 40-41, ст.380
№ 643-VIII від 16.07.2015, ВВР, 2015, № 40-41, ст.381
№ 652-VIII від 17.07.2015, ВВР, 2015, № 42, ст.384
№ 653-VIII від 17.07.2015, ВВР, 2015, № 37-38, ст.370
№ 654-VIII від 17.07.2015, ВВР, 2015, № 45, ст.398
№ 655-VIII від 17.07.2015, ВВР, 2015, № 39, ст.378
№ 702-VIII від 17.09.2015, ВВР, 2015, № 46, ст.427
№ 812-VIII від 24.11.2015, ВВР, 2016, № 1, ст.5
№ 903-VIII від 23.12.2015, ВВР, 2016, № 5, ст.48
№ 909-VIII від 24.12.2015, ВВР, 2016, № 5, ст.47
№ 1084-VIII від 12.04.2016, ВВР, 2016, № 22, ст.451
№ 1411-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 26, ст.520
№ 1389-VIII від 31.05.2016, ВВР, 2016, № 31, ст.544
№ 1665-VIII від 06.10.2016, ВВР, 2016, № 47, ст.799
№ 1667-VIII від 06.10.2016, ВВР, 2016, № 49-50, ст.830
№ 1791-VIII від 20.12.2016, ВВР, 2017, № 4, ст.42
№ 1795-VIII від 20.12.2016, ВВР, 2017, № 4, ст.44
№ 1797-VIII від 21.12.2016, ВВР, 2017, № 5-6, ст.48
№ 1910-VIII від 23.02.2017, ВВР, 2017, № 14, ст.158
№ 1988-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 17, ст.214
№ 1989-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 17, ст.215
№ 2143-VIII від 13.07.2017, ВВР, 2017, № 33, ст.362
№ 2146-VIII від 07.09.2017, ВВР, 2017, № 38-39, ст.381
№ 2176-VIII від 07.11.2017, ВВР, 2017, № 49-50, ст.437
№ 2198-VIII від 09.11.2017, ВВР, 2017, № 49-50, ст.442
№ 2245-VIII від 07.12.2017, ВВР, 2018, № 8, ст.46}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 1-р/2018 від 27.02.2018}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2374-VIII від 22.03.2018, ВВР, 2018, № 17, ст.157
№ 2440-VIII від 22.05.2018, ВВР, 2018, № 39, ст.284
№ 2463-VIII від 19.06.2018, ВВР, 2018, № 29, ст.235
№ 2477-VIII від 03.07.2018, ВВР, 2018, № 36, ст.273
№ 2497-VIII від 10.07.2018, ВВР, 2018, № 37, ст.276
№ 2530-VIII від 06.09.2018, ВВР, 2018, № 41, ст.320
№ 2611-VIII від 08.11.2018, ВВР, 2018, № 41, ст.320
№ 2628-VIII від 23.11.2018, ВВР, 2018, № 49, ст.399
№ 2725-VIII від 16.05.2019, ВВР, 2019, № 22, ст.85
№ 116-IX від 19.09.2019, ВВР, 2019, № 43, ст.249
№ 129-IX від 20.09.2019, ВВР, 2019, № 46, ст.297
№ 190-IX від 04.10.2019, ВВР, 2019, № 50, ст.353

№ 314-IX від 03.12.2019, ВВР, 2020, № 2, ст.14
№ 323-IX від 03.12.2019, ВВР, 2020, № 10, ст.51
№ 344-IX від 05.12.2019, ВВР, 2020, № 15, ст.90
№ 354-IX від 05.12.2019, ВВР, 2020, № 13, ст.70
№ 391-IX від 18.12.2019, ВВР, 2020, № 23, ст.165
№ 425-IX від 20.12.2019, ВВР, 2020, № 27, ст.178
№ 466-IX від 16.01.2020, ВВР, 2020, № 32, ст.227
№ 490-IX від 04.02.2020, ВВР, 2020, № 34, ст.238
№ 530-IX від 17.03.2020, ВВР, 2020, № 16, ст.100
№ 532-IX від 17.03.2020, ВВР, 2020, № 17, ст.105
№ 533-IX від 17.03.2020, ВВР, 2020, № 17, ст.106
№ 540-IX від 30.03.2020, ВВР, 2020, № 18, ст.123
№ 591-IX від 13.05.2020, ВВР, 2020, № 39, ст.294
№ 786-IX від 14.07.2020, ВВР, 2020, № 49, ст.443
№ 821-IX від 21.07.2020, ВВР, 2020, № 50, ст.458
№ 905-IX від 17.09.2020, ВВР, 2020, № 51, ст.490
№ 962-IX від 04.11.2020, ВВР, 2021, № 15, ст.124
№ 1005-IX від 17.11.2020, ВВР, 2021, № 4, ст.29
№ 1016-IX від 01.12.2020, ВВР, 2021, № 4, ст.32
№ 1017-IX від 01.12.2020, ВВР, 2021, № 5, ст.36
№ 1072-IX від 04.12.2020, ВВР, 2021, № 6, ст.46
№ 1115-IX від 17.12.2020, ВВР, 2021, № 12, ст.96
№ 1117-IX від 17.12.2020, ВВР, 2021, № 9, ст.60
№ 1293-IX від 02.03.2021, ВВР, 2021, № 21, ст.193
№ 1383-IX від 13.04.2021, ВВР, 2021, № 27, ст.226
№ 1402-IX від 15.04.2021, ВВР, 2021, № 27, ст.231 - вводиться в дію з 15.06.2021
№ 1525-IX від 03.06.2021
№ 1539-IX від 15.06.2021, ВВР, 2021, № 34, ст.274
№ 1600-IX від 01.07.2021, ВВР, 2021, № 36, ст. 309
№ 1605-IX від 01.07.2021, ВВР, 2021, № 38, ст.318
№ 1617-IX від 01.07.2021, ВВР, 2021, № 36, ст. 315
№ 1660-IX від 15.07.2021, ВВР, 2021, № 45, ст.364
№ 1914-IX від 30.11.2021
№ 1946-IX від 14.12.2021
№ 1984-IX від 17.12.2021
№ 1998-IX від 25.01.2022
№ 2082-IX від 17.02.2022
№ 2118-IX від 03.03.2022
№ 2120-IX від 15.03.2022
№ 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II
№ 2142-IX від 24.03.2022
№ 2173-IX від 01.04.2022
№ 2192-IX від 14.04.2022
№ 2214-IX від 21.04.2022
№ 2260-IX від 12.05.2022
№ 2261-IX від 12.05.2022
№ 2273-IX від 22.05.2022
№ 2284-IX від 31.05.2022
№ 2290-IX від 31.05.2022
№ 2308-IX від 19.06.2022
№ 2325-IX від 21.06.2022
№ 2330-IX від 21.06.2022
№ 2480-IX від 29.07.2022

№ 2516-IX від 15.08.2022
№ 2520-IX від 15.08.2022
№ 2600-IX від 20.09.2022
№ 2606-IX від 20.09.2022
№ 2618-IX від 21.09.2022
№ 2643-IX від 06.10.2022
№ 2654-IX від 06.10.2022
№ 2719-IX від 03.11.2022
№ 2720-IX від 03.11.2022
№ 2747-IX від 16.11.2022
№ 2823-IX від 01.12.2022
№ 2836-XI від 13.12.2022
№ 2876-IX від 12.01.2023
№ 2881-IX від 12.01.2023
№ 2888-IX від 12.01.2023
№ 2906-IX від 06.02.2023
№ 2918-IX від 07.02.2023
№ 2970-IX від 20.03.2023
№ 3019-IX від 10.04.2023
№ 3050-IX від 11.04.2023
№ 3123-IX від 29.05.2023
№ 3157-IX від 10.06.2023
№ 3173-IX від 29.06.2023
№ 3193-IX від 29.06.2023
№ 3219-IX від 30.06.2023
№ 3287-IX від 28.07.2023
№ 3303-IX від 09.08.2023
№ 3317-IX від 10.08.2023
№ 3325-IX від 10.08.2023
№ 3453-IX від 09.11.2023
№ 3474-IX від 21.11.2023
№ 3522-IX від 20.12.2023
№ 3553-IX від 16.01.2024
№ 3603-IX від 23.02.2024}

{Зміни, що прийняті Законом № 3173-IX від 29.06.2023 та вводяться в дію з 01.01.2026, не внесені}

{У тексті Кодексу:

слова "центральний орган державної податкової служби", "центральний орган державної податкової служби України" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики" у відповідному відмінку;

слова "Міністерство фінансів України" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики" у відповідному відмінку;

слова "орган Державного казначейства України", "орган Державного казначейства" в усіх відмінках і числах замінено словами "орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів" у відповідному відмінку та числі;

слова "орган державної митної служби" в усіх відмінках замінено словами "митний орган" у відповідному відмінку;

слова "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері митної справи" у відповідному відмінку;

слова "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної економічної політики" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку" у відповідному відмінку;

слова "центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів" у всіх відмінках і числах замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

{У тексті Кодексу:

слова "в органі державної податкової служби" в усіх відмінках і числах замінено словами "у контролюючому органі" у відповідному відмінку і числі, а слова "орган державної податкової служби, митний орган", "орган державної податкової служби", "орган податкової служби", "податковий орган", "державна податкова служба", "митний орган" в усіх відмінках і числах - словами "контролюючий орган" у відповідному відмінку і числі;

слова "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері митної справи", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику", "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері митної справи" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику" у відповідному відмінку;

слова "податків, зборів (обов’язкових платежів)" в усіх відмінках і числах замінено словами "податків, зборів, платежів" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

{У тексті Кодексу слова "інвалід", "дитина-інвалід", "громадські організації інвалідів" в усіх відмінках і числах замінено відповідно словами "особа з інвалідністю", "дитина з інвалідністю", "громадські об’єднання осіб з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 344-IX від 05.12.2019}

{У тексті Кодексу, крім розділу XVIII-2 "Податкова міліція", слова "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику" у всіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику" у відповідному відмінку;

слова "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику" у всіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику" у відповідному відмінку згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{У тексті Кодексу слова "рад об’єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад", "та рад об’єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад", "або рад об’єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад" в усіх відмінках і числах виключено згідно із Законом № 2330-IX від 21.06.2022}

{У тексті Кодексу слова "реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта" у всіх відмінках і числах замінено словами "реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{У тексті Кодексу слова "на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації" замінено словами "на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України" згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

{У тексті Кодексу слова "законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронні довірчі послуги" у всіх відмінках замінено словами "законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" у відповідному відмінку згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

{У тексті Кодексу слова "Законом України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального" замінено словами "Законом України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального" згідно із Законом № 3193-IX від 29.06.2023}

{У тексті Кодексу слова "реабілітаційна установа" в усіх відмінках і числах замінено словами "реабілітаційний заклад" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Сфера дії Податкового кодексу України

1.1. Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов’язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов’язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

{Абзац перший пункту 1.1 статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Цим Кодексом визначаються функції та правові основи діяльності контролюючих органів, визначених пунктом 41.1 статті 41 цього Кодексу, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 1.1 статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

1.2. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначаються цим Кодексом, крім правил оподаткування товарів митом, які встановлюються Митним кодексом України та іншими законами з питань митної справи.

{Пункт 1.2 статті 1 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

1.3. Цей Кодекс не регулює питання погашення податкових зобов'язань або стягнення податкового боргу з осіб, на яких поширюються судові процедури, визначені Кодексом України з процедур банкрутства, з банків, на які поширюються норми Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", проведення комплексних перевірок з метою виявлення фінансових рахунків та погашення зобов'язань зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (крім особливостей функціонування єдиного рахунку, подання звітності щодо суми нарахованого єдиного внеску), зборів на обов’язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій.

{Пункт 1.3 статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 1200-VII від 10.04.2014, № 190-IX від 04.10.2019, № 323-IX від 03.12.2019, № 466-IX від 16.01.2020}

1.4. Встановлення і скасування зборів на обов’язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій, їх розмірів та механізмів справляння здійснюються відповідно до Закону України "Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування".

{Статтю 1 доповнено пунктом 1.4 згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014}

Стаття 2. Внесення змін до Податкового кодексу України

2.1. Зміна положень цього Кодексу може здійснюватися виключно шляхом внесення змін до цього Кодексу.

Стаття 3. Податкове законодавство України

3.1. Податкове законодавство України складається з Конституції України; цього Кодексу; Митного кодексу України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України (далі - законами з питань митної справи); чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і якими регулюються питання оподаткування; нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання цього Кодексу та законів з питань митної справи; рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків та зборів, прийнятих за правилами, встановленими цим Кодексом.

{Пункт 3.1 статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

3.2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Кодексом, застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 4. Основні засади податкового законодавства України

4.1. Податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах:

4.1.1. загальність оподаткування - кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу;

4.1.2. рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації - забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

4.1.3. невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

4.1.4. презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу;

4.1.5. фіскальна достатність - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

4.1.6. соціальна справедливість - установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

4.1.7. економічність оподаткування - установлення податків та зборів, обсяг надходжень від

сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;

4.1.8. нейтральність оподаткування - установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

4.1.9. стабільність - зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніш як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;

4.1.10. рівномірність та зручність сплати - установлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками;

4.1.11. єдиний підхід до встановлення податків та зборів - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

4.2. Загальнодержавні, місцеві податки та збори, справляння яких не передбачено цим Кодексом, сплаті не підлягають.

4.3. Податкові періоди та строки сплати податків та зборів установлюються, виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів, з урахуванням зручності виконання платником податкового обов'язку та зменшення витрат на адміністрування податків та зборів.

4.4. Установлення і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до цього Кодексу Верховною Радою України, а також Верховною Радою Автономної Республіки Крим, сільськими, селищними, міськими радами у межах їх повноважень, визначених Конституцією України та законами України.

{Пункт 4.4 статті 4 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

4.5. При встановленні або розширенні існуючих податкових пільг такі пільги застосовуються з наступного бюджетного року.

{Статтю 4 доповнено пунктом 4.5 згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

Стаття 5. Співвідношення податкового законодавства з іншими законодавчими актами

5.1. Поняття, правила та положення, установлені цим Кодексом та законами з питань митної справи, застосовуються виключно для регулювання відносин, передбачених статтею 1 цього Кодексу.

5.2. У разі якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням цього Кодексу, для регулювання відносин оподаткування застосовуються поняття, терміни, правила та положення цього Кодексу.

5.3. Інші терміни, що застосовуються у цьому Кодексі і не визначаються ним, використовуються у значенні, встановленому іншими законами.

Стаття 6. Поняття податку та збору

6.1. Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 6.1 статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

6.2. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

{Пункт 6.2 статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

6.3. Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому цим Кодексом порядку, становить податкову систему України.

Стаття 7. Загальні засади встановлення податків і зборів

7.1. Під час встановлення податку обов'язково визначаються такі елементи:

7.1.1. платники податку;

7.1.2. об'єкт оподаткування;

7.1.3. база оподаткування;

7.1.4. ставка податку;

7.1.5. порядок обчислення податку;

7.1.6. податковий період;

7.1.7. строк та порядок сплати податку;

7.1.8. строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

7.2. Під час встановлення податку можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування.

7.3. Будь-які питання щодо оподаткування регулюються цим Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів, що містять виключно положення щодо внесення змін до цього Кодексу та/або положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм податкового законодавства.

7.4. Елементи податку, визначені в пункті 7.1 цієї статті, підстави для надання податкових пільг та порядок їх застосування визначаються виключно цим Кодексом.

Стаття 8. Види податків та зборів

8.1. В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори.

8.2. До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені цим Кодексом і є обов'язковими до сплати на усій території України, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

8.3. До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених цим Кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад у межах їх повноважень і є обов’язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

{Пункт 8.3 статті 8 в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 9. Загальнодержавні податки та збори

9.1. До загальнодержавних податків належать:

9.1.1. податок на прибуток підприємств;

9.1.2. податок на доходи фізичних осіб;

9.1.3. податок на додану вартість;

9.1.4. акцизний податок;

9.1.5. екологічний податок;

9.1.6. рентна плата;

9.1.7. мито.

{Пункт 9.1 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

9.2. Відносини, пов'язані з установленням та справлянням мита, регулюються митним законодавством, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

9.3. Зарахування загальнодержавних податків та зборів до державного і місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

9.4. Установлення загальнодержавних податків та зборів, не передбачених цим Кодексом, забороняється.

Стаття 10. Місцеві податки

10.1. До місцевих податків належать:

10.1.1. податок на майно;

10.1.2. єдиний податок.

10.2. До місцевих зборів належать:

10.2.1. збір за місця для паркування транспортних засобів;

10.2.2. туристичний збір.

10.2-1. Місцеві ради обов’язково установлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі).

{Пункт статті 10 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

10.3. Місцеві ради в межах повноважень, визначених цим Кодексом, вирішують питання відповідно до вимог цього Кодексу щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору та земельного податку за лісові землі.

{Пункт 10.3 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

10.4. Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених цим Кодексом, забороняється.

10.5. Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

{Стаття 10 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 11. Спеціальні податкові режими

11.1. Спеціальні податкові режими встановлюються та застосовуються у випадках і порядку, визначених виключно цим Кодексом.

11.2. Спеціальний податковий режим - система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів.

11.3. Спеціальний податковий режим може передбачати особливий порядок визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих податків та зборів.

11.4. Не визнаються спеціальними режимами податкові режими, не визначені такими цим Кодексом.

Стаття 12. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільських, селищних, міських рад щодо податків та зборів

{Назва статті 12 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

12.1. Верховна Рада України встановлює на території України загальнодержавні податки та збори і визначає:

12.1.1. перелік загальнодержавних податків та зборів;

12.1.2. перелік місцевих податків та зборів, установлення яких належить до компетенції сільських, селищних, міських рад;

{Підпункт 12.1.2 пункту 12.1 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

12.1.3. положення, визначені в пунктах 7.1, 7.2 статті 7 цього Кодексу щодо загальнодержавних податків та зборів;

12.1.4. положення, визначені в пунктах 7.1, 7.2 статті 7 цього Кодексу щодо місцевих податків та зборів.

12.2. До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим належать:

12.2.1. установлення на території Автономної Республіки Крим рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (крім рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення), рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, у межах їх граничних ставок, визначених цим Кодексом;

{Підпункт 12.2.1 пункту 12.2 статті 12 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

12.2.2. зміна розміру ставок рентної плати, передбаченої підпунктом 12.2.1 цього пункту, у межах її граничних ставок, визначених цим Кодексом, у порядку, встановленому цим Кодексом;

{Підпункт 12.2.2 пункту 12.2 статті 12 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

12.2.3. визначення розміру і надання додаткових податкових пільг у межах сум, що надходять до бюджету Автономної Республіки Крим відповідно до статті 69 Бюджетного кодексу України.

12.3. Сільські, селищні, міські ради в межах своїх повноважень приймають рішення про встановлення місцевих податків та зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосовування встановлюваних місцевих податків та/або зборів, та про внесення змін до таких рішень.

{Абзац перший пункту 12.3 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 466-IX від 16.01.2020}

На період дії воєнного чи надзвичайного стану в Україні на територіях, де тимчасово не здійснюють свої повноваження відповідні сільські, селищні, міські ради, рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів та/або надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів мають право приймати відповідні військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації у порядку, передбаченому цим Кодексом для сільських, селищних, міських рад.

{Пункт 12.3 статті 12 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Рішення органів, зазначених у частині третій статті 33 Кодексу цивільного захисту населення (крім керівників суб’єктів господарювання), про обов’язкову евакуацію населення є підставою для обов’язкового прийняття відповідним органом місцевого самоврядування або військовою адміністрацією чи військово-цивільною адміністрацією (на територіях, де тимчасово не здійснюють свої повноваження відповідні сільські, селищні, міські ради) в межах територій, щодо яких прийнято рішення про обов’язкову евакуацію населення, рішень про встановлення податкових пільг зі сплати плати за землю (земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності) та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для фізичних та юридичних

осіб.

{Пункт 12.3 статті 12 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

До таких рішень органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій або військово-цивільних адміністрацій та/або рішень про внесення змін до таких рішень не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпунктів 12.3.3, 12.3.4 і 12.3.7 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 та пункту 12.5 статті 12 цього Кодексу, законів України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", "Про державну допомогу суб’єктам господарювання" та частини четвертої статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації".

{Пункт 12.3 статті 12 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

Органи місцевого самоврядування, військові адміністрації або військово-цивільні адміністрації зобов’язані щокварталу у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу подавати контролюючим органам за місцем розташування земельних ділянок, земельних часток (паїв), об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, станом на перше число відповідного кварталу, інформацію щодо рішень про встановлення податкових пільг зі сплати плати за землю (земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності) та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для фізичних та юридичних осіб, прийнятих на підставі рішень органів, зазначених у частині третій статті 33 Кодексу цивільного захисту населення (крім керівників суб’єктів господарювання), про обов’язкову евакуацію населення.

{Пункт 12.3 статті 12 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

Така інформація надається в електронному вигляді у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 12.3 статті 12 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

12.3.1. Встановлення місцевих податків та зборів здійснюється у порядку, визначеному цим Кодексом.

12.3.2. При прийнятті рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів обов'язково визначаються об'єкт оподаткування, платник податків і зборів, розмір ставки, податковий період та інші обов'язкові елементи, визначенні статтею 7 цього Кодексу з дотриманням критеріїв, встановлених розділом XII цього Кодексу для відповідного місцевого податку чи збору.

{Підпункт 12.3.2 пункту 12.3 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

12.3.3. Сільські, селищні, міські ради надсилають у десятиденний строк з дня прийняття рішень, але не пізніше 25 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосовування встановлених місцевих податків та/або зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів, до контролюючого органу, в якому перебувають на обліку платники відповідних місцевих податків та/або зборів, в електронному вигляді інформацію щодо ставок та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України, та копії прийнятих рішень про встановлення місцевих податків та/або зборів та про внесення змін до таких рішень.

Якщо в рішенні органу місцевого самоврядування про встановлення місцевих податків та/або зборів, а також податкових пільг з їх сплати не визначено термін його дії, таке рішення є чинним до прийняття нового рішення.

Контролюючі органи не пізніше 25 серпня поточного року складають зведену інформацію про розмір та дату встановлення ставок місцевих податків та/або зборів на відповідних територіях, а також про встановлені на відповідних територіях податкові пільги та подають її в електронній формі центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Контролюючі органи відповідно до Бюджетного кодексу України подають органам місцевого самоврядування у розрізі джерел доходів звітність:

про суми нарахованих та сплачених податків та/або зборів, суми податкового боргу та надмірно сплачених до місцевих бюджетів податків та/або зборів на відповідних територіях - щомісячно, не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним;

про суми списаного безнадійного податкового боргу; суми розстрочених і відстрочених грошових зобов’язань та/або податкового боргу платників податків, які повинні бути сплачені до місцевих бюджетів на відповідних територіях; суми наданих податкових пільг, включаючи втрати доходів бюджету від їх надання, - щокварталу, не пізніше 25 днів після закінчення звітного кварталу.

Звітність у розрізі платників податків надається контролюючим органом за запитом органу місцевого самоврядування протягом 20 днів з моменту отримання ним запиту.

{Абзац сьомий підпункту 12.3.3 пункту 12.3 статті 12 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Порядок надання звітності у розрізі платників податків органам місцевого самоврядування затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац восьмий підпункту 12.3.3 пункту 12.3 статті 12 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше 25 вересня поточного року оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті зведену інформацію про розмір та дату встановлення на відповідних територіях ставок місцевих податків та/або зборів, а також про встановлені на відповідних територіях податкові пільги.

Орган місцевого самоврядування у десятиденний строк з дня затвердження технічної документації з нормативної грошової оцінки земель направляє в електронній формі до контролюючого органу та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, інформацію про нормативну грошову оцінку земель у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Порядок обміну інформацією між органами місцевого самоврядування та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, визначається Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, не пізніше 15 липня поточного року оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті зведену інформацію про проведену нормативну грошову оцінку земель.

{Підпункт 12.3.3 пункту 12.3 статті 12 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

12.3.4. Рішення про встановлення місцевих податків та зборів офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 25 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосовування встановлюваних місцевих податків та/або зборів або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

{Підпункт 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

12.3.5. У разі якщо до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування місцевих податків та/або зборів, сільська, селищна, міська рада не прийняла рішення про встановлення відповідних місцевих податків та/або зборів, що є обов’язковими згідно з нормами

цього Кодексу, такі податки та/або збори справляються виходячи з норм цього Кодексу із застосуванням ставок, які діяли до 31 грудня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування таких місцевих податків та/або зборів.

{Підпункт 12.3.5 пункту 12.3 статті 12 в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 466-IX від 16.01.2020}

12.3.6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, затверджує форми податкових декларацій (розрахунків) з місцевих податків та зборів згідно з порядком, встановленим цим Кодексом, а у разі потреби надає методичні рекомендації щодо їх заповнення.

{Підпункт 12.3.6 пункту 12.3 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

12.3.7. Не дозволяється сільським, селищним, міським радам встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів.

Дія абзацу першого цього підпункту не поширюється на прийняття сільськими, селищними, міськими радами, військовими адміністраціями та військово-цивільними адміністраціями рішень про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяв платників податків про визнання земельних ділянок непридатними для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами (з обов’язковим зазначенням кадастрових номерів таких земельних ділянок), а також про внесення змін до таких рішень.

{Підпункт 12.3.7 пункту 12.3 статті 12 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Рішення про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяв платників податків про визнання земельних ділянок непридатними для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами повинні прийматися на кожний календарний рік окремо, за умови наявності відповідних заяв платників податків, та на період не більше ніж до кінця поточного календарного року.

{Підпункт 12.3.7 пункту 12.3 статті 12 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

{Підпункт 12.3.7 пункту 12.3 статті 12 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

12.3.8. На період дії воєнного чи надзвичайного стану сільські, селищні, міські ради мають право приймати рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів та податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів без застосування процедур, передбачених Законом України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності". У разі введення воєнного чи надзвичайного стану в окремих місцевостях України положення цього підпункту поширюється виключно на представницькі органи територіальних громад відповідних адміністративно-територіальних одиниць, на території яких введено воєнний чи надзвичайний стан.

{Пункт 12.3 статті 12 доповнено підпунктом 12.3.8 згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

12.4. До повноважень сільських, селищних, міських рад, військових адміністрацій та військово-цивільних адміністрацій щодо податків та зборів належать:

{Абзац перший пункту 12.4 статті 12 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 3050-IX від 11.04.2023}

12.4.1. встановлення ставок місцевих податків та зборів в межах ставок, визначених цим Кодексом;

{Підпункт 12.4.1 пункту 12.4 статті 12 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

12.4.2. визначення переліку податкових агентів згідно із статтею 268 цього Кодексу;

12.4.3. прийняття рішення про встановлення місцевих податків та зборів, зміну розміру їх ставок, об'єкта оподаткування, порядку справляння чи надання податкових пільг, яке тягне за собою зміну податкових зобов'язань платників податків та яке набирає чинності з початку бюджетного періоду.

{Підпункт 12.4.3 пункту 12.4 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 12.4.4 пункту 12.4 статті 12 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

12.4.5. надання інформації контролюючим органам за місцезнаходженням земельних ділянок щодо виділених земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) на підставі рішень органу місцевого самоврядування з наданням копій таких документів:

документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (паспорта громадянина);

реєстраційного номера облікової картки платника податків;

кадастрового плану земельної ділянки з проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв);

сертифіката на право на земельну частку (пай) (за наявності).

Така інформація надається в електронному вигляді у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 12.4 статті 12 доповнено підпунктом 12.4.5 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

12.4.6. надання інформації контролюючим органам за місцезнаходженням земельних ділянок щодо рішень про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів, прийнятих на підставі заяв платників податків про визнання земельних ділянок непридатними для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами. Така інформація надається в електронному вигляді у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України, протягом 10 календарних днів з дня прийняття відповідного рішення з обов’язковим зазначенням кадастрових номерів земельних ділянок, щодо яких прийнято відповідне рішення.

{Пункт 12.4 статті 12 доповнено підпунктом 12.4.6 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

12.5. Офіційно оприлюднене рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів, а також зміну розміру їх ставок, об’єкта оподаткування, порядку справляння чи надання податкових пільг або про внесення змін до таких рішень є нормативно-правовим актом з питань оподаткування місцевими податками та зборами, який набирає чинності з урахуванням строків, передбачених підпунктом 12.3.4 цієї статті.

{Абзац перший пункту 12.5 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Платники місцевих податків та зборів при визначенні своїх податкових зобов’язань можуть використовувати зведену інформацію, розміщену на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику. Такі платники звільняються від відповідальності у разі, якщо у зведеній інформації, розміщеній на офіційному веб-сайті, виявлено помилку, що містить розбіжності між даними контролюючих органів та даними офіційно оприлюдненого рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів або про внесення змін до таких рішень. У такому разі до таких платників податку штрафні санкції та пеня, передбачені цим Кодексом за порушення податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, що спричинені такою помилкою, не застосовуються, підстав для притягнення платника податків та/або його посадових осіб до відповідальності немає.

{Пункт 12.5 статті 12 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 13. Усунення подвійного оподаткування

13.1. Доходи, отримані резидентом України (крім фізичних осіб) з джерел за межами України, враховуються під час визначення його об'єкта та/або бази оподаткування у повному обсязі.

13.2. При визначенні об'єкта та/або бази оподаткування витрати, здійснені резидентом України (крім фізичних осіб) у зв'язку з отриманням доходів з джерел походження за межами України, враховуються у порядку і розмірах, встановлених цим Кодексом.

13.3. Доходи, отримані фізичною особою - резидентом з джерел походження за межами України, включаються до складу загального річного оподаткованого доходу, крім доходів, що не підлягають оподаткуванню в Україні відповідно до положень цього Кодексу чи міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

13.4. Суми податків та зборів, сплачені за межами України, зараховуються під час розрахунку податків та зборів в Україні за правилами, встановленими цим Кодексом.

13.5. Для отримання права на зарахування податків та зборів, сплачених за межами України, платник зобов'язаний отримати від державного органу країни, де отримується такий дохід (прибуток), уповноваженого справляти такий податок, довідку про суму сплаченого податку та збору, а також про базу та/або об'єкт оподаткування. Зазначена довідка підлягає легалізації у відповідній країні, відповідній закордонній дипломатичній установі України, якщо інше не передбачено чинними міжнародними договорами України.

Стаття 14. Визначення понять

14.1. У цьому Кодексі поняття вживаються в такому значенні:

14.1.1. аваль - вексельне поручительство, згідно з яким банк бере на себе відповідальність перед векселедержателем за виконання векселедавцем оплати податкового векселя, яке оформляється шляхом проставляння гарантійного напису банку на кожному примірнику податкового векселя;

14.1.1-1. адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування (далі - єдиний внесок) та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (далі - податків, зборів, платежів) - це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об’єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.1-1 згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

14.1.1-2. актив з права користування - визнаний орендарем згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності актив, який представляє право орендаря використовувати базовий актив протягом строку оренди;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.1-2 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підпункт 14.1.2 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.3. амортизація - систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації);

14.1.4. акцизний податок - непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції);

{Підпункт 14.1.4 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5519-VI від 06.12.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.5. алкогольні напої - продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукровмісних матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 0,5 відсотка об'ємних одиниць, які зазначені у товарних позиціях 2203, 2204, 2205, 2206 (крім квасу "живого" бродіння), 2208 згідно з УКТ ЗЕД, а також з вмістом спирту етилового 8,5 відсотка об'ємних одиниць та більше, які зазначені у товарних позиціях 2103 90 30 00, 2106 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 14.1.5 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1621-VII від 31.07.2014, № 71-VIII від 28.12.2014, № 2245-VIII від 07.12.2017}

14.1.6. акцизний склад - це:

а) спеціально обладнані приміщення на обмеженій території (далі - приміщення), розташовані на митній території України, де під контролем постійних представників контролюючого органу розпорядник акцизного складу провадить свою господарську діяльність шляхом вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі, а також реалізації спирту етилового, горілки та лікеро-горілчаних виробів;

б) приміщення або територія на митній території України, де розпорядник акцизного складу провадить свою господарську діяльність шляхом вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, навантаження-розвантаження, зберігання, реалізації пального.

Не є акцизним складом:

а) приміщення відокремлених підрозділів розпорядника акцизного складу, які використовуються ним виключно для пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі маркованих марками акцизного податку горілки та лікеро-горілчаних виробів, відвантажених з акцизного складу, а також для здійснення оптової та/або роздрібної торгівлі відповідно до отриманої розпорядником акцизного складу ліцензії;

б) приміщення або територія, на кожній з яких загальна місткість розташованих ємностей для навантаження-розвантаження та зберігання пального не перевищує 200 кубічних метрів, а суб’єкт господарювання (крім платника єдиного податку четвертої групи) - власник або користувач такого приміщення або території отримує протягом календарного року пальне в обсягах, що не перевищують 1000 кубічних метрів (без урахування обсягу пального, отриманого через паливороздавальні колонки в місцях роздрібної торгівлі пальним, на які отримано відповідні ліцензії), та використовує пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки і не здійснює операцій з реалізації та зберігання пального іншим особам.

Критерій, визначений цим підпунктом, щодо загальної місткості ємностей для навантаження-розвантаження та зберігання пального не застосовується до ємностей суб’єктів господарювання, які є розпорядниками хоча б одного акцизного складу;

{Підпункт 14.1.6 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

в) приміщення або територія незалежно від загальної місткості розташованих ємностей для навантаження-розвантаження та зберігання пального, власником або користувачем яких є суб’єкт господарювання - платник єдиного податку четвертої групи, який отримує протягом календарного року пальне в обсягах, що не перевищують 10000 кубічних метрів (без урахування обсягу пального, отриманого через паливороздавальні колонки в місцях роздрібної торгівлі пальним, на які отримано відповідні ліцензії), та використовує пальне виключно для потреб власного споживання і не здійснює

операцій з реалізації та зберігання пального іншим особам;

г) паливний бак як ємність для зберігання пального безпосередньо в транспортному засобі або обладнанні чи пристрої;

{Абзац дев’ятий підпункту 14.1.6 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

ґ) приміщення або територія, у тому числі платника податку, де зберігається або реалізується виключно пальне у споживчій тарі ємністю до 5 літрів включно, отримане від виробника або особи, яка здійснила його розлив у таку тару;

{Підпункт 14.1.6 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Підпункт 14.1.6 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.6-1. акцизний склад пересувний - транспортний засіб (автомобільний, залізничний, морський, річковий, повітряний, магістральний трубопровід), на якому переміщується та/або зберігається пальне або спирт етиловий на митній території України.

Транспортний засіб набуває статусу акцизного складу пересувного протягом періоду його використання для:

а) переміщення в ньому митною територією України пального або спирту етилового, що реалізується (крім пального або спирту етилового, що переміщується митною територією України прохідним транзитом або внутрішнім транзитом, визначеним підпунктом "а" пункту 2 частини другої статті 91 Митного кодексу України);

б) зберігання в ньому пального або спирту етилового на митній території України;

в) ввезення пального або спирту етилового на митну територію України, з якого сплачено акцизний податок або на умовах, визначених статтею 229 цього Кодексу.

Транспортний засіб, в якому переміщується та/або зберігається пальне або спирт етиловий, право власності на які належить декільком розпорядникам акцизного складу пересувного, є декількома акцизними складами пересувними, кількість яких дорівнює кількості власників пального або спирту етилового, що переміщується та/або зберігається в такому транспортному засобі.

{Підпункт 14.1.6-1 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Транспортний засіб, в якому переміщується та/або зберігається пальне або спирт етиловий, право власності на які переходить від одного суб’єкта господарювання до іншого, вважається іншим акцизним складом пересувним.

{Підпункт 14.1.6-1 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Не є акцизним складом пересувним:

{Абзац восьмий підпункту 14.1.6-1 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

транспортний засіб, що використовується суб’єктом господарювання, який не є розпорядником акцизного складу та платником акцизного податку, для переміщення на митній території України власного пального або спирту етилового для потреб власного споживання чи промислової переробки;

{Абзац підпункту 14.1.6-1 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

паливний бак транспортного засобу;

{Абзац підпункту 14.1.6-1 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.6-1 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.7. оскарження рішень контролюючих органів - оскарження платником податку податкового повідомлення - рішення про визначення сум грошового зобов'язання платника податків або будь-якого рішення контролюючого органу в порядку і строки, які встановлені цим Кодексом за процедурами адміністративного оскарження, або в судовому порядку;

14.1.8. аукціон (публічні торги) - публічний спосіб продажу активів з метою отримання максимальної виручки від продажу активів у визначений час і в установленому місці;

14.1.9. залишкова вартість основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів для цілей розділу III - сума залишкової вартості таких засобів та активів, яка визначається як різниця між первісною вартістю і сумою розрахованої амортизації відповідно до положень розділу III цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.9 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.10. бартерна (товарообмінна) операція - господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у негрошовій формі в рамках одного договору;

14.1.10-1. Багатостороння угода CRS - багатостороння угода компетентних органів про автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки (Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information (MCAA CRS), укладена відповідно до статті 6 Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.10-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.10-2. Багатостороння угода CbC (для цілей статті 39 цього Кодексу) - багатостороння угода компетентних органів про автоматичний обмін звітами у розрізі країн (Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by-Country Reports), укладена відповідно до статті 6 Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.10-2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.10-3. Угода QCAA (для цілей статті 39 цього Кодексу) - угода, укладена між компетентними органами України та іноземної юрисдикції, які є сторонами чинного міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, яка передбачає автоматичний обмін звітами у розрізі країн міжнародної групи компаній між Україною і такою іноземною юрисдикцією (Qualifying Competent Authority Agreement), у тому числі Багатостороння угода CbC;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.10-3 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.11. безнадійна заборгованість - заборгованість, що відповідає одній з таких ознак:

а) заборгованість за зобов’язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

б) прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності у неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення;

в) прострочена заборгованість осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими;

{Підпункт "г" підпункту 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 2245-

VIII від 07.12.2017}

ґ) прострочена понад 180 днів заборгованість особи, розмір сукупних вимог кредитора за якою не перевищує мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі про банкрутство, а для фізичних осіб - заборгованість, що не перевищує 25 відсотків мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року (у разі відсутності законодавчо затвердженої процедури банкрутства фізичних осіб);

{Підпункт "ґ" підпункту 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 655-VIII від 17.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

д) актив у вигляді корпоративних прав або не боргових цінних паперів, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв’язку з його ліквідацією;

е) сума залишкового призового фонду лотереї станом на 31 грудня кожного року;

є) прострочена заборгованість фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи, за умови, що дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості;

{Підпункт "є" підпункту 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 655-VIII від 17.07.2015}

ж) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв’язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством;

з) заборгованість суб’єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв’язку з їх ліквідацією;

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 655-VIII від 17.07.2015}

и) заборгованість фізичної особи, яка залишилася непогашеною перед іпотекодержателем після здійснення згідно із статтею 36 Закону України "Про іпотеку" звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом позасудового врегулювання на підставі договору, якщо законом або договором передбачено, що після завершення такого позасудового врегулювання будь-які наступні вимоги іпотекодержателя щодо виконання боржником - фізичною особою основного зобов’язання є недійсними;

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено підпунктом "и" згідно із Законом № 1383-IX від 13.04.2021}

і) заборгованість особи за договором про споживчий кредит або іншим договором, анульована згідно з пунктами 12 і 16 розділу IV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про споживче кредитування".

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 2823-IX від 01.12.2022}

До безнадійної заборгованості банків та небанківських фінансових установ може бути віднесена сума боргу за фінансовим кредитом, у тому числі сума основної заборгованості та/або сума нарахованих доходів, за яким прострочення погашення суми боргу (його частини) становить понад 360 днів, крім боргу за фінансовими кредитами осіб:

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

пов’язаних з таким кредитором;

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

які перебувають з таким кредитором у трудових відносинах;

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

які перебували з таким кредитором у трудових відносинах, та період між датою звільнення таких осіб та датою прощення їхньої заборгованості не перевищує три роки";

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

{Підпункт 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.12. базова ставка фрахту - сума фрахту, включаючи витрати з навантаження, розвантаження, перевантаження та складування (схову) товарів, збільшена на суму витрат за рейс судна або іншого транспортного засобу, сплачуваних (відшкодовуваних) фрахтувальником згідно з укладеним договором фрахтування;

14.1.13. безоплатно надані товари, роботи, послуги:

а) товари, що надаються згідно з договорами дарування, іншими договорами, за якими не передбачається грошова або інша компенсація вартості таких товарів чи їх повернення, або без укладення таких договорів;

б) роботи (послуги), що виконуються (надаються) без висування вимоги щодо компенсації їх вартості;

в) товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використані нею;

14.1.14. біоетанол - спирт етиловий зневоджений, який виготовлений з біомаси або із спирту етилового-сирцю для використання як біопаливо або біокомпонент та належить до товарної позиції 2207 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 14.1.14 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.15. будівлі - земельні поліпшення, що складаються з несучих та огороджувальних або сполучених (несуче-огороджувальних) конструкцій, які утворюють наземні або підземні приміщення, призначені для проживання або перебування людей, розміщення майна, тварин, рослин, збереження інших матеріальних цінностей, провадження економічної діяльності;

14.1.16. виробнича дотація з бюджету - фінансова допомога з боку держави, що надається суб'єкту господарювання на безповоротній основі з метою зміцнення його фінансово-економічного становища та/або для забезпечення виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг;

14.1.17. бюджетна установа - у значенні, наведеному у Бюджетному кодексі України;

14.1.18. бюджетне відшкодування - відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника;

{Підпункт 14.1.18 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 14.1.19 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.20 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.21 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.21-1. Ввезення товарів на митну територію України, вивезення товарів за межі митної території України - сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку, відповідно до Митного кодексу України;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.21-1. згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.22. векселедавець для цілей розділу VI цього Кодексу - суб'єкт господарювання - виробник, який одержує:

з акцизного складу спирт етиловий для виробництва алкогольних напоїв, визначених статтею 225, а також для виробництва окремих видів продукції, визначених пунктом 229.1 статті 229 розділу VI цього Кодексу;

з нафтопереробного підприємства або ввозить на митну територію України нафтопродукти, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, для їх використання залежно від напряму, визначеного пунктами 229.2-229.8 статті 229 розділу VI цього Кодексу;

{Абзац третій підпункту 14.1.22 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підпункт 14.1.22 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

14.1.23. векселедержатель для цілей розділу VI - контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця;

14.1.24. великий платник податків - юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, у якої обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує еквівалент 50 мільйонів євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, або загальна сума податків, зборів, платежів, сплачених до Державного бюджету України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, крім митних платежів, за такий самий період перевищує еквівалент 1,5 мільйона євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період;

{Підпункт 14.1.24 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.25 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

14.1.26. виноробна продукція - вина виноградні натуральні, вина натуральні кріплені, шампанські, ігристі, газовані, вермути, бренді, сусло виноградне та інші виноматеріали, коньяки, інші алкогольні напої з винограду, плодів та ягід;

{Підпункт 14.1.27 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.28. вироблена продукція - загальний обсяг продукції, видобутої відповідно до угоди про розподіл продукції і доставленої в пункт виміру;

14.1.28-1. виробництво підакцизних товарів (продукції) - технологічний процес, в тому числі змішування, здійснення якого внаслідок зміни форми, властивостей або складу сировини, напівфабрикатів або готової продукції призводить до отримання підакцизних товарів (продукції, у тому числі сировини), надання таким товарам інших властивостей, що призводить або не призводить до збільшення обсягів таких товарів;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.28-1 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14.1.29. відновлювальні джерела енергії - джерела вітрової, сонячної, геотермальної енергії, енергії хвиль та припливів, гідроенергії, енергії біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів;

14.1.30. відокремлені підрозділи - у значенні, визначеному Цивільним кодексом України. Для розділу IV цього Кодексу - у визначенні Господарського кодексу України;

{Підпункт 14.1.30 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.31. відчуження майна - будь-які дії платника податків, унаслідок вчинення яких такий платник податків у порядку, передбаченому законом, втрачає право власності на майно, що належить такому платнику податків, або право користування, зокрема, природними ресурсами, що у визначеному законодавством порядку надані йому в користування;

{Підпункт 14.1.31 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

14.1.32. відповідальне зберігання - господарська операція, що здійснюється платником податків і передбачає передачу згідно з договорами схову матеріальних цінностей на зберігання іншій фізичній чи юридичній особі без права використання у господарському обороті такої особи з подальшим поверненням таких матеріальних цінностей платнику податків без зміни якісних або кількісних характеристик;

{Підпункт 14.1.32 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

{Підпункт 14.1.33 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.33-1. власна сільськогосподарська продукція - сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари), що підпадає під визначення груп 1-24 УКТ ЗЕД, якщо така продукція вирощується, відгодовується, виловлюється, збирається, виготовляється, виробляється, переробляється безпосередньо виробником цієї продукції - власником, орендарем або користувачем на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, або на давальницьких умовах.

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.33-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.34. власники земельних ділянок - юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які відповідно до закону набули права власності на землю в Україні, а також територіальні громади та держава щодо земель комунальної та державної власності відповідно;

14.1.35. вуглеводнева сировина - нафта, природний газ (у тому числі нафтовий (попутний) газ, газ (метан) вугільних родовищ, газ сланцевих товщ, газ центрально-басейнового типу, газ колекторів щільних порід), газовий конденсат, що є товарною продукцією;

{Підпункт 14.1.35 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

14.1.36. господарська діяльність - діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами;

14.1.37. господарська діяльність гірничого підприємства з видобування корисних копалин для

цілей розділу IX цього Кодексу - діяльність гірничого підприємства, яка охоплює процеси добування та первинної переробки корисних копалин;

{Підпункт 14.1.37 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 14.1.37-1 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

14.1.38. грошове зобов'язання в міжнародних правовідносинах - зобов'язання платника податків сплатити до бюджету іноземної держави відповідну суму коштів у порядку та строки, визначені законодавством такої іноземної держави;

14.1.39. грошове зобов'язання платника податків - сума коштів, яку платник податків повинен сплатити до відповідного бюджету або на єдиний рахунок як податкове зобов'язання та/або інше зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, та/або штрафну (фінансову) санкцію, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також санкції за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та пеня;

{Підпункт 14.1.39 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 190-IX від 04.10.2019, № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.40. гудвіл (вартість ділової репутації) - нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу, що виникає в результаті використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо. Вартість гудвілу не підлягає амортизації і не враховується під час визначення витрат платника податку, щодо активів якого виник такий гудвіл;

14.1.41. давальницька сировина - сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі.

{Абзац другий підпункту 14.1.41 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.42. дані державного земельного кадастру - сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим земельних ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристики, розподіл серед власників землі та землекористувачів, підготовлених відповідно до закону;

14.1.43. дебітор - особа, у якої внаслідок минулих подій утворилася заборгованість перед іншою особою у формі певної суми коштів, їх еквіваленту або інших активів;

14.1.44. депозит (вклад) - кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення зі спливом встановленого договором строку. Залучення депозитів може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів. Правила здійснення депозитних операцій встановлюються: для банківських депозитів - Національним банком України відповідно до законодавства; для депозитів (внесків) до інших фінансових установ - державним органом, визначеним законом;

14.1.44-1. державні цінні папери - облігації внутрішніх і зовнішніх державних позик та казначейські зобов’язання України, розміщені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику та/або реалізує державну бюджетну політику у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.44-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2146-VIII від 07.09.2017, № 1016-IX від 01.12.2020}

14.1.45. дериватив - документ, що засвідчує право та/або зобов’язання придбати чи продати у майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах. Порядок випуску та обігу деривативів установлюється законодавством.

{Абзац перший підпункту 14.1.45 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

До деривативів належать:

14.1.45.1. своп - цивільно-правова угода про здійснення обміну потоками платежів (готівкових або безготівкових) чи іншими активами, розрахованими на підставі ціни (котирування) базового активу, в тому числі процентних ставок, в межах суми, визначеної договором на конкретну дату платежів (дату проведення розрахунків) протягом дії контракту;

{Підпункт 14.1.45.1 підпункту 14.1.45 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.45.2. опціон - цивільно-правовий договір, згідно з яким одна сторона контракту одержує право на придбання (продаж) базового активу, а інша сторона бере на себе безумовне зобов'язання продати (придбати) базовий актив у майбутньому протягом строку дії опціону чи на встановлену дату (дату виконання) за визначеною під час укладання такого контракту ціною базового активу. За умовами опціону покупець виплачує продавцю премію опціону;

14.1.45.3. форвардний контракт - цивільно-правовий договір, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установлений строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в установлений строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором. Форвардний контракт виконується шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу.

{Абзац перший підпункту 14.1.45.3 підпункту 14.1.45 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Усі умови форварду визначаються сторонами контракту під час його укладення.

Укладення форвардів та їх обіг здійснюються поза організатором торгівлі стандартизованими строковими контрактами;

{Підпункт 14.1.45.3 підпункту 14.1.45 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.45.4. ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) - стандартизований строковий контракт, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установлений строк (дата виконання зобов'язань за ф'ючерсним контрактом) передати базовий актив у власність покупця на визначених специфікацією умовах, а покупець зобов'язується прийняти базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену сторонами контракту на дату його укладення.

Ф'ючерсний контракт виконується відповідно до його специфікації шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу.

Виконання зобов'язань за ф'ючерсом забезпечується шляхом створення відповідних умов організатором торгівлі стандартизованими строковими контрактами;

14.1.46. діяльність у сфері розваг - господарська діяльність юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, що полягає у проведенні лотерей, а також розважальних ігор, участь в яких не

передбачає одержання її учасниками грошових або майнових призів (виграшів), зокрема більярд, кегельбан, боулінг, настільні ігри, дитячі відеоігри тощо;

14.1.47. додаткові блага - кошти, матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податку податковим агентом, якщо такий дохід не є заробітною платою та не пов'язаний з виконанням обов'язків трудового найму або не є винагородою за цивільно-правовими договорами (угодами), укладеними з таким платником податку (крім випадків, прямо передбачених нормами розділу IV цього Кодексу);

14.1.48. заробітна плата для цілей розділу IV цього Кодексу - основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв'язку з відносинами трудового найму згідно із законом;

14.1.49. дивіденди - платіж, що здійснюється юридичною особою, в тому числі емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів, на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв’язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку.

Для цілей оподаткування до дивідендів прирівнюються також:

платіж у грошовій чи негрошовій формі, що здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника (учасників) у зв’язку з розподілом чистого прибутку (його частини);

суми доходів у вигляді платежів за цінні папери (корпоративні права), що виплачуються на користь нерезидента, зазначеного в підпунктах "а", "в", "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, у контрольованих операціях понад суму, яка відповідає принципу "витягнутої руки";

вартість товарів (робіт, послуг), крім цінних паперів та деривативів), що придбаваються у нерезидента, зазначеного в підпунктах "а", "в", "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, у контрольованих операціях понад суму, яка відповідає принципу "витягнутої руки";

сума заниження вартості товарів (робіт, послуг), які продаються нерезиденту, зазначеному в підпунктах "а", "в", "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, у контрольованих операціях порівняно із сумою, яка відповідає принципу "витягнутої руки";

виплата в грошовій або негрошовій формі, що здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника - нерезидента України у зв’язку зі зменшенням статутного капіталу, викупом юридичною особою корпоративних прав у власному статутному капіталі, виходом учасника зі складу господарського товариства або іншої аналогічної операції між юридичною особою та її учасником, у розмірі, що призводить до зменшення нерозподіленого прибутку юридичної особи";

{Підпункт 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.50. добавки на основі біоетанолу - біокомпоненти моторного палива, отримані шляхом синтезу із застосуванням біоетанолу або змішуванням біоетанолу з органічними сполуками та паливом, одержаними з вуглеводневої сировини, в яких вміст біоетанолу відповідає вимогам нормативних документів та які належать до біопалива;

14.1.51. добування корисних копалин - сукупність технологічних операцій з вилучення, зокрема з покладів дна водойм, та переміщення, у тому числі тимчасове зберігання, на поверхню частини надр (гірничих порід, рудної сировини тощо), що вміщує корисні копалини та спеціальних видів робіт з добування корисних копалин, до яких відноситься підземна газифікація та виплавляння, хімічне та бактеріальне вилуговування, дражна та гідравлічна розробка розсипних родовищ, гідравлічний транспорт гірничих порід покладів дна водойм;

{Підпункт 14.1.51 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.52. договір довгострокового страхування життя - договір страхування життя строком на п'ять і більше років, який передбачає страхову виплату одноразово або у вигляді ануїтету, якщо застрахована особа дожила до закінчення терміну дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших п'яти років його дії, крім тих, що здійснюються у разі настання страхових випадків, пов'язаних із смертю чи хворобою застрахованої особи або нещасним випадком, що призвело до встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи чи встановлення інвалідності особі, яка не досягла вісімнадцятирічного віку. При цьому платник податку - роботодавець не може бути вигодонабувачем за такими договорами страхування життя;

14.1.52-1. договір добровільного медичного страхування - договір страхування, який передбачає страхову виплату, що здійснюється закладам охорони здоров’я у разі настання страхового випадку, пов’язаного із хворобою застрахованої особи або нещасним випадком. Такий договір має також передбачати мінімальний строк його дії один рік та повернення страхових платежів виключно страхувальнику при достроковому розірванні договору;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.52-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.52-2. договір страхування додаткової пенсії - це договір страхування, який передбачає обов’язок страховика щодо здійснення страхової виплати (виплат) та/або виплат у вигляді ануїтету в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку, визначеного за заявою застрахованої особи у договорі страхування відповідно до законодавства з урахуванням того, що такий пенсійний вік не може бути меншим більше ніж на 10 років від пенсійного віку, який надає право на пенсію за загальнообов’язковим державним пенсійним страхуванням. Дострокове припинення договору до досягнення застрахованою особою зазначеного в договорі пенсійного віку неможливе, крім випадків: наявності медично підтвердженого критичного стану здоров’я (онкозахворювання, інсульт тощо) або встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи; виїзду страхувальника та/або застрахованої особи на постійне проживання за межі України; смерті застрахованої особи. Вигодонабувачем за таким договором може бути лише застрахована особа або спадкоємці відповідно до законодавства. Особливості зміни страховика за договором страхування додаткової пенсії встановлюються відповідно до закону;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.52-2 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.53. документ іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах - рішення компетентного органу іноземної держави про нарахування податкового боргу до бюджету такої держави, що на запит зазначеного компетентного органу відповідно до міжнародного договору України підлягає виконанню на території України;

14.1.54. дохід з джерелом їх походження з України - будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі, але не виключно, доходи у вигляді:

а) процентів, дивідендів, роялті та будь-яких інших пасивних (інвестиційних) доходів, сплачених резидентами України або постійними представництвами нерезидентів в Україні;

{Підпункт "а" підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

б) доходів від надання резидентам або нерезидентам в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих в Україні портів;

в) доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, доходів від відчуження корпоративних прав, цінних паперів, у тому числі акцій українських емітентів;

г) доходів, отриманих у вигляді внесків та премій на страхування і перестрахування ризиків на території України;

ґ) доходів страховиків - резидентів від страхування ризиків страхувальників - резидентів за межами України;

д) інших доходів від діяльності, у тому числі пов'язаних з повною або частковою переуступкою прав та обов'язків за угодами про розподіл продукції на митній території України або на територіях, що перебувають під контролем контролюючих органів (у зонах митного контролю, на спеціалізованих ліцензійних митних складах тощо);

е) спадщини, подарунків, виграшів, призів;

є) заробітної плати, інших виплат та винагород, виплачених відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору;

ж) доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю;

з) доходів від відчуження прав на видобуток та розробку родовищ корисних копалин, мінеральних джерел та інших природних ресурсів;

{Підпункт 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

и) прибутків від відчуження акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав в іноземних компаніях, організаціях, утворених відповідно до законодавства інших держав (іноземні юридичні особи), які відповідають таким умовам:

1) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав іноземної юридичної особи на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок акцій, часток в українській юридичній особі, які належать зазначеній іноземній юридичній особі прямо або опосередковано, та

2) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток в українській юридичній особі на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок нерухомого майна, яке розташовано в Україні та належить такій українській юридичній особі або використовується такою українською юридичною особою на підставі договору операційної або фінансової оренди (лізингу) чи аналогічного договору, і таке використання має відображатися в обліку такої юридичної особи як актив, у тому числі актив з права користування, згідно з вимогами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Абзац третій підпункту "и" підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

{Підпункт 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 доповнено підпунктом "и" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

і) прибутків нерезидентів від відчуження акцій, корпоративних прав у статутному капіталі юридичної особи - резидента України, за умови що у будь-який час впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість таких акцій, корпоративних прав на 50 і більше відсотків утворювалася за рахунок нерухомого майна, що розташовано в Україні та належить такій юридичній особі - резиденту України або використовується такою юридичною особою - резидентом України на підставі договору операційної або фінансової оренди (лізингу) чи аналогічного договору, і таке використання має відображатися в обліку такої юридичної особи як актив, у тому числі актив з права користування, згідно з вимогами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або

міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Абзац п'ятнадцятий підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020; абзац перший підпункту "і" підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав (для цілей абзацу другого підпункту "и" та підпункту "і" цього підпункту) та нерухомого майна (для цілей абзацу третього підпункту "и" та підпункту "і" цього підпункту) визначається на підставі балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку як найвища сума у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, та підлягає порівнянню з вартістю іншого майна (активів) згідно з балансовою (залишковою) вартістю за даними бухгалтерського обліку такої юридичної особи;

{Абзац підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

14.1.55. дохід, отриманий з джерел за межами України, - будь-який дохід, отриманий резидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності за межами митної території України, включаючи проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, спадщину, подарунки, виграші, призи, доходи від виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими та трудовими договорами, від надання резидентам в оренду (користування) майна, розташованого за межами України, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих за межами України портів, доходи від продажу майна, розташованого за межами України, дохід від відчуження інвестиційних активів, у тому числі корпоративних прав, цінних паперів тощо; інші доходи від будь-яких видів діяльності за межами митної території України або територій, непідконтрольних контролюючим органам;

{Підпункт 14.1.56 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.56. електронна адреса - адреса електронної пошти платника податків, що складається з ідентифікатора, позначки "@" та доменного імені, що використовується платником податків для листування з державними, у тому числі контролюючими, органами та повідомляється шляхом внесення адреси електронної пошти до облікових даних платника податків, зокрема в електронному кабінеті;

{До пункту 14.1 статті 14 включено підпункт 14.1.56 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.56-1. електронна ідентифікація - процедура використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну особу, юридичну особу або представника фізичної чи юридичної особи. Дозволені для використання технології для ідентифікації платників податків в електронному кабінеті платника податків визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.56-2. електронний кабінет - сукупність інформаційно-телекомунікаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, призначених для взаємодії між платниками податків та державними, у тому числі контролюючими, органами з питань реалізації прав та обов’язків, визначених цим Кодексом та іншими законами, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, та нормативно-правовими актами, прийнятими на підставі та на виконання цього Кодексу та інших законів, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи.

Взаємодія реалізується через:

портальне рішення для користувачів - платників податків, робота в якому здійснюється он-лайн (через мережу Інтернет у режимі реального часу) та не вимагає обов’язкового використання спеціалізованого клієнтського застосування;

портальне рішення для користувачів - державних органів, у тому числі контролюючих;

програмний інтерфейс (API), що дає змогу реалізувати повноту функціоналу електронного кабінету;

інші засоби, бази даних, реєстри, що ведуться в електронному вигляді, інформаційні, телекомунікаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Порядок функціонування електронного кабінету визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-2 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

14.1.56-3. електронна сигарета - виріб, який може бути використаний для споживання (вдихання) парів, що утворюються внаслідок нагрівання компонентами такого виробу рідин, що містять або не містять нікотин. Електронні сигарети можуть бути одноразовими або багаторазовими;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.56-4. рідини, що використовуються в електронних сигаретах, - рідкі суміші хімічних речовин, що містять або не містять нікотин, використовуються для створення пари в електронних сигаретах та містяться, зокрема, в картриджах, заправних контейнерах та інших ємностях;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.56-5. електронні послуги - послуги, які постачаються через мережу Інтернет, автоматизовано, за допомогою інформаційних технологій та переважно без втручання людини, у тому числі шляхом встановлення спеціального застосунку або додатка на смартфонах, планшетах, телевізійних приймачах чи інших цифрових пристроях. До таких послуг, зокрема, але не виключно, належать:

а) постачання електронних примірників, надання доступу до зображень, текстів та інформації, у тому числі, але не виключно, підписка на електронні газети, журнали, книги, надання доступу та/або завантаження фотографій, графічних зображень, відеоматеріалів;

б) надання доступу до баз даних, у тому числі користування пошуковими системами та службами каталогів у мережі Інтернет;

в) постачання електронних примірників (електронно-цифрової інформації) та/або надання доступу до аудіовізуальних творів, відео- та аудіотворів на замовлення, ігор, включаючи постачання послуг з участі в таких іграх, постачання послуг з доступу до телевізійних програм (каналів) чи їх пакетів, крім доступу до телевізійних програм одночасно з їх транслюванням через телевізійну мережу;

г) надання доступу до інформаційних, комерційних, розважальних електронних ресурсів та інших подібних ресурсів, зокрема, але не виключно, розміщених на платформах спільного доступу до інформації чи відеоматеріалів;

ґ) постачання послуг з дистанційного навчання в мережі Інтернет, проведення та надання якого не потребує участі людини, у тому числі шляхом надання доступу до віртуальних класів, освітніх

ресурсів, у яких учні виконують завдання онлайн, а оцінки виставляються автоматично, без участі людини (або з мінімальною її участю);

д) надання хмарної послуги в частині надання обчислювальних ресурсів, ресурсів зберігання або систем електронних комунікацій за допомогою технологій хмарних обчислень;

е) постачання програмного забезпечення та оновлень до нього, у тому числі електронних примірників, надання доступу до них, а також дистанційне обслуговування програмного забезпечення та електронного обладнання;

є) надання рекламних послуг у мережі Інтернет, мобільних додатках та на інших електронних ресурсах, надання рекламного простору, у тому числі шляхом розміщення банерних рекламних повідомлень на веб-сайтах, веб-сторінках чи веб-порталах.

З метою застосування цього підпункту до електронних послуг, зазначених в абзаці першому цього підпункту, не відносяться такі операції:

постачання товарів/послуг, замовлення (бронювання) яких здійснюється через мережу Інтернет, за допомогою мобільних додатків та інших електронних ресурсів, а фактичне постачання здійснюється без використання мережі Інтернет (зокрема, послуги з розміщення, винаймання автомобілів, послуги закладів харчування з постачання продукції, послуги пасажирського транспорту та інші подібні послуги);

постачання товарів та/або інших послуг, відмінних від електронних послуг, у складі яких є електронні послуги, у разі якщо вартість електронних послуг включена до загальної вартості таких товарів/послуг;

постачання послуг з дистанційного навчання в мережі Інтернет, у разі якщо мережа Інтернет використовується виключно як засіб комунікації між викладачем і слухачем;

постачання примірників творів у галузі науки, літератури і мистецтва на матеріальних носіях;

надання консультаційних послуг електронною поштою;

надання послуг з доступу до мережі Інтернет;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-5 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

14.1.56-6. електронний резидент (е-резидент) - іноземець, який досяг 18-річного віку, не є податковим резидентом України, отримав відповідні кваліфіковані електронні довірчі послуги та інформація про якого внесена до інформаційної системи "Е-резидент";

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-6 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

14.1.57. екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року;

{Підпункт 14.1.57 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1191-VII від 08.04.2014}

14.1.58. емісійний дохід - сума перевищення надходжень, отриманих емітентом від емісії (випуску) власних акцій (інших корпоративних прав) та інвестиційних сертифікатів, над номінальною вартістю таких акцій (інших корпоративних прав) та інвестиційних сертифікатів (під час їх первинного розміщення), або над ціною зворотного викупу під час наступних розміщень інвестиційних сертифікатів та акцій інвестиційних фондів;

14.1.59. житлово-комунальні підприємства - суб'єкти господарювання, які безпосередньо виробляють, створюють та/або надають житлово-комунальні послуги (застосовується до розділу IX цього Кодексу);

{Підпункт 14.1.59 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.59-1. Загальний стандарт звітності CRS - загальний стандарт звітності та належної перевірки інформації про фінансові рахунки, який включає коментарі до нього (Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information (CRS), схвалений Радою Організації економічного співробітництва та розвитку 15 липня 2014 року (із змінами та доповненнями);

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.59-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.60. єдиний реєстр податкових накладних - реєстр відомостей щодо податкових накладних та розрахунків коригування, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в електронному вигляді згідно з наданими платниками податку на додану вартість електронними документами;

{Підпункт 14.1.60 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.60-1. Єдиний реєстр акцизних накладних - реєстр відомостей щодо акцизних накладних, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в електронному вигляді згідно з наданими платниками акцизного податку електронними документами;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.60-1 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14.1.60-2. {Підпункт 14.1.60-2 пункту 14.1 статті 14 набирає чинності з 1 січня 2025 року - див. пункт 1 розділу II Закону № 2245-VIII від 07.12.2017} Загальна сума податкових зобов’язань з акцизного податку на сигарети - річна сума податкових зобов’язань з акцизного податку всіх платників акцизного податку з товарів за кодами згідно з УКТ ЗЕД 2402 20 90 10, 2402 20 90 20, реалізованих виробниками на митній території України та ввезених імпортерами на митну територію України, визначених у деклараціях акцизного податку за січень - грудень звітного року, в розрахунку на 1000 штук.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, визначає за даними декларацій акцизного податку та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті не пізніше 1 березня року, що настає за звітним, загальну суму податкових зобов’язань з акцизного податку на сигарети, середньозважену роздрібну ціну продажу сигарет та показник (у відсотках), що характеризує частку загальної суми податкових зобов’язань з акцизного податку у середньозваженій роздрібній ціні продажу сигарет.

Частка загальної суми податкових зобов’язань з акцизного податку у середньозваженій роздрібній ціні продажу сигарет розраховується за такою формулою:

$$\text{Част.} = \frac{\sum_{\text{подат. зобов.}}}{\text{Ціна}_{\text{сер. зваж.}}} \text{ x } 100\ \%,$$

де Част. - частка загальної суми податкових зобов’язань у середньозваженій роздрібній ціні продажу сигарет;

$\text{Ціна}_{\text{сер.зваж.}}$ - середньозважена роздрібна ціна продажу сигарет;

$\Sigma_{\text{подат.зобов.}}$ - загальна сума податкових зобов’язань з акцизного податку на сигарети.

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.60-2 згідно із Законом № 2245-VIII від

07.12.2017}

{Підпункт 14.1.61 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.62 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.63 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.64 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.65 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.66 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.67 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.68 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.69 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 408-VII від 04.07.2013}

{Підпункт 14.1.70 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 408-VII від 04.07.2013}

14.1.71. звичайна ціна - ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін. Це визначення не поширюється на операції, що визнаються контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу.

{Абзац перший підпункту 14.1.71 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законом № 72-VIII від 28.12.2014}

У разі якщо ціни (націнки) на товари (роботи, послуги) підлягають державному регулюванню згідно із законодавством, звичайною вважається ціна, встановлена відповідно до правил такого регулювання. Це положення не поширюється на випадки, коли встановлюється мінімальна ціна продажу або індикативна ціна. У такому разі звичайною ціною вважається ціна, визначена сторонами договору, але не нижче за мінімальну або індикативну ціну.

{Абзац другий підпункту 14.1.71 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

Якщо під час здійснення операції обов’язковим є проведення оцінки, вартість об’єкта оцінки є підставою для визначення звичайної ціни для цілей оподаткування.

{Абзац третій підпункту 14.1.71 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

Під час проведення аукціону (публічних торгів) звичайною вважається ціна, яка склалася за результатами такого аукціону (публічних торгів), обов’язковість проведення якого передбачено законом.

Якщо постачання товарів (робіт, послуг) здійснюється на підставі форвардного або ф’ючерсного контракту, звичайною ціною є ціна, яка відповідає форвардній або ф’ючерсній ціні на дату укладення такого контракту.

{Абзац п'ятий підпункту 14.1.71 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

Якщо продаж (відчуження) товарів, у тому числі майна, переданого у заставу позичальником з метою забезпечення вимог кредитора, здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством, звичайною ціною є ціна, сформована під час такого продажу;

{Підпункт 14.1.71 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 408-VII від 04.07.2013}

14.1.71-1. Звичайна ціна майна, робіт, послуг при визначенні бази оподаткування резидентами Дія Сіті - платниками податку, що сплачують податок на прибуток підприємств на особливих умовах, при здійсненні операцій, які є об’єктом оподаткування відповідно до пункту 135.2 статті 135, пункту 137.10 статті 137 та пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу (крім визначення бази оподаткування у разі здійснення контрольованих операцій), визначається на рівні ціни договору, але не нижче ціни придбання майна (робіт, послуг), а для необоротних активів - не нижче балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку, що склалася станом на початок календарного місяця, протягом якого здійснюються операції продажу (відчуження), ліквідації таких необоротних активів.

Для майна (крім необоротних активів), робіт, послуг, вироблених (створених, наданих) платником податку, звичайна ціна визначається на рівні ціни договору, але не нижче виробничої собівартості, яка розрахована за правилами бухгалтерського обліку відповідно до принципів, методів і процедур, визначених в обліковій політиці платника податку. Якщо в обліковій політиці такі принципи, методи і процедури не визначені, контролюючий орган самостійно розраховує виробничу собівартість відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.71-1 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

14.1.72. земельний податок - обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів (далі - податок для цілей розділу XII цього Кодексу);

{Підпункт 14.1.72 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.73. землекористувачі - юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які користуються земельними ділянками державної та комунальної власності:

на праві постійного користування;

на умовах оренди;

{Підпункт 14.1.73 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.74. земельна ділянка - частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, цільовим (господарським) призначенням та з визначеними щодо неї правами;

14.1.75. земельне поліпшення - результати будь-яких заходів, що призводять до зміни якісних характеристик земельної ділянки та її вартості. До земельних поліпшень належать матеріальні об'єкти, розташовані у межах земельної ділянки, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни призначення, а також результати господарської діяльності або проведення певного виду робіт (зміна рельєфу, поліпшення ґрунтів, розміщення посівів, багаторічних насаджень, інженерної інфраструктури тощо);

14.1.76. землі сільськогосподарського призначення - землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей;

14.1.77. землі сільськогосподарського призначення для цілей глави 1 розділу XIV цього Кодексу - землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції;

{Підпункт 14.1.77 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.78. землі житлової та громадської забудови - земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування;

14.1.78-1. землі залізничного транспорту - до земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації; під захисними та укріплювальними насадженнями, службовими, культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.78-1 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

14.1.79. значні запаси корисних копалин - запаси корисних копалин, розмір яких перевищує незначні запаси корисних копалин;

14.1.80. ідентичні товари (роботи, послуги) - товари (роботи, послуги), що мають однакові характерні для них основні ознаки.

При цьому під ідентичними розуміються товари, що мають однакові ознаки з оцінюваними товарами, у тому числі такі, як:

фізичні характеристики;

якість та репутація на ринку;

країна виробництва (походження);

виробник;

14.1.81. інвестиції - господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на:

а) капітальні інвестиції - господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм цього Кодексу;

б) фінансові інвестиції - господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на:

прямі інвестиції - господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою;

портфельні інвестиції - господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;

в) реінвестиції - господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій;

14.1.81-1. інвестиційний прибуток для цілей розділу IV цього Кодексу - дохід у вигляді позитивної різниці між доходом, отриманим платником податку від проведення операцій з цінними

паперами з урахуванням курсової різниці, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, та витратами на придбання таких інвестиційних активів;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.81-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.82. інвестиційна складова - кошти, передбачені в тарифі на виробництво, передачу та постачання електричної енергії, виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, а також транспортування, зберігання та постачання природного газу ліцензіата як частина прибутку, що залишається в розпорядженні суб'єкта господарювання для цільового фінансування видатків, пов'язаних із відновленням, реконструкцією, модернізацією основних засобів (у тому числі заходів з підвищення безпеки та дотримання екологічних норм) та будівництвом нових об'єктів підприємств паливно-енергетичного комплексу, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 14.1.82 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

14.1.83. термін "інвестор" для цілей оподаткування відповідно до розділу XVIII цього Кодексу вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про угоди про розподіл продукції".

При укладанні багатосторонньої угоди інвесторами визначається оператор угоди, на якого покладаються функції, передбачені Законом України "Про угоди про розподіл продукції", у тому числі ведення обліку і сплати податкових зобов’язань у порядку, визначеному угодою.

{Абзац другий підпункту 14.1.83 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1690-VII від 07.10.2014}

У разі створення інвестором - нерезидентом для виконання угоди постійного представництва на території України представництво для цілей оподаткування розглядається як інвестор (оператор).

{Абзац третій підпункту 14.1.83 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1690-VII від 07.10.2014}

У статтях цього Кодексу, якими регулюється оподаткування при виконанні угоди про розподіл продукції, під терміном "інвестор (оператор)" розуміється "інвестор" при виконанні угоди про розподіл продукції за участю одного інвестора та "інвестор та/або оператор" - при виконанні багатосторонньої угоди про розподіл продукції за участю кількох інвесторів залежно від умов такої багатосторонньої угоди.

{Абзац четвертий підпункту 14.1.83 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1690-VII від 07.10.2014}

{Підпункт 14.1.83 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

14.1.84. інші терміни для цілей розділу III використовуються у значеннях, визначених Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку і міжнародними стандартами фінансової звітності, введеними в дію відповідно до законодавства.

{Підпункт 14.1.84 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.85. інжиніринг - надання послуг (виконання робіт) із складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультації та авторського нагляду під час монтажних та пусконалагоджувальних робіт, а також надання консультацій, пов'язаних із такими послугами (роботами);

14.1.86. інститути спільного інвестування (далі - ІСІ) - інвестиційні фонди та взаємні фонди інвестиційних компаній, корпоративні інвестиційні фонди та пайові інвестиційні фонди, створені

відповідно до законодавства;

14.1.86-1. інформаційна система "Е-резидент" - інформаційна система, що є складовою частиною Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у рамках якої здійснюється збирання, накопичення, обробка, захист, облік та надання інформації про електронного резидента (е-резидента);

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.86-1 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

14.1.87. іпотечний житловий кредит - фінансовий кредит, що надається фізичній особі банківською чи іншою фінансовою установою відповідно до закону строком не менш як на п'ять повних календарних років для фінансування витрат, пов'язаних з придбанням квартири (кімнати) чи житлового будинку (його частини) або будівництвом житлового будинку (його частини), що надаються у власність позичальника, з прийняттям кредитором такого житла (землі, що знаходиться під таким житловим будинком, у тому числі присадибної ділянки) у заставу;

14.1.88. іпотечний сертифікат (у тому числі іпотечний сертифікат участі та іпотечний сертифікат з фіксованою дохідністю) - іпотечний цінний папір, забезпечений іпотечними активами або іпотеками відповідно до закону;

14.1.88-1. кондиції на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр для цілей розділу IX цього Кодексу - сукупність техніко-технологічних та фінансово-економічних вимог до провадження господарської діяльності гірничого підприємства з видобування корисних копалин, які забезпечують раціональне використання об’єкта (ділянки) надр, у тому числі економічно ефективне видобування корисних копалин за видами товарної продукції гірничого підприємства, що розроблена та затверджена на період 5 років у порядку, визначеному законодавством з регулювання гірничих відносин;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.88-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.89. консолідований іпотечний борг - зобов'язання за договорами про іпотечний кредит, реформовані кредитодавцем відповідно до закону;

14.1.89-1. термін "кооперативні виплати" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про кооперацію";

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.89-1 згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

14.1.90. корпоративні права - права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами;

{Підпункт 14.1.90 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.91. корисні копалини - природні мінеральні утворення органічного і неорганічного походження у надрах, у тому числі будь-які підземні води, а також техногенні мінеральні утворення в місцях видалення відходів виробництва та втрат продуктів переробки мінеральної сировини, які можуть бути використані у сфері матеріального виробництва і споживання безпосередньо або після первинної переробки;

{Підпункт 14.1.92 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.93. кошти - гривня або іноземна валюта;

14.1.94. компенсаційна продукція - частина виробленої продукції, що передається у власність інвестора в рахунок компенсації його витрат;

14.1.94-1. котирувальні ціни (для цілей статті 39 цього Кодексу) - ціни на сировинний товар у відповідний період, отримані на міжнародному ринку товарів, які включають, зокрема, результати біржових торгів, ціни, отримані з визнаних агентств із прозорою звітністю щодо цін, статистичних агентств або від урядових агентств із ціноутворення, де такі індекси використовуються в якості орієнтира (еталона) непов’язаними особами для визначення цін в операціях між ними. Котирувальна ціна визначається як ціна (середня ціна) та/або діапазон цін на певну дату або період часу;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.94-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.95. кредитор - юридична або фізична особа, яка має підтверджені у встановленому порядку вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, у тому числі щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також контролюючі органи - щодо податків та зборів;

14.1.96. кузови, що використовувалися для транспортних засобів, визначених у товарній позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД - кузови, які вже були встановлені на транспортних засобах або з моменту виготовлення яких минуло більше одного року;

14.1.96-1. курсова різниця для цілей розділу IV цього Кодексу - позитивна різниця між офіційним обмінним курсом іноземної валюти до гривні, установленим Національним банком України на день придбання та на день продажу (погашення, іншого відчуження) цінного паперу, у разі якщо такий цінний папір номінований в іноземній валюті;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.96-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.97. лізингова операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) - передача основних засобів у володіння та користування фізичним та/або юридичним особам (лізингоодержувачам) за плату та на визначений строк.

{Абзац перший підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

Лізингові операції здійснюються у вигляді оперативного лізингу (оренди), фінансового лізингу, операцій із зворотного лізингу.

{Абзац другий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

Лізингові операції поділяються на:

а) оперативний лізинг (оренда) - операція юридичної чи фізичної особи (лізингодавця/орендодавця), за якою лізингодавець/орендодавець передає іншій особі (лізингоодержувачу/орендарю) основні засоби, придбані або виготовлені лізингодавцем/орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом;

{Абзац четвертий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

б) фінансовий лізинг - господарська операція юридичної особи (лізингодавця), за якою лізингодавець передає лізингоодержувачу майно, яке є основним засобом і придбане або виготовлене лізингодавцем, а також усі ризики та винагороди, пов’язані з правом володіння та користування об’єктом фінансового лізингу.

{Абзац п'ятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

Терміни "фінансовий лізинг" та "фінансова оренда" для цілей цього Кодексу є тотожними.

{Підпункт 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

Лізинг вважається фінансовим за наявності хоча б однієї з таких умов:

{Абзац сьомий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

об'єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менш як 75 відсотків його первісної вартості, а лізингоодержувач зобов’язаний на підставі лізингового договору та протягом строку його дії придбати об’єкт лізингу з подальшим переходом права власності від лізингодавця до лізингоодержувача за ціною, визначеною у такому лізинговому договорі;

{Абзац підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 4834-VI від 24.05.2012, № 1605-IX від 01.07.2021}

балансова (залишкова) вартість об'єкта лізингу на момент закінчення дії лізингового договору, передбаченого таким договором, становить не більш як 25 відсотків первісної вартості ціни такого об'єкта лізингу, що діє на початок строку дії лізингового договору;

сума лізингових платежів, зазначених у договорі лізингу на момент укладення такого договору, дорівнює первісній вартості об’єкта лізингу або перевищує її;

{Абзац десятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

майно, що передається у лізинг, виготовлене за замовленням лізингоодержувача та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоодержувача, виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

{Абзац одинадцятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

Під терміном "строк фінансового лізингу" слід розуміти передбачений лізинговим договором строк, який розпочинається з дати передання ризиків, пов'язаних із зберіганням або використанням майна, чи права на отримання будь-яких вигод чи винагород, пов'язаних з його використанням, або будь-яких інших прав, що слідують з прав на володіння, користування або розпорядження таким майном, лізингоодержувачу та закінчується строком закінчення дії лізингового договору, включаючи будь-який період, протягом якого лізингоодержувач має право прийняти одноосібне рішення про продовження строку лізингу згідно з умовами договору.

{Абзац дванадцятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

Незалежно від того, регулюється господарська операція нормами цього підпункту чи ні, сторони договору мають право під час укладення договору (правочину) визначити таку операцію як оперативний лізинг без права подальшої зміни статусу такої операції до закінчення дії відповідного договору;

в) зворотний лізинг - операція, що здійснюється фізичною чи юридичною особою і передбачає продаж основних засобів фінансовій установі (лізингодавцю) з одночасним зворотним отриманням таких основних засобів такою фізичною чи юридичною особою (лізингоодержувачем) в оперативний лізинг (оренду) або фінансовий лізинг;

{Абзац чотирнадцятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

{Абзац п'ятнадцятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону №

1605-IX від 01.07.2021}

{Абзац шістнадцятий підпункту 14.1.97 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

14.1.97-1. оренда житла з викупом - господарська операція юридичної особи (орендодавця), за якою орендодавець відповідно до договору оренди житла з викупом передає другій стороні - фізичній особі (особі-орендарю) майнові права на нерухомість, будівництво якої не завершено, та/або житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів та відсутності інших обтяжень та обмежень на таке житло, житло переходить у власність орендаря. Оренда житла з викупом може передбачати відступлення права вимоги на платежі за договором оренди житла з викупом;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.97-1 згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

14.1.97-2. оренда житлових приміщень - операція, що передбачає надання житлового будинку, квартири або їх частини її власником у володіння та користування орендарю на визначений строк для цільового використання за орендну плату;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.97-2 згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

14.1.98. лісові землі - земельні ділянки, на яких розташовані лісові ділянки;

14.1.99. ліцензія - у значенні, наведеному в Господарському кодексі України;

14.1.100. ломбардна операція - операція, що здійснюється фізичною чи юридичною особою, з отримання коштів від юридичної особи, що є фінансовою установою, згідно із законодавством України, під заставу товарів або валютних цінностей. Ломбардні операції є різновидом кредиту під заставу;

14.1.101. лотерея - масова гра незалежно від її назви, умовами проведення якої передбачається розіграш призового (виграшного) фонду між її гравцями, приз (виграш) в якій має випадковий характер і територія проведення якої не обмежується одним приміщенням (будівлею). Діяльність з проведення лотерей регулюється спеціальним законом. Не вважаються лотереєю ігри, що проводяться на безоплатних засадах юридичними особами та фізичними особами - підприємцями і мають на меті рекламування їх товару (платної послуги), сприяння їх продажу (наданню) за умови, що організатори цих ігор витрачають на їх проведення свій прибуток (дохід);

14.1.102. магазин безмитної торгівлі - заклад торгівлі товарами, що знаходяться в митному режимі безмитної торгівлі відповідно до глав 22 та 60 Митного кодексу України;

{Підпункт 14.1.102 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.103. материнські компанії - юридичні особи, які є власниками інших юридичних осіб або здійснюють контроль над такими юридичними особами, як пов'язані особи;

14.1.103-1. материнська компанія міжнародної групи компаній (для цілей статті 39 цього Кодексу) - учасник міжнародної групи компаній, який одночасно відповідає таким критеріям:

безпосередньо чи опосередковано володіє корпоративними правами інших учасників міжнародної групи компаній (або фактично контролює таких учасників), і частка такого володіння є достатньою для включення фінансової звітності таких інших учасників міжнародної групи компаній до консолідованої фінансової звітності такої міжнародної групи компаній відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності або інших міжнародно визнаних стандартів фінансової звітності, або підготовка консолідованої фінансової звітності була б обов’язковою для такої компанії у разі, якщо б акції (корпоративні права) одного з учасників відповідної міжнародної групи компаній перебували в

обігу на національному та/або іноземному організованому фондовому ринку (фондовій біржі);

фінансова звітність такого учасника не підлягає включенню до консолідованої звітності жодного з інших учасників міжнародної групи компаній згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності або іншими міжнародно визнаними стандартами фінансової звітності;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.103-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.104. майданчики для платного паркування - площа території (землі), що належить на правах власності територіальній громаді або державі, на якій відповідно до рішення органу місцевого самоврядування здійснюється платне паркування транспортних засобів;

14.1.105. майно - у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України;

14.1.106. максимальні роздрібні ціни - ціни, встановлені на підакцизні товари (продукцію з урахуванням усіх видів податків (зборів). Акцизний податок з реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів не включається до максимальної роздрібної ціни.

Максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію) встановлюються для тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, виробниками або імпортерами товарів (продукції) шляхом декларування таких цін у порядку, встановленому цим Кодексом. Продаж суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів, на які встановлюються максимальні роздрібні ціни, не може здійснюватися за цінами, вищими за максимальні роздрібні ціни, збільшені на суму акцизного податку з роздрібної торгівлі підакцизних товарів;

{Абзац другий підпункту 14.1.112 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 14.1.106 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.107. марка акцизного податку - спеціальний знак для маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, віднесений до документів суворого обліку, який підтверджує сплату акцизного податку, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів;

{Підпункт 14.1.107 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.108. маркетингові послуги (маркетинг) - послуги, що забезпечують функціонування діяльності платника податків у сфері вивчання ринку, стимулювання збуту продукції (робіт, послуг), політики цін, організації та управлінні руху продукції (робіт, послуг) до споживача та післяпродажного обслуговування споживача в межах господарської діяльності такого платника податків. До маркетингових послуг належать, у тому числі: послуги з розміщення продукції платника податку в місцях продажу, послуги з вивчення, дослідження та аналізу споживчого попиту, внесення продукції (робіт, послуг) платника податку до інформаційних баз продажу, послуги зі збору та розповсюдження інформації про продукцію (роботи, послуги);

14.1.109. маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, - наклеювання марки акцизного податку на пляшку (упаковку) алкогольного напою, пачку (упаковку) тютюнового виробу чи ємність (упаковку) з рідиною, що використовується в електронних сигаретах, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України щодо виробництва, зберігання та продажу марок акцизного податку;

{Підпункт 14.1.109 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.110 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від

28.12.2014}

14.1.110. методолог електронного кабінету - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{До пункту 14.1 статті 14 включено підпункт 14.1.110 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 14.1.111 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.111. методологічна помилка електронного кабінету - невідповідність методології та/або алгоритмів роботи електронного кабінету положенням податкового законодавства, яка призводить до помилки, в тому числі в розрахунку об’єкта оподаткування, суми податку, суми надмірної сплати податку, суми пені, штрафних санкцій, показників формули обрахунку, які використовуються в електронних системах адміністрування, інших показників, що впливають на права та обов’язки платників податків;

{До пункту 14.1 статті 14 включено підпункт 14.1.111 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.112. мінеральна сировина для цілей розділу IX цього Кодексу - товарна продукція гірничого підприємства, що є результатом господарської діяльності гірничого підприємства з видобування корисних копалин з дотриманням встановлених кондицій на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр за видами товарної продукції гірничого підприємства;

{Підпункт 14.1.112 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1166-VII від 27.03.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.113. митні платежі - податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи;

14.1.113-1. митні режими - вживається у значенні, наведеному в Митному кодексі України;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.113-1 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.113-2. міжнародні поштові відправлення, міжнародні експрес-відправлення, несупроводжуваний багаж, особисті речі, ручна поклажа, супроводжуваний багаж - вживаються у значеннях, наведених у Митному кодексі України;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.113-2 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.113-3. міжнародна група компаній (для цілей статті 39 цього Кодексу) - дві або більше юридичні особи або утворення без статусу юридичної особи, які є податковими резидентами різних юрисдикцій (держав, територій) (зокрема якщо хоча б одна з таких осіб є податковим резидентом однієї іноземної юрисдикції (держави, території), який провадить господарську діяльність через постійне представництво в іншій юрисдикції (державі, території) та пов’язані між собою за критеріями володіння або контролю таким чином, що згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності або іншими міжнародно визнаними стандартами фінансової звітності обов’язковою є підготовка консолідованої фінансової звітності або підготовка консолідованої фінансової звітності була б обов’язковою у разі, якщо б акції (корпоративні права) одного з таких учасників міжнародної групи компаній перебували в обігу на національному та/або іноземному організованому фондовому ринку (фондовій біржі);

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.113-3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.114. мінімальне акцизне податкове зобов'язання - мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з сигарет та цигарок, сигарил, виражена у твердій сумі за 1000 штук сигарет одного найменування, реалізованих на митній території України чи ввезених на митну територію України;

{Підпункт 14.1.114 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.114-1 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 2725-VIII від 16.05.2019}

14.1.114-2. мінімальне податкове зобов’язання - мінімальна величина податкового зобов’язання із сплати податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов’язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, розрахована відповідно до цього Кодексу. Сума мінімальних податкових зобов’язань, визначених щодо кожної із земельних ділянок, право користування якими належить одній юридичній або фізичній особі, у тому числі фізичній особі - підприємцю, є загальним мінімальним податковим зобов’язанням;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.114-2 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.115. надміру сплачені грошові зобов'язання - суми коштів, які на певну дату зараховані до відповідного бюджету або на єдиний рахунок понад нараховані суми грошових зобов'язань, граничний строк сплати яких настав на таку дату;

{Підпункт 14.1.115 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

14.1.116. недержавне пенсійне забезпечення - пенсійне забезпечення, яке здійснюється недержавними пенсійними фондами, страховими організаціями та банками відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення" та/або страховими організаціями за договорами страхування довічної пенсії відповідно до Закону України "Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування" та/або страховиками за договорами страхування додаткової пенсії відповідно до підпункту 14.1.52-2 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.116 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.117 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.118. незначні запаси корисних копалин - запаси корисних копалин, що визначаються за критеріями, які встановлюються Кабінетом Міністрів України;

14.1.119. нелісові землі - земельні ділянки, зайняті чагарниками, комунікаціями, сільськогосподарськими угіддями, водами і болотами, малопродуктивними землями тощо;

{Підпункт 14.1.120 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.121. неприбуткові підприємства, установи та організації - неприбуткові підприємства, установи та організації, які не є платниками податку на прибуток підприємств відповідно до пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.121 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 652-VIII від 17.07.2015}

14.1.122. нерезиденти - це:

а) іноземні компанії, організації, партнерства та інші об’єднання осіб, утворені відповідно до

законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, а також правові утворення без статусу юридичної особи, створені відповідно до законодавства іноземних держав або територій, які не є резидентами України, відповідно до положень цього Кодексу;

{Підпункт "а" підпункту 14.1.122 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні;

в) фізичні особи, які не є резидентами України.

Якщо відповідно до вимог укладеного Україною міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або укладеного на його підставі міжвідомчого договору та цього Кодексу фінансовий агент зобов’язаний перевіряти та встановлювати, резидентом якої держави є власник або контролююча особа власника рахунку, положення цього підпункту застосовуються в частині, що не суперечить правилам міжнародного договору;

{Підпункт 14.1.122 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 323-IX від 03.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.122-1. нерезиденти, що мають офшорний статус, - нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, крім нерезидентів, які надали платнику податку виписку з правоустановчих документів, легалізовану у встановленому законодавством порядку, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.122-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.123. несільськогосподарські угіддя - господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім віднесених до земель лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо;

14.1.124. новий транспортний засіб - транспортний засіб, що не має актів державної реєстрації уповноважених органів, у тому числі іноземних, які дають право на його експлуатацію;

14.1.124-1 нова свердловина (в цілях реалізації положень розділу IX цього Кодексу) - свердловина, буріння якої розпочато від денної поверхні суходолу (рівня нуль метрів згідно з проектом свердловини) після 1 січня 2018 року, що підтверджується актом про введення в експлуатацію бурової установки;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.124-1 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

14.1.125. нормативна грошова оцінка земельних ділянок для цілей розділу XII, глави 1 розділу XIV цього Кодексу - капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений відповідно до законодавства центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин;

{Підпункт 14.1.125 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.125-1. норматив витрат на виплати страховим посередникам - гранично допустима величина будь-яких виплат (винагород) страховим посередникам та іншим особам за надані послуги щодо укладання (пролонгації) договорів страхування, встановлена для цілей цього Кодексу за методикою,

визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.125-1 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.126. обсяг видобутої вуглеводневої сировини:

а) для цілей розділу IX - обсяг нафти, природного газу (у тому числі супутнього (нафтового) газу), газового конденсату у значенні, наведеному в підпункті 14.1.128 цієї статті, що у порядку визначеному в правилах видобування вуглеводневої сировини, взятий на облік безпосередньо після пунктів їх підготовки із застосуванням засобів приладового обліку;

{Підпункт "а" підпункту 14.1.126 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

б) для цілей розділу XVIII - вироблена продукція у значенні, наведеному в Законі України "Про угоди про розподіл продукції". У випадках, коли вироблена продукція обліковується та використовується інвестором як паливо або сировина, обсяг видобутої вуглеводневої сировини визначається в порядку, передбаченому підпунктом "а" цього пункту;

{Підпункт 14.1.126 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 5412-VI від 02.10.2012, № 1166-VII від 27.03.2014}

14.1.127. обсяг вантажу - обсяг за договором між перевізником та вантажовідправником, що підлягає транспортуванню (переміщенню) засобами трубопровідного транспорту згідно з істотними умовами (обсяги, строки та відповідні маршрути) відповідного договору з надання транспортних послуг;

14.1.128. обсяг видобутих корисних копалин (мінеральної сировини) - обсяг товарної продукції гірничого підприємства, види якої встановлені затвердженими кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр, що відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" обліковується гірничим підприємством як запаси - активи, вартість яких може бути достовірно визначена, для яких існує імовірність отримання їх власником - суб’єктом господарювання економічної вигоди, пов’язаної з їх використанням як товару, та які складаються з: сировини, призначеної для обслуговування іншого, ніж класифіковане в секції B КВЕД ДК 009:2010, виробництва, у тому числі шляхом виконання господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, та адміністративних потреб; готової продукції, що виготовлена на гірничому підприємстві, у тому числі шляхом виконання господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, що призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або нормативно-правовим актом;

{Підпункт 14.1.128 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.129. об’єкти житлової нерухомості - будівлі, зареєстровані згідно із законодавством як об’єкти житлової нерухомості, дачні та садові будинки;

{Підпункт 14.1.129 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

14.1.129.1. Будівлі, зареєстровані згідно із законодавством як об’єкти житлової нерухомості, а також їх складові частини, які є самостійними об’єктами нерухомого майна, зокрема, включають:

{Абзац перший підпункту 14.1.129.1 підпункту 14.1.129 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2600-IX від 20.09.2022}

а) житловий будинок - будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог,

встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного у ній проживання. Житлові будинки поділяються на житлові будинки садибного типу та житлові будинки квартирного типу різної поверховості. Житловий будинок садибного типу - житловий будинок, розташований на окремій земельній ділянці, який складається із житлових та допоміжних (нежитлових) приміщень (передпокій, кухня, коридор, веранда, вбиральня, комора, приміщення для автономної системи опалення, пральня тощо);

{Абзац другий підпункту 14.1.129.1 підпункту 14.1.129 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2600-IX від 20.09.2022}

б) прибудова до житлового будинку - частина будинку, розташована поза контуром його капітальних зовнішніх стін, і яка має з основною частиною будинку одну (або більше) спільну капітальну стіну;

в) квартира - ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання;

г) котедж - одно-, півтораповерховий будинок невеликої житлової площі для постійного чи тимчасового проживання з присадибною ділянкою;

ґ) кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах - ізольовані помешкання в квартирі, в якій мешкають двоє чи більше квартиронаймачів;

14.1.129.2. садовий будинок - будинок для літнього (сезонного) використання, який в питаннях нормування площі забудови, зовнішніх конструкцій та інженерного обладнання не відповідає нормативам, установленим для житлових будинків;

14.1.129.3. дачний будинок - житловий будинок для використання протягом року з метою позаміського відпочинку;

{Підпункт 14.1.129 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.129-1. об’єкти нежитлової нерухомості - будівлі, їх складові частини, що не є об’єктами житлової нерухомості. До об’єктів нежитлової нерухомості відносяться:

{Абзац перший підпункту 14.1.129-1 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2600-IX від 20.09.2022}

а) будівлі готельні - готелі, мотелі, кемпінги, пансіонати, ресторани та бари, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, будинки відпочинку;

б) будівлі офісні - будівлі фінансового обслуговування, адміністративно-побутові будівлі, будівлі для конторських та адміністративних цілей;

в) будівлі торговельні - торгові центри, універмаги, магазини, криті ринки, павільйони та зали для ярмарків, станції технічного обслуговування автомобілів, їдальні, кафе, закусочні, бази та склади підприємств торгівлі й громадського харчування, будівлі підприємств побутового обслуговування;

г) гаражі - гаражі (наземні й підземні) та криті автомобільні стоянки;

ґ) будівлі промислові та склади;

д) будівлі для публічних виступів (казино, ігорні будинки);

е) господарські (присадибні) будівлі - допоміжні (нежитлові) приміщення, до яких належать сараї, хліви, гаражі, літні кухні, майстерні, вбиральні, погреби, навіси, котельні, бойлерні, трансформаторні підстанції тощо;

є) інші будівлі;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.129-1 згідно із Законом № 71-VIII від

28.12.2014}

14.1.130. одиниця площі оподатковуваної земельної ділянки:

у межах населеного пункту - 1 (один) метр квадратний (кв. метр);

за межами населеного пункту - 1 (один) гектар (га);

14.1.131. однорідні (подібні) товари (роботи, послуги) - товари (роботи, послуги), що не є ідентичними, але мають схожі характеристики і складаються із схожих компонентів, у результаті чого виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

Для визначення товарів однорідними (подібними) враховуються такі ознаки:

якість та ділова репутація на ринку;

наявність торговельної марки;

країна виробництва (походження);

виробник;

рік виробництва;

новий чи вживаний;

термін придатності;

{Підпункт 14.1.132 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.133 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

14.1.134. операція з давальницькою сировиною - операція з переробки (обробки, збагачення чи використання) давальницької сировини (незалежно від кількості замовників і виконавців, а також етапів (операцій)) з метою одержання готової продукції за відповідну плату. До операцій з давальницькою сировиною належать операції, в яких сировина замовника на конкретному етапі її переробки становить не менш як 20 відсотків загальної вартості готової продукції;

14.1.135. оподаткування для цілей розділу IX цього Кодексу - оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин, оподаткування рентною платою за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, оподаткування рентною платою за користування радіочастотним ресурсом України, оподаткування рентною платою за спеціальне використання води, оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів, оподаткування рентною платою за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

{Підпункт 14.1.135 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14.1.136. орендна плата для цілей розділу XII цього Кодексу - обов’язковий платіж за користування земельною ділянкою державної або комунальної власності на умовах оренди;

{Підпункт 14.1.136 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.137. орган стягнення - державний орган, уповноважений здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу в межах повноважень, встановлених цим Кодексом та іншими законами України;

14.1.137-1. уповноважена особа контролюючого органу - посадова (службова) особа контролюючого органу, уповноважена керівником такого органу на виконання певних його функцій в порядку, передбаченому цим Кодексом;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.137-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.138. основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік);

{Підпункт 14.1.138 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 655-VIII від 17.07.2015, № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.139. особа для цілей розділу V цього Кодексу - будь-яка із зазначених нижче осіб:

а) юридична особа, створена відповідно до закону у будь-якій організаційно-правовій формі, у тому числі підприємство з іноземними інвестиціями, яка:

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

або є платником податків і зборів, встановлених цим Кодексом, крім єдиного податку;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

або є платником єдиного податку за ставкою, що передбачає сплату податку на додану вартість;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

або є платником єдиного податку за ставкою, що передбачає включення податку на додану вартість до складу єдиного податку, і добровільно переходить у встановленому цим Кодексом порядку на сплату єдиного податку за ставкою, що передбачає сплату податку на додану вартість;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

б) фізична особа - підприємець, яка:

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

або є платником податків і зборів, встановлених цим Кодексом, крім єдиного податку;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

або є платником єдиного податку за ставкою, що передбачає сплату податку на додану вартість;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

або є платником єдиного податку за ставкою, що передбачає включення податку на додану вартість до складу єдиного податку, і добровільно переходить у встановленому цим Кодексом порядку на сплату єдиного податку за ставкою, що передбачає сплату податку на додану вартість;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

в) юридична особа, фізична особа, фізична особа - підприємець, яка ввозить товари на митну територію України;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

г) постійне представництво;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 4834-VI від 24.05.2012, № 5503-VI від 20.11.2012}

ґ) інвестор (оператор) відповідно до угоди про розподіл продукції, на якого покладено ведення податкового обліку з податку на додану вартість за угодою про розподіл продукції;

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1690-VII від 07.10.2014}

д) особа-нерезидент, яка не має постійного представництва та постачає на митній території України фізичним особам, у тому числі фізичним особам - підприємцям, не зареєстрованим платниками податку на додану вартість, електронні послуги, у тому числі шляхом надання доступу до електронних послуг через електронний інтерфейс, надання технічних, організаційних, інформаційних та інших можливостей, які здійснюються з використанням інформаційних технологій і систем, для встановлення контактів та укладення угод між продавцями і покупцями та/або постачає такі електронні послуги за посередницькими договорами від власного імені, але за дорученням надавача електронних послуг.

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Положення цього підпункту не поширюється на нерезидентів, які:

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

постачають електронні послуги за посередницькими договорами, у разі якщо у рахунках (квитанціях), наданих замовникам електронних послуг, визначено перелік таких електронних послуг та їх фактичного постачальника;

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

здійснюють виключно обробку платежів за електронні послуги і не беруть участі у наданні таких електронних послуг;

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

постачають електронні послуги безпосередньо через своє постійне представництво в Україні.

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Для цілей оподаткування дві чи більше особи, які здійснюють спільну діяльність без утворення юридичної особи, вважаються окремою особою у межах такої діяльності.

Облік результатів спільної діяльності ведеться платником податку, уповноваженим на це іншими сторонами згідно з умовами договору, окремо від обліку господарських результатів такого платника

податку.

Для цілей оподаткування господарські відносини між учасниками спільної діяльності прирівнюються до відносин на основі окремих цивільно-правових договорів.

Порядок податкового обліку та звітності про результати спільної діяльності встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Абзац підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4014-VI від 04.11.2011}

14.1.139-1. особа, уповноважена на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я - у значенні, наведеному в Основах законодавства України про охорону здоров’я.

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.139-1 згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

14.1.140. офіційний валютний курс (валютний курс) - у значенні, наведеному в Законі України "Про Національний банк України";

14.1.141. паливо моторне сумішеве - види палива, отримані в результаті змішування палива, одержаного з нафтової сировини, з біоетанолом та добавками на основі біоетанолу, біодизелю або іншими біокомпонентами, вміст яких відповідає вимогам нормативних документів на паливо моторне сумішеве;

14.1.141-1. пальне - нафтопродукти, скраплений газ, паливо моторне альтернативне, паливо моторне сумішеве, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, інші товари, зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.141-1 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14.1.141-2. партнерство - об’єднання двох або більше осіб, створене відповідно до законодавства іноземної юрисдикції на підставі або відповідно до договору для ведення діяльності з метою отримання прибутку або досягнення іншої спільної мети;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.141-2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.142. пересувне джерело забруднення - транспортний засіб, рух якого супроводжується викидом в атмосферу забруднюючих речовин;

14.1.143. передавальні пристрої - земельні поліпшення, створені для виконання спеціальних функцій з передачі енергії, речовини, сигналу, інформації тощо будь-якого походження та виду на відстань (лінії електропередачі, трубопроводи, водопроводи, теплові та газові мережі, лінії зв'язку тощо);

14.1.144. пиво - насичений діоксидом вуглецю пінистий алкогольний напій із вмістом спирту етилового від 0,5 відсотка об’ємних одиниць, отриманий під час бродіння охмеленого сусла пивними дріжджами, що відноситься до товарної групи УКТ ЗЕД за кодом 2203 00;

{Підпункт 14.1.144 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

14.1.144-1. документ для цілей цього Кодексу - документ, створений у паперовій або електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", складення та/або

подання, та/або надіслання якого передбачається цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими на підставі та на виконання цього Кодексу, та/або пов’язане з реалізацією прав та обов’язків платника податків, та/або контролюючих органів згідно із нормами цього Кодексу;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.144-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

14.1.145. підакцизні товари (продукція) - товари за кодами згідно з УКТ ЗЕД, на які цим Кодексом встановлено ставки акцизного податку;

{Підпункт 14.1.146 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.146-1. підзвітний рахунок - фінансовий рахунок, який відповідає визначенню терміна "американський підзвітний рахунок" відповідно до Угоди FATCA та/або визначається як підзвітний рахунок відповідно до правил Загального стандарту звітності CRS для цілей Багатосторонньої угоди CRS;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.146-1 згідно із Законом № 323-IX від 03.12.2019; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.147. плата за землю - обов’язковий платіж у складі податку на майно, що справляється у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності;

{Підпункт 14.1.147 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.148. плата за марки акцизного податку - плата, що вноситься вітчизняними виробниками та імпортерами алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, за покриття витрат з виробництва, зберігання та реалізації марок акцизного податку. Розмір плати за марки акцизного податку встановлюється Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 14.1.148 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.149. платник рентної плати для цілей розділу IX цього Кодексу - платник рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, платник рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, платник рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України, платник рентної плати за спеціальне використання води, платник рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, платник рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

{Підпункт 14.1.149 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14.1.150. первинна переробка (збагачення) мінеральної сировини для цілей розділу IX цього Кодексу, як вид господарської діяльності гірничого підприємства, включає сукупність операцій із: збирання, дроблення або мелення, сушки, сортування за будь-якими фізичними властивостями дроблених або мелених гірських порід або мінеральних утворень із застосуванням будь-яких технологічних процесів сортування, які забезпечують отримання гірничим підприємством товарної продукції, види якої встановлені затвердженими кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр;

{Підпункт 14.1.150 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1166-VII від 27.03.2014, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 14.1.151 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від

28.12.2014}

14.1.151-1. передпродажна підготовка для цілей розділу IX цього Кодексу, як вид господарської діяльності гірничого підприємства, включає технологічні операції, які обрані гірничим підприємством для забезпечення: виконання умов договорів постачання товарної продукції гірничого підприємства або дотримання вимог до споживчих властивостей товарної продукції гірничого підприємства (брикетування, агломерування та/або огрудкування (із або без термічної обробки); пакування, у тому числі бутелювання);

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.151-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.152. погашення податкового боргу - зменшення абсолютного значення суми такого боргу, підтверджене відповідним документом;

14.1.153. податкова вимога - письмова вимога контролюючого органу до платника податків щодо погашення суми податкового боргу;

14.1.154. податковий борг в міжнародних правовідносинах - грошове зобов'язання з урахуванням штрафних санкцій, пені за їх наявності та витрат, пов'язаних з його стягненням, несплачене в установлений строк, що на підставі відповідного документа іноземної держави є предметом стягнення, яке може бути звернуто відповідно до міжнародного договору України;

14.1.155. податкова застава - спосіб забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання та пені, не сплачених таким платником у строк, визначений цим Кодексом. Податкова застава виникає на підставах, встановлених цим Кодексом.

У разі невиконання платником податків грошового зобов'язання, забезпеченого податковою заставою, орган стягнення у порядку, визначеному цим Кодексом, звертає стягнення на майно такого платника, що є предметом податкової застави;

14.1.156. податкове зобов'язання - сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету або на єдиний рахунок як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установлений законом строк), та/або сума коштів, сформована за рахунок податкових пільг, що були використані платником податків не за цільовим призначенням чи з порушенням порядку їх надання, встановленим цим Кодексом та/або Митним кодексом України;

{Підпункт 14.1.156 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 190-IX від 04.10.2019, № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.156-1. податкове зобов’язання (для цілей розділу V цього Кодексу) - загальна сума податку на додану вартість, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді, та/або сума коштів, сформована за рахунок податкових пільг, що були використані платником податків не за цільовим призначенням чи з порушенням порядку їх надання, встановленим цим Кодексом;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.156-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.157. податкове повідомлення-рішення - письмове повідомлення контролюючого органу (рішення) про обов'язок платника податків сплатити суму грошового зобов'язання, визначену контролюючим органом у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами, контроль за виконанням яких покладено на контролюючі органи, або внести відповідні зміни до податкової звітності;

14.1.158. податкове повідомлення в міжнародних правовідносинах - письмове повідомлення контролюючого органу про обов'язок платника податків сплатити суму грошового зобов'язання,

визначену документом іноземної держави, за яким здійснюється погашення такої суми грошового зобов'язання відповідно до міжнародного договору України;

14.1.158-1. податкове повідомлення особі-нерезиденту - повідомлення, яке надається нерезиденту та включає:

1) податкове повідомлення особі-нерезиденту, зареєстрованій як платник податку на додану вартість, - повідомлення в електронній формі, надіслане центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про обов’язок особи-нерезидента сплатити суму грошового зобов’язання з податку на додану вартість, визначену відповідно до цього Кодексу;

2) податкове повідомлення особі-нерезиденту, не зареєстрованій як платник податку на додану вартість, - письмове повідомлення про обов’язок особи-нерезидента зареєструватися як платник податку на додану вартість відповідно до статті 208-1 цього Кодексу, яке надсилається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, до компетентного органу іноземної держави для інформування особи-нерезидента;

3) податкове повідомлення особі-нерезиденту про порушення вимог CRS - письмове повідомлення про обов’язок особи-нерезидента сплатити суму грошового зобов’язання та/або виконати інші вимоги статті 39-3 цього Кодексу в частині, що стосується виконання Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.158-1 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

{Підпункт 14.1.158-2 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.159. пов’язані особи - юридичні та/або фізичні особи, та/або утворення без статусу юридичної особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють, з урахуванням таких критеріїв:

{Підпункт 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

а) для юридичних осіб:

одна юридична особа безпосередньо та/або опосередковано (через пов’язаних осіб) володіє корпоративними правами іншої юридичної особи у розмірі 25 і більше відсотків (крім міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунітетами, та суб’єктів господарювання, власником істотної участі у розмірі 75 і більше відсотків у яких є такі міжнародні фінансові організації);

{Абзац другий підпункту "а" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

одна і та сама юридична або фізична особа безпосередньо та/або опосередковано володіє корпоративними правами у кожній такій юридичній особі у розмірі 25 і більше відсотків;

{Абзац третій підпункту "а" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

одна і та сама юридична або фізична особа приймає рішення щодо призначення (обрання) одноособових виконавчих органів кожної такої юридичної особи;

одна і та сама юридична або фізична особа приймає рішення щодо призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу колегіального виконавчого органу або наглядової ради кожної такої юридичної особи;

принаймні 50 відсотків складу колегіального виконавчого органу та/або наглядової ради кожної

такої юридичної особи складають одні і ті самі фізичні особи;

одноособові виконавчі органи таких юридичних осіб призначені (обрані) за рішенням однієї і тієї самої особи (власника або уповноваженого ним органу);

юридична особа має повноваження на призначення (обрання) одноособового виконавчого органу такої юридичної особи або на призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

кінцевим бенефіціарним власником (контролером) таких юридичних осіб є одна і та сама фізична особа;

{Підпункт "а" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

повноваження одноособового виконавчого органу таких юридичних осіб здійснює одна і та сама особа;

{Підпункт "а" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

сума всіх кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від однієї юридичної особи (крім банків та міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунітетами, та суб’єктів господарювання, власником істотної участі у розмірі 75 і більше відсотків у яких є такі міжнародні фінансові організації) та/або кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від інших юридичних осіб, гарантованих однією юридичною особою (крім банків та міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунітетами, та суб’єктів господарювання, власником істотної участі у розмірі 75 і більше відсотків у яких є такі міжнародні фінансові організації), стосовно іншої юридичної особи, перевищує суму власного капіталу більше ніж у 3,5 раза (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, - більше ніж у 10 разів). При цьому сума таких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги та власного капіталу визначається як середнє арифметичне значення (на початок та кінець звітного періоду). Положення цього абзацу не поширюються на суму кредитів (позик), залучених під державні гарантії;

{Абзац підпункту "а" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законами № 609-VIII від 15.07.2015, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

б) для фізичної особи та юридичної особи:

фізична особа безпосередньо та/або опосередковано (через пов’язаних осіб) володіє корпоративними правами юридичної особи у розмірі 25 і більше відсотків;

{Абзац другий підпункту "б" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

фізична особа має право призначати (обирати) одноособовий виконавчий орган такої юридичної особи або призначати (обирати) не менш як 50 відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

фізична особа здійснює повноваження одноособового виконавчого органу в такій юридичній особі;

фізична особа має повноваження на призначення (обрання) одноособового виконавчого органу такої юридичної особи або на призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

фізична особа є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи;

{Підпункт "б" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із

Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

сума всіх кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від фізичної особи, наданих юридичній особі, та/або будь-яких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від інших фізичних осіб, наданих юридичній особі, які надаються під гарантії цієї фізичної особи, перевищують суму власного капіталу більше ніж у 3,5 раза (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, - більше ніж у 10 разів). При цьому сума таких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги та власного капіталу визначається як середнє арифметичне значення (на початок та кінець звітного періоду);

{Абзац підпункту "б" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно з Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

в) для фізичних осіб - чоловік (дружина), батьки (у тому числі усиновлювачі), діти (повнолітні/неповнолітні, у тому числі усиновлені), повнорідні та неповнорідні брати і сестри, опікун, піклувальник, дитина, над якою встановлено опіку чи піклування.

Усі корпоративні права, які належать (безпосередньо та/або опосередковано) юридичній особі в іншій юридичній особі, є сумою часток корпоративних прав, які:

безпосередньо належать такій юридичній особі в іншій юридичній особі;

належать будь-якій із пов’язаних сторін такої юридичної особи в іншій юридичній особі.

Для цілей визначення, чи володіє фізична особа безпосередньо та/або опосередковано корпоративними правами у розмірі 25 і більше відсотків у юридичній особі, усі корпоративні права, які належать (безпосередньо та/або опосередковано) фізичній особі, є сумою часток корпоративних прав, які:

{Абзац п'ятий підпункту "в" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

безпосередньо та/або опосередковано належать такій фізичній особі в юридичній особі через володіння корпоративними правами;

{Абзац шостий підпункту "в" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

належать будь-яким пов’язаним особам такої фізичної особи у зазначеній юридичній особі (без врахування осіб, пов’язаних з такою фізичною особою через пряме та/або опосередковане володіння корпоративними правами).

{Абзац сьомий підпункту "в" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Якщо фізична особа визнається пов’язаною з іншими особами відповідно до підпункту 14.1.159 цього пункту, такі особи визнаються пов’язаними між собою.

{Підпункт "в" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі здійснення господарських операцій утвореннями без статусу юридичної особи з пов’язаною особою будь-якого з учасників договору про спільну діяльність, розмір вкладів яких у спільне майно становить 25 і більше відсотків, пов’язаними визнаються утворення без статусу юридичної особи (договору про спільну діяльність) і така пов’язана особа будь-якого з учасників такого договору.

{Підпункт "в" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Розмір частки володіння корпоративними правами розраховується у разі:

опосередкованого володіння (в одному ланцюгу) - шляхом множення часток володіння корпоративними правами;

володіння через кілька ланцюгів - шляхом підсумовування часток володіння корпоративними правами в кожному ланцюгу.

У разі коли частка володіння корпоративними правами кожної особи в наступній юридичній особі в ланцюгу становить 20 і більше відсотків, усі особи такого ланцюга є пов’язаними (незалежно від результатів множення).

{Абзац підпункту "в" підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Пряма або опосередкована участь держави в юридичних особах не є підставою для визнання таких юридичних осіб пов’язаними. Такі платники податків можуть бути визнані пов’язаними з інших підстав, передбачених цим підпунктом.

За наявності обставин, зазначених в абзаці першому цього підпункту, юридичні та/або фізичні особи, які є сторонами господарської операції, мають право самостійно визнати себе для цілей оподаткування пов’язаними особами з підстав, не передбачених у підпунктах "а" - "в" цього підпункту.

{Абзац підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015}

Контролюючий орган у судовому порядку може довести пов’язаність осіб на основі фактів і обставин, що одна юридична або фізична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями іншої юридичної особи, утворення без статусу юридичної особи та/або що та сама фізична або юридична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями кожної юридичної особи та/або утворення без статусу юридичної особи.

{Абзац підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 408-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 72-VIII від 28.12.2014}

14.1.160. пенсійний внесок - кошти, внесені до недержавного пенсійного фонду, страхової організації або на пенсійний депозитний рахунок до банківської установи у межах недержавного пенсійного забезпечення чи сплачені до Накопичувального пенсійного фонду загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - Накопичувальний фонд) відповідно до закону. Для цілей оподаткування пенсійний внесок не є єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

14.1.161. пенсійний вклад - кошти, внесені на пенсійний депозитний рахунок, відкритий у банківській установі згідно з договором пенсійного вкладу відповідно до закону;

14.1.162. пеня - сума коштів у вигляді відсотків, нарахована на суми податкових зобов’язань та/або на суми штрафних (фінансових) санкцій, не сплачених у встановлені законодавством строки, а також нарахована в інших випадках та порядку, передбачених цим Кодексом або іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

{Підпункт 14.1.162 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.163. перша реєстрація транспортного засобу - реєстрація транспортного засобу, яка здійснюється уповноваженими державними органами України щодо цього транспортного засобу в Україні вперше;

14.1.164. план - графік документальних виїзних перевірок - перелік платників податків, що

підлягають плановій перевірці контролюючими органами у відповідний період календарного року;

14.1.165. податок, платник податку, оподаткування, оподатковуваний прибуток для цілей розділу III цього Кодексу - податок на прибуток підприємств, платник податку на прибуток підприємств, оподаткування податком на прибуток підприємств, прибуток, який підлягає оподаткуванню;

14.1.166. податок, платник податку, оподаткування, оподатковуваний дохід для цілей розділу IV цього Кодексу - податок на доходи фізичних осіб, платник податку на доходи фізичних осіб, оподаткування податком на доходи фізичних осіб, дохід фізичної особи, який підлягає оподаткуванню;

14.1.167. виключено;

14.1.167. операція РЕПО - операція купівлі (продажу) цінних паперів із зобов'язанням зворотного їх продажу (купівлі) через визначений строк за заздалегідь обумовленою ціною, що здійснюється на основі єдиного договору РЕПО. В цілях цього Кодексу строк між датами виконання першої та другої частин операції РЕПО (строк РЕПО) не може перевищувати одного року;

{До пункту 14.1 статті 14 включено підпункт 14.1.167 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

{Підпункт 14.1.168 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.169 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.170. податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, - документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку - резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів - фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподатковуваного доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати та/або у вигляді дивідендів, у випадках, визначених цим Кодексом;

{Підпункт 14.1.170 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

14.1.171. податкова інформація - у значенні, визначеному Законом України "Про інформацію";

14.1.172. податкова консультація - індивідуальна податкова консультація та узагальнююча податкова консультація, що надаються в порядку, передбаченому цим Кодексом;

{Підпункт 14.1.172 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.172-1. індивідуальна податкова консультація - роз’яснення контролюючого органу, надане платнику податків щодо практичного використання окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган, та зареєстроване в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.172-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.172-2. Угода FATCA - Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для поліпшення виконання податкових правил і застосування положень Закону США "Про податкові вимоги до іноземних рахунків" (FATCA);

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.172-2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.173. виключено;

14.1.173. узагальнююча податкова консультація - оприлюднення позиції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, щодо практичного використання окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, що склалася за результатами узагальнення індивідуальних податкових консультацій, наданих контролюючими органами платникам податків, та/або у разі виявлення обставин, що свідчать про неоднозначність окремих норм такого законодавства;

{До пункту 14.1 статті 14 включено підпункт 14.1.173 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Законів № 655-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 14.1.174 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

14.1.175. податковий борг - сума узгодженого грошового зобов’язання, не сплаченого платником податків у встановлений цим Кодексом строк, та непогашеної пені, нарахованої у порядку, визначеному цим Кодексом;

{Підпункт 14.1.175 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.176. податковий вексель, авальований банком (податкова розписка) (далі - податковий вексель для цілей розділу VI цього Кодексу), - простий вексель, авальований банком, що видається векселедавцем: до отримання з акцизного складу спирту етилового, до отримання з нафтопереробного підприємства нафтопродуктів, речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, або до ввезення нафтопродуктів на митну територію України і є забезпеченням виконання ним зобов'язання сплатити суму акцизного податку у строк, визначений статтями 225, 229 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.176 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підпункт 14.1.176-1 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 407-VII від 04.07.2013}

14.1.177. податковий пост - пост, що утворюється на території підприємств, де виробляються продукти з використанням підакцизних товарів, на які встановлено нульову ставку податку, що визначені у статті 229 цього Кодексу. На податковому посту здійснюють постійний безпосередній контроль постійні представники контролюючого органу за місцем його розташування;

{Підпункт 14.1.177 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

14.1.178. податок на додану вартість - непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.179 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.180. податковий агент щодо податку на доходи фізичних осіб - юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), самозайнята особа, представництво нерезидента - юридичної особи, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розділом IV цього Кодексу, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність контролюючим органам та нести відповідальність за порушення його норм в порядку, передбаченому статтею 18 та розділом IV цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.180 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

14.1.181. податковий кредит - сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, визначена згідно з розділом V цього Кодексу;

14.1.182. помилково сплачені грошові зобов'язання - суми коштів, які на певну дату надійшли до відповідного бюджету та/або на єдиний рахунок від юридичних осіб (їх філій, відділень, інших відокремлених підрозділів, що не мають статусу юридичної особи) або фізичних осіб (які мають статус суб'єктів підприємницької діяльності або не мають такого статусу), що не є платниками таких грошових зобов'язань, та у випадках, передбачених статтею 35-1 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.182 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

14.1.182-1. технічна помилка - будь-яка помилка, вада або дефект у роботі складових частин електронного кабінету, електронного підпису або іншого засобу електронної ідентифікації, що призводить до невідповідності методології та/або алгоритмів роботи електронного кабінету та не є методологічною помилкою;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.182-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

14.1.182-2. технічний збій - будь-які порушення у роботі складових частин електронного кабінету, що не є методологічною та/або технічною помилками, у тому числі їх повне зупинення, що унеможливлює взаємодію платника податків з контролюючим органом;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.182-1 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

14.1.183. послуга з надання персоналу - господарська або цивільно-правова угода, відповідно до якої особа, що надає послугу (резидент або нерезидент), направляє у розпорядження іншої особи (резидента або нерезидента) одну або декількох фізичних осіб для виконання визначених цією угодою функцій. Угода про надання персоналу може передбачати укладання зазначеними фізичними особами трудової угоди або трудового контракту із особою, у розпорядження якої вони направлені. Інші умови надання персоналу (у тому числі винагорода особи, що надає послугу) визначаються угодою сторін;

{Підпункт 14.1.184 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.185. постачання послуг - будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності.

З метою оподаткування постачанням послуг, зокрема є:

а) досягнення домовленості утримуватися від певної дії або від конкуренції з третьою особою чи надання дозволу на будь-яку дію за умови укладення договору;

б) постачання послуг за рішенням органу державної влади чи органу місцевого самоврядування або в примусовому порядку;

в) постачання послуг іншій особі на безоплатній основі;

г) передача результатів виконаних робіт, наданих послуг платнику податку, уповноваженому згідно з договором вести облік результатів спільної діяльності без утворення юридичної особи, а

також їх повернення таким платником податку після закінчення спільної діяльності;

ґ) передача (внесення) виконаних робіт, наданих послуг як вклад у спільну діяльність без утворення юридичної особи, а також повернення послуг;

д) постачання послуг з розміщення знаку відповідної торгової марки або самого товару чи послуги в кінофільмі, серіалі або телевізійній програмі, які є візуальними (глядачі лише бачать продукт або знак торговельної марки, продукт чи торговельна марка згадується у розмові персонажа; товар, послуга чи торговельна марка органічно вплітаються в сюжет і є його частиною);

14.1.186. податок; оподаткування; платник податку; оподатковувана операція для цілей розділу V цього Кодексу - відповідно податок на додану вартість; оподаткування податком на додану вартість; платник податку на додану вартість; операція, яка підлягає оподаткуванню податком на додану вартість;

14.1.187. податок, платник податку, оподаткування, ставка податку для цілей розділу VI цього Кодексу - акцизний податок, платник акцизного податку, оподаткування акцизним податком, ставка акцизного податку;

{Підпункт 14.1.188 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.189 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.190. покупець марок акцизного податку - суб'єкт господарювання, який відповідно до законодавства України є платником акцизного податку з алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах;

{Підпункт 14.1.190 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.191. постачання товарів - будь-яка передача права на розпоряджання товарами як власник, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару, а також постачання товарів за рішенням суду.

З метою застосування терміна "постачання товарів" електрична та теплова енергія, газ, пар, вода, повітря, охолоджене чи кондиційоване, вважаються товаром.

Постачанням товарів також вважаються:

а) фактична передача матеріальних активів іншій особі на підставі договору про фінансовий лізинг (повернення матеріальних активів згідно з договором про фінансовий лізинг) чи іншої домовленості, відповідно до якої оплата відстрочена, але право власності на матеріальні активи передається не пізніше дати здійснення останнього платежу;

б) передача права власності на матеріальні активи за рішенням органу державної влади або органу місцевого самоврядування чи відповідно до законодавства;

в) будь-яка із зазначених дій платника податку щодо матеріальних активів, якщо платник податку мав право на віднесення сум податку до податкового кредиту у разі придбання зазначеного майна чи його частини (безоплатна передача майна іншій особі; передача майна у межах балансу платника податку, що використовується у господарській діяльності платника податку для його подальшого використання з метою, не пов'язаною із господарською діяльністю такого платника податку; передача у межах балансу платника податку майна, що планувалося для використання в оподатковуваних операціях, для його використання в операціях, що звільняються від оподаткування або не підлягають оподаткуванню);

г) передача (внесення) товарів (у тому числі необоротних активів) як вклад у спільну діяльність без утворення юридичної особи, а також їх повернення;

{Підпункт "ґ" підпункту 14.1.191 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

д) ліквідація платником податку за власним бажанням необоротних активів, які перебувають у такого платника;

е) передача товарів згідно з договором, за яким сплачується комісія (винагорода) за продаж чи купівлю.

Не є постачанням товарів випадки, коли основні виробничі засоби або невиробничі засоби ліквідуються у зв'язку з їх знищенням або зруйнуванням внаслідок дії обставин непереборної сили, а також в інших випадках, коли така ліквідація здійснюється без згоди платника податку, у тому числі в разі викрадення необоротних активів, або коли платник податку надає контролюючому органу відповідний документ про знищення, розібрання або перетворення необоротних активів в інший спосіб, внаслідок чого необоротний актив не може використовуватися за первісним призначенням;

Не вважаються постачанням товарів операції з реалізації відповідно до кримінального процесуального законодавства України товарів, визначених частиною сьомою статті 293 Митного кодексу України, що здійснюються особами, зазначеними у пункті 180.2-2 статті 180 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.191 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

{Підпункт 14.1.192 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.193. постійне представництво - постійне місце діяльності, через яке повністю або частково проводиться господарська діяльність нерезидента в Україні, зокрема: місце управління; філія; офіс; фабрика; майстерня; установка або споруда для розвідки природних ресурсів; шахта, нафтова/газова свердловина, кар’єр чи будь-яке інше місце видобутку природних ресурсів; склад або приміщення, що використовується для доставки товарів, сервер.

З метою оподаткування термін "постійне представництво" включає:

{Абзац другий підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

а) будівельний майданчик, будівельний, складальний або монтажний об’єкт чи пов’язану з ними наглядову діяльність, якщо загальна тривалість робіт, пов’язана з таким майданчиком, об’єктом чи діяльністю (в рамках одного проекту або пов’язаних між собою проектів), що виконуються нерезидентом через співробітників або інший персонал, найнятий ним для таких цілей, перевищує 12 місяців;

{Абзац третій підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

б) надання послуг нерезидентом (крім послуг з надання персоналу), у тому числі консультаційних, через співробітників, найнятих ним для таких цілей, якщо така діяльність провадиться (в рамках одного проекту або проекту, що пов’язаний з ним) в Україні протягом періоду або періодів, загальна тривалість яких становить більш як 183 дні у будь-якому дванадцятимісячному періоді;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

в) осіб, які на підставі договору, іншого правочину або фактично мають та звичайно реалізують повноваження вести переговори щодо суттєвих умов правочинів, внаслідок чого нерезидентом укладаються договори (контракти) без суттєвої зміни таких умов, та/або укладати договори (контракти) від імені нерезидента, у разі, якщо зазначена діяльність здійснюється особою в інтересах, за рахунок та/або на користь виключно одного нерезидента та/або пов’язаних із ним осіб -

нерезидентів;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

г) осіб, які на підставі договору, іншого правочину або фактично мають і звичайно реалізують повноваження утримувати (зберігати) запаси (товари), що належать нерезиденту, із складу яких здійснюється поставка запасів (товарів) від імені нерезидента, крім резидентів - утримувачів складу тимчасового зберігання або митного складу.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Для цілей застосування підпунктів "а" і "б" цього підпункту при розрахунку загального періоду, протягом якого нерезидент здійснює діяльність в Україні, до повних послідовних або непослідовних календарних місяців тривалості проекту (або пов’язаних між собою проектів), виконання робіт або надання послуг нерезидентом в Україні додаються:

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

тривалість діяльності нерезидента в Україні, що здійснюється протягом кількох послідовних або непослідовних періодів, які окремо є меншими за повний календарний місяць, але в сукупності перевищують 30 днів, та

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

тривалість діяльності пов’язаних осіб цього нерезидента в Україні, якщо така діяльність тісно пов’язана з діяльністю нерезидента, визначеною у підпунктах "а" і "б" цього підпункту, та здійснюється протягом кількох послідовних або непослідовних періодів, які дорівнюють повному календарному місяцю або які окремо є меншими за повний календарний місяць, але в сукупності перевищують 30 днів.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Для цілей застосування підпунктів "в" і "г" цього підпункту про наявність в особи фактичних повноважень здійснювати в інтересах, за рахунок та/або на користь нерезидента діяльність, яка має ознаки постійного представництва, може, зокрема, але не виключно, свідчити:

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

надання нерезидентом обов’язкових до виконання вказівок (у тому числі засобами електронного зв’язку або шляхом передачі електронних носіїв) та їх виконання особою;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

наявність в особи та використання нею електронної адреси корпоративної електронної пошти нерезидента та/або його пов’язаних осіб для комунікації з нерезидентом та/або з третіми особами, з якими нерезидент уже уклав або в подальшому буде укладати договори чи інші правочини;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

реалізація особою права володіння або розпорядження запасами (товарами) чи іншими активами нерезидента в Україні або їх значною часткою на підставі відповідних вказівок нерезидента;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

наявність в особи приміщень, орендованих від власного імені для зберігання майна, придбаного за рахунок нерезидента або яке належить нерезиденту чи третім особам та підлягає передачі третім особам за вказівкою нерезидента, або для інших цілей, визначених нерезидентом.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Нерезидент не вважається таким, що має постійне представництво в Україні, якщо він здійснює господарську діяльність через посередника - резидента, але при цьому надання резидентом

агентських, довірчих, комісійних та інших подібних посередницьких послуг з продажу чи придбання товарів (робіт, послуг) за рахунок, в інтересах та/або на користь нерезидента здійснюється в рамках основної (звичайної) діяльності резидента та на звичайних умовах. Якщо посередник - резидент діє виключно або майже виключно за рахунок, в інтересах та/або на користь одного або кількох осіб - нерезидентів, які є пов’язаними особами, такий посередник не може вважатися таким, що діє в рамках основної (звичайної) діяльності стосовно будь-якої з пов’язаних осіб - нерезидентів, та визнається постійним представництвом такого нерезидента в Україні або кожної особи - нерезидента, якщо такі нерезиденти є пов’язаними особами.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Постійним представництвом не є:

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

а) використання будівель або споруд виключно з метою зберігання, демонстрації товарів чи виробів, що належать нерезиденту;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

б) зберігання запасів (товарів або виробів), що належать нерезиденту, виключно з метою зберігання або демонстрації;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

в) зберігання запасів (товарів або виробів), що належать нерезиденту, виключно з метою переробки іншим підприємством;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

г) утримання постійного місця діяльності виключно з метою закупівлі товарів чи виробів або для збору інформації для нерезидента;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

ґ) направлення у розпорядження особи фізичних осіб у межах виконання угод про послуги з надання персоналу;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

д) утримання постійного місця діяльності з іншою метою.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Утримання постійного місця діяльності виключно для здійснення будь-якої комбінації видів діяльності, зазначених у підпунктах "а" - "д" цього підпункту, за умови, що такі види діяльності (їх комбінація) мають підготовчий або допоміжний характер для такого нерезидента, не є постійним представництвом.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Постійне представництво нерезидента в Україні визнається також у разі, якщо діяльність в Україні здійснюють декілька нерезидентів - пов’язаних осіб, якщо така діяльність у сукупності виходить за межі діяльності підготовчого або допоміжного характеру для такої групи нерезидентів - пов’язаних осіб. У такому разі постійне представництво визнається для кожного такого нерезидента - пов’язаної особи. Даний абзац застосовується лише у випадку, коли діяльність таких нерезидентів - пов’язаних осіб в Україні становить у сукупності взаємодоповнюючі функції тісно пов’язаного бізнес-процесу.

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Визнання особи контролюючою особою відповідно до положень статті 39-2 цього Кодексу не є

постійним представництвом;

{Абзац підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.194. постійний представник (представники) контролюючого органу на акцизному складі - призначена наказом контролюючого органу за місцем розташування акцизного складу посадова особа, яка здійснює постійний безпосередній контроль за дотриманням установленого порядку виробництва, оброблення (перероблення), змішування, розливу, пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі підакцизних товарів (продукції) у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Підпункт 14.1.194 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.195. працівник - фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом) відповідно до закону;

14.1.196. прибуткова продукція для цілей розділу XVIII цього Кодексу - частина виробленої продукції, що розподіляється між інвестором і державою та визначається як різниця між виробленою і компенсаційною продукцією;

14.1.197. проведення лотереї - господарська діяльність, яка включає в себе прийняття сплати участі у лотереї (ставок), проведення розіграшів призового (виграшного) фонду лотереї, виплату виграшів (видачу призів), а також інші операції, що забезпечують проведення лотереї;

14.1.198. продавець марок акцизного податку - контролюючі органи;

14.1.199. продукція для цілей розділу XVIII цього Кодексу - корисні копалини загальнодержавного та місцевого значення (мінеральна сировина), що видобуваються (виробляються) під час розробки родовищ корисних копалин;

14.1.200. призовий (виграшний) фонд - сукупність виграшів (призів), а саме коштів, майна, майнових прав, які підлягають виплаті (видачі) гравцям у разі їх виграшу в лотерею відповідно до оприлюднених умов її випуску та проведення;

{Підпункт 14.1.201 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.202. продаж (реалізація) товарів - будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів. Не вважаються продажем товарів операції з надання товарів у межах договорів комісії (консигнації), поруки, схову (відповідального зберігання), доручення, довірчого управління, оперативного лізингу (оренди), інших цивільно-правових договорів, які не передбачають передачі прав власності на такі товари;

14.1.203. продаж результатів робіт (послуг) - будь-які операції господарського, цивільно-правового характеру з виконання робіт, надання послуг, надання права на користування або розпоряджання товарами, у тому числі нематеріальними активами та іншими об'єктами власності, що не є товарами, за умови компенсації їх вартості, а також операції з безоплатного надання результатів робіт (послуг). Продаж результатів робіт (послуг) включає, зокрема, надання права на користування товарами за договорами оперативного лізингу (оренди), продажу, передачі права відповідно до авторських або ліцензійних договорів, а також інші способи передачі об'єктів авторського права, патентів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної, у тому числі промислової власності;

14.1.204. простий вексель, авальований банком, - цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ банку сплатити після настання строку платежу визначену суму векселедержателю.

Вексель засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити до Державного бюджету України відповідну суму коштів і є податковим зобов'язанням, визначеним векселедавцем самостійно і узгодженим з дня взяття на облік векселя контролюючим органом за місцезнаходженням векселедавця, а в разі, якщо законодавством передбачено відстрочення із сплати митних платежів, - з дня митного оформлення товарів у відповідний режим;

14.1.205. прибудинкова територія - територія навколо багатоквартирного будинку, визначена на підставі відповідної містобудівної та землевпорядної документації в межах відповідної земельної ділянки, на якій розташовані багатоквартирний будинок і належні до нього будівлі і споруди, та необхідна для обслуговування багатоквартирного будинку та забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир, а також нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку;

{Підпункт 14.1.205 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

14.1.206. проценти - дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора як плата за використання залучених на визначений або невизначений строк коштів або майна.

До процентів включаються:

а) платіж за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;

б) платіж за використання коштів, залучених у депозит;

в) платіж за придбання товарів у розстрочку;

г) платіж за володіння та користування майном згідно з договорами фінансового лізингу (фінансової оренди) (без урахування частини лізингового платежу, що надається в рахунок компенсації частини вартості об'єкта фінансового лізингу);

{Абзац шостий підпункту 14.1.206 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

ґ) винагорода (дохід) орендодавця як частина орендного платежу за договором оренди житла з викупом, сплачена фізичною особою платнику податку, на користь якого відступлено право на отримання таких платежів.

Проценти нараховуються у вигляді відсотків на основну суму заборгованості чи вартості майна або у вигляді фіксованих сум. У разі якщо залучення коштів здійснюється шляхом продажу облігацій, казначейських зобов'язань чи ощадних (депозитних) сертифікатів, емітованих позичальником, або шляхом врахування векселів та здійснення операцій з придбання цінних паперів із зворотним викупом, сума процентів визначається шляхом нарахування їх на номінал такого цінного паперу, виплати фіксованої премії чи виграшу або шляхом визначення різниці між ціною розміщення (продажу) та ціною погашення (зворотного викупу) такого цінного паперу.

Платежі за іншими цивільно-правовими договорами незалежно від того, встановлені вони в абсолютних (фіксованих) цінах або у відсотках суми договору або іншої вартісної бази, не є процентами;

14.1.207. пункт виміру - пункт, у якому відповідно до угоди про розподіл продукції проводиться вимір виробленої продукції та її розподіл на компенсаційну та прибуткову;

{Підпункт 14.1.208 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.209. пункт приймання (відправлення) та призначення - пункт, що для відповідного вантажу визначається як прикордонний пункт, перевалювальний комплекс, пункт тимчасового зберігання вантажу, у тому числі підземне сховище природного газу, на території України до його переміщення за межі держави, пункт переробки вантажу на території України до переміщення вантажу за її межі;

{Підпункт 14.1.210 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

{Підпункт 14.1.211 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.212. реалізація підакцизних товарів (продукції) - будь-які операції на митній території України, що передбачають відвантаження підакцизних товарів (продукції) згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами з передачею прав власності або без такої, за плату (компенсацію) або без такої, незалежно від строків її надання, а також безоплатного відвантаження товарів, у тому числі з давальницької сировини, реалізація суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів.

{Абзац перший підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Реалізація пального або спирту етилового для цілей розділу VI цього Кодексу - будь-які операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального або спирту етилового з переходом права власності на таке пальне або спирт етиловий чи без такого переходу, за плату (компенсацію) чи без такої плати на митній території України з акцизного складу/акцизного складу пересувного:

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

до акцизного складу;

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

до акцизного складу пересувного;

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

для власного споживання чи промислової переробки;

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

будь-яким іншим особам.

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

Поняття "реалізація спирту етилового" застосовується виключно для суб’єктів господарювання, що здійснюють діяльність з виробництва спирту етилового.

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

Не вважаються реалізацією пального операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України:

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

у споживчій тарі ємністю до 5 літрів (включно), крім операцій з реалізації такого пального його виробниками;

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

при використанні пального суб'єктами господарювання, які не є розпорядниками акцизного

складу/акцизного складу пересувного, що передано (відпущено, відвантажено) платником акцизного податку таким суб'єктам господарювання виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки.

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 2628-VIII від 23.11.2018, № 391-IX від 18.12.2019}

На період дії правового режиму воєнного стану, надзвичайного стану не вважаються реалізацією пального:

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України, що здійснюються у зв’язку з примусовим відчуженням або вилученням такого пального для потреб держави відповідно до Закону України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", за умови якщо у майбутньому його попереднім власником або уповноваженою ним особою не буде здійснено заходів щодо отримання компенсації за примусово відчужене або вилучене пальне;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України, що здійснюються у зв’язку з його передачею Збройним Силам України та добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій без попереднього або наступного відшкодування їх вартості;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України як гуманітарної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

До власного споживання також відносяться операції із заправлення пальним за договорами підряду при одночасному виконанні таких умов:

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

а) замовники за договорами підряду не здійснюють реалізацію пального іншим особам, крім реалізації бензолу поза межами митної території України в митному режимі експорту;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

б) заправлення здійснюється в паливний бак машин, механізмів, техніки та обладнання для

агропромислового комплексу, паливний бак транспортних засобів спеціального призначення або паливний бак спеціального обладнання чи пристрою, які:

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

призначені для виконання робіт на землях сільськогосподарського або лісового призначення, на землях, наданих гірничим підприємствам для видобування корисних копалин та розробки родовищ корисних копалин, а також для виконання робіт з будівництва доріг;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

належать іншим особам;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

виконують роботи протягом строку дії договору підряду виключно на зазначених у цьому пункті землях, що перебувають у власності або користуванні замовника;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

в) транспортні засоби, що здійснюють заправлення в паливний бак машин, механізмів, техніки та обладнання для агропромислового комплексу, у паливний бак транспортних засобів спеціального призначення або в паливний бак спеціального обладнання чи пристрою, зазначені в підпункті "б" цього підпункту, повинні бути обладнані витратомірами-лічильниками на кожному місці відпуску пального наливом з такого транспортного засобу.

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Реалізація суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів - продаж пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків, у тому числі на розлив у ресторанах, кафе, барах, інших об’єктах громадського харчування.

{Абзац підпункту 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1791-VIII від 20.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

Для цілей оподаткування акцизним податком з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів зіпсовані, знищені товари, або товари, наявність чи місцезнаходження яких не підтверджено таким суб’єктом господарювання, у тому числі товари, нестача яких виявлена за результатами інвентаризації, проведеної суб’єктом господарювання роздрібної торгівлі (у тому числі на вимогу контролюючого органу, надану згідно з підпунктом 20.1.9 пункту 20.1 статті 20 цього Кодексу під час перевірки контролюючим органом), вважаються проданими безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання. Ця норма не застосовується до випадків, передбачених пунктом 216.3 статті 216 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Не вважаються реалізацією підакцизних товарів операції з реалізації відповідно до кримінального процесуального законодавства України підакцизних товарів, визначених частиною сьомою статті 293 Митного кодексу України, що здійснюються особами, зазначеними у пункті 212.2-1 статті 212 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.212 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом двадцять четвертим згідно із

Законом [№ 3474-IX від 21.11.2023](#)}

14.1.213. резиденти - це:

а) юридичні особи та їх відокремлені особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами;

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізична особа - резидент - фізична особа, яка має місце проживання в Україні.

У разі якщо фізична особа має місце проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо така особа має місце постійного проживання в Україні; якщо особа має місце постійного проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо має більш тісні особисті чи економічні зв'язки (центр життєвих інтересів) в Україні. У разі якщо державу, в якій фізична особа має центр життєвих інтересів, не можна визначити, або якщо фізична особа не має місця постійного проживання у жодній з держав, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше 183 днів (включаючи день приїзду та від'їзду) протягом періоду або періодів податкового року.

Достатньою (але не виключною) умовою визначення місця знаходження центру життєвих інтересів фізичної особи є місце постійного проживання членів її сім'ї або її реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності.

Якщо неможливо визначити резидентський статус фізичної особи, використовуючи попередні положення цього підпункту, фізична особа вважається резидентом, якщо вона є громадянином України.

Якщо всупереч закону фізична особа - громадянин України має також громадянство іншої країни, то з метою оподаткування цим податком така особа вважається громадянином України, який не має права на залік податків, сплачених за кордоном, передбаченого цим Кодексом або нормами міжнародних угод України.

Якщо фізична особа є особою без громадянства і на неї не поширюються положення абзаців першого - четвертого цього підпункту, то її статус визначається згідно з нормами міжнародного права.

Достатньою підставою для визначення особи резидентом є самостійне визначення нею основного місця проживання на території України у порядку, встановленому цим Кодексом, або її реєстрація як самозайнятої особи.

У разі якщо у розділі IV цього Кодексу використовується термін "резидент" у відповідних відмінках, під цим терміном розуміється "фізична особа - резидент".

{Абзац дванадцятий підпункту 14.1.213 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Для цілей цього підпункту не вважається достатньою умовою визначення місця знаходження центру життєвих інтересів фізичної особи набуття особою статусу електронного резидента (е-резидента);

{Підпункт 14.1.213 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

14.1.213-1. Реєстр керівників платників податків - боржників - реєстр відомостей про керівників юридичних осіб або постійних представництв нерезидентів, стосовно яких згідно з рішенням суду застосовано тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України у зв’язку з наявністю у таких юридичних осіб або постійних представництв нерезидентів непогашеного податкового боргу у сумі та у строки, визначені цим Кодексом.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, веде та оприлюднює такий Реєстр у відкритому доступі на своєму офіційному веб-порталі.

Порядок ведення Реєстру керівників платників податків - боржників затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

До зазначеного Реєстру вносяться такі дані:

назва платника податків та код згідно з ЄДРПОУ юридичної особи або постійного представництва нерезидента;

прізвище, ім’я, по батькові (за наявності) керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника (згідно з відомостями з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, наданих відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань");

дата та номер судового рішення, що набрало законної сили, яким встановлено тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України;

сума податкового боргу станом на дату прийняття судового рішення;

сума податкового боргу станом на поточну дату;

дата початку дії тимчасового обмеження;

дата закінчення дії тимчасового обмеження;

підстави для закінчення дії тимчасового обмеження;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.213-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 14.1.214 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

{Підпункт 14.1.215 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.216. рециркулюючий газ - природний газ, який повернуто (закачано) в один або декілька нафтогазоносних покладів такого родовища (свердловини) для підтримання в них необхідних пластового тиску або пластової енергії відповідно до затверджених в установленому законодавством порядку проекту промислової або дослідно-промислової розробки родовища (покладу), а також до комплексного проекту його облаштування.

{Абзац перший підпункту 14.1.216 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

Джерелом походження рециркулюючого газу може бути природний газ: видобутий надрокористувачем із наданої йому в користування ділянки нафтогазоносних надр, для якої відповідним проектом передбачено повернення такого газу в надра; видобутий на іншій, ніж зазначена вище, ділянці надр, що контролюється надрокористувачем та переданий (із внесенням відповідної рентної плати) ним для використання на такому родовищі; придбаний надрокористувачем у третіх осіб для використання на такому родовищі;

14.1.217. рентна плата - загальнодержавний податок, який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

{Підпункт 14.1.217 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14.1.218. ринок товарів (робіт, послуг) - сфера обігу товарів (робіт, послуг), що визначається виходячи з можливості покупця (продавця) без значних додаткових витрат придбати (реалізувати) товар (роботи, послуги) на найближчій для покупця (продавця) території;

14.1.219. ринкова ціна - ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати на добровільній основі, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності - однорідних) товарів (робіт, послуг) у порівняних економічних (комерційних) умовах;

14.1.220. рік виготовлення транспортного засобу - календарна дата виготовлення транспортного засобу (день, місяць, рік); для транспортних засобів, календарну дату виготовлення яких визначити неможливо, - 1 січня року виготовлення, зазначеного в реєстраційних документах;

14.1.221. ризик - ймовірність недекларування (неповного декларування) платником податків податкових зобов'язань, невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи;

14.1.222. роботодавець - юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або самозайнята особа, яка використовує найману працю фізичних осіб на підставі укладених трудових договорів (контрактів) та несе обов'язки із сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами.

Для цілей розділу IV цього Кодексу до роботодавця прирівнюються юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво), постійне представництво нерезидента або самозайнята особа, які нараховують (виплачують) дохід за виконання роботи та/або надання послуги згідно із цивільно-правовим договором у разі, якщо буде встановлено, що відносини за таким договором фактично є трудовими;

14.1.223. розміщення відходів - постійне (остаточне) перебування або захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах (місцях розміщення відходів, сховищах, полігонах, комплексах, спорудах, ділянках надр тощо), на використання яких отримано дозволи уповноважених органів;

{Підпункт 14.1.223 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012}

14.1.224. розпорядник акцизного складу - суб’єкт господарювання, який одержав ліцензію на право виробництва спирту етилового, алкогольних напоїв, зареєстрований платником акцизного податку, або суб’єкт господарювання - платник акцизного податку, який здійснює виробництво, оброблення (перероблення), змішування, розлив, навантаження-розвантаження, зберігання, реалізацію пального на акцизному складі та має документи, що підтверджують право власності або користування приміщеннями та/або територією, що відносяться до акцизного складу;

{Підпункт 14.1.224 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.224-1. розпорядник акцизного складу пересувного - суб’єкт господарювання - платник акцизного податку, який є власником пального або здійснює діяльність з виробництва спирту етилового та який з використанням транспортного засобу незалежно від того, кому належить такий транспортний засіб:

реалізує або зберігає пальне або спирт етиловий;

ввозить пальне на митну територію України, з якого сплачено акцизний податок або на умовах, визначених статтею 229 цього Кодексу.

При переході від одного суб’єкта господарювання до іншого права власності на пальне або спирт етиловий, що переміщується та/або зберігається у транспортному засобі, відбувається зміна розпорядника акцизного складу пересувного.

{Підпункт 14.1.224-1 пункту 14.1 статті 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Не є розпорядником акцизного складу пересувного суб’єкт господарювання (перевізник, експедитор), який здійснює транспортування пального або спирту етилового;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.224-1 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.225. роялті - будь-який платіж, в тому числі платіж, що сплачується користувачем об’єктів авторського права і (або) суміжних прав на користь організацій колективного управління, відповідно до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав", отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об’єкта права інтелектуальної власності, а саме на будь-які літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп’ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, інші аудіовізуальні твори, будь-які права, які охороняються патентом, будь-які зареєстровані торговельні марки (знаки на товари і послуги), права інтелектуальної власності на дизайн, секретне креслення, модель, формулу, процес, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

{Абзац перший підпункту 14.1.225 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Не вважаються роялті платежі, отримані:

як винагорода за використання комп’ютерної програми, якщо умови використання обмежені функціональним призначенням такої програми та її відтворення обмежене кількістю копій, необхідних для такого використання (використання "кінцевим споживачем");

за придбання примірників (копій, екземплярів) об’єктів інтелектуальної власності, у тому числі в електронній формі, для використання за своїм функціональним призначенням для кінцевого споживання або для перепродажу такого примірника (копії, екземпляра);

за придбання речей (у тому числі носіїв інформації), в яких втілені або на яких містяться об’єкти права інтелектуальної власності, визначені в абзаці першому цього підпункту, у користування, володіння та/або розпорядження особи;

за передачу прав на об’єкти права інтелектуальної власності, якщо умови передачі прав на об’єкт права інтелектуальної власності надають право особі, яка отримує такі права, продати або здійснити відчуження в інший спосіб права інтелектуальної власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), крім випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов’язковим згідно із законодавством України;

за передачу права на розповсюдження примірників програмної продукції без права на їх відтворення або якщо їх відтворення обмежено використанням кінцевим споживачем;

{Підпункт 14.1.225 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 2245-VIII від 07.12.2017}

14.1.226. самозайнята особа - платник податку, який є фізичною особою - підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Незалежна професійна діяльність - участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, приватних виконавців, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою - підприємцем (за виключенням випадку, передбаченого пунктом 65.9 статті 65 цього Кодексу) та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб;

{Абзац другий підпункту 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4212-VI від 22.12.2011, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.226-1. сервісне обслуговування платників - надання адміністративних, консультаційних, довідкових, інформаційних, електронних та інших послуг, пов’язаних з реалізацією прав та обов’язків платника відповідно до вимог податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.226-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.227. середньооблікова кількість працівників - кількість працівників у юридичних осіб, визначена за методикою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері статистики, з урахуванням усіх найманих працівників і осіб, що працюють за цивільно-правовими договорами та за сумісництвом більш як один календарний місяць, а також найманих працівників представництв, філій, відділень та інших відокремлених підрозділів в еквіваленті повної зайнятості, крім найманих працівників, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами та у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею передбаченого законодавством віку;

{Підпункт 14.1.227 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4014-VI від 04.11.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012}

14.1.227-1. {Підпункт 14.1.227-1 пункту 14.1 статті 14 набирає чинності з 1 січня 2025 року - див. пункт 1 розділу II Закону № 2245-VIII від 07.12.2017} середньозважена роздрібна ціна продажу сигарет - ціна, розрахована із суми загальної вартості всіх сигарет, реалізованих виробниками на митній території України та ввезених імпортерами на митну територію України за період з 1 січня до 31 грудня звітного року, поділеної на суму загальної кількості реалізованих виробниками та ввезених імпортерами сигарет за той самий період, визначеної у деклараціях акцизного податку за січень - грудень звітного року, в розрахунку на 1000 штук.

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.227-1 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

14.1.227-2. синдикований фінансовий кредит - кошти, що надаються кількома банками-резидентами та/або банками-нерезидентами, або нерезидентами, що кваліфікуються як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами та/або нерезидентами, які мають згідно з відповідним законодавством статус небанківських фінансових установ, а також іноземною державою або її офіційними агентствами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами (учасники синдикату кредиторів) у межах одного кредитного договору в певних частках юридичним особам на визначений строк для цільового використання та під процент. Виплата доходу учасникам синдикату кредиторів може здійснюватися через агента, номінального утримувача (номінального власника) або посередника щодо такого доходу;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.227-2 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 14.1.228 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.229. спеціально відведені автостоянки - площа території (землі), що належить на правах власності територіальній громаді або державі, яка визначається органами місцевого самоврядування із встановленням правил щодо відповідальності за збереження транспортного засобу.

До спеціально відведених автостоянок можуть належати комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету з метою здійснення організації паркування транспортних засобів.

Не належать до спеціально відведених автостоянок гаражі, автостоянки, власники або користувачі яких є платниками земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності, а також земельні ділянки, що належать до прибудинкових територій;

14.1.230. стаціонарне джерело забруднення - підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати протягом певного часу і здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу та/або скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти;

14.1.231. розумна економічна причина (ділова мета) - причина, яка може бути наявна лише за умови, що платник податків має намір одержати економічний ефект у результаті господарської діяльності.

Економічний ефект, зокрема, але не виключно, передбачає приріст (збереження) активів платника податків та/або їх вартості, а так само створення умов для такого приросту (збереження) в майбутньому.

{Підпункт 14.1.231 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Для цілей оподаткування вважається, що операція, здійснена з нерезидентами, не має розумної економічної причини (ділової мети), якщо:

{Підпункт 14.1.231 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

головною ціллю або однією з головних цілей операції є несплата (неповна сплата) суми податків та/або зменшення обсягу оподатковуваного прибутку платника податків;

{Підпункт 14.1.231 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

у зіставних умовах особа не була б готова придбати (продати) такі товари, роботи (послуги), нематеріальні активи, інші предмети господарських операцій, відмінні від товарів, у непов’язаних осіб.

{Підпункт 14.1.231 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Цей підпункт застосовується для цілей статті 39 цього Кодексу, в тому числі при доведенні обставин, що свідчать про відсутність ділової мети, у випадках, визначених пунктом 140.5 статті 140 цього Кодексу, які передбачають застосування відповідних положень статті 39 цього Кодексу;

{Підпункт 14.1.231 пункту 14.1 статті 14 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

14.1.232. сертифікат фонду операцій з нерухомістю - цінний папір, що засвідчує право його власника на отримання доходу від інвестування в операції з нерухомістю відповідно до закону;

14.1.233. сільськогосподарські угіддя - рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги;

14.1.234. сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) - продукція/товари, що підпадають під визначення груп 1-24 УКТ ЗЕД, якщо при цьому такі товари (продукція) вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних або орендованих потужностях (площах) для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання;

{Підпункт 14.1.234 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.235. сільськогосподарський товаровиробник - юридична особа незалежно від організаційно-правової форми або фізична особа - підприємець, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та/або розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власновиробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання.

{Абзац другий підпункту 14.1.235 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підпункт 14.1.235 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2497-VIII від 10.07.2018, № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 14.1.236 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

14.1.237. спирт етиловий - всі види ректифікованого спирту етилового, біоетанол, інші види спирту етилового, зазначені у товарних позиціях 2207 та 2208 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 14.1.237 пункту 14.1 статті 14 в редакції Законів № 2628-VIII від 23.11.2018, № 3193-IX від 29.06.2023}

14.1.237-1. спиртовий дистилят - спирт, отриманий шляхом дистиляції (перегонки) після спиртового бродіння сільськогосподарської продукції, який не має характеристик спирту етилового, зберігає аромат і смак використаної сировини та відповідає товарній позиції 2208 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункту 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.237-1 згідно із Законом № 3193-IX від 29.06.2023}

14.1.238. споруди - земельні поліпшення, що не належать до будівель і призначені для виконання спеціальних технічних функцій;

14.1.239. виключено;

14.1.240. ставка земельного податку для цілей розділу XII цього Кодексу - законодавчо визначений річний розмір плати за одиницю площі оподатковуваної земельної ділянки;

{Підпункт 14.1.240 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.241. суб'єкт владних повноважень - у значенні, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України;

{Підпункт 14.1.242 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.242. технічний адміністратор електронного кабінету (далі - технічний адміністратор) - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, що здійснює заходи

із розробки, створення, впровадження та супроводження програмного забезпечення електронного кабінету, відповідає за виконання всіх етапів життєвого циклу такого програмного забезпечення, за його технічне і технологічне забезпечення, впровадження, функціонування, оновлення, модифікацію, усунення помилок, забезпечення цілісності та автентичності вихідного програмного коду; здійснює технічні та технологічні заходи з надання, блокування та анулювання доступу до електронного кабінету, відповідає за збереження та захист даних цих електронних сервісів;

{До пункту 14.1 статті 14 включено підпункт 14.1.242 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 14.1.243 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.244. товари - матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

В цілях оподаткування операцій з переміщення майна та енергії через митний кордон України термін "товари" вживається у значенні, визначеному Митним кодексом України;

14.1.245. товарний кредит - товари (роботи, послуги), що передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичних чи фізичних осіб на умовах договору, що передбачає відстрочення остаточних розрахунків на визначений строк та під процент. Товарний кредит передбачає передачу права власності на товари (роботи, послуги) покупцеві (замовникові) у момент підписання договору або в момент фізичного отримання товарів (робіт, послуг) таким покупцем (замовником), незалежно від часу погашення заборгованості;

{Підпункт 14.1.246 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 14.1.247 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

{Підпункт 14.1.248 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

14.1.249. торгівля у розстрочку - господарська операція, яка передбачає продаж резидентом або нерезидентом товарів фізичним чи юридичним особам на умовах розстрочення кінцевого розрахунку, на визначений строк та під процент.

Торгівля у розстрочку передбачає передачу товарів у розпорядження покупця в момент здійснення першого внеску (завдатку) з передачею права власності на такі товари після кінцевого розрахунку.

Правила торгівлі у розстрочку фізичним особам установлюються Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 14.1.250 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.251. транспортні засоби, що використовувалися, - транспортні засоби, на які уповноваженими державними органами, в тому числі іноземними, видані реєстраційні документи, що дають право експлуатувати такі транспортні засоби;

{Підпункт 14.1.251-1 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 72-VIII від 28.12.2014}

14.1.252. тютюнові вироби - сигарети з фільтром або без фільтру, цигарки, сигари, сигарили, а також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників, інші відмінні від рідин, що використовуються в електронних сигаретах, нікотиновмісні продукти, їх замінники для куріння, нюхання, смоктання, жування чи вдихання без

горіння шляхом нагрівання;

{Підпункт 14.1.252 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 3173-IX від 29.06.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

14.1.253. умовне звільнення від оподаткування митними платежами - звільнення від сплати митних платежів, застосування якого передбачає дотримання певних умов та обмежень під час використання товарів і транспортних засобів комерційного призначення, розпорядження ними після їх випуску;

14.1.254. умовне звільнення від оподаткування податком на додану вартість та акцизним податком у разі ввезення товарів на митну територію України - звільнення (умовне повне або умовне часткове) від сплати нарахованого податкового зобов'язання у разі розміщення товарів у митних режимах, що передбачають звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог митного режиму, встановлених Митним кодексом України;

{Підпункт 14.1.254 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

14.1.254-1. уповноважений учасник (для цілей статті 39 цього Кодексу) - учасник міжнародної групи компаній, уповноважений такою міжнародною групою компаній на підготовку та подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній від імені такої міжнародної групи компаній до податкового органу юрисдикції (держави, території), в якій зареєстрований такий учасник або в якій його діяльність зумовлює утворення постійного представництва;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.254-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.254-2. учасник міжнародної групи компаній (для цілей статті 39 цього Кодексу):

а) будь-яка окрема господарська одиниця міжнародної групи компаній (зокрема українська чи іноземна юридична особа або утворення без статусу юридичної особи), яку включено до консолідованої фінансової звітності такої міжнародної групи компаній для цілей такої звітності або яка обов’язково мала бути включена до консолідованої фінансової звітності у разі, якщо б акції (корпоративні права) такої окремої господарської одиниці міжнародної групи компаній перебували в обігу на національному та/або іноземному організованому фондовому ринку (фондовій біржі);

б) будь-яка така господарська одиниця міжнародної групи компаній, яку виключено з консолідованої фінансової звітності такої міжнародної групи компаній відповідно до критеріїв, визначених для цілей складання зазначеної звітності (щодо володіння чи контролю між юридичними особами або утворенням без статусу юридичної особи, матеріальності такої господарської одиниці для міжнародної групи компаній тощо);

в) будь-яке постійне представництво будь-якої господарської одиниці міжнародної групи компаній, зазначеної у підпунктах "а" і "б" цього підпункту, за умови що така господарська одиниця складає окрему фінансову звітність щодо такого постійного представництва для фінансових, регуляторних чи податкових цілей або для цілей внутрішнього управлінського контролю;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.254-2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.255. відступлення права вимоги - операція з переуступки кредитором прав вимоги боргу третьої особи новому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу кредитору або без такої компенсації;

{Підпункт 14.1.256 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.257. фінансова допомога - фінансова допомога, надана на безповоротній або поворотній основі.

Безповоротна фінансова допомога - це:

сума коштів, передана платнику податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів;

сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредитору позичальником після списання такої безнадійної заборгованості;

сума заборгованості одного платника податків перед іншим платником податків, що не стягнута після закінчення строку позовної давності;

основна сума кредиту або депозиту, що надані платнику податків без встановлення строків повернення такої основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації, та депозитів до запитання у банківських установах, а також сума процентів, нарахованих на таку основну суму, але не сплачених (списаних).

{Абзац сьомий підпункту 14.1.257 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Поворотна фінансова допомога - сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення;

14.1.257-1. фінансовий агент - будь-яка особа (крім фізичної особи), яка відповідає визначенню звітної фінансової установи України, у значенні, наведеному в Угоді FATCA, та/або підзвітної фінансової установи відповідно до Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS, та яка відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства, ухвалених на виконання положень Угоди FATCA та Багатосторонньої угоди CRS, зобов’язана застосовувати заходи належної комплексної перевірки до фінансових рахунків, подавати звіт про підзвітні рахунки до контролюючого органу, виконувати інші обов’язки та нести відповідальність за порушення цих обов’язків у порядку, встановленому законом.

Регулятори ринків фінансових послуг у межах повноважень, визначених законодавчими актами у сфері регулювання діяльності з надання фінансових послуг, встановлюють переліки небанківських фінансових установ, які зобов’язані виконувати обов’язки фінансових агентів відповідно до вимог Угоди FATCA.

Для цілей виконання вимог Угоди FATCA не є фінансовими агентами особи, визначені в Додатку II до Угоди FATCA.

Для цілей Багатосторонньої угоди CRS особи, які зобов’язані виконувати обов’язки фінансових агентів (є підзвітними фінансовими установами), визначаються відповідно до правил зазначеної Угоди, Загального стандарту звітності CRS та нормативно-правових актів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, для реалізації Багатосторонньої угоди CRS;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.257-1 згідно із Законом № 323-IX від 03.12.2019; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.258. фінансовий кредит - кошти, що надаються банком-резидентом або нерезидентом, що кваліфікується як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають згідно з відповідним законодавством статус небанківських фінансових установ, а також іноземною державою або його офіційними агентствами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами - нерезидентами юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент;

14.1.258-1. фінансовий рахунок - рахунок, відкритий фінансовим агентом, або договір, укладений фінансовим агентом.

Для цілей цього Кодексу до фінансових рахунків належать банківські рахунки, платіжні рахунки, рахунки у цінних паперах, інші види рахунків, договори, які відповідають критеріям, визначеним Угодою FATCA та/або Багатосторонньою угодою CRS. Для цілей Багатосторонньої угоди CRS термін "фінансовий рахунок" застосовується та тлумачиться відповідно до положень Загального стандарту звітності CRS;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.258-1 згідно із Законом № 323-IX від 03.12.2019; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

14.1.259. фонд банківського управління - кошти учасників фондів банківського управління та інші активи, що перебувають у довірчому управлінні уповноваженого банку відповідно до закону;

14.1.260. фрахт - винагорода (компенсація), що сплачується за договорами перевезення, найму або піднайму судна або транспортного засобу (їх частин) для:

перевезення вантажів та пасажирів морськими або повітряними суднами;

перевезення вантажів залізничним або автомобільним транспортом;

14.1.261. цільове призначення земельної ділянки - використання земельної ділянки за призначенням, визначеним на підставі документації із землеустрою у встановленому законодавством порядку;

14.1.262. частка сільськогосподарського товаровиробництва для цілей глави 1 розділу XIV цього Кодексу - питома вага доходу сільськогосподарського товаровиробника, отриманого від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, у загальній сумі його доходу, що враховується під час визначення права такого товаровиробника на реєстрацію як платника податку;

{Підпункт 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.263. членами сім’ї фізичної особи першого ступеня споріднення для цілей розділу IV цього Кодексу вважаються її батьки, її чоловік або дружина, діти такої фізичної особи, у тому числі усиновлені.

Членами сім’ї фізичної особи другого ступеня споріднення для цілей розділу IV цього Кодексу вважаються її рідні брати та сестри, її баба та дід з боку матері і з боку батька, онуки.

{Підпункт 14.1.263 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

14.1.264. хронометраж - процес спостереження за веденням господарської діяльності платника податків, який здійснюється під час проведення фактичних перевірок та застосовується контролюючими органами з метою встановлення реальних показників щодо діяльності платника податків, яка здійснюється на відповідному місці її провадження;

14.1.265. штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) - плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з осіб, що вчинили податкове правопорушення або порушення іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

{Підпункт 14.1.265 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

14.1.266. касовий метод для цілей оподаткування згідно з розділом V цього Кодексу - метод податкового обліку, за яким дата виникнення податкових зобов'язань визначається як дата зарахування (отримання) коштів на рахунки платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг, на електронний гаманець у емітента електронних грошей та/або на рахунки в

органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у касу платника податків або дата отримання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) ним товарів (послуг), а дата віднесення сум податку до податкового кредиту визначається як дата списання коштів з рахунків платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг, з електронних гаманців у емітента електронних грошей та/або з рахунків в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, дата видачі з каси платника податків або дата надання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів (послуг);

{Підпункт 14.1.266 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020, № 2888-IX від 12.01.2023}

14.1.267. позика - грошові кошти, що надаються резидентами, які є фінансовими установами, або нерезидентами, крім нерезидентів, які мають офшорний статус, позичальнику на визначений строк із зобов'язанням їх повернення та сплатою процентів за користування сумою позики;

14.1.268. пасивні доходи - доходи, отримані у вигляді:

{Абзац перший підпункту 14.1.268 пункту 14.1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, на вклад (депозит) у кредитних спілках, інших процентів (у тому числі дисконтних доходів);

процентного або дисконтного доходу за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;

плати (відсотків), що розподіляється відповідно до пайових членських внесків членів кредитної спілки;

доходу, який виплачується компанією, що управляє активами інституту спільного інвестування, на розміщені активи відповідно до закону, включаючи дохід, що виплачується (нараховується) емітентом у результаті викупу (погашення) цінних паперів інституту спільного інвестування, який визначається як різниця між сумою, отриманою від викупу, та сумою коштів або вартістю майна, сплаченою платником податку продавцю (у тому числі емітенту) у зв’язку з придбанням таких цінних паперів, як компенсація їх вартості;

доходу за іпотечними цінними паперами (іпотечними облігаціями та сертифікатами) відповідно до закону;

відсотків (дисконту), отриманих власником облігації від їх емітента відповідно до закону;

доходу за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та доходу, отриманого платником податку в результаті викупу (погашення) управителем сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в порядку, визначеному проспектом емісії сертифікатів;

інвестиційного прибутку, включаючи прибуток від операцій з державними цінними паперами та з борговими зобов’язаннями Національного банку України з урахуванням курсової різниці;

роялті;

дивідендів;

страхових виплат і відшкодувань;

{Підпункт 14.1.268 пункту 14.1 статті 14 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.269. Platts - міжнародна, глобальна уніфікована система інформаційного моніторингу за динамікою ринку та ціноутворенням у галузі добувної та паливно-енергетичної промисловості;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.269 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.270. показники Platts - індекси, що офіційно визначені світовим інформаційним агентством Platts та є базою для використання суб’єктами господарської діяльності";

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.270 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

14.1.271. дохід суб’єктів, які здійснюють випуск та проведення лотерей, від операцій з випуску та проведення лотерей складається з доходу, що залишився після формування призового (виграшного) фонду та суми безнадійної заборгованості, визначеної підпунктом "е" підпункту 14.1.11 цього пункту.

Дохід суб’єктів, які здійснюють випуск та проведення лотерей, що залишився після формування призового (виграшного) фонду, - частина коштів, що становить різницю між загальною сумою доходів, отриманих від прийняття ставок у лотерею, та сумою сформованого призового (виграшного) фонду лотереї відповідно до умов її проведення.

Для цілей цього підпункту під загальною сумою доходів, отриманих від прийняття ставок у лотерею, розуміється сума грошових коштів, отриманих у готівковій та/або безготівковій формі в касу та/або на рахунки оператора лотерей;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.271 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

14.1.272. квас "живого" бродіння - напій із вмістом спирту етилового не більше 1,2 відсотка об’ємних одиниць, отриманий під час бродіння квасного сусла, що відноситься до товарних позицій 2202 та 2206 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.272 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 14.1.273 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 354-IX від 05.12.2019}

{Підпункт 14.1.274 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 354-IX від 05.12.2019}

{Підпункт 14.1.275 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 354-IX від 05.12.2019}

{Підпункт 14.1.276 пункту 14.1 статті 14 виключено на підставі Закону № 354-IX від 05.12.2019}

14.1.277. внутрішній туризм для цілей розділу XII цього Кодексу - переміщення в межах території України громадян України та/або осіб, які постійно проживають на території України, в пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях.

В’їзний туризм для цілей розділу XII цього Кодексу - прибуття на територію України та/або переміщення в межах території України осіб, які постійно не проживають на території України, в пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.277 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

14.1.277-1. бюджетний грант - цільова допомога у вигляді коштів або майна, що надаються на безоплатній і безповоротній основі за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги для реалізації проекту або програми у сферах культури, туризму та у секторі креативних індустрій, спорту та інших гуманітарних сферах у порядку, встановленому законом. Перелік надавачів бюджетних грантів визначає Кабінет Міністрів України;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.277-1 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

14.1.278. система обліку даних реєстраторів розрахункових операцій (далі - СОД РРО) - інформаційна система, призначена для збору, зберігання, використання даних реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій (у тому числі електронних копій розрахункових документів та фіскальних звітних чеків, створених реєстраторами розрахункових операцій та програмними реєстраторами розрахункових операцій), перевірки справжності та достовірності розрахункових документів.

Користувачам-покупцям (споживачам) через Електронний кабінет, що функціонує відповідно до статті 42-1 цього Кодексу, забезпечується можливість:

контролю справжності та достовірності розрахункових документів, що зберігаються в СОД РРО.

Порядок функціонування СОД РРО визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.278 згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019 з урахуванням змін, внесених Законом № 1017-IX від 01.12.2020}

14.1.279. інвестиційне золото для цілей розділу V цього Кодексу - золото у вигляді:

а) зливків або пластин масою, прийнятою на ринках зливкового золота 995-ї або вищої проби, незалежно від того, чи воно представлене в цінних паперах;

б) золотих монет 900-ї або вищої проби, викарбуваних після 1800 року, які є або були законним платіжним засобом у країні походження та продаються за ціною, яка не перевищує ринкову вартість золота, що міститься в монетах, більше ніж на 80 відсотків.

Ринковою вартістю золота є вартість золота за обліковою ціною банківських металів, що оприлюднюється Національним банком України на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку України;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.279 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

14.1.280. активи фізичної особи для цілей підрозділу 9-4 "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу - грошові активи фізичної особи, майно, майнові права;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.280 згідно із Законом № 1539-IX від 15.06.2021}

14.1.281. грошові активи фізичної особи для цілей підрозділу 9-4 "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу - кошти в національній та іноземній валютах, розміщені на рахунках в українських та іноземних банках, грошові внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, права грошової вимоги (у тому числі кошти, позичені третім особам за договором позики), оформлені у письмовій формі з юридичною особою або нотаріально посвідчені у разі виникнення права вимоги декларанта до фізичної особи, а також активи у банківських металах, пам’ятні банкноти та монети, електронні гроші;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.281 згідно із Законом № 1539-IX від 15.06.2021}

14.1.282. резидент Дія Сіті - у значенні, визначеному Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні";

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.282 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

14.1.282-1. резидент Дія Сіті - платник податку, що сплачує податок на прибуток підприємств на

особливих умовах (далі - резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах), - резидент Дія Сіті, який у порядку, передбаченому пунктом 141.10 статті 141 цього Кодексу, обрав або перейшов на відповідний режим оподаткування. Резиденти Дія Сіті, які не обрали (не перейшли) на відповідний режим оподаткування, сплачують податок на прибуток підприємств на загальних підставах та вважаються резидентами Дія Сіті, що не є платниками податку на особливих умовах;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.282-1 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

14.1.283. спеціалісти резидента Дія Сіті - гіг-спеціалісти, що виконують роботу (надають послуги) на замовлення та на користь (в інтересах) резидента Дія Сіті на підставі гіг-контракту, укладеного в порядку, передбаченому Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", та/або особи, які перебувають із резидентом Дія Сіті у трудових відносинах;

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.283 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

14.1.284. реєстр Дія Сіті - у значенні, визначеному Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні".

{Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.284 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

14.2. Для цілей цього Кодексу до цінних паперів прирівнюються боргові зобов'язання Національного банку України.

{Статтю 14 доповнено пунктом 14.2 згідно із Законом № 4238-VI від 22.12.2011}

14.3. Для цілей цього Кодексу внесення (перерахування, надходження, сплата, зарахування) коштів платником податку на єдиний рахунок у випадках, передбачених статтею 35-1 цього Кодексу, вважається внесенням (перерахуванням, надходженням, сплатою, зарахуванням) коштів таким платником податку до бюджету.

{Статтю 14 доповнено пунктом 14.3 згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

14.4. Для цілей цього Кодексу, якщо ним прямо не передбачено інше, міжнародні договори, що містять положення про обмін інформацією для податкових цілей, включають Конвенцію про взаємну адміністративну допомогу у податкових справах, міжнародний договір України про уникнення подвійного оподаткування та інші міжнародні договори про обмін інформацією для податкових цілей, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, а також укладені на їх підставі міжвідомчі договори.

{Статтю 14 доповнено пунктом 14.4 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 15. Платники податків

15.1. Платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з цим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з цим Кодексом.

15.2. Кожний з платників податків може бути платником податку за одним або кількома податками та зборами.

Стаття 16. Обов'язки платника податків

16.1. Платник податків зобов'язаний:

16.1.1. стати на облік у контролюючих органах в порядку, встановленому законодавством України;

16.1.2. вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів;

16.1.3. подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів;

16.1.4. сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених цим Кодексом та законами з питань митної справи;

16.1.5. подавати на належним чином оформлену письмову вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, регістри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів. У письмовій вимозі обов'язково зазначаються конкретний перелік документів, які повинен надати платник податків, та підстави для їх надання;

16.1.6. подавати контролюючим органам інформацію, відомості про суми коштів, не сплачених до бюджету в зв'язку з отриманням податкових пільг (суми отриманих пільг) та напрями їх використання (щодо умовних податкових пільг - пільг, що надаються за умови використання коштів, вивільнених у суб'єкта господарювання внаслідок надання пільги, у визначеному державою порядку);

16.1.7. подавати контролюючим органам інформацію в порядку, у строки та в обсягах, встановлених податковим законодавством;

16.1.8. виконувати законні вимоги контролюючих органів щодо усунення виявлених порушень законів з питань оподаткування та митної справи і підписувати акти (довідки) про проведення перевірки;

16.1.9. не перешкоджати законній діяльності посадової особи контролюючого органу під час виконання нею службових обов'язків та виконувати законні вимоги такої посадової особи;

16.1.10. повідомляти контролюючим органам за місцем обліку такого платника про його ліквідацію або реорганізацію протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення (крім випадків, коли обов'язок здійснювати таке повідомлення покладено законом на орган державної реєстрації);

16.1.11. повідомляти контролюючі органи про зміну місцезнаходження юридичної особи та зміну місця проживання фізичної особи - підприємця;

16.1.12. забезпечувати збереження документів, пов'язаних з виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених цим Кодексом;

16.1.13. допускати посадових осіб контролюючого органу під час проведення ними перевірок до обстеження приміщень, територій (крім житла громадян), що використовуються для одержання доходів чи пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для проведення перевірок з питань обчислення і сплати податків та зборів у випадках, встановлених цим Кодексом;

{Положення підпункту 16.1.13 пункту 16.1 статті 16, згідно з яким платник податків зобов'язаний допускати посадових осіб контролюючого органу під час проведення ними перевірок до обстеження приміщень, територій (крім житла громадян), що використовуються для одержання доходів чи пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для проведення перевірок з питань обчислення і сплати податків та зборів у випадках, встановлених цим Кодексом визнано конституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 13-рп/2012 від 12.06.2012}

16.1.14. використовувати електронний кабінет для листування з контролюючими органами в електронній формі у разі подання звітності в електронній формі, а також після проходження електронної ідентифікації он-лайн в електронному кабінеті, крім платників податків, які відмовилися від використання електронного кабінету в порядку, встановленому цим Кодексом, та платників

податків, які не визначили спосіб взаємодії із контролюючим органом;

{Пункт 16.1 статті 16 доповнено підпунктом 16.1.14 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

16.1.15. забезпечувати надання посадовими (службовими) особами платника податку письмових пояснень на письмовий запит контролюючого органу з питань, що стосуються предмета перевірки, та їх документального підтвердження;

{Пункт 16.1 статті 16 доповнено підпунктом 16.1.15 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

16.1.16. визначати, змінювати уповноважених осіб платника податків, які мають право користуватися електронним кабінетом, зокрема щодо підписання, подання, отримання ними документів та інформації через електронний кабінет, та визначати їхні повноваження.

{Пункт 16.1 статті 16 доповнено підпунктом 16.1.16 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Стаття 17. Права платника податків

17.1. Платник податків має право:

17.1.1. безоплатно отримувати у контролюючих органах, у тому числі і через мережу Інтернет, інформацію про податки та збори і нормативно-правові акти, що їх регулюють, порядок обліку та сплати податків та зборів, права та обов'язки платників податків, повноваження контролюючих органів та їх посадових осіб щодо здійснення податкового контролю;

{Підпункт 17.1.1 пункту 17.1 статті 17 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013}

17.1.2. представляти свої інтереси в контролюючих органах самостійно, через податкового агента або уповноваженого представника;

17.1.3. обирати самостійно, якщо інше не встановлено цим Кодексом, метод ведення обліку доходів і витрат;

17.1.4. користуватися податковими пільгами за наявності підстав у порядку, встановленому цим Кодексом;

17.1.5. одержувати відстрочення, розстрочення сплати податків або податковий кредит в порядку і на умовах, встановлених цим Кодексом;

17.1.6. бути присутнім під час проведення перевірок та надавати пояснення з питань, що виникають під час таких перевірок, та за власною ініціативою пояснення з питань, що не запитувалися контролюючим органом, ознайомлюватися та отримувати акти (довідки) перевірок, проведених контролюючими органами, перед підписанням актів (довідок) про проведення перевірки, у разі наявності зауважень щодо змісту (тексту) складених актів (довідок) підписувати їх із застереженням та подавати контролюючому органу письмові заперечення в порядку, встановленому цим Кодексом;

{Підпункт 17.1.6 пункту 17.1 статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

17.1.7. оскаржувати в порядку, встановленому цим Кодексом, рішення, дії (бездіяльність) контролюючих органів (посадових осіб), у тому числі надану йому у паперовій або електронній формі індивідуальну податкову консультацію, яка йому надана, а також узагальнюючу податкову консультацію;

{Підпункт 17.1.7 пункту 17.1 статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом №

466-IX від 16.01.2020}

17.1.8. вимагати від контролюючих органів проведення перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь платника податків;

17.1.9. на нерозголошення контролюючим органом (посадовими особами) відомостей про такого платника без його письмової згоди та відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання посадовими особами службових обов'язків, крім випадків, коли це прямо передбачено законами;

17.1.10. на залік чи повернення надміру сплачених, а також надміру стягнутих сум податків та зборів, пені, штрафів у порядку, встановленому цим Кодексом;

17.1.11. на повне відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями (бездіяльністю) контролюючих органів (їх посадових осіб), у встановленому законом порядку;

{Підпункт 17.1.7 пункту 17.1 статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 17.1.12 пункту 17.1 статті 17 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

17.1.13. самостійно обирати спосіб взаємодії з контролюючим органом в електронній формі через електронний кабінет, якщо інше не встановлено цим Кодексом;

{Пункт 17.1 статті 17 доповнено підпунктом 17.1.13 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

17.1.14. реалізовувати через електронний кабінет права та обов’язки, передбачені цим Кодексом та які можуть бути реалізовані в електронній формі засобами електронного зв’язку;

{Пункт 17.1 статті 17 доповнено підпунктом 17.1.14 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

17.1.15. подавати декларацію та інші документи в паперовій формі у разі виникнення технічних та/або методологічних помилок чи технічного збою в роботі електронного кабінету (наявність помилки/збою має бути підтверджена технічним адміністратором та/або методологом електронного кабінету, або згідно з повідомленням на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, або рішенням суду), якщо подання таких документів в електронній формі не є обов’язковим відповідно до цього Кодексу;

{Пункт 17.1 статті 17 доповнено підпунктом 17.1.15 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

17.1.16. надавати за власною ініціативою письмові пояснення та/або документи щодо обставин, які підтверджують відсутність його вини у вчиненому податковому правопорушенні, в порядку, встановленому цим Кодексом;

{Пункт 17.1 статті 17 доповнено підпунктом 17.1.16 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

17.1.17. відкрито застосовувати технічні прилади і технічні засоби, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засоби фото- і кінозйомки, відеозапису; відкрито здійснювати звукозапис, фото-, відеофіксацію (відеозйомку), накопичувати та використовувати таку мультимедійну інформацію (фото, відео-, звукозапис) під час проведення перевірок.

{Пункт 17.1 статті 17 доповнено підпунктом 17.1.17 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

17.2. Платник податку має також інші права, передбачені законом.

17.3. Права платника податку, передбачені цим Кодексом та іншими законодавчими актами, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, можуть бути обмежені у разі застосування до платника податків спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) у порядку, встановленому Законом України "Про санкції".

{Статтю 17 доповнено пунктом 17.3 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

Стаття 18. Податкові агенти

18.1. Податковим агентом визнається особа, на яку цим Кодексом покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків.

18.2. Податкові агенти прирівнюються до платників податку і мають права та виконують обов'язки, встановлені цим Кодексом для платників податків.

Стаття 19. Представники платника податків

19.1. Платник податків веде справи, пов'язані зі сплатою податків, особисто або через свого представника. Особиста участь платника податків в податкових відносинах не позбавляє його права мати свого представника, як і участь податкового представника не позбавляє платника податків права на особисту участь у таких відносинах.

19.2. Представниками платника податків визнаються особи, які можуть здійснювати представництво його законних інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, на підставі закону або довіреності. Довіреність, видана платником податків - фізичною особою на представництво його інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, має бути засвідчена відповідно до чинного законодавства.

19.3. Представник платника податків користується правами, встановленими цим Кодексом для платників податків.

Стаття 19-1. Функції контролюючих органів

19-1.1. Контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, виконують такі функції, крім особливостей, передбачених для державних податкових інспекцій статтею 19-3 цього Кодексу:

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.1. здійснюють адміністрування податків, зборів, платежів, у тому числі проводять відповідно до законодавства перевірки та звірки платників податків;

{Підпункт 19-1.1.1 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.2. контролюють своєчасність подання платниками податків та платниками єдиного внеску передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів;

19-1.1.3. надають адміністративні послуги платникам податків, зборів, платежів;

19-1.1.4. здійснюють контроль за встановленими законом строками проведення розрахунків в іноземній валюті, за додержанням порядку приймання готівки для виконання платіжних операцій (крім приймання готівки банками), за дотриманням суб'єктами господарювання установлених

законодавством обов’язкових вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів, порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, наявністю торгових патентів;

{Підпункт 19-1.1.4 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

19-1.1.5. здійснюють контроль за додержанням виконавчими органами сільських, селищних рад порядку прийняття та обліку податків і зборів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування зазначених сум до бюджету;

{Підпункт 19-1.1.5 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

19-1.1.6. здійснюють контроль за правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість;

19-1.1.7. реєструють та ведуть облік платників податків, платників єдиного внеску, об’єктів оподаткування та об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням, проводять диференціацію платників податків;

{Підпункт 19-1.1.7 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.8. забезпечують достовірність та повноту обліку платників податків та платників єдиного внеску, об’єктів оподаткування та об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням;

{Підпункт 19-1.1.8 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.9. формують та ведуть Державний реєстр фізичних осіб - платників податків, Єдиний банк даних про платників податків - юридичних осіб, реєстри, ведення яких покладено законодавством на контролюючі органи;

19-1.1.9-1. формують та ведуть Реєстр отримувачів бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції відповідно до Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.9-1 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

19-1.1.10. забезпечують ведення обліку податків, зборів, платежів та єдиного внеску;

{Підпункт 19-1.1.10 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 19-1.1.10-1 пункту 19-1.1 статті 19-1 виключено на підставі Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

19-1.1.11. забезпечують перегляд рішень контролюючих органів нижчого рівня у встановленому законодавством порядку;

{Підпункт 19-1.1.12 пункту 19-1.1 статті 19-1 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.13. здійснюють ліцензування діяльності суб’єктів господарювання з виробництва спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів і рідин, що використовуються в електронних сигаретах, оптової торгівлі спиртом, оптової та роздрібної торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами і рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, та контроль за таким виробництвом;

{Підпункт 19-1.1.13 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.14. здійснюють контроль у сфері виробництва, обігу та реалізації підакцизних товарів, контроль за їх цільовим використанням, забезпечують міжгалузеву координацію у цій сфері;

19-1.1.15. забезпечують контроль за прийняттям декларацій про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), встановлені виробником або імпортером, та узагальненням відомостей, зазначених у таких деклараціях, для організації роботи та контролю за повнотою обчислення і сплати акцизного податку;

19-1.1.16. здійснюють заходи щодо запобігання та виявлення порушень законодавства у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального;

{Підпункт 19-1.1.16 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.17. проводять роботу щодо боротьби з незаконним виробництвом, переміщенням, обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального;

{Підпункт 19-1.1.17 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.18. організовують роботу, пов’язану із замовленням марок акцизного податку, їх зберіганням, продажем, відбором зразків, з метою проведення експертизи щодо їх автентичності та здійснюють контроль за наявністю таких марок на пляшках (упаковках) з алкогольними напоями, пачках (упаковках) тютюнових виробів, ємностях (упаковках) з рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, під час їх транспортування, зберігання і реалізації;

{Підпункт 19-1.1.18 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.19. забезпечують контроль за дотриманням суб’єктами господарювання, які провадять роздрібну торгівлю тютюновими виробами, вимог законодавства щодо максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлених виробниками або імпортерами таких виробів;

19-1.1.20. забезпечують контроль за дотриманням суб’єктами господарювання, які провадять оптову або роздрібну торгівлю алкогольними напоями, вимог законодавства щодо мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін на такі напої;

19-1.1.21. організовують роботу та здійснюють контроль за застосуванням арешту майна платника податків, що має податковий борг, та/або зупинення видаткових операцій на його рахунках/електронних гаманцях у банку, іншій фінансовій установі, небанківському надавачу платіжних послуг/емітенті електронних грошей;

{Підпункт 19-1.1.21 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

19-1.1.22. здійснюють погашення податкового боргу, стягнення своєчасно ненарахованих та/або несплачених сум єдиного внеску та інших платежів;

19-1.1.23. організовують роботу з виявлення, обліку, зберігання, оцінки та розпорядження безхазяйним майном та іншим майном, що переходить у власність держави, а також з обліку, попередньої оцінки, зберігання майна, вилученого та конфіскованого за порушення митного і податкового законодавства;

19-1.1.24. здійснюють відстрочення, розстрочення та реструктуризацію грошових зобов’язань та/або податкового боргу, недоїмки із сплати єдиного внеску, а також списання безнадійного податкового боргу;

19-1.1.25. розробляють та надають пропозиції щодо нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції контролюючих органів;

{Підпункт 19-1.1.25 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 19-1.1.26 пункту 19-1.1 статті 19-1 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.27. забезпечують розвиток, впровадження та технічне супроводження інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, зокрема організацію впровадження електронних сервісів для суб’єктів господарювання контролюючими органами;

{Підпункт 19-1.1.27 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.28. надають індивідуальні податкові консультації, інформаційно-довідкові послуги з питань податкового та іншого законодавства, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи;

{Підпункт 19-1.1.28 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.29. забезпечують інформування громадськості про реалізацію державної податкової політики;

{Підпункт 19-1.1.29 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.30. розробляють пропозиції до проектів міжнародних договорів України з питань оподаткування та забезпечують виконання укладених міжнародних договорів;

19-1.1.31. надають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, узагальнену практику застосування законодавства з питань оподаткування, законодавства з питань сплати єдиного внеску;

{Підпункт 19-1.1.31 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Законів № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.32. організовують взаємодію та обмін інформацією з державними органами інших держав згідно із законодавством, міжнародними договорами України, здійснюють міжнародне співробітництво у податковій сфері;

{Підпункт 19-1.1.32 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.32-1. організовують взаємодію та обмін інформацією з регуляторами ринків фінансових послуг, визначеними законами України у сфері регулювання діяльності з надання фінансових послуг, з метою здійснення контролю за виконанням фінансовими агентами вимог статті 39-3 цього Кодексу та забезпечення виконання Угоди FATCA та Багатосторонньої угоди CRS;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.32-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

19-1.1.33. подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, звіти та інформацію про надходження податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи;

{Підпункт 19-1.1.33 пункту 19-1.1 статті 19-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.34. забезпечують визначення в установлених цим Кодексом, іншими законами України випадках сум податкових та грошових зобов’язань платників податків, застосування і своєчасне стягнення сум передбачених законом штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) за порушення податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

19-1.1.34-1. здійснюють заходи щодо забезпечення виконання рішень про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятих у порядку, встановленому Законом України "Про санкції";

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.34-1 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

19-1.1.35. вживають заходів до виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, щодо відповідності законодавству;

19-1.1.36. забезпечують іншим державним органам у встановлених законом випадках доступ до інформації з баз даних центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Підпункт 19-1.1.36 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.37. здійснюють контроль та забезпечують надання допомоги у стягненні податкового боргу в міжнародних правовідносинах за запитами компетентних органів іноземних держав;

19-1.1.38. забезпечують стягнення сум простроченої заборгованості суб’єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою) або під державні (місцеві) гарантії, а також за кредитами із бюджету (включаючи плату за користування такими кредитами (позиками) та пеню) в порядку, визначеному цим Кодексом або іншим законом, включаючи погашення такої заборгованості за рахунок майна цього суб’єкта господарювання;

{Підпункт 19-1.1.38 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

19-1.1.39. здійснюють відомчий контроль та внутрішній аудит за додержанням вимог законодавства і виконанням службових обов’язків у контролюючих органах, на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери їх управління;

19-1.1.40. організовують збір податкової інформації та вносять її до інформаційних баз даних центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Підпункт 19-1.1.40 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.41. організовує інформаційно-аналітичне забезпечення та організовує автоматизацію процесів адміністрування контролюючими органами;

{Підпункт 19-1.1.41 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.42. погоджують рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо встановлення ознак фіктивності емітента цінних паперів, а також щодо встановлення порядку визначення емітента цінних паперів таким, що відповідає ознакам фіктивності;

19-1.1.43. здійснюють моніторинг виконання показників розрахунків з бюджетом та державними

цільовими фондами, затверджених фінансовими планами державних підприємств, господарських організацій, у статутному капіталі яких є корпоративні права, що належать державі, їхніми дочірніми підприємствами;

{Підпункт 19-1.1.43 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.44. надають кваліфіковані електронні довірчі послуги (як відокремлені пункти реєстрації кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику);

{Підпункт 19-1.1.44 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 2725-VIII від 16.05.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.45. звертаються до суду у випадках, передбачених законодавством;

19-1.1.46. використовують під час виконання своїх посадових (службових) обов’язків податкову інформацію з інформаційно-телекомунікаційних систем та інших джерел, отриману в порядку та спосіб, визначений цим Кодексом;

{Підпункт 19-1.1.46 пункту 19-1.1 статті 19-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.47. надають консультації платникам податків щодо користування інформаційно-телекомунікаційними системами під час сплати податків, зборів;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.47 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

19-1.1.48. складають звітність щодо стану розрахунків платників із бюджетом та сплати єдиного внеску, а також інших показників роботи за напрямами діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.48 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.49. інформують органи державної влади про стан розрахунків платників податків з бюджетами та сплати єдиного внеску;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.49 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.50. інформують органи місцевого самоврядування про стан розрахунків з місцевими бюджетами;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.50 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.51. здійснюють контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати частини чистого прибутку (доходу) до бюджету державними та комунальними унітарними підприємствами та їх об’єднаннями, а також господарськими товариствами, у статутному капіталі яких є державна та/або комунальна власність;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.51 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.52. здійснюють контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати до бюджету дивідендів на державну частку господарськими товариствами, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, а також господарськими товариствами, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.52 згідно із Законом № 466-IX від

16.01.2020}

19-1.1.52-1. здійснюють контроль за своєчасністю та повнотою сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств платниками податку, які здійснюють діяльність з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.52-1 згідно із Законом № 2720-IX від 03.11.2022}

19-1.1.53. подають органам місцевого самоврядування звітність, визначену підпунктом 12.3.3 пункту 12.3 статті 12 цього Кодексу, у тому числі по платниках податків - юридичних особах;

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.53 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.1.53-1. надають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, інформацію, необхідну для визначення відповідності юридичної особи вимогам, визначеним пунктами 2, 3 частини першої, пунктами 3, 10 частини другої та пунктом 3 частини третьої статті 5 Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні";

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.53-1 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

19-1.1.54. здійснюють інші функції, визначені законом.

{Пункт 19-1.1 статті 19-1 доповнено підпунктом 19-1.1.54 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-1.2. Контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, виконують такі функції:

19-1.2.1. організовують та здійснюють ведення обліку і адміністрування мита, акцизного податку, податку на додану вартість, інших податків, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв’язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони, забезпечують контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;

19-1.2.2. формують та ведуть Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів;

19-1.2.3. здійснюють інші функції, визначені законом.

{Статтю 19-1 доповнено пунктом 19-1.2 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Кодекс доповнено статтею 19-1 згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013}

Стаття 19-2. Функції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, в частині забезпечення формування та реалізації податкової та митної політики

19-2.1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, в частині забезпечення формування та реалізації податкової та митної політики виконує такі функції:

19-2.1.1. здійснює координацію діяльності контролюючих органів;

19-2.1.2. затверджує нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції

контролюючих органів;

19-2.1.3. прогнозує, аналізує надходження податків, зборів, платежів, визначених Податковим та Митним кодексами України, Законом України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування", джерела податкових надходжень, вивчає вплив макроекономічних показників, законодавства, угод про вступ до міжнародних організацій, інших міжнародних договорів України на надходження податків, зборів, платежів, надає пропозиції щодо збільшення їх обсягу та зменшення втрат бюджету;

19-2.1.4. узагальнює практику застосування законодавства з питань оподаткування, законодавства з питань сплати єдиного внеску, розробляє проекти нормативно-правових актів;

19-2.1.5. видає узагальнюючі податкові консультації відповідно до цього Кодексу;

19-2.1.6. здійснює процедури взаємного узгодження відповідно до міжнародних договорів України про уникнення подвійного оподаткування;

{Підпункт 19-2.1.6 пункту 19-2.1 статті 19-2 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

19-2.1.7. виконує інші функції, передбачені законом.

{Пункт 19-2.1 статті 19-2 доповнено підпунктом 19-2.1.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Кодекс доповнено статтею 19-2 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 19-3. Функції державних податкових інспекцій

19-3.1. Державні податкові інспекції:

19-3.1.1. здійснюють сервісне обслуговування платників податків;

19-3.1.2. здійснюють реєстрацію та ведення обліку платників податків та платників єдиного внеску, об’єктів оподаткування та об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням;

19-3.1.3. формують та ведуть Державний реєстр фізичних осіб - платників податків, Єдиний банк даних про платників податків - юридичних осіб, реєстри, ведення яких покладено законодавством на контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу;

{Підпункт 19-3.1.3 пункту 19-3.1 статті 19-3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

19-3.1.4. виконують інші функції сервісного обслуговування платників податків, визначені законом.

{Кодекс доповнено статтею 19-3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 20. Права контролюючих органів

20.1. Контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, мають право:

{Абзац перший пункту 20.1 статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.1. запрошувати платників податків, зборів, платежів або їхніх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків, зборів, платежів, дотримання вимог законодавства з інших питань, у тому числі законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи. Письмові повідомлення про такі запрошення надсилаються в порядку, встановленому статтею 42 цього Кодексу, не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня запрошення, в яких зазначаються підстави запрошення, дата і час, на які запрошується

платник податків (представник платника податків);

{Підпункт 20.1.1 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.1.1-1. аналізувати фінансовий стан платника податків, що має податковий борг, та стан забезпечення такого боргу податковою заставою;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.1-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.2. для здійснення функцій, визначених законом, отримувати безоплатно від платників податків, у тому числі благодійних та інших неприбуткових організацій, усіх форм власності у порядку, визначеному законодавством, довідки, копії документів, засвідчені підписом платника або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності), про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки платників податків та іншу інформацію, пов’язану з обчисленням та сплатою податків, зборів, платежів, про дотримання вимог законодавства, здійснення контролю за яким покладено на контролюючі органи, а також фінансову і статистичну звітність у порядку та на підставах, визначених законом;

20.1.3. отримувати безоплатно від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та їх посадових осіб, у тому числі від органів, які забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів), інформацію, документи і матеріали щодо платників податків, а у визначених цим Кодексом випадках - стосовно керівників юридичних осіб або постійних представництв нерезидентів-боржників;

{Підпункт 20.1.3 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

20.1.4. проводити відповідно до законодавства перевірки і звірки платників податків (крім Національного банку України), у тому числі після проведення процедур митного контролю та/або митного оформлення;

20.1.5. отримувати безоплатно від платників податків, а також від Національного банку України, банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей довідки у порядку та на підставах, визначених цим Кодексом, з урахуванням законів, що визначають порядок розкриття зазначеними особами інформації, що містить банківську таємницю, таємницю надавача платіжних послуг, а на підставі рішення суду - інформацію про обсяг та обіг коштів/електронних грошей на рахунках у банку/небанківському надавачу платіжних послуг, електронних гаманцях, у тому числі про ненадходження в установлені строки валютної виручки від суб’єктів господарювання, інформацію про договори боржника про зберігання цінностей або надання боржнику в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком;

{Підпункт 20.1.5 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.5-1. отримувати безоплатно від фінансових агентів інформацію та документи в обсягах, у порядку та на підставах, визначених цим Кодексом, з урахуванням законів, що визначають порядок розкриття інформації з обмеженим доступом.

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.5-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

20.1.6. запитувати та вивчати під час проведення перевірок первинні документи, що використовуються в бухгалтерському обліку, регістри, фінансову, статистичну та іншу звітність, пов’язану з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів, виконанням вимог законодавства, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи;

20.1.7. отримувати від платників податків, платників єдиного внеску та надавати у межах, передбачених законом, документи в електронному вигляді;

20.1.8. під час проведення перевірок у платників податків - фізичних осіб, а також у посадових осіб платників податків - юридичних осіб та платників єдиного внеску перевіряти документи, що посвідчують особу, а також документи, що підтверджують посаду посадових осіб та/або осіб, які фактично здійснюють розрахункові операції;

20.1.9. вимагати під час проведення перевірок від платників податків, що перевіряються, проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки з використанням інформації та документів щодо результатів такої інвентаризації за наслідками таких перевірок або під час наступних заходів податкового контролю;

{Підпункт 20.1.9 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

20.1.10. здійснювати контроль за додержанням законодавства з питань регулювання обігу готівки (крім банків), порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів, за додержанням порядку приймання готівки для подальшого переказу (крім приймання готівки банками), за дотриманням суб’єктами господарювання установлених законодавством обов’язкових вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів;

20.1.11. проводити контрольні розрахункові операції до початку перевірки платника податків щодо дотримання ним порядку проведення готівкових розрахунків та застосування реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій. Товари, отримані службовими (посадовими) особами контролюючих органів під час проведення контрольної розрахункової операції, підлягають поверненню платнику податків у непошкодженому вигляді. У разі неможливості повернення такого товару відшкодування витрат здійснюється відповідно до законодавства з питань захисту прав споживачів;

{Підпункт 20.1.11 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

20.1.12. вимагати під час проведення перевірок від посадових або службових осіб платника податків залучення повноважних осіб для спільного з працівниками контролюючого органу зняття показань внутрішніх та зовнішніх лічильників, якими обладнані технічні пристрої, що використовуються у процесі провадження діяльності, що перевіряється;

20.1.13. доступу під час проведення перевірок до територій, приміщень (крім житла громадян) та іншого майна, що використовуються для провадження господарської діяльності та/або є об’єктами оподаткування, або використовуються для отримання доходів (прибутку), або пов’язані з іншими об’єктами оподаткування та/або можуть бути джерелом погашення податкового боргу;

20.1.14. у разі виявлення порушення вимог податкового чи іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, надсилати платникам податків письмові запити щодо надання засвідчених належним чином копій документів;

20.1.15. вимагати під час проведення перевірок від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ та організацій, а також фізичних осіб - підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, усунення виявлених порушень законодавства;

20.1.16. користуватися у службових справах засобами зв’язку, що належать платникам податків, з їх дозволу або з дозволу посадових осіб таких платників;

20.1.17. залучати у разі потреби фахівців, експертів та перекладачів, застосовувати під час виконання податковим керуючим повноважень, визначених цим Кодексом, фотозйомку та відеозапис;

{Підпункт 20.1.17 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.1.18. визначати у порядку, встановленому цим Кодексом, суми податкових та грошових зобов’язань платників податків;

20.1.19. застосовувати до платників податків передбачені законом фінансові (штрафні) санкції (штрафи) за порушення податкового чи іншого законодавства, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи; стягувати до бюджетів та державних цільових фондів суми грошових зобов’язань та/або податкового боргу у випадках, порядку та розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України; стягувати суми недоїмки із сплати єдиного внеску; стягувати суми простроченої заборгованості суб’єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) або під державні (місцеві) гарантії, а також за кредитами із бюджету в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України;

20.1.19-1. виконувати рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийняті у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", у сферах відносин, які регулюються цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.19-1 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

20.1.20. одержувати безоплатно необхідні відомості для ведення Єдиного реєстру податкових накладних, Єдиного реєстру акцизних накладних, формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків від платників податків, а також Національного банку України та його установ - про суми доходів, виплачених фізичним особам, та утриманих з них податків, зборів, платежів; від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб’єктів, видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, - про державну реєстрацію та видачу ліцензій суб’єктам господарської діяльності; від органів, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб, - про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього; від органів державної реєстрації актів цивільного стану - про фізичних осіб, які померли; інформацію, необхідну для забезпечення реєстрації та обліку платників податків, об’єктів оподаткування та об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням;

{Підпункт 20.1.20 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

20.1.21. одержувати безоплатно від органів статистики дані, необхідні для використання у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій усіх форм власності;

20.1.22. отримувати від нотаріусів за письмовим запитом інформацію про вступ фізичної особи у права спадкоємця з обов’язковим зазначенням повних даних про таку особу та даних про майно, отримане за правом спадкування;

20.1.23. надавати відповідно до закону інформацію з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та реєстру страхувальників органам державної влади, Пенсійному фонду України та фондам загальнообов’язкового державного соціального страхування;

{Підпункт 20.1.23 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.24. отримувати безоплатно від органів, що забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів), інформацію, необхідну для здійснення повноважень контролюючих органів щодо забезпечення погашення податкового боргу платника податків. У випадках, передбачених законом, податковий керуючий має право на безпосередній доступ до інформації про боржників, які містяться в державних базах даних і реєстрах, у тому числі електронних. Строк надання

інформаційних довідок цими органами на письмові запити контролюючих органів не може перевищувати п’яти робочих днів з дня отримання таких запитів;

{Підпункт 20.1.24 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1797-VIII від 21.12.2016](#)}

20.1.25. приймати рішення про зміну основного та неосновного місця обліку великих платників податків, зняття їх з обліку та переведення до територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, що здійснює податкове супроводження великих платників податків (його структурних підрозділів), та інших територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Підпункт 20.1.25 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.26. користуватися інформаційними базами даних державних органів, державними, у тому числі урядовими, системами зв’язку і комунікацій, мережами спеціального зв’язку та іншими технічними засобами відповідно до закону;

20.1.27. застосовувати до банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, які не подали відповідним контролюючим органам в установлений законом строк повідомлення про відкриття або закриття рахунків/електронних гаманців платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком/електронним гаманцем платника податків до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунка/електронного гаманця на облік у такому органі, фінансові (штрафні) санкції (штрафи) в установленому цим Кодексом розмірі;

{Підпункт 20.1.27 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.28. стягувати з банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, пеню за несвоєчасне виконання ними рішень суду, рішень керівника органу стягнення (його заступника або уповноваженої особи) у випадках, передбачених цим Кодексом, та платіжних інструкцій платників податків про сплату податків, зборів, платежів;

{Підпункт 20.1.28 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.29. приймати рішення про розстрочення та відстрочення грошових зобов’язань або податкового боргу, а також про списання безнадійного податкового боргу у порядку, передбаченому законодавством;

20.1.30. звертатися до суду, у тому числі подавати позови до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, щодо визнання оспорюванних правочинів недійсними та застосування визначених законодавством заходів, пов’язаних із визнанням правочинів недійсними, а також щодо стягнення в дохід держави коштів, отриманих за нікчемними договорами;

20.1.31. звертатися до суду щодо зупинення видаткових операцій платника податків на рахунках/електронних гаманцях такого платника податків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей (крім операцій з видачі заробітної плати та сплати податків, зборів, єдиного внеску, а також визначених контролюючим органом грошових зобов’язань платника податків, погашення податкового боргу), у тому числі при недопущенні посадових осіб контролюючих органів до обстеження територій та приміщень;

{Підпункт 20.1.31 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.32. звертатися до суду, якщо платник податків перешкоджає виконанню податковим керуючим повноважень, визначених цим Кодексом, щодо зупинення видаткових операцій на рахунках/електронних гаманцях платника податків шляхом накладення арешту на цінні папери та/або кошти та інші цінності такого платника податків, що знаходяться в банку, іншій фінансовій установі,

небанківському надавачу платіжних послуг, емітенті електронних грошей (крім операцій з видачі заробітної плати та сплати податків, зборів, єдиного внеску, а також визначених контролюючим органом грошових зобов’язань платника податків, погашення податкового боргу), та зобов’язання такого платника податків виконати законні вимоги податкового керуючого, передбачені цим Кодексом;

{Підпункт 20.1.32 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.33. звертатися до суду щодо накладення арешту на кошти та інші цінності, що знаходяться в банку, іншій фінансовій установі, небанківському надавачу платіжних послуг, емітенті електронних грошей, платника податків, який має податковий борг, у разі якщо у такого платника податків відсутнє майно та/або його балансова вартість менша суми податкового боргу, та/або таке майно не може бути джерелом погашення податкового боргу;

{Підпункт 20.1.33 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.34. звертатися до суду щодо стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, з рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, електронних гаманців в емітентах електронних грошей, що обслуговують такого платника податків, на суму податкового боргу або його частини;

{Підпункт 20.1.34 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

20.1.34-1. звертатися до суду щодо надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу або його частини за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.34-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.35. звертатися до суду щодо стягнення з дебіторів платника податків, який має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на контролюючий орган, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків;

20.1.35-1. звертатися до суду щодо зобов’язання платника податків, який має податковий борг, укласти договір щодо переведення права вимоги дебіторської заборгованості цього платника на контролюючий орган;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.35-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.1.35-2. звертатися до суду щодо встановлення тимчасового обмеження у праві виїзду керівників юридичних осіб або постійних представництв нерезидентів-боржників за межі України у разі невиконання податкового обов’язку щодо сплати грошових зобов’язань, що призвело до виникнення у такої юридичної особи або постійного представництва нерезидента податкового боргу;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.35-2 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

20.1.36. звертатися до суду щодо нарахування та сплати податкових зобов’язань, коригування від’ємного значення об’єкта оподаткування або інших показників податкової звітності у результаті застосування звичайних цін;

20.1.37. звертатися до суду щодо припинення юридичної особи та припинення фізичною особою - підприємцем підприємницької діяльності та/або про визнання недійсними установчих (засновницьких) документів суб’єктів господарювання;

20.1.38. звертатися до суду із заявою про вилучення оригіналів первинних фінансово-

господарських та бухгалтерських документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

20.1.39. звертатися до суду із заявами щодо порушення справ про банкрутство;

20.1.40. звертатися до суду щодо застосування санкцій, пов’язаних із забороною організації і проведення азартних ігор на території України;

20.1.40-1. звертатися до суду щодо визнання осіб пов’язаними на основі фактів і обставин, що одна особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями іншої юридичної особи та/або що та сама фізична або юридична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями кожної юридичної особи;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено пунктом 20.1.40-1 згідно із Законом № 72-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

20.1.40-2. звертатися до суду щодо вилучення в дохід держави (конфіскацію) пального або спирту етилового, транспортних засобів, ємностей та обладнання у разі виявлення фактів, зазначених у статті 228 цього Кодексу;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено пунктом 20.1.40-2 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

20.1.41. складати стосовно платників податків - фізичних осіб та посадових осіб платників податків - юридичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення та виносити постанови у справах про адміністративні правопорушення у порядку, встановленому законом;

20.1.42. проводити аналіз та здійснювати управління ризиками з метою визначення форм та обсягів податкового контролю;

{Підпункт 20.1.42 пункту 20.1 статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.43. проводити у визначеному законодавством порядку перевірку показників, пов’язаних із визначенням об’єктів оподаткування та із своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплатою усіх передбачених цим Кодексом податків та зборів, виконанням законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено новим підпунктом 20.1.43 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.1.44. проводити перевірку правильності та повноти визначення фінансового результату до оподаткування згідно з бухгалтерським обліком відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено новим підпунктом 20.1.44 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.1.45. здійснювати щоденну обробку даних та інформації електронного кабінету, необхідних для виконання покладених на них функцій з адміністрування податкового законодавства та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган, що включає, зокрема, прийняття, обробку та аналіз документів та даних платників податків, здійснення повноважень, передбачених законом, які можуть бути реалізовані в електронній формі за допомогою засобів електронного зв’язку;

{Підпункт 20.1.45 пункту 20.1 статті 20 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.1.46. під час проведення перевірки та розгляду результатів перевірки отримувати письмові пояснення від посадових (службових) осіб з питань, що стосуються предмета перевірки, та їх документальне підтвердження, у тому числі щодо здійснення особою господарської діяльності без державної реєстрації;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.46 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.47. отримувати пояснення від роботодавців та/або їх працівників, та/або осіб, праця яких використовується без документального оформлення, під час проведення перевірок з питань дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), дотримання податковим агентом податкового законодавства щодо оподаткування виплаченої (нарахованої) найманим особам (у тому числі без документального оформлення) заробітної плати, у тому числі внаслідок неукладення платником податків трудових договорів з найманими особами згідно із законом;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено новим підпунктом 20.1.47 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

20.1.48. відкрито застосовувати технічні прилади і технічні засоби, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засоби фото- і кінозйомки, відеозапису; відкрито здійснювати звукозапис, фото-, відеофіксацію (відеозйомку), накопичувати та використовувати таку мультимедійну інформацію (фото, відео-, звукозапис) під час проведення перевірок;

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено новим підпунктом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

20.1.49. здійснювати інші повноваження, передбачені законом.

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено новим підпунктом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.1.50. отримувати безоплатно від банків у порядку, встановленому Законом України “Про банки і банківську діяльність" та цим Кодексом, інформацію щодо операцій за рахунками електронних резидентів (е-резидентів), а саме відомості на визначену дату або за визначений період часу про операції зарахування коштів на рахунки, призначення платежу, ідентифікаційні дані та номер рахунку контрагента.

{Пункт 20.1 статті 20 доповнено підпунктом 20.1.50 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

20.1-1. Контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, мають право:

20.1-1.1. одержувати безоплатно в установленому порядку від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, платників податків інформацію, документи і матеріали, що стосуються обліку і адміністрування мита, акцизного податку, податку на додану вартість, інших податків, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв’язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони;

20.1-1.2. проводити аналіз та здійснювати управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

20.1-1.3. здійснювати інші повноваження, передбачені законом.

{Статтю 20 доповнено пункт 20.1-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, приймає рішення про реєстрацію/відмову в реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 20 доповнено пунктом 20.2 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

20.3. Контролюючим органам забороняється вимагати від платника податків надання:

інформації, що була отримана контролюючим органом раніше в установленому законом порядку, в тому числі інформації, що міститься та опрацьовується в інформаційних базах, що ведуться відповідно до статті 74 цього Кодексу;

документів, у яких містяться відомості, внесені до відповідних інформаційних баз, що ведуться відповідно до статті 74 цього Кодексу.

{Статтю 20 доповнено пунктом 20.3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

20.4. Керівник територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має право надавати посадовим (службовим) особам такого органу (його структурних підрозділів) повноваження на виконання певних функцій, передбачених цим Кодексом, законодавством з питань сплати єдиного внеску, законодавством з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, в межах повноважень, визначених відповідним положенням про такий територіальний орган.

Керівник центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має право надавати посадовим (службовим) особам апарату такого органу, територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, повноваження на виконання певних функцій, передбачених цим Кодексом, законодавством з питань сплати єдиного внеску, іншим законодавством, контроль за дотримання якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, законодавством про державну службу та іншими законами.

Перелік делегованих повноважень визначається положенням про центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, яке затверджується Кабінетом Міністрів України, та положеннями про територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та підлягає погодженню з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Керівники територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, призначаються на посади та звільняються з посади керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, відповідно до законодавства про державну службу без погодження з головами місцевих державних адміністрацій.

{Статтю 20 доповнено пунктом 20.4 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-VI від 07.04.2011, № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 5519-VI від 06.12.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013}

Стаття 21. Обов'язки і відповідальність посадових та службових осіб контролюючих органів

{Назва статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

21.1. Посадові та службові особи контролюючих органів зобов'язані:

{Абзац перший пункту 21.1 статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

21.1.1. дотримуватися Конституції України та діяти виключно у відповідності з цим Кодексом та іншими законами України, іншими нормативними актами;

21.1.2. забезпечувати сумлінне виконання покладених на контролюючі органи функцій;

21.1.3. забезпечувати ефективну роботу та виконання завдань контролюючих органів відповідно

до їх повноважень;

21.1.4. не допускати порушень прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій;

21.1.5. коректно та уважно ставитися до платників податків, їх представників та інших учасників відносин, що виникають під час реалізації норм цього Кодексу та інших законів, не принижувати їх честі та гідності;

21.1.6. не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом, що одержується, використовується, зберігається під час реалізації функцій, покладених на контролюючі органи.

Не вважається розголошенням інформації з обмеженим доступом та/або поширенням персональних даних без згоди суб’єкта персональних даних надання контролюючим органом на користь органів місцевого самоврядування інформації, передбаченої абзацом сьомим підпункту 12.3.3 пункту 12.3 статті 12 цього Кодексу;

{Підпункт 21.1.6 пункту 21.1 статті 21 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

21.1.7. надавати органам державної влади та органам місцевого самоврядування на їх письмовий запит відкриту податкову інформацію в порядку, встановленому законом;

21.1.8. оприлюднювати на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, перелік уповноважених осіб контролюючих органів, визначених підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, та переданих таким особам функцій у випадках, передбачених цим Кодексом;

{Пункт 21.1 статті 21 доповнено підпунктом 21.1.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

21.1.8-1. оприлюднювати на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, перелік уповноважених осіб контролюючих органів, визначених підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, та переданих таким особам функцій у випадках, передбачених цим Кодексом та Митним кодексом України;

{Пункт 21.1 статті 21 доповнено підпунктом 21.1.8-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

21.1.9. використовувати дані та інформацію, отримані через електронний кабінет, необхідні для виконання покладених на них функцій з адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації державної податкової та державної митної політики в межах наданих їм повноважень;

{Пункт 21.1 статті 21 доповнено підпунктом 21.1.9 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

21.1.10. вносити до інформаційних баз даних інформацію з документів, отриманих від платників податків у паперовій формі, а також інформацію про взаємодію з платниками податків, отриману в іншій формі;

{Пункт 21.1 статті 21 доповнено підпунктом 21.1.10 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

21.1.11. невідкладно розмістити на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, повідомлення про виявлення технічних та/або методологічних помилок чи технічного збою в роботі електронного кабінету із зазначенням дати та часу їх початку, а також невідкладно вжити всіх необхідних заходів для усунення таких технічних

та/або методологічних помилок чи технічного збою, за результатами яких розмістити на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, повідомлення про їх усунення із зазначенням дати та часу їх завершення.

{Пункт 21.1 статті 21 доповнено підпунктом 21.1.11 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

21.2. За невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків посадові (службові) особи контролюючих органів несуть відповідальність згідно із законом.

{Пункт 21.2 статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

21.2.1. за прийняття неправомірного рішення, яким визначаються податкові (грошові) зобов'язання платнику податків, посадова (службова) особа контролюючого органу, яка прийняла таке рішення, а також безпосередній керівник такої посадової особи несуть відповідальність згідно із законом.

Повторне протягом останніх дванадцяти місяців прийняття неправомірного рішення, яким визначаються податкові (грошові) зобов'язання платників податків, посадовою (службовою) особою контролюючого органу, яка прийняла таке рішення, є підставою для застосування до такої посадової (службової) особи дисциплінарного стягнення у порядку, передбаченому законом.

{Пункт 21.2 статті 21 доповнено підпунктом 21.2.1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

21.2.2. Незаконна відмова у наданні індивідуальної податкової консультації є підставою для застосування до винної посадової (службової) особи контролюючого органу дисциплінарного стягнення у порядку, передбаченому законом.

{Пункт 21.2 статті 21 доповнено підпунктом 21.2.2 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

21.3. Шкода, завдана платнику податків неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи контролюючого органу, відшкодовується за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для фінансування цього органу, незалежно від вини цієї особи.

{Пункт 21.3 статті 21 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

21.4. Посадова або службова особа контролюючого органу несе перед державою відповідальність в порядку регресу в розмірі виплаченого з бюджету відшкодування через неправомірні рішення, дії чи бездіяльність цієї посадової (службової) особи.

{Статтю 21 доповнено пунктом 21.4 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Стаття 21-1. Реалізація спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)

21-1.1. Контролюючі органи виконують рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийняті у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", шляхом здійснення таких заходів:

анулювання ліцензій на право здійснення діяльності у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального - у разі застосування санкції щодо анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, одержання (наявність) яких є умовою для здійснення певного виду діяльності;

відмова/зупинення у поверненні помилково та/або надміру сплачених сум податків та зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, пені, штрафів - у разі застосування санкції щодо зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань;

відмова в наданні розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу), а також у прийнятті рішення про перенесення строків сплати розстрочених (відстрочених) сум - у разі застосування санкції щодо зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань;

зупинення/відмова в наданні бюджетного відшкодування податку на додану вартість - у разі застосування санкції щодо зупинення виконання економічних та фінансових зобов’язань.

21-1.2. Підставою для здійснення контролюючим органом заходів, визначених пунктом 21-1.1 цієї статті, є рішення про застосування (внесення змін) спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийняте у порядку, встановленому Законом України "Про санкції".

{Кодекс доповнено статтею 21-1 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

Стаття 22. Об'єкт оподаткування

22.1. Об'єктом оподаткування можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

Стаття 23. База оподаткування

23.1. Базою оподаткування визнаються конкретні вартісні, фізичні або інші характеристики певного об'єкта оподаткування.

База оподаткування - це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

23.2. База оподаткування і порядок її визначення встановлюються цим Кодексом для кожного податку окремо.

23.3. У випадках, передбачених цим Кодексом, один об'єкт оподаткування може утворювати кілька баз оподаткування для різних податків.

23.4. У випадках, передбачених цим Кодексом, конкретна вартісна, фізична або інша характеристика певного об'єкта оподаткування може бути базою оподаткування для різних податків.

Стаття 24. Одиниця виміру бази оподаткування

24.1. Одиницею виміру бази оподаткування визнається конкретна вартісна, фізична або інша характеристика бази оподаткування або її частини, щодо якої застосовується ставка податку.

24.2. Одиниця виміру бази оподаткування є єдиною для розрахунку і обліку податку.

24.3. Одній базі оподаткування повинна відповідати одна одиниця виміру бази оподаткування.

Стаття 25. Ставка податку

25.1. Ставкою податку визнається розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування.

Стаття 26. Базова (основна) ставка податку

26.1. Базовою (основною) ставкою податку визначається ставка, що визначена такою для окремого податку відповідним розділом цього Кодексу.

26.2. У випадках, передбачених цим Кодексом, під час обчислення одного і того самого податку можуть використовуватися декілька базових (основних) ставок.

Стаття 27. Гранична ставка податку

27.1. Граничною ставкою податку визнається максимальний або мінімальний розмір ставки за певним податком, встановлений цим Кодексом.

Стаття 28. Абсолютна та відносна ставки податку

28.1. Абсолютною (специфічною) є ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування.

28.2. Відносною (адвалорною) визнається ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування.

Стаття 29. Обчислення суми податку

29.1. Обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосуванням відповідних коефіцієнтів.

29.2. Специфічні ставки, фіксовані ставки та показники, встановлені цим Кодексом у вартісному вимірі, підлягають індексації в порядку, визначеному цим Кодексом.

Стаття 30. Податкові пільги

30.1. Податкова пільга - передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 цієї статті.

30.2. Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

30.3. Платник податків вправі використовувати податкову пільгу з моменту виникнення відповідних підстав для її застосування і протягом усього строку її дії.

30.4. Платник податків вправі відмовитися від використання податкової пільги (крім податкових пільг з податку на додану вартість) чи зупинити її використання на один або декілька податкових періодів, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Податкові пільги, не використані платником податків, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів з податків та зборів або відшкодовані з бюджету.

{Пункт 30.4 статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

30.5. Податкові пільги, порядок та підстави їх надання встановлюються з урахуванням вимог законодавства України про захист економічної конкуренції виключно цим Кодексом, рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, прийнятими відповідно до цього Кодексу.

30.6. Суми податку та збору, не сплачені суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, обліковуються таким суб'єктом - платником податків. Облік зазначених коштів ведеться в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

30.7. Контролюючі органи складають зведену інформацію про суми податкових пільг юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та визначають втрати доходів бюджету внаслідок надання податкових пільг.

30.8. Контролюючі органи здійснюють контроль за правильністю надання та обліку податкових пільг, а також їх цільовим використанням, за наявності законодавчого визначення напрямів використання (щодо умовних податкових пільг) та своєчасним поверненням коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги, у разі її надання на поворотній основі.

{Пункт 30.8 статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

30.9. Податкова пільга надається шляхом:

а) податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;

б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;

в) встановлення зниженої ставки податку та збору;

г) звільнення від сплати податку та збору.

Стаття 31. Строк сплати податку та збору

31.1. Строком сплати податку та збору визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством. Податок чи збір, що не був сплачений у визначений строк, вважається не сплаченим своєчасно.

Момент виникнення податкового обов'язку платника податків, у тому числі податкового агента, визначається календарною датою.

31.2. Строк сплати податку та збору обчислюється роками, кварталами, місяцями, декадами, тижнями, днями або вказівкою на подію, що повинна настати або відбутися.

31.3. Строк сплати податку та збору встановлюється відповідно до податкового законодавства для кожного податку окремо. Зміна платником податку, податковим агентом або представником платника податку чи контролюючим органом встановленого строку сплати податку та збору забороняється, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 32. Зміна строку сплати податку та збору

32.1. Зміна строку сплати податку та збору здійснюється шляхом перенесення встановленого податковим законодавством строку сплати податку та збору або його частини на більш пізній строк.

32.2. Зміна строку сплати податку здійснюється у формі:

відстрочки;

розстрочки;

{Пункт 32.2 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

32.3. Зміна строку сплати податку не скасовує діючого і не створює нового податкового обов'язку.

Стаття 33. Податковий період

33.1. Податковим періодом визнається встановлений цим Кодексом період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів.

33.2. Податковий період може складатися з кількох звітних періодів.

33.3. Базовий податковий (звітний) період - період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів, крім випадків, передбачених цим Кодексом, коли контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання платника податку.

Стаття 34. Види податкового періоду

34.1. Податковим періодом може бути:

34.1.1. календарний рік;

34.1.2. календарне півріччя;

34.1.3. календарні три квартали;

{Підпункт 34.1.3 пункту 34.1 статті 34 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

34.1.4. календарний квартал;

{Підпункт 34.1.4 пункту 34.1 статті 34 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

34.1.5. календарний місяць;

{Підпункт 34.1.5 пункту 34.1 статті 34 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

34.1.6. календарний день.

{Підпункт 34.1.6 пункту 34.1 статті 34 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

{Пункт 34.1 статті 34 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

Стаття 35. Порядок сплати податків та зборів

35.1. Сплата податків та зборів здійснюється в грошовій формі у національній валюті України, крім випадків, передбачених цим Кодексом або законами з питань митної справи.

35.2. Сплата податків та зборів здійснюється в готівковій або безготівковій формі (у тому числі з використанням електронних грошей), крім випадків, передбачених цим Кодексом або законами з питань митної справи. Для цілей цього Кодексу обов’язок платника податку щодо сплати податків та зборів на єдиний рахунок, визначений статтею 35-1 цього Кодексу, вважається виконаним з моменту, коли ініціювання переказу є завершеним для такого платника податків згідно із Законом України "Про платіжні послуги".

{Пункт 35.2 статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

35.3. Порядок сплати податків та зборів встановлюється цим Кодексом або законами з питань митної справи для кожного податку окремо.

35.4. На офіційному веб-порталі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, оприлюднюється:

щоденно інформація про суб’єктів господарювання, які мають податковий борг, із зазначенням керівників таких суб’єктів господарювання та сум податкового боргу в розрізі платежів і територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, із зазначенням керівників таких територіальних органів;

щомісячно:

інформація щодо сплати податків суб’єктами природних монополій та суб’єктами господарювання, які є платниками рентної плати за користування надрами;

інформація про фізичних осіб, які мають податковий борг, із зазначенням прізвища, імені, по батькові (за наявності), дати народження фізичної особи, сум податкового боргу в розрізі платежів і територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, із зазначенням керівників таких територіальних органів;

інформація щодо сплати податків і зборів суб’єктами господарювання, які зареєстровані платниками акцизного податку з реалізації пального, та/або отримали ліцензії на право виробництва або зберігання пального (крім зберігання пального, яке не реалізується іншим особам і використовується виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки), оптової або роздрібної торгівлі пальним.

Форма такої інформації та порядок її оприлюднення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Контролюючий орган не несе відповідальності за оприлюднення інформації, передбаченої у цьому пункті, яка є помилковою, внаслідок зазначення платником податків неправильних реквізитів у

документах про сплату податків і зборів, невиконання обов’язку щодо надання контролюючим органам інформації про зміну у своїх даних чи даних про об’єкти оподаткування або з інших причин, незалежних від контролюючих органів.

{Статтю 35 доповнено пунктом 35.4 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 35-1. Єдиний рахунок

35-1.1. Єдиний рахунок - це рахунок, відкритий у центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, для центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який може використовуватися платником податків для сплати грошових зобов’язань та/або податкового боргу з податків та зборів, передбачених цим Кодексом, єдиного внеску та інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи.

Єдиний рахунок не може використовуватися платником податків для сплати грошових зобов’язань та/або податкового боргу з податку на додану вартість, акцизного податку з реалізації пального та спирту етилового, а також для сплати частини чистого прибутку (доходу) до бюджету державними та комунальними унітарними підприємствами та їх об’єднаннями.

Не допускається прийняття на єдиний рахунок електронних грошей.

{Пункт 35-1.1 статті 35-1 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

35-1.2. Повідомлення про використання або про відмову від використання єдиного рахунку подається платником податків в електронній формі через електронний кабінет у порядку, встановленому статтею 42-1 цього Кодексу.

Платник податків має право повідомити про використання або про відмову від використання єдиного рахунку один раз протягом календарного року.

Використання єдиного рахунку платником податків розпочинається з дня, наступного за днем подання ним повідомлення про використання єдиного рахунку.

У разі відмови платника податків від використання єдиного рахунку таке використання припиняється починаючи з першого числа місяця наступного календарного року.

35-1.3. З початком використання єдиного рахунку платник податків зобов’язаний здійснювати сплату грошових зобов’язань та/або податкового боргу з податків та зборів, єдиного внеску, інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, через єдиний рахунок, крім випадків, передбачених абзацом другим пункту 35-1.1 цієї статті.

У разі порушення положень, визначених абзацом першим цього пункту, кошти, сплачені таким платником податку на інші рахунки, відкриті центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, для сплати грошових зобов’язань та/або податкового боргу з податків та зборів, єдиного внеску, інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, вважаються помилково сплаченими грошовими зобов’язаннями.

35-1.4. Для перерахування коштів, що надходять на єдиний рахунок, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, щоденно, крім вихідних, святкових та неробочих днів, формує, підписує та надсилає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, зведений реєстр платежів з єдиного рахунку із зазначенням платіжних реквізитів отримувачів коштів та іншої інформації відповідно до законодавства.

Зведений реєстр платежів з єдиного рахунку включає дані всіх реєстрів платежів з єдиного

рахунку в розрізі окремих платників податків.

Зведений реєстр платежів з єдиного рахунку є підставою для центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, для перерахування платежів зазначеним у ньому отримувачам.

35-1.5. Для формування реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, керується:

податковою інформацією, що міститься в поданих платником податків платіжних інструкціях на зарахування коштів на єдиний рахунок;

{Абзац другий пункту 35-1.5 статті 35-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

податковою інформацією, що міститься в поданих платником податків податкових деклараціях (розрахунках), за якими настав строк сплати податкових зобов’язань відповідно до положень цього Кодексу, з урахуванням даних поданих уточнюючих декларацій (розрахунків);

відомостями, що містяться в поданих платниками звітах з єдиного внеску, за якими настав строк сплати зобов’язань відповідно до положень Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування";

іншою податковою інформацією відповідно до положень цього Кодексу.

Платіжні інструкції на зарахування коштів на єдиний рахунок використовуються для сплати платежів, передбачених абзацом першим пункту 35-1.1 цієї статті.

{Абзац шостий пункту 35-1.5 статті 35-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Податкові декларації (розрахунки, звіти з єдиного внеску), за якими настав строк сплати податкових зобов’язань (зобов’язань з єдиного внеску), використовуються для сплати відповідних платежів, якщо обов’язок щодо здійснення такої сплати відповідно до цього Кодексу, Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування", інших актів законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, виникає після подання платником податків податкової декларації.

35-1.6. Реєстр платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків формується щоденно, крім вихідних, святкових та неробочих днів, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у межах коштів, сплачених на єдиний рахунок таким платником податків, та з урахуванням наявних у такого платника сум помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань відповідно до пункту 35-1.8 цього Кодексу з дотриманням такої черговості сплати:

у першу чергу - недоїмка з єдиного внеску;

у другу чергу - податковий борг у межах відповідного податку або збору, заборгованості з інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, згідно з черговістю його виникнення, з урахуванням положень пункту 131.2 статті 131 цього Кодексу;

у третю чергу - грошові зобов’язання, визначені на підставі податкових повідомлень-рішень, у хронологічному порядку надходження платіжних інструкцій на зарахування коштів на єдиний рахунок, якщо такі платіжні інструкції містять інформацію про дату та номер відповідного податкового повідомлення-рішення;

у четверту чергу - визначені платником податку (податковим агентом) грошові зобов’язання із загальнодержавних податків та зборів, місцевих податків, єдиного внеску у хронологічному порядку надходження платіжних інструкцій на зарахування коштів на єдиний рахунок, якщо такі платіжні інструкції містять інформацію про призначення відповідного платежу та його одержувача;

у п’яту чергу - грошові зобов’язання із загальнодержавних податків та зборів у хронологічному порядку надходження податкових декларацій (розрахунків) у сумі податкових зобов’язань відповідного податкового періоду, з урахуванням строків сплати;

у шосту чергу - грошові зобов’язання з місцевих податків у хронологічному порядку надходження податкових декларацій (розрахунків) у сумі податкових зобов’язань відповідного податкового періоду, з урахуванням строків сплати;

у сьому чергу - інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, у хронологічному порядку надходження платіжних інструкцій на зарахування коштів на єдиний рахунок, якщо такі платіжні інструкції містять інформацію про призначення відповідного платежу та його одержувача.

{Пункт 35-1.6 статті 35-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

35-1.7. При формуванні Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків з метою визначення одержувачів платежів з коштів, що надходять на єдиний рахунок, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, використовує:

інформацію про одержувача платежу, зазначену платником податків у відповідній платіжній інструкції на зарахування коштів на єдиний рахунок. Якщо одержувачів декілька, також враховується інформація про розподіл коштів між ними, у разі її зазначення;

інформацію про одержувача платежу, зазначену платником податків у декларації (розрахунку, звіті з єдиного внеску) з відповідного платежу з коштів, що надходять на єдиний рахунок, з урахуванням даних останньої уточнюючої декларації (розрахунку, звіту з єдиного внеску). Якщо одержувачів декілька, враховується пріоритетність розподілу коштів, визначена платником податків у такій податковій декларації (розрахунку, звіті з єдиного внеску).

У разі виявлення помилок чи розбіжностей у зазначеній платником податків інформації у платіжній інструкції на зарахування коштів на єдиний рахунок, внаслідок чого центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не може визначити належність платежу відповідному одержувачу, сума такого платежу (його частина) не включається до Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків та вважається помилково сплаченими грошовими зобов’язаннями. При цьому платнику податків у день формування Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків надсилається повідомлення в електронний кабінет про виявлені помилки чи розбіжності.

{Пункт 35-1.7 статті 35-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

35-1.8. Суми помилково та/або надміру сплачених платником податків грошових зобов’язань (зобов’язань з єдиного внеску) і пені, за даними контролюючого органу, вважаються коштами, що надійшли на єдиний рахунок, і враховуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, при формуванні Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків на дату формування такого Реєстру.

Платник податків має право через електронний кабінет визначити напрям використання суми помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань та пені, наявних на дату формування Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків, які повинні враховуватися при формуванні такого Реєстру.

Положення цього пункту не позбавляють платника податків права на повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань і пені у порядку, визначеному статтею 43 цього Кодексу.

35-1.9. Реєстр платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків, який був надісланий до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у складі зведеного реєстру платежів з єдиного

рахунку, стає доступним для перегляду таким платником податку через електронний кабінет у порядку, передбаченому статтею 42-1 цього Кодексу.

35-1.10. Порядок функціонування єдиного рахунку та виконання норм цієї статті центральними органами виконавчої влади встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 35-1 згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

Стаття 36. Податковий обов'язок

36.1. Податковим обов'язком визнається обов'язок платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені цим Кодексом, законами з питань митної справи.

36.2. Податковий обов'язок виникає у платника за кожним податком та збором.

36.3. Податковий обов'язок є безумовним і першочерговим стосовно інших неподаткових обов'язків платника податків, крім випадків, передбачених законом.

36.4. Виконання податкового обов'язку може здійснюватися платником податків самостійно або за допомогою свого представника чи податкового агента.

36.5. Відповідальність за невиконання або неналежне виконання податкового обов'язку несе платник податків, крім випадків, визначених цим Кодексом або законами з питань митної справи.

Стаття 37. Виникнення, зміна і припинення податкового обов'язку

37.1. Підстави для виникнення, зміни і припинення податкового обов'язку, порядок і умови його виконання встановлюються цим Кодексом або законами з питань митної справи.

37.2. Податковий обов'язок виникає у платника податку з моменту настання обставин, з якими цей Кодекс та закони з питань митної справи пов'язує сплату ним податку.

37.3. Підставами для припинення податкового обов'язку, крім його виконання, є:

37.3.1. ліквідація юридичної особи;

37.3.2. смерть фізичної особи, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою;

37.3.3. втрата особою ознак платника податку, які визначені цим Кодексом;

37.3.4. скасування податкового обов'язку у передбачений законодавством спосіб.

Стаття 38. Виконання податкового обов'язку

38.1. Виконанням податкового обов'язку визнається сплата в повному обсязі платником відповідних сум податкових зобов'язань у встановлений податковим законодавством строк.

38.2. Сплата податку та збору здійснюється платником податку безпосередньо, а у випадках, передбачених податковим законодавством, - податковим агентом, або представником платника податку.

{Пункт 38.2 статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

38.3. Спосіб, порядок та строки виконання податкового обов'язку встановлюються цим Кодексом та законами з питань митної справи.

Стаття 38-1. Визначення мінімального податкового зобов’язання

38-1.1. Мінімальне податкове зобов’язання (МПЗ).

38-1.1.1. Мінімальне податкове зобов’язання (МПЗ) щодо земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена, обчислюється за формулою:

МПЗ = НГОд х К х М / 12,

де:

МПЗ - мінімальне податкове зобов’язання;

НГОд - нормативна грошова оцінка відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю;

К - коефіцієнт, який становить 0,05;

М - кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

38-1.1.2. Мінімальне податкове зобов’язання (МПЗ) щодо земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої не проведена, обчислюється за формулою:

МПЗ = НГО х S х К х М / 12,

де:

МПЗ - мінімальне податкове зобов’язання;

НГО - нормативна грошова оцінка 1 гектара ріллі по Автономній Республіці Крим або по області з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю;

S - площа земельної ділянки, гектарах;

К - коефіцієнт, що становить 0,05;

М - кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

38-1.1.3. При обчисленні мінімального податкового зобов’язання платниками єдиного податку четвертої групи - фізичними особами - підприємцями, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство", коефіцієнт "К", визначений у підпунктах 38-1.1.1 і 38-1.1.2 цього пункту, застосовується у половинному розмірі.

38-1.1.4. Мінімальне податкове зобов’язання визначається за період володіння (користування) земельною ділянкою, який припадає на відповідний податковий (звітний) рік.

38-1.2. Мінімальне податкове зобов’язання не визначається для:

земельних ділянок, що використовуються дачними (дачно-будівельними) та садівничими (городницькими) кооперативами (товариствами), а також набуті у власність/користування членами цих кооперативів (товариств) у результаті приватизації (купівлі/продажу, оренди) у межах земель, що належали цим кооперативам (товариствам) на праві колективної власності чи перебували у їх постійному користуванні;

земель запасу;

невитребуваних земельних часток (паїв), розпорядниками яких є органи місцевого самоврядування, крім таких земельних часток (паїв), переданих органами місцевого самоврядування в оренду;

земельних ділянок зон відчуження та безумовного (обов’язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, які належать фізичним особам на

праві власності та/або на праві користування та станом на 1 січня 2022 року знаходилися у межах населених пунктів;

земельних ділянок, земельних часток (паїв), за які не нараховувалися та не сплачувалися плата за землю або єдиний податок четвертої групи, що перебувають у консервації, або забруднені вибухонебезпечними предметами, або щодо яких прийнято рішення про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяв платників податків про визнання земельних ділянок непридатними для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами.

{Пункт 38-1.2 статті 38-1 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Мінімальне податкове зобов’язання для земельних ділянок, земельних часток (паїв), передбачених абзацом сьомим цього пункту, не визначається за період, за який не визначається плата за землю або єдиний податок четвертої групи.

{Пункт 38-1.2 статті 38-1 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

38-1.3. У разі передачі земельних ділянок в оренду (суборенду), емфітевзис або інше користування мінімальне податкове зобов’язання визначається для орендарів, користувачів на інших умовах таких земельних ділянок у порядку, визначеному цим Кодексом.

38-1.4. У разі переходу права власності або права користування, у тому числі оренди, емфітевзису, суборенди, на земельну ділянку, віднесену до сільськогосподарських угідь, від одного власника, орендаря, користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) до іншого власника, орендаря, користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) протягом календарного року та за умови державної реєстрації такого права відповідно до законодавства, мінімальне податкове зобов’язання щодо такої земельної ділянки визначається для попереднього власника, орендаря, користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) за період з 1 січня такого календарного року до початку місяця, в якому припинилося право власності на таку земельну ділянку, або в якому така земельна ділянка передана в користування (оренду, суборенду, емфітевзис), а для нового власника, орендаря або користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) - починаючи з місяця, в якому він набув право власності або право користування, у тому числі оренди, емфітевзису, суборенди на таку земельну ділянку, та враховується у складі загального мінімального податкового зобов’язання кожного з таких власників або користувачів.

У разі відсутності державної реєстрації переходу права власності або права користування, у тому числі оренди, емфітевзису, суборенди, на земельну ділянку, віднесену до сільськогосподарських угідь, від одного власника, орендаря, користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) до іншого власника, орендаря, користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) протягом календарного року мінімальне податкове зобов’язання щодо такої земельної ділянки визначається для попереднього власника, орендаря, користувача на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) на загальних підставах за податковий (звітний) рік.

{Кодекс доповнено статтею 38-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 39. Трансфертне ціноутворення

39.1. Принцип "витягнутої руки"

39.1.1. Платник податку, який бере участь у контрольованій операції, повинен визначати обсяг його оподатковуваного прибутку відповідно до принципу "витягнутої руки" (об’єкта оподаткування - у випадках, якщо застосування принципу "витягнутої руки" передбачено цим Кодексом або міжнародними договорами).

{Підпункт 39.1.1 пункту 39.1 статті 39 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

39.1.2. Обсяг оподатковуваного прибутку (об’єкта оподаткування), отриманого платником податку, який бере участь в одній чи більше контрольованих операціях, вважається таким, що відповідає принципу "витягнутої руки", якщо умови зазначених операцій не відрізняються від умов, що застосовуються між непов’язаними особами у співставних неконтрольованих операціях.

{Підпункт 39.1.2 пункту 39.1 статті 39 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

39.1.3. Якщо умови в одній чи більше контрольованих операціях не відповідають принципу "витягнутої руки", прибуток, який був би нарахований платнику податків в умовах контрольованої операції, що відповідає зазначеному принципу, включається до оподатковуваного прибутку (об’єкта оподаткування) платника податку.

{Підпункт 39.1.3 пункту 39.1 статті 39 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

39.1.4. Встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" проводиться за методами, визначеними пунктом 39.3 цієї статті, з метою перевірки правильності, повноти нарахування та сплати податку на прибуток підприємств.

{Підпункт 39.1.4 пункту 39.1 статті 39 із змінами, внесеними згідно з Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

39.2. Контрольовані операції

39.2.1. Засади визначення операцій контрольованими:

{Абзац перший підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 в редакції Законів № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.2.1.1. Контрольованими операціями є господарські операції платника податків, що можуть впливати на об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств платника податків (для резидентів Дія Сіті - платників податку на особливих умовах - на фінансовий результат до оподаткування, визначений у фінансовій звітності згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності), а саме:

{Абзац перший підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 в редакції Закону № 1946-IX від 14.12.2021}

а) господарські операції, що здійснюються з пов’язаними особами - нерезидентами, в тому числі у випадках, визначених підпунктом 39.2.1.5 цього підпункту;

б) зовнішньоекономічні господарські операції з продажу та/або придбання товарів та/або послуг через комісіонерів-нерезидентів;

в) господарські операції, що здійснюються з нерезидентами, зареєстрованими у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 цього підпункту, або які є резидентами цих держав;

г) господарські операції, що здійснюються з нерезидентами, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи. Перелік організаційно-правових форм таких нерезидентів в розрізі держав (територій) затверджується Кабінетом Міністрів України.

У разі внесення змін до переліку організаційно-правових форм нерезидентів у розрізі держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до цього підпункту, вони

набирають чинності з 1 січня звітного року, що настає за календарним роком, у якому внесено такі зміни;

{Підпункт "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Якщо нерезидентом, організаційно-правова форма якого включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" цього підпункту, у звітному році сплачувався податок на прибуток (корпоративний податок), господарські операції платника податків з таким нерезидентом за відсутності критеріїв, визначених підпунктами "а" - "в" цього підпункту, визнаються неконтрольованими;

{Підпункт "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ґ) господарські операції (у тому числі внутрішньогосподарські розрахунки), що здійснюються між нерезидентом та його постійним представництвом в Україні.

{Підпункт 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

Якщо нерезидентом, організаційно-правова форма якого включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" цього підпункту, у звітному році сплачувався податок на прибуток (корпоративний податок), господарські операції платника податків з ним за відсутності критеріїв, визначених підпунктами "а"-"в" цього підпункту, визнаються неконтрольованими.

{Підпункт 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 в редакції Законів № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.2.1.2. Під час визначення переліку держав (територій) для цілей підпункту "в" підпункту 39.2.1.1 цього підпункту Кабінет Міністрів України враховує такі критерії:

держави (території), у яких ставка податку на прибуток підприємств (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижча, ніж в Україні, або які надають суб’єктам господарювання пільгові режими оподаткування, або в яких особливості розрахунку бази оподаткування фактично дозволяють суб’єктам господарювання не сплачувати податок на прибуток підприємств (корпоративний податок) або сплачувати його за ставкою, на 5 і більше відсоткових пунктів нижчою, ніж в Україні;

держави, з якими Україною не укладені міжнародні договори з положеннями про обмін інформацією;

держави, компетентні органи яких не забезпечують своєчасний та повний обмін податковою та фінансовою інформацією на запити центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Операції з контрагентом, зареєстрованим у державі (на території), включеній до зазначеного переліку, визнаються контрольованими з 1 січня звітного року, наступного за календарним роком, у якому держави (території) було включено до такого переліку.

{Підпункт 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 в редакції Законів № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 39.2.1.3 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

39.2.1.4. Господарською операцією для цілей трансфертного ціноутворення є всі види операцій, договорів або домовленостей, документально підтверджених або непідтверджених, що можуть впливати на об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств платника податків (для

резидентів Дія Сіті - платників податку на особливих умовах - на фінансовий результат до оподаткування, визначений у фінансовій звітності згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності), зокрема, але не виключно:

{Абзац перший підпункту 39.2.1.4 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 в редакції Закону № 1946-IX від 14.12.2021}

а) операції з товарами, такими як сировина, готова продукція тощо;

б) операції з придбання (продажу) послуг;

в) операції з нематеріальними активами, такими як роялті, ліцензії, плата за використання патентів, товарних знаків, ноу-хау тощо, а також з будь-якими іншими об’єктами інтелектуальної власності;

г) фінансові операції, включаючи лізинг, участь в інвестиціях, кредитах, комісії за гарантію тощо;

ґ) операції з купівлі чи продажу корпоративних прав, акцій або інших інвестицій, купівлі чи продажу довгострокових матеріальних і нематеріальних активів;

д) операції (у тому числі внутрішньогосподарські розрахунки), що здійснюються між нерезидентом та його постійним представництвом в Україні;

е) операції, у результаті яких обсяг доходу та/або фінансовий результат платника податку зменшується внаслідок повної або часткової, безповоротної або тимчасової передачі функцій разом з матеріальними та/або нематеріальними активами (або без них), вигодами, ризиками та можливостями іншому платнику податку (іншій особі) в тих випадках, коли у взаємовідносинах між непов’язаними особами така передача не здійснювалася б без компенсації, незалежно від того, чи відображені такі операції у бухгалтерському обліку;

{Підпункт 39.2.1.4 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 39.2.1.4 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.2.1.5. Якщо в ланцюгу господарських операцій між платником податків та нерезидентом, передбачених підпунктом 39.2.1.1 цього пункту, право власності на предмет (результат) такої операції перш ніж перейти від платника податків до такого нерезидента (у разі експортних операцій) або перш ніж перейти від такого нерезидента до платника податків (у разі імпортних операцій) переходить до однієї або декількох осіб і операція між відповідним резидентом та жодною з таких осіб не визнавалася платником податку контрольованою операцією, така операція вважається контрольованою операцією між платником податків та таким нерезидентом, якщо особи, до яких перейшло право власності:

не виконують у такій сукупності операцій істотних функцій, пов’язаних з придбанням (продажем) товарів (робіт, послуг);

не використовують у такій сукупності операцій істотних активів та/або не приймають на себе істотних ризиків для організації придбання (продажу) товарів (робіт, послуг).

Для цілей цього підпункту:

під істотними функціями розуміються функції, які платник податків та нерезидент - сторони контрольованої операції не могли б виконати самостійно у своїй звичайній діяльності без залучення інших осіб та використання активів таких осіб;

під істотними активами розуміються активи, використання яких є необхідним під час здійснення

таких операцій та які відсутні у платника податків та нерезидента - сторін контрольованої операції;

під істотними ризиками розуміються ризики, прийняття яких є обов’язковим для ділової практики таких операцій";

{Підпункт 39.2.1.5 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Законів № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.2.1.6. Неконтрольовані операції - будь-які господарські операції, не передбачені підпунктами 39.2.1.1 і 39.2.1.5 підпункту 39.2.1 цього пункту, що здійснюються між непов’язаними особами.

{Підпункт 39.2.1.6 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.2.1.7. Господарські операції, передбачені підпунктами 39.2.1.1 (крім операцій, що здійснюються між нерезидентом та його постійним представництвом в Україні) і 39.2.1.5 цього підпункту, визнаються контрольованими, якщо одночасно виконуються такі умови:

річний дохід платника податків від будь-якої діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, перевищує 150 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків) за відповідний податковий (звітний) рік;

обсяг таких господарських операцій платника податків з кожним контрагентом, визначений за правилами бухгалтерського обліку, перевищує 10 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків) за відповідний податковий (звітний) рік.

Господарські операції, що здійснюються між нерезидентом та його постійним представництвом в Україні, визнаються контрольованими, якщо обсяг таких господарських операцій, визначений за правилами бухгалтерського обліку, перевищує 10 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків) за відповідний податковий (звітний) рік.

{Підпункт 39.2.1.7 підпункту 39.2.1 пункту 39.1 статті 39 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.2.1.8. Умови, за яких господарські операції визнаються такими, що відповідають принципу "витягнутої руки":

якщо ціни (націнки) на товари (роботи, послуги) підлягають державному регулюванню згідно із законодавством, ціна вважається такою, що відповідає принципу "витягнутої руки", якщо вона встановлена відповідно до правил такого регулювання. Це положення не поширюється на випадки, коли встановлюється мінімальна (максимальна) ціна (націнка) продажу або індикативна ціна. У такому разі ціна операції, що відповідає принципу "витягнутої руки", визначається відповідно до цієї статті, але не може бути меншою за мінімальну ціну (націнку) або індикативну ціну та більшою за максимальну ціну (націнку);

{Абзац другий підпункту 39.2.1.8 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

якщо під час здійснення операції обов’язковим є проведення оцінки, вартість об’єкта оцінки є підставою для встановлення відповідності принципу "витягнутої руки" для цілей оподаткування;

у разі проведення аукціону (публічних торгів), обов’язковість проведення якого визначена законом, умови, які склалися за результатами такого аукціону (публічних торгів), визнаються такими, що відповідають принципу "витягнутої руки";

якщо продаж (відчуження) товарів, у тому числі майна, переданого у заставу позичальником з метою забезпечення вимог кредитора, здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством, умови, сформовані під час такого продажу, визнаються такими, що відповідають принципу

"витягнутої руки".

{Підпункт 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом 39.2.1.8 згідно із Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

39.2.1.9. Обсяг господарських операцій платника податків для цілей підпункту 39.2.1.7 цього підпункту обраховується за цінами, що відповідають принципу "витягнутої руки".

{Підпункт 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом 39.2.1.9 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.2.2. Зіставлення комерційних та фінансових умов операцій

39.2.2.1. Для цілей цього Кодексу контрольовані операції визнаються зіставними з неконтрольованими, якщо:

немає значних відмінностей між ними, що можуть істотно вплинути на фінансовий результат під час застосування відповідного методу трансфертного ціноутворення;

такі відмінності можуть бути усунені шляхом коригування умов та фінансових результатів контрольованої або неконтрольованої операції для уникнення впливу таких відмінностей на зіставність.

{Абзац третій підпункту 39.2.2.1 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.2.2.2. Під час визначення зіставності операцій аналізуються такі елементи контрольованої та зіставних операцій:

характеристика товарів (робіт, послуг), які є предметом операції;

функції, які виконуються сторонами операції, активи, що ними використовуються, умови розподілу між сторонами операції ризиків та вигод, розподіл відповідальності між сторонами операції та інші умови операції (далі - функціональний аналіз);

стала практика відносин та умови договорів, укладених між сторонами операції, які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);

економічні умови діяльності сторін операції, включаючи аналіз відповідних ринків товарів (робіт, послуг), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);

бізнес-стратегії сторін операції (за наявності), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг).

У разі відсутності або недостатності інформації про окремі неконтрольовані операції для визначення показників рентабельності може використовуватися фінансова інформація юридичних осіб, які здійснюють діяльність, зіставну із контрольованою операцією, за умови наявності інформації про те, що зазначені юридичні особи не здійснюють операції з пов’язаними особами.

{Підпункт 39.2.2.2 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Визначення зіставності юридичних осіб здійснюється з урахуванням їх галузевої специфіки та відповідних видів діяльності, що здійснюються ними в зіставних з контрольованою операцією економічних (комерційних) умовах.

{Підпункт 39.2.2.2 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.2.2.3. Визначення зіставності комерційних та/або фінансових умов операцій з умовами

контрольованої операції може здійснюватися, зокрема, але не виключно, за результатами аналізу:

кількості товарів, обсягу виконаних робіт (наданих послуг);

строків виконання господарських зобов’язань;

умов проведення платежів під час здійснення операції;

офіційного курсу гривні до іноземної валюти, встановленого Національним банком України, у разі використання такої валюти у розрахунках під час здійснення операції, зміни такого курсу;

розміру звичайних надбавок чи знижок до ціни товарів (робіт, послуг), зокрема знижок, зумовлених сезонними та іншими коливаннями споживчого попиту на товари (роботи, послуги), втратою товарами споживчих якостей, закінченням (наближенням дати закінчення) строку зберігання (придатності, реалізації), збутом неліквідних або низьколіквідних товарів;

розподілу прав та обов’язків між сторонами операції, визначених за результатами функціонального аналізу.

39.2.2.4. Аналіз функцій, які виконуються сторонами операції, під час визначення зіставності комерційних та/або фінансових умов операцій з умовами контрольованої та неконтрольованих операцій може проводитися з урахуванням матеріальних та нематеріальних активів, що перебувають у розпорядженні сторін операції та використовуються в цілях отримання доходу.

До таких функцій, зокрема, але не виключно, належать:

дизайн і технологічне розроблення товарів;

виробництво товарів;

складення товарів чи їх компонентів;

монтаж та/або установлення обладнання;

проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

придбання товарно-матеріальних цінностей;

здійснення оптового чи роздрібного продажу;

надання послуг з ремонту, гарантійного обслуговування;

маркетинг, реклама товарів (робіт, послуг);

зберігання товарів;

транспортування товарів;

страхування;

надання консультацій, інформаційне обслуговування;

ведення бухгалтерського обліку;

юридичне обслуговування;

надання персоналу;

надання агентських, довірчих, комісійних та інших подібних посередницьких послуг з продажу товарів (робіт, послуг);

здійснення контролю якості;

навчання та/або професійна підготовка, перепідготовка або підвищення кваліфікації персоналу;

організація збуту товарів (робіт, послуг) із залученням третіх осіб, які мають досвід відповідної

роботи;

здійснення стратегічного управління, у тому числі визначення цінової політики, стратегії виробництва та реалізації товарів (робіт, послуг), обсягів продажу та асортименту товарів (робіт, послуг), їх споживчих якостей, а також здійснення оперативного управління.

Визначення та аналіз функцій, які виконуються сторонами операції, здійснюються на підставі укладених договорів, даних бухгалтерського обліку, фактичних дій сторін операції та фактичних обставин її проведення відповідно до суті операції.

{Підпункт 39.2.2.4 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом двадцять четвертим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.2.2.5. Під час визначення зіставності комерційних та/або фінансових умов зіставних операцій з умовами контрольованої операції також можуть враховуватися ризики сторін операції, пов’язані з провадженням господарської діяльності, що впливають на умови операції, зокрема, але не виключно, такі:

виробничі ризики, включаючи ризик неповного завантаження виробничих потужностей;

ризик зміни ринкових цін на придбані матеріали та вироблену продукцію внаслідок зміни економічної кон’юнктури, інших ринкових умов;

ризик знецінення виробничих запасів, втрати товарами споживчих якостей;

ризики, пов’язані із втратою майна чи майнових прав;

ризики, пов’язані із зміною офіційного курсу гривні до іноземної валюти, встановленого Національним банком України, процентних ставок, кредитні ризики;

ризик, пов’язаний з відсутністю результатів проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

інвестиційні ризики, пов’язані з можливими фінансовими втратами внаслідок помилок, допущених під час здійснення інвестицій, включаючи вибір об’єкта інвестування;

ризик заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;

{Абзац десятий підпункту 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

ризик зниження рівня споживчого попиту на товари (роботи, послуги);

Аналіз ризиків, які беруть на себе сторони контрольованої операції під час визначення зіставності комерційних та/або фінансових умов операції з умовами неконтрольованих операцій, здійснюється з урахуванням таких критеріїв:

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

а) визначення та характеристика суттєвих економічних ризиків, які беруть на себе сторони операції на підставі укладених договорів;

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

б) чи здійснює сторона, яка бере ризик, контроль за створенням ризику та управлінням ним, а також чи має спроможність і повноваження робити це;

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

в) чи має особа, яка бере ризик, фінансову спроможність понести такий ризик та ресурси, необхідні для покриття такого ризику;

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

г) визначення фактичної поведінки сторін операції у зв’язку зі здійсненням контролю за суттєвими економічними ризиками, зокрема, визначення, яка сторона операції здійснює контроль або вживає заходів для мінімізації таких ризиків, яка сторона отримує негативні наслідки, викликані прийняттям таких ризиків, яка сторона має фінансову спроможність нести такі ризики;

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ґ) визначення з урахуванням попередніх критеріїв, чи відповідає фактична поведінка сторін операції умовам взяття ризиків, передбачених договорами, зокрема:

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

чи виконують сторони операції умови договорів;

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом вісімнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

чи здійснює сторона, яка бере ризик, контроль за ризиком і чи має фінансову спроможність понести такий ризик та/або можливості і ресурси для його покриття";

{Підпункт 39.2.2.5 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.2.2.6. Під час визначення зіставності характеристик ринків товарів (робіт, послуг) можуть враховуватися, зокрема, але не виключно, такі фактори:

географічне місцезнаходження ринків та їх обсяги;

наявність конкуренції на ринках, відносна конкурентоспроможність продавців та покупців на ринку;

наявність на ринку однорідних (подібних) товарів (робіт, послуг);

попит та пропозиція на ринку, а також купівельна спроможність споживачів;

рівень державного регулювання ринкових процесів;

рівень розвитку виробничої і транспортної інфраструктури;

інші характеристики ринку, що впливають на ціни товарів (робіт, послуг).

39.2.2.7. Під час визначення зіставності комерційних та/або фінансових умов зіставних операцій з умовами контрольованої операції може проводитися аналіз комерційних стратегій сторін операцій, до яких, зокрема, але не виключно, належать стратегії, спрямовані на оновлення та удосконалення власної продукції, вихід на нові ринки збуту товарів (робіт, послуг).

{Підпункт 39.2.2.8 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 виключено на підставі Закону № 609-VIII від 15.07.2015}

39.2.2.9. Під час визначення зіставності комерційних та/або фінансових умов зіставних операцій з умовами контрольованої операції також можуть враховуватися характеристики активів, використаних сторонами у контрольованій операції, зокрема, але не виключно:

тип активу (виробниче обладнання, нематеріальні активи, фінансові активи тощо);

природа активу (вік, ринкова вартість, розташування, наявність прав захисту тощо).

Визначення та аналіз впливу нематеріальних активів на умови контрольованої та зіставних операцій здійснюються з урахуванням, зокрема, але не виключно:

юридичного володіння нематеріальними активами та договірних умов їх використання;

категорії та характеристики нематеріальних активів (ексклюзивність, ступінь і тривалість правового захисту, географічна сфера застосування, термін корисного використання, стадія розробки тощо);

договірної та фактичної діяльності сторін, пов’язаної з розробкою, вдосконаленням, підтримкою, захистом і експлуатацією таких активів.

{Підпункт 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом 39.2.2.9 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.2.2.10. Якщо фактичні умови здійсненої контрольованої операції не відповідають умовам укладеного (письмового) договору та/або фактичні дії сторін контрольованої операції і фактичні обставини її проведення відрізняються від умов такого договору, комерційні та/або фінансові характеристики контрольованої операції для цілей трансфертного ціноутворення визначаються згідно з фактичними діями сторін операції та фактичними умовами її проведення.

{Підпункт 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом 39.2.2.10 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.2.2.11. Якщо контрольована операція фактично здійснена, але документально не оформлена (не підтверджена), для цілей трансфертного ціноутворення вона має розглядатися згідно з фактичною поведінкою сторін операції та фактичними умовами її проведення, зокрема, враховуються функції, які фактично виконувалися сторонами операції, активи, які фактично використовувалися, і ризики, які фактично прийняла на себе та контролювала кожна із сторін.

Якщо сторони контрольованої операції не надають достатнього обґрунтування фактичної поведінки сторін операції та фактичних умов її проведення, функції, ризики, активи розподіляються на користь сторони контрольованої операції, яка є резидентом України.

{Підпункт 39.2.2.11 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

{Підпункт 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом 39.2.2.11 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.2.2.12. Якщо комерційні та/або фінансові характеристики контрольованої операції для цілей трансфертного ціноутворення, визначені згідно з фактичними діями сторін операції та фактичними умовами її проведення, відрізняються від умов, що застосовуються між непов’язаними особами з урахуванням наявності розумної економічної причини (ділової мети) у зіставних обставинах, та буде встановлено, що непов’язані особи, які діють у зіставних умовах та ведуть себе комерційно раціонально з урахуванням альтернативних варіантів, реально доступних для кожної із сторін угоди, не вступали б у таку контрольовану операцію, контролюючий орган має право при розрахунку фінансового результату платника податку до оподаткування не враховувати (не визнавати) таку контрольовану операцію або операція може бути замінена альтернативним варіантом з метою визначення умов договору (контракту), які були б узгоджені непов’язаними особами, що діють комерційно раціонально у зіставних умовах.

При визначенні альтернативних варіантів для операції, реально доступних для кожної із сторін угоди, необхідно враховувати, чи були інші реалістичні варіанти, доступні для будь-якої із сторін, що привели б до вигіднішого економічного ефекту, якби така сторона укладала угоду з непов’язаними особами замість укладання угоди з пов’язаними особами.

При збільшенні фінансового результату до оподаткування платника податків унаслідок неврахування (невизнання) контрольованої операції відповідно до вимог абзацу першого цього підпункту інші коригування, передбачені статтею 39 цього Кодексу, не застосовуються, а в разі заміни операції альтернативним варіантом відповідність умов такої альтернативної операції принципу "витягнутої руки" визначається з урахуванням вимог пункту 39.3 статті 39 цього Кодексу.

Обов’язок доведення обставин, передбачених цим підпунктом, покладається на контролюючий орган.

{Підпункт 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено підпунктом 39.2.2.12 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

39.3. Методи встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки"

39.3.1. Встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" здійснюється за одним із таких методів:

39.3.1.1. порівняльної неконтрольованої ціни;

39.3.1.2. ціни перепродажу;

39.3.1.3. "витрати плюс";

39.3.1.4. чистого прибутку;

39.3.1.5. розподілення прибутку.

39.3.2. Критерії використання методів встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки"

39.3.2.1. Відповідність умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" визначається за допомогою застосування методу трансфертного ціноутворення, який є найбільш доцільним до фактів та обставин здійснення контрольованої операції, крім випадків, коли цим Кодексом визначені вимоги щодо обов’язковості застосування конкретного методу встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" для контрольованих операцій певного виду.

Найбільш доцільний метод трансфертного ціноутворення обирається з урахуванням таких критеріїв:

доцільності обраного методу відповідно до характеру контрольованої операції, що визначається, зокрема, на основі результатів функціонального аналізу контрольованої операції (з урахуванням виконуваних функцій, використовуваних активів і понесених ризиків);

наявності повної та достовірної інформації, необхідної для застосування обраного методу та/або методів трансфертного ціноутворення;

ступеня зіставності між контрольованими і неконтрольованими операціями, включаючи надійність коригувань зіставності, якщо такі застосовуються, які можуть використовуватися для усунення розбіжностей між такими операціями.

Платник податку з урахуванням зазначених критеріїв використовує будь-який метод, який він вважає найбільш доцільним, однак у разі, якщо існує можливість застосування і методу порівняльної неконтрольованої ціни, і будь-якого іншого методу, застосовується метод порівняльної неконтрольованої ціни.

У разі якщо з урахуванням таких критеріїв метод ціни перепродажу або метод "витрати плюс" та метод чистого прибутку або розподілення прибутку можуть застосовуватися платником податку з однаковою надійністю, застосовується метод ціни перепродажу або метод "витрати плюс".

Платник податку може не застосовувати більше одного методу для визначення того, чи

відповідають умови контрольованої операції принципу "витягнутої руки".

Якщо платник податків використав метод, що відповідає положенням цієї статті, встановлення контролюючим органом відповідності умов контрольованих операцій платника податків принципу "витягнутої руки" базується на тому методі трансфертного ціноутворення, який застосовується платником податків, за винятком випадків, якщо контролюючий орган обґрунтує, що метод, який застосовується платником податків, не є найбільш доцільним.

Контролюючий орган не має права застосовувати під час встановлення відповідності умов контрольованих операцій платника податків принципу "витягнутої руки" інший метод трансфертного ціноутворення, ніж зазначений у договорі про попереднє узгодження ціноутворення.

{Підпункт 39.3.2.1 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Законів № 466-IX від 16.01.2020, № 1117-IX від 17.12.2020}

39.3.2.2. Якщо під час застосування методів трансфертного ціноутворення порівняння ціни або рентабельності в контрольованій операції проводиться з цінами або показниками рентабельності кількох зіставних неконтрольованих операцій або юридичних осіб, які не здійснюють операції з пов’язаними особами, обов’язково використовується діапазон цін (рентабельності).

{Підпункт 39.3.2.2 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.2.3. Якщо ціна в контрольованій операції або відповідний показник рентабельності контрольованої операції перебуває:

в межах діапазону, вважається, що умови контрольованої операції відповідають принципу "витягнутої руки";

{Абзац другий підпункту 39.3.2.3 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

поза межами діапазону цін (рентабельності), розрахунок податкових зобов’язань платника податків у контрольованій операції проводиться відповідно до ціни (показника рентабельності), яка (який) дорівнює значенню медіани такого діапазону (крім випадків проведення платниками податків самостійного коригування відповідно до підпункту 39.5.4 пункту 39.5 цієї статті).

{Підпункт 39.3.2.3 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Порядок розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани діапазону цін (рентабельності) затверджується Кабінетом Міністрів України.

Застосування для цілей оподаткування медіани діапазону цін (рентабельності) здійснюється за умови, що це не призведе до зменшення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету.

39.3.2.4. Вибір показника рентабельності може здійснюватися з урахуванням, зокрема, але не виключно, таких факторів:

виду діяльності сторони контрольованої операції;

розподілу функцій, ризиків, активів сторін;

економічної обґрунтованості обраного показника;

незалежності показника від доходів та/або витрат, визнаних в операціях між пов’язаними сторонами, та/або в контрольованих операціях.

{Абзац п'ятий підпункту 39.3.2.4 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.3.2.5. Під час визначення рівня рентабельності контрольованих операцій можуть бути використані фінансові показники, які забезпечують встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки", зокрема, але не виключно:

а) валова рентабельність, що визначається як відношення валового прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг), розрахованого без урахування акцизного податку, мита, податку на додану вартість, інших податків та зборів;

б) валова рентабельність собівартості, що визначається як відношення валового прибутку до собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг);

в) чиста рентабельність, що визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до чистого доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг), розрахованого без урахування акцизного податку, мита, податку на додану вартість, інших податків та зборів;

г) чиста рентабельність витрат, що визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до суми собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг) та операційних витрат (адміністративних витрат, витрат на збут та інших), пов’язаних з реалізацією товарів (робіт, послуг);

ґ) рентабельність операційних витрат, що визначається як відношення валового прибутку до операційних витрат (адміністративних витрат, витрат на збут та інших), пов’язаних з реалізацією товарів (робіт, послуг);

д) рентабельність активів, що визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до поточної ринкової вартості необоротних та оборотних активів (крім поточних фінансових інвестицій і грошових коштів та їх еквівалентів), що прямо або опосередковано використовуються у контрольованій операції. У разі відсутності необхідної інформації про поточну ринкову вартість активів рентабельність активів може визначатися на основі даних бухгалтерської звітності;

е) рентабельність капіталу, що визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до капіталу (сума необоротних та оборотних активів, крім поточних фінансових інвестицій і грошових коштів та їх еквівалентів, крім поточних зобов’язань).

{Підпункт 39.3.2.5 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015}

39.3.2.6. Показники рентабельності для цілей цієї статті визначаються на підставі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відображених за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами відповідно до стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що використовуються в Україні, з відповідним коригуванням для забезпечення зіставності показників.

{Підпункт 39.3.2.6 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.2.7. У разі застосування методів, зазначених у підпунктах 39.3.1.2-39.3.1.4 підпункту 39.3.1 пункту 39.3 цієї статті, здійснюється вибір сторони, для якої перевіряється показник відповідно до обраного методу трансфертного ціноутворення (далі - сторона, що досліджується).

Вибір сторони, що досліджується, повинен здійснюватися відповідно до виконаних кожною стороною контрольованої операції функцій, використаних під час здійснення контрольованих операцій активів та прийнятих економічних (комерційних) ризиків, пов’язаних із здійсненням такої операції.

Під час вибору сторони, що досліджується, аналізується застосовність обраного методу (комбінації методів) до кожної із сторін контрольованої операції. Стороною, що досліджується, обирається сторона:

щодо якої застосування такого методу (комбінації методів) є найбільш обґрунтованим;

для якої можна знайти найбільш зіставні операції та/або зіставні особи;

щодо якої є найбільш повна та документально підтверджена інформація про фінансові показники контрольованої операції, які використовуються для розрахунку показників рентабельності, передбачених підпунктом 39.3.2.5 цього підпункту;

{Підпункт 39.3.2.7 підпункту 39.3.2 пункту 39.2 статті 39 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

яка:

виконує найменш складні функції щодо контрольованої операції;

приймає найменші економічні (комерційні) ризики стосовно контрольованої операції;

не володіє об’єктами нематеріальних активів, які мають значний вплив на рівень рентабельності.

У разі здійснення зовнішньоекономічних операцій сторона, для якої перевіряється показник відповідно до обраного методу трансфертного ціноутворення, не обов’язково повинна бути резидентом.

{Підпункт 39.3.2.7 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.2.8. Під час визначення діапазону рентабельності використовується:

інформація про зіставні неконтрольовані операції згідно з підпунктом "а" підпункту 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 цієї статті, здійснені протягом звітного (податкового) періоду (року), в якому здійснена контрольована операція; або

інформація про зіставних юридичних осіб на підставі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відображених за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності, згідно з підпунктом "б" підпункту 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 цієї статті за звітний (податковий) період (рік), у якому здійснена контрольована операція, або за декілька податкових періодів (років).

Під час використання декількох податкових періодів (років) розраховується середньозважене значення показника рентабельності для зіставної особи.

Порядок визначення середньозваженого значення показника рентабельності визначається Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.2.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.2.9. Інформація про зіставних юридичних осіб для розрахунку фінансових показників, зазначених у підпункті 39.3.2.5 цього підпункту, використовується у разі одночасного дотримання таких умов:

{Абзац перший підпункту 39.3.2.9 підпункт 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

1) якщо зіставна юридична особа проводить діяльність, зіставну з діяльністю сторони контрольованої операції, що досліджується, та виконує зіставні функції, пов’язані з такою діяльністю. Зіставлення діяльності визначається, зокрема, але не виключно, з урахуванням видів економічної діяльності згідно з КВЕД ДК 009:2010, а також міжнародними класифікаторами;

{Абзац другий підпункту 39.3.2.9 підпункт 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

2) якщо зіставна юридична особа не має збитків за даними бухгалтерської (фінансової) звітності

більш ніж в одному звітному періоді у періодах, які використовуються для розрахунку відповідних фінансових показників;

3) якщо зіставна юридична особа не володіє прямо та/або опосередковано корпоративними правами іншої юридичної особи з часткою такої участі у розмірі 25 і більше відсотків та/або не має як учасника (акціонера) юридичну особу з часткою прямої (опосередкованої) участі у розмірі 25 і більше відсотків.

{Абзац четвертий підпункту 39.3.2.9 підпункт 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 39.3.2 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.2.9 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.3. Метод порівняльної неконтрольованої ціни

39.3.3.1. Метод порівняльної неконтрольованої ціни полягає у порівнянні ціни, застосованої у контрольованій операції, з ціною у зіставній (зіставних) неконтрольованій (неконтрольованих) операції (операціях), які фактично здійснені платником податків (іншими особами) або на підставі інформації, отриманої з джерел, визначених підпунктом 39.5.3 пункту 39.5 цієї статті.

{Підпункт 39.3.3.1 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.3.3.2 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.3.3. Порівняння ціни контрольованої операції з ціною зіставних неконтрольованих операцій проводиться на підставі інформації про ціни, застосовані протягом періоду, який аналізується, зокрема інформації про ціни на найближчу до дня здійснення контрольованої операції дату.

У разі здійснення контрольованої операції на підставі форвардного або ф’ючерсного контракту порівняння цін проводиться на підставі інформації про форвардні або ф’ючерсні ціни на найближчу до дати укладення відповідного форвардного або ф’ючерсного контракту дату (за умови, що платник податків повідомить центральний орган виконавчої влади, що реалізує податкову політику, про укладення такого контракту засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" протягом 10 робочих днів з дня укладення відповідного форвардного або ф’ючерсного контракту).

Форма такого повідомлення та порядок його подання затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 39.3.3.3 підпункт 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 39.3.3.3 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-VIII від 15.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.3.4. Для контрольованих операцій з сировинними товарами встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" здійснюється за методом порівняльної неконтрольованої ціни.

Для цілей цього підпункту під сировинними товарами розуміються товари, для яких непов’язані особи у якості орієнтира (еталона) для встановлення ціни неконтрольованих операцій використовують котирувальні ціни. Перелік сировинних товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Під час застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни для контрольованих операцій із сировинними товарами порівняння ціни контрольованої операції може проводитись із ціною

зіставних неконтрольованих операцій, які фактично здійснені платником податків або іншими особами з непов’язаними особами, та/або з котирувальними цінами.

У разі використання ціни неконтрольованих операцій у якості зіставної для контрольованої операції, такі неконтрольовані операції повинні бути регулярними, з декількома контрагентами та в обсягах, співставних тим, які використовувались у контрольованій операції.

Котирувальні ціни, які використовуються для порівняння з цінами контрольованих операцій, мають відповідати умовам зіставності, визначеним підпунктом 39.2.2 пункту 39.2 цієї статті. У разі наявності між умовами контрольованої операції та умовами неконтрольованих операцій або умовами, що визначають котирувальну ціну на сировинні товари, значних відмінностей, що суттєво впливають на ціну угод із сировинними товарами, здійснюються відповідні коригування.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, оприлюднює рекомендований (невиключний) перелік джерел інформації для отримання котирувальних цін на своєму офіційному веб-порталі до початку звітного року.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, може визначати відповідно до вимог та методів, передбачених статтею 39 цього Кодексу, окремі порядки встановлення відповідності умов контрольованої операції щодо сировинних товарів принципу "витягнутої руки". Такі порядки та зміни до них повинні бути затверджені до 1 липня поточного року та набирають чинності не раніше ніж з 1 січня року, наступного за роком їх затвердження. У разі затвердження таких порядків, встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" для контрольованих операцій з сировинними товарами здійснюється платниками податків і контролюючими органами з урахуванням вимог відповідного порядку.

{Підпункт 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.3.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.3.3.5. Платник податків, що здійснює контрольовані операції із сировинними товарами, повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про укладення відповідного договору (контракту) за формою та в порядку, передбаченими підпунктом 39.3.3.3 підпункту 39.3.3 цього пункту.

Направлення платником такого повідомлення є підтвердженням того, що узгодження суттєвих умов договору (контракту), зокрема характеристик та ціни товарів, обсягу, умов постачання, оплати та відповідальності, здійснювалося сторонами контрольованої операції на момент укладення такої угоди.

Якщо інформація, зазначена у повідомленні, узгоджується із фактичною поведінкою сторін або з іншими фактами контрольованої операції, порівняння ціни контрольованої операції з котирувальними цінами проводиться на найближчу дату до дати ціноутворення, узгодженої сторонами контрольованої операції.

{Підпункт 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.3.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.3.3.6. Якщо платник податку не направить повідомлення відповідно до підпункту 39.3.3.5 підпункту 39.3.3 цього підпункту або

інформація, зазначена в повідомленні, не відповідає договірним умовам, або

сторонами операції після направлення повідомлення будуть внесені зміни до умов договору (контракту) щодо характеристик, ціни, загальної вартості, кількості та обсягу товарів, умов постачання та оплати, відповідальності сторін, або

умови такого договору (контракту) не узгоджуються з фактичною поведінкою сторін операції та фактичними умовами її проведення,

контролюючий орган проводить порівняння ціни контрольованої операції з котирувальними цінами на дату переходу права власності предмета контрольованої операції або дату відвантаження товару згідно з товарно-транспортним документом (коносамент або інший документ залежно від транспортного засобу) відповідно до умов та фактичних обставин здійснення такої контрольованої операції.

{Підпункт 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.3.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.3.3.7. У разі якщо для порівняння ціни контрольованої операції із сировинними товарами використовувався діапазон котирувальних цін, зазначений у джерелі інформації, мінімальне та максимальне значення такого діапазону відповідає мінімальному та максимальному значенню діапазону цін для цілей підпункту 39.3.2.3 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 та підпункту 39.5.4 пункту 39.5 цієї статті.

У разі використання декількох діапазонів котирувальних цін проводиться розрахунок діапазону цін згідно з порядком, передбаченим абзацом четвертим підпункту 39.3.2.3 підпункту 39.3.2 цього пункту.

{Підпункт 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.3.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.3.3.8. У разі застосування платником податків для встановлення відповідності умов контрольованих операцій із сировинними товарами принципу "витягнутої руки" методів, зазначених у підпунктах 39.3.1.2-39.3.1.5 підпункту 39.3.1 цього пункту, платник податків у документації з трансфертного ціноутворення повинен:

обґрунтувати неможливість застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни або те, що метод порівняльної неконтрольованої ціни не є найбільш доцільним щодо фактів та обставин здійснення контрольованої операції;

зазначити інформацію про всіх осіб, які брали участь у ланцюгу постачання таких товарів від виробника (постачальника) до першої непов’язаної особи або особи - нерезидента, який не відповідає критеріям, визначеним підпунктами "в" - "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 цієї статті. Інформація має містити дані про рівень показників рентабельності цих осіб, які є найбільш доцільними, виходячи із фактів та обставин їх діяльності у ланцюгу постачання.

У разі якщо платник податків не надасть такої інформації, контролюючий орган має право самостійно визначити рівень ціни контрольованої операції, що відповідає принципу "витягнутої руки", за методом порівняльної неконтрольованої ціни з урахуванням вимог підпункту 39.3.3.4 підпункту 39.3.3 цього пункту.

{Підпункт 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.3.8 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.3.4. Метод ціни перепродажу

39.3.4.1. Метод ціни перепродажу полягає у порівнянні валової рентабельності від перепродажу товарів (робіт, послуг), придбаних у контрольованій операції, з валовою рентабельністю від перепродажу товарів (робіт, послуг), яка отримується у зіставних неконтрольованих операціях.

{Підпункт 39.3.4.1 підпункту 39.3.4 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.4.2. Метод ціни перепродажу може використовуватися, зокрема, але не виключно, якщо під час перепродажу товару здійснюються такі операції:

{Абзац перший підпункту 39.3.4.2 підпункту 39.3.4 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

підготовка товару до перепродажу та його транспортування (поділ товарів на партії, формування поставок, сортування, перепакування);

змішування товарів, якщо характеристики кінцевої продукції (напівфабрикатів) істотно не відрізняються від характеристик змішуваних товарів.

39.3.5. Метод "витрати плюс"

39.3.5.1. Метод "витрати плюс" полягає у порівнянні валової рентабельності собівартості продажу товарів (робіт, послуг) у контрольованій операції з аналогічним показником рентабельності у зіставних неконтрольованих операціях.

{Підпункт 39.3.5.1 підпункту 39.3.5 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.5.2. Метод "витрати плюс" може застосовуватися, зокрема, але не виключно, під час:

виконання робіт (надання послуг) особами, які є пов’язаними з отримувачами результатів таких робіт (послуг);

операцій з продажу товарів, сировини або напівфабрикатів за договорами між пов’язаними особами;

{Абзац третій підпункту 39.3.5.2 підпункту 39.3.5 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

операцій з продажу товарів (робіт, послуг) за довгостроковими договорами (контрактами) між пов’язаними особами.

{Абзац четвертий підпункту 39.3.5.2 підпункту 39.3.5 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.6. Метод чистого прибутку

39.3.6.1. Метод чистого прибутку полягає у порівнянні відповідного фінансового показника рентабельності у контрольованій операції (чистого прибутку на основі відповідної бази (витрати, продаж, активи) або показника рентабельності операційних витрат) з відповідним показником рентабельності у зіставній (зіставних) неконтрольованій (неконтрольованих) операції (операціях).

{Підпункт 39.3.6.1 підпункту 39.3.6 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.6.2. Метод чистого прибутку використовується, зокрема, у разі відсутності або недостатності інформації, на підставі якої можна обґрунтовано зробити висновок про достатній рівень зіставності умов контрольованої операції з умовами зіставної (зіставних) неконтрольованої (неконтрольованих) операції (операцій) під час використання методів, визначених підпунктами 39.3.3-39.3.5 пункту 39.3 цієї статті.

{Підпункт 39.3.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.6.2 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.7. Метод розподілення прибутку

39.3.7.1. Метод розподілення прибутку полягає у виділенні кожній особі, що бере участь у контрольованій (контрольованих) операції (операціях), частини загального прибутку (або збитку), отриманого за результатами здійснення такої операції, яку б інша непов’язана особа отримала від участі у зіставній (зіставних) неконтрольованій (неконтрольованих) операції (операціях).

{Підпункт 39.3.7.1 підпункту 39.3.7 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.7.2. Якщо сторони контрольованих операцій, сукупний прибуток яких підлягає розподіленню з урахуванням положень підпункту 39.3.7 цього пункту, ведуть бухгалтерський облік та фінансову звітність на підставі різних форм та методів бухгалтерського обліку, для цілей застосування методу розподілення прибутку бухгалтерська і фінансова звітність повинна бути приведена у відповідність з єдиними методологічними засадами бухгалтерського обліку.

39.3.7.3. Метод розподілення прибутку може використовуватися, зокрема, але не виключно, у разі наявності:

істотного взаємозв’язку між контрольованими операціями та іншими операціями, що здійснюються сторонами контрольованої операції з пов’язаними з ними особами;

у сторін контрольованої операції прав на володіння (користування) об’єктами нематеріальних активів, що істотно впливають на рівень рентабельності, отриманої сторонами контрольованої операції за результатами здійснення такої контрольованої операції.

{Абзац третій підпункту 39.3.7.3 підпункту 39.3.7 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.7.4. Розподілення прибутку між сторонами контрольованих операцій проводиться на підставі результатів оцінки їх внеску в сукупний прибуток відповідно до критеріїв, що базуються на об’єктивних даних та підтверджуються інформацією у зіставних операціях та/або внутрішніми даними сторін контрольованих операцій з урахуванням виконаних кожною з таких сторін функцій, використаних під час здійснення контрольованих операцій активів та прийнятих економічних (комерційних) ризиків, пов’язаних з таким здійсненням.

{Підпункт 39.3.7.4 підпункту 39.3.7 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.7.5. Для цілей підпункту 39.3.7 цього пункту сукупним прибутком всіх сторін контрольованих операцій є сума прибутку від таких контрольованих операцій всіх сторін контрольованих операцій за період, що аналізується. При цьому залишковий прибуток (збиток) визначається як різниця між сукупним прибутком (збитком), отриманим за результатами здійснення контрольованих операцій, та сумою розрахункового прибутку (збитку) всіх сторін контрольованих операцій.

39.3.7.6. Розрахунковий прибуток (збиток) визначається на основі методів, передбачених підпунктами 39.3.1.2-39.3.1.4 підпункту 39.3.1 цього пункту, для кожної особи, що є стороною контрольованих операцій, на основі діапазону цін товарів (робіт, послуг) або показників рентабельності для кожної сторони з урахуванням виконаних такою стороною функцій, використаних активів та прийнятих комерційних ризиків, що є типовими для зіставних операцій.

{Підпункт 39.3.7.6 підпункту 39.3.7 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.7.7. Визначення підсумкової величини прибутку (збитку) кожної сторони контрольованих операцій здійснюється шляхом підсумовування відповідних розрахункового прибутку (збитку) і залишкового прибутку (збитку).

39.3.7.8. Для розподілу між сторонами контрольованих операцій сукупного або залишкового прибутку (збитку) всіх сторін зазначених операцій можуть враховуватися, зокрема, але не виключно, такі показники:

розмір витрат, понесених кожною із сторін контрольованих операцій у зв’язку із створенням нематеріальних активів, використання яких впливає на розмір фактично отриманого прибутку (збитку) від контрольованих операцій;

характеристика персоналу, залученого кожною стороною контрольованих операцій, включаючи його чисельність і кваліфікацію; витрачений персоналом час; обсяг витрат на оплату праці, що мають

вплив на розмір фактично отриманого прибутку (понесеного збитку) кожною стороною контрольованих операцій;

ринкова вартість активів, що були використані кожною стороною контрольованих операцій та мали вплив на розмір фактично отриманого прибутку (збитку) контрольованих операцій;

інші показники, які пов’язані з виконанням функцій, використанням активів, прийнятими комерційними ризиками та розміром фактично отриманого прибутку (збитку) кожною стороною контрольованих операцій.

39.3.8. Платник податку має право визначити відповідність умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" за сукупністю декількох контрольованих операцій із однією особою, поєднаних за принципом групування.

Принцип групування передбачає можливість об’єднання операцій для застосування методів встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки", зазначених у підпунктах 39.3.4-39.3.7 пункту 39.3 цієї статті, в тому числі для розрахунку показників рентабельності, встановлених підпунктом 39.3.2.5 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 цієї статті, у разі якщо такі операції є тісно взаємопов’язаними чи є продовженням одна одної або мають безперервний чи регулярний характер. До таких операцій, зокрема, можуть належати:

придбання (продаж) товарів (робіт, послуг) за довгостроковими договорами, зокрема, операції за якими здійснюються протягом усього звітного (податкового) періоду;

передача (отримання) прав на використання різних нематеріальних активів, пов’язаних із одним товаром (послугою);

придбання (продаж) серії тісно пов’язаних продуктів (продуктової групи) та/або послуг;

придбання (продаж) різних товарів (робіт, послуг) за умови, що один товар (робота, послуга) або одна група товарів (робіт, послуг) створює попит на інший товар (роботу, послугу) або групу товарів (робіт, послуг).

{Пункт 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.9. Під час розрахунку показника рентабельності щодо окремої контрольованої операції (сукупності згрупованих контрольованих операцій відповідно до підпункту 39.3.8 цього пункту) для визначення операційних витрат та доходів, безпосередньо пов’язаних з такою операцією, використовується найбільш обґрунтований алгоритм розподілу, що відповідає економічній суті контрольованої операції та характеру понесених витрат чи отриманих доходів.

{Пункт 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.9 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.3.10. Для контрольованих операцій, передбачених підпунктами "в" і "е" підпункту 39.2.1.4 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 цієї статті, у разі відсутності достовірної інформації про зіставні неконтрольовані операції, та, як наслідок, неможливості встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" за методами, визначеними у підпункті 39.3.1 цього пункту, визначення вартості нематеріальних активів або розміру відповідної компенсації може здійснюватися за методикою зіставної оцінки вартості, яка ґрунтується на розрахунку поточної вартості (дисконтованої вартості) майбутніх грошових потоків.

Розрахунок поточної вартості (дисконтованої вартості) майбутніх грошових потоків здійснюється відповідно до Національних або Міжнародних стандартів оцінки.

{Пункт 39.3 статті 39 доповнено підпунктом 39.3.10 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.4. Складення та подання звітності для податкового контролю

{Абзац перший пункту 39.4 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.4.1. Для цілей податкового контролю за трансфертним ціноутворенням звітним періодом є календарний рік.

39.4.2. Платники податків, які у звітному році здійснювали контрольовані операції, зобов’язані подавати до 1 жовтня року, що настає за звітним, звіт про контрольовані операції.

{Абзац перший підпункту 39.4.2 пункту 39.4 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Платники податків, які є учасниками відповідної міжнародної групи компаній та у звітному році здійснювали контрольовані операції, зобов’язані подавати до 1 жовтня року, що настає за звітним, повідомлення про участь у міжнародній групі компаній.

{Підпункт 39.4.2 пункту 39.4 статті 39 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Звіт про контрольовані операції та повідомлення про участь у міжнародній групі компаній подаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

39.4.2.1. У звіті про контрольовані операції зазначається інформація про всі контрольовані операції, здійснені платником податків у звітному періоді.

У разі якщо платником податку виявлено, що у раніше поданому звіті про контрольовані операції інформація надана не в повному обсязі, містить помилки або недоліки, такий платник податків має право подати:

новий звіт до закінчення граничного строку подання звіту про контрольовані операції за такий самий звітний період;

уточнюючий звіт у разі його подання після закінчення граничного строку для відповідного звітного періоду.

Подання платником податку уточнюючого звіту про контрольовані операції не звільняє від відповідальності, передбаченої підпунктами 120.4 і 120.6 статті 120 цього Кодексу.

Платник податків під час проведення документальних перевірок не має права подавати звіт (уточнюючий звіт) про контрольовані операції за звітний період, який перевіряється.

Форма та порядок складання звіту про контрольовані операції встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39.4.2.2. Повідомлення про участь у міжнародній групі компаній має містити, зокрема, таку інформацію:

а) дані про материнську компанію міжнародної групи компаній, до якої входить платник податків, зокрема її назву, дані про державу (територію) податкового резидентства, державу (територію) реєстрації (якщо відрізняється від держави/території податкового резидентства), ідентифікаційний (реєстраційний) номер (код), присвоєний материнській компанії як платнику податків у державі (території) її реєстрації, будь-які інші ідентифікаційні (реєстраційні) номери (коди) материнської компанії та їх тип, інформацію про адресу (адреси) материнської компанії (адреса місцезнаходження, адреса місця здійснення підприємницької діяльності тощо);

б) дані про учасника міжнародної групи компаній, який є уповноваженим учасником такої міжнародної групи компаній на подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, до якої входить платник податків (за наявності такого уповноваженого учасника), зокрема його назву, дані

про державу (територію) податкового резидентства, державу (територію) реєстрації (якщо відрізняється від держави/території податкового резидентства), ідентифікаційний (реєстраційний) номер (код), присвоєний учаснику міжнародної групи компаній як платнику податків у державі (території) його реєстрації, будь-які інші ідентифікаційні (реєстраційні) номери (коди) учасника міжнародної групи компаній та їх тип, інформацію про адресу (адреси) такого учасника міжнародної групи компаній (адреса місцезнаходження, адреса місця здійснення підприємницької діяльності тощо);

в) дата, яка є останнім днем фінансового року, за який складається консолідована фінансова звітність міжнародної групи компаній, а якщо така звітність не складається - дата закінчення фінансового року відповідно до внутрішніх положень материнської компанії міжнародної групи компаній;

г) інформація про розмір сукупного консолідованого доходу міжнародної групи компаній за фінансовий рік, що передує звітному, розрахований згідно із стандартами бухгалтерського обліку, які застосовує материнська компанія міжнародної групи компаній.

У разі якщо законодавство іноземної юрисдикції податкового резидентства материнської компанії не передбачає вимоги щодо подання звітів у розрізі країн міжнародної групи компаній для цілей автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією, у повідомленні про участь у міжнародній групі компаній зазначається також інформація про те, що материнська компанія міжнародної групи компаній не зобов’язана подавати звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній.

Форма та порядок складання повідомлення про участь у міжнародній групі компаній затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 39.4.2.2 підпункту 39.4.2 пункту 39.4 статті 39 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

{Підпункт 39.4.2 пункту 39.4 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-VIII від 15.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.3. Платники податків, що здійснюють контрольовані операції, повинні складати та зберігати документацію з трансфертного ціноутворення за кожний звітний період.

{Підпункт 39.4.3 пункту 39.4 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.4.4. На запит центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, платники податків протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту подають документацію з трансфертного ціноутворення щодо контрольованих операцій, зазначених у запиті.

Документація з трансфертного ціноутворення подається платником податків до контролюючого органу, зазначеного у запиті.

{Підпункт 39.4.4 пункту 39.4 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.4.5. Запит надсилається не раніше 1 жовтня року, що настає за календарним роком, в якому таку контрольовану операцію (операції) було здійснено.

{Підпункт 39.4.5 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.4.6. Документація з трансфертного ціноутворення (сукупність документів або єдиний документ, складений у довільній формі) повинна містити таку інформацію:

{Абзац перший підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

а) дані про особу (осіб), яка є стороною контрольованої операції, та про пов’язаних осіб платника податків (у звітному періоді, в якому здійснювалася контрольована операція, та на момент подання документації), а саме:

контрагента (контрагентів) контрольованої операції;

фізичних осіб, які є кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) платника податків (за наявності);

{Підпункт "а" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

осіб, які безпосередньо (опосередковано) володіють корпоративними правами платника податків у розмірі 25 і більше відсотків;

{Абзац четвертий підпункту "а" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

осіб, корпоративними правами яких у розмірі 25 і більше відсотків безпосередньо (опосередковано) володіє платник податків.

{Абзац п'ятий підпункту "а" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Дані повинні бути такими, що дають змогу ідентифікувати таких пов’язаних осіб (включаючи найменування держав (територій), податковими резидентами яких є такі особи, код особи, встановлений у державі (країні) їх реєстрації) та розкривати інформацію щодо критеріїв визнання таких осіб пов’язаними;

{Підпункт "а" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

б) загальний опис діяльності групи компаній (включаючи материнську компанію та її дочірні підприємства), у тому числі організаційну структуру такої групи, опис господарської діяльності цієї групи, політику трансфертного ціноутворення, інформацію про осіб, яким платник податків надає місцеві управлінські звіти (назва держави, на території якої такі особи утримують свої головні офіси);

{Підпункт "б" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

в) опис структури управління платника податків, схема його організаційної структури із зазначенням загальної кількості працюючих осіб та в розрізі окремих підрозділів платника податків станом на дату операції або на кінець звітного періоду;

{Підпункт "в" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

г) опис діяльності та стратегії ділової активності, що провадиться платником податків, зокрема, економічні умови діяльності, аналіз відповідних ринків товарів (робіт, послуг), на яких проводить свою діяльність платник податків, основні конкуренти;

ґ) відомості про участь платника податків у реструктуризації бізнесу або передачі нематеріальних активів у звітному або попередньому році з поясненням аспектів цих операцій, що вплинули або впливають на діяльність платника податків;

д) опис контрольованої операції із зазначенням ланцюга постачання (створення вартості) товарів (робіт, послуг) у контрольованій операції.

Опис операцій з придбання (продажу) товарів, робіт (послуг), нематеріальних активів, інших предметів господарських операцій, відмінних від товарів, має містити обґрунтування економічної

доцільності (економічної вигоди, що отримується в результаті здійснення контрольованої операції у порівнянні із неконтрольованими операціями, які є реально доступними альтернативними варіантами такої контрольованої операції) і наявності ділової мети їх придбання (продажу);

{Підпункт "д" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

{Підпункт "д" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

е) опис товарів (робіт, послуг), включаючи фізичні характеристики, якість і репутацію на ринку, країну походження і виробника, наявність товарного знаку та іншу інформацію, пов’язану з якісними характеристиками товару (роботи, послуги).

{Абзац другий підпункту "е" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 виключено на підставі Закону № 1117-IX від 17.12.2020}

є) відомості про фактично проведені розрахунки у контрольованій операції (сума та валюта платежів, дата, платіжні документи);

ж) чинники, які вплинули на формування та встановлення ціни, зокрема бізнес-стратегії сторін операції (за наявності), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);

з) функціональний аналіз контрольованої операції: відомості про функції осіб, що є сторонами (беруть участь) у контрольованій операції, про використані ними активи, пов’язані з такою контрольованою операцією, та економічні (комерційні) ризики, які такі особи враховували під час здійснення контрольованої операції;

и) економічний та порівняльний аналіз:

суму отриманих доходів (прибутку) та/або суму понесених витрат (збитку) внаслідок здійснення контрольованої операції, рівень рентабельності;

обґрунтування вибору методу, який застосовано для визначення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки", фінансового показника згідно з підпунктом 39.3.2.5 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 цієї статті та сторони, що досліджувалася згідно з підпунктом 39.3.2.7 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 цієї статті;

обґрунтування вибору та інформація про зіставні операції (зіставних осіб) і джерела інформації, які використовувалися для аналізу;

обґрунтування використання під час визначення діапазону рентабельності відповідно до підпункту 39.3.2.8 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 цієї статті інформації за декілька податкових періодів (років) та розрахунок середньозваженого значення показника рентабельності;

{Підпункт "и" підпункту 39.4.6 пункту 39.4 статті 39 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

розрахунок діапазону цін (рентабельності);

опис та розрахунок проведених коригувань згідно з підпунктом 39.2.2.1 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 цієї статті.

Фінансові показники, що використовувалися під час розрахунку показників рентабельності контрольованої операції, мають бути підтверджені даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності сторони контрольованої операції, що досліджувалася згідно з підпунктом 39.3.2.7 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 цієї статті.

{Підпункт "и" підпункту 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

У разі якщо стороною контрольованої операції здійснюється постачання (продаж) товарів, робіт, послуг, інших предметів за контрольованими операціями декільком особам, і для цілей встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" здійснюється порівняння показника рентабельності такого постачальника, документація має містити опис алгоритму розподілу витрат постачальника, понесених для здійснення таких операцій, які враховуються під час розрахунку показника рентабельності. Такий опис має містити інформацію про економічне обґрунтування вибору алгоритму розподілу витрат, методику його застосування, а також фактичний розрахунок, здійснений відповідно до обраної методики;

і) відомості про проведене платником податку самостійне або пропорційне коригування податкової бази та сум податку відповідно до підпунктів 39.5.4 і 39.5.5 пункту 39.5 цієї статті (у разі його проведення);

{Підпункт 39.4.6 пункту 39.4 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ї) якщо платник входить до міжнародної групи компаній:

копії істотних внутрішньогрупових угод, що впливають на ціноутворення в контрольованій операції;

копії договорів про попереднє узгодження ціноутворення, податкових роз’яснень компетентних органів держав (територій), що застосовуються в угодах між учасниками міжнародної групи компаній щодо контрольованої операції і в підготовці яких не брав участі центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Підпункт 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом "ї" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

й) копія аудиторського висновку щодо бухгалтерської (фінансової) звітності платника податків за звітний період (звітні періоди), за які подається документація з трансфертного ціноутворення (якщо його наявність є обов’язковою для платника податків);

{Підпункт 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом "й" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

к) копії договорів (контрактів) та будь-які доповнення до них, за якими здійснювалася контрольована операція.

{Підпункт 39.4.6 пункту 39.3 статті 39 доповнено підпунктом "к" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.7. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має право надіслати запит з вимогою надати глобальну документацію з трансфертного ціноутворення (майстер-файл) платнику податків, що входить до складу міжнародної групи компаній, якщо сукупний консолідований дохід міжнародної групи компаній за фінансовий рік, що передує звітному року, розрахований згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, які застосовує материнська компанія міжнародної групи компаній, дорівнює або перевищує еквівалент 50 мільйонів євро.

Запит на подання глобальної документації (майстер-файла) може бути направлений не раніше дванадцяти місяців і не пізніше тридцяти шести місяців з дати закінчення фінансового року, встановленого міжнародною групою компаній, до якої належить такий платник податків, а у разі відсутності відомостей про встановлений міжнародною групою компаній фінансовий рік - не раніше дванадцяти місяців і не пізніше тридцяти шести місяців після закінчення звітного року.

Глобальна документація з трансфертного ціноутворення (майстер-файл) має бути надана платником податків до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову

політику, протягом 90 календарних днів з дня отримання запиту.

Якщо в Україні зареєстровані два та більше платників податків, що входять до складу однієї і тієї ж міжнародної групи компаній, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, направляє запит про надання глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла) лише одному з таких платників податків за своїм вибором.

У разі порушення таким платником податків терміну, визначеного абзацом третім цього підпункту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має право направити запит про надання глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла) за той самий період іншому платнику податків, що входить до складу тієї самої міжнародної групи компаній. При цьому перший платник податків не звільняється від виконання обов’язку з надання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла).

Запит про надання глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла) платнику податків не направляється, якщо така документація вже надана відповідно до цього підпункту центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, будь-яким іншим платником податків, що входить до складу тієї самої міжнародної групи компаній.

Глобальна документація з трансфертного ціноутворення (майстер-файл) - сукупність документів або єдиний документ, складений у довільній формі, що має містити інформацію про:

а) організаційну структуру міжнародної групи компаній (у вигляді графічної схеми) із зазначенням осіб, які є учасниками міжнародної групи компаній, їх організаційно-правових форм, структуру власності (із зазначенням часток володіння) та держави і території, у яких зазначені особи здійснюють свою діяльність;

б) загальний опис діяльності міжнародної групи компаній, що включає в себе:

опис ключових факторів, що впливають на фінансовий результат міжнародної групи компаній;

опис ланцюгів постачання та утворення вартості найбільших за показником виручки міжнародної групи компаній п’яти товарів (робіт, послуг), а також ланцюгів постачання будь-яких інших товарів (робіт, послуг, інших об’єктів цивільних прав), частка яких становить більше 5 відсотків виручки міжнародної групи компаній за фінансовий рік, і основних географічних ринків, на яких реалізуються (виконуються, надаються) зазначені товари (роботи, послуги);

перелік та стислий опис суттєвих договорів з надання (отримання) послуг, робіт, укладених між учасниками міжнародної групи (крім договорів, пов’язаних з проведенням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт), у тому числі опис функціональних можливостей основних учасників міжнародної групи, задіяних у наданні таких послуг, робіт, політики з трансфертного ціноутворення щодо розподілу вартості послуг та визначення цін на оплату внутрішньогрупових послуг;

стислий функціональний аналіз діяльності учасників міжнародної групи компаній, що мають суттєвий вплив на фінансовий результат цієї групи, в тому числі опис основних функцій, що виконуються, активів, що використовуються, економічних (комерційних) ризиків, що приймаються;

інформацію про основні угоди щодо реструктуризації бізнесу, придбання та відчуження активів, що відбувалися протягом фінансового року;

в) нематеріальні активи, які використовуються міжнародною групою компаній в своїй діяльності, зокрема:

опис стратегії розвитку міжнародної групи компаній щодо розробки, володіння і використання нематеріальних активів, у тому числі розміщення основних науково-дослідних центрів і органів управління ними;

перелік та опис нематеріальних активів (груп нематеріальних активів), що мають істотний вплив на ціноутворення компаній міжнародної групи, із зазначенням учасників такої міжнародної групи компаній, які володіють такими активами на праві власності або іншому праві (користування, володіння та/або розпорядження);

перелік суттєвих договорів, пов’язаних з нематеріальними активами, укладених між учасниками міжнародної групи компаній, у тому числі ліцензійних угод, домовленостей щодо покриття витрат, основних угод щодо надання науково-дослідних послуг;

опис політики трансфертного ціноутворення міжнародної групи компаній щодо проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і нематеріальних активів;

опис суттєвих операцій з передачі нематеріальних активів між учасниками міжнародної групи компаній протягом відповідного фінансового року із зазначенням назв таких учасників, держав реєстрації та юрисдикцій, де вони провадять свою діяльність, компенсацій, що здійснювалися у звітному (податковому) періоді, та рівня винагород (компенсаційних виплат), пов’язаних з такою передачею;

г) фінансову діяльність міжнародної групи компаній, зокрема:

загальний опис, яким чином фінансується така група, включаючи інформацію про фінансування, залучене від осіб, які не є учасниками міжнародної групи компаній;

зазначення усіх учасників міжнародної групи компаній, які здійснюють централізовану внутрішньогрупову фінансову діяльність для учасників цієї групи, з інформацією щодо держав (територій), які є місцем реєстрації таких учасників, та/або місця знаходження органу їх управління;

загальний опис політики трансфертного ціноутворення щодо фінансування учасників міжнародної групи компаній;

ґ) консолідовану фінансову звітність міжнародної групи компаній за останній фінансовий рік, а у разі її відсутності - іншу консолідовану звітність, підготовлену для управлінських, податкових або інших цілей;

д) перелік і стислий опис існуючих односторонніх договорів про попереднє узгодження ціноутворення, податкових роз’яснень компетентних органів держав (територій), які застосовуються в угодах між учасниками міжнародної групи компаній і пов’язані з розподілом доходів між державами (територіями).

{Підпункт 39.4.7 пункту 39.4 статті 39 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.8. Документація з трансфертного ціноутворення та глобальна документація з трансфертного ціноутворення (майстер-файл) подаються платником податків державною мовою в паперовому вигляді або в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

У разі подання разом із документацією документів, викладених іноземною мовою, платник податків одночасно подає переклад таких документів державною мовою.

Засвідчення автентичності перекладу документації з трансфертного ціноутворення та глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла) державною мовою не здійснюється.

Значення вартісних показників глобальної документації можуть зазначатися у валюті, в якій материнська компанія міжнародної групи компаній складає консолідовану фінансову звітність.

{Підпункт 39.4.8 пункту 39.4 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має

право надіслати платнику податків запит з вимогою додатково подати протягом 30 календарних днів з дати його отримання інформацію відповідно до підпунктів 39.4.6 і 39.4.7 пункту 39.4 цієї статті та/або обґрунтування відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" у разі встановлення однієї з таких обставин:

подана платником податків документація з трансфертного ціноутворення не містить інформації в обсязі, зазначеному в підпункті 39.4.6 пункту 39.4 цієї статті, та/або не містить належного обґрунтування відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки";

подана платником податків глобальна документація з трансфертного ціноутворення (майстер-файл) не містить інформації в обсязі, зазначеному в підпункті 39.4.7 пункту 39.4 цієї статті.

Зазначена додаткова інформація є невід’ємною частиною документації з трансфертного ціноутворення та/або глобальної документації (майстер-файла).

{Підпункт 39.4.9 пункту 39.4 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.10. Платник податків - резидент України, що належить до міжнародної групи компаній, у випадках, визначених цим підпунктом, зобов’язаний подавати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

Звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній подається у разі, якщо сукупний консолідований дохід міжнародної групи компаній, до якої входить платник податків, за фінансовий рік, що передує звітному, розрахований згідно із стандартами бухгалтерського обліку, які застосовує материнська компанія міжнародної групи компаній (за відсутності інформації - відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку), дорівнює або перевищує відповідний показник мінімального розміру сукупного консолідованого доходу, визначений підпунктом 39.4.10-2 цього пункту, та за наявності однієї з таких обставин:

платник податків є материнською компанією міжнародної групи компаній;

материнська компанія міжнародної групи компаній уповноважує платника податків - резидента України на подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній до контролюючого органу;

відповідно до вимог законодавства юрисдикції податкового резидентства материнської компанії міжнародної групи компаній подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній від такої міжнародної групи компаній не вимагається;

між Україною та відповідною іноземною юрисдикцією податкового резидентства материнської компанії міжнародної групи компаній є чинний міжнародний договір, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, але не набрала чинності відповідна угода QCAA станом на дату закінчення фінансового року, за який згідно з підпунктом 39.4.11 цього пункту має бути поданий звіт у розрізі країн щодо такої міжнародної групи компаній;

між Україною та відповідною іноземною юрисдикцією податкового резидентства материнської компанії міжнародної групи компаній є чинний міжнародний договір, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, але наявні факти системного невиконання відповідної угоди QCAA. Про наявність таких фактів (у тому числі виявлених на підставі повідомлення іноземної юрисдикції податкового резидентства уповноваженого учасника міжнародної групи компаній про системне невиконання відповідної угоди QCAA, наданого компетентному органу України) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, повідомляє платника податків - резидента України, який належить до міжнародної групи компаній, материнська компанія якої є податковим резидентом такої іноземної юрисдикції. Зазначене повідомлення надсилається протягом 10 робочих днів з дня встановлення передбачених цим абзацом фактів у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу. Якщо більше ніж один учасник такої міжнародної групи компаній є платником податків - резидентом України, зазначене повідомлення надсилається одному з

них за вибором центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Для цілей цього підпункту системне невиконання угоди QCAA щодо іноземної юрисдикції означає, що іноземна юрисдикція податкового резидентства відповідного учасника міжнародної групи компаній має чинну угоду QCAA з Україною, але призупинила автоматичний обмін звітами у розрізі країн міжнародної групи компаній з причин, відмінних від тих, що відповідають умовам такої угоди, або іншим чином тривало і послідовно не надає в автоматичному режимі до України звіти у розрізі країн міжнародної групи компаній, що знаходяться в її розпорядженні, про міжнародні групи компаній, які мають учасників в Україні.

Якщо більше ніж один учасник міжнародної групи компаній є платником податків - резидентом України та наявні одна або декілька обставин, визначених абзацами п’ятим - сьомим цього підпункту, міжнародна група компаній може призначити одного з таких учасників уповноваженим на подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній. Про таке призначення уповноважений учасник міжнародної групи компаній повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, шляхом подання повідомлення про участь у міжнародній групі компаній, визначеного підпунктом 39.4.2 цього пункту. У разі якщо з підстав, передбачених цим абзацом, уповноважений учасник міжнародної групи компаній подає уточнене повідомлення про участь у міжнародній групі компаній і таке подання здійснюється не пізніше 10 числа місяця, наступного за тим, в якому цей учасник міжнародної групи компаній одержав інформацію про своє призначення уповноваженим учасником міжнародної групи компаній, штраф за надання недостовірної інформації у повідомленні про участь у міжнародній групі компаній, передбачений пунктом 120.5 статті 120 цього Кодексу, не застосовується.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.10 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

39.4.10-1. За наявності однієї або декількох обставин, передбачених абзацами п’ятим - сьомим підпункту 39.4.10 цього пункту, платник податків - резидент України, який належить до міжнародної групи компаній, звільняється від подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній стосовно відповідного фінансового року, визначеного підпунктом 39.4.11 цього пункту, якщо одночасно виконуються такі умови:

1) міжнародна група компаній, учасником якої є такий платник податків, подала звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній стосовно відповідного фінансового року через іншого уповноваженого учасника міжнародної групи компаній в іноземній юрисдикції його податкового резидентства за такий фінансовий рік;

2) подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній здійснюється не пізніше граничної дати подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, визначеної підпунктом 39.4.11 цього пункту;

3) законодавство іноземної юрисдикції податкового резидентства уповноваженого учасника материнської компанії передбачає вимоги щодо подання звітів у розрізі країн міжнародної групи компаній для цілей автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією;

4) іноземна юрисдикція податкового резидентства уповноваженого учасника міжнародної групи компаній має чинну угоду QCAA з Україною станом на дату закінчення фінансового року, за який згідно з підпунктом 39.4.11 цього пункту має бути подано звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній щодо такої міжнародної групи компаній;

5) іноземна юрисдикція податкового резидентства уповноваженого учасника міжнародної групи компаній не повідомила компетентний орган України про системне невиконання відповідної угоди QCAA;

6) учасник міжнародної групи компаній повідомив податкові органи юрисдикції свого податкового резидентства про те, що він уповноважений на подання звіту у розрізі країн міжнародної

групи компаній за відповідну міжнародну групу компаній (якщо таке повідомлення передбачено законодавством юрисдикції податкового резидентства цього учасника міжнародної групи компаній);

7) платник податків - резидент України, який належить до тієї самої міжнародної групи компаній, повідомив центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про учасника міжнародної групи компаній, який є уповноваженим учасником такої міжнародної групи компаній на подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, шляхом подання повідомлення про участь у міжнародній групі компаній, визначеного підпунктом 39.4.2 цього пункту.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.10-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

39.4.10-2. Для цілей подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній застосовуються такі показники мінімального розміру сукупного консолідованого доходу міжнародної групи компаній, до якої входить платник податків:

еквівалент 750 мільйонів євро - для обставин, визначених абзацом третім підпункту 39.4.10 цього пункту;

еквівалент 750 мільйонів євро - для обставин, визначених абзацами четвертим - сьомим підпункту 39.4.10 цього пункту, але якщо законодавством іноземної юрисдикції податкового резидентства материнської компанії міжнародної групи компаній або уповноваженого учасника материнської компанії (у разі його призначення материнською компанією) визначено інший розмір сукупного консолідованого доходу міжнародної групи компаній, деномінований не в євро, який згідно із законодавством такої іноземної юрисдикції застосовується для цілей подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній (за наявності такого законодавства), граничним розміром для обставин подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, визначених абзацами четвертим - сьомим підпункту 39.4.10 цього пункту, вважається такий інший розмір.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.10-2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

39.4.11. Звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній містить інформацію в розрізі кожної юрисдикції (держави, території), у якій зареєстрований учасник відповідної міжнародної групи компаній або в якій міжнародна група компаній здійснює свою діяльність, та щодо кожного учасника такої міжнародної групи компаній, зокрема, але не виключно:

{Абзац перший підпункту 39.4.11 пункту 39.4 статті 39 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

а) назву держави (території), відповідно до законодавства якої учасник міжнародної групи компаній заснований, та держави (території), резидентом якої він є;

б) загальну суму доходів (виручки) за фінансовий рік, за який складається звіт у розрізі країн, у тому числі з розбивкою на суму доходів (виручки) відповідно до угод, укладених учасниками цієї міжнародної групи компаній і пов’язаними особами, та суму доходів (виручки) за угодами з непов’язаними особами;

в) суму прибутку (збитку) до оподаткування за фінансовий рік, за який складається звіт у розрізі країн;

г) суму сплаченого податку на прибуток підприємств (корпоративного податку) або його аналога у фінансовому році, за який складається звіт у розрізі країн;

ґ) суму нарахованого податку на прибуток підприємств (корпоративного податку) або його аналога за фінансовий рік, за який складається звіт у розрізі країн;

д) розмір статутного капіталу (зареєстрованого статутного капіталу) на дату закінчення фінансового року, за який складається звіт у розрізі країн;

е) суму нерозподіленого (накопиченого) прибутку на дату закінчення фінансового року, за який складається звіт у розрізі країн;

є) чисельність працівників за фінансовий рік, за який складається звіт у розрізі країн;

ж) балансову вартість матеріальних активів (інших, ніж грошові кошти або грошові еквіваленти, нематеріальні активи, фінансові активи) на дату закінчення фінансового року, за який складається звіт у розрізі країн;

{Абзац десятий підпункту 39.4.11 пункту 39.4 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

з) основні види діяльності, що здійснюються учасниками міжнародної групи компаній;

и) дані щодо кожного учасника міжнародної групи компаній, до якої входить платник податків, зокрема його назву, дані про державу (територію) податкового резидентства, державу (територію) реєстрації (якщо відрізняється від держави/території податкового резидентства), ідентифікаційний (реєстраційний) номер (код), присвоєний учаснику міжнародної групи компаній як платнику податків у державі (території) його реєстрації, будь-які інші ідентифікаційні (реєстраційні) номери (коди) учасника міжнародної групи компаній та їх тип, інформацію про адресу (адреси) такого учасника міжнародної групи компаній (адреса місцезнаходження, адреса місця здійснення підприємницької діяльності тощо).

{Підпункт 39.4.11 пункту 39.4 статті 39 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Форма звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній та порядок його заповнення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній складається за фінансовий рік, встановлений материнською компанією міжнародної групи компаній, що може не збігатися з календарним роком, та подається не пізніше дванадцяти місяців після останнього дня такого фінансового року (у разі відсутності відомостей про встановлений материнською компанією міжнародної групи компаній фінансовий рік - протягом дванадцяти місяців після закінчення календарного року).

{Абзац чотирнадцятий підпункту 39.4.11 пункту 39.4 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.11 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.11-1. Якщо контролюючий орган виявляє помилки у поданому звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній або отримує повідомлення про такі помилки від компетентного органу іншої юрисдикції на підставі угоди QCAA, він повідомляє платника податків про необхідність виправлення помилок або уточнення інформації у поданому звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній. Платник податків зобов’язаний подати уточнений звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній з відповідними виправленнями або надати пояснення засобами електронного зв’язку в порядку, передбаченому статтею 42 цього Кодексу, не пізніше 30 календарних днів з дня отримання повідомлення контролюючого органу.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.11-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

39.4.12. Звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній, поданий платником податків відповідно до підпункту 39.4.10 цього підпункту, є об’єктом автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.12 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.13. Інформація звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, який отримано

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, від платника податків відповідно до підпункту 39.4.10 цього підпункту та/або в рамках міжнародних угод щодо автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією, використовується для цілей оцінки ризиків трансфертного ціноутворення під час проведення моніторингу контрольованих операцій та не може бути самостійною підставою для проведення коригування обсягу оподатковуваного прибутку платника податків.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.13 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.14. Інформація звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, отриманого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в рамках міжнародних угод щодо автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією, є інформацією з обмеженим доступом з урахуванням вимог статті 22 Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.14 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.4.15. Для цілей підпунктів 39.4.7 і 39.4.10 цього підпункту розрахунок сукупного консолідованого доходу міжнародної групи компаній здійснюється відповідно до офіційного курсу гривні щодо євро (середній за період) за календарний рік, що передує звітному року.

{Пункт 39.4 статті 39 доповнено підпунктом 39.4.15 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39.5. Податковий контроль за встановленням відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки"

39.5.1. Податковий контроль за встановленням відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" здійснюється шляхом моніторингу контрольованих операцій, опитування з питань трансфертного ціноутворення та проведення перевірок з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки".

{Абзац перший підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 в редакції Законів № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.1.1. Моніторинг умов контрольованих операцій здійснюється шляхом аналізу звітів про контрольовані операції, документації з трансфертного ціноутворення, глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла) та звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, будь-яких інших інформаційних джерел, та шляхом отримання податкової інформації відповідно до статті 73 цього Кодексу.

{Абзац перший підпункту 39.5.1.1 підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

З метою встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" посадові особи контролюючого органу, під час проведення аналізу звітів про контрольовані операції та/або документації з трансфертного ціноутворення, та/або глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла), поданих платником податків відповідно до пункту 39.4 цієї статті, мають право проводити опитування уповноважених осіб та/або працівників платника податків.

{Абзац другий підпункту 39.5.1.1 підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

Порядок проведення моніторингу контрольованих операцій та опитування встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац третій підпункту 39.5.1.1 підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.1.2. У разі якщо контролюючий орган під час виконання функцій податкового контролю

виявив факти проведення платником податків контрольованих операцій, звіт про які відповідно до підпункту 39.4.2 пункту 39.4 цієї статті не подано, він надсилає повідомлення про виявлені контрольовані операції центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику. Повідомлення надсилається засобами електронного зв’язку не пізніше 5 робочих днів із дня виявлення таких операцій.

Днем виявлення контролюючим органом фактів проведення платником податків контрольованих операцій, звіт про які відповідно до підпункту 39.4.2 пункту 39.4 цієї статті не подано, є дата складання акта документальної перевірки, в якому зафіксовано такий факт.

{Абзац другий підпункту 39.5.1.2 підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.1.2 підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015}

39.5.2. Перевірка з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" проводиться відповідно до положень глави 8 розділу II цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

{Абзац перший підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.1. Перевірка з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" може бути проведена контролюючим органом у разі:

надання платником податків документації з трансфертного ціноутворення відповідно до підпункту 39.4.4 пункту 39.4 цієї статті;

неподання платником податків чи подання з порушенням вимог пункту 39.4 цієї статті звіту про контрольовані операції, документації з трансфертного ціноутворення, глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла), звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній;

подання платником податків заяви про намір провести пропорційне коригування.

{Підпункт 39.5.2.1 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Законів № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

39.5.2.2. Порядок проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 39.5.2.2 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.3. Надання платником податків документів відбувається згідно з вимогами пунктів 85.2 і 85.3 статті 85 цього Кодексу протягом 10 робочих днів з дати початку перевірки.

{Абзац перший підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі необхідності отримання під час проведення перевірки додаткових документів та/або інформації щодо:

{Абзац другий підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

здійснення фінансово-господарських операцій, пов’язаних із контрольованою операцією;

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

господарських операцій із непов’язаними особами, що можуть визнаватись зіставними з контрольованою операцією;

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

підтвердження або спростування інформації, наведеної платником у поданому звіті про контрольовані операції, документації з трансфертного ціноутворення, глобальній документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файла);

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

даних, зазначених у звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній, до якої входить платник податків;

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

інших документів та інформації, необхідних для встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки";

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

зазначені документи та/або інформація надаються платником податків протягом 15 робочих днів з дати отримання запиту від посадових (службових) осіб контролюючого органу, які проводять перевірку.

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Посадові (службові) особи контролюючого органу, які проводять перевірку з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", мають право отримувати від платника податків або його законних представників копії документів, що належать до предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи.

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі якщо документи, що належать до предмета перевірки, створювалися платником податків в електронній формі, платник податків має право надати копії таких документів засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац підпункту 39.5.2.3 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

39.5.2.4. Контролюючий орган не має права проводити більше однієї перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" одного платника податків протягом календарного року. Контролюючий орган не має права повторно проводити перевірку з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" платника податків, які вже були перевірені (крім випадків, зазначених у підпунктах 78.1.5, 78.1.12 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу).

{Підпункт 39.5.2.4 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 39.5.2.5 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.6. Проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" не перешкоджає проведенню перевірок, визначених статтею 75 цього Кодексу.

{Підпункт 39.5.2.6 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.5.2.7. Строк проведення перевірки платника податків з питань дотримання принципу "витягнутої руки" обчислюється з дня прийняття рішення про її проведення до дня складення акта (довідки) про проведення такої перевірки.

Термін проведення перевірки платника податків з питань дотримання принципу "витягнутої руки" переривається у разі розгляду судом позовів платника податків з питань, пов’язаних з призначенням, проведенням або предметом такої перевірки, до завершення судових процедур.

{Підпункт 39.5.2.7 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підпункт 39.5.2.7 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.5.2.8. Тривалість перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" не повинна перевищувати 18 місяців.

Кожні шість місяців проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" контролюючий орган надає платнику податків інформацію про поточний стан проведення перевірки.

{Підпункт 39.5.2.8 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.9. У разі необхідності отримання інформації від іноземних державних органів, проведення експертизи та/або перекладу на українську мову документів, необхідних для дослідження відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки", строк проведення перевірки за рішенням керівника (заступника керівника) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може бути продовжений на строк, що не перевищує 12 місяців.

39.5.2.10. Під час перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" можуть бути перевірені господарські операції з урахуванням строку, передбаченого пунктом 102.1 статті 102 цього Кодексу.

{Підпункт 39.5.2.10 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.11. Якщо платник податків використав найбільш доцільний метод встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" згідно з критеріями, передбаченими пунктом 39.3 цієї статті, такий метод використовується під час перевірки контролюючим органом.

Якщо контролюючим органом доведено, що застосований платником податків метод (комбінація методів) не дає змоги найбільш обґрунтовано встановити відповідність умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки", він має право застосувати інші методи (комбінацію методів) для встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки".

39.5.2.12. Застосування методів (комбінації методів) встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки", не встановлених цією статтею, забороняється.

39.5.2.13. Контролюючий орган, який проводить перевірку з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", має право:

а) надсилати запити про надання документів (інформації) щодо контрольованої операції іншим

платникам податків відповідно до підпункту 73.3.1 пункту 73.3 статті 73 цього Кодексу, які:

{Абзац перший підпункту "а" підпункту 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

є сторонами контрольованої операції, що перевіряється, або

{Абзац підпункту "а" підпункту 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

були задіяні в ланцюгу постачання товарів (робіт, послуг, інших об’єктів цивільних прав), що є предметом контрольованої операції, або

{Абзац підпункту "а" підпункту 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

з урахуванням інформації, отриманої від платника податків та/або від інших суб’єктів інформаційних відносин, володіють інформацією, необхідною для визначення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки".

{Абзац підпункту "а" підпункту 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі ненадання платниками податків, зазначеними у підпункті "а" цього підпункту, документів (інформації) на запит контролюючого органу, який проводить перевірку з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", та/або надання неповної інформації контролюючий орган має право провести зустрічну звірку таких платників податків у порядку, передбаченому пунктом 73.5 статті 73 цього Кодексу;

б) проводити опитування посадових осіб та/або працівників платників податків, які є сторонами контрольованої операції. Платники податків зобов’язані забезпечити можливість посадовим особам, які проводять перевірку з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", провести опитування відповідних посадових осіб або працівників;

в) надсилати запити компетентним органам іноземних держав щодо предмета та обставин здійснення контрольованої операції та/або щодо господарської діяльності та фінансової звітності нерезидента - сторони контрольованої операції;

г) проводити зустрічі з платником податків (уповноваженими ним особами) для обговорення методів визначення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки", застосованої контролюючим органом під час перевірки;

{Підпункт "г" підпункту 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ґ) відвідувати та проводити з дозволу платника податків огляд приміщень, об’єктів та споруд, де провадиться діяльність платника податків, пов’язана з проведенням контрольованої операції.

{Підпункт 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.5.2.14. Результати перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" оформляються у формі акта (довідки), що складається у двох примірниках, підписується посадовими особами, які проводили перевірку та платником податків або його представником.

{Підпункт 39.5.2.14 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.15. Якщо за результатами перевірки виявлено, що умови контрольованої операції відрізняються від умов, що відповідають принципу "витягнутої руки", що призвело до невірного розрахунку обсягу оподатковуваного прибутку платника податку та/або заниження суми податку, складається акт перевірки. Якщо такі порушення відсутні, складається довідка.

{Підпункт 39.5.2.15 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.16. У разі якщо за результатами перевірок, що не стосуються трансфертного ціноутворення, або платником податків самостійно вже були донараховані податкові зобов’язання на підставі коригування цін та обмежень рівня витрат та доходів за такими операціями, суми донарахованих податкових зобов’язань за результатами такої перевірки та/або самостійного донарахування зараховуються в погашення нарахованих податків за результатами перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки".

{Підпункт 39.5.2.16 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.17. Форма акта (довідки) про результати перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" та вимоги до його (її) складення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Акт про результати перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" повинен містити документально підтверджені факти відхилення умов контрольованої операції від умов, що відповідають принципу "витягнутої руки", обґрунтування того, що таке відхилення спричинило неправильний розрахунок обсягу оподатковуваного прибутку платника податку та/або заниження суми податку із наведенням відповідних розрахунків.

{Підпункт 39.5.2.17 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.18. У разі відмови платника податків або його представника від підписання акта (довідки) про результати перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" посадовими особами контролюючого органу складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови.

{Підпункт 39.5.2.18 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.19. Акт (довідка) перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" повинен бути вручений протягом двох робочих днів з дати його складення платнику податків, щодо якого проводилася перевірка, або його представнику під розписку.

{Підпункт 39.5.2.19 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.20. У разі незгоди платника податків або його представника з висновками перевірки або фактами та даними, викладеними в акті про результати перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", вони мають право подати свої заперечення протягом 30 днів з дня отримання акта. При цьому платник податків має право подати разом із запереченнями або в погоджений строк документи (їх завірені копії), що підтверджують обґрунтованість заперечень.

Такі заперечення розглядаються протягом 30 робочих днів, що настають за днем їх отримання, а платнику податків надсилається відповідь у порядку, визначеному статтею 58 цього Кодексу, для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень.

{Підпункт 39.5.2.20 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.21. Прийняття податкового повідомлення-рішення за результатами перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" здійснюється у порядку, передбаченому статтею 86 цього Кодексу, але не раніше закінчення терміну для надання платником заперечень, визначеного підпунктом 39.5.2.20 цього пункту.

{Підпункт 39.5.2.21 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.2.22. Оскарження податкових повідомлень-рішень, прийнятих за результатами перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", здійснюється відповідно до статті 56 цього Кодексу.

{Підпункт 39.5.2.22 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.2.23 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.3. Джерела інформації, що використовуються для встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки"

39.5.3.1. Платник податків та контролюючий орган використовують джерела інформації, які містять відомості, що дають можливість зіставити комерційні та фінансові умови операцій згідно з підпунктом 39.2.2 пункту 39.2 цієї статті, зокрема:

{Абзац перший підпункту 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015}

а) інформацію про зіставні неконтрольовані операції платника податків, а також інформацію про зіставні неконтрольовані операції його контрагента - сторони контрольованої операції з непов’язаними особами;

{Абзац другий підпункту 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015}

б) будь-які інформаційні джерела, що містять відкриту інформацію та надають інформацію про зіставні операції та осіб;

{Підпункт "б" підпункту 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

в) інші джерела інформації, з яких інформація отримана платником податків з дотриманням вимог законодавства та які надають інформацію про зіставні операції та осіб, за умови що платник податків надасть таку інформацію контролюючому органу;

{Підпункт 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 статті 39 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

г) інформацію, отриману контролюючим органом у рамках укладених Україною міжнародних угод.

{Підпункт 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 статті 39 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.3.2. Якщо платник податків з метою встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" за методами, визначеними пунктом 39.3 цієї статті, використав джерела інформації, передбачені підпунктом 39.5.3.1 підпункту 39.5.3 цього пункту, контролюючий орган використовує ті самі джерела інформації, якщо не доведено, що інші джерела інформації дають можливість отримати вищий рівень зіставності комерційних та фінансових умов операцій.

39.5.3.3. Для зіставлення з метою оподаткування умов контрольованих операцій з умовами

неконтрольованих операцій контролюючий орган не має права використовувати інформацію, яка не є загальнодоступною (зокрема інформацію, доступ до якої наявний тільки у органів державної влади).

Вимоги цього підпункту не стосуються податкової інформації, отриманої контролюючим органом під час проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" відповідно до підпункту 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 цього пункту.

{Підпункт 39.5.3.3 підпункту 39.5.3 пункту 39.5 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.5.4. Самостійне коригування

39.5.4.1. У разі застосування платником податків під час здійснення контрольованих операцій умов, що не відповідають принципу "витягнутої руки", та/або не відповідають розумній економічній причині (діловій меті), платник податків має право самостійно провести коригування ціни контрольованої операції і сум податкових зобов’язань за умови, що це не призведе до зменшення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету:

{Абзац перший підпункту 39.5.4.1 підпункту 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

розрахувавши свої податкові зобов’язання відповідно до:

{Підпункт 39.5.4.1 підпункту 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

максимального значення діапазону цін (рентабельності), якщо ціна/показник рентабельності контрольованої операції була вище максимального значення діапазону цін (рентабельності); та/або

{Підпункт 39.5.4.1 підпункту 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

мінімального значення діапазону цін (рентабельності), якщо ціна/показник рентабельності контрольованої операції була нижче мінімального значення діапазону цін (рентабельності).

{Підпункт 39.5.4.1 підпункту 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.4.2. Самостійне коригування є коригуванням платником податків ціни контрольованої операції, за результатами якого розрахована ціна відповідає принципу "витягнутої руки", навіть якщо така ціна відрізняється від фактичної ціни, встановленої під час здійснення контрольованої операції.

Сума податкового зобов’язання, розрахованого за результатами самостійного коригування, підлягає сплаті у строки, визначені статтею 57 цього Кодексу.

{Підпункт 39.5.4.2 підпункту 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.5.4.3. Платник податку не має права проводити самостійне коригування ціни контрольованих операцій та/або сум податкових зобов’язань під час проведення перевірки платника податків з питань дотримання принципу "витягнутої руки" таких контрольованих операцій.

{Підпункт 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 доповнено підпунктом 39.5.4.3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.5.5. Пропорційне коригування

39.5.5.1. Для цілей цієї статті під пропорційним коригуванням розуміється право однієї сторони контрольованої операції на проведення коригування своїх податкових зобов’язань за результатами коригування податкових зобов’язань іншої сторони контрольованої операції виходячи з умов, що відповідають принципу "витягнутої руки".

{Підпункт 39.5.5.1 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.2 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.5.2. Право на звернення щодо проведення пропорційного коригування виникає у платника податків на підставі чинного міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування після отримання від пов’язаної особи - сторони контрольованої операції, яка є резидентом держави, з якою укладено відповідний міжнародний договір, повідомлення про фактичне проведення цією особою коригування податкових зобов’язань виходячи з умов, що відповідають принципу "витягнутої руки".

На підставі отриманого повідомлення платник податків має право звернутися до контролюючого органу із заявою про намір провести пропорційне коригування у звітному періоді або періодах, протягом яких здійснювалися такі контрольовані операції. До заяви додаються розрахунок суми пропорційного коригування для кожного звітного періоду, інші документи, які стали підставою для проведення коригування іншою стороною контрольованої операції, та документація з трансфертного ціноутворення.

Контролюючий орган розглядає заяву платника податків протягом 30 робочих днів з дня її отримання та за результатами розгляду приймає одне з таких рішень:

надіслати повідомлення про можливість проведення пропорційного коригування;

повністю або частково відмовити у проведенні пропорційного коригування у разі необґрунтованості такого коригування або відсутності необхідних документів - з обов’язковим обґрунтуванням підстав такої відмови платнику податків;

призначити перевірку з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" для вивчення підстав для проведення пропорційного коригування. Перевірка здійснюється у порядку, визначеному підпунктом 39.5.2 цієї статті. За результатами перевірки контролюючий орган приймає рішення про можливість проведення пропорційного коригування або повну чи часткову відмову у проведенні пропорційного коригування.

{До підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 включено підпункт 39.5.5.2 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 39.5.5.3 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.5.5.3. У разі повної або часткової відмови контролюючим органом у проведенні пропорційного коригування платник податків має право звернутися до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження відповідно до міжнародних договорів України про усунення подвійного оподаткування.

{До підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 включено підпункт 39.5.5.3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 39.5.5.4 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.5 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.6 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.7 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону №

1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.8 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.9 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.10 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 39.5.5.11 підпункту 39.5.5 пункту 39.5 статті 39 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

39.6. Попереднє узгодження ціноутворення у контрольованих операціях

{Абзац перший пункту 39.6 статті 39 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

39.6.1. Великий платник податків має право звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, із заявою про попереднє узгодження ціноутворення у контрольованих операціях.

{Абзац перший підпункту 39.6.1 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

Попереднє узгодження ціноутворення у контрольованих операціях є процедурою між великим платником податків та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, під час якої узгоджуються критерії для визначення відповідності умов контрольованих операцій, що здійснюються або будуть здійснені великим платником податків, принципу "витягнутої руки" на підставі договору на обмежений строк.

{Абзац другий підпункту 39.6.1 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.1.1. Предметом попереднього узгодження ціноутворення можуть бути, зокрема, але не виключно:

{Абзац перший підпункту 39.6.1.1 підпункту 39.6.1 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

види та/або перелік товарів (робіт, послуг), що є предметом контрольованих операцій;

методи або комбінація методів встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки";

перелік джерел інформації, які передбачається використати для встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки";

строк, на який узгоджуються ціни у контрольованих операціях;

допустиме відхилення від встановленого рівня економічних умов здійснення контрольованих операцій;

порядок, строки подання та перелік документів, які підтверджують дотримання узгоджених цін у контрольованих операціях.

39.6.1.2. Інші умови попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях визначаються за згодою сторін.

{Підпункт 39.6.1.2 підпункту 39.6.1 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2. За результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях укладається договір, який підписується керівником великого платника податків або його уповноваженою особою та керівником (заступником керівника) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Абзац перший підпункту 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2.1. Договір, укладений за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях між великим платником податків та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має односторонній характер.

{Підпункт 39.6.2.1 підпункту 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2.2. У разі залучення до процедури попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях іноземного державного органу, уповноваженого адміністрували податки і збори в державі, резидентом якої є сторона контрольованої операції (за умови наявності міжнародного договору (конвенції) про уникнення подвійного оподаткування між Україною і такою державою), договір, укладений за результатами такого узгодження між великим платником податків та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має двосторонній характер.

У разі залучення до процедури попереднього узгодження ціноутворення двох і більше державних органів, уповноважених адміністрували податки і збори в державі, резидентом якої є сторона (сторони) контрольованої операції (за умови наявності міжнародних договорів (конвенцій) про уникнення подвійного оподаткування між Україною і такими державами), договір, укладений за результатами такого узгодження між великим платником податків та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, має багатосторонній характер.

{Підпункт 39.6.2.2 підпункту 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 39.6.2.3 підпункту 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 виключено на підставі Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2.4. Порядок попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, за результатами якого укладаються договори, що мають односторонній, двосторонній та багатосторонній характер, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Зазначений порядок має включати, зокрема, але не виключно:

процедуру подання та розгляду заявки про проведення процедури попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях;

перелік документів, подання яких є необхідним для проведення процедури попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях;

підстави для внесення змін до чинного договору, укладеного за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, продовження строку його дії або дострокового припинення;

підстави для припинення процедури попереднього узгодження ціноутворення;

підстави для припинення або продовження строку дії договору про попереднє узгодження ціноутворення.

{Підпункт 39.6.2.4 підпункту 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2.5. У разі дотримання умов договору про попереднє узгодження ціноутворення у контрольованих операціях контролюючі органи не мають права приймати рішення про донарахування податкових зобов’язань, штрафів, пені щодо контрольованих операцій, які є предметом такого договору.

У разі недотримання умов договору про узгодження ціноутворення платником податків такий договір втрачає силу з дати набрання ним чинності. Контролюючі органи мають право приймати рішення про донарахування податкових зобов’язань, штрафів, пені щодо контрольованих операцій, які є предметом такого договору, умови яких не відповідають принципу "витягнутої руки".

{Підпункт 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 доповнено підпунктом 39.6.2.5 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2.6. Договір, укладений за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, набирає чинності з дати, узгодженої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та великим платником податків залежно від обставин та особливостей контрольованих операцій, які є предметом такого договору.

За згодою сторін дія договору, укладеного за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, може бути поширена на весь звітний період, в якому укладено такий договір, та/або до звітних періодів, що передують набранню чинності таким договором.

{Підпункт 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 доповнено підпунктом 39.6.2.6 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

39.6.2.7. У разі дотримання великим платником податків умов договору, укладеного за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, та за умови незмінності узгоджених критеріїв для визначення відповідності умов контрольованих операцій, що є предметом договору, принципу "витягнутої руки", дія такого договору може бути подовжена на узгоджений сторонами строк.

{Підпункт 39.6.2 пункту 39.6 статті 39 доповнено підпунктом 39.6.2.7 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

39.6.3. Стабільність умов договору, укладеного за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях:

39.6.3.1. Умови договору, укладеного за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, залишаються незмінними у разі зміни податкового законодавства в частині регулювання відносин, що виникають при укладанні такого договору, внесення до нього змін, припинення його дії або втрати платником податків статусу великого платника податків.

39.6.3.2. У разі внесення до податкового законодавства змін, що впливають на діяльність великого платника податків та/або на критерії для визначення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки", сторони договору, укладеного за результатами попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, мають право внести до його тексту відповідні зміни.

У разі незгоди однієї із сторін із запропонованими змінами дія договору припиняється.

{Пункт 39.6 статті 39 доповнено підпунктом 39.6.3 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно з Законами № 3610-VI від 07.07.2011, № 4915-VI від 07.06.2012, № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 408-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 1260-VII від 13.05.2014; в редакції Закону № 72-VIII від 28.12.2014; текст статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

Стаття 39-1. Особливості застосування валютних курсів при нарахуванні митних та податкових платежів

39-1.1. Для цілей визначення податкових зобов’язань зі сплати митних платежів застосовується офіційний курс валюти України до іноземної валюти, встановлений Національним банком України, що діє на 0 годин дня подання митної декларації, а у разі якщо митна декларація не подається, - дня визначення податкових зобов’язань.

Для цілей визначення податкових зобов’язань зі сплати податків і зборів застосовується офіційний курс валюти України до іноземної валюти, встановлений Національним банком України, що діє на 0 годин:

дня подання особою-нерезидентом податкової декларації щодо постачання електронних послуг;

дня виникнення (визначення) податкових зобов’язань для інших платників/операцій/податкових зобов’язань, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Розділ I доповнено статтею 39-1 згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014; в редакції Закону № 1525-IX від 03.06.2021}

Стаття 39-2. Контрольовані іноземні компанії

39-2.1. Визначення контрольованої іноземної компанії

39-2.1.1. Контрольованою іноземною компанією визнається будь-яка юридична особа, зареєстрована в іноземній державі або території, яка визнається такою, що знаходиться під контролем фізичної особи - резидента України або юридичної особи - резидента України відповідно до правил, визначених цим Кодексом.

Юридичною особою може визнаватися корпоративне утворення (об’єднання) або організація, наділена правом володіти активами, мати права та обов’язки та здійснювати діяльність від власного імені та незалежно від засновників, учасників або форми власності. Наявність у контрольованої іноземної компанії статусу юридичної особи визнається відповідно до законодавства її реєстрації.

У випадках, передбачених цією статтею, до контрольованої іноземної компанії може прирівнюватися іноземне утворення без статусу юридичної особи.

Утворенням без статусу юридичної особи визнається утворення, створене на підставі правочину або зареєстроване відповідно до законодавства іноземної держави (території) без створення юридичної особи, яке відповідно до законодавства та/або документів, що регулюють її діяльність (особистого закону), має право здійснювати діяльність, спрямовану на отримання доходу (прибутку) в інтересах своїх учасників, партнерів, засновників, довірителів або інших вигодоотримувачів.

Утворення без статусу юридичної особи можуть включати, зокрема, але не виключно, партнерства, трасти, фонди, інші установи та організації, створені на підставі правочину або закону іноземної держави (території). До утворень без статусу юридичної особи прирівнюються особи - нерезиденти, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, які відповідно до особистого закону не є юридичними особами.

39-2.1.2. З урахуванням положень цієї статті контролюючою особою є фізична особа або юридична особа - резиденти України, що є прямими або опосередкованими власниками (контролерами) контрольованої іноземної компанії.

Зокрема, іноземна компанія визнається контрольованою іноземною компанією, якщо фізична особа - резидент України або юридична особа - резидент України (далі - контролююча особа):

а) володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі більше ніж 50 відсотків, або

б) володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі більше ніж 10 відсотків, за умови що

декілька фізичних осіб - резидентів України та/або юридичних осіб - резидентів України володіють частками в іноземній юридичній особі, розмір яких у сукупності становить 50 і більше відсотків, або

в) окремо або разом з іншими резидентами України - пов’язаними особами здійснює фактичний контроль над іноземною юридичною особою.

Фізична особа - резидент України або юридична особа - резидент України не визнаються контролюючими особами, якщо їх володіння часткою у контрольованій іноземній компанії реалізовано через пряме або опосередковане володіння в іншій юридичній особі - резиденті України, за умови якщо остання визнається контролюючою особою згідно з цим пунктом та на неї покладається зобов’язання щодо оподаткування скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії.

39-2.1.3. Під часткою в іноземній юридичній особі розуміються корпоративні права, права в утворенні без статусу юридичної особи, до активів якої входить частка у юридичній особі, чи будь-які інші аналогічні права та/або правомочності, що надають фізичній або юридичній особі право:

а) впливу на відповідну частку голосів у вищому органі управління іноземної юридичної особи (загальних зборах акціонерів, учасників або іншому аналогічному органі), та/або

б) на отримання відповідної частини прибутку іноземної юридичної особи, та/або

в) блокування рішення про розподіл частини прибутку іноземної юридичної особи, та/або

г) на отримання відповідної частини активів іноземної юридичної особи у разі її ліквідації або припинення.

У разі якщо відповідно до належного фізичній особі розміру частки обсяги прав, передбачені підпунктами "а" - "в" цього підпункту, є різними, для цілей цього Кодексу приймається найбільше значення такої частки.

39-2.1.4. Для цілей визначення володіння фізичною або юридичною особою відповідною часткою в іноземній юридичній особі усі права, що належать такій фізичній або юридичній особі, вважаються сумою часток, які:

належать такій фізичній або юридичній особі безпосередньо або опосередковано через інших осіб, у тому числі через утворення без статусу юридичної особи;

належать будь-яким пов’язаним особам такої фізичної або юридичної особи безпосередньо або опосередковано через інших осіб.

Розмір частки опосередкованого володіння розраховується:

у разі володіння через один ланцюг осіб, які володіють частками одна в іншій, - шляхом множення часток;

у разі володіння через кілька ланцюгів осіб, які володіють частками одна в іншій, - шляхом підсумовування часток у кожному такому ланцюгу.

При цьому для цілей розрахунку опосередкованого володіння, у разі якщо особа фактично володіє часткою в розмірі понад 50 відсотків (через один або кілька ланцюгів) над юридичною особою у ланцюгу, вважається, що фізична особа володіє часткою в такій юридичній особі у розмірі 100 відсотків.

У разі якщо особа здійснює фактичний контроль над наступною юридичною особою у ланцюгу, вважається, що така особа володіє часткою в наступній юридичній особі у розмірі 100 відсотків.

Особа вважається такою, що володіє часткою в іншій юридичній особі, у разі:

володіння на підставі права власності, або

якщо право власності на відповідну частку юридично належить іншим особам, які діють в інтересах такої особи.

39-2.1.5. Особа вважається такою, що володіє часткою в іншій юридичній особі, у разі, якщо така особа є засновником трасту, власником частки майна фонду, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи, до активів якого входить зазначена частка, або учасником (партнером з повною або обмеженою відповідальністю) партнерства, до активів якого входить частка в юридичній особі.

39-2.1.5.1. Засновник трасту, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи, до активів якого входить зазначена частка в юридичній особі, не вважається таким, що володіє цією часткою, якщо додержуються одночасно такі умови:

а) така особа не має права надавати прямо або опосередковано розпорядження про виплату на її користь прибутку або доходу такого утворення без статусу юридичної особи;

б) така особа не має права розпоряджатися прямо або опосередковано прибутком або доходом такого утворення без статусу юридичної особи;

в) така особа не має права на повернення їй майна, що входить до складу активів утворення без статусу юридичної особи (майно передано на умовах безвідкличності). Умова, встановлена цим підпунктом, вважається виконаною, якщо засновник такого утворення без статусу юридичної особи не має права на повернення майна, що входить до активів такого утворення, як протягом існування такого утворення, так і у разі його ліквідації (припинення);

г) така особа, діючи окремо або спільно з іншими бенефіціарами чи вигодонабувачами такого утворення без статусу юридичної особи, не має права припинення такого утворення без статусу юридичної особи, зокрема, але не виключно шляхом ліквідації, розірвання договору трастового управління;

ґ) така особа не здійснює фактичний контроль над утворенням без статусу юридичної особи, у розумінні, передбаченому підпунктом 39-2.1.6 пункту 39-2.1 цієї статті.

39-2.1.5.2. Особа, яка не є засновником трасту, установи, утворення без статусу юридичної особи, до активів якого входить частка особи в юридичній особі, вважається такою, що володіє цією часткою, у разі додержання хоча б однієї з таких умов:

а) така особа має (юридично або фактично) право вимагати нарахування та виплати доходу (прибутку) такого утворення без статусу юридичної особи;

б) така особа має право (прямо або опосередковано) розпоряджатися майном, що входить до складу активів такого утворення без статусу юридичної особи;

в) така особа має право отримати майно, що входить до активів такого утворення без статусу юридичної особи у разі його ліквідації (припинення), крім випадків отримання майна у разі ліквідації (припинення) такого утворення без волевиявлення цієї особи;

г) така особа здійснює фактичний контроль над утворенням без статусу юридичної особи у розумінні, передбаченому підпунктом 39-2.1.6 пункту 39-2.1 цієї статті.

39-2.1.5.3. Особа, яка є засновником трасту, власником частки майна фонду, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи, разом із повідомленням про заснування утворення без статусу юридичної особи має право надати підтвердження про відповідність її вимогам підпункту 39-2.1.5.1 підпункту 39-2.1.5 пункту 39-2.1 цієї статті.

На підтвердження відповідності особи, яка є засновником трасту, власником частки майна фонду, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи, вимогам підпункту 39-2.1.5.1 підпункту 39-2.1.5 пункту 39-2.1 цієї статті, такою особою повинні надаватися такі документи:

1) повідомлення особи, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи (зокрема, але не виключно, трастового керуючого), що повинно містити:

а) твердження про відсутність прав, зазначених у підпункті 39-2.1.5.1 підпункту 39-2.1.5 пункту 39-2.1 цієї статті, у засновника згідно з договором та/або особистим законом, та/або установчими документами такого іноземного утворення без статусу юридичної особи;

б) твердження про регулювання та/або ліцензування особи, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи, щодо її управління таким утворенням відповідно до договору та/або особистого закону, та/або установчих документів такого іноземного утворення або у разі, якщо така особа, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи, не є регульованою та/або ліцензованою, твердження, що вона адмініструється адміністратором, що регулюється та/або ліцензується відповідно до особистого закону;

в) нотаріально засвідчений підпис особи, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи, а у разі якщо така особа не є регульованою та/або ліцензованою, то нотаріально засвідчений підпис адміністратора такої особи, що регулюється та /або ліцензується відповідно до особистого закону. Документ повинен бути належним чином легалізований відповідно до вимог діючого законодавства України; або

2) витяг з трастової угоди у вигляді інформації щодо імені засновника трасту, трастового керуючого, протектора (якщо призначений), бенефіціара/бенефіціарів (якщо призначений/призначені) та відомостей, зазначених у підпункті 39-2.1.5.1 підпункту 39-2.1.5 пункту 39-2.1 цієї статті, за нотаріально засвідченим підписом особи, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи, а у разі, якщо така особа не є регульованою та/або ліцензованою, то нотаріально засвідченим підписом адміністратора такої особи, що регулюється та/або ліцензується відповідно до особистого закону. Витяг повинен бути належним чином легалізований відповідно до вимог законодавства України; або

3) юридичний висновок, адресований засновнику, за законодавством країни заснування діскреційного безвідкличного трасту, підтверджуючий відомості, зазначені в підпункті 39-2.1.5.1 підпункту 39-2.1.5 пункту 39-2.1 цієї статті, наданий юридичною фірмою або іншою особою, яка має право надавати юридичні або адвокатські послуги, діяльність якої підлягає обов’язковому ліцензуванню або регулюванню відповідно до особистого закону. Підписи осіб мають бути нотаріально засвідчені та документ повинен бути належним чином легалізований відповідно до вимог законодавства України.

Особа, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи, щорічно надає засновнику письмове підтвердження щодо відповідності цього засновника умовам, передбаченим підпунктом 39-2.1.5.1 підпункту 39-2.1.5 пункту 39-2.1 цієї статті.

У подальшому таке письмове підтвердження не надсилається контролюючому органу, але має бути надане особою, яка є засновником трасту, власником частки майна фонду, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи, контролюючому органу на його вимогу в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Обов’язок доведення невідповідності засновника умовам, передбаченим цим підпунктом, покладається на контролюючий орган.

39-2.1.6. Особа вважається такою, що здійснює фактичний контроль над юридичною особою, у разі, якщо така особа має можливість здійснювати суттєвий або вирішальний вплив на рішення такої юридичної особи щодо укладення угод, розпорядження активами та прибутком, припинення діяльності незалежно від юридичного оформлення такого впливу.

Для цілей цієї статті фактичний контроль встановлюється на підставі, зокрема, але не виключно, хоча б однієї з таких обставин:

а) надання особою зобов’язуючих вказівок органам управління юридичної особи;

б) ведення особою перемовин щодо укладення правочинів юридичною особою та узгодження суттєвих умов таких правочинів, які в подальшому лише формально затверджуються органами управління юридичної особи або виконуються органами управління юридичної особи без подальшого додаткового затвердження;

в) наявність у особи довіреності на здійснення суттєвих правочинів від імені юридичної особи, що видана на термін більш ніж один рік, та не передбачає попереднього погодження таких правочинів органами управління юридичної особи;

г) здійснення особою операцій за банківськими рахунками юридичної особи або наявність можливості блокувати операції за такими рахунками;

ґ) зазначення особи в якості засновника (бенефіціара, фактичного вигодонабувача) юридичної особи під час відкриття рахунків такою юридичною особою, крім випадків, якщо активи такої юридичної особи є частиною активів трасту, фонду, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи, засновником (бенефіціаром, фактичним вигодонабувачем) якого є така особа.

Здійсненням фактичного контролю над іноземним утворенням без статусу юридичної особи в цілях застосування цієї статті визнається здійснення або можливість здійснення вирішального впливу на рішення особи чи осіб, які здійснюють управління активами такого утворення, прийняття рішень або можливість прийняття рішень про заміну осіб, які здійснюють управління активами такого утворення, а також здійснення або можливість здійснення вирішального впливу на рішення щодо розподілу прибутку відповідно до особистого закону та/або установчих документів такого утворення.

Положення цього підпункту не застосовуються до фізичної особи, яка виконує посадові обов’язки директора чи іншої посадової особи юридичної особи відповідно до її статутних документів, та/або до фахівців у галузі права, аудиту, бухгалтерського обліку, довірчого управління власністю, які діють на користь та в інтересах такої юридичної особи з дотриманням належних професійних стандартів (зокрема, але не виключно, адвокати, аудитори, трастові керуючі, протектори, гарантори, енфорсери, менеджери фондів, страховщики). У разі якщо зазначені в цьому абзаці особи діють на користь та в інтересах фізичної особи, виконуючи, при цьому, обов’язкові до виконання вказівки такої фізичної особи, вважається, що така фізична особа здійснює фактичний контроль над юридичною особою.

У разі нарахування грошових зобов’язань з податку на доходи фізичних осіб та/або штрафних санкцій на підставі визнання контролюючим органом фізичної особи такою, що здійснює фактичний контроль над юридичною особою, фізична особа має право оскаржити таке рішення в адміністративному або судовому порядку, передбаченому цим Кодексом. При цьому обов’язок доведення, що фізична особа здійснює фактичний контроль над юридичною особою, покладається на контролюючий орган.

39-2.2. Оподаткування прибутку контрольованої іноземної компанії

39-2.2.1. Платником податку щодо прибутку контрольованої іноземної компанії є контролююча особа.

Якщо одна фізична або юридична особа володіє часткою або контролює частку в розмірі 25 і більше відсотків у контрольованій іноземній компанії спільно з іншими фізичними та/або юридичними особами, та при цьому жодна з осіб самостійно не визначить себе контролюючою особою щодо такої частки у повному розмірі, вважається, що всі зазначені особи є контролюючими особами для контрольованої іноземної компанії у рівних частках (незалежно від того, чи досягає розмір частки кожного з них 25 відсотків).

39-2.2.2. Об’єктом оподаткування для податку на доходи фізичних осіб (податку на прибуток підприємств) контролюючої особи є частина скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, пропорційна частці, якою володіє або яку контролює така фізична (юридична) особа на останній день відповідного звітного періоду, щодо якого розраховується скоригований прибуток

контрольованої іноземної компанії, що обчислюється відповідно до правил, визначених цією статтею. Зазначена частина прибутку контрольованої іноземної компанії:

включається до складу загального річного оподатковуваного доходу контролюючої особи в порядку, визначеному пунктом 170.13 статті 170 цього Кодексу, або

за результатами звітного податкового року збільшує об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств контролюючої особи в порядку, визначеному розділом III цього Кодексу.

39-2.2.3. Скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, який було включено до об’єкта оподаткування однієї контролюючої особи в порядку, передбаченому цим Кодексом, не може бути повторно включено до об’єкта оподаткування іншої контролюючої особи або контролюючих осіб.

39-2.3. Порядок обчислення скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, що оподатковується в Україні.

39-2.3.1. Для цілей цієї статті скоригованим прибутком контрольованої іноземної компанії визнається прибуток контрольованої іноземної компанії до оподаткування відповідно до даних її неконсолідованої фінансової звітності, складеної за звітний календарний рік (якщо звітний рік не відповідає календарному року - за періоди, що закінчуються у відповідному календарному році) відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, що застосовуються контрольованою іноземною компанією, та строків для підготовки такої звітності у відповідній іноземній юрисдикції.

У разі якщо згідно із законодавством іноземної юрисдикції податкового резидентства контрольованої іноземної компанії не передбачено обов’язку складання фінансової звітності, контролююча особа повинна забезпечити складання фінансової звітності контрольованої іноземної компанії відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

У разі наявності у контролюючого органу сумнівів щодо достовірності поданої фінансової звітності контрольованої іноземної компанії контролюючий орган має право вимагати надання письмового висновку аудиторської компанії, що підтверджує фінансову звітність контрольованої іноземної компанії, не раніше ніж через 15 місяців після завершення звітного періоду, щодо якого розраховується скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії.

Такий письмовий висновок має надаватися аудиторською компанією, що має право на проведення аудиту фінансової звітності у відповідній іноземній юрисдикції, та не може містити негативний висновок або відмову від надання висновку.

39-2.3.2. При розрахунку скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії враховуються такі особливості:

39-2.3.2.1. фінансовий результат від операцій контрольованої іноземної компанії з цінними паперами, іншими корпоративними правами, деривативами розраховується з урахуванням особливостей, передбачених цим підпунктом.

Якщо за результатами звітного періоду контрольованою іноземною компанією отримано від’ємний загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав (загальна сума збитків від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав з урахуванням суми від’ємного фінансового результату від таких операцій та/або від’ємного загального результату переоцінки цінних паперів та/або інших корпоративних прав, не врахованих у попередніх податкових періодах, перевищує загальну суму прибутків від таких операцій), сума такого від’ємного значення загального фінансового результату за операціями з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав зменшує загальний фінансовий результат контрольованої іноземної компанії від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав наступних податкових (звітних) періодів, що настають за податковим (звітним) періодом виникнення зазначеного від’ємного значення фінансового результату.

Якщо за результатами звітного періоду контрольованою іноземною компанією отримано позитивний загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав (загальна сума прибутків від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав перевищує загальну суму збитків від таких операцій з урахуванням суми від’ємного фінансового результату від таких операцій та/або від’ємного загального результату переоцінки цінних паперів та/або інших корпоративних прав, не врахованих у попередніх податкових періодах), сума позитивного загального фінансового результату від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та/або інших корпоративних прав збільшує фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду контрольованої іноземної компанії.

Під час обрахунку скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії не враховуються:

сума уцінки, врахована у фінансовому результаті до оподаткування у поточному податковому (звітному) періоді на інструменти власного капіталу, перекласифіковані у фінансові зобов’язання відповідно до стандартів фінансової звітності, які застосовує контрольована іноземна компанія;

втрати від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, розраховані за методом участі в капіталі або методом пропорційної консолідації;

сума від’ємного загального результату переоцінки цінних паперів та/або інших корпоративних прав (загальна сума уцінок цінних паперів та/або інших корпоративних прав перевищує загальну суму їх дооцінок за податковий (звітний) період) (крім державних цінних паперів або облігацій місцевих позик), відображена у складі фінансового результату до оподаткування звітного періоду відповідно до стандартів фінансової звітності, що застосовує контрольована іноземна компанія;

39-2.3.2.2. витрати контрольованої іноземної компанії від уцінки необоротних активів (основних фондів та нематеріальних активів) визнаються виключно в момент реалізації (відчуження) таких необоротних активів або у разі проведення дооцінки таких необоротних активів у межах суми проведеної дооцінки;

39-2.3.2.3. витрати контрольованої іноземної компанії на нарахування процентів за борговими зобов’язаннями враховуються у сумі, що не перевищує 30 відсотків суми фінансового результату до оподаткування, фінансових витрат та суми амортизаційних відрахувань контрольованої іноземної компанії за даними фінансової звітності звітного (податкового) періоду, в якому здійснюється нарахування таких процентів.

Під час обрахунку скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії не враховуються витрати на формування резервів за сумнівною заборгованістю, іншою дебіторською заборгованістю, а також доходи від розформування зазначених резервів.

Витрати на списання безнадійної заборгованості враховуються виключно у випадку, якщо така заборгованість відповідає ознакам, передбаченим підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

39-2.3.2.4. доходи і витрати контрольованої іноземної компанії за операціями з нерезидентами - пов’язаними особами, нерезидентами, що зареєстровані у державах (на територіях), що включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, а також з нерезидентами, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, визначаються з дотриманням принципу "витягнутої руки".

У разі якщо доходи контрольованої іноземної компанії за такими операціями є нижчими рівня доходів, розрахованих за принципом "витягнутої руки" відповідно до правил, встановлених статтею 39 цього Кодексу, доходи контрольованої іноземної компанії збільшуються на таку різницю. Якщо контрагентом контрольованої іноземної компанії при здійсненні зазначених операцій була інша

контрольована іноземна компанія, така інша контрольована іноземна компанія має право на пропорційне коригування фінансового результату за такою операцією на таку різницю у бік зменшення.

У разі якщо витрати контрольованої іноземної компанії за такими операціями є вищими рівня витрат, розрахованих за принципом "витягнутої руки" відповідно до правил, встановлених статтею 39 цього Кодексу, скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії збільшується на таку різницю. Якщо контрагентом контрольованої іноземної компанії при здійсненні зазначених операцій була інша контрольована іноземна компанія, така інша контрольована іноземна компанія має право на пропорційне коригування фінансового результату за такою операцією на таку різницю у бік зменшення.

Контролюючий орган може зобов’язати контролюючу особу надати документацію з трансфертного ціноутворення, складену відповідно до вимог статті 39 цього Кодексу, щодо операцій контрольованої іноземної компанії із будь-якою особою, зазначеною в цьому підпункті, у разі, якщо загальний обсяг операцій контрольованої іноземної компанії з такою особою перевищує 10 мільйонів гривень за календарний рік, а загальний дохід такої контрольованої іноземної компанії перевищує 150 мільйонів гривень за календарний рік. Зазначена документація має бути подана протягом 60 календарних днів з дня отримання такої вимоги.

У разі якщо контролююча особа не подає документацію з трансфертного ціноутворення, контролюючий орган збільшує розмір прибутку контрольованої іноземної компанії до оподаткування на 30 відсотків вартості доходів або витрат, щодо яких не було подано документацію з трансфертного ціноутворення та/або копії первинних документів.

У разі якщо контролюючий орган встановлює невідповідність поданої документації з трансфертного ціноутворення вимогам статті 39 цього Кодексу, контролюючий орган має право самостійно визначити розмір доходів та витрат контрольованої іноземної компанії за такими операціями відповідно до вимог статті 39 цього Кодексу та відповідним чином збільшити розмір прибутку контрольованої іноземної компанії до оподаткування.

У звіті про контрольовані іноземні компанії відображається перелік операцій із нерезидентами - пов’язаними особами, нерезидентами, що зареєстровані у державах (на територіях), що включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, а також з нерезидентами, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

39-2.3.2.5. у разі якщо контрольована іноземна компанія володіє часткою в іншій іноземній юридичній особі, яка визнається контрольованою іноземною компанією для тієї самої контролюючої особи, скоригований прибуток першої контрольованої іноземної компанії зменшується на суму нарахованих доходів від участі в капіталі в іншій контрольованій іноземній компанії та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що виплачуються або підлягають виплаті на користь першої компанії від другої компанії, часткою у якій вона володіє.

Для цілей цієї статті термін "дивіденди" використовується у значенні, визначеному стандартами фінансової звітності, які застосовуються при складанні фінансової звітності контрольованої іноземної компанії, прибуток якої підлягає зменшенню за правилами цього підпункту;

39-2.3.2.6. у разі якщо контрольована іноземна компанія прямо або опосередковано отримує дохід через постійне представництво на території України, скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії підлягає коригуванню шляхом зменшення на суму прибутку, отриманого через таке постійне представництво;

39-2.3.2.7. у разі якщо контрольована іноземна компанія прямо або опосередковано володіє частками в юридичних особах, зареєстрованих в Україні, скоригований прибуток такої

контрольованої іноземної компанії зменшується на суму нарахованих доходів від участі в капіталі в таких юридичних особах, зареєстрованих в Україні, та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що виплачуються або підлягають виплаті на користь контрольованої іноземної компанії від юридичної особи, зареєстрованої в Україні.

39-2.3.3. Скоригований прибуток кожної контрольованої іноземної компанії визначається окремо. У разі якщо скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії звітного року має від’ємне значення, такий збиток не зменшує прибуток до оподаткування інших контрольованих іноземних компаній звітного року, однак може бути врахований у зменшення прибутку до оподаткування цієї самої контрольованої іноземної компанії у майбутніх звітних роках.

39-2.3.4. Скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, визначений в іноземній валюті, підлягає перерахунку в гривню за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за звітний (податковий) період.

39-2.3.5. Контролююча особа самостійно здійснює розрахунок скоригованого прибутку кожної контрольованої іноземної компанії на підставі фінансової звітності контрольованої іноземної компанії із застосуванням особливостей, встановлених підпунктом 39-2.3.2 цього пункту, та визначає частку скоригованого прибутку, що підлягає оподаткуванню в Україні, пропорційно частці у цій контрольованій іноземній компанії, якою вона володіє.

39-2.3.6. У разі якщо дохід (прибуток) контрольованої іноземної компанії до оподаткування згідно з фінансовою звітністю буде в подальшому скоригований контролюючими органами юрисдикції фактичного місцезнаходження (реєстрації) контрольованої іноземної компанії, контролююча особа зобов’язана зробити перерахунок скоригованого прибутку, що підлягає оподаткуванню в Україні, та подати уточнюючу податкову декларацію без застосування будь-яких фінансових санкцій, передбачених цим Кодексом.

Контролюючий орган має право направити контролюючій особі запит щодо надання документального підтвердження фактів коригування контролюючими органами юрисдикції фактичного місцезнаходження (реєстрації) контрольованої іноземної компанії доходу (прибутку) такої контрольованої іноземної компанії. Платник податків протягом 15 робочих днів з дня отримання запиту зобов’язаний надати належним чином засвідчені копії документів.

39-2.3.7. У разі якщо під час проведення перевірки контролюючий орган встановлює, що контролююча особа розрахувала скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії з порушенням вимог цієї статті, контролюючий орган самостійно здійснює перерахунок скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії відповідно до вимог цієї статті.

39-2.4. Звільнення від оподаткування прибутку контрольованої іноземної компанії

39-2.4.1. Скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії не підлягає включенню до загального оподатковуваного доходу, не є об’єктом оподаткування податком на прибуток підприємств контролюючої особи у разі додержання таких умов:

а) між Україною та іноземною юрисдикцією місцезнаходження (реєстрації) контрольованої іноземної компанії є чинний договір про уникнення подвійного оподаткування або про обмін податковою інформацією та

б) виконується будь-яка з таких умов:

контрольована іноземна компанія фактично сплачує податок на прибуток за ефективною ставкою, що є не меншою за базову (основну) ставку податку на прибуток підприємств в Україні, визначену пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу, або є меншою за таку ставку не більше ніж на п’ять відсоткових пунктів, або

частка пасивних доходів контрольованої іноземної компанії становить не більше 50 відсотків загальної суми доходів контрольованої іноземної компанії із всіх джерел.

У разі якщо частка пасивних доходів контрольованої іноземної компанії становить більше 50 відсотків загальної суми доходів контрольованої іноземної компанії із всіх джерел, для цілей застосування цієї статті такі доходи визнаються активними, за умови що контрольована іноземна компанія:

фактично виконує суттєві функції, несе ризики та використовує активи в операціях, що призводять до отримання відповідних активних доходів;

має необхідні ресурси для виконання зазначених функцій, управління ризиками та використання активів (кваліфікований персонал, основні фонди у власності або користуванні, достатній власний капітал тощо).

Для цілей цієї статті ефективна ставка податку на прибуток підприємств розраховується шляхом ділення суми витрат зі сплати податку на прибуток підприємств на суму прибутку до оподаткування за даними фінансової звітності за відповідний календарний рік та множення на 100 відсотків.

39-2.4.2. Незалежно від виконання умов, передбачених підпунктом 39-2.4.1 пункту 39-2.4 цієї статті, скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії не підлягає включенню до загального оподатковуваного доходу, не є об’єктом оподаткування податком на прибуток підприємств контролюючої особи у разі, якщо виконується будь-яка з таких умов:

39-2.4.2.1. загальний сукупний дохід усіх контрольованих іноземних компаній однієї контролюючої особи із всіх джерел за даними фінансової звітності не перевищує еквівалент 2 мільйони євро на кінець звітного періоду;

39-2.4.2.2. контрольована іноземна компанія є публічною компанією, акції (частки) якої перебувають в обігу на визнаній фондовій біржі. Перелік бірж та вимоги до визнання акцій (часток) публічних компаній такими, що перебувають в обігу на зазначеній фондовій біржі, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Таке звільнення поширюється на всі контрольовані іноземні компанії, включені до консолідованої фінансової звітності такої публічної контрольованої іноземної компанії, а також на інші іноземні компанії, пов’язані з публічною контрольованою іноземною компанією в частині дивідендів, які походять від такої публічної контрольованої іноземної компанії.

У разі якщо контрольована іноземна компанія, на яку поширюється таке звільнення, виплачує дивіденди на користь контрольованої іноземної компанії, яка не є публічною компанією, такі дивіденди враховуються при розрахунку скоригованого прибутку такої контрольованої іноземної компанії на загальних підставах;

39-2.4.2.3. контрольована іноземна компанія є організацією, яка відповідно до законодавства відповідної іноземної юрисдикції здійснює благодійну діяльність та не розподіляє доходи на користь її засновників (учасників).

39-2.4.3. У разі якщо прибуток контрольованої іноземної компанії звільняється від оподаткування відповідно до положень цього пункту, контролююча особа звільняється від обов’язку розраховувати скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії відповідно до положень підпункту 39-2.3.2 цього Кодексу.

39-2.4.4. Контролююча особа має право добровільно відмовитися від звільнення від оподаткування прибутку контрольованої іноземної компанії відповідно до положень підпункту 39-2.4.1 або 39-2.4.2 цього Кодексу та прийняти рішення про оподаткування прибутку контрольованої іноземної компанії шляхом подання відповідної заяви у довільній формі одночасно з поданням звіту про контрольовані іноземні компанії.

39-2.5. Складання та подання звіту про контрольовані іноземні компанії та повідомлень про набуття або припинення участі у контрольованих іноземних компаніях

39-2.5.1. Для цілей податкового контролю за оподаткуванням прибутку контрольованої іноземної

компанії звітним (податковим) періодом є календарний рік або інший звітний період контрольованої іноземної компанії, що закінчується протягом календарного року.

39-2.5.2. Контролюючі особи зобов’язані подавати звіт про контрольовані іноземні компанії до контролюючого органу одночасно з поданням річної декларації про майновий стан і доходи або податкової декларації з податку на прибуток підприємств за відповідний календарний рік засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац перший підпункту 39-2.5.2 пункту 39-2.5 статті 39-2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

До звіту про контрольовані іноземні компанії в обов’язковому порядку додаються завірені належним чином копії фінансової звітності контрольованої іноземної компанії, що підтверджують розмір прибутку контрольованої іноземної компанії за звітний (податковий) рік. Якщо граничні строки підготовки фінансової звітності у відповідній іноземній юрисдикції спливають пізніше граничних строків подання річної декларації про майновий стан і доходи або податкової декларації з податку на прибуток підприємств, такі копії фінансової звітності контрольованої іноземної компанії подаються разом із річною декларацією про майновий стан і доходи або податковою декларацією з податку на прибуток підприємств за наступний звітний (податковий) період.

39-2.5.3. У звіті про контрольовані іноземні компанії зазначаються:

а) найменування контрольованої іноземної компанії, її адреса, організаційно-правова форма, номери податкової реєстрації (за наявності), номери державної реєстрації;

б) розмір частки, якою володіє контролююча особа в контрольованій іноземній компанії;

в) структура володіння часткою в контрольованій іноземній компанії у разі опосередкованого володіння такою часткою;

г) інформація про розмір доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг) контрольованої іноземної компанії, прибутку від операційної діяльності та прибутку до оподаткування відповідно до даних фінансової звітності;

ґ) розрахунок скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії відповідно до вимог цієї статті, розміру такого прибутку, що включається до складу загального оподатковуваного доходу контролюючої особи;

д) інформація про підстави звільнення від оподаткування прибутку контрольованої іноземної компанії відповідно до положень цієї статті;

е) суми дивідендів, отриманих контрольованою іноземною компанією безпосередньо або опосередковано через ланцюг підконтрольних юридичних осіб від українських юридичних осіб;

є) суми прибутку контрольованої іноземної компанії, що були фактично виплачені на користь контролюючої особи;

ж) перелік операцій контрольованої іноземної компанії із нерезидентами - пов’язаними особами, нерезидентами, що зареєстровані у державах (на територіях), що включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, а також з нерезидентами, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

з) кількість працівників контрольованої іноземної компанії станом на кінець звітного (податкового) року;

и) інформація про суму прибутку контрольованої іноземної компанії, отриманого від постійного

представництва в Україні.

39-2.5.4. У разі якщо контролююча особа не має можливості забезпечити складання фінансової звітності контрольованої іноземної компанії та/або здійснення розрахунку скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії до дати граничного строку подання річної декларації про майновий стан і доходи або податкової декларації з податку на прибуток підприємств, така контролююча особа подає звіт про контрольовані іноземні компанії за скороченою формою, який містить лише відомості, передбачені підпунктами "а" - "в" підпункту 39-2.5.3 цього пункту.

Контролююча особа зобов’язана подати повний звіт про контрольовані іноземні компанії до кінця календарного року, наступного за звітним (податковим) роком. У разі якщо відповідно до такого звіту загальний оподатковуваний дохід, об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств контролюючої особи збільшується, така особа до кінця календарного року, наступного за звітним (податковим) роком, подає уточнюючу річну декларацію про майновий стан і доходи або податкову декларацію з податку на прибуток підприємств. При цьому штрафні санкції та/або пеня не застосовуються.

39-2.5.5. Фізична особа - резидент України або юридична особа - резидент України зобов’язана повідомляти контролюючий орган про:

кожне безпосереднє або опосередковане набуття частки в іноземній юридичній особі або початок здійснення фактичного контролю над іноземною юридичною особою, що призводить до визнання такої фізичної (юридичної) особи контролюючою особою відповідно до вимог цієї статті;

заснування, створення або набуття майнових прав на частку в активах, доходах чи прибутку утворення без статусу юридичної особи;

кожне відчуження частки в іноземній юридичній особі або припинення здійснення фактичного контролю над іноземною юридичною особою, що призводить до втрати визнання такої фізичної (юридичної) особи контролюючою особою відповідно до вимог цієї статті;

ліквідацію або відчуження майнових прав на частку в активах, доходах чи прибутку утворення без статусу юридичної особи.

Повідомлення надсилається до контролюючого органу протягом 60 днів з дня такого набуття (початку здійснення фактичного контролю) або відчуження (припинення фактичного контролю). Форма і порядок надсилання такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Вимоги цього підпункту не застосовуються, якщо контрольована іноземна компанія є публічною компанією, вимоги до якої встановлені підпунктом 39-2.4.2.2 підпункту 39-2.4.2 пункту 39-2.4 цієї статті.

39-2.5.6. Форма звіту про контрольовані іноземні компанії, скорочена форма звіту про контрольовані іноземні компанії та порядок їх заповнення і подання встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39-2.5.7. Контролююча особа зобов’язана забезпечити складання окремої фінансової звітності за міжнародними стандартами за партнерство, траст чи інше утворення без статусу юридичної особи, частка у якому їй належить, та розраховувати скоригований прибуток, що підлягає оподаткуванню за правилами, визначеними для контрольованих іноземних компаній щодо такого утворення, крім таких випадків:

а) контролююча особа особисто набула майнові права на частку в активах, доходах чи прибутку трасту, фонду чи іншого утворення без статусу юридичної особи та відображає доходи, отримані через таке утворення, у власній декларації про майновий стан і доходи (податковій декларації з податку на прибуток підприємств), або

б) безпосереднім власником частки у партнерстві, трасті, фонді або іншому утворенні без статусу

юридичної особи є контрольована іноземна компанія, яка враховує прибуток, отриманий через або від такого утворення, при складанні власної фінансової звітності.

Якщо відповідно до положень цього підпункту контролююча особа зобов’язана складати фінансову звітність за партнерство, траст чи інше утворення без статусу юридичної особи, відповідне утворення прирівнюється з метою оподаткування до контрольованої іноземної компанії.

Об’єктом оподаткування для податку на доходи фізичних осіб (податку на прибуток підприємств) контролюючої особи є частина скоригованого прибутку відповідного утворення без статусу юридичної особи, пропорційна частці, якою володіє або яку контролює така фізична (юридична) особа, що обчислюється відповідно до правил, визначених цією статтею для контрольованих іноземних компаній.

39-2.6. Податковий контроль за контрольованими іноземними компаніями

39-2.6.1. Контролюючий орган має право направити платнику податків запит про надання додаткових пояснень щодо контрольованої іноземної компанії, якщо є податкова інформація про те, що:

а) платник податків є контролюючою особою та не подав звіт про контрольовані іноземні компанії, та/або

б) відомості, зазначені платником податків у звіті про контрольовані іноземні компанії, не відповідають дійсності або містять помилки.

39-2.6.2. На запит контролюючого органу платник податків протягом двох місяців з дня отримання запиту зобов’язаний надати відповідь з поясненням фактів, викладених у такому запиті з належним чином засвідченими копіями відповідних документів.

39-2.6.3. У разі якщо будь-який контролюючий орган, інший орган державної влади, банк, інша фінансова установа, небанківський надавач платіжних послуг, емітент електронних грошей виявили факти, що свідчать про володіння фізичною (юридичною) особою - резидентом України часткою в іноземній юридичній особі, такий орган, банк, інша фінансова установа, небанківський надавач платіжних послуг, емітент електронних грошей надсилають повідомлення про це центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику. Повідомлення надсилається засобами електронного зв’язку не пізніше п’яти робочих днів з дня виявлення зазначених фактів.

{Підпункт 39-2.6.3 пункту 39-2.6 статті 39-2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

39-2.6.4. Перевірка контролюючої особи проводиться відповідно до положень глави 8 розділу II цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

39-2.6.4.1. Підставами для перевірки контролюючої особи є:

а) отримання контролюючим органом податкової інформації, що свідчить про неподання платником податків або подання з порушенням вимог статті 39-2 цього Кодексу звіту про контрольовані іноземні компанії;

б) ненадання контролюючому органу відповіді згідно з підпунктом 39-2.6.2 цього пункту.

39-2.6.4.2. Порядок проведення перевірки контролюючої особи встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39-2.6.4.3. Під час проведення перевірки контролююча особа зобов’язана забезпечити надання контролюючому органу за його запитом копій первинних документів щодо окремих або всіх операцій контрольованої іноземної компанії. Документи подаються протягом одного місяця з дати отримання платником податку відповідного запиту в засвідчених копіях. У разі подання документів англійською мовою переклад українською мовою не вимагається.

У разі необхідності отримання додаткових документів, що підтверджують здійснення фінансово-господарських операцій контрольованої іноземної компанії під час проведення перевірки, вони надаються платником податків протягом 30 календарних днів з дати отримання додаткового запиту контролюючого органу.

У разі наявності сумнівів щодо достовірності або повноти наданих документів або ненадання повного комплекту документів контролюючий орган може вимагати від контролюючої особи надання аудиторського висновку щодо фінансової звітності контрольованої іноземної компанії, який не може містити відмову від надання висновку або негативного висновку.

При наданні контролюючою особою аудиторського висновку аудиторської компанії, що має право на проведення аудиту фінансової звітності у відповідній іноземній юрисдикції, що підтверджує фінансові результати контрольованої іноземної компанії, такий аудиторський висновок є достатнім документом, на основі якого визначається прибуток контрольованої іноземної компанії до оподаткування та обчислюється скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії. Подання контролюючою особою такого аудиторського висновку не потребує надання нею додаткових документів для підтвердження прибутку контрольованої іноземної компанії до оподаткування.

39-2.6.4.4. Контролюючий орган не має права проводити більше однієї перевірки контролюючої особи протягом двох календарних років.

39-2.6.4.5. Проведення перевірки контролюючої особи не перешкоджає проведенню перевірок, визначених статтею 75 цього Кодексу.

39-2.6.4.6. Строк проведення перевірки контролюючої особи обчислюється з дня прийняття рішення про її проведення до дня складення довідки (акта) про проведення такої перевірки. Тривалість перевірки контролюючої особи не повинна перевищувати шість місяців.

У разі необхідності отримання інформації від компетентних органів іноземних держав проведення експертизи та/або перекладу українською мовою документів, необхідних для дослідження відповідності умов діяльності контрольованої іноземної компанії та/або її контролюючої особи правилам цього Кодексу про контрольовані іноземні компанії, строк проведення перевірки за рішенням керівника (заступника керівника) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може бути продовжений на строк, що не перевищує шість місяців.

39-2.6.4.7. Посадові особи контролюючого органу, які проводять перевірку додержання правил про контрольовані іноземні компанії, мають право надіслати особам, які є сторонами операцій іноземної юридичної особи та/або іншими учасниками іноземної юридичної особи, запит про надання документів (інформації) та/або провести зустрічну звірку в порядку, передбаченому статтею 73 цього Кодексу, та/або провести опитування посадових осіб або інших працівників іноземної особи та/або пов’язаних із нею юридичних осіб.

Платник податків зобов’язаний сприяти посадовим особам, які проводять перевірку контролюючої особи, у забезпеченні можливості проведення опитування відповідних посадових осіб або працівників контрольованої іноземної компанії. За відсутності можливості проведення опитування на території України дане опитування може бути проведене шляхом відеоконференцій, що можуть забезпечуватися платником податків.

39-2.6.4.8. Результати перевірки контролюючої особи оформляються у формі акта (довідки), що складається у двох примірниках, підписується посадовими особами, які проводили перевірку, та контролюючою особою або її представником.

Форма акта (довідки) про результати перевірки контролюючої особи та вимоги до його (її) складення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Акт (довідка) про результати перевірки контролюючої особи повинен бути вручений протягом двох робочих днів з дати його складення контролюючій особі, стосовно якої проводилася перевірка,

або її представнику, що засвідчується підписом відповідної особи.

У разі відмови контролюючої особи або її представника від підписання акта (довідки) про результати перевірки контролюючої особи посадовими особами контролюючого органу складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови.

39-2.6.4.9. У разі незгоди контролюючої особи або її представника з висновками перевірки або фактами та даними, викладеними в акті про результати перевірки, вони мають право подати свої заперечення протягом 30 календарних днів з дня отримання акта. При цьому контролююча особа має право подати разом із запереченнями або після подання заперечень у строк, узгоджений з контролюючим органом, документи (їх завірені копії), що підтверджують обґрунтованість заперечень.

Такі заперечення розглядаються протягом 30 робочих днів, що настають за днем їх отримання, а платнику податків надсилається відповідь у порядку, визначеному статтею 58 цього Кодексу, для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень.

39-2.6.4.10. Прийняття податкового повідомлення-рішення за результатами перевірки контролюючої особи здійснюється у порядку, передбаченому статтею 86 цього Кодексу, але не раніше закінчення терміну для надання платником заперечень, визначеного підпунктом 39-2.6.4.9 цього пункту.

39-2.6.4.11. Оскарження податкових повідомлень-рішень, прийнятих за результатами перевірки контролюючої особи, здійснюється відповідно до статті 56 цього Кодексу.

{Розділ I доповнено статтею 39-2 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Стаття 39-3. Міжнародний автоматичний обмін інформацією та подання звітності про підзвітні рахунки

39-3.1. Загальні положення

39-3.1.1. Ця стаття визначає основні вимоги до встановлення фінансовими агентами підзвітних рахунків та подання звітів про підзвітні рахунки для цілей Угоди FATCA та Багатосторонньої угоди CRS. Питання, не врегульовані цим Кодексом, визначаються відповідно до Угоди FATCA, Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS, а також інших актів законодавства, ухвалених на виконання положень Угоди FATCA та Багатосторонньої угоди CRS.

39-3.1.2. Для цілей Угоди FATCA та Багатосторонньої угоди CRS терміни, визначені цим Кодексом, мають застосовуватися та тлумачитися з урахуванням Угоди FATCA, Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS, відповідно у частині, в якій вони не суперечать Угоді FATCA та Загальному стандарту звітності CRS, залежно від того, для цілей якого міжнародного договору застосовується відповідний термін.

39-3.1.3. У цій статті поняття "заходи належної комплексної перевірки" означає:

а) для цілей Угоди FATCA - заходи, визначені у Додатку 1 до Угоди FATCA;

б) для цілей Багатосторонньої угоди CRS - заходи, визначені у розділах II-VII Загального стандарту звітності CRS.

39-3.1.4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює порядок застосування Загального стандарту звітності CRS (далі - Порядок застосування CRS). Правила Порядку застосування CRS включають положення розділів I-VIII Загального стандарту звітності CRS з урахуванням змін та доповнень, допустимих або передбачених зазначеним стандартом.

39-3.1.5. У цій статті терміни "власник рахунку" та "контролююча особа" (або "контролюючі особи") вживаються у значенні, наведеному в Угоді FATCA або Загальному стандарті звітності CRS

для цілей Багатосторонньої угоди CRS, залежно від того, для цілей виконання якого міжнародного договору вживається термін. Для встановлення контролюючої особи контрольна частка участі в юридичній особі визначається відповідно до міри (рівня, ступеня, частки) здійснення вирішального впливу (контролю), встановленого пунктом 30 частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

39-3.2. Належна комплексна перевірка фінансових рахунків

39-3.2.1. З метою виявлення підзвітних рахунків фінансові агенти зобов’язані вживати заходів належної комплексної перевірки за правилами, що підлягають застосуванню відповідно до підпункту 39-3.1.3 пункту 39-3.1 цієї статті.

39-3.2.2. У випадках, визначених Угодою FATCA та/або Загальним стандартом звітності CRS, фінансові агенти повинні вимагати, а власники рахунків зобов’язані надавати фінансовим агентам:

1) документи самостійної оцінки стосовно себе та/або стосовно контролюючих осіб відповідно до вимог Додатка 1 до Угоди FATCA для встановлення (перевірки) статусу зазначеної американської особи;

2) документ самостійної оцінки статусу податкового резидентства стосовно себе та/або стосовно контролюючих осіб відповідно до вимог Загального стандарту звітності CRS для встановлення держави (території), резидентом якої є власник рахунку та/або контролююча особа (далі - документ самостійної оцінки CRS);

3) іншу інформацію та/або документи, необхідні фінансовому агенту для вжиття заходів належної комплексної перевірки фінансових рахунків, встановлення їх підзвітності та складання звітності за підзвітними рахунками на виконання вимог Угоди FATCA та/або Загального стандарту звітності CRS відповідно до підпункту 39-3.1.3 пункту 39-3.1 цієї статті.

39-3.2.2.1. Власники рахунків зобов’язані протягом 30 календарних днів повідомити фінансовому агенту про зміну свого статусу податкового резидентства для цілей Загального стандарту звітності CRS та/або їх статусу для цілей Угоди FATCA та/або про зміну відповідного статусу контролюючої особи.

Якщо під час застосування заходів належної комплексної перевірки фінансовий агент має підстави вважати, що особа одночасно є резидентом України та щонайменше однієї іншої юрисдикції, для цілей Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS така особа вважається резидентом відповідної іншої юрисдикції.

39-3.2.2.2. У випадках та обсязі, визначених Угодою FATCA та Загальним стандартом звітності CRS, під час проведення перевірки статусу податкового резидентства власника рахунку та/або його контролюючих осіб фінансові агенти мають право використовувати наявну інформацію та документи, отримані відповідно до законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

39-3.2.2.3. Якщо у випадках, визначених Угодою FATCA та/або Загальним стандартом звітності CRS, під час або після застосування процедур належної комплексної перевірки фінансовий агент дізнається або він має підстави вважати (має підозру), що рахунок належить до підзвітних, але щодо рахунку власником рахунку подано документи самостійної оцінки стосовно себе та/або стосовно контролюючих осіб та/або іншу інформацію та/або документи, які вказують на те, що рахунок не є підзвітним, фінансовий агент зобов’язаний надіслати на адресу власника рахунку запит з вимогою про надання пояснень та інформації, що стосуються підозри.

Власник рахунку зобов’язаний надати фінансовому агенту пояснення та інформацію, що стосуються підозри, протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту.

39-3.2.2.4. Ненадання власником рахунку документів, визначених підпунктом 39-3.2.2 пункту 39-3.2 цієї статті, неповідомлення фінансового агента про зміну статусу податкового резидентства або ненадання протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту фінансового агента запитуваної інформації та/або документів, або надання інформації та/або документів, що не спростовують підозру фінансового агента щодо підзвітності рахунку, є підставою для відмови фінансового агента у встановленні ділових відносин, відмови у наданні фінансових послуг або для відмови в подальшому наданні послуг, у тому числі для розірвання договірних відносин з власником рахунку. У разі розірвання договірних відносин з власником рахунку фінансовий агент повертає залишок коштів власнику такого рахунку та не несе відповідальності за спричинені власнику рахунку збитки, пов’язані з розірванням договірних відносин. Якщо після розірвання договірних відносин власник рахунку відсутній у місці виконання зобов’язання або ухиляється від прийняття виконання, фінансовий агент перераховує залишок коштів або вносить цінні папери, що належать такому власнику рахунку, у депозит нотаріуса (нотаріальної контори) у встановленому законодавством порядку. Фінансовий агент здійснює перерахування коштів або внесення цінних паперів у депозит нотаріуса (нотаріальної контори) протягом 30 календарних днів з дня повідомлення власника рахунку про розірвання договірних відносин. Регулятори ринків фінансових послуг у межах повноважень, визначених законодавством у сфері регулювання діяльності з надання фінансових послуг, можуть встановлювати особливості та порядок розірвання ділових відносин за ініціативою фінансових агентів (залежно від специфіки їхньої діяльності) на виконання вимог цієї статті.

39-3.2.2.5. Якщо фінансовому агенту стане відомо або він має підстави вважати (існує підозра), що власник рахунку надав йому неповну або недостовірну інформацію, внаслідок чого інформація про рахунок, яка повинна була бути включена до звіту про підзвітні рахунки, не була включена до раніше поданого звіту, фінансовий агент зобов’язаний звернутися до власника рахунку з вимогою про надання пояснень, що стосуються підозри. Якщо у строк, встановлений фінансовим агентом (але не пізніше 90 календарних днів з дня отримання запиту фінансового агента), власник рахунку не надасть документи, визначені підпунктом 39-3.2.2 пункту 39-3.2 цієї статті, та/або пояснення, що спростовують таку підозру, фінансовий агент повинен вважати встановленим факт надання власником рахунку недостовірної або неповної інформації. Фінансовий агент зобов’язаний невідкладно, але не пізніше 10 календарних днів з дня встановлення факту надання власником рахунку неповної або недостовірної інформації, надати контролюючому органу повну інформацію про підзвітний рахунок, щодо якого було надано неповну або недостовірну інформацію (подати виправлений звіт про підзвітні рахунки). Якщо факт надання власником рахунку неповної або недостовірної інформації встановлено щодо депонента - інвестора інституту спільного інвестування, до якого застосовуються правила пункту 39-3.11 цієї статті, фінансовий агент у такий самий строк повідомляє про це також компанію з управління активами, яка здійснює управління активами цього інституту спільного інвестування.

39-3.2.3. Фінансовий агент, який відповідає критеріям підзвітної фінансової установи відповідно до Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS, зобов’язаний застосовувати процедури належної комплексної перевірки для визначення підзвітних рахунків з дати встановлення підзвітності фінансової установи, незалежно від дати взяття фінансового агента на облік у контролюючому органі, відповідно до пункту 39-3.3 цієї статті.

39-3.3. Облік фінансових агентів, які є підзвітними фінансовими установами для цілей Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS

39-3.3.1. Фінансові агенти, які є підзвітними фінансовими установами для цілей Багатосторонньої угоди CRS та відповідно до Загального стандарту звітності CRS, зобов’язані подати заяву про взяття їх на облік у контролюючому органі протягом 60 календарних днів після встановлення фінансовим агентом статусу підзвітної фінансової установи. Порядок встановлення статусу підзвітної фінансової установи відповідно до Загального стандарту звітності CRS визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39-3.3.1.1. Контролюючий орган бере на облік фінансового агента протягом двох робочих днів з

дня отримання заяви фінансового агента та зобов’язаний надіслати повідомлення про взяття фінансового агента на облік або про відмову у взятті на облік із зазначенням підстави у порядку, визначеному відповідно до підпункту 39-3.3.3 цього пункту. Підставою для відмови у взятті фінансового агента на облік є подання заяви про взяття на облік щодо особи, яка вже зареєстрована як підзвітна фінансова установа.

У день взяття на облік контролюючим органом фінансовому агенту надсилається повідомлення (квитанція) із зазначенням дати взяття його на облік.

Облік юридичних осіб - підзвітних фінансових установ (крім корпоративних інвестиційних фондів) ведеться за податковими номерами таких осіб. Взяття на облік партнерства, трасту, інституту спільного інвестування чи правового утворення, яке не є юридичною особою, але відповідає критеріям підзвітної фінансової установи для цілей Загального стандарту звітності CRS, здійснюється шляхом додаткового взяття на облік компанії з управління активами чи іншої юридичної особи, яка відповідно до закону або договору уповноважена або зобов’язана подавати звітність від імені такого правового утворення.

39-3.3.2. Фінансовий агент, який перестає відповідати критеріям підзвітної фінансової установи відповідно до Загального стандарту звітності CRS, знімається з обліку в контролюючому органі після подання відповідної заяви про зняття з обліку.

39-3.3.2.1. Разом із заявою фінансовий агент подає документи та іншу інформацію, яка обґрунтовує наявність підстави для зняття з обліку.

39-3.3.2.2. Протягом 30 календарних днів після отримання заяви фінансового агента про зняття з обліку контролюючий орган повідомляє такого фінансового агента про зняття його з обліку або про необхідність надання фінансовим агентом додаткової інформації для обґрунтування підстави для зняття з обліку із зазначенням строку її надання.

Рішення про зняття фінансового агента з обліку або про відмову у знятті з обліку приймається контролюючим органом не пізніше 90 календарних днів після отримання заяви.

39-3.3.3. Порядок взяття на облік та зняття з обліку фінансових агентів, які є підзвітними фінансовими установами для цілей Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Подання заяв та інших документів для взяття фінансових агентів на облік як підзвітних фінансових установ та для зняття їх з обліку здійснюється в електронній формі засобами електронного зв’язку з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

39-3.3.4. Фінансовий агент, щодо якого розпочато процедуру припинення, за його заявою знімається з обліку в контролюючому органі після закриття (припинення) фінансовим агентом усіх підзвітних рахунків та подання звіту про підзвітні рахунки за період, у якому закрито останній підзвітний рахунок. У разі ліквідації відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" банку, щодо якого Національним банком України прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію, зняття банку з обліку в контролюючому органі як підзвітної фінансової установи здійснюється за заявою уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію банку, поданою протягом 10 робочих днів з дня подання звіту про підзвітні рахунки за період, у якому закрито останній підзвітний рахунок.

39-3.3.5. Зняття з обліку фінансового агента здійснюється за самостійним рішенням контролюючого органу, якщо стосовно фінансового агента до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань внесено запис про припинення юридичної особи. Зазначене рішення контролюючий орган приймає протягом трьох робочих днів після надходження відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних

осіб - підприємців та громадських формувань.

39-3.4. Подання звіту про підзвітні рахунки

39-3.4.1. Фінансові агенти зобов’язані щороку, до 1 липня, подавати до контролюючого органу звіт про підзвітні рахунки.

39-3.4.2. Звітним періодом вважається попередній календарний рік, якщо Угодою FATCA або Багатосторонньою угодою CRS відповідно не встановлено інші правила.

39-3.4.3. У звіті про підзвітні рахунки, що подається для цілей виконання вимог Угоди FATCA або Багатосторонньої угоди CRS, фінансовий агент надає інформацію про всі підзвітні рахунки за звітний період в обсязі, визначеному Угодою FATCA або розділом I Загального стандарту звітності CRS.

39-3.4.4. Звіт про підзвітні рахунки подається виключно в електронній формі. Форма звіту про підзвітні рахунки, формат (стандарт) його заповнення та подання фінансовими агентами до контролюючого органу встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39-3.4.5. Контролюючий орган здійснює збір інформації від фінансових агентів, зберігання, захист такої інформації та передачу відомостей до компетентного органу іноземної юрисдикції чи фінансовому агенту, від якого вона була отримана (у разі необхідності виправлення або уточнення інформації щодо фінансового рахунку, який веде такий фінансовий агент). Забороняється надання контролюючим органом інформації щодо підзвітних рахунків (у тому числі отриманої від компетентних органів іноземних держав) іншим особам, у тому числі правоохоронним чи іншим державним органам, органам місцевого самоврядування, юридичним та фізичним особам (у тому числі тим, про яких надано інформацію у звіті про підзвітні рахунки), крім випадків надання такої інформації відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України.

39-3.5. Зберігання документів, що підтверджують здійснення фінансовим агентом заходів належної комплексної перевірки

Фінансові агенти (крім компаній з управління активами) зобов’язані зберігати документи, визначені підпунктом 39-3.2.2 пункту 39-3.2 цієї статті (у тому числі електронні), їх копії, записи, дані, інформацію та документи щодо заходів, вжитих фінансовими агентами для виконання вимог цієї статті, у тому числі усі документи, надані особами, яким фінансовим агентом було відмовлено у встановленні ділових відносин (включаючи листування, опитувальники, довідки, звіти, запити, результати будь-якого аналізу під час проведення належної комплексної перевірки клієнта), не менше 1825 днів з дня, наступного за граничним строком подання звіту про підзвітні рахунки, для складення якого використовуються або якого стосуються зазначені документи.

Вимоги цього пункту щодо зберігання інформації та документів застосовуються до всіх фінансових рахунків незалежно від того, чи були вони встановлені як підзвітні рахунки. Строк зберігання для інформації та документів, складених чи отриманих під час перевірки фінансових рахунків, які не були визначені як підзвітні рахунки у певному звітному періоді, розраховується починаючи з дня, наступного за граничним строком подання звіту про підзвітні рахунки, за той самий звітний період.

Компанії з управління активами, які відповідно до вимог пункту 39-3.11 цієї статті виконують обов’язки щодо подання звітів про підзвітні рахунки за інститути спільного інвестування, зобов’язані протягом строку, встановленого цим пунктом, зберігати повідомлення, отримані від депозитарних установ, які ведуть рахунки у цінних паперах депонентів - інвесторів інститутів спільного інвестування, а також будь-яку іншу інформацію та документи, що підтверджують здійснення компаніями з управління активами заходів для перевірки правильності визначення підзвітності рахунків у відповідних повідомленнях від депозитарних установ.

39-3.6. Запобігання діянням та практиці, спрямованим на ухилення від виконання зобов’язань за

Загальним стандартом звітності CRS та від виявлення підзвітних рахунків для цілей Багатосторонньої угоди CRS

39-3.6.1. Якщо фінансовий агент, власник рахунку або інша особа вчиняють правочин або здійснюють діяння чи операцію та з умов правочину або фактичної поведінки сторін операції або діяння випливає, що головною метою або однією з основних цілей такого правочину, діяння чи операції є уникнення встановлення підзвітності фінансового рахунку або уникнення виконання фінансовим агентом його зобов’язань щодо встановлення підзвітних рахунків, складання та подання звіту про підзвітні рахунки відповідно до вимог цієї статті, то для цілей перевірки фінансових рахунків та ідентифікації підзвітних рахунків вважається, що відповідний правочин, діяння або операція не були укладені (здійснені) або не мали місця.

39-3.6.2. Контролюючий орган протягом п’яти робочих днів повідомляє фінансового агента про правочин, дію або операцію, що могли призвести до невстановлення підзвітного рахунку, який веде фінансовий агент.

На підставі повідомлення контролюючого органу фінансовий агент зобов’язаний застосувати заходи належної комплексної перевірки до фінансового рахунку для встановлення підзвітності та надати контролюючому органу інформацію про цей фінансовий рахунок у повному обсязі протягом 30 календарних днів з дня отримання відповідного повідомлення. Контролюючий орган у повідомленні має право встановити для фінансового агента інший (продовжений) строк для надання інформації про фінансовий рахунок. До фінансового агента, який своєчасно надав контролюючому органу повну інформацію про підзвітний рахунок, не застосовуються штрафні (фінансові) санкції, передбачені цим Кодексом, за подання неповної або недостовірної інформації у раніше поданому звіті про підзвітні рахунки щодо цього фінансового рахунку.

39-3.6.3. Фінансовий агент, який сам є стороною правочину або учасником операції, спрямованої на уникнення виконання ним зобов’язань щодо встановлення підзвітних рахунків або складання та подання звітності про підзвітні рахунки, вважається таким, що не виконує зобов’язань, передбачених пунктами 39-3.2-39-3.5 цієї статті, та несе відповідальність, визначену цим Кодексом, за вчинення правопорушення щодо кожного фінансового рахунку, інформацію про який не було надано у звіті про підзвітні рахунки.

39-3.6.4. Контролюючий орган зобов’язаний надати інформацію про порушення фінансовим агентом вимог цієї статті, що також може свідчити про існування ризику невиконання таким фінансовим агентом вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, до Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо фінансових агентів, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких вони здійснюють.

39-3.7. Контроль за поданням звітів про підзвітні рахунки

39-3.7.1. Камеральній перевірці підлягає своєчасність подання фінансовими агентами звітів про підзвітні рахунки, виправлених звітів про підзвітні рахунки та надання фінансовими агентами відповіді на запити (повідомлення) контролюючого органу, що надсилаються у випадках, визначених цією статтею. Камеральна перевірка може бути проведена протягом 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання звіту, виправленого звіту про підзвітні рахунки або відповіді на запит контролюючого органу, а якщо такі документи були надані пізніше - за днем їх фактичного подання.

39-3.7.2. Якщо контролюючий орган отримує повідомлення про помилки у поданому звіті про підзвітні рахунки від уповноваженого органу Сполучених Штатів Америки відповідно до Угоди FATCA або від компетентного органу іншої юрисдикції на підставі Багатосторонньої угоди CRS, контролюючий орган протягом п’яти робочих днів з дня отримання такого повідомлення повідомляє фінансового агента про необхідність виправлення помилок або уточнення інформації у поданому

звіті. Фінансовий агент зобов’язаний подати виправлений звіт про підзвітні рахунки або надати пояснення не пізніше 30 календарних днів з дня отримання повідомлення від контролюючого органу.

39-3.7.3. Фінансовий агент, який самостійно виявив помилки у раніше поданому звіті про підзвітні рахунки після 1 липня року, наступного за звітним, зобов’язаний подати до контролюючого органу виправлений звіт не пізніше 10 календарних днів з дня виявлення помилки.

39-3.7.4. У разі своєчасного виправлення фінансовим агентом помилок у звіті про підзвітні рахунки у строки, визначені цим пунктом, передбачені цим Кодексом штрафи за неподання або несвоєчасне подання звіту про підзвітні рахунки та за подання звіту з помилками не застосовуються (крім штрафів за правопорушення, вчинені умисно або внаслідок невиконання чи порушення фінансовим агентом правил належної комплексної перевірки).

39-3.7.5. Якщо за результатами камеральної перевірки контролюючий орган виявляє неподання фінансовим агентом звіту про підзвітні рахунки у встановлений строк або несвоєчасне подання звіту, або неподання чи несвоєчасне подання виправленого звіту або відповіді на запит (повідомлення), надісланий контролюючим органом за правилами цієї статті, контролюючий орган складає акт, у якому викладається опис обставин вчиненого правопорушення, встановленого під час камеральної перевірки. Результати камеральної перевірки оформлюються у порядку, встановленому статтею 86 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

39-3.7.6. Якщо під час застосування заходів належної комплексної перевірки у фінансового агента наявні фінансові рахунки, які відповідають умовам, визначеним пунктами B(5), C(5)(c) та C(7) розділу III Загального стандарту звітності CRS, відповідні рахунки вважаються незадокументованими рахунками.

Якщо у поданому фінансовим агентом звіті про підзвітні рахунки наявна інформація про незадокументовані рахунки, контролюючий орган надсилає фінансовому агенту запит для встановлення причини наявності незадокументованих рахунків. Фінансовий агент зобов’язаний надати відповідь на запит щодо незадокументованих рахунків не пізніше 30 календарних днів з дня отримання запиту контролюючого органу.

У разі неотримання контролюючим органом відповіді на запит від фінансового агента або за результатами аналізу отриманої відповіді контролюючий орган має право призначити позапланову документальну перевірку фінансового агента з питань дотримання ним вимог щодо проведення належної комплексної перевірки фінансових рахунків відповідно до Загального стандарту звітності CRS.

39-3.7.7. Перевірка з питань дотримання фінансовими агентами вимог цієї статті проводиться відповідно до положень глави 8 розділу II цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

39-3.7.8. Контролюючий орган надсилає фінансовим агентам повідомлення та запити, передбачені цим пунктом, а фінансові агенти надають на них відповіді в електронній формі засобами електронного зв’язку з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

39-3.8. Особливості здійснення контролю за виконанням фінансовими агентами вимог Загального стандарту звітності CRS

39-3.8.1. Контроль за виконанням фінансовими агентами та власниками рахунків вимог цієї статті щодо Загального стандарту звітності CRS здійснюється шляхом моніторингу діяльності фінансових агентів та проведення перевірок.

39-3.8.2. Моніторинг діяльності фінансових агентів здійснюється шляхом аналізу звітів про підзвітні рахунки, податкової звітності фінансових агентів, інформації, отриманої від компетентних органів іноземних держав, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, будь-яких інших інформаційних джерел, шляхом отримання податкової інформації

відповідно до статті 73 цього Кодексу. У межах моніторингу та за результатами аналізу інформації контролюючий орган може проводити опитування фінансових агентів.

39-3.8.2.1. Опитування проводиться контролюючим органом шляхом надсилання запитів про опитування фінансовому агенту або групі фінансових агентів, у діяльності яких виявлено ризик невиконання або порушення вимог цієї статті, а також інших актів законодавства, ухвалених на виконання положень Загального стандарту звітності CRS. Фінансовий агент зобов’язаний надати інформацію на запит про опитування протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту. Контролюючий орган має право встановити інший (продовжений) строк для надання відповіді, про що зазначається у запиті про опитування.

Опитування одного фінансового агента не може проводитися частіше ніж один раз протягом календарного року.

39-3.8.2.2. Якщо за результатами опитування фінансового агента контролюючий орган виявляє можливі порушення фінансовим агентом вимог цієї статті та інших актів законодавства, ухвалених на виконання положень Загального стандарту звітності CRS, контролюючий орган має право призначити позапланову документальну перевірку фінансового агента з питань дотримання ним вимог Загального стандарту звітності CRS.

39-3.8.2.3. Порядок здійснення моніторингу діяльності фінансових агентів (включаючи опитування) встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39-3.8.3. Положення підпунктів 39-3.8.2.1-39-3.8.2.3 підпункту 39-3.8.2 пункту 39-3.8 цієї статті не застосовуються під час здійснення контролюючими органами контролю за дотриманням фінансовими агентами вимог Угоди FATCA.

39-3.9. Особливості здійснення контролю за нерезидентами - власниками рахунків та їх контролюючими особами

39-3.9.1. Якщо під час перевірки фінансового агента або на підставі повідомлення від компетентного органу іншої юрисдикції, отриманого відповідно до Багатосторонньої угоди CRS, контролюючий орган виявляє факти, що свідчать про порушення або про можливе порушення вимог цієї статті власником рахунку або його контролюючою особою, контролюючий орган на підставі акта (довідки) перевірки фінансового агента або повідомлення від компетентного органу:

якщо власник рахунку перебуває на обліку в контролюючому органі - призначає стосовно нього позапланову документальну перевірку в загальному порядку, визначеному цим Кодексом;

якщо власник рахунку є нерезидентом, який не перебуває на обліку в контролюючому органі, - вживає заходів, передбачених підпунктом 39-3.9.2 пункту 39-3.9 цієї статті.

39-3.9.2. Якщо власник рахунку є нерезидентом, який не перебуває на обліку в контролюючому органі, контролюючий орган надсилає податкове повідомлення особі-нерезиденту за порушення вимог Загального стандарту звітності CRS у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. При цьому копія наказу про проведення документальної позапланової перевірки власнику рахунку не надсилається та акт перевірки не складається.

39-3.9.3. Податкове повідомлення особі-нерезиденту, передбачене цією статтею, має містити:

вмотивовану підставу для його складання та/або нарахування грошового зобов’язання;

суму грошового зобов’язання, яку має сплатити особа-нерезидент (у разі її визначення);

граничний строк та порядок сплати такого грошового зобов’язання;

реквізити поточного рахунку в іноземній валюті, відкритого центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в

уповноваженому банку, на який сплачується грошове зобов’язання;

граничний строк та порядок оскарження податкового повідомлення.

Форма податкового повідомлення особі-нерезиденту за порушення вимог Загального стандарту звітності CRS встановлюється державною та англійською мовами та затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

39-3.9.4. Сума грошового зобов’язання, зазначена у податковому повідомленні особі-нерезиденту за порушення вимог Загального стандарту звітності CRS, підлягає сплаті протягом 90 календарних днів з дня отримання такого податкового повідомлення або може бути оскаржена у порядку, передбаченому пунктом 56.25 статті 56 цього Кодексу.

39-3.9.5. Правила проведення та оформлення результатів перевірок, передбачені розділом II цього Кодексу, застосовуються під час здійснення перевірок власників рахунків у частині, що не суперечить вимогам цієї статті.

39-3.10. Звіт про підзвітні рахунки не є податковою декларацією фінансового агента або її частиною та не прирівнюється до податкової звітності фінансового агента чи власника рахунку та/або його контролюючої особи. Норми цієї статті є спеціальними щодо інших норм цього Кодексу в частині визначення правил підготовки, подання та перевірки звітів про підзвітні рахунки. Штрафні (фінансові) санкції, передбачені цим Кодексом за порушення вимог зберігання первинних документів, ведення та подання податкової звітності, не застосовуються за порушення вимог цієї статті.

39-3.11. Виконання вимог цієї статті інститутами спільного інвестування та іншими фінансовими агентами, які не є юридичними особами

39-3.11.1. Якщо пайовий інвестиційний фонд або будь-яке інше правове утворення без статусу юридичної особи є підзвітною фінансовою установою відповідно до Загального стандарту звітності CRS, обов’язки, передбачені цією статтею, покладаються на особу, яка відповідно до закону чи договору діє від імені або за рахунок активів такого правового утворення та/або веде фінансовий рахунок.

39-3.11.2. Виконання вимог цієї статті щодо інститутів спільного інвестування, які є підзвітними фінансовими установами, покладається на:

1) депозитарні установи, які відповідно до законодавства про депозитарну діяльність ведуть рахунки у цінних паперах депонентів (далі - депозитарна установа), на які зараховуються/переказуються цінні папери інститутів спільного інвестування, у частині застосування заходів належної комплексної перевірки та встановлення підзвітності таких рахунків;

2) компанію з управління активами щодо кожного корпоративного та/або пайового інвестиційного фонду, активами якого вона управляє, у частині перевірки правильності встановлення підзвітності фінансових рахунків та подання звітів про підзвітні рахунки.

Якщо інвестор інституту спільного інвестування є депонентом за кількома рахунками в цінних паперах, які відкриває (веде) більше ніж одна депозитарна установа та на які зараховуються/переказуються цінні папери цього інституту спільного інвестування, кожна депозитарна установа виконує обов’язки, передбачені цим пунктом, та зобов’язана надавати компанії з управління активами інформацію щодо рахунку в цінних паперах у порядку, визначеному підпунктом 39-3.11.3 цього пункту.

39-3.11.3. Кожна депозитарна установа, яка відкриває (веде) рахунок у цінних паперах депонента - інвестора інституту спільного інвестування, виконує обов’язки із здійснення належної комплексної перевірки цього рахунку та встановлює підзвітність рахунку. Депозитарна установа зобов’язана не пізніше 30 календарних днів після завершення кожного календарного півріччя надавати компанії з управління активами повідомлення про депонентів, які придбали цінні папери інститутів спільного інвестування, управління активами яких здійснює така компанія з управління активами, та

повідомляти про зміни обставин, що впливають на визначення податкового статусу таких депонентів або їх контролюючих осіб. Формат та форма такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

На підставі інформації, отриманої від депозитарної установи, компанія з управління активами перевіряє правильність визначення підзвітності рахунків та включає інформацію про підзвітні рахунки до звіту про підзвітні рахунки. Для перевірки отриманих відомостей, а також для надання відповіді на запит контролюючого органу щодо поданого звіту про підзвітні рахунки компанія з управління активами має право запитувати, отримувати і використовувати документи, що підтверджують відомості, надані депозитарними установами, а депозитарні установи зобов’язані надавати копії підтверджуючих документів протягом 10 календарних днів з дня отримання запиту від компанії з управління активами.

Депозитарна установа несе відповідальність за порушення вимог цієї статті у частині здійснення належної комплексної перевірки та визначення підзвітності рахунку в цінних паперах, а також за повноту та своєчасність надання інформації компанії з управління активами, але не несе відповідальність за включення інформації про цей рахунок до звіту про підзвітні рахунки.

39-3.11.4. У разі ненадання депозитарною установою у встановлений строк повідомлення про депонентів компанії з управління активами або надання у повідомленні неповних відомостей, або ненадання компанії з управління активами відповіді на її запит, надісланий за правилами цього пункту, компанія з управління активами має право подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, заяву із скаргою на таку депозитарну установу. До заяви додаються документи, що засвідчують факт ненадання депозитарною установою повідомлення з інформацією про депонентів, надання неповної інформації або ненадання нею відповіді на запит компанії з управління активами.

На підставі отриманої заяви із скаргою контролюючий орган надсилає депозитарній установі запит для встановлення причини ненадання інформації компанії з управління активами. Депозитарна установа зобов’язана надати компанії з управління активами повну інформацію, надання якої передбачене цією статтею, та повідомити про це контролюючий орган або надати відповідь на запит контролюючого органу з обґрунтуванням причини неможливості надання такої інформації не пізніше п’яти календарних днів з дня отримання запиту контролюючого органу.

У разі неотримання контролюючим органом відповіді на запит від депозитарної установи або за результатами аналізу отриманої відповіді депозитарної установи контролюючий орган має право призначити позапланову документальну перевірку депозитарної установи з питань дотримання нею вимог щодо здійснення належної комплексної перевірки фінансових рахунків відповідно до Загального стандарту звітності CRS.

39-3.11.5. Звіт про підзвітні рахунки подається щодо кожного інституту спільного інвестування окремо. Компанія з управління активами несе встановлену цим Кодексом відповідальність за подання звіту про підзвітні рахунки щодо кожного корпоративного та/або пайового інвестиційного фонду, активами якого вона управляє.

39-3.11.6. Порядок взаємодії фінансових агентів для виконання вимог цієї статті щодо інститутів спільного інвестування, а також формат та форма заяви компанії з управління активами із скаргою про ненадання депозитарною установою інформації, передбаченої цим пунктом, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, за погодженням з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Інші положення цієї статті застосовуються до компаній з управління активами та до депозитарних установ з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом. Депозитарна установа виконує власні зобов’язання як підзвітної фінансової установи відповідно до Загального стандарту звітності CRS, у тому числі подає звіти про підзвітні рахунки у загальному порядку, визначеному

цією статтею.

{Розділ I доповнено статтею 39-3 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

РОЗДІЛ II. АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ, ПЛАТЕЖІВ

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 40. Сфера застосування цього розділу

40.1. Цей розділ визначає порядок адміністрування податків та зборів, визначених у розділі I цього Кодексу, а також порядок контролю за дотриманням вимог податкового та іншого законодавства у випадках, коли здійснення такого контролю покладено на контролюючі органи.

У разі якщо іншими розділами цього Кодексу або законами з питань митної справи визначається спеціальний порядок адміністрування окремих податків, зборів, платежів, використовуються правила, визначені в іншому розділі або законі з питань митної справи.

Стаття 41. Контролюючі органи та органи стягнення

41.1. Контролюючими органами є:

41.1.1. податкові органи (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальні органи) - щодо дотримання законодавства з питань оподаткування (крім випадків, визначених підпунктом 41.1.2 цього пункту), законодавства з питань сплати єдиного внеску, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи;

41.1.2. митні органи (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальні органи) - щодо дотримання законодавства з питань митної справи та оподаткування митом, акцизним податком, податком на додану вартість, іншими податками та зборами, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв’язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони.

41.2. Порядок обміну інформацією між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальними органами та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальними органами для цілей виконання функцій контролюючих органів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

41.3. Державні податкові інспекції є структурними підрозділами територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та діють на підставі положень про такі територіальні органи, затверджених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в межах функцій, визначених статтею 19-3 цього Кодексу.

41.4. Органами стягнення є виключно контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.1 цього пункту, уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску у межах повноважень, а також державні виконавці в межах своїх повноважень. Стягнення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску за виконавчими написами нотаріусів не дозволяється.

41.5. Повноваження і функції контролюючих органів визначаються цим Кодексом, Митним кодексом України та законами України.

Розмежування повноважень і функціональних обов’язків контролюючих органів визначається законодавством України.

41.6. Інші державні органи не мають права проводити перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, у тому числі на запит правоохоронних органів.

{Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4915-VI від 07.06.2012, № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 42. Листування платників податків та контролюючих органів

{Назва статті 42 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42.1. Податкові повідомлення - рішення, податкові вимоги або інші документи з питань адміністрування податків, зборів, платежів, податкового контролю, у тому числі з питань проведення перевірок, звірок, адресовані контролюючим органом платнику податків, повинні бути складені у письмовій формі, відповідним чином підписані та у випадках, передбачених законодавством, завірені печаткою такого контролюючого органу і відображатися в електронному кабінеті.

{Пункт 42.1 статті 42 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 786-IX від 14.07.2020}

42.2. Документи вважаються належним чином врученими, якщо вони надіслані у порядку, визначеному пунктом 42.4 цієї статті, надіслані за адресою (місцезнаходженням, податковою адресою) платника податків рекомендованим листом з повідомленням про вручення або особисто вручені платнику податків (його представнику).

{Пункт 42.2 статті 42 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42.3. Якщо платник податків у порядку та у строки, визначені статтею 66 цього Кодексу, повідомив контролюючий орган про зміну податкової адреси, він на період з дня державної реєстрації зміни податкової адреси до дня внесення змін до облікових даних такого платника податків звільняється від виконання вимог документів, надісланих йому контролюючим органом за попередньою податковою адресою та в подальшому повернених як таких, що не знайшли адресата.

{Пункт 42.3 статті 42 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

42.4. Платники податків, які подають звітність в електронній формі та/або пройшли електронну ідентифікацію онлайн в електронному кабінеті, можуть здійснювати листування з контролюючими органами засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Для осіб, які є фінансовими агентами, листування з контролюючим органом в електронній формі є обов’язковим у випадках, визначених цим Кодексом.

Листування контролюючих органів з платниками податків, зазначеними в абзаці першому цього пункту, які подали заяву про бажання отримувати документи через електронний кабінет, а також з фінансовими агентами у випадках, визначених цим Кодексом, здійснюється засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" шляхом надіслання документа в електронний кабінет з одночасним надісланням платнику податків на його електронну адресу (адреси) інформації про вид документа, дату та час його надіслання в електронний кабінет.

Документ, надісланий контролюючим органом в електронний кабінет, вважається врученим

платнику податків або фінансовому агенту, якщо він сформований з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" та є доступним в електронному кабінеті.

Датою вручення платнику податків або фінансовому агенту документа є дата, зазначена у квитанції про доставку у текстовому форматі, що відправляється з електронного кабінету автоматично та свідчить про дату та час доставки документа платнику податків/фінансовому агенту. У разі якщо доставка документа відбулася після 18 години, датою вручення документа платнику податків/фінансовому агенту вважається наступний робочий день. Якщо доставка відбулася у вихідний чи святковий день, датою вручення документа платнику податків/фінансовому агенту вважається перший робочий день, що настає за вихідним або святковим днем.

У разі неотримання контролюючим органом квитанції про доставку документа в електронний кабінет протягом двох робочих днів з дня його надіслання такий документ у паперовій формі на третій робочий день з дня відправлення з електронного кабінету надсилається за адресою (місцезнаходженням, податковою адресою) платника податків/фінансового агента рекомендованим листом з повідомленням про вручення або особисто вручається платнику податків/фінансовому агенту (його представнику).

При цьому строк доставки документа в електронний кабінет, визначений абзацом п’ятим цього пункту, не зараховується до строку надіслання документів, визначеного цим Кодексом.

Платник податків (крім фінансового агента у частині листування з контролюючим органом з питань, визначених статтею 39-3 цього Кодексу) один раз протягом року може надіслати до контролюючого органу через електронний кабінет заяву про відмову отримувати документи через електронний кабінет. Датою завершення листування платника податків через електронний кабінет є дата, зазначена у квитанції про доставку контролюючому органу заяви про відмову отримувати документи через електронний кабінет.

{Статтю 42 доповнено пунктом 42.4 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

42.5. У разі якщо платник податків не подав заяву про бажання отримувати документи через електронний кабінет, листування з платником податків здійснюється шляхом надіслання за адресою (місцезнаходженням, податковою адресою) платника податків рекомендованим листом з повідомленням про вручення або особисто вручаються платнику податків (його представнику).

У разі якщо пошта не може вручити платнику податків документ у зв’язку з відсутністю за місцезнаходженням посадових осіб платника податків, їхньою відмовою прийняти документ, незнаходження фактичного місця розташування (місцезнаходження) платника податків або з інших причин, документ вважається врученим платнику податків у день, зазначений поштовою службою в повідомленні про вручення із зазначенням причини невручення.

На вимогу платника податків, який отримав документ в електронній формі, контролюючий орган надає такому платнику податків відповідний документ у паперовій формі протягом трьох робочих днів з дня надходження відповідної вимоги (у паперовій або електронній формі) платника податків.

{Статтю 42 доповнено пунктом 42.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

42.6. Електронний документообіг між платником податків та контролюючим органом здійснюється відповідно до цього Кодексу, законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" без

укладення відповідного договору.

Керівник платника податків визначає, змінює перелік уповноважених осіб платника податків, які наділяються правом підписання, подання, отримання ними документів та інформації через електронний кабінет від імені платника податків, та визначає їхні повноваження.

Платник податків стає суб’єктом електронного документообігу після надсилання до контролюючого органу першого будь-якого електронного документа у встановленому форматі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

Електронний документообіг між платником податків та контролюючим органом припиняється виключно у випадках:

отримання інформації від кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг про завершення строку чинності (або скасування) кваліфікованого сертифіката відкритого ключа керівника платника податків;

отримання інформації з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про зміну керівника платника податків;

отримання інформації з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про державну реєстрацію припинення юридичної особи;

наявності в Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків інформації про припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця чи незалежної професійної діяльності фізичної особи;

наявності в Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків інформації про закриття реєстраційного номера облікової картки платника податків у зв’язку зі смертю.

Порядок обміну електронними документами платника податків та контролюючого органу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 42 доповнено пунктом 42.6 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Стаття 42-1. Електронний кабінет

42-1.1. Електронний кабінет створюється та функціонує за такими принципами:

прозорості - обов’язкового оприлюднення методології реалізації положень цього Кодексу в роботі електронного кабінету;

контрольованості - забезпечення можливості незалежної перевірки коректності роботи електронного кабінету через тестового платника (платників) на емуляторі, створеному на веб-сайті методолога електронного кабінету на предмет відсутності помилок у програмному забезпеченні, унеможливлення несанкціонованого втручання у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, що означає порушення цілісності та автентичності вихідного програмного коду;

інтеграції із системами, що використовуються платниками податків, - у відкритому, вільному доступі розміщуються API програмного інтерфейсу для електронного обміну даними (EDI - Electronic data interchange);

своєчасності усунення технічних та/або методологічних помилок - забезпечення оприлюднення на офіційному веб-сайті методолога електронного кабінету реєстру технічних та/або методологічних помилок, виявлених платниками податків, технічним адміністратором та/або методологом електронного кабінету, із визначенням рівня критичності таких помилок та встановленням строків для їх усунення, інформування всіх користувачів електронного кабінету про факт виявлення технічної та/або методологічної помилки, а також про факт її усунення та відновлення роботи електронного

кабінету в повному обсязі;

автоматизованості - максимальної автоматизації процесів створення, прийняття, реєстрації, оброблення, зберігання документів, оброблення та відображення даних (показників) документів та інших облікових даних платника податків;

{Абзац шостий пункту 42-1.1 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

повноти функціоналу - наявності такого інтерфейсу електронного сервісу, який забезпечує можливість реалізації прав та обов’язків платника податків, отримання документів, передбачених законодавством, та інформації, що стосується такого платника податків, онлайн (через Інтернет у режимі реального часу) або через програмний інтерфейс (API), іншими засобами інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем;

спрощення процедури взаємодії платників податків та контролюючого органу та прискорення електронного документообігу між ними;

здійснення автоматизованого внесення до журналу всіх дій (подій), що відбуваються в електронному кабінеті, включаючи, зокрема, фіксацію дати і часу відправлення, отримання документів через електронний кабінет та будь-якої зміни даних, доступних в електронному кабінеті, за допомогою кваліфікованої електронної позначки часу. Інформація про дату і час надсилання та отримання документів, іншої кореспонденції з ідентифікацією відправника та отримувача зберігається безстроково і може бути отримана через електронний кабінет у вигляді електронного документа, в тому числі у вигляді квитанції у текстовому форматі;

{Абзац дев'ятий пункту 42-1.1 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

заборони втручання, створення обмежень у функціонуванні та/або можливостей у використанні платниками податків електронного кабінету, що передбачені цим Кодексом;

пріоритетності документів, що надходять від державних, у тому числі контролюючих, органів, початок роботи в електронному кабінеті з автоматичного відкриття повідомлень, що надходять від державних органів, та/або блокування можливості надіслання документів платником податків до отримання таким платником податків документів, що надійшли до його електронного кабінету від державних органів.

42-1.2. Електронний кабінет забезпечує можливість реалізації платниками податків прав та обов’язків, визначених цим Кодексом та іншими законами, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, та нормативно-правовими актами, прийнятими на підставі та на виконання цього Кодексу та інших законів, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, в тому числі, шляхом:

{Абзац перший пункту 42-1.2 статті 42-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

перегляду інформації про платника податків, що збирається, використовується та формується контролюючими органами у зв’язку з обліком платників податків та адмініструванням податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску, здійсненням податкового контролю, у тому числі дані оперативного обліку податків, зборів, єдиного внеску (у тому числі дані інтегрованих карток платників податків), дані системи електронного адміністрування податку на додану вартість, дані системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, а також одержання такої інформації у вигляді документа, який формується автоматизовано шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету з накладенням кваліфікованого електронного підпису посадової особи контролюючого органу відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги";

{Абзац другий пункту 42-1.2 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII

від 23.11.2018, № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 786-IX від 14.07.2020, № 2918-IX від 07.02.2023}

подання платником податків повідомлення про використання та про відмову від використання єдиного рахунку;

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

визначення напряму використання суми помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань і пені відповідно до статті 35-1 цього Кодексу;

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

перегляду інформації по єдиному рахунку, у тому числі з Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків;

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

проведення звірки розрахунків платників податків з державним та місцевими бюджетами, а також одержання документа, що підтверджує стан розрахунків, який формується автоматизовано шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету з накладенням кваліфікованого електронного підпису посадової особи контролюючого органу відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги";

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

управління сумами помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань та пені відповідно до положень цього Кодексу, в тому числі шляхом подачі заяви про повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань та/або пені;

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

автоматизованого визначення обов’язкових для заповнення та подання форм податкової звітності та рахунків для сплати податків і зборів конкретного платника податків;

заповнення, перевірки та подання податкових декларацій, звітності до контролюючого органу;

реєстрації, коригування податкових накладних/розрахунків в Єдиному реєстрі податкових накладних та акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

перегляду інформації про податкові накладні/розрахунки коригування, реєстрація яких в Єдиному реєстрі податкових накладних зупинена;

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

доступу платників податків до системи електронного адміністрування податку на додану вартість у розрізі поточних значень всіх доданків та від’ємників, передбачених пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, в режимі перегляду у реальному часі та доступу до даних Єдиного реєстру податкових накладних, включаючи можливість формування, перевірки та підтвердження податкових накладних, складених платником податку чи його контрагентами за вчиненими між ними правочинами, для цілей формування податкового кредиту платником податків, перевірки та визначення дати і часу реєстрації таких накладних та/або розрахунків коригування, а також перегляд інформації про незареєстровані податкові накладні та/або розрахунки коригування до них, подані на реєстрацію платником податків, із зазначенням причини відмови у їх реєстрації;

отримання платниками податків копій наказів про проведення перевірок, повідомлень про проведення перевірок, актів (довідок) перевірок, відповідних запитів та інших документів, складених у зв’язку з проведенням та за результатами перевірок і звірок, передбачених цим Кодексом, а також у

зв’язку з розглядом заперечень платників податків до результатів перевірок та/або пояснень платника податків;

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

забезпечення можливості адміністративного оскарження рішень контролюючих органів, у тому числі подання заперечень на акт або довідку, якими оформлені результати перевірки, подання скарги на податкове повідомлення-рішення або інше рішення, дію або бездіяльність контролюючого органу чи посадової особи контролюючого органу, у тому числі рішення про коригування митної вартості, рішення щодо класифікації товарів для митних цілей, про визначення країни походження, рішення щодо підстав для надання податкових пільг тощо;

інформування про статус контрагентів за публічно доступними даними інформаційних ресурсів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, інших реєстрів та баз даних, які ведуться згідно з цим Кодексом, включаючи надання інформації про контрагентів платника податків, щодо яких прийнято рішення про ліквідацію юридичної особи, про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість або яких притягнуто до відповідальності за порушення законів з питань оподаткування (виключно після остаточного узгодження санкцій та зобов’язань);

взяття на облік, внесення змін до облікових відомостей (включаючи, але не обмежуючись, внесення або зміну інформації про осіб, які мають право підписувати податкову звітність, та кваліфікованих сертифікатів електронних підписів та печаток (за наявності), зняття з обліку (у тому числі взяття на облік, внесення змін до облікових відомостей та зняття з обліку осіб, які здійснюють операції з товарами у порядку, визначеному Митним кодексом України), переходу на спеціальні режими оподаткування та інших реєстраційних дій;

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

подання звернень та інших документів для отримання ліцензій, дозволів на поміщення товарів у митні режими, дозволів на провадження митної брокерської діяльності, відкриття та експлуатацію магазинів безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного та сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу, а також звернень та інших документів з приводу винесення попередніх рішень у порядку та на умовах, передбачених Митним кодексом України;

подання звернень та інших документів з метою реєстрації об’єкта інтелектуальної власності у митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, отримання повідомлень від митниць про призупинення митного оформлення на підставі даних митного реєстру об’єктів інтелектуальної власності та подальшого листування з правовласником з приводу призупинення такого митного оформлення;

подання заяв та інших документів з метою отримання документів, що підтверджують країну походження, які видаються митницями (зокрема сертифікатів EUR.1);

реєстрації контролюючим органом реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій у разі, якщо така реєстрація передбачена законодавством, подання звітності, пов’язаної із застосуванням реєстратора розрахункових операцій, книг обліку розрахункових операцій та розрахункових книжок, подання електронних копій розрахункових документів і фіскальних звітних чеків, подання інформації про обсяг розрахункових операцій, виконаних у готівковій та/або у безготівковій формі, або про обсяг операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі тощо;

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

подання повідомлення про технічну та/або методологічну помилку, що виявлена в роботі

електронного кабінету;

отримання будь-якого документа, що стосується такого платника податків та має бути виданий йому контролюючим органом згідно із законодавством України, або інформації з баз даних про такого платника податків шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету з накладенням кваліфікованого електронного підпису посадової особи контролюючого органу відповідно до вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги";

{Абзац пункту 42-1.2 статті 42-1 в редакції Закону № 2725-VIII від 16.05.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

забезпечення взаємодії платників податків з контролюючими органами з інших питань, передбачених цим Кодексом, яка може бути реалізована в електронній формі засобами електронного зв’язку;

подання звернення на отримання індивідуальної податкової консультації в електронній формі. У разі необхідності платники податків можуть прикріпити до звернення копії необхідних документів;

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

визначення, зміни уповноважених осіб платника податків, які мають право користуватися електронним кабінетом, зокрема щодо підписання, подання, отримання ними документів та інформації через електронний кабінет та визначення їхніх повноважень;

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

отримання платником податків податкової інформації про інших платників податків за попередньо наданою згодою таких осіб, а також одержання такої інформації у вигляді документа за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує фінансову політику, в електронному вигляді з накладенням печатки контролюючого органу.

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено абзацом двадцять шостим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Платник податків через електронний кабінет може надати контролюючому органу згоду на розкриття іншому платнику податків податкової інформації про нього у самостійно визначеному обсязі.

{Пункт 42-1.2 статті 42-1 доповнено абзацом двадцять сьомим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

42-1.3. Майнові права на програмне забезпечення електронного кабінету є державною власністю.

42-1.4. Методолог електронного кабінету забезпечує:

а) визначення методологічних та методичних основ створення та функціонування електронного кабінету;

б) підготовку та затвердження технічного завдання на розроблення, оновлення, модифікацію, усунення помилок програмного забезпечення електронного кабінету;

в) затвердження та перевірку алгоритмів роботи програмного забезпечення на відповідність вимогам законодавства;

г) цілісність та автентичність вихідного програмного коду електронного кабінету;

ґ) збереження даних, що містяться в електронному кабінеті;

д) здійснення контролю за збереженням даних, що містяться в електронному кабінеті, за відсутністю технічного втручання в дані або підміни даних в електронному кабінеті;

е) встановлення строку усунення технічної та/або методологічної помилки в роботі електронного кабінету з урахуванням критичності виявленої помилки та технічної можливості її усунення;

є) здійснення інших функцій, необхідних для забезпечення функціонування електронного кабінету;

ж) встановлення строків актуалізації інформації в електронному кабінеті, визначеної абзацами другим і восьмим пункту 42-1.2 цієї статті.

{Пункт 42-1.4 статті 42-1 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

42-1.5. Платник податків стає користувачем електронного кабінету та набуває право подавати звітність в електронній формі і вести листування засобами електронного зв’язку в електронній формі після проходження в електронному кабінеті електронної ідентифікації онлайн з використанням кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", або тих сервісів ідентифікації, використання яких дозволяється методологом електронного кабінету.

{Абзац перший пункту 42-1.5 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

Забороняється вимагати від платника податків вчинення додаткових дій, не передбачених цим пунктом, для того щоб отримати право користування електронним кабінетом.

Єдиною підставою для відмови у проходженні електронної ідентифікації платника податків в електронному кабінеті є недійсність його кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, або іншого засобу електронної ідентифікації з аналогічним рівнем довіри відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", у тому числі у зв’язку із закінченням строку дії відповідного кваліфікованого сертифіката електронного підпису.

{Абзац третій пункту 42-1.5 статті 42-1 в редакції Законів № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

Платник податків (крім платника податків, який набув статусу електронного резидента (е-резидента), що пройшов ідентифікацію в електронному кабінеті, самостійно визначає спосіб взаємодії з контролюючим органом, а саме в загальному порядку чи в електронній формі, про що робить відповідну позначку в електронному кабінеті з одночасним обов’язковим зазначенням своєї електронної адреси (адрес). У разі зміни електронної адреси платник податків зобов’язаний не пізніше наступного робочого дня внести відповідні зміни до своїх облікових даних в електронному кабінеті.

{Абзац четвертий пункту 42-1.5 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

Починаючи з дня, наступного за днем обрання платником податків електронної форми взаємодії з контролюючим органом через електронний кабінет, крім вихідних та святкових днів, взаємодія між ними, яка може бути реалізована в електронній формі засобами електронного зв’язку, здійснюється через електронний кабінет.

Платник податків шляхом надсилання через електронний кабінет відповідного повідомлення з документальним підтвердженням фактів, викладених у ньому (у вигляді електронного документа з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" або скан-копії відповідних документів), має право виправити неточну, неповну чи застарілу інформацію про себе, доступ до якої

надається йому через електронний кабінет (крім відомостей, які контролюючі органи отримують з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань згідно із Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань").

{Абзац шостий пункту 42-1.5 статті 42-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Контролюючий орган зобов’язаний внести відповідні виправлення до інформаційних баз даних центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, після встановлення достовірності та/або верифікації даних, протягом двох робочих днів з моменту отримання повідомлення. Контролюючий орган звільняється від такого обов’язку у випадках, якщо платником податків не було надано підтвердження фактів, викладених у повідомленні.

{Абзац пункту 42-1.5 статті 42-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 42-1.5 статті 42-1 набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42-1.6. Електронний кабінет працює постійно (24 години на дату кожного календарного дня), крім часу, необхідного для його технічного обслуговування. Проведення технічного обслуговування електронного кабінету у день, на який припадає граничний строк подання податкових декларацій, та з 8 до 20 години будь-якого іншого календарного дня забороняється. Технічне обслуговування електронного кабінету проводиться у порядку, що визначається методологом електронного кабінету.

{Пункт 42-1.6 статті 42-1 набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42-1.7. У разі виявлення платником податків технічної та/або методологічної помилки у роботі електронного кабінету він має право надіслати через електронний кабінет або в інший спосіб повідомлення про виявлену технічну та/або методологічну помилку. Повідомлення про методологічну помилку надсилається методологу електронного кабінету. Повідомлення про технічну помилку надсилається одночасно методологу електронного кабінету та технічному адміністратору.

{Пункт 42-1.7 статті 42-1 набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42-1.8. Методолог електронного кабінету зобов’язаний провести перевірку наявності методологічної помилки протягом 72 годин після надходження повідомлення від платника податків, крім вихідних та святкових днів, про результати якої повідомити платнику податків у цей самий строк. Якщо методолог електронного кабінету визнає наявність методологічної помилки, він зобов’язаний усунути її у строк, що визначається ним з урахуванням критичності виявленої помилки та технічної можливості її усунення. Якщо методологічна помилка призводить до порушення прав платників податків або передбачає притягнення платників податків до відповідальності, методолог надсилає в електронний кабінет та на електронну адресу (адреси) платника податків документ, яким повідомляє про існування методологічної помилки та про час, необхідний для її усунення та відновлення порушених прав платників податків. Про усунення методологічної помилки методолог повідомляє платникам податків шляхом надіслання відповідного документа із повідомленням в електронний кабінет та на електронну адресу (адреси) платників податків.

{Пункт 42-1.8 статті 42-1 набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42-1.9. Технічний адміністратор зобов’язаний провести перевірку наявності технічної помилки протягом 72 годин після надходження повідомлення від платника податків, крім вихідних та

святкових днів, про результати якої повідомити методологу електронного кабінету та платнику податків у цей самий строк. Якщо технічний адміністратор визнає наявність технічної помилки, він зобов’язаний усунути таку технічну помилку протягом строку, визначеного методологом електронного кабінету, з урахуванням критичності виявленої помилки та технічної можливості її усунення. Якщо технічна помилка призводить до порушення прав платників податків або передбачає притягнення платників податків до відповідальності, технічний адміністратор надсилає в електронний кабінет та на електронну адресу (адреси) платників податків документ, яким повідомляє всім платникам податків про існування технічної помилки та про час, необхідний для її усунення і відновлення порушених прав платників податків. Про усунення технічної помилки технічний адміністратор повідомляє платникам податків шляхом надіслання відповідного документа із повідомленням в електронний кабінет та на електронну адресу (адреси) платників податків.

{Пункт 42-1.9 статті 42-1 набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

42-1.10. У разі якщо у роботі електронного кабінету виявлена технічна та/або методологічна помилка чи технічні збої і така помилка/збої визнані технічним адміністратором та/або методологом електронного кабінету або згідно з повідомленням на офіційному веб-порталі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, або її існування підтверджено рішенням суду, підстави для притягнення платника податків та/або його посадових осіб до адміністративної, кримінальної відповідальності за порушення податкового законодавства, що були зумовлені виключно технічною та/або методологічною помилкою чи технічним збоєм у роботі електронного кабінету, відсутні.

{Пункт 42-1.10 статті 42-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

42-1.11. Якщо технічний адміністратор або методолог не надсилає відповіді про результати перевірки повідомлення про технічну та/або методологічну помилку у встановлений цим Кодексом строк або заперечує наявність технічної та/або методологічної помилки у роботі електронного кабінету, то платник податків має право звернутися до суду за захистом своїх прав та охоронюваних інтересів, про що повідомляє контролюючому органу, технічному адміністратору та методологу електронного кабінету через електронний кабінет. Протягом всього часу судового розгляду такого звернення платника податків забороняється визначати платнику податків грошове зобов’язання, застосовувати штрафні санкції та нараховувати пеню, ініціювати притягнення платника податків та/або його посадових осіб до адміністративної, кримінальної відповідальності за порушення податкового законодавства, що були зумовлені технічною та/або методологічною помилкою у роботі електронного кабінету.

{Пункт 42-1.11 статті 42-1 набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 42-1.11 статті 42-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Кодекс доповнено статтею 42-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 43. Умови повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань та пені

{Назва статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

43.1. Помилково та/або надміру сплачені суми грошового зобов'язання підлягають поверненню платнику відповідно до цієї статті та статті 301 Митного кодексу України, крім випадків наявності у такого платника податкового боргу.

Не підлягають поверненню помилково та/або надміру сплачені суми грошових зобов’язань та пені платникам податку, щодо яких у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", прийняті рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів

(санкцій), протягом строку застосування таких санкцій.

{Пункт 43.1 статті 43 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

{Пункт 43.1 статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

43.2. У разі наявності у платника податків податкового боргу, повернення помилково та/або надміру сплаченої суми грошового зобов’язання на рахунок такого платника податків у банку або небанківському надавачу платіжних послуг, або на єдиний рахунок, або шляхом повернення готівковими коштами за чеком, у разі відсутності у платника податків рахунку в банку, небанківському надавачу платіжних послуг, проводиться лише після повного погашення такого податкового боргу платником податків.

{Пункт 43.2 статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

43.3. Обов’язковою умовою для здійснення повернення сум грошового зобов’язання та пені є подання платником податків заяви про таке повернення (крім повернення надміру утриманих (сплачених) сум податку з доходів фізичних осіб, які повертаються контролюючим органом на підставі поданої платником податків податкової декларації за звітний календарний рік за результатами проведення перерахунку його загального річного оподатковуваного доходу) протягом 1095 днів від дня виникнення помилково та/або надміру сплаченої суми та/або пені.

{Пункт 43.3 статті 43 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

43.4. Платник податків подає заяву про повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань та пені у довільній формі, в якій зазначає напрям перерахування коштів: на рахунок платника податків у банку, небанківському надавачу платіжних послуг; на єдиний рахунок (у разі його використання); на погашення грошового зобов’язання та/або податкового боргу з інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, незалежно від виду бюджету; повернення у готівковій формі коштів у разі відсутності у платника податків рахунку в банку, небанківському надавачу платіжних послуг.

{Пункт 43.4 статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

43.4-1. У разі повернення надміру сплачених податкових зобов’язань з податку на додану вартість, зарахованих до бюджету з рахунка платника податку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість у порядку, визначеному пунктом 200-1.5 статті 200-1 цього Кодексу, такі кошти підлягають поверненню виключно на рахунок платника в системі електронного адміністрування податку на додану вартість, а у разі його відсутності на момент звернення платника податків із заявою на повернення надміру сплачених податкових зобов’язань з податку на додану вартість чи на момент фактичного повернення коштів - шляхом перерахування на рахунок платника податків у банку, небанківському надавачу платіжних послуг.

{Абзац перший пункту 43.4-1 статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Повернення у випадках, визначених законодавством, сум податку на додану вартість, контроль за справлянням яких покладено на контролюючий орган, визначений підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, при ввезенні товарів на митну територію України здійснюється в частині, що не перевищує суму, обчислену відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу на момент оформлення митної декларації/аркуша коригування, на підставі яких здійснюватиметься таке повернення.

{Пункт 43.4-1 статті 43 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Статтю 43 доповнено пунктом 43.4-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

43.5. Контролюючий орган не пізніше ніж за п’ять робочих днів до закінчення двадцятиденного строку з дня подання платником податків заяви готує висновок про повернення належних сум коштів з відповідного бюджету або з єдиного рахунку та подає його для виконання до органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

{Абзац перший пункту 43.5 статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі якщо повернення сум податку на доходи фізичних осіб, які повертаються контролюючим органом на підставі поданої платником податків податкової декларації за звітний календарний рік за результатами проведення перерахунку його загального річного оподатковуваного доходу, відповідне повідомлення надсилається контролюючим органом до органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, не пізніше ніж за п’ять робочих днів до закінчення шістдесятиденного строку з дня отримання відповідної податкової декларації.

{Пункт 43.5 статті 43 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

На підставі отриманого висновку орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, протягом п’яти робочих днів здійснює повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань та пені платникам податків у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац пункту 43.5 статті 43 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Контролюючий орган несе відповідальність згідно із законом за несвоєчасність передачі органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, для виконання висновку про повернення відповідних сум коштів з відповідного бюджету або з єдиного рахунку.

{Пункт 43.5 статті 43 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

43.6. Повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань платникам податків здійснюється з бюджету, у який такі кошти були зараховані, або з єдиного рахунку.

{Статтю 43 доповнено пунктом 43.6 згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

Стаття 44. Вимоги до підтвердження даних, визначених у податковій звітності, а також документального підтвердження виконання вимог податкового та іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на контролюючі органи

{Назва статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

44.1. Для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, інформації, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством.

{Абзац перший пункту 44.1 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Платникам податків забороняється формування показників податкової звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами, що визначені абзацом першим цього пункту.

У випадках, передбачених статтею 216 Цивільного кодексу України, платники податків мають право вносити відповідні зміни до податкової звітності у порядку, визначеному статтею 50 цього Кодексу.

{Абзац третій пункту 44.1 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Вимоги цієї статті щодо обліку доходів, витрат та інших показників, пов’язаних з визначенням об’єктів оподаткування та/або податкових зобов’язань, на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов’язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, застосовуються також до нерезидентів, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво (незалежно від наявності у нерезидента зареєстрованого (акредитованого, легалізованого) відокремленого підрозділу), та до іноземних юридичних осіб, визначених у підпункті 133.1.5 пункту 133.1 статті 133 цього Кодексу.

{Пункт 44.1 статті 44 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

44.2. Для обрахунку об’єкта оподаткування платник податку на прибуток використовує дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності щодо доходів, витрат та фінансового результату до оподаткування.

{Абзац перший пункту 44.2 статті 44 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Платники податку, які відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності, ведуть облік доходів і витрат та визначають об’єкт оподаткування з податку на прибуток за такими стандартами з урахуванням положень цього Кодексу. Такі платники податку при застосуванні положень цього Кодексу, в яких міститься посилання на положення (стандарти) бухгалтерського обліку, застосовують відповідні міжнародні стандарти фінансової звітності.

{Пункт 44.2 статті 44 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Юридичні особи - платники єдиного податку, які відповідають критеріям, визначеним підпунктом 3 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу, ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат з метою обрахунку об’єкта оподаткування за методикою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац третій пункту 44.2 статті 44 в редакції Закону № 4014-VI від 04.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Абзац четвертий пункту 44.2 статті 44 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Нерезиденти, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво, для обрахунку об’єкта оподаткування податком на прибуток використовують дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності щодо доходів, витрат та фінансового результату до оподаткування, що стосуються діяльності (операцій), що здійснюється цими нерезидентами через постійні представництва, у тому числі якщо такі дані враховуються нерезидентами при складанні фінансової звітності щодо діяльності за межами України чи консолідованої фінансової звітності.

{Пункт 44.2 статті 44 доповнено абзацом п’ятим згідно з Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Іноземні компанії, визначені підпунктом 133.1.5 пункту 133.1 статті 133 цього Кодексу, ведуть облік доходів і витрат та визначають об’єкт оподаткування з податку на прибуток підприємств за міжнародними стандартами фінансової звітності з урахуванням положень цього Кодексу. Такі платники податку під час застосування положень цього Кодексу, в яких міститься посилання на положення (стандарти) бухгалтерського обліку, застосовують відповідні міжнародні стандарти фінансової звітності.

{Пункт 44.2 статті 44 доповнено абзацом шостим згідно з Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

44.3. Платники податків зобов’язані забезпечити зберігання документів та інформації, визначених пунктом 44.1 цієї статті, а також документів, пов’язаних із виконанням вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, протягом визначених законодавством строків, але не менше:

44.3.1. 2555 днів - для документів та інформації, необхідних для здійснення податкового контролю відповідно до статей 39 і 39-2 цього Кодексу;

44.3.2. 1825 днів - для первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов’язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством, що складаються особами, визначеними пунктом 133.1 статті 133, підпунктом 133.2.2 пункту 133.2 та пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, а також юридичними особами, які обрали спрощену систему оподаткування, за винятком документів, до яких застосовується більш тривалий строк зберігання згідно з підпунктом 44.3.1 цього пункту;

44.3.3. 1095 днів - для інших документів, на які не поширюються вимоги підпунктів 44.3.1 та 44.3.2 цього пункту;

44.3.4. 1095 днів - для документів, пов’язаних з виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, включаючи дозвільні документи.

Строки зберігання документів та інформації, визначені цим пунктом, розраховуються з дня подання податкової звітності чи іншої звітності, передбаченої цим Кодексом, для складення якої використовуються зазначені документи та/або інформація, а в разі її неподання - з передбаченого цим Кодексом граничного строку подання такої звітності, а для документів, пов’язаних з виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, - з дня здійснення відповідної господарської операції (для відповідних дозвільних документів - з дня завершення строку їх дії).

У разі ліквідації платника податків документи, визначені пунктом 44.1 цієї статті, за період діяльності платника податків не менш як 1825 днів (2555 днів - для документів та інформації, необхідних для здійснення податкового контролю відповідно до статей 39 і 39-2 цього Кодексу), що передували даті ліквідації платника податків, у встановленому законодавством порядку передаються до архіву.

Передбачені цим пунктом строки зберігання документів та інформації продовжуються на період зупинення відліку строку давності у випадках, передбачених пунктом 102.3 статті 102 цього Кодексу.

{Пункт 44.3 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

44.4. Якщо документи, визначені у пункті 44.1 цієї статті, пов'язані з предметом перевірки, проведенням процедури адміністративного оскарження прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення або судового розгляду, такі документи повинні зберігатися до закінчення перевірки та передбаченого законом строку оскарження прийнятих за її результатами рішень та/або вирішення справи судом, але не менше строків, передбачених пунктом 44.3 цієї статті.

44.5. У разі втрати, пошкодження або дострокового знищення документів, зазначених в пунктах 44.1 і 44.3 цієї статті, платник податків зобов'язаний у п'ятиденний строк з дня такої події письмово повідомити (із наданням оформлених відповідно до законодавства документів, підтверджуючих настання події, що призвела до такої втрати, пошкодження або дострокового знищення документів) контролюючий орган за місцем обліку в порядку, встановленому цим Кодексом для подання податкової звітності, та контролюючий орган, яким було здійснено митне оформлення відповідної митної декларації, надано авторизацію відповідно до Митного кодексу України або дозвіл на застосування спеціальних (у тому числі транзитних) спрощень.

{Абзац перший пункту 44.5 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від

16.01.2020}

Платник податків зобов'язаний відновити втрачені документи протягом 90 календарних днів з дня, що настає за днем надходження повідомлення до контролюючого органу.

У разі надання платником податків у порядку та строки, визначені абзацом першим цього підпункту, повідомлення та неможливості проведення перевірки платника податків у зв’язку з втратою, пошкодженням або достроковим знищенням платником податків документів строки проведення таких перевірок (крім перевірок, визначених статтею 200 цього Кодексу) переносяться до дати відновлення та надання документів до перевірки в межах визначених цим підпунктом строків, але на строк не більше ніж 120 днів.

{Абзац третій пункту 44.5 статті 44 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

У разі не відновлення документів, зазначених у пунктах 44.1 і 44.3 цієї статті, або їх повторної втрати, пошкодження чи дострокового знищення, що відбулися після використання платником податків права на їх відновлення у порядку, передбаченому цим пунктом, вважається, що такі документи були відсутні у такого платника податків на час складення такої звітності або на час виконання ним вимог митного, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

{Пункт 44.5 статті 44 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

44.6. У разі якщо до закінчення перевірки або у терміни, визначені в пункті 86.7 статті 86 цього Кодексу платник податків не надає посадовим особам контролюючого органу, які проводять перевірку, документи (незалежно від причин такого ненадання, крім випадків виїмки документів або іншого вилучення правоохоронними органами), що підтверджують показники, відображені таким платником податків у податковій звітності, вважається, що такі документи були відсутні у такого платника податків на час складення такої звітності.

{Абзац перший пункту 44.6 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Якщо платник податків після закінчення перевірки та до прийняття рішення контролюючим органом за результатами такої перевірки надає в порядку пункту 86.7 статті 86 цього Кодексу документи, що підтверджують показники, відображені таким платником податків у податковій звітності, не надані під час перевірки, такі документи повинні бути враховані контролюючим органом під час розгляду ним питання про прийняття рішення.

{Абзац другий пункту 44.6 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 466-IX від 16.01.2020}

44.7. У разі якщо посадова особа контролюючого органу, яка здійснює перевірку, відмовляється з будь-яких причин від врахування документів, наданих платником податків під час проведення перевірки, платник податків має право до закінчення перевірки надіслати листом з повідомленням про вручення та з описом вкладеного або надати безпосередньо до контролюючого органу, який проводить перевірку, копії таких документів (засвідчені печаткою платника податків (за наявності печатки) та підписом платника податків - фізичної особи або посадової особи платника податків - юридичної особи).

{Абзац перший пункту 44.7 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац другий пункту 44.7 статті 44 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі якщо під час проведення перевірки платник податків надає документи менше ніж за три дні до дня її завершення або коли надіслані у передбаченому абзацом першим цього пункту порядку

документи надійшли до контролюючого органу менше ніж за три дні до дня завершення перевірки, проведення перевірки продовжується на строк, визначений статтею 82 цього Кодексу.

У разі якщо надіслані у передбаченому абзацом першим цього пункту порядку документи надійшли до контролюючого органу після завершення перевірки, контролюючий орган має право не приймати рішення за результатами проведеної перевірки та призначити позапланову документальну перевірку такого платника податків.

{Абзац четвертий пункту 44.7 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

44.8. Відокремлені підрозділи, які визначені платником окремого податку, повинні вести облік з такого податку за правилами, встановленими цим Кодексом.

Стаття 44-1. Документи про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників нерезидентів, які ведуть господарську діяльність або отримують доходи в Україні

44-1.1. Вимоги цієї статті застосовуються до таких осіб:

а) нерезидентів, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво (незалежно від наявності зареєстрованого відокремленого підрозділу);

б) іноземних юридичних осіб, визначених підпунктом 133.1.5 пункту 133.1 статті 133 цього Кодексу.

Вимоги цієї статті не застосовуються до нерезидентів, які відповідають умовам пункту 44-1.4 цієї статті.

44-1.2. Особи, визначені пунктом 44-1.1 цієї статті, зобов’язані встановлювати власну структуру власності та усіх кінцевих бенефіціарних власників, регулярно оновлювати і зберігати відповідну інформацію на території України та надавати її до контролюючого органу у випадках та в обсязі, передбачених цією статтею. Інформація про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників повинна зберігатися не менше 1825 днів з дня, наступного за завершенням звітного року, якого вона стосується.

Терміни "кінцевий бенефіціарний власник" та "структура власності" вживаються у цій статті у значеннях, наведених у Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

Повідомлення про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників осіб, визначених пунктом 44-1.1 цієї статті, вперше подається до контролюючого органу в електронній формі у строки, встановлені цим Кодексом для подання квартальної податкової декларації з податку на прибуток підприємств.

Вимоги до форми та змісту структури власності для нерезидентів визначаються відповідно до Положення про форму та зміст структури власності, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Порядок надання повідомлення про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників особами, визначеними цією статтею, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Особи зобов’язані підтримувати інформацію про усіх своїх кінцевих бенефіціарних власників та власну структуру власності в актуальному стані, оновлювати її та повідомляти контролюючий орган про зміни протягом 30 робочих днів з дня їх виникнення.

Повідомлення про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників не є частиною податкової декларації з податку на прибуток підприємств.

Обов’язки, передбачені цим пунктом, виконуються особами, визначеними пунктом 44-1.1 цієї

статті, самостійно або шляхом призначення уповноваженого банку у порядку, встановленому пунктом 44-1.3 цієї статті.

44-1.3. Положення цього пункту застосовуються до осіб, визначених пунктом 44-1.1 цієї статті, які мають щонайменше один рахунок у банку, що здійснює діяльність згідно із законодавством України.

44-1.3.1. Особа, визначена пунктом 44-1.1 цієї статті, має право прийняти рішення про незастосування вимог пункту 44-1.2 цієї статті щодо самостійного подання інформації про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників до контролюючого органу та делегувати обов’язок щодо надання відповідної інформації банку (або банкам), у якому (у яких) така особа має рахунок (рахунки). Про прийняте рішення відповідна особа зазначає у повідомленні про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників.

Положення пункту 44-1.3 цієї статті застосовуються, починаючи зі звітного кварталу, за який було повідомлено про відповідне рішення.

44-1.3.2. Особа, яка відповідає вимогам пункту 44-1.3 цієї статті, письмово у довільній формі повідомляє про відповідне рішення кожний банк (далі - уповноважений банк).

44-1.3.3. Уповноважений банк, якому делеговано повноваження щодо надання інформації, передбаченої пунктом 44-1.2 цієї статті, зобов’язаний надавати таку інформацію на запит контролюючого органу протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту.

44-1.3.4. Особа, яка відповідає вимогам пункту 44-1.3 цієї статті, має право змінити уповноважений банк або рішення про застосування цього пункту та самостійно надавати до контролюючого органу інформацію, передбачену пунктом 44-1.2 цієї статті, зазначивши про це у повідомленні про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників.

44-1.4. Не зобов’язані розкривати інформацію про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників згідно з вимогами цієї статті нерезиденти, які відповідають щонайменше одній із таких умов:

а) власником істотної участі у розмірі понад 75 відсотків у такій особі є міжнародні фінансові організації, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунітетами;

б) нерезидент є публічною компанією, акції якої допущені до торгів на іноземному організованому фондовому ринку (фондовій біржі), включеному до переліку, який формується відповідно до вимог частини восьмої статті 5-1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

{Кодекс доповнено статтею 44-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 44-2. Фінансова звітність та документи трастів, управління якими здійснюють резиденти України

44-2.1. Фізичні та юридичні особи - резиденти України, які на договірній основі здійснюють управління діяльністю, активами або майном трасту (є довірчими власниками) або виконують обов’язки адміністратора такого трасту, зобов’язані:

1) повідомляти контролюючий орган про укладення та припинення договору щодо управління або адміністрування трасту;

2) зберігати на території України та надавати на запит контролюючого органу відомості про засновників, довірчого власника, захисників (за наявності), вигодоодержувачів (вигодонабувачів) або групу вигодоодержувачів (вигодонабувачів), а також про будь-яких інших фізичних осіб, які є кінцевими бенефіціарними власниками трасту (у тому числі через ланцюг контролю/володіння);

3) зберігати на території України та надавати на запит контролюючого органу окрему фінансову

звітність щодо трасту, а також документи, визначені пунктом 44.1 статті 44 цього Кодексу, які підтверджують дані такої звітності.

44-2.2. Повідомлення про укладення договору щодо управління або адміністрування трасту надсилається до контролюючого органу протягом 30 календарних днів з дня його укладення або припинення. Форма і порядок надсилання такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

44-2.3. Терміни "траст", "кінцевий бенефіціарний власник", "вигодоодержувач (вигодонабувач) трасту" вживаються у цій статті у значеннях, наведених у Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

Вимоги до форми та змісту відомостей, передбачених підпунктом 2 пункту 44-2.1 цієї статті, визначаються відповідно до Положення про форму та зміст структури власності, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Управителі та адміністратори трастів зобов’язані підтримувати відомості про всіх кінцевих бенефіціарних власників та про структуру власності трастів в актуальному стані, оновлювати її та забезпечувати надання контролюючому органу за його запитом відомостей, передбачених цією статтею, протягом 10 календарних днів з дати отримання відповідного запиту.

44-2.4. Фінансова звітність трасту має бути складена відповідно до вимог, встановлених законодавством, що регулює діяльність трасту (особистим законом). Якщо особистий закон не вимагає складати фінансову звітність для трасту, особи, зазначені у пункті 44-2.1 цієї статті, зобов’язані забезпечити складання окремої фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Управитель або адміністратор трасту зобов’язаний забезпечити надання контролюючому органу за його запитом копій документів, передбачених цією статтею, протягом 30 календарних днів з дати отримання відповідного запиту. Документи надаються в засвідчених копіях та з перекладом українською мовою. У разі подання документів англійською мовою переклад українською мовою не вимагається.

Документи щодо трасту зберігаються протягом строку не менше 1825 днів з дня завершення звітного періоду, якого вони стосуються, та не менше 1825 днів з дня припинення трасту або припинення договору, за яким здійснюється управління або адміністрування трасту, залежно від того, який строк настане раніше.

44-2.5. Вимоги цієї статті застосовуються до осіб, які є управителями або адміністраторами трастів, незалежно від того, чи застосовуються до кінцевих бенефіціарних власників відповідних трастів вимоги статті 39-2 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 44-2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 45. Податкова адреса

45.1. Платник податків - фізична особа зобов'язаний визначити свою податкову адресу.

Податковою адресою платника податків - фізичної особи визнається місце її проживання, за яким вона береться на облік як платник податків у контролюючому органі.

Платник податків - фізична особа може мати одночасно не більше однієї податкової адреси.

Податковою адресою платника податків - електронного резидента (е-резидента) визнається електронна адреса, зазначена такою особою у заяві про набуття статусу електронного резидента (е-резидента).

{Пункт 45.1 статті 45 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

45.2. Податковою адресою юридичної особи (відокремленого підрозділу юридичної особи) є місцезнаходження такої юридичної особи, відомості про що містяться у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

{Абзац перший пункту 45.2 статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

Податковою адресою підприємства, переданого у довірче управління, є місцезнаходження довірчого власника.

45.3. Платник податків, який обирає спосіб взаємодії з контролюючим органом засобами електронного зв’язку в електронній формі, зобов’язаний під час обрання способу взаємодії повідомити контролюючому органу свою електронну адресу (адреси) шляхом внесення цієї інформації до своїх облікових даних через електронний кабінет.

{Статтю 45 доповнено пунктом 45.3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

ГЛАВА 2. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ

Стаття 46. Податкова декларація (розрахунок)

46.1. Податкова декларація, розрахунок, звіт (далі - податкова декларація) - документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених цим Кодексом) контролюючим органам у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата грошового зобов’язання, у тому числі податкового зобов’язання або відображаються обсяги операції (операцій), доходів (прибутків), щодо яких податковим та митним законодавством передбачено звільнення платника податку від обов’язку нарахування і сплати податку і збору, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку, а також суми нарахованого єдиного внеску.

{Абзац перший пункту 46.1 статті 46 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 116-IX від 19.09.2019}

Митні декларації прирівнюються до податкових декларацій для цілей нарахування та/або сплати податкових зобов'язань.

Розрахунки (у тому числі розрахунок частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку), які подаються до контролюючих органів відповідно до іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, прирівнюються до податкової декларації.

{Пункт 46.1 статті 46 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Додатки до податкової декларації є її невід'ємною частиною.

46.2. Платник податку на прибуток (крім платників податку на прибуток, які відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зобов’язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським звітом) подає разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність у порядку, передбаченому для подання податкової декларації з урахуванням вимог статті 137 цього Кодексу.

Платники податку на прибуток, які відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зобов’язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським звітом, подають разом з податковою

декларацією за відповідний податковий (звітний) період звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати), складені до перевірки фінансової звітності аудитором. Звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати) подаються платниками податку згідно з цим абзацом за формою, визначеною згідно з Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", у порядку, передбаченому для подання податкової декларації з урахуванням вимог статті 137 цього Кодексу.

Фінансова звітність або звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати), що подаються відповідно до абзаців першого та другого цього пункту, є додатком до податкової декларації з податку на прибуток підприємств (звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, розрахунку частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку) та її невід'ємною частиною.

Платники податку на прибуток, які відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським звітом, подають контролюючому органу річну фінансову звітність, яка підлягає оприлюдненню разом з аудиторським звітом у строк не пізніше 10 червня року, наступного за звітним. У разі неподання (несвоєчасного подання) річної фінансової звітності, яка підлягає оприлюдненню разом з аудиторським звітом, застосовується відповідальність, передбачена пунктом 120.1 статті 120 цього Кодексу, для подання податкових декларацій (розрахунків).

Для частини чистого прибутку (доходу) податковими (звітними) періодами є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. Для господарських товариств, корпоративні права яких частково належать державі, та господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, що не прийняли рішення про нарахування дивідендів до 1 травня року, який настає за звітним, податковим (звітним) періодом є календарний рік.

При цьому розрахунок частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку складається наростаючим підсумком та подається до контролюючих органів разом з фінансовою звітністю у строки, передбачені статтею 49 цього Кодексу.

Платники податку на прибуток - виробники сільськогосподарської продукції, які обрали річний податковий (звітний) період відповідно до підпункту 137.4.1 пункту 137.4 статті 137 цього Кодексу, складають та подають з відповідною податковою декларацією фінансову звітність за перше півріччя минулого звітного року, за минулий звітний рік та за перше півріччя поточного звітного року.

Платники частини чистого прибутку (доходу) та/або дивідендів на державну частку, визначені Законом України "Про управління об'єктами державної власності", подають розрахунок частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та фінансову звітність.

Неприбуткові підприємства, установи та організації, визначені пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, подають звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та річну фінансову звітність.

{Пункт 46.2 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законами № 652-VIII від 17.07.2015, № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

46.3. Якщо згідно з правилами, визначеними цим Кодексом, податкова звітність з окремого податку складається наростаючим підсумком, податкова декларація за результатами останнього податкового періоду року прирівнюється до річної податкової декларації. У такому разі річна податкова декларація не подається.

46.4. Якщо платник податків вважає, що форма податкової декларації, визначена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, збільшує або зменшує його податкові зобов'язання, всупереч нормам цього Кодексу з такого податку чи збору, він має право зазначити цей факт у спеціально відведеному місці в податковій декларації.

{Абзац перший пункту 46.4 статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі необхідності платник податків може подати разом з такою податковою декларацією доповнення до такої декларації, які складені за довільною формою, що вважатиметься невід'ємною частиною податкової декларації. Таке доповнення подається з поясненням мотивів його подання. Платник податків, який подає звітність в електронній формі, подає таке доповнення в електронній формі.

{Абзац другий пункту 46.4 статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законами № 655-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

46.5. Форма податкової декларації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац перший пункту 46.5 статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

У такому ж порядку встановлюються форми податкових декларацій з місцевих податків і зборів, що є обов'язковими для застосування їх платниками (податковими агентами).

Форма декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації) встановлюється з урахуванням особливостей, визначених пунктом 179.9 статті 179 цього Кодексу.

Форма спрощеної податкової декларації, що передбачена абзацом другим пункту 49.2 статті 49 цього Кодексу, та порядок переходу платників податків на подання такої декларації встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Абзац четвертий пункту 46.5 статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Форма спрощеної податкової декларації, що передбачена абзацом третім пункту 49.2 статті 49 цього Кодексу, а також особливості її складання та подання встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 46.5 статті 46 доповнено новим абзацом згідно з Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Форма, порядок та строки подання митної декларації, а також порядок прийняття контролюючим органом митної декларації визначаються з урахуванням вимог митного законодавства України.

Державні органи, які встановлюють відповідно до цього пункту форми податкових декларацій, зобов'язані оприлюднити такі форми для використання їх платниками податків.

46.6. Якщо в результаті запровадження нового податку або зміни правил оподаткування змінюються форми податкової звітності, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, який затвердив такі форми, зобов'язаний оприлюднити нові форми звітності.

{Абзац перший пункту 46.6 статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законом № 466-IX від 16.01.2020}

До визначення нових форм декларацій (розрахунків), які набирають чинності для складання звітності за податковий період, що настає за податковим періодом, у якому відбулося їх оприлюднення, є чинними форми декларацій (розрахунків), чинні до такого визначення.

{Абзац другий пункту 46.6 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від

24.05.2012}

Після внесення змін до нормативно-правових актів з питань оподаткування центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, повинен здійснити заходи, пов’язані з оприлюдненням та застосуванням таких змін.

{Абзац третій пункту 46.6 статті 46 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно з Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Вимоги статей 46-50 цього Кодексу не поширюються на декларування товарів (продукції), ввезених на митну територію України або вивезених з неї відповідно до митного законодавства України (крім випадків, визначених у цих статтях), а також на інше інформаційне декларування, яке містить економічні відомості про суб'єктів оподаткування, що не стосуються обчислення податків.

{Абзац четвертий пункту 46.6 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 116-IX від 19.09.2019}

Стаття 47. Особи, які несуть відповідальність за складення податкової звітності

47.1. Відповідальність за неподання, порушення порядку заповнення документів податкової звітності, порушення строків їх подання контролюючим органам, недостовірність інформації, наведеної у зазначених документах, несуть:

47.1.1. юридичні особи, резиденти або нерезиденти України, які відповідно до цього Кодексу визначені платниками податків, а також їх посадові особи.

{Абзац перший підпункту 47.1.1 пункту 47.1 статті 47 із змінами, внесеними згідно з Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Відповідальність за порушення податкового законодавства відокремленим підрозділом юридичної особи несе юридична особа, до складу якої він входить;

47.1.2. фізичні особи - платники податків та їх законні чи уповноважені представники у випадках, передбачених законом;

47.1.3. податкові агенти.

Стаття 48. Складення податкової декларації

48.1. Податкова декларація складається за формою, затвердженою в порядку, визначеному положеннями пункту 46.5 статті 46 цього Кодексу та чинному на час її подання.

Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту відповідних податку та збору.

48.2. Обов'язкові реквізити - це інформація, яку повинна містити форма податкової декларації та за відсутності якої документ втрачає визначений цим Кодексом статус із настанням передбачених законом юридичних наслідків.

48.3. Податкова декларація повинна містити такі обов'язкові реквізити:

тип документа (звітний, уточнюючий, звітний новий);

звітний (податковий) період, за який подається податкова декларація;

звітний (податковий) період, що уточнюється (для уточнюючого розрахунку);

повне найменування (прізвище, ім'я, по батькові) платника податків згідно з реєстраційними документами;

код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України

або податковий номер;

реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

місцезнаходження (місце проживання) платника податків;

найменування контролюючого органу, до якого подається звітність;

дата подання звіту (або дата заповнення - залежно від форми);

інформація про додатки, що додаються до податкової декларації та є її невід’ємною частиною;

{Пункт 48.3 статті 48 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

ініціали, прізвища та реєстраційні номери облікових карток або інші відомості, визначені в абзаці сьомому цього пункту, посадових осіб платника податків;

{Абзац пункту 48.3 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

підписи платника податку - фізичної особи та/або посадових осіб платника податку, визначених цим Кодексом, засвідчені печаткою платника податку (за наявності).

48.4. У окремих випадках, коли це відповідає сутності податку або збору та є необхідним для його адміністрування, форма податкової декларації додатково може містити такі обов'язкові реквізити:

відмітка про звітування за спеціальним режимом;

код виду економічної діяльності (КВЕД);

код органу місцевого самоврядування за КОАТУУ;

індивідуальний податковий номер згідно з даними реєстру платників податку на додану вартість за звітний (податковий) період;

{Абзац п'ятий пункту 48.4 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

дата та номер рішення про включення неприбуткової організації до Реєстру неприбуткових установ та організацій;

{Пункт 48.4 статті 48 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

ознака неприбутковості організації;

{Пункт 48.4 статті 48 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

повне найменування нерезидента;

{Пункт 48.4 статті 48 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

місцезнаходження нерезидента;

{Пункт 48.4 статті 48 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

назва та код держави резиденції нерезидента;

{Пункт 48.4 статті 48 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

код нерезидента, що присвоєно державою, резидентом якої він є.

{Пункт 48.4 статті 48 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

48.5. Податкова декларація повинна бути підписана:

48.5.1. керівником платника податків або уповноваженою особою, а також особою, яка відповідає за ведення бухгалтерського обліку та подання податкової декларації до контролюючого органу. У разі ведення бухгалтерського обліку та подання податкової декларації безпосередньо керівником платника податку така податкова декларація підписується таким керівником;

{Абзац перший підпункту 48.5.1 пункту 48.5 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Достатнім підтвердженням справжності документа податкової звітності є наявність оригіналу підпису уповноваженої особи на документі у паперовій формі або наявність накладеного на електронний документ кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Підпункт 48.5.1 пункту 48.5 статті 48 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

48.5.2. фізичною особою - платником податків або його представником;

{Підпункт 48.5.2 пункту 48.5 статті 48 із змінами, внесеними згідно з Законом № 655-VIII від 17.07.2015}

48.5.3. особою, відповідальною за ведення бухгалтерського обліку та подання податкової декларації згідно із договором про спільну діяльність або угодою про розподіл продукції.

48.6. Якщо податкова декларація подається податковими агентами - юридичними особами, вона повинна бути підписана керівником такого агента та особою, яка відповідає за ведення бухгалтерського обліку та подання податкової декларації такого агента, а якщо податковим агентом є платник податків - фізична особа - таким платником податків.

48.7. Податкова звітність, складена з порушенням норм цієї статті, не вважається податковою декларацією, крім випадків, встановлених пунктом 46.4 статті 46 цього Кодексу.

{Пункт 48.7 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Стаття 49. Подання податкової декларації до контролюючих органів

49.1. Податкова декларація подається за звітний період в установлені цим Кодексом строки контролюючому органу, в якому перебуває на обліку платник податків.

49.2. Платник податків зобов’язаний за кожний встановлений цим Кодексом звітний період, в якому виникають об’єкти оподаткування, або у разі наявності показників, які підлягають декларуванню, відповідно до вимог цього Кодексу подавати податкові декларації щодо кожного окремого податку, платником якого він є. Цей абзац застосовується до всіх платників податків, в тому числі платників, які перебувають на спрощеній системі оподаткування обліку та звітності.

{Абзац перший пункту 49.2 статті 44 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Платники податку на прибуток підприємств, які оподатковуються за ставкою нуль відсотків відповідно до пункту 44 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, подають контролюючим органам декларації (розрахунки) з податку на прибуток підприємств за спрощеною формою у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Абзац другий пункту 49.2 статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

Платники податку на додану вартість, зареєстровані відповідно до пункту 208-1.2 статті 208-1 цього Кодексу, подають до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, спрощену податкову декларацію відповідно до пункту 208-1.8 статті 208-1 цього Кодексу.

{Пункт 49.2 статті 49 доповнено абзацом третім згідно з Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

49.2-1. Платники, визначені підпунктом 212.1.15 пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу, а також платники, які мають діючі (у тому числі призупинені) ліцензії на право здійснення діяльності з підакцизною продукцією, яка підлягає ліцензуванню згідно із законодавством, зобов’язані за кожний встановлений цим Кодексом звітний період подавати податкові декларації незалежно від того, чи провадили такі платники господарську діяльність у звітному періоді.

{Статтю 49 доповнено пунктом 49.2-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

49.3. Податкова декларація подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено цим Кодексом, в один із таких способів:

а) особисто платником податків або уповноваженою на це особою;

б) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

в) засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Підпункт "в" пункту 49.3 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

Єдиною підставою для неприйняття податкової декларації засобами електронного зв’язку в електронній формі є недійсність кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, такого платника податків відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", у тому числі у зв’язку із закінченням строку дії відповідного кваліфікованого сертифіката електронного підпису, за умови що така податкова декларація відповідає всім вимогам електронного документа, містить достовірні обов’язкові реквізити та надана у форматі, доступному для її технічної обробки.

{Абзац п'ятий пункту 49.3 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2918-IX від 07.02.2023}

{Пункт 49.3 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

49.4. Платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації контролюючому органу в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац перший пункту 49.4 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

Податкова звітність з податку на додану вартість подається в електронній формі контролюючому органу всіма платниками цього податку з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий пункту 49.4 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

Фінансова звітність, звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати), що подаються згідно з вимогами абзаців першого та другого пункту 46.2 статті 46 цього Кодексу, подаються в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" до контролюючих органів платниками податку на прибуток підприємств та неприбутковими підприємствами, установами, організаціями, які подають податкову звітність в електронній формі.

{Пункт 49.4 статті 49 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Абзац четвертий пункту 49.4 статті 49 виключено на підставі Закону № 786-IX від 14.07.2020}

{Абзац п'ятий пункту 49.4 статті 49 виключено на підставі Закону № 786-IX від 14.07.2020}

{Пункт 49.4 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

49.4-1. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, безоплатно надає платникам податків кваліфіковані електронні довірчі послуги.

{Статтю 49 доповнено пунктом 49.4-1 згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2725-VIII від 16.05.2019}

49.5. У разі надсилання податкової декларації поштою, платник податку зобов'язаний здійснити таке відправлення на адресу відповідного контролюючого органу не пізніше ніж за п’ять днів до закінчення граничного строку подання податкової декларації, визначеного цією статтею, а при поданні податкової звітності в електронній формі, - не пізніше закінчення останньої години дня, в якому спливає такий граничний строк.

{Пункт 49.5 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 655-VIII від 17.07.2015}

49.6. У разі втрати або зіпсуття поштового відправлення чи затримки його вручення контролюючому органу з вини оператора поштового зв'язку, такий оператор несе відповідальність відповідно до закону.

{Абзац перший пункту 49.6 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Платник податків протягом п'яти робочих днів з дня отримання повідомлення про втрату або зіпсуття поштового відправлення зобов'язаний надіслати поштою або надати особисто (за його вибором) контролюючому органу другий примірник податкової декларації разом з копією повідомлення про втрату або зіпсуття поштового відправлення.

49.7. Незалежно від факту втрати або зіпсуття такого поштового відправлення чи затримки його вручення платник податків зобов'язаний сплатити суму податкового зобов'язання, самостійно визначену ним у такій податковій декларації, протягом строків, установлених цим Кодексом.

49.8. Прийняття податкової декларації є обов'язком контролюючого органу. Під час прийняття податкової декларації уповноважена посадова особа контролюючого органу, в якому перебуває на обліку платник податків, зобов'язана перевірити наявність та достовірність заповнення всіх обов'язкових реквізитів, передбачених пунктами 48.3 та 48.4 статті 48 цього Кодексу. Інші показники, зазначені в податковій декларації платника податків, до її прийняття перевірці не підлягають.

49.9. За умови дотримання платником податків вимог цієї статті посадова особа контролюючого

органу, в якому перебуває на обліку платник податків, зобов'язана зареєструвати податкову декларацію платника датою її фактичного отримання контролюючим органом.

За умови дотримання вимог, встановлених статтями 48 і 49 цього Кодексу податкова декларація, надана платником, також вважається прийнятою:

49.9.1. за наявності на всіх аркушах, з яких складається податкова декларація та, за бажанням платника податків, на її копії, відмітки (штампу) контролюючого органу, яким отримана податкова декларація, із зазначенням дати її отримання, або квитанції про прийняття податкової декларації у разі її подання засобами електронного зв'язку, або поштового повідомлення з відміткою про вручення контролюючому органу, у разі надсилання податкової декларації поштою;

{Підпункт 49.9.1 пункту 49.9 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

49.9.2. у разі, якщо контролюючий орган із дотриманням вимог пункту 49.11 цієї статті не надає платнику податків повідомлення про відмову у прийнятті податкової декларації або у випадках, визначених цим пунктом, не надсилає його платнику податків у встановлений цією статтею строк.

49.10. Відмова посадової особи контролюючого органу прийняти податкову декларацію з будь-яких причин, не визначених цією статтею, у тому числі висунення будь-яких не визначених цією статтею передумов щодо такого прийняття (включаючи зміну показників такої податкової декларації, зменшення або скасування від'ємного значення об'єктів оподаткування, сум бюджетних відшкодувань, незаконного збільшення податкових зобов'язань тощо) забороняється.

49.11. У разі подання платником податків до контролюючого органу податкової декларації, заповненої з порушенням вимог пунктів 48.3 та 48.4 статті 48, а також недотримання вимог абзаців першого - третього пункту 49.4 статті 49 цього Кодексу, контролюючий орган зобов'язаний надати такому платнику податків письмове повідомлення про відмову у прийнятті його податкової декларації із зазначенням причин такої відмови:

{Абзац перший пункту 49.11 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

49.11.1. у разі отримання такої податкової декларації, надісланої поштою або засобами електронного зв'язку, - протягом п'яти робочих днів з дня її отримання;

49.11.2. у разі отримання такої податкової декларації особисто від платника податку або його представника - протягом трьох робочих днів з дня її отримання.

49.12. У разі отримання відмови контролюючого органу у прийнятті податкової декларації платник податків має право:

49.12.1. подати податкову декларацію та сплатити штраф у разі порушення строку її подання;

49.12.2. оскаржити рішення контролюючого органу у порядку, передбаченому статтею 56 цього Кодексу.

49.13. У разі якщо в установленому законодавством порядку буде встановлено факт неправомірної відмови контролюючим органом (посадовою особою) у прийнятті податкової декларації, остання вважається прийнятою у день її фактичного отримання контролюючим органом.

49.14. За кожною заявою платника податків щодо порушення посадовою особою контролюючого органу цієї статті в обов'язковому порядку проводиться службове розслідування відповідно до закону.

За результатами такого розслідування винна посадова особа контролюючого органу притягується до відповідальності відповідно до закону.

49.15. Податкова декларація вважається неподаною за умови порушення норм пунктів 48.3 і 48.4 статті 48, абзаців першого - третього пункту 49.4 статті 49 цього Кодексу та надання або надсилання

контролюючим органом платнику податків повідомлення про відмову у прийнятті його податкової декларації, зокрема засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" для податкових декларацій, поданих у такий спосіб.

{Пункт 49.15 статті 49 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 466-IX від 16.01.2020}

49.16. Незалежно від наявності відмови у прийнятті податкової декларації платник податків зобов'язаний погасити податкове зобов'язання, самостійно визначене ним у такій податковій декларації, протягом строків, установлених цим Кодексом.

{Пункт 49.17 статті 49 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - зміна набирає чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем впровадження у роботу програмного забезпечення електронного кабінету, але не пізніше 1 січня 2018 року, див. абзац другий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

49.18. Податкові декларації, крім випадків, передбачених цим Кодексом, подаються за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює:

49.18.1. календарному місяцю (у тому числі в разі сплати місячних авансових внесків) - протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;

49.18.2. календарному кварталу або календарному півріччю (у тому числі в разі сплати квартальних або піврічних авансових внесків) - протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);

49.18.3. календарному року, крім випадків, передбачених підпунктом 49.18.4 цього пункту - протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року;

{Підпункт 49.18.3 пункту 49.18 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3050-IX від 11.04.2023}

49.18.4. календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб, у тому числі самозайнятих осіб, - до 1 травня року, що настає за звітним, крім випадків, передбачених розділом IV цього Кодексу;

{Підпункт 49.18.4 пункту 49.18 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4661-VI від 24.04.2012, № 2520-IX від 15.08.2022}

{Підпункт 49.18.5 пункту 49.18 статті 49 виключено на підставі Закону № 2520-IX від 15.08.2022}

49.18.6. календарному року для платників податку на прибуток (у тому числі платників частини чистого прибутку (доходу)), для податкової декларації (у тому числі розрахунку частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку), яка розраховується наростаючим підсумком за рік, - протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року;

{Пункт 49.18 статті 49 доповнено підпунктом 49.18.6 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

49.18.7. календарному року для платників дивідендів на державну частку (у тому числі господарських товариств, корпоративні права яких частково належать державі, та господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, які не прийняли рішення про нарахування дивідендів до 1 травня року, що настає за звітним) для розрахунку частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку - до 1 липня року, що настає за звітним;

{Пункт 49.18 статті 49 доповнено підпунктом 49.18.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

49.18.8. якщо платник податків ліквідується чи реорганізується (у тому числі до закінчення податкового (звітного) періоду), декларація з рентної плати, екологічного податку, місцевих податків і зборів може подаватися за податковий (звітний) період, на який припадає дата ліквідації чи реорганізації, до закінчення такого звітного періоду.

{Пункт 49.18 статті 49 доповнено підпунктом 49.18.8 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

49.19. Якщо податкова декларація за квартал, півріччя, три квартали або рік розраховується наростаючим підсумком на підставі показників базових податкових періодів, з яких складаються такі квартал, півріччя, три квартали або рік (без урахування авансових внесків), згідно з відповідним розділом цього Кодексу, зазначена податкова декларація подається у строки, визначені пунктом 49.18 цієї статті для такого базового звітного (податкового) періоду, крім податкової декларації з податку на прибуток та розрахунку частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку, які розраховуються наростаючим підсумком за рік.

{Абзац перший пункту 49.19 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

Для платників частини чистого прибутку (доходу) податковими (звітними) періодами є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому розрахунок частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку складається наростаючим підсумком та подається до контролюючих органів разом з фінансовою звітністю у строки, передбачені пунктом 49.18.2 статті 49 цього Кодексу (крім платників, визначених підпунктом 49.18.7 пункту 49.18 статті 49 цього Кодексу).

{Пункт 49.19 статті 49 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Для платників дивідендів на державну частку (господарські товариства, корпоративні права яких частково належать державі, та господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків), податковими (звітними) періодами є календарний рік. При цьому розрахунок частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку складається та подається до контролюючих органів разом з фінансовою звітністю до 1 липня року, що настає за звітним.

{Пункт 49.19 статті 49 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Господарські товариства, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, та господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, які не прийняли рішення про нарахування дивідендів до 1 травня року, що настає за звітним, подають один раз на рік до 1 липня року, що настає за звітним, розрахунок частини чистого прибутку (доходу), дивідендів на державну частку, складений за підсумками звітного року.

{Пункт 49.19 статті 49 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Для цілей цього Кодексу під терміном "базовий звітний (податковий) період" слід розуміти перший звітний (податковий) період року, визначений відповідним розділом цього Кодексу.

49.20. Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний день, що настає за вихідним або святковим днем.

{Абзац перший пункту 49.20 статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Граничні строки подання податкової декларації можуть бути збільшені за правилами та на підставах, які передбачені цим Кодексом.

49.21. Якщо згідно з відповідним розділом цього Кодексу з питань окремого податку, збору звітний (податковий) період не встановлено, податкова декларація подається та податкове зобов'язання сплачується у строки, передбачені цим пунктом для місячного базового звітного (податкового) періоду, крім випадків, коли подання податкової декларації не передбачено таким розділом цього Кодексу.

Стаття 50. Внесення змін до податкової звітності

50.1. У разі якщо у майбутніх податкових періодах (з урахуванням строків давності, визначених статтею 102 цього Кодексу) платник податків самостійно (у тому числі за результатами електронної перевірки) виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації (крім обмежень, визначених цією статтею), він зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку.

{Абзац перший пункту 50.1 статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5503-VI від 20.11.2012}

Платник податків має право не подавати такий розрахунок, якщо відповідні уточнені показники зазначаються ним у складі податкової декларації за будь-який наступний податковий період, протягом якого такі помилки були самостійно (у тому числі за результатами електронної перевірки) виявлені.

{Абзац другий пункту 50.1 статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

У разі якщо показники оприлюдненої разом з аудиторським звітом річної фінансової звітності зазнали змін порівняно з показниками звіту про фінансовий стан (баланс) та звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіту про фінансові результати), що подаються разом з податковою декларацією згідно з абзацом другим пункту 46.2 статті 46 цього Кодексу, та такі зміни вплинули на показники раніше поданої річної податкової декларації з податку на прибуток підприємств за відповідний податковий (звітний) період, платники податку на прибуток, які відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зобов’язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським звітом, подають уточнюючий розрахунок до річної податкової декларації у строк не пізніше 10 червня року, наступного за звітним.

{Пункт 50.1 статті 50 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Платник податків, який самостійно (у тому числі за результатами електронної перевірки) виявляє факт заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів, зобов'язаний, за винятком випадків, установлених пунктом 50.2 цієї статті:

{Абзац пункту 50.1 статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5503-VI від 20.11.2012}

а) або надіслати уточнюючий розрахунок і сплатити суму недоплати та штраф у розмірі трьох відсотків від такої суми до подання такого уточнюючого розрахунку. Цей штраф не застосовується у разі подання уточнюючого розрахунку до податкової декларації з податку на прибуток підприємств за попередній податковий (звітний) рік з метою здійснення самостійного коригування відповідно до статті 39 цього Кодексу або при визначенні бази оподаткування відповідно до підпункту 141.9-1.3 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу у разі здійснення контрольованих операцій, якщо їх умови не відповідають принципу "витягнутої руки" у строк не пізніше 1 жовтня року, наступного за звітним;

{Абзац пункту 50.1 статті 50 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1946-IX від 14.12.2021}

б) або відобразити суму недоплати у складі декларації з цього податку, що подається за податковий період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання, збільшену на суму штрафу у розмірі п'яти відсотків від такої суми, з відповідним збільшенням загальної суми грошового зобов'язання з цього податку.

Якщо після подачі декларації за звітний період платник податків подає нову декларацію з виправленими показниками до закінчення граничного строку подання декларації за такий самий звітний період або подає у наступних податкових періодах уточнюючу декларацію внаслідок виконання вимог пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу, то штрафи, визначені у цьому пункті, не застосовуються.

{Абзац пункту 50.1 статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

50.2. Платник податків під час проведення документальних планових та позапланових перевірок (з урахуванням термінів продовження, зупинення або перенесення термінів її проведення) не має права подавати уточнюючі податкові декларації (розрахунки) до поданих ним раніше податкових декларацій з відповідного податку і збору за звітний (податковий) період, який перевіряється контролюючим органом.

Це правило не поширюється на випадки, встановлені абзацом третім пункту 50.1 статті 50 цього Кодексу.

{Пункт 50.2 статті 50 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

50.3. У разі якщо платник податків подає уточнюючий розрахунок до податкової декларації, поданої за період, що перевірявся, або не подає уточнюючий розрахунок протягом 20 робочих днів після дати складення довідки про проведення електронної перевірки, якою встановлено порушення податкового законодавства, відповідний контролюючий орган має право на проведення позапланової перевірки платника податків за відповідний період.

{Пункт 50.3 статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

50.4. Якщо платник місцевих податків (у частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плати за землю та єдиного податку четвертої групи) після закінчення граничного строку подання звітної декларації подає декларацію у зв’язку зі змінами об’єкта та/або бази оподаткування (на підставі даних, внесених до відповідних державних реєстрів), то штрафи не застосовуються.

{Статтю 50 доповнено пунктом 50.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 51. Подання звітності про суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і суми утриманого з них податку, а також суми нарахованого єдиного внеску

{Назва статті 51 в редакції Закону № 116-IX від 19.09.2019}

51.1. Платники податків, у тому числі податкові агенти, платники єдиного внеску, зобов’язані подавати контролюючим органам у строки, встановлені цим Кодексом для податкового кварталу, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, з розбивкою по місяцях звітного кварталу.

{Пункт 51.1 статті 51 в редакції Закону № 116-IX від 19.09.2019}

51.2. У визначених цим Кодексом випадках розрахунки подаються в електронному вигляді.

{Стаття 51 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

ГЛАВА 3. ПОДАТКОВІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Стаття 52. Податкова консультація

52.1. За зверненням платників податків у паперовій або електронній формі контролюючий орган, визначений підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, надає їм безоплатно індивідуальні податкові консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на такий контролюючий орган, протягом 25 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом.

{Абзац перший пункту 52.1 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Звернення платників податків на отримання індивідуальної податкової консультації у паперовій або електронній формі повинно містити:

{Абзац другий пункту 52.1 статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

найменування для юридичної особи або прізвище, ім’я, по батькові для фізичної особи, податкову адресу, а також номер засобу зв’язку та адресу електронної пошти, якщо такі наявні;

код згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті);

зазначення, в чому полягає практична необхідність отримання податкової консультації (наведення фактичних обставин);

{Абзац п'ятий пункту 52.1 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

власноручний підпис або кваліфікований електронний підпис, або удосконалений електронний підпис, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, платника податків відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги";

{Абзац шостий пункту 52.1 статті 52 в редакції Законів № 466-IX від 16.01.2020, № 2918-IX від 07.02.2023}

дату звернення.

{Абзац сьомий пункту 52.1 статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

На звернення платника податків, що не відповідає вимогам, зазначеним у цьому пункті, індивідуальна податкова консультація не надається, а надсилається відповідь за підписом керівника (заступника керівника або уповноваженої особи) у паперовій або електронній формі у порядку та строки, передбачені Законом України "Про звернення громадян".

{Абзац восьмий пункту 52.1 статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Уповноважена особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може прийняти рішення про продовження строку розгляду звернення на отримання індивідуальної податкової консультації понад 25-денний строк, але не більше 15 календарних днів, та письмово повідомити про це платнику податків у паперовій або електронній формі до закінчення строку, визначеного абзацом першим цього пункту.

{Абзац дев'ятий пункту 52.1 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

На індивідуальну податкову консультацію або відповідь, що надається контролюючим органом в електронній формі, накладається кваліфікований електронний підпис уповноваженої посадової особи

контролюючого органу з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Пункт 52.1 статті 52 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

52.2. Індивідуальна податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому надано таку консультацію.

52.3. За вибором платника податків індивідуальна податкова консультація надається в усній, у паперовій або електронній формі. Індивідуальна податкова консультація, надана у паперовій або електронній формі, обов’язково повинна містити назву - індивідуальна податкова консультація, реєстраційний номер в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій, опис питань, що порушуються платником податків, з урахуванням фактичних обставин, зазначених у зверненні платника податків, обґрунтування застосування норм законодавства та висновок з питань практичного використання таких норм законодавства.

{Пункт 52.3 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

52.4. Індивідуальні податкові консультації надаються:

в усній формі - контролюючим органом, визначеним підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, а також державними податковими інспекціями;

у паперовій та електронній формах - контролюючим органом, визначеним підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, крім державних податкових інспекцій.

Індивідуальна податкова консультація, надана у паперовій або електронній формі, підлягає реєстрації в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій та розміщенню на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, без зазначення найменування (прізвища, ім’я, по батькові) платника податків, коду згідно з ЄДРПОУ (реєстраційного номера облікової картки) та його податкової адреси.

Доступ до зазначених даних єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій та офіційного веб-сайту є безоплатним та вільним. Порядок ведення та форма єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 52.4 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

52.5. Територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, зобов’язаний надіслати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, індивідуальну податкову консультацію протягом 15 календарних днів, що настають за днем отримання звернення платника податків на отримання індивідуальної податкової консультації, для розгляду питання про внесення відомостей про таку консультацію до єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій, про що повідомляє платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 52.5 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, отримавши індивідуальну податкову консультацію від територіального органу (відокремленого підрозділу) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом 15 календарних днів, що настають за днем отримання такої консультації, але не більше 40 календарних днів, що настають за днем отримання контролюючим органом відповідного звернення платників податків, приймає одне із таких рішень:

{Абзац другий пункту 52.5 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

про внесення відомостей про індивідуальну податкову консультацію до єдиного реєстру

індивідуальних податкових консультацій, про що повідомляє протягом одного робочого дня з моменту прийняття рішення контролюючий орган, який йому підпорядковується;

про відмову у внесенні відомостей до єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій, з одночасним наданням платнику податків від свого імені індивідуальної податкової консультації та внесенням відомостей про таку консультацію до зазначеного реєстру, про що повідомляє протягом одного робочого дня з моменту прийняття рішення територіальний орган (відокремлений підрозділ) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та платника податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу;

{Абзац четвертий пункту 52.5 статті 52 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

про відмову у внесенні відомостей до єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій у разі, якщо в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій уже міститься аналогічна індивідуальна податкова консультація, надана такому платнику податків з цих самих питань, які зазначені у запиті такого платника податків, про що повідомляє протягом одного робочого дня з моменту прийняття рішення контролюючий орган, який йому підпорядковується, та платника податків.

{Пункт 52.5 статті 52 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

52.6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, проводить періодичне узагальнення індивідуальних податкових консультацій, а також аналізує обставини, що свідчать про неоднозначність окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, шляхом надання узагальнюючих податкових консультацій, які затверджуються наказом цього органу.

Узагальнюючі податкові консультації підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, протягом п’яти календарних днів з дня їх надання.

{Стаття 52 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 655-VIII від 17.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 53. Наслідки застосування податкових консультацій

53.1. {Абзац перший пункту 53.1 статті 53 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Абзац другий пункту 53.1 статті 53 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі коли положення індивідуальної податкової консультації суперечать положенням узагальнюючої податкової консультації, застосовуються положення узагальнюючої податкової консультації.

Платник податків та/або податковий агент, які діяли відповідно до податкової консультації, не звільняються від обов’язку сплати податкового зобов’язання, визначеного цим Кодексом.

53.2. Платник податків може оскаржити до суду наказ про затвердження узагальнюючої податкової консультації або надану йому у паперовій або електронній формі індивідуальну податкову консультацію як правовий акт індивідуальної дії, які, на думку такого платника податків, суперечать нормам або змісту відповідного податку чи збору.

{Абзац перший пункту 53.2 статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Скасування судом наказу про затвердження узагальнюючої податкової консультації або індивідуальної податкової консультації є підставою для надання нової податкової консультації з урахуванням висновків суду.

Протягом 30 календарних днів з дня набрання законної сили рішенням суду про скасування наказу про затвердження узагальнюючої податкової консультації або індивідуальної податкової консультації центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, або контролюючий орган з урахуванням висновків суду зобов’язані опублікувати узагальнюючу податкову консультацію або надати платнику податків індивідуальну податкову консультацію.

{Стаття 52 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 655-VIII від 17.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

ГЛАВА 4. ВИЗНАЧЕННЯ СУМИ ПОДАТКОВИХ ТА/АБО ГРОШОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ, ПОРЯДОК ЇХ СПЛАТИ ТА ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

Стаття 54. Визначення сум податкових та грошових зобов'язань

54.1. Крім випадків, передбачених податковим законодавством, платник податків самостійно обчислює суму податкового та/або грошового зобов'язання та/або пені, яку зазначає у податковій (митній) декларації або уточнюючому розрахунку, що подається контролюючому органу у строки, встановлені цим Кодексом. Така сума грошового зобов'язання та/або пені вважається узгодженою.

{Пункт 54.1 статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

54.2. Грошове зобов'язання щодо суми податкових зобов'язань з податку, що підлягає утриманню та сплаті (перерахуванню) до бюджету в разі нарахування/виплати доходу на користь платника податку - фізичної особи, вважається узгодженим податковим агентом або платником податку, який отримує доходи не від податкового агента, в момент виникнення податкового зобов'язання, який визначається за календарною датою, встановленою розділом IV цього Кодексу для граничного строку сплати податку до відповідного бюджету.

54.3. Контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму грошових зобов'язань, зменшення (збільшення) суми бюджетного відшкодування та/або зменшення (збільшення) від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість платника податків, передбачених цим Кодексом або іншим законодавством, або зменшення суми податку на доходи фізичних осіб, задекларовану до повернення з бюджету у зв’язку із використанням платником податку права на податкову знижку, якщо:

{Абзац перший пункту 54.3 статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 466-IX від 16.01.2020}

54.3.1. платник податків не подає в установлені строки податкову (митну) декларацію, а при здійсненні заходів податкового контролю встановлено факти здійснення платником податків діяльності, що призвела до виникнення об’єктів оподаткування, наявності показників, які підлягають декларуванню, відповідно до вимог цього Кодексу та наявності діючих (у тому числі призупинених) ліцензій на право здійснення діяльності з підакцизною продукцією, яка підлягає ліцензуванню згідно із законодавством;

{Підпункт 54.3.1 пункту 54.3 статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

54.3.2. дані перевірок результатів діяльності платника податків, крім електронної перевірки, свідчать про заниження або завищення суми його податкових зобов'язань та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, суми бюджетного відшкодування та/або від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість платника податків, або завищення суми податку на доходи фізичних осіб, що підлягає поверненню з бюджету у зв’язку із використанням платником податку права на податкову знижку, заявлених у податкових (митних) деклараціях, уточнюючих розрахунках;

{Підпункт 54.3.2 пункту 54.3 статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

54.3.3. згідно з податковим та іншим законодавством особою, відповідальною за нарахування сум податкових зобов'язань з окремого податку або збору та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, застосування штрафних (фінансових) санкцій та нарахування пені, у тому числі за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності, є контролюючий орган;

{Підпункт 54.3.3 пункту 54.3 статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 54.3.4 пункту 54.3 статті 54 виключено на підставі Закону № 655-VIII від 17.07.2015}

54.3.5. дані перевірок щодо утримання податків у джерела виплати, в тому числі податкового агента, свідчать про порушення правил нарахування, утримання та сплати до відповідних бюджетів податків і зборів, передбачених цим Кодексом, у тому числі податку на доходи фізичних осіб таким податковим агентом;

54.3.6. результати митного контролю, отримані після закінчення процедури митного оформлення та випуску товарів, свідчать про заниження або завищення податкових зобов'язань, визначених платником податків у митних деклараціях.

54.4. У разі надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтверджених відомостей щодо країни походження, вартісних, кількісних або якісних характеристик, які мають значення для оподаткування товарів і предметів при ввезенні (пересиланні) на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенні (пересиланні) товарів і предметів з митної території України або території вільної митної зони, які відрізняються від задекларованих під час митного оформлення, контролюючий орган має право самостійно визначити базу оподаткування та податкові зобов'язання платника податків шляхом проведення дій, визначених пунктом 54.3 цієї статті, на підставі відомостей, зазначених у таких документах.

{Пункт 54.4 статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

54.5. Якщо згідно з нормами цієї статті сума грошового зобов'язання розраховується контролюючим органом, платник податків не несе відповідальності за своєчасність, достовірність і повноту нарахування такої суми, проте несе відповідальність за своєчасне та повне погашення нарахованого узгодженого грошового зобов'язання і має право оскаржити зазначену суму в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 55. Скасування рішень контролюючих органів

55.1. Податкове повідомлення-рішення про визначення суми грошового зобов'язання платника податків або будь-яке інше рішення контролюючого органу може бути скасоване контролюючим органом вищого рівня під час проведення процедури його адміністративного оскарження та в інших випадках у разі встановлення невідповідності таких рішень актам законодавства.

{Абзац другий пункту 55.1 статті 55 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

55.2. Контролюючими органами вищого рівня для цілей цього Кодексу є:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, - для територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, їх структурних підрозділів (у тому числі для державних податкових інспекцій);

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, - для територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Пункт 55.2 статті 55 в редакції Законів № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013; із

змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 56. Оскарження рішень контролюючих органів

56.1. Рішення, прийняті контролюючим органом, можуть бути оскаржені в адміністративному або судовому порядку.

56.2. У разі якщо платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму грошового зобов’язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству або виходить за межі повноважень контролюючого органу, встановлених цим Кодексом або іншими законами України, такий платник має право звернутися із скаргою про перегляд цього рішення до контролюючого органу вищого рівня.

{Пункт 56.2 статті 56 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.3. Скарга подається до контролюючого органу вищого рівня у письмовій або електронній формі засобами електронного зв’язку (за потреби - з належним чином засвідченими копіями документів, розрахунками та доказами, які платник податків вважає за потрібне надати з урахуванням вимог пункту 44.6 статті 44 цього Кодексу) протягом 10 робочих днів, що настають за днем отримання платником податків податкового повідомлення-рішення або іншого рішення контролюючого органу, що оскаржується.

{Абзац перший пункту 56.3 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Подання скарги в електронній формі засобами електронного зв’язку здійснюється платниками податків, які подають звітність в електронній формі та/або пройшли електронну ідентифікацію онлайн в електронному кабінеті, з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Пункт 56.3 статті 56 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Протягом шести місяців з дати закінчення строку, встановленого абзацом першим цього пункту, платник податків має право подати скаргу разом з клопотанням про поновлення пропущеного строку на подання скарги в адміністративному порядку та копіями підтверджуючих документів поважності причин його пропуску (за наявності). У скарзі може міститися клопотання про поновлення пропущеного строку на подання скарги в адміністративному порядку. Контролюючий орган вищого рівня, розглядаючи клопотання платника податків, поновлює пропущений строк на подання скарги в адміністративному порядку, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Скарги на рішення територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, подаються до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Скарги на рішення територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в частині виконання функцій контролюючого органу відповідно до підпункту 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу подаються до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Пункт 56.3 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.3-1. Скарги на рішення територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, прийняті контролюючим органом щодо нерезидентів, які здійснюють в Україні діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, подаються до контролюючого органу вищого рівня протягом строків, визначених пунктом 56.3 цієї статті, стосовно:

{Абзац перший пункту 56.3-1 статті 56 в редакції Закону № 1525-IX від 03.06.2021}

а) рішення про взяття на податковий облік нерезидента;

б) податкове повідомлення-рішення, винесене у зв’язку з визначенням грошового зобов’язання у порядку, передбаченому підпунктом 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу;

в) податкове повідомлення-рішення, винесене у зв’язку з визначенням грошового зобов’язання у порядку, передбаченому пунктами 117.1 та 117.4 статті 117 цього Кодексу;

г) податкове повідомлення-рішення, винесене у зв’язку з визначенням грошового зобов’язання, передбаченого пунктом 133.3 статті 133 цього Кодексу.

Зазначені в цьому пункті скарги нерезидентів, які здійснюють в Україні діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, розглядаються у загальному порядку, визначеному для контролюючого органу вищого рівня.

{Абзац шостий пункту 56.3-1 статті 56 в редакції Закону № 1525-IX від 03.06.2021}

{Абзац сьомий пункту 56.3-1 статті 56 виключено на підставі Закону № 1525-IX від 03.06.2021}

{Статтю 56 доповнено пунктом 56.3-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

56.4. Під час процедури адміністративного оскарження обов'язок доведення того, що будь-яке нарахування, здійснене контролюючим органом у випадках, визначених цим Кодексом, або будь-яке інше рішення контролюючого органу є правомірним, покладається на контролюючий орган.

Обов'язок доведення правомірності нарахування або прийняття будь-якого іншого рішення контролюючим органом у судовому оскарженні встановлюється процесуальним законом.

56.5. Платник податків одночасно з поданням скарги контролюючому органу вищого рівня зобов'язаний письмово або в електронній формі засобами електронного зв’язку (з дотриманням вимог, визначених пунктом 42.4 статті 42 цього Кодексу) повідомляти контролюючий орган, яким визначено суму грошового зобов'язання або прийнято інше рішення, про оскарження його податкового повідомлення-рішення або будь-якого іншого рішення.

{Пункт 56.5 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

{Пункт 56.6 статті 56 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.7. У разі прийняття контролюючим органом вищого рівня рішення про відмову платнику податків у поновленні пропущеного строку на подання скарги в адміністративному порядку або порушення платником податків вимог пункту 56.3 цієї статті (крім випадків, коли платником податків було подано клопотання про поновлення пропущеного строку на подання скарги в адміністративному порядку), подані платником податків скарги не розглядаються та повертаються йому із зазначенням причин повернення.

{Пункт 56.7 статті 56 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.8. Контролюючий орган, який розглядає скаргу платника податків, зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та надіслати його протягом 20 календарних днів, наступних за днем отримання скарги, на адресу платника податків засобами поштового зв’язку (з повідомленням про вручення) чи електронного зв’язку (з дотриманням вимог, визначених пунктом 42.4 статті 42 цього Кодексу) або надати йому під розписку.

{Пункт 56.8 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

56.9. Керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу може прийняти рішення про продовження строку розгляду скарги платника податків понад 20-денний строк, визначений у пункті 56.8 цієї статті, але не більше 60 календарних днів, та письмово або в електронній формі засобами електронного зв’язку (з дотриманням вимог, визначених пунктом 42.4

статті 42 цього Кодексу) повідомити про це платника податків до закінчення строку, визначеного у пункті 56.8 цієї статті.

{Абзац перший пункту 56.9 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1525-IX від 03.06.2021}

Якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків не надсилається платнику податків протягом 20-денного строку або протягом строку, продовженого за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначених строків.

{Абзац другий пункту 56.9 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Скарга вважається також повністю задоволеною на користь платника податків, якщо рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу про продовження строків її розгляду не було надіслано платнику податків до закінчення 20-денного строку, зазначеного в абзаці першому цього пункту.

{Абзац третій пункту 56.9 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

56.10. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, прийняті за розглядом скарги платника податків, є остаточними і не підлягають подальшому адміністративному оскарженню, але можуть бути оскаржені в судовому порядку.

{Пункт 56.10 статті 56 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.11. Не підлягає оскарженню грошове зобов'язання, самостійно визначене платником податків.

{Пункт 56.11 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

56.12. Якщо відповідно до цього Кодексу контролюючий орган самостійно визначає грошове зобов'язання платника податків за причинами, не пов'язаними із порушенням податкового законодавства, такий платник податків має право на адміністративне оскарження рішень контролюючого органу протягом 30 календарних днів, що настають за днем надходження податкового повідомлення-рішення (рішення) контролюючого органу.

56.13. У разі коли останній день строків, зазначених у цій статті, припадає на вихідний або святковий день, останнім днем таких строків вважається перший робочий день, що настає за вихідним або святковим днем.

56.14. Строки подання скарги на податкове повідомлення-рішення або будь-яке інше рішення контролюючого органу можуть бути продовжені за правилами і на підставах, визначених пунктом 102.6 статті 102 цього Кодексу.

56.15. Скарга, подана із дотриманням строків, визначених абзацом першим пункту 56.3 цієї статті, зупиняє виконання платником податків грошових зобов’язань, визначених у податковому повідомленні-рішенні (рішенні), на строк від дня подання такої скарги до контролюючого органу до дня закінчення процедури адміністративного оскарження.

Протягом зазначеного строку податкові вимоги з податку, що оскаржується, не надсилаються, а сума грошового зобов’язання, що оскаржується, вважається неузгодженою.

{Пункт 56.15 статті 56 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.16. Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги відповідним контролюючим органом, а в разі надсилання скарги поштою - дата отримання відділенням поштового

зв'язку від платника податків поштового відправлення із скаргою, яка зазначена відділенням поштового зв'язку в повідомленні про вручення поштового відправлення або на конверті.

56.17. Процедура адміністративного оскарження закінчується:

56.17.1. днем, наступним за останнім днем строку, передбаченого для подання скарги на податкове повідомлення-рішення або будь-яке інше рішення відповідного контролюючого органу у разі, коли така скарга не була подана у строк, передбачений абзацом першим пункту 56.3 цієї статті;

{Підпункт 56.17.1 пункту 56.17 статті 56 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.17.2. днем отримання платником податків рішення відповідного контролюючого органу про повне задоволення скарги;

56.17.3. днем отримання платником податків рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Підпункт 56.17.3 пункту 56.17 статті 56 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

56.17.3-1. днем отримання платником податків рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

{Пункт 56.17 статті 56 доповнено підпунктом 56.17.3-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

56.17.4. виключено;

56.17.5. днем звернення платника податків до контролюючого органу із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, що оскаржувались.

День закінчення процедури адміністративного оскарження вважається днем узгодження грошового зобов’язання платника податків, крім випадку, передбаченого підпунктом 108-1.2.2 пункту 108-1.2 статті 108-1 цього Кодексу.

{Абзац пункту 56.17 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 56.17.5 пункту 56.17 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

56.18. З урахуванням строків давності, визначених статтею 102 цього Кодексу, платник податків має право оскаржити в суді податкове повідомлення - рішення або інше рішення контролюючого органу у будь-який момент після отримання такого рішення.

{Абзац перший пункту 56.18 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Рішення контролюючого органу, оскаржене в судовому порядку, не підлягає адміністративному оскарженню.

Процедура адміністративного оскарження вважається досудовим порядком вирішення спору.

При зверненні платника податків до суду з позовом щодо визнання протиправним та/або скасування рішення контролюючого органу грошове зобов'язання вважається неузгодженим до дня набрання судовим рішенням законної сили.

{Абзац четвертий пункту 56.18 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 56.18 статті 56 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

56.19. У разі коли до подання позовної заяви проводилася процедура адміністративного оскарження, платник податків має право оскаржити в суді податкове повідомлення-рішення або інше рішення контролюючого органу про нарахування грошового зобов'язання протягом місяця, що настає за днем закінчення процедури адміністративного оскарження відповідно до пункту 56.17 цієї статті.

56.20. Вимоги до оформлення скарги, порядок подання та розгляду скарг встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 56.20 статті 56 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

56.21. У разі коли норма цього Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього Кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або коли норми одного і того ж нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків.

{Пункт 56.21 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

56.22. Якщо платник податків оскаржує рішення контролюючого органу в адміністративному порядку та/або до суду, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення щодо ухилення від сплати податків не може ґрунтуватися виключно на цьому рішенні до закінчення процедури адміністративного оскарження або до остаточного вирішення справи судом.

{Абзац перший пункту 56.22 статті 56 в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Початок досудового розслідування стосовно платника податків або повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення його службовим (посадовим) особам не може бути підставою для зупинення провадження у справі або залишення без розгляду скарги (позову) такого платника податків, поданої до суду в межах процедури оскарження рішень контролюючих органів.

{Абзац другий пункту 56.22 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

{Пункт 56.22 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012}

56.23. Оскарження рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних здійснюється у порядку, визначеному цією статтею з урахуванням таких особливостей:

56.23.1 скарга на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних подається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Підпункт 56.23.1 пункту 56.23 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

56.23.2 скарга на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних розглядається в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комісією центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за участі уповноваженої особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Підпункт 56.23.2 пункту 56.23 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

56.23.3 скарга на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних розглядається протягом 10 календарних днів з дня отримання такої скарги центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику. Термін розгляду скарги не може бути продовженим;

{Підпункт 56.23.3 пункту 56.23 статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

56.23.4 якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних не надсилається платнику податків протягом 10-денного строку, така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначеного строку.

{Статтю 56 доповнено пунктом 56.23 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

56.24. Особа-нерезидент може подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, скаргу протягом 90 календарних днів, що настають за днем отримання особою-нерезидентом податкового повідомлення нерезиденту, складеного відповідно до статті 58-1 цього Кодексу.

56.24.1. Скарга на податкове повідомлення особі-нерезиденту, зареєстрованій як платник податку на додану вартість, подається в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, шляхом електронної ідентифікації державною або англійською мовою.

Скарга на податкове повідомлення особі-нерезиденту, не зареєстрованій як платник податку на додану вартість, подається в порядку, встановленому міжнародними договорами України, а в разі відсутності міжнародного договору України з країною особи-нерезидента - у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

56.24.2. Скарга на податкове повідомлення особі-нерезиденту розглядається протягом 90 календарних днів, що настають за днем отримання такої скарги центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику. Термін розгляду скарги не може бути продовжений.

Якщо протягом 90 календарних днів вмотивоване рішення за скаргою не надсилається:

особі-нерезиденту, зареєстрованій як платник податку на додану вартість, через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги,

особі-нерезиденту, не зареєстрованій як платник податку на додану вартість, у порядку, встановленому міжнародними договорами України, а в разі відсутності міжнародного договору України з країною особи- нерезидента - у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України,

така скарга вважається повністю задоволеною на користь особи- нерезидента з дня, наступного за останнім днем зазначеного строку.

Порядок розгляду скарги особи-нерезидента на податкове повідомлення особі-нерезиденту встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

56.24.3. Рішення за скаргою на податкове повідомлення особі- нерезиденту, зареєстрованій як платник податку на додану вартість, надсилається в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, з одночасним повідомленням про надсилання такого рішення на електронну адресу особи- нерезидента, зазначену нею при реєстрації відповідно до статті 208-1 цього Кодексу. Рішення за скаргою на податкове повідомлення особі-нерезиденту, не зареєстрованій як платник податку на додану вартість, надсилається в порядку, визначеному міжнародними договорами України, а в разі відсутності міжнародного договору України з країною особи-нерезидента - у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Форма рішення за скаргою на податкове повідомлення особі- нерезиденту встановлюється державною та англійською мовами та затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 56 доповнено пунктом 56.24 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

56.25. Особа-нерезидент, яка є власником рахунку відповідно до статті 39-3 цього Кодексу, може подати до контролюючого органу скаргу протягом 90 календарних днів з дня отримання особою-нерезидентом податкового повідомлення особі-нерезиденту про порушення вимог Загального стандарту звітності CRS, складеного відповідно до пункту 39-3.9 статті 39-3 цього Кодексу.

Скарга, подана з дотриманням строку, визначеного абзацом першим цього пункту, зупиняє виконання платником податків грошових зобов’язань, визначених у податковому повідомленні, на строк від дня подання такої скарги до контролюючого органу до дня закінчення процедури адміністративного оскарження.

56.25.1. Скарга на податкове повідомлення особі-нерезиденту за порушення вимог Загального стандарту звітності CRS розглядається контролюючим органом протягом 90 календарних днів з дня її отримання. Строк розгляду скарги не може бути продовжено.

Якщо протягом 90 календарних днів вмотивоване рішення за скаргою не надіслано особі-нерезиденту, така скарга вважається повністю задоволеною на користь особи-нерезидента з дня, наступного за останнім днем зазначеного строку.

Порядок розгляду скарги на податкове повідомлення особі-нерезиденту за порушення вимог Загального стандарту звітності CRS встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

56.25.2. Форма рішення за скаргою на податкове повідомлення особі-нерезиденту за порушення вимог Загального стандарту звітності CRS встановлюється державною та англійською мовами і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 56 доповнено пунктом 56.25 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 57. Строки сплати податкового зобов'язання

57.1. Платник податків зобов’язаний самостійно сплатити суму податкового зобов’язання, зазначену у поданій ним податковій декларації, протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого цим Кодексом для подання податкової декларації, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Податковий агент зобов’язаний сплатити суму податкового зобов’язання (суму нарахованого (утриманого) податку), самостійно визначеного ним з доходу, що виплачується на користь платника податку - фізичної особи та за рахунок такої виплати, у строки, передбачені цим Кодексом.

Суму податкового зобов’язання, визначену у митній декларації, платник податків зобов’язаний сплатити до/або на день подання митної декларації.

{Абзац четвертий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац п'ятий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац шостий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац сьомий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац восьмий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац дев'ятий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац десятий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац одинадцятий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац дванадцятий пункту 57.1 статті 57 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Якщо граничний строк сплати податкового зобов’язання припадає на вихідний або святковий день, останнім днем сплати податкового зобов’язання вважається операційний день, що настає за вихідним або святковим днем.

{Пункт 57.1 статті 57 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{Пункт 57.1 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 403-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

57.1-1. Порядок сплати податкового зобов’язання з податку на прибуток при виплаті дивідендів

57.1-1.1. У разі прийняття рішення щодо виплати дивідендів платник податку на прибуток - емітент корпоративних прав, на які нараховуються дивіденди, проводить зазначені виплати власнику таких корпоративних прав незалежно від того, чи є оподатковуваний прибуток, розрахований за правилами, визначеними статтею 137 цього Кодексу.

57.1-1.2. Крім випадків, передбачених підпунктом 57.1-1.3 цього пункту, емітент корпоративних прав, який приймає рішення про виплату дивідендів своїм акціонерам (власникам), нараховує та вносить до бюджету авансовий внесок із податку на прибуток.

Авансовий внесок розраховується з суми перевищення дивідендів, що підлягають виплаті, над значенням об’єкта оподаткування за відповідний податковий (звітний) рік, за результатами якого виплачуються дивіденди, грошове зобов’язання щодо якого погашене. У разі наявності непогашеного грошового зобов’язання авансовий внесок розраховується зі всієї суми дивідендів, що підлягають виплаті. Авансовий внесок обчислюється за базовою (основною) ставкою, встановленою статтею 136 цього Кодексу. Сума дивідендів, що підлягає виплаті, не зменшується на суму авансового внеску.

{Абзац другий підпункту 57.1-1.2 пункту 57.1-1 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

При цьому у разі якщо дивіденди виплачуються за неповний календарний рік, то для обрахунку суми зазначеного перевищення використовується значення об’єкту оподаткування, обчислене пропорційно кількості місяців, за які сплачуються дивіденди. Зазначений авансовий внесок вноситься до бюджету до/або одночасно з виплатою дивідендів.

Сума попередньо сплачених протягом податкового (звітного) періоду авансових внесків з податку на прибуток під час виплати дивідендів підлягає зарахуванню у зменшення нарахованого податкового зобов’язання з податку на прибуток, задекларованого у податковій декларації за такий податковий (звітний) період.

{Абзац четвертий підпункту 57.1-1.2 пункту 57.1-1 статті 57 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі якщо сума авансового внеску, попередньо сплаченого протягом звітного періоду, перевищує суму нарахованого податкового зобов’язання підприємством - емітентом корпоративних прав за такий податковий (звітний) період, сума такого перевищення переноситься у зменшення податкових зобов’язань наступних податкових (звітних) періодів до повного його погашення, а під час отримання від’ємного значення об’єкта оподаткування такого наступного періоду - на зменшення податкових зобов’язань майбутніх податкових (звітних) періодів до повного його погашення.

{Підпункт 57.1-1.2 пункту 57.1-1 статті 57 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-

VIII від 21.12.2016}

Сума сплачених авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів не підлягає поверненню платнику податків або зарахуванню в рахунок погашення грошових зобов’язань з інших податків і зборів (обов’язкових платежів).

У разі виплати дивідендів у формі, відмінній від грошової (крім випадків, передбачених підпунктом 57.1-1.3 цього пункту), базою для нарахування авансового внеску згідно з абзацами першим та другим цього підпункту є вартість такої виплати, визначена у рішенні про виплату дивідендів, або вартість такої виплати, розрахована відповідно до принципу "витягнутої руки" в операціях, визнаних відповідно до статті 39 цього Кодексу контрольованими. Обов’язок з нарахування та сплати авансового внеску з податку за визначеною статтею 136 цього Кодексу базовою (основною) ставкою покладається на будь-якого емітента корпоративних прав (крім платників єдиного податку), що є резидентом, незалежно від того, чи користується такий емітент пільгами із сплати податку, передбаченими цим Кодексом, чи у вигляді застосування ставки податку іншої, ніж встановлена статтею 136 цього Кодексу базова (основна) ставка.

{Абзац сьомий підпункту 57.1-1.2 пункту 57.1-1 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 3474-IX від 21.11.2023}

Це положення поширюється також на державні некорпоратизовані, казенні або комунальні підприємства, які зараховують суми дивідендів у розмірі, встановленому органом виконавчої влади, до сфери управління якого належать такі підприємства, відповідно до державного або місцевого бюджету.

При цьому якщо платіж особою називається дивідендом, такий платіж оподатковується під час виплати згідно з нормами, визначеними згідно з положеннями цього пункту, незалежно від того, чи є особа платником податку.

57.1-1.3. Авансовий внесок, передбачений підпунктом 57.1-1.2 цього пункту, не справляється у разі виплати дивідендів:

на користь власників корпоративних прав материнської компанії, що сплачуються в межах сум доходів такої компанії, отриманих у вигляді дивідендів від інших осіб. Якщо сума виплат дивідендів на користь власників корпоративних прав материнської компанії перевищує суму отриманих такою компанією дивідендів, дивіденди, сплачені в межах такого перевищення, підлягають оподаткуванню за правилами, встановленими підпунктом 57.1-1.2 цього пункту. З метою оподаткування материнська компанія веде наростаючим підсумком облік дивідендів, отриманих нею від інших осіб, та дивідендів, сплачених на користь власників корпоративних прав такої компанії, і відображає у податковій звітності дивіденди в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Абзац другий підпункту 57.1-1.3 пункту 57.1-1 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

платником податку на прибуток, прибуток якого звільнений від оподаткування відповідно до положень цього Кодексу, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування у період, за який виплачуються дивіденди;

фізичним особам.

57.1-1.4. Виплата дивідендів на користь фізичних осіб (у тому числі нерезидентів) за акціями або корпоративними правами, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку, прирівнюється з метою оподаткування до виплати заробітної плати з відповідним оподаткуванням.

При цьому така виплата не підлягає оподаткуванню як дивіденди згідно з положеннями розділу

IV цього Кодексу.

{Абзац третій підпункту 57.1-1.4 пункту 57.1-1 статті 57 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

57.1-1.5. Авансовий внесок з податку на прибуток, сплачений у зв’язку з нарахуванням/сплатою дивідендів, є невід’ємною частиною податку на прибуток та не може розцінюватися як податок, який справляється під час репатріації дивідендів (їх сплаті на користь нерезидентів) відповідно до пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу або міжнародних договорів України.

57.1-1.6 Інститути спільного інвестування звільняються від обов’язку сплати авансових внесків з податку на прибуток у разі виплати дивідендів.

{Пункт 57.1-1 статті 57 доповнено підпунктом 57.1-1.6 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

57.1-1.7. Авансові внески не справляються/не нараховуються на суми операцій, які для цілей оподаткування прирівнюються до дивідендів відповідно до абзаців четвертого - сьомого підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Пункт 57.1-1 статті 57 доповнено підпунктом 57.1-1.7 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

57.1-1.8. Резиденти Дія Сіті - платники податку на особливих умовах звільняються від обов’язку сплати авансових внесків з податку на прибуток у разі виплати дивідендів.

{Пункт 57.1-1 статті 57 доповнено підпунктом 57.1-1.8 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

{Статтю 57 доповнено пунктом 57.1-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

57.2. У разі коли відповідно до цього Кодексу або інших законів України контролюючий орган самостійно визначає податкове зобов'язання платника податків з причин, не пов'язаних з порушенням податкового законодавства, та надсилає (вручає) податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум платнику податку, такий платник податків зобов'язаний сплатити нараховану суму податкового зобов'язання у строки, визначені в цьому Кодексі та в статті 297 Митного кодексу України, а якщо такі строки не визначено, - протягом 30 календарних днів, що настають за днем отримання податкового повідомлення-рішення про таке нарахування.

{Пункт 57.2 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 2245-VIII від 07.12.2017}

57.3. У разі визначення грошового зобов'язання контролюючим органом за підставами, зазначеними у підпунктах 54.3.1 - 54.3.6 пункту 54.3 статті 54 цього Кодексу, платник податків зобов'язаний сплатити нараховану суму грошового зобов'язання протягом 10 робочих днів, що настають за днем отримання податкового повідомлення-рішення, крім випадків, коли протягом такого строку такий платник податків розпочинає процедуру оскарження рішення контролюючого органу.

{Абзац перший пункту 57.3 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

У разі оскарження рішення контролюючого органу про нараховану суму грошового зобов'язання платник податків зобов'язаний самостійно погасити узгоджену суму, а також пеню та штрафні санкції за їх наявності протягом 10 робочих днів, наступних за днем такого узгодження.

{Пункт 57.3 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 466-IX від 16.01.2020}

57.4. Пеня та штрафні санкції, нараховані на суму грошового зобов'язання (її частку), скасовану

за результатами адміністративного чи судового оскарження, також підлягають скасуванню, а якщо такі пеня та санкції були сплачені, вони підлягають зарахуванню в рахунок погашення податкового боргу, грошових зобов'язань або поверненню в порядку, встановленому статтею 43 цього Кодексу.

57.5. Фізичні особи - платники податків повинні сплачувати податки і збори, що встановлені цим Кодексом, через банки (у тому числі із застосуванням єдиного рахунку в порядку, визначеному статтею 35-1 цього Кодексу) або небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей.

{Абзац перший пункту 57.3 статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами № 190-IX від 04.10.2019, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі якщо зазначені особи проживають у сільській (селищній) місцевості, вони можуть сплачувати податки і збори через каси сільських (селищних) рад за квитанцією про прийняття податків і зборів, форма якої встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

{Абзац другий пункту 57.5 статті 57 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 58. Податкове повідомлення-рішення

58.1. Контролюючий орган надсилає (вручає) платнику податків податкове повідомлення-рішення, якщо сума грошового зобов’язання платника податків, передбаченого податковим або іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, розраховується контролюючим органом відповідно до статті 54 цього Кодексу (крім декларування товарів, передбаченого для громадян) або якщо за результатами перевірки контролюючим органом встановлено факт:

невідповідності суми бюджетного відшкодування сумі, заявленій у податковій декларації;

завищення розміру задекларованого від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток або від’ємного значення суми податку на додану вартість, розрахованої платником податків відповідно до розділу V цього Кодексу;

заниження або завищення суми податкових зобов’язань, заявленої у податковій (митній) декларації, або суми податкового кредиту, заявленої у податковій декларації з податку на додану вартість, крім випадків, коли зазначене заниження або завищення враховано при винесенні інших податкових повідомлень-рішень за результатами перевірки;

завищення сум податку на доходи фізичних осіб, що підлягає поверненню з бюджету, заявлених у податкових деклараціях, зокрема при використанні права на податкову знижку відповідно до розділу IV цього Кодексу;

наявності помилок при визначенні обов’язкових реквізитів податкової накладної та/або відсутності реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до податкової накладної протягом граничних строків, передбачених цим Кодексом.

58.1.1. Податкове повідомлення-рішення містить:

1) суму та підставу для визначення (нарахування/зменшення) грошового зобов’язання та/або податкового зобов’язання, що повинен сплатити платник податків, та/або суму та підставу для зменшення бюджетного відшкодування та/або зменшення від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток або від’ємного значення суми податку на додану вартість, та/або зменшення податку на доходи фізичних осіб, задекларованого до повернення з бюджету, зокрема при використанні права на податкову знижку, та/або збільшення/зменшення суми податкових зобов’язань, заявленої у податковій декларації, або суми податкового кредиту, заявленої у податковій декларації з податку на додану вартість, та посилання на норми цього Кодексу та/або іншого закону, контроль за виконанням якого покладено на контролюючі органи, відповідно до яких здійснено їх розрахунок;

2) попередження про необхідність складення та реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної/розрахунку коригування до неї або про необхідність виправлення помилок, допущених під час зазначення реквізитів податкової накладної (у випадках, передбачених цим Кодексом);

3) граничні строки сплати грошового зобов'язання та/або строки виправлення платником податків показників податкової звітності та/або реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної/розрахунку коригування до неї або виправлення помилок, допущених під час зазначення реквізитів податкової накладної;

4) попередження про наслідки невиконання податкового повідомлення-рішення в установлений строк;

5) граничні строки, передбачені цим Кодексом для оскарження податкового повідомлення-рішення.

У податковому повідомленні-рішенні зазначається або додається до нього детальний розрахунок податкового зобов'язання (за наявності) та штрафних фінансових санкцій.

58.1.2. У разі якщо податкове повідомлення-рішення прийнято за результатами документальної перевірки та є процесуальною підставою притягнення особи до фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення, воно додатково до інформації, наведеної у пункті 58.1.1 цієї статті, повинно містити:

1) обґрунтовану підставу для визначення (нарахування/зменшення) грошового зобов'язання та/або податкового зобов'язання, що повинен сплатити платник податків, та/або зменшення суми бюджетного відшкодування та/або зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість, та/або зменшення податку на доходи фізичних осіб, задекларованого до повернення з бюджету, зокрема при використанні права на податкову знижку, та/або заниження чи завищення суми податкових зобов'язань, заявленої у податковій декларації, або суми податкового кредиту, заявленої у податковій декларації з податку на додану вартість у вигляді фактичної підстави, а саме викладення стислого змісту щодо виявлених перевіркою порушень вимог податкового, валютного та іншого законодавства з наведенням інформації щодо:

обставин вчинених правопорушень, які відображені в акті перевірки, а також встановлені при розгляді наданих платником податків відповідно до підпункту 16.1.5 пункту 16.1 статті 16 та пункту 86.7 статті 86 розділу I цього Кодексу письмових пояснень та їх документального підтвердження (зокрема щодо обставин, що стосуються події правопорушення, та вжитих платником податків заходів щодо дотримання правил та норм законодавства, з посиланням на документи та інші фактичні дані, що підтверджують зазначені обставини);

періоду (календарний день або місяць, квартал, півріччя, три квартали, рік) фінансово-господарської діяльності платника податків, при здійсненні якої вчинено ці порушення;

розрахунку суми податкового зобов'язання, що повинен сплатити платник податків, та/або зменшення бюджетного відшкодування та/або зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість, та/або зменшення суми податку на доходи фізичних осіб, задекларованої до повернення з бюджету при використанні права на податкову знижку, та/або заниження чи завищення суми податкових зобов'язань, заявленої у податковій декларації, або суми податкового кредиту, заявленої у податковій декларації з податку на додану вартість;

у разі якщо перевіркою виявлено факти заниження (ненарахування та/або неутримання) платником податків, у тому числі податковим агентом, податкових зобов'язань - додатково зазначається граничний строк сплати таких податкових зобов'язань, у тому числі за відповідні податкові (звітні) періоди, по яких виявлено таке заниження (ненарахування та/або неутримання);

надання або ненадання платником податків заперечень, письмових пояснень та додаткових документів, зокрема щодо обставин виявлених порушень, наданої платником податків інформації, яка спростовує наявність його вини, наявності пом’якшуючих обставин або обставин, що звільняють від фінансової відповідальності відповідно до цього Кодексу;

нормативної підстави - посилання на норму цього Кодексу та/або іншого закону, контроль за виконанням якого покладено на контролюючі органи, відповідно до якої було зроблено розрахунок або перерахунок грошових зобов’язань платника податків;

2) посилання на акт документальної перевірки;

3) детальний розрахунок штрафних санкцій (фінансових санкцій, штрафів), у тому числі штрафних санкцій або пені, за порушення іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на контролюючі органи, а також посилання на норми цього Кодексу та/або іншого законодавства, відповідно до якого було зроблено такий розрахунок;

4) інформацію щодо наявності обставин, які відповідно до цього Кодексу пом’якшують, обтяжують або звільняють від фінансової відповідальності.

{Пункт 58.1 статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 655-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

58.2. Форма та порядок надіслання податкового повідомлення-рішення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Податкове повідомлення-рішення надсилається (вручається) за кожним окремим податком, збором та/або разом із штрафними санкціями, передбаченими цим Кодексом, а також за кожною штрафною (фінансовою) санкцією за порушення норм іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на такий контролюючий орган, та/або пенею за порушення строків розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

У разі зменшення (збільшення) контролюючим органом суми бюджетного відшкодування та/або зменшення від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток або від’ємного значення суми податку на додану вартість платнику податків надсилаються (вручаються) окремі податкові повідомлення-рішення.

Контролюючий орган веде реєстр виданих податкових повідомлень-рішень щодо платників податків.

У Єдиному реєстрі податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, надісланих (вручених) платникам податків, міститься інформація про:

1) дати складання, надіслання (вручення) та отримання платником податків податкового повідомлення-рішення;

2) дату відкликання або зміни податкового повідомлення-рішення;

3) визначену суму (нарахування/зменшення) грошового зобов’язання та/або податкового зобов’язання, що повинен сплатити платник податків, та/або зменшення суми бюджетного відшкодування та/або зменшення від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток або від’ємного значення суми податку на додану вартість, та/або зменшення податку на доходи фізичних осіб, задекларованого до повернення з бюджету, зокрема при використанні права на податкову знижку, та/або заниження чи завищення суми податкових зобов’язань, заявленої у податковій декларації, або суми податкового кредиту, заявленої у податковій декларації з податку на додану вартість, та дати настання граничного строку їх сплати;

4) стан узгодження сум, зазначених у пункті 3 цієї частини;

5) строки сплати сум, зазначених у пункті 3 цієї частини;

6) виникнення податкового боргу платника податків, дату та номер податкової вимоги;

7) оскарження податкового повідомлення-рішення в адміністративному або судовому порядку.

У Єдиному реєстрі податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, надісланих (вручених) платникам податків, може міститися інша інформація.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, є технічним адміністратором Єдиного реєстру податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, надісланих (вручених) платникам податків.

Для цілей внесення відомостей до Єдиного реєстру податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, надісланих (вручених) платникам податків, технічним адміністратором надається доступ центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальним органам до Єдиного реєстру податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, надісланих (вручених) платникам податків.

Порядок інформаційної взаємодії між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальними органами та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальними органами щодо надання доступу до Єдиного реєстру податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, надісланих (вручених) платникам податків, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 58.2 статті 58 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

58.3. Податкове повідомлення-рішення надсилається (вручається) платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

{Пункту 58.3 статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 58.4 статті 58 виключено на підставі Закону № 655-VIII від 17.07.2015}

Стаття 58-1. Податкове повідомлення особі-нерезиденту

58-1.1. Податкове повідомлення особі-нерезиденту, не зареєстрованій як платник податку на додану вартість, надсилається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, до компетентного органу іноземної держави для інформування особи-нерезидента, якщо особа-нерезидент не зареєструвалася як платник податку на додану вартість у випадках та порядку, передбачених статтею 208-1 цього Кодексу.

58-1.2. Податкове повідомлення особі-нерезиденту, зареєстрованій як платник податку на додану вартість, надсилається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, якщо така особа- нерезидент:

не подає спрощену податкову декларацію у встановлений термін;

не сплачує узгоджену суму грошових зобов’язань з податку на додану вартість у встановлений термін;

здійснює інше порушення вимог цього Кодексу, за яке відповідно до цього Кодексу передбачена відповідальність у вигляді штрафної (фінансової) санкції.

Таке податкове повідомлення надсилається в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, з одночасним повідомленням на електронну адресу особи-нерезидента, зазначену нею при реєстрації як платника податку на додану вартість відповідно до статті 208-1 цього Кодексу, протягом 30 календарних днів після спливу встановлених термінів сплати узгодженої суми податкових зобов’язань та/або подання спрощеної податкової декларації та/або встановлення факту іншого порушення вимог цього Кодексу.

58-1.3. Податкове повідомлення особі-нерезиденту, зазначене у цій статті, повинно містити:

підставу для його складання та/або нарахування грошового зобов’язання;

суму грошового зобов’язання, що повинна сплатити особа-нерезидент;

граничні строки та порядок сплати такого грошового зобов’язання;

реквізити валютного рахунка, відкритого центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в уповноваженому банку, на який сплачується грошове зобов’язання;

попередження про необхідність подання спрощеної податкової декларації;

граничні строки та порядок оскарження такого податкового повідомлення.

До податкового повідомлення особі-нерезиденту додається розрахунок грошового зобов’язання.

Форма податкового повідомлення особі-нерезиденту і розрахунку грошового зобов’язання встановлюються державною та англійською мовами та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

58-1.4. Сума грошового зобов’язання, зазначена у податковому повідомленні особі-нерезиденту, підлягає сплаті протягом 90 календарних днів, що настають за днем отримання такого податкового повідомлення, або оскарженню у порядку, передбаченому пунктом 56.24 статті 56 цього Кодексу.

58-1.5. Несплачена узгоджена сума грошового зобов’язання, зазначена у податковому повідомленні, стягується відповідно до статті 104-1 цього Кодексу. При цьому норми статей 59, 60, 87-101 цього Кодексу не застосовуються.

{Кодекс доповнено статтею 58-1 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Стаття 59. Податкова вимога

59.1. У разі коли у платника податків виник податковий борг, контролюючий орган надсилає (вручає) йому податкову вимогу в порядку, визначеному для надсилання (вручення) податкового повідомлення-рішення.

Податкова вимога може надсилатися (вручатися) контролюючим органом за місцем обліку платника податків, в якому обліковується податковий борг платника податків.

Податкова вимога не надсилається (не вручається), а заходи, спрямовані на погашення (стягнення) податкового боргу, не застосовуються, якщо загальна сума податкового боргу платника податків не перевищує ста вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У разі збільшення загальної суми податкового боргу до розміру, що перевищує сто вісімдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, контролюючий орган надсилає (вручає) податкову вимогу такому платнику податків. Строк давності, визначений пунктом 102.4 статті 102 цього Кодексу для стягнення податкового боргу, у такому випадку розпочинається не раніше дня виникнення податкового боргу у сумі, що перевищує сто вісімдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Абзац третій пункту 59.1 статті 59 в редакції Закону № 1072-IX від 04.12.2020}

{Пункт 59.1 статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 59.2 статті 59 виключено на підставі Закону № 404-VII від 04.07.2013}

59.3. Податкова вимога разом з детальним розрахунком суми податкового боргу надсилається не раніше першого робочого дня після закінчення граничного строку сплати суми грошового зобов'язання.

{Абзац перший пункту 59.3 статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Податкова вимога повинна містити відомості про факт виникнення податкового боргу та права податкової застави, розмір податкового боргу, який забезпечується податковою заставою, обов'язок погасити податковий борг та можливі наслідки його непогашення в установлений строк, попередження про опис активів, які відповідно до законодавства можуть бути предметом податкової застави, а також про можливі дату та час проведення публічних торгів з їх продажу.

{Абзац другий пункту 59.3 статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

59.4. Податкова вимога надсилається (вручається) також платникам податків, які самостійно подали податкові декларації, але не погасили суми податкових зобов'язань у встановлені цим Кодексом строки, без попереднього надсилання (вручення) податкового повідомлення-рішення.

{Пункт 59.4 статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

59.5. У разі якщо у платника податків, якому надіслано (вручено) податкову вимогу, сума податкового боргу збільшується (зменшується), погашенню підлягає вся сума податкового боргу такого платника податку, що існує на день погашення.

У разі якщо після направлення (вручення) податкової вимоги сума податкового боргу змінилася, але податковий борг не був погашений в повному обсязі, податкова вимога додатково не надсилається (не вручається).

{Пункт 59.5 статті 59 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

Стаття 60. Відкликання податкового повідомлення-рішення і податкової вимоги

60.1. Податкове повідомлення-рішення або податкова вимога вважаються відкликаними, якщо:

60.1.1. сума податкового боргу самостійно погашається платником податків або органом стягнення;

60.1.2. контролюючий орган скасовує раніше прийняте податкове повідомлення-рішення про нарахування суми грошового зобов'язання або податкову вимогу;

60.1.3. контролюючий орган зменшує нараховану суму грошового зобов'язання раніше прийнятого податкового повідомлення-рішення або суму податкового боргу, визначену в податковій вимозі;

60.1.4. рішенням суду, що набрало законної сили, скасовується повідомлення-рішення контролюючого органу або сума податкового боргу, визначена в податковій вимозі;

60.1.5. рішенням суду, що набрало законної сили, зменшується сума грошового зобов'язання, визначена у податковому повідомленні-рішенні контролюючого органу, або сума податкового боргу, визначена в податковій вимозі.

60.2. У випадках, визначених підпунктом 60.1.1 пункту 60.1 цієї статті, податкова вимога вважається відкликаною у день, протягом якого відбулося погашення суми податкового боргу в повному обсязі.

60.3. У випадках, визначених підпунктом 60.1.2 пункту 60.1 цієї статті, податкове повідомлення-рішення або податкова вимога вважаються відкликаними з дня прийняття контролюючим органом рішення про скасування такого податкового повідомлення-рішення або податкової вимоги.

60.4. У випадках, визначених підпунктами 60.1.3 і 60.1.5 пункту 60.1 цієї статті, податкове повідомлення-рішення або податкова вимога вважаються відкликаними з дня надходження до платника податків податкового повідомлення-рішення або податкової вимоги, які містять зменшену суму грошового зобов'язання або податкового боргу.

60.5. У випадках, визначених підпунктом 60.1.4 пункту 60.1 цієї статті, податкове повідомлення-рішення або податкова вимога вважаються відкликаними у день набрання законної сили відповідним рішенням суду.

60.6. Якщо нарахована сума грошового зобов'язання або податкового боргу збільшується внаслідок їх адміністративного оскарження, раніше надіслане (вручене) податкове повідомлення-рішення або податкова вимога не відкликаються. На суму збільшення грошового зобов'язання надсилається окреме податкове повідомлення-рішення, а на суму збільшення податкового боргу окрема податкова вимога не надсилається (не вручається).

{Пункт 60.6 статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

{Пункт 60.7 статті 60 виключено на підставі Закону № 404-VII від 04.07.2013}

ГЛАВА 5. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 61. Визначення податкового контролю та повноваження органів державної влади щодо його здійснення

61.1. Податковий контроль - система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

{Абзац перший пункту 61.1 статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

{Абзац другий пункту 61.1 статті 61 виключено на підставі Закону № 404-VII від 04.07.2013}

{Пункт 61.1 статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

61.2. Податковий контроль здійснюється органами, зазначеними у статті 41 цього Кодексу, в межах їх повноважень, встановлених цим Кодексом.

61.3. Органи Служби безпеки України, Національної поліції України, прокуратури, інші правоохоронні органи та їх службові (посадові) особи не можуть брати безпосередньої участі у перевірках, що проводяться контролюючими органами, та проводити перевірки суб’єктів підприємницької діяльності з питань оподаткування.

{Пункт 61.3 статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - застосовується з 25 вересня 2021 року}

Стаття 62. Способи здійснення податкового контролю

62.1. Податковий контроль здійснюється шляхом:

62.1.1. ведення обліку платників податків;

62.1.2. інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів;

62.1.3. перевірок та звірок відповідно до вимог цього Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин;

62.1.4. моніторингу контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до статті 39 цього Кодексу;

{Пункт 62.1 статті 62 доповнено підпунктом 62.1.4 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

62.1.5. обліку та моніторингу діяльності фінансових агентів відповідно до статті 39-3 цього Кодексу.

{Пункт 62.1 статті 62 доповнено підпунктом 62.1.5 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

ГЛАВА 6. ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Стаття 63. Загальні положення щодо обліку платників податків

63.1. Облік платників податків ведеться з метою створення умов для здійснення контролюючими органами контролю за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

63.2. Взяттю на облік або реєстрації у контролюючих органах підлягають всі платники податків.

Взяття на облік у контролюючих органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів, у тому числі нерезидентів, зазначених у пункті 64.5 статті 64 цього Кодексу, а також самозайнятих осіб здійснюється незалежно від наявності обов'язку щодо сплати того або іншого податку та збору.

{Абзац другий пункту 63.2 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 2888-IX від 12.01.2023}

63.3. З метою проведення податкового контролю платники податків підлягають реєстрації або взяттю на облік у контролюючих органах за місцезнаходженням юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб, місцем проживання особи (основне місце обліку), а також за місцем розташування (реєстрації) їх підрозділів, рухомого та нерухомого майна, об'єктів оподаткування або об'єктів, які пов'язані з оподаткуванням або через які провадиться діяльність (неосновне місце обліку).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може прийняти рішення про зміну основного та неосновного місця обліку великого платника податків, у тому числі визначити, що облік такого платника податків здійснює територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який здійснює супроводження великих платників податків, та його структурні підрозділи в разі створення.

{Абзац другий пункту 63.3 статті 63 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Об'єктами оподаткування і об'єктами, пов'язаними з оподаткуванням, є майно та дії, у зв'язку з якими у платника податків виникають обов'язки щодо сплати податків та зборів. Такі об'єкти за кожним видом податку та збору визначаються згідно з відповідним розділом цього Кодексу.

Платник податків зобов'язаний стати на облік у відповідних контролюючих органах за основним та неосновним місцем обліку, повідомляти про всі об'єкти оподаткування і об'єкти, пов'язані з оподаткуванням, контролюючі органи за основним місцем обліку згідно з порядком обліку платників податків.

{Абзац четвертий пункту 63.3 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Заява про взяття на облік платника податків за неосновним місцем обліку подається у відповідний контролюючий орган протягом 10 робочих днів після створення відокремленого підрозділу, реєстрації рухомого чи нерухомого майна чи відкриття об'єкта чи підрозділу, через які провадиться діяльність або які підлягають оподаткуванню.

63.4. Взяття на облік платників податків - юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів здійснюється після їх державної реєстрації чи включення відомостей про них до відповідних

державних реєстрів на умовах, що визначаються законодавчими актами України, крім випадків, визначених цим Кодексом, коли органами реєстрації є контролюючі органи або коли проведення державної реєстрації платника податків у відповідному статусі законодавством не передбачається.

63.5. Всі фізичні особи - платники податків та зборів реєструються у контролюючих органах шляхом включення відомостей про них до Державного реєстру фізичних осіб - платників податків у порядку, визначеному цим Кодексом.

Фізичні особи - підприємці та особи, які мають намір провадити незалежну професійну діяльність, підлягають взяттю на облік як самозайняті особи у контролюючих органах згідно з цим Кодексом.

63.6. Облік платників податків у контролюючих органах ведеться за податковими номерами. Податковим номером є:

1) ідентифікаційний код юридичної особи (резидента), відокремленого підрозділу юридичної особи (резидента і нерезидента) в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

2) обліковий номер, який присвоюється контролюючими органами у разі взяття на облік:

компаніям, організаціям, утвореним відповідно до законодавства інших держав;

іноземним дипломатичним представництвам та консульським установам, представництвам міжнародних організацій в Україні;

уповноваженим особам за договорами про спільну діяльність, управителям майна за договорами управління майном, інвесторам (операторам) за угодами про розподіл продукції, виконавцям проектів (програм) міжнародної технічної допомоги та представництвам донорських установ в Україні, іншим особам та платникам у разі додаткового взяття їх на облік;

3) реєстраційний номер облікової картки платника податків - фізичної особи.

Порядок визначення податкового номера встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Облік осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган, ведеться за прізвищем, ім’ям, по батькові, серією (за наявності) та номером діючого паспорта громадянина України у формі книжечки або номером діючого паспорта громадянина України у формі картки, що оформлений із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру (далі - серія та номер паспорта). До паспортів громадянина України з числа зазначених осіб вноситься відмітка, що свідчить про наявність права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта. Така відмітка вноситься:

контролюючими органами - до паспортів громадян України у формі книжечки. Порядок внесення такої відмітки встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики;

органом, що здійснює оформлення паспорта громадянина України у формі картки, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Інформаційна взаємодія між Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та Єдиним державним демографічним реєстром щодо обміну відомостями про податковий номер (реєстраційний номер облікової картки платника податків) або право здійснювати платежі за серією (за наявності) та номером паспорта здійснюється в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

{Пункт 63.6 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

63.7. Контролюючий орган зазначає податковий номер або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) у всіх свідоцтвах, довідках, в інших документах або повідомленнях, що видаються платнику податків або надсилаються йому.

{Абзац перший пункту 63.7 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2888-IX від 12.01.2023}

Кожен платник податків зазначає податковий номер або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) в усіх податкових деклараціях (розрахунках, звітах), платіжних інструкціях щодо податків і зборів, у фінансових документах, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

{Абзац другий пункту 63.7 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

63.8. Особливості обліку платників податків за окремими податками, а також окремих категорій платників податків установлюються відповідними розділами цього Кодексу.

63.9. Документи, що подаються платниками податків для взяття на облік у контролюючих органах, перевіряються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, і в разі виявлення помилок або подання недостовірних відомостей повертаються для виправлення. Платники податків, які не подали протягом 5 календарних днів, наступних за днем отримання повернутих документів, виправлених документів для взяття на облік у контролюючих органах або повторно подали такі документи з помилками, несуть відповідальність відповідно до закону.

{Пункт 63.9 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

63.10. Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, визначаються:

{Пункт 63.10 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

63.10.1. порядок обліку платників податків і зборів;

63.10.2. перелік документів, які подаються для взяття на облік платників податків, а також порядок подання таких документів;

63.10.3. форми заяв, свідоцтв та документів з питань реєстрації та обліку платників податків.

63.11. Контролюючі органи забезпечують достовірність даних про платників податків в Єдиному банку даних про платників податків - юридичних осіб та Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, реєстрі платників податку на додану вартість, реєстрі неприбуткових організацій та інших реєстрах, що формуються та ведуться контролюючими органами згідно з цим Кодексом, їх захист від несанкціонованого доступу, оновлення, архівування та відновлення даних.

63.12. Інформація, що збирається, використовується та формується контролюючими органами у зв’язку з обліком платників податків, вноситься до інформаційних баз даних.

{Пункт 63.12 статті 63 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

63.13. З метою постійного забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб інформацією центральний орган виконавчої влади, що

реалізує державну податкову політику, оприлюднює на єдиному державному реєстраційному веб-порталі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та власному офіційному веб-сайті дані про взяття на облік як платників податків юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб не пізніше наступного робочого дня після взяття на облік.

{Абзац перший пункту 63.13 статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

Доступ до зазначених веб-порталу та веб-сайту є безоплатним та вільним.

Зазначені дані містять такі відомості про платника податків:

податковий номер (для юридичної особи та її відокремленого підрозділу);

найменування для юридичної особи або прізвище, ім’я, по батькові для фізичної особи;

місцезнаходження;

дата та номер запису про взяття на облік;

найменування та ідентифікаційний код контролюючого органу за основним місцем обліку платника податків;

відомості про надіслання відповідним контролюючим органом до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей у зв’язку з припиненням юридичної особи, що передбачені законодавством.

{Абзац дев'ятий пункту 63.13 статті 63 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Статтю 63 доповнено пунктом 63.13 згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

63.14. Для цілей цієї глави датою отримання документів (відомостей, заяв, запитів та інших документів) є:

для поданих у паперовому вигляді - дата надходження до відповідного контролюючого органу;

для поданих у електронному вигляді - час та дата надходження такого електронного документа, що зазначені в електронному повідомленні (квитанції), сформованому програмним забезпеченням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у форматі, затвердженому в установленому законодавством порядку.

Якщо документ, поданий у електронному вигляді, надійшов пізніше 16 години робочого (операційного) дня, датою його отримання вважається наступний після нього робочий (операційний) день.

{Статтю 63 доповнено пунктом 63.14 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 64. Взяття на облік юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб

64.1. Взяття на облік за основним місцем обліку юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків та зборів у контролюючих органах здійснюється на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, наданих згідно із Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань", у день отримання зазначених відомостей контролюючими органами.

Дані про взяття на облік юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів у контролюючих органах передаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у день взяття на облік юридичної особи та/або відокремленого підрозділу юридичної особи в порядку, встановленому Міністерством юстиції

України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 64.1 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 404-VII від 04.07.2013 № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

64.2. Взяття на облік за основним місцем обліку платників податків - юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб, для яких законом установлені особливості їх державної реєстрації та які не включаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, здійснюється у день отримання відповідної заяви, яку платник податків зобов'язаний подати у десятиденний строк після державної реєстрації (легалізації, акредитації чи засвідчення факту створення іншим способом).

{Пункт 64.2 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

64.3. Взяття на облік юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів у контролюючих органах згідно з пунктом 64.1 цієї статті підтверджується відомостями, оприлюдненими на порталі електронних сервісів відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

У разі взяття на облік юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів у контролюючих органах згідно з пунктом 64.2 цієї статті цим юридичним особам та відокремленим підрозділам юридичних осіб не пізніше наступного робочого дня з дня взяття на облік за основним місцем обліку надсилається (видається) довідка про взяття на облік.

{Пункт 64.3 статті 64 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

64.4. Військові частини зобов'язані протягом 10 календарних днів після реєстрації військової частини як суб'єкта господарювання стати на облік у контролюючому органі за місцем своєї дислокації згідно із пунктом 64.2 цієї статті.

{Пункт 64.4 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011}

64.5. Нерезиденти (іноземні юридичні компанії, організації), які здійснюють в Україні діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, або придбавають нерухоме майно або отримують майнові права на таке майно в Україні, або відкривають рахунки в банках України (крім кореспондентських рахунків, що відкриваються банкам-нерезидентам), в інших фінансових установах, у небанківських надавачах платіжних послуг, або відкривають електронні гаманці в емітентах електронних грошей відповідно до статті 64 Закону України "Про платіжні послуги", або набувають право власності на інвестиційний актив, визначений абзацами третім - шостим підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу, в іншого нерезидента, який не має постійного представництва в Україні, зобов’язані стати на облік у контролюючих органах.

{Абзац перший пункту 64.5 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

Взяття на облік у контролюючому органі нерезидента здійснюється при настанні першої із подій, визначеної в абзаці першому цього пункту, не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від нерезидента відповідної заяви, яку він зобов’язаний подати:

у десятиденний строк після акредитації (реєстрації, легалізації) на території України відокремленого підрозділу - до контролюючого органу за місцезнаходженням відокремленого підрозділу;

до придбання нерухомого майна або отримання майнових прав на таке майно в Україні - до контролюючого органу за місцезнаходженням нерухомого майна;

до відкриття рахунку/електронного гаманця в Україні - до контролюючого органу за місцезнаходженням установи (відділення) банку, іншої фінансової установи, небанківського надавача платіжних послуг/емітента електронних грошей, в яких відкривається рахунок/електронний гаманець;

{Абзац п'ятий пункту 64.5 статті 64 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

до дати здійснення першої оплати за інвестиційний актив, що придбавається, - до контролюючого органу за місцезнаходженням української юридичної особи, акції, корпоративні права якої формують вартість інвестиційного активу, що є предметом такого правочину.

{Пункт 64.5 статті 64 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

До заяви додаються копії таких документів (з пред’явленням оригіналів):

витягу з відповідного бізнес-реєстру (торговельного, банківського або іншого реєстру, в якому фіксується факт державної реєстрації компанії, організації), виданого в країні реєстрації іноземної компанії, організації та легалізованого в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, що супроводжується нотаріально засвідченим перекладом українською мовою;

документа, що підтверджує присвоєння ідентифікаційного (реєстраційного, облікового) номера (коду) нерезидента в країні його реєстрації, якщо у витягу з відповідного бізнес-реєстру не зазначені відомості про такий номер (код), що супроводжується нотаріально засвідченим перекладом українською мовою;

документа, яким підтверджуються повноваження представника нерезидента. У разі якщо такий документ виданий в країні реєстрації нерезидента, він повинен бути легалізований в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та супроводжуватися нотаріально засвідченим перекладом українською мовою;

документа про акредитацію (реєстрацію, легалізацію) відокремленого підрозділу іноземної компанії, організації на території України, якщо нерезидент здійснює в Україні діяльність через відокремлений підрозділ.

У разі акредитації (реєстрації, легалізації) на території України відокремленого підрозділу іноземної компанії, організації, у тому числі постійного представництва, одночасно із взяттям на облік нерезидента здійснюється взяття на облік відокремленого підрозділу такого нерезидента.

У разі встановлення контролюючим органом за результатами податкового контролю ознак ведення нерезидентом господарської діяльності на території України, зазначеної в абзацах третьому - п’ятому цього пункту, без взяття на податковий облік нерезидента, зокрема здійснення резидентом діяльності в інтересах нерезидента через відокремлені підрозділи, у тому числі, що має ознаки постійного представництва, контролюючим органом призначається перевірка такої діяльності. Порядок проведення перевірки для цілей цього пункту визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

Якщо перевіркою встановлено ведення нерезидентом діяльності через відокремлені підрозділи, у тому числі постійне представництво в Україні без взяття на податковий облік, контролюючий орган складає акт перевірки, який надсилається нерезиденту в порядку, визначеному пунктом 86.13 статті 86 цього Кодексу. На підставі акта перевірки контролюючим органом може бути прийнято рішення про взяття на облік такого нерезидента в Україні без заяви нерезидента та отримання заперечення до акта перевірки.

У разі реєстрації особи-нерезидента як платника податку на додану вартість відповідно до пункту 208-1.2 статті 208-1 цього Кодексу одночасно автоматично здійснюється взяття на облік такої особи-нерезидента.

{Пункт 64.5 статті 64 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Порядок взяття на облік нерезидентів у контролюючих органах встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Порядок повідомлення нерезидентів про взяття на облік як платників податків встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 64.5 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 655-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

64.6. На обліку у контролюючих органах повинні перебувати угоди про розподіл продукції, договори управління майном (крім договорів щодо операцій, визначених у другому реченні абзацу другого підпункту 5 пункту 180.1 статті 180 цього Кодексу) та договори про спільну діяльність на території України без створення юридичних осіб, на які поширюються особливості податкового обліку та оподаткування діяльності за такими договорами (угодами), визначені цим Кодексом.

{Абзац перший пункту 64.6 статті 64 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

У контролюючих органах не обліковуються договори про спільну діяльність, на які не поширюються особливості податкового обліку та оподаткування спільної діяльності, визначені цим Кодексом. Кожен учасник таких договорів перебуває на обліку у контролюючих органах та виконує обов'язки платника податків самостійно.

{Абзац третій пункту 64.6 статті 64 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

Взяття на облік договору або угоди здійснюється шляхом додаткового взяття на облік управителя майна, учасника договору про спільну діяльність або угоди про розподіл продукції як платника податків - відповідального за утримання та внесення податків до бюджету під час виконання договору або угоди.

{Абзац четвертий пункту 64.6 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

{Абзац п'ятий пункту 64.6 статті 64 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

64.7. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, визначає порядок обліку платників податків у контролюючих органах та порядок формування Реєстру великих платників податків на відповідний рік з урахуванням критеріїв, визначених цим Кодексом для великих платників податків.

{Абзац перший пункту 64.7 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі включення платника податків до Реєстру великих платників податків на нього поширюються особливості, визначені цим Кодексом для великих платників податків.

Після включення платника податків до Реєстру великих платників податків та отримання повідомлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про таке включення платник податків зобов’язаний стати на облік за основним місцем обліку в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який здійснює супроводження великих платників податків, з початку податкового періоду (календарного року), на який сформовано Реєстр, та за неосновним місцем обліку в такому територіальному органі центрального органу виконавчої влади або його структурних підрозділах щодо наявних у межах населеного пункту за місцезнаходженням територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який здійснює супроводження великих платників податків, об’єктів оподаткування або об’єктів, які пов’язані з оподаткуванням за переліком, визначеним центральним органом виконавчої влади, що забезпечує

формування та реалізує державну фінансову політику, або через які провадиться діяльність такого великого платника податків.

{Абзац третій пункту 64.7 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Законів № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

Щодо великих платників податків, які самостійно не стали на облік у територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який здійснює супроводження великих платників податків, або його структурних підрозділах, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, приймає рішення про зміну основного та неосновного місця обліку таких великих платників податків та переведення їх на облік у територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який здійснює супроводження великих платників податків, або його структурні підрозділи.

{Абзац четвертий пункту 64.7 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

У {Абзац п'ятий пункту 64.7 статті 64 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі прийняття рішення про переведення великого платника податків на облік у територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який здійснює супроводження великих платників податків, чи інший контролюючий орган, відповідні контролюючі органи зобов’язані протягом 20 календарних днів після прийняття такого рішення здійснити взяття на облік/зняття з обліку такого платника податків.

{Абзац шостий пункту 64.7 статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Великий платник податків, щодо якого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, прийнято рішення про переведення на облік у контролюючий орган, що здійснює супроводження великих платників податків, чи інший контролюючий орган, після взяття його на облік за новим місцем обліку зобов'язаний сплачувати податки за місцем попереднього обліку у контролюючих органах, а подавати податкову звітність та виконувати інші обов'язки, передбачені цим Кодексом, за новим місцем обліку.

{Абзац сьомий пункту 64.7 статті 64 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 65. Облік самозайнятих осіб

65.1. Взяття на облік фізичних осіб - підприємців (крім тих, що набули статусу електронного резидента (е-резидента) у контролюючих органах здійснюється за податковою адресою на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців (крім тих, що набули статусу електронного резидента (е-резидента) та громадських формувань, наданих державним реєстратором згідно із Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Пункт 65.1 статті 65 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

65.2. Облік самозайнятих осіб здійснюється шляхом внесення до Державного реєстру фізичних осіб - платників податків (далі - Державний реєстр) записів про державну реєстрацію або припинення підприємницької діяльності, незалежної професійної діяльності, перереєстрацію, постановку на облік, зняття з обліку, внесення змін стосовно самозайнятої особи, а також вчинення інших дій, які передбачені Порядком обліку платників податків, зборів.

65.3. Для взяття на облік фізичної особи, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність, така особа повинна подати заяву та документи особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) або через уповноважену особу до контролюючого органу за місцем постійного проживання.

65.4. Контролюючий орган відмовляє в розгляді документів, поданих для взяття на облік особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність, у разі:

65.4.1. наявності обмежень на провадження незалежної професійної діяльності, встановлених законодавством;

65.4.2. коли документи подані за неналежним місцем обліку;

65.4.3. коли документи не відповідають встановленим вимогам, подані не в повному обсязі або коли зазначені в різних документах відомості є взаємно невідповідними;

65.4.4. коли фізична особа вже взята на облік як самозайнята особа;

65.4.5. неподання для реєстрації особою, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність, свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності.

Після усунення причин, що були підставою для відмови у взятті на облік самозайнятої особи, фізична особа може повторно подати документи для взяття на облік.

65.5. Взяття на облік самозайнятої особи здійснюється контролюючим органом у день отримання відповідних відомостей від державного реєстратора (для фізичних осіб - підприємців) або прийняття заяви (для осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність).

Дані про взяття на облік фізичної особи - підприємця передаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у день взяття на облік у порядку, встановленому Міністерством юстиції України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Взяття на облік фізичної особи - підприємця підтверджується відомостями, оприлюдненими на порталі електронних сервісів, відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Пункт 65.5 статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

65.6. Видача та заміна довідки про взяття на облік платника податків здійснюється безоплатно.

65.7. Фізичній особі, яка провадить незалежну професійну діяльність, довідка про взяття на облік платника податків видається контролюючим органом із зазначенням строку, якщо такий строк вказаний у свідоцтві про реєстрацію чи іншому документі (дозволі, сертифікаті тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності.

65.8. Довідка про взяття на облік самозайнятої особи втрачає чинність з моменту виникнення змін у даних про фізичну особу, які зазначаються у такій довідці, та підлягає заміні у контролюючому органі.

65.9. Якщо фізична особа зареєстрована як підприємець та при цьому така особа провадить незалежну професійну діяльність, така фізична особа обліковується у контролюючих органах як фізична особа - підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності.

{Пункт 65.9 статті 65 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

65.10. Внесення до Державного реєстру запису про припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця чи незалежної професійної діяльності фізичної особи здійснюється у разі:

65.10.1. внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця - з дати державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця;

65.10.2. припинення або зупинення незалежної професійної діяльності або зміни організаційної форми відповідної діяльності з незалежної (індивідуальної) на іншу - з дати прийняття уповноваженим органом відповідного рішення або іншої дати, визначеної законом, що регулює реєстрацію відповідної незалежної професійної діяльності, датою припинення, зупинення або зміни організаційної форми відповідної діяльності з незалежної (індивідуальної) на іншу;

65.10.3. закінчення строку дії свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо) - з дати закінчення такого строку;

65.10.4. анулювання чи скасування згідно із законодавством свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності, або скасування реєстраційної дії щодо державної реєстрації фізичної особи підприємцем - з дати такого анулювання чи скасування.

Державна реєстрація (реєстрація) припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності фізичної особи або внесення до Державного реєстру запису про припинення такої діяльності фізичною особою не припиняє її зобов’язань, що виникли під час провадження підприємницької чи незалежної професійної діяльності, та не змінює строків, порядків виконання таких зобов’язань та застосування штрафних санкцій і нарахування пені за їх невиконання.

У разі якщо після внесення до Державного реєстру запису про припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності фізична особа продовжує провадити таку діяльність, вважається, що вона розпочала таку діяльність без взяття її на облік як самозайнятої особи.

{Пункт 65.10 статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 66. Внесення змін до облікових даних платників податків, крім фізичних осіб, які не зареєстровані підприємцями та не провадять незалежну професійну діяльність

{Назва статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

66.1. Підставами для внесення змін до облікових даних платників податків є:

66.1.1. інформація органів державної реєстрації;

66.1.2. інформація банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг про відкриття (закриття) рахунків платників податків та інформація емітентів електронних грошей про відкриття (закриття) електронних гаманців платників податків;

{Підпункт 66.1.2 пункту 66.1 статті 66 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

66.1.3. документально підтверджена інформація, що надається платниками податків;

66.1.4. інформація суб'єктів інформаційного обміну, уповноважених вчиняти будь-які реєстраційні дії стосовно платника податків;

66.1.5. рішення суду, що набрало законної сили;

66.1.6. дані перевірок платників податків.

66.2. Внесення змін до облікових даних платників податків здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 66.2 статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

66.3. У разі проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження або місця проживання платника податків, внаслідок якої змінюється контролюючий орган, в якому на обліку перебуває платник податків, а також у разі зміни податкової адреси платника податків, контролюючими органами за попереднім та новим місцезнаходженням (місцем проживання) платника податків проводяться процедури відповідно зняття з обліку/взяття на облік такого платника податків.

{Абзац перший пункту 66.3 статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Підставою для зняття з обліку платника податків в одному контролюючому органі і взяття на облік в іншому є надходження хоча б до одного з цих органів даних, що свідчать про належну державну реєстрацію таких змін органами державної реєстрації.

У такому разі платник податків, визначений у пункті 64.2 статті 64 цього Кодексу, зобов'язаний подати контролюючому органу за новим місцезнаходженням відповідну заяву у десятиденний строк від дня реєстрації зміни місцезнаходження (місця проживання) згідно з порядком обліку платників податків. У разі неподання такої заяви протягом 10 календарних днів платник податків або посадові особи платника податків несуть відповідальність відповідно до закону.

{Абзац третій пункту 66.3 статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

66.4. Платники податків - юридичні особи та їх відокремлені підрозділи зобов'язані подати контролюючому органу відомості стосовно осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського та/або податкового обліку юридичної особи, її відокремлених підрозділів, у 10-денний строк з дня взяття на облік чи виникнення змін у облікових даних платників податків, шляхом подання заяви у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Відповідальність за неподання такої інформації визначається цим Кодексом.

{Пункт 66.4 статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

66.5. У разі виникнення змін у даних або внесення змін до документів, що подаються для взяття на облік згідно з цією главою, крім змін, які вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, та змін, про які платник податків повідомив за основним місцем обліку, платник податків зобов’язаний подати контролюючому органу, в якому він обліковується, уточнені документи протягом 10 календарних днів з дня внесення змін до зазначених документів.

{Пункт 66.5 статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 67. Підстави та порядок зняття з обліку у контролюючих органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб

67.1. Підставами для зняття з обліку у контролюючих органах юридичної особи, її відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб є:

67.1.1. повідомлення чи документальне підтвердження державного реєстратора чи іншого органу державної реєстрації про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи, відокремленого підрозділу юридичної особи;

{Абзац другий підпункту 67.1.1 пункту 67.1 статті 67 виключено на підставі Закону № 657-VII від 24.10.2013}

{Абзац третій підпункту 67.1.1 пункту 67.1 статті 67 виключено на підставі Закону № 657-VII від 24.10.2013}

{Підпункт 67.1.1 пункту 67.1 статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від

16.01.2020}

67.1.2. наявність хоча б однієї з підстав, визначених пунктом 65.10 статті 65 цього Кодексу для самозайнятої особи.

{Абзац другий підпункту 67.1.2 пункту 67.1 статті 67 виключено на підставі Закону № 657-VII від 24.10.2013}

{Абзац третій підпункту 67.1.2 пункту 67.1 статті 67 виключено на підставі Закону № 657-VII від 24.10.2013}

67.2. Контролюючі органи в установленому законом порядку мають право звертатися до суду про винесення судового рішення щодо:

припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;

скасування державної реєстрації припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;

{Абзац третій пункту 67.2 статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

скасування державної реєстрації змін до установчих документів.

67.3. У разі припинення юридичної особи її відокремлені підрозділи підлягають зняттю з обліку в контролюючих органах.

Порядок зняття з обліку у контролюючих органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 67.3 статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

67.4. Договори про спільну діяльність, договори управління майном та угоди про розподіл продукції знімаються з обліку у контролюючих органах після їх припинення, розірвання, закінчення строку дії чи після досягнення мети, для якої вони були укладені, визнання їх недійсними у судовому порядку, а також у разі втрати ознак платника податку, які визначені цим Кодексом.

{Пункт 67.4 статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

67.5. Нерезиденти, визначені у пункті 64.5 статті 64 цього Кодексу, знімаються з обліку у контролюючих органах після відчуження нерухомого майна та/або закриття всіх рахунків/електронних гаманців у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей та/або закриття на території України відокремлених підрозділів, у тому числі постійних представництв, за умови відсутності на території України інших об’єктів оподаткування та об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням.

{Абзац перший пункту 67.5 статті 67 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

Порядок зняття з обліку нерезидентів у контролюючих органах встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У разі анулювання реєстрації особи-нерезидента як платника податку на додану вартість відповідно до пункту 208-1.3 статті 208-1 цього Кодексу одночасно автоматично здійснюється зняття з обліку такої особи-нерезидента.

{Пункт 67.5 статті 67 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Особа-нерезидент, у якої на дату анулювання реєстрації як платника податку на додану вартість

відповідно до пункту 208-1.3 статті 208-1 цього Кодексу наявний податковий борг або не виконані податкові зобов’язання, автоматично знімається з обліку після погашення боргу та виконання зобов’язань, визначених цим Кодексом.

{Пункт 67.5 статті 67 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

{Статтю 67 доповнено пунктом 67.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 68. Інформація, що подається для обліку платників податків органами державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та іншими органами

68.1. Технічний адміністратор Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань в день проведення реєстраційної дії повинен передати до інформаційних систем контролюючих органів відомості, документи, запити, передбачені Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Пункт 68.1 статті 68 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 68.2 статті 68 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

68.3. Органи, що ведуть облік або реєстрацію рухомого майна та інших активів, які є об'єктом оподаткування, зобов'язані повідомляти про власників та/або користувачів такого рухомого майна та інших активів, розміщених на відповідній території, або про транспортні засоби, зареєстровані у цих органах, та їх власників контролюючі органи за своїм місцезнаходженням щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця. Порядок такого повідомлення встановлює Кабінет Міністрів України.

68.4. Державні органи повинні подавати контролюючим органам іншу інформацію у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами України.

Стаття 69. Вимоги до відкриття та закриття рахунків платників податків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг та електронних гаманців в емітентах електронних грошей, електронними гаманцями

{Назва статті 69 в редакції Законів № 323-IX від 03.12.2019, № 2888-IX від 12.01.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

69.1. Банки, інші фінансові установи, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей відкривають відповідні рахунки/електронні гаманці, передбачені законодавством України, платникам податків - юридичним особам (резидентам і нерезидентам) незалежно від організаційно-правової форми, відокремленим підрозділам та представництвам юридичних осіб, для яких законом установлені особливості їх державної реєстрації та які не включаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, фізичним особам, які провадять незалежну професійну діяльність, за наявності документів, виданих контролюючими органами, що підтверджують взяття їх на облік у таких органах, або виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (для осіб, взяття на облік яких у контролюючих органах здійснюється на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, наданих державним реєстратором згідно із Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань") чи інформації з цього реєстру, отриманої банком, іншою фінансовою установою, небанківським надавачем платіжних послуг, емітентом електронних грошей відповідно до закону, із зазначенням даних про взяття на облік у контролюючих органах як платника податків.

{Пункт 69.1 статті 69 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 344-VIII від 21.04.2015; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2888-IX від 12.01.2023}

69.2. Банки, інші фінансові установи, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей зобов’язані надіслати повідомлення про відкриття або закриття рахунку/електронного гаманця платника податків - юридичної особи (резидента і нерезидента), у тому числі відкритого через його відокремлені підрозділи, чи самозайнятої фізичної особи до контролюючого органу, в якому обліковується платник податків, у день відкриття/закриття рахунку/електронного гаманця.

{Абзац перший пункту 69.2 статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 344-VIII від 21.04.2015, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі відкриття або закриття рахунка платника податків - банку, у тому числі відкритого через його відокремлені підрозділи, повідомлення надсилається в порядку, визначеному цим пунктом, лише в разі відкриття або закриття кореспондентського рахунка.

У разі відкриття або закриття власного кореспондентського рахунка банки зобов'язані надіслати повідомлення до контролюючого органу, в якому обліковуються, в строки, визначені цим пунктом.

69.3. Контролюючий орган не пізніше наступного робочого дня з дня отримання повідомлення від банку, іншої фінансової установи, небанківського надавача платіжних послуг, емітента електронних грошей про відкриття рахунку/електронного гаманця зобов’язаний направити повідомлення про взяття рахунку/електронного гаманця на облік або про відмову у взятті контролюючим органом рахунку/електронного гаманця на облік із зазначенням підстав у порядку, визначеному цим Кодексом.

Якщо контролюючий орган протягом строку, встановленого абзацом першим цього пункту, не направив повідомлення про відмову у взятті рахунку/електронного гаманця на облік, такий рахунок/електронний гаманець вважається взятим на облік у контролюючому органі за мовчазною згодою - у час та дату отримання відповідною установою повідомлення (квитанції) контролюючого органу про підтвердження факту прийняття повідомлення до оброблення згідно з порядком подання повідомлень, встановленим відповідно до пункту 69.5 цієї статті.

{Пункт 69.3 статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 344-VIII від 21.04.2015; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

69.4. Датою початку видаткових операцій за рахунком/електронним гаманцем платника податків, визначеного пунктом 69.1 цієї статті (крім банку), у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей є дата отримання банком або іншою фінансовою установою, небанківським надавачем платіжних послуг, емітентом електронних грошей повідомлення контролюючого органу про взяття рахунку/електронного гаманця на облік у контролюючих органах або дата, визначена як дата взяття на облік у контролюючому органі за мовчазною згодою згідно з абзацом другим пункту 69.3 цієї статті.

{Пункт 69.4 статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 344-VIII від 21.04.2015; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

69.5. Порядок подання та форма і зміст повідомлень про відкриття/закриття рахунків/електронних гаманців платників податків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей, перелік підстав для відмови контролюючих органів у взятті рахунків/електронних гаманців на облік визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з відповідними державними органами, які регулюють діяльність фінансових установ.

{Пункт 69.5 статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

{Пункт 69.6 статті 69 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

69.7. Фізичні особи - підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, зобов’язані повідомляти про свій статус банки, інші фінансові установи, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, в яких такі особи відкривають рахунки/електронні гаманці.

{Пункт 69.7 статті 69 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

{Пункт 69.8 статті 69 виключено на підставі Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 70. Державний реєстр фізичних осіб - платників податків

70.1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, формує та веде Державний реєстр фізичних осіб - платників податків (далі - Державний реєстр).

{Абзац перший пункту 70.1 статті 70 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

До Державного реєстру вноситься інформація про осіб, які є:

громадянами України;

іноземцями та особами без громадянства, які постійно проживають в Україні;

іноземцями та особами без громадянства, які не мають постійного місця проживання в Україні, але відповідно до законодавства зобов’язані сплачувати податки в Україні або є засновниками юридичних осіб, створених на території України, або набули статусу електронного резидента (е-резидента).

{Абзац п'ятий пункту 70.1 статті 70 в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

Облік фізичних осіб - платників податків, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган, ведеться в окремому реєстрі Державного реєстру за прізвищем, ім'ям, по батькові та серією і номером паспорта без використання реєстраційного номера облікової картки.

{Абзац сьомий пункту 70.1 статті 70 виключено на підставі Закону № 879-VII від 13.03.2014}

70.2. До облікової картки фізичної особи - платника податків та повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) вноситься така інформація:

70.2.1. прізвище, ім'я та по батькові;

70.2.2. дата народження;

70.2.3. місце народження (країна, область, район, населений пункт);

70.2.4. місце проживання, а для іноземних громадян - також громадянство;

70.2.5. серія, номер свідоцтва про народження, паспорта (аналогічні дані іншого документа, що посвідчує особу), ким і коли виданий;

70.2.6. унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (у разі внесення інформації про особу до Єдиного державного демографічного реєстру).

{Пункт 70.2 статті 70 доповнено підпунктом 70.2.6 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

70.3. До інформаційної бази Державного реєстру включаються такі дані про фізичних осіб:

70.3.1. джерела отримання доходів;

70.3.2. об'єкти оподаткування;

70.3.3. сума нарахованих та/або отриманих доходів;

70.3.4. сума нарахованих та/або сплачених податків;

70.3.5. інформація про податкову знижку та податкові пільги платника податків;

70.3.6. унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі на підставі даних розпорядника такого реєстру, наданих у порядку інформаційної взаємодії відповідно до законодавства.

{Пункт 70.3 статті 70 доповнено підпунктом 70.3.6 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

70.4. До Державного реєстру вносяться відомості про державну реєстрацію, реєстрацію та взяття на облік фізичних осіб - підприємців і осіб, які провадять незалежну професійну діяльність. Такі відомості включають:

70.4.1. дати, номери записів, свідоцтв та інших документів, а також підстави державної реєстрації, реєстрації та взяття на облік, припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності, інші реєстраційні дані;

70.4.2. інформацію про державну реєстрацію, реєстрацію та взяття на облік змін у даних про особу, заміну чи продовження дії довідок про взяття на облік;

70.4.3. місце провадження діяльності, телефони та іншу додаткову інформацію для зв'язку з фізичною особою - підприємцем чи особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність;

70.4.4. види діяльності;

70.4.5. громадянство та номер, що використовується під час оподаткування в країні громадянства, - для іноземців;

70.4.6. системи оподаткування із зазначенням періодів її дії.

70.5. Фізична особа - платник податків незалежно від віку (як резидент, так і нерезидент), для якої раніше не формувалася облікова картка платника податків та яка не включена до Державного реєстру, зобов'язана особисто або через законного представника чи уповноважену особу подати відповідному контролюючому органу облікову картку фізичної особи - платника податків, яка є водночас заявою для реєстрації в Державному реєстрі, та пред'явити документ, що посвідчує особу.

Облікова картка фізичної особи - платника податків може бути подана в електронній формі засобами електронних комунікацій з дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, електронного документообігу, надання публічних (електронних публічних) послуг.

{Пункт 70.5 статті 70 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Подання іноземцем заяви на набуття статусу електронного резидента (е-резидента) прирівнюється до особистого подання до відповідного контролюючого органу облікової картки фізичної особи - платника податків та заяви для реєстрації в Державному реєстрі.

{Пункт 70.5 статті 70 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

Фізична особа - платник податків, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, зобов'язана особисто подати відповідному контролюючому органу повідомлення та документи для забезпечення її обліку за прізвищем, ім'ям, по батькові і серією та номером паспорта, а також пред'явити паспорт.

Фізична особа подає облікову картку фізичної особи - платника податків або повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) до контролюючого органу за своєю податковою адресою, а фізична особа, яка не має постійного місця проживання в Україні, - контролюючого органу за місцем отримання доходів або за місцезнаходженням іншого об'єкта оподаткування.

Для заповнення облікової картки фізичної особи - платника податків використовуються дані документа, що посвідчує особу. Для заповнення повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) використовуються дані паспорта.

Форма облікової картки фізичної особи - платника податків та повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) і порядок їх подання встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац пункту 70.5 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Фізична особа несе відповідальність згідно із законом за достовірність інформації, що подається для реєстрації у Державному реєстрі.

70.6. Органи державної реєстрації актів цивільного стану, органи, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб зобов'язані подавати відповідним контролюючим органам інформацію щодо зміни даних, які включаються до облікової картки фізичної особи - платника податків, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця.

{Абзац перший пункту 70.6 статті 70 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1293-IX від 02.03.2021}

Порядок подання такої інформації та взаємодії суб'єктів інформаційних відносин визначається Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 70.6 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

70.7. Фізичні особи - платники податків зобов'язані подавати контролюючим органам відомості про зміну даних, які вносяться до облікової картки або повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків і мають відмітку у паспорті), протягом місяця з дня виникнення таких змін шляхом подання відповідної заяви за формою та у порядку, визначеними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 70.7 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

70.8. Про проведення державної реєстрації фізичної особи - платника податків у Державному реєстрі та внесення змін до даних, які містяться у Державному реєстрі, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інформує територіальний орган:

{Пункт 70.8 статті 70 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

70.8.1. за місцем обліку фізичної особи;

70.8.2. за місцем проживання фізичної особи;

70.8.3. за місцем отримання доходів чи місцезнаходженням іншого об'єкта оподаткування фізичної особи.

70.9. За зверненням платника податків, його законного представника або уповноваженої особи контролюючий орган видає документ, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі, крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

У такому документі зазначається реєстраційний номер облікової картки платника податків.

Порядок формування реєстраційного номера облікової картки платника податків визначається та затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац третій пункту 70.9 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Форма документа і порядок його видачі встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац четвертий пункту 70.9 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Підтвердженням достовірності реєстраційного номера облікової картки платника податків є документ, що засвідчує реєстрацію особи у Державному реєстрі (картка платника податків), або дані про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру, внесені до паспорта громадянина України або свідоцтва про народження.

{Пункт 70.9 статті 70 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Особа за власним вибором пред’являє один із зазначених документів для надання даних про реєстраційний номер облікової картки платника податків.

{Пункт 70.9 статті 70 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Особа може пред’явити копію документа, що засвідчує реєстрацію особи в Державному реєстрі, у тому числі і в електронному вигляді, за умови наявності в одержувача інформації технічної можливості здійснити перевірку відповідності реєстраційних даних фізичної особи даним Державного реєстру в електронній формі інформаційно-телекомунікаційними засобами з використанням засобів технічного та криптографічного захисту інформації відповідно до вимог законодавства з питань захисту інформації.

{Пункт 70.9 статті 70 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

70.10. Контролюючим органом за місцем проживання фізичної особи - платника податків на прохання такої особи до паспорту можуть бути внесені (сьома, восьма або дев'ята сторінки) дані про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру.

70.11. У разі виявлення недостовірних даних або помилок у поданій обліковій картці або повідомленні (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) фізичній особі може бути відмовлено у реєстрації та/або внесенні відмітки до паспорта або продовжено строк реєстрації.

70.12. Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) використовуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, юридичними особами незалежно від організаційно-правових форм, включаючи Національний банк України, банки, інші фінансові установи, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, біржі, особами, які провадять незалежну професійну діяльність, фізичними особами - підприємцями, а також фізичними особами в усіх документах, які містять інформацію про об’єкти оподаткування фізичних осіб або про сплату податків, зокрема у разі:

{Абзац перший пункту 70.12 статті 70 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

70.12.1. виплати доходів, з яких утримуються податки згідно із законодавством України. Фізичні особи зобов'язані подавати інформацію про реєстраційний номер облікової картки юридичним та фізичним особам, що виплачують їм доходи;

70.12.2. укладення цивільно-правових договорів, предметом яких є об'єкти оподаткування та щодо яких виникають обов'язки щодо сплати податків і зборів;

70.12.3. відкриття рахунків у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, електронних гаманців в емітентах електронних грошей, а також у платіжних інструкціях під час здійснення фізичними особами безготівкових розрахунків;

{Підпункт 70.12.3 пункту 70.12 статті 70 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

70.12.4. заповнення фізичними особами, визначеними у пункті 70.1 цієї статті, митних декларацій під час перетину митного кордону України;

70.12.5. сплати фізичними особами податків і зборів;

70.12.6. проведення державної реєстрації фізичних осіб - підприємців або видачі таким особам спеціальних дозволів (ліцензій тощо) на провадження деяких видів господарської діяльності, а також реєстрації незалежної професійної діяльності;

{Підпункт 70.12.6 пункту 70.12 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

70.12.7. реєстрації майна та інших активів фізичних осіб, що є об'єктом оподаткування, або прав на нього;

70.12.8. подання контролюючим органам декларацій про доходи, майно та інші активи;

70.12.9. реєстрації транспортних засобів, що переходять у власність фізичних осіб;

70.12.10. оформлення фізичним особам пільг, субсидій та інших соціальних виплат з державних цільових фондів;

70.12.11. в інших випадках, визначених законами України та іншими нормативно-правовими актами.

70.13. Документи, пов'язані з проведенням операцій, передбачених пунктом 70.12 цієї статті, які не мають реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії (за наявності) та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), вважаються оформленими з порушенням вимог законодавства України.

70.14. Контролюючий орган зазначає реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) у всіх повідомленнях, що надсилаються йому.

Кожен платник податків зазначає реєстраційний номер своєї облікової картки платника податків або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) в усіх звітних або інших документах, а також в інших випадках, передбачених законодавством України.

70.15. Відомості з Державного реєстру:

70.15.1. використовуються контролюючими органами виключно для здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства України;

70.15.2. є інформацією з обмеженим доступом, крім відомостей про взяття на облік фізичних осіб - підприємців та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність;

70.15.3. передаються до Єдиного державного демографічного реєстру для проведення верифікації даних про фізичних осіб відповідно до частин четвертої та сьомої статті 34 Закону України "Про публічні електронні реєстри" в обсягах та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 70.15 статті 70 доповнено підпунктом 70.15.3 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

70.16. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, самозайняті особи, податкові агенти подають безоплатно в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, контролюючим органам за своїм місцезнаходженням або централізовано в електронному вигляді (для органів виконавчої влади) інформацію про фізичних осіб, що пов’язана з реєстрацією таких осіб як платників податків, нарахуванням, сплатою податків і контролем за дотриманням податкового законодавства України, із зазначенням реєстраційних номерів облікових карток платника податків або серії (за наявності) та номера паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку у паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта), зокрема:

{Абзац перший пункту 70.16 статті 70 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

70.16.1. органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, юридичні особи та фізичні особи - підприємці, податкові агенти - про дату прийняття на роботу або звільнення з роботи фізичних осіб протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, а також інформацію, передбачену статтею 51 цього Кодексу;

70.16.2. органи, що здійснюють державну реєстрацію транспортних засобів - про транспортні засоби, щодо яких у фізичних осіб виникає або припиняється право власності, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця;

{Підпункт 70.16.2 пункту 70.16 статті 70 в редакції Закону № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

70.16.3. органи державної реєстрації морських, річкових та повітряних суден - про судна, щодо яких у фізичних осіб виникає або припиняється право власності, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця;

70.16.4. органи державної реєстрації актів цивільного стану - про фізичних осіб, які померли (для закриття облікових карток), а також про зміну фізичними особами прізвища, імені, по батькові, дати і місця народження щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця;

{Підпункт 70.16.4 пункту 70.16 статті 70 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

70.16.5. органи, що здійснюють реєстрацію приватної нотаріальної, адвокатської, іншої незалежної професійної діяльності та видають свідоцтва про право на провадження такої діяльності, - про видачу або анулювання реєстраційного посвідчення - у п'ятиденний строк від дня провадження відповідної дії;

70.16.6. органи державної реєстрації прав на нерухоме майно - про оподатковуване нерухоме майно, щодо якого у фізичних та юридичних осіб виникає або припиняється право власності, у строки та порядку, встановленому підпунктом 266.7.4 пункту 266.7 статті 266 цього Кодексу;

{Підпункт 70.16.6 пункту 70.16 статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

70.16.7. органи опіки і піклування, виховні, лікувальні заклади, заклади соціального захисту населення та інші заклади, що відповідно до законодавства здійснюють опіку, піклування або управління майном підопічного, зобов'язані повідомляти про встановлення опіки над фізичними особами, визнаними судом недієздатними, опіку, піклування і управління майном малолітніх, інших неповнолітніх фізичних осіб, фізичних осіб, обмежених судом у дієздатності, дієздатних фізичних

осіб, над якими встановлене піклування у формі патронажу, піклування або управління майном фізичних осіб, визнаних судом безвісно відсутніми, а також про подальші зміни, пов'язані із зазначеною опікою, піклуванням або управлінням майном, у контролюючі органи за місцем свого перебування не пізніше, як протягом п'яти календарних днів від дня прийняття відповідного рішення;

70.16.7-1. центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій, не пізніше наступного робочого дня після дня внесення у встановленому законодавством порядку до Єдиного державного демографічного реєстру інформації - про реєстрацію/зняття з реєстрації місця проживання/перебування фізичної особи, а також про серії (за наявності) та номери недійсних паспортів;

{Пункт 70.16 статті 70 доповнено пунктом 70.16.7-1 згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 1946-IX від 14.12.2021}

70.16.8. інші органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування - інформацію про інші об'єкти оподаткування.

70.17. Державний реєстр фізичних осіб - платників податків формується на основі Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів. Обліковим карткам фізичних осіб, які на момент набрання чинності цим Кодексом зареєстровані у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів, присвоюються номери, що відповідають ідентифікаційним номерам платників податків - фізичних осіб. Документи про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів, видані контролюючими органами у порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Кодексом, вважаються дійсними для всіх випадків, передбачених для використання реєстраційних номерів облікових карток фізичних осіб, не підлягають обов'язковій заміні та є такими, що засвідчують реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків.

Стаття 70-1. Підстави та порядок набуття і втрати статусу електронного резидента (е-резидента)

70-1.1. Іноземець має право набути статус електронного резидента (е-резидента) після подання ним через інформаційну систему "Е-резидент" заяви про набуття статусу електронного резидента (е-резидента), його ідентифікації та надання кваліфікованих електронних довірчих послуг.

70-1.2. Не можуть бути електронними резидентами (е-резидентами):

а) громадяни України;

б) іноземці, які мають право на постійне проживання в Україні чи є податковими резидентами України;

в) особи без громадянства;

г) особи, які отримують доходи з джерелом походження з України за товари, роботи, послуги (крім пасивних доходів);

ґ) особи, які є громадянами (підданими), резидентами або особами, місцем постійного проживання (перебування, реєстрації) яких є держави (юрисдикції), не включені до Переліку держав, громадяни або резиденти яких можуть набути статус електронного резидента (е-резидента).

Перелік держав, громадяни або резиденти яких можуть набути статус електронного резидента (е-резидента), встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

До Переліку держав, громадяни або резиденти яких можуть набути статус електронного резидента (е-резидента), не може бути включена держава:

визнана державою-агресором та/або державою-окупантом щодо України;

включена до переліку високоризикових держав (юрисдикцій) FATF, щодо яких застосовуються посилені заходи належної перевірки та/або контрзаходи з метою захисту міжнародної фінансової системи від постійних та значних ризиків відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення ("чорний список" FATF);

включена до переліку держав (територій), які мають стратегічні недоліки у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення відповідно до заяв FATF ("сірий список" FATF);

визначена Європейською комісією як країна із слабкими режимами запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

70-1.3. Порядок набуття та скасування статусу електронного резидента (е-резидента), ідентифікації осіб, які мають намір набути статус електронного резидента (е-резидента), та надання їм доступу до кваліфікованих електронних довірчих послуг визначається Кабінетом Міністрів України.

Взяття на облік електронного резидента (е-резидента) здійснюється контролюючим органом на підставі відомостей, отриманих від інформаційної системи "Е-резидент".

70-1.4. Підставами для скасування статусу електронного резидента (е-резидента) є:

а) подання іноземцем заяви про скасування статусу електронного резидента (е-резидента) за власним бажанням;

б) анулювання статусу електронного резидента (е-резидента) на підставі рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, у разі отримання інформації про:

смерть особи, визнання її безвісно відсутньою;

обмеження цивільної дієздатності особи або визнання її недієздатною;

невідповідність особи вимогам пункту 70-1.2 цієї статті;

в) закінчення строку дії документа про відповідність засобу кваліфікованого електронного підпису або позитивного експертного висновку за результатами державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації засобу кваліфікованого електронного підпису, який використовує електронний резидент (е-резидент), за умови що електронний резидент (е-резидент) не здійснить протягом одного місяця з дня завершення строку дії відповідного документа отримання засобу кваліфікованого електронного підпису з чинним документом про відповідність або з позитивним експертним висновком за результатами державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації.

Іноземець втрачає статус електронного резидента (е-резидента) з дня, наступного за днем внесення запису про скасування статусу електронного резидента (е-резидента) до інформаційної системи "Е-резидент".

Порядок формування та ведення інформаційної системи "Е-резидент" та доступу до неї контролюючих органів і податкових агентів платників єдиного податку встановлюється Кабінетом Міністрів України.

70-1.5. У разі отримання інформації про втрату особою статусу електронного резидента (е-резидента) контролюючий орган автоматично здійснює зняття з обліку такої особи як електронного

резидента (е-резидента).

{Главу 6 доповнено статтею 70-1 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

ГЛАВА 7. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

Стаття 71. Визначення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючого органу

71.1. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів - комплекс заходів, що координується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій.

{Пункт 71.1 статті 71 в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 72. Збір податкової інформації

72.1. Для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючого органу використовується інформація, що надійшла:

72.1.1. від платників податків та податкових агентів, зокрема інформація:

72.1.1.1. що міститься в податкових деклараціях, розрахунках, звітах про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, визначеної пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, інших звітних документах;

{Підпункт 72.1.1.1 підпункту 72.1.1 пункту 72.1 статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015}

72.1.1.2. що міститься у наданих великими платниками податків в електронній формі копіях документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинних документах, які ведуться в електронній формі, регістрах бухгалтерського обліку, фінансовій звітності, інших документах, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів;

{Підпункт 72.1.1.2 підпункту 72.1.1 пункту 72.1 статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

72.1.1.3. про фінансово - господарські операції платників податків;

72.1.1.4. про застосування реєстраторів розрахункових операцій, програмних реєстраторів розрахункових операцій, у тому числі електронні копії розрахункових документів та фіскальних звітних чеків, поданих до контролюючих органів. Для цілей цього підпункту терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг";

{Підпункт 72.1.1.4 підпункту 72.1.1 пункту 72.1 статті 72 в редакції Закону № 129-IX від 20.09.2019}

72.1.2. від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, зокрема інформація:

{Абзац перший підпункту 72.1.2 пункту 72.1 статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

72.1.2.1. про об'єкти оподаткування, що надаються та/або реєструються такими органами. Зазначена інформація повинна містити, зокрема, вид, характеристики, індивідуальні ознаки об'єкта

оподаткування (в разі наявності), за якими його можна ідентифікувати;

72.1.2.2. про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків;

72.1.2.3. що міститься у звітних документах (крім персоніфікованої статистичної інформації), які подаються платником податків органам виконавчої влади та/або органам місцевого самоврядування;

{Підпункт 72.1.2.3 підпункту 72.1.2 пункту 72.1 статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

72.1.2.4. про встановлені органами місцевого самоврядування ставки місцевих податків, зборів та надані такими органами податкові пільги;

72.1.2.5. про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності, яка повинна містити, зокрема:

найменування платника податків, якому видані такі дозволи, ліцензії, патенти;

податковий номер або реєстраційний номер облікової картки фізичної особи;

вид дозвільного документа;

вид діяльності, на провадження якої видано дозвільний документ;

дату видачі дозвільного документа;

строк дії дозвільного документа, інформацію про припинення (зупинення) дії дозвільного документа із зазначенням підстав такого припинення (зупинення);

сплату належних платежів за видачу дозвільного документа;

перелік місць провадження діяльності, на яку видано дозвільний документ;

72.1.2.6. про експортні та імпортні операції платників податків;

72.1.2.7. переліки фінансових установ, професійних учасників ринків капіталу, інститутів спільного інвестування та осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі види фінансових послуг;

{Підпункт 72.1.2 пункту 72.1 статті 72 доповнено підпунктом 72.1.2.7 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

72.1.3. від банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей - інформація про наявність та рух коштів на рахунках/електронних гаманцях платника податків, звіти про підзвітні рахунки, подані від фінансових агентів;

{Підпункт 72.1.3 пункту 72.1 статті 72 в редакції Законів № 323-IX від 03.12.2019, № 2888-IX від 12.01.2023}

72.1.3-1. від осіб, які є фінансовими агентами, - звіти про підзвітні рахунки, інші документи та інформація, надані відповідно до вимог статті 39-3 цього Кодексу;

{Пункт 72.1 статті 72 доповнено підпунктом 72.1.3-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

72.1.4. від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів;

72.1.5. за наслідками податкового контролю;

{Підпункт 72.1.5 пункту 72.1 статті 72 в редакції Законів № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

72.1.6. для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності також використовується інша

інформація, оприлюднена відповідно до законодавства та/або добровільно чи за запитом надана контролюючому органу в установленому законом порядку, а також інформація, наведена у скарзі покупця (споживача) щодо порушення платником податків встановленого порядку проведення розрахункових операцій із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій;

{Підпункт 72.1.6 пункту 72.1 статті 72 в редакції Закону № 129-IX від 20.09.2019}

72.1.7. від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, інформацію про відповідність резидентів Дія Сіті вимогам Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", зокрема щодо включення/виключення платників податків до/з реєстру Дія Сіті.

{Пункт 72.1 статті 72 доповнено підпунктом 72.1.7 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

Стаття 73. Отримання податкової інформації контролюючими органами

73.1. Інформація, визначена у статті 72 цього Кодексу, безоплатно надається контролюючим органам періодично або на окремий письмовий запит контролюючого органу у терміни, визначені пунктом 73.2 цього Кодексу.

73.2. До інформації, що надається періодично, належить інформація, визначена у підпунктах 72.1.1.1, 72.1.1.2, 72.1.1.3 (в частині обов'язку платника податків надавати розшифровку податкового кредиту та податкових зобов'язань у розрізі контрагентів, передбачених розділом V цього Кодексу), 72.1.1.4, 72.1.2.1, 72.1.2.3, 72.1.2.4, 72.1.2.5, 72.1.2.6, 72.1.2.7 підпункту 72.1.2, підпункті 72.1.5 статті 72 цього Кодексу.

{Пункт 73.2 статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

У разі коли іншими розділами цього Кодексу не визначено інші строки надання такої інформації:

73.2.1. інформація, зазначена у підпунктах 72.1.2.1 та 72.1.2.5 підпункту 72.1.2 пункту 72.1 статті 72 цього Кодексу, надається органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щомісяця протягом 10 календарних днів місяця, що настає за звітним;

73.2.2. інформація, зазначена у підпункті 72.1.2.3 підпункту 72.1.2 пункту 72.1 статті 72 цього Кодексу, надається органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування протягом 10 календарних днів з дня подання такої звітності відповідному органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування. Органами державної статистики інформація надається відповідно до плану державних статистичних спостережень;

73.2.3. інформація, зазначена у підпункті 72.1.2.4 підпункту 72.1.2 пункту 72.1 статті 72 цього Кодексу, надається органами місцевого самоврядування не пізніше 10 календарних днів з дати набрання чинності відповідним рішенням;

{Підпункт 73.2.4 пункту 73.2 статті 73 виключено на підставі Закону № 404-VII від 04.07.2013}

Порядок подання інформації контролюючим органам визначається Кабінетом Міністрів України.

73.3. Контролюючі органи мають право звернутися до платників податків та інших суб’єктів інформаційних відносин із письмовим запитом про надання інформації (вичерпний перелік та підстави надання якої встановлено законом), необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій, завдань, та її документального підтвердження.

Такий запит підписується керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу і має містити:

1) підстави для надсилання запиту відповідно до цього пункту із зазначенням інформації, яка це підтверджує;

2) перелік інформації, яка запитується, та перелік документів, які пропонується надати;

3) печатку контролюючого органу.

73.3.1. Письмовий запит про надання інформації надсилається платнику податків або іншому суб’єкту інформаційних відносин за наявності хоча б однієї з таких підстав:

1) за результатами аналізу податкової інформації, отриманої у встановленому законом порядку, виявлено факти, які можуть свідчити про порушення платником податків податкового, валютного законодавства, законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, із обов’язковим зазначенням таких фактів у запиті;

2) для визначення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" під час здійснення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням відповідно до статті 39 цього Кодексу та/або для визначення рівня звичайних цін у випадках, визначених цим Кодексом;

3) виявлено недостовірність даних, що містяться у податковій декларації, поданій платником податків;

4) стосовно платника податків подано скаргу про ненадання таким платником податків:

податкової накладної покупцю або про допущення продавцем товарів/послуг помилок під час зазначення обов’язкових реквізитів податкової накладної, передбачених пунктом 201.1 статті 201 цього Кодексу, та/або порушення продавцем/покупцем граничних термінів реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної та/або розрахунку коригування;

акцизної накладної покупцю або про порушення порядку заповнення та/або порядку реєстрації акцизної накладної;

5) у разі проведення зустрічної звірки;

6) виявлено помилку або недостовірність даних, що містяться у звіті про підзвітні рахунки, поданому фінансовим агентом, або відповідно до Загального стандарту звітності CRS фінансовим агентом подано звіт про підзвітні рахунки з відомостями про незадокументовані рахунки, або виявлено подання власником рахунку недостовірних відомостей фінансовому агенту;

7) отримано повідомлення від компетентного органу іноземної юрисдикції, з якою Україною укладено міжнародний договір, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, згоду на обов’язковість якого надано Верховною Радою України, або укладено на його підставі міжвідомчий договір, про виявлення таким органом помилки, неповних або недостовірних даних, наданих фінансовим агентом щодо підзвітного рахунку особи, яка є резидентом відповідної іноземної юрисдикції, або про інше порушення чи невиконання фінансовим агентом зобов’язань, передбачених Угодою FATCA або Загальним стандартом звітності CRS, у тому числі про участь фінансового агента або його клієнта у правочинах або операціях, передбачених пунктом 39-3.6 статті 39-3 цього Кодексу;

8) отримано запит про надання інформації від компетентного органу іноземної держави на підставі міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, та інформації, яка запитується, немає у розпорядженні контролюючого органу;

9) в інших випадках, визначених цим Кодексом.

73.3.2. Запит вважається належним чином врученим, якщо його надіслано у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

73.3.3. Платники податків та інші суб’єкти інформаційних відносин зобов’язані надавати інформацію, визначену в запиті контролюючого органу, та її документальне підтвердження (крім проведення зустрічної звірки) протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту (якщо інше не передбачено цим Кодексом), у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

У разі проведення зустрічної звірки платники податків та інші суб’єкти інформаційних відносин зобов’язані надавати інформацію, визначену в запиті контролюючого органу, протягом 10 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту, та документальне підтвердження цієї інформації на вимогу контролюючого органу у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

73.3.4. У разі якщо запит складено з порушенням вимог, визначених абзацами першим - п’ятим пункту 73.3 статті 73 цього Кодексу, платник податків звільняється від обов’язку надання відповіді на такий запит.

У разі отримання платником податків запиту про надання інформації та її документального підтвердження, які вже надавалися цим платником податків за попередніми запитами цього контролюючого органу, такий платник податків має право надати контролюючому органу інформацію про дату та номер листа, якими зазначена інформація та її документальне підтвердження надавалися такому контролюючому органу. У такому разі платник податків звільняється від обов’язку надання інформації та її документального підтвердження в цій частині.

Інформація на запит контролюючого органу надається Національним банком України, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей безоплатно у порядку та обсягах, встановлених законами України "Про банки і банківську діяльність" та "Про платіжні послуги".

Порядок отримання інформації контролюючими органами за їх письмовим запитом визначається Кабінетом Міністрів України.

73.3.5. Інформація на запит контролюючого органу надається банками, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей, особами, які є фінансовими агентами, та іншими суб’єктами, які відповідно до законодавства України зобов’язані зберігати інформацію, що запитується, безоплатно та в обсягах, необхідних для виконання контролюючими органами міжнародних зобов’язань, визначених Конвенцією про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах, міжнародним договором України про уникнення подвійного оподаткування та іншим міжнародним договором, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, згоду на обов’язковість якого надано Верховною Радою України, або укладеними на їх підставі міжвідомчими договорами.

Розкриття такої інформації надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунку, іншими фінансовими установами та особами, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк України, здійснюється у порядку, встановленому Національним банком України, іншими фінансовими агентами - у порядку, встановленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, у межах повноважень, визначених законодавством у сфері регулювання діяльності з надання фінансових послуг.

73.3.6. Якщо на підставі міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією, компетентний орган іноземної держави звертається до контролюючого органу із запитом (далі - іноземний запит), що містить прохання про неповідомлення платника податків про факт звернення іноземного компетентного органу, контролюючий орган у запиті, який надсилається платнику податків чи іншій особі, зазначає, що запит надсилається на підставі підпункту 8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 цієї статті, без розкриття змісту іноземного запиту.

Контролюючий орган має право надіслати запит суб’єкту первинного фінансового моніторингу на підставі підпункту 8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 цієї статті, за умови дотримання всіх таких вимог:

1) інформація, що запитується в іноземному запиті, відсутня у розпорядженні контролюючого органу;

2) особа, якій надсилається запит контролюючого органу, зобов’язана зберігати інформацію, яка

є предметом запиту, або має доступ до неї відповідно до положень законодавства.

Якщо запит надсилається особі на підставі підпункту 8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 цієї статті (у зв’язку зі збором інформації для компетентного органу іноземної держави), положення цієї статті не повинні тлумачитися як такі, що дозволяють банку або іншому надавачу платіжних послуг з обслуговування рахунку відмовляти в наданні інформації на запит контролюючого органу виключно на підставі того, що інформація, що запитується, є інформацією з обмеженим доступом (у тому числі інформацією, що становить банківську таємницю).

{Пункт 73.3 статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 408-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 323-IX від 03.12.2019, № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021, № 2888-IX від 12.01.2023; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

73.4. Інформація про наявність та рух коштів/електронних грошей на рахунках/електронних гаманцях платника податків надається в обсягах більших, ніж передбачено пунктом 73.3 цієї статті, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей контролюючим органам за рішенням суду. Для отримання такої інформації контролюючий орган звертається до суду.

Правила, встановлені цим пунктом, не застосовуються до:

1) запитів про надання фінансовими агентами інформації про фінансові рахунки в обсягах, визначених Угодою FATCA, Багатосторонньою угодою CRS та Загальним стандартом звітності CRS;

2) запитів, які надсилаються контролюючим органом на підставі підпункту 8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 цієї статті для цілей збору інформації для компетентного органу іноземної держави відповідно до Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах, міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування або іншого міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей.

{Пункт 73.4 статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законами № 323-IX від 03.12.2019, № 2888-IX від 12.01.2023; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

73.5. З метою отримання податкової інформації, необхідної у зв’язку з проведенням перевірок, контролюючі органи мають право здійснювати зустрічні звірки даних суб’єктів господарювання щодо платника податків.

Під час зустрічної звірки:

здійснюється зіставлення даних, отриманих від платників податків та інших суб’єктів інформаційних відносин, з метою документального підтвердження господарських відносин з платником податків та зборів, а також підтвердження відносин, виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювалися між ними, для з’ясування повноти їх відображення в обліку платника податків;

забезпечується отримання податкової інформації, необхідної для визначення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" у випадках, передбачених підпунктом 39.5.2.13 підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 цього Кодексу.

Під час проведення зустрічної звірки з’ясовуються лише питання, зазначені у письмовому запиті контролюючого органу на проведення зустрічної звірки.

Форма запиту контролюючого органу на проведення зустрічної звірки встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Зустрічні звірки не є перевірками і проводяться в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

За результатами зустрічних звірок складається довідка, що надається суб’єкту господарювання у десятиденний строк.

Повторне проведення зустрічних звірок контролюючими органами з одного і того самого питання заборонено.

{Пункт 73.5 статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

73.6. Інформація, що надійшла до контролюючих органів від компетентного органу іноземної держави відповідно до міжнародних договорів, що містять положення про обмін інформацією для податкових цілей, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, або укладених на їх підставі міжвідомчих договорів, є інформацією з обмеженим доступом.

{Статтю 73 доповнено пунктом 73.6 згідно із Законом № 323-IX від 03.12.2019}

Стаття 74. Обробка та використання податкової інформації

74.1. Податкова інформація, зібрана відповідно до цього Кодексу, зберігається в базах даних Інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем (далі - Інформаційні системи) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Інформаційні системи і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, є державною власністю.

Система захисту податкової інформації, що зберігається в базах даних Інформаційних систем, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Внесення інформації до баз даних Інформаційних систем та її опрацювання здійснюються контролюючим органом, визначеним підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, а також контролюючим органом, визначеним підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, в порядку інформаційної взаємодії відповідно до пункту 41.2 статті 41 цього Кодексу.

{Абзац четвертий пункту 74.1 статті 74 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Перелік Інформаційних систем визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Пункт 74.2 статті 74 виключено на підставі Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

74.3. Зібрана податкова інформація та результати її опрацювання використовуються для виконання покладених на контролюючі органи функцій та завдань, а також центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, для формування та реалізації єдиної державної податкової політики.

{Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; текст статті 74 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; текст статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ГЛАВА 8. ПЕРЕВІРКИ

Стаття 75. Види перевірок

75.1. Контролюючі органи мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

Камеральні та документальні перевірки проводяться контролюючими органами в межах їх повноважень виключно у випадках та у порядку, встановлених цим Кодексом, а фактичні перевірки -

цим Кодексом та іншими законами України, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи.

Види документальних перевірок, порядок планування, проведення та оформлення їх результатів, що проводяться контролюючим органом, визначеним підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, встановлюються Митним кодексом України.

{Пункт 75.1 статті 75 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

75.1.1. Камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків та даних системи електронного адміністрування податку на додану вартість (даних центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, даних Єдиного реєстру податкових накладних та даних митних декларацій), а також даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, даних СОД РРО.

{Абзац перший підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018, № 129-IX від 20.09.2019}

Предметом камеральної перевірки також можуть бути:

{Підпункт 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1946-IX від 14.12.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2720-IX від 03.11.2022; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

1) своєчасність подання податкових декларацій (розрахунків);

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

2) своєчасність реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, акцизних накладних та/або розрахунків коригування до акцизних накладних у Єдиному реєстрі акцизних накладних, виправлення помилок у податкових накладних;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

3) своєчасність сплати узгодженої суми податкового (грошового) зобов’язання виключно на підставі даних, що зберігаються (опрацьовуються) у відповідних інформаційних базах;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

4) повнота нарахування та своєчасність сплати податку на доходи фізичних осіб та єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у разі невідповідності резидента Дія Сіті вимогам, визначеним пунктами 2, 3 частини першої та пунктом 10 частини другої статті 5 Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні";

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

5) своєчасність подання заяви про взяття на облік фінансових агентів відповідно до вимог статті 39-3 цього Кодексу;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

6) своєчасність подання фінансовими агентами звітів про підзвітні рахунки, виправлених звітів про підзвітні рахунки;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

7) своєчасність надання фінансовими агентами відповіді на запити (повідомлення)

контролюючого органу, що надсилаються у випадках, визначених статтею 39-3 цього Кодексу;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

8) своєчасність подання повідомлення про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників відповідно до вимог пункту 44-1.2 статті 44-1 цього Кодексу;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

9) своєчасність подання особою, яка здійснює управління або адміністрування трасту, повідомлення про укладення договору щодо управління або адміністрування трасту або про припинення такого договору, фінансової звітності, копій первинних документів та іншої інформації щодо трасту на запит контролюючого органу у випадках, передбачених статтею 44-2 цього Кодексу;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

10) своєчасність надання інформації на запит контролюючого органу відповідно до пункту 44-1.3 статті 44-1, підпунктів 6-8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 статті 73 цього Кодексу;

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

11) своєчасність та повнота сплати узгодженої суми грошового зобов’язання у вигляді авансового внеску з податку на прибуток підприємств, визначеного відповідно до пункту 141.13 статті 141 цього Кодексу, на підставі даних Реєстру пунктів обміну іноземної валюти.

{Абзац підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

{Підпункт 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

75.1.2. Документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх передбачених цим Кодексом податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами) та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, регістрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також отриманих в установленому законодавством порядку контролюючим органом документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Документальна планова перевірка проводиться відповідно до плану-графіка перевірок.

Під час здійснення планових перевірок платників податків, які є фінансовими агентами, предметом перевірки також є дотримання фінансовими агентами вимог статті 39-3 цього Кодексу.

{Підпункт 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Не може бути предметом планової документальної перевірки питання дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", крім випадків перевірки дотримання платником податків вимог підпунктів 140.5.4, 140.5.5-1, 140.5.6 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу.

{Підпункт 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 408-VII від 04.07.2013; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Документальна позапланова перевірка не передбачається у плані роботи контролюючого органу і проводиться за наявності хоча б однієї з підстав, визначених цим Кодексом.

{Абзац підпункту 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Документальною виїзною перевіркою вважається перевірка, яка проводиться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка.

Документальною невиїзною перевіркою вважається перевірка, яка проводиться в приміщенні контролюючого органу.

Документальною невиїзною позаплановою електронною перевіркою за заявою платника податків (далі - електронна перевірка) вважається перевірка, що проводиться на підставі заяви, поданої платником податків з незначним ступенем ризику, визначеним відповідно до пункту 77.2 статті 77 цього Кодексу, до контролюючого органу, в якому він перебуває на податковому обліку. Заява подається за 10 календарних днів до очікуваного початку проведення електронної перевірки, але не раніше офіційного повідомлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про запровадження проведення такої перевірки для відповідних платників податків: які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності; суб’єктів господарювання мікро-, малого; середнього підприємництва; інших платників податків. Форма заяви, порядок її подання, прийняття рішення про проведення електронної перевірки встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 доповнено абзацом згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1797-VIII від 21.12.2016}

75.1.3. Фактичною вважається перевірка, що здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника. Така перевірка здійснюється контролюючим органом щодо дотримання норм законодавства з питань регулювання обігу готівки, порядку здійснення платниками податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності ліцензій, свідоцтв, у тому числі про виробництво та обіг підакцизних товарів, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами).

{Абзац перший підпункту 75.1.3 пункту 75.1 статті 75 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

{Абзац другий підпункту 75.1.3 пункту 75.1 статті 75 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

{Підпункт 75.1.3 пункту 75.1 статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-VI від 07.04.2011, № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 76. Порядок проведення камеральної перевірки

76.1. Камеральна перевірка проводиться посадовими особами контролюючого органу без будь-якого спеціального рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) такого органу або направлення на її проведення.

{Абзац перший пункту 76.1 статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Камеральній перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком.

Згода платника податків на перевірку та його присутність під час проведення камеральної перевірки не обов'язкова.

76.2. Порядок оформлення результатів камеральної перевірки здійснюється відповідно до вимог

статті 86 цього Кодексу.

76.3. Камеральна перевірка податкової декларації або уточнюючого розрахунку може бути проведена лише протягом 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку їх подання, а якщо такі документи були надані пізніше, - за днем їх фактичного подання.

Камеральна перевірка з інших питань проводиться з урахуванням строків давності, визначених статтею 102 цього Кодексу.

{Статтю 76 доповнено пунктом 76.3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

76.4. Камеральні перевірки з питань, визначених статтею 39-3 цього Кодексу, проводяться з урахуванням вимог статті 39-3 цього Кодексу.

{Статтю 76 доповнено пунктом 76.4 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 77. Порядок проведення документальних планових перевірок

77.1. Документальна планова перевірка повинна бути передбачена у плані-графіку проведення планових документальних перевірок.

План-графік документальних планових перевірок на поточний рік оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, до 25 грудня року, що передує року, в якому будуть проводитися такі документальні планові перевірки.

{Пункт 77.1 статті 77 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

77.2. До плану-графіка проведення документальних планових перевірок відбираються платники податків, які мають ризик щодо несплати податків та зборів, невиконання іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи.

Періодичність проведення документальних планових перевірок платників податків визначається залежно від ступеня ризику в діяльності таких платників податків, який поділяється на високий, середній та незначний. Платники податків з незначним ступенем ризику включаються до плану-графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки, середнім - не частіше ніж раз на два календарних роки, високим - не частіше одного разу на календарний рік.

Порядок формування, затвердження плану-графіка та внесення змін до нього, а також перелік ризиків та їх поділ за ступенями встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац третій пункту 77.2 статті 77 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Внесення змін до плану-графіка проведення документальних планових перевірок на поточний рік допускається не частіше одного разу в першому та одного разу в другому кварталі такого року, крім випадків коли зміни пов’язані із змінами найменування платника податків, що вже був включений до плану-графіка, та/або виправлення технічних помилок.

{Пункт 77.2 статті 72 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Документальна перевірка платника податків, який був включений до плану-графіка проведення документальних планових перевірок на поточний рік внаслідок внесення змін у такому році (інших ніж зміни найменування платника податків, що вже був включений до плану-графіка, та/або виправлення технічних помилок), може бути розпочата не раніше 1 липня поточного року в разі внесення змін до плану-графіка проведення документальних перевірок на поточний рік у першому кварталі такого року і не раніше 1 жовтня поточного року в разі внесення змін до плану-графіка проведення документальних перевірок на поточний рік у другому кварталі такого року.

{Пункт 77.2 статті 72 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Оновлений план-графік оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, до 30 числа останнього місяця кварталу (у випадках змін найменування платника податків, що вже був включений до плану-графіка, та/або виправлення технічних помилок - до 30 числа місяця, що передує місяцю, в якому будуть проводитися такі документальні планові перевірки).

{Пункт 77.2 статті 72 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Платники податків - юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним пунктом 44 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, та у яких сума сплаченого до бюджету податку на додану вартість становить не менше п'яти відсотків від задекларованого доходу за звітний податковий період, а також самозайняті особи, сума сплачених податків яких становить не менше п'яти відсотків від задекларованого доходу за звітний податковий період, включаються до плану-графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки. Зазначена норма не поширюється на таких платників податків у разі порушення ними статей 45, 49, 50, 51, 57 цього Кодексу.

{Абзац пункту 77.2 статті 77 із змінами, внесеними згідно з Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

77.3. Забороняється проведення документальної планової перевірки за окремими видами зобов'язань перед бюджетами, крім правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати митних платежів, податків, зборів та єдиного внеску при виплаті (нарахуванні) доходів фізичним особам, податку з доходів фізичних осіб та зобов'язань за бюджетними позиками і кредитами, що гарантовані бюджетними коштами.

{Пункт 77.3 статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

77.4. Про проведення документальної планової перевірки керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу приймається рішення, яке оформлюється наказом.

{Абзац перший пункту 77.4 статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Право на проведення документальної планової перевірки платника податків надається лише у випадку, коли йому (його представнику) не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки надіслано (вручено) у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

{Абзац другий пункту 77.4 статті 77 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

77.5. У разі планування перевірок одного й того самого платника податків контролюючими органами та органами державного фінансового контролю у звітному періоді такі перевірки проводяться зазначеними органами одночасно. Порядок координації проведення таких перевірок та залучення до перевірок інших органів, передбачених законом, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 77.5 статті 77 в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013}

77.6. Допуск посадових осіб контролюючих органів до проведення документальної планової виїзної перевірки здійснюється згідно із статтею 81 цього Кодексу. Документальна планова невиїзна перевірка здійснюється у порядку, передбаченому статтею 79 цього Кодексу.

77.7. Строки проведення документальної планової перевірки встановлені статтею 82 цього Кодексу.

77.8. Перелік матеріалів, які можуть бути підставою для висновків під час проведення документальної планової перевірки, та порядок надання платниками податків документів для такої перевірки встановлено статтями 83, 85 цього Кодексу.

77.9. Порядок оформлення результатів документальної планової перевірки встановлено статтею 86 цього Кодексу.

Стаття 78. Порядок проведення документальних позапланових перевірок

78.1. Документальна позапланова перевірка здійснюється за наявності хоча б однієї з таких підстав:

{Абзац перший пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

78.1.1. отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником податків валютного, податкового законодавства, законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та іншого не врегульованого цим Кодексом законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов’язковий письмовий запит контролюючого органу, в якому зазначаються порушення цим платником податків відповідно валютного, податкового та іншого не врегульованого цим Кодексом законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту;

{Підпункт 78.1.1 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021}

78.1.2. платником податків не подано в установлений законом строк податкову декларацію, розрахунки, звітність для податкового контролю за трансфертним ціноутворенням відповідно до пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу, якщо їх подання передбачено законом;

{Підпункт 78.1.2 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 72-VIII від 28.12.2014, № 466-IX від 16.01.2020}

78.1.3. платником податків подано контролюючому органу уточнюючий розрахунок з відповідного податку за період, який перевірявся контролюючим органом;

78.1.4. виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях, поданих платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на письмовий запит контролюючого органу, в якому зазначено виявлену недостовірність даних та відповідну декларацію протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту;

{Підпункт 78.1.4 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

78.1.5. платником податків подано в установленому порядку контролюючому органу заперечення до акта перевірки в порядку, визначеному пунктом 86.7 статті 86 цього Кодексу, або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки або скасування прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення у разі якщо платник податків у своїй скарзі (запереченнях) посилається на обставини, що не були досліджені під час перевірки, та об’єктивний їх розгляд неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження.

{Абзац перший підпункту 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Наказ про проведення документальної позапланової перевірки з підстав, зазначених у цьому підпункті, видається:

{Підпункт 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-

VIII від 21.12.2016}

у разі розгляду заперечення до акта перевірки, - контролюючим органом, який проводив перевірку;

{Підпункт 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

під час проведення процедури адміністративного оскарження - контролюючим органом вищого рівня, який розглядає скаргу платника податків;

{Підпункт 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

На підставі зазначеного у цьому пункті наказу контролюючим органом, якому доручено здійснення перевірки, додатково видається наказ у порядку, передбаченому пунктом 81.1 статті 81 цього Кодексу.

{Підпункт 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

78.1.6. виключено;

78.1.7. розпочато процедуру реорганізації юридичної особи (крім перетворення), припинення юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, закриття постійного представництва чи відокремленого підрозділу юридичної особи, в тому числі іноземної компанії, організації, порушено провадження у справі про визнання банкрутом платника податків або подано заяву про зняття з обліку платника податків;

{Підпункт 78.1.7 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

78.1.8. платником подано декларацію, в якій заявлено до відшкодування з бюджету податок на додану вартість, за наявності підстав для перевірки, визначених у розділі V цього Кодексу, та/або з від'ємним значенням з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень.

Документальна позапланова перевірка з підстав, визначених у цьому підпункті, проводиться виключно щодо законності декларування заявленого до відшкодування з бюджету податку на додану вартість та/або з від'ємного значення з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень;

{Абзац другий підпункту 78.1.8 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

78.1.9. щодо платника податку подано скаргу:

про ненадання таким платником податків податкової накладної покупцю або про допущення продавцем товарів/послуг помилок при зазначенні обов’язкових реквізитів податкової накладної, передбачених пунктом 201.1 статті 201 цього Кодексу, та/або порушення продавцем/покупцем граничних термінів реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної та/або розрахунку коригування у разі ненадання таким платником податків протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання письмового запиту контролюючого органу, в якому зазначається інформація із скарги, пояснень та документального підтвердження на цей запит;

{Абзац другий підпункту 78.1.9 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

або

про ненадання таким платником податків акцизної накладної покупцю або про порушення порядку заповнення та/або порядку реєстрації акцизної накладної у разі ненадання таким платником податків протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання письмового запиту контролюючого органу, в якому зазначається інформація із скарги, пояснень та документального підтвердження на цей запит;

{Підпункт 78.1.9 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

78.1.10. виключено;

{Підпункт 78.1.11 пункту 78.1 статті 78 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

78.1.12. контролюючим органом вищого рівня в порядку контролю за діями або бездіяльністю посадових осіб контролюючого органу нижчого рівня здійснено перевірку документів обов'язкової звітності платника податків або матеріалів документальної перевірки, проведеної контролюючим органом нижчого рівня, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що повинні бути з'ясовані під час перевірки для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання платником податків вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Наказ про проведення документальної позапланової перевірки в цьому випадку приймається контролюючим органом вищого рівня лише у тому разі, коли стосовно посадових осіб контролюючого органу нижчого рівня, які проводили документальну перевірку зазначеного платника податків, розпочато дисциплінарне провадження або їм повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення;

{Абзац другий підпункту 78.1.12 пункту 78.1 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

На підставі такого наказу контролюючим органом, якому доручено здійснення перевірки, додатково видається наказ у порядку, передбаченому пунктом 81.1 статті 81 цього Кодексу.

{Підпункт 78.1.12 пункту 78.1 статті 78 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

78.1.13. у разі отримання інформації про ухилення податковим агентом від оподаткування виплаченої (нарахованої) найманим особам (у тому числі без документального оформлення) заробітної плати, пасивних доходів, додаткових благ, інших виплат та відшкодувань, що підлягають оподаткуванню, у тому числі внаслідок неукладення платником податків трудових договорів з найманими особами згідно із законом, а також здійснення особою господарської діяльності без державної реєстрації. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали підставою для проведення такої перевірки;

78.1.14. у разі отримання документально підтвердженої інформації та даних, що свідчать про невідповідність умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" та/або встановлення невідповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки" у порядку, передбаченому підпунктом 39.5.1.1 підпункту 39.5.1 пункту 39.5 статті 39 цього Кодексу;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.14 згідно із Законом № 408-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 72-VIII від 28.12.2014}

78.1.15. неподання платником податків або подання з порушенням вимог пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу звіту про контрольовані операції, повідомлення про участь у міжнародній групі компаній, звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній, глобальної документації (майстер-файлу) та/або документації з трансфертного ціноутворення;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.15 згідно із Законом № 408-VII від

04.07.2013; в редакції Законів № 72-VIII від 28.12.2014, № 2970-IX від 20.03.2023}

78.1.16. отримано звіт про контрольовані операції, надісланий платником податків відповідно до пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу. У такому разі перевірка проводиться виключно з питань контролю трансфертного ціноутворення;

{Підпункт пункту 78.1 статті 78 в редакції Закону № 72-VIII від 28.12.2014}

78.1.17. платником податків не подано в установлений пунктом 50.3 статті 50 цього Кодексу строк уточнюючий розрахунок для виправлення помилок, виявлених за результатами електронної перевірки, проведеної за заявою платника податків;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.17 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

78.1.18. виявлено розбіжності даних, що містяться у зареєстрованих акцизних накладних/розрахунках коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних та деклараціях з акцизного податку, поданих платником акцизного податку, що реалізує пальне або спирт етиловий;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.18 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

78.1.19. платником податків не надано для проведення зустрічної звірки інформацію, визначену у запиті контролюючого органу, протягом 10 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту. Така перевірка проводиться виключно з питань, зазначених у запиті контролюючого органу.

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.19 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

78.1.20. платником податку подано заяву про проведення перевірки до поданої заявки на поповнення обсягів залишку пального відповідно до пункту 29 підрозділу 5 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу.

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.20 згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

78.1.21. контролюючим органом після проведення документальної планової перевірки або документальної позапланової перевірки отримано інформацію та/або документи від іноземних державних органів, які стосуються питань, що були охоплені під час попередніх перевірок платника податків та свідчать про порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи. Така перевірка проводиться виключно щодо питань, що стали підставою для проведення такої перевірки;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.21 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

78.1.22. у разі отримання інформації, що свідчить про ведення нерезидентом господарської діяльності через постійне представництво на території України, відповідно до вимог підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, без взяття на податковий облік.

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.22 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

78.1.23. фінансовим агентом не подано заяву про взяття його на облік у випадках та порядку, передбачених пунктом 39-3.3 статті 39-3 цього Кодексу, або не надано відповідь чи надано неповну відповідь під час здійснення контролюючим органом опитування фінансового агента відповідно до пункту 39-3.8 статті 39-3 цього Кодексу, або виявлено порушення чи можливе порушення фінансовим агентом вимог статті 39-3 цього Кодексу;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.23 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

78.1.24. неподання фінансовим агентом звіту про підзвітні рахунки, неподання або подання виправленого звіту про підзвітні рахунки з порушенням строків, визначених пунктом 39-3.7 статті 39-

3 цього Кодексу, або подання фінансовим агентом звіту про підзвітні рахунки з інформацією про незадокументовані рахунки відповідно до Загального стандарту звітності CRS, або ненадання фінансовим агентом відповіді на запит контролюючого органу щодо незадокументованих рахунків, ненадання депозитарною установою повідомлення про депонентів - інвесторів інститутів спільного інвестування, надання у повідомленні неповних відомостей або ненадання депозитарною установою відповіді на запит контролюючого органу у випадках, визначених пунктом 39-3.11 статті 39-3 цього Кодексу;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.24 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

78.1.25. виявлено неповноту або недостовірність даних, що містяться у звіті про підзвітні рахунки, поданому фінансовим агентом, у тому числі в результаті отриманого повідомлення від компетентного органу іноземної юрисдикції, з якою Україною укладено міжнародний договір, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, про виявлення таким органом помилки, неповних або недостовірних даних, наданих фінансовим агентом щодо підзвітного рахунку особи, яка є резидентом відповідної іноземної юрисдикції, або про невиконання чи порушення фінансовим агентом зобов’язань, передбачених таким міжнародним договором, у тому числі про участь фінансового агента або його клієнта у правочинах або операціях, передбачених пунктом 39-3.6 статті 39-3 цього Кодексу;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.25 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

78.1.26. особою не надано у встановлений строк пояснення, документи або іншу інформацію на письмовий запит контролюючого органу, надісланий відповідно до пункту 44-1.3 статті 44-1, підпункту 8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 статті 73 цього Кодексу;

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.26 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

78.1.27. виявлено можливе порушення вимог статті 39-3 цього Кодексу власником рахунку або його контролюючою особою.

{Пункт 78.1 статті 78 доповнено підпунктом 78.1.27 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

78.2. Обмеження у підставах проведення перевірок платників податків, визначені цим Кодексом, не поширюються на перевірки, що проводяться на звернення такого платника податків.

{Абзац перший пункту 78.2 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Контролюючим органам забороняється проводити документальні позапланові перевірки, які передбачені підпунктами 78.1.1, 78.1.4, 78.1.8 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, у разі, якщо питання, що є предметом такої перевірки, були охоплені під час попередніх перевірок платника податків.

{Пункт 78.2 статті 78 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 78.2 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

78.3. Працівникам правоохоронних органів забороняється брати участь у проведенні планових та позапланових виїзних перевірок платників податків, що проводяться контролюючими органами, якщо такі перевірки не пов'язані з веденням оперативно-розшукових справ або здійсненням кримінального провадження стосовно таких платників податків (посадових осіб платників податків), що знаходяться в їх провадженні. Перевірки платників податків правоохоронними органами проводяться у межах повноважень, визначених законом, та в порядку, передбаченому Законом України "Про оперативно-

розшукову діяльність", Кримінальним процесуальним кодексом України та іншими законами України.

{Пункт 78.3 статті 78 в редакції Закону № 4652-VI від 13.04.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 - застосовується з 25 вересня 2021 року}

78.4. Про проведення документальної позапланової перевірки керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу приймає рішення, яке оформлюється наказом.

{Абзац перший пункту 78.4 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Право на проведення документальної позапланової перевірки платника податків (крім перевірок, передбачених підпунктом 78.1.22 пункту 78.1 цієї статті) надається лише у випадку, коли йому до початку проведення зазначеної перевірки вручено у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, копію наказу про проведення документальної позапланової перевірки.

{Абзац другий пункту 78.4 статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

78.5. Допуск посадових осіб контролюючих органів до проведення документальної позапланової виїзної перевірки здійснюється згідно із статтею 81 цього Кодексу. Документальна позапланова невиїзна перевірка здійснюється у порядку, передбаченому статтею 79 цього Кодексу.

78.6. Строки проведення документальної позапланової перевірки встановлені статтею 82 цього Кодексу.

78.7. Перелік матеріалів, які можуть бути підставою для висновків під час проведення документальної позапланової перевірки, та порядок надання платниками податків документів для такої перевірки встановлено статтями 83, 85 цього Кодексу.

78.8. Порядок оформлення результатів документальної позапланової перевірки встановлено статтею 86 цього Кодексу.

78.9. Перевірка платника податків з питань повноти нарахування і сплати податків та зборів під час здійснення контрольованих операцій проводиться з урахуванням особливостей, визначених статтею 39 цього Кодексу.

{Статтю 78 доповнено пунктом 78.9 згідно із Законом № 72-VIII від 28.12.2014}

78.10. Позапланова перевірка осіб, призначена з підстав, визначених підпунктами 78.1.23-78.1.25 пункту 78.1 цієї статті, може проводитися з усіх питань, що стосуються виконання вимог статті 39-3 цього Кодексу, та не обмежується питаннями, які стали підставою для призначення перевірки.

Під час проведення позапланової перевірки контролюючий орган має право запитувати в осіб, на яких поширюються вимоги статті 39-3 цього Кодексу, усі документи та інформацію, передбачені пунктом 39-3.5 статті 39-3 цього Кодексу, включаючи, але не обмежуючись документами та інформацією, необхідними для перевірки:

повноти та достовірності інформації, поданої фінансовим агентом у звіті про підзвітні рахунки;

наявності та достатності підстав для невключення певної інформації до звіту про підзвітні рахунки;

забезпечення фінансовим агентом виконання та фактичного виконання ним усіх обов’язків, передбачених статтею 39-3 цього Кодексу.

{Статтю 78 доповнено пунктом 78.10 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 79. Особливості проведення документальної невиїзної перевірки

79.1. Документальна невиїзна перевірка здійснюється у разі прийняття керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу рішення про її проведення та за наявності підстав для проведення документальної перевірки, визначених статтями 77 та 78 цього Кодексу. Документальна невиїзна перевірка здійснюється на підставі зазначених у підпункті 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 цього Кодексу документів та даних, наданих платником податків у визначених цим Кодексом випадках, або отриманих в інший спосіб, передбачений законом.

{Пункт 79.1 статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

79.2. Документальна позапланова невиїзна перевірка проводиться посадовими особами контролюючого органу виключно на підставі рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, оформленого наказом, та за умови вручення платнику податків (його представнику) у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, копії наказу про проведення документальної позапланової невиїзної перевірки та письмового повідомлення про дату початку та місце проведення такої перевірки.

{Абзац перший пункту 79.2 статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі надіслання (вручення) відповідно до статті 42 цього Кодексу платнику податків (його представнику) копії наказу про проведення документальної позапланової невиїзної перевірки та письмового повідомлення про дату початку та місце проведення позапланової невиїзної перевірки, шляхом надсилання за адресою (місцезнаходженням, податковою адресою) платника податків рекомендованим листом з повідомленням про вручення документальна позапланова невиїзна перевірка (крім перевірки, визначеної статтею 200 цього Кодексу) розпочинається не раніше 30 календарного дня з дати надсилання такого повідомлення та копії наказу.

{Пункт 79.2 статті 79 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Виконання умов цієї статті надає посадовим особам контролюючого органу право розпочати проведення документальної невиїзної перевірки.

{Пункт 79.2 статті 79 доповнено абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

79.3. Присутність платників податків під час проведення документальних невиїзних перевірок не обов'язкова.

{Пункт 79.4 статті 79 виключено на підставі Закону № 72-VIII від 28.12.2014}

79.5. За наявності письмового звернення платника податків замість документальної невиїзної перевірки може проводитися документальна виїзна перевірка.

{Статтю 79 доповнено пунктом 79.5 згідно із Законом № 655-VIII від 17.07.2015}

Стаття 80. Порядок проведення фактичної перевірки

80.1. Фактична перевірка здійснюється без попередження платника податків (особи).

80.2. Фактична перевірка може проводитися на підставі рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, оформленого наказом, копія якого вручається платнику податків або його уповноваженому представнику, або особам, які фактично проводять розрахункові операції під розписку до початку проведення такої перевірки, та за наявності хоча б однієї з таких підстав:

{Абзац перший пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

80.2.1. у разі коли за результатами перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про можливі порушення платником податків законодавства щодо виробництва та обігу підакцизних товарів, здійснення платником податків розрахункових операцій, ведення касових

операцій, наявності патентів, ліцензій та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на контролюючі органи, та виникає необхідність перевірки таких фактів;

{Підпункт 80.2.1 пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-VI від 07.04.2011, № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012}

80.2.2. у разі наявності та/або отримання в установленому законодавством порядку інформації від державних органів або органів місцевого самоврядування, яка свідчить про можливі порушення платником податків законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи, зокрема, щодо здійснення платниками податків розрахункових операцій, у тому числі із забезпеченням можливості проведення розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на контролюючі органи, виробництва та обігу підакцизних товарів;

{Підпункт 80.2.2 пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-VI від 07.04.2011, № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2120-IX від 15.03.2022}

80.2.3. письмового звернення покупця (споживача), оформленого відповідно до закону, про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій, у тому числі незабезпечення можливості проведення розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів, касових операцій, патентування або ліцензування;

{Підпункт 80.2.3 пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

80.2.4. неподання суб'єктом господарювання в установлений законом строк обов'язкової звітності про використання реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій, розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, подання їх із нульовими показниками;

{Підпункт 80.2.4 пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

80.2.5. у разі наявності та/або отримання в установленому законодавством порядку інформації про порушення вимог законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах і пального, та цільового використання спирту платниками податків, обладнання акцизних складів витратомірами-лічильниками та/або рівнемірами-лічильниками, та/або масовими витратомірами, а також здійснення функцій, визначених законодавством у сфері регулювання виробництва і обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального;

{Підпункт 80.2.5 пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1914-IX від 30.11.2021, № 2284-IX від 31.05.2022}

80.2.6. у разі виявлення за результатами попередньої перевірки порушення законодавства з питань, визначених у пункті 75.1.3;

80.2.7. у разі наявності та/або отримання в установленому законодавством порядку інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення трудових відносин та виплати роботодавцями доходів у вигляді заробітної плати без сплати податків до бюджету, а також здійснення фізичною особою підприємницької діяльності без державної реєстрації.

{Підпункт 80.2.7 пункту 80.2 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від

21.12.2016}

80.3. Фактична перевірка, що здійснюється за наявності підстави, визначеної у пункті 80.2.6, може бути проведена для контролю щодо припинення порушення законодавства з питань, визначених у пункті 75.1.3, одноразово протягом 12 місяців з дати складання акта за результатами попередньої перевірки.

{Пункт 80.3 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

80.4. Перед початком фактичної перевірки, з питань дотримання порядку здійснення розрахункових операцій та ведення касових операцій, посадовими особами контролюючих органів на підставі підпункту 20.1.10 пункту 20.1 статті 20 цього Кодексу може бути проведена контрольна розрахункова операція.

{Пункт 80.4 статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

80.5. Допуск посадових осіб контролюючих органів до проведення фактичної перевірки здійснюється згідно із статтею 81 цього Кодексу.

80.6. Під час проведення фактичної перевірки в частині дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), в тому числі тим, яким установлено випробування, перевіряється наявність належного оформлення трудових відносин, з'ясовуються питання щодо ведення обліку роботи, виконаної працівником, обліку витрат на оплату праці, відомості про оплату праці працівника. Для з'ясування факту належного оформлення трудових відносин з працівником, який здійснює трудову діяльність, можуть використовуватися документи, що посвідчують особу, або інші документи, які дають змогу її ідентифікувати (посадове посвідчення, посвідчення водія, санітарна книжка тощо).

80.7. Фактична перевірка проводиться двома і більше посадовими особами контролюючого органу у присутності посадових осіб суб'єкта господарювання або його представника та/або особи, що фактично здійснює розрахункові операції.

80.8. Під час проведення перевірки посадовими особами, які здійснюють таку перевірку, може проводитися хронометраж господарських операцій. За результатами хронометражу складається довідка, яка підписується посадовими особами контролюючого органу та посадовими особами суб'єкта господарювання або його представника та/або особами, що фактично здійснюють господарські операції.

80.9. Строки проведення фактичної перевірки встановлені статтею 82 цього Кодексу.

80.10. Порядок оформлення результатів фактичної перевірки встановлено статтею 86 цього Кодексу.

Стаття 81. Умови та порядок допуску посадових осіб контролюючих органів до проведення документальних виїзних та фактичних перевірок

81.1. Посадові особи контролюючого органу мають право приступити до проведення документальної виїзної перевірки, фактичної перевірки за наявності підстав для їх проведення, визначених цим Кодексом, та за умови пред'явлення або надіслання у випадках, визначених цим Кодексом, таких документів:

{Абзац перший пункту 81.1 статті 81 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

направлення на проведення такої перевірки, в якому зазначаються дата видачі, найменування контролюючого органу, реквізити наказу про проведення відповідної перевірки, найменування та реквізити суб'єкта (прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи - платника податку, який перевіряється) або об'єкта, перевірка якого проводиться, мета, вид (документальна планова/позапланова або фактична), підстави, дата початку та тривалість перевірки, посада та прізвище посадової (службової) особи, яка проводитиме перевірку. Направлення на перевірку у такому випадку є дійсним за

наявності підпису керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, що скріплений печаткою контролюючого органу;

{Абзац другий пункту 81.1 статті 81 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5519-VI від 06.12.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

копії наказу про проведення перевірки, в якому зазначаються дата видачі, найменування контролюючого органу, найменування та реквізити суб’єкта (прізвище, ім’я, по батькові фізичної особи - платника податку, який перевіряється) та у разі проведення перевірки в іншому місці - адреса об’єкта, перевірка якого проводиться, мета, вид (документальна планова/позапланова або фактична перевірка), підстави для проведення перевірки, визначені цим Кодексом, дата початку і тривалість перевірки, період діяльності, який буде перевірятися. Наказ про проведення перевірки є дійсним за наявності підпису керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу та скріплення печаткою контролюючого органу;

{Абзац пункту 81.1 статті 81 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 655-VIII від 17.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

службового посвідчення осіб (належним чином оформленого відповідним контролюючим органом документа, що засвідчує посадову (службову) особу), які зазначені в направленні на проведення перевірки.

{Абзац пункту 81.1 статті 81 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Непред'явлення або ненадіслання у випадках, визначених цим Кодексом, платнику податків (його посадовим (службовим) особам або його уповноваженому представнику, або особам, які фактично проводять розрахункові операції) цих документів або пред'явлення зазначених документів, що оформлені з порушенням вимог, встановлених цим пунктом, є підставою для недопущення посадових (службових) осіб контролюючого органу до проведення документальної виїзної або фактичної перевірки.

{Абзац пункту 81.1 статті 81 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Відмова платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) від допуску до перевірки на інших підставах, ніж визначені в абзаці п'ятому цього пункту, не дозволяється.

{Абзац шостий пункту 81.1 статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

При пред'явленні направлення платнику податків та/або посадовим (службовим) особам платника податків (його представникам або особам, які фактично проводять розрахункові операції) такі особи розписуються у направленні із зазначенням свого прізвища, імені, по батькові, посади, дати і часу ознайомлення.

У разі відмови платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) розписатися у направленні на перевірку посадовими (службовими) особами контролюючого органу складається акт, який засвідчує факт відмови. У такому випадку акт про відмову від підпису у направленні на перевірку є підставою для початку проведення такої перевірки.

81.2. У разі відмови платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) у допуску посадових (службових) осіб контролюючого органу до проведення перевірки посадовими (службовими) особами контролюючого органу за місцем проведення перевірки, невідкладно складається та реєструється в контролюючому органі не пізніше наступного робочого дня у двох примірниках акт, що засвідчує

факт відмови, із зазначенням заявлених причин відмови, один примірник якого вручається під підпис, відразу після його складання, платнику податків та/або уповноваженій особі платника податків.

{Абзац перший пункту 81.2 статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Посадова (службова) особа платника податків (його представник або особа, яка фактично проводить розрахункові операції) має право надати свої письмові пояснення до складеного контролюючим органом акта.

У разі відмови платника податків та/або його посадових (службових) осіб (представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) підписати акт, що засвідчує факт відмови у допуску до проведення перевірки, та/або у разі відмови отримати примірник цього акта чи надати письмові пояснення до нього, посадовими (службовими) особами контролюючого органу складається акт, що засвідчує такий факт, та реєструється в контролюючому органі не пізніше наступного робочого дня.

{Абзац третій пункту 81.2 статті 81 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі якщо при організації документальної планової та позапланової виїзної або фактичної перевірки встановлено неможливість її проведення, посадовими (службовими) особами контролюючого органу невідкладно складається та підписується акт про неможливість проведення перевірки, який не пізніше наступного робочого дня реєструється в контролюючому органі. До такого акта додаються матеріали, що підтверджують факти, наведені в такому акті. Зазначений акт та матеріали надсилаються контролюючим органом платнику податку в порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

{Пункт 81.2 статті 81 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 81.2 статті 81 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

81.3. Під час проведення перевірок посадові (службові) особи органів державної служби повинні діяти у межах повноважень, визначених цим Кодексом.

Керівники і відповідні посадові особи юридичних осіб та фізичні особи - платники податків під час перевірки, що проводиться контролюючими органами, зобов'язані виконувати вимоги контролюючих органів щодо усунення виявлених порушень законів про оподаткування і підписати акт (довідку) про проведення перевірки та мають право надати заперечення на цей акт (довідку).

При проведенні перевірок посадові (службові) особи контролюючого органу не мають права вимагати у платника податків отримувати витяг із відповідного реєстру про взяття такого платника податків на облік відповідно до вимог цього Кодексу.

{Пункт 81.3 статті 81 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Стаття 82. Строки проведення виїзних перевірок

82.1. Тривалість перевірок, визначених у статті 77 цього Кодексу, не повинна перевищувати 30 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - 10 робочих днів, інших платників податків - 20 робочих днів.

Продовження строків проведення перевірок, визначених у статті 77 цього Кодексу, можливе за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу не більш як на 15 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - не більш як на 5 робочих днів, інших платників податків - не більш як на 10 робочих днів.

{Абзац другий пункту 82.1 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

82.2. Тривалість перевірок, визначених у статті 78 цього Кодексу, не повинна перевищувати 15 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - 5 робочих днів, для фізичних осіб - підприємців, які не мають найманих працівників, за наявності умов, визначених в абзацах третьому - восьмому цього пункту, - 3 робочі дні, інших платників податків - 10 робочих днів.

{Абзац перший пункту 82.2 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5412-VI від 02.10.2012, № 909-VIII від 24.12.2015}

Продовження строків проведення перевірок, визначених у статті 78 цього Кодексу, можливе за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу не більш як на 10 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - не більш як на 2 робочих дні, інших платників податків - не більш як на 5 робочих днів.

{Абзац другий пункту 82.2 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Документальна позапланова перевірка з підстав, визначених у підпункті 78.1.7 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, для фізичних осіб - підприємців, які не мають найманих працівників, проводиться у строк, визначений абзацом першим цього пункту, за наявності за два останні календарні роки одночасно таких умов:

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

платником податку подано податкову декларацію про відсутність доходів від провадження господарської діяльності;

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

платник податку не зареєстрований як платник податку на додану вартість;

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

в контролюючих органах відсутня податкова інформація щодо:

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

використання платником податку найманої праці фізичних осіб;

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

відкритих платником податку рахунків у банках та інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг/електронних гаманцях в емітентах електронних грошей.

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; з змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі якщо під час проведення перевірки платник податків надає документи менше ніж за три робочі дні до дня її завершення або якщо надіслані у порядку, передбаченому абзацом першим пункту 44.7 статті 44 розділу I цього Кодексу, документи надійшли до контролюючого органу менше ніж за три робочі дні до дня завершення перевірки, проведення перевірки може бути додатково продовжено до строків, встановлених цим пунктом, на строк три робочі дні.

{Пункт 82.2 статті 82 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

82.3. Тривалість перевірок, визначених статтею 80 цього Кодексу, не повинна перевищувати 10 діб.

Продовження строку таких перевірок здійснюється за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу не більш як на 5 діб.

{Абзац другий пункту 82.3 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Підставами для подовження строку перевірки є:

82.3.1. заява суб'єкта господарювання (у разі необхідності подання ним документів, які стосуються питань перевірки);

82.3.2. змінний режим роботи або підсумований облік робочого часу суб'єкта господарювання та/або його господарських об'єктів.

82.4. Проведення документальної планової та позапланової перевірки платника податків, крім платника податків - суб’єкта малого підприємництва, може бути зупинено за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, що оформляється наказом, копія якого не пізніше наступного робочого дня вручається платнику податків чи його уповноваженому представнику під розписку або надсилається платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, з подальшим поновленням її проведення на невикористаний строк.

{Абзац перший пункту 82.4 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Зупинення документальної планової, позапланової перевірки перериває перебіг строку проведення перевірки в разі вручення платнику податків або його уповноваженому представнику в порядку, визначеному абзацом першим цього пункту, наказу про зупинення такої перевірки.

{Абзац другий пункту 82.4 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

При цьому перевірка може бути зупинена на загальний строк, що не перевищує 30 робочих днів, а в разі необхідності проведення експертизи, отримання інформації від іноземних державних органів щодо діяльності платника податків, завершення розгляду судом позовів з питань, пов'язаних з предметом перевірки, відновлення платником податків втрачених документів перевірка може бути зупинена на строк, необхідний для завершення таких процедур.

Загальний термін проведення перевірок, визначених у пунктах 200.10 та 200.11 статті 200 цього Кодексу, з урахуванням установлених цим пунктом строків зупинення не може перевищувати 60 календарних днів.

{Пункт 82.4 статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

82.5. У разі порушення посадовими (службовими особами) контролюючого органу строку, визначеного абзацом другим пункту 85.4 статті 85 цього Кодексу, за заявою платника податків проведення документальної виїзної планової та позапланової перевірки повинно бути зупинено на строк не менше ніж п’ять робочих днів.

{Статтю 82 доповнено пунктом 82.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 83. Матеріали, які є підставами для висновків під час проведення перевірок

83.1. Для посадових осіб контролюючих органів під час проведення перевірок підставами для висновків є:

83.1.1. документи, визначені цим Кодексом;

83.1.2. податкова інформація;

83.1.3. експертні висновки, надані відповідно до статті 84 цього Кодексу та інших законів України;

{Підпункт 83.1.3 пункту 83.1 статті 83 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

83.1.4. судові рішення;

83.1.5. виключено;

83.1.6. податкові консультації, інші матеріали, отримані в порядку та у спосіб, передбачені цим Кодексом або іншими законами, контроль за дотриманням яких покладений на контролюючі органи;

83.1.7. мультимедійна інформація (фото, відео-, звукозапис), отримана (виготовлена) контролюючими органами.

{Пункт 83.1 статті 83 доповнено підпунктом 83.1.7 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 83.1.6 пункту 83.1 статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 84. Проведення експертизи під час здійснення податкового контролю контролюючими органами

84.1. Експертиза проводиться у разі, коли для вирішення питань, що мають значення для здійснення податкового контролю, необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки та в інших галузях. Залучення експерта здійснюється на договірних засадах та за рахунок коштів сторони, що є ініціатором залучення експерта.

84.2. Експертиза призначається за заявою платника податків або за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, в яких зазначаються:

{Пункт 84.2 статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

84.2.1. підстави для залучення експерта;

84.2.2. прізвище, ім'я та по батькові експерта;

84.2.3. реквізити платника податків, стосовно якого здійснюється податковий контроль;

84.2.4. питання, поставлені до експерта;

84.2.5. документи, предмети та інші матеріали, які подаються на розгляд експерта.

84.3. Контролюючий орган, керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу якого призначив проведення експертизи, зобов'язаний ознайомити платника податків (його представника) з рішенням про проведення експертизи, а після закінчення експертизи - з висновком експерта.

{Пункт 84.3 статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

84.4. виключено.

84.5. Експерт має право ознайомлюватися з поданими йому матеріалами, які стосуються предмета експертизи, та просити надання додаткових матеріалів.

Експерт має право відмовитися від надання висновку, якщо поданих матеріалів недостатньо або такий експерт не володіє необхідними знаннями для проведення зазначеної експертизи.

84.6. За надання завідомо неправдивого висновку експерт несе відповідальність відповідно до закону.

Стаття 85. Надання платниками податків документів

85.1. Забороняється витребування документів від платника податків будь-якими посадовими (службовими) особами контролюючих органів у випадках, не передбачених цим Кодексом.

85.2. Платник податків зобов'язаний надати посадовим (службовим) особам контролюючих органів у повному обсязі всі документи, що належать або пов'язані з предметом перевірки. Такий

обов'язок виникає у платника податків після початку перевірки.

При цьому великий платник податків на запит контролюючого органу зобов’язаний також надати посадовим (службовим) особам контролюючих органів засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" копії таких документів, що створюються ним в електронній формі з обліку доходів, витрат та інших показників, пов’язаних із визначенням об’єктів оподаткування (податкових зобов’язань), первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов’язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, не пізніше двох робочих днів, наступних за днем отримання запиту.

{Абзац другий пункту 85.2 статті 85 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 466-IX від 16.01.2020}

Для платників податків, які відповідно до цього пункту зобов'язані надавати інформацію в електронному вигляді, загальний формат та порядок подачі такої інформації визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. У разі невстановлення електронного формату та порядку надання такої інформації платник податків звільняється від обов'язку подання її в електронній формі.

{Пункт 85.2 статті 85 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011 - набирає чинності з 1 січня 2012 року у частині порядку надання інформації в електронній формі; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

Для проведення електронної перевірки платник податків забезпечує подання до контролюючого органу засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" документів, які відповідно до цього Кодексу пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів(якщо такі документи створюються таким платником податків в електронній формі та зберігаються на машинних носіях інформації). Загальний формат та порядок подання такої інформації встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 85.2 статті 85 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2725-VIII від 16.05.2019, № 466-IX від 16.01.2020}

85.3. Документи, що містять комерційну таємницю або є конфіденційними, передаються окремо із зазначенням посадової (службової) особи, що їх отримала. Передача таких документів для їх огляду, вивчення і їх повернення оформляються актом у довільній формі, який підписують посадова (службова) особа контролюючого органу та платник податків (його представник).

85.4. При проведенні перевірок посадові (службові) особи контролюючого органу мають право отримувати у платників податків належним чином завірені копії первинних фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, що свідчать про приховування (заниження) об'єктів оподаткування, несплату податків, зборів, платежів, порушення вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Такі копії повинні бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою (за наявності).

Відповідний запит на отримання копій документів повинен бути поданий посадовою (службовою) особою контролюючого органу не пізніше ніж за п’ять робочих днів до дати закінчення перевірки.

{Пункт 85.4 статті 85 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 85.4 статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

85.5. Забороняється вилучення оригіналів первинних, фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів за винятком випадків, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

{Пункт 85.5 статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 657-VII від 24.10.2013}

85.6. У разі відмови платника податків або його законних представників надати копії документів посадовій (службовій) особі контролюючого органу така особа складає акт у довільній формі, що засвідчує факт відмови, із зазначенням посади, прізвища, імені, по батькові платника податків (його законного представника) та переліку документів, які йому запропоновано подати. Зазначений акт підписується посадовою (службовою) особою контролюючого органу та платником податків або його законним представником. У разі відмови платника податків або його законного представника від підписання зазначеного акта в ньому вчиняється відповідний запис.

85.7. Отримання копій документів оформляється описом. Копія опису, складеного посадовими (службовими) особами контролюючого органу, вручається під підпис платнику податків або його законному представнику. Якщо платник податків або його законний представник відмовляється від засвідчення опису або від підпису про отримання копії опису, то посадові (службові) особи контролюючого органу, які отримують копії, роблять відмітку про відмову від підпису.

85.8. Посадова (службова) особа контролюючого органу, яка проводить перевірку, у випадках, передбачених цим Кодексом, має право отримувати від платника податків або його законних представників копії документів, що належать до предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою (за наявності).

85.9. У разі коли до початку або під час проведення перевірки оригінали первинних документів, облікових та інших регістрів, фінансової та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати податків та зборів, а також виконання вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, були вилучені правоохоронними та іншими органами, зазначені органи зобов'язані надати для проведення перевірки контролюючому органу копії зазначених документів або забезпечити доступ до перевірки таких документів.

Такі копії, засвідчені печаткою та підписами посадових (службових) осіб правоохоронних та інших органів, якими було здійснено вилучення оригіналів документів, або яким було забезпечено доступ до перевірки вилучених документів, повинні бути надані протягом трьох робочих днів з дня отримання письмового запиту контролюючого органу.

У разі якщо документи, зазначені в абзаці першому цього пункту, було вилучено правоохоронними та іншими органами, терміни проведення такої перевірки, у тому числі розпочатої, переносяться до дати отримання вказаних копій документів або забезпечення доступу до них.

Стаття 86. Оформлення результатів перевірок

86.1. Результати перевірок (крім камеральних та електронних перевірок) оформлюються у формі акта або довідки, які підписуються посадовими особами контролюючого органу та платниками податків або їх законними представниками (у разі наявності). У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо такі порушення відсутні, складається довідка.

Акт (довідка), складений за результатами перевірки та підписаний посадовими особами, які проводили перевірку, або особами, уповноваженими на це у встановленому порядку, у строки, визначені цим Кодексом, надається платнику податків або його законному представнику, який зобов’язаний його підписати.

Акт перевірки - документ, який складається у передбачених цим Кодексом випадках, підтверджує факт проведення перевірки та відображає її результати.

Акт перевірки не може розглядатися як заява або повідомлення про вчинення кримінального

правопорушення щодо ухилення від сплати податків.

Довідка перевірки - документ, який складається у передбачених цим Кодексом випадках, підтверджує факт проведення перевірки та відображає її результати і є носієм доказової інформації про невстановлення фактів порушень вимог податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Строк складення акта (довідки) про результати перевірки не зараховується до строку проведення перевірки, встановленого цим Кодексом (з урахуванням його продовження).

У разі незгоди платника податків з висновками акта (довідки) такий платник зобов’язаний підписати такий акт (довідку) перевірки із запереченнями, які він має право надати разом з підписаним примірником акта (довідки) або окремо у строки, передбачені цим Кодексом.

Матеріали перевірки - це:

акт (довідка) перевірки з інформативними додатками, які є його невід’ємною частиною;

заперечення, надані платником податків до акта (довідки) перевірки (у разі їх наявності на час розгляду);

пояснення та їх документальне підтвердження, які надані платником податків відповідно до підпункту 16.1.15 пункту 16.1 статті 16 та відповідно до абзацу другого підпункту 17.1.6 пункту 17.1 статті 17 розділу I цього Кодексу.

Порядок оформлення результатів перевірок, що проводяться контролюючими органами, визначеними підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, та надання заперечень до них визначається Митним кодексом України.

{Пункт 86.1 статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 655-VIII від 17.07.2015; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

86.2. За результатами камеральної перевірки у разі встановлення порушень складається акт у двох примірниках, який підписується посадовими особами такого органу, які проводили перевірку, і після реєстрації у контролюючому органі вручається або надсилається для підписання протягом трьох робочих днів платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

86.3. Акт (довідка) документальної виїзної перевірки, що визначено статтями 77 і 78 цього Кодексу, складається у двох примірниках, підписується посадовими особами контролюючого органу, які проводили перевірку, та реєструється у контролюючому органі протягом п'яти робочих днів з дня, що настає за днем закінчення установленого для проведення перевірки строку (для платників податків, які мають філії та/або перебувають на консолідованій сплаті, - протягом 10 робочих днів).

У разі відмови платника податків або його законних представників від підписання акта (довідки) посадовими особами контролюючого органу складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови. Один примірник акта або довідки про результати виїзної планової чи позапланової документальної перевірки у день його підписання або відмови від підписання вручається або надсилається платнику податків чи його законному представнику у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 86.3 статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Відмова платника податків або його законних представників від підписання акта перевірки або отримання його примірника не звільняє платника податків від обов'язку сплатити визначені контролюючим органом за результатами перевірки грошові зобов'язання.

У разі відмови платника податків або його законних представників від отримання примірника акта або довідки про результати перевірки або неможливості його вручення та підписання у зв’язку з відсутністю платника податків або його законних представників за місцезнаходженням такий акт або

довідка надсилається платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу. У зазначених у цьому абзаці випадках контролюючим органом складається відповідний акт.

{Абзац четвертий пункту 86.3 статті 86 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

86.4. Акт (довідка) документальної невиїзної перевірки складається у двох примірниках, підписується посадовими особами контролюючого органу, які проводили перевірку, та реєструється у контролюючому органі протягом п'яти робочих днів з дня, що настає за днем закінчення установленого для проведення перевірки строку (для платників податків, які мають філії та/або перебувають на консолідованій сплаті, - протягом 10 робочих днів).

Акт (довідка) документальної невиїзної перевірки не пізніше наступного робочого дня після його реєстрації вручається особисто платнику податків чи його представникам або надсилається у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу. У разі відмови платника податків або його представників від підписання акта (довідки) перевірки посадовими особами контролюючого органу складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови. Відмова платника податків або його представників від підписання акта перевірки не звільняє такого платника податків від обов'язку сплатити визначені контролюючим органом за результатами перевірки грошові зобов'язання. Заперечення по акту перевірки розглядаються у порядку і строки, передбачені пунктом 86.7 цієї статті. Податкове повідомлення-рішення приймається у порядку і строки, передбачені пунктом 86.8 цієї статті.

{Абзац другий пункту 86.4 статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

86.5. Акт (довідка) про результати фактичних перевірок, визначених статтею 80 цього Кодексу, складається у двох примірниках, підписується посадовими особами контролюючих органів, які проводили перевірку, реєструється не пізніше наступного робочого дня після закінчення перевірки. Акт (довідка) про результати зазначених перевірок підписується особою, яка здійснювала розрахункові операції, платником податків та його законними представниками (у разі наявності).

{Абзац другий пункту 86.5 статті 86 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Підписання акта (довідки) таких перевірок особою, яка здійснювала розрахункові операції, платником податків та/або його представниками та посадовими особами контролюючого органу, які проводили перевірку, здійснюється за місцем проведення перевірки або у приміщенні контролюючого органу.

{Абзац третій пункту 86.5 статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі відмови платника податків, його законних представників або особи, яка здійснювала розрахункові операції, від підписання акта (довідки), посадовими особами контролюючого органу складається акт, що засвідчує факт такої відмови. Один примірник акта або довідки про результати перевірки не пізніше наступного робочого дня після його складення реєструється в журналі реєстрації актів контролюючого органу і не пізніше наступного дня після його реєстрації вручається або надсилається платнику податків, його законному представнику або особі, яка здійснювала розрахункові операції.

У разі відмови платника податків або його законних представників від отримання примірника акта (довідки) перевірки чи неможливості його вручення платнику податків або його законним представникам чи особі, яка здійснювала розрахункові операції з будь-яких причин, такий акт або довідка надсилається платнику податків у порядку, визначеному статтею 58 цього Кодексу для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень. У зазначених в цьому абзаці випадках контролюючим органом складається відповідний акт або робиться позначка в акті або довідці про результати перевірки.

86.6. Відмова платника податків або його законних представників чи особи, яка здійснювала

розрахункові операції, від підписання акта перевірки або отримання його примірника не звільняє платника податків від обов'язку сплатити визначені контролюючим органом за результатами перевірки грошові зобов'язання.

86.7. У разі незгоди платника податків або його представників з висновками перевірки чи фактами і даними, викладеними в акті (довідці) перевірки (крім документальної позапланової перевірки, проведеної у порядку, встановленому підпунктом 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу), вони мають право подати свої заперечення та додаткові документи і пояснення, зокрема, але не виключно, документи, що підтверджують відсутність вини, наявність пом’якшуючих обставин або обставин, що звільняють від фінансової відповідальності відповідно до цього Кодексу, до контролюючого органу, який проводив перевірку платника податків, протягом 10 робочих днів з дня, наступного за днем отримання акта (довідки).

Такі заперечення, додаткові документи і пояснення є невід’ємною частиною матеріалів перевірки.

86.7.1. Акт перевірки, заперечення до акта перевірки та/або додаткові документи і пояснення, у разі їх подання платником податку у визначеному цим пунктом порядку (далі - матеріали перевірки), розглядаються комісією такого контролюючого органу з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок (далі - комісія з питань розгляду заперечень), яка є постійно діючим колегіальним органом контролюючого органу. Склад комісії та порядок її роботи затверджуються наказом керівника контролюючого органу.

Розгляд матеріалів перевірки здійснюється комісією з питань розгляду заперечень контролюючого органу протягом 10 робочих днів, що настають за днем отримання заперечень до акта перевірки та/або додаткових документів і пояснень відповідно до цього пункту (днем завершення перевірки, проведеної у зв’язку з необхідністю з’ясування обставин, що не були досліджені під час перевірки та зазначені у запереченнях, додаткових документах та поясненнях), та платнику податків надсилається відповідь у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

86.7.2. У разі отримання від платника податків у визначеному цим пунктом порядку заперечень до акта перевірки та/або додаткових документів і пояснень, контролюючий орган зобов’язаний повідомити платника податків про місце і час проведення розгляду матеріалів перевірки. Таке повідомлення надсилається платнику податків протягом двох робочих днів з дня отримання від нього заперечень та/або додаткових документів і пояснень, але не пізніше ніж за чотири робочі дні до дня їх розгляду.

86.7.3. Платник податків має право брати участь у процесі розгляду матеріалів перевірки особисто або через свого представника. Безпосередньо під час розгляду матеріалів перевірки платник податку має право надавати письмові та/або усні пояснення з приводу предмета розгляду.

Відсутність платника податку або його представника, повідомленого в передбаченому цією статтею порядку про час і місце розгляду матеріалів перевірки, не є перешкодою для розгляду матеріалів перевірки.

86.7.4. Під час розгляду матеріалів перевірки комісія з питань розгляду заперечень:

встановлює, чи вчинив платник податку, щодо якого було складено акт перевірки, порушення податкового, валютного та/або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

розглядає обставини вчинених правопорушень, які відображені в акті перевірки, а також встановлені при розгляді наданих платником податків відповідно до цього пункту письмових пояснень та їх документального підтвердження (зокрема щодо обставин, що стосуються події правопорушення, та вжитих платником податків заходів щодо дотримання правил та норм законодавства, з посиланням на документи та інші фактичні дані, що підтверджують зазначені обставини);

досліджує питання наявності або відсутності обставин, що виключають вину у вчиненні правопорушення (крім правопорушень, відповідальність за які настає незалежно від наявності вини), пом’якшують або звільняють від відповідальності;

досліджує питання щодо необхідності проведення перевірки у порядку, встановленому підпунктом 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу;

визначає розмір грошових зобов’язань та/або суму зменшення бюджетного відшкодування та/або зменшення від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток або від’ємного значення суми податку на додану вартість, та/або суму зменшення податку на доходи фізичних осіб, задекларованого до повернення з бюджету, зокрема при використанні права на податкову знижку, та/або заниження чи завищення суми податкових зобов’язань, заявленої у податковій декларації, або суми податкового кредиту, заявленої у податковій декларації з податку на додану вартість, а також необхідність надсилання (вручення) платнику податків відповідного податкового повідомлення-рішення у випадках, передбачених цим Кодексом.

При розгляді матеріалів перевірки контролюючим органом досліджуються всі наявні фактичні дані, що стосуються предмета розгляду, у тому числі документи, надані платником податків або витребувані у нього, письмові та усні пояснення платника податку, інші фактичні дані, що наявні або доступні контролюючому органу.

За результатами розгляду матеріалів перевірки комісія з розгляду заперечень приймає висновок, що є невід’ємною частиною матеріалів перевірки.

У разі встановлення необхідності проведення позапланової документальної перевірки у порядку, встановленому підпунктом 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, висновок за результатами розгляду матеріалів перевірки приймається комісією з питань розгляду заперечень після проведення такої перевірки з урахуванням її результатів.

У разі незгоди платника податків або його представників з висновками перевірки чи фактами і даними, викладеними в акті (довідці) перевірки, проведеної на підставі підпункту 78.1.5 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу у зв’язку з розглядом наданих у порядку, визначеному цим пунктом, заперечень до акта (довідки) перевірки, або розглядом скарги на прийняте контролюючим органом податкове повідомлення-рішення, вони мають право подати свої заперечення до контролюючого органу, який проводив таку перевірку, протягом п’яти робочих днів з дня, наступного за днем отримання акта (довідки). Розгляд таких заперечень окремо не здійснюється. Такі заперечення долучаються до матеріалів перевірки або матеріалів щодо розгляду скарги, а наведені в них факти та дані враховуються контролюючим органом при формуванні у передбаченому цим підпунктом порядку висновку за результатами розгляду матеріалів перевірки або під час розгляду скарги на прийняте податкове повідомлення-рішення у порядку, встановленому статтею 56 цього Кодексу.

86.7.5. Податкове повідомлення-рішення приймається керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу на підставі висновку комісії контролюючого органу з питань розгляду заперечень протягом п’яти робочих днів, наступних за днем прийняття такого висновку комісією і надання (надсилання) письмової відповіді платнику податків, у порядку, визначеному підпунктом 86.7.1 цього пункту.

Контролюючим та іншим державним органам забороняється використовувати акт перевірки як підставу для висновків стосовно взаємовідносин платника податків з його контрагентами, якщо за результатами складання акта перевірки податкове повідомлення-рішення не надіслано (не вручено) платнику податків або воно вважається відкликаним відповідно до підпунктів 60.1.2 та 60.1.4 пункту 60.1 статті 60 цього Кодексу.

{Пункт 86.7 статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 655-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

86.8. Податкове повідомлення-рішення приймається в порядку, передбаченому статтею 58 цього Кодексу, керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу протягом п’ятнадцяти робочих днів з дня, наступного за днем вручення платнику податків, його представнику або особі, яка здійснювала розрахункові операції, акта перевірки, та надсилається (вручається) платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

За наявності заперечень посадових осіб платника податків до акта перевірки та додаткових документів і пояснень, зокрема документів, що підтверджують відсутність вини, наявність пом’якшуючих обставин або обставин, що звільняють від фінансової відповідальності відповідно до цього Кодексу, поданих у порядку, встановленому цією статтею, податкове повідомлення-рішення приймається в порядку та строки, визначені пунктом 86.7 цієї статті.

{Пункт 86.8 статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 86.9 статті 86 виключено на підставі Закону № 655-VIII від 17.07.2015}

86.10. В акті перевірки зазначаються як факти заниження, так і факти завищення податкових зобов'язань платника.

86.11. За результатами електронної перевірки складається довідка у двох примірниках, що підписується посадовими особами контролюючого органу, які проводили перевірку, та реєструється у контролюючому органі протягом трьох робочих днів з дня закінчення установленого для проведення перевірки строку (для платників податків, які мають філії та/або перебувають на консолідованій сплаті,- протягом п'яти робочих днів).

Довідка електронної перевірки після її реєстрації вручається особисто платнику податків або його законним представникам для ознайомлення та підписання протягом п'яти робочих днів з дня вручення.

У разі незгоди платника податків або його законних представників з висновками перевірки чи фактами і даними, викладеними в довідці, складеній за результатами електронної перевірки, вони зобов'язані підписати таку довідку та мають право подати свої заперечення, які є невід'ємною частиною такої довідки, разом з підписаним примірником довідки.

Такі заперечення розглядаються контролюючим органом протягом п'яти робочих днів з дня їх отримання та платнику податків надсилається відповідь у порядку, визначеному статтею 58 цього Кодексу для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень. Така відповідь є невід'ємною частиною довідки про проведення електронної перевірки. Платник податку (його уповноважена особа та/або представник) має право брати участь у розгляді заперечень, про що він зазначає у поданих запереченнях.

{Статтю 86 доповнено пунктом 86.11 згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

86.12. Результати перевірок з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки" оформлюються з урахуванням особливостей, визначених статтею 39 цього Кодексу.

{Статтю 86 доповнено пунктом 86.12 згідно із Законом № 408-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

86.13. Акт (довідка) за результатами перевірки діяльності нерезидента через відокремлені підрозділи, у тому числі постійне представництво в Україні без взяття на облік у контролюючому органі, надсилається нерезиденту в порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, або надається уповноваженому представнику нерезидента чи надсилається до компетентного органу держави, резидентом якої є нерезидент. У разі отримання від нерезидента письмових заперечень на акт (довідку) такі заперечення розглядаються у порядку, визначеному цим Кодексом.

{Статтю 86 доповнено пунктом 86.13 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ГЛАВА 9. ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Стаття 87. Джерела сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків

87.1. Джерелами самостійної сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків є будь-які власні кошти, у тому числі ті, що отримані від продажу товарів (робіт, послуг), майна, випуску цінних паперів, зокрема корпоративних прав, отримані як позика (кредит), та з інших джерел, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею, а також суми надміру сплачених платежів до відповідних бюджетів.

Джерелом самостійної сплати грошових зобов’язань з податку на додану вартість є суми коштів, джерела яких зазначені в абзаці першому цього пункту та обліковуються в системі електронного адміністрування податку на додану вартість. У разі сплати податкових зобов’язань, що виникли до 1 липня 2015 року, та/або погашення податкового боргу за податковими зобов’язаннями, що виникли до 1 липня 2015 року, перерахування коштів до бюджету здійснюється безпосередньо з рахунків платника податків, відкритих у банках, небанківських надавачах платіжних послуг.

{Пункт 87.1 статті 87 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2888-IX від 12.01.2023}

Сплату грошових зобов’язань або погашення податкового боргу платника податків з відповідного платежу може бути здійснено також:

{Абзац третій пункту 87.1 статті 87 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

а) за рахунок надміру сплачених сум такого платежу (без заяви платника);

{Абзац пункту 87.1 статті 87 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

б) за рахунок помилково та/або надміру сплачених сум з інших платежів (на підставі відповідної заяви платника) до відповідних бюджетів з урахуванням особливостей, визначених у пункті 43.4-1 статті 43 цього Кодексу;

{Абзац пункту 87.1 статті 87 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

в) за рахунок суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість (на підставі відповідної заяви платника) до Державного бюджету України".

{Абзац пункту 87.1 статті 87 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Не можуть бути джерелом погашення податкового боргу, крім погашення податкового боргу з податку на додану вартість (крім податкового боргу, що виник до 1 липня 2015 року), кошти на рахунку платника в системі електронного адміністрування податку на додану вартість. Для погашення такого податкового боргу за рахунок коштів на рахунку платника податків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість центральний орган виконавчої влади, що реалізує податкову політику, за умови наявності підстав, передбачених статтею 95 цього Кодексу, надсилає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, реєстр, у якому зазначаються найменування платника податків, податковий та індивідуальний податковий номер платника податків та сума податкового боргу, що підлягає перерахуванню до бюджету (крім сум податкового боргу за податковими зобов’язаннями з податку на додану вартість, що підлягали сплаті до державного бюджету та за якими сформовано реєстр для перерахування коштів до державного бюджету з рахунка у системі електронного адміністрування відповідно до пункту 200.2 статті 200 цього Кодексу). Порядок формування та надсилання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, такого реєстру визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову

політику.

{Пункт 87.1 статті 87 доповнено абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

87.2. Джерелами погашення податкового боргу платника податків є будь-яке майно такого платника податків з урахуванням обмежень, визначених цим Кодексом, а також іншими законодавчими актами.

87.3. Не можуть бути використані як джерела погашення податкового боргу платника податків:

87.3.1. майно платника податків, надане ним у заставу іншим особам (на час дії такої застави), якщо така застава зареєстрована згідно із законом у відповідних державних реєстрах до моменту виникнення права податкової застави;

87.3.2. майно, яке належить на правах власності іншим особам та перебуває у володінні або користуванні платника податків, у тому числі (але не виключно) майно, передане платнику податків у лізинг, оренду, схов (відповідальне зберігання), ломбардний схов, на комісію (консигнацію); давальницька сировина, надана підприємству для переробки, крім її частини, що надається платнику податків як оплата за такі послуги, а також майно інших осіб, прийняті платником податків у заставу чи заклад, довірче та будь-які інші види агентського управління;

{Підпункт 87.3.2 пункту 87.3 статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

87.3.3. майнові права інших осіб, надані платнику податків у користування або володіння, а також немайнові права, у тому числі права інтелектуальної (промислової) власності, передані в користування такому платнику податків без права їх відчуження;

87.3.4. Кошти кредитів або позик, наданих платнику податків кредитно-фінансовою установою, що обліковуються на позичкових рахунках, відкритих такому платнику податків, суми акредитивів, що виставлені на ім'я платника податків, але не відкриті, суми авансових платежів та попередньої оплати за контрактами підприємств суднобудівної промисловості (клас 35.11 група 35 КВЕД ДК 009:2005), отримані від замовників морських та річкових суден та інших плавучих засобів;

{Підпункт 87.3.4 пункту 87.3 статті 87 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

87.3.5. майно, включене до складу цілісних майнових комплексів державних підприємств, які не підлягають приватизації, у тому числі казенних підприємств. Порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісного майнового комплексу державного підприємства, встановлюється Фондом державного майна України;

87.3.6. майно, вільний обіг якого заборонено згідно із законодавством України;

87.3.7. майно, що не може бути предметом застави відповідно до Закону України "Про заставу";

87.3.8. кошти інших осіб, надані платнику податків у вклад (депозит) або довірче управління, а також власні кошти юридичної особи, що використовуються для виплат заборгованості з основної заробітної плати за фактично відпрацьований час фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах з такою юридичною особою.

87.4. Посадові особи, у тому числі державні виконавці, які прийняли рішення про використання майна, визначеного пунктом 87.3 цієї статті, як джерела погашення грошового зобов'язання або податкового боргу платника податків несуть відповідальність відповідно до закону.

87.5. У разі якщо здійснення заходів щодо погашення податкового боргу платника податків шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, не привело до повного погашення суми податкового боргу або у разі недостатності у платника коштів для погашення податкового боргу, контролюючий орган визначає дебіторську заборгованість платника податків, строк погашення якої настав, джерелом погашення податкового боргу такого платника податків.

Контролюючий орган укладає з платником податків договір щодо переведення права вимоги такої дебіторської заборгованості. Така дебіторська заборгованість продовжує залишатися активом платника податків, що має податковий борг, про що зазначається в договорі між платником податків і контролюючим органом, та повинна бути відповідним чином розкрита в примітках до фінансової звітності.

Податковий борг продовжує обліковуватися за платником податків, у якого він виник, до надходження коштів до бюджету за рахунок стягнення цієї дебіторської заборгованості. Контролюючий орган повідомляє платнику податків про таке надходження в п’ятиденний строк з дня отримання відповідного документа.

У разі відмови платника податків, що має податковий борг, від укладення з контролюючим органом договору щодо переведення права вимоги дебіторської заборгованості такий контролюючий орган звертається до суду щодо зобов’язання платника податків укласти зазначений договір.

{Пункт 87.5 статті 87 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

87.6. У разі відсутності у платника податків, що є філією, відокремленим підрозділом юридичної особи, майна, достатнього для погашення його грошового зобов'язання або податкового боргу, джерелом погашення грошового зобов'язання або податкового боргу такого платника податків є майно такої юридичної особи, на яке може бути звернено стягнення згідно з цим Кодексом.

Порядок застосування пунктів 87.5 і 87.6 цієї статті визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 87.6 статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

87.7. Забороняється будь-яка уступка грошового зобов'язання або податкового боргу платника податків третім особам. Положення цього пункту не поширюються на випадки, коли гарантами повного та своєчасного погашення грошових зобов'язань платника податків є інші особи, якщо таке право передбачено цим Кодексом.

87.8. Додатково до джерел, визначених у пункті 87.1 цієї статті, джерелом погашення податкового боргу банків, небанківських фінансових установ, у тому числі страхових організацій, можуть бути кошти, незалежно від джерел їх походження та без застосування обмежень, визначених у підпунктах 87.3.4 та 87.3.8 пункту 87.3 цієї статті, у сумі, яка не перевищує суму їх власного капіталу (без урахування страхових та прирівняних до них обов'язкових резервів, сформованих відповідно до закону). Визначення розміру власного капіталу здійснюється відповідно до законодавства України.

87.9. У разі наявності у платника податків податкового боргу контролюючі органи зобов'язані зарахувати кошти, що сплачує такий платник податків, в рахунок погашення податкового боргу згідно з черговістю його виникнення незалежно від напряму сплати, визначеного платником податків. У такому ж порядку відбувається зарахування коштів, що надійдуть у рахунок погашення податкового боргу платника податків відповідно до статті 95 цього Кодексу або за рішенням суду у випадках, передбачених законом.

{Абзац перший пункту 87.9 статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Спрямування коштів платником податків на погашення грошового зобов'язання перед погашенням податкового боргу забороняється, крім випадків спрямування цих коштів на виплату заробітної плати та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

87.10. З моменту винесення судом ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство платника податків порядок погашення грошових зобов’язань, які включені до конкурсних кредиторських вимог контролюючих органів до такого боржника, визначається згідно з Кодексом

України з процедур банкрутства без застосування норм цього Кодексу.

{Пункт 87.10 статті 87 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

87.11. Орган стягнення звертається до суду з позовом про стягнення суми податкового боргу платника податку - фізичної особи. Стягнення податкового боргу за рішенням суду здійснюється державною виконавчою службою відповідно до закону про виконавче провадження.

87.12. У разі якщо податковий борг виник за операціями, що виконувалися в межах договорів про спільну діяльність, джерелом погашення такого податкового боргу є майно платників податків, що є учасниками такого договору.

87.13. У разі несплати протягом 240 календарних днів з дня вручення платнику податків податкової вимоги суми податкового боргу, що перевищує 1 мільйон гривень, контролюючий орган може звернутися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника за межі України - до погашення такого податкового боргу.

Вимоги абзацу першого цього пункту не застосовується у разі наявності зобов’язання держави щодо повернення юридичній особі або постійному представництву нерезидента-боржника помилково та/або надміру сплачених ним грошових зобов’язань, бюджетного відшкодування податку на додану вартість, якщо загальна сума непогашеної заборгованості держави перед боржником дорівнює або перевищує суму податкового боргу такого боржника.

Тимчасове обмеження у праві виїзду керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника за межі України встановлюється як забезпечувальний захід виконання судового рішення або рішення керівника контролюючого органу про стягнення суми податкового боргу.

У разі запровадження тимчасового обмеження у праві виїзду керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника за межі України згідно з рішенням суду, яке набрало законної сили, контролюючий орган не пізніше наступного робочого дня з дня отримання рішення суду:

інформує про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, в порядку обміну інформацією, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони державного кордону;

розміщує відповідну інформацію в Реєстрі керівників платників податків - боржників.

Не пізніше наступного робочого дня з дня зарахування коштів на відповідний рахунок органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, та/або в інших випадках погашення податкового боргу в сумі, зазначеній у рішенні суду станом на дату прийняття такого рішення суду, або у разі отримання інформації з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про зміну керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника, або у разі початку судових процедур у справах про банкрутство стосовно такого боржника контролюючий орган:

інформує про зазначене центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, в порядку обміну інформацією, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони державного кордону, що є підставою для скасування встановленого тимчасового обмеження у праві виїзду керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника за межі України;

розміщує відповідну інформацію в Реєстрі керівників платників податків - боржників.

{Статтю 87 доповнено пунктом 87.13 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

87.14. Закінчення дії тимчасового обмеження у праві виїзду керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника здійснюється у разі погашення суми податкового боргу, зазначеної у рішенні суду, у зв’язку з якою було застосовано таке обмеження, або у разі отримання інформації з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про зміну керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника, або у разі початку судових процедур у справах про банкрутство стосовно такого боржника.

{Статтю 87 доповнено пунктом 87.14 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 88. Зміст податкової застави

88.1. З метою забезпечення виконання платником податків своїх обов'язків, визначених цим Кодексом, майно платника податків, який має податковий борг, передається у податкову заставу.

88.2. Право податкової застави виникає згідно з цим Кодексом та не потребує письмового оформлення.

88.3. У разі якщо податковий борг виник за операціями, що виконувалися в межах договорів про спільну діяльність, у податкову заставу передається майно платника податків, який згідно з умовами договору був відповідальним за перерахування податків до бюджету та/або майно, яке внесене у спільну діяльність та/або є результатом спільної діяльності платників податків. У разі недостатності майна такого платника податків у податкову заставу передається майно інших учасників договору про спільну діяльність у розмірах, пропорційних їх участі у такій спільній діяльності.

Стаття 89. Виникнення права податкової застави

89.1. Право податкової застави виникає:

89.1.1. у разі несплати у строки, встановлені цим Кодексом, суми грошового зобов’язання, самостійно визначеної платником податків у податковій декларації, - з дня, що настає за останнім днем зазначеного строку;

89.1.2. у разі несплати у строки, встановлені цим Кодексом, суми грошового зобов’язання, самостійно визначеної контролюючим органом, - з дня виникнення податкового боргу;

89.1.3. у випадку, визначеному в пункті 100.11 статті 100 цього Кодексу, - з дня укладання договору про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань.

{Пункт 89.1 статті 89 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

89.2. З урахуванням положень цієї статті право податкової застави поширюється на будь-яке майно платника податків, яке перебуває в його власності (господарському віданні або оперативному управлінні) у день виникнення такого права і балансова вартість якого відповідає сумі податкового боргу платника податків, крім випадків, передбачених пунктом 89.5 цієї статті, а також на інше майно, на яке платник податків набуде прав власності у майбутньому.

У разі якщо балансова вартість майна, на яке поширюється податкова застава, є меншою ніж сума податкового боргу платника податків, право податкової застави поширюється на таке майно.

{Пункт 89.2 статті 89 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

У разі якщо балансова вартість такого майна не визначена, його опис здійснюється за результатами оцінки, яка проводиться відповідно до Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні".

У разі збільшення суми податкового боргу складається акт опису до суми, відповідної сумі

податкового боргу платника податків, у порядку, передбаченому цією статтею.

Право податкової застави не поширюється на майно, визначене підпунктом 87.3.7 пункту 87.3 статті 87 цього Кодексу, на іпотечні активи, що належать емітенту та є забезпеченням відповідного випуску іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю, на грошові доходи від цих іпотечних активів до повного виконання емітентом зобов'язань за цим випуском іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю, а також на склад іпотечного покриття та грошові доходи від нього до повного виконання емітентом зобов'язань за відповідним випуском звичайних іпотечних облігацій.

Право податкової застави не застосовується, якщо загальна сума податкового боргу платника податків не перевищує ста вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Пункт 89.2 статті 89 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1072-IX від 04.12.2020}

89.3. Майно, на яке поширюється право податкової застави, оформлюється актом опису.

До акта опису включається ліквідне майно, яке можливо використати як джерело погашення податкового боргу.

Опис майна у податкову заставу здійснюється на підставі рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, яке пред'являється платнику податків, що має податковий борг.

{Абзац третій пункту 89.3 статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Акт опису майна, на яке поширюється право податкової застави, складається податковим керуючим у порядку та за формою, що затверджені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац четвертий пункту 89.3 статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Відмова платника податків від підписання акта опису майна, на яке поширюється право податкової застави, не звільняє такого платника податків від поширення права податкової застави на описане майно. У такому випадку опис здійснюється у присутності не менш як двох понятих.

89.4. У разі якщо платник податків не допускає податкового керуючого для здійснення опису майна такого платника податків у податкову заставу та/або не подає документів, необхідних для такого опису, податковий керуючий складає акт відмови платника податків від опису майна у податкову заставу.

Контролюючий орган звертається до суду щодо зупинення видаткових операцій на рахунках/електронних гаманцях платника податків, заборону відчуження таким платником податків майна та зобов'язання такого платника податків допустити податкового керуючого для опису майна у податкову заставу.

{Абзац другий пункту 89.4 статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Зупинення видаткових операцій на рахунках/електронних гаманцях платника податків та заборона відчуження таким платником податків майна діють до дня складення акта опису майна платника податків у податкову заставу податковим керуючим або акта про відсутність майна, що може бути описано у податкову заставу, або погашення податкового боргу в повному обсязі. Податковий керуючий не пізніше робочого дня, що настає за днем складення цих актів, зобов’язаний надіслати банкам, іншим фінансовим установам, небанківським надавачам платіжних послуг, емітентам електронних грошей, а також платнику податків рішення про складення актів, яке є

підставою для поновлення видаткових операцій та скасування заборони на відчуження майна.

{Абзац третій пункту 89.4 статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

89.5. У разі якщо на момент складення акта опису майно відсутнє або його балансова вартість менша від суми податкового боргу, право податкової застави поширюється на інше майно, на яке платник податків набуде право власності у майбутньому до погашення податкового боргу в повному обсязі.

Платник податків зобов'язаний не пізніше робочого дня, наступного за днем набуття права власності на будь-яке майно, повідомити контролюючий орган про наявність такого майна. Контролюючий орган зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня отримання зазначеного повідомлення прийняти рішення щодо включення такого майна до акта опису майна, на яке поширюється право податкової застави та балансова вартість якого відповідає сумі податкового боргу платника податків, або відмовити платнику податків у включенні такого майна до акта опису.

У разі якщо контролюючий орган приймає рішення про включення майна до акта опису, складається відповідний акт опису, один примірник якого надсилається платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу.

{Абзац третій пункту 89.5 статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

До прийняття відповідного рішення контролюючим органом платник податків не має права відчужувати таке майно.

У разі порушення платником податків вимог цього пункту він несе відповідальність згідно із законом.

89.6. Якщо майно платника податків є неподільним і його балансова вартість більша від суми податкового боргу, таке майно підлягає опису у податкову заставу у повному обсязі.

89.7. Заміна предмета застави може здійснюватися тільки за згодою контролюючого органу.

89.8. Контролюючий орган зобов'язаний безоплатно зареєструвати податкову заставу у відповідному державному реєстрі.

Стаття 90. Податковий пріоритет

90.1. Пріоритет податкової застави щодо пріоритету інших обтяжень (включаючи інші застави) встановлюється відповідно до закону.

Стаття 91. Податковий керуючий

91.1. У разі наявності у платника податків податкового боргу керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу за місцем реєстрації платника податків, що має податковий борг, призначає такому платнику податкового керуючого. Податковий керуючий повинен бути посадовою (службовою) особою контролюючого органу. Податковий керуючий має права та обов’язки, визначені цим Кодексом.

{Пункт 91.1 статті 91 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

91.2. Порядок призначення та звільнення, а також функції та повноваження податкового керуючого визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 91.2 статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

91.3. Податковий керуючий описує майно платника податків, що має податковий борг, в податкову заставу, здійснює перевірку стану збереження майна, яке перебуває у податковій заставі,

проводить опис майна, на яке поширюється право податкової застави, для його продажу у випадках, передбачених цим Кодексом, одержує від боржника інформацію про операції із заставленим майном, а в разі його відчуження без згоди контролюючого органу (за умови, коли наявність такої згоди має бути обов'язковою згідно з вимогами цього Кодексу) вимагає пояснення від платника податків або його службових (посадових) осіб, здійснює підготовку документів для звернення до суду з поданням про встановлення тимчасового обмеження у праві виїзду керівника юридичної особи або постійного представництва нерезидента-боржника за межі України. У разі продажу в рахунок погашення податкового боргу майна платника податків, на яке поширюється право податкової застави, податковий керуючий має право отримувати від такого платника податків документи, що засвідчують право власності на зазначене майно.

{Абзац перший пункту 91.3 статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

У разі відмови платника податків від підписання акта опису майна, на яке поширюється право податкової застави, податковий керуючий має право залучати до опису майна платника податків не менш як двох понятих.

{Пункт 91.3 статті 91 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

91.4. У разі якщо платник податків, що має податковий борг, перешкоджає виконанню податковим керуючим повноважень, визначених цим Кодексом, такий податковий керуючий складає акт про перешкоджання платником податків виконанню таких повноважень у порядку та за формою, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац перший пункту 91.4 статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Контролюючий орган звертається до суду щодо зупинення видаткових операцій на рахунках платника податків та зобов'язання такого платника податків виконати законні вимоги податкового керуючого, передбачені цим Кодексом. Строк, на який можуть бути зупинені видаткові операції, визначається судом, але не більше двох місяців.

Зупинення видаткових операцій на рахунках платника податків може бути достроково скасовано за рішенням податкового керуючого або суду.

Стаття 92. Узгодження операцій із заставленим майном

92.1. Платник податків зберігає право користування майном, що перебуває у податковій заставі, якщо інше не передбачено законом.

Платник податків може відчужувати майно, що перебуває у податковій заставі, тільки за згодою контролюючого органу, а також у разі, якщо контролюючий орган впродовж десяти днів з моменту отримання від платника податків відповідного звернення не надав такому платнику податків відповіді щодо надання (ненадання) згоди.

У разі якщо в податковій заставі перебуває лише готова продукція, товари та товарні запаси, платник податків може відчужувати таке майно без згоди контролюючого органу за кошти за цінами, що не є меншими за звичайні, та за умови, що кошти від такого відчуження будуть направлені в повному обсязі в рахунок виплати заробітної плати, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або погашення податкового боргу.

92.2. У разі відчуження або оренди, або надання у лізинг майна, яке перебуває у податковій заставі, платник податків за згодою контролюючого органу зобов'язаний замінити його іншим майном такої самої або більшої вартості. Зменшення вартості заміненого майна допускається тільки за згодою контролюючого органу за умови часткового погашення податкового боргу.

{Пункт 92.2 статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

92.3. У разі здійснення операцій з майном, яке перебуває у податковій заставі, без попередньої згоди контролюючого органу платник податків несе відповідальність відповідно до закону.

92.4. Не вимагається згода контролюючого органу на відчуження у процесі приватизації державного або комунального майна у складі єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства, якщо договором купівлі-продажу об’єкта приватизації передбачено зобов’язання покупця щодо погашення у повному обсязі суми податкового боргу, у зв’язку з яким виникло право податкової застави, не пізніше шести календарних місяців з дати переходу права власності на об’єкт приватизації.

При цьому таке майно не звільняється з податкової застави до повного погашення податкового боргу його покупцем.

У випадку, передбаченому абзацом першим цього пункту, положення пунктів 92.1-92.3 цієї статті не застосовуються.

{Статтю 92 доповнено пунктом 92.4 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

Стаття 93. Припинення податкової застави

93.1. Майно платника податків звільняється з податкової застави з дня:

93.1.1. отримання контролюючим органом підтвердження повного погашення суми податкового боргу та/або розстрочених (відстрочених) грошових зобов’язань та процентів за користування розстроченням (відстроченням) в установленому законодавством порядку;

{Підпункт 93.1.1 пункту 93.1 статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

93.1.2. визнання податкового боргу безнадійним;

93.1.3. набрання законної сили відповідним рішенням суду про припинення податкової застави у межах процедур, визначених законодавством з питань банкрутства;

{Підпункт 93.1.3 пункту 93.1 статті 93 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

93.1.4. отримання платником податків внаслідок проведення процедури адміністративного або судового оскарження або в інших випадках, передбачених статтею 55 цього Кодексу, рішення відповідного органу про визнання протиправними та/або скасування раніше прийнятих рішень щодо нарахування суми грошового зобов’язання.

{Підпункт 93.1.4 пункту 93.1 статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 93.1.5 пункту 93.1 статті 93 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

93.1.6. отримання платником податків згоди контролюючого органу на відчуження майна, що перебуває у податковій заставі, відповідно до статті 92 цього Кодексу.

{Пункт 93.1 статті 93 доповнено підпунктом 93.1.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

93.2. Підставою для звільнення майна платника податків з-під податкової застави та її виключення з відповідних державних реєстрів є відповідний документ, що засвідчує закінчення будь-якої з подій, визначених пунктом 93.1 цієї статті.

{Пункт 93.2 статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1117-IX від 17.12.2020}

93.3. Порядок застосування податкової застави встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 93.3 статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

93.4. У разі продажу майна, що перебуває у податковій заставі, відповідно до статті 95 цього Кодексу таке майно звільняється з податкової застави (із внесенням змін до відповідних державних реєстрів) з дня отримання контролюючим органом підтвердження про надходження коштів до бюджету від такого продажу.

{Статтю 93 доповнено пунктом 93.4 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

93.5. У разі продажу у процесі приватизації єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства таке майно звільняється з податкової застави (із внесенням змін до відповідних державних реєстрів) з дня отримання контролюючим органом підтвердження повного погашення податкового боргу покупцем об’єкта приватизації.

{Статтю 93 доповнено пунктом 93.5 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

Стаття 94. Адміністративний арешт майна

94.1. Адміністративний арешт майна платника податків (далі - арешт майна) є винятковим способом забезпечення виконання платником податків його обов'язків, визначених законом.

94.2. Арешт майна може бути застосовано, якщо з'ясовується одна з таких обставин:

94.2.1. платник податків порушує правила відчуження майна, що перебуває у податковій заставі;

94.2.2. фізична особа, яка має податковий борг, виїжджає за кордон;

{Положення підпункта 94.2.2 пункту 94.2 статті 94, згідно з яким адміністративний арешт майна платника податків може бути застосовано, якщо з'ясовується, що фізична особа, яка має податковий борг, виїжджає за кордон визнано конституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 13-рп/2012 від 12.06.2012}

94.2.3. платник податків відмовляється від проведення документальної або фактичної перевірки за наявності законних підстав для її проведення або від допуску посадових осіб контролюючого органу;

{Підпункт 94.2.3 пункт 94.2 статті 94 в редакції Закону № 655-VIII від 17.07.2015}

94.2.4. відсутні дозволи (ліцензії) на здійснення господарської діяльності, а також у разі відсутності реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку, крім випадків, визначених законодавством;

{Підпункт 94.2.4 пункту 94.2 статті 94 в редакції Закону № 3205-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 129-IX від 20.09.2019}

94.2.5. відсутня реєстрація особи як платника податків у контролюючому органі, якщо така реєстрація є обов'язковою відповідно до цього Кодексу, або коли платник податків, що отримав податкове повідомлення або має податковий борг, вчиняє дії з переведення майна за межі України, його приховування або передачі іншим особам;

{Положення підпункта 94.2.5 пункту 94.2 статті 94, відповідно до якого адміністративний арешт майна платника податків може бути застосовано, якщо з'ясовується, що відсутня реєстрація особи як платника податків в органі державної податкової служби, якщо така реєстрація є обов'язковою відповідно до цього Кодексу, або коли платник податків, що отримав податкове повідомлення або має податковий борг, вчиняє дії з переведення майна за межі України, його приховування або передачі іншим особам визнано конституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 13-рп/2012 від 12.06.2012}

94.2.6. платник податків відмовляється від проведення перевірки стану збереження майна, яке перебуває у податковій заставі;

94.2.7. платник податків не допускає податкового керуючого до складення акта опису майна, яке передається в податкову заставу.

{Підпункт 94.2.7 пункту 94.2 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

94.2.8. платник податків (його посадові особи або особи, які здійснюють готівкові розрахунки та/або провадять діяльність, що підлягає ліцензуванню) відмовляється від проведення відповідно до вимог цього Кодексу інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів (зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки).

{Пункт 94.2 статті 94 доповнено підпунктом 94.2.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.2.9. нерезидент розпочинає та/або здійснює господарську діяльність через постійне представництво на території України без взяття на податковий облік, що підтверджується актом перевірки.

{Пункт 94.2 статті 94 доповнено підпунктом 94.2.9 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

94.3. Арешт майна полягає у забороні платнику податків вчиняти щодо свого майна, яке підлягає арешту, дії, зазначені у пункті 94.5 цієї статті.

94.4. Арешт може бути накладено контролюючим органом на будь-яке майно платника податків, крім майна, на яке не може бути звернено стягнення відповідно до закону, та коштів на рахунку платника податків.

94.5. Арешт майна може бути повним або умовним.

Повним арештом майна визнається заборона платнику податків на реалізацію прав розпорядження або користування його майном. У цьому випадку ризик, пов'язаний із втратою функціональних чи споживчих якостей такого майна, покладається на орган, який прийняв рішення про таку заборону.

Умовним арештом майна визнається обмеження платника податків щодо реалізації прав власності на таке майно, який полягає в обов'язковому попередньому отриманні дозволу керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу на здійснення платником податків будь-якої операції з таким майном. Зазначений дозвіл може бути виданий керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу, якщо за висновком податкового керуючого здійснення платником податків окремої операції не призведе до збільшення його податкового боргу або до зменшення ймовірності його погашення.

{Абзац третій пункту 94.5 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.6. Керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу за наявності однієї з обставин, визначених у пункті 94.2 цієї статті, приймає рішення про застосування арешту майна платника податків, яке надсилається:

{Абзац перший пункту 94.6 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.6.1. платнику податків з вимогою тимчасово зупинити відчуження його майна;

94.6.2. іншим особам, у володінні, розпорядженні або користуванні яких перебуває майно такого платника податків, з вимогою тимчасово зупинити його відчуження.

Арешт коштів на рахунку/електронному гаманці платника податків здійснюється виключно на підставі рішення суду шляхом звернення контролюючого органу до суду.

{Абзац другий підпункту 94.6.2 пункту 94.6 статті 94 в редакції Закону № 2888-IX від

12.01.2023}

Звільнення коштів з-під арешту банк, інша фінансова установа, небанківський надавач платіжних послуг, емітент електронних грошей здійснює за рішенням суду.

{Абзац третій підпункту 94.6.2 пункту 94.6 статті 94 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

94.7. Арешт майна може бути також застосований до товарів, які виготовляються, зберігаються, переміщуються або реалізуються з порушенням правил, визначених митним законодавством України чи законодавством з питань оподаткування акцизним податком, та товарів, у тому числі валютних цінностей, які продаються з порушенням порядку, визначеного законодавством, якщо їх власника не встановлено.

У цьому випадку службові (посадові) особи контролюючих органів або інших правоохоронних органів відповідно до їх повноважень тимчасово затримують таке майно із складенням протоколу, який повинен містити відомості про причини такого затримання з посиланням на порушення конкретної законодавчої норми; опис майна, його родових ознак і кількості; відомості про особу (особи), в якої було вилучено такі товари (за їх наявності); перелік прав та обов'язків таких осіб, що виникають у зв'язку з таким вилученням. Форма зазначеного протоколу затверджується Кабінетом Міністрів України.

Керівник підрозділу правоохоронного органу, у підпорядкуванні якого перебуває службова (посадова) особа, яка склала протокол про тимчасове затримання майна, зобов'язаний невідкладно поінформувати керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, на території якого здійснено таке затримання, з обов'язковим врученням примірника протоколу.

{Абзац третій пункту 94.7 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

На підставі відомостей, зазначених у протоколі, керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу приймає рішення про накладення арешту на таке майно або відмову в ньому шляхом неприйняття такого рішення.

{Абзац четвертий пункту 94.7 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Рішення про накладення арешту на майно повинне бути прийняте до 24 години робочого дня, що настає за днем складення протоколу про тимчасове затримання майна, але коли відповідно до законодавства України контролюючий орган закінчує роботу раніше, то такий строк закінчується на час такого закінчення роботи.

У разі якщо рішення про арешт майна не приймається протягом зазначеного строку, майно вважається звільненим з-під режиму тимчасового затримання, а посадові чи службові особи, які перешкоджають такому звільненню, несуть відповідальність відповідно до закону.

94.8. При накладенні арешту на майно у випадках, визначених пунктом 94.7 цієї статті, рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу невідкладно вручається особі (особам, зазначеним у пункті 94.6 цієї статті), зазначеній у протоколі про тимчасове затримання майна, без виконання положень пункту 94.6 цієї статті.

{Пункт 94.8 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.9. У разі якщо місцезнаходження осіб, зазначених у протоколі про тимчасове затримання майна, не виявлено або коли майно було затримано, а осіб, яким воно належить на праві власності чи інших правах, не встановлено, рішення про арешт майна приймається керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу без вручення його особам, зазначеним у пункті 94.6 цієї статті.

{Пункт 94.9 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.10. Арешт на майно може бути накладено рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, обґрунтованість якого протягом 96 годин має бути перевірена судом.

{Абзац перший пункту 94.10 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Зазначений строк не може бути продовжений в адміністративному порядку, у тому числі за рішенням інших державних органів, крім випадків, коли власника майна, на яке накладено арешт, не встановлено (не виявлено). У цих випадках таке майно перебуває під режимом адміністративного арешту протягом строку, визначеного законом для визнання його безхазяйним, або у разі якщо майно є таким, що швидко псується, - протягом граничного строку, визначеного законодавством. Порядок операцій з майном, власника якого не встановлено, визначається законодавством з питань поводження з безхазяйним майном.

Строк, визначений цим пунктом, не включає добові години, що припадають на вихідні та святкові дні.

94.11. Рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу щодо арешту майна може бути оскаржене платником податків в адміністративному або судовому порядку.

{Абзац перший пункту 94.11 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У всіх випадках, коли контролюючий орган вищого рівня або суд скасовує рішення про арешт майна, контролюючий орган вищого рівня проводить службове розслідування щодо мотивів прийняття керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу рішення про арешт майна та приймає рішення про притягнення винних до відповідальності відповідно до закону.

{Абзац другий пункту 94.11 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.12. При прийнятті рішення про арешт майна банку, небанківського надавача платіжних послуг, емітента електронних грошей арешт не може бути накладено на кошти, що знаходяться на кореспондентському рахунку банку, розрахунковому рахунку небанківського надавача платіжних послуг, емітента електронних грошей.

{Пункт 94.12 статті 94 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

94.13. Платник податків має право на відшкодування збитків та немайнової шкоди, завданих контролюючим органом внаслідок неправомірного застосування арешту майна такого платника податків, за рахунок коштів державного бюджету, передбачених контролюючим органам, згідно із законом. Рішення про таке відшкодування приймається судом.

94.14. Функції виконавця рішення про арешт майна платника податків покладаються на податкового керуючого або іншого працівника контролюючого органу, призначеного його керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу. Виконавець рішення про арешт:

{Абзац перший пункту 94.14 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.14.1. надсилає рішення про арешт майна відповідно до пункту 94.6 цієї статті;

94.14.2. організовує опис майна платника податків.

94.15. Опис майна платника податків проводиться у присутності його посадових осіб чи їх представників, а також понятих.

У разі відсутності посадових осіб платника податків або їх представників опис його майна здійснюється у присутності понятих.

Для проведення опису майна у разі потреби залучається оцінювач.

Представникам платника податків, майно якого підлягає адміністративному арешту, роз'яснюються їх права та обов'язки.

Понятими не можуть бути працівники контролюючих органів або правоохоронних органів, а також інші особи, участь яких як понятих обмежується Законом України "Про виконавче провадження".

94.16. Під час опису майна платника податків особи, які його проводять, зобов'язані пред'явити посадовим особам такого платника податків або їх представникам відповідне рішення про накладення адміністративного арешту, а також документи, які засвідчують їх повноваження на проведення такого опису. За результатами проведення опису майна платника податків складається протокол, який містить опис та перелік майна, що арештовується, із зазначенням назви, кількості, мір ваги та індивідуальних ознак та за умови присутності оцінювача, вартості, визначеної таким оцінювачем. Усе майно, що підлягає опису, пред'являється посадовим особам платника податків або їх представникам і понятим, а за відсутності посадових осіб або їх представників - понятим, для огляду.

94.17. Посадова особа контролюючого органу, яка виконує рішення про адміністративний арешт майна платника податків, визначає порядок його збереження та охорони.

94.18. Виконання заходів, передбачених пунктами 94.15-94.17 цієї статті, у період з 20-ї години до 9-ї години наступного дня не допускається.

94.19. Припинення адміністративного арешту майна платника податків здійснюється у зв'язку з:

94.19.1. відсутністю протягом строку, зазначеного у пункті 94.10, рішення суду про визнання арешту обґрунтованим;

94.19.2. погашенням податкового боргу платника податків;

94.19.3. усуненням платником податків причин застосування адміністративного арешту;

94.19.4. ліквідацією платника податків, у тому числі внаслідок проведення процедури банкрутства;

94.19.5. наданням відповідному контролюючому органу третьою особою належних доказів про належність арештованого майна до об'єктів права власності цієї третьої особи;

94.19.6. скасуванням судом або контролюючим органом рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу про арешт;

{Підпункт 94.19.6 пункту 94.19 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

94.19.7. прийняттям судом рішення про припинення адміністративного арешту;

94.19.8. пред'явленням платником податків дозволів (ліцензій) на провадження діяльності, а також документа, що підтверджує реєстрацію реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій, здійснену в установленому законодавством порядку, крім випадків, визначених законодавством;

{Підпункт 94.19.8 пункту 94.19 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3205-VI від 07.04.2011, № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 129-IX від 20.09.2019}

94.19.9. фактичним проведенням платником податків інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, у тому числі зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки;

{Підпункт 94.19.9 пункту 94.19 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

94.19.10. взяттям контролюючим органом на податковий облік нерезидента на підставі акта перевірки.

{Пункт 94.19 статті 94 доповнено підпунктом 94.19.10 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

94.20. У випадках, визначених підпунктами 94.19.2-94.19.4, 94.19.8, 94.19.9, 94.19.10 пункту 94.19 цієї статті, рішення щодо звільнення з-під арешту майна приймається контролюючим органом протягом двох робочих днів, що наступають за днем, коли контролюючому органу стало відомо про виникнення підстав припинення адміністративного арешту.

{Абзац перший пункту 94.20 статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 1117-IX від 17.12.2020}

У разі якщо рішення про звільнення майна з-під арешту прийнято щодо арешту, який було визнано судом обґрунтованим, контролюючий орган повідомляє про своє рішення відповідний суд не пізніше наступного робочого дня.

94.21. У разі якщо майно платника податків звільняється з-під адміністративного арешту у випадках, визначених пунктами 94.19.1, 94.19.6, 94.19.7, 94.19.9, повторне накладення адміністративного арешту з підстав накладення першого арешту не дозволяється.

Стаття 95. Продаж майна, що перебуває у податковій заставі

95.1. Контролюючий орган здійснює за платника податків і на користь держави заходи щодо погашення податкового боргу такого платника податків шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, а в разі їх недостатності - шляхом продажу майна такого платника податків, яке перебуває у податковій заставі.

95.2. Стягнення коштів та продаж майна платника податків провадяться не раніше ніж через 30 календарних днів з дня надіслання (вручення) такому платнику податкової вимоги.

{Пункт 95.2 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

95.3. Стягнення коштів з рахунків/електронних гаманців платника податків у банках, небанківських надавачах платіжних послуг/емітентах електронних грошей, обслуговуючих такого платника податків, та з рахунків платників податків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, відкритих у центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, здійснюється за рішенням суду, яке направляється до виконання контролюючим органам, у розмірі суми податкового боргу або його частини.

{Абзац перший пункту 95.3 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законами № 643-VIII від 16.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

Контролюючий орган звертається до суду щодо надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі.

Рішення суду щодо надання вказаного дозволу є підставою для прийняття контролюючим органом рішення про погашення усієї суми податкового боргу. Рішення контролюючого органу підписується керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу та скріплюється гербовою печаткою контролюючого органу. Перелік відомостей, які зазначаються у

такому рішенні, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац третій пункту 95.3 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1797-VIII від 21.12.2016}

95.4. Контролюючий орган на підставі рішення суду здійснює стягнення коштів у рахунок погашення податкового боргу за рахунок готівки, що належить такому платнику податків. Стягнення готівкових коштів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

95.5. Вилучені відповідно до цієї статті готівкові кошти вносяться посадовою особою контролюючого органу до банку в день їх стягнення для перерахування до відповідного бюджету або до державного цільового фонду в рахунок погашення податкового боргу платника податків, а в разі використання платником податків єдиного рахунку - на такий рахунок, а у разі погашення податкового боргу з податку на додану вартість за задекларованими до сплати податковими зобов’язаннями за періоди, починаючи з 1 липня 2015 року, визначеними платником податків у податковій декларації з податку на додану вартість або уточнюючому розрахунку, такі кошти вносяться на рахунок платника в системі електронного адміністрування податку на додану вартість. У разі неможливості внесення зазначених коштів протягом того самого дня їх необхідно внести в банк наступного робочого дня. Забезпечення збереження зазначених коштів до моменту їх внесення в банк здійснюється відповідним контролюючим органом.

{Абзац перший пункту 95.5 статті 95 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019}

У разі якщо податковий борг виник у результаті несплати грошових зобов’язань та/або пені, визначених платником податків у податкових деклараціях або уточнюючих розрахунках, що подаються контролюючому органу в установлені цим Кодексом строки, стягнення коштів за рахунок готівки, що належить такому платнику податків, та/або коштів з рахунків/електронних гаманців такого платника у банках, небанківських надавачах платіжних послуг/емітентах електронних грошей здійснюється за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу без звернення до суду, за умови якщо такий податковий борг не сплачується протягом 90 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку його сплати, та відсутності/наявності у меншій сумі непогашеного зобов’язання держави щодо повернення такому платнику податків помилково та/або надміру сплачених ним грошових зобов’язань, та/або бюджетного відшкодування податку на додану вартість. У разі наявності непогашеного зобов’язання держави перед платником податків у сумі, що є меншою за суму податкового боргу, ця норма застосовується в межах різниці між сумою податкового боргу та сумою зобов’язання держави.

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021, № 2888-IX від 12.01.2023}

У таких випадках:

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

рішення про стягнення коштів з рахунків/електронних гаманців такого платника податків у банках, небанківських надавачах платіжних послуг/емітентах електронних грошей є вимогою стягувача до боржника, що підлягає негайному та обов’язковому виконанню шляхом ініціювання переказу у платіжній системі за правилами відповідної платіжної системи;

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

рішення про стягнення готівкових коштів вручається такому платнику податків і є підставою для стягнення.

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стягнення готівкових коштів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

95.6. У разі якщо сума коштів, отримана у результаті продажу майна платника податків, перевищує суму його грошового зобов'язання та податкового боргу, різниця перераховується на рахунки такого платника податків або його правонаступників.

95.7. Продаж майна платника податків здійснюється на публічних торгах та/або через торгівельні організації.

Продаж майна платника податків на публічних торгах здійснюється у такому порядку:

95.7.1. майно, яке може бути згруповано та стандартизовано, підлягає продажу за кошти виключно на біржових торгах, які проводяться біржами, що створені відповідно до закону.

Пропозиція щодо кожного продажу заставного майна надсилається до усіх бірж, які мають ліцензію на право здійснення діяльності з організації торгівлі продукцією на товарних біржах.

Контролюючий орган укладає відповідний договір з біржею, яка запропонувала найнижчу вартість послуг за реалізацію заставного майна;

{Підпункт 95.7.1 пункту 95.7 статті 95 в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

95.7.2. цінні папери - на організованих ринках капіталу в порядку, встановленому Законом України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки";

{Підпункт 95.7.2 пункту 95.7 статті 95 в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

95.7.3. інше майно, об'єкти рухомого чи нерухомого майна, а також цілісні майнові комплекси підприємств підлягають продажу за кошти виключно на цільових аукціонах, які організовуються за поданням відповідного контролюючого органу на зазначених біржах.

95.8. Майно, що швидко псується, а також інше майно, обсяги якого не є достатніми для організації прилюдних торгів, підлягають продажу за кошти на комісійних умовах через організації торгівлі, визначені контролюючим органом на конкурсних засадах.

Майно боржника, щодо обігу якого встановлено обмеження законом, продається на закритих торгах, які проводяться на умовах змагальності. У таких закритих торгах беруть участь особи, які відповідно до законодавства можуть мати зазначене майно у власності чи на підставі іншого речового права.

95.9. У разі якщо продажу підлягає цілісний майновий комплекс підприємства, майно якого перебуває у державній або комунальній власності, чи якщо згідно із законодавством з питань приватизації для відчуження майна підприємства необхідна попередня згода органу приватизації або іншого державного органу, уповноваженого здійснювати управління корпоративними правами, продаж майна такого підприємства організовується державним органом приватизації за поданням відповідного контролюючого органу із дотриманням законодавства з питань приватизації. При цьому інші способи приватизації, крім грошової, не дозволяються.

Державний орган приватизації зобов'язаний організувати продаж цілісного майнового комплексу протягом 60 календарних днів з дня надходження подання контролюючого органу.

95.10. З метою реалізації майна, яке перебуває у податковій заставі, проводиться експертна оцінка вартості такого майна для визначення початкової ціни його продажу. Така оцінка проводиться у порядку, визначеному Законом України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні".

95.11. Не проводиться оцінка майна, яке може бути згруповано або стандартизовано чи має

курсову (поточну) біржову вартість та/або перебуває у лістингу товарних бірж.

95.12. Платник податків має право самостійно здійснити оцінку шляхом укладення договору з оцінювачем. Якщо платник податків самостійно не здійснює оцінку протягом одного місяця з дня прийняття рішення про реалізацію майна, контролюючий орган самостійно укладає договір про проведення оцінки майна.

{Пункт 95.12 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

95.13. Під час продажу майна на товарних біржах контролюючий орган укладає відповідний договір з членом товарної біржі, який вчиняє дії з продажу такого майна за дорученням контролюючого органу на умовах найкращої цінової пропозиції.

{Пункт 95.13 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

95.14. Покупець майна, яке перебуває у податковій заставі, набуває права власності на таке майно відповідно до умов, визначених у договорі купівлі-продажу, що укладається за результатами проведених торгів.

Договір купівлі-продажу майна, що укладається за результатами проведених торгів, обов’язково має бути підписаний платником податків - боржником, майно якого було продано на торгах.

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі відмови боржника від підписання договору купівлі-продажу такий договір підписується керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу, за дорученням якого здійснювався продаж майна, у присутності не менш як двох понятих.

{Пункт 95.5 статті 95 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 95.14 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

95.15. Порядок збільшення або зменшення початкової ціни продажу майна платника податків визначається Кабінетом Міністрів України, крім випадків, визначених пунктом 95.9 цієї статті, які регулюються законодавством про приватизацію.

95.16. Інформація про склад майна платників податків, призначеного для продажу, оприлюднюється відповідною біржею. Компенсація витрат, пов'язаних з організацією і проведенням торгів з продажу майна платника податків, що перебуває у податковій заставі, та оплата банківських послуг за перерахування коштів до відповідного бюджету здійснюються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів, отриманих від реалізації такого майна, та за рахунок стягнутих коштів.

{Пункт 95.16 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

95.17. Інформація про час та умови проведення прилюдних торгів майном платників податків оприлюднюється відповідною біржею.

95.18. Інформація, зазначена у пункті 95.17 цієї статті, та порядок її оприлюднення визначаються Кабінетом Міністрів України.

95.19. Платник податків або будь-яка інша особа, яка здійснює управління майном платника податків або контроль за їх використанням, зобов'язані забезпечити за першою вимогою безперешкодний доступ податкового керуючого та учасників публічних торгів до огляду та оцінки майна, що пропонується для продажу, а також безперешкодне набуття прав власності на таке майно особою, яка придбала їх на публічних торгах.

95.20. Якщо платник податків у будь-який момент до укладення договору купівлі-продажу його майна повністю погашає суму податкового боргу, контролюючий орган скасовує рішення про проведення його продажу та вживає заходів щодо зупинення торгів.

95.21. Операції з продажу визначеного у цій статті майна на біржових торгах, аукціонах не підлягають нотаріальному посвідченню.

{Пункт 95.21 статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

95.22. Контролюючий орган звертається до суду щодо стягнення з дебіторів платника податку, що має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на контролюючі органи, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків. Сума коштів, що надходить у результаті стягнення дебіторської заборгованості, в повному обсязі (але в межах суми податкового боргу) зараховується до відповідного бюджету чи державного цільового фонду в рахунок погашення податкового боргу платника податків. Сума дебіторської заборгованості, що стягнута понад суму податкового боргу, передається у розпорядження платника податку.

{Пункт 95.23 статті 95 виключено на підставі Закону № 5083-VI від 05.07.2012}

95.24. У разі якщо сума коштів, отримана в результаті продажу майна платника податків, є недостатньою для погашення податкового боргу платника податків, податковий керуючий здійснює додатковий опис майна у податкову заставу в порядку, визначеному статтею 89 цього Кодексу.

{Статтю 95 доповнено пунктом 95.24 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Стаття 96. Погашення податкового боргу державних підприємств, які не підлягають приватизації, та комунальних підприємств

96.1. У разі якщо сума коштів, отримана від продажу внесеного в податкову заставу майна комунального підприємства, не покриває суму його податкового боргу і витрат, пов'язаних з організацією та проведенням публічних торгів, або у разі відсутності у такого боржника власного майна, що відповідно до законодавства України може бути внесено в податкову заставу та відчужено, контролюючий орган зобов'язаний звернутися до органу місцевого самоврядування чи органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить майно такого платника податків, з поданням щодо прийняття рішення про:

96.1.1. виділення коштів місцевого бюджету на сплату податкового боргу такого платника податків. Рішення про фінансування таких витрат розглядається на найближчій сесії відповідної ради;

96.1.2. затвердження плану досудової санації такого платника податків, який передбачає погашення його податкового боргу;

96.1.3. ліквідацію такого платника податків та призначення ліквідаційної комісії;

96.1.4. прийняття сесією відповідної ради рішення щодо порушення справи про банкрутство платника податків.

96.2. У разі якщо сума коштів, отримана від продажу внесеного в податкову заставу майна державного підприємства, яке не підлягає приватизації, у тому числі казенного підприємства, не покриває суму податкового боргу такого платника податків і витрат, пов'язаних з організацією та проведенням публічних торгів, або у разі відсутності майна, що відповідно до законодавства України може бути внесено в податкову заставу та відчужено, контролюючий орган зобов'язаний звернутися до органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить такий платник податків, з поданням щодо прийняття рішення про:

96.2.1. надання відповідної компенсації з бюджету за рахунок коштів, призначених для утримання такого органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить такий платник податків;

96.2.2. досудову санацію такого платника податків за рахунок коштів державного бюджету;

96.2.3. ліквідацію такого платника податків та призначення ліквідаційної комісії;

96.2.4. виключення платника податків із переліку об'єктів державної власності, які не підлягають приватизації відповідно до закону, з метою порушення справи про банкрутство, у порядку, встановленому законодавством України.

96.3. Відповідь щодо прийняття одного із зазначених у пунктах 96.1 та 96.2 цієї статті рішень надсилається контролюючому органу протягом 30 календарних днів з дня направлення звернення.

{Абзац перший пункту 96.3 статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

У разі неотримання зазначеної відповіді у визначений цим пунктом строк або отримання відповіді про відмову у задоволенні його вимог контролюючий орган зобов'язаний звернутися до суду із позовною заявою про звернення стягнення податкового боргу на кошти державного органу чи органу місцевого самоврядування, в управлінні якого перебуває таке державне (комунальне) підприємство або його майно.

{Абзац другий пункту 96.3 статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

96.4. Виникнення у державного або комунального підприємства податкового боргу є підставою для розірвання трудового договору (контракту) з керівником такого підприємства.

96.5. Трудові договори (контракти), що укладаються з керівником державного або комунального підприємства, повинні містити положення про зазначену відповідальність, що є їх істотною умовою.

Норми цього пункту не поширюються на випадки виникнення податкового боргу внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) або невиконання або неналежного виконання державними органами зобов'язань щодо оплати товарів (робіт, послуг), придбаних у такого платника податків за рахунок бюджетних коштів, з надання платнику податків субсидій або дотацій, передбачених законодавством або з повернення платнику податків надміру внесених податків та зборів чи їх бюджетного відшкодування згідно з цим Кодексом та податковим законодавством України.

96.6. Будь-які договори про передачу акцій (інших корпоративних прав), що перебувають у державній або комунальній власності, в управління третім особам повинні містити зобов'язання таких третіх осіб щодо недопущення виникнення податкового боргу після такої передачі, а також умову щодо припинення дії договору в разі виникнення податкового боргу, право відповідно держави або територіальної громади на одностороннє (позасудове) розірвання таких договорів у разі виникнення такого податкового боргу.

{Пункт 96.6 статті 96 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

Стаття 97. Погашення грошових зобов'язань або податкового боргу в разі ліквідації платника податків, не пов'язаної з банкрутством

97.1. У цій статті під ліквідацією платника податків розуміється ліквідація платника податків як юридичної особи або державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи чи реєстрація у відповідному уповноваженому органі припинення незалежної професійної діяльності фізичної особи (якщо така реєстрація була умовою ведення незалежної професійної діяльності), внаслідок якої відбувається закриття їх рахунків та/або втрата їх статусу як платника податків відповідно до законодавства.

{Пункт 97.1 статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

97.2. У разі якщо власник або уповноважений ним орган приймає рішення про ліквідацію платника податків, не пов'язану з банкрутством, майно зазначеного платника податків використовується у черговості, визначеній відповідно до законів України.

97.3. У разі якщо внаслідок ліквідації платника податків частина його грошових зобов'язань чи

податкового боргу залишається непогашеною у зв'язку з недостатністю майна, така частина погашається за рахунок майна засновників або учасників такого підприємства, якщо вони несуть повну або додаткову відповідальність за зобов'язаннями платника податків згідно із законом, у межах повної або додаткової відповідальності, а в разі ліквідації філії, відділення чи іншого відокремленого підрозділу юридичної особи - за рахунок юридичної особи незалежно від того, чи є вона платником податку, стосовно якого виникло грошове зобов'язання або виник податковий борг такої філії, відділення, іншого відокремленого підрозділу.

{Абзац перший пункту 97.3 статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

У разі державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи чи реєстрації у відповідному уповноваженому органі припинення незалежної професійної діяльності фізичної особи (якщо така реєстрація була умовою ведення незалежної професійної діяльності), погашення грошових зобов’язань та/або податкового боргу здійснюється за рахунок майна зазначеної особи.

{Пункт 97.3 статті 97 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

В інших випадках грошові зобов'язання або податковий борг, що залишаються непогашеними після ліквідації платника податків, вважаються безнадійним боргом і підлягають списанню в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Абзац третій пункту 97.3 статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

97.4. Особою, відповідальною за погашення грошових зобов'язань чи податкового боргу платника податків, є:

97.4.1. стосовно платника податків, який ліквідується, - ліквідаційна комісія або інший орган, що проводить ліквідацію згідно із законодавством України;

97.4.2. щодо філій, відділень, інших відокремлених підрозділів платника податків, що ліквідуються, - такий платник податків;

97.4.3. стосовно фізичної особи - підприємця або фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність, - така фізична особа;

{Підпункт 97.4.3 пункту 97.4 статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

97.4.4. стосовно фізичної особи, яка померла або визнана судом безвісно відсутньою або оголошена померлою чи визнана недієздатною, - особи, які вступають у права спадщини або уповноважені здійснювати розпорядження майном такої особи;

97.4.5. щодо кооперативів, кредитних спілок або інших колективних господарств - їх члени (пайовики) солідарно;

{Підпункт 97.4.5 пункту 97.4 статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

97.4.6. щодо інвестиційних фондів - інвестиційна компанія, яка здійснює управління таким інвестиційним фондом.

97.5. У разі якщо платник податків, що ліквідується, має суми надміру сплачених грошових зобов'язань або суми невідшкодованих податків з відповідного бюджету, такі суми підлягають заліку в рахунок його грошових зобов'язань або податкового боргу перед таким бюджетом.

97.6 У разі якщо суми надміру сплачених грошових зобов'язань або суми невідшкодованих податків з відповідного бюджету перевищують суми грошових зобов'язань або податкового боргу перед таким бюджетом, суми перевищення використовуються для погашення грошових зобов'язань

або податкового боргу перед іншими бюджетами, а за відсутності таких зобов'язань (боргу) перераховуються у розпорядження такого платника податків. Порядок проведення заліків, визначених у цьому пункті, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 97.6 статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 98. Порядок погашення грошових зобов’язань або податкового боргу у разі реорганізації платника податків або передачі єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства в оренду чи концесію, або продажу єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства у процесі приватизації

{Назва статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4057-VI від 17.11.2011; в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

98.1. Під реорганізацією платника податків у цій статті розуміється зміна його правового статусу, яка передбачає будь-яку з таких дій або їх поєднання:

98.1.1. для господарських товариств - зміна організаційно-правового статусу товариства, що тягне за собою зміну коду згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

{Підпункт 98.1.1 пункту 98.1 статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 466-IX від 16.01.2020}

98.1.2. злиття платників податків, а саме передача майна платника податків до статутних капіталів інших платників податків, унаслідок чого відбувається ліквідація платника податків, який зливається з іншими;

98.1.3. поділ платника податків на декілька осіб, а саме поділ його майна між статутними капіталами новоутворених юридичних осіб та/або фізичними особами, внаслідок якого відбувається ліквідація юридичного статусу платника податків, який поділяється;

98.1.4. виділення з платника податків інших платників податків, а саме передача частини майна платника податків, що реорганізується, до статутних капіталів інших платників податків, які створюються власниками корпоративних прав платника податків, що реорганізується, та внаслідок якого не відбувається ліквідація платника податків, що реорганізується;

{Підпункт 98.1.4 пункту 98.1 статті 98 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

98.1.5. реєстрацію фізичної особи як суб'єкта господарювання без скасування її попередньої реєстрації як іншого суб'єкта господарювання або з таким скасуванням.

98.2. У разі якщо власник платника податків або уповноважений ним орган приймає рішення про реорганізацію такого платника податків або єдиний (цілісний) майновий комплекс державного чи комунального підприємства передається в оренду чи концесію, або здійснюється продаж єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства, грошові зобов’язання чи податковий борг підлягає врегулюванню в такому порядку:

{Абзац перший пункту 98.2 статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4057-VI від 17.11.2011; в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

98.2.1. якщо реорганізація здійснюється шляхом зміни найменування, організаційно-правового статусу або місця реєстрації платника податків, після реорганізації він набуває усіх прав і обов'язків щодо погашення грошових зобов'язань чи податкового боргу, які виникли до його реорганізації;

98.2.2. якщо реорганізація здійснюється шляхом об'єднання двох або більше платників податків в одного платника податків з ліквідацією платників податків, що об'єдналися, об'єднаний платник податків набуває усіх прав і обов'язків щодо погашення грошових зобов'язань чи податкового боргу всіх платників податків, що об'єдналися;

98.2.3. якщо реорганізація здійснюється шляхом поділу платника податків на дві або більше особи з ліквідацією такого платника податків, що розподіляється, усі платники податків, які виникнуть після такої реорганізації, набувають усіх прав і обов'язків щодо погашення грошових зобов'язань чи податкового боргу, які виникли до такої реорганізації.

Зазначені зобов'язання чи борг розподіляються між новоутвореними платниками податків пропорційно часткам балансової вартості майна, отриманого ними у процесі реорганізації згідно з розподільним балансом.

У разі якщо одна чи більше новоутворених осіб не є платниками податків, щодо яких виникли грошові зобов'язання або борг платника податків, який був реорганізований, зазначені грошові зобов'язання чи податковий борг повністю розподіляються між особами, що є платниками таких податків, пропорційно часткам отриманого ними майна, без урахування майна, наданого особам, що не є платниками таких податків.

98.2.4. у разі передачі в оренду чи концесію єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства платник податків - орендар чи концесіонер після прийняття єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства в оренду чи концесію набуває усіх прав і обов’язків щодо погашення грошових зобов’язань чи податкового боргу, які виникли у державного або комунального підприємства до передачі єдиного (цілісного) майнового комплексу в оренду чи концесію;

{Пункт 98.2 статті 98 доповнено підпунктом 98.2.4 згідно із Законом № 4057-VI від 17.11.2011; в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

98.2.5. у разі продажу у процесі приватизації єдиного (цілісного) майнового комплексу державного або комунального підприємства покупець набуває усіх прав та обов’язків щодо погашення податкового боргу державного або комунального підприємства, що залишився непогашеним на момент переходу права власності на об’єкт приватизації.

У разі погашення покупцем суми податкового боргу у повному обсязі та у визначений договором купівлі-продажу строк, але не пізніше шести календарних місяців з дати переходу права власності на об’єкт приватизації, штрафні санкції і пеня, передбачені статтями 124 і 129 цього Кодексу, на такі сплачені суми не застосовуються (не нараховуються), а застосовані (нараховані) підлягають анулюванню.

{Пункт 98.2 статті 98 доповнено підпунктом 98.2.5 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

98.3. Реорганізація платника податків шляхом виділення з його складу іншого платника податків або внесення частини майна платника податків до статутного капіталу іншого платника податків без ліквідації платника податків, який реорганізується, не тягне за собою розподілу грошових зобов'язань чи податкового боргу між таким платником податків та особами, утвореними у процесі його реорганізації, чи встановлення їх солідарної відповідальності за порушення податкового законодавства, крім випадків, коли за висновками контролюючого органу така реорганізація може призвести до неналежного погашення грошових зобов'язань чи податкового боргу платником податків, який реорганізується. Рішення про застосування солідарної або розподільної відповідальності за порушення податкового законодавства може бути прийняте контролюючим органом у разі, коли майно платника податків, що реорганізується, перебуває у податковій заставі на момент прийняття рішення про таку реорганізацію.

{Пункт 98.3 статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4057-VI від 17.11.2011}

98.4. Платник податків, майно якого передане в податкову заставу, або той, що скористався правом реструктуризації податкового боргу, зобов'язаний завчасно повідомити контролюючий орган про прийняття рішення щодо проведення будь-яких видів реорганізації та подати контролюючому органу план такої реорганізації. У разі коли контролюючий орган встановлює, що план реорганізації призводить або може у майбутньому призвести до неналежного погашення грошових зобов'язань чи

податкового боргу, він має право прийняти рішення про:

98.4.1. розподіл суми грошових зобов'язань або податкового боргу між платниками податків, що виникають у результаті реорганізації, з урахуванням очікуваної прибутковості (ліквідності) кожного такого платника податків без застосування принципу пропорційного розподілу, встановленого пунктами 98.2 і 98.3 цієї статті;

98.4.2. погашення грошових зобов'язань або податкового боргу, забезпечених податковою заставою, до проведення такої реорганізації;

98.4.3. встановлення солідарної відповідальності за сплату грошових зобов'язань платника податків, який реорганізується, щодо всіх осіб, утворених у процесі реорганізації, що тягне за собою застосування режиму податкової застави щодо всього майна таких осіб;

98.4.4. поширення права податкової застави на майно платника податків, який створюється шляхом об'єднання інших платників податків, якщо один або більше з них мали грошові зобов'язання або податковий борг, забезпечений податковою заставою.

98.5. Прийняті відповідно до пункту 98.4 цієї статті рішення контролюючого органу можуть бути оскаржені в порядку та у строки, визначені цим Кодексом для оскарження грошового зобов'язання, нарахованого контролюючим органом.

98.6. Проведення реорганізації з порушенням правил, визначених пунктом 98.4 цієї статті, тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

98.7. Реорганізація платника податків не змінює строків погашення грошових зобов'язань або податкового боргу платниками податків, утвореними у результаті такої реорганізації.

98.8. У разі якщо платник податків, що реорганізується, має суми надміру сплачених грошових зобов'язань, такі суми підлягають заліку в рахунок його непогашених грошових зобов'язань або податкового боргу за іншими податками. Зазначена сума розподіляється між бюджетами та державними цільовими фондами пропорційно загальним сумам грошового зобов'язання або податкового боргу такого платника податків.

98.9. У разі якщо сума надміру сплачених грошових зобов'язань або невідшкодованих податків та зборів платника податків перевищує суму грошових зобов'язань або податкового боргу з інших податків, сума перевищення перераховується в розпорядження правонаступників такого платника податків пропорційно його частці в майні, що розподіляється, згідно з розподільним балансом або передаточним актом, а у разі отримання цілісного майнового комплексу державного або комунального підприємства в оренду чи концесію сума перевищення перераховується в розпорядження платника податків - орендаря чи концесіонера згідно з передаточним балансом або актом.

{Пункт 98.9 статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4057-VI від 17.11.2011}

{Стаття 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

Стаття 99. Порядок виконання грошових зобов’язань та/або погашення податкового боргу фізичної особи (у тому числі фізичної особи - підприємця, фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність) у разі її смерті або визнання безвісно відсутньою чи недієздатною, а також малолітньої/неповнолітньої особи

{Назва статті 99 в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

99.1. Виконання грошових зобов’язань та/або погашення податкового боргу фізичної особи (у тому числі фізичної особи - підприємця, фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність) у разі її смерті або оголошення судом померлою здійснюється її спадкоємцями, які прийняли спадщину (крім держави), в межах вартості майна, що успадковується, та пропорційно частці у спадщині на дату її відкриття.

{Абзац перший пункту 99.1 статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Претензії спадкоємцям пред'являються контролюючими органами в порядку, встановленому цивільним законодавством України для пред'явлення претензій кредиторами спадкодавця.

Після закінчення строку прийняття спадщини грошові зобов'язання та/або податковий борг спадкодавця стають грошовими зобов'язаннями та/або податковим боргом спадкоємців.

Протягом строку прийняття спадщини на грошові зобов'язання та/або податковий борг спадкодавців пеня не нараховується.

У разі переходу спадщини до держави грошові зобов'язання померлої фізичної особи припиняються.

99.2. Грошові зобов'язання малолітніх/неповнолітніх осіб виконуються їх батьками (усиновителями), опікунами (піклувальниками) до набуття малолітніми/неповнолітніми особами цивільної дієздатності в повному обсязі.

Батьки (усиновителі) малолітніх/неповнолітніх і малолітні/неповнолітні у разі невиконання грошових зобов'язань малолітніх/неповнолітніх несуть солідарну майнову відповідальність за погашення грошових зобов'язань та/або податкового боргу.

99.3. Виконання грошових зобов’язань та/або погашення податкового боргу фізичної особи (у тому числі фізичної особи - підприємця, фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність), яка визнана судом недієздатною, здійснюється її опікуном за рахунок майна такої фізичної особи у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Абзац перший пункту 99.3 статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Опікун недієздатної особи виконує грошові зобов'язання, що виникли на день визнання її недієздатною та/або погашає податковий борг за рахунок майна, на яке може бути звернуто стягнення згідно із законом, такої фізичної особи.

{Абзац другий пункту 99.3 статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

99.4. Виконання грошових зобов’язань та/або погашення податкового боргу фізичної особи (у тому числі фізичної особи - підприємця, фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність), яка визнана судом безвісно відсутньою, здійснюється особою, на яку в установленому порядку покладено здійснення опіки над майном безвісно відсутньої особи.

{Абзац перший пункту 99.4 статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Особа, яка здійснює опіку над майном безвісно відсутньої особи, виконує грошові зобов'язання, що виникли на день визнання її безвісно відсутньою та/або погашає податковий борг, за рахунок майна такої фізичної особи, на яке може бути звернуто стягнення згідно із законом.

{Абзац другий пункту 99.4 статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

99.5. Батьки (усиновителі) та опікуни (піклувальники) малолітніх/неповнолітніх, опікуни недієздатних, особи, на яких покладено здійснення опіки над майном безвісно відсутніх (законні представники платників податків - фізичних осіб), повинні від імені відповідних фізичних осіб:

99.5.1. подати за наявності підстав контролюючому органу заяву для реєстрації таких фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків та у випадках, передбачених цим Кодексом, іншу інформацію, необхідну для ведення зазначеного Державного реєстру;

99.5.2. своєчасно подавати належним чином заповнені декларації про доходи та майно;

99.5.3. у випадках, передбачених цим Кодексом, вести облік доходів і витрат;

99.5.4. виконувати інші обов'язки, визначені цим Кодексом.

99.6. Законні представники платників податків - фізичних осіб несуть відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами для платників податків, за невиконання обов'язків, зазначених у пункті 99.5 цієї статті.

99.7. Якщо майна недієздатної або безвісно відсутньої особи недостатньо для забезпечення виконання грошових зобов'язань та/або погашення податкового боргу такої фізичної особи, а також для сплати нарахованих штрафних (фінансових) санкцій, то суми податкового боргу списуються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 99.7 статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

99.8. У разі скасування судом рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або прийняття рішення про поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка визнавалася недієздатною, грошове зобов'язання такої фізичної особи відновлюється в частині сум податків, списаних відповідно до пункту 99.7 цієї статті. Штрафні (фінансові) санкції у такому разі не сплачуються за період з дня набрання законної сили рішенням суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи недієздатною до дня набрання законної сили рішеннями про скасування рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи рішення про поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

{Текст статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Стаття 100. Розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків

100.1. Розстроченням, відстроченням грошових зобов'язань або податкового боргу є перенесення строків сплати платником податків його грошових зобов'язань або податкового боргу під проценти, розмір яких дорівнює розміру 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на день прийняття контролюючим органом рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань або податкового боргу.

{Абзац перший пункту 100.1 статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо до складу розстроченої (відстроченої) суми входить пеня, то для розрахунку процентів береться сума за вирахуванням суми пені.

100.2. Платник податків має право звернутися до контролюючого органу із заявою про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу. Платник податків, який звертається до контролюючого органу із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, вважається таким, що узгодив суму такого грошового зобов'язання.

100.3. Розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу в межах процедури відновлення платоспроможності боржника здійснюються відповідно до законодавства з питань банкрутства.

100.4. Підставою для розстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків є надання ним достатніх доказів існування обставин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу такого платника податків, а також економічного обґрунтування, яке свідчить про можливість погашення грошових зобов'язань та податкового боргу та/або збільшення податкових надходжень до

відповідного бюджету внаслідок застосування режиму розстрочення, протягом якого відбудуться зміни політики управління виробництвом чи збутом такого платника податків.

100.5. Підставою для відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків є надання ним доказів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, що свідчать про наявність дії обставин непереборної сили, що призвели до загрози виникнення або накопичення податкового боргу такого платника податків, а також економічного обґрунтування, яке свідчить про можливість погашення грошових зобов'язань або податкового боргу та/або збільшення податкових надходжень до відповідного бюджету внаслідок застосування режиму відстрочення, протягом якого відбудуться зміни політики управління виробництвом чи збутом такого платника податків.

100.6. Розстрочені суми грошових зобов'язань або податкового боргу (в тому числі окремо - суми штрафних (фінансових) санкцій) погашаються рівними частками починаючи з місяця, що настає за тим місяцем, у якому прийнято рішення про надання такого розстрочення.

100.7. Відстрочені суми грошових зобов'язань або податкового боргу погашаються рівними частками починаючи з будь-якого місяця, визначеного відповідним контролюючим органом чи відповідним органом місцевого самоврядування, який згідно із пунктом 100.8 цієї статті затверджує рішення про розстрочення або відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, але не пізніше закінчення 12 календарних місяців з дня виникнення такого грошового зобов'язання або податкового боргу, або одноразово у повному обсязі.

100.8. Рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу, а також про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки приймається у такому порядку:

стосовно загальнодержавних податків та зборів - керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу з урахуванням особливостей, визначених пунктом 100.9 цієї статті;

стосовно місцевих податків та зборів - керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу та затверджується фінансовим органом місцевого органу виконавчої влади, до бюджету якого зараховуються такі місцеві податки та збори.

{Пункт 100.8 статті 100 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

100.9. Рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу, а також про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки щодо загальнодержавних податків та зборів на строк, що виходить за межі одного та/або більше бюджетних років, крім випадків, передбачених цим пунктом, приймається керівником (його заступником або уповноваженою особою) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про що повідомляється центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу, а також про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки щодо загальнодержавних податків та зборів на строк, що виходить за межі одного та/або більше бюджетних років, у разі, якщо сума, заявлена до розстрочення, відстрочення, або сума розстрочених, відстрочених грошових зобов’язань чи податкового боргу, щодо яких переносяться строки сплати, становить 10 мільйонів гривень та більше, приймається керівником (його заступником або уповноваженою особою) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 100.9 статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу, а також

про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум, якщо сума попередньо наданого розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу не була погашена, приймається за вмотивованим та обґрунтованим рішенням керівника (заступника керівника) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 100.9 статті 100 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Законів № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

100.10. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, формує та веде у відкритому доступі Реєстр заяв про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу, який щодня опубліковує на своєму офіційному веб-сайті.

До зазначеного реєстру вносяться такі дані за кожною з поданих заяв:

назва платника податків та код згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті);

дата подання заяви про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу;

вид заяви (про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань чи податкового боргу);

сума грошового зобов’язання чи податкового боргу, заявленого до розстрочення, відстрочення;

вид податку/збору, грошове зобов’язання чи податковий борг за яким заявлений до розстрочення, відстрочення;

рішення контролюючого органу за результатами розгляду заяви, номер та дата такого рішення;

дата та номер договору про розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу;

строк дії договору про розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу;

вартість майна, переданого у податкову заставу.

Заяви про розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу вносяться до Реєстру заяв про розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу протягом операційного дня їх отримання у хронологічному порядку їх надходження.

Порядок ведення та форма Реєстру заяв про розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 100.10 статті 100 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

100.11. Розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу надається окремо за кожним податком і збором.

Якщо сума грошового зобов’язання чи податкового боргу, заявлена до розстрочення, відстрочення, становить 1 мільйон гривень і більше, розстрочення, відстрочення надається лише за умови:

передачі у податкову заставу майна платника податків, балансова вартість якого дорівнює або перевищує заявлену до розстрочення, відстрочення суму грошового зобов’язання, - у разі розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань;

перебування у податковій заставі майна платника податків, балансова вартість якого дорівнює або перевищує заявлену до розстрочення, відстрочення суму податкового боргу, - у разі розстрочення, відстрочення податкового боргу.

Строки сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки можуть бути перенесені шляхом прийняття окремого рішення та внесення відповідних змін до договорів розстрочення, відстрочення.

{Пункт 100.11 статті 100 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

100.12. Договори про розстрочення (відстрочення) можуть бути достроково розірвані:

100.12.1. з ініціативи платника податків - при достроковому погашенні розстроченої суми грошового зобов'язання та податкового боргу або відстроченої суми грошового зобов'язання або податкового боргу, щодо яких була досягнута домовленість про розстрочення, відстрочення;

100.12.2. з ініціативи контролюючого органу в разі, якщо:

з'ясовано, що інформація, подана платником податків при укладенні зазначених договорів, виявилася недостовірною, перекрученою або неповною;

платник податків визнається таким, що має податковий борг із грошових зобов'язань, які виникли після укладення зазначених договорів;

платник податків порушує умови погашення розстроченого грошового зобов'язання чи податкового боргу або відстроченого грошового зобов'язання чи податкового боргу.

100.13. Порядок розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 100.13 статті 100 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

100.14. Розстрочення, відстрочення податкового боргу не звільняють майно платника податків з податкової застави.

100.15. Платники податку, щодо яких у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", прийняті рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), протягом строку застосування таких санкцій не мають права на одержання розстрочення (відстрочення) грошових зобов’язань (податкового боргу), а також на перенесення строків сплати розстрочених (відстрочених) сум.

Розстрочення (відстрочення) грошових зобов’язань (податкового боргу) платників податку, щодо яких на дату прийняття рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", не минув строк дії договору про розстрочення, відстрочення грошового зобов’язання чи податкового боргу, залишаються діючими за відсутності підстав для розірвання договору про розстрочення, відстрочення грошових зобов’язань (податкового боргу), визначених цією статтею.

{Статтю 100 доповнено пунктом 100.15 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

Стаття 101. Списання безнадійного податкового боргу

101.1. Списанню підлягає безнадійний податковий борг, у тому числі пеня та штрафні санкції, нараховані на такий податковий борг.

101.2. Під терміном "безнадійний" розуміється:

101.2.1. податковий борг платника податку, визнаного в установленому порядку банкрутом, вимоги щодо якого не були задоволені у зв'язку з недостатністю майна банкрута;

101.2.2. податковий борг фізичної особи, яка:

визнана у судовому порядку недієздатною, безвісно відсутньою або оголошена померлою, у разі недостатності майна, на яке може бути звернуто стягнення згідно із законом;

померла, у разі недостатності майна, на яке може бути звернуто стягнення згідно із законом;

понад 720 днів перебуває у розшуку;

101.2.3. податковий борг платника податків, у тому числі податкового агента, стосовно якого минув строк давності, встановлений пунктом 102.4 статті 102 цього Кодексу;

{Підпункт 101.2.3 пункту 101.2 статті 101 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

101.2.4. податковий борг платника податків, що виник внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин);

101.2.5. податковий борг платника податків, щодо якого до Державного реєстру внесено запис про його припинення на підставі рішення суду;

{Підпункт 101.2.5 пункту 101.2 статті 101 в редакції Законів № 5519-VI від 06.12.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

101.2.6. податковий борг банку, щодо якого наявне рішення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про затвердження звіту про завершення ліквідації банку або рішення Національного банку України про затвердження ліквідаційного балансу, ухвалення остаточного звіту ліквідатора і завершення ліквідаційної процедури.

{Пункт 101.2 статті 101 доповнено підпунктом 101.2.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

101.3. У разі якщо фізична особа, яка у судовому порядку визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою, з'являється або якщо фізичну особу, яка перебувала у розшуку понад 720 днів, розшукано, списана заборгованість таких осіб підлягає відновленню та стягненню у загальному порядку з дотриманням строків позовної давності починаючи з дня відновлення такого податкового боргу.

101.4. Органи стягнення відкликають платіжні інструкції, якими передбачено стягнення пені, штрафних санкцій та безнадійного податкового боргу, списаних відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 101.4 статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

101.5. Контролюючі органи щокварталу здійснюють списання безнадійного податкового боргу. Порядок такого списання встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 101.5 статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 102. Строки давності та їх застосування

102.1. Контролюючий орган, крім випадків, визначених пунктом 102.2 цієї статті, має право провести перевірку та самостійно визначити суму грошових зобов’язань платника податків у випадках, визначених цим Кодексом, не пізніше закінчення 1095 дня (2555 дня - у разі проведення перевірки операції відповідно до статей 39 і 39-2 цього Кодексу), що настає за останнім днем граничного строку подання податкової декларації, звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, визначеної пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, та/або граничного строку сплати грошових зобов’язань, нарахованих контролюючим органом, а якщо така податкова декларація була надана пізніше, - за днем її фактичного подання. Якщо протягом зазначеного строку контролюючий орган не визначає суму грошових зобов’язань, платник податків вважається вільним від такого грошового зобов’язання (в тому числі від нарахованої пені), а спір стосовно такої декларації та/або податкового повідомлення не підлягає розгляду в адміністративному або судовому

порядку.

У разі подання платником податку уточнюючого розрахунку до податкової декларації або уточнюючої декларації контролюючий орган має право визначити суму податкових зобов’язань, в межах поданих уточнень, за такою податковою декларацією протягом 1095 днів (2555 дня - у разі проведення перевірки відповідно до статей 39 і 39-2 цього Кодексу) з дня подання уточнюючого розрахунку (декларації).

У разі виявлення за результатами перевірки порушень інших вимог податкового законодавства, безпосередньо не пов’язаних з декларуванням податкових зобов’язань платником податків, а також порушень вимог іншого, крім податкового, законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, контролюючий орган, крім випадків, визначених пунктом 102.2 цієї статті, має право самостійно визначити суму штрафних санкцій (фінансових санкцій, штрафів) платника податків не пізніше 1095 дня з дня вчинення відповідного правопорушення.

З місцевих податків та/або зборів, за якими передбачено подання річної податкової декларації, контролюючий орган, крім випадків, визначених пунктом 102.2 цієї статті, має право за результатами перевірки самостійно визначити суму грошових зобов’язань, у разі виявлення ним за результатами перевірки заниження суми визначеного платником податків податкового зобов’язання з цих податків, не пізніше закінчення 1095 дня, що настає за останнім днем граничного строку сплати цих податків, визначених відповідними розділами цього Кодексу.

{Пункт 102.1 статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 72-VIII від 28.12.2014, № 652-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

102.2. Грошове зобов'язання може бути нараховане або провадження у справі про стягнення такого податку може бути розпочате без дотримання строку давності, визначеного в абзаці першому пункту 102.1 цієї статті, якщо:

{Пункт 102.2 статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

102.2.1. податкову декларацію за період, протягом якого виникло податкове зобов'язання, не було подано;

102.2.2. посадову особу платника податків (фізичну особу - платника податків) засуджено за ухилення від сплати зазначеного грошового зобов'язання або у кримінальному провадженні винесено рішення про його закриття з нереабілітуючих підстав, яке набрало законної сили.

Контролюючий орган має право проводити перевірку з питань дотримання вимог статті 39-3 цього Кодексу фінансовими агентами та власниками рахунків та визначати суму штрафних санкцій (фінансових санкцій, штрафів) у випадках та розмірах, визначених цим Кодексом, не пізніше 1825 дня, що настає за останнім днем граничного строку подання звіту про підзвітні рахунки, а якщо відповідний звіт був поданий пізніше - за днем його фактичного подання. Строк давності, визначений цим абзацом, не застосовується щодо перевірки фінансового агента, який не подав звіт про підзвітні рахунки за звітний період у визначеному цим Кодексом порядку.

{Підпункт 102.2.2 пункту 102.2 статті 102 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

{Підпункт 102.2.2 пункту 102.2 статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

102.3. Відлік строку давності зупиняється на будь-який період, протягом якого:

102.3.1. платник податків перебуває поза межами України, якщо таке перебування є безперервним та дорівнює чи є більшим за 183 дні;

102.3.2. контролюючому органу згідно із законом та/або рішенням суду заборонено проводити

перевірку (перевірки) платника податків;

102.3.3. контролюючим органом зупинено, продовжено, перенесено строки проведення перевірки у порядку, передбаченому статтями 44, 82 та 85 цього Кодексу або Митним кодексом України;

102.3.4. контролюючий орган не може провести перевірку та самостійно визначити суму грошових зобов’язань платника податків у зв’язку із:

складанням акта про неможливість проведення перевірки (крім випадку визнання незаконними дій із складання такого акта);

недопущенням платником податків посадових осіб контролюючого органу до перевірки при дотриманні умов контролюючим органом:

а) визначеним підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, передбачених статтею 81 цього Кодексу;

б) визначеним підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, передбачених статтею 349 Митного кодексу України;

оскарженням платником податків у судовому порядку рішення контролюючого органу про проведення перевірки (крім випадків визнання протиправним та/або скасування такого рішення);

102.3.5. здійснюється адміністративне або судове оскарження платником податків рішення контролюючого органу про нарахування грошового зобов’язання.

{Пункт 102.3 статті 102 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

102.4. У разі якщо грошове зобов'язання нараховане контролюючим органом до закінчення строку давності, визначеного у пункті 102.1 цієї статті, податковий борг, що виник у зв'язку з відмовою у самостійному погашенні такого грошового зобов'язання, може бути стягнутий протягом наступних 1095 календарних днів з дня виникнення податкового боргу, крім випадків, передбачених абзацом третім пункту 59.1 статті 59 цього Кодексу. Якщо платіж стягується за рішенням суду, строки стягнення встановлюються до повного погашення такого платежу або визначення боргу безнадійним.

{Пункт 102.4 статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

102.5. Заяви про повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або про їх відшкодування у випадках, передбачених цим Кодексом, можуть бути подані не пізніше 1095 дня, що настає за днем виникнення такої переплати або отримання права на таке відшкодування.

{Пункт 102.5 статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

102.6. Граничні строки для подання податкової декларації, скарги про перегляд рішень контролюючого органу, заяви про повернення надміру сплачених грошових зобов’язань підлягають продовженню керівником (його заступником або уповноваженою особою) контролюючого органу за письмовою заявою платника податків, якщо такий платник податків протягом зазначених строків:

{Абзац перший пункту 102.6 статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

102.6.1. перебував за межами України;

102.6.2. перебував у плаванні на морських суднах за кордоном України у складі команди (екіпажу) таких суден;

102.6.3. перебував у місцях позбавлення волі за вироком суду;

102.6.4. мав обмежену свободу пересування у зв'язку з ув'язненням чи полоном на території інших держав або внаслідок інших обставин непереборної сили, підтверджених документально;

102.6.5. був визнаний за рішенням суду безвісно відсутнім або перебував у розшуку у випадках, передбачених законом.

Штрафні санкції, визначені цим Кодексом, не застосовуються протягом строків продовження граничних строків подання податкової декларації згідно з цим пунктом.

102.7. Дія пункту 102.6 цієї статті поширюється на:

102.7.1. платників податків - фізичних осіб;

102.7.2. посадових осіб юридичної особи у разі, якщо протягом зазначених граничних строків така юридична особа не мала інших посадових осіб, уповноважених відповідно до законодавства України нараховувати, стягувати та вносити до бюджету податки, а також вести бухгалтерський облік, складати та подавати податкову звітність.

102.8. Порядок застосування пунктів 102.6-102.7 цієї статті встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 102.8 статті 102 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 102.9 статті 102 виключено на підставі Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

ГЛАВА 10. ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ ЗА ЗАПИТАМИ КОМПЕТЕНТНИХ ОРГАНІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ

Стаття 103. Порядок застосування міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування стосовно повного або часткового звільнення від оподаткування доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України

103.1. Застосування правил міжнародного договору України здійснюється шляхом звільнення від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України, зменшення ставки податку або шляхом повернення різниці між сплаченою сумою податку і сумою, яку нерезиденту необхідно сплатити відповідно до міжнародного договору України.

103.2. Особа (податковий агент) має право самостійно застосувати звільнення від оподаткування або зменшену ставку податку, передбачену відповідним міжнародним договором України на час виплати доходу нерезиденту, якщо такий нерезидент є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу (якщо відповідна умова передбачена міжнародним договором) і є резидентом країни, з якою укладено міжнародний договір України. У разі отримання синдикованого фінансового кредиту особа (податковий агент) застосовує ставку податку, передбачену відповідним міжнародним договором України, на дату виплати процентів або інших доходів, отриманих із джерел в Україні, учасникам синдикату кредиторів з урахуванням того, резидентом якої юрисдикції є кожен учасник синдикованого кредиту, та пропорційно до його частки у межах кредитного договору, за умови що він є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу, незалежно від того, виплата здійснюється через агента чи напряму.

{Абзац перший пункту 103.2 статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

Застосування міжнародного договору України в частині звільнення від оподаткування або застосування пониженої ставки податку дозволяється тільки за умови надання нерезидентом особі (податковому агенту) документа, який підтверджує статус податкового резидента згідно з вимогами пункту 103.4 цієї статті.

Податкові вигоди у вигляді звільнення від оподаткування або застосування пониженої ставки податку, передбачені міжнародним договором, не надаються стосовно відповідного виду доходу або прибутку, якщо головною або переважною метою здійснення відповідної господарської операції

нерезидента з резидентом України було безпосереднє або опосередковане отримання переваг, які надаються міжнародним договором у вигляді звільнення від оподаткування або застосування пониженої ставки податку. Ця норма не застосовується, якщо буде встановлено, що отримання таких переваг відповідає об’єкту та цілям міжнародного договору України. У разі якщо міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж передбачені цим пунктом, застосовуються відповідні правила міжнародного договору.

{Пункт 103.2 статті 103 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі якщо отримувач доходу є нерезидентом, який не є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу, дозволяється застосування міжнародного договору України з країною, резидентом якої є відповідний бенефіціарний (фактичний) отримувач (власник) такого доходу, в частині звільнення від оподаткування або застосування пониженої ставки податку, за умови надання особі (податковому агенту) таких документів:

{Пункт 103.2 статті 103 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

а) від отримувача доходу - заяви у довільній формі про відсутність у нього статусу бенефіціарного (фактичного) отримувача (власника) доходу, а також про наявність такого статусу у нерезидента, який надав документи, зазначені у підпункті "б" цього пункту;

{Пункт 103.2 статті 103 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

б) від бенефіціарного (фактичного) отримувача (власника) доходу - заяви у довільній формі про наявність у такого нерезидента статусу бенефіціарного (фактичного) отримувача (власника) доходу та документів, які підтверджують такий статус (зокрема, але не виключно, ліцензії, договори, офіційні листи компетентних органів), а також документа, який підтверджує статус податкового резидента згідно з вимогами пункту 103.4 цієї статті.

{Пункт 103.2 статті 103 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

103.3. Бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу для цілей застосування пониженої ставки податку згідно з правилами міжнародного договору України до дивідендів, процентів, роялті, винагород тощо нерезидента, отриманих із джерел в Україні (якщо відповідна умова передбачена міжнародним договором), вважається особа, що має право на отримання таких доходів та є вигодоотримувачем щодо них (має право фактично розпоряджатися таким доходом).

При цьому бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу не є юридична або фізична особа, навіть якщо така особа має право на отримання доходу, але є агентом, номінальним утримувачем (номінальним власником) або виконує лише посередницькі функції щодо такого доходу, про що, зокрема, можуть свідчити такі ознаки:

зазначена особа не має достатньо повноважень або у випадку, підтвердженому фактами та обставинами, не має права користуватися та розпоряджатися таким доходом, та/або

зазначена особа передає отриманий дохід або переважну його частину на користь іншої особи незалежно від способу оформлення такої передачі та зазначена особа не виконує суттєвих функцій, не використовує значні активи та не несе суттєві ризики в операції з такої передачі, та/або зазначена особа не має відповідних ресурсів (кваліфікованого персоналу, основних засобів у володінні або користуванні, достатнього власного капіталу тощо), необхідних для фактичного виконання функцій, використання активів та управління ризиками, пов’язаних з отриманням відповідного виду доходу, які лише формально покладаються (використовуються, приймаються) на зазначену особу у зв’язку із здійсненням операції з такої передачі.

Якщо нерезидент - безпосередній отримувач доходу з джерелом походження з України не є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) такого доходу, під час виплати такого доходу застосовуються положення міжнародного договору України з країною, резидентом якої є відповідний

бенефіціарний (фактичний) отримувач (власник) такого доходу. У випадку, передбаченому цим абзацом, обов’язок доведення того, що нерезидент є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) такого доходу покладається на такого нерезидента або на нерезидента, який звертається із заявою до контролюючого органу про повернення зайво утриманого податку.

Для цілей застосування цього пункту у випадках, коли резиденти - суб’єкти кінематографії України сплачують роялті нерезидентам за субліцензійними договорами за використання або за надання права на використання аудіовізуальних творів (у тому числі фільмів), а також об’єктів авторського права та/або суміжних прав, що використовуються при виробництві (створенні) аудіовізуальних творів (у тому числі фільмів), такі нерезиденти вважаються бенефіціарними (фактичними) отримувачами (власниками) щодо таких роялті.

{Пункт 103.3 статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

103.4. Підставою для звільнення (зменшення) від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України є подання нерезидентом з урахуванням особливостей, передбачених пунктами 103.5 і 103.6 цієї статті, особі (податковому агенту), яка виплачує йому доходи, довідки (або її нотаріально засвідченої копії), яка підтверджує, що нерезидент є резидентом країни, з якою укладено міжнародний договір України (далі - довідка), а також інших документів, якщо це передбачено міжнародним договором України.

103.5. Довідка видається компетентним (уповноваженим) органом відповідної країни, визначеним міжнародним договором України, за формою, затвердженою згідно із законодавством відповідної країни, і повинна бути належним чином легалізована, перекладена відповідно до законодавства України.

103.6. У разі потреби така довідка може бути затребувана у нерезидента особою, яка виплачує йому доходи, або контролюючим органом під час розгляду питання про повернення сум надміру сплачених грошових зобов'язань на іншу дату, що передує даті виплати доходів.

У разі потреби особа, яка виплачує доходи нерезидентові, може звернутися до контролюючого органу за своїм місцезнаходженням (місцем проживання) щодо здійснення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, запиту до компетентного органу країни, з якою укладено міжнародний договір України, про підтвердження зазначеної у довідці інформації.

{Абзац другий пункту 103.6 статті 103 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

103.7. При здійсненні юридичними особами - резидентами України операцій з іноземними банками, пов'язаних з виплатою процентів, підтвердження факту, що такий іноземний банк є резидентом країни, з якою укладено міжнародний договір України, не вимагається, якщо це підтверджується витягом з міжнародного каталогу "International Bank Identifier Code" (видання S.W.I.F.T., Belgium International Organization for Standardization, Switzerland).

{Пункт 103.7 статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

103.8. Особа, яка виплачує доходи нерезидентові у звітному (податковому) році, у разі подання нерезидентом довідки з інформацією за попередній звітний податковий період (рік) може застосувати правила міжнародного договору України, зокрема щодо звільнення (зменшення) від оподаткування, у звітному (податковому) році з отриманням довідки після закінчення звітного (податкового) року.

103.9. Особа, яка виплачує доходи нерезидентові, зобов'язана у разі здійснення у звітному періоді (кварталі) виплат нерезидентам доходів із джерелом їх походження з України подавати контролюючому органу за своїм місцезнаходженням (місцем проживання) звіт про виплачені доходи, утримані та перераховані до бюджету податки на доходи нерезидентів у строки та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 103.9 статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

103.10. У разі неподання нерезидентом довідки відповідно до пункту 103.4 цієї статті доходи нерезидента із джерелом їх походження з України підлягають оподаткуванню відповідно до законодавства України з питань оподаткування.

103.11. У разі якщо нерезидент вважає, що з його доходів було утримано суму податку, яка перевищує суму, належну до сплати відповідно до правил міжнародного договору України, розгляд питання про відшкодування різниці здійснюється на підставі подання до контролюючого органу за місцезнаходженням (місцем проживання) особи, яка виплатила доходи нерезидентові та утримала з них податок, заяви про повернення суми податку на доходи із джерелом їх походження з України.

Необхідні документи подаються нерезидентом або посадовою (уповноваженою) особою, яка повинна підтвердити свої повноваження відповідно до законодавства України.

103.12. Контролюючий орган перевіряє відповідність даних, зазначених у заяві та підтвердних документах, фактичним даним та відповідному міжнародному договору України, а також факт перерахування до бюджету відповідних сум податку особою, яка виплатила доходи нерезидентові.

У разі підтвердження факту зайвого утримання сум податку контролюючий орган приймає рішення про повернення відповідної суми нерезидентові, копії якого надаються особі, яка під час виплати доходів нерезидентові утримала податок, та нерезидентові (уповноваженій особі). Висновок про повернення сум надміру сплаченого податку надсилається до відповідного органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

У разі відмови в поверненні суми податку контролюючий орган зобов'язаний надати нерезидентові (уповноваженій особі) обґрунтовану відповідь.

103.13. Орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів на підставі висновку контролюючого органу перераховує кошти у розмірі, визначеному у висновку, на рахунок особи, яка надміру утримала податок з доходів нерезидента.

103.14. Особа, яка здійснила виплату доходу нерезидентові, повертає йому різницю між сумою податку, яка була утримана, та сумою, належною до сплати відповідно до міжнародного договору України, після отримання копії рішення контролюючого органу про повернення суми надміру сплачених грошових зобов'язань або після зарахування коштів від відповідного органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Кошти, які за рішенням контролюючого органу повинні повертатись особі, яка зайво утримала податок з доходів нерезидента, можуть бути зараховані в рахунок сплати інших податкових зобов'язань такої особи за її письмовою заявою, яка подається під час розгляду заяви нерезидента про повернення надміру утриманих сум податку. У цьому разі висновок про повернення надміру сплаченої суми податку до відповідного органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів не надсилається.

103.15. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, забезпечує публікацію на своєму офіційному веб-сайті текстів та/або перекладів текстів чинних міжнародних договорів України, що містять положення про обмін інформацією для податкових цілей, державною мовою.

{Статтю 103 доповнено пунктом 103.15 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 104. Порядок надання допомоги у стягненні податкового боргу в міжнародних правовідносинах

104.1. Надання допомоги у стягненні податкового боргу в міжнародних правовідносинах, за міжнародними договорами України, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням визначених цією статтею особливостей.

104.2. Контролюючий орган після отримання документа іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах, у тридцятиденний строк визначає відповідність такого документа міжнародним договорам України. У разі невідповідності такого документа повертає його компетентному органу іноземної держави. Якщо зазначений документ визнано таким, що відповідає міжнародним договорам України, контролюючий орган надсилає платнику податків податкове повідомлення в міжнародних правовідносинах у порядку, передбаченому статтею 42 цього Кодексу.

104.3. Податковий борг в міжнародних правовідносинах перераховується у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, визначеним Національним банком України на день надсилання такому платнику податків податкового повідомлення.

Стаття 104-1. Порядок надання допомоги у стягненні податків в міжнародних правовідносинах на прохання контролюючого органу

104-1.1. Надання компетентним органом іноземної держави на прохання контролюючого органу допомоги у стягненні податків на підставі відповідного документа, визначеного статтями 39-3, 56, 58-1 цього Кодексу, здійснюється відповідно до міжнародних договорів України.

{Пункт 104-1.1 статті 104-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

104-1.2. Контролюючий орган з метою стягнення несплаченої узгодженої суми грошового зобов’язання платника податків після спливу 90 календарних днів з дня надіслання відповідного документа звертається до компетентного органу іноземної держави, резидентом якої є така особа, про надання адміністративної допомоги відповідно до пункту 104-1.1 цієї статті.

{Кодекс доповнено статтею 104-1 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Стаття 105. Узгодження суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах

105.1. У разі якщо платник податків вважає, що податковий борг в міжнародних правовідносинах, визначений контролюючим органом на підставі документа іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу, не відповідає дійсності, такий платник податків має право протягом десяти календарних днів, що настають за днем отримання податкового повідомлення в міжнародних правовідносинах про визначення податкового боргу в міжнародних правовідносинах, подати через контролюючий орган компетентному органу іноземної держави скаргу про перегляд такого рішення.

105.2. У період оскарження суми грошового зобов'язання в міжнародних правовідносинах таке зобов'язання не може бути податковим боргом до отримання від компетентного органу іноземної держави остаточного документа про нарахування податкового боргу в міжнародних правовідносинах. Такий документ надсилається контролюючим органом платнику податків разом з податковим повідомленням в міжнародних правовідносинах у порядку, визначеному статтею 58 цього Кодексу. Таке податкове повідомлення в міжнародних правовідносинах не підлягає адміністративному оскарженню.

105.3. На розгляд заяв платників податків про перегляд рішення компетентного органу іноземної держави не поширюються норми статті 56 цього Кодексу.

Стаття 106. Відкликання податкових повідомлень в міжнародних правовідносинах або податкових вимог

106.1. Податкове повідомлення в міжнародних правовідносинах або податкові вимоги вважаються відкликаними, якщо компетентний орган іноземної держави скасовує або змінює документ іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах. Такі податкові повідомлення в міжнародних правовідносинах або податкові вимоги вважаються відкликаними з дня отримання контролюючим органом документа компетентного органу іноземної держави рішення про скасування або зміну раніше нарахованої суми податкового боргу в

міжнародних правовідносинах, який виник в іноземній державі.

Стаття 107. Заходи щодо стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах

107.1. Контролюючий орган самостійно перераховує у гривні суму податкового боргу в міжнародних правовідносинах та здійснює заходи щодо стягнення суми податкового боргу платника податку не пізніше закінчення 1095 дня, що настає за останнім днем граничного строку сплати податку і збору в іноземній державі, зазначеного у документі компетентного органу іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах. Граничний строк стягнення податкового боргу в міжнародних правовідносинах визначається відповідно до пункту 102.4 статті 102 цього Кодексу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

Стаття 108. Нарахування пені та штрафних санкцій на суму податкового боргу в міжнародних правовідносинах

108.1. Пеня не нараховується на суму податкового боргу в міжнародних правовідносинах при виконанні документа іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах.

108.2. Штрафні санкції на суму податкового боргу в міжнародних правовідносинах не накладаються при виконанні документа іноземної держави, за яким здійснюється стягнення суми податкового боргу в міжнародних правовідносинах.

Стаття 108-1. Порядок проведення процедури взаємного узгодження

108-1.1. Процедура взаємного узгодження.

108-1.1.1. Якщо особа вважає, що в результаті дії або рішення контролюючого органу України або відповідного органу влади іншої країни вона піддається чи піддаватиметься оподаткуванню, що не відповідає положенням міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування, вона може, незалежно від засобів правового захисту, передбачених цим Кодексом, подати заяву про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження в порядку, визначеному цією статтею.

108-1.1.2. Право на подання заяви про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження, передбаченою цією статтею, мають особи (резиденти або нерезиденти), якщо таке право передбачене чинним міжнародним договором України про уникнення подвійного оподаткування.

108-1.1.3. Заява про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження подається платником податків до компетентного органу України.

Для цілей цієї статті компетентним органом України є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, якщо інше не передбачено міжнародним договором України про уникнення подвійного оподаткування, або уповноважений ним інший орган.

У разі якщо інше не передбачено міжнародним договором України про уникнення подвійного оподаткування, рішення щодо делегування повноважень стосовно проведення процедури взаємного узгодження іншому органу приймається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Якщо компетентний орган України уповноважив інший орган проводити процедуру взаємного узгодження, відповідний уповноважений компетентний орган невідкладно повідомляє компетентний орган іншої країни, з якою укладено міжнародний договір, про отримання відповідних повноважень.

108-1.1.4. Вимоги до заяви про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження та порядок розгляду заяви (справи) встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

108-1.1.5. З метою забезпечення однозначності або усунення розбіжностей у тлумаченні та/або

застосуванні положень міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування або з метою проведення консультацій щодо уникнення подвійного оподаткування у випадках, не охоплених безпосередньо положеннями міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування, процедура взаємного узгодження може бути ініційована контролюючим органом.

108-1.2. Заява про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження.

108-1.2.1. Заява про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження подається платником податків до компетентного органу до початку або після проведення податкової перевірки, у тому числі перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки", з описом обставин, які свідчать про можливість порушення прав платника податків, що випливають з міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування.

Заява про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження подається платником податків за результатами проведення податкової перевірки після отримання рішення за результатами оскарження результатів податкової перевірки в адміністративному порядку протягом 10 робочих днів.

Платник податків одночасно з такою заявою письмово повідомляє контролюючий орган про подання заяви про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження щодо обставин, викладених в акті перевірки, на підставі якого видано податкове повідомлення-рішення.

108-1.2.2. У разі отримання контролюючим органом від платника податків повідомлення про подану заяву про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження, рішення контролюючого органу про визначення грошових зобов’язань з питань, порушених у заяві, вважається неузгодженим до дня завершення розгляду заяви (справи) за процедурою взаємного узгодження або, якщо у прийнятті заяви відмовлено, до дати направлення повідомлення про відмову.

108-1.2.3. Платник податків має право подати заяву про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження не пізніше 1095 календарних днів з дати узгодження грошового зобов’язання, визначеного за результатами податкової перевірки, у тому числі перевірки з питань дотримання платником податків принципу "витягнутої руки".

108-1.2.4. Особа, яка є резидентом України та вважає, що в результаті дії або рішення органу державної влади іноземної держави вона піддається чи піддаватиметься оподаткуванню, яке не відповідає положенням міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування, має право подати заяву про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження до компетентного органу України протягом 1095 календарних днів з дати отримання повідомлення про вчинення дії або прийняття рішення відповідним органом іноземної держави.

108-1.3. Розгляд заяви у справі за процедурою взаємного узгодження.

108-1.3.1. Компетентний орган України здійснює розгляд заяви платника податків та встановлює, чи підлягає справа розгляду за процедурою взаємного узгодження.

Під час розгляду заяви компетентний орган України здійснює перевірку документів, наданих платником податків, на відповідність вимогам до заяви про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження, встановленою відповідно до підпункту 108-1.1.4 пункту 108-1.1 цієї статті, та перевіряє наявність підстав для розгляду або відмови у розгляді справи за процедурою взаємного узгодження згідно з міжнародним договором України про уникнення подвійного оподаткування, на підставі якого подано заяву.

108-1.3.2. Під час розгляду заяви компетентний орган України має право запитувати у платника податків додаткові документи та пояснення, що стосуються обставин, викладених у заяві, або вимагати усунення порушень, допущених платником податків під час складання документів.

108-1.3.3. За результатами розгляду заяви, яка відповідає вимогам, встановленим підпунктом 108-1.1.4 пункту 108-1.1 цієї статті, компетентний орган України не пізніше 60 робочих днів з дати отримання заяви від платника податків повідомляє платника податків у письмовій формі про початок

розгляду або відмову в розгляді справи за процедурою взаємного узгодження із зазначенням причини відмови.

108-1.4. Підставами для відмови у прийнятті заяви до розгляду за процедурою взаємного узгодження є:

подання платником податків заяви, яка не відповідає вимогам цієї статті, або неусунення платником податків порушень, допущених при складанні заяви, на письмову вимогу компетентного органу України у строки, визначені у вимозі;

ненадання платником податків документів або обґрунтованих пояснень на письмовий запит компетентного органу України або ненадання пояснень про причину неможливості надання таких документів чи інформації;

відсутність порушення прав платника податків, передбачених міжнародним договором України про уникнення подвійного оподаткування;

наявність розпочатого, але не закінченого оскарження в адміністративному або судовому порядку з тих самих питань, щодо яких подана заява про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження;

судове рішення стосовно тих самих питань, щодо яких подана заява про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження.

Відмова платника податків від участі у консультаціях з компетентним органом іноземної держави під час розгляду справи відповідно до підпункту 108-1.5.2 пункту 108-1.5 цієї статті не є підставою для відмови у задоволенні його заяви.

108-1.5. Розгляд справи за процедурою взаємного узгодження.

108-1.5.1. Датою початку розгляду справи за процедурою взаємного узгодження вважається дата повідомлення, направленого платнику податків відповідно до підпункту 108-1.3.3 пункту 108-1.3 цієї статті, якщо інше не встановлено положеннями чинного міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування.

108-1.5.2. Компетентний орган України звертається до компетентного органу держави, з якою укладено міжнародний договір, на підставі якого подано заяву про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження.

Під час розгляду справи у разі необхідності компетентний орган України має право залучати представників платника податків до консультацій з компетентним органом іншої країни. Участь платника податків на етапі розгляду справи за процедурою взаємного узгодження не є обов’язковою.

108-1.5.3. За результатами проведення консультацій з компетентним органом іншої країни за процедурою взаємного узгодження компетентний орган України повідомляє платника податків та контролюючий орган у письмовій формі про результати розгляду справи.

108-1.5.4. Процедура взаємного узгодження може бути припинена у будь-який момент на підставі заяви платника податків про її припинення.

108-1.6. Особливості проведення процедури взаємного узгодження у разі нарахування податкових зобов’язань контролюючими органами України.

108-1.6.1. Компетентний орган повідомляє контролюючий орган про результати розгляду заяви (справи) не пізніше п’яти робочих днів, що настають за днем прийняття відповідного рішення. Контролюючі органи не мають права приймати будь-які рішення, які протирічать домовленостям, досягнутим у рамках процедури взаємного узгодження, та мають забезпечити реалізацію таких досягнутих домовленостей, у тому числі шляхом перегляду узгоджених податкових зобов’язань в адміністративному порядку.

108-1.6.2. Якщо компетентні органи досягли домовленостей, якими визнано повністю або частково, що платник податку піддавався або піддається оподаткуванню, яке не відповідає умовам міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування, контролюючий орган у разі, якщо податкові повідомлення-рішення за результатами перевірки були прийняті - скасовує ці податкові повідомлення-рішення і направляє платнику податків нові податкові повідомлення-рішення в межах суми, обґрунтованість нарахування якої була визнана в межах домовленостей між компетентними органами.

108-1.6.3. При проведенні процедури взаємного узгодження платник податків зобов'язаний:

підтримувати актуальність інформації, матеріалів та документів, наданих компетентним органам для проведення процедури взаємного узгодження;

інформувати про будь-які зміни у фактах чи обставинах, які зумовили виникнення підстав для проведення процедури взаємного узгодження.

108-1.6.4. Процедура взаємного узгодження не може проводитися одночасно з оскарженням в адміністративному або судовому порядку щодо того самого рішення контролюючого органу.

Рішення контролюючого органу не може бути оскаржене в адміністративному порядку після досягнення домовленостей за результатами його розгляду за процедурою взаємного узгодження.

Якщо платник податку не згоден з результатами домовленостей, досягнутих між компетентними органами за процедурою взаємного узгодження, він має право оскаржити рішення контролюючого органу в судовому порядку відповідно до пункту 56.18 статті 56 цього Кодексу.

{Главу 10 розділу II доповнено статтею 108-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ГЛАВА 11. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Стаття 109. Загальні положення

109.1. Податковим правопорушенням є протиправне, винне (у випадках, прямо передбачених цим Кодексом) діяння (дія чи бездіяльність) платника податку (в тому числі осіб, прирівняних до нього), контролюючих органів та/або їх посадових (службових) осіб, інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених цим Кодексом.

Діяння вважаються вчиненими умисно, якщо існують доведені контролюючим органом обставини, які свідчать, що платник податків удавано, цілеспрямовано створив умови, які не можуть мати іншої мети, крім як невиконання або неналежне виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

{Пункт 109.1 статті 109 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

109.2. Порушення податкового законодавства та порушень вимог, встановлених іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України.

{Пункт 109.2 статті 109 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

109.3. У випадках, визначених пунктами 123.2-123.5 статті 123, пунктами 124.2, 124.3 статті 124, пунктами 125-1.2-125-1.4 статті 125-1 цього Кодексу, необхідною умовою притягнення особи до фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення є встановлення контролюючими органами вини особи.

{Статтю 109 доповнено пунктом 109.3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

109.4. Контролюючі органи несуть відповідальність за вчинення податкових правопорушень незалежно від наявності вини.

{Статтю 109 доповнено пунктом 109.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 110. Суб’єкти, які притягаються до відповідальності за вчинення податкових правопорушень

110.1. Платники податків, податкові агенти, а також інші суб’єкти у випадках, прямо передбачених цим Кодексом, несуть фінансову відповідальність за вчинення податкових правопорушень.

110.2. Фізична особа - платник податку несе фінансову відповідальність за умови наявності на момент вчинення податкового правопорушення повної цивільної дієздатності.

110.3. Контролюючі органи несуть відповідальність у вигляді відшкодування шкоди особі, стосовно якої було вчинено податкове правопорушення, відповідно до положень статті 114 цього Кодексу. Контролюючі органи несуть відповідальність за вчинення податкових правопорушень посадовими (службовими) особами таких контролюючих органів.

110.4. Законні представники платників податків - фізичних осіб згідно зі статтею 242 Цивільного кодексу України у разі невиконання обов’язків, визначених цим Кодексом, несуть фінансову відповідальність, встановлену для платників податків.

110.5. Юридична особа - платник податку несе фінансову відповідальність за вчинення податкових правопорушень її відокремленими підрозділами.

{Стаття 110 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 111. Відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи

{Назва статті 111 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

111.1. За порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

111.1.1. фінансова;

111.1.2. адміністративна;

111.1.3. кримінальна.

111.2. Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність, що встановлюється згідно з цим Кодексом, застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів).

{Абзац перший пункту 111.2 статті 111 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Фінансова відповідальність, що встановлюється згідно з іншими законами, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, може застосовуватися у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.

{Пункт 111.2 статті 111 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

111.3. Притягнення фізичної або юридичної особи до фінансової відповідальності за податкове правопорушення не звільняє фізичну особу чи посадових (службових) осіб юридичної особи у передбачених законом випадках від юридичної відповідальності інших видів.

Притягнення фізичної або юридичної особи до фінансової відповідальності за податкове правопорушення, що передбачає встановлення контролюючими органами вини особи, не передбачає презумпції наявності вини фізичної особи чи посадових (службових) осіб юридичної особи у

випадках притягнення фізичної особи чи посадових (службових) осіб юридичної особи до юридичної відповідальності інших видів та не звільняє від обов’язку її доведення в порядку, передбаченому законом.

{Статтю 111 доповнено пунктом 111.3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

111.4. Особа вважається такою, що вчинила правопорушення повторно, якщо вона була притягнута до відповідальності у встановленому цим Кодексом порядку.

{Статтю 111 доповнено пунктом 111.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

111.5. Триваюче правопорушення - безперервне невиконання норм цього Кодексу платником податків, який вчинив певні дії чи допустив бездіяльність і не вчиняв подальших дій для його усунення до моменту виявлення такого правопорушення контролюючим органом.

{Статтю 111 доповнено пунктом 111.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 112. Загальні умови притягнення до фінансової відповідальності за вчинення податкових правопорушень та порушення іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи

112.1. Особа може бути притягнута до фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення за умови наявності в її діянні (дії або бездіяльності) вини, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

112.2. Особа вважається винною у вчиненні правопорушення, якщо буде встановлено, що вона мала можливість для дотримання правил та норм, за порушення яких цим Кодексом передбачена відповідальність, проте не вжила достатніх заходів щодо їх дотримання.

Вжиті платником податків заходи щодо дотримання правил та норм податкового законодавства вважаються достатніми, якщо контролюючий орган не доведе, що, вчиняючи певні дії або допускаючи бездіяльність, за які передбачена відповідальність, платник податків діяв нерозумно, недобросовісно та без належної обачності.

112.3. Особа не може бути притягнута до фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення інакше, як на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом.

112.4. Особа не може бути притягнута двічі до відповідальності одного виду за вчинення одного і того самого податкового правопорушення.

112.5. Підставою для притягнення особи до фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення та стягнення штрафу є податкове повідомлення-рішення, що відповідає вимогам, визначеним пунктом 58.1 статті 58 цього Кодексу.

112.6. Притягнення або звільнення особи від фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення не звільняє її від виконання податкового обов’язку, а також іншого обов’язку, передбаченого цим Кодексом, порушення якого стало підставою для притягнення до відповідальності.

{Пункт 112.6 статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

112.7. У разі якщо контролюючий орган не доведе, що платник податків мав можливість для дотримання правил та норм, за порушення яких цим Кодексом передбачена відповідальність, проте не вжив достатніх заходів щодо їх дотримання, платник податків не може бути притягнутий до відповідальності за таке порушення. Положення цього пункту застосовуються виключно в разі, якщо умовою притягнення до фінансової відповідальності за податкове правопорушення є наявність вини платника податків.

Порядок доведення обставин, за яких особа може бути притягнута до фінансової відповідальності

за вчинене податкове правопорушення, в межах судового провадження визначається процесуальним законодавством.

Усі сумніви щодо наявності обставин, за яких особа може бути притягнута до відповідальності за порушення податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючий орган, трактуються на користь такої особи.

112.8. Обставинами, що звільняють від фінансової відповідальності за вчинення податкових правопорушень та порушення іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, є:

112.8.1. сплив строків давності застосування штрафів за вчинення податкового правопорушення;

112.8.2. вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою, яка діяла у відповідності до індивідуальної податкової консультації, наданої такому платнику податків у паперовій або електронній формі, за умови, що така консультація зареєстрована в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій, або до узагальнюючої податкової консультації та/або до висновку об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду щодо застосування норми права, від якого в подальшому було відступлено;

112.8.3. вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою, яка діяла у відповідності до правових висновків Верховного Суду, викладених у рішенні за результатами розгляду зразкової справи, які в подальшому було змінено за наслідками перегляду Великою Палатою Верховного Суду;

112.8.4. вчинення діяння (дії або бездіяльності) внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності контролюючих органів;

112.8.5. вчинення діяння (дії або бездіяльності) з вини банку, органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, небанківського надавача платіжних послуг, еквайра, емітента електронних грошей (щодо податкових правопорушень, передбачених статтями 124 і 125-1 цього Кодексу);

{Підпункт 112.8.5 пункту 112.8 статті 112 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

112.8.6. вчинення діяння (дії або бездіяльності) з вини оператора поштового зв’язку, інформація про якого міститься в Єдиному державному реєстрі операторів поштового зв’язку, за умови виконання обов’язку, визначеного абзацом другим пункту 49.6 статті 49 цього Кодексу;

112.8.7. вчинення діяння (дії або бездіяльності) внаслідок виявлення в роботі електронного кабінету технічної та/або методологічної помилки чи технічного збою в роботі електронного кабінету і визнання такої помилки/збою технічним адміністратором та/або методологом електронного кабінету або згідно з повідомленням на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, або підтвердження її/його існування рішенням суду, якщо порушення були зумовлені виключно технічною та/або методологічною помилкою чи технічним збоєм у роботі електронного кабінету.

Ненарахування штрафів та/або пені за порушення, що були зумовлені виключно технічною та/або методологічною помилкою чи технічним збоєм у роботі електронного кабінету, закріплюється (реалізується) у програмному забезпеченні, яке застосовується для автоматичного розрахунку штрафів та/або пені за порушення податкового законодавства;

112.8.8. самостійне виправлення платником податків з дотриманням порядку, вимог та обмежень, передбачених статтею 50 цього Кодексу, помилок, що містяться у раніше поданих ним податкових деклараціях та розрахунках (уточнюючих податкових деклараціях та розрахунках), за умови сплати самостійно донарахованих податкових зобов’язань та штрафних (фінансових) санкцій (штрафів), передбачених пунктом 50.1 статті 50 цього Кодексу (щодо правопорушення, передбаченого пунктом 123.1 статті 123 цього Кодексу).

Невиконання платником податків вимог, передбачених абзацами третім - п’ятим пункту 50.1

статті 50 цього Кодексу, в частині самостійного нарахування та сплати штрафу, передбаченого цим пунктом, тягне за собою накладення штрафу відповідно до пункту 120.2 статті 120 цього Кодексу;

112.8.8-1. помилкова сплата платником податків, у тому числі податковим агентом, грошового зобов’язання на інший бюджетний рахунок (без порушення законодавчо визначеного строку сплати податку або узгодженої суми грошового зобов’язання до бюджету). Умовою підтвердження таких обставин є вчинення платником дій, передбачених статтею 43 цього Кодексу, щодо повернення помилково сплачених грошових зобов’язань;

{Пункт 112.8 статті 112 доповнено підпунктом 112.8.8-1 згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

112.8.9. вчинення діяння (дії або бездіяльності) внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажору);

112.8.10. вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою, яка діяла відповідно до консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи, наданої в письмовій або електронній формі, а також до узагальнюючої консультації, зокрема на підставі того, що у подальшому такі консультації були змінені або скасовані;

112.8.11. вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою, яка діяла відповідно до наданого попереднього рішення митного органу про застосування окремих положень законодавства України з питань митної справи, у тому числі в разі, якщо таке рішення в подальшому було відкликано з причин, встановлених пунктами 2, 3 частини сьомої статті 23 Митного кодексу України;

112.8.12. інші випадки звільнення від фінансової відповідальності, передбачені цим Кодексом або Митним кодексом України.

{Стаття 112 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 112-1. Обставини, що пом’якшують відповідальність особи

112-1.1. До обставин, що пом’якшують відповідальність особи за вчинення правопорушень, належать:

112-1.1.1. вчинення діяння під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

112-1.1.2. вчинення діяння при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин;

112-1.1.3. самостійне повідомлення платником податків про вчинене ним правопорушення (крім складів правопорушень, передбачених статтями 123 та 125-1 цього Кодексу).

112-1.2. Контролюючий орган може визнати обставинами, що пом’якшують відповідальність особи, також і інші обставини, не передбачені пунктом 112-1.1 цієї статті.

{Кодекс доповнено статтею 112-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 113. Штрафні (фінансові) санкції (штрафи)

{Назва статті 113 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

113.1. Граничні строки застосування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) до платників податків відповідають строкам давності для нарахування грошових зобов’язань, визначеним статтею 102 цього Кодексу.

{Пункт 113.1 статті 113 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

113.2. Перебіг строку давності для застосування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) зупиняється у випадках, визначених пунктом 102.3 статті 102 цього Кодексу.

{Пункт 113.2 статті 113 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

113.3. У разі вчинення платником податків двох або більше порушень іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, штрафні (фінансові) санкції (штрафи) застосовуються за кожне вчинене разове та триваюче порушення окремо.

{Пункт 113.3 статті 113 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

113.5. Перебіг строку давності для застосування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) відновлюється з дня, наступного за днем усунення передбачених пунктом 102.3 статті 102 цього Кодексу обставин, що були підставою для зупинення його відліку (перебігу).

{Статтю 113 доповнено пунктом 113.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

113.6. У разі наявності хоча б однієї обставини, що пом’якшує відповідальність, розмір штрафу становить 50 відсотків від розміру, встановленого відповідною статтею цього Кодексу.

{Статтю 113 доповнено пунктом 113.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

113.7. У разі застосування контролюючими органами до платника податків штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, такому платнику податків надсилаються (вручаються) податкові повідомлення-рішення.

{Статтю 113 доповнено пунктом 113.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

113.8. За одне податкове правопорушення контролюючий орган може застосувати тільки один вид штрафної (фінансової) санкції (штрафу), передбаченої цим Кодексом та іншими законами України.

{Статтю 113 доповнено пунктом 113.8 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 114. Відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів

114.1. Особа, чиї права та/або законні інтереси порушено, має право на відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб.

Шкода, заподіяна протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, відшкодовується державою за рахунок коштів державного бюджету незалежно від вини контролюючого органу, його посадових (службових) осіб.

114.2. Шкода, заподіяна протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, що визнаються податковими правопорушеннями відповідно до цього Кодексу, відшкодовується в повному обсязі в порядку, передбаченому законодавством про відшкодування шкоди.

Особа, чиї права порушені, за наявності обставин, передбачених пунктом 128.2 статті 128 цього Кодексу, має право заявити вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, у розмірі однієї мінімальної заробітної плати, встановленої станом на дату визнання таких рішень, дій чи бездіяльності незаконними, у порядку, передбаченому законодавством. У такому разі доведенню підлягає лише протиправність рішень, дій чи бездіяльності стосовно особи.

У передбачених абзацом другим цього пункту випадках шкода понад встановлений розмір відшкодуванню не підлягає.

114.3. Шкода, заподіяна протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, може включати:

114.3.1. вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна платника податків, визначена відповідно до вимог законодавства;

114.3.2. додаткові витрати, понесені платником податку внаслідок протиправних рішень, дій чи бездіяльності контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб (штрафні санкції, сплачені контрагентам платника податку, вартість додаткових робіт, послуг, додатково витрачених матеріалів тощо);

114.3.3. документально підтверджені витрати, пов’язані з адміністративним та/або судовим оскарженням (крім сум, що підлягають відшкодуванню в порядку розподілу судових витрат згідно із процесуальним законодавством) незаконних (протиправних) рішень, дій або бездіяльності контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб (юридичний супровід, не пов’язаний із захистом, наданим адвокатом, відрядження працівників або представників платника податку, залучення експертів, отримання необхідних доказів, виготовлення копій документів тощо). Сума такого відшкодування не повинна перевищувати 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня календарного року, в якому приймається відповідне судове рішення або рішення іншого органу, у передбачених законом випадках.

114.4. Шкода, заподіяна платнику податків внаслідок податкового правопорушення контролюючого органу, відшкодовується за рішенням суду.

114.5. Положення цієї статті не застосовуються у разі, якщо шкода, заподіяна бездіяльністю контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, зумовлена дією правового режиму воєнного, надзвичайного стану.

{Статтю 114 доповнено пунктом 114.5 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

{Стаття 114 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 115. {Статтю 115 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 116. Відчуження майна, що перебуває в податковій заставі, без згоди контролюючого органу

116.1. Відчуження платником податків майна, що перебуває в податковій заставі, без попередньої згоди контролюючого органу, якщо отримання такої згоди є обов’язковим згідно з цим Кодексом, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі вартості відчуженого майна.

{Стаття 116 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 117. Порушення встановленого порядку взяття на облік (реєстрації) у контролюючих органах

117.1. Неподання у строки та у випадках, передбачених цим Кодексом, заяв або документів для взяття на облік у відповідному контролюючому органі, реєстрації змін місцезнаходження чи внесення інших змін до своїх облікових даних, неподання виправлених документів для взяття на облік чи внесення змін, подання з помилками чи у неповному обсязі, неподання відомостей стосовно осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського обліку та/або складення податкової звітності, відповідно до вимог встановлених цим Кодексом, -

тягнуть за собою накладення штрафу на самозайнятих осіб у розмірі 340 гривень, на юридичних осіб, відокремлені підрозділи юридичної особи чи юридичну особу, відповідальну за нарахування та сплату податків до бюджету під час виконання договору про спільну діяльність, - 1020 гривень.

{Абзац другий пункту 117.1 статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі неусунення таких порушень або за ті самі дії, вчинені протягом року особою, до якої були застосовані штрафи за таке порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу на самозайнятих осіб у розмірі 680 гривень, на юридичних осіб, відокремлені підрозділи юридичної особи чи юридичну особу, відповідальну за нарахування та

сплату податків до бюджету під час виконання договору про спільну діяльність, - 2040 гривень.

{Абзац четвертий пункту 117.1 статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 117.2 статті 117 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

117.3. Здійснення суб’єктами господарювання операцій з реалізації пального або спирту етилового без реєстрації таких суб’єктів платниками акцизного податку у порядку, передбаченому цим Кодексом, -

{Абзац перший пункту 117.3 статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

тягне за собою накладення штрафу на юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у розмірі 100 відсотків вартості реалізованого пального або спирту етилового.

{Абзац другий пункту 117.3 статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Статтю 117 доповнено пунктом 117.3 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

117.4. Ведення нерезидентом (іноземною юридичною компанією, організацією) діяльності через відокремлений підрозділ, у тому числі постійне представництво, без взяття на податковий облік у порядку, передбаченому цим Кодексом, -

тягне за собою накладення штрафу на нерезидента в розмірі 100 000 гривень.

{Статтю 117 доповнено пунктом 117.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

117.5. Здійснення особою-нерезидентом операцій з постачання на митній території України електронних послуг фізичним особам, у тому числі фізичним особам - підприємцям, не зареєстрованим як платники податку на додану вартість, без реєстрації такої особи-нерезидента як платника податку на додану вартість відповідно до статті 208-1 цього Кодексу -

тягне за собою накладення штрафу на таку особу-нерезидента у 30 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

{Статтю 117 доповнено пунктом 117.5 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

117.6. Неподання фінансовим агентом заяви про взяття його на облік як підзвітної фінансової установи відповідно до вимог пункту 39-3.3 статті 39-3 цього Кодексу -

тягне за собою накладення штрафу у 20 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Сплата такого штрафу не звільняє фінансового агента від обов’язку реєстрації та виконання інших вимог статті 39-3 цього Кодексу.

{Статтю 117 доповнено пунктом 117.6 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 118. Порушення строку та порядку подання інформації про відкриття або закриття рахунків/електронних гаманців, звіту про підзвітні рахунки

{Назва статті 118 в редакції Законів № 323-IX від 03.12.2019, № 2888-IX від 12.01.2023}

118.1. Неподання банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей відповідним контролюючим органам в установлений статтею 69 цього Кодексу строк повідомлення про відкриття або закриття рахунків/електронних гаманців платників податків -

{Абзац перший пункту 118.1 статті 118 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

тягне за собою накладення штрафу у розмірі 680 гривень за кожний випадок неподання або затримки.

{Абзац другий пункту 118.1 статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

118.2. Здійснення видаткових операцій за рахунком/електронним гаманцем платника податків до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунку на облік у контролюючих органах -

тягне за собою накладення штрафу на банк, іншу фінансову установу, небанківського надавача платіжних послуг, емітента електронних грошей в розмірі 10 відсотків суми всіх операцій за весь період до отримання такого повідомлення, здійснених з використанням таких рахунків (крім операцій з перерахування коштів до бюджетів або державних цільових фондів), але не менш як 1700 гривень.

{Пункт 118.2 статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

118.3. Неповідомлення фізичними особами - підприємцями та особами, що проводять незалежну професійну діяльність, про свій статус банку, іншій фінансовій установі, небанківському надавачу платіжних послуг/емітенту електронних грошей при відкритті рахунку/електронного гаманця -

{Абзац перший пункту 118.3 статті 118 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 680 гривень за кожний випадок неповідомлення.

{Абзац другий пункту 118.3 статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 118.4 статті 118 виключено на підставі Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 118-1. Порушення вимог щодо виявлення підзвітних рахунків та подання звітності для автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки

118-1.1. Неподання фінансовим агентом звіту про підзвітні рахунки відповідно до вимог статті 39-3 цього Кодексу -

тягне за собою накладення штрафу у 100 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Сплата такого штрафу не звільняє фінансового агента від обов’язку подання звіту про підзвітні рахунки.

118-1.2. Ненадання у встановлений строк депозитарною установою повідомлення про депонентів - інвесторів інститутів спільного інвестування компанії з управління активами або надання у повідомленні неповних відомостей, або ненадання компанії з управління активами відповіді на її запит, надісланий відповідно до пункту 39-3.11 статті 39-3 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу у 30 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Сплата такого штрафу не звільняє депозитарну установу від обов’язку подання інформації та документів про депонентів - інвесторів інститутів спільного інвестування компанії з управління активами.

118-1.3. Несвоєчасне подання фінансовим агентом звіту про підзвітні рахунки або несвоєчасне подання фінансовим агентом виправленого звіту про підзвітні рахунки на вимогу контролюючого органу з порушенням встановлених строків, визначених статтею 39-3 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу у 0,5 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за кожний календарний день несвоєчасного подання

звіту про підзвітні рахунки, але не більше 100 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Сплата такого штрафу не звільняє фінансового агента від обов’язку подання звіту про підзвітні рахунки та виправлення помилок у раніше поданому звіті.

118-1.4. Подання фінансовим агентом звіту про підзвітні рахунки з неповними або недостовірними відомостями чи помилками -

тягне за собою накладення штрафу у 0,5 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

У разі вчинення в одному звіті порушень щодо двох і більше фінансових рахунків розрахунок суми штрафу здійснюється шляхом додавання розмірів штрафів за кожен фінансовий рахунок, щодо якого було подано помилкову, неповну або недостовірну інформацію.

Штраф, передбачений цим пунктом, не застосовується у разі, якщо недостовірні відомості або помилки у звіті про підзвітні рахунки виникли з незалежних від фінансового агента причин та/або у зв’язку з поданням власником фінансового рахунку недостовірної інформації, за умови що фінансовий агент:

вжив необхідних заходів належної комплексної перевірки для виявлення підзвітних рахунків і перевірки статусу податкового резидентства власників рахунків та контролюючих осіб таких власників рахунків;

своєчасно, у строк, встановлений статтею 39-3 цього Кодексу, повідомив контролюючий орган про підзвітний рахунок, щодо якого власником фінансового рахунку були надані неповні або недостовірні відомості.

Штраф, передбачений цим пунктом, не застосовується, якщо фінансовий агент подав звіт про підзвітні рахунки з помилкою або помилками, якщо відповідні помилки не вплинули на виявлення підзвітного рахунку та на правильність ідентифікації держави або території, резидентом якої є власник рахунку та/або його контролюючі особи, а також на правильність ідентифікації осіб, для яких відповідний рахунок є підзвітним.

Штраф, передбачений цим пунктом, не застосовується, якщо після виявлення помилки фінансовий агент подав виправлений звіт самостійно або у відповідь на отримане повідомлення контролюючого органу у строки, визначені статтею 39-3 цього Кодексу.

118-1.5. Дії, передбачені пунктом 118-1.4 цієї статті, вчинені фінансовим агентом внаслідок невиконання, неналежного виконання або порушення правил належної комплексної перевірки, визначених підпунктом 39-3.1.3 пункту 39-3.1 статті 39-3 цього Кодексу, а також умисне невключення до звіту про підзвітні рахунки інформації про підзвітний рахунок -

тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі 5 відсотків розміру залишку або вартості кожного фінансового рахунку, щодо якого було подано неповні, помилкові або недостовірні відомості або щодо якого не було подано інформацію у звіті про підзвітні рахунки, але не менше розміру однієї мінімальної заробітної плати та не більше 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Розрахунок суми штрафу здійснюється шляхом додавання розмірів штрафів за кожен фінансовий рахунок, щодо якого було подано помилкову, неповну або недостовірну інформацію, та за кожен фінансовий рахунок, який не було включено до звіту про підзвітні рахунки.

118-1.6. Порушення фінансовими агентами вимог щодо строків зберігання документів та інформації щодо фінансових рахунків в обсязі, визначеному статтею 39-3 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Ті самі порушення, що призвели до невключення підзвітного рахунку до звіту про підзвітні рахунки або порушення строків зберігання (або відсутності) документів самостійної оцінки CRS особи, для якої рахунок є підзвітним, -

тягнуть за собою накладення штрафу у 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

118-1.7. Систематичне умисне (більше двох разів протягом безперервного періоду у 24 календарні місяці) або інше істотне порушення фінансовим агентом вимог статті 39-3 Кодексу в частині, що стосується виконання Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS, -

тягне за собою накладення штрафу у розмірі 1 відсотка суми доходу (виручки) фінансового агента за даними його окремої фінансової звітності за календарний рік, що передує року, в якому застосовано штраф.

Штраф, передбачений цим пунктом, застосовується контролюючим органом виключно за результатами проведення документальної перевірки фінансового агента.

Для цілей застосування штрафної (фінансової) санкції, передбаченої цим пунктом, про наявність істотного порушення фінансовим агентом вимог статті 39-3 цього Кодексу свідчить щонайменше одна з таких умов:

1) фінансовий агент не надав відповідь або документи, або іншу інформацію на запити контролюючого органу, що стосуються виконання фінансовим агентом вимог Загального стандарту звітності CRS, три або більше разів протягом безперервного періоду у 24 календарні місяці;

2) фінансовий агент не надав документи, що підтверджують здійснення ним заходів належної комплексної перевірки відповідно до правил розділів II-VII Загального стандарту звітності CRS, або документи самостійної оцінки CRS щодо щонайменше 25 відсотків загальної кількості фінансових рахунків цього фінансового агента;

3) до фінансового агента протягом двох календарних років поспіль було застосовано щонайменше три штрафи, передбачені не менш як двома пунктами цієї статті, але фінансовий агент не усунув порушення, що стали підставами для застосування до нього штрафів, протягом трьох місяців з дати застосування останнього штрафу (або дати узгодження відповідного грошового зобов’язання, якщо рішення про застосування штрафу було оскаржено фінансовим агентом).

Якщо фінансовий агент вчинив більше одного правопорушення, за яке передбачена відповідальність згідно з цією статтею, штрафна (фінансова) санкція, передбачена цим пунктом, поглинає інші штрафи, передбачені цією статтею за порушення вимог статті 39-3 цього Кодексу в частині виконання вимог Загального стандарту звітності CRS, які могли б бути застосовані за кожне окреме правопорушення, що стало причиною застосування цього пункту.

118-1.8. Умисне надання власником рахунку документів самостійної оцінки CRS стосовно себе та/або стосовно його контролюючих осіб у випадках, передбачених статтею 39-3 цього Кодексу, з недостовірними відомостями, що призвело до невстановлення підзвітності рахунку для власника рахунку та/або для його контролюючих осіб, -

тягне за собою накладення штрафу у 100 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Сплата такого штрафу не звільняє власника рахунку від обов’язку власника рахунку щодо надання документів самостійної оцінки CRS стосовно себе та/або стосовно його контролюючих осіб у випадках, передбачених статтею 39-3 цього Кодексу, з достовірними відомостями.

{Кодекс доповнено статтею 118-1 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 119. Порушення платником податків порядку подання інформації про фізичних осіб -

платників податків

119.1. Неподання, подання з порушенням встановлених строків, подання не в повному обсязі, з недостовірними відомостями або з помилками податкової звітності про суми доходів, нарахованих (сплачених) на користь платника податків, суми утриманого з них податку, а також суми, нараховані (виплачені) фізичним особам за товари (роботи, послуги), якщо такі недостовірні відомості або помилки призвели до зменшення та/або збільшення податкових зобов'язань платника податку та/або до зміни платника податку, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 гривень.

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі 2040 гривень.

Передбачені цим пунктом штрафи не застосовуються у випадках, якщо недостовірні відомості або помилки в податковій звітності про суми доходів, нараховані (сплачені) на користь платника податків, суми утриманого з них податку, а також суми, нараховані (виплачені) фізичним особам за товари (роботи, послуги), виникли у зв'язку з виконанням податковим агентом вимог пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу та були виправлені відповідно до вимог статті 50 цього Кодексу.

119.2. Оформлення документів, що містять інформацію про об'єкти оподаткування фізичних осіб або про сплату податків без зазначення реєстраційного номера облікової картки платника податків, у випадку, коли законодавство вимагає від особи-резидента отримання такого номера, або з використанням недостовірного реєстраційного номера облікової картки платника податків, крім випадків, визначених пунктом 119.1 цієї статті, -

тягне за собою накладення штрафу у розмірі 340 гривень.

{Зміни до пункту 119.2 статті 119 див. в Законі № 116-IX від 19.09.2019}

119.3. Штрафи, передбачені пунктами 119.1 і 119.2 цієї статті, не застосовуються у випадках, якщо помилки щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків у податковій звітності про суми доходів, нараховані (сплачені) на користь платника податків, суми утриманого з них податку були виправлені податковими агентами самостійно, у тому числі протягом 30 календарних днів з дня надходження повідомлень про помилки, виявлені контролюючим органом.

{Стаття 119 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 119-1. Порушення порядку подання інформації контролюючим органам про угоди щодо оренди об'єктів нерухомості

119-1.1. Порушення нотаріусом порядку та/або строків подання інформації щодо посвідчення договорів оренди об'єктів нерухомості в разі вчинення такої нотаріальної дії -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 680 гривень за кожне таке порушення.

119-1.2. Порушення суб'єктом господарювання, який провадить посередницьку діяльність, пов'язану з наданням послуг з оренди нерухомості (рієлтером), порядку та/або строків подання інформації про укладені за його посередництвом цивільно-правові договори (угоди) про оренду нерухомості -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 680 гривень за кожне таке порушення.

119-1.3. Дії, передбачені пунктами 119-1.1 і 119-1.2 цієї статті, вчинені суб'єктом, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1360 гривень за кожне таке порушення.

{Кодекс доповнено статтею 119-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 120. Неподання або несвоєчасне подання податкової звітності або невиконання вимог щодо внесення змін до податкової звітності

120.1. Неподання (крім випадків, якщо податкова декларація не подається відповідно до пункту 49.2 статті 49 цього Кодексу) або несвоєчасне подання платником податків або іншими особами, зобов'язаними нараховувати і сплачувати податки та збори, платежі, контроль за сплатою яких покладено на контролюючі органи, податкових декларацій (розрахунків), а також іншої звітності, обов'язок подання якої до контролюючих органів передбачено цим Кодексом, -

{Абзац перший пункту 120.1 статті 120 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 340 гривень, за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

{Абзац другий пункту 120.1 статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 гривень за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

{Підпункт 120.1.1 пункту 120.1 статті 120 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

120.2. Невиконання платником податків вимог, передбачених абзацами третім - п'ятим пункту 50.1 статті 50 цього Кодексу, щодо умов самостійного внесення змін до податкової звітності в частині самостійного нарахування та сплати штрафу, передбаченого цим пунктом, -

{Абзац перший пункту 120.2 статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 5 відсотків від суми самостійно нарахованого заниження податкового зобов'язання (недоплати) та/або іншого зобов'язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи.

При самостійному донарахуванні платником податків з дотриманням порядку, вимог та обмежень, передбачених статтею 50 цього Кодексу, суми податкових зобов'язань та/або іншого зобов'язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, штрафи, передбачені цією главою Кодексу, не застосовуються.

{Абзац третій пункту 120.2 статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

{Пункт 120.2 статті 120 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

120.3. Неподання платником податків звіту про контрольовані операції та/або документації з трансфертного ціноутворення, та/або глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу), та/або звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, та/або повідомлення про участь у міжнародній групі компаній відповідно до вимог статті 39 цього Кодексу -

тягне за собою накладення штрафу (штрафів) у розмірі:

300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, - у разі неподання звіту про контрольовані операції;

3 відсотків суми контрольованих операцій, щодо яких не була подана документація, визначена

підпунктами 39.4.6 та 39.4.9 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу, але не більше 200 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року;

300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, - у разі неподання глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу), визначеної підпунктами 39.4.7 та 39.4.9 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу;

1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, - у разі неподання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній;

50 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, - у разі неподання повідомлення про участь у міжнародній групі компаній.

Сплата таких фінансових санкцій (штрафів) не звільняє платника податків від обов’язку подання звіту про контрольовані операції та/або документації з трансфертного ціноутворення, та/або глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу), та/або звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, та/або повідомлення про участь у міжнародній групі компаній.

Неподання платником податків звіту про контрольовані операції та/або документації з трансфертного ціноутворення, та/або глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу), та/або звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, та/або повідомлення про участь у міжнародній групі компаній після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів), передбаченого цим пунктом, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожен календарний день неподання звіту про контрольовані операції та/або документації з трансфертного ціноутворення, та/або глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу), та/або звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній, та/або повідомлення про участь у міжнародній групі компаній, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Статтю 120 доповнено пунктом 120.3 згідно із Законом № 408-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1260-VII від 13.05.2014; в редакції Законів № 72-VIII від 28.12.2014, № 609-VIII від 15.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

120.4. Невключення до поданого звіту про контрольовані операції інформації про всі здійснені протягом звітного періоду контрольовані операції та/або невключення до поданого звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній інформації відповідно до вимог статті 39 цього Кодексу -

тягне за собою накладення штрафу (штрафів) у розмірі:

1 відсотка суми контрольованих операцій, незадекларованих у поданому звіті про контрольовані операції, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за всі незадекларовані контрольовані операції, здійснені у відповідному звітному році;

1 відсотка суми доходу (виручки) учасника міжнародної групи компаній, інформація про якого в порушення вимог цього Кодексу не відображена у звіті в розрізі країн міжнародної групи компаній, але не більше 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Неподання платником податків уточнюючого звіту про контрольовані операції після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів), передбаченого цим пунктом, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі одного розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожен календарний день неподання уточнюючого звіту про контрольовані операції, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Статтю 120 доповнено пунктом 120.4 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

120.5. Надання недостовірної інформації в повідомленні про участь у міжнародній групі компаній та/або у звіті в розрізі країн міжнародної групи компаній -

тягне за собою накладення штрафу (штрафів) у розмірі:

50 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, - у разі надання недостовірної інформації в повідомленні про участь у міжнародній групі компаній;

200 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, - у разі надання недостовірної інформації у звіті в розрізі країн міжнародної групи компаній щодо учасника міжнародної групи компаній.

Сплата таких штрафів не звільняє платника податків від обов’язку подання уточнюючого повідомлення про участь у міжнародній групі компаній та/або уточнюючого звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній (у тому числі на підставі повідомлення контролюючого органу про виявлені помилки у звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній).

{Пункт 120.5 статті 120 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Неподання уточнюючого звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній протягом 30 календарних днів з дня одержання повідомлення контролюючого органу про виявлені помилки у звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній вважається несвоєчасним поданням платником податків звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, за яке застосовується штраф, визначений абзацом сьомим пункту 120.6 цієї статті, за кожний календарний день несвоєчасного подання звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній, починаючи з 31 календарного дня з дня одержання повідомлення контролюючого органу про виявлені помилки у звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній.

{Пункт 120.5 статті 120 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Штраф, передбачений цим пунктом, не застосовується, якщо платник податків подав повідомлення про участь у міжнародній групі компаній та/або звіт у розрізі країн міжнародної групи компаній з помилками, які не вплинули на правильність ідентифікації держави або території, резидентом якої є один або декілька учасників міжнародної групи компаній, та/або на правильність ідентифікації кожного з учасників відповідної міжнародної групи компаній, та/або на правильність ідентифікації юрисдикції подання звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній, і такий платник виправив помилки шляхом подання уточнюючого повідомлення про участь у міжнародній групі компаній та/або звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній самостійно або не пізніше 30 календарних днів з дня одержання повідомлення контролюючого органу про виявлені помилки у звіті у розрізі країн міжнародної групи компаній.

{Пункт 120.5 статті 120 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

{Статтю 120 доповнено пунктом 120.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

120.6. Несвоєчасне подання платником податків звіту про контрольовані операції та/або документації з трансфертного ціноутворення, та/або глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу), та/або звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, та/або повідомлення про участь у міжнародній групі компаній, у тому числі несвоєчасне подання

уточненого звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній на вимогу контролюючого органу, або несвоєчасне декларування контрольованих операцій у поданому звіті відповідно до вимог пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу -

{Абзац перший пункту 120.6 статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

тягне за собою накладення штрафу (штрафів) у розмірі:

одного розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоєчасного подання звіту про контрольовані операції, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року;

одного розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоєчасного декларування контрольованих операцій в поданому звіті про контрольовані операції в разі подання уточнюючого звіту, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року;

двох розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоєчасного подання документації з трансфертного ціноутворення, визначеної підпунктами 39.4.6 і 39.4.9 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу, але не більше 200 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року;

трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоєчасного подання глобальної документації з трансфертного ціноутворення, визначеної підпунктами 39.4.7 і 39.4.9 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року;

десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоєчасного подання звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній (у тому числі несвоєчасне подання уточненого звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній на вимогу контролюючого органу), але не більше 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року;

{Абзац сьомий пункту 120.6 статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

одного розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоєчасного подання повідомлення про участь у міжнародній групі компаній, але не більше 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Статтю 120 доповнено пунктом 120.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

120.7. Неподання контролюючою особою звіту про контрольовані іноземні компанії -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Несвоєчасне подання контролюючою особою звіту про контрольовані іноземні компанії -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі одного розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожен календарний день неподання, але не більше 50 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної

особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Невідображення контролюючою особою у звіті про контрольовані іноземні компанії відомостей щодо наявних контрольованих іноземних компаній та/або невідображення інформації, визначеної підпунктами "г" - "з" підпункту 39-2.5.3 пункту 39-2.5 статті 39-2 цього Кодексу, щодо наявних контрольованих іноземних компаній -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 3 відсотків суми доходу контрольованих іноземних компаній або 25 відсотків скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії за відповідний рік, не відображених у звіті про контрольовані іноземні компанії, залежно від того, яке з таких значень є більшим, але не більше 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожен факт невідображення контрольованої іноземної компанії та/або за всі невідображені суми.

Неповідомлення контролюючою особою контролюючого органу про набуття частки в іноземній юридичній особі, утворенні без статусу юридичної особи, або про початок здійснення фактичного контролю за іноземною юридичною особою, або про відчуження частки в іноземній юридичній особі, або про припинення здійснення фактичного контролю над іноземною юридичною особою у строки, передбачені підпунктом 39-2.5.5 пункту 39-2.5 статті 39-2 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний такий факт.

Неподання або подання не в повному обсязі контролюючою особою документації з трансфертного ціноутворення, інших копій первинних документів щодо контрольованої іноземної компанії на запит контролюючого органу у випадках, передбачених статтею 39-2 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 3 відсотків від суми доходу контрольованої іноземної компанії, щодо яких не було подано документацію та/або копії первинних документів, але не більше 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Сплата таких фінансових санкцій (штрафів) не звільняє платника податку від обов’язку подання звіту про контрольовані іноземні компанії та підтверджувальних документів, передбачених статтею 39-2 цього Кодексу.

Неподання звіту про контрольовані іноземні компанії протягом 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати фінансових санкцій (штрафів), передбачених цим пунктом, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі п’яти розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожен календарний день неподання звіту про контрольовані іноземні компанії, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Статтю 120 доповнено пунктом 120.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 120-1. Порушення строків реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та допущення помилок при зазначенні обов’язкових реквізитів податкової накладної

120-1.1. Порушення платниками податку на додану вартість граничного строку, передбаченого статтею 201 цього Кодексу, для реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних (крім податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції з постачання товарів/послуг, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість; податкової накладної/розрахунку

коригування, складеної на операції, що оподатковуються за нульовою ставкою; податкової накладної, складеної відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у разі здійснення операцій, визначених підпунктами "а" - "г" цього пункту, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної; податкової накладної, складеної відповідно до статті 199 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної; податкової накладної, складеної відповідно до абзацу одинадцятого пункту 201.4 статті 201 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної) тягне за собою накладення на платника податку на додану вартість, на якого відповідно до вимог статей 192 і 201 цього Кодексу покладено обов’язок щодо такої реєстрації, штрафу в розмірі:

{Абзац перший пункту 120-1.1 статті 120-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

10 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації до 15 календарних днів;

20 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації від 16 до 30 календарних днів;

30 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації від 31 до 60 календарних днів;

40 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації від 61 до 365 календарних днів;

50 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації на 366 і більше календарних днів.

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2198-VIII від 09.11.2017}

У разі порушення платниками податку на додану вартість граничного строку, передбаченого статтею 201 цього Кодексу, для реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних тягне за собою накладення на платника податку на додану вартість, на якого відповідно до вимог статей 192 і 201 цього Кодексу покладено обов’язок щодо такої реєстрації, штрафу в розмірі 2 відсотків обсягу постачання (без податку на додану вартість), але не більше 1020 гривень, при реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних:

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції з постачання товарів/послуг, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість;

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції, що оподатковуються за нульовою ставкою;

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

податкової накладної, складеної відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у разі

здійснення операцій, визначених підпунктами "а" - "г" пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної;

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

податкової накладної, складеної відповідно до статті 199 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної;

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

податкової накладної, складеної відповідно до абзацу одинадцятого пункту 201.4 статті 201 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної.

{Пункт 120-1.1 статті 120-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

У разі зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних згідно з пунктом 201.16 статті 201 цього Кодексу штрафні санкції, передбачені цим пунктом, не застосовуються на період зупинення такої реєстрації до прийняття рішення щодо відновлення реєстрації таких податкових накладних/розрахунків коригування.

{Абзац тринадцятий пункту 120-1.1 статті 120-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до податкової накладної до початку проведення перевірки, предметом якої є дотримання вимог цього Кодексу щодо своєчасності реєстрації таких документів в Єдиному реєстрі податкових накладних, штрафні санкції, передбачені пунктом 120-1.2 цієї статті, не застосовуються.

120-1.2. Відсутність реєстрації протягом граничного строку, передбаченого статтею 201 цього Кодексу, податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних (крім податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції з постачання товарів/послуг, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість; податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції, що оподатковуються за нульовою ставкою, податкової накладної, складеної відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у разі здійснення операцій, визначених підпунктами "а" - "г" пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до статті 199 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до абзацу одинадцятого пункту 201.4 статті 201 цього Кодексу), що зазначена в податковому повідомленні-рішенні, складеному за результатами перевірки контролюючого органу, - тягне за собою накладення на платника податку штрафу в розмірі 50 відсотків суми податкових зобов’язань з податку на додану вартість, зазначеної у такій податковій накладній та/або розрахунку коригування до податкової накладної, або від суми податку на додану вартість, нарахованого за операцією з постачання товарів/послуг, якщо податкову накладну на таку операцію не складено. У разі зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних згідно з пунктом 201.16 статті 201 цього Кодексу штрафні санкції, передбачені цим пунктом, не застосовуються на період зупинення такої реєстрації до прийняття відповідного рішення щодо відновлення реєстрації таких податкових накладних/розрахунків коригування.

{Абзац перший пункту 120-1.2 статті 120-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Відсутність реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної, зазначених в абзаці першому цього пункту, після спливу 10 календарних днів, наступних за днем отримання платником податку податкового повідомлення-рішення, - тягне за собою накладення на платника податку штрафу в розмірі 50

відсотків суми податкових зобов’язань з податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній та/або розрахунку коригування до податкової накладної або від суми податку на додану вартість, нарахованого за операцією з постачання товарів/послуг, якщо податкову накладну на таку операцію не складено.

У разі реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної, зазначених в абзаці першому цього пункту, протягом 10 календарних днів, наступних за днем отримання платником податку податкового повідомлення-рішення, штрафні санкції, передбачені абзацом другим цього пункту та пунктом 120-1.1 цієї статті, не застосовуються.

У разі відсутності реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції з постачання товарів/послуг, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість, та/або податкової накладної/розрахунку коригування, складеної на операції, що оподатковуються за нульовою ставкою, податкової накладної, складеної відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у разі здійснення операцій, визначених підпунктами "а" - "г" пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до статті 199 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до абзацу одинадцятого пункту 201.4 статті 201 цього Кодексу, протягом граничного строку, передбаченого статтею 201 цього Кодексу, для реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних, що зазначена в податковому повідомленні-рішенні, складеному за результатами перевірки контролюючого органу, - тягне за собою накладення на платника податку штрафу в розмірі 5 відсотків обсягу постачання (без податку на додану вартість), але не більше 3400 гривень.

{Пункт 120-1.2 статті 120-1 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

120-1.3. Допущення продавцем товарів/послуг помилок під час зазначення обов’язкових реквізитів податкової накладної, передбачених пунктом 201.1 статті 201 цього Кодексу, виявлених контролюючим органом за результатами перевірки, проведеної за заявою покупця, - тягне за собою накладення на платника податку - продавця штрафу в розмірі 170 гривень та зобов’язання виправити такі помилки.

Невиконання податкового повідомлення-рішення контролюючого органу з попередженням про необхідність виправлення платником податків - продавцем зазначених в абзаці першому цього пункту помилок протягом 10 календарних днів, наступних за днем його отримання, - тягне за собою накладення на такого платника податку штрафу в розмірі:

10 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок протягом 15 календарних днів;

20 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок у строк від 16 до 30 календарних днів;

30 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок у строк від 31 до 60 календарних днів;

40 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок у строк від 61 до 90 календарних днів;

50 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок у строк від 91 до 120 календарних днів;

60 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок у строк від 121 до 150 календарних днів;

70 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок у строк від 151 до 180 календарних днів;

100 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в такій податковій накладній, - у разі невиправлення помилок після спливу 181 календарного дня.

{Кодекс доповнено статтею 120-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 643-VIII від 16.07.2015, № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 120-2. Порушення порядку реєстрації акцизних накладних та розрахунків коригування до таких акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних

120-2.1. Порушення платниками акцизного податку граничних термінів реєстрації перших примірників акцизних накладних/перших примірників розрахунків коригування до акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних, встановлених статтею 231 цього Кодексу, або відсутність їх складання чи реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних, встановлених за результатами проведення документальної перевірки, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі:

2 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених у таких акцизних накладних/розрахунках коригування, або 2 відсотки суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, на які не складені або не зареєстровані акцизні накладні, - у разі порушення терміну реєстрації або відсутності реєстрації до 15 календарних днів;

10 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених у таких акцизних накладних/розрахунках коригування, або 10 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, на які не складені або не зареєстровані акцизні накладні, - у разі порушення терміну реєстрації або відсутності реєстрації від 16 до 30 календарних днів;

20 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених у таких акцизних накладних/розрахунках коригування, або 20 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, на які не складені або не зареєстровані акцизні накладні, - у разі порушення терміну реєстрації або відсутності реєстрації від 31 до 60 календарних днів;

30 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених у таких акцизних накладних/розрахунках коригування, або 30 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, на які не складені або не зареєстровані акцизні накладні, - у разі порушення терміну реєстрації або відсутності реєстрації від 61 до 90 календарних днів;

40 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених у таких акцизних накладних/розрахунках коригування, або 40 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, на які не складені або не зареєстровані акцизні накладні, - у разі порушення терміну реєстрації або відсутності реєстрації на 91 і більше календарних днів.

{Пункт 120-2.1 статті 120-2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

120-2.2. Відсутність з вини платника акцизного податку реєстрації першого примірника акцизної накладної/першого примірника розрахунку коригування до акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних після спливу 10 календарних днів з дня отримання платником податку податкового повідомлення-рішення про застосування штрафу відповідно до пункту 120-2.1 цієї

статті, -

{Абзац перший пункту 120-2.2 статті 120-2 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 50 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, на які платник податку зобов’язаний скласти таку акцизну накладну/розрахунок коригування.

{Абзац другий пункту 120-2.2 статті 120-2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

При реєстрації першого примірника акцизних накладних/першого примірника розрахунку коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, за відсутність реєстрації яких до платника акцизного податку було застосовано штраф, передбачений цим пунктом або пунктом 120-2.1 цієї статті, штрафи за порушення платником акцизного податку граничних термінів реєстрації першого примірника такої акцизної накладної / такого першого примірника розрахунків коригування до акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних, передбачені пунктом 120-2.1 цієї статті, не застосовуються.

{Пункт 120-2.2 статті 120-2 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Відсутність з вини платника акцизного податку, який отримав пальне або спирт етиловий, реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних другого примірника акцизної накладної/другого примірника розрахунку коригування протягом більш як 120 календарних днів після граничного терміну реєстрації другого примірника акцизної накладної/розрахунку коригування -

{Пункт 120-2.2 статті 120-2 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 2 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених у такій акцизній накладній/розрахунку коригування.

{Пункт 120-2.2 статті 120-2 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

120-2.3. Сума акцизного податку для цілей пунктів 120-2.1 і 120-2.2 цієї статті визначається за ставкою, що встановлена на дату реалізації пального, та курсом Національного банку України, що діє на перший день кварталу, в якому здійснюється реалізація пального, а для спирту етилового - за ставкою, що встановлена на дату реалізації спирту етилового.

{Пункт 120-2.3 статті 120-2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Кодекс доповнено статтею 120-2 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 121. Порушення встановлених законодавством строків зберігання документів з питань обчислення і сплати податків та зборів, а також документів, пов'язаних із виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи

121.1. Незабезпечення платником податків зберігання первинних документів, облікових та інших регістрів, бухгалтерської та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати податків та зборів протягом установлених статтею 44 цього Кодексу строків їх зберігання та/або ненадання платником податків контролюючим органам оригіналів документів (крім документів, отриманих з Єдиного реєстру податкових накладних) чи їх копій при здійсненні податкового контролю у випадках, передбачених цим Кодексом, -

{Абзац перший пункту 121.1 статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 гривень.

{Абзац другий пункту 121.1 статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від

16.01.2020}

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 2040 гривень.

{Абзац четвертий пункту 121.1 статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 121.1 статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

121.2. Ненадання відповіді на запит, неподання або подання не в повному обсязі платником податків, фінансовим агентом або іншою особою документів чи іншої інформації на запит контролюючого органу, надісланий відповідно до підстав, передбачених підпунктами 6-8 підпункту 73.3.1 пункту 73.3 статті 73 Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу у 5 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний такий факт.

Неподання або подання не в повному обсязі платником податків документів чи іншої інформації на запит контролюючого органу в інших випадках, передбачених статтею 73 Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний такий факт.

Сплата таких фінансових санкцій (штрафів) не звільняє особу від обов’язку подання інформації.

{Статтю 121 доповнено пунктом 121.2 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

121.3. Неподання або подання не в повному обсязі інформації про структуру власності або про кінцевого бенефіціарного власника самостійно або на запит контролюючого органу у випадках, передбачених статтею 44-1 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу у 5 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний такий факт.

Сплата таких фінансових санкцій (штрафів) не звільняє від обов’язку подання інформації, передбаченої статтею 44-1 цього Кодексу.

Штраф застосовується до платників податків, визначених пунктом 44-1.1 статті 44-1 цього Кодексу, які у встановленому порядку повідомили контролюючий орган про самостійне подання інформації до контролюючого органу. У разі призначення платником податків уповноваженого банку, на якого покладається обов’язок надання інформації на запит контролюючого органу відповідно до пункту 44-1.3 статті 44-1 цього Кодексу, штраф застосовується до уповноваженого банку.

{Статтю 121 доповнено пунктом 121.3 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

121.4. Неповідомлення резидентом України про укладення договору щодо управління або адміністрування трасту, або про припинення такого договору у строки, передбачені статтею 44-2 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу у 5 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний такий факт.

Сплата штрафу не звільняє відповідальну особу від обов’язку подання повідомлення про укладення договору щодо управління або адміністрування трасту, або про припинення такого договору.

{Статтю 121 доповнено пунктом 121.4 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

121.5. Неподання або подання не в повному обсязі особою, яка здійснює управління або адміністрування трасту, фінансової звітності, копій первинних документів та іншої інформації щодо трасту на запит контролюючого органу у випадках, передбачених статтею 44-2 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення штрафу в 10 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний такий факт.

Сплата таких фінансових санкцій (штрафів) не звільняє відповідну особу від обов’язку подання інформації та документів, передбачених статтею 44-2 цього Кодексу.

{Статтю 121 доповнено пунктом 121.5 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Стаття 122. Порушення правил застосування спрощеної системи оподаткування фізичною особою - підприємцем

122.1. Несплата (неперерахування) або сплата (перерахування) не в повному обсязі фізичною особою - платником єдиного податку, визначеною підпунктами 1 і 2 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу, авансових внесків єдиного податку в порядку та у строки, визначені цим Кодексом, тягне за собою накладення штрафу в розмірі 50 відсотків ставки єдиного податку, обраної платником єдиного податку відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 122.1 статті 122 в редакції Закону № 4014-VI від 04.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 123. Штрафні (фінансові) санкції (штрафи) у разі визначення контролюючим органом суми податкового зобов’язання та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, зменшення бюджетного відшкодування або виявлення фактів використання податкових пільг не за цільовим призначенням чи всупереч умовам чи цілям їх надання

123.1. Вчинення платником податків діянь, що зумовили визначення контролюючим органом суми податкового зобов’язання та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, зменшення суми бюджетного відшкодування та/або від’ємного значення суми податку на додану вартість платника податків на підставах, визначених підпунктами 54.3.1, 54.3.2 (крім випадків зменшення суми податку на доходи фізичних осіб, задекларованої до повернення з бюджету у зв’язку із використанням права на податкову знижку), 54.3.6 пункту 54.3 статті 54 цього Кодексу, -

тягне за собою накладення на платника податків штрафу в розмірі 10 відсотків суми визначеного податкового зобов’язання та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, завищеної суми бюджетного відшкодування.

123.2. Діяння, передбачені пунктом 123.1 цієї статті, вчинені умисно, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25 відсотків від суми визначеного податкового зобов’язання та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, завищеної суми бюджетного відшкодування.

123.3. Діяння, передбачені пунктом 123.2 цієї статті, вчинені повторно протягом 1095 календарних днів, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 50 відсотків суми визначеного податкового зобов’язання та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, завищеної суми бюджетного відшкодування.

123.4. Використання платником податків (посадовими особами платника податків) сум, що не сплачені до бюджету внаслідок отримання (застосування) податкової пільги, не за призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із законом з питань відповідного податку, збору, платежу, крім іншої відповідальності, визначеної цим Кодексом, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі сум, що були використані не за призначенням

та/або всупереч умовам чи цілям надання таких пільг.

123.5. Діяння, передбачені пунктом 123.4 цієї статті, вчинені умисно, -

тягнуть за собою накладення штрафу у подвійному розмірі сум, що були використані не за призначенням та/або всупереч умовам чи цілям надання таких пільг.

123.6. Сплата штрафу не звільняє таких осіб від відповідальності за умисне ухилення від оподаткування.

{Стаття 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 123-1. Порушення вимог до договорів довгострокового страхування життя чи договорів страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема, страхування додаткової пенсії

Якщо договір довгострокового страхування життя чи договір страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема, договір страхування додаткової пенсії, протягом перших п'яти років його дії розривається з будь-яких причин, крім випадку, передбаченого абзацом четвертим цієї статті, до закінчення мінімального строку його дії або до настання відповідного страхового випадку, встановлених цим Кодексом та іншим законодавством, в результаті чого відбувається часткова страхова виплата, виплата викупної суми чи повне припинення зобов'язань страховика за таким договором перед таким платником податку або порушуються інші вимоги, встановлені цим Кодексом до таких договорів, а також вимоги до договорів добровільного медичного страхування, крім випадку, передбаченого абзацом четвертим цієї статті, то платник податку-страхувальник, який визнав у бухгалтерському обліку витрати, зобов'язаний збільшити фінансовий результат до оподаткування звітного періоду на суму таких попередньо сплачених платежів, внесків, премій із нарахуванням пені в розмірі 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на кінець звітного періоду, в якому відбулося розірвання договору або такий договір перестав відповідати вимогам, передбаченим цим Кодексом.

Податкові зобов'язання страховика у зв'язку з обставинами, зазначеними в абзаці першому цього підпункту, за період до кінця звітного періоду, в якому відбулося розірвання договору довгострокового страхування життя чи договору страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема, договору страхування додаткової пенсії, або такий договір чи договір добровільного медичного страхування перестав відповідати вимогам, передбаченим цим Кодексом, корегуванню не підлягають.

Штрафні санкції за заниження об'єкта оподаткування з податку на прибуток у випадках, визначених цим підпунктом, як до страховика, так і до платника податку не застосовуються.

Договір довгострокового страхування життя, договір медичного страхування чи договір страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема, договір страхування додаткової пенсії, в якому страхувальником є роботодавець, може передбачати:

зміну страхувальника (роботодавця) на нового страхувальника, яким може бути або новий роботодавець, або застрахована особа, у разі звільнення застрахованої особи;

зміну страховика на нового страховика.

При цьому така зміна страхувальника (страховика) повинна підтверджуватися тристоронньою угодою між страхувальником (страховиком), новим страхувальником (страховиком) та страховиком (страхувальником), за умови отримання відповідної згоди від застрахованої особи у порядку, визначеному законодавством та/або договором страхування.

{Абзац сьомий статті 123-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{Кодекс доповнено статтею 123-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 124. Порушення правил сплати (перерахування) грошового зобов'язання

124.1. У разі якщо платник податків не сплачує узгоджену суму грошового зобов’язання (крім грошового зобов’язання у вигляді штрафних (фінансових) санкцій, застосованих до нього на підставі цього Кодексу чи іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи, а також пені, застосованої до нього на підставі цього Кодексу чи іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи) протягом строків, визначених цим Кодексом, такий платник податків притягується до відповідальності у вигляді штрафу в таких розмірах:

при затримці до 30 календарних днів включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов’язання, - у розмірі 5 відсотків погашеної суми податкового боргу;

при затримці більше 30 календарних днів, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов’язання, - у розмірі 10 відсотків погашеної суми податкового боргу.

Якщо зарахування коштів з електронного рахунку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість в оплату узгодженої суми грошового зобов’язання, визначеного в уточнюючому розрахунку до податкової декларації, здійснюється на наступний операційний день, штрафи, визначені у цьому пункті, не застосовуються.

{Абзац четвертий пункту 124.1 статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

124.1-1. У разі порушення платником податків строку сплати до бюджету суми акцизного податку, передбаченого абзацом другим підпункту 222.1.2 пункту 222.1 статті 222 цього Кодексу, такий платник податків притягується до відповідальності у вигляді штрафу в розмірі 10 відсотків від суми такого акцизного податку.

{Статтю 124 доповнено пунктом 124.1-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

124.2. Діяння, передбачені пунктами 124.1, 124.1-1 цієї статті, вчинені умисно, -

{Абзац перший пункту 124.2 статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25 відсотків від суми несплаченого (несвоєчасно сплаченого) грошового зобов’язання.

124.3. Діяння, передбачені пунктом 124.2 цієї статті, вчинені повторно протягом 1095 календарних днів або які призвели до прострочення сплати грошового зобов’язання на строк більше 90 календарних днів, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 50 відсотків від суми несплаченого (несвоєчасно сплаченого) грошового зобов’язання.

124.4. За порушення строку зарахування податків до бюджетів або державних цільових фондів, установлених Законом України "Про платіжні послуги", з вини банку, органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, небанківського надавача платіжних послуг, еквайра, емітента електронних грошей такий банк/орган, небанківський надавач платіжних послуг, емітент електронних грошей сплачує штрафи в розмірах, установлених пунктом 124.1 цієї статті.

{Пункт 124.4 статті 124 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

124.5. У разі якщо контролюючий орган не надіслав (не вручив) фізичній особі податкове/податкові повідомлення-рішення з податку на майно у строки, встановлені відповідними нормами цього Кодексу, фізичні особи звільняються від відповідальності, передбаченої цим Кодексом за несвоєчасну сплату податкового зобов’язання.

{Стаття 124 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Стаття 125. {Статтю 125 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 125-1. Порушення правил нарахування, утримання та сплати (перерахування) податків у джерела виплати

125-1.1. Ненарахування та/або неутримання, та/або несплата (неперерахування), та/або нарахування, сплата (перерахування) не в повному обсязі податків платником податків, у тому числі податковим агентом, до або під час виплати доходу на користь нерезидента або іншого платника податків, а також нерезидентом, на якого покладено обов’язок сплачувати податок у порядку, встановленому розділом III цього Кодексу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 10 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

125-1.2. Ті самі дії, вчинені умисно, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

125-1.3. Діяння, передбачені пунктом 125-1.2 цієї статті, вчинені повторно протягом 1095 календарних днів, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 50 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

125-1.4. Діяння, передбачені пунктом 125-1.2 цієї статті, вчинені протягом 1095 днів втретє та більше, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 75 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Відповідальність за погашення суми податкового зобов’язання або податкового боргу, що виникає внаслідок вчинення таких дій, та обов’язок щодо погашення такого податкового боргу, у тому числі пені, покладається на податкового агента. При цьому платник податку - отримувач таких доходів звільняється від обов’язку погашення такої суми податкових зобов’язань або податкового боргу, крім випадків, встановлених розділом IV цього Кодексу.

Податковий агент звільняється від відповідальності відповідно до цього пункту, якщо ненарахування, неутримання та/або неперерахування податку на доходи фізичних осіб самостійно виявляється податковим агентом при проведенні перерахунку цього податку, передбаченого пунктом 169.4 статті 169 цього Кодексу, та виправляється в наступних податкових періодах протягом податкового (звітного) року згідно з нормами цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 125-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 126. Порушення порядку подання банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей податкової інформації контролюючим органам

{Назва статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

126.1. Неподання або подання податкової інформації банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей з порушенням строку, визначеного цим Кодексом, контролюючим органам -

{Абзац перший пункту 126.1 статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 680 гривень.

Ті самі діяння, вчинені протягом року після застосування штрафу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1360 гривень.

{Стаття 126 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 126-1. Порушення правил утримання та сплати (перерахування) податків податковими агентами платників єдиного податку

126-1.1. Неутримання та/або несплата (неперерахування), та/або сплата (перерахування) не в повному обсязі єдиного податку податковим агентом платника єдиного податку третьої групи -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 10 відсотків суми податку, що підлягає утриманню та/або сплаті до бюджету.

126-1.2. Ті самі дії, вчинені умисно, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25 відсотків суми податку, що підлягає утриманню та/або сплаті до бюджету.

126-1.3. Діяння, передбачені пунктом 126-1.2 цієї статті, вчинені повторно протягом 1095 календарних днів, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 50 відсотків суми податку, що підлягає утриманню та/або сплаті до бюджету.

126-1.4. Діяння, передбачені пунктом 126-1.2 цієї статті, вчинені протягом 1095 днів втретє та більше разів, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 75 відсотків суми податку, що підлягає утриманню та/або сплаті до бюджету.

{Кодекс доповнено статтею 126-1 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

Стаття 127. {Статтю 127 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 128. Податкові правопорушення контролюючих органів

128.1. Податковими правопорушеннями контролюючих органів є протиправні рішення, дії або бездіяльність контролюючих органів, їх посадових (службових) осіб, вчинення яких є підставою для відшкодування шкоди особі, чиї права порушені, відповідно до закону.

128.2. Податковими порушеннями, відшкодування шкоди за вчинення яких згідно з пунктом 114.2 статті 114 цього Кодексу допускається внаслідок доведення лише факту його вчинення, є:

128.2.1. прийняття незаконного рішення, а так само вчинення незаконних діянь (дій або бездіяльності) контролюючим органом та/або його посадовими (службовими) особами, що призвели до безпідставної відмови в набутті, а так само до безпідставної втрати особою статусу платника податку або платника одного з податків, набуття та/або анулювання (втрата) якого відбувається за рішенням контролюючого органу;

128.2.2. невнесення або несвоєчасне внесення контролюючим органом даних до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування та/або порушення строків початку проведення камеральної перевірки, передбаченої пунктом 200.10 статті 200 цього Кодексу, а у випадках, визначених пунктом 200.11 статті 200 цього Кодексу, - перевірки, зазначеної у такому пункті, якщо за результатами таких протиправних діянь було порушено строки повернення сум бюджетного відшкодування;

128.2.3. прийняття посадовими (службовими) особами контролюючого органу рішення про використання майна, визначеного пунктом 87.3 статті 87 цього Кодексу, як джерела погашення грошового зобов’язання або податкового боргу платника податків;

128.2.4. перешкоджання посадовими (службовими) особами контролюючого органу звільненню

майна особи з-під режиму тимчасового затримання;

128.2.5. незаконне застосування посадовими (службовими) особами контролюючого органу арешту майна або коштів на рахунках;

128.2.6. безпідставне внесення посадовими (службовими) особами контролюючого органу даних про наявність податкового боргу платника податків або несвоєчасне внесення чи невнесення даних про відсутність податкового боргу платника податків.

{Стаття 128 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 128-1. Порушення правил обліку, виробництва та обігу пального або спирту етилового на акцизних складах та/або місцях виробництва окремих видів продукції

{Назва статті 128-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 2284-IX від 31.05.2022}

128-1.1. Необладнання та/або відсутність реєстрації в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі рівнеміра-лічильника на введеному в експлуатацію резервуарі, розташованому на акцизному складі, та/або витратоміра-лічильника на місці відпуску пального наливом з акцизного складу, розташованого на акцизному складі, а також необладнання та/або відсутність реєстрації в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового витратоміра-лічильника спирту етилового, та/або масового витратоміра на місці отримання та відпуску спирту етилового, розташованого на акцизному складі, та/або місці отримання/відпуску спирту етилового у виробництво продукції, визначеної у підпунктах "д"-"ж" підпункту 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 цього Кодексу, -

{Абзац перший пункту 128-1.1 статті 128-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2284-IX від 31.05.2022}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 20000 гривень за кожний необладнаний резервуар та/або незареєстрований рівнемір-лічильник, а також за кожне необладнане місце відпуску пального наливом з акцизного складу або за кожне місце отримання та відпуску спирту етилового, та/або незареєстрований витратомір-лічильник/витратомір-лічильник спирту етилового, та/або масовий витратомір.

{Абзац другий пункту 128-1.1 статті 128-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2284-IX від 31.05.2022}

Повторне протягом року вчинення на тому самому акцизному складі та/або місці отримання/відпуску спирту етилового у виробництво продукції, визначеної у підпунктах "д"-"ж" підпункту 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 цього Кодексу, будь-якого з порушень, передбачених абзацом першим цього пункту, -

{Абзац третій пункту 128-1.1 статті 128-1 в редакції Закону № 2284-IX від 31.05.2022}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 50000 гривень за кожний необладнаний резервуар та/або незареєстрований рівнемір-лічильник, а також за кожне необладнане місце відпуску пального наливом з акцизного складу або за кожне місце отримання та відпуску спирту етилового, та/або незареєстрований витратомір-лічильник/витратомір-лічильник спирту етилового, та/або масовий витратомір.

{Абзац четвертий пункту 128-1.1 статті 128-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2284-IX від 31.05.2022}

{Пункт 128-1.1 статті 128-1 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

128-1.2. Відсутність з вини платника податку реєстрації акцизних складів у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового платником податку - розпорядником акцизного складу -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 1000000 гривень.

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 2000000 гривень.

{Статтю 128-1 доповнено пунктом 128-1.2 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

128-1.3. Незабезпечення з вини розпорядника акцизного складу своєчасного подання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 1000 гривень за кожний неподаний електронний документ.

{Статтю 128-1 доповнено пунктом 128-1.3 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Главу 11 доповнено статтею 128-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

ГЛАВА 12. ПЕНЯ

Стаття 129. Пеня

129.1. Нарахування пені розпочинається:

129.1.1. при нарахуванні контролюючим органом податкового зобов’язання у встановлених цим Кодексом випадках, не пов’язаних з проведенням перевірки, або при нарахуванні контролюючим органом грошового зобов’язання, визначеного за результатами перевірки, - починаючи з першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати платником податків такого зобов’язання, визначеного в податковому повідомленні-рішенні згідно із цим Кодексом;

{Підпункт 129.1.1 пункту 129.1 статті 129 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

129.1.2. при нарахуванні контролюючим органом за результатами перевірки податкового зобов’язання та/або іншого зобов’язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, у разі виявлення його заниження - на суму такого заниження, починаючи з першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати платником податків цього зобов’язання за відповідний податковий (звітний) період, щодо якого виявлено заниження, та за весь період заниження (у тому числі за період адміністративного та/або судового оскарження);

{Підпункт 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

129.1.3. при нарахуванні суми грошового зобов’язання, визначеного платником податків або податковим агентом, у тому числі у разі внесення змін до податкової звітності внаслідок самостійного виявлення платником податків помилок відповідно до статті 50 цього Кодексу, - після спливу 90 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов’язання.

{Підпункт 129.1.3 пункту 129.1 статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

129.1.4. при виявленні контролюючим органом за результатами перевірки заниження податковим агентом податкового зобов’язання при нарахуванні (виплаті) оподатковуваного доходу на користь нерезидентів або інших платників податків та/або несвоєчасної сплати, несплати (неперерахування) податковим агентом утриманих (нарахованих) податків до або під час виплати оподатковуваного доходу на користь нерезидента або іншого платника податків - починаючи з першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати податковим агентом суми податкового зобов’язання, визначеного цим Кодексом;

{Пункт 129.1 статті 129 доповнено підпунктом 129.1.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

129.1.5. у випадку несвоєчасного повернення надміру/помилково сплачених платежів, а також несвоєчасного відшкодування сум податку на додану вартість - починаючи з першого дня, наступного за останнім днем граничного строку повернення таких коштів;

{Пункт 129.1 статті 129 доповнено підпунктом 129.1.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 129.1 статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 655-VIII від 17.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

129.2. У разі скасування нарахованого контролюючим органом грошового зобов'язання (його частини) у порядку адміністративного та/або судового оскарження пеня, нарахована на таке грошове зобов’язання (його частину) або на виявлене заниження податкового зобов’язання, скасовується.

{Пункт 129.2 статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

129.3. Нарахування пені закінчується (крім пені, передбаченої підпунктами 129.1.2, 129.1.4 пункту 129.1 цієї статті):

{Абзац перший пункту 129.3 статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

129.3.1. у день зарахування коштів на відповідний рахунок органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів на відповідний рахунок платника податків та/або в інших випадках погашення податкового боргу та/або грошових зобов'язань;

{Підпункт 129.3.1 пункту 129.3 статті 129 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

129.3.2. у день проведення взаєморозрахунків непогашених зустрічних грошових зобов'язань відповідного бюджету перед таким платником податків;

129.3.3. у день запровадження мораторію на задоволення вимог кредиторів (при винесенні відповідної ухвали суду у справі про банкрутство або прийнятті відповідного рішення Національним банком України);

129.3.4. при прийнятті рішення щодо скасування або списання суми податкового боргу (його частини).

129.3.4-1. Нарахування пені, передбаченої підпунктом 129.1.2 пункту 129.1 цієї статті, закінчується в день настання строку погашення грошового зобов’язання, визначеного контролюючим органом за результатами перевірки. Така пеня нараховується в день закінчення її нарахування за весь період заниження податкового зобов’язання, починаючи з дня, визначеного підпунктом 129.1.2 пункту 129.1 цієї статті, по день закінчення.

{Пункт 129.3 статті 129 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Нарахування пені, передбаченої підпунктом 129.1.4 пункту 129.1 цієї статті, закінчується:

{Пункт 129.3 статті 129 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

у разі виявлення контролюючим органом факту несвоєчасної сплати, несплати (неперерахування) визначених податковим агентом сум податкових зобов’язань - у день сплати (погашення) податковим агентом цих сум податкових зобов’язань;

{Пункт 129.3 статті 129 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

у разі виявлення контролюючим органом факту заниження податковим агентом податкових

зобов’язань при нарахуванні (виплаті) оподатковуваного доходу на користь нерезидентів або інших платників податків - у день настання строку погашення податкового зобов’язання, визначеного контролюючим органом за результатами перевірки. Для податкових агентів, які занизили податкові зобов’язання при нарахуванні (виплаті) оподатковуваного доходу на користь нерезидентів, така пеня нараховується в день закінчення її нарахування за весь період заниження податкового зобов’язання, починаючи з дня, визначеного підпунктом 129.1.4 пункту 129.1 цієї статті, по день закінчення.

{Пункт 129.3 статті 129 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Для податкових агентів, які виплачують оподатковувані доходи на користь інших платників податків, така пеня нараховується за весь період заниження податкового зобов’язання, починаючи з дня, визначеного підпунктом 129.1.4 пункту 129.1 цієї статті, по день настання строку погашення визначеного контролюючим органом податкового зобов’язання".

{Пункт 129.3 статті 129 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі часткового погашення податкового боргу сума такої частки визначається з урахуванням пені, нарахованої на таку частку.

129.4. На суми грошового зобов’язання, визначеного підпунктом 129.1.1 пункту 129.1 цієї статті (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені) та в інших випадках визначення пені відповідно до вимог цього Кодексу, якщо її розмір не встановлений, нараховується пеня за кожний календарний день прострочення сплати грошового зобов’язання, включаючи день погашення, з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на кожний такий день.

На суми заниження податкового зобов’язання, визначеного підпунктами 129.1.2 та 129.1.4 пункту 129.1 цієї статті, нараховується пеня за кожний календарний день заниження податкового зобов’язання, включаючи день настання строку погашення податкового зобов’язання, визначеного контролюючим органом, з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на кожний такий день.

На суми грошового зобов’язання, визначеного підпунктом 129.1.3 пункту 129.1 цієї статті (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені), нараховується пеня за кожний календарний день прострочення його сплати, починаючи з 91 календарного дня, що настає за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов’язання, включаючи день погашення, із розрахунку 100 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на кожний такий день.

На суми несвоєчасно сплачених та/або несплачених (неперерахованих) податковим агентом визначених податкових зобов’язань відповідно до підпункту 129.1.4 пункту 129.1 цієї статті контролюючим органом нараховується пеня за кожний календарний день такої несплати (неперерахування), включаючи день погашення податкового зобов’язання, з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на кожний такий день.

{Пункт 129.4 статті 129 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

129.5. Зазначений розмір пені застосовується щодо всіх платників та всіх видів податків, зборів та інших грошових зобов'язань, крім пені, яка нараховується за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що встановлюється відповідним законодавством.

{Пункт 129.5 статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

129.6. За порушення строку зарахування податків до бюджетів або державних цільових фондів, установлених Законом України "Про платіжні послуги", з вини банку, органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, небанківського надавача платіжних послуг, еквайра, емітента електронних грошей такий банк/орган, небанківський надавач платіжних послуг,

емітент електронних грошей сплачує пеню за кожний день прострочення, включаючи день сплати, та штрафи у розмірах, встановлених цим Кодексом.

{Пункт 129.6 статті 129 із змінами, внесеними згідно з Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 466-IX від 16.01.2020, № 2888-IX від 12.01.2023}

129.7. Не вважається порушенням строку перерахування податків, зборів, платежів з вини банку порушення, вчинене внаслідок регулювання Національним банком України економічних нормативів такого банку, що призводить до нестачі вільного залишку коштів на такому кореспондентському рахунку, крім випадків, коли банк повернув платіжні інструкції без виконання або платник податків звернувся до банку, що віднесений до категорії неплатоспроможних, та ініціювання сплати коштів не було завершене.

{Абзац перший пункту 129.7 статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 2888-IX від 12.01.2023}

Якщо у майбутньому банк або його правонаступники відновлюють платоспроможність, відлік строку зарахування податків, зборів та інших платежів розпочинається з моменту такого відновлення.

129.8. При стягненні коштів і майна платників податків - клієнтів банків, користувачів небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, страхувальників страхових організацій або членів інших небанківських фінансових установ, утворених відповідно до закону, контролюючі органи або державні виконавці не мають права звертати стягнення на залишки коштів на кореспондентських рахунках банків, розрахункових рахунках небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, а також на страхові та прирівняні до них резерви банків, страхових організацій або фінансових установ, що сформовані відповідно до законодавства України.

{Пункт 129.8 статті 129 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

{Пункт 129.9 статті 129 виключено на підставі Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

129.9. Пеня не нараховується, а нарахована пеня підлягає анулюванню в таких випадках:

129.9.1. закінчення 1095 дня, що настає за днем, коли у контролюючого органу відповідно до цього Кодексу виникло право нарахувати пеню платнику податків;

129.9.2. вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою, що діяла у відповідності до індивідуальної чи узагальнюючої податкової консультації та/або висновку про застосування норми права Верховного Суду України;

129.9.3. вчинення діяння (дії або бездіяльності) внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності контролюючих органів, визнаних такими у встановленому законом порядку;

129.9.4. вчинення діяння (дії чи бездіяльності) з вини банку, органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, небанківського надавача платіжних послуг, еквайра, емітента електронних грошей;

{Підпункт 129.9.4 пункту 129.9 статті 129 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

129.9.5. виявлення в роботі електронного кабінету технічної та/або методологічної помилки чи технічного збою і визнання такої помилки/збою технічним адміністратором та/або методологом електронного кабінету або згідно з повідомленням на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, або підтвердження її існування рішенням суду, якщо порушення були зумовлені виключно технічною та/або методологічною помилкою чи технічним збоєм у роботі електронного кабінету;

129.9.6. протягом строку прийняття спадщини - на грошові зобов’язання та/або податковий борг спадкодавців;

129.9.7. вчинення діяння (дії або бездіяльності) особою внаслідок введення воєнного, надзвичайного стану;

{Підпункт 129.9.7 пункту 129.9 статті 129 в редакції Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

129.9.8. у разі помилкової сплати платником податків, у тому числі податковим агентом, грошового зобов’язання на інший бюджетний рахунок (без порушення законодавчо визначеного строку сплати податку або узгодженої суми грошового зобов’язання до бюджету). Умовою підтвердження таких обставин є вчинення платником дій, передбачених статтею 43 цього Кодексу, щодо повернення помилково сплачених грошових зобов’язань;

{Пункт 129.9 статті 129 доповнено пунктом 129.9.8 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

129.9.9. в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

{Підпункт пункту 129.9 статті 129 в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

{До статті 129 включено пункт 129.9 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 130. Зупинення строків нарахування пені

130.1. У разі якщо в межах процедури адміністративного оскарження було прийнято рішення про продовження строків розгляду скарги платника податків понад строки, визначені цим Кодексом, пеня не нараховується протягом таких додаткових строків незалежно від результатів адміністративного оскарження.

{Пункт 130.1 статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 131. Порядок сплати пені

{Назва статті 131 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

131.1. Нараховані контролюючим органом суми пені самостійно сплачуються платником податків.

131.2. При погашенні суми податкового боргу (його частини) кошти, що сплачує такий платник податків, у першу чергу зараховуються в рахунок податкового зобов'язання. У разі повного погашення суми податкового боргу кошти, що сплачує такий платник податків, в наступну чергу зараховуються у рахунок погашення штрафів, в останню чергу зараховуються в рахунок пені.

Якщо платник податків не виконує встановленої цим пунктом черговості платежів або не визначає її у платіжній інструкції (чи визначає з порушенням зазначеного порядку), контролюючий орган самостійно здійснює такий розподіл такої суми у порядку, визначеному цим пунктом.

{Абзац другий пункту 131.2 статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

131.3. Суми пені зараховуються до бюджетів, до яких згідно із законом зараховуються відповідні податки.

{Пункт 131.3 статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

131.4. Нараховані суми пені на користь платника податку виплачуються йому в порядку, передбаченому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 131 доповнено пунктом 131.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 132. Порядок нарахування пені у разі порушення умов, за яких надавалося звільнення (умовне звільнення) від оподаткування при ввезенні товарів на митну територію України

132.1. У разі порушення умов митних режимів, при розміщенні в які надано умовне звільнення від оподаткування, а також у разі порушення умов щодо цільового використання товарів, при ввезенні яких надано звільнення від оподаткування відповідно до цього Кодексу, особа, відповідальна за дотримання митного режиму, а також особа, відповідальна за дотримання умов, за яких надається звільнення від оподаткування (щодо цільового використання товарів), зобов'язані сплатити суму податкового зобов'язання, на яку було надано звільнення (умовне звільнення), та пеню, нараховану на суму такого податкового зобов'язання за період з дня надання звільнення (умовного звільнення) від оподаткування до дня оплати.

У разі направлення претензій щодо сплати податкових зобов'язань гаранту пеня нараховується на строк, що не перевищує 3 місяці з дня, що наступає за днем закінчення строку виконання зобов'язань, забезпечених гарантією.

Під час здійснення перевезень на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року нарахування пені призупиняється на строк до трьох місяців з дня отримання претензії гарантійним об'єднанням і поновлюється, якщо після закінчення цього строку претензія залишається неврегульованою.

{Пункт 132.1 статті 132 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

132.2. Для цілей обчислення пені строком сплати митних платежів вважається:

132.2.1. при використанні товарів в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами, - перший день, коли особою було порушено обмеження щодо користування та розпорядження товарами.

Якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів уважається день прийняття контролюючим органом митної декларації на такі товари;

132.2.2. при порушенні вимог і умов митних процедур, що відповідно до податкового законодавства тягне за собою обов'язок щодо сплати митних платежів - день здійснення такого порушення. Якщо такий день установити неможливо - строком сплати митних платежів уважається день початку дії відповідної митної процедури;

132.2.3. в інших випадках - день виникнення обов'язку щодо сплати митних платежів.

132.3. У разі якщо платник податків до початку його перевірки контролюючим органом самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання та погашає його, пеня не нараховується.

Це правило не застосовується, якщо:

а) платник податків не подає податкову декларацію за період, протягом якого відбулося таке заниження;

б) судом встановлено вчинення кримінального правопорушення посадовими особами платника податків або фізичною особою - платником податків щодо умисного ухилення від сплати зазначеного податкового зобов'язання.

{Підпункт "б" пункту 132.3 статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

РОЗДІЛ III. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Стаття 133. Платники податку

133.1. Платниками податку - резидентами є:

133.1.1. суб’єкти господарювання - юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність як

на території України, так і за її межами, крім юридичних осіб, визначених пунктами 133.4 та 133.5 цієї статті.

{Абзац перший підпункту 133.1.1 пункту 133.1 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Суб’єкти господарювання - юридичні особи, що обрали спрощену систему оподаткування, є платниками податку при виплаті доходів (прибутків) нерезиденту із джерелом їх походження з України в порядку, визначеному пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу. При цьому платники єдиного податку четвертої групи не є платниками податку при виплаті доходів, визначених абзацами четвертим - шостим підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Підпункт 133.1.1 пункту 133.1 статті 133 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Суб’єкти господарювання - юридичні особи, що обрали спрощену систему оподаткування, є платниками податку при отриманні скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, що оподатковується в порядку, визначеному статтею 39-2 та цим розділом.

{Підпункт 133.1.1 пункту 133.1 статті 133 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 133.1.1 пункту 133.1 статті 133 в редакції Закону № 652-VIII від 17.07.2015}

{Підпункт 133.1.2 пункту 133.1 статті 133 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

133.1.3. Управитель фонду операцій з нерухомістю, який здійснює діяльність відповідно до Закону України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю" щодо операцій і результатів діяльності із довірчого управління, що здійснюється таким управителем через фонд;

133.1.4. фізичні особи - підприємці, у тому числі такі, що обрали спрощену систему оподаткування, та фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, щодо виплачених нерезиденту доходів (прибутків) із джерелом їх походження з України, що оподатковуються в порядку, визначеному пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу.

{Пункт 133.1 статті 133 доповнено підпунктом 133.1.4 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

133.1.5. юридичні особи, що утворені відповідно до законодавства інших країн (іноземні компанії) та мають місце ефективного управління на території України.

Місцем ефективного управління вважається Україна, якщо дотримується одна або декілька з таких умов щодо іноземної компанії чи її видів діяльності:

а) проведення зборів виконавчого органу іноземної компанії регулярніше в Україні, ніж у будь-якій іншій країні;

б) прийняття управлінських рішень і здійснення іншої поточної (операційної) діяльності іноземної компанії її посадовими особами переважно здійснюється з України;

в) фактичне управління діяльністю іноземної компанії переважно здійснюється з України, незалежно від наявності в осіб, які здійснюють таке управління, формальних (юридичних) повноважень для такого управління.

У разі якщо іноземна компанія може бути визнана такою, що має місце ефективного управління в іншій іноземній державі, місцем управління такої іноземної компанії визначається Україна, якщо в Україні виконується хоча б одна з таких умов:

управління банківськими рахунками іноземної компанії;

ведення бухгалтерського або управлінського обліку іноземної компанії;

управління персоналом іноземної компанії.

Іноземна компанія має право самостійно визнати себе податковим резидентом України з 1 січня календарного року, в якому відповідну заяву за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, подано до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

У разі якщо іноземною компанією буде подано заяву про визнання податковим резидентом України в період з 1 до 31 грудня календарного року, першим податковим (звітним) періодом буде рік, наступний за роком, в якому була подана заява.

Іноземна компанія має право відмовитися від статусу податкового резидента України на підставі відповідної заяви до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та за результатами відповідної перевірки контролюючого органу. Відмова іноземною компанією від податкового резидентства прирівнюється до ліквідації юридичної особи. Оподаткування доходу, що виплачується у зв’язку з відмовою іноземною компанією від податкового резидентства, здійснюється на рівні акціонерів або інших осіб, які мають право на отримання такого доходу.

Порядок взяття на облік та зняття з обліку іноземної компанії, а також порядок проведення перевірки контролюючого органу у зв’язку з відмовою іноземною компанією від податкового резидентства встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Іноземна компанія, що отримала статус платника податку - резидента, не визнається контрольованою іноземною компанією.

Юридична особа, визнана нерезидентом України відповідно до міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування, автоматично визнається платником податку - нерезидентом.

{Пункт 133.1 статті 133 доповнено підпунктом 133.1.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

133.2. Платниками податку - нерезидентами є:

133.2.1. юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;

133.2.2. нерезиденти, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво та/або отримують доходи із джерелом походження з України, та інші нерезиденти, на яких покладено обов’язок сплачувати податок у порядку, встановленому цим розділом.

{Підпункт 133.2.2 пункту 133.2 статті 133 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

133.3. Нерезидент стає на облік у контролюючому органі за місцезнаходженням свого постійного представництва до початку своєї господарської діяльності через таке представництво у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Нерезидент, який розпочав господарську діяльність через своє постійне представництво до реєстрації в контролюючому органі, вважається таким, що ухиляється від оподаткування, а одержані ним прибутки вважаються прихованими від оподаткування.

{Абзац перший пункту 133.3 статті 133 в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

Нерезиденти, що діють відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським

банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні та Угоди про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією, можуть провадити свою господарську діяльність без реєстрації у контролюючому органі.

{Пункт 133.3 статті 133 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 364-VIII від 23.04.2015}

{Пункт 133.3 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

133.4. Не є платниками податку неприбуткові підприємства, установи та організації у порядку та на умовах, встановлених цим пунктом.

133.4.1. Неприбутковим підприємством, установою та організацією для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств є підприємство, установа та організація (далі - неприбуткова організація), що одночасно відповідає таким вимогам:

{Абзац перший підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018 - застосовується до податкових періодів, починаючи з 1 липня 2017 року, див. пункт 1 розділу II Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;

установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників у розумінні Цивільного кодексу України), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов’язаних з ними осіб. Для цілей цього абзацу не вважається розподілом отриманих доходів (прибутків) фінансування видатків, визначених підпунктом 133.4.2 цього пункту;

{Абзац третій підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1667-VIII від 06.10.2016, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018 - застосовується до податкових періодів, починаючи з 1 липня 2017 року, див. пункт 1 розділу II Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду, іншим юридичним особам, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення відповідно до закону (для недержавних пенсійних фондів), або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення). Положення цього абзацу не поширюється на об’єднання та асоціації об’єднань співвласників багатоквартирних будинків, та житлово-будівельні кооперативи;

{Абзац четвертий підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018 - застосовується до податкових періодів, починаючи з 1 липня 2017 року, див. пункт 1 розділу II Закону № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Положення абзаців третього і четвертого цього підпункту щодо вимог наявності установчих документів не поширюються на бюджетні установи.

{Підпункт 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Зареєстровані установи та організації (новостворені), які подали в установленому порядку

документи для внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій під час або протягом 10 днів з дня державної реєстрації створення юридичної особи та які за результатами розгляду цих документів внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств вважаються неприбутковими організаціями з дня державної реєстрації створення юридичної особи.

{Підпункт 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

Установи та організації, які під час або протягом 10 днів з дня державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу подали документи про внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій і за результатами розгляду цих документів внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств вважаються неприбутковими організаціями з дня державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу.

{Підпункт 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

133.4.2. Доходи (прибутки) неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами.

Доходи неприбуткових релігійних організацій використовуються також для здійснення неприбуткової (добродійної) діяльності, передбаченої законом для релігійних організацій, у тому числі надання гуманітарної допомоги, здійснення благодійної діяльності, милосердя.

{Підпункт 133.4.2 пункту 133.4 статті 133 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1667-VIII від 06.10.2016}

133.4.3. У разі недотримання неприбутковою організацією вимог, визначених цим пунктом, а для релігійної організації - вимог, визначених абзацом другим підпункту 133.4.1 і підпунктом 133.4.2 цього пункту, така неприбуткова організація зобов’язана подати у строк, визначений для місячного податкового (звітного) періоду, звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації за період з початку року (або з початку визнання організації неприбутковою в установленому порядку, якщо таке визнання відбулося пізніше) по останній день місяця, в якому вчинено таке порушення, та зазначити і сплатити суму самостійно нарахованого податкового зобов’язання з податку на прибуток. Податкове зобов’язання розраховується виходячи із суми операції (операцій) нецільового використання активів. Така неприбуткова організація виключається контролюючим органом з Реєстру неприбуткових установ та організацій та вважається платником податку на прибуток для цілей оподаткування з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому вчинено таке порушення.

{Абзац перший підпункту 133.4.3 пункту 133.4 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

За період з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому вчинено таке порушення, по 31 грудня податкового (звітного) року така неприбуткова організація зобов’язана щокварталу подавати до контролюючого органу податкову декларацію з податку на прибуток (з наростаючим підсумком), сплачувати податок у строк, визначений для квартального періоду та подавати фінансову звітність у порядку, встановленому для платників податку на прибуток.

З наступного податкового (звітного) року така неприбуткова організація подає податкову декларацію з податку на прибуток і фінансову звітність та сплачує податок на прибуток у порядку, встановленому цим розділом для платників податку на прибуток.

{Підпункт 133.4.3 пункту 133.4 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

133.4.4. Встановлення контролюючим органом відповідно до норм цього Кодексу факту використання неприбутковою організацією доходів (прибутків) для цілей інших, ніж передбачені підпунктом 133.4.2 цього пункту, є підставою для виключення такої організації з Реєстру неприбуткових установ та організацій і нарахування податкового зобов’язання з податку на прибуток підприємств, штрафних санкцій і пені відповідно до норм цього Кодексу. Податкові зобов’язання, штрафні санкції і пеня нараховуються, починаючи з першого числа місяця, в якому вчинено таке порушення.

{Підпункт 133.4.4 пункту 133.4 статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1667-VIII від 06.10.2016}

133.4.5. Порядок ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру встановлює Кабінет Міністрів України.

133.4.6. До неприбуткових організацій, що відповідають вимогам цього пункту і не є платниками податку, зокрема, можуть бути віднесені:

бюджетні установи;

громадські об’єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди;

спілки, асоціації та інші об’єднання юридичних осіб;

житлово-будівельні кооперативи (з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому відповідно до закону здійснено прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом житлового будинку і такий житловий будинок споруджувався або придбавався житлово-будівельним (житловим) кооперативом), дачні (дачно-будівельні), садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства);

об’єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків;

професійні спілки, їх об’єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об’єднання;

сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об’єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;

інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам цього пункту.

133.4.7. Для неприбуткових організацій, які відповідають вимогам цього пункту та внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, встановлюється річний податковий (звітний) період, крім випадків, передбачених підпунктом 133.4.3 цього пункту.

{Пункт 133.4 статті 133 доповнено підпунктом 133.4.7 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Статтю 133 доповнено пунктом 133.4 згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015}

133.5. Не є платниками податку суб’єкти господарювання, що застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, визначені главою 1 розділу XIV цього Кодексу, крім випадків, передбачених абзацами другим та третім підпункту 133.1.1 та підпункту 133.1.4 пункту 133.1 цієї статті.

{Статтю 133 доповнено пунктом 133.5 згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

133.6. Національний банк України здійснює розрахунки з Державним бюджетом України відповідно до Закону України "Про Національний банк України".

{Статтю 133 доповнено пунктом 133.6 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 134. Об’єкт оподаткування

134.1. Об’єктом оподаткування є:

134.1.1. прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які визначені відповідними положеннями цього Кодексу.

{Абзац перший підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021}

Якщо відповідно до цього розділу передбачено здійснення коригування шляхом збільшення фінансового результату до оподаткування, то в цьому разі відбувається:

зменшення від’ємного значення фінансового результату до оподаткування (збитку);

збільшення позитивного значення фінансового результату до оподаткування (прибутку).

Якщо відповідно до цього розділу передбачено здійснення коригування шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування, то в цьому разі відбувається:

збільшення від’ємного значення фінансового результату до оподаткування (збитку);

зменшення позитивного значення фінансового результату до оподаткування (прибутку).

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період не перевищує сорока мільйонів гривень, об’єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), визначені відповідно до положень цього розділу. Платник податку, у якого річний дохід (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період не перевищує сорока мільйонів гривень, має право прийняти рішення про незастосування коригувань фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років та коригувань, визначених підпунктом 140.4.8 пункту 140.4 та підпунктом 140.5.16 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу), визначені відповідно до положень цього розділу, не більше одного разу протягом безперервної сукупності років в кожному з яких виконується цей критерій щодо розміру доходу. Про прийняте рішення платник податку зазначає у податковій звітності з цього податку, що подається за перший рік в такій безперервній сукупності років. В подальші роки такої сукупності коригування фінансового результату також не застосовуються (крім від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років).

{Абзац восьмий підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

Якщо у платника, який прийняв рішення про незастосування коригувань фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років та коригувань, визначених підпунктом 140.4.8 пункту 140.4 та підпунктом 140.5.16 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу), визначені відповідно до положень цього розділу, в будь-якому наступному році річний дохід (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період перевищує сорок мільйонів гривень, такий платник визначає об’єкт оподаткування починаючи з такого року шляхом коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці, визначені відповідно до положень цього розділу.

{Абзац дев'ятий підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

Для цілей цього підпункту до річного доходу від будь-якої діяльності, визначеного за правилами бухгалтерського обліку, включається дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи.

Платники податку на прибуток - виробники сільськогосподарської продукції, які обрали річний податковий (звітний) період відповідно до підпункту 137.4.1 пункту 137.4 статті 137 цього Кодексу, фінансовий результат до оподаткування за податковий (звітний) період обчислюють шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування за минулий звітний рік на фінансовий результат до оподаткування за перше півріччя такого року та збільшення на фінансовий результат до оподаткування за перше півріччя поточного звітного року, що визначені відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Підпункт 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Для платників податку, визначених підпунктом 133.1.5 пункту 133.1 статті 133 цього Кодексу, не є об’єктом оподаткування прибуток із джерелом походження за межами України.

{Підпункт 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

134.1.2. дохід за договорами страхування, визначений згідно з підпунктом 141.1.2 пункту 141.1 статті 141 цього Кодексу;

134.1.3. дохід (прибуток) нерезидента, що підлягає оподаткуванню згідно з пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу, з джерелом походження з України;

134.1.4. дохід суб’єктів, які здійснюють випуск та проведення лотерей, підлягає оподаткуванню згідно з пунктом 141.8 статті 141 цього Кодексу;

{Підпункт 134.1.4 пункту 134.1 статті 134 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

134.1.5. дохід організаторів азартних ігор, отриманий від діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, крім доходу, отриманого від організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю, що підлягає оподаткуванню згідно з пунктом 141.5 статті 141 цього Кодексу.

{Підпункт 134.1.5 пункту 134.1 статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

134.1.6. дохід, отриманий від організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, що підлягає оподаткуванню згідно з пунктом 141.5 статті 141 цього Кодексу.

{Пункт 134.1 статті 134 доповнено підпунктом 134.1.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

134.1.7. скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, визначений відповідно до статті 39-2 цього Кодексу.

Такий об’єкт оподаткування визначається окремо від об’єктів оподаткування, визначених підпунктами 134.1.1-134.1.6 цього пункту.

У разі наявності декількох контрольованих іноземних компаній об’єкт оподаткування визначається окремо по кожній такій компанії;

{Пункт 134.1 статті 134 доповнено підпунктом 134.1.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

134.1.8. операції резидентів Дія Сіті - платників податку на особливих умовах, що підлягають оподаткуванню згідно з пунктом 135.2 статті 135, пунктом 137.10 статті 137 та пунктом 141.9-1 статті 141 цього Кодексу.

{Пункт 134.1 статті 134 доповнено підпунктом 134.1.8 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

Стаття 135. База оподаткування

135.1. Базою оподаткування є грошове вираження об’єкту оподаткування, визначеного згідно із статтею 134 цього Кодексу з урахуванням положень цього Кодексу.

135.2. Базою оподаткування операцій резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах є грошове вираження об’єкта оподаткування, розрахованого за правилами, визначеними цим пунктом та підпунктом 141.9-1.3 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу. У разі здійснення операцій, які є об’єктом оподаткування, у формі, відмінній від грошової, базою оподаткування є вартість такої операції, визначена на рівні не нижче звичайної ціни.

Така база оподаткування операцій резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах визначається виходячи з вартості операції без зменшення на суму утриманого податку на доходи нерезидента.

135.2.1. База оподаткування визначається як сума:

135.2.1.1. дивідендів, які виплачуються на користь власника корпоративних прав (крім власника корпоративних прав, який є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах) у грошовій формі та/або відмінній від грошової формі, за винятком дивідендів, які нараховуються на користь акціонера/учасника юридичної особи - емітента у вигляді акцій (часток, паїв), за умови що таке нарахування жодним чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів/учасників у статутному капіталі емітента та в результаті якого збільшується статутний капітал емітента на сукупну номінальну вартість нарахованих дивідендів.

Положення цього підпункту не застосовуються до сум, які для цілей оподаткування прирівнюються до дивідендів відповідно до абзаців четвертого - шостого підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

135.2.1.2. коштів та/або вартості майна, які повертаються (яке повертається) або виплачуються (передається) (в тому числі сума дивідендів, які нараховувалися, але не виплачувалися) власнику корпоративних прав (акцій, часток, паїв), який не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у зв’язку з виходом такого власника із складу учасників/акціонерів юридичної особи - емітента таких корпоративних прав (акцій, часток, паїв), ліквідацією такої юридичної особи - емітента, зворотним викупом резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах власних корпоративних прав (акцій, часток, паїв) у сумі, що перевищує:

а) вартість внеску, здійсненого засновником, акціонером або учасником до статутного капіталу юридичної особи, що є платником податку. Вартість внеску до статутного капіталу, здійсненого за рахунок дивідендів, які нараховуються на користь акціонера/учасника юридичної особи - емітента у вигляді акцій (часток, паїв) без фактичної виплати на користь акціонера/учасника, за умови що таке нарахування жодним чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів/учасників у статутному капіталі емітента, для цілей застосування цієї норми вважається (визначається) такою, що дорівнює нулю (крім випадків, якщо сума прибутку, за рахунок якого нараховані такі дивіденди, була оподаткована податком на прибуток або з суми таких дивідендів було сплачено авансовий внесок з податку на прибуток). Якщо внесок був здійснений у формі, відмінній від грошової (крім випадку нарахування дивідендів на користь акціонера/учасника юридичної особи - емітента у вигляді акцій (часток, паїв), за умови що таке нарахування жодним чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх

акціонерів/учасників у статутному капіталі емітента), вартість такого внеску визначається на підставі установчих документів, а якщо таке визначення не здійснюється, то вважається, що вартість такого внеску дорівнює нулю;

та/або

б) вартість придбання акцій (часток, паїв). Вартість придбання акцій (часток, паїв) враховується для розрахунку суми перевищення у разі, якщо розрахунки у грошовій формі між сторонами купівлі-продажу, іншого відчуження таких акцій (часток, паїв) здійснювалися на території України (у тому числі якщо переказ коштів було ініційовано з рахунку, відкритого в українському банку, а його завершення відбулося за кордоном або якщо переказ коштів було ініційовано за кордоном, а його завершення (зарахування коштів) відбулося на рахунок, відкритий в українському банку). Якщо розрахунки у грошовій формі між сторонами купівлі-продажу, іншого відчуження акцій (часток, паїв) здійснювалися не на території України або якщо розрахунки здійснювалися у формі, відмінній від грошової, вважається, що вартість придбання таких акцій (часток, паїв) дорівнює нулю, крім випадків, якщо вартість відповідної операції була врахована при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток та/або об’єкта оподаткування податком на доходи фізичних осіб. Для цілей цього підпункту суми коштів та/або вартість майна (у тому числі вартість внеску, вартість придбання акцій (часток, паїв), що виражені в іноземній валюті, перераховуються у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, визначеним Національним банком України на день повернення (виплати, передачі) коштів та/або майна власнику корпоративних прав.

Положення цього підпункту не застосовуються до операцій з повернення (виплати, передачі) коштів та/або майна на користь власника корпоративних прав - фізичної особи, якщо вартість таких операцій враховується при визначенні об’єкта оподаткування податком на доходи фізичних осіб за правилами пункту 170.2 статті 170 цього Кодексу;

135.2.1.2-1. коштів та/або вартості майна, які виплачуються (яке передається) особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у зв’язку з погашенням або зворотним викупом резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах цінних паперів власної емісії (крім акцій, зазначених у підпункті 135.2.1.2 цього пункту) в сумі, що перевищує вартість придбання таких цінних паперів (у тому числі при їх первинному розміщенні). Вартість придбання цінних паперів враховується для розрахунку суми перевищення у разі, якщо розрахунки у грошовій формі між сторонами купівлі-продажу, іншого відчуження таких цінних паперів здійснювалися на території України (у тому числі якщо переказ коштів було ініційовано з рахунку, відкритого в українському банку, а його завершення відбулося за кордоном або якщо переказ коштів було ініційовано за кордоном, а його завершення (зарахування коштів) відбулося на рахунок, відкритий в українському банку). Якщо розрахунки у грошовій формі між сторонами купівлі-продажу, іншого відчуження цінних паперів здійснювалися не на території України або якщо розрахунки здійснювалися у формі, відмінній від грошової, вважається, що вартість придбання таких цінних паперів дорівнює нулю, крім випадків, якщо вартість відповідної операції була врахована при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток та/або об’єкта оподаткування податком на доходи фізичних осіб.

Для цілей цього підпункту суми коштів та/або вартість майна, що виражені в іноземній валюті, перераховуються у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, визначеним Національним банком України на день виплати (передачі) коштів та/або майна особі.

Положення цього підпункту не застосовуються до операцій з виплати коштів та/або передачі майна на користь фізичної особи, якщо вартість таких операцій враховується при визначенні об’єкта оподаткування податком на доходи фізичних осіб за правилами пункту 170.2 статті 170 цього Кодексу;

135.2.1.3. коштів та/або вартості майна, які сплачуються (повертається) в межах спільної діяльності в сумі, що перевищує суму коштів та/або вартість майна, наданих (наданого) у спільну діяльність.

Положення цього підпункту не застосовуються до коштів та/або вартості майна, що сплачуються (повертається) резиденту Дія Сіті - платнику податку на особливих умовах.

Для цілей цього підпункту вартістю майна, наданого у спільну діяльність, є його грошова оцінка, визначена за погодженням між учасниками спільної діяльності та відображена в первинних документах та/або в договорі про спільну діяльність;

135.2.1.4. коштів, сплачених протягом податкового (звітного) періоду на виконання боргових зобов’язань (у значенні пункту 140.1 статті 140 цього Кодексу) у вигляді процентів (у тому числі тих, що були включені до суми основного боргу (тіла кредиту), комісій, інших винагород, відшкодувань, штрафів, пені, що пов’язані із залученням та/або використанням коштів на користь осіб, які не є резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах.

Положення цього пункту не застосовуються до сум процентів (у тому числі тих, що були включені до суми основного боргу (тіла кредиту), комісій, інших винагород, відшкодувань, штрафів, пені, що пов’язані із залученням та/або використанням коштів, виплачених на користь:

а) нерезидентів (крім випадків, якщо відповідні операції здійснюються нерезидентом через його постійне представництво в Україні). Оподаткування таких операцій з нерезидентами регулюється нормами підпункту 135.2.1.5 цього підпункту;

б) банків-резидентів;

135.2.1.5. коштів, сплачених протягом податкового (звітного) періоду на виконання боргових зобов’язань (у значенні пункту 140.1 статті 140 цього Кодексу) у вигляді процентів (у тому числі тих, що були включені до суми основного боргу (тіла кредиту), комісій, інших винагород, відшкодувань, штрафів, пені, що пов’язані із залученням та/або використанням коштів:

а) пов’язаній особі - нерезиденту; або

б) нерезиденту, якщо сукупна сума боргових зобов’язань (у значенні пункту 140.1 статті 140 цього Кодексу, включаючи нараховані, але не виплачені проценти, штрафи та пені) резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах перед всіма нерезидентами перевищує суму його власного капіталу більш як у 3,5 раза.

Таке перевищення визначається за результатами податкового (звітного) року, виходячи з суми боргових зобов’язань, зазначених в абзаці першому цього підпункту, та суми власного капіталу, яка для цілей цього підпункту визначається як середнє арифметичне значення співвідношення таких боргових зобов’язань та власного капіталу на початок та кінець податкового (звітного) року.

Під час розрахунку такого перевищення не враховуються:

суми, отримані від міжнародної фінансової організації, членом якої є Україна або щодо якої Україна зобов’язалася забезпечувати правовий режим, який надається іншим міжнародним фінансовим організаціям чи резидентам;

суми кредитів (позик), отриманих під державні гарантії за рішенням Кабінету Міністрів України;

суми боргових зобов’язань, що виникли за операціями з нерезидентами, які зареєстровані у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "в" підпункту 39.2.1.1 та підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, або які є резидентами цих держав, а також з нерезидентами, зазначеними у підпункті "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

в) нерезидентам, що зареєстровані у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "в" підпункту 39.2.1.1 та підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, або які є резидентами цих держав, а також нерезидентам, зазначеним у підпункті "г" підпункту 39.2.1.1

підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу.

Положення цього підпункту не застосовуються до сум коштів, сплачених протягом податкового (звітного) періоду на користь міжнародної фінансової організації, членом якої є Україна або щодо якої Україна зобов’язалася забезпечувати правовий режим, який надається іншим міжнародним фінансовим організаціям чи резидентам, або на користь іноземного банку, який не є нерезидентом, визначеним у підпункті "в" цього підпункту;

135.2.1.6. вартості майна (робіт, послуг), наданого (наданих) особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, без висування вимог щодо компенсації його (їх) вартості (у тому числі безоплатно наданих товарів (робіт, послуг), за винятком:

а) наданого (наданих) неприбутковим організаціям, оподаткування операцій з якими регулюється підпунктами 135.2.1.8 і 135.2.1.8-1 цього підпункту;

б) розповсюдженого (розповсюджених) резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах (у тому числі із залученням третіх осіб) під час проведення рекламних (маркетингових) заходів, за умови що звичайна ціна одиниці товару (робіт, послуг), що використовується в рекламному (маркетинговому) заході як окрема одиниця розповсюдження, не перевищує розміру двох прожиткових мінімумів для працездатної особи, встановлених законом на 1 січня податкового (звітного) року;

в) якщо вартість такого майна (робіт, послуг) підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб відповідно до розділу IV цього Кодексу або не включається до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу згідно із статтею 165 цього Кодексу та/або не оподатковується згідно з пунктом 170.7 статті 170 цього Кодексу;

г) додаткових благ, що надаються резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах на користь спеціалістів резидента Дія Сіті, якщо такі додаткові блага не оподатковуються податком на доходи фізичних осіб через відсутність персоніфікованого обліку.

Для цілей цього підпункту:

безоплатно наданим майном вважається також майно, нестача якого виявлена під час інвентаризації, за умови що балансова вартість такого відсутнього майна станом на дату проведення інвентаризації перевищує 5 відсотків сукупної балансової вартості відповідної однорідної групи майна, щодо якого проводиться інвентаризація (крім списання нестачі у межах норм природного убутку), та платник податку не звернувся до відповідних органів із заявою про вчинення кримінального правопорушення чи притягнення винних осіб до відповідальності або не вжив заходів до стягнення суми компенсації із зберігача, страхової компанії тощо у зв’язку з такою нестачею;

однорідна група майна означає сукупність майна, що об’єднується за ознакою однорідності сировини і матеріалу, призначення, способу виробництва тощо. Якщо платником податку визначено однорідну групу майна відповідно до облікової політики підприємства, використовуються відповідні положення облікової політики підприємства;

135.2.1.7. фінансової допомоги: наданої особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, якщо така фінансова допомога не підлягає поверненню; наданої пов’язаній особі (фізичній або юридичній), яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, незалежно від наявності умови про повернення; наданої непов’язаній особі (фізичній або юридичній), яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, якщо фінансова допомога не була повернута протягом 12 календарних місяців, починаючи з місяця, наступного за календарним місяцем, в якому була видана сума фінансової допомоги, або якщо до закінчення зазначеного 12-місячного строку заборгованість за такою фінансовою допомогою була визнана безнадійною згідно з підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу або була припинена внаслідок прощення боргу, за винятком:

а) суми фінансової допомоги, наданої неприбутковим організаціям, оподаткування операцій з

якими регулюється підпунктами 135.2.1.8 та 135.2.1.8-1 цього підпункту;

б) суми фінансової допомоги, яка підлягає поверненню, наданої відповідно до положень колективного договору або за рішенням органу управління платника податку фізичній особі, яка є спеціалістом резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах і водночас не є пов’язаною з таким платником податку особою, з урахуванням норм підпункту 137.10.4.5 підпункту 137.10.4 пункту 137.10 статті 137 цього Кодексу;

в) суми фінансової допомоги, яка підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб відповідно до розділу IV цього Кодексу або не включається до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу згідно із статтею 165 цього Кодексу та/або не оподатковується згідно з пунктом 170.7 статті 170 цього Кодексу;

г) суми заборгованості за товари (роботи, послуги), поставлені резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах фізичній особі, що була прощена таким резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, яка підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб відповідно до розділу IV цього Кодексу або не включається до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу згідно із статтею 165 цього Кодексу та/або не оподатковується згідно з пунктом 170.7 статті 170 цього Кодексу;

ґ) сум, які визначені як безповоротна фінансова допомога відповідно до абзаців четвертого - шостого підпункту 14.1.257 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

д) членських (вступних) та/або цільових внесків до іноземних (міжнародних) організацій та установ у сумі, що не перевищує 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, на одну організацію;

135.2.1.8. наданої безповоротної фінансової допомоги та/або вартості безоплатно наданого платником податку майна (робіт, послуг) протягом податкового (звітного) року неприбутковим організаціям, визначеним пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, в розмірі, що перевищує 0,5 відсотка суми чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), відображеного у фінансовій звітності платника податку за попередній звітний (податковий) рік, крім неприбуткової організації, до якої застосовуються положення підпункту 135.2.1.8-1 цього підпункту;

135.2.1.8-1. наданої безповоротної фінансової допомоги та/або вартості безоплатно наданого платником податку майна (робіт, послуг) протягом податкового (звітного) року неприбутковій організації, що визначена пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу і є національним закладом вищої освіти відповідно до Закону України "Про вищу освіту", в розмірі, що перевищує 1 відсоток суми чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), відображеного у фінансовій звітності платника податку за попередній звітний (податковий) рік;

135.2.1.9. коштів та/або вартості майна (в тому числі необоротних активів), сплачених (переказаних) та/або наданого (наданих) нерезиденту (крім випадків, якщо відповідні операції здійснюються нерезидентом через його постійне представництво в Україні), у зв’язку з:

135.2.1.9.1. переказом коштів на рахунки нерезидентів для виконання боргових зобов’язань за кредитами та позиками (у тому числі процентів, комісій, інших винагород, відшкодувань, штрафів, пені), якщо такі кредити (позики) не були зараховані на рахунки в українських банках або не були спрямовані на оплату майна, яке знаходиться на території України або було імпортоване на митну територію України;

135.2.1.9.2. погашенням зобов’язань за визнаними штрафами, пенею, неустойкою, відшкодуванням збитків, компенсацією неодержаного доходу (упущеної вигоди), нарахованих відповідно до цивільного законодавства та цивільно-правових договорів на користь нерезидентів - пов’язаних осіб та/або нерезидентів, що зареєстровані у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "в" підпункту 39.2.1.1 та підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, або які

є резидентами цих держав, та/або нерезидентів, зазначених у підпункті "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

135.2.1.9.3. вкладенням в об’єкти інвестицій (зокрема створення юридичних осіб за кордоном; відкриття філій, інших відокремлених підрозділів платника податку за кордоном; створення та/або утримання постійного місця діяльності, через яке повністю або частково здійснюється господарська діяльність платника податку за кордоном; придбання майна, в тому числі (але не виключно) необоротних активів, корпоративних прав та цінних паперів і їх похідних іноземних емітентів, прав власності на нерухоме майно, розташоване за межами України), якщо такі об’єкти інвестицій розташовані за межами території України, за винятком:

а) сплати членських (вступних) та/або цільових внесків до іноземних (міжнародних) організацій та установ у сумі, що не перевищує 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, на одну організацію;

б) придбання майна (в тому числі необоротних активів), що знаходиться за кордоном, якщо воно імпортується (ввозиться) на митну територію України до моменту здійснення оплати або протягом 365 календарних днів, або в інші строки, передбачені висновком центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, про перевищення строків розрахунків, визначених законодавством, з дня перерахування коштів (у тому числі отриманих за договором комісії, доручення або з інших аналогічних підстав) за кордон в оплату його придбання;

в) придбання майна з метою подальшого продажу без його ввезення на митну територію України виключно за умови, що зарахування коштів від такого подальшого продажу на рахунки, відкриті в українських банках, здійснюється протягом 365 календарних днів з дня перерахування коштів в оплату придбання такого майна;

г) майна, що знаходиться на митній території України (у тому числі корпоративних прав та цінних паперів і їх похідних емітентів - резидентів України), якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах отримує його до моменту здійснення оплати або протягом 365 календарних днів з дня перерахування коштів в оплату його придбання;

ґ) вкладення в об’єкти інвестицій, що є нематеріальними активами;

135.2.1.9.4. придбанням робіт (послуг), за винятком:

а) придбання робіт (послуг), якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах отримує результати робіт (послуг) до моменту здійснення оплати або протягом 365 календарних днів, або в інші строки, передбачені висновком центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, про перевищення строків розрахунків, визначених законодавством, з дня перерахування коштів (у тому числі отриманих за договором комісії, доручення або з інших аналогічних підстав) за кордон в оплату придбання робіт (послуг);

б) придбання робіт (послуг) з метою їх подальшого продажу за кордоном виключно за умови, що зарахування коштів від такого подальшого продажу на рахунки, відкриті в українських банках, здійснюється протягом 365 календарних днів з дня перерахування коштів за кордон в оплату придбання робіт (послуг);

в) придбання електронних послуг (у тому числі за моделями хмарних послуг IaaS, PaaS, SaaS), оплата яких здійснюється у вигляді фіксованого платежу за надання таких послуг на умовах передплати (підписки). У разі якщо придбання робіт (послуг) передбачає їх поетапне надання/виконання, строки розраховуються для кожного етапу окремо.

При визначенні бази оподаткування за операціями, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 135.2.1.9 цього підпункту, вартість таких операцій, виражена в іноземній валюті, перераховується у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату сплати (переказу) коштів та/або передачі (надання) майна нерезиденту;

135.2.1.10. вартості майна (робіт, послуг), наданих особі, що не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, за договором, який передбачає виплату компенсації вартості такого майна (робіт, послуг), крім продажу (надання) майна (робіт, послуг) після отримання оплати або за умови, що зарахування коштів від такого продажу (надання) на рахунки резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах, відкриті в українських банках, здійснюється протягом 365 календарних днів, наступних за днем:

а) митного оформлення продукції, якщо предметом операції є експорт (вивезення з України) майна;

б) передачі ризиків, пов'язаних з правом власності на майно, якщо предметом операції є реалізація майна на території України або майна, що перебуває за кордоном, без його ввезення та вивезення;

в) оформлення в письмовій формі (у паперовому або електронному вигляді) акта, рахунка (інвойсу) або іншого документа, що засвідчує їх надання, якщо предметом операції є надання робіт, послуг, прав інтелектуальної власності та/або інших майнових або немайнових прав;

г) отримання від особи, яка за дорученням резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах здійснює реалізацію його майна (робіт, послуг) шляхом надання доступу через електронний інтерфейс, надання технічних, організаційних, інформаційних та інших можливостей з використанням інформаційних технологій і систем для встановлення контактів та укладення угод між продавцями і покупцями, звіту про обсяги та вартість реалізованих за дорученням резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах майна (робіт, послуг), крім випадків, якщо у рахунках (квитанціях), наданих такою особою покупцям (замовникам), визначено перелік майна (робіт, послуг) та їх фактичного постачальника. Для цілей цього підпункту база оподаткування визначається виходячи з вартості реалізації майна (робіт, послуг), але не нижче їх звичайної ціни. У разі якщо вартість майна (робіт, послуг) визначена в іноземній валюті, вона перераховується у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату передачі майна (надання робіт, послуг). Положення цього підпункту не поширюються на операції резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах з платниками податку на прибуток підприємств та неприбутковими організаціями, визначеними пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу;

135.2.1.11. коштів та/або вартості майна (робіт, послуг), перерахованих (переданого) резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, який провадить діяльність за рахунок та за дорученням нерезидента, на користь такого нерезидента (уповноваженої ним особи) в межах відповідного договору комісії, доручення, агентського договору чи аналогічних договорів, за винятком:

а) суми коштів та/або вартості майна (робіт, послуг), які були надані (було надане) нерезидентом для виконання договору та повертаються нерезиденту (або уповноваженій таким нерезидентом особі);

б) вартості майна, робіт, послуг, які були закуплені за дорученням та за рахунок нерезидента за кошти, отримані безпосередньо для здійснення такої закупівлі, крім випадків, якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах має ознаки постійного представництва такого нерезидента;

в) суми коштів від продажу майна (за винятком корпоративних прав та цінних паперів), робіт, послуг, наданих нерезидентом для продажу, крім випадків, якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах має ознаки постійного представництва такого нерезидента;

г) суми коштів, сплачених нерезидентом (безпосередньо або через повіреного) за придбання на території України цінних паперів або корпоративних прав (у тому числі суми коштів або вартість майна, за рахунок яких здійснювався внесок), кошти від продажу яких повертаються платником податку - резидентом на користь нерезидента;

135.2.1.12. роялті, сплаченого особі, що не є резидентом Дія Сіті - платником податку на

особливих умовах, протягом податкового (звітного) року в обсязі, що перевищує суму доходів від роялті, збільшену на 4 відсотки чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), за даними фінансової звітності (без врахування доходу від роялті) за рік, що передує звітному. Для платників податку, зареєстрованих протягом звітного (податкового) року (новостворених), у яких відсутня фінансова звітність за попередній звітний рік, 4 відсотки чистого доходу розраховуються за даними фінансової звітності за поточний рік. Положення цього підпункту не застосовуються до: сум роялті, які оподатковуються відповідно до підпункту 135.2.1.13 цього підпункту (крім випадків, якщо відповідні операції здійснюються нерезидентом через його постійне представництво в Україні); сум роялті, нарахованих (виплачених) фізичній особі, за умови що з цієї суми утримано (сплачено) податок на доходи фізичних осіб;

135.2.1.13. роялті, сплаченого на користь:

а) нерезидентів, що зареєстровані у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "в" підпункту 39.2.1.1 та підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, або які є резидентами цих держав, а також на користь нерезидентів, зазначених у підпункті "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

б) нерезидента щодо об’єктів, права інтелектуальної власності стосовно яких вперше виникли у резидента України. У разі виникнення розбіжностей щодо визначення контролюючим органом та платником податку особи, у якої вперше виникли (були набуті) права інтелектуальної власності на об’єкт інтелектуальної власності, такий контролюючий орган зобов’язаний звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, для отримання відповідного висновку;

в) нерезидента, який не підлягає оподаткуванню щодо роялті в державі, резидентом якої він є;

г) нерезидента, який не є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) роялті, крім випадків, якщо бенефіціар (фактичний власник) надав право отримувати роялті іншим особам;

ґ) інститутів спільного інвестування. Положення цього підпункту не застосовується у разі, якщо відповідні операції здійснюються нерезидентом через його постійне представництво в Україні;

135.2.1.14. коштів та/або вартості майна, виплачених (переданого) як внесок засновника та/або учасника до статутного капіталу особи, що не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах; як внесок у спільну діяльність особі, що не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у довірче управління особі, що не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах;

135.2.1.15. коштів та/або вартості майна (крім податку на додану вартість, якщо він застосовується), виплачених (переданого) у зв’язку з придбанням майна, робіт, послуг (крім роялті) у платників єдиного податку протягом податкового (звітного) року в розмірі, що перевищує 20 відсотків суми витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний (податковий) період. При цьому до витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), включаються витрати, пов’язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю.

Резиденти Дія Сіті - платники податку на особливих умовах, які зареєстровані протягом звітного (податкового) року (новостворені), у поточному календарному році розрахунок частки вартості майна (робіт, послуг), придбаного (придбаних) у платників єдиного податку, передбаченої абзацом першим цього підпункту, проводять на підставі показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за поточний річний звітний період.

У разі якщо на дату виплати коштів та/або передачі майна як попередньої оплати за майно (роботи, послуги) постачальник не був платником єдиного податку, положення цього підпункту

застосовуються до таких операцій за результатами податкового (звітного) періоду, в якому резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах отримав майно (роботи, послуги), за умови що на дату такого отримання постачальник є платником єдиного податку;

135.2.1.16. коштів, переказаних з рахунків резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах в українських банках на рахунки такого платника, відкриті за кордоном.

У разі здійснення резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах операцій з переказу (виплати) коштів, розміщених на рахунках, відкритих за кордоном, такі операції не підлягають оподаткуванню відповідно до пункту 135.2 статті 135, пункту 137.10 статті 137 та пункту 141.9-1 (крім підпунктів 141.9-1.2.15 і 141.9-1.3) статті 141 цього Кодексу, за умови що такі кошти були оподатковані відповідно до абзацу першого цього підпункту;

135.2.1.17. коштів та/або вартості майна, сплачених (переданого) особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах та є пов’язаною особою та/або особою - платником податку на прибуток підприємств, прибуток якого звільнений від оподаткування в рахунок погашення зобов’язань за визнаними штрафами, пенею, неустойкою, відшкодуванням збитків, компенсацією неодержаного доходу (упущеної вигоди), нарахованих відповідно до цивільного законодавства та цивільно-правових договорів.

Положення цього підпункту не застосовуються до операцій, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 135.2.1.9.2 цього підпункту, та операцій з фізичними особами, дохід яких підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб відповідно до розділу IV цього Кодексу.

{Статтю 135 доповнено пунктом 135.2 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

Стаття 136. Ставки податку

136.1. Базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків.

136.1-1. Базова (основна) ставка податку становить 25 відсотків для цілей:

а) оподаткування прибутку банку, визначеного відповідно до підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу;

б) оподаткування скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії банку, визначеного відповідно до статті 39-2 цього Кодексу;

в) застосування положень пункту 57.1-1 статті 57 цього Кодексу до виплати дивідендів банками.

{Статтю 136 доповнено пунктом 136.1-1 згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023 - набирає чинності з 1 січня 2024 року}

136.2. Під час провадження страхової діяльності юридичних осіб - резидентів одночасно із ставкою податку на прибуток, визначеною у пункті 136.1 цієї статті, ставки податку на дохід встановлюються у таких розмірах:

136.2.1. 3 відсотки за договорами страхування від об’єкта оподаткування, що визначається у підпункті 141.1.2 пункту 141.1 статті 141 цього Кодексу;

136.2.2. 0 відсотків за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії, та визначених підпунктами 14.1.52, 14.1.52-1, 14.1.52-2 і 14.1.116 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

136.3. Ставки 0, 4, 5, 6, 12, 15, 18 відсотків застосовуються до доходів нерезидентів і прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України у випадках, встановлених пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу.

{Пункт 136.3 статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

136.4. Під час провадження діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор одночасно із ставкою податку на прибуток, визначеною у пункті 136.1 цієї статті, ставка податку на дохід встановлюється у розмірі:

{Абзац перший пункту 136.4 статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

136.4.1. 10 відсотків від доходу, отриманого від організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів;

{Підпункт 136.4.1 пункту 136.4 статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

136.4.2. 18 відсотків від доходу, отриманого від діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, крім доходу, отриманого від організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю.

{Пункт 136.4 статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 3325-IX від 10.08.2023}

136.5. Податок на дохід, визначений як об’єкт оподаткування у підпунктах 134.1.2, 134.1.4, 134.1.5 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу, та на операції резидентів Дія Сіті - платників податку на особливих умовах, визначені як об’єкт оподаткування у підпункті 134.1.8 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу, є частиною податку на прибуток.

{Пункт 136.5 статті 136 в редакції Закону № 1946-IX від 14.12.2021}

136.6. Під час провадження діяльності з випуску та проведення лотерей встановлюється ставка податку на дохід від суми доходів, визначених підпунктом 134.1.4 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу, у розмірі 30 відсотків з урахуванням положень пункту 48 підрозділу 4 розділу XX цього Кодексу.

{Статтю 136 доповнено пунктом 136.6 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

136.7. До об’єкта оподаткування, визначеного підпунктом 134.1.7 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу, застосовується базова (основна) ставка податку.

{Статтю 136 доповнено пунктом 136.7 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

136.8. Під час провадження діяльності резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах відповідно до Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" ставка податку встановлюється у розмірі 9 відсотків бази оподаткування, визначеної відповідно до положень пункту 135.2 статті 135, пункту 137.10 статті 137 та пункту 141.9-1 (крім підпунктів 141.9-1.3 і 141.9-1.4) статті 141 цього Кодексу.

{Статтю 136 доповнено пунктом 136.8 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

Стаття 137. Порядок обчислення податку на прибуток підприємств та сплати

{Назва статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

137.1. Податок нараховується платником самостійно за ставкою, визначеною статтею 136 цього Кодексу, від бази оподаткування, визначеної згідно зі статтею 135 цього Кодексу.

137.2. Податок, що підлягає сплаті до бюджету платниками податку, які провадять страхову діяльність, визначається в порядку, передбаченому пунктом 141.1 статті 141 цього Кодексу.

137.3. Відповідальність за повноту утримання та своєчасність перерахування до бюджету податку, зазначеного в пункті 57.1-1 статті 57 та 141.4 статті 141 цього Кодексу, покладається на платників податку, які здійснюють відповідні виплати.

{Пункт 137.3 статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

137.4. Податковими (звітними) періодами для податку на прибуток підприємств, крім випадків, передбачених пунктом 137.5 цієї статті, є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому податкова декларація розраховується наростаючим підсумком. Податковий (звітний) період починається з першого календарного дня податкового (звітного) періоду і закінчується останнім календарним днем податкового (звітного) періоду, крім:

137.4.1. виробників сільськогосподарської продукції, які можуть обрати річний податковий (звітний) період, який починається з 1 липня минулого звітного року і закінчується 30 червня поточного звітного року.

{Абзац перший підпункту 137.4.1 пункту 137.4 статті 137 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Для цілей оподаткування податком на прибуток до підприємств, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, належать підприємства, дохід яких від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва за попередній податковий (звітний) рік перевищує 50 відсотків загальної суми доходу;

137.4.2. у разі якщо особа ставиться на облік контролюючим органом як платник податку протягом податкового (звітного) періоду, перший податковий (звітний) період розпочинається з дати, на яку припадає початок такого обліку, і закінчується останнім календарним днем такого податкового (звітного) періоду;

137.4.3. якщо платник податку ліквідується (у тому числі до закінчення першого податкового (звітного) періоду), останнім податковим (звітним) періодом вважається період, на який припадає дата ліквідації.

{Пункт 137.4 статті 137 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

137.5. Річний податковий (звітний) період встановлюється для таких платників податку:

а) платників податку, які зареєстровані протягом звітного (податкового) року (новостворені), що сплачують податок на прибуток на підставі річної податкової декларації за період діяльності у звітному (податковому) році;

б) виробників сільськогосподарської продукції;

в) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), за попередній річний звітний період, не перевищує 40 мільйонів гривень. При цьому до річного доходу від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначеного за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), включається дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи;

{Підпункт "в" пункту 137.5 статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

г) фізичних осіб - підприємців, у тому числі таких, які обрали спрощену систему оподаткування, та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, щодо виплачених нерезиденту доходів (прибутків) із джерелом їх походження з України, що оподатковуються в порядку, визначеному пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу;

{Пункт 137.5 статті 137 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ґ) суб’єктів господарювання - юридичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, щодо виплачених нерезиденту доходів (прибутків) із джерелом їх походження з України, що оподатковуються в порядку, визначеному пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу;

{Пункт 137.5 статті 137 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

д) суб’єктів господарювання - юридичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, щодо отриманого скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, що оподатковується в порядку, визначеному статтею 39-2 та цим розділом.

{Пункт 137.5 статті 137 доповнено підпунктом "д" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 137.5 статті 137 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 137.6 статті 137 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

137.7. Нерезидент щороку може отримувати від контролюючого органу підтвердження українською мовою щодо сплати податку у паперовій або електронній формі у порядку, передбаченому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 137 доповнено пунктом 137.7 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

137.8. Платники податку на дохід: суб’єкти, які здійснюють випуск та проведення лотерей, щоквартально сплачують податок на дохід у порядку і в строки, які встановлені для квартального податкового (звітного) періоду з поданням податкової декларації з податку на прибуток.

{Статтю 137 доповнено пунктом 137.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

137.9. Сума податку на прибуток підприємств, що підлягає сплаті до бюджету контролюючою особою із прибутку контрольованої іноземної компанії, зменшується на суму корпоративного податку або аналогічного податку, що стягується згідно із законодавством іноземних держав, фактично сплаченого контрольованою іноземною компанією, включаючи податки, утримані у джерела виплати із суми доходу, отриманого контрольованою іноземною компанією. Сума, на яку може бути зменшений податок на прибуток підприємства, визначається як загальна сума податку, що фактично сплачена контрольованою іноземною компанією за результатами відповідного податкового (звітного) періоду, пропорційна частці контролюючої особи в такій контрольованій іноземній компанії, відображеній у звіті про контрольовані іноземні компанії.

Сума зменшення податку на прибуток підприємств не може перевищувати суму податкового зобов’язання юридичної особи щодо прибутку такої контрольованої іноземної компанії.

{Статтю 137 доповнено пунктом 137.9 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

137.10. Особливості обчислення та сплати податку на прибуток підприємств резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах

137.10.1. Резиденти Дія Сіті - платники податку на особливих умовах самостійно визначають суму податку, що підлягає сплаті до бюджету. Податок, що підлягає сплаті до бюджету резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах, визначається з урахуванням положень, передбачених пунктом 135.2 статті 135, цим пунктом та пунктом 141.9-1 статті 141 цього Кодексу. Резиденти Дія Сіті - платники податку на особливих умовах не визначають окремо об’єкт оподаткування, передбачений підпунктом 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу.

Сума податку, що підлягає сплаті до бюджету резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах за кожною окремою операцією відповідно до пункту 135.2 статті 135, цього пункту та пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, зменшується на суму податку на доходи нерезидента, нарахованого (сплаченого) резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах за відповідною операцією згідно з пунктом 141.4 статті 141 цього Кодексу. При цьому сума зменшення не може перевищувати суму податку, розраховану відповідно до пункту 135.2 статті 135, цього пункту та пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу.

137.10.2. У разі здійснення оподатковуваної операції у відмінній від грошової форми резидент

Дія Сіті - платник податку на особливих умовах зобов’язаний самостійно перевірити відповідність ціни договору звичайній ціні та визначити базу оподаткування на рівні не нижче звичайної ціни. Якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах не визначив базу оподаткування на рівні не нижче звичайної ціни, контролюючий орган самостійно визначає різницю між звичайною ціною та договірною (контрактною) вартістю операції, що підлягає оподаткуванню, а також податкові зобов’язання платника податку.

137.10.3. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року. Для зареєстрованого у встановленому законом порядку резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах перший податковий (звітний) період починається з першого числа місяця, що настає за податковим (звітним) кварталом, в якому:

137.10.3.1. такий платник податку набув статусу резидента Дія Сіті, якщо заява про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах подана до уповноваженого органу під час звернення про набуття статусу резидента Дія Сіті згідно з абзацом першим підпункту 141.10.2 пункту 141.10 статті 141 цього Кодексу;

137.10.3.2. такий платник податку подав заяву про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах згідно з абзацом другим підпункту 141.10.2 пункту 141.10 статті 141 цього Кодексу;

137.10.3.3. стосовно такого платника податку до реєстру Дія Сіті внесено запис на підставі рішення суду, що набрало законної сили, про визнання протиправним та скасування рішення уповноваженого органу про втрату статусу резидента Дія Сіті в порядку, передбаченому Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" (якщо до прийняття уповноваженим органом рішення про втрату статусу резидента Дія Сіті, що визнано протиправним та скасовано судом, такий резидент підлягав оподаткуванню як резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах);

137.10.3.4. стосовно такого платника податку до реєстру Дія Сіті внесено запис на підставі рішення суду, що набрало законної сили, про визнання протиправним та скасування рішення уповноваженого органу про повернення заяви про набуття статусу резидента Дія Сіті або про відмову в набутті статусу резидента Дія Сіті (якщо разом із заявою про набуття статусу резидента Дія Сіті подано заяву про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах).

137.10.4. Податкові зобов’язання визначаються у податковій декларації, що подається за результатами податкового (звітного) року, протягом якого за операціями, що є об’єктом оподаткування відповідно до підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, відбулася одна з таких подій:

137.10.4.1. сплачено кошти готівкою або з рахунків в українських банках, небанківських надавачах платіжних послуг/електронних гаманців, відкритих в емітентах електронних грошей (у тому числі у зв’язку з наданням фінансової допомоги, яка не підлягає поверненню, переказом коштів на рахунки платника податку за кордоном) та/або надано (передано ризики, пов’язані з правом власності, або результати виконання робіт, надання послуг) майно (у тому числі товари), роботи, послуги;

{Підпункт 137.10.4.1 підпункту 137.10.4 пункту 137.10 статті 137 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

137.10.4.2. зарахування зустрічних вимог, відступлення права вимоги чи переведення боргу, внаслідок чого припиняються зобов’язання платника податку за операціями, що є об’єктом оподаткування відповідно до підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу;

137.10.4.3. сплив 12-місячний строк починаючи з місяця, наступного за календарним місяцем, в якому видано поворотну фінансову допомогу, яка залишилася неповернутою на кінець такого 12-

місячного строку, або до закінчення 12-місячного строку заборгованість за такою фінансовою допомогою визнано безнадійною згідно з підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, або припинено внаслідок прощення боргу;

137.10.4.4. сплив 365-денний строк (або строк, визначений у висновку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, на перевищення строків розрахунків, визначених законодавством) з дня виплати коштів та/або передачі майна (у тому числі за кордон), якщо такі кошти чи майно залишаються неповернутими або платник податку не отримав у рахунок сплачених коштів майно чи результати виконаних робіт (наданих послуг), або в оплату наданих майна, робіт, послуг кошти (не провів залік зустрічних вимог, внаслідок якого припиняється зобов’язання платника податку із сплати коштів або вивезення майна за кордон);

137.10.4.5. припинено трудові відносини або розірвано гіг-контракт з фізичною особою, яка отримала фінансову допомогу від платника податку відповідно до положень колективного договору або за рішенням вищого органу управління платника податку, якщо на дату припинення трудових відносин чи розірвання гіг-контракту сума коштів, отримана як фінансова допомога, залишається неповернутою (повністю або частково);

137.10.4.6. проведено інвентаризацію, за результатами якої виявлено нестачу товарів;

137.10.4.7. сплачено лізингові платежі за договором фінансового лізингу з нерезидентом (у частині суми, що відшкодовує вартість об’єкта фінансового лізингу), якщо об’єкт лізингу, що знаходиться за кордоном, не ввезено в Україну протягом 365 календарних днів з дня здійснення першого лізингового платежу;

137.10.4.8. за операціями, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 141.9-1.2.15 підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, здійснено перехід права власності на майно або складено акт чи інший документ відповідно до вимог законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг.

137.10.4-1. При визначенні податкових зобов’язань за операціями, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 135.2.1.7 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 та підпункту 141.9-1.2.6 підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, відлік 12-місячного строку зупиняється, якщо заборгованість за виданою платником податку фінансовою допомогою не погашено у зв’язку з:

а) невиконанням боржником своїх зобов’язань і зверненням резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах до суду з вимогою про стягнення такої заборгованості до закінчення спливу 12-місячного строку. У такому разі податкові зобов’язання визначаються за результатами податкового (звітного) періоду, протягом якого сплив тримісячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду;

б) дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), наявність яких підтверджено документами, виданими компетентним органом відповідної держави. У такому разі відлік 12-місячного строку зупиняється на період дії таких обставин.

137.10.4-2. При визначенні податкових зобов’язань за операціями, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпунктів 135.2.1.9.3, 135.2.1.9.4 і 135.2.1.10 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 та підпунктів 141.9-1.2.7 і 141.9-1.2.8 підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, відлік 365-денного строку (строку, визначеного у висновку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, на перевищення строків розрахунків, визначених законодавством) зупиняється, якщо заборгованість, що виникла внаслідок сплати резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах коштів (надання майна, виконання робіт, надання послуг) не погашається у зв’язку з:

а) невиконанням боржником своїх зобов’язань і зверненням резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах до суду з вимогою про стягнення такої заборгованості до закінчення спливу 365-денного строку (строку, визначеного у висновку центрального органу виконавчої влади,

що реалізує державну політику економічного розвитку, на перевищення строків розрахунків, визначених законодавством). У такому разі податкові зобов’язання визначаються за результатами податкового (звітного) періоду, протягом якого сплив тримісячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду;

б) дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), наявність яких підтверджено документами, виданими компетентним органом відповідної держави. У такому разі відлік 365-денного строку (строку, визначеного у висновку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, на перевищення строків розрахунків, визначених законодавством) зупиняється на період дії таких обставин.

137.10.5. Якщо резиденту Дія Сіті - платнику податку на особливих умовах повністю або частково повернуті (у тому числі після завершення 12-місячного строку або 365-денного строку (строку, визначеного у висновку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, на перевищення строків розрахунків, визначених законодавством) кошти або майно, раніше надані платником податку за результатами здійснення операції, за якою резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах визначив суму податкових зобов’язань та сплатив відповідну суму до бюджету, сплачений податок у відповідній сумі відображається резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах як зменшення податкових зобов’язань у податковій декларації за податковий (звітний) період, в якому резиденту Дія Сіті - платнику податку на особливих умовах повернуто кошти або майно.

Для цілей цього підпункту повернення резиденту Дія Сіті - платнику податку на особливих умовах коштів або майна включає також:

а) погашення заборгованості, що виникла за операціями із сплати резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах коштів (надання майна, виконання робіт, надання послуг) особам, які не є резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах, за якими резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах визначив суму податкових зобов’язань та сплатив відповідну суму до бюджету;

б) повернення коштів (майна), що були сплачені (передане) у зв’язку із вкладенням в об’єкти інвестицій, розташовані за межами території України, а також одержання коштів (майна) від продажу (іншого відчуження) таких об’єктів інвестицій або як компенсації (відшкодування) їх вартості, за умови що під час здійснення операцій з вкладення коштів (майна) в такі об’єкти інвестицій резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах визначив суму податкових зобов’язань та сплатив відповідну суму до бюджету.

Кошти та/або майно вважаються повернутими резиденту Дія Сіті, якщо кошти зараховані на відкриті в українських банках рахунки резидента Дія Сіті, а майно передане резиденту Дія Сіті на митній території України або ввезене на митну територію України.

У разі якщо суми коштів та/або вартість майна, що повертаються резиденту Дія Сіті - платнику податку на особливих умовах, виражені в іноземній валюті, вони перераховуються у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України, за яким розраховувалася база оподаткування під час визначення резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах податкових зобов’язань.

137.10.6. Якщо договір фінансового лізингу з нерезидентом не передбачає ввезення предмета лізингу, що знаходиться за кордоном, на митну територію України протягом 365 календарних днів з дня здійснення першого лізингового платежу, виплата лізингових платежів (у частині суми, що відшкодовує вартість об’єкта фінансового лізингу) прирівнюється до операції із здійснення інвестицій в об’єкти інвестицій, розташовані за межами території України.

137.10.7. Якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах здійснює зарахування зустрічних вимог, відступлення права вимоги чи переведення боргу, внаслідок чого припиняються його зобов’язання, за операціями, що є об’єктом оподаткування відповідно до підпункту 141.9-1.2

пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, здійснення такого зарахування зустрічних вимог, відступлення права вимоги чи переведення боргу прирівнюється до об’єкта оподаткування.

137.10.8. Платник податку, який був резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, зобов’язаний перейти до сплати податку на прибуток підприємств на загальних підставах починаючи з:

а) першого числа року, наступного за податковим (звітним) роком, в якому резидент Дія Сіті не відповідав вимогам пункту 4 частини першої статті 5 Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", незалежно від дати внесення до реєстру Дія Сіті запису про втрату платником податку статусу резидента Дія Сіті;

б) першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому до реєстру Дія Сіті внесено запис про втрату платником податку статусу резидента Дія Сіті з інших підстав, передбачених Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні". При цьому такий платник податку подає річну декларацію з податку на прибуток резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах за податковий (звітний) період, що закінчується останнім днем кварталу, в якому до реєстру Дія Сіті внесено запис про втрату ним статусу резидента Дія Сіті.

137.10.9. У разі якщо запис про втрату платником податку, що був резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, статусу резидента Дія Сіті було здійснено за результатами судового оскарження платником податку рішення про втрату статусу резидента Дія Сіті, що не було скасовано, такий платник податку зобов’язаний перейти до сплати податку на прибуток підприємств на загальних підставах з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому уповноваженим органом прийнято рішення про втрату статусу резидента Дія Сіті.

При цьому такий платник податку зобов’язаний у строк, визначений для місячного податкового (звітного) періоду, подати уточнюючу (уточнюючі) податкову декларацію (декларації) з податку на прибуток підприємств за відповідні звітні періоди, нарахувати податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств на загальних підставах без застосування штрафних санкцій та сплатити його у строки, визначені статтею 57 цього Кодексу.

{Статтю 137 доповнено пунктом 137.10 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

137.11. Платники податку, які здійснюють діяльність з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі, зобов’язані сплачувати авансові внески з податку на прибуток підприємств за кожний пункт обміну іноземної валюти, внесений до Реєстру пунктів обміну іноземної валюти станом на перше число поточного місяця. Авансові внески та податок на прибуток підприємств, що підлягає сплаті до бюджету платниками податку, які здійснюють діяльність з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі, визначаються у порядку, передбаченому пунктом 141.13 статті 141 цього Кодексу.

{Статтю 137 доповнено пунктом 137.11 згідно із Законом № 2720-IX від 03.11.2022}

Стаття 138. Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів

138.1. Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму нарахованої амортизації основних засобів та/або нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Абзац другий пункту 138.1 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів та/або нематеріальних активів, включених до витрат звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Абзац другий пункту 138.1 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від

16.01.2020}

на суму залишкової вартості окремого об’єкта основних засобів та/або нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі ліквідації або продажу такого об’єкта.

{Абзац четвертий пункту 138.1 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

на суму залишкової вартості окремого об’єкта невиробничих основних засобів та/або невиробничих нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі ліквідації або продажу такого об’єкта;

{Пункт 138.1 статті 138 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів чи невиробничих нематеріальних активів, віднесених до витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Пункт 138.1 статті 138 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

138.2. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму розрахованої амортизації основних засобів та/або нематеріальних активів відповідно до пункту 138.3 цієї статті;

{Абзац другий пункту 138.2 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму залишкової вартості окремого об’єкта основних засобів та/або нематеріальних активів, визначеної з урахуванням положень цієї статті Кодексу, у разі ліквідації або продажу такого об’єкта;

{Абзац третій пункту 138.2 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму дооцінки основних засобів та/або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат уцінки відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Абзац четвертий пункту 138.2 статті 138 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму вигід від відновлення корисності основних засобів та/або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат втрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Абзац пункту 138.2 статті 138 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму первісної вартості придбання або виготовлення окремого об’єкта невиробничих основних засобів та/або невиробничих нематеріальних активів та витрат на їх ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення, у тому числі віднесених до витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі продажу такого об’єкта невиробничих основних засобів або нематеріальних активів, але не більше суми доходу (виручки), отриманої від такого продажу.

{Абзац пункту 138.2 статті 138 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

138.3. Порядок розрахунку амортизації основних засобів або нематеріальних активів для визначення об’єкта оподаткування

138.3.1. Розрахунок амортизації основних засобів та нематеріальних активів здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням обмежень, встановлених підпунктом 14.1.138 пункту 14.1 статті 14 розділу I цього Кодексу, підпунктами 138.3.2-138.3.4 цього пункту. При такому розрахунку застосовуються методи нарахування амортизації, передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

{Абзац перший підпункту 138.3.1 пункту 138.3 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Для розрахунку амортизації відповідно до положень цього пункту визначається вартість основних засобів та нематеріальних активів без урахування їх переоцінки (уцінки, дооцінки), проведеної відповідно до положень бухгалтерського обліку.

{Підпункт 138.3.1 пункту 138.3 статті 138 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Амортизація не нараховується за період невикористання (експлуатації) основних засобів у господарській діяльності у зв’язку з їх консервацією.

{Підпункт 138.3.1 пункту 138.3 статті 138 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

138.3.2. Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел:

вартість гудвілу;

витрати на придбання/самостійне виготовлення невиробничих основних засобів, невиробничих нематеріальних активів;

на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів, невиробничих нематеріальних активів.

Термін "невиробничі основні засоби", "невиробничі нематеріальні активи" означають відповідно основні засоби, нематеріальні активи, не призначені для використання в господарській діяльності платника податку.

{Абзац п'ятий підпункту 138.3.2 пункту 138.3 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Для цілей розрахунку різниці, на яку збільшується фінансовий результат до оподаткування відповідно до пункту 140.2 статті 140 цього Кодексу, платник податків зобов’язаний вести окремий облік процентів, що були капіталізовані (підлягали включенню до собівартості необоротного активу) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Підпункт 138.3.2 пункту 138.3 статті 138 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 138.3.2 пункту 138.3 статті 138 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

138.3.3. Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів (крім випадку застосування виробничого методу нарахування амортизації):

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов’язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
З них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов’язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов’язані з ними комп’ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5

група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів використовуються з урахуванням наступного.

У разі коли строки корисного використання (експлуатації) об’єкта основних засобів в бухгалтерському обліку менше ніж мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені цим підпунктом.

У разі коли строки корисного використання (експлуатації) об’єкта основних засобів в бухгалтерському обліку дорівнюють або є більшими, ніж ті, що встановлені цим підпунктом, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об’єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку.

{Підпункт 138.3.3 пункту 138.3 статті 138 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

138.3.4. Строки нарахування амортизації нематеріальних активів:

Групи	Строк дії права користування
група 1 - права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище)	Відповідно до правовстановлюючого документа
група 2 - права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою відповідно до закону, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо)	Відповідно до правовстановлюючого документа
група 3 - права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа
група 4 - права на об’єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 5 років
група 5 - авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп’ютерні програми,	Відповідно до правовстановлюючого документа,

програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (баз даних), фонограми, відеограми, передач (програми) організацій мовлення тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	але не менш як 2 роки
група 6 - інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	Відповідно до правовстановлюючого документа

Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, але не може становити менше двох та більше 10 років.

138.4. Вимоги пунктів 138.1-138.3 цієї статті не застосовуються до операцій з активами з права користування за договорами оренди.

{Статтю 138 доповнено пунктом 138.4 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 139. Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень)

139.1. Забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) витрат

139.1.1. Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму витрат на створення забезпечень (резервів) для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (крім забезпечення (резерву) витрат на оплату відпусток працівникам, інших виплат, пов’язаних з оплатою праці, та витрат на сплату єдиного соціального внеску, що нараховується на такі виплати) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Підпункт 139.1.1 пункту 139.1 статті 139 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

139.1.2. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму використання створених забезпечень (резервів) витрат (крім забезпечення (резерву) витрат на оплату відпусток працівникам, інших виплат, пов’язаних з оплатою праці, та витрат на сплату єдиного соціального внеску, що нараховується на такі виплати), сформованого відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму коригування (зменшення) забезпечень (резервів) для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (крім забезпечення (резерву) на відпустки працівникам, інших виплат, пов’язаних з оплатою праці, та витрат на сплату єдиного соціального внеску, що нараховується на такі виплати), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Підпункт 139.1.2 пункту 139.1 статті 139 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

139.2. Резерв сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів).

139.2.1. Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів або понад резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів).

139.2.2. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму списаної дебіторської заборгованості (у тому числі за рахунок створеного резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів), що відповідає ознакам, визначеним підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

Положення абзаців другого і третього цього підпункту не застосовуються державними унітарними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, облікова політика яких у частині визначення методів обчислення величини резерву сумнівних боргів (резерву очікуваних кредитних збитків) та способу визначення коефіцієнта сумнівності не погоджена з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до законодавства.

{Підпункт 139.2.2 пункту 139.2 статті 139 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 139.2 статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

139.3. Резерви банків та небанківських фінансових установ

139.3.1. Банки та небанківські фінансові установи, крім страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, корпоративних інвестиційних фондів та адміністраторів недержавних пенсійних фондів, визнають для оподаткування резерв за активами згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням вимог підпунктів 139.3.2-139.3.4 цього пункту.

{Підпункт 139.3.1 пункту 139.3 статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

139.3.2. Використання резерву у зв’язку із припиненням визнання активу згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності не змінює фінансовий результат до оподаткування, крім випадків, визначених підпунктами 139.3.3 та 139.3.4 цього пункту.

139.3.3. Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

1) на суму використання резерву для списання (відшкодування) активу, який не відповідає ознакам, визначеним підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

2) на суму використання резерву у зв’язку із припиненням визнання активу при прощенні заборгованості фізичних осіб, які є пов’язаними з таким кредитором або перебувають з таким кредитором у трудових відносинах, або перебували з таким кредитором у трудових відносинах і період між датою припинення трудових відносин таких осіб та датою прощення їхньої заборгованості не перевищує три роки.

Сума використання резерву у зв’язку із припиненням визнання активу при прощенні кредитором заборгованості інших осіб, не визначених підпунктом 2 цього підпункту, не змінює фінансовий результат до оподаткування.

{Підпункт 139.3.3 пункту 139.3 статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

139.3.4. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

{Підпункт 1 підпункту 139.3.4 пункту 139.3 статті 139 виключено на підставі Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

2) на суму списання у попередніх звітних періодах активу, який у звітному періоді набув ознак, визначених підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

{Підпункт 3 підпункту 139.3.4 пункту 139.3 статті 139 виключено на підставі Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

4) на суму доходів (зменшення витрат) від погашення раніше списаної за рахунок резерву заборгованості, яка не відповідає ознакам, визначеним підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Підпункт 4 підпункту 139.2.4 пункту 139.2 статті 139 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

139.3.5. Коригування фінансового результату до оподаткування у зв’язку із створенням та використанням банками та небанківськими фінансовими установами резервів (забезпечень), у тому числі за наданими зобов’язаннями з кредитування, гарантіями, поручительствами, акредитивами, акцептами, авалями, крім резервів, зазначених у попередніх підпунктах цього пункту, здійснюється у порядку, встановленому пунктом 139.1 цієї статті.

Стаття 140. Різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій

140.1. Оподаткування процентів за борговими зобов’язаннями

Під борговими зобов’язаннями для цілей даного пункту слід розуміти зобов’язання за будь-якими кредитами, позиками, депозитами, операціями РЕПО, зобов’язання за договорами фінансового лізингу та іншими запозиченнями незалежно від їх юридичного оформлення.

Капіталізовані проценти, що збільшили собівартість необоротних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності враховуються при розрахунку суми перевищення відповідно до пункту 140.2 цієї статті у періоді нарахування амортизації відповідних об’єктів основних засобів.

{Пункт 140.1 статті 140 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

140.2. Для платника податку, у якого сума боргових зобов’язань, визначених пунктом 140.1 цієї статті, що виникли за операціями з нерезидентами, перевищує суму власного капіталу більше ніж у 3,5 раза, фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму перевищення нарахованих у бухгалтерському обліку процентів за кредитами, позиками та іншими борговими зобов’язаннями (крім процентів, що підлягають капіталізації відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності до моменту введення відповідного активу в експлуатацію), що виникли за операціями з нерезидентами, понад 30 відсотків суми розрахованого об’єкта оподаткування податком на прибуток звітного (податкового) періоду, в якому здійснюється нарахування таких процентів, збільшеного на суму фінансових витрат за даними фінансової звітності та суми амортизаційних відрахувань за даними податкової звітності того самого звітного (податкового) періоду.

Сума боргових зобов’язань, що виникли за операціями з нерезидентами, та сума власного капіталу для цілей цього пункту визначається як середнє арифметичне значень таких боргових зобов’язань та відповідно власного капіталу на початок та кінець звітного податкового періоду з урахуванням процентів, зазначених у пункті 140.3 цієї статті.

Для цілей цього пункту об’єкт оподаткування визначається згідно із статтею 134 цього Кодексу з коригуванням фінансового результату до оподаткування на усі різниці, визначені відповідно до положень цього розділу, крім:

від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років;

різниці, визначеної цим пунктом.

Якщо у звітному (податковому) періоді показник, розрахований відповідно до абзацу першого

цього пункту, має від'ємне значення, фінансовий результат до оподаткування збільшується на всю суму процентів, що виникли за операціями з нерезидентами, нарахованих у цьому звітному (податковому) періоді.

Для цілей цього пункту до суми процентних витрат, що виникли за операціями з нерезидентами, нарахованих протягом звітного (податкового) періоду, додається частка амортизаційних відрахувань, що припадає на суму таких процентних витрат, капіталізованих у складі вартості необоротного активу до моменту введення його в експлуатацію. Платник податку в кожному окремому звітному (податковому) періоді визначає частку амортизаційних відрахувань із вартості відповідного необоротного активу, що припадає на суму таких капіталізованих процентів, виходячи із застосовного методу амортизації та строку корисного використання відповідного необоротного активу.

У разі перевищення суми процентних витрат за контрольованими операціями над рівнем, визначеним відповідно до принципу "витягнутої руки", положення цього пункту застосовуються до суми процентних витрат, що відповідають принципу "витягнутої руки". Положення цього абзацу застосовуються за наслідками звітного (податкового) року.

Норми цього пункту не застосовуються та фінансовий результат до оподаткування не збільшується на суму процентів, що підлягають капіталізації відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності та не впливають на фінансовий результат до оподаткування платника податків у звітному (податковому) періоді, до моменту введення відповідного необоротного активу в експлуатацію.

Коригування, передбачені цим пунктом, не здійснюються щодо:

а) суми процентів, визнаних такими, що не відповідають принципу "витягнутої руки" згідно із статтею 39 цього Кодексу;

б) суми процентів, що нараховані на користь міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунітетом за кредитами (позиками), отриманими суб'єктами господарювання та виконання яких забезпечено державними або місцевими гарантіями;

в) суми процентів, що нараховані на користь іноземних банків.

Норми цього пункту не застосовуються до фінансових установ та компаній, що займаються виключно лізинговою діяльністю.

{Пункт 140.2 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

140.3. Проценти, які перевищують суму обмеження, визначеного пунктом 140.2 цієї статті, які збільшили фінансовий результат до оподаткування, зменшують фінансовий результат до оподаткування майбутніх звітних податкових періодів у сумі, зменшеній щорічно на 5 відсотків від суми процентів, що залишилися не врахованими у зменшення фінансового результату до оподаткування, з урахуванням обмежень, встановлених пунктом 140.2 цієї статті.

{Пункт 140.3 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

140.4. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

140.4.1. на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств, платників єдиного податку та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від інших платників цього податку (крім інститутів спільного інвестування та платників, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень цього Кодексу, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування);

140.4.2. на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягає виплаті на його користь від контрольованої іноземної компанії в межах, що не перевищує суму, на яку збільшувався об'єкт оподаткування відповідно до підпункту 134.1.7 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу.

Норми цього підпункту застосовуються за результатами податкового (звітного) року.

У разі якщо платник податку зобов'язаний зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, зазначених у цьому підпункті, а також відповідно до положень підпункту 140.4.3 цього пункту, коригування відповідно до положень цього підпункту не здійснюється;

140.4.3. на суму нарахованих доходів від участі в капіталі нерезидентів (у тому числі контрольованих іноземних компаній) та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від такого нерезидента, за умови, що доля участі в капіталі нерезидента становить щонайменше 10 відсотків протягом календарного року та такий нерезидент не входить до переліку держав (територій), визначених відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу (крім держав (територій), з якими є чинні міжнародні договори України про уникнення подвійного оподаткування доходів).

Якщо у попередніх податкових (звітних) періодах (з урахуванням строків, встановлених статтею 102 цього Кодексу) дивіденди фактично сплачувалися нерезидентом на користь резидента в період до досягнення таким резидентом календарного року безперервного володіння участю в капіталі нерезидента і такий дохід підлягав оподаткуванню, резидент має право подати уточнюючу податкову декларацію за відповідні попередні податкові (звітні) періоди та застосувати положення цього підпункту після досягнення одного року безперервного володіння часткою в капіталі відповідного нерезидента, якщо виконуються інші умови, за яких дозволяється коригування шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування на суму нарахованого доходу у вигляді дивідендів;

140.4.4. на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування платника (крім великих платників податків) минулих податкових (звітних) років.

Великі платники податків зменшують фінансовий результат до оподаткування на частину суми від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років до повного його погашення у такому порядку.

Великі платники податків мають право зменшувати фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду (прибуток, збиток або нульове значення) не більше ніж на 50 відсотків непогашеної суми від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років.

Сума від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років, не погашена позитивним значенням об'єкта оподаткування податкового (звітного) року, зменшує фінансовий результат до оподаткування (прибуток, збиток або нульове значення) майбутніх податкових (звітних) періодів у розмірі не більше 50 відсотків такої непогашеної суми до її повного погашення.

Якщо непогашена сума від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років становить не більше 10 відсотків позитивного значення об'єкта оподаткування податкового (звітного) періоду, обрахованого відповідно до підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу без урахування непогашеного від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років, така сума від'ємного значення зменшує фінансовий результат до оподаткування цього податкового (звітного) періоду в повному обсязі.

Положення цього підпункту застосовуються з урахуванням пунктів 3 та 4-2 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу.

Для цілей цього підпункту погашеними вважаються суми від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років, для яких одночасно виконуються дві такі умови:

а) ці суми були включені до розрахунку об’єкта оподаткування майбутніх податкових (звітних) періодів;

б) за рахунок цих сум було зменшено позитивне значення об’єкта оподаткування (прибуток) відповідних податкових (звітних) років, обраховане відповідно до підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу без урахування непогашеного від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років;

{Підпункт 140.4.4 пункту 140.4 статті 140 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

140.4.5. платником податку - правонаступником на суму від’ємного значення об’єкта оподаткування платника податку, що реорганізується шляхом:

приєднання, злиття, перетворення - у періоді затвердження передавального акта;

поділу, виділу - у періоді затвердження розподільчого балансу пропорційно до отриманої частки майна згідно з розподільчим балансом.

При проведенні реорганізації від’ємне значення об’єкта оподаткування податкового (звітного) періоду, що обліковувалося у платника податку, що припиняється, на дату затвердження передавального акта або розподільчого балансу, зменшує фінансовий результат до оподаткування платника податку - правонаступника в сумі, що не перевищує суму власного капіталу платника податку, що припиняється, станом на кінець попереднього податкового (звітного) року та за умови, що платник податку, що припиняється, та платник податку - правонаступник були пов’язаними особами більше ніж вісімнадцять послідовних місяців до дати завершення приєднання (злиття);

140.4.6. на суму уцінки, врахованої у фінансовому результаті до оподаткування в поточному податковому (звітному) періоді на інструменти власного капіталу, перекласифіковані у фінансові зобов’язання відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

140.4.7. на суму субсидій, отриманих платником податку - суб’єктом кінематографії України для повернення частини кваліфікованих витрат відповідно до Закону України "Про державну підтримку кінематографії в Україні", здійснених при виробництві (створенні) фільму та включених до складу доходів звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

140.4.8. на суму бюджетних грантів, отриманих платником податку та включених до складу доходів звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Пункт 140.4 статті 140 доповнено підпунктом 140.4.8 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

{Пункт 140.4 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законами № 903-VIII від 23.12.2015, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2176-VIII від 07.11.2017, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

140.5. Фінансовий результат податкового (звітного) періоду збільшується:

140.5.1. на суму перевищення ціни, визначеної за принципом "витягнутої руки", над договірною (контрактною) вартістю (вартістю, за якою відповідна операція повинна відображатися при формуванні фінансового результату до оподаткування згідно з правилами бухгалтерського обліку) реалізованих товарів (робіт, послуг) при здійсненні контрольованих операцій у випадках, визначених статтею 39 цього Кодексу.

Норми цього підпункту застосовуються за результатами податкового (звітного) року;

{Підпункт 140.5.1 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

140.5.2. на суму перевищення договірної (контрактної) вартості (вартості, за якою відповідна операція повинна відображатися при формуванні фінансового результату до оподаткування згідно з правилами бухгалтерського обліку) придбаних товарів (робіт, послуг) над ціною, визначеною за принципом "витягнутої руки", при здійсненні контрольованих операцій у випадках, визначених статтею 39 цього Кодексу.

Норми цього підпункту застосовуються за результатами податкового (звітного) року;

{Підпункт 140.5.2 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

140.5.2-1. на суму операції, яку контролюючий орган не враховує (не визнає) внаслідок застосування підпункту 39.2.2.12 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу.

При збільшенні фінансового результату до оподаткування податкового (звітного) періоду платника податків відповідно до вимог цього підпункту інші коригування, передбачені підпунктами 140.5.1 і 140.5.2 цього пункту щодо такої операції, не застосовуються.

Обов’язок здійснення коригування фінансового результату до оподаткування, передбаченого цим підпунктом, покладається на контролюючий орган, а сума цього коригування щодо такої операції зменшується на суми коригувань, передбачених підпунктами 140.5.1 і 140.5.2 цього пункту, якщо платник податку самостійно вже застосував ці коригування щодо такої операції;

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.2-1 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

140.5.3. на суму втрат від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, розрахованих за методом участі в капіталі або методом пропорційної консолідації;

140.5.4. на суму 30 відсотків вартості товарів, у тому числі необоротних активів (крім активів з права користування за договорами оренди), робіт та послуг (крім операцій, зазначених у пункті 140.2 та підпункті 140.5.6 цього пункту, та операцій, визнаних контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу), придбаних у:

{Абзац перший підпункту 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

неприбуткових організацій, внесених до Реєстру неприбуткових установ та організацій на дату такого придбання, крім випадків, коли сума вартості товарів, у тому числі необоротних активів (крім активів з права користування за договорами оренди), робіт та послуг, придбаних у таких організацій, сукупно протягом звітного (податкового) року не перевищує 25 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, та крім бюджетних установ, Накопичувального фонду, недержавних пенсійних фондів і неприбуткової організації, яка є об’єднанням страховиків, якщо участь страховика у такому об’єднанні є умовою проведення діяльності такого страховика відповідно до закону;

{Абзац другий підпункту 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

нерезидентів (у тому числі пов’язаних осіб - нерезидентів), зареєстрованих у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

нерезидентів, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи.

Фінансовий результат до оподаткування збільшується на всю суму вартості товарів, у тому числі необоротних активів (крім активів з права користування за договорами оренди), робіт та послуг (крім операцій, зазначених у пункті 140.2 і підпункті 140.5.6 цього пункту, та операцій, визнаних контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу), придбаних у нерезидентів, визначених абзацами третім і четвертим цього підпункту, якщо такі операції не мають ділової мети. Обов’язок доведення обставин, передбачених цим абзацом, покладається на контролюючий орган із застосуванням відповідних положень статті 39 цього Кодексу. При цьому інші коригування, передбачені цим підпунктом, не застосовуються, а сума цього коригування щодо такої операції зменшується на суму коригування, передбаченого абзацом першим цього підпункту, якщо платник податку самостійно вже застосував це коригування щодо такої операції.

{Підпункт 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Вимоги цього підпункту не застосовуються платником податку, якщо операція не є контрольованою та сума таких витрат підтверджується платником податку за цінами, визначеними за принципом "витягнутої руки" відповідно до процедури, встановленої статтею 39 цього Кодексу, але без подання звіту.

При цьому, якщо ціна придбання товарів, у тому числі необоротних активів (крім активів з права користування за договорами оренди), робіт та послуг перевищує їх ціну, визначену за принципом "витягнутої руки" відповідно до процедури, встановленої статтею 39 цього Кодексу, коригування фінансового результату до оподаткування здійснюється на розмір різниці між вартістю придбання та вартістю, визначеною виходячи з рівня ціни, визначеної за принципом "витягнутої руки".

{Абзац підпункту 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

У випадку незастосування вимог цього підпункту на підставі абзацу шостого цього підпункту, якщо контролюючий орган не враховує (не визнає) таку операцію за результатами аналізу відповідно до статті 39 цього Кодексу, фінансовий результат до оподаткування збільшується у порядку, передбаченому абзацом першим підпункту 140.5.2-1 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу. При цьому інші коригування, передбачені цим підпунктом, не застосовуються, а сума цього коригування щодо такої операції зменшується на суму коригування, передбаченого абзацом сьомим цього підпункту, якщо платник податку самостійно вже застосував це коригування щодо такої операції.

{Підпункт 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Норми цього підпункту застосовуються за результатами податкового (звітного) року.

{Підпункт 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 140.5.4 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 140.5.5 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

140.5.5-1. на суму 30 відсотків вартості товарів, у тому числі необоротних активів, робіт та послуг (крім операцій, визнаних контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу), реалізованих на користь:

нерезидентів, зареєстрованих у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу;

нерезидентів, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затвердженого Кабінетом

Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи.

Фінансовий результат до оподаткування збільшується на всю суму вартості товарів, у тому числі необоротних активів, робіт та послуг (крім операцій, визнаних контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу), реалізованих на користь у нерезидентів, визначених абзацами другим та третім цього підпункту, якщо такі операції не мають ділової мети. Обов’язок доведення обставин, передбачених цим абзацом, покладається на контролюючий орган із застосуванням відповідних положень статті 39 цього Кодексу. При цьому інші коригування, передбачені цим підпунктом, не застосовуються, а сума цього коригування щодо такої операції зменшується на суму коригування, передбаченого абзацом першим цього підпункту, якщо платник податку самостійно вже застосував це коригування щодо такої операції.

{Підпункт 140.5.5-1 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Вимоги цього підпункту не застосовуються платником податку, якщо операція не є контрольованою та сума таких доходів підтверджується платником податку за цінами, визначеними за принципом "витягнутої руки" відповідно до процедури, встановленої статтею 39 цього Кодексу, але без подання звіту.

При цьому, якщо ціна реалізації товарів, у тому числі необоротних активів, робіт та послуг є нижчою за ціну, визначену відповідно до принципу "витягнутої руки", встановленого статтею 39 цього Кодексу, коригування фінансового результату до оподаткування здійснюється на розмір різниці між вартістю, визначеною виходячи з рівня ціни, визначеної за принципом "витягнутої руки", та вартістю реалізації.

У випадку незастосування вимог цього підпункту на підставі абзацу п’ятого цього підпункту, якщо контролюючий орган не враховує (не визнає) таку операцію за результатами аналізу відповідно до статті 39 цього Кодексу, фінансовий результат до оподаткування збільшується у порядку, передбаченому абзацом першим підпункту 140.5.2-1 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу. При цьому інші коригування, передбачені цим підпунктом, не застосовуються, а сума цього коригування щодо такої операції зменшується на суму коригування, передбаченого абзацом шостим цього підпункту, якщо платник податку самостійно вже застосував це коригування щодо такої операції.

{Підпункт 140.5.5-1 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Норми цього підпункту застосовуються за результатами податкового (звітного) року.

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.5-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

140.5.6. на суму витрат по нарахуванню роялті (крім операцій, визнаних контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу) на користь нерезидента (у тому числі нерезидента, зареєстрованого у державах (на територіях), зазначених у підпункті 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу), що перевищує суму доходів від роялті, збільшену на 4 відсотки чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за даними фінансової звітності за рік, що передує звітному (крім суб’єктів господарювання, які провадять діяльність у сфері телебачення і радіомовлення відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення"), а для банків - в обсязі, що перевищує 4 відсотки доходу від операційної діяльності (за вирахуванням податку на додану вартість) за рік, що передує звітному.

Фінансовий результат до оподаткування збільшується на всю суму витрат по нарахуванню роялті (крім операцій, визнаних контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу) на користь

нерезидента (у тому числі нерезидента, зареєстрованого у державах (на територіях), зазначених у підпункті 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу), якщо такі операції не мають ділової мети. Обов’язок доведення обставин, передбачених цим абзацом, покладається на контролюючий орган із застосуванням відповідних положень статті 39 цього Кодексу. При цьому інші коригування, передбачені цим підпунктом, не застосовуються, а сума цього коригування щодо такої операції зменшується на суму коригування, передбаченого абзацом першим цього підпункту, якщо платник податку самостійно вже застосував це коригування щодо такої операції.

{Підпункт 140.5.6 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Вимоги цього підпункту не застосовуються платником податку, якщо:

операція не є контрольованою та сума таких витрат підтверджується платником податку за цінами, визначеними за принципом "витягнутої руки", відповідно до процедури, встановленої статтею 39 цього Кодексу, але без подання звіту.

У випадку незастосування вимог цього підпункту на підставі абзаців третього та четвертого цього підпункту фінансовий результат до оподаткування збільшується у порядку, передбаченому підпунктом 140.5.2-1 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу. При цьому інші коригування, передбачені цим підпунктом, не застосовуються.

{Підпункт 140.5.6 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Норми цього підпункту застосовуються за результатами податкового (звітного) року;

{Підпункт 140.5.6 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 140.5.6 пункту 140.5 статті 140 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

140.5.7. на суму витрат по нарахуванню роялті у повному обсязі, якщо роялті нараховані на користь:

{Підпункт 1 підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

2) нерезидента, який не є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) роялті, за виключенням випадків, коли бенефіціар (фактичний власник) надав право отримувати роялті іншим особам.

Для цілей застосування цього підпункту у випадках, коли резиденти - суб’єкти кінематографії України сплачують роялті нерезидентам за субліцензійними договорами за використання або за надання права на використання аудіовізуальних творів (у тому числі фільмів), а також об’єктів авторського права та/або суміжних прав, що використовуються при виробництві (створенні) аудіовізуальних творів (у тому числі фільмів), такі нерезиденти вважаються бенефіціарними (фактичними) отримувачами (власниками) щодо таких роялті;

{Підпункт 2 підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017}

3) нерезидента щодо об’єктів, права інтелектуальної власності щодо яких вперше виникли у резидента України.

У разі виникнення розбіжностей між контролюючим органом та платником податку стосовно визначення особи, у якої вперше виникли (були набуті) права інтелектуальної власності на об’єкт інтелектуальної власності, такі контролюючі органи зобов’язані звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, для отримання відповідного висновку.

Вимоги цього підпункту не застосовуються до випадків нарахування суб’єктом кінематографії роялті за використання об’єктів права інтелектуальної власності (фільмів, літературних творів, музичних творів, творів образотворчого мистецтва, фотографічних творів, фонограм, відеограм), крім випадків, коли резидент України - суб’єкт кінематографії, у якого виникли майнові авторські та суміжні права внаслідок створення (виготовлення) ним вказаних творів, якщо він у подальшому передав чи здійснив відчуження майнових авторських або суміжних прав нерезиденту та здійснює нарахування роялті за використання цього об’єкта;

{Підпункт 3 підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017}

4) нерезидента, який не підлягає оподаткуванню у відношенні роялті в державі, резидентом якої він є;

5) особи, яка сплачує податок у складі інших податків, крім фізичних осіб, які оподатковуються в порядку, встановленому розділом IV цього Кодексу;

6) юридичної особи, яка відповідно до цього Кодексу звільнена від сплати цього податку чи сплачує цей податок за ставкою, іншою, ніж встановлена цим Кодексом базова (основна) ставка.

{Абзац перший підпункту 6 підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

Вимоги цього підпункту не застосовуються платником податку у випадках нарахування роялті на користь правовласників як винагороди за використання об’єктів авторського права і (або) суміжних прав чи як відрахування на користь правовласників на підставі договорів, укладених таким платником податку з організаціями колективного управління відповідно до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав";

{Підпункт 6 підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Абзац дев'ятий підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац десятий підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац одинадцятий підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац дванадцятий підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

140.5.8. на суму відсотків та дооцінки, врахованих у фінансовому результаті до оподаткування у поточному податковому (звітному) періоді на інструменти власного капіталу, перекласифіковані у фінансові зобов’язання відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

140.5.9. на суму коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, безоплатно перерахованих (переданих) протягом звітного (податкового) року неприбутковим організаціям, внесеним до Реєстру неприбуткових установ та організацій на дату такого перерахування коштів, передачі товарів, робіт, послуг (крім неприбуткової організації, яка є об’єднанням страховиків, якщо участь страховика у такому об’єднанні є умовою проведення діяльності такого страховика відповідно до закону, та неприбуткових організацій, до яких застосовуються положення підпункту 140.5.14 цього пункту), у розмірі, що перевищує 4 відсотки оподатковуваного прибутку попереднього звітного року.

{Абзац перший підпункту 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із

Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Вимоги цього підпункту не поширюються на сплату банком обов’язкових зборів відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", а також на сплату платниками податку інших платежів, здійснення яких є обов’язковою умовою для проведення професійної діяльності відповідно до законодавства України.

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Положення абзацу першого цього підпункту не застосовується до безоплатно поставлених (переданих) особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, товарів, за умови, що:

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

1) такі товари на день укладення договору про їх закупівлю були включені до Переліку лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я, затвердженого Кабінетом Міністрів України, та

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

2) такі товари були придбані особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я.

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

Положення абзацу першого цього підпункту не застосовується до безоплатно поставлених (переданих) особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, товарів, за умови, що такі товари були придбані за кошти грантів (субгрантів) для виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні відповідно до закону;

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

Положення абзацу першого цього підпункту не застосовується до безоплатно поставлених (переданих) суб’єктами господарювання державного сектору економіки органам виконавчої влади, до сфери управління яких належать такі суб’єкти, нематеріальних активів, які створені, модернізовані та/або придбані за рахунок коштів державного бюджету в рамках виконання проектів інформатизації та/або програм електронного урядування, та/або отримані за результатами реалізації проектів міжнародної технічної допомоги.

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

{Підпункт 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 в редакції Законів № 652-VIII від 17.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

140.5.10. на суму перерахованої безповоротної фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг) особам, що не є платниками податку (крім фізичних осіб, які є платниками податку на доходи фізичних осіб), платникам податку, які є пов’язаними особами (у разі якщо отримувачем фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг) задекларовано від’ємне значення об’єкта оподаткування за податковий (звітний) рік, що передує року, в якому отримано таку

безповоротну фінансову допомогу (безоплатно надані товари, роботи, послуги), за умови що така допомога була врахована у складі витрат при визначенні фінансового результату до оподаткування), та платникам податку, які оподатковуються за ставкою 0 відсотків відповідно до пункту 44 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, крім безповоротної фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг), перерахованої неприбутковим організаціям, внесеним до Реєстру неприбуткових установ та організацій на дату такого перерахування коштів, передачі товарів, робіт, послуг, для яких застосовується положення підпункту 140.5.9 цього пункту;

{Абзац перший підпункту 140.5.10 пункту 140.5 статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

на суму повної або часткової компенсації один раз на календарний рік вартості путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування на території України платника податку та/або його дітей віком до 18 років роботодавцем, який є платником податку на прибуток, якщо така компенсація відповідно до цього Кодексу не включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу фізичної особи - платника податку на доходи фізичних осіб;

{Підпункт 140.5.10 пункту 140.5 статті 140 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.10 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

140.5.11. на суму витрат від визнаних штрафів, пені, неустойок, відшкодування збитків, компенсації неодержаного доходу (упущеної вигоди), нарахованих відповідно до цивільного законодавства та цивільно-правових договорів, у тому числі у сфері зовнішньоекономічної діяльності, на користь осіб, які не є платниками податку (крім фізичних осіб, які є платниками податку на доходи фізичних осіб), та на користь платників податку, які оподатковуються за ставкою 0 відсотків відповідно до пункту 44 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, а також на суму штрафів, пені, нарахованих контролюючими органами та іншими органами державної влади за порушення вимог законодавства;

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.11 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 140.5.12 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

140.5.13. на суму витрат, понесених платником податку у поточному звітному періоді за рахунок раніше отриманих субсидій для повернення частини кваліфікованих витрат відповідно до Закону України "Про державну підтримку кінематографії в Україні", але не більше суми такої субсидії, здійснених при виробництві (створенні) фільму та включених до складу витрат поточного звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.13 згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017}

140.5.14. на суму коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, безоплатно перерахованих (переданих) протягом звітного (податкового) року суб’єктам сфери фізичної культури і спорту, а саме дитячо-юнацьким спортивним школам, центрам олімпійської підготовки, школам вищої спортивної майстерності, центрам фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, спортивним федераціям з олімпійських видів спорту, що є неприбутковими організаціями, внесеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, на дату такого перерахування коштів, передачі товарів, робіт, послуг у розмірі, що перевищує 8 відсотків оподатковуваного прибутку попереднього звітного року;

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.14 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 140.5.15 пункту 140.5 статті 140 виключено на підставі Закону № 1117-IX від 17.12.2020}

140.5.16. на суму витрат, пов’язаних із виконанням умов договору про надання бюджетного гранту, понесених у поточному звітному періоді за рахунок таких грантів (але не більше суми таких грантів) та включених до складу витрат поточного звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.16 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

140.5.17. на суму вартості майна, робіт, послуг (крім роялті), придбаного (придбаних) резидентом Дія Сіті - платником податку на прибуток підприємств на загальних підставах у платників єдиного податку протягом податкового (звітного) року, в розмірі, що перевищує 20 відсотків суми витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний період. При цьому до витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), включаються витрати, пов’язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю.

Резиденти Дія Сіті - платники податку на прибуток підприємств на загальних підставах, які зареєстровані протягом звітного (податкового) року (новостворені), у поточному календарному році розрахунок частки вартості майна (робіт, послуг), придбаного (придбаних) у платників єдиного податку, передбаченої абзацом першим цього підпункту, проводять на підставі показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за поточний річний звітний період.

У разі якщо на дату отримання майна, робіт, послуг постачальник не є платником єдиного податку, такі майно, роботи, послуги вважаються придбаними у платника єдиного податку, за умови що на дату здійснення попередньої оплати постачальник був платником єдиного податку.

{Пункт 140.5 статті 140 доповнено підпунктом 140.5.17 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

Стаття 141. Особливості оподаткування окремих видів діяльності та операцій

141.1. Особливості оподаткування страховика

141.1.1. Страховики сплачують податок на прибуток за ставкою, визначеною відповідно до пункту 136.1 статті 136 цього розділу, та податок на дохід за ставкою, визначеною відповідно до підпунктів 136.2.1 та 136.2.2 пункту 136.2 статті 136 цього Кодексу.

Нарахований страховиком податок на дохід за ставкою, визначеною в підпункті 136.2.1 пункту 136.2 статті 136 цього Кодексу, є різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика.

141.1.2. Об’єкт оподаткування страховика, до якого застосовується ставка, визначена відповідно до підпунктів 136.2.1 та 136.2.2 пункту 136.2 статті 136 цього Кодексу, розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу об’єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування.

Страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами перестрахування до об’єкта оподаткування, до якого застосовується ставка, визначена відповідно до підпунктів 136.2.1 і 136.2.2 пункту 136.2 статті 136 цього Кодексу, не включаються.

{Підпункт 141.1.2 пункту 141.1 статті 141 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.1.3. Фінансовий результат до оподаткування страховика збільшується:

на позитивну різницю між приростом (убутком) сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страховими резервами, крім тих, що не впливають на формування фінансового результату до оподаткування страховика (за вирахуванням прав вимоги до перестраховиків у страхових резервах), та приростом (убутком) відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною Національним банком України (за вирахуванням прав вимоги до перестраховиків у страхових резервах);

{Абзац другий підпункту 141.1.3 пункту 141.1 статті 141 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

на позитивну різницю між сумою будь-яких виплат (винагород) страховим посередникам та іншим особам за надані послуги щодо укладання (пролонгації) договорів страхування та сумою нормативу витрат на виплати страховим посередникам, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 141.1.3 пункту 141.1 статті 141 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підпункт 141.1.3 пункту 141.1 статті 141 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.1.4. Фінансовий результат до оподаткування страховика зменшується:

на від’ємну різницю між приростом (убутком) сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страховими резервами, крім тих, що не впливають на формування фінансового результату до оподаткування страховика (за вирахуванням прав вимоги до перестраховиків у страхових резервах), та приростом (убутком) відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною Національним банком України (за вирахуванням прав вимоги до перестраховиків у страхових резервах).

{Абзац другий підпункту 141.1.4 пункту 141.1 статті 141 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

{Підпункт 141.1.4 пункту 141.1 статті 141 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.1.5. Коригування фінансового результату до оподаткування у зв’язку із створенням та використанням страховиками інших резервів (забезпечень), ніж зазначені у пункті 141.1 цієї статті, здійснюється у порядку, встановленому пунктом 139.1 статті 139 цього Кодексу.

{Підпункт 141.1.5 пункту 141.1 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.2. Різниці щодо операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів

{Абзац перший пункту 141.2 статті 141 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.2.1. Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму від’ємного фінансового результату від продажу або іншого відчуження цінних паперів, відображеного у складі фінансового результату до оподаткування звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

{Абзац другий підпункту 141.2.1 пункту 141.2 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

на суму від’ємного загального результату переоцінки цінних паперів (загальна сума уцінок цінних паперів перевищує загальну суму їх дооцінок за податковий (звітний) період) (крім державних цінних паперів або облігацій місцевих позик), відображеного у складі фінансового результату до

оподаткування звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Абзац третій підпункту 141.2.1 пункту 141.2 статті 141 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

141.2.2. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму позитивного фінансового результату від продажу або іншого відчуження цінних паперів, відображеного у складі фінансового результату до оподаткування звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Абзац другий підпункту 141.2.1 пункту 141.2 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

141.2.3. Платники податку окремо визначають загальний фінансовий результат за операціями з продажу або іншого відчуження цінних паперів звітного періоду відповідно до національних або міжнародних стандартів фінансової звітності.

141.2.4. Якщо за результатами звітного періоду отримано від’ємний загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів (загальна сума збитків від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів з урахуванням суми від’ємного фінансового результату від таких операцій та/або від’ємного загального результату переоцінки цінних паперів, не врахованих у попередніх податкових (звітних) періодах, перевищує загальну суму прибутків від таких операцій), сума такого від’ємного значення загального фінансового результату за операціями з продажу або іншого відчуження цінних паперів зменшує загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів наступних податкових (звітних) періодів, що наступають за податковим (звітним) періодом виникнення зазначеного від’ємного значення фінансового результату.

{Підпункт 141.2.4 пункту 141.1 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

141.2.5. Якщо за результатами звітного періоду платником податку отримано позитивний загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів (загальна сума прибутків від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів перевищує загальну суму збитків від таких операцій з урахуванням суми від’ємного фінансового результату від таких операцій та/або від’ємного загального результату переоцінки цінних паперів, не врахованих у попередніх податкових (звітних) періодах), сума позитивного загального фінансового результату від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів збільшує фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду платника податку.

{Підпункт 141.2.5 пункту 141.1 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

141.2.6. Положення цього пункту не поширюються на:

1) операції платників податку з розміщення, погашення, викупу та наступного продажу, конвертації цінних паперів власного випуску, а також векселедавців, заставодавців та інших осіб, що видали неемісійний цінний папір, під час видачі та погашення таких цінних паперів;

2) операції РЕПО, операції з врахування векселів, інші операції з цінними паперами, які відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку визнаються кредитними;

3) операції з деривативами.

141.3. Оподаткування прибутку, отриманого платником податку в умовах дії угоди про розподіл продукції, здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених розділом XVIII цього Кодексу.

141.4. Особливості оподаткування нерезидентів

141.4.1. Доходи, отримані нерезидентом із джерелом їх походження з України, оподатковуються в порядку і за ставками, визначеними цією статтею. Для цілей цього пункту такими доходами є:

а) проценти, дисконтні доходи, що сплачуються на користь нерезидента, у тому числі проценти за позиками та борговими зобов’язаннями, випущеними (виданими) резидентом;

б) дивіденди, які сплачуються резидентом;

в) роялті;

г) фрахт та доходи від інжинірингу;

ґ) лізингова/орендна плата, що вноситься резидентами на користь нерезидента - лізингодавця/орендодавця за договорами оперативного лізингу/оренди;

{Підпункт "ґ" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

д) доходи від продажу чи іншого відчуження нерухомого майна або неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості чи подільного об’єкта незавершеного будівництва, розташованого чи який після прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об’єкта буде розташований на території України, що належать нерезиденту;

{Підпункт "д" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2600-IX від 20.09.2022}

е) прибуток від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження наступних інвестиційних активів:

цінних паперів, деривативів або інших корпоративних прав у статутному капіталі юридичних осіб - резидентів, крім тих, що знаходяться в обігу на фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "а" підпункту 141.4.11 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу;

акцій, корпоративних прав, часток в іноземних компаніях, організаціях, утворених відповідно до законодавства інших держав (іноземні юридичні особи), крім тих, що знаходяться в обігу на фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "а" підпункту 141.4.11 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу, що відповідають таким умовам:

а) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав іноземної юридичної особи на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок акцій, часток в українській юридичній особі, які належать зазначеній іноземній юридичній особі прямо або опосередковано, та

б) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток в українській юридичній особі на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок нерухомого майна, яке розташовано в Україні та належить такій українській юридичній особі або використовується такою українською юридичною особою на підставі договору операційної або фінансової оренди (лізингу) чи аналогічного договору, і таке використання має відображатися в обліку такої юридичної особи як актив, у тому числі актив з права користування, згідно з вимогами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Абзац п'ятий підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

акцій, корпоративних прав у статутному капіталі юридичної особи - резидента України, за умови що у будь-який час впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість

таких акцій, корпоративних прав на 50 і більше відсотків утворювалась за рахунок нерухомого майна, яке розташовано в Україні та належить такій юридичній особі - резиденту України або використовується такою юридичною особою - резидентом України на підставі договору операційної або фінансової оренди (лізингу) чи аналогічного договору, і таке використання має відображатися в обліку такої юридичної особи як актив, у тому числі актив з права користування, згідно з вимогами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Абзац шостий підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав (для цілей абзаців четвертого та шостого підпункту "е" цього підпункту) та нерухомого майна (для цілей абзаців п’ятого та шостого підпункту "е" цього підпункту) визначається на підставі балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку як найвища сума у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, та підлягає порівнянню з вартістю іншого майна (активів) згідно з балансовою (залишковою) вартістю за даними бухгалтерського обліку такої юридичної особи;

{Абзац підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

{Підпункт "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

є) доходи, отримані від провадження спільної діяльності на території України, доходи від здійснення довгострокових контрактів на території України;

ж) винагорода за провадження нерезидентами або уповноваженими ними особами культурної, освітньої, релігійної, спортивної, розважальної діяльності на території України;

з) брокерська, комісійна або агентська винагорода, отримана від резидентів або постійних представництв інших нерезидентів щодо брокерських, комісійних або агентських послуг, наданих нерезидентом на території України на користь резидентів;

{Підпункт "з" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

и) внески та премії на страхування або перестрахування ризиків в Україні (у тому числі страхування ризиків життя) або страхування резидентів від ризиків за межами України;

і) доходи, одержані від діяльності у сфері розваг (крім діяльності з проведення лотереї);

ї) доходи у вигляді благодійних внесків та пожертвувань на користь нерезидентів;

й) доходи від відчуження прав на видобуток та розробку родовищ корисних копалин, мінеральних джерел та інших природних ресурсів, розташованих на території України, що належать нерезиденту;

{Підпункт "й" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

к) інші доходи від провадження нерезидентом господарської діяльності на території України, крім доходів у вигляді виручки або інших видів компенсації вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, переданих, виконаних, наданих резиденту (постійному представництву іншого нерезидента) від такого нерезидента, у тому числі вартості послуг із міжнародного зв’язку чи міжнародного інформаційного забезпечення.

{Підпункт 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 доповнено підпунктом "к" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Не є доходами для цілей цього пункту субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, передбачених Законом України "Про державну підтримку кінематографії в Україні".

{Підпункт 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 доповнено абзацом згідно із Законом № 821-IX від 21.07.2020}

141.4.2. Резидент, у тому числі фізична особа - підприємець, фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, або суб’єкт господарювання (юридична особа чи фізична особа - підприємець), який обрав спрощену систему оподаткування, або інший нерезидент, який провадить господарську діяльність через постійне представництво на території України, які здійснюють на користь нерезидента або уповноваженої ним особи будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом (у тому числі на рахунки нерезидента, що ведуться в національній валюті), утримують податок з таких доходів, зазначених у підпункті 141.4.1 цього пункту, за ставкою в розмірі 15 відсотків (крім доходів, зазначених у підпунктах 141.4.4-141.4.5 та 141.4.11 цього пункту) їх суми та за їх рахунок, що сплачується до бюджету під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюються виплати, що набрали чинності. Вимоги цього абзацу не застосовуються до доходів нерезидентів, що отримуються ними через їх постійні представництва на території України.

{Абзац перший підпункту 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

У разі якщо резидент (крім платників єдиного податку четвертої групи) здійснює на користь нерезидента виплату доходів, зазначених в абзацах четвертому - шостому підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, у сумі, що перевищує суму, що відповідає принципу "витягнутої руки", або виплачує інші доходи, прирівняні згідно з цим Кодексом до дивідендів, такий резидент має утримати з суми такого перевищення та з таких інших доходів податок на доходи нерезидента за ставкою в розмірі 15 відсотків (якщо інша ставка не встановлена міжнародним договором, згоду на обов’язковість якого надано Верховною Радою України). Такий податок має бути сплачений до граничної дати подання звіту про контрольовані операції за відповідний звітний (податковий) рік.

Якщо дохід виплачується нерезиденту у будь-якій формі, відмінній від грошової, або якщо податок на доходи нерезидента не було утримано з відповідного доходу під час виплати (у тому числі під час виплат доходів, прирівняних за цим Кодексом до дивідендів), такий податок підлягає нарахуванню та сплаті виходячи з такого розрахунку:

Пс = СД*100/(100 - СП) - СД, де:

Пс - сума податку до сплати;

СД - сума виплаченого доходу;

СП - ставка податку, встановлена цим підпунктом.

{Абзац восьмий підпункту 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 виключено на підставі Закону № 786-IX від 14.07.2020}

У разі якщо нерезидент набуває право власності на інвестиційний актив, визначений абзацами третім - шостим підпункту "е" підпункту 141.4.1 цього пункту, у іншого нерезидента, який не має постійного представництва в Україні відповідно до норм цього пункту, нерезидент, який набуває право власності, зобов’язаний утримати податок з прибутку від відчуження інвестиційного активу, виплаченого на користь іншого нерезидента, за ставкою в розмірі 15 відсотків та за його рахунок, задекларувати та перераховувати до бюджету України податок під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країною резиденції особи, на користь яких здійснюється виплата, що набрали чинності.

{Абзац дев’ятий підпункту 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із

Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Такий нерезидент - покупець зобов’язаний не пізніше дати здійснення першої оплати за інвестиційний актив, що придбавається, стати на облік у контролюючому органі за місцезнаходженням української юридичної особи, акції, корпоративні права якої формують вартість інвестиційного активу, що є предметом такого правочину. Взяття на облік таких нерезидентів здійснюється в порядку, встановленому пунктом 64.5 статті 64 цього Кодексу.

Прибуток від здійснення операцій, визначених у підпункті "е" підпункту 141.4.1 цього пункту, визначається як позитивна різниця між доходом, отриманим від продажу або іншого відчуження інвестиційного активу, та документально підтвердженими витратами на придбання такого активу. Якщо на вимогу особи, яка відповідно до цього підпункту є відповідальною за сплату податку з прибутку від здійснення такої операції, нерезидент, який відчужує інвестиційний актив, не надає документи, що підтверджують витрати на придбання такого активу, базою оподаткування податком на такий прибуток є вартість операції з відчуження інвестиційного активу.

{Підпункт 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

141.4.3. Прибутки нерезидентів, отримані у вигляді доходів від безпроцентних (дисконтних) облігацій чи казначейських зобов’язань, оподатковуються за ставкою, встановленою пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу, з урахуванням того, що:

базою оподаткування є прибуток, який розраховується як різниця між номінальною вартістю безпроцентних (дисконтних) цінних паперів, сплаченою або нарахованою їх емітентом, та ціною їх придбання на первинному чи вторинному фондовому ринку;

з метою здійснення податкового контролю придбання або продаж зазначених у цьому підпункті цінних паперів може здійснюватися від імені та за рахунок нерезидента виключно його постійним представництвом або резидентом, який працює від імені, за рахунок та за дорученням такого нерезидента;

зазначені резидент або постійне представництво нерезидента несуть відповідальність за повноту та своєчасність нарахування та внесення до бюджету податків, що справляються під час виплати нерезиденту доходів від володіння процентними або безпроцентними (дисконтними) цінними паперами. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює порядок надання резидентами або постійними представництвами нерезидента розрахунку податкових зобов’язань нерезидентів та звітів про справляння та внесення до відповідного бюджету податків, встановлених цим пунктом.

{Абзац четвертий підпункту 141.4.3 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Резиденти, які працюють від імені, за рахунок та за дорученням нерезидента на ринку процентних або безпроцентних (дисконтних) облігацій чи казначейських зобов’язань, самостійно подають контролюючому органу за своїм місцезнаходженням розрахунок (звіт) про справляння та внесення до відповідного бюджету податків, встановлених цим пунктом.

141.4.4. Сума фрахту, що сплачується нерезиденту резидентом, у тому числі фізичною особою - підприємцем, фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, або суб’єктом господарювання (юридичною особою чи фізичною особою - підприємцем), який обрав спрощену систему оподаткування, або іншим нерезидентом, який провадить господарську діяльність через постійне представництво за договорами фрахту, оподатковується за ставкою 6 відсотків у джерела виплати таких доходів за рахунок цих доходів. При цьому:

{Абзац перший підпункту 141.4.4 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

базою для оподаткування є базова ставка такого фрахту;

особами, уповноваженими справляти податок та вносити його до бюджету, є резидент, який виплачує такі доходи, незалежно від того, чи є він платником податку, а також суб’єктом спрощеного оподаткування.

141.4.5. Страховики або інші резиденти, у тому числі фізичні особи - підприємці, фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, або суб’єкти господарювання (юридичні особи чи фізичні особи - підприємці), які обрали спрощену систему оподаткування, інший нерезидент, який провадить господарську діяльність через постійне представництво, які здійснюють страхові платежі (страхові внески, страхові премії) та страхові виплати (страхові відшкодування) у межах договорів страхування або перестрахування ризиків, у тому числі страхування життя на користь нерезидентів, зобов’язані оподатковувати суми, що перераховуються, таким чином:

{Абзац перший підпункту 141.4.5 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

у межах договорів із обов’язкових видів страхування, за якими страхові виплати (страхові відшкодування) здійснюються на користь фізичних осіб - нерезидентів, а також за договорами страхування у межах системи міжнародних договорів "Зелена карта", а також за договорами страхування пасажирських перевезень цивільної авіації - за ставкою 0 відсотків;

у межах договорів страхування ризиків за межами України, за якими страхові виплати (страхові відшкодування) здійснюються на користь нерезидентів, крім ризиків, зазначених в абзаці другому цього підпункту, - за ставкою 4 відсотки суми, що перераховується, за власний рахунок страховика у момент здійснення перерахування такої суми;

{Абзац третій підпункту 141.4.5 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

під час укладання договорів страхування або перестрахування безпосередньо із страховиками та перестраховиками - нерезидентами, які відповідають вимогам щодо перестрахування у страховиків (перестраховиків) - нерезидентів, установленим Національним банком України (у тому числі через або за посередництвом страхових та/або перестрахових брокерів), а також під час укладання договорів перестрахування з розміщення ризиків в іноземних ядерних пулах за дорученням членів ядерного страхового пулу - за ставкою 0 відсотків;

{Абзац четвертий підпункту 141.4.5 пункту 141.4 статті 141 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2888-IX від 12.01.2023}

в інших випадках, ніж зазначені в абзацах другому - четвертому цього підпункту, - за ставкою 12 відсотків суми таких платежів (виплат) за власний рахунок у момент здійснення перерахування таких виплат.

{Абзац п'ятий підпункту 141.4.5 пункту 141.4 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 141.4.6 пункту 141.4 статті 141 виключено на підставі Закону № 1525-IX від 03.06.2021}

141.4.7. Суми прибутків нерезидентів, які провадять свою діяльність на території України через постійне представництво, оподатковуються в загальному порядку. При цьому таке постійне представництво прирівнюється з метою оподаткування до платника податку, який провадить свою діяльність незалежно від такого нерезидента.

Постійне представництво визначає обсяг оподатковуваного прибутку, отриманого протягом звітного (податкового) періоду, відповідно до принципу "витягнутої руки". Оподатковуваний прибуток постійного представництва має відповідати прибутку незалежного підприємства, що здійснює таку саму або аналогічну діяльність у таких самих або аналогічних умовах і діє в повній

незалежності від нерезидента, постійним представництвом якого воно є.

{Абзац другий підпункту 141.4.7 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Обсяг оподатковуваного прибутку постійного представництва розраховується відповідно до положень статті 39 цього Кодексу.

{Абзац третій підпункту 141.4.7 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 141.4.7 пункту 141.4 статті 141 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 141.4.8 пункту 141.4 статті 141 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

141.4.9. {Абзац перший підпункту 141.4.9 пункту 141.4 статті 141 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Суми податку на прибуток, отриманий з іноземних джерел, що сплачені суб’єктами господарювання за кордоном, зараховуються під час сплати ними податку в Україні. При цьому зарахуванню підлягає сума податку, розрахована за правилами, встановленими цим розділом.

Розмір зарахованих сум податку з іноземних джерел протягом податкового (звітного) періоду не може перевищувати суми податку, що підлягає сплаті в Україні таким платником податку протягом такого періоду.

Не підлягають зарахуванню у зменшення податкових зобов’язань такі податки, сплачені в інших країнах:

податок на капітал/майно та приріст капіталу;

поштові податки;

податки на реалізацію (продаж);

інші непрямі податки незалежно від того, підпадають вони під категорію прибуткових податків чи оподатковуються іншими податками згідно із законодавством іноземних держав.

Зарахування сплачених за митним кордоном України сум податку здійснюється за умови подання письмового підтвердження контролюючого органу іншої держави щодо факту сплати такого податку та за наявності чинного міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування доходів.

{Абзац десятий підпункту 141.4.9 пункту 141.4 статті 141 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.4.10. Не підлягають оподаткуванню доходи, отримані нерезидентами у вигляді процентів, або доходу (дисконту) або прибутку від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження державних цінних паперів або облігацій місцевих позик, або боргових цінних паперів, виконання зобов’язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями (крім прибутку нерезидентів, зареєстрованих у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження державних цінних паперів або облігацій місцевих позик, або боргових цінних паперів, виконання зобов’язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями), або у вигляді інших доходів за державними цінними паперами, що виплачуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику та/або реалізує державну бюджетну політику у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом, або у вигляді процентів, сплачених нерезидентам за отримані державою або до бюджету Автономної Республіки Крим чи

міського бюджету позики (кредити або зовнішні запозичення), що відображаються в Державному бюджеті України або місцевих бюджетах чи віднесені до витрат Національного банку України, або за кредити (позики), що отримані суб’єктами господарювання та виконання яких забезпечено державними або місцевими гарантіями.

{Пункт 141.4 статті 141 доповнено підпунктом 141.1.10 згідно із Законом № 482-VIII від 22.05.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Законів № 2146-VIII від 07.09.2017, № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1016-IX від 01.12.2020}

141.4.11. Доходи нерезидентів у вигляді процентів за позиками або фінансовими кредитами, наданими резидентам, оподатковуються за ставкою в розмірі 5 відсотків у джерела виплати таких доходів та за рахунок таких доходів з одночасно дотриманням таких умов:

а) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені ним шляхом розміщення іноземних боргових цінних паперів на іноземній фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

б) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені з метою надання (прямо або опосередковано) резиденту позики або фінансового кредиту;

в) нерезидент, якому виплачуються проценти, та/або уповноважена ним особа (якщо проценти виплачуються через таку особу) не є резидентами юрисдикцій, які на дату розміщення нерезидентом іноземних боргових цінних паперів включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу.

{Пункт 141.4 статті 141 доповнено підпунктом 141.1.11 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.4.12. Резиденти Дія Сіті - платники податку на особливих умовах, які здійснюють на користь нерезидентів виплату доходів, зазначених в абзацах четвертому - шостому підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, не утримують податок з таких доходів за правилами, встановленими підпунктом 141.4.2 цього пункту, якщо суми таких доходів підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 141.9-1.2.15 підпункту 141.9-1.2 та підпункту 141.9-1.3 пункту 141.9-1 цієї статті за ставкою, передбаченою пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу.

{Пункт 141.4 статті 141 доповнено підпунктом 141.1.12 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

141.5. Особливості оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор

{Абзац перший пункту 141.5 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

141.5.1. Суб’єкти, що здійснюють діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор одночасно з податком на прибуток за ставкою, визначеною у пункті 136.1 статті 136 цього Кодексу, сплачують податок на дохід за ставками, визначеними у підпунктах 136.4.1, 136.4.2 пункту 136.4 статті 136 цього Кодексу.

{Абзац перший підпункту 141.5.1 пункту 141.5 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

Нарахований суб’єктом, що здійснює діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор, податок на дохід за ставками, визначеними в підпунктах 136.4.1, 136.4.2 пункту 136.4 статті 136 цього Кодексу, не є різницею та не зменшує фінансовий результат до оподаткування такого суб’єкта.

{Абзац другий підпункту 141.5.1 пункту 141.5 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

{Пункт 141.5 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.6. Особливості оподаткування інститутів спільного інвестування та суб’єктів недержавного пенсійного забезпечення

141.6.1. Звільняються від оподаткування кошти спільного інвестування, а саме: кошти, внесені засновниками корпоративного фонду, кошти та інші активи, залучені від учасників інституту спільного інвестування, доходи від здійснення операцій з активами інституту спільного інвестування, доходи, нараховані за активами інституту спільного інвестування, та інші доходи від діяльності інституту спільного інвестування (відсотки за позиками, орендні (лізингові) платежі, роялті тощо).

Для цілей цього підпункту під активами інституту спільного інвестування розуміється сформована (оплачена) за рахунок коштів спільного інвестування сукупність майна, корпоративних прав, нерухомості (в тому числі у вигляді неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості та/або подільного об’єкта незавершеного будівництва), майнових прав, вимог та інших активів, передбачених законами та нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

{Підпункт 141.6.1 пункту 141.6 статті 141 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

141.6.2. Звільняються від оподаткування суми коштів у вигляді внесків, які надходять до платників податку, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення відповідно до закону, від вкладників пенсійних фондів, вкладників пенсійних депозитних рахунків та осіб, які уклали договори страхування відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення", а також осіб, які уклали договори страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду відповідно до зазначеного Закону.

{Пункт 141.7 статті 141 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.8. Особливості оподаткування суб’єктів, які здійснюють випуск та проведення лотерей.

Дохід суб’єктів, які здійснюють випуск та проведення лотерей, від операцій з випуску та проведення лотерей підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною у пункті 136.6 статті 136 цього Кодексу.

Прибуток суб’єктів, що здійснюють випуск та проведення лотерей, від здійснення іншої діяльності, яка не пов’язана із випуском та проведенням лотерей, нараховується та сплачується за правилами цього розділу за базовою (основною) ставкою податку.

Нарахований суб’єктами, що здійснюють випуск та проведення лотерей, податок на дохід за ставкою, визначеною в пункті 136.6 статті 136 цього Кодексу, не є різницею та не зменшує фінансовий результат до оподаткування такого суб’єкта.

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

141.9. Особливості визначення загального мінімального податкового зобов’язання платників податку - власників, орендарів, користувачів на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь.

141.9.1. Платник податку зобов’язаний у складі податкової декларації за податковий (звітний) рік подавати додаток з розрахунком загального мінімального податкового зобов’язання.

У такому додатку, зокрема, зазначаються:

кадастрові номери земельних ділянок, для яких визначається мінімальне податкове зобов’язання, їх нормативна грошова оцінка та площа;

сума загального мінімального податкового зобов’язання, сума мінімального податкового зобов’язання щодо кожної земельної ділянки окремо;

загальна сума сплачених платником податку податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов’язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, та визначених відповідно до підпункту 141.9.2 або 141.9.3 пункту 141.9 статті 141 цього Кодексу витрат на оренду земельних ділянок (далі у цьому пункті - загальна сума сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок) протягом податкового (звітного) року;

різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

141.9.2. Для платника податку, у якого частка сільськогосподарського товаровиробництва за податковий (звітний) рік, розрахована відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, дорівнює або перевищує 75 відсотків, різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

податок на прибуток підприємств;

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, які сплачені за придбання товарів у фізичних осіб), з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

єдиний податок (у разі переходу у податковому (звітному) році із спрощеної системи оподаткування на загальну);

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь;

рентна плата за спеціальне використання води;

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

141.9.3. Для платника податків, у якого частка сільськогосподарського товаровиробництва за податковий (звітний) рік, розрахована відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, становить менше 75 відсотків, різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

податок на прибуток підприємств у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з

платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, які сплачені за придбання товарів у фізичних осіб), у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь;

єдиний податок платника єдиного податку четвертої групи (у разі переходу у податковому (звітному) році із спрощеної системи оподаткування на загальну);

єдиний податок платника єдиного податку третьої групи (у разі переходу у податковому (звітному) році із спрощеної системи оподаткування на загальну) у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь;

рентна плата за спеціальне використання води у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

141.9.4. У разі використання земельної ділянки на праві емфітевзису податок на доходи фізичних осіб та військовий збір, сплачені під час здійснення виплат за таким договором емфітевзису, щорічно враховуються у частці, розрахованій пропорційно до річної суми нарахованої амортизації на нематеріальний актив у вигляді права користування земельною ділянкою за договором емфітевзису.

141.9.5. При позитивному значенні різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок платник податку зобов’язаний збільшити визначену в податковій декларації суму податку на прибуток підприємств, що підлягає сплаті до бюджету, на суму такого позитивного значення та сплатити таку збільшену суму податку до бюджету в порядку та строки, визначені цим Кодексом для сплати податку на прибуток підприємств.

У разі визначення платником податку від’ємного значення об’єкта оподаткування у податковому (звітному) році позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок підлягає сплаті до бюджету в порядку та строки, визначені цим Кодексом для сплати податку на прибуток підприємств.

Сума податку на прибуток підприємств у частині позитивного значення такої різниці не враховується у загальній сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок у наступному податковому (звітному) році.

Позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок є частиною зобов’язань з податку на прибуток підприємств.

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.9 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

141.9-1. Особливості оподаткування резидентів Дія Сіті - платників податку на особливих умовах

141.9-1.1. Резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах сплачує податок на прибуток підприємств за ставками, визначеними відповідно до пунктів 136.1 та 136.8 статті 136 цього Кодексу.

141.9-1.2. Об’єктом оподаткування резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах є операції з:

141.9-1.2.1. виплати дивідендів власнику корпоративних прав (крім власника корпоративних прав, який є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах) у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.1 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.2. виплати у грошовій формі та/або відмінній від грошової формі з повернення (виплати, передачі) внесків та/або інших сум власнику корпоративних прав (крім власника корпоративних прав, який є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах) у зв’язку з виходом такого власника із складу учасників/акціонерів юридичної особи - емітента таких корпоративних прав, ліквідацією такої юридичної особи - емітента, зворотним викупом резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах власних акцій (часток, паїв) у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.2 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.2-1. виплати у грошовій формі та/або відмінній від грошової формі особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у зв’язку з погашенням або зворотним викупом цінних паперів власної емісії (крім акцій, зазначених у підпункті 135.2.1.2 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу) в сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.2-1 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.3. виплати у грошовій формі та/або відмінній від грошової формі з повернення внесків або суми, що перевищує суму внесків, особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах та яка надала майно у спільну діяльність, у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.3 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.4. виплати процентів (у тому числі включених до суми основного боргу (тіла кредиту), комісій, інших винагород, відшкодувань, штрафів, пені, що пов’язані із залученням та/або використанням коштів на користь осіб, які не є резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах, у сумі та за правилами, встановленими підпунктами 135.2.1.4, 135.2.1.5 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу.

Положення цього підпункту не застосовуються до:

а) орендних (лізингових) платежів, крім процентів та комісій за договорами фінансового лізингу;

б) платежів у рахунок погашення заборгованості резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах за отримане ним майно (роботи, послуги), включаючи суми, що визнаються відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності як фінансові витрати, крім процентів, комісій, інших винагород, відшкодувань, визначених абзацом першим цього підпункту;

в) платежів у рахунок повернення одержаної суми позики, кредиту та/або іншого запозичення;

141.9-1.2.5. передачі майна (надання робіт, послуг) (передачі ризиків, пов’язаних з правом власності, або передачі результатів робіт, послуг) особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, без висування вимог щодо компенсації його (їх) вартості, у тому числі з безоплатної передачі майна (робіт, послуг) у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.6 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.6. виплати (надання) особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, фінансової допомоги в сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктами 135.2.1.7, 135.2.1.8, 135.2.1.8-1 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.7. виплати (переказу), що здійснюється у грошовій формі та/або у відмінній від грошової форми на користь нерезидента (крім випадків здійснення таких операцій нерезидентом через його постійне представництво в Україні) у зв’язку з:

а) погашенням боргових зобов’язань (у тому числі процентів, комісій, інших винагород, відшкодувань, штрафів, пені) за кредитами (позиками), що не зараховані на рахунки в українських банках або не спрямовані на оплату майна, що знаходиться на території України або імпортоване на митну територію України;

б) погашенням зобов’язань за визнаними штрафами, пенею, неустойкою, відшкодуванням збитків, компенсацією неодержаного доходу (упущеної вигоди), нарахованих відповідно до вимог цивільного законодавства та цивільно-правових договорів;

в) вкладенням в об’єкти інвестицій (у тому числі придбанням майна), розташовані за межами території України;

г) придбанням робіт (послуг) у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.9 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.8. передачі майна (виконання робіт, надання послуг) особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, за договором, що передбачає виплату компенсації вартості такого майна (робіт, послуг) у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.10 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.9. виплати коштів та/або передачі майна (виконання робіт, надання послуг) резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, який провадить діяльність за рахунок та за дорученням нерезидента, на користь такого нерезидента (уповноваженої ним особи) в межах відповідного договору комісії, доручення, агентського договору чи аналогічних договорів у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.11 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.10. виплати роялті особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктами 135.2.1.12, 135.2.1.13 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.11. виплати у грошовій формі та/або відмінній від грошової формі у зв’язку із здійсненням внеску до статутного капіталу або у спільну діяльність, в довірче управління, якщо отримувачем таких коштів та/або майна є особа, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.14 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.12. виплати у грошовій формі та/або відмінній від грошової формі у зв’язку з придбанням майна (робіт, послуг) у платників єдиного податку в сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.15 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.13. переказу коштів з рахунків резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах в українських банках на рахунки такого платника, відкриті за кордоном, у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.16 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу;

141.9-1.2.14. переказу (сплати) коштів та/або передачі майна особі, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, у зв’язку з погашенням зобов’язань за визнаними штрафами, пенею, неустойкою, відшкодуванням збитків, компенсацією неодержаного доходу (упущеної вигоди), нарахованих відповідно до вимог цивільного законодавства та цивільно-правових договорів, у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 135.2.1.17 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу. Положення цього підпункту не застосовуються до операцій, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 141.9-1.2.7 цього підпункту;

141.9-1.2.15. господарські операції, що визнаються контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу, якщо їх умови не відповідають принципу "витягнутої руки", у сумі, визначеній за правилами, встановленими підпунктом 141.9-1.3 цього пункту.

141.9-1.3. Порядок визначення бази оподаткування під час здійснення контрольованих операцій, умови яких не відповідають принципу "витягнутої руки"

Незалежно від особливостей, визначених цим пунктом, якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах здійснює контрольовані операції, визначені статтею 39 цього Кодексу, умови яких не відповідають принципу "витягнутої руки", база оподаткування податком на прибуток підприємств за такими операціями, що оподатковується за ставкою, визначеною відповідно до пункту 136.1 статті 136 цього Кодексу, визначається окремо на рівні:

перевищення ціни, визначеної за принципом "витягнутої руки", над договірною (контрактною) вартістю (вартістю, за якою відповідна операція повинна відображатися відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності) реалізованого (реалізованих) майна (робіт, послуг);

перевищення договірної (контрактної) вартості (вартості, за якою відповідна операція повинна відображатися відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності) придбаного (придбаних) майна (робіт, послуг) над ціною, визначеною за принципом "витягнутої руки".

У разі якщо сума (її частина), визначена згідно з абзацами другим - четвертим цього підпункту як база оподаткування за окремою контрольованою операцією:

а) була оподаткована податком на доходи нерезидента відповідно до пункту 141.4 цієї статті, відповідна сума нарахованого (сплаченого) податку на доходи нерезидента зараховується у зменшення суми податку, що підлягає сплаті за такою контрольованою операцією відповідно до підпункту 141.9-1.2.15 підпункту 141.9-1.2 цього пункту за базовою (основною) ставкою;

б) у попередніх податкових (звітних) періодах була включена до бази оподаткування, визначеної згідно з підпунктом 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу, сума податку, нарахована (сплачена) в попередніх податкових (звітних) періодах на таку суму (її частину) за ставкою, визначеною пунктом 136.8 статті 136 цього Кодексу, зараховується у зменшення суми податку, що підлягає сплаті за такою контрольованою операцією відповідно до підпункту 141.9-1.2.15 підпункту 141.9-1.2 цього пункту за базовою (основною) ставкою.

Загальна сума, на яку може бути зменшено податок відповідно до підпунктів "а" і "б" цього підпункту, не може перевищувати суму такого податку, розраховану за базовою (основною) ставкою від бази оподаткування, визначеної згідно з абзацами другим - четвертим цього підпункту.

У разі якщо сума (її частина), визначена згідно з абзацами другим - четвертим цього підпункту як база оподаткування за контрольованою операцією, в наступних звітних (податкових) періодах підлягатиме включенню до бази оподаткування за операціями, що підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 141.9-1.2 (крім підпункту 141.9-1.2.15) цього пункту за ставкою, визначеною згідно з пунктом 136.8 статті 136 цього Кодексу, така сума (її частина) враховуватиметься у зменшення бази оподаткування, що розраховується відповідно до підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 цього Кодексу, за такими операціями.

141.9-1.4. Якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах є контролюючою особою, окремим об’єктом оподаткування податком на прибуток підприємств, що оподатковується за базовою (основною) ставкою, є скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, визначений відповідно до статті 39-2 цього Кодексу.

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.9-1 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

141.10. Для переходу на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих

умовах або відмови від такого оподаткування юридична особа подає до контролюючого органу за своєю податковою адресою відповідну заяву.

Форма заяви, порядок її подання та розгляду контролюючим органом встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

141.10.1. Заява про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах подається засобами електронного зв’язку в електронній формі (у тому числі до уповноваженого органу під час звернення про набуття статусу резидента Дія Сіті у порядку, встановленому Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні") з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

141.10.2. Юридичні особи, які подали заяву про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах до уповноваженого органу під час звернення про набуття статусу резидента Дія Сіті відповідно до підпункту 141.10.1 цього пункту, вважаються резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах з першого числа місяця, наступного за кварталом, у якому юридичну особу внесено до реєстру Дія Сіті.

Резидент Дія Сіті, який є платником податку на прибуток підприємств на загальних підставах, може прийняти рішення про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах шляхом подання відповідної заяви до контролюючого органу не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу. Такий резидент Дія Сіті вважається платником податку на особливих умовах з першого числа місяця, наступного за кварталом, у якому до контролюючого органу подана відповідна заява. Резидент Дія Сіті, який є платником податку на прибуток підприємств на загальних підставах, може здійснити перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах один раз протягом календарного року.

141.10.3. Юридична особа, яка внесена до реєстру Дія Сіті, але не подала заяву про перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах, вважається резидентом Дія Сіті - платником податку на загальних підставах.

141.10.4. Для відмови від оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах резидент Дія Сіті не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку нового календарного року подає до контролюючого органу за своєю податковою адресою засобами електронного зв’язку заяву в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.10 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

141.11. У разі здійснення резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах операції, що підлягає оподаткуванню одночасно з двох чи більше підстав, передбачених підпунктами 141.9-1.2.1-141.9-1.2.14 підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 цієї статті, оподаткування здійснюється один раз за максимальною базою оподаткування. Якщо така операція підлягає оподаткуванню також відповідно до підпункту 141.9-1.2.15 цієї статті, також застосовуються норми підпункту 141.9-1.3 пункту 141.9-1 цієї статті.

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.11 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

141.12. Особливості оподаткування операцій з першого продажу за договорами купівлі-продажу неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості.

Платники податку на прибуток підприємств, що здійснюють операції з першого продажу неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості, поряд з нормами, встановленими цим Кодексом, мають право визначати податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств з урахуванням особливостей, визначених цим

пунктом.

141.12.1. Фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму доходу (виручки), що була врахована замовником будівництва, девелопером будівництва, у фінансовому результаті до оподаткування в поточному податковому (звітному) періоді за операцією із першого продажу (передачі покупцю) неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості.

141.12.2. Фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму нарахованих у бухгалтерському обліку витрат, що формують собівартість неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості, яка була врахована замовником будівництва, девелопером будівництва, у фінансовому результаті до оподаткування за операцією із першого продажу (передачі покупцю) неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості.

141.12.3. Фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму доходу (виручки) від операцій із першого продажу (передачі покупцю) неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості, яка у попередніх податкових (звітних) періодах зменшила фінансовий результат до оподаткування замовника будівництва, девелопера будівництва, у тому податковому (звітному) періоді, у якому відбувається прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом відповідного об’єкта житлової нерухомості.

141.12.4. Фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму нарахованих у бухгалтерському обліку витрат, що формують собівартість неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості, яка у попередніх податкових (звітних) періодах збільшила фінансовий результат до оподаткування замовника будівництва, девелопера будівництва, у тому податковому (звітному) періоді, у якому відбувається прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом відповідного об’єкта житлової нерухомості.

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.12 згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

141.13. Особливості оподаткування діяльності з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі.

141.13.1. Платники податку, які здійснюють діяльність з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі, сплачують щомісяця, не пізніше останнього операційного (банківського) дня поточного місяця, авансовий внесок з податку на прибуток підприємств за кожний пункт обміну іноземної валюти, внесений до Реєстру пунктів обміну іноземної валюти станом на перше число поточного місяця, у розмірі, визначеному підпунктом 141.13.2 цього пункту.

Для цілей оподаткування діяльності з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі під пунктом обміну іноземної валюти розуміється структурний/відокремлений підрозділ, що відкривається платником податку, який згідно із Законом України "Про валюту і валютні операції" має право здійснювати торгівлю валютними цінностями у готівковій формі, з метою здійснення торгівлі іноземною валютою у готівковій формі.

141.13.2. Авансовий внесок з податку на прибуток підприємств сплачується у розмірі:

а) трьох мінімальних заробітних плат, встановлених законом станом на 1 січня звітного (податкового) року, за кожний пункт обміну іноземної валюти, розташований у населеному пункті, чисельність населення якого перевищує 50 тисяч, за статистичними даними чисельності наявного населення України, розміщеними на веб-сайті спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі статистики станом на 1 січня року, що передує поточному року;

б) однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом станом на 1 січня звітного (податкового) року, за кожний пункт обміну іноземної валюти, розташований в інших, крім передбачених підпунктом "а" цього підпункту, населених пунктах або за межами населених пунктів.

141.13.3. Авансові внески з податку на прибуток підприємств, сплачені відповідно до цього пункту, є невід’ємною частиною податку на прибуток.

Сплачена протягом звітного (податкового) періоду сума авансових внесків з податку на прибуток підприємств зменшує податкові зобов’язання з податку на прибуток підприємств, розраховані за результатами такого звітного (податкового) періоду за базовою (основною) ставкою, визначеною статтею 136 цього Кодексу, у сумі, що не перевищує суму нарахованого податкового зобов’язання за такий податковий (звітний) період.

{Абзац другий підпункту 141.13.3 пункту 141.13 статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

У разі якщо сума авансового внеску, попередньо сплаченого протягом звітного (податкового) року, перевищує суму нарахованого податкового зобов’язання за такий податковий (звітний) рік, сума такого перевищення не переноситься у зменшення податкових зобов’язань наступних податкових (звітних) періодів.

Сума сплачених авансових внесків з податку на прибуток не підлягає поверненню платнику податку як надміру та/або помилково сплачені податкові зобов’язання, не може бути зарахована в рахунок інших податків і зборів (обов’язкових платежів) та на неї не поширюються положення статті 43 цього Кодексу.

141.13.4. Грошове зобов’язання у вигляді авансового внеску з податку на прибуток підприємств вважається узгодженим у момент виникнення такого зобов’язання, який визначається за календарною датою, встановленою підпунктом 141.13.1 цього пункту для граничного строку сплати авансового внеску з податку на прибуток підприємств до відповідного бюджету.

У разі якщо платник податків не сплачує узгоджену суму авансового внеску з податку на прибуток підприємств протягом строку, визначеного підпунктом 141.13.1 цього пункту, такий платник податків притягається до відповідальності у вигляді штрафу в розмірах, визначених статтею 124 цього Кодексу.

141.13.5. Національний банк України до 10 числа (включно) поточного місяця подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інформацію про пункти обміну іноземної валюти, внесені до Реєстру пунктів обміну іноземної валюти станом на перше число поточного місяця, із зазначенням їх місцезнаходження та суб’єкта господарювання, від імені якого відповідний пункт обміну іноземної валюти має право здійснювати торгівлю іноземною валютою у готівковій формі. Інформація подається в порядку, визначеному Національним банком України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Статтю 141 доповнено пунктом 141.13 згідно із Законом № 2720-IX від 03.11.2022}

Стаття 142. Звільнення від оподаткування

142.1. Звільняється від оподаткування прибуток підприємств та організацій, які засновані громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю і є їх повною власністю, отриманий від продажу (постачання) товарів, виконання робіт і надання послуг, крім підакцизних товарів, послуг із поставки підакцизних товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари, де протягом попереднього звітного (податкового) періоду кількість осіб з інвалідністю, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.

Зазначені підприємства та організації громадських об’єднань осіб з інвалідністю мають право

застосовувати цю пільгу за наявності дозволу на право користування такою пільгою, який видається уповноваженим органом відповідно до Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні".

{Абзац другий пункту 142.1 статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 344-IX від 05.12.2019}

У разі порушення вимог щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання з цього податку за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до цього Кодексу.

Підприємства та організації, на які поширюється дія цього пункту, реєструються у відповідному контролюючому органі в порядку, передбаченому для платників цього податку.

142.2. На період підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об’єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему звільняється від оподаткування прибуток Чорнобильської АЕС, якщо такі кошти використовуються на фінансування робіт з підготовки до зняття і зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об’єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

У разі порушення вимог щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання з цього податку за результатами податкового (звітного) періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 142.2 статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Статтю 142 доповнено пунктом 142.2 згідно із Законом № 364-VIII від 23.04.2015}

142.3. Звільняється від оподаткування прибуток підприємств, отриманий за рахунок міжнародної технічної допомоги або за рахунок коштів, які передбачаються в державному бюджеті як внесок України до Чорнобильського фонду "Укриття" для реалізації міжнародної програми - Плану здійснення заходів на об’єкті "Укриття" відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні, для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об’єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС.

У разі порушення вимог щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання з цього податку за результатами податкового (звітного) періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 142.3 статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Статтю 142 доповнено пунктом 142.3 згідно із Законом № 364-VIII від 23.04.2015}

142.4. Звільняється від оподаткування прибуток учасника індустріального парку, включеного до Реєстру індустріальних парків, від здійснення господарської діяльності у сферах переробної промисловості (розділ 10, клас 11.07 розділу 11, розділи 13-17, 20-33 КВЕД 009:2010, крім класу 24.10 розділу 24 КВЕД 009:2010 та крім виробництва підакцизних товарів, за виключенням виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів); у сфері збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів (розділ 38 КВЕД 009:2010), крім захоронення відходів, або науково-дослідної діяльності (розділ 72 КВЕД 009:2010) виключно на

території (в межах) індустріального парку, протягом 10 послідовних років, починаючи з першого числа першого місяця календарного кварталу, що визначений платником податку - учасником індустріального парку у поданій ним до контролюючого органу за місцем реєстрації такого платника податку складеній у довільній формі заяві про використання права на застосування передбаченого цим пунктом звільнення, але не раніше дня подання такої заяви.

У разі якщо контролюючим органом протягом 10 робочих днів з дня отримання заяви не надано відмову у застосуванні передбаченого цим пунктом звільнення, така заява вважається прийнятою. Заява подається платником податку у порядку, визначеному пунктом 42.4 статті 42 цього Кодексу. Повідомлення про відмову у наданні звільнення від оподаткування надається контролюючим органом у порядку, визначеному пунктом 42.4 статті 42 цього Кодексу.

Застосування визначених цим пунктом правил оподаткування допускається за умови, що учасник індустріального парку матиме статус такого учасника впродовж не менше 10 років і протягом цих 10 років:

здійснює господарську діяльність виключно на території і в межах індустріального парку. Для підтвердження статусу учасника індустріального парку використовуються дані з Реєстру індустріальних парків;

не нараховує і не виплачує дивіденди (прирівняні до них платежі) на користь власників корпоративних прав.

Не мають права застосовувати визначені цим пунктом правила оподаткування учасники індустріального парку - юридичні особи, у статутному капіталі яких є частка, що:

1) прямо або опосередковано належить юридичним особам, які є організаторами азартних ігор, а також юридичні особи, яким прямо або опосередковано належить частка у статутному капіталі юридичних осіб, які є організаторами азартних ігор;

2) прямо або опосередковано належить юридичним особам, зареєстрованим у державах (на територіях), віднесених Кабінетом Міністрів України до офшорних зон;

3) прямо або опосередковано належить юридичним особам, зареєстрованим згідно із законодавством держав, включених Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) до списку держав, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

Сума вивільнених від оподаткування коштів (сум податку на прибуток, що не сплачуються до бюджету та залишаються у розпорядженні платника податку - учасника індустріального парку) спрямовується на розвиток діяльності учасника індустріального парку в межах такого індустріального парку не пізніше 31 грудня наступного календарного року. Порядок використання учасником індустріального парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального парку затверджується Кабінетом Міністрів України. Платник податку у податковій декларації з податку на прибуток підприємств за податковий (звітний) рік зазначає інформацію про використання чи невикористання суми вивільнених від оподаткування коштів у повному обсязі.

У разі невикористання учасником індустріального парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального парку до 31 грудня календарного року, наступного за податковим (звітним) роком, платник податку втрачає право на застосування визначених цим пунктом правил оподаткування з 1 січня року, наступного за роком, в якому мали бути використані зазначені кошти. При цьому за всі інші попередні податкові (звітні) періоди застосування звільнення від оподаткування, за які платник податку не використав вивільнені від оподаткування кошти у встановлений строк і до втрати такого права, платник податку зобов’язаний подати уточнюючу (уточнюючі) податкову декларацію з податку на прибуток підприємств, нарахувати та сплатити податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств, штрафні санкції

та пеню відповідно до норм цього Кодексу.

У разі дострокового припинення з ініціативи платника податку застосування визначених цим пунктом правил оподаткування такий платник податку зобов’язаний за підсумками податкового (звітного) періоду, в якому він припинив застосовувати зазначені правила оподаткування, визначити податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств у загальному порядку.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо створення і функціонування індустріальних парків на території України, здійснюють автоматичний обмін інформацією, що міститься (має міститися) в Реєстрі індустріальних парків, у тому числі щодо переліку учасників індустріальних парків, в обсязі та порядку, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику.

Для платників, визначених цим пунктом, податковими (звітними) періодами є календарні квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому податкова декларація розраховується наростаючим підсумком. Платники, визначені цим пунктом, не можуть застосовувати виключно річний податковий (звітний) період.

У разі втрати статусу учасника індустріального парку платник податку втрачає право на застосування встановлених цим пунктом правил оподаткування. Такий платник податку зобов’язаний за підсумками податкового (звітного) періоду, в якому втрачено статус учасника індустріального парку, визначити податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств у загальному порядку.

Незалежно від особливостей, визначених цим пунктом, якщо платник податку - учасник індустріального парку здійснює в рамках господарської діяльності, передбаченої абзацом першим цього пункту, контрольовані операції, визначені статтею 39 цього Кодексу, об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств, що оподатковується за базовою (основною) ставкою, визначається окремо на рівні:

перевищення ціни, визначеної за принципом "витягнутої руки", над договірною (контрактною) вартістю (вартістю, за якою відповідна операція має відображатися відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності) реалізованих товарів (робіт, послуг);

перевищення договірної (контрактної) вартості (вартості, за якою відповідна операція має відображатися відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності) придбаних товарів (робіт, послуг) над ціною, визначеною за принципом "витягнутої руки".

Якщо платник податку - учасник індустріального парку є контролюючою особою, окремим об’єктом оподаткування податком на прибуток підприємств, що оподатковується за базовою (основною) ставкою, є скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, визначений відповідно до статті 39-2 цього Кодексу.

Об’єкти оподаткування, визначені абзацами шістнадцятим-дев’ятнадцятим цього пункту, не звільняються від оподаткування та підлягають оподаткуванню в загальному порядку.

{Статтю 142 доповнено пунктом 142.4 згідно із Законом № 2330-IX від 21.06.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 2330-IX від 21.06.2022}

{Розділ III в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

РОЗДІЛ IV. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Стаття 162. Платники податку

162.1. Платниками податку є:

162.1.1. фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

162.1.1-1. фізична особа - резидент, яка володіє та/або користується (орендує (суборендує), на умовах емфітевзису, постійно користується) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, у частині мінімального податкового зобов’язання;

{Пункт 162.1 статті 162 доповнено підпунктом 162.1.1-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

162.1.2. фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;

162.1.3. податковий агент.

162.2. Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї таким міжнародним договором діяльності.

162.3. У разі смерті платника податку або оголошення його судом померлим чи визнання безвісно відсутнім або втрати ним статусу резидента (за відсутності податкових зобов'язань як нерезидента згідно з цим Кодексом) податок за останній податковий період справляється з нарахованих на його користь доходів. Відповідно до цього останнім податковим періодом вважається період, який закінчується днем, на який відповідно припадає смерть такого платника податку, винесення такого судового рішення чи втрата ним статусу резидента. У разі відсутності нарахованих доходів податок сплаті не підлягає.

162.4. Якщо фізична особа - платник податку вперше отримує оподатковувані доходи всередині податкового періоду, то перший податковий період розпочинається з дня отримання таких доходів.

Стаття 163. Об'єкт оподаткування

163.1. Об'єктом оподаткування резидента є:

163.1.1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

163.1.2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);

163.1.3. іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

163.2. Об'єктом оподаткування нерезидента є:

163.2.1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

163.2.2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Стаття 164. База оподаткування

164.1. Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід, з урахуванням особливостей, визначених цим розділом.

Загальний оподатковуваний дохід - будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

У разі використання права на податкову знижку базою оподаткування є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального оподатковуваного доходу з урахуванням пункту 164.6 цієї статті на суми податкової знижки такого звітного року.

Базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської або незалежної

професійної діяльності, є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається відповідно до пункту 177.2 статті 177 та пункту 178.3 статті 178 цього Кодексу.

{Пункт 164.1 статті 164 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

164.1.1. Загальний оподатковуваний дохід складається з доходів, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання), доходів, які оподатковуються у складі загального річного оподатковуваного доходу, та доходів, які оподатковуються за іншими правилами, визначеними цим Кодексом.

164.1.2. Загальний місячний оподатковуваний дохід складається із суми оподатковуваних доходів, нарахованих (виплачених, наданих) протягом такого звітного податкового місяця.

164.1.3. Загальний річний оподатковуваний дохід дорівнює сумі загальних місячних оподатковуваних доходів, іноземних доходів, отриманих протягом такого звітного податкового року, доходів, отриманих фізичною особою - підприємцем від провадження господарської діяльності згідно із статтею 177 цього Кодексу, та доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність згідно із статтею 178 цього Кодексу.

164.2. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються:

164.2.1. доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового договору (контракту);

164.2.2. суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору;

{Підпункт 164.2.2 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2497-VIII від 10.07.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

164.2.3. доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема інтелектуальної (промислової) власності, та прирівняні до них права, доходи у вигляді сум авторської винагороди, іншої плати за надання права на користування або розпорядження іншим особам нематеріальним активом (творами науки, мистецтва, літератури або іншими нематеріальними активами), об'єкти права інтелектуальної промислової власності та прирівняні до них права (далі - роялті), у тому числі отримані спадкоємцями власника такого нематеріального активу;

164.2.4. частина доходів від операцій з майном, розмір якої визначається згідно з положеннями статей 172-173 цього Кодексу;

164.2.5. дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування), визначений у порядку, встановленому пунктом 170.1 статті 170 цього Кодексу;

164.2.6. оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів минулих податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку або нарахований контролюючим органом згідно із цим Кодексом;

164.2.7. сума заборгованості платника податку за укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності та яка перевищує суму, що становить 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк позовної давності згідно з розділом II цього Кодексу, що встановлює порядок стягнення заборгованості з податків, зборів і погашення податкового боргу. Фізична особа самостійно сплачує податок з таких доходів та зазначає їх у річній податковій декларації;

{Підпункт 164.2.7 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012}

164.2.8. пасивні доходи (крім зазначених у підпунктах 165.1.2 та 165.1.41 пункту 165.1 статті 165

цього Кодексу), доходи у вигляді виграшів, призів;

{Підпункт 164.2.8 пункту 164.2 статті 164 в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу IV Закону № 1166-VII від 27.03.2014; підпункт 164.2.8 пункту 164.2 статті 164 в редакції Законів № 1588-VII від 04.07.2014, № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

164.2.9. інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, крім доходу від операцій, зазначених у підпунктах 165.1.40 і 165.1.52 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу;

{Підпункт 164.2.9 пункту 164.2 статті 164 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

164.2.10. дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у межах, що оподатковується згідно з цим розділом;

164.2.11. сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки, розмір якої обчислюється відповідно до пункту 170.9 статті 170 цього Кодексу;

164.2.12. кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, які визначені обвинувальним вироком суду незалежно від призначеної ним міри покарання;

164.2.13. доходи, що становлять позитивну різницю між:

сумою коштів, отриманих платником податку внаслідок його відмови від участі в фонді фінансування будівництва, та сумою коштів, внесених платником податку до такого фонду, крім випадків, коли платник податку одночасно передає кошти, отримані з фонду фінансування будівництва, в управління тому самому управителю у той самий або інший фонд фінансування будівництва;

сумою коштів, отриманих платником податку від інших осіб внаслідок відступлення на їх користь права вимоги за договором про участь у фонді фінансування будівництва (у тому числі, якщо таке відступлення здійснено на підставі договору купівлі-продажу), та сумою коштів, внесених платником податку до такого фонду за цим договором;

164.2.14. дохід у вигляді неустойки (штрафів, пені), відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди, крім:

а) сум, що за рішенням суду спрямовуються на відшкодування збитків, завданих платнику податку внаслідок заподіяння йому матеріальної шкоди, а також шкоди життю та здоров'ю, а також відшкодувань моральної шкоди в розмірі, визначеному рішенням суду, але не вище чотирикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, або в розмірі, визначеному законом;

{Підпункт "а" підпункту 164.2.14 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

б) відсотків, отриманих від боржника внаслідок прострочення виконання ним договірного зобов'язання;

в) пені, що сплачується на користь платника податку за рахунок бюджету (цільового страхового фонду) внаслідок несвоєчасного повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або інших сум бюджетного відшкодування;

г) суми втрат, заподіяних платнику податку актами, визнаними неконституційними, або незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову

діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури або суду, що відшкодовуються державою в порядку, встановленому законом.

{Абзац п'ятий підпункту 164.2.14 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

ґ) виплати з державного бюджету, пов'язані з виконанням рішень закордонних юрисдикційних органів, у тому числі Європейського суду з прав людини, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України.

{Підпункт 164.2.14 пункту 164.2 статті 164 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Дія цього підпункту не поширюється на оподаткування сум страхових виплат, страхових відшкодувань і викупних сум за договорами страхування;

164.2.15. сума страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат, що сплачуються платнику податку за договорами довгострокового страхування життя (у тому числі за договорами страхування довічних пенсій) та недержавного пенсійного забезпечення, за договорами пенсійного вкладу, договорами довірчого управління, укладеними з учасниками фондів банківського управління, у випадках та розмірах, визначених підпунктом 170.8.2 пункту 170.8 статті 170 цього Кодексу;

164.2.16. сума пенсійних внесків у межах недержавного пенсійного забезпечення відповідно до закону, страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), у тому числі, за договорами добровільного медичного страхування та за договором страхування додаткової пенсії, внесків на пенсійні вклади, внесків до фонду банківського управління, сплачена будь-якою особою - резидентом за платника податку чи на його користь, крім сум, що сплачуються:

а) особою-резидентом, що визначається вигодонабувачем (бенефіціаром) за такими договорами;

б) одним із членів сім’ї першого ступеня споріднення платника податку;

в) роботодавцем-резидентом за свій рахунок за договорами недержавного пенсійного забезпечення платника податку та/або за договорами добровільного медичного страхування в межах 30 відсотків нарахованої заробітної плати такому працівнику;

{Підпункт "в" підпункту 164.2.16 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1946-IX від 14.12.2021}

г) резидентом Дія Сіті за свій рахунок за договорами недержавного пенсійного забезпечення та/або за договорами добровільного медичного страхування платника податку - гіг-спеціаліста в межах 30 відсотків нарахованої винагороди такому гіг-спеціалісту;

{Підпункт 164.2.16 пункту 164.2 статті 164 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

{Підпункт 164.2.16 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

164.2.17. дохід, отриманий платником податку як додаткове благо (крім випадків, передбачених статтею 165 цього Кодексу) у вигляді:

а) вартості використання житла, інших об'єктів матеріального або нематеріального майна, що належать роботодавцю, наданих платнику податку в безоплатне користування, або компенсації вартості такого використання, крім випадків, коли таке надання зумовлено виконанням платником податку трудової функції відповідно до трудового договору (контракту) чи передбачено нормами колективного договору або відповідно до закону в установлених ними межах;

{Підпункт "а" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 в редакції Закону № 4834-VI від

24.05.2012}

б) вартості майна та харчування, безоплатно отриманого платником податку, крім випадків, визначених цим Кодексом для оподаткування прибутку підприємств.

Додатково до винятків, передбачених підпунктом "а" цього підпункту, не вважаються додатковим благом платника податку доходи, одержані у формі та розмірах, що підлягають включенню роботодавцем до собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, а також кошти, вартість послуг, проживання, проїзду, харчування, спортивного одягу, аксесуарів, взуття та інвентарю, колясок для осіб з інвалідністю, у тому числі які призначені для участі осіб з інвалідністю в фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах, лікарських та медико-відновлюваних засобів та інших доходів, наданих (виплачених) платнику податку - учаснику спортивних (крім професійного спорту), фізкультурно-оздоровчих заходів, заходів з фізкультурно-оздоровчої діяльності та фізкультурно-спортивної реабілітації, що фінансуються з бюджету та/або бюджетними організаціями, іншими неприбутковими організаціями, внесеними до Реєстру неприбуткових організацій та установ на дату надання таких коштів.

{Абзац другий підпункту "б" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Також не вважається додатковим благом платника податку сплачена суб’єктом кінематографії вартість товарів та послуг, а саме проїзду, проживання, харчування, охорони, страхування, медичного обслуговування, тренування, навчання, що пов’язані з участю такого платника податку у виробництві аудіовізуальних творів, що виробляються (створюються) суб’єктами кінематографії України, якщо це передбачено умовами договору з такими платниками податку та/або режисерським сценарієм аудіовізуального твору.

{Підпункт "б" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017}

Також не вважається додатковим благом платника податку сплачена закладом культури вартість товарів та послуг, а саме проїзду, проживання, харчування, охорони, страхування, медичного обслуговування, тренування, що пов’язані з участю такого платника податку у створенні та показі (проведенні) культурних, у тому числі гастрольних, заходів, якщо це передбачено умовами договору з такими платниками податку;

{Підпункт "б" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

в) вартості послуг домашнього обслуговуючого персоналу, безоплатно отриманих платником податку, включаючи працю підпорядкованих осіб, а також осіб, що перебувають на військовій службі чи є заарештованими або ув'язненими.

Під терміном "послуги домашнього обслуговуючого персоналу" розуміються послуги з побутового обслуговування фізичної особи, членів її сім'ї або від імені чи за їх дорученням будь-якої третьої особи, включаючи ремонт або спорудження об'єктів рухомого чи нерухомого майна, що належить таким особам або використовується ними;

г) суми грошового або майнового відшкодування будь-яких витрат або втрат платника податку, крім тих, що обов'язково відшкодовуються згідно із законом за рахунок бюджету або звільняються від оподаткування згідно з цим розділом;

ґ) суми безповоротної фінансової допомоги (крім суми процентів умовно нарахованих на таку допомогу);

{Підпункт "ґ" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

д) основної суми боргу (кредиту) платника податку (крім суми прощеного (анульованого)

основного боргу платника податку за іпотечним кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою житлової нерухомості), прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов’язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності, у разі якщо його сума перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року. Кредитор зобов’язаний повідомити платника податку - боржника шляхом направлення рекомендованого листа з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або надання повідомлення боржнику під підпис особисто про прощення (анулювання) боргу та включити суму прощеного (анульованого) боргу до податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, за підсумками звітного періоду, у якому такий борг було прощено. Боржник самостійно сплачує податок з таких доходів та відображає їх у річній податковій декларації. У разі неповідомлення кредитором боржника про прощення (анулювання) боргу у порядку, визначеному цим підпунктом, такий кредитор зобов’язаний виконати всі обов’язки податкового агента щодо доходів, визначених цим підпунктом;

{Абзац перший підпункту "д" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 в редакції Закону № 1383-IX від 13.04.2021}

За кредитом, що отриманий на придбання житла (іпотечний кредит), платник податку має право на сплату суми податкового зобов’язання, нарахованого на основну суму боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов’язаним із процедурою його банкрутства, до закінчення строку позовної давності, протягом трьох років починаючи з року, в якому задекларовано суму такого податкового зобов’язання. Для розстрочення такої суми податкового зобов’язання платник податку разом із декларацією подає до контролюючого органу заяву у довільній формі, що містить фактичні дані про суму прощеного (анульованого) кредитором боргу (кредиту та/або відсотків), підтверджену відповідними документами кредитора, та коротке пояснення обставин, що призвели до виникнення необхідності здійснення розстрочення задекларованої суми податкового зобов’язання.

{Підпункт "д" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Суми розстрочених податкових зобов’язань розраховуються платником податку самостійно згідно з документами щодо основної суми прощеного (анульованого) кредитором боргу (кредиту) та погашаються рівними частинами кожного календарного кварталу до 20 числа місяця, наступного за кожним календарним кварталом (до 20 квітня, до 20 липня, до 20 жовтня і до 20 грудня) починаючи з кварталу, що настає за тим кварталом, у якому до контролюючого органу подано заяву у довільній формі, що містить фактичні дані про основну суму прощеного (анульованого) кредитором боргу (кредиту), підтверджену відповідними документами кредитора, та коротке пояснення обставин, що призвели до виникнення необхідності здійснення розстрочення задекларованої суми податкового зобов’язання;

{Підпункт "д" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт "д" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 5519-VI від 06.12.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

е) вартості безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), визначеної за правилами звичайної ціни, а також суми знижки звичайної ціни (вартості) товарів (робіт, послуг), індивідуально призначеної для такого платника податку, крім сум, зазначених у підпункті 165.1.53 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу. Не є додатковим благом сума знижки звичайної ціни (вартості) при продажу (відчуженні) на користь платника податків житлової нерухомості, набутої у власність внаслідок звернення стягнення на таке майно за договорами іпотеки, що забезпечує кредит, наданий в іноземній валюті.

{Підпункт "е" підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1275-VII від 20.05.2014, № 1383-IX від 13.04.2021}

Якщо додаткові блага надаються у негрошовій формі, сума податку об'єкта оподаткування обчислюється за правилами, визначеними пунктом 164.5 цієї статті;

164.2.18. дохід, отриманий платником податку за зданий (проданий) ним брухт дорогоцінних металів, крім доходу, отриманого за брухт дорогоцінних металів, проданий Національному банку України.

Під час виплати доходів за зданий (проданий) платником податку брухт дорогоцінних металів особа, яка його закуповує, вважається податковим агентом та зобов'язана утримати податок із суми такої виплати за ставкою, встановленою цим розділом;

{Пункт 164.2 статті 164 доповнено новим пунктом 164.2.18 згідно із Законом № 4238-VI від 22.12.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

{Підпункт 164.2.19 пункту 164.2 статті 164 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

164.2.20. інші доходи, крім зазначених у статті 165 цього Кодексу.

164.3. При визначенні бази оподаткування враховуються всі доходи платника податку, отримані ним як у грошовій, так і негрошовій формах.

164.4. Під час нарахування (отримання) доходів, отриманих у вигляді валютних цінностей або інших активів (вартість яких виражена в іноземній валюті або міжнародних розрахункових одиницях), такі доходи перераховуються у гривні за валютним курсом Національного банку України, що діє на момент нарахування (отримання) таких доходів.

164.5. Під час нарахування (надання) доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, правила визначення яких встановлені згідно з цим Кодексом, помножена на коефіцієнт, який обчислюється за такою формулою:

К = 100 : (100 - Сп),

де К - коефіцієнт;

Сп - ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.

У такому самому порядку визначаються об'єкт оподаткування і база оподаткування для коштів, надміру витрачених платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки.

164.6. Під час нарахування доходів у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата, зменшена на суму страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, - обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності.

{Абзац перший пункту 164.6 статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Абзац другий пункту 164.6 статті 164 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 165. Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу

165.1. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи:

165.1.1 сума державної та соціальної матеріальної допомоги, державної допомоги, компенсацій, вартість соціальних послуг та реабілітаційної допомоги (включаючи грошові компенсації особам з інвалідністю, на дітей з інвалідністю при реалізації індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю, суми допомоги по вагітності та пологах), винагород і страхових виплат, які отримує платник податку з бюджетів та фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування та у формі фінансової допомоги особам з інвалідністю з Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю згідно із законом, указами Президента України та актами Кабінету Міністрів України, а також вартість соціальної допомоги в натуральній формі малозабезпеченим сім’ям, що отримана від надавачів соціальних послуг відповідно до Закону України "Про соціальні послуги", у тому числі (але не виключно):

{Абзац перший підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 344-IX від 05.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

а) сума грошової допомоги, яка надається згідно із законом, указами Президента України та актами Кабінету Міністрів України членам сімей військовослужбовців, поліцейських чи осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, органів і підрозділів цивільного захисту, Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, які загинули (безвісно пропали) або померли під час виконання службових обов'язків та/або захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;

{Підпункт "а" підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1293-IX від 02.03.2021, № 2600-IX від 20.09.2022}

б) сума державних премій України або стипендій України, призначених законом, постановами Верховної Ради України, указами Президента України, винагород спортсменам - чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, у тому числі спортсменам з інвалідністю, а також вартість державних нагород чи винагород від імені України, крім тих, що виплачуються коштами чи іншим майном, сума Нобелівської чи Абелівської премій, а також сума міжнародних премій у сфері наукової, науково-технічної діяльності, стипендій, грантів, що виплачуються (надаються) в рамках фінансування наукових (науково-технічних) проектів, виконання яких здійснюється відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та які зареєстровані відповідно до статті 66 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність";

{Підпункт "б" підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 344-IX від 05.12.2019, № 2836-XI від 13.12.2022}

в) сума коштів з Державного бюджету України дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам Національної академії наук України, Української академії аграрних наук, Академії медичних наук України, Академії педагогічних наук України, Академії правових наук України та Академії мистецтв України як щомісячна довічна плата за звання дійсного члена та члена-кореспондента;

г) сума допомоги, яка виплачується (надається) жертвам нацистських переслідувань або їх спадкоємцям з бюджетів або інших джерел, визначених міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також особам, які мають звання "Праведник Миру";

ґ) сума допомоги, яка виплачується (надається) особам, визнаним репресованими та/або реабілітованими згідно із законом, або їх спадкоємцям з бюджетів або інших джерел, визначених міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

е) сума пенсій (включаючи суму їх індексації, нараховану відповідно до закону) або щомісячного

довічного грошового утримання, отримувана платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету згідно із законом, а також пенсій з іноземних джерел, якщо згідно з міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, такі пенсії не підлягають оподаткуванню чи оподатковуються в країні їх виплати;

{Підпункт "е" підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу IV Закону № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

є) сума грошової компенсації за витрату часу, розмір якої встановлюється Кабінетом Міністрів України, яку отримують фізичні особи за ведення записів та подання відомостей відповідно до програм державних вибіркових обстежень, що проводяться органами державної статистики;

ж) сума грошової компенсації, що виплачується військовослужбовцям за належне їм для отримання жиле приміщення;

з) сума щорічної разової грошової допомоги, яка надається згідно із Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

и) сума грошової допомоги (у тому числі в натуральній формі), що надається фізичним особам або членам їхніх сімей (діти, дружина, батьки), військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв’язку з мобілізацією, відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", та/або компенсаційні виплати з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період;

{Підпункт 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1275-VII від 20.05.2014}

і) вартість соціальних послуг, які надаються згідно із Законом України "Про соціальні послуги" та Класифікатором соціальних послуг надавачем соціальних послуг, якого включено до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, за рахунок надавачів соціальних послуг отримувачу соціальних послуг, якого включено до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг.

{Підпункт 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Винятки, передбачені цим підпунктом, не поширюються на виплату заробітної плати, грошової (вихідної) допомоги при виході на пенсію (у відставку) та виплату, пов'язану з тимчасовою втратою працездатності;

165.1.2. сума доходів, отриманих платником податку у вигляді процентів, що нараховані на державні цінні папери, емітовані центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику та/або реалізує державну бюджетну політику у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом, та на боргові зобов'язання Національного банку України, а також сума доходів, отриманих нерезидентами у вигляді процентів, нарахованих на державні цінні папери або облігації місцевих позик, або боргові цінні папери, виконання зобов’язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями, якщо такі цінні папери придбані нерезидентами за межами території України через уповноважених агентів - нерезидентів, або процентів, отриманих нерезидентами за надані державі або бюджету Автономної Республіки Крим чи міському бюджету позики (кредити або зовнішні запозичення), які відображаються в Державному бюджеті України або місцевих бюджетах чи віднесені до витрат Національного банку України, або за надані суб’єктам господарювання кредити (позики), виконання яких забезпечено державними або місцевими гарантіями;

{Підпункт 165.1.2 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4238-VI від 22.12.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 482-VIII від 22.05.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, №

466-IX від 16.01.2020, № 1016-IX від 01.12.2020}

165.1.3. сума відшкодування платнику податку розміру шкоди, заподіяної йому внаслідок Чорнобильської катастрофи, у порядку та сумах, визначених законом;

165.1.4. сума виплат чи відшкодувань (крім заробітної плати чи інших виплат та відшкодувань за цивільно-правовими договорами), що здійснюються з урахуванням пункту 170.7 статті 170 цього Кодексу:

а) творчими спілками їх членам у випадках, передбачених законом;

б) Товариством Червоного Хреста України на користь отримувачів благодійної допомоги відповідно до закону;

в) іншими неприбутковими організаціями (крім кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ) та благодійними фондами України, статус яких визначається відповідно до закону, на користь отримувачів таких виплат, крім будь-яких виплат або відшкодувань членам керівних органів таких організацій або фондів та пов'язаним з ними фізичним особам;

г) сума, яка щороку виплачується переможцям Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика;

165.1.5. сума внесків на обов'язкове страхування платника податку відповідно до закону, інших, ніж єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

165.1.6. сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податку, що вносяться за рахунок його роботодавця у розмірах, визначених законом;

165.1.7. сума страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, - обов'язкові страхові внески до недержавного пенсійного фонду та фонду банківського управління;

165.1.8. сума коштів, що належать платнику податку, які відповідно до закону перераховуються з Накопичувального фонду до недержавного пенсійного фонду, фонду банківського управління чи страхової організації, з недержавного пенсійного фонду, фонду банківського управління до іншого недержавного пенсійного фонду, фонду банківського управління, страхової організації або на пенсійний депозитний рахунок банку;

165.1.9. вартість безоплатного лікувально-профілактичного харчування, молока або рівноцінних йому харчових продуктів, газованої солоної води, мийних і знешкоджувальних засобів, а також спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту, якими роботодавець забезпечує платника податку відповідно до Закону України "Про охорону праці", спеціального (форменого) одягу та взуття, що надаються роботодавцем у тимчасове користування платнику податку, який перебуває з ним у трудових відносинах. Порядок забезпечення, перелік та граничні строки використання спеціального (у тому числі форменого) одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту встановлюються Кабінетом Міністрів України та/або галузевими нормами безоплатної видачі працівникам спеціального (форменого) одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту.

Норми забезпечення лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними йому харчовими продуктами, газованою солоною водою, мийними та знешкоджувальними засобами розробляються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

{Підпункт 165.1.9 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

165.1.10. сума грошового або майнового утримання чи забезпечення військовослужбовців строкової служби (у тому числі осіб, що проходять альтернативну службу), передбачена законом, яка виплачується з бюджету чи бюджетною установою;

165.1.11. кошти, отримані платником податку на відрядження або під звіт і розраховані згідно із пунктом 170.9 статті 170 цього Кодексу, а також суми компенсаційних виплат в іноземній валюті, що виплачуються відповідно до закону працівникам дипломатичної служби, направленим у довготермінове відрядження;

{Підпункт 165.1.11 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

165.1.12. вартість товарів, які надходять платнику податку як гарантійна заміна у порядку, встановленому законом, а також грошова компенсація вартості товарів, надана платнику податку в разі їх повернення продавцю або особі, уповноваженій таким продавцем здійснювати їх гарантійне обслуговування (заміну) протягом гарантійного строку, але не вище ніж ціна придбання таких товарів;

165.1.13. кошти або вартість майна (нематеріальних активів), які надходять платнику податку за рішенням суду в результаті поділу спільної сумісної власності подружжя у зв'язку з розірванням шлюбу чи визнанням його недійсним або за добровільним рішенням сторін з урахуванням норм Сімейного кодексу України;

165.1.14. аліменти, що виплачуються платнику податку згідно з рішенням суду або за добровільним рішенням сторін у сумах, визначених згідно із Сімейним кодексом України, у тому числі аліменти, що виплачуються нерезидентом;

{Підпункт 165.1.14 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2477-VIII від 03.07.2018}

165.1.15. кошти або майно (майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг), отримані платниками податку як дарунок з урахуванням положень цього розділу;

165.1.16. кошти, отримані платником податку в рахунок компенсації (відшкодування) вартості майна (нематеріальних активів), примусово відчуженого державою у випадках, передбачених законом, або вартість такої компенсації, отриманої у негрошовій формі;

доходи, отримані внаслідок реалізації заставленого майна, майна платника податку при зверненні стягнення фінансовою установою на таке майно у зв’язку з невиконанням платником податку своїх зобов’язань за договором кредиту (позики), за умови що таке майно було придбано за рахунок такого кредиту (позики);

{Підпункт 165.1.16 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012; в редакції Закону № 321-VIII від 09.04.2015}

165.1.17. сума надміру сплачених грошових зобов'язань, страхових внесків з бюджетів або державних цільових страхових фондів згідно із законом, а також бюджетного відшкодування під час застосування права на податкову знижку, що повертається платнику податку;

165.1.18. дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою - резидентом, що нараховує такі дивіденди, за умови, що таке нарахування жодним чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному капіталі емітента, та в результаті якого збільшується статутний капітал емітента на сукупну номінальну вартість нарахованих дивідендів;

{Підпункт 165.1.18 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

165.1.19. кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку або члена сім’ї фізичної особи першого ступеня споріднення, дитини, яка перебуває під опікою або піклуванням платника податку, за умови документального підтвердження витрат, пов’язаних із наданням зазначеної допомоги (у разі надання коштів), у тому числі, але не виключно, для придбання ліків, донорських компонентів, протезно-ортопедичних

виробів, виробів медичного призначення для індивідуального користування осіб з інвалідністю, за рахунок коштів благодійної організації або його роботодавця, в тому числі в частині витрат роботодавця на обов'язковий профілактичний огляд працівника згідно із Законом України "Про захист населення від інфекційних хвороб" та на вакцинацію працівника, спрямовану на профілактику захворювань в період загрози епідемій відповідно до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" за наявності відповідних підтвердних документів, крім витрат, що компенсуються виплатами з фонду загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування;

{Підпункт 165.1.19 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1668-VII від 02.09.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

165.1.20. вартість вугілля та вугільних або торф’яних брикетів, безоплатно наданих в обсягах та за переліком професій, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, у тому числі компенсації вартості такого вугілля та вугільних або торф’яних брикетів:

{Абзац перший підпункту 165.1.20 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 427-VII від 03.09.2013}

працівникам з видобутку (переробки) вугілля та вуглебудівних підприємств;

пенсіонерам, які пропрацювали на підприємствах з видобутку (переробки) вугілля, вуглебудівних підприємствах: на підземних роботах - не менше ніж 10 років для чоловіків і не менш як 7 років 6 місяців для жінок; на роботах, пов'язаних із підземними умовами, - не менше ніж 15 років для чоловіків і не менш як 12 років 6 місяців для жінок; на роботах технологічної лінії на поверхні діючих шахт чи на шахтах, що будуються, розрізах, збагачувальних та брикетних фабриках - не менш як 20 років для чоловіків і не менш як 15 років для жінок;

особам з інвалідністю і ветеранам війни та праці, особам, нагородженим знаками "Шахтарська слава" або "Шахтарська доблесть" I, II, III ступенів, особам, інвалідність яких настала внаслідок загального захворювання, у разі, коли вони користувалися цим правом до настання інвалідності;

сім'ям працівників, які загинули (померли) на підприємствах з видобутку (переробки) вугілля, що отримують пенсії у зв'язку із втратою годувальника, а також вдовам померлих пенсіонерів, зазначених в цьому підпункті, які за життя мали таке право.

{Абзац п'ятий підпункту 165.1.20 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5019-VI від 21.06.2012}

При виплаті грошової компенсації вартості такого вугілля та вугільних або торф’яних брикетів її сума не включається до складу загального оподатковуваного доходу платника податку.

{Абзац шостий підпункту 165.1.20 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 427-VII від 03.09.2013}

Порядок виконання цього підпункту визначається Кабінетом Міністрів України;

165.1.21. сума, сплачена будь-якою юридичною або фізичною особою на користь вітчизняних вищих та професійно-технічних навчальних закладів за здобуття освіти, за підготовку чи перепідготовку платника податку, але не вище трикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року за кожний повний або неповний місяць навчання, підготовки чи перепідготовки такої фізичної особи;

{Підпункт 165.1.21 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

165.1.22. кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на поховання платника податку:

а) будь-якою фізичною особою, благодійною організацією, Пенсійним фондом України, відповідним структурним підрозділом місцевої державної адміністрації, фондами

загальнообов'язкового державного соціального страхування України або професійною спілкою;

{Підпункт "а" підпункту 165.1.22 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

б) роботодавцем такого померлого платника податку за його останнім місцем роботи (у тому числі перед виходом на пенсію) у розмірі, що не перевищує подвійний розмір суми, визначеної в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу. Сума перевищення за її наявності остаточно оподатковується під час її нарахування (виплати, надання);

165.1.23. вартість майна, а також сума грошової допомоги, що надаються дітям-сиротам чи дітям, позбавленим батьківського піклування (у тому числі випускникам професійно-технічних навчальних закладів і вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації), у порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 165.1.23 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

165.1.24. доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції, що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, для ведення:

{Абзац перший підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

садівництва та/або для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки) та/або для індивідуального дачного будівництва;

{Абзац другий підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

особистого селянського господарства та/або земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості).

{Абзац третій підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

При продажу власної сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринництва) отримані від такого продажу доходи не є оподатковуваним доходом, якщо їх сума сукупно за рік не перевищує 12 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року. У разі якщо сума отриманого доходу перевищує зазначений розмір, платник податків зобов’язаний відобразити суму такого перевищення у складі загального місячного (річного) оподатковуваного доходу за відповідний звітний рік та подати річну декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) відповідно до цього Кодексу і самостійно сплатити податок з суми такого перевищення.

{Абзац четвертий підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

При продажу сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринництва) її власник має подати податковому агенту копію довідки про наявність у нього земельних ділянок, зазначених в абзацах другому та третьому цього підпункту. Оригінал довідки зберігається у власника сільськогосподарської продукції протягом строку позовної давності з дати закінчення дії такої довідки. Довідка видається сільською, селищною, міською радою за місцем податкової адреси (місцем проживання) платника податку протягом п’яти робочих днів з дня отримання відповідною радою письмової заяви про видачу такої довідки.

{Абзац п'ятий підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Форма довідки встановлюється у порядку, визначеному статтею 46 цього Кодексу для податкових декларацій.

При продажу власної продукції тваринництва груп 1-5, 15, 16 та 41 УКТ ЗЕД, отримані від такого продажу доходи не є оподатковуваним доходом, якщо їх сума сукупно за рік не перевищує 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року. Такі фізичні особи здійснюють продаж зазначеної продукції без отримання довідки про наявність земельних ділянок.

{Абзац сьомий підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

У разі коли сума отриманого доходу перевищує встановлений цим підпунктом розмір, фізична особа зобов’язана надати контролюючому органу довідку про самостійне вирощування, розведення, відгодовування продукції тваринництва, що видається у довільній формі сільською, селищною, міською радою за місцем податкової адреси (місцем проживання) власника продукції тваринництва. Якщо довідкою підтверджено вирощування проданої продукції тваринництва безпосередньо платником податку, оподаткуванню підлягає дохід, що перевищує 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

{Абзац восьмий підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1791-VIII від 20.12.2016, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо таким платником податку не підтверджено самостійне вирощування, розведення, відгодовування продукції тваринництва, доходи від продажу якої він отримав, такі доходи підлягають оподаткуванню на загальних підставах;

{Підпункт 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

165.1.25. сума доходу, отримана платником податку за здані (продані) ним вторинну сировину, побутові відходи, брухт чорних металів (товарна позиція 7204 згідно з УКТ ЗЕД), брухт кольорових металів, включаючи використані (виснажені) акумулятори електричні свинцево-кислотні (код 8549 11 10 00 згідно з УКТ ЗЕД), залишки та брухт електричних акумуляторів із вмістом свинцю (коди 8549 11 90 00, 8549 12 90 00 згідно з УКТ ЗЕД), та брухт дорогоцінних металів, проданий Національному банку України;

{Підпункт 165.1.25 пункту 165.1 статті 165 в редакції Законів № 4238-VI від 22.12.2011, № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

165.1.26. сума стипендії (включаючи суму її індексації, нараховану відповідно до закону), яка виплачується учню, студенту, курсанту військових навчальних закладів, ординатору, аспіранту або ад'юнкту, але не вище ніж сума, визначена в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу. Сума перевищення за її наявності підлягає оподаткуванню під час її нарахування (виплати) за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу;

{Підпункт 165.1.26 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 909-VIII від 24.12.2015, № 2628-VIII від 23.11.2018}

165.1.27. сума страхової виплати, страхового відшкодування або викупна сума, отримана платником податку за договором страхування від страховика-резидента або страховика-нерезидента, іншого ніж довгострокове страхування життя (у тому числі страхування довічних пенсій) та недержавне пенсійне забезпечення, та сума страхових (регламентних) виплат, страхових відшкодувань, що здійснюються Моторним (транспортним) страховим бюро України відповідно до Закону України "Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів", у разі виконання таких умов:

{Абзац перший підпункту 165.1.27 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 466-IX від

16.01.2020}

а) під час страхування життя або здоров'я платника податку у разі:

дожиття застрахованої особи до дати чи події, передбаченої договором страхування життя, чи досягнення віку, передбаченого таким договором;

викупна сума в частині, що не перевищує суму внесених страхових платежів за договором страхування життя, іншого, ніж довгострокове страхування життя;

в разі страхового випадку - факт заподіяння шкоди застрахованій особі повинен бути належним чином підтверджений. Якщо застрахована особа помирає, сума страхової виплати, яка належить вигодонабувачам або спадкоємцям, оподатковується за правилами та ставками, встановленими для оподаткування спадщини (вигодонабувач прирівнюється до спадкоємця);

б) під час страхування майна сума страхового відшкодування не може перевищувати вартість застрахованого майна, визначену за звичайними цінами на дату укладення страхового договору, збільшену на суму сплачених страхових платежів (страхових внесків, страхових премій);

в) під час страхування цивільної відповідальності сума страхового відшкодування, а під час страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів - сума страхових (регламентних) виплат, страхових відшкодувань, що здійснюються Моторним (транспортним) страховим бюро України відповідно до Закону України "Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів", не може перевищувати розмір шкоди, фактично заподіяної вигодонабувачу (бенефіціару), що визначається за звичайними цінами на дату такої страхової виплати;

{Підпункт "в" підпункту 165.1.27 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 165.1.27 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

165.1.28. сума страхової виплати, страхового відшкодування, викупна сума або їх частина, чи пенсійна виплата, отримана платником податку за договором довгострокового страхування життя, у тому числі страхування довічних пенсій, сума пенсійної виплати із системи недержавного пенсійного забезпечення, сума виплати за договором пенсійного вкладу, договором довірчого управління, укладеним з учасником фонду банківського управління, визначених підпунктом 170.8.3 пункту 170.8 статті 170 цього Кодексу.

Порядок застосування підпункту 165.1.27 цього пункту та цього підпункту визначається Національним банком України та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку згідно з розподілом повноважень, визначених законодавством про регулювання ринків фінансових послуг.

{Абзац другий підпункту 165.1.28 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 2888-IX від 12.01.2023}

165.1.29. основна сума депозиту (вкладу), внесеного платником податку до банку чи небанківської фінансової установи, яка повертається йому, сума, яка отримується платником податку внаслідок продажу права вимоги на депозит, а також основна сума кредиту, що отримується платником податку (протягом строку дії договору), у тому числі фінансового кредиту, забезпеченого заставою, на визначений строк та під проценти. До загального річного оподатковуваного доходу платника податку, який придбав право вимоги на такий депозит (вклад), включається позитивна різниця між сумою коштів, отриманих у результаті реалізації права вимоги, та вартістю, що визначається із суми витрат на придбання такого депозиту (вкладу). У разі нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу права вимоги на депозит нотаріус повідомляє контролюючий орган про такий договір у порядку, встановленому цим розділом;

{Підпункт 165.1.29 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012; в редакції Закону № 321-VIII від 09.04.2015}

165.1.30. сума виплат громадянам України (їх спадкоємцям) грошових заощаджень, поміщених в період до 2 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, а також у такі державні цінні папери: облігації Державної цільової безпроцентної позики 1990 року, облігації Державної внутрішньої виграшної позики 1982 року, державні казначейські зобов'язання СРСР, сертифікати Ощадного банку СРСР та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадного банку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992-1994 років;

165.1.31. основна сума поворотної фінансової допомоги, наданої платником податку іншим особам, яка повертається йому, основна сума поворотної фінансової допомоги, що отримується платником податку;

165.1.32. прибуток від операцій з майном або інвестиційними активами, який не підлягає оподаткуванню згідно з відповідними положеннями цього розділу;

165.1.33. сума, отримана платником податку за здавання ним крові, грудного жіночого молока, інших видів донорства, яка виплачується з бюджету чи бюджетною установою;

165.1.34. вартість житла, яке передається з державної або комунальної власності у власність платника податку безоплатно або із знижкою відповідно до закону, а також сума державної підтримки на будівництво чи придбання доступного житла, яка надається платнику податку відповідно до законодавства.

Якщо платник податку з числа державних службовців та прирівняних до них осіб має право на отримання одноразової грошової компенсації витрат для створення належних житлових умов відповідно до законодавства, сума такої компенсації оподатковується як додаткове благо під час її нарахування (виплати) за її рахунок;

165.1.35. вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування, у тому числі на реабілітацію осіб з інвалідністю, на території України платника податку та/або його дітей віком до 18 років, які надаються йому безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) професійною спілкою, до якої зараховуються профспілкові внески платника податку - члена такої професійної спілки, створеної відповідно до законодавства України, або за рахунок коштів відповідного фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування;

вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування, у тому числі на реабілітацію осіб з інвалідністю, на території України платника податку та/або членів його сім’ї першого ступеня споріднення, які надаються його роботодавцем - платником податку на прибуток підприємств безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) один раз на календарний рік, за умови, що вартість путівки (розмір знижки) не перевищує 5 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня податкового (звітного) року;

{Підпункт 165.1.35 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

165.1.36. дохід фізичної особи - підприємця, з якого сплачується єдиний податок згідно із спрощеною системою оподаткування відповідно до цього Кодексу;

165.1.37. сума витрат роботодавця у зв'язку з підвищенням кваліфікації (перепідготовкою) платника податку згідно із законом;

165.1.38. вартість орденів, медалей, знаків, кубків, дипломів, грамот та квітів, якими відзначаються працівники, інші категорії громадян та/або переможці змагань, конкурсів;

165.1.39. вартість дарунків (а також призів переможцям та призерам спортивних змагань) - у частині, що не перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць),

встановленої на 1 січня звітного податкового року, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі;

{Підпункт 165.1.39 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

165.1.40. сума доходу, отриманого платником податку внаслідок відчуження акцій (інших корпоративних прав), одержаних ним у власність в процесі приватизації в обмін на приватизаційні компенсаційні сертифікати, безпосередньо отримані ним як компенсація суми його внеску до установ Ощадного банку СРСР або до установ державного страхування СРСР, або в обмін на приватизаційні сертифікати, отримані ним відповідно до закону, а також сума доходу, отриманого таким платником податку внаслідок відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, земельних часток (паїв) за нормами безоплатної передачі, визначеними статтею 121 Земельного кодексу України залежно від їх призначення, та майнових паїв, безпосередньо отриманих ним у власність у процесі приватизації;

165.1.41. доходи у вигляді процентів на поточні банківські рахунки, за якими на користь фізичних осіб здійснюються виключно виплати заробітної плати, стипендій, пенсій, соціальної допомоги та інших передбачених законом соціальних виплат. Ознаки таких рахунків визначаються Національним банком України;

{Підпункт 165.1.41 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу IV Закону № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1588-VII від 04.07.2014}

165.1.42. суми коштів, надані благодійними організаціями, громадськими об’єднаннями, включеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, всеукраїнськими громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю та їх спілками платникам податку - учасникам конгресів, симпозіумів, зборів, конференцій, пленумів, з’їздів, фестивалів, виставок, концертів, реабілітаційних заходів, фізкультурно-спортивних заходів, конкурсів, тренінгів та семінарів, які провадяться такими організаціями, як компенсація витрат на проживання, харчування та проїзд до місця проведення заходів та у зворотному напрямку.

Зазначені в абзаці першому цього підпункту витрати не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку в межах норм відшкодування витрат на відрядження, встановлених для державних службовців і працівників підприємств, установ та організацій, що повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів;

{Підпункт 165.1.42 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 2520-IX від 15.08.2022}

165.1.43. сума страхової виплати за договорами страхування життя у разі смерті застрахованої особи, якщо така виплата отримується членами сім'ї застрахованої особи першого ступеня споріднення, або особою, яка є особою з інвалідністю I групи або дитиною з інвалідністю, або має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

165.1.44. сума майнового та немайнового внеску платника податку до статутного капіталу юридичної особи - емітента корпоративних прав, в обмін на такі корпоративні права;

{Підпункт 165.1.44 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

165.1.45. вартість побічних лісових користувань для власного споживання (заготівля лікарських рослин, збирання лісової підстилки, заготівля очерету та інших побічних лісових користувань, передбачених Лісовим кодексом України);

{Підпункт 165.1.46 пункту 165.1 статті 165 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

165.1.47. сума виплат чи відшкодувань (крім заробітної плати чи інших виплат та відшкодувань за цивільно-правовими договорами), що здійснюються за рішенням професійної спілки, її об'єднання

та/або організації професійної спілки, прийнятим в установленому порядку, на користь члена такої професійної спілки протягом року сукупно у розмірі, що не перевищує суми граничного розміру доходу, визначеного згідно з абзацом першим підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу;

{Підпункт 165.1.47 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

165.1.48. кооперативні виплати члену виробничого сільськогосподарського кооперативу, члену сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, а також кошти, що повертаються члену сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу внаслідок надлишково сплаченої ним вартості послуг, наданих кооперативом;

{Абзац перший підпункту 165.1.48 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

розмір (сума, вартість) паю, що повертається члену сільськогосподарського виробничого кооперативу, члену сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу у разі припинення ним членства в кооперативі. Перевищення розміру (суми, вартості) паю понад розмір (суми, вартості) пайових внесків підлягає оподаткуванню в порядку, встановленому пунктом 170.2 статті 170 цього розділу;

{Абзац другий підпункту 165.1.48 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

{Підпункт 165.1.48 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

165.1.49. інші доходи, які згідно з цим Кодексом не включаються до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу.

165.1.50. операції з конвертації цінних паперів у разі, якщо їх обмін здійснюється за звичайними цінами або за вартістю чистих активів у розрахунку на один цінний папір, які не призводять до відчуження інвестицій та проводяться з цінними паперами ІСІ, що перебувають в управлінні однієї компанії з управління активами;

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.50 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

165.1.51. доходи від операцій з валютними цінностями (крім цінних паперів), пов'язаних з переходом права власності на такі валютні цінності, за виключенням доходів, оподаткування яких прямо передбачено іншими нормами цього розділу;

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.51 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

165.1.52. інвестиційний прибуток від операцій з борговими зобов’язаннями Національного банку України та з державними цінними паперами, емітованими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику та/або реалізує державну бюджетну політику у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом, з урахуванням курсових різниць;

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.52 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1016-IX від 01.12.2020}

165.1.53. сума ненарахованих процентів за користування кредитом відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей";

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.53 згідно із Законом № 1275-VII від 20.05.2014}

165.1.54. сума (вартість) благодійної допомоги:

а) виплаченої (наданої) благодійниками, у тому числі благодійниками - фізичними особами, які внесені до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, в порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", на користь:

{Абзац перший підпункту "а" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

учасників бойових дій - військовослужбовців (резервістів, військовозобов’язаних) та працівників Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, поліцейських та працівників Національної поліції України, які захищають (захищали) незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, беруть (брали) безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів; працівників підприємств, установ, організацій, які залучаються (залучалися) та беруть (брали) безпосередню участь в антитерористичній операції в районах її проведення, у забезпеченні здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у порядку, встановленому законодавством, або на користь членів сімей таких учасників бойових дій, які під час участі в антитерористичній операції, участі в забезпеченні її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров’я, загинули, померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, отриманих під час участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, чи визнані безвісно відсутніми в установленому порядку;

{Абзац другий підпункту "а" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

учасників масових акцій громадського протесту в Україні, які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров’я під час участі в цих акціях у період з 21 листопада 2013 року до 28 лютого 2014 року, а також 2 травня 2014 року в місті Одесі, або на користь членів сімей таких учасників, які загинули чи померли внаслідок отриманих у цей період поранень, контузії чи іншого ушкодження здоров’я або визнані безвісно відсутніми в установленому порядку;

фізичних осіб, які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводиться (проводилася) антитерористична операція, та/або вимушено покинули місце проживання у зв’язку з проведенням антитерористичної операції в таких населених пунктах;

фізичних осіб, які мешкали на території Автономної Республіки Крим та вимушено покинули місце проживання у зв’язку з тимчасовою окупацією території України, визначеної Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України";

б) отриманої благодійниками - фізичними особами, які внесені до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" (далі - Реєстр волонтерів), для надання благодійної допомоги на користь осіб, визначених у підпунктах "а" та "в" цього підпункту (безпосередньо таким особам або через Міністерство оборони України, Головне управління Національної гвардії України, Службу безпеки України, Службу зовнішньої розвідки України, Адміністрацію Державної прикордонної служби України, Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Управління державної охорони України, Адміністрацію Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, через органи управління інших утворених відповідно до законів України військових формувань, їх з’єднання, військові частини, підрозділи, установи або організації, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету), у розмірі, фактично використаному на такі цілі, та на відшкодування документально підтверджених витрат таких благодійників, пов’язаних із наданням зазначеної благодійної допомоги;

{Абзац перший підпункту "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

Положення цього підпункту застосовуються до благодійної допомоги, отриманої зазначеними благодійниками - фізичними особами у таких звітних податкових роках:

{Підпункт "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

у звітному податковому році, що передує року внесення фізичної особи до Реєстру волонтерів;

{Підпункт "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

у звітному податковому році, в якому фізичну особу внесено до Реєстру волонтерів;

{Підпункт "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

у звітних податкових роках, наступних після року внесення фізичної особи до Реєстру волонтерів, але не пізніше 31 грудня року, наступного за роком, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан в Україні, та/або завершено здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

{Підпункт "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

{Підпункт "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1293-IX від 02.03.2021, № 2173-IX від 01.04.2022, № 2520-IX від 15.08.2022, № 2747-IX від 16.11.2022}

в) виплаченої (наданої) благодійниками, у тому числі благодійниками - фізичними особами, у порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", на користь:

учасників бойових дій - військовослужбовців (резервістів, військовозобов’язаних) та працівників Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, добровольчих формувань територіальних громад, поліцейських та працівників Національної поліції України, у тому числі тих,

які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я, загинули, померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, які захищають (захищали) незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, беруть (брали) безпосередню участь у відсічі збройної агресії та забезпеченні національної безпеки, усуненні загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності у період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, або на користь членів сімей таких учасників бойових дій;

працівників підприємств, установ, організацій, сил цивільного захисту, які залучаються (залучалися) та беруть (брали) безпосередню участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, перебуваючи безпосередньо в районах проведення бойових дій та у період здійснення бойових дій, у порядку, встановленому законодавством, або на користь членів їхніх сімей;

фізичних осіб, які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, в яких проводяться (проводилися) бойові дії, та/або які вимушено покинули місце проживання у зв'язку з проведенням бойових дій у таких населених пунктах;

військовослужбовців (резервістів), які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я, захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, під час безпосередньої участі у відсічі збройної агресії та забезпеченні національної безпеки, усуненні загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності у період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні, у разі якщо такі особи безпосередньо перебували в районах здійснення зазначених заходів, або на користь членів сімей таких військовослужбовців (резервістів), які загинули, померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва.

{Підпункт 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

Для цілей цього підпункту до членів сімей учасників бойових дій, працівників підприємств, установ, організацій, сил цивільного захисту, військовослужбовців (резервістів) та/або учасників масових акцій громадського протесту в Україні належать:

{Абзац підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

батьки (якщо вони до досягнення особою повноліття не були позбавлені стосовно неї батьківських прав);

дід та баба (якщо батьки померли);

інший із подружжя (якщо він (вона) не одружилися вдруге);

малолітні та/або неповнолітні діти;

повнолітні діти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, до закінчення ними закладів освіти, але не більше ніж до досягнення 23 років;

повнолітні діти, які не мають своїх сімей;

повнолітні діти, які мають свої сім'ї, але стали особами з інвалідністю до досягнення повноліття;

утриманці загиблого (померлого), яким у зв'язку з цим виплачується пенсія.

Зазначені у цьому підпункті доходи не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платників податку до 31 грудня включно року, наступного за роком, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан в Україні, та/або завершено здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації.

{Підпункт 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 2516-IX від 15.08.2022}

Для цілей цього підпункту до членів сімей учасників бойових дій та/або учасників масових акцій громадського протесту в Україні належать: дружина, чоловік, які не одружилися вдруге, батьки, дід та баба (якщо батьки померли), неповнолітні діти, повнолітні діти з інвалідністю.

Зазначені у цьому підпункті доходи не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платників податку до 31 грудня (включно) року, наступного за роком, у якому завершено проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.54 згідно із Законом № 1668-VII від 02.09.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

165.1.55. основна сума боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов’язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності у сумі, що не перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року;

{Підпункт 165.1.55 пункту 165.1 статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

сума процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором за його самостійним рішенням, не пов’язаним із процедурою його банкрутства, до закінчення строку позовної давності;

{Підпункт 165.1.55 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 321-VIII від 09.04.2015}

основна сума боргу (кредиту) платника податку за іпотечним кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою житлової нерухомості, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов’язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності;

{Підпункт 165.1.55 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1383-IX від 13.04.2021

сума боргу платника податку за договором про споживчий кредит або іншим договором (у тому числі сума процентів, комісій та інших платежів), анульована згідно з пунктами 12 і 16 розділу IV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про споживче кредитування", а також сума процентів, комісій та інших платежів за таким договором, що не підлягають сплаті платником податків згідно з пунктом 11 розділу IV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про споживче кредитування";

{Підпункт 165.1.55 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2823-IX від 01.12.2022}

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.55 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

165.1.56. сума (вартість) благодійної допомоги, яка виплачена (надана) міжнародними благодійними організаціями (їх філіями, представництвами), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, на користь:

фізичних осіб, які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводиться (проводилася) антитерористична операція (за винятком територій, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження), та/або вимушено

покинули місце проживання у зв’язку з проведенням антитерористичної операції в таких населених пунктах та взяті у встановленому законодавством порядку на облік у структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад;

фізичних осіб, які мешкали на території Автономної Республіки Крим та вимушено покинули місце проживання у зв’язку з тимчасовою окупацією території України, визначеної Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України", та взяті у встановленому законодавством порядку на облік у структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад;

фізичних осіб, які мешкають (мешкали) у населених пунктах, на території яких проводяться (проводилися) бойові дії під час дії воєнного, надзвичайного стану, та/або вимушено покинули місце проживання (тимчасово переміщені особи), у зв’язку з форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) у тому числі у зв’язку із введенням воєнного, надзвичайного стану, підтвердженими у встановленому законом порядку;

{Підпункт 165.1.56 пункту 165.1 статті 165 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.56 згідно із Законом № 211-VIII від 02.03.2015}

165.1.57. сума коштів, яка надається платнику податку міжнародною фінансовою організацією в межах своєї офіційної діяльності в Україні у зв’язку із здійсненням заходів щодо енергоефективності та енергозбереження в рамках реалізації в Україні проектів міжнародної фінансової організації (як безпосередньо, так і через уповноважені банки або іншим способом, передбаченим відповідним проектом такої міжнародної фінансової організації);

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.57 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

165.1.58. сума коштів, яка надається у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, платнику податку іншою, ніж зазначена у підпункті 165.1.57. цього пункту, фінансовою організацією чи фондом, що займається фінансуванням програм розвитку, у зв’язку із здійсненням заходів щодо енергоефективності та енергозбереження в рамках реалізації в Україні проектів такої організації чи фонду (як безпосередньо, так і через уповноважені банки або іншим способом, передбаченим відповідним проектом такої організації чи фонду);

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.58 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

165.1.59. суми, на які зменшено (прощено) борг фізичної особи шляхом проведення реструктуризації зобов’язань, передбачених кредитним договором, відповідно до якого кредитором було надано позичальнику - фізичній особі кредит в іноземній валюті, якщо така реструктуризація здійснена відповідно до порядку і на умовах, встановлених розділом IV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про споживче кредитування" або пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Кодексу України з процедур банкрутства;

суми, на які зменшено (прощено) борг фізичної особи шляхом проведення реструктуризації зобов’язань, передбачених кредитним договором, якщо така реструктуризація здійснена відповідно до порядку і на умовах, встановлених пунктом 7-1 розділу IV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про споживче кредитування".

{Підпункт 165.1.59 пункту 165.1 статті 165 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3157-IX від 10.06.2023}

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.59 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1383-IX від 13.04.2021}

165.1.60. вартість безоплатно наданих (переданих) структурними підрозділами з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та/або суб’єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, а також послуг у системі охорони здоров’я на користь кінцевого споживача (пацієнта), у тому числі з метою надання необхідних медичних послуг та лікарських засобів, що передбачені програмою медичних гарантій.

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.60 згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

165.1.61. вартість безоплатно наданих (переданих) особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, на користь суб’єктів господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я, за умови якщо:

1) такі товари на день укладення договору про їх закупівлю були включені до Переліку лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я, затвердженого Кабінетом Міністрів України, та

2) такі товари були придбані особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я або за кошти грантів (субгрантів) для виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні відповідно до закону.

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.61 згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

165.1.62. сума доходу, отриманого платником податку у вигляді підтримки, наданої Фондом Президента України з підтримки освіти, науки та спорту.

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.62 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

165.1.63. сума винагороди за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора відповідно до Закону України "Про встановлення винагороди за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора".

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.63 згідно із Законом № 2214-IX від 21.04.2022}

165.1.64. кошти або вартість майна (послуг), що надаються фізичній особі - волонтеру, з якою укладено договір про провадження волонтерської діяльності, в частині витрат неприбуткової організації, що залучає до своєї діяльності волонтерів, на проведення медичного огляду та вакцинації волонтера, інших лікувально-профілактичних заходів, безпосередньо пов’язаних з наданням волонтерської допомоги такою особою відповідно до Закону України "Про волонтерську діяльність";

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.64 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

165.1.65. відшкодування неприбутковою організацією особі - волонтеру, з якою укладено договір про провадження волонтерської діяльності, документально підтверджених витрат, пов’язаних з наданням волонтерської допомоги, у розмірі та відповідно до переліку, що передбачені статтею 11

Закону України "Про волонтерську діяльність".

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.65 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

165.1.66. сума доходу, отриманого як компенсація за пошкоджений/знищений об’єкт нерухомого майна відповідно до Закону України "Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об’єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України".

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.66 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

165.1.67. вартість незареєстрованих лікарських засобів, безоплатно наданих (переданих) на користь пацієнтів, які беруть участь у клінічних випробуваннях, програмах розширеного доступу пацієнтів до незареєстрованих лікарських засобів та/або програмах доступу суб’єктів дослідження (пацієнтів) до досліджуваного лікарського засобу після завершення клінічного випробування, за переліком та в обсягах, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про лікарські засоби".

{Пункт 165.1 статті 165 доповнено підпунктом 165.1.67 згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

Стаття 166. Податкова знижка

166.1. Право платника податку на податкову знижку.

166.1.1. Платник податку має право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року;

166.1.2. підстави для нарахування податкової знижки із зазначенням конкретних сум відображаються платником податку у річній податковій декларації, яка подається по 31 грудня включно наступного за звітним податкового року.

{Підпункт 166.1.2 пункту 166.1 статті 166 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4661-VI від 24.04.2012}

166.2. Документальне підтвердження витрат, що включаються до податкової знижки.

166.2.1. До податкової знижки включаються фактично здійснені протягом звітного податкового року платником податку витрати, підтверджені відповідними платіжними та розрахунковими документами, зокрема квитанціями, фіскальними або товарними чеками, прибутковими касовими ордерами, що ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і особу, яка звертається за податковою знижкою (їх покупця (отримувача), а також копіями договорів за їх наявності, в яких обов’язково повинно бути відображено вартість таких товарів (робіт, послуг) і строк оплати за такі товари (роботи, послуги);

{Підпункт 166.2.1 пункту 166.2 статті 166 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

166.2.2. копії зазначених у підпункті 166.2.1 цього пункту документів (крім електронних розрахункових документів) надаються разом з податковою декларацією, а оригінали цих документів не надсилаються контролюючому органу, але підлягають зберіганню платником податку протягом строку давності, встановленого цим Кодексом.

У разі якщо відповідні витрати підтверджені електронним розрахунковим документом, платник податків зазначає в податковій декларації лише реквізити електронного розрахункового документа.

{Підпункт 166.2.2 пункту 166.2 статті 166 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 166.2.2 пункту 166.2 статті 166 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

166.2.3. Для документального підтвердження витрат, що включаються до податкової знижки, контролюючий орган не має права вимагати від платника податку надання документів та/або їх копій, які містяться в автоматизованих інформаційних і довідкових системах, реєстрах, банках (базах) даних органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування, інформація з яких безоплатно отримується контролюючими органами відповідно до цього Кодексу та міститься в інформаційних базах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Пункт 166.2 статті 166 доповнено підпунктом 166.2.3 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 2520-IX від 15.08.2022}

166.3. Перелік витрат, дозволених до включення до податкової знижки.

Платник податку має право включити до податкової знижки у зменшення оподатковуваного доходу платника податку за наслідками звітного податкового року, нарахованого у вигляді заробітної плати, зменшеного з урахуванням положень пункту 164.6 статті 164 цього Кодексу, або у вигляді дивідендів, крім сум дивідендів, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, такі фактично здійснені ним протягом звітного податкового року витрати:

{Абзац другий пункту 166.3 статті 166 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1946-IX від 14.12.2021, № 2520-IX від 15.08.2022}

166.3.1. частину суми процентів, сплачених таким платником податку за користування іпотечним житловим кредитом, що визначається відповідно до статті 175 цього Кодексу;

166.3.2. суму коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, які на дату перерахування (передачі) таких коштів та майна відповідали умовам, визначеним пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, у розмірі, що не перевищує 4 відсотків суми його загального оподатковуваного доходу такого звітного року;

{Підпункт 166.3.2 пункту 166.3 статті 166 в редакції Закону № 652-VIII від 17.07.2015}

166.3.3. суму коштів, сплачених платником податку на користь вітчизняних закладів дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти для компенсації вартості здобуття відповідної освіти таким платником податку та/або членом його сім’ї першого ступеня споріднення та/або особи, над якою встановлено опіку чи піклування, або яку влаштовано до прийомної сім’ї, дитячого будинку сімейного типу, якщо такого платника податку призначено відповідно опікуном, піклувальником, прийомним батьком, прийомною матір’ю, батьком-вихователем, матір’ю-вихователькою;

{Підпункт 166.3.3 пункту 166.3 статті 166 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2477-VIII від 03.07.2018, № 1914-IX від 30.11.2021}

166.3.4. суму коштів, сплачених платником податку на користь закладів охорони здоров’я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена його сім’ї першого ступеня споріднення та/або особи, над якою встановлено опіку чи піклування, або яку влаштовано до прийомної сім’ї, дитячого будинку сімейного типу, якщо такого платника податку призначено відповідно опікуном, піклувальником, прийомним батьком, прийомною матір’ю, батьком-вихователем, матір’ю-вихователькою, у тому числі для придбання ліків (донорських компонентів, протезно-ортопедичних пристосувань, виробів медичного призначення для індивідуального користування осіб з інвалідністю), а також суму коштів, сплачених платником

податку, визнаним в установленому порядку особою з інвалідністю, на користь протезно-ортопедичних підприємств, реабілітаційних закладів для компенсації вартості платних послуг з реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, наданих такому платнику податку або його дитині з інвалідністю у розмірах, що не перекриваються виплатами з фондів загальнообов’язкового державного соціального медичного страхування, крім:

{Абзац перший підпункту 166.3.4 пункту 166.3 статті 166 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

а) косметичного лікування або косметичної хірургії, включаючи косметичне протезування, не пов'язаних з медичними показаннями, водолікування та геліотерапії, не пов'язаних з лікуванням хронічних захворювань;

б) протезування зубів з використанням дорогоцінних металів, порцеляни та гальванопластики;

в) абортів (крім абортів, які проводяться за медичними показаннями або коли вагітність стала наслідком зґвалтування);

г) операцій із зміни статі;

ґ) лікування венеричних захворювань (крім СНІДу та венеричних захворювань, причиною яких є побутове зараження або зґвалтування);

д) лікування тютюнової чи алкогольної залежності;

е) придбання ліків, медичних засобів та пристосувань, оплати вартості медичних послуг, які не включено до переліку життєво необхідних, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

166.3.5. суму витрат платника податку на сплату страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та пенсійних внесків, сплачених платником податку страховику-резиденту, недержавному пенсійному фонду, банківській установі за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом, а також внесків на банківський пенсійний депозитний рахунок, на пенсійні вклади та рахунки учасників фондів банківського управління як такого платника податку, так і членів його сім'ї першого ступеня споріднення, які не перевищують (у розрахунку за кожний з повних чи неповних місяців звітного податкового року, протягом яких діяв договір страхування):

а) при страхуванні платника податку або за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом платника податку, або на банківський пенсійний депозитний рахунок, пенсійний вклад, рахунок учасника фонду банківського управління чи за їх сукупністю - суму, визначену в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу;

б) при страхуванні члена сім'ї платника податку першого ступеня споріднення або за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом, або на банківський пенсійний депозитний рахунок, пенсійний вклад, рахунок учасника фонду банківського управління на користь такого члена сім'ї чи за їх сукупністю - 50 відсотків суми, визначеної в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу, в розрахунку на кожного застрахованого члена сім'ї;

166.3.6. суму витрат платника податку на:

оплату допоміжних репродуктивних технологій згідно з умовами, встановленими законодавством, але не більше ніж сума, що дорівнює третині доходу у вигляді заробітної плати за звітний податковий рік;

оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини, включаючи сплату державного мита;

166.3.7. суму коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива;

166.3.8. суми витрат платника податку на сплату видатків на будівництво (придбання) доступного житла, визначеного законом, у тому числі на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту, наданого на такі цілі, та процентів за ним.

166.3.9. суму коштів у вигляді орендної плати за договором оренди житла (квартири, будинку), оформленим відповідно до вимог чинного законодавства, фактично сплачених платником податку, який має статус внутрішньо переміщеної особи.

Платник податку має право скористатися зазначеною в цьому підпункті податковою знижкою виключно за умови, що він та/або члени його сім’ї першого ступеня споріднення:

не мають у власності придатної для проживання житлової нерухомості, розташованої поза межами тимчасово окупованої території України;

не отримують передбачених законодавством України бюджетних виплат для покриття витрат на проживання.

Розмір такої знижки не може перевищувати (у розрахунку на календарний рік) 30 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного (податкового) року.

{Пункт 166.3 статті 166 доповнено підпунктом 166.3.9 згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

166.3.10. суми витрат платника податку на придбання акцій (інших корпоративних прав), емітентом яких є юридична особа, яка набула статус резидента Дія Сіті згідно з частиною третьою статті 5 Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", за умови що такі витрати були понесені платником податку до набуття емітентом статусу резидента Дія Сіті або впродовж періоду, коли такий резидент Дія Сіті відповідав вимозі, встановленій пунктом 3 частини третьої статті 5 зазначеного Закону.

{Пункт 166.3 статті 166 доповнено підпунктом 166.3.10 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

166.4. Обмеження права на нарахування податкової знижки.

166.4.1. Податкова знижка може бути надана виключно резиденту, який має реєстраційний номер облікової картки платника податку, а так само резиденту - фізичній особі, яка через свої релігійні переконання відмовилась від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомила про це відповідний контролюючий орган і має про це відмітку у паспорті;

166.4.2. Загальна сума податкової знижки, нарахована платнику податку у звітному податковому році, не може перевищувати суму річного загального оподатковуваного доходу платника податку, нарахованого як заробітна плата, зменшену з урахуванням положень пункту 164.6 статті 164 цього Кодексу, крім випадку, визначеного підпунктом 166.4.4 цього пункту.

У разі отримання платником податків протягом звітного року доходів у вигляді заробітної плати, які оподатковувалися за різними ставками податку, сума податку, на яку зменшуються податкові зобов’язання у зв’язку з реалізацією права платника податку на податкову знижку, визначається у такому порядку:

визначення часток (у відсотках) доходу, нарахованого у вигляді заробітної плати, оподаткованих за різними ставками податку, в загальній сумі річного загального оподатковуваного доходу, зазначеного в абзаці першому цього підпункту;

визначення розрахункової бази оподаткування шляхом зменшення загального оподатковуваного доходу платника податку, одержаного у вигляді заробітної плати, на суму здійснених платником податків протягом звітного податкового року витрат, передбачених підпунктами 166.3.1-166.3.9 пункту 166.3 цієї статті;

визначення розрахункової суми податку окремо за кожною ставкою шляхом множення

розрахункової бази оподаткування на ставку податку та частку, що визначена відповідно до абзацу третього цього підпункту для відповідної ставки податку;

визначення суми податку, на яку зменшуються податкові зобов’язання у зв’язку з реалізацією платником податку права на податкову знижку, як різниці між сумою податку, утриманого протягом звітного року з оподатковуваного доходу, нарахованого у вигляді заробітної плати, та розрахунковою сумою податку, визначеною відповідно до абзацу п’ятого цього підпункту.

{Підпункт 166.4.2 пункту 166.4 статті 166 в редакції Законів № 1946-IX від 14.12.2021, № 2520-IX від 15.08.2022}

166.4.3. якщо платник податку до кінця податкового року, наступного за звітним не скористався правом на нарахування податкової знижки за наслідками звітного податкового року, таке право на наступні податкові роки не переноситься.

{Підпункт 166.4.3 пункту 166.4 статті 166 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

166.4.4. сума податкової знижки, нарахована платнику податку у звітному податковому році, у разі включення до податкової знижки витрат, передбачених підпунктом 166.3.10 пункту 166.3 цієї статті, розраховується окремо від інших витрат та не може перевищувати суму річного загального оподатковуваного доходу платника податку, отриманого у вигляді дивідендів, крім сум дивідендів, що не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу.

{Абзац перший підпункту 166.4.4 пункту 166.4 статті 166 в редакції Закону № 2520-IX від 15.08.2022}

У разі отримання платником податків протягом звітного року доходів, які оподатковувалися за різними ставками податку, сума податку, на яку зменшуються податкові зобов’язання у зв’язку з реалізацією права платника податку на податкову знижку, зазначену в абзаці першому цього підпункту, визначається у такому порядку:

визначення часток (у відсотках) доходів, оподаткованих за різними ставками податку, в загальній сумі річного загального оподатковуваного доходу, зазначеного в абзаці першому цього підпункту;

визначення розрахункової бази оподаткування шляхом зменшення загального оподатковуваного доходу платника податку, отриманого у вигляді дивідендів, крім сум дивідендів, що не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, на суму здійснених платником податків протягом звітного податкового року витрат, передбачених підпунктом 166.3.10 пункту 166.3 цієї статті;

визначення розрахункової суми податку окремо за кожною ставкою шляхом множення розрахункової бази оподаткування на ставку податку та частку, що визначена відповідно до абзацу третього цього підпункту для відповідної ставки податку;

визначення суми податку, на яку зменшуються податкові зобов’язання у зв’язку з реалізацією платником податку права на податкову знижку, як різниці між сумою податку, утриманого протягом звітного року з оподатковуваного доходу, зазначеного в абзаці першому цього підпункту, та розрахунковою сумою податку, визначеною відповідно до абзацу п’ятого цього підпункту.

{Пункт 166.4 статті 166 доповнено підпунктом 166.4.4 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

166.5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, провадить безоплатні роз'яснення порядку документального підтвердження прав на податкову знижку та подання податкової декларації, у тому числі шляхом проведення відповідних навчань, семінарів тощо, забезпечує безоплатне надання бланків податкових декларацій з цього податку, інших розрахунків, передбачених цим розділом, контролюючими органами за першим запитом платника цього податку.

{Пункт 166.5 статті 166 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 167. Ставки податку

167.1. Ставка податку становить 18 відсотків бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків, визначених у пунктах 167.2-167.5 цієї статті) у тому числі, але не виключно у формі: заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв’язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами.

{Пункт 167.1 статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4661-VI від 24.04.2012, № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу IV Закону № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Закону № 1588-VII від 04.07.2014; в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

167.2. Ставка податку становить 5 відсотків бази оподаткування у випадках, прямо визначених цим розділом

{Пункт 167.2 статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 1588-VII від 04.07.2014}

167.3. Ставка податку може становити 0 відсотків бази оподаткування у випадках, прямо визначених цим розділом.

{Пункт 167.3 статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 167.4 статті 167виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

167.4. Ставка податку становить 18 відсотків бази оподаткування щодо перевищення суми пенсії (включаючи суму її індексації, нараховану відповідно до закону), щомісячного довічного грошового утримання, визначеної у підпункті 164.2.19 пункту 164.2 статті 164 цього розділу, які отримуються платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету згідно із законом.

{Пункт 167.4 статті 167 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1411-VIII від 02.06.2016}

167.5. Ставки податку на пасивні доходи до бази оподаткування встановлюються у таких розмірах:

167.5.1. 18 відсотків - для пасивних доходів, крім зазначених у підпунктах 167.5.2 та 167.5.4 цього пункту;

{Підпункт 167.5.1 пункту 167.5 статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

167.5.2. 5 відсотків - для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування);

{Підпункт 167.5.3 пункту 167.5 статті 167 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

167.5.4. у половинному розмірі ставки, встановленої у пункті 167.1 цієї статті - для доходів у вигляді дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб’єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток.

{Пункт 167.5 статті 167 доповнено підпунктом 167.5.4 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016 з урахуванням змін, внесених Законом № 1989-VIII від 23.03.2017}

{Пункт 167.5 статті 167 в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу IV Закону № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Законів № 1588-VII від 04.07.2014, № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 167.6 статті 167 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 168. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету

168.1. Оподаткування доходів, нарахованих (виплачених, наданих) платнику податку податковим агентом.

168.1.1. Податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок із суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, визначену в статті 167 цього Кодексу.

168.1.2. Податок сплачується (перераховується) до відповідного бюджету під час виплати оподатковуваного доходу єдиним платіжним документом. Банки, небанківські надавачі платіжних послуг приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання платіжної інструкції на перерахування цього податку до відповідного бюджету або платіжної інструкції на зарахування коштів у сумі цього податку на єдиний рахунок, визначений статтею 35-1 цього Кодексу.

{Підпункт 168.1.2 пункту 168.1 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019; в редакції Законів № 1914-IX від 30.11.2021, № 2888-IX від 12.01.2023}

168.1.3. Якщо згідно з нормами цього розділу окремі види оподатковуваних доходів (прибутків) не підлягають оподаткуванню під час їх нарахування чи виплати, але не є звільненими від оподаткування, платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до загального річного оподатковуваного доходу податку та подати річну декларацію з цього податку.

168.1.4. Якщо оподатковуваний дохід надається у негрошовій формі чи виплачується готівкою з каси податкового агента, податок сплачується (перераховується) до бюджету протягом трьох операційних днів з дня, що настає за днем такого нарахування (виплати, надання).

{Підпункт 168.1.4 пункту 168.1 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2888-IX від 12.01.2023}

168.1.5. Якщо оподатковуваний дохід нараховується податковим агентом, але не виплачується (не надається) платнику податку, то податок, який підлягає утриманню з такого нарахованого доходу, підлягає перерахуванню до бюджету податковим агентом у строки, встановлені цим Кодексом для місячного податкового періоду.

{Пункт 168.1 статті 168 доповнено підпунктом 168.1.5 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

168.1.6. Для цілей цього розділу та пункту 54.2 статті 54 цього Кодексу під терміном "граничний термін сплати до бюджету податку" розуміються строки сплати податку, визначені цим пунктом.

{Абзац пункту 168.1 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

168.2. Оподаткування доходів, нарахованих (виплачених, наданих) платнику податку особою, яка не є податковим агентом, та іноземних доходів.

168.2.1. Платник податку, що отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, та іноземні доходи, зобов'язаний включити суму таких доходів до загального річного оподатковуваного доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року, а також сплатити податок з

таких доходів.

168.2.2. Особою, яка не є податковим агентом, вважається нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності або не є особою, яка перебуває на обліку у контролюючих органах як особа, що провадить незалежну професійну діяльність.

168.3. Розрахунок податкових зобов'язань з оподатковуваного доходу платника податку, нарахованого у джерела його виплати, проводиться податковим агентом (у тому числі роботодавцем, органами Пенсійного фонду України).

{Пункт 168.3 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу IV Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

168.4. Порядок сплати (перерахування) податку до бюджету.

168.4.1. Податок, утриманий з доходів резидентів та нерезидентів, зараховується до відповідних бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України;

{Підпункт 168.4.1 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

168.4.2. такий порядок застосовується всіма юридичними особами, у тому числі такими, що мають філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що розташовані на території іншої територіальної громади, ніж така юридична особа, а також відокремленими підрозділами, яким в установленому порядку надано повноваження щодо нарахування, утримання і сплати (перерахування) до бюджету податку (далі - відокремлений підрозділ).

У разі прийняття рішення про створення відокремленого підрозділу юридична особа повідомляє про це контролюючі органи за своїм місцезнаходженням та місцезнаходженням таких новостворених підрозділів у встановленому порядку;

168.4.3. суми податку на доходи, нараховані відокремленим підрозділом на користь фізичних осіб, за звітний період перераховуються до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу.

У разі якщо відокремлений підрозділ не уповноважений нараховувати (сплачувати) податок на доходи фізичних осіб за такий відокремлений підрозділ, усі обов'язки податкового агента виконує юридична особа. Податок на доходи, нарахований працівникам відокремленого підрозділу, перераховується до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу;

{Підпункт 168.4.3 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

168.4.4. юридична особа за своїм місцезнаходженням та місцезнаходженням не уповноважених сплачувати податок відокремлених підрозділів, відокремлений підрозділ, який уповноважений нараховувати, утримувати і сплачувати (перераховувати) до бюджету податок, за своїм місцезнаходженням одночасно з поданням документів на отримання коштів для виплати належних платникам податку доходів, сплачує (перераховує) суми утриманого податку на відповідні рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів за місцезнаходженням відокремлених підрозділів, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - за місцезнаходженням земельних ділянок, земельних часток (паїв), виділених або не виділених в натурі (на місцевості).

{Абзац перший підпункту 168.4.4 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

Органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів в установленому Бюджетним кодексом України порядку розподіляють зазначені кошти згідно з нормативами, визначеними Бюджетним кодексом України, та спрямовують такі розподілені суми до відповідних

бюджетів.

Органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів в установленому Бюджетним кодексом України порядку розподіляють зазначені кошти згідно з нормативами, визначеними Бюджетним кодексом України, та спрямовують такі розподілені суми до відповідних бюджетів;

{Підпункт 168.4.4 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012}

168.4.5. фізична особа, відповідальна згідно з вимогами цього розділу за нарахування та утримання податку, сплачує (перераховує) його до відповідного бюджету:

а) у разі коли така фізична особа є податковим агентом, - за місцем реєстрації у контролюючих органах, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - за місцезнаходженням земельних ділянок, земельних часток (паїв), виділених або не виділених в натурі (на місцевості);

{Підпункт "а" підпункту 168.4.5 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

б) у разі нотаріального посвідчення договорів купівлі-продажу майна резидентами та нерезидентами, посвідчення договорів дарування чи видачі свідоцтв про право на спадщину нерезидентам - за місцем нотаріального посвідчення таких договорів (одержання свідоцтв);

{Підпункт "б" підпункту 168.4.5 пункту 168.4 статті 168 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

в) в інших випадках - за її податковою адресою, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - за місцезнаходженням земельних ділянок, земельних часток (паїв), виділених або не виділених в натурі (на місцевості);

{Підпункт "в" підпункту 168.4.5 пункту 168.4 статті 168 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

{Підпункт 168.4.6 пункту 168.4 статті 168 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

168.4.7. відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного бюджету несе юридична особа або її відокремлений підрозділ, що нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід;

{Підпункт 168.4.7 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

168.4.8. відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного бюджету несе фізична особа у випадках, визначених цим розділом.

{Підпункт 168.4.8 пункту 168.4 статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

168.4.9. Суми податку, нараховані податковим агентом або фізичною особою, яка отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, з доходів за здавання фізичними особами в оренду (суборенду, емфітевзис) земельних ділянок, земельних часток (паїв), виділених або не виділених в натурі (на місцевості), сплачуються таким податковим агентом або такою фізичною особою до відповідного бюджету за місцезнаходженням таких об’єктів оренди (суборенди, емфітевзису).

{Пункт 168.4 статті 168 доповнено підпунктом 168.4.9 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

168.4.10. Суми податку, нараховані податковим агентом з доходів від продажу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії генеруючими установками, які належать

фізичним особам - платникам податку, сплачуються таким податковим агентом до відповідного бюджету за місцезнаходженням (розташуванням) таких генеруючих установок.

{Пункт 168.4 статті 168 доповнено підпунктом 168.4.10 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

168.5. Суми податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими, особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, а також визначених Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" членами сім’ї, батьками, утриманцями загиблого (померлого) військовослужбовця, у зв’язку з виконанням обов’язків під час проходження служби, спрямовуються виключно на виплату рівноцінної та повної компенсації втрат доходів цієї категорії громадян.

{Пункт 168.5 статті 168 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 з урахуванням змін, внесених Законом № 1989-VIII від 23.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 169. Перерахунок податку та податкові соціальні пільги

169.1. Перелік податкових соціальних пільг.

З урахуванням норм абзацу першого підпункту 169.4.1 пункту 169.4 цієї статті платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу, отримуваного від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги:

169.1.1. у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, - для будь-якого платника податку;

{Підпункт 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

169.1.2. у розмірі, що дорівнює 100 відсоткам суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 цього пункту, - для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, - у розрахунку на кожну таку дитину;

169.1.3. у розмірі, що дорівнює 150 відсоткам суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 цього пункту, - для такого платника податку, який:

а) є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем) або опікуном, піклувальником - у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

б) утримує дитину з інвалідністю - у розрахунку на кожну таку дитину віком до 18 років;

в) є особою, віднесеною законом до першої або другої категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

г) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;

ґ) є особою з інвалідністю I або II групи, у тому числі з дитинства, крім осіб з інвалідністю, пільга яким визначена підпунктом "б" підпункту 169.1.4 цього пункту;

д) є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;

е) є учасником бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на якого поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту",

крім осіб, визначених у підпункті "б" підпункту 169.1.4 цього пункту;

169.1.4. у розмірі, що дорівнює 200 відсоткам суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 цього пункту, - для такого платника податку, який є:

а) Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особою, нагородженою чотирма і більше медалями "За відвагу";

б) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, та особою з інвалідністю I і II групи, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

в) колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;

г) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;

ґ) особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

169.2. Вибір місця отримання (застосування) податкової соціальної пільги.

169.2.1. Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого платнику податку місячного доходу у вигляді заробітної плати тільки за одним місцем його нарахування (виплати).

169.2.2. Платник податку подає роботодавцю заяву про самостійне обрання місця застосування податкової соціальної пільги (далі - заява про застосування пільги).

Податкова соціальна пільга починає застосовуватися до нарахованих доходів у вигляді заробітної плати з дня отримання роботодавцем заяви платника податку про застосування пільги та документів, що підтверджують таке право. Роботодавець відображає у податковій звітності всі випадки застосування або незастосування податкової соціальної пільги згідно з отриманими від платників податку заявами про застосування пільги, а також заявами про відмову від такої пільги.

Перелік таких документів та порядок їх подання визначає Кабінет Міністрів України.

169.2.3. Податкова соціальна пільга не може бути застосована до:

доходів платника податку, інших ніж заробітна плата;

заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії, грошового чи майнового (речового) забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військовослужбовців, що виплачуються з бюджету;

доходу самозайнятої особи від провадження підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності.

Податкова соціальна пільга до заробітної плати державних службовців застосовується під час її нарахування до завершення нарахування таких доходів без подання відповідних заяв, зазначених у підпункті 169.2.2 цього пункту, але з поданням підтвердних документів для встановлення розміру пільги.

169.2.4. Якщо платник податку порушує норми цього пункту, внаслідок чого, зокрема, податкова соціальна пільга застосовується також під час отримання інших доходів протягом будь-якого звітного податкового місяця або за кількома місцями отримання доходів, такий платник податку втрачає право на отримання податкової соціальної пільги за всіма місцями отримання доходу починаючи з місяця, в якому мало місце таке порушення, та закінчуючи місяцем, в якому право на застосування податкової

соціальної пільги відновлюється.

Платник податку може відновити право на застосування податкової соціальної пільги, якщо він подасть заяву про відмову від такої пільги всім роботодавцям із зазначенням місяця, коли відбулося таке порушення, на підставі чого кожний роботодавець нараховує і утримує відповідну суму недоплати податку та штраф у розмірі 100 відсотків суми цієї недоплати за рахунок найближчої виплати доходу такому платнику податку, а у разі, коли сума виплати недостатня, - за рахунок наступних виплат. Якщо сума недоплати та/або штрафу не були утримані податковим агентом за рахунок доходу платника податку, то такі суми включаються до річної податкової декларації такого платника податку. При цьому право на застосування податкової соціальної пільги відновлюється з податкового місяця, що настає за місяцем, в якому сума такої недоплати та штраф повністю погашаються.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює також порядок інформування роботодавців платника податку про наявність порушень ним норм підпункту 169.2.1 цього пункту, виявлених на підставі даних податкової звітності чи документальних перевірок, а також порядок інформування роботодавця про позбавлення платника податку або про відновлення його права на податкову соціальну пільгу.

{Абзац третій підпункту 169.2.4 пункту 169.2 статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

169.3. Вибір розміру податкової соціальної пільги та строк її дії.

169.3.1. У разі якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав, зазначених у пункті 169.1 цієї статті, застосовується одна податкова соціальна пільга з підстави, що передбачає її найбільший розмір, за умови дотримання процедур, визначених підпунктом 169.4.1 пункту 169.4 цієї статті, крім випадку, передбаченого підпунктом "б" підпункту 169.1.3 пункту 169.1 цієї статті, податкова соціальна пільга за яким додається до пільги, визначеної підпунктом 169.1.2 цього пункту у разі, якщо особа утримує двох і більше дітей, у тому числі дитину з інвалідністю (дітей з інвалідністю).

169.3.2. Платник податку, який має право на застосування податкової соціальної пільги більшої, ніж передбачена підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 цієї статті, зазначає про таке право у заяві про застосування пільги, до якої додає відповідні підтвердні документи.

169.3.3. Податкова соціальна пільга, передбачена підпунктом 169.1.2 та підпунктами "а", "б" підпункту 169.1.3 пункту 169.1 цієї статті, надається до кінця року, в якому дитина досягає 18 років, а у разі її смерті до досягнення зазначеного віку - до кінця року, на який припадає смерть. Право на отримання такої податкової соціальної пільги втрачається у разі позбавлення платника податку батьківських прав або якщо він відмовляється від дитини чи передає дитину на державне утримання, у тому числі у закладах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від того, чи береться плата за таке утримання, чи ні, а також якщо дитина стає курсантом на умовах її повного утримання, починаючи з податкового місяця, в якому відбулася така подія.

Надання податкової соціальної пільги, передбаченої підпунктами "в" - "е" підпункту 169.1.3 пункту 169.1 цієї статті, зупиняється з податкового місяця, що настає за місяцем, в якому платник податку втрачає статус, визначений у цих підпунктах.

169.3.4. Податкова соціальна пільга надається з урахуванням останнього місячного податкового періоду, в якому платник податку помер або оголошується судом померлим чи визнається судом безвісно відсутнім, або втрачає статус резидента, або був звільнений з місця роботи.

169.4. Перерахунок податку, перерахунок та обмеження податкової соціальної пільги.

169.4.1. Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та винагороди), якщо його розмір не перевищує суми, що

дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень.

При цьому граничний розмір доходу, який дає право на отримання податкової соціальної пільги одному з батьків у випадку та у розмірі, передбачених підпунктом 169.1.2 та підпунктами "а" і "б" підпункту 169.1.3 пункту 169.1 цієї статті, визначається як добуток суми, визначеної в абзаці першому цього підпункту, та відповідної кількості дітей.

{Абзац другий підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Якщо платник податку отримує доходи у вигляді заробітної плати за період її збереження згідно із законодавством, у тому числі за час відпустки або перебування платника податку на лікарняному, то з метою визначення граничної суми доходу, що дає право на отримання податкової соціальної пільги, та в інших випадках їх оподаткування, такі доходи (їх частина) відносяться до відповідних податкових періодів їх нарахування.

169.4.2. Роботодавець платника податку зобов'язаний здійснити, у тому числі за місцем застосування податкової соціальної пільги, перерахунок суми доходів, нарахованих такому платнику податку у вигляді заробітної плати, а також суми наданої податкової соціальної пільги:

{Абзац перший підпункту 169.4.2 пункту 169.4 статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

а) за наслідками кожного звітного податкового року під час нарахування заробітної плати за останній місяць звітного року;

б) під час проведення розрахунку за останній місяць застосування податкової соціальної пільги у разі зміни місця її застосування за самостійним рішенням платника податку або у випадках, визначених підпунктом 169.2.3 пункту 169.2 цієї статті;

в) під час проведення остаточного розрахунку з платником податку, який припиняє трудові відносини з таким роботодавцем.

169.4.3. Роботодавець та/або податковий агент має право здійснювати перерахунок сум нарахованих доходів, утриманого податку за будь-який період та у будь-яких випадках для визначення правильності оподаткування, незалежно від того, чи має платник податку право на застосування податкової соціальної пільги.

169.4.4. Якщо внаслідок здійсненого перерахунку виникає недоплата утриманого податку, то сума такої недоплати стягується роботодавцем за рахунок суми будь-якого оподатковуваного доходу (після його оподаткування) за відповідний місяць, а в разі недостатності суми такого доходу - за рахунок оподатковуваних доходів наступних місяців, до повного погашення суми такої недоплати.

Якщо внаслідок проведення остаточного розрахунку з платником податку, який припиняє трудові відносини з роботодавцем, виникає сума недоплати, що перевищує суму оподатковуваного доходу платника податку за останній звітний період, то непогашена частина такої недоплати включається до складу податкового зобов'язання платника податку за наслідками звітного податкового року та сплачується самим платником.

Стаття 170. Особливості нарахування (виплати) та оподаткування окремих видів доходів

170.1. Оподаткування доходу від надання нерухомості в оренду (суборенду, емфітевзис), житловий найм (піднайм).

{Назва пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

170.1.1. Податковим агентом платника податку - орендодавця щодо його доходу від надання в оренду (емфітевзис) земельної ділянки сільськогосподарського призначення, земельної частки (паю),

майнового паю є орендар.

{Абзац перший підпункту 170.1.1 пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

При цьому об'єкт оподаткування визначається виходячи з розміру орендної плати, зазначеної в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу, встановлена законодавством з питань оренди землі.

170.1.2. Податковим агентом платника податку - орендодавця під час нарахування доходу від надання в оренду об'єктів нерухомості, інших, ніж зазначені в підпункті 170.1.1 цього пункту (включаючи земельну ділянку, що знаходиться під такою нерухомістю, чи присадибну ділянку), є орендар.

При цьому об'єкт оподаткування визначається виходячи з розміру орендної плати, зазначеної в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу за повний чи неповний місяць оренди. Мінімальна сума орендного платежу визначається за методикою, що затверджується Кабінетом Міністрів України, виходячи з мінімальної вартості місячної оренди одного квадратного метра загальної площі нерухомості з урахуванням місця її розташування, інших функціональних та якісних показників, що встановлюються органом місцевого самоврядування села, селища, міста, на території яких вона розташована, та оприлюднюється у спосіб, найбільш доступний для жителів такої територіальної громади. Якщо мінімальну вартість не встановлено чи не оприлюднено до початку звітного (податкового) року, об'єкт оподаткування визначається виходячи з розміру орендної плати, зазначеного в договорі оренди.

{Абзац другий підпункту 170.1.2 пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2330-IX від 21.06.2022}

170.1.3. Нерухомість, що належить фізичній особі - нерезиденту, надається в оренду виключно через фізичну особу - підприємця або юридичну особу - резидента (уповноважених осіб), що виконують представницькі функції такого нерезидента на підставі письмового договору та виступають його податковим агентом стосовно таких доходів. Нерезидент, який порушує норми цього пункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податку.

170.1.4. Доходи, зазначені у підпунктах 170.1.1-170.1.3 цього пункту, оподатковуються податковим агентом під час їх нарахування (виплати) за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Підпункт 170.1.4 пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

170.1.5. Якщо орендар є фізичною особою, яка не є самозайнятою особою, особою, відповідальною за нарахування та сплату (перерахування) податку до бюджету, є платник податку - орендодавець.

{Абзац перший підпункту 170.1.5 пункту 170.1 статті 170 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

При цьому:

а) такий орендодавець самостійно нараховує та сплачує податок до бюджету в строки, встановлені цим Кодексом для квартального звітного (податкового) періоду, а саме: протягом 40 календарних днів, після останнього дня такого звітного (податкового) кварталу, сума отриманого доходу, сума сплаченого протягом звітного податкового року податку та податкового зобов'язання за результатами такого року відображаються у річній податковій декларації;

б) у разі вчинення нотаріальної дії щодо посвідчення договору оренди об'єктів нерухомості нотаріус зобов'язаний надіслати інформацію про такий договір контролюючому органу за податковою адресою платника податку - орендодавця за формою та у спосіб, встановлені Кабінетом Міністрів

України. За порушення порядку та/або строків подання зазначеної інформації нотаріус несе відповідальність, передбачену статтею 119-1 цього Кодексу;

{Підпункт "б" підпункту 170.1.5 пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

170.1.6. суб'єкти господарювання, які провадять посередницьку діяльність, пов'язану з наданням послуг з оренди нерухомості (рієлтери), зобов'язані надіслати інформацію про укладені за їх посередництвом цивільно-правові договори (угоди) про оренду нерухомості до контролюючого органу за місцем своєї реєстрації в строки, передбачені для подання податкового розрахунку, за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац перший підпункту 170.1.6 пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

За порушення порядку та/або строків подання зазначеної інформації рієлтер несе відповідальність, передбачену статтею 119-1 цього Кодексу.

{Абзац другий підпункту 170.1.6 пункту 170.1 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

170.2. Оподаткування інвестиційного прибутку.

170.2.1. Облік загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами ведеться платником податку самостійно, окремо від інших доходів і витрат. Для цілей оподаткування інвестиційного прибутку звітним періодом вважається календарний рік, за результатами якого платник податку зобов’язаний подати річну податкову декларацію, в якій має відобразити загальний фінансовий результат (інвестиційний прибуток або інвестиційний збиток), отриманий протягом такого звітного року.

{Підпункт 170.2.1 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

170.2.2. Інвестиційний прибуток розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу окремого інвестиційного активу з урахуванням курсової різниці (за наявності), та його вартістю, що визначається із суми документально підтверджених витрат на придбання такого активу або вартістю інвестиційного активу, що була задекларована особою як об’єкт декларування у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування відповідно до підрозділу 9-4 розділу XX цього Кодексу з урахуванням норм підпунктів 170.2.4-170.2.6 цього пункту (крім операцій з деривативами).

{Абзац перший підпункту 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021}

При застосуванні платником податку норм підпункту 170.2.9 цього пункту податковий агент - професійний торговець цінними паперами, включаючи банк, з метою визначення об'єкта оподаткування під час виплати платнику податку доходу за придбані у нього інвестиційні активи враховує документально підтверджені витрати такого платника на придбання цих активів.

{Абзац третій підпункту 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

Запровадження обов'язку податкового агента для професійного торговця цінними паперами, включаючи банк, не звільняє платника податку від обов'язку декларування результатів усіх операцій з купівлі та продажу інвестиційних активів, здійснених протягом звітного (податкового) року як на території України, так і за її межами, за винятком випадків, зазначених в підпункті 170.2.8 цього пункту.

До продажу інвестиційного активу прирівнюються також операції з:

обміну інвестиційного активу на інший інвестиційний актив;

зворотного викупу або погашення інвестиційного активу його емітентом, який належав платнику податку;

{Абзац сьомий підпункту 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

повернення платнику податку коштів або майна (майнових прав), попередньо внесених ним (або особою, у якої інвестиційний актив був придбаний прямо чи опосередковано) до статутного капіталу емітента корпоративних прав, у разі виходу такого платника податку з числа засновників (учасників) такого емітента, зменшення статутного капіталу такого емітента чи ліквідації такого емітента.

{Абзац восьмий підпункту 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Придбанням інвестиційного активу вважаються також операції з внесення платником податку коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи - резидента в обмін на емітовані ним корпоративні права.

Інвестиційний актив, подарований платнику податку чи успадкований платником податку, вважається придбаним за вартістю, що дорівнює сумі державного мита та податку з доходів фізичних осіб, сплачених у зв'язку з таким даруванням чи успадкуванням.

Інвестиційний прибуток за операціями з деривативами розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку за операціями з деривативами (похідними інструментами), включаючи отримані суми періодичних або разових виплат, передбачених умовами контрактів (договорів), та документально підтвердженою сумою, сплаченою платником податку іншій стороні такого контракту (договору) з деривативами (похідними інструментами), в тому числі сплаченими сумами періодичних або разових виплат, які передбачені умовами контракту (договору).

{Підпункт 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 доповнено абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Документальним підтвердженням (первинним документом) доходів та витрат за операціями з інвестиційними активами, укладеними в електронній формі на фондовій біржі для клієнтів - учасників фондової біржі, визнається звіт торговця цінними паперами (брокера), який формується на базі біржового звіту та договору на брокерське обслуговування.

{Підпункт 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 доповнено абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

У разі продажу або придбання платником податку інвестиційних активів до/у нерезидентів - пов’язаних осіб або нерезидентів, зареєстрованих у державах (на територіях), що включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, доходи та витрати за такими операціями визначаються:

{Підпункт 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

у розмірі не нижче звичайної ціни у разі продажу платником податку інвестиційного активу;

{Підпункт 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

у розмірі не вище звичайної ціни у разі придбання платником податку інвестиційного активу.

{Підпункт 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом

№ 466-IX від 16.01.2020}

Положення абзаців тринадцять - п’ятнадцять цього підпункту не застосовуються, якщо покупцем інвестиційного активу є прямо або опосередковано контрольована іноземна компанія, у якої продавець інвестиційного активу є контролюючою особою та яка залишається власником зазначеного інвестиційного активу станом на кінець звітного періоду, у якому відбулося відчуження інвестиційного активу.

{Підпункт 170.2.2 пункту 170.2 статті 170 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

170.2.3. Якщо в результаті розрахунку інвестиційного прибутку за правилами, встановленими цією статтею, виникає від'ємне значення, воно вважається інвестиційним збитком.

170.2.4. У разі якщо протягом 30 календарних днів до дня продажу пакета цінних паперів (корпоративних прав) чи деривативів, а також протягом наступних 30 календарних днів з дня такого продажу платник податку придбаває пакет ідентичних цінних паперів (корпоративних прав) чи деривативів, то:

а) інвестиційний збиток, що виник внаслідок такого продажу, не враховується під час визначення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами;

б) вартість придбаного пакета для цілей оподаткування визначається за ціною його придбання, але не нижче ніж ціна проданого пакета.

170.2.5. Якщо платник податку протягом звітного (податкового) року продає інвестиційний актив за договором, який обумовлює право на його зворотний викуп у наступному році, чи придбаває опціон на такий викуп, інвестиційний збиток, який виникає внаслідок такого продажу, не враховується під час визначення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами.

Якщо платник податку, який продає інвестиційний актив протягом звітного (податкового) року, внаслідок чого виникає інвестиційний збиток, придбає такий інвестиційний актив або ідентичний йому пакет у наступному звітному (податковому) році, то для цілей оподаткування вартість такого придбаного пакета визначається на рівні ціни проданого пакета, відповідно збільшеної або зменшеної на різницю між цінами придбання таких двох пакетів.

Якщо платник податку продає пакет цінних паперів (корпоративні права) чи деривативів пов'язаним з ним особам, інвестиційний збиток, що виникає внаслідок такого продажу, не враховується під час визначення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами.

Якщо платник податку дарує інвестиційний актив або передає його у спадщину, інвестиційний збиток, що виникає внаслідок такого дарування або передачі у спадщину, не враховується під час визначення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами.

170.2.6. До складу загального річного оподатковуваного доходу платника податку включається позитивне значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами за наслідками такого звітного (податкового) року.

Загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами визначається як сума інвестиційних прибутків, отриманих платником податку протягом звітного (податкового) року, зменшена на суму інвестиційних збитків, понесених платником податку протягом такого року.

Якщо загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами має від'ємне значення, його сума переноситься у зменшення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами наступних років до його повного погашення.

{Абзац третій підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із

Законом № 5519-VI від 06.12.2012}

Фінансовий результат за операціями з цінними паперами чи деривативами визначається платником податку. При цьому платник податку визначає фінансовий результат за операціями з цінними паперами чи деривативами, що перебувають в обігу на фондовій біржі, окремо від фінансового результату за операціями з цінними паперами чи деривативами, що не перебувають в обігу на фондовій біржі.

{Абзац четвертий підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 5519-VI від 06.12.2012}

{Абзац п'ятий підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац шостий підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 виключено на підставі Закону № 5519-VI від 06.12.2012}

{Абзац сьомий підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 виключено на підставі Закону № 5519-VI від 06.12.2012}

{Абзац восьмий підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 виключено на підставі Закону № 5519-VI від 06.12.2012}

Для цілей цього пункту під національним законодавством розуміється законодавство тієї держави, на території якої здійснюється обіг цінних паперів чи деривативів (укладення цивільно-правових угод, що тягне за собою перехід права власності на цінні папери чи деривативи).

Дія підпунктів 170.2.4 та 170.2.5 не поширюється на придбання або продаж цінних паперів та деривативів, що здійснюються на фондовій біржі, а також у разі:

придбання або продажу пакета акцій розміром понад 25 відсотків статутного капіталу емітента;

викупу акцій емітентом, у тому числі на вимогу власника акцій;

придбання емісійних цінних паперів у процесі їх приватного розміщення;

придбання або продажу цінних паперів, які відповідно до вимог законодавства не можуть перебувати в обігу на фондовій біржі.

Якщо протягом звітного періоду платником податку понесені (нараховані) витрати, пов’язані з придбанням цінних паперів та деривативів, емітенти яких на момент укладання відповідного договору включені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності, такі витрати не враховуються при визначенні фінансового результату за операціями з цінними паперами або деривативами.

{Абзац п'ятнадцятий підпункту 170.2.6 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

170.2.7. Для цілей цього пункту:

а) термін "інвестиційний актив" означає пакет цінних паперів, деривативів чи корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, випущені одним емітентом;

{Підпункт "а" підпункту 170.2.7 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

б) термін "пакет цінних паперів" означає окремий цінний папір, фондовий та товарний дериватив, а також сукупність ідентичних цінних паперів чи фондових та товарних деривативів;

в) термін "ідентичний цінний папір чи дериватив" означає цінні папери чи деривативи, випущені одним емітентом за тотожними умовами емісії, виплати доходу, викупу чи погашення.

170.2.8. Не підлягає оподаткуванню та не включається до загального річного оподатковуваного доходу:

а) дохід, отриманий платником податку протягом звітного податкового року від продажу інвестиційних активів, якщо сума такого доходу не перевищує суму, визначену в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу;

б) дохід, отриманий платником податку від продажу інвестиційних активів у випадку, визначеному підпунктами 165.1.40 та 165.1.52 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу.

{Підпункт "б" підпункту 170.2.8 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

У випадках, зазначених у підпунктах "а" і "б" цього підпункту, платник податку не включає до розрахунку загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами суму доходів та витрат на придбання таких інвестиційних активів.

170.2.9. Податковим агентом платника податку, який здійснює операції з інвестиційними активами з використанням послуг професійного торговця цінними паперами, включаючи банк, є такий професійний торговець. Податковий агент під час кожного нарахування платнику інвестиційного прибутку нараховує (утримує) податок за ставкою, визначеною підпунктом 167.5.1 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу, та сплачує (перераховує) утриманий податок до бюджету під час кожного нарахування такого доходу, що не звільняє платника податку від подання річної податкової декларації при отриманні ним доходу, зазначеного у цьому пункті.

{Абзац перший підпункту 170.2.9 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1588-VII від 04.07.2014}

Методика визначення інвестиційного прибутку професійним торговцем цінними паперами при виконанні функцій податкового агента встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику спільно з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

{Абзац другий підпункту 170.2.9 пункту 170.2 статті 170 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 170.2.9 пункту 170.2 статті 170 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2628-VIII від 23.11.2018}

170.3. Оподаткування роялті.

170.3.1. Роялті оподатковуються за правилами, встановленими для оподаткування дивідендів, за ставкою, визначеною підпунктом 167.5.1 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу.

{Підпункт 170.3.1 пункту 170.3 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

170.4. Оподаткування процентів.

170.4.1. Податковим агентом платника податку під час нарахування на його користь доходів у вигляді процентів є особа, яка здійснює таке нарахування.

Податковим агентом у строки, визначені цим Кодексом для місячного податкового періоду, до бюджету сплачується (перераховується) загальна сума податку, нарахованого за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, із загальної суми процентів, нарахованих за податковий (звітний) місяць на суми банківських вкладних (депозитних) або поточних рахунків, ощадних (депозитних) сертифікатів, вкладів (депозитів) членів кредитної спілки у кредитній спілці.

{Абзац другий підпункту 170.4.1 пункту 170.4 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Доходи, зазначені у цьому підпункті, остаточно оподатковуються податковим агентом під час їх нарахування.

170.4.2. Податкові агенти (банки, кредитні спілки), які нараховують доходи у вигляді процентів, зазначених у підпункті 170.4.1 цього пункту, у податковому розрахунку, подання якого передбачено підпунктом "б" пункту 176.2 статті 176 цього Кодексу, відображають загальну суму нарахованих у звітному податковому періоді доходів та загальну суму утриманого з них податку. При цьому у податковому розрахунку не зазначається інформація про суми окремого банківського вкладного (депозитного) або поточного рахунку, ощадного (депозитного) сертифіката, вкладу (депозиту) члена кредитної спілки у кредитній спілці, суми нарахованих процентів, а також відомості про фізичну особу - платника податку, якій нараховані такі доходи.

170.4.3. Оподаткування процентів та дисконтних доходів, нарахованих на користь фізичних осіб з будь-яких інших доходів, ніж ті, що зазначені у підпункті 170.4.1 цього пункту, здійснюється у загальному порядку, встановленому цим Кодексом для доходів, що остаточно оподатковуються під час їх нарахування, за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Підпункт 170.4.3 пункту 170.4 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

170.4.4. У разі дострокового розірвання договору вкладу (депозиту) та здійснення у зв’язку з цим перерахунку доходу у вигляді процентів за процентною ставкою, передбаченою умовами договору для таких випадків, податковий агент проводить перерахунок сум податку, утриманого з такого доходу.

Повернення надміру утриманих сум податку, що виникли внаслідок перерахунку, проведеного відповідно до абзацу першого цього підпункту, здійснюється шляхом зменшення сум податку, що підлягають перерахуванню податковим агентом за поточний та/або наступний податковий (звітний) місяць.

{Пункт 170.4 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 1588-VII від 04.07.2014}

170.5. Оподаткування дивідендів.

170.5.1. Податковим агентом платника податку під час нарахування на його користь дивідендів, крім випадків, зазначених у підпункті 165.1.18 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу, є емітент корпоративних прав або за його дорученням інша особа, яка здійснює таке нарахування.

170.5.2. Будь-який резидент, який нараховує дивіденди, включаючи того, який сплачує податок на прибуток підприємств у спосіб, відмінний від загального (є суб’єктом спрощеної системи оподаткування), або звільнений від сплати такого податку з будь-яких підстав, є податковим агентом під час нарахування дивідендів.

170.5.3. Дивіденди, нараховані платнику податку за акціями або іншими корпоративними правами, що мають статус привілейованих, або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, що перевищує суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку згідно з підпунктом 57.1-1.4 пункту 57.1-1 статті 57 цього Кодексу, для цілей оподаткування прирівнюються до виплати заробітної плати з відповідним оподаткуванням.

{Підпункт 170.5.3 пункту 170.5 статті 170 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

170.5.4. Доходи, зазначені в цьому пункті, остаточно оподатковуються податковим агентом під час їх нарахування платнику податку за ставкою, визначеною підпунктами 167.5.1, 167.5.2 і 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу.

{Підпункт 170.5.4 пункту 170.5 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від

28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

170.5.5. Не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку дивіденди, які нараховуються на його користь емітентом корпоративних прав, який є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, за умови що таким резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах не здійснювалася виплата дивідендів за акціями або іншими корпоративними правами протягом двох календарних років поспіль.

{Пункт 170.5 статті 170 доповнено підпунктом 170.5.5 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

{Пункт 170.5 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 1588-VII від 04.07.2014}

170.6. Оподаткування виграшів та призів

170.6.1. Податковим агентом платника податку під час нарахування (виплати, надання) на його користь доходу у вигляді виграшів (призів) у лотерею чи в інші розіграші, у букмекерському парі, у парі тоталізатора, призів та виграшів у грошовій формі, одержаних за перемогу та/або участь в аматорських спортивних змаганнях, у тому числі у більярдному спорті, є особа, яка здійснює таке нарахування (виплату).

170.6.2. Податковим агентом - оператором лотереї у строки, визначені цим Кодексом для місячного податкового періоду, до бюджету сплачується (перераховується) загальна сума податку, нарахованого за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, із загальної суми виграшів (призів), виплачених за податковий (звітний) місяць гравцям у лотерею.

Податкові агенти - оператори лотереї у податковому розрахунку, подання якого передбачено підпунктом "б" пункту 176.2 статті 176 цього Кодексу, відображають загальну суму нарахованих (виплачених) у звітному податковому періоді доходів у вигляді виграшів (призів) та загальну суму утриманого з них податку. При цьому у податковому розрахунку не зазначається інформація про суми окремого виграшу, суми нарахованого на нього податку, а також відомості про фізичну особу - платника податку, яка одержала дохід у вигляді виграшу (призу).

{Підпункт 170.6.2 пункту 170.6 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

170.6.3. Оподаткування доходів у вигляді виграшів та призів, інших, ніж виграш (приз) у лотерею, здійснюється у загальному порядку, встановленому цим Кодексом для доходів, що остаточно оподатковуються під час їх нарахування, за ставкою, визначеною в абзаці першому пункту 167.1 статті 167 цього Кодексу.

170.6.4. Під час нарахування (виплати) доходів у вигляді виграшів у лотерею або в інших розіграшах, які передбачають попереднє придбання платником податку права на участь у таких лотереях чи розіграшах, не беруться до уваги витрати платника податку у зв’язку з отриманням такого доходу.

170.6.5. Доходи, зазначені у цьому пункті, остаточно оподатковуються під час їх виплати за їх рахунок.

{Пункт 170.6 статті 170 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

170.7. Оподаткування благодійної допомоги.

170.7.1. Не оподатковується та не включається до загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку благодійна, у тому числі гуманітарна допомога (далі - благодійна допомога), яка надходить на його користь у вигляді коштів або майна (безоплатно виконаної роботи, наданої послуги) та відповідає вимогам, визначеним цим пунктом.

Для цілей оподаткування благодійна допомога поділяється на цільову та нецільову.

Цільовою є благодійна допомога, що надається під визначені умови та напрями її витрачання, а нецільовою вважається допомога, яка надається без встановлення таких умов або напрямів;

170.7.2. не включається до оподатковуваного доходу цільова або нецільова благодійна допомога, що надається платнику податку, який постраждав внаслідок:

а) екологічних, техногенних та інших катастроф у місцевостях, оголошених згідно з Конституцією України зонами надзвичайної екологічної ситуації, - у граничних сумах, визначених Кабінетом Міністрів України;

б) стихійного лиха, аварій, епідемій та епізоотій загальнодержавного або місцевого характеру, які завдали шкоди або створюють загрозу здоров'ю громадян, навколишньому природному середовищу, викликали або можуть викликати людські жертви чи втрату власності громадян, у зв'язку з якими рішення про залучення (надання) благодійної допомоги було прийнято відповідно Кабінетом Міністрів України або органом місцевого самоврядування, у граничних сумах, визначених Кабінетом Міністрів України або органом місцевого самоврядування відповідно;

в) збройної агресії Російської Федерації у період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану;

{Підпункт 170.7.2 пункту 170.7 статті 170 доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

Благодійна допомога, що надається на зазначені цілі, повинна розподілятися через державний чи місцевий бюджет або через банківські рахунки благодійних організацій, Товариства Червоного Хреста України, внесених до Реєстру неприбуткових організацій та установ.

Для цілей цього підпункту вважається цільовою благодійною допомогою та не підлягає оподаткуванню профспілкова виплата, здійснена за рішенням профспілки, прийнятим в установленому порядку на користь члена такої профспілки, який має статус постраждалого внаслідок обставин, зазначених у цьому підпункті.

Порядок підтвердження статусу осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України у період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, з метою невключення до оподатковуваного доходу фізичних осіб - платників податку доходів, отриманих у вигляді цільової або нецільової благодійної допомоги, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 170.7.2 пункту 170.7 статті 170 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

170.7.3. не включається до оподатковуваного доходу сума нецільової благодійної допомоги, у тому числі матеріальної, що надається резидентами - юридичними або фізичними особами на користь платника податку протягом звітного податкового року сукупно у розмірі, що не перевищує суми граничного розміру доходу, визначеного згідно з абзацом першим підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу, встановленого на 1 січня такого року.

Положення цього підпункту не поширюються на профспілкові виплати своїм членам, умови звільнення яких від оподаткування передбачені підпунктом 165.1.47 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу.

Благодійник - юридична особа зазначає відомості про надані суми нецільової благодійної допомоги у податковій звітності.

У разі отримання нецільової благодійної допомоги від благодійника - фізичної чи юридичної особи платник податку зобов'язаний подати річну податкову декларацію із зазначенням її суми, якщо загальна сума отриманої нецільової благодійної допомоги протягом звітного податкового року перевищує її граничний розмір, установлений абзацом першим підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу.

170.7.4. Не включається до оподатковуваного доходу цільова благодійна допомога, що надається резидентами - юридичними чи фізичними особами у будь-якій сумі (вартості):

а) закладу охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування платника податку або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю або дитини, в якої хоча б один із батьків є особою з інвалідністю; дитини-сироти, напівсироти; дитини з багатодітної чи малозабезпеченої родини; дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав, у тому числі для придбання ліків (донорських компонентів, протезно-ортопедичних виробів, виробів медичного призначення для індивідуального користування осіб з інвалідністю) у розмірах, що не перекриваються виплатами з фонду загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, крім витрат на косметичне лікування або косметичну хірургію (включаючи косметичне протезування, не пов'язане з медичними показаннями), водолікування та геліотерапію, не пов'язані з хронічними захворюваннями, лікування та протезування зубів з використанням дорогоцінних металів, гальванопластики та порцеляни, аборти (крім абортів, які проводяться за медичними показаннями, або якщо вагітність стала наслідком зґвалтування), операції з переміни статі; лікування венеричних захворювань (крім СНІДу та венеричних захворювань, причиною яких стало нестатеве зараження або зґвалтування), лікування тютюнової чи алкогольної залежності; придбання ліків, медичних засобів та пристосувань, які не включені до переліку життєво необхідних, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

протезно-ортопедичним підприємствам, реабілітаційним закладам для компенсації вартості платних реабілітаційних послуг, технічних та інших засобів реабілітації, наданих платнику податку, визнаному в установленому порядку особою з інвалідністю, або його дитині з інвалідністю, у розмірах, що не перекриваються виплатами з бюджетів і фонду загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування;

б) будинку дитини, дитячому будинку, загальноосвітній школі-інтернату, спеціалізованій школі-інтернату, спеціальній школі-інтернату, навчально-реабілітаційному центру, школі соціальної реабілітації та професійному училищу соціальної реабілітації органів освіти, центру медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров’я, приймальнику-розподільнику для дітей органів Національної поліції України, спеціальній виховній установі Державної кримінально-виконавчої служби України, притулку для дітей служби у справах дітей, центру соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційному центру (дитячому містечку), малому груповому будинку для розподілу благодійної допомоги між дітьми або використання такої благодійної допомоги в інший спосіб в інтересах дітей, які перебувають у цих закладах.

{Підпункт "б" підпункту 170.7.4 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021; в редакції Закону № 3325-IX від 10.08.2023}

Сім’ї усиновлювачів, дитячому будинку сімейного типу, прийомній сім’ї, опікуну (піклувальнику) дитини, неповній сім’ї, багатодітній сім’ї для розподілу благодійної допомоги між дітьми або використання такої благодійної допомоги в інший спосіб в інтересах дітей, які перебувають у цих сім’ях;

{Абзац підпункту 170.7.4 пункту 170.7 статті 170 в редакції Закону № 3325-IX від 10.08.2023}

в) державному або комунальному закладу чи благодійній організації, у тому числі Товариству Червоного Хреста України, що надають послуги особам, які не мають житла, з харчування та облаштування на нічліг;

г) пенітенціарному закладу для поліпшення умов утримання, харчування чи медичного обслуговування осіб, які перебувають у слідчих ізоляторах чи місцях позбавлення волі, або безпосередньо таким особам;

ґ) будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю та їх відділенням, пансіонату для ветеранів війни і праці, геріатричному пансіонату для поліпшення умов їх утримання, харчування, медичного обслуговування, соціальної реабілітації, реабілітаційному центру,

територіальному центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центрам обліку і закладам соціального захисту для бездомних осіб, центрам соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, санаторіям для ветеранів та осіб з інвалідністю, які утримуються за рахунок державного та місцевого бюджетів, для розподілу благодійної допомоги між особами, які перебувають у таких закладах;

{Підпункт "ґ" підпункту 170.7.4 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

д) платнику податку, який проводить наукове дослідження або розробку, для відшкодування вартості обладнання, матеріалів, інших витрат (крім виплат заробітної плати, додаткових благ, інших витрат для особистих потреб) за умови, якщо результати таких досліджень чи розробок оприлюднюються та не можуть бути предметом патентування чи інших обмежень у оприлюдненні чи безоплатному поширенні об'єктів права інтелектуальної (промислової) власності, отриманих у результаті таких досліджень або розробок, а також якщо отримання такої допомоги не буде передумовою для виникнення будь-яких договірних зобов'язань між благодійником або третьою особою та набувачем благодійної допомоги у майбутньому, крім обов'язків з цільового використання такої благодійної допомоги;

е) аматорській спортивній організації, клубу для компенсації витрат з придбання або оренди спортивного знаряддя та інвентарю, користування спортивними майданчиками, приміщеннями чи спорудами для проведення тренувань, забезпечення участі спортсмена-аматора у спортивних змаганнях, придбання спортивної форми та харчування під час таких змагань.

Термін "аматорська спортивна організація, клуб" означає громадську організацію, діяльність якої не спрямована на отримання доходу.

Термін "спортсмен-аматор" означає особу, чия спортивна діяльність не спрямована на отримання доходу, за винятком отримання нагород чи винагород від імені держави, органів місцевого самоврядування або громадських організацій як України, так і інших держав у вигляді медалей, грамот, пам'ятних призів у негрошовій формі, а також як сума відшкодування витрат, пов'язаних з відрядженням такого спортсмена-аматора до місця проведення змагання, у межах встановлених законодавством норм для відрядження працівника;

є) навчальному закладу у вигляді плати за навчання або за надання додаткових послуг з навчання особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю або дитини, в якої хоча б один із батьків є особою з інвалідністю; дитини-сироти, напівсироти; дитини з багатодітної чи малозабезпеченої родини; дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав;

ж) платнику податків, визнаному в установленому порядку особою з інвалідністю, законному представнику дитини з інвалідністю для виконання зобов'язань держави згідно із законодавством України по забезпеченню технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення, автомобілем за рахунок бюджетних коштів (за умови зняття особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю з обліку на забезпечення такими засобами, виробами, автомобілем за рахунок бюджетних коштів). Категорії осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, перелік технічних та інших засобів реабілітації, виробів медичного призначення, марок автомобілів, зазначених у цьому підпункті, затверджуються законодавством.

До запровадження системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування норми підпункту "а" цього підпункту поширюються на загальну суму (вартість) благодійної допомоги, отриманої набувачем на такі цілі (з урахуванням зазначених у цьому пункті обмежень).

Благодійна допомога, отримана сім’єю усиновлювачів, дитячим будинком сімейного типу, прийомною сім’єю, опікуном (піклувальником) дитини, неповною сім’єю, багатодітною сім’єю, звільняється від оподаткування, якщо її сума (вартість) сукупно протягом звітного податкового року не перевищує триста тисяч гривень.

{Абзац шістнадцятий підпункту 170.7.4 пункту 170.7 статті 170 в редакції Закону № 3325-IX від 10.08.2023}

170.7.5. Набувач цільової благодійної допомоги у вигляді коштів має право на її використання протягом строку, встановленого умовами такої допомоги, але не більше 12 календарних місяців, наступних за місяцем отримання такої допомоги, крім допомоги, наданої на лікування, право на використання якої становить не більше 24 календарних місяців, наступних за місяцем отримання такої допомоги, за винятком отримання благодійної допомоги у вигляді ендавменту. Якщо цільова благодійна допомога у вигляді коштів не використовується її набувачем протягом такого строку та не повертається благодійнику до його закінчення, то такий набувач зобов'язаний включити невикористану суму такої допомоги до складу загального річного оподатковуваного доходу та сплатити відповідний податок.

{Абзац перший підпункту 170.7.5 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Термін "ендавмент" означає суму коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому такий набувач не має права витрачати або відчужувати основну суму такого ендавменту без згоди благодійника.

170.7.6. Набувач цільової благодійної допомоги має право звернутися до контролюючого органу з поданням щодо продовження строку використання такої цільової благодійної допомоги з наведенням обставин, які свідчать про неможливість її повного використання у зазначені цим пунктом строки, а керівник (його заступник або уповноважена особа) такого контролюючого органу має право прийняти рішення про таке продовження. Якщо контролюючий орган відмовляє у такому продовженні, його рішення може бути оскаржене в порядку, визначеному для оскарження рішення контролюючого органу відповідно до цього Кодексу.

{Підпункт 170.7.6 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

170.7.7. Забороняється надавати благодійну допомогу органам державної влади та органам місцевого самоврядування або створеним ними неприбутковим організаціям або за їх дорученням - третім особам, якщо надання такої благодійної допомоги є попередньою або наступною умовою видачі платнику податку будь-якого дозволу, ліцензії, узгодження, надання державної послуги чи прийняття іншого рішення на його користь або прискорення такої видачі, надання, прийняття (спрощення процедури).

Дії посадових (службових) осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування з висування таких умов вважаються діями з вимагання коштів або майна у розмірі благодійної чи спонсорської допомоги.

170.7.8. не включається до оподатковуваного доходу благодійна допомога, що надається згідно з підпунктом 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу:

а) у будь-якій сумі (вартості), що надається:

платникам податку, визначеним абзацом другим підпункту "а", підпунктом "б" та абзацами другим і п’ятим підпункту "в" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу, - для закупівлі або у вигляді спеціальних засобів індивідуального захисту (касок, бронежилетів, виготовлених відповідно до військових стандартів), технічних засобів спостереження, лікарських засобів, засобів особистої гігієни, продуктів харчування, предметів речового забезпечення чи інших товарів (робіт, послуг) за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, чи для оплати (компенсації) вартості лікарських засобів, донорських компонентів, виробів медичного призначення, технічних та інших засобів реабілітації, платних послуг з лікування (обстеження, діагностики),

забезпечення виробами медичного призначення, технічними та іншими засобами реабілітації, послуг медичної реабілітації, санаторно-курортного оздоровлення;

{Абзац другий підпункту "а" підпункту 170.7.8 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022, № 3603-IX від 23.02.2024}

платникам податку, визначеним абзацами третім - п’ятим підпункту "а", абзацами третім і четвертим підпункту "в" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу, як допомога на лікування та медичне обслуговування (обстеження, діагностику), у тому числі для оплати (компенсації) вартості лікарських засобів, донорських компонентів, виробів медичного призначення, технічних та інших засобів реабілітації, платних послуг з лікування, забезпечення виробами медичного призначення, технічними та іншими засобами реабілітації, послуг медичної реабілітації, санаторно-курортного оздоровлення;

{Абзац третій підпункту "а" підпункту 170.7.8 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2120-IX від 15.03.2022}

б) у сумі, що сукупно протягом звітного (податкового) року не перевищує 500 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, - на відновлення втраченого майна, на житлові, соціальні і побутові потреби та на інші потреби згідно з переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, що виникли у платників податку, визначених підпунктом 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу. Якщо загальна сума отриманої благодійної допомоги протягом звітного (податкового) року перевищує зазначений граничний розмір, сума перевищення над таким розміром оподатковується за ставкою, встановленою пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, і платник податку зобов’язаний подати річну податкову декларацію із зазначенням сум благодійної допомоги.

{Підпункт "б" підпункту 170.7.8 пункту 170.7 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2516-IX від 15.08.2022}

{Пункт 170.7 статті 170 доповнено підпунктом 170.7.8 згідно із Законом № 1668-VII від 02.09.2014}

170.7-1. Оподаткування бюджетного гранту.

170.7-1.1. Не оподатковується та не включається до загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку дохід у вигляді бюджетного гранту під час його нарахування (виплати, надання) на користь платника податків.

170.7-1.2. Податковим агентом платника податку під час нарахування (виплати, надання) на його користь доходу у вигляді бюджетного гранту є надавач такого гранту.

Податкові агенти - надавачі бюджетних грантів у податковому розрахунку, подання якого передбачено підпунктом "б" пункту 176.2 статті 176 цього Кодексу, відображають (за звітний квартал) суму нарахованих (виплачених) у звітному податковому періоді доходів у вигляді бюджетних грантів. При цьому у податковому розрахунку зазначаються відомості про укладені договори з надання бюджетних грантів та їх умови, у тому числі строк виконання договору, реєстраційний номер облікової картки фізичної особи - платника податку, яка одержала бюджетний грант, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті). Також зазначається інформація про факт використання платником податку бюджетного гранту або його частини за цільовим призначенням або порушення платником податків умов договору про цільове використання бюджетного гранту, про повне або часткове повернення платником податку бюджетного гранту на користь податкового агента - надавача бюджетного гранту (у разі такого повернення).

170.7-1.3. У разі невключення податковим агентом - надавачем бюджетних грантів до

податкового розрахунку інформації про порушення платником податку умов договору про цільове використання бюджетного гранту такий надавач бюджетного гранту зобов’язаний виконати всі обов’язки податкового агента щодо доходів, визначених цим пунктом.

170.7-1.4. У разі якщо платником податку допущено порушення цільового використання цільового гранту, платник податків зобов’язаний відобразити суму доходу, отриманого у вигляді бюджетного гранту (його частини), щодо якої допущено порушення відповідних умов договору про цільове використання гранту, у складі річного оподатковуваного доходу за відповідний звітний рік та подати річну податкову декларацію відповідно до цього Кодексу і самостійно сплатити податок з таких доходів.

170.7-1.5. У разі якщо платником податку повернуто повністю чи частково бюджетний грант на користь надавача гранту (податкового агента) у звітному (податковому) році його виплати (надання), такий платник податку має право у порядку, встановленому статтею 42 цього Кодексу, повідомити про це контролюючий орган з наданням копій документів, що підтверджують факт такого повернення. При цьому платник податку звільняється від обов’язку відобразити таку частину виплаченого (наданого) та повернутого гранту у складі доходів у річній податковій декларації та сплатити податок з відповідних доходів.

У разі якщо платником податку повернуто бюджетний грант на користь надавача гранту (податкового агента) повністю чи частково у календарному році, що настає за звітним (податковим) роком, у якому було включено відповідну суму гранту до річного оподатковуваного доходу, платник податків має право подати уточнюючу податкову декларацію та зменшити суму річного оподатковуваного доходу за відповідний звітний рік на повернуту суму гранту, за умови надання копій документів, що підтверджують факт повернення відповідного гранту або його частини на користь надавача гранту (податкового агента).

{Статтю 170 доповнено пунктом 170.7-1 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

170.8. Оподаткування доходів, отриманих за договорами довгострокового страхування життя (у тому числі страхування довічних пенсій), недержавного пенсійного забезпечення, пенсійних вкладів та за договорами довірчого управління.

170.8.1. Податковим агентом платника податку - отримувача виплати, довічної пенсії чи викупної суми є страховик-резидент, який нараховує страхову виплату чи викупну суму за договором недержавного пенсійного забезпечення або довгострокового страхування життя.

Податковим агентом платника податку - учасника недержавних пенсійних фондів є адміністратор недержавних пенсійних фондів, який нараховує виплату за договором з недержавним пенсійним фондом.

Податковим агентом платника податку - вкладника за договором пенсійного вкладу або учасника фонду банківського управління є банк, який здійснює виплати за договором пенсійного вкладу або рахунком учасника фонду банківського управління.

Податковим агентом платника податку - одержувача одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду або недержавного пенсійного фонду є адміністратор такого фонду.

170.8.2. Податковий агент утримує та сплачує (перераховує) до бюджету податок за ставкою, встановленою пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, з:

{Абзац перший підпункту 170.8.2 пункту 170.8 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

а) 60 відсотків суми:

одноразової страхової виплати за договором довгострокового страхування життя у разі досягнення застрахованою особою певного віку, обумовленого у такому страховому договорі, чи її доживання до закінчення строку такого договору.

Якщо вигодонабувач є страхувальником за договором, оподаткуванню підлягає величина перевищення страхової виплати над сумою внесених страхових платежів за правилами оподаткування доходів від розміщення коштів на депозитних рахунках;

одноразової страхової виплати за договором страхування довічних пенсій, за винятком одноразової виплати, передбаченої у підпункті "в" підпункту 170.8.3 цього пункту;

виплати пенсії на визначений строк, що проводиться з недержавного пенсійного фонду учаснику фонду в порядку та строки, визначені законодавством;

регулярних та послідовних виплат (ануїтетів) за договором довгострокового страхування життя, пенсійних виплат за договором пенсійного вкладу, пенсійних та цільових виплат учасника фонду банківського управління, виплат довічної пенсії (довічні ануїтети), крім випадків, зазначених у підпункті "а" підпункту 170.8.3 цього пункту;

б) викупної суми у разі дострокового розірвання страхувальником договору довгострокового страхування життя;

в) суми коштів, з якої не було утримано (сплачено) податок та яка виплачується вкладнику з його пенсійного вкладу або рахунка учасника фонду банківського управління у зв'язку з достроковим розірванням договору пенсійного вкладу, договору довірчого управління, договору недержавного пенсійного забезпечення.

170.8.3. Не оподатковуються під час їх нарахування (виплати) податковим агентом:

а) сума регулярних та послідовних виплат (ануїтетів) за договором довгострокового страхування життя або пенсійних виплат за договором пенсійного вкладу, пенсійних та цільових виплат учасника фонду банківського управління, пенсійних виплат на визначений строк, одноразових пенсійних виплат або довічних пенсій, нарахованих та/або виплачених платнику податку - резиденту, який не досяг повноліття або має вік не менше ніж 70 років;

{Підпункт "а" підпункту 170.8.3 пункту 170.8 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

б) сума страхової виплати за договором довгострокового страхування життя, якщо внаслідок страхового випадку застрахована особа отримала інвалідність I групи;

в) сума виплати за договором пенсійного вкладу, виплат з рахунка учасника фонду банківського управління, виплати пенсії на визначений строк, довічної пенсії або одноразової виплати, якщо вкладник, учасник фонду банківського управління, учасник недержавного пенсійного фонду чи застрахована особа отримала інвалідність I групи;

{Підпункт "в" підпункту 170.8.3 пункту 170.8 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

г) сума одноразової пенсійної виплати учаснику недержавного пенсійного фонду або Накопичувального фонду за рахунок коштів Накопичувального фонду.

Дохід у вигляді страхової виплати або виплати за договором пенсійного вкладу, договором довірчого управління чи за договором недержавного пенсійного забезпечення, що у разі смерті застрахованої особи сплачується вигодонабувачу або спадкоємцю платника податку, оподатковується за правилами, встановленими цим Кодексом для оподаткування спадщини.

Сума доходів, отриманих за договорами довгострокового страхування життя, пенсійними вкладами, договорами довірчого управління, укладеними з учасниками фондів банківського управління, та недержавного пенсійного забезпечення, що підлягають оподаткуванню, зменшується на суму внесків, сплачених за такими договорами до 1 січня 2004 року.

{Абзац сьомий підпункту 170.8.3 пункту 170.8 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

170.9. Оподаткування суми надміру витрачених коштів/електронних грошей, отриманих платником податку на відрядження або під звіт, не повернутої у встановлений строк.

170.9.1. Податковим агентом платника податку під час оподаткування суми, виданої платнику податку під звіт та не повернутої ним протягом встановленого підпунктом 170.9.3 цього пункту строку, є особа, що видала таку суму, а саме:

а) на відрядження - у сумі, що перевищує суму витрат платника податку на таке відрядження, розрахованій згідно з цим підпунктом.

Не є доходом платника податку - фізичної особи, яка перебуває у трудових відносинах із своїм роботодавцем або є членом керівних органів підприємств, установ, організацій, сума відшкодованих йому у встановленому законодавством порядку витрат на відрядження в межах фактичних витрат, а саме: на проїзд (у тому числі перевезення багажу, бронювання транспортних квитків) як до місця відрядження і назад, так і за місцем відрядження (у тому числі на орендованому транспорті), оплату вартості проживання у готелях (мотелях), а також включених до таких рахунків витрат на харчування чи побутові послуги (прання, чищення, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), на найм інших жилих приміщень, оплату телефонних розмов, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в’їзд (віз), обов’язкове страхування, інші документально оформлені витрати, пов’язані з правилами в’їзду та перебування у місці відрядження, в тому числі будь-які збори і податки, що підлягають сплаті у зв’язку із здійсненням таких витрат.

Фактична кількість днів перебування у відрядженні визначається згідно з наказом про відрядження за наявності одного чи декількох документальних доказів перебування особи у відрядженні (відміток прикордонних служб про перетин кордону, проїзних документів, рахунків на проживання та/або будь-яких інших документів, що підтверджують фактичне перебування особи у відрядженні).

Зазначені в абзаці другому цього підпункту витрати не є об’єктом оподаткування цим податком лише за наявності підтвердних документів, що засвідчують вартість таких витрат.

До підтвердних документів належать:

транспортні квитки або транспортні рахунки та багажні квитанції (у тому числі електронні квитки);

документи, отримані від осіб, які надають послуги з розміщення та проживання фізичної особи, страхові поліси;

документи (виписки та/або відомості з рахунку), що містять визначену законом інформацію про виконані платіжні операції за рахунком, до якого емітовані платіжні інструменти;

документи, що підтверджують виконання операції з використанням платіжних інструментів;

інші документи, що засвідчують вартість витрат.

Включаються до оподатковуваного доходу вартість алкогольних напоїв і тютюнових виробів, суми "чайових", за винятком випадків, коли суми таких "чайових" включаються до рахунку згідно із законами країни перебування, а також плата за видовищні заходи.

До оподатковуваного доходу не включаються також витрати на відрядження, не підтверджені документально, на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати), понесені у зв’язку з таким відрядженням у межах території України, але не більш як 0,1 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, в розрахунку за кожен календарний день такого відрядження, а для відряджень за кордон - не вище 80 євро за кожен календарний день такого відрядження за офіційним обмінним курсом гривні до євро, установленим Національним банком України, в розрахунку за кожен такий день.

Кабінетом Міністрів України окремо визначаються граничні норми добових для відрядження

членів екіпажів суден/інших транспортних засобів або суми, що спрямовуються на харчування таких членів екіпажів замість добових, якщо такі судна (інші транспортні засоби):

провадять комерційну, промислову, науково-пошукову чи риболовецьку діяльність за межами територіальних вод України;

виконують міжнародні рейси для провадження навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату за межами повітряного або митного кордону України;

використовуються для проведення аварійно-рятувальних та пошуково-рятувальних робіт за межами митного кордону або територіальних вод України.

Суми та склад витрат на відрядження, порядок звітування про використання коштів, виданих на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів, визначаються Кабінетом Міністрів України. Сума добових для таких категорій фізичних осіб не може перевищувати суму, встановлену цим підпунктом.

{Абзац сімнадцятий підпункту "а" підпункту 170.9.1 пункту 170.9 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

Сума добових визначається в разі відрядження:

у межах України та країн, в’їзд громадян України на територію яких не потребує наявності візи (дозволу на в’їзд), - згідно з наказом про відрядження та відповідними первинними документами;

до країн, в’їзд громадян України на територію яких здійснюється за наявності візи (дозволу на в’їзд), - згідно з наказом про відрядження за наявності документальних доказів перебування особи у відрядженні (відміток прикордонних служб про перетин кордону, проїзних документів, рахунків на проживання та/або будь-яких інших документів, що підтверджують фактичне перебування особи у відрядженні).

За відсутності зазначених відповідних підтвердних документів сума добових включається до оподатковуваного доходу платника податку.

Будь-які витрати на відрядження не включаються до оподатковуваного доходу платника податку за наявності документів, що підтверджують зв’язок такого відрядження з господарською діяльністю роботодавця/сторони, що відряджає, зокрема (але не виключно) таких: запрошень сторони, що приймає, діяльність якої збігається з діяльністю роботодавця/сторони, що відряджає; укладеного договору чи контракту; інших документів, які встановлюють або засвідчують бажання встановити цивільно-правові відносини; документів, що засвідчують участь відрядженої особи в переговорах, конференціях або симпозіумах, інших заходах, які проводяться за тематикою, що збігається з господарською діяльністю роботодавця/сторони, що відряджає.

Якщо згідно із законами країни відрядження або країн, територією яких здійснюється транзитний рух до країни відрядження, обов’язково необхідно здійснити страхування життя або здоров’я відрядженої особи чи її цивільної відповідальності (у разі використання транспортних засобів), витрати на таке страхування не включаються до оподатковуваного доходу платника податку.

За запитом представника контролюючого органу роботодавець/сторона, що відряджає, забезпечує за власний рахунок переклад підтвердних документів, виданих іноземною мовою;

б) під звіт для виконання окремих цивільно-правових дій від імені та за рахунок особи, що їх видала, - у сумі, що перевищує суму фактичних витрат платника податку на виконання таких дій.

Для цілей цього пункту до суми перевищення не включаються та не оподатковуються документально підтверджені витрати, здійснені за рахунок готівкових чи безготівкових коштів/електронних грошей, наданих платнику податку під звіт роботодавцем на організацію та

проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків, у встановлених межах, що здійснені таким платником та/або іншими особами з рекламними цілями.

Сума податку, нарахована на суму такого перевищення, утримується особою, що видала такі кошти/електронні гроші, за рахунок будь-якого оподатковуваного доходу (після його оподаткування) платника податку за відповідний місяць, а у разі недостатності суми доходу - за рахунок оподатковуваних доходів наступних звітних місяців до повної сплати суми такого податку.

У разі коли платник податку припиняє трудові або цивільно-правові відносини з особою, що видала такі кошти/електронні гроші, сума податку утримується за рахунок останньої виплати оподатковуваного доходу під час проведення остаточного розрахунку. У разі недостатності суми такого доходу непогашена частина податку включається до податкового зобов’язання платника податку за наслідками звітного (податкового) року.

Якщо повне утримання такої суми податку є неможливим внаслідок смерті платника податку чи визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення його судом померлим, така сума утримується під час нарахування доходу за останній для такого платника податку податковий період, а в непогашеній частині визнається безнадійною до сплати.

170.9.2. У разі якщо під час відрядження чи виконання окремих цивільно-правових дій платник податку для проведення розрахунків застосував платіжний інструмент, включаючи корпоративний (бізнесовий) платіжний інструмент або особистий платіжний інструмент, чи його реквізити, вартість витрат засвідчується документом (випискою та/або відомостями з рахунку) в електронній або паперовій формі, що містить визначену законом інформацію про виконані платіжні операції за рахунком, до якого емітований такий платіжний інструмент.

170.9.3. Документальне підтвердження суми фактичних витрат на відрядження або виконання окремих цивільно-правових дій шляхом надання підтвердних документів, що засвідчують суму таких витрат, у разі здійснення безготівкових розрахунків з використанням платіжних інструментів, включаючи корпоративні (бізнесові) платіжні інструменти або особисті платіжні інструменти, чи їх реквізити, та повернення особі, яка видала кошти/електронні гроші під звіт, суми надміру витрачених коштів/електронних грошей, розмір яких розрахований згідно з підпунктом 170.9.1 цього пункту, здійснюється платником податку до закінчення місяця, наступного за місяцем, у якому платник податку:

а) завершує таке відрядження;

б) завершує виконання окремої цивільно-правової дії за дорученням та за рахунок особи, яка видала кошти/електронні гроші під звіт.

У разі якщо під час відрядження чи виконання окремих цивільно-правових дій платник податку застосував для проведення розрахунків платіжний інструмент, включаючи корпоративний (бізнесовий) платіжний інструмент або особистий платіжний інструмент, чи його реквізити та списання коштів/електронних грошей за понесеними витратами здійснюється надавачем платіжних послуг пізніше дати, коли платник податку завершує таке відрядження або завершує виконання окремої цивільно-правової дії, строки, установлені цим підпунктом, продовжуються на один календарний місяць.

170.9.4. Звіт про використання коштів/електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, складається та подається у строки, визначені підпунктом 170.9.3 цього пункту, платником податку (у паперовій або електронній формі (з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги") за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, у разі:

а) наявності оподатковуваного доходу, визначеного відповідно до підпункту 170.9.1 цього

пункту, з метою розрахунку суми податку;

б) використання платником податку готівки понад суму добових витрат (включаючи отриману із застосуванням платіжних інструментів).

У разі якщо під час відрядження або виконання окремих цивільно-правових дій платник податку застосував платіжні інструменти, включаючи корпоративні (бізнесові) платіжні інструменти або особисті платіжні інструменти, чи їх реквізити, для проведення розрахунків у безготівковій формі та/або для отримання готівки в межах суми добових витрат та за відсутності оподатковуваного доходу, звіт про використання коштів/електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, не складається і не подається.

{Пункт 170.9 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

170.10. Оподаткування доходів, отриманих нерезидентами.

170.10.1. Доходи з джерелом їх походження в Україні, що нараховуються (виплачуються, надаються) на користь нерезидентів, оподатковуються за правилами та ставками, визначеними для резидентів (з урахуванням особливостей, визначених деякими нормами цього розділу для нерезидентів).

170.10.2. У разі якщо доходи з джерелом їх походження в Україні виплачуються нерезиденту іншим нерезидентом, то вони мають зараховуватися на рахунок, відкритий таким нерезидентом у банку-резиденті, режим якого встановлюється Національним банком України. При цьому такий банк-резидент вважається податковим агентом під час проведення будь-яких видаткових операцій з такого рахунка.

У разі виплати нерезидентом таких доходів іншому нерезиденту готівкою або в негрошовій формі нерезидент - отримувач такого доходу зобов'язаний самостійно нарахувати та сплатити (перерахувати) податок до бюджету протягом 20 календарних днів після отримання таких доходів, але не пізніше закінчення строку його перебування в Україні.

Порядок виконання норм цього підпункту визначається Кабінетом Міністрів України за погодженням з Національним банком України.

170.10.3. У разі якщо доходи з джерелом їх походження в Україні виплачуються нерезиденту резидентом - юридичною або самозайнятою фізичною особою, такий резидент вважається податковим агентом нерезидента щодо таких доходів. Під час укладення договору з нерезидентом, умови якого передбачають отримання таким нерезидентом доходу з джерелом його походження в Україні, резидент зобов'язаний зазначити в договорі ставку податку, що буде застосована до таких доходів.

170.10.4. За результатами звітного податкового року, в якому іноземець набув статусу резидента України, він має подати річну податкову декларацію, в якій зазначає доходи з джерелом їх походження в Україні та іноземні доходи.

170.10.5. Оподаткування доходів нерезидентів від участі в гастрольних заходах.

Для цілей цього розділу гастрольними заходами визначаються видовищні заходи (концерти, вистави, циркові, лекційно-концертні, розважальні програми, творчі вечори, виступи пересувних циркових колективів, пересувні механізовані атракціони типу "Луна-парк" тощо) за участю закладів культури (підприємств, установ чи організацій), у тому числі самостійних професійних колективів та виконавців сольних концертів.

Дія цього підпункту не поширюється на благодійні гастрольні заходи, що проводяться відповідно до законодавства України.

Оподаткування доходів нерезидентів від участі в гастрольних заходах здійснюється податковими

агентами на загальних підставах, визначених цим розділом.

До податкових агентів учасників гастрольних заходів прирівнюються суб'єкти господарювання - концертні майданчики, з якими безпосередньо укладаються договори оренди на провадження гастрольного заходу. Суб'єкти господарювання - концертні майданчики виконують функції податкових агентів в частині перевірки повноти та своєчасності сплати податку іноземними учасниками гастрольних заходів (їх представником) або самостійно сплачують податок за відповідним договором з таким учасником (його представником) до бюджету за місцем розташування таких концертних майданчиків.

170.11. Оподаткування іноземних доходів.

170.11.1. У разі якщо джерело виплат будь-яких оподатковуваних доходів є іноземним, сума такого доходу включається до загального річного оподатковуваного доходу платника податку - отримувача, який зобов’язаний подати річну податкову декларацію, та оподатковується за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, крім:

а) доходів, визначених підпунктом 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу, що оподатковуються за ставкою, визначеною підпунктом 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу;

б) прибутку від операцій з інвестиційними активами, що оподатковується в порядку, визначеному пунктом 170.2 цієї статті;

в) прибутку контрольованих іноземних компаній, що оподатковується в порядку, визначеному пунктом 170.13 цієї статті;

г) виплат у грошовій чи негрошовій формі у зв’язку з розподілом прибутку, або його частини, джерелом яких є утворення без статусу юридичної особи, створене на підставі правочину або зареєстроване відповідно до законодавства іноземної держави (території) без створення юридичної особи, що оподатковуються в порядку, визначеному пунктом 170.11-1 цієї статті";

{Підпункт 170.11.1 пункту 170.11 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Законів № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

170.11.2. У разі якщо згідно з нормами міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, платник податку може зменшити суму річного податкового зобов'язання на суму податків, сплачених за кордоном, він визначає суму такого зменшення за зазначеними підставами у річній податковій декларації.

У разі відсутності в платника податку підтверджуючих документів щодо суми отриманого ним доходу з іноземних джерел та суми сплаченого ним податку в іноземній юрисдикції, оформлених відповідно до статті 13 цього Кодексу, такий платник зобов'язаний подати до контролюючого органу за своєю податковою адресою заяву про перенесення строку подання податкової декларації до 31 грудня року, наступного за звітним. У разі неподання в установлений строк податкової декларації платник податків несе відповідальність, встановлену цим Кодексом та іншими законами.

170.11.3. Не зараховуються у зменшення суми річного податкового зобов'язання платника податку:

а) податки на капітал (приріст капіталу), податки на майно;

б) поштові податки;

в) податки на реалізацію (продаж);

г) інші непрямі податки незалежно від того, чи належать вони до категорії прибуткових податків або вважаються окремими податками згідно із законодавством іноземних держав.

170.11.4. Сума податку з іноземного доходу платника податку - резидента, сплаченого за межами

України, не може перевищувати суму податку, розраховану на базі загального річного оподатковуваного доходу такого платника податку відповідно до законодавства України.

170.11-1. Оподаткування виплат від утворення без статусу юридичної особи

170.11-1.1. У разі якщо джерелом виплат у грошовій чи негрошовій формі у зв'язку з розподілом прибутку, або його частини, поточного періоду та/або накопиченого (нерозподіленого) за попередні періоди є утворення без статусу юридичної особи, створене на підставі правочину або зареєстроване відповідно до законодавства іноземної держави (території) без створення юридичної особи, а саме партнерство, траст, фонд, яке:

а) відповідно до законодавства та /або документів, які регулюють його діяльність (особистого закону), має право здійснювати діяльність, спрямовану на отримання доходу (прибутку) в інтересах своїх учасників, партнерів, засновників, довірителів, бенефіціарів, вигодоодержувачів (вигодонабувачів) або групи вигодоодержувачів (вигодонабувачів) згідно з трастовою угодою чи іншим документом, який регулює діяльність такого утворення, та

б) здійснює такі виплати на користь таких учасників, партнерів, засновників, довірителів, бенефіціарів, вигодоодержувачів (вигодонабувачів) або групи вигодоодержувачів (вигодонабувачів) згідно з трастовою угодою чи іншим документом, який регулює діяльність такого утворення, та

в) не є контрольованою іноземною компанією,

сума таких виплат включається до загального річного оподатковуваного доходу платника податку - отримувача та оподатковується за ставкою, визначеною підпунктом 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу.

170.11-1.2. При цьому платник податку - отримувач таких виплат зобов'язаний подати річну податкову декларацію за відповідний звітний (податковий) період, в якій відобразити такі виплати.

Платник податку разом з податковою декларацією подає копії таких документів:

а) рішення особи, що здійснює управління та/або контроль іноземного утворення без статусу юридичної особи (зокрема, але не виключно, трастового (довірчого) керуючого), що повинно містити інформацію, що виплата у грошовій чи негрошовій формі здійснюється у зв'язку з розподілом прибутку, або його частини, поточного періоду та/або накопиченого (нерозподіленого) за попередні періоди;

б) письмове підтвердження наявності у платника податку прав на одержання таких виплат згідно з договором та /або особистим законом, та/або установчими документами такого іноземного утворення без статусу юридичної особи за підписом його керівника (уповноваженої особи), трастового керуючого, адміністратора або уповноваженого зберігача відповідних документів такого іноземного утворення без статусу юридичної особи, у тому числі банківської установи.

Копії зазначених документів подаються за формою та правилами, які застосовуються таким іноземним утворенням без статусу юридичної особи, трастовим керуючим, адміністратором, уповноваженим зберігачем відповідних документів такого іноземного утворення без статусу юридичної особи, у тому числі банківською установою, у відповідній іноземній державі (території).

На вимогу контролюючого органу платник податку зобов'язаний надати оригінали зазначених документів та їх переклад на українську мову. У разі подання документів англійською мовою переклад на українську мову не вимагається.

{Статтю 170 доповнено пунктом 170.11-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

170.12. Оподаткування доходів, отриманих фізичними особами у вигляді плати (відсотків), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки.

170.12.1. Податковим агентом платника податку при нарахуванні (виплаті) на його користь плати (відсотків), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки, є кредитна спілка,

що оподатковує такий дохід за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Підпункт 170.12.1 пункту 170.12 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1588-VII від 04.07.2014, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

170.12.2. Кредитна спілка, що виплачує плату (відсотки), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки, платникам цього податку, надає контролюючому органу у строки, встановлені цим Кодексом для податкового кварталу, податковий розрахунок про нараховану плату (відсотки) та утриманий на неї податок.

170.13. Оподаткування прибутку контрольованих іноземних компаній.

170.13.1. Платник податку - резидент, що визнається контролюючою особою щодо контрольованої іноземної компанії, зобов’язаний визначити частину прибутку контрольованої іноземної компанії відповідно до положень статті 39-2 цього Кодексу та включити її до загального оподатковуваного доходу, що відображається в річній податковій декларації та оподатковується за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

170.13.2. У разі якщо контрольована іноземна компанія розподіляє прибуток або його частину на користь контролюючої особи, і така особа фактично отримує розподілені кошти (як безпосередньо, так і через ланцюг опосередкованого володіння), застосовуються такі правила:

170.13.2.1. у разі розподілу контролюючою особою прибутку контрольованої іноземної компанії (його частини) до моменту подання звіту про контрольовані іноземні компанії та включення зазначеної частини прибутку контрольованої іноземної компанії до загального оподатковуваного доходу, що відображається в річній податковій декларації, до такого фактично отриманого (розподіленого) доходу застосовується ставка податку, визначена підпунктом 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу.

При цьому відповідна частина прибутку контрольованої іноземної компанії не підлягає повторному включенню до загального оподатковуваного доходу після подання звіту про контрольовані іноземні компанії;

170.13.2.2. у разі розподілу контролюючою особою прибутку контрольованої іноземної компанії (його частини) після подання звіту про контрольовані іноземні компанії та включення зазначеної частини прибутку контрольованої іноземної компанії до загального оподатковуваного доходу, що відображається в річній податковій декларації, але до закінчення другого календарного року, наступного за звітним, здійснюється перерахунок податку із прибутку контрольованої іноземної компанії, відображеного в податковій декларації, із застосуванням ставки податку, визначеної підпунктом 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу. Контролююча особа - резидент України має право подати уточнюючу річну податкову декларацію, що відображає результати такого перерахунку. При цьому отримана частина прибутку контрольованої іноземної компанії не підлягає повторному включенню до загального оподатковуваного доходу в календарному році, в якому вона фактично отримана (розподілена);

170.13.2.3. у разі розподілу контролюючою особою прибутку контролюючої іноземної компанії (його частини) після моменту подання звіту про контрольовані іноземні компанії та включення зазначеної частини прибутку контрольованої іноземної компанії до загального оподатковуваного доходу, що відображається в річній податковій декларації, після закінчення календарного другого року, наступного за звітним, перерахунок податку не здійснюється. При цьому отримана частина прибутку контрольованої іноземної компанії не підлягає повторному включенню до загального оподатковуваного доходу в календарному році, в якому вона фактично отримана (розподілена);

170.13.2.4. сума податку на доходи фізичних осіб, що підлягає сплаті з прибутку контрольованої іноземної компанії (як розподіленого, так і не розподіленого), зменшується на суму корпоративного податку або іншого аналогічного податку, що стягується згідно із законодавством іноземних держав, та фактично сплаченого контрольованою іноземною компанією, включаючи податки, що були

утримані у джерела виплати із суми доходу, отриманого контрольованою іноземною компанією.

Сума такого податку визначається як загальна сума податку, що була фактично сплачена контрольованою іноземною компанією за результатами відповідного звітного (податкового) періоду (корпоративного податку або іншого аналогічного податку, що стягується згідно із законодавством іноземних держав, - сплачена протягом звітного періоду) пропорційна частці контролюючої особи в такій контрольованій іноземній компанії, відображеній у звіті про контрольовані іноземні компанії.

Платник податків має право скористатися таким зменшенням за умови документального підтвердження фактичної сплати. Копії документів, що підтверджують факт такої сплати, подаються платником податків разом із податковою декларацією.

При цьому сума зменшення податку на доходи фізичних осіб, визначеного абзацом першим цього підпункту, не може перевищувати суму податкового зобов’язання фізичної особи щодо прибутку такої контрольованої іноземної компанії.

170.13.3. Сума прибутку контрольованої іноземної компанії, отримана у вигляді дивідендів від юридичних осіб України (як безпосередньо, так і опосередковано через ланцюг підконтрольних юридичних осіб) відповідно до підпункту 39-2.3.2.7 підпункту 39-2.3.2 пункту 39-2.3 статті 39-2 цього Кодексу, вважається сумою дивідендів, отриманих від українських юридичних осіб безпосередньо контролюючою особою.

Така сума включається до складу загального оподатковуваного доходу контролюючої особи звітного періоду, протягом якого контрольованою іноземною компанією отримано дивіденди, і підлягає оподаткуванню:

отримана від юридичних осіб України - платників податку на прибуток (крім інститутів спільного інвестування) за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу;

отримана від інститутів спільного інвестування, суб’єктів господарювання, які не є платниками податку на прибуток, за ставкою, визначеною підпунктом 167.5.4 пункту 167.5 статті 167 цього Кодексу.

При цьому така сума не враховується під час визначення частини прибутку контрольованої іноземної компанії згідно з підпунктом 39-2.3.2.7 підпункту 39-2.3.2 пункту 39-2.3 статті 39-2 цього Кодексу, а також не підлягає подальшому оподаткуванню під час її фактичної виплати на користь контролюючої особи відповідно до підпункту 170.13.2 пункту 170.13 статті 170 цього Кодексу.

{Статтю 170 доповнено пунктом 170.13 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

170.13-1. Оподаткування доходів контрольованих іноземних компаній.

Не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку:

1) дивіденди, отримані платником податку в порядку, визначеному підпунктом 170.13.3 пункту 170.13 статті 170 цього Кодексу, раніше оподатковані на рівні української компанії;

2) доходи у грошовій та/або іншій майновій формі, що не є розподілом прибутку відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, отримані платником податків - акціонером (учасником, партнером, пайовиком, засновником, контролюючою особою) від іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, у тому числі при ліквідації (припиненні) такої іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, у межах вартості грошових коштів та/або майна, раніше внесеного таким платником податку (членами його сім’ї першого та другого ступенів споріднення) та облікованого в якості капіталу іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи відповідно до міжнародних стандартів фінансового обліку;

3) доходи у грошовій та/або іншій майновій формі, отримані при ліквідації (припиненні) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи платником

податків - акціонером (учасником, партнером, пайовиком, засновником, контролюючою особою) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, у разі дотримання усіх таких умов:

а) процедура ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи розпочата не раніше 1 січня 2020 року та завершена не пізніше 31 грудня 2021 року.

У разі якщо рішення акціонерів або інших уповноважених осіб про ліквідацію (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи прийнято після 1 січня 2020 року, але не пізніше 31 грудня 2021 року, однак процедура ліквідації (припинення) не може бути завершена до 31 грудня 2021 року у зв’язку з обмеженнями та/або вимогами, встановленими особистим законом іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, чи у зв’язку з участю іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи в судовому спорі, умова щодо строків завершення процедури ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи вважається виконаною, якщо процедура ліквідації (припинення) завершена протягом 365 послідовних календарних днів після дати завершення дії таких обмежень та/або завершення судового спору.

У разі якщо особистим законом іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи передбачено вимоги щодо мінімального періоду володіння платником податків акціями (частками, паями) цієї іноземної юридичної особи та/або її дочірньої організації, та/або іноземного утворення без статусу юридичної особи, при недотриманні яких у такого платника податків виникає обов’язок сплатити відповідну суму іноземного податку, і при цьому початок такого періоду припадає на період до 1 січня 2021 року, а закінчення такого періоду припадає на дату після 31 грудня 2021 року, умова щодо строків завершення процедури ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи є виконаною, якщо процедура ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи завершена протягом 365 послідовних календарних днів від дати завершення періоду мінімального володіння акціями (частками, паями);

б) платник податків подав до контролюючого органу одночасно з податковою декларацією складену в довільній формі заяву про звільнення таких доходів від оподаткування із зазначенням характеристик отриманого майна та ліквідованої (припиненої) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, а також документи, що містять відомості про вартість отриманого майна, відповідно до фінансової звітності іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансового обліку, на дату прийняття рішення про розподіл майна у якості виплати доходу у зв’язку з ліквідацією (припиненням) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи;

в) іноземну юридичну особу або іноземне утворення без статусу юридичної особи було створено на підставі правочину або закону іноземної держави (території) не пізніше 23 травня 2020 року, або було зареєстровано не пізніше 23 травня 2020 року відповідно до законодавства іноземної держави (території) у випадку, якщо відповідно до законодавства такої іноземної держави (території), регуляторних вимог та/або документів, що регулюють діяльність (особистого закону) такої іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, така особа (утворення) підлягає реєстрації у відповідній державі (території);

4) доходи, передбачені у пункті 3 пункту 170.13-1 статті 170 цього Кодексу, отримані кінцевим бенефіціарним власником (контролером) від номінального утримувача (номінального власника), у розумінні пункту 103.3 статті 103 цього Кодексу, у зв’язку з ліквідацією (припиненням) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, за умови дотримання вимог підпунктів "а"-"в" пункту 3 пункту 170.13-1 статті 170 цього Кодексу. При цьому платник податків додатково до відомостей та документів, передбачених у підпункті "б" пункту 3 пункту 170.13-1 статті 170 цього Кодексу, зобов’язаний надати документи, що підтверджують отримання таких доходів від

номінального утримувача (номінального власника), у зв’язку з ліквідацією (припиненням) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи.

Щодо доходів у грошовій формі, отриманих при ліквідації (припиненні) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи платником податків - акціонером (учасником, партнером, пайовиком, засновником, контролюючою особою) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, проводяться всі необхідні заходи щодо встановлення джерел походження таких доходів відповідно до законодавства у сфері фінансового моніторингу.

{Статтю 170 доповнено пунктом 170.13-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020 з урахуванням змін, внесених Законами № 1117-IX від 17.12.2020, № 1539-IX від 15.06.2021}

170.14. Особливості визначення загального мінімального податкового зобов’язання платників податку - власників, орендарів, користувачів на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь.

170.14.1. Для платників податку - власників, орендарів, користувачів на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, не переданих такими особами в оренду (суборенду), емфітевзис або інше користування на підставі договорів, укладених та зареєстрованих відповідно до законодавства, загальне мінімальне податкове зобов’язання визначається контролюючим органом.

170.14.2. У разі передачі таких земельних ділянок в оренду (суборенду), емфітевзис або інше користування на підставі договорів, укладених та зареєстрованих відповідно до законодавства, їх розмір враховується при визначенні загального мінімального податкового зобов’язання орендарів, користувачів на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) таких земельних ділянок у порядку, встановленому цим Кодексом.

170.14.3. Визначення загального мінімального податкового зобов’язання фізичним особам здійснюється контролюючими органами за податковою адресою таких осіб.

Мінімальне податкове зобов’язання обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Державного земельного кадастру та/або на підставі оригіналів чи належним чином засвідчених копій відповідних документів платника податків, зокрема документів, що підтверджують право власності/користування.

При обчисленні мінімального податкового зобов’язання нормативна грошова оцінка земельних ділянок застосовується контролюючими органами з урахуванням вимог, встановлених пунктом 271.2 статті 271 цього Кодексу.

У разі державної реєстрації платника податку фізичною особою - підприємцем загальне мінімальне податкове зобов’язання за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються таким підприємцем для провадження господарського діяльності, розраховується таким платником у порядку, визначеному пунктом 177.14 статті 177 та статтею 297-1 цього Кодексу, з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому відбулася державна реєстрація фізичної особи - підприємця.

Податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку про сплату річного податкового зобов’язання з податку на доходи фізичних осіб, на суму позитивного значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та сумою сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов’язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь (далі у цьому пункті - загальна сума сплачених податків, зборів, платежів), надсилається (вручається) платнику податку у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, до 1 липня року, наступного за звітним.

Якщо контролюючий орган не надіслав (не вручив) таке податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку у зазначений строк, фізична особа звільняється від відповідальності, передбаченої цим Кодексом за несвоєчасну сплату річного податкового зобов’язання на суму позитивного значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів.

Таке річне податкове зобов’язання може бути нараховано за податкові (звітні) періоди (роки) в межах строків, визначених пунктом 102.1 статті 102 цього Кодексу.

Позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів є частиною зобов’язань з податку на доходи фізичних осіб.

Сума податку на доходи фізичних осіб у частині позитивного значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів розподіляється контролюючим органом пропорційно до питомої ваги площі кожної із земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, та сплачується (перераховується) до місцевих бюджетів за місцезнаходженням таких земельних ділянок.

170.14.4. Сума податку на доходи фізичних осіб у частині позитивного значення такої різниці не враховується у загальній сумі сплачених податків, зборів, платежів у наступному податковому (звітному) році.

170.14.5. До загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів платника податку включаються:

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів від продажу власної сільськогосподарської продукції;

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

170.14.6. У разі згоди платника податку з визначеним контролюючим органом загальним мінімальним податковим зобов’язанням та/або розрахованою сумою річного податкового зобов’язання з податку на доходи фізичних осіб такий платник податку зобов’язаний сплатити зазначену у відповідному податковому повідомленні-рішенні суму податку протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

У разі незгоди платника податку з визначеним контролюючим органом загальним мінімальним податковим зобов’язанням та/або розрахованою у відповідному податковому повідомленні-рішенні сумою річного податкового зобов’язання з податку на доходи фізичних осіб такий платник податку має право у порядку, встановленому статтею 42 цього Кодексу, звернутися до контролюючого органу за своєю податковою адресою для проведення звірки даних, використаних для розрахунку суми податку на доходи фізичних осіб, з наданням підтвердних документів, зокрема щодо:

{Абзац другий підпункту 170.14.6 пункту 170.14 статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

земельних ділянок, що знаходяться у платника податку у власності та/або постійному користуванні або в оренді (суборенді, емфітевзисі), їх нормативної грошової оцінки та площі;

суми доходу, отриманого від реалізації власної сільськогосподарської продукції;

суми сплачених податків, зборів, платежів.

У разі подання платником податку до контролюючого органу правовстановлюючих документів на земельні ділянки або договорів про передачу в оренду, емфітевзис або інше користування земельних ділянок, укладених та зареєстрованих відповідно до законодавства, відомості про які

відсутні у базах даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, обчислення мінімального податкового зобов’язання здійснюється на підставі поданих платником податку відомостей до отримання контролюючим органом інформації від відповідних органів про власність/користування або перехід права власності/користування на такі земельні ділянки.

Якщо за результатами звірки виявлено розбіжності між даними контролюючого органу та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів, контролюючий орган протягом 10 днів, наступних за днем завершення звірки, зобов’язаний скасувати (відкликати) таке податкове повідомлення-рішення та у разі потреби надіслати (вручити) платнику податку нове податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку, складене з урахуванням результатів проведеної звірки.

170.14.7. Контролюючі органи за місцем податкової адреси платників податку в 10-денний строк інформують контролюючі органи за місцезнаходженням відповідних земельних ділянок про надіслані (вручені) платнику податку податкові повідомлення-рішення про сплату податку у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 170 доповнено пунктом 170.14 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

170.14-1. Особливості оподаткування доходів спеціалістів резидента Дія Сіті

170.14-1.1. Податковим агентом платника податку - спеціаліста резидента Дія Сіті під час нарахування (виплати) на його користь доходів у вигляді заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику податку у зв’язку з трудовими відносинами чи у зв’язку з виконанням гіг-контракту, укладеного у порядку, передбаченому Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", є резиденти Дія Сіті.

170.14-1.2. За ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу, оподатковуються доходи платника податку - спеціаліста резидента Дія Сіті, що виплачуються на його користь резидентом Дія Сіті у вигляді:

а) заробітної плати;

б) винагороди за гіг-контрактом, укладеним у порядку, передбаченому Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", у тому числі винагороди за створення та перехід прав на твори, створені за замовленням;

в) авторської винагороди за створення службового твору та перехід прав на службові твори.

170.14-1.3. Положення підпункту 170.14-1.2 цього пункту застосовуються до загального (річного) оподатковуваного доходу у вигляді заробітної плати чи винагороди, що нараховується (виплачується, надається) платнику податку у зв’язку з трудовими відносинами чи у зв’язку з виконанням гіг-контракту, розмір якого не перевищує еквівалент 240 тисяч євро за календарний рік за офіційним курсом гривні щодо євро, встановленим Національним банком України станом на 1 січня звітного податкового року. При цьому в цілях розрахунку такого розміру до нього не включається дохід спеціаліста резидента Дія Сіті, оподаткований податковим агентом - резидентом Дія Сіті у порядку, передбаченому підпунктами 170.14-1.4-170.14-1.5 цього пункту, за ставкою, встановленою пунктом 167.1 статті 167 Кодексу. У разі якщо сума отриманого доходу перевищує зазначений розмір, до суми такого перевищення застосовується ставка, встановлена пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, при цьому платник податків зобов’язаний відобразити суму такого перевищення у складі загального місячного (річного) оподатковуваного доходу за відповідний звітний рік та подати річну декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) відповідно до цього Кодексу і самостійно сплатити податок з суми такого перевищення.

170.14-1.4. У разі якщо запис про втрату податковим агентом статусу резидента Дія Сіті

здійснено за результатами судового оскарження рішення про втрату статусу резидента Дія Сіті, що не було скасовано, такий податковий агент зобов’язаний у строк, визначений для місячного податкового (звітного) періоду, самостійно нарахувати та сплатити (перерахувати) за власний рахунок до бюджету податок за ставкою, встановленою пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, щодо доходів спеціалістів резидента Дія Сіті, передбачених підпунктами "а"-"в" підпункту 170.14-1.2 цього пункту, що були виплачені протягом періоду з дня прийняття уповноваженим органом рішення про втрату статусу резидента Дія Сіті до дня внесення запису про втрату податковим агентом статусу резидента Дія Сіті. При цьому сума такого сплаченого податку податковим агентом не включається до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу спеціалістів резидента Дія Сіті.

170.14-1.5. У разі якщо податковий агент - резидент Дія Сіті у відповідний календарний місяць не відповідав вимогам, визначеним пунктами 2, 3 частини першої статті 5 Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", такий податковий агент зобов’язаний у межах податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску самостійно нарахувати податок за ставкою, встановленою пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, щодо доходів спеціалістів резидента Дія Сіті, передбачених у підпунктах "а"-"б" підпункту 170.14-1.2 цього пункту, що були виплачені протягом такого календарного місяця, та сплатити його до подання податкового розрахунку.

При цьому сума такого сплаченого податку податковим агентом не включається до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу спеціалістів резидента Дія Сіті.

{Статтю 170 доповнено пунктом 170.14-1 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

Стаття 171. Особи, відповідальні за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) податку до бюджету

171.1. Особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з доходів у вигляді заробітної плати, є роботодавець, який виплачує такі доходи на користь платника податку.

171.2. Особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з інших доходів, є:

а) податковий агент - для оподатковуваних доходів з джерела їх походження в Україні;

б) платник податку - для іноземних доходів та доходів, джерело виплати яких належить особам, звільненим від обов'язків нарахування, утримання або сплати (перерахування) податку до бюджету.

Стаття 172. Порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об’єктів нерухомого майна, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, подільного об’єкта незавершеного будівництва та відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця

172.1. Не оподатковується один раз протягом звітного податкового року, за умови перебування такого майна у власності платника податку більше трьох років, дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну):

житлового будинку, квартири або їх частини, кімнати, садового (дачного) будинку (включаючи об’єкт незавершеного будівництва таких об’єктів, земельну ділянку, на якій розташовані такі об’єкти, а також господарсько-побутові споруди та будівлі, розташовані на такій земельній ділянці);

земельної ділянки, що не перевищує норми безоплатної передачі, визначені статтею 121 Земельного кодексу України залежно від її призначення;

земельної ділянки сільськогосподарського призначення, безпосередньо отриманої платником податку у власність у процесі приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських

підприємств, установ та організацій або приватизації земельних ділянок, що перебували у користуванні такого платника, або виділеної в натурі (на місцевості) власнику земельної частки (паю), а також таких земельних ділянок, отриманих платником податку у спадщину.

Умова щодо перебування такого майна у власності платника податку більше трьох років не поширюється на майно, отримане платником податку у спадщину.

Дохід від відчуження господарсько-побутових споруд, що розташовані на одній ділянці з житловим або садовим (дачним) будинком та продаються разом з ним для цілей оподаткування, окремо не визначається.

172.2. Дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного (податкового) року другого об’єкта нерухомості (крім операцій з відчуження житлової нерухомості банками в порядку звернення стягнення за договорами іпотеки, що забезпечують кредит, наданий в іноземній валюті), із зазначених у пункті 172.1 цієї статті, або від продажу об’єкта нерухомості, не зазначеного у пункті 172.1 цієї статті, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу.

Дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного (податкового) року третього та наступних об’єктів нерухомості (крім операцій з відчуження житлової нерухомості банками в порядку звернення стягнення за договорами іпотеки, що забезпечують кредит, наданий в іноземній валюті), із зазначених у пункті 172.1 цієї статті, або від продажу другого та наступних об’єктів нерухомості, не зазначених у пункті 172.1 цієї статті, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, крім випадків, якщо зазначене у цьому абзаці майно отримано платником податку у спадщину.

Дохід, отриманий платником податків від продажу протягом звітного (податкового) року неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, подільного об’єкта незавершеного будівництва та від відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу, крім випадків, якщо зазначене у цьому абзаці майно, майнові права отримано платником податку у спадщину.

Дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного (податкового) року третього та наступних об’єктів нерухомості у вигляді отриманих у спадщину об’єктів нерухомості, а також дохід від продажу протягом звітного (податкового) року неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, подільного об’єкта незавершеного будівництва та/або від відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця, за умови що таке майно, майнові права отримано платником податку у спадщину, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу.

Дохід від продажу об’єктів нерухомості, зазначених в абзаці другому пункту 172.2 цієї статті, може бути зменшений на документально підтверджені витрати на придбання об’єкта нерухомості, розташованого на території України.

Дохід від продажу протягом звітного (податкового) року неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, подільного об’єкта незавершеного будівництва та від відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця, може бути зменшений на документально підтверджені витрати на придбання такого об’єкта, майнових прав.

Під витратами на придбання об’єкта нерухомості розуміються:

а) кошти, сплачені платником податків як вартість цінних паперів, деривативів (деривативних контрактів) та майнових прав, погашення яких відбулося шляхом передачі об’єкта нерухомості (або його частини);

б) кошти, передані в управління управителю фонду фінансування будівництва;

в) витрати, понесені на придбання об’єкта нерухомості на етапі незавершеного будівництва;

г) вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, переданого платнику податку у власність як оплата його частки у статутному капіталі господарського товариства при виході такого платника податків із складу учасників юридичної особи;

ґ) вартість предмета іпотеки, за якою іпотекодержатель набув у власність предмет іпотеки;

д) витрати на придбання об’єкта нерухомості на підставі договору купівлі-продажу, міни, у тому числі вартість майна, що було передано як компенсація за такими договорами;

е) реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв’язку з придбанням (отриманням) прав на об’єкт нерухомості;

є) вартість об’єкта нерухомості, що був задекларований особою як об’єкт декларування у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування, відповідно до підрозділу 9-4 розділу XX цього Кодексу;

ж) вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, що був отриманий при ліквідації (припиненні) юридичної особи (у тому числі іноземної) або утворення без статусу юридичної особи (у тому числі іноземного) платником податків - акціонером (учасником, партнером, пайовиком, засновником, контролюючою особою);

з) витрати, понесені на будівництво об’єкта нерухомості;

и) витрати, понесені на придбання неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості;

і) грошова сума, зазначена у житловому сертифікаті на придбання об’єкта житлової нерухомості, що був отриманий платником податку як компенсація за пошкоджений/знищений об’єкт нерухомого майна відповідно до Закону України "Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об’єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України".

{Пункт 172.2 статті 172 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

Об’єкт нерухомості, неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості, подарований платнику податку, вважається придбаним за вартістю, що дорівнює сумі державного мита, реєстраційного збору чи інших аналогічних платежів, податків та зборів, сплачених у зв’язку з таким даруванням.

Розрахунок зменшення доходу від продажу об’єктів нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, подільного об’єкта незавершеного будівництва та від відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця, на суми дозволених витрат проводиться платником податку самостійно, а якщо стороною відповідного договору є юридична особа чи самозайнята особа, - такою особою.

При цьому якщо платник податку скористався правом на зарахування витрат, він зобов’язаний задекларувати доходи від усіх операцій з продажу, міни чи іншого відчуження відповідних об’єктів,

здійснених протягом звітного (податкового) року, в тому числі і у разі якщо стороною відповідного договору є юридична особа чи самозайнята особа.

Копії документів, що підтверджують зазначені витрати, надаються разом з податковою декларацією.

172.3. Дохід від продажу об'єкта нерухомості, неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості визначається виходячи з ціни, зазначеної в договорі купівлі-продажу, але не нижче оціночної вартості такого об'єкта, розрахованої модулем електронного визначення оціночної вартості Єдиної бази даних звітів про оцінку, або не нижче ринкової вартості такого об'єкта, визначеної суб'єктом оціночної діяльності (оцінювачем) відповідно до законодавства та зазначеної у звіті про оцінку, зареєстрованому в Єдиній базі даних звітів про оцінку.

Єдина база даних звітів про оцінку (далі - Єдина база) - державна автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, до складу якої входять база даних, програмне забезпечення, модуль електронного визначення оціночної вартості, сервіс послуги електронного визначення оціночної вартості та автоматичного формування електронних довідок про оціночну вартість об'єкта нерухомості, неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості.

Єдина база забезпечує:

1) внесення, оновлення, створення, зберігання, передавання та автоматичне оприлюднення відповідної інформації про об'єкт нерухомості, неподільний об'єкт незавершеного будівництва/майбутній об'єкт нерухомості та його вартість (крім інформації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки);

2) реєстрацію, авторизацію (ідентифікацію) суб'єктів оціночної діяльності (оцінювачів) та нотаріусів;

3) внесення суб'єктами оціночної діяльності (оцінювачами) звітів про оцінку та інформації з них напряму та безпосередньо до Єдиної бази;

4) реєстрацію і зберігання звітів про оцінку в Єдиній базі з автоматичним присвоєнням кожному звіту унікального реєстраційного номера;

5) електронне визначення оціночної вартості об'єктів нерухомості, неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості та автоматичне формування на запит фізичних і юридичних осіб електронних довідок про оціночну вартість об'єктів нерухомості з автоматичним присвоєнням кожній довідці унікального реєстраційного номера;

6) автоматичний обмін інформацією і документами, доступ до яких здійснюється за допомогою мережі Інтернет.

Власником Єдиної бази, прав інтелектуальної власності на Єдину базу та її програмного забезпечення є держава в особі Фонду державного майна України.

Фонд державного майна України є держателем, розпорядником та адміністратором Єдиної бази, а також власником всієї інформації, що міститься в ній.

Єдина база повинна забезпечувати збереження та належний захист всієї інформації щодо об'єктів нерухомості, неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості, оціночна вартість яких визначається та перевіряється, можливість доступу до інформації суб'єктів оціночної діяльності (оцінювачів), нотаріусів та контролюючих органів у межах повноважень.

Інформація Єдиної бази про об'єкт нерухомості, неподільний об'єкт незавершеного будівництва/майбутній об'єкт нерухомості та його вартість, у тому числі звіти про оцінку, автоматично оприлюднюється на офіційному веб-сайті Фонду державного майна України в режимі реального часу (крім інформації з обмеженим доступом). До такої інформації забезпечується відкритий, прямий неавторизований доступ з можливістю завантаження у форматі відкритих даних.

Для цілей цього пункту до інформації з обмеженим доступом не належить інформація про суб’єктів оціночної діяльності (оцінювачів).

Порядок ведення Єдиної бази затверджується Фондом державного майна України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

З метою формування інформаційної основи для визначення оціночної вартості об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості Фонд державного майна України використовує інформаційні джерела з відкритим доступом та дані про ціни, зазначені в договорах купівлі-продажу об’єктів нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, внесені нотаріусами до Єдиної бази, а також дані про ринкову вартість об’єктів нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, внесені до Єдиної бази на підставі звітів про оцінку.

Визначення оціночної вартості об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості здійснюється автоматично, на підставі даних про об’єкт нерухомості, неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості, внесених до Єдиної бази будь-якою особою за допомогою мережі Інтернет, що підтверджуються офіційними документами на такий об’єкт. Перелік даних, які вносяться особою до Єдиної бази з метою визначення оціночної вартості об’єкта нерухомості, затверджується Фондом державного майна України.

За результатом визначення оціночної вартості об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості Єдиною базою формується довідка про його оціночну вартість з автоматичним присвоєнням кожній довідці унікального реєстраційного номера.

Якщо особа не погоджується з результатами автоматичного визначення оціночної вартості об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, вона має право звернутися до суб’єкта оціночної діяльності (оцінювача) з метою визначення ринкової вартості такого об’єкта.

Внесення інформації зі звітів про оцінку до Єдиної бази здійснюється суб’єктом оціночної діяльності (оцінювачем) на підставі звіту про оцінку, електронна версія якого зберігається в Єдиній базі. Перелік даних про об’єкт нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості зі звіту про оцінку, які вносяться суб’єктом оціночної діяльності (оцінювачем) до Єдиної бази з метою реєстрації звіту у Єдиній базі, затверджується Фондом державного майна України. Звіти про оцінку реєструються в Єдиній базі суб’єктами оціночної діяльності (оцінювачами) виключно з використанням кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, оцінювача, який безпосередньо проводив оцінку, відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац двадцятий пункту 172.3 статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

Реєстрація звіту про оцінку з присвоєнням йому унікального реєстраційного номера здійснюється Єдиною базою за умови, що визначена у звіті про оцінку ринкова вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості перебуває в межах допустимого 25-відсоткового цінового діапазону ринкових цін на співставні об’єкти нерухомості, неподільні об’єкти незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, інформація про які міститься у Єдиній базі. Алгоритми встановлення Єдиною базою співставних об’єктів нерухомості, неподільних об’єктів незавершеного будівництва/майбутніх об’єктів нерухомості визначаються Фондом державного майна України.

У разі якщо визначена у звіті про оцінку ринкова вартість об’єкта нерухомості, неподільного

об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості виходить за межі допустимого 25-відсоткового цінового діапазону, Єдина база автоматично відмовляє в реєстрації такого звіту. У такому разі особа, яка використовує звіт про оцінку, або суб’єкт оціночної діяльності (оцінювач) має право протягом п’яти робочих днів з дня відмови у реєстрації звіту про оцінку звернутися через Єдину базу або письмово до Фонду державного майна України із заявою про забезпечення рецензування звіту про оцінку відповідно до Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність". Фонд державного майна України розглядає таку заяву не більше п’яти робочих днів з моменту отримання та приймає відповідне рішення. Зазначене рішення не пізніше наступного робочого дня після його прийняття реєструється Фондом державного майна України в Єдиній базі. Звіт про оцінку за результатами рецензування підлягає реєстрації в Єдиній базі із присвоєнням йому унікального реєстраційного номера, за умови прийняття такого рішення.

Доступ, внесення, перевірка інформації до/з Єдиної бази здійснюються безоплатно. Формування електронних довідок про оціночну вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості здійснюється безоплатно.

Звіт про оцінку, не зареєстрований у Єдиній базі, без присвоєного унікального реєстраційного номера відповідно до вимог цієї статті або з дати реєстрації якого минуло більше шести місяців, для цілей оподаткування не застосовується. Єдина база не присвоює унікальний реєстраційний номер звіту про оцінку, якщо з дати звіту про оцінку (або у разі здійснення рецензування звіту про оцінку - з дати завершення такого рецензування) минуло більше п’яти робочих днів.

Під час посвідчення правочинів з продажу (обміну) чи іншого відчуження об’єктів нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості нотаріус перевіряє зміст електронної довідки про оціночну вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості на достовірність даних про об’єкт нерухомості, унікальний реєстраційний номер та дату формування цієї довідки або реєстрації звіту про оцінку в Єдиній базі та наявність присвоєного йому унікального реєстраційного номера, а також звіряє інформацію про суб’єкта оціночної діяльності (оцінювача) та ринкову вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, які містяться у звіті про оцінку, з даними Єдиної бази.

Довідка про оціночну вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості за результатами електронного визначення оціночної вартості є чинною впродовж 30 календарних днів з дня її формування Єдиною базою.

Доступ нотаріуса до Єдиної бази для перевірки факту формування Єдиною базою довідки про оціночну вартість об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості чи реєстрації звіту про оцінку в Єдиній базі та присвоєння йому унікального реєстраційного номера, а також для внесення до Єдиної бази інформації про ціну об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, зазначену в договорі купівлі-продажу, що ним посвідчується, є безоплатним.

У разі обміну об’єкта нерухомості дохід платника податку у вигляді отриманої ним грошової компенсації від відчуження об’єкта нерухомості, визначеного:

а) абзацом першим пункту 172.1 цієї статті, - не оподатковується;

б) пунктом 172.2 цієї статті, - оподатковується за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу.

172.4. Під час проведення операцій з продажу (обміну) об’єктів нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості між фізичними особами нотаріус посвідчує відповідний договір за наявності електронної довідки про оціночну вартість такого об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості або звіту про оцінку, зареєстрованого відповідно до пункту 172.3 цієї статті, та

документа про сплату податку до бюджету стороною (сторонами) договору і вносить до Єдиної бази інформацію про ціну договору купівлі-продажу.

Нотаріус щокварталу в порядку, встановленому цим розділом для податкового розрахунку, подає до контролюючого органу за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса інформацію про посвідчені ним протягом звітного кварталу договори купівлі-продажу (міни) між фізичними особами, включаючи інформацію про ціну таких договорів та розмір сплаченого податку у розрізі кожного договору.

172.5. Сума податку визначається та самостійно сплачується через банки, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей:

{Абзац перший пункту 172.5 статті 172 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

а) особою, яка продає або обмінює з іншою фізичною особою нерухомість, неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості, - до нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу, міни;

б) особою, у власності якої перебував об’єкт нерухомості, неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості, відчужений за рішенням суду про зміну власника та перехід права власності на таке майно. Фізична особа зобов’язана відобразити доход від такого відчуження у річній податковій декларації.

172.6. У разі невчинення нотаріальної дії щодо посвідчення договору купівлі-продажу, міни об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, за яким сплачено податок, платник податку має право на повернення надміру сплаченої суми податку на підставі податкової декларації, поданої в установленому порядку, та підтвердних документів про фактичну сплату податку.

172.7. Одночасно з дією пункту 172.4 цієї статті, якщо стороною договору купівлі-продажу, міни чи іншого відсудження об’єкта нерухомого майна, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, подільного об’єкта незавершеного будівництва та від відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця, є юридична особа чи самозайнята особа, така особа є податковим агентом платника податку щодо нарахування, утримання та сплати (перерахування) до бюджету податку з доходів, отриманих платником податку від такого продажу (обміну).

172.8. Для цілей цієї статті під продажем розуміється будь-який перехід права власності або будь-яких інших аналогічних прав на об’єкти нерухомості, неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості, подільний об’єкт незавершеного будівництва, крім їх успадкування та дарування.

172.9. Дохід від операцій з продажу (обміну) об’єктів нерухомості, що здійснюються фізичними особами - нерезидентами, оподатковується згідно із цією статтею в порядку, встановленому для резидентів, за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

172.10. Продаж резидентами та нерезидентами успадкованого (отриманого в подарунок) об’єкта нерухомості, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості підлягає оподаткуванню згідно із положеннями цієї статті.

172.11. Порядок визначення оціночної вартості нерухомості та об’єктів незавершеного будівництва, неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості, що продаються (обмінюються), визначається Фондом державного майна України.

{Стаття 172 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 909-VIII від 24.12.2015, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018, № 354-IX від 05.12.2019, № 466-IX від 16.01.2020, № 1383-IX від 13.04.2021, № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 2600-IX від

20.09.2022}

Стаття 173. Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна

173.1. Дохід платника податку від продажу (обміну) об'єкта рухомого майна протягом звітного податкового року оподатковується за ставкою, визначеною в пункті 167.2 статті 167 цього Кодексу.

Дохід від продажу (обміну) об’єкта рухомого майна (крім легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів) визначається виходячи з ціни, зазначеної у договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче оціночної вартості цього об’єкта, визначеної згідно із законом.

{Абзац другий пункту 173.1 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

Дохід від продажу (обміну) легкового автомобіля, мотоцикла, мопеда визначається виходячи з ціни, зазначеної у договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче середньоринкової вартості відповідного транспортного засобу або не нижче його оціночної, ринкової вартості, визначеної згідно із законом (за вибором платника податку).

{Абзац пункту 173.1 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 354-IX від 05.12.2019 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу II}

Середньоринкова вартість легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів визначається щокварталу центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (для кожної марки, моделі таких транспортних засобів з урахуванням року випуску та пробігу, на підставі аналізу фактичних цін продажу відповідних транспортних засобів), і оприлюднюється на офіційному веб-сайті цього органу в режимі вільного доступу до 10 числа місяця, наступного за звітним кварталом.

{Абзац пункту 173.1 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

173.2. Як виняток із положень пункту 173.1 цієї статті, дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового) року одного з об’єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та/або мотоцикла, та/або мопеда, не підлягає оподаткуванню.

Дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового) року другого об’єкта рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та/або мотоцикла, та/або мопеда, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 173.2 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового) року третього та наступних об’єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та/або мотоцикла, та/або мопеда або іншого транспортного засобу підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Пункт 173.2 статті 173 доповнено абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового) року третього та наступних об’єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та/або мотоцикла, та/або мопеда або іншого транспортного засобу, може бути зменшений на вартість такого об’єкта рухомого майна, що була задекларована особою як об’єкт декларування у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування), відповідно до підрозділу 9-4 розділу XX цього Кодексу.

{Пункт 173.2 статті 173 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 173.2 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

173.3. У разі якщо стороною договору купівлі-продажу об'єкта рухомого майна є юридична особа чи самозайнята особа, така особа вважається податковим агентом платника податку та зобов'язана виконати всі визначені цим розділом функції податкового агента. При цьому податковий агент утримує податок за ставками, визначеними відповідно до пунктів 173.1 або 173.2 цієї статті з урахуванням інформації про черговість продажу рухомого майна, зазначеної платником податку у договорі купівлі-продажу чи в окремій заяві.

{Абзац перший пункту 173.3 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 466-IX від 16.01.2020}

У разі продажу (обміну) об’єкта рухомого майна за посередництвом юридичної особи (її філії, відділення, іншого відокремленого підрозділу) або представництва нерезидента чи фізичної особи - підприємця або укладення та оформлення договорів відчуження транспортних засобів у присутності посадових осіб органів, які здійснюють реєстрацію (перереєстрацію) транспортних засобів, такий посередник або відповідний орган виконує функції податкового агента стосовно подання до контролюючого органу інформації про суму доходу та суму сплаченого до бюджету податку в порядку та строки, встановлені для податкового розрахунку, а платник податку під час укладання договору зобов’язаний самостійно сплатити до бюджету податок з доходу від операцій з продажу (обміну) об’єктів рухомого майна.

{Абзац другий пункту 173.3 статті 173 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

173.4. Під час проведення операцій з відчуження об'єктів рухомого майна в порядку, передбаченому цією статтею:

нотаріус посвідчує відповідний договір купівлі-продажу (міни) об’єктів рухомого майна (крім легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів) за наявності документа про оцінку майна та документа про сплату до бюджету продавцем (сторонами договору міни) податку, обчисленого виходячи із ціни, зазначеної в договорі;

{Абзац другий пункту 173.4 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

при продажу (обміні) легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів відповідні договори посвідчуються нотаріусом за наявності документа про сплату до бюджету продавцем (сторонами договору міни) податку, обчисленого виходячи із зазначеної у договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче середньоринкової вартості таких транспортних засобів;

{Абзац пункту 173.4 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

якщо при продажу (обміні) легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів проводиться їх оцінка відповідно до закону, нотаріус посвідчує відповідні договори за наявності документа про сплату до бюджету продавцем (сторонами договору міни) податку, обчисленого виходячи з такої оціночної вартості таких транспортних засобів, та документа про оцінку транспортних засобів.

{Абзац пункту 173.4 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

Нотаріус щокварталу подає до контролюючого органу за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса інформацію про посвідчені договори купівлі-продажу (міни), про вартість кожного договору та про суму сплаченого податку у порядку, встановленому цим розділом для податкового розрахунку;

{Абзац пункту 173.4 статті 173 в редакції Закону № 5413-VI від 02.10.2012}

суб'єкт господарювання, який надає послуги з укладення біржових угод або бере участь в їх укладенні за наявності оціночної вартості такого рухомого майна та документа про сплату податку сторонами договору, щокварталу подає до контролюючого органу інформацію про такі угоди, включаючи інформацію про суму доходу та суму сплаченого до бюджету податку, в порядку та строки, встановлені для податкового розрахунку.

Органи, у присутності посадових осіб яких між фізичними особами здійснюються укладення та оформлення договорів купівлі-продажу (міни, поставки), а також інших договорів, здійснюють у встановленому законом порядку реєстрацію таких транспортних засобів за наявності оціночної або середньоринкової вартості такого рухомого майна та документа про сплату податку сторонами договору, обчисленого в установленому цим Кодексом порядку, та щокварталу подають до контролюючого органу інформацію про такі договори (угоди), включаючи інформацію про суму доходу та суму сплаченого до бюджету податку, в порядку та строки, встановлені для податкового розрахунку.

{Пункт 173.4 статті 173 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Для цілей цього пункту платник податку самостійно визначає суму податку і сплачує його до бюджету через банки, небанківських надавачів платіжних послуг/емітентів електронних грошей.

{Абзац восьмий пункту 173.4 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі ухвалення судом, третейським судом рішення про зміну власника та перехід права власності на рухоме майно сума податку визначається та самостійно сплачується через банки, небанківських надавачів платіжних послуг/емітентів електронних грошей особою, у власності якої перебував об'єкт рухомого майна, відчужений за таким рішенням, на підставі відображення ним доходу від такого відчуження у складі загального річного оподатковуваного доходу.

{Абзац дев'ятий пункту 173.4 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{Пункт 173.5 статті 173 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

173.6. Дохід від операцій з продажу (обміну) об'єктів рухомого майна, що здійснюються фізичними особами - нерезидентами, оподатковується згідно з цією статтею в порядку, встановленому для резидентів, за ставкою, визначеною у пункті 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Пункт 173.6 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

173.7. Продаж резидентами та нерезидентами успадкованого (отриманого в подарунок) об'єкта рухомого майна підлягає оподаткуванню згідно з положеннями цієї статті.

173.8. Для цілей цієї статті під продажем розуміється будь-який перехід права власності на об'єкти рухомого майна, крім їх успадкування та дарування. Норми цієї статті не застосовуються до операцій з валютними цінностями, які оподатковуються відповідно до підпункту 165.1.51 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу.

{Пункт 173.8 статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012}

Стаття 174. Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав

174.1. Об'єкти спадщини платника податку поділяються з метою оподаткування на:

а) об'єкт нерухомості, неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості, подільний об’єкт незавершеного будівництва;

{Підпункт "а" пункту 174.1 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

б) об'єкт рухомого майна, зокрема:

предмет антикваріату або витвір мистецтва;

природне дорогоцінне каміння чи дорогоцінний метал, прикраса з використанням дорогоцінних металів та/або природного дорогоцінного каміння;

будь-який транспортний засіб та приладдя до нього;

інші види рухомого майна;

в) об'єкт комерційної власності, а саме: цінні папери (крім депозитного (ощадного), іпотечного сертифіката), корпоративне право, власність на об'єкт бізнесу як такий, тобто власність на цілісний майновий комплекс, інтелектуальна (промислова) власність або право на отримання доходу від неї, майнові та немайнові права;

г) сума страхового відшкодування (страхових виплат) за страховими договорами, а також сума, що зберігається відповідно на пенсійному депозитному рахунку, накопичувальному пенсійному рахунку, індивідуальному пенсійному рахунку спадкодавця - учасника накопичувальної системи пенсійного забезпечення;

ґ) готівка або кошти, що зберігаються на рахунках/електронних гаманцях спадкодавця, відкритих у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг/емітентах електронних грошей, депозитні, ощадні, іпотечні сертифікати, сертифікати фонду операцій з нерухомістю.

{Підпункт "ґ" пункту 174.1 статті 174 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

174.2. Об'єкти спадщини оподатковуються:

174.2.1. за нульовою ставкою:

а) об’єкти спадщини, що успадковується членами сім’ї спадкодавця першого та другого ступенів споріднення;

{Підпункт "а" підпункту 174.2.1 пункту 174.2 статті 174 в редакції Закону № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

б) вартість власності, зазначеної в підпунктах "а", "б", "ґ" пункту 174.1 цієї статті, що успадковується особою, яка є особою з інвалідністю I групи або має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, та вартість власності, зазначеної в підпунктах "а", "б" пункту 174.1, що успадковуються дитиною з інвалідністю;

в) грошові заощадження, поміщені до 2 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, а також у державні цінні папери (облігації Державної цільової безпроцентної позики 1990 року, облігації Державної внутрішньої виграшної позики 1982 року, державні казначейські зобов'язання СРСР, сертифікати Ощадного банку СРСР) та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадного банку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992-1994 років, погашення яких не відбулося, що успадковуються будь-яким спадкоємцем;

174.2.2. за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 цього Кодексу, вартість будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується спадкоємцями, які не зазначені у підпункті 174.2.1 цього пункту;

{Підпункт 174.2.2 пункту 174.2 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

174.2.3. за ставкою, визначеною у пункті 167.1 статті 167 цього Кодексу, для будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується спадкоємцем від спадкодавця-нерезидента, та для будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується спадкоємцем-нерезидентом від спадкодавця-резидента.

{Підпункт 174.2.3 пункту 174.2 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

174.3. Особами, відповідальними за сплату (перерахування) податку до бюджету, є спадкоємці, які отримали спадщину.

Дохід у вигляді вартості успадкованого майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягає оподаткуванню, зазначається в річній податковій декларації, крім спадкоємців-нерезидентів, які зобов'язані сплатити податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини або в сільських населених пунктах - до оформлення уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини, та спадкоємців, які отримали у спадщину об'єкти, що оподатковуються за нульовою ставкою податку на доходи фізичних осіб, а також іншими спадкоємцями - резидентами, які сплатили податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини.

{Абзац другий пункту 174.3 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4661-VI від 24.04.2012, № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

174.4. Нотаріус за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса та/або в сільських населених пунктах - уповноважена на це посадова особа відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини щокварталу подають до контролюючого органу інформацію про видачу свідоцтв про право на спадщину в порядку, встановленому цим розділом для податкового розрахунку. У такому самому порядку нотаріуси подають інформацію про посвідчення договорів дарування.

При цьому у такому податковому розрахунку обов’язково зазначається сума доходу у вигляді вартості успадкованого майна, отриманого платником податку, зазначеним у підпункті 174.2.2 цього пункту.

Нотаріус або в сільських населених пунктах - уповноважена на це посадова особа відповідного органу місцевого самоврядування видає спадкоємцю-нерезиденту свідоцтво про право на спадщину за наявності документа про сплату таким спадкоємцем податку з вартості об’єкта спадщини.

{Пункт 174.4 статті 174 в редакції Закону № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

174.5. {Абзац перший пункту 174.5 статті 174 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

У разі переходу права на отримання страхових виплат згідно із статтею 1229 Цивільного кодексу України податковим агентом є страхувальник - фінансова установа.

174.6. Об’єкти дарування, зазначені в пункті 174.1 цієї статті, подаровані платнику податку іншою фізичною особою, оподатковуються згідно з правилами, встановленими цим розділом для оподаткування спадщини.

Доходи у вигляді дарунка, нараховані (виплачені, надані) платнику податку юридичною особою або самозайнятою особою, оподатковуються на загальних підставах, передбачених цим розділом для оподаткування додаткового блага.

{Абзац другий пункту 174.6 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 174.6 статті 174 в редакції Закону № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

174.7. Вартість легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів, отриманих у спадщину чи дарунок, які підлягають оподаткуванню згідно з цією статтею, визначається у порядку, встановленому абзацом

третім пункту 173.1 статті 173 цього Кодексу.

{Статтю 174 доповнено пунктом 174.7 згідно із Законом № 5413-VI від 02.10.2012}

174.8. У разі спадкування будь-яких об’єктів спадщини, які оподатковуються за нульовою ставкою, ринкова вартість таких об’єктів з метою оподаткування не визначається.

{Абзац перший пункту 174.8 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 354-IX від 05.12.2019 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу II}

Якщо об’єкти, подаровані платнику податку, оподатковуються за нульовою ставкою, ринкова вартість таких об’єктів з метою оподаткування не визначається.

{Абзац другий пункту 174.8 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 354-IX від 05.12.2019 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу II}

В інших випадках отримання доходів у вигляді об’єктів спадщини/дарунків об’єктом оподаткування є оціночна вартість або ринкова вартість таких об’єктів спадщини/дарунків, визначена відповідно до пункту 172.3 статті 172 цього Кодексу.

{Абзац третій пункту 174.8 статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 354-IX від 05.12.2019 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу II}

{Статтю 174 доповнено пунктом 174.8 згідно із Законом № 1910-VIII від 23.02.2017 - застосовується до доходів, отриманих починаючи з 1 січня 2017 року платником податків у вигляді спадщини/дарунка}

Стаття 175. Визначення суми процентів, сплачених платником податку за користування іпотечним житловим кредитом з метою нарахування податкової знижки

175.1. Платник податку - резидент має право включити до податкової знижки частину суми процентів за користування іпотечним житловим кредитом, наданим позичальнику в національній або іноземній валютах, фактично сплачених протягом звітного податкового року.

При сплаті процентів за іпотечним житловим кредитом в іноземній валюті сума платежів за такими процентами, здійснених в іноземній валюті, перераховується у гривні за офіційним валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діє на день сплати таких процентів.

Таке право виникає в разі якщо за рахунок іпотечного житлового кредиту будується чи купується житловий будинок (квартира, кімната), визначений платником податку як основне місце його проживання, зокрема згідно з позначкою в паспорті про реєстрацію за місцезнаходженням такого житла.

175.2. У разі якщо будинок (квартира, кімната) купується за рахунок іпотечного житлового кредиту, частина суми процентів, що включається до податкової знижки платника податку - позичальника іпотечного житлового кредиту, дорівнює добутку суми процентів, фактично сплачених платником податку протягом звітного податкового року в рахунок його погашення, і коефіцієнта, що враховує мінімальну площу житла для визначення податкової знижки, розрахованого відповідно до пункту 175.3 цієї статті.

У разі якщо будинок (квартиру, кімнату) збудовано за рахунок іпотечного житлового кредиту, частина суми процентів, що включається до податкової знижки платника податку - позичальника іпотечного житлового кредиту, нарахована в перший рік погашення такого кредиту, може бути включена до податкової знижки за результатами звітного податкового року, в якому збудований об'єкт житлової іпотеки переходить у власність платника податку та починає використовуватися як основне місце проживання, з послідовним перенесенням права на включення до податкової знижки наступних щорічних фактично сплачених платником податку сум процентів протягом передбаченого пунктом 175.4 цієї статті строку дії права на включення частини таких процентів до податкової знижки. При цьому загальний розмір частини суми процентів, дозволених для включення до

податкової знижки, дорівнює добутку суми процентів, фактично сплачених платником податку - позичальником протягом відповідного звітного податкового року, що враховується в погашення, і коефіцієнта, що враховує мінімальну площу житла для визначення податкової знижки, розрахованого відповідно до пункту 175.3 цієї статті.

175.3. Коефіцієнт, що враховує мінімальну площу житла для визначення податкової знижки на суму процентів за іпотечним житловим кредитом, обчислюється за такою формулою:

К = МП/ФП,

де К - коефіцієнт;

МП - мінімальна загальна площа житла, що дорівнює 100 квадратним метрам;

ФП - фактична загальна площа житла, що будується (придбавається) платником податку за рахунок іпотечного кредиту.

У разі якщо цей коефіцієнт більший ніж одиниця, до податкової знижки включається сума фактично сплачених процентів за іпотечним кредитом без застосування такого коефіцієнта.

175.4. Право на включення до податкової знижки суми, розрахованої згідно з цією статтею, надається платнику податку за одним іпотечним кредитом протягом 10 послідовних календарних років починаючи з року, в якому:

об'єкт житлової іпотеки придбавається;

збудований об'єкт житлової іпотеки переходить у власність платника податку та починає використовуватися як основне місце проживання.

У разі якщо іпотечний житловий кредит має строк погашення більше ніж 10 календарних років, право на включення частини суми процентів до податкової знижки за новим іпотечним житловим кредитом виникає у платника податку після повного погашення основної суми та процентів попереднього іпотечного житлового кредиту.

Платник податку може відновити право на включення частини суми процентів, фактично сплачених за новим іпотечним житловим кредитом, до податкової знижки без дотримання зазначених у цій статті строків у разі:

а) примусового продажу або конфіскації об'єкта іпотеки у випадках, передбачених законом;

б) ліквідації об'єкта житлової іпотеки за рішенням місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування у випадках, передбачених законом;

в) зруйнування об'єкта житлової іпотеки або визнання його непридатним для використання з причин непереборної сили (форс-мажорних обставин);

г) продажу об'єкта іпотеки у зв'язку з неплатоспроможністю (банкрутством) платника податку відповідно до закону.

175.5. У разі якщо сума одержаного фізичною особою іпотечного житлового кредиту перевищує суму, витрачену на придбання (будівництво) предмета іпотеки, до складу витрат включається сума відсотків, сплачена за користування іпотечним кредитом у частині, витраченій за цільовим призначенням.

Стаття 176. Забезпечення виконання податкових зобов’язань та зобов’язань з єдиного внеску

{Назва статті 176 в редакції Закону № 116-IX від 19.09.2019}

176.1. Платники податку зобов'язані:

а) вести облік доходів і витрат в обсягах, необхідних для визначення суми загального річного оподатковуваного доходу, у разі якщо такий платник податку зобов'язаний відповідно до цього

Кодексу подавати декларацію або має право на таке подання з метою повернення надміру сплачених податків, у тому числі при застосуванні права на податкову знижку.

{Абзац перший підпункту "а" пункту 176.1 статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Форми такого обліку та порядок його ведення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

б) отримувати та зберігати протягом строку давності, встановленого цим Кодексом, документи первинного обліку, в тому числі на підставі яких визначаються витрати при розрахунку інвестиційного прибутку та формується податкова знижка платника податку;

в) подавати податкову декларацію за встановленою формою у визначені строки у випадках, коли згідно з нормами цього Кодексу таке подання є обов'язковим.

На вимогу контролюючого органу та в межах його повноважень, визначених законодавством, платники податку зобов'язані пред'являти документи і відомості, пов'язані з виникненням доходу або права на отримання податкової знижки, обчисленням і сплатою податку, та підтверджувати необхідними документами достовірність відомостей, зазначених у податковій декларації з цього податку;

{Підпункт "в" пункту 176.1 статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

г) подавати особам, які згідно з цим Кодексом визначені відповідальними за утримання (нарахування) та сплату податку до бюджету, документи на підтвердження права платника податку, який отримує такі доходи, на застосування соціальних податкових пільг;

ґ) у порядку, визначеному законом, допускати посадових (службових) осіб контролюючого органу на територію або до приміщень, що використовуються платником податку для отримання доходів від провадження господарської діяльності;

д) здійснювати заходи, передбачені цим Кодексом, у разі зміни підстав для отримання податкової соціальної пільги;

е) своєчасно сплачувати узгоджену суму податкових зобов'язань, а також суму штрафних (фінансових) санкцій, нарахованих контролюючим органом, та пені, за винятком суми, що оскаржується в адміністративному або судовому порядку.

{Підпункт "є" пункту 176.1 статті 176 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підпункт "ж" пункту 176.1 статті 176 виключено на підставі Закону № 1588-VII від 04.07.2014}

{Пункт 176.1 статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

176.2. Особи, які відповідно до цього Кодексу мають статус податкових агентів, та платники єдиного внеску зобов'язані:

{Абзац перший пункту 176.2 статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 116-IX від 19.09.2019}

а) своєчасно та повністю нараховувати, утримувати та сплачувати (перераховувати) до бюджету податок з доходу, що виплачується на користь платника податку та оподатковується до або під час такої виплати за її рахунок;

б) подавати у строки, встановлені цим Кодексом для податкового кварталу, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску (з розбивкою по місяцях звітного кварталу), до контролюючого органу за основним місцем обліку. Такий розрахунок

подається лише у разі нарахування сум зазначених доходів платнику податку - фізичній особі податковим агентом, платником єдиного внеску протягом звітного періоду. Запровадження інших форм звітності із зазначених питань не допускається.

У разі якщо відокремлений підрозділ юридичної особи не уповноважений нараховувати, утримувати і сплачувати (перераховувати) податок до бюджету, податковий розрахунок за такий підрозділ подає юридична особа до контролюючого органу за основним місцем обліку;

{Підпункт "б" пункту 176.2 статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3221-VI від 07.04.2011; в редакції Закону № 116-IX від 19.09.2019}

в) подавати на вимогу платника податку відомості про суму виплаченого на його користь доходу, суму застосованих соціальних податкових пільг та суму утриманого податку;

г) подавати контролюючому органу інші відомості про оподаткування доходів окремого платника податку в обсягах та згідно з процедурою, визначеною цим розділом та розділом II цього Кодексу;

ґ) нести відповідальність у випадках, визначених цим Кодексом.

{Підпункт "ґ" пункту 176.2 статті 176 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

{Підпункт "д" пункту 176.2 статті 176 виключено на підставі Закону № 3221-VI від 07.04.2011}

Стаття 177. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою - підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування

177.1. Доходи фізичних осіб - підприємців, отримані протягом календарного року від провадження господарської діяльності, оподатковуються за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Пункт 177.1 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

177.2. Об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи - підприємця.

177.3. Для фізичної особи - підприємця, зареєстрованого як платник податку на додану вартість, не включаються до витрат і доходу суми податку на додану вартість, що входять до ціни придбаних або проданих товарів (робіт, послуг).

177.3.1. Не включаються до доходу фізичної особи - підприємця суми акцизного податку з реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів.

{Пункт 177.3 статті 177 доповнено підпунктом 177.3.1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

177.3.2. Не включаються до доходу фізичної особи - підприємця суми доходу у вигляді бюджетного гранту.

Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою - підприємцем у вигляді такого гранту, здійснюється у порядку, визначеному пунктом 170.7-1 статті 170 цього Кодексу.

{Пункт 177.3 статті 177 доповнено підпунктом 177.3.2 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

177.4. До переліку витрат, безпосередньо пов’язаних з отриманням доходів, належать:

177.4.1. витрати, до складу яких включається вартість сировини, матеріалів, товарів, що утворюють основу для виготовлення (продажу) продукції або товарів (надання робіт, послуг),

купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, палива й енергії, будівельних матеріалів, запасних частин, тари й тарних матеріалів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об’єкта витрат;

177.4.2. витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку (далі - працівники), які включають витрати на оплату основної і додаткової заробітної плати та інших видів заохочень і виплат виходячи з тарифних ставок, у вигляді премій, заохочень, відшкодувань вартості товарів (робіт, послуг), витрати на оплату за виконання робіт, послуг згідно з договорами цивільно-правового характеру, будь-яка інша оплата у грошовій або натуральній формі, встановлена за домовленістю сторін (крім сум матеріальної допомоги, які звільняються від оподаткування згідно з нормами цього розділу);

обов’язкові виплати, а також компенсація вартості послуг, які надаються працівникам у випадках, передбачених законодавством, внески платника податку на обов’язкове страхування життя або здоров’я працівників у випадках, передбачених законодавством;

177.4.3. суми податків, зборів, пов’язаних з проведенням господарської діяльності такої фізичної особи - підприємця (крім податку на додану вартість для фізичної особи - підприємця, зареєстрованого як платник податку на додану вартість, та акцизного податку, податку на доходи фізичних осіб з доходу від господарської діяльності, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з об’єктів житлової нерухомості); суми єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у розмірах і порядку, встановлених законом; платежі, сплачені за одержання ліцензій на провадження певних видів господарської діяльності фізичною особою - підприємцем, роялті на користь правовласників, як винагорода за використання об’єктів авторського права і (або) суміжних прав чи як відрахування на користь правовласників на підставі договорів, укладених таким платником податку з організаціями колективного управління відповідно до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав", одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, пов’язаних з господарською діяльністю фізичної особи - підприємця;

{Підпункт 177.4.3 пункту 177.4 статті 177 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.4.4. інші витрати, до складу яких включаються витрати, що пов’язані з веденням господарської діяльності, які не зазначені в підпунктах 177.4.1-177.4.3 цього пункту, до яких відносяться витрати на відрядження найманих працівників, на послуги зв’язку, реклами, плати за розрахунково-касове обслуговування, на оплату оренди, ремонт та експлуатацію майна, що використовується в господарській діяльності, на транспортування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов’язані з транспортуванням продукції (товарів), вартість придбаних послуг, прямо пов’язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг.

177.4.5. Не включаються до складу витрат підприємця:

витрати, не пов’язані з провадженням господарської діяльності такою фізичною особою - підприємцем;

витрати на придбання, самостійне виготовлення основних засобів та витрати на придбання нематеріальних активів, які підлягають амортизації;

витрати на придбання та утримання основних засобів, визначених абзацами восьмим - десятим підпункту 177.4.6 цього пункту;

{Абзац четвертий підпункту 177.4.5 пункту 177.4 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

документально не підтверджені витрати.

{Пункт 177.4 статті 177 доповнено підпунктом 177.4.5 згідно із Законом № 1797-VIII від

21.12.2016}

177.4.6. Зазначені у цій статті підприємці мають право (за власним бажанням) включати до складу витрат, пов’язаних з провадженням їх господарської діяльності, амортизаційні відрахування з відповідним веденням окремого обліку таких витрат. При цьому амортизації підлягають:

витрати на придбання основних засобів та нематеріальних активів;

витрати на самостійне виготовлення основних засобів, реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення основних засобів (крім поточного ремонту).

{Абзац третій підпункту 177.4.6 пункту 177.4 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Не підлягають амортизації та повністю включаються до складу витрат звітного періоду витрати на:

проведення поточного ремонту;

{Абзац п'ятий підпункту 177.4.6 пункту 177.4 статті 177 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

ліквідацію основних засобів (у частині залишкової вартості).

Не підлягають амортизації такі основні засоби:

{Абзац сьомий підпункту 177.4.6 пункту 177.4 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

земельні ділянки;

об’єкти житлової нерухомості;

легкові автомобілі.

{Абзац десятий підпункту 177.4.6 пункту 177.4 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 177.4 статті 177 доповнено підпунктом 177.4.6 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

177.4.7. Розрахунок амортизації основних засобів та нематеріальних активів здійснюється із застосуванням прямолінійного методу нарахування амортизації, за яким річна сума амортизації визначається діленням первісної вартості об’єкта основних засобів та нематеріальних активів, яка амортизується, на строк корисного використання об’єкта основних засобів та нематеріальних активів.

{Пункт 177.4 статті 177 доповнено підпунктом 177.4.7 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

177.4.8. Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об’єктом.

{Пункт 177.4 статті 177 доповнено підпунктом 177.4.8 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

177.4.9. Амортизація нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об’єкта основних засобів та нематеріальних активів, самостійно установленого фізичною особою, але не менше мінімально допустимого строку корисного використання об’єкта основних засобів та нематеріальних активів:

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років

1 - Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов’язані з будівництвом	15
2 - Будівлі, споруди, передавальні пристрої	10
3 - Машини, обладнання, тварини, багаторічні насадження та інше	5
4 - Нематеріальні активи	відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як два роки

Дія цього підпункту поширюється виключно на об’єкти основних засобів та нематеріальних активів, витрати на придбання чи самостійне виготовлення яких підтверджені документально.

{Пункт 177.4 статті 177 доповнено підпунктом 177.4.9 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 177.4 статті 177 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 71-VIII від 28.12.2014}

177.5. Фізичні особи - підприємці подають до контролюючого органу податкову декларацію за місцем своєї податкової адреси за результатами календарного року у строки, встановлені цим Кодексом для річного звітного податкового періоду, в якій також зазначаються авансові платежі з податку на доходи.

177.5.1. Авансові платежі з податку на доходи фізичних осіб розраховуються платником податку самостійно згідно з фактичними даними обліку доходів і витрат, що ведеться згідно з пунктом 177.10 цієї статті, кожного календарного кварталу та сплачуються до бюджету до 20 числа місяця, наступного за кожним календарним кварталом (до 20 квітня, до 20 липня і до 20 жовтня). Авансовий платіж за четвертий календарний квартал не розраховується та не сплачується.

{Абзац перший підпункту 177.5.1 пункту 177.5 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Якщо результатом розрахунку авансового платежу за відповідний календарний квартал є від’ємне значення, то авансовий платіж за такий період не сплачується.

{Підпункт 177.5.1 пункту 177.5 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

177.5.2. Фізичні особи - підприємці, які зареєстровані протягом року в установленому законом порядку, або переходять на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, або перейшли із спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, подають податкову декларацію за результатами звітного року, в якому розпочата така діяльність або відбувся перехід на (перехід із) спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Платники податку розраховують та сплачують авансові платежі у строки, визначені підпунктом 177.5.1 пункту 177.5 цієї статті, що настануть у звітному податковому році.

{Підпункт 177.5.2 пункту 177.5 статті 177 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

177.5.3. Остаточний розрахунок податку на доходи фізичних осіб за звітний податковий рік здійснюється платником самостійно згідно з даними, зазначеними в річній податковій декларації, з урахуванням сплаченого ним протягом року податку на доходи фізичних осіб на підставі документального підтвердження факту його сплати.

{Абзац перший підпункту 177.5.3 пункту 177.5 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 71-VIII від 28.12.2014}

Надмірно сплачені суми податку підлягають зарахуванню в рахунок майбутніх платежів з цього

податку або поверненню платнику податку в порядку, передбаченому цим Кодексом.

177.6. У разі якщо фізична особа - підприємець отримує інші доходи, ніж від провадження підприємницької діяльності, у межах обраних ним видів такої діяльності, такі доходи оподатковуються за загальними правилами, встановленими цим Кодексом для платників податку - фізичних осіб.

177.7. Фізична особа - підприємець вважається податковим агентом працівника - фізичної особи, яка перебуває з нею у трудових, цивільно-правових відносинах, або будь-якої іншої фізичної особи щодо будь-яких оподатковуваних доходів, нарахованих (виплачених, наданих) на користь такої особи.

177.8. Під час нарахування (виплати) фізичній особі - підприємцю доходу від здійснення нею підприємницької діяльності, суб'єкт господарювання та/або самозайнята особа, які нараховують (виплачують) такий дохід, не утримують податок на доходи у джерела виплати, якщо фізичною особою - підприємцем, яка отримує такий дохід, надано копію документу, що підтверджує її державну реєстрацію відповідно до закону як суб'єкта підприємницької діяльності. Це правило не застосовується в разі нарахування (виплати) доходу за виконання певної роботи та/або надання послуги згідно з цивільно-правовим договором, коли буде встановлено, що відносини за таким договором фактично є трудовими, а сторони договору можуть бути прирівняні до працівника чи роботодавця відповідно до підпунктів 14.1.195 та 14.1.222 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Пункт 177.8 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011; в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

177.9. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою - підприємцем, який обрав іншу систему оподаткування доходів від провадження господарської діяльності, здійснюється за правилами, встановленими цим Кодексом.

177.10. Фізичні особи - підприємці зобов’язані вести облік доходів і витрат та мати підтверджуючі документи щодо походження товару. Облік доходів і витрат може вестися в паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет.

Облік доходів і витрат від виробництва та реалізації власної сільськогосподарської продукції ведеться окремо від обліку доходів і витрат від здійснення інших видів господарської діяльності.

{Пункт 177.10 статті 177 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Типова форма, за якою здійснюється облік доходів і витрат, та порядок ведення такого обліку визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Фізичні особи - підприємці застосовують реєстратори розрахункових операцій відповідно до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг".

{Пункт 177.10 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 129-IX від 20.09.2019, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

177.11. Фізичні особи - підприємці подають річну податкову декларацію у строк, визначений підпунктом 49.18.4 пункту 49.18 статті 49 цього Кодексу, в якій поряд з доходами від підприємницької діяльності мають зазначатися інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи, а також відомості про суми єдиного внеску, нарахованого на доходи від підприємницької діяльності в розмірах, визначених відповідно до закону.

{Абзац перший пункту 177.11 статті 177 із змінами, внесеними згідно із Законами № 116-IX від 19.09.2019, № 3050-IX від 11.04.2023}

Фізичні особи, стосовно яких проведено державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця за її рішенням, подають податкову декларацію за останній базовий податковий (звітний) період, в якій відображаються виключно доходи від проведення підприємницької діяльності, у строки, встановлені цим Кодексом для місячного податкового періоду.

{Пункт 177.11 статті 177 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця за її рішенням останнім базовим податковим (звітним) періодом є період з дня, наступного за днем закінчення попереднього базового податкового (звітного) періоду до останнього дня календарного місяця, в якому проведено державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності.

{Пункт 177.11 статті 177 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

177.12. Іноземці та особи без громадянства, які зареєстровані підприємцями згідно із законодавством України, є резидентами, і на них поширюється дія пункту 177.11 цієї статті.

177.13. Фізична особа - підприємець, який здійснює на користь нерезидента - юридичної особи або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва на території України) будь-які виплати з доходів із джерелом їх походження з України, здійснює нарахування та сплату податку на прибуток підприємств із доходів (прибутків) нерезидентів у порядку, розмірі та строки, встановлені розділом III цього Кодексу.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.13 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

177.14. Зареєстровані підприємцями фізичні особи - власники, орендарі, користувачі на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, які здійснюють виробництво власної сільськогосподарської продукції, а також голови сімейних фермерських господарств, у тому числі щодо земельних ділянок, що належать членам такого сімейного фермерського господарства та використовуються таким сімейним фермерським господарством, зобов’язані подавати у складі річної податкової декларації додаток з розрахунком загального мінімального податкового зобов’язання.

У такому додатку, зокрема, зазначаються:

кадастрові номери земельних ділянок, які використовуються таким підприємцем для здійснення підприємницької діяльності та для яких визначається мінімальне податкове зобов’язання, їх нормативна грошова оцінка та площа;

сума загального мінімального податкового зобов’язання, сума мінімального податкового зобов’язання щодо кожної земельної ділянки окремо;

загальна сума сплачених платником податку податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов’язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, та визначених відповідно до пункту 177.15 цієї статті витрат на оренду земельних ділянок (далі у цьому пункті - загальна сума сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок) протягом податкового (звітного) року;

різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.14 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.15. Різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною

сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з чистого оподаткованого доходу від реалізації власної сільськогосподарської продукції;

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, які сплачені за придбання товарів у фізичних осіб), з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

єдиний податок (у разі переходу у податковому (звітному) році із спрощеної системи оподаткування на загальну);

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються у підприємницькій діяльності;

рентна плата за спеціальне використання води;

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.15 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.16. У разі використання земельної ділянки на праві емфітевзису податок на доходи фізичних осіб та військовий збір, сплачені під час здійснення виплат за таким договором емфітевзису, щорічно враховується у частці, розрахованій пропорційно до річної суми нарахованої амортизації на нематеріальний актив у вигляді права користування земельною ділянкою за договором емфітевзису.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.16 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.17. При позитивному значенні різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок платник податку зобов’язаний збільшити визначену в річній податковій декларації суму податку на доходи фізичних осіб, що підлягає сплаті до бюджету, на суму такого позитивного значення та сплатити таку збільшену суму податку до бюджету в порядку та строки, визначені цим Кодексом для сплати податку на доходи фізичних осіб. Позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок є частиною зобов’язань з податку на доходи фізичних осіб.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.17 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.18. Позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок підлягає сплаті до бюджету в порядку та строки, визначені цим Кодексом для сплати податку на доходи фізичних осіб.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.18 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.19. Сума податку на доходи фізичних осіб в частині позитивного значення різниці між сумою

загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок сплачується (перераховується) до місцевих бюджетів за місцезнаходженням земельних ділянок пропорційно до питомої ваги площі кожної із земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.19 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

177.20. Сума податку на доходи фізичних осіб у частині позитивного значення такої різниці не враховується у загальній сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок у наступному податковому (звітному) році.

{Статтю 177 доповнено пунктом 177.20 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 178. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність

178.1. Особи, які мають намір здійснювати незалежну професійну діяльність, зобов'язані стати на облік у контролюючих органах за місцем свого постійного проживання як самозайняті особи та отримати довідку про взяття на облік згідно із статтею 65 цього Кодексу.

{Пункт 178.1 статті 178 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

178.2. Доходи громадян, отримані протягом календарного року від провадження незалежної професійної діяльності, оподатковуються за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 цього Кодексу.

{Пункт 178.2 статті 178 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

178.3. Оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності.

У разі неотримання довідки про взяття на облік особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, об'єктом оподаткування є доходи, отримані від такої діяльності без урахування витрат.

{Абзац другий пункту 178.3 статті 178 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Для приватних виконавців оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом, що складається із сум винагороди, отриманої відповідно до Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження незалежної професійної діяльності.

{Пункт 178.3 статті 178 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Не включаються до доходу особи, яка провадить незалежну професійну діяльність, суми доходу у вигляді бюджетного гранту. Оподаткування доходів, отриманих особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, у вигляді такого гранту, здійснюється у порядку, визначеному пунктом 170.7-1 статті 170 цього Кодексу.

{Пункт 178.3 статті 178 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

178.4. Фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, а також іноземці та особи без громадянства, які стали на облік у контролюючих органах як самозайняті особи та є резидентами, подають податкову декларацію за результатами звітного року відповідно до цього розділу у строки, передбачені для платників податку на доходи фізичних осіб, в якій поряд з доходами від провадження незалежної професійної діяльності мають зазначати інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи.

{Пункт 178.4 статті 178 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

178.5. Під час виплати суб'єктами господарювання - податковими агентами, фізичним особам, які провадять незалежну професійну діяльність, доходів, безпосередньо пов'язаних з такою діяльністю, податок на доходи у джерела виплати не утримується в разі надання такою фізичною особою копії довідки про взяття її на податковий облік як фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність. Це правило не застосовується в разі нарахування (виплати) доходу за виконання певної роботи та/або надання послуги згідно з цивільно-правовим договором, відносини за яким встановлено трудовими відносинами, а сторони договору можуть бути прирівняні до працівника чи роботодавця відповідно до пунктів 14.1.195 та 14.1.222 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Пункт 178.5 статті 178 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

178.6. Фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, зобов’язані вести облік доходів і витрат від такої діяльності. Облік доходів і витрат може вестися в паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет.

Типова форма такого обліку та порядок його ведення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 178.6 статті 178 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

178.7. Остаточний розрахунок податку на доходи фізичних осіб за звітний податковий рік здійснюється платником самостійно згідно з даними, зазначеними в податковій декларації, в якій поряд з доходами від провадження незалежної професійної діяльності повинні зазначатися інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи, а також відомості про суми єдиного внеску, нарахованого на доходи від провадження незалежної професійної діяльності в розмірах, визначених відповідно до закону.

{Пункт 178.7 статті 178 із змінами, внесеними згідно із Законом № 116-IX від 19.09.2019}

178.8. Фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність та здійснює на користь нерезидента - юридичної особи або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва на території України) будь-які виплати з доходів із джерелом їх походження із України, здійснює нарахування та сплату податку на прибуток підприємств з доходів (прибутків) нерезидентів у порядку, розмірі та у строки, встановлені розділом III цього Кодексу.

{Статтю 178 доповнено пунктом 178.8 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 179. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації)

179.1. Платник податку зобов'язаний подавати річну декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 179.1 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4661-VI від 24.04.2012}

179.2. Відповідно до цього Кодексу обов’язок платника податку щодо подання податкової декларації вважається виконаним і податкова декларація не подається, крім випадків, коли подання податкової декларації прямо передбачено цим Кодексом, якщо такий платник податку отримував:

доходи, у тому числі іноземні доходи, які згідно з цим Кодексом не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу;

доходи виключно від податкових агентів незалежно від виду та розміру нарахованого (виплаченого, наданого) доходу;

доходи від операцій продажу (обміну) майна, дарування, дохід від яких відповідно до цього Кодексу не оподатковується, оподатковується за нульовою ставкою та/або з яких при нотаріальному

посвідченні договорів, за якими був сплачений податок відповідно до цього розділу;

доходи у вигляді об’єктів спадщини, які відповідно до цього розділу оподатковуються за нульовою ставкою податку та/або з яких сплачено податок відповідно до пункту 174.3 статті 174 цього Кодексу.

Також податкова декларація не подається у випадках, прямо передбачених цим Кодексом.

У разі якщо платник податку зобов’язаний подавати податкову декларацію відповідно до інших положень цього Кодексу, то в ній поряд з іншими доходами зазначаються доходи, передбачені цим пунктом.

{Пункт 179.2 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4661-VI від 24.04.2012, № 4834-VI від 24.05.2012, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

179.3. Платники податку - резиденти, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання, зобов'язані подати до контролюючого органу податкову декларацію не пізніше 60 календарних днів, що передують виїзду.

Контролюючий орган протягом 30 календарних днів після надходження податкової декларації зобов'язаний перевірити визначене податкове зобов'язання, сплату належної суми податку і видати довідку про таку сплату та про відсутність податкових зобов'язань з цього податку, що подається до органів митного контролю під час перетину митного кордону і є підставою для проведення митних процедур.

Форма такої довідки встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Порядок застосування цього пункту визначається Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 179.3 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

179.4. Платники податку звільняються від обов'язку подання податкової декларації в таких випадках:

а) незалежно від виду та суми отриманих доходів платниками податку, які:

є малолітніми/неповнолітніми або недієздатними особами і при цьому перебувають на повному утриманні інших осіб (у тому числі батьків) та/або держави станом на кінець звітного податкового року;

{Абзац третій пункту 179.4 статті 179 із змінами, внесеними згідно з Законом № 657-VII від 24.10.2013}

перебувають під арештом або є затриманими чи засудженими до позбавлення волі, перебувають у полоні або ув'язненні на території інших держав станом на кінець граничного строку подання декларації;

перебувають у розшуку станом на кінець звітного податкового року;

перебувають на строковій військовій службі станом на кінець звітного податкового року;

б) в інших випадках, визначених цим розділом.

179.5. Податкова декларація заповнюється платником податку самостійно або іншою особою, нотаріально уповноваженою платником податку здійснювати таке заповнення, у порядку, передбаченому главою 2 розділу II цього Кодексу.

179.6. Обов'язок щодо заповнення та подання податкової декларації від імені платника податку покладається на таких осіб:

батьків, опікуна або піклувальника - щодо доходів, отриманих малолітньою/неповнолітньою особою або особою, визнаною судом недієздатною;

{Абзац другий пункту 179.6 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

спадкоємців (розпорядників майна, державних виконавців) - щодо доходів, отриманих протягом звітного податкового року платником податку, який помер;

державного виконавця, уповноваженого здійснювати заходи щодо забезпечення майнових претензій кредиторів платника податку, визначеного в установленому порядку банкрутом.

179.7. Фізична особа зобов'язана самостійно до 1 серпня року, що настає за звітним, сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій нею податковій декларації.

Сума податкових зобов'язань, донарахована контролюючим органом, сплачується до відповідного бюджету у строки, встановлені цим Кодексом.

179.8. Сума, що має бути повернута платнику податку, зараховується на його рахунок, відкритий у банку або небанківському надавачу платіжних послуг, протягом 60 календарних днів після надходження такої податкової декларації.

{Пункт 179.8 статті 179 в редакції Закону № 2520-IX від 15.08.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

179.9. Форма податкової декларації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, виходячи з таких умов:

загальна частина податкової декларації повинна мати спрощений вигляд та не містити відомостей про доходи (витрати), що отримує (несе) незначна кількість платників податку;

податкова декларація є уніфікованою та єдиною для всіх встановлених цим розділом випадків її подання;

{Абзац третій пункту 179.9 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4661-VI від 24.04.2012}

{Абзац четвертий пункту 179.9 статті 179 виключено на підставі Закону № 4661-VI від 24.04.2012}

розрахунки окремих видів доходів (витрат), загального мінімального податкового зобов’язання мають міститися в додатках до податкової декларації, що заповнюються виключно платниками податку за наявності таких доходів (витрат) або необхідності розрахунку такого загального мінімального податкового зобов’язання;

{Абзац п'ятий пункту 179.9 статті 179 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

податкова декларація та додатки до неї мають складатися з використанням загальновживаної термінології, а також містити детальні інструкції щодо їх заповнення;

податкова декларація та додатки до неї мають ідентифікувати платника податку та містити інформацію, необхідну для визначення суми його податкових зобов'язань або суми податку, що підлягає поверненню у разі використання платником податку права на податкову знижку.

Бланки податкових декларацій мають безоплатно надаватися контролюючими органами платникам податку на їх запит, а також бути загальнодоступними для населення.

{Пункт 179.9 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

179.10. Платник податку має право звернутися до відповідного контролюючого органу з проханням надати консультативну допомогу з питань щодо заповнення його річної податкової

декларації, а контролюючий орган зобов’язаний надати безоплатні послуги за таким зверненням.

{Пункт 179.10 статті 179 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

179.11. Фізичні особи, які подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону України "Про запобігання корупції", подають податкову декларацію виключно у випадках, передбачених цим Кодексом.

{Пункт 179.11 статті 179 в редакції Закону № 4661-VI від 24.04.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

179.12. За зверненням платника податку контролюючий орган, до якого було подано податкову декларацію, видає довідку про подану декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 179.12 статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

РОЗДІЛ V. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Стаття 180. Платники податку

180.1. Для цілей оподаткування платником податку є:

1) будь-яка особа, яка провадить або планує провадити господарську діяльність і реєструється за своїм добровільним рішенням як платник податку у порядку, визначеному статтею 183 цього розділу;

{Підпункт 1 пункту 180.1 статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 443-VII від 05.09.2013}

2) будь-яка особа, яка зареєстрована або підлягає реєстрації як платник податку;

3) будь-яка особа, яка ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України, а також:

особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, які передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів, встановлених митним законодавством;

особа, яка використовує, у тому числі при ввезенні товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із цим Кодексом, а також будь-які інші особи, що використовують податкову пільгу, яку для них не призначено.

Норми цього пункту не застосовуються до операцій з ввезення на митну територію України фізичними особами (громадянами) чи суб'єктами підприємницької діяльності, які не є платниками податку, культурних цінностей, зазначених у пункті 197.7 статті 197 цього Кодексу;

4) особа, яка веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без утворення юридичної особи;

5) особа - управитель майна, яка веде окремий податковий облік з податку на додану вартість щодо господарських операцій, пов'язаних з використанням майна, що отримане в управління за договорами управління майном.

Для цілей оподаткування господарські відносини між управителем майна з власної господарської діяльності та його діяльності з управління майном прирівнюються до відносин на основі окремих цивільно-правових договорів. Норми цього підпункту не поширюються на управителів майна, які здійснюють управління активами інститутів спільного інвестування, фондів банківського управління,

фондів фінансування будівництва та фондів операцій з нерухомістю, створених відповідно до закону;

{Абзац другий підпункту 5 пункту 180.1 статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

6) особа, яка проводить операції з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави (у тому числі майна, визначеного у статті 243 Митного кодексу України), незалежно від того, чи досягає вона загальної суми від здійснення операцій із постачання товарів/послуг, визначеної пунктом 181.1 статті 181 цього Кодексу, а також незалежно від того, який режим оподаткування використовує така особа згідно із законодавством;

{Підпункт 6 пункту 180.1 статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 1914-IX від 30.11.2021}

7) особа, яка уповноважена вносити податок з об'єктів оподаткування, що виникають внаслідок поставки послуг підприємствами залізничного транспорту з їх основної діяльності, що перебувають у підпорядкуванні платника податку в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

8) особа - інвестор (оператор), який веде окремий податковий облік, пов'язаний з виконанням угоди про розподіл продукції;

{Пункт 180.1 статті 180 доповнено підпунктом 8 згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

9) особа, визначена у підпункті "д" підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Пункт 180.1 статті 180 доповнено підпунктом 9 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

{Текст пункту 180.1 статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

180.2. Особою, відповідальною за нарахування та сплату податку до бюджету у разі постачання послуг нерезидентами, у тому числі їх постійними представництвами, не зареєстрованими як платники податку, якщо місце постачання послуг розташоване на митній території України, є отримувач послуг, крім випадків, встановлених статтею 208-1 цього Кодексу.

{Пункт 180.2 статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

180.2-1. Особою, відповідальною за нарахування та сплату до бюджету податку у разі ввезення товарів на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, є оператор поштового зв’язку, експрес-перевізник, якщо він здійснює декларування таких товарів шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових) міжнародних поштових та експрес-відправлень.

{Статтю 180 доповнено пунктом 180.2-1 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 1998-IX від 25.01.2022}

180.2-2. Особою, відповідальною за сплату податку до бюджету у складі митних платежів у порядку, встановленому статтею 295-1 Митного кодексу України, є особа, яка здійснює реалізацію товарів, визначених частиною сьомою статті 293 Митного кодексу України.

{Статтю 180 доповнено пунктом 180.2-2 згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

180.3. Особи, зазначені у пунктах 180.2, 180.2-1 і 180.2-2 цієї статті, мають права, виконують обов'язки та несуть відповідальність, передбачену законом, як платники податку.

{Пункт 180.3 статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 3474-IX від 21.11.2023}

180.4. Положення цієї статті не поширюються на осіб - нерезидентів, які надають послуги з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення

об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається на безоплатній та безповоротній основі, відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні та Угоди про грант (Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією.

{Статтю 180 доповнено пунктом 180.4 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Стаття 181. Вимоги щодо реєстрації осіб як платників податку

181.1. У разі якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню згідно з цим розділом, у тому числі операцій з постачання товарів/послуг з використанням локальної або глобальної комп’ютерної мережі (зокрема, але не виключно шляхом встановлення спеціального застосунку або додатку на смартфонах, планшетах чи інших цифрових пристроях), нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1000000 гривень (без урахування податку на додану вартість), така особа зобов’язана зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням (місцем проживання) з дотриманням вимог, передбачених статтею 183 цього Кодексу, крім особи, яка є платником єдиного податку першої - третьої групи.

{Пункт 181.1 статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; пункт 181.1 статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

181.2. Якщо особи, не зареєстровані як платники податку, ввозять товари на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню згідно із законом, такі особи сплачують податок під час митного оформлення товарів без реєстрації як платники такого податку.

Стаття 182. Добровільна реєстрація платників податку

182.1. Якщо особа, яка відповідно до пункту 181.1 статті 181 цього Кодексу не є платником податку у зв'язку з тим, що обсяги оподатковуваних операцій відсутні або є меншими від встановленої зазначеною статтею суми, вважає за доцільне добровільно зареєструватися як платник податку, така реєстрація здійснюється за її заявою.

{Абзац перший пункту 182.1 статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

{Абзац другий пункту 182.1 статті 182 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

{Пункт 182.1 статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 443-VII від 05.09.2013}

Стаття 183. Порядок реєстрації платників податку

183.1. Будь-яка особа, яка підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку, подає до контролюючого органу за своїм місцезнаходженням (місцем проживання) реєстраційну заяву.

{Пункт 183.1 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 443-VII від 05.09.2013, № 1914-IX від 30.11.2021}

183.2. У разі обов'язкової реєстрації особи як платника податку реєстраційна заява подається до контролюючого органу не пізніше 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій, визначеного у статті 181 цього Кодексу.

183.3. У разі добровільної реєстрації особи як платника податку або особи, яка відповідає вимогам, визначеним підпунктом 6 пункту 180.1 статті 180 цього Кодексу, реєстраційна заява подається згідно з пунктом 183.7 цієї статті не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку

податкового періоду, з якого такі особи вважатимуться платниками податку та матимуть право на податковий кредит і складання податкових накладних.

{Пункт 183.3 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 443-VII від 05.09.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

183.4. У разі переходу осіб із спрощеної системи оподаткування, що не передбачає сплати податку, на сплату інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом, у випадках, визначених главою 1 розділу XIV цього Кодексу, за умови, що такі особи відповідають вимогам, визначеним пунктом 181.1 статті 181 цього Кодексу, реєстраційна заява подається не пізніше 10 числа першого календарного місяця, в якому здійснено перехід на сплату інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом. Якщо такі особи відповідають вимогам, визначеним пунктом 182.1 статті 182 цього Кодексу, реєстраційна заява подається у строк, визначений пунктом 183.3 цієї статті.

У разі зміни ставки єдиного податку відповідно до підпункту "б" підпункту 4 пункту 293.8 статті 293 цього Кодексу реєстраційна заява подається не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку календарного місяця, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку, що передбачає сплату податку на додану вартість.

{Абзац другий пункту 183.4 статті 183 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012, із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 183.4 статті 183 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 4014-VI від 04.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

183.5. Особи, зазначені у пункті 183.3 цієї статті, можуть навести у заяві бажаний (запланований) день реєстрації як платника податку, що відповідає даті початку податкового періоду (календарний місяць), з якого такі особи вважатимуться платниками податку та матимуть право на складання податкових накладних.

{Абзац перший пункту 183.5 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Реєстрація осіб, зазначених в абзаці другому пункту 183.4 цієї статті, діє з першого числа календарного місяця, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку, що передбачає сплату податку на додану вартість.

{Абзац другий пункту 183.5 статті 183 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012, із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 183.5 статті 183 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

183.6. У разі якщо останній день строку подання заяви припадає на вихідний, святковий або неробочий день, останнім днем строку вважається наступний за вихідним, святковим або неробочим робочий день.

183.7. Заява про реєстрацію особи як платника податку подається до контролюючого органу засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац перший пункту 183.7 статті 183 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Абзац другий пункту 183.7 статті 183 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Суб’єкти господарювання (в тому числі новостворені) можуть заявити про своє бажання добровільно зареєструватися як платник податку під час державної реєстрації створення юридичної особи або державної реєстрації фізичної особи - підприємця, державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу або про фізичну особу - підприємця, що містяться в Єдиному державному

реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Відповідна заява або відомості передаються до контролюючих органів у порядку, встановленому Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Пункт 183.7 статті 183 доповнено абзацом згідно із Законом № 443-VII від 05.09.2013; в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020, № 3603-IX від 23.02.2024}

У реєстраційній заяві зазначаються підстави для реєстрації особи як платника податку.

{Пункт 183.7 статті 183 доповнено абзацом згідно із Законом № 443-VII від 05.09.2013}

Щодо таких заяв або відомостей перебіг триденного строку їх розгляду контролюючими органами розпочинається з дня, наступного за днем їх надходження до контролюючого органу, правила, порядок та строки розгляду є такими самими, як і для реєстраційних заяв, поданих згідно з абзацом першим цього пункту.

{Пункт 183.7 статті 183 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

{Пункт 183.7 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 443-VII від 05.09.2013}

183.8. Контролюючий орган відмовляє в реєстрації особи як платника податку, якщо за результатами розгляду реєстраційної заяви та/або поданих документів встановлено, що особа не відповідає вимогам, визначеним статтею 180, пунктом 181.1 статті 181, пунктом 182.1 статті 182 та пунктом 183.7 статті 183 цього Кодексу, або якщо існують обставини, які є підставою для анулювання реєстрації згідно із статтею 184 цього Кодексу, а також якщо при поданні реєстраційної заяви чи визначенні бажаного (запланованого) дня реєстрації не дотримано порядок та строки (терміни), встановлені пунктами 183.1, 183.3-183.7 цієї статті.

{Пункт 183.8 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 71-VIII від 28.12.2014}

183.9. У разі відсутності підстав для відмови у реєстрації особи як платника податку контролюючий орган зобов’язаний протягом трьох робочих днів після надходження реєстраційної заяви до контролюючого органу внести до реєстру платників податку запис про реєстрацію такої особи як платника податку:

з бажаного (запланованого) дня реєстрації, зазначеного у реєстраційній заяві, що відповідає даті початку податкового періоду (календарного місяця), з якого такі особи вважатимуться платниками податку та матимуть право на складання податкових накладних, у разі добровільної реєстрації особи як платника податку;

{Абзац другий пункту 183.9 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

з першого числа місяця, наступного за днем спливу 10 календарних днів після подання реєстраційної заяви до контролюючого органу або державному реєстратору, у разі добровільної реєстрації особи як платника податку на додану вартість, якщо бажаний (запланований) день реєстрації у заяві не зазначено;

{Абзац третій пункту 183.9 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

з бажаного (запланованого) дня, що відповідає першому числу календарного кварталу, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку, що передбачає сплату податку на додану вартість, у разі переходу осіб на спрощену систему оподаткування;

{Абзац четвертий пункту 183.9 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

з бажаного (запланованого) дня, що відповідає першому числу календарного місяця, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку, що передбачає сплату податку на додану вартість, у разі зміни ставки єдиного податку третьої групи;

{Пункт 183.9 статті 183 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

з першого числа календарного місяця, в якому здійснено перехід на сплату інших податків і зборів, у разі реєстрації осіб, визначених в абзаці першому пункту 183.4, що відповідають вимогам, визначеним пунктом 181.1 статті 181 цього Кодексу, якщо перше число календарного місяця, з якого здійснюється перехід на сплату інших податків і зборів, на день подання реєстраційної заяви не настало;

з дня внесення запису до реєстру платників податку у разі обов’язкової реєстрації особи як платника податку або у разі реєстрації осіб, визначених в абзаці першому пункту 183.4, що відповідають вимогам, визначеним пунктом 181.1 статті 181 цього Кодексу, якщо перше число календарного місяця, в якому здійснено перехід на сплату інших податків і зборів, на день подання реєстраційної заяви настало.

{Пункт 183.9 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

183.10. Будь-яка особа, яка підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку, і у випадках та в порядку, передбачених цією статтею, не подала до контролюючого органу реєстраційну заяву, несе відповідальність за ненарахування або несплату цього податку на рівні зареєстрованого платника без права нарахування податкового кредиту та отримання бюджетного відшкодування.

{Пункт 183.10 статті 183 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

183.11. За запитом платника податку контролюючий орган надає безоплатно та безумовно протягом двох робочих днів, що настають за днем отримання такого запиту, витяг з реєстру платників податку. Витяг діє до внесення змін до реєстру.

Форма запиту про отримання витягу та витягу з реєстру платників податку затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 183.11 статті 183 в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

183.12. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, веде реєстр платників податку, в якому міститься інформація про осіб, зареєстрованих як платники податку.

{Пункт 183.12 статті 183 із змінами, внесеними згідно з Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

183.13. З метою постійного забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб інформацією центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, щоденно оприлюднює на єдиному державному реєстраційному веб-порталі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та власному офіційному веб-сайті:

{Абзац перший пункту 183.13 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

183.13.1. дані з реєстру платників податку із зазначенням найменування або прізвища, імені та по батькові платника податку, дати податкової реєстрації, індивідуального податкового номера та терміну дії реєстрації платника податку;

183.13.2. інформацію про осіб, реєстрацію яких як платників податку анульовано, із зазначенням

індивідуальних податкових номерів, дати анулювання, причин та підстав для анулювання реєстрації.

За запитом в електронній формі платників податку, які подають податкові декларації засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", контролюючі органи надають безоплатно протягом п'яти робочих днів від дати надходження такого запиту інформацію, що оприлюднюється відповідно до цього пункту.

{Абзац другий підпункту 183.13.2 пункту 183.13 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Форми запиту про отримання інформації та довідки із реєстру та порядок їх формування встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 183.13.2 пункту 183.13 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 183.13 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

183.14. Форми реєстраційної заяви, заяви про анулювання реєстрації, а також положення про реєстрацію платників податку затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 183.14 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016}

183.15. У разі зміни платником податку місцезнаходження (місця проживання) або його переведення на обслуговування до іншого контролюючого органу зняття такого платника з обліку в одному контролюючому органі і взяття на облік в іншому здійснюється в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У разі перетворення юридичної особи - платника податку або зміни даних про платника податку, які стосуються податкового номера та/або найменування (прізвища, імені та по батькові) платника податку і не пов'язані з ліквідацією або реорганізацією платника податку, а також встановлення розбіжностей чи помилок у записах реєстру платників податку проводиться перереєстрація платника податку.

{Пункт 183.15 статті 183 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Законів № 657-VII від 24.10.2013, № 466-IX від 16.01.2020}

Перереєстрація платника податку здійснюється з дотриманням правил та у строки, визначені цією статтею для реєстрації платників податку, шляхом внесення відповідного запису до реєстру платників податку.

{Пункт 183.15 статті 183 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

Для перереєстрації платник податку подає відповідно до пункту 183.7 цієї статті заяву протягом 10 робочих днів, що настають за днем, коли змінилися дані про платника податку або виникли інші підстави для перереєстрації.

{Пункт 183.15 статті 183 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Перереєстрація у зв'язку із зміною найменування (крім перетворення) (прізвища, імені та по батькові) платника податку, який включений до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, здійснюється контролюючим органом без

подання заяви платником податку на підставі відомостей з цього Єдиного державного реєстру.

{Пункт 183.15 статті 183 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Якщо особа, утворена шляхом перетворення, не подала у встановлений строк заяви для перереєстрації, її реєстрація платником податку анулюється відповідно до статті 184 цього Кодексу.

{Пункт 183.15 статті 183 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 183.15 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

183.16. Якщо відповідно до законодавства визначено строк, на який утворено особу, або строк, після якого змінюються дані реєстрації платника податку, реєстрація платником податку діє до закінчення такого строку.

{Пункт 183.16 статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

183.17. Особа, утворена в результаті реорганізації платника податку (крім особи, утвореної шляхом перетворення), реєструється платником податку як інша новоутворена особа в порядку, визначеному цим Кодексом, у тому числі у разі, коли до такої особи перейшли обов'язки із сплати податку у зв'язку з розподілом податкових зобов'язань чи податкового боргу.

183.18. Особі, що реєструється як платник податку, присвоюється індивідуальний податковий номер, який використовується для сплати податку.

Стаття 184. Анулювання реєстрації платника податку

184.1. Реєстрація діє до дати анулювання реєстрації платника податку, яка проводиться шляхом виключення з реєстру платників податку і відбувається у разі якщо:

а) будь-яка особа, зареєстрована як платник податку протягом попередніх 12 місяців, подала заяву про анулювання реєстрації, якщо загальна вартість оподатковуваних товарів/послуг, що надаються такою особою, за останні 12 календарних місяців була меншою від суми, визначеної статтею 181 цього Кодексу, за умови сплати суми податкових зобов'язань у випадках, визначених цим розділом;

б) будь-яка особа, зареєстрована як платник податку, прийняла рішення про припинення та затвердила ліквідаційний баланс, передавальний акт або розподільчий баланс відповідно до законодавства за умови сплати суми податкових зобов'язань із податку у випадках, визначених цим розділом;

{Підпункт "б" пункту 184.1 статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

в) будь-яка особа, зареєстрована як платник податку, реєструється як платник єдиного податку, умова сплати якого не передбачає сплати податку на додану вартість;

г) особа, зареєстрована як платник податку, протягом 12 послідовних податкових місяців не подає контролюючому органу декларації з податку на додану вартість та/або подає таку декларацію (податковий розрахунок), яка (який) свідчить про відсутність постачання/придбання товарів/послуг, здійснених з метою формування податкового зобов'язання чи податкового кредиту;

{Підпункт "г" пункту 184.1 статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

ґ) установчі документи будь-якої особи, зареєстрованої як платник податку, визнані рішенням суду недійсними;

д) господарським судом винесено ухвалу про ліквідацію юридичної особи - банкрута;

е) платник податку ліквідується за рішенням суду (фізична особа позбувається статусу суб'єкта господарювання) або особу звільнено від сплати податку чи її податкову реєстрацію анульовано (скасовано, визнано недійсною) за рішенням суду;

є) фізична особа, зареєстрована як платник податку, померла, її оголошено померлою, визнано недієздатною або безвісно відсутньою, обмежено її цивільну дієздатність;

{Підпункт "ж" пункту 184.1 статті 184 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

з) припинено дію договору про спільну діяльність, договору управління майном, угоди про розподіл продукції (для платників податку, зазначених у підпунктах 4, 5 і 8 пункту 180.1 статті 180 цього Кодексу) або закінчився строк, на який утворено особу, зареєстровану як платник податку.

{Підпункт "з" пункту 184.1 статті 184 в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

{Підпункт "и" пункту 184.1 статті 184 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

184.2. Анулювання реєстрації на підставі, визначеній у підпункті "а" пункту 184.1 цієї статті, здійснюється за заявою платника податку, а на підставах, визначених у підпунктах "б"-"з" пункту 184.1 цієї статті, може здійснюватися за заявою платника податку або за самостійним рішенням відповідного контролюючого органу.

Якщо щодо особи, зареєстрованої платником податку до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, внесено запис про державну реєстрацію припинення юридичної особи (крім перетворення) або підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця або якщо до реєстру платників єдиного податку внесено запис про застосування спрощеної системи оподаткування, що не передбачає сплати податку на додану вартість, анулювання реєстрації проводиться контролюючим органом автоматично на підставі відповідних відомостей, отриманих згідно із Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" або за даними реєстру платників єдиного податку.

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Анулювання реєстрації здійснюється на дату:

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

подання заяви платником податку або прийняття рішення контролюючим органом про анулювання реєстрації;

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

зазначену в судовому рішенні;

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

припинення дії договору про спільну діяльність, договору управління майном, угоди про розподіл продукції або закінчення строку, на який утворено особу, зареєстровану як платник податку;

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

що передує дню втрати особою статусу платника податку на додану вартість;

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено абзацом згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

державної реєстрації припинення юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця.

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

При цьому датою анулювання реєстрації платника податку визначається дата, що настала раніше.

{Пункт 184.2 статті 184 доповнено абзацом згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

{Пункт 184.2 статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

184.3. Контролюючий орган анулює реєстрацію особи як платника податку, який подав заяву про анулювання реєстрації, якщо встановить, що він відповідає вимогам пункту 184.1 цієї статті.

{Пункт 184.3 статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

184.4. У разі відсутності законних підстав для анулювання реєстрації контролюючий орган протягом 10 календарних днів після надходження заяви платника податку про анулювання реєстрації подає такому платникові податку вмотивовану письмову відмову в анулюванні реєстрації з поясненнями із зазначеного питання.

184.5. З моменту анулювання реєстрації особи як платника податку така особа позбавляється права на віднесення сум податку до податкового кредиту, складання податкових накладних.

{Пункт 184.5 статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

184.6. У разі анулювання реєстрації особи як платника податку останнім звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається від дня, що настає за останнім днем попереднього податкового періоду, та закінчується днем анулювання реєстрації.

184.7. Якщо товари/послуги, необоротні активи, суми податку по яких були включені до складу податкового кредиту, не були використані в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності, такий платник податку в останньому звітному (податковому) періоді не пізніше дати анулювання його реєстрації як платника податку зобов'язаний визначити податкові зобов'язання по таких товарах/послугах, необоротних активах виходячи із звичайної ціни відповідних товарів/послуг чи необоротних активів, крім випадків анулювання реєстрації як платника податку внаслідок реорганізації платника податку шляхом приєднання, злиття, перетворення, поділу та виділення відповідно до закону.

{Пункт 184.7 статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

184.8. У разі якщо платник податку, реєстрація якого анулюється, має податкові зобов'язання за результатами останнього податкового періоду, така сума податку враховується в суму зменшення бюджетного відшкодування, а в разі його відсутності у строки, визначені цим Кодексом, платник зобов'язаний погасити суму податкових зобов'язань або податкового боргу з цього податку, що виникли до такого анулювання, за їх наявності, незалежно від того, залишатиметься така особа зареєстрованою як платник цього податку на день сплати такої суми податку чи ні.

{Пункт 184.8 статті 184 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

184.9. У разі якщо за результатами останнього податкового періоду особа має право на отримання бюджетного відшкодування, таке відшкодування надається протягом строків, визначених цим розділом, незалежно від того, чи буде така особа залишатися зареєстрованою як платник цього податку на дату отримання такого бюджетного відшкодування, чи ні.

184.10. Контролюючий орган, який прийняв самостійне рішення про анулювання реєстрації платника податку, зобов’язаний письмово повідомити особу протягом трьох робочих днів після дня анулювання такої реєстрації.

{Пункт 184.10 статті 184 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 185. Визначення об'єкта оподаткування

185.1. Об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу у володіння та користування лізингоодержувачу/орендарю;

{Підпункт "а" пункту 185.1 статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1605-IX від 01.07.2021}

б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу;

в) ввезення товарів на митну територію України;

{Підпункт "в" пункту 185.1 статті 185 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

г) вивезення товарів за межі митної території України;

{Підпункт "г" пункту 185.1 статті 185 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Підпункт "ґ" пункту 185.1 статті 185 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Підпункт "д" пункту 185.1 статті 185 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

е) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

З метою оподаткування цим податком до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України прирівнюється поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України.

{Пункт 185.1 статті 185 доповнено абзацом згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 186. Місце постачання товарів та послуг

186.1. Місцем постачання товарів є:

а) фактичне місцезнаходження товарів на момент їх постачання (крім випадків, передбачених у підпунктах "б" і "в" цього пункту);

б) місце, де товари перебувають на час початку їх перевезення або пересилання, у разі якщо товари перевозяться або пересилаються продавцем, покупцем чи третьою особою;

в) місце, де провадиться складання, монтаж чи встановлення, у разі якщо товари складаються, монтуються або встановлюються (з випробуванням чи без нього) продавцем або від його імені.

186.1.1. Якщо постачання товарів здійснюється для споживання на борту морських та повітряних суден або у поїздах на ділянці пасажирського перевезення, що здійснюється в межах митної території України, місцем постачання вважається пункт відправлення пасажирського транспортного засобу.

Ділянкою пасажирського перевезення, що здійснюється в межах митної території України, вважається ділянка, на якій відбувається таке перевезення без зупинок за межами митної території України між пунктом відправлення та пунктом прибуття пасажирського транспортного засобу.

Пункт відправлення пасажирського транспортного засобу - перший пункт посадки пасажирів у межах митної території України, у разі потреби - після зупинки за межами митної території України.

Пункт прибуття транспортного засобу на митній території України - останній пункт на митній території України для посадки/висадки пасажирів на митній території України.

186.2. Місцем постачання послуг є:

186.2.1. місце фактичного постачання послуг, пов'язаних з рухомим майном, а саме:

а) послуг, що є допоміжними у транспортній діяльності: навантаження, розвантаження, перевантаження, складська обробка товарів та інші аналогічні види послуг;

б) послуг із проведення експертизи та оцінки рухомого майна;

в) послуг, пов'язаних із перевезенням пасажирів та вантажів, у тому числі з постачанням продовольчих продуктів і напоїв, призначених для споживання;

г) послуг із виконання ремонтних робіт і послуг із переробки сировини, а також інших робіт і послуг, що пов'язані з рухомим майном;

186.2.2. фактичне місцезнаходження нерухомого майна, у тому числі що будується, для тих послуг, які пов'язані з нерухомим майном:

а) послуг агентств нерухомості;

б) послуг з підготовки та проведення будівельних робіт;

в) інших послуг за місцезнаходженням нерухомого майна, у тому числі що будується;

186.2.3. місце фактичного надання послуг у сфері культури, мистецтва, освіти, науки, спорту, розваг або інших подібних послуг, включаючи послуги організаторів діяльності в зазначених сферах та послуги, що надаються для влаштування платних виставок, конференцій, навчальних семінарів та інших подібних заходів.

186.3. Місцем постачання зазначених у цьому пункті послуг вважається місце, в якому отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання або - у разі відсутності такого місця - місце постійного чи переважного його проживання. До таких послуг належать:

а) надання майнових прав інтелектуальної власності, створення за замовленням та використання об'єктів права інтелектуальної власності, у тому числі за ліцензійними договорами, а також надання (передача) права на скорочення викидів парникових газів (вуглецевих одиниць);

б) рекламні послуги;

в) консультаційні, інжинірингові, інженерні, юридичні (у тому числі адвокатські), бухгалтерські, аудиторські, актуарні, а також послуги з розроблення та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем;

{Підпункт "в" пункту 186.3 статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 1914-IX від 30.11.2021}

г) надання персоналу, у тому числі якщо персонал працює за місцем здійснення діяльності покупця;

ґ) надання в оренду, лізинг рухомого майна, крім транспортних засобів та банківських сейфів;

{Підпункт "ґ" пункту 186.3 статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1605-IX від 01.07.2021}

д) телекомунікаційні послуги, а саме: послуги, пов'язані з передаванням, поширенням або прийманням сигналів, слів, зображень та звуків або інформації будь-якого характеру за допомогою дротових, супутникових, стільникових, радіотехнічних, оптичних або інших електромагнітних систем зв'язку, включаючи відповідне надання або передання права на використання можливостей такого передавання, поширення або приймання, у тому числі надання доступу до глобальних інформаційних мереж;

е) послуги радіомовлення та телевізійного мовлення;

є) надання посередницьких послуг від імені та за рахунок іншої особи або від свого імені, але за рахунок іншої особи, якщо забезпечується надання покупцю послуг, перерахованих у цьому пункті;

{Підпункт "є" пункту 186.3 статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ж) надання транспортно-експедиторських послуг;

з) надання послуг з виробництва та компонування відеофільмів, кінофільмів, анімаційних (мультиплікаційних) фільмів, телевізійних програм, рекламних фільмів, фоторекламних матеріалів та комп’ютерної графіки;

{Пункт 186.3 статті 186 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 821-IX від 21.07.2020}

и) послуги з доступу до пропускної спроможності міждержавних перетинів (фізичні права на передачу) та допоміжні послуги, визначені Законом України "Про ринок електричної енергії".

{Пункт 186.3 статті 186 доповнено підпунктом "и" згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

186.3-1. Місцем постачання електронних послуг вважається місцезнаходження отримувача послуг. З метою застосування зазначеного пункту місцезнаходження отримувача електронних послуг визначається:

для отримувача послуг - фізичної особи, яка зареєстрована як суб’єкт господарювання, - за місцем реєстрації такого отримувача як суб’єкта господарювання;

для отримувача послуг - фізичної особи, яка не зареєстрована як суб’єкт господарювання, - за місцем фактичного місцезнаходження такої фізичної особи - отримувача послуг. З метою встановлення фактичного місцезнаходження фізичної особи - отримувача послуг враховуються такі відомості:

а) якщо електронні послуги надаються засобами фіксованого зв’язку - фактичним місцезнаходженням фізичної особи - отримувача послуг вважається країна встановлення лінії фіксованого зв’язку (місцезнаходження провайдера телекомунікацій, послугами якого користувався одержувач у процесі отримання електронної послуги);

б) якщо електронні послуги надаються засобами рухомого (мобільного) зв’язку - фактичним місцезнаходженням фізичної особи - отримувача послуг вважається країна, яку ідентифікують за мобільним кодом країни SIM-карти, яка використовується під час отримання таких послуг;

в) якщо електронні послуги надаються іншими, ніж зазначені у цьому пункті, засобами зв’язку, у тому числі з використанням картки доступу, - фактичним місцезнаходженням фізичної особи - отримувача послуг вважається країна, в якій розміщені такі інші засоби зв’язку або до якої надіслано карту доступу для її використання (у тому числі місцезнаходженням пристрою, яке визначається за його IP-адресою, що використовувалося отримувачем електронної послуги).

Додатковими доказами для визначення місцезнаходження фізичної особи - отримувача послуг, один із яких застосовується одночасно з одним із зазначених у підпунктах "а"-"в" цього пункту відомостей, є:

платіжна адреса фізичної особи - отримувача послуг;

банківські реквізити, зокрема місце ведення банківського рахунка, використаного для розрахунку за електронні послуги;

інша комерційно важлива інформація.

Фізична особа - отримувач електронних послуг може підтвердити, що вона зареєстрована як суб’єкт господарювання - платник податку, шляхом повідомлення свого індивідуального податкового номера платника податку на додану вартість.

Якщо в договорі, у тому числі укладеному в електронній формі, відсутня інформація, що отримувачем електронних послуг є суб’єкт господарювання, вважається, що така послуга отримана фізичною особою, у тому числі фізичною особою - підприємцем, не зареєстрованою як платник податку.

{Статтю 186 доповнено пунктом 186.3-1 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

186.4. Місцем постачання послуг є місце реєстрації постачальника, крім операцій, зазначених у пунктах 186.2, 186.3 і 186.3-1 цієї статті.

{Пункт 186.4 статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Стаття 187. Дата виникнення податкових зобов'язань

187.1. Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на рахунок платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг, оплата яких здійснюється електронними грошима, - дата зарахування електронних грошей платнику податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, на електронний гаманець, а в разі постачання товарів/послуг за готівку - дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої - дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

{Підпункт "а" пункту 187.1 статті 187 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів - дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг - дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку. Для документів, складених в електронній формі, датою оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку, вважається дата, зазначена у самому документі як дата його складення відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", незалежно від дати накладення електронного підпису.

{Абзац третій пункту 187.1 статті 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

За операціями з виконання підрядних будівельних робіт суб'єкти підприємницької діяльності (підрядники та субпідрядники) можуть застосовувати касовий метод податкового обліку відповідно до підпункту 14.1.266 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Пункт 187.1 статті 187 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 4220-VI від 22.12.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

За операціями з першого постачання житла (об’єктів житлової нерухомості), неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості застосовується касовий метод податкового обліку відповідно до підпункту 14.1.266 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Пункт 187.1 статті 187 доповнено абзацом п’ятим згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

187.2. У разі постачання товарів або послуг з використанням торговельних автоматів або іншого подібного устаткування, що не передбачає наявності касового апарата, контрольованого уповноваженою на це фізичною особою, датою виникнення податкових зобов'язань вважається дата виймання з таких торговельних апаратів або подібного устаткування грошової виручки. Правила інкасації зазначеної виручки встановлюються Національним банком України.

187.3. У разі постачання товарів за договорами товарного кредиту (товарної позики, розстрочки), умови яких передбачають сплату (нарахування) відсотків, датою збільшення податкових зобов'язань у

частині таких відсотків вважається дата їх нарахування згідно з умовами відповідного договору.

187.4. У разі якщо постачання товарів/послуг через торговельні автомати здійснюється з використанням жетонів, карток або інших замінників національної валюти, датою збільшення податкових зобов'язань вважається дата постачання таких жетонів, карток або інших замінників національної валюти.

187.5. У разі якщо постачання товарів/послуг здійснюється з використанням кредитних або дебетових карток, дорожніх, комерційних, іменних або інших чеків, датою збільшення податкових зобов'язань вважається дата, що засвідчує факт постачання платником податку товарів/послуг покупцю, оформлена податковою накладною, або дата виписування відповідного рахунка (товарного чека), залежно від того, яка подія відбулася раніше.

187.6. Датою виникнення податкових зобов’язань лізингодавця (орендодавця) для операцій з фінансового лізингу (фінансової оренди) є дата фактичної передачі об’єкта фінансового лізингу (фінансової оренди) у володіння та користування лізингоодержувачу (орендарю).

{Пункт 187.6 статті 187 в редакції Закону № 1605-IX від 01.07.2021}

187.7. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі постачання товарів/послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів є дата зарахування таких коштів на рахунок платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг або дата отримання відповідної компенсації у будь-якій іншій формі, включаючи зменшення заборгованості такого платника податку за його зобов'язаннями перед бюджетом.

{Пункт 187.7 статті 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

187.8. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення.

У випадках, передбачених статтею 191 цього Кодексу, дата виникнення податкових зобов’язань визначається з урахуванням положень статті 191 цього Кодексу.

{Пункт 187.8 статті 187 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з постачання нерезидентами суб’єктам господарювання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, є дата списання коштів з рахунку платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг в оплату послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом, залежно від того, яка з подій відбулася раніше.

{Абзац третій пункту 187.8 статті 187 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1525-IX від 03.06.2021, № 2888-IX від 12.01.2023}

187.9. Датою виникнення податкових зобов’язань виконавця довгострокових договорів (контрактів), крім договорів (контрактів) на будівництво житла (об’єктів житлової нерухомості), договорів купівлі-продажу неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості, щодо яких відбувається перше їх постачання, є дата фактичної передачі виконавцем результатів робіт за такими договорами (контрактами).

{Абзац перший пункту 187.9 статті 187 в редакції Закону № 2600-IX від 20.09.2022}

Для цілей цього пункту довгостроковий договір (контракт) - це будь-який договір на виготовлення товарів, виконання робіт, надання послуг з довготривалим (більше одного року) технологічним циклом виробництва та якщо договорами, які укладені на виробництво таких товарів, виконання робіт, надання послуг, не передбачено поетапного їх здавання.

187.10. Платники податку, які постачають теплову енергію, природний газ (крім скрапленого), надають послуги з транспортування та/або розподілу природного газу, інші житлово-комунальні послуги, перелік яких визначений законом, нараховують плату за абонентське обслуговування,

послуги (роботи), вартість яких включається до складу плати за послугу з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій чи послугу з управління багатоквартирним будинком, фізичним особам, бюджетним установам, незареєстрованим як платники податку, а також житлово-експлуатаційним конторам, управителям багатоквартирних будинків, квартирно-експлуатаційним частинам, об’єднанням співвласників багатоквартирних будинків, іншим платникам податку, які здійснюють збір коштів від зазначених покупців з метою подальшого їх перерахування продавцям таких товарів (надавачам послуг) у рахунок компенсації їх вартості, визначають дату виникнення податкових зобов’язань та податкового кредиту за касовим методом.

{Абзац перший пункту 187.10 статті 187 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 812-VIII від 24.11.2015, № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Зазначене правило визначення дати виникнення податкових зобов'язань поширюється також на операції з постачання зазначених товарів/послуг для житлово-експлуатаційних контор, управителів багатоквартирних будинків та бюджетних установ, що отримують такі товари/послуги, якщо вони зареєстровані як платники податку.

{Абзац другий пункту 187.10 статті 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Для цілей цього пункту послугами (роботами), вартість яких включається до складу плати за послугу з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій чи послугу з управління багатоквартирним будинком, вважаються послуги з технічного обслуговування ліфтів та диспетчерських систем, систем протипожежної автоматики та димовидалення, обслуговування димових та вентиляційних каналів, внутрішньобудинкових систем, прибирання будинкової та прибудинкової території, купівлі електричної енергії для забезпечення функціонування спільного майна багатоквартирного будинку, а також інші послуги, які надаються житлово-експлуатаційними конторами чи управителями багатоквартирних будинків зазначеним у цьому пункті покупцям за їхній рахунок.

{Абзац третій пункту 187.10 статті 187 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

187.11. Попередня (авансова) оплата вартості товарів, що вивозяться за межі митної території України чи ввозяться на митну територію України, не змінює значення сум податку, які відносяться до податкового кредиту або податкових зобов'язань платника податку, такого експортера або імпортера.

{Пункт 187.11 статті 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Стаття 188. Порядок визначення бази оподаткування в разі постачання товарів/послуг

188.1. База оподаткування операцій з постачання товарів/послуг визначається виходячи з їх договірної вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів (крім акцизного податку, який нараховується відповідно до підпунктів 213.1.9 і 213.1.14 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу, збору на обов’язкове державне пенсійне страхування, що справляється з вартості послуг стільникового рухомого зв’язку, податку на додану вартість та акцизного податку на спирт етиловий, що використовується виробниками - суб’єктами господарювання для виробництва лікарських засобів, у тому числі компонентів крові і вироблених з них препаратів (крім лікарських засобів у вигляді бальзамів та еліксирів).

{Абзац перший пункту 188.1 статті 188 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 609-VIII від 15.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

При цьому база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг не може бути нижче ціни придбання таких товарів/послуг, база оподаткування операцій з постачання самостійно виготовлених товарів/послуг не може бути нижче звичайних цін, а база оподаткування операцій з постачання

необоротних активів не може бути нижче балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів - виходячи із звичайної ціни), за винятком:

{Пункт 188.1 статті 188 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

товарів (послуг), ціни на які підлягають державному регулюванню;

{Пункт 188.1 статті 188 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

газу, який постачається для потреб населення;

{Пункт 188.1 статті 188 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

електричної енергії, ціна на яку склалася на ринку електричної енергії.

{Пункт 188.1 статті 188 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

До складу договірної (контрактної) вартості включаються будь-які суми коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються платнику податків безпосередньо покупцем або через будь-яку третю особу у зв’язку з компенсацією вартості товарів/послуг. До складу договірної (контрактної) вартості не включаються суми неустойки (штрафів та/або пені), три проценти річних від простроченої суми та інфляційні витрати, відшкодування шкоди, у тому числі відшкодування упущеної вигоди за рішеннями міжнародних комерційних та інвестиційних арбітражів або іноземних судів, що отримані платником податку внаслідок невиконання або неналежного виконання договірних зобов’язань.

{Абзац пункту 188.1 статті 188 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

До бази оподаткування включаються вартість товарів/послуг, які постачаються (за виключенням суми компенсації на покриття різниці між фактичними витратами та регульованими цінами (тарифами) у вигляді виробничої дотації з бюджету та/або суми відшкодування орендодавцю - бюджетній установі витрат на утримання наданого в оренду нерухомого майна, на комунальні послуги та на енергоносії), та вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються платнику податків безпосередньо отримувачем товарів/послуг, поставлених таким платником податку.

У випадках, передбачених статтею 189 цього Кодексу, база оподаткування визначається з урахуванням положень статті 189 цього Кодексу.

{Пункт 188.1 статті 188 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4014-VI від 04.11.2011, № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 408-VII від 04.07.2013}

Стаття 189. Особливості визначення бази оподаткування в разі постачання товарів/послуг в окремих випадках

189.1. У разі здійснення операцій відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу база оподаткування за необоротними активами визначається виходячи з балансової (залишкової) вартості, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів - виходячи із звичайної ціни), а за товарами/послугами - виходячи з вартості їх придбання.

{Пункт 189.1 статті 189 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012}

189.2. Вартість тари, що згідно з умовами договору (контракту) визначена як зворотна (заставна), до бази оподаткування не включається. У разі якщо у строк більше ніж 12 календарних місяців з моменту надходження зворотної тари вона не повертається відправнику, вартість такої тари

включається до бази оподаткування отримувача.

189.3. У разі якщо платник податку провадить підприємницьку діяльність з постачання вживаних товарів (комісійну торгівлю), що прийняті за договором комісії в осіб, не зареєстрованих як платники податку, базою оподаткування є комісійна винагорода такого платника податку.

{Абзац перший пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1084-VIII від 12.04.2016}

У випадках, коли платник податку здійснює діяльність з постачання вживаних товарів, придбаних у осіб, не зареєстрованих як платники податку, за договорами, що передбачають перехід права власності на такі товари, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів, визначена у порядку, встановленому цим розділом.

{Абзац другий пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1084-VIII від 12.04.2016, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Датою збільшення податкових зобов'язань платника податку є дата, визначена за правилами, встановленими пунктом 187.1 статті 187 цього Кодексу.

При цьому ціна продажу вживаного транспортного засобу визначається:

для осіб, не зареєстрованих як платники податку, виходячи з ціни, зазначеної у договорі купівлі-продажу, але не нижче ринкової вартості такого засобу, розрахованої суб'єктом оціночної діяльності, уповноваженим здійснювати оцінку відповідно до закону;

{Абзац п’ятий пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1084-VIII від 12.04.2016, № 354-IX від 05.12.2019 - щодо набрання чинності змін див. пункт 1 розділу II}

для платників податку виходячи з договірної (контрактної) вартості, але не нижче звичайних цін.

Для цілей цього розділу:

вживаними товарами вважаються товари, що були в користуванні не менше року та придатні для подальшого користування у незмінному стані чи після ремонту, а також транспортні засоби, які не підпадають під визначення нового транспортного засобу.

{Абзац восьмий пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1084-VIII від 12.04.2016}

Новими транспортними засобами вважаються:

а) наземний транспортний засіб - той, що вперше реєструється в Україні відповідно до законодавства, не був зареєстрований в інших державах та при цьому має загальний наземний пробіг до 6000 кілометрів;

{Абзац десятий пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1084-VIII від 12.04.2016}

б) судно - те, що вперше реєструється в Україні відповідно до законодавства, не було зареєстровано в інших державах та при цьому пройшло не більше 100 годин після першого введення його в експлуатацію;

{Абзац одинадцятий пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1084-VIII від 12.04.2016}

в) літальний апарат - той, що вперше реєструється в Україні відповідно до законодавства, не був зареєстрований в інших державах та при цьому його налітаний час до такої реєстрації не перевищує 40 годин після першого введення в експлуатацію. Налітаним вважається час, який розраховується від блок-часу зльоту літального апарата до блок-часу його приземлення;

{Абзац дванадцятий пункту 189.3 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1084-VIII від 12.04.2016}

{Абзац тринадцятий пункту 189.3 статті 189 виключено на підставі Закону № 1084-VIII від 12.04.2016}

189.4. Базою оподаткування для товарів/послуг, що передаються/отримуються у межах договорів комісії (консигнації), поруки, довірчого управління, є вартість постачання цих товарів/послуг, визначена у порядку, встановленому статтею 188 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 189.4 статті 188 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Дата збільшення податкових зобов'язань та податкового кредиту платників податку, що здійснюють постачання/отримання товарів/послуг у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів та без права власності на такі товари/послуги, визначається за правилами, встановленими статтями 187 і 198 цього Кодексу.

Зазначений порядок дати виникнення податкових зобов'язань та податкового кредиту застосовується також на операції з примусового продажу арештованого майна органами юстиції.

189.5. У разі постачання товарів, які були повернуті лізингоодержувачем лізингодавцю за договором фінансового лізингу у зв’язку з його невиконанням чи неналежним виконанням (у тому числі повернуті на підставі виконавчого напису нотаріуса), та при цьому лізингодавцем за операцією з повернення таких товарів до складу податкового кредиту не включалися суми податку, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною постачання та ціною придбання таких товарів.

Ціна придбання визначається як вартість товарів, за якою такі товари були повернуті лізингодавцю, а саме як первісна вартість товарів (об’єкта фінансового лізингу) за вирахуванням сплачених лізингових платежів у частині компенсації вартості об’єкта фінансового лізингу. У разі придбання товарів у платника податку ціна придбання визначається з урахуванням податку на додану вартість.

Якщо за товарами, база оподаткування при постачанні яких визначалася як позитивна різниця між ціною постачання та ціною придбання, в майбутніх податкових періодах суми податку за операцією з повернення таких товарів були включені до складу податкового кредиту лізингодавця, застосовується положення пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу.

{Пункт 189.5 статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 425-IX від 20.12.2019}

189.6. Норми пунктів 189.3-189.5 цієї статті не поширюються на операції з експортування товарів за межі митної території України або з ввезення на митну територію України товарів у межах зазначених договорів.

189.7. У разі якщо платник податку здійснює операції з постачання товарів/послуг, які є об'єктом оподаткування згідно із статтею 185 цього Кодексу, під забезпечення боргових зобов'язань покупця, наданих такому платнику податку у формі простого або переказного векселя, або інших боргових інструментів (далі - вексель), випущених таким покупцем або третьою особою, базою оподаткування є договірна вартість, визначена в порядку, встановленому пунктом 188.1 статті 188 цього Кодексу, без урахування дисконтів або інших знижок з номіналу такого векселя, а за процентними векселями - така договірна вартість, збільшена на суму процентів, нарахованих або таких, що повинні бути нараховані на суму номіналу такого векселя.

189.8. На номінал векселя, у тому числі без урахування дисконтів або з урахуванням процентів, податкові зобов'язання не нараховуються.

189.9. У разі якщо основні виробничі або невиробничі засоби ліквідуються за самостійним рішенням платника податку, така ліквідація для цілей оподаткування розглядається як постачання

таких основних виробничих або невиробничих засобів за звичайними цінами, але не нижче балансової вартості на момент ліквідації.

Норма цього пункту не поширюється на випадки, коли основні виробничі або невиробничі засоби ліквідуються у зв'язку з їх знищенням або зруйнуванням внаслідок дії обставин непереборної сили, в інших випадках, коли така ліквідація здійснюється без згоди платника податку, у тому числі в разі викрадення основних виробничих або невиробничих засобів, що підтверджується відповідно до законодавства або коли платник податку подає контролюючому органу відповідний документ про знищення, розібрання або перетворення основних виробничих або невиробничих засобів у інший спосіб, внаслідок чого вони не можуть використовуватися за первісним призначенням.

{Пункт 189.9 статті 189 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

189.10. У разі якщо внаслідок ліквідації необоротних активів отримуються комплектувальні вироби, складові частини, компоненти або інші відходи, які оприбутковуються на матеріальних рахунках з метою їх використання в господарській діяльності платника, на такі операції не нараховуються податкові зобов'язання.

{Пункт 189.11 статті 189 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

189.12. У випадках, коли платник податку здійснює операції з постачання особам, які не зареєстровані як платники податку, сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, раніше придбаних (заготовлених) таким платником податку у фізичних осіб, які не є платниками цього податку, об'єктом оподаткування є торгова націнка (надбавка), встановлена таким платником податку.

189.13. У разі постачання відповідно до Закону України "Про автомобільний транспорт" квитків на проїзд в автобусах та на перевезення багажу базою оподаткування є винагорода, що включає автостанційний збір. До бази оподаткування не включається вартість перевезення, що перераховується перевізнику, та сума витрат на страхування пасажирів, яка перераховується страховій компанії.

{Статтю 189 доповнено пунктом 189.13 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

189.14. У разі постачання на митній території України товарів, які є продуктами переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, у тому числі отриманих як оплата за постачання послуг з переробки, база оподаткування визначається згідно із статтею 188 цього Кодексу.

{Статтю 189 доповнено пунктом 189.14 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

189.15. У разі постачання (продажу, відчуження іншим способом) банками та іншими фінансовими установами майна, набутого ними у власність внаслідок звернення стягнення на таке майно, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною постачання та ціною придбання такого майна. Ціна придбання визначається як вартість майна, за якою таке майно набуте у власність. У разі придбання майна у платника податку ціна придбання визначається з урахуванням податку на додану вартість.

Якщо за таким майном суми податку були включені до складу податкового кредиту банком, іншою фінансовою установою, застосовуються положення пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу.

{Статтю 189 доповнено пунктом 189.15 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

189.16. База оподаткування операцій з постачання послуг з перевезення (переміщення, транспортування) природного газу транскордонними газопроводами (транспортування природного газу територією України в митному режимі транзиту), що виконуються (надаються) публічним акціонерним товариством "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України", визначається виходячи із договірної (контрактної) вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів.

{Статтю 189 доповнено пунктом 189.16 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

189.17. Базою оподаткування для операцій з вивезення товарів за межі митної території України є договірна (контрактна) вартість таких товарів, зазначена в митній декларації, оформленій відповідно до вимог Митного кодексу України.

{Статтю 189 доповнено пунктом 189.17 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

189.18. У разі постачання тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, для яких встановлені максимальні роздрібні ціни, при їх постачанні на митній території України, базою оподаткування є максимальна роздрібна ціна таких товарів без урахування податку на додану вартість.

{Статтю 189 доповнено пунктом 189.18 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 190. Порядок визначення бази оподаткування для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, які поставляються нерезидентами на митній території України

190.1. Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до розділу III Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

Базою оподаткування для тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, для яких встановлені максимальні роздрібні ціни, що ввозяться на митну територію України, є максимальна роздрібна ціна таких товарів без урахування податку на додану вартість.

{Пункт 190.1 статті 190 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

При визначенні бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 39-1 цього Кодексу.

{Абзац пункту 190.1 статті 190 в редакції Закону № 1200-VII від 10.04.2014}

{Пункт 190.1 статті 190 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

190.2. Для послуг, які постачаються нерезидентами на митній території України, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням податків та зборів, за винятком податку на додану вартість, що включаються до ціни постачання відповідно до законодавства. Визначена вартість перераховується в національну валюту за валютним (обмінним) курсом Національного банку України на дату виникнення податкових зобов'язань. У разі отримання послуг від нерезидентів без їх оплати база оподаткування визначається, виходячи із звичайних цін на такі послуги без урахування податку.

190.3. У випадках, передбачених статтею 191 цього Кодексу, база оподаткування визначається з урахуванням положень статті 191 цього Кодексу.

{Статтю 190 доповнено пунктом 190.3 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 191. Особливості оподаткування операцій з ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі та товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами в ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі

{Назва статті 191 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

191.1. Особливості оподаткування операцій з ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі.

191.1.1. У разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі базою оподаткування є їх митна вартість (для юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців) або частина сумарної фактурної вартості (для фізичних осіб), визначені відповідно до Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті.

{Підпункт 191.1.1 пункту 191.1 статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1998-IX від 25.01.2022}

191.1.2. Датою виникнення податкових зобов’язань у разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі є дата подання контролюючому органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

191.1.3. Сплата податку, нарахованого у реєстрах (тимчасових та/або додаткових) міжнародних поштових та експрес-відправлень, що подаються оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником, здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених статтями 236 і 374 Митного кодексу України.

{Підпункт 191.1.3 пункту 191.1 статті 191 в редакції Закону № 1998-IX від 25.01.2022}

191.1.4. Сплата податку, нарахованого у митних деклараціях, що подаються фізичними особами, юридичними особами, фізичними особами - підприємцями або уповноваженими ними особами, здійснюється в загальному порядку, визначеному Митним кодексом України.

{Підпункт 191.1.4 пункту 191.1 статті 191 в редакції Закону № 1998-IX від 25.01.2022}

191.1.5. При визначенні бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 39-1 цього Кодексу.

{Пункт 191.1 статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

191.2. Особливості визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі.

{Підпункт 191.2.1 пункту 191.2 статті 191 виключено на підставі Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

191.2.2. У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 1000 євро, через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, базою оподаткування є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

{Підпункт 191.2.2 пункту 191.2 статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014}

191.2.3. У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України базою оподаткування є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного

сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в’їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин, базою оподаткування є частина сумарної фактурної вартості таких товарів, що перевищує еквівалент 50 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

{Підпункт 191.2.3 пункту 191.2 статті 191 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 191.2.3 пункту 191.2 статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014}

191.2.4. У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей) через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, сумарна вага яких перевищує 50 кг, базою оподаткування є сумарна фактурна вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

{Підпункт 191.2.4 пункту 191.2 статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014}

191.3. Фактурна вартість товарів, які ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, визначається у порядку, передбаченому Митним кодексом України.

{Пункт 191.3 статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Стаття 191 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 192. Особливості визначення бази оподаткування в окремих випадках (порядок коригування податкових зобов'язань та податкового кредиту)

192.1. Якщо після постачання товарів/послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, включаючи наступний за постачанням перегляд цін, перерахунок у випадках повернення товарів/послуг особі, яка їх надала, або при поверненні постачальником суми попередньої оплати товарів/послуг, суми податкових зобов'язань та податкового кредиту постачальника та отримувача підлягають відповідному коригуванню на підставі розрахунку коригування до податкової накладної, складеному в порядку, встановленому для податкових накладних, та зареєстрованому в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Абзац перший пункту 192.1 статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Розрахунок коригування до податкової накладної не може бути зареєстрований в Єдиному реєстрі податкових накладних пізніше 1095 календарних днів з дати складання податкової накладної, до якої складений такий розрахунок коригування.

{Пункт 192.1 статті 192 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Розрахунок коригування, складений постачальником товарів/послуг до податкової накладної, яка складена на отримувача - платника податку, підлягає реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних:

{Пункт 192.1 статті 192 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

постачальником (продавцем) товарів/послуг, якщо передбачається збільшення суми компенсації їх вартості на користь такого постачальника або якщо коригування кількісних та вартісних показників у підсумку не змінює суму компенсації;

{Пункт 192.1 статті 192 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

отримувачем (покупцем) товарів/послуг, якщо передбачається зменшення суми компенсації вартості товарів/послуг їх постачальнику, для чого постачальник надсилає складений розрахунок коригування отримувачу.

{Пункт 192.1 статті 192 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Складені платником податку розрахунки коригування до податкових накладних, складених до 1 лютого 2015 року, розрахунки коригування до податкових накладних, які не підлягали наданню отримувачу (покупцю) - платнику податку, підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних постачальником (продавцем). Зазначене не поширюється на розрахунки коригування, що передбачають зменшення суми компенсації вартості товарів/послуг їх постачальнику (зменшення податкового зобов’язання постачальника та податкового кредиту отримувача), складені після 1 липня 2015 року до податкових накладних, складених до 1 липня 2015 року на отримувача (покупця) - платника податку, які підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних отримувачем (покупцем) товарів/послуг.

{Пункт 192.1 статті 192 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Розрахунок коригування до податкової накладної складається також у випадку виправлення помилок, допущених при складанні податкової накладної, у тому числі не пов’язаних із зміною суми компенсації вартості товарів/послуг.

{Пункт 192.1 статті 192 доповнено абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 192.1 статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

192.1.1. Якщо внаслідок такого перерахунку відбувається зменшення суми компенсації на користь платника податку - постачальника, то:

а) постачальник відповідно зменшує суму податкових зобов'язань за результатами податкового періоду, протягом якого був проведений такий перерахунок;

{Абзац другий підпункту 192.1.1 пункту 192.1 статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

б) отримувач відповідно зменшує суму податкового кредиту за результатами такого податкового періоду в разі, якщо він зареєстрований як платник податку на дату проведення коригування, а також збільшив податковий кредит у зв'язку з отриманням таких товарів/послуг.

Постачальник має право зменшити суму податкових зобов’язань лише після реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних розрахунку коригування до податкової накладної.

{Підпункт 192.1.1 пункту 192.1 статті 192 доповнено абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

192.1.2. Якщо внаслідок такого перерахунку відбувається збільшення суми компенсації на користь платника податку - постачальника, то:

а) постачальник відповідно збільшує суму податкових зобов'язань за результатами податкового періоду, протягом якого був проведений такий перерахунок;

{Абзац другий підпункту 192.1.2 пункту 192.1 статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

б) отримувач відповідно збільшує суму податкового кредиту за результатами такого податкового періоду в разі, якщо він зареєстрований як платник податку на дату проведення перерахунку.

Отримувач має право збільшити суму податкового кредиту лише після реєстрації постачальником в Єдиному реєстрі податкових накладних розрахунку коригування до податкової накладної.

{Підпункт 192.1.2 пункту 192.1 статті 192 доповнено абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

192.2. Норма пункту 192.1 цієї статті не поширюється на випадки, коли постачальник товарів/послуг не є платником податку на кінець звітного (податкового) періоду, в якому був проведений такий перерахунок.

Зменшення суми податкових зобов'язань платника податку - постачальника в разі зміни суми компенсації вартості товарів/послуг, наданих особам, що не були платниками цього податку на дату такого постачання, дозволяється лише при поверненні раніше поставлених товарів у власність постачальника з наданням отримувачу повної грошової компенсації їх вартості, у тому числі при перегляді цін, пов'язаних з гарантійною заміною товарів або низькоякісних товарів відповідно до закону або договору.

Зменшення суми податкових зобов’язань платника податку - постачальника - оператора телекомунікацій у разі відмови абонента від передплачених, але не отриманих телекомунікаційних послуг дозволяється при перерахуванні частини суми передоплати телекомунікаційних послуг у якості благодійної пожертви при виконанні благодійного телекомунікаційного повідомлення за дорученням абонента.

{Пункт 192.2 статті 192 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1665-VIII від 06.10.2016}

192.3. Результат перерахунку податкових зобов'язань і податкового кредиту постачальника та отримувача відображається у складі податкової декларації за звітний податковий період у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 192.3 статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 193. Розміри ставок податку

193.1. Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах:

а) 20 відсотків;

{Підпункт "а" пункту 193.1 статті 193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014}

б) 0 відсотків;

в) 7 відсотків по операціях з:

постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів, які внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів, що підтверджується документом про відповідність, та дозволені для надання на ринку та/або введення в експлуатацію і застосування в Україні;

{Абзац другий підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я;

{Абзац третій підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів у рамках програм розширеного доступу пацієнтів до незареєстрованих лікарських засобів та/або програм доступу суб’єктів дослідження (пацієнтів) до досліджуваного лікарського засобу після завершення клінічного випробування (далі - програми доступу) за переліком та в обсягах, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про лікарські засоби", а також подальшого безоплатного постачання ввезених на підставі цього абзацу лікарських засобів на митній території України на користь надавачів медичних послуг, залучених до проведення програм доступу, та пацієнтів, які беруть участь у програмах доступу, в межах і обсягах зазначених програм доступу;

{Підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

постачання послуг із показу (проведення) театральних, оперних, балетних, музичних, концертних, хореографічних, лялькових, циркових, звукових, світлових та інших вистав, постановок, виступів професійних мистецьких колективів, артистичних груп, акторів та артистів (виконавців), кінематографічних прем’єр, культурно-мистецьких заходів;

{Підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 доповнено абзацом згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

постачання послуг із показу оригіналів музичних творів, демонстрації виставкових проектів, проведення екскурсій для груп та окремих відвідувачів у музеях, зоопарках та заповідниках, відвідування їх територій та об’єктів відвідувачами;

{Підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 доповнено абзацом згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

постачання послуг із розповсюдження, демонстрування, публічного сповіщення і публічного показу фільмів, адаптованих відповідно до законодавства в україномовні версії для осіб з порушеннями зору та осіб з порушеннями слуху;

{Підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 доповнено абзацом згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування (клас 55.10 група 55 КВЕД ДК 009:2010);

{Підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 доповнено абзацом згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

реалізації квитків на спортивні заходи всеукраїнського та міжнародного рівнів;

{Підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1984-IX від 17.12.2021}

{Пункт 193.1 статті 193 доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 1200-VII від 10.04.2014}

г) 14 відсотків по операціях з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції, що класифікується за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 1001, 1003, 1005, 1201, 1205, 1206 00.

{Пункт 193.1 статті 193 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 1115-IX від 17.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1600-IX від 01.07.2021}

Стаття 194. Операції, що підлягають оподаткуванню за основною ставкою

194.1. Операції, зазначені у статті 185 цього Кодексу, крім операцій, що не є об'єктом оподаткування, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовується нульова ставка та 7 і 14 відсотків, оподатковуються за ставкою, зазначеною в підпункті "а" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу, яка є основною.

{Пункт 194.1 статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1166-VII від 27.03.2014, № 1115-IX від 17.12.2020}

194.1.1. Податок становить 20 відсотків, 7 і 14 відсотків бази оподаткування та додається до ціни товарів/послуг.

{Підпункт 194.1.1 пункту 194.1 статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1166-VII від 27.03.2014, № 1115-IX від 17.12.2020}

Стаття 195. Операції, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою

195.1. За нульовою ставкою оподатковуються операції з:

195.1.1. вивезення товарів за межі митної території України:

а) у митному режимі експорту;

б) у митному режимі реекспорту, якщо товари поміщені у такий режим відповідно до пунктів 3 (щодо товарів у вигляді продуктів їх переробки) та 5 частини першої статті 86 Митного кодексу України;

{Підпункт "б" підпункту 195.1.1 пункту 195.1 статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

в) у митному режимі безмитної торгівлі;

г) у митному режимі вільної митної зони.

Товари вважаються вивезеними за межі митної території України, якщо таке вивезення підтверджене в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, митною декларацією, оформленою відповідно до вимог Митного кодексу України.

{Підпункт 195.1.1 пункту 195.1 статті 195 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

195.1.2. постачання товарів:

а) для заправки або забезпечення морських суден, що:

використовуються для навігаційної діяльності, перевезення пасажирів або вантажів за плату, промислової, риболовецької або іншої господарської діяльності, що провадиться за межами територіальних вод України;

використовуються для рятування або подання допомоги в нейтральних або територіальних водах інших країн;

входять до складу Військово-Морських Сил України та відправляються за межі територіальних вод України, у тому числі на якірні стоянки;

б) для заправки або забезпечення повітряних суден, що:

виконують міжнародні рейси для навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату;

входять до складу Повітряних Сил України та відправляються за межі повітряного кордону України, у тому числі у місця тимчасового базування;

в) для заправки (дозаправки) та забезпечення космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі;

г) для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством;

ґ) магазинами безмитної торгівлі, відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України.

Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі може здійснюватися виключно:

фізичним особам, які виїжджають за межі митної території України;

фізичним особам, які в’їжджають на митну територію України в пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного повітряного сполучення;

фізичним особам, які переміщуються транспортними засобами, що належать резидентам та знаходяться за межами митного кордону України.

Порушення норм цього підпункту тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Порядок контролю за дотриманням норм цього підпункту встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт"ґ" підпункту 195.1.2 пункту 195.1 статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

195.1.3. постачання таких послуг:

а) міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Для цілей цього підпункту перевезення вважається міжнародним, якщо таке перевезення здійснюється за єдиним міжнародним перевізним документом;

б) послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем-нерезидентом.

До робіт з рухомим майном належать роботи з переробки товарів, що можуть включати власне переробку (обробку) товарів - монтаж, збирання, монтування та налагодження, у результаті чого створюються інші товари, у тому числі постачання послуг з переробки давальницької сировини, а також модернізацію та ремонт товарів, що передбачає проведення комплексу операцій з частковим або повним відновленням виробничого ресурсу об'єкта (або його складових частин), визначеного нормативно-технічною документацією, у результаті виконання якого передбачається поліпшення стану такого об'єкта;

в) послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси.

До послуг з обслуговування повітряних суден, які виконують міжнародні рейси, відносяться послуги, які комплексно необхідні та безпосередньо пов'язані з виконанням міжнародного рейсу, а саме:

обслуговування повітряних суден та пасажирів в аеропорту (посадка-зліт повітряного судна, обслуговування пасажирів в аеровокзалі, забезпечення авіаційної безпеки, наднормативна стоянка повітряного судна);

послуги з наземного обслуговування повітряних суден та пасажирів в аеропортах;

оренда аеропортових приміщень у частині використання для обслуговування міжнародних рейсів (офіси, стійки реєстрації та інші службові приміщення, які орендуються авіаперевізниками, що виконують міжнародні рейси);

послуги персоналу з обслуговування повітряних суден.

{Підпункт "г" підпункту 195.1.3 пункту 195.1 статті 195 виключено на підставі Закону [№ 1621-VII від 31.07.2014]}

195.2. У разі якщо операції з постачання товарів звільнено від оподаткування на митній території України відповідно до положення цього розділу, до операцій з експорту таких товарів застосовується нульова ставка.

{Пункт 195.2 статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 4915-VI від 07.06.2012]}

Стаття 196. Операції, що не є об'єктом оподаткування

196.1. Не є об'єктом оподаткування операції з:

196.1.1. випуску (емісії), розміщення у будь-які форми управління та продажу (погашення, викупу) за кошти цінних паперів, що випущені в обіг (емітовані) суб'єктами підприємницької діяльності, Національним банком України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику та/або реалізує державну бюджетну політику у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом, органами місцевого самоврядування відповідно до закону, включаючи інвестиційні та іпотечні сертифікати, сертифікати фонду операцій з нерухомістю, деривативи, а також корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах; обміну зазначених цінних паперів та корпоративних прав, виражених в інших, ніж цінні папери, формах, на інші цінні папери, корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах; розрахунково-клірингової, реєстраторської та депозитарної діяльності на ринку цінних паперів, а також діяльності з управління активами (у тому числі пенсійними активами, фондами банківського управління), відповідно до закону та інших видів професійної діяльності на фондовому ринку, які підлягають ліцензуванню відповідно до закону.

{Абзац перший підпункту 196.1.1 пункту 196.1 статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 3609-VI від 07.07.2011], [№ 4834-VI від 24.05.2012], [№ 5083-VI від 05.07.2012], [№ 1797-VIII від 21.12.2016], [№ 1016-IX від 01.12.2020]}

Норми цього підпункту не застосовуються до операцій з продажу бланків дорожніх, банківських та іменних чеків, цінних паперів, розрахункових та платіжних документів, пластикових (розрахункових) карток, а також ювілейних і пам'ятних монет, які реалізуються для нумізматичних цілей та інших товарів/послуг, за які стягується окрема плата у вигляді фіксованої суми або відсотка;

196.1.2. передачі майна у схов (відповідальне зберігання), у концесію, а також у лізинг (оренду), крім передачі у фінансовий лізинг;

{Абзац перший підпункту 196.1.2 пункту 196.1 статті 196 в редакції Закону [№ 3609-VI від 07.07.2011]}

повернення майна із схову (відповідального зберігання) його власнику, а також майна, попередньо переданого в концесію або лізинг (оренду) концесієдавцю або лізингодавцю (орендодавцю), крім переданого у фінансовий лізинг;

{Абзац другий підпункту 196.1.2 пункту 196.1 статті 196 в редакції Закону [№ 3609-VI від 07.07.2011]}

нарахування та сплати процентів або комісій у складі орендного (лізингового) платежу у межах договору фінансового лізингу;

{Абзац третій підпункту 196.1.2 пункту 196.1 статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 3609-VI від 07.07.2011]}

передачі майна в заставу (іпотеку) позикодавцю (кредитору) та/або в забезпечення іншої дійсної вимоги кредитора, повернення такого майна із застави (іпотеки) його власнику після закінчення дії відповідного договору, якщо місце такої передачі (повернення) знаходиться на митній території України;

грошових виплат основної суми консолідованого іпотечного боргу та процентів, нарахованих на неї, об'єднання та/або купівлі (продажу) консолідованого іпотечного боргу, заміною однієї частки консолідованого іпотечного боргу на іншу, або поверненням (зворотним викупом) такого консолідованого іпотечного боргу відповідно до закону резидентом або на його користь;

196.1.3. надання послуг із страхування, співстрахування або перестрахування особами, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності відповідно до закону, а також пов'язаних з такою діяльністю послуг страхових (перестрахових) брокерів та страхових агентів;

надання послуг із загальнообов'язкового державного соціального страхування (у тому числі пенсійного страхування), недержавного пенсійного забезпечення, залучення та обслуговування пенсійних вкладів та рахунків учасників фондів банківського управління, адміністрування недержавних пенсійних фондів;

196.1.4. обігу валютних цінностей (крім банківських металів, банкнот і монет, що використовуються для нумізматичних цілей, а також іноземних монет з дорогоцінних металів, базою оподаткування яких є продажна вартість); випуску, обігу та погашення лотерейних білетів, інших документів, що засвідчують право участі в лотереях; придбання фішок, жетонів, внесення в інший спосіб плати за право участі в азартній грі, виплата (передача) виграшу організатором азартних ігор; внесення ставки з метою укладення парі та виплата виграшу суб’єктом господарювання, який проводить парі (букмекерське парі, парі тоталізатора); виплати грошових виграшів (призів) і грошових винагород; постачання негашених поштових марок України, електронних марок, конвертів або листівок з негашеними поштовими марками України, крім колекційних марок, конвертів чи листівок для філателістичних потреб, базою оподаткування яких є продажна вартість;

{Підпункт 196.1.4 пункту 196.1 статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4238-VI від 22.12.2011; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1914-IX від 30.11.2021, № 3325-IX від 10.08.2023}

196.1.5. відступлення права вимоги, переведення боргу, торгівлі за грошові кошти або цінні папери борговими зобов’язаннями (вимогами), за винятком операцій з інкасації боргових вимог та факторингу (факторингових) операцій, крім факторингових операцій, якщо об’єктом боргу є валютні цінності, цінні папери, у тому числі компенсаційні папери (сертифікати), інвестиційні сертифікати, іпотечні сертифікати з фіксованою дохідністю, операції з відступлення права вимоги за забезпеченими іпотекою кредитами (позиками), житлові чеки, земельні бони та деривативи;

переходу права власності на об’єкт фінансового лізингу до лізингодавця (нового кредитора) від лізингодавця (первинного кредитора) із збереженням прав та обов’язків сторін за договором фінансового лізингу в разі, коли лізингодавцем (первинним кредитором) під час передачі лізингоодержувачу такого об’єкта фінансового лізингу нараховані та відображені у податковій звітності за відповідний звітний (податковий) період податкові зобов’язання з податку;

надання послуг з:

виконання платіжних операцій, що надаються надавачами платіжних послуг, операторами платіжних систем;

розрахунково-касового обслуговування;

інкасації;

залучення, розміщення та повернення коштів за договорами позики, депозиту, вкладу (у тому числі пенсійного);

управління коштами та цінними паперами (корпоративними правами та деривативами);

доручення, надання, управління і відступлення прав вимоги за фінансовими кредитами фінансових установ;

надання гарантій, банківських поручительств;

випуску, погашення електронних грошей;

емісії, обміну, погашення цифрових грошей Національного банку України.

Перелік послуг з виконання платіжних операцій, розрахунково-касового обслуговування визначається Національним банком України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Підпункт 196.1.5 пункту 196.1 статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 5519-VI від 06.12.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.20204; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

196.1.6. виплат у грошовій формі заробітної плати (інших прирівняних до неї виплат), а також пенсій, стипендій, субсидій, дотацій за рахунок бюджетів або Пенсійного фонду України чи інших фондів загальнообов'язкового соціального страхування (крім тих, що надаються у майновій формі);

виплат дивідендів, роялті у грошовій формі або у вигляді цінних паперів, які здійснюються емітентом;

надання комісійних (брокерських, дилерських) послуг із торгівлі та/або управління цінними паперами (корпоративними правами), деривативами та валютними цінностями, включаючи будь-які грошові виплати (у тому числі комісійні) фондовим або валютним біржам чи позабіржовим фондовим системам або їх членам у зв'язку з організацією та торгівлею цінними паперами ліцензованими торговцями цінними паперами, а також деривативами та валютними цінностями;

196.1.7. реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення та перетворення) юридичних осіб.

При здійсненні спільної (сумісної діяльності) передача товарів (робіт, послуг) на окремий баланс платника податку, уповноваженого договором вести облік результатів такої спільної діяльності, вважається постачанням таких товарів (робіт, послуг);

196.1.8. постачання позашкільним навчальним закладом вихованцям, учням і слухачам платних послуг у сфері позашкільної освіти;

196.1.9. надання банками (фінансовими установами) послуг у межах управління фондами банківського управління, фондами операцій з нерухомістю, фондами фінансування будівництва (в тому числі за перерахування коштів на фінансування будівництва із фонду фінансування будівництва), за здійснення платежів за іпотечними сертифікатами відповідно до законодавства;

196.1.10. оплати третейського збору та відшкодування інших витрат, пов'язаних з вирішенням спору третейським судом відповідно до закону;

196.1.11. надання послуг з агентування і фрахтування морського торговельного флоту судновими агентами на користь нерезидентів, які надають послуги з міжнародних перевезень пасажирів, їхнього багажу, вантажів чи міжнародних відправлень;

{Підпункт 196.1.12 пункту 196.1 статті 196 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Підпункт 196.1.13 пункту 196.1 статті 196 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Підпункт 196.1.14 пункту 196.1 статті 196 виключено на підставі Закону № 3387-VI від 19.05.2011}

196.1.15. оплати орендної плати чи концесійного платежу за договорами відповідно оренди чи концесії цілісного майнового комплексу державного чи комунального підприємства (його структурного підрозділу), якщо орендодавцями чи концесієдавцями за договорами виступають органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, а платежі відповідно до закону

зараховуються до Державного бюджету України або місцевого бюджету.

{Пункт 196.1 статті 196 доповнено підпунктом 196.1.15 згідно із Законом № 4057-VI від 17.11.2011}

196.1.16. ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України незалежно від обраного митного режиму товарів, митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро;

{Пункт 196.1 статті 196 доповнено підпунктом 196.1.16 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014}

196.1.17. ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, у несупроводжуваному багажі;

ввезення на митну територію України товарів, сумарна митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, на адресу одного одержувача - юридичної особи або фізичної особи - підприємця в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях;

ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, для одного одержувача - фізичної особи в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях;

{Пункт 196.1 статті 196 доповнено підпунктом 196.1.17 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1998-IX від 25.01.2022}

196.1.18. ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення;

ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні більше ніж 24 години та яка в’їжджає в Україну не частіше одного разу протягом 72 годин;

ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 50 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в’їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин;

{Пункт 196.1 статті 196 доповнено підпунктом 196.1.18 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

196.1.19. конверсії радіочастотного ресурсу України.

{Пункт 196.1 статті 196 доповнено підпунктом 196.1.19 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

196.1.20. передачі майна (конфіскованого майна, знахідок, майна, визнаного безхазяйним, скарбів, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання (у тому числі майна, визначеного у статті 184 Митного кодексу України), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави, у розпорядження державних установ або організацій, уповноважених здійснювати їх збереження або постачання згідно із законодавством, а

також операції з безоплатної передачі зазначеного в цьому пункті майна у випадках, визначених законодавством, у володіння і користування державних органів, установ (організацій), які утримуються за рахунок бюджетних коштів, а також закладів, в яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей.

{Пункт 196.1 статті 196 доповнено підпунктом 196.1.20 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 197. Операції, звільнені від оподаткування

197.1. Звільняються від оподаткування операції з:

197.1.1. постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

197.1.2. постачання послуг із здобуття вищої, середньої, професійно-технічної та дошкільної освіти навчальними закладами, у тому числі навчання аспірантів і докторантів, навчальними закладами, що мають ліцензію на постачання таких послуг, у тому числі постачання послуг з дистанційного навчання в мережі Інтернет, у разі, якщо мережа Інтернет використовується виключно як засіб комунікації між викладачем і слухачем, а також послуг з виховання та навчання дітей у будинках культури, дитячих музичних, художніх, спортивних школах і клубах, школах мистецтв та послуг з проживання учнів або студентів у гуртожитках. До таких послуг належать послуги з:

{Абзац перший підпункту 197.1.2 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

а) виховання та навчання дітей, які постачаються дитячими музичними та художніми школами, школами мистецтв, будинками культури (гра на музичних інструментах, хореографія, образотворче мистецтво, гуртки (факультативи) іноземних мов, комп'ютерного навчання);

б) утримання, виховання та навчання дітей у закладах дошкільної освіти як у межах обсягу, установленого навчальними планами і програмами, так і понад зазначений обсяг;

{Підпункт "б" підпункту 197.1.2 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

в) усіх видів освітньої діяльності, які постачаються закладами загальної середньої освіти I-III ступенів;

{Підпункт "в" підпункту 197.1.2 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

г) усіх видів освітньої діяльності, які постачаються закладами професійної (професійно-технічної) освіти;

{Підпункт "г" підпункту 197.1.2 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

ґ) усіх видів освітньої діяльності, які постачаються закладами вищої освіти, у тому числі для здобуття іншої вищої та післядипломної освіти;

{Абзац шостий підпункту 197.1.2 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

д) навчання слухачів підготовчих відділень вищих навчальних закладів;

е) повторного вивчення відрахованими студентами (курсантами) окремих дисциплін і курсів з подальшим складенням іспитів;

є) навчання аспірантів і докторантів;

ж) приймання кандидатських іспитів;

з) надання наукових консультацій для осіб, які підвищують кваліфікацію самостійно;

и) довузівської підготовки;

і) проведення лекцій з питань науки і техніки, культури та мистецтва, фізичної культури і спорту, правових знань, туризму і краєзнавства;

ї) надання консультацій для учнів, вихованців, студентів, курсантів понад обсяги, встановлені навчальними планами і програмами, для аспірантів, докторантів;

й) організації літніх мовних курсів, шкіл, семінарів; групових та індивідуальних занять фізичною культурою та спортом на стадіонах, у спортивних залах і плавальних басейнах, на тенісних кортах для дітей, учнів і студентів;

197.1.3. постачання:

а) технічних та інших засобів реабілітації (крім автомобілів), послуги з їх ремонту та доставки; товарів спеціального призначення, у тому числі виробів медичного призначення для індивідуального користування, для осіб з інвалідністю та інших пільгових категорій населення, визначених законодавством України за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

б) комплектуючих і напівфабрикатів для виготовлення технічних та інших засобів реабілітації (крім автомобілів), товарів спеціального призначення, у тому числі виробів медичного призначення для індивідуального користування, для осіб з інвалідністю та інших пільгових категорій населення за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

в) легкових автомобілів для осіб з інвалідністю уповноваженому органу виконавчої влади з їх оплатою за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та коштів фондів загальнообов'язкового державного страхування, а також операції з їх безоплатної передачі особам з інвалідністю;

197.1.4. постачання послуг із доставки пенсій, страхових виплат та грошової допомоги населенню (незалежно від способу доставки) на всіх етапах доставки до кінцевого споживача;

197.1.5. постачання послуг з медичного обслуговування населення (медична послуга) закладами охорони здоров’я, що мають ліцензію на постачання таких послуг, а також постачання послуг для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю реабілітаційними закладами, що мають ліцензію на постачання таких послуг відповідно до законодавства, крім таких послуг:

{Абзац перший підпункту 197.1.5 пункту 197.1 статті 197 в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

а) надання косметологічної допомоги, крім тієї, що надається за медичними показаннями;

б) масаж для зміцнення здоров'я дорослого населення, корекції осанки тощо;

в) проведення профілактичних медичних оглядів із підготовкою висновку про стан здоров'я на прохання громадян;

г) проведення гігієнічної експертизи проектних матеріалів та попередніх проектних пропозицій, у тому числі щодо розміщення об'єкта, а також нормативної документації на нові технології виробництва продукції та нові види продукції за заявкою замовника, гігієнічна оцінка зразків нових видів продукції;

ґ) надання консультаційної допомоги з питань проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи;

д) обстеження за заявкою замовника об'єктів, що будуються, реконструюються або функціонують, з метою їх відповідності санітарному законодавству;

е) проведення за заявкою замовника токсиколого-гігієнічних, медико-біологічних, санітарно-гігієнічних, фізіологічних та інших обстежень з метою визначення безпеки продукції для здоров'я людини;

є) видача суб'єктам господарювання дозволів на виробництво, використання, транспортування, зберігання, реалізацію, захоронення, знищення, утилізацію продукції і речовин вітчизняного та імпортного виробництва, що потенційно небезпечні для здоров'я людини;

ж) надання юридичним і фізичним особам консультаційної допомоги з питань застосування законодавства про охорону здоров'я, в тому числі щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;

з) проведення медичного огляду осіб для видачі:

дозволу на право отримання та носіння зброї громадянам, крім військовослужбовців і посадових осіб, носіння зброї якими передбачено законодавством;

відповідних документів на виїзд громадян за кордон за викликом родичів, що проживають у зарубіжних країнах, оздоровлення в зарубіжних лікувальних або санаторних закладах за власним бажанням, а також у службові відрядження (крім державних службовців, робота яких пов'язана з такими виїздами і які мають відповідні медичні документи);

посвідчення водія транспортного засобу;

и) медичне обслуговування з'їздів, конференцій, симпозіумів, фестивалів, нарад, змагань тощо;

і) медичне обслуговування громадян за їх бажанням у медичних закладах із поліпшеним сервісним обслуговуванням;

ї) організація медичного контролю осіб, які займаються фізичною культурою і спортом в оздоровчих закладах;

й) проведення профілактичних щеплень громадянам, які від'їжджають за кордон за викликом, для оздоровлення в зарубіжних лікувальних або санаторних закладах за власним бажанням, а також у туристичні подорожі (крім тих, що від'їжджають на лікування та в службові відрядження);

к) складення за заявками замовників санітарних паспортів радіотехнічних об'єктів та проведення досліджень для їх підтвердження;

л) проведення за заявками замовників державної санітарно-гігієнічної експертизи з акредитації та атестації підприємств, установ, організацій на право проведення токсиколого-гігієнічних, медико-біологічних, санітарно-гігієнічних та інших досліджень;

м) визначення за заявками замовника шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, технологічного та трудового процесів, проведення досліджень для розробки засобів і заходів щодо усунення або зменшення їх небезпечної дії;

н) навчання за заявками замовників на робочих місцях фахівців підприємств, установ, організацій в установах санітарно-епідеміологічної служби, державних науково-дослідних інститутах гігієнічного та епідеміологічного профілю, а також фахівців підприємств, установ, організацій, проведення санітарно-гігієнічних та бактеріологічних досліджень;

о) надання за заявками замовників послуг з організації роботи відомчих санітарних лабораторій, оснащення їх медичною технікою (обладнанням, апаратурою, приладами); навчання на місці фахівців таких лабораторій методики проведення санітарно-гігієнічних досліджень;

197.1.6. постачання реабілітаційних послуг особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, а також постачання путівок на санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок на території України фізичних осіб віком до 18 років, осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю;

197.1.7. постачання послуг з:

а) утримання дітей у дошкільних навчально-виховних закладах, школах-інтернатах;

б) утримання осіб у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, дитячих будинках-інтернатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, геріатричних пансіонатах, реабілітаційних закладах, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

в) харчування та облаштування на нічліг та надання інших соціальних послуг бездомним особам у центрах обліку, закладах соціального захисту для бездомних осіб, а також особам, звільненим з місць позбавлення волі, у центрах соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі;

{Підпункт "в" підпункту 197.1.7 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

г) харчування дітей у дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах та громадян у закладах охорони здоров'я. Порядок надання таких послуг затверджується Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "г" підпункту 197.1.7 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

ґ) харчування, забезпечення майном, комунально-побутовими та іншими послугами, що надаються особам, які утримуються в установах пенітенціарної системи, а саме:

харчування, у тому числі приготування їжі;

забезпечення одягом, білизною, взуттям та постільними речами;

користування кімнатами тривалих побачень;

послуги поштового та телефонно-телеграфного зв'язку;

постачання продуктів харчування і предметів першої необхідності;

ремонт взуття та одягу;

додаткове медичне обслуговування;

банно-пральні послуги;

прокат кіно- та відеофільмів, культурно-освітні заходи;

д) харчування, забезпечення майном, комунально-побутовими та іншими соціальними послугами за рахунок державних коштів, що надаються особам, які утримуються в реабілітаційних закладах, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг), установах, підприємствах, організаціях всеукраїнських громадських об’єднань осіб з інвалідністю та їх спілок, які займаються реабілітацією, оздоровленням та фізкультурно-спортивною діяльністю, центрах обліку та закладах соціального захисту для бездомних осіб, центрах соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, санаторіях для ветеранів та осіб з інвалідністю, будинках-інтернатах для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, психоневрологічних та спеціалізованих будинках-інтернатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, геріатричних пансіонатах;

{Підпункт "д" підпункту 197.1.7 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

197.1.8. постачання послуг з перевезення пасажирів міським пасажирським транспортом (крім таксі), тарифи на які регулюються в установленому законом порядку.

Ця норма не поширюється на операції з надання пасажирського транспорту в оренду (прокат);

197.1.9. постачання релігійними організаціями культових послуг та предметів культового

призначення за переліком, а саме:

а) культові послуги: хрещення, укладення церковного шлюбу, похорони, молебень, панахида, освячення (помешкань, автомобілів тощо), обрізання, перше причастя, бар-міцво (повноліття);

б) предмети культового призначення: свічки, ікони (образи), хрести (натільні, погребальні, вівтарні, требні, водосвятні, ієрейські, з прикрасами тощо), вервиці, покривала (вівтарні, погребальні тощо), медальйони з релігійною символікою, вугілля кадильне, ладан, лампадне масло, миро, лампади, кадила, підсвічники (семисвічники, трисвічники пасхальні тощо), плащаниці, облачення священнослужителів (ризи, підризники, воздухи, орлиці, стихарі, скуфії, митри, камілавки тощо), вінці, граматки, приладдя для хрещення (хрестильна скринька), дароносиці, дарохранильниці (релiквіарії), купелі, печатки для просфор, кропила, копія, стрючці, чаші (потирі), блюдця, звіздиці, лжиці, ковшики, дискоси, поплавки, дзвони, органи, фісгармонії, прохідні молитви, пояс "живий в помощі", мезузи, талеси, тфіліни (філактерії), скульптурні зображення святих, хоругви, фани, маца, проскури, облатки, богослужбова література;

197.1.10. постачання послуг з поховання та постачання ритуальних товарів державними та комунальними службами, а саме:

а) виклик агента ритуальної служби для оформлення замовлення на організацію та проведення поховання;

б) оформлення медичної довідки про причини смерті;

в) доставка замовникові ритуальних атрибутів для організації поховання;

г) навантаження, розвантаження та перенесення ритуальних атрибутів;

ґ) транспортні послуги, що надаються у процесі організації поховання;

д) продаж стандартної труни;

е) продаж контейнера для перевезення оцинкованої труни; запаювання оцинкованої труни;

є) утримання тіл померлих у холодильних камерах понад норму перебування (після смерті у лікувальному закладі, а також тих, що померли вдома чи інших місцях);

ж) послуги з підготовки тіла покійного до поховання або кремації (послуги перукаря та косметолога, обмивання, бальзамування, укладання в труну);

з) копання могили;

и) перенесення труни з тілом покійного (додому, до квартири в багатоповерховому будинку, до моргу; з дому, квартири, моргу тощо до місця поховання);

і) музичний супровід обряду поховання;

ї) проведення громадянської панахиди;

й) послуги організатора обряду поховання;

к) виготовлення та встановлення металевої намогильної таблички, хреста, надголовника або тимчасового пам'ятного знака;

л) продаж стандартних похоронних вінків і траурних стрічок для них;

м) організація відправлення труни з тілом покійного чи урни з прахом покійного за кордон;

н) у разі проведення підпоховання в могилу послуги з демонтажу елементів існуючого надгробка (пам'ятника) та їх установка;

о) написання тексту на траурній стрічці;

п) кремація;

р) продаж урни;

с) продаж кубка для урни;

т) поховання урни з прахом у могилу, у колумбарії, розвіювання праху;

197.1.11. звільнення, зазначені у підпункті 197.1.10 цього пункту, не поширюються на операції з постачання послуг з поховання та кремації трупів тварин і пов'язану з цим діяльність;

197.1.12. безкоштовної передачі рухомого складу однією залізницею або підприємством залізничного транспорту загального користування іншим залізницям або підприємствам залізничного транспорту загального користування державної форми власності.

Безкоштовна передача рухомого складу між підприємствами в межах залізниці проводиться за поданням начальника залізниці на основі рішення Укрзалізниці, а в межах Укрзалізниці - згідно з наказом її генерального директора. Безкоштовна передача рухомого складу оформляється актом приймання-передачі відповідно до законодавства.

Безкоштовна передача здійснюється в разі:

виробничої потреби у зв'язку з єдиним технологічним процесом;

розподілу рухомого складу у зв'язку з реструктуризацією галузі та ліквідацією окремих підрозділів.

У разі якщо на дату проведення операцій з безоплатної передачі рухомого складу однією залізницею або підприємством залізничного транспорту загального користування іншим залізницям або підприємствам залізничного транспорту загального користування державної форми власності податкові зобов'язання не виникають. При цьому залізниці або підприємства залізничного транспорту, які безоплатно передають рухомий склад, коригування сум податкового кредиту не провадять;

{Абзац шостий підпункту 197.1.12 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

197.1.13. безоплатної приватизації житлового фонду, включаючи місця загального користування у багатоквартирних будинках та прибудинкових територій, присадибних земельних ділянок відповідно до законодавства, а також постачання послуг, отримання яких згідно із законодавством є обов'язковою передумовою приватизації житла, прибудинкових територій багатоквартирних будинків, присадибних земельних ділянок;

безоплатної передачі працівникам радгоспів та інших сільськогосподарських підприємств, що приватизуються, та прирівняним до них особам частки державного майна (акцій) відповідно до Закону України "Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі". Перелік підприємств, які підлягають приватизації, визначається Кабінетом Міністрів України;

197.1.14. постачання житла (об’єктів житлової нерухомості), неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості, крім першого постачання таких об’єктів.

У цьому підпункті перше постачання житла (об’єкта житлової нерухомості) означає:

а) першу передачу готового новозбудованого житла (об’єкта житлової нерухомості) у власність покупця або постачання послуг (включаючи вартість придбаних за рахунок виконавця матеріалів) із спорудження такого житла за рахунок замовника;

б) перший продаж реконструйованого або капітально відремонтованого житла (об’єкта житлової нерухомості) покупцю, який є особою, іншою, ніж власник такого об’єкта на момент виведення його з експлуатації (використання) у зв’язку з такою реконструкцією або капітальним ремонтом, або

постачання послуг (включаючи вартість придбаних за рахунок виконавця матеріалів) на таку реконструкцію чи капітальний ремонт за рахунок замовника.

У цьому підпункті перше постачання неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості означає першу передачу спеціального майнового права на відповідний об’єкт покупцю за договором купівлі-продажу неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта житлової нерухомості (перший продаж) від замовника будівництва/девелопера будівництва, за яким зареєстровано спеціальне майнове право на відповідний об’єкт.

Норми цього підпункту поширюються також на перший продаж дачних або садових будинків, а також будь-яких інших об’єктів власності, зареєстрованих згідно із законодавством як житло (об’єкт житлової нерухомості).

Операції з першого постачання доступного житла та житла, що будується із залученням державних коштів, звільняються від оподаткування.

{Підпункт 197.1.14 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4220-VI від 22.12.2011; в редакції Закону № 2600-IX від 20.09.2022}

197.1.15. надання благодійної допомоги, зокрема безоплатне постачання товарів/послуг благодійним організаціям, утвореним і зареєстрованим відповідно до законодавства, а також надання такої допомоги благодійними організаціями набувачам (суб'єктам) благодійної допомоги відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації.

{Абзац перший підпункту 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

Під безоплатним постачанням слід розуміти постачання товарів/послуг благодійним організаціям та набувачам благодійної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації. У разі недотримання умов, визначених цим підпунктом, такі операції оподатковуються на загальних підставах.

На товари, які надходять як благодійна допомога від вітчизняних благодійників за цілями, визначеними статтею 3 Закону України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", поширюються правила маркування.

{Абзац третій підпункту 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

Маркування проводиться шляхом нанесення напису "Благодійна допомога. Продаж заборонено" на етикетку, ярлик або безпосередньо на зовнішню або внутрішню упаковку товару. Під час маркування товарів благодійної допомоги може використовуватися символіка благодійної організації та благодійника.

Товари маркуються таким чином, щоб під час огляду упаковки або безпосередньо товарів напис було видно повністю і чітко.

Товари благодійної допомоги маркуються благодійниками, які надають таку допомогу.

Контроль за виконанням правил маркування здійснюють місцеві органи виконавчої влади та контролюючі органи.

Благодійна допомога може надаватися у вигляді товарів, робіт, послуг, призначених для використання юридичними особами - її набувачами з метою провадження діяльності за цілями, передбаченими статтею 3 Закону України "Про благодійну діяльність та благодійні організації".

{Абзац восьмий підпункту 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5073-VI від 05.07.2012}

Після отримання від благодійника пропозиції щодо надання благодійної допомоги у вигляді товарів, її видів, розмірів тощо юридична особа - набувач благодійної допомоги:

визначає з урахуванням рекомендацій відповідних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування коло осіб, яким вона надаватиметься;

повідомляє благодійника про намір прийняти запропоновану благодійну допомогу.

Юридичні особи - набувачі благодійної допомоги ведуть бухгалтерський та оперативний облік надходження, зберігання, розподілу та використання благодійної допомоги у вигляді товарів, робіт, послуг, а також звітність за встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері статистики формою, яку надсилають контролюючим органам.

{Абзац дванадцятий підпункту 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

Для бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з благодійною допомогою, юридичні особи - набувачі благодійної допомоги користуються планом рахунків та інструкцією, що діють в Україні.

Юридичні особи - набувачі благодійної допомоги самостійно визначають порядок аналітичного обліку операцій, пов'язаних з благодійною допомогою, відкривають відповідні рахунки.

Юридичні особи - набувачі благодійної допомоги у своїй річній фінансовій звітності відображають:

у бухгалтерському балансі - окремо кошти (товари, роботи, послуги), отримані як благодійна допомога;

у звіті про прибутки та збитки - окремо вартісну величину отриманої благодійної допомоги.

У додатку (коментарі) до річного звіту робляться необхідні пояснення щодо зазначених показників діяльності, пов'язаної з благодійною допомогою.

Контроль за отриманням, зберіганням, розподілом благодійної допомоги у вигляді товарів, робіт, послуг здійснюють місцеві органи виконавчої влади, а за їх цільовим використанням - місцеві органи виконавчої влади та контролюючі органи.

Отримані з метою надання благодійної допомоги марковані товари, які поставляються за кошти чи інші види компенсації, та/або виручка, отримана за таке постачання, підлягають вилученню в недобросовісного продавця і конфіскуються в дохід держави в установленому порядку.

Не підлягають звільненню від оподаткування операції з надання благодійної допомоги у вигляді зазначених у розділі VI цього Кодексу підакцизних товарів, цінних паперів (крім наданих ендавментів, зазначених у розділі IV цього Кодексу), нематеріальних активів і товарів/послуг, призначених для використання в господарській діяльності;

197.1.16. безоплатної передачі в державну власність чи комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст або у їх спільну власність об'єктів усіх форм власності, які перебувають на балансі одного платника податку і передаються на баланс іншого платника податку, якщо такі операції проводяться за рішенням Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, прийнятим у межах їх повноважень.

Норми цього підпункту поширюються також на операції з безоплатної передачі об'єктів з балансу юридичної особи будь-якої форми власності на баланс іншої юридичної особи, яка перебуває в державній або комунальній власності, що проводяться за рішенням органу державної влади України або органу місцевого самоврядування, прийнятим у межах їх повноважень та за рішенням юридичних осіб, у разі передачі основних засобів інфраструктури залізничного транспорту, незалежно від того, чи є суб'єкти операції платниками податку;

{Абзац другий підпункту 197.1.16 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

197.1.17. безоплатного постачання товарів/послуг власного виробництва підсобними господарствами і лікувально-виробничими трудовими майстернями (цехами, дільницями) будинків-інтернатів, територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центрів реінтеграції бездомних осіб, центрів соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, спеціалізованих лікарень, лікувально-профілактичних закладів особливого типу та диспансерів за умови, що така передача здійснюється для задоволення власних потреб зазначених закладів;

{Підпункт 197.1.17 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

197.1.18. постачання державних платних послуг фізичним або юридичним особам органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також іншими особами, уповноваженими такими органами або законодавством надавати зазначені послуги, обов'язковість отримання (надання) яких установлюється законодавством, включаючи плату за реєстрацію, видачу ліцензії, сертифікатів у вигляді зборів, державного мита тощо;

197.1.19. надання послуг з реєстрації актів цивільного стану державними органами, уповноваженими здійснювати таку реєстрацію згідно із законодавством;

{Підпункт 197.1.19 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

197.1.20. постачання бібліотеками, які перебувають у державній або комунальній власності або у власності всеукраїнських громадських об’єднань осіб з інвалідністю, платних послуг з комплектування реєстраційно-облікових документів (квитків, формулярів), користування рідкісними, цінними довідниками, книгами (у тому числі нічним абонементом), тематичного добору літератури за запитом споживача та надання тематичних, адресно-бібліографічних та фактографічних довідок;

197.1.21. постачання (продажу, передачі) земельних ділянок, земельних часток (паїв), крім тих, що розміщені під об'єктами нерухомого майна та включаються до їх вартості відповідно до законодавства (з урахуванням положень абзацу першого підпункту 197.1.13 пункту 197.1 статті 197 цього Кодексу);

постачання послуг з надання в оренду (суборенду) земельних ділянок, що перебувають у власності держави або територіальної громади, якщо кошти за такі послуги у повному обсязі сплачуються безпосередньо на відповідні рахунки органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів;

{Абзац другий підпункту 197.1.21 пункту 197.1 статті 197 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

197.1.22. постачання послуг з фундаментальних досліджень, науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, якщо такі послуги та/або роботи постачаються особою, яка безпосередньо отримує оплату їх вартості з рахунка органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів;

{Підпункт 197.1.22 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

197.1.23. безкоштовної передачі приладів, обладнання, матеріалів, крім підакцизних, науковим установам та науковим організаціям, вищим навчальним закладам, внесеним до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави;

{Підпункт 197.1.22 пункту 197.1 статті 197 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

197.1.24. постачання в сільській місцевості сільськогосподарськими товаровиробниками послуг з

ремонту шкіл, дошкільних закладів, інтернатів, закладів охорони здоров'я та надання матеріальної допомоги (в межах одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян на місяць на одну особу) продуктами харчування власного виробництва та послуг з обробки землі багатодітним сім'ям, ветеранам праці і війни, реабілітованим громадянам, особам з інвалідністю, одиноким особам похилого віку, особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та школам, дошкільним закладам, інтернатам, закладам охорони здоров'я;

197.1.25. постачання (передплати) та доставки періодичних видань друкованих засобів масової інформації (крім видань еротичного характеру) вітчизняного виробництва, підготовлення (літературне, наукове і технічне редагування, коригування, дизайн та верстка), виготовлення (друк на папері чи запис на електронному носієві), розповсюдження книжок, у тому числі електронного контенту (крім видань еротичного характеру) та дитячих книжкових видань, вітчизняного виробництва, учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників, словників українсько-іноземної або іноземно-української мови вітчизняного виробництва на митній території України;

{Підпункт 197.1.25 пункту 197.1 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 206-VIII від 13.02.2015, № 2245-VIII від 07.12.2017}

197.1.25-1. постачання, підготовлення (літературне, наукове і технічне редагування, коригування тощо), виготовлення, розповсюдження аудіокниг, озвучених українською мовою, крім видань еротичного характеру.

Норми цього підпункту поширюються також на електронні послуги із постачання електронних примірників (електронно-цифрової інформації) та/або надання доступу до аудіокниг, озвучених українською мовою, крім видань еротичного характеру.

{Пункт 197.1 статті 197 доповнено підпунктом 197.1.25-1 згідно із Законом № 2273-IX від 22.05.2022}

{Підпункт 197.1.26 пункту 197.1 статті 197 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 197.1.27 пункту 197.1 статті 197 виключено на підставі Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

197.1.28. постачання товарів/послуг у частині суми компенсації на покриття різниці між фактичними витратами та регульованими цінами (тарифами) у вигляді виробничої дотації з бюджету;

197.1.29. безоплатної передачі у державну або комунальну власність відповідних територіальних громад трамвайних вагонів (товарна підкатегорія згідно з УКТ ЗЕД 8603 10 00 10), тролейбусів (товарна підкатегорія згідно з УКТ ЗЕД 8702 40 00 10), автобусів (товарна позиція згідно з УКТ ЗЕД 8702) для перевезення громадян на маршрутах (лініях) відповідно до вимог життєзабезпечення населених пунктів. У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту (постачання) таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону;

{Пункт 197.1 статті 197 доповнено підпунктом 197.1.29 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

197.1.30. безоплатної передачі майна Державним концерном "Укроборонпром" та державними підприємствами, у тому числі казенними, які включені до його складу, якщо така передача здійснюється підприємствам, установам чи організаціям з метою проведення демонстрації товарів військового призначення або подвійного використання (з подальшим поверненням цього майна), проведення спільних або самостійних випробувань виробів військового призначення (з подальшим поверненням цього майна або без такого), підтримки науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності державних підприємств, установ та організацій (з подальшим поверненням цього майна

або без такого), забезпечення діяльності представництв Державного концерну "Укроборонпром" та підприємств оборонно-промислового комплексу, включених до його складу (з подальшим поверненням цього майна або без такого);

{Пункт 197.1 статті 197 доповнено підпунктом 197.1.30 згідно із Законом № 5414-VI від 02.10.2012}

197.1.31. створення, постачання, просування, реставрація і розповсюдження національного культурного продукту в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 197.1 статті 197 доповнено підпунктом 197.1.31 згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

197.1.32. постачання освітніх послуг шляхом доступу до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів у мережі Інтернет з галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, проведення та надання яких не потребує участі людини, у тому числі шляхом надання доступу до віртуальних класів, освітніх ресурсів, у яких учні (слухачі) виконують завдання онлайн, а оцінки виставляються автоматично, без участі людини;

{Пункт 197.1 статті 197 доповнено підпунктом 197.1.32 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

197.1.33. постачання резидентами Дія Сіті шляхом доступу до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів у мережі Інтернет, у тому числі шляхом надання доступу до віртуальних класів, освітніх ресурсів, освітніх послуг у галузі інформаційних технологій, у тому числі послуг з надання вищої, фахової передвищої та професійно-технічної освіти за такими спеціальностями, як комп’ютерні науки, інформаційні системи та технології, комп’ютерна інженерія, кібербезпека, наука про дані, а також послуг з надання інших видів освіти, а саме: навчання комп’ютерній грамоті (цифровій грамотності), що включає послуги з навчання цифровій грамотності, розробленню, модифікації, тестуванню та технічній підтримці програмного забезпечення, у тому числі комп’ютерних ігор, навчання бізнес-аналізу (для цілей розроблення, модифікації, тестування та технічної підтримки програмного забезпечення), побудові графічних інтерфейсів, організації процесів з контролю якості, системному адмініструванню, проектному менеджменту, розробленню документації (для цілей розроблення, модифікації, тестування та технічної підтримки програмного забезпечення).

{Пункт 197.1 статті 197 доповнено підпунктом 197.1.33 згідно із Законом № 2330-IX від 21.06.2022}

197.2. Звільняються від оподаткування операції з постачання та ввезення на митну територію України товарів/послуг, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа дипломатичного персоналу цих дипломатичних місій та членами їх сімей, що проживають разом з такими особами. Порядок звільнення від оподаткування та перелік операцій, що підлягають звільненню від оподаткування, встановлюються Кабінетом Міністрів України виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави та/або правил міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана у встановленому законодавством порядку.

{Абзац перший пункту 197.2 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі подальшого постачання (продажу) на митній території України транспортних засобів, що були ввезені із звільненням від оподаткування відповідно до норм цього підпункту, податок сплачується особою, зазначеною у третьому абзаці підпункту 3 пункту 180.1 статті 180 цього Кодексу не пізніше дня такого постачання.

У порядку, встановленому абзацом першим цього пункту, також звільняються від оподаткування

податком на додану вартість операції з постачання товарів/послуг на митній території України, передбачених для надання гуманітарної допомоги в Україні дипломатичними представництвами, консульськими установами іноземних держав і представництвами міжнародних організацій в Україні згідно з нормами Закону України "Про гуманітарну допомогу".

{Пункт 197.2 статті 197 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

197.3. Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України товарів морського промислу (риба, ссавці, мушлі, ракоподібні, водні рослини тощо в охолодженому, солоному, мороженому, консервованому вигляді, перероблені на борошно або іншу продукцію), видобутих (виловлених, вироблених) суднами, зареєстрованими у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України. Операції з подальшого постачання зазначених товарів юридичними особами - судновласниками або фрахтувальниками оподатковуються в загальному порядку, встановленому цим Кодексом.

197.4. Звільнення від оподаткування товарів, передбачене пунктом 197.1 цієї статті, поширюється на операції із ввезення на митну територію України.

197.5. Звільнення від оподаткування, передбачене пунктом 197.1 цієї статті, не поширюється на операції з підакцизними товарами, зазначеними в розділі VI цього Кодексу.

197.6. Звільняються від оподаткування операції з постачання товарів (крім підакцизних товарів) та послуг (крім послуг, що надаються під час проведення лотерей і розважальних ігор та послуг з постачання товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари), що безпосередньо виготовляються підприємствами та організаціями, які засновані громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю, де кількість осіб з інвалідністю, які мають у таких організаціях основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного періоду не менш як 50 відсотків середньооблікової кількості штатних працівників, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат з оплати праці, що належать до складу витрат згідно з правилами оподаткування податком на прибуток підприємств.

{Абзац перший пункту 197.6 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012}

Безпосереднім вважається виготовлення товарів/послуг, у результаті якого сума витрат з переробки (обробка, інші види перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів/послуг, які використовуються при виготовлені таких товарів/послуг, становить не менш як 8 відсотків ціни постачання таких виготовлених товарів/послуг.

Зазначені підприємства та організації громадських об’єднань осіб з інвалідністю мають право застосовувати зазначену пільгу за наявності реєстрації у відповідному контролюючому органі, яка здійснюється на підставі відповідної заяви платника податку про бажання отримати таку пільгу і рішення уповноваженого органу відповідно до Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні".

{Абзац третій пункту 197.6 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 344-IX від 05.12.2019}

У разі порушення вимог цього підпункту платником податку контролюючий орган скасовує його реєстрацію як особи, що має право на податкову пільгу, а податкові зобов'язання такого платника податку перераховуються з податкового періоду, за результатами якого були виявлені такі порушення, відповідно до загальних правил оподаткування, встановлених цим Кодексом, та з одночасним застосуванням відповідних фінансових санкцій.

Податкова звітність таких підприємств та організацій подається в порядку, встановленому

законодавством.

197.7. Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України культурних цінностей, виготовлених 50 і більше років тому, що класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД: 9701 21 00 00; 9701 91 00 00; 9701 29 00 00; 9701 22 00 00; 9701 92 00 00; 9701 99 00 00; 9702 10 00 00; 9702 90 00 00; 9703 10 00 00; 9703 90 00 00; 9704 00 00 00; 9705 10 00 00; 9705 21 00 00; 9705 22 00 00; 9705 29 00 00; 9705 31 00 00; 9705 39 00 00; 9706 10 00 00; 9706 90 00 00.

{Пункт 197.7 статті 197 в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

197.8. Звільняються від оподаткування операції з постачання послуг з перевезення (переміщення) пасажирів та вантажів транзитом через митну територію України, а також з постачання послуг, пов'язаних із таким перевезенням (переміщенням).

Звільнення від оподаткування, передбачене абзацом першим цього пункту, не поширюється на операції з постачання послуг, що виконуються (надаються) для забезпечення переміщення (транспортування) природного газу транскордонними газопроводами (транспортування природного газу територією України в митному режимі транзиту).

{Пункт 197.8 статті 197 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 197.9 статті 197 виключено на підставі Закону № 3387-VI від 19.05.2011}

197.9. Звільняються від оподаткування операції з постачання послуг, що надаються іноземним та вітчизняним суднам, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів, їхнього багажу і вантажів та оплачуються ними відповідно до законодавства України портовими зборами.

{До статті 197 включено пункт 197.9 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується з першого числа звітного (податкового) місяця, у якому набирає чинності Закон № 3609-VI від 07.07.2011}

197.10. Звільняються від оподаткування операції з постачання послуг з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден, які здійснюють внутрішні, міжнародні та транзитні польоти в районах польотної інформації зони відповідальності України. Порядок документального оформлення, складання податкових накладних та відображення цих операцій у податковій звітності визначається Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 197.10 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

197.11. Звільняються від оподаткування операції із:

постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана у встановленому законодавством порядку;

постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів, що фінансуються за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана у встановленому законодавством порядку;

ввезення на митну територію України майна як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України "Про гуманітарну допомогу".

{Пункт 197.11 статті 197 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

197.12. Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання (продажу, відчуження іншим способом) майна, що передане фізичними особами, а також суб'єктами підприємницької діяльності - приватними підприємцями та іншими особами, які не є платниками податку, у заставу, у тому числі іпотеку, та на яке було звернено стягнення.

Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання

майна, набутого ними у власність внаслідок звернення стягнення на таке майно. Звільнення від оподаткування стосується тієї частини вартості майна, за якою воно було набуте у власність в рахунок погашення зобов’язань за договором кредиту (позики).

{Пункт 197.12 статті 197 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

197.13. Звільняються від оподаткування операції банків з продажу (передачі) або придбання зобов'язань за депозитами (вкладами).

{Пункт 197.14 статті 197 виключено на підставі Закону № 713-VII від 19.12.2013}

197.15. Звільняються від оподаткування операції з постачання будівельно-монтажних робіт з будівництва доступного житла та житла, що будується за державні кошти.

197.16. Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України:

197.16.1. устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії;

197.16.2. матеріалів, устаткування, комплектуючих, що використовуються для виробництва:

197.16.2.1. устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії;

197.16.2.2. матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, які будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;

197.16.2.3. енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

197.16.2.4. засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів.

Операції із ввезення на митну територію України зазначених у цьому пункті товарів звільняються від оподаткування, якщо ці товари застосовуються платником податку для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні.

Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі порушення вимог щодо цільового використання таких товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена із зазначених операцій у момент ввезення таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день сплати податкового зобов'язання, та за період з дня ввезення таких товарів до дня збільшення податкового зобов'язання.

197.17. На період проведення військових навчань на території України, які проводяться в рамках програми "Партнерство заради миру", звільняються від оподаткування операції з поставки на митній території України пально-мастильних матеріалів, що придбаваються нерезидентами для передання учасникам спільних з підрозділами Збройних Сил України військових навчань.

Порядок, перелік підприємств та обсяги поставки пально-мастильних матеріалів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

197.18. Звільняються від оподаткування операції з ввезення на митну територію України племінних чистопородних тварин, племінних (генетичних) ресурсів за кодами згідно з УКТ ЗЕД 0101 21 00 00, 0102 21 10 00, 0102 21 30 00, 0103 10 00 00, 0104 10 10 00, 0511 10 00 00, 0511 99 85 10, що

здійснюються сільськогосподарськими товаровиробниками. Операції з подальшої поставки зазначених племінних чистопородних тварин або племінних (генетичних) ресурсів оподатковуються у загальному порядку, встановленому цим Кодексом.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.18 згідно із Законом № 4014-VI від 04.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

197.19. Звільняються від оподаткування операції з постачання Національному банку України:

дорогоцінних металів, у тому числі їх ввезення на митну територію України;

послуг, пов'язаних з виробництвом і використанням дорогоцінних металів з метою поповнення золотовалютних резервів та виготовлення банківських металів.

{Абзац третій пункту 197.19 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.19 згідно із Законом № 4238-VI від 22.12.2011}

197.20. Звільняються від оподаткування операції з ввезення на митну територію України фізичними особами товарів, визначених частиною десятою статті 374 Митного кодексу України.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.20 згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

{Пункт 197.21 статті 197 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 197.22 статті 197 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

197.23. Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених частиною восьмою статті 287 Митного кодексу України, та з першого постачання цих товарів на митній території України для їх використання у виробництві товарів оборонного призначення, визначених згідно із законом, та якщо замовником таких товарів є державний замовник у сфері оборони, визначений Кабінетом Міністрів України.

{Абзац перший пункту 197.23 статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

У разі нецільового використання товарів, визначених частиною восьмою статті 287 Митного кодексу України, платник податку збільшує податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає порушення, на суму податку, що мала бути сплачена у момент ввезення таких товарів чи нарахована за операціями із постачання таких товарів, сплачує пеню, нараховану відповідно до цього Кодексу, та несе фінансову, адміністративну та кримінальну відповідальність, встановлену цим Кодексом та законодавством України.

Порядок ввезення, постачання та цільового використання товарів, визначених частиною восьмою статті 287 Митного кодексу України, що ввозяться на митну територію України у митному режимі імпорту та постачаються на митній території України, визначається Кабінетом Міністрів України.

Звільнення від оподаткування, встановлене цим пунктом, не застосовується до операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту та з постачання на митній території України товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом України та/або визнаної державою-агресором по відношенню до України згідно із законодавством, або ввозяться з території такої держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом України.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.23 згідно із Законом № 366-VIII від 23.04.2015}

197.24. Звільняються від оподаткування операції оператора телекомунікацій з надання телекомунікаційних послуг у частині здійснення благодійного телекомунікаційного повідомлення на благодійні цілі.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.24 згідно із Законом № 1665-VIII від 06.10.2016}

197.25. Звільняються від оподаткування операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, що входять до складу національної кінематографічної спадщини.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.25 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

197.26. Звільняються від оподаткування операції платників податку, які здійснюють:

а) постачання на митній території України та/або ввезення на митну територію України інвестиційного золота, включаючи інвестиційне золото у вигляді сертифікатів розподіленого чи нерозподіленого золота, або золота, яким торгують на золотих рахунках, зокрема, позик золота та свопів, що передбачають право власності або право вимоги стосовно інвестиційного золота, а також операції з інвестиційним золотом, що передбачають ф’ючерсні та форвардні угоди, що призводять до передачі права власності або права вимоги стосовно інвестиційного золота;

б) постачання послуг агентів, які діють від імені та за дорученням іншої особи у випадках, коли вони беруть участь у постачанні інвестиційного золота своєму принципалові/довірителю;

в) постачання послуг, пов’язаних з виробництвом інвестиційного золота та/або послуг з перетворення золота на інвестиційне золото.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.26 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

197.27. Звільняються від оподаткування операції з постачання на митній території України тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, для яких встановлені максимальні роздрібні ціни, крім операцій:

а) з першого постачання таких товарів їх виробниками;

б) з першого постачання таких товарів суб’єктами господарювання, які пов’язані відносинами контролю з виробниками у розумінні Закону України "Про захист економічної конкуренції". Перелік суб’єктів господарювання, пов’язаних відносинами контролю з виробниками, затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі;

в) із ввезення таких товарів на митну територію України та їх першого постачання імпортером на митній території України.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.27 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

197.28. Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених пунктом 21 частини першої статті 282 Митного кодексу України, що ввозяться державними науковими установами, державними закладами вищої освіти для забезпечення власної освітньої, наукової та науково-технічної діяльності.

Обсяги, порядок ввезення та цільового використання таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

У разі порушення вимог щодо цільового використання товарів, визначених пунктом 21 частини першої статті 282 Митного кодексу України, платник податку збільшує податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає порушення, на суму податку, що мала бути сплачена у момент ввезення таких товарів, сплачує пеню, нараховану відповідно до цього Кодексу, та несе фінансову, адміністративну та іншу відповідальність, встановлену цим Кодексом та законодавством України.

Звільнення від оподаткування, встановлене цим пунктом, не застосовується до операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом України та/або визнаної державою-агресором по відношенню до України згідно із законодавством, або ввозяться з території такої держави-

окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом України.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.28 згідно із Законом № 2082-IX від 17.02.2022}

197.28-1. Звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, визначені частиною шостою статті 287 Митного кодексу України, що ввозяться учасниками індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, виключно для власного використання з метою здійснення ними діяльності у сферах переробної промисловості (розділ 10, клас 11.07 розділу 11, розділи 13-17, 20-33 КВЕД 009:2010, крім класу 24.10 розділу 24 КВЕД 009:2010 та крім виробництва підакцизних товарів, за виключенням виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів); у сфері збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів (розділ 38 КВЕД 009:2010), крім захоронення відходів, або науково-дослідної діяльності (розділ 72 КВЕД 009:2010) на території (в межах) індустріального парку (без права надання в оренду, лізинг чи передачу в користування третім особам на будь-яких інших умовах), за умови що з дати виготовлення устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього до дати ввезення їх на митну територію України минуло не більше трьох років і вони не були у використанні.

Порядок ввезення та цільового використання товарів, визначених абзацом першим цього пункту, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Відчуження устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, ввезених на митну територію України у порядку, визначеному цим пунктом, раніше п’яти років з дати ввезення їх на митну територію України чи у разі їх нецільового використання, у тому числі передання в користування іншим особам, раніше п’яти років з дати ввезення їх на митну територію України або втрата статусу учасника індустріального парку тягне за собою виникнення у платника податку обов’язку із сплати податкових зобов’язань за результатами податкового періоду, на який припадає таке відчуження, нецільове використання чи втрата статусу учасника індустріального парку, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезенні на митну територію України таких товарів, а також зобов’язань із сплати пені відповідно до цього Кодексу, розрахованої з дня ввезення на митну територію України до дня збільшення податкового зобов’язання. При цьому встановлені статтею 102 цього Кодексу строки давності не застосовуються.

Положення цього пункту не поширюються на устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Статтю 197 доповнено пунктом 197.28-1 згідно із Законом № 2330-IX від 21.06.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 2330-IX від 21.06.2022}

Стаття 198. Податковий кредит

198.1. До податкового кредиту відносяться суми податку, сплачені/нараховані у разі здійснення операцій з:

{Абзац перший пункту 198.1 статті 198 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

а) придбання або виготовлення товарів та послуг;

{Абзац другий пункту 198.1 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

б) придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів (у тому числі у зв'язку

з придбанням та/або ввезенням таких активів як внесок до статутного капіталу та/або при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);

{Абзац третій пункту 198.1 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 3553-IX від 16.01.2024}

в) отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та в разі отримання послуг, місцем постачання яких є митна територія України;

г) ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу;

ґ) ввезення товарів та/або необоротних активів на митну територію України.

{Пункт 198.1 статті 198 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

198.2. Датою віднесення сум податку до податкового кредиту вважається дата тієї події, що відбулася раніше:

{Абзаци перший та другий пункту 198.2 статті 198 замінено одним абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

дата списання коштів з рахунку платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг на оплату товарів/послуг, а в разі постачання товарів/послуг, оплата яких здійснюється електронними грошима, - дата списання електронних грошей платника податків як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, на електронний гаманець постачальника;

{Абзац другий пункту 198.2 статті 198 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

дата отримання платником податку товарів/послуг.

{Абзац третій пункту 198.2 статті 198 в редакції Закону № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Для операцій із ввезення на митну територію України товарів датою віднесення сум податку до податкового кредиту є дата сплати податку за податковими зобов'язаннями згідно з пунктом 187.8 статті 187 цього Кодексу, а для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України - дата складення платником податкової накладної за такими операціями, за умови реєстрації такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Абзац четвертий пункту 198.2 статті 198 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 643-VIII від 16.07.2015}

Датою збільшення податкового кредиту лізингоодержувача (орендаря) для операцій з фінансового лізингу (фінансової оренди) є дата фактичного отримання об’єкта фінансового лізингу (фінансової оренди) таким лізингоодержувачем (орендарем).

{Абзац п'ятий пункту 198.2 статті 198 в редакції Законів № 643-VIII від 16.07.2015, № 1605-IX від 01.07.2021}

Датою віднесення сум до податкового кредиту замовника з договорів (контрактів), визначених довгостроковими відповідно до пункту 187.9 статті 187 цього Кодексу, є дата фактичного отримання замовником результатів робіт (оформлених актами виконаних робіт) за такими договорами (контрактами).

{Абзац шостий пункту 198.2 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від

16.07.2015}

Для товарів/послуг, постачання (придбання) яких контролюється приладами обліку, факт постачання (придбання) таких товарів/послуг засвідчується даними обліку.

198.3. Податковий кредит звітного періоду визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості товарів/послуг та складається із сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку за ставкою, встановленою пунктом 193.1 статті 193 цього Кодексу, протягом такого звітного періоду у зв’язку з:

придбанням або виготовленням товарів та наданням послуг;

придбанням (будівництвом, спорудженням) основних засобів, у тому числі інших необоротних матеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи;

{Абзац третій пункту 198.3 статті 198 в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

ввезенням товарів та/або необоротних активів на митну територію України.

Нарахування податкового кредиту здійснюється незалежно від того, чи такі товари/послуги та основні засоби почали використовуватися в оподатковуваних операціях у межах провадження господарської діяльності платника податку протягом звітного податкового періоду, а також від того, чи здійснював платник податку оподатковувані операції протягом такого звітного податкового періоду.

{Абзац п'ятий пункту 198.3 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

{Пункт 198.3 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 408-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 609-VIII від 15.07.2015, № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 198.4 статті 198 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

198.5. Платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання виходячи з бази оподаткування, визначеної відповідно до пункту 189.1 статті 189 цього Кодексу, та скласти не пізніше останнього дня звітного (податкового) періоду і зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних в терміни, встановлені цим Кодексом для такої реєстрації, зведену податкову накладну за товарами/послугами, необоротними активами, придбаними/виготовленими з податком на додану вартість (для товарів/послуг, необоротних активів, придбаних або виготовлених до 1 липня 2015 року, - у разі якщо під час такого придбання або виготовлення суми податку були включені до складу податкового кредиту), у разі якщо такі товари/послуги, необоротні активи призначаються для їх використання або починають використовуватися:

{Абзац перший пункту 198.5 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

а) в операціях, що не є об’єктом оподаткування відповідно до статті 196 цього Кодексу (крім випадків проведення операцій, передбачених підпунктом 196.1.7 пункту 196.1 статті 196 цього Кодексу) або місце постачання яких розташоване за межами митної території України;

{Підпункт "а" пункту 198.5 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

б) в операціях, звільнених від оподаткування відповідно до статті 197, підрозділу 2 розділу XX цього Кодексу, міжнародних договорів (угод) (крім випадків проведення операцій, передбачених підпунктом 197.1.28 пункту 197.1 статті 197 цього Кодексу та операцій, передбачених пунктом 197.11 статті 197 цього Кодексу);

{Підпункт "б" пункту 198.5 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII від 24.10.2013, № 909-VIII від 24.12.2015}

в) в операціях, що здійснюються платником податку в межах балансу платника податку, у тому числі передача для невиробничого використання, переведення виробничих необоротних активів до складу невиробничих необоротних активів;

г) в операціях, що не є господарською діяльністю платника податку (крім випадків, передбачених пунктом 189.9 статті 189 цього Кодексу).

{Абзац п'ятий пункту 198.5 статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі якщо такі товари/послуги, необоротні активи в подальшому починають використовуватися в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності, у тому числі переведення невиробничих необоротних активів до складу виробничих необоротних активів, платник податку може зменшити суму податкових зобов’язань, що були нараховані відповідно до цього пункту, на підставі розрахунку коригування до податкової накладної, зазначеної в абзаці першому цього пункту, зареєстрованого в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Абзац шостий пункту 198.5 статті 198 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

З метою застосування цього пункту податкові зобов’язання визначаються по товарах/послугах, необоротних активах:

{Абзац сьомий пункту 198.5 статті 198 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

придбаних для використання в неоподатковуваних операціях - на дату їх придбання;

{Абзац пункту 198.5 статті 198 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

придбаних для використання в оподатковуваних операціях, які починають використовуватися в неоподатковуваних операціях, - на дату початку їх фактичного використання, визначену в первинних документах, складених відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні.

{Абзац пункту 198.5 статті 198 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

У разі якщо на момент перевірки платника податку контролюючим органом в акті вибіркової (часткової) інвентаризації, проведеної платником податку на вимогу такого органу, виявлено нестачу придбаних таким платником товарів (крім випадку, якщо така нестача обумовлена знищенням внаслідок дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідно до законодавства), для цілей розділу V цього Кодексу такі товари вважаються використаними платником податку в операціях, що не є господарською діяльністю платника податку.

{Пункт 198.5 статті 198 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 198.5 статті 198 в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

198.6. Не відносяться до податкового кредиту суми податку, сплаченого (нарахованого) у зв’язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних податковими накладними/розрахунками коригування до таких податкових накладних чи не підтверджені митними деклараціями (тимчасовими, додатковими та іншими видами митних декларацій, за якими сплачуються суми податку до бюджету при ввезенні товарів на митну територію України), іншими документами, передбаченими пунктом 201.11 статті 201 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 198.6 статті 198 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-

VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

У разі коли на момент перевірки платника податку контролюючим органом суми податку, попередньо включені до складу податкового кредиту, залишаються не підтвердженими зазначеними у абзаці першому цього пункту документами, платник податку несе відповідальність відповідно до цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 198.6 статті 198 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Податкові накладні, отримані з Єдиного реєстру податкових накладних, є для отримувача товарів/послуг підставою для нарахування сум податку, що відносяться до податкового кредиту.

{Пункт 198.6 статті 198 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

У разі якщо платник податку не включив у відповідному звітному періоді до податкового кредиту суму податку на додану вартість на підставі отриманих податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, таке право зберігається за ним протягом 365 календарних днів з дати складення податкової накладної/розрахунку коригування.

{Пункт 198.6 статті 198 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2198-VIII від 09.11.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

Суми податку, сплачені (нараховані) у зв’язку з придбанням товарів/послуг, зазначені в податкових накладних/розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних з порушенням строку реєстрації, включаються до податкового кредиту за звітний податковий період, в якому зареєстровано податкові накладні/розрахунки коригування до таких податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, але не пізніше ніж через 365 календарних днів з дати складення податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних.

{Абзаци п'ятий - сьомий пункту 198.6 статті 198 замінено одним абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2198-VIII від 09.11.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Платники податку, які застосовують касовий метод податкового обліку, суми податку, зазначені в податкових накладних/розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, та не включені до податкового кредиту протягом періоду 365 календарних днів з дати складення таких податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних у зв’язку з відсутністю фактів списання коштів з рахунку платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг (видачі з каси) або надання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів/послуг, мають право на включення таких сум до податкового кредиту у звітному податковому періоді, в якому відбулося списання коштів з рахунку платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг (видачі з каси) або надання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів/послуг, але не пізніше ніж через 60 календарних днів з дати такого списання, надання інших видів компенсацій.

{Пункт 198.6 статті 198 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1914-IX від 30.11.2021, № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних згідно з пунктом 201.16 статті 201 цього Кодексу перебіг строків, зазначених у цьому пункті, переривається на період зупинення реєстрації таких податкових накладних /

розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Пункт 198.6 статті 198 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Абзац пункту 198.6 статті 198 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Не відносяться до податкового кредиту суми податку, сплаченого (нарахованого) відповідно до підпункту 191.1.2 пункту 191.1 статті 191 цього Кодексу оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником.

{Пункт 198.6 статті 198 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

198.7. Сума від'ємного значення, що підлягає включенню до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду платника, що реорганізується шляхом:

приєднання, злиття, перетворення, - підлягає перенесенню до складу податкового кредиту правонаступника у наступному періоді після підписання передавального акта відповідно до законодавства;

поділу, виділення, - підлягає перенесенню до складу податкового кредиту правонаступника пропорційно до отриманої частки майна згідно з розподільчим балансом у наступному періоді після підписання розподільчого балансу відповідно до законодавства.

Таке перенесення здійснюється в разі, якщо сума від'ємного значення, що підлягає включенню до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду платника, що реорганізується, підтверджена документальною перевіркою контролюючого органу.

{Статтю 198 доповнено пунктом 198.7 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 199. Пропорційне віднесення сум податку до податкового кредиту

199.1. У разі якщо придбані та/або виготовлені товари/послуги, необоротні активи частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково - ні, платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання виходячи з бази оподаткування, визначеної відповідно до пункту 189.1 статті 189 цього Кодексу, та скласти не пізніше останнього дня звітного (податкового) періоду і зареєструвати зведену податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних на загальну суму частки сплаченого (нарахованого) податку під час їх придбання або виготовлення, яка відповідає частці використання таких товарів/послуг, необоротних активів в неоподатковуваних операціях.

{Пункт 199.1 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

199.2. Частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях визначається у відсотках як відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за цей же попередній календарний рік. Визначена у процентах величина застосовується протягом поточного календарного року.

{Пункт 199.2 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

199.3. Платники податку, у яких протягом попереднього календарного року були відсутні неоподатковувані операції, а такі неоподатковувані операції почали здійснюватися у звітному періоді, а також новостворені платники податку проводять у поточному календарному році розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях на підставі розрахунку, визначеного за фактичними даними обсягів з постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій першого звітного податкового періоду, в якому задекларовані такі операції.

{Абзац перший пункту 199.3 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях подається до контролюючого органу одночасно з податковою декларацією звітного податкового періоду, в якому задекларовані такі оподатковувані та неоподатковувані операції.

{Абзац другий пункту 199.3 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

199.4. Платник податку за підсумками календарного року здійснює перерахунок частки використання товарів/послуг та необоротних активів в оподатковуваних операціях виходячи з фактичних обсягів проведених протягом року оподатковуваних та неоподатковуваних операцій. У разі зняття з обліку платника податку, у тому числі за рішенням суду, перерахунок частки здійснюється виходячи з фактичних обсягів оподатковуваних та неоподатковуваних операцій, проведених з початку поточного року до дати зняття з обліку.

{Абзац перший пункту 199.4 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

{Абзац другий пункту 199.4 статті 199 виключено на підставі Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

199.5. Частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях, визначена з урахуванням норм пунктів 199.2-199.4 статті 199 цього Кодексу, застосовується для проведення коригування сум податкових зобов’язань, зазначених у пункті 199.1 статті 199 цього Кодексу. Результати перерахунку сум податкових зобов’язань відображаються у податковій декларації за останній податковий період року. У разі зняття з обліку платника податку, у тому числі за рішенням суду, коригування відображається платником податку у податковій декларації останнього податкового періоду, коли відбулося зняття з обліку.

{Пункт 199.5 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

199.6. Правила цієї статті не застосовуються в разі:

{Абзац перший пункту 199.6 статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

проведення операцій, передбачених підпунктом 196.1.7 пункту 196.1 статті 196 цього Кодексу;

{Абзац третій пункту 199.6 статті 199 виключено на підставі Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

проведення операцій, передбачених підпунктом 197.1.28 пункту 197.1, пунктами 197.11 та 197.24 статті 197 цього Кодексу.

{Пункт 199.6 статті 199 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1665-VIII від 06.10.2016}

Стаття 200. Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або відшкодуванню з Державного бюджету України (бюджетному відшкодуванню), та строки проведення розрахунків

200.1. Сума податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду.

200.2. При позитивному значенні суми, розрахованої згідно з пунктом 200.1 цієї статті, така сума підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету у строки, встановлені цим розділом.

Для перерахування податку до бюджету центральний орган виконавчої влади, що реалізує

державну податкову політику, надсилає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, реєстр платників, в якому зазначаються назва платника, податковий номер та індивідуальний податковий номер платника, звітний період та сума податку, що підлягає перерахуванню до бюджету. На підставі такого реєстру центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, не пізніше останнього дня строку, встановленого цим Кодексом для самостійної сплати податкових зобов’язань, перераховує суми податку до бюджету.

{Пункт 200.2 статті 200 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 200.3 статті 200 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

200.4. При від’ємному значенні суми, розрахованої згідно з пунктом 200.1 цієї статті, така сума:

а) враховується у зменшення суми податкового боргу з податку, що виник за попередні звітні (податкові) періоди (у тому числі розстроченого або відстроченого відповідно до цього Кодексу) в частині, що не перевищує суму, обчислену відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу на момент отримання контролюючим органом податкової декларації, а в разі відсутності податкового боргу -

б) або підлягає бюджетному відшкодуванню за заявою платника у сумі податку, фактично сплаченій отримувачем товарів/послуг у попередніх та звітному податкових періодах постачальникам таких товарів/послуг або до Державного бюджету України, в частині, що не перевищує суму, обчислену відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу на момент отримання контролюючим органом податкової декларації, на відповідний рахунок платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг та/або у рахунок сплати грошових зобов’язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету;

{Підпункт "б" пункту 200.4 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 2600-IX від 20.09.2022; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

в) та/або зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

{Пункт 200.4 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

200.4-1. Платники податку, щодо яких у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", прийняті рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), протягом строку застосування таких санкцій не мають права на отримання бюджетного відшкодування суми від’ємного значення.

Суми такого від’ємного значення зараховуються у зменшення суми податкового боргу з податку, що виник за попередні звітні (податкові) періоди (у тому числі розстроченого або відстроченого відповідно до цього Кодексу), а в разі відсутності податкового боргу - до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

{Статтю 200 доповнено пунктом 200.4-1 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

200.4-2. Не підлягає бюджетному відшкодуванню сума від’ємного значення, до розрахунку якої включено суми податку, сплачені отримувачем товарів/послуг у попередніх та звітному податкових періодах постачальникам товарів/послуг, які використані або будуть використані в операціях з

першого постачання житла (об’єктів житлової нерухомості), неподільного житлового об’єкта незавершеного будівництва / майбутнього об’єкта житлової нерухомості.

Суми такого від’ємного значення зараховуються до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду до їх повного погашення податковими зобов’язаннями.

{Статтю 200 доповнено пунктом 200.4-2 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

{Пункт 200.5 статті 200 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 200.6 статті 200 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

200.7. Платник податку, який має право на отримання бюджетного відшкодування та прийняв рішення про повернення суми бюджетного відшкодування, подає відповідному контролюючому органу податкову декларацію та заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, яка відображається у податковій декларації.

{Абзац перший пункту 200.7 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

200.7.1. Формування Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування здійснюється на підставі баз даних центрального органу виконавчої влади, що реалізує податкову політику, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

До такого Реєстру вносяться такі дані:

1) найменування платника податку та його індивідуальний податковий номер;

2) дата подання заяви про повернення суми бюджетного відшкодування на рахунок платника у банку/небанківському надавачу платіжних послуг, поданої у складі податкової декларації або уточнюючого розрахунку (в разі їх подання);

{Абзац четвертий підпункту 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

3) сума податку, заявленого до бюджетного відшкодування, зазначена у кожній заяві, поданій у складі податкової декларації або уточнюючого розрахунку (в разі їх подання), у тому числі окремо, яка підлягає перерахуванню на рахунок платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг та/або в рахунок сплати грошових зобов’язань, та/або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету;

{Абзац п'ятий підпункту 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

4) сума податку, заявленого до бюджетного відшкодування, зменшена на суму податкового боргу;

5) реквізити рахунку платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг для перерахування бюджетного відшкодування;

{Абзац сьомий підпункту 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

6) реквізити бюджетних рахунків для перерахування у рахунок сплати грошових зобов’язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету;

7) реквізити бюджетного рахунка, з якого здійснюється бюджетне відшкодування податку;

8) дата початку та закінчення проведення перевірки даних, зазначених у податковій декларації

або уточнюючому розрахунку (в разі їх подання), в складі яких подана заява про повернення суми бюджетного відшкодування, з обов’язковою відміткою щодо виду перевірки (камеральна, документальна);

9) сума податку, заявленого до бюджетного відшкодування, та дата поданої до контролюючого органу заяви в разі виникнення у платника податку необхідності змінити напрям узгодженого бюджетного відшкодування;

10) дата складення та вручення платнику податків акта перевірки;

11) дата та номер податкового повідомлення-рішення та сума бюджетного відшкодування за кожною заявою з урахуванням (у разі подання) уточнюючого розрахунку, неузгоджена контролюючим органом;

12) дата початку оскарження податкового повідомлення-рішення та сума бюджетного відшкодування, що оскаржується;

13) дата закінчення оскарження податкового повідомлення-рішення та сума бюджетного відшкодування, узгоджена за результатами оскарження;

14) сума узгодженого контролюючим органом бюджетного відшкодування за кожною заявою та дата її узгодження;

15) дата та сума повернення бюджетного відшкодування на рахунок платника в банку/небанківському надавачу платіжних послуг;

{Абзац сімнадцятий підпункту 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

16) дата та сума зарахування (перерахування) в рахунок сплати грошових зобов’язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету;

17) дата прийняття рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції";

{Підпункт 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

18) дата прийняття рішення про скасування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції".

{Підпункт 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

Внесення даних до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування посадовими особами відповідних органів здійснюється з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац підпункту 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

Порядок ведення та форма Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 200.7 статті 200 доповнено підпунктом 200.7.1 згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

200.7.2. Заяви про повернення сум бюджетного відшкодування автоматично вносяться до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування протягом операційного дня їх отримання у

хронологічному порядку їх надходження.

Повернення узгоджених сум бюджетного відшкодування здійснюється у хронологічному порядку відповідно до черговості внесення до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

{Пункт 200.7 статті 200 доповнено підпунктом 200.7.2 згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

200.7.3. Дані Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, передбачені підпунктом 200.7.1 цього пункту, крім підпункту 5 підпункту 200.7.1 цього пункту щодо реквізитів рахунку платника податку в банку/небанківському надавачу платіжних послуг для перерахування бюджетного відшкодування, не є інформацією з обмеженим доступом та підлягають щоденному, крім вихідних, святкових та неробочих днів, оприлюдненню на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

{Абзац перший підпункту 200.7.3 пункту 200.7 статті 200 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

Порядок надання відповідної інформації центральним органом виконавчої влади, що реалізує податкову політику, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, для її оприлюднення на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

{Пункт 200.7 статті 200 доповнено підпунктом 200.7.3 згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

200.8. До податкової декларації або уточнюючих розрахунків (в разі їх подання) платником податків додаються розрахунок суми бюджетного відшкодування та оригінали митних декларацій. У разі якщо митне оформлення товарів, вивезених за межі митної території України, здійснювалося з використанням електронної митної декларації, така електронна митна декларація надається контролюючим органом за місцем митного оформлення контролюючому органу за місцем обліку такого платника податків в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Пункт 200.8 статті 200 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

200.9. Форма заяви про відшкодування та форма розрахунку суми бюджетного відшкодування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

{Пункт 200.9 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

200.10. У строк, передбачений абзацом першим пункту 76.3 статті 76 цього Кодексу, контролюючий орган проводить камеральну перевірку даних податкової декларації або уточнюючих розрахунків (в разі їх подання).

Платники податку, які мають право на бюджетне відшкодування відповідно до цієї статті та подали заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, отримують таке бюджетне відшкодування в разі узгодження контролюючим органом заявленої суми бюджетного відшкодування за результатами камеральної перевірки, а у випадках, визначених пунктом 200.11 цієї статті, - за

результатами перевірки, зазначеної у такому пункті, що проводяться відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 200.10 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016} {Щодо зупинення дії пункту 200.10 статті 200 до 21.07.2022 див. підпункт 69.11 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX}

200.11. Контролюючий орган має право протягом 60 календарних днів, що настають за граничним строком подання податкової декларації, а в разі якщо така податкова декларація надана після закінчення граничного строку - за днем її фактичного подання, провести документальну перевірку платника податку у порядку, передбаченому підпунктом 78.1.8 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу.

Рішення про проведення документальної перевірки має бути прийнято не пізніше закінчення граничного строку проведення камеральної перевірки.

{Пункт 200.11 статті 200 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1791-VIII від 20.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021} {Щодо зупинення дії пункту 200.11 статті 200 до 21.07.2022 див. підпункт 69.11 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX}

200.12. Зазначена у заяві сума бюджетного відшкодування вважається узгодженою в Реєстрі заяв про повернення суми бюджетного відшкодування з однієї із таких дат:

{Абзац перший пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

а) з дня, наступного за днем закінчення граничного строку проведення перевірки, в разі, якщо контролюючим органом внесені до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування відомості про відсутність порушень під час такої перевірки;

{Абзац другий пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

б) з дня, наступного за днем закінчення граничного строку проведення камеральної перевірки, в разі, якщо контролюючим органом не внесені до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування відомості про дату початку та закінчення проведення перевірки даних, зазначених у податковій декларації або уточнюючому розрахунку, з обов’язковою відміткою щодо виду перевірки (камеральна, документальна);

{Абзац третій пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

в) з дня, наступного за днем закінчення граничного строку, передбаченого цим Кодексом для складення акта перевірки, в разі, якщо контролюючим органом не внесені до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування відомості про дату складення акта перевірки;

{Абзац пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

г) з дня, наступного за днем закінчення граничного строку, передбаченого цим Кодексом для надсилання (вручення) податкового повідомлення-рішення, в разі, якщо контролюючим органом не внесені до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування відомості про дату та номер податкового повідомлення-рішення;

{Абзац пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

ґ) з дня визнання протиправним та/або скасування податкового повідомлення-рішення.

{Абзац пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

У випадках, передбачених підпунктами "б" і "в" цього пункту, інформація про узгодженість бюджетного відшкодування та його суму відображається в Реєстрі заяв про повернення суми бюджетного відшкодування в автоматичному режимі на наступний робочий день після виникнення такого випадку.

{Абзац пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

У випадках, передбачених підпунктами "а", "г" і "ґ" цього пункту, інформація про узгодженість бюджетного відшкодування та його суму відображається в Реєстрі заяв про повернення суми бюджетного відшкодування контролюючим органом на наступний робочий день після виникнення такого випадку.

{Абзац пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Узгоджена сума бюджетного відшкодування стає доступною органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, для виконання на наступний операційний день за днем її відображення в Реєстрі заяв про повернення суми бюджетного відшкодування та перераховується органом, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, у строки, передбачені пунктом 200.13 цієї статті, на рахунок платника податку в обслуговуючому банку/небанківському надавачу платіжних послуг та/або на бюджетні рахунки для перерахування у рахунок сплати грошових зобов’язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до Державного бюджету України.

{Абзац пункту 200.12 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі наявності у платника податку податкового боргу бюджетному відшкодуванню підлягає заявлена сума податку, зменшена на суму такого податкового боргу.

У разі виникнення у платника податку необхідності зміни напряму узгодженого бюджетного відшкодування, такий платник податку має право подати відповідну заяву до контролюючого органу, який не пізніше наступного робочого дня з дня отримання такої заяви зобов’язаний внести відповідні дані до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

{Абзац одинадцятий пункту 200.12 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 200.12 статті 200 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015} {Щодо зупинення дії пункту 200.12 статті 200 до 21.07.2022 див. підпункт 69.11 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX}

200.12-1. З дати прийняття рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", зупиняються бюджетне відшкодування узгодженої суми бюджетного відшкодування та перебіг строків здійснення такого бюджетного відшкодування, визначених цією статтею.

Зазначена в абзаці першому цього пункту сума бюджетного відшкодування залишається доступною органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, та перераховується цим органом на рахунок платника податку в обслуговуючому банку/небанківському надавачі платіжних послуг та/або на бюджетні рахунки для перерахування у рахунок сплати грошових зобов’язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до Державного бюджету України, протягом п’яти операційних днів з дати прийняття рішення про скасування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції".

{Статтю 200 доповнено пунктом 200.12-1 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

200.13. На підставі даних Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, після дня набуття статусу узгодженої суми бюджетного відшкодування перераховує таку суму з бюджетного рахунка на рахунок платника податку в обслуговуючому банку/небанківському надавачу платіжних послуг та/або на бюджетні рахунки для перерахування у рахунок сплати грошових зобов’язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету, протягом п’яти операційних днів.

{Пункт 200.13 статті 200 в редакції Законів № 5519-VI від 06.12.2012, № 407-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

200.14. Якщо за результатами камеральної або документальної перевірки, контролюючий орган виявляє невідповідність суми бюджетного відшкодування сумі, заявленій у податковій декларації, то такий орган:

{Абзац перший пункту 200.14 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац другий пункту 200.14 статті 200 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

б) у разі перевищення заявленої платником податку суми бюджетного відшкодування над сумою, визначеною контролюючим органом за результатами перевірок, надсилає платнику податку податкове повідомлення-рішення, в якому зазначаються сума такого перевищення та підстави для її вирахування;

в) у разі з'ясування за результатами проведення перевірок факту, за яким платник податку не має права на отримання бюджетного відшкодування, надсилає платнику податку податкове повідомлення-рішення, в якому зазначаються підстави відмови в наданні бюджетного відшкодування.

{Пункт 200.14 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 3317-IX від 10.08.2023}

200.14-1. Якщо протягом періоду проведення контролюючим органом камеральної або документальної перевірки прийнято рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", такий контролюючий орган надсилає платнику податку податкове повідомлення-рішення, в якому зазначається відмова в наданні бюджетного відшкодування.

Таке податкове повідомлення-рішення не підлягає оскарженню.

{Статтю 200 доповнено пунктом 200.14-1 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

200.15. У разі коли за результатами перевірки сум податку, заявлених до відшкодування, платник податку розпочинає процедуру адміністративного або судового оскарження, контролюючий орган не пізніше наступного робочого дня після отримання відповідного повідомлення від платника або ухвали суду про порушення провадження у справі зобов’язаний внести відповідні дані до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

{Абзац перший пункту 200.15 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Після закінчення процедури адміністративного оскарження або набрання законної сили рішенням суду контролюючий орган на наступний робочий день після отримання відповідного рішення зобов’язаний внести до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування дані щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування платника.

{Абзац другий пункту 200.15 статті 200 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі неузгодження контролюючим органом суми податку, заявленої до відшкодування, або її частини зобов’язання з бюджетного відшкодування податку в частині неузгодженої суми виникає з дня закінчення процедури адміністративного або судового оскарження, за результатами якої прийнято рішення на користь платника податків.

{Пункт 200.15 статті 200 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

200.16. У разі якщо платник податку експортує товари за межі митної території України, отримані від іншого платника податку на умовах комісії, консигнації, доручення або інших видів

договорів, які не передбачають переходу права власності на такі товари від такого іншого платника податку до експортера, право на отримання бюджетного відшкодування має такий інший платник податку. При цьому комісійна винагорода, отримана платником податку - експортером від такого іншого платника податку, включається до бази оподаткування за ставкою, визначеною підпунктом "а" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу, та не включається до митної вартості товарів, які експортуються.

{Пункт 200.16 статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

200.17. Джерелом сплати бюджетного відшкодування (у тому числі заборгованості бюджету) є доходи бюджету, до якого сплачується податок

{Абзац перший пункту 200.17 статті 200 в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

Забороняється обумовлювати або обмежувати виплату бюджетного відшкодування наявністю або відсутністю доходів, отриманих від цього податку в окремих регіонах України.

{Пункт 200.18 статті 200 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 200.19 статті 200 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 200.20 статті 200 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 200.21 статті 200 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 200.22 статті 200 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

200.23. Суми податку, не відшкодовані платникам протягом визначеного цією статтею строку, вважаються заборгованістю бюджету з відшкодування податку на додану вартість. На суму такої заборгованості нараховується пеня на рівні 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, встановленої на момент виникнення пені, протягом строку її дії, включаючи день погашення.

Нарахування пені згідно з абзацом першим цього пункту не здійснюється у разі, якщо така заборгованість зумовлена:

{Пункт 200.23 статті 200 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3317-IX від 10.08.2023}

виникненням форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) у зв’язку із введенням воєнного, надзвичайного стану;

{Абзац пункту 200.23 статті 200 в редакції Закону № 3317-IX від 10.08.2023}

зупиненням/відмовою у наданні бюджетного відшкодування за рішенням про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятим у порядку, встановленому Законом України "Про санкції".

{Абзац пункту 200.23 статті 200 в редакції Закону № 3317-IX від 10.08.2023}

Стаття 200-1. Електронне адміністрування податку на додану вартість

200-1.1. Система електронного адміністрування податку на додану вартість забезпечує автоматичний облік в розрізі платників податку:

суми податку, що містяться у складених та отриманих податкових накладних та розрахунках коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних;

{Абзац другий пункту 200-1.1 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

суми податку, сплачені платниками при ввезенні товару на митну територію України;

суми поповнення та залишку коштів на рахунках в системі електронного адміністрування податку на додану вартість;

суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні та розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних;

інші показники, які згідно з вимогами пункту 34 підрозділу 2 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу враховуються під час обрахунку суми податку, обчисленої за формулою, визначеною пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу.

{Пункт 200-1.1 статті 200-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

Порядок електронного адміністрування податку на додану вартість встановлюється Кабінетом Міністрів України.

200-1.2. Платникам податку автоматично відкриваються рахунки в системі електронного адміністрування податку на додану вартість.

Розрахунки з бюджетом у системі електронного адміністрування податку на додану вартість здійснюються з цих рахунків, крім випадку, передбаченого абзацом другим пункту 87.1 статті 87 цього Кодексу.

{Пункт 200-1.2 статті 200-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Платникам - сільськогосподарським підприємствам, що обрали спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, додатково відкриваються:

{Пункт 200-1.2 статті 200-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

а) рахунки в системі електронного адміністрування податку, призначені для перерахування коштів до Державного бюджету України та на їх спеціальні рахунки, відкриті в установах банків та/або органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для здійснення операцій з постачання сільськогосподарських товарів/послуг (крім зернових і технічних культур та продукції тваринництва, визначеної у пункті 209.19 статті 209 цього Кодексу);

{Абзац пункту 200-1.2 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

б) рахунки в системі електронного адміністрування податку, призначені для перерахування коштів до Державного бюджету України та на їх спеціальні рахунки, відкриті в установах банків та/або органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для здійснення операцій з постачання зернових та технічних культур, визначених у пункті 209.19 статті 209 цього Кодексу;

{Абзац пункту 200-1.2 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

в) рахунки в системі електронного адміністрування податку, призначені для перерахування коштів до Державного бюджету України та на їх спеціальні рахунки, відкриті в установах банків та/або органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для здійснення операцій з постачання продукції тваринництва, визначеної у пункті 209.19 статті 209 цього Кодексу.

{Абзац пункту 200-1.2 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Для відкриття рахунків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію податкової та митної політики, надсилає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, реєстр платників, в якому

зазначаються назва платника, податковий номер та індивідуальний податковий номер платника.

{Абзац сьомий пункту 200-1.2 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

200-1.3. Платник податку має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних на суму податку (ΣНакл), обчислену за такою формулою:

ΣНакл = ∑НаклОтр + ∑Митн + ∑ПопРах + ∑Овердрафт - ∑НаклВид - ∑Відшкод - ∑Перевищ;

{Абзац другий пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

де:

ΣНаклОтр - загальна сума податку за отриманими платником податковими накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних, податковими накладними, складеними платником податку відповідно до пункту 208.2 статті 208 цього Кодексу та зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних, та розрахунками коригування до таких податкових накладних, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних;

SМитн - загальна сума податку, сплаченого платником при ввезенні товарів на митну територію України, крім сум податку, сплаченого (нарахованого) відповідно до підпункту 191.1.2 пункту 191.1 статті 191 цього Кодексу оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником;

{Абзац п'ятий пункту 200-1.3 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ΣПопРах - загальна сума поповнення з рахунку у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника податку рахунка в системі електронного адміністрування податку, в тому числі рахунків у системі електронного адміністрування податку платника - сільськогосподарського підприємства, що обрало спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, зазначених у підпунктах "а" - "в" пункту 200-1.2 цієї статті.

{Абзац шостий пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Під час розрахунку показника ΣПопРах враховується сума коштів:

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

а) вилучених та зарахованих контролюючим органом на рахунок платника податку у системі електронного адміністрування податку відповідно до пункту 95.5 статті 95 цього Кодексу в рахунок погашення податкового боргу з податку на додану вартість по задекларованих до сплати податкових зобов’язаннях за періоди починаючи з 1 липня 2015 року, визначених платником податків у податковій декларації з податку на додану вартість або уточнюючому розрахунку;

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

б) у разі проведення органом, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, розрахунків платника податку з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, опалення та постачання гарячої води, послуги з централізованого водопостачання, водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, яка виникла у зв’язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання, водовідведення, опалення та постачання гарячої води тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами

державної влади чи органами місцевого самоврядування, за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам з подальшим спрямуванням коштів відповідно до Закону України про Державний бюджет України в рахунок погашення заборгованості з податку. При цьому для поповнення рахунка в системі електронного адміністрування податку враховується в межах проведених розрахунків з податку сума зменшення залишку узгоджених податкових зобов’язань такого платника податку, не сплачених до бюджету, строк сплати яких настав, що обліковується органом, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, до виконання в повному обсязі за коригуючими реєстрами.

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Порядок та строки врахування таких сум у системі електронного адміністрування податку встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Не враховуються в обрахунку показника ∑ПопРах суми, зараховані на рахунки платників у системі електронного адміністрування податку з:

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

а) рахунків у системі електронного адміністрування податку, відкритих для перерахування коштів до Державного бюджету України та на спеціальні рахунки, відкриті в установах банків та/або в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для здійснення операцій з постачання сільськогосподарських товарів/послуг (крім зернових та технічних культур та продукції тваринництва, визначених у пункті 209.19 статті 209 цього Кодексу);

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

б) рахунків у системі електронного адміністрування податку, відкритих для перерахування коштів до Державного бюджету України та на спеціальні рахунки, відкриті в установах банків та/або в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для здійснення операцій з постачання зернових та технічних культур, визначених у пункті 209.19 статті 209 цього Кодексу;

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

в) рахунків у системі електронного адміністрування податку, відкритих для перерахування коштів до Державного бюджету України та на спеціальні рахунки, відкриті в установах банків та/або в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для здійснення операцій з постачання продукції тваринництва, визначеної у пункті 209.19 статті 209 цього Кодексу.

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

∑Овердрафт - сума середньомісячного розміру сум податку, які за останніх 12 звітних (податкових) місяців були задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені чи розстрочені або відстрочені, а також задекларовані платником - сільськогосподарським підприємством, що обрав спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу.

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Показник ∑Овердрафт щокварталу (протягом перших шести робочих днів такого кварталу) підлягає автоматичному перерахунку з урахуванням показника середньомісячного розміру сум податку, які за останніх 12 звітних (податкових) місяців станом на дату такого перерахунку, були задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені чи розстрочені або відстрочені, а також задекларовані платником - сільськогосподарським підприємством, що обрав спеціальний режим

оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу. Такий перерахунок здійснюється шляхом віднімання суми попереднього збільшення та додавання суми збільшення згідно з поточним перерахунком.

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Платникам податку, які станом на 1 січня 2016 року зареєстровані платниками податку на додану вартість менш як 12 звітних (податкових) місяців, а також платникам, зареєстрованим платниками податку на додану вартість після 1 січня 2016 року, - таке збільшення здійснюється протягом перших шести робочих днів кварталу, що настає за кварталом, в якому строк такої реєстрації досягає 12 звітних (податкових) місяців.

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

ΣНаклВид - загальна сума податку за складеними платником податковими накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних та розрахунками коригування до таких податкових накладних, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних;

{Абзац вісімнадцятий пункту 200-1.3 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

ΣВідшкод - загальна сума податку, заявлена платником до бюджетного відшкодування з урахуванням сум коригувань та результатів перевірок, що проводяться відповідно до цього Кодексу;

{Абзац пункту 200-1.3 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

ΣПеревищ - загальна сума перевищення податкових зобов’язань, зазначених платником у поданих податкових деклараціях з урахуванням поданих уточнюючих розрахунків до них, над сумою податку, що міститься в складених таким платником податкових накладних та розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Показники формули, визначеної цим пунктом, обраховуються з 1 липня 2015 року. Під час обрахунку показників ΣНаклОтр та ΣНаклВид також використовуються розрахунки коригування, складені починаючи з 1 липня 2015 року та зареєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних, до податкових накладних, складених до 1 липня 2015 року, що підлягали наданню покупцям - платникам податку. Для обрахунку показників ΣНаклОтр, ΣНаклВид та ΣМитн використовуються документи (податкові накладні, розрахунки коригування, митні декларації, аркуші коригування та додаткові декларації), складені починаючи з 1 липня 2015 року.

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

Під час обрахунку суми ΣНакл також використовуються показники, визначені пунктами 34, 34-1 підрозділу 2 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу.

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Сума ∑Накл платника, реорганізованого шляхом приєднання, злиття, перетворення, сформована на момент державної реєстрації припинення юридичної особи, використовується під час обрахунку суми ∑Накл правонаступника такого платника податку.

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Сума ∑Накл платника, реорганізованого шляхом поділу (з якого здійснюється виділ), сформована на момент державної реєстрації припинення юридичної особи такого платника (державної реєстрації створення юридичної особи правонаступника), використовується під час обрахунку суми ∑Накл правонаступника такого платника податку пропорційно до отриманої частки майна згідно з розподільчим балансом.

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі внесення за рішенням контролюючого органу або рішенням суду, яке набрало законної сили, до реєстру платників податку на додану вартість змін щодо скасування (відміни) анулювання реєстрації платника податку на додану вартість, сума ΣНакл такого платника підлягає перерахунку за звітний (податковий) період, в якому відбулося анулювання реєстрації платника податку, яке скасоване (відмінене).

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено абзацом двадцять сьомим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Такий перерахунок здійснюється контролюючим органом протягом трьох робочих днів, що настають за днем внесення контролюючим органом до реєстру платників податку на додану вартість змін щодо скасування анулювання реєстрації такого платника, крім випадків, коли на момент скасування рішення про анулювання реєстрації особа застосовує спрощену систему оподаткування, яка не передбачає сплату податку на додану вартість, або повторна реєстрація (наступна за відміненою) платником податку такої особи є анульованою з підстав, передбачених пунктом 184.1 статті 184 цього Кодексу.

{Пункт 200-1.3 статті 200-1 доповнено абзацом двадцять восьмим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

200-1.4. На рахунок у системі електронного адміністрування податку на додану вартість платника зараховуються кошти:

а) з рахунку у банку/небанківському надавачу платіжних послуг такого платника в сумах, необхідних для збільшення розміру суми, що обчислюється відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу;

{Підпункт "а" пункту 200-1.4 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

б) з рахунку у банку/небанківському надавачу платіжних послуг такого платника в сумах, недостатніх для сплати до бюджету узгоджених податкових зобов’язань з цього податку;

{Підпункт "б" пункту 200-1.4 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

в) з рахунків платників, відкритих у відповідних органах казначейства для проведення розрахунків з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, опалення та постачання гарячої води, послуги з централізованого водопостачання, водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, яка виникла у зв’язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання, водовідведення, опалення та постачання гарячої води тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, а рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам з подальшим спрямуванням коштів відповідно до Закону України про Державний бюджет України;

{Пункт 200-1.4 статті 200-1 доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

г) з бюджету в сумах надміру сплачених грошових зобов’язань з податку на додану вартість, повернутих платнику податків у порядку, встановленому пунктом 43.4-1 статті 43 цього Кодексу;

{Пункт 200-1.4 статті 200-1 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

ґ) вилучені контролюючим органом відповідно до пункту 95.5 статті 95 цього Кодексу в рахунок погашення податкового боргу з податку на додану вартість по задекларованих до сплати податкових зобов’язаннях за періоди починаючи з 1 липня 2015 року, визначених платником податків у податковій декларації з податку на додану вартість або уточнюючому розрахунку.

{Пункт 200-1.4 статті 200-1 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

200-1.5. З рахунку у системі електронного адміністрування податку на додану вартість платника перераховуються кошти до державного бюджету в сумі податкових зобов’язань з податку на додану вартість, що підлягає сплаті за наслідками звітного податкового періоду, та на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника податку за його заявою, яка подається до контролюючого органу у складі податкової звітності з податку на додану вартість, у розмірі суми коштів, що перевищує суму задекларованих до сплати до бюджету податкових зобов’язань та суми податкового боргу з податку. При цьому перерахування коштів на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника може здійснюватися у разі відсутності перевищення суми податку, зазначеної у складених податкових накладних, складених у звітному періоді та зареєстрованих у Єдиному реєстрі податкових накладних, над сумою податкових зобов’язань з податку за операціями з постачання товарів/послуг, задекларованих у податковій звітності з податку на додану вартість у цьому звітному періоді.

{Абзац перший пункту 200-1.5 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Кошти, що надійшли на рахунки, визначені у підпунктах "а" - "в" пункту 200-1.2 цієї статті, автоматично перераховуються органом, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, на рахунок такого платника в системі електронного адміністрування податку на додану вартість та на спеціальний рахунок такого платника протягом наступного операційного дня. Реквізити такого спеціального рахунка платник - сільськогосподарське підприємство, що обрав спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, зобов’язаний зазначати у податковій звітності з податку на додану вартість.

{Абзац другий пункту 200-1.5 статті 200-1 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

На запит платника податку йому шляхом надсилання електронного повідомлення надається інформація про рух коштів на його рахунках у системі електронного адміністрування податку.

{Пункт 200-1.5 статті 200-1 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

200-1.6. За підсумками звітного податкового періоду, відповідно до задекларованих в податковій декларації результатів, а також у разі подання уточнюючих розрахунків до податкової декларації, платником проводиться розрахунок з бюджетом у порядку, визначеному статтями 200 та 209 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 200-1.6 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо на дату подання податкової звітності з податку сума коштів на рахунку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість платника податку перевищує суму, що підлягає перерахуванню до бюджету відповідно до поданої звітності, платник податку має право подати до контролюючого органу у складі такої податкової звітності заяву, відповідно до якої такі кошти підлягають перерахуванню на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг такого платника податку, реквізити якого платник зазначає в заяві, у сумі залишку коштів, що перевищує суму податкового боргу з податку та суму узгоджених податкових зобов’язань з податку.

{Абзаци другий - четвертий пункту 200-1.6 статті 200-1 замінено одним абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

На суму податку, що відповідно до поданої заяви підлягає перерахуванню на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника, на момент подання заяви зменшується значення суми податку, визначеної пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, шляхом зменшення на таку суму показника загальної суми поповнення рахунку в системі електронного адміністрування податку з рахунку у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника (ΣПопРах).

{Абзац третій пункту 200-1.6 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Перерахування коштів на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника може здійснюватися у разі, якщо таке зменшення загальної суми поповнення електронного рахунка (∑ПопРах) не призведе до формування від’ємного значення суми податку, визначеної відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу (∑Накл).

{Пункт 200-1.6 статті 200-1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Для відповідного перерахування таких коштів центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію податкової та митної політики, надсилає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, реєстр, в якому зазначаються назва платника, податковий номер та індивідуальний податковий номер платника, сума податку, що підлягає перерахуванню до бюджету/на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг та реквізити рахунку у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника (у випадку подання заяви платника на повернення коштів на такий рахунок).

{Абзац п'ятий пункту 200-1.6 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

На підставі такого реєстру центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, протягом п’яти робочих днів після граничного терміну, встановленого цим Кодексом для самостійної сплати платником сум податкових зобов’язань, здійснює таке перерахування до бюджету/на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг платника податку.

{Абзац шостий пункту 200-1.6 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує податкову політику, має право надсилати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість:

{Пункт 200-1.6 статті 200-1 доповнено абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

реєстри - для перерахування податку до бюджету в разі подання платником податку уточнюючих розрахунків до податкових декларацій;

{Абзац пункту 200-1.6 статті 200-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

коригуючі реєстри - для уточнення інформації, зазначеної у раніше надісланих реєстрах.

{Абзац пункту 200-1.6 статті 200-1 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

200-1.7. Кошти, зараховані на рахунок платника в системі електронного адміністрування податку на додану вартість, є коштами, які використовуються виключно у цілях, визначених пунктом 200-1.5 статті 200-1 цього Кодексу, та погашення податкового боргу з податку на додану вартість.

{Пункт 200-1.7 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

200-1.8. Після анулювання реєстрації платника податку залишок коштів на його рахунку у системі електронного адміністрування податку на додану вартість перераховується до бюджету, а такий рахунок закривається. Перерахування коштів до бюджету здійснюється на підставі реєстру, який центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію податкової та митної політики, надсилає органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, в якому зазначаються назва платника, податковий номер та індивідуальний податковий номер платника і сума податку, що підлягає перерахуванню до бюджету. На підставі такого реєстру такий орган перераховує суми податку до бюджету.

200-1.9. Якщо у платника податку загальна сума податкових зобов'язань, зазначених ним у поданих податкових деклараціях з урахуванням уточнюючих розрахунків до них, перевищує суму податку, що міститься в складених таким платником податкових накладних та розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (∑Перевищ), а сума, визначена пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу (∑Накл), є недостатньою для реєстрації таким платником податкової накладної або розрахунку коригування до такої податкової накладної за звітні періоди виникнення такого перевищення, платник податку має право зареєструвати податкову накладну або розрахунок коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних на суму податку, що дорівнює значенню показника ∑Перевищ, зменшеного на суму задекларованих до сплати податкових зобов'язань за періоди починаючи з 1 липня 2015 року (включаючи податкові зобов'язання, які були сплачені платником податку, та податкові зобов'язання, які не були сплачені платником податку) та збільшеного на значення показника ∑ПопРах незалежно від значення показника ∑Накл, визначеного відповідно до пункту 200-1.3 цієї статті.

Платник податку має право зареєструвати в порядку, визначеному абзацом першим цього пункту, тільки податкові накладні/розрахунки коригування до таких податкових накладних за звітні періоди, в яких виникло перевищення податкових зобов'язань, зазначених платником у поданих податкових деклараціях з урахуванням уточнюючих розрахунків до них, над сумою податку, що міститься в складених таким платником податкових накладних та розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (∑Перевищ).

{Абзац другий пункту 200-1.9 статті 200-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Статтю 200-1 доповнено пунктом 200-1.9 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Кодекс доповнено статтею 200-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Стаття 201. Податкова накладна

201.1. На дату виникнення податкових зобов'язань платник податку зобов'язаний скласти податкову накладну в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, уповноваженої платником особи відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" та зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних у встановлений цим Кодексом термін.

{Абзаци перший - третій пункту 201.1 статті 201 замінено одним абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2725-VIII від 16.05.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

У податковій накладній зазначаються в окремих рядках такі обов'язкові реквізити:

{Абзац пункту 201.1 статті 201 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

а) порядковий номер податкової накладної;

{Абзац пункту 201.1 статті 201 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

б) дата складання податкової накладної;

{Абзац четвертий пункту 201.1 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

в) повна або скорочена назва, зазначена у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість, - продавця товарів/послуг;

г) податковий номер платника податку (продавця та покупця). У разі постачання/придбання філією (структурним підрозділом) товарів/послуг, яка фактично є від імені головного підприємства - платника податку стороною договору, у податковій накладній, крім податкового номера платника податку додатково зазначається числовий номер такої філії (структурного підрозділу);

{Підпункт "г" пункту 201.1 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

{Підпункт "ґ" пункту 201.1 статті 201 виключено на підставі Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

д) повна або скорочена назва, зазначена у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість, - покупця (отримувача) товарів/послуг;

е) опис (номенклатура) товарів/послуг та їх кількість, обсяг;

є) ціна постачання без урахування податку;

ж) ставка податку та відповідна сума податку в цифровому значенні;

з) загальна сума коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку;

{Підпункт "и" пункту 201.1 статті 201 виключено на підставі Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

і) код товару згідно з УКТ ЗЕД, для послуг - код послуги згідно з Державним класифікатором продукції та послуг; платники податків, крім випадків постачання підакцизних товарів та товарів, ввезених на митну територію України, мають право зазначати код товару згідно з УКТ ЗЕД або код послуги згідно з Державним класифікатором продукції та послуг неповністю, але не менше ніж чотири перших цифри відповідного коду;

{Пункт 201.1 статті 201 доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт "ї" пункту 201.1 статті 201 виключено на підставі Закону № 657-VII від 24.10.2013}

й) індивідуальний податковий номер.

{Пункт 201.1 статті 201 доповнено підпунктом "й" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Пункт 201.1 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

201.2. Форма та порядок заповнення податкової накладної затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 201.2 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

201.3. У разі звільнення від оподаткування у податковій накладній робиться запис "Без ПДВ" з посиланням на відповідні пункти (підпункти), статті, підрозділи, розділи цього Кодексу та/або

міжнародного договору, якими передбачено звільнення від оподаткування податком.

{Пункт 201.3 статті 201 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

201.4. {Абзац перший пункту 201.4 статті 201 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Платники податку в разі здійснення постачання товарів/послуг протягом періоду, за який складається така податкова накладна, постачання яких має безперервний або ритмічний характер:

{Абзац другий пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

покупцям - платникам податку - можуть складати не пізніше останнього дня місяця, в якому здійснено такі постачання, зведені податкові накладні на кожного платника податку, з яким постачання мають такий характер протягом періоду, за який складається така податкова накладна, з урахуванням усього обсягу постачання товарів/послуг відповідному платнику протягом такого місяця;

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

покупцям - особам, не зареєстрованим платниками податку, - можуть складати не пізніше останнього дня місяця, в якому здійснено такі постачання, зведену податкову накладну з урахуванням всього обсягу постачання товарів/послуг таким покупцям, з якими постачання мають такий характер, протягом такого місяця.

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

У разі якщо станом на дату складення зазначених податкових накладних сума коштів, що надійшла на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг продавця як оплата (передоплата) за товари/послуги, перевищує вартість поставлених товарів/послуг протягом місяця, таке перевищення вважається попередньою оплатою (авансом), на суму якої складається податкова накладна у загальному порядку не пізніше останнього дня такого місяця.

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

Для цілей цього пункту ритмічним характером постачання вважається постачання товарів/послуг одному покупцю два та більше разів на місяць.

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

Податкова накладна може бути складена за щоденними підсумками операцій (якщо податкова накладна не була складена на ці операції) у разі:

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

здійснення постачання товарів/послуг за готівку кінцевому споживачеві (який не є платником податку), розрахунки за які проводяться через касу/реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій, або через банк, небанківського надавача платіжних послуг чи платіжний пристрій (безпосередньо на рахунок постачальника);

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015; абзац восьмий пункту 201.4 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

виписки транспортних квитків, готельних рахунків або рахунків, які виставляються платнику податку за послуги зв’язку, інші послуги, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, що містять загальну суму платежу, суму податку та податковий номер постачальника (продавця), крім тих, форма яких встановлена міжнародними стандартами;

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

надання платнику податку касових чеків, що містять суму поставлених товарів/послуг, загальну суму нарахованого податку (з визначенням фіскального та податкового номерів постачальника).

{Абзац пункту 201.4 статті 201 в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

Платники податку в разі здійснення постачання товарів/послуг, база оподаткування яких, визначена відповідно до статей 188 і 189 цього Кодексу, перевищує фактичну ціну постачання таких товарів/послуг, можуть скласти не пізніше останнього дня місяця, в якому здійснено такі постачання, зведену податкову накладну з урахуванням сум податку, розрахованих виходячи з перевищення бази оподаткування над фактичною ціною, визначених окремо по кожній операції з постачання товарів/послуг.

{Пункт 201.4 статті 201 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 201.4 статті 201 в редакції Законів № 4834-VI від 24.05.2012, № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

201.5. Для операцій, що оподатковуються, і операцій, звільнених від оподаткування, складаються окремі податкові накладні.

{Пункт 201.6 статті 201 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

201.7. Податкова накладна складається на кожне повне або часткове постачання товарів/послуг, а також на суму коштів, що надійшли на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг як попередня оплата (аванс).

{Абзац перший пункту 201.7 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

У разі якщо частка товарів/послуг, послуг не містить відокремленої вартості, перелік (номенклатура) частково поставлених товарів/послуг зазначається в додатку до податкової накладної у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та враховується при визначенні загальних податкових зобов'язань.

{Пункт 201.7 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

201.8. Право на нарахування податку та складання податкових накладних надається виключно особам, зареєстрованим як платники податку в порядку, передбаченому статтею 183 цього Кодексу.

201.9. Не дає права на віднесення сум податку до податкового кредиту податкова накладна, складена платником, звільненим від сплати податку за рішенням суду, після набрання чинності таким рішенням суду.

{Пункт 201.9 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012}

201.10. {Зміни до пункту 201.10 статті 201 по Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 в частині зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних набирають чинності з 01.04.2017, див. абзац п'ятий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016} При здійсненні операцій з постачання товарів/послуг платник податку - продавець товарів/послуг зобов’язаний в установлені терміни скласти податкову накладну, зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних та надати покупцю за його вимогою.

{Абзац перший пункту 201.10 статті 201 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Податкова накладна, складена та зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних

платником податку, який здійснює операції з постачання товарів/послуг, є для покупця таких товарів/послуг підставою для нарахування сум податку, що відносяться до податкового кредиту.

{Абзац другий пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Податкова накладна та/або розрахунок коригування до неї, складені та зареєстровані після 1 липня 2017 року в Єдиному реєстрі податкових накладних платником податку, який здійснює операції з постачання товарів/послуг, є для покупця таких товарів/послуг достатньою підставою для нарахування сум податку, що відносяться до податкового кредиту, та не потребує будь-якого іншого додаткового підтвердження.

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Податкові накладні, які не надаються покупцю, а також податкові накладні, складені за операціями з постачання товарів/послуг, які звільнені від оподаткування, підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Підтвердженням продавцю про прийняття його податкової накладної та/або розрахунку коригування до Єдиного реєстру податкових накладних є квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі, яка надсилається протягом операційного дня.

З метою отримання податкової накладної/розрахунку коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, покупець надсилає в електронному вигляді запит до Єдиного реєстру податкових накладних, за яким отримує в електронному вигляді повідомлення про реєстрацію податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та податкову накладну/розрахунок коригування в електронному вигляді. Такі податкова накладна/розрахунок коригування вважаються зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних та отриманими покупцем.

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Покупцю товарів/послуг податкова накладна/розрахунок коригування можуть бути надані продавцем таких товарів/послуг в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

З метою отримання продавцем зареєстрованого в Єдиному реєстрі податкових накладних розрахунку коригування, що підлягає реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних покупцем, такий продавець надсилає в електронному вигляді запит до Єдиного реєстру податкових накладних, за яким отримує в електронному вигляді повідомлення про реєстрацію розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та розрахунок коригування в електронному вигляді. Такий розрахунок коригування вважається зареєстрованим в Єдиному реєстрі податкових накладних та отриманими продавцем.

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Датою та часом надання податкової накладної та/або розрахунку коригування в електронному вигляді до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, є дата та час, зафіксовані у квитанції.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо надіслані податкові накладні/розрахунки коригування сформовано з порушенням вимог, передбачених пунктом 201.1 цієї статті та/або пунктом 192.1 статті 192 цього Кодексу, а також у разі зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування відповідно до пункту 201.16 цієї статті, протягом операційного дня продавцю/покупцю надсилається квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі про неприйняття їх в електронному вигляді або зупинення їх реєстрації із зазначенням причин.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Помилки в реквізитах, визначених пунктом 201.1 цієї статті (крім коду товару згідно з УКТ ЗЕД), які не заважають ідентифікувати здійснену операцію, її зміст (товар/послугу, що постачаються), період, сторони та суму податкових зобов’язань, не можуть бути причиною неприйняття податкових накладних у електронному вигляді.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Квитанція про зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування надсилається одночасно продавцю та покупцю платнику податку.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо протягом операційного дня не надіслано квитанції про прийняття або неприйняття, або зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування, така податкова накладна вважається зареєстрованою в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Абзац тринадцятий пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Реєстрація податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних повинна здійснюватися з урахуванням граничних строків:

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

для податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних, складених з 1 по 15 календарний день (включно) календарного місяця, - до останнього дня (включно) календарного місяця, в якому вони складені;

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

для податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних, складених з 16 по останній календарний день (включно) календарного місяця, - до 15 календарного дня (включно) календарного місяця, наступного за місяцем, в якому вони складені;

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

для зведених податкових накладних та/або розрахунків коригування до таких зведених податкових накладних, складених за операціями, визначеними пунктом 198.5 статті 198 та пунктом 199.1 статті 199 цього Кодексу, - протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем місяця, в якому вони складені;

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

для розрахунків коригування, складених постачальником товарів/послуг до податкової накладної, що складена на отримувача - платника податку, в яких передбачається зменшення суми компенсації вартості товарів/послуг їх постачальнику, - протягом 15 календарних днів з дня отримання такого розрахунку коригування до податкової накладної отримувачем (покупцем).

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

У разі порушення таких строків застосовуються штрафні санкції згідно з цим Кодексом.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Платник податку має право зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних податкову накладну та/або розрахунок коригування, складені починаючи з 1 липня 2015 року, в яких загальна сума податку не перевищує суму, обчислену відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2198-VIII від 09.11.2017}

Якщо сума, визначена відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, є меншою, ніж сума податку в податковій накладній та/або розрахунок коригування, які платник повинен зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних, то платник зобов’язаний перерахувати потрібну суму коштів із свого рахунку у банку/небанківському надавачу платіжних послуг на свій рахунок в системі електронного адміністрування податку на додану вартість.

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Порядок ведення Єдиного реєстру податкових накладних встановлюється Кабінетом Міністрів України. Покупець має право звіряти дані отриманої податкової накладної на відповідність із даними Єдиного реєстру податкових накладних.

Відсутність факту реєстрації платником податку - продавцем товарів/послуг податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних не дає права покупцю на включення сум податку на додану вартість до податкового кредиту та не звільняє продавця від обов'язку включення суми податку на додану вартість, вказаної в податковій накладній, до суми податкових зобов'язань за відповідний звітний період.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 643-VIII від 16.07.2015, № 909-VIII від 24.12.2015}

Виявлення розбіжностей даних податкової декларації та даних Єдиного реєстру податкових накладних є підставою для проведення контролюючими органами документальної позапланової виїзної перевірки продавця та у відповідних випадках покупця товарів/послуг.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

У разі допущення продавцем товарів/послуг помилок при зазначенні обов’язкових реквізитів податкової накладної, передбачених пунктом 201.1 статті 201 цього Кодексу, та/або порушення продавцем/покупцем граничних термінів реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних (крім податкових накладних/розрахунків коригування, реєстрація яких зупинена згідно з пунктом 201.16 цієї статті) податкової накладної та/або розрахунку коригування покупець/продавець таких товарів/послуг має право додати до податкової декларації за звітний податковий період заяву із скаргою на такого продавця/покупця. Таке право зберігається за ним протягом 365 календарних днів, що настають за граничним терміном подання податкової декларації за звітний (податковий) період, у якому не надано податкову накладну або допущено помилки при зазначенні обов’язкових реквізитів податкової накладної та/або порушено граничні терміни реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних. До заяви додаються копії документів, що засвідчують факт сплати податку у зв’язку з придбанням таких товарів/послуг, або копії первинних документів, складених відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", що підтверджують факт отримання таких товарів/послуг.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від

07.07.2011, № 657-VII від 24.10.2013, № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 643-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2888-IX від 12.01.2023}

Протягом 90 календарних днів з дня надходження такої заяви із скаргою з урахуванням вимог, встановлених підпунктом 78.1.9 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, контролюючий орган зобов’язаний провести документальну перевірку зазначеного продавця для з’ясування достовірності та повноти нарахування ним зобов’язань з податку за такою операцією.

{Абзац пункту 201.10 статті 201 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Податкова накладна, що містить помилки в реквізитах, визначених пунктом 201.1 цієї статті (крім коду товару згідно з УКТ ЗЕД), які не заважають ідентифікувати здійснену операцію, її зміст (товар/послугу, що постачаються), період, сторони та суму податкових зобов’язань, є підставою для віднесення покупцем сум податку до податкового кредиту.

{Пункт 201.10 статті 201 доповнено абзацом згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; щодо виключення абзацу пункту 201.10 статті 201 по Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 див. розділ II "Прикінцеві та перехідні положення"}

{Зміни до пункту 201.10 статті 201 по Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 в частині зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних набирають чинності з 01.04.2017, див. абзац п'ятий пункту 1 розділу II Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

201.11. Підставою для нарахування сум податку, що відносяться до податкового кредиту без отримання податкової накладної, також є:

а) транспортний квиток, готельний рахунок або рахунок, який виставляється платнику податку за послуги зв'язку, інші послуги, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, що містять загальну суму платежу, суму податку та податковий номер продавця, крім тих, форма яких встановлена міжнародними стандартами;

б) касові чеки, які містять суму отриманих товарів/послуг, загальну суму нарахованого податку (з визначенням фіскального номера та податкового номера постачальника). При цьому з метою такого нарахування загальна сума отриманих товарів/послуг не може перевищувати 200 гривень за день (без урахування податку).

У разі використання платниками для розрахунків із споживачами реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій касовий чек повинен містити дані про загальну суму коштів, що підлягає сплаті покупцем з урахуванням податку, та суму цього податку, що сплачується у складі загальної суми.

{Абзац другий підпункту "б" пункту 201.11 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

Порядок обчислення та накопичення реєстраторами розрахункових операцій та фіскальним сервером контролюючого органу сум податку встановлює Кабінет Міністрів України;

{Абзац третій підпункту "б" пункту 201.11 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 129-IX від 20.09.2019}

в) бухгалтерська довідка, складена відповідно до пункту 36 підрозділу 2 розділу XX цього Кодексу;

{Пункт 201.11 статті 201 доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

г) податкова накладна, складена платником податку відповідно до пункту 208.2 статті 208 цього Кодексу та зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Пункт 201.11 статті 201 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

201.11-1. Платник податку веде реєстр документів, зазначених у підпунктах "а" - "в" пункту 201.11 цієї статті.

{Статтю 201 доповнено пунктом 201.11-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

201.12. У разі ввезення товарів на митну територію України документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, вважається митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства, яка підтверджує сплату податку.

Для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, вважається податкова накладна, складена платником за такими операціями та зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних, податкові зобов’язання за якою включені до податкової декларації відповідного звітного періоду.

{Пункт 201.12 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

201.13. Для фізичних осіб, не зареєстрованих як суб'єкти господарювання, що ввозять товари (предмети) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню згідно із законодавством, оформлення митної декларації прирівнюється до подання податкової накладної.

201.14. Платники податку зобов'язані вести окремий облік операцій з постачання та придбання товарів/послуг, які підлягають оподаткуванню, а також які не є об'єктами оподаткування та звільнені від оподаткування згідно з цим розділом.

201.15. Зведені результати такого обліку відображаються в податкових деклараціях, форма яких встановлюється у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу.

{Пункт 201.15 статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

201.16. Реєстрація податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних може бути зупинена в порядку та на підставах, визначених Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 201 доповнено пунктом 201.16 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Текст статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Стаття 202. Звітні (податкові) періоди

202.1. Звітним (податковим) періодом є один календарний місяць з урахуванням таких особливостей:

{Абзац перший пункту 202.1 статті 202 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

а) якщо особа реєструється як платник податку з іншого дня, ніж перший день календарного місяця, першим звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається від дня такої реєстрації та закінчується останнім днем першого повного календарного місяця;

б) якщо податкова реєстрація особи анулюється в інший день, ніж останній день календарного місяця, то останнім звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається з першого дня такого місяця та закінчується днем такого анулювання.

{Пункт 202.2 статті 202 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 203. Порядок надання податкової декларації та строки розрахунків з бюджетом

203.1. Податкова декларація подається за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному місяцю, протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.

203.2. Сума податкового зобов’язання, зазначена платником податку в поданій ним податковій декларації, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого пунктом 203.1 цієї статті для подання податкової декларації.

{Пункт 203.2 статті 203 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Статтю 204 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Статтю 205 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 206. Особливості оподаткування операцій під час переміщення товарів через митний кордон України залежно від обраного митного режиму

206.1. Під час ввезення товарів на митну територію України суми податку підлягають сплаті до державного бюджету платниками податку до/або на день подання митної декларації безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, крім операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від оподаткування.

206.2. Операції із ввезення на митну територію України товарів у митному режимі імпорту оподатковуються податком за ставкою, визначеною підпунктом 194.1.1 пункту 194.1 статті 194 цього Кодексу, крім операцій:

206.2.1. із ввезення товарів, звільнених від оподаткування відповідно до статті 197 та підрозділу 2 розділу XX цього Кодексу, а також відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України;

206.2.2. із ввезення із звільненням від оподаткування товарів, що були поміщені в митний режим переробки за межами митної території України та в межах визначеного Митним кодексом України строку повертаються на митну територію України:

у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України, з дотриманням умов, встановлених Митним кодексом України;

у відремонтованому вигляді, якщо ремонт проведено в рамках гарантійних зобов’язань;

206.2.3. із ввезення з частковим звільненням від оподаткування товарів, що були поміщені:

у митний режим переробки за межами митної території України (крім зазначених у пункті 206.2.2 цієї статті) та в межах визначеного Митним кодексом України строку повертаються на митну територію України. Сплаті підлягає позитивна різниця між сумами податку, розрахованими виходячи із бази оподаткування продуктів переробки та бази оподаткування товарів, вивезених за межі митної території України для переробки, визначеними за правилами, встановленими пунктом 190.1 статті 190 цього Кодексу;

у митний режим переробки на митній території України та в межах визначеного Митним кодексом України строку не вивозяться за межі митної території України. Сплаті підлягає сума податку, розрахована виходячи із бази оподаткування, визначеної за правилами, встановленими пунктом 190.1 статті 190 цього Кодексу, товарів, ввезених на митну територію України для переробки.

206.3. Операції із ввезення товарів у митному режимі реімпорту звільняються від оподаткування, крім операцій із ввезення відповідно до пункту 3 частини другої статті 78 Митного кодексу України,

що оподатковуються податком за ставкою, визначеною підпунктом 194.1.1 пункту 194.1 статті 194 цього Кодексу.

206.4. Операції з вивезення товарів у митному режимі експорту оподатковуються за ставкою, визначеною підпунктом 195.1.1 пункту 195.1 статті 195 цього Кодексу.

206.5. Операції з вивезення товарів у митному режимі реекспорту звільняються від оподаткування, крім операцій з вивезення відповідно до пунктів 3 (щодо товарів у вигляді продуктів їх переробки) та 5 частини першої статті 86 Митного кодексу України, що оподатковуються податком за ставкою, визначеною підпунктом 195.1.1 пункту 195.1 статті 195 цього Кодексу.

{Пункт 206.5 статті 206 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

206.6. До операцій із ввезення товарів у митному режимі транзиту застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 17 Митного кодексу України.

206.7. До операцій із ввезення товарів на митну територію України у митному режимі тимчасового ввезення застосовується умовне повне звільнення від оподаткування або умовне часткове звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 18 Митного кодексу України:

206.7.1. умовне повне звільнення від оподаткування застосовується до товарів та в порядку, визначених статтею 105 Митного кодексу України;

206.7.2. умовне часткове звільнення від оподаткування застосовується до товарів та в порядку, визначених статтею 106 Митного кодексу України. Сплачені суми податку включаються платником до складу податкового кредиту у звітному (податковому) періоді, в якому було сплачено податок.

206.8. До операцій із вивезення товарів за межі митної території України в митному режимі тимчасового вивезення застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 19 Митного кодексу України.

206.9. До операцій із вивезення товарів з митної території України на митний склад та операцій із ввезення товарів з-за меж митної території України на митний склад застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 20 Митного кодексу України.

206.10. Операції з товарами, поміщеними в митний режим вільної митної зони, оподатковуються в такому порядку:

206.10.1. операції з вивезення товарів з митної території України до вільної митної зони оподатковуються за ставкою, визначеною підпунктом 195.1.1 пункту 195.1 статті 195 цього Кодексу;

206.10.2. до операцій із ввезення товарів з-за меж митної території України до вільної митної зони застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 21 Митного кодексу України;

206.10.3. операції із ввезення на митну територію України продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, оподатковуються за ставкою, визначеною підпунктом 194.1.1 пункту 194.1 статті 194 цього Кодексу, та сплатою процентів, що підлягали б сплаті у разі розстрочення або відстрочення сплати податку відповідно до статті 100 цього Кодексу.

206.11. Операції з товарами, поміщеними в митний режим безмитної торгівлі, оподатковуються у такому порядку:

206.11.1. до операцій із ввезення товарів з-за меж митної території України в магазин безмитної торгівлі застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 22 Митного кодексу України;

206.11.2. операції з вивезення товарів з митної території України в магазин безмитної торгівлі оподатковуються відповідно до підпункту 195.1.1 пункту 195.1 статті 195 цього Кодексу.

206.12. До операцій із ввезення товарів на митну територію України в митному режимі переробки на митній території застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 23 Митного кодексу України.

206.13. До операцій із вивезення товарів з митної території України у митному режимі переробки за межами митної території застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 24 Митного кодексу України.

206.14. До операцій із ввезення товарів у митному режимі знищення або руйнування застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 25 Митного кодексу України.

206.15. Операції із ввезення товарів у митному режимі відмови на користь держави у порядку, визначеному главою 26 Митного кодексу України, звільняються від оподаткування податком.

206.16. У разі втрати товарів, що перебувають під митним контролем у митних режимах, в яких надано звільнення або умовне звільнення від оподаткування, нецільового використання цих товарів або в разі невиконання у строки, встановлені Митним кодексом України, заходів щодо завершення таких митних режимів особа, відповідальна за дотримання митного режиму, зобов’язана сплатити суму податкового зобов’язання, на яку було надане таке звільнення або умовне звільнення, та пеню, нараховану відповідно до статті 129 цього Кодексу, розраховану з дня надання звільнення або умовного звільнення від оподаткування.

{Стаття 206 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 207. Порядок оподаткування туроператорської та турагентської діяльності

207.1. Цією статтею встановлюються особливості оподаткування туристичного продукту (туристичної послуги), що надаються туристичним оператором та туристичним агентом відповідно до законодавства. Туристичний продукт, як комплекс туристичних послуг, з метою оподаткування розглядається як єдина послуга.

207.2. Базою оподаткування в разі проведення операцій з постачання туристичним оператором туристичного продукту (туристичної послуги), призначеного для його споживання (отримання) на території України, є винагорода, яка визначається як різниця між вартістю поставленого ним туристичного продукту (туристичної послуги) та вартістю витрат, понесених таким туристичним оператором внаслідок придбання (створення) такого туристичного продукту (туристичної послуги).

207.3. Базою оподаткування в разі проведення операцій з постачання на території України туристичним оператором туристичного продукту (туристичної послуги), призначеного для його споживання (отримання) за межами території України, є винагорода, яка визначається як різниця між вартістю поставленого ним туристичного продукту (туристичної послуги) та вартістю витрат, понесених таким туристичним оператором внаслідок придбання (створення) такого туристичного продукту (туристичної послуги).

207.4. Базою оподаткування туристичного оператора, який здійснює посередницьку діяльність на території України з укладання договорів на туристичне обслуговування з іноземними суб'єктами туристичної діяльності, є винагорода, яка нараховується (виплачується) йому таким іноземним суб'єктом туристичної діяльності, в тому числі шляхом надання права самостійно утримувати належну такому туроператору суму винагороди із коштів, сплачених замовником (споживачем) туристичних послуг.

207.5. Базою оподаткування для операцій, які здійснюються туристичним агентом, є винагорода, яка нараховується (виплачується) туристичним оператором, іншими постачальниками послуг на

користь такого туристичного агента, у тому числі за рахунок коштів, отриманих останнім від споживача туристичного продукту (туристичної послуги).

{Пункт 207.5 статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

207.6. Суми податку, сплачені (нараховані) при придбанні товарів/послуг, які включаються у вартість туристичного продукту (туристичної послуги), не відносяться до податкового кредиту та не включаються до бази оподаткування туристичного оператора.

Суми податку, сплачені (нараховані) при придбанні товарів/послуг, які не включаються у вартість туристичного продукту (туристичної послуги), включаються до податкового кредиту в порядку, визначеному цим Кодексом.

Датою виникнення податкових зобов'язань у туристичного оператора при постачанні туристичного продукту (туристичної послуги) є дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання туристичного продукту (туристичної послуги).

Датою виникнення права на віднесення сум податку до податкового кредиту туристичного оператора при придбанні товарів/послуг, які не включаються у вартість туристичного продукту (туристичної послуги), є дата отримання товарів/послуг, підтверджена податковою накладною.

{Пункт 207.6 статті 207 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

207.7. Ставка податку, визначена у підпункті "а" пункту 193.1 статті 193 цього розділу, застосовується до бази оподаткування, визначеної згідно з пунктами 207.2-207.5 цієї статті.

{Стаття 207 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

Стаття 208. Оподаткування послуг, що постачаються нерезидентами, місце постачання яких розташоване на митній території України

208.1. Цією статтею встановлюються правила оподаткування у разі постачання особою-нерезидентом послуг, у тому числі електронних послуг, місце надання яких розташоване на митній території України, особі, яку зареєстровано як платник податку, чи будь-якій іншій особі-резиденту - суб’єкту господарювання, чи постійному представництву нерезидента в Україні.

Правила цієї статті не застосовуються у разі постачання електронних послуг особою-нерезидентом, яку зареєстровано як платника податку відповідно до пункту 208-1.2 статті 208-1 цього Кодексу, фізичній особі - підприємцю, яку не зареєстровано як платника податку.

{Пункт 208.1 статті 208 в редакції Законів № 466-IX від 16.01.2020, № 1525-IX від 03.06.2021}

208.2. Отримувач послуг, що постачаються нерезидентами, місце постачання яких розташоване на митній території України, нараховує податок за основною ставкою податку або за ставкою 7 відсотків для послуг, визначених абзацами четвертим - шостим підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу, на базу оподаткування, визначену згідно з пунктом 190.2 статті 190 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 208.2 статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

При цьому отримувач послуг - платник податку у порядку, визначеному статтею 201 цього Кодексу, складає податкову накладну із зазначенням суми нарахованого ним податку, яка є підставою для віднесення сум податку до податкового кредиту у встановленому порядку.

Така податкова накладна підлягає обов’язковій реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Абзац третій пункту 208.2 статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

208.3. Якщо отримувача послуг зареєстровано як платника податку, сума нарахованого податку включається до складу податкових зобов'язань декларації за відповідний звітний період.

208.4. Якщо отримувача послуг не зареєстровано як платника податку, то податкова накладна не складається. Форма розрахунку податкових зобов’язань такого отримувача послуг затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику".

{Пункт 208.4 статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

208.5. Отримувач послуг прирівнюється до платника податку для цілей застосування правил цього розділу щодо сплати податку, стягнення податкового боргу та притягнення до відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування.

208.5-1. Документом, що підтверджує факт постачання електронних послуг нерезидентом, є будь-який документ, що підтверджує факт оплати вартості таких послуг, у тому числі надісланий в електронній формі засобами електронного зв’язку.

{Статтю 208 доповнено пунктом 208.5-1 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

208.6. Положення цієї статті не поширюються на постачання особою - нерезидентом, яку не зареєстровано як платника податку, послуг з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається на безоплатній та безповоротній основі, відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні та Угоди про грант (Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією.

{Статтю 208 доповнено пунктом 208.6 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Стаття 208-1. Оподаткування електронних послуг, що постачаються нерезидентами фізичним особам, місце постачання яких розташоване на митній території України

208-1.1. Цією статтею встановлюються правила оподаткування електронних послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, у разі постачання таких послуг фізичній особі, у тому числі фізичній особі - підприємцю, яку не зареєстровано як платника податку (далі у цій статті - фізична особа), особою-нерезидентом, яка визначена підпунктом "д" підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу і яку зареєстровано як платника податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті.

Якщо електронні послуги на митній території України постачаються фізичній особі через посередника, то для цілей оподаткування цим податком вважається, що посередник є постачальником таких електронних послуг. На такого посередника, якщо він є особою-нерезидентом, поширюються правила оподаткування, встановлені цією статтею. Положення цього абзацу не поширюються на осіб-нерезидентів, які постачають електронні послуги за посередницькими договорами у разі, якщо у рахунках (квитанціях), наданих замовникам електронних послуг, визначено перелік таких електронних послуг та їх фактичного постачальника.

208-1.2. Реєстрація як платника податку особи-нерезидента, який постачає електронні послуги фізичним особам, місце постачання яких розташовано на митній території України, здійснюється на підставі заяви про реєстрацію як платника податку такої особи-нерезидента.

Особа-нерезидент зобов’язана подати заяву про реєстрацію як платника податку, якщо за результатами попереднього календарного року загальна сума від здійснення нею операцій з постачання фізичним особам електронних послуг, місце постачання яких розташоване на митній

території України, сукупно перевищує суму, еквівалентну 1000000 гривень, яка обчислюється за офіційним курсом валюти України до іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на 0 годин 1 січня відповідного року. Така заява подається до 31 березня включно відповідного календарного року, наступного за роком, у якому така особа-нерезидент досягла передбаченого у цьому пункті обсягу.

Особа-нерезидент, яка не досягла передбаченого у цьому пункті обсягу, вважає за доцільне добровільно зареєструватися як платник податку, може подати заяву про реєстрацію як платника податку не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку звітного (податкового) періоду, з якого така особа-нерезидент вважатиметься платником податку.

Заява про реєстрацію як платника податку разом із копіями витягу з відповідного бізнес-реєстру (торговельного, банківського або іншого реєстру, в якому фіксується факт державної реєстрації компанії, організації), виданого в країні реєстрації такої особи-нерезидента, та документа, що підтверджує присвоєння ідентифікаційного (реєстраційного, облікового) номера (коду) нерезидента в країні його реєстрації, якщо у витягу з відповідного бізнес-реєстру не зазначені відомості про такий номер (код), подаються до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, шляхом електронної ідентифікації.

У заяві про реєстрацію як платника податку зазначаються інформація щодо реєстрації нерезидента у країні нерезидента, ідентифікаційні дані нерезидента, нерезидента, який буде підлягати електронній ідентифікації, дані щодо його представника, електронна адреса, причина реєстрації, інформація щодо підтвердження факту та періоду досягнення суми операцій з постачання фізичним особам електронних послуг, визначеної для обов'язкової реєстрації платником податку відповідно до абзацу другого цього пункту, а також іноземна валюта (євро або долар США), в якій особа-нерезидент буде сплачувати податок.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, відмовляє в реєстрації особи як платника податку, якщо за результатами розгляду заяви про реєстрацію як платника податку та/або поданих документів встановлено, що особа не відповідає вимогам, визначеним статтею 180, абзацом другим пункту 208-1.2 статті 208-1 цього Кодексу, або існують обставини, які є підставою для анулювання реєстрації згідно із статтею 208-1.3 цього Кодексу, а також якщо під час подання заяви не дотримано порядок, встановлений цим пунктом.

У разі відсутності підстав для відмови у реєстрації особи як платника податку центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом трьох робочих днів після надходження заяви повинен зареєструвати особу-нерезидента платником податку та в той самий термін направити такій особі-нерезиденту через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, з одночасним повідомленням на адресу електронної пошти, зазначену в заяві про реєстрацію як платника податку, інформацію про:

а) реєстрацію платником податку;

б) індивідуальний податковий номер особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку;

в) звітний (податковий) період, граничні строки подання податкової звітності з податку та граничні строки і порядок сплати податкових зобов'язань.

Особа-нерезидент, зазначена у цьому пункті, вважається зареєстрованою як платник податку з дати внесення запису до реєстру платників податку у разі обов'язкової реєстрації особи як платника податку або з першого числа звітного (податкового) періоду, наступного за днем спливу 10 календарних днів після подання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, заяви про реєстрацію як платника податку, у разі добровільної реєстрації.

Протягом 180 календарних днів з дати реєстрації особи-нерезидента як платника податку така особа-нерезидент направляє до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну

податкову політику, офіційний лист, в якому підтверджує відомості, надані при реєстрації як платника податку, у тому числі про свій ідентифікаційний (реєстраційний, обліковий) номер (код) та про представника нерезидента, якого електронно дистанційно ідентифіковано.

У разі якщо в особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку, відбуваються будь-які зміни в облікових відомостях, така особа-нерезидент повідомляє про зміни в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, шляхом подання заяви для перереєстрації протягом 10 робочих днів, що настають за днем, коли змінилися дані про платника податку.

Форма заяви про реєстрацію особи-нерезидента як платника податку, визначена абзацом першим цього пункту, та форма внесення змін до облікових відомостей встановлюються державною та англійською мовами та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Реєстрація нерезидента як платника податку та взаємодія такої особи- нерезидента з контролюючим органом здійснюються шляхом електронної ідентифікації з використанням доменного імені нерезидента та/або, за бажанням особи-нерезидента, з використанням інших дозволених технологій електронної ідентифікації платника податків, визначених для цілей цього Кодексу. Порядок електронної ідентифікації затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, його офіційний переклад англійською мовою розміщується на спеціальному портальному рішенні для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги.

208-1.3. Анулювання реєстрації як платника податку особи-нерезидента здійснюється на підставі:

1) заяви про анулювання реєстрації як платника податку (далі - заява про анулювання реєстрації), яка подається в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, шляхом електронної ідентифікації;

2) рішення контролюючого органу, якщо:

особа-нерезидент, зареєстрована як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, за чотири послідовні звітні (податкові) періоди не подає до контролюючого органу спрощених податкових декларацій з податку та/або подає такі декларації, що свідчать про відсутність постачання електронних послуг;

припинено діяльність (ліквідовано) особи-нерезидента в країні реєстрації нерезидента.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом трьох робочих днів після надходження заяви про анулювання реєстрації або прийняття рішення про анулювання реєстрації як платника податку особи-нерезидента повинен направити такій особі-нерезиденту в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, з одночасним повідомленням на адресу електронної пошти, зазначену у заяві про анулювання реєстрації, інформацію про:

дату, з якої реєстрація як платника податку особи-нерезидента буде анульована;

наслідки анулювання реєстрації як платника податку;

строки подання податкової звітності з податку за останній звітний (податковий) період та строки і порядок сплати податкових зобов’язань з податку за останній звітний (податковий) період.

Заява про анулювання реєстрації подається особою-нерезидентом у відповідному звітному (податковому) періоді не пізніше, ніж за три робочі дні до його закінчення. У разі порушення зазначеного у цьому абзаці строку вважається, що така заява подана у перший день наступного звітного (податкового) періоду.

Анулювання реєстрації як платника податку особи-нерезидента відбувається останнім днем

звітного періоду, в якому подано заяву про анулювання реєстрації, прийнято рішення, передбачене цим пунктом, або з дати припинення діяльності особи-нерезидента в країні нерезидента. При цьому сума надміру сплаченого податку особою-нерезидентом не підлягає поверненню з державного бюджету.

Подання спрощеної податкової декларації за останній звітний (податковий) період та сплата податкового зобов’язання, зазначеного у такій декларації, здійснюються у порядку та строки, визначені цією статтею.

Зазначене у цьому пункті правило щодо анулювання реєстрації як платника податку особи-нерезидента не застосовується, якщо за результатами попереднього календарного року загальна сума від здійснення ним операцій з постачання фізичним особам електронних послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, сукупно перевищує суму, еквівалентну 1000000 гривень, яка обчислюється за офіційним курсом валюти України до іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на 0 годин 1 січня відповідного року, крім випадку припинення діяльності особи-нерезидента в країні нерезидента.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом трьох робочих днів після надходження заяви про анулювання реєстрації як платника податку від особи-нерезидента, реєстрації як платника податку якого не підлягає анулюванню, повинен направити такій особі-нерезиденту в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, з одночасним повідомленням на адресу електронної пошти, зазначену в заяві про анулювання реєстрації, інформацію про:

відмову в анулюванні реєстрації як платника податку;

причини такої відмови.

Форма заяви про анулювання реєстрації, визначена абзацом другим цього пункту, форми рішення про анулювання реєстрації як платника податку особи-нерезидента та рішення про відмову в анулюванні реєстрації як платника податку затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Порядок прийняття рішення про анулювання реєстрації як платника податку особи- нерезидента та рішення про відмову в анулюванні реєстрації як платника податку затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, його офіційний переклад англійською мовою розміщується на спеціальному портальному рішенні для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги.

208-1.4. Базовим звітним (податковим) періодом для особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, є квартал.

Останнім звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається першим днем кварталу, в якому анульовано реєстрацію як платника податку особи-нерезидента, та закінчується днем анулювання реєстрації як платника податку особи-нерезидента.

208-1.5. Датою виникнення податкових зобов’язань за операціями з постачання особою-нерезидентом, зареєстрованою як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, електронних послуг є останній день звітного (податкового) періоду, в якому здійснено оплату електронних послуг.

208-1.6. База оподаткування операцій з постачання особою-нерезидентом, зареєстрованою як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, електронних послуг визначається виходячи з вартості таких послуг.

Податок становить 20 відсотків бази оподаткування та додається до вартості електронних послуг, крім операцій, звільнених від оподаткування податком на додану вартість.

База оподаткування і сума податку визначаються в іноземній валюті (євро або долар США).

208-1.7. Особа-нерезидент, зареєстрована як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, не здійснює формування податкового кредиту з податку та не складає податкові накладні на операції з постачання електронних послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України.

208-1.8. Особа-нерезидент, зареєстрована як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, складає спрощену податкову декларацію і подає її в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, шляхом електронної ідентифікації протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) періоду, незалежно від того, чи здійснювалося нерезидентом протягом звітного (податкового) періоду постачання фізичним особам електронних послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України.

208-1.8.1. У спрощеній податковій декларації зазначаються:

а) найменування особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку;

б) індивідуальний податковий номер особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку;

в) звітний (податковий) період, за який подається спрощена податкова декларація;

г) договірна вартість постачання електронних послуг, без урахування податку;

ґ) сума податку.

У разі якщо у майбутніх податкових періодах особа-нерезидент, зареєстрована як платник податку, самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним спрощеній податковій декларації, вона зобов’язана надіслати уточнюючий розрахунок до такої спрощеної податкової декларації та сплатити суму недоплати.

208-1.8.2. В уточнюючому розрахунку до спрощеної податкової декларації зазначаються:

а) найменування особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку;

б) індивідуальний податковий номер особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку;

в) дата складання уточнюючого розрахунку до спрощеної податкової декларації;

г) звітний (податковий) період, за який була подана спрощена податкова декларація;

ґ) договірна вартість постачання електронних послуг, яка не була задекларована у спрощеній податковій декларації, без урахування податку, або була надміру задекларована у спрощеній податковій декларації;

д) сума податку, яка не була задекларована у спрощеній податковій декларації, або сума податку, яка була надміру задекларована у спрощеній податковій декларації.

Сума податкового зобов’язання, зазначена особою-нерезидентом в уточнюючому розрахунку до спрощеної податкової декларації, підлягає сплаті протягом 30 календарних днів, що настають за днем подання такого уточнюючого розрахунку до спрощеної податкової декларації, а сума надміру сплаченого податку, зазначена особою-нерезидентом в уточнюючому розрахунку до спрощеної податкової декларації, автоматично зараховується у рахунок сплати податкових зобов’язань з податку на додану вартість наступних звітних (податкових) періодів і не може бути повернута на рахунок особи-нерезидента.

Форми спрощеної податкової декларації та уточнюючого розрахунку до неї затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Особливості складання та подання спрощеної податкової декларації та уточнюючого розрахунку затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, його офіційний переклад англійською мовою розміщується на спеціальному портальному рішенні для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги.

Форми спрощеної податкової декларації та уточнюючого розрахунку до неї, інші форми, визначені цією статтею, розміщуються на спеціальному портальному рішенні для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги.

Спрощена податкова декларація та уточнюючий розрахунок до неї заповнюються державною або англійською мовою.

208-1.9. Сума податкового зобов’язання, зазначена особою-нерезидентом, зареєстрованою як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, підлягає сплаті в іноземній валюті (євро або долар США) протягом 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку, передбаченого пунктом 208-1.8 цієї статті для подання спрощеної податкової декларації, на валютний рахунок, відкритий центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в уповноваженому банку.

Реквізити такого валютного рахунку розміщуються на спеціальному портальному рішенні для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги.

208-1.10. У разі якщо особа-нерезидент, зареєстрована як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, у встановлений термін не подає спрощену податкову декларацію або у встановлений термін не сплачує податок, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом 30 календарних днів після спливу встановлених термінів направляє такому нерезиденту в передбаченому статтею 58-1 цього Кодексу порядку повідомлення про необхідність подання спрощеної податкової декларації та/або сплати податку, а також про суму штрафних санкцій за такі порушення.

Штрафні санкції у разі порушення строків подання спрощеної податкової декларації та/або сплати податку застосовуються згідно з главою 11 розділу II цього Кодексу.

208-1.11. Спрощена податкова декларація підлягає виключно камеральній спеціальній перевірці.

Камеральною спеціальною перевіркою вважається перевірка, що проводиться у приміщенні контролюючого органу на підставі даних, зазначених у спрощеній податковій декларації, поданій особою-нерезидентом, зареєстрованою як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті цього Кодексу, а також отриманої відповідно до цього пункту інформації.

Термін проведення камеральної спеціальної перевірки не може перевищувати 90 календарних днів, наступних за днем подання спрощеної податкової декларації.

За результатами камеральної спеціальної перевірки, у разі встановлення порушень, складається виключно податкове повідомлення, що містить детальний розрахунок податкового зобов’язання (за наявності) та штрафних фінансових санкцій, а також обставини вчиненого правопорушення, встановлені під час камеральної спеціальної перевірки, та граничні строки сплати грошового зобов’язання.

При проведенні камеральної спеціальної перевірки спрощеної податкової декларації, поданої особою-нерезидентом, зареєстрованою як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за рішенням керівника може витребувати в особи-нерезидента узагальнену інформацію про постачання на митній території України електронних послуг фізичним особам, про вартість поставлених послуг та терміни їх оплати.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може надсилати особі-нерезиденту, зареєстрованій як платник податку, запити на отримання узагальненої інформації (далі - електронний запит) в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги, з одночасним повідомленням на електронну адресу, зазначену нерезидентом при реєстрації як платника податку.

В електронному запиті зазначаються:

перелік інформації, що запитується;

перелік документів, що пропонується надати;

строк та спосіб надання такої інформації;

наслідки ненадання або несвоєчасного надання відповіді на отриманий запит.

Відповідь на електронний запит надається особою-нерезидентом протягом 30 календарних днів з дня, наступного за днем отримання такого запиту в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги.

Форма електронного запиту, визначеного цим пунктом, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

208-1.12. Норми цієї статті є спеціальними щодо інших норм цього Кодексу в частині визначення правил оподаткування особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті.

Норми цього Кодексу в частині реєстрації як платника податку, анулювання реєстрації як платника податку та перевірок осіб-нерезидентів, визначених підпунктом "д" підпункту 14.1.139 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, застосовуються в обсязі, визначеному цією статтею.

208-1.13. Облік особи-нерезидента, зареєстрованої як платник податку відповідно до пункту 208-1.2 цієї статті, а також контроль за своєчасністю і повнотою нарахування та сплати податку такою особою-нерезидентом - платником податку здійснюються контролюючим органом.

{Кодекс доповнено статтею 208-1 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

Стаття 209. {Стаття 209 втратила чинність з 1 січня 2017 року - див. підпункт 4 пункту 2 розділу XIX цього Кодексу}

Стаття 210. Спеціальний режим оподаткування діяльності щодо виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату

210.1. У випадках, визначених цією статтею, операції з постачання виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату підлягають оподаткуванню згідно з нормами цієї статті та не підлягають оподаткуванню в загальному порядку, встановленому цим розділом.

210.2. У цій статті терміни вживаються в такому значенні:

культурні цінності - вироби мистецтва, предмети колекціонування або антикваріату - товари, що належать до товарних позицій за кодами 9701-9706 згідно з УКТ ЗЕД;

дилер - платник податку, який придбаває (набуває за іншими цивільно-правовими договорами), у тому числі шляхом ввезення на митну територію України, культурні цінності, незалежно від мети та цілей їх ввезення, з метою їх подальшого перепродажу, незалежно від того, діє така особа від свого імені або від імені іншої особи за винагороду;

маржинальний прибуток (без урахування податку) - це сума, отримана у вигляді різниці між ціною продажу товарів та ціною їх придбання, розрахованих за звичайними цінами.

У разі продажу культурних цінностей на публічних торгах (аукціонах) його організатор прирівнюється з метою оподаткування до дилера відповідно до цього підпункту.

210.3. У разі постачання культурних цінностей застосовується спеціальна схема оподаткування маржинального прибутку, отриманого дилером, відповідно до положень цієї статті.

210.4. Маржинальна схема застосовується до постачання дилером культурних цінностей, якщо такі цінності були поставлені йому однією із зазначених нижче осіб:

а) особою, що не зареєстрована як платник податку;

б) платником податку, якщо операція з постачання ним таких культурних цінностей звільняється від оподаткування або не підлягає оподаткуванню згідно з цим розділом;

в) платником податку, якщо цим платником податку при постачанні культурних цінностей був нарахований податок за маржинальною схемою;

г) авторами культурних цінностей чи їх правонаступниками.

Маржинальна схема може застосовуватися дилером до операцій з постачання на митній території України культурних цінностей, що були ввезені дилером у митному режимі імпорту.

210.5. Базою оподаткування для операцій з постачання дилером культурних цінностей є його маржинальний прибуток (без урахування податку), до якого застосовується ставка, визначена підпунктом "а" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу.

На операції з постачання на митній території України дилером, який застосовує правила, встановлені цією статтею, податкова накладна не виписується.

{Абзац другий пункту 210.5 статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 206.5 статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

210.6. Дилер, який придбаває культурні цінності в осіб, визначених у пункті 210.4 цієї статті, не має права на податковий кредит.

210.7. На операції з вивезення культурних цінностей у митному режимі експорту нульова ставка податку не застосовується.

210.8. Платник податку, що придбаває культурні цінності в дилера, який застосовує маржинальну схему, не має права вимагати податкову накладну та відносити до податкового кредиту суму податку, сплаченого на маржинальний прибуток.

Дилер зобов'язаний вести окремий податковий облік операцій з придбання та постачання культурних цінностей та окремий облік операцій з придбання та постачання інших товарів/послуг, до яких застосовується загальний режим оподаткування.

Стаття 211. Особливості оподаткування операцій, пов'язаних із виконанням робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

211.1. На період виконання робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, які виконуються за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається на безоплатній та безповоротній основі, або за рахунок коштів, які передбачаються в Державному бюджеті України як внесок України до Чорнобильського фонду "Укриття" для виконання міжнародної програми - Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку щодо діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні та Угоди про грант (проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку, Урядом України і Чорнобильською атомною електростанцією:

звільняються від оподаткування операції з імпорту товарів (сировини, матеріалів, устаткування та обладнання);

оподатковуються за нульовою ставкою операції з постачання товарів (сировини, матеріалів, устаткування та обладнання), виконання робіт та постачання послуг на митній території України, що здійснюються в рамках міжнародної технічної допомоги. Суми податку, сплачені платником податку - виконавцем робіт, послуг за контрактом, укладеним з особою-нерезидентом, яка уклала контракт з реципієнтом, відшкодовуються з бюджету протягом місяця, що настає після місяця, в якому подається податкова декларація, за умови наявності належним чином оформлених документів та

підтвердження їх матеріалами документальної перевірки.

{Абзац третій пункту 211.1 статті 211 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

211.2. Зазначені в цій статті пільги не поширюються на операції, що стосуються підакцизних товарів та товарів 1-24 груп УКТ ЗЕД.

211.3. У разі порушення вимог щодо цільового використання зазначених товарів або виконання робіт та постачання послуг платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку, що повинна бути сплачена в момент ввезення на митну територію України таких товарів або виконання робіт та постачання послуг на митній території України, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи з 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, та за період від дати ввезення на митну територію України таких товарів або виконання робіт і постачання послуг до дати збільшення податкових зобов'язань.

РОЗДІЛ VI. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК

Стаття 212. Платники податку

212.1. Платниками податку є:

212.1.1. Особа, постійне представництво, які виробляють підакцизні товари (продукцію) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини.

{Підпункт 212.1.1 пункту 212.1 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

212.1.2. Особа - суб'єкт господарювання, постійне представництво, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України.

{Підпункт 212.1.2 пункту 212.1 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

212.1.3. Фізична особа - резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до митного законодавства.

212.1.4. Особа, яка реалізує конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані безхазяйними, підакцизні товари (продукцію), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари (продукція) підлягають реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку.

212.1.5. Особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом відповідно до пункту 213.3 статті 213 цього Кодексу.

212.1.6. Особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог.

212.1.7. Особа, на яку покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту, 0 євро за 1000 кг нафтопродуктів у разі порушення таких умов.

212.1.8. Особа, на яку при здійсненні операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню або звільняються від оподаткування, покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції) в разі порушення таких умов.

{Підпункт 212.1.9 пункту 212.1 статті 212 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 212.1.10 пункту 212.1 статті 212 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

212.1.11. Особа - суб’єкт господарювання роздрібної торгівлі, яка здійснює реалізацію підакцизних товарів (крім тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах).

{Пункт 212.1 статті 212 доповнено підпунктом 212.1.11 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 212.1.12 пункту 212.1 статті 212 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

212.1.13. Виробники електричної енергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії і продають її на ринку електричної енергії.

{Пункт 212.1 статті 212 доповнено підпунктом 212.1.13 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

212.1.14. Особа - власник ввезеного на митну територію України вантажного транспортного засобу, що переобладнується у легковий автомобіль, з якого справляється акцизний податок.

{Пункт 212.1 статті 212 доповнено підпунктом 212.1.14 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

212.1.15. Особа (у тому числі юридична особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без створення юридичної особи), постійне представництво, які реалізують пальне або спирт етиловий.

{Пункт 212.1 статті 212 доповнено підпунктом 212.1.15 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

212.1.16. Особа - суб’єкт господарювання, постійне представництво, які використовують товари (продукцію), коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом.

{Пункт 212.1 статті 212 доповнено підпунктом 212.1.16 згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

212.1.17. Особа - виробник та/або імпортер тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, яка здійснює їх реалізацію для цілей оподаткування акцизним податком з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів за ставкою, визначеною підпунктом 215.3.10 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу.

{Пункт 212.1 статті 212 доповнено підпунктом 212.1.17 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

212.2. Замовники, за дорученням яких виробляються підакцизні товари (продукція) з давальницької сировини, сплачують податок виробнику.

212.2-1. Особою, відповідальною за сплату податку до бюджету у складі митних платежів у

порядку, встановленому статтею 295-1 Митного кодексу України, є особа, яка здійснює реалізацію підакцизних товарів, визначених частиною сьомою статті 293 Митного кодексу України. Така особа має права, виконує обов’язки та несе відповідальність, передбачену законом, як платник податку.

{Статтю 212 доповнено пунктом 212.2-1 згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

212.3. Реєстрація осіб як платників податку.

212.3.1. Реєстрація у контролюючих органах як платника податку суб’єкта господарювання, постійного представництва, які здійснюють діяльність з виробництва підакцизних товарів (продукції), яка підлягає ліцензуванню, здійснюється на підставі відомостей щодо видачі такому суб'єкту відповідної ліцензії.

{Абзац перший підпункту 212.3.1 пункту 212.3 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Органи ліцензування, що уповноважені видавати ліцензії на зазначені види діяльності, зобов'язані надати контролюючому органу за місцезнаходженням юридичних осіб, постійних представництв, місцем проживання фізичних осіб - підприємців інформацію про видані, переоформлені, призупинені або анульовані ліцензії у п'ятиденний строк з дня здійснення таких дій.

{Абзац другий підпункту 212.3.1 пункту 212.3 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 391-IX від 18.12.2019}

212.3.1-1. Особи - суб’єкти господарювання роздрібної торгівлі, які здійснюють реалізацію підакцизних товарів, підлягають обов’язковій реєстрації як платники податку контролюючими органами за місцезнаходженням пункту продажу товарів не пізніше граничного терміну подання декларації акцизного податку за місяць, в якому здійснюється господарська діяльність.

{Пункт 212.3 статті 212 доповнено підпунктом 212.3.1-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

212.3.2. Інші платники підлягають обов'язковій реєстрації як платники податку контролюючими органами за місцезнаходженням юридичних осіб, місцем проживання фізичних осіб - підприємців, не пізніше граничного терміну подання декларації акцизного податку за місяць, в якому розпочато господарську діяльність.

{Підпункт 212.3.2 пункту 212.3 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

{Підпункт 212.3.3 пункту 212.3 статті 212 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

212.3.4. Особи, які здійснюватимуть реалізацію пального або спирту етилового, підлягають обов’язковій реєстрації як платники податку контролюючими органами за місцезнаходженням юридичних осіб, постійних представництв, місцем проживання фізичних осіб - підприємців до початку здійснення реалізації пального або спирту етилового.

{Абзац перший підпункту 212.3.4 пункту 212.3 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Реєстрація платника податку здійснюється на підставі подання особою не пізніше ніж за три робочі дні до початку здійснення реалізації пального або спирту етилового заяви, форма якої затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, веде реєстр платників акцизного податку з реалізації пального або спирту етилового, в якому міститься інформація про осіб, зареєстрованих платниками акцизного податку.

{Абзац третій підпункту 212.3.4 пункту 212.3 статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Пункт 212.3 статті 212 доповнено підпунктом 212.3.4 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 213. Об'єкти оподаткування

213.1. Об'єктами оподаткування є операції з:

213.1.1. реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції);

213.1.2. реалізації та/або передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, своїм працівникам, а також здійснення внесків підакцизними товарами (продукцією) до статутного капіталу. Ця норма не поширюється на операції з передачі в межах одного підприємства електричної енергії (за кодом 2716 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), виробленої на об’єктах електроенергетики;

{Підпункт 213.1.2 пункту 213.1 статті 213 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

213.1.3. ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

213.1.4. реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;

213.1.5. реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством, відповідно до пункту 213.3 статті 213 цього Кодексу;

213.1.6. обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції), крім випадків, передбачених пунктом 216.3 статті 216 цього Кодексу;

{Підпункт 213.1.6 пункту 213.1 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 213.1.7 пункту 213.1 статті 213 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 213.1.8 пункту 213.1 статті 213 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

213.1.9. реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів (крім тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах);

{Пункт 213.1 статті 213 доповнено підпунктом 213.1.9 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 213.1.10 пункту 213.1 статті 213 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

213.1.11. переобладнання ввезеного на митну територію України транспортного засобу у підакцизний легковий автомобіль.

{Пункт 213.1 статті 213 доповнено підпунктом 213.1.11 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

213.1.12. реалізації з акцизного складу/акцизного складу пересувного будь-яких обсягів пального

або спирту етилового понад обсяги, що:

{Абзац перший підпункту 213.1.12 пункту 213.1 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

отримані з інших акцизних складів/акцизних складів пересувних, що підтверджені зареєстрованими акцизними накладними в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

{Абзац другий підпункту 213.1.12 пункту 213.1 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ввезені (імпортовані) на митну територію України, що засвідчені належно оформленою митною декларацією;

вироблені в Україні, реалізація яких є об’єктом оподаткування відповідно до підпункту 213.1.1 цього пункту, або не підлягає оподаткуванню, або звільняється від оподаткування, або оподатковується на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу, що підтверджені зареєстрованими акцизними накладними в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Абзац четвертий підпункту 213.1.12 пункту 213.1 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Пункт 213.1 статті 213 доповнено підпунктом 213.1.12 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

213.1.13. використання товарів (продукції), коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), як пального для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом.

{Пункт 213.1 статті 213 доповнено підпунктом 213.1.13 згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

213.1.14. реалізації виробниками та/або імпортерами, у тому числі в роздрібній торгівлі тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, для цілей оподаткування акцизним податком з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів.

{Пункт 213.1 статті 213 доповнено підпунктом 213.1.14 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

213.2. Операції з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню:

213.2.1. вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) платником податку за межі митної території України.

Товари (продукція) вважаються вивезеними (експортованими) платником податку за межі митної території України, якщо їх вивезення (експортування) засвідчене належно оформленою митною декларацією, у тому числі, якщо відвантаження відбулося у звітному періоді, а вивезення (експортування) - у наступному звітному періоді і на дату подання декларації з акцизного податку за звітний місяць наявна така митна декларація;

{Абзац другий підпункту 213.2.1 пункту 213.2 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

213.2.2. ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), у яких виявлено недоліки, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни імпортера, для їх повернення експортеру.

Такі підакцизні товари (продукція) ввозяться їх продавцем (експортером) без подальшої реалізації на митній території України;

{Підпункт 213.2.3 пункту 213.2 статті 213 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 213.2.4 пункту 213.2 статті 213 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 213.2.5 пункту 213.2 статті 213 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 213.2.6 пункту 213.2 статті 213 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 213.2.7 пункту 213.2 статті 213 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

213.2.8. реалізації електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та/або з відновлюваних джерел енергії;

{Пункт 213.2 статті 213 доповнено підпунктом 213.2.8 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

213.2.9. передача для власного споживання в межах одного підприємства електричної енергії (за кодом 2716 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), виробленої на цьому підприємстві.

{Пункт 213.2 статті 213 доповнено підпунктом 213.2.9 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

213.3. Операції з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування:

213.3.1. реалізації легкових автомобілів для осіб з інвалідністю, у тому числі дітей з інвалідністю, оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, коштів фондів загальнообов'язкового державного страхування, а також легкових автомобілів спеціального призначення (швидка медична допомога та для потреб центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, рятувальної справи, пожежної і техногенної безпеки), оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

{Підпункт 213.3.1 пункту 213.3 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

213.3.2. ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України, призначених для офіційного (службового) користування дипломатичними представництвами іноземних держав, консульськими установами іноземних держав та для особистого використання членами дипломатичних представництв іноземних держав, консульських установ іноземних держав виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави.

У разі реалізації на митній території України підакцизних товарів (продукції), що були ввезені із звільненням від оподаткування відповідно до норм цього підпункту, податок сплачується особами, що реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження такі підакцизні товари (продукцію), не пізніше дати такої реалізації одночасно із сплатою податку на додану вартість за ставками, що діяли на момент подання митної декларації при ввезенні підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

213.3.3. ввезення підакцизних товарів (продукції) з-за меж митної території України на митну територію України, якщо при цьому згідно із законом не справляється податок на додану вартість у зв’язку з розміщенням товарів (продукції) у митних режимах: реімпорту, транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території,

знищення або руйнування, відмови на користь держави. У разі порушення умов митних режимів, що передбачають повне або часткове звільнення від оподаткування, особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов'язана обчислити та сплатити суму податкового зобов'язання. У разі коли в зазначених випадках митним законодавством України передбачається вимога щодо здійснення заходів гарантування, така вимога встановлюється і для цілей акцизного податку. Податок справляється, якщо в подальшому щодо таких товарів (продукції) виникають зобов'язання зі сплати податку на додану вартість;

{Підпункт 213.3.3 пункту 213.3 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

213.3.4. безоплатної передачі для знищення підакцизних товарів (продукції), конфіскованих за рішенням суду та таких, що перейшли у власність держави внаслідок відмови власника, якщо вони не підлягають реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку;

безоплатної передачі у володіння і користування Збройним Силам України та іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, органам Служби безпеки України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії України конфіскованих підакцизних товарів, визначених підпунктами 215.3.5-215.3.5-2 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (далі для цього пункту - транспортні засоби); транспортних засобів, визнаних безхазяйними; транспортних засобів, за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання; транспортних засобів, що за правом успадкування чи на інших законних підставах перейшли у власність держави.

{Підпункт 213.3.4 пункту 213.3 статті 213 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

У разі реалізації на митній території України транспортних засобів, операції з безоплатної передачі яких звільняються від оподаткування відповідно до цього підпункту, податок сплачується особами, які реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження такі транспортні засоби, не пізніше дати такої реалізації одночасно із сплатою податку на додану вартість за ставками, що діяли на момент безоплатної передачі таких підакцизних транспортних засобів;

{Підпункт 213.3.4 пункту 213.3 статті 213 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

213.3.5. реалізації та/або передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів (продукції) та бензолу (за кодом 2902 20 00 00 згідно з УКТ ЗЕД). Ця норма не поширюється на операції з реалізації та/або передачі в межах одного підприємства нафтопродуктів (крім товарів (продукції) за кодами 2707 10 00 00, 2707 50 00 90, 2710 12 90 00 та 2711 19 00 00 згідно з УКТ ЗЕД);

{Підпункт 213.3.5 пункту 213.3 статті 213 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

213.3.6. ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції), що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів (продукції, у тому числі сировини), за умови подальшого виготовлення з такої сировини інших підакцизних товарів (продукції, у тому числі сировини), які реалізуються на митній території України або на експорт, або вивезення за межі митної території України невикористаної у виробництві сировини, та пред’явлення контролюючому органу ліцензії на право виробництва алкогольних напоїв або тютюнових виробів. Ця норма не поширюється на операції з ввезення пального;

{Підпункт 213.3.6 пункту 213.3 статті 213 в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

213.3.7. ввезення фізичними особами на митну територію України підакцизних товарів (продукції) в обсягах, що не перевищують норм безмитного ввезення, встановлених Митним кодексом України;

{Підпункт 213.3.7 пункту 213.3 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

213.3.8. реалізації безпосередньо вітчизняними виробниками алкогольних напоїв і тютюнових виробів магазинам безмитної торгівлі. Підставою для звільнення від сплати податку продукції, яка призначена для реалізації магазинами безмитної торгівлі, є належно оформлена митна декларація, що оформляється під час відвантаження продукції від такого виробника;

213.3.9. ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів) як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України "Про гуманітарну допомогу";

213.3.10. ввезення акредитованими державними випробувальними лабораторіями та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на виробництво тютюнових виробів, еталонних (моніторингових) чи тестових зразків тютюнових виробів (не призначених для продажу вроздріб) для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну);

213.3.11. реалізації скрапленого газу на спеціалізованих аукціонах для потреб населення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

213.3.12. реалізація відходів тютюнової сировини за умови документального підтвердження їх утворення та подальшого знищення або утилізації;

{Пункт 213.3 статті 213 доповнено підпунктом 213.3.12 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

213.3.13. ввезення на митну територію України неферментованої (неперероблeної) тютюнової сировини тютюново-ферментаційними заводами за умови подальшого виготовлення з такої сировини ферментованої (переробленої) тютюнової сировини та її реалізації виробникам тютюнових виробів або її експорт; реалізація тютюнової сировини тютюново-ферментаційним заводам особами, які вироблять тютюнову сировину на митній території України; реалізація ферментованої (переробленої) тютюнової сировини тютюново-ферментаційними заводами виробникам тютюнових виробів.

{Абзац перший підпункту 213.3.13 пункту 213.3 статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Тютюново-ферментаційні заводи у строк, передбачений цим Кодексом для подання податкової декларації за місячний податковий період, подають до контролюючих органів за основним місцем обліку звіт про обсяги імпорту неферментованої (непереробленої) тютюнової сировини, обсяги придбаної тютюнової сировини в осіб, які виробляють тютюнову сировину на митній території України, обсяги виробництва, реалізації виробникам тютюнових виробів та експорту ферментованої (переробленої) тютюнової сировини за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Такий звіт прирівнюється до податкової декларації для цілей застосування норм цього Кодексу щодо проведення перевірок та притягнення до відповідальності за вчинення податкових правопорушень;

{Підпункт 213.3.13 пункту 213.3 статті 213 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 213.3 статті 213 доповнено підпунктом 213.3.13 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

213.3.14. ввезення на митну територію України та реалізація на митній території України кузовів до автомобілів легкових, за умови подальшого виготовлення з них автомобілів, зазначених у товарній позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД.

{Пункт 213.3 статті 213 доповнено підпунктом 213.3.14 згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

Стаття 214. База оподаткування

214.1. У разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок базою оподаткування є:

214.1.1. вартість реалізованого товару (продукції), виробленого на митній території України, за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами з урахуванням податку на додану вартість та акцизного податку;

{Підпункт 214.1.1 пункту 214.1 статті 214 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

214.1.2. вартість товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, з урахуванням податку на додану вартість та акцизного податку;

{Підпункт 214.1.2 пункту 214.1 статті 214 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

214.1.3. вартість реалізованої виробленої виробником електричної енергії, обчислена на підставі цін, що склалися на ринку електричної енергії в звітному (податковому) періоді без урахування податку на додану вартість та акцизного податку, визначеного за ставкою, встановленою підпунктом 215.3.9 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу.

Вартість реалізованої виробленої виробником електричної енергії дорівнює частці обсягу реалізованої виробленої ним електричної енергії у загальному обсязі реалізації електричної енергії виробника від загальної вартості реалізованої виробником електричної енергії у такому звітному періоді;

{Пункт 214.1 статті 214 доповнено підпунктом 214.1.3 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

214.1.4. вартість (з податком на додану вартість та без урахування акцизного податку з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів) підакцизних товарів, що реалізовані відповідно до підпункту 213.1.9 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу.

{Пункт 214.1 статті 214 доповнено підпунктом 214.1.4 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

214.1.5. вартість за максимальними роздрібними цінами тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, з урахуванням податку на додану вартість та акцизного податку, реалізованих відповідно до підпункту 213.1.14 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу.

{Пункт 214.1 статті 214 доповнено підпунктом 214.1.5 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

214.2. При визначенні бази оподаткування перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 39-1 цього Кодексу.

{Пункт 214.2 статті 214 в редакції Закону № 1200-VII від 10.04.2014}

214.3. Митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України, визначається відповідно до Митного кодексу України.

214.4. У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з підакцизних товарів (продукції) базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості

товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках.

{Пункт 214.4 статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

214.5. У разі обчислення податку із застосуванням одночасно адвалорних та специфічних ставок податку базою оподаткування є база, визначена відповідно до пунктів 214.1 та 214.4 цієї статті.

214.6. Норми виробничих втрат і виходу спирту етилового, спиртових дистилятів, біоетанолу, норми втрат спирту, виноматеріалів, соків під час виробництва алкогольних напоїв, норми виробничих втрат алкогольних напоїв затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Сукупні втрати та відходи ферментованої тютюнової сировини під час її зберігання, транспортування і використання у виробництві тютюнових виробів протягом календарного (звітного) місяця не можуть перевищувати 5 відсотків загального обсягу такої тютюнової сировини, використаної для виробництва тютюнових виробів протягом такого календарного (звітного) місяця.

Протягом календарного (звітного) місяця середні витрати ферментованої тютюнової сировини для виробництва сукупно усіх тютюнових виробів, облік яких ведеться у:

штуках, не можуть перевищувати 600 грамів на 1000 штук таких тютюнових виробів (без урахування втрат);

кілограмах, не можуть перевищувати 1000 грамів на 1000 грам таких тютюнових виробів (без урахування втрат).

Сукупні втрати та відходи неферментованої тютюнової сировини під час зберігання, транспортування, виробництва ферментованої тютюнової сировини протягом календарного (звітного) місяця не можуть перевищувати 10 відсотків загального обсягу (ваги) неферментованої тютюнової сировини, використаної для виробництва ферментованої тютюнової сировини протягом календарного (звітного) місяця.

Норми втрат рідин, що використовуються в електронних сигаретах, під час їх зберігання, транспортування і використання у виробництві, у тому числі електронних сигарет, протягом календарного (звітного) місяця не можуть перевищувати 5 відсотків загального об’єму таких рідин, використаних у виробництві, у тому числі електронних сигарет, протягом такого календарного (звітного) місяця.

Норми втрат нафтопродуктів під час їх приймання, зберігання, відпуску, перевантаження та транспортування затверджуються Кабінетом Міністрів України.

У разі незабезпечення нормативного виходу спирту етилового, у тому числі біоетанолу, спиртових дистилятів, допущеного з вини виробника під час виробництва спирту етилового, у тому числі біоетанолу, спиртових дистилятів, базою оподаткування є кількість спирту етилового, у тому числі біоетанолу, спиртових дистилятів, яка визначається як різниця між кількістю спирту етилового, у тому числі біоетанолу, спиртових дистилятів, яку можна було б виробити з дотриманням затверджених Кабінетом Міністрів України норм виходу, і кількістю фактично вироблених спирту етилового, у тому числі біоетанолу, спиртових дистилятів.

За наявності понаднормативних втрат спирту етилового, у тому числі біоетанолу, спиртових дистилятів базою оподаткування є понаднормативно втрачена їх кількість.

За наявності понаднормативних втрат спирту, виноматеріалів, соків під час виробництва алкогольних напоїв або понаднормативних виробничих втрат алкогольних напоїв базою оподаткування є кількість таких понаднормативно втрачених товарів (продукції).

За наявності понаднормативних сукупних втрат та відходів ферментованої тютюнової сировини під час її зберігання, транспортування і використання у виробництві тютюнових виробів або неферментованої тютюнової сировини під час її зберігання, транспортування, виробництва ферментованої тютюнової сировини базою оподаткування є втрачений обсяг тютюнової сировини,

який перевищує сукупні норми втрат та відходів, визначені цим Кодексом, за відповідний календарний (звітний) місяць.

За наявності за відповідний календарний (звітний) місяць понаднормативних витрат ферментованої тютюнової сировини під час виробництва тютюнових виробів базою оподаткування є:

для тютюнових виробів, облік яких ведеться у кілограмах, - обсяг понаднормативно витраченої ферментованої тютюнової сировини у виробництві тютюнових виробів;

для тютюнових виробів, облік яких ведеться в штуках, - кількість таких тютюнових виробів, яку можна було б виробити з обсягів перевитраченої тютюнової сировини з розрахунку 600 грамів на 1000 штук.

Платник має забезпечити ведення окремого обліку витрат ферментованої тютюнової сировини для виробництва тютюнових виробів, облік яких ведеться у штуках та кілограмах. У разі відсутності такого обліку дотримання норм середніх витрат ферментованої тютюнової сировини для виробництва тютюнових виробів здійснюється виходячи з розрахунку витрати ферментованої тютюнової сировини для виробництва тютюнових виробів, облік яких ведеться в штуках.

За наявності понаднормативних втрат рідин, що використовуються в електронних сигаретах, під час їх зберігання, транспортування і використання у виробництві, у тому числі електронних сигарет, базою оподаткування є втрачений під час зберігання, транспортування і використання у виробництві, у тому числі електронних сигарет, об’єм рідин, що використовуються в електронних сигаретах, який перевищує норми втрат, визначені цим Кодексом.

За наявності понаднормативних втрат нафтопродуктів під час їх приймання, зберігання, відпуску, перевантаження та транспортування та якщо з таких обсягів акцизний податок не сплачувався або сплачувався за пільговою ставкою, базою оподаткування є втрачений під час їх приймання, зберігання, відпуску, перевантаження та транспортування обсяг нафтопродуктів, який перевищує норми втрат, затверджені Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 214.6 статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Законів № 2284-IX від 31.05.2022, № 3603-IX від 23.02.2024}

214.7. При псуванні, знищенні, втраті підакцизних товарів (продукції), крім випадків, передбачених у пункті 216.3 статті 216 цього Кодексу, базою оподаткування є вартість та обсяги втрачених товарів (продукції), що перевищують встановлені норми втрат згідно з пунктом 214.6 статті 214 цього Кодексу.

{Пункт 214.8 статті 214 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 215. Підакцизні товари та ставки податку

215.1. До підакцизних товарів належать:

спирт етиловий, спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу "живого" бродіння);

{Абзац другий пункту 215.1 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3193-IX від 29.06.2023}

тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;

тютюнова сировина, тютюнові відходи;

{Пункт 215.1 статті 215 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3173-IX від 29.06.2023}

рідини, що використовуються в електронних сигаретах;

{Пункт 215.1 статті 215 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

пальне, у тому числі товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення

транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом та коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 цієї статті (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД);

{Абзац пункту 215.1 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;

{Абзац пункту 215.1 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

електрична енергія.

{Пункт 215.1 статті 215 доповнено абзацом згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

215.2. Ставки податку та перелік товарів, з яких справляється податок:

215.2.1. ставки податку встановлюються цією статтею і є єдиними на всій території України;

215.2.2. ставки податку встановлюються відповідно до визначень розділу I цього Кодексу:

адвалорні,

специфічні,

адвалорні та специфічні одночасно;

215.2.3. ставки акцизного податку на бензин моторний за кодами згідно з УКТ ЗЕД 2710 12 50 10, 2710 12 50 90, що містить тетраетилсвинець, збільшуються в 1,5 раза.

{Підпункт 215.2.3 пункту 215.2 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3. Податок справляється з таких товарів та обчислюється за такими ставками:

215.3.1. спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку
2203 00	Пиво із солоду (солодове)	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	59,82
2204 (крім 2204 10, 2204 21 06 00, 2204 21 07 00, 2204 21 08 00, 2204 21 09 00, 2204 22 10 00, 2204 29 10 00), 2205 10 10 00, 2205 90 10 00, 2206 00 59 00,	Звичайні (неігристі) вина, сусло виноградне, зброджені напої, фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об’ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 15 відсотків об’ємних одиниць етилового спирту, за умови що етиловий спирт, який міститься у готовому продукті, має повністю ферментне (ендогенне) походження	гривень за 1 літр	0,01

2206 00 89 00			
2204 10, 2204 21 06 00, 2204 21 07 00, 2204 21 08 00, 2204 21 09 00, 2204 22 10 00, 2204 29 10 00, 2205 10 10 00, 2205 90 10 00, 2206 00 39 00	Вина ігристі та вина газовані, зброджені напої, вина (напої) ароматизовані ігристі (газовані), фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об’ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 15 відсотків об’ємних одиниць етилового спирту, за умови що етиловий спирт, який міститься у готовому продукті, має повністю ферментне (ендогенне) походження, які розливаються у пляшки, закорковані спеціальними пробками для таких напоїв типу "гриб", що утримуються на місці за допомогою стяжок або застібок, та/або мають надмірний тиск, спричинений наявністю діоксиду вуглецю у розчині, на рівні не менше 1 бара за температури 20° C	гривень за 1 літр	12,23
2204, 2205, 2206 00 (вина та інші зброджені напої без додання етилового спирту, в іншому місці не зазначені; вина та інші зброджені напої з доданням етилового спирту)	Вина та інші зброджені напої (у тому числі суміші із зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв), фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об’ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 22 відсотки об’ємних одиниць етилового спирту	гривень за 1 літр	8,42
2204, 2205, 2206 00 (алкогольні напої з доданням або без додання етилового спирту, в іншому місці не зазначені)	Алкогольні напої, фактична міцність яких вища за 22 відсотки об’ємних одиниць етилового спирту, інші суміші із зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	133,31
2206 00 31 00, 2206 00 51 00, 2206 00 81 00	Сидр і перрі (без додання спирту)	гривень за 1 літр	1,11
2207	Спирт етиловий, неденатурований, з концентрацією спирту 80 відсотків об’ємних одиниць або більше; спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, денатуровані, будь-якої концентрації	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	133,31

2208	Спирт етиловий, неденатурований, з концентрацією спирту менш як 80 відсотків об’ємних одиниць, спиртові дистиляти та спиртні напої, одержані шляхом перегонки, лікери та інші напої, що містять спирт	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	133,31
2103 90 30 00, 2106 90	Тільки продукти із вмістом спирту етилового 8,5 відсотка об’ємних одиниць та більше	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	177,73;

{Підпункт 215.3.1 пункту 215.3 статті 215 в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, № 713-VII від 19.12.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1166-VII від 27.03.2014, № 1621-VII від 31.07.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015 - зміна щодо ставок акцизного податку на алкогольні напої, що підлягають маркуванню марками акцизного податку, набирає чинності з першого числа третього місяця з дня набрання чинності Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021 - зміни щодо ставок акцизного податку на алкогольні напої набирають чинності з 01.03.2022, в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.2. тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставка податку
2401	Тютюнова сировина; тютюнові відходи	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2836,08
2402 10 00 10	Сигари, включаючи сигари з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2836,08
2402 10 00 90	Сигарили, включаючи сигарили з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	гривень за 1000 штук	2257,4
2402 20 90 10	Сигарети без фільтра, цигарки	гривень за 1000 штук	2257,4
2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	гривень за 1 000 штук	2257,4
2403	Інший тютюн промислового виробництва та замінники тютюну промислового виробництва; "гомогенізований" або "відновлений" тютюн; тютюнові екстракти та есенції	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2836,08
2404 11 00 10	Тютюновмісні вироби для	гривень за 1000 штук	3019,8

	електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням		5
2404 11 00 90, 2404 19 10 00	Інші продукти, що містять тютюн, відновлений тютюн та замінники тютюну, призначені для вдихання без горіння	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2836,08
2404 91 90 00	Інші нікотиновмісні продукти для орального застосування	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2836,08**
2404 99 00 00	Інші нікотиновмісні продукти, їх замінники	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2836,08

____
* Вагою нетто вважається вага товару (продукції) без урахування ваги будь-якої тари чи упаковки.
** Оподаткування акцизним податком операцій з товарами за кодом 2404 91 90 00 згідно з УКТ ЗЕД здійснюється починаючи з 1 вересня 2024 року;

{Підпункт 215.3.2 пункту 215.3 статті 215 в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 1621-VII від 31.07.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.2-1. сигарети та цигарки, сигарили:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку
2402 20 90 10	Сигарети без фільтра, цигарки	відсотків	12
2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	відсотків	12
2402 10 00 90	Сигарили, включаючи сигарили з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	відсотків	12";

{Пункт 215.3 статті 215 доповнено підпунктом 215.3.2-1 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

215.3.3. мінімальне акцизне податкове зобов’язання із сплати акцизного податку з тютюнових виробів:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставка податку
2402 20 90 10	Сигарети без фільтра, цигарки	гривень за 1000 штук	3019,85

2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	гривень за 1000 штук	3019,85
2402 10 00 90	Сигарили, включаючи сигарили з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	гривень за 1000 штук	3019,85, але не менше 2836,08 гривень за 1 кг нетто";

{Підпункт 215.3.3 пункту 215.3 статті 215 в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 1621-VII від 31.07.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

215.3.3-1. рідини, що використовуються в електронних сигаретах:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставка податку
2404 12 00 10, 2404 19 90 10, 2404 12 00 90, 2404 19 90 90	Рідини, що використовуються в електронних сигаретах, що містяться, зокрема, в картриджах, заправних контейнерах та інших ємностях	гривень за 1 літр	10 000;

{Пункт 215.3 статті 215 доповнено підпунктом 215.3.3-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 2139-IX від 15.03.2022 - зміна діє протягом воєнного та/або надзвичайного стану, в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.4. пальне:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка акцизного податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниця виміру (об’єм у літрах, приведених до t 15° С)	ставка
2707 50 00 10, 2707 50 00 90	Суміші ароматичних вуглеводнів, з яких 65 об. % або більше (включаючи втрати) переганяються при температурі до 250° С за методом ISO 3405 (еквівалентним методу ASTM D 86)	євро за 1000 літрів	213,5
	Легкі дистиляти:		
2710 12 11 10, 2710 12 11 20	для специфічних процесів переробки	євро за 1000 літрів	213,5

2710 12 11 90, 2710 12 15 10, 2710 12 15 20, 2710 12 15 90	для хімічних перетворень у процесах, крім зазначених у товарних підкатегоріях 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90	євро за 1000 літрів	213,5
	Бензини спеціальні:		
2710 12 21 10, 2710 12 21 90	уайт-спірит	євро за 1000 літрів	213,5
2710 12 25 00	інші спеціальні бензини	євро за 1000 літрів	213,5
	Бензини моторні:		
2710 12 31 00	бензини авіаційні	євро за 1000 літрів	27*
	бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л або менше:		
2710 12 41 11, 2710 12 41 12, 2710 12 41 13, 2710 12 41 31, 2710 12 41 32, 2710 12 41 33, 2710 12 41 91, 2710 12 41 92, 2710 12 41 93, 2710 12 45 01, 2710 12 45 02, 2710 12 45 09, 2710 12 49 01, 2710 12 49 02, 2710 12 49 09	із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового ефіру або їх суміші	євро за 1000 літрів	213,5
2710 12 41 14, 2710 12 41 15, 2710 12 41 19, 2710 12 41 34, 2710 12 41 35, 2710 12 41 39, 2710 12 41 94, 2710 12 41 95, 2710 12 41 99, 2710 12 45 12, 2710 12 45 13, 2710 12 45 99, 2710 12 49 12,	інші бензини	євро за 1000 літрів	213,5

2710 12 49 13, 2710 12 49 99			
2710 20 90 00	інші нафтопродукти	євро за 1000 літрів	213,5
2710 12 50 10, 2710 12 50 90	із вмістом свинцю більш як 0,013 г/л	євро за 1000 літрів	213,5
2710 12 70 00	Паливо для реактивних двигунів	євро за 1000 літрів	27*
2710 12 90 00	Інші легкі дистиляти	євро за 1000 літрів	213,5
	Середні дистиляти:		
2710 19 11 10, 2710 19 11 20, 2710 19 11 90	для специфічних процесів переробки	євро за 1000 літрів	213,5
2710 19 15 10, 2710 19 15 20, 2710 19 15 90	для хімічних перетворень у процесах, не зазначених у товарній категорії 2710 19 11	євро за 1000 літрів	213,5
	Гас:		
2710 19 21 00	паливо для реактивних двигунів	євро за 1000 літрів	21*
2710 19 25 00	інший гас	євро за 1000 літрів	183
2710 19 29 00	Інші середні дистиляти	євро за 1000 літрів	183
2710 19 31 01, 2710 19 31 10, 2710 19 31 20, 2710 19 31 30, 2710 19 31 40, 2710 19 35 01, 2710 19 35 10, 2710 19 35 20, 2710 19 35 30, 2710 19 35 40, 2710 19 43 00, 2710 19 46 00, 2710 19 47 10,	Важкі дистиляти (газойль)	євро за 1000 літрів	139,5

2710 19 47 90, 2710 19 48 00, 2710 20 11 00, 2710 20 16 10, 2710 20 16 90, 2710 20 19 00			
2710 19 62 00, 2710 19 66 00, 2710 19 67 00, 2710 20 32 00, 2710 20 38 00	Тільки паливо пічне побутове	євро за 1000 літрів	139,5
2710 19 51 00	Паливо рідке (мазут) для специфічних процесів переробки	євро за 1000 літрів	139,5
2710 19 55 00	Паливо рідке (мазут) для хімічних перетворень у процесах, крім зазначених у товарній підкатегорії 2710 19 51 00	євро за 1000 літрів	139,5
2711 11 00 00	Скраплений газ природний	євро за 1000 літрів	3,67
2711 12 11 00, 2711 12 19 00, 2711 12 91 00, 2711 12 93 00, 2711 12 94 00, 2711 12 97 00, 2711 13 10 00, 2711 13 30 00, 2711 13 91 00, 2711 13 97 00, 2711 14 00 00, 2711 19 00 00	Скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном) та інші гази	євро за 1000 літрів	52
2707 10 00 00	Бензол	євро за 1000 літрів	195
2707 20 00 10, 2707 20 00 90	Толуол	євро за 1000 літрів	195
2707 30 00 10, 2707 30 00 90	Ксилол	євро за 1000 літрів	195
2901 10 00 90	Вуглеводні ациклічні насичені (крім бутану, ізобутану)	євро за 1000 літрів	213,5

2901 10 00 10	Бутан, ізобутан	євро за 1000 літрів	52
2905 11 00 00	Метанол технічний (метиловий спирт)	євро за 1000 літрів	245
2909 19 10 00, 2909 19 90 10, 2909 19 90 20, 2909 19 90 90	Інші ефіри прості, ефіроспирти, ефірофеноли, ефіроспиртофеноли, пероксиди спиртів, пероксиди простих ефірів, пероксиди кетонів (визначеного або невизначеного хімічного складу) та їх галогеновані, сульфовані, нітровані або нітрозовані похідні, крім диетилового ефіру (код згідно з УКТ ЗЕД 2909 11 00 00) Антидетонатори, антиоксиданти, інгібітори смолоутворення, загусники, антикорозійні препарати та інші готові присадки, добавки для нафтопродуктів (включаючи бензин) або для інших рідин, які використовують з тією самою метою, що і нафтопродукти:	євро за 1000 літрів	213,5
3811 11 10 00, 3811 11 90 00, 3811 19 00 00	антидетонатори	євро за 1000 літрів	213,5
3811 90 00 00	Інші	євро за 1000 літрів	245
3826 00 10 00, 3826 00 90 00	Біодизель та його суміші (що не містять або містять менш як 70 мас. % нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід) на основі моноалкільних складних ефірів жирних кислот	євро за 1000 літрів	106
3824 99 92 20	Паливо моторне альтернативне	євро за 1000 літрів	162
2710 19 62 00-2710 19 66 00, 2710 19 67 00, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 32 00, 2710 20 38 00	Палива рідкі, на основі газойлів (дизпаливо), менш як 85 об. % яких, включаючи витрати, переганяються при температурі 350° С (за методом ISO 3405, еквівалентним методу ASTM D 86), крім палива пічного побутового, базових олив та інших мастильних матеріалів, та інших	євро за 1000 літрів	213,5

	дистилятів, які під час фракційної розгонки за методом ISO 3405 (або аналогічним методом ASTM D 86) при температурі 350° C та атмосферному тиску переганяються не більше 35 об. %		
3814 00 90 90	Тільки розчинники або розріджувачі на основі метанолу; інші готові суміші на основі метанолу	євро за 1000 літрів	245,5

* До ставки податку застосовується підвищувальний коефіцієнт 10 у разі ввезення на митну територію України пального, реалізації виробником виробленого в Україні пального.

Підвищувальний коефіцієнт 10 не застосовується для суб’єктів господарювання, які відповідно до пункту 229.8 статті 229 цього Кодексу видали податковий вексель.

Товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв із двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, із двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, із двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом, коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені в цьому підпункті (крім газу природного в газоподібному стані за кодом згідно з УКТ ЗЕД 2711 21 00 00), оподатковуються за ставкою податку 213,5 євро за 1000 літрів;

{Підпункт 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 в редакції Закону № 5471-VI від 06.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 5519-VI від 06.12.2012; в редакції Законів № 1166-VII від 27.03.2014, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 391-IX від 18.12.2019, № 466-IX від 16.01.2020, № 786-IX від 14.07.2020, № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.5. Моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія (крім моторних транспортних засобів, зазначених у товарних підкатегоріях 8702 40 00 10, 8702 40 00 90, 8702 90 90 00 згідно з УКТ ЗЕД):

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка податку у твердій сумі з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8702	Моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія:	
8702 10	- тільки з поршневим двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем):	
	- - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2500 куб. см:	

8702 10 11	- - - нові:	
8702 10 11 10	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 5000 куб. см	0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 10 11 30	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 5000 куб. см	0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 10 19	- - - що використовувалися:	
8702 10 19 10	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 5000 куб. см	0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 10 19 90	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 5000 куб. см	0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2500 куб. см:	
8702 10 91 00	- - - нові	0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 10 99 00	- - - що використовувалися	0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 20	- з поршневим двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) та електродвигуном в якості двигунів для пересування:	
8702 20 10	- - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2500 куб. см:	
8702 20 10 10	- - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 5000 куб. см	нові 0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна, що використовувалися 0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 20 10 90	- - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 5000 куб. см	нові 0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна, що використовувалися 0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 20 90 00	- - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2500 куб. см	нові 0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна, що використовувалися 0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна

8702 30	- з поршневим двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та електродвигуном в якості двигунів для пересування:	
8702 30 10 00	- - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2800 куб. см	нові 0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна, що використовувалися 0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 30 90 00	- - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2800 куб. см	нові 0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна, що використовувалися 0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 90	- інші:	
	- - з поршневим двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням:	
	- - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2800 куб. см:	
8702 90 11 00	- - - - нові	0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 90 19 00	- - - - що використовувалися	0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2800 куб. см:	
8702 90 31 00	- - - - нові	0,003 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8702 90 39 00	- - - - що використовувалися	0,007 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна.

Ставки податку для транспортних засобів, що використовувалися понад 8 років і відповідають коду 8702 згідно з УКТ ЗЕД, застосовуються з коефіцієнтом 50;

{Підпункт 215.3.5 пункту 215.3 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законами № 713-VII від 19.12.2013, № 1166-VII від 27.03.2014, № 1191-VII від 08.04.2014; в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.5-1. автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей, що відповідають товарній позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД (крім моторних транспортних засобів, зазначених у товарній позиції 8702 згідно з УКТ ЗЕД), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони, гоночні автомобілі, у тому числі автомобілі, які в

установленому законодавством порядку подаються до органів, що здійснюють державну реєстрацію транспортних засобів, для реєстрації або перереєстрації у зв’язку із зміною моделі транспортного засобу, що до переобладнання під час ввезення відповідала товарній позиції 8704 згідно з УКТ ЗЕД, а після переобладнання відповідає товарній позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД:

ставка податку (Ставка) для відповідного транспортного засобу визначається за формулою:

Ставка = Ставка базова х К двигун х К вік,

де Ставка базова - ставка податку в євро за 1 штуку транспортного засобу:

з двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та кривошипно-шатунним механізмом з об’ємом циліндрів до 3000 куб. сантиметрів (включно) - 50,0;

з двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та кривошипно-шатунним механізмом з об’ємом циліндрів понад 3000 куб. сантиметрів - 100,0;

з двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) з об’ємом циліндрів до 3500 куб. сантиметрів (включно) - 75,0;

з двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) з об’ємом циліндрів понад 3500 куб. сантиметрів - 150,0;

К двигун - коефіцієнт, що визначається діленням об’єму циліндрів двигуна внутрішнього згоряння відповідного транспортного засобу в куб. сантиметрах на 1000 куб. сантиметрів;

К вік - коефіцієнт, що дорівнює кількості повних календарних років з року, наступного за роком виробництва відповідного транспортного засобу, до року визначення ставки податку (для нових транспортних засобів та транспортних засобів, що використовувалися до одного повного календарного року, коефіцієнт дорівнює 1, а для транспортних засобів, що використовувалися понад п’ятнадцять повних календарних років, коефіцієнт дорівнює 15).

Ставка податку для транспортних засобів, зазначених у товарних підкатегоріях 8703 80 10 10, 8703 80 90 10 згідно з УКТ ЗЕД, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи кількома), встановлюється у розмірі 1 євро за 1 кіловат-годину ємності електричного акумулятора таких транспортних засобів.

{Абзац одинадцятий підпункту 215.3.5-1 пункту 215.3 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Ставка податку для транспортних засобів, зазначених у товарних підкатегоріях 8703 10 18 00 (для транспортних засобів, що приводяться в рух тільки електричним двигуном, одним або кількома), 8703 80 10 90, 8703 80 90 90, 8703 90 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, встановлюється у розмірі 100 євро за 1 штуку.

{Абзац дванадцятий підпункту 215.3.5-1 пункту 215.3 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 215.3 статті 215 доповнено підпунктом 215.3.5-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2611-VIII від 08.11.2018}

215.3.5-2. моторні транспортні засоби для перевезення вантажів:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка податку у твердій сумі з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)

8704	Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів:	
8704 10	- автомобілі-самоскиди, призначені для використання на бездоріжжі:	
8704 10 10	- - з двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) або з двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням:	
8704 10 10 10	- - - вантажопідйомністю понад 75 т	0,016 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 10 10 90	- - - інші	0,016 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 10 90	- - інші:	
8704 10 90 10	- - - автомобілі-самоскиди масою до 5 т	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 10 90 90	- - - інші	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- інші, тільки з поршневим двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем):	
8704 21	- - з повною масою транспортного засобу не більш як 5 т:	
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2500 куб. см:	
8704 21 31 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 21 39 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2500 куб. см:	
8704 21 91 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму

		циліндрів двигуна
8704 21 99 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 22	- - з повною масою транспортного засобу понад 5 т, але не більш як 20 т:	
8704 22 91 00	- - - - нові	0,013 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 22 99 00	- - - - що використовувалися	0,026 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 23	- - з повною масою транспортного засобу понад 20 т:	
8704 23 91 00	- - - - нові	0,016 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 23 99 00	- - - - що використовувалися	0,033 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- інші, тільки з поршневим двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням:	
8704 31	- - з повною масою транспортного засобу не більш як 5 т:	
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2800 куб. см:	
8704 31 31 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 31 39 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2800 куб. см:	
8704 31 91 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 31 99 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму

		циліндрів двигуна
8704 32	- - з повною масою транспортного засобу понад 5 т:	
8704 32 91 00	- - - - нові	0,013 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 32 99 00	- - - - що використовувалися	0,026 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- інші, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) і електродвигуном в якості двигунів для пересування:	
8704 41	- - з повною масою транспортного засобу не більш як 5 т:	
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2500 куб. см:	
8704 41 31 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 41 39 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2500 куб. см:	
8704 41 91 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 41 99 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 42	- - з повною масою транспортного засобу понад 5 т, але не більш як 20 т:	
8704 42 91 00	- - - - нові	0,013 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 42 99 00	- - - - що використовувалися	0,026 євро за 1 куб. см об’єму

		циліндрів двигуна
8704 43	- - з повною масою транспортного засобу понад 20 т:	
8704 43 91 00	- - - - нові	0,016 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 43 99 00	- - - - що використовувалися	0,033 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- інші, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та з зворотно-поступальним рухом поршня і електродвигуном в якості двигунів для пересування:	
8704 51	- - з повною масою транспортного засобу не більш як 5 т:	
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 2800 куб. см:	
8704 51 31 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 51 39 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
	- - - - з робочим об’ємом циліндрів двигуна не більш як 2800 куб. см:	
8704 51 91 00	- - - - - нові	0,01 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 51 99 00	- - - - - що використовувалися	0,02 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 52	- - з повною масою транспортного засобу понад 5 т:	
8704 52 91 00	- - - - нові	0,013 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8704 52 99 00	- - - - що використовувалися	0,026 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна.

Ставки податку для транспортних засобів, що відповідають товарній позиції 8704 згідно з УКТ ЗЕД, застосовуються для автомобілів, що використовувалися від 5 до 8 років, з коефіцієнтом 40, для автомобілів, що використовувалися понад 8 років, - з коефіцієнтом 50.

{Пункт 215.3 статті 215 доповнено підпунктом 215.3.5-2 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.6. кузови для автомобілів, зазначених у товарній позиції згідно з УКТ ЗЕД 8703:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка податку у твердій сумі з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8707	Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701-8705:	
8707 10	- кузови для моторних транспортних засобів товарної позиції 8703:	
8707 10 10	- - для промислового складення:	
8707 10 10 10	- - - укомплектовані	218 євро за 1 штуку
8707 10 10 20	- - - не укомплектовані	218 євро за 1 штуку
8707 10 90	- - інші:	
8707 10 90 10	- - - що використовувалися п'ять років або менше	872 євро за 1 штуку
8707 10 90 20	- - - що використовувалися понад п'ять років	872 євро за 1 штуку
8707 10 90 90	- - - інші	872 євро за 1 штуку

{Підпункт 215.3.6 пункту 215.3 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014}

215.3.7. мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка податку у твердій сумі з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8711 10 00 00	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння та робочим об’ємом	0,062 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна

	циліндрів двигуна не більш як 50 куб. см	
8711 20	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння та робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 50 куб. см, але не більш як 250 куб. см:	0,062 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8711 30	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння та робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 250 куб. см, але не більш як 500 куб. см:	0,062 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8711 40 00 00	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння та робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 500 куб. см, але не більш як 800 куб. см	0,443 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8711 50 00 00	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них, з поршневим двигуном внутрішнього згоряння та робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 800 куб. см	0,447 євро за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна
8711 60	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з колясками або без них, з електричним двигуном для пересування	22 євро за 1 штуку
8711 90 00 00	Інші мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них; коляски	22 євро за 1 штуку

{Підпункт 215.3.7 пункту 215.3 статті 215 в редакції Законів № 1166-VII від 27.03.2014, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

215.3.8. причепи та напівпричепи для тимчасового проживання у кемпінгах, типу причіпних будиночків:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка податку у твердій сумі з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8716 10 98 00	причепи та напівпричепи для тимчасового проживання у	109 євро за 1 штуку

	кемпінгах, типу причіпних будиночків масою понад 3500 кг, крім тих, що складаються	

{Підпункт 215.3.8 пункту 215.3 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

215.3.9. електрична енергія:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку (адвалорна)
2716 00 00 00	Електроенергія	відсотків	3,2;

{Пункт 215.3 статті 215 доповнено підпунктом 215.3.9 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

215.3.10. Для пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, реалізованих відповідно до підпунктів 213.1.9 і 213.1.14 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу, ставка податку становить 5 відсотків.

{Пункт 215.3 статті 215 доповнено підпунктом 215.3.10 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 215.3 статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 4235-VI від 22.12.2011}

{Статтю 215-1 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 216. Дата виникнення податкових зобов'язань

216.1. Датою виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, є дата їх реалізації особою, яка їх виробляє, незалежно від цілей і напрямів подальшого використання таких товарів (продукції), крім випадків, зазначених у статтях 225 та 229 цього Кодексу.

216.2. Датою виникнення податкового зобов'язання щодо зіпсованого, знищеного, втраченого підакцизного товару (продукції) є дата складання відповідного акта. У цьому пункті втраченим є товар (продукція), місцезнаходження якого платник податку не може встановити.

216.3. Податкове зобов'язання щодо втраченого підакцизного товару (продукції) не виникає, якщо:

а) платник податку документально зафіксував ці втрати та надав контролюючим органам необхідні докази того, що відповідний підакцизний товар (продукцію) утрачено внаслідок аварії, пожежі, повені чи інших форс-мажорних обставин і його використання на митній території України є неможливим;

б) підакцизний товар (продукцію) утрачено внаслідок випаровування в процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування такого товару (продукції) чи з іншої причини, пов'язаної з природним результатом. Ця вимога застосовується у разі втрати підакцизних товарів (продукції) у межах нормативів втрат, які затверджуються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт "б" пункту 216.3 статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; щодо змін додатково див. № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

в) підакцизний товар (продукцію):

примусово відчужено або вилучено для потреб держави відповідно до Закону України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", за умови якщо у майбутньому його попереднім власником або уповноваженою ним особою не буде здійснено заходів щодо отримання компенсації за примусово відчужений підакцизний товар (продукцію);

передано Збройним Силам України та добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій без попереднього або наступного відшкодування їх вартості;

надано як гуманітарну допомогу.

{Пункт 216.3 статті 216 доповнено підпунктом "в" згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

216.4. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України є дата подання контролюючому органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання контролюючим органом у визначених законодавством випадках.

216.5. При передачі підакцизних товарів (продукції), вироблених з давальницької сировини, датою виникнення податкових зобов'язань є дата їх відвантаження виробником замовнику або за його дорученням іншій особі.

216.6. При використанні підакцизних товарів (продукції) для власних виробничих потреб датою виникнення податкових зобов'язань є дата їх передачі для такого використання, крім використання для виробництва підакцизних товарів (продукції).

{Пункт 216.7 статті 216 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 216.8 статті 216 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

216.9. Датою виникнення податкових зобов’язань щодо реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів є дата здійснення розрахункової операції відповідно до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", для безготівкових розрахунків - дата оформлення розрахункового документа на суму проведеної операції, який підтверджує факт продажу, а у разі реалізації товарів фізичними особами - підприємцями, які сплачують єдиний податок, - дата надходження оплати за проданий товар, а для підакцизних товарів, наявність або місцезнаходження яких не підтверджено таким суб’єктом господарювання, у тому числі таких товарів, недостача яких виявлена за результатами інвентаризації, проведеної суб’єктом господарювання роздрібної торгівлі на вимогу контролюючого органу при проведенні перевірки такого органу, - дата складення відповідного документа, що засвідчує зазначені факти.

{Статтю 216 доповнено пунктом 216.9 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1791-VIII від 20.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021}

216.10. Датою виникнення податкових зобов’язань щодо постачання електричної енергії є дата складення документа, що засвідчує факт постачання електричної енергії. Для документів, складених в електронній формі, датою складення документа вважається дата, зазначена у самому документі як дата його складення відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", незалежно від дати накладення електронного підпису.

{Статтю 216 доповнено пунктом 216.10 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2173-IX від 01.04.2022}

216.11. Датою виникнення податкових зобов’язань у разі здійснення переобладнання вантажного транспортного засобу, який відповідає товарній позиції 8704 згідно з УКТ ЗЕД, у легковий автомобіль, який відповідає товарній позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД, є дата видачі документа про відповідність переобладнаного автомобіля вимогам безпеки дорожнього руху. У цьому випадку акцизний податок сплачується власником такого транспортного засобу не пізніше дати подання документів до органу, що здійснює державну реєстрацію транспортних засобів, для реєстрації або перереєстрації такого транспортного засобу.

{Статтю 216 доповнено пунктом 216.11 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

216.12. Датою виникнення податкових зобов’язань щодо операцій, визначених у підпункті 213.1.12 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу, є дата реалізації таких обсягів пального або спирту етилового.

{Статтю 216 доповнено пунктом 216.12 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

216.13. Датою виникнення податкових зобов’язань щодо операцій, визначених у підпункті 213.1.13 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу, є дата використання товарів (продукції) як пального для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом, коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД).

{Статтю 216 доповнено пунктом 216.13 згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

216.14. Датою виникнення податкових зобов’язань щодо реалізації тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, відповідно до підпункту 213.1.14 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу є дата реалізації виробниками та/або імпортерами тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах у роздрібній торгівлі або суб’єктам господарювання, які здійснюють діяльність з оптової та/або роздрібної торгівлі такими виробами.

{Статтю 216 доповнено пунктом 216.14 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 217. Порядок обчислення податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, а також з підакцизних товарів (продукції), реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі, та з товарів (продукції), використаних як пальне

{Назва статті 217 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

217.1. Суми податку, що підлягають сплаті, з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, з підакцизних товарів (продукції), реалізованих суб’єктами

господарювання роздрібної торгівлі, та товарів (продукції), коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), які використані як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом, визначаються платником податку самостійно виходячи з об’єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діють на дату виникнення податкових зобов’язань.

{Пункт 217.1 статті 217 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

217.2. Суми податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених з давальницької сировини, визначаються виробником (переробником), виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діють на дату відвантаження готової продукції її замовнику або за його дорученням іншій особі.

217.3. Податок з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, та товарів (продукції), коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), які використані як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом, на які встановлені ставки податку в іноземній валюті, сплачується у національній валюті і розраховується за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на перший день кварталу, в якому здійснюється реалізація товару (продукції), і залишається незмінним протягом кварталу.

{Абзац другий пункту 217.3 статті 217 виключено на підставі Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

{Пункт 217.3 статті 217 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

217.4. Забороняється сплата сум податку шляхом взаємних заліків, зустрічних зобов'язань, векселями та в інших формах, що не передбачають сплати сум такого податку коштами.

217.5. У разі повного або часткового повернення покупцем підакцизних товарів (продукції), вироблених (виготовлених) на митній території України, продавцю для усунення недоліків товару (продукції) або його знищення (переробки) у зв'язку з неможливістю усунення таких недоліків, платник податку - продавець проводить коригування податкових зобов'язань зі сплати акцизного податку у звітному періоді, у якому відбулося таке повернення.

Сума коригування обчислюється платником податку із застосуванням максимальних роздрібних цін, ставок акцизного податку з урахуванням мінімального податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку, які діяли на дату виникнення податкового зобов'язання щодо таких товарів (продукції).

Сума коригування зазначається в декларації з акцизного податку за звітний період, у якому відбулось таке повернення.

У разі подальшої реалізації цих товарів (продукції) зобов'язання з акцизного податку обчислюються у загальному порядку.

217.6. Для пального, при виробництві якого в якості сировини використані інші оподатковувані підакцизні товари, сума податку до сплати зменшується на суму податку, розрахованого для такої сировини.

Сума податку щодо сировини, що підлягає відніманню, обчислюється із застосуванням ставок

податку на таку сировину, чинних на дату реалізації пального. У разі якщо така сума перевищує суму податку з пального, виробленого з такої сировини, різниця платнику не відшкодовується.

Норми цього пункту застосовуються під час функціонування системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, визначеної статтею 232 цього Кодексу.

{Абзац третій пункту 217.6 статті 217 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Статтю 217 доповнено пунктом 217.6 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 218. Порядок обчислення податку з товарів, які ввозяться на митну територію України

218.1. Суми податку з товарів (продукції), які ввозяться на митну територію України, що підлягають сплаті, визначаються платниками податку самостійно, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку.

218.2. Податок із підакцизних товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, обчислюється у національній валюті за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 39-1 цього Кодексу.

{Пункт 218.2 статті 218 в редакції Закону № 1200-VII від 10.04.2014}

218.3. У разі втрати товарів, що перебувають під митним контролем у митних режимах, в яких надано звільнення або умовне звільнення від оподаткування, нецільового використання цих товарів або в разі невиконання у строки, встановлені Митним кодексом України, заходів щодо завершення таких митних режимів суми податку, що підлягають сплаті, визначаються виходячи з об’єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діяли на день подання митної декларації при розміщенні у відповідний митний режим. При цьому особа, відповідальна за дотримання митного режиму, зобов’язана сплатити таку суму та пеню, нараховану відповідно до статті 129 цього Кодексу, розраховану з дня надання звільнення або умовного звільнення від оподаткування.

{Пункт 218.3 статті 218 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

218.4. У разі повного або часткового повернення імпортером підакцизних товарів (продукції), ввезених на митну територію України, продавцю у зв'язку з непридатністю їх для реалізації на митній території України, платник податків - імпортер проводить коригування податкових зобов'язань зі сплати акцизного податку у звітному періоді, у якому відбулось повернення невикористаних та пошкоджених марок, або контролюючому органу, який видав марки, надані відповідні документи, що підтверджують втрату марок.

Сума коригування обчислюється платником податку із застосуванням максимальних роздрібних цін, ставок акцизного податку з урахуванням мінімального податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку, які діяли на дату виникнення податкового зобов'язання щодо таких товарів (продукції).

Сума коригування зазначається в декларації з акцизного податку за відповідний звітний період. При цьому сума акцизного податку за бажанням імпортера повертається йому на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг у банку або зараховується при придбанні наступних партій марок акцизного податку.

{Абзац третій пункту 218.4 статті 218 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{Статтю 219 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Статтю 219 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 220. Особливості обчислення податку з тютюнових виробів за адвалорними ставками

{Назва статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{На часткову зміну положень статті 220 виробники або імпортери тютюнових виробів можуть подати у місяці, в якому опубліковано Закон № 4235-VI від 22.12.2011, нову декларацію про встановлені максимальні роздрібні ціни, включаючи останній робочий день цього календарного місяця - див. пункт 2 розділу II Закону № 4235-VI від 22.12.2011}

220.1. Встановлення максимальних роздрібних цін на підакцизні товари (продукцію) здійснюється виробником або імпортером товарів (продукції) шляхом декларування таких цін.

220.2. Декларація про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію) (далі - декларація), встановлені виробником або імпортером товарів (продукції), подається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, засобами електронного зв’язку в електронній формі, визначеній центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з використанням кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, підзвітної особи у порядку, визначеному законами України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Пункт 220.2 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

220.3. У декларації повинні міститися відомості про встановлені виробником або імпортером максимальні роздрібні ціни на всі підакцизні товари (продукцію), що виробляються ним в Україні, або на всі підакцизні товари (продукцію), що імпортуються ним в Україну, і дата, з якої встановлюються максимальні роздрібні ціни.

220.4. Декларація подається виробником або імпортером підакцизних товарів (продукції) до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше ніж 10 та 25 числа місяця.

{Пункт 220.4 статті 220 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

220.5. Декларація не приймається у разі:

подання пізніше ніж за п'ять календарних днів до дати встановлення у ній максимальних роздрібних цін;

невідповідності її форми тій, що визначена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац третій пункту 220.5 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

{Пункт 220.5 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

220.6. Декларація подається засобами електронного зв’язку в електронній формі уповноваженою особою виробника або імпортера підакцизних товарів (продукції) та вважається прийнятою за наявності квитанції про отримання податкової декларації засобами електронного зв’язку, що містить дату прийняття та реєстраційного номера прийнятої декларації.

{Пункт 220.6 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

220.7. Установлені виробником або імпортером максимальні роздрібні ціни на перелічені у декларації товари (продукцію) не пізніше ніж 10 числа запроваджуються з 15 числа місяця, в якому

подається декларація, а установлені не пізніше ніж 25 числа - з 1 числа місяця, що настає за місяцем, у якому декларацію подано центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, і діють до їх зміни у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Пункт 220.7 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

220.8. У разі потреби у зміні будь-яких відомостей, що містяться у декларації про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), поданій їх виробником або імпортером центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, виробник або імпортер повинен подати таким органам нову декларацію.

{Пункт 220.8 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1797-VIII від 21.12.2016}

220.9. Зміна будь-яких відомостей, що містяться у декларації про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), поданій їх виробником або імпортером центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може здійснюватися не частіше двох разів на місяць.

{Пункт 220.9 статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 220.10 статті 220 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

220.11. Встановлені виробником або імпортером максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію) повинні наноситися на споживчу упаковку таких товарів разом з датою їх виробництва.

Стаття 221. Особливості обчислення податку з тютюнових виробів

221.1. Обчислення сум податку з тютюнових виробів здійснюється одночасно за адвалорними та специфічними ставками.

221.2. При визначенні податкового зобов'язання на сигарети, цигарки, сигарили одного найменування сума акцизного податку, обчислена одночасно за встановленими адвалорною та специфічною ставками акцизного податку, не повинна бути меншою встановленого мінімального акцизного податкового зобов'язання.

{Пункт 221.2 статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

221.3. За наявності у місці торгівлі тютюновими виробами таких виробів одного найменування, на пачках, коробках та сувенірних коробках яких зазначені різні максимальні роздрібні ціни, продаж таких тютюнових виробів здійснюється за цінами, не вищими ніж ті, що зазначені на відповідних пачках, коробках та сувенірних коробках, збільшеними на суму акцизного податку з реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну.

{Пункт 221.3 статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

221.4. Контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, які здійснюють роздрібну торгівлю тютюновими виробами, вимог щодо максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлених виробниками або імпортерами таких виробів, та правильності нарахування акцизного податку з реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну здійснюють контролюючі органи.

{Пункт 221.4 статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

221.5. У разі реалізації тютюнової сировини суб’єктам господарювання, які не є виробниками тютюнових виробів та/або тютюново-ферментаційними заводами, із суб’єктів, що здійснили таку

реалізацію, справляється штраф у розмірі 200 відсотків вартості реалізованої тютюнової сировини. Реалізована таким чином сировина підлягає конфіскації та знищенню.

{Статтю 221 доповнено пунктом 221.5 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

221.6. Частка загальної суми податкових зобов’язань з акцизного податку на сигарети повинна становити не менше 60 відсотків середньозваженої роздрібної ціни продажу сигарет.

У разі якщо частка загальної суми податкових зобов’язань з акцизного податку на сигарети за попередній рік менша за 60 відсотків середньозваженої роздрібної ціни продажу сигарет за той самий рік, під час визначення податкового зобов’язання на сигарети за кодами УКТ ЗЕД 2402 20 90 10, 2402 20 90 20 з 1 квітня до 31 грудня поточного року сума акцизного податку не повинна бути меншою за встановлене мінімальне акцизне податкове зобов’язання, помножене на коефіцієнт 1,1.

{Статтю 221 доповнено пунктом 221.6 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017 - набирає чинності з 1 січня 2025 року, див. пункт 1 розділу II Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

221.7. Акцизний податок з реалізованих тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, відповідно до підпункту 213.1.14 пункту 213.1 статті 213 цього Кодексу нараховується та сплачується платниками податку самостійно у разі реалізації ними тютюнових виробів, тютюну та/або промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, у роздрібній торгівлі або суб’єктам господарювання, які здійснюють діяльність з оптової та/або роздрібної торгівлі такими виробами.

{Статтю 221 доповнено пунктом 221.7 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 222. Порядок і строки сплати податку

222.1. Строки сплати податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, з підакцизних товарів (продукції), реалізованих суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі, та товарів (продукції), коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД), які використані як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом

{Абзац перший пункту 222.1 статті 222 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; пункт 222.1 статті 222 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

222.1.1. Суми податку перераховуються до бюджету платниками акцизного податку протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого цим Кодексом для подання податкової декларації за місячний податковий період.

{Підпункт 222.1.1 пункту 222.1 статті 222 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

222.1.2. Суми податку з алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачуються при придбанні марок акцизного податку.

Суми податку з урахуванням мінімального акцизного податкового зобов’язання із сплати акцизного податку на тютюнові вироби та ставок податку, діючих відповідно до норм цього Кодексу, виробниками тютюнових виробів сплачуються до бюджету протягом п’ятнадцяти робочих днів після отримання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання податкової декларації. Якщо зазначений строк припадає на день наступного бюджетного року, сума акцизного податку сплачується виробникам тютюнових виробів до закінчення бюджетного року, в якому отримані марки.

{Підпункт 222.1.2 пункту 222.1 статті 222 доповнено абзацом другим згідно із Законом №

5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Суми податку з рідин, що використовуються в електронних сигаретах, сплачуються виробниками таких рідин до бюджету протягом 15 робочих днів з дня отримання марок акцизного податку. Якщо зазначений строк припадає на день наступного бюджетного року, сума акцизного податку сплачується виробникам рідин, що використовуються в електронних сигаретах, до закінчення бюджетного року, в якому отримані марки.

{Підпункт 222.1.2 пункту 222.1 статті 222 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі невиконання умов, визначених абзацами другим і третім цього підпункту, марки за наступними заявками-розрахунками виробників тютюнових виробів та виробників рідин, що використовуються в електронних сигаретах, не видаються до дня, в якому здійснено в повному обсязі сплату акцизного податку та штрафних санкцій, розрахованих відповідно до пункту 124.1-1 статті 124 цього Кодексу.

{Підпункт 222.1.2 пункту 222.1 статті 222 доповнено абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

222.1.3. Підприємства, які виробляють вина виноградні з додаванням спирту та міцні, вермути, інші зброджені напої з додаванням спирту, суміші із зброджених напоїв з додаванням спирту, суміші зброджених напоїв з безалкогольними напоями з додаванням спирту, сплачують податок при придбанні марок акцизного податку на суму, розраховану із ставок податку на готову продукцію, вироблену з виноматеріалів чи сусла, при виробництві яких використовується спирт етиловий.

222.1.4. Власник готової продукції, виробленої з давальницької сировини, сплачує податок виробнику (переробнику) не пізніше дати відвантаження готової продукції такому власнику або за його дорученням іншій особі.

222.1.5. Умовою відвантаження виробником готової продукції, виробленої з давальницької сировини, його замовнику або за його дорученням іншій особі є документальне підтвердження банку/небанківського надавача платіжних послуг про перерахування відповідної суми податку на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг виробника.

{Підпункт 222.1.5 пункту 222.1 статті 222 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

222.2. Сплата податку в разі ввезення підакцизних товарів на митну територію України

222.2.1. Податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) сплачується платниками податку до або в день подання митної декларації.

222.2.2. У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

{Підпункт 222.2.3 пункту 222.2 статті 222 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

222.2.4. Платники акцизного податку при зверненні до органів, що здійснюють державну реєстрацію транспортних засобів, для реєстрації або перереєстрації переобладнаного вантажного транспортного засобу у легковий автомобіль зобов’язані пред’явити квитанції або платіжні інструкції про сплату податку з відміткою банку/небанківського надавача платіжних послуг про дату її виконання.

{Пункт 222.2 статті 222 доповнено підпунктом 222.2.4 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2611-VIII від 08.11.2018, № 2888-IX від

12.01.2023}

222.3. Сплата податку при реалізації суб’єктом господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів.

222.3.1. Суми податку перераховуються до бюджету суб’єктом господарювання роздрібної торгівлі, який здійснює реалізацію підакцизних товарів, протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого цим Кодексом для подання податкової декларації за місячний податковий період.

222.3.2. Особа - суб’єкт господарювання роздрібної торгівлі, який здійснює реалізацію підакцизних товарів, сплачує податок за місцем здійснення реалізації таких товарів.

{Статтю 222 доповнено пунктом 222.3 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 223. Складення та подання декларації з акцизного податку

223.1. Базовий податковий період для сплати податку відповідає календарному місяцю.

223.2. Платники податку, визначені пунктом 212.1 статті 212 цього Кодексу (крім імпортерів підакцизних товарів, зазначених у підпунктах 215.3.4, 215.3.5, 215.3.5-1, 215.3.5-2, 215.3.6, 215.3.7, 215.3.8 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу), подають щомісяця не пізніше 20 числа наступного звітного (податкового) періоду контролюючому органу за місцем реєстрації декларацію з акцизного податку за формою, затвердженою у порядку, встановленому статтею 46 цього Кодексу.

{Пункт 223.2 статті 223 в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 224. Контроль за сплатою податку

224.1. Контроль за правильністю обчислення і своєчасністю сплати до бюджету податку з підакцизних товарів (продукції), що виробляються на території України, здійснюється контролюючими органами.

224.2. Контроль за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджету податку з підакцизних товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, під час митного оформлення здійснюється контролюючими органами.

{Пункт 224.2 статті 224 в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013}

Стаття 225. Особливості оподаткування алкогольних напоїв

225.1. Суб'єкт господарювання зобов'язаний сплатити податок або подати контролюючому органу за своїм місцезнаходженням до отримання з акцизного складу спирту етилового неденатурованого, призначеного для переробки на алкогольні напої (крім виноматеріалів та вермутів), податковий вексель, який є забезпеченням виконання зобов'язання такого платника у строк до 90 календарних днів, починаючи з дня видачі податкового векселя, сплатити суму податку, розраховану за ставками для цієї продукції.

{Пункт 225.1 статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5074-VI від 05.07.2012}

225.2. Під час отримання спирту етилового неденатурованого підприємство-векселедавець за участю представника контролюючого органу на акцизному складі складає акт про фактично отриману кількість спирту та розрахунок акцизного податку виходячи з фактично отриманої кількості спирту. Цей акт є коригуванням вже сплаченої суми податку або наданого податкового векселя із зазначенням остаточної суми податку, яка підлягає сплаті.

225.3. Скоригована сума податку в податковому векселі сплачується частково у разі придбання марок акцизного податку в період дії такого векселя.

225.4. Податковий вексель вважається погашеним векселедавцем у разі сплати суми податку в повному обсязі та в зазначений у податковому векселі строк.

225.5. Сума податку, на яку погашається вексель, визначається виходячи з фактично отриманої кількості спирту (згідно з актом) та ставок податку на готову продукцію, зменшується на суму податку, розраховану виходячи з фактично втраченої кількості спирту етилового при транспортуванні та зберіганні, у процесі виробництва готової продукції в межах норм, затверджених у встановленому порядку, а також фактично повернутого невиправного браку. Розрахунок суми зменшення податку проводиться у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

225.5-1. Для ввезення на митну територію України виробником алкогольних напоїв в ємностях, які не є споживчою тарою, для їх розливу у споживчу тару такий виробник до ввезення подає контролюючому органу за своїм місцезнаходженням оформлений податковий вексель у трьох примірниках, який є забезпеченням виконання зобов’язання такого платника у строк до 90 календарних днів, починаючи з дня видачі податкового векселя, сплатити суму податку, розраховану за ставками для цієї продукції.

Один примірник подається контролюючому органу за місцезнаходженням виробника, другий - контролюючому органу за місцем митного оформлення зазначених товарів, третій залишається платнику податку.

Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

Податковий вексель видається на суму акцизного податку, що справляється при ввезенні товарів відповідно до законодавства.

Підставою для митного оформлення алкогольних напоїв в ємностях, які не є споживчою тарою, що ввозяться на митну територію України з метою їх розливу у споживчу тару, є подання таким виробником до контролюючого органу, який здійснює митне оформлення, в порядку, передбаченому Митним кодексом України, засобами електронного зв’язку копії податкового векселя, авальованого банком та взятого на облік контролюючим органом за місцезнаходженням виробника.

Обов’язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

Сума податку, на яку погашається вексель, визначається виходячи з фактично ввезеної кількості алкогольних напоїв (згідно з митною декларацією) та ставок податку на готову продукцію, зменшується на суму податку, розраховану виходячи з фактично втраченої кількості алкогольних напоїв при транспортуванні та зберіганні, у процесі виробництва (розливу) готової продукції в межах норм, затверджених у встановленому порядку. Скоригована сума податку в податковому векселі сплачується частково при придбанні марок акцизного податку або у разі формування унікальних ідентифікаторів у період дії такого векселя.

{Статтю 225 доповнено пунктом 225.5-1 згідно із Законом № 3173-IX від 29.06.2023}

225.6. У разі експорту (вивезення) підакцизних товарів (продукції) за межі митної території України сума податку для погашення податкового векселя визначається з урахуванням обсягів відвантаженої на експорт продукції згідно з належно оформленою митною декларацією.

225.7. У разі якщо передбачений цією статтею податковий вексель не погашається у визначений строк, векселедержатель вчиняє протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та звертається протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту до банку, який здійснив аваль цього векселя, з опротестованим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим векселем, переказати суму, зазначену в цьому векселі, векселедержателю. Забороняється часткове погашення податкового векселя після закінчення строку, на який він виданий.

225.8. У разі якщо податковий вексель, строк сплати за яким настав, не погашений, наступний

вексель не може бути виданий таким суб'єктом.

225.9. Виноматеріали, що реалізуються підприємствам вторинного виноробства, які використовують ці виноматеріали для виробництва готової продукції, виноматеріали виноградні (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29-2204 30), вироблені на підприємствах первинного виноробства, які експортуються цими підприємствами, не оподатковуються. В інших випадках реалізація виноматеріалів оподатковується за ставками податку на виноробну продукцію, встановленими підпунктом 215.3.1 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу.

{Пункт 225.9 статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2836-ХІ від 13.12.2022}

225.10. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів відповідно до цієї статті встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 225 доповнено пунктом 225.10 згідно із Законом № 3173-ІХ від 29.06.2023}

Стаття 226. Виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах

{Назва статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.1. У разі виробництва на митній території України алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, чи ввезення таких товарів на митну територію України платники податку зобов'язані забезпечити їх маркування марками встановленого зразка у такий спосіб, щоб марка акцизного податку розривалася під час відкупорювання (розкривання) товару.

{Пункт 226.1 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.2. Наявність наклеєної в установленому порядку марки акцизного податку встановленого зразка на пляшці (упаковці) алкогольного напою, пачці (упаковці) тютюнового виробу чи ємності (упаковці) з рідиною, що використовується в електронних сигаретах, є однією з умов для ввезення на митну територію України і продажу таких товарів споживачам, а також підтвердженням сплати податку та легальності ввезення товарів.

{Пункт 226.2 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.3. Виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, здійснюються відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 226.3 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.4. Марки акцизного податку для вироблених в Україні алкогольних напоїв і тютюнових виробів відрізняються від марок для ввезених на митну територію України алкогольних напоїв і тютюнових виробів дизайном та кольором.

Марки акцизного податку для вироблених в Україні тютюнових виробів за кодом УКТ ЗЕД 2402 20 90 20 та 2402 20 90 10 відрізняються від марок акцизного податку для вироблених в Україні інших тютюнових виробів дизайном і кольором. Марки акцизного податку для ввезених в Україну тютюнових виробів за кодом УКТ ЗЕД 2402 20 90 20 та 2402 20 90 10 відрізняються від марок акцизного податку для ввезених в Україну інших тютюнових виробів дизайном і кольором.

{Пункт 226.4 статті 226 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017 - набирає чинності з 1 липня 2018 року, див. пункт 1 розділу II Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

226.5. Маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, здійснюється марками акцизного податку, зразки яких затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 226.5 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.6. Маркуванню підлягають усі (крім зазначених у пункті 226.10 цієї статті) алкогольні напої з вмістом спирту етилового понад 8,5 відсотка об'ємних одиниць. Маркування вироблених в Україні алкогольних напоїв із вмістом спирту етилового до 8,5 відсотка об'ємних одиниць не здійснюється.

{Пункт 226.6 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

226.7. Кожна марка акцизного податку на алкогольні напої повинна мати окремий номер, місяць і рік випуску марки та позначення про суму сплаченого акцизного податку за одиницю маркованої продукції, крім суми акцизного податку з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі алкогольних напоїв.

{Пункт 226.7 статті 226 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

226.8. Кожна марка акцизного податку на тютюнові вироби повинна мати окремий номер та позначення про квартал і рік випуску марки.

На марку акцизного податку на сигарети, цигарки та сигарили додатково наноситься кількість штук у пачці (упаковці).

{Пункт 226.8 статті 226 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Виробники та імпортери тютюнових виробів ведуть облік та звітують про використання марок акцизного податку за видами марок (ТІ - "тютюн імпортний", ТВ - "тютюн вітчизняний") у кількісному виразі.

{Пункт 226.8 статті 226 доповнено абзацом згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Кожна марка акцизного податку на рідини, що використовуються в електронних сигаретах, повинна мати окремий номер та позначення про квартал і рік випуску марки.

{Пункт 226.8 статті 226 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Виробники та імпортери рідин, що використовуються в електронних сигаретах, ведуть облік та звітують про використання марок акцизного податку за видами марок (РІ - "рідина імпортна", РВ - "рідина вітчизняна") у кількісному виразі.

{Пункт 226.8 статті 226 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.9. Вважаються такими, що немарковані:

алкогольні напої, тютюнові вироби та рідини, що використовуються в електронних сигаретах, з підробленими марками акцизного податку;

{Абзац другий пункту 226.9 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

алкогольні напої, тютюнові вироби та рідини, що використовуються в електронних сигаретах, марковані з відхиленням від вимог положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України, відповідно до якого здійснюються виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та/або марками, що не видавалися безпосередньо виробнику або імпортеру зазначеної продукції;

{Абзац третій пункту 226.9 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

вироблені в Україні алкогольні напої з марками акцизного податку, на яких зазначення суми

акцизного податку, сплаченого за одиницю маркованої продукції, не відповідає сумі, визначеній з урахуванням чинних на дату розливу продукції ставок акцизного податку, міцності продукції та місткості тари;

{Абзац четвертий пункту 226.9 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

алкогольні напої іноземного виробництва з марками акцизного податку, на яких зазначена сума акцизного податку, сплаченого за одиницю маркованої продукції, не відповідає сумі, визначеній з урахуванням міцності продукції, місткості тари та розміру ставок акцизного податку, діючих на момент виробництва марки.

{Пункт 226.9 статті 226 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

сигарети, цигарки та сигарили, що вироблені після 1 січня 2021 року, в яких кількість одиниць у пачці (упаковці) не відповідає кількості одиниць, зазначеній на марках акцизного податку;

{Пункт 226.8 статті 226 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

рідини, що використовуються в електронних сигаретах, вироблених до 1 січня 2021 року.

{Пункт 226.8 статті 226 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.10. Не підлягають маркуванню:

алкогольні напої і тютюнові вироби, які постачаються для реалізації магазинам безмитної торгівлі безпосередньо вітчизняними виробниками такої продукції за прямими договорами, укладеними між вітчизняними виробниками алкогольних напоїв і тютюнових виробів і власниками магазинів безмитної торгівлі. При цьому переміщення алкогольних напоїв і тютюнових виробів, що спрямовуються виробниками до магазинів безмитної торгівлі, здійснюється під митним контролем із застосуванням заходів гарантування доставки;

алкогольні напої і тютюнові вироби, які ввозяться в Україну і розміщуються у митному режимі магазину безмитної торгівлі;

еталонні (моніторингові) чи тестові зразки тютюнових виробів, які не призначені для продажу вроздріб і ввозяться на митну територію України акредитованими державними випробувальними лабораторіями та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на право виробництва відповідної продукції, для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну);

тестові зразки алкогольних напоїв, які не призначені для роздрібного продажу і ввозяться на митну територію України суб’єктами господарювання, які мають ліцензії на право оптової торгівлі відповідною продукцією, для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну), але не більше 3 літрів кожного виробу;

{Пункт 226.10 статті 226 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

звичайні (неігристі) вина та зброджені напої, що класифікуються у товарній позиції 2204 (крім 2204 10, 2204 21 06 00, 2204 21 07 00, 2204 21 08 00, 2204 21 09 00, 2204 22 10 00, 2204 29 10 00) та у товарних підкатегоріях 2205 10 10 00, 2205 90 10 00, 2206 00 59 00, 2206 00 89 00 згідно з УКТ ЗЕД, фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об’ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 15 відсотків об’ємних одиниць етилового спирту, за умови, що етиловий спирт, який міститься у готовому продукті, має повністю ферментне (ендогенне) походження.

{Пункт 226.10 статті 226 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

226.11. Ввезення на митну територію України, зберігання, транспортування, прийняття на комісію з метою продажу та продаж на митній території України не маркованих в установленому порядку алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, забороняються.

{Пункт 226.11 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

226.12. Продаж марок акцизного податку вітчизняним виробникам алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, провадиться на підставі:

{Абзац перший пункту 226.12 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

довідок про сплату суми податку, яка розрахована за ставками на готову продукцію (для алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований);

заявки-розрахунку кількості марок акцизного податку (далі - заявка-розрахунок);

звіту про використання марок, придбаних у попередньому місяці, за затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, формою у двох примірниках, один з яких залишається у продавця марок, другий (з відміткою продавця) - у виробника;

{Абзац четвертий пункту 226.12 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

платіжної інструкції на перерахування плати за марки з відміткою банку/небанківського надавача платіжних послуг про дату її виконання.

{Абзац п'ятий пункту 226.12 статті 226 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

Форми довідок та заявки-розрахунку затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 226.12 статті 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

226.13. Кількість марок акцизного податку, яку можуть отримати виробники алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, визначається відповідно до сплаченої суми податку. Виробники тютюнових виробів та алкогольних напоїв, для виробництва яких не використовується спирт етиловий неденатурований, визначають потребу в марках акцизного податку з урахуванням планових щомісячних обсягів реалізації продукції.

226.14. Для одержання марок акцизного податку імпортер повинен подати продавцю таких марок заявку-розрахунок за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, документи, що підтверджують внесення плати за марки та сплату податку до відповідного бюджету.

{Абзац перший пункту 226.14 статті 226 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Контролюючому органу забороняється вимагати від імпортерів додаткові документи для видачі марок акцизного податку, якщо вони не передбачені цією статтею.

226.15. Продаж (передача) придбаних марок акцизного податку покупцем марок іншим особам забороняється, крім випадків, передбачених у пункті 227.4 статті 227 цього Кодексу.

226.16. Марки акцизного податку, не використані для маркування товарів через їх пошкодження, приймаються від покупців марок для утилізації з відшкодуванням фактично сплачених сум податку відповідно до Положення про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного податку, маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Плата за марки поверненню не підлягає.

Стаття 227. Ввезення на митну територію України імпортних алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах

{Назва статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

227.1. Суб'єкти господарювання - юридичні та фізичні особи, які уклали з іноземними виробниками або іншими нерезидентами контракт (договір) про постачання в Україну алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, мають право ввозити на митну територію України імпортні алкогольні напої, тютюнові вироби та рідини, що використовуються в електронних сигаретах, якщо:

{Абзац перший пункту 227.1 статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

а) ввезення їх на митну територію України здійснюється виключно через визначені Кабінетом Міністрів України пункти пропуску через державний кордон, які зазначені покупцями марок (імпортерами) у заявці-розрахунку;

б) маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, здійснюється в установленому порядку марками акцизного податку встановленого зразка;

в) алкогольні напої в автомобільних і залізничних цистернах, а також у баках, бачках та інших ємностях місткістю більш як 5 літрів ввозяться в Україну з метою продажу або обміну на митній території України та не підлягають маркуванню. У такому разі податок сплачується до або під час митного оформлення. Контроль за його сплатою здійснюється контролюючими органами;

г) покупець марок (імпортер) подав контролюючому органу митну декларацію, копію декларації про максимальні роздрібні ціни (для тютюнових виробів) та примірник заявки-розрахунку з відміткою продавця марок акцизного податку про сплату сум податку до відповідного бюджету в повному обсязі.

{Пункт 227.1 статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

227.2. У разі ввезення покупцем марок (імпортером) на територію України за контрактом (договором) про постачання алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, кількома партіями у такому контракті (договорі) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, робляться відмітки про кількість виданих марок акцизного податку із зазначенням дати їх видачі.

{Пункт 227.2 статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

227.3. Строк одержання марок акцизного податку для кожного контракту визначається покупцями марок (імпортерами) за погодженням із продавцем марок залежно від обсягу товарів, що ввозяться, але становить не більше трьох робочих днів від дати подання документів для одержання марок акцизного податку, зазначених у пункті 226.14 статті 226 цього Кодексу.

{Пункт 227.3 статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

227.4. Придбані марки акцизного податку передаються покупцями марок (імпортерами) іноземним суб’єктам господарювання для маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, що підлягають подальшому ввезенню на митну територію України.

{Пункт 227.4 статті 227 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

227.5. Транзитні перевезення алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, через митну територію України здійснюються з

додержанням вимог, установлених митним законодавством.

{Пункт 227.5 статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 466-IX від 16.01.2020}

227.6. У разі порушення порядку маркування ввезених алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та/або неповної сплати податку товар не допускається до митного оформлення і ввезення його на митну територію України забороняється.

{Пункт 227.6 статті 227 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 228. Контроль за надходженням податку з алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального та спирту етилового

{Назва статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

228.1. Контроль за сплатою податку на митній території України з алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального та спирту етилового здійснюють контролюючі органи.

{Пункт 228.1 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

228.2. Контроль за наявністю марок акцизного податку на пачках (упаковках) тютюнових виробів та на ємностях (упаковках) з рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, під час їх транспортування, зберігання та продажу, а також у разі ввезення таких товарів на митну територію України, контроль за переміщенням, зберіганням та реалізацією пального та спирту етилового здійснюють відповідні контролюючі органи.

{Пункт 228.2 статті 228 в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

228.3. У разі виявлення фактів ввезення на митну територію України, зберігання, транспортування та продажу на митній території України алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, без наявності марок акцизного податку встановленого зразка, контролюючі органи, зазначені у пункті 228.2 цієї статті, вилучають такі товари з вільного обігу та подають відповідні матеріали до суду для винесення постанови про їх вилучення в дохід держави (конфіскацію).

{Абзац перший пункту 228.3 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У разі виявлення фактів переміщення та/або зберігання пального або спирту етилового з використанням транспортних засобів, що не зазначені в акцизних накладних, зареєстрованих у Єдиному реєстрі акцизних накладних, складених на операції, при здійсненні яких переміщується та/або зберігається пальне або спирт етиловий у таких транспортних засобах, або в заявках на переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не є акцизними складами пересувними, або в митних деклараціях при переміщенні пального або спирту етилового митною територією України прохідним транзитом або внутрішнім транзитом, визначеним підпунктом "а" пункту 2 частини другої статті 91 Митного кодексу України, а також фактів реалізації пального або спирту етилового з таких транспортних засобів відповідні контролюючі органи тимчасово (до винесення рішення суду) вилучають такі пальне або спирт етиловий та транспортні засоби з вільного обігу та подають відповідні матеріали до суду для винесення постанови про їх вилучення в дохід держави (конфіскацію).

{Пункт 228.3 статті 228 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

У разі виявлення фактів зберігання або реалізації на митній території України пального або спирту етилового на акцизному складі, незареєстрованому в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, відповідні контролюючі органи тимчасово (до винесення рішення суду) вилучають з вільного обігу таке пальне або спирт етиловий, ємності та обладнання, що використовувалися для зберігання або реалізації такого пального або спирту етилового, та подають відповідні матеріали до суду для винесення постанови про їх вилучення в дохід держави (конфіскацію).

{Пункт 228.3 статті 228 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

228.4. Виконання постанови суду про вилучення в дохід держави (конфіскацію) алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального або спирту етилового, а також ємностей, обладнання та транспортних засобів, в яких таке пальне або спирт етиловий переміщувалося та/або зберігалося або з яких реалізовувалося, здійснюється відповідно до закону.

{Пункт 228.4 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

228.5. Вилучені в дохід держави (конфісковані) підакцизні товари (крім спирту етилового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів) у разі їх реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку оподатковуються акцизним податком та іншими податками відповідно до законів України.

{Пункт 228.5 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

228.6. Вилучені в дохід держави (конфісковані) спирт етиловий та алкогольні напої підлягають знищенню в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 228.6 статті 228 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

228.7. Вилучені в дохід держави (конфісковані) тютюнові вироби та рідини, що використовуються в електронних сигаретах, підлягають знищенню у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 228.7 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

228.8. У разі виявлення нестачі марок акцизного податку в їх покупця (у зв'язку з їх розкраданням, знищенням, маркуванням алкогольних напоїв, тютюнових виробів і рідин, що використовуються в електронних сигаретах, призначених для продажу на експорт, тощо) покупці марок несуть повну майнову відповідальність у розмірі розрахункової суми податку, яка повинна бути сплачена до бюджету в разі реалізації підакцизних товарів, для маркування яких придбавалися марки акцизного податку. Зазначені суми нараховуються за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 228.8 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

228.9. Відповідальність за недодержання порядку маркування, продажу алкогольних напоїв, тютюнових виробів і рідин, що використовуються в електронних сигаретах, несплату чи несвоєчасну сплату податку несуть виробники (замовники), імпортери, продавці таких товарів та їх посадові особи відповідно до закону.

{Пункт 228.9 статті 228 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 229. Особливості оподаткування деяких підакцизних товарів залежно від напряму його використання

229.1. Особливості оподаткування спирту етилового

229.1.1. Податок справляється за ставкою 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту із:

а) спирту етилового, який використовується підприємствами первинного та змішаного виноробства для виробництва виноградних, плодово-ягідних, інших виноматеріалів і сусла та вермутів;

{Підпункт "а" підпункту 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5074-VI від 05.07.2012}

б) спирту етилового, який використовується для виробництва лікарських засобів (у тому числі компонентів крові і вироблених з них препаратів), крім лікарських засобів у вигляді бальзамів та еліксирів;

в) спирту етилового денатурованого (спирту технічного), який реалізується суб'єктам господарювання з метою його використання як сировини для виробництва продуктів органічного синтезу, які не містять у своєму складі більш як 0,1 відсотка залишкового етанолу;

г) біоетанолу, що використовується підприємствами для виробництва бензинів моторних сумішевих із вмістом біоетанолу, етил-трет-бутилового етеру (ЕТБЕ), інших добавок на основі біоетанолу;

ґ) біоетанолу, який використовується для виробництва біопалива;

д) спирту етилового денатурованого, який використовується для виробництва продукції хімічного і технічного призначення, включеної до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "д" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

е) спирту етилового неденатурованого, який використовується для виробництва оцту з харчової сировини;

{Підпункт 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

є) спирту етилового денатурованого, який використовується для виробництва парфумерно-косметичної продукції;

{Підпункт 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "є" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ж) спирту етилового-сирцю, який використовується для виробництва біоетанолу;

{Підпункт 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 3193-IX від 29.06.2023}

з) спирту етилового, що переміщується між акцизними складами в межах одного суб’єкта господарювання.

{Підпункт 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Спирт етиловий за ставкою 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту для виробництва продукції, зазначеної у підпунктах "д", "е", "є" цього підпункту, дозволяється отримувати лише суб’єктам господарювання (у тому числі іноземним суб’єктам господарювання, які діють через свої зареєстровані постійні представництва), внесеним до Електронного реєстру суб’єктів господарювання, які використовують спирт етиловий для виробництва продукції хімічного і технічного призначення, парфумерно-косметичної продукції, оцту з харчової сировини (далі - Електронний реєстр), ведення якого здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Підпункт 229.1.1 пункту 229.1 статті 229 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 2284-IX від 31.05.2022}

229.1.2. До отримання з акцизного складу спирту етилового неденатурованого, спирту етилового денатурованого (спирту технічного), біоетанолу, що використовуються для виробництва окремих видів продукції та на які підпунктом 229.1.1 цієї статті встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту, видається податковий вексель на суму податку, нарахованого на обсяг спирту, що отримується виходячи із ставки, визначеної у пункті 215.3 статті 215 цього Кодексу.

229.1.3. Строк, на який видається податковий вексель підприємствами-виробниками для виробництва окремих видів продукції, не може перевищувати 90 календарних днів, а підприємствами первинного виноробства, виробниками вермутів та виробниками лікарських засобів - 180 календарних днів.

{Підпункт 229.1.3 пункту 229.1 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5074-VI від 05.07.2012}

229.1.4. Видача податкового векселя здійснюється до моменту отримання спирту етилового з акцизного складу.

229.1.5. Податковий вексель може бути виданий:

а) підприємством первинного виноробства, яке є виробником виноградних, плодово-ягідних, інших виноматеріалів і сусла та вермутів;

{Підпункт "а" підпункту 229.1.5 пункту 229.1 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5074-VI від 05.07.2012}

б) виробником лікарських засобів;

в) виробником продуктів органічного синтезу;

г) нафтопереробними заводами (чи іншими суб'єктами господарювання), які використовують біоетанол для виробництва бензинів моторних сумішевих із вмістом біоетанолу, етил-трет-бутилового етеру (ЕТБЕ), інших добавок на основі біоетанолу;

ґ) виробниками біопалива;

д) виробником продукції хімічного і технічного призначення, включеної до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 229.1.5 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "д" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

е) виробником оцту з харчової сировини;

{Підпункт 229.1.5 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "е" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

є) виробником парфумерно-косметичної продукції;

{Підпункт 229.1.5 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "є" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ж) виробником біоетанолу, який використовує для виробництва біоетанолу спирт етиловий-сирець.

{Підпункт 229.1.5 пункту 229.1 статті 229 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 3193-IX від 29.06.2023}

229.1.6. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам незалежно від їх відносин з векселедавцем.

229.1.7. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.1.8. Податковий вексель вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання спирту етилового для виробництва продукції, визначеної в підпункті 229.1.1 пункту 229.1 цієї статті, поданого векселедержателю у формі електронного документа відповідно до законодавства.

Суб’єкти господарювання, які використовують спирт етиловий для виробництва продукції, визначеної у підпунктах "д"-"ж" підпункту 229.1.1 пункту 229.1 цієї статті, зобов’язані:

а) обладнати кожне місце отримання та місце відпуску у виробництво спирту етилового неденатурованого витратомірами-лічильниками обсягу виробленого спирту етилового, зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового;

б) обладнати кожне місце отримання та місце відпуску у виробництво спирту етилового денатурованого масовими витратомірами, зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового;

в) обладнати кожне місце відпуску продукції, для виробництва якої використовується отриманий спирт етиловий, масовими витратомірами, зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового, або засобами обліку виробленої продукції;

г) надіслати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, технологічну схему встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів в місцях, визначених в підпунктах "а", "б", "в" цього підпункту, засобами електронного зв’язку не пізніше ніж за 10 робочих днів до дня встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів;

ґ) подавати довідку про цільове використання спирту етилового у перерахунку на 100-відсотковий спирт етиловий під час погашення податкового векселя;

д) щоденно формувати та подавати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, дані про добовий фактичний обсяг отриманого та відпущеного у виробництво спирту етилового.

Дані про добовий фактичний обсяг отриманого та відпущеного у виробництво спирту етилового подаються шляхом надсилання електронними засобами зв’язку електронних документів, складених за формою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Електронні документи заповнюються шляхом передачі до них даних щодо обсягу отриманого та відпущеного у виробництво спирту етилового неденатурованого з витратомірів-лічильників спирту етилового та/або обсягу отриманого та відпущеного у виробництво спирту етилового денатурованого з масових витратомірів, перерахованого у декалітри 100-відсоткового спирту, приведеного до температури 20°C, з використанням методик, визначених відповідно до Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність".

Дані про добовий фактичний обсяг отриманого та відпущеного у виробництво спирту етилового формуються після проведення останньої операції з отримання спирту етилового у звітній добі, але не пізніше 23 години 59 хвилин цієї доби, до початку здійснення операцій з отримання спирту етилового у добу, що настає за звітною добою, та подаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше 23 години 59 хвилин доби, що настає за звітною добою.

Забороняється отримання та відпуск спирту етилового у виробництво продукції з його

використанням без наявності зареєстрованих витратомірів-лічильників спирту етилового та/або зареєстрованих масових витратомірів без технологічної схеми встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів, надісланої центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, а також через кожне місце отримання та відпуску спирту етилового, на якому вийшов з ладу або відсутній витратомір-лічильник спирту етилового або масовий витратомір.

Витратоміри-лічильники спирту етилового, масові витратоміри повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства. У разі відсутності технологічної схеми встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів, надісланої центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та позитивного результату повірки або оцінки відповідності витратомірів-лічильників спирту етилового, масових витратомірів для цілей цього Кодексу витратоміри-лічильники спирту етилового, масові витратоміри вважаються не встановленими.

{Підпункт 229.1.8 пункту 229.1 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 2284-IX від 31.05.2022}

229.1.9. У разі якщо передбачений цією статтею податковий вексель не погашається в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого податкового векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль цього податкового векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену в податковому векселі, векселедержателю.

229.1.10. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, що видаються до отримання з акцизного складу спирту етилового, який використовується суб'єктами господарювання для виробництва окремих видів продукції, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

229.1.11. Переліки виробників спирту етилового денатурованого (спирту технічного) для потреб підприємств, що виробляють продукти органічного синтезу, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 229.1.11 пункту 229.1 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

229.1.12. Відвантаження спирту етилового денатурованого (спирту технічного) для потреб підприємств, що виробляють продукти органічного синтезу, проводиться в межах квот, установлених Кабінетом Міністрів України.

229.1.13. Відвантаження спирту етилового для виробництва лікарських засобів проводиться в межах квот, установлених Кабінетом Міністрів України. Перелік лікарських засобів, для виробництва яких використовується спирт етиловий, затверджується Кабінетом Міністрів України.

229.1.14. На підприємствах, де використовують спирт за нульовою ставкою, встановлюються податкові пости, порядок роботи яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Податкові пости на підприємствах, які використовують спирт етиловий для виробництва продукції, визначеної у підпунктах "д"-"ж" підпункту 229.1.1 пункту 229.1 цієї статті, не встановлюються.

{Підпункт 229.1.14 пункту 229.1 статті 229 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підпункт 229.1.14 пункту 229.1 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

229.1.15. На акцизних складах, на яких здійснюється виробництво біоетанолу, забороняється:

а) виробництво та зберігання інших видів спирту етилового (крім зберігання спирту етилового-сирцю, який використовується для виробництва біоетанолу);

б) зберігання та/або реалізація біоетанолу без денатурації його бензином (1-10 відсотків) або етил-трет-бутиловим етером, вміст якого відповідає вимогам технічних регламентів, за винятком біоетанолу, який виготовлений для вивезення його за межі митної території України, вимоги до денатурації якого визначаються умовами укладених зовнішньоекономічних договорів.

{Підпункт "б" підпункту 229.1.15 пункту 229.1 статті 229 в редакції Закону № 2284-IX від 31.05.2022}

{Підпункт 229.1.15 пункту 229.1 статті 229 в редакції Законів № 1638-VII від 12.08.2014, № 2628-VIII від 23.11.2018}

229.1.16. Податковий вексель не видається суб’єктами господарювання, які одночасно є:

а) виробниками біоетанолу та біопалива;

б) виробниками спирту етилового денатурованого та продукції хімічного і технічного призначення, включеної до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

в) виробниками спирту етилового неденатурованого та оцту з харчової сировини;

г) виробниками спирту етилового денатурованого та парфумерно-косметичної продукції;

ґ) виробниками спирту етилового-сирцю та біоетанолу.

Підтвердженням факту цільового використання спирту етилового для виробництва продукції, визначеної цим підпунктом, є довідка, що додається до декларації акцизного податку.

{Підпункт 229.1.16 пункту 229.1 статті 229 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

229.1.17. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання спирту етилового та біоетанолу, що отримані як сировина для виробництва продукції, зазначеної в пункті 229.1.1 цієї статті, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів використаних не за призначенням спирту етилового та біоетанолу та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

229.2. Особливості оподаткування нафтопродуктів, вироблених в Україні, що використовуються в якості сировини для нафтохімічної промисловості.

229.2.1. Легкі дистиляти (код 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90 згідно з УКТ ЗЕД) та важкі дистиляти (код 2710 19 31 30 згідно з УКТ ЗЕД) можуть бути реалізованими у якості сировини для виробництва етилену за нульовою ставкою акцизного податку.

{Підпункт 229.2.1 пункту 229.2 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

229.2.2. У разі використання цих нафтопродуктів у якості сировини для виробництва етилену за нульовою ставкою акцизного податку контролюючими органами здійснюється контроль за їх цільовим використанням.

229.2.3. До отримання легких дистилятів (код 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90 згідно з УКТ ЗЕД) та важких дистилятів (код 2710 19 31 30 згідно з УКТ ЗЕД), які використовуються суб'єктами господарювання в якості сировини для виробництва етилену, виробниками видається податковий вексель на суму акцизного податку, нарахованого на обсяг нафтопродуктів, що отримуються виходячи із ставки, яка визначається як різниця між ставкою акцизного податку, що передбачена пунктом 215.3 статті 215 цього розділу, та ставкою 0 євро за 1000 кг.

{Підпункт 229.2.3 пункту 229.2 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

229.2.4. Податковий вексель може бути виданий лише суб'єктом господарювання - виробником етилену.

229.2.5. Строк, на який видається податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів.

229.2.6. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

229.2.7. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.2.8. Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

229.2.9. На підприємствах, що використовують легкі та важкі дистиляти в якості сировини у виробництві етилену, встановлюються податкові пости. На податковому посту представники контролюючого органу за місцем його розташування здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням нафтопродуктів в якості сировини для виробництва етилену.

229.2.10. Податковий вексель вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання легких та важких дистилятів виключно як сировини у виробництві етилену.

229.2.11. Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання легких та важких дистилятів як сировини у виробництві етилену, погоджена представником податкового посту, встановленого на підприємстві.

229.2.12. У разі якщо передбачений цією статтею податковий вексель не погашається в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого податкового векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль цього податкового векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, наступного за днем звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, яка зазначена у податковому векселі, векселедержателю.

229.2.13. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються до отримання легких та важких дистилятів для використання у якості сировини для виробництва етилену, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

229.2.14. Перелік підприємств, що отримують легкі та важкі дистиляти для використання у якості сировини для виробництва етилену, затверджується Кабінетом Міністрів України.

229.2.15. Відвантаження легких та важких дистилятів, що використовуються в якості сировини для виробництва етилену, проводиться в межах квот, встановлених Кабінетом Міністрів України.

229.2.16. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання легких та важких дистилятів, що отримані в якості сировини для виробництва етилену, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів використаних не за призначенням легких та важких дистилятів та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

229.3. Особливості оподаткування нафтопродуктів, ввезених в Україну, що використовуються в якості сировини для нафтохімічної промисловості

229.3.1. Легкі дистиляти (код 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90 згідно з УКТ ЗЕД) та важкі дистиляти (коди 2710 19 31 01, 2710 19 31 10, 2710 19 31 20, 2710 19 31 30 згідно з УКТ ЗЕД), а також скраплений газ (коди 2711 12 11 00, 2711 12 19 00, 2711 12 91 00, 2711 12 93 00, 2711 12 94 00,

2711 12 97 00, 2711 13 10 00, 2711 13 30 00, 2711 13 91 00, 2711 13 97 00, 2711 14 00 00, 2711 19 00 00 згідно з УКТ ЗЕД) та бутан, ізобутан (код 2901 10 00 10 згідно з УКТ ЗЕД) можуть ввозитися в Україну в якості сировини для виробництва етилену без сплати акцизного податку.

{Підпункт 229.3.1 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.2. У разі використання цих нафтопродуктів у якості сировини для виробництва етилену без сплати акцизного податку контролюючими органами здійснюється контроль за їх цільовим використанням.

229.3.3. Для ввезення на митну територію України легких дистилятів (код 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90 згідно з УКТ ЗЕД) та важких дистилятів (коди 2710 19 31 01, 2710 19 31 10, 2710 19 31 20, 2710 19 31 30 згідно з УКТ ЗЕД), а також скрапленого газу (коди 2711 12 11 00, 2711 12 19 00, 2711 12 91 00, 2711 12 93 00, 2711 12 94 00, 2711 12 97 00, 2711 13 10 00, 2711 13 30 00, 2711 13 91 00, 2711 13 97 00, 2711 14 00 00, 2711 19 00 00 згідно з УКТ ЗЕД) та бутану, ізобутану (код 2901 10 00 10 згідно з УКТ ЗЕД) з метою використання їх в якості сировини у виробництві етилену виробник етилену оформлює податковий вексель у трьох примірниках. Один примірник подається контролюючому органу за місцезнаходженням виробника, другий - контролюючому органу за місцем митного оформлення зазначених товарів, третій залишається платнику податку.

{Підпункт 229.3.3 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.4. Податковий вексель видається на суму акцизного податку, що справляється при ввезенні товарів відповідно до законодавства.

229.3.5. Податковий вексель може бути виданий лише суб'єктом господарювання - виробником етилену.

229.3.6. Строк, на який видається авальований податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів з дати оформлення митної декларації.

229.3.7. Підставою для митного оформлення легких дистилятів (код 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90 згідно з УКТ ЗЕД) та важких дистилятів (коди 2710 19 31 01, 2710 19 31 10, 2710 19 31 20, 2710 19 31 30 згідно з УКТ ЗЕД), а також скрапленого газу (коди 2711 12 11 00, 2711 12 19 00, 2711 12 91 00, 2711 12 93 00, 2711 12 94 00, 2711 12 97 00, 2711 13 10 00, 2711 13 30 00, 2711 13 91 00, 2711 13 97 00, 2711 14 00 00, 2711 19 00 00 згідно з УКТ ЗЕД) та бутану, ізобутану (код 2901 10 00 10 згідно з УКТ ЗЕД), що ввозяться на митну територію України з метою використання у виробництві етилену, є подання виробником етилену контролюючому органу, який здійснює митне оформлення, в порядку, передбаченому Митним кодексом України, засобами електронного зв’язку копії податкового векселя, авальованого банком та взятого на облік контролюючим органом.

{Підпункт 229.3.7 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

229.3.8. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватись іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

229.3.9. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.3.10. Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

229.3.11. На підприємствах, що використовують легкі та важкі дистиляти, а також скраплений газ та бутан, ізобутан в якості сировини у виробництві етилену, встановлюються податкові пости. На податковому посту представники контролюючого органу за місцем його розташування здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням нафтопродуктів в якості сировини для

виробництва етилену.

{Підпункт 229.3.11 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.12. Податковий вексель без сплати суми акцизного податку коштами вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання легких та важких дистилятів, а також скрапленого газу та бутану, ізобутану виключно як сировини у виробництві етилену.

{Підпункт 229.3.12 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.13. Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання легких та важких дистилятів, а також скрапленого газу та бутану, ізобутану як сировини у виробництві етилену, погоджена представником податкового посту, встановленого на підприємстві. Копія довідки про цільове використання подається контролюючому органу.

{Підпункт 229.3.13 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.14. У разі якщо передбачений цією статтею податковий вексель не погашається в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого податкового векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль цього податкового векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену у податковому векселі, векселедержателю.

229.3.15. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються до ввезення легких та важких дистилятів, а також скрапленого газу та бутану, ізобутану для використання у якості сировини для виробництва етилену, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 229.3.15 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.16. Перелік підприємств, що здійснюють ввезення легких та важких дистилятів, а також скрапленого газу та бутану, ізобутану для використання у якості сировини для виробництва етилену, затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 229.3.16 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.17. Ввезення легких та важких дистилятів, а також скрапленого газу та бутану, ізобутану, що використовуються в якості сировини для виробництва етилену, здійснюється в межах квот, встановлених Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 229.3.17 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

229.3.18. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання легких та важких дистилятів, а також скрапленого газу та бутану, ізобутану, що ввезені в якості сировини для виробництва етилену, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів використаних не за призначенням легких та важких дистилятів та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

а також скраплений газ та бутан, ізобутан

{Підпункт 229.3.18 пункту 229.3 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-

VIII від 20.12.2016}

229.4. Особливості оподаткування нафтопродуктів, вироблених в Україні, що використовуються в якості сировини для хімічної промисловості

229.4.1. Нафтопродукти (коди 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90; 2710 12 15 10, 2710 12 15 20, 2710 12 15 90; 2710 12 21 10, 2710 12 21 90; 2710 19 11 10, 2710 19 11 20, 2710 19 11 90; 2710 19 15 10, 2710 19 15 20, 2710 19 15 90, 2710 19 25 00, 2710 19 29 00 згідно з УКТ ЗЕД) можуть бути реалізованими у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості за нульовою ставкою акцизного податку.

{Підпункт 229.4.1 пункту 229.4 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

229.4.2. У разі використання цих нафтопродуктів у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості за нульовою ставкою акцизного податку контролюючими органами здійснюється контроль за їх цільовим використанням.

229.4.3. До отримання нафтопродуктів, які використовуються суб'єктами господарювання в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, виробниками видається податковий вексель на суму акцизного податку, нарахованого на обсяг нафтопродуктів, що отримуються виходячи із ставки, яка визначається як різниця між ставкою акцизного податку, що передбачена пунктом 215.3 статті 215 цього розділу, та ставкою 0 євро за 1000 кг.

229.4.4. Податковий вексель може бути виданий лише суб'єктом господарювання - виробником, що використовує ці нафтопродукти у якості сировини у хімічній промисловості.

229.4.5. Строк, на який видається податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів.

229.4.6. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

229.4.7. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.4.8. Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

229.4.9. На підприємствах, що використовують нафтопродукти в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, встановлюються податкові пости. На податковому посту представники контролюючого органу за місцем його розташування здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням нафтопродуктів в якості сировини для хімічної промисловості.

229.4.10. Податковий вексель вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання нафтопродуктів виключно як сировини для виробництва у хімічній промисловості.

229.4.11. Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання нафтопродуктів як сировини для виробництва у хімічній промисловості, погоджена представником податкового поста, встановленого на підприємстві.

229.4.12. У разі якщо передбачений цією статтею податковий вексель не погашається в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого податкового векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль цього податкового векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, наступного за днем звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, яка зазначена у податковому векселі, векселедержателю.

229.4.13. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються до отримання нафтопродуктів для використання у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

229.4.14. Перелік підприємств, що отримують нафтопродукти для використання у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, затверджується Кабінетом Міністрів України.

229.4.15. Відвантаження нафтопродуктів, що використовуються в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, проводиться в межах квот, встановлених Кабінетом Міністрів України.

229.4.16. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання нафтопродуктів, що отримані в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів використаних не за призначенням нафтопродуктів та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

{Статтю 229 доповнено пунктом 229.4 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

229.5. Особливості оподаткування нафтопродуктів, ввезених в Україну, що використовуються в якості сировини для хімічної промисловості

229.5.1. Нафтопродукти (коди 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90; 2710 12 15 10, 2710 12 15 20, 2710 12 15 90; 2710 12 21 10, 2710 12 21 90; 2710 19 11 10, 2710 19 11 20, 2710 19 11 90; 2710 19 15 10, 2710 19 15 20, 2710 19 15 90, 2710 19 25 00, 2710 19 29 00 згідно з УКТ ЗЕД) можуть ввозитися в Україну в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості без сплати акцизного податку.

{Підпункт 229.5.1 пункту 229.5 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

229.5.2. У разі використання цих нафтопродуктів у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості без сплати акцизного податку контролюючими органами здійснюється контроль за їх цільовим використанням.

229.5.3. Для ввезення на митну територію України нафтопродуктів (коди 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90; 2710 12 15 10, 2710 12 15 20, 2710 12 15 90; 2710 12 21 10, 2710 12 21 90; 2710 19 11 10, 2710 19 11 20, 2710 19 11 90; 2710 19 15 10, 2710 19 15 20, 2710 19 15 90, 2710 19 25 00, 2710 19 29 00 згідно з УКТ ЗЕД) з метою використання їх в якості сировини у хімічній промисловості виробник оформлює податковий вексель у трьох примірниках. Один примірник подається контролюючому органу за місцезнаходженням виробника, другий - контролюючому органу за місцем митного оформлення зазначених товарів, третій залишається платнику податку.

{Підпункт 229.5.3 пункту 229.5 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

229.5.4. Податковий вексель видається на суму акцизного податку, що справляється при ввезенні товарів відповідно до законодавства.

229.5.5. Податковий вексель може бути виданий лише суб'єктом господарювання - виробником, що використовує ці нафтопродукти у якості сировини у хімічній промисловості.

229.5.6. Строк, на який видається авальований податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів з дати оформлення митної декларації.

229.5.7. Підставою для митного оформлення нафтопродуктів (коди 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90; 2710 12 15 10, 2710 12 15 20, 2710 12 15 90; 2710 12 21 10, 2710 12 21 90; 2710 19 11 10, 2710 19 11 20, 2710 19 11 90; 2710 19 15 10, 2710 19 15 20, 2710 19 15 90, 2710 19 25 00, 2710 19 29 00 згідно з УКТ ЗЕД), що ввозяться на митну територію України з метою використання у хімічній промисловості, є подання виробником контролюючому органу, який здійснює митне оформлення,

другого примірника податкового векселя, авальованого банком та взятого на облік контролюючим органом за місцезнаходженням виробника.

{Підпункт 229.5.7 пункту 229.5 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

229.5.8. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватись іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

229.5.9. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.5.10. Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

229.5.11. На підприємствах, що використовують нафтопродукти в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, встановлюються податкові пости. На податковому посту представники контролюючого органу за місцем його розташування здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням нафтопродуктів в якості сировини для хімічної промисловості.

229.5.12. Податковий вексель без сплати суми акцизного податку коштами вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання нафтопродуктів виключно як сировини для виробництва у хімічній промисловості.

229.5.13. Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання нафтопродуктів як сировини для виробництва у хімічній промисловості, погоджена представником податкового поста, встановленого на підприємстві. Копія довідки про цільове використання подається контролюючому органу.

229.5.14. У разі якщо передбачений цією статтею податковий вексель не погашається в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого податкового векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль цього податкового векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену у податковому векселі, векселедержателю.

229.5.15. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються до ввезення нафтопродуктів для використання у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

229.5.16. Перелік підприємств, що здійснюють ввезення нафтопродуктів для використання у якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, затверджується Кабінетом Міністрів України.

229.5.17. Ввезення нафтопродуктів, що використовуються в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, здійснюється в межах квот, встановлених Кабінетом Міністрів України.

229.5.18. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання нафтопродуктів, що ввезені в якості сировини для виробництва у хімічній промисловості, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів використаних не за призначенням нафтопродуктів та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

{Статтю 229 доповнено пунктом 229.5 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

229.6. Особливості оподаткування речовин, що використовуються як компоненти вироблених в Україні моторних палив, які використовуються як сировина для хімічної промисловості

229.6.1. Речовини, що використовуються як компоненти моторних палив (коди 2707 10 00 00,

2707 20 00 90, 2707 30 00 90, 2707 50 00 90, 2905 11 00 00, 2909 19 10 00, 2909 19 90 10, 2909 19 90 20, 2909 19 90 90 згідно з УКТ ЗЕД), можуть бути реалізовані як сировина для виробництва в хімічній промисловості за нульовою ставкою акцизного податку.

{Абзац перший підпункту 229.6.1 пункту 229.6 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1914-IX від 30.11.2021}

У такому разі контролюючі органи здійснюють контроль за їх цільовим використанням.

Операції з передачі речовин, що використовуються як компоненти моторних палив (коди 2707 10 00 00, 2707 20 00 90, 2707 30 00 90, 2707 50 00 90, 2905 11 00 00, 2909 19 10 00, 2909 19 90 10, 2909 19 90 20, 2909 19 90 90 згідно з УКТ ЗЕД) у межах однієї юридичної особи здійснюються без оформлення податкового векселя з обов'язковим підтвердженням цільового використання таких речовин в порядку, передбаченому цим пунктом цієї статті для операцій з оформлення податкового векселя.

{Підпункт 229.6.1 пункту 229.6 статті 229 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

229.6.2. До отримання речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, які використовуються суб'єктами господарювання як сировина для виробництва в хімічній промисловості, виробник видає податковий вексель на суму акцизного податку, нарахованого на обсяг таких речовин виходячи із ставки, яка визначається як різниця між ставкою акцизного податку, передбаченою пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, та ставкою 0 євро за 1000 кілограмів.

229.6.3. Податковий вексель може бути виданий лише суб'єктом господарювання - виробником, що використовує як сировину в хімічній промисловості речовини, які використовуються як компоненти моторних палив.

229.6.4. Строк, на який видається податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів.

229.6.5. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам.

229.6.6. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.6.7. Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

229.6.8. На підприємствах, що використовують як сировину для виробництва в хімічній промисловості речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, встановлюються податкові пости. Представники контролюючого органу за місцезнаходженням податкового поста здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням таких речовин.

229.6.9. Податковий вексель вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання виключно як сировини для виробництва в хімічній промисловості речовин, що використовуються як компоненти моторних палив.

229.6.10. Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання як сировини для виробництва в хімічній промисловості речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, погоджена представником податкового поста, встановленого на підприємстві.

229.6.11. У разі якщо передбачений цим пунктом податковий вексель не погашено в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим

податковим векселем, переказати суму, яка зазначена у податковому векселі, векселедержателю.

229.6.12. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються до отримання речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, для використання як сировини для виробництва в хімічній промисловості, а також перелік підприємств, що отримують такі речовини, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

229.6.13. Відвантаження речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, які отримані як сировина для виробництва в хімічній промисловості, проводиться в межах квот, встановлених Кабінетом Міністрів України.

229.6.14. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, які отримані як сировина для виробництва в хімічній промисловості, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів зазначених речовин, що використані не за призначенням, та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

{Статтю 229 доповнено пунктом 229.6 згідно із Законом № 5471-VI від 06.11.2012}

229.7. Особливості оподаткування речовин, що використовуються як компоненти ввезених в Україну моторних палив, які використовуються як сировина для хімічної промисловості

229.7.1. Речовини, що використовуються як компоненти моторних палив (коди 2707 10 00 00, 2707 20 00 90, 2707 30 00 90, 2707 50 00 90, 2905 11 00 00, 2909 19 10 00, 2909 19 90 10, 2909 19 90 20, 2909 19 90 90 згідно з УКТ ЗЕД), можуть ввозитися в Україну як сировина для виробництва в хімічній промисловості без сплати акцизного податку.

{Абзац перший підпункту 229.7.1 пункту 229.7 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1914-IX від 30.11.2021}

У такому разі контролюючі органи здійснюють контроль за їх цільовим використанням.

229.7.2. Для ввезення на митну територію України речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, з метою використання їх як сировини в хімічній промисловості виробник оформляє податковий вексель у трьох примірниках. Один примірник подається контролюючому органу за місцезнаходженням виробника, другий - контролюючому органу за місцем митного оформлення зазначених товарів, третій залишається платнику податку.

{Підпункт 229.7.2 пункту 229.7 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013}

229.7.3. Податковий вексель видається на суму акцизного податку, що справляється під час ввезення товарів відповідно до законодавства.

229.7.4. Податковий вексель може бути виданий лише суб'єктом господарювання - виробником, що використовує як сировину в хімічній промисловості речовини, що використовуються як компоненти моторних палив.

229.7.5. Строк, на який видається авальований податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів з дати оформлення митної декларації.

229.7.6. Підставою для митного оформлення речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, які ввозяться на митну територію України з метою використання в хімічній промисловості, є подання виробником контролюючому органу, який здійснює митне оформлення, в порядку, передбаченому Митним кодексом України, засобами електронного зв’язку копії податкового векселя, авальованого банком та взятого на облік контролюючим органом.

{Підпункт 229.7.6 пункту 229.7 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 404-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

229.7.7. Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам.

229.7.8. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.7.9. Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця.

229.7.10. На підприємствах, що використовують як сировину для виробництва в хімічній промисловості речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, встановлюються податкові пости. Представники контролюючого органу за місцезнаходженням податкового поста здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням таких речовин.

229.7.11. Податковий вексель вважається погашеним без сплати суми акцизного податку коштами в разі документального підтвердження факту цільового використання речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, виключно як сировини для виробництва в хімічній промисловості.

229.7.12. Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання як сировини для виробництва в хімічній промисловості речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, погоджена представником податкового поста, встановленого на підприємстві. Копія довідки подається контролюючому органу.

229.7.13. У разі якщо передбачений цим пунктом податковий вексель не погашено в установлений строк, векселедержатель здійснює протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену в податковому векселі, векселедержателю.

229.7.14. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються для ввезення на митну територію України речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, для використання як сировини для виробництва в хімічній промисловості, а також перелік підприємств, що здійснюють ввезення таких речовин, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

229.7.15. Ввезення речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, які використовуються як сировина для виробництва в хімічній промисловості, здійснюється в межах квот, встановлених Кабінетом Міністрів України.

229.7.16. У разі нецільового використання суб'єктами господарювання речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, які ввезені як сировина для виробництва в хімічній промисловості, з таких суб'єктів справляється штраф у розмірі, який обчислюється виходячи з обсягів зазначених речовин, що використані не за призначенням, та ставки акцизного податку, передбаченої пунктом 215.3 статті 215 цього Кодексу, збільшеної в 1,5 раза.

{Статтю 229 доповнено пунктом 229.7 згідно із Законом № 5471-VI від 06.11.2012}

229.8. Особливості оподаткування бензинів авіаційних та палива для реактивних двигунів

229.8.1. Ввезення на митну територію України або реалізація вироблених в Україні бензинів авіаційних (код 2710 12 31 00 згідно з УКТ ЗЕД) та палива для реактивних двигунів (код 2710 12 70 00, 2710 19 21 00 згідно з УКТ ЗЕД) може здійснюватися із сплатою акцизного податку за ставками, визначеними підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу без застосування підвищувального коефіцієнта 10.

229.8.2. Для ввезення на митну територію України або реалізації вироблених в Україні бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів імпортер бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів (далі - імпортер) оформлює податковий вексель у трьох примірниках, а виробник бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів (далі - виробник) - у двох примірниках. Перший примірник подається до контролюючого органу (векселедержателя) за

місцезнаходженням імпортера або виробника, другий примірник залишається імпортеру або виробнику, а третій примірник подається до контролюючого органу за місцем митного оформлення таких бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів.

229.8.3. Податковий вексель видається на суму акцизного податку, нарахованого на обсяг ввезених на митну територію України або вироблених в Україні бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, виходячи із ставки, яка визначається як різниця між ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу із застосуванням підвищувального коефіцієнта 10, та ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу без застосування підвищувального коефіцієнта 10. До податкового векселя додається розрахунок суми акцизного податку.

Реалізація обсягів бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів суб’єктами господарювання, які отримали акцизні накладні, зареєстровані в Єдиному реєстрі акцизних накладних, із зазначенням в них реквізитів податкового векселя, виданого на суму акцизного податку, нарахованого на такі обсяги, здійснюється без сплати акцизного податку.

229.8.4. Строк, на який видається податковий вексель, не може перевищувати 90 календарних днів для палива для реактивних двигунів (код 2710 12 70 00, 2710 19 21 00 згідно з УКТ ЗЕД) та 270 календарних днів - для бензинів авіаційних (код 2710 12 31 00 згідно з УКТ ЗЕД).

{Підпункт 229.8.4 пункту 229.8 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

229.8.5. Податковий вексель може бути виданий лише імпортером або виробником - платником податку.

229.8.6. Виданий виробником податковий вексель є підставою для реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів із сплатою акцизного податку за ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу без застосування підвищувального коефіцієнта 10.

229.8.7. Підставою для митного оформлення бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, що ввозяться на митну територію України імпортером із сплатою акцизного податку за ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу без застосування підвищувального коефіцієнта 10, є подання таким імпортером до контролюючого органу, який здійснює митне оформлення, в порядку, передбаченому Митним кодексом України, засобами електронного зв’язку копії податкового векселя, взятого на облік контролюючим органом.

229.8.8. Обов’язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

229.8.9. За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

229.8.10. Податковий вексель без сплати коштами зазначеної в ньому суми акцизного податку погашається у разі підтвердження факту цільового використання бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів протягом строку, на який виданий такий вексель, шляхом реєстрації акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних на операції з:

1) заправлення повітряних суден бензинами авіаційними або паливом для реактивних двигунів, складених суб’єктами господарювання, які здійснюють авіапаливозабезпечення згідно з чинним сертифікатом на відповідність вимогам авіаційних правил України на здійснення наземного обслуговування, виданим уповноваженим органом з питань цивільної авіації, або суб’єктами господарювання, які мають посвідчення про допуск до експлуатації постійного злітно-посадкового майданчика, видане уповноваженим органом з питань цивільної авіації відповідно до вимог авіаційних правил України;

{Абзац другий підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

2) реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів суб’єктам літакобудування, на яких поширюється дія норм статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості", складених платником податку, який здійснює таку реалізацію;

3) реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів замовникам, які здійснили закупівлю для забезпечення потреб держави або територіальної громади відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі", складених платником податку, який здійснює таку реалізацію;

4) реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного матеріального резерву, складених платником податку, який здійснює таку реалізацію.

{Абзац п'ятий підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Акцизні накладні на такі операції складаються на підставі первинних документів.

Податковий вексель без сплати коштами зазначеної в ньому суми акцизного податку за операціями, визначеними:

{Абзац сьомий підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

у підпункті 1 цього підпункту, - погашається на підставі акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних, суб’єктами господарювання, визначеними у підпункті 1 цього підпункту, виходячи з обсягів пального, зазначених в таких акцизних накладних;

{Абзац восьмий підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

у підпунктах 2-4 цього підпункту, - погашається на підставі копій первинних документів та договорів на реалізацію пального, що підтверджують реалізацію пального по всьому ланцюгу реалізації пального від виробника/імпортера до суб’єктів, визначених у підпунктах 2-4 цього підпункту, поданих до контролюючого органу, та акцизних накладних, складених на такі операції та зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Абзац підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

Податковий вексель без сплати коштами зазначеної в ньому суми акцизного податку на обсяги втрачених бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, що не перевищують нормативів втрат, затверджених Кабінетом Міністрів України, погашається на підставі копій первинних документів про втрати таких обсягів пального та акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Абзац підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

Сума акцизного податку, сплачена виробником/імпортером до закінчення строку, на який видано податковий вексель, виходячи з обсягів бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, цільове використання яких не підтверджено, враховується векселедержателем при погашенні податкового векселя. Така сума податку обчислюється виходячи з обсягу бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, цільове використання якого не підтверджено, та ставки податку, яка визначається як різниця між ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу із застосуванням підвищувального коефіцієнта 10, та ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу без застосування підвищувального коефіцієнта 10.

{Абзац підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

Векселедержатель перевіряє документи, надані виробником/імпортером для погашення податкового векселя, протягом п’яти робочих днів з дня їх отримання. За результатами перевірки векселедержатель приймає рішення про погашення податкового векселя або про здійснення процедур, передбачених підпунктом 229.8.11 цього пункту.

{Абзац підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

Інформація про суб’єктів господарювання, які здійснюють авіапаливозабезпечення згідно з чинним сертифікатом на відповідність вимогам авіаційних правил України на здійснення наземного обслуговування, та суб’єктів господарювання, які мають посвідчення про допуск до експлуатації постійного злітно-посадкового майданчика, видане уповноваженим органом з питань цивільної авіації відповідно до вимог авіаційних правил України, оприлюднюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України, на його офіційному веб-сайті.

{Абзац тринадцятий підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Суб’єктами господарювання, які здійснюють авіапаливозабезпечення згідно з чинним сертифікатом на відповідність вимогам авіаційних правил України на здійснення наземного обслуговування, та суб’єктами господарювання, які мають посвідчення про допуск до експлуатації постійного злітно-посадкового майданчика, видане уповноваженим органом з питань цивільної авіації відповідно до вимог авіаційних правил України, у складі декларації акцизного податку надається інформація про повітряні судна, які були заправлені, та про обсяги бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, використані для заправлення таких суден.

{Абзац чотирнадцятий підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

229.8.11. У разі якщо передбачений цим пунктом податковий вексель не погашено в установлений строк, векселедержатель протягом п’яти робочих днів, наступних за останнім днем строку, на який видано податковий вексель, здійснює протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-авкаліст зобов’язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену в податковому векселі, векселедержателю.

{Підпункт 229.8.11 пункту 229.8 статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

229.8.12. У разі відсутності підтвердження у встановлений строк цільового використання імпортером або виробником, які видали податковий вексель, бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів з таких імпортера або виробника справляється штраф у розмірі 50 відсотків суми акцизного податку, яка обчислюється виходячи з обсягів бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, за якими відсутнє підтвердження цільового використання, та ставки акцизного податку, встановленої підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу із застосуванням підвищувального коефіцієнта 10.

229.8.13. Суб’єкти господарювання, визначені у підпунктах 2-3 підпункту 229.8.10 цього пункту, мають право реалізовувати бензини авіаційні та/або паливо для реактивних двигунів іншим особам у разі сплати акцизного податку, нарахованого на обсяги такого пального, виходячи із ставки, яка визначається як різниця між ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу із застосуванням підвищувального коефіцієнта 10, та ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу без застосування підвищувального коефіцієнта 10.

{Пункт 229.8 статті 229 доповнено підпунктом 229.8.13 згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Статтю 229 доповнено пунктом 229.8 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 230. Акцизні склади

230.1. Акцизні склади та акцизні склади пересувні утворюються з метою підвищення ефективності роботи із запобігання та боротьби з незаконним виробництвом і обігом спирту етилового, горілки та лікеро-горілчаних виробів, пального, посилення контролю за повнотою та своєчасністю надходження до бюджету акцизного податку.

230.1.1. Акцизні склади, на території яких виробляється спирт етиловий, у тому числі біоетанол, повинні бути обладнані:

на кожному місці отримання та відпуску спирту етилового неденатурованого, розташованому на акцизному складі, витратомірами-лічильниками спирту етилового, що призначені для безперервного вимірювання, запам’ятовування, фіксування та відображення в електронній формі даних про обсяг отримання або відпуску спирту етилового в декалітрах 100-відсоткового спирту, приведеного до температури 20°C (далі - витратомір-лічильник спирту етилового), зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового;

на кожному місці отримання та відпуску спирту етилового денатурованого, у тому числі біоетанолу, розташованому на акцизному складі, масовими витратомірами, що призначені для безперервного вимірювання, запам’ятовування, фіксування та відображення в електронній формі даних про обсяг отримання та/або відпуску спирту етилового денатурованого, у тому числі біоетанолу, у кілограмах (далі - масовий витратомір), зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового.

Платники податку - розпорядники акцизних складів зобов’язані:

а) зареєструвати усі розташовані на акцизних складах витратоміри-лічильники спирту етилового та масові витратоміри у розрізі акцизних складів - в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового;

б) зареєструвати усі акцизні склади - у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового;

в) надіслати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, технологічну схему встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів засобами електронного зв’язку не пізніше ніж за 10 робочих днів до дня встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів.

Один акцизний склад може бути зареєстрований виключно одним розпорядником акцизного складу. Один розпорядник акцизного складу може зареєструвати один і більше акцизних складів.

Забороняється отримання та реалізація спирту етилового, у тому числі біоетанолу, без наявності зареєстрованих витратомірів-лічильників спирту етилового та/або зареєстрованих масових витратомірів, без реєстрації акцизного складу, без технологічної схеми встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів, надісланої центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, а також через кожне місце отримання та відпуску спирту етилового, у тому числі біоетанолу, на якому вийшов з ладу або відсутній витратомір-лічильник спирту етилового та/або масовий витратомір.

Витратоміри-лічильники спирту етилового, масові витратоміри повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства. У разі відсутності технологічної схеми встановлення витратомірів-лічильників спирту етилового та/або масових витратомірів, надісланої центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та позитивного результату повірки або оцінки відповідності витратомірів-лічильників спирту етилового, масових витратомірів для цілей цього Кодексу акцизні склади, на яких вони розташовані, вважаються необладнаними відповідно витратомірами-

лічильниками спирту етилового, масовими витратомірами.

Розпорядники акцизних складів зобов’язані на кожному акцизному складі щоденно (крім днів, в які акцизний склад не працює) формувати дані про добові фактичні обсяги отриманого та реалізованого спирту етилового, у тому числі біоетанолу (далі у цьому розділі - обсяг обігу спирту етилового), у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД у декалітрах 100-відсоткового спирту, приведеного до температури 20°C.

Дані про обсяг обігу спирту етилового, у тому числі біоетанолу, формуються після проведення останньої операції з обігу спирту етилового у звітній добі, але не пізніше 23 години 59 хвилин цієї доби, до початку здійснення операцій з обігу спирту етилового у добу, що настає за звітною добою, та подаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше 23 години 59 хвилин доби, що настає за звітною добою.

Дані про обсяг обігу спирту етилового, у тому числі біоетанолу, подаються шляхом надсилання електронними засобами зв’язку електронних документів, складених за формою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Електронні документи заповнюються шляхом передачі до них даних щодо обсягу обігу спирту етилового неденатурованого з витратомірів-лічильників спирту етилового та/або обсягу обігу спирту етилового денатурованого, у тому числі біоетанолу, з масових витратомірів, перерахованого у декалітри 100-відсоткового спирту, приведеного до температури 20°C, з використанням методик, визначених відповідно до Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність". Відповідальною особою розпорядника акцизного складу в електронних документах також зазначаються дані про обсяги залишків спирту етилового, у тому числі біоетанолу, що перебувають на акцизному складі в тарі, упаковці, про добовий обсяг реалізованого спирту етилового, у тому числі біоетанолу, в тарі, упаковці, а також інформація про дні, в які акцизний склад не працює.

Порядок ведення Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового, передачі облікових даних з них електронними засобами зв’язку контролюючим органам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У такому реєстрі міститься податкова інформація про розпорядників акцизних складів, наявні у них акцизні склади, розташовані на акцизних складах витратоміри-лічильники спирту етилового, масові витратоміри, їхні серійні (ідентифікаційні) номери, а також дані про фактичний обсяг обігу спирту етилового, у тому числі біоетанолу, у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів.

Дані про фактичний обсяг обігу спирту етилового, у тому числі біоетанолу, у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів зіставляються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, з показниками системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

Проведення пломбування місць можливого доступу до спирту на акцизних складах, на території яких виробляється спирт етиловий, у тому числі біоетанол, і на території підприємств, які є виробниками продукції, зазначеної у пункті 229.1 статті 229 цього Кодексу, здійснюється в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, у якому встановлюються вимоги до пломбування обладнання, устаткування, спиртових комунікацій та приладів обліку спирту, у тому числі витратомірів-лічильників спирту етилового, масових витратомірів.

Схема встановлення цілодобових систем відеоспостереження за виробництвом та відпуском спирту етилового на акцизних складах, на території яких виробляється спирт етиловий, у тому числі біоетанол, надсилається центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, засобами електронного зв’язку не пізніше 10 робочих днів, що настають за днем введення такої системи в експлуатацію.

{Підпункт 230.1.1 пункту 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 2284-IX від 31.05.2022}

230.1.2. Акцизні склади, на території яких здійснюється виробництво, оброблення (перероблення), змішування, розлив, навантаження-розвантаження, зберігання, реалізація пального, повинні бути обладнані витратомірами-лічильниками на кожному місці відпуску пального наливом з акцизного складу, розташованому на акцизному складі, та рівнемірами-лічильниками рівня таких товарів (продукції) у резервуарі, а для скрапленого газу (пропану або суміші пропану з бутаном), інших газів, бутану, ізобутану за кодами згідно з УКТ ЗЕД 2711 12 11 00, 2711 12 19 00, 2711 12 91 00, 2711 12 93 00, 2711 12 94 00, 2711 12 97 00, 2711 13 10 00, 2711 13 30 00, 2711 13 91 00, 2711 13 97 00, 2711 14 00 00, 2711 19 00 00, 2901 10 00 10 - також можуть бути обладнані пристроями для вимірювання рівня або відсотка пального у резервуарі (далі - рівнемір-лічильник) на кожному введеному в експлуатацію стаціонарному резервуарі, розташованому на акцизному складі.

{Абзац перший підпункту 230.1.2 пункту 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Акцизні склади, на яких здійснюється діяльність з переробки нафти, газового конденсату, природного газу та їх суміші, з очищення коксового газу, з метою вилучення цільових компонентів (сировини), що передбачає повний технологічний цикл їх переробки в готову продукцію (пальне), повинні бути обладнані лише витратомірами-лічильниками на кожному місці відпуску готової підакцизної продукції (пального) наливом з такого акцизного складу.

{Абзац другий підпункту 230.1.2 пункту 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Акцизні склади, на яких здійснюються виключно зберігання та реалізація пального, що отримується та реалізується виключно у споживчій тарі без зміни розфасовки, а також скрапленого газу природного, бензолу, метанолу, не обладнуються витратомірами-лічильниками та рівнемірами-лічильниками.

{Абзац третій підпункту 230.1.2 пункту 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Витратоміри-лічильники та резервуари повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства, а рівнеміри-лічильники повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, або калібрування, проведені відповідно до законодавства. У разі відсутності позитивного результату повірки або оцінки відповідності, або калібрування витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників для цілей цього Кодексу акцизні склади, на яких вони розташовані, вважаються необладнаними витратомірами-лічильниками та рівнемірами-лічильниками.

Паливороздавальні колонки та/або оливороздавальні колонки, встановлені на акцизних складах, на які є позитивні результати повірки або оцінка відповідності, проведені відповідно до законодавства, виконують функції витратомірів-лічильників.

Платники податку - розпорядники акцизних складів зобов’язані зареєструвати:

а) усі розташовані на акцизних складах резервуари, введені в експлуатацію, витратоміри-лічильники та рівнеміри-лічильники у розрізі акцизних складів - в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі;

б) усі акцизні склади - в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

Один акцизний склад може бути зареєстрований виключно одним розпорядником акцизного складу. Один розпорядник акцизного складу може зареєструвати один і більше акцизних складів.

Забороняється здійснення реалізації пального без наявності зареєстрованих витратомірів-

лічильників, рівнемірів-лічильників та резервуарів, без реєстрації акцизного складу.

230.1.3. Розпорядники акцизних складів зобов’язані на кожному акцизному складі щоденно (крім днів, в які акцизний склад не працює) формувати дані про фактичні залишки пального на початок та кінець звітної доби та про добові фактичні обсяги отриманого та реалізованого пального (далі у цьому розділі - обсяг обігу пального) у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД у літрах, приведених до температури 15° С.

Розпорядники акцизних складів, на акцизних складах яких здійснюється діяльність з переробки нафти, газового конденсату, природного газу та їх суміші, з очищення коксового газу, з метою вилучення цільових компонентів (сировини), що передбачає повний технологічний цикл їх переробки в готову продукцію (пальне), зобов’язані на кожному акцизному складі щоденно формувати дані лише про добовий фактичний обсяг реалізованого пального у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД у літрах, приведених до температури 15° С.

{Абзац другий підпункту 230.1.3 пункту 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Розпорядники акцизних складів, що використовують пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки і не здійснюють операцій з реалізації та зберігання пального іншим особам, зобов’язані на кожному акцизному складі формувати дані про обсяги обігу пального за звітний календарний місяць та фактичні залишки пального станом на перший та останній дні такого місяця у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД у літрах, приведених до температури 15°С.

{Підпункт 230.1.3 пункту 230.1 статті 230 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Для цілей статей 230-233 цього Кодексу скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном), інші гази, бутан, ізобутан за кодами згідно з УКТ ЗЕД 2711 12 11 00, 2711 12 19 00, 2711 12 91 00, 2711 12 93 00, 2711 12 94 00, 2711 12 97 00, 2711 13 10 00, 2711 13 30 00, 2711 13 91 00, 2711 13 97 00, 2711 14 00 00, 2711 19 00 00, 2901 10 00 10 обліковуються за умовним кодом 2711 у літрах, приведених до температури 15°С.

{Підпункт 230.1.3 пункту 230.1 статті 230 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Дані про фактичні залишки пального та про обсяг обігу пального формуються після проведення останньої операції з обігу пального у звітній добі, але не пізніше 23 години 59 хвилин цієї доби, до початку здійснення операцій з обігу пального у добу, що настає за звітною добою, та подаються до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше 23 години 59 хвилин доби, що настає за звітною добою.

{Абзац п'ятий підпункту 230.1.3 пункту 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Дані про фактичні залишки пального на перший та останній дні календарного місяця та про обсяг обігу пального за звітний календарний місяць формуються розпорядниками акцизних складів, що використовують пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки і не здійснюють операцій з реалізації та зберігання пального іншим особам, після проведення останньої операції з обігу пального у звітному календарному місяці, але не пізніше 23 години 59 хвилин останнього дня звітного календарного місяця, до початку здійснення операцій з обігу пального у день, що настає за таким останнім днем звітного календарного місяця, та подаються до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше 15 календарних днів, що настають за останнім днем звітного календарного місяця.

{Підпункт 230.1.3 пункту 230.1 статті 230 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

На кожному акцизному складі за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД формуються показники про:

обсяги залишків пального на початок та кінець звітної доби, що визначаються шляхом підсумовування обсягів залишків пального в кожному резервуарі на підставі показників рівнемірів-лічильників, встановлених на таких резервуарах, розташованих на такому акцизному складі;

добовий обсяг реалізованого пального, що визначається шляхом підсумовування обсягів реалізованого за звітну добу пального через кожне місце відпуску пального наливом з акцизного складу на підставі показників витратомірів-лічильників, встановлених на кожному місці відпуску пального наливом з акцизного складу, розташованому на такому акцизному складі;

добовий обсяг отриманого пального, що визначається шляхом віднімання від обсягу залишків пального на кінець звітної доби обсягу залишків пального на початок звітної доби та додавання добового обсягу реалізованого пального з такого акцизного складу з додаванням обсягу втраченого пального, зазначеного в акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та з відніманням додаткового обсягу пального, зазначеного в заявках на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, зареєстрованих у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

Фактичні показники витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників щодо обсягів залишків пального та добового обсягу реалізованого пального перераховуються у літри, приведені до температури 15° С, крім показників паливороздавальних колонок та/або оливороздавальних колонок, які виконують функції витратомірів-лічильників.

Під час виходу з ладу, проведення повірки або калібрування рівнеміра-лічильника або витратоміра-лічильника визначення даних про обсяги залишків пального та обсяги обігу пального здійснюється у мірах повної місткості, які мають позитивний результат повірки, проведеної відповідно до законодавства, та/або за допомогою рулетки та метроштока або переносного (портативного) рівнеміра-аналізатора, які мають позитивний результат повірки, проведеної відповідно до законодавства. Застосування такого способу вимірювання може здійснюватися не більше 20 календарних днів поспіль (для акцизних складів, які є місцями роздрібної торгівлі пальним, на які отримано ліцензії на право роздрібної торгівлі пальним, - не більше 15 календарних днів поспіль) та не більше чотирьох разів протягом календарного року.

Дані про залишки пального та про обсяг обігу пального подаються електронними засобами зв’язку у формі електронних документів, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Електронні документи заповнюються автоматично шляхом передачі до них даних з витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників (під час виходу з ладу, проведення повірки або калібрування рівнеміра-лічильника або витратоміра-лічильника - заповнюються відповідальною особою розпорядника акцизного складу).

В електронних документах також зазначаються відповідальною особою розпорядника акцизного складу дані про обсяги залишків пального, що знаходяться на акцизному складі в тарі, балонах, упаковці, про добовий обсяг реалізованого пального в тарі, балонах, упаковці, а також інформація про дні, в які акцизний склад не працює.

230.1.4. Порядок ведення Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі, передачі облікових даних з них електронними засобами зв’язку до контролюючих органів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У такому реєстрі міститься податкова інформація про розпорядників акцизних складів, наявні у них акцизні склади, розташовані на акцизних складах резервуари, витратоміри-лічильники та рівнеміри-лічильники, їх серійні (ідентифікаційні) номери, а також дані про фактичні залишки пального на початок та кінець звітної доби та про фактичний обсяг обігу пального у розрізі кодів

товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів.

Дані про фактичні залишки пального на початок та кінець доби та про фактичний обсяг обігу пального у розрізі кодів товарних підкатегорій згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів зіставляються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, з показниками системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

230.1.5. Транспортні засоби, що набули статусу акцизних складів пересувних, а також транспортні засоби, що використовуються суб’єктом господарювання, який не є розпорядником акцизного складу, для переміщення на митній території України власного пального або спирту етилового для потреб власного споживання чи промислової переробки, повинні обліковуватися в Переліку транспортних засобів, що переміщують пальне або спирт етиловий, створення та ведення якого забезпечується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Перелік транспортних засобів, що переміщують пальне або спирт етиловий, розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Включення/виключення транспортних засобів до/з Переліку транспортних засобів, що переміщують пальне або спирт етиловий, здійснюється автоматично на підставі даних акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних, або на підставі заявок на переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не є акцизними складами пересувними, із зазначенням періоду переміщення такого пального або спирту етилового, або на підставі митних декларацій при переміщенні пального або спирту етилового митною територією України прохідним транзитом або внутрішнім транзитом, визначеним підпунктом "а" пункту 2 частини другої статті 91 Митного кодексу України. Такі заявки подаються суб’єктами господарювання, які не є розпорядниками акцизних складів, до переміщення митною територією України у транспортних засобах, які не є акцизними складами пересувними, власного пального або спирту етилового для потреб власного споживання чи промислової переробки. Форма заявки на переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не є акцизними складами пересувними, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Такі заявки у формі електронних документів надсилаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не зазначені в акцизних накладних, зареєстрованих у Єдиному реєстрі акцизних накладних, складених на операції, при здійсненні яких переміщується пальне або спирт етиловий у таких транспортних засобах, а також не зазначені у заявках на переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не є акцизними складами пересувними, які надіслані центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, забороняється.

Транспортні засоби, що використовуються для переміщення на митній території України пального або спирту етилового, не облаштовуються витратомірами-лічильниками та рівнемірами-лічильниками.

{Пункт 230.1 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

230.2. На акцизних складах постійно діють представники контролюючого органу за місцем розташування акцизного складу (крім пального).

{Пункт 230.2 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

230.3. Контролюючий орган за місцем розташування акцизного складу призначає свого постійного представника (представників) на такому складі.

230.4. Копія наказу про призначення представника (представників) контролюючого органу надсилається у день прийняття такого рішення розпоряднику акцизного складу.

230.5. Представник (представники) контролюючого органу здійснює (здійснюють) постійний безпосередній контроль за наявністю витратомірів-лічильників спирту етилового, масових витратомірів та інших вимірювальних приладів; дотриманням установленого порядку відпуску спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів та сплати податку з них.

{Пункт 230.5 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 2284-IX від 31.05.2022}

230.6. Розпорядок роботи представників контролюючого органу повинен відповідати режиму роботи акцизного складу, встановленому його розпорядником.

230.7. Посадові особи, які призначаються представниками контролюючого органу на акцизному складі, повинні пройти спеціальне навчання або інструктаж щодо специфіки контролю за виробництвом та обігом спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів, а також методики користування вимірювальними приладами.

{Пункт 230.7 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 404-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 2284-IX від 31.05.2022}

230.8. Порядок проведення спеціального навчання або інструктажу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 230.8 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

230.9. У наказах про призначення керівник (його заступник або уповноважена особа) контролюючого органу визначає режим роботи представника контролюючого органу з урахуванням режиму роботи акцизного складу, порядок контролю за роботою представника контролюючого органу, розробляє заходи матеріально-технічного забезпечення представника контролюючого органу, транспортного обслуговування, інші умови, необхідні для забезпечення ефективності контролю.

{Пункт 230.9 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

230.10. Копія наказу надсилається розпоряднику акцизного складу, який зобов'язаний видати у триденний строк відповідний наказ, передбачивши створення належних умов для ефективної роботи представника контролюючого органу.

230.11. Основним завданням представника контролюючого органу на акцизних складах є здійснення постійного безпосереднього контролю за дотриманням установленого порядку виробництва, зберігання, відпуску спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів і сплати податку, вжиття заходів для недопущення порушення законодавства України.

{Пункт 230.11 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 2284-IX від 31.05.2022}

230.12. Представник контролюючого органу на акцизному складі відповідно до покладених на нього завдань:

а) здійснює контроль за виробництвом, зберіганням, відпуском, за наявності витратоміра-лічильника спирту етилового, масового витратоміра та інших вимірювальних приладів, та обліком спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів за даними бухгалтерського обліку акцизного складу;

{Підпункт "а" пункту 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 2284-IX від

31.05.2022}

б) здійснює контроль за обліком, зберіганням та використанням марок акцизного податку і маркуванням продукції;

в) здійснює контроль за обліком надходження, витрачання сировини, яка використовується для виробництва спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів, і кількістю виробленої продукції;

{Підпункт "в" пункту 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2284-IX від 31.05.2022}

г) здійснює контроль за додержанням установленого порядку обчислення та сплати податку;

ґ) бере участь у проведенні інвентаризації сировини, спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів і марок акцизного податку;

{Підпункт "ґ" пункту 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2284-IX від 31.05.2022}

д) надає у разі виявлення порушень установленого законодавством порядку ведення обліку, зберігання і відпуску спирту етилового, у тому числі біоетанолу, горілки та лікеро-горілчаних виробів, марок акцизного податку, сировини розпоряднику акцизного складу пропозиції щодо усунення виявлених порушень та контролюють їх виконання;

{Підпункт "д" пункту 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2284-IX від 31.05.2022}

е) вносить пропозиції щодо вдосконалення системи контролю за обліком, зберіганням, відпуском і транспортуванням горілки та лікеро-горілчаних виробів;

{Підпункт "е" пункту 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

є) присутній у разі опломбування місць можливого доступу до спирту (в тому числі витратомірів-лічильників спирту етилового та масових витратомірів), спиртосховища, цеху розливу та складу готової продукції після закінчення робочого дня.

{Підпункт "є" пункту 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 2284-IX від 31.05.2022}

{Пункт 230.12 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

230.13. Під час ввезення спирту представник контролюючого органу на акцизному складі підприємства, на якому виробляються горілка та лікеро-горілчані вироби:

а) бере участь у роботі комісії з приймання спирту етилового та здійснює у журналі реєстрації отримання спирту етилового запис про кількість отриманого спирту, час в’їзду та показники пробігу транспортного засобу;

{Підпункт "а" пункту 230.13 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 1638-VII від 12.08.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

б) надсилає протягом трьох діб довідку про отримання спирту етилового представнику контролюючого органу на акцизному складі підприємства, що відпустило спирт, про що робить відмітку в зазначеному журналі.

{Пункт 230.13-1 статті 230 виключено на підставі Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

230.14. У разі виявлення фактів неоприбуткування або неповного оприбуткування спирту

етилового контролюючі органи вживають відповідних заходів згідно із законом.

Інвентаризація спирту етилового на акцизному складі, у тому числі інвентаризація, що проводиться на перше число кожного місяця, проводиться у присутності представника контролюючого органу на акцизному складі.

{Пункт 230.14 статті 230 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

Якщо за результатами інвентаризації виявлено втрати спирту етилового, що перевищують норми втрат, встановлені згідно з пунктом 214.6 статті 214 цього Кодексу, або якщо ці втрати виникли не з причин, визначених пунктом 216.3 статті 216 цього Кодексу, платник сплачує акцизний податок виходячи з розміру таких втрат та ставки акцизного податку, що діє на дату складення акта інвентаризації.

{Пункт 230.14 статті 230 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

У разі виявлення фактів надлишку спирту етилового контролюючий орган вживає відповідних заходів згідно із законом.

{Пункт 230.14 статті 230 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

230.15. Під час відвантаження горілки та лікеро-горілчаних виробів заповнюється товарно-транспортна накладна, зареєстрована в Єдиному реєстрі товарно-транспортних накладних на переміщення алкогольних напоїв, в якій представник контролюючого органу на акцизному складі робить відмітку про погодження відпуску шляхом проставляння штампа "Виїзд дозволено" та особистого підпису, зазначення часу виїзду з акцизного складу та показників пробігу транспортного засобу, а також здійснює запис у журналі реєстрації відвантаження горілки та лікеро-горілчаних виробів.

{Пункт 230.15 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 1638-VII від 12.08.2014, № 391-IX від 18.12.2019}

230.16. Усі документи, які є підставою для відпуску спирту етилового, горілки та лікеро-горілчаних виробів, обов'язково перевіряються представником контролюючого органу на акцизному складі.

{Пункт 230.16 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

230.17. Під час ввезення горілки та лікеро-горілчаних виробів на акцизний склад представник контролюючого органу робить відмітку на товарно-транспортній накладній, зареєстрованій в Єдиному реєстрі товарно-транспортних накладних на переміщення алкогольних напоїв, про погодження їх ввезення шляхом проставляння штампа "В'їзд дозволено" і особистого підпису, зазначення часу в’їзду на акцизний склад та показників пробігу транспортного засобу, а також здійснює запис в журналі реєстрації отримання горілки та лікеро-горілчаних виробів.

{Пункт 230.17 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 1638-VII від 12.08.2014, № 391-IX від 18.12.2019}

230.18. Транспортування горілки та лікеро-горілчаних виробів, відвантажених з акцизного складу підприємства, на якому виробляються горілка та лікеро-горілчані вироби, без товарно-транспортних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі товарно-транспортних накладних на переміщення алкогольних напоїв, з відміткою представника контролюючого органу на акцизному складі забороняється.

{Абзац перший пункту 230.18 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

Порядок ведення Єдиного реєстру товарно-транспортних накладних на переміщення алкогольних напоїв встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 230.18 статті 230 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

{Пункт 230.18 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 2628-VIII від 23.11.2018}

230.19. Розпорядник акцизного складу зобов'язаний:

а) надати постійному представнику контролюючого органу окреме приміщення, яке відповідає санітарно-гігієнічним нормам, обладнане телефоном, а також вжити заходів для запобігання несанкціонованому втручанню в роботу представника контролюючого органу і користуванню службовою та іншою інформацією, що зберігається представником контролюючого органу на акцизному складі;

б) встановлювати та підтримувати у належному стані необхідні замки, пломби, лічильники чи інші вимірювальні прилади, які можуть бути затребувані постійним представником контролюючого органу на акцизному складі з метою забезпечення повноти сплати належної суми податку із спирту, горілки та лікеро-горілчаних виробів, пального, що виробляються на акцизному складі;

{Підпункт "б" пункту 230.19 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

в) забезпечувати облік наявності та руху сировини, спирту етилового та водно-спиртових розчинів у незавершеному виробництві горілки та лікеро-горілчаних виробів і готової продукції, розміщених на акцизному складі;

г) подавати постійному представнику контролюючого органу достовірну інформацію з цього питання, а також відповідні документи первинного, бухгалтерського обліку та звітності для ознайомлення.

{Пункт 230.19 статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 230.20 статті 230 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 230.21 статті 230 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 230.22 статті 230 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 230.23 статті 230 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 231. Акцизна накладна

231.1. Платник податку при ввезенні на митну територію України пального або спирту етилового, з якого сплачено акцизний податок, або на умовах, визначених статтею 229 цього Кодексу, або реалізації пального або спирту етилового зобов’язаний скласти в електронній формі акцизну накладну за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД реалізованого пального або спирту етилового з використанням кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, уповноваженої платником особи відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" та зареєструвати таку акцизну накладну в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Абзац перший пункту 231.1 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

Платник податку зобов’язаний скласти акцизну накладну на обсяги пального або спирту етилового, використаного для власного споживання; реалізованого та/або використаного для виробництва непідакцизної продукції на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу; втраченого у межах та/або понад встановлені норми втрат; зіпсованого, знищеного, в тому числі

внаслідок аварії, пожежі, повені, інших форс-мажорних обставин чи з іншої причини, пов’язаної з природним результатом, а також внаслідок випаровування у процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування такого пального або спирту етилового, а також при здійсненні операцій, які не підлягають оподаткуванню або звільняються від оподаткування.

Виробник пального, а також особа, яка здійснює розлив пального у споживчу тару ємністю до 5 літрів (включно), зобов’язані скласти акцизну накладну на обсяги такого пального.

Виробник спирту етилового, що здійснює розлив спирту етилового, який використовується як лікарський засіб, у флакони з медичного скла об’ємом не більше 100 кубічних сантиметрів, зобов’язаний скласти акцизну накладну на обсяги такого спирту етилового.

В акцизній накладній зазначаються в окремих полях такі обов’язкові реквізити:

а) порядковий номер акцизної накладної з номером примірника;

б) дата складання акцизної накладної;

в) повна або скорочена назва юридичної особи або прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник акцизного податку, - особи, яка реалізує пальне або спирт етиловий;

г) код ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) особи, яка реалізує пальне або спирт етиловий, та суб’єкта господарювання - отримувача пального або спирту етилового;

ґ) повна або скорочена назва юридичної особи або прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи - суб’єкта господарювання - отримувача пального або спирту етилового;

д) код товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД або умовний код, визначений підпунктом 230.1.3 пункту 230.1 цієї статті;

{Абзац одинадцятий пункту 231.1 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

е) опис пального або спирту етилового;

є) обсяг пального в літрах, приведених до температури 15° C, або обсяг спирту етилового в декалітрах 100-відсоткового спирту, приведених до температури 20° C;

ж) уніфікований номер акцизного складу в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, з якого реалізовано пальне або спирт етиловий;

з) уніфікований номер акцизного складу в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, на який отримане пальне;

и) номер реєстрації транспортного засобу в уповноважених органах відповідної держави та тип і ємність транспортного засобу - акцизного складу пересувного, а для трубопровідного транспорту - назва трубопроводу. При зазначенні номера державної реєстрації (української, міжнародної або іноземної) транспортного засобу допускається використання літер (латиниця, кирилиця) та цифр без пропусків та розділових знаків. У разі якщо літерна частина номера збігається в написанні кирилицею та латиницею, вона зазначається латиницею, а якщо зустрічається специфічна літера кирилиці, літерна частина зазначається кирилицею;

{Абзац шістнадцятий пункту 231.1 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

і) ознака напряму використання та умов оподаткування пального або спирту етилового;

ї) ознака щодо реалізації пального у паливний бак транспортного засобу або в тару споживача через паливороздавальну або оливороздавальну колонку з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі пальним, на яке отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі пальним;

{Абзац вісімнадцятий пункту 231.1 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

й) ознака щодо ввезення/вивезення пального або спирту етилового на митну територію України/за межі митної території України;

{Абзац дев'ятнадцятий пункту 231.1 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

к) ознака щодо реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу до іншого акцизного складу з використанням акцизного складу пересувного, у разі якщо до реалізації пального або спирту етилового такий інший акцизний склад уже відомий;

л) ознака щодо реалізації пального на умовах, визначених пунктом 229.8 статті 229 цього Кодексу, із зазначенням реквізитів податкового векселя, суб’єктів господарювання, які здійснюють авіапаливозабезпечення згідно з чинним сертифікатом на відповідність вимогам авіаційних правил України на здійснення наземного обслуговування, або суб’єктів літакобудування, або замовників, які здійснили закупівлю для забезпечення потреб держави або територіальної громади відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі", або підприємств, установ та організацій системи державного резерву;

м) адреса місця зберігання пального, яке не є акцизним складом, на якому суб’єкт господарювання - не платник податку зберігає пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки;

н) ознака для зведених акцизних накладних;

{Пункт 231.1 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

о) ознака щодо реалізації пального у паливний бак транспортного засобу платника податку через паливороздавальну або оливороздавальну колонку з акцизного складу, який не є місцем роздрібної торгівлі пальним;

{Пункт 231.1 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

п) ознака щодо реалізації пального з акцизного складу пересувного у паливний бак транспортного засобу, обладнання або пристрою.

{Пункт 231.1 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

При реалізації пального через паливороздавальну або оливороздавальну колонку з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі пальним, на яке отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі пальним, обов’язкові реквізити акцизної накладної, що ідентифікують отримувача пального, визначені підпунктами "г" та "ґ" цього пункту:

можуть не заповнюватися виключно при реалізації пального не суб’єкту господарювання;

обов’язково заповнюються при реалізації пального суб’єкту господарювання із зазначенням даних, що ідентифікують такого суб’єкта господарювання.

При реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу до іншого акцизного складу з використанням акцизного складу пересувного, у разі якщо до реалізації пального або спирту етилового такий інший акцизний склад уже відомий, складається одна акцизна накладна на реалізацію пального з акцизного складу на такий інший акцизний склад із зазначенням у такій акцизній накладній ідентифікаційних даних такого акцизного складу пересувного.

При заправленні повітряних суден бензинами авіаційними або паливом для реактивних двигунів суб’єктами господарювання, визначеними підпунктом 1 підпункту 229.8.10 статті 229 цього Кодексу, акцизні накладні на такі операції складаються та реєструються в Єдиному реєстрі акцизних накладних такими суб’єктами господарювання незалежно від того, кому належать такі бензини

авіаційні або паливо для реактивних двигунів.

{Пункт 231.1 статті 231 доповнено абзацом тридцятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

При переході права власності від одного суб’єкта господарювання до іншого на пальне, що знаходиться у транспортному засобі, змінюється розпорядник акцизного складу пересувного, а транспортний засіб стає іншим акцизним складом пересувним і на таку операцію складається акцизна накладна.

{Пункт 231.1 статті 231 доповнено абзацом тридцять першим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Пункт 231.1 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

231.2. Форма та порядок заповнення акцизної накладної затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

231.3. Акцизна накладна складається платником податку в день ввезення на митну територію України пального або спирту етилового чи в день реалізації пального або спирту етилового при кожній повній або частковій операції з реалізації пального або спирту етилового.

{Абзац перший пункту 231.3 статті 231 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Абзац другий пункту 231.3 статті 231 виключено на підставі Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

Акцизна накладна може бути складена за щоденними підсумками операцій (якщо акцизні накладні не були складені на ці операції) за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД у разі здійснення реалізації пального за готівку кінцевому споживачеві (який не є суб’єктом господарювання), розрахунки за які проводяться через касу/реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій з урахуванням вимог, визначених Кабінетом Міністрів України, або через банк, небанківського надавача платіжних послуг чи платіжний пристрій (безпосередньо на рахунок особи, що реалізує пальне). При цьому окремі обов’язкові реквізити акцизної накладної, що ідентифікують отримувача пального, визначені підпунктами "г" та "ґ" пункту 231.1 цієї статті, не заповнюються.

{Абзац третій пункту 231.3 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 129-IX від 20.09.2019; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

У разі забезпечення безперервного постачання пального особа, яка реалізує пальне, може скласти для кожного отримувача пального зведені акцизні накладні за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД не пізніше останнього дня такого місяця на весь обсяг реалізованого пального протягом такого місяця.

{Абзац четвертий пункту 231.3 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 391-IX від 18.12.2019}

Для цілей цього пункту під безперервним постачанням вважається забезпечення особою, яка реалізує пальне, можливості для отримувачів пального отримувати пальне в будь-яку годину доби та будь-який день відповідного місяця.

{Абзац п'ятий пункту 231.3 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 391-IX від 18.12.2019}

Зведена акцизна накладна також може бути складена за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД та окремо за кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним особою, яка реалізує пальне, не пізніше останнього дня звітного місяця на загальний обсяг пального, реалізованого у паливний бак транспортного засобу або в тару споживача через паливороздавальні

або оливороздавальні колонки з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі, на яке отримана відповідна ліцензія, якщо акцизні накладні не були складені на ці операції, або використаного для власного споживання чи промислової переробки протягом звітного місяця, або втраченого у межах та/або понад встановлені норми втрат, зіпсованого, знищеного, у тому числі внаслідок аварії, пожежі, повені, інших форс-мажорних обставин чи з інших причин, пов’язаних з природним результатом, а також внаслідок випаровування у процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування протягом звітного місяця. У разі реалізації пального через паливороздавальну або оливороздавальну колонку у паливний бак транспортного засобу або в тару споживача за готівку кінцевому споживачеві, розрахунки за які проводяться через реєстратори розрахункових операцій або через банк, небанківського надавача платіжних послуг чи платіжний пристрій, платник має право самостійно обирати спосіб складання акцизних накладних на такі операції (зведені або за щоденними підсумками операцій).

{Абзац шостий пункту 231.3 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Особа, яка реалізує пальне або спирт етиловий, зобов’язана скласти акцизну накладну в одному примірнику у разі реалізації пального або спирту етилового:

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

а) з акцизного складу:

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

для власного споживання чи промислової переробки або на обсяги втраченого у межах та/або понад встановлені норми втрат, зіпсованого, знищеного, у тому числі внаслідок аварії, пожежі, повені, інших форс-мажорних обставин чи з іншої причини, пов’язаної з природним результатом, а також внаслідок випаровування у процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування пального або спирту етилового;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

будь-яким іншим особам - не платникам податку;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

платнику податку, суб’єкту господарювання, який не є платником податку, особі, яка не є суб’єктом господарювання, у паливний бак транспортного засобу через паливороздавальну або оливороздавальну колонку з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі пальним, на яке отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі пальним;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

платнику податку в паливний бак транспортного засобу через паливороздавальну або оливороздавальну колонку з акцизного складу, який не є місцем роздрібної торгівлі пальним;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

пального у споживчій тарі ємністю до 5 літрів (включно);

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

у паливний бак транспортного засобу, обладнання або пристрою;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

при заправленні повітряних суден бензинами авіаційними або паливом для реактивних двигунів;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

б) з акцизного складу пересувного:

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

для власного споживання чи промислової переробки або на обсяги втраченого/зіпсованого/знищеного пального або спирту етилового;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

будь-яким іншим особам - не платникам податку.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Особа, яка ввозить/вивозить пальне або спирт етиловий на митну територію України/за межі митної території України, зобов’язана скласти акцизну накладну в одному примірнику на підставі даних відповідної митної декларації.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Особа, яка склала акцизну накладну в одному примірнику, зобов’язана зареєструвати таку акцизну накладну в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Особа, яка реалізує пальне або спирт етиловий, зобов’язана скласти акцизну накладну в двох примірниках у разі реалізації пального або спирту етилового:

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

а) з акцизного складу до іншого акцизного складу, в тому числі через трубопровід або з використанням акцизного складу пересувного, у разі якщо до реалізації пального або спирту етилового такий інший акцизний склад уже відомий;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

б) з акцизного складу до акцизного складу пересувного;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

в) з акцизного складу пересувного до іншого акцизного складу пересувного;

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

г) з акцизного складу пересувного до акцизного складу.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Особа, яка склала акцизну накладну в двох примірниках, зобов’язана зареєструвати перший примірник такої акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних, а другий примірник такої акцизної накладної в день її складання надіслати розпоряднику акцизного складу - отримувачу пального або спирту етилового.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Розпорядник акцизного складу/розпорядник акцизного складу пересувного - отримувач пального або спирту етилового зобов’язаний зареєструвати другий примірник такої акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних після реєстрації першого примірника такої акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних та отримання пального або спирту етилового на акцизний склад/акцизний склад пересувний.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Якщо платник податку одночасно є особою, яка реалізує та отримує пальне або спирт етиловий, складання та реєстрація акцизних накладних у двох примірниках здійснюються у встановленому цим пунктом порядку для складання та реєстрації акцизних накладних у двох примірниках.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Платник податку - розпорядник акцизного складу пересувного, акцизний склад пересувний якого використовувався при ввезенні пального або спирту етилового на митну територію України, завжди складає акцизні накладні при реалізації такого пального або спирту етилового з такого акцизного складу пересувного до іншого акцизного складу пересувного або акцизного складу.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Перехід права власності на пальне або спирт етиловий, що переміщується та/або зберігається у транспортному засобі, від одного суб’єкта господарювання до іншого вважається реалізацією пального або спирту етилового з одного акцизного складу пересувного до іншого. При цьому суб’єкт господарювання, від якого переходить право власності на таке пальне або спирт етиловий, вважається особою, яка реалізує пальне, а суб’єкт господарювання, до якого переходить право власності на таке пальне або спирт етиловий, вважається отримувачем пального або спирту етилового.

{Пункт 231.3 статті 231 доповнено абзацом тридцятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

231.4. Право на складання акцизних накладних надається виключно особам, зареєстрованим як платники акцизного податку в порядку, передбаченому статтею 212 цього Кодексу.

231.5. При реалізації пального або спирту етилового особа, яка реалізує пальне або спирт етиловий, зобов’язана в установлені терміни скласти акцизну накладну, зареєструвати її в Єдиному реєстрі акцизних накладних, така реєстрація вважається наданням акцизної накладної отримувачу пального або спирту етилового. Акцизні накладні, які не надаються отримувачу пального або спирту етилового, та акцизні накладні/розрахунки коригування, складені за операціями з реалізації пального або спирту етилового суб’єктам господарювання та фізичним особам, які не є платниками акцизного податку, також підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Пункт 231.5 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

231.6. Реєстрація в Єдиному реєстрі акцизних накладних здійснюється:

акцизних накладних, складених при реалізації пального через паливороздавальну або оливороздавальну колонку у паливний бак транспортного засобу з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі пальним, на яке отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі пальним, - не пізніше п’ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання;

{Абзац другий пункту 231.6 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

першого примірника акцизної накладної при реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу - у день складання такої акцизної накладної, але не пізніше здійснення операції з реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу;

першого примірника акцизної накладної при реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу пересувного до іншого акцизного складу пересувного - у день складання такої акцизної накладної, але не пізніше здійснення операції з реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу пересувного;

першого примірника акцизної накладної при реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу пересувного до акцизного складу - після фактичного отримання пального або спирту етилового на акцизний склад, але не пізніше трьох календарних днів, наступних за датою

складання акцизної накладної;

першого примірника акцизної накладної при реалізації пального з акцизного складу пересувного до паливного баку транспортного засобу, обладнання або пристрою, до місця зберігання пального, яке не є акцизним складом, - протягом трьох календарних днів з дня фактичного отримання пального;

{Пункт 231.6 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

першого примірника зведеної акцизної накладної та акцизної накладної, складеної на операції, визначені в підпункті 1 підпункту 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 цього Кодексу, - не пізніше 15 календарних днів з дня їх складання;

{Пункт 231.6 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

акцизної накладної при ввезенні пального або спирту етилового на митну територію України - не пізніше дня, наступного за днем оформлення належним чином митної декларації;

{Абзац восьмий пункту 231.6 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

першого примірника акцизної накладної, що складається при вивезенні пального за межі митної території України, - протягом трьох календарних днівз дня фактичного вивезення пального за межі митної території України, що підтверджено належним чином оформленою митною декларацією;

{Пункт 231.6 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

другого примірника акцизної накладної - після фактичного отримання пального або спирту етилового на акцизний склад/акцизний склад пересувний, але не пізніше трьох календарних днів, наступних за днем отримання пального або спирту етилового на акцизний склад/акцизний склад пересувний розпорядником акцизного складу/акцизного складу пересувного - отримувачем пального або спирту етилового;

розрахунку коригування - не пізніше трьох календарних днів, наступних за датою його складання.

Підтвердженням особі, яка реалізує пальне або спирт етиловий, про прийняття її акцизної накладної та/або розрахунку коригування до Єдиного реєстру акцизних накладних є квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі, яка надсилається протягом операційного дня.

З метою отримання акцизної накладної/розрахунку коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних, отримувач пального або спирту етилового надсилає в електронному вигляді запит до Єдиного реєстру акцизних накладних, за яким отримує в електронному вигляді повідомлення про реєстрацію акцизної накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних та акцизну накладну/розрахунок коригування в електронному вигляді. Такі акцизна накладна/розрахунок коригування вважаються зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних та отриманими отримувачем пального або спирту етилового.

З метою отримання особою, яка реалізує пальне або спирт етиловий, зареєстрованого в Єдиному реєстрі акцизних накладних розрахунку коригування, що підлягає реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних отримувачем пального або спирту етилового, така особа, яка реалізує пальне або спирт етиловий, надсилає в електронному вигляді запит до Єдиного реєстру акцизних накладних, за яким отримує в електронному вигляді повідомлення про реєстрацію розрахунку коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних та розрахунок коригування в електронному вигляді. Такий розрахунок коригування вважається зареєстрованим в Єдиному реєстрі акцизних накладних та отриманим особою, яка реалізує пальне або спирт етиловий.

Особа, яка видала податковий вексель згідно з підпунктом 229.8.10 пункту 229.8 статті 229 цього Кодексу, має право отримувати повідомлення в електронному вигляді з інформацією щодо всіх акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних, в яких зазначений

виданий нею податковий вексель, за запитом до Єдиного реєстру акцизних накладних.

{Пункт 231.6 статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Датою та часом надання акцизної накладної та/або розрахунку коригування в електронному вигляді до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, є дата та час, зафіксовані у квитанції.

{Абзац шістнадцятий пункту 231.6 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Якщо надіслані акцизні накладні та/або розрахунки коригування сформовано з порушенням вимог, передбачених пунктом 231.1 цієї статті, протягом операційного дня отримувачу пального або спирту етилового/особі, яка реалізує пальне або спирт етиловий, надсилається квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі про неприйняття їх в електронному вигляді із зазначенням причин.

Якщо протягом операційного дня не надіслано квитанції про прийняття або неприйняття, такі акцизна накладна/розрахунок коригування вважаються зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Підтвердження надання другого примірника акцизної накладної отримувачу пального або спирту етилового, реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних та отримання з Єдиного реєстру акцизних накладних другого примірника акцизної накладної здійснюється за правилами, передбаченими цим розділом для підтвердження надання, реєстрації та отримання з Єдиного реєстру акцизних накладних розрахунків коригування, які реєструються отримувачами пального або спирту етилового.

Отримувач пального або спирту етилового має право звіряти дані отриманої акцизної накладної на відповідність з даними Єдиного реєстру акцизних накладних.

Платник податку має право зареєструвати акцизну накладну та/або розрахунок коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, в якій загальний обсяг реалізованого пального або спирту етилового не перевищує обсяг, обчислений відповідно до пункту 232.3 статті 232 цього Кодексу.

Якщо обсяг, визначений відповідно до пункту 232.3 статті 232 цього Кодексу, є меншим за обсяг пального або спирту етилового в акцизній накладній та/або розрахунку коригування, які платник податку повинен зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних, платник податку зобов’язаний перерахувати до бюджету суму коштів у розмірі акцизного податку за відповідний обсяг реалізованого пального або спирту етилового, самостійно розрахованого за ставками, передбаченими підпунктами 215.3.1 або 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, та зареєструвати заявку на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

У разі виявлення технічної помилки у програмному забезпеченні або програмних складових, програмно-апаратному устаткуванні, каналах зв’язку, функціонуванні електронного підпису або іншого засобу електронної ідентифікації (далі - проведення технічного обслуговування), що унеможливлює реєстрацію акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, зобов’язаний невідкладно розмістити на своєму офіційному веб-сайті повідомлення про виявлення такої технічної помилки із зазначенням дати та часу її початку, вжити всіх необхідних заходів для відновлення реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, за результатами яких розмістити на своєму офіційному веб-сайті повідомлення про усунення технічної помилки із зазначенням дати та часу її завершення.

{Абзац двадцять третій пункту 231.6 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 391-IX від 18.12.2019, № 2918-IX від 07.02.2023}

У період проведення технічного обслуговування, у разі неможливості зареєструвати акцизну накладну в Єдиному реєстрі акцизних накладних, дозволяється переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами за наявності товарно-транспортної накладної, яка повинна містити інформацію з відповідної акцизної накладної, та паперового примірника акцизної накладної, підписаної особою, уповноваженою на її складання.

{Абзац двадцять четвертий пункту 231.6 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Платник податку зобов’язаний протягом трьох календарних днів з дня відновлення реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних зареєструвати всі акцизні накладні/розрахунки коригування, граничний термін реєстрації яких припадає на період існування технічної помилки.

Штрафні санкції за несвоєчасну реєстрацію акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, граничний термін реєстрації яких припадає на період існування технічної помилки, не застосовуються.

{Пункт 231.6 статті 231 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

231.7. Якщо після реалізації пального або спирту етилового відбувається повернення частини чи всього обсягу пального або спирту етилового особі, яка реалізує пальне або спирт етиловий, або виникає потреба у виправленні помилок, допущених при складанні акцизної накладної, показники такої акцизної накладної підлягають коригуванню шляхом складання розрахунку коригування та реєстрації його в Єдиному реєстрі акцизних накладних:

особою, яка реалізує пальне або спирт етиловий, якщо передбачається збільшення обсягів реалізованого пального або спирту етилового або якщо коригування показників у підсумку не змінює обсяг реалізованого пального або спирту етилового;

отримувачем пального або спирту етилового, якщо передбачається зменшення обсягів реалізованого пального або спирту етилового, для чого особа, яка реалізує пальне або спирт етиловий, надсилає складений розрахунок коригування отримувачу пального або спирту етилового. При цьому особа, що реалізує пальне або спирт етиловий, має право зменшити обсяг реалізованого пального або спирту етилового за таким розрахунком коригування після його реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних отримувачем пального або спирту етилового.

Розрахунок коригування, складений платником податку до акцизних накладних з реалізації пального або спирту етилового не платникам акцизного податку, або розрахунок коригування, складений за іншими операціями, ніж реалізація пального або спирту етилового отримувачам пального або спирту етилового, підлягає реєстрації у Єдиному реєстрі акцизних накладних таким платником податку.

Складання розрахунків коригування здійснюється у такій самій кількості примірників, як і кількість примірників акцизної накладної, до якої вони складаються, крім розрахунків коригування, складених до акцизної накладної, у якій зазначені помилкові реквізити особи, яка отримує пальне, або допущені помилки у визначених підпунктами "з" та "и" пункту 231.1 цієї статті реквізитах акцизного складу або акцизного складу пересувного, на який отримано пальне, або акцизної накладної на операцію з реалізації пального або спирту етилового, яка не відбулася.

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

У разі зазначення платником податку в акцизній накладній помилкових реквізитів особи, яка отримує пальне, або допущення помилки у визначених підпунктами "з" та "и" пункту 231.1 цієї статті реквізитах акцизного складу або акцизного складу пересувного, на який отримано пальне, або складання акцизної накладної на операцію з реалізації пального або спирту етилового, яка не відбулася, та реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних такої акцизної накладної (першого

примірника такої акцизної накладної) платником податку складається розрахунок коригування до такої акцизної накладної:

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

в одному примірнику - для коригування складеної в одному примірнику акцизної накладної;

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

в одному примірнику - для коригування складеної у двох примірниках акцизної накладної, другий примірник якої не зареєстрований отримувачем в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

у двох примірниках - для коригування складеної у двох примірниках акцизної накладної, другий примірник якої зареєстрований отримувачем в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Розрахунок коригування до акцизної накладної, у якій зазначені помилкові реквізити особи, яка отримує пальне, або допущені помилки у визначених підпунктами "з" та "и" пункту 231.1 цієї статті реквізитах акцизного складу або акцизного складу пересувного, на який отримано пальне, або акцизної накладної на операцію з реалізації пального або спирту етилового, яка не відбулася, реєструється в Єдиному реєстрі акцизних накладних:

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

особою, яка реалізує пальне або спирт етиловий, - розрахунок коригування, складений в одному примірнику;

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

отримувачем пального або спирту етилового - розрахунок коригування, складений у двох примірниках.

{Пункт 231.7 статті 231 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Пункт 231.7 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

231.8. Єдиний реєстр акцизних накладних працює постійно (24 години щоденно), крім часу, необхідного для його технічного обслуговування.

Технічне обслуговування Єдиного реєстру акцизних накладних проводиться у часові проміжки з незначною кількістю реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування.

Інформація про запланований час технічного обслуговування Єдиного реєстру акцизних накладних розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше ніж за 24 години до початку проведення технічного обслуговування.

Порядок ведення Єдиного реєстру акцизних накладних встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 231.8 статті 231 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

231.9. Виявлення розбіжностей даних декларацій з акцизного податку платника податків та даних Єдиного реєстру акцизних накладних є підставою для проведення контролюючими органами документальної позапланової виїзної перевірки особи, яка реалізує пальне або спирт етиловий, та у відповідних випадках отримувача пального або спирту етилового.

{Пункт 231.9 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

231.10. У разі порушення особою, яка реалізує пальне або спирт етиловий, порядку заповнення та/або порядку реєстрації акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних отримувач пального або спирту етилового має право протягом 60 календарних днів, що настають за днем реалізації пального або спирту етилового, подати до контролюючого органу заяву із скаргою на таку особу, яка реалізує пальне або спирт етиловий. До заяви додаються копії первинних документів, складених відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", що підтверджують факт отримання такого пального або спирту етилового, або додаткові письмові пояснення суб’єкта господарювання, який фактично не отримував пальне або спирт етиловий, але зазначений в акцизній накладній, зареєстрованій в Єдиному реєстрі акцизних накладних, як отримувач пального або спирту етилового.

{Абзац перший пункту 231.10 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Надходження такої заяви із скаргою є підставою для проведення документальної позапланової виїзної перевірки зазначеної особи, яка реалізує пальне або спирт етиловий.

{Абзац другий пункту 231.10 статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Кодекс доповнено статтею 231 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015 - зміна щодо запровадження акцизних накладних при реалізації пального, Єдиного реєстру акцизних накладних та системи електронного адміністрування реалізації пального набирає чинності з 1 березня 2016 року - див. пункт 1 розділу II Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 232. Електронне адміністрування реалізації пального та спирту етилового

{Назва статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.1. У системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового в розрізі платників податку - розпорядників акцизних складів/акцизних складів пересувних та акцизних складів/акцизних складів пересувних за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД та умовним кодом ведеться окремо облік обсягів пального або спирту етилового, що:

{Абзац перший пункту 232.1 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

оподатковуються акцизним податком, у тому числі окремо за кожною відмінною ставкою податку;

оподатковуються на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу;

не підлягають оподаткуванню;

звільняються від оподаткування.

Обсяги ввезеного на митну територію України пального або спирту етилового обліковуються в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового в такій послідовності:

1) зараховуються автоматично на підставі оформлених належним чином митних декларацій у розрізі платників податку та умов оподаткування пального або спирту етилового за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД;

2) розподіляються між акцизними складами пересувними, що використовуються під час такого ввезення, або акцизними складами, які є ліцензійними митними складами, на яких здійснюється митне оформлення, на підставі акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних, складених платником податку - розпорядником таких акцизних складів пересувних/акцизних складів.

{Абзац восьмий пункту 232.1 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Ведення обліку обсягів пального або спирту етилового у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Абзац дев'ятий пункту 232.1 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, розміщує на своєму офіційному веб-сайті відомості щодо зареєстрованих у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового акцизних складів з уніфікованими номерами та адресами їх місцезнаходження.

{Пункт 232.1 статті 232 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Одиницею обліку обсягів пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового є літри, приведені до температури 15° С, - для пального та декалітри 100-відсоткового спирту, приведені до температури 20° С, - для спирту етилового. При цьому відпущені літри в місцях роздрібної торгівлі пальним, на які отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі пальним, для цілей цього розділу вважаються як літри, приведені до температури 15° С. Такі одиниці обліку для пального та спирту етилового повинні використовуватися в первинних бухгалтерських документах, акцизних накладних/розрахунках коригування до акцизних накладних, декларації з акцизного податку.

Система електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку - розпорядників акцизних складів/акцизних складів пересувних за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД:

обсягів пального або спирту етилового в розрізі акцизних складів/акцизних складів пересувних, що містяться у виданих та отриманих акцизних накладних та розрахунках коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

обсягів пального або спирту етилового, виробленого на митній території України або ввезеного на митну територію України, з яких сплачено акцизний податок, які оподатковуються на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу, не підлягають оподаткуванню або звільняються від оподаткування в розрізі акцизних складів/акцизних складів пересувних;

обсягів пального або спирту етилового, на які платники податку зареєстрували заявки на поповнення обсягів залишку пального або спирту етилового за рахунок коштів, сплачених до бюджету, в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового в розрізі акцизних складів/акцизних складів пересувних;

сум сплаченого акцизного податку, за рахунок яких платники податку можуть зареєструвати заявки на поповнення обсягів залишку пального та спирту етилового;

обсягів залишків пального або спирту етилового в розрізі акцизних складів/акцизних складів пересувних, на які платники податку мають право зареєструвати акцизні накладні та розрахунки коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Система електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового працює постійно (24 години щоденно), крім часу, необхідного для її технічного обслуговування.

Технічне обслуговування системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового проводиться у часові проміжки з незначною кількістю звернень до неї платників акцизного податку.

Інформація про запланований час технічного обслуговування системи електронного

адміністрування реалізації пального та спирту етилового розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше ніж за 24 години до початку проведення технічного обслуговування.

{Абзац пункту 232.1 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Порядок електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового та реєстрації платників податків - розпорядників акцизних складів/акцизних складів пересувних, акцизних складів/акцизних складів пересувних у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 232.1 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.2. Платникам акцизного податку автоматично відкриваються облікові картки в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД.

{Пункт 232.2 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.3. Платник податку має право зареєструвати акцизні накладні та/або розрахунки коригування, а також коригування до заявок на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в Єдиному реєстрі акцизних накладних на обсяг реалізованого пального або спирту етилового за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД (∑АНакл), обчислений за такою формулою:

{Абзац перший пункту 232.3 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑АНакл = ∑АНаклОтр + ∑АМитн + ∑ЗаявкиПоповн - ∑КоригЗаявкиПоповн - ∑АНаклВид - ∑Втрат - ∑АМитнЕкспорт,

{Абзац другий пункту 232.3 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

де:

∑АНаклОтр - загальний обсяг пального або спирту етилового за отриманими платником податку акцизними накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних, що підтверджено другим примірником акцизної накладної, зареєстрованим в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та розрахунками коригування до таких акцизних накладних, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

{Абзац четвертий пункту 232.3 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑АМитн - загальний обсяг пального або спирту етилового, ввезеного на митну територію України, оформленого належним чином митними деклараціями, з якого сплачено акцизний податок;

{Абзац п'ятий пункту 232.3 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑ЗаявкиПоповн - загальний обсяг пального або спирту етилового за оформленими та зареєстрованими в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового заявками на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, із списанням з облікових карток грошових коштів акцизного податку, сплаченого до бюджету, що дорівнюють сумі акцизного податку для відповідного обсягу пального або спирту етилового;

{Абзац шостий пункту 232.3 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑КоригЗаявкиПоповн - загальний обсяг пального або спирту етилового за оформленими та зареєстрованими в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового

коригуваннями до заявок на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, за якими зменшується попередньо збільшений обсяг залишку пального або спирту етилового;

{Абзац сьомий пункту 232.3 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑АНаклВид - загальний обсяг пального або спирту етилового за виданими платником податку акцизними накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та розрахунками коригування до таких акцизних накладних, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

{Абзац восьмий пункту 232.3 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑Втрат - загальний обсяг пального або спирту етилового втраченого, як в межах, так і понад встановлені норми втрат, зіпсованого, знищеного, включаючи випадки внаслідок аварії, пожежі, повені, інших форс-мажорних обставин чи з іншої причини, пов’язаної з природним результатом, а також внаслідок випаровування в процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування такого пального або спирту етилового, що засвідчені відповідним актом втрати, псування чи знищення пального або спирту етилового, зазначений в акцизній накладній/розрахунку коригування, зареєстрованій в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

{Абзац дев'ятий пункту 232.3 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

∑АМитнЕкспорт - загальний обсяг пального або спирту етилового, вивезеного за межі митної території України, оформленого належним чином митними деклараціями, на який складені акцизні накладні, зареєстровані в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Акцизні накладні, які передбачають відвантаження пального або спирту етилового на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу, можуть бути виписані в межах ліміту квот, встановлених Кабінетом Міністрів України для отримувачів такого пального або спирту етилового.

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Зміна показника ∑АНаклВид відбувається у день реєстрації акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних, а зміна показника ∑АНаклОтр - у день реєстрації другого примірника акцизної накладної (при ввезенні пального або спирту етилового на митну територію України - у день реєстрації першого примірника акцизної накладної) в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

При реалізації пального або спирту етилового з акцизного складу до іншого акцизного складу з використанням акцизного складу пересувного, у разі якщо до реалізації пального або спирту етилового такий інший акцизний склад уже відомий:

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

у день реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних першого примірника акцизної накладної здійснюється зміна показника ∑АНаклВид по акцизному складу;

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

у день реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних другого примірника акцизної накладної здійснюється зміна показника ∑АНаклОтр по такому іншому акцизному складу;

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

показники ∑АНаклОтр та ∑АНаклВид по акцизному складу пересувному не змінюються.

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

У платника податку - отримувача пального зміна показника ∑АНаклОтр не відбувається на обсяги пального, що реалізується:

{Пункт 232.3 статті 232 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі пальним, на яке отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі пальним, через паливороздавальні або оливороздавальні колонки у паливний бак транспортного засобу або в тару споживача;

{Абзац пункту 232.3 статті 232 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

з акцизного складу, який не є місцем роздрібної торгівлі пальним, через паливороздавальні або оливороздавальні колонки у паливний бак транспортного засобу;

{Абзац пункту 232.3 статті 232 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

з акцизного складу пересувного у паливний бак транспортного засобу, обладнання або пристрою.

{Абзац пункту 232.3 статті 232 в редакції Закону № 391-IX від 18.12.2019}

232.4. Порядок реєстрації заявок на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового";

{Абзац перший пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.4.1. Заявки на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового повинні містити такі обов’язкові поля (реквізити):

{Абзац перший підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

а) порядковий номер заявки;

б) дата складання заявки;

в) повна або скорочена назва юридичної особи або прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник акцизного податку, - особи, що реєструє заявку на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового;

{Підпункт "в" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

г) код ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) платника податку, що реєструє заявку на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового;

{Підпункт "г" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ґ) код товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД;

д) опис пального або спирту етилового;

{Підпункт "д" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

е) обсяг пального в літрах, приведених до температури 15° С, або спирту етилового в декалітрах 100-відсоткового спирту, приведених до температури 20° С до зарахування в Системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт "е" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

є) ставка акцизного податку на відповідне пальне або спирт етиловий, встановлена на дату реалізації пального або спирту етилового;

{Підпункт "є" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

ж) курс Національного банку України, що діє на перший день кварталу, в якому здійснюється реалізація пального;

з) сума акцизного податку за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД, розрахованого за ставкою акцизного податку, передбаченою підпунктами 215.3.1 або 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, та обсягами пального або спирту етилового, що містяться в таких заявках (крім заявок на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, що відвантажується на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу, не підлягає оподаткуванню або звільняється від оподаткування);

{Підпункт "з" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018}

и) номер та дата заявки на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового у випадку складання коригування до заявок на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

{Підпункт "и" підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

і) ознака умов оподаткування пального або спирту етилового;

{Підпункт 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

ї) уніфікований номер акцизного складу в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового або номер реєстрації транспортного засобу в уповноважених органах відповідної держави, який є акцизним складом пересувним, на якому виникає потреба поповнити обсяги залишків пального або спирту етилового.

{Підпункт 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 доповнено підпунктом "ї" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

232.4.2. У разі якщо у платника акцизного податку виникає потреба поповнити обсяги залишків пального або спирту етилового в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, він може зареєструвати заявку на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового за умови:

{Абзац перший підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

наявності на обліковій картці сум коштів сплаченого акцизного податку, не менше ніж сума акцизного податку, розрахованого з обсягу пального або спирту етилового у такій заявці, - для обсягів

пального або спирту етилового, що оподатковуються акцизним податком;

{Абзац підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

без наявності на обліковій картці сум коштів сплаченого акцизного податку - для обсягів пального або спирту етилового, що оподатковуються на умовах, встановлених статтею 229 цього Кодексу, або не підлягають оподаткуванню, або звільняються від оподаткування.

{Абзац підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

Кошти сплаченого акцизного податку, які обліковуються в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, зараховуються на окремі рахунки, відкриті платнику акцизного податку в центральному органі виконавчої влади, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

{Абзац четвертий підпункту 232.4.1 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.4.3. У разі якщо у платника акцизного податку в результаті зміни фізико-хімічних показників пального або спирту етилового є необхідність провести збільшення обсягів пального або спирту етилового за певним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД і при цьому одночасно зменшити обсяги пального або спирту етилового за іншим кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД, такий платник податку може оформити заявку на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, в якій зазначаються обсяги пального або спирту етилового, що збільшуються та що зменшуються.

При цьому якщо суми акцизного податку на таке пальне або спирт етиловий є рівними, то така заявка оформляється з нульовою сумою акцизного податку і реєструється без списання з облікової картки грошових коштів сплаченого акцизного податку.

У разі якщо сума акцизного податку на пальне або спирт етиловий, обсяг залишків якого збільшується, є більшою, ніж сума акцизного податку на пальне або спирт етиловий, обсяг залишків якого зменшується у зв’язку із зміною їх фізико-хімічних показників, заявка на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового оформляється на суму різниці сум акцизного податку, розрахованих за відповідними ставками з відповідних обсягів залишку пального або спирту етилового, що збільшуються та зменшуються, та реєструється із списанням з облікової картки грошових коштів в розмірі такої різниці.

У разі якщо сума акцизного податку на пальне або спирт етиловий, обсяги залишків якого збільшуються, є меншою, ніж сума акцизного податку на пальне або спирт етиловий, обсяги залишків якого зменшуються у зв’язку із зміною їх фізико-хімічних показників, заявка на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового оформляється з нульовою сумою акцизного податку і реєструється без повернення на облікову картку грошових коштів сплаченого акцизного податку.

{Підпункт 232.4.3 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.4.4. У разі виявлення помилок у зареєстрованих заявках на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового платник податку має право в межах 365 днів зареєструвати коригування до такої заявки на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в межах позитивного значення показника ∑АНакл, визначеного відповідно до пункту 232.3 цієї статті. При цьому таке коригування до заявки на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового повинно відображатися у декларації з акцизного податку за період, в якому відбулося таке коригування.

{Підпункт 232.4.4 пункту 232.4 статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

232.4.5. Форма та порядок заповнення заявки на поповнення обсягу залишку пального або спирту

етилового та коригування до заявок на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 232.4.5 пункту 232.4 статті 232 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Кодекс доповнено статтею 232 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015 - зміна щодо запровадження акцизних накладних при реалізації пального, Єдиного реєстру акцизних накладних та системи електронного адміністрування реалізації пального набирає чинності з 1 березня 2016 року - див. пункт 1 розділу II Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 233. Зіставлення показників обсягів обігу та залишків пального, показників обсягів обігу спирту етилового

233.1. Для перевірки повноти декларування та сплати акцизного податку платниками податку з обсягів ввезеного на митну територію України, виробленого та реалізованого на митній території України пального або спирту етилового здійснюється автоматичне зіставлення показників обсягів обігу та залишків пального, показників обсягів обігу спирту етилового (далі - зіставлення).

233.2. Зіставлення здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

233.3. При зіставленні здійснюється порівняння показників із системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового з показниками Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі щодо обсягів обігу та залишків пального у розрізі кодів згідно з УКТ ЗЕД (крім скрапленого газу (пропану або суміші пропану з бутаном), інших газів, бутану, ізобутану, на які встановлено однакові ставки акцизного податку, для яких обсяги обігу та залишків пального підсумовуються та зіставляються загальним підсумком), акцизних складів та розпорядників акцизних складів.

При зіставленні допускаються розбіжності не більше ніж на 5 відсотків обсягу обігу або залишків пального (для скрапленого газу (пропану або суміші пропану з бутаном), інших газів, бутану, ізобутану, на які встановлено однакові ставки акцизного податку, - не більше ніж на 15 відсотків) чи не більше ніж на 2 відсотки об’єму відповідного резервуара.

233.4. При зіставленні здійснюється порівняння показників із системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового та показників Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового щодо обсягів обігу спирту етилового, у тому числі біоетанолу, у розрізі кодів згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів.

{Пункт 233.4 статті 233 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2284-IX від 31.05.2022}

{Розділ VI доповнено статтею 233 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018 - набирає чинності з 1 липня 2020 року, з урахуванням змін, внесених Законом № 540-IX від 30.03.2020}

{Розділ VII "Збір за першу реєстрацію транспортного засобу" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

РОЗДІЛ VIII. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК

Стаття 240. Платники податку

240.1. Платниками податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та

виключної (морської) економічної зони здійснюються:

240.1.1. викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

240.1.2. скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;

240.1.3. розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання);

{Підпункт 240.1.3 пункту 240.1 статті 240 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

240.1.4. утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);

240.1.5. тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

{Підпункт 240.1.6 пункту 240.1 статті 240 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 240.2 статті 240 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 240.2-1 статті 240 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

240.3. Не є платниками податку за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) суб'єкти діяльності у сфері використання ядерної енергії, які:

240.3.1. до останнього календарного дня (включно) звітного кварталу, у якому придбано джерело іонізуючого випромінювання, уклали договір щодо повернення відпрацьованого закритого джерела іонізуючого випромінювання за межі України до підприємства - виробника такого джерела;

240.3.2. здійснюють поводження з радіоактивними відходами, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи, в частині діяльності, пов'язаної з такими відходами.

240.4. Не є платниками податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, державні спеціалізовані підприємства з поводження з радіоактивними відходами, основною діяльністю яких є зберігання, переробка та захоронення тих радіоактивних відходів, що знаходяться у власності держави, а також дезактивація радіаційно-забруднених об'єктів.

240.5. Не є платниками податку за розміщення відходів суб'єкти господарювання, які розміщують на власних територіях (об'єктах) виключно відходи як вторинну сировину.

{Пункт 240.5 статті 240 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

{Пункт 240.6 статті 240 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

240.7. Не є платниками податку за викиди двоокису вуглецю суб’єкти, зазначені у пункті 240.1 цієї статті, якими здійснюються такі викиди в обсязі не більше 500 тонн за рік.

У разі якщо річний обсяг викидів двоокису вуглецю перевищує 500 тонн за рік, суб’єкти зобов’язані зареєструватися платниками податку у податковому (звітному) періоді, в якому відбулося таке перевищення. Такі платники зобов’язані скласти та подати податкову звітність, нарахувати та сплатити податок за податковий (звітний) період, у якому відбулося таке перевищення, у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Статтю 240 доповнено пунктом 240.7 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Статтю 241 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 242. Об'єкт та база оподаткування

242.1. Об'єктом та базою оподаткування є:

242.1.1. обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;

242.1.2. обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти;

242.1.3. обсяги та види (класи) розміщених відходів, крім обсягів та видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання;

{Підпункт 242.1.3 пункту 242.1 статті 242 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

{Підпункт 242.1.4 пункту 242.1 статті 242 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

242.1.5. обсяги та категорія радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб'єктів господарювання та/або тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк;

242.1.6. обсяги електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій).

{Пункт 242.2 статті 242 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 242.3 статті 242 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

242.4. База оподаткування податком за викиди двоокису вуглецю за результатами податкового (звітного) року зменшується на обсяг таких викидів у розмірі 500 тонн за рік.

{Статтю 242 доповнено пунктом 242.4 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 243. Ставки податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення

243.1. Ставки податку за викиди в атмосферне повітря окремих забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення:

Найменування забруднюючої речовини	Ставка податку, гривень за 1 тонну
Азоту оксиди	2574,43
Аміак	482,84
Ангідрид сірчистий	2574,43
Ацетон	965,67
Бенз(о)пірен	3277278,63
Бутилацетат	579,84
Ванадію п’ятиокис	9656,78
Водень хлористий	96,99
Вуглецю окис	96,99

Вуглеводні	145,50
Газоподібні фтористі сполуки	6373,91
Тверді речовини	96,99
Кадмію сполуки	20376,22
Марганець та його сполуки	20376,22
Нікель та його сполуки	103816,62
Озон	2574,43
Ртуть та її сполуки	109127,84
Свинець та його сполуки	109127,84
Сірководень	8273,63
Сірковуглець	5376,59
Спирт н-бутиловий	2574,43
Стирол	18799,08
Фенол	11685,10
Формальдегід	6373,91
Хром та його сполуки	69113,38.

{Пункт 243.1 статті 243 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

243.2. Ставки податку за викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення забруднюючих речовин (сполук), які не увійшли до пункту 243.1 цієї статті та на які встановлено клас небезпечності:

Клас небезпечності	Ставка податку, гривень за 1 тонну
I	18413,24
II	4216,92

III	628,32
IV	145,50.

{Пункт 243.2 статті 243 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

243.3. Для забруднюючих речовин (сполук), які не увійшли до пункту 243.1 цієї статті та на які не встановлено клас небезпечності (крім двоокису вуглецю), ставки податку застосовуються залежно від установлених орієнтовно безпечних рівнів впливу таких речовин (сполук) в атмосферному повітрі населених пунктів:

Орієнтовно безпечний рівень впливу речовин (сполук), міліграмів на 1 куб. метр	Ставка податку, гривень за 1 тонну
Менше ніж 0,0001	775097,25
0,0001 - 0,001 (включно)	66410,35
Понад 0,001 - 0,01 (включно)	9173,92
Понад 0,01 - 0,1 (включно)	2574,43
Понад 0,1	96,99.

{Пункт 243.3 статті 243 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

243.4. Ставка податку за викиди двоокису вуглецю становить 30 гривень за 1 тонну.

{Пункт 243.4 статті 243 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

243.5. Для забруднюючих речовин (сполук), на які не встановлено клас небезпечності та орієнтовнобезпечний рівень впливу (крім двоокису вуглецю), ставки податку встановлюються як за викиди забруднюючих речовин I класу небезпечності згідно з пунктом 243.2 цієї статті.

{Статтю 244 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 245. Ставки податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти

245.1. Ставки податку за скиди окремих забруднюючих речовин у водні об’єкти:

Найменування забруднюючої речовини	Ставка податку, гривень за 1 тонну
Азот амонійний	12883,84

Органічні речовини (за показниками біохімічного споживання кисню (БСК 5)	5156,8
Завислі речовини	369,52
Нафтопродукти	75792,4
Нітрати	1108,56
Нітрити	63278,16
Сульфати	369,52
Фосфати	10297,44
Хлориди	369,52.

{Пункт 245.1 статті 245 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

245.2. Ставки податку за скиди у водні об’єкти забруднюючих речовин, які не увійшли до пункту 245.1 цієї статті та на які встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовно безпечний рівень впливу:

Гранично допустима концентрація забруднюючих речовин або орієнтовно безпечний рівень впливу, міліграмів на 1 літр	Ставка податку, гривень за 1 тонну
До 0,001 (включно)	1349948,0
Понад 0,001 - 0,1 (включно)	978777,84
Понад 0,1 - 1 (включно)	168741,52
Понад 1 - 10 (включно)	17173,04
Понад 10	3437,76.

{Пункт 245.2 статті 245 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

245.3. За скиди забруднюючих речовин, на які не встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовнобезпечний рівень впливу, застосовуються ставки податку за найменшою величиною гранично допустимої концентрації, наведеної у пункті 245.2 цієї статті.

245.4. За скиди забруднюючих речовин у ставки та озера ставки податку, зазначені у пунктах 245.1 і 245.2 цієї статті, збільшуються у 1,5 раза.

Стаття 246. Ставки податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи

на об'єктах

246.1. Ставки податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів:

246.1.1. обладнання та приладів, що містять ртуть, елементи з іонізуючим випромінюванням - 952,02 гривні за одиницю;

246.1.2. люмінесцентних ламп - 16,57 гривні за одиницю.

{Пункт 246.1 статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

246.2. Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу небезпеки та рівня небезпечності відходів:

Клас небезпеки відходів	Рівень небезпечності відходів	Ставка податку, гривень за 1 тонну
I	надзвичайно небезпечні	1546,22
II	високонебезпечні	56,32
III	помірно небезпечні	14,12
IV	малонебезпечні	5,50
	малонебезпечні нетоксичні відходи гірничої промисловості	0,54".

{Пункт 246.2 статті 246 в редакції Законів № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

246.3. За розміщення відходів, на які не встановлено клас небезпеки, застосовується ставка податку, встановлена за розміщення відходів I класу небезпеки.

246.4. За розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, ставки податку, зазначені у пунктах 246.1-246.3 цієї статті, збільшуються у 3 рази.

246.5. Коефіцієнт до ставок податку, який встановлюється залежно від місця (зони) розміщення відходів у навколишньому природному середовищі:

Місце (зона) розміщення відходів	Коефіцієнт
В межах населеного пункту або на відстані менш як 3 км від таких меж	3
На відстані від 3 км і більше від меж населеного пункту	1

{Статтю 246-1 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

Стаття 247. Ставки податку за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені)

247.1. Ставка податку за утворення радіоактивних відходів виробниками електричної енергії - експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій), включаючи вже накопичені, становить 0,0133 гривні у розрахунку на 1 кВт-год виробленої електричної енергії.

{Пункт 247.1 статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4235-VI від 22.12.2011, № 5503-VI від 20.11.2012, 1166-VII від 27.03.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

247.2. Коригуючий коефіцієнт, який встановлюється для експлуатуючих організацій ядерних установок (атомних електростанцій) залежно від активності радіоактивних відходів:

Категорія відходів	Коефіцієнт
Високоактивні	50
Середньоактивні та низькоактивні	2

Стаття 248. Ставки податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк

248.1. Ставки податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк:

Категорія відходів	Ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів (крім відходів, представлених як джерела іонізуючого випромінювання), гривень за 1 куб. метр	Ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів, представлених як джерела іонізуючого випромінювання, гривень за 1 куб. сантиметр
Високоактивні	632539,66	21084,66
Середньоактивні та низькоактивні	11807,40	4216,92.

{Пункт 248.1 статті 248 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

{Стаття 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4235-VI від 22.12.2011; в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, 1166-VII від 27.03.2014}

Стаття 249. Порядок обчислення податку

249.1. Суми податку обчислюються за податковий (звітний) квартал платниками податку.

{Пункт 249.1 статті 249 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1191-VII від 08.04.2014, № 71-VIII від 28.12.2014}

249.2. У разі якщо під час провадження господарської діяльності платником податку здійснюються різні види забруднення навколишнього природного середовища та/або забруднення різними видами забруднюючих речовин, такий платник зобов'язаний визначати суму податку окремо за кожним видом забруднення та/або за кожним видом забруднюючої речовини.

249.3. Суми податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (Пвс), обчислюються платниками податку самостійно щокварталу виходячи з фактичних обсягів викидів, ставок податку за формулою:

$$Пвс = \sum_{i=1}^{n} (Mi \times Нпi),$$

де Mі - фактичний обсяг викиду і-тої забруднюючої речовини в тоннах (т);

Нпі - ставки податку в поточному році за тонну і-тої забруднюючої речовини у гривнях з копійками.

{Пункт 249.4 статті 249 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

249.5. Суми податку, який справляється за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти (Пс), обчислюються платниками самостійно щокварталу виходячи з фактичних обсягів скидів, ставок податку та коригуючих коефіцієнтів за формулою:

$$Пс = \sum_{i=1}^{n} (Мпi \times Нпi \times Кос),$$

де Мпі - обсяг скиду і-тої забруднюючої речовини в тоннах (т);

Нпі - ставки податку в поточному році за тонну і-того виду забруднюючої речовини у гривнях з копійками;

Кос - коефіцієнт, що дорівнює 1,5 і застосовується у разі скидання забруднюючих речовин у ставки і озера (в іншому випадку коефіцієнт дорівнює 1).

249.6. Суми податку, який справляється за розміщення відходів (Прв), обчислюються платниками самостійно щокварталу виходячи з фактичних обсягів розміщення відходів, ставок податку та коригуючих коефіцієнтів за формулою:

$$Прв = \sum_{i=1}^{n} (Нпi \times Мпi \times Кт \times Ко),$$

де Нпі - ставки податку в поточному році за тонну і-того виду відходів у гривнях з копійками;

Мпі - обсяг відходів і-того виду в тоннах (т);

Кт - коригуючий коефіцієнт, який враховує розташування місця розміщення відходів і який наведено у пункті 246.5 статті 246 цього Кодексу;

Ко - коригуючий коефіцієнт, що дорівнює 3 і застосовується у разі розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів.

249.7. Суми податку, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені), обчислюються платниками податку - експлуатуючими організаціями (операторів) атомних електростанцій, включаючи експлуатуючі організації (оператори) дослідницьких реакторів, самостійно щокварталу на основі показників виробництва електричної енергії, ставки податку, а також пропорційно обсягу та активності радіоактивних відходів виходячи з фактичного об'єму радіоактивних відходів, утворених за базовий податковий (звітний) період, і з фактичного об'єму радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року, та коригуючого коефіцієнта за формулою:

АЕС = Оп х Н + (рнс х C1нс х V1нс + рв х С1в х V1в) + 1/32 (рнс х С2нс х V2нс + рв х С2в х V2в),

де АЕС - сума податку, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) експлуатуючими організаціями (операторами) атомних електростанцій, обчислена за базовий податковий (звітний) період, у гривнях з копійками;

Оп - фактичний обсяг електричної енергії, виробленої за базовий податковий (звітний) період експлуатуючими організаціями (операторами) атомних електростанцій, кВт-год (для дослідницьких реакторів дорівнює 0);

Н - ставка податку, який справляється за електричну енергію, вироблену експлуатуючими організаціями (операторами) атомних електростанцій, що переглядається у разі потреби один раз на рік, визначена у пункті 247.1 статті 247 цього Кодексу, у гривнях за 1 кВт-год;

1/32 - коефіцієнт реструктуризації податку за накопичені до 1 квітня 2009 року радіоактивні відходи (коефіцієнт діє з 1 квітня 2011 року до 1 квітня 2019 року, протягом іншого періоду дорівнює 0);

рв - коригуючий коефіцієнт для високоактивних відходів, наведений у пункті 247.2 статті 247 цього Кодексу;

рнс - коригуючий коефіцієнт для середньоактивних та низькоактивних відходів, наведений у пункті 247.2 статті 247 цього Кодексу;

С1нс - собівартість зберігання 1 куб. метра (1 куб. сантиметра радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, утворених їх виробниками за базовий податковий (звітний) період, у гривнях з копійками;

С1в - собівартість зберігання 1 куб. метра (1 куб. сантиметра радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) високоактивних радіоактивних відходів, утворених їх виробниками за базовий податковий (звітний) період, у гривнях з копійками;

С2нс - собівартість зберігання 1 куб. метра (1 куб. сантиметра радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, накопичених їх виробниками до 1 квітня 2009 року, у гривнях з копійками;

С2в - собівартість зберігання 1 куб. метра (1 куб. сантиметра радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) високоактивних радіоактивних відходів, накопичених їх виробниками до 1 квітня 2009 року, у гривнях з копійками;

V1нс - фактичний об'єм низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, прийнятих до сховища експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій за базовий податковий (звітний) період, куб. метрів (куб. сантиметрів - для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

V1в - фактичний об'єм високоактивних радіоактивних відходів, прийнятих до сховища експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій за базовий податковий (звітний) період, куб. метрів (куб. сантиметрів - для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

V2нс - фактичний об'єм низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, накопичених у сховищах експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій до 1 квітня 2009 року, куб. метрів (куб. сантиметрів - для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

V2в - фактичний об'єм високоактивних радіоактивних відходів, накопичених у сховищах експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій до 1 квітня 2009 року, куб. метрів (куб. сантиметрів - для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання).

Інші платники податку - суб'єкти діяльності у сфері використання ядерної енергії обчислюють суми податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів їх виробниками, пропорційно обсягу та активності радіоактивних матеріалів щокварталу, що сплачується у загальному розмірі 10 відсотків вартості (без урахування податку на додану вартість) кожного джерела іонізуючого

випромінювання, яка визначається з дати придбання (купівлі-продажу) цього джерела. Вартість здавання накопичених до 1 квітня 2009 року радіоактивних відходів для таких суб'єктів визначається за договорами між виробниками радіоактивних відходів і спеціалізованими підприємствами з поводження з радіоактивними відходами.

249.8. Суми податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, обчислюються платниками податку - виробниками радіоактивних відходів самостійно щокварталу на підставі ставок податку, наведених у пункті 248.1 статті 248 цього Кодексу, та пропорційно строку зберігання таких відходів понад установлений строк за формулою:

S зберігання = N x V x T зберігання,

де S зберігання - сума податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, обчислена за базовий податковий (звітний) період, календарний квартал, у гривнях з копійками;

N - ставка податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, наведена у пункті 248.1 статті 248 цього Кодексу;

V - фактичний об'єм радіоактивних відходів, які зберігаються у виробника таких відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк, куб. метрів (куб. сантиметрів - для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

T зберігання - кількість повних календарних кварталів, протягом яких радіоактивні відходи зберігаються понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

{Пункт 249.9 статті 249 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 249.10 статті 249 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 249.11 статті 249 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

Стаття 250. Порядок подання податкової звітності та сплати податку

250.1. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

250.2. Платники податку складають податкові декларації за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, подають їх протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, до контролюючих органів та сплачують податок протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації:

{Пункт 250.2 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1191-VII від 08.04.2014, № 71-VIII від 28.12.2014}

250.2.1. за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення, скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, розміщення протягом звітного кварталу відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах - за місцем розміщення стаціонарних джерел, спеціально відведених для цього місць чи об'єктів;

{Підпункт 250.2.2 пункту 250.2 статті 250 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

250.2.3. за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк - за місцем перебування платника на податковому обліку у контролюючих органах.

{Підпункт 250.2.4 пункту 250.2 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від

08.04.2014}

{Пункт 250.2 статті 250 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

250.3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації до 1 грудня року, що передує звітному, подають до контролюючих органів переліки підприємств, установ, організацій, фізичних осіб - підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування та розміщення відходів, а також направляють інформацію про внесення змін до переліку до 30 числа місяця, що настає за кварталом, у якому такі зміни відбулися.

{Пункт 250.3 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

250.4. Орган державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки до 1 грудня року, що передує звітному, подає до контролюючих органів переліки підприємств, установ, організацій, фізичних осіб - суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії, у результаті діяльності яких утворилися, утворюються або можуть утворитися радіоактивні відходи та які тимчасово зберігають такі відходи понад установлений особливими умовами ліцензії строк, а також направляє інформацію про внесення змін до переліку до 30 числа місяця, що настає за кварталом, у якому такі зміни відбулися.

{Пункт 250.4 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

250.5. Платники податку перераховують суми податку, що справляється за викиди, скиди забруднюючих речовин та розміщення відходів, однією платіжною інструкцією на рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, які забезпечують розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному законом.

{Абзац перший пункту 250.5 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1191-VII від 08.04.2014, № 2888-IX від 12.01.2023}

{Абзац другий пункту 250.5 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Абзац третій пункту 250.5 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.5 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 422-VII від 04.07.2013, № 71-VIII від 28.12.2014}

250.6. Платники податку, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, перераховують суми податку до державного бюджету, які використовуються відповідно до Закону України "Про поводження з радіоактивними відходами" та Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік. За рішенням платника податку сума податку може сплачуватися щомісяця в розмірі однієї третьої частини планового обсягу за квартал із перерахунком за результатами базового податкового (звітного) періоду.

250.7. Звітність про фактичні обсяги радіоактивних відходів, утворених за базовий податковий (звітний) період, календарний квартал (включаючи вже накопичені до 1 квітня 2009 року), та фактичні обсяги радіоактивних відходів, які зберігаються у виробника таких відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк, погоджується органом державної санітарно-епідеміологічної служби та органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки. Вимоги щодо строків подання та змісту зазначеної звітності встановлюються особливими умовами ліцензії. Копії звітності подаються платниками податків разом з податковою декларацією.

{Пункт 250.7 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

250.8. Якщо місце подання податкових декларацій не збігається з місцем перебування на податковому обліку підприємства, установи, організації, громадянина - суб'єкта підприємницької діяльності, яким в установленому порядку видано дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, спеціальне водокористування та розміщення відходів, до контролюючого органу, в якому таке підприємство, установа, організація або громадянин - суб'єкт підприємницької діяльності перебуває на обліку, подаються протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) періоду, копії відповідних податкових декларацій.

250.9. Якщо платник податку з початку звітного року не планує здійснення викидів, скидів забруднюючих речовин, розміщення відходів, утворення радіоактивних відходів протягом звітного року, то такий платник податку повинен повідомити про це відповідний контролюючий орган за місцем розташування джерел забруднення та скласти заяву про відсутність у нього у звітному році об'єкта обчислення екологічного податку. В іншому разі платник податку зобов'язаний подавати податкові декларації відповідно до цієї статті Кодексу.

250.10. У разі якщо:

250.10.1. платник податку має кілька стаціонарних джерел забруднення або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів в межах кількох населених пунктів (сіл, селищ або міст) або за їх межами (коди згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ) різні), то такий платник податку зобов'язаний подати до відповідного контролюючого органу за місцем розташування стаціонарного джерела забруднення або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів податкову декларацію щодо кожного стаціонарного джерела забруднення або спеціально відведеного для розміщення відходів місця чи об'єкта окремо;

250.10.2. платник податку має кілька стаціонарних джерел забруднення або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів в межах одного населеного пункту (села, селища або міста) або за його межами (код згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ) один і той самий), то такий платник податку може подавати до відповідного контролюючого органу одну податкову декларацію податку за такі джерела забруднення;

250.10.3. платник податку перебуває на податковому обліку в місті з районним поділом, то такий платник може подавати одну податкову декларацію за викиди, скиди усіма своїми джерелами забруднення та/або розміщення відходів, якщо ці джерела та/або спеціально відведені місця для розміщення відходів розташовані на території такого міста (зазначається код згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), за місцем перебування платника податку на податковому обліку (міської ради).

250.11. Контроль за тимчасовим зберіганням радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк здійснюється органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки та органом державної санітарно-епідеміологічної служби.

{Пункт 250.11 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

250.12. Контролюючі органи залучають за попереднім погодженням працівників органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища для перевірки правильності визначення платниками податку фактичних обсягів викидів стаціонарними джерелами забруднення, скидів та розміщення відходів.

{Абзац перший пункту 250.12 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

Контролюючі органи залучають за попереднім погодженням працівників органу державної санітарно-епідеміологічної служби та органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки для перевірки правильності визначення платниками фактичних обсягів радіоактивних відходів.

{Абзац другий пункту 250.12 статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

{Пункт 250.13 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.14 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.15 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.16 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.17 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.18 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

{Пункт 250.19 статті 250 виключено на підставі Закону № 1191-VII від 08.04.2014}

РОЗДІЛ IX. РЕНТНА ПЛАТА

Стаття 251. Склад рентної плати

251.1. Рентна плата складається з:

251.1.1. рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин;

251.1.2. рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин;

251.1.3. рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України;

251.1.4. рентної плати за спеціальне використання води;

251.1.5. рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів;

251.1.6. рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України.

{Підпункт 251.1.6 пункту 251.1 статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 252. Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин

252.1. Платники рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин у вигляді товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), види якої встановлені кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр (далі - платники рентної плати)

{Абзац перший пункту 252.1 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

252.1.1. Платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є суб’єкти господарювання, у тому числі громадяни України, іноземці та особи без громадянства, зареєстровані відповідно до закону як підприємці, які набули права користування об’єктом (ділянкою) надр на підставі отриманих спеціальних дозволів на користування надрами (далі - спеціальний дозвіл) в межах конкретних ділянок надр з метою провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення (або геологічного вивчення з подальшою дослідно-промисловою розробкою) в межах зазначених у таких спеціальних дозволах об’єктах (ділянках) надр.

252.1.2. У разі укладення власниками спеціальних дозволів з третіми особами договорів на виконання робіт (послуг), пов’язаних з використанням надр, у тому числі (але не виключно) за операціями з давальницькою сировиною, платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є власники таких спеціальних дозволів.

252.1.3. Платником рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин під час виконання договорів про спільну діяльність без утворення юридичної особи є уповноважена особа - один із учасників такого договору, на якого згідно з його умовами покладено обов’язок нарахування, утримання та внесення податків і зборів до бюджету з єдиного поточного рахунку спільної діяльності (далі - уповноважена особа), за умови, що один з учасників зазначеного договору має відповідний спеціальний дозвіл. Облік результатів спільної діяльності ведеться таким учасником окремо від обліку його господарської діяльності. Такий учасник додатково береться на облік як платник рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин у порядку, визначеному цим Кодексом.

252.1.4. Платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є землевласники та землекористувачі, крім суб’єктів підприємництва, які відповідно до законодавства відносяться до фермерських господарств, що провадять господарську діяльність з видобування підземних вод на підставі дозволів на спеціальне водокористування.

252.1.5. Платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є землевласники та землекористувачі, крім суб’єктів підприємництва, які відповідно до законодавства відносяться до фермерських господарств, - громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що в межах наданих їм земельних ділянок, розмір яких перевищує норми, передбачені статтею 121 Земельного кодексу України, видобувають прісні підземні води із застосуванням електричних пристроїв у обсязі понад 13 кубічних метрів на особу в місяць (за показниками лічильників).

252.1.6. Платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є суб’єкти господарювання, які виконують роботи, для проведення яких необхідно отримання погодження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Пункт 252.1 статті 252 доповнено підпунктом 252.1.6 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

252.2. Платники рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин здійснюють для цілей оподаткування окремий (від інших видів операційної діяльності) бухгалтерський та податковий облік витрат і доходів за кожним видом мінеральної сировини за кожним об’єктом надр, на який надано спеціальний дозвіл.

252.3. Об’єктом оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин по кожній наданій у користування ділянці надр, що визначена у відповідному спеціальному дозволі, є обсяг товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин у податковому (звітному) періоді, види якої встановлені кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр, до якої належать:

{Абзац перший пункту 252.3 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

252.3.1. обсяг товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин з надр на території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони, у тому числі обсяг мінеральної сировини, що утворюється в результаті виконання первинної переробки, що провадиться іншими, ніж платник рентної плати, суб’єктами господарювання на умовах господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною;

252.3.2. обсяг товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини

(мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин з відходів (втрат, хвостів тощо) гірничого виробництва, у тому числі обсяг мінеральної сировини, що утворюється в результаті виконання первинної переробки, що провадиться іншими, ніж платник рентної плати, суб'єктами господарювання на умовах господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, якщо для її видобутку відповідно до законодавства необхідно отримати спеціальний дозвіл.

252.3.3. обсяг товарної продукції - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин з надр на території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони, у тому числі обсяг мінеральної сировини, що утворюється під час виконання робіт, для проведення яких необхідно отримання погодження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у тому числі під час виконання робіт в акваторіях водних об'єктів.

{Пункт 252.3 статті 252 доповнено підпунктом 252.3.3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

252.4. До об'єкта оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин не належать:

252.4.1. не включені до державного балансу запасів корисних копалин корисні копалини місцевого значення і торф, видобуті землевласниками або землекористувачами у межах своїх земельних ділянок для забезпечення власних потреб домогосподарств;

{Підпункт 252.4.1 пункту 252.4 статті 252 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

252.4.2. видобуті (зібрані) мінералогічні, палеонтологічні та інші геологічні колекційні зразки, якщо їх використання не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них;

252.4.3. корисні копалини, видобуті з надр під час створення, використання, реконструкції геологічних об'єктів природно-заповідного фонду, якщо використання цих корисних копалин не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них;

252.4.4. дренажні та супутньо-пластові підземні води, які не враховуються в державному балансі запасів корисних копалин, що видобуваються під час розробки родовищ корисних копалин або під час будівництва та експлуатації підземних споруд, і використання яких не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них, у тому числі від використання для власних технологічних потреб, за винятком обсягів, які використовуються для власних технологічних потреб, пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

252.4.5. видобуті корисні копалини, які без набуття та/або збереження платником права власності на такі корисні копалини відповідно до затвердженого в установленому законодавством порядку технологічного проекту розробки запасів корисних копалин відповідної ділянки надр спрямовуються на формування запасів корисних копалин техногенного родовища;

252.4.6. обсяг природного газу, визнаного рециркулюючим відповідно до вимог цього Кодексу, який визначається платником рентної плати за показниками вимірювальних пристроїв, що зазначені у журналі обліку видобутих корисних копалин із дотриманням самостійно затверджених ним відповідно до вимог ліцензійних умов схем руху видобутої вуглеводневої сировини на виробничих дільницях та місцях зберігання з урахуванням складу вихідної сировини, умов конкретного виробництва, особливостей технологічного процесу;

252.4.7. обсяги мінеральних вод, що видобуті державними дитячими спеціалізованими санаторно-курортними закладами, в частині обсягів, що використовуються для лікування на їх території;

252.4.8. обсяг газу (метану) дегазації вугільних родовищ, який затвердженими кондиціями на мінеральну сировину ділянки надр визначений таким, що не відповідає або не може бути приведеним до вимог документів із стандартизації щодо якості природного газу, призначеного для транспортування, промислового або комунально-побутового споживання;

{Пункт 252.4 статті 252 доповнено підпунктом 252.4.8 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

252.4.9. урановмісні корисні копалини, видобуті на стадії геологічного вивчення на підставі спеціальних дозволів, отриманих після 1 січня 2018 року.

{Пункт 252.4 статті 252 доповнено підпунктом 252.4.9 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

252.5. Види товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) визначаються платником рентної плати згідно із видами продукції, які встановлені кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр, у тому числі кондиції товарів та послуг, з урахуванням затверджених платником схем руху товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) на виробничих дільницях та місцях зберігання з урахуванням складу вихідної сировини, умов конкретного виробництва, особливостей технологічного процесу та вимог до кінцевої продукції.

{Пункт 252.5 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

252.6. Базою оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин є вартість обсягів видобутих у податковому (звітному) періоді корисних копалин (мінеральної сировини), яка окремо обчислюється для кожного виду корисної копалини (мінеральної сировини) для кожної ділянки надр на базових умовах поставки (склад готової продукції гірничого підприємства).

252.7. Вартість відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у податковому (звітному) періоді обчислюється платником для кожної ділянки надр на базових умовах поставки (склад готової продукції гірничого підприємства) за більшою з таких її величин:

252.7.1. за фактичними цінами реалізації відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини);

252.7.2. за розрахунковою вартістю відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), крім вуглеводневої сировини, а також руд заліза.

{Підпункт 252.7.2 пункту 252.7 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

252.8. У разі обчислення вартості товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) за фактичними цінами реалізації вартість одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) встановлюється платником рентної плати за величиною суми доходу, отриманого (нарахованого) від виконаних у податковому (звітному) періоді господарських зобов’язань з реалізації відповідного обсягу (кількості) такого виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини).

Фактична ціна реалізації для нафти, конденсату визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, за податковий (звітний) період як середня ціна одного бареля нафти "Urals", перерахована у гривні за тонну за курсом Національного банку України станом на 1 число місяця, що настає за податковим (звітним) періодом, визначена за інформацією міжнародного агентства (котирування UralsMediterranean та UralsRotterdam). При

визначенні фактичної ціни реалізації для нафти, конденсату використовується середній показник місткості барелів в 1 тонні нафти марки "Urals" у розмірі 7,28.

{Абзац третій пункту 252.8 статті 252 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Абзац четвертий пункту 252.8 статті 252 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Фактичною ціною реалізації для газу природного вважається:

{Абзац п'ятий пункту 252.8 статті 252 в редакції Закону № 812-VIII від 24.11.2015}

для газу природного, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті, - ціна, визначена у відповідних договорах купівлі-продажу природного газу між платником рентної плати та суб’єктом ринку природного газу, на якого Кабінетом Міністрів України покладені спеціальні обов’язки щодо формування ресурсу природного газу для побутових споживачів та виробників теплової енергії відповідно до Закону України "Про ринок природного газу", у податковому (звітному) періоді;

{Абзац шостий пункту 252.8 статті 252 в редакції Закону № 812-VIII від 24.11.2015}

для іншого газу природного - ціна, визначена як середнє арифметичне значення таких величин:

{Абзац сьомий пункту 252.8 статті 252 в редакції Законів № 812-VIII від 24.11.2015, № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

середня митна вартість імпортного природного газу, що склалася у процесі його митного оформлення під час ввезення на територію України за податковий (звітний) період. Середня митна вартість імпортного природного газу, що склалася у процесі його митного оформлення під час ввезення на територію України за податковий (звітний) період, обчислюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та надається до 5 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку;

{Абзац пункту 252.8 статті 252 в редакції Закону № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

середньоарифметичне значення котирувань цін газу природного на звітний місяць (Front Month Settlement Prices) на нідерландському газовому хабі (TTF), за інформацією біржі EEX (The European Energy Exchange), що склалися за календарний місяць, що передує податковому (звітному) періоду, яке обчислюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, за 1000 метрів кубічних в доларах США та в національній валюті України (без ПДВ) за середньоарифметичним офіційним курсом Національного банку України за податковий (звітний) період.

{Абзац пункту 252.8 статті 252 в редакції Закону № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, до 10 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, розміщує на своєму офіційному веб-сайті у спеціальному розділі фактичну ціну реалізації природного газу, визначену за 1000 метрів кубічних у національній валюті України та в доларах США, та надає інформацію про таку фактичну ціну центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Абзац пункту 252.8 статті 252 в редакції Закону № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

При здійсненні контрольованих операцій у випадках, визначених статтею 39 цього Кодексу, фактична ціна реалізації відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) не може бути менше ціни, визначеної за принципом

"витягнутої руки".

{Пункт 252.8 статті 252 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, до 10 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, розміщує визначену ціну реалізації відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) на своєму офіційному веб-сайті у спеціальному розділі та повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Абзац пункту 252.8 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Сума доходу, отриманого (нарахованого) від реалізації відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) за податковий (звітний) період, зменшується на суму витрат платника, пов’язаних з операціями передпродажної підготовки, у тому числі пакуванням, фасуванням (бутелюванням), а також з доставкою (перевезенням, транспортуванням) обсягу (кількості) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) споживачу в розмірах, установлених у договорі купівлі-продажу згідно з умовами постачання.

{Абзац пункту 252.8 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Суми попередньої оплати вартості обсягу (кількості) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що надійшли до моменту фактичного виконання господарських зобов’язань (фактичної поставки) або до моменту настання строку виконання господарських зобов’язань (поставки) за відповідним договором, включаються до суми доходу для обчислення вартості одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у податковому (звітному) періоді, якщо такі господарські зобов’язання (поставки) виконані або мали бути виконаними за зазначеним договором.

Сума доходу, отримана від реалізації обсягу (кількості) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) в іноземній валюті, обраховується в національній валюті за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановленим Національним банком України на дату реалізації таких корисних копалин.

Фактична ціна реалізації для руд заліза визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, за податковий (звітний) період, як середня вартість залізної руди за індексом IODEX 62% FE CFR China, перерахована у гривні за тонну за курсом Національного банку України станом на 1 число місяця, що настає за податковим (звітним) періодом, за інформацією, що офіційно зазначена світовим інформаційним агентством Platts.

{Пункт 252.8 статті 252 доповнено абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, до 10 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, розміщує визначену фактичну ціну реалізації руд заліза на своєму офіційному веб-сайті у спеціальному розділі та повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Пункт 252.8 статті 252 доповнено абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

252.9. До витрат платника рентної плати, пов’язаних з операціями передпродажної підготовки, у тому числі пакуванням, фасуванням (бутелюванням), а також з доставкою (перевезенням, транспортуванням) товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) споживачу, належать:

{Абзац перший пункту 252.9 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від

21.12.2016}

252.9.1. витрати, пов’язані з операціями передпродажної підготовки, у тому числі пакуванням, фасуванням (бутелюванням), а також з доставкою (перевезенням, транспортуванням) товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) із складу готової продукції платника рентної плати (вузла обліку, входу до магістрального трубопроводу, пункту відвантаження споживачу або на переробку, межі розділу мереж із споживачем) споживачу, а саме:

{Абзац перший підпункту 252.9.1 пункту 252.9 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

з доставкою (перевезенням, транспортуванням) магістральними трубопроводами, залізничним, водним та іншими видами транспорту;

із зливанням, наливанням, навантаженням, розвантаженням та перевантаженням;

з оплатою послуг портів, зокрема портових зборів;

з оплатою транспортно-експедиторських послуг;

252.9.2. витрати з обов’язкового страхування вантажів, обчислені відповідно до законодавства;

252.9.3. митні платежі у разі реалізації за межі митної території України.

252.10. Вартість одиниці кожного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) обчислюється як співвідношення суми доходу, отриманого платником рентної плати від реалізації відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), визначеної відповідно до пункту 252.8 цієї статті, та обсягу (кількості) відповідного виду реалізованої товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що визначається за даними бухгалтерського обліку запасів готової продукції такого платника.

252.11. У разі обчислення вартості відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) за розрахунковою вартістю до витрат платника рентної плати за податковий (звітний) період включаються:

252.11.1. матеріальні витрати, у тому числі витрати, пов’язані з виконанням господарських договорів із давальницькою сировиною, за винятком матеріальних витрат, пов’язаних із:

зберіганням;

транспортуванням;

пакуванням, у тому числі фасуванням (бутелюванням);

{Абзац четвертий підпункту 252.11.1 пункту 252.11 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

проведенням іншого виду підготовки (включаючи передпродажну підготовку), крім операцій, що віднесені до операцій первинної переробки (збагачення) у значенні, наведеному у розділі I цього Кодексу, для реалізації відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини);

виробництвом і реалізацією інших видів продукції, товарів (робіт, послуг);

252.11.2. витрати з оплати праці, крім витрат з оплати праці працівників, які не зайняті в господарській діяльності з видобування відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини);

252.11.3. витрати з ремонту основних засобів, крім витрат на ремонт основних засобів, не

пов’язаних технічно та технологічно з господарською діяльністю з видобування відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини);

252.11.4. інші витрати, що належать до складу витрат, у тому числі витрати, розподілені згідно з принципами облікової політики платника рентної плати, понесені ним в періоди, коли господарська діяльність з видобування корисних копалин не провадилася у зв’язку із сезонними умовами проведення видобувних робіт, крім витрат, не пов’язаних з господарською діяльністю з видобування відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), у тому числі:

які виникають в результаті формування фінансових резервів;

на сплату процентів боргових зобов’язань платника рентної плати;

на внесення рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин;

на сплату штрафів та/або неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду.

252.12. Під час обчислення розрахункової вартості відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) також враховуються:

252.12.1. сума нарахованої амортизації, крім суми нарахованої амортизації на основні засоби і нематеріальні активи, що підлягають амортизації, але не пов’язані технічно та технологічно з господарською діяльністю з видобування відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини);

252.12.2. сума амортизації витрат, пов’язаних з господарською діяльністю з видобування відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини).

252.13. У разі якщо мають місце державні субвенції для гірничих підприємств, визначення вартості видобутої мінеральної сировини (корисної копалини) здійснюється без урахування субвенції, розміри якої для кожної ділянки надр обчислюються на підставі калькулювання собівартості видобутої корисної копалини за матеріалами бухгалтерського обліку провадження господарської діяльності в межах такої ділянки надр.

252.14. Сума витрат, понесених на провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, щодо яких у податковому (звітному) періоді завершено комплекс технологічних операцій (процесів) з видобування, повністю включається до розрахункової вартості видобутих корисних копалин за відповідний податковий (звітний) період.

У разі якщо після виникнення податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин за обсяг (кількість) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) платник рентної плати у будь-якому наступному податковому (звітному) періоді прийняв рішення про застосування до неї (відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) або її частини) інших операцій первинної переробки, в результаті чого виник новий вид товарної продукції гірничого підприємства, що відрізняється від продукції, за якою платником рентної плати визнані та виконані відповідні зобов’язання з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, платник рентної плати у такому податковому (звітному) періоді визначає розмір податкових зобов’язань з рентної плати для нового відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) з урахуванням виконаних податкових зобов’язань за обсяг (кількість) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що був використаний на створення нової товарної продукції гірничого підприємства, за вирахуванням сум податкових зобов’язань, які виникали за попередніми операціями з даним видом корисної копалини.

252.15. Сума витрат, понесених на провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, щодо яких у податковому (звітному) періоді не завершено комплекс технологічних операцій (процесів) з видобування, включається до розрахункової вартості відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у податковому (звітному) періоді, в якому завершується такий комплекс технологічних операцій (процесів).

252.16. Розрахункова вартість одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) (Цр) обчислюється за такою формулою:

$$Цр = \frac{Вмп + (Вмп \times Крмпе)}{Vмп},$$

де Вмп - витрати, обчислені згідно з пунктами 252.11 - 252.15 цієї статті (у гривнях);

Крмпе - коефіцієнт рентабельності гірничого підприємства у розмірі 0,20, крім випадків, коли більша величина такого коефіцієнта затверджена в техніко-економічних розрахунках матеріалів геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин ділянки надр, затверджених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр (десятковий дріб) при встановленні кондицій на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр;

{Абзац четвертий пункту 252.16 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Vмп - обсяг (кількість) товарної продукції гірничого підприємства - видобутих корисних копалин (мінеральної сировини), що видобута за податковий (звітний) період.

252.17. Вартість руд урану та золота, видобутих з корінних родовищ, обчислюється з урахуванням ціни реалізації за податковий (звітний) період (у разі відсутності реалізації у цей період - за найближчі попередні податкові періоди) хімічно чистого металу без урахування податку на додану вартість, зменшеної на суму витрат платника рентної плати на збагачення (афінаж) та доставку (перевезення, транспортування) споживачу. Вартість одиниці товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) визначається з урахуванням частки (в натуральному вимірі) вмісту хімічно чистого металу в одиниці видобутих корисних копалин.

252.18. Податкові зобов’язання з рентної плати за користування надрами для відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) в межах однієї ділянки надр за податковий (звітний) період обчислюються за такою формулою:

Пзн = Vф х Вкк х Свнз х Кпп,

де Vф - обсяг (кількість) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у податковому (звітному) періоді (в одиницях маси або об’єму);

Вкк - вартість одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), обчислена згідно з пунктами 252.7 - 252.17 цієї статті;

Свнз - величина ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (у відсотках), встановлена у пункті 252.20 цієї статті;

Кпп - коригуючий коефіцієнт, величина якого відповідає встановленому у пункті 252.22 цієї статті або величині добутку кількох коефіцієнтів, встановлених у пункті 252.22 цієї статті, у разі наявності підстав їх одночасного застосування за відповідними критеріями.

{Абзац шостий пункту 252.18 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

252.19. Обсяг (кількість) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), згідно із видами продукції, які встановлені затвердженими кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр, визначається платником рентної плати самостійно у журналі обліку видобутих корисних копалин відповідно до вимог затверджених ним схем руху видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) на виробничих дільницях та місцях зберігання з урахуванням складу вихідної сировини, умов конкретного виробництва, особливостей технологічного процесу та вимог до кінцевої продукції і нормативних актів, що регламентують вимоги визначення якості сировини та кінцевого продукту, визначення вмісту основної та супутньої корисної копалини в лабораторіях, атестованих згідно з правилами уповноваження та атестації у державній метрологічній системі.

{Абзац перший пункту 252.19 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Залежно від відповідного виду видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) її кількість визначається в одиницях маси або об’єму.

252.20. Ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин за видобуті корисні копалини (мінеральну сировину), види товарної продукції гірничого підприємства якої затверджені кондиціями на мінеральну сировину об’єкта (ділянки) надр, установлюються у відсотках від вартості товарної продукції гірничого підприємства у таких розмірах:

{Абзац перший пункту 252.20 статті 252 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Назва груп корисних копалин, що надана у користування надрами гірничому підприємству для видобування корисної копалини у вигляді товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини)	Ставка, відсоток від вартості товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини)
рудні (металовмісні (металічні), у тому числі руди) корисні копалини:	
чорних металів (крім руд заліза), кольорових та легувальних металів	6,25
руди заліза	3,50, якщо середня вартість залізної руди за індексом IODEX 62% FE CFR China, що офіційно визначений

світовим інформаційним агентством Platts, за податковий (звітний) період становить 100 доларів США і менше;

5,00, якщо середня вартість залізної руди за індексом IODEX 62% FE CFR China, що офіційно визначений світовим інформаційним агентством Platts, за податковий (звітний) період становить більше 100 та не перевищує 200 доларів США включно;

10,00, якщо середня вартість залізної руди за індексом IODEX 62% FE CFR China, що офіційно визначений світовим інформаційним агентством Platts, за податковий (звітний) період становить більше 200

	доларів США;
урановмісні (в технологічному розчині)	5,00
інші, ніж урановмісні, чорних, кольорових та легувальних металів	5,00
енергетичні корисні копалини:	
вугілля:	
коксівне	1,50
енергетичне	0,75
антрацит	1,00
буре	1,00
торф	1,00
вуглеводні:	
нафта:	
з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 метрів	31,00
з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5000 метрів	16,00
Конденсат:	
з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 метрів	31,00
з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5000 метрів	16,00
газ природний (будь-якого	

походження):

з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 метрів	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період становить 150 доларів США або менше за 1000 метрів кубічних: 14,50 від фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період;	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період є більшою за 150 доларів США за метрів кубічних та не перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 29,00 від фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період;		
	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 29,00 від частини фактичної вартості газу природного за податковий (звітний) період у розмірі 400 доларів США за 1000 метрів кубічних та 65,00 від частини фактичної ціни	з покладів, які повністю або частково залягають на глибині понад 5000 метрів	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період становить 150 доларів США або менше за 1000 метрів кубічних: 7,00 від фактичної ціни реалізації газу природного за податкови	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період є більшою за 150 доларів США за 1000 метрів кубічних та не перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 14,00 від фактичної ціни

	реалізації газу природного за податковий (звітний) період, що перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних;		й (звітний) період;	реалізації газу природного за податковий (звітний) період;
якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період є більшою за 150 доларів США за 1000 метрів кубічних та не перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 12,00 від фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період;	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 14,00 від частини фактичної вартості газу природного за податковий (звітний) період у розмірі 400 доларів США за 1000 метрів кубічних та 31,00 від частини фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період, що перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних;		природний газ, видобутий із нових свердловин з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 метрів	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період становить 150 доларів США або менше за 1000 метрів кубічних: 6,00 від фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період;
	якщо фактична ціна реалізації газу	якщо фактична ціна реалізації		якщо фактична

природний газ, видобутий із нових свердловин з покладів, які повністю або частково залягають на глибині понад 5000 метрів	природного за податковий (звітний) період перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 12,00 від частини фактичної вартості газу природного за податковий (звітний) період у розмірі 400 доларів США за 1000 метрів кубічних та 36,00 від частини фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період, що перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних;	газу природного за податковий (звітний) період є більшою за 150 доларів США за 1000 метрів кубічних та не перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 6,00 від фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період;	ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період становить 150 доларів США або менше за 1000 метрів кубічних: 3,00 від фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період;
	якщо фактична ціна реалізації газу природного за податковий (звітний) період перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних: 6,00 від частини фактичної вартості газу	з покладів на ділянках надр (родовищах) в межах континентальног о шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України незалежно від глибини залягання покладів та дати початку буріння	11,00

природного за податковий (звітний) період у розмірі 400 доларів США за 1000 метрів кубічних та 18,00 від частини фактичної ціни реалізації газу природного за податковий (звітний) період, що перевищує 400 доларів США за 1000 метрів кубічних;	свердловини природний газ, видобутий під час виконання договорів про спільну діяльність, незалежно від глибини залягання покладів та дати початку буріння свердловини	70,00
неенергетичні, нерудні (неметаловмісні (неметалічні) корисні копалини, води підземні-1), води поверхневі, грязі лікувальні (пелоїди), крім бурштину	5,00	
бурштин	10,00	

{Примітку -1) пункту 252.20 статті 252 виключено на підставі Закону № 211-VIII від 02.03.2015}

-1) З 1 січня 2019 року до 31 грудня 2019 року (включно) до ставки рентної плати за користування надрами для видобування залізної руди застосовується коефіцієнт 1,1.

{До пункту 252.20 статті 252 включено примітку -1) згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

-2) Рентна плата за користування надрами для видобування прісних підземних вод, які видобуваються платниками, зазначеними у підпункті 252.1.5 пункту 252.1 цієї статті, застосовується за ставками, визначеними у підпункті 255.5.2 пункту 255.5 статті 255 цього Кодексу.

-3) В умовах дії угоди про розподіл продукції для нафти та конденсату, видобутих у межах території України, континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони України,

рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин справляється із застосуванням ставки у розмірі 2 відсотки вартості товарної продукції гірничого підприємства, а для газу природного, у тому числі газу, розчиненого у нафті (нафтового (попутного) газу), етану, пропану, бутану, газу (метану) вугільних родовищ, газу сланцевих товщ, газу центрально-басейнового типу, газу колекторів щільних порід, видобутого у межах території України, континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони України, рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин справляється із застосуванням ставки у розмірі 1,25 відсотка вартості товарної продукції гірничого підприємства.

{Пункт 252.20 статті 252 доповнено приміткою 3 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Примітку 4 до пункту 252.20 статті 252 виключено на підставі Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 252.20 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законами № 211-VIII від 02.03.2015, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020, № 490-IX від 04.02.2020, № 1914-IX від 30.11.2021, № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

252.21. Додаткові обсяги вуглеводневої сировини, видобуті внаслідок реалізації діючих або нових інвестиційних проектів (програм, договорів), якими передбачено нарощування видобутку вуглеводневої сировини, на ділянках надр (родовищах, покладах), що характеризуються погіршеними гірничо-геологічними умовами (важковидобувні) або виснаженістю в процесі розробки в попередніх періодах, на окремих діючих свердловинах після капітального ремонту, свердловинах, що відновлюються з числа ліквідованих, нових свердловинах чи групах свердловин, що розташовані на таких ділянках надр, оподатковуються за ставкою 2 відсотки від вартості додаткового видобутку відповідної вуглеводневої сировини.

Порядок відбору та затвердження нових інвестиційних проектів (програм, договорів), якими передбачено нарощування видобутку вуглеводневої сировини, порядок визначення додаткових обсягів вуглеводневої сировини, а також порядок контролю за виконанням таких інвестиційних проектів (програм) визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного розвитку.

Перелік ділянок надр та/або об’єктів ділянок надр, на яких реалізуються нові інвестиційні проекти (програми, договори), визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у нафтогазовому комплексі.

Положення цього пункту поширюються на:

підприємства, частка держави у статутному капіталі яких становить 25 відсотків та більше;

господарські товариства, 25 відсотків та більше акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах інших господарських товариств, контрольним пакетом акцій яких володіє держава;

дочірні підприємства, представництва та філії таких підприємств і товариств;

учасників договорів про спільну діяльність, відповідно до яких вартість вкладу підприємств, частка держави у статутному капіталі яких становить 25 відсотків та більше, господарських товариств, 25 відсотків та більше акцій (часток, паїв) яких знаходиться у статутних капіталах інших господарських товариств, контрольним пакетом акцій яких володіє держава, а також дочірніх підприємств, представництв та філій таких підприємств і товариств, становить 25 відсотків та більше загальної вартості вкладів учасників договорів про спільну діяльність.

252.22. До ставок рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин застосовуються коригуючі коефіцієнти, що визначаються залежно від виду корисної копалини (мінеральної сировини) та умов її видобування:

Критерії застосування коефіцієнта	Величина коефіцієнта
Видобування запасів (ресурсів) корисних копалин з техногенних родовищ	0,50
Видобування піщано-гравійної сировини в межах акваторії морів, водосховищ, у річках та їх заплавах (крім видобування, пов’язаного з плановими роботами з очищення фарватерів річок)	2,00
Видобування вуглекислих мінеральних підземних вод (гідрокарбонатних) із свердловин, що не обладнані стаціонарними газовідділювачами	0,85
Видобування запасів з родовищ, які в установленому законодавством порядку визнані як дотаційні запаси	0,01
Видобування запасів корисних копалин ділянки надр із дотримання кондицій мінеральної сировини ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів не раніше ніж за 5 років до звітного податкового періоду, крім вуглеводневої сировини	0,95
Видобування позабалансових запасів природного газу, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті*	0,79
Видобування позабалансових запасів природного газу, з покладів на ділянках надр (родовищах) в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті*	0,61
Видобування позабалансових запасів природного газу, що не відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті*	0,96
Видобування запасів природного газу, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті, ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,88
Видобування запасів природного газу з покладів на ділянках надр (родовищах) в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті, ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,77

Видобування запасів природного газу, що не відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 цієї статті, ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,97
Видобування підземним шахтним способом з глибини понад 300 метрів руди заліза для збагачення із вмістом магнетитового заліза менше 35 відсотків	0,25
Видобування руд заліза	0,90

* За умови, що запаси корисних копалин віднесено до такої категорії за результатами геолого-економічної оцінки, проведеної не раніш як за 10 років до виникнення податкових зобов’язань.

{Пункт 252.22 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законами № 211-VIII від 02.03.2015, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

252.23. Податкові декларації з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин подаються її платником починаючи з календарного кварталу, що настає за кварталом, у якому такий платник отримав або переоформив спеціальний дозвіл.

{Абзац перший пункту 252.23 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Податкові декларації з рентної плати під час виконання договорів про спільну діяльність без утворення юридичної особи подаються уповноваженою особою, визначеною відповідно до пункту 252.1 цієї статті починаючи з календарного кварталу, що настає за кварталом, у якому такий договір зареєстровано у контролюючих органах.

252.24. Платник рентної плати або уповноважена особа, які у податковому (звітному) періоді видобули природний газ (у тому числі нафтовий (попутний) газ) та реалізували його суб’єкту ринку природного газу, на якого Кабінетом Міністрів України на підставі Закону України "Про ринок природного газу" покладено спеціальні обов’язки щодо формування ресурсу природного газу для побутових споживачів та виробників теплової енергії, визначають у податковій декларації податкові зобов’язання з урахуванням обсягів, визначених в актах приймання-передачі, та обсягів виробничо-технологічних витрат природного газу на технічні операції з видобування та підготовки до транспортування. Акти приймання-передачі оформляються у податковому (звітному) періоді, в якому такий газ був видобутий, та не пізніше 8 числа місяця, що настає за податковим (звітним) періодом, підписуються платником рентної плати або уповноваженою особою та зазначеним вище суб’єктом ринку природного газу на підставі укладених ними договорів купівлі-продажу природного газу.

Обсяги виробничо-технологічних витрат природного газу на здійснення технічних операцій з видобування та підготовки до транспортування (у тому числі нафтового (попутного) газу), зазначеного в абзаці першому цього пункту, визначаються пропорційно до питомої ваги обсягів такого природного газу, реалізованого зазначеному суб’єкту ринку природного газу, у загальному обсязі природного газу (у тому числі нафтового (попутного) газу), що підлягає оподаткуванню, зменшеному на обсяг виробничо-технологічних витрат такого природного газу, що не можуть бути більше нормативних обсягів виробничо-технологічних витрат.

{Абзац другий пункту 252.24 статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Перелік та порядок визначення розмірів нормативних виробничо-технологічних витрат природного газу на технічні операції з видобування та підготовки до транспортування

встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в нафтогазовому та нафтогазопереробному комплексах.

{Пункт 252.24 статті 252 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 252.24 статті 252 в редакції Закону № 812-VIII від 24.11.2015}

252.25. Платник рентної плати та уповноважена особа сплачують податкові зобов’язання:

252.25.1. за місцезнаходженням ділянки надр, з якої видобуті корисні копалини, у разі розміщення такої ділянки надр у межах території України;

252.25.2. за місцем обліку платника рентної плати у разі розміщення ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України.

252.26. Подання декларації, строки сплати, відповідальність платників та контроль за справлянням рентної плати визначено статтями 257 і 258 цього Кодексу.

Стаття 253. Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин

253.1. Платниками рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, є юридичні та фізичні особи - суб’єкти господарювання, які використовують у межах території України ділянки надр для:

253.1.1. зберігання природного газу, нафти, газоподібних та інших рідких нафтопродуктів;

253.1.2. витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції;

253.1.3. вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин;

253.1.4. зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів;

253.1.5. провадження інших видів господарської діяльності.

253.2. Не є платниками рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, військові частини, заклади, установи і організації Збройних Сил України та інші військові формування, утворені відповідно до закону, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету.

253.3. Об’єктом оподаткування рентною платою за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, є обсяг підземного простору (ділянки) надр:

253.3.1. для зберігання природного газу та газоподібних продуктів - активний об’єм зберігання газу в пористих чи тріщинуватих геологічних утвореннях (пластах-колекторах);

253.3.2. для зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів - об’єм спеціально створених та існуючих гірничих виробок (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнин (печер);

253.3.3. для витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції, вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин, зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів, провадження інших видів господарської діяльності - площа підземного простору, що надана у користування в спеціально створених та існуючих гірничих виробках (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнинах (печерах).

253.4. Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, не справляється:

253.4.1. за використання транспортних тунелів та інших підземних комунікацій, колекторно-дренажних систем та об’єктів міського комунального господарства;

253.4.2. за використання підземних споруд на глибині не більш як 20 метрів, збудованих відкритим способом без засипання або з подальшим ґрунтовим засипанням.

253.5. Ставки рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, встановлюються залежно від корисних властивостей надр і ступеня екологічної безпеки під час їх використання у таких розмірах:

Характер користування надрами	Вид користування надрами	Одиниця виміру	Ставка рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, за одиницю обсягу користування надрами, гривень на рік
Використання підземного простору надр - пористих чи тріщинуватих геологічних утворень (пластів-колекторів)	зберігання природного газу та газоподібних продуктів	тис. куб. метрів активного об’єму	0,56
Використання підземного простору - спеціально створених та існуючих гірничих виробок (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнин (печер)	зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів	куб. метрів	0,56
	витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції	кв. метрів	1,59
	вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин	-"-	0,90
	зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів	-"-	0,69
	провадження іншої господарської діяльності	-"-	2,23.

{Пункт 253.5 статті 253 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1914-IX від 30.11.2021}

253.6. Подання декларації, строки сплати, відповідальність платників та контроль за справлянням рентної плати визначено статтями 257 і 258 цього Кодексу.

Стаття 254. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України

254.1. Платниками рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України є загальні користувачі радіочастотного ресурсу України, визначені законодавством про радіочастотний ресурс, яким надано право користуватися радіочастотним ресурсом України в межах виділеної частини смуг радіочастот загального користування на підставі:

254.1.1. ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України;

254.1.2. ліцензії на мовлення та дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою;

254.1.3. дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, отриманого на підставі договору з власником ліцензії на мовлення;

254.1.4. дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою.

254.2. Не є платниками рентної плати спеціальні користувачі, перелік яких визначено законодавством про радіочастотний ресурс, та радіоаматори.

254.3. Об’єктом оподаткування рентною платою за користування радіочастотним ресурсом України є ширина смуги радіочастот, що визначається як частина смуги радіочастот загального користування у відповідному регіоні та зазначена в ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України або в дозволі на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою для технологічних користувачів та користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом для розповсюдження телерадіопрограм.

254.4. Ставки рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України встановлюються в таких розмірах:

Вид радіозв’язку		Діапазон радіочастот	Ставка рентної плати за 1 МГц смуги радіочастот на місяць, гривень
1.	Радіорелейний зв’язок фіксованої радіослужби	0,03-300 ГГц	1,11
2.	Радіозв’язок:		
	фіксованої, рухомої сухопутної радіослужб	0,03-470 МГц	1089,38
	морської радіослужби	0,03-470 МГц	544,69
3.	Радіозв’язок у системі охоронної та охоронно-пожежної сигналізації	30-470 МГц	1089,38
4.	Радіозв’язок з використанням радіоподовжувачів	30-470 МГц	546,39
5.	Радіозв’язок у системі передавання даних з використанням шумоподібних сигналів	1427-2400 МГц 2400-2483,5 МГц 5150-5850 МГц	27,52-1
6.	Радіозв’язок у системі з фіксованим абонентським	30-3000 МГц	54,98

	радіодоступом стандарту DECT		
7.	Транкінговий радіозв’язок	30-470 МГц	3378,05
8.	Пошуковий радіозв’язок	30-960 МГц	43574,69
9.	Радіолокаційна та радіонавігаційна радіослужби	30-3000 МГц 3-30 ГГц	109,95
10.	Радіозв’язок супутникової рухомої та фіксованої радіослужб	30-3000 МГц 3-30 ГГц	72,17
11.	Стільниковий радіозв’язок	300-791 МГц 821-832 МГц 862-880 МГц 915-925 МГц 9 60-1710 МГц 1785-1805 МГц 1880-1920 МГц 1980-2110 МГц 2170-2200 МГц	24239,51-1
		791-821 МГц 832-862 МГц 880-915 МГц 925-960 МГц	24239,51-2, 3, 4
		1710-1785 МГц 1805-1880 МГц 1920-1980 МГц 2110-2170 МГц	24239,51-2, 5, 6
		2510-2545 МГц 2565-2570 МГц 2630-2665 МГц 2685-2690 МГц	3150,00-2, 7, 8
12.	Радіозв’язок у багатоканальних розподільчих системах для передавання та ретрансляції телевізійного зображення, передавання звуку, цифрової інформації	2000-2300 МГц 2400-2510 МГц 2545-2565 МГц 2570-2575 МГц 2610-2630 МГц 2665-2685 МГц 2690-3400 МГц 3800-7000 МГц	48,12-1
		10-42,5 ГГц	17,19-1

13.	Передавання звуку залежно від потужності:	30 кГц-30 МГц	
	до 1 кВт включно		1305,85
	від 1,1 до 10 кВт включно		1962,25
	від 10,1 до 100 кВт включно		2776,71
	від 101 до 500 кВт включно		3268,10
	від 501 кВт і вище		5429,63
14.	Передавання та ретрансляція телевізійного зображення залежно від потужності:	30-300 МГц	
	від 1 до 10 Вт включно		54,98
	від 10,1 до 100 Вт включно		164,97
	від 101 Вт до 1 кВт включно		271,48
	від 1,1 до 5 кВт включно		436,45
	від 5,1 до 20 кВт включно		817,90
	від 20,1 кВт і вище		1089,38
15.	Передавання звуку залежно від потужності:	66-74 МГц 87,5-108 МГц	
	до 100 Вт включно		408,94
	від 101 Вт до 1 кВт включно		817,90
	від 1,1 до 10 кВт включно		1305,85
	від 10,1 кВт і вище		1635,74
16.	Передавання та ретрансляція телевізійного зображення залежно від потужності:	300-880 МГц	
	до 10 Вт включно		37,81
	від 10,1 до 100 Вт включно		75,60

	від 101 Вт до 1 кВт включно		164,97
	від 1,1 до 5 кВт включно		326,51
	від 5,1 до 20 кВт включно		652,93
	від 20,1 кВт і вище		817,90
16-1.	Види радіозв’язку (незалежно від служби, системи, радіотехнології, радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв)	2300-2400 МГц 2575-2610 МГц 3400-3800 МГц	3150,00
17.	Види радіозв’язку (служби, системи, радіотехнології, радіоелектронні засоби, випромінювальні пристрої), що не зазначені у пунктах 1-16-1 пункту 254.4 цієї статті	9 кГц-400 ГГц	1635,74

-1Для ширини смуги радіочастот до 30 МГц (15 x 2) у кожному регіоні окремо, що належить окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

-2Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот менше 10 МГц (5 x 2) у кожному регіоні окремо та/або в усіх регіонах України, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,2.

-3Для ширини смуги радіочастот, яка перевищує 20 МГц (10 x 2) у кожному регіоні окремо, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,4.

-4Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот в усіх регіонах України, що дорівнює або перевищує 10 МГц (5 x 2) у кожному регіоні, за умови, що загальна ширина смуги радіочастот не перевищує 20 МГц (10 x 2) в одному діапазоні радіочастот, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

-5Для ширини смуги радіочастот, яка перевищує 30 МГц (15 x 2) у кожному регіоні окремо, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,4.

-6Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот в усіх регіонах України, що дорівнює або перевищує 10 МГц (5 x 2) у кожному регіоні, за умови, що загальна ширина смуги радіочастот не перевищує 30 МГц (15 x 2) в одному діапазоні радіочастот, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

-7Для ширини смуги радіочастот, яка перевищує 40 МГц (20 x 2) у кожному регіоні окремо, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,4.

-8Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот в усіх регіонах України, що дорівнює або перевищує 10 МГц (5 x 2) у кожному регіоні, за умови, що загальна ширина смуги радіочастот не перевищує 40 МГц (20 x 2) в одному діапазоні радіочастот, що належать окремому платнику рентної плати - користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний

коефіцієнт 0,75.

Передбачені цими примітками підвищувальні та понижувальні коефіцієнти застосовуються окремо до об’єкта оподаткування шляхом додавання/віднімання грошового значення відповідного коефіцієнта до нього. Грошове значення коефіцієнта розраховується шляхом визначення різниці між об’єктом оподаткування, до якого застосовується коефіцієнт, помножений на коефіцієнт, та об’єктом оподаткування, до якого застосовується коефіцієнт.

Щомісяця, до 10 числа місяця, наступного за звітним, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації, на своєму офіційному веб-сайті оприлюднює, а також надає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інформацію про видані ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України із зазначенням смуг радіочастот та з урахуванням радіотехнології і технологічних особливостей використання таких смуг щодо кожного платника рентної плати за користування радіочастотним ресурсом, який обчислює суму рентної плати відповідно до позиції 11 пункту 254.4 цієї статті, в обсягах, необхідних для визначення потреби застосування коефіцієнтів до ставок рентної плати за користування радіочастотним ресурсом, передбачених цими примітками, за формою, затвердженою національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 254.4 статті 254 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

254.5. Порядок нарахування податкових зобов’язань з рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України

254.5.1. Перелік користувачів радіочастотного ресурсу - платників рентної плати та/або зміни до нього подаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації, із зазначенням виду зв’язку, смуги радіочастотного ресурсу, регіонів користування радіочастотним ресурсом двічі на рік до 1 березня та до 1 вересня поточного року станом на 1 січня та 1 липня відповідно за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації.

{Підпункт 254.5.1 пункту 254.5 статті 254 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

254.5.2. Платники рентної плати обчислюють суму рентної плати виходячи з виду радіозв’язку, розміру встановлених ставок та ширини смуги радіочастот по кожному регіону окремо.

254.5.3. Платники рентної плати, яким надано право користуватися радіочастотним ресурсом України на підставі ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, сплачують рентну плату починаючи з дати видачі ліцензії.

У разі продовження терміну дії ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України рентна плата сплачується з початку терміну дії продовженої ліцензії.

Інші платники рентної плати сплачують рентну плату починаючи з дати видачі дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв. Сплата рентної плати здійснюється платниками рентної плати з дати видачі першого дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою в даній смузі радіочастот у відповідному регіоні незалежно від загальної кількості дозволів, наданих платнику рентної плати в такій смузі радіочастот у певному регіоні, крім випадків, коли наступні дозволи на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, видані на пристрої, потужність яких передбачає застосування іншої, ніж у попередніх дозволах, ставки рентної плати.

{Абзац третій підпункту 254.5.3 пункту 254.5 статті 254 в редакції Закону № 1797-VIII від

21.12.2016}

254.5.4. Платники рентної плати подають до контролюючих органів копії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, ліцензій на мовлення та дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв у місячний строк після їх видачі.

254.6. Порядок подання декларації, строки сплати, відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням визначено статтями 257 і 258 цього Кодексу.

Стаття 255. Рентна плата за спеціальне використання води

255.1. Платниками рентної плати за спеціальне використання води є:

первинні водокористувачі - суб’єкти господарювання незалежно від форми власності: юридичні особи, їх філії, відділення, представництва, інші відокремлені підрозділи без утворення юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, а також фізичні особи - підприємці, які використовують та/або передають вторинним водокористувачам воду, отриману шляхом забору води з водних об’єктів;

суб’єкти господарювання незалежно від форми власності: юридичні особи, їх філії, відділення, представництва, інші відокремлені підрозділи без утворення юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, а також фізичні особи - підприємці, які використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва.

{Пункт 255.1 статті 255 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.2. Не є платниками рентної плати за спеціальне використання води водокористувачі, які використовують воду виключно для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення (сукупності людей, які знаходяться на даній території в той чи інший період часу, незалежно від характеру та тривалості проживання, в межах їх житлового фонду та присадибних ділянок), у тому числі для задоволення виключно власних питних і санітарно-гігієнічних потреб юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та платників єдиного податку.

Для цілей цієї статті під терміном "санітарно-гігієнічні потреби" слід розуміти використання води в туалетних, душових, ванних кімнатах і умивальниках та використання для утримання приміщень у належному санітарно-гігієнічному стані.

255.3. Об’єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання води є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі.

{Абзац перший пункту 255.3 статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.3.1. Об’єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання води без її вилучення з водних об’єктів є:

для потреб гідроенергетики - фактичний обсяг води, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії;

для потреб водного транспорту - час використання поверхневих вод вантажним самохідним і несамохідним флотом, що експлуатується (залежно від тоннажності), та пасажирським флотом, що експлуатується (залежно від кількості місць).

255.3.2. Об’єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання води для потреб рибництва є фактичний обсяг води, необхідної для поповнення водних об’єктів під час розведення риби та інших водних живих ресурсів (у тому числі для поповнення, яке пов’язане із втратами води на фільтрацію та випаровування).

255.4. Рентна плата за спеціальне використання води не справляється:

255.4.1. за воду, що використовується для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб

населення (сукупності людей, які знаходяться на даній території в той чи інший період часу, незалежно від характеру та тривалості проживання, в межах їх житлового фонду та присадибних ділянок), у тому числі для задоволення виключно власних питних і санітарно-гігієнічних потреб юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та платників єдиного податку;

255.4.2. за воду, що використовується для протипожежних потреб;

255.4.3. за воду, що використовується для потреб зовнішнього благоустрою територій міст та інших населених пунктів;

255.4.4. за воду, що використовується для пилозаглушення у шахтах і кар’єрах;

255.4.5. за воду, що забирається науково-дослідними установами, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, для проведення наукових досліджень у галузі рисосіяння та для виробництва елітного насіння рису;

{Підпункт 255.4.6 пункту 255.4 статті 255 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.4.7. за підземну воду, що вилучається з надр для усунення шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення, зсуву, забруднення тощо), крім кар’єрної, шахтної та дренажної води, що використовується у господарській діяльності після вилучення та/або отримується для використання іншими користувачами;

255.4.8. за воду, що забирається для забезпечення випуску молоді цінних промислових видів риби та інших водних живих ресурсів у водні об’єкти;

255.4.9. за морську воду, крім води з лиманів;

255.4.10. за воду, що використовується садівницькими та городницькими товариствами (кооперативами);

255.4.11. за воду, що забирається для реабілітації, лікування та оздоровлення реабілітаційними закладами для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, підприємствами, установами та організаціями фізкультури та спорту для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які засновані всеукраїнськими громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю відповідно до закону;

255.4.12. для потреб гідроенергетики - з гідроакумулюючих електростанцій, які функціонують у комплексі з гідроелектростанціями;

255.4.13. для потреб водного транспорту:

з морського водного транспорту, який використовує річковий водний шлях виключно для заходження з моря у морський порт, розташований у пониззі річки, без використання спеціальних заходів забезпечення судноплавства (попуски води з водосховищ та шлюзування);

під час експлуатації водних шляхів стоянковими (нафтоперекачувальні станції, плавнафтобази, дебаркадери, доки плавучі, судна з механічним обладнанням та інші стоянкові судна) і службово-допоміжними суднами та експлуатації водних шляхів річки Дунаю.

255.5. Ставки рентної плати за спеціальне використання води встановлюються у таких розмірах:

255.5.1. за спеціальне використання поверхневих вод:

Район річкових басейнів	Ставка рентної плати, гривень за 100 куб. метрів
Район басейну річки Дніпро	75,53
Район басейну річки Дністер	39,90

Район басейну річки Дунай	29,96
Район басейну річки Південний Буг	89,87
Район басейну річки Дон	129,90
Район басейну річки Вісла	39,90
Район басейну річок Криму	133,19
Район басейну річок Причорномор’я	159,91
Район басейну річок Приазов’я	159,91

{Підпункт 255.5.1 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.5.2. за спеціальне використання підземних вод:

Найменування регіону	Ставка рентної плати, гривень за 100 куб. метрів
Автономна Республіка Крим (крім м. Севастополя)	123,18
м. Севастополь	123,18
Область:	
Вінницька	106,46
Волинська	109,97
Дніпропетровська	93,29
Донецька	126,59
Житомирська	106,46
Закарпатська	69,95
Запорізька	106,46
Івано-Франківська	166,51
Київська	91,31

Кіровоградська	123,18
Львівська	96,63
Луганська	139,84
Миколаївська	139,84
Одеська	116,56
Полтавська	80,26
Рівненська	99,80
Сумська	91,41
Тернопільська	129,90
Харківська	99,86
Херсонська	99,86
Хмельницька	126,59
Черкаська	72,02
Чернівецька	116,56
Чернігівська	99,86
м. Київ	99,50

{Підпункт 255.5.2 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.5.3. для потреб гідроенергетики - 12,95 гривні за 10 тис. куб. метрів води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій;

{Підпункт 255.5.3 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.5.4. для потреб водного транспорту з усіх річок, крім Дунаю:

для вантажного самохідного і несамохідного флоту, що експлуатується, - 0,2219 гривні за 1 тоннаж-добу експлуатації;

для пасажирського флоту, що експлуатується, - 0,0246 гривні за 1 місце-добу експлуатації;

{Підпункт 255.5.4 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.5.5. для потреб рибництва:

67,97 гривні за 10 тис. куб. метрів поверхневої води;

81,71 гривні за 10 тис. куб. метрів підземної води;

{Підпункт 255.5.5 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.5.6. за воду, що входить виключно до складу напоїв:

63,22 гривні за 1 куб. метр поверхневої води;

73,73 гривні за 1 куб. метр підземної води;

{Підпункт 255.5.6 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.5.7. за шахтну, кар'єрну та дренажну воду - 14,64 гривні за 100 куб. метрів води.

{Підпункт 255.5.7 пункту 255.5 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 255.5 статті 255 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

255.6. Для теплоелектростанцій з прямоточною системою водопостачання рентна плата за фактичний обсяг води, що пропускається через конденсатори турбін для охолодження конденсату, обчислюється із застосуванням коефіцієнта 0,005.

255.7. Житлово-комунальні підприємства застосовують до ставок рентної плати коефіцієнт 0,3 в частині обсягів води технологічних нормативів використання питної води, визначених відповідно до законодавства про питну воду, питне водопостачання та водовідведення.

{Пункт 255.7 статті 255 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 255.8 статті 255 виключено на підставі Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

255.9. За умови використання води з каналів платниками рентної плати застосовуються ставки рентної плати, встановлені за спеціальне використання води водного об'єкта, з якого забирається вода в канал.

255.10. За умови використання води із змішаних джерел водопостачання застосовуються ставки рентної плати, встановлені для джерел, з яких формуються (наповнюються) змішані джерела.

255.11. Порядок нарахування податкових зобов'язань з рентної плати за спеціальне використання води

255.11.1. Водокористувачі самостійно обчислюють рентну плату за спеціальне використання води та за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики і рибництва щокварталу наростаючим підсумком з початку року, а за спеціальне використання води для потреб водного транспорту - починаючи з першого півріччя поточного року, у якому було здійснено таке використання.

255.11.2. Рентна плата обчислюється виходячи з фактичних обсягів використаної води (підземної, поверхневої) водних об'єктів, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування, лімітів використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

{Підпункт 255.11.2 пункту 255.11 статті 255 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.11.3. Водокористувачі, які використовують воду із змішаного джерела, обчислюють рентну плату, враховуючи обсяги води в тому співвідношенні, у якому формується таке змішане джерело, що зазначається в дозволах та договорах на поставку води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

{Підпункт 255.11.3 пункту 255.11 статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.11.4. Водокористувачі, які використовують воду з каналів, обчислюють рентну плату виходячи з фактичних обсягів використаної води, встановлених лімітів використання води, ставок

рентної плати, встановлених для водного об’єкта, з якого забирається вода в канал, та коефіцієнтів.

{Підпункт 255.11.3 пункту 255.11 статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.11.5. Рентна плата за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики обчислюється виходячи з фактичних обсягів води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій, та ставки рентної плати.

255.11.6. За умови експлуатації водних шляхів вантажними самохідними і несамохідними суднами рентна плата за спеціальне використання води для потреб водного транспорту обчислюється виходячи з фактичних даних обліку тоннаж-доби та ставки рентної плати, а пасажирськими суднами - виходячи з місця-доби та ставки рентної плати.

255.11.7. Справляння рентної плати за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва не звільняє водокористувачів від сплати рентної плати за спеціальне використання води.

255.11.8. Рентна плата за спеціальне використання води для потреб рибництва обчислюється виходячи з фактичних обсягів води, необхідної для поповнення водних об’єктів під час розведення риби та інших водних живих ресурсів (у тому числі для поповнення, яке пов’язане із втратами води на фільтрацію та випаровування), та ставок рентної плати.

255.11.9. Водокористувачі, які застосовують для потреб охолодження обладнання оборотну систему водопостачання, обчислюють рентну плату виходячи із фактичних обсягів води, використаної на підживлення оборотної системи. За всі інші обсяги фактично використаної води рентна плата обчислюється на загальних підставах.

255.11.10. Обсяг фактично використаної води обчислюється водокористувачами самостійно на підставі даних первинного обліку згідно з показаннями вимірювальних приладів.

За відсутності вимірювальних приладів обсяг фактично використаної води визначається водокористувачем за технологічними даними (тривалість роботи агрегатів, обсяг виробленої продукції чи наданих послуг, витрати електроенергії, пропускна спроможність водопровідних труб за одиницю часу тощо). У разі відсутності вимірювальних приладів, якщо можливість їх встановлення існує, рентна плата сплачується у двократному розмірі.

255.11.11. Обсяг фактично використаної води на державних системах у зрошувальному землеробстві визначають органи водного господарства.

255.11.12. Якщо водокористувачі, які повністю утримуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, використовують обсяги води для господарської діяльності, направленої на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, рентна плата обчислюється на загальних підставах з усього обсягу використаної води.

{Підпункт 255.11.12 пункту 255.11 статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

255.11.13. У разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води рентна плата обчислюється і сплачується у п’ятикратному розмірі виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

255.11.14. За понадлімітне використання води рентна плата обчислюється за кожним джерелом водопостачання окремо згідно з установленими ставками рентної плати та коефіцієнтами.

255.11.15. За відсутності у водокористувача дозволу на спеціальне водокористування із встановленими в ньому лімітами використання води рентна плата справляється за весь обсяг використаної води, що підлягає оплаті як за понадлімітне використання.

255.11.16. Податкова декларація з рентної плати за спеціальне використання води для потреб водного транспорту за перший квартал не подається.

Рентна плата за спеціальне використання води для потреб водного транспорту за перший квартал не сплачується.

255.11.17. Філії, відділення, інші відокремлені підрозділи водокористувача, які мають банківські рахунки, ведуть окремий бухгалтерський облік своєї діяльності, складають окремий баланс, подають податкові декларації та сплачують рентну плату за своїм місцем податкової реєстрації.

255.11.18. Якщо до складу водокористувача входять структурні підрозділи, які не мають банківських рахунків, не ведуть окремого бухгалтерського обліку своєї діяльності, не складають окремого балансу, податкові декларації подаються і рентна плата вноситься водокористувачем, до складу якого входять такі структурні підрозділи, за місцезнаходженням водних об’єктів та за ставками рентної плати, встановленими для цих водних об’єктів.

255.11.19. Платники рентної плати подають одночасно з податковими деклараціями контролюючим органам копії дозволу на спеціальне водокористування, договору на поставку води та статистичної звітності про використання води.

255.11.20. У межах встановленого в дозволі на спеціальне водокористування ліміту використання води рентна плата включається до складу витрат, а за понадлімітне використання справляється з прибутку, що залишається у розпорядженні водокористувача після оподаткування.

Рентна плата за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики і водного транспорту повністю включається до складу витрат.

255.12. Порядок подання декларації, строки сплати, відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням визначено статтями 257 і 258 цього Кодексу.

Стаття 256. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів

256.1. Платниками рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів є лісокористувачі - юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи - підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісорубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами.

256.2. Об’єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є:

256.2.1. деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування;

256.2.2. деревина, заготовлена під час проведення заходів:

щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей (у деревостанах віком понад 40 років - рубки догляду за лісом, вибіркові санітарні рубки, вибіркові лісовідновні рубки, рубки, пов’язані з реконструкцією, ландшафтні рубки і рубки переформування; незалежно від віку деревостанів - суцільні санітарні та суцільні лісовідновні рубки);

з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв’язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо;

256.2.3. другорядні лісові матеріали (заготівля живиці, пнів, лубу та кори, деревної зелені, деревних соків та інших другорядних лісових матеріалів, передбачених нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства);

256.2.4. побічні лісові користування (заготівля сіна, випасання худоби, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, збирання лісової підстилки, заготівля очерету та інших побічних лісових користувань, передбачених нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства);

256.2.5. використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт.

256.3. Ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів встановлюються у таких розмірах:

256.3.1. за заготівлю деревини основних лісових порід:

Найменування лісової породи	Ставка за 1 щільний куб. метр деревини, гривень			
	ділової (без кори)			дров’яної (з корою)
	великої	середньої	дрібної	
Перший пояс лісів				
Сосна	304,60	196,20	75,66	8,24
Модрина	135,57	117,19	44,57	10,29
Ялина, ялиця	280,28	239,80	91,78	10,37
Дуб (крім дуба коркового)	800,39	382,48	128,56	13,47
Ясен, клен (крім явора)	300,12	255,05	128,56	13,47
Бук	575,33	368,60	123,39	11,43
Береза, вільха чорна, граб звичайний, в’яз, липа	43,54	38,91	29,53	10,29
Осика, вільха сіра, тополя	26,48	21,77	17,20	7,27
Другий пояс лісів				
Сосна	256,03	165,74	64,26	7,27
Модрина	117,19	99,09	38,32	9,37
Ялина, ялиця	236,80	202,15	78,49	8,86
Дуб (крім дуба коркового)	675,97	326,62	107,76	10,29
Ясен, клен (крім явора)	253,46	217,71	107,76	10,29

Бук	488,34	312,61	104,73	9,37
Береза, вільха чорна, граб звичайний, в’яз, липа	37,34	31,14	24,87	8,24
Осика, вільха сіра, тополя	21,77	20,22	15,56	6,21

256.3.2. за заготівлю деревини неосновних лісових порід:

Найменування лісової породи	Ставка за 1 щільний куб. метр деревини, гривень			
	ділової (без кори)			дров’яної (з корою)
	великої	середньої	дрібної	
Перший пояс лісів				
Самшит	1401,06	1197,37	598,16	13,47
Бархат, горіх	872,42	746,43	373,25	13,47
Груша, кизил, явір	699,80	598,72	299,59	13,47
Абрикос, вишня, ялівець, обліпиха, слива (крім терну), черешня, шовковиця, яблуня	522,52	446,31	222,93	13,47
Каштан, дуб корковий	436,93	373,25	186,59	13,47
Барбарис, гледичія, кипарис, шипшина	348,33	298,59	149,27	13,47
Акація, бруслина, бирючина, глід, граб східний, тамарикс, калина, крушина, ліщина, горобина, бузок, скумпія, свидина, терен, черемха	261,25	223,93	112,00	13,47
Верба, чагарники (крім зазначених в інших позиціях)	87,07	74,67	37,34	7,27
Другий пояс лісів				
Самшит	1186,52	1013,87	508,00	10,29
Бархат, горіх	743,27	634,51	317,26	10,29

Груша, кизил, явір	593,98	506,96	254,01	10,29
Абрикос, вишня, ялівець, обліпиха, слива (крім терну), черешня, шовковиця, яблуня	444,76	381,00	190,68	10,29
Каштан, дуб корковий	371,62	318,80	158,62	10,29
Барбарис, гледичія, кипарис, шипшина	297,09	253,46	126,44	10,29
Акація, бруслина, бирючина, глід, граб східний, тамарикс, калина, крушина, ліщина, горобина, бузок, скумпія, свидина, терен, черемха	222,37	189,75	95,38	10,29
Верба, чагарники (крім зазначених в інших позиціях)	74,67	63,68	32,17	6,21.

{Пункт 256.3 статті 256 в редакції Законів № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

256.4. Ставки рентної плати, встановлені підпунктами 256.3.1 і 256.3.2 пункту 256.3 цієї статті, застосовуються при заготівлі деревини в порядку рубок головного користування та під час проведення заходів щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей (у деревостанах віком понад 40 років - рубки догляду за лісом, вибіркові санітарні рубки, вибіркові лісовідновні рубки, рубки, пов’язані з реконструкцією, ландшафтні рубки і рубки переформування; незалежно від віку деревостанів - суцільні санітарні та суцільні лісовідновні рубки) та заходів з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв’язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо.

256.5. Ставки рентної плати за заготівлю деревини застосовуються з урахуванням розподілу лісів за поясами.

{Пункт 256.5 статті 256 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

256.6. Розподіл лісів за поясами:

256.6.1. до першого поясу належать усі ліси, за винятком лісів Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей і лісів гірської зони Львівської області;

256.6.2. до другого поясу належать ліси Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей і ліси гірської зони Львівської області.

{Пункт 256.7 статті 256 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 256.8 статті 256 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

256.9. До великої деревини всіх лісових порід належать відрізки стовбура (у верхньому перетині без кори) діаметром від 25 сантиметрів і більше, до середньої - діаметром від 13 до 24 сантиметрів, до дрібної - діаметром від 3 до 12 сантиметрів.

До дров’яної деревини належать сортименти, які можна використовувати для технологічних потреб, а також не придатні для промислової переробки (дрова паливні).

На дров’яну деревину, використану для технологічних потреб, донараховується рентна плата за

результатами фактичної заготівлі у розмірі 70 відсотків установлених підпунктами 256.3.1 і 256.3.2 пункту 256.3 цієї статті ставок рентної плати за ділову дрібну деревину відповідної лісової породи.

Ставки рентної плати за ділову і дров’яну деревину липи встановлені підпунктами 256.3.1 і 256.3.2 пункту 256.3 цієї статті без урахування кори, а за дров’яну деревину решти лісових порід - з корою.

За ліквід з крони встановлюється рентна плата у розмірі 40 відсотків, а за порубкові залишки, що підлягають використанню, - 20 відсотків ставок рентної плати за дров’яну деревину відповідної лісової породи.

На деревину, заготовлену під час вибіркових рубок головного користування ставки рентної плати знижуються на 20 відсотків, а заходів щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей (у деревостанах віком понад 40 років - рубки догляду за лісом, вибіркові санітарні рубки, вибіркові лісовідновні рубки, рубки, пов’язані з реконструкцією, ландшафтні рубки і рубки переформування) - на 50 відсотків. Знижки у відсотках обчислюються за кожною ставкою рентної плати окремо.

256.10. За заготівлю другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань та використання корисних властивостей лісів ставки рентної плати встановлюються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

256.11. Порядок нарахування податкових зобов’язань з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів

256.11.1. Сума рентної плати обчислюється суб’єктами лісових відносин, які видають спеціальні дозволи, і зазначається у таких дозволах.

256.11.2. Сума рентної плати, зазначена в лісорубному та в лісовому квитках, підлягає перерахунку суб’єктом лісових відносин, який видає спеціальні дозволи, у разі коли:

загальна кількість фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею перевищує зазначену в лісорубному квитку та кількість більше ніж на 10 відсотків;

фактичний обсяг використання лісових ресурсів перевищує зазначений у лісовому квитку на весь обсяг такого перевищення.

Підставою для перерахунку є спеціальні дозволи та акти огляду місць використання лісових ресурсів.

256.11.3. Суб’єктом лісових відносин, який видає спеціальні дозволи, перерахунок рентної плати за заготівлю деревини і заготівлю другорядних лісових матеріалів, побічні лісові користування та використання корисних властивостей лісів здійснюється також у разі:

а) виправлення технічних помилок, які можуть бути допущені під час проведення матеріальної і грошової оцінки лісосік, другорядних лісових матеріалів, побічних лісових користувань та використання корисних властивостей лісів, відпущених за лісорубними квитками або лісовими квитками, неправильного застосування сортиментних таблиць, поясів, розрядів та ставок рентної плати, а також виправлення арифметичних помилок, допущених під час підрахунків;

б) анулювання лісорубного та/або лісового квитка у зв’язку з вилученням земель для інших потреб. В інших випадках анулювання або видачі дубліката лісорубного квитка та/або лісового квитка перерахунок рентної плати не здійснюється і вся нарахована за такими квитками сума рентної плати повністю сплачується до відповідних бюджетів;

в) надання лісокористувачеві відстрочки:

на заготівлю деревини - сума рентної плати за заготівлю залишеної на пні деревини збільшується на 1,5 відсотка незалежно від строку, на який надано відстрочку;

на вивезення деревини - сума рентної плати за невивезену вчасно деревину збільшується на 1,5 відсотка за кожний місяць відстрочки;

г) додаткового продовження строку вивезення, але не більш як на три місяці. При цьому лісокористувачем сума рентної плати за обсяг невивезеної вчасно деревини збільшується на 5 відсотків за кожний місяць відстрочки.

256.11.4. Незалежно від способу обліку деревини, що відпускається на пні (за площею, пеньками, приблизною кількістю), лісокористувачі, які допустили неповну заготівлю деревини, що дозволена для вирубки за виписаними лісорубними квитками, або взагалі її не проводили, рентну плату обчислюють і сплачують повністю за всю дозволену для заготівлі кількість деревини, що зазначена в дозволі.

256.11.5. Лісокористувачі, у яких за результатами діяльності здійснюється перерахунок рентної плати, відображають донараховані суми рентної плати в податковій декларації.

256.11.6. Лісокористувачі щокварталу складають податкову декларацію з рентної плати наростаючим підсумком з початку року, за винятком:

а) лісокористувачів, якими до отримання лісорубних та лісових квитків рентна плата вноситься в каси суб’єктів лісових відносин, які їх видають:

фізичних осіб, а також фізичних осіб - підприємців, яким видано лісорубні та лісові квитки;

лісокористувачів (крім фізичних осіб, а також фізичних осіб - підприємців, яким видано лісові квитки), у яких сума рентної плати в лісорубному чи лісовому квитках не перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня року, в якому сплачується рентна плата;

{Абзац третій підпункту "а" підпункту 256.11.6.пункт 256.11 статті 256 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

б) лісокористувачів з іншої області, які сплачують рентну плату повністю до видачі їм спеціального дозволу за місцезнаходженням лісової ділянки, на якій здійснюється заготівля деревини.

256.11.7. Про надходження суми рентної плати в касу суб’єкта лісових відносин, що видає спеціальні дозволи, у спеціально заведеній книзі робиться запис і лісокористувачеві видається квитанція. Одночасно в лісорубних та лісових квитках робиться позначка про сплату рентної плати в касу (зазначаються номер і дата квитанції про сплату).

256.11.8. При отриманні дозволу в поточному році (або донарахуванні суми рентної плати) після чергового строку сплати рентної плати лісокористувачі сплачують усі суми рентної плати за строками, що минули.

256.12. Порядок подання декларації, строки сплати, відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням визначено статтями 257 і 258 цього Кодексу.

Стаття 256-1. Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України

256-1.1. Платниками рентної плати є суб’єкти господарювання, які експлуатують об’єкти магістральних трубопроводів та надають (організовують) послуги з транспортування (переміщення) вантажу трубопроводами України.

256-1.2. Об’єктом оподаткування рентною платою:

для нафти та нафтопродуктів є їх фактичні обсяги, що транспортуються територією України у податковому (звітному) періоді;

для аміаку є сума добутків відстаней відповідних маршрутів його транспортування

(переміщення), узгоджених між платником рентної плати та замовником на відповідний податковий (звітний) період, на обсяги аміаку, транспортованого (переміщеного) кожним маршрутом транспортування.

256-1.3. Ставки оподаткування:

0,56 долара США за транспортування однієї тонни нафти магістральними нафтопроводами;

0,56 долара США за транспортування однієї тонни нафтопродуктів магістральними нафтопродуктопроводами;

2,4 долара США за транзитне транспортування однієї тонни аміаку за кожні 100 кілометрів відстані відповідних маршрутів його транспортування.

У разі зміни тарифів на транспортування до ставок рентної плати застосовується коригуючий коефіцієнт, який обчислюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, крім ставки рентної плати за транзитне транспортування аміаку та за транспортування нафти магістральними нафтопроводами для споживачів України.

256-1.4. Сума податкових зобов’язань з рентної плати обчислюється як добуток відповідного об’єкта оподаткування, визначеного у підпункті 256-1.2 цієї статті, на відповідну ставку оподаткування, визначену у пункті 256-1.3 цієї статті, та з урахуванням коригуючого коефіцієнта, визначеного в установленому порядку.

256-1.5. Сума податкових зобов’язань з рентної плати за податковий (звітний) період сплачується виходячи з:

фактичних обсягів аміаку і відстані відповідних маршрутів його транспортування територією України;

фактичних обсягів нафти і нафтопродуктів, що транспортуються територією України.

256-1.6. Для цілей цієї статті застосовуються такі терміни:

вантаж - нафта та продукти її переробки (нафтопродукти), а також аміак;

відповідний маршрут - шлях транспортування (переміщення) вантажу, що визначається видом транспортних послуг під час його транзиту трубопроводами, зокрема:

а) між прикордонними пунктами приймання (відправлення) та призначення або перевалювальним комплексом для вантажу, що надійшов з територій інших держав і призначений для споживачів за межами України;

б) магістральними трубопроводами, у тому числі з наданням послуг з тимчасового зберігання або переробки вантажу на території України, з подальшим переміщенням за її межі;

маршрут транспортування - шлях транспортування (переміщення) вантажу між пунктами приймання (відправлення) та призначення, що визначені сторонами в істотних умовах договору з надання транспортних послуг;

послуги - транспортування (переміщення) вантажу магістральними трубопроводами України;

тариф - вартість транспортування облікової одиниці вантажу магістральними трубопроводами України (без податку на додану вартість), що встановлюється:

на транспортування для споживачів України - органом державної влади, уповноваженим відповідно до законодавства;

для транзиту територією України - на підставі договорів.

{Стаття 256-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 211-VIII від 02.03.2015; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Стаття 257. Подання декларації і строки сплати рентної плати

257.1. Базовий податковий (звітний) період для рентної плати дорівнює календарному кварталу, а для рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин за видобування нафти, конденсату, природного газу, у тому числі газу, розчиненого у нафті (нафтового (попутного) газу), етану, пропану, бутану, рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України та рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України, дорівнює календарному місяцю.

{Пункт 257.1 статті 257в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

257.2. Платники рентної плати самостійно обчислюють суму податкових зобов’язань з рентної плати.

257.3. Платник рентної плати до закінчення визначеного розділом II цього Кодексу граничного строку подання податкових декларацій за податковий (звітний) період, визначений цією статтею, подає до відповідного контролюючого органу за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, податкову декларацію, яка містить додатки:

{Абзац перший пункту 257.3 статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

257.3.1. з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин:

за місцезнаходженням ділянки надр, з якої видобуті корисні копалини, у разі розміщення такої ділянки надр у межах території України;

за місцем обліку платника рентної плати у разі розміщення ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України;

257.3.2. з рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин - за місцезнаходженням ділянки надр;

257.3.3. з рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України - за місцем податкової реєстрації;

257.3.4. з рентної плати за спеціальне використання води - за місцем податкової реєстрації;

257.3.5. з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів - за місцезнаходженням лісової ділянки;

257.3.6. з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України - за місцем його податкової реєстрації.

{Підпункт 257.3.6 пункту 257.3 статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 257.4 статті 257 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

257.5. Сума податкових зобов’язань з рентної плати, визначена у податковій декларації за податковий (звітний) період, сплачується платником до бюджету протягом 10 календарних днів після закінчення граничного строку подання такої податкової декларації.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів сплачується лісокористувачами щокварталу рівними частинами від суми рентної плати, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році, крім сум рентної плати, сплачених відповідно до підпунктів "а" і "б" підпункту 256.11.6 пункту 256.11 статті 256 цього Кодексу.

{Пункт 257.5 статті 257 доповено абзацом другим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 257.5 статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

257.6. У разі якщо місце обліку платника рентної плати не збігається з місцезнаходженням ділянки надр, платник рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин та платник рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, подає за місцем податкової реєстрації платника або уповноваженої особи копію податкової декларації та копію документа про сплату податкових зобов’язань з рентної плати.

{Пункт 257.6 статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Стаття 258. Відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням

258.1. Відповідальність платників рентної плати

258.1.1. На платника рентної плати покладається відповідальність за правильність обчислення, повноту і своєчасність її внесення до бюджету, а також за своєчасність подання контролюючим органам відповідних податкових декларацій згідно із нормами цього Кодексу та інших законодавчих актів.

258.1.2. На суму податкових зобов’язань з рентної плати, що нарахована платником рентної плати за податковий (звітний) період, але не сплачена протягом 10 календарних днів, що настають за останнім календарним днем граничного строку подання податкової декларації, нараховується пеня в порядку, встановленому розділом II цього Кодексу.

258.2. Контроль за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати

258.2.1. Контроль за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати здійснюють контролюючі органи.

258.2.2. Особливості контролю за справлянням рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин

Контролюючі органи для забезпечення контролю за правильністю обчислення платником суми рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин в частині визначення обсягу (кількості) видобутих корисних копалин у межах наданої йому ділянки надр, а також коригуючих коефіцієнтів згідно з пунктом 252.2 статті 252 цього Кодексу у встановленому законодавством порядку можуть залучати центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері державного гірничого нагляду, а також у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

За фактами, які відбуваються протягом шести місяців, щодо невнесення, несвоєчасного внесення платником рентної плати сум податкових зобов’язань або невиконання платником податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, порушує перед відповідним центральним органом виконавчої влади питання зупинення дії відповідного спеціального дозволу.

{Абзац третій підпункту 258.2.2 пункту 258.2 статті 258 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

До доходів, що виникли у платника в результаті реалізації таким платником прав користування ділянкою надр у період невнесення, несвоєчасного внесення платником сум податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (за виключенням випадків донарахувань та штрафних санкцій за результатами перевірок контролюючих органів) протягом шести місяців, а також на період зупинення дії відповідного спеціального дозволу, застосовується адміністративно-господарська санкція у вигляді вилучення отриманого (нарахованого) платником або відповідним контролюючим органом прибутку (доходу) від господарської діяльності з видобування корисних копалин.

Органи державного гірничого нагляду у місячний строк після прийняття відповідного рішення надсилають до контролюючого органу за місцем податкової реєстрації платника, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, повідомлення про надання такому платнику дозволу на початок ведення видобувних робіт або погодження на проведення дослідно-промислової розробки.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, у місячний строк після прийняття відповідного рішення надсилає до контролюючого органу за місцем податкової реєстрації платника, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, копію затверджених платником схем руху видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) на виробничих дільницях та місцях зберігання з урахуванням складу вихідної сировини, умов конкретного виробництва, особливостей технологічного процесу та вимог до кінцевої продукції з конкретизацією порядку визначення якості сировини та кінцевого продукту, визначення вмісту основної та супутньої корисної копалини в лабораторіях, атестованих згідно з правилами уповноваження та атестації у державній метрологічній системі.

258.2.3. Контроль за правильністю визначення обсягів використання надр в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду, який подає у місячний строк з дня видачі чи вилучення акта про надання гірничого відводу контролюючим органам за місцезнаходженням ділянки надр інформацію про зміни у переліку користувачів надр.

258.2.4. У разі несплати рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України або сплати її в неповному обсязі платниками рентної плати протягом шести місяців контролюючі органи подають інформацію про таких платників до національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації, для вжиття до них заходів згідно із законодавством.

Інформацію про платників рентної плати, які користуються радіочастотним ресурсом України для розповсюдження телерадіопрограм і протягом шести місяців не сплатили рентну плату або сплатили її не в повному обсязі, контролюючі органи подають до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення для вжиття до них заходів згідно із законодавством.

258.2.5. Особливості контролю за справлянням рентної плати за спеціальне використання води

Органи, що видають дозволи на спеціальне водокористування, щороку до 20 січня подають контролюючим органам та органам водного господарства інформацію про водокористувачів, яким видано такі дозволи.

Водокористувачі, яким видано дозволи на спеціальне водокористування та які здійснюють постачання води іншим водокористувачам, щороку до 20 січня подають контролюючим органам та органам водного господарства перелік водокористувачів - абонентів.

У разі зміни умов водокористування, видачі протягом року нових дозволів на спеціальне водокористування, укладення договорів на поставку води водокористувачі, які отримали переоформлені дозволи на спеціальне водокористування, договори на поставку води, зобов’язані протягом 10 днів повідомити про це контролюючим органам та органам водного господарства.

У разі несплати рентної плати або сплати її не в повному обсязі протягом шести місяців контролюючі органи подають інформацію про платників рентної плати до органів, що видають дозволи на спеціальне водокористування, для вжиття до них заходів згідно із законом;

258.2.6. Суб’єкти лісових відносин, які видають спеціальні дозволи, до 10 числа місяця, що настає за звітним кварталом, направляють контролюючим органам перелік лісокористувачів, яким видано лісорубні квитки та лісові квитки, за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері

лісового господарства.

{Підпункт 258.2.6 пункту 258.2 статті 258 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Розділ IX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Розділ X "Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні" втратив чинність на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012; розділ X "Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Розділ XI "Плата за користування надрами" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

РОЗДІЛ XII. ПОДАТОК НА МАЙНО

{Назва розділу XII із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 265. Склад податку на майно

265.1. Податок на майно складається з:

265.1.1. податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;

265.1.2. транспортного податку;

265.1.3. плати за землю.

{Стаття 265 із змінами, внесеними згідно із Законами № 403-VII від 04.07.2013, № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 266. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

266.1. Платники податку

266.1.1. Платниками податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості.

266.1.2. Визначення платників податку в разі перебування об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб:

а) якщо об’єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній частковій власності кількох осіб, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку;

б) якщо об’єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділений в натурі, платником податку є одна з таких осіб-власників, визначена за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

в) якщо об’єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку.

266.2. Об’єкт оподаткування

266.2.1. Об’єктом оподаткування є об’єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка.

266.2.2. Не є об’єктом оподаткування:

а) об’єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також організацій, створених ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевого

бюджету і є неприбутковими (їх спільній власності);

б) об’єкти житлової та нежитлової нерухомості, які розташовані в зонах відчуження та безумовного (обов’язкового) відселення, визначені законом, в тому числі їх частки;

в) будівлі дитячих будинків сімейного типу;

г) гуртожитки;

ґ) житлова нерухомість непридатна для проживання, у тому числі у зв’язку з аварійним станом, визнана такою згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради;

{Підпункт "ґ" підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

д) об’єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки, що належать дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа, визнаним такими відповідно до закону, дітям з інвалідністю, які виховуються одинокими матерями (батьками), але не більше одного такого об’єкта на дитину;

е) об’єкти нежитлової нерухомості, які використовуються суб’єктами господарювання малого та середнього бізнесу, що провадять свою діяльність у тимчасових спорудах для здійснення підприємницької діяльності та/або в малих архітектурних формах та на ринках;

{Підпункт "е" підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

є) будівлі промисловості, віднесені до класу "Промислові та складські будівлі" (код 125) Класифікатора будівель і споруд НК 018:2023, що використовуються за призначенням у господарській діяльності суб’єктів господарювання, основна діяльність яких класифікується у секціях B-F КВЕД ДК 009:2010, та не здаються їх власниками в оренду, лізинг, позичку;

{Підпункт "є" підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 в редакції Законів № 466-IX від 16.01.2020, № 3603-IX від 23.02.2024}

ж) будівлі, споруди сільськогосподарських товаровиробників (юридичних та фізичних осіб), віднесені до класу "Нежитлові сільськогосподарські будівлі" (код 1271) Класифікатора будівель і споруд НК 018:2023, що використовуються за призначенням у господарській діяльності суб’єктів господарювання та не здаються їх власниками в оренду, лізинг, позичку;

{Підпункт "ж" підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 в редакції Законів № 2628-VIII від 23.11.2018, № 3603-IX від 23.02.2024}

з) об’єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності громадських об’єднань осіб з інвалідністю та їх підприємств;

и) об’єкти нерухомості, що перебувають у власності релігійних організацій, статути (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, та використовуються виключно для забезпечення їхньої статутної діяльності, включаючи ті, в яких здійснюють діяльність засновані такими релігійними організаціями добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), крім об’єктів нерухомості, в яких здійснюється виробнича та/або господарська діяльність;

{Підпункт 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 доповнено підпунктом "и" згідно із Законом № 420-VIII від 14.05.2015}

і) будівлі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг;

{Підпункт 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 доповнено підпунктом "і" згідно із Законом № 654-VIII від 17.07.2015}

ї) об’єкти нежитлової нерухомості державних та комунальних дитячих санаторно-курортних закладів та закладів оздоровлення та відпочинку дітей, а також дитячих санаторно-курортних закладів та закладів оздоровлення і відпочинку дітей, які знаходяться на балансі підприємств, установ та організацій, які є неприбутковими і внесені контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій. У разі виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій;

{Підпункт 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 доповнено підпунктом "ї" згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

й) об’єкти нежитлової нерухомості державних та комунальних центрів олімпійської підготовки, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів фізичного здоров’я населення, центрів з розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, а також центрів олімпійської підготовки, шкіл вищої спортивної майстерності, дитячо-юнацьких спортивних шкіл і спортивних споруд всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, їх місцевих осередків та відокремлених підрозділів, що є неприбутковими та включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій. У разі виключення таких установ та організацій з Реєстру неприбуткових установ та організацій декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій;

{Підпункт 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 доповнено підпунктом "й" згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

к) об’єкти нежитлової нерухомості баз олімпійської та паралімпійської підготовки. Перелік таких баз затверджується Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 доповнено підпунктом "к" згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

л) об’єкти житлової нерухомості, які належать багатодітним або прийомним сім’ям, у яких виховується п’ять та більше дітей.

{Підпункт 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 доповнено підпунктом "л" згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

266.3. База оподаткування

266.3.1. Базою оподаткування є загальна площа об’єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток.

266.3.2. База оподаткування об’єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб, обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно та/або на підставі оригіналів відповідних документів платника податків, зокрема документів на право власності.

266.3.3. База оподаткування об’єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно виходячи із загальної площі кожного окремого об’єкта оподаткування на підставі документів, що підтверджують право власності на такий об’єкт.

266.4. Пільги із сплати податку

266.4.1. База оподаткування об’єкта/об’єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи - платника податку, зменшується:

а) для квартири/квартир незалежно від їх кількості - на 60 кв. метрів;

б) для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості - на 120 кв. метрів;

в) для різних типів об’єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), - на 180 кв. метрів.

Таке зменшення надається один раз за кожний базовий податковий (звітний) період (рік).

{Абзац шостий підпункту 266.4.1 пункту 266.4 статті 266 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

266.4.2. Сільські, селищні, міські ради встановлюють пільги з податку, що сплачується на відповідній території, з об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, громадських об’єднань, благодійних організацій, релігійних організацій України, статути (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, та використовуються для забезпечення діяльності, передбаченої такими статутами (положеннями).

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об’єктів житлової та нежитлової нерухомості, для фізичних осіб визначаються виходячи з їх майнового стану та рівня доходів.

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об’єктів нежитлової нерухомості, встановлюються залежно від майна, яке є об’єктом оподаткування.

{Абзац четвертий підпункту 266.4.2 пункту 266.4 статті 266 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Сільські, селищні, міські ради мають право встановлювати пільги з податку, що сплачується на відповідній території, з об’єктів нежитлової нерухомості, що розташовані на території індустріального парку та перебувають у власності учасників індустріального парку, включеного до Реєстру індустріальних парків. На такі рішення не поширюється дія підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпунктів 12.3.3 і 12.3.4 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 (у частині строку прийняття та набрання чинності рішеннями) та пункту 12.5 (у частині строку набрання чинності рішеннями) статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

{Підпункт 266.4.2 пункту 266.4 статті 266 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2330-IX від 21.06.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 2330-IX від 21.06.2022}

{Підпункт 266.4.2 пункту 266.4 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законами № 652-VIII від 17.07.2015, № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

266.4.3. Пільги з податку, передбачені підпунктами 266.4.1 та 266.4.2 цього пункту, для фізичних осіб не застосовуються до:

об’єкта/об’єктів оподаткування, якщо площа такого/таких об’єкта/об’єктів перевищує п’ятикратний розмір неоподатковуваної площі, встановленої підпунктом 266.4.1 цього пункту;

об’єкта/об’єктів оподаткування, що використовуються їх власниками з метою одержання доходів (здаються в оренду, лізинг, позичку, використовуються у підприємницькій діяльності).

{Пункт 266.4 статті 266 доповнено підпунктом 266.4.3 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

266.5. Ставка податку

266.5.1. Ставки податку для об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної, міської ради залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об’єктів нерухомості у розмірі, що

не перевищує 1,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування.

{Підпункт 266.5.1 пункту 266.5 статті 266 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

266.6. Податковий період

266.6.1. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

266.7. Порядок обчислення суми податку

266.7.1. Обчислення суми податку з об’єкта/об’єктів житлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, здійснюється контролюючим органом за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника такої нерухомості у такому порядку:

а) за наявності у власності платника податку одного об’єкта житлової нерухомості, в тому числі його частки, податок обчислюється, виходячи з бази оподаткування, зменшеної відповідно до підпунктів "а" або "б" підпункту 266.4.1 пункту 266.4 цієї статті, та відповідної ставки податку;

{Підпункт "а" підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

б) за наявності у власності платника податку більше одного об’єкта житлової нерухомості одного типу, в тому числі їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об’єктів, зменшеної відповідно до підпунктів "а" або "б" підпункту 266.4.1 пункту 266.4 цієї статті, та відповідної ставки податку;

{Підпункт "б" підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

в) за наявності у власності платника податку об’єктів житлової нерухомості різних видів, у тому числі їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об’єктів, зменшеної відповідно до підпункту "в" підпункту 266.4.1 пункту 266.4 цієї статті, та відповідної ставки податку;

{Підпункт "в" підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

г) сума податку, обчислена з урахуванням підпунктів "б" і "в" цього підпункту, розподіляється контролюючим органом пропорційно до питомої ваги загальної площі кожного з об’єктів житлової нерухомості.

{Підпункт "г" підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підпункт "ґ" підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Обчислення суми податку з об’єкта/об’єктів нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, здійснюється контролюючим органом за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника такої нерухомості виходячи із загальної площі кожного з об’єктів нежитлової нерухомості та відповідної ставки податку.

266.7.1-1. За наявності у власності платника податку об’єкта (об’єктів) житлової нерухомості, у тому числі його частки, що перебуває у власності фізичної чи юридичної особи - платника податку, загальна площа якого перевищує 300 квадратних метрів (для квартири) та/або 500 квадратних метрів (для будинку), сума податку, розрахована відповідно до підпунктів "а"-"г" підпункту 266.7.1 цього пункту, збільшується на 25000 гривень на рік за кожен такий об’єкт житлової нерухомості (його частку).

{Пункт 266.7 статті 266 доповнено підпунктом 266.7.1-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

266.7.2. Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку, обчисленого згідно з підпунктом 266.7.1 пункту 266.7 цієї статті, разом з детальним розрахунком суми/сум податку, та відповідні платіжні реквізити, зокрема, органів місцевого самоврядування за місцезнаходженням кожного з об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, надсилаються платнику податку контролюючим органом у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, до 1 липня року, що настає за базовим податковим (звітним) періодом (роком).

{Абзац перший підпункту 266.7.2 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку та відповідні платіжні реквізити, визначені в абзаці першому цього підпункту, що надсилаються платнику податку, повинні містити щодо кожного з об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, зокрема, але не виключно, інформацію про адресу місцезнаходження об’єкта житлової та/або нежитлової нерухомості, його площу, ставки та надані фізичним особам пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

{Підпункт 266.7.2 пункту 266.7 статті 266 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Щодо новоствореного (нововведеного) об’єкта житлової та/або нежитлової нерухомості податок сплачується фізичною особою-платником починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об’єкт.

Контролюючі органи за місцем проживання (реєстрації) платників податку в десятиденний строк інформують відповідні контролюючі органи за місцезнаходженням об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості про надіслані (вручені) платнику податку податкові повідомлення-рішення про сплату податку у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац підпункту 266.7.2 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Нарахування податку та надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень про сплату податку фізичним особам - нерезидентам здійснюють контролюючі органи за місцезнаходженням об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності таких нерезидентів.

266.7.3. Платники податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за своєю податковою адресою для проведення звірки даних щодо:

об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності платника податку;

розміру загальної площі об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності платника податку;

права на користування пільгою із сплати податку;

розміру ставки податку;

нарахованої суми податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів, зокрема документів на право власності, контролюючий орган за своєю податковою адресою платника податку проводить перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

{Підпункт 266.7.3 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

266.7.4. Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно зобов’язані у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу подавати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, відомості, необхідні для розрахунку та справляння податку фізичними та юридичними особами, станом на перше число відповідного кварталу в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій, надає відомості у строки та в порядку, встановлені підпунктом 70.16.7-1 пункту 70.16 статті 70 цього Кодексу.

{Абзац перший підпункту 266.7.4 пункту 266.7 статті 266 в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

У разі подання платником податку контролюючому органу правовстановлюючих документів на нерухоме майно, відомості про яке відсутні у базі даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, сплата податку фізичними особами здійснюється на підставі поданих платником податку відомостей до отримання контролюючим органом відомостей від органів державної реєстрації прав на нерухоме майно про перехід права власності на об’єкт оподаткування.

{Підпункт 266.7.4 пункту 266.7 статті 266 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 266.7.4 пункту 266.7 статті 266 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

266.7.5. Платники податку - юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і не пізніше 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцезнаходженням об’єкта/об’єктів оподаткування декларацію за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально.

Щодо новоствореного (нововведеного) об’єкта житлової та/або нежитлової нерухомості декларація юридичною особою - платником подається протягом 30 календарних днів з дня виникнення права власності на такий об’єкт, а податок сплачується починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об’єкт.

{Підпункт 266.7.5 пункту 266.7 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

266.8. Порядок обчислення сум податку в разі зміни власника об’єкта оподаткування податком

266.8.1. У разі переходу права власності на об’єкт оподаткування від одного власника до іншого протягом календарного року податок обчислюється для попереднього власника за період з 1 січня цього року до початку того місяця, в якому припинилося право власності на зазначений об’єкт оподаткування, а для нового власника - починаючи з місяця, в якому він набув право власності.

{Підпункт 266.8.1 пункту 266.8 статті 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

266.8.2. Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності.

266.9. Порядок сплати податку

266.9.1. Податок сплачується за місцем розташування об’єкта/об’єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України.

Фізичні особи можуть сплачувати податок у сільській та селищній місцевості через каси

сільських (селищних) рад за квитанцією про прийняття податків.

{Абзац другий підпункту 266.9.1 пункту 266.9 статті 266 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

266.10. Строки сплати податку

266.10.1. Податкове зобов’язання за звітний рік з податку сплачується:

а) фізичними особами - протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами - авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що наступає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

266.10.2. У разі якщо контролюючий орган не надіслав (не вручив) податкове/податкові повідомлення-рішення у строки, встановлені підпунктом 266.7.2 пункту 266.7 цієї статті, фізичні особи звільняються від відповідальності, передбаченої цим Кодексом за несвоєчасну сплату податкового зобов’язання.

{Пункт 266.10 статті 266 доповнено підпунктом 266.10.2 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

266.10.3. Податкове зобов’язання з цього податку може бути нараховано за податкові (звітні) періоди (роки) в межах строків, визначених пунктом 102.1 статті 102 цього Кодексу.

{Пункт 266.10 статті 266 доповнено підпунктом 266.10.3 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Стаття 266 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 267. Транспортний податок

267.1. Платники податку

267.1.1. Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі, що відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 цієї статті є об’єктами оподаткування.

267.2. Об’єкт оподаткування

267.2.1. Об’єктом оподаткування є легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п’яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Абзац перший підпункту 267.2.1 пункту 267.2 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016

Така вартість визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, станом на 1 січня податкового (звітного) року виходячи з марки, моделі, року випуску, об’єму циліндрів двигуна, типу пального";

{Абзац другий підпункту 267.2.1 пункту 267.2 статті 267 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

Щороку до 1 лютого податкового (звітного) року центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, на своєму офіційному веб-сайті розміщується перелік легкових автомобілів, з року випуску яких минуло не більше п’яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року,

який повинен містити такі дані щодо цих автомобілів: марка, модель, рік випуску, об’єм циліндрів двигуна, тип пального.

{Підпункт 267.2.1 пункту 267.2 статті 267 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підпункт 267.2.1 пункту 267.2 статті 267 в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

267.3. База оподаткування

267.3.1. Базою оподаткування є легковий автомобіль, що є об’єктом оподаткування відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 цієї статті.

267.4. Ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25 000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об’єктом оподаткування відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 цієї статті.

267.5. Податковий період

267.5.1. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

267.6. Порядок обчислення та сплати податку

267.6.1. Обчислення суми податку з об’єкта/об’єктів оподаткування фізичних осіб здійснюється контролюючим органом податковою адресою (місцем реєстрації) платника податку, зазначеною в реєстраційних документах на об’єкт оподаткування.

{Підпункт 267.6.1 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

267.6.2. Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку разом з детальним розрахунком суми/сум податку та відповідні платіжні реквізити надсилаються платнику податку контролюючим органом у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, до 1 липня року базового податкового (звітного) періоду (року).

{Абзац перший підпункту 267.6.2 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законами № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку та відповідні платіжні реквізити, визначені в абзаці першому цього підпункту, що надсилаються платнику податку, повинні містити щодо кожного з об’єктів, зокрема, але не виключно, інформацію про транспортний засіб: марка, модель, об’єм циліндрів двигуна (куб. см), рік випуску та розмір ставки податку.

{Підпункт 267.6.2 пункту 267.6 статті 267 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Щодо об’єктів оподаткування, придбаних протягом року, податок сплачується фізичною особою-платником починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об’єкт. Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності.

{Абзац підпункту 267.6.2 пункту 267.6 статті 267 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

267.6.3. Органи, що здійснюють державну реєстрацію транспортних засобів, зобов’язані до 1 квітня 2015 року подати контролюючим органам за місцем реєстрації об’єкта оподаткування відомості, необхідні для розрахунку та справляння податку фізичними та юридичними особами.

{Абзац перший підпункту 267.6.3 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

З 1 квітня 2015 року органи, що здійснюють державну реєстрацію транспортних засобів, зобов’язані щомісяця у десятиденний строк після закінчення календарного місяця подавати контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку та справляння податку фізичними та юридичними особами, за місцем реєстрації об’єкта оподаткування станом на перше число відповідного місяця.

{Абзац другий підпункту 267.6.3 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

Форма подачі інформації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підпункт 267.6.3 пункту 267.6 статті 267 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

267.6.4. Платники податку - юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і не пізніше 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцем реєстрації об’єкта оподаткування декларацію за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально.

{Абзац перший підпункту 267.6.4 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Щодо об’єктів оподаткування, придбаних протягом року, декларація юридичною особою - платником подається протягом місяця з дня виникнення права власності на такий об’єкт, а податок сплачується починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об’єкт.

267.6.5. У разі переходу права власності на об’єкт оподаткування від одного власника до іншого протягом звітного року податок обчислюється попереднім власником за період з 1 січня цього року до початку того місяця, в якому він втратив право власності на зазначений об’єкт оподаткування, а новим власником - починаючи з місяця, в якому він набув право власності на цей об’єкт.

Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності.

267.6.6. За об’єкти оподаткування, придбані протягом року, податок сплачується пропорційно кількості місяців, які залишилися до кінця року, починаючи з місяця, в якому проведено реєстрацію транспортного засобу.

267.6.7. У разі спливу п’ятирічного віку легкового автомобіля протягом звітного року податок сплачується за період з 1 січня цього року до початку місяця, наступного за місяцем, в якому вік такого автомобіля досяг (досягне) п’яти років.

{Пункт 267.6 статті 267 доповнено підпунктом 267.6.7 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

267.6.8. У разі незаконного заволодіння третьою особою легковим автомобілем, який відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 цієї статті є об’єктом оподаткування, транспортний податок за такий легковий автомобіль не сплачується з місяця, наступного за місяцем, в якому мав місце факт незаконного заволодіння легковим автомобілем, якщо такий факт підтверджується відповідним документом про внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, виданим уповноваженим державним органом.

У разі повернення легкового автомобіля його власнику (законному володільцю) податок за такий легковий автомобіль сплачується з місяця, в якому легковий автомобіль було повернено відповідно до постанови слідчого, прокурора чи рішення суду. Платник податку зобов’язаний надати контролюючому органу копію такої постанови (рішення) протягом 10 днів з моменту отримання.

{Пункт 267.6 статті 267 доповнено підпунктом 267.6.8 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

267.6.9. У разі незаконного заволодіння третьою особою легковим автомобілем, який відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 цієї статті є об’єктом оподаткування, уточнююча декларація юридичною особою - платником податку подається протягом 30 календарних днів з дня внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

У разі повернення легкового автомобіля його власнику уточнююча декларація юридичною особою - платником податку подається протягом 30 календарних днів з дня складання постанови слідчого, прокурора чи винесення ухвали суду.

{Пункт 267.6 статті 267 доповнено підпунктом 267.6.9 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

267.6.10. Фізичні особи - платники податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за своєю податковою адресою (місцем реєстрації) для проведення звірки даних щодо:

{Абзац перший підпункту 267.6.10 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

а) об’єктів оподаткування, що перебувають у власності платника податку;

б) розміру ставки податку;

в) нарахованої суми податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів (зокрема документів, що підтверджують право власності на об’єкт оподаткування, перехід права власності на об’єкт оподаткування), контролюючий орган за місцем реєстрації платника податку проводить перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

{Абзац п'ятий підпункту 267.6.10 пункту 267.6 статті 267 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Фізичні особи - нерезиденти у порядку, визначеному цим пунктом, звертаються за проведенням звірки даних до контролюючих органів за місцем реєстрації об’єктів оподаткування".

{Пункт 267.6 статті 267 доповнено підпунктом 267.6.10 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

267.7. Порядок сплати податку

267.7.1. Податок сплачується за місцем реєстрації об’єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України.

267.8. Строки сплати податку

267.8.1. Транспортний податок сплачується:

а) фізичними особами - протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами - авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що наступає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації";

{Стаття 267 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4014-VI від 04.11.2011, № 5083-VI від 05.07.2012, № 5412-VI від 02.10.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 268. Туристичний збір

268.1. Туристичний збір - це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету.

268.2. Платники збору

268.2.1. Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради про встановлення туристичного збору, та тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті.

{Підпункт 268.2.1 пункту 268.2 статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.2.2. Платниками збору не можуть бути особи, які:

а) постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;

б) особи визначені підпунктом "в" підпункту 14.1.213 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, які прибули у відрядження або тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом "б" підпункту 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті, що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

{Підпункт "б" підпункту 268.2.2 пункту 268.2 статті 268 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

в) особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та особи, що супроводжують осіб з інвалідністю I групи або дітей з інвалідністю (не більше одного супроводжуючого);

г) ветерани війни;

ґ) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

д) особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, що мають ліцензію на медичну практику та акредитацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я;

е) діти віком до 18 років;

є) дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади;

ж) члени сім’ї фізичної особи першого та/або другого ступеня споріднення, визначені відповідно до підпункту 14.1.263 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, які тимчасово розміщуються такою фізичною особою у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом "б" підпункту 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті, що належать їй на праві власності або на праві користування за договором найму;

{Підпункт 268.2.2 пункту 268.2 статті 268 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

з) взяті на облік як внутрішньо переміщені особи відповідно до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", які тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті, а інформація про адресу таких місць зазначена в довідці про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи як адреса фактичного місця їх проживання/перебування.

{Підпункт 268.2.2 пункту 268.2 статті 268 доповнено підпунктом "з" згідно із Законом № 905-IX від 17.09.2020}

268.3. Ставка збору

268.3.1. Ставка збору встановлюється за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради за кожну добу тимчасового розміщення особи у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті, у розмірі до 0,5 відсотка - для внутрішнього туризму та до 5 відсотків - для в’їзного туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення.

{Пункт 268.3 статті 268 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.4. База справляння збору

268.4.1. Базою справляння збору є загальна кількість діб тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті.

{Пункт 268.4 статті 268 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.5. Податкові агенти та місця проживання (ночівлі)

268.5.1. Згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради справляння збору може здійснюватися з тимчасового розміщення у таких місцях проживання (ночівлі):

а) готелі, кемпінги, мотелі, гуртожитки для приїжджих, хостели, будинки відпочинку, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, пансіонати та інші заклади готельного типу, санаторно-курортні заклади;

б) житловий будинок, прибудова до житлового будинку, квартира, котедж, кімната, садовий будинок, дачний будинок, будь-які інші об’єкти, що використовуються для тимчасового проживання (ночівлі).

268.5.2. Згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради справляння збору може здійснюватися такими податковими агентами:

а) юридичними особами, філіями, відділеннями, іншими відокремленими підрозділами юридичних осіб згідно з підпунктом 268.7.2 пункту 268.7 цієї статті, фізичними особами - підприємцями, які надають послуги з тимчасового розміщення осіб у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 цієї статті;

б) квартирно-посередницькими організаціями, які направляють неорганізованих осіб з метою їх тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом "б" підпункту 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті, що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

в) юридичними особами, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Перелік податкових агентів та інформація про них розміщуються та оприлюднюються на офіційному веб-сайті сільської, селищної, міської ради.

{Пункт 268.5 статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.6. Особливості справляння збору

268.6.1. Платники збору сплачують суму збору авансовим внеском перед тимчасовим розміщенням у місцях проживання (ночівлі) податковим агентам, які справляють збір за ставками, у місцях справляння збору та з дотриманням інших вимог, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради.

За один і той самий період перебування платника збору на території однієї адміністративно-територіальної одиниці, на якій встановлено туристичний збір, повторне справляння збору, вже сплаченого таким платником збору, не допускається.

268.6.2. Особа здійснює тимчасове розміщення платника збору у місцях проживання (ночівлі), що належать такій особі на праві власності або на праві користування, виключно за наявності у платника збору документа, що підтверджує сплату ним туристичного збору відповідно до цього Кодексу та рішення відповідної сільської, селищної, міської ради.

268.6.3. У разі дострокового залишення особою, яка сплатила туристичний збір, території адміністративно-територіальної одиниці, на якій встановлено туристичний збір, сума надмірно сплаченого збору підлягає поверненню такій особі у встановленому цим Кодексом порядку";

{Пункт 268.6 статті 268 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.7. Порядок сплати збору

268.7.1. Податкові агенти сплачують збір за своїм місцезнаходженням щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк та відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, або авансовими внесками до 30 числа (включно) кожного місяця (у лютому - до 28 (29) включно) на підставі рішення відповідної сільської, селищної, міської ради.

Податкові агенти, які сплачують збір авансовими внесками, відображають у податковій декларації за звітний (податковий) квартал суми нарахованих щомісячних авансових внесків. При цьому остаточна сума збору, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових платежів), сплачується такими податковими агентами у строки, визначені для квартального звітного (податкового) періоду.

{Підпункт 268.7.1 пункту 268.7 статті 268 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.7.2. Податковий агент, який має підрозділ без статусу юридичної особи, що надає послуги з тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі) не за місцем реєстрації такого податкового агента, зобов’язаний зареєструвати такий підрозділ як податкового агента туристичного збору у контролюючому органі за місцезнаходженням підрозділу.

{Підпункт 268.7.2 пункту 268.7 статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

268.7.3. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

{Стаття 268 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 268-1. Збір за місця для паркування транспортних засобів

268-1.1. Платники збору

268-1.1.1. Платниками збору є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи - підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради організовують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

{Підпункт 268-1.1.1 пункту 268-1.1 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

268-1.1.2. Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, в якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість місць для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної, міської ради про встановлення збору.

{Абзац перший підпункту 268-1.1.2 пункту 268-1.1 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Таке рішення разом з переліком осіб, які уповноважені організовувати та провадити діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів, надається виконавчим органом сільської, селищної, міської ради контролюючому органу в порядку, встановленому розділом I цього Кодексу.

{Абзац другий підпункту 268-1.1.2 пункту 268-1.1 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

268-1.2. Об’єкт і база оподаткування збором

268-1.2.1. Об’єктом оподаткування є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету, за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених статтею 30 Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні".

{Підпункт 268-1.2.1 пункту 268-1.2 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 344-IX від 05.12.2019}

268-1.2.2. Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

268-1.3. Ставки збору

268-1.3.1. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Підпункт 268-1.3.1 пункту 268-1.3 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

268-1.3.2. При визначенні ставки збору сільські, селищні, міські ради враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність.

{Підпункт 268-1.3.2 пункту 268-1.3 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

268-1.4. Особливості встановлення збору

268-1.4.1. Ставка збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною, міською радою.

{Підпункт 268-1.4.1 пункту 268-1.4 статті 268-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

268-1.5. Порядок обчислення та строки сплати збору

268-1.5.1. Сума збору за місця для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням об’єкта оподаткування.

268-1.5.2. Платник збору, який має підрозділ без статусу юридичної особи, що провадить діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на земельній ділянці не за місцем реєстрації такого платника збору, зобов’язаний зареєструвати такий підрозділ як платника збору у контролюючому органі за місцезнаходженням земельної ділянки.

268-1.5.3. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

{Кодекс доповнено статтею 268-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Слова "Розділ XIII. Плата за землю" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 269. Платники плати за землю

{Назва статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

269.1. Платниками плати за землю є:

269.1.1. платники земельного податку:

269.1.1.1. власники земельних ділянок, земельних часток (паїв);

269.1.1.2. землекористувачі, яким відповідно до закону надані у користування земельні ділянки державної та комунальної власності на правах постійного користування;

269.1.2. платники орендної плати - землекористувачі (орендарі) земельних ділянок державної та комунальної власності на умовах оренди.

{Пункт 269.1 статті 269 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

269.2. Особливості справляння податку суб'єктами господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, встановлюються главою 1 розділу XIV цього Кодексу.

{Статтю 269 доповнено пунктом 269.2 згідно із Законом № 4014-VI від 04.11.2011}

Стаття 270. Об’єкти оподаткування платою за землю

270.1. Об’єктами оподаткування платою за землю є:

270.1.1. об’єкти оподаткування земельним податком:

270.1.1.1. земельні ділянки, які перебувають у власності;

270.1.1.2. земельні частки (паї), які перебувають у власності;

270.1.1.3. земельні ділянки державної та комунальної власності, які перебувають у володінні на праві постійного користування;

270.1.2. об’єкти оподаткування орендною платою - земельні ділянки державної та комунальної власності, надані в користування на умовах оренди.

{Стаття 270 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 271. База оподаткування платою за землю

{Назва статті 271 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1914-IX від 30.11.2021}

271.1. Базою оподаткування є:

271.1.1. нормативна грошова оцінка земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим розділом;

271.1.2. площа земельної ділянки, нормативну грошову оцінку якої не проведено.

База оподаткування по земельних частках (паях) визначається згідно із даними земельних ділянок, на які фізичні особи мають право як власники земельних часток (паїв), з урахуванням підпунктів 271.1.1 та 271.1.2 цього пункту.

{Пункт 271.1 статті 271 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

271.2. Рішення рад щодо нормативної грошової оцінки земельних ділянок офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування нормативної грошової оцінки земель або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

{Статтю 271 доповнено пунктом 271.2 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 272. {Статтю 272 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 273. Оподаткування земельних ділянок, наданих на землях лісогосподарського призначення (незалежно від місцезнаходження), земельним податком

{Назва статті 273 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

273.1. Податок за лісові землі складається із земельного податку та рентної плати, що визначається податковим законодавством.

{Пункт 273.1 статті 273 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2497-VIII від 10.07.2018}

273.2. Ставки податку за один гектар нелісових земель, які надані у встановленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства, встановлюються відповідно до статті 274 цього Кодексу.

{Пункт 273.2 статті 273 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 273.2.1 пункту 273.2 статті 273 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 273.2.2 пункту 273.2 статті 273 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

273.3. Ставки податку за один гектар лісових земель встановлюються відповідно до статей 274 та 277 цього Кодексу.

{Статтю 273 доповнено пунктом 273.3 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

Стаття 274. Ставка земельного податку за земельні ділянки, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження)

274.1. Ставка податку за земельні ділянки, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється у розмірі не більше 3 відсотків від їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування - не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь - не менше 0,3 відсотка та не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки, а для лісових земель - не більше 0,1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки.

274.2. Ставка податку встановлюється у розмірі не більше 12 відсотків від їх нормативної грошової оцінки за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб’єктів господарювання (крім державної та комунальної форм власності).

{Стаття 274 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 275. {Статтю 275 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 276. {Статтю 276 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 277. Ставки земельного податку за земельні ділянки, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), нормативну грошову оцінку яких не проведено

277.1. Ставка податку за земельні ділянки, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), розташовані за межами населених пунктів або в межах населених пунктів, встановлюється у розмірі не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, для сільськогосподарських угідь - не менше 0,3 відсотка та не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, а для лісових земель - не більше 0,1 відсотка від нормативної грошової оцінки площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області.

{Стаття 277 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Законів № 2628-VIII від 23.11.2018, № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 278. {Статтю 278 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 279. {Статтю 279 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 280. {Статтю 280 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 281. Пільги щодо сплати земельного податку для фізичних осіб

{Назва статті 281 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

281.1. Від сплати податку звільняються:

281.1.1. особи з інвалідністю першої і другої групи;

281.1.2. фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років;

281.1.3. пенсіонери (за віком);

281.1.4. ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

281.1.5. фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

281.2. Звільнення від сплати податку за земельні ділянки, передбачене для відповідної категорії фізичних осіб пунктом 281.1 цієї статті, поширюється на земельні ділянки за кожним видом використання у межах граничних норм:

{Абзац перший пункту 281.2 статті 281 в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

281.2.1. для ведення особистого селянського господарства - у розмірі не більш як 2 гектари;

281.2.2. для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка): у селах - не більш як 0,25 гектара, в селищах - не більш як 0,15 гектара, в містах - не більш як 0,10 гектара;

281.2.3. для індивідуального дачного будівництва - не більш як 0,10 гектара;

281.2.4. для будівництва індивідуальних гаражів - не більш як 0,01 гектара;

281.2.5. для ведення садівництва - не більш як 0,12 гектара.

281.3. Від сплати податку звільняються на період дії єдиного податку четвертої групи власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи.

{Статтю 281 доповнено пунктом 281.3 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

281.4. Якщо фізична особа, визначена у пункті 281.1 цієї статті, станом на 1 січня поточного року має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, площа яких перевищує межі граничних норм, визначених пунктом 281.2 цієї статті, така особа до 1 травня поточного року подає письмову заяву у довільній формі до контролюючого органу за місцем знаходження будь-якої земельної ділянки про самостійне обрання/зміну земельних ділянок для застосування пільги (далі - заява про застосування пільги).

Пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з базового податкового (звітного) періоду, в якому подано таку заяву, та діє до початку місяця, що настає за місяцем подання нової заяви про застосування пільги.

У разі подання фізичною особою, яка станом на 1 січня поточного року має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, заяви про застосування пільги після 1 травня поточного року пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з наступного податкового (звітного) періоду.

{Статтю 281 доповнено пунктом 281.4 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

281.5. Якщо право на пільгу у фізичної особи, яка має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, виникає протягом календарного року та/або фізична особа, визначена у пункті 281.1 цієї статті, набуває право власності на земельну ділянку/земельні ділянки одного виду використання, така особа подає заяву про застосування пільги до контролюючого органу за місцем знаходження будь-якої земельної ділянки протягом 30 календарних днів з дня набуття такого права на пільгу та/або права власності.

Пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з урахуванням вимог пункту 284.2 статті 284 цього Кодексу та діє до початку місяця, що настає за місяцем подання нової заяви про застосування пільги.

У разі недотримання фізичною особою вимог абзацу першого цього пункту пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з наступного податкового (звітного) періоду.

{Статтю 281 доповнено пунктом 281.5 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 282. Пільги щодо сплати податку для юридичних осіб

282.1. Від сплати податку звільняються:

282.1.1. санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських об’єднань осіб з інвалідністю, реабілітаційні заклади громадських об’єднань осіб з інвалідністю;

282.1.2. громадські об’єднання осіб з інвалідністю України, підприємства та організації, які засновані громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю та спілками громадських об’єднань осіб з інвалідністю і є їх повною власністю, де протягом попереднього календарного місяця кількість осіб з інвалідністю, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.

Зазначені підприємства та організації громадських об’єднань осіб з інвалідністю мають право застосовувати цю пільгу за наявності дозволу на право користування такою пільгою, який надається уповноваженим органом відповідно до Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні".

{Абзац другий підпункту 282.1.2 пункту 282.1 статті 282 із змінами, внесеними згідно із

Законом № 344-IX від 05.12.2019}

У разі порушення вимог цієї норми зазначені громадські об’єднання осіб з інвалідністю, їх підприємства та організації зобов’язані сплатити суми податку за відповідний період, проіндексовані з урахуванням інфляції, а також штрафні санкції згідно із законодавством;

282.1.3. бази олімпійської та паралімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 282 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

282.1.4. дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності і джерел фінансування, заклади культури, науки (крім національних та державних дендрологічних парків) (за умови використання за цільовим призначенням), освіти, охорони здоров’я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

{Пункт 282.1 статті 282 доповнено підпунктом 282.1.4 згідно із Законом № 654-VIII від 17.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1791-VIII від 20.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021}

282.1.5. державні та комунальні дитячі санаторно-курортні заклади та заклади оздоровлення і відпочинку, а також дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України, які знаходяться на балансі підприємств, установ та організацій, які є неприбутковими і внесені контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій. У разі виключення таких підприємств, установ та організацій з Реєстру неприбуткових установ та організацій декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій;

{Пункт 282.1 статті 282 доповнено підпунктом 282.1.5 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

282.1.6. державні та комунальні центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, центри фізичного здоров’я населення, центри з розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, дитячо-юнацькі спортивні школи, а також центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, дитячо-юнацькі спортивні школи і спортивні споруди всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, їх місцевих осередків та відокремлених підрозділів, що є неприбутковими та включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, за земельні ділянки, на яких розміщені їх спортивні споруди. У разі виключення таких установ та організацій з Реєстру неприбуткових установ та організацій, декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій.

{Пункт 282.1 статті 282 доповнено підпунктом 282.1.6 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 283. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком

{Назва статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

283.1. Не сплачується податок за:

283.1.1. сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій, визначених відповідно до закону такими, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (зон відчуження, безумовного (обов'язкового) відселення, гарантованого добровільного відселення і посиленого радіоекологічного контролю), і хімічно забруднених сільськогосподарських угідь, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства;

283.1.2. земельні ділянки, що перебувають у консервації, або землі сільськогосподарських угідь, які перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння;

{Підпункт 283.1.2 пункту 283.1 статті 283 в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

283.1.3. земельні ділянки державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;

283.1.4. землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування - землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, штучними спорудами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками, шумовими екранами, очисними спорудами і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди, захисні насадження, шумові екрани, очисні споруди;

б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, склади, гаражі, резервуари для зберігання паливно-мастильних матеріалів, комплекси для зважування великогабаритного транспорту, виробничі бази, штучні та інші споруди, що перебувають у державній власності, власності державних підприємств або власності господарських товариств, у статутному капіталі яких 100 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі;

283.1.5. земельні ділянки сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та фермерських (селянських) господарств, зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними насадженнями, генофондовими колекціями та розсадниками багаторічних плодових насаджень;

283.1.6. земельні ділянки кладовищ, крематоріїв та колумбаріїв.

283.1.7. земельні ділянки, на яких розташовані дипломатичні представництва, які відповідно до міжнародних договорів (угод), згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, користуються приміщеннями та прилеглими до них земельними ділянками на безоплатній основі.

{Пункт 283.1 статті 283 доповнено підпунктом 283.1.7 згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

283.1.8. земельні ділянки, надані для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення діяльності релігійних організацій України, статути (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку.

{Пункт 283.1 статті 283 доповнено підпунктом 283.1.8 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

283.1.9. земельні ділянки, забруднені вибухонебезпечними предметами.

{Пункт 283.1 статті 283 доповнено підпунктом 283.1.9 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

283.2. Не сплачується податок за земельні ділянки, непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, у випадку прийняття сільськими, селищними, міськими радами, військовими адміністраціями та військово-цивільними адміністраціями рішень про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів у порядку, визначеному цим Кодексом.

{Статтю 283 доповнено пунктом 283.2 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Стаття 283-1. Особливості визначення земельного податку за земельні ділянки, що перебувають у консервації, або забруднені вибухонебезпечними предметами, або непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами

283-1.1. Підставою для ненарахування земельного податку відповідно до підпункту 283.1.2 пункту 283.1 статті 283 цього Кодексу є дані Державного земельного кадастру.

Земельний податок за земельні ділянки, визначені підпунктом 283.1.2 пункту 283.1 статті 283 цього Кодексу, не нараховується та не сплачується за період:

а) у частині земель державної та комунальної власності - з першого числа місяця, у якому відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, прийнято рішення про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки, до останнього числа місяця, в якому завершуються заходи щодо охорони земель і ґрунтів згідно з відомостями Державного земельного кадастру;

б) у частині земель приватної власності - з дня внесення відомостей до Державного земельного кадастру про заходи щодо охорони земель і ґрунтів на підставі затвердженого робочого проекту землеустрою щодо консервації земель до останнього числа місяця, в якому завершуються заходи щодо охорони земель і ґрунтів згідно з відомостями Державного земельного кадастру.

Нарахування земельного податку відновлюється починаючи з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому завершено заходи щодо охорони земель і ґрунтів згідно з відомостями Державного земельного кадастру.

У разі подання платником податку до контролюючого органу рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки, відомості про заходи щодо охорони земель і ґрунтів яких відсутні у базах даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, нарахування земельного податку до отримання контролюючим органом відповідних даних з Державного земельного кадастру здійснюється на підставі відомостей, наданих платником податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником земельного податку на підставі оригіналів або належним чином засвідчених копій рішень відповідних органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, що здійснюють розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки контролюючий орган, до якого звернувся платник земельного податку, протягом 10 робочих днів здійснює перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

283-1.2. Підставою для ненарахування земельного податку відповідно до підпункту 283.1.9 пункту 283.1 статті 283 цього Кодексу у частині земельних ділянок, забруднених вибухонебезпечними предметами, є дані Державного земельного кадастру.

Земельний податок за земельні ділянки, визначені підпунктом 283.1.9 пункту 283.1 статті 283 цього Кодексу, у частині земельних ділянок, забруднених вибухонебезпечними предметами, не нараховується за період, коли земельні ділянки були забруднені вибухонебезпечними предметами.

Період, коли земельні ділянки визнаються забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності, та завершується останнім числом

місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

Для земельних ділянок, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, період, коли земельні ділянки визнаються забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому завершено активні бойові дії або тимчасова окупація на відповідній території (у тому числі коли дата початку обстеження небезпечної території операторами протимінної діяльності настає після дати завершення бойових дій або тимчасової окупації на відповідній території), за умови подання платником плати за землю до органу місцевого самоврядування, військової адміністрації або військово-цивільної адміністрації заяви про потенційне забруднення земельної ділянки вибухонебезпечними предметами та прийняття таким органом місцевого самоврядування, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів щодо земельної ділянки, зазначеної у такій заяві, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Нарахування земельного податку за земельні ділянки, визначені підпунктом 283.1.9 пункту 283.1 статті 283 цього Кодексу, у частині земельних ділянок, забруднених вибухонебезпечними предметами, відновлюється починаючи з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

283-1.3. Підставою для ненарахування земельного податку відповідно до пункту 283.2 статті 283 цього Кодексу у частині земельних ділянок, непридатних для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, є інформація, зазначена у підпункті 12.4.6 пункту 12.4 статті 12 цього Кодексу.

Ненарахування земельного податку за земельні ділянки, непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, здійснюється протягом періоду, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата прийняття сільською, селищною, міською радою, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяви платника податків, та завершується останнім числом місяця, на який припадає дата, що настає раніше, - або останній день строку, на який надано пільгу зі сплати місцевих податків та/або зборів відповідно до прийнятого рішення (у тому числі з урахуванням змін, внесених до такого рішення), або дата скасування відповідного рішення, або дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності чи визнання земельної ділянки придатною для використання.

У разі подання платником податків до контролюючого органу рішення відповідного органу місцевого самоврядування, військової адміністрації або військово-цивільної адміністрації про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяви платника податків, інформація про які відсутня у базах даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, нарахування земельного податку до отримання контролюючим органом відповідних даних з Державного земельного кадастру здійснюється на підставі відомостей, наданих платником податків.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником земельного податку на підставі оригіналів або належним чином засвідчених копій рішень відповідних органів місцевого самоврядування, військової адміністрації або військово-цивільної адміністрації про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяви платника податків контролюючий орган, до якого звернувся платник земельного податку, протягом десяти робочих днів здійснює перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

{Кодекс доповнено статтею 283-1 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Стаття 284. Особливості оподаткування платою за землю

{Назва статті 284 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

284.1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування встановлюють ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території.

{Абзац перший пункту 284.1 статті 284 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Абзац другий пункту 284.1 статті 284 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

Нові зміни до рішень щодо наданих пільг зі сплати земельного податку надаються відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки до 1 числа першого місяця кварталу, що настає за звітним кварталом, у якому відбулися зазначені зміни.

{Абзац третій пункту 284.1 статті 284 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

284.2. Якщо право на пільгу у платника виникає протягом року, то він звільняється від сплати податку починаючи з місяця, що настає за місяцем, у якому виникло це право. У разі втрати права на пільгу протягом року податок сплачується починаючи з місяця, що настає за місяцем, у якому втрачено це право.

284.3. Якщо платники податку, які користуються пільгами з цього податку, надають в оренду земельні ділянки, окремі будівлі, споруди або їх частини, податок за такі земельні ділянки та земельні ділянки під такими будівлями (їх частинами) сплачується на загальних підставах з урахуванням прибудинкової території.

Ця норма не поширюється на бюджетні установи у разі надання ними будівель, споруд (їх частин) в тимчасове користування (оренду) іншим бюджетним установам, дошкільним, загальноосвітнім навчальним закладам незалежно від форм власності і джерел фінансування.

{Абзац другий пункту 284.3 статті 284 в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

284.4. Плата за землю за земельні ділянки, надані гірничодобувним підприємствам для видобування корисних копалин та розробки родовищ корисних копалин, справляється у розмірі 25 відсотків податку, обчисленого відповідно до статей 274 і 277 цього Кодексу.

{Статтю 284 доповнено пунктом 284.4 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

284.5. Інформація про виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) на підставі рішень органу місцевого самоврядування, прийнятих у попередньому році, надається відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельних ділянок до 1 лютого поточного року.

У разі внесення змін органами місцевого самоврядування до раніше прийнятих рішень органу місцевого самоврядування про виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) інформація про такі зміни надається відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельних ділянок протягом 30 календарних днів з дня їх внесення.

Така інформація надається в електронному вигляді у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 284 доповнено пунктом 284.5 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

284.6. У частині плати за землю за земельні ділянки, що входять до складу території індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, нормативну грошову оцінку яких проведено, що використовуються ініціаторами створення індустріального парку, керуючою

компанією індустріального парку та учасниками індустріальних парків, органи місцевого самоврядування можуть:

1) встановлювати ставки земельного податку та орендну плату в розмірі, меншому за розмір земельного податку, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певної категорії земель, що сплачується на відповідній території;

2) звільняти від сплати земельного податку.

До таких рішень органів місцевого самоврядування та/або рішень про внесення змін до таких рішень не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпунктів 12.3.3, 12.3.4 і 12.3.7 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 (у частині прийняття та набрання чинності рішеннями) та пункту 12.5 (у частині строку набрання чинності рішеннями) статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

{Абзац четвертий пункту 284.6 статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

{Статтю 284 доповнено пунктом 284.6 згідно із Законом № 2330-IX від 21.06.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 2330-IX від 21.06.2022}

Стаття 285. Податковий період для плати за землю

{Назва статті 285 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

285.1. Базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю є календарний рік.

285.2. Базовий податковий (звітний) рік починається 1 січня і закінчується 31 грудня того ж року (для новостворених підприємств та організацій, а також у зв'язку із набуттям права власності та/або користування на нові земельні ділянки може бути меншим 12 місяців).

Стаття 286. Порядок обчислення плати за землю

286.1. Підставою для нарахування земельного податку є:

{Абзац перший пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

а) дані державного земельного кадастру;

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

б) дані Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

в) дані державних актів, якими посвідчено право власності або право постійного користування земельною ділянкою (державні акти на землю);

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

г) дані сертифікатів на право на земельні частки (паї);

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

ґ) рішення органу місцевого самоврядування про виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв);

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

д) дані інших правовстановлюючих документів, якими посвідчується право власності або право користування земельною ділянкою, право на земельні частки (паї);

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

е) дані Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначеного у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

{Пункт 286.1 статті 286 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

У разі подання платником податку до контролюючого органу правовстановлюючих документів на земельну ділянку, земельну частку (пай), відомості про які відсутні у базах даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, нарахування податку фізичним особам здійснюється на підставі поданих платником податку відомостей до отримання контролюючим органом інформації про перехід права власності на об’єкт оподаткування".

{Абзац пункту 286.1 статті 286 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин та у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, у сфері будівництва щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця, а також за запитом відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельної ділянки подають інформацію, необхідну для обчислення і справляння плати за землю, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Абзац пункту 286.1 статті 286 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011 - набирає чинності з 1 січня 2012 року у частині надання інформації, необхідної для обчислення земельного податку, відповідними державними органами; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі подання платником податку до контролюючого органу правовстановлюючих документів на земельну ділянку, відомості про яку відсутні у базах даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, сплата податку фізичними та юридичними особами здійснюється на підставі поданих платником податку відомостей до отримання контролюючим органом інформації про перехід права власності на об’єкт оподаткування.

{Пункт 286.1 статті 286 доповнено абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

286.2. Платники плати за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму плати за землю щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають до відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями. Подання такої декларації звільняє від обов’язку подання щомісячних декларацій. При поданні першої декларації (фактичного початку діяльності як платника плати за землю) разом з нею подається витяг із технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, а надалі такий витяг подається у разі затвердження нової нормативної грошової оцінки землі.

{Пункт 286.2 статті 286 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

286.3. Платник плати за землю має право подавати щомісяця звітну податкову декларацію, що звільняє його від обов'язку подання податкової декларації не пізніше 20 лютого поточного року, протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним.

{Пункт 286.3 статті 286 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012}

286.4. За нововідведені земельні ділянки або за новоукладеними договорами оренди землі платник плати за землю подає податкову декларацію протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним.

У разі зміни протягом року об'єкта та/або бази оподаткування платник плати за землю подає податкову декларацію протягом 20 календарних днів місяця, що настає за місяцем, у якому відбулися

такі зміни.

{Пункт 286.4 статті 286 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

286.5. Нарахування фізичним особам сум плати за землю проводиться контролюючими органами (за місцем знаходження земельної ділянки, у тому числі право на яку фізична особа має як власник земельної частки (паю), які надсилають платнику податку у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення про внесення податку за формою, встановленою у порядку, визначеному статтею 58 цього Кодексу, разом із детальним розрахунком суми податку, який, зокрема, але не виключно, має містити кадастровий номер та площу земельної ділянки, розмір ставки податку та розмір пільги зі сплати податку.

Нарахування фізичним особам сум земельного податку з підстав, визначених підпунктами в, г, д пункту 286.1 цієї статті, проводиться контролюючими органами виключно у разі надання зазначених даних такими фізичними особами.

У разі переходу права власності на земельну ділянку або права на земельну частку (пай) від одного власника - юридичної або фізичної особи до іншого протягом календарного року податок сплачується попереднім власником за період з 1 січня цього року до початку того місяця, в якому припинилося його право власності на зазначену земельну ділянку, а новим власником - починаючи з місяця, в якому він набув право власності.

У разі переходу права власності на земельну ділянку або права на земельну частку (пай) від одного власника - фізичної особи до іншого протягом календарного року контролюючий орган надсилає (вручає) податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності.

Якщо такий перехід відбувся після 1 липня поточного року, контролюючий орган надсилає (вручає) попередньому власнику нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

У разі якщо платник податків має у власності декілька земельних ділянок або право на декілька земельних часток (паїв), щодо яких необхідно провести звірку даних, для її проведення такий платник податків має право звернутися до контролюючого органу за своїм місцем реєстрації у контролюючих органах або за місцем знаходження будь-якої з таких земельних ділянок, у тому числі право на яку фізична особа має як власник земельної частки (паю).

Платники плати за землю мають право письмово або в електронній формі засобами електронного зв’язку (з дотриманням вимог, визначених пунктом 42.4 статті 42 цього Кодексу) звернутися до контролюючого органу за своїм місцем реєстрації у контролюючих органах або за місцем знаходження земельних ділянок, у тому числі право на яку фізична особа має як власник земельної частки (паю), для проведення звірки даних щодо:

розміру площ та кількості земельних ділянок, земельних часток (паїв), що перебувають у власності та/або користуванні платника податку;

права на користування пільгою зі сплати податку з урахуванням положень пунктів 281.4 і 281.5 статті 281 цього Кодексу;

{Абзац дев’ятий пункту 286.5 статті 286 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

розміру ставки земельного податку;

нарахованої суми плати за землю.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником плати за землю на підставі оригіналів відповідних документів або належним чином засвідчених копій таких документів, зокрема документів на право власності, користування пільгою, а

також у разі зміни розміру ставки плати за землю контролюючий орган, до якого звернувся платник плати за землю, проводить протягом десяти робочих днів перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

{Пункт 286.5 статті 286 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

286.6. За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у спільній власності кількох юридичних або фізичних осіб, податок нараховується з урахуванням прибудинкової території кожному з таких осіб:

1) у рівних частинах - якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділена в натурі, або одній з таких осіб-власників, визначеній за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

2) пропорційно належній частці кожної особи - якщо будівля перебуває у спільній частковій власності;

3) пропорційно належній частці кожної особи - якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності і поділена в натурі.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у користуванні кількох юридичних або фізичних осіб, податок нараховується кожному з них пропорційно тій частині площі будівлі, що знаходиться в їх користуванні, з урахуванням прибудинкової території.

286.7. Юридична особа зменшує податкові зобов'язання із земельного податку на суму пільг, які надаються фізичним особам відповідно до пункту 281.1 статті 281 цього Кодексу за земельні ділянки, що знаходяться у їх власності або постійному користуванні і входять до складу земельних ділянок такої юридичної особи.

Такий порядок також поширюється на визначення податкових зобов'язань із земельного податку юридичною особою за земельні ділянки, які відведені в порядку, встановленому Законом України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" для безоплатного паркування (зберігання) легкових автомобілів, якими керують особи з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарату, члени їх сімей, яким відповідно до порядку забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями передано право керування автомобілем, та законні представники недієздатних осіб з інвалідністю або дітей з інвалідністю, які перевозять осіб з інвалідністю (дітей з інвалідністю) з ураженням опорно-рухового апарату.

{Абзац другий пункту 286.7 статті 286 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 344-IX від 05.12.2019}

Стаття 287. Строк сплати плати за землю

287.1. Власники землі та землекористувачі сплачують плату за землю з дня виникнення права власності або права користування земельною ділянкою.

У разі припинення права власності або права користування земельною ділянкою плата за землю сплачується за фактичний період перебування землі у власності або користуванні у поточному році.

287.2. Облік фізичних осіб - платників податку і нарахування відповідних сум проводяться контролюючими органами за місцем знаходження земельної ділянки, у тому числі право на яку фізична особа має як власник земельної частки (паю), щороку до 1 травня.

{Пункт 287.2 статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

287.3. Податкове зобов'язання щодо плати за землю, визначене у податковій декларації на поточний рік, сплачується рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок

за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

287.4. Податкове зобов'язання з плати за землю, визначене у податковій декларації, у тому числі за нововідведені земельні ділянки, сплачується власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

{Пункт 287.4 статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

287.5. Податок фізичними особами сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

Фізичними особами у сільській та селищній місцевості земельний податок може сплачуватися через каси сільських (селищних) рад за квитанцією про приймання податкових платежів. Форма квитанції встановлюється у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 287.5 статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

287.6. При переході права власності на будівлю, споруду (їх частину) податок за земельні ділянки, на яких розташовані такі будівлі, споруди (їх частини), з урахуванням прибудинкової території сплачується на загальних підставах з дати державної реєстрації права власності на таку земельну ділянку.

{Пункт 287.6 статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

287.7. У разі надання в оренду земельних ділянок (у межах населених пунктів), окремих будівель (споруд) або їх частин власниками та землекористувачами податок за площі, що надаються в оренду, обчислюється з дати укладення договору оренди земельної ділянки або з дати укладення договору оренди будівель (їх частин).

{Пункт 287.7 статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

287.8. Власник нежилого приміщення (його частини) у багатоквартирному жилому будинку сплачує до бюджету податок за площі під такими приміщеннями (їх частинами) з урахуванням пропорційної частки прибудинкової території з дати державної реєстрації права власності на нерухоме майно.

287.9. У разі якщо контролюючий орган не надіслав (не вручив) податкове (податкові) повідомлення-рішення у строки, встановлені статтею 286 цього Кодексу, фізичні особи звільняються від відповідальності, передбаченої цим Кодексом за несвоєчасну сплату податкового зобов’язання.

{Статтю 287 доповнено пунктом 287.9 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

287.10. Податкове зобов’язання з цього податку може бути нараховано за податкові (звітні) періоди (роки) в межах строків, визначених пунктом 102.1 статті 102 цього Кодексу.

{Статтю 287 доповнено пунктом 287.10 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Стаття 288. Орендна плата

288.1. Підставою для нарахування орендної плати за земельну ділянку є договір оренди такої земельної ділянки.

{Абзац перший пункту 288.1 статті 288 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які укладають договори оренди землі, повинні до 1 лютого подавати контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки переліки орендарів, з якими укладено договори оренди землі на поточний рік, та інформувати відповідний контролюючий орган про укладення нових, внесення змін до існуючих договорів оренди землі та їх розірвання до 1 числа місяця, що настає за місяцем, у якому відбулися зазначені зміни.

Форма надання інформації затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

{Пункт 288.1 статті 288 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Договір оренди земель державної і комунальної власності укладається за типовою формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 288.1 статті 288 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 288.2 статті 288 виключено на підставі Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Пункт 288.3 статті 288 виключено на підставі Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

288.4. Розмір та умови внесення орендної плати встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем (крім випадків консервації таких земельних ділянок або визнання земельних ділянок забрудненими (потенційно забрудненими) вибухонебезпечними предметами).

{Пункт 288.4 статті 288 в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

288.5. Розмір орендної плати встановлюється у договорі оренди, але річна сума платежу:

288.5.1. не може бути меншою за розмір земельного податку:

для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких проведено, - у розмірі не більше 3 відсотків їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування - не більше 1 відсотка їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь - не менше 0,3 відсотка та не більше 1 відсотка їх нормативної грошової оцінки;

для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено, - у розмірі не більше 5 відсотків нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, для сільськогосподарських угідь - не менше 0,3 відсотка та не більше 5 відсотків нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області;

{Підпункт 288.5.1 пункту 288.5 статті 288 в редакції Законів № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

288.5.2. не може перевищувати 12 відсотків нормативної грошової оцінки.

288.5.3. може перевищувати граничний розмір орендної плати, встановлений у підпункті 288.5.2, у разі визначення орендаря на конкурентних засадах.

{Пункт 288.5 статті 288 доповнено підпунктом 288.5.3 згідно із Законом № 557-VIII від 30.06.2015}

288.5.4. для пасовищ у населених пунктах, яким надано статус гірських, не може перевищувати розміру земельного податку.

{Пункт 288.5 статті 288 доповнено підпунктом 288.5.4 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

288.5.5. для баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки, перелік яких

затверджується Кабінетом Міністрів України, не може перевищувати 0,1 відсотка нормативної грошової оцінки.

{Пункт 288.5 статті 288 доповнено підпунктом 288.5.5 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 288.5 статті 288 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

288.6. Плата за суборенду земельних ділянок не може перевищувати орендної плати.

288.7. Податковий період, порядок обчислення орендної плати, строк сплати та порядок її зарахування до бюджетів застосовується відповідно до вимог статей 285-287 цього розділу.

288.8. За земельні ділянки, визначені цим пунктом, у цілях розрахунку орендної плати розмір податкових зобов’язань з орендної плати визначається з урахуванням положень, визначених цим Кодексом.

Не нараховується орендна плата за договорами оренди земельних ділянок державної і комунальної власності, щодо яких відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, що здійснюють розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, прийнято рішення про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки на строк, визначений цим робочим проектом.

Не нараховується орендна плата за договорами оренди земельних ділянок державної і комунальної власності, які забруднені вибухонебезпечними предметами, за період, який починається з першого числа місяця, на який припадає дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

У частині земельних ділянок, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, період, коли земельні ділянки визнаються забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому завершено активні бойові дії або тимчасова окупація на відповідній території (у тому числі коли дата початку обстеження небезпечної території операторами протимінної діяльності настає після дати завершення бойових дій або тимчасової окупації на відповідній території), за умови подання платником плати за землю заяви до органу місцевого самоврядування, військової адміністрації та військово-цивільної адміністрації про потенційне забруднення земельної ділянки вибухонебезпечними предметами та прийняття таким органом місцевого самоврядування, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів щодо земельної ділянки, зазначеної в такій заяві, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

Не нараховується орендна плата за договорами оренди земельних ділянок державної і комунальної власності, які непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, протягом періоду, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата прийняття рішення сільською, селищною, міською радою, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів на підставі заяви платника податків, та завершується останнім числом місяця, на який припадає дата, що настає раніше, - або останній день строку, на який надано пільгу зі сплати місцевих податків та зборів відповідно до прийнятого рішення (у тому числі з урахуванням змін, внесених до такого рішення), або дата скасування відповідного рішення, або дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності чи визнання земельної ділянки придатною для використання.

У разі подання платником орендної плати до контролюючого органу рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки, відомості про заходи щодо охорони земель і ґрунтів яких відсутні у базах даних інформаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, або рішення сільської, селищної, міської ради, військової адміністрації або військово-цивільної адміністрації про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та зборів на підставі заяви такого платника податків про визнання земельної ділянки непридатною для використання у зв’язку із потенційною загрозою її забруднення вибухонебезпечними предметами, нарахування орендної плати до отримання контролюючим органом даних з Державного земельного кадастру або відповідної інформації від сільської, селищної, міської ради, військової адміністрації або військово-цивільної адміністрації щодо прийнятих рішень здійснюється на підставі відомостей, наданих платником податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником орендної плати на підставі оригіналів або належним чином засвідчених копій рішень відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки або рішень сільської, селищної, міської ради, військової адміністрації або військово-цивільної адміністрації про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та зборів на підставі заяви такого платника податків про визнання земельної ділянки непридатною для використання у зв’язку із потенційною загрозою її забруднення вибухонебезпечними предметами, контролюючий орган, до якого звернувся платник орендної плати, протягом десяти робочих днів здійснює перерахунок платежу і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення разом із детальним розрахунком суми орендної плати. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

При цьому річна сума платежу за такі земельні ділянки визначається пропорційно кількості місяців, в яких земельна ділянка державної чи комунальної власності була визнана придатною для використання.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

{Статтю 288 доповнено пунктом 288.8 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Стаття 289. Індексація нормативної грошової оцінки земель

289.1. Для визначення розміру податку та орендної плати використовується нормативна грошова оцінка земельних ділянок, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до законодавства.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, здійснює управління у сфері оцінки земель та земельних ділянок.

289.2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, за індексом споживчих цін за попередній рік щороку розраховує величину коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель (Кі), на який індексується нормативна грошова оцінка земель і земельних ділянок, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), на 1 січня поточного року, що визначається за формулою:

Кі = І:100,

де І - індекс споживчих цін за попередній рік.

У разі якщо індекс споживчих цін перевищує 115 відсотків, такий індекс застосовується із

значенням 115.

Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель, зазначеної в технічній документації з нормативної грошової оцінки земель та земельних ділянок.

289.3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації не пізніше 15 січня поточного року забезпечують інформування центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, і власників землі та землекористувачів про щорічну індексацію нормативної грошової оцінки земель.

{Стаття 289 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 290. {Статтю 290 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

РОЗДІЛ XIV. СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ

ГЛАВА 1 виключена.

{До розділу XIV включено главу 1 згідно із Законом № 4014-VI від 04.11.2011}

ГЛАВА 1. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

{Глава 1 розділу XIV набирає чинності з 1 січня 2012 року, крім підпункту 1 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 та пункту 293.2 статті 293 - див. п.1 розділу II Закону № 4014-VI від 04.11.2011}

Стаття 291. Загальні положення

291.1. У цій главі встановлюються правові засади застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також справляння єдиного податку.

291.2. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 цього Кодексу, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

291.3. Юридична особа чи фізична особа - підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим цією главою, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою.

Не мають права обрати та перебувати на спрощеній системі оподаткування, а також не мають права підтвердити статус платника єдиного податку четвертої групи платники податку, щодо яких у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", прийняті рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), протягом строку застосування таких санкцій.

{Пункт 291.3 статті 291 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

291.4. Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

1) перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на

1 січня податкового (звітного) року;

{Підпункт 1 пункту 291.4 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 540-IX від 30.03.2020, № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1017-IX від 01.12.2020}

2) друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

{Абзац третій підпункту 2 пункту 291.4 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Законів № 540-IX від 30.03.2020, № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1017-IX від 01.12.2020}

Дія цього підпункту не поширюється на фізичних осіб - підприємців, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (група 70.31 КВЕД ДК 009:2005), послуги з надання доступу до мережі Інтернет, а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. Такі фізичні особи - підприємці належать виключно до третьої групи платників єдиного податку, якщо відповідають вимогам, встановленим для такої групи;

{Абзац четвертий підпункту 2 пункту 291.4 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

3) третя група:

фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена, та юридичні особи - суб’єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

електронні резиденти (е-резиденти), які зареєструвалися як фізичні особи - підприємці, здійснюють господарську діяльність з надання послуг, виробництва та/або продажу товарів виключно на користь нерезидентів України, за умови що протягом календарного року вони відповідають сукупності таких критеріїв:

не використовують працю найманих осіб - громадян або резидентів України;

не отримують доходи з джерелом походження з України, крім пасивних доходів;

обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

{Підпункт 3 пункту 291.4 статті 291 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Законів № 540-IX від 30.03.2020, № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1017-IX від 01.12.2020; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

4) четверта група - сільськогосподарські товаровиробники:

а) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків;

б) фізичні особи - підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство", за умови виконання сукупності таких вимог:

здійснюють виключно вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку такої власновирощеної або відгодованої продукції та її продаж;

провадять господарську діяльність (крім постачання) за місцем податкової адреси;

не використовують працю найманих осіб;

членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї у визначенні частини другої статті 3 Сімейного кодексу України;

площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства становить не менше 0,5 гектара, але не більше 20 гектарів сукупно.

{Абзац шостий підпункту "б" підпункту 4 пункту 291.4 статті 291 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підпункт 4 пункту 291.4 статті 291 в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 2497-VIII від 10.07.2018}

{Підпункт 5 пункту 291.4 статті 291 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 6 пункту 291.4 статті 291 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

291.4.1. При розрахунку загальної кількості осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником єдиного податку - фізичною особою, не враховуються наймані працівники, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю і пологами та у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею передбаченого законодавством віку, а також працівники, призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період.

При розрахунку середньооблікової кількості працівників застосовується визначення, встановлене цим Кодексом.

{Підпункт 291.4.1 пункту 291.4 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

291.4.2. У селекційних центрах, на підприємствах (в об'єднаннях) з племінної справи у тваринництві до продукції власного виробництва сільськогосподарського товаровиробника також належать племінні (генетичні) ресурси, придбані в інших селекційних центрах, на підприємствах (в об'єднаннях) із племінної справи у тваринництві та реалізовані вітчизняним підприємствам для осіменіння маточного поголів'я тварин.

{Пункт 291.4 статті 291 доповнено підпунктом 291.4.2 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

291.4.3. Якщо сільськогосподарський товаровиробник утворюється шляхом злиття, перетворення, поділу або виділення згідно з відповідними нормами Цивільного кодексу України, то норма щодо дотримання частки сільськогосподарського товаровиробництва, яка дорівнює або перевищує 75 відсотків за попередній податковий (звітний) рік, поширюється на:

{Абзац перший підпункту 291.4.3 пункту 291.4 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

усіх осіб окремо, які зливаються;

{Абзац другий підпункту 291.4.3 пункту 291.4 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

кожну окрему особу, утворену шляхом поділу або виділу;

особу, утворену шляхом перетворення.

Якщо сільськогосподарський товаровиробник реорганізується шляхом приєднання згідно з відповідними нормами Цивільного кодексу України, то норма щодо дотримання частки сільськогосподарського товаровиробництва, яка дорівнює 75 відсотків за попередній податковий (звітний) рік, поширюється на усіх учасників такої реорганізації.

{Підпункт 291.4.3 пункту 291.4 статті 291 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 291.4 статті 291 доповнено підпунктом 291.4.3 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

291.4.4. Сільськогосподарські товаровиробники, утворені шляхом злиття, можуть бути платниками податку в рік утворення, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік всіма товаровиробниками, які брали участь у їх утворенні та були припинені в результаті злиття, дорівнює або перевищує 75 відсотків.

{Пункт 291.4 статті 291 доповнено підпунктом 291.4.4 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

291.4.5. Сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи, утворені шляхом перетворення платника податку, можуть бути платниками податку в рік перетворення, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік, дорівнює або перевищує 75 відсотків.

{Пункт 291.4 статті 291 доповнено підпунктом 291.4.5 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

291.4.6. Сільськогосподарські товаровиробники, утворені шляхом поділу або виділення, можуть бути платниками податку з наступного року, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік, дорівнює або перевищує 75 відсотків.

{Пункт 291.4 статті 291 доповнено підпунктом 291.4.6 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

291.4.7. Новоутворені сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи можуть бути платниками податку з наступного року, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік, дорівнює або перевищує 75 відсотків, а фізичні особи - підприємці - у рік державної реєстрації.

{Пункт 291.4 статті 291 доповнено підпунктом 291.4.7 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2497-VIII від 10.07.2018}

291.5. Не можуть бути платниками єдиного податку першої - третьої груп:

{Абзац перший пункту 291.5 статті 291 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

291.5.1. суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи - підприємці), які здійснюють:

1) діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор, діяльність з випуску та проведення лотерей;

{Підпункт 1 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 набирає чинності з дня набрання

чинності законом, що регулює питання діяльності у сфері грального бізнесу - див. п.1 розділу II Закону № 4014-VI від 04.11.2011}

{Абзац перший підпункту 1 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; підпункт 1 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 в редакції Закону № 3325-IX від 10.08.2023}

2) обмін іноземної валюти;

3) виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов’язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин);

{Підпункт 3 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

4) видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органогенного утворення (крім виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння);

{Підпункт 4 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

5) видобуток, реалізацію корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;

{Підпункт 5 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

6) діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України "Про страхування", сюрвейєрами, аварійними комісарами та аджастерами, визначеними розділом III цього Кодексу;

7) діяльність з управління підприємствами;

8) діяльність з надання послуг пошти (крім кур’єрської діяльності), діяльність з надання послуг фіксованого телефонного зв’язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв’язку (місцевого, міжміського, міжнародного), діяльність з надання послуг фіксованого телефонного зв’язку з використанням безпроводового доступу до телекомунікаційної мережі з правом технічного обслуговування і надання в користування каналів електрозв’язку (місцевого, міжміського, міжнародного), діяльність з надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв’язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв’язку, діяльність з надання послуг з технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж, мереж ефірного теле- і радіомовлення, проводового радіомовлення та телемереж;

{Підпункт 8 підпункту 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 в редакції Законів № 4834-VI від 24.05.2012, № 129-IX від 20.09.2019}

9) діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

10) діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;

291.5.2. фізичні особи - підприємці, які здійснюють технічні випробування та дослідження (група 74.3 КВЕД ДК 009:2005), діяльність у сфері аудиту;

291.5.3. фізичні особи - підприємці, які надають в оренду земельні ділянки, загальна площа яких перевищує 0,2 гектара, житлові приміщення та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 400

квадратних метрів, нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 900 квадратних метрів;

{Підпункт 291.5.3 пункту 291.5 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 1117-IX від 17.12.2020}

291.5.4. страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;

291.5.5. суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких сукупність часток, що належать юридичним особам, які не є платниками єдиного податку, дорівнює або перевищує 25 відсотків;

291.5.6. представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;

291.5.7. фізичні та юридичні особи - нерезиденти;

291.5.8. платники податків, які на день подання заяви про реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг, крім безнадійного податкового боргу, що виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

{Підпункт 291.5.8 пункту 291.5 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

291.5-1. Не можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи:

291.5-1.1. суб’єкти господарювання, у яких понад 50 відсотків доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних квітів, вирощених на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, та продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, хутряних виробів і хутра (крім хутрової сировини);

суб’єкти господарювання, діяльність яких згідно з КВЕД-2010 відноситься до класів 01.47 (розведення свійської птиці), 01.49 (в частині розведення та вирощування перепелів і страусів) та 10.12 (виробництво м’яса свійської птиці);

{Підпункт 291.5-1.1 пункту 291.5-1 статті 291 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

291.5-1.2. суб’єкти господарювання, що провадять діяльність з виробництва підакцизних товарів, крім виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29 - 2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції, виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29-2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства, які експортуються цими підприємствами, вин виноградних, вин плодово-ягідних та/або напоїв медових, вироблених та розлитих у споживчу тару малими виробництвами виноробної продукції з виноматеріалів виключно власного виробництва (не придбаних), отриманих шляхом переробки плодів, ягід, винограду, меду власного виробництва та/або придбаних плодів, ягід, винограду, меду, за умови що такі придбані плоди, ягоди, виноград, мед мають виключно українське походження, а також крім електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та/або з відновлюваних джерел енергії (за умови, що дохід від реалізації такої енергії не перевищує 25 відсотків доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) такого суб’єкта господарювання);

{Підпункт 291.5-1.2 пункту 291.5-1 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018, № 2836-ХІ від 13.12.2022, № 3303-IX від 09.08.2023}

291.5-1.3. суб’єкт господарювання, який станом на 1 січня базового (звітного) року має податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, який виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

{Статтю 291 доповнено пунктом 291.5-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

291.6. Платники єдиного податку першої - третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі - готівковій або безготівковій (у тому числі з використанням електронних грошей).

{Пункт 291.6 статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2888-IX від 12.01.2023}

291.7. Для цілей цієї глави під побутовими послугами населенню, які надаються першою та другою групами платників єдиного податку, розуміються такі види послуг:

1) виготовлення взуття за індивідуальним замовленням;

2) послуги з ремонту взуття;

3) виготовлення швейних виробів за індивідуальним замовленням;

4) виготовлення виробів із шкіри за індивідуальним замовленням;

5) виготовлення виробів з хутра за індивідуальним замовленням;

6) виготовлення спіднього одягу за індивідуальним замовленням;

7) виготовлення текстильних виробів та текстильної галантереї за індивідуальним замовленням;

8) виготовлення головних уборів за індивідуальним замовленням;

9) додаткові послуги до виготовлення виробів за індивідуальним замовленням;

10) послуги з ремонту одягу та побутових текстильних виробів;

11) виготовлення та в'язання трикотажних виробів за індивідуальним замовленням;

12) послуги з ремонту трикотажних виробів;

13) виготовлення килимів та килимових виробів за індивідуальним замовленням;

14) послуги з ремонту та реставрації килимів та килимових виробів;

15) виготовлення шкіряних галантерейних та дорожніх виробів за індивідуальним замовленням;

16) послуги з ремонту шкіряних галантерейних та дорожніх виробів;

17) виготовлення меблів за індивідуальним замовленням;

18) послуги з ремонту, реставрації та поновлення меблів;

19) виготовлення теслярських та столярних виробів за індивідуальним замовленням;

20) технічне обслуговування та ремонт автомобілів, мотоциклів, моторолерів і мопедів за індивідуальним замовленням;

21) послуги з ремонту радіотелевізійної та іншої аудіо- і відеоапаратури;

22) послуги з ремонту електропобутової техніки та інших побутових приладів;

23) послуги з ремонту годинників;

24) послуги з ремонту велосипедів;

25) послуги з технічного обслуговування і ремонту музичних інструментів;

26) виготовлення металовиробів за індивідуальним замовленням;

27) послуги з ремонту інших предметів особистого користування, домашнього вжитку та металовиробів;

28) виготовлення ювелірних виробів за індивідуальним замовленням;

29) послуги з ремонту ювелірних виробів;

30) прокат речей особистого користування та побутових товарів;

31) послуги з виконання фоторобіт;

32) послуги з оброблення плівок;

33) послуги з прання, оброблення білизни та інших текстильних виробів;

34) послуги з чищення та фарбування текстильних, трикотажних і хутрових виробів;

35) вичинка хутрових шкур за індивідуальним замовленням;

36) послуги перукарень;

37) ритуальні послуги;

38) послуги, пов'язані з сільським та лісовим господарством;

39) послуги домашньої прислуги;

40) послуги, пов'язані з очищенням та прибиранням приміщень за індивідуальним замовленням.

291.8. Вимоги пунктів 291.5-291.6 цієї статті не поширюються на платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів).

{Статтю 291 доповнено пунктом 291.8 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

Стаття 292. Порядок визначення доходів та їх склад для платників єдиного податку першої - третьої груп

{Назва статті 292 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

292.1. Доходом платника єдиного податку є:

1) для фізичної особи - підприємця - дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі, визначеній пунктом 292.3 цієї статті. При цьому до доходу не включаються отримані такою фізичною особою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування, доходи у вигляді бюджетних грантів, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності;

{Підпункт 1 пункту 292.1 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

2) для юридичної особи - будь-який дохід, включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі, визначеній пунктом 292.3 цієї статті;

3) для платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів) - обсяг коштів, зарахованих на рахунок такого платника податків у банку.

{Пункт 292.1 статті 292 доповнено підпунктом 3 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

292.2. При продажу основних засобів юридичними особами - платниками єдиного податку дохід визначається як сума коштів, отриманих від продажу таких основних засобів.

Якщо основні засоби продані після їх використання протягом 12 календарних місяців з дня введення в експлуатацію, дохід визначається як різниця між сумою коштів, отриманою від продажу таких основних засобів, та їх залишковою балансовою вартістю, що склалася на день продажу.

{Пункт 292.2 статті 292 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

292.3. До суми доходу платника єдиного податку включається вартість безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг).

Безоплатно отриманими вважаються товари (роботи, послуги), надані платнику єдиного податку згідно з письмовими договорами дарування та іншими письмовими договорами, укладеними згідно із законодавством, за якими не передбачено грошової або іншої компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг) чи їх повернення, а також товари, передані платнику єдиного податку на відповідальне зберігання і використані таким платником єдиного податку.

До суми доходу платника єдиного податку третьої групи, який є платником податку на додану вартість за звітний період також включається сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності.

{Абзац третій пункту 292.3 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

До суми доходу платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи) за звітний період включається вартість реалізованих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг), за які отримана попередня оплата (аванс) у період сплати інших податків і зборів, визначених цим Кодексом.

{Абзац четвертий пункту 292.3 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 292.3 статті 292 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012, із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

292.4. У разі надання послуг, виконання робіт за договорами доручення, комісії, транспортного експедирування або за агентськими договорами доходом є сума отриманої винагороди повіреного (агента).

{Пункт 292.4 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

292.5. Дохід, виражений в іноземній валюті, перераховується у гривнях за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату отримання такого доходу.

292.6. Датою отримання доходу платника єдиного податку є дата надходження коштів платнику єдиного податку у грошовій (готівковій або безготівковій) формі, дата підписання платником єдиного податку акта приймання-передачі безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг). Для платника єдиного податку третьої групи, який є платником податку на додану вартість, датою отримання доходу є дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності.

{Абзац перший пункту 292.6 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 5503-VI від 20.11.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

Для платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи) датою отримання доходу також є дата відвантаження товарів (виконання робіт, надання послуг), за які отримана попередня оплата (аванс) у період сплати інших податків і зборів, визначених цим Кодексом.

{Абзац другий пункту 292.6 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 292.6 статті 292 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012, із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

292.7. У разі здійснення торгівлі товарами або послугами з використанням торговельних автоматів чи іншого подібного обладнання, що не передбачає наявності реєстратора розрахункових операцій та/або програмного реєстратора розрахункових операцій, датою отримання доходу вважається дата вилучення з таких торговельних апаратів та/або подібного обладнання грошової виручки.

{Пункт 292.7 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

292.8. У разі якщо торгівля товарами (роботами, послугами) через торговельні автомати здійснюється з використанням жетонів, карток та/або інших замінників грошових знаків, виражених у грошовій одиниці України, датою отримання доходу вважається дата продажу таких жетонів, карток та/або інших замінників грошових знаків, виражених у грошовій одиниці України.

292.9. Доходи фізичної особи - платника єдиного податку, отримані в результаті провадження господарської діяльності та оподатковані згідно з цією главою, не включаються до складу загального річного оподатковуваного доходу фізичної особи, визначеного відповідно до розділу IV цього Кодексу.

292.10. Не є доходом суми податків і зборів, утримані (нараховані) платником єдиного податку під час здійснення ним функцій податкового агента, а також суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нараховані платником єдиного податку відповідно до закону.

292.11. До складу доходу, визначеного цією статтею, не включаються:

1) суми податку на додану вартість;

2) суми коштів, отриманих за внутрішніми розрахунками між структурними підрозділами платника єдиного податку;

3) суми фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, отриманої та повереної протягом 12 календарних місяців з дня її отримання, та суми кредитів;

4) суми коштів цільового призначення, що надійшли від Пенсійного фонду та інших фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, з бюджетів або державних цільових фондів, у тому числі в межах державних або місцевих програм;

5) суми коштів (аванс, передоплата), що повертаються покупцю товару (робіт, послуг) - платнику єдиного податку та/або повертаються платником єдиного податку покупцю товару (робіт, послуг), якщо таке повернення відбувається внаслідок повернення товару, розірвання договору або за листом-заявою про повернення коштів;

6) суми коштів, що надійшли як оплата товарів (робіт, послуг), реалізованих у період сплати інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом, вартість яких була включена до доходу юридичної особи при обчисленні податку на прибуток підприємств або загального оподатковуваного доходу фізичної особи - підприємця;

7) суми податку на додану вартість, що надійшли у вартості товарів (виконаних робіт, наданих послуг), відвантажених (поставлених) у період сплати інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом;

8) суми коштів та вартість майна, внесені засновниками або учасниками платника єдиного податку до статутного капіталу такого платника;

9) суми коштів у частині надмірно сплачених податків і зборів, встановлених цим Кодексом, та суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що повертаються платнику єдиного податку з бюджетів або державних цільових фондів;

10) дивіденди, отримані платником єдиного податку - юридичною особою від інших платників податків, оподатковані в порядку, визначеному цим Кодексом;

11) безоплатно надані (передані) особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, на користь суб’єктів господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я, за умови якщо:

1) такі товари на день укладення договору про їх закупівлю були включені до Переліку лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я, затвердженого Кабінетом Міністрів України, та

2) такі товари були придбані особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров’я або за кошти грантів (субгрантів) для виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні відповідно до закону.

У разі нецільового використання лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму єдиного податку за ставкою, передбаченою пунктом 293.5 статті 293 цього Кодексу;

{Пункт 292.11 статті 292 доповнено підпунктом 11 згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

12) суми коштів та вартість майна, отриманих платником податку - юридичною особою у вигляді бюджетного гранту, за умови його цільового використання.

У разі нецільового використання наданого бюджетного гранту платник податку - юридична особа зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму єдиного податку за ставкою, передбаченою пунктом 293.5 статті 293 цього Кодексу;

{Пункт 292.11 статті 292 доповнено підпунктом 12 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

13) пасивні доходи у вигляді процентів, нарахованих на залишок коштів на рахунку платника єдиного податку третьої групи - електронного резидента (е-резидента) в банку, отримані таким платником податку.

{Пункт 292.11 статті 292 доповнено підпунктом 13 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

{Пункт 292.12 статті 292 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

292.13. Дохід визначається на підставі даних обліку, який ведеться відповідно до статті 296 цього Кодексу.

292.14. Визначення доходу здійснюється для цілей оподаткування єдиним податком та для надання права суб'єкту господарювання зареєструватися платником єдиного податку та/або перебувати на спрощеній системі оподаткування.

292.15. При визначенні обсягу доходу, що дає право суб'єкту господарювання зареєструватися платником єдиного податку та/або перебувати на спрощеній системі оподаткування в наступному податковому (звітному) періоді, не включається дохід, отриманий як компенсація (відшкодування) за рішенням суду за будь-які попередні (звітні) періоди.

292.16. Право на застосування спрощеної системи оподаткування в наступному календарному році мають платники єдиного податку за умови неперевищення протягом календарного року обсягу доходу, встановленого для відповідної групи платників єдиного податку.

При цьому якщо протягом календарного року платники першої і другої груп використали право на застосування іншої ставки єдиного податку у зв'язку з перевищенням обсягу доходу,

встановленого для відповідної групи, право на застосування спрощеної системи оподаткування в наступному календарному році такі платники мають за умови неперевищення ними протягом календарного року обсягу доходу, встановленого підпунктом 3 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 292.16 статті 292 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 292-1. Об’єкт та база оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи

292-1.1. Об’єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

{Абзац другий пункту 292-1.1 статті 292-1 виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Площі земельних ділянок, що перебувають у консервації, забруднені вибухонебезпечними предметами або непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, не є об’єктом оподаткування єдиним податком для платників єдиного податку четвертої групи на період консервації або на період, коли земельні ділянки були забруднені вибухонебезпечними предметами, або на період, коли земельні ділянки були визнані потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Період, коли земельні ділянки перебували у консервації, визначається як період, що починається:

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

а) у частині земель державної та комунальної власності - з першого числа місяця, в якому відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України, прийнято рішення про затвердження робочого проекту землеустрою щодо консервації земельної ділянки, до останнього числа місяця, в якому завершуються заходи щодо охорони земель і ґрунтів згідно з відомостями Державного земельного кадастру;

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

б) у частині земель приватної власності - з дати внесення відомостей до Державного земельного кадастру про заходи щодо охорони земель і ґрунтів на підставі затвердженого робочого проекту землеустрою щодо консервації земель до останнього числа місяця, в якому завершуються заходи щодо охорони земель і ґрунтів згідно з відомостями Державного земельного кадастру.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Період, коли земельні ділянки були забруднені вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 3050-IX від

11.04.2023}

Для земельних ділянок, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, період, коли земельні ділянки визнаються забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому завершено активні бойові дії або тимчасова окупація на відповідній території (у тому числі коли дата початку обстеження небезпечної території операторами протимінної діяльності настає після дати завершення бойових дій або тимчасової окупації на відповідній території), за умови подання платником податку заяви до органу місцевого самоврядування, військової адміністрації та військово-цивільної адміністрації про потенційне забруднення земельної ділянки вибухонебезпечними предметами та прийняття таким органом місцевого самоврядування, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків та зборів щодо земельної ділянки, зазначеної у такій заяві, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Підставою для ненарахування єдиного податку щодо земельних ділянок, які непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, є інформація, зазначена у підпункті 12.4.6 пункту 12.4 статті 12 цього Кодексу.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Період, коли земельні ділянки визнаються потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата прийняття сільською, селищною, міською радою, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та зборів на підставі заяви платника податків, та завершується останнім числом місяця, на який припадає дата, що настає раніше, - або останній день строку, на який надано пільгу зі сплати місцевих податків та зборів відповідно до прийнятого рішення (у тому числі з урахуванням змін, внесених до такого рішення), або дата скасування відповідного рішення, або дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності, або дата визнання земельної ділянки придатною для використання.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

{Пункт 292-1.1 статті 292-1 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

292-1.2. Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка 1 гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю.

У разі якщо нормативна грошова оцінка земельної ділянки не проведена, базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одиниці площі ріллі в Автономній Республіці Крим або області.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для земель

водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) є нормативна грошова оцінка ріллі в Автономній Республіці Крим або області з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю.

{Пункт 292-1.2 статті 292-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 292-1.3 статті 292-1 виключено на підставі Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

{Кодекс доповнено статтею 292-1 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 293. Ставки єдиного податку

293.1. Ставки єдиного податку для платників першої групи встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі у цій главі - прожитковий мінімум), другої групи - у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі у цій главі - мінімальна заробітна плата), третьої групи - у відсотках до доходу (відсоткові ставки).

{Пункт 293.1 статті 293 в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 1791-VIII від 20.12.2016}

293.2. Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними, міськими радами для фізичних осіб - підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць:

{Пункт 293.2 статті 293 в редакції Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

1) для першої групи платників єдиного податку - не більше 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму;

{Підпункт 1 пункту 293.2 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1791-VIII від 20.12.2016}

2) для другої групи платників єдиного податку - не більше 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати.

{Підпункт 2 пункту 293.2 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 293.2 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

293.3. Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі:

1) 3 відсотки доходу - у разі сплати податку на додану вартість згідно з цим Кодексом;

{Підпункт 1 пункту 293.3 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

2) 5 відсотків доходу - у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

{Підпункт 2 пункту 293.3 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

Для фізичних осіб - підприємців, які здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, а також для електронних резидентів (е-резидентів) ставка єдиного податку встановлюється у розмірі, визначеному підпунктом 2 цього пункту.

{Абзац четвертий пункту 293.3 статті 293 в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

{Пункт 293.3 статті 293 в редакції Закону № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

293.4. Ставка єдиного податку встановлюється для платників єдиного податку першої - третьої групи (фізичні особи - підприємці) у розмірі 15 відсотків:

{Абзац перший пункту 293.4 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

1) до суми перевищення обсягу доходу, визначеного у підпунктах 1, 2 і 3 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу;

{Підпункт 1 пункту 293.4 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

2) до доходу, отриманого від провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку, віднесеного до першої або другої групи;

{Підпункт 2 пункту 293.4 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

3) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж зазначений у цій главі;

4) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування (крім платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів);

{Підпункт 4 пункту 293.4 статті 293 в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

5) до доходу, отриманого платниками першої або другої групи від провадження діяльності, яка не передбачена у підпунктах 1 або 2 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу відповідно.

{Пункт 293.4 статті 293 доповнено підпунктом 5 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

293.5. Ставки єдиного податку для платників третьої групи (юридичні особи) встановлюються у подвійному розмірі ставок, визначених пунктом 293.3 цієї статті:

{Абзац перший пункту 293.5 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

1) до суми перевищення обсягу доходу, визначеного у підпункті 3 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу;

{Підпункт 1 пункту 293.5 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

2) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж зазначений у цій главі;

3) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування.

293.6. У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп кількох видів господарської діяльності застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів господарської діяльності.

293.7. У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп господарської діяльності на територіях більш як однієї сільської, селищної, міської ради застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений цією статтею для відповідної групи таких платників єдиного податку.

{Пункт 293.7 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

293.8. Ставки, встановлені пунктами 293.3-293.5 цієї статті, застосовуються з урахуванням таких особливостей:

1) платники єдиного податку першої групи, які у календарному кварталі перевищили обсяг доходу, визначений для таких платників у пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу, з наступного календарного кварталу за заявою переходять на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку другої або третьої групи, або відмовляються від застосування спрощеної системи оподаткування.

{Абзац перший підпункту 1 пункту 293.8 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

Такі платники до суми перевищення зобов'язані застосувати ставку єдиного податку у розмірі 15 відсотків.

Заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу;

2) платники єдиного податку другої групи, які перевищили у податковому (звітному) періоді обсяг доходу, визначений для таких платників у пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу, в наступному податковому (звітному) кварталі за заявою переходять на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку третьої групи, або відмовляються від застосування спрощеної системи оподаткування.

{Абзац перший підпункту 2 пункту 293.8 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

Такі платники до суми перевищення зобов'язані застосувати ставку єдиного податку у розмірі 15 відсотків.

Заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу;

3) платники єдиного податку третьої групи (фізичні особи - підприємці), які перевищили у податковому (звітному) періоді обсяг доходу, визначений для таких платників у пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу, до суми перевищення застосовують ставку єдиного податку у розмірі 15 відсотків, а також зобов’язані у порядку, встановленому цією главою, перейти на сплату інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом.

Платники єдиного податку третьої групи (юридичні особи), які перевищили у податковому (звітному) періоді обсяг доходу, визначений для таких платників у пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу, до суми перевищення застосовують ставку єдиного податку у подвійному розмірі ставок, визначених пунктом 293.3 цієї статті, а також зобов’язані у порядку, встановленому цією главою, перейти на сплату інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом.

Заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу;

{Підпункт 3 пункту 293.8 статті 293 в редакції Законів № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

4) ставка єдиного податку, визначена для третьої групи у розмірі 3 відсотки, може бути обрана:

{Абзац перший підпункту 4 пункту 293.8 статті 293 в редакції Закону № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

а) суб'єктом господарювання, який зареєстрований платником податку на додану вартість

відповідно до розділу V цього Кодексу, у разі переходу ним на спрощену систему оподаткування шляхом подання заяви щодо переходу на спрощену систему оподаткування не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу;

б) платником єдиного податку третьої групи, який обрав ставку єдиного податку в розмірі 5 відсотків, у разі добровільної зміни ставки єдиного податку шляхом подання заяви щодо зміни ставки єдиного податку не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку календарного кварталу, в якому буде застосовуватися нова ставка, та реєстрації такого платника єдиного податку платником податку на додану вартість у порядку, встановленому розділом V цього Кодексу;

{Підпункт "б" підпункту 4 пункту 293.8 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 5083-VI від 05.07.2012, № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

в) суб'єктом господарювання, який не зареєстрований платником податку на додану вартість, у разі його переходу на спрощену систему оподаткування або зміни групи платників єдиного податку шляхом реєстрації платником податку на додану вартість відповідно до розділу V цього Кодексу і подання заяви щодо переходу на спрощену систему оподаткування або зміни групи платників єдиного податку не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу, в якому здійснено реєстрацію платником податку на додану вартість;

{Підпункт "в" підпункту 4 пункту 293.8 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

{Підпункт "г" підпункту 4 пункту 293.8 статті 293 виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

5) у разі анулювання реєстрації платника податку на додану вартість у порядку, встановленому розділом V цього Кодексу, платники єдиного податку зобов’язані перейти на сплату єдиного податку за ставкою у розмірі 5 відсотків (для платників єдиного податку третьої групи) або відмовитися від застосування спрощеної системи оподаткування шляхом подання заяви щодо зміни ставки єдиного податку чи відмови від застосування спрощеної системи оподаткування не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу, в якому здійснено анулювання реєстрації платником податку на додану вартість.

{Підпункт 5 пункту 293.8 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

293.9. Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування):

293.9.1. для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) - 0,95;

{Підпункт 293.9.1 пункту 293.9 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

293.9.2. для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,57;

{Підпункт 293.9.2 пункту 293.9 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016}

293.9.3. для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) - 0,57;

{Підпункт 293.9.3 пункту 293.9 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016}

293.9.4. для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,19;

{Підпункт 293.9.4 пункту 293.9 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016}

293.9.5. для земель водного фонду - 2,43;

{Підпункт 293.9.5 пункту 293.9 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

293.9.6. для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, - 6,33.

{Абзац перший підпункту 293.9.6 пункту 293.9 статті 293 в редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

{Абзац другий підпункту 293.9.6 пункту 293.9 статті 293 виключено на підставі Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

Перелік гірських зон та поліських територій визначається Кабінетом Міністрів України;

{Підпункт 293.9.6 пункту 293.9 статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підпункт 293.9.7 пункту 293.9 статті 293 виключено на підставі Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

{Статтю 293 доповнено пунктом 293.9 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 294. Податковий (звітний) період

294.1. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є календарний рік.

{Абзац перший пункту 294.1 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи та податкових агентів платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів) є календарний квартал (крім податкового періоду податкової звітності з податку на додану вартість, визначеного пунктом 202.1 статті 202 цього Кодексу).

{Абзац другий пункту 294.1 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

{Пункт 294.1 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

294.2. Податковий (звітний) період починається з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду і закінчується останнім календарним днем останнього місяця податкового (звітного) періоду.

Попередній податковий (звітний) рік для новоутворених сільськогосподарських товаровиробників - юридичних осіб - період з дня державної реєстрації до 31 грудня того ж року.

{Пункт 294.2 статті 294 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Податковий (звітний) період для сільськогосподарських товаровиробників - юридичних осіб, що ліквідуються, - період з початку року до їх фактичного припинення.

{Пункт 294.2 статті 294 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 294.2 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

294.3. Для суб'єктів господарювання, які перейшли на сплату єдиного податку із сплати інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом, перший податковий (звітний) період починається з першого числа місяця, що настає за наступним податковим (звітним) кварталом, у якому особу зареєстровано платником єдиного податку, і закінчується останнім календарним днем останнього місяця такого періоду.

{Пункт 294.3 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

294.4. Для зареєстрованих в установленому порядку фізичних осіб - підприємців, які до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація, подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для першої або другої групи, перший податковий (звітний) період починається з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому особу зареєстровано платником єдиного податку.

{Абзац перший пункту 294.4 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Для зареєстрованих в установленому законом порядку суб’єктів господарювання (новостворених), які протягом 10 календарних днів з дня державної реєстрації подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для третьої групи, а також четвертої групи (фізичні особи), перший податковий (звітний) період починається з першого числа місяця, в якому відбулася державна реєстрація.

{Абзац другий пункту 294.4 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

294.5. Для суб'єктів господарювання, які утворюються в результаті реорганізації (крім перетворення) будь-якого платника податку, що має непогашені податкові зобов'язання чи податковий борг, які виникли до такої реорганізації, перший податковий (звітний) період починається з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому погашено такі податкові зобов'язання чи податковий борг і подано заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування.

294.6. У разі державної реєстрації припинення юридичних осіб та державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, які є платниками єдиного податку, останнім податковим (звітним) періодом вважається період, у якому відповідним контролюючим органом отримано від державного реєстратора повідомлення про проведення державної реєстрації такого припинення.

{Пункт 294.6 статті 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

294.7. У разі зміни податкової адреси платника єдиного податку останнім податковим (звітним) періодом за такою адресою вважається період, у якому подано до контролюючого органу заяву щодо зміни податкової адреси.

Стаття 295. Порядок нарахування та строки сплати єдиного податку

295.1. Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця.

Такі платники єдиного податку можуть здійснити сплату єдиного податку авансовим внеском за весь податковий (звітний) період (квартал, рік), але не більш як до кінця поточного звітного року.

У разі якщо сільська, селищна або міська рада приймає рішення щодо зміни раніше встановлених ставок єдиного податку, єдиний податок сплачується за такими ставками у порядку та строки,

визначені підпунктом 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 цього Кодексу.

295.2. Нарахування авансових внесків для платників єдиного податку першої і другої груп здійснюється контролюючими органами на підставі заяви такого платника єдиного податку щодо розміру обраної ставки єдиного податку, заяви щодо періоду щорічної відпустки та/або заяви щодо терміну тимчасової втрати працездатності.

295.3. Платники єдиного податку третьої групи (крім електронних резидентів (е-резидентів) сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.

{Пункт 295.3 статті 295 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

295.3-1. Для платника єдиного податку третьої групи - електронного резидента (е-резидента) податковим агентом є банк, в якому електронному резиденту (е-резиденту) відкрито поточний рахунок.

Платник єдиного податку третьої групи - електронний резидент (е-резидент) має право відкрити поточний рахунок виключно через інформаційну систему "Е-резидент" в одному самостійно обраному ним банку, доступному для вибору в інформаційній системі "Е-резидент".

Банк зобов’язаний надіслати повідомлення про відкриття або закриття рахунку платником єдиного податку третьої групи - електронним резидентом (е-резидентом) до контролюючого органу, в якому він обліковується як платник податків, у день відкриття/закриття рахунку в порядку, передбаченому статтею 69 цього Кодексу.

295.3-1.1. Податковий агент платника єдиного податку третьої групи - електронного резидента (е-резидента) під час зарахування коштів на поточний рахунок такого платника зобов’язаний утримувати податок із суми зарахування за рахунок таких коштів, використовуючи ставку податку, визначену статтею 293 цього Кодексу, та не пізніше наступних двох робочих днів перерахувати податок до державного бюджету.

У разі зарахування на поточний рахунок платника єдиного податку третьої групи - електронного резидента (е-резидента) іноземної валюти відповідний податок перераховується податковим агентом у гривню за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 39-1 цього Кодексу.

295.3-1.2. Податкові зобов’язання з єдиного податку, утримані податковим агентом платника єдиного податку третьої групи - електронного резидента (е-резидента), не підлягають поверненню платнику податку як помилково та/або надміру сплачені податкові зобов’язання, не можуть бути зараховані в рахунок інших обов’язкових платежів та на них не поширюються положення статті 43 цього Кодексу.

{Статтю 295 доповнено пунктом 295.3-1 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

295.4. Сплата єдиного податку платниками першої - третьої груп (крім електронних резидентів (е-резидентів) здійснюється за місцем податкової адреси.

{Пункт 295.4 статті 295 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 2654-IX від 06.10.2022}

295.5. Платники єдиного податку першої і другої груп, які не використовують працю найманих осіб, звільняються від сплати єдиного податку протягом одного календарного місяця на рік на час відпустки, а також за період хвороби, підтвердженої витягом з Електронного реєстру листків непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів.

{Пункт 295.5 статті 295 в редакції Закону № 2330-IX від 21.06.2022}

295.6. Суми єдиного податку, сплачені відповідно до абзацу другого пункту 295.1 і пункту 295.5 цієї статті, підлягають зарахуванню в рахунок майбутніх платежів з цього податку за заявою платника

єдиного податку.

Помилково та/або надміру сплачені суми єдиного податку підлягають поверненню платнику в порядку, встановленому цим Кодексом.

295.7. Єдиний податок, нарахований за перевищення обсягу доходу, сплачується протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал (крім електронних резидентів (е-резидентів).

Для платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів) сплата єдиного податку, нарахованого за перевищення обсягу доходу, здійснюється в порядку, визначеному пунктом 295.3-1 цієї статті.

{Пункт 295.7 статті 295 в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

295.8. У разі припинення платником єдиного податку провадження господарської діяльності податкові зобов’язання із сплати єдиного податку нараховуються такому платнику до останнього дня (включно) календарного місяця, в якому анульовано реєстрацію за рішенням контролюючого органу на підставі отриманого від державного реєстратора повідомлення про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності.

У разі анулювання реєстрації платника єдиного податку за рішенням контролюючого органу податкові зобов’язання із сплати єдиного податку нараховуються такому платнику до останнього дня (включно) календарного місяця, в якому проведено анулювання реєстрації.

{Пункт 295.8 статті 295 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

295.9. Платники єдиного податку четвертої групи:

295.9.1. самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу;

295.9.2. сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, у таких розмірах:

у I кварталі - 10 відсотків;

у II кварталі - 10 відсотків;

у III кварталі - 50 відсотків;

у IV кварталі - 30 відсотків;

295.9.3. фізичні особи - підприємці, які у звітному періоді обрали спрощену систему оподаткування та ставку єдиного податку, встановлену для четвертої групи, або перейшли на застосування ставки єдиного податку, встановленої для четвертої групи, та юридичні особи, реорганізовані шляхом приєднання або утворені протягом року шляхом злиття або перетворення у звітному податковому періоді, у тому числі за набуті ними площі нових земельних ділянок, вперше сплачують податок протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, в якому відбулося таке обрання/перехід, в якому відбулося утворення (виникнення права на земельну ділянку), а надалі - у порядку, визначеному підпунктом 295.9.2 цього пункту;

{Підпункт 295.9.3 пункту 295.9 статті 295 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2497-VIII від 10.07.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

295.9.4. що припиняються шляхом злиття, приєднання, перетворення, поділу у податковому (звітному) періоді, зобов’язані подати у період до їх фактичного припинення контролюючим органам

за своїм місцезнаходженням та місцем розташування земельних ділянок уточнену податкову декларацію;

295.9.5. зобов’язані у разі, коли протягом податкового (звітного) періоду змінилася площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у зв’язку з набуттям (втратою) на неї права власності або користування:

уточнити суму податкових зобов’язань з податку на період починаючи з дати набуття (втрати) такого права до останнього дня податкового (звітного) року;

подати протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом, контролюючим органам за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки декларацію з уточненою інформацією про площу земельної ділянки, а також відомості про наявність земельних ділянок та їх нормативну грошову оцінку;

295.9.6. у разі надання сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду в оренду іншому платникові податку, враховують орендовану площу земельних ділянок у своїй декларації. У декларації орендаря така земельна ділянка не враховується;

295.9.7. у разі оренди ними сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду в особи, яка не є платником податку, враховують орендовану площу земельних ділянок у своїй декларації;

295.9.8. перераховують в установлений строк загальну суму коштів на відповідний рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки.

{Статтю 295 доповнено пунктом 295.9 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 296. Ведення обліку і складення звітності платниками єдиного податку

296.1. Фізичні особи - підприємці - платники єдиного податку першої і другої груп та платники єдиного податку третьої групи, які не є платниками податку на додану вартість, ведуть облік у довільній формі шляхом помісячного відображення отриманих доходів.

Платники єдиного податку третьої групи (фізичні особи - підприємці), які є платниками податку на додану вартість, ведуть облік доходів і витрат за типовою формою та в порядку, що встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 296.1 статті 296 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

При цьому фізичні особи - підприємці - платники єдиного податку третьої групи ведуть облік доходів і витрат від виробництва та реалізації власної сільськогосподарської продукції окремо від обліку доходів і витрат від здійснення інших видів підприємницької діяльності.

{Пункт 296.1 статті 296 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Облік доходів та витрат може вестися в паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет.

{Абзац четвертий пункту 296.1 статті 296 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Юридичні особи - платники єдиного податку третьої групи використовують дані спрощеного бухгалтерського обліку щодо доходів та витрат з урахуванням положень пунктів 44.2, 44.3 статті 44 цього Кодексу.

Вимоги цього пункту не застосовуються платниками єдиного податку третьої групи - електронними резидентами (е-резидентами).

{Пункт 296.1 статті 296 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

{Пункт 296.1 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 786-IX від 14.07.2020}

296.2. Платники єдиного податку першої та другої груп подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строк, встановлений для річного податкового (звітного) періоду, в якій відображаються обсяг отриманого доходу, щомісячні авансові внески, визначені пунктом 295.1 статті 295 цього Кодексу, а також відомості про суми єдиного внеску, нарахованого, обчисленого і сплаченого в порядку, визначеному законом для даної категорії платників.

{Абзац перший пункту 296.2 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 116-IX від 19.09.2019}

Така податкова декларація подається, якщо платник єдиного податку не допустив перевищення протягом року обсягу доходу, визначеного у пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу, та/або самостійно не перейшов на сплату єдиного податку за ставками, встановленими для платників єдиного податку другої або третьої групи.

{Абзац другий пункту 296.2 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5503-VI від 20.11.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

296.3. Платники єдиного податку третьої групи подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду.

Платники єдиного податку третьої групи (фізичні особи) у складі податкової декларації платника єдиного податку за IV квартал податкового (звітного) року подають також відомості про суми єдиного внеску, нарахованого, обчисленого і сплаченого в порядку, визначеному законом для даної категорії платників.

{Пункт 296.3 статті 296 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 116-IX від 19.09.2019}

Вимоги цього пункту не застосовуються платниками єдиного податку третьої групи - електронними резидентами (е-резидентами).

{Пункт 296.3 статті 296 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

{Пункт 296.3 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 5503-VI від 20.11.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

296.4. Податкова декларація подається до контролюючого органу за місцем податкової адреси.

296.5. Отримані протягом податкового (звітного) періоду доходи, що перевищують обсяги доходів, встановлених пунктом 291.4 статті 291 цього Кодексу, відображаються платниками єдиного податку в податковій декларації з урахуванням особливостей, визначених підпунктами 296.5.1-296.5.5 цієї статті.

296.5.1. Платники єдиного податку першої та другої груп подають до контролюючого органу податкову декларацію у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду, у разі перевищення протягом року обсягу доходу, визначеного у пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу, або самостійного прийняття рішення про перехід на сплату податку за ставками, встановленими для платників єдиного податку другої або третьої (фізичні особи - підприємці) груп, або відмови від застосування спрощеної системи оподаткування у зв’язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом.

{Абзац перший підпункту 296.5.1 пункту 296.5 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 5503-VI від 20.11.2012, № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

При цьому у податковій декларації окремо відображаються обсяг доходу, оподаткований за ставками, визначеними для платників єдиного податку першої та другої груп, обсяг доходу, оподаткований за ставкою 15 відсотків, обсяг доходу, оподаткований за новою ставкою єдиного податку, обраною згідно з умовами, визначеними цієї главою, авансові внески, встановлені пунктом 295.1 статті 295 цього Кодексу.

{Абзац другий підпункту 296.5.1 пункту 296.5 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

Подання податкової декларації у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду, звільняє таких платників від обов'язку подання податкової декларації у строк, встановлений для річного податкового (звітного) періоду.

296.5.2. Платники єдиного податку другої групи у податковій декларації окремо відображають:

1) щомісячні авансові внески, визначені пунктом 295.1 статті 295 цього Кодексу;

2) обсяг доходу, оподаткований за кожною з обраних ними ставок єдиного податку;

3) обсяг доходу, оподаткований за ставкою 15 відсотків (у разі перевищення обсягу доходу).

296.5.3. Платники єдиного податку третьої групи (фізичні особи - підприємці) у податковій декларації окремо відображають:

{Абзац перший підпункту 296.5.3 пункту 296.5 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

1) обсяг доходу, оподаткований за кожною з обраних ними ставок єдиного податку;

2) обсяг доходу, оподаткований за ставкою 15 відсотків (у разі перевищення обсягу доходу).

Вимоги цього пункту не застосовуються платниками єдиного податку третьої групи - електронними резидентами (е-резидентами).

{Підпункт 296.5.3 пункту 296.5 статті 296 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

296.5.4. Платники єдиного податку третьої групи (юридичні особи) у податковій декларації окремо відображають:

{Абзац перший підпункту 296.5.4 пункту 296.5 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

1) обсяг доходу, що оподаткований за відповідною ставкою єдиного податку, встановленою для таких платників пунктом 293.3 статті 293 цього Кодексу;

2) обсяг доходу, що оподаткований за подвійною ставкою єдиного податку, встановленою для таких платників пунктом 293.3 статті 293 цього Кодексу (у разі перевищення обсягу доходу).

{Підпункт 296.5.4 пункту 296.5 статті 296 в редакції Закону № 5083-VI від 05.07.2012}

296.5.5. У разі застосування іншого способу розрахунків, ніж зазначений у цій главі, здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування, провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку першої і другої груп, платники єдиного податку в податковій декларації додатково відображають окремо доходи, отримані від здійснення таких операцій.

{Підпункт 296.5.5 пункту 296.5 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

296.6. Сума перевищення обсягу доходу відображається у податковій декларації за податковий (звітний) період, у якому відбулося таке перевищення.

При цьому отримана сума перевищення доходу, встановленого для платників єдиного податку першої і другої груп, не включається до обсягу доходу, з якого сплачується наступна обрана ставка такими платниками єдиного податку.

296.7. Податкова декларація складається наростаючим підсумком з урахуванням норм пунктів 296.5 і 296.6 цієї статті. Уточнююча податкова декларація подається у порядку, встановленому цим Кодексом.

296.8. Платники єдиного податку для отримання довідки про доходи мають право подати до контролюючого органу податкову декларацію за інший, ніж квартальний (річний) податковий (звітний) період, що не звільняє такого платника податку від обов'язку подання податкової декларації у строк, встановлений для квартального (річного) податкового (звітного) періоду.

Така податкова декларація складається з урахуванням норм пунктів 296.5 і 296.6 цієї статті та не є підставою для нарахування та/або сплати податкового зобов'язання.

296.9. Форми податкових декларацій платника єдиного податку, визначених пунктами 296.2 і 296.3 цієї статті, затверджуються в порядку, встановленому статтею 46 цього Кодексу.

296.10. Реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій не застосовуються платниками єдиного податку першої групи.

{Пункт 296.10 статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 569-VIII від 01.07.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2497-VIII від 10.07.2018, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 129-IX від 20.09.2019}

296.11. Податкові агенти платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів) зобов’язані:

а) своєчасно та повністю утримувати та сплачувати (перераховувати) до бюджету єдиний податок платника єдиного податку третьої групи;

б) подавати у строки, встановлені цим Кодексом для податкового кварталу, податковий розрахунок сум надходжень платника третьої групи єдиного податку на рахунки у банках і сум утриманого з них податку за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, до контролюючого органу за основним місцем обліку. Такий розрахунок подається лише у разі зарахування коштів на рахунок платника єдиного податку третьої групи - електронного резидента (е-резидента).

При цьому податкові агенти платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів) окремо відображають обсяг надходжень на рахунок, що оподатковані за ставкою 5 відсотків від суми зарахованих коштів, та обсяг надходжень на рахунок, що оподатковані за ставкою 15 відсотків від суми зарахованих коштів (у разі перевищення відповідного ліміту);

в) подавати до контролюючого органу інші відомості про оподаткування доходів окремого платника податку в обсягах та порядку, визначених цим розділом та розділом II цього Кодексу;

г) нести відповідальність у випадках, визначених цим Кодексом.

Втрата платником єдиного податку третьої групи статусу електронного резидента (е-резидента) не звільняє податкового агента від обов’язку подання податкового розрахунку сум надходжень платника третьої групи єдиного податку на рахунки за період перебування особи на спрощеній системі оподаткування.

{Статтю 296 доповнено пунктом 296.11 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

Стаття 297. Особливості нарахування, сплати та подання звітності з окремих податків і зборів платниками єдиного податку

297.1. Платники єдиного податку звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання

податкової звітності з таких податків і зборів:

1) податку на прибуток підприємств, крім випадків, передбачених абзацами другим і третім підпункту 133.1.1 та підпунктом 133.1.4 пункту 133.1 статті 133 цього Кодексу;

{Підпункт 1 пункту 297.1 статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

2) податку на доходи фізичних осіб у частині доходів (об’єкта оподаткування), що отримані в результаті господарської діяльності платника єдиного податку першої - четвертої групи (фізичної особи) та оподатковані згідно з цією главою;

{Підпункт 2 пункту 297.1 статті 297 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

3) податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім податку на додану вартість, що сплачується фізичними особами та юридичними особами, які обрали ставку єдиного податку, визначену підпунктом 1 пункту 293.3 статті 293 цього Кодексу, а також що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи;

{Підпункт 3 пункту 297.1 статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

4) податку на майно в частині земельного податку за земельні ділянки, що використовуються платниками єдиного податку першої - третьої груп для провадження господарської діяльності (крім діяльності з надання земельних ділянок та/або нерухомого майна, що знаходиться на таких земельних ділянках, в оренду (найм), позичку, на іншому праві користування) та платниками єдиного податку четвертої групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;

{Підпункт 4 пункту 297.1 статті 297 в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 466-IX від 16.01.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

5) рентної плати за спеціальне використання води платниками єдиного податку четвертої групи.

{Підпункт 5 пункту 297.1 статті 297 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Підпункт 6 пункту 297.1 статті 297 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

297.2. Нарахування, сплата та подання звітності з податків і зборів інших, ніж зазначені у пункті 297.1 цієї статті, здійснюються платниками єдиного податку в порядку, розмірах та у строки, встановлені цим Кодексом.

{Абзац перший пункту 297.2 статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

У разі ввезення товарів на митну територію України податки і збори та митні платежі сплачуються платником єдиного податку на загальних підставах відповідно до закону.

297.3. Платник єдиного податку виконує передбачені цим Кодексом функції податкового агента у разі нарахування (виплати, надання) оподатковуваних податком на доходи фізичних осіб доходів на користь фізичної особи, яка перебуває з ним у трудових або цивільно-правових відносинах.

{Пункт 297.3 статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

297.4. Дивіденди, що виплачуються платниками єдиного податку третьої групи (юридичними особами) та четвертої групи (юридичними особами) власникам корпоративних прав (засновникам таких платників єдиного податку), оподатковуються за правилами, встановленими розділами II і IV цього Кодексу.

{Статтю 297 доповнено пунктом 297.4 згідно із Законом [№ 1797-VIII від 21.12.2016](); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2497-VIII від 10.07.2018]()}

297.5. Платник єдиного податку, який здійснює на користь нерезидента - юридичної особи або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва на території України) будь-які виплати з доходів із джерелом їх походження з України, отриманим таким нерезидентом, здійснює нарахування та сплату податку з доходів нерезидента в порядку, розмірі та у строки, встановлені розділом III цього Кодексу.

{Статтю 297 доповнено пунктом 297.5 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

297.6. Платник єдиного податку - юридична особа, що визнається контролюючою особою над контрольованими іноземними компаніями відповідно до статті 39-2 цього Кодексу, здійснює нарахування та сплату податку на прибуток підприємств у порядку, розмірі та строки, встановлені розділом III цього Кодексу.

{Статтю 297 доповнено пунктом 297.6 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Стаття 297-1. Особливості визначення загального мінімального податкового зобов’язання платників єдиного податку

297-1.1. Платники єдиного податку - власники, орендарі, користувачі на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, а також голови сімейних фермерських господарств, у тому числі щодо земельних ділянок, що належать членам такого сімейного фермерського господарства та використовуються таким сімейним фермерським господарством, зобов’язані подавати додаток з розрахунком загального мінімального податкового зобов’язання у складі податкової декларації за податковий (звітний) рік.

У такому додатку, зокрема, зазначаються:

кадастрові номери земельних ділянок, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності, та для яких визначається мінімальне податкове зобов’язання, їх нормативна грошова оцінка та площа таких земельних ділянок;

сума загального мінімального податкового зобов’язання, сума мінімального податкового зобов’язання щодо кожної земельної ділянки;

загальна сума сплачених платником єдиного податку податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов’язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, та визначених відповідно до пунктів 297-1.2, 297-1.3, 297-1.4 або 297-1.5 статті 297-1 витрат на оренду земельних ділянок (далі у цій статті - загальна сума сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок) протягом податкового (звітного) року;

різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

297-1.2. Для фізичної особи - платника єдиного податку другої групи різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

єдиний податок; податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів (чистого оподаткованого доходу) від продажу (реалізації) власної сільськогосподарської продукції (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником єдиного податку другої групи у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, за податковий (звітний) рік;

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

рентна плата за спеціальне використання води (у разі її сплати);

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

297-1.3. Для платників єдиного податку третьої групи (юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців), у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за податковий (звітний) рік, розрахована відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, дорівнює або перевищує 75 відсотків, різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

єдиний податок; податок на прибуток підприємств (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів (чистого оподаткованого доходу) від продажу (реалізації) власної сільськогосподарської продукції (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб), з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

рентна плата за спеціальне використання води (у разі її сплати);

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

297-1.4. Для платника єдиного податку третьої групи (юридичних осіб та фізичних осіб -

підприємців), у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за податковий (звітний) рік, розрахована відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, становить менше 75 відсотків, різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

єдиний податок, сплачений платником єдиного податку третьої групи у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

єдиний податок, сплачений платником єдиного податку другої групи, у разі переходу на третю групу в податковому (звітному) році;

податок на прибуток підприємств у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за звітний період (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної) за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів (чистого оподаткованого доходу) від продажу (реалізації) власної сільськогосподарської продукції (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником єдиного податку третьої групи у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб), у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, за податковий (звітний) рік;

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

рентна плата за спеціальне використання води (у разі її сплати) у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік, розрахованій відповідно до підпункту 14.1.262 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

297-1.5. Для платників єдиного податку четвертої групи (юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство") різниця між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок обчислюється шляхом віднімання від загального мінімального податкового зобов’язання загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

До суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

єдиний податок; податок на прибуток підприємств (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів (чистого оподаткованого доходу) від продажу (реалізації) власної сільськогосподарської продукції (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб), з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної);

рентна плата за спеціальне використання води (у разі її сплати);

20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

297-1.6. У разі використання земельної ділянки на праві емфітевзису податок на доходи фізичних осіб та військовий збір, сплачені під час здійснення виплат за таким договором емфітевзису, щорічно враховуються у частці, розрахованій пропорційно до річної суми нарахованої амортизації на нематеріальний актив у вигляді права користування земельною ділянкою за договором емфітевзису.

297-1.7. При позитивному значенні різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок платник єдиного податку другої або третьої групи зобов’язаний збільшити визначену в податковій декларації за податковий (звітний) рік суму єдиного податку, що підлягає сплаті до бюджету, на суму такого позитивного значення.

При позитивному значенні різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок платник єдиного податку четвертої групи зобов’язаний збільшити визначену в податковій декларації за наступний за звітним податковий (звітний) рік суму єдиного податку, що підлягає сплаті до бюджету, на суму такого позитивного значення.

Для платників єдиного податку четвертої групи сума такого збільшення розподіляється між відповідними місцевими бюджетами та перераховується пропорційно частці земельних ділянок сільськогосподарського призначення, розташованих на території відповідної територіальної громади, у загальній площі таких земельних ділянок, власником або користувачем яких є платник податку.

297-1.8. Сума єдиного податку в частині позитивного значення такої різниці не враховується у загальній сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок у наступному податковому (звітному) році.

Позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок є частиною зобов’язань з єдиного податку.

{Кодекс доповнено статтею 297-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Стаття 298. Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування, або відмови від спрощеної системи оподаткування

298.1. Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування платниками єдиного податку першої - третьої груп здійснюється відповідно до підпунктів 298.1.1-298.1.4 цієї статті.

{Абзац перший пункту 298.1 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

298.1.1. Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування суб'єкт господарювання подає до контролюючого органу за місцем податкової адреси заяву.

{Абзац перший підпункту 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Заява подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено цим Кодексом, в один з таких способів:

{Підпункт 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 443-VII від 05.09.2013}

1) особисто платником податків або уповноваженою на це особою;

{Підпункт 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

2) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

{Підпункт 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

3) засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Підпункт 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Абзац шостий підпункту 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 виключено на підставі Закону № 3603-IX від 23.02.2024}

Суб’єкт господарювання може заявити про обрання спрощеної системи оподаткування під час державної реєстрації створення юридичної особи або державної реєстрації фізичної особи - підприємця, державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу або про фізичну особу - підприємця, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Відповідна заява або відомості передаються до контролюючих органів у порядку, встановленому Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Підпункт 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

298.1.2. Зареєстровані в установленому порядку фізичні особи - підприємці, які до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація, подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для першої або другої групи, вважаються платниками єдиного податку з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому відбулася державна реєстрація.

{Абзац перший підпункту 298.1.2 пункту 298.1 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

Зареєстровані в установленому законом порядку суб’єкти господарювання (новостворені), які протягом 10 днів з дня державної реєстрації подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для третьої групи, яка не передбачає сплату податку на додану вартість, вважаються платниками єдиного податку з дня їх державної реєстрації.

{Абзац другий підпункту 298.1.2 пункту 298.1 статті 298 в редакції Закону № 5083-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Зареєстровані у встановленому порядку електронні резиденти (е-резиденти) як фізичні особи - підприємці вважаються платниками єдиного податку з дня їх державної реєстрації без необхідності подання заяви про обрання спрощеної системи оподаткування.

{Підпункт 298.1.2 пункту 298.1 статті 298 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

298.1.3. Суб'єкт господарювання, який утворюється в результаті реорганізації (крім перетворення) будь-якого платника податку, що має непогашені податкові зобов'язання чи податковий борг, які виникли до такої реорганізації, може бути зареєстрований як платник єдиного податку (шляхом подання не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу заяви) з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому здійснено погашення таких податкових зобов'язань чи податкового боргу.

298.1.4. Суб'єкт господарювання, який є платником інших податків і зборів відповідно до норм цього Кодексу, може прийняти рішення про перехід на спрощену систему оподаткування шляхом подання заяви до контролюючого органу не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу. Такий суб'єкт господарювання може здійснити перехід на спрощену систему оподаткування один раз протягом календарного року.

{Абзац перший підпункту 298.1.4 пункту 298.1 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

Перехід на спрощену систему оподаткування суб'єкта господарювання, зазначеного в абзаці першому цього підпункту, може бути здійснений за умови, якщо протягом календарного року, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, суб'єктом господарювання дотримано вимоги, встановлені в пункті 291.4 статті 291 цього Кодексу.

До поданої заяви додається розрахунок доходу за попередній календарний рік, який визначається з дотриманням вимог, встановлених цією главою.

При цьому якщо суб'єкт господарювання протягом календарного року, що передує року обрання спрощеної системи оподаткування, самостійно прийняв рішення про припинення фізичної особи - підприємця, то при переході на спрощену систему оподаткування до розрахунку доходу за попередній календарний рік включається вся сума доходу, отриманого такою особою в результаті провадження господарської діяльності за такий попередній календарний рік.

Форма розрахунку доходу за попередній календарний рік, що передує року переходу на спрощену систему оподаткування, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац п'ятий підпункту 298.1.4 пункту 298.1 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

298.1.5. За умови дотримання платником єдиного податку вимог, встановлених цим Кодексом для обраної ним групи, такий платник може самостійно перейти на сплату єдиного податку, встановленого для інших груп платників єдиного податку, шляхом подання заяви до контролюючого органу не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного кварталу. При цьому у платника єдиного податку третьої групи, який є платником податку на додану вартість, анулюється реєстрація платника податку на додану вартість у порядку, встановленому цим Кодексом, у разі обрання ним

першої або другої групи чи ставки єдиного податку, встановленої для третьої групи, яка включає податок на додану вартість до складу єдиного податку.

{Пункт 298.1 статті 298 доповнено підпунктом 298.1.5 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012, із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 657-VII від 24.10.2013, № 71-VIII від 28.12.2014}

298.2. Відмова від спрощеної системи оподаткування платниками єдиного податку першої - третьої груп здійснюється в порядку, визначеному підпунктами 298.2.1-298.2.3 цієї статті.

{Абзац перший пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

298.2.1. Для відмови від спрощеної системи оподаткування суб'єкт господарювання не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку нового календарного кварталу (року) подає до контролюючого органу заяву.

298.2.2. Платники єдиного податку можуть самостійно відмовитися від спрощеної системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом, з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому подано заяву щодо відмови від спрощеної системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів.

{Підпункт 298.2.2 пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

298.2.3. Платники єдиного податку зобов'язані перейти на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом, у таких випадках та в строки:

1) у разі перевищення протягом календарного року встановленого обсягу доходу платниками єдиного податку першої і другої груп та нездійснення такими платниками переходу на застосування іншої ставки - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому відбулося таке перевищення;

{Підпункт 1 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

2) у разі перевищення протягом календарного року обсягу доходу, встановленого підпунктом 3 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу, платниками єдиного податку першої і другої груп, які використали право на застосування інших ставок, встановлених для третьої групи, - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому відбулося таке перевищення;

{Підпункт 2 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

3) у разі перевищення протягом календарного року встановленого обсягу доходу платниками єдиного податку третьої групи (крім платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів), - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому відбулося таке перевищення;

{Підпункт 3 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

4) у разі застосування платником єдиного податку іншого способу розрахунків, ніж зазначені у пункті 291.6 статті 291 цього Кодексу (крім платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів), - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, у якому допущено такий спосіб розрахунків;

{Підпункт 4 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

5) у разі здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування, або невідповідності вимогам організаційно-правових форм господарювання - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, у якому здійснювалися такі види діяльності або відбулася зміна організаційно-правової форми;

6) у разі перевищення чисельності фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником єдиного податку, - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, у якому допущено таке перевищення;

7) у разі здійснення видів діяльності, не зазначених у реєстрі платників єдиного податку (крім платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів) - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, у якому здійснювалися такі види діяльності;

{Підпункт 7 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

8) у разі наявності податкового боргу у розмірі, що перевищує суму, визначену абзацом третім пункту 59.1 статті 59 цього Кодексу, на кожне перше число місяця протягом двох послідовних кварталів - в останній день другого із двох послідовних кварталів;

{Підпункт 8 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

9) у разі здійснення платниками першої або другої групи діяльності, яка не передбачена у підпунктах 1 або 2 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу відповідно, - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому здійснювалася така діяльність;

{Підпункт 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 доповнено підпунктом 9 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

10) у разі набуття платником податку статусу резидента Дія Сіті - з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому платник податку набув статус резидента Дія Сіті.

{Підпункт 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 доповнено підпунктом 10 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

298.3. У заяві зазначаються такі обов'язкові відомості:

1) найменування суб'єкта господарювання, код за ЄДРПОУ (для юридичної особи) або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи - підприємця, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків);

{Підпункт 1 пункту 298.3 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

{Підпункт 2 пункту 298.3 статті 298 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

3) податкову адресу суб'єкта господарювання;

4) місце провадження господарської діяльності;

5) обрані суб’єктом господарювання види господарської діяльності згідно з КВЕД ДК 009:2010;

{Абзац шостий пункту 298.3 статті 298 в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

6) обрані суб'єктом господарювання група та ставка єдиного податку або зміна групи та ставки єдиного податку;

{Підпункт 6 пункту 298.3 статті 298 в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

7) кількість осіб, які одночасно перебувають з фізичною особою - підприємцем у трудових відносинах, та середньооблікова чисельність працівників у юридичної особи;

8) дата (період) обрання або переходу на спрощену систему оподаткування.

298.3.1. До заяви включаються відомості (за наявності) про:

1) зміну найменування суб'єкта господарювання (для юридичної особи) або прізвища, імені, по батькові фізичної особи - підприємця, або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків);

2) зміну податкової адреси суб'єкта господарювання;

3) зміну місця провадження господарської діяльності;

{Підпункт 3 підпункту 298.3.1 пункту 298.3 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

4) зміну видів господарської діяльності;

5) зміну організаційно-правової форми юридичної особи;

6) дату (період) відмови від застосування спрощеної системи у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів, встановлених цим Кодексом;

7) дату (період) припинення платником єдиного податку провадження господарської діяльності;

8) зміну групи та ставки платника єдиного податку.

{Підпункт 298.3.1 пункту 298.3 статті 298 доповнено підпунктом 8 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

298.3.2. Інформація про період щорічної відпустки і терміни тимчасової втрати працездатності з обов’язковим доданням витягу з Електронного реєстру листків непрацездатності подається за заявою у довільній формі.

{Підпункт 298.3.2 пункту 298.3 статті 298 в редакції Закону № 2330-IX від 21.06.2022}

298.4. У разі зміни найменування юридичної особи, прізвища, імені, по батькові фізичної особи - підприємця або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) заява подається протягом місяця з дня виникнення таких змін.

298.5. У разі зміни податкової адреси суб'єкта господарювання, місця провадження господарської діяльності, видів господарської діяльності заява подається платниками єдиного податку першої і другої груп не пізніше 20 числа місяця, наступного за місяцем, у якому відбулися такі зміни.

298.6. У разі зміни податкової адреси суб’єкта господарювання, місця провадження господарської діяльності заява подається платниками єдиного податку третьої групи не пізніше останнього дня кварталу, в якому відбулися такі зміни.

У разі зміни ставки єдиного податку заява подається платником єдиного податку третьої групи не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку календарного кварталу, в якому буде застосовуватися така ставка.

{Пункт 298.6 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

298.7. Форма та порядок подання заяви встановлюються центральним органом виконавчої влади,

що забезпечує формування та реалізує державну податкову політику.

298.8. Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування, або відмови від спрощеної системи оподаткування платниками єдиного податку четвертої групи здійснюється відповідно до підпунктів 298.8.1-298.8.9 цієї статті.

{Пункт 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2497-VIII від 10.07.2018, № 3317-IX від 10.08.2023}

298.8.1. Сільськогосподарські товаровиробники для переходу на спрощену систему оподаткування або щорічного підтвердження статусу платника єдиного податку подають не пізніше 20 лютого поточного року:

{Абзац перший підпункту 298.8.1 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

загальну податкову декларацію з податку на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з яких справляється податок (сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень), та/або земель водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків та водосховищ), - контролюючому органу за своїм місцезнаходженням (місцем перебування на податковому обліку);

звітну податкову декларацію з податку на поточний рік окремо щодо кожної земельної ділянки - контролюючому органу за місцем розташування такої земельної ділянки (юридичні особи);

{Абзац третій підпункту 298.8.1 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва (юридичні особи) - контролюючим органам за своїм місцезнаходженням та/або за місцем розташування земельних ділянок за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Абзац четвертий підпункту 298.8.1 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2497-VIII від 10.07.2018}

відомості (довідку) про наявність земельних ділянок - контролюючим органам за своїм місцезнаходженням та/або за місцем розташування земельних ділянок.

У відомостях (довідці) про наявність земельних ділянок зазначаються дані про кожний документ, що встановлює право власності та/або користування земельними ділянками, у тому числі про кожний договір оренди земельної частки (паю).

Фізичні особи - підприємці, які подали заяву про обрання ними спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для четвертої групи, вперше подають визначену цим підпунктом звітність протягом 20 календарних днів з дня подання такої заяви.

{Підпункт 298.8.1 пункту 298.8 статті 298 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

298.8.2. Сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи, утворені протягом року шляхом злиття, приєднання або перетворення, подають протягом 20 календарних днів місяця, що настає за місяцем його утворення, до контролюючих органів за своїм місцезнаходженням та за місцем розташування земельних ділянок декларацію з податку за період від дати утворення до кінця поточного року для набуття статусу платника податку, а також усіх прав і обов’язків щодо погашення податкових зобов’язань або боргів, які передані йому як правонаступнику.

{Підпункт 298.8.2 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

298.8.3. Дохід сільськогосподарського товаровиробника, отриманий від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки (крім підакцизних товарів, за винятком виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29 - 2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції), включає доходи, отримані від:

{Абзац перший підпункту 298.8.3 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

реалізації продукції рослинництва, що вироблена (вирощена) на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, а також продукції рибництва, виловленої (зібраної), розведеної, вирощеної у внутрішніх водоймах (озерах, ставках і водосховищах), та продуктів її переробки на власних підприємствах або орендованих виробничих потужностях;

реалізації продукції рослинництва на закритому ґрунті та продуктів її переробки на власних підприємствах або орендованих виробничих потужностях;

реалізації продукції тваринництва і птахівництва та продуктів її переробки на власних підприємствах або орендованих виробничих потужностях;

реалізації сільськогосподарської продукції, що вироблена із сировини власного виробництва на давальницьких умовах, незалежно від територіального розміщення переробного підприємства.

У разі коли сільськогосподарське підприємство утворюється шляхом злиття, приєднання, перетворення, поділу або виділення, у рік такого утворення до суми, отриманої від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки (крім підакцизних товарів, за винятком виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29 - 2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції), включаються також доходи, отримані протягом останнього податкового (звітного) періоду від надання супутніх послуг:

{Абзац шостий підпункту 298.8.3 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

послуги із збирання врожаю, його брикетування, складування, пакування та підготовки продукції до збуту (сушіння, обрізування, сортування, очистка, розмелювання, дезінфекція (за наявності ліцензії), силосування, охолодження), які надаються покупцю такої продукції сільгосппідприємством-виробником (з моменту набуття права власності на таку продукцію за договором до дати її фактичної передачі покупцю);

послуги з догляду за худобою і птицею, які надаються її покупцю сільгосппідприємством-виробником (з моменту набуття права власності на таку продукцію за договором до дати її фактичної передачі покупцю);

послуги із зберігання сільськогосподарської продукції, які надаються її покупцю сільгосппідприємством-виробником (з моменту набуття права власності на таку продукцію за договором до дати її фактичної передачі покупцю);

послуги з відгодівлі та забою свійської худоби і птиці, які надаються її покупцю сільгосппідприємством-виробником (з моменту набуття права власності на таку продукцію до дати її фактичної передачі покупцю).

298.8.4. У разі коли у податковому (звітному) році частка сільськогосподарського товаровиробництва становить менш як 75 відсотків, сільськогосподарський товаровиробник - юридична особа сплачує податки у наступному податковому (звітному) році на загальних підставах.

{Абзац перший підпункту 298.8.4 пункту 298.8 статті 298 із змінами, внесеними згідно із

Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

Якщо така частка не перевищує 75 відсотків у зв’язку із виникненням обставин непереборної сили у попередньому податковому (звітному) році, до платника податку в наступному податковому (звітному) році зазначена вимога не застосовується. Такі платники податку для підтвердження статусу платника єдиного податку подають податкову декларацію разом із рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад про наявність обставин непереборної сили та перелік суб’єктів господарювання, що постраждали внаслідок таких обставин.

298.8.5. Зареєстровані в установленому порядку фізичні особи - підприємці, які до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація, подали заяву про обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для четвертої групи, вважаються платниками єдиного податку з дня державної реєстрації.

Заява подається на вибір платника податків в один із способів, визначених частинами 1-4 підпункту 298.1.1 пункту 298.1 статті 298 цього Кодексу.

{Пункт 298.8 статті 298 доповнено підпунктом 298.8.5 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

298.8.6. Платники єдиного податку четвертої групи (фізичні особи - підприємці), які у податковому (звітному) періоді не забезпечили дотримання сукупності умов (критеріїв), передбачених підпунктом "б" підпункту 4 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу, зобов’язані сплатити у поточному році податок у розмірі, що розраховується виходячи з 25 відсотків річної суми податку за кожний квартал, протягом якого платник перебував на четвертій групі платників єдиного податку, та з наступного податкового (звітного) кварталу перейти на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку третьої групи, або відмовитися від застосування спрощеної системи оподаткування.

Заява про такий перехід подається таким платником податку не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому не забезпечено дотримання сукупності умов (критеріїв), передбачених підпунктом "б" підпункту 4 пункту 291.4 статті 291 цього Кодексу.

{Пункт 298.8 статті 298 доповнено підпунктом 298.8.6 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

298.8.7. Платники єдиного податку четвертої групи можуть самостійно перейти на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку іншої групи, або відмовитися від спрощеної системи оподаткування у зв’язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом, з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому подано відповідну заяву у порядку згідно з пунктом 298.2 статті 298 цього Кодексу, за умови сплати податку за поточний рік у розмірі, що розраховується виходячи з 25 відсотків річної суми податку за кожний квартал, протягом якого платник перебував на четвертій групі платників єдиного податку.

{Пункт 298.8 статті 298 доповнено підпунктом 298.8.7 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

298.8.8. Сільськогосподарський товаровиробник повторно може бути включений до четвертої групи платників єдиного податку не раніше ніж через два календарні роки після його переходу на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку іншої групи, або анулювання його попередньої реєстрації платником єдиного податку четвертої групи. Норми цього підпункту не застосовуються у разі анулювання реєстрації платником єдиного податку четвертої групи юридичної особи за ініціативою контролюючого органу.

{Пункт 298.8 статті 298 доповнено підпунктом 298.8.8 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

298.8.9. Платники єдиного податку четвертої групи, яким відповідно до підпункту 8 пункту 299.10 статті 299 цього Кодексу анульовано реєстрацію платником єдиного податку, мають право протягом 20 календарних днів після дати такого анулювання реєстрації відкоригувати нараховані податкові зобов’язання з єдиного податку за період з дня, наступного за датою анулювання такої реєстрації, до кінця звітного (податкового) періоду шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій з єдиного податку четвертої групи на зменшення суми податкових зобов’язань.

{Пункт 298.8 статті 298 доповнено підпунктом 298.8.9 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

{Статтю 298 доповнено пунктом 298.8 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

298.9. Відомості про реєстрацію або анулювання реєстрації фізичної особи - підприємця - платника єдиного податку четвертої групи у формі витягу з реєстру платників єдиного податку не пізніше 30 календарних днів з дня такої реєстрації надаються контролюючим органом органу місцевого самоврядування за податковою адресою такого платника податку.

{Статтю 298 доповнено пунктом 298.9 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

Стаття 299. Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку

299.1. Реєстрація суб’єкта господарювання як платника єдиного податку здійснюється шляхом внесення відповідних записів до реєстру платників єдиного податку.

Реєстрація електронних резидентів (е-резидентів) платниками єдиного податку третьої групи здійснюється контролюючим органом протягом двох робочих днів з дати отримання від державного реєстратора відомостей про реєстрацію електронного резидента як фізичної особи - підприємця у порядку, встановленому Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Пункт 299.1 статті 299 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

299.2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, веде реєстр платників єдиного податку, в якому міститься інформація про осіб, зареєстрованих платниками єдиного податку.

{Пункт 299.2 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

299.3. У разі відсутності визначених цим Кодексом підстав для відмови у реєстрації суб’єкта господарювання як платника єдиного податку контролюючий орган зобов’язаний протягом двох робочих днів від дати надходження заяви щодо переходу на спрощену систему оподаткування зареєструвати таку особу платником єдиного податку.

299.4. У випадках, передбачених підпунктом 298.1.2 пункту 298.1 та підпунктом 298.8.5 пункту 298.8 статті 298 цього Кодексу, контролюючий орган, у разі відсутності визначених цим Кодексом підстав для відмови, здійснює реєстрацію суб’єкта господарювання як платника єдиного податку з дати, визначеної відповідно до зазначеного підпункту, протягом двох робочих днів з дати отримання контролюючим органом заяви щодо обрання спрощеної системи оподаткування або отримання цим органом відповідної заяви або відомостей у порядку, встановленому Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Пункт 299.4 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2497-VIII від 10.07.2018, № 3603-IX від 23.02.2024}

299.5. У разі відмови у реєстрації платника єдиного податку контролюючий орган зобов’язаний надати протягом двох робочих днів з дня подання суб’єктом господарювання відповідної заяви письмову вмотивовану відмову, яка може бути оскаржена суб’єктом господарювання у встановленому порядку.

299.6. Підставами для прийняття контролюючим органом рішення про відмову у реєстрації суб’єкта господарювання як платника єдиного податку є виключно:

1) невідповідність такого суб’єкта вимогам, встановленим статтею 291 цього Кодексу;

2) наявність у суб’єкта господарювання, який утворюється у результаті реорганізації (крім перетворення) будь-якого платника податку, непогашених податкових зобов’язань чи податкового боргу, що виникли до такої реорганізації;

3) недотримання таким суб’єктом вимог, встановлених підпунктом 298.1.4 пункту 298.1 статті 298 цього Кодексу.

299.7. До реєстру платників єдиного податку вносяться такі відомості про платника єдиного податку:

1) найменування суб’єкта господарювання, код згідно з ЄДРПОУ (для юридичної особи) або прізвище, ім’я, по батькові фізичної особи - підприємця, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків і мають відповідну відмітку у паспорті);

2) податкова адреса суб’єкта господарювання;

3) місце провадження господарської діяльності (крім платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів);

{Підпункт 3 пункту 299.7 статті 299 в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

{Підпункт 4 пункту 299.7 статті 299 виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

5) ставка єдиного податку та група платника податку;

6) дата (період) обрання або переходу на спрощену систему оподаткування;

7) дата реєстрації;

8) види господарської діяльності (крім платників єдиного податку третьої групи - електронних резидентів (е-резидентів);

{Підпункт 8 пункту 299.7 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

9) дата анулювання реєстрації.

299.8. У разі зміни відомостей, передбачених підпунктами 1-5 пункту 299.7 цієї статті, вносяться зміни до реєстру платників єдиного податку в день подання платником відповідної заяви.

299.9. За бажанням зареєстрований платник єдиного податку може безоплатно та безумовно у контролюючому органі за місцем податкової адреси отримати (у тому числі в електронному вигляді) витяг з реєстру платників єдиного податку. Строк надання витягу з реєстру платників єдиного податку для зареєстрованих платників єдиного податку не повинен перевищувати одного робочого дня з дня надходження запиту, а для суб’єктів господарювання, які подали заяву щодо переходу на спрощену систему оподаткування, - двох робочих днів з дня надходження запиту. Витяг діє до внесення змін до реєстру.

{Пункт 299.9 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

299.10. Реєстрація платником єдиного податку є безстроковою та може бути анульована шляхом виключення з реєстру платників єдиного податку за рішенням контролюючого органу у разі:

1) подання платником податку заяви щодо відмови від застосування спрощеної системи

оподаткування у зв’язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом, - в останній день календарного кварталу, в якому подано таку заяву;

2) припинення юридичної особи (крім перетворення) або припинення підприємницької діяльності фізичною особою - підприємцем відповідно до закону - в день отримання відповідним контролюючим органом від державного реєстратора повідомлення про проведення державної реєстрації такого припинення;

3) у випадках, визначених підпунктом 298.2.3 пункту 298.2 та підпунктом 298.8.6 пункту 298.8 статті 298 цього Кодексу;

{Підпункт 3 пункту 299.10 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

4) якщо у податковому (звітному) році частка сільськогосподарського товаровиробництва юридичної особи платника єдиного податку четвертої групи становить менш як 75 відсотків;

{Пункт 299.10 статті 299 доповнено підпунктом 4 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018}

5) якщо платником єдиного податку четвертої групи не подано податкову звітність, передбачену підпунктом 295.9.1 пункту 295.9 статті 295 та підпунктом 298.8.1 пункту 298.8 статті 298 цього Кодексу;

{Пункт 299.10 статті 299 доповнено підпунктом 5 згідно із Законом № 2497-VIII від 10.07.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

6) набуття платником податку статусу резидента Дія Сіті - в останній день календарного кварталу, в якому платник податку набув статус резидента Дія Сіті;

{Пункт 299.10 статті 299 доповнено підпунктом 6 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

7) втрати платником єдиного податку третьої групи статусу електронного резидента (е-резидента);

{Пункт 299.10 статті 299 доповнено підпунктом 7 згідно із Законом № 2654-IX від 06.10.2022}

8) наявність щодо платника податку рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції":

щодо платників першої і другої груп - в останній день місяця, у якому прийнято таке рішення;

щодо платників третьої і четвертої груп - в останній день кварталу, у якому прийнято таке рішення.

{Пункт 299.10 статті 299 доповнено підпунктом 8 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

299.11. У разі виявлення відповідним контролюючим органом під час проведення перевірок порушень платником єдиного податку першої - третьої груп вимог, встановлених цією главою, анулювання реєстрації платника єдиного податку першої - третьої груп проводиться за рішенням такого органу, прийнятим на підставі акта перевірки, з першого числа місяця, наступного за кварталом, в якому допущено порушення. У такому випадку суб’єкт господарювання має право обрати або перейти на спрощену систему оподаткування після закінчення чотирьох послідовних кварталів з моменту прийняття рішення контролюючим органом.

У разі виявлення відповідним контролюючим органом під час проведення виїзних документальних перевірок платника єдиного податку четвертої групи невідповідності вимогам підпункту 4 пункту 291.4 та пункту 291.5-1 статті 291 цього Кодексу у податковому (звітному) році або у попередніх періодах, такому платнику за такі періоди нараховуються податки та збори, від сплати яких він звільнявся як платник єдиного податку четвертої групи, та штрафні (фінансові)

санкції (штрафи), передбачені главою 11 розділу II цього Кодексу. Такий платник податку зобов’язаний перейти до сплати податків за загальною системою оподаткування, починаючи з наступного місяця після місяця, у якому встановлено таке порушення.

{Пункт 299.11 статті 299 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

299.12. Погашення податкового боргу після анулювання реєстрації платника єдиного податку здійснюється у порядку, встановленому главою 9 розділу II цього Кодексу.

299.13. З метою постійного забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб інформацією центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, щоденно оприлюднює для безоплатного та вільного доступу на єдиному державному реєстраційному веб-порталі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та громадських формувань і власному офіційному веб-сайті такі дані з реєстру платників єдиного податку:

{Абзац перший пункту 299.13 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 466-IX від 16.01.2020}

податковий номер (для юридичної особи);

найменування для юридичної особи або прізвище, ім’я, по батькові для фізичної особи;

дату (період) обрання або переходу на спрощену систему оподаткування;

ставку єдиного податку;

групу платника податку;

види господарської діяльності (за наявності відповідних даних);

{Абзац сьомий пункту 299.13 статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2654-IX від 06.10.2022}

дату виключення з реєстру платників єдиного податку.

{Стаття 299 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 5503-VI від 20.11.2012, № 443-VII від 05.09.2013; в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

Стаття 300. Відповідальність платника єдиного податку

300.1. Платники єдиного податку несуть відповідальність відповідно до цього Кодексу за правильність обчислення, своєчасність та повноту сплати сум єдиного податку, а також за своєчасність подання податкових декларацій.

{До розділу XIV включено главу 1 згідно із Законом № 4014-VI від 04.11.2011}

{Главу 2 "Фіксований сільськогосподарський податок" розділу XIV "Спеціальні податкові режими" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Главу 3 "Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками" розділу XIV "Спеціальні податкові режими" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Главу 4 "Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності" розділу XIV "Спеціальні податкові режими" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Розділ XV "Збір за користування радіочастотним ресурсом України" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Розділ XVI "Збір за спеціальне використання води" виключено на підставі Закону № 71-VIII від

28.12.2014}

{Розділ XVII "Збір за спеціальне використання лісових ресурсів" виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

РОЗДІЛ XVIII. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО РОЗПОДІЛ ПРОДУКЦІЇ

Стаття 335. Порядок оподаткування інвестора під час виконання угоди про розподіл продукції

335.1. Протягом строку дії угоди про розподіл продукції і в межах діяльності, пов'язаної з виконанням такої угоди, стягнення з інвестора загальнодержавних та місцевих податків та зборів, передбачених цим Кодексом, крім передбачених пунктом 335.2 цієї статті, замінюється розподілом виробленої продукції між державою та інвестором на умовах такої угоди.

Податкові зобов'язання не виникають у разі:

розподілу прибуткової та/або компенсаційної продукції та/або їх грошового еквівалента між інвестором (оператором) і державою, передачі операторові (інвесторові) прибуткової продукції, належної державі, для подальшого продажу;

{Абзац третій пункту 335.1 статті 335 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

передачі права власності від інвестора (оператора) до держави на майно, придбане або створене інвестором для виконання угоди про розподіл продукції і вартість якого відшкодована компенсаційною продукцією або з дня припинення дії угоди, а також користування інвестором (оператором) таким майном та його наступне повернення державі відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції" та угоди;

{Абзац четвертий пункту 335.1 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

передачі майна, включаючи грошові кошти, сторонами угоди про розподіл продукції в користування інвестору (оператору) угоди в межах такої угоди, безоплатне користування таким майном інвестором (оператором) угоди та/або повернення такого майна інвестором (оператором) відповідній стороні угоди;

{Абзац п'ятий пункту 335.1 статті 335 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

розподілу оператором компенсаційної та/або прибуткової продукції і передачі її грошового еквівалента між інвесторами;

{Абзац шостий пункту 335.1 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

продажу або іншого відчуження інвестором (оператором) компенсаційної та/або прибуткової продукції, крім податкових зобов'язань з податку на додану вартість за операціями з постачання компенсаційної та/або прибуткової продукції, набутої інвестором (оператором) у власність внаслідок її розподілу за угодою, та прибуткової продукції, належної державі і переданої інвестору (оператору) для подальшого продажу, які визначаються з урахуванням статті 337 цього Кодексу;

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

передачі майна, включаючи грошові кошти, сторонами угоди про розподіл продукції інвестору (оператору) для забезпечення виконання умов угоди про розподіл продукції в межах такої угоди та повернення такого майна інвестором (оператором) відповідній стороні угоди;

{Абзац восьмий пункту 335.1 статті 335 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

перерахування (передачі) коштів та/або майна інвестором-нерезидентом його постійному

представництву для фінансування та забезпечення діяльності за угодою про розподіл продукції відповідно до програми робіт та кошторису витрат за угодою, іншої діяльності, передбаченої угодою, а також для виконання інших зобов'язань за угодою;

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

безоплатного користування інвестором (оператором) у межах діяльності, пов'язаної з виконанням угоди, будь-яким майном, у тому числі грошовими коштами, геологічною, геофізичною, геохімічною, техніко-економічною інформацією та іншими даними, технологіями та/або правами, наданими інвесторові відповідно до законодавства та угоди;

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

використання інвестором (оператором) продукції (в її природному стані або переробленої), необхідної для виконання робіт та здійснення іншої діяльності, передбачених угодою про розподіл продукції, у тому числі спалювання продукції, або втрати такої продукції, пов'язаних з виконанням робіт та здійсненням іншої діяльності, передбачених угодою;

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

безоплатного надання товарів, робіт, послуг чи грошових коштів інвестору (оператору) чи інвестором (оператором) протягом строку дії угоди про розподіл продукції та в межах діяльності, пов'язаної з виконанням такої угоди, у тому числі надання додаткових благ працівникам, виплати премій або бонусів на користь держави та виконання соціальних зобов'язань, передбачених угодою про розподіл продукції;

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

повернення інвестором (оператором) ділянок надр (їх частин) відповідно до законодавства та угоди про розподіл продукції.

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Протягом строку дії угоди про розподіл продукції та в межах діяльності, пов'язаної з виконанням такої угоди, оподаткування інвестора (оператора) здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених цим розділом Кодексу та угодою про розподіл продукції. У разі розбіжностей між положеннями розділу XVIII та іншими положеннями цього Кодексу застосовуються правила, передбачені розділом XVIII цього Кодексу.

{Пункт 335.1 статті 335 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

335.2. Під час виконання угоди про розподіл продукції інвестор (оператор) сплачує такі податки і збори:

{Абзац перший пункту 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

а) податок на додану вартість;

б) податок на прибуток підприємств;

в) рентну плату за користування надрами для видобування корисних копалин.

{Підпункт "в" пункту 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Інвестор зобов'язаний нарахувати, утримати та сплатити до бюджету податок з доходів фізичних осіб із заробітної плати та інших винагород і виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку згідно з розділом IV цього Кодексу з урахуванням статті 340 цього Кодексу.

{Абзац п'ятий пункту 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Інвестор-резидент або інвестор-нерезидент (його постійне представництво) зобов'язаний зареєструвати угоду про розподіл продукції за своїм місцезнаходженням як платника податків та при взятті на податковий облік подати контролюючому органу за місцем своєї реєстрації відповідне повідомлення у письмовій формі і такі документи:

{Абзац шостий пункту 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

засвідчену в нотаріальному порядку копію зареєстрованої угоди про розподіл продукції;

копію свідоцтва про державну реєстрацію угоди про розподіл продукції.

Після реєстрації інвестора (оператора) і угоди про розподіл продукції як платника податку інвестор зобов'язаний складати і подавати передбачені законодавством податкові декларації і звіти, нести відповідальність за належне виконання своїх обов'язків, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та зборів, у порядку і розмірах, встановлених цим Кодексом. Податкові декларації і звіти подаються інвестором за кожним податком, збором, платежем окремо від звітів за результатами діяльності, не пов'язаної з виконанням угоди про розподіл продукції.

{Абзац дев'ятий пункту 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Форма свідоцтва про реєстрацію інвестора та угоди про розподіл продукції як платника податків затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац десятий пункту 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

У разі укладення багатосторонньої угоди про розподіл продукції за участю кількох інвесторів права та обов’язки щодо реєстрації як платника податків за угодою, ведення окремого податкового та бухгалтерського обліку операцій, пов’язаних з виконанням угоди, нарахування та сплати податків і зборів та подання податкової звітності можуть покладатися на на оператора, а в частині податку на додану вартість - на кожного інвестора та/або на оператора у порядку, визначеному угодою.

{Пункт 335.2 статті 335 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1690-VII від 07.10.2014}

Визначення інвестора (оператора) та його повноважень здійснюється в порядку, передбаченому законодавством про розподіл продукції.

{Пункт 335.2 статті 335 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

{Пункт 335.2 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

335.3. Дія цього розділу не поширюється (крім випадків, передбачених статтею 337 цього Кодексу) на підрядників і субпідрядників, перевізників та інших осіб, у тому числі іноземних, які беруть участь у виконанні передбачених угодою про розподіл продукції робіт (надання послуг) на підставі договорів (контрактів) з інвестором.

Зазначені особи сплачують податки в порядку, встановленому цим Кодексом.

335.4. Податковий облік, пов'язаний з виконанням передбачених угодою про розподіл продукції робіт (наданням послуг), ведеться відповідно до цього Кодексу та угоди, та окремо від обліку інших видів діяльності.

{Абзац перший пункту 335.4 статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Якщо окремий облік не ведеться, застосовується порядок оподаткування без урахування особливостей, передбачених цим розділом.

До інвесторів за угодою про розподіл продукції у межах їхньої діяльності за угодою не застосовуються передбачені цим Кодексом правила про оподаткування спільної діяльності, оподаткування за договорами управління майном та оподаткування довгострокових договорів (контрактів).

{Пункт 335.4 статті 335 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Стаття 336. Особливості сплати податку на прибуток

336.1. Податок на прибуток сплачується інвестором (оператором) з прибутку, отриманого інвестором (інвесторами) від виконання угод про розподіл продукції, у розмірах, встановлених цим Кодексом на дату укладення угоди про розподіл продукції, з урахуванням статті 340 цього Кодексу та таких особливостей:

{Абзац перший пункту 336.1 статті 336 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

а) об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств є прибуток інвестора (інвесторів), який визначається виходячи з вартості прибуткової продукції, визначеної відповідно до законодавства про розподіл продукції, набутої інвестором (інвесторами) та/або оператором у власність у результаті розподілу продукції, зменшеної на суму сплаченого інвестором єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також на суму інших витрат (включаючи накопичені витрати при виконанні робіт до появи першої прибуткової продукції), пов'язаних з виконанням угоди, але які не відшкодовуються (не підлягають відшкодуванню) компенсаційною продукцією відповідно до угоди.

Якщо вартість прибуткової продукції за угодою про розподіл продукції виражена в іноземній валюті, для цілей обчислення податку на прибуток підприємств така вартість перераховується в гривні в порядку, передбаченому угодою про розподіл продукції.

{Підпункт "а" пункту 336.1 статті 336 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Будь-які інші доходи, отримані інвестором (оператором) протягом строку дії угоди від діяльності, пов'язаної з виконанням такої угоди, не розглядаються як об'єкт оподаткування та не враховуються під час його визначення;

{Підпункт "а" пункту 336.1 статті 336 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

{Підпункт "а" пункту 336.1 статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

б) склад витрат, що відшкодовуються компенсаційною продукцією, визначається відповідно до законодавства про розподіл продукції.

Витрати на придбання необоротних активів та витрати на виконання робіт з розвідування, облаштування і видобутку корисних копалин включаються в момент їх понесення в повному обсязі до складу витрат, що підлягають відшкодуванню компенсаційною продукцією у порядку, передбаченому законодавством про розподіл продукції.

Інші витрати, пов'язані з виконанням угоди про розподіл продукції, які враховуються під час обчислення об'єкта оподаткування від діяльності, пов'язаної з виконанням угоди, але які не відшкодовуються (не підлягають відшкодуванню) компенсаційною продукцією відповідно до угоди, визначаються за правилами, передбаченими для витрат, що враховуються при обчисленні об’єкта оподаткування відповідно до розділу III цього Кодексу, якщо інше не передбачено цим розділом чи угодою про розподіл продукції.

{Підпункт "б" пункту 336.1 статті 336 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Угода про розподіл продукції може передбачати індексацію інших витрат, пов'язаних з виконанням угоди, понесених у період до початку розподілу продукції, які враховуються під час розрахунку об'єкта оподаткування, але які не відшкодовуються (не підлягають відшкодуванню) компенсаційною продукцією за відповідною угодою, в порядку, передбаченому угодою.

{Підпункт "б" пункту 336.1 статті 336 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Податок на прибуток підприємств, що підлягає сплаті, визначається та сплачується виключно у грошовій формі;

в) якщо об'єкт оподаткування інвестора за результатами звітного періоду має від'ємне значення, дозволяється відповідне зменшення об'єкта оподаткування наступного періоду, а також кожного з наступних періодів до повного погашення такого від'ємного значення об'єкта оподаткування, але не більше строку дії угоди про розподіл продукції;

г) для необоротних активів, вартість яких не відшкодовується (не підлягає відшкодуванню) компенсаційною продукцією відповідно до угоди, інвестор застосовує правила амортизації, встановлені згідно з розділом III цього Кодексу.

Інвестор (оператор) визначає податок на прибуток підприємств, що підлягає сплаті за підсумками кожного звітного податкового періоду, на підставі даних податкового обліку;

{Абзац другий підпункту "г" пункту 336.1 статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

ґ) податок на прибуток підприємств від інших видів діяльності, не пов'язаних з виконанням угоди про розподіл продукції, сплачується інвестором відповідно до розділу III цього Кодексу.

Інвестор зобов'язаний вести окремий податковий облік податку на прибуток підприємств, одержаного від виконання угоди про розподіл продукції, та податку на прибуток підприємств, одержаного від інших видів діяльності, не пов'язаних з виконанням цієї угоди;

д) пільги щодо податку на прибуток підприємств, передбачені у розділі III цього Кодексу, при оподаткуванні прибутку, отриманого інвестором під час виконання угоди про розподіл продукції, не застосовуються, якщо інше не передбачено угодою.

Не підлягає утриманню податок на прибуток підприємств з доходу іноземного інвестора з джерелом його походження з України, отриманого від діяльності за угодою про розподіл продукції, що виплачується інвестору його постійним представництвом відповідно до розділу III цього Кодексу.

Не є об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств кошти та/або вартість майна, перераховані (передані) інвестором-нерезидентом його постійному представництву для фінансування та забезпечення діяльності за угодою про розподіл продукції відповідно до програми робіт та кошторису витрат;

{Абзац третій підпункту "д" пункту 336.1 статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

е) Базовим податковим (звітним) періодом з податку на прибуток підприємств за угодою про

розподіл продукції є календарний квартал.

{Абзац перший підпункту "е" пункту 336.1 статті 336 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

Інвестор (оператор) подає щоквартально податкову декларацію з податку на прибуток за кожний звітний податковий квартал. Правило про складання податкової звітності та розрахунок об’єкта оподаткування з податку на прибуток підприємств наростаючим підсумком не застосовується.

{Абзац підпункту "е" пункту 336.1 статті 336 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

Податок на прибуток підприємств за звітний період сплачується інвестором (оператором) до відповідного бюджету у строк, визначений для квартального податкового періоду.

{Абзац підпункту "е" пункту 336.1 статті 336 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

Обов'язок з подання річної податкової декларації і сплати авансових внесків з податку на прибуток до інвестора (оператора) за угодою про розподіл продукції не застосовується.

{Абзац підпункту "е" пункту 336.1 статті 336 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

Офіційне підтвердження щодо сплаченого податку на прибуток підприємств надається інвестору на його письмове звернення після граничних термінів сплати податку на прибуток не пізніше 10 календарних днів з дати надходження такого звернення до контролюючого органу, в якому такого інвестора взято на облік;

є) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції звільняється від обов’язку подавати фінансову звітність і тимчасові та постійні податкові різниці разом з податковою декларацією з податку на прибуток підприємств;

{Підпункт "є" пункту 336.1 статті 336 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

ж) якщо інвестор-нерезидент діє за угодою про розподіл продукції через своє представництво, прибуток такого інвестора, одержаний від виконання угоди, оподатковується відповідно до цієї статті Кодексу та не підлягає оподаткуванню за правилами, встановленими цим Кодексом для оподаткування прибутку нерезидентів, які здійснюють свою діяльність на території України через постійне представництво.

{Пункт 336.1 статті 336 доповнено підпунктом "ж" згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

Порядок подання податкової звітності за такими угодами встановлюється в порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу.

Стаття 337. Особливості сплати податку на додану вартість

337.1. Постачання на митній території України компенсаційної та/або прибуткової продукції, набутої інвестором (оператором) у власність внаслідок її розподілу за угодою про розподіл продукції, та прибуткової продукції, належної державі і переданої інвестору (оператору) для подальшого продажу, є об’єктом оподаткування податком на додану вартість, що обчислюється і сплачується у розмірах, порядку і строки, встановлені розділом V цього Кодексу на дату укладення угоди про розподіл продукції, з урахуванням статті 340 цього Кодексу.

{Пункт 337.1 статті 337 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1690-VII від 07.10.2014}

337.2. За умови ввезення на митну територію України товарів та інших матеріальних цінностей, призначених для використання в рамках виконання угоди про розподіл продукції, у митному режимі імпорту податки (крім акцизного податку), які підлягають сплаті під час митного оформлення товарів, не справляються.

{Абзац перший пункту 337.2 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

{Абзац другий пункту 337.2 статті 337 виключено на підставі Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

Ввезення на митну територію України продукції (вуглеводної сировини, нафти і газу), видобутої у виключній (морській) економічній зоні України, здійснюється без сплати податків (включаючи податок на додану вартість), за умови ввезення такої сировини відповідно до угоди про розподіл продукції.

З урахуванням вимог статей 21 та 22 Закону України "Про угоди про розподіл продукції" у разі вивезення інвестором (оператором) з митної території України продукції, розподіленої відповідно до умов такої угоди, мито, акцизний податок, інші податки та обов'язкові платежі, що підлягають сплаті під час митного оформлення товарів, не справляються, крім податку на додану вартість, який справляється за нульовою ставкою.

{Абзац четвертий пункту 337.2 статті 337 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

У разі вивезення за межі митної території України для виконання угоди товарів та інших матеріальних цінностей, які раніше були придбані інвестором на митній території України, митні платежі, акцизний податок, інші податки та обов'язкові платежі не справляються, крім податку на додану вартість, який справляється за нульовою ставкою.

{Абзац п'ятий пункту 337.2 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

При отриманні інвестором послуг, призначених для виконання угоди про розподіл продукції, які постачаються нерезидентом на митній території України, податок на додану вартість не справляється.

Передбачені в цьому пункті умови оподаткування поширюються в межах діяльності, пов'язаної з угодою про розподіл продукції, також на юридичних осіб та постійні представництва нерезидентів (підрядників, субпідрядників, постачальників, перевізників та інших контрагентів), які беруть участь у виконанні робіт та іншої діяльності, передбаченої угодою про розподіл продукції, на основі договорів (контрактів) з інвестором.

{Абзац сьомий пункту 337.2 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

У разі використання товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних цінностей не за призначенням з інвестора (підрядників, субпідрядників, постачальників, перевізників та інших контрагентів) стягуються суми податків і зборів, не внесені у зв'язку з наданням пільг, якщо таке невиконання зобов'язань сталося з вини інвестора (підрядників, субпідрядників, постачальників, перевізників та інших контрагентів).

{Абзац восьмий пункту 337.2 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

337.3. Якщо інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції вважає за доцільне добровільно зареєструватися як платник податку на додану вартість, така реєстрація здійснюється за його заявою.

{Пункт 337.3 статті 337 доповнено новим абзацом першим згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 422-VII від 04.07.2013, № 1690-VII від 07.10.2014}

При цьому, якщо багатостороння угода про розподіл продукції передбачає можливість реєстрації не лише оператора, але й інвесторів як платників податку на додану вартість за угодою, такі інвестори мають подати реєстраційні заяви в одному звітному (податковому) періоді до 10 числа календарного місяця, що слідує за місяцем, у якому інвесторами було прийнято рішення про реєстрацію.

{Пункт 337.3 статті 337 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1690-VII від 07.10.2014}

Якщо з’являється новий інвестор за багатосторонньою угодою про розподіл продукції, за якою всі інвестори, які не діють як оператори, вже зареєстровані як платники податку на додану вартість, такий новий інвестор зобов’язаний подати реєстраційну заяву для реєстрації платником податку на додану вартість за угодою до 10 числа календарного місяця, що слідує за місяцем, у якому така особа набула прав та обов’язків інвестора.

{Пункт 337.3 статті 337 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1690-VII від 07.10.2014}

Оператор зобов’язаний повідомити контролюючі органи за своїм місцем обліку та за місцем обліку відповідних інвесторів про прийняття рішення про реєстрацію всіх інвесторів як платників податку на додану вартість за угодою протягом 10 календарних днів після прийняття такого рішення.

{Пункт 337.3 статті 337 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1690-VII від 07.10.2014}

Якщо інвестор (його постійне представництво), зареєстрований як платник податку на додану вартість, за угодою про розподіл продукції подає контролюючому органу декларацію (податковий розрахунок) з цього податку, яка (який) свідчить про відсутність оподатковуваних поставок/придбання протягом дванадцяти послідовних податкових місяців, анулювання реєстрації платника податку на додану вартість не відбувається.

{Абзац пункту 337.3 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

337.4. Оператор за багатосторонньою угодою про розподіл продукції включає до складу податкового кредиту суми податку, сплачені (нараховані) будь-яким інвестором (оператором) за угодою у зв’язку з придбанням або виготовленням товарів/послуг, основних засобів, на підставі наданих інвесторами чи оператором податкових накладних, складених постачальниками, придбання яких здійснено відповідно до програм і планів, затверджених у порядку, визначеному угодами про розподіл продукції.

{Абзац перший пункту 337.4 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо згідно з багатосторонньою угодою про розподіл продукції приймається відповідне рішення, то оператор, який відповідно до цього пункту має право на включення до складу податкового кредиту суми сплаченого (нарахованого) податку, може визначити частку залишку від’ємного значення різниці між сумою податкових зобов’язань та сумою податкового кредиту, накопиченого за результатами попередніх звітних (податкових) періодів, яку мають право відобразити у податкових деклараціях інвестори, в пропорціях, визначених відповідно до угоди, за умови, що кожен інвестор зареєстрований як платник податку на додану вартість. У такому разі:

а) у звітному (податковому) періоді оператор збільшує свої податкові зобов’язання у розмірі відповідної частки такого від’ємного значення, відображеного в податковій декларації оператора за попередній звітний (податковий) період, та надсилає відповідному інвестору податкову накладну на відповідну суму податку, яка заповнюється в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом Кодексу, а також повідомляє про такий розподіл контролюючі органи за місцем обліку оператора та за місцем обліку кожного інвестора, якому була складена податкова накладна, протягом 10 календарних днів після складання відповідних накладних.

{Абзац третій пункту 337.4 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Така податкова накладна підлягає обов’язковій реєстрації оператором в Єдиному реєстрі податкових накладних;

{Абзац четвертий пункту 337.4 статті 337 набирає чинності з 1 січня 2015 року - див. пункт 1

розділу II Закону № 1690-VII від 07.10.2014}

б) інвестор має право відобразити податковий кредит у сумі, зазначеній в податковій накладній, що складена оператором, у податковій декларації за звітний (податковий) період, у якому було складено податкову накладну, або в будь-якому наступному звітному (податковому) періоді, але не пізніше 90 календарних днів з дати складання відповідної податкової накладної.

{Абзац п'ятий пункту 337.4 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Якщо за результатами податкової перевірки або внаслідок самостійного виправлення помилок оператором сума від’ємного значення оператора з податку на додану вартість, що була передана згідно з вимогами цього пункту, зменшується, то:

а) оператор відповідно зменшує суму податкових зобов’язань за результатами поточного звітного (податкового) періоду та надсилає інвестору розрахунок коригування податку;

б) інвестор відповідно зменшує суму податкового кредиту за результатами звітного (податкового) періоду, в якому отриманий розрахунок коригування податку, за умови, що він збільшив податковий кредит на підставі відповідної податкової накладної.

При від’ємному значенні суми податку на додану вартість, розрахованої відповідно до цього Кодексу, така сума підлягає відшкодуванню інвестору (оператору) в порядку та строки, передбачені угодою про розподіл продукції, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

{Абзац дев'ятий пункту 337.4 статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Статтю 337 доповнено пунктом 337.4 згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; в редакції Закону № 1690-VII від 07.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Стаття 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 338. Особливості справляння рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин

{Назва статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

338.1. Порядок обчислення, ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, умови та порядок її сплати та подання звітності під час виконання угод про розподіл продукції визначаються такими угодами.

{Абзац перший пункту 338.1 статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин не повинні бути меншими, ніж установлені розділом IX цього Кодексу на момент укладення угоди про розподіл продукції, з урахуванням статті 340 цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 338.1 статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Податковим (звітним) періодом для рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин за угодою про розподіл продукції є календарний квартал.

{Абзац третій пункту 338.1 статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції веде консолідований податковий облік та подає податкову декларацію з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин незалежно від числа спеціальних дозволів на використання надр у межах угоди про розподіл

продукції.

{Абзац четвертий пункту 338.1 статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Якщо інше не передбачено угодою про розподіл продукції, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції подає податкову декларацію з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин та сплачує таку рентну плату до бюджету:

{Абзац п'ятий пункту 338.1 статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

за місцезнаходженням ділянки надр, з якої видобуті корисні копалини, у разі розміщення такої ділянки надр у межах території України;

за місцем обліку платника у разі розміщення ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України.

{Пункт 338.1 статті 338 в редакції Закону № 5412-VI від 02.10.2012}

{Зміни до пункту 338.1 статті 338 по Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 не внесено, щодо набрання чинності змін див. розділ II "Прикінцеві та перехідні положення"}

338.2. Облік нарахованих і сплачених інвестором сум рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин на умовах угоди про розподіл продукції ведеться в порядку, визначеному угодою.

{Пункт 338.2 статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Стаття 339. Особливості здійснення контролю за виконанням угоди про розподіл продукції

339.1. Бухгалтерський облік фінансово-господарської діяльності інвестора, пов'язаної з виконанням робіт (наданням послуг), передбачених угодою про розподіл продукції, провадиться окремо від обліку інших видів діяльності з метою уникнення подвійного відображення компенсаційних витрат інвестора. Порядок такого обліку, перелік звітів, зокрема з метою відшкодування витрат інвестора та розрахунку податку на прибуток, визначається угодою про розподіл продукції.

{Абзац перший пункту 339.1 статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

У разі якщо за угодою про розподіл продукції роботи проводяться на кількох ділянках надр, інвестор здійснює консолідований облік своєї господарської діяльності.

339.2. Звіти інвестора про діяльність, пов'язану з виконанням угоди про розподіл продукції, підлягають обов'язковій щорічній аудиторській перевірці.

{Пункт 339.2 статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

339.3. З метою податкового контролю інвестор, який сплачує податки та збори під час виконання угоди про розподіл продукції, зобов'язаний зберігати первинні документи, пов'язані з нарахуванням і сплатою податків, протягом терміну зберігання, передбаченого законодавством.

Документальні перевірки виконання інвестором зобов'язань перед бюджетом зі сплати податків і зборів проводяться відповідно до цього Кодексу.

Стаття 340. Гарантії у разі внесення змін до податкового законодавства

Держава гарантує, що до прав та обов'язків інвестора при виконанні податкових зобов'язань, визначених угодою про розподіл продукції, буде застосовуватися законодавство, чинне на момент укладення угоди, крім випадків, коли законом зменшується розмір податків чи зборів або податки і

збори скасовуються. Закон, яким зменшується розмір податків чи зборів або податки і збори скасовуються, інвестором застосовується з дня набрання ним чинності.

Розділ XVIII-1. ПОСАДОВІ ОСОБИ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ ТА ЇХ ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Стаття 341. Служба в контролюючих органах

341.1. Служба в контролюючих органах є професійною діяльністю придатних до неї за станом здоров’я, освітнім рівнем та віком громадян України, що пов’язана з формуванням державної податкової та митної політики в частині адміністрування податків, зборів, платежів, реалізацією податкової та митної політики, політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також із здійсненням контролю за додержанням податкового, митного та іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи.

Стаття 342. Посадові особи контролюючих органів

342.1. Посадовою особою контролюючого органу може бути особа, яка має освіту за фахом та відповідає кваліфікаційним вимогам, встановленим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, якщо інше не передбачено законом, та на яку покладено виконання завдань, зазначених у цьому Кодексі та Митному кодексі України.

{Пункт 342.1 статті 342 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

342.2. При прийнятті на роботу посадовій особі може бути встановлено випробувальний термін відповідно до Закону України "Про державну службу".

342.3. На роботу до контролюючих органів не можуть бути прийняті особи, стосовно яких встановлено обмеження законами України "Про державну службу" та "Про запобігання корупції".

{Пункт 342.3 статті 342 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

342.4. Посадові особи контролюючих органів є державними службовцями.

342.5. Посадові особи, які вперше зараховуються на службу до контролюючих органів і раніше не перебували на державній службі, складають присягу державного службовця відповідно до Закону України "Про державну службу".

342.6. Правовий статус посадових осіб контролюючих органів, їх права та обов’язки визначаються Конституцією України, цим Кодексом та Митним кодексом України, а в частині, що не регулюється ними, - законами України "Про державну службу" та "Про запобігання корупції" та іншими законами.

{Пункт 342.6 статті 342 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

342.7. Посадовим особам і працівникам контролюючих органів видається службове посвідчення, зразок якого затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 342.7 статті 342 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

342.8. Покладення на посадових осіб контролюючих органів обов’язків, не передбачених законом, забороняється.

Стаття 343. Спеціальні звання

343.1. Посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій присвоюються такі спеціальні звання:

головний державний радник податкової служби;

державний радник податкової служби I рангу;

державний радник податкової служби II рангу;

державний радник податкової служби III рангу;

радник податкової служби I рангу;

радник податкової служби II рангу;

радник податкової служби III рангу;

інспектор податкової служби I рангу;

інспектор податкової служби II рангу;

інспектор податкової служби III рангу;

інспектор податкової служби IV рангу;

молодший інспектор податкової служби.

{Пункт 343.1 статті 343 в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

343.2. Положення про спеціальні звання та порядок їх присвоєння, співвідношення з рангами державних службовців, розмір надбавок за спеціальне звання затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Абзац перший пункту 343.2 статті 343 набирає чинності одночасно із Законом "Про державну службу" від 17 листопада 2011 року - див. пункт 1 розділу II Закону № 404-VII від 04.07.2013}

У разі присвоєння посадовій особі спеціального звання відповідно до пункту 343.1 цієї статті надбавка за ранг державного службовця не виплачується.

343.2-1. Посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій до виплат, передбачених Законом України "Про державну службу" можуть здійснюватися додаткові виплати, розмір та порядок встановлення яких визначається Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 343 доповнено пунктом 343.2-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

343.3. Спеціальні звання посадовим особам присвоюються довічно. Позбавлення спеціальних звань здійснюється виключно за вироком суду у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України.

343.4. Посадові особи контролюючих органів мають форменний одяг з відповідними знаками розрізнення, який видається безоплатно в межах кошторисних витрат. Допускається пошив форменого одягу посадовими особами з відшкодуванням витрат на такий пошив у межах норм забезпечення форменим одягом за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання контролюючого органу.

Зразки, норми забезпечення та строки носіння форменого одягу затверджуються Кабінетом Міністрів України, правила носіння - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Пункт 343.4 статті 343 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Стаття 344. Пенсійне забезпечення посадових осіб контролюючих органів

344.1. Пенсійне забезпечення посадових осіб контролюючих органів здійснюється в порядку та на умовах, передбачених Законом України "Про державну службу".

{Абзац перший пункту 344.1 статті 344 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від

21.12.2016 - застосовується з 25 вересня 2021 року}

При цьому період роботи зазначених осіб (у тому числі тих, яким присвоєні спеціальні звання) у контролюючих органах зараховується до стажу державної служби та стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців, що дає право на призначення пенсії відповідно до Закону України "Про державну службу" незалежно від місця роботи на час досягнення віку, передбаченого зазначеним Законом.

Посадовим особам контролюючих органів у період роботи в цих органах пенсії, призначені відповідно до законодавства, не виплачуються.

{Пункт 344.1 статті 344 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 215-VIII від 02.03.2015 - зміна діє до 31 грудня 2015 року включно, див. пункт 2 Закону № 215-VIII від 02.03.2015}

344.2. Пенсійне забезпечення працівників контролюючих органів, їх установ та організацій, які не є посадовими особами, здійснюється на підставах та в порядку, встановлених законодавством.

Стаття 345. Захист особистих і майнових прав посадових осіб контролюючих органів

345.1. Держава гарантує захист життя, здоров’я, честі, гідності та майна посадових осіб контролюючих органів та членів їхніх сімей від кримінально-протиправних посягань та інших протиправних дій.

{Пункт 345.1 статті 345 із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

345.2. Образа посадової особи контролюючого органу, погроза вбивством, насильством, знищенням майна та насильницькі дії стосовно посадової особи контролюючого органу, а також умисне знищення чи пошкодження її майна та інші протиправні дії тягнуть за собою встановлену законом відповідальність.

Стаття 346. Відшкодування державою шкоди, завданої посадовій особі контролюючого органу

346.1. Працівники контролюючого органу підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

{Пункт 346.1 статті 346 в редакції Закону № 1200-VII від 10.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 54-VIII від 25.12.2014}

346.2. {Пункт 346.2 статті 346 виключено на підставі Закону № 215-VIII від 02.03.2015 - зміна діє до 31 грудня 2015 року включно, див. пункт 2 Закону № 215-VIII від 02.03.2015} У разі загибелі посадової особи контролюючого органу у зв’язку з виконанням нею службових обов’язків сім’ї загиблого або особам, які перебували на його утриманні, виплачується одноразова допомога в розмірі десятирічної заробітної плати загиблого за останньою посадою за рахунок коштів Фонду соціального страхування України з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

{Пункт 346.2 статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1200-VII від 10.04.2014, № 54-VIII від 25.12.2014}

346.3. {Пункт 346.3 статті 346 виключено на підставі Закону № 215-VIII від 02.03.2015 - зміна діє до 31 грудня 2015 року включно, див. пункт 2 Закону № 215-VIII від 02.03.2015} У разі заподіяння посадовій особі контролюючого органу під час виконання службових обов’язків тяжких тілесних ушкоджень, що перешкоджають зайняттю професійною діяльністю, цій особі виплачується одноразова допомога в розмірі п’ятирічної заробітної плати за останньою посадою за рахунок коштів Фонду соціального страхування України з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

{Пункт 346.3 статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1200-VII від 10.04.2014, № 54-VIII від 25.12.2014}

346.4. {Пункт 346.4 статті 346 виключено на підставі Закону № 215-VIII від 02.03.2015 - зміна

діє до 31 грудня 2015 року включно, див. пункт 2 Закону № 215-VIII від 02.03.2015} У разі заподіяння посадовій особі контролюючого органу під час виконання нею службових обов’язків легких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень цій особі виплачується одноразова допомога в розмірі однорічної заробітної плати за останньою посадою за рахунок коштів Фонду соціального страхування України з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

{Пункт 346.4 статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1200-VII від 10.04.2014, № 54-VIII від 25.12.2014}

{Пункт 346.5 статті 346 виключено на підставі Закону № 1200-VII від 10.04.2014}

346.6. Шкода, завдана майну посадової особи контролюючого органу або членів її сім’ї у зв’язку з виконанням нею службових обов’язків, відшкодовується в повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

346.7. Відшкодування шкоди, завданої майну посадової особи контролюючого органу або членів її сім’ї, здійснюється на підставі рішення суду.

346.8. Для обліку фактичних витрат, пов’язаних з відшкодуванням шкоди, завданої майну посадової особи контролюючого органу або членів її сім’ї, контролюючі органи відкривають в установах банків спеціальні рахунки.

{Пункт 346.8 статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014}

{Статтю 347 виключено на підставі Закону № 1200-VII від 10.04.2014}

Стаття 346-1. Оплата праці працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій

1. Держава забезпечує достатній рівень оплати праці державних службовців та інших працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій з метою створення матеріальних умов для незалежного і сумлінного виконання ними обов’язків.

2. Заробітна плата державних службовців центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій складається з:

1) посадового окладу;

2) надбавки за вислугу років;

3) надбавки за ранг державного службовця або за спеціальне звання;

4) виплати за додаткове навантаження у зв’язку з виконанням обов’язків тимчасово відсутнього державного службовця у розмірі 50 відсотків посадового окладу тимчасово відсутнього державного службовця;

5) надбавки за інтенсивність праці;

6) надбавки за виконання особливо важливої роботи;

7) надбавки за персональну кваліфікацію;

8) надбавки за виконання особистих ключових показників ефективності;

9) премії.

3. Схема посадових окладів державних службовців центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій визначається Кабінетом Міністрів України та не включається до загальної схеми посадових окладів державних службовців. Порядок встановлення, призупинення, зменшення чи скасування

надбавок, зазначених у пунктах 5-8 частини другої цієї статті, визначається Кабінетом Міністрів України.

Для інших категорій працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальних органів та державних податкових інспекцій умови оплати праці визначаються законодавством, що встановлює умови оплати праці для відповідних категорій працівників.

{Розділ XVIII-1 доповнено статтею 346-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Кодекс доповнено розділом XVIII-1 згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013}

Розділ XVIII-2. {Розділ XVIII-2 виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016 - застосовується з 25 вересня 2021 року}

РОЗДІЛ XIX. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2011 року, крім:

підпункту 20.1.15.2 пункту 20.1 статті 20 цього Кодексу, який набирає чинності з 1 січня 2015 року;

статті 39 цього Кодексу, яка набирає чинності з 1 січня 2013 року;

абзацу третього пункту 46.2 статті 46, який набирає чинності з 1 січня 2013 року;

{Абзац четвертий пункту 1 розділу XIX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

розділу III цього Кодексу, який набирає чинності з 1 квітня 2011 року;

{Абзац шостий пункту 1 розділу XIX виключено на підставі Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

підпункту 166.3.4 пункту 166.3 статті 166 цього Кодексу, який набирає чинності з 1 січня року, наступного за роком, у якому набере чинності закон про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування;

{Абзац пункту 1 розділу XIX виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

статті 265 цього Кодексу, яка набирає чинності з 1 січня 2013 року;

{Абзац дев'ятий пункту 1 розділу XIX із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012}

{Абзац десятий пункту 1 розділу XIX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

2. Визнати такими, що втратили чинність:

1) з 1 січня 2011 року:

Закон України "Про акцизний збір" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 12, ст. 172);

Закон України "Про Державний реєстр фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 2, ст. 10; 1999 р., № 41, ст. 374; 2003 р., № 23, ст. 149);

Закон України "Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 40, ст. 297 із наступними змінами);

Закон України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 20, ст. 82 із наступними змінами);

Закон України "Про ставки акцизного збору на деякі транспортні засоби та кузови до них" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 32, ст. 151; 1997 р., № 34, ст. 212; 1999 р., № 52, ст. 464; 2001 р., № 4, ст. 16; 2005 р., NN 17-19, ст. 267; 2007 р., № 3, ст. 31; 2009 р., № 18, ст. 246);

Закон України "Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари (продукцію)" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 42, ст. 201 із наступними змінами);

Закон України "Про плату за землю" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 38, ст. 360 із наступними змінами);

Закон України "Про систему оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 39, ст. 510 із наступними змінами);

Закон України "Про податок на додану вартість" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 21, ст. 156 із наступними змінами);

Закон України "Про фіксований сільськогосподарський податок" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 5-6, ст. 39 із наступними змінами);

Закон України "Про ставки акцизного збору на тютюнові вироби" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 8, ст. 32 із наступними змінами);

Закон України "Про економічний експеримент щодо стабілізації роботи підприємств легкої та деревообробної промисловості Чернівецької області" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 10, ст. 78);

Закон України "Про ставки акцизного збору на спирт етиловий та алкогольні напої" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 23, ст. 180 із наступними змінами);

Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 10, ст. 44 із наступними змінами);

Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 37, ст. 308 із наступними змінами);

Закон України "Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 11, ст. 150 із наступними змінами);

пункти 4, 5, 7, 8, 8-1 і 8-2 розділу II "Прикінцеві положення", додатки № 1 і № 2 до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (Відомості Верховної Ради України, 2008 р., № 27-28, ст. 253; 2009 р., № 16, ст. 223; 2010 р., №№ 22-25, ст. 263, № 30, ст. 398);

Декрет Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року № 18-92 "Про акцизний збір" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 10, ст. 82 із наступними змінами);

Декрет Кабінету Міністрів України від 17 березня 1993 року № 24-93 "Про податок на промисел" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 19, ст. 208; 1995 р., № 16, ст. 111, № 30, ст. 229; 1996 р., № 45, ст. 237);

Декрет Кабінету Міністрів України від 20 травня 1993 року № 56-93 "Про місцеві податки і збори" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 30, ст. 336 із наступними змінами);

Постанова Верховної Ради УРСР від 25 червня 1991 року № 1252-XII "Про порядок введення в дію Закону Української РСР "Про систему оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 39, ст. 511);

Постанова Верховної Ради України від 11 грудня 1991 року № 1964-XII "Про введення в дію Закону України "Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 11, ст. 151);

Постанова Верховної Ради України від 18 грудня 1991 року № 1997-XII "Про порядок введення в дію Закону України "Про акцизний збір" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 12, ст. 173);

Постанова Верховної Ради України від 21 лютого 1992 року № 2148-XII "Про ставки акцизного збору на окремі товари" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 21, ст. 298; 1993 р., № 20, ст. 214);

Постанова Верховної Ради України від 3 липня 1992 року № 2536-XII "Про введення в дію Закону України "Про плату за землю" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 38, ст. 561);

Постанова Верховної Ради України від 22 грудня 1994 року № 321/94-ВР "Про введення в дію Закону України "Про Державний реєстр фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 2, ст. 11);

Постанова Верховної Ради України від 28 грудня 1994 року № 335/94-ВР "Про введення в дію Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 4, ст. 29, № 16, ст. 116);

Постанова Верховної Ради України від 15 вересня 1995 року № 330/95-ВР "Про порядок введення в дію Закону України "Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 40, ст. 298; 1996 р., № 41, ст. 197);

Постанова Верховної Ради України від 6 лютого 1996 року № 31/96-ВР "Про введення в дію Закону України "Про ставки акцизного збору та ввізного мита на тютюнові вироби" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 8, ст. 33);

Постанова Верховної Ради України від 23 березня 1996 року № 99/96-ВР "Про введення в дію Закону України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 20, ст. 83, № 32, ст. 153, № 38, ст. 176);

Постанова Верховної Ради України від 7 травня 1996 року № 179/96-ВР "Про введення в дію Закону України "Про ставки акцизного збору і ввізного мита на спирт етиловий та алкогольні напої" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 28, ст. 132);

Постанова Верховної Ради України від 24 травня 1996 року № 217/96-ВР "Про введення в дію Закону України "Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби та шини до них" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 32, ст. 152);

2) з 1 квітня 2011 року:

Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 4, ст. 28 із наступними змінами), крім пункту 1.20 статті 1 цього Закону, який діє до 1 січня 2013 року;

3) виключено;

4) з 1 січня 2017 року стаття 209 цього Кодексу;

{Підпункт 4 пункту 2 розділу XIX із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

5) з 1 січня 2013 року Закон України "Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 20-21, ст. 191; 2003 р., № 46, ст. 365; 2009 р., № 29, ст. 397; 2012 р., № 6, ст. 50, № 24, ст. 248; із змінами, внесеними Законом України від 16 жовтня 2012 року № 5463-VI).

{Пункт 2 розділу XIX доповнено абзацом згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012}

3. У зв'язку з набранням чинності цим Кодексом припиняється відповідно до пункту 4 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України дія:

з 1 січня 2011 року:

1) Указу Президента від 11 травня 1998 року № 453/98 "Про платників та порядок сплати акцизного збору";

2) Указу Президента України від 28 червня 1999 року № 761/99 "Про впорядкування механізму сплати ринкового збору".

4. Кабінету Міністрів України:

запровадити починаючи з 1 січня 2011 року механізм компенсації втрати частини доходів у зв'язку з відміною податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та відповідним збільшенням ставок акцизного збору з пального для фізичних осіб, які користувалися пільгами щодо сплати податку з власників транспортних засобів щодо одного легкового автомобіля (мотоколяски) з об'ємом циліндрів двигуна до 2500 куб. см чи одного мотоцикла з об'ємом циліндрів двигуна до 750 куб. см або одного човна моторного чи катера (крім спортивного) з довжиною корпусу до 7,5 м, а саме осіб, які зазначені:

у пунктах 1 і 2 частини першої статті 14 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи";

статтях 4-11 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

статтях 6 і 8 Закону України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні";

осіб з інвалідністю незалежно від групи інвалідності (у тому числі дітей з інвалідністю за поданням органів соціального захисту).

{Абзац сьомий пункту 4 розділу XIX "Прикінцеві положення" виключено на підставі Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

{Абзац восьмий пункту 4 розділу XIX "Прикінцеві положення" виключено на підставі Закону № 5083-VI від 05.07.2012}

щорічно до 1 червня у разі необхідності вносити до Верховної Ради України проект закону про внесення змін до цього Кодексу щодо ставок оподаткування, визначених в абсолютних значеннях, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції з таких податків і зборів:

{Абзац дев'ятий пункту 4 розділу XIX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

1) акцизний податок;

{Підпункт 1 пункту 4 розділу XIX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

2) екологічний податок;

{Підпункт 2 пункту 4 розділу XIX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

3) рентна плата;

{Підпункт 3 пункту 4 розділу XIX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

до 31 грудня 2011 року разом із зацікавленими релігійними організаціями розробити програму і внести до Верховної Ради України пропозиції щодо альтернативного обліку фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від ідентифікаційного номера (реєстраційного номерів облікової картки платника податків);

одночасно з поданням до Верховної Ради України проекту закону про Державний бюджет України на 2011 рік подати проект закону щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України з

метою приведення його норм у відповідність із Податковим кодексом України, у тому числі щодо зарахування частини екологічного податку (у 2013 році - 33 відсотки, з 2014 року - 50 відсотків) до спеціального фонду Державного бюджету України із спрямуванням таких коштів на фінансування виключно цільових проектів екологічної модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними екологічного податку у порядку, що встановлюватиметься Кабінетом Міністрів України.

5. Органам місцевого самоврядування забезпечити у місячний термін з дня набрання чинності цим Кодексом прийняття рішень щодо встановлення місцевих податків і зборів, визначених цим Кодексом.

У разі невстановлення місцевих податків і зборів, передбачених пунктом 10.3 статті 10 цього Кодексу, рішеннями місцевого самоврядування такі податки і збори сплачуються платниками у порядку, встановленому цим Кодексом за мінімальними ставками та без застосування відповідних коефіцієнтів.

РОЗДІЛ XX. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підрозділ 1. Особливості справляння податку на доходи фізичних осіб

1. Податок на доходи фізичних осіб, нарахований, але не сплачений податковим агентом до бюджету всупереч порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом, на дату набрання чинності цим Кодексом вважається податковим боргом за узгодженим податковим зобов'язанням та підлягає відображенню у податковому розрахунку за результатами першого звітного кварталу, протягом якого набирає чинності цей Кодекс, а також стягується з податкового агента із застосуванням заходів відповідальності, передбачених цим Кодексом.

2. Інвестиційний збиток, отриманий платником податку на доходи фізичних осіб на 1 січня року набрання чинності цим Кодексом, враховується при обчисленні інвестиційного прибутку, отриманого за операціями з цінними паперами чи деривативами, що перебувають в обігу на організованому ринку цінних паперів, починаючи з результатів за такий рік у частині збитків, понесених внаслідок продажу інвестиційних активів через професійних торговців цінними паперами. Обов'язок документального підтвердження розміру зазначених збитків покладається на платника податку.

3. Не підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб кошти, що сплачені за роботи та/або послуги, виконані та надані на території України або за її межами у період підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, зокрема (але не виключно) у вигляді заробітної плати, відшкодування видатків та добових таким особам (крім резидентів України незалежно від їх участі у проведенні зазначеного чемпіонату):

{Абзац перший пункту 3 підрозділу 1 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3292-VI від 21.04.2011}

представникам або посадовим особам асоціацій - членів УЄФА;

членам делегацій, що беруть участь у чемпіонаті, у тому числі членам команд, які здобули право на участь у чемпіонаті;

фізичним особам, акредитованим УЄФА.

Дохід інших нерезидентів, отриманий у період підготовки та проведення чемпіонату із джерел походження з України, підлягає оподаткуванню на загальних підставах з урахуванням положень міжнародних договорів України про усунення подвійного оподаткування доходів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Абзац п'ятий пункту 3 підрозділу 1 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3292-VI від 21.04.2011}

4. Не підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб кошти, що відповідно до

закону, що регулює питання створення та функціонування фондів банківського управління, виплачуються в період дії цього Закону фізичним особам згідно з договорами довірчого управління, укладеними з учасниками фондів банківського управління, та договорами пенсійних вкладів, укладеними в період проведення такого експерименту (за винятком випадків, коли кошти знімаються такими фізичними особами з порушенням умов відповідно пенсійного вкладу або фонду банківського управління).

{Абзац перший пункту 4 підрозділу 1 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Встановити, що на період дії закону, що регулює питання створення та функціонування фондів банківського управління, не підлягають оподаткуванню цим податком (не відображаються в його річній податковій декларації) та не включаються до складу загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку в межах норм, встановлених цим Кодексом, такі доходи:

{Абзац другий пункту 4 підрозділу 1 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

доходи, що були нараховані платнику податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору та згодом перераховані на його пенсійний вклад або на його рахунок учасника фонду банківського управління, відкритий відповідно до закону, як під час їх нарахування, так і під час їх перерахування на такий вклад або такий рахунок;

кошти, що нараховуються та вносяться особою, яка не є платником податку, або її працедавцем (третьою особою) на користь платника податку на пенсійний вклад або рахунок учасника фонду банківського управління такого платника податку;

кошти, перераховані фізичною особою до власного пенсійного вкладу чи на власний рахунок у фонді банківського управління або до пенсійного вкладу чи на рахунок у фонді банківського управління членів сім'ї такої фізичної особи першого ступеня споріднення;

доходи, нараховані платнику податку за договором пенсійного вкладу або за договором довірчого управління, укладеного з уповноваженим банком відповідно до закону.

{Абзац сьомий пункту 4 підрозділу 1 розділу XX виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

5. Якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року.

{Пункт 5 підрозділу 1 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

{Пункт 6 підрозділу 1 розділу XX виключено на підставі Закону № 5211-VI від 06.09.2012}

7. На період з 1 квітня до 1 липня 2014 року призупинити дію підпункту 164.2.8 пункту 164.2 статті 164 цього Кодексу в частині включення до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, вклад (депозитний) до небанківських фінансових установ згідно із законом або на депозитний (ощадний) сертифікат та абзаців другого - четвертого пункту 167.2 статті 167 цього Кодексу у частині оподаткування процентів.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1200-VII від 10.04.2014}

8. Не вважається додатковим благом платника податку та не включається до розрахунку

загального місячного (річного) оподатковуваного доходу сума, прощена (анульована) кредитором у розмірі різниці між основною сумою боргу за фінансовим кредитом в іноземній валюті, визначена за офіційним курсом Національного банку України на дату зміни валюти зобов’язання за таким кредитом з іноземної валюти у гривню, та сумою такого боргу, визначеною за офіційним курсом Національного банку України станом на 1 січня 2014 року, а також сума процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені) за такими кредитами, прощених (анульованих) кредитором за його самостійним рішенням, не пов’язаним із процедурою його банкрутства, до закінчення строку позовної давності. Норми цього пункту застосовуються до фінансових кредитів в іноземній валюті, не погашених до 1 січня 2014 року.

Дія абзацу першого цього пункту поширюється на операції з прощення (анулювання) кредитором боржникові заборгованості за фінансовим кредитом в іноземній валюті, що здійснювалися починаючи з 1 січня 2015 року.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 321-VIII від 09.04.2015}

9. Тимчасово, на період реалізації проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод у рамках реалізації проекту "Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації", затвердженого Кабінетом Міністрів України (далі - Проект), не підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб доходи, що нараховані (виплачені, надані) громадянам Японії (незалежно від їхнього резидентського статусу) японськими суб’єктами з реалізації Проекту у формі заробітної плати та/або винагороди за цивільно-правовими договорами. Зазначене звільнення застосовується лише до тієї частини доходів, що пов’язана з реалізацією Проекту.

Японським суб’єктом з реалізації Проекту може бути:

а) юридична особа, яка є резидентом Японії і зареєстрована відповідно до законодавства Японії;

б) зареєстроване в Україні постійне представництво юридичної особи, яка є резидентом Японії і зареєстрована відповідно до законодавства Японії;

в) юридична особа, що є дочірнім підприємством юридичної особи, яка є резидентом Японії і зареєстрована відповідно до законодавства Японії;

г) договір про спільну діяльність, одним або кількома учасниками якого (з участю у такому договорі більше ніж 50 відсотків) є особи, визначені у підпунктах "а"-"в" цього пункту, укладений виключно з метою здійснення спільної діяльності з реалізації Проекту.

Визначення терміна "японський суб’єкт з реалізації Проекту" застосовується у пункті 46 підрозділу 2, пункті 38 підрозділу 4 та пункті 16-1 підрозділу 10 цього розділу.

У разі якщо японським суб’єктом з реалізації Проекту виступатиме договір про спільну діяльність, одним або кількома учасниками якого (з участю у такому договорі більше ніж 50 відсотків) є особи, визначені у підпунктах "а"-"в" цього пункту, норми цього пункту застосовуються виключно до доходів громадян Японії, що нараховуються (виплачуються, надаються) оператором такої спільної діяльності.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 903-VIII від 23.12.2015}

10. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включаються доходи, отримані до 1 червня 2018 року з джерела їх походження в Україні, та іноземні доходи, отримані за роботи та/або послуги, виконані та надані на території України або за її межами для цілей підготовки та проведення в Україні фінальних матчів Ліги чемпіонів УЄФА та Ліги чемпіонів УЄФА серед жінок сезону 2017/2018, зокрема, але не виключно, у вигляді заробітної плати, відшкодування видатків та добових, оплати проживання, забезпечення медичного страхування та/або страхування життя таким особам або третім особам на користь таких осіб (крім резидентів України у розумінні підпункту 14.1.213 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу)

незалежно від їх участі у проведенні зазначених фінальних матчів:

представникам або посадовим особам асоціацій - членам УЄФА;

членам делегацій, які беруть участь у фінальних матчах чемпіонату, у тому числі членам команд, які здобули право на участь у фінальних матчах;

фізичним особам, акредитованим УЄФА, зокрема працівникам та тимчасовим працівникам, представникам засобів масової інформації, партнерам УЄФА, представникам спонсорів.

Для цілей цього пункту термін "УЄФА" вживається у значенні "Союз європейських футбольних асоціацій".

Дохід інших нерезидентів, отриманий до 1 червня 2018 року із джерел походження з України, підлягає оподаткуванню на загальних підставах з урахуванням положень міжнародних договорів України про уникнення подвійного оподаткування, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 2374-VIII від 22.03.2018}

11. Установити, що за результатами 2020, 2021 та 2022 років, при реалізації права на податкову знижку відповідно до положень статті 166 цього Кодексу, сума коштів або вартість лікарських засобів для надання медичної допомоги хворим, дезінфекційних засобів і антисептиків, медичного обладнання, засобів індивідуального захисту, медичних виробів для скринінгу хворих, розхідних матеріалів для надання медичної допомоги, медичних виробів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів, реагентів для лабораторних досліджень; медичних виробів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів для інфекційних відділень, патологоанатомічних відділень тощо, засобів особистої гігієни, продуктів харчування та/або товарів за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, які добровільно перераховані (передані) громадським об’єднанням та/або благодійним організаціям та/або центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, та/або іншим центральним органам виконавчої влади, які реалізують державну політику у сферах санітарного та епідемічного благополуччя населення, контролю якості та безпеки лікарських засобів, протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним захворюванням, та/або особі, уповноваженій на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, та/або закладам охорони здоров’я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій протягом карантину, що запроваджений Кабінетом Міністрів України у порядку, встановленому законом, на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), включається до податкової знижки у повному обсязі без урахування обмежень, визначених підпунктом 166.3.2 пункту 166.3 статті 166 цього Кодексу.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

12. Тимчасово суми податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з доходів у вигляді доплат до заробітної плати, визначених відповідно до підпункту 2 пункту 5 розділу II Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)", та нарахованих за періоди з 1 по 31 травня та з 1 по 30 червня 2020 року медичним та іншим працівникам закладів охорони здоров’я державної та/або комунальної власності, які безпосередньо зайняті у ліквідації епідемії та здійсненні заходів із запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та лікуванні пацієнтів із випадками гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, за переліком, що визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, компенсуються таким працівникам у повному розмірі за рахунок коштів державного бюджету України. Порядок виплати такої грошової

компенсації затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

13. На період з 2 квітня 2020 року до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включаються доходи у вигляді допомоги по частковому безробіттю на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, які виплачуються (надаються) роботодавцем відповідно до статті 47-1 Закону України "Про зайнятість населення".

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

14. Тимчасово до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб за 2020-2021 податкові (звітні) періоди не включаються доходи у вигляді доходів у грошовій та/або іншій майновій формі, отримані внаслідок ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи платником податків:

1) акціонером (учасником, партнером, пайовиком, засновником, контролюючою особою) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи у разі дотримання усіх таких умов:

а) процедура ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи розпочата не раніше 1 січня 2020 року та завершена не пізніше 31 грудня 2021 року;

б) платник податків подав до контролюючого органу одночасно з податковою декларацією за відповідний податковий (звітний) рік складену в довільній формі заяву про звільнення таких доходів від оподаткування із зазначенням характеристик отриманого майна та ліквідованої (припиненої) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, а також документи, що містять відомості про вартість отриманого майна, відповідно до фінансової звітності іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, на дату прийняття рішення про розподіл майна у якості виплати доходу у зв’язку з ліквідацією (припиненням) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи;

в) іноземну юридичну особу або іноземне утворення без статусу юридичної особи було створено на підставі правочину або закону іноземної держави (території) не пізніше 23 травня 2020 року або було зареєстровано не пізніше 23 травня 2020 року відповідно до законодавства іноземної держави (території) у випадку, якщо відповідно до законодавства такої іноземної держави (території), регуляторних вимог та/або документів, що регулюють діяльність (особистого закону) такої іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, така особа (утворення) підлягає реєстрації у відповідній державі (території);

2) кінцевим бенефіціарним власником (контролером) від номінального утримувача (номінального власника) у розумінні пункту 103.3 статті 103 цього Кодексу за умови дотримання вимог підпунктів "а" - "в" підпункту 1 цього пункту. При цьому платник податків додатково до відомостей та документів, передбачених у підпункті "б" підпункту 1 цього пункту, зобов’язаний надати документи, що підтверджують отримання таких доходів від номінального утримувача (номінального власника) у зв’язку з ліквідацією (припиненням) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи.

Щодо доходів у грошовій формі, отриманих внаслідок ліквідації (припинення) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи платником податків - акціонером (учасником, партнером, пайовиком, засновником, контролюючою особою) іноземної юридичної особи або іноземного утворення без статусу юридичної особи, проводяться всі заходи

щодо встановлення джерел походження таких доходів відповідно до законодавства у сфері фінансового моніторингу.

{Пункт 14 підрозділу 1 розділу XX доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1539-IX від 15.06.2021}

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020; в редакції Закону № 1117-IX від 17.12.2020}

15. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включається дохід у вигляді одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам, що виплачується (надається) такому платнику податку за рахунок коштів державного бюджету відповідно до статті 2 Закону України "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб’єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2".

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 15 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

16. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включається дохід, виплачений (наданий) роботодавцем за рахунок коштів одноразової матеріальної допомоги суб’єктам господарювання, що виплачується за рахунок коштів державного бюджету відповідно до статті 3 Закону України "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб’єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2".

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

17. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включаються:

суми недоїмки з єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, а також суми пені та штрафів, нараховані на ці суми недоїмки, списані платнику єдиного внеску відповідно до пункту 9-15 розділу VIII Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування";

суми, списані відповідно до пунктів 2-3, 2-4 та підпункту 26.2 пункту 26 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу.

{Абзац третій пункту 17 підрозділу 1 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1617-IX від 01.07.2021}

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

18. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включаються суми доходів, отриманих платником податку у вигляді часткової або повної компенсації відсоткових (процентних) ставок, яка виплачується в рамках бюджетної програми "Забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва" та державної програми впровадження фінансово-кредитних механізмів забезпечення громадян житлом на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України, а також суми коштів, отриманих платником податку на безповоротній основі від Фонду розвитку інновацій.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

19. Дохід, отриманий платником податку від продажу (відчуження) майнових прав чи отриманий у результаті виконання зобов’язання, право вимоги за яким було посвідчено відповідними майновими правами, може бути зменшений на вартість таких майнових прав, що була задекларована особою як об’єкт декларування у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування відповідно

до підрозділу 9-4 розділу XX цього Кодексу.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

20. Установити, що за результатами 2021 та 2022 років при реалізації права на податкову знижку відповідно до положень статті 166 цього Кодексу до податкової знижки платника податку у звітному податковому році в повному обсязі включаються витрати на лікування гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, придбання лікарських засобів та/або виробів медичного призначення, необхідних для лікування гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, відповідно до виписки з медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого або витягу з Реєстру медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров’я, витрати на вакцинування для профілактики гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а також витрати на сплату страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), сплачених страховику-резиденту за договорами страхування на випадок захворювання на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, такого платника податку та членів його сім’ї першого ступеня споріднення.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

21. Установити, що за результатами 2022 року при реалізації права на податкову знижку відповідно до положень статті 166 цього Кодексу до податкової знижки платника податку у звітному податковому році включаються суми коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, які на дату перерахування (передачі) таких коштів та майна відповідали умовам, визначеним пунктом 133.4 статті 133 цього Кодексу, у розмірі, що не перевищує 16 відсотків суми його загального оподатковуваного доходу такого звітного року.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

22. Установити, що за результатами податкових (звітних) періодів за 2022 рік у складі витрат від провадження певного виду незалежної професійної діяльності, а також у складі витрат фізичної особи - підприємця від провадження господарської діяльності, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, можуть враховуватися документально підтверджені витрати у вигляді вартості майна, в тому числі грошові кошти, що добровільно перераховані (надані, передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, та/або грошові кошти, перераховані на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

{Пункт 23 підрозділу 1 розділу XX виключено на підставі Закону № 2480-IX від 29.07.2022}

24. Положення Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" щодо внесення змін до підпунктів 165.1.54, 165.1.56 пункту 165.1 статті 165 та підпунктів 170.7.2, 170.7.8 пункту 170.7 статті 170 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2022 року.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

25. Тимчасово, починаючи з дати введення в Україні воєнного стану, що введений Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, до його припинення або скасування, положення абзацу четвертого підпункту "в" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу застосовуються з урахуванням такої особливості: до визначення в установленому Кабінетом Міністрів України порядку Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, статус фізичних осіб - платників податку, які отримують благодійну допомогу, виплачену (надану) благодійниками, у тому числі благодійниками - фізичними особами, у порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", визначається самостійно надавачами благодійної допомоги.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022; в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

26. Тимчасово, починаючи з дати введення в Україні воєнного стану, що введений Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, до його припинення або скасування положення підпункту "в" підпункту 170.7.2 пункту 170.2 статті 170 цього Кодексу застосовуються з урахуванням такої особливості: до прийняття Кабінетом Міністрів України порядку підтвердження статусу осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України у період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, з метою невключення до оподатковуваного доходу фізичних осіб - платників податку доходів, отриманих у вигляді цільової або нецільової благодійної допомоги, статус таких осіб визначається самостійно надавачами цільової або нецільової благодійної допомоги.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

27. До складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку за 2022 та 2023 податкові (звітні) роки не включаються доходи у вигляді суми коштів чи безоплатно наданих товарів (послуг) (далі - допомога), що надані за рахунок бюджетних коштів іноземних держав та їх державних фондів такому платнику податків та членам його сім’ї першого ступеня споріднення як особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України і скористалися правом на тимчасовий захист відповідно до законодавства такої іноземної держави.

Дія абзацу першого цього пункту поширюється на всі форми надання зазначеної допомоги, у тому числі у разі її одержання як додаткове благо, а також від іноземних компаній, організацій, які відповідно до законодавства відповідної іноземної юрисдикції здійснюють благодійну діяльність.

Якщо платник податку отримував доходи, передбачені цим пунктом, то його обов’язок щодо подання декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації) вважається виконаним і податкова декларація не подається. У разі якщо платник податку зобов’язаний подавати декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) відповідно до інших положень цього Кодексу, то в ній поряд з іншими доходами зазначаються доходи, передбачені цим пунктом.

{Пункт 27 підрозділу 1 розділу XX доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Податкові повідомлення-рішення, які були винесені платникам податків за неподання або несвоєчасне подання податкової декларації у випадках, передбачених цим пунктом, вважаються скасованими (відкликаними) з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно".

{Пункт 27 підрозділу 1 розділу XX доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

Положення абзацу третього цього пункту застосовуються до податкових (звітних) періодів 2022 та 2023 років.

{Пункт 27 підрозділу 1 розділу XX доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

28. Положення підпункту 170.7.2 пункту 170.7 статті 170 цього Кодексу в редакції з урахуванням змін, внесених Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України", застосовуються до податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2022 року.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 2520-IX від 15.08.2022}

29. Установити, що положення підпункту "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу щодо обов’язковості документального підтвердження витрат благодійників - фізичних осіб, які внесені до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", для надання благодійної допомоги на користь осіб, визначених у підпунктах "а", "в" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу, не застосовується до витрат таких благодійників у період з 24 лютого 2022 року до 1 травня 2022 року.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

30. Положення Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з об’єктами нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому" щодо внесення змін до підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів починаючи з 1 лютого 2022 року.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

31. Установити, що положення підпункту "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу застосовуються також до благодійної допомоги, отриманої благодійниками - фізичними особами, які до 1 січня 2023 року включені до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, у період з 24 лютого 2022 року до дати їх включення до зазначеного Реєстру.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 2747-IX від 16.11.2022}

32. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку за 2023 податковий (звітний) рік не включаються доходи у вигляді коштів та/або майна, отримані в рамках реалізації експериментального проекту щодо створення сприятливих умов для забезпечення ефективного споживання електричної енергії населенням на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 1 розділу XX доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 2918-IX від 07.02.2023}

Підрозділ 2. Особливості справляння податку на додану вартість

1. У період до 1 січня 2015 року податок на додану вартість юридичними особами, які зареєстровані платниками податку на додану вартість, при здійсненні ними операцій з постачання власної виробленої продукції (молока, молочної сировини, молочних продуктів, м'яса,

м'ясопродуктів, іншої продукції переробки тварин (шкур, субпродуктів, м'ясо-кісткового борошна), виготовленої з поставлених молока або м'яса в живій вазі сільськогосподарськими підприємствами, визначеними розділом V Кодексу, іншими юридичними і фізичними особами, у тому числі фізичними особами - підприємцями, які самостійно вирощують, розводять, відгодовують продукцію тваринництва, визначену розділом V Кодексу (далі - переробні підприємства), справляється з урахуванням таких особливостей:

{Абзац перший пункту 1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

1) норми цього пункту не поширюються на операції з постачання продукції, виготовленої переробними підприємствами з імпортованої сировини, сировини, поставленої не в живій вазі, сировини, що не є сировиною власного виробництва сільськогосподарських підприємств, визначених розділом V Кодексу, інших юридичних і фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб - підприємців, які самостійно вирощують, розводять, відгодовують продукцію тваринництва, визначену цим Кодексом (далі - сільськогосподарські товаровиробники);

{Підпункт 1 пункту 1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

2) податкова накладна покупцю надається в порядку, встановленому розділом V Кодексу;

3) переробне підприємство веде окремий облік операцій з постачання власно виробленої продукції (молока, молочної сировини, молочних продуктів, м'яса, м'ясопродуктів, іншої продукції переробки тварин (шкур, субпродуктів, м'ясо-кісткового борошна), виготовленої з поставлених молока або м'яса в живій вазі сільськогосподарськими товаровиробниками (далі - продукція), і з постачання інших товарів/послуг, у тому числі продукції, виготовленої із сировини, визначеної у підпункті 1 цього пункту, та складає податкову декларацію з податку на додану вартість і податкову декларацію з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції;

4) переробне підприємство суму сплаченого (нарахованого) податкового кредиту по виготовлених та/або придбаних товарах/послугах, основних засобах, які використовуються частково для виготовлення продукції, а частково для виготовлення інших товарів/послуг, розподіляє виходячи з частки використання таких товарів/послуг, основних засобів в операціях з постачання продукції та відповідно в операціях з постачання інших товарів/послуг, з урахуванням вимог розділу V Кодексу;

5) переробне підприємство операції з вивезення за межі митної території України продукції у митному режимі експорту відображає у податковій декларації з податку на додану вартість і має право на відшкодування з бюджету податку на додану вартість, сплаченого (нарахованого) постачальникам товарів/послуг, вартість яких включена до вартості експортованої продукції. Таке відшкодування здійснюється у загальному порядку;

6) переробне підприємство позитивну різницю між сумою податкових зобов'язань звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту звітного (податкового) періоду, визначену у податковій декларації з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції, сплачує до спеціального фонду Державного бюджету України та на спеціальний рахунок, відкритий ним в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, у таких розмірах:

{Абзац перший підпункту 6 пункту 1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

у 2012 році - до спеціального фонду Державного бюджету України - у розмірі 30 відсотків, а на спеціальний рахунок - у розмірі 70 відсотків;

у 2013 році - до спеціального фонду Державного бюджету України - у розмірі 40 відсотків, а на спеціальний рахунок - у розмірі 60 відсотків;

у 2014 році - до спеціального фонду Державного бюджету України - у розмірі 50 відсотків, а на

спеціальний рахунок - у розмірі 50 відсотків.

Переробне підприємство суму податку на додану вартість, перераховану на спеціальний рахунок, використовує виключно для виплати сільськогосподарським товаровиробникам компенсації за продані ними молоко і м'ясо в живій вазі (далі - компенсація).

Порядок використання сплачених переробними підприємствами сум податку на додану вартість до спеціального фонду Державного бюджету України встановлюється Кабінетом Міністрів України;

7) переробне підприємство від'ємну різницю між сумою податкових зобов'язань звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту звітного (податкового) періоду, визначену у декларації з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції, зараховує у зменшення податкових зобов'язань наступних звітних (податкових) періодів;

8) звітним (податковим) періодом є один календарний місяць;

9) переробне підприємство у строки, встановлені пунктом 203.1 статті 203 Кодексу, подає до контролюючого органу податкову декларацію з податку на додану вартість і податкову декларацію з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції за місцем реєстрації переробного підприємства. У податковій декларації з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції окремо відображаються сума податку на додану вартість, що підлягає перерахуванню на спеціальний рахунок для виплати компенсації, та сума податку на додану вартість, що підлягає перерахуванню до спеціального фонду Державного бюджету України;

10) перерахування суми податку на додану вартість на спеціальний рахунок переробного підприємства для виплати компенсації здійснюється переробним підприємством до 15 числа місяця, наступного за звітним (податковим) періодом, до спеціального фонду Державного бюджету України - у строки, встановлені пунктом 203.2 статті 203 Кодексу.

Для підтвердження перерахування сум податку на додану вартість на спеціальний рахунок переробне підприємство разом з податковою декларацією з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції надає реєстр платіжних доручень про фактично зараховані на такий спеціальний рахунок кошти за звітний (податковий) період і виписку органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів з такого рахунка;

{Абзац другий підпункту 10 пункту 1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

11) сума компенсації розподіляється між сільськогосподарськими товаровиробниками за поставлене ними молоко або м'ясо в живій вазі переробним підприємством щомісяця згідно з Розрахунком розподілу суми компенсації з урахуванням наступного:

а) компенсація для кожного сільськогосподарського товаровиробника визначається з урахуванням коефіцієнта, розрахованого як співвідношення суми компенсації, визначеної у податковій декларації з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції, до вартості закуплених молока або м'яса в живій вазі без урахування податку на додану вартість;

б) визначений коефіцієнт застосовується до всіх сільськогосподарських товаровиробників на гривню вартості поставленого молока або м'яса в живій вазі без урахування податку на додану вартість.

Форма Розрахунку розподілу суми компенсації та порядок його заповнення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики за попереднім погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику;

{Абзац четвертий підпункту 11 пункту 1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013}

12) виплата компенсації сільськогосподарським товаровиробникам (юридичним особам за платіжними дорученнями шляхом перерахування на їх окремі рахунки, відкриті в обслуговуючих банках, фізичним особам - готівкою безпосередньо з каси переробного підприємства або згідно з договорами доручення) здійснюється переробним підприємством до 20 числа місяця, наступного за звітним (податковим) періодом.

Підтвердженням виплати сільськогосподарським товаровиробникам компенсації є Відомості про виплачені суми компенсації сільськогосподарським товаровиробникам.

Форма Відомості про виплачені суми компенсації сільськогосподарським товаровиробникам та порядок її заповнення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики за попереднім погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику;

{Абзац третій підпункту 12 пункту 1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 404-VII від 04.07.2013}

13) суми податку на додану вартість, не перераховані на спеціальний рахунок або перераховані з порушенням терміну, встановленого цим пунктом, а також суми компенсації, не виплачені сільськогосподарським товаровиробникам або виплачені з порушенням терміну, встановленого цим пунктом, вважаються такими, що використані не за призначенням і підлягають стягненню до державного бюджету;

14) суми компенсації не включаються сільськогосподарськими товаровиробниками - платниками податку на додану вартість до бази оподаткування податком на додану вартість операцій з постачання молока і м'яса в живій вазі.

{Пункт 1 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 4268-VI від 22.12.2011}

2. Тимчасово, до 1 січня 2019 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з:

{Абзац перший пункту 2 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

а) постачання техніки, обладнання, устаткування, визначених статтею 7 Закону України "Про альтернативні види палива", на території України;

б) імпорту за кодами УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України "Про альтернативні види палива", техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні, а також технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не виробляються в Україні.

Порядок ввезення зазначених техніки, обладнання, устаткування, технічних та транспортних засобів визначається Кабінетом Міністрів України.

У разі порушення вимог щодо цільового використання зазначених товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в день ввезення таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи з 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, та за період із дня ввезення таких товарів до дня збільшення податкових зобов'язань.

3. Тимчасово, до 1 січня 2023 року, суб’єкти космічної діяльності, на яких поширюється дія Закону України "Про космічну діяльність", звільняються від сплати податку на додану вартість за операціями з:

{Абзац перший пункту 3 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

а) ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених у підпункті 4 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, у межах граничних обсягів, встановлених Кабінетом Міністрів України, за умови цільового використання таких товарів у виробництві космічної техніки (включаючи агрегати, системи та їх комплектуючі для космічних комплексів, космічних ракет-носіїв, космічних апаратів та наземних сегментів космічних систем), резидентами - суб'єктами космічної діяльності, які отримали ліцензію на право здійснення такої діяльності та беруть участь у реалізації таких міжнародних договорів. Перелік таких резидентів - суб'єктів космічної діяльності встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері космічної діяльності.

{Абзац перший підпункту "а" пункту 3 підрозділу 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 5083-VI від 05.07.2012}

У разі порушення цільового використання товарів або перевищення граничних обсягів їх імпорту, встановлених Кабінетом Міністрів України, відповідний суб'єкт космічної діяльності, який фактично скористався правом на податкову пільгу, вважається таким, що умисно ухиляється від оподаткування, і до нього застосовуються штрафні (фінансові) санкції відповідно до вимог чинного законодавства;

б) постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб космічної діяльності. З метою застосування цієї пільги Кабінет Міністрів України встановлює порядок ведення реєстру зазначених науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

{Абзац четвертий пункту 3 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

У разі порушення умов звільнення від оподаткування результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, а саме при їх поставці для цілей, не пов’язаних з космічною діяльністю, платник податку, що фактично скористався правом на податкову пільгу, вважається таким, що умисно ухиляється від оподаткування, і до нього застосовуються штрафні (фінансові) санкції відповідно до вимог закону.

{Абзац п'ятий пункту 3 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

4. Тимчасово, до 1 січня 2016 року, суб'єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості", звільняються від сплати податку на додану вартість по операціях з:

ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів (крім підакцизних), що використовуються для потреб літакобудівної промисловості, якщо такі товари є звільненими від оподаткування ввізним митом згідно із підпунктом 2 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України;

{Абзац другий пункту 4 підрозділу 2 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості.

У разі порушення вимог, встановлених цим підрозділом, до платників податку - суб'єктів літакобудування застосовуються норми розділу II цього Кодексу.

4-1. Тимчасово, до 1 січня 2025 року, суб’єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості", звільняються від оподаткування податком на додану вартість по операціях з:

ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів (крім підакцизних), що

використовуються для потреб літакобудівної промисловості, якщо такі товари є звільненими від оподаткування ввізним митом згідно із підпунктом 13 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України;

постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості.

У встановлений період операції з продажу продукції (послуг), виробленої зазначеними підприємствами за рахунок коштів Державного бюджету України, оподатковуються податком на додану вартість за нульовою ставкою.

У разі порушення вимог, встановлених цим підрозділом, до платників податку - суб’єктів літакобудування застосовуються норми розділу II цього Кодексу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 4-1 згідно із Законом № 1795-VIII від 20.12.2016}

5. Тимчасово, до 1 січня 2015 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з виконання робіт та постачання послуг суб'єктами підприємницької діяльності - резидентами України, які одночасно здійснюють видавничу діяльність, діяльність з виготовлення, розповсюдження книжкової продукції та виробництва паперу і картону. При цьому дохід такого суб'єкта підприємницької діяльності, отриманий від видавничої діяльності, діяльності з виготовлення, розповсюдження книжкової продукції та виробництва паперу і картону, має становити не менше 100 відсотків від загальної суми його доходу за перший звітний (податковий) період з часу створення такого суб'єкта підприємницької діяльності або не менше 50 відсотків від загальної суми його доходу за попередній звітний (податковий) рік.

6. Тимчасово, до 1 січня 2015 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з виконання робіт та постачання послуг у видавничій діяльності, діяльності з виготовлення та розповсюдження видавництвами, видавничими організаціями, підприємствами поліграфії, розповсюджувачами книжкової продукції, виробленої в Україні, операції з виробництва та/або постачання паперу і картону, вироблених в Україні для виготовлення книжкової продукції, учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників українського виробництва, а також операції з постачання книжкової продукції, виробленої в Україні, крім реклами, послуг з розміщення матеріалів рекламного та еротичного характеру і видань рекламного та еротичного характеру.

7. Тимчасово, до 1 січня 2015 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість:

{Абзац перший пункту 7 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

операції із ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів, визначених підпунктом 1 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, для використання у власній виробничій діяльності;

{Абзац пункту 7 підрозділу 2 розділу XX в редакції Законів № 3609-VI від 07.07.2011, № 4915-VI від 07.06.2012}

операції з постачання товарів, визначених підпунктом 1 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, переробникам, видавництвам і підприємствам поліграфії на території України.

{Абзац пункту 7 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

8. На період до 1 січня 2025 року за нульовою ставкою оподатковується податком на додану вартість постачання товарів (крім підакцизних товарів) та послуг (крім послуг, що надаються під час

проведення лотерей і розважальних ігор та послуг з постачання товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку (далі - комісіонера) здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи (далі - комітента) без передання права власності на такі товари), що безпосередньо виготовляються підприємствами та організаціями громадських об’єднань осіб з інвалідністю, які засновані громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю і є їх власністю, де кількість осіб з інвалідністю, які мають там основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного періоду не менше 50 відсотків середньооблікової кількості штатних працівників, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менше 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці, що відносяться до складу витрат виробництва.

{Абзац перший пункту 8 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 4834-VI від 24.05.2012, № 344-IX від 05.12.2019}

Безпосереднім вважається виготовлення товарів/послуг, внаслідок якого сума витрат, понесених на переробку (обробку, інші види перетворення) сировини, комплектуючих, складових частин, інших покупних товарів, які використовуються у виготовленні таких товарів, становить не менше 8 відсотків продажної ціни таких виготовлених товарів.

Зазначені підприємства та організації громадських об’єднань осіб з інвалідністю мають право застосовувати цю пільгу за наявності реєстрації у відповідному контролюючому органі, яка здійснюється на підставі подання відповідної заяви платника податку про бажання отримати таку пільгу та позитивного рішення уповноваженого органу відповідно до Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні".

{Абзац третій пункту 8 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 344-IX від 05.12.2019}

При порушенні вимог цього пункту платником податку контролюючий орган скасовує його реєстрацію як особи, що має право на податкову пільгу, а податкові зобов'язання такого платника податку перераховуються з податкового періоду, за наслідками якого були виявлені такі порушення, відповідно до загальних правил оподаткування, встановлених цим Кодексом, та з одночасним застосуванням відповідних фінансових санкцій.

Податкова звітність таких підприємств та організацій надається у порядку, встановленому законодавством.

{Пункт 8 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1654-VII від 14.08.2014}

9. До 1 вересня 2012 року податок на додану вартість не справляється під час ввезення на митну територію України товарів у митному режимі імпорту, що звільняються від оподаткування ввізним митом згідно з абзацом четвертим підпункту 3 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України.

{Абзац перший пункту 9 розділу XX в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

При порушенні цільового використання таких предметів або при їх відчуженні на митній території України за будь-яку компенсацію до платників податків застосовуються штрафні (фінансові) санкції відповідно до вимог закону.

{Пункт 10 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

11. Реєстрація податкових накладних платниками податку на додану вартість - продавцями в Єдиному реєстрі податкових накладних запроваджується для платників цього податку, у яких сума податку на додану вартість в одній податковій накладній становить:

понад 1 мільйон гривень - з 1 січня 2011 року;

понад 500 тисяч гривень - з 1 квітня 2011 року;

понад 100 тисяч гривень - з 1 липня 2011 року;

понад 10 тисяч гривень - з 1 січня 2012 року.

Податкова накладна, складена при здійсненні операцій з постачання підакцизних товарів та товарів, ввезених на митну територію України, з 1 січня 2012 року підлягає включенню до Єдиного реєстру податкових накладних не залежно від розміру податку на додану вартість в одній податковій накладній.

{Абзац шостий пункту 11 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016}

До платників податку, для яких на дату складання накладної цим підрозділом не запроваджено обов'язковість реєстрації податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних, не застосовуються норми абзаців восьмого і дев'ятого пункту 201.10 статті 201 цього Кодексу.

{Абзац сьомий пункту 11 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

З 1 лютого 2015 року реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних підлягають всі податкові накладні та розрахунки коригування до податкових накладних (у тому числі які не надаються покупцю, складені за операціями з постачання товарів/послуг, які звільнені від оподаткування) незалежно від розміру податку на додану вартість в одній податковій накладній/розрахунку коригування.

{Пункт 11 підрозділу 2 розділу XX доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

12. Тимчасово, до 1 січня 2025 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання національних фільмів, визначених Законом України "Про кінематографію", виробниками, демонстраторами та розповсюджувачами національних фільмів, а також з постачання робіт та послуг з виробництва національних фільмів, а також з постачання робіт та послуг з виготовлення архівного комплекту вихідних матеріалів національних фільмів та фільмів, створених на території України, з постачання робіт та послуг з тиражування національних фільмів та іноземних фільмів, дубльованих, озвучених державною мовою на території України, а також з постачання робіт та послуг з дублювання, озвучення державною мовою іноземних фільмів на території України, з постачання робіт та послуг із збереження, відновлення та реставрації національної кінематографічної спадщини.

{Пункт 12 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 909-VIII від 24.12.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 2176-VIII від 07.11.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

13. Тимчасово, до 1 січня 2016 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання послуг з демонстрування, розповсюдження та/або публічного сповіщення національних фільмів та іноземних фільмів, дубльованих, озвучених та/або субтитрованих державною мовою на території України, демонстраторами, розповсюджувачами та/або організаціями мовлення (публічними сповіщувачами).

13-1. Тимчасово, до 1 січня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання послуг з демонстрування, розповсюдження, показу та/або публічного сповіщення національних фільмів та іноземних фільмів, дубльованих, озвучених державною мовою на території України, демонстраторами, розповсюджувачами та/або організаціями мовлення (публічними сповіщувачами).

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 13-1 згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

13-2. Тимчасово, з 1 січня 2023 року до 1 січня 2025 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання послуг з демонстрування, розповсюдження та показу демонстраторами та розповсюджувачами національних фільмів та іноземних фільмів, які дубльовані, озвучені державною мовою на території України, за умови, що такі національні фільми та іноземні фільми адаптовані відповідно до законодавства в україномовні версії для осіб з порушеннями зору та осіб з порушеннями слуху.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 13-2 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

14. При від'ємному значенні сум податку на додану вартість, обрахованого в порядку, передбаченому в пункті 200.1 статті 200 цього Кодексу, по підприємствах суднобудування і літакобудування відшкодування з бюджету здійснюється у податковому періоді, наступному за звітним періодом, у якому виникло від'ємне сальдо податку в порядку і строки, передбачені статтею 200 цього Кодексу.

{Пункт 15 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 15-1 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 15-2 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

16. У період з 1 січня 2012 року до 31 грудня 2014 року включно операції з постачання необроблених шкур та чиненої шкіри без подальшої обробки (товарні позиції 4101-4103, 4301), у тому числі операції з імпорту таких товарів, звільняються від оподаткування податком на додану вартість.

{Абзац перший пункту 16 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 713-VII від 19.12.2013}

У разі вивезення в митному режимі експорту таких товарів нульова ставка не застосовується.

17. Виключено.

{Пункт 18 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

19. Операції з постачання УЄФА квитків та послуг, що є невід'ємною частиною квитка, тимчасово, до 1 вересня 2012 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість.

Тимчасово, до 1 вересня 2012 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених нормами абзацу третього підпункту 3 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України.

{Пункт 19 підрозділу 2 доповнено абзацом згідно із Законом № 3675-VI від 08.07.2011 - вводиться в дію одночасно з набранням чинності нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України щодо визначення обсягів та порядку ввезення товарів, що підпадають під пільговий режим оподаткування (18.10.2011) - див. п.2 розділу II Закону № 3675-VI від 08.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Обсяги та порядок ввезення таких товарів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 19 підрозділу 2 доповнено абзацом згідно із Законом № 3675-VI від 08.07.2011 - вводиться в дію одночасно з набранням чинності нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України щодо визначення обсягів та порядку ввезення товарів, що підпадають під пільговий режим оподаткування (18.10.2011) - див. п.2 розділу II Закону № 3675-VI від 08.07.2011}

У разі порушення цільового використання таких товарів або їх відчуження на митній території України до платників податків застосовуються штрафні (фінансові) санкції відповідно до вимог

закону.

{Пункт 19 підрозділу 2 доповнено абзацом згідно із Законом № 3675-VI від 08.07.2011 - вводиться в дію одночасно з набранням чинності нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України щодо визначення обсягів та порядку ввезення товарів, що підпадають під пільговий режим оподаткування (18.10.2011) - див. п.2 розділу II Закону № 3675-VI від 08.07.2011}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 3292-VI від 21.04.2011}

20. На період дії процедури списання заборгованості згідно із Законом України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну енергію" для учасників списання заборгованості, визначених цим Законом, що є платниками податку на додану вартість відповідно до розділу V цього Кодексу, податок на додану вартість попередньо віднесений до складу податкового кредиту та податкових зобов'язань, не підлягає коригуванню і не змінює склад податкових зобов'язань та податкового кредиту звітного податкового періоду платників податку.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом згідно із Законом № 3320-VI від 12.05.2011 - зміна діє до 30 червня 2012 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

21. Для осіб, які перейшли на загальну систему оподаткування із спрощеної системи оподаткування і зареєстровані платниками податку на додану вартість, операції з постачання товарів/послуг, які були оплачені у вигляді авансів (передоплати) у період перебування таких платників податку на додану вартість на спрощеній системі оподаткування і оподатковані єдиним податком, не оподатковуються податком на додану вартість.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

{Пункт 22 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

23. Тимчасово до 1 січня 2027 року від оподаткування податком на додану вартість звільняються операції з постачання, у тому числі операції з імпорту відходів та брухту чорних і кольорових металів, а також паперу та картону для утилізації (макулатури та відходів) товарної позиції 4707 згідно з УКТ ЗЕД. Переліки таких відходів та брухту чорних і кольорових металів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Абзац перший пункту 23 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 4834-VI від 24.05.2012, № 713-VII від 19.12.2013, № 1621-VII від 31.07.2014, № 71-VIII від 28.12.2014, № 2628-VIII від 23.11.2018}

Операції з вивезення в митному режимі експорту товарів, зазначених у цьому пункті, звільняються від оподаткування податком на додану вартість.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 1914-IX від 30.11.2021}

24. Норма абзацу першого пункту 188.1 статті 188 цього Кодексу, згідно з якою до бази оподаткування податком на додану вартість не включаються суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на вартість послуг стільникового рухомого зв'язку, застосовується з дня набрання чинності цим Кодексом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 4014-VI від 04.11.2011}

25. Тимчасово до 31 грудня 2012 року звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання, у тому числі операції з ввезення на митну територію України спеціалізованих транспортних засобів, таких як автомобілі швидкої медичної допомоги товарної позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД, які призначені для використання закладами охорони здоров'я і оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів або за замовленням відповідних розпорядників бюджетних коштів.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов'язаний збільшити

податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту (постачання) таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 4279-VI від 22.12.2011}

25-1. Відновити з 1 грудня 2013 року до 1 січня 2015 року дію пункту 25 цього підрозділу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 25-1 згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

26. Тимчасово, на період виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, що виконуються відповідно до закону, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з:

ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів (крім підакцизних), якщо такі товари оплачуються за рахунок грантів (субгрантів), наданих відповідно до програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, що виконуються відповідно до закону. Порядок ввезення зазначених товарів визначається Кабінетом Міністрів України. У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку збільшує податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту таких товарів, а також зобов’язаний сплатити пеню відповідно до цього Кодексу;

постачання на митній території України товарів (крім підакцизних) та надання послуг, якщо такі товари/послуги оплачуються за рахунок грантів (субгрантів), наданих відповідно до програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, що виконуються відповідно до закону. Порядок здійснення таких операцій визначається Кабінетом Міністрів України. У разі порушення вимог, встановлених цим порядком, платник податку, який фактично скористався правом на податкову пільгу, вважається таким, що умисно ухиляється від оподаткування, і до такого платника застосовуються штрафні (фінансові) санкції, встановлені цим Кодексом.

У разі здійснення операцій, звільнених відповідно до цього пункту, положення пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу та положення статті 199 цього Кодексу не застосовуються.

{Пункт 26 підрозділу 2 розділу XX доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

26-1. Тимчасово, з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання програмної продукції, а також операції з програмною продукцією, плата за які не вважається роялті згідно з абзацами другим - сьомим підпункту 14.1.225 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

Для цілей цього пункту до програмної продукції відносяться:

результат комп’ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп’ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн-сервісів та доступу до них;

примірники (копії, екземпляри) комп’ютерних програм, їх частин, компонентів у матеріальній та/або електронній формі, у тому числі у формі коду (кодів) та/або посилань для завантаження комп’ютерної програми та/або їх частин, компонентів у формі коду (кодів) для активації комп’ютерної програми чи в іншій формі;

будь-які зміни, оновлення, додатки, доповнення та/або розширення функціоналу комп’ютерних програм, права на отримання таких оновлень, змін, додатків, доповнень протягом певного періоду часу;

криптографічні засоби захисту інформації.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом згідно із Законом № 5091-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012; в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

27. На період дії контракту, укладеного для реалізації національного проекту "Повітряний експрес", затвердженого Кабінетом Міністрів України, яким передбачено:

спорудження залізничного пасажирського сполучення м. Київ - міжнародний аеропорт "Бориспіль";

будівництво міської кільцевої автомобільної дороги навколо м. Києва на ділянці Київ - Бориспіль;

будівництво дороги від Подільського мостового переходу до проспекту Ватутіна у м. Києві, справляння податку на додану вартість проводиться з урахуванням такого:

а) щодо операцій з ввезення на митну територію України у митному режимі тимчасового ввезення товарів, що ввозяться сторонами контракту, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування податком на додану вартість.

Перелік та обсяги товарів, що ввозяться на митну територію України у митному режимі тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування у межах виконання національного проекту "Повітряний експрес", встановлюються Кабінетом Міністрів України;

б) звільняються від оподаткування:

операції з постачання послуг на митній території, пов'язаних з реалізацією національного проекту "Повітряний експрес", які надаються особою-нерезидентом, не зареєстрованою як платник податку на додану вартість, сторонам контракту.

Перелік послуг, які пов'язані з реалізацією національного проекту "Повітряний експрес" та підлягають звільненню від оподаткування, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

операції з ввезення на митну територію України товарів у митному режимі імпорту, що не виробляються в Україні або виробляються в Україні, але не відповідають вимогам проекту за кодами згідно з УКТ ЗЕД, передбачені підпунктом 9 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України.

Перелік та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

операції з постачання виконавцем замовнику, які є сторонами контракту, спорудженого об'єкта (або його частин), передбаченого контрактом, під час реалізації національного проекту "Повітряний експрес".

У разі порушення вимог щодо цільового використання зазначених у цьому пункті товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку, що має бути сплачена в момент ввезення на митну територію України таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, та за період з дати ввезення на митну територію України таких товарів до дати збільшення податкових зобов'язань.

Термін "сторона контракту", зазначений у розділі XX "Перехідні положення" цього Кодексу, для цілей оподаткування визначає замовника та виконавця, серед яких замовником є державне підприємство, визначене Кабінетом Міністрів України як уповноважена особа з реалізації національного проекту "Повітряний експрес", а виконавцем - нерезидент, який є стороною контракту, укладеного із замовником для реалізації національного проекту "Повітряний експрес" та постійного представництва такого нерезидента.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 5043-VI від 04.07.2012}

28. Тимчасово, на період реалізації проектів (програм) за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до ініціативи країн Великої вісімки "Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення", звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з:

ввезення на митну територію України товарів у митному режимі імпорту, що не виробляються в Україні, визначених підпунктом 11 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України. Перелік та порядок ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України. У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку збільшує податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту таких товарів, а також зобов’язаний сплатити пеню відповідно до цього Кодексу;

постачання на митній території України товарів (крім підакцизних товарів і товарів груп 1-24 згідно з УКТ ЗЕД) та надання послуг, якщо такі товари/послуги оплачуються за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до ініціативи країн Великої вісімки "Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення". Перелік товарів/послуг та порядок здійснення таких операцій визначаються Кабінетом Міністрів України. У разі порушення вимог, встановлених цим порядком, платник податку, який фактично скористався правом на податкову пільгу, вважається таким, що умисно ухиляється від оподаткування, і до такого платника застосовуються штрафні (фінансові) санкції, встановлені цим Кодексом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012}

29. На період дії процедури списання заборгованості згідно із Законом України "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку" для учасників процедури списання заборгованості, визначених цим Законом, які є платниками податку на додану вартість відповідно до розділу V цього Кодексу, податок на додану вартість, попередньо віднесений до складу податкового кредиту та податкових зобов'язань, не підлягає коригуванню і не змінює склад податкових зобов'язань та податкового кредиту звітного податкового періоду платників податку.

Не виникають податкові зобов'язання з податку на додану вартість у Державного агентства резерву України при переведенні матеріальних цінностей у грошову форму в межах виконання Закону України "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку".

При відпуску палива з державного резерву відповідно до Закону України "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку" в учасників процедури списання заборгованості не виникають податкові зобов'язання та податковий кредит з податку на додану вартість.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 5414-VI від 02.10.2012}

30. Тимчасово, до 1 липня 2013 року, зупинити дію підпункту "ї" пункту 201.1 статті 201 цього Кодексу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012}

31. Операції з обслуговування іпотечних активів у складі іпотечного покриття відповідно до Закону України "Про іпотечні облігації", які здійснюються обслуговуючою установою - банком, який був первісним кредитором щодо таких іпотечних активів за дорученням емітента іпотечних облігацій, не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Для цілей цього пункту під емітентом іпотечних облігацій слід розуміти фінансову установу, більш ніж 50 відсотків корпоративних прав якої належить державним банкам.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012}

32. Тимчасово, на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України:

1) спеціальних засобів індивідуального захисту (каски, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти, що класифікуються у товарній підкатегорії 6506 10 80 00 згідно з УКТ ЗЕД та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори, утримуючі системи тощо), що класифікуються у товарній підкатегорії 6507 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД; бронежилети (у тому числі плитоноски), що класифікуються у товарній підкатегорії 6211 43 90 00 згідно з УКТ ЗЕД), виготовлених відповідно до військових стандартів або військових умов для потреб правоохоронних органів, Збройних Сил України та інших військових формувань, добровольчих формувань територіальних громад, утворених відповідно до законів України, інших суб’єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації; ниток та тканин (матеріалів), що класифікуються у товарних підкатегоріях 3920 10 89 90, 3920 61 00 00, 3921 90 60 00, 5402 11 00 00, 5407 10 00 00, 5603 14 10 00 та 6914 90 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, для виготовлення бронежилетів та шоломів;

2) лікарських засобів та медичних виробів відповідно до підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу, що призначені для використання закладами охорони здоров’я, учасниками антитерористичної операції, особами, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, для надання медичної допомоги фізичним особам, які у період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров’я, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України;

3) лікарських засобів та медичних виробів без державної реєстрації та дозвільних документів щодо можливості ввезення на митну територію України, що призначені для використання закладами охорони здоров’я, учасниками антитерористичної операції, особами, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, для надання медичної допомоги фізичним особам, які у період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров’я, за переліком та в обсягах, встановлених Кабінетом Міністрів України;

4) товарів оборонного призначення, визначених такими згідно з пунктом 29 частини першої статті 1 Закону України "Про оборонні закупівлі", що класифікуються за такими групами, товарними позиціями та підкатегоріями УКТ ЗЕД:

а) 3601 00 00 00 (тільки для порохів, що використовуються в оборонних цілях), 3602 00 00 00 (тільки для вибухових речовин, що використовуються в оборонних цілях), 3603 (тільки для ударних капсулів, детонаторів, запалів до гранат та метальних зарядів, що використовуються в оборонних цілях), 3604 90 00 00 (тільки для освітлювальних та сигнальних ракет, що використовуються в оборонних цілях);

б) 8525 60 00 00;

в) 8529 90 20 00 (тільки для частин і приладдя до апаратури для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або

бездротового зв’язку, апаратури прослуховування направленої дії, радіостанцій ультракороткохвильового і короткохвильового діапазону військового призначення, розвідувально-сигнальної апаратури, що класифікуються за кодом 8525 60 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, у разі якщо постачання (закупівля) таких товарів здійснюється для державних замовників з оборонного замовлення);

г) 8524 (виключно для підкатегорій 8524 11 00 90, 8524 12 00 90, 8524 19 00 90, 8524 91 00 90, 8524 92 00 90, 8524 99 00 90) (тільки для частин і приладдя до апаратури для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або бездротового зв’язку, апаратури прослуховування направленої дії, радіостанцій ультракороткохвильового і короткохвильового діапазону військового призначення, розвідувально-сигнальної апаратури, що класифікуються за кодом 8525 60 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, у разі якщо постачання (закупівля) таких товарів здійснюється для державних замовників з оборонного замовлення);

ґ) 8543 20 00 00 (тільки для засобів радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби, що використовуються в оборонних цілях);

д) 8702-8705 (тільки для автомобілів спеціального призначення, радіолокаційних станцій та причепів до них, що класифікуються у товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, мобільних ремонтних майстерень, які використовуються в оборонних цілях; пасажирських та вантажних автомобілів звичайного типу, що використовуються в оборонних цілях та мають легку броню або обладнані з’ємною бронею);

е) 8710 00 00 00;

є) 8806;

ж) 8807 (тільки для частини для безпілотних літальних апаратів);

з) 8804 00 00 00 (тільки для парашутів та інших пристроїв, призначених для десантування військовослужбовців та/або військової техніки);

и) 8906 (тільки для військових кораблів, катерів та їх складових, безпілотних морських систем, що використовуються в оборонних цілях);

і) групи 90 (тільки для біноклів, приладів нічного бачення, тепловізорів, захисних окулярів та аналогічних оптичних виробів, телескопічних прицілів та інших оптичних пристроїв для військової зброї, якщо вони не поставлені разом із військовою зброєю, для якої вони призначені, інші оптичні, навігаційні та топографічні прилади та інструменти, що використовуються в оборонних цілях);

ї) групи 93, крім включених до товарної позиції 9303 та товарної підкатегорії 9304 00 00 00, а також 9305 (лише призначених для виробів товарних позицій 9303-9304), 9306 90 90 00 та 9307 00 00 00;

й) тепловізійні біноклі, монокуляри та бінокуляри, прилади нічного бачення (біноклі та монокуляри), що класифікуються у товарних підкатегоріях 8525 89 00 10, 8525 89 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 4 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено підпунктом "й" згідно із Законом № 3287-IX від 28.07.2023}

к) далекоміри, що класифікуються у товарній позиції 9015 10 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 4 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено підпунктом "к" згідно із Законом № 3287-IX від 28.07.2023}

л) портативні радіоелектронні засоби виявлення та протидії безпілотним літальним апаратам (антидронові рушниці), що класифікуються у товарній позиції 8543 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 4 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено підпунктом "л" згідно із Законом № 3287-IX від 28.07.2023}

м) 8526 10 00 90;

{Підпункт 4 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено підпунктом "м" згідно із Законом № 3522-IX від 20.12.2023}

5) товарів, кінцевим отримувачем яких відповідно до сертифіката кінцевого споживача або згідно з умовами договору визначено правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші військові формування, добровольчі формування територіальних громад, утворені відповідно до законів України, інші суб'єкти, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, підприємства, які є виконавцями (співвиконавцями) державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель:

прокату плоского з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше, що класифікується у товарній підкатегорії 7225 40 60 00 згідно з УКТ ЗЕД;

скла безпечного, включаючи скло зміцнене (загартоване) або багатошарове, що класифікується у товарній позиції 7007 згідно з УКТ ЗЕД;

оптичних приладів для слідкування, що класифікуються у товарних підкатегоріях 9013 10 90 00, 9005 10 00 00, 9005 80 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

апаратури для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або бездротового зв'язку, апаратури прослуховування направленої дії, радіостанцій ультракороткохвильового і короткохвильового діапазону військового призначення, розвідувально-сигнальної апаратури, їх частин і приладдя, що класифікуються у товарній підпозиції 8517 69 та у товарних підкатегоріях 8525 60 00 00, 8529 90 20 00, 8524 11 00 90, 8524 12 00 90, 8524 19 00 90, 8524 91 00 90, 8524 92 00 90, 8524 99 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

безпілотних літальних апаратів без озброєння та їх частин, що класифікуються у товарних позиціях 8806, 8807 згідно з УКТ ЗЕД;

метеостанцій, що класифікуються у товарній підкатегорії 9015 80 20 00 згідно з УКТ ЗЕД;

тепловізійні біноклі, монокуляри та бінокуляри, прилади нічного бачення (біноклі та монокуляри), що класифікуються у товарних підкатегоріях 8525 89 00 10, 8525 89 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 5 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3287-IX від 28.07.2023}

далекоміри, що класифікуються у товарній позиції 9015 10 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 5 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3287-IX від 28.07.2023}

портативні радіоелектронні засоби виявлення та протидії безпілотним літальним апаратам (антидронові рушниці), що класифікуються у товарній позиції 8543 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 5 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3287-IX від 28.07.2023}

радіолокаційних приладів, що класифікуються у товарній підкатегорії 8526 10 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 5 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3522-IX від 20.12.2023}

броньованих автомобілів, що класифікуються за кодами 8702 10 19 90, 8702 90 11 00, 8703, 8705 90 80 90, 8710 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД.

У разі здійснення операцій, звільнених від оподаткування податком на додану вартість відповідно до підпунктів 4 і 5 цього пункту (в частині постачання товарів за державними контрактами (договорами) з оборонних закупівель), положення пункту 198.5 статті 198 та статті 199 цього Кодексу не застосовуються щодо таких операцій.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 1561-VII від 01.07.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1658-VII від 02.09.2014, № 555-VIII від 30.06.2015, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2463-VIII від 19.06.2018, № 2628-VIII від 23.11.2018, № 2120-IX від 15.03.2022, № 2173-IX від 01.04.2022; в редакції Закону № 3019-IX від 10.04.2023}

32-1. Тимчасово, протягом дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, не вважаються використаними платником податку в неоподатковуваних податком на додану вартість операціях або операціях, що не є господарською діяльністю платника податку, товари:

придбані в оподатковуваних податком на додану вартість операціях, знищені (втрачені) внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного, надзвичайного стану;

придбані в оподатковуваних податком на додану вартість операціях та передані в державну чи комунальну власність, у тому числі на користь добровольчих формувань територіальних громад, а також надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони України у період дії воєнного, надзвичайного стану.

Не є постачанням товарів та послуг операції з безоплатної (без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації) передачі/надання товарів та послуг Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладів охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурних підрозділів з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, крім випадків, якщо такі операції з постачання товарів та послуг оподатковуються за нульовою ставкою податку на додану вартість.

{Абзац четвертий пункту 32-1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

До наведених у цьому пункті операцій норми пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу не застосовуються.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 32-1 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

32-2. Тимчасово, за податкові періоди лютий, березень, квітень, травень 2022 року за операціями з придбання товарів/послуг, за якими в Єдиному реєстрі податкових накладних постачальниками не зареєстровано податкові накладні та/або розрахунки коригування до них, платники податку:

включають до складу податкового кредиту звітного (податкового) періоду суми податку на додану вартість, сплачені (нараховані) у складі вартості придбаних товарів/послуг, на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, складених (отриманих) платником податку за операціями з придбання товарів/послуг відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні";

отримувачі послуг, що постачаються нерезидентами, місце постачання яких розташоване на митній території України, у разі нарахування таким отримувачем послуг податку на додану вартість у складі податкових зобов’язань, визначених у податковій декларації за відповідний звітний (податковий) період, такі платники податку мають право на віднесення таких сум податку до податкового кредиту відповідного звітного (податкового) періоду, на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, складених (отриманих) платником податку за операціями з придбання послуг, відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 32-2 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 2260-IX від 12.05.2022}

33. За вибором платника податку, який він відображає у заяві, що подається у складі податкової декларації, непогашені залишки сум податку на додану вартість, що були заявлені платниками податку до бюджетного відшкодування за звітні (податкові) періоди до 1 лютого 2015 року, задекларовані до бюджетного відшкодування за звітні (податкові) періоди до 1 лютого 2015 року в рахунок зменшення податкових зобов’язань з податку на додану вартість наступних звітних (податкових) періодів, від’ємне значення суми, розрахованої згідно з пунктом 200.1 статті 200 цього Кодексу, та залишок від’ємного значення попередніх звітних (податкових) періодів після бюджетного відшкодування, задекларовані платниками податку за звітні (податкові) періоди до 1 лютого 2015 року:

а) або без проведення перевірок, передбачених статтею 200 цього Кодексу, збільшують розмір суми податку, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначену пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, з одночасним збільшенням розміру суми податкового кредиту у податковій декларації за звітний (податковий) період, в якому було здійснено таке збільшення.

Суми такого від’ємного значення та/або бюджетного відшкодування можуть бути перевірені контролюючим органом у загальновстановленому порядку;

б) або підлягають поверненню платнику у порядку, визначеному статтею 200 Кодексу у редакції, що діяла станом на 31 грудня 2014 року.

{Абзац четвертий пункту 33 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 33 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

34. Встановити, що станом на третій робочий день після дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість" зареєстрованим платникам податку значення суми податку (позитивне або від’ємне), на яку такий платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначене пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, та значення усіх її складових, визначених цим Кодексом, дорівнюють нулю, крім значень її складових ΣНаклОтр, ΣНаклВид та ΣМитн, що були сформовані починаючи з 1 липня 2015 року. Зареєстрованим платникам податку таке значення автоматично збільшується контролюючим органом:

1) на суму середньомісячного розміру сум податку, які за останні 12 звітних (податкових) місяців (червень 2014 року - травень 2015 року) / 4 квартали (II квартал 2014 року - I квартал 2015 року) були задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені чи розстрочені або відстрочені, а також задекларовані як такі, що спрямовуються на спеціальний рахунок платника - сільськогосподарського підприємства, що обрав спеціальний режим відповідно до статті 209 цього Кодексу. Платникам податку, які станом на 1 липня 2015 року зареєстровані платниками податку на додану вартість:

більше ніж 12 звітних (податкових) місяців / 4 квартали - таке збільшення здійснюється протягом

третього робочого дня після дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість";

менше ніж 12 звітних (податкових) місяців / 4 квартали, а також платникам, зареєстрованим платниками податку на додану вартість після 1 липня 2015 року, - таке збільшення здійснюється протягом першого числа кварталу, що настає за кварталом, в якому строк такої реєстрації досягає 12 звітних (податкових) місяців / 4 квартали.

Така сума збільшення щокварталу (протягом першого числа відповідного кварталу) підлягає автоматичному перерахунку з урахуванням показника середньомісячного розміру сум податку, які за останні 12 звітних (податкових) місяців / 4 квартали станом на дату такого перерахунку були задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені чи розстрочені або відстрочені, а також задекларовані як такі, що спрямовуються на спеціальний рахунок платника - сільськогосподарського підприємства, що обрав спеціальний режим відповідно до статті 209 цього Кодексу, чи залишаються у розпорядженні сільськогосподарського підприємства відповідно до пункту 209.18 статті 209 цього Кодексу. Такий перерахунок здійснюється шляхом віднімання суми попереднього збільшення та додавання суми збільшення згідно з поточним перерахунком;

2) протягом третього робочого дня після дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість" на суму залишків коштів на рахунках платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість станом на початок такого дня за вирахуванням сум, заявлених платником у складі податкової звітності з податку за звітний (податковий) період за червень 2015 року до перерахування з електронного рахунку до бюджету в рахунок сплати податкових зобов’язань з податку та/або на поточний рахунок платника відповідно до пункту 200-1.6 статті 200-1 цього Кодексу. До 31 липня 2015 року/20 серпня 2015 року сума, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, зменшується на суму податкових зобов’язань, задекларованих за звітний (податковий) період за червень 2015 року/II квартал 2015 року;

3) протягом 10 календарних днів після дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість" на суму помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань з податку на додану вартість станом на 1 липня 2015 року. На суму такого збільшення одноразово:

а) якщо за результатами звітного (податкового) періоду за червень 2015 року / II квартал 2015 року платником податку задекларовано суми податку на додану вартість до сплати до бюджету, - зменшується контролюючим органом в інформаційній системі показників стану розрахунку платників інформаційної бази контролюючого органу така сума, задекларована до сплати до бюджету за результатами звітного (податкового) періоду за червень 2015 року / II квартал 2015 року, з одночасним зменшенням суми податку, що підлягає перерахуванню з рахунку платника в системі електронного адміністрування податку до бюджету, що зазначається у реєстрі, на підставі якого орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, здійснює таке перерахування;

б) якщо за результатами звітного (податкового) періоду за червень 2015 року / II квартал 2015 року платником податку задекларовано суми податку на додану вартість до сплати до бюджету в розмірі, що є меншим ніж сума помилково та/або надміру сплачених грошових зобов’язань з податку на додану вартість станом на 1 липня 2015 року або задекларовано від’ємне значення податку, - збільшується платником податку сума від’ємного значення, сформована за результатами звітного (податкового) періоду за липень 2015 року / III квартал 2015 року, яка переноситься до податкової звітності з податку звітного (податкового) періоду за серпень 2015 року / IV квартал 2015 року.

Помилково та/або надміру сплачені грошові зобов’язання з податку на додану вартість вважаються погашеними одночасно із збільшенням суми податку, на яку такий платник має право

зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначеної пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу;

4) до 31 липня 2015 року для платників податків, що застосовують звітний (податковий) період місяць, без проведення перевірок, передбачених статтею 200 цього Кодексу, на суму від'ємного значення, що зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду, та суму непогашеного від'ємного значення попередніх звітних (податкових) періодів на кінець поточного звітного (податкового) періоду, що зазначено в податковій звітності з податку на додану вартість, у якій відображаються розрахунки з бюджетом та/або відображаються операції, що стосуються спеціального режиму оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, за червень 2015 року. На таку суму платником податку збільшується розмір суми податкового кредиту за звітний (податковий) період (липень 2015 року).

Суми такого від'ємного значення можуть бути перевірені контролюючим органом у загальновстановленому порядку;

5) до 20 серпня 2015 року для платників податків, що застосовують звітний (податковий) період, що дорівнює кварталу, без проведення перевірок, передбачених статтею 200 цього Кодексу, на суму від'ємного значення, що зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду та суму непогашеного від'ємного значення попередніх звітних (податкових) періодів на кінець поточного звітного періоду, що зазначено в податковій звітності з податку на додану вартість, у якій відображаються розрахунки з бюджетом та/або відображаються операції, що стосуються спеціального режиму оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, за II квартал 2015 року. На таку суму платником податку збільшується розмір суми податкового кредиту за звітний (податковий) період за III квартал 2015 року.

Суми такого від'ємного значення можуть бути перевірені контролюючим органом у загальновстановленому порядку.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 34 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

34-1. Для платників податку, які застосовують касовий метод податкового обліку відповідно до пункту 187.10 статті 187 цього Кодексу, у обрахунку суми ∑Накл беруть участь суми податку, зазначені в податкових накладних, складених до 1 липня 2015 року, за якими право на включення таких сум до податкового кредиту виникає після 1 липня 2015 року.

Такі суми податку беруть участь у обрахунку суми ∑Накл на підставі податкової декларації з податку за звітний період, у якому платник податку, що застосує касовий метод податкового обліку, відповідно до пункту 187.10 статті 187 цього Кодексу, включає такі суми податку до податкового кредиту (з урахуванням вимог пункту 198.6 статті 198 цього Кодексу) у зв'язку із застосуванням касового методу податкового обліку.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 34-1 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

35. Норми пункту 120-1.1 статті 120-1 цього Кодексу не застосовуються при порушенні термінів реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, складених до 1 жовтня 2015 року.

{Абзац перший пункту 35 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 643-VIII від 16.07.2015}

Період з 1 лютого 2015 року до 1 липня 2015 року є перехідним періодом, протягом якого реєстрація податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних здійснюється без обмеження сумою податку, обчисленою за формулою, визначеною пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу.

Починаючи з четвертого робочого дня після дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на

додану вартість" реєстрація в Єдиному реєстрі податкових накладних податкових накладних/розрахунків коригування, складених до 1 липня 2015 року, здійснюється без обмеження сумою податку, обчисленою за формулою, визначеною пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу.

{Пункт 35 підрозділу 2 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 35 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

35-1. Установити, що до 31 грудня 2017 року не застосовуються штрафні санкції, передбачені пунктом 120-1.3 статті 120-1 цього Кодексу, за помилки, допущені в податковій накладній під час зазначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та/або коду послуги згідно з Державним класифікатором продукції та послуг.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 35-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

36. Платник податку може включити на підставі бухгалтерської довідки до податкового кредиту виходячи з бази оподаткування, визначеної відповідно до пункту 189.1 статті 189 цього Кодексу, суми податку, сплачені (нараховані) у вартості товарів/послуг, необоротних активів, придбаних до 1 липня 2015 року, що не були включені до складу податкового кредиту до 1 липня 2015 року при придбанні або виготовленні таких товарів/послуг, необоротних активів, та/або з яких до 1 липня 2015 року були визначені податкові зобов’язання відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у редакції, що діяла до 31 січня 2015 року, у разі якщо такі товари/послуги, необоротні активи починають використовуватися після 1 липня 2015 року повністю або частково в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності, у тому числі переведення невиробничих необоротних активів до складу виробничих необоротних активів.

З метою застосування цього пункту податковий кредит визначається на дату початку фактичного використання товарів/послуг, необоротних активів, визначену в первинних документах, складених відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 36 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014 - набирає чинності з 1 липня 2015 року, див. абзац четвертий пункту 1 розділу II Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

37. Встановити, що контролюючі органи не здійснюють документальні позапланові виїзні перевірки щодо достовірності сум бюджетного відшкодування з податку на додану вартість, заявлених платниками у звітних періодах, що настають після 1 липня 2015 року, крім випадків, визначених пунктом 200.11 статті 200 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 37 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

З 1 липня 2015 року до 1 січня 2017 року призупиняється дія підпункту 78.1.8 пункту 78.1 статті 78, абзацу четвертого пункту 82.4 статті 82, пункту 200.11 статті 200 цього Кодексу, а також дія пункту 200.14 статті 200 цього Кодексу в частині проведення документальних позапланових виїзних перевірок.

{Абзац другий пункту 37 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

Бюджетне відшкодування сум податку на додану вартість, задекларованих до відшкодування до 1 липня 2015 року, здійснюється у порядку, визначеному статтею 200 цього Кодексу у редакції, що діяла станом на 1 липня 2015 року.

{Пункт 37 підрозділу 2 розділу XX доповнено абзацом третім згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 37 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

38. Тимчасово, до 31 грудня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість:

{Абзац перший пункту 38 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 532-IX від 17.03.2020, № 2480-IX від 29.07.2022}

операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, внесених до Державного реєстру лікарських засобів, медичних виробів, внесених до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення та/або введених в обіг відповідно до законодавства у сфері технічного регулювання та оцінки відповідності, та операції з першого постачання таких лікарських засобів, медичних виробів на митній території України;

операції з першого постачання виробником на митній території України лікарських засобів, внесених до Державного реєстру лікарських засобів, медичних виробів, внесених до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення та/або введених в обіг відповідно до законодавства у сфері технічного регулювання та оцінки відповідності;

операції з постачання (передачі) лікарських засобів та медичних виробів, що були ввезені та/або поставлені на митній території України відповідно до цього пункту, у системі охорони здоров’я від центрального органу виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, та/або від державних підприємств, створених за наказом цього центрального органу виконавчої влади, до кінцевого споживача (пацієнта) у межах виконання бюджетних програм із забезпечення медичних заходів державних програм та/або комплексних заходів програмного характеру у сфері охорони здоров’я.

Звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбачене цим пунктом, застосовується, якщо ввезення та/або постачання здійснюється на підставі договорів із спеціалізованими організаціями, що здійснюють закупівлі, які визначені відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі", укладених на виконання угод між центральним органом виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, та відповідною спеціалізованою організацією, що здійснює закупівлі, у межах виконання бюджетних програм із забезпечення медичних заходів державних програм та/або комплексних заходів програмного характеру у сфері охорони здоров’я.

{Абзац п'ятий пункту 38 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 532-IX від 17.03.2020, № 466-IX від 16.01.2020}

У разі порушення цільового використання лікарських засобів та медичних виробів, що ввозяться на митну територію України та/або постачаються на митній території України відповідно до цього пункту, платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент ввезення (нарахована в момент постачання) таких лікарських засобів та медичних виробів, а також несе відповідальність відповідно до законодавства.

Перелік лікарських засобів та медичних виробів, які закуповуються на підставі угод щодо закупівлі із спеціалізованими організаціями, що здійснюють закупівлі, та порядок ввезення, постачання і цільового використання лікарських засобів, медичних виробів, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість відповідно до цього пункту, визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 38 згідно із Законом № 332-VIII від 09.04.2015}

38-1. Тимчасово, до 31 грудня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість:

{Абзац перший пункту 38-1 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2480-IX від 29.07.2022}

1) операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я;

2) операції з постачання на митній території України лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я. При цьому норми пункту 198.5 статті 198 та статті 199 цього Кодексу не застосовуються;

3) операції з безоплатного постачання (передачі) особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що були ввезені та/або поставлені на митній території України відповідно до підпунктів 1 і 2 цього пункту, на користь структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики;

4) операції з безоплатного постачання (передачі) лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що були ввезені та/або поставлені (передані) на митній території України відповідно до підпунктів 1-3 цього пункту, у разі здійснення перерозподілу таких лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них у встановленому законодавством порядку між структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики;

5) операції з безоплатного постачання (передачі) у системі охорони здоров'я до кінцевого споживача (пацієнта), у тому числі з метою надання необхідних медичних послуг та лікарських засобів, що передбачені програмою медичних гарантій, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що були ввезені та/або поставлені (передані) на митній території України відповідно до підпунктів 1-4 цього пункту, структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.

Звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбачене цим пунктом, застосовується, якщо ввезення та/або постачання (передача) лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них здійснюється за кошти державного бюджету на виконання відповідних угод (договорів), укладених особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, у межах виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я.

Перелік лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я, та порядок їх ввезення, постачання і цільового використання, а також розподілу (перерозподілу) між структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

У разі нецільового використання лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них відповідно до цього пункту платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезенні на митну територію України (постачанні на митній території України) таких лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, а також сплатити пеню відповідно до закону.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 38-1 згідно із Законом № 532-IX від 17.03.2020}

39. Для податкових накладних, дата складення яких припадає на період з 1 липня по 30 вересня 2015 року включно, не застосовуються граничні строки реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних, встановлені пунктом 201.10 статті 201 цього Кодексу, та встановлюються такі строки реєстрації:

податкові накладні, складені з 1 по 15 день (включно) місяця у період, зазначений в абзаці першому цього пункту, підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних до останнього дня (включно) місяця, в якому вони були складені;

податкові накладні, складені з 16 по останній день (включно) місяця у період, зазначений в абзаці першому цього пункту, підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних до 15 числа (включно) місяця, наступного за місяцем, в якому вони були складені.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 39 згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

40. Штрафні санкції та пеня, передбачені цим Кодексом, за порушення строків, установлених цим Кодексом для самостійної сплати податкових зобов’язань з податку на додану вартість, не застосовуються за умови наявності у такі строки коштів на рахунках платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість у сумах, достатніх для сплати узгоджених податкових зобов’язань з податку на додану вартість до бюджету або на спеціальні рахунки платників - сільськогосподарських підприємств, що обрали спеціальний режим відповідно до статті 209 цього Кодексу.

У разі нарахування протягом перехідного періоду системи електронного адміністрування податку на додану вартість зазначених штрафних санкцій такі штрафні санкції підлягають списанню контролюючим органом за місцем реєстрації платника податку на додану вартість протягом 14 робочих днів.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 40 згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

41. У разі якщо контролюючий орган під час перевірки встановлює факт завищення платником податку від’ємного значення сум податку на додану вартість, яке залишилося непогашеним станом на 1 липня 2015 року в податковій звітності з податку на додану вартість, що призвело до завищення суми податку, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні / розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначеної пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, до такого платника податку, крім штрафів, передбачених статтею 123 цього Кодексу, застосовується штраф у розмірі 10 відсотків суми завищення такого від’ємного значення.

Сума податку, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначена пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, підлягає зменшенню на суму такого завищення на підставі узгодженого податкового повідомлення-рішення.

Для цілей цього пункту до від’ємного значення належить від’ємне значення сум податку на додану вартість, що залишилося непогашеним станом на 1 липня 2015 року, що обліковується в податковій звітності з податку на додану вартість та включає:

від’ємне значення, що зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду;

непогашене від’ємне значення попередніх звітних (податкових) періодів на кінець поточного звітного (податкового) періоду.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 41 згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015 - набирає чинності з 01.08.2015, див. пункт 1 розділу II закону № 643-VIII від 16.07.2015}

42. У разі якщо придбані та/або виготовлені до 1 липня 2015 року необоротні активи частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково - ні, платник податку здійснює

перерахунок частки використання таких необоротних активів у оподатковуваних операціях, розрахованої відповідно до пунктів 199.2 та 199.3 статті 199 цього Кодексу (виходячи з фактичних обсягів проведених протягом року оподатковуваних та неоподатковуваних операцій) за підсумками одного, двох і трьох календарних років, що настають за роком, в якому вони почали використовуватися (введені в експлуатацію). У разі зняття з обліку платника податку, в тому числі за рішенням суду, перерахунок частки здійснюється виходячи з фактичних обсягів оподатковуваних та неоподатковуваних операцій, проведених з початку поточного року до дати зняття з обліку.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 42 згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

43. При від’ємному значенні суми, розрахованої згідно з пунктом 200.1 статті 200 цього Кодексу, за результатами звітного (податкового) періоду за червень 2015 року/II квартал 2015 року норми підпунктів "а" та "б" пункту 200.4 статті 200 цього Кодексу в частині обмеження сумою, обчисленою відповідно до пункту 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, не застосовуються.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 43 згідно із Законом № 643-VIII від 16.07.2015}

44. Тимчасово, до 1 січня 2026 року, платники податку, які здійснюють постачання, передачу, розподіл електричної та/або теплової енергії, надають послуги із забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії та/або послуги із зменшення навантаження відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії", постачання вугілля та/або продуктів його збагачення товарних позицій 2701, 2702 та товарної підпозиції 2704 00 згідно з УКТ ЗЕД, надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, нараховують плату за абонентське обслуговування, визначають дату виникнення податкових зобов’язань та податкового кредиту за касовим методом.

{Абзац перший пункту 44 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1914-IX від 30.11.2021, № 2480-IX від 29.07.2022}

Норма цього пункту поширюється на операції, за якими дата виникнення першої з подій, визначених у пункті 187.1 статті 187 та у пункті 198.2 статті 198 цього Кодексу, припадає на звітні (податкові) періоди до 1 січня 2026 року.

{Абзац другий пункту 44 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

У разі якщо операції, визначені цим пунктом, мають безперервний або ритмічний характер постачання, платники податку:

покупцям - платникам податку - можуть складати не пізніше останнього дня місяця, в якому отримано кошти, зведені податкові накладні на кожного платника податку, з яким постачання мають такий характер, з урахуванням усієї суми отриманих коштів або інших видів компенсації відповідно до підпункту 14.1.266 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу протягом такого місяця;

{Абзац четвертий пункту 44 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

покупцям - особам, не зареєстрованим платниками податку, - можуть складати не пізніше останнього дня місяця, в якому отримано кошти, зведену податкову накладну з урахуванням усієї суми отриманих коштів або інших видів компенсації відповідно до підпункту 14.1.266 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу протягом такого місяця.

{Абзац п'ятий пункту 44 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Для цілей цього пункту ритмічним характером постачання вважається постачання товарів/послуг одному покупцю два та більше разів на місяць.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 44 згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015; із

змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2628-VIII від 23.11.2018}

45. Тимчасово, до 1 січня 2022 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання на митній території України вугілля та/або продуктів його збагачення товарних позицій 2701, 2702, 2704 00 згідно з УКТ ЗЕД.

{Абзац перший пункту 45 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі застосування зазначеної пільги норми пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу не застосовуються в частині товарів/послуг, необоротних активів, суми податку на додану вартість з вартості яких були включені до податкового кредиту у звітних (податкових) періодах, що передували періоду початку застосування пільги.

Платник податків може відмовитися від використання зазначеної пільги чи зупинити її використання на один або декілька звітних (податкових) періодів шляхом подання заяви. Заява, у якій зазначається перелік товарних позицій товарів згідно з УКТ ЗЕД і період, на який платник відмовляється чи зупиняє використання пільги, подається до контролюючого органу за місцем реєстрації платника податків до настання звітного періоду, в якому платник податку не передбачає використання зазначеної пільги. Відмова від використання пільги, зазначеної у цьому пункті, чи зупинення її використання застосовується з першого числа звітного (податкового) періоду, зазначеного у заяві.

{Абзац третій пункту 45 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 45 згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

46. Тимчасово, до 1 січня 2028 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції:

{Абзац перший пункту 46 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

платників податку - боржника та/або поручителя (майнового поручителя - заставодавця, іпотекодавця) з постачання товарів для цілей погашення заборгованості боржника перед кредиторами відповідно до плану реструктуризації, підписаного згідно із законом щодо фінансової реструктуризації, або плану санації, затвердженого згідно із законодавством, що регулює відносини з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, з урахуванням особливостей, встановлених законом щодо фінансової реструктуризації. Під час здійснення операцій з постачання товарів, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість згідно із цим пунктом, платники податку - боржник та/або поручитель (майновий поручитель - заставодавець, іпотекодавець) не застосовують норми пункту 198.5 статті 198 та пункту 199.1 статті 199 цього Кодексу щодо нарахування податкових зобов’язань або коригування раніше нарахованих податкових зобов’язань та/або сум податку, віднесених до податкового кредиту у зв’язку з таким постачанням;

банків та інших фінансових установ з постачання (продажу, відчуження в інший спосіб) товарів, що були отримані ними від боржників, поручителів (майнових поручителів - заставодавців, іпотекодавців) за операціями з постачання товарів, що звільнені від оподатковування згідно з абзацом першим цього пункту. Звільнення від оподаткування операцій банків та інших фінансових установ стосується тієї частини вартості товарів, за якою вони були набуті у власність у рахунок погашення зобов’язань за договором кредиту (позики).

У разі постачання (продажу, відчуження в інший спосіб) банками та іншими фінансовими установами товарів, отриманих ними в результаті операцій, звільнених від оподаткування на підставі цього пункту, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною постачання та ціною придбання таких товарів. Ціна придбання визначається як вартість товарів, за якою такі товари були отримані

банками та іншими фінансовими установами.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 46 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 425-IX від 20.12.2019}

47. Тимчасово, на період реалізації проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод у рамках реалізації проекту "Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації", затвердженого Кабінетом Міністрів України (далі - Проект) для японських суб’єктів з реалізації Проекту встановлюються такі особливості оподаткування податком на додану вартість:

а) до операцій з ввезення на митну територію України у митному режимі тимчасового ввезення товарів, визначених пунктом 4-2 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, для виконання робіт та/або надання послуг у рамках реалізації Проекту застосовується умовне повне звільнення від оподаткування;

б) операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених підпунктом 12 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, для виконання робіт та/або надання послуг у рамках реалізації Проекту звільняються від оподаткування;

в) операції з постачання послуг на митній території України, які виконуються за угодами в рамках реалізації Проекту, звільняються від оподаткування. Порядок звільнення від оподаткування таких послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України;

г) операції з постачання послуг у рамках реалізації Проекту із спорудження об’єкта (або його частин) японським суб’єктом з реалізації Проекту українському замовнику з реалізації Проекту ПАТ "АК "Київводоканал" звільняються від оподаткування.

У разі порушення умов звільнення від оподаткування, визначених цим пунктом, платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку, що має бути нарахована на дату виникнення таких податкових зобов’язань, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов’язання, за період з дати виникнення податкових зобов’язань до дати збільшення обсягу податкових зобов’язань".

Термін "японський суб’єкт з реалізації Проекту" вживається у значенні, наведеному у пункті 9 підрозділу 1 цього розділу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом згідно із Законом № 903-VIII від 23.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

48. Установити, що рахунки в системі електронного адміністрування податку на додану вартість, що додатково відкриті відповідно до пункту 200-1.2 статті 200-1 цього Кодексу платникам - сільськогосподарським підприємствам, які обрали спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, закриваються з дня, наступного за граничним строком сплати податкових зобов’язань за грудень 2016 року, для платників, які обрали квартальний податковий період, - за четвертий квартал 2016 року.

Для закриття таких рахунків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію податкової та митної політики, надсилає органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, в якому закриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, реєстр платників, в якому зазначаються назва платника, податковий номер та індивідуальний податковий номер платника.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 48 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

49. Реєстрація податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, складених платниками - сільськогосподарськими підприємствами, що до 1 січня 2017 року застосовували спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, за операціями з постачання сільськогосподарських товарів/послуг, визначених відповідно до пункту 209.7 статті 209 цього Кодексу, має бути здійснена не пізніше 15 січня 2017 року.

Реєстрація зазначених в абзаці першому цього пункту податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних не може здійснюватися з порушенням строку, визначеного абзацом першим цього пункту.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 49 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

50. Сума від’ємного значення за операціями з постачання сільськогосподарських товарів/послуг, визначених відповідно до пункту 209.7 статті 209 цього Кодексу, сформована платниками - сільськогосподарськими підприємствами, що до 1 січня 2017 року застосовували спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, за результатами звітного (податкового) періоду за грудень 2016 року/четвертий квартал 2016 року, переноситься до податкової звітності наступного звітного (податкового) періоду, в якій відображаються розрахунки з бюджетом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 50 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

51. Установити, що з 1 січня 2017 року до 1 січня 2022 року платники - сільськогосподарські товаровиробники, внесені до Реєстру отримувачів бюджетної дотації відповідно до Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" (далі - Реєстр отримувачів бюджетної дотації), у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, подають податкову декларацію з податку на додану вартість з додатком, у якому зазначають обсяг податкових зобов’язань з податку на додану вартість з постачання товарів за результатами діяльності за операціями, визначеними пунктом 16-1.3 статті 16-1 Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України", розрахований за даними податкових накладних за відповідний звітний податковий період, зареєстрованих у Єдиному реєстрі податкових накладних, а також розрахунок питомої ваги вартості сільськогосподарських товарів, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів (місяців).

{Абзац перший пункту 51 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

Форма додатка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, може встановити додаткові вимоги до відображення даних щодо окремих видів діяльності, визначених пунктом 16-1.3 статті 16-1 Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України".

{Абзац другий пункту 51 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

Для здійснення у порядку, встановленому статтею 200-1 цього Кодексу, розрахунків з бюджетом платників - сільськогосподарських товаровиробників, внесених до Реєстру отримувачів бюджетної дотації, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, надсилає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику, та центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриті рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, окремий реєстр, в якому зазначаються назва платника - сільськогосподарського товаровиробника, його податковий номер та індивідуальний податковий номер, сума податку, сплачена до бюджету.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 51 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

52. До 10 січня 2017 року центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, зобов’язаний на підставі реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування платникам податку, які відповідають та які не відповідають критеріям, визначеним пунктом 200.19 статті 200 цього Кодексу, в редакції, що діяла до 1 січня 2017 року, сформувати єдиний Реєстр заяв про повернення суми бюджетного відшкодування у хронологічному порядку їх надходження.

Формування, ведення, бюджетне відшкодування та офіційне публікування Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, зазначеного у цьому пункті, здійснюються у порядку, визначеному статтею 200 цього Кодексу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 52 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

53. Установити, що 20 січня 2017 року значення суми, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначеної пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, збільшується на суму коштів, повернутих у період з 1 січня 2016 року до 1 січня 2017 року платнику податку відповідно до пункту 43.4 статті 43 цього Кодексу на рахунок у системі електронного адміністрування податку на додану вартість: перерахованих з поточного рахунку платника безпосередньо до бюджету; перерахованих з рахунка в системі електронного адміністрування податку на додану вартість до бюджету за заявою платника відповідно до пункту 200-1.6 статті 200-1 цього Кодексу, який діяв у цей період.

У межах суми такого збільшення платник податку має право подати заяву та перерахувати кошти з рахунка в системі електронного адміністрування податку на додану вартість такого платника податку на його поточний рахунок відповідно до пункту 200-1.6 статті 200-1 цього Кодексу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 53 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

54. Штрафні санкції та пеня, передбачені цим Кодексом, не застосовуються до сільськогосподарських підприємств, що застосовували спеціальний режим оподаткування податком на додану вартість відповідно до статті 209 цього Кодексу, за заниження такими сільськогосподарськими підприємствами податкового зобов’язання з податку на додану вартість або завищення ними бюджетного відшкодування, які виникли внаслідок порушення порядку розподілу податкового кредиту, визначеного підпунктом 209.15.1 пункту 209.15 статті 209 цього Кодексу, за звітні (податкові) періоди з 1 січня 2016 року по 1 січня 2017 року.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 54 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

54-1. Для цілей застосування ставки податку на додану вартість з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції (товарів), що класифікується за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 0102, 0103, 0401 (в частині молока незбираного), 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1201, 1204 00, 1205, 1206 00, 1207, 1212 91, крім операцій з ввезення на митну територію України товарів, визначених у пункті 197.18 статті 197 цього Кодексу, встановленої згідно із Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції", встановити, що ставка податку, яка діяла до першого числа звітного (податкового) періоду, з якого застосовується ставка податку на додану вартість у розмірі 14 відсотків, застосовується у разі:

1) постачання на митній території України продукції (товарів), визначеної абзацом першим цього пункту, яке відбувається після перерахування платником податку попередньої оплати (авансу), що була отримана до першого числа звітного (податкового) періоду, з якого застосовується ставка податку на додану вартість у розмірі 14 відсотків;

2) коригування податкових зобов’язань при поверненні попередньої оплати (авансу) або повернення продукції (товарів), що були отримані до першого числа звітного (податкового) періоду, з якого застосовується ставка податку на додану вартість у розмірі 14 відсотків;

3) коригування податкових зобов’язань при зміні договірної (контрактної) вартості продукції

(товарів), визначеної абзацом першим цього пункту, поставка якої відбулася до першого числа звітного (податкового) періоду, з якого застосовується ставка податку на додану вартість у розмірі 14 відсотків.

У разі здійснення платником податку операцій з постачання на митній території України продукції (товарів), визначеної абзацом першим цього пункту, яка була придбана до першого числа звітного (податкового) періоду, з якого застосовується ставка податку на додану вартість у розмірі 14 відсотків, за таким платником податку зберігається податковий кредит з податку на додану вартість у розмірі, який був нарахований при придбанні та/або постачанні такої сільськогосподарської продукції (товарів).

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 54-1 згідно із Законом № 1115-IX від 17.12.2020}

55. Установити, що бюджетне відшкодування податку на додану вартість здійснюється в межах коштів, наявних на єдиному казначейському рахунку.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 55 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

56. До 1 лютого 2017 року центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, формує у хронологічному порядку надходження заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість Тимчасовий реєстр заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, поданих до 1 лютого 2016 року, за якими станом на 1 січня 2017 року суми податку на додану вартість не відшкодовані з бюджету.

Формування, ведення та офіційне публікування Тимчасового реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, зазначеного у цьому пункті, здійснюються у порядку, визначеному статтею 200 цього Кодексу.

Відшкодування узгоджених сум податку на додану вартість, зазначених у такому реєстрі, здійснюється в хронологічному порядку відповідно до черговості надходження заяв про повернення таких сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість в межах сум, визначених законом про Державний бюджет на відповідний рік. Розподіл сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість, визначених законом про Державний бюджет на відповідний рік, між Тимчасовим реєстром заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, зазначеним у цьому пункті, та Реєстром заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість здійснюється Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 56 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

57. Період з 1 квітня 2017 року до 1 липня 2017 року є перехідним періодом, протягом якого процедура, визначена пунктом 201.16 статті 201 цього Кодексу, здійснюється без фактичного зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 57 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

57-1. Податкові накладні/розрахунки коригування, реєстрацію яких у Єдиному реєстрі податкових накладних зупинено відповідно до пункту 201.16 статті 201 цього Кодексу, реєструються з урахуванням вимог пунктів 200-1.3 та 200-1.9 статті 200-1 та пункту 201.10 статті 201 цього Кодексу не пізніше 2 січня 2018 року, крім:

податкових накладних/розрахунків коригування, щодо яких станом на 1 грудня 2017 року не подані пояснення і копії документів відповідно до підпункту 201.16.2 пункту 201.16 статті 201 цього Кодексу;

податкових накладних/розрахунків коригування, щодо яких прийнято рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних, по яких станом на 1 грудня 2017 року не розпочинали процедуру оскарження в адміністративному або судовому порядку.

Податкові накладні/розрахунки коригування, реєстрацію яких у Єдиному реєстрі податкових накладних зупинено відповідно до пункту 201.16 статті 201 цього Кодексу з 1 грудня 2017 року до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році" та щодо яких платником податку після 1 грудня 2017 року подані пояснення і копії документів відповідно до підпункту 201.16.2 пункту 201.16 статті 201 цього Кодексу, реєструються у Єдиному реєстрі податкових накладних у порядку, що діяв до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році" щодо зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних. У разі якщо протягом п'яти робочих днів з дня подання пояснень і копій документів не прийнято та/або не надіслано платнику податку рішення про реєстрацію або про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування, реєстрація таких податкових накладних/розрахунків коригування здійснюється на наступний робочий день за днем закінчення строку розгляду пояснень і копій документів платника податку.

Дія абзацу третього пункту 201.10 статті 201 цього Кодексу зупиняється до дня набрання чинності порядком, затвердженим відповідно до пункту 201.16 цього Кодексу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 57-1 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

58. Контролюючий орган за заявою платника податку надає розстрочення (рівними частинами) сплати податку на додану вартість на термін до 36 календарних місяців без нарахування процентів та пені, визначених пунктом 129.5 статті 129 цього Кодексу, при ввезенні на митну територію України у митному режимі імпорту тільки верстатів для обробки дерева, що класифікуються за кодами товарної позиції 8465 згідно з УКТ ЗЕД; сушарок для деревини, що класифікуються у товарних підкатегоріях 8419 33 00 00, 8419 35 00 00 згідно з УКТ ЗЕД; пресів для виробництва деревностружкових або деревноволокнистих плит, що класифікуються у товарній підпозиції 8479 30 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться для використання у деревообробному виробництві.

{Абзац перший пункту 58 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

Порядок надання розстрочення сплати податку на додану вартість відповідно до цього пункту встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі нецільового використання устаткування та обладнання, ввезених на митну територію України у порядку, визначеному цим пунктом, платник податку зобов'язаний сплатити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, у сумі, розрахованій як позитивна різниця між сумою податку на додану вартість, що мала бути сплачена із зазначених операцій у момент ввезення таких товарів та фактично сплаченою сумою, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день сплати податкового зобов'язання, за період з дня ввезення таких товарів до дня збільшення податкового зобов'язання.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 58 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

59. Контролюючий орган за заявою платника податку надає розстрочення (рівними частинами) сплати податку на додану вартість на термін до 36 календарних місяців без нарахування процентів та пені, визначених пунктом 129.5 статті 129 цього Кодексу, при ввезенні на митну територію України у митному режимі імпорту обладнання (його частин), що класифікується у товарних підкатегоріях 8421 39 15 20, 8421 39 25 00, 8422 30 00 99, 8422 90 90 00, 8428 20 20 00, 8428 20 80 00, 8477 10 00 00, 8477 20 00 00, 8477 30 00 00, 8477 40 00 00, 8477 59 10 90, 8477 90 80 00, 8485 90 90 90 (тільки частини (крім частин із чавуну або сталі) до машин для пошарового нарощування шляхом нанесення пластмас та гуми), 8480 71 00 90 згідно з УКТ ЗЕД для виробництва тільки медичних виробів.

{Абзац перший пункту 59 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами №

1914-IX від 30.11.2021, № 3553-IX від 16.01.2024}

Порядок надання розстрочення сплати податку на додану вартість відповідно до цього пункту встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі нецільового використання устаткування та обладнання, ввезених на митну територію України у порядку, визначеному цим пунктом, платник податку зобов’язаний сплатити податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, у сумі, розрахованій як позитивна різниця між сумою податку на додану вартість, що мала бути сплачена із зазначених операцій у момент ввезення таких товарів та фактично сплаченою сумою, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день сплати податкового зобов’язання, за період з дня ввезення таких товарів до дня збільшення податкового зобов’язання.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 59 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

60. Установити, що до 31 грудня 2017 року значення суми, на яку платник податку має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, визначеної пунктом 200-1.3 статті 200-1 цього Кодексу, збільшується на суму коштів, що були перераховані з 1 по 30 січня 2017 року з поточних на спеціальні рахунки, відкриті сільськогосподарським підприємствам, що до 1 січня 2017 року застосовували спеціальний режим оподаткування відповідно до статті 209 цього Кодексу, в установах банків, але не більше суми, що мала спрямовуватися на спеціальний рахунок суб’єкта спеціального режиму оподаткування згідно з податковою звітністю за грудень 2016 року, крім уточнюючих розрахунків.

Таке збільшення здійснюється одноразово за заявою платника податку, поданою в довільній формі до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, разом з копіями платіжних доручень платника, завіреними в установленому порядку банком, які підтверджують таке перерахування.

У межах суми такого збільшення платник податку має право подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, заяву, відповідно до якої такі кошти підлягають перерахуванню з рахунка в системі електронного адміністрування податку на додану вартість такого платника податку на його поточний рахунок відповідно до пункту 200-1.6 статті 200-1 цього Кодексу, для тих платників податку, у яких такі кошти обліковуються на рахунках у системі електронного адміністрування податку на додану вартість.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 60 згідно із Законом № 1988-VIII від 23.03.2017}

61. Тимчасово, до 1 січня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції суб’єктів кінематографії, яким відповідно до Закону України "Про державну підтримку кінематографії в Україні" надається державна підтримка, з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, що входять до складу національної кінематографічної спадщини, та товарів, призначених для використання у кінематографічній діяльності, що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД 3706, 3920 73 10 00, 3923 40 10 00, 8525, 8529, 9002, 9007, 9010, 9405.

Порядок, обсяги та умови ввезення на митну територію України зазначених у цьому пункті товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент ввезення на митну територію таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 61 згідно із Законом № 2176-VIII від 07.11.2017}

62. Тимчасово, до 1 липня 2018 року, не застосовуються штрафи, передбачені статтею 120-1,

статтею 126 цього Кодексу (в частині податку на додану вартість), та не нараховується пеня, встановлена підпунктом 129.1.3 пункту 129.1 статті 129 цього Кодексу (в частині податку на додану вартість), до виробників електричної енергії, що здійснюють постачання електричної енергії державному підприємству "Енергоринок" та станом на 1 січня 2016 року мали податковий борг з податку на додану вартість, в тому числі розстрочений та/або відстрочений.

Перелік виробників електричної енергії, на яких поширюється дія цього пункту, та Перелік податкових накладних, складених такими виробниками електричної енергії з 1 липня 2015 року та не зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 62 згідно із Законом № 2198-VIII від 09.11.2017}

{Пункт 63 підрозділу 2 розділу XX виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

64. Тимчасово, до 1 січня 2026 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції із ввезення на митну територію України та з постачання на митній території України транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарній підпозиції 8701 24 (виключно сідельні тягачі для автомобільних напівпричепів), у товарних підкатегоріях 8703 80 10 10, 8703 80 90 10, 8704 60 00 00 згідно з УКТ ЗЕД (в тому числі вироблених в Україні).

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 64 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 2725-VIII від 16.05.2019; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1660-IX від 15.07.2021, № 3553-IX від 16.01.2024}

64-1. Тимчасово, до 1 січня 2026 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції із ввезення на митну територію України та з постачання на митній території України нових транспортних засобів (у тому числі вироблених в Україні), оснащених двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, що класифікуються в товарній підпозиції 8701 23, товарній категорії 8701 29 00, товарних позиціях 8703, 8704 згідно з УКТ ЗЕД.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 64-1 згідно із Законом № 1660-IX від 15.07.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

65. До 1 січня 2025 року контролюючий орган за заявою платника податку надає розстрочення (рівними частинами) сплати податку на додану вартість на строк, зазначений у заяві платника податку, але не більше 24 календарних місяців, без нарахування процентів, пені та штрафів, визначених цим Кодексом, під час ввезення на митну територію України з поміщенням у митний режим імпорту обладнання та комплектуючих, що класифікуються за такими товарними підкатегоріями згідно з УКТ ЗЕД: 6902 10 00 00; 6902 20 99 00; 6903 90 90 00; 7309 00 59 00; 8402 11 00 00; 8402 12 00 00; 8402 19 10 00; 8402 19 90 00; 8402 20 00 00; 8405 10 00 00; 8416 20 80 00; 8417 10 00 00; 8417 20 10 00; 8417 20 90 00; 8417 80 30 00; 8417 80 50 00; 8417 80 70 00; 8418 69 00 90; 8419 33 00 00; 8419 34 00 00; 8419 35 00 00; 8419 39 00 10; 8419 39 00 90; 8419 40 00 00; 8419 60 00 00; 8419 89 10 00; 8419 89 30 00; 8419 89 98 00; 8420 10 10 00; 8420 10 30 00; 8420 10 81 00; 8420 10 89 10; 8420 10 89 90; 8421 11 00 00; 8421 19 70 90; 8421 21 00 00; 8421 32 00 19; 8421 32 00 90; 8421 39 15 20; 8421 39 15 59; 8421 39 15 91; 8421 39 15 99; 8421 39 25 00; 8421 39 35 90; 8421 39 85 10; 8421 39 85 90; 8422 20 00 00; 8422 30 00 10; 8422 30 00 91; 8422 30 00 99; 8422 40 00 10; 8422 40 00 90; 8423 20 10 00; 8423 20 90 00; 8423 30 10 00; 8423 30 90 00; 8423 81 21 00; 8423 81 23 00; 8423 81 29 00; 8423 81 80 00; 8423 82 20 10; 8423 82 20 90; 8423 82 81 00; 8423 82 89 10; 8423 82 89 90; 8423 89 20 00; 8423 89 80 00; 8424 49 10 00; 8424 49 90 00; 8424 82 10 00; 8424 82 90 10; 8424 82 90 90; 8424 89 40 00; 8424 89 70 00; 8426 20 00 00; 8426 30 00 00; 8428 20 20 00; 8428 20 80 00; 8428 31 00 00; 8428 32 00 00; 8428 33 00 00; 8428 39 20 00; 8428 39 90 00; 8428 70 00 00; 8428 90 71 00; 8428 90 79 00; 8428 90 90 00; 8430 10 00 00; 8430 31 00 00; 8430 39 00 00; 8430 41 00 00; 8430 49 00 00; 8430 50 00 00; 8430 61 00 00; 8430 69 00 00; 8434 10

00 00; 8434 20 00 00; 8435 10 00 00; 8436 10 00 00; 8436 21 00 00; 8436 29 00 10; 8436 29 00 90; 8436 80 10 00; 8436 80 90 00; 8437 10 00 00; 8437 80 00 00; 8438 10 10 00; 8438 10 90 00; 8438 20 00 00; 8438 30 00 00; 8438 40 00 00; 8438 50 00 00; 8438 60 00 00; 8438 80 10 00; 8438 80 91 00; 8438 80 99 00; 8439 10 00 00; 8439 20 00 00; 8439 30 00 00; 8440 10 10 00; 8440 10 20 00; 8440 10 30 00; 8440 10 40 00; 8440 10 90 00; 8441 10 10 00; 8441 10 20 00; 8441 10 30 00; 8441 10 70 00; 8441 20 00 00; 8441 30 00 00; 8441 40 00 00; 8441 80 00 00; 8485 80 00 90 (тільки машини для пошарового нарощування паперової маси); 8443 11 00 00; 8443 12 00 00; 8443 13 10 00; 8443 13 32 00; 8443 13 34 00; 8443 13 38 00; 8443 13 90 00; 8443 14 00 00; 8443 15 00 00; 8443 16 00 00; 8443 17 00 00; 8443 19 20 00; 8443 19 40 00; 8443 19 70 00; 8444 00 10 00; 8444 00 90 00; 8445 11 00 00; 8445 12 00 00; 8445 13 00 00; 8445 19 00 00; 8445 20 00 00; 8445 30 00 00; 8445 40 00 00; 8445 90 00 00; 8446 10 00 00; 8446 21 00 00; 8446 29 00 00; 8446 30 00 00; 8447 11 00 00; 8447 12 00 00; 8447 20 20 00; 8447 20 80 00; 8447 90 00 00; 8449 00 00 00; 8451 10 00 00; 8451 21 00 00; 8451 29 00 00; 8451 30 00 00; 8451 40 00 00; 8451 50 00 00; 8451 80 10 00; 8451 80 30 00; 8451 80 80 00; 8452 21 00 00; 8452 29 00 00; 8453 10 00 00; 8453 20 00 00; 8453 80 00 00; 8454 10 00 10; 8454 10 00 90; 8454 20 00 00; 8454 30 10 00; 8454 30 90 00; 8455 10 00 00; 8455 21 00 00; 8455 22 00 00; 8456 11 10 00; 8456 11 90 00; 8456 12 10 00; 8456 12 90 00; 8456 20 00 00; 8456 30 11 00; 8456 30 19 00; 8456 30 90 00; 8456 40 00 00; 8456 50 00 00; 8456 90 00 00; 8457 10 10 00; 8457 10 90 00; 8457 20 00 00; 8457 30 10 00; 8457 30 90 00; 8458 11 20 00; 8458 11 41 00; 8458 11 49 00; 8458 11 80 00; 8458 19 00 10; 8458 19 00 90; 8458 91 20 00; 8458 91 80 00; 8458 99 00 00; 8459 10 00 00; 8459 21 00 00; 8459 29 00 00; 8459 31 00 00; 8459 39 00 00; 8459 41 00 00; 8459 49 00 00; 8459 51 00 00; 8459 59 00 00; 8459 61 10 00; 8459 61 90 00; 8459 69 10 00; 8459 69 90 00; 8459 70 00 00; 8460 12 00 10; 8460 12 00 90; 8460 19 00 00; 8460 22 00 00; 8460 23 00 00; 8460 24 00 00; 8460 29 10 00; 8460 29 90 00; 8460 31 00 00; 8460 39 00 00; 8460 40 10 10; 8460 40 10 90; 8460 40 90 00; 8460 90 00 10; 8460 90 00 90; 8461 20 00 00; 8461 30 10 00; 8461 30 90 00; 8461 40 11 00; 8461 40 19 00; 8461 40 31 00; 8461 40 39 00; 8461 40 71 00; 8461 40 79 00; 8461 40 90 00; 8461 50 11 00; 8461 50 19 00; 8461 50 90 00; 8461 90 00 00; 8462 11 10 00; 8462 11 90 00; 8462 19 10 00; 8462 19 90 00; 8462 22 10 00; 8462 22 90 00; 8462 23 00 00; 8462 24 00 00; 8462 25 00 00; 8462 26 00 00; 8462 29 10 00; 8462 29 90 00; 8462 32 10 00; 8462 32 90 00; 8462 33 00 00; 8462 39 00 00; 8462 42 00 00; 8462 49 00 00; 8462 51 00 00; 8462 59 00 10; 8462 59 00 20; 8462 59 00 90; 8462 61 10 00; 8462 61 90 10; 8462 61 90 20; 8462 61 90 30; 8462 61 90 90; 8462 62 10 00; 8462 62 90 10; 8462 62 90 20; 8462 62 90 90; 8462 63 10 00; 8462 63 90 10; 8462 63 90 20; 8462 63 90 90; 8462 69 10 00; 8462 69 90 10; 8462 69 90 20; 8462 69 90 90; 8462 90 10 00; 8462 90 90 10; 8462 90 90 90; 8463 10 10 00; 8463 10 90 00; 8463 20 00 00; 8463 30 00 00; 8463 90 00 00; 8464 10 00 00; 8464 20 11 00; 8464 20 19 00; 8464 20 80 00; 8464 90 00 00; 8465 10 10 00; 8465 10 90 00; 8465 20 00 10; 8465 20 00 20; 8465 20 00 30; 8465 20 00 40; 8465 20 00 51; 8465 20 00 59; 8465 20 00 70; 8465 20 00 90; 8465 91 10 00; 8465 91 20 00; 8465 91 90 00; 8465 92 00 00; 8465 93 00 00; 8465 94 00 00; 8465 95 00 10; 8465 95 00 90; 8465 96 00 00; 8465 99 00 10; 8465 99 00 90; 8468 20 00 00; 8468 80 00 00; 8471 41 00 00; 8471 49 00 00; 8471 70 50 00; 8474 10 00 00; 8474 20 00 00; 8474 31 00 00; 8474 32 00 00; 8474 39 00 00; 8474 80 10 00; 8474 80 90 00; 8475 10 00 00; 8475 21 00 00; 8475 29 00 00; 8477 10 00 00; 8477 20 00 00; 8477 30 00 00; 8477 40 00 00; 8477 51 00 00; 8477 59 10 10; 8477 59 10 90; 8477 59 80 00; 8477 80 11 00; 8477 80 19 00; 8477 80 91 00; 8477 80 93 00; 8477 80 95 00; 8477 80 99 00; 8478 10 00 00; 8479 20 00 00; 8479 30 10 00; 8479 30 90 00; 8479 40 00 00; 8479 50 00 00; 8479 60 00 00; 8479 81 00 00; 8479 82 00 10; 8479 82 00 90; 8479 83 00 10; 8479 89 30 00; 8479 89 60 00; 8479 89 70 00; 8479 89 97 10; 8479 89 97 20; 8479 89 97 30; 8479 89 97 50; 8480 10 00 00; 8480 20 00 00; 8480 30 10 00; 8480 30 90 00; 8480 41 00 00; 8480 49 00 00; 8480 50 00 00; 8480 60 00 00; 8480 71 00 10; 8480 71 00 90; 8480 79 00 00; 8485 10 00 00; 8485 20 00 00; 8485 30 10 00; 8485 30 90 10; 8485 80 00 10; 8486 10 00 00; 8486 20 00 10; 8486 20 00 90; 8486 30 00 10; 8486 30 00 30; 8486 30 00 50; 8486 30 00 91; 8486 30 00 99; 8486 40 00 00; 8502 12 00 90; 8502 13 20 90; 8502 13 40 90; 8502 13 80 90; 8502 20 40 90; 8502 20 60 90; 8502 20 80 90; 8502 31 00 00; 8502 39 20 90; 8502 39 80 90; 8502 40 00 90; 8504 21 00 00; 8504 22 10 00; 8504 22 90 00; 8504 23 00 00; 8504 34 00 00; 8504 40 30 00; 8504 50 00 10; 8504 50 00 90; 8507 20 80 90; 8514 11 00 00; 8514 19 10 00; 8514 19 80 00; 8514 20 10 00; 8514 20 80 00; 8514 31 10 00; 8514 31 90 00; 8514 32 10 00; 8514 32 90 00; 8514 39 10 00; 8514 39 90 10; 8514 39 90 90; 8514 40 00 00; 8515 11 00 00; 8515 19 10 00; 8515 19 90 00; 8515 21 00 00; 8515 29 00 00; 8515 31 00 00; 8515 39 13 00; 8515 39 18 00; 8515 39 90 00; 8515 80 10 00; 8515 80 90 00; 8517 61 00 00; 8517 62 00 00; 8517 71 00 19; 8517 79 00 00; 8524 (тільки плоскі дисплейні модулі, які є частинами для товарів позиції 8517); 8537 10 10 00; 8537 10 91 00; 8537 10 95 00; 8537 10 98 90; 8537 20 91 00; 8537 20 99 00;

8543 10 00 00; 8543 20 00 00; 8543 30 40 00; 8543 30 70 00; 9011 10 00 10; 9011 10 00 90; 9011 20 10 00; 9011 20 90 00; 9011 80 00 00; 9012 10 00 10; 9012 10 00 90; 9013 20 00 00; 9013 80 00 00; 8524 11 00 90 (крім плоских дисплейних модулів для приладів та апаратури таких кодів: 8517, 8522, 8529, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00 і 8528 62 00 00); 8524 91 00 90 (крім плоских дисплейних модулів для приладів та апаратури таких кодів: 8517, 8522, 8529, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00 і 8528 62 00 00); 9024 10 20 10; 9024 10 20 90; 9024 10 40 10; 9024 10 40 90; 9024 10 80 00; 9024 80 00 00; 9030 10 00 00; 9030 20 00 00; 9030 31 00 00; 9030 32 00 00; 9030 33 20 00; 9030 33 70 00; 9030 39 00 00; 9030 40 00 00; 9030 82 00 00; 9030 84 00 00; 9030 89 00 00; 9031 10 00 00; 9031 20 00 00; 9031 41 00 00; 9031 49 10 00; 9031 49 90 00; 9031 80 20 10; 9031 80 20 20; 9031 80 20 90; 9031 80 80 00; 9032 10 20 00; 9032 10 80 00; 9032 20 00 00; 9032 81 00 00; 9032 89 00 00.

{Абзац перший пункту 65 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Законів № 1914-IX від 30.11.2021, № 3553-IX від 16.01.2024}

При наданні розстрочення сплати податку на додану вартість норми статті 100 цього Кодексу не застосовуються.

Порядок надання розстрочення сплати податку на додану вартість та застосування забезпечення відповідно до цього пункту встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Залишок суми зобов’язань із сплати податку на додану вартість підлягає забезпеченню виконання відповідно до розділу X Митного кодексу України або банківською гарантією, виданою відповідно до законодавства України, крім випадків, коли залишок суми зобов’язань із сплати податку на додану вартість підлягає забезпеченню виконання шляхом застави обладнання та комплектуючих, що ввозиться відповідно до цього пункту. Кабінет Міністрів України має право встановити випадки, коли залишок суми зобов’язань із сплати податку на додану вартість підлягає забезпеченню виконання шляхом застави обладнання та комплектуючих, що ввозиться відповідно до цього пункту.

{Абзац четвертий пункту 65 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

У разі невиконання платником у встановлені законодавством строки зобов’язань зі сплати податку на додану вартість, забезпечених відповідно до розділу X Митного кодексу України, контролюючий орган направляє гаранту письмову вимогу про сплату суми податку на додану вартість та документи, що підтверджують настання гарантійного випадку. Гарант зобов’язаний не пізніше трьох банківських днів після дня отримання вимоги та документів, що підтверджують настання гарантійного випадку, перерахувати належну суму податку на додану вартість до державного бюджету. У разі порушення строку перерахування коштів у рахунок сплати податку на додану вартість відповідно до вимоги контролюючого органу гарант несе відповідальність відповідно до законодавства. У разі несплати гарантом коштів за наданими ним гарантіями суми таких коштів стягуються у порядку, встановленому законодавством. До правовідносин, пов’язаних з видачею гарантій, виконанням гарантами зобов’язань і припиненням гарантії, застосовуються також положення законодавства України про банки і банківську діяльність, Митного кодексу України, законодавства у сфері надання фінансових послуг та цивільного законодавства України в частині, що не врегульована цим Кодексом.

{Абзац п'ятий пункту 65 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Суми податку, сплачені з урахуванням вимог, встановлених цим пунктом, включаються платником до складу податкового кредиту у звітному (податковому) періоді, в якому було сплачено податок до бюджету.

Обладнання та комплектуючі ввозяться на митну територію України платником податків для власного виробництва на території України.

{Абзац сьомий пункту 65 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-

VIII від 23.11.2018}

У разі порушення платником податку умов розстрочення, забезпеченого заставою, продаж заставленого майна такого платника податку здійснюється з використанням дворівневої електронної торгової системи (ЕТС) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Електронна торгова система - дворівнева інформаційно-телекомунікаційна система, що складається з центральної бази даних та електронних майданчиків, які взаємодіють через інтерфейс програмування додатків, який надається у вигляді коду з відкритим доступом та визначає функціональність електронної торгової системи.

Платники податків, яким надано розстрочення згідно з пунктами 58 і 59 цього підрозділу до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році", мають право змінити забезпечення виконання зобов’язань зі сплати податку на додану вартість, надане контролюючому органу відповідно до розділу X Митного кодексу України, на передбачене цим пунктом забезпечення виконання зобов’язань зі сплати податку на додану вартість банківською гарантією, виданою відповідно до законодавства України, або заставою.

Розстрочення сплати податку на додану вартість згідно з цим пунктом не надається при ввезенні на митну територію України у митному режимі імпорту обладнання, якщо воно має походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом України та/або визнаної державою-агресором по відношенню до України згідно із законодавством, або ввозиться з території такої держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом України.

У разі відчуження, передачі в оренду, суборенду чи передачі права володіння, користування в інший спосіб обладнання та комплектуючих, ввезених на митну територію України у порядку, визначеному цим пунктом, платник податку зобов’язаний сплатити податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, у сумі, розрахованій як позитивна різниця між сумою податку на додану вартість, що мала бути сплачена із зазначених операцій у момент ввезення таких товарів без застосування особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, та фактично сплаченою сумою, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день сплати податкового зобов’язання, за період з дня ввезення таких товарів до дня збільшення податкового зобов’язання.

{Абзац одинадцятий пункту 65 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 65 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

66. До 26 травня 2018 року до операцій із ввезення на митну територію України товарів, зазначених в абзацах другому і третьому пункту 4-3 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, застосовуються:

звільнення від оподаткування податком на додану вартість у разі поміщення таких товарів у митний режим імпорту;

умовне повне звільнення від оподаткування податком на додану вартість у разі поміщення таких товарів у митний режим тимчасового ввезення.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов’язаний сплатити суму податкового зобов’язання, на яку було надане таке звільнення або умовне повне звільнення, та пеню, нараховану відповідно до статті 129 цього Кодексу, розраховану з дня надання звільнення або умовного повного звільнення від оподаткування.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 66 згідно із Законом № 2374-VIII від 22.03.2018}

67. Тимчасово, до 26 травня 2018 року включно, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання (надання) УЄФА або юридичними особами, уповноваженими УЄФА на здійснення організаційних заходів та/або проведення фінальних матчів Ліги чемпіонів УЄФА та Ліги чемпіонів УЄФА серед жінок сезону 2017/2018, квитків та послуг, що є їх невід'ємною частиною.

Для цілей цього пункту термін "УЄФА" вживається у значенні "Союз європейських футбольних асоціацій".

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 67 згідно із Законом № 2374-VIII від 22.03.2018}

68. Установити, що з 1 січня 2019 року по 30 червня 2019 року не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро для одного одержувача - фізичної особи в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях.

З 1 січня 2019 року по 31 грудня 2020 року норми пункту 180.2-1 статті 180 та підпунктів 191.1.3 і 191.1.4 пункту 191.1 статті 191 цього Кодексу не застосовуються.

З 1 липня 2019 року по 31 грудня 2020 року нарахування та сплата податку на додану вартість у разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 100 євро для одного одержувача - фізичної особи в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, здійснюються у порядку нарахування та сплати податку на додану вартість, визначеному Митним кодексом України при ввезенні на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро для одного одержувача - фізичної особи в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 68 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

68-1. Установити, що норми пункту 180.2-1 статті 180 та підпункту 191.1.3 пункту 191.1 статті 191 цього Кодексу не застосовуються протягом шести місяців з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях".

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 68-1 згідно із Законом № 1998-IX від 25.01.2022}

69. Тимчасово, до 1 квітня 2019 року, податкові зобов'язання з податку на додану вартість, що виникли у постачальника електричної енергії на дату отримання від покупця попередньої оплати за електричну енергію, фактичне постачання якої здійснюватиметься новим постачальником електричної енергії, у тому числі постачальником універсальних послуг, підлягають коригуванню на дату перерахування постачальником електричної енергії грошових коштів, отриманих від покупця як попередня оплата, новому постачальнику електричної енергії на підставі розрахунку коригування до податкової накладної, складеного та зареєстрованого в Єдиному реєстрі податкових накладних в загальному порядку, визначеному цим Кодексом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 69 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

70. З метою виконання зобов'язань щодо відокремлення діяльності з транспортування природного газу та щодо забезпечення діяльності оператора газотранспортної системи, взятих Україною відповідно до Закону України "Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства", тимчасово:

1) до 1 січня 2021 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з

передачі з балансу платника податку на баланс іншої юридичної особи, 100 відсотків корпоративних прав у статутному капіталі якої безпосередньо або опосередковано належать державі, або на баланс органа державної влади майна (основних засобів, нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, інших необоротних активів), що перебуває у державній власності у складі магістральних газопроводів та всіх об’єктів і споруд, пов’язаних з ними єдиним технологічним процесом, і використовується для забезпечення транспортування природного газу магістральними газопроводами та діяльності оператора газотранспортної системи. При цьому норми пункту 198.5 статті 198 та статті 199 цього Кодексу не застосовуються;

2) до 1 січня 2022 року, за операціями з постачання майна юридичної особи, яке не перебуває у державній чи комунальній власності (основних засобів, нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, інших необоротних активів, запасів) і використовується для забезпечення транспортування природного газу магістральними газопроводами та діяльності оператора газотранспортної системи, дата виникнення податкових зобов’язань та податкового кредиту визначається за касовим методом.

Норма абзацу першого цього підпункту поширюється на операції, за якими дата виникнення першої з подій, визначених пунктом 187.1 статті 187 та пунктом 198.2 статті 198 цього Кодексу, припадає на звітні (податкові) періоди до 1 січня 2022 року;

3) до 1 січня 2021 року, не вважаються постачанням товарів (послуг) операції з надання (передачі) та повернення за договором позики природного газу, що використовується для забезпечення діяльності з транспортування природного газу магістральними газопроводами.

Переліки майна, зазначеного у підпунктах 1 і 2 цього пункту, а також перелік суб’єктів господарювання (позикодавців) із зазначенням обсягів природного газу в цілях застосування підпункту 3 цього пункту затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 70 згідно із Законом № 314-IX від 03.12.2019}

71. Тимчасово, на період, що закінчується останнім календарним днем місяця, в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України та/або операції з постачання на митній території України товарів (у тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

У разі здійснення операцій, звільнених відповідно до цього пункту, положення пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу та положення статті 199 цього Кодексу не застосовуються щодо таких операцій.

Норми цього пункту застосовуються до операцій, здійснених починаючи з 17 березня 2020 року.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 71 згідно із Законом № 530-IX від 17.03.2020; в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

71. Тимчасово, до 31 грудня 2020 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з безоплатної передачі у володіння і користування транспортних засобів товарних позицій 8702 та 8703 згідно з УКТ ЗЕД для осіб з інвалідністю, у тому числі дітей з інвалідністю, та інших пільгових категорій населення, визначених законодавством України, за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, а також транспортні засоби спеціального призначення (швидка медична допомога та для потреб центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, рятувальної справи, пожежної і техногенної безпеки).

У разі порушення цільового використання таких транспортних засобів або їх відчуження на митній території України платник податків зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент безоплатної передачі таких транспортних засобів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

Порядок обліку безоплатно переданих транспортних засобів та контролю за їх цільовим використанням встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 71 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

72. Тимчасово, на період, що закінчується останнім числом місяця, в якому завершується дія карантину, що запроваджений Кабінетом Міністрів України у порядку, встановленому законом, на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), операції, передбачені пунктом 71 цього підрозділу та/або підпунктом 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 цього Кодексу, що здійснені громадськими об’єднаннями та/або благодійними організаціями, не включаються такими громадськими об’єднаннями або благодійними організаціями при обрахунку загальної суми, визначеної статтею 181 цього Кодексу.

Норми цього пункту застосовуються до операцій, здійснених починаючи з 17 березня 2020 року.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 72 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

72. Установити, що у період з 1 січня 2016 року по 1 лютого 2020 року до операцій з постачання товарів/послуг на митній території України, передбачених для гуманітарної допомоги, наданої в Україні дипломатичними представництвами, консульськими установами іноземних держав і представництвами міжнародних організацій в Україні згідно із Законом України "Про гуманітарну допомогу", застосовується порядок звільнення від оподаткування податком на додану вартість, встановлений пунктом 197.2 статті 197 цього Кодексу.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 72 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

73. Штрафи за порушення платниками податку на додану вартість граничного строку для реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних, передбаченого статтею 201 цього Кодексу, за операціями, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість, операціями, що оподатковуються податком на додану вартість за нульовою ставкою, операціями, що не передбачають надання податкової накладної отримувачу (покупцю), а також податкової накладної, складеної відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у разі здійснення операцій, визначених підпунктами "а" - "г" пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до статті 199 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до абзацу одинадцятого пункту 201.4 статті 201 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, нараховані платникам податків протягом періоду з 1 січня 2017 року до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві", строк сплати грошових зобов’язань за якими не настав або грошові зобов’язання за якими неузгоджені (відповідні податкові повідомлення-рішення знаходяться в процедурі адміністративного або судового оскарження та грошові зобов’язання за ними не сплачено) станом на дату набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві", застосовуються в розмірі 1 відсотка обсягу постачання (без податку на додану вартість), але не більше 510 гривень.

{Абзац перший пункту 73 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Штрафи, застосовані через відсутність реєстрації протягом граничного строку, передбаченого статтею 201 цього Кодексу, податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних за операціями, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість, операціями, що оподатковуються податком на додану вартість за нульовою ставкою, операціями, що не передбачають надання податкової накладної отримувачу (покупцю), а також податкової накладної, складеної відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу у разі здійснення операцій, визначених підпунктами "а" - "г" пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до статті 199 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, податкової накладної, складеної відповідно до абзацу одинадцятого пункту 201.4 статті 201 цього Кодексу, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної, нараховані платникам податків протягом періоду з 1 січня 2017 року до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві", строк сплати грошових зобов’язань за якими не настав або грошові зобов’язання за якими неузгоджені (відповідні податкові повідомлення-рішення знаходяться в процедурі адміністративного або судового оскарження та грошові зобов’язання за ними не сплачено) станом на дату набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві", застосовуються в розмірі 2,5 відсотка обсягу постачання (без податку на додану вартість), але не більше 1700 гривень.

{Абзац другий пункту 73 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

Контролюючий орган за місцем реєстрації платника податку здійснює перерахунок суми штрафу і надсилає (вручає) такому платнику нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 73 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

73-1. Установити, що для платників податку на додану вартість, які сплачують єдиний податок та застосовують квартальний звітний (податковий) період, останнім квартальним звітним (податковим) періодом для подання податкової звітності з податку на додану вартість є другий квартал 2020 року.

Першим місячним звітним (податковим) періодом з податку на додану вартість для таких платників є липень 2020 року.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 73-1 згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

74. Тимчасово, до 31 грудня 2020 року, з метою забезпечення фінансування видатків за програмами, передбаченими пунктами 31-33 статті 14 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", під час розрахунку показника ΣПопРах враховується сума коштів, зарахована на рахунок публічного акціонерного товариства "Укрнафта" у системі електронного адміністрування податку на додану вартість з рахунків публічного акціонерного товариства "Укрнафта", відкритих у відповідних органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для проведення взаєморозрахунків, сформована для забезпечення надходжень до спеціального фонду державного бюджету від публічного акціонерного товариства "Укрнафта", визначених пунктами 13 (у частині погашення податкового боргу за податковими зобов’язаннями з податку на додану вартість, задекларованими за звітні (податкові) періоди, починаючи з липня 2015 року / III кварталу 2015 року, що підлягали сплаті до державного бюджету) та 15 статті 11 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік".

Порядок поповнення рахунку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість з рахунків платників, відкритих у відповідних органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, для проведення взаєморозрахунків за рахунок надходжень, визначених пунктами

13 та 15 статті 11 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", а також порядок та строки перерахування коштів з рахунку платника у системі електронного адміністрування податку на додану вартість до спеціального фонду державного бюджету затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 74 згідно із Законом № 1005-IX від 17.11.2020}

74. Тимчасово, до 1 січня 2023 року, операції з постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування (клас 55.10 група 55 КВЕД ДК 009:2010), оподатковуються за ставкою у розмірі 7 відсотків.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 74 згідно із Законом № 962-IX від 04.11.2020}

75. Тимчасово, на період реалізації Договору між Урядом України та Урядом Республіки Польща про надання кредиту на умовах пов’язаної допомоги від 9 вересня 2015 року, ратифікованого Законом України "Про ратифікацію Договору між Урядом України та Урядом Республіки Польща про надання кредиту на умовах пов’язаної допомоги", за нульовою ставкою податку на додану вартість оподатковуються операції з постачання товарів/послуг на митній території України, що здійснюються безпосередньо виконавцями, зареєстрованими в Республіці Польща, та їх представництвами, зареєстрованими на митній території України, відповідно до контрактів, укладених на виконання зазначеного Договору із замовниками проектів з розбудови прикордонної дорожньої інфраструктури та облаштування пунктів пропуску українсько-польського кордону та інших проектів, що будуть погоджені Договірними Сторонами та фінансуватимуться в рамках окремих контрактів між експортерами з Польщі та юридичними особами - резидентами України.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 75 згідно із Законом № 1016-IX від 01.12.2020}

76. Тимчасово, до 1 січня 2035 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, визначених у підпункті 15 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, що ввозяться платником податку - інвестором із значними інвестиціями виключно для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору.

Звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбачене абзацом першим цього пункту, застосовується в межах строку реалізації інвестиційного проекту та невикористаного на момент митного оформлення товарів загального обсягу надання державної підтримки, визначеного у спеціальному інвестиційному договорі, з урахуванням даних реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями щодо обсягу такої підтримки, а також дати та часу внесення відповідних відомостей до такого реєстру.

Звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбачене абзацом першим цього пункту, до моменту отримання контролюючим органом відомостей про досягнення/перевищення загального обсягу державної підтримки або про припинення надання такої підтримки відповідно до реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями, не вважається порушенням податкового законодавства і не тягне за собою виникнення обов’язку із сплати податку на додану вартість та/або пені.

Суми податку на додану вартість, не сплачені до бюджету у зв’язку із застосуванням звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбаченого абзацом першим цього пункту, до дати отримання контролюючим органом відомостей про таке досягнення/перевищення або про припинення надання такої підтримки відповідно до реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями, підлягають відшкодуванню платником податку - інвестором із значними інвестиціями в порядку, передбаченому законодавством та відповідним спеціальним інвестиційним договором, та на них не поширюються норми цього Кодексу щодо погашення податкового боргу.

У разі відчуження устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, ввезених на

митну територію України у порядку, визначеному цим пунктом, раніше п’яти років з дати ввезення їх на митну територію України чи у разі їх нецільового використання або дострокового припинення спеціального інвестиційного договору (крім випадків, якщо дострокове припинення спеціального інвестиційного договору зумовлене порушенням зобов’язань держави щодо надання державної підтримки за спеціальним інвестиційним договором або виникненням форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) платник податку - інвестор із значними інвестиціями зобов’язаний сплатити податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке відчуження, нецільове використання чи дострокове припинення спеціального інвестиційного договору, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезені на митну територію України таких товарів, а також зобов’язаний сплатити пеню відповідно до цього Кодексу, розраховану з дня ввезення на митну територію України до дня збільшення податкового зобов’язання. При цьому встановлені статтею 102 цього Кодексу строки давності не застосовуються.

Терміни "інвестор із значними інвестиціями", "інвестиційний проект із значними інвестиціями", "спеціальний інвестиційний договір" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні".

Положення цього пункту не поширюються на товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою - агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 76 згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

77. Тимчасово, протягом 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо справляння податків і зборів, інших обов’язкових платежів, об’єктом оподаткування якими є транспортні засоби", за умови дотримання положень, передбачених пунктом 9-7 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, базою оподаткування податком операцій із ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування, що були у використанні та з року випуску яких минуло більше п’яти років, які класифікуються за товарними позиціями 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни) згідно з УКТ ЗЕД та станом на 31 грудня 2020 року перебували у митному режимі тимчасового ввезення або транзиту, є сума акцизного податку, нарахованого відповідно до пункту 36 підрозділу 5 цього розділу.

Строк, передбачений абзацом першим цього пункту, для учасників бойових дій, зазначених у пунктах 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", за умови документального підтвердження їх перебування більш як 90 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо справляння податків і зборів, інших обов’язкових платежів, об’єктом оподаткування якими є транспортні засоби" безпосередньо на території проведення операції Об’єднаних сил (ООС), становить 270 днів.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 77 згідно із Законом № 1402-IX від 15.04.2021 - вводиться в дію з 15.06.2021}

78. Тимчасово, до 1 січня 2031 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених підпунктом 16 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, що ввозяться підприємствами, які мають, створюють або модернізують виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів.

Звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбачене цим пунктом, застосовується, якщо ввезення товарів на митну територію України здійснюється підприємствами, зазначеними в абзаці першому цього пункту, для власного виробництва:

транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарній позиції 8603 (тільки самохідні вагони трамвайні та вагони метро), товарній підпозиції 8701 24, товарних позиціях 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац третій пункту 78 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

транспортних засобів, оснащених двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, що класифікуються в товарній підпозиції 8701 23, товарній категорії 8701 29 00, товарних позиціях 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац четвертий пункту 78 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

несамохідних трамвайних вагонів та вагонів метро, що класифікуються в товарній підкатегорії 8605 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД.

Порядок ввезення та цільового використання зазначених товарів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку повинен збільшити податкові зобов’язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент ввезення на митну територію України таких товарів, а також повинен сплатити пеню відповідно до цього Кодексу.

При цьому встановлені статтею 102 цього Кодексу строки давності не застосовуються.

У цьому пункті терміни "підприємство, яке має виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів", "підприємство, яке модернізує виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів", "підприємство, яке створює виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів", "промислове виробництво транспортних засобів" вживаються у значеннях, наведених у підпункті 16 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України.

Положення цього пункту не поширюються на товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 78 згідно із Законом № 1660-IX від 15.07.2021}

79. Особа-нерезидент, у якої загальна сума від здійснення операцій з постачання фізичним особам, у тому числі фізичним особам - підприємцям, не зареєстрованим як платники податку на додану вартість, електронних послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, за 2021 календарний рік сукупно перевищує суму, встановлену пунктом 208-1.2 статті 208-1 цього Кодексу, до 31 березня 2022 року включно подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в електронній формі через спеціальне портальне рішення для користувачів нерезидентів, які надають електронні послуги шляхом електронної ідентифікації, заяву про реєстрацію особи-нерезидента як платника податку на додану вартість.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 79 згідно із Законом № 1525-IX від 03.06.2021}

80. Суми податку на додану вартість, сплачені (нараховані) у зв’язку з придбанням товарів/послуг, зазначені в податкових накладних/розрахунках коригування до таких податкових накладних, які зареєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних та які до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень" протягом 1095 календарних днів з дати їх складення не були включені до податкового кредиту, включаються до податкового

кредиту протягом 365 календарних днів з дати набрання чинності зазначеним Законом, але не пізніше 1095 календарних днів з дати складення таких податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних.

Платники податку, які застосовують касовий метод податкового обліку, суми податку, зазначені в податкових накладних/розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, та не включені до податкового кредиту у зв’язку з відсутністю фактів списання коштів з банківського рахунку (видачі з каси) платника податку або надання інших видів компенсації вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів/послуг, мають право на включення таких сум до податкового кредиту у звітному податковому періоді, в якому відбулося списання коштів з банківського рахунку (видачі з каси) платника податку або надання інших видів компенсації вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів/послуг, але не більше ніж через 60 календарних днів з дати такого списання, надання інших видів компенсації.

У разі зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних, зазначених в абзаці першому цього пункту, в Єдиному реєстрі податкових накладних згідно з пунктом 201.16 статті 201 цього Кодексу перебіг строку 365 календарних днів зупиняється на період зупинення реєстрації таких податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 80 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

81. Тимчасово, до 31 грудня 2024 року, операції з надання послуг повітряного транспорту щодо внутрішнього перевезення пасажирів та багажу (код 51.10.11 та 51.10.12 Державного класифікатора продукції та послуг ДК 016:2010) оподатковуються податком на додану вартість за ставкою у розмірі 7 відсотків.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 81 згідно із Законом № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

82. Тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не довше ніж до 1 липня 2023 року, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України бензинів моторних, важких дистилятів, скрапленого газу, біодизелю, палива моторного альтернативного, що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД, визначеними пунктом 41 підрозділу 5 цього розділу, яким встановлено ставки акцизного податку на такі товари, а також нафти або нафтопродуктів сирих, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД 2709 00 10 00 та 2709 00 90 00, оподатковуються за ставкою у розмірі 7 відсотків.

{Абзац перший пункту 82 підрозділу 2 розділу XX в редакції Закону № 2618-IX від 21.09.2022}

Не підлягає бюджетному відшкодуванню сума від’ємного значення, визначеного за відповідний звітний (податковий) період згідно з пунктом 200.1 статті 200 цього Кодексу, до розрахунку якої включено суми податкового зобов’язання за операціями, що оподатковуються за ставкою, встановленою в абзаці першому цього пункту. Суми такого від’ємного значення зараховуються до складу податкового кредиту наступного звітного (податковий) періоду.

{Абзац другий пункту 82 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 82 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

83. Тимчасово, за звітні періоди 2022 року, учасники процедури врегулювання заборгованості, які беруть участь у взаєморозрахунках, що проводяться в цілях реалізації заходів, передбачених статтею 4 Закону України "Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення

фінансової стабільності на ринку природного газу", які є платниками податку на додану вартість відповідно до розділу V цього Кодексу, не коригують податок на додану вартість, попередньо віднесений до складу податкового кредиту та/або податкових зобов’язань, і не змінюють склад податкових зобов’язань та/або податкового кредиту на суму проведених взаєморозрахунків.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 83 згідно із Законом № 2480-IX від 29.07.2022}

84. До 31 грудня 2022 року звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України Національною акціонерною компанією "Нафтогаз України" природного газу, що класифікуються за кодом згідно з УКТ ЗЕД 2711 21 00 00, ввезеного на митну територію України протягом 2014-2015 років трубопровідним транспортом під зобов’язання про подання додаткової декларації, щодо якого на дату набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо забезпечення стабільного функціонування ринку природного газу протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення" митними органами не було оформлено додаткових декларацій.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 84 згідно із Законом № 2480-IX від 29.07.2022}

85. Установити, що датою виникнення податкових зобов’язань з податку на додану вартість за довгостроковими договорами (контрактами) на будівництво житла (об’єктів житлової нерухомості), які були укладені та щодо яких дозвіл на виконання будівельних робіт отримано до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з об’єктами нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому", є дата фактичної передачі виконавцем результатів робіт за такими договорами (контрактами).

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 85 згідно із Законом № 2600-IX від 20.09.2022}

86. Тимчасово, протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та шести місяців після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції із ввезення на митну територію України природного газу за кодом згідно з УКТ ЗЕД 2711 21 00 00 суб’єктом ринку природного газу, на якого Кабінетом Міністрів України покладені спеціальні обов’язки відповідно до Закону України "Про ринок природного газу".

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 86 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

87. Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не довше ніж до 1 травня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення, переміщення (пересилання) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених пунктом 9-21 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України.

Положення цього пункту не застосовуються до товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, та/або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 87 згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

88. Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не довше ніж до 1 травня 2023 року, звільняються

від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених пунктом 9-23 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, що безоплатно надаються Енергетичним співтовариством як допомога на користь суб’єктів господарювання, що мають ліцензії на окремі види господарської діяльності на ринку електричної енергії (виробництво електричної енергії, передача електричної енергії, розподіл електричної енергії), та ввозяться такими суб’єктами на митну територію України для цілей відновлення та ремонту інфраструктури таких підприємств за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в паливно-енергетичному комплексі.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 88 згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

89. Тимчасово, протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та шести місяців після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано, реєстрація податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних здійснюється з урахуванням таких граничних строків:

для податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних, складених з 1 по 15 календарний день (включно) календарного місяця, - до 5 календарного дня (включно) календарного місяця, наступного за місяцем, в якому вони складені;

для податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних, складених з 16 по останній календарний день (включно) календарного місяця, - до 18 календарного дня (включно) календарного місяця, наступного за місяцем, в якому вони складені;

для розрахунків коригування, складених постачальником товарів/послуг до податкової накладної, що складена на отримувача - платника податку, в яких передбачається зменшення суми компенсації вартості товарів/послуг їх постачальнику, - протягом 18 календарних днів з дня отримання такого розрахунку коригування до податкової накладної отримувачем (покупцем).

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 89 згідно із Законом № 2876-IX від 12.01.2023}

90. Тимчасово, протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та шести місяців після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано, штраф за порушення платниками податку на додану вартість граничного строку, передбаченого пунктом 89 цього підрозділу для реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних, встановлюється у розмірі:

2 відсотки суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації до 15 календарних днів;

5 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації від 16 до 30 календарних днів;

10 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації від 31 до 60 календарних днів;

15 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації від 61 до 365 календарних днів;

25 відсотків суми податку на додану вартість, зазначеної в таких податкових накладних/розрахунках коригування, - у разі порушення строку реєстрації на 366 і більше календарних днів.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 90 згідно із Законом № 2876-IX від 12.01.2023}

91. Установити, що до припинення чи скасування воєнного або надзвичайного стану в Україні оподаткування податком на додану вартість операцій з вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту товарів, до яких відповідно до статті 19-1 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" застосовано режим експортного забезпечення, здійснюється з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом.

91.1. Вимогою для обов’язкової реєстрації осіб як платників податку є придбання/постачання товарів для використання в операціях, до яких застосовується режим експортного забезпечення.

91.2. Операції з вивезення за межі митної території України товарів, до яких застосовано режим експортного забезпечення, щодо яких не завершено валютний нагляд за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків, оподатковуються за ставкою податку, визначеною пунктом 193.1 статті 193 цього Кодексу для операцій з постачання таких товарів на митній території України.

Платник податку з метою вивезення за межі митної території України товарів, до яких застосовується режим експортного забезпечення, зобов’язаний скласти податкову накладну (за ставкою податку, визначеною для операцій з постачання таких товарів на митній території України) та зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних до дати подання митної декларації для митного оформлення такої операції. У такому разі подальше вивезення відповідних товарів після складення податкової накладної за ставкою, визначеною для операцій з постачання таких товарів на митній території України, не вважатиметься окремою оподатковуваною операцією у розумінні підпункту "г" пункту 185.1 статті 185 цього Кодексу і не дає права на застосування передбаченої підпунктом "б" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу ставки податку до завершення відповідно до законодавства банком, що обслуговує платника податку, здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків за відповідною операцією з експорту товарів та за умови, що різниця між фактурною та митною вартістю відповідних товарів, зазначених у митних деклараціях, на підставі яких такі товари були фактично вивезені за межі митної території України, не є від’ємною.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, надає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, інформацію про реєстрацію податкової накладної, складеної за операцією, до якої застосовується режим експортного забезпечення, в Єдиному реєстрі податкових накладних у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Реєстрація складеної відповідно до вимог цього підпункту податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних не може бути зупинена відповідно до вимог пункту 201.16 статті 201 цього Кодексу.

91.3. Після завершення банком, що обслуговує платника податку, здійснення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків відповідно до законодавства України платник податків складає розрахунок коригування на підставі підпункту 91.4 цього пункту для застосування ставки, визначеної підпунктом "б" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу.

Банк протягом трьох робочих днів, наступних за днем завершення здійснення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків за відповідною операцією з експорту товарів, до яких застосовано режим експортного забезпечення, передає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, повідомлення про таке завершення у вигляді електронного документа з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Порядок подання та форма повідомлення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує

формування та реалізує державну фінансову політику.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше наступного робочого дня після отримання від банку повідомлення про завершення здійснення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків за відповідною операцією з експорту товарів, до яких застосовано режим експортного забезпечення, надсилає платнику податку таке повідомлення до електронного кабінету.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, для забезпечення виконання банками вимог цього підпункту зобов’язаний надавати банкам, що обслуговують операції з експорту товарів, до яких застосовано режим експортного забезпечення, наявну у нього інформацію щодо митного оформлення операцій з експорту таких товарів, включаючи інформацію про експортера, його контрагента-нерезидента, код УКТ ЗЕД товару, що експортується.

91.4. Розрахунок коригування до податкової накладної, складеної за операцією з вивезення за межі митної території України товарів, до яких застосовується режим експортного забезпечення, складається та підлягає реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних:

а) у зв’язку із застосуванням ставки, передбаченої підпунктом "б" пункту 193.1 статті 193 цього Кодексу, - після завершення банком, що обслуговує платника податку, здійснення валютного нагляду за такою операцією відповідно до законодавства України та за умови, що різниця між фактурною та митною вартістю відповідних товарів, зазначених у митних деклараціях, на підставі яких такі товари були фактично вивезені за межі митної території України, не є від’ємною. У разі якщо операція з вивезення товарів за межі митної території України здійснювалася на підставі періодичної, спрощеної митної декларації, складання та реєстрація розрахунку коригування, зазначеного в цьому абзаці, в Єдиному реєстрі податкових накладних здійснюється не раніше наступного дня після закінчення строку, протягом якого до такої періодичної, спрощеної митної декларації може бути подана додаткова декларація, та виключно з дотриманням таких умов: платник податку подав додаткові декларації на весь обсяг товарів, переміщених за такою періодичною, спрощеною митною декларацією; банк, що обслуговує платника податку, завершив здійснення валютного нагляду за такою операцією відповідно до законодавства України; різниця між фактурною та митною вартістю відповідних товарів, зазначених у митних деклараціях, на підставі яких такі товари були фактично вивезені за межі митної території України, не є від’ємною;

б) у зв’язку із зміною кількісних або вартісних показників, якщо така зміна не призведе до зменшення бази оподаткування та ставки податку, - виключно до дати оформлення митної декларації, що засвідчує факт вивезення таких товарів за межі митної території України, оформленої відповідно до вимог митного законодавства.

Розрахунок коригування до податкової накладної, складеної за операцією з вивезення товарів за межі митної території України, до якої застосовується режим експортного забезпечення, складається та підлягає реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних, у разі необхідності, після подання для митного оформлення митної декларації та за умови, що внаслідок такого коригування база оподаткування не стане меншою за митну вартість, зазначену у такій митній декларації. У разі якщо операція з вивезення товарів за межі митної території України здійснювалася на підставі періодичної, спрощеної митної декларації, коригування, зазначене в цьому абзаці, здійснюється не раніше наступного дня після закінчення строку, протягом якого до такої періодичної, спрощеної митної декларації може бути подана додаткова декларація, та за умови що платник податку подав додаткові декларації на весь обсяг товарів, вивезених за межі митної території України за такою періодичною, спрощеною митною декларацією.

Реєстрація в Єдиному реєстрі податкових накладних розрахунку коригування, складеного відповідно до вимог цього підпункту, не може бути зупинена відповідно до пункту 201.16 статті 201 цього Кодексу.

91.5. У разі виникнення від’ємного значення суми, розрахованої згідно з пунктом 200.1 статті 200

цього Кодексу, за рахунок коригування податкових зобов’язань на підставі підпункту 91.4 цього пункту така сума підлягає бюджетному відшкодуванню відповідно до підпункту "б" пункту 200.4 статті 200 цього Кодексу.

91.6. Положення цього пункту не поширюються на операції платників податку з експорту товарів, щодо яких застосовано режим експортного забезпечення, у межах показника ΣЛіміт та які відповідно до Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" звільняються від обов’язку реєстрації податкової накладної за ставкою, визначеною для операцій з постачання таких товарів на митній території України. За такими операціями платники податку мають право здійснювати реєстрацію податкових накладних на підставі митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформленої відповідно до вимог митного законодавства, і операції таких платників податку оподатковуються у порядку, визначеному розділом V цього Кодексу.

Для цілей цього підпункту показник ΣЛіміт вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність".

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 91 згідно із Законом № 2881-IX від 12.01.2023}

92. Тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не більше ніж до 1 січня 2025 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту (у тому числі переміщення (пересилання) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях) товарів, визначених пунктом 9-24 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України.

{Абзац перший пункту 92 підрозділу 2 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

Положення цього пункту не застосовуються до товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, та/або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 92 згідно із Законом № 2906-IX від 06.02.2023}

93. Тимчасово, на період, що закінчується останнім календарним днем місяця, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан в Україні, введений Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання послуг, пов’язаних з програмним забезпеченням військового призначення, міжнародна передача якого підлягає державному контролю, а саме:

послуг з розробки, модифікації, тестування та/або технічної підтримки програмного забезпечення,

послуг з розроблення документації (для цілей розроблення, модифікації, тестування та технічної підтримки такого програмного забезпечення), та/або

надання майнових прав інтелектуальної власності на програмне забезпечення, у тому числі за ліцензійними договорами.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 93 згідно із Законом № 3019-IX від 10.04.2023}

94. Тимчасово, протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від

24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України товарів, що належать державі в особі Міністерства оборони України, Збройних Сил України, а також інших утворених відповідно до законів України військових формувань, розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави, поміщені у митний режим переробки за межами митної території України, та/або продукти їх переробки, які повертаються на митну територію України у митному режимі імпорту після ремонту та/або обслуговування.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 94 згідно із Законом № 3019-IX від 10.04.2023}

95. Тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України (у тому числі шляхом переміщення (пересилання) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях) у митному режимі імпорту (у тому числі раніше поміщених в інші митні режими) складових (матеріалів, вузлів, агрегатів, устаткування та комплектувальних виробів) безпілотних систем (далі - товари), визначених пунктом 9-27 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, що ввозяться суб’єктами господарювання для використання у власній виробничій діяльності з виробництва та/або ремонту безпілотних систем, що класифікуються у товарних позиціях 8806, 8906 згідно з УКТ ЗЕД.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов’язаний сплатити суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезенні на митну територію України таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

На запит контролюючого органу, визначеного підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, митний орган за місцем розташування підприємства, яким для виробництва та/або ремонту безпілотних систем ввезено товари, операції із ввезення на митну територію України яких звільнено від оподаткування податком на додану вартість відповідно до цього пункту, надає протягом 10 робочих днів інформацію про обсяги ввезення таких товарів та копії отриманих звітів про результати їх використання.

Звільнення від оподаткування, встановлене цим пунктом, не застосовується до операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території такої держави-окупанта (агресора) та/або з тимчасово окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 95 згідно із Законом № 3123-IX від 29.05.2023}

96. Тимчасово, до 1 січня 2024 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту морських суден для використання виключно як пошуково-рятувальні одиниці з метою виконання міжнародних договорів України у сфері охорони людського життя на морі, оснащення, обладнання, спорядження, запасних частин та агрегатів таких суден, спорядження, оснащення та обладнання пошуково-рятувальних команд таких суден, що призначені виключно для проведення операцій з пошуку і рятування людей, які зазнають лиха на морі у морському пошуково-рятувальному районі України, визначених підпунктом 17 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України та оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов’язаний сплатити суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезенні на митну територію України таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

Звільнення від оподаткування, встановлене цим пунктом, не застосовується до операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території такої держави-окупанта (держави-агресора) та/або з тимчасово окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Терміни "пошуково-рятувальна одиниця", "пошук", "рятування" та "пошуково-рятувальний район" вживаються у значеннях, наведених у Міжнародній конвенції про пошук і рятування на морі 1979 року. Термін "пошуково-рятувальна команда" означає підготовлений персонал пошуково-рятувальної одиниці, забезпечений спорядженням, оснащенням та обладнанням, що призначені для швидкого та ефективного проведення операцій з пошуку і рятування людей, які зазнають лиха на морі.

{Підрозділ 2 розділу XX доповнено пунктом 96 згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

Підрозділ 3. Особливості оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні, платниками податку - підприємствами суднобудівної промисловості та суб'єктами господарювання, які реалізують інвестиційні проекти, схвалені відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць"

{Назва підрозділу 3 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5211-VI від 06.09.2012}

1. Вітчизняні підприємства суднобудівної промисловості (клас 35.11 група 35 КВЕД ДК 009:2005) при ввезенні у митному режимі імпорту на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні, для використання у господарській діяльності, за умови оформлення митної декларації, можуть за власним бажанням видавати контролюючому органу (а контролюючий орган зобов'язаний прийняти) податковий вексель на суму податкового зобов'язання з податку на додану вартість, визначену у такій митній декларації. Перелік устаткування, обладнання та комплектуючих, що ввозяться вітчизняними підприємствами суднобудівної промисловості та не виробляються в Україні, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Суб'єкти господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, схвалені відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць", тимчасово, з 1 січня 2013 року до 31 грудня 2022 року включно, при ввезенні у митному режимі імпорту на митну територію України устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що звільняються від оподаткування ввізним митом у порядку, визначеному підпунктом 10 пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, за умови оформлення митної декларації, можуть за власним бажанням видавати контролюючому органу (а контролюючий орган зобов'язаний прийняти) податковий вексель на суму податкового зобов'язання з податку на додану вартість, визначену в такій митній декларації.

{Пункт 1 підрозділу 3 розділу XX доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5211-VI від 06.09.2012}

2. Для забезпечення виконання норм цього підрозділу податковий вексель не підлягає підтвердженню банком шляхом авалю.

Податковий вексель є податковим звітним документом і підлягає обліку та зберіганню за правилами і в строки, що встановлені для первинних бухгалтерських документів.

Векселедержателем є контролюючий орган за місцем реєстрації векселедавця як платника податку.

3. Податковий вексель видається на суму податкового зобов'язання з податку на додану вартість, нарахованого за митною декларацією.

Сума податкового зобов'язання з податку на додану вартість за однією митною декларацією не може бути частково оплачена векселем, а частково - коштами. Вексель видається на повну суму податкового зобов'язання окремо за кожною митною декларацією.

Датою видачі векселя є дата подання митної декларації для митного оформлення.

4. Податковий вексель складається у трьох примірниках із зазначенням суми податку в національній валюті виключно на вексельному бланку, що купується у банку, з урахуванням таких особливостей:

перший примірник податкового векселя - оригінал вексельного бланка, придбаного платником в установі банку;

другий і третій примірники податкового векселя - ксерокопії оригіналу вексельного бланка (неоформленого першого примірника), які мають однаковий із першим примірником номер вексельного бланка;

усі необхідні записи в кожному примірнику податкового векселя виконуються окремо, ксерокопіюванню не підлягають, повинні бути тотожними (крім порядкового номера примірника).

У контролюючому органі, який здійснює митне оформлення ввезених на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні, залишається другий примірник векселя. Перший примірник векселя надсилається (передається) цим контролюючим органом не пізніше ніж на третій день від дати надання векселя контролюючому органу, в якому особа зареєстрована як платник податку на додану вартість.

Третій примірник векселя залишається у платника податку, який його видав.

5. Строк погашення податкового векселя для підприємств суднобудівної промисловості настає на дату виникнення податкових зобов'язань по постачанню збудованого судна, для будівництва якого були ввезені устаткування, обладнання та комплектуючі, із застосуванням вексельної форми розрахунків з податку на додану вартість.

{Абзац перший пункту 5 підрозділу 3 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5211-VI від 06.09.2012}

Строк погашення податкового векселя для суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, схвалені відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць", настає на 60-й календарний день з дня його видачі контролюючому органу.

{Пункт 5 підрозділу 3 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5211-VI від 06.09.2012}

Погашення податкового векселя здійснюється виключно шляхом перерахування коштів до Державного бюджету України.

Не дозволяється часткове погашення податкового векселя.

Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам, податковий вексель не підлягає індосаменту; проценти або інші види плати за користування податковим векселем не нараховуються.

6. У разі нецільового використання зазначених у пункті 1 цього підрозділу товарів, платник податку зобов'язаний погасити податковий вексель у податковому періоді, на який припадає їх нецільове використання, а також сплатити пеню відповідно до цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 6 підрозділу 3 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5211-

VI від 06.09.2012}

У разі несвоєчасного погашення податкового векселя до платника податку, який видав податковий вексель, застосовуються штрафні санкції у розмірі 1 відсотка суми податку на додану вартість, зазначеної у податковому векселі, за кожен день порушення строку, включаючи день погашення, але не більш як 50 відсотків суми векселя.

7. За умови дотримання вимог щодо формування сум податку на додану вартість, які можуть бути віднесені до податкового кредиту, платник податку має право віднести до податкового кредиту звітного (податкового) періоду суму податку на додану вартість за погашеними у такому звітному (податковому) періоді податковими векселями.

8. До податкової декларації з податку на додану вартість платник податку на додану вартість додає перелік та копії податкових векселів, виданих протягом звітного (податкового) періоду, за який подається декларація.

9. Облік податкових векселів здійснюється контролюючими органами.

{Абзац перший пункту 9 підрозділу 3 розділу XX в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013}

Облік податкових векселів контролюючими органами ведеться в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 9 підрозділу 3 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5083-VI від 05.07.2012, № 1797-VIII від 21.12.2016}

Облік податкових векселів контролюючими органами за місцезнаходженням платника податку, яким видано податковий вексель, ведеться у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 9 підрозділу 3 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Контроль за погашенням податкових векселів здійснюють контролюючі органи на підставі даних таких векселів, податкових декларацій та документів, що підтверджують сплату сум податку за погашеними векселями.

{Абзац четвертий пункту 9 підрозділу 3 розділу XX в редакції Закону № 404-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{Підрозділ 3 розділу XX в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011}

Підрозділ 4. Особливості справляння податку на прибуток підприємств

1. Розділ III цього Кодексу застосовується під час розрахунків з бюджетом починаючи з доходів і витрат, що отримані і проведені з 1 квітня 2011 року, якщо інше не встановлено цим підрозділом.

{Абзац другий пункту 1 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

У разі повернення авансів (інших платежів), отриманих до набрання чинності розділом III цього Кодексу та врахованих у складі валових доходів, на суму такого повернення відбувається коригування доходу звітного податкового періоду, в якому такі аванси (інші платежі) були повернуті у порядку, передбаченому цим Кодексом. Для авансів, отриманих в іноземній валюті, таке коригування відбувається за офіційним валютним курсом гривні до іноземної валюти, що діяв на дату здійснення такого повернення.

{Пункт 1 підрозділу 4 розділу XX доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток,

починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

У разі повернення авансів (інших платежів), виданих до набрання чинності розділом III цього Кодексу та врахованих у складі валових витрат, на суму такого повернення відбувається коригування витрат звітного податкового періоду, в якому такі аванси (інші платежі) були повернуті у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Пункт 1 підрозділу 4 розділу XX доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток, починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

У разі відвантаження товарів (виконання робіт, надання послуг) після набрання чинності розділом III цього Кодексу в рахунок авансів, отриманих до такої дати, витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, та здійснені після дати набрання чинності цим Кодексом, за умови, що вони не були включені до складу валових витрат, визнаються витратами на дату відвантаження таких товарів (виконання робіт, надання послуг).

{Пункт 1 підрозділу 4 розділу XX доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток, починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

2. З дати набрання чинності розділом III цього Кодексу платники податку на прибуток підприємств складають наростаючим підсумком та подають декларацію з податку на прибуток за такі звітні податкові періоди: другий квартал, другий і третій квартали та другий - четвертий квартали 2011 року.

Платники податку на прибуток підприємств, які починаючи з 2013 року подають річну податкову декларацію відповідно до пункту 57.1 статті 57 цього Кодексу, сплачують у січні - лютому 2013 року авансовий внесок з цього податку у розмірі 1/9 податку на прибуток, нарахованого у податковій звітності за дев'ять місяців 2012 року, протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.

{Пункт 2 підрозділу 4 розділу XX доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012}

Суб’єкти господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, схвалені відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць", та суб’єкти індустрії програмної продукції, які застосовують особливості оподаткування, передбачені пунктом 15 підрозділу 10 цього розділу, авансові внески у 2013 році не сплачують, а податкові зобов’язання визначають на підставі податкової декларації за підсумками першого кварталу, першого півріччя, трьох кварталів та за 2013 рік, яка подається до контролюючого органу в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Пункт 2 підрозділу 4 розділу XX доповнено абзацом третім згідно із Законом № 422-VII від 04.07.2013}

3. Пункт 150.1 статті 150 Кодексу, у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, застосовується:

у 2011 році з урахуванням такого:

якщо результатом розрахунку об’єкта оподаткування платника податку з числа резидентів за підсумками першого кварталу 2011 року є від’ємне значення, то сума такого від’ємного значення підлягає включенню до витрат другого календарного кварталу 2011 року.

Розрахунок об’єкта оподаткування за наслідками другого, другого і третього кварталів, другого - четвертого кварталів 2011 року здійснюється з урахуванням від’ємного значення, отриманого платником податку за перший квартал 2011 року, у складі витрат таких податкових періодів

наростаючим підсумком до повного погашення такого від’ємного значення;

у 2012 - 2015 роках з урахуванням такого:

якщо результатом розрахунку об’єкта оподаткування платника податку з числа резидентів платників з доходом за 2011 рік 1 мільйон гривень та більше станом на 1 січня 2012 року є від’ємне значення (з урахуванням від’ємного значення об’єкта оподаткування станом на 1 січня 2011 року), то сума цього значення підлягає включенню до витрат у 2012 - 2014 роках та зменшенню фінансового результату до оподаткування у 2015 році:

звітних (податкових) періодів починаючи з I півріччя і наступних звітних періодів 2012 року у розмірі 25 відсотків суми такого від’ємного значення. У разі якщо 25 відсотків суми від’ємного значення об’єкта оподаткування не погашається протягом цього і за наслідками наступних податкових періодів 2012 року, то непогашена сума підлягає врахуванню при визначенні податкових зобов’язань у наступних податкових періодах;

звітних (податкових) періодів 2013 року у розмірі 25 відсотків суми такого від’ємного значення та сум від’ємного значення, не погашених за 2012 податковий рік. У разі якщо 25 відсотків суми від’ємного значення об’єкта оподаткування не погашається протягом відповідних звітних (податкових) періодів 2013 року, то непогашена сума підлягає врахуванню при визначенні податкових зобов’язань у наступних періодах;

звітних (податкових) періодів 2014 року у розмірі 25 відсотків суми такого від’ємного значення та сум від’ємного значення, не погашених за 2013 податковий рік. У разі якщо 25 відсотків суми від’ємного значення об’єкта оподаткування не погашається протягом відповідних звітних (податкових) періодів 2014 року, то непогашена сума підлягає врахуванню при визначенні податкових зобов’язань у наступних періодах;

звітних (податкових) періодів 2015 року у розмірі 25 відсотків суми такого від’ємного значення та сум від’ємного значення, не погашених за 2014 податковий рік. У разі якщо 25 відсотків суми від’ємного значення об’єкта оподаткування не погашається протягом відповідних звітних (податкових) періодів 2015 року, то непогашена сума підлягає врахуванню при визначенні податкових зобов’язань у наступних періодах до повного погашення такого від’ємного значення.

При цьому платники податку на прибуток ведуть окремий облік показника від’ємного значення об’єкта оподаткування, що склався станом на 1 січня 2012 року та включається до витрат наступних податкових періодів або зменшує фінансовий результат до оподаткування наступних податкових періодів і сум, не погашених протягом 2012-2015 років. Таке від’ємне значення погашається в першу чергу. В другу чергу погашається від’ємне значення об’єкта оподаткування, що виникло після 31 грудня 2011 року.

Для підприємств з доходом за 2011 рік менше 1 мільйона гривень пункт 150.1 статті 150 Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, застосовується з урахуванням такого:

якщо результатом розрахунку об’єкта оподаткування платника податку за наслідками 2011 податкового року є від’ємне значення, то сума такого значення підлягає включенню до витрат звітного (податкового) періоду I півріччя 2012 року та наступних звітних періодів, що припадають на 2012-2014 роки або зменшує фінансовий результат до оподаткування звітних (податкових) періодів, починаючи з 2015 року до повного погашення такого від’ємного значення.

{Пункт 3 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 4 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 657-VII від 24.10.2013}

4-1. Фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду збільшується на суму доходу, отриманого як оплата за товари (роботи, послуги), відвантажені (надані) під час перебування на спрощеній системі оподаткування, вартість яких згідно з правилами національних

положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності визнано у складі доходу під час перебування на такій системі. Водночас фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму собівартості таких товарів (робіт, послуг), що врахована у складі витрат згідно з правилами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності під час перебування платника на спрощеній системі оподаткування.

Фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду зменшується на суму доходу, визнаного згідно з правилами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у вигляді вартості товарів (робіт, послуг), відвантажених (наданих) у такому періоді, в частині суми їх попередньої (авансової) оплати, отриманої під час перебування платника на спрощеній системі оподаткування, та оподаткованого єдиним податком. Водночас фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму собівартості відвантажених (наданих) таких товарів (робіт, послуг), що врахована у податковому (звітному) періоді у складі витрат згідно з правилами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

У разі отримання під час перебування платника на спрощеній системі оподаткування попередньої (авансової) оплати частини вартості товарів (робіт, послуг), відвантажених (наданих) у подальшому у звітному (податковому) періоді перебування такого платника на сплаті податку на прибуток підприємств, фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму частини собівартості таких товарів (робіт, послуг), що врахована у такому періоді у складі витрат згідно з правилами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, яка так відноситься до собівартості таких товарів (робіт, послуг), як сума такої попередньої (авансової) оплати до загальної вартості таких відвантажених (наданих) товарів (робіт, послуг).

Положення цього пункту застосовуються незалежно від того, чи прийняв платник відповідно до підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу рішення про незастосування коригувань фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років та коригувань, визначених підпунктом 140.4.8 пункту 140.4 та підпунктом 140.5.16 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу), визначені відповідно до положень розділу III цього Кодексу.

Положення цього пункту не поширюються на платників податків, які були платниками єдиного податку четвертої групи.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 4-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

4-2. Положення підпункту 140.4.4 пункту 140.4 статті 140 цього Кодексу в редакції, викладеній у Законі України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень", у частині встановлення для великих платників податків порядку врахування від’ємного значення об’єкта оподаткування у зменшення фінансового результату до оподаткування вперше застосовується при розрахунку об’єкта оподаткування за результатами податкових (звітних) періодів 2022 року.

При цьому сума від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років, не погашена станом на 1 січня 2022 року, враховується у зменшення фінансового результату до оподаткування наступних податкових (звітних) періодів у порядку, встановленому підпунктом 140.4.4 пункту 140.4 статті 140 цього Кодексу, до повного погашення.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 4-2 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

5. Норми пункту 159.1 статті 159 цього Кодексу не поширюються на заборгованість, що виникла у зв'язку із затримкою в оплаті товарів, виконаних робіт, наданих послуг, якщо заходи щодо стягнення таких боргів здійснювалися до набрання чинності розділом III цього Кодексу. З метою оподаткування відображення в обліку продавця та покупця такої заборгованості здійснюється до

повного погашення чи визнання такої заборгованості безнадійною у такому порядку:

порядок урегулювання сумнівної заборгованості, щодо якої заходи із стягнення розпочато до набрання чинності розділом III цього Кодексу.

Платник податку - продавець зобов'язаний збільшити дохід відповідного податкового періоду на суму заборгованості (її частини), попередньо віднесеної ним до складу витрат або відшкодованої за рахунок страхового резерву і у разі, якщо протягом такого податкового періоду відбувається будь-яка з таких подій:

а) суд не задовольняє позову (заяви) продавця або задовольняє його частково чи не приймає позову (заяви) до провадження (розгляду) або задовольняє позов (заяву) покупця про визнання недійсними вимог щодо погашення цієї заборгованості або її частини;

б) сторони договору досягають згоди щодо продовження строків погашення заборгованості чи списання всієї суми заборгованості або її частини (крім випадків укладення мирової угоди в межах процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, визначених законом);

в) продавець, який не отримав відповіді на претензію протягом строків, визначених законом, або отримав від покупця відповідь про визнання наданої претензії, але не отримує оплати (інших видів компенсацій у рахунок погашення заборгованості) протягом визначених у такій претензії строків та при цьому протягом наступних 90 днів не звертається до суду (господарського суду) із заявою про стягнення заборгованості або про порушення справи про його банкрутство чи стягнення заставленого ним майна.

На суму додаткового податкового зобов'язання, розрахованого внаслідок такого збільшення, нараховується пеня у розмірах, визначених законом для несвоєчасного погашення податкового зобов'язання. Зазначена пеня розраховується за строк з першого дня податкового періоду, наступного за періодом, протягом якого відбулося збільшення витрат, до останнього дня податкового періоду, на який припадає збільшення доходу, та сплачується незалежно від значення податкового зобов'язання платника податку за відповідний звітний період. Пеня не нараховується на заборгованість (її частину), списану або розстрочену внаслідок укладення мирової угоди відповідно до законодавства з питань банкрутства починаючи з дати укладення такої мирової угоди.

Якщо в майбутньому (з урахуванням строку позовної давності) такий продавець звертається до суду, то він має право збільшити витрати на суму оскаржуваної заборгованості;

у разі якщо платник податку оскаржує рішення суду в порядку, встановленому законом, збільшення доходу, передбачене цим пунктом, не відбувається до моменту прийняття остаточного рішення відповідним судом;

платник податку - покупець зобов'язаний збільшити доходи на суму непогашеної заборгованості (її частини), визнаної у порядку досудового врегулювання спорів або судом чи за виконавчим написом нотаріуса, у податковому періоді, на який припадає перша з подій:

а) або 90-й календарний день з дня граничного строку погашення такої заборгованості (її частини), передбаченого договором, або визнаної претензією;

б) або 30-й календарний день від дня ухвалення рішення судом про визнання (стягнення) такої заборгованості (її частини) або вчинення нотаріусом виконавчого напису.

Строки, визначені абзацом "а" цього пункту, поширюються також на випадки, коли покупець не надав відповіді на претензію, надіслану продавцем, у строки, визначені законом.

Строки, визначені абзацом "б" цього пункту, застосовуються незалежно від того, розпочав державний виконавець або особа, прирівняна до нього згідно із законом, заходи з примусового стягнення боргу чи ні.

Зазначене в цьому підпункті збільшення доходу покупця не здійснюється стосовно заборгованості (її частини), яка погашається таким покупцем до настання строків, визначених абзацами "а" чи "б" цього підпункту.

Якщо у наступних податкових періодах покупець погашає суму визнаної заборгованості або її частину (самостійно чи за процедурою примусового стягнення), такий покупець збільшує витрати на суму такої заборгованості (її частини) за наслідками податкового періоду, на який припадає таке погашення.

Заборгованість, попередньо віднесена до складу витрат або відшкодована за рахунок страхового резерву, яка визнається безнадійною внаслідок недостатності активів покупця, визнаного банкрутом у встановленому порядку або внаслідок її списання згідно з умовами мирової угоди, укладеної відповідно до законодавства з питань банкрутства, не змінює податкових зобов'язань як покупця, так і продавця у зв'язку з таким визнанням.

6. Для визначення переліку об'єктів основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів за групами відповідно до пункту 145.1 статті 145 цього Кодексу з метою нарахування амортизації з дати набрання чинності розділом III цього Кодексу застосовуються дані інвентаризації, проведеної за станом на 1 квітня 2011 року.

Вартість, яка амортизується, по кожному об'єкту основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів визначається як первісна (переоцінена) з урахуванням капіталізованих витрат на модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкції тощо, а також суми накопиченої амортизації за даними бухгалтерського обліку на дату набрання чинності розділом III цього Кодексу.

Норми цього підпункту поширюються також на платників податку у разі їх переходу із спрощеної системи оподаткування на загальну.

До переоціненої вартості основних засобів не включається сума дооцінки основних засобів, що проведена після 1 січня 2010 року.

Якщо загальна вартість усіх груп основних засобів за даними бухгалтерського обліку менша, ніж загальна вартість усіх груп основних фондів за даними податкового обліку на дату набрання чинності розділом III цього Кодексу, то тимчасова податкова різниця, яка виникає в результаті такого порівняння, амортизується як окремий об'єкт із застосуванням прямолінійного методу протягом трьох років.

Строк корисного використання об'єктів основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів для нарахування амортизації з дати набрання чинності розділом III цього Кодексу визначається платником податку самостійно з урахуванням дати введення їх в експлуатацію, але не менше мінімально допустимих строків корисного використання, визначених пунктом 145.1 статті 145 цього Кодексу.

Первісна вартість основних засобів не збільшується на вартість придбання або поліпшення після дати набрання чинності розділом III цього Кодексу в частині витрат, віднесених на збільшення балансової вартості об'єктів до такої дати.

7. Дохід не визначається щодо товарів (результатів робіт, послуг), відвантажених (наданих) після дати набрання чинності розділом III цього Кодексу в частині вартості таких товарів (результатів робіт, послуг), оплаченої у вигляді авансів (передоплати) до такої дати, у тому числі в період перебування на спрощеній системі оподаткування.

Витрати не визначаються щодо товарів (результатів робіт, послуг), отриманих (наданих) після дати набрання чинності розділом III цього Кодексу, у частині вартості таких товарів (робіт, послуг), оплаченої у вигляді авансів (передоплати) до такої дати, у разі якщо такі аванси були враховані платником податку у складі валових витрат на дату їх оплати, а також у період перебування на спрощеній системі оподаткування.

Для платників податку на прибуток, що перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну, одночасно з визнанням доходів від продажу товарів (виконання робіт, надання послуг) на загальній системі оподаткування до складу витрат включається собівартість таких товарів, робіт, послуг, що склалася в період перебування такого платника на спрощеній системі оподаткування, пропорційно сумі визнаних доходів.

Комісійні доходи (витрати) та інші платежі, пов'язані із створенням або придбанням кредитів, вкладів (депозитів), які були включені до об'єкта оподаткування у звітних податкових періодах до набрання чинності розділом III цього Кодексу, не враховуються при визначенні доходів і витрат відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 8 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

9. У січні - грудні 2015 року платники зобов’язані сплачувати щомісячні авансові внески з податку на прибуток підприємств відповідно до пункту 57.1 статті 57 цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року. Починаючи з 1 січня 2016 року щомісячні авансові внески з податку на прибуток підприємств не сплачуються.

{Пункт 9 підрозділу 4 розділу XX в редакції Законів № 71-VIII від 28.12.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

10. Встановити ставку податку на прибуток підприємств:

з 1 квітня 2011 року по 31 грудня 2011 року включно - 23 відсотки;

з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2012 року включно - 21 відсоток;

з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2013 року включно - 19 відсотків, а для суб'єктів індустрії програмної продукції, які застосовують особливості оподаткування, передбачені в пункті 15 підрозділу 10 цього розділу, - 5 відсотків;

{Абзац четвертий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 5091-VI від 05.07.2012}

з 1 січня 2014 року по 31 грудня 2014 року включно - 18 відсотків, а для суб’єктів індустрії програмної продукції, які застосовують особливості оподаткування, передбачені у пункті 15 підрозділу 10 цього розділу, - 5 відсотків;

{Пункт 10 підрозділу 4 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 713-VII від 19.12.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Абзац шостий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

{Абзац сьомий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 1166-VII від 27.03.2014}

{Абзац восьмий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Абзац дев'ятий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Абзац десятий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Абзац одинадцятий пункту 10 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

11. При розрахунку амортизації основних засобів та нематеріальних активів відповідно до пункту

138.3 статті 138 цього Кодексу балансова вартість основних засобів та нематеріальних активів станом на 1 січня 2015 року має дорівнювати балансовій вартості таких активів, що визначена станом на 31 грудня 2014 року відповідно до статей 144 - 146 та 148 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року.

{Пункт 11 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

12. Норми абзацу другого пункту 137.21 статті 137 цього Кодексу застосовуються до 1 січня 2014 року.

{Пункт 12 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 4834-VI від 24.05.2012}

13. Тимчасово до 1 січня 2014 року датою збільшення доходів підприємств житлово-комунального господарства від надання житлово-комунальних послуг є дата надходження коштів від споживача на банківський рахунок або в касу платника податку, крім випадків, якщо таке надходження відбувається у рахунок погашення заборгованості за житлово-комунальні послуги, надані до дати набрання чинності розділом III цього Кодексу.

При цьому підприємства житлово-комунального господарства у складі собівартості реалізації житлово-комунальних послуг визнають витрати на придбання товарів, робіт, послуг у сумі фактично сплачених за них коштів, крім випадків якщо така сплата відбувається в рахунок погашення заборгованості за такі роботи, послуги, придбані до дати набрання чинності розділом III цього Кодексу.

Балансова вартість товарів (крім тих, що підлягають амортизації, та цінних паперів), сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, напівфабрикатів, малоцінних предметів (далі - запасів), придбаних до дати набрання чинності розділом III цього Кодексу, а сплачених після цієї дати, визнаються в складі витрат у сумі фактичної сплачених за них коштів.

Цей пункт не поширюється на платників податку - ліцензіатів з постачання електричної та/або теплової енергії.

{Пункт 13 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток, починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

14. У 2011 році норматив для основних засобів, визначений у підпункті 14.1.138 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, встановлюється в розмірі 1000 гривень.

{Пункт 15 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 15 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 466-IX від 16.01.2020}

{Пункт 16 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 1797-VIII від 21.12.2016}

16. Тимчасово, до 1 січня 2020 року, звільняється від оподаткування прибуток підприємств у розмірі доходу підприємств, отриманого ними від господарської діяльності з використанням газу (метану) вугільних родовищ та/або похідної сировини газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі газоповітряної суміші із вмістом газу (метану), яка не відповідає вимогам до якості природного газу, призначеного для транспортування, промислового та комунально-побутового споживання, що здійснюється відповідно до Закону України "Про газ (метан) вугільних родовищ".

З метою застосування абзацу першого цього пункту фінансовий результат до оподаткування підприємств, що використовують газ (метан) вугільних родовищ та/або похідну сировину газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі газоповітряну суміш із вмістом газу (метану), яка не відповідає вимогам до якості природного газу, призначеного для транспортування, промислового та комунально-побутового споживання, зменшується на суму доходу, отриманого від операцій з газом (метаном) вугільних родовищ (реалізація, переробка, спалювання) та/або похідною сировиною газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі газоповітряною сумішшю із вмістом газу (метану), яка не

відповідає вимогам до якості природного газу, призначеного для транспортування, промислового та комунально-побутового споживання.

Суми коштів, вивільнених у зв’язку з наданням податкової пільги, спрямовуються платником податку на переоснащення матеріально-технічної бази, запровадження новітніх технологій, пов’язаних з видобуванням, дегазацією та використанням газу (метану) вугільних родовищ та/або похідну сировину газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі газоповітряну суміш із вмістом газу (метану), до закінчення наступного податкового року.

У разі відсутності цільового використання вивільнених від оподаткування коштів у термін, передбачений абзацом третім цього пункту, платник податку зобов’язаний збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму доходу, отриманого від реалізації газу (метану) вугільних родовищ, на який було зменшено фінансовий результат до оподаткування відповідно до абзацу другого цього пункту, за результатами податкового року, що настає за податковим періодом застосування пільги.

{До підрозділу 4 розділу XX включено пункт 16 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

17. З метою оподаткування відображення в обліку продавця та покупця заборгованості, що виникла у зв’язку із затримкою в оплаті товарів, виконаних робіт, наданих послуг, якщо заходи щодо стягнення таких боргів розпочато відповідно до пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, здійснюється до повного погашення чи визнання такої заборгованості безнадійною у такому порядку:

1.1. Платник податку - продавець у разі, якщо суд не задовольняє позову (заяви) продавця або задовольняє його частково чи не приймає позову (заяви) до провадження (розгляду) або задовольняє позов (заяву) покупця про визнання недійсними вимог щодо погашення цієї заборгованості або її частини (крім припинення судом провадження у справі повністю або частково, у зв’язку з погашенням покупцем заборгованості або її частини після подання продавцем позову (заяви)) зобов’язаний:

а) збільшити фінансовий результат до оподаткування відповідного податкового періоду на суму заборгованості (її частини), попередньо віднесеної ним до зменшення доходу згідно з підпунктом 159.1.1 пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року;

б) зменшити фінансовий результат до оподаткування відповідного податкового періоду на собівартість (її частини, визначеної пропорційно сумі заборгованості, включеної до доходу відповідно до цього пункту) товарів, робіт, послуг, за якими виникла така заборгованість, попередньо віднесену ним до зменшення витрат відповідно до пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року.

На суму додаткового податкового зобов’язання, розрахованого внаслідок такого коригування фінансового результату до оподаткування, нараховується пеня, визначена з розрахунку 120 відсотків річної облікової ставки Національного банку України, що діяла на день виникнення додаткового податкового зобов’язання. Зазначена пеня розраховується за строк із першого дня податкового періоду, що настає за періодом, протягом якого відбулося зменшення доходу та витрат згідно з підпунктом 159.1.1 пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, до останнього дня податкового періоду, на який припадає коригування фінансового результату до оподаткування, та сплачується незалежно від значення податкового зобов’язання платника податку за відповідний звітний період. Пеня не нараховується на заборгованість (її частину), списану або розстрочену внаслідок укладення мирової угоди відповідно до законодавства з питань банкрутства, починаючи з дати укладення такої мирової угоди.

Платник податку - покупець зобов’язаний збільшити фінансовий результат до оподаткування після 1 січня 2015 року на вартість заборгованості, визнану судом чи за виконавчим написом нотаріуса, у податковому періоді, на який припадає день набрання законної сили рішення суду про визнання (стягнення) такої заборгованості (її частини) або вчинення нотаріусом виконавчого напису.

1.2. Якщо в наступних податкових періодах після 1 січня 2015 року покупець погашає суму визнаної заборгованості або її частину (самостійно або за процедурою примусового стягнення) та віднесеної на зменшення витрат згідно з підпунктом 159.1.2 пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, такий покупець зменшує фінансовий результат до оподаткування на суму такої заборгованості (її частини) за наслідками податкового періоду, на який припадає таке погашення.

Водночас продавець, який зменшив суму доходу звітного періоду на вартість відвантажених товарів, виконаних робіт, наданих послуг, відповідно до підпункту 159.1.1 пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, збільшує фінансовий результат до оподаткування на суму заборгованості (її частини) за такі товари, роботи, послуги, погашену покупцем, та зменшує фінансовий результат до оподаткування на собівартість (її частину, визначену пропорційно сумі погашеної заборгованості) цих товарів, робіт, послуг за наслідками податкового періоду, на який припадає таке погашення.

1.3. Заборгованість, попередньо віднесена на зменшення доходу згідно з підпунктом 159.1.1 пункту 159.1 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, або відшкодована за рахунок страхового резерву згідно з пунктом 159.3 статті 159 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, яка визнається безнадійною внаслідок недостатності активів покупця, визнаного банкрутом у встановленому порядку, або внаслідок її списання згідно з умовами мирової угоди, укладеної відповідно до законодавства з питань банкрутства, не коригує фінансовий результат до оподаткування як покупця, так і продавця у зв’язку з таким визнанням.

{Пункт 17 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5412-VI від 02.10.2012, № 1621-VII від 31.07.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

18. За операціями, по яких дохід для цілей оподаткування податком на прибуток до 1 січня 2015 року визначався за датою надходження коштів на банківський рахунок або в касу платника податку, і станом на 1 січня 2015 року у платника податку була наявна дебіторська заборгованість за такими операціями, при розрахунку об’єкта оподаткування сума коштів, що надійшла на банківський рахунок або в касу платника податку після 1 січня 2015 року, збільшує фінансовий результат до оподаткування.

За операціями, по яких витрати для цілей оподаткування податком на прибуток до 1 січня 2015 року визначалися за датою перерахування коштів на банківський рахунок або в касу контрагента платника податку, і станом на 1 січня у платника податку була наявна кредиторська заборгованість за такими операціями, при розрахунку об’єкта оподаткування сума коштів, що була перерахована на банківський рахунок або в касу контрагента платника податку після 1 січня 2015 року, зменшує фінансовий результат до оподаткування.

{Пункт 18 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

19. Сума амортизації, нарахована в бухгалтерському обліку на необоротні активи, що залишилися не введеними в експлуатацію станом на 1 січня 2015 року, вартість яких в бухгалтерському обліку збільшена на суму витрат, що враховані при визначенні об’єкта оподаткування з податку на прибуток відповідно до підпункту "з" підпункту 138.8.5 пункту 138.8 статті 138 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, збільшує фінансовий результат до оподаткування після 1 січня 2015 року.

Сума визнаних втрат від зменшення корисності тих необоротних активів, що залишилися не введеними в експлуатацію станом на 1 січня 2015 року, вартість яких в бухгалтерському обліку збільшена на суму витрат, що враховані при визначенні об’єкта оподаткування з податку на прибуток відповідно до підпункту "з" підпункту 138.8.5 пункту 138.8 статті 138 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, збільшує фінансовий результат до оподаткування після 1 січня 2015 року.

Сума витрат з розвідки/дорозвідки та облаштування нафтових та газових родовищ, які визнані в бухгалтерському обліку витратами звітного періоду у зв’язку з технічною неможливістю та/або економічною недоцільністю подальшого видобутку корисних копалин, та були враховані при визначенні об’єкта оподаткування з податку на прибуток відповідно до підпункту "з" підпункту 138.8.5 пункту 138.8 статті 138 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, збільшує фінансовий результат до оподаткування після 1 січня 2015 року.

{Пункт 19 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

20. Витрати на сплату процентів, які відповідали вимогам пункту 141.1 статті 141 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, але не віднесені до складу витрат виробництва (обігу) згідно з положеннями пункту 141.2 статті 141 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, підлягають врахуванню при визначенні фінансового результату до оподаткування майбутніх звітних податкових періодів з 1 січня 2015 року з урахуванням обмеження, передбаченого пунктом 140.3 статті 140 розділу III цього Кодексу.

{Пункт 20 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

21. Станом на 1 січня 2015 року банк зобов’язаний здійснити перерахунок резерву у зв’язку із знеціненням (зменшенням корисності) активів.

Резерв, сформований банком у зв’язку із зменшенням корисності активів згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності станом на кінець 2014 року, у сумі, що не перевищує ліміт у розмірі 30 відсотків вартості, яка розраховується як сукупна балансова вартість активів, знецінення яких визнається шляхом формування резерву, збільшена на суму резерву за такими активами, згідно з даними фінансової звітності за 2014 рік, вважається резервом на 1 січня 2015 року, визнаним для оподаткування. Сума перевищення резерву над таким лімітом не змінює об’єкт оподаткування поточного або попередніх податкових (звітних) періодів, у тому числі не збільшує та не зменшує фінансовий результат до оподаткування, та вважається перевищенням резерву, що виникло у попередніх звітних (податкових) періодах.

Позитивна (від’ємна) різниця між резервом, розрахованим відповідно до розділу III цього Кодексу на кінець 2014 року, та резервом на 1 січня 2015 року, визнаним для оподаткування згідно з цим пунктом, збільшує (зменшує) фінансовий результат до оподаткування рівними частками протягом трьох років.

У розрахунок різниць згідно з підпунктом 139.3.5 пункту 139.3 статті 139 розділу III цього Кодексу не враховуються суми фактичної оплати банком наданих фінансових гарантій за рахунок резерву, включеного до витрат згідно з цим Кодексом до 1 січня 2015 року.

{Пункт 21 підрозділу 4 розділу XX в редакції Законів № 4453-VI від 23.02.2012, № 71-VIII від 28.12.2014}

22. Норма пункту 57.1 статті 57 у редакції, викладеній в Законі України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи", в частині граничного терміну подання декларації з податку на прибуток підприємств застосовується, починаючи із подання декларації з цього податку за звітний рік, в якому набирає чинності редакція розділу III Кодексу, викладена в Законі України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих України щодо податкової реформи.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 3292-VI від 21.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3675-VI від 08.07.2011; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

23. Норми статей 135, 159, 192 та пункту 5 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України не поширюються на заборгованість, до якої застосовується механізм списання на умовах, визначених Законом України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну

енергію".

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом згідно із Законом № 3320-VI від 12.05.2011 - зміна діє до 30 червня 2012 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток, починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

24. До складу витрат включаються витрати на оплату відпусток працівникам та інші виплати, пов’язані з оплатою праці, які відшкодовані після 1 січня 2015 року за рахунок резервів та забезпечень, сформованих до 1 січня 2015 року відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у випадку, якщо такі витрати не були враховані при визначенні об’єкта оподаткування до 1 січня 2015 року.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

25. Витрати на сплату процентів, які відповідали вимогам підпункту 5.5.1 пункту 5.5 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", але не віднесені до складу витрат виробництва (обігу) згідно з положеннями підпункту 5.5.2 цього пункту до дати набрання чинності розділом III цього Кодексу, підлягають перенесенню на результати майбутніх податкових періодів із урахуванням обмежень, передбачених статтею 141 цього Кодексу.

Сума перевищення авансового внеску з податку на прибуток підприємств, попередньо сплаченого платником до дати набрання чинності розділом III цього Кодексу у зв'язку із нарахуванням дивідендів згідно з підпунктом 7.8.2 пункту 7.8 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", над сумою податкових зобов'язань з цього податку такого платника, що утворилася станом на дату набрання чинності розділом III цього Кодексу, враховується в майбутніх податкових періодах відповідно до пункту 153.3 статті 153 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток, починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

26. Балансова вартість товарів (крім тих, що підлягають амортизації, та цінних паперів), сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, напівфабрикатів, малоцінних предметів (далі - запасів) на складах, у незавершеному виробництві та залишках готової продукції станом на кінець звітного податкового періоду, що передував даті набрання чинності розділом III цього Кодексу, визнається витратами в порядку, передбаченому розділом III цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011 - застосовується при визначенні податкових зобов'язань з податку на прибуток, починаючи з дня набрання чинності розділом III цього Кодексу}

{Пункт 27 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

28. Норми статей 135, 159, 192 та пункту 5 підрозділу 4 розділу XX цього Кодексу не поширюються на заборгованість, до якої застосовується механізм списання на умовах, визначених Законом України "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку".

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 28 згідно із Законом Законом № 5414-VI від 02.10.2012}

{Пункт 29 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

30. Операції з відступлення прав вимоги за кредитними договорами, забезпеченими іпотекою на користь фінансової установи, що здійснює діяльність з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, з обов'язковим зобов'язанням їх зворотного відступлення, обліковуються з метою оподаткування як отримання фінансового кредиту в податковому обліку платника податку-

попереднього кредитора та як надання фінансового кредиту в податковому обліку платника податку - нового кредитора, відповідно до підпунктів 153.4.1 та 153.4.2 пункту 153.4 статті 153 цього Кодексу на основі даних бухгалтерського обліку, якщо згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку відступлення прав вимоги за кредитними договорами, забезпеченими іпотекою, не призводить до припинення визнання таких прав вимоги в бухгалтерському обліку платника податку - попереднього кредитора та їх визнання в бухгалтерському обліку платника податку - нового кредитора.

При недотриманні умови такого зворотного відступлення зазначена операція оподатковується в загальному порядку на підставі пункту 153.5 статті 153 цього Кодексу.

Для цілей цього пункту під фінансовою установою слід розуміти фінансову установу, більш ніж 50 відсотків корпоративних прав якої належить державним банкам.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012}

31. Від'ємний фінансовий результат за операціями з цінними паперами, деривативами, корпоративними правами, випущеними в іншій, ніж цінні папери, формі, сформований станом на 1 січня 2013 року, не враховується при визначенні фінансового результату за операціями з цінними паперами, деривативами, корпоративними правами, випущеними в іншій, ніж цінні папери, формі, в наступних звітних податкових періодах.

При визначенні прибутків/збитків у порядку, визначеному пунктами 153.8 і 153.9 статті 153 цього Кодексу, витрати, понесені (нараховані) платниками податків при придбанні цінних паперів, деривативів, корпоративних прав, випущених в іншій, ніж цінні папери, формі до 1 січня 2013 року, враховуються при їх подальшому відчуженні в повному обсязі на підставі первинних документів, що підтверджують здійснення витрат.

{Абзац другий пункту 31 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 657-VII від 24.10.2013}

При цьому віднесення різниці між витратами, визначеними в абзаці другому цього пункту, та доходами (прибутками/збитками) за операціями з подальшого відчуження цінних паперів до прибутків/збитків, отриманих від операцій з цінними паперами, що перебувають або не перебувають в обігу на фондовій біржі, здійснюється залежновід того, чи визнавалисязазначені цінні папери в момент їх подальшого відчуження такими, що перебувають в обігу на фондовій біржі, відповідно до підпункту 153.8.2 пункту 153.8 статті 153 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 5519-VI від 06.12.2012}

32. Від’ємний фінансовий результат за операціями з цінними паперами, сформований станом на 1 січня 2014 року, не враховується при визначенні фінансового результату за операціями з цінними паперами за результатами звітних (податкових) періодів 2014 року.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 713-VII від 19.12.2013}

33. Тимчасово, на період проведення антитерористичної операції, до інших витрат звичайної діяльності без обмежень, передбачених підпунктом "а" підпункту 138.10.6 пункту 138.10 статті 138 цього Кодексу, в редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, включаються суми коштів або вартість спеціальних засобів індивідуального захисту (касок, бронежилетів, виготовлених відповідно до військових стандартів), технічних засобів спостереження, лікарських засобів та медичних виробів, засобів особистої гігієни, продуктів харчування, предметів речового забезпечення, а також інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, які добровільно перераховані (передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб

забезпечення проведення антитерористичної операції.

Тимчасово, на період проведення антитерористичної операції, коригування, встановлені підпунктом 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу, не проводяться, починаючи з 1 січня 2015 року, щодо сум коштів або вартості спеціальних засобів індивідуального захисту (касок, бронежилетів, виготовлених відповідно до військових стандартів), технічних засобів спостереження, лікарських засобів та медичних виробів, засобів особистої гігієни, продуктів харчування, предметів речового забезпечення, а також інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, які добровільно перераховані (передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення проведення антитерористичної операції.

{Пункт 33 підрозділу 4 розділу XX доповнено абзацом другим згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015}

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 33 згідно із Законом № 1668-VII від 02.09.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015}

34. Установити, що до затвердження Кабінетом Міністрів України Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру (далі - новий Реєстр неприбуткових установ та організацій) діє Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 37 від 24 січня 2013 року.

Неприбуткові підприємства, установи та організації, внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій", не підлягають виключенню з цього Реєстру до 1 липня 2017 року.

{Абзац другий пункту 34 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Неприбуткові підприємства, установи та організації, внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій", що відповідають вимогам пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу, а для релігійних організацій - вимогам абзацу другого підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу, включаються контролюючим органом до нового Реєстру неприбуткових установ та організацій. За бажанням неприбуткової організації вона може подати до контролюючого органу копії установчих документів.

{Абзац третій пункту 34 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 34 згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015}

35. Неприбуткові підприємства, установи та організації, внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій", що не відповідають вимогам пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу, з метою включення до нового Реєстру неприбуткових установ та організацій зобов’язані до 1 липня 2017 року привести свої установчі документи у відповідність із нормами цього Кодексу та у цей самий строк подати копії таких документів до контролюючого органу.

{Абзац перший пункту 35 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

Неприбуткові підприємства, установи та організації, які не привели свої установчі документи у відповідність із нормами пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу, а релігійні організації - із нормами абзацу другого підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу, після 1 липня 2017 року виключаються контролюючим органом з Реєстру неприбуткових установ та організацій.

{Абзац другий пункту 35 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Абзац третій пункту 35 підрозділу 4 розділу XX виключено на підставі Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 35 згідно із Законом № 652-VIII від 17.07.2015}

36. Фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму доходів, що виникають у платників податку, які є боржниками (позичальниками) за зовнішніми кредитами (позиками), залученими під державні гарантії, обслуговування та погашення яких здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України, внаслідок здійснення правочинів, зазначених у пункті 14 розділу "Прикінцеві положення" Закону України "Про Державний бюджет України на 2015 рік".

Фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму витрат, що виникають у платників податку, зазначених в абзаці першому цього пункту, за правилами бухгалтерського обліку при списанні безнадійної дебіторської заборгованості за поставлені товари (роботи, послуги), що підлягали оплаті за рахунок коштів Державного бюджету України. Таке збільшення фінансового результату до оподаткування відбувається в розмірі, що не перевищує суму доходів, зазначену в абзаці першому цього пункту.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 36 згідно із Законом № 702-VIII від 17.09.2015}

37. Не підлягають оподаткуванню доходи нерезидентів з джерелом походження з України за операціями з розміщення нерезидентам державних деривативів та доходи, що виплачуються нерезидентам за державними деривативами, відповідно до умов правочинів з державним боргом за державними зовнішніми запозиченнями та гарантованим державою боргом, затверджених Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 37 згідно із Законом № 702-VIII від 17.09.2015}

38. Платники податку на прибуток підприємств сплачують до 31 грудня 2016 року авансовий внесок з цього податку у розмірі 2/9 податку на прибуток, нарахованого у податковій звітності за три квартали 2016 року.

Розрахунок такого авансового внеску подається платником податку у податковій декларації за три квартали 2016 року. Визначена в розрахунку сума авансових внесків вважається узгодженою сумою грошових зобов’язань.

У разі якщо платник податків не сплачує узгоджену суму авансових внесків з податку на прибуток підприємств протягом строків, визначених цим Кодексом, такий платник податків притягується до відповідальності у вигляді штрафу в розмірах, визначених статтею 123 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 38 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

38-1. Тимчасово, на період реалізації проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод у рамках реалізації проекту "Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації", затвердженого Кабінетом Міністрів України (далі - Проект), звільняється від оподаткування прибуток

(дохід) японських суб’єктів з реалізації Проекту, за умови що такий прибуток (дохід) отриманий у рамках реалізації Проекту.

Термін "японський суб’єкт з реалізації Проекту" вживається у значенні, наведеному у підпунктах "а"-"в" пункту 9 підрозділу 1 цього розділу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом згідно із Законом № 903-VIII від 23.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

39. Тимчасово, до 1 січня 2028 року платник податку на прибуток підприємств:

{Абзац перший пункту 39 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 425-IX від 20.12.2019, № 2719-IX від 03.11.2022}

1) зменшує фінансовий результат до оподаткування:

на суму доходів, визнаних ним відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності внаслідок списання йому податкового боргу, анулювання (прощення) та/або розстрочення (відстрочення) його зобов’язань відповідно до положень пункту 37 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, а також внаслідок анулювання (прощення) його зобов’язань відповідно до закону щодо фінансової реструктуризації;

{Абзац другий підпункту 1 пункту 39 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

на суму доходів, визнаних ним відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності у зв’язку з розформуванням резервів внаслідок реструктуризації ним зобов’язань відповідно до плану реструктуризації, підписаного згідно із законом щодо фінансової реструктуризації, або плану санації, затвердженого згідно із законодавством, що регулює відносини з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, з урахуванням особливостей, встановлених законом щодо фінансової реструктуризації, якщо оподаткування таких резервів регулюється нормами пункту 139.3 статті 139 цього Кодексу;

{Абзац третій підпункту 1 пункту 39 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

2) збільшує фінансовий результат до оподаткування:

на одну третю частину суми доходів, визнаних у зв’язку із зменшенням (розформуванням) резервів, на яку зменшувався його фінансовий результат до оподаткування згідно з підпунктом 1 цього пункту, в кожному з трьох років, наступних за роком, у якому було підписано план реструктуризації згідно із законом щодо фінансової реструктуризації або затверджено план санації згідно із законодавством, що регулює відносини з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, з урахуванням особливостей, встановлених законом щодо фінансової реструктуризації;

{Абзац другий підпункту 2 пункту 39 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

3) не змінює фінансового результату до оподаткування:

на суму використаного резерву внаслідок анулювання (прощення) зобов’язання на умовах плану реструктуризації, підписаного згідно із законом щодо фінансової реструктуризації, або плану санації, затвердженого згідно із законодавством, що регулює відносини з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, з урахуванням особливостей, встановлених законом щодо фінансової реструктуризації;

на суму доходів та витрат, не зазначених у підпунктах 1 і 2 цього пункту, що визнаються

відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності внаслідок реструктуризації зобов’язань на умовах плану реструктуризації, підписаного згідно із законом щодо фінансової реструктуризації, або плану санації, затвердженого згідно із законодавством, що регулює відносини з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, з урахуванням особливостей, встановлених законом щодо фінансової реструктуризації.

{Підпункт 3 пункту 39 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 39 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

40. Розрахунок об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств у 2015 році здійснюється з урахуванням того, що фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств, платників єдиного податку четвертої групи та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від інших платників податків, які сплачують авансові внески з податку на прибуток при виплаті дивідендів.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 40 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

41. Тимчасово, до 1 січня 2025 року, звільняється від оподаткування прибуток підприємств - суб’єктів літакобудування, що визначені відповідно до норм статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості".

{Абзац перший пункту 41 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

Вивільнені кошти (суми податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються в розпорядженні платника податку) використовуються на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій. Використання таких коштів має бути пов’язане з діяльністю платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування. Порядок контролю за використанням вивільнених коштів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Суми вивільнених коштів визнаються як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

У разі порушення напрямів цільового використання, порядку використання вивільнених коштів платник податку зобов’язаний збільшити податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств, починаючи з першого числа місяця, в якому вчинено таке порушення. Штрафні санкції та пеня визначаються відповідно до цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 41 згідно із Законом № 1795-VIII від 20.12.2016}

42. Суми доходів або витрат, що враховані під час визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток до 1 січня 2015 року та враховані у складі доходів або витрат відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності під час визначення фінансового результату до оподаткування після 1 січня 2015 року, не підлягають повторному врахуванню під час визначення такого об’єкта та формують різницю, згідно з якою фінансовий результат до оподаткування:

зменшується на суму таких доходів;

збільшується на суму таких витрат.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 42 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

43. Платники податку на прибуток під час розрахунку амортизації за прямолінійним методом

щодо основних засобів четвертої групи можуть використовувати починаючи з 1 січня 2017 року мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює два роки, якщо витрати на придбання таких основних засобів понесені (нараховані) платником податків після 1 січня 2017 року та в разі, якщо для таких основних засобів одночасно виконуються вимоги:

основні засоби не були введені в експлуатацію та не використовувалися на території України;

основні засоби введені в експлуатацію в межах одного з податкових (звітних) періодів з 1 січня 2017 року по 31 грудня 2019 року;

{Абзац третій пункту 43 підрозділу 4 розділу XX в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

основні засоби використовуються у власній господарській діяльності та не продаються або не надаються в оренду іншим особам (за виключенням платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна).

У разі недотримання зазначених вимог до закінчення періоду нарахування амортизації з використанням мінімально допустимого строку амортизації, визначеного у цьому пункті, починаючи з дати введення їх в експлуатацію, платник податку у податковому (звітному) періоді, в якому відбувся факт невикористання основних засобів у власній господарській діяльності або їх продаж, зобов’язаний:

збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованої амортизації основних засобів відповідно до цього пункту протягом податкових (звітних) періодів, у яких здійснювалося нарахування амортизації із застосуванням мінімально допустимих строків амортизації основних засобів, визначених у цьому пункті;

зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму розрахованої амортизації таких основних засобів відповідно до пункту 138.3 статті 138 цього Кодексу за відповідні податкові (звітні) періоди.

Під час застосування положень цього пункту норми пункту 138.3 статті 138 цього Кодексу не застосовуються в частині нарахування амортизації відповідно до встановлених мінімально допустимих строків амортизації основних засобів.

У разі проведення реорганізації чи виділу право на застосування мінімально допустимих строків амортизації основних засобів, визначених у цьому пункті, переходить до правонаступника (ів) відповідно до частки капітальних інвестицій, отриманих таким правонаступником (ами) згідно з розподільчим балансом чи передавальним актом.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 43 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

43-1. При визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств на період з 1 січня 2020 року до 31 грудня 2030 року платники податку на прибуток мають право під час розрахунку амортизації щодо основних засобів:

четвертої групи (машини та обладнання) та п’ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює два роки;

третьої групи (передавальні пристрої) та дев’ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює п’ять років.

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів, визначені цим пунктом, використовуються незалежно від строків амортизації, визначених у бухгалтерському обліку.

Основні засоби мають одночасно відповідати таким вимогам:

введені в експлуатацію платником податків в межах одного з податкових (звітних) періодів, з 1 січня 2020 року до 31 грудня 2030 року;

не були у використанні.

При цьому такі основні засоби повинні використовуватися у власній господарській діяльності та не можуть продаватися або надаватися в оренду іншим особам (крім платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна).

У разі недотримання визначених вимог до закінчення періоду нарахування амортизації з використанням мінімально допустимих строків амортизації, визначених у цьому пункті, починаючи з дати введення їх в експлуатацію, платник податку у податковому (звітному) періоді, в якому відбувся факт невикористання основних засобів у власній господарській діяльності або їх продаж, зобов’язаний:

збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованої амортизації основних засобів відповідно до цього пункту протягом податкових (звітних) періодів, в яких здійснювалося нарахування амортизації із застосуванням мінімально допустимих строків амортизації основних засобів, визначених у цьому пункті;

зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму розрахованої амортизації таких основних засобів відповідно до пункту 138.3 статті 138 цього Кодексу за відповідні податкові (звітні) періоди.

При застосуванні положень цього пункту норми пункту 138.3 статті 138 цього Кодексу не застосовуються в частині нарахування амортизації відповідно до встановлених мінімально допустимих строків амортизації основних засобів та методів її нарахування.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 43-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

44. На період до 31 грудня 2021 року застосовується ставка нуль відсотків для платників податку на прибуток, у яких річний дохід, визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період, не перевищує трьох мільйонів гривень та розмір нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) кожному з працівників, які перебувають з платником податку у трудових відносинах, є не меншим як дві мінімальні заробітні плати, розмір якої встановлено законом, та які відповідають одному із таких критеріїв:

а) утворені в установленому законом порядку після 1 січня 2017 року;

б) діючі, у яких протягом трьох послідовних попередніх років (або протягом усіх попередніх періодів, якщо з моменту їх утворення пройшло менше трьох років) щорічний обсяг доходів задекларовано в сумі, що не перевищує трьох мільйонів гривень, та у яких середньооблікова кількість працівників протягом цього періоду становила від п’яти до 20 осіб;

в) які були зареєстровані платниками єдиного податку в установленому законодавством порядку в період до 1 січня 2017 року та у яких за останній календарний рік обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив до трьох мільйонів гривень та середньооблікова кількість працівників становила від п’яти до 50 осіб.

При цьому, якщо платники податку, які застосовують норми цього пункту, у будь-якому звітному періоді досягли показників щодо отриманого доходу, середньооблікової чисельності або середньої заробітної плати працівників, з яких хоча б один не відповідає критеріям, зазначеним у цьому пункті, то такі платники податку зобов’язані оподаткувати прибуток, отриманий у такому звітному періоді, за ставкою, встановленою пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу.

Дія цього пункту не поширюється на суб’єктів господарювання, які:

1) утворені після 1 січня 2017 року шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), приватизації та корпоратизації;

2) здійснюють:

2.1) діяльність у сфері розваг, визначену в підпункті 14.1.46 пункту 14.1 статті 14 розділу I;

2.2) виробництво, оптовий продаж, експорт, імпорт підакцизних товарів;

2.3) виробництво, оптовий та роздрібний продаж пально-мастильних матеріалів;

2.4) видобуток, серійне виробництво та виготовлення дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органогенного утворення;

2.5) фінансову та страхову діяльність (гр. 64 - гр. 66 Секції K КВЕД ДК 009:2010);

2.6) діяльність з обміну валют;

2.7) видобуток та реалізацію корисних копалин загальнодержавного значення;

2.8) операції з нерухомим майном (гр. 68 КВЕД ДК 009:2010);

2.9) поштову та кур’єрську діяльність (гр. 53 КВЕД ДК 009:2010);

2.10) діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

2.11) діяльність з надання послуг у сфері телебачення і радіомовлення відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення";

2.12) охоронну діяльність;

2.13) зовнішньоекономічну діяльність (крім діяльності у сфері інформатизації);

2.14) виробництво продукції на давальницькій сировині;

2.15) оптову торгівлю і посередництво в оптовій торгівлі;

2.16) діяльність у сфері виробництва та розподілення електроенергії, газу та води;

2.17) діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку (гр. 69 КВЕД ДК 009:2010);

2.18) діяльність у сфері інжинірингу (гр. 71 КВЕД ДК 009:2010).

Платники податку, зазначені у підпунктах "а", "б", "в" цього пункту, які здійснюють нарахування та виплату дивідендів своїм акціонерам (власникам), нараховують та вносять до бюджету авансовий внесок із податку в порядку, встановленому пунктом 57.1-1 статті 57 цього Кодексу, та сплачують податок на прибуток за ставкою, встановленою пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу, за звітний податковий період, у якому здійснювалося нарахування та виплата дивідендів.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 44 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

45. Норми пункту 137.6 статті 137 цього Кодексу в редакції, що діяла до 1 січня 2017 року, застосовуються для визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток за підсумками 2016 року.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 45 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

46. Звільняються від оподаткування доходи, які сплачені або сплачуються резидентом на користь нерезидента або уповноваженої ним особи у вигляді процентів за позикою або фінансовим кредитом, що були надані резидентам до 31 грудня 2016 року, якщо кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, були залучені шляхом розміщення іноземних боргових цінних паперів на іноземній фондовій біржі та відповідають умовам підпункту "б" підпункту 141.4.11 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 46 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

47. Звільняються від оподаткування доходи, які сплачуються резидентом на користь нерезидента або уповноваженої ним особи у вигляді процентів за позикою або фінансовим кредитом, що були надані резидентам у період з 1 січня 2017 року до 31 грудня 2018 року, якщо такі доходи відповідають умовам підпункту 141.4.11 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 47 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

48. Установити, що розмір ставки податку на дохід від операцій з випуску та проведення лотерей, визначений пунктом 14.1.271 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, становить:

з 1 січня 2017 року по 31 грудня 2017 року включно - 18 відсотків;

з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2018 року включно - 24 відсотки;

з 1 січня 2019 року по 31 грудня 2019 року включно - 26 відсотків;

з 1 січня 2020 року по 31 грудня 2020 року включно - 28 відсотків;

з 1 січня 2021 року застосовується ставка податку, визначена пунктом 136.6 статті 136 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 48 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

49. Платники податку, зазначені у пункті 139.3 статті 139 цього Кодексу, зменшують (збільшують) фінансовий результат до оподаткування на позитивну (від’ємну) різницю (яка буде відображена через рахунки обліку капіталу банку) між відкоригованим розміром резервів за активами (у тому числі групами активів), розрахованим станом на початок 2018 року відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, що застосовуватимуться з 2018 року, та розміром резервів, сформованих у зв’язку зі зменшенням корисності активів відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, які застосовувалися станом на кінець 2017 року. Норма цього пункту застосовується до фінансового результату до оподаткування звітного (податкового) періоду, у якому коригування резервів за активами (у тому числі групами активів) відображено у бухгалтерському обліку.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 50 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

50. Платники податку, зазначені у пункті 139.3 статті 139 цього Кодексу, зменшують фінансовий результат до оподаткування на накопичену станом на кінець 2017 року суму перевищення розміру резерву, сформованого у зв’язку із знеціненням (зменшенням корисності) активів згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності, над лімітом, розрахованим відповідно до положень цього Кодексу, у тому числі відповідно до пункту 21 цього підрозділу. До суми такого перевищення не враховується частина резерву (у межах перевищення над лімітом), що була використана або розформована у звітних (податкових) періодах до 1 січня 2018 року. Зменшення фінансового результату згідно з цим пунктом відображається платником податку рівними частинами у кожному кварталі 2018 та 2019 років.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 50 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

51. Звільняється від оподаткування прибуток, отриманий до 26 травня 2018 року включно УЄФА та/або його пов’язаними особами від передачі та/або використання комерційних прав, що стосуються фінальних матчів Ліги чемпіонів УЄФА та Ліги чемпіонів УЄФА серед жінок сезону 2017/2018.

Діяльність УЄФА та/або його пов’язаних осіб для цілей підготовки та/або проведення зазначених матчів провадиться без утворення постійного представництва в Україні в розумінні підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу. Прибуток, отриманий від такої діяльності, звільняється від оподаткування згідно з розділом III цього Кодексу.

Не оподатковуються доходи із джерелом їх походження з України, визначені у пункті 141.4 статті 141 цього Кодексу та отримані УЄФА та/або його пов’язаними особами від Федерації футболу України та резидентів України, що залучені для підготовки та/або проведення зазначених матчів.

У цьому пункті терміни вживаються в такому значенні:

комерційні права - права, що виникають у зв’язку з проведенням зазначених матчів, у тому числі права на рекламування, маркетинг, збут, ліцензування, комерційну концесію, спонсорство,

опублікування, діяльність друкованих засобів масової інформації, телевізійне мовлення, запис і відтворення заходів, пов’язаних з проведенням зазначених матчів;

УЄФА - Союз європейських футбольних асоціацій.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 51 згідно із Законом № 2374-VIII від 22.03.2018}

51-1. Установити, що у 2020 та 2021 роках коригування, встановлені абзацом першим підпункту 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу, не застосовуються щодо сум коштів або вартості лікарських засобів для надання медичної допомоги хворим, дезінфекційних засобів і антисептиків, медичного обладнання, засобів індивідуального захисту, медичних виробів для скринінгу хворих, розхідних матеріалів для надання медичної допомоги, медичних виробів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів, реагентів для лабораторних досліджень; медичних виробів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів для інфекційних відділень, патологоанатомічних відділень тощо, засобів особистої гігієни, продуктів харчування та/або товарів за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, які добровільно перераховані (передані) громадським об’єднанням та/або благодійним організаціям та/або центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, та/або іншим центральним органам виконавчої влади, які реалізують державну політику у сферах санітарного та епідемічного благополуччя населення, контролю якості та безпеки лікарських засобів, протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним захворюванням, та/або особі, уповноваженій на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, та/або закладам охорони здоров’я державної та/або комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, протягом дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 51-1 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1998-IX від 25.01.2022 - щодо застосування норм див. пункт 2 розділу II}

51-2. Тимчасово, при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за податкові (звітні) періоди 2020 та 2021 років для закладів охорони здоров’я державної та/або комунальної власності та/або особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, що є платниками податку на прибуток, фінансовий результат до оподаткування:

{Абзац перший пункту 51-2 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1998-IX від 25.01.2022 - щодо застосування норм див. пункт 2 розділу II}

зменшується на суму доходів, визнаних за правилами бухгалтерського обліку, внаслідок отримання ними коштів або товарів: лікарських засобів для надання медичної допомоги хворим, дезінфекційних засобів і антисептиків, медичного обладнання, засобів індивідуального захисту, медичних виробів для скринінгу хворих, розхідних матеріалів для надання медичної допомоги, медичних виробів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів, реагентів для лабораторних досліджень; медичних виробів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів для інфекційних відділень, патологоанатомічних відділень тощо, засобів особистої гігієни, продуктів харчування або товарів, за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України; добровільно переданих юридичними та/або фізичними особами протягом дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

При визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств для закладів охорони здоров’я державної та/або комунальної власності та/або особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, що є платниками податку на прибуток, фінансовий результат до оподаткування:

збільшується на суму витрат, визнаних за правилами бухгалтерського обліку, внаслідок

використання ними коштів або товарів, зазначених у цьому пункті.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 51-2 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

51-3. Тимчасово, протягом дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), особа, уповноважена на здійснення закупівель у сфері охорони здоров’я, має право безоплатно постачати (передавати) належні їй товари (лікарські засоби, медичні вироби та/або медичне обладнання), необхідні для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України, закладам охорони здоров’я державної та/або комунальної власності та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

При цьому при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за податкові (звітні) періоди 2020 та 2021 років для закладів охорони здоров’я державної та/або комунальної власності, що є платниками податку на прибуток, фінансовий результат до оподаткування:

{Абзац другий пункту 51-3 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1998-IX від 25.01.2022 - щодо застосування норм див. пункт 2 розділу II}

зменшується на суму доходів, визнаних за правилами бухгалтерського обліку, внаслідок отримання ними товарів, зазначених в абзаці першому цього пункту.

При визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств для закладів охорони здоров’я державної та/або комунальної власності, що є платниками податку на прибуток, фінансовий результат до оподаткування:

збільшується на суму витрат, визнаних за правилами бухгалтерського обліку, внаслідок використання ними товарів, зазначених в абзаці першому цього пункту.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 51-3 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

52. Платники податку на прибуток можуть прийняти рішення про застосування з II-IV кварталу 2020 року "виробничого" методу нарахування амортизації при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток до основних засобів, амортизацію яких розпочато за іншим методом. Такі платники податку зобов’язані провести інвентаризацію цих об’єктів основних засобів станом на перше число податкового (звітного) періоду 2020 року, в якому прийнято рішення про застосування "виробничого" методу.

Якщо загальна балансова вартість (без урахування переоцінки) основних засобів за даними бухгалтерського обліку менша, ніж балансова (залишкова) вартість основних засобів, розрахована відповідно до вимог розділу III цього Кодексу, різниця, що виникає в результаті такого порівняння, амортизується як окремий об’єкт основних засобів із застосуванням "прямолінійного" методу нарахування амортизації протягом двадцяти податкових (звітних) кварталів та зменшує фінансовий результат до оподаткування за відповідний податковий (звітний) період.

Якщо балансова вартість (без урахування переоцінки) основних засобів за даними бухгалтерського обліку більша, ніж балансова (залишкова) вартість таких основних засобів, розрахована відповідно до вимог розділу III цього Кодексу, при зміні методу нарахування амортизації на "виробничий" метод при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток застосовується балансова (залишкова) вартість основних засобів, розрахована відповідно до вимог розділу III цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 52 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

53. Правила обліку процентів, передбачені абзацом першим пункту 140.2 статті 140 цього Кодексу, застосовуються з 1 січня 2021 року до всіх кредитів, позик та інших боргових зобов’язань,

що виникли за операціями з нерезидентами та які обліковуються на балансі платника податків станом на 1 січня 2021 року.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 53 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

54. Фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму доходу у вигляді:

отриманої одноразової компенсації суб’єктам господарювання відповідно до Закону України "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб’єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" та включеної до складу доходів звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

списаних штрафних санкцій і пені відповідно до пункту 2-3 та списаного податкового боргу відповідно до пункту 2-4 та підпункту 26.2 пункту 26 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу та включених до складу доходів звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 54 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1617-IX від 01.07.2021}

55. Тимчасово, до 1 січня 2035 року, застосовуються особливості оподаткування прибутку підприємства - інвестора із значними інвестиціями (крім тих, що реалізують інвестиційні проекти у сферах добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин), яке є стороною спеціального інвестиційного договору, укладеного відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні", за умови, що такий прибуток отриманий внаслідок виконання такого спеціального інвестиційного договору.

Терміни "інвестор із значними інвестиціями", "інвестиційний проект із значними інвестиціями", "спеціальний інвестиційний договір" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні".

Для платників, визначених цим пунктом, податковими (звітними) періодами є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому податкова декларація розраховується наростаючим підсумком. Платники, визначені цим пунктом, не можуть застосовувати виключно річний податковий (звітний) період.

Зазначений в абзаці першому цього пункту прибуток підприємства - інвестора із значними інвестиціями звільняється від оподаткування податком на прибуток підприємств протягом п’яти послідовних років починаючи з першого числа першого місяця календарного кварталу, який визначено платником податку - інвестором із значними інвестиціями у поданій ним до контролюючого органу за місцем реєстрації такого платника податку у довільній формі заяві про використання права на застосування передбаченого цим пунктом звільнення, але не раніше дати подання такої заяви, а також зазначеної у реєстрі інвестиційних проектів із значними інвестиціями дати виконання інвестором із значними інвестиціями зобов’язань, передбачених спеціальним інвестиційним договором, щодо внесення обсягу значних інвестицій в об’єкти інвестування та початку функціонування таких об’єктів інвестування в рамках реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями та за умови виконання платником податку - інвестором із значними інвестиціями своїх зобов’язань за спеціальним інвестиційним договором. При цьому період застосування такого звільнення не може перевищувати строку дії спеціального інвестиційного договору.

У разі якщо контролюючим органом протягом десяти робочих днів з дня отримання заяви не надано відмову про застосування звільнення, визначеного цим пунктом, така заява вважається прийнятою. Заява подається платником у порядку, визначеному пунктом 42.4 статті 42 цього

Кодексу. Повідомлення про відмову у наданні звільнення надається контролюючим органом у порядку, визначеному пунктом 42.4 статті 42 цього Кодексу.

Загальна сума вивільнених від оподаткування коштів (сум податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються у розпорядженні платника податку - інвестора із значними інвестиціями) враховується у складі загального обсягу передбаченої спеціальним інвестиційним договором державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями, яка надається відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні".

У разі встановлення відповідно до законодавства досягнення/перевищення загального обсягу державної підтримки, отриманої платником податку - інвестором із значними інвестиціями відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні", над встановленим відповідно до цього Закону обмеженням щодо загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями платник податку зобов’язаний починаючи з першого числа першого місяця календарного кварталу податкового (звітного) періоду, в якому відбулося таке перевищення, нараховувати та сплачувати податок на прибуток підприємств у загальному порядку.

Незалежно від особливостей, визначених цим пунктом, якщо платник податку - інвестор із значними інвестиціями здійснює в рамках діяльності, пов’язаної з виконанням спеціального інвестиційного договору, контрольовані операції, визначені статтею 39 цього Кодексу, об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств, що оподатковується за базовою (основною) ставкою, визначається окремо на рівні:

перевищення ціни, визначеної за принципом "витягнутої руки", над договірною (контрактною) вартістю (вартістю, за якою відповідна операція повинна відображатися відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності) реалізованих товарів (робіт, послуг);

перевищення договірної (контрактної) вартості (вартості, за якою відповідна операція повинна відображатися відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності) придбаних товарів (робіт, послуг) над ціною, визначеною за принципом "витягнутої руки".

Якщо платник податку - інвестор із значними інвестиціями є контролюючою особою, окремим об’єктом оподаткування податком на прибуток підприємств, що оподатковується за базовою (основною) ставкою, є скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, визначений відповідно до статті 39-2 цього Кодексу.

Об’єкти оподаткування, визначені абзацами восьмим та одинадцятим цього пункту, не звільняються від оподаткування та підлягають оподаткуванню в загальному порядку.

У разі дострокового припинення спеціального інвестиційного договору платник податку втрачає право на застосування встановлених цим пунктом правил оподаткування. При цьому такий платник зобов’язаний за підсумками податкового (звітного) періоду, в якому достроково припинений спеціальний інвестиційний договір, визначити податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств у загальному порядку.

За всі інші попередні періоди застосування звільнення від податку на прибуток підприємств відповідно до цього пункту платник податку зобов’язаний у строк, визначений для квартального податкового (звітного) періоду, починаючи з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому достроково припинений спеціальний інвестиційний договір, подати уточнюючу (уточнюючі) податкову декларацію з податку на прибуток підприємств, нарахувати та сплатити податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств, штрафні санкції та пеню відповідно до норм цього Кодексу. Положення цього абзацу не застосовуються у разі, якщо дострокове припинення спеціального інвестиційного договору зумовлене порушенням зобов’язань держави щодо надання

державної підтримки за спеціальним інвестиційним договором або виникненням форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

При цьому встановлені статтею 102 цього Кодексу строки давності не застосовуються.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 55 згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

56. Тимчасово, до 31 грудня 2035 року (включно), звільняються від оподаткування:

1) прибуток суб’єктів господарювання (виробництво електродвигунів клас 27.11 група 27.1 розділ 27 КВЕД ДК 009:2010), що провадять виключно діяльність з виробництва електродвигунів, призначених для транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарних позиціях 8603, 8701 24, 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 1 пункту 56 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

2) прибуток суб’єктів господарювання (виробництво літієвих батарей клас 27.20 група 27.2 розділ 27 КВЕД ДК 009:2010), що провадять виключно діяльність з виробництва літій-іонних (літій-полімерних) акумуляторів, призначених для транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарних позиціях 8603, 8701 24, 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 2 пункту 56 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

3) прибуток суб’єктів господарювання (виробництво зарядних пристроїв для твердих акумуляторних батарей клас 27.90 група 27.2 розділ 27 КВЕД ДК 009:2010), що провадять виключно діяльність з виробництва зарядних пристроїв для літій-іонних (літій-полімерних) акумуляторів, призначених для транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарних позиціях 8603, 8701 24, 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 3 пункту 56 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

4) прибуток суб’єктів господарювання (виробництво автотранспортних засобів клас 29.10 група 29.1 розділ 29 КВЕД ДК 009:2010), що провадять виключно діяльність з виробництва транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарних позиціях 8701 24, 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Підпункт 4 пункту 56 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

5) прибуток суб’єктів господарювання (виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу клас 30.20 група 30.2 розділ 30 КВЕД ДК 009:2010), що провадять виключно діяльність з виробництва електричних транспортних засобів, що класифікуються в товарній позиції 8603 (тільки самохідні вагони трамвайні та вагони метро) та/або в товарній підкатегорії 8605 00 00 00 (тільки несамохідні трамвайні вагони та вагони метро) згідно з УКТ ЗЕД;

6) прибуток суб’єктів господарювання (виробництво автотранспортних засобів клас 29.10 група 29.1 розділ 29 КВЕД ДК 009:2010), що провадять виключно діяльність з виробництва транспортних засобів, оснащених двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, що класифікуються в товарній підпозиції 8701 23, товарній категорії 8701 29 00, товарних позиціях 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД.

{Підпункт 6 пункту 56 підрозділу 4 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

Вивільнені кошти (суми податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються в розпорядженні платника податку) використовуються на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у галузі електричного транспорту, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій. Використання таких коштів має бути пов’язане з діяльністю платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування. Порядок контролю за використанням вивільнених коштів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Суми вивільнених коштів визнаються як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

У разі порушення напрямів цільового використання, порядку використання вивільнених коштів платник податку зобов’язаний нарахувати податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств з суми використаних не за призначенням вивільнених коштів, штрафні санкції та пеню відповідно до норм цього Кодексу.

Податкові зобов’язання, штрафні санкції і пеня нараховуються, починаючи з першого числа місяця, в якому вчинено таке порушення.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 56 згідно із Законом № 1660-IX від 15.07.2021}

57. Тимчасово, до 1 січня 2027 року, звільняється від оподаткування прибуток сільськогосподарських товаровиробників, що провадять виключно такі види діяльності згідно з КВЕД-2010: клас 01.47 (розведення та вирощування свійської птиці, за виключенням вирощування курей, одержування яєць курей та діяльності інкубаторних станцій з вирощування курей); клас 01.49 (в частині розведення та вирощування перепелів і страусів) та клас 10.12 (виробництво м’яса свійської птиці, за виключенням виробництва м’яса курей, витоплювання жиру курей, забою, оброблення та фасування м’яса курей), а також здійснюють діяльність з реалізації власно виробленої (вирощеної) такої продукції (за виключенням м’яса курей).

Вивільнені кошти (суми податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються в розпорядженні платника податку) використовуються на створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, впровадження новітніх технологій. Використання таких коштів має бути пов’язано з діяльністю платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування. Порядок контролю за використанням вивільнених коштів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Суми вивільнених коштів визнаються як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

У разі порушення напрямів цільового використання, порядку використання вивільнених коштів платник податку зобов’язаний нарахувати податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств з суми використаних не за призначенням вивільнених коштів, штрафні санкції та пеню відповідно до норм цього Кодексу.

Податкові зобов’язання, штрафні санкції і пеня нараховуються, починаючи з першого числа місяця, в якому вчинено таке порушення.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 57 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

58. Тимчасово, до 1 січня 2024 року, платники податку - виробники електричної енергії за "зеленим" тарифом мають право визначати податкове зобов’язання з податку на прибуток підприємств з урахуванням особливостей, визначених у цьому пункті:

1) у період з 1 січня 2022 року до 1 січня 2024 року фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду зменшується на суму нарахованого у бухгалтерському обліку і

врахованого у фінансовому результаті до оподаткування доходу від продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом та/або надання послуг із зменшення навантаження у періоді з 1 січня 2022 року до 1 січня 2024 року, за яким виробник електричної енергії не отримав оплату на кінець звітного періоду;

з 1 січня 2022 року фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду збільшується на суму доходу в розмірі погашеної дебіторської заборгованості за продану електричну енергію за "зеленим" тарифом та/або за надані послуги із зменшення навантаження, на який в попередніх звітних періодах зменшувався фінансовий результат до оподаткування відповідно до цього пункту. Положення цього абзацу застосовується до повного погашення дебіторської заборгованості за електричну енергію за "зеленим" тарифом та/або за послуги із зменшення навантаження, продану/надані в період, визначений в абзаці першому цього пункту;

2) у період з 1 січня 2022 року до 1 січня 2024 року фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду збільшується на суму нарахованих у бухгалтерському обліку і врахованих у фінансовому результаті до оподаткування витрат, що формують собівартість реалізованої електричної енергії за "зеленим" тарифом, та витрат на збут електричної енергії за "зеленим" тарифом та/або собівартість послуг із зменшення навантаження у періоді з 1 січня 2022 року до 1 січня 2024 року, за яку виробник не отримав оплату на кінець звітного періоду;

з 1 січня 2022 року фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду зменшується на суму витрат, що формують собівартість реалізованої електричної енергії за "зеленим" тарифом, та витрат на збут електричної енергії за "зеленим" тарифом, та/або собівартість послуги із зменшення навантаження, за яку виробник отримав оплату в такому звітному періоді, та на які в попередніх звітних періодах збільшувався фінансовий результат відповідно до цього пункту. Положення цього абзацу застосовується до повного погашення дебіторської заборгованості за електричну енергію за "зеленим" тарифом, продану в період, визначений в абзаці першому цього пункту, та/або за послуги із зменшення навантаження, надані в такий період;

3) платники податку - виробники електричної енергії за "зеленим" тарифом не застосовують різницю, визначену абзацом третім підпункту 139.2.2 пункту 139.2 статті 139 цього Кодексу, у разі списання безнадійної дебіторської заборгованості за електричну енергію за "зеленим" тарифом, що сформувалася за електричну енергію, продану в період, визначений в абзаці першому цього пункту, та/або за послуги із зменшення навантаження, надані в такий період. Положення цього абзацу застосовується також і в період після 1 січня 2024 року.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 58 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 2480-IX від 29.07.2022}

59. Норми, визначені підпунктом 135.2.1.15 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135, підпунктом 141.9-1.2.12 підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, застосовуються до податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2024 року.

Установити, що у 2024 році розміри придбання майна, робіт, послуг (крім роялті) у платника єдиного податку протягом податкового (звітного) року, передбачені підпунктом 135.2.1.15 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135, підпунктом 141.9-1.2.12 підпункту 141.9-1.2 пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, визначаються в розмірі, що перевищує 50 відсотків суми витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), за попередній річний звітний період. При цьому до витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), включаються витрати, пов’язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю.

Резиденти Дія Сіті - платники податку на особливих умовах, які зареєстровані протягом 2024 року (новостворені), у цьому календарному році розрахунок частки вартості майна (робіт, послуг), придбаного (придбаних) у платників єдиного податку, проводять на підставі показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за поточний річний звітний період.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 59 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

60. У разі якщо платник податку на прибуток підприємств на загальних підставах здійснив перехід на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах або якщо резидент Дія Сіті - платник податку на особливих умовах здійснив перехід на оподаткування податком на прибуток підприємств на загальних підставах, такі платники податку визначають об’єкт оподаткування з урахуванням цього пункту.

У разі здійснення емітентом корпоративних прав, який є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, операції з виплати дивідендів за результатами податкового (звітного) періоду, протягом якого такий емітент корпоративних прав не був резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, така операція підлягає оподаткуванню відповідно до пункту 135.2 статті 135, пункту 137.10 статті 137 та пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу в сумі перевищення дивідендів, що виплачуються, над значенням об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за такий податковий (звітний) період.

У разі якщо емітент корпоративних прав, який не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, приймає рішення про виплату своїм акціонерам (власникам) дивідендів за результатами податкового (звітного) періоду, протягом якого він був резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, такий емітент нараховує податок на прибуток, що розраховується з суми дивідендів, що виплачуються, за ставкою, встановленою пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу. Такий податок підлягає сплаті у строки, визначені пунктом 57.1 статті 57 цього Кодексу.

З суми дивідендів, що підлягають оподаткуванню згідно з цим пунктом, не справляється авансовий внесок з податку на прибуток підприємств, передбачений пунктом 57.1-1 статті 57 цього Кодексу.

Операції резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах з виплати коштів та/або передачі майна (робіт, послуг) на користь осіб, які не є резидентами Дія Сіті - платниками податку на особливих умовах, у рахунок погашення зобов’язань, що виникли в період до переходу на оподаткування як резидента Дія Сіті - платника податку на особливих умовах, підлягають оподаткуванню за правилами, передбаченими пунктом 135.2 статті 135, пунктом 137.10 статті 137 та пунктом 141.9-1 статті 141 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 60 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

61. Виплата коштів та/або передача майна (робіт, послуг) резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах у рахунок погашення зобов’язань, що виникли перед особою, яка не є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах, не підлягає оподаткуванню відповідно до пункту 135.2 статті 135, пункту 137.10 статті 137 та пункту 141.9-1 статті 141 цього Кодексу, за умови що на день виплати коштів та/або передачі майна (робіт, послуг) така особа є резидентом Дія Сіті - платником податку на особливих умовах.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 61 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

62. Положення підпункту 140.5.17 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2024 року.

Установити, що у 2024 році розміри придбання майна, робіт, послуг (крім роялті) у платника єдиного податку протягом податкового (звітного) року, передбачені підпунктом 140.5.17 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу, визначаються в розмірі, що перевищує 50 відсотків суми витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний період. При цьому до витрат від будь-якої діяльності, визначених за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), включаються витрати, пов’язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю.

Резиденти Дія Сіті - платники податку на прибуток підприємств на загальних підставах, які зареєстровані протягом 2024 року (новостворені), у цьому календарному році розрахунок частки

вартості майна (робіт, послуг), придбаного (придбаних) у платників єдиного податку, проводять на підставі показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за поточний річний звітний період.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 62 згідно із Законом № 1946-IX від 14.12.2021}

63. На період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану не вважається порушенням вимог пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу передача майна, надання послуг неприбутковою організацією, використання доходів (прибутків) неприбуткової організації для фінансування видатків, не пов’язаних з реалізацією мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами, за умови що такі послуги, майно добровільно перераховані (надані, передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, та/або грошові кошти, перераховані на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів, та/або наданням благодійної допомоги фізичним особам, які не є засновниками, учасниками таких організацій або пов’язаними з ними особами та які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії, та/або вимушено залишили місце проживання у зв’язку з проведенням бойових дій у таких населених пунктах та, в тому числі, взяті у встановленому законодавством порядку на облік у структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 63 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2173-IX від 01.04.2022, № 2520-IX від 15.08.2022}

64. Тимчасово, за звітні періоди 2022 року, учасники процедури врегулювання заборгованості, які беруть участь у взаєморозрахунках, що проводяться в цілях реалізації заходів, передбачених статтею 4 Закону України "Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу", які є платниками податку на прибуток підприємств відповідно до розділу III цього Кодексу, зменшують фінансовий результат до оподаткування на суму коштів, отриманих безпосередньо з державного бюджету відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу", на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

При цьому дебіторська заборгованість таких платників, для врегулювання якої отримані зазначені кошти з державного бюджету, не може вважатися безнадійною відповідно до підпункту 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 64 згідно із Законом № 2480-IX від 29.07.2022}

64-1. Протягом 2023 року платники податку, які зобов’язані сплачувати авансові внески з податку на прибуток підприємств відповідно до пункту 141.13 статті 141 цього Кодексу, сплачують такі авансові внески:

з 1 січня 2023 року по 30 червня 2023 року - із застосуванням коефіцієнта 0,33;

з 1 липня 2023 року по 31 грудня 2023 року - із застосуванням коефіцієнта 0,66.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 64-1 згідно із Законом № 2720-IX від 03.11.2022}

65. Установити, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняється від оподаткування дохід (прибуток), який виникає у банку внаслідок припинення його зобов’язань відповідно до пункту 23 розділу X "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 65 згідно із Законом № 2643-IX від 06.10.2022}

66. Фінансовий результат до оподаткування зменшується на:

суму нарахованих доходів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності від операцій, пов’язаних з отриманням за рішенням Кабінету Міністрів України об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів відповідно до Закону України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів", врахованих у фінансовому результаті до оподаткування у звітному періоді, в якому відбулася фактична передача таких об’єктів;

суму боргу, включеного до складу доходів звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, право вимоги за яким примусово вилучено як об’єкт права власності Російської Федерації та її резидентів відповідно до Закону України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів" і який вважається погашеним з дня набрання чинності законом України, яким затверджено Указ Президента України про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про примусове вилучення відповідних об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 66 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

67. Фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму нарахованих витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності від операцій, пов’язаних з отриманням за рішенням Кабінету Міністрів України об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів відповідно до Закону України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів", врахованих у фінансовому результаті до оподаткування у звітному періоді, в якому відбулася фактична передача таких об’єктів.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 67 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

68. Установити, що за результатами податкового (звітного) 2023 року базова (основна) ставка податку на прибуток підприємств для цілей оподаткування прибутку банків, а також для застосування щодо банків положень пункту 57.1-1 статті 57 цього Кодексу становить 50 відсотків.

Сума податку на прибуток підприємств за 2023 рік за ставкою 50 відсотків визначається за звітний період - 2023 рік у податковій декларації з податку на прибуток підприємств за такий податковий (звітний) рік. Нарахування та сплата грошового зобов’язання з податку на прибуток підприємств за попередні податкові (звітні) періоди 2023 року (квартал, півріччя та три квартали) за базовою (основною) ставкою, що діяла до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків", не є порушенням правил нарахування та сплати грошового зобов’язання з податку на прибуток підприємств.

За результатами податкового (звітного) 2023 року банки не застосовують положення, передбачені підпунктом 140.4.4 пункту 140.4 статті 140 цього Кодексу, та не зменшують фінансовий результат до оподаткування на суму від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних)

років.

У разі застосування за попередні податкові (звітні) періоди 2023 року положень, передбачених підпунктом 140.4.4 пункту 140.4 статті 140 цього Кодексу, та/або сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств, передбачених пунктом 57.1-1 статті 57 цього Кодексу за ставкою 18 відсотків, банки у складі податкової декларації з податку на прибуток підприємств за 2023 рік відображають уточнені показники (суми від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих звітних періодів, суми авансових внесків з податку на прибуток підприємств при виплаті дивідендів за ставкою 50 відсотків), що містяться у поданих ними раніше податкових деклараціях з податку на прибуток підприємств. У разі відображення уточнених показників з підстав, визначених цим пунктом, санкції, передбачені статтею 50 цього Кодексу, не застосовуються. У разі виникнення додаткового грошового зобов’язання, яке виникає внаслідок передбаченого цим пунктом уточнення показників, таке грошове зобов’язання підлягає сплаті у строки, встановлені для сплати податкового зобов’язання за результатами 2023 року.

Сума від’ємного значення об’єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років, не врахована у зменшення об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, у тому числі отриманого з 1 січня 2023 року по 31 грудня 2023 року, зменшує фінансовий результат до оподаткування майбутніх податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2024 року в порядку, визначеному підпунктом 140.4.4 пункту 140.4 статті 140 цього Кодексу.

{Підрозділ 4 розділу XX доповнено пунктом 68 згідно із Законом № 3474-IX від 21.11.2023}

Підрозділ 5. Особливості справляння акцизного податку та екологічного податку

{Назва підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 3609-VI від 07.07.2011, № 2245-VIII від 07.12.2017}

1. На спиртові дистиляти та спиртні напої, одержані шляхом перегонки виноградного вина або вичавок винограду (коди згідно з УКТ ЗЕД 2208 20 12 00, 2208 20 62 00), застосовуються такі ставки акцизного податку:

20 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту - з дня набрання чинності цим Кодексом до 31 грудня 2011 року;

27 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 січня 2012 року до 1 січня 2013 року;

29 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 січня до 31 грудня 2013 року;

{Абзац четвертий пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Закону № 5503-VI від 20.11.2012}

32 гривні за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 січня до 31 березня 2014 року;

{Абзац пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, № 713-VII від 19.12.2013}

56,42 гривні за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 квітня до 31 грудня 2014 року;

{Абзац пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, № 713-VII від 19.12.2013, № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1638-VII від 12.08.2014}

59,96 гривні за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 січня до 31 грудня 2015 року;

{Абзац пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Законів № 5503-VI від 20.11.2012, № 1166-VII від 27.03.2014, № 1638-VII від 12.08.2014}

63,50 гривні за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 січня до 31 березня 2016 року, а з 1 квітня 2016 року - 89,94 гривні за 1 літр 100-відсоткового спирту;

{Абзац пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Законів № 1638-VII від 12.08.2014, № 909-VIII від 24.12.2015}

105,8 гривні за 1 літр 100-відсоткового спирту - з 1 січня до 31 грудня 2017 року (включно);

{Абзац пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Законів № 1638-VII від 12.08.2014, № 909-VIII від 24.12.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016}

з 1 січня 2018 року застосовується ставка акцизного податку, визначена підпунктом 215.3.1 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу.

{Абзац пункту 1 підрозділу 5 розділу XX в редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

2. За податковими зобов'язаннями з екологічного податку, що виникли:

з 1 січня 2011 року до 31 грудня 2012 року включно ставки податку становлять 50 відсотків від ставок, передбачених статтями 243, 244, 245 і 246 цього Кодексу;

з 1 січня 2013 року до 31 грудня 2013 року включно (для виробників електроенергії на теплоелектроцентралях та ТЕС до 31 грудня 2015 року включно) ставки податку становлять 75 відсотків від ставок, передбачених статтями 243, 244, 245, 246 цього Кодексу;

{Абзац третій пункту 2 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 713-VII від 19.12.2013}

з 1 січня 2014 року (для виробників електроенергії на теплоелектроцентралях та ТЕС з 1 січня 2016 року) ставки податку становлять 100 відсотків від ставок, передбачених статтями 243, 244, 245 і 246 цього Кодексу.

{Абзац четвертий пункту 2 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 713-VII від 19.12.2013}

3. Тимчасово, до 31 серпня 2011 року, встановити ставки акцизного податку на такі товари:

{Абзац перший пункту 3 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки акцизного податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниці виміру	ставка
2710 11 25 00	інші спеціальні бензини	євро за 1000 кілограмів	132
	Бензини моторні:		
	бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л або менше:		
2710 11 41 11 2710 11 41 31 2710 11 41 91 2710 11 45 11 2710 11 49 11	із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового етеру або їх суміші:	євро за 1000 кілограмів	132

2710 11 41 19 2710 11 41 39 2710 11 41 99 2710 11 45 99 2710 11 49 99	інші бензини	євро за 1000 кілограмів	132
2710 11 51 00 2710 11 59 00	з вмістом свинцю більш як 0,013 г/л	євро за 1000 кілограмів	132
2710 11 90 00	Інші легкі дистиляти	євро за 1000 кілограмів	132
	Важкі дистиляти (газойлі) із вмістом сірки:		
2710 19 31 40 2710 19 35 40 2710 19 49 00	більш як 0,2 мас. %	євро за 1000 кілограмів	60
2710 19 31 30 2710 19 35 30 2710 19 41 30 2710 19 45 00	більш як 0,035 мас. %, але не більш як 0,2 мас. %	євро за 1000 кілограмів	39
2710 19 31 20 2710 19 35 20 2710 19 41 20	більш як 0,005 мас. %, але не більш як 0,035 мас.%	євро за 1000 кілограмів	32
2710 19 31 10 2710 19 35 10 2710 19 41 10	не більш як 0,005 мас. %	євро за 1000 кілограмів	22

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 3221-VI від 07.04.2011}

4. Тимчасово до 31 грудня 2012 року звільняються від оподаткування акцизним податком операції з ввезення на митну територію України спеціалізованих транспортних засобів, таких як автомобілі швидкої медичної допомоги товарної позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД, які призначені для використання закладами охорони здоров'я і оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів або за замовленням відповідних розпорядників бюджетних коштів.

У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму акцизного податку, що мала бути сплачена в момент імпорту таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 4279-VI від 22.12.2011}

4-1. Відновити з 1 грудня 2013 року до 1 січня 2015 року дію пункту 4 цього підрозділу.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 4-1 згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

5. Тимчасово, до 31 грудня 2012 року, встановити ставки акцизного податку на такі товари:

Код товару	Опис товару (продукції)	Базові ставки акцизного податку у твердих сумах з

(продукції) згідно з УКТ ЗЕД	згідно з УКТ ЗЕД	одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниці виміру	ставка
	Легкі дистиляти:		
2710 11 11 00	для специфічних процесів переробки	євро за 1000 кілограмів	182*
2710 11 15 00	для хімічних перетворень у процесах, крім зазначених у товарній підкатегорії 2710 11 11 00	-"-	182*
	Бензини спеціальні:		
2710 11 21 00	уайт-спірит	-"-	182*
2710 11 25 00	інші спеціальні бензини	-"-	198*
	Бензини моторні:		
2710 11 31 00	бензини авіаційні	євро за 1000 кілограмів	30
	бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л або менше:		
2710 11 41 11 2710 11 41 31 2710 11 41 91 2710 11 45 11 2710 11 49 11	із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового етеру або їх суміші:	-"-	198*
2710 11 41 19 2710 11 41 39 2710 11 41 99 2710 11 45 99 2710 11 49 99	інші бензини	-"-	198*
2710 11 51 00 2710 11 59 00	із вмістом свинцю більш як 0,013 г/л	-"-	198*
2710 11 70 00	Паливо для реактивних двигунів	-"-	30
2710 11 90 00	Інші легкі дистиляти	-"-	198*

	Середні дистиляти:		
2710 19 11 00	для специфічних процесів переробки	-"-	182*
2710 19 15 00	для хімічних перетворень у процесах, не зазначених у позиції 2710 19 11 00	-"-	182*
	Гас:		
2710 19 21 00	паливо для реактивних двигунів	-"-	19
2710 19 25 00	інший гас	-"-	182*
2710 19 29 00	Інші середні дистиляти	євро за 1000 кілограмів	182*
	Важкі дистиляти (газойлі) із вмістом сірки:		
2710 19 31 40 2710 19 35 40 2710 19 49 00	більш як 0,2 мас. %	-"-	98**
2710 19 31 30 2710 19 35 30 2710 19 41 30 2710 19 45 00	більш як 0,035 мас. %, але не більш як 0,2 мас. %	-"-	75**
2710 19 31 20 2710 19 35 20 2710 19 41 20	більш як 0,005 мас.%, але не більш як 0,035 мас.%	-"-	68**
2710 19 31 10 2710 19 35 10 2710 19 41 10	не більш як 0,005 мас. %	-"-	46**
2710 19 61 00 2710 19 63 00 2710 19 65 00 2710 19 69 00	Тільки паливо пічне:	-"-	98**
2711 12 11 00 2711 12 19 00 2711 12 91 00 2711 12 93 00 2711 12 94 00	скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном)	-"-	44

2711 12 97 00 2711 13 10 00 2711 13 30 00 2711 13 91 00 2711 13 97 00			

*До ставки у кожній наступній декаді додається коригуюча сума, яка не може бути більшою, ніж 50 відсотків такої ставки. Зазначена сума розраховується щодекади залежно від середньої ціни одного бареля нафти "Brent (DTD)", що склалася на біржі ICE за попередню декаду:

Середня ціна одного бареля нафти "Brent (DTD)", доларів США за барель	Значення коригуючої суми
менше 105	(105 - "Brent (DTD)" (середня ціна за декаду)/ співвідношення середнього курсу євро до долара США за офіційним курсом, встановленим Національним банком України за відповідну декаду х кількість барелів нафти "Brent (DTD)" у тонні (7,62)
105-125	не застосовується
більше 125	(125 - "Brent (DTD)" (середня ціна за декаду)/ співвідношення середнього курсу євро до долара США за офіційним курсом, встановленим Національним банком України за відповідну декаду х кількість барелів нафти "Brent (DTD)" у тонні (7,62)

** До ставки у кожній наступній декаді додається коригуюча сума, яка не може бути більшою, ніж 50 відсотків такої ставки. Зазначена сума розраховується щодекади залежно від середньої ціни одного бареля нафти "Brent (DTD)", що склалася на біржі ICE за попередню декаду:

Середня ціна одного бареля нафти "Brent (DTD)", доларів США за барель	Значення коригуючої суми
менше 105	(105 - "Brent (DTD)" (середня ціна за декаду)/ співвідношення середнього курсу євро до долара США за офіційним курсом, встановленим Національним банком України за відповідну декаду х кількість барелів нафти "Brent (DTD)" у тонні (7,62) х коефіцієнт (0,25)
105-125	не застосовується
більше 125	(125 - "Brent (DTD)" (середня ціна за декаду)/ співвідношення середнього курсу євро до долара США за офіційним курсом, встановленим Національним банком України за відповідну декаду х кількість барелів нафти "Brent (DTD)" у тонні (7,62) х коефіцієнт (0,25)

Інформацію про результати обчислення коригуючої суми та середньої ціни одного бареля нафти "Brent (DTD)", яка склалася на біржі ICE за попередню декаду, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в нафтогазовому комплексі, розміщує щодекади не

пізніше 13.00 першого робочого дня поточної декади на власному офіційному веб-сайті у спеціальному розділі та подає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, і центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 4677-VI від 15.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

6. {Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 5503-VI від 20.11.2012; у пункті 6 розділу XX виключено слова і цифри на підставі Законів № 1166-VII від 27.03.2014, № 1200-VII від 10.04.2014}

{Пункт 7 підрозділу 5 розділу XX виключено на підставі Закону № 1638-VII від 12.08.2014}

{Пункт 8 підрозділу 5 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

9. Протягом 20 календарних днів, починаючи з 1 березня 2016 року, платник податку зобов’язаний подати контролюючому органу акт проведення інвентаризації обсягів залишку пального станом на початок дня 1 березня 2016 року із зазначенням адрес об’єктів, на яких зберігаються відповідні обсяги залишків пального, перелік резервуарів, в яких зберігаються обсяги залишку пального, їх технічних параметрів (фізична місткість, що відповідає технічним паспортам), правовстановлюючих документів на відповідні об’єкти та документів, що засвідчують правові підстави експлуатації таких об’єктів. Зазначені у такому акті інвентаризації обсяги залишку пального контролюючий орган враховує у формулі, визначеній пунктом 232.3 статті 232 цього Кодексу, як обсяг, на який платник податку має право зареєструвати акцизні накладні та/або розрахунки коригування в системі електронного адміністрування реалізації пального.

Форма акта проведення інвентаризації затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

Дані акта проведення інвентаризації обсягів залишку пального можуть бути перевірені контролюючим органом у встановленому порядку протягом шести календарних місяців із дня його подання.

При встановленні за результатами перевірки невідповідності обсягів пального, зазначених у акті інвентаризації, фактичним даним та/або даним бухгалтерського обліку підприємства контролюючий орган здійснює відповідні коригування в Єдиному реєстрі електронних акцизних накладних на підставі даних акта перевірки.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

10. Платникам акцизного податку, які є виробниками пального, якими задекларовані до сплати до бюджету та погашені зобов’язання з акцизного податку на реалізацію пального у 12-місячному періоді починаючи з березня 2015 року, контролюючий орган відкриває на обліковій картці овердрафт у сумі, що дорівнює середньомісячному розміру сум податку, які за останні відповідних 12 звітних (податкових) місяців (березень 2015 року - лютий 2016 року) задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені.

За рахунок сум такого овердрафту платник податку має право зареєструвати заявку на поповнення обсягу залишку обсягів пального в системі електронного адміністрування реалізації пального без наявності на обліковій картці сум коштів сплаченого акцизного податку.

Такий овердрафт щокварталу (протягом першого числа відповідного кварталу) підлягає автоматичному перерахунку з урахуванням показника середньомісячного розміру сум податку, які за останні 12 звітних (податкових) місяців/чотири квартали, станом на дату такого перерахунку, задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені. Такий перерахунок здійснюється шляхом віднімання суми попереднього розрахунку та додавання суми згідно з поточним перерахунком.

Установити, що з 1 липня 2019 року до суми овердрафту застосовується коефіцієнт у розмірі 1,2.

{Пункт 10 підрозділу 5 розділу XX доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

11. Норми статті 120-2 цього Кодексу не застосовуються при порушенні термінів реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, складених у період з 1 березня 2016 року до 1 квітня 2016 року.

Період з 1 березня 2016 року до 1 квітня 2016 року є перехідним періодом, протягом якого реєстрація акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних здійснюється без обмеження обсягів, обчислених за формулою, визначеною у пункті 232.3 статті 232 цього Кодексу.

З 1 квітня 2016 року реєстрація акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних здійснюється з урахуванням усіх вимог, встановлених цим Кодексом.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

12. Розпорядники акцизних складів відповідно до вимог цього Кодексу зобов’язані обладнати акцизні склади витратомірами-лічильниками та/або рівнемірами-лічильниками та зареєструвати їх в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі в такі строки:

акцизний склад, де розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 20000 куб. метрів, - не пізніше 1 липня 2019 року;

акцизний склад, де розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 1000 куб. метрів, але не перевищує 20000 куб. метрів, - не пізніше 1 жовтня 2019 року;

акцизний склад, де розташовано резервуари, загальна місткість яких не перевищує 1000 куб. метрів, - не пізніше 1 січня 2020 року.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1791-VIII від 20.12.2016, № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 2628-VIII від 23.11.2018}

13. Тимчасово, до 29 лютого 2016 року (включно), до запровадження системи електронного адміністрування реалізації пального встановити:

1) здійснення функціонування акцизних складів на підприємствах, що здійснюють виробництво пального, та представника (представників) контролюючого органу на такому акцизному складі відповідно до редакції цього Кодексу, що діяла до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році";

2) для пального, у виробництві якого як сировина використані інші оподатковувані підакцизні товари, сума податку до сплати зменшується на суму податку, розрахованого для такої сировини. Сума податку на сировину, що підлягає відніманню, обчислюється із застосуванням ставок податку на таку сировину, чинних на день реалізації пального. У разі якщо така сума перевищує суму податку на пальне, вироблене з такої сировини, різниця платнику не відшкодовується;

3) для обчислення зменшення суми акцизного податку відповідно до підпункту 2 цього пункту платник податку має отримати від виробника або імпортера підакцизної сировини довідку про обсяг поставленої підакцизної сировини (із зазначенням найменування покупця (отримувача) підакцизної сировини, відомостей про відповідні суми сплаченого акцизного податку та переліку податкових накладних з податку на додану вартість, оформлених на постачання такої сировини) та підтвердження контролюючого органу про зарахування акцизного податку до бюджету. Таке підтвердження надається виробнику або імпортеру підакцизної сировини контролюючим органом за його

місцезнаходженням протягом одного робочого дня після звернення шляхом надання відповідної довідки.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

14. Тимчасово, з 1 січня 2016 року до 29 лютого 2016 року (включно), встановити ставки акцизного податку на такі товари:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка акцизного податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниця виміру	ставка
2707 50 10 00 2707 50 90 00	суміші ароматичних вуглеводнів, з яких 65 об. % або більше (включаючи втрати) переганяється при температурі до 250 °С за методом, визначеним згідно з ASTM D 86	євро за 1000 кілограмів	228
	Легкі дистиляти:		
2710 12 11 10 2710 12 11 20 2710 12 11 90	для специфічних процесів переробки	євро за 1000 кілограмів	228
2710 12 15 10 2710 12 15 20 2710 12 15 90	для хімічних перетворень у процесах, крім зазначених у товарних підкатегоріях 2710 12 11 10, 2710 12 11 20, 2710 12 11 90	євро за 1000 кілограмів	228
	Бензини спеціальні:		
2710 12 21 00	уайт-спірит	-"-	228
2710 12 25 00	інші спеціальні бензини	-"-	228
	Бензини моторні:		
2710 12 31 00	бензини авіаційні	євро за 1000 кілограмів	36
	бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л або менше:		
2710 12 41 11 2710 12 41 12 2710 12 41 13	із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового ефіру або їх	-"-	228

2710 12 41 31 2710 12 41 32 2710 12 41 33 2710 12 41 91 2710 12 41 92 2710 12 41 93 2710 12 45 01 2710 12 45 02 2710 12 45 09 2710 12 49 01 2710 12 49 02 2710 12 49 09	суміші		
2710 12 41 14 2710 12 41 15 2710 12 41 19 2710 12 41 34 2710 12 41 35 2710 12 41 39 2710 12 41 94 2710 12 41 95 2710 12 41 99 2710 12 45 12 2710 12 45 13 2710 12 45 99 2710 12 49 12 2710 12 49 13 2710 12 49 99	інші бензини	-"-	228
2710 20 90 00	інші нафтопродукти	євро за 1000 кілограмів	228
2710 12 51 10 2710 12 51 20 2710 12 51 90 2710 12 59 10 2710 12 59 20 2710 12 59 90	із вмістом свинцю більш як 0,013 г/л	-"-	228
2710 12 70 00	Паливо для реактивних двигунів	-"-	34
2710 12 90 00	Інші легкі дистиляти	-"-	228
	Середні дистиляти:		
2710 19 11 10 2710 19 11 20 2710 19 11 90	для специфічних процесів переробки	-"-	228
2710 19 15 10	для хімічних перетворень у процесах,	-"-	228

2710 19 15 20 2710 19 15 90	не зазначених у товарній категорії 2710 19 11		
	Гас:		
2710 19 21 00	паливо для реактивних двигунів	-"-	26
2710 19 25 00	інший гас	-"-	228
2710 19 29 00	Інші середні дистиляти	-"-	228
2710 19 31 01 2710 19 31 10 2710 19 35 01 2710 19 35 10 2710 19 43 00 2710 19 46 00 2710 19 47 10 2710 20 11 00 2710 20 15 00	Важкі дистиляти (газойлі):	-"-	113
2710 19 31 20 2710 19 31 30 2710 19 31 40 2710 19 35 20 2710 19 35 30 2710 19 35 40 2710 19 47 90 2710 19 48 00 2710 20 17 00 2710 20 19 00	Важкі дистиляти (газойлі):	-"-	149
2710 19 62 00 2710 19 64 00 2710 19 68 10 2710 19 68 20 2710 19 68 90 2710 20 31 00 2710 20 35 00 2710 20 39 00	Тільки паливо пічне побутове	євро за 1000 кілограмів	115
2710 19 51 00	Паливо рідке (мазут) для специфічних процесів переробки	-"-	115
2710 19 55 00	Паливо рідке (мазут) для хімічних перетворень у процесах, крім зазначених у товарній підкатегорії 2710 19 51 00	-"-	115

2711 11 00 00	Скраплений газ природний	-"-	7
2711 12 11 00 2711 12 19 00 2711 12 91 00 2711 12 93 00 2711 12 94 00 2711 12 97 00 2711 13 10 00 2711 13 30 00 2711 13 91 00 2711 13 97 00 2711 14 00 00 2711 19 00 00	Скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном) та інші гази	-"-	57
2707 10 10 00 2707 10 90 00	Бензол	євро за 1000 кілограмів	283
2707 20 10 00 2707 20 90 00	Толуол	-"-	283
2707 30 10 00 2707 30 90 00	Ксилол	-"-	283
	Вуглеводні ациклічні:		
2901 10 00 00	насичені	-"-	228
2905 11 00 00	Метанол технічний (метиловий спирт)	-"-	452
2909 19 10 00 2909 19 90 10 2909 19 90 20 2909 19 90 90	Інші ефіри прості, ефіроспирти, ефірофеноли, ефіроспиртофеноли, пероксиди спиртів, пероксиди простих ефірів, пероксиди кетонів (визначеного або невизначеного хімічного складу) та їх галогеновані, сульфовані, нітровані або нітрозовані похідні, крім диетилового ефіру (код згідно з УКТ ЗЕД 2909 11 00 00)	-"-	228
	Антидетонатори, антиоксиданти, інгібітори смолоутворення, загусники, антикорозійні препарати та інші готові присадки, добавки для нафтопродуктів (включаючи бензин) або для інших рідин, які використовують з тією самою метою, що й нафтопродукти:		

3811 11 10 00 3811 11 90 00 3811 19 00 00	антидетонатори:	євро за 1000 кілограмів	228
3811 90 00 00	інші	-"-	283
3826 00 10 00 3826 00 90 00	Біодизель та його суміші (що не містять або містять менш як 70 мас. % нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід) на основі моноалкільних кладних ефірів жирних кислот	-"-	115
3824 90 97 10	Паливо моторне альтернативне	-"-	141

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

{Пункт 15 підрозділу 5 розділу XX виключено на підставі Закону № 2611-VIII від 08.11.2018}

16. Тимчасово, до 31 грудня 2029 року включно, установити, що:

протягом трьох звітних місяців поспіль, що передують місяцю, в якому підвищуються ставки акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну, середньомісячний обсяг продажу марок акцизного податку підприємству-виробнику та/або імпортеру тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну продавцем марок акцизного податку не може перевищувати 115 відсотків середньомісячного обсягу реалізації на митній території України тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну таким підприємством-виробником та/або імпортером за попередні дев’ять календарних місяців;

протягом трьох звітних місяців поспіль, що передують місяцю, в якому підвищуються ставки акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну, з обсягів реалізації на внутрішньому ринку тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну виробниками та/або ввезення на митну територію України імпортерами, що перевищує 115 відсотків середньомісячного обсягу реалізації на внутрішньому ринку такої продукції або її ввезення таким підприємством-виробником та/або імпортером за попередні дев’ять місяців, що передують трьом звітним місяцям поспіль, що передують місяцю, в якому підвищуються ставки акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну, акцизний податок сплачується із застосуванням коефіцієнта 1,5.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

17. Встановити з 1 січня 2024 року до 31 грудня 2024 року включно ставки акцизного податку на такі товари:

1) тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку з 1 січня 2024 року до 31 грудня 2024 року включно
2401	Тютюнова сировина; тютюнові відходи	гривень за 1	2363,4

		кілограм (нетто)*	
2402 10 00 10	Сигари, включаючи сигари з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2363,4
2402 10 00 90	Сигарили, включаючи сигарили з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	гривень за 1000 штук	1881,17
2402 20 90 10	Сигарети без фільтра, цигарки	гривень за 1000 штук	1881,17
2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	гривень за 1000 штук	1881,17
2403	Інший тютюн промислового виробництва та замінники тютюну промислового виробництва; "гомогенізований" або "відновлений" тютюн; тютюнові екстракти та есенції	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2363,4
2404 11 00 10	Тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням	гривень за 1000 штук	2516,54;

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку з 1 січня 2024 року до 31 грудня 2024 року включно
2402 20 90 10	Сигарети без фільтра, цигарки	відсотків	12
2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	відсотків	12
2402 10 00 90	Сигарили, включаючи сигарили з відрізаними кінцями, із вмістом тютюну	відсотків	12;

2) мінімальне акцизне податкове зобов’язання із сплати акцизного податку з тютюнових виробів:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку з 1 січня 2024 року до 31 грудня 2024 року включно
2402 20 90 10	Сигарети без фільтра, цигарки	гривень за 1000 штук	2516,54

2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	гривень за 1000 штук	2516,54
2402 10 00 90	Сигарили, включаючи сигарили з відрізаними кінцями, з вмістом тютюну	гривень за 1000 штук	2516,54, але не менше 2363,4 гривень за 1 кілограм (нетто)*;

3) інші нікотиновмісні продукти для орального застосування:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниця виміру	Ставки податку з 1 вересня 2024 року до 31 грудня 2024 року включно
2404 91 90 00	Інші нікотиновмісні продукти для орального застосування	гривень за 1 кілограм (нетто)*	2363,4.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; в редакції Законів № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020, № 3553-IX від 16.01.2024}

18. Норми пункту 128-1.1 статті 128-1 цього Кодексу застосовуються:

з 1 липня 2019 року - до розпорядників акцизних складів, на яких розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 20 000 куб. метрів (крім розпорядника акцизного складу, який до 1 липня 2019 року не підпадав під визначення платника податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу);

{Абзац другий пункту 18 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 391-IX від 18.12.2019}

з 1 жовтня 2019 року - до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 1000 куб. метрів, але не перевищує 20 000 куб. метрів (крім розпорядника акцизного складу, який до 1 липня 2019 року не підпадав під визначення платника податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу);

{Абзац третій пункту 18 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 391-IX від 18.12.2019}

з 1 квітня 2020 року - до розпорядників акцизних складів, на яких розташовано резервуари, загальна місткість яких не перевищує 1000 куб. метрів (крім розпорядника акцизного складу, який до 1 липня 2019 року не підпадав під визначення платника податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу);

{Абзац четвертий пункту 18 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

з 1 липня 2020 року - до розпорядника акцизного складу, який до 1 липня 2019 року не підпадав під визначення платника податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу (незалежно від загальної місткості резервуарів, розташованих на акцизному складі такого розпорядника), а також до вітчизняних підприємств, на яких здійснюється діяльність з переробки нафти, газового конденсату, природного газу та їх суміші з метою вилучення цільових компонентів (сировини), що передбачає повний технологічний цикл їх переробки в готову продукцію (пальне).

{Пункт 18 підрозділу 5 розділу XX доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

19. Тимчасово, до 31 грудня 2018 року, звільняються від оподаткування акцизним податком операції з ввезення на митну територію України та реалізації на митній території України транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються у товарній підкатегорії 8703 90 10 10 згідно з УКТ ЗЕД (в тому числі вироблених в Україні).

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

20. Тимчасово, протягом 90 календарних днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів" ставки податку для транспортних засобів, зазначених у підпункті 215.3.5-1 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (крім транспортних засобів, зазначених у товарних підкатегоріях 8703 10 18 00, 8703 90 10 10, 8703 90 10 90, 8703 90 90 00 згідно з УКТ ЗЕД), визначаються із застосуванням коефіцієнта 0,5.

Встановлений цим пунктом коефіцієнт застосовується для легкових транспортних засобів, що використовувалися, які ввозяться на митну територію України фізичною особою для власного використання в кількості один легковий транспортний засіб на таку особу.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

21. Електронні документи, передбачені підпунктом 230.1.3 пункту 230.1 статті 230 цього Кодексу, заповнюються відповідальною особою розпорядника акцизного складу на підставі показників витратомірів-лічильників, рівнемірів-лічильників або у мірах повної місткості та/або за допомогою рулетки та метроштока або переносного (портативного) рівнеміра-аналізатора, які мають позитивний результат повірки, проведеної відповідно до законодавства, до дати реєстрації в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі витратомірів-лічильників та/або рівнемірів-лічильників, встановлених на відповідному акцизному складі, але не пізніше строків, визначених пунктом 12 цього підрозділу.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

22. Платники податку зобов’язані з 1 травня 2019 року до 1 червня 2019 року зареєструвати в системі електронного адміністрування реалізації пального усі акцизні склади, розпорядниками яких такі платники податку будуть станом на 1 липня 2019 року.

Суб’єкти господарювання, які відповідатимуть визначенню платників податку з 1 липня 2019 року, зобов’язані до 1 липня 2019 року зареєструватися платниками податку та зареєструвати в системі електронного адміністрування реалізації пального усі акцизні склади, розпорядниками яких такі платники податку будуть станом на 1 липня 2019 року.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

23. Акцизні накладні/розрахунки коригування, складені:

до 30 червня 2019 року (включно), реєструються в Єдиному реєстрі акцизних накладних до 15 липня 2019 року (включно);

з 1 до 31 липня 2019 року (включно), реєструються в Єдиному реєстрі акцизних накладних у період з 23 липня до 15 серпня 2019 року (включно);

з 1 серпня 2019 року, реєструються в Єдиному реєстрі акцизних накладних у терміні, передбачені пунктом 231.6 статті 231 цього Кодексу.

Для розподілу обсягів залишків пального, що обліковуються у платників податку в системі

електронного адміністрування реалізації пального, між акцизними складами/акцизними складами пересувними, де такі обсяги залишків пального знаходяться фактично станом на 1 липня 2019 року:

а) платники податку та суб'єкти господарювання, які з 1 липня 2019 року не підпадають під визначення платників податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу та у яких станом на 16 липня 2019 року в системі електронного адміністрування реалізації пального обліковуються обсяги залишків пального, зобов'язані скласти акцизні накладні в двох примірниках на такі обсяги пального, перший примірник зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних з 16 до 20 липня 2019 року (включно), із зазначенням в акцизних накладних акцизних складів/акцизних складів пересувних, де такі обсяги пального фактично знаходилися станом на 1 липня 2019 року, та розпорядників таких акцизних складів/акцизних складів пересувних шляхом заповнення обов'язкових реквізитів акцизної накладної, передбачених підпунктами "г", "ґ", "з" та "и" пункту 231.1 статті 231 цього Кодексу;

б) після виконання платником податку вимог підпункту "а" цього пункту щодо відповідного розпорядника акцизного складу/акцизного складу пересувного такий розпорядник акцизного складу/акцизного складу пересувного зобов'язаний з 16 до 22 липня 2019 року (включно) зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних другий примірник отриманої акцизної накладної, складеної платником податку згідно з підпунктом "а" цього пункту.

Обсяги ввезеного на митну територію України пального або спирту етилового з 1 до 15 липня 2019 року (включно) обліковуються в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового в такій послідовності:

1) 16 липня 2019 року зараховуються автоматично на підставі оформлених належним чином митних декларацій у розрізі платників податку та умов оподаткування пального або спирту етилового за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД;

2) з 16 до 22 липня 2019 року (включно) розподіляються між акцизними складами пересувними, що використовуються під час такого ввезення, на підставі акцизних накладних, зареєстрованих у Єдиному реєстрі акцизних накладних, складених платником податку - розпорядником таких акцизних складів пересувних.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

24. Протягом 20 календарних днів, починаючи з 1 липня 2019 року, платник податку зобов'язаний подати до контролюючого органу акт проведення інвентаризації обсягів залишків спирту етилового станом на початок дня 1 липня 2019 року із зазначенням адрес об'єктів, на яких зберігаються відповідні обсяги залишків спирту етилового, перелік резервуарів, в яких зберігаються обсяги залишків спирту етилового, їх технічних параметрів (фізична місткість, що відповідає технічним паспортам), правовстановлюючих документів на відповідні об'єкти та документів, що засвідчують правові підстави експлуатації таких об'єктів. Зазначені у такому акті інвентаризації обсяги залишків спирту етилового контролюючий орган враховує у формулі, визначеній пунктом 232.3 статті 232 цього Кодексу, як обсяг, на який платник податку має право зареєструвати акцизні накладні та/або розрахунки коригування в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

Постійний представник контролюючого органу на акцизному складі бере участь у проведенні інвентаризації обсягів залишків спирту етилового та засвідчує акт проведення інвентаризації обсягів залишків спирту етилового.

Форма акта проведення інвентаризації обсягів залишків спирту етилового затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

25. Норми пунктів 120-2.1-120-2.3 статті 120-2 не застосовуються до акцизних

накладних/розрахунків коригування, які платник зобов’язаний скласти з 1 липня по 30 листопада 2019 року.

Норми пункту 128-1.2 статті 128-1 застосовуються з 1 жовтня 2019 року, а норми пункту 128-1.3 статті 128-1 - з 1 січня 2020 року (крім штрафних санкцій за неподання електронних документів з акцизних складів, на яких розташовані резервуари, загальна місткість яких не перевищує 1000 куб. метрів, та з акцизних складів, розпорядники яких до 1 липня 2019 року не підпадали під визначення платника податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу).

{Абзац другий пункту 25 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

Норми пункту 128-1.3 статті 128-1 цього Кодексу за неподання електронних документів з акцизних складів, на яких розташовані резервуари, загальна місткість яких не перевищує 1000 куб. метрів, починають застосовуватися з 1 квітня 2020 року.

{Пункт 25 підрозділу 5 розділу XX доповнено абзацом третім згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 129-IX від 20.09.2019}

26. Тимчасово підтвердження факту цільового використання бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів для погашення податкових векселів, виданих з 1 січня до 30 листопада 2019 року (включно) виробниками та імпортерами бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів згідно з пунктом 229.8 статті 229 цього Кодексу, здійснюється шляхом подання такими виробниками та імпортерами до контролюючого органу - векселедержателя копій первинних документів, що підтверджують здійснення операцій з:

{Абзац перший пункту 26 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

1) реалізації (заправлення повітряних суден) бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів суб’єктами господарювання, які здійснюють авіапаливозабезпечення згідно з діючим сертифікатом на відповідність вимогам авіаційних правил України на здійснення наземного обслуговування, виданим уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

2) реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів суб’єктам літакобудування, на яких поширюється дія норм статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості";

3) реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів замовникам, які здійснили закупівлю для забезпечення потреб держави або територіальної громади відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі";

4) реалізації бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів підприємствам, установам та організаціям системи державного резерву.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

27. Установити, що вимоги щодо обладнання витратомірами-лічильниками вітчизняних підприємств, на яких здійснюється діяльність з переробки нафти, газового конденсату, природного газу та їх суміші з метою вилучення цільових компонентів (сировини), що передбачає повний технологічний цикл їх переробки в готову продукцію (пальне), та вимоги для таких підприємств щодо щоденного формування даних про добовий фактичний обсяг реалізованого пального, а також відповідальність для таких підприємств за порушення таких вимог застосовуються з 1 січня 2020 року.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

28. Платники податку мають право зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних другий

примірник акцизних накладних, складених у порядку, передбаченому пунктом 23 цього підрозділу, за умови, що перший примірник такої акцизної накладної зареєстрований в Єдиному реєстрі акцизних накладних згідно з пунктом 23 цього підрозділу.

У разі зазначення в акцизній накладній, складеній відповідно до пункту 23 цього підрозділу, перший примірник якої зареєстрований в Єдиному реєстрі акцизних накладних, а другий примірник не зареєстрований в Єдиному реєстрі акцизних накладних, помилкових реквізитів особи, що отримує пальне, або у визначених у підпунктах "з" та "и" пункту 231.1 статті 231 цього Кодексу реквізитах акцизного складу або акцизного складу пересувного, на який отримано пальне:

а) платник, який склав перший примірник акцизної накладної, складає другий примірник такої накладної, в якому зазначає правильні реквізити особи, що отримує пальне, або акцизного складу/акцизного складу пересувного, на який отримано пальне, та в день складання направляє такий примірник особі, що отримує пальне;

б) особа, що отримує пальне, реєструє другий примірник акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних не пізніше трьох календарних днів, після дня отримання другого примірника акцизної накладної.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

29. Суб’єкт господарювання, який до 1 липня 2019 року не підпав під визначення платників податку відповідно до пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу, а з 1 липня 2019 року зареєстрований платником податку, має право одноразово, до 20 січня 2020 року включно, подати заявку на поповнення обсягу залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового без сплати акцизного податку, окремо по кожному акцизному складу/акцизному складу пересувному, та заяву про проведення документальної перевірки контролюючим органом достовірності даних, зазначених у такій заявці, у разі:

1) якщо обсяги пального, зазначені в такій заявці, відповідають одночасно таким умовам:

знаходилися на зберіганні у такого суб’єкта господарювання на його акцизному складі станом на 1 липня 2019 року та належали іншому суб’єкту господарювання, який не підпадав під визначення платника податку до 1 липня 2019 року;

були зазначені в акцизних накладних, складених на операції з реалізації таких обсягів пального їх власнику, які були зареєстровані в Єдиному реєстрі акцизних накладних до 1 липня 2019 року;

не обліковувалися в системі електронного адміністрування реалізації пального станом на 1 липня 2019 року;

2) якщо обсяги пального, зазначені в такій заявці, відповідають одночасно таким умовам:

були отримані таким суб’єктом господарювання після 1 липня 2019 року, а реалізовані платником податку до 30 червня 2019 року включно;

були зазначені в акцизних накладних, складених на операції з реалізації таких обсягів пального їх власнику, які були зареєстровані в Єдиному реєстрі акцизних накладних до 1 липня 2019 року;

не обліковувалися в системі електронного адміністрування реалізації пального станом на 1 липня 2019 року.

У заявці на поповнення обсягу залишку пального, складеній платниками, зазначеними у підпункті 1 цього пункту, додатково зазначається код ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) суб’єкта господарювання, пальне якого зберігається відповідно до укладених договорів на зберігання.

Контролюючим органом у формулі, визначеній пунктом 232.3 статті 232 цього Кодексу, протягом 10 календарних днів враховується обсяг пального, підтверджений результатами проведеної контролюючим органом документальної перевірки, як обсяг, на який платник податку має право

зареєструвати акцизні накладні та/або розрахунки коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Документальна перевірка відповідності даних у поданій відповідно до цього пункту заявці на поповнення обсягу залишку пального фактичним даним та/або даним бухгалтерського обліку підприємства, факту постачання та відображення обсягів реалізації в системі електронного адміністрування реалізації пального до 1 липня 2019 року призначається контролюючим органом в порядку, визначеному законодавством, не пізніше 1 квітня 2020 року.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 391-IX від 18.12.2019}

29-1. Тимчасово, до 30 квітня 2020 року, встановити, що:

1) дія абзаців третього і четвертого підпункту 229.1.8 пункту 229.1 статті 229 цього Кодексу не застосовується при виробництві дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00) за умови встановлення на такому підприємстві податкових постів;

2) кожне місце відпуску дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00) повинно бути обладнане засобами обліку виробленої продукції, які повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства;

3) державні підприємства, які є одночасно виробниками спирту етилового денатурованого та дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00), мають право використовувати вироблений ними спирт етиловий денатурований для виробництва дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00) без наявності зареєстрованих витратомірів-лічильників спирту етилового на лінії виробництва таких дезінфекційних засобів за умови обладнання кожного місця відпуску дезінфекційних засобів засобами обліку виробленої продукції, що відповідають вимогам законодавства та мають позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства;

4) акцизні склади, на території яких виробляється спирт етиловий денатурований для виробництва дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00), повинні бути обладнані на кожному місці отримання та відпуску спирту етилового неденатурованого, розташованому на акцизному складі, витратомірами-лічильниками спирту етилового, зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового, а також засобами обліку денатуруючих добавок, які повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства;

5) суб’єктами господарювання, які здійснюють виробництво спирту етилового денатурованого та/або дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00), облік спирту етилового денатурованого здійснюється з використанням атестованих відповідно до законодавства методик;

6) електронні документи виробниками спирту етилового денатурованого для виробництва дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00) та виробниками дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00) заповнюються з урахуванням підпунктів 4 і 5 пункту 29-1 підрозділу 5 розділу XX цього Кодексу шляхом передачі даних з витратомірів-лічильників спирту етилового та засобів обліку виробленої продукції;

7) витратоміри-лічильники спирту етилового та зазначені у цьому пункті засоби обліку виробленої продукції повинні відповідати вимогам законодавства та мати позитивний результат повірки або оцінку відповідності, проведені відповідно до законодавства. У разі відсутності позитивного результату повірки або оцінки відповідності витратомірів-лічильників спирту етилового та засобів обліку готової продукції для цілей цього Кодексу витратоміри-лічильники спирту етилового та засоби обліку виробленої продукції вважаються невстановленими;

8) представник контролюючого органу на акцизному складі підприємства, на якому виробляється спирт етиловий денатурований для виробництва дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808

94 90 00), а також на підприємстві, яке виробляє дезінфекційні засоби:

а) здійснює контроль за дотриманням умов денатурації спирту етилового;

б) бере участь у складанні Акта денатурації спирту етилового, у якому зазначаються об’єм спирту етилового неденатурованого в декалітрах 100-відсоткового спирту, приведених до температури 20° С, який був використаний на виробництво спирту етилового денатурованого, та кількість денатуруючих добавок, які були використані під час денатурації;

в) бере участь у складанні Акта виробництва дезінфекційних засобів (код згідно з УКТ ЗЕД 3808 94 90 00), у якому зазначаються об’єм спирту етилового денатурованого в декалітрах 100-відсоткового спирту, приведених до температури 20° С, кількість доданих інгредієнтів та кількість готової продукції.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 29-1 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

29-2. Терміни погашення податкових векселів, виданих відповідно до пункту 229.8 статті 229 цього Кодексу виробниками або імпортерами палива для реактивних двигунів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 12 70 00, 2710 19 21 00) та/або бензинів авіаційних (код згідно з УКТ ЗЕД 2710 12 31 00), які припадають на період з 1 березня по 30 червня 2020 року, продовжуються по дев’яностий календарний день з дня відновлення прийняття та відправлення повітряних суден, що виконують пасажирські перевезення в Україні.

{Абзац перший пункту 29-2 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

У разі підтвердження до граничного строку погашення податкових векселів, встановленого абзацом першим цього пункту імпортером або виробником, які видали податковий вексель, факту цільового використання бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів погашення таких податкових векселів здійснюється у встановленому пунктом 229.8 статті 229 цього Кодексу порядку:

{Абзац другий пункту 29-2 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

без сплати коштами сум акцизного податку, зазначених у таких податкових векселях;

без застосування штрафів, встановлених підпунктом 229.8.12 пункту 229.8 статті 229 цього Кодексу.

У разі якщо податковий вексель не погашено до граничного строку погашення податкових векселів, встановленого абзацом першим цього пункту, векселедержатель протягом п’яти робочих днів, наступних за визначеним цим пунктом останнім днем терміну погашення податкового векселя, здійснює протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов’язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену в податковому векселі, векселедержателю.

{Абзац п'ятий пункту 29-2 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

У разі відсутності підтвердження до граничного строку погашення податкових векселів, встановленого абзацом першим цього пункту, цільового використання імпортером або виробником, які видали податковий вексель, бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів з таких імпортера або виробника справляється штраф у розмірі 50 відсотків суми акцизного податку, яка обчислюється виходячи з обсягів бензинів авіаційних або палива для реактивних двигунів, за якими відсутнє підтвердження цільового використання, та ставки акцизного податку, встановленої підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу із застосуванням підвищувального коефіцієнта 10.

{Абзац шостий пункту 29-2 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 29-2 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

{Пункт 29-3 підрозділу 5 розділу XX виключено на підставі Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

30. Марки акцизного податку, надруковані до 1 січня 2021 року, на яких не позначено кількість одиниць у пачці (упаковці), повинні бути використані до 1 липня 2021 року, а марковані такими марками тютюнові вироби знаходяться в обігу до їх повної реалізації в межах терміну придатності для споживання.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

31. Тимчасово, на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС) звільняються від оподаткування акцизним податком операції з безоплатної передачі у володіння і користування суб’єктам, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об’єднаних сил (ООС), органам прокуратури у Донецькій та Луганській областях: конфіскованих підакцизних товарів, визначених підпунктами 215.3.5- 215.3.5-2 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу (далі для цього пункту - транспортні засоби); транспортних засобів, визнаних безхазяйними; транспортних засобів, за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання; транспортних засобів, що за правом успадкування чи на інших законних підставах перейшли у власність держави.

У разі реалізації на митній території України транспортних засобів, операції з безоплатної передачі яких звільняються від оподаткування відповідно до цього пункту, податок сплачується особами, що реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження такі транспортні засоби, не пізніше дати такої реалізації одночасно із сплатою податку на додану вартість за ставками, що діяли на момент безоплатної передачі таких підакцизних транспортних засобів.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

32. Суб’єкти господарювання, які до 23 травня 2020 року не підпадали, а з 23 травня 2020 року підпадають під визначення платників податку відповідно до підпункту 212.1.15 пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу, які здійснюють ввезення на митну територію України або реалізацію палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90):

1) зобов’язані до 31 грудня 2020 року включно:

зареєструватися платниками акцизного податку з реалізації пального та зареєструвати в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового всі акцизні склади, розпорядниками яких є такі платники податку;

обладнати всі акцизні склади витратомірами-лічильниками та/або рівнемірами-лічильниками та зареєструвати їх у Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі;

2) мають право одноразово до 31 грудня 2020 року включно без сплати акцизного податку подати заявку на поповнення обсягів залишку пального/коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового станом на 23 травня 2020 року за кожним кодом пального згідно з УКТ ЗЕД та кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним у разі подальшого використання зазначеного у цьому пункті пального виключно для:

власного споживання палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90). Ця норма не поширюється на використання пального для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом;

власного споживання пального, що було передано (відпущено, відвантажено) платником акцизного податку таким суб’єктам господарювання або ввезено таким суб’єктом господарювання на митну територію України. Ця норма не поширюється на пальне, зазначене в абзаці другому цього підпункту;

промислової переробки (крім виробництва підакцизних товарів, зазначених у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу);

3) зобов’язані до 15 січня 2021 року включно скласти акцизні накладні на загальні обсяги пального, зазначеного у підпункті 2 цього пункту, використаного для власного споживання та/або промислової переробки у період з 23 травня 2020 року до 31 грудня 2020 року включно, за кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД і зареєструвати їх у Єдиному реєстрі акцизних накладних;

4) мають право одноразово до 31 грудня 2020 року включно подати заявку на поповнення обсягів залишку пального/коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового станом на 23 травня 2020 року за кожним кодом пального згідно з УКТ ЗЕД та кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним, яка реєструється зі списанням з облікової картки грошових коштів сплаченого акцизного податку. Ця норма застосовується до обсягів пального, що в подальшому буде використовуватися для інших цілей, ніж зазначені у підпункті 2 цього пункту;

5) зобов’язані до 15 січня 2021 року включно скласти акцизні накладні на загальні обсяги пального, зазначеного у підпункті 4 цього пункту, реалізованого у період з 23 травня 2020 року до 31 грудня 2020 року включно, за кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД і зареєструвати їх у Єдиному реєстрі акцизних накладних.

До суб’єктів господарювання, зазначених у цьому пункті:

до 31 грудня 2020 року включно не застосовуються штрафні санкції, передбачені пунктом 117.3 статті 117 (за здійснення операцій з реалізації пального без реєстрації платниками акцизного податку), пунктами 128-1.2 (за відсутність реєстрації акцизних складів) та 128-1.3 (за неподання електронних документів з акцизних складів) статті 128-1 цього Кодексу;

до 15 січня 2021 року включно не застосовуються штрафні санкції, передбачені статтею 120-2 цього Кодексу за порушення строків реєстрації акцизних накладних, складених на операції з реалізації пального, здійснені з 23 травня 2020 року по 31 грудня 2020 року включно;

до 31 грудня 2020 року включно не застосовуються штрафні санкції, передбачені пунктом 128-1.1 статті 128-1 цього Кодексу за необладнання резервуарів, в яких знаходиться пальне, витратомірами-лічильниками та/або рівнемірами-лічильниками та за відсутність їх реєстрації в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

33. Суб’єкти господарювання, які до 23 травня 2020 року підпадали під визначення платників акцизного податку відповідно до підпункту 212.1.15 пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу та станом на 23 травня 2020 року мали залишки палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які

встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90):

1) зобов’язані до 31 грудня 2020 року включно:

зареєструвати в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового всі акцизні склади, на яких зберігаються палива рідкі, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинники або розріджувачі на основі метанолу, інші готові суміші на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90);

обладнати всі резервуари, в яких зберігаються палива рідкі, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинники або розріджувачі на основі метанолу, інші готові суміші на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90), витратомірами-лічильниками та/або рівнемірами-лічильниками та зареєструвати їх у Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі;

2) мають право одноразово до 31 грудня 2020 року включно без сплати акцизного податку подати заявку на поповнення обсягів залишку пального/коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового станом на 23 травня 2020 року за кожним кодом пального згідно з УКТ ЗЕД та кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним у разі подальшого використання зазначеного у цьому пункті пального виключно для:

власного споживання палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90). Ця норма не поширюється на використання пального для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом;

промислової переробки (крім виробництва підакцизних товарів, зазначених у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу);

3) зобов’язані до 15 січня 2021 року включно скласти акцизні накладні на загальні обсяги пального, зазначеного у підпункті 2 цього пункту, використаного для власного споживання та/або промислової переробки у період з 23 травня 2020 року по 31 грудня 2020 року включно, за кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД, і зареєструвати їх у Єдиному реєстрі акцизних накладних;

4) мають право одноразово до 31 грудня 2020 року включно на обсяги палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90) подати заявку на поповнення обсягів залишку пального/коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового станом на 23 травня 2020 року за кожним кодом пального згідно з УКТ ЗЕД та кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним, яка реєструється зі списанням з облікової картки грошових коштів сплаченого акцизного

податку. Ця норма застосовується до обсягів пального, що в подальшому буде використовуватися для інших цілей, ніж зазначені у підпункті 2 цього пункту;

5) зобов’язані до 15 січня 2021 року включно скласти акцизні накладні на загальні обсяги пального, зазначеного у підпункті 4 цього пункту, реалізованого у період з 23 травня 2020 року по 31 грудня 2020 року включно, за кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД і зареєструвати їх у Єдиному реєстрі акцизних накладних.

До суб’єктів господарювання, зазначених у цьому пункті:

до 31 грудня 2020 року включно не застосовуються штрафні санкції, передбачені пунктами 128-1.2 (за відсутність реєстрації акцизних складів) та 128-1.3 (за неподання електронних документів з акцизних складів) статті 128-1 цього Кодексу;

до 15 січня 2021 року включно не застосовуються штрафні санкції, передбачені статтею 120-2 цього Кодексу за порушення строків реєстрації акцизних накладних, складених на операції з реалізації палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90), здійснені з 23 травня 2020 року по 31 грудня 2020 року включно;

до 31 грудня 2020 року включно не застосовуються штрафні санкції, передбачені пунктом 128-1.1 статті 128-1 цього Кодексу за необладнання резервуарів, в яких знаходиться пальне, зазначене в абзаці першому цього пункту, витратомірами-лічильниками та/або рівнемірами-лічильниками та за відсутність їх реєстрації в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 33 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

34. Суб’єкти господарювання, зазначені у пункті 32 цього підрозділу, які після 23 травня 2020 року та до набрання чинності цими пунктами Кодексу подали зі сплатою акцизного податку заявки на поповнення обсягів залишку пального/коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового станом на 23 травня 2020 року за кожним кодом пального згідно з УКТ ЗЕД та кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним, яке в подальшому буде використовуватися/використане для цілей, зазначених у підпункті 2 пункту 32 цього підрозділу, одноразово: можуть подати розрахунки коригування акцизної накладної, які відміняють операції, зазначені в акцизній накладній, яка коригується, - для обсягів пального, яке використане у цілях, зазначених у підпункті 2 пункту 32 цього підрозділу; у межах залишків пального, які рахуються в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, можуть подати коригування до поданої зі сплатою акцизного податку заявки на поповнення обсягів залишку пального, яка зменшує обсяг пального, зазначеного в заявці на поповнення обсягів залишку пального, показники якої коригуються; враховують показники розрахунків коригування акцизної накладної та коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в деклараціях акцизного податку за календарні періоди, в яких були враховані акцизні накладні та заявки на поповнення обсягів залишку пального, показники яких скориговано такими розрахунками коригування акцизної накладної та коригуваннями до заявки на поповнення обсягів залишку пального. Суми надміру сплачених грошових зобов’язань з акцизного податку, що виникнуть у результаті такого врахування, підлягають поверненню в порядку, встановленому статтею 43 цього Кодексу. Суб’єкти господарювання, зазначені у пункті 33 цього підрозділу, які після 23 травня 2020 року та до набрання чинності цими пунктами Кодексу подали зі сплатою акцизного податку заявки на поповнення обсягів залишку пального/коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального палив рідких, на основі газойлів (дизпаливо), на які встановлено ставку акцизного податку 213,50 євро за 1000 літрів (коди згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 62 00-2710 19 68, 2710 19 71 00, 2710 19 75 00, 2710 19 99 00, 2710 20 31 00, 2710 20 35 00, 2710 20 39 00), розчинників або

розріджувачів на основі метанолу, інших готових сумішей на основі метанолу (код згідно з УКТ ЗЕД 3814 00 90 90) в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового станом на 23 травня 2020 року за кожним кодом пального згідно з УКТ ЗЕД та кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним, яке в подальшому буде використовуватися/використане для цілей, зазначених у підпункті 2 пункту 33 цього підрозділу, одноразово: можуть подати розрахунки коригування акцизної накладної, які відміняють операції, зазначені в акцизній накладній, яка коригується, - для обсягів пального, використаного у цілях, зазначених у підпункті 2 пункту 33 цього підрозділу; у межах залишків пального, які обліковуються в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, можуть подати коригування до поданої зі сплатою акцизного податку заявки на поповнення обсягів залишку пального, яка зменшує обсяг пального, зазначеного в заявці на поповнення обсягів залишку пального, показники якої коригуються; враховують показники розрахунків коригування акцизної накладної та коригування до заявки на поповнення обсягів залишку пального в деклараціях акцизного податку за календарні періоди, в яких були враховані акцизні накладні та заявки на поповнення обсягів залишку пального, показники яких скориговано такими розрахунками коригування акцизної накладної та коригуваннями до заявки на поповнення обсягів залишку пального. Суми надміру сплачених грошових зобов’язань з акцизного податку, що виникнуть у результаті такого врахування, підлягають поверненню в порядку, встановленому статтею 43 цього Кодексу.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 34 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

35. Положення підпункту 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу щодо базових олив та інших мастильних матеріалів, інших дистилятів, які під час фракційної розгонки за методом ISO 3405 (або аналогічним методом ASTM D86) при температурі 350° С та атмосферному тиску переганяються не більше 35 відсотків об’ємних одиниць, в редакції, що діяла з 8 серпня 2020 року, застосовуються з 23 травня 2020 року.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 35 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

36. Тимчасово, протягом 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо справляння податків і зборів, інших обов’язкових платежів, об’єктом оподаткування якими є транспортні засоби", сума акцизного податку визначається платником податку, на якого поширюється дія цього пункту, за ставкою, що розраховується за такою формулою:

Ставка = Ставка базова + Ve + Fe,

де Ставка базова - ставка податку в євро за 1 одиницю транспортного засобу, що визначається виходячи з кількості років, що минули з року виготовлення транспортного засобу, до року визначення ставки податку та становить:

Кількість років, що минула з року виготовлення транспортного засобу	Ставка базова, євро
5-9	0
10	25
11	50
12	75
13	100

14	125
15 і більше	150

Ve - ставка податку в євро за 1 одиницю транспортного засобу, що визначається множенням об’єму циліндрів двигуна внутрішнього згоряння відповідного транспортного засобу в кубічних сантиметрах на коефіцієнт, що становить:

0,25 євро за 1 кубічний сантиметр об’єму циліндрів двигуна - для транспортного засобу з об’ємом двигуна внутрішнього згоряння до 2000 кубічних сантиметрів включно;

0,2 євро за 1 кубічний сантиметр об’єму циліндрів двигуна - для транспортного засобу з об’ємом двигуна внутрішнього згоряння від 2001 до 3000 кубічних сантиметрів включно;

0,25 євро за 1 кубічний сантиметр об’єму циліндрів двигуна - для транспортного засобу з об’ємом двигуна внутрішнього згоряння від 3001 до 4000 кубічних сантиметрів включно;

0,35 євро за 1 кубічний сантиметр об’єму циліндрів двигуна - для транспортного засобу з об’ємом двигуна внутрішнього згоряння від 4001 до 5000 кубічних сантиметрів включно;

0,5 євро за 1 кубічний сантиметр об’єму циліндрів двигуна - для транспортного засобу з об’ємом двигуна внутрішнього згоряння понад 5000 кубічних сантиметрів;

Fe - ставка податку в євро за 1 одиницю транспортного засобу, що становить:

для транспортних засобів, оснащених двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та кривошипно-шатунним механізмом, - 0,0 євро;

для транспортних засобів, оснащених двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем), - 100,0 євро;

для транспортних засобів, оснащених двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та кривошипно-шатунним механізмом або двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) та електричним двигуном (одним чи кількома), - 0,0 євро.

Дія цього пункту поширюється на транспортні засоби особистого користування (у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію), що були у використанні та з року випуску яких минуло більше п’яти років, які класифікуються за товарними позиціями 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни) згідно з УКТ ЗЕД та станом на 31 грудня 2020 року перебували у митному режимі тимчасового ввезення або транзиту.

Дія цього пункту не поширюється на транспортні засоби, якщо вони не відповідають екологічним нормам "ЄВРО-2" і вище та/або мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом України або визнаної державою-агресором по відношенню до України згідно із законодавством, та/або останньою країною державної реєстрації яких є така держава-окупант (агресор).

Строк, передбачений абзацом першим цього пункту, для учасників бойових дій, зазначених у пунктах 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", за умови документального підтвердження їх перебування більш як 90 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо справляння податків і зборів, інших обов’язкових платежів, об’єктом оподаткування якими є транспортні засоби" безпосередньо на території проведення операції Об’єднаних сил (ООС), становить 270 днів.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 36 згідно із Законом № 1402-IX від 15.04.2021 - вводиться в дію з 15.06.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

37. Установити, що за податковими зобов’язаннями з екологічного податку, що виникли:

з 1 січня 2022 року до 31 грудня 2022 року включно, ставки податку становлять 30 відсотків ставок, передбачених пунктами 245.1 і 245.2 статті 245 цього Кодексу;

з 1 січня 2023 року до 31 грудня 2023 року включно, ставки податку становлять 60 відсотків ставок, передбачених пунктами 245.1 і 245.2 статті 245 цього Кодексу;

з 1 січня 2024 року до 31 грудня 2024 року включно, ставки податку становлять 90 відсотків ставок, передбачених пунктами 245.1 і 245.2 статті 245 цього Кодексу;

з 1 січня 2025 року, ставки податку становлять 100 відсотків ставок, передбачених пунктами 245.1 і 245.2 статті 245 цього Кодексу.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 37 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

38. Для платників податку, визначених у підпункті 212.1.13 пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу, що є виробниками електричної енергії, на яких покладені спеціальні обов’язки для забезпечення загальносуспільних інтересів відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії" датою виникнення податкових зобов’язань з акцизного податку на операції з реалізації електричної енергії є:

тимчасово, з 1 січня 2022 року до 31 грудня 2022 року включно, - дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок або дата отримання інших видів компенсацій за реалізовану електричну енергію;

з 1 січня 2023 року - дата складення документа, що засвідчує факт постачання електричної енергії, згідно з пунктом 216.10 статті 216 цього Кодексу (для електричної енергії, реалізованої починаючи з 1 січня 2023 року) та дата зарахування (отримання) коштів на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг або дата отримання інших видів компенсації (для електричної енергії, реалізованої у період з 1 січня 2022 року до 31 грудня 2022 року включно).

{Абзац третій пункту 38 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2173-IX від 01.04.2022, № 2888-IX від 12.01.2023}

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 38 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

38-1. Для платників податку, визначених у підпункті 212.1.13 пункту 212.1 статті 212 цього Кодексу, що є виробниками електричної енергії, датою виникнення податкових зобов’язань з акцизного податку на операції з реалізації електричної енергії є:

з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні - дата зарахування (отримання) коштів на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг або дата отримання інших видів компенсації за реалізовану електричну енергію;

{Абзац другий пункту 38-1 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

з першого податкового періоду, наступного за періодом припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні, - дата складення документа, що засвідчує факт постачання електричної енергії згідно з пунктом 216.10 статті 216 цього Кодексу (для електричної енергії, реалізованої починаючи з першого податкового періоду, наступного за періодом припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні), та дата зарахування (отримання) коштів на рахунок у банку/небанківському надавачу платіжних послуг або дата отримання інших видів компенсації (щодо електричної енергії, реалізованої у період з 1 березня 2022 року по останній податковий період, в якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан в Україні, включно).

{Абзац третій пункту 38-1 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 38-1 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

39. Установити, що надходження від сплати екологічного податку за викиди двоокису вуглецю спрямовуються на заходи, що призводять до скорочення викидів двоокису вуглецю (декарбонізацію) галузями, віднесеними до секції C "Переробна промисловість" та секції D "Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря" Національного класифікатора України "Класифікація видів економічної діяльності" ДК 009:2010, в порядку, встановленому Бюджетним кодексом України, в обсязі не менше 70 відсотків надходжень від сплати екологічного податку відповідної секції.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 39 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

40. Тимчасово, до 1 січня 2023 року, сплата акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів (тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну), вироблених до 1 квітня 2022 року, в тому числі іноземними виробниками, та не реалізованих кінцевим споживачам до 1 квітня 2022 року, здійснюється у порядку та на умовах, що діяли до 1 квітня 2022 року.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 40 згідно із Законом № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

41. Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не довше ніж до 1 липня 2023 року, встановити ставки акцизного податку на такі товари:

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставка акцизного податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниця виміру (об’єм у літрах, приведених до t 15° C)	ставка
	Бензини моторні:		
	бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л або менше:		
2710 12 41 11 2710 12 41 12 2710 12 41 13 2710 12 41 31 2710 12 41 32 2710 12 41 33 2710 12 41 91 2710 12 41 92 2710 12 41 93 2710 12 45 01 2710 12 45 02 2710 12 45 09 2710 12 49 01 2710 12 49 02	із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового ефіру або їх суміші	євро за 1000 літрів	100,0

2710 12 49 09			
2710 12 41 14 2710 12 41 15 2710 12 41 19 2710 12 41 34 2710 12 41 35 2710 12 41 39 2710 12 41 94 2710 12 41 95 2710 12 41 99 2710 12 45 12 2710 12 45 13 2710 12 45 99 2710 12 49 12 2710 12 49 13 2710 12 49 99	інші бензини	євро за 1000 літрів	100,0
2710 20 90 00	інші нафтопродукти	-"-	100,0
2710 19 31 01 2710 19 31 10 2710 19 31 20 2710 19 31 30 2710 19 31 40 2710 19 35 01 2710 19 35 10 2710 19 35 20 2710 19 35 30 2710 19 35 40 2710 19 43 00 2710 19 46 00 2710 19 47 10 2710 19 47 90 2710 19 48 00 2710 20 11 00 2710 20 15 00 2710 20 17 00 2710 20 19 00	Важкі дистиляти (газойль)	-"-	100,0
2711 12 11 00 2711 12 19 00 2711 12 91 00 2711 12 93 00 2711 12 94 00 2711 12 97 00 2711 13 10 00 2711 13 30 00 2711 13 91 00 2711 13 97 00 2711 14 00 00	Скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном) та інші гази	євро за 1000 літрів	52,0

2711 19 00 00			
2901 10 00 10	Бутан, ізобутан	євро за 1000 літрів	52,0
3826 00 10 00 3826 00 90 00	Біодизель та його суміші, що не містять або містять менш як 70 мас.% нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід	євро за 1000 літрів	100,0
3824 99 96 10	Паливо моторне альтернативне	-"-	100,0

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 41 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 2618-IX від 21.09.2022}

42. Тимчасово, на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства, звільняються від оподаткування акцизним податком операції з ввезення на митну територію України та реалізації на митній території України броньованих автомобілів, що класифікуються за кодами 8702 10 19 90, 8702 90 11 00, 8703 згідно з УКТ ЗЕД, кінцевим отримувачем яких відповідно до сертифіката кінцевого споживача або згідно з умовами договору визначено правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші військові формування, добровольчі формування територіальних громад, утворені відповідно до законів України, інші суб’єкти, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 42 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

43. Тимчасово, на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану в Україні, на акцизних складах, на яких здійснюється виробництво біоетанолу, дозволяється виробництво та зберігання інших видів спирту етилового.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 43 згідно із Законом № 2284-IX від 31.05.2022}

44. Установити, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, важкі дистиляти (газойль) за кодами згідно з УКТ ЗЕД 2710 19 31 01, 2710 19 31 10, 2710 19 31 20, 2710 19 31 30, 2710 19 31 40, 2710 19 35 01, 2710 19 35 10, 2710 19 35 20, 2710 19 35 30, 2710 19 35 40, 2710 19 43 00, 2710 19 46 00, 2710 19 47 10, 2710 19 47 90, 2710 19 48 00, 2710 20 11 00, 2710 20 16 10, 2710 20 16 90, 2710 20 19 00, біодизель та його суміші (що не містять або містять менш як 70 мас. % нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід) на основі моноалкільних складних ефірів жирних кислот за кодами згідно з УКТ ЗЕД 3826 00 10 00, 3826 00 90 00 (далі у цьому пункті - важкі дистиляти та біодизель), що вироблені в Україні або ввезені на митну територію України, оподатковуються акцизним податком за ставкою 0 євро за 1000 літрів, якщо замовником такого пального згідно з умовами договору є Міністерство оборони України.

{Абзац перший пункту 44 підрозділу 5 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3553-IX від 16.01.2024}

Для ввезення на митну територію України або реалізації вироблених в Україні важких дистилятів та біодизелю імпортер важких дистилятів та біодизелю (далі - імпортер) оформлює податковий вексель у трьох примірниках, а виробник важких дистилятів та біодизелю (далі - виробник) - у двох примірниках. Перший примірник податкового векселя подається до контролюючого органу (векселедержателя) за місцезнаходженням імпортера або виробника, другий примірник - залишається імпортеру або виробнику, а третій примірник - подається до контролюючого органу за місцем митного оформлення таких важких дистилятів та біодизелю.

Податковий вексель видається на суму акцизного податку, нарахованого на обсяг ввезених на митну територію України або вироблених в Україні важких дистилятів та біодизелю, виходячи із ставки, що визначається як різниця між ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, та ставкою, встановленою абзацом першим цього пункту. До податкового векселя додається розрахунок суми акцизного податку.

Реалізація обсягів важких дистилятів та біодизелю суб'єктами господарювання, які отримали акцизні накладні, зареєстровані в Єдиному реєстрі акцизних накладних, із зазначенням в них реквізитів податкового векселя, виданого на суму акцизного податку, нарахованого на такі обсяги, здійснюється без сплати акцизного податку.

Строк, на який видається податковий вексель, не може перевищувати 180 календарних днів.

Податковий вексель може бути виданий лише імпортером або виробником - платником податку.

Виданий виробником податковий вексель є підставою для реалізації важких дистилятів та біодизелю із сплатою акцизного податку за ставкою, встановленою абзацом першим цього пункту.

Підставою для митного оформлення важких дистилятів та біодизелю, що ввозяться на митну територію України імпортером із сплатою акцизного податку за ставкою, встановленою абзацом першим цього пункту, є подання таким імпортером до контролюючого органу, що здійснює митне оформлення, у передбаченому Митним кодексом України порядку засобами електронного зв'язку копії податкового векселя, взятого на облік контролюючим органом.

Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем.

За користування податковим векселем не нараховуються відсотки або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів.

Податковий вексель без сплати коштами зазначеної в ньому суми акцизного податку погашається у разі підтвердження факту цільового використання важких дистилятів та біодизелю протягом строку, на який виданий такий вексель, шляхом реєстрації акцизних накладних у Єдиному реєстрі акцизних накладних на операції з реалізації важких дистилятів та біодизелю Міністерству оборони України, складених платником податку, який здійснює таку реалізацію.

Акцизні накладні на такі операції складаються на підставі первинних документів.

Податковий вексель без сплати коштами зазначеної в ньому суми акцизного податку за операціями, визначеними цим пунктом, погашається на підставі копій первинних документів та договорів на реалізацію пального, що підтверджують реалізацію пального по всьому ланцюгу реалізації пального від виробника/імпортера до суб'єкта, визначеного цим пунктом, поданих до контролюючого органу, та акцизних накладних, складених на такі операції та зареєстрованих у Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Податковий вексель без сплати коштами зазначеної в ньому суми акцизного податку на обсяги втрачених важких дистилятів та біодизелю, що не перевищують нормативи втрат, затверджені Кабінетом Міністрів України, погашається на підставі копій первинних документів про втрати таких обсягів пального та акцизних накладних, зареєстрованих у Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Сума акцизного податку, сплачена виробником/імпортером до закінчення строку, на який видано податковий вексель, виходячи з обсягів важких дистилятів та біодизелю, цільове використання яких не підтверджено, враховується векселедержателем при погашенні податкового векселя. Така сума податку обчислюється виходячи з обсягу важких дистилятів та біодизелю, цільове використання якого не підтверджено, та ставки податку, що визначається як різниця між ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, та ставкою, встановленою абзацом першим цього пункту.

Векселедержатель перевіряє документи, надані виробником/імпортером для погашення

податкового векселя, протягом п’яти робочих днів з дня їх отримання. За результатами перевірки векселедержатель приймає рішення про погашення податкового векселя або про здійснення процедур, передбачених цим пунктом.

У разі якщо передбачений цим пунктом податковий вексель не погашено в установлений строк, векселедержатель протягом п’яти робочих днів, наступних за останнім днем строку, на який видано податковий вексель, здійснює протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та протягом одного робочого дня з дати вчинення протесту звертається до банку, який здійснив аваль векселя, з опротестованим податковим векселем. Банк-аваліст зобов’язаний не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя з опротестованим податковим векселем, переказати суму, зазначену в податковому векселі, векселедержателю.

У разі відсутності підтвердження у встановлений строк цільового використання імпортером або виробником, які видали податковий вексель, важких дистилятів та біодизелю з такого імпортера або виробника справляється штраф у розмірі 50 відсотків суми акцизного податку, що обчислюється виходячи з обсягів важких дистилятів та біодизелю, за якими відсутнє підтвердження цільового використання, та ставки акцизного податку, встановленої підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу.

Суб’єкти господарювання, визначені цим пунктом, мають право реалізовувати важкі дистиляти та біодизель іншим особам у разі сплати акцизного податку, нарахованого на обсяги такого пального, виходячи із ставки, що визначається як різниця між ставкою, встановленою підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, та ставкою, встановленою абзацом першим цього пункту.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 44 згідно із Законом № 2618-IX від 21.09.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3325-IX від 10.08.2023}

45. Тимчасово, в реквізитах акцизної накладної, складеної на умовах, визначених пунктом 44 цього підрозділу, зазначається ознака щодо реалізації пального на умовах, визначених пунктом 44 цього підрозділу, із зазначенням реквізитів податкового векселя, суб’єктів господарювання, які здійснюватимуть реалізацію важких дистилятів та біодизелю замовнику, визначеному пунктом 44 цього підрозділу.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 45 згідно із Законом № 2618-IX від 21.09.2022}

46. Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України та протягом 30 днів з дня його припинення або скасування, для цілей застосування розділу VIII цього Кодексу не вважаються стаціонарними джерелами забруднення у значенні, наведеному у підпункті 14.1.230 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, електрогенераторні установки, що класифікуються за кодом 8502 згідно з УКТ ЗЕД.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 46 згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

47. Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України та протягом 30 днів з дня його припинення або скасування, в доповнення до критеріїв, визначених підпунктом 14.1.6 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, не є акцизним складом:

приміщення або територія, у тому числі платника акцизного податку з реалізації пального, у кожному (на кожній) з яких загальна місткість розташованих ємностей для зберігання пального, яке використовується виключно для заправлення електрогенераторних установок, не перевищує 2000 літрів;

приміщення або територія, у тому числі платника акцизного податку з реалізації пального, у кожному (на кожній) з яких виконуються умови, зазначені в абзаці другому цього пункту, та одночасно зберігається або реалізується пальне у споживчій тарі ємністю до 5 літрів включно, отримане від виробника або особи, яка здійснила його розлив у таку тару.

{Підрозділ 5 розділу XX доповнено пунктом 47 згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

Підрозділ 6. Особливості справляння плати за землю

{Назва підрозділу 6 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

1. Протягом дії ратифікованих Верховною Радою України міжнародних договорів (угод) України з питань космічної діяльності щодо створення космічної техніки (включаючи агрегати, системи та їх комплектуючі для космічних комплексів, космічних ракет-носіїв, космічних апаратів та наземних сегментів космічних систем), але не пізніше 1 січня 2033 року, резиденти - суб'єкти космічної діяльності, які отримали ліцензію на право її здійснення та беруть участь у реалізації таких договорів (угод), за земельні ділянки виробничого призначення згідно з переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України, звільняються від сплати земельного податку.

{Пункт 1 підрозділу 6 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 71-VIII від 28.12.2014, № 1797-VIII від 21.12.2016, № 2836-ХІ від 13.12.2022}

{Пункт 2 підрозділу 6 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 3 підрозділу 6 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 4 підрозділу 6 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 5 підрозділу 6 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

6. Встановити, що індекс споживчих цін за 2015 рік, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів), застосовується із значенням 120 відсотків.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

7. До 1 січня 2025 року звільняються від сплати земельного податку суб’єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості" і здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них, крім земельних ділянок, на яких розташовані об’єкти соціального, торговельного, сільськогосподарського призначення та непромислового будівництва.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1795-VIII від 20.12.2016}

8. Установити, що індекс споживчих цін за 2016 рік, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель, застосовується із значенням:

для сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів) - 100 відсотків;

для земель несільськогосподарського призначення - 106 відсотків.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

9. Установити, що індекс споживчих цін, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель, застосовується із значенням 100 відсотків:

за 2017-2022 роки - для сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів);

за 2017-2020 роки - для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

10. У разі якщо органи місцевого самоврядування населених пунктів на лінії зіткнення не прийняли рішення про встановлення ставок земельного податку (крім земель сільськогосподарського

призначення) на 2020 рік, такий податок до прийняття відповідного рішення сплачується відповідно до норм цього Кодексу із застосуванням ставки у розмірі 0,01 відсотка нормативно грошової оцінки земельної ділянки.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

11. Тимчасово, до 1 січня 2035 року, установити, що в частині плати за землю за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, що використовуються в рамках реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями (крім інвестиційних проектів у сферах добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин) відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні", органи місцевого самоврядування можуть:

встановлювати ставки земельного податку та орендну плату за землі державної та комунальної власності в розмірі, меншому ніж розмір земельного податку, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певної категорії земель, що сплачується на відповідній території;

звільняти від сплати земельного податку.

До таких рішень органів місцевого самоврядування та/або рішень про внесення змін до таких рішень не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпунктів 12.3.3, 12.3.4 і 12.3.7 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 та пункту 12.5 статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

Загальна сума вивільнених від оподаткування коштів (сум податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються у розпорядженні платника податку - інвестора із значними інвестиціями) враховується у складі загального обсягу передбаченої спеціальним інвестиційним договором державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями, яка надається відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні".

У разі досягнення загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями платник податку - інвестор із значними інвестиціями починаючи з календарного місяця, в якому досягнуто зазначений обсяг, втрачає право на застосування пільги, визначеної цим пунктом.

При досягненні загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями протягом звітного (податкового) періоду платник податку - інвестор із значними інвестиціями зобов’язаний протягом 20 календарних днів з дати внесення відповідної інформації до реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями подати уточнюючу податкову декларацію за такий звітний (податковий) період, в якій збільшити податкові зобов’язання із сплати плати за землю за період починаючи з календарного місяця, в якому досягнуто загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями.

При цьому до дати внесення змін до договорів оренди земельних ділянок, що використовуються в рамках реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями, у зв’язку з досягненням загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями розмір орендної плати для нарахування податкових зобов’язань з орендної плати визначається за правилами, визначеними пунктом 288.5 статті 288 цього Кодексу.

Штрафні санкції та пеня, визначені цим Кодексом за заниження податкового зобов’язання з плати за землю, за період починаючи з дати досягнення загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями до дати внесення відповідної інформації до реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями щодо досягнення загального обсягу такої підтримки, не застосовуються.

Прийняття органами місцевого самоврядування рішень відповідно до абзацу першого цього пункту здійснюється з урахуванням вимог Закону України "Про державну підтримку інвестиційних

проектів із значними інвестиціями в Україні" щодо обмеження загального обсягу державної підтримки інвестиційного проекту із значними інвестиціями та положень відповідних спеціальних інвестиційних договорів, укладених відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

12. Установити, що у 2022 році інформація щодо рішень органу місцевого самоврядування, прийнятих до 1 січня 2022 року, про виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), передбачена пунктом 284.5 статті 284 цього Кодексу, надається відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням таких земельних ділянок у строк до 1 липня 2022 року.

Нарахування фізичним особам сум земельного податку на підставі рішень, зазначених в абзаці першому цього пункту, проводиться контролюючими органами за місцезнаходженням земельної ділянки, які надсилають (вручають) платникові податкове повідомлення-рішення про внесення податку до 1 жовтня 2022 року. Земельний податок фізичними особами сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

Першим звітним (податковим) періодом для нарахування земельного податку за земельні ділянки державної та комунальної власності на підставі рішень органів місцевого самоврядування про виділення земельної ділянки у натурі (на місцевості) власнику земельної частки (паю), прийнятих до 1 січня 2022 року, вважається 2022 рік.

Нарахування фізичним особам сум земельного податку на підставі рішень, зазначених в абзаці першому цього пункту, завершується звітним (податковим) періодом, що передує строку, визначеному частиною четвертою статті 13 Закону України "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)" для оформлення права власності на земельну ділянку (з урахуванням положень частини шостої зазначеної статті)";

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

13. Платник єдиного податку четвертої групи, якому відповідно до підпункту 8 пункту 299.10 статті 299 цього Кодексу анульовано реєстрацію платником єдиного податку, зобов’язаний сплачувати земельний податок за земельні ділянки та земельні частки (паї), які були передані йому в оренду власниками та землекористувачами таких земельних ділянок і земельних часток (паїв), з першого дня місяця, наступного за кварталом, у якому анульовано таку реєстрацію, до кінця поточного року. При цьому фізичні особи - власники та землекористувачі таких земельних ділянок і земельних часток (паїв) звільняються від сплати земельного податку до кінця поточного року, у якому платнику єдиного податку четвертої групи анульовано реєстрацію платником єдиного податку.

Платник єдиного податку четвертої групи, якому анульовано реєстрацію платником єдиного податку відповідно до підпункту 8 пункту 299.10 статті 299 цього Кодексу, зобов’язаний самостійно обчислити суму земельного податку і подати до відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельних ділянок податкову декларацію з плати за землю протягом 20 календарних днів місяця, наступного за кварталом, у якому анульовано реєстрацію платником єдиного податку.

{Підрозділ 6 розділу XX доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

Підрозділ 7. Особливості порядку повернення торгових патентів

1. Торгові патенти, видані згідно з вимогами Закону України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності", строк дії яких не закінчився на момент набрання чинності цим Кодексом, підлягають поверненню до контролюючих органів за місцем їх придбання у тримісячний строк (але не пізніше закінчення строку їх дії).

2. Суб'єкти господарювання несуть відповідальність за дотримання порядку використання

торгових патентів, виданих відповідно до Закону України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності", та за дотримання строку сплати за них, передбачену главою 11 розділу II цього Кодексу.

3. Суб’єкти господарювання, які порушили порядок отримання та використання торгового патенту за період до 1 січня 2015 року, несуть відповідальність в порядку та на умовах, що діяли до 1 січня 2015 року.

{Підрозділ 7 розділу XX доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Підрозділ 8. Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку

1. Встановити, що з 1 січня 2011 року до внесення змін до розділу XIV Податкового кодексу України в частині оподаткування суб'єктів малого підприємництва Указ Президента України від 3 липня 1998 року № 727 "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" (з наступними змінами) та абзаци шостий - двадцять восьмий пункту 1 статті 14 розділу IV Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року № 13-92 "Про прибутковий податок з громадян" застосовуються з урахуванням таких особливостей:

1) платники єдиного податку не є платниками таких податків і зборів, визначених Податковим кодексом України:

а) податок на прибуток підприємств;

б) податок на доходи фізичних осіб (для фізичних осіб - підприємців);

в) податок на додану вартість з операцій з постачання товарів та послуг, місце надання яких розташоване на митній території України, за винятком податку на додану вартість, що сплачується юридичними особами, які обрали ставку оподаткування 6 відсотків;

г) земельний податок, крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення підприємницької діяльності;

ґ) плата за користування надрами;

д) збір за спеціальне використання води;

е) збір за спеціальне використання лісових ресурсів;

є) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

2) нарахування, обчислення та сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування здійснюються суб'єктами малого підприємництва, які сплачують єдиний податок відповідно до Указу Президента України від 3 липня 1998 року № 727 "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" (з наступними змінами) або фіксований податок відповідно до абзаців шостого - двадцять восьмого пункту 1 статті 14 розділу IV Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року № 13-92 "Про прибутковий податок з громадян", у порядку, визначеному Законом України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування";

3) єдиний податок або фіксований податок сплачується на рахунок відповідного бюджету в розмірі частини єдиного податку або фіксованого податку, що підлягають перерахуванню до цих бюджетів відповідно до норм Указу Президента України від 3 липня 1998 року № 727 "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" (з наступними змінами) та Закону України "Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України "Про прибутковий податок з громадян" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 30-31, ст. 195) (крім єдиного податку, який сплачується у січні 2011 року за останній звітний (податковий) період 2010 року). При цьому розподіл коштів єдиного податку або фіксованого податку на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або до Пенсійного фонду України Державним казначейством України не

здійснюється;

4) зарахування до бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (у тому числі пенсійного страхування) єдиного податку, який сплачується у січні 2011 року за останній звітний (податковий) період 2010 року, здійснюється у порядку та на умовах, які діяли до 1 січня 2011 року;

5) повернення сум єдиного податку та фіксованого податку, які були сплачені до 1 січня 2011 року помилково або надміру, а також зарахування сум погашення податкового боргу, що сформувався станом на 31 грудня 2010 року, здійснюються у встановленому порядку з урахуванням цього підрозділу;

6) у разі повернення авансів (інших платежів), отриманих в період перебування платника податків на спрощеній системі оподаткування, з яких був сплачений єдиний податок, на суму такого повернення відбувається коригування суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у відповідності з коригуванням суми єдиного податку в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Пункт 1 підрозділу 8 розділу XX доповнено підпунктом 6 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

2. Установити, що норми підпункту 2 пункту 293.4 статті 293 та підпункту 7 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 цього Кодексу у 2012 році не застосовуються.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 2 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

3. Не є підставою для прийняття контролюючим органом у 2012 році рішення про відмову у видачі фізичній особі - підприємцю свідоцтва платника єдиного податку наявність у такої особи на день подання заяви про застосування спрощеної системи оподаткування податкового боргу з єдиного і фіксованого податків, який виник за наслідками обліку в контролюючих органах у лютому 2011 року, а також податкового боргу, який виник з єдиного податку за січень 2012 року.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

4. Платники єдиного податку третьої - шостої груп, які перебували на обліку в контролюючих органах до 1 січня 2015 року, з 1 січня 2015 року вважаються платниками єдиного податку третьої групи відповідно до норм глави 1 розділу XIV цього Кодексу.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

5. Установити, що індекс споживчих цін для цілей оподаткування єдиним податком четвертої групи застосовується із значенням 100 відсотків:

для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) за 2015 та 2017-2022 роки;

для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) за 2015 та 2017-2020 роки.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 2628-VIII від 23.11.2018; в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

6. До складу доходу платника єдиного податку - юридичної особи не включається сума коштів, яка надійшла як одноразова компенсація суб’єктам господарювання, відповідно до статті 4 Закону України "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб’єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2".

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

6-1. До складу доходу платника єдиного податку першої - третьої груп не включаються суми доходів, отриманих платником податку у вигляді часткової або повної компенсації відсоткових (процентних) ставок, яка виплачується в рамках бюджетної програми "Забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва" та державної програми впровадження фінансово-кредитних механізмів забезпечення громадян житлом на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України, а також суми коштів, отриманих платником податку на безповоротній основі від Фонду розвитку інновацій.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 6-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

7. До складу доходу платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця не включається сума коштів, яка надійшла як одноразова матеріальна допомога застрахованим особам, що виплачується такому платнику за рахунок коштів державного бюджету відповідно до статті 2 Закону України "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб’єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2".

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

8. Установити, що у частині регулювання платників єдиного податку четвертої групи підпункт 4 пункту 291.4, підпункти 291.4.3-291.4.7 пункту 291.4, пункт 291.5-1 статті 291, стаття 292-1, пункт 293.9 статті 293, пункт 294.1 статті 294, абзац другий пункту 294.4 статті 294, пункт 295.9 статті 295, підпункт 2 пункту 297.1 статті 297, підпункти 3 і 4 пункту 297.1 статті 297, підпункт 5 пункту 297.1 статті 297, пункт 297.4 статті 297, пункти 298.8 та 298.9 статті 298, підпункти 4 і 5 пункту 299.10 статті 299, абзац другий пункту 299.11 статті 299 діють тимчасово та втрачають чинність з 1 січня року, наступного за роком набрання чинності законом України щодо стимулювання розвитку агропромислового комплексу України з урахуванням Спільної сільськогосподарської політики Європейського Союзу у розрізі надання державної допомоги і розвитку сільських територій.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

9. Установити, що тимчасово, з 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але не пізніше ніж до 1 серпня 2023 року, положення розділу XIV цього Кодексу застосовуються з урахуванням таких особливостей:

{Абзац перший пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

9.1. Фізичні особи - підприємці - платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок.

При цьому такими особами декларація платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця не заповнюється за період, в якому відповідно до абзацу першого цього підпункту єдиний податок не сплачувався.

9.2. Платниками єдиного податку третьої групи можуть бути фізичні особи - підприємці та юридичні особи - суб’єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми.

{Абзац перший підпункту 9.2 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

До таких осіб не застосовується обмеження щодо обсягу доходу та кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах.

{Абзац другий підпункту 9.2 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

9.3. Платниками єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, без урахування обмежень, встановлених пунктом 291.5 статті 291 цього

Кодексу, не можуть бути:

1) суб’єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи - підприємці), які здійснюють:

{Абзац третій підпункту 9.3 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX виключено на підставі Закону № 2192-IX від 14.04.2022}

діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);

{До підпункту 9.3 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX включено абзац третій згідно із Законом № 2876-IX від 12.01.2023}

обмін іноземної валюти;

виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів, роздрібної торгівлі підакцизними товарами);

{Абзац п'ятий підпункту 9.3 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2142-IX від 24.03.2022, № 2173-IX від 01.04.2022, № 2325-IX від 21.06.2022}

видобуток, реалізацію корисних копалин (крім видобування підземних та поверхневих вод підприємствами, які надають послуги централізованого водопостачання та водовідведення);

{Абзац шостий підпункту 9.3 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

2) страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;

3) представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;

4) фізичні та юридичні особи - нерезиденти.

9.4. Відсоткова ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, встановлюється у розмірі 2 відсотки доходу, визначеного відповідно до статті 292 цього Кодексу.

{Підпункт 9.4 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9.5. Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, звільняються від обов’язку нарахування та сплати податку на додану вартість за операціями з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, а також від подання податкової звітності з податку на додану вартість, а їх реєстрація платником податку на додану вартість є призупиненою.

{Абзац перший підпункту 9.5 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-IX від 21.06.2022}

{Абзац другий підпункту 9.5 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

Під призупиненням реєстрації платником податку на додану вартість для цілей цього пункту розуміється, що для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, призупиняються права та обов’язки, встановлені розділом V та підрозділом 2 розділу XX цього Кодексу (у тому числі щодо формування податкового кредиту) на період використання особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом.

Операції, здійснені платником єдиного податку третьої групи, який використовує особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, вважаються такими, що не є об’єктом оподаткування податком на додану вартість.

Для осіб, реєстрація яких платником податку на додану вартість є призупиненою відповідно до цього пункту, обрахунок показників, визначених статтею 200-1 цього Кодексу, призупиняється на період використання особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом.

Не враховуються в обрахунку показника ∑НаклОтр суми податку на додану вартість за отриманими платником податку на додану вартість податковими накладними та/або розрахунками коригування до таких податкових накладних, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних, що складені за операціями, дата виникнення податкових зобов’язань за якими припадає (припадала) на період, протягом якого платник податку застосовував спрощену систему оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом.

{Підпункт 9.5 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 2142-IX від 24.03.2022}

9.6. Податковий (звітний) період для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, дорівнює календарному місяцю.

Сума податкового зобов’язання, зазначена платником податку в поданій ним податковій декларації, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого підпунктом 9.7 цього пункту для подання податкової декларації.

{Підпункт 9.6 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 2142-IX від 24.03.2022}

9.7. Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строки, встановлені для місячного податкового (звітного) періоду, крім випадків, передбачених цих пунктом.

Платники єдиного податку третьої групи - фізичні особи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, - у разі визначення єдиного соціального внеску подають звітність за звітний період - грудень як податкову декларацію платника єдиного податку за IV квартал податкового (звітного) року, в якій розраховують зобов’язання платників єдиного податку наростаючим підсумком та зазначають відомості про суми єдиного внеску, нарахованого, обчисленого і сплаченого в порядку, визначеному законом для даної категорії платників.

Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, що зобов’язані визначити загальне мінімальне податкове зобов’язання платників єдиного податку, подають звітність за звітний період - грудень як податкову декларацію платника єдиного податку за IV квартал податкового (звітного) року, в якій розраховують зобов’язання платників єдиного податку наростаючим підсумком, загальне мінімальне податкове зобов’язання.

{Підпункт 9.7 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 2142-IX від 24.03.2022}

9.8. Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування платником з особливостями, встановленими цим пунктом, суб’єкт господарювання подає до контролюючого органу заяву. При цьому до заяви не додається розрахунок доходу за попередній календарний рік.

Суб’єкт господарювання вважається платником єдиного податку третьої групи з особливостями, встановленими цим пунктом:

з 1 квітня 2022 року - у разі подання заяви до 1 квітня 2022 року;

з наступного робочого дня після подання заяви - у разі подання заяви починаючи з 1 квітня 2022 року.

Зареєстровані в установленому законом порядку суб’єкти господарювання (новостворені), які протягом 10 днів з дня державної реєстрації подали заяву про обрання спрощеної системи оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом, вважаються платниками єдиного податку третьої групи з дня їх державної реєстрації.

{Підпункт 9.8 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 2142-IX від 24.03.2022}

9.9. Платник податку має право самостійно (шляхом подання заяви) відмовитися від використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому прийнято таке рішення. У такому разі платник податків вважається таким, що застосовує систему оподаткування, на якій він перебував до обрання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, крім випадку, якщо у заяві про відмову від використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, платник податку зазначив про перехід на сплату інших податків і зборів.

{Абзац підпункту 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

До платників податків, які відмовилися від використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, положення підпункту 298.8.8 пункту 298.8 статті 298 цього Кодексу не застосовуються.

{Абзац підпункту 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

Новоутворені суб’єкти господарювання, які бажають обрати спрощену систему оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом, подають заяву за загальною процедурою, передбаченою цим Кодексом.

За товарами/послугами, необоротними активами, придбаними/виготовленими з податком на додану вартість до початку застосування особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом, які використані (поставлені, реалізовані) платником єдиного податку третьої групи в період застосування особливостей оподаткування, встановлених цим пунктом, в операціях, що не є об’єктом оподаткування, платник податку на додану вартість зобов’язаний не пізніше останнього дня звітного періоду, в якому здійснено відновлення його реєстрації платником податку на додану вартість, нарахувати податкові зобов’язання відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу.

{Підпункт 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX доповнено абзацом згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

База оподаткування при нарахуванні податкових зобов’язань відповідно до абзацу четвертого цього підпункту за необоротними активами визначається виходячи з балансової (залишкової) вартості, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів - виходячи із звичайної ціни), а за товарами/послугами - виходячи з вартості їх придбання.

{Підпункт 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX доповнено абзацом згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9.10. Надати право Кабінету Міністрів України визначати особливості нарахування та сплати єдиного податку.

9.11. Платники податку на прибуток підприємств (у тому числі платники податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний період, не перевищує 40 мільйонів гривень), які прийняли рішення про перехід на спрощену систему оподаткування платником з особливостями, встановленими цим пунктом, або відмовилися від використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, подають податкову

декларацію з податку на прибуток підприємств за той період (періоди) протягом календарного року, в якому (яких) платник був платником податку на прибуток підприємств.

{Пункт 9 підрозділу 8 розділу XX доповнено підпунктом 9.11 згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9.12. Оподаткування податком на прибуток підприємств платників податку, які тимчасово перейшли на сплату єдиного податку третьої групи відповідно до цього пункту, здійснюється з урахуванням таких особливостей.

Надміру сплачена сума грошових зобов’язань з податку на прибуток підприємств, що існує на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою 2 відсотки, може бути зарахована у погашення грошових зобов’язань з цього податку, що виникатимуть після відновлення сплати податку на прибуток підприємств.

Авансові внески з податку на прибуток підприємств при виплаті дивідендів, що залишилися неврахованими у зменшення нарахованої суми податкового зобов’язання з цього податку на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою 2 відсотки, можуть бути враховані у зменшення такої суми після відновлення сплати податку на прибуток підприємств.

Від’ємне значення об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, що існувало на дату переходу на сплату єдиного податку, може бути зараховане у зменшення об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, що виникатиме після відновлення сплати цього податку, у порядку, визначеному пунктом 140.4 статті 140 цього Кодексу.

Проценти, які перевищують суму обмеження, визначеного пунктом 140.2 статті 140 цього Кодексу, які збільшили фінансовий результат до оподаткування, що залишилися не врахованими у зменшення фінансового результату до оподаткування на дату переходу на сплату єдиного податку за ставкою 2 відсотки, зменшують фінансовий результат до оподаткування з урахуванням обмежень, встановлених пунктом 140.2 статті 140 цього Кодексу, після відновлення сплати податку на прибуток підприємств.

Платник, який протягом календарного року перейшов на сплату єдиного податку за ставкою 2 відсотки, у разі відновлення ним у цьому ж році сплати податку на прибуток підприємств складає та подає податкову декларацію з податку на прибуток підприємств наростаючим підсумком з початку такого календарного року. При цьому результати діяльності за періоди перебування на сплаті єдиного податку за ставкою 2 відсотки не враховуються при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, зазначеного у підпункті 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу, з урахуванням положень підрозділу 4 цього розділу для платників податку на прибуток, які перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну.

Обсяг річного доходу від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) платника податку на прибуток підприємств для цілей застосування підпункту 39.2.1.7 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39, підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 та пункту 137.5 статті 137 цього Кодексу обчислюється за весь звітний рік, у тому числі з урахуванням доходів, отриманих за періоди такого року, в яких такий платник податку перебував на сплаті єдиного податку за ставкою 2 відсотки.

{Пункт 9 підрозділу 8 розділу XX доповнено підпунктом 9.11 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

9-1. Особливості переходу суб’єктів господарювання, які використовували особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 цього підрозділу, на систему оподаткування, на якій такі платники податку перебували до обрання особливостей оподаткування, передбачених пунктом 9 цього підрозділу

9-1.1. Платники єдиного податку третьої групи, які станом на 31 липня 2023 року

використовували особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 цього підрозділу, та не відмовилися від їх використання самостійно, з 1 серпня 2023 року автоматично вважаються такими, що застосовують систему оподаткування, на якій такі платники податку перебували до обрання особливостей оподаткування, передбачених пунктом 9 цього підрозділу.

Новостворені суб’єкти господарювання, які з дня державної реєстрації обрали спрощену систему оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, автоматично вважаються платниками єдиного податку третьої групи із ставкою єдиного податку у розмірі, визначеному підпунктом 2 пункту 293.3 статті 293 цього Кодексу.

9-1.2. Платники податків, у яких була призупинена реєстрація платником податку на додану вартість відповідно до підпункту 9.5 пункту 9 цього підрозділу та яким з 1 серпня 2023 року автоматично відновлено права та обов’язки, встановлені розділом V та підрозділом 2 розділу XX цього Кодексу, за товарами, необоротними активами, придбаними/виготовленими/ввезеними на митну територію України з податком на додану вартість до початку застосування особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, які використані (поставлені, реалізовані) в період застосування особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, зобов’язані не пізніше 31 жовтня 2023 року нарахувати податкові зобов’язання відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу. При цьому база оподаткування при нарахуванні податкових зобов’язань за необоротними активами визначається виходячи з балансової (залишкової) вартості, що склалася станом на перше число місяця, в якому вони були використані (поставлені, реалізовані), а в разі відсутності обліку необоротних активів - виходячи із звичайної ціни, за товарами - виходячи з вартості їх придбання.

9-1.2.1. Платники податків, у яких була призупинена реєстрація платником податку на додану вартість відповідно до підпункту 9.5 пункту 9 цього підрозділу та яким з 1 серпня 2023 року автоматично відновлено права та обов’язки, встановлені розділом V та підрозділом 2 розділу XX цього Кодексу, не пізніше 31 жовтня 2023 року включають до складу податкового кредиту суми податку на додану вартість, що були сплачені під час ввезення товарів, необоротних активів, під час застосування особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу. При цьому такі платники податків зобов’язані не пізніше 31 жовтня 2023 року нарахувати податкові зобов’язання відповідно до пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу за товарами, необоротними активами, ввезеними на митну територію України та використаними (поставленими, реалізованими) в період застосування особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, в тому звітному періоді, в якому суми податку на додану вартість, що були сплачені при ввезенні таких товарів, необоротних активів під час застосування особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, включено до складу податкового кредиту. База оподаткування при нарахуванні податкових зобов’язань за такими необоротними активами визначається виходячи з балансової (залишкової) вартості, що склалася станом на перше число місяця, протягом якого вони були використані (поставлені, реалізовані), а в разі відсутності обліку необоротних активів - виходячи із звичайної ціни, за товарами - виходячи з вартості їх придбання (митної вартості).

При цьому в обрахунку показника ΣМитн враховуються суми податку на додану вартість, сплачені при ввезенні товарів на митну територію України за період, протягом якого платник податку застосовував особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 цього підрозділу.

9-1.3. Оподаткування податком на прибуток підприємств платників податку, які тимчасово перейшли на сплату єдиного податку з урахуванням особливостей, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, та з 1 серпня 2023 року повертаються на сплату податку на прибуток підприємств, здійснюється з урахуванням таких особливостей:

9-1.3.1. Платники складають та подають податкову декларацію з податку на прибуток підприємств наростаючим підсумком з початку 2023 календарного року. При цьому результати діяльності за періоди перебування на сплаті єдиного податку не враховуються при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, зазначеного у підпункті 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу, з урахуванням положень підрозділу 4 цього розділу для платників податку

на прибуток, які перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну.

9-1.3.2. Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний період - 2022 рік, не перевищує 40 мільйонів гривень, у 2023 році встановлюється річний звітний період.

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за попередній річний звітний період - 2022 рік, перевищує 40 мільйонів гривень, у 2023 році встановлюється базовий квартальний звітний період.

9-1.3.3. Обсяг річного доходу від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) платника податку на прибуток підприємств для цілей застосування підпункту 39.2.1.7 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39, підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 та пункту 137.5 статті 137 цього Кодексу обчислюється за весь звітний 2023 рік, у тому числі з урахуванням доходів, отриманих за періоди 2023 року, в яких такий платник податку перебував на сплаті єдиного податку.

9-1.3.4. Платники податку для цілей розрахунку амортизації відповідно до положень підпункту 138.3.1 пункту 138.3 статті 138 цього Кодексу враховують суму залишкової вартості основних засобів та нематеріальних активів, які були введені в експлуатацію до переходу платника на сплату єдиного податку та під час сплати єдиного податку, яка визначається як різниця між первісною вартістю і сумою розрахованої амортизації відповідно до положень статті 138 цього Кодексу (у тому числі під час перебування на сплаті єдиного податку).

Строки корисного використання (експлуатації) основних засобів та нематеріальних активів визначаються з урахуванням мінімально допустимих строків амортизації згідно із статтею 138 цього Кодексу та дати введення таких необоротних активів в експлуатацію до переходу платника на сплату єдиного податку або під час сплати єдиного податку. При цьому при визначенні мінімально допустимих строків амортизації основних засобів, введених в експлуатацію до переходу платника на сплату єдиного податку, враховуються також положення пункту 43-1 підрозділу 4 цього розділу.

9-1.3.5. Для цілей застосування у 2023 році пункту 140.2 статті 140 цього Кодексу:

не враховуються нараховані у бухгалтерському обліку під час перебування на сплаті єдиного податку проценти за кредитами, позиками та іншими борговими зобов’язаннями, що виникли за операціями з нерезидентами;

не враховуються суми фінансових витрат за даними фінансової звітності та суми амортизаційних відрахувань за період перебування на сплаті єдиного податку;

сума боргових зобов’язань, що виникли за операціями з нерезидентами, та сума власного капіталу визначаються як середнє арифметичне значень таких боргових зобов’язань та відповідно власного капіталу на початок звітного періоду визначення податкових зобов’язань з податку на прибуток підприємств та на кінець відповідного звітного податкового періоду з цього податку з урахуванням процентів, зазначених у пункті 140.3 статті 140 цього Кодексу.

9-1.3.6. Для цілей застосування у 2023 році підпунктів 140.5.4 та 140.5.5-1 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу не враховується вартість придбаних або реалізованих товарів (робіт, послуг) у періоди перебування на сплаті єдиного податку.

9-1.3.7. Для цілей застосування у 2023 році підпункту 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу не враховується сума роялті, відображена у складі витрат при визначенні фінансового результату до оподаткування згідно з правилами бухгалтерського обліку за періоди перебування на сплаті єдиного податку.

9-1.3.8. Для цілей застосування у 2023 році підпункту 140.4.6 пункту 140.4 та підпункту 140.5.8 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу не враховуються суми дооцінки та уцінки, враховані у

фінансовому результаті до оподаткування на інструменти власного капіталу, перекласифіковані у фінансові зобов’язання відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, за періоди перебування на сплаті єдиного податку.

9-1.4. Справляння єдиного податку платників, які до 1 серпня 2023 року використовували особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 цього підрозділу, здійснюється з урахуванням таких особливостей:

9-1.4.1. Платники податків, які станом на 31 липня 2023 року використовували особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 цього підрозділу, та не відмовилися від їх використання самостійно, і до переходу на такі особливості були платниками єдиного податку, з 1 серпня 2023 року автоматично вважаються платниками єдиного податку тієї групи єдиного податку, на якій вони перебували до моменту переходу на застосування особливостей третьої групи, встановлених пунктом 9 цього підрозділу.

Дохід, отриманий у період застосування особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, не включається до обсягу доходу, визначеного для відповідної групи платників єдиного податку, встановленого пунктом 291.4 статті 291 цього Кодексу.

9-1.4.2. Вимоги, встановлені пунктом 291.4 статті 291 цього Кодексу для відповідної групи платників єдиного податку щодо кількості осіб, які перебувають з таким платником податку у трудових відносинах, мають бути виконані до першого числа місяця, наступного за календарним місяцем, в якому платник податку втратив право або самостійно відмовився від використання особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу.

Обмеження, встановлені пунктами 291.5 та 291.5-1 статті 291 цього Кодексу для платників єдиного податку, мають бути виконані до першого числа місяця, наступного за календарним місяцем, в якому платник податку втратив право або самостійно відмовився від використання особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу.

9-1.4.3. Встановити, що у 2023 звітному році обсяг доходу для відповідної групи платників єдиного податку, встановлений пунктом 291.4 статті 291 цього Кодексу, визначається пропорційно до кількості календарних місяців поточного календарного року, протягом яких платник єдиного податку не застосовував особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 цього підрозділу.

9-1.4.4. Встановити, що у 2023 звітному році суб’єкти господарювання, які у 2023 році використовували особливості оподаткування, встановлені цим пунктом, та втратили право або самостійно відмовилися від використання особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, і були переведені на сплату інших податків і зборів, визначених цим Кодексом, або щодо яких проведено державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності, мають право у 2023 році повторно здійснити перехід (обрати) на спрощену систему оподаткування, в тому числі у разі повторної протягом 2023 року державної реєстрації фізичною особою - підприємцем, шляхом подання заяви за загальною процедурою, визначеною цим Кодексом.

При цьому у разі подання заяви до 1 вересня 2023 року суб’єкт господарювання вважається платником єдиного податку з 1 серпня 2023 року (крім єдиного податку третьої групи із ставкою єдиного податку у розмірі, визначеному підпунктом 1 пункту 293.3 статті 293 цього Кодексу, якщо така особа станом на 1 серпня 2023 року не зареєстрована платником податку на додану вартість).

9-1.4.5. Встановити, що у 2022 та 2023 роках при визначенні розміру податкового боргу для застосування підпункту 8 підпункту 298.2.3 пункту 298.2 статті 298 цього Кодексу для платників єдиного податку першої або другої групи не включаються суми податкового боргу, що виникли за податкові періоди з 1 квітня 2022 року по 31 липня 2023 року.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 9-1 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

10. На період з 1 березня 2022 року до першого числа місяця, що настає після дати завершення бойових дій або тимчасової окупації на відповідній території, для платників єдиного податку

четвертої групи, у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди яких перебувають земельні ділянки (земельні частки (паї), що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, положення підпункту 291.5-1.3 пункту 291.5-1 статті 291 цього Кодексу застосовуються виключно під час реєстрації суб’єкта господарювання платником єдиного податку.

10.1. Для цілей, визначених підпунктом "а" підпункту 4 пункту 291.4 статті 291, підпунктом 298.8.4 пункту 298.8 статті 298 та підпунктом 4 пункту 299.10 статті 299 цього Кодексу, частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік платників єдиного податку четвертої групи, у яких не менше 30 відсотків загальної площі сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що перебуває у їхній власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, у попередньому податковому (звітному) році розташовувалися не менше шести місяців на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, має дорівнювати або перевищувати 50 відсотків.

10.2. Дати початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

11. Установити, що з 1 серпня 2023 року фізичні особи - підприємці - платники єдиного податку першої та другої групи, податкова адреса яких знаходиться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України станом на дату початку бойових дій або тимчасової окупації, мають право не сплачувати єдиний податок за період з першого числа місяця, в якому почалися бойові дії на відповідній території, виникла можливість бойових дій або почалася тимчасова окупація такої території, до останнього числа місяця, в якому було завершено такі активні бойові дії, припинено можливість бойових дій або завершено тимчасову окупацію.

При цьому такі особи не заповнюють декларацію платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця за період, в якому відповідно до абзацу першого цього пункту єдиний податок не сплачувався.

Для таких платників єдиного податку, які скористалися правом не сплачувати єдиний податок, контролюючий орган не проводить нарахування авансових внесків з єдиного податку, визначене пунктом 295.2 статті 295 цього Кодексу.

Податкові зобов’язання із сплати єдиного податку нараховуються таким платникам єдиного податку за періоди, за які був сплачений єдиний податок, що відображені в декларації платника єдиного податку.

Штрафні санкції та пеня за несплату (неперерахування) або сплату (перерахування) не в повному обсязі авансових внесків з єдиного податку у порядку та строки, визначені цим Кодексом, до таких платників не застосовуються.

Дати початку та завершення активних бойових дій, виникнення та припинення можливості бойових дій або початку та завершення тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Норми цього пункту не застосовуються з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому було проведено державну реєстрацію зміни місцезнаходження фізичної особи - підприємця на іншу,

ніж зазначена в абзаці першому цього пункту, територію України.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

12. Установити, що для платників єдиного податку, які скористалися правом не сплачувати єдиний податок відповідно до підпункту 9.1 пункту 9 цього підрозділу, нараховані контролюючим органом суми авансових внесків з єдиного податку, суми штрафних санкцій та пені за несплату (неперерахування) або сплату (перерахування) не в повному обсязі авансових внесків з єдиного податку в порядку та у строки, визначені цим Кодексом, підлягають скасуванню (анулюванню) за відповідні періоди з 1 квітня 2022 року по 31 липня 2023 року.

Податкові зобов’язання із сплати єдиного податку нараховуються таким платникам єдиного податку за періоди, за які був фактично сплачений єдиний податок, що відображені в декларації платника єдиного податку.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

13. До операцій з повернення товарів/необоротних активів, придбаних під час використання особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, якщо такі операції з повернення здійснені не пізніше 31 жовтня 2023 року, норми пункту 192.2 статті 192 цього Кодексу не застосовуються.

Не вимагається підтвердження товарно-транспортними накладними, що складаються відповідно до Закону України "Про автомобільний транспорт", операцій з перевезення товарів/необоротних активів, придбаних покупцем під час використання особливостей оподаткування, встановлених пунктом 9 цього підрозділу, у зв’язку з поверненням таких раніше поставлених товарів/необоротних активів у власність постачальника, а також у зв’язку з подальшим їх постачанням на користь того самого покупця, якщо такі операції з перевезення здійснені у період з 1 серпня 2023 по 31 жовтня 2023 року включно.

{Підрозділ 8 розділу XX доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

Підрозділ 9. Особливості повернення сум податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, збору за забруднення навколишнього природного середовища, а також місцевих податків і зборів

1. Повернення сум податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, збору за забруднення навколишнього природного середовища, а також місцевих податків і зборів, які були сплачені до 1 січня 2011 року помилково або надміру, зарахування до бюджетів таких податків і зборів, які сплачуються у першому кварталі 2011 року за останній звітний (податковий) період 2010 року, та сум, які сплачуються у рахунок погашення податкового боргу, що сформувався станом на 31 грудня 2010 року, здійснюються у порядку та на умовах, які діяли до 1 січня 2011 року.

2. Фізичні особи, які є власниками транспортних засобів, що відповідно до законодавства підлягають технічному огляду один раз на два роки, при проходженні у 2011 році такого технічного огляду або знятті транспортних засобів з обліку зобов'язані пред'являти органам, що здійснюють зняття з обліку або технічний огляд транспортних засобів, квитанції або платіжні доручення про сплату за 2010 рік податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів за ставками, які діяли до 1 січня 2011 року, а фізичні особи, які були звільнені у 2010 році від його сплати, - документ, що дає право на користування такими пільгами. У разі неподання таких документів технічний огляд транспортних засобів та зняття їх з обліку не провадяться.

Підрозділ 9-1. Особливості справляння рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин

1. Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року до 1 квітня 2016 року, встановлюється ставка рентної

плати за користування надрами для видобування газу природного, визначена пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу, за природний газ, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 статті 252 цього Кодексу, видобутий з покладів до 5000 метрів, у розмірі 70 відсотків, а з 1 квітня 2016 року до 31 грудня 2016 року (включно) - 50 відсотків.

2. Держава гарантує, що з 1 січня 2018 року до 1 березня 2022 року буде застосовуватися стимулююча ставка рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, встановлена цим Кодексом станом на 1 січня 2018 року. Розмір стимулюючої ставки не може бути збільшений, а також до неї не можуть застосовуватися коригуючі коефіцієнти або інші механізми, що можуть бути передбачені цим Кодексом або іншими актами законодавства, що призведуть або можуть призвести до фактичного збільшення розміру податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з розміром таких податкових зобов’язань, розрахованим згідно з цим Кодексом станом на 1 січня 2018 року. У разі внесення змін до законодавства, що регулює податковий порядок стимулювання видобування природного газу, суб’єкти господарювання можуть обрати новий порядок стимулювання.

{Підрозділ 9-1 розділу XX доповнено пунктом 2 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

3. Тимчасово встановити ставку рентної плати за користування надрами для видобування бурштину, визначену пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу:

до 31 грудня 2020 року включно - у розмірі 5 відсотків;

до 31 грудня 2021 року включно - у розмірі 8 відсотків.

{Підрозділ 9-1 розділу XX доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 490-IX від 04.02.2020}

4. Держава гарантує, що з 1 березня 2022 року до 1 березня 2032 року для видобування газу природного (будь-якого походження) будуть застосовуватися ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, у тому числі ставки рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, встановлені пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу станом на 1 березня 2022 року. Держава гарантує, що визначений цією статтею строк дії застосовування ставок рентної плати за користування надрами для видобування газу природного (будь-якого походження) не підлягає скасуванню, зменшенню або перегляду до 1 березня 2032 року.

Протягом цього періоду:

розміри ставок рентної плати за користування надрами для видобування газу природного (будь-якого походження), визначених пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу, у тому числі рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, визначених станом на 1 березня 2022 року, не можуть бути збільшені, а також до них не можуть застосовуватися коригуючі коефіцієнти або інші механізми, що можуть бути передбачені цим Кодексом або іншими актами законодавства, що призведуть або можуть призвести до фактичного збільшення розміру податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з розміром таких податкових зобов’язань, розрахованим згідно з цим Кодексом станом на 1 березня 2022 року;

розміри ставок рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, включаючи стимулюючі ставки рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, можуть бути у будь-який час зменшені та до них можуть бути застосовані коригуючі коефіцієнти або інші механізми, що можуть бути передбачені цим Кодексом або іншими актами законодавства, що призведуть до фактичного зменшення розміру податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з розміром таких податкових зобов’язань, розрахованим згідно з цим Кодексом станом на 1 березня 2022 року.

{Підрозділ 9-1 розділу XX доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2139-IX від 15.03.2022 - щодо набрання чинності та дії Закону див. пункт 1 розділу II}

{Розділ XX доповнено підрозділом 9-1 згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; текст підрозділу 9-1 розділу XX в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015}

Підрозділ 9-2. Особливості уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість під час застосування податкового компромісу

1. Податковий компроміс - це режим звільнення від юридичної відповідальності платників податків та/або їх посадових (службових) осіб за заниження податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 року з урахуванням строків давності, встановлених статтею 102 цього Кодексу. Платник податків, який вирішив скористатися процедурою податкового компромісу, під час дії податкового компромісу за такі податкові періоди має право подати відповідні уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, в яких визначає суму завищення витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств та/або суму завищення податкового кредиту з податку на додану вартість.

Уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість подаються за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики. Разом з уточнюючим розрахунком подається перелік (опис) господарських операцій, щодо яких здійснено уточнення показників податкової декларації.

На випадки подання уточнюючих розрахунків податкових зобов'язань відповідно до цього підрозділу не поширюються норми статті 50 цього Кодексу.

При складанні уточнюючих розрахунків податкових зобов'язань для застосування податкового компромісу не враховуються суми коригувань податкового кредиту з податку на додану вартість та/або витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток, відображені в уточнюючих розрахунках, які одночасно відповідають таким умовам:

1) подані в порядку, встановленому статтею 50 цього Кодексу, після 1 квітня 2014 року;

2) уточнюють показники податкових декларацій за звітні (податкові) періоди, що передували 1 квітню 2014 року;

3) за результатами подання таких уточнюючих розрахунків було зменшено податкове зобов'язання (збільшено від'ємне значення) з податку на прибуток або податку на додану вартість за такі звітні (податкові) періоди.

У платника податків за результатами застосування податкового компромісу не можуть виникати або збільшуватися помилково та/або надміру сплачені грошові зобов'язання.

2. Сума заниженого податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість сплачується в розмірі 5 відсотків такої суми. При цьому 95 відсотків суми заниженого податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість вважаються погашеними, штрафні санкції не застосовуються, пеня не нараховується.

Сума погашеного податкового зобов'язання з податку на прибуток та/або податку на додану вартість в розмірі 95 відсотків внаслідок застосування податкового компромісу не враховується для визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств.

3. Процедура досягнення податкового компромісу триває не більше ніж 70 календарних днів з дня, наступного за днем подання уточнюючого розрахунку.

Подання платником податків уточнюючого розрахунку за періоди, щодо яких не була проведена

документальна перевірка, може бути підставою для проведення документальної позапланової перевірки згідно з процедурою податкового компромісу.

Протягом 10 робочих днів з дня, наступного за днем подання уточнюючого розрахунку, контролюючий орган приймає рішення щодо необхідності проведення документальної позапланової перевірки, про що повідомляє платника податків відповідно до статті 42 цього Кодексу.

Документальна позапланова перевірка проводиться виключно з питань, які стосуються витрат, що враховуються при визначенні об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств та/або суми завищення податкового кредиту з податку на додану вартість, у межах процедури досягнення податкового компромісу.

Якщо контролюючий орган повідомив платника податків про відсутність необхідності проведення документальної позапланової перевірки, сума задекларованих зобов’язань вважається узгодженою.

У разі прийняття рішення про необхідність проведення документальної позапланової перевірки контролюючий орган проводить таку перевірку та за її результатами:

1) приймає податкове повідомлення-рішення у разі виявлення порушень платником податків вимог податкового законодавства, сплата грошового зобов’язання за яким здійснюється у розмірі, передбаченому пунктом 2 цього підрозділу;

2) складає довідку у разі відсутності таких порушень, що підтверджує правомірність визначення сум податкових зобов’язань в уточнюючому розрахунку.

Податкове повідомлення-рішення або довідку контролюючий орган направляє платнику податків у порядку, передбаченому статтями 42 та 58 цього Кодексу.

4. Уточнення платником податків податкових зобов’язань шляхом подання уточнюючого розрахунку згідно із цим підрозділом не впливає на розмір податкових зобов’язань його контрагентів.

5. Платник податків сплачує податкові зобов’язання, визначені в уточнюючому розрахунку та/або податковому повідомленні-рішенні, у розмірі, передбаченому пунктом 2 цього підрозділу, протягом 10 календарних днів з дня, наступного за днем узгодження. Днем узгодження вважається день отримання повідомлення контролюючого органу про відсутність необхідності проведення документальної позапланової перевірки, а в разі прийняття рішення про необхідність проведення документальної позапланової перевірки - день отримання довідки, що підтверджує правомірність визначення сум податкових зобов’язань в уточнюючому розрахунку, або день отримання податкового повідомлення-рішення, прийнятого за результатами такої перевірки.

6. У разі якщо платник податків розпочинає процедуру адміністративного та/або судового оскарження податкового повідомлення-рішення, прийнятого контролюючим органом за результатами документальної позапланової перевірки згідно із цим підрозділом, податковий компроміс не застосовується.

7. Процедура податкового компромісу, встановлена цим підрозділом, поширюється також на неузгоджені суми податкових зобов’язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, визначені у податкових повідомленнях-рішеннях, щодо яких триває процедура судового та/або адміністративного оскарження, а також на випадки, коли платник податків отримав податкове повідомлення-рішення, за яким податкові зобов’язання не узгоджені відповідно до норм цього Кодексу. Досягнення податкового компромісу у такому разі здійснюється за заявою платника податків у письмовій формі до контролюючого органу про намір досягнення податкового компромісу. У таких випадках днем узгодження платником податків податкових зобов’язань, визначених у податковому повідомленні-рішенні, є день подання такої заяви до відповідного контролюючого органу. У разі несплати платником податків такого податкового зобов’язання у сумі, визначеній пунктом 2 цього підрозділу, таке податкове зобов’язання вважається неузгодженим.

Процедура податкового компромісу щодо розміру та строків сплати заниженого податкового зобов’язання з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, встановлена цим підрозділом, поширюється також на випадки, коли у платника податків незалежно від процедури податкового компромісу за рішенням контролюючого органу розпочата документальна перевірка або складено акт за наслідками такої перевірки. У таких випадках платник податків має право подати до контролюючого органу, який призначив документальну перевірку або склав акт за результатами такої перевірки, відповідні уточнюючі розрахунки податкових зобов’язань до податкових декларацій за звітні податкові періоди в порядку, визначеному пунктом 1 цього підрозділу.

8. Податковий компроміс вважається досягнутим після сплати платником податків узгоджених податкових зобов’язань згідно із цим підрозділом.

Після досягнення податкового компромісу згідно із цим підрозділом такі зобов’язання не підлягають оскарженню та їх розмір не може бути змінений в інших податкових періодах.

9. У разі досягнення податкового компромісу перевірки щодо податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість за уточненими операціями у наступних періодах за зазначеними податками контролюючими органами не проводяться.

10. Діяння, вчинене платником податків або його посадовими (службовими) особами, що призвело до заниження його податкових зобов’язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, якщо такі податкові зобов’язання уточнені за процедурами застосування податкового компромісу та сплачені до бюджетів, не вважається умисним ухиленням від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів).

11. Податковий компроміс з урахуванням строків давності відповідно до статті 102 цього Кодексу застосовується до правовідносин, що виникли до 1 квітня 2014 року, та поширюється виключно на податкові зобов’язання з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість незалежно від того, проводилися перевірки контролюючих органів чи ні за такі періоди.

12. Платники податків з метою застосування податкового компромісу мають право подати уточнюючі розрахунки або заяви відповідно до положень цього підрозділу протягом 90 календарних днів з дня набрання чинності цим підрозділом.

{Розділ XX доповнено підрозділом 9-2 згідно із Законом № 63-VIII від 25.12.2014}

Підрозділ 9-3. Особливості справляння рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України

1. Тимчасово, до 31 грудня 2020 року включно, ставка рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України за види радіозв’язку, передбачені підпунктом 16-1 пункту 254.4 статті 254 цього Кодексу, встановлюється в розмірі 458,30 гривні на місяць за 1 мегагерц смуги радіочастот.

2. Установити, що до ставок рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України, передбачених пунктом 254.4 статті 254 цього Кодексу для виду радіозв’язку "стільниковий радіозв’язок", для ширини смуги радіочастот, отриманої відповідно до ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України, виданої з 1 січня 2022 року на конкурсних або тендерних засадах, не застосовуються коефіцієнти, встановлені пунктом 254.4 статті 254 цього Кодексу.

{Підрозділ 9-3 розділу XX доповнено пунктом 2 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Розділ XX доповнено підрозділом 9-3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Підрозділ 9-4. Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб

1. Одноразове (спеціальне) добровільне декларування - це особливий порядок добровільного

декларування фізичною особою, визначеною пунктом 3 цього підрозділу, належних їй активів, розміщених на території України та/або за її межами, якщо такі активи фізичної особи були одержані (набуті) такою фізичною особою за рахунок доходів, що підлягали в момент їх нарахування (отримання) оподаткуванню в Україні та з яких не були сплачені або сплачені не в повному обсязі податки і збори відповідно до вимог законодавства з питань оподаткування та/або міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та/або які не були задекларовані в порушення податкового та валютного законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, протягом будь-якого з податкових періодів, що мали місце до 1 січня 2021 року.

Одноразове (спеціальне) добровільне декларування проводиться з 1 вересня 2021 року до 1 березня 2023 року (далі - період одноразового (спеціального) добровільного декларування) та передбачає сплату збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування в порядку, строки і розмірах, встановлених цим Кодексом, та виконання інших умов, визначених цим підрозділом.

{Абзац другий пункту 1 підрозділу 9-4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022}

Подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації не є окремим спеціальним порядком офіційного визнання або підтвердження державою фактів виникнення, переходу або припинення прав на активи, щодо яких подається така одноразова (спеціальна) добровільна декларація.

2. Збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування - це одноразовий обов’язковий платіж, розмір якого самостійно розраховується декларантом з вартості належних йому активів з урахуванням ставок такого збору, визначених цим підрозділом, та відображається ним в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації.

3. Скористатися одноразовим (спеціальним) добровільним декларуванням можуть фізичні особи - резиденти, у тому числі самозайняті особи, а також фізичні особи, які не є резидентами України, але які були резидентами на момент отримання (набуття) об’єктів декларування чи на момент нарахування (отримання) доходів, за рахунок яких були отримані (набуті) об’єкти декларування, і які відповідно до цього Кодексу є чи були платниками податків (далі - декларант).

Декларантами не можуть бути особи, які станом на дату початку періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування є малолітніми/неповнолітніми або недієздатними особами і при цьому перебувають на повному утриманні інших осіб (у тому числі батьків) та/або держави, або є особами, дієздатність яких обмежена і над такими особами встановлена опіка/піклування.

Декларантами також не можуть бути особи, які за будь-який період, починаючи з 1 січня 2010 року, виконують або виконували в Україні публічні функції, передбачені пунктом 37 частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

{Абзац третій пункту 3 підрозділу 9-4 в редакції Закону № 1914-IX від 30.11.2021}

Декларантами не можуть бути особи, стосовно яких з боку України застосовані спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про санкції".

Особи, які мають право відповідно до цього підрозділу скористатися правом на одноразове (спеціальне) добровільне декларування та не скористалися таким правом, вважаються такими, що повідомили контролюючий орган про відсутність у власності станом на дату завершення періоду проведення одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичної особи, одержаних (набутих) за рахунок доходів, з яких не сплачено або сплачено не в повному обсязі податки і збори відповідно до податкового законодавства на момент нарахування (отримання) таких

доходів та/або склад та обсяг таких активів перебуває в межах, визначених пунктом 10 цього підрозділу.

4. Об’єктами одноразового (спеціального) добровільного декларування (далі - об’єкти декларування) можуть бути визначені підпунктами 14.1.280 і 14.1.281 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу активи фізичної особи, що належать декларанту на праві власності (в тому числі на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності) і знаходяться (зареєстровані, перебувають в обігу, є на обліку тощо) на території України та/або за її межами станом на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації, у тому числі, але не виключно:

а) валютні цінності (банківські метали, крім тих, що не розміщені на рахунках, національна валюта (гривня) та іноземна валюта, крім коштів у готівковій формі, та права грошової вимоги (у тому числі депозит (вклад), кошти, позичені третім особам за договором позики), оформлені у письмовій формі з юридичною особою або нотаріально посвідчені у разі виникнення права вимоги декларанта до іншої фізичної особи;

б) нерухоме майно (земельні ділянки, об’єкти житлової і нежитлової нерухомості).

Для цілей цього підрозділу до нерухомого майна належать також об’єкти незавершеного будівництва, які:

не прийняті в експлуатацію або право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку, але майнові права на такі об’єкти належать декларанту на праві власності;

не прийняті в експлуатацію та розташовані на земельних ділянках, що належать декларанту на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або на праві довгострокової оренди або на праві суперфіцію;

в) рухоме майно, у тому числі:

транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми;

інше цінне рухоме майно (предмети мистецтва та антикваріату, дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, ювелірні вироби тощо);

г) частки (паї) у майні юридичних осіб або в утвореннях без статусу юридичної особи, інші корпоративні права, майнові права на об’єкти інтелектуальної власності;

ґ) цінні папери та/або фінансові інструменти, визначені законом;

д) права на отримання дивідендів, процентів чи іншої аналогічної майнової вигоди, не пов’язані із правом власності на цінні папери, частки (паї) у майні юридичних осіб та/або в утвореннях без статусу юридичної особи;

е) інші активи фізичної особи, у тому числі майно, банківські метали, що не розміщені на рахунках, пам’ятні банкноти та монети, майнові права, що належать декларанту або з яких декларант отримує чи має право отримувати доходи на підставі договору про управління майном чи іншого аналогічного правочину та не сплачує власнику такого майна частину належного власнику доходу.

5. Об’єктами декларування не можуть бути:

а) активи фізичної особи, одержані (набуті) декларантом внаслідок вчинення діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення, крім кримінальних правопорушень або інших порушень законодавства, пов’язаних із:

ухиленням від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів);

ухиленням від сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування;

порушеннями у сфері валютного законодавства;

порушеннями у сфері захисту економічної конкуренції в частині порушення, передбаченого пунктом 12 статті 50 Закону України "Про захист економічної конкуренції";

б) активи фізичної особи, які належать декларанту, стосовно якого розпочато досудове розслідування або судове провадження щодо таких активів за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених статтями 212, 212-1, а так само статтею 366 (щодо документів податкової та/або фінансової звітності, митних декларацій, податкових накладних, первинних документів, іншої звітності з податків, зборів (обов’язкових платежів), статтею 367 (якщо кримінальне правопорушення пов’язане з порушенням вимог податкового, митного, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи) Кримінального кодексу України;

в) активи фізичної особи або юридичної особи, які належать декларанту, стосовно якого відкрито судове провадження у вчиненні будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 209, 258-5 і 306, частинами першою і другою статті 368-3, частинами першою і другою статті 368-4, статтями 368, 368-5, 369 і 369-2 Кримінального кодексу України, та/або які підлягають стягненню як необґрунтовані в порядку, встановленому главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України;

г) кошти в національній та іноземній валютах, які на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації перебувають у готівковій формі;

ґ) активи декларанта, які обліковуються (знаходяться) на рахунках фінансових установ та/або розташовані (зареєстровані) на території країни, визнаної державою-агресором згідно із законом, чи мають джерела походження з такої країни.

6. Декларант, який має намір скористатися одноразовим (спеціальним) добровільним декларуванням щодо належних йому активів фізичної особи, протягом визначеного цим підрозділом періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування має право добровільно подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, одноразову (спеціальну) добровільну декларацію в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

6.1. Для цілей цього підрозділу одноразова (спеціальна) добровільна декларація - це декларація, в якій відображається така інформація (дані):

відомості про декларанта, достатні для його ідентифікації (прізвище, ім’я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків або у визначених цим Кодексом випадках - серія (за наявності) та номер паспорта громадянина України);

відомості про об’єкти декларування, визначені підпунктом "а" пункту 4 цього підрозділу, в обсязі, достатньому для ідентифікації кожного з них, зокрема дані про вид, розмір та валюту активу, класифікацію банківських металів. Для грошових активів фізичної особи, розміщених на рахунках у банках або внесених до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації зазначається найменування та інші відомості про банківську або небанківську фінансову установу (код за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України; якщо така установа є іноземною юридичною особою - зазначається код, присвоєний органом реєстрації юридичних осіб відповідної держави), в якій відкриті відповідні рахунки, на яких зберігаються валютні цінності, або до якої зроблені відповідні внески, та відповідно до законодавства засвідчений документ, що підтверджує наявність задекларованих грошових активів фізичної особи на відповідному рахунку.

Для прав грошової вимоги (у тому числі грошових коштів, позичених декларантом третім особам за договором позики) в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації зазначається найменування та інші відомості про юридичну особу - боржника (код за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України; якщо така установа є іноземною юридичною особою - зазначається код, присвоєний органом реєстрації юридичних осіб відповідної держави, або прізвище, ім’я, по батькові

та реєстраційний номер облікової картки платника податків (або у визначених цим Кодексом випадках - серія (за наявності) та номер паспорта громадянина України чи відповідний документ, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства) фізичної особи - боржника, номер та дата документа, що підтверджує право грошової вимоги;

відомості про об’єкти декларування, визначені підпунктами "б"-"е" пункту 4 цього підрозділу, із зазначенням інформації, що дає змогу їх ідентифікувати, зокрема про їх місцезнаходження або місце зберігання (крім предметів мистецтва та антикваріату, дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, ювелірних виробів, банківських металів, які не розміщені на рахунках, пам’ятних банкнот та монет тощо), вид, назву, рік виробництва (випуску) тощо;

самостійно визначена декларантом у національній валюті база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування. До одноразової (спеціальної) добровільної декларації декларант зобов’язаний додати копії документів, що підтверджують вартість об’єктів декларування, у разі місцезнаходження (реєстрації) активу фізичної особи за межами України та/або у разі декларування валютних цінностей, розміщених на рахунках у банках в Україні, та прав грошової вимоги, визначених підпунктом "а" пункту 4 цього підрозділу. У разі місцезнаходження (реєстрації) інших активів фізичної особи в Україні декларант може додати копії документів, що підтверджують вартість об’єктів декларування;

ставка та сума збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування.

В одноразовій (спеціальній) добровільній декларації не зазначається інформація про джерела одержання (набуття) декларантом об’єктів декларування. Контролюючому органу забороняється вимагати додаткові документи, крім передбачених цим пунктом.

Інформація, що міститься в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, є податковою інформацією.

6.2. Одноразова (спеціальна) добровільна декларація подається безпосередньо декларантом до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в електронній формі з урахуванням вимог, встановлених розділом II цього Кодексу, та особливостей, встановлених цим підрозділом.

6.3. У період проведення одноразового (спеціального) добровільного декларування відповідно до цього підрозділу декларант має право уточнити інформацію, зазначену у попередньо поданій одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, виключно шляхом подання нової одноразової (спеціальної) добровільної декларації у порядку, визначеному цим підрозділом. При цьому попередньо подана одноразова (спеціальна) добровільна декларація, інформація з якої уточнюється, вважається анульованою. Після завершення періоду проведення одноразового (спеціального) добровільного декларування платник податків має право подати уточнюючий розрахунок до раніше поданої одноразової (спеціальної) добровільної декларації виключно у випадках, передбачених цим підрозділом.

У разі збільшення бази для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування у новій одноразовій (спеціальній) добровільній декларації здійснюється доплата різниці між визначеною у новій одноразовій (спеціальній) добровільній декларації сумою збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування і сумою збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, сплаченою відповідно до попередньо поданої одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

7. Визначення бази для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування.

7.1. Для об’єктів декларування, визначених підпунктом "а" пункту 4 цього підрозділу:

базою для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування є грошова вартість відповідного об’єкта декларування або номінальна вартість грошової вимоги, у тому

числі за позиками, наданими третім особам. У разі якщо така грошова вартість визначена в іноземній валюті, вартість таких валютних цінностей зазначається у гривні за офіційним курсом національної валюти до відповідного виду валютних цінностей, визначеним Національним банком України станом на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації. У разі якщо така грошова вартість визначена у вигляді банківських металів, вартість банківських металів зазначається, виходячи з маси та облікової ціни банківських металів, розрахованої Національним банком України станом на дату подання декларантом одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

Декларант зобов’язаний документально підтвердити грошову вартість таких об’єктів для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування шляхом додання до одноразової (спеціальної) добровільної декларації засвідчених належним чином копій документів, що підтверджують вартість об’єктів декларування.

7.2. Для об’єктів декларування, визначених підпунктами "б"-"е" пункту 4 цього підрозділу, база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування визначається, зокрема, але не виключно, як:

витрати декларанта на придбання (набуття) об’єкта декларування;

вартість, що визначається на підставі оцінки майна та майнових прав, фінансових інструментів, інших активів. Оцінка щодо об’єкта декларування проводиться відповідно до законодавства країни, де знаходиться такий актив. Вартість активів, визначена в іноземній валюті, відображається в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації у гривні за офіційним курсом національної валюти, встановленим Національним банком України станом на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації;

номінальна вартість прав грошової вимоги;

вартість придбання або біржова вартість, дійсна станом на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації, корпоративних прав (акцій), які допущені до біржових торгів;

вартість активу у вигляді дорогоцінних металів, що визначається у перерахунку ваги до закупівельної ціни на дорогоцінні метали, визначеної Національним банком України станом на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації;

витрати на придбання (набуття) декларантом цінних паперів та інших фінансових інструментів, що не допущені до біржових торгів, та часток (паїв) у майні юридичних осіб або в утвореннях без статусу юридичної особи, інших корпоративних прав або номінальна вартість таких активів, зазначена у відповідних документах.

За власним бажанням декларанта для рухомого майна (крім дорогоцінних металів, транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, витворів мистецтва, дорогоцінного каміння (у тому числі органогенного утворення) та виробів з них) базою для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування може бути самостійно визначена декларантом вартість об’єктів декларування, які знаходяться (зареєстровані) на території України.

Декларант може додати до одноразової (спеціальної) добровільної декларації відповідні документи або належним чином засвідчені їх копії, що підтверджують вартість об’єктів декларування, які знаходяться (зареєстровані) на території України.

Декларант зобов’язаний документально підтвердити вартість об’єктів декларування шляхом додання до одноразової (спеціальної) добровільної декларації засвідчених належним чином копій документів, що підтверджують вартість об’єктів декларування, у разі якщо такі об’єкти знаходяться (зареєстровані) за межами України.

8. Сума збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування щодо задекларованих об’єктів визначається шляхом застосування до бази для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, визначеної згідно з пунктом 7 цього підрозділу, таких

ставок:

8.1. 5 відсотків:

щодо валютних цінностей, розміщених на рахунках у банках в Україні з дотриманням вимог пункту 9 цього підрозділу, та щодо права грошової вимоги до резидентів України, визначених підпунктом "а" пункту 4 цього підрозділу;

щодо об’єктів декларування, визначених підпунктами "б"-"е" пункту 4 цього підрозділу, що знаходяться (зареєстровані) в Україні, крім тих, які оподатковуються за ставкою, визначеною підпунктом 8.3 цього пункту.

У цілях одноразового (спеціального) добровільного декларування для застосування передбаченої підпунктом 8.1 цього пункту ставки збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування на дату подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації кошти декларанта в національній та іноземній валютах, банківських металах мають бути розміщені на рахунках у банках України.

Як альтернативу платник податків може обрати ставку 6 відсотків із сплатою податкового зобов’язання трьома рівними частинами.

{Абзац п'ятий підпункту 8.1 пункту 8 підрозділу 9-4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022}

8.2. 9 відсотків:

щодо валютних цінностей, розміщених на рахунках в іноземних банках або які зберігаються в іноземних фінансових установах, та щодо права грошової вимоги до нерезидентів України, визначених підпунктом "а" пункту 4 цього підрозділу;

щодо об’єктів декларування, визначених підпунктами "б"-"е" пункту 4 цього підрозділу, що знаходяться (зареєстровані) за кордоном, крім тих, які оподатковуються за ставкою, визначеною підпунктом 8.3 цього пункту.

У цілях одноразового (спеціального) добровільного декларування для застосування передбаченої підпунктом 8.2 цього пункту ставки збору кошти декларанта в іноземній валюті на дату подання такої декларації мають бути розміщені на рахунках у банках та/або інших фінансових установах за кордоном.

Як альтернативу платник податків може обрати ставку 11,5 відсотка із сплатою податкового зобов’язання трьома рівними частинами.

{Абзац п'ятий підпункту 8.2 пункту 8 підрозділу 9-4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022}

8.3. 2,5 відсотка щодо номінальної вартості державних облігацій України з терміном обігу більше ніж 365 днів без права дострокового погашення, придбаних декларантом у період з 1 вересня 2021 року до 28 лютого 2023 року до подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

{Абзац перший підпункту 8.3 пункту 8 підрозділу 9-4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022}

Як альтернативу платник податків може обрати ставку 3 відсотки із сплатою податкового зобов’язання трьома рівними частинами щорічно.

9. Для цілей одноразового (спеціального) добровільного декларування декларант має розмістити кошти в національній та іноземній валютах у готівковій формі та/або банківських металах на поточних рахунках із спеціальним режимом використання в банках України (далі - спеціальні рахунки) до подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

Після подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації з урахуванням положень абзацу першого цього пункту та протягом періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування

декларант може одноразово скористатися правом додаткового розміщення коштів у національній та/або іноземній валюті у готівковій формі та/або банківських металах на спеціальному рахунку та у такому разі має подати уточнюючу одноразову (спеціальну) добровільну декларацію відповідно до цього підрозділу.

Декларант з метою забезпечення виконання положень цього пункту звертається до банку для відкриття спеціального рахунку. Порядок відкриття, закриття, зарахування коштів на спеціальний рахунок і здійснення контролю за операціями за таким рахунком встановлюються Національним банком України.

Банк забезпечує розміщення коштів у готівковій формі та/або банківських металах для цілей одноразового (спеціального) добровільного декларування на спеціальному рахунку після здійснення належної перевірки особи декларанта відповідно до вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі - законодавство у сфері фінансового моніторингу).

Банк уживає заходів щодо встановлення джерел походження цих активів у випадках, передбачених законодавством у сфері фінансового моніторингу, після зарахування їх на спеціальний рахунок декларанта.

10. Склад та обсяг активів, джерела одержання (набуття) яких у разі невикористання фізичною особою права на подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації вважаються такими, з яких повністю сплачено податки і збори відповідно до податкового законодавства, становлять:

1) активи, крім визначених підпунктами 2 і 3 цього пункту, сумарна вартість яких не перевищує 400 тисяч гривень станом на дату завершення періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування. У разі якщо грошова вартість таких активів визначена в іноземній валюті/банківських металах, їх вартість зазначається у гривні за офіційним курсом національної валюти до іноземної валюти, установленим Національним банком України/облікової ціни банківських металів, розрахованої Національним банком України на дату подання декларантом одноразової (спеціальної) добровільної декларації;

2) нерухоме майно, розташоване на території України, яке станом на дату завершення періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування належало фізичній особі на праві власності (у тому числі спільної сумісної або спільної часткової власності), що підтверджується даними відповідних державних реєстрів, в обсязі:

а) об’єкти житлової нерухомості:

квартира/квартири, загальна площа якої/яких не перевищує сукупно 120 квадратних метрів, або майнові права, що підтверджені відповідними документами, на таку квартиру або квартири у багатоквартирному житловому будинку незавершеного будівництва;

житловий будинок/житлові будинки, зареєстрований/зареєстровані у встановленому порядку в Україні, загальна площа якого/яких сукупно не перевищує 240 квадратних метрів, або житловий будинок незавершеного будівництва чи будинки незавершеного будівництва, загальна площа якого/яких сукупно не перевищує 240 квадратних метрів, за умови наявності у такої фізичної особи права власності на земельну ділянку відповідного цільового призначення;

б) об’єкти нежитлової нерухомості - нежитлові будинки некомерційного призначення та/або нежитлові будинки незавершеного будівництва некомерційного призначення, загальна площа яких не перевищує 60 квадратних метрів;

в) земельні ділянки, сукупний розмір яких по кожній окремій ділянці не перевищує норми безоплатної передачі, визначеної статтею 121 Земельного кодексу України;

3) один транспортний засіб особистого некомерційного використання (крім транспортного

засобу, призначеного для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія, легкового автомобіля з робочим об’ємом циліндрів двигуна не менше як 3 тисячі кубічних сантиметрів та/або середньоринковою вартістю понад 400 тисяч гривень, мотоцикла із робочим об’ємом циліндрів двигуна понад 800 кубічних сантиметрів, літака, гелікоптера, яхти, катера), право власності на який було зареєстровано відповідно до законодавства України станом на дату завершення періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування.

Щодо активів фізичної особи, визначених цим пунктом, не здійснюються нарахування та сплата збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування.

11. Сума збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, визначена в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, вважається узгодженою.

12. Сплата збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування здійснюється декларантом протягом 30 календарних днів з дати подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

У разі вибору декларантом у межах одноразового (спеціального) добровільного декларування ставки збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, що передбачає сплату такого платежу трьома рівними частинами, сплата збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування здійснюється декларантом: першого платежу - протягом 30 календарних днів з дати подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації; другого платежу - до 1 листопада 2023 року; третього платежу - до 1 листопада 2024 року (крім випадків, передбачених абзацами третім - шостим цього пункту).

{Абзац другий пункту 12 підрозділу 9-4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022 - зміни набирають чинності з 1 вересня 2022 року}

У разі вибору декларантом, який подав одноразову (спеціальну) добровільну декларацію після 31 серпня 2022 року, у межах одноразового (спеціального) добровільного декларування ставки збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, що передбачає сплату такого платежу трьома рівними частинами, сплата збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування здійснюється декларантом у такому порядку:

{Пункт 12 підрозділу 9-4 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022 - зміни набирають чинності з 1 вересня 2022 року}

першого платежу - протягом 30 календарних днів з дати подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації;

{Пункт 12 підрозділу 9-4 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022 - зміни набирають чинності з 1 вересня 2022 року}

другого платежу - до 1 травня 2024 року;

{Пункт 12 підрозділу 9-4 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022 - зміни набирають чинності з 1 вересня 2022 року}

третього платежу - до 1 травня 2025 року.

{Пункт 12 підрозділу 9-4 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2516-IX від 15.08.2022 - зміни набирають чинності з 1 вересня 2022 року}

У разі подання декларантом уточнюючої одноразової (спеціальної) добровільної декларації:

якщо сума збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, визначена в уточнюючій декларації, є меншою за суму збору, сплачену на підставі попередньо поданої одноразової (спеціальної) добровільної декларації, повернення надміру сплаченої суми збору здійснюється у порядку, визначеному статтею 43 цього Кодексу;

якщо сума збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, визначена в уточнюючій декларації, є більшою за суму збору, сплачену на підставі попередньо поданої одноразової (спеціальної) добровільної декларації, декларант, який подав відповідну декларацію, зобов’язаний сплатити суму недоплати збору в розмірі такої різниці протягом 30 календарних днів з дати подання уточнюючої декларації.

У разі несплати або сплати в неповному обсязі суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, зазначеної в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, у встановлений цим підрозділом строк одноразова (спеціальна) добровільна декларація вважається неподаною та на декларанта не поширюються передбачені цим підрозділом державні гарантії та звільнення від відповідальності.

13. Податкова перевірка центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не проводиться щодо джерела отримання декларантом чи фізичною особою, що підпадає під дію пункту 10 цього підрозділу, доходів, за рахунок яких було одержано (набуто) задекларовані таким декларантом активи або активи, передбачені пунктом 10 цього підрозділу.

Сплата декларантом у повному обсязі суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, у тому числі донарахування грошового зобов’язання, у випадках, передбачених цим підрозділом, звільняє такого декларанта від відповідальності за порушення податкового та валютного законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та від обов’язку нарахування та сплати податків і зборів щодо доходів, які стали джерелом одержання (набуття) активів, зазначених таким декларантом в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації (у межах складу і вартості активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як об’єкт і база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування), що мали місце у будь-якому з податкових періодів до 1 січня 2021 року.

У разі сплати декларантом, який обрав ставку податку із розстроченням сплати трьома рівними частинами, першої частини податкового зобов’язання такий платник податків не може бути притягнутий до відповідальності за порушення податкового та валютного законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та тимчасово звільняється від виконання обов’язку нарахування та сплати податків і зборів щодо доходів, які стали джерелом одержання (набуття) активів, зазначених таким декларантом в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації (у межах складу і вартості активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як об’єкт і база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування), що мали місце у будь-якому з податкових періодів до 1 січня 2021 року. У разі несплати (несвоєчасної сплати) другої чи третьої частини податкового зобов’язання декларант притягується до відповідальності та вважається таким, що має обов’язок нарахування та сплати податків і зборів щодо зазначених доходів на загальних підставах, а розмір сплаченої частини податкового зобов’язання вважається помилково сплаченим.

14. До декларанта, який сплатив у повному обсязі суму збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування у встановлених цим підрозділом порядку, строки та розмірі, а також виконав інші вимоги, передбачені цим підрозділом, не можуть:

1) застосовуватися заходи забезпечення кримінального провадження, застосовуватися запобіжні заходи та вчинятися слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні у зв’язку з придбанням (формуванням джерел придбання), створенням, одержанням, використанням зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації активів за будь-який період до 1 січня 2021 року (у межах складу та вартості активів фізичної особи, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як об’єкт і база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування), за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених статтями 212, 212-1 Кримінального кодексу України. Суми, щодо яких сплачено збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування, вираховуються з установлених критеріїв для цілей кваліфікації правопорушення як кримінально караного діяння щодо активів фізичної особи, які були відображені (у межах складу та вартості) в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації;

2) розпочинатися провадження у справах про адміністративні правопорушення за порушення податкового та валютного законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також за статтями 155-1, 162, 162-1, 163-1 (щодо самозайнятої особи), 163-2 (щодо самозайнятої особи в частині сплати єдиного податку та єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування), 163-4 (щодо самозайнятої особи), 163-15 (щодо самозайнятої особи), 164 (щодо самозайнятої особи), 164-1, 164-2 (щодо фізичної особи - підприємця), 165-1 (щодо самозайнятої особи), 166-6 (щодо самозайнятої особи) Кодексу України про адміністративні правопорушення, якщо такі правопорушення пов’язані з придбанням (формуванням джерел придбання), створенням, одержанням, використанням зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації об’єктів декларування до 1 січня 2021 року (у межах складу та вартості активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як об’єкт і база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування).

15. Одноразова (спеціальна) добровільна декларація підлягає перевірці у спеціальному порядку.

15.1. Одноразова (спеціальна) добровільна декларація підлягає в порядку, передбаченому цим підрозділом, камеральній перевірці, яку центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, проводить протягом 60 календарних днів, що настають за днем подання йому відповідної декларації.

У разі виявлення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за результатами камеральної перевірки арифметичних та логічних помилок у відповідній одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, що не призвели до недоплати суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, такий орган направляє протягом 10 календарних днів у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, декларанту відповідне повідомлення. За результатами розгляду такого повідомлення декларант має право подати уточнюючу відповідну одноразову (спеціальну) добровільну декларацію протягом 20 календарних днів з дня отримання такого повідомлення.

У разі виявлення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за результатами камеральної перевірки відповідної одноразової (спеціальної) добровільної декларації арифметичної помилки, що призвела до недоплати суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, декларант, який подав відповідну одноразову (спеціальну) добровільну декларацію, зобов’язаний сплатити суму такої недоплати протягом 10 календарних днів з дня отримання відповідного повідомлення за довільною формою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та подати уточнюючу відповідну одноразову (спеціальну) добровільну декларацію протягом 20 календарних днів з дня отримання такого повідомлення.

У разі виявлення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за результатами камеральної перевірки відповідної одноразової (спеціальної) добровільної декларації арифметичної помилки, що призвела до переплати суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, декларант, який подав відповідну одноразову (спеціальну) добровільну декларацію, має право на підставі відповідного повідомлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, подати уточнюючу відповідну одноразову (спеціальну) добровільну декларацію протягом 20 календарних днів з дня отримання такого повідомлення. Повернення надміру сплаченої суми збору здійснюється у порядку, визначеному статтею 43 цього Кодексу.

15.2. З метою підтвердження застосування відповідної ставки збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, визначеної пунктом 8 цього підрозділу, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, під час камеральної перевірки відповідної одноразової (спеціальної) добровільної декларації має право:

перевірити реєстрацію правочинів та/або активів у державних реєстрах, у тому числі шляхом звернення до відповідних державних органів;

звернутися до декларанта із запитом щодо підтвердження наявності у декларанта зазначених у відповідній одноразовій (спеціальній) добровільній декларації майна, майнових і немайнових прав, у разі якщо за результатами перевірки, передбаченої абзацом другим цього підпункту, виявлена розбіжність між задекларованою інформацією та даними державних реєстрів.

У разі встановлення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом 365 днів з дня подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації декларантом порушення ним встановлених пунктами 8 і 9 цього підрозділу умов розміщення валютних цінностей у банківських та/або в інших фінансових установах, відсутності відповідного документа, що підтверджує право вимоги (у тому числі відсутності договору позики між декларантом та юридичною особою та/або нотаріального посвідчення договору позики між декларантом та іншою фізичною особою), та/або відсутності копій документів, передбачених цим підрозділом, за умови що декларант протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту, не надасть пояснення та документальні підтвердження, та/або відповідні копії документів на письмовий запит центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в якому зазначено виявлену недостовірність даних та/або перелік ненаданих документів, передбачених цим підрозділом, у порядку, визначеному цим Кодексом, проводиться документальна позапланова невиїзна перевірка та здійснюється нарахування грошових зобов’язань. При цьому такі валютні цінності та права вимоги (у тому числі грошові кошти, позичені третім особам), що відображені в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, та/або активи, вартість яких має бути підтверджена документально, у випадках, передбачених цим підрозділом, оподатковуються за ставкою 18 відсотків. У такому разі центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, здійснює нарахування грошових зобов’язань у порядку, визначеному цим Кодексом.

16. Одноразові (спеціальні) добровільні декларації, а також відомості, що містяться в них, не можуть бути використані в розслідуваннях та/або перевірках стосовно декларанта, а також як докази у кримінальних провадженнях, справах про адміністративні правопорушення, цивільних та адміністративних справах (у межах складу та вартості активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як об’єкт і база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування).

Положення абзацу першого цього пункту не застосовуються у разі, якщо декларант, починаючи з 2010 року, є чи був членом сім’ї першого та другого ступенів споріднення, відповідно до підпункту 14.1.263 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу, особи, визначеної абзацом третім пункту 3 цього підрозділу, крім випадку притягнення такої особи до кримінальної відповідальності за статтями 212 та 212-1 (щодо зобов’язань декларанта як фізичної особи або фізичної особи - підприємця) Кримінального кодексу України щодо активів фізичної особи (у межах складу та вартості), які зазначені в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, або відповідними державними органами встановлено, що набуття активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, містить ознаки кримінального правопорушення, передбаченого статтею 368-5 Кримінального кодексу України, або такі активи підлягають стягненню як необґрунтовані в порядку, встановленому главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України. У разі винесення судом рішення, що набрало законної сили, про визнання активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, необґрунтованими та їх стягнення у дохід держави або винесення вироку суду щодо конфіскації або спеціальної конфіскації таких активів сплачений декларантом збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування не повертається.

Активи фізичної особи (у межах складу та вартості), які зазначено у поданій одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, та відповідно сплачений збір декларантом у повному обсязі суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування у встановлених цим підрозділом порядку, строки та розмірі, а також одноразова (спеціальна) добровільна декларація не можуть бути використані як підстава для відкриття кримінального провадження, кваліфікованого за статтями 212 і 212-1 Кримінального кодексу України, або повідомлення про адміністративне правопорушення, передбачене статтями 155-1, 162, 162-1, 163-1 (щодо самозайнятої особи), 163-2 (щодо самозайнятої особи в частині сплати єдиного податку та єдиного внеску на

загальнообов’язкове державне соціальне страхування), 163-4 (щодо самозайнятої особи), 163-15 (щодо самозайнятої особи), 164 (щодо самозайнятої особи), 164-1, 164-2 (щодо самозайнятої особи), 165-1 (щодо самозайнятої особи), 166-6 (щодо самозайнятої особи) Кодексу України про адміністративні правопорушення, або як доказ визнання декларантом факту вчинення ним зазначених у цьому абзаці правопорушень чи визнання ним вини у вчиненні зазначених у цьому абзаці правопорушень.

17. Відомості, що містяться у відповідних одноразових (спеціальних) добровільних деклараціях та доданих до них документах, подані згідно з цим підрозділом, є конфіденційною інформацією та не підлягають розголошенню центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його посадовими особами без письмової згоди декларанта, крім випадків, коли це прямо передбачено законами або рішенням суду. За розголошення такої інформації, у тому числі внаслідок службової недбалості або допуску до інформації інших осіб, які не мають такого права, а також незаконне використання таких відомостей посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, притягаються до цивільної, адміністративної, кримінальної та іншої відповідальності згідно із законом.

18. Реалізація положень, передбачених цим підрозділом, не є підставою для повного або часткового невиконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та недотримання вимог законодавства у сфері реалізації і моніторингу ефективності персональних, спеціальних, економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій).

19. Державні гарантії та звільнення від відповідальності, передбачені цим підрозділом, не поширюються на активи, здобуті внаслідок вчинення кримінальних правопорушень, крім кримінальних правопорушень, передбачених статтями 212, 212-1 (щодо сплати податків як фізичною особою чи фізичною особою - підприємцем), статтею 366 (щодо документів податкової та/або фінансової звітності, митних декларацій, податкових накладних, первинних документів, іншої звітності з податків, зборів, обов’язкових платежів), статтею 367 (якщо злочин пов’язаний з порушенням вимог податкового, митного, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи) Кримінального кодексу України.

Державні гарантії та звільнення від відповідальності, передбачені цим підрозділом, також не поширюються на:

активи фізичної або юридичної особи, набуття яких містить ознаки кримінального правопорушення, передбаченого статтею 368-5 Кримінального кодексу України, та/або які підлягають стягненню як необґрунтовані в порядку, встановленому главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України;

валютні цінності, права вимоги та грошові кошти, позичені третім особам, що відображені в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, у разі встановлення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, порушення декларантом встановлених пунктами 8 і 9 цього підрозділу умов розміщення валютних цінностей у банківських або інших фінансових установах, відсутності договору позики між декларантом та юридичною особою та/або нотаріального посвідчення договору позики між декларантом та іншою фізичною особою, відсутності відповідного документа, що підтверджує право вимоги.

Установити, що тимчасово з 1 вересня 2021 року по 1 березня 2022 року ставка збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, визначена пунктом 8.2 пункту 8 цього підрозділу, застосовується у розмірі 7 відсотків.

Як альтернативу платник податків може обрати ставку 9,5 відсотка із сплатою податкового зобов’язання трьома рівними частинами щорічно.

{Розділ XX доповнено підрозділом 9-4 згідно із Законом № 1539-IX від 15.06.2021}

Підрозділ 10. Інші перехідні положення

1. Встановити, що погашення простроченої заборгованості суб’єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету (включаючи плату за користування такими кредитами (позиками) та пеню) здійснюється у порядку, визначеному главою 9 розділу II цього Кодексу або іншим законом, включаючи погашення такої заборгованості за рахунок майна цього суб’єкта господарювання.

{Пункт 1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

1-1. Встановити, що стягнення заборгованості з частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об’єднань здійснюється у порядку, визначеному статтями 59, 60 глави 4, статтями 87-101 глави 9 розділу II цього Кодексу.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 1-1 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

1-2. Податковий борг платників податків - фізичних осіб, у тому числі самозайнятих осіб, який у загальній сумі не перевищує 6800 гривень, може бути врегульований у такому порядку.

Сума податкового боргу (у тому числі штрафні санкції, пеня та проценти за користування розстроченням/відстроченням), що обліковувалася за такими платниками податків станом на 1 грудня 2020 року і залишилась непогашеною станом на дату надання відстрочення, може бути відстрочена до 29 грудня 2021 року. Відстрочення здійснюється контролюючим органом за місцем обліку платника податків - фізичної особи за його заявою. Відстрочення надається без нарахування процентів за користування таким відстроченням.

У разі погашення платником податків повної суми відстроченого податкового боргу не пізніше визначеного цим пунктом строку штрафні санкції і пеня, передбачені цим Кодексом, на такі сплачені відстрочені суми не застосовуються та не нараховуються, а застосовані (нараховані) коригуються до нульових показників.

У разі непогашення платником податків повної суми відстроченого податкового боргу до настання визначеного цим пунктом строку, а також у разі її погашення після 29 грудня 2021 року, штрафні санкції і пеня на відстрочені суми, що залишаться непогашеними, нараховуються у загальному порядку згідно з вимогами цього Кодексу.

При наданні відстрочення згідно з цим пунктом норми статті 100 цього Кодексу не застосовуються.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 1-2 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

{Пункт 2 підрозділу 10 розділу XX втратив чинність на підставі Закону № 5203-VI від 06.09.2012}

2-1. Підлягають списанню:

податковий борг станом на 1 січня 2011 року Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України" (крім податкового боргу з податку на додану вартість при здійсненні митного оформлення природного газу, ввезеного на митну територію України у минулих періодах) та її дочірніх підприємств ДК "Газ України", ДК "Укртрансгаз", ДК "Укргазвидобування", ДАТ "Чорноморнафтогаз", суб'єктів господарювання, що здійснюють постачання природного газу за регульованим тарифом, перед бюджетом (у тому числі податковий борг, який виник у зв'язку із порушеннями податкового, валютного та митного законодавства), а також грошові зобов'язання, які виникнуть у зв'язку із застосуванням механізму списання відповідно до статті 2 Закону України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну енергію";

реструктуризовані суми податків та зборів на умовах, визначених Законом України від 23 червня

2005 року № 2711-IV "Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу", підприємствам - виробникам електричної енергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, а також грошові зобов'язання, які виникнуть у зв'язку із застосуванням механізму списання відповідно до статті 2 Закону України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну енергію";

податковий борг суб'єктів господарювання, що здійснюють постачання електричної енергії за регульованим тарифом, перед бюджетом, який виник внаслідок визначення контролюючими органами податкового зобов'язання суб'єкта господарювання через наявність небалансу технологічних витрат електроенергії (понаднормативних витрат електроенергії), що відносяться до періодів до 1 січня 2011 року;

визначені контролюючими органами станом на 1 січня 2011 року неузгоджені грошові зобов'язання та пені Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України" (крім зобов'язань з податку на додану вартість при здійсненні митного оформлення природного газу, ввезеного на митну територію України у минулих періодах) та її дочірніх підприємств ДК "Газ України", ДК "Укртрансгаз", ДК "Укргазвидобування", АТ "Чорноморнафтогаз" та ДП "Енергоринок", за якими тривають процедури адміністративного або судового оскарження;

визначені контролюючими органами неузгоджені грошові зобов'язання та пені суб'єктів господарювання, що здійснюють постачання електричної енергії за регульованим тарифом, через наявність небалансу технологічних витрат електроенергії (понаднормативних витрат електроенергії), що відносяться до періодів до 1 січня 2011 року та за якими тривають процедури адміністративного або судового оскарження;

розстрочені Національній акціонерній компанії "Нафтогаз України" податкові зобов'язання (з урахуванням процентів, нарахованих на такі розстрочені суми) з податку на прибуток та податку на додану вартість.

Суми, списані відповідно до положень цього пункту та Закону України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну енергію", не включаються до валових доходів та валових витрат учасників процедури списання.

Відповідні рішення про списання зазначених сум приймаються контролюючими органами в межах їх компетенції у порядку, передбаченому для списання безнадійного податкового боргу, протягом десяти робочих днів з дня подання заяви платника податків. У разі відмови контролюючим органом у списанні згідно з цим пунктом платники податків можуть оскаржити такі дії в порядку, визначеному главою 4 цього Кодексу.

Згідно з положеннями цього пункту списанню підлягають суми, що залишаються несплаченими станом на перше число місяця, у якому набрав чинності Закон України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну енергію".

На списані відповідно до положень цього пункту суми не нараховуються штрафні санкції та пеня, передбачені цим Кодексом.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 2-1 згідно із Законом № 3320-VI від 12.05.2011 - зміна діє до 30 червня 2012 року}

2-2. Підлягає списанню податковий борг (у тому числі встановлений судовими рішеннями та реструктуризований) станом на 1 липня 2012 року, не сплачений станом на дату набрання чинності цим Законом, платників податків - підприємств оборонно-промислового комплексу, які включені до складу Державного концерну "Укроборонпром" (далі - підприємства оборонно-промислового комплексу), перед бюджетом (у тому числі податковий борг, який виник у зв'язку з порушеннями податкового, валютного та митного законодавства), а також грошові зобов'язання, які виникнуть у зв'язку із застосуванням механізму списання відповідно до статті 2 Закону України "Про деякі

питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку".

Підлягає списанню податковий борг із сплати податку на додану вартість Державного агентства резерву України, який виник у зв'язку з переведенням заборгованості Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України", підприємств паливно-енергетичного комплексу перед Державним агентством резерву України, що списується відповідно до статті 2 Закону України "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку".

Суми, списані відповідно до положень цього пункту та Закону України "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром" та забезпечення їх стабільного розвитку", не включаються до доходів та витрат учасників процедури списання.

Контролюючі органи в межах їх компетенції у порядку, передбаченому для списання безнадійного податкового боргу, здійснюють списання зазначених сум протягом десяти робочих днів з дня подання заяви платника податків.

На списані відповідно до положень цього пункту суми не нараховується пеня, штрафні санкції, що встановлені цим Кодексом.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 2-2 згідно із Законом Законом № 5414-VI від 02.10.2012}

2-3. У разі погашення у повному обсязі грошовими коштами платниками податків протягом шести місяців з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" суми податкового боргу (без штрафних санкцій, пені, крім несплачених процентів за користування розстроченням/відстроченням), що виник станом на 1 листопада 2020 року, та за умови сплати поточних податкових зобов’язань у повному обсязі, штрафні санкції і пеня, що залишилися несплаченими на дату повної сплати такого податкового боргу, підлягають списанню у порядку, визначеному для списання безнадійного податкового боргу, за заявою платника податків.

Положення цього пункту не застосовується щодо:

великих платників податків, що відповідають критеріям, визначеним підпунктом 14.1.24 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

осіб, на яких поширюються судові процедури, визначені Кодексом України з процедур банкрутства;

осіб, щодо яких наявні судові рішення, що набрали законної сили, якими розстрочено (відстрочено) стягнення податкового боргу;

банків, на які поширюються норми Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб";

осіб, які мають податковий борг з митних платежів;

осіб, які мають заборгованість зі сплати санкцій за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та пені.

Штрафні санкції і пеня, що підлягають застосуванню та нарахуванню у зв’язку зі сплатою такого податкового боргу, не підлягають застосуванню та нарахуванню, а нараховані підлягають коригуванню до нульових показників.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 2-3 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

2-4. Контролюючий орган здійснює списання без подання заяви платником податків податкового боргу (у тому числі штрафних санкцій і пені) платника податків, сукупний розмір якого за усіма податками і зборами не перевищує 3060 грн (включно), що за даними інформаційно-телекомунікаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, обліковувався станом на 1 листопада 2020 року та залишився несплаченим/непогашеним станом на дату списання такого боргу.

Таке списання здійснюється без застосування положень статті 101 цього Кодексу та виключно за даними, що містяться в інформаційно-телекомунікаційних системах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Списані суми підлягають відновленню у разі виявлення обставин, що свідчать про відсутність підстав для списання.

Положення цього пункту не застосовується щодо податкового боргу з податків та зборів, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв’язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони, а також щодо осіб, на яких поширюються судові процедури, визначені Кодексом України з процедур банкрутства.

Нараховані та сплачені або стягнуті за період з дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" до дати списання податкового боргу відповідно до цього пункту суми податкового боргу, штрафних санкцій та пені не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податку, не спрямовуються на погашення грошового зобов’язання (податкового боргу) з інших податків, зборів, не повертаються у готівковій формі за чеком у разі відсутності у платника податків рахунків у банках.

На списані відповідно до цього пункту суми не застосовуються штрафні санкції, не нараховується пеня, передбачені цим Кодексом, за період з дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" і до дати списання включно.

Списання податкового боргу згідно з цим пунктом є підставою для звільнення майна платника податків з-під податкової застави та її виключення з відповідних державних реєстрів.

На підставі наданої контролюючим органом інформації про списані суми податкового боргу підлягають закінченню відкриті державною виконавчою службою виконавчі провадження та припиняються заходи примусового виконання рішень щодо стягнення податкового боргу з платників податків, яким здійснюється списання сум податкового боргу відповідно до цього пункту, у порядку, визначеному Законом України "Про виконавче провадження".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 2-4 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

3. Встановити, що в разі якщо законодавчими актами передбачені інші правила справляння податків, зборів, що регулюються цим Кодексом, застосовуються правила цього Кодексу.

{Пункт 4 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

5. У зв'язку з набранням чинності цим Кодексом штрафні санкції, які можуть бути накладені на платників податків за порушення нормативних актів Кабінету Міністрів України, центрального контролюючого органу, положень, прямо передбачених цим Кодексом, починають застосовуватися до таких платників податків за наслідками податкового періоду, наступного за податковим періодом,

протягом якого такі акти були введені в дію.

6. Не застосовуються фінансові санкції до платників податку на прибуток підприємств та платників податків, що перейшли на загальну систему оподаткування, за порушення податкового законодавства за наслідками діяльності у другому - четвертому календарних кварталах 2011 року.

{Пункт 6 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

7. Штрафні санкції за порушення податкового законодавства за період з 1 січня по 30 червня 2011 року застосовуються у розмірі не більше 1 гривні за кожне порушення.

Штрафні санкції до платників єдиного податку за порушення у 2012 році порядку обчислення, правильності заповнення податкових декларацій платника єдиного податку та повноти сплати сум єдиного податку платниками не застосовуються.

{Пункт 7 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

8. У випадках, визначених цим Кодексом, до вступу в дію статті 39 цього Кодексу застосовується пункт 1.20 статті 1 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств".

Положення підпункту 1.20.10 пункту 1.20 статті 1 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" щодо донарахування податкових зобов'язань платнику податку контролюючим органом внаслідок визначення звичайних цін за процедурою, встановленою законом для нарахування податкових зобов'язань за непрямими методами, не застосовується.

{Пункт 8 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012}

9. Тимчасово, до розробки та впровадження в дію автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітності" відповідно до пункту 49.17 статті 49 цього Кодексу, діє Порядок з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку, затверджений наказом Державної податкової адміністрації України від 10 квітня 2008 року № 233 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16 квітня 2008 року за № 320/15011.

10. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Державної податкової адміністрації України та інших центральних органів виконавчої влади, прийняті до набрання чинності цим Кодексом на виконання законів з питань оподаткування, та нормативно-правові акти, які використовуються при застосуванні норм законів про оподаткування (в тому числі акти законодавства СРСР), застосовуються в частині, що не суперечить цьому Кодексу, до прийняття відповідних актів згідно з вимогами цього Кодексу.

11. Штрафні (фінансові) санкції (штрафи) за наслідками перевірок, які здійснюються контролюючими органами, застосовуються у розмірах, передбачених законом, чинним на день прийняття рішень щодо застосування таких штрафних (фінансових) санкцій (з урахуванням норм пункту 7 цього підрозділу).

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

12. Норми статті 69 цього Кодексу не поширюються на депозитарні установи при відкритті ними рахунків у цінних паперах власникам для обліку прав на належні цим власникам дематеріалізовані цінні папери відповідно до договорів з емітентами цих цінних паперів про відкриття/обслуговування рахунків у цінних паперах власників. Зобов’язання, передбачені статтею 69 цього Кодексу, мають бути виконані депозитарною установою у разі звернення осіб, зазначених у цій статті, в день укладення ними договору про обслуговування рахунка у цінних паперах.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 3609-VI від 07.07.2011; в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

13. У податкових (звітних) періодах 2012 року обчислення коригуючого коефіцієнта, встановленого абзацом першим пункту 259.1 статті 259 цього Кодексу, здійснюється шляхом ділення середньої ціни одного бареля нафти "Urals", що склалася на момент завершення проведення торгів нафтою на Лондонській біржі протягом поточного звітного (податкового) періоду, на базову ціну нафти. Під базовою ціною нафти розуміється ціна нафти "Urals", що дорівнює 100 доларів США за барель.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 4235-VI від 22.12.2011}

14. Установити, що до 1 січня 2016 року не застосовуються штрафні санкції за неподання або порушення строку подання фізичними особами до контролюючих органів відомостей про зміну даних, які вносяться до Державного реєстру фізичних осіб - платників податків.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 4834-VI від 24.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013}

{Пункт 15 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 16 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

16-1. Тимчасово, до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи Збройних Сил України, встановлюється військовий збір.

{Абзац перший пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

1.1. Платниками збору є особи, визначені пунктом 162.1 статті 162 цього Кодексу.

1.2. Об’єктом оподаткування збором є доходи, визначені статтею 163 цього Кодексу.

{Підпункт 1.2 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

1.3. Ставка збору становить 1,5 відсотка від об’єкта оподаткування, визначеного підпунктом 1.2 цього пункту.

1.4. Нарахування, утримання та сплата (перерахування) збору до бюджету здійснюються в порядку, встановленому розділом IV цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених підрозділом 1 цього розділу, за ставкою, визначеною підпунктом 1.3 цього пункту.

{Підпункт 1.4 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2520-IX від 15.08.2022}

1.5. Відповідальними за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) збору до бюджету є особи, визначені у статті 171 цього Кодексу.

1.6. Платники збору зобов’язані забезпечувати виконання податкових зобов’язань у формі та спосіб, визначені статтею 176 цього Кодексу.

1.7. Звільняються від оподаткування збором доходи, що згідно з розділом IV цього Кодексу та підрозділом 1 цього розділу не включаються до загального оподатковуваного доходу фізичних осіб (не підлягають оподаткуванню, оподатковуються за нульовою ставкою), крім доходів, зазначених у пунктах 3 і 4 пункту 170.13-1 статті 170 цього Кодексу та пункті 14 підрозділу 1 цього розділу.

{Абзац перший підпункту 1.7 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020, № 1539-IX від 15.06.2021; в редакції Закону № 2520-IX від 15.08.2022}

Тимчасово, на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об’єднаних сил (ООС), не підлягають оподаткуванню військовим збором доходи у вигляді грошового забезпечення працівників правоохоронних органів, військовослужбовців та працівників Збройних

Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та інших осіб на період їх безпосередньої участі в антитерористичній операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об’єднаних сил (ООС).

{Підпункт 1.7 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 548-VIII від 18.06.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2463-VIII від 19.06.2018 - застосовується до податкових періодів починаючи з 1 травня 2018 року}

У період дії правового режиму воєнного стану не підлягають оподаткуванню військовим збором доходи у вигляді грошового забезпечення працівників правоохоронних органів, військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та інших осіб на період їх безпосередньої участі в здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації.

{Підпункт 1.7 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2308-IX від 19.06.2022}

Порядок підтвердження статусу зазначених осіб з метою застосування пільги з оподаткування військовим збором визначається Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 1.7 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 548-VIII від 18.06.2015}

{Пункт 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 1.7 згідно із Законом № 211-VIII від 02.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 381-VIII від 12.05.2015}

1.8. Тимчасово, на період реалізації проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод у рамках реалізації проекту "Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації", затвердженого Кабінетом Міністрів України (далі - Проект), не підлягають оподаткуванню військовим збором доходи (виплачені, надані), що нараховані громадянам Японії (незалежно від їхнього резидентського статусу) японськими суб’єктами з реалізації Проекту у формі заробітної плати та/або винагороди за цивільно-правовими договорами. Зазначене звільнення застосовується лише до тієї частини доходів, що пов’язана з реалізацією Проекту.

Термін "японський суб’єкт з реалізації Проекту" вживається у значенні, наведеному у пункті 9 підрозділу 1 цього розділу.

У разі якщо японським суб’єктом з реалізації Проекту виступатиме договір про спільну діяльність, одним або кількома учасниками якого (з участю у такому договорі більше ніж 50 відсотків) є особи, визначені у підпунктах "а"-"в" пункту 9 підрозділу 1 цього розділу, норми цього підпункту застосовуються виключно до доходів громадян Японії, що нараховуються (виплачуються, надаються) оператором такої спільної діяльності.

{Пункт 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 1.8 згідно із Законом № 903-VIII від 23.12.2015}

1.9. Звільняються від оподаткування військовим збором доходи, зазначені в абзаці першому

пункту 10 підрозділу 1 цього розділу.

{Пункт 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 1.9 згідно із Законом № 2374-VIII від 22.03.2018}

1.10. Звільняються від оподаткування військовим збором доходи, зазначені в пунктах 13, 15, 16, 17 і 18 підрозділу 1 цього розділу.

{Пункт 16-1 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 1.10 згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1072-IX від 04.12.2020, № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 16-1 згідно із Законом № 1621-VII від 31.07.2014}

{Пункт 17 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

18. З метою формування реєстру платників податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, власники об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості (фізичні особи) на підставі оригіналів документів про право власності на об’єкти нерухомості можуть здійснювати звірку відомостей щодо об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у їх власності, до 31 грудня 2015 року (включно).

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 403-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

19. Установити, що до 1 січня 2014 року органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2013 рік" на підставі отриманого від відповідного контролюючого органу висновку із зазначенням суми податку на додану вартість, що підлягає відшкодуванню з бюджету, видають платнику податку, який подав до такого контролюючого органу заяву про обрання способу відшкодування з бюджету суми податку на додану вартість шляхом отримання фінансового казначейського векселя, зазначену у висновку суму бюджетного відшкодування шляхом видачі у строки, визначені пунктом 200.13 статті 200 цього Кодексу, фінансових казначейських векселів строком обігу до п’яти років з дохідністю на рівні 5 відсотків річних.

Сума податку на додану вартість, що підлягає відшкодуванню з бюджету шляхом видачі фінансових казначейських векселів, поділяється на рівні частини, на кожну з яких видається окремий фінансовий казначейський вексель із строком платежу один, два, три, чотири та п’ять років.

Видача фінансового казначейського векселя прирівнюється до видачі платнику податку суми бюджетного відшкодування шляхом перерахування коштів з бюджетного рахунка на рахунок платника податку.

За заявою платника податку, поданою до органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, дата пред’явлення векселя до сплати може бути перенесена на будь-яку іншу дату, що настає за датою пред’явлення векселя до сплати, в межах календарного року, на який припадає дата сплати за векселем.

Платники податку мають право здійснювати сплату будь-якого узгодженого грошового зобов’язання, що сплачується до Державного бюджету України шляхом пред’явлення для сплати (не раніше настання строку платежу, визначеного у векселі) органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, фінансового казначейського векселя, виданого відповідно до цього пункту. Таке пред’явлення прирівнюється до сплати узгодженого грошового зобов’язання шляхом перерахування коштів з рахунка платника податку на бюджетний рахунок.

Сума позитивного значення різниці між сумою будь-якого узгодженого грошового зобов’язання, що сплачується до Державного бюджету України, і сумою фінансових казначейських векселів, що пред’являються до сплати в рахунок такого узгодженого грошового зобов’язання, сплачується платником податку до бюджету коштами у порядку, встановленому цим Кодексом.

Сума від’ємного значення різниці між сумою будь-якого узгодженого грошового зобов’язання, що сплачується до Державного бюджету України, і сумою фінансових казначейських векселів, що пред’являються до сплати в рахунок такого узгодженого грошового зобов’язання, за бажанням платника податку на підставі поданої ним відповідної заяви може або відшкодовуватися йому з бюджету коштами у порядку, встановленому цим пунктом, або на таку суму можуть видаватися нові фінансові казначейські векселі, в яких дата пред’явлення векселя до сплати може бути перенесена на будь-яку іншу дату, що настає за датою пред’явлення векселя до сплати, в межах календарного року, на який припадає дата сплати за векселем.

Виплата доходу за фінансовими казначейськими векселями відбувається в момент їх пред’явлення до сплати органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Порядок видачі, обігу, обліку та сплати за фінансовими казначейськими векселями, виданими відповідно до цього пункту, затверджується Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 407-VII від 04.07.2013}

20. Штрафні санкції за помилки, допущені при розрахунку грошових зобов’язань відповідно до норм статті 39 цього Кодексу за період з 1 вересня 2013 року по 31 грудня 2014 року, застосовуються у розмірі 1 гривня за кожне порушення.

У разі самостійного корегування податкових зобов’язань з метою трансфертного ціноутворення за результатами застосування статті 39 цього Кодексу за період з 1 вересня 2013 року по 31 грудня 2014 року штрафні санкції, передбачені статтею 50 цього Кодексу, не застосовуються.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 408-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 1260-VII від 13.05.2014}

20-1. Штрафні санкції за здійснення суб’єктами господарювання операцій з реалізації пального в ємностях до двох літрів без реєстрації таких суб’єктів платниками акцизного податку, передбачені пунктом 117.3 статті 117 цього Кодексу, не застосовуються з дати виникнення зобов’язання щодо такої реєстрації.

Штрафні санкції за порушення порядку реєстрації акцизних накладних та розрахунків коригування до таких акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних, передбачені статтею 120-2 цього Кодексу, не застосовуються до осіб, які реалізують пальне в ємностях до двох літрів з дати виникнення зобов’язання щодо такої реєстрації.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 20-1 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

{Пункт 21 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 72-VIII від 28.12.2014}

22. Єдиний державний реєстраційний веб-портал юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців створюється відповідно до закону. До створення цього веб-порталу інформація з реєстрів про взяття суб’єктів господарювання на облік як платників податків і зборів, їх реєстрацію як платників податку на додану вартість (у тому числі як суб’єктів спеціального режиму оподаткування) та єдиного податку оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, згідно з вимогами, встановленими цим Кодексом.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 657-VII від 24.10.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

23. Установити, що органи, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2014 рік" на підставі отриманих від відповідного контролюючого органу реєстрів інвентаризації платників податку та висновків із зазначенням суми податку на додану вартість, що підлягає відшкодуванню з бюджету, оформлюють видачу платникам податку, які подали до такого контролюючого органу заяву про оформлення відшкодування сум податку на додану вартість облігаціями внутрішньої державної позики, зазначену у реєстрах та висновках суму бюджетного відшкодування шляхом видачі у строки, визначені пунктом

200.13 статті 200 цього Кодексу, облігацій внутрішньої державної позики строком обігу п’ять років.

Оформлення відшкодування сум податку на додану вартість облігаціями внутрішньої державної позики прирівнюється до видачі платнику податку суми бюджетного відшкодування шляхом перерахування коштів з бюджетного рахунка на рахунок платника податку.

Порядок випуску, обігу, погашення зазначених облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість, а також основних умов їх випуску затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 719-VII від 16.01.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 1165-VII від 27.03.2014}

24. Встановити, що у 2014 році звіт про контрольовані операції, що відповідно до статті 39 цього Кодексу подається центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, за період з 1 вересня по 31 грудня 2013 року подається до 1 жовтня 2014 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 1260-VII від 13.05.2014}

25. Самозайняті особи (фізичні особи - підприємці, особи, які провадять незалежну професійну діяльність), які мали або не мали найманих працівників, призвані на військову службу під час мобілізації або залучені до виконання обов’язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час особливого періоду, визначеного Законом України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", на весь період їх військової служби звільняються від обов’язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб відповідно до розділу IV цього Кодексу, а також звільняються від обов’язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з єдиного податку відповідно до глави 1 розділу XIV цього Кодексу.

Підставою для такого звільнення є заява самозайнятої особи та копія військового квитка або копія іншого документа, виданого відповідним державним органом, із зазначенням даних про призов такої особи на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, які подаються до органу доходів і зборів за місцем податкової реєстрації самозайнятої особи протягом 10 днів після її демобілізації. Якщо демобілізована самозайнята особа перебуває на лікуванні (реабілітації) у зв’язку з виконанням обов’язків під час мобілізації, на особливий період, заява і копія військового квитка або копія іншого документа, виданого відповідним державним органом, подаються протягом 10 днів після закінчення її лікування (реабілітації).

Якщо самозайнята особа, призвана на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, має найманих працівників і на строк своєї військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, уповноважує іншу особу на виплату найманим працівникам заробітної плати та/або інших доходів, то обов’язок з нарахування та утримання податку на доходи фізичних осіб з таких виплат на строк військової служби самозайнятої особи несе ця уповноважена особа.

Податок на доходи фізичних осіб, що був нарахований та утриманий уповноваженою особою з таких виплат фізичним особам, сплачується до бюджету демобілізованою самозайнятою особою протягом 180 календарних днів з першого дня її демобілізації без нарахування штрафних і фінансових санкцій. При цьому демобілізована самозайнята особа у заяві, передбаченій у цьому пункті, зазначає дані про суми нарахованого та утриманого уповноваженою особою податку з найманих працівників протягом строку військової служби самозайнятої особи.

Податкова звітність про суми податку, нарахованого та утриманого протягом строку військової служби самозайнятої особи уповноваженою особою з найманих працівників та інших фізичних осіб, подається демобілізованою самозайнятою особою у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, без нарахування штрафних і фінансових санкцій, передбачених цим Кодексом.

Цей пункт застосовується з першого дня мобілізації, оголошеної Указом Президента України від

17 березня 2014 року № 303 "Про часткову мобілізацію", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про часткову мобілізацію"".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 1275-VII від 20.05.2014}

26. Установити, що тимчасово, на період дії Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України", для платників податків, які на дату втрати чинності Законом України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України" мають податкову адресу та/або об’єкти оподаткування на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, цей Кодекс застосовується з урахуванням особливостей, визначених у цьому пункті.

У цьому пункті терміни вживаються в такому значенні:

інша територія України - територія України, крім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя та тимчасово окупованої території, що визнана такою відповідно до Закону України "Про особливості державної політики із забезпечення суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях".

Термін "тимчасово окупована територія" для цілей цього пункту вживається у значенні, визначеному в Законі України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України".

26.1. На тимчасово окупованій території:

1) загальнодержавні та місцеві податки і збори, визначені статтями 9 та 10 цього Кодексу, та військовий збір, визначений пунктом 16-1 цього підрозділу, не справляються;

2) платники податків із податковою адресою на тимчасово окупованій території звільняються від обов’язку подання до контролюючих органів декларацій, звітності та інших документів, пов’язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів;

3) не проводяться контролюючими органами камеральні, документальні та фактичні перевірки;

4) зупиняється застосування до платників податків норм статей 59, 60 та 87-101 цього Кодексу;

5) зупиняється нарахування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені за несвоєчасне погашення грошових зобов’язань та інші порушення податкового, митного та іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи.

26.2. Контролюючий орган здійснює без подання платником податку заяви списання податкового боргу (у тому числі штрафних санкцій, пені та несплачених процентів за користування розстроченням (відстроченням)) платника податків із податковою адресою на тимчасово окупованій території, який за даними інформаційно-телекомунікаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, виник у період з дати початку тимчасової окупації, визначеної Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України", та залишився несплаченим/непогашеним станом на дату прийняття рішення про списання такого боргу.

Таке списання здійснюється без застосування положень статті 101 цього Кодексу та виключно за даними, що містяться в інформаційно-телекомунікаційних системах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Списані суми підлягають відновленню у разі виявлення обставин, що свідчать про відсутність підстав для списання.

Положення цього пункту не застосовуються щодо осіб, на яких поширюються судові процедури, визначені законодавством з питань банкрутства, та/або до яких застосовані спеціальні обмежувальні заходи (санкції), передбачені Законом України "Про санкції".

Сплачені до дати прийняття рішення про списання податкового боргу відповідно до цього пункту суми податкового боргу, штрафних санкцій, пені та процентів за користування розстроченням (відстроченням) не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податку, не спрямовуються на погашення грошового зобов’язання (податкового боргу) з інших податків, зборів, не повертаються у готівковій формі за чеком у разі відсутності у платника податків рахунків у банках.

На списані відповідно до цього пункту суми не застосовуються штрафні санкції, не нараховується пеня, передбачені цим Кодексом, за період з дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо адміністрування податків і зборів на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя" і до дати списання включно.

Списання податкового боргу згідно з цим підпунктом є підставою для звільнення майна платника податків з-під податкової застави та її виключення з відповідних державних реєстрів.

На підставі наданої контролюючим органом інформації про списані суми податкового боргу підлягають закінченню відкриті державною виконавчою службою виконавчі провадження та припиняються заходи примусового виконання рішень щодо стягнення податкового боргу з платників податків, яким здійснюється списання сум податкового боргу відповідно до цього підпункту, у порядку, визначеному Законом України "Про виконавче провадження";

26.3. Будь-які доходи з джерелом їхнього походження з іншої території України, що нараховуються (виплачуються) на користь осіб, які мають податкову адресу на тимчасово окупованій території, оподатковуються за правилами, встановленими цим Кодексом для їхньої виплати (репатріації) за кордон України.

26.4. У разі здійснення господарських операцій між особами, які мають податкову адресу на тимчасово окупованій території, та платниками податків, які мають податкову адресу на іншій території України, до таких операцій застосовуються положення статті 39 цього Кодексу з урахуванням критеріїв, визначених підпунктом 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу.

26.5. Реєстрація платником податку на додану вартість, відповідно до вимог статті 183 цього Кодексу, осіб, податковою адресою яких або одного з учасників за договором про спільну діяльність, договором управління майном, угодою про розподіл продукції є тимчасово окупована територія, контролюючими органами не проводиться до закінчення строку тимчасової окупації або зміни податкової адреси таким платником податку з тимчасово окупованої на іншу територію України.

26.6. Платникам податків, які зберігають пальне та/або спирт етиловий на тимчасово окупованій території, забороняється на підставі акта проведення інвентаризації обсягів залишку пального станом на початок дня 1 березня 2016 року та/або акта проведення інвентаризації обсягів залишків спирту етилового станом на початок дня 1 липня 2019 року враховувати відповідні обсяги залишків пального та/або спирту етилового у формулі, визначеній пунктом 232.3 статті 232 цього Кодексу, як обсяг, на який платник податку має право зареєструвати коригування в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

До платників податків, податковою адресою яких є тимчасово окупована територія, зупиняється застосування норм пунктів 213.2 та 213.3 статті 213 та статей 225, 226, 229-233 цього Кодексу.

До платників податків, податковою адресою яких є інша територія України, а місцем здійснення діяльності є тимчасово окупована територія, зупиняється застосування норм пунктів 213.2 та 213.3 статті 213 та статей 225, 226, 229-233 цього Кодексу щодо діяльності, яка здійснюється за таким місцем та/або об’єктів, які розташовані на тимчасово окупованій території.

26.7. Реєстрація платником акцизного податку відповідно до вимог пункту 212.3 статті 212 цього Кодексу осіб, податковою адресою та/або місцем здійснення діяльності яких є тимчасово окупована територія, контролюючими органами не проводиться до закінчення строку тимчасової окупації або зміни податкової адреси та/або місця здійснення діяльності на іншу територію України.

Реєстрація платником єдиного податку відповідно до вимог статей 298 та 299 цього Кодексу осіб, податковою адресою яких є тимчасово окупована територія, контролюючими органами не проводиться до закінчення строку тимчасової окупації або зміни податкової адреси на іншу територію України.

26.8. Доходи фізичної особи - громадянина України, яка має податкову адресу на тимчасово окупованій території, отримані у вигляді вартості успадкованого (подарованого) майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права), оподатковуються податком на доходи фізичних осіб та військовим збором за загальними правилами оподаткування, встановленими цим Кодексом.

З доходів, отриманих у вигляді вартості успадкованого (подарованого) майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягають оподаткуванню, податок на доходи фізичних осіб та військовий збір сплачуються спадкоємцями - громадянами України, які мають податкову адресу на тимчасово окупованій території, до нотаріального оформлення об’єктів спадщини (дарування) або в сільських населених пунктах - до оформлення уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

Після державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців, податковою адресою яких є тимчасово окупована територія, процедури та дії щодо забезпечення остаточних розрахунків з податків від провадження підприємницької діяльності та подання податкової звітності, відповідно до вимог цього Кодексу, можуть проводитися за місцем перебування таких осіб у разі їх звернення до відповідних контролюючих органів.

26.9. Доходи фізичних осіб, у тому числі найманих працівників, які мають постійне місце проживання на тимчасово окупованій території, зокрема заробітна плата та інші подібні виплати та компенсації, що виплачуються податковими агентами, в тому числі роботодавцями, з місцезнаходженням на іншій території України, оподатковуються за загальними правилами за місцезнаходженням такого податкового агента (роботодавця).

26.10. У разі здійснення нарахування (виплати) фізичним особам - підприємцям (незалежно від системи оподаткування), податковою адресою яких є тимчасово окупована територія, доходу від здійснення ними підприємницької діяльності суб’єкт господарювання та/або самозайнята особа, які нараховують (виплачують) такий дохід, зобов’язані утримати податок на доходи у джерела виплати. При цьому на таких осіб не поширюється дія пункту 177.8 статті 177 та підпункту 2 пункту 297.1 статті 297 цього Кодексу.

Доходи від здійснення підприємницької діяльності, оподатковані відповідно до цього підпункту, не включаються до загального оподатковуваного доходу фізичної особи - підприємця та/або доходу фізичної особи - підприємця платника єдиного податку.

26.11. Будь-які податки, збори, стягнуті на тимчасово окупованій території, не змінюють розмір податкових зобов’язань з податків, зборів, нарахованих (що підлягають стягненню) на іншій території України.

26.12. Контролюючий орган здійснює анулювання реєстрації платників єдиного податку третьої групи, які мають податкову адресу на тимчасово окупованій території, за даними інформаційно-телекомунікаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, без прийняття рішення по кожному окремому платнику податків.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 26 згідно із Законом № 1636-VII від 12.08.2014; в редакції Закону № 1617-IX від 01.07.2021}

27. Установити, що за результатами провадження господарської діяльності за останній звітний (податковий) період 2014 року платники збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору, збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, збору за першу реєстрацію транспортного

засобу, збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, збору за спеціальне використання лісових ресурсів, збору за користування радіочастотним ресурсом України, збору за спеціальне використання води, плати за користування надрами, плати за землю, єдиного податку, фіксованого сільськогосподарського податку, екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення, акцизного податку з операцій з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами, подають податкові декларації (розрахунки) з таких податків та зборів у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Пункт 28 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 129-IX від 20.09.2019}

29. Тимчасово, до 1 січня 2016 року, встановлюється збір у вигляді цільової надбавки до діючої ціни на природний газ для споживачів усіх форм власності.

{Абзац перший пункту 29 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015}

1.1. Платниками збору є суб’єкти господарювання та їх відокремлені підрозділи, у тому числі уповноважені особи договорів простого товариства, які:

а) провадять діяльність з постачання природного газу споживачам на підставі укладених з ними договорів;

б) споживають імпортований ними природний газ як паливо або сировину;

в) споживають видобутий ними природний газ як паливо або сировину.

1.2. Об’єктом оподаткування збором є вартість природного газу в обсязі:

а) відпущеному кожній категорії споживачів у звітному періоді, яка визначається на підставі актів приймання-передачі газу, підписаних платником та відповідним споживачем (для побутових споживачів - на підставі облікових документів), для платників, що визначені у підпункті "а" підпункту 1.1 цього пункту;

{Підпункт "а" підпункту 1.2 пункту 29 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015}

б) імпортованому у звітному періоді платником, що визначений у підпункті "б" підпункту 1.1 цього пункту;

в) видобутому та спожитому як паливо або сировина нафтогазовидобувним підприємством або його підрозділами, що визначені платниками у підпункті "в" підпункту 1.1 цього пункту, за виключенням обсягу природного газу, визнаного рециркулюючим відповідно до розділу I, який визначається платником за показниками вимірювальних пристроїв, що зазначені у журналі обліку видобутих корисних копалин із дотриманням самостійно затверджених платником відповідно до вимог ліцензійних умов схем руху видобутої вуглеводневої сировини на виробничих дільницях та місцях зберігання з урахуванням складу вихідної сировини, умов конкретного виробництва, особливостей технологічного процесу.

1.3.1. Збір справляється у розмірі 2 відсотків на обсяги природного газу, що постачаються для таких категорій споживачів:

а) підприємства комунальної теплоенергетики, теплові електростанції, електроцентралі та котельні суб’єктів господарювання, зокрема блочні (модульні) котельні (в обсязі, що використовується для надання населенню послуг з опалення та гарячого водопостачання, за умови ведення такими суб’єктами окремого приладового та бухгалтерського обліку тепла і гарячої води);

б) бюджетні установи;

в) промислові та інші суб’єкти господарювання та їх відокремлені підрозділи, що використовують природний газ;

г) суб’єкти господарювання, що визначені у підпункті "б" підпункту 1.1 цього пункту;

ґ) суб’єкти господарювання, у тому числі уповноважені особи простих товариств, що визначені у підпункті "в" підпункту 1.1 цього пункту.

1.3.2. На обсяги природного газу, що постачається для побутових споживачів, збір справляється у розмірі 4 відсотків.

{Підпункт 1.3.2 підпункту 1.3 пункту 29 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015}

1.4. Споживачами є такі категорії: побутові споживачі, бюджетні установи, підприємства комунальної теплоенергетики, теплові електростанції, електроцентралі та котельні суб’єктів господарювання, в тому числі блочні (модульні) котельні, інші суб’єкти господарювання та їх відокремлені підрозділи, які використовують природний газ для виробництва товарів та надання послуг, на інші власні потреби.

{Підпункт 1.4 пункту 29 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015}

1.5. Під діючою ціною на природний газ слід розуміти:

{Абзац перший підпункту 1.5 пункту 29 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 812-VIII від 24.11.2015}

а) договірну ціну природного газу як товару (без урахування тарифів на його транспортування і розподіл, торгової націнки постачальника природного газу в межах максимальної торгової націнки, що визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до статті 11 Закону України "Про ринок природного газу", та суми податку на додану вартість) для платників, визначених у підпункті "а" підпункту 1.1 цього пункту;

{Підпункт "а" підпункту 1.5 пункту 29 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 812-VIII від 24.11.2015}

б) митну вартість оформлення природного газу для платників, що визначені у підпункті "б" підпункту 1.1 цього пункту;

в) середню митну вартість імпортованого природного газу для платників, що визначені у підпункті "в" підпункту 1.1 цього пункту. Середня митна вартість імпортного природного газу, що склалася у процесі його митного оформлення під час ввезення на територію України за податковий (звітний) період, обчислюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, та передається ним до 5 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, який до 10 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, розміщує на своєму офіційному веб-сайті у спеціальному розділі.

1.6. Базовий податковий (звітний) період для збору дорівнює календарному місяцю.

1.7. Податкові декларації збору подаються платниками збору контролюючим органам у строки, визначені для місячного податкового (звітного) періоду, за місцем податкової реєстрації.

Форма податкової декларації встановлюється у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу.

Збір сплачується платниками збору у строки, визначені для місячного податкового (звітного) періоду, за місцем податкової реєстрації.

1.8. Платники, що визначені у підпункті "б" підпункту 1.1 цього пункту, сплачують збір до або в

день подання митної декларації.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 29 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

30. Установити, що тимчасово, протягом дії ратифікованих Верховною Радою України міжнародних договорів (угод) України з питань космічної діяльності щодо створення космічної техніки (включаючи агрегати, системи та їх комплектуючі для космічних комплексів, космічних ракет-носіїв, космічних апаратів та наземних сегментів космічних систем), але не пізніше 1 січня 2018 року, резиденти - суб’єкти космічної діяльності, які отримали ліцензію на право її здійснення та беруть участь у реалізації таких договорів (угод), звільняються від сплати податку на майно, відмінне від земельної ділянки згідно з переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 30 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

31. За наслідками діяльності у 2015 році штрафні (фінансові) санкції до платників податку на прибуток підприємств за порушення порядку обчислення, правильності заповнення податкових декларацій з податку на прибуток підприємств та повноти його сплати не застосовуються.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 31 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

32. Тимчасово, до 1 липня 2015 року, встановити, що у випадках, коли податковий борг виник у результаті несплати грошового зобов’язання, самостійно визначеного платником податків у податковій декларації або уточнюючому розрахунку, що подається контролюючому органу у встановлені цим Кодексом строки, стягнення коштів за рахунок готівки, що належить такому платнику податків та/або коштів з рахунків такого платника у банках, здійснюється за рішенням керівника контролюючого органу без звернення до суду за умови, якщо такий податковий борг перевищує 5 мільйонів гривень та відсутні зобов’язання держави щодо повернення такому платнику податків помилково та/або надміру сплачених ним грошових зобов’язань.

У таких випадках:

рішення про стягнення коштів з рахунків такого платника у банках є вимогою стягувача до боржника, що підлягає негайному та обов’язковому виконанню шляхом ініціювання переказу у платіжній системі за правилами відповідної платіжної системи;

рішення про стягнення готівкових коштів вручається такому платнику податків і є підставою для стягнення. Стягнення готівкових коштів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 32 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

33. Установити, що на 2015 рік ставки податку для об’єктів нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, визначені пунктом 266.5.1. пункту 265.5 статті 265 цього Кодексу, не можуть перевищувати 1 відсоток мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року за 1 кв. метр для об’єктів нежитлової нерухомості.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 33 згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

34. Установити, що для контрольованих операцій з резидентами, здійснених до 1 січня 2015 року, пропорційне коригування здійснюється за правилами, що діяли до 1 січня 2015 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 34 згідно із Законом № 609-VIII від 15.07.2015}

35. Тимчасово, до 31 грудня 2016 року включно, платникам податків, обсяг доходів та/або операцій яких за попередній (звітний) рік складав менше 20 млн гривень, штрафні (фінансові) санкції, нараховані на суму податкового зобов’язання, яку платник податків сплатив без оскарження податкового повідомлення-рішення в терміні, визначені цим Кодексом, скасовуються протягом 10 днів з дня сплати такого податкового зобов’язання у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Зазначена норма не застосовується у разі повторного протягом року визначення контролюючим органом суми

податкового зобов’язання з одного й того самого податку або збору. При цьому у разі скасування штрафної санкції відповідне сплачене податкове зобов’язання не підлягає подальшому оскарженню.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 35 згідно із Законом № 655-VIII від 17.07.2015}

36. У разі якщо судом за результатами розгляду кримінального провадження про кримінальне правопорушення, яке було розпочато до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків" і предметом якого є податки, збори, винесено обвинувальний вирок, що набрав законної сили, в якому встановлена несплата податкових зобов’язань або винесена ухвала про закриття кримінального провадження за нереабілітуючими підставами з цього питання, податкове повідомлення-рішення за результатами такої перевірки приймається контролюючим органом протягом 10 робочих днів з дня, наступного за днем отримання цим контролюючим органом відповідного судового рішення (обвинувальний вирок, ухвала про закриття кримінального провадження за нереабілітуючими підставами), що набрало законної сили.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 36 згідно із Законом № 655-VIII від 17.07.2015}

37. Виконання контролюючими органами плану реструктуризації, підписаного згідно із законом щодо фінансової реструктуризації (далі - план реструктуризації), або плану санації, затвердженого згідно із законодавством, що регулює відносини з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, з урахуванням особливостей, встановлених законом щодо фінансової реструктуризації (далі - план санації), у разі визнання їх залученими кредиторами відповідно до Закону України "Про фінансову реструктуризацію" здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених цим пунктом.

{Абзац перший пункту 37 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

Реструктуризація податкового боргу та грошових зобов’язань платника податків на умовах плану реструктуризації або плану санації здійснюється відповідно до цього пункту та не потребує укладення окремого договору про розстрочення (відстрочення) згідно із статтею 100 цього Кодексу.

Реструктуризація податкового боргу та грошових зобов’язань платника податків згідно з цим пунктом здійснюється контролюючими органами шляхом анулювання (прощення), розстрочення (відстрочення) податкового боргу та грошових зобов’язань.

Операції з реструктуризації заборгованості відповідно до плану реструктуризації або плану санації не визнаються контрольованими операціями відповідно до статті 39 цього Кодексу та до них не застосовуються вимоги цього Кодексу, встановлені до контрольованих операцій.

Контролюючі органи здійснюють списання, розстрочення (відстрочення) податкового боргу та грошових зобов’язань платника податку протягом 10 робочих днів з дня підписання плану реструктуризації або затвердження плану санації.

{Абзац п'ятий пункту 37 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

Контролюючі органи зобов’язані списати частину податкового боргу пропорційно до частини анульованих (прощених) кредиторами зобов’язань боржника відповідно до плану реструктуризації або плану санації. Розстрочення (відстрочення) або списання податкового боргу здійснюється на умовах плану реструктуризації або плану санації. Такі умови повинні бути не гіршими, ніж умови задоволення вимог інших кредиторів, визначені планом реструктуризації або планом санації. Загальний строк погашення розстроченого (відстроченого) податкового боргу не може перевищувати трьох років з дня підписання плану реструктуризації або затвердження плану санації.

{Абзац шостий пункту 37 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

Майно платника податку звільняється з податкової застави та від адміністративного арешту з дня підписання плану реструктуризації або затвердження плану санації.

{Абзац сьомий пункту 37 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 425-IX від 20.12.2019}

Погашення реструктуризованих податкових зобов’язань здійснюється платником податку на умовах плану реструктуризації або плану санації. У разі невиконання платником податку своїх обов’язків з погашення реструктуризованих податкових зобов’язань строк виконання податкових зобов’язань вважається таким, що настав.

Не підлягають списанню та/або реструктуризації податковий борг та грошові зобов’язання платника податку з податку на доходи фізичних осіб та за єдиним внеском на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, крім штрафних санкцій та пені.

Визнається безнадійним незалежно від наявності критеріїв визначення податкового боргу безнадійним, установлених у статті 101 цього Кодексу, та підлягає списанню контролюючими органами:

податковий борг платника податків, що виник більш як за три роки до дня початку процедури фінансової реструктуризації відповідно до закону щодо фінансової реструктуризації;

податковий борг платника податків, що виник протягом трьох років до дня початку процедури фінансової реструктуризації відповідно до закону щодо фінансової реструктуризації, що списується на умовах плану реструктуризації або плану санації;

застосовані штрафні санкції та пеня, нараховані платнику податків до дати початку процедури фінансової реструктуризації відповідно до закону щодо фінансової реструктуризації, за якими тривають процедури адміністративного або судового оскарження.

Підлягають розстроченню (відстроченню) несписаний податковий борг та грошові зобов’язання платника податків, що виникли до дня початку процедури фінансової реструктуризації відповідно до закону щодо фінансової реструктуризації, на умовах плану реструктуризації або плану санації.

Припинення плану реструктуризації або плану санації є підставою для нарахування пені, штрафних та фінансових санкцій відповідно до законодавства на несплачену суму заборгованості з податків (зборів).

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 37 згідно із Законом № 909-VIII від 24.12.2015}

38. Установити, що тимчасово, на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС), для платників податків, які станом на 14 квітня 2014 року мали місцезнаходження (місце проживання) на тимчасово окупованій території, що визнана такою відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями", або в населених пунктах на лінії зіткнення, та/або платників податків, які мають об’єкти оподаткування місцевими податками, зборами на цих територіях, справляння податків і зборів здійснюється з урахуванням особливостей, визначених у цьому пункті. Дія цього пункту не поширюється на територію України, визнану тимчасово окупованою відповідно до Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України".

{Абзац перший пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

38.1. У цьому пункті терміни вживаються в такому значенні:

тимчасово окупована територія - територія окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, визначена відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про визнання

окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями", на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, визначається Кабінетом Міністрів України;

територія населених пунктів на лінії зіткнення - територія населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, перелік яких визначений Кабінетом Міністрів України;

інша територія України - територія України, крім тимчасово окупованої території та території населених пунктів на лінії зіткнення.

Терміни "період проведення антитерористичної операції" та "територія проведення антитерористичної операції" вживаються у цьому пункті у значенні, наведеному в Законі України "Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції".

38.2. На період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС) для платників податків, місцезнаходженням (місцем проживання) яких станом на 14 квітня 2014 року була тимчасово окупована територія та/або територія населених пунктів на лінії зіткнення і які станом на 1 січня 2017 року не змінили своє місцезнаходження (місце проживання) із зазначених територій на іншу територію України:

{Абзац перший підпункту 38.2 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

1) зупиняється нарахування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені за несвоєчасне погашення визначених станом на 14 квітня 2014 року грошових зобов’язань;

2) зупиняється застосування норм статей 59, 60 (в частині податкових вимог), 87-101 цього Кодексу.

Відлік строку давності, визначений статтею 102 цього Кодексу, зупиняється на період, протягом якого до платників податків, зазначених у цьому підпункті, не застосовувалися заходи стягнення, передбачені статтями 59, 60, 87-101 цього Кодексу.

Норми цього підпункту не застосовуються:

з дати реєстрації зміни місця проживання фізичною особою - платником податків і переселення на іншу територію України на постійне місце проживання, місце проживання внутрішньо переміщеної особи та проведення реєстраційної дії щодо зміни місця проживання фізичної особи - підприємця;

з дати реєстрації зміни місцезнаходження юридичної особи на іншу територію України.

38.3. Для платників податків - самозайнятих фізичних осіб під час особливого періоду, визначеного Законом України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", призваних на військову службу під час мобілізації або залучених до виконання обов’язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, норми підпункту 38.2 цього пункту застосовуються на весь строк їх військової служби.

38.4. Якщо фактичним місцезнаходженням філії, представництва, відокремленого чи іншого структурного підрозділу юридичної особи є:

тимчасово окупована територія, а місцезнаходженням відповідної юридичної особи є інша територія України або територія населених пунктів на лінії зіткнення, така юридична особа, відокремлений чи інший структурний підрозділ, уповноважений нараховувати, утримувати і сплачувати (перераховувати) до бюджету або на єдиний рахунок податки, збори у випадках, передбачених цим Кодексом, звільняються від відповідальності, визначеної цим Кодексом, у межах діяльності, що провадиться через такі філії, представництва, відокремлені чи інші структурні підрозділи, за весь період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із

забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС);

{Абзац другий підпункту 38.4 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 190-IX від 04.10.2019}

інша територія України або територія населених пунктів на лінії зіткнення, а місцезнаходженням відповідної юридичної особи є тимчасово окупована територія, такі філії, представництва, відокремлені чи інші структурні підрозділи перебувають на обліку як окремі платники податків і зборів та сплачують податки і збори на умовах та в порядку, визначених цим Кодексом.

38.5. Платники податків, місцезнаходженням (місцем проживання) яких є тимчасово окупована територія та які здійснюють виробництво (імпорт) алкогольних напоїв та/або тютюнових виробів на зазначеній території, не мають права замовляти марки акцизного податку для маркування алкогольних напоїв та/або тютюнових виробів, які виробляються на тимчасово окупованій території.

Ввезення на іншу територію України та територію населених пунктів на лінії зіткнення тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв, вироблених на тимчасово окупованій території, забороняється.

До платників податків, місцезнаходженням (місцем проживання) та/або місцем здійснення діяльності яких є тимчасово окупована територія, зупиняється застосування норм пунктів 213.2 та 213.3 статті 213 та статей 225, 229 цього Кодексу.

38.6. Об’єкти житлової та нежитлової нерухомості, розташовані на тимчасово окупованій території, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об’єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 цього Кодексу у період з 14 квітня 2014 року по 31 грудня року, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або операції Об’єднаних сил (ООС).

{Абзац перший підпункту 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-VIII від 23.11.2018, № 466-IX від 16.01.2020}

При обчисленні бази оподаткування об’єктів нерухомості, у тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб, контролюючим органом не враховуються об’єкти нерухомості, що не є об’єктом оподаткування відповідно до цього підпункту.

{Підпункт 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 905-IX від 17.09.2020}

Об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, розташовані на території населених пунктів на лінії зіткнення, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об’єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 цього Кодексу у період з 14 квітня 2014 року до 29 лютого 2020 року включно.

{Підпункт 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У зв’язку з цим платники податків - юридичні особи, об’єкти оподаткування яких розташовані на території населених пунктів на лінії зіткнення, починаючи з 1 березня 2020 року самостійно обчислюють суму податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, і подають до 20 квітня 2020 року контролюючому органу за місцем реєстрації об’єкта оподаткування декларацію за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально починаючи з 1 березня 2020 року.

{Підпункт 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

Нараховані та сплачені за період проведення антитерористичної операції суми податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 цього Кодексу за об’єкти

житлової та нежитлової нерухомості, розташовані на тимчасово окупованій території, та/або території проведення антитерористичної операції, не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податку, не спрямовуються на погашення грошового зобов'язання (податкового боргу) з інших податків, зборів, не повертаються у готівковій формі за чеком у разі відсутності у платника податків рахунка в банку. До зазначених сум надміру сплачених грошових зобов'язань не застосовуються строки давності, встановлені статтею 102 цього Кодексу, крім сум надміру сплачених податкових зобов'язань платників податків, які припиняють свою діяльність.

{Абзац підпункту 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

38.7. Не нараховується та не сплачується у період з 14 квітня 2014 року по 31 грудня року, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або операції Об'єднаних сил (ООС), плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки, що розташовані на тимчасово окупованій території та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб.

Не нараховується та не сплачується у період з 14 квітня 2014 року до 29 лютого 2020 року включно, плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки (крім земель сільськогосподарського призначення), що розташовані на території населених пунктів на лінії зіткнення та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб.

{Абзац другий підпункту 38.7 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

У зв'язку з цим платники податків - юридичні особи, об'єкти оподаткування яких розташовані на території населених пунктів на лінії зіткнення, починаючи з 1 березня 2020 року самостійно обчислюють суму податку плати за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки (крім земель сільськогосподарського призначення) і подають до 20 квітня 2020 року контролюючому органу за місцем реєстрації об'єкта оподаткування декларацію за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями починаючи з 1 березня 2020 року.

{Підпункт 38.7 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Положення першого речення абзацу підпункту 38.7 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 3-р(I)/2019 від 05.06.2019} Нараховані та сплачені за період проведення антитерористичної операції суми плати за землю відповідно до статей 269-289 цього Кодексу за земельні ділянки, розташовані на тимчасово окупованій території, та/або території проведення антитерористичної операції, не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податку, не спрямовуються на погашення грошового зобов'язання (податкового боргу) з інших податків, зборів, не повертаються у готівковій формі за чеком у разі відсутності у платника податків рахунка в банку. До зазначених сум надміру сплачених грошових зобов'язань не застосовуються строки давності, встановлені статтею 102 цього Кодексу, крім сум надміру сплачених податкових зобов'язань платників податків, які припиняють свою діяльність.

{Абзац четвертий підпункту 38.7 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

{Підпункт 38.7 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

38.8. Земельні ділянки, що розташовані на тимчасово окупованій території та перебувають у власності або користуванні платників єдиного податку четвертої групи, не є об'єктом оподаткування

єдиним податком у період з 14 квітня 2014 року по 31 грудня року, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або операції Об’єднаних сил (ООС).

{Абзац перший підпункту 38.8 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Для платників єдиного податку четвертої групи, у яких місцезнаходженням усіх земельних ділянок є тимчасово окупована територія, для переходу на спрощену систему оподаткування або підтвердження статусу платника єдиного податку четвертої групи у році, наступному після року, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або операції Об’єднаних сил (ООС), розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва не надається.

{Абзац другий підпункту 38.8 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

{Підпункт 38.8 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

38.9. Під час нарахування (виплати) фізичним особам - підприємцям, місцезнаходженням або місцем проживання яких є тимчасово окупована територія (незалежно від системи оподаткування), доходу від здійснення ними підприємницької діяльності суб’єкт господарювання та/або самозайнята особа, які нараховують (виплачують) такий дохід, зобов’язані утримати податок на доходи у джерела виплати. При цьому на таких осіб не поширюється дія пункту 177.8 статті 177 та підпункту 2 пункту 297.1 статті 297 цього Кодексу.

Доходи від здійснення підприємницької діяльності, оподатковані відповідно до цього підпункту, не включаються до загального оподатковуваного доходу фізичної особи - підприємця та/або доходу фізичної особи - підприємця платника єдиного податку.

{Підпункт 38.9 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 466-IX від 16.01.2020}

38.10. З метою оподаткування податком на додану вартість необоротні активи, придбані (збудовані, споруджені, створені) до 14 квітня 2014 року і які станом на 1 січня 2017 року знаходяться на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, тимчасово окупованій території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення, не вважаються:

{Абзац перший підпункту 38.10 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1617-IX від 01.07.2021}

такими, що призначаються для використання (або починають/почали використовуватися) в операціях, що не є господарською діяльністю платника податків;

невиробничими необоротними активами, невиробничими основними засобами або невиробничими нематеріальними активами в розумінні цього Кодексу.

{Абзац третій підпункту 38.10 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2245-VIII від 07.12.2017}

З метою оподаткування податком на додану вартість товари, які придбані, вироблені до 14 квітня 2014 року і які станом на 1 січня 2017 року знаходяться на тимчасово окупованій території, не вважаються:

{Підпункт 38.10 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

такими, що призначаються для використання (або починають/почали використовуватися) в операціях, що не є господарською діяльністю платника податків.

{Підпункт 38.10 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

Положення підпунктів "в" та "г" пункту 198.5 статті 198 цього Кодексу не застосовуються.

{Підпункт 38.10 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

38.11. Тимчасово, до завершення проведення антитерористичної операції та/або операції Об’єднаних сил (ООС), до платників податків/податкових агентів, які провадили діяльність на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, тимчасово окупованій території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення і не можуть пред’явити первинні документи, на підставі яких здійснюється облік доходів, витрат та інших показників, пов’язаних з визначенням об’єктів оподаткування та/або податкових зобов’язань, як виняток із положень статті 44 цього Кодексу застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних, визначених у податковій звітності.

{Абзац перший підпункту 38.11 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1617-IX від 01.07.2021}

Підстави неможливості пред’явлення первинних документів:

первинні документи втрачені (знищені чи зіпсовані) у зв’язку з проведенням антитерористичної операції;

первинні документи знаходяться на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, тимчасово окупованій території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення і їх неможливо вивезти або їх вивезення пов’язане з ризиком для життя та здоров’я платника податків, фізичних осіб чи неможливе у зв’язку з іншими адміністративними перешкодами, встановленими органами влади.

{Абзац четвертий підпункту 38.11 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2245-VIII від 07.12.2017, № 1617-IX від 01.07.2021}

У разі втрати та/або неможливості вивезення первинних документів платник податків/податковий агент за місцем свого обліку подає до контролюючого органу в довільній формі повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, підписане керівником підприємства та головним бухгалтером, в якому зазначаються: обставини, що призвели до втрати та/або неможливості вивезення первинних документів, податкові (звітні) періоди, а також загальний перелік первинних документів (за можливості - із зазначенням реквізитів).

Дані та показники податкової звітності платника податків/податкового агента за податкові (звітні) періоди, зазначені у повідомленні, не можуть бути піддані сумніву лише на підставі відсутності первинних документів. Подане повідомлення є також підставою для збереження витрат (включаючи витрати у зв’язку з придбанням цінних паперів/корпоративних прав) та/або від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток (включаючи від’ємний фінансовий результат за операціями з цінними паперами/корпоративними правами), та/або податкового кредиту з податку на додану вартість, та/або суми від’ємного значення податку на додану вартість минулих податкових (звітних) періодів без наявності договірних, розрахункових, платіжних та інших первинних документів, обов’язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку.

Після подання до контролюючого органу повідомлення про неможливість вивезення первинних документів та/або операції Об’єднаних сил (ООС) запроваджується мораторій на проведення будь-яких перевірок щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів.

{Абзац сьомий підпункту 38.11 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Якщо після подання повідомлення про неможливість вивезення первинних документів платнику податків/податковому агенту стане відомо про втрату цих документів, такий платник

податків/податковий агент зобов’язаний подати до контролюючого органу повідомлення про втрату первинних документів із зазначенням обставин такої втрати.

Платники податків/податкові агенти, які подали повідомлення про втрату первинних документів відповідно до цього підпункту, не можуть бути перевірені контролюючим органом щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів, у тому числі після завершення проведення антитерористичної операції.

Втрата документів, що не пов’язана з проведенням антитерористичної операції, не надає права платнику податків/податковому агенту застосовувати положення цього підпункту.

Зазначені в цьому підпункті положення застосовуються до платників податків/податкових агентів, які станом на 1 квітня 2017 року здійснили зміну свого місцезнаходження (місця проживання) з тимчасово окупованої території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення на іншу територію України та сплачували податки до бюджету в період проведення антитерористичної операції згідно з цим Кодексом.

Платник податків/податковий агент не може застосовувати положення цього підпункту щодо податкових (звітних) періодів після перереєстрації підприємства на іншій території України.

Обов’язок доведення відсутності підстав для застосування положень цього підпункту покладається на контролюючий орган. Платник податків/податковий агент, який безпідставно застосував положення цього підпункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податків та несе відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України.

У разі відмови контролюючого органу у застосуванні положень цього підпункту контролюючий орган зобов’язаний видати вмотивоване рішення у строк не пізніше одного місяця з дати отримання відповідного повідомлення від платника податків/податкового агента, в якому зазначаються підстави та докази такої відмови.

Рішення контролюючого органу може бути оскаржено в адміністративному чи судовому порядку. До винесення остаточного рішення по справі контролюючий орган не може піддати сумніву показники податкової звітності, а також ініціювати проведення будь-якої перевірки платника податків/податкового агента щодо податкових (звітних) періодів, зазначених у відповідному повідомленні.

У податкових (звітних) періодах, зазначених у відповідному повідомленні, не може бути переглянуто у бік збільшення суми податкових зобов’язань з податків і зборів, задекларовані в податкових деклараціях за вказані податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток, задекларовані в податкових деклараціях/розрахунках за вказані податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, заявлені в податкових деклараціях за вказані звітні періоди.

{Підпункт 38.11 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

38.12. Тимчасово, на період з початку проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС) до 1 липня 2020 року, звільняються від оподаткування акцизним податком та податком на додану вартість операції з безоплатної передачі підакцизних товарів, визначених підпунктами 215.3.5-215.3.5-2 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, які є конфіскованим майном, майном, визнаним безхазяйним, майном, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання (у тому числі майном, визначеним у статті 184 Митного кодексу України), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави, у розпорядження Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, інших суб’єктів, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської

Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об’єднаних сил (ООС), органів прокуратури у Донецькій та Луганській областях.

Перелік товарів, зазначених у цьому пункті, затверджується Кабінетом Міністрів України.

38.13. Видані в період з початку проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС) та до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві" податкові повідомлення-рішення з акцизного податку та податку на додану вартість, якими визначено грошові зобов’язання у зв’язку з оподаткуванням операцій з безоплатної передачі підакцизних товарів, визначених підпунктами 215.3.5-215.3.5-2 пункту 215.3 статті 215 цього Кодексу, які є конфіскованим майном, майном, визнаним безхазяйним, майном, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання (у тому числі майном, визначеним у статті 184 Митного кодексу України), що за правом успадкування чи на інших законних підставах перейшло у власність держави, у розпорядження Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, інших суб’єктів, що беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об’єднаних сил (ООС), органів прокуратури у Донецькій та Луганській областях, вважаються скасованими (відкликаними) з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві", а податковий борг (у тому числі пеня та штрафні санкції) за такими податковими повідомленнями-рішеннями, підлягає списанню у порядку, визначеному цим Кодексом для безнадійного податкового боргу.

{Пункт 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 38.13 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

38.14. На період здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об’єднаних сил (ООС) щодо земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, що розташовані на тимчасово окупованій території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення, мінімальне податкове зобов’язання не визначається.

{Пункт 38 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 38.14 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 38 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1989-VIII від 23.03.2017 - застосовується до податкових періодів, починаючи з 1 січня 2017 року}

39. Індивідуальна податкова консультація, надана контролюючим органом у письмовій або електронній формі до 31 березня 2017 року (включно), звільняє платника податків (податкового агента та/або його посадову особу) від відповідальності, включаючи фінансову (штрафні санкції та/або пеню), за діяння, що містять ознаки податкового правопорушення, вчинені до 31 грудня 2017 року (включно).

З 1 січня 2018 року індивідуальна податкова консультація, надана контролюючим органом у письмовій або електронній формі до 31 березня 2017 року (включно), не підлягає застосуванню.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 39 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

40. Пункт 100.9 цього Кодексу застосовується до грошових зобов’язань чи податкового боргу, що виникли після набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 40 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

41. Господарські операції, визначені підпунктом "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу, визнаються контрольованими з дати набрання чинності переліком організаційно-правових форм нерезидентів в розрізі держав (територій), затвердженим Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "г" підпункту 39.2.1.1 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу.

Умови, визначені підпунктом 39.2.1.7 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу щодо обсягу господарських операцій з кожним контрагентом, для цілей абзацу першого цього підпункту розраховується у 2017 році за підсумками звітного (календарного) року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 41 згідно із Законом № 1797-VIII від 21.12.2016}

42. Штрафні санкції, передбачені пунктом 120-1.1 статті 120-1 цього Кодексу за порушення граничних строків для реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, встановлених пунктом 201.10 статті 201 цього Кодексу, які були складені у період з 1 червня 2017 року по 30 червня 2017 року, не застосовуються до платника податків за умови реєстрації таких податкових накладних не пізніше 31 липня 2017 року.

Податкові накладні та/або розрахунки коригувань до податкових накладних, складені у період з 1 червня 2017 року по 30 червня 2017 року та зареєстровані у Єдиному реєстрі податкових накладних не пізніше 31 липня 2017 року, вважаються своєчасно зареєстрованими.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 42 згідно із Законом № 2143-VIII від 13.07.2017}

43. Штрафні санкції, передбачені пунктом 120-2.1 статті 120-2 цього Кодексу за порушення граничних термінів реєстрації акцизних накладних та/або розрахунків коригування до акцизних накладних у Єдиному реєстрі акцизних накладних, встановлених статтею 231 цього Кодексу, які були складені у період з 1 червня 2017 року по 30 червня 2017 року, не застосовуються до платника податків за умови реєстрації таких акцизних накладних не пізніше 31 липня 2017 року.

Акцизні накладні та/або розрахунки коригувань до акцизних накладних, складені у період з 1 червня 2017 року по 30 червня 2017 року та зареєстровані у Єдиному реєстрі акцизних накладних не пізніше 31 липня 2017 року, вважаються своєчасно зареєстрованими.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 43 згідно із Законом № 2143-VIII від 13.07.2017}

44. Штрафні санкції, передбачені абзацом другим пункту 126.1 статті 126 цього Кодексу, не застосовуються до узгоджених сум грошових зобов’язань із граничним строком сплати 30 червня 2017 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 44 згідно із Законом № 2143-VIII від 13.07.2017}

45. Тимчасово, до 31 грудня 2017 року:

у разі втрати та/або пошкодження інформації (у тому числі інформації, що міститься у базах даних обліку платника податків) внаслідок несанкціонованого втручання в роботу комп’ютерних мереж платника податків та за наявності документів, що підтверджують зазначені події, платник податків протягом 10 календарних днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо незастосування штрафних санкцій за несвоєчасну реєстрацію податкових та акцизних накладних внаслідок несанкціонованого втручання в роботу комп’ютерних мереж платників податків" зобов’язаний письмово повідомити контролюючий орган за місцем обліку в порядку, встановленому цим Кодексом для подання податкової звітності;

платник податків зобов’язаний відновити втрачену та/або пошкоджену інформацію, визначену абзацом другим цього пункту;

у разі неможливості проведення перевірки платника податків у випадках, передбачених цим

пунктом, терміни проведення таких перевірок переносяться контролюючим органом до дати відновлення такої інформації, але не пізніше 31 грудня 2017 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 45 згідно із Законом № 2143-VIII від 13.07.2017}

46. Призначення та проведення перевірок з питань повноти нарахування та сплати податків у контрольованих операціях, здійснених платниками податків у 2013 та 2014 звітних роках, здійснюється відповідно до підпункту 39.5.2 пункту 39.5 статті 39 та/або підпунктів 78.1.14 - 78.1.16 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 46 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

47. Перевірка платника податків з питань повноти нарахування і сплати податків під час здійснення контрольованих операцій у 2013 та 2014 роках проводиться відповідно до положень глави 8 цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених статтею 39 цього Кодексу в редакції, що діяла до 1 січня 2015 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 47 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

48. Самостійне коригування, передбачене підпунктом 39.5.4.1 підпункту 39.5.4 пункту 39.5 статті 39 цього Кодексу щодо контрольованих операцій, здійснених платниками податків у 2015 та 2016 роках, проводиться відповідно до норм статті 39 цього Кодексу в редакції на день проведення самостійного коригування.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 48 згідно із Законом № 2245-VIII від 07.12.2017}

49. Здійснення митного оформлення транспортного засобу з дотриманням умов, визначених пунктом 9-3 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України, звільняє осіб, відповідальних за дотримання строків та умов (вимог) митних режимів тимчасового ввезення або транзиту, від відповідальності, передбаченої пунктом 206.16 статті 206 та пунктом 218.3 статті 218 цього Кодексу, за порушення митних правил стосовно транспортного засобу, щодо якого не дотримані строки та умови (вимоги) митних режимів тимчасового ввезення або транзиту.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 49 згідно із Законом № 2611-VIII від 08.11.2018}

{Пункт 50 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 354-IX від 05.12.2019}

{Пункт 51 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 354-IX від 05.12.2019}

52. Установити, що по 31 грудня 2019 року до рішень про встановлення туристичного збору та/або про внесення змін до таких рішень, прийнятих сільською, селищною, міською радою не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 статті 4, підпунктів 12.3.3-12.3.4 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 та пункту 12.5 статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52 згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

52-1. За порушення податкового законодавства, вчинені протягом періоду з 1 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), штрафні санкції не застосовуються, крім санкцій за:

{Абзац перший пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

порушення вимог до договорів довгострокового страхування життя чи договорів страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема страхування додаткової пенсії;

відчуження майна, що перебуває у податковій заставі, без згоди контролюючого органу;

порушення вимог законодавства в частині:

{Абзац четвертий пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

обліку, виробництва, зберігання та транспортування пального, спирту етилового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

{Абзац пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

цільового використання пального, спирту етилового платниками податків;

{Абзац пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

обладнання акцизних складів витратомірами-лічильниками та/або рівномірами-лічильниками;

{Абзац пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

здійснення функцій, визначених законодавством у сфері виробництва і обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, пального;

{Абзац пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

здійснення суб’єктами господарювання операцій з реалізації пального або спирту етилового без реєстрації таких суб’єктів платниками акцизного податку;

{Абзац пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

порушення нарахування, декларування та сплати податку на додану вартість, акцизного податку, рентної плати.

Протягом періоду з 1 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), платникам податків не нараховується пеня, а нарахована, але не сплачена за цей період пеня підлягає списанню.

{Абзац одинадцятий пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-1 згідно із Законом № 533-IX від 17.03.2020}

52-2. {Дія пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX зупиняється на період дії воєнного, надзвичайного стану - див. пункт 2 розділу II Закону № 2120-IX від 15.03.2022} Установити мораторій на проведення документальних перевірок на період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), крім:

{Абзац перший пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 591-IX від 13.05.2020, № 2120-IX від 15.03.2022}

документальних позапланових перевірок, що проводяться на звернення платника податків;

{Пункт 52-2 підрозділу 10 розділу XX доповнено новим абзацом згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

документальних позапланових перевірок з підстав, визначених підпунктами 78.1.7 та 78.1.8 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу.

{Абзац пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 786-IX від 14.07.2020}

{Абзац четвертий пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

{Абзац п'ятий пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

{Абзац шостий пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

{Абзац сьомий пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

{Абзац восьмий пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

Інформація про перенесення документальних планових перевірок, які відповідно до плану-графіку проведення планових документальних перевірок мали розпочатися у період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), та на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" не були розпочаті, включається до оновленого плану-графіку, який оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом 10 календарних днів з дня завершення дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

{Абзац пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

Документальні перевірки, що були розпочаті до 18 березня 2020 року та не були завершеними, тимчасово зупиняються на період по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19). Таке зупинення перериває термін проведення перевірки та не потребує прийняття будь-яких додаткових рішень контролюючим органом.

{Абзац пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 591-IX від 13.05.2020, № 2120-IX від 15.03.2022}

На період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), зупиняється перебіг строків давності, передбачених статтею 102 цього Кодексу.

{Абзац пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

Камеральна перевірка податкової декларації (крім податкової декларації з податку на додану вартість) за звітні (податкові) періоди березень - травень 2020 року, або уточнюючих розрахунків (крім уточнюючих розрахунків з податку на додану вартість), що були подані платниками податків протягом березня - травня 2020 року, може бути проведена лише протягом 60 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку їх подання, а якщо такі документи були надані пізніше, - за днем їх фактичного подання.

{Пункт 52-2 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-2 згідно із Законом № 533-IX від 17.03.2020}

52-3. Установити, що річна декларація про майновий стан і доходи за 2019 рік, визначена статтею 179 цього Кодексу, подається до 1 липня 2020 року, крім випадків, передбачених розділом IV цього Кодексу, коли така декларація може бути подана пізніше цього строку. При цьому вимоги підпункту 49.18.4 пункту 49.18 статті 49 у 2020 році не застосовуються.

Фізична особа зобов’язана самостійно до 1 жовтня 2020 року сплатити суму податкового зобов’язання, зазначену в поданій нею річній декларації про майновий стан і доходи за 2019 рік. При цьому абзац перший пункту 179.7 статті 179 у 2020 році не застосовується.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-3 згідно із Законом № 533-IX від 17.03.2020}

52-4. Не нараховується та не сплачується за період з 1 березня по 31 березня 2020 року плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, та використовуються ними в господарській діяльності.

При цьому платники плати за землю (крім фізичних осіб), які відповідно до пункту 286.2 статті 286 цього Кодексу подали податкову декларацію, мають право подати уточнюючу податкову декларацію, в якій відобразити зміни податкового зобов’язання із сплати плати за землю за податковий період березень 2020 року.

У разі якщо у березні чи квітні 2020 року платниками плати за землю було подано уточнюючу податкову декларацію щодо зменшення податкового зобов’язання із сплати плати за землю за податковий період квітень 2020 року з причин, які не пов’язані із самостійним виявленням помилок, що містяться у раніше поданій ними податковій декларації, такі платники плати за землю зобов’язані подати не пізніше 30 квітня 2020 року уточнюючі податкові декларації з плати за землю (земельного податку та/або орендної плати за земельні ділянки державної або комунальної власності) за 2020 рік, в яких відобразити зміни податкового зобов’язання із сплати плати за землю за податкові періоди березень та квітень 2020 року відповідно до положень цього підпункту.

При цьому у разі подання таких податкових декларацій з підстав, визначених цим підпунктом, до таких платників податків не застосовуються санкції, визначені статтею 50 цього Кодексу, та штрафні санкції згідно з вимогами пункту 120.2 статті 120 цього Кодексу, за внесення змін до податкової звітності в частині збільшення податкових зобов’язань з плати за землю за податковий період квітень 2020 року.

Установити, що платники плати за землю (земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності), які визначають податкові зобов’язання із плати за землю на підставі податкових декларацій, сплачують податкове зобов’язання зі сплати плати за землю за податковий період квітень 2020 року у повному обсязі за місцезнаходженням земельної ділянки у строк до 30 червня 2020 року без нарахування пені та штрафних санкцій, передбачених цим Кодексом за порушення термінів сплати податкових зобов’язань щодо загальних термінів сплати податкового зобов’язання за такий період.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-4 згідно із Законом № 533-IX від 17.03.2020; в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

52-5. Об’єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об’єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 цього Кодексу в період з 1 березня по 31 березня 2020 року.

При цьому платники податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (крім фізичних осіб), що відповідно до підпункту 266.7.5 пункту 266.7 статті 266 цього Кодексу подали податкову декларацію, мають право подати уточнюючу податкову декларацію, в якій відобразити зміни податкового зобов’язання із сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за податковий період березень 2020 року.

У разі якщо у березні чи квітні 2020 року платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, було подано уточнюючу податкову декларацію щодо зменшення податкового зобов'язання із сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за податковий період квітень 2020 року із причин, які не пов'язані із самостійним виявленням помилок, що містяться у раніше поданій ними податковій декларації, такі платники податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, зобов'язані подати не пізніше 30 квітня 2020 року уточнюючі податкові декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в яких відобразити відповідні зміни податкового зобов'язання за податкові періоди березень та квітень 2020 року відповідно до положень цього підпункту.

При цьому у разі подання таких податкових декларацій з підстав, визначених цим підпунктом, до таких платників податків не застосовуються санкції, визначені статтею 50 цього Кодексу, та штрафні санкції згідно з вимогами пункту 120.2 статті 120 цього Кодексу, за внесення змін до податкової звітності в частині збільшення податкових зобов'язань з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за податковий період квітень 2020 року.

Установити, що платники податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, які визначають податкові зобов'язання із такого податку на підставі податкових декларацій, сплачують податкове зобов'язання з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за податковий період квітень 2020 року у повному обсязі за місцезнаходженням об'єкта нежитлової нерухомості у строк до 30 червня 2020 року без нарахування пені та штрафних санкцій, передбачених цим Кодексом за порушення термінів сплати податкових зобов'язань щодо загальних термінів сплати податкового зобов'язання за такий період.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-5 згідно із Законом № 533-IX від 17.03.2020; в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

52-6. Надати органам місцевого самоврядування у 2020 році право прийняти рішення про внесення змін до прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів щодо зменшення ставок єдиного податку, та/або плати за землю, та/або податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, щодо об'єктів нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-6 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

52-7. Встановити, що у 2020 році на проекти рішень, рішення сільських, селищних, міських рад про внесення змін до прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів щодо зменшення ставок єдиного податку, та/або плати за землю, та/або податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, щодо об'єктів нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, прийняті відповідно до пункту 52-6 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу, не поширюється підпункт 4.1.9 пункту 4.1 та пункт 4.5 статті 4, підпункт 12.3.4 пункту 12.3, підпункт 12.4.3 пункту 12.4 (у частині строку прийняття та набрання чинності рішень) та пункт 12.5 (у частині строку набрання чинності рішеннями) статті 12 Податкового кодексу України, Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", частина третя статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації", Закон України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-7 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 591-IX від 13.05.2020}

52-8. Тимчасово, на період по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), зупиняється перебіг строків, встановлених:

статтею 56 цього Кодексу (в частині процедури адміністративного оскарження) щодо скарг

платників податків (крім скарг щодо законності декларування заявленого до відшкодування з бюджету податку на додану вартість та/або з від'ємного значення з податку на додану вартість, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом), що надійшли (надійдуть) по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), та/або які не розглянуті станом на 18 березня 2020 року. Таке зупинення не породжує будь-яких наслідків, передбачених статтею 56 цього Кодексу;

{Абзац другий пункту 52-8 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

статтями 52 і 53 цього Кодексу щодо надання контролюючими органами індивідуальних податкових консультацій в письмовій формі;

статтями 73 і 78 цього Кодексу щодо надання платниками податків відповідей на запити контролюючих органів (крім запитів контролюючих органів щодо законності декларування заявленого до відшкодування з бюджету податку на додану вартість та/або з від'ємного значення з податку на додану вартість; з питань оподаткування юридичними особами або іншими нерезидентами, які проводять господарську діяльність через постійне представництво на території України, доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України; податкового контролю за трансфертним ціноутворенням; податкового контролю за нерезидентами (представництвами нерезидентів); валютного контролю в частині дотримання встановлених граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів), що надійшли (надійдуть) платникам податків по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

{Абзац четвертий пункту 52-8 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

З першого календарного дня місяця, наступного за місяцем, в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), перебіг строків, які зупинялися відповідно до цього пункту, продовжується з урахуванням часу, що минув до такого зупинення.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-8 згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Закону № 591-IX від 13.05.2020}

52-9. Тимчасово платники єдиного податку першої групи звільняються від сплати цього податку за грудень 2020 року та січень - травень 2021 року, крім випадків порушення такими платниками встановлених главою 1 розділу XIV цього Кодексу умов застосування першої групи платників єдиного податку. При цьому ставки єдиного податку для першої групи платників єдиного податку, встановлені у порядку, визначеному пунктом 293.2 статті 293 цього Кодексу, за такі періоди не застосовуються.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-9 згідно із Законом № 1072-IX від 04.12.2020}

52-10. Тимчасово, на період приватизації об'єктів спиртової та лікеро-горілчаної галузі відповідно до Програми реформування та розвитку спиртової галузі, не вимагається згода контролюючого органу на відчуження у процесі приватизації майна Державного підприємства спиртової та лікеро-горілчаної промисловості "Укрспирт", якщо договором купівлі-продажу об'єкта приватизації передбачено зобов'язання покупця щодо погашення податкового боргу в порядку, встановленому Законом України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального".

Таке майно звільняється з податкової застави (із внесенням змін до відповідних державних реєстрів) з дня отримання контролюючим органом підтвердження виконання покупцем об’єкта приватизації зобов’язань за договором купівлі-продажу в частині погашення податкового боргу в порядку, встановленому Законом України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального".

У випадку, передбаченому абзацом першим цього пункту, положення пунктів 92.1-92.3 статті 92 цього Кодексу не застосовуються.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 52-10 згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

53. Норми пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу щодо:

запиту контролюючих органів до платників податків про подання глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер-файлу) - вперше застосовуються щодо фінансового року, який закінчується у 2021 році;

подання платниками податків повідомлення про участь у міжнародній групі компаній - вперше застосовуються у 2021 році за 2020 рік.

Платники податків, які є учасниками відповідної міжнародної групи компаній і які у 2022 році здійснювали контрольовані операції, зобов’язані подати до 1 жовтня 2023 року повідомлення про участь у міжнародній групі компаній.

Норми абзацу третього підпункту 39.4.10 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу щодо подання платниками податків звітів у розрізі країн міжнародної групи компаній - вперше застосовуються щодо фінансового року, встановленого материнською компанією міжнародної групи компаній, який закінчується у період з 1 січня до 31 грудня 2022 року, з дотриманням строку подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, визначеного підпунктом 39.4.11 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу.

Норми абзаців четвертого - сьомого підпункту 39.4.10 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу щодо подання платниками податків звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній - вперше застосовуються щодо фінансового року, який розпочинається у період з 1 січня до 31 грудня року, в якому Багатостороння угода CbC набрала чинності щонайменше з однією іноземною юрисдикцією - стороною Багатосторонньої угоди CbC, яка є партнером України щодо автоматичного обміну інформацією. Відповідні звіти за наявності підстав, визначених абзацами четвертим - сьомим підпункту 39.4.10 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу, подаються з дотриманням строку подання звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній, визначеного підпунктом 39.4.11 пункту 39.4 статті 39 цього Кодексу.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 53 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

53-1. Багатосторонній автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки здійснюється на підставі Багатосторонньої угоди CRS після приєднання компетентного органу України до Багатосторонньої угоди CRS та у строки, визначені розділом 3 Багатосторонньої угоди CRS.

53-1.1. Вимоги статті 39-3 цього Кодексу в частині, що стосується застосування фінансовими агентами Загального стандарту звітності CRS для цілей виконання вимог Багатосторонньої угоди CRS, застосовуються з 1 липня 2023 року. Для цілей Багатосторонньої угоди CRS та Загального стандарту звітності CRS першим звітним періодом є період, що розпочинається 1 липня 2023 року та завершується 31 грудня 2023 року.

Особи, які мають усі необхідні дозволи для ведення господарської діяльності та відповідають критеріям підзвітної фінансової установи відповідно до Загального стандарту звітності CRS станом на 30 червня 2023 року, застосовують процедури належної комплексної перевірки для визначення

підзвітних рахунків з 1 липня 2023 року.

У 2024 році центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює граничний строк подання звіту про підзвітні рахунки за перший звітний період, але не раніше 1 липня 2024 року.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, має право встановити інший перший звітний період для подання звітності про підзвітні рахунки відповідно до Загального стандарту звітності CRS, якщо Багатостороння угода CRS визначить інші звітні періоди та строки подання звітності за підзвітними рахунками, ніж визначені цим Кодексом.

53-1.2. Установити, що у період з 1 липня 2023 року до набрання чинності нормативно-правовим актом, затвердженим відповідно до підпункту 39-3.1.4 пункту 39-3.1 статті 39-3 цього Кодексу (Порядок застосування CRS), правила належної комплексної перевірки, визначені розділами II-VIII Загального стандарту звітності CRS, застосовуються на/щодо таких дат:

1) для цілей пункту C(6) розділу III та пункту C(9) розділу VIII Загального стандарту звітності CRS щодо існуючих рахунків - 30 червня 2023 року;

2) для цілей пункту D розділу III Загального стандарту звітності CRS перевірка існуючих рахунків фізичних осіб має бути завершена:

до 31 грудня 2023 року - для рахунків з високою вартістю у значенні, наведеному в розділі VIII Загального стандарту звітності CRS;

до 31 грудня 2024 року - для рахунків з низькою вартістю у значенні, наведеному в розділі VIII Загального стандарту звітності CRS;

3) для цілей пунктів A та B розділу V Загального стандарту звітності CRS застосовуються дати 30 червня 2023 року та 31 грудня 2023 року;

4) для цілей пункту E(1) розділу V Загального стандарту звітності CRS перевірка існуючих рахунків організацій із сукупним залишком або вартістю, що перевищує суму в гривні, еквівалентну 250000 доларів США станом на 30 червня 2023 року, має бути завершена до 31 грудня 2024 року;

5) для цілей пункту E(2) розділу V Загального стандарту звітності CRS перевірка існуючих рахунків організацій із сукупним залишком або вартістю, що не перевищує суму в гривні, еквівалентну 250000 доларів США станом на 30 червня 2023 року, але перевищує еквівалент 250000 доларів США у гривні станом на 31 грудня 2023 року або будь-якого наступного року, має бути завершена протягом календарного року, наступного за роком, протягом якого загальний баланс або вартість рахунку перевищить суму в гривні, еквівалентну 250000 доларів США;

6) для цілей пункту B(8)(b) розділу VIII Загального стандарту звітності CRS у визначенні терміна "кваліфікований емітент кредитної картки" застосовується дата 1 липня 2023 року;

7) для цілей пункту C(10) розділу VIII Загального стандарту звітності CRS у визначенні терміна "новий рахунок" застосовується дата 1 липня 2023 року або пізніша дата;

8) для цілей пункту C(14) розділу VIII Загального стандарту звітності CRS у визначенні терміна "рахунок з низькою вартістю" застосовується дата 30 червня 2023 року;

9) для цілей пункту C(15) розділу VIII Загального стандарту звітності CRS у визначенні терміна "рахунок з високою вартістю" застосовується дата 30 червня 2023 року;

10) для цілей пункту C(17)(f)(ii) розділу VIII Загального стандарту звітності CRS застосовується дата 1 липня 2023 року.

53-1.3. Установити такі особливості застосування положень статті 39-3 цього Кодексу у частині, що стосується застосування Загального стандарту звітності CRS, протягом перехідного періоду:

1) фінансові агенти, які станом на 30 червня 2023 року відповідають критеріям підзвітних фінансових установ, зобов’язані стати на облік у контролюючому органі відповідно до пункту 39-3.3 статті 39-3 цього Кодексу до 31 грудня 2023 року;

2) за порушення, вчинені фінансовими агентами та власниками рахунків до 31 грудня 2024 року включно, штрафні (фінансові) санкції, передбачені пунктами 118-1.3-118-1.8 статті 118-1 цього Кодексу, не застосовуються, а за порушення, вчинені у період з 1 січня по 31 грудня 2025 року, - застосовуються у 0,5 розміру відповідного штрафу.

53-1.4. Не вважається податковою інформацією, яка може бути використана контролюючим органом для визначення суми податкових зобов’язань платника податків, інформація, отримана контролюючим органом від іноземних компетентних органів відповідно до Багатосторонньої угоди CRS та яка стосується фінансового рахунку або рахунків громадянина України, відкритих у фінансових установах іноземних юрисдикцій, якщо сукупний залишок або вартість усіх фінансових рахунків, власником яких є одна особа - громадянин України, не перевищує еквівалент 250 тисяч доларів США станом на 31 грудня календарного року, який припадає на період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 53-1 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021; в редакції Закону № 2970-IX від 20.03.2023}

54. Встановити такі особливості застосування положень про оподаткування прибутку контрольованої іноземної компанії протягом перехідного періоду:

першим звітним (податковим) роком для звіту про контрольовані іноземні компанії є 2022 рік (якщо звітний рік не відповідає календарному року - звітний період, що розпочинається у 2022 році). Контролюючі особи мають право подати звіт про контрольовані іноземні компанії за 2022 рік до контролюючого органу одночасно з поданням річної декларації про майновий стан і доходи або податкової декларації з податку на прибуток підприємств за 2023 рік із включенням зазначеного у такому звіті скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, що підлягає оподаткуванню в Україні, до показників відповідних декларацій за 2023 рік. При цьому штрафні санкції та/або пеня не застосовуються;

підпункт "б" підпункту 39-2.1.2 пункту 39-2.1 статті 39-2 цього Кодексу для 2022-2023 звітних (податкових) років застосовується в такій редакції:

"б) володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі 25 і більше відсотків за умови, що декілька фізичних осіб - резидентів України та/або юридичних осіб - резидентів України володіють частками в іноземній юридичній особі, розмір яких у сукупності становить 50 і більше відсотків, або";

підпункти 39-2.3.2.1-39-2.3.2.4 підпункту 39-2.3.2 пункту 39-2.3 статті 39-2 цього Кодексу застосовуються щодо звітних періодів, що розпочинаються з 1 січня 2023 року;

штрафні санкції та пеня за порушення вимог статті 39-2 цього Кодексу під час визначення та обчислення прибутку контрольованої іноземної компанії не застосовуються за результатами 2022-2023 звітних (податкових) років;

до платника податків, його посадових осіб не застосовується за результатами 2022-2023 звітних (податкових) років адміністративна та кримінальна відповідальність за будь-які порушення, пов’язані із застосуванням норм статті 39-2 цього Кодексу. У зв’язку з цим інформація та/або документи, отримані контролюючим органом відповідно до статті 39-2 цього Кодексу, за результатами 2022-2023 звітних (податкових) років:

а) є інформацією з обмеженим доступом, що не може бути витребувана та/або передана правоохоронним органам на їх запит чи в рамках процедур, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України;

б) не може вважатися доказами у кримінальному провадженні у розумінні статті 84 Кримінального процесуального кодексу України";

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 54 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020; в редакції Закону № 1117-IX від 17.12.2020}

55. Відшкодування шкоди особі, права якої порушені, завданої податковими правопорушеннями контролюючих органів, що були вчинені контролюючими органами до 1 січня 2021 року, або податковими правопорушеннями контролюючих органів у вигляді протиправних рішень контролюючих органів, прийнятих за результатами податкових перевірок, що були розпочаті до 1 січня 2021 року, здійснюється за правилами цього Кодексу, що діяли до 1 січня 2021 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 55 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

56. Проведення перевірок, що були розпочаті до 1 січня 2021 року, розгляд заперечень платників податків до актів (довідок) таких перевірок, прийняття за їх результатами податкових повідомлень-рішень, а також їх оскарження здійснюються за правилами цього Кодексу, що діяли до 1 січня 2021 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 56 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

57. Установити, що спеціальні звання податкової служби, встановлені цим Кодексом, присвоюються посадовим особам контролюючих органів, яким раніше було присвоєно спеціальні звання податкової та митної служби, за таким співвідношенням незалежно від займаних посад:

Спеціальні звання органів доходів і зборів	Спеціальні звання органів державної податкової служби
головний державний радник податкової та митної справи	головний державний радник податкової служби;
державний радник податкової та митної справи І рангу	державний радник податкової служби І рангу;
державний радник податкової та митної справи ІІ рангу	державний радник податкової служби ІІ рангу;
державний радник податкової та митної справи ІІІ рангу	державний радник податкової служби ІІІ рангу;
радник податкової та митної справи І рангу	радник податкової служби І рангу;
радник податкової та митної справи ІІ рангу	радник податкової служби ІІ рангу;
радник податкової та митної справи ІІІ рангу	радник податкової служби ІІІ рангу;
інспектор податкової та митної справи І рангу	інспектор податкової служби І рангу;
інспектор податкової та митної справи ІІ рангу	інспектор податкової служби ІІ рангу;

інспектор податкової та митної справи III рангу	інспектор податкової служби III рангу;
інспектор податкової та митної справи IV рангу	інспектор податкової служби IV рангу;
молодший інспектор податкової та митної справи	молодший інспектор податкової служби.

Період роботи (служби) зазначених осіб (у тому числі тих, яким присвоювалися спеціальні та/або персональні звання) у контролюючих органах зараховується до стажу державної служби та стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців, що дає право на призначення пенсії відповідно до Закону України "Про державну службу" незалежно від місця роботи на час досягнення віку, передбаченого зазначеним Законом.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 57 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

58. Установити, що у 2020 році до прийнятих рішень органів місцевого самоврядування, населених пунктів на лінії зіткнення про встановлення місцевих податків і зборів, які прийняті на виконання цього Кодексу, не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпункту 12.3.4 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 та пункту 12.5 статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 58 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

59. У разі якщо органи місцевого самоврядування населених пунктів на лінії зіткнення не прийняли рішень про встановлення ставок на об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості на 2020 рік, такий податок до прийняття відповідного рішення сплачується виходячи з норм цього Кодексу із застосуванням їх ставки у розмірі 0,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня 2020 року, за 1 квадратний метр бази оподаткування.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 59 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

60. Нерезиденти (іноземні компанії, організації), які здійснюють господарську діяльність на території України та/або які до набрання чинності цим Законом належно акредитували (зареєстрували, легалізували) на території України відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, і станом на 1 січня 2021 року не перебувають на обліку в контролюючих органах, зобов’язані протягом трьох місяців подати до контролюючих органів документи для взяття їх на облік у порядку, встановленому пунктом 64.5 статті 64 цього Кодексу.

{Абзац перший пункту 60 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

Перевірки щодо нерезидентів (іноземних компаній, організацій), які здійснюють господарську діяльність на території України та які повинні були стати на облік у порядку, встановленому пунктом 64.5 статті 64 цього Кодексу, та якими не були виконані вимоги абзацу першого цього пункту, та щодо їх відокремлених підрозділів, у тому числі постійних представництв, що перебувають на обліку, можуть бути призначені з 1 липня 2021 року.

{Абзац другий пункту 60 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

За результатами перевірки, проведеної відповідно до абзацу другого цього пункту, контролюючий орган:

бере на облік нерезидента на підставі акта перевірки, якщо за результатами перевірки підтверджено ведення нерезидентом господарської діяльності через постійне представництво в

Україні;

вживає заходів щодо зняття з обліку відокремленого підрозділу, у тому числі постійного представництва, нерезидента, якщо за результатами перевірки підтверджено припинення здійснення нерезидентом діяльності на території України, відсутність на території України об’єктів оподаткування та об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням у такого нерезидента, та відокремленим підрозділом або постійним представництвом нерезидента виконані обов’язки платника податків, визначені статтею 16 цього Кодексу.

Постійні представництва нерезидентів, які були зареєстровані платниками податків (у тому числі податку на прибуток підприємств) у періодах до 1 січня 2021 року, залишаються платниками таких податків відповідно до вимог цього Кодексу до реєстрації як платники податків (у тому числі податку на прибуток підприємств) відповідних нерезидентів.

{Пункт 60 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}

60-1. Норми, визначені абзацом двадцять п’ятим підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14, пунктом 120.7 статті 120, абзацом третім підпункту 133.1.1 пункту 133.1 статті 133, абзацом дванадцятим підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134, пунктом 136.7 статті 136 цього Кодексу, застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2022 року.

Норми пункту 67.5 статті 67, підпункту 78.1.22 пункту 78.1 статті 78, пункту 86.13 статті 86, підпункту 94.2.9 пункту 94.2 статті 94, пункту 117.4 статті 117 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-1 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-2. Норми підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми підпункту 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"14.1.54. дохід з джерелом їх походження з України - будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі, але не виключно, доходи у вигляді:

а) процентів, дивідендів, роялті та будь-яких інших пасивних (інвестиційних) доходів, сплачених резидентами України;

б) доходів від надання резидентам або нерезидентам в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих в Україні портів;

в) доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, доходів від відчуження корпоративних прав, цінних паперів, у тому числі акцій українських емітентів;

г) доходів, отриманих у вигляді внесків та премій на страхування і перестрахування ризиків на території України;

ґ) доходів страховиків-резидентів від страхування ризиків страхувальників-резидентів за межами України;

д) інших доходів від діяльності, у тому числі пов’язаних з повною або частковою переуступкою прав та обов’язків за угодами про розподіл продукції на митній території України або на територіях, що перебувають під контролем контролюючих органів (у зонах митного контролю, на

спеціалізованих ліцензійних митних складах тощо);

е) спадщини, подарунків, виграшів, призів;

є) заробітної плати, інших виплат та винагород, виплачених відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору;

ж) доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-2 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-3. Норми підпункту 14.1.193 (крім абзацу двадцять п’ятого) пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"14.1.193. постійне представництво - постійне місце діяльності, через яке повністю або частково проводиться господарська діяльність нерезидента в Україні, зокрема: місце управління; філія; офіс; фабрика; майстерня; установка або споруда для розвідки природних ресурсів; шахта, нафтова/газова свердловина, кар’єр чи будь-яке інше місце видобутку природних ресурсів; склад або приміщення, що використовується для доставки товарів, сервер.

З метою оподаткування термін "постійне представництво" включає будівельний майданчик, будівельний, складальний або монтажний об’єкт чи пов’язану з ними наглядову діяльність, якщо тривалість робіт, пов’язана з таким майданчиком, об’єктом чи діяльністю, перевищує шість місяців; надання послуг нерезидентом (крім послуг з надання персоналу), у тому числі консультаційних, через співробітників або інший персонал, найнятий ним для таких цілей, але якщо така діяльність провадиться (в рамках одного проекту або проекту, що пов’язаний з ним) в Україні протягом періоду або періодів, загальна тривалість яких становить більш як шість місяців, у будь-якому дванадцятимісячному періоді; резидентів, які мають повноваження: діяти від імені виключно такого нерезидента (проведення переговорів щодо суттєвих умов та/або укладення договорів (контрактів) від імені цього нерезидента), що призводить до виникнення у цього нерезидента цивільних прав та обов’язків; та/або утримувати (зберігати) запаси товарів, що належать нерезиденту, із складу яких здійснюється поставка товару від імені нерезидента, крім резидентів, що мають статус складу тимчасового зберігання або митного ліцензійного складу.

Постійним представництвом не є використання будівель або споруд виключно з метою зберігання, демонстрації або доставки товарів чи виробів, що належать нерезиденту; зберігання запасів товарів або виробів, що належать нерезиденту, виключно з метою зберігання або демонстрації; зберігання запасів товарів або виробів, що належать нерезиденту, виключно з метою переробки іншим підприємством; утримання постійного місця діяльності виключно з метою закупівлі товарів чи виробів або для збирання інформації для нерезидента; направлення у розпорядження особи фізичних осіб у межах виконання угод про послуги з надання персоналу; утримання постійного місця діяльності виключно з метою провадження для нерезидента будь-якої іншої діяльності, яка має підготовчий або допоміжний характер".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-3 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-4. Норми абзацу першого підпункту 47.1.1 пункту 47.1 статті 47 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми абзацу першого підпункту 47.1.1 пункту 47.1 статті 47 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"47.1.1. юридичні особи, постійні представництва нерезидентів, які відповідно до цього Кодексу визначені платниками податків, а також їх посадові особи".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-4 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-5. Норми пункту 64.5 статті 64 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми пункту 64.5 статті 64 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"64.5. Підставою для взяття на облік (внесення змін, перереєстрації) відокремленого підрозділу іноземної компанії, організації, у тому числі постійного представництва нерезидента, є належна акредитація (реєстрація, легалізація) такого підрозділу на території України згідно із законом.

Для взяття на облік постійні представництва нерезидентів та відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб зобов'язані звернутися протягом 10 календарних днів з дня їх державної реєстрації (акредитації, легалізації) в установленому порядку або до початку провадження господарської діяльності, якщо така реєстрація не є обов'язковою згідно із законодавством, до контролюючих органів за своїм місцезнаходженням. Взяття на облік таких платників податків здійснюється відповідно до пункту 64.2 цієї статті.

У разі встановлення контролюючим органом за результатами податкового контролю ведення нерезидентом господарської діяльності через постійне представництво на території України без взяття на податковий облік складається акт, який надсилається через компетентний орган України до компетентного органу іноземної держави для організації заходів стягнення.

Форма зазначеного акта затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У разі отримання іноземною компанією або організацією майнових прав на нерухомість або землю в Україні, які підлягають оподаткуванню, якщо спосіб та цілі отримання цього майна не потребують створення такою компанією (організацією) відокремленого підрозділу або постійного представництва нерезидента в Україні, такий нерезидент береться на облік у контролюючому органі за місцезнаходженням відповідного об'єкта після подання таких документів:

заяви за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

копії витягу з торговельного, банківського або судового реєстру, виданого в країні реєстрації іноземної компанії, організації та легалізованого в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, що супроводжується нотаріально засвідченим перекладом українською мовою;

нотаріально засвідченої копії правовстановлювальних документів, якими підтверджується право власності на нерухомість або право власності чи користування земельною ділянкою, виданих та зареєстрованих на ім'я нерезидента уповноваженими органами України;

дані про представника платника податку".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-5 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-6. Норми підпункту 133.2.2 пункту 133.2 статті 133 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми підпункту 133.2.2 пункту 133.2 статті 133 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"133.2.2. постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-6 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-7. Норми підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу

застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"е) прибуток від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів, деривативів або інших корпоративних прав, визначений відповідно до цього розділу".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-7 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-8. Норми підпункту 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми підпункту 141.4.2 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"141.4.2. Резидент, у тому числі фізична особа - підприємець, фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, або суб’єкт господарювання (юридична особа чи фізична особа - підприємець), який обрав спрощену систему оподаткування, або постійне представництво нерезидента, що здійснюють на користь нерезидента або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва нерезидента на території України) будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом від провадження господарської діяльності (у тому числі на рахунки нерезидента, що ведуться в національній валюті), утримують податок з таких доходів, зазначених у підпункті 141.4.1 цього пункту, за ставкою в розмірі 15 відсотків (крім доходів, зазначених у підпунктах 141.4.4-141.4.6 та 141.4.11 цього пункту) їх суми та за їх рахунок, який сплачується до бюджету під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюються виплати, що набрали чинності".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-8 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-9. Норми абзацу першого підпункту 141.4.4 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми абзацу першого підпункту 141.4.4 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"141.4.4. Сума фрахту, що сплачується нерезиденту резидентом, у тому числі фізичною особою - підприємцем, фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, або суб’єктом господарювання (юридичною особою чи фізичною особою - підприємцем), який обрав спрощену систему оподаткування за договорами фрахту, оподатковується за ставкою 6 відсотків у джерела виплати таких доходів за рахунок цих доходів. При цьому".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-9 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-10. Норми абзацу першого підпункту 141.4.5 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми абзацу першого підпункту 141.4.5 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"141.4.5. Страховики або інші резиденти, у тому числі фізичні особи - підприємці, фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, або суб’єкти господарювання (юридичні особи чи фізичні особи - підприємці), які обрали спрощену систему оподаткування, які здійснюють страхові платежі (страхові внески, страхові премії) та страхові виплати (страхові відшкодування) у межах договорів страхування або перестрахування ризиків, у тому числі страхування життя на користь нерезидентів, зобов’язані оподатковувати суми, що перераховуються, таким чином".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-10 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

60-11. Норми підпункту 141.4.7 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються до податкових (звітних) періодів, починаючи з 1 січня 2021 року.

До 31 грудня 2020 року включно норми підпункту 141.4.7 пункту 141.4 статті 141 цього Кодексу застосовуються в такій редакції:

"141.4.7. Суми прибутків нерезидентів, які провадять свою діяльність на території України через постійне представництво, оподатковуються в загальному порядку. При цьому таке постійне представництво прирівнюється з метою оподаткування до платника податку, який провадить свою діяльність незалежно від такого нерезидента.

У разі якщо нерезидент провадить свою діяльність в Україні та за її межами і при цьому не визначає прибуток від своєї діяльності, що ведеться ним через постійне представництво в Україні, сума прибутку, що підлягає оподаткуванню в Україні, визначається на підставі складення нерезидентом окремого балансу фінансово-господарської діяльності, погодженого з контролюючим органом за місцезнаходженням постійного представництва, з урахуванням вимог, визначених статтею 39 цього Кодексу.

У разі неможливості визначити шляхом прямого підрахування прибуток, отриманий нерезидентами з джерелом його походження з України, оподатковуваний прибуток визначається контролюючим органом як різниця між доходом та витратами, визначеними шляхом застосування до суми отриманого доходу коефіцієнта 0,7 з урахуванням вимог, визначених статтею 39 цього Кодексу".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 60-11 згідно із Законом № 1117-IX від 17.12.2020}

61. До 1 січня 2021 року реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій не застосовуються платниками єдиного податку другої - четвертої груп (фізичними особами - підприємцями) незалежно від обраного виду діяльності, обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 1000000 гривень, крім тих, які здійснюють:

реалізацію технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту;

реалізацію лікарських засобів та виробів медичного призначення.

З 1 січня 2021 року до 1 січня 2022 року реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій не застосовуються платниками єдиного податку другої - четвертої груп (фізичними особами - підприємцями), обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує обсягу доходу, що не перевищує 220 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, незалежно від обраного виду діяльності, крім тих, які здійснюють:

{Абзац четвертий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1017-IX від 01.12.2020}

{Абзац п'ятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 1017-IX від 01.12.2020}

реалізацію технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту;

реалізацію лікарських засобів, виробів медичного призначення та надання платних послуг у сфері охорони здоров’я;

реалізацію ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння.

{Абзац дев'ятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 1017-IX від 01.12.2020}

{Абзац десятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 1017-IX від

01.12.2020}

{Абзац одинадцятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 1017-IX від 01.12.2020}

{Абзац дванадцятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 1017-IX від 01.12.2020}

{Абзац тринадцятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 1017-IX від 01.12.2020}

У разі перевищення платником єдиного податку другої - четвертої груп (фізичною особою - підприємцем) в календарному році обсягу доходу, що не перевищує 220 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, застосування реєстратора розрахункових операцій та/або програмного реєстратора розрахункових операцій для такого платника єдиного податку є обов’язковим. Застосування реєстратора розрахункових операцій та/або програмного реєстратора розрахункових операцій починається з першого числа першого місяця кварталу, наступного за виникненням такого перевищення, та продовжується в усіх наступних податкових періодах протягом реєстрації суб’єкта господарювання як платника єдиного податку.

{Абзац чотирнадцятий пункту 61 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 1017-IX від 01.12.2020}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 61 згідно із Законом № 129-IX від 20.09.2019}

62. Тимчасово, до 31 грудня 2020 року, кошти, що надходять на поточний рахунок публічного акціонерного товариства "Укрнафта", відкритий відповідним органом, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, у процесі проведення взаєморозрахунків, передбачених пунктом 31 статті 14 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", та підлягають перерахуванню до спеціального фонду державного бюджету згідно з пунктами 11-13 статті 11 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", використовуються виключно для погашення податкового боргу публічного акціонерного товариства "Укрнафта", в тому числі реструктуризованого або розстроченого (відстроченого) (з урахуванням штрафних (фінансових) санкцій, пені та процентів, нарахованих та/або таких, що підлягають нарахуванню на суму цього боргу), а також визначених контролюючим органом штрафних (фінансових) санкцій та пені, нарахованих у зв’язку з несвоєчасною сплатою податків, що знаходяться в процедурі судового або досудового (адміністративного) оскарження, в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 62 згідно із Законом № 1005-IX від 17.11.2020}

62. Установити, що для цілей застосування підпункту 35-1.8 статті 35-1 цього Кодексу враховуються суми помилково та/або надміру сплачених платником податків грошових зобов’язань і пені, що виникли, за даними контролюючого органу, починаючи з 1 січня 2021 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 62 згідно із Законом № 190-IX від 04.10.2019 з урахуванням змін, внесених Законом № 465-IX від 16.01.2020}

63. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику, здійснюють автоматичний обмін інформацією, що міститься/має міститися в реєстрі інвестиційних проектів із значними інвестиціями, в тому числі щодо наданого відповідно до пункту 76 підрозділу 2 цього розділу звільнення від оподаткування податком на додану вартість, в обсязі та порядку, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 63 згідно із Законом № 1293-IX від 02.03.2021}

64. Установити, що першим роком, за який визначається мінімальне податкове зобов’язання, є 2022 рік.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 64 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

65. Установити, що штрафні санкції, передбачені статтею 123 цього Кодексу, при визначенні податкових зобов’язань платників податків з урахуванням мінімального податкового зобов’язання за 2022 рік, а також штрафні санкції, передбачені статтею 124 цього Кодексу за несвоєчасну сплату узгодженого податкового зобов’язання з податку на доходи фізичних осіб, розрахованого контролюючим органом з урахуванням загального мінімального податкового зобов’язання за 2022 рік, не застосовуються.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 65 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

66. Установити, що при обчисленні різниці між сумою загального мінімального податкового зобов’язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок за 2022 рік до загальної суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок, визначених підпунктами 141.9.2, 141.9.3 пункту 141.9 статті 141, пункту 177.15 статті 177, пунктів 297-1.2, 297-1.3, 297-1.4, 297-1.5 статті 297-1 цього Кодексу, включаються суми податків, зборів, платежів, сплачених у 2021 році в рахунок податкових зобов’язань з цих податків, зборів, платежів 2022 року.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 66 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

67. Тимчасово, для розрахунку мінімального податкового зобов’язання за 2022 та 2023 податкові (звітні) роки коефіцієнт "К", визначений у підпунктах 38-1.1.1 і 38-1.1.2 статті 38-1 цього Кодексу, застосовується із значенням 0,04.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 67 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

68. Установити, що тимчасово, до 1 січня 2037 року, для платників податків, які відповідають одночасно таким критеріям:

утворені в установленому законом порядку після 1 січня 2022 року;

місцем податкової адреси та місцем здійснення діяльності яких є виключно такі населені пункти:

м. Нововолинськ Волинської області,

м. Вугледар Донецької області,

м. Торецьк Донецької області,

м. Мирноград Донецької області,

м. Лисичанськ Луганської області,

м. Привілля Луганської області,

м. Червоноград Львівської області,

м. Українськ Донецької області,

селище Тошківка Сєвєродонецького району Луганської області,

м. Селидове Донецької області,

м. Родинське Донецької області,

м. Привілля Луганської області,

м. Новодружеськ Луганської області,

село Межиріччя Червоноградського району Львівської області,

село Сілець Червоноградського району Львівської області,

село Глухів Червоноградського району Львівської області,

м. Гірник Донецької області,

м. Золоте Луганської області,

м. Гірське Луганської області,

м. Новогродівка Донецької області,

м. Покровськ Донецької області;

основним видом діяльності яких є діяльність у переробній промисловості (група 10, клас 11.06, 11.07 група 11, група 13-18, група 20-27, клас 29.3 група 29, клас 30.1-30.4, 30.92, 30.99 група 30, група 31-33 секції C КВЕД ДК 009-2010);

не мають відокремлених підрозділів, дочірніх підприємств, представництв та філій;

питома вага доходу, отриманого суб’єктом господарювання від реалізації продукції власного виробництва та продуктів її переробки, у загальній сумі його доходу протягом звітного періоду становить понад 90 відсотків;

сума річного доходу (за вирахуванням непрямих податків), визначеного за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період, не перевищує 40 мільйонів гривень;

середньооблікова кількість працівників протягом звітного періоду становить не менше 10 осіб;

виробничі потужності розташовані виключно на території населених пунктів, зазначених у цьому пункті, справляння податків і зборів здійснюється з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом.

Дія цього пункту не поширюється на суб’єктів господарювання, які утворені після 1 січня 2022 року шляхом реорганізації (поділу, виділення), податковою адресою яких є інші, ніж зазначені у цьому пункті, населені пункти, або здійснюють свою діяльність з виробництва товарів у інших населених пунктах.

Якщо платники податку, які застосовують норми цього пункту, у будь-якому звітному періоді досягли показників, з яких хоча б один не відповідає критеріям, зазначеним у цьому пункті, то такі платники податків зобов’язані починаючи з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду, в якому відбулась така невідповідність, нараховувати та сплачувати податки у загальному порядку.

68.1. Тимчасово, до 1 січня 2037 року, звільняється від оподаткування прибуток підприємств - суб’єктів господарювання, визначених відповідно до норм цього пункту.

При цьому, якщо платник податку у будь-якому податковому (звітному) періоді не відповідає хоча б одному критерію, зазначеному у цьому пункті, то такий платник податку зобов’язаний починаючи з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду, в якому відбулась така невідповідність, нараховувати та сплачувати податок на прибуток підприємств у загальному порядку за ставкою, встановленою пунктом 136.1 статті 136 цього Кодексу.

68.2. Тимчасово, до 1 січня 2037 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції:

із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту обладнання та комплектуючих, що ввозяться суб’єктами господарювання, які відповідають критеріям, визначеним цим пунктом, виключно для використання у власній виробничій діяльності та класифікуються за такими товарними підкатегоріями згідно з УКТ ЗЕД:

6902 10 00 00; 6902 20 99 00; 6903 90 90 00; 7309 00 59 00; 8402 11 00 00; 8402 12 00 00; 8402 19 10 00; 8402 19 90 00; 8402 20 00 00; 8405 10 00 00; 8416 20 80 00; 8417 10 00 00; 8417 20 10 00; 8417 20 90 00; 8417 80 30 00; 8417 80 50 00; 8417 80 70 00; 8418 69 00 90; 8419 33 00 00; 8419 34 00 00; 8419 35 00 00; 8419 39 00 10; 8419 39 00 90; 8419 40 00 00; 8419 60 00 00; 8419 89 10 00; 8419 89 30 00; 8419 89 98 00; 8420 10 10 00; 8420 10 30 00; 8420 10 81 00; 8420 10 89 10; 8420 10 89 90; 8421 11 00 00; 8421 19 70 90; 8421 21 00 00; 8421 32 00 19; 8421 32 00 90; 8421 39 15 20; 8421 39 15 59; 8421 39 15 91; 8421 39 15 99; 8421 39 25 00; 8421 39 35 90; 8421 39 85 10; 8421 39 85 90; 8422 20 00 00; 8422 30 00 10; 8422 30 00 91; 8422 30 00 99; 8422 40 00 10; 8422 40 00 90; 8423 20 10 00; 8423 20 90 00; 8423 30 10 00; 8423 30 90 00; 8423 81 21 00; 8423 81 23 00; 8423 81 29 00; 8423 81 80 00; 8423 82 20 10; 8423 82 20 90; 8423 82 81 00; 8423 82 89 10; 8423 82 89 90; 8423 89 20 00; 8423 89 80 00; 8424 49 10 00; 8424 49 90 00; 8424 82 10 00; 8424 82 90 10; 8424 82 90 90; 8424 89 40 00; 8424 89 70 00; 8426 20 00 00; 8426 30 00 00; 8428 20 20 00; 8428 20 80 00; 8428 31 00 00; 8428 32 00 00; 8428 33 00 00; 8428 39 20 00; 8428 39 90 00; 8428 70 00 00; 8428 90 71 00; 8428 90 79 00; 8428 90 90 00; 8430 10 00 00; 8430 31 00 00; 8430 39 00 00; 8430 41 00 00; 8430 49 00 00; 8430 50 00 00; 8430 61 00 00; 8430 69 00 00; 8434 10 00 00; 8434 20 00 00; 8435 10 00 00; 8436 10 00 00; 8436 21 00 00; 8436 29 00 10; 8436 29 00 90; 8436 80 10 00; 8436 80 90 00; 8437 10 00 00; 8437 80 00 00; 8438 10 10 00; 8438 10 90 00; 8438 20 00 00; 8438 30 00 00; 8438 40 00 00; 8438 50 00 00; 8438 60 00 00; 8438 80 10 00; 8438 80 91 00; 8438 80 99 00; 8439 10 00 00; 8439 20 00 00; 8439 30 00 00; 8440 10 10 00; 8440 10 20 00; 8440 10 30 00; 8440 10 40 00; 8440 10 90 00; 8441 10 10 00; 8441 10 20 00; 8441 10 30 00; 8441 10 70 00; 8441 20 00 00; 8441 30 00 00; 8441 40 00 00; 8441 80 00 00; 8485 80 00 90 (тільки машини для пошарового нарощування паперової маси); 8443 11 00 00; 8443 12 00 00; 8443 13 10 00; 8443 13 32 00; 8443 13 34 00; 8443 13 38 00; 8443 13 90 00; 8443 14 00 00; 8443 15 00 00; 8443 16 00 00; 8443 17 00 00; 8443 19 20 00; 8443 19 40 00; 8443 19 70 00; 8444 00 10 00; 8444 00 90 00; 8445 11 00 00; 8445 12 00 00; 8445 13 00 00; 8445 19 00 00; 8445 20 00 00; 8445 30 00 00; 8445 40 00 00; 8445 90 00 00; 8446 10 00 00; 8446 21 00 00; 8446 29 00 00; 8446 30 00 00; 8447 11 00 00; 8447 12 00 00; 8447 20 20 00; 8447 20 80 00; 8447 90 00 00; 8449 00 00 00; 8451 10 00 00; 8451 21 00 00; 8451 29 00 00; 8451 30 00 00; 8451 40 00 00; 8451 50 00 00; 8451 80 10 00; 8451 80 30 00; 8451 80 80 00; 8452 21 00 00; 8452 29 00 00; 8453 10 00 00; 8453 20 00 00; 8453 80 00 00; 8454 10 00 10; 8454 10 00 90; 8454 20 00 00; 8454 30 10 00; 8454 30 90 00; 8455 10 00 00; 8455 21 00 00; 8455 22 00 00; 8456 11 10 00; 8456 11 90 00; 8456 12 10 00; 8456 12 90 00; 8456 20 00 00; 8456 30 11 00; 8456 30 19 00; 8456 30 90 00; 8456 40 00 00; 8456 50 00 00; 8456 90 00 00; 8457 10 10 00; 8457 10 90 00; 8457 20 00 00; 8457 30 10 00; 8457 30 90 00; 8458 11 20 00; 8458 11 41 00; 8458 11 49 00; 8458 11 80 00; 8458 19 00 10; 8458 19 00 90; 8458 91 20 00; 8458 91 80 00; 8458 99 00 00; 8459 10 00 00; 8459 21 00 00; 8459 29 00 00; 8459 31 00 00; 8459 39 00 00; 8459 41 00 00; 8459 49 00 00; 8459 51 00 00; 8459 59 00 00; 8459 61 10 00; 8459 61 90 00; 8459 69 10 00; 8459 69 90 00; 8459 70 00 00; 8460 12 00 10; 8460 12 00 90; 8460 19 00 00; 8460 22 00 00; 8460 23 00 00; 8460 24 00 00; 8460 29 10 00; 8460 29 90 00; 8460 31 00 00; 8460 39 00 00; 8460 40 10 10; 8460 40 10 90; 8460 40 90 00; 8460 90 00 10; 8460 90 00 90; 8461 20 00 00; 8461 30 10 00; 8461 30 90 00; 8461 40 11 00; 8461 40 19 00; 8461 40 31 00; 8461 40 39 00; 8461 40 71 00; 8461 40 79 00; 8461 40 90 00; 8461 50 11 00; 8461 50 19 00; 8461 50 90 00; 8461 90 00 00; 8462 11 10 00; 8462 11 90 00; 8462 19 10 00; 8462 19 90 00; 8462 22 10 00; 8462 22 90 00; 8462 23 00 00; 8462 24 00 00; 8462 25 00 00; 8462 26 00 00; 8462 29 10 00; 8462 29 90 00; 8462 32 10 00; 8462 32 90 00; 8462 33 00 00; 8462 39 00 00; 8462 42 00 00; 8462 49 00 00; 8462 51 00 00; 8462 59 00 10; 8462 59 00 20; 8462 59 00 90; 8462 61 10 00; 8462 61 90 10; 8462 61 90 20; 8462 61 90 30; 8462 61 90 90; 8462 62 10 00; 8462 62 90 10; 8462 62 90 20; 8462 62 90 90; 8462 63 10 00; 8462 63 90 10; 8462 63 90 20; 8462 63 90 90; 8462 69 10 00; 8462 69 90 10; 8462 69 90 20; 8462 69 90 90; 8462 90 10 00; 8462 90 90 10; 8462 90 90 90; 8463 10 10 00; 8463 10 90 00; 8463 20 00 00; 8463 30 00 00; 8463 90 00 00; 8464 10 00 00; 8464 20 11 00; 8464 20 19 00; 8464 20 80 00; 8464 90 00 00; 8465 10 10 00; 8465 10 90 00; 8465 20 00 10; 8465 20 00 20; 8465 20 00 30; 8465 20 00 40; 8465 20 00 51; 8465 20 00 59; 8465 20 00 70; 8465 20 00 90; 8465 91 10 00; 8465 91 20 00; 8465 91 90 00; 8465 92 00 00; 8465 93 00 00; 8465 94 00 00; 8465 95 00 10; 8465 95 00 90; 8465 96 00 00; 8465 99 00 10; 8465 99 00 90; 8468 20 00 00; 8468 80 00 00; 8471 41 00 00; 8471 49 00 00; 8471 70 50 00; 8474 10 00 00; 8474 20 00 00; 8474 31 00 00; 8474 32 00 00; 8474 39 00 00; 8474 80 10 00; 8474 80 90 00; 8475 10 00 00; 8475 21 00 00; 8475 29 00 00; 8477 10 00 00; 8477 20 00 00; 8477 30 00 00; 8477 40 00 00; 8477 51 00 00; 8477 59 10 10; 8477 59 10 90; 8477 59 80 00; 8477 80 11 00; 8477 80 19 00; 8477 80 91 00; 8477 80 93 00; 8477 80 95 00; 8477 80 99 00; 8478 10 00 00; 8479 20 00 00; 8479 30 10 00; 8479 30 90 00; 8479 40 00 00; 8479 50 00 00; 8479 60 00 00;

8479 81 00 00; 8479 82 00 10; 8479 82 00 90; 8479 83 00 10; 8479 89 30 00; 8479 89 60 00; 8479 89 70 00; 8479 89 97 10; 8479 89 97 20; 8479 89 97 30; 8479 89 97 50; 8480 10 00 00; 8480 20 00 00; 8480 30 10 00; 8480 30 90 00; 8480 41 00 00; 8480 49 00 00; 8480 50 00 00; 8480 60 00 00; 8480 71 00 10; 8480 71 00 90; 8480 79 00 00; 8485 10 00 00; 8485 20 00 00; 8485 30 10 00; 8485 30 90 10; 8485 80 00 10; 8486 10 00 00; 8486 20 00 10; 8486 20 00 90; 8486 30 00 10; 8486 30 00 30; 8486 30 00 50; 8486 30 00 91; 8486 30 00 99; 8486 40 00 00; 8502 12 00 90; 8502 13 20 90; 8502 13 40 90; 8502 13 80 90; 8502 20 40 90; 8502 20 60 90; 8502 20 80 90; 8502 31 00 00; 8502 39 20 90; 8502 39 80 90; 8502 40 00 90; 8504 21 00 00; 8504 22 10 00; 8504 22 90 00; 8504 23 00 00; 8504 34 00 00; 8504 40 30 00; 8504 50 00 10; 8504 50 00 90; 8507 20 80 90; 8514 11 00 00; 8514 19 10 00; 8514 19 80 00; 8514 20 10 00; 8514 20 80 00; 8514 31 10 00; 8514 31 90 00; 8514 32 10 00; 8514 32 90 00; 8514 39 10 00; 8514 39 90 10; 8514 39 90 90; 8514 40 00 00; 8515 11 00 00; 8515 19 10 00; 8515 19 90 00; 8515 21 00 00; 8515 29 00 00; 8515 31 00 00; 8515 39 13 00; 8515 39 18 00; 8515 39 90 00; 8515 80 10 00; 8515 80 90 00; 8517 61 00 00; 8517 62 00 00; 8517 71 00 19; 8517 79 00 00; 8524 (тільки плоскі дисплейні модулі, які є частинами для товарів позиції 8517); 8537 10 10 00; 8537 10 91 00; 8537 10 95 00; 8537 10 98 90; 8537 20 91 00; 8537 20 99 00; 8543 10 00 00; 8543 20 00 00; 8543 30 40 00; 8543 30 70 00; 9011 10 00 10; 9011 10 00 90; 9011 20 10 00; 9011 20 90 00; 9011 80 00 00; 9012 10 00 10; 9012 10 00 90; 9013 20 00 00; 9013 80 00 00; 8524 11 00 90 (крім плоских дисплейних модулів для приладів та апаратури таких кодів: 8517, 8522, 8529, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00 і 8528 62 00 00); 8524 91 00 90 (крім плоских дисплейних модулів для приладів та апаратури таких кодів: 8517, 8522, 8529, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00 і 8528 62 00 00); 9024 10 20 10; 9024 10 20 90; 9024 10 40 10; 9024 10 40 90; 9024 10 80 00; 9024 80 00 00; 9030 10 00 00; 9030 20 00 00; 9030 31 00 00; 9030 32 00 00; 9030 33 20 00; 9030 33 70 00; 9030 39 00 00; 9030 40 00 00; 9030 82 00 00; 9030 84 00 00; 9030 89 00 00; 9031 10 00 00; 9031 20 00 00; 9031 41 00 00; 9031 49 10 00; 9031 49 90 00; 9031 80 20 10; 9031 80 20 20; 9031 80 20 90; 9031 80 80 00; 9032 10 20 00; 9032 10 80 00; 9032 20 00 00; 9032 81 00 00; 9032 89 00 00.

{Абзац третій підпункту 68.2 пункту 68 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

Порядок ввезення на митну територію таких товарів визначається Кабінетом Міністрів України;

з постачання на митній території України суб’єктами господарювання, які відповідають критеріям, визначеним цим пунктом, товарів власного виробництва.

Положення цього підпункту не поширюються на товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

У разі нецільового використання обладнання та комплектуючих, ввезених на митну територію України у порядку, визначеному цим підпунктом, платник податку зобов’язаний збільшити податкові зобов’язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена/нарахована на дату виникнення таких податкових зобов’язань, а також сплатити пеню відповідно до закону.

68.3. Тимчасово, до 1 січня 2037 року, звільняються від оподаткування рентною платою за спеціальне використання води суб’єкти господарювання, визначені відповідно до норм цього пункту.

При цьому, якщо платник рентної плати за спеціальне використання води у будь-якому податковому (звітному) періоді не відповідає хоча б одному критерію, зазначеному у цьому пункті, то такий платник рентної плати за спеціальне використання води зобов’язаний починаючи з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду, в якому відбулась така невідповідність, нараховувати та сплачувати рентну плату за спеціальне використання води у загальному порядку за ставками, встановленими відповідно до статті 255 цього Кодексу.

68.4. Тимчасово, до 1 січня 2037 року, звільняються від оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів суб’єкти господарювання, визначені відповідно до норм цього пункту.

При цьому, якщо платник рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у будь-якому податковому (звітному) періоді не відповідає хоча б одному критерію, зазначеному у цьому пункті, то такий платник рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів зобов’язаний починаючи з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду, в якому відбулась така невідповідність, нараховувати та сплачувати рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів у загальному порядку за ставками, встановленими відповідно до статті 256 цього Кодексу.

68.5. Тимчасово, до 1 січня 2037 року, звільняються від оподаткування платою за землю (земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності) суб’єкти господарювання, визначені відповідно до норм цього пункту, за земельні ділянки, які знаходяться у власності та/або користуванні таких суб’єктів, що використовуються такими платниками плати за землю для провадження господарської діяльності.

При цьому, якщо платник плати за землю у будь-якому податковому (звітному) періоді не відповідає хоча б одному критерію, зазначеному у цьому пункті, то такий платник плати за землю зобов’язаний починаючи з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду, в якому відбулась така невідповідність, нараховувати та сплачувати плату за землю у загальному порядку за ставками, встановленими відповідно до статей 274, 277 і 288 цього Кодексу.

Якщо земельні ділянки, які знаходяться у власності та/або користуванні суб’єктів господарювання, визначених відповідно до норм цього пункту, та/або окремі будівлі, споруди або їх частини, що знаходяться на цих земельних ділянках, надаються в оренду (найм, позичку) іншим фізичним та юридичним особам, плата за землю за такі земельні ділянки та земельні ділянки під такими будівлями (їх частинами) сплачується на загальних підставах.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 68 згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

69. Установити, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, справляння податків і зборів здійснюється з урахуванням особливостей, визначених у цьому пункті.

{Абзац перший пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2260-IX від 12.05.2022}

69.1. У разі відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов’язок щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності та/або документів (повідомлень), у тому числі передбачених статтями 39 і 39-2, пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового тощо, платники податків звільняються від передбаченої цим Кодексом відповідальності з обов’язковим виконанням таких обов’язків протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

{Абзац перший підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024 - застосовуються з 3 вересня 2023 року}

У разі відсутності можливості у платника податків щодо своєї філії або акцизного складу, представництва, відокремленого чи іншого структурного підрозділу, своєчасно виконати свій податковий обов’язок щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності та/або документів (повідомлень), у тому числі передбачених статтями 39 і 39-2, пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового тощо, такий платник податків звільняється від відповідальності, визначеної цим Кодексом, у межах діяльності, що провадиться через такі філії або акцизні склади, представництва, відокремлені чи інші структурні підрозділи, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України.

{Абзац другий підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024 - застосовуються з 3 вересня 2023 року}

Платники податків, які мають можливість своєчасно виконувати податкові обов’язки, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов’язків щодо:

реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних такими платниками податкових накладних та розрахунків коригування, дата складання яких припадає на період з 1 лютого по 31 травня 2022 року, за умови забезпечення їх реєстрації не пізніше 15 липня 2022 року;

реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних зведених податкових накладних та/або розрахунків коригування до таких зведених податкових накладних, дата складання яких припадає на період з 1 лютого по 31 травня 2022 року, складених за операціями, визначеними пунктом 198.5 статті 198 та пунктом 199.1 статті 199 цього Кодексу, за умови забезпечення їх реєстрації не пізніше 20 липня 2022 року;

реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних платниками акцизного податку акцизних накладних/розрахунків коригування, граничний термін реєстрації яких припадає на період з 24 лютого 2022 року до останнього дня місяця, в якому набрав чинності Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції", або зведених акцизних накладних/розрахунків коригування на загальний обсяг пального або спирту етилового, реалізованих за цей період (за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД та умовним кодом і кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та їх розпорядниками), за умови забезпечення їх реєстрації протягом 30 календарних днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції";

подання оформлених з дотриманням порядку, встановленого статтею 230 цього Кодексу, електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового, або електронного документа за весь період починаючи з 24 лютого 2022 року до останнього дня місяця, в якому набрав чинності Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції", із зазначенням фактичних залишків пального станом на перший та останній дні визначеного цим абзацом періоду та обсягу обігу пального та/або спирту етилового за цей період, за умови подання таких документів протягом 30 календарних днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції";

подання звітності, у тому числі передбаченої пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, за звітні (податкові) періоди - 2021 рік (для звітності, що подається за річний звітний (податковий) період), граничний термін подання якої припадає на період починаючи з 24 лютого до 1 червня 2022 року, I квартал 2022 року (для звітності, що подається за квартальний звітний (податковий) період) та звітності за лютий - травень 2022 року (для звітності, що подається за місячний звітний (податковий) період), за умови подання такої звітності до контролюючого органу не пізніше 20 липня 2022 року;

строків сплати податків та зборів за звітні (податкові) періоди - 2021 рік (для річного звітного (податкового) періоду), I квартал 2022 року (для квартального звітного (податкового) періоду), січень - травень 2022 року (для місячного звітного (податкового) періоду), за умови їх сплати не пізніше 1 серпня 2022 року (для сплати податку на доходи фізичних осіб та/або військового збору - не пізніше 31 грудня 2022 року);

строків сплати грошових зобов’язань, визначених контролюючими органами, граничний строк сплати яких припадає на період починаючи з 24 лютого до 1 червня 2022 року, за умови їх сплати не

пізніше 1 серпня 2022 року.

У разі звільнення платника податків від відповідальності з підстав, визначених абзацами четвертим - восьмим цього підпункту, податкові повідомлення - рішення, якими були визначені йому штрафні (фінансові) санкції та/або пеня за несвоєчасне виконання податкових обов’язків, крім сплати податку на доходи фізичних осіб та/або військового збору, визначених абзацами четвертим - восьмим цього підпункту, вважаються скасованими (відкликаними) з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України".

За умови сплати не пізніше 31 грудня 2022 року в повному обсязі податку на доходи фізичних осіб та/або військового збору із сум доходів, зазначених у податковій звітності, поданій у строк, визначений абзацом восьмим цього підпункту, штрафні санкції та пеня за несплату або несвоєчасну сплату податку на доходи фізичних осіб та/або військового збору із сум таких доходів не застосовуються.

{Абзац дванадцятий підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024 - застосовуються з 3 вересня 2023 року}

Нараховані та сплачені або стягнуті у період з 1 серпня 2022 року до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування діяльності з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі" суми штрафних санкцій та пені за несплату або несвоєчасну сплату податку на доходи фізичних осіб та/або військового збору із сум доходів, зазначених у податковій звітності, поданій у строк, визначений абзацом восьмим цього підпункту, не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податків, не спрямовуються на погашення грошового зобов’язання (податкового боргу) з інших податків, зборів.

{Абзац тринадцятий підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024 - застосовуються з 3 вересня 2023 року}

Платники податків, у тому числі щодо своєї філії або акцизного складу, представництва, відокремленого чи іншого структурного підрозділу, у яких відновилася можливість виконувати свої податкові обов’язки, граничний термін виконання яких припадає на період починаючи з 24 лютого 2022 року до дня відновлення можливості платника податків, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов’язків, передбачених цим Кодексом, за умови виконання ними податкових обов’язків щодо реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, акцизних накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового, подання звітності, сплати податків і зборів протягом 60 календарних днів з першого дня місяця, наступного за місяцем відновлення таких можливостей платників податків.

При цьому платники акцизного податку протягом 60 календарних днів з першого дня місяця, наступного за місяцем відновлення таких можливостей, зобов’язані:

зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних акцизні накладні/розрахунки коригування, граничний термін реєстрації яких припадає на період з 24 лютого 2022 року до дня відновлення таких можливостей, або зведені акцизні накладні/розрахунки коригування на загальний обсяг пального або спирту етилового, реалізованого за цей період (за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД та умовним кодом і кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та їх розпорядниками);

подати оформлені у порядку, встановленому статтею 230 цього Кодексу, електронні документи, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового, або електронний документ за період з 24 лютого 2022 року до дня відновлення таких можливостей із зазначенням фактичних залишків пального станом на перший та останній дні такого періоду та обсягу

обігу пального або спирту етилового за цей період.

Платники податків, у тому числі щодо своєї філії або акцизного складу, представництва, відокремленого чи іншого структурного підрозділу, у яких відновилася можливість виконувати свої податкові обов’язки після припинення або скасування воєнного стану в Україні, зобов’язані протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні:

зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних акцизні накладні/розрахунки коригування, граничний термін реєстрації яких припадає на період з 24 лютого 2022 року до останнього дня місяця, в якому припинено або скасовано воєнний стан в Україні, або зведені акцизні накладні/розрахунки коригування на загальний обсяг пального або спирту етилового, реалізованого за цей період (за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД та умовним кодом і кожним акцизним складом/акцизним складом пересувним та їх розпорядниками);

подати оформлені у порядку, встановленому статтею 230 цього Кодексу, електронні документи, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового, або єдиний електронний документ за період з 24 лютого 2022 року до останнього дня місяця, в якому припинено або скасовано воєнний стан в Україні, із зазначенням фактичних залишків пального станом на перший та останній дні такого періоду та обсягу обігу пального або спирту етилового за цей період.

Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування єдиним податком за ставкою 2 відсотки, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання податкових обов’язків, граничний термін виконання яких припадає на період починаючи з 24 лютого 2022 року до дня переходу таких платників на застосування особливостей оподаткування єдиним податком третьої групи за ставкою 2 відсотки, за умови виконання ними податкових обов’язків щодо реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, подання звітності, сплати податків і зборів протягом 60 календарних днів з дня переходу на систему оподаткування, на якій такі платники податку перебували до обрання особливостей оподаткування єдиним податком за ставкою 2 відсотки.

У разі самостійного виправлення платником податків з дотриманням порядку, вимог та обмежень, визначених статтею 50 цього Кодексу, помилок, що призвели до заниження податкового зобов’язання у звітних (податкових) періодах, які припадають на період дії воєнного стану, такі платники звільняються від нарахування та сплати штрафних санкцій, передбачених пунктом 50.1 статті 50 цього Кодексу, та пені.

Платники податку на додану вартість тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану, не мають права на подання уточнюючих розрахунків до податкових декларацій, передбаченого пунктом 50.1 статті 50 цього Кодексу, за звітні (податкові) періоди до лютого 2022 року з показниками на зменшення податкових зобов’язань та/або декларування суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість. Порядок підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов’язків, визначених у цьому підпункті, та перелік документів на підтвердження затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Платники податку на прибуток підприємств, які відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зобов’язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським звітом, звільняються від передбаченої цим Кодексом відповідальності за неподання або несвоєчасне подання річної фінансової звітності, яка підлягає оприлюдненню разом з аудиторським звітом, уточнюючого розрахунку до річної податкової декларації з податку на прибуток підприємств, що подається у разі, якщо показники оприлюдненої разом з аудиторським звітом річної фінансової звітності зазнали змін порівняно з показниками звіту про фінансовий стан (баланс) та звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіту про фінансові результати), що подаються разом з податковою декларацією згідно з абзацом другим пункту 46.2 статті 46 цього Кодексу, та такі зміни вплинули на показники раніше

поданої річної податкової декларації з податку на прибуток підприємств за відповідний податковий (звітний) період, з обов’язковим виконанням таких обов’язків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Установити, що норми цього підпункту в редакції Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції" застосовуються з 1 серпня 2023 року.

{Підпункт 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022; в редакції Закону № 2260-IX від 12.05.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2719-IX від 03.11.2022, № 2720-IX від 03.11.2022; в редакції Законів № 2836-XI від 13.12.2022, № 3303-IX від 09.08.2023}

69.1-1. Платники податку на додану вартість зобов’язані забезпечити у строки, встановлені підпунктом 69.1 цього пункту, реєстрацію податкових накладних та розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, граничний термін реєстрації яких припадає на періоди, зазначені у підпункті 69.1 цього пункту, та уточнити (привести у відповідність) податковий кредит, задекларований платниками на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, з урахуванням даних податкових накладних та/або розрахунків коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.1-1 згідно із Законом № 2260-IX від 12.05.2022}

69.1-2. Платники податків, які є виконавцями договорів, передбачених статтею 39 Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік", звільняються від відповідальності, визначеної цим Кодексом, за несвоєчасну сплату податкових зобов’язань, що виникають у зв’язку з виконанням таких договорів, з обов’язковим виконанням обов’язку щодо сплати таких податкових зобов’язань у сумі, пропорційній надходженню коштів за такими договорами, протягом п’яти робочих днів з дня, наступного за днем надходження таких коштів, але не пізніше останнього дня (включно) третього календарного місяця після припинення або скасування воєнного стану на території України.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.1-2 згідно із Законом № 2290-IX від 31.05.2022}

69.2. Тимчасово, до 1 серпня 2023 року, податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, крім:

{Абзац перший підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

а) камеральних перевірок;

{Абзац другий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX набирає чинності з 2 червня 2022 року в частині камеральних перевірок декларацій та уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування}

б) документальних позапланових перевірок, що проводяться на звернення платника податків та/або з підстав, визначених підпунктами 78.1.2 (в частині контролю за трансфертним ціноутворенням), 78.1.5, 78.1.7, 78.1.8, 78.1.12, 78.1.14-78.1.16, 78.1.21 та 78.1.22 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, та/або документальних позапланових перевірок платників податків, за якими отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями, та/або документальних позапланових перевірок з питань оподаткування юридичними особами або іншими нерезидентами, які здійснюють господарську діяльність через постійне представництво на території України, доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України, та/або документальних позапланових перевірок

нерезидентів (представництв нерезидентів);

{Абзац третій підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

в) фактичних перевірок.

Камеральні податкові перевірки податкових декларацій з податку на додану вартість та уточнюючих розрахунків до них за звітні податкові періоди:

{Абзац п'ятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX набирає чинності з 2 червня 2022 року в частині камеральних перевірок декларацій та уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування}

лютий, березень, квітень, травень 2022 року - розпочинаються на наступний день після 20 липня 2022 року та завершуються не пізніше 20 вересня 2022 року;

{Абзац шостий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX набирає чинності з 2 червня 2022 року в частині камеральних перевірок декларацій та уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування}

червень, липень 2022 року - розпочинаються на наступний день після 20 серпня 2022 року та завершуються не пізніше 20 жовтня 2022 року.

{Абзац сьомий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX набирає чинності з 2 червня 2022 року в частині камеральних перевірок декларацій та уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування}

Подані уточнюючі розрахунки до податкових декларацій з податку на додану вартість за звітні податкові періоди до лютого 2022 року перевіряються у строк, визначений цим пунктом для звітного періоду, на який припадає день подання такого уточнюючого розрахунку.

{Абзац восьмий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX набирає чинності з 2 червня 2022 року в частині камеральних перевірок декларацій та уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування}

69.2-1. Установити, що тимчасово, на період з 1 серпня 2023 року до 1 грудня 2023 року, документальні позапланові перевірки проводяться виключно на звернення платника податків та/або з підстав, визначених підпунктами 78.1.1 (у частині документальних позапланових перевірок платників податків, за якими отримано інформацію, що свідчить про порушення податкового законодавства з питань оподаткування доходів, отриманих нерезидентами, із джерелом їх походження з України та/або з питань оподаткування нерезидентів, які здійснюють свою діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, платників податків, які здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції, організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), платників податків, які надають фінансові, платіжні послуги), 78.1.2 (у частині контролю за трансфертним ціноутворенням), 78.1.5, 78.1.7, 78.1.8, 78.1.9, 78.1.12, 78.1.14-78.1.16, 78.1.21 та 78.1.22 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, та/або документальні позапланові перевірки платників податків, за якими отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями.

{Абзац підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3453-IX від 09.11.2023}

{Абзац десятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 3453-IX від 09.11.2023}

{Абзац одинадцятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 3453-IX від 09.11.2023}

{Абзац дванадцятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 3453-IX від 09.11.2023}

{Абзац тринадцятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 3453-IX від 09.11.2023}

{Абзац чотирнадцятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 3453-IX від 09.11.2023}

Документальні перевірки, що були розпочаті та не завершені до 24 лютого 2022 року, крім перевірок, для яких встановлено мораторій, поновлюються на невикористаний строк.

{Абзац підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

{Абзац шістнадцятий підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 3453-IX від 09.11.2023}

{Підпункт 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2120-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2142-IX від 24.03.2022, № 2173-IX від 01.04.2022; в редакції Закону № 2260-IX від 12.05.2022}

69.2-2. Документальні та фактичні перевірки під час дії воєнного стану проводяться за наявності безпечних умов для їх проведення, а саме безпечного:

доступу, допуску до територій, приміщень та іншого майна, що використовуються для провадження господарської діяльності та/або є об’єктами оподаткування, або використовуються для отримання доходів (прибутку), або пов’язані з іншими об’єктами оподаткування таких платників податків;

доступу, допуску до документів, довідок про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки платників податків та до іншої інформації, пов’язаної з обчисленням та сплатою податків, зборів, платежів, про дотримання вимог законодавства, здійснення контролю за яким покладено на контролюючі органи, а також до фінансової і статистичної звітності у порядку та на підставах, визначених законом;

проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки.

Документальні та фактичні перевірки, які були розпочаті (поновлені), але не можуть бути завершені у зв’язку з виникненням обставин, зазначених у цьому підпункті, або у зв’язку з поданням платниками податків повідомлень та з урахуванням вимог, передбачених підпунктом 69.28 цього пункту, та/або за вмотивованою заявою платника податків, зупиняються до завершення дії таких обставин та/або усунення перешкод щодо проведення перевірки за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, яке оформлюється наказом, копія якого надсилається платнику податків до електронного кабінету платника податків з одночасним надісланням на електронну адресу (адреси) платника податків інформації про вид документа, дату та час його надіслання до електронного кабінету. Такі обставини зупиняють перебіг строку проведення перевірки з подальшим поновленням її проведення на невикористаний строк. Не підлягають зупиненню документальні перевірки з підстав, визначених підпунктами 78.1.1 (в частині документальних позапланових перевірок платників податків, щодо яких отримано інформацію, що свідчить про порушення податкового законодавства з питань оподаткування доходів, отриманих нерезидентами, із джерелом їх походження з України), 78.1.8 (в частині декларування бюджетного відшкодування), 78.1.21 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу.

Документальні перевірки, що були розпочаті та не завершені до 24 лютого 2022 року, крім перевірок, для яких згідно з підпунктами 1-4 підпункту 69.35-1 цього пункту діє мораторій, поновлюються на невикористаний строк.

Документ, надісланий контролюючим органом до електронного кабінету, вважається врученим платнику податків, якщо він сформований з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронні довірчі послуги".

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.2-2 згідно із Законом № 3453-IX від 09.11.2023}

69.3. Платники податків, які у зв’язку з наслідками їх безпосередньої участі у воєнних діях не дотрималися визначених цим пунктом термінів виконання податкових обов’язків, звільняються від відповідальності, передбаченої цим Кодексом за невиконання податкових обов’язків, за умови виконання таких обов’язків протягом одного місяця з дня закінчення дії наслідків, які унеможливили виконання таких обов’язків.

69.4. У разі неможливості зареєструвати акцизну накладну в Єдиному реєстрі акцизних накладних дозволяється переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами за наявності товарно-транспортної накладної, яка повинна містити всю інформацію, що має міститися у відповідній акцизній накладній, яка повинна бути зареєстрована в Єдиному реєстрі акцизних накладних, протягом строків, визначених у цьому пункті.

69.5. Операції з добровільної передачі або відчуження, або вилучення товарів, у тому числі підакцизних, надання послуг на користь Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, органам місцевого самоврядування, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій без попереднього або наступного відшкодування їх вартості, не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування.

{Підпункт 69.5 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

69.5-1. Звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України товарів (крім товарів за товарними позиціями 2203-2208, 2401-2404 і кодами 2103 90 30 00, 2106 90, 1601 00 91 10, 1601 00 99 10, 1602 10 00 19, 1602 90 99 19 згідно з УКТ ЗЕД) громадськими об’єднаннями та/або благодійними організаціями, включеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для подальшої їх безоплатної (без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації) передачі такими особами Збройним Силам України, добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 69.5-1 згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022; в редакції Закону № 3553-IX від 16.01.2024}

69.5-2. Звільняються від оподаткування акцизним податком операції з ввезення на митну територію України та реалізації на митній території України товарів, що класифікуються за кодами 8702 10 19 10, 8702 10 19 90, 8702 90 11 00, 8702 90 19 00, 8703, 8704 згідно з УКТ ЗЕД, у разі якщо такі операції здійснюються громадськими об’єднаннями та/або благодійними організаціями, включеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для подальшої їх добровільної передачі такими особами Збройним Силам України та добровольчим формуванням територіальних

громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам без попереднього або наступного відшкодування їх вартості.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 69.5-2 згідно із Законом № 2836-ХІ від 13.12.2022}

69.5-3. Товари, зазначені у підпунктах 69.5-1 і 69.5-2 цього пункту, які були звільнені від оподаткування податком на додану вартість та акцизним податком під час ввезення на митну територію України, мають бути передані отримувачам, зазначеним у підпунктах 69.5-1 і 69.5-2 цього пункту, не пізніше 45 календарних днів з дня завершення митного оформлення таких товарів, а у разі якщо щодо таких товарів після завершення їх митного оформлення здійснювалося на території України підтверджене документально технічне обслуговування та/або ремонт - не пізніше 90 календарних днів з дня завершення їх митного оформлення.

У разі порушення строку, визначеного цим підпунктом, або нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов’язаний сплатити суму податку на додану вартість та акцизного податку, що мали бути сплачені при ввезенні на митну територію України таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 69.5-3 згідно із Законом № 2836-ХІ від 13.12.2022}

69.6. Коригування, встановлені підпунктом 140.5.9 пункту 140.5 статті 140 цього Кодексу, не проводяться щодо сум коштів або вартості спеціальних засобів індивідуального захисту (касок, бронежилетів, виготовлених відповідно до військових стандартів), технічних засобів спостереження, лікарських засобів та медичних виробів, засобів особистої гігієни, продуктів харчування, предметів речового забезпечення, а також інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг, які добровільно перераховані (передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з’єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави та наданої гуманітарної допомоги з дотриманням вимог законодавства України про гуманітарну допомогу у зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров’я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров’я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, сум коштів, перерахованих на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів.

{Підпункт 69.6 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законами № 2120-IX від 15.03.2022, № 2173-IX від 01.04.2022, № 3219-IX від 30.06.2023}

69.7. Сума відшкодування вартості пального, витраченого при наданні послуг з перевезення для забезпечення потреб Збройних Сил України та підрозділів територіальної оборони, не включається до складу оподатковуваного доходу фізичних осіб, які надають такі послуги.

69.8. На період до припинення або скасування воєнного стану дозволяється виробництво та імпорт тютюнових виробів, віднесених до коду 2402 20 90 20 згідно з УКТ ЗЕД маркованих марками акцизного податку "тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням вітчизняні" - "ТВЕН В", "тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням імпортні" - "ТВЕН І", у разі якщо ставка акцизного податку є однаковою.

Обіг маркованих відповідно до цього підпункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу.

69.9. Тимчасово, до 1 серпня 2023 року, для платників податків та контролюючих органів зупиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, крім:

{Абзац перший підпункту 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

дотримання строків реєстрації податкових накладних, розрахунків коригування до них в Єдиному реєстрі податкових накладних, подання звітності та/або документів (повідомлень), у тому числі передбачених статтями 39 та 39-2, пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, сплати податків та зборів платниками податків;

{Абзац другий підпункту 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

строків проведення камеральних перевірок, оформлення їх результатів у порядку, визначеному статтею 86 цього Кодексу, подання скарги на податкове повідомлення-рішення за результатами камеральної перевірки, прийняття рішення за результатом її розгляду, нарахування пені;

{Абзац третій підпункту 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

строків проведення фактичних та документальних позапланових перевірок, оформлення їх результатів у порядку, визначеному статтею 86 цього Кодексу, подання скарги на податкове повідомлення-рішення, рішення про застосування фінансових санкцій за результатами документальної позапланової перевірки або фактичної перевірки та прийняття рішення за результатами їх розгляду, адміністративного арешту майна за результатами документальної позапланової перевірки або фактичної перевірки;

{Абзац четвертий підпункту 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

строків здійснення заходів з погашення податкового боргу платників податків - суб’єктів господарювання, які мають можливість своєчасно виконувати податкові обов’язки, передбачені статтями 59-60, 87-101 цього Кодексу, та/або визначення грошових зобов’язань згідно із статтею 116 цього Кодексу;

{Підпункт 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2719-IX від 03.11.2022}

строків подання та розгляду скарг на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, передбачених підпунктом 56.23.3 пункту 56.23 статті 56 цього Кодексу.

{Підпункт 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

Установити, що тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, розгляд скарг на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, передбачених підпунктом 56.23.3 пункту 56.23 статті 56 цього Кодексу, здійснюється протягом 10 робочих днів з дня отримання такої скарги центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

{Підпункт 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

Якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків на рішення про відмову у реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних не надсилається платнику податків протягом визначеного для розгляду строку, така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначеного строку.

{Підпункт 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

{Підпункт 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2260-IX від 12.05.2022}

{Підпункт 69.10 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

69.11. Зупинити до 21 липня 2022 року дію пунктів 200.10-200.12 статті 200 цього Кодексу. До звітних податкових періодів лютий - липень 2022 року пункти 200.10-200.12 статті 200 цього Кодексу застосовуються з урахуванням строків для проведення камеральних, документальних податкових перевірок, передбачених підпунктом 69.2 цього пункту.

Повернення узгоджених сум бюджетного відшкодування здійснюється у хронологічному порядку відповідно до черговості внесення до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

{Підпункт 69.11 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 2260-IX від 12.05.2022 - набирає чинності з 2 червня 2022 року в частині камеральних перевірок декларацій та уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування}

69.12. Операції, передбачені підпунктом 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 цього Кодексу, що здійснені протягом періоду дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, громадськими об’єднаннями та/або благодійними організаціями, не включаються такими громадськими об’єднаннями або благодійними організаціями при визначенні загальної суми для обов’язкової реєстрації платником податком на додану вартість відповідно до статті 181 цього Кодексу.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.12 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2836-XI від 13.12.2022}

69.13. На акцизних складах, які є частково зруйнованими та розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, облік пального та спирту етилового здійснюватиметься на підставі даних інвентаризації, проведеної після закінчення зазначених у цьому пункті подій.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.13 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

69.14. За період з 1 січня 2022 року до 31 грудня 2022 року не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки (земельні частки (паї), що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних осіб, та за період з 1 березня 2022 року до 31 грудня 2022 року - в частині земельних ділянок, що перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Починаючи з 1 січня 2023 року, за земельні ділянки (земельні частки (паї), що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) не нараховується та не сплачується за період з першого числа місяця, в якому було визначено щодо відповідних територій дату початку активних бойових дій або тимчасової окупації, до останнього числа місяця, в якому було завершено активні бойові дії або тимчасова окупація на відповідній території.

Дати початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Платники плати за землю, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" відповідно до пункту 286.2 статті 286 цього Кодексу задекларували за 2022 та/або 2023 роки податкові зобов’язання з плати за землю за земельні ділянки, що розташовані на територіях, визначених цим підпунктом, мають право відкоригувати нараховані податкові зобов’язання з плати за землю за період березень 2022 - грудень 2023 року шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій.

Платники орендної плати, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" відповідно до статті 288 цього Кодексу задекларували за 2022 та/або 2023 роки податкові зобов’язання з орендної плати за земельні ділянки, забруднені вибухонебезпечними предметами або непридатні для використання у зв’язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами, мають право відкоригувати нараховані податкові зобов’язання з орендної плати за період 2022-2023 років шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій.

Для платників податку - фізичних осіб контролюючий орган самостійно обчислює податкове зобов’язання та надсилає (вручає) податкове повідомлення-рішення за 2022 рік у строк до 31 грудня 2023 року.

При цьому річна сума платежу за земельні ділянки (земельні частки (паї), визначені цим підпунктом, визначається пропорційно кількості місяців, коли такі земельні ділянки (земельні частки (паї) підлягали оподаткуванню платою за землю.

Складені, надіслані (вручені) у 2022 та 2023 роках податкові повідомлення-рішення про сплату плати за землю, за земельні ділянки, що не підлягають оподаткуванню у порядку, визначеному цим підпунктом, підлягають скасуванню (відкликанню), а грошові зобов’язання та податковий борг, визначені контролюючим органом по платі за землю, - анулюванню.

Складені, надіслані (вручені) до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" податкові повідомлення-рішення про сплату плати за землю, за земельні ділянки, визначені підпунктом 283.1.9 пункту 283.1 та пунктом 283.2 статті 283 цього Кодексу, підлягають скасуванню (відкликанню), а грошові зобов’язання та податковий борг, визначені контролюючим органом по платі за землю, - анулюванню.

Складені, надіслані (вручені) до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до

Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" податкові повідомлення-рішення про сплату плати за землю, за земельні ділянки, визначені пунктом 288.8 статті 288 цього Кодексу, підлягають скасуванню (відкликанню), а грошові зобов’язання та податковий борг, визначені контролюючим органом по платі за землю, - анулюванню.

Надмірно сплачені суми плати за землю, що виникли внаслідок скасування (відкликання) податкових повідомлень-рішень, підлягають зарахуванню виключно в рахунок майбутніх платежів з цього податку, крім випадків: якщо у такого платника наявний податковий борг з плати за землю - надміру сплачені суми зараховуються в рахунок погашення такого боргу; а якщо обов’язок внесення плати перейшов до іншого суб’єкта з підстав, передбачених статтею 120 Земельного кодексу України щодо зміни власника об’єкта нерухомого майна, - сума внесеної плати за зверненням попереднього користувача зараховується в рахунок майбутніх платежів з плати за землю нового користувача такої земельної ділянки, за умови відшкодування новим користувачем земельної ділянки, який придбав нерухоме майно, попередньому користувачу суми внесеної ним до бюджетів плати за висновком контролюючого органу про таку суму.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.14 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

69.14-1. Не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки, на яких розташовані об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, знищені внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, дані про знищення яких та дані про земельні ділянки, на яких були розташовані зазначені об’єкти нерухомого майна, внесені до Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України (далі - Реєстр майна), в межах площ (земельних ділянок), визначених цим підпунктом.

Площі земельних ділянок, на які поширюється дія цього підпункту, обмежуються:

для фізичних осіб - власників знищених об’єктів житлової нерухомості:

у селах - не більш як 0,25 гектара,

у селищах - не більш як 0,15 гектара,

у містах - не більш як 0,1 гектара;

для фізичних та юридичних осіб - власників знищених об’єктів нежитлової нерухомості та юридичних осіб - власників знищених об’єктів житлової нерухомості:

100 відсотків площі земельної ділянки - у разі якщо загальна площа знищеного об’єкта житлової або нежитлової нерухомості дорівнює або перевищує одну третину загальної площі земельної ділянки, на якій був розташований такий зруйнований об’єкт нерухомого майна;

50 відсотків площі земельної ділянки - у разі якщо загальна площа знищеного об’єкта житлової або нежитлової нерухомості не перевищує одну третину загальної площі земельної ділянки, на якій був розташований такий зруйнований об’єкт нерухомого майна.

Плата за землю за земельні ділянки, на яких розташовані об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, знищені внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, не нараховується і не сплачується за період починаючи з першого числа місяця, на який припадає дата знищення нерухомого майна, згідно з Реєстром майна, до останнього числа місяця, у якому зареєстровано речове право на новозбудований на такій земельній ділянці об’єкт житлової та/або нежитлової нерухомості в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяження, або до останнього числа місяця, в якому припинено або

скасовано воєнний стан в Україні, але не пізніше ніж до 1 січня 2026 року.

Платники плати за землю, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення онлайн-комунікації з платниками податків та уточнення окремих положень законодавства" відповідно до пункту 286.2 статті 286 цього Кодексу задекларували податкові зобов’язання з плати за землю за земельні ділянки, визначені цим підпунктом, мають право відкоригувати нараховані податкові зобов’язання з плати за землю за період починаючи з першого числа місяця, на який припадає дата знищення нерухомого майна, згідно з Реєстром майна, шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій.

Складені, надіслані (вручені) податкові повідомлення-рішення про сплату плати за землю за земельні ділянки, визначені цим підпунктом, підлягають скасуванню (відкликанню), а грошові зобов’язання та податковий борг, визначені контролюючим органом по платі за землю, - анулюванню.

Надмірно сплачені суми плати за землю, що виникли внаслідок скасування (відкликання) податкових повідомлень-рішень, підлягають зарахуванню виключно в рахунок майбутніх платежів з цього податку, крім випадків:

якщо у такого платника наявний податковий борг з плати за землю - надміру сплачені суми зараховуються в рахунок погашення такого боргу;

якщо обов’язок внесення плати перейшов до іншого суб’єкта з підстав, передбачених статтею 120 Земельного кодексу України щодо зміни власника об’єкта нерухомого майна, - сума внесеної плати за зверненням попереднього користувача зараховується в рахунок майбутніх платежів з плати за землю нового користувача такої земельної ділянки, за умови відшкодування новим користувачем земельної ділянки, який придбав нерухоме майно, попередньому користувачу суми внесеної ним до бюджетів плати за висновком контролюючого органу про таку суму.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.14-1 згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

69.15. Не нараховується та не сплачується загальне мінімальне податкове зобов’язання за земельні ділянки, земельні частки (паї), що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України:

за 2022 рік - у частині земельних ділянок, земельних часток (паїв), що перебувають у власності чи користуванні фізичних осіб;

з 1 березня 2022 року до 31 грудня 2022 року - у частині земельних ділянок, земельних часток (паїв), що перебувають у власності чи користуванні юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

{Абзац третій підпункту 69.15 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

Сума мінімального податкового зобов’язання за земельні ділянки (земельні частки (паї), визначені цим підпунктом, визначається пропорційно кількості місяців, коли такі земельні ділянки (земельні частки (паї) підлягали оподаткуванню платою за землю або єдиним податком четвертої групи.

Платники податків, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" визначили та задекларували в податковій звітності мінімальне податкове зобов’язання за 2022-2023 роки за земельні ділянки, що розташовані на територіях, визначених абзацом першим цього підпункту, мають право відкоригувати нараховані за 2022-2023 роки суми загального мінімального податкового зобов’язання шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій.

Норми, визначені абзацами сьомим і восьмим пункту 38-1.2 статті 38-1 цього Кодексу, застосовуються до податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2023 року.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

{Підпункт 69.15 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.15 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

69.16. За період з 1 січня 2022 року по 31 грудня 2022 року не нараховується та не сплачується екологічний податок платниками цього податку, зареєстрованими (взятими на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України.

Починаючи з 1 січня 2023 року в частині територій, включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, екологічний податок не нараховується та не сплачується за період з першого числа місяця, в якому було визначено щодо відповідних територій дату початку бойових дій або тимчасової окупації, до першого числа місяця, що настає після дати завершення бойових дій або тимчасової окупації на відповідній території.

Екологічний податок не нараховується та не сплачується платниками цього податку, зареєстрованими (взятими на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів на земельних ділянках, забруднених вибухонебезпечними предметами, за період, коли такі земельні ділянки були забруднені вибухонебезпечними предметами, та/або на період, коли земельні ділянки були визнані потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами.

Період, коли земельні ділянки були забруднені вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

Для земельних ділянок, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, період, коли земельні ділянки визнаються забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому завершено активні бойові дії або тимчасова окупація на відповідній території (у тому числі якщо дата початку обстеження небезпечної території операторами протимінної діяльності настає після дати завершення бойових дій або тимчасової окупації на відповідній території), за умови подання платником до органу місцевого самоврядування, військової адміністрації та військово-цивільної адміністрації заяви про потенційне забруднення земельної ділянки вибухонебезпечними предметами та прийняття таким органом місцевого самоврядування, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів щодо земельної ділянки, зазначеної у такій заяві, та завершується останнім числом місяця, в якому такі земельні ділянки визнані придатними для використання.

Період, коли земельні ділянки визнаються потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами, визначається як період, що починається з першого числа місяця, на який припадає дата прийняття рішення сільською, селищною, міською радою, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків та зборів на підставі заяви платника податків, та завершується останнім числом місяця, на який припадає дата, що настає раніше, - або останній день строку, на який надано пільгу зі сплати місцевих податків та/або

зборів відповідно до прийнятого рішення (у тому числі з урахуванням змін, внесених до такого рішення), або дата скасування відповідного рішення, або дата початку обстеження земельної ділянки операторами протимінної діяльності чи визнання земельної ділянки придатною для використання.

Дати початку та завершення бойових дій або тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Платники екологічного податку, визначені у цьому підпункті, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" визначили та задекларували в податковій звітності за податкові (звітні) періоди 2022 та/або 2023 років податкові зобов’язання з екологічного податку, мають право відкоригувати нараховані за ці періоди суми екологічного податку шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.16 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Законів № 2142-IX від 24.03.2022, № 3050-IX від 11.04.2023}

69.17. Установити, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але не пізніше ніж до 1 серпня 2023 року, для банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей та контролюючих органів зупиняється перебіг строків, визначених для надсилання повідомлення про відкриття або закриття рахунка/електронного гаманця платника податків - юридичної особи (резидента і нерезидента), у тому числі відкритого через його відокремлені підрозділи, чи самозайнятої фізичної особи до контролюючого органу, в якому обліковується платник податків, та повідомлень про взяття рахунка/електронного гаманця на облік або відмову у взятті контролюючим органом рахунка/електронного гаманця на облік.

{Абзац перший підпункту 69.17 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

Рахунок/електронний гаманець вважається взятим на облік у разі отримання банком або іншою фінансовою установою, небанківським надавачем платіжних послуг, емітентом електронних грошей повідомлення контролюючого органу про взяття рахунка/електронного гаманця на облік у контролюючих органах або за мовчазною згодою, якщо таке повідомлення не отримано, датою та часом взяття рахунка/електронного гаманця на облік у такому разі вважається дата та час отримання банком або іншою фінансовою установою, небанківським надавачем платіжних послуг, емітентом електронних грошей повідомлення (квитанції) контролюючого органу про підтвердження факту прийняття повідомлення до оброблення.

У разі неотримання фінансовою установою повідомлення (квитанції) контролюючого органу про підтвердження факту прийняття повідомлення до оброблення по таких рахунках/електронних гаманцях можуть здійснюватися видаткові операції без отримання підтвердження щодо взяття їх на облік у контролюючому органі.

Щодо всіх рахунків/електронних гаманців, відкритих/закритих у період з початку дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, до 1 серпня 2023 року платникам податків, визначеним пунктом 69.1 статті 69 цього Кодексу, банки, інші фінансові установи, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей зобов’язані направити (у тому числі повторно) до контролюючих органів повідомлення про

відкриття/закриття рахунків/електронних гаманців для отримання від контролюючих органів повідомлення про взяття рахунків/електронних гаманців на облік не пізніше 1 вересня 2023 року. Якщо після 1 вересня 2023 року у банку, іншої фінансової установи, небанківського надавача платіжних послуг, емітента електронних грошей відсутнє підтвердження взяття рахунку/електронного гаманця на облік у контролюючому органі, вважається, що банк, інша фінансова установа, небанківський надавач платіжних послуг, емітент електронних грошей розпочав здійснення видаткових операцій за рахунком/електронним гаманцем платника податків до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунку/електронного гаманця на облік у контролюючих органах.

{Підпункт 69.17 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023; в редакції Закону № 3219-IX від 30.06.2023}

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.17 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

69.18. Установити, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, з метою захисту прав платників, збереження та захисту даних надання електронних сервісів та приймання електронних документів від платників податків здійснюються у робочі дні з 8 години до 20 години.

Операційний день для реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування, на який припадає граничний строк реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування, триває з 0 годин 00 хвилин до 24 години 00 хвилин.

Квитанція про прийняття або неприйняття, або зупинення реєстрації щодо податкових накладних/розрахунків коригування, поданих для реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних протягом операційного дня, на який припадає граничний строк реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування, надсилається платнику податку не пізніше наступного операційного дня.

Якщо протягом наступного операційного дня після операційного дня, на який припадає граничний строк реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування, не надіслано квитанції про прийняття або неприйняття, або зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування, така податкова накладна вважається зареєстрованою в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Підтвердженням продавцю про прийняття його податкової накладної та/або розрахунку коригування до Єдиного реєстру податкових накладних є квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі, яка надсилається не пізніше наступного операційного дня.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.18 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 2876-IX від 12.01.2023}

69.19. Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, для контролюючих органів припиняється перебіг строків, встановлених для взяття на облік у контролюючих органах юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків та зборів за основним місцем обліку або фізичних осіб - підприємців за податковою адресою та передачі даних про взяття на облік таких платників податків у контролюючих органах до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.19 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

69.20. У разі наявності інформації на офіційному веб-порталі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про відсутність можливості забезпечити продаж марок акцизного податку імпортерам тютюнових виробів дозволяється ввезення на митну територію України тютюнових виробів, маркованих марками акцизного податку, які не є документами суворого

обліку, та надрукованими за межами митної території України на замовлення виробників або імпортерів тютюнових виробів. Акцизний податок з тютюнових виробів, маркованих такими марками, сплачується платниками податку до подання митної декларації.

У випадку, передбаченому абзацом першим цього пункту, разом з митною декларацією платник податку подає до митного органу:

документ, що підтверджує сплату акцизного податку до відповідного бюджету в повному обсязі. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, забезпечує надання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, інформації щодо підтвердження сплачених сум акцизного податку з відповідними реквізитами такого документа;

{Абзац третій підпункту 69.20 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

інформацію про марки акцизного податку із зазначенням серій та номерів марок акцизного податку, якими марковані тютюнові вироби, що ввозяться на митну територію України.

Марки акцизного податку, надруковані за межами митної території України, повинні мати розміри, кольорову гаму та реквізити, які передбачені положенням про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, затвердженим Кабінетом Міністрів України на виконання пункту 226.3 статті 226 цього Кодексу.

Обіг маркованих відповідно до цього пункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу, але не пізніше ніж через три місяці після припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.20 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

69.21. Майно платника податків звільняється з податкової застави з дня отримання контролюючим органом рішення про вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану, прийнятого відповідно до Закону України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", без застосування вимог статті 92 цього Кодексу.

{Абзац перший підпункту 69.21 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2719-IX від 03.11.2022}

При цьому у разі оплатного вилучення майна такі кошти спрямовуються на погашення податкового боргу платника податків, майно якого вилучено.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.21 згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

69.22. Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан, положення статті 266 цього Кодексу застосовуються з урахуванням таких особливостей:

підставою для обчислення податкових зобов’язань з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об’єкти житлової та нежитлової нерухомості, у тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних та/або юридичних осіб, що були пошкоджені або знищені, є відомості, визначені статтею 266 цього Кодексу, дані Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України (далі - Реєстр майна), та дані Переліку територій, на яких

ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначеного у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Держатель Реєстру майна щокварталу у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу подає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, відомості, необхідні для розрахунку та справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, станом на перше число відповідного кварталу.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не нараховується та не сплачується:

1) за об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України:

за 2021 та 2022 роки - за об’єкти житлової нерухомості, у тому числі їх частки, що перебувають у власності фізичних осіб;

за період з 1 березня 2022 року по 31 грудня 2022 року - за об’єкти житлової нерухомості, у тому числі їх частки, що перебувають у власності юридичних осіб, та за об’єкти нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та/або юридичних осіб.

Починаючи з 1 січня 2023 року за об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, у тому числі їх частки, що перебувають у власності фізичних та/або юридичних осіб, що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не нараховується та не сплачується за період з першого числа місяця, в якому було визначено щодо відповідних територій дату початку активних бойових дій або тимчасової окупації, до останнього числа місяця, у якому завершено бойові дії або тимчасову окупацію на відповідній території.

Дати початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

2) за знищені внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості:

за 2021 рік та наступні податкові (звітні) періоди - за об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних осіб, дані про знищення яких внесені до Реєстру майна;

за 2022 рік та наступні податкові (звітні) періоди - за об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності юридичних осіб, дані про знищення яких внесені до Реєстру майна;

3) за пошкоджені об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості (як такі, що потребують капітального ремонту, реконструкції чи реставрації внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України):

за 2021 рік та наступні податкові (звітні) періоди - за об’єкти житлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних осіб, які були пошкоджені у 2022 році внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та дані про пошкодження яких внесені до Реєстру майна. Нарахування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, по таких об’єктах нерухомого майна відновлюється починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому за даними Реєстру майна об’єкти житлової нерухомості капітально відремонтовані, реконструйовані, реставровані та визнані придатними для проживання;

за період з 1 березня 2022 року та наступні податкові (звітні) періоди - за об’єкти житлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності юридичних осіб, які були пошкоджені у 2022 році внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та дані про пошкодження яких внесені до Реєстру майна. Нарахування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відновлюється починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому за даними Реєстру майна об’єкти житлової нерухомості капітально відремонтовані, реконструйовані, реставровані та визнані придатними для проживання;

за період з 1 березня 2022 року та наступні податкові (звітні) періоди - за об’єкти нежитлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних та/або юридичних осіб, які були пошкоджені у 2022 році внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та дані про пошкодження яких внесені до Реєстру майна. Нарахування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, по таких об’єктах нерухомого майна відновлюється починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому за даними Реєстру майна об’єкти нежитлової нерухомості капітально відремонтовані, реконструйовані, реставровані та визнані придатними для використання за цільовим призначенням.

За об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, у тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних та/або юридичних осіб, пошкоджені (як такі, що потребують капітального ремонту, реконструкції чи реставрації) у податкових (звітних) періодах починаючи з 1 січня 2023 року внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не нараховується та не сплачується за період з першого числа місяця, в якому було зафіксовано факт пошкодження житлової та/або нежитлової нерухомості за даними Реєстру майна, до першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому за даними Реєстру майна об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості капітально відремонтовані, реконструйовані, реставровані та визнані придатними для проживання/для використання за цільовим призначенням.

У частині об’єктів житлової/нежитлової нерухомості, у тому числі їх часток, які внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, зазнали незначних пошкоджень, придатні для проживання/використання за цільовим призначенням (відповідно) та підлягають відновленню шляхом поточного ремонту, сільські, селищні, міські ради, військові адміністрації або військово-цивільні адміністрації мають право:

1) встановлювати ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в розмірі, меншому за розмір податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певного типу об’єктів нерухомого майна, що сплачується на відповідній території;

2) звільняти від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

До таких рішень сільських, селищних, міських рад, військових адміністрацій або військово-цивільних адміністрацій та/або рішень про внесення змін до таких рішень не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпунктів 12.3.3, 12.3.4 і 12.3.7 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 та пункту 12.5 статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", частини четвертої статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації", Закону України "Про державну допомогу суб’єктам господарювання".

Органи місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські ради, військові адміністрації або військово-цивільні адміністрації зобов’язані щокварталу у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу подавати контролюючим органам за місцем розташування об’єкта нерухомого майна станом на перше число відповідного кварталу копії прийнятих рішень щодо:

встановлення ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в розмірі,

меншому за розмір податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певного типу об’єктів нерухомого майна, що сплачується на відповідній території;

звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки об’єктів нерухомого майна, що зазнали незначних пошкоджень внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України.

Платники податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" задекларували за 2022-2023 роки податкові зобов’язання за об’єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, що розташовані на територіях, визначених цим підпунктом, мають право відкоригувати нараховані податкові зобов’язання з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за період 2022 та 2023 роки шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій за відповідний період.

Для платників податку - фізичних осіб контролюючий орган самостійно обчислює податкове зобов’язання та надсилає (вручає) податкове повідомлення-рішення за податкові (звітні) періоди 2021 та 2022 роки у строк до 31 грудня 2023 року, за винятком податкових зобов’язань за об’єкти нежитлової нерухомості, розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, по яких контролюючий орган обчислює податкове зобов’язання та надсилає (вручає) податкове повідомлення-рішення за податкові (звітні) періоди 2021 рік та січень - лютий 2022 року, не пізніше першого числа місяця, що настає через шість місяців після дати завершення активних бойових дій або тимчасової окупації.

При цьому річна сума платежу по об’єктах нерухомого майна, визначених цим підпунктом, визначається пропорційно до кількості місяців, коли такі об’єкти нерухомого майна підлягали оподаткуванню податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Складені, надіслані (вручені) у 2022 та 2023 роках податкові повідомлення-рішення про сплату сум податку, обчисленого згідно із статтею 266 цього Кодексу, по об’єктах нерухомого майна, визначених у цьому підпункті, по яких не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, підлягають скасуванню (відкликанню), а грошові зобов’язання та податковий борг, визначені контролюючим органом по податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, - анулюванню.

Надмірно сплачені суми податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що виникли внаслідок скасування (відкликання) податкових повідомлень-рішень, підлягають зарахуванню виключно в рахунок майбутніх платежів з цього податку, а в разі наявності у такого платника податкового боргу з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, - надміру сплачені суми зараховуються в рахунок погашення такого боргу.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.22 згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022; в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

{Підпункт 69.23 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Підпункт 69.24 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Підпункт 69.25 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Підпункт 69.26 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX виключено на підставі Закону № 2260-IX від 12.05.2022}

69.27. Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану в Україні, податкові органи здійснюють державний контроль (нагляд) та спостереження у сфері ціноутворення відповідно до Закону України "Про ціни і ціноутворення" з урахуванням особливостей, встановлених цим пунктом.

Податкові органи здійснюють контроль за дотриманням платниками податків вимог законодавства щодо встановлених державою фіксованих цін, граничних цін та граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) шляхом проведення фактичних перевірок.

Фактична перевірка проводиться за наявності хоча б однієї з таких підстав:

отримання у встановленому законодавством порядку від державних органів або органів місцевого самоврядування інформації, що свідчить про можливі порушення платником податків законодавства про ціни і ціноутворення;

отримання письмового звернення покупця (споживача), оформленого відповідно до закону, про порушення платником податків установленого порядку формування, встановлення та застосування державних регульованих цін.

Під час проведення фактичної перевірки податкові органи мають право отримувати від суб’єктів господарювання документи та/або інформацію, які підтверджують вартість придбання товару, що є предметом перевірки.

У разі виявлення порушень законодавства про ціни і ціноутворення за результатами проведення фактичної перевірки такі порушення зазначаються в окремому акті про результати фактичної перевірки, який надсилається до органу, уповноваженого приймати рішення про застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін.

У разі якщо платник податків не погоджується з виявленими під час фактичної перевірки порушеннями законодавства про ціни і ціноутворення, він надсилає свої зауваження до органу, уповноваженого приймати рішення про застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.27 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

69.28. Установити, що до платників податків/податкових агентів, які провадили діяльність на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України і не можуть пред’явити первинні документи, на підставі яких здійснюється облік доходів, витрат та інших показників, пов’язаних з визначенням об’єктів оподаткування та/або податкових зобов’язань, як виняток із положень статті 44 цього Кодексу застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних, визначених у податковій звітності.

{Абзац перший підпункту 69.28 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

Підставами неможливості пред’явлення первинних документів є втрата (знищення чи зіпсуття) первинних документів або знаходження їх на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, у разі якщо їх неможливо вивезти або їх вивезення пов’язане з ризиком для життя чи здоров’я платника податків, фізичних осіб чи неможливе у зв’язку з адміністративними перешкодами, встановленими органами влади.

У разі втрати та/або неможливості вивезення первинних документів платник податків/податковий агент подає до контролюючого органу в довільній формі повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, підписане керівником підприємства та головним бухгалтером, в якому

зазначаються: обставини, що призвели до втрати та/або неможливості вивезення первинних документів, податкові (звітні) періоди, а також загальний перелік первинних документів (за можливості - із зазначенням реквізитів).

Дані та показники податкової звітності платника податків/податкового агента за податкові (звітні) періоди, зазначені у повідомленні, не можуть бути піддані сумніву лише на підставі відсутності первинних документів. Подане повідомлення є також підставою для збереження витрат (включаючи витрати у зв’язку з придбанням цінних паперів/корпоративних прав) та/або від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток (включаючи від’ємний фінансовий результат за операціями з цінними паперами/корпоративними правами), та/або податкового кредиту з податку на додану вартість, та/або суми від’ємного значення податку на додану вартість минулих податкових (звітних) періодів без наявності договірних, розрахункових, платіжних та інших первинних документів, обов’язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку.

Після подання до контролюючого органу повідомлення про неможливість вивезення первинних документів у зв’язку з їх знаходженням на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, запроваджується мораторій на проведення документальних перевірок щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів.

Якщо після подання повідомлення про неможливість вивезення первинних документів платнику податків/податковому агенту стане відомо про втрату таких документів, такий платник податків/податковий агент зобов’язаний подати до контролюючого органу повідомлення про втрату первинних документів із зазначенням обставин такої втрати.

Платники податків/податкові агенти, які подали повідомлення про втрату первинних документів відповідно до цього підпункту, не підлягають перевірці контролюючим органом щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів, у тому числі після завершення дії воєнного стану.

Втрата документів, що не пов’язана з проведенням на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, бойових дій, не надає права платнику податків/податковому агенту застосовувати положення цього підпункту.

Обов’язок доведення відсутності підстав для застосування положень цього підпункту покладається на контролюючий орган. Платник податків/податковий агент, який безпідставно застосував положення цього підпункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податків, та несе відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України.

У разі відмови у застосуванні положень цього підпункту контролюючий орган не пізніше одного місяця з дати отримання відповідного повідомлення від платника податків/податкового агента видає вмотивоване рішення із зазначенням підстави та доказів такої відмови.

Рішення контролюючого органу може бути оскаржено в адміністративному чи судовому порядку. До винесення остаточного рішення по справі контролюючий орган не може піддавати сумніву показники податкової звітності, а також ініціювати проведення будь-якої перевірки платника податків/податкового агента щодо податкових (звітних) періодів, зазначених у відповідному повідомленні.

У податкових (звітних) періодах, зазначених у відповідному повідомленні, не може бути переглянуто у бік збільшення суми податкових зобов’язань з податків і зборів, задекларовані в податкових деклараціях за зазначені податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток, задекларовані в податкових деклараціях/розрахунках за зазначені податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, заявлені в податкових деклараціях за зазначені звітні періоди.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

{Абзац тринадцятий підпункту 69.28 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.28 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

69.29. Суми податку на додану вартість, включені до складу податкового кредиту при здійсненні операцій з придбання товарів, які у подальшому були знищені (втрачені) внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного стану, не включаються до обрахунку суми бюджетного відшкодування та зараховуються до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду до її повного погашення.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.29 згідно із Законом № 2260-IX від 12.05.2022}

69.30. Установити, що обчислені відповідно до положень статті 252 та підпункту 69.31 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу податкові зобов’язання з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного у податкових (звітних) періодах починаючи з 1 квітня 2022 року до останнього дня (включно) місяця, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан на території України, тимчасово не сплачуються в частині обсягів газу природного видобутого, але не реалізованого у відповідних податкових (звітних) періодах, та зазначеного в актах платника податків про рух природного газу в газосховищах учасника ринку природного газу та Оператора газосховищ України за календарний місяць, що відповідає податковому (звітному) періоду, як такий, що закачаний до газосховищ у податковому (звітному) періоді відповідно до здійснених Оператором газосховищ України алокацій згідно з розділом IX Кодексу газосховищ (далі - закачаний газ природний). Нараховані та не сплачені податкові зобов’язання за обсяги закачаного газу природного у відповідному податковому (звітному) періоді, що припадають на період, зазначений у цьому абзаці, не вважаються податковим боргом та підлягають сплаті відповідно до положень цього підпункту.

{Абзац перший підпункту 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2606-IX від 20.09.2022}

У період починаючи з 1 квітня 2022 року до останнього дня (включно) третього календарного місяця після припинення або скасування воєнного стану в Україні платники рентної плати зобов’язані вести в кожному окремому податковому (звітному) періоді окремий облік обсягів видобутого та реалізованого газу природного, а також сум нарахованих та не сплачених податкових зобов’язань за обсяг видобутого газу природного в таких податкових (звітних) періодах.

Сума коштів рентної плати за податковий (звітний) період, яка у визначений пунктом 257.5 статті 257 цього Кодексу граничний строк підлягає сплаті, обчислюється як різниця між величиною задекларованих платником податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного за такий податковий (звітний) період та добутком обсягу закачаного газу природного за такий самий податковий (звітний) період і середньозваженої ефективної ставки рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, розрахованої за такий податковий (звітний) період.

Для цілей цього підпункту ефективна ставка рентної плати за користування надрами для видобування газу природного розраховується як питомі податкові зобов’язання з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного (в розрахунку на 1000 метрів кубічних) відповідних категорій газу природного, видобутого у відповідному податковому (звітному) періоді, обчислені за фактичною ціною газу природного відповідно до правил, визначених статтею 252 цього Кодексу, та з урахуванням положень підпункту 69.31 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу.

{Абзац четвертий підпункту 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX в редакції Закону № 2606-IX від 20.09.2022}

Середньозважена ефективна ставка рентної плати за користування надрами для видобування газу природного (за обсягом відповідної категорії газу природного, видобутого у відповідному податковому (звітному) періоді) визначається у гривнях із застосуванням ефективних ставок рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, розрахованих для відповідних категорій газу природного, видобутого у відповідному податковому (звітному) періоді.

У разі реалізації обсягів газу природного, закачаного до газосховищ у податкових (звітних) періодах, починаючи з 1 квітня 2022 року до останнього дня (включно) місяця, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан на території України, сума податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного обчислюється за принципом FIFO (first in – first out) виходячи з середньозваженої ефективної ставки рентної плати за відповідний податковий (звітний) період та обсягу газу природного, видобутого у такому податковому (звітному) періоді, що списується з балансу газу, що зберігається платником у газосховищах, та визначається як різниця між зазначеними в актах про рух природного газу в газосховищах учасника ринку природного газу та Оператора газосховищ України обсягами газу природного на кінець та початок календарного місяця, що відповідає податковому (звітному) періоду.

Копії актів про рух природного газу в газосховищах учасника ринку природного газу та Оператора газосховищ України за період, що відповідає податковому (звітному) періоду, надсилаються не пізніше граничного строку подання податкової декларації з рентної плати за відповідний податковий (звітний) період центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, засобами електронного зв’язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

Сума податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, визначених відповідно до абзацу шостого цього підпункту, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів після закінчення граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) період, в якому відбулася реалізація такого газу природного.

Сума податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного за обсяги закачаного та не реалізованого газу природного, які залишилися у газосховищах станом на останній день календарного місяця (включно), в якому припинено або скасовано воєнний стан на території України, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів після закінчення граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) період, в якому відбулася реалізація такого газу природного, але не пізніше останнього дня (включно) третього календарного місяця після припинення або скасування воєнного стану на території України.

Тимчасово, на період до останнього дня (включно) місяця, в якому припинено або скасовано воєнний стан на території України, для розрахунку фактичної ціни реалізації для газу природного, відповідно до вимог пункту 252.8 статті 252 цього Кодексу, у разі якщо у податковому (звітному) періоді не здійснювалося митне оформлення імпортного природного газу, для розрахунку фактичної ціни реалізації для газу природного у такому податковому (звітному) періоді центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, застосовує величину середньої митної вартості імпортного природного газу за 1000 метрів кубічних, визначену (обчислену) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, за останній податковий (звітний) період, у якому здійснено таке митне оформлення.

Норми цього підпункту не поширюються на обсяги газу природного, визначені пунктом 252.24 статті 252 цього Кодексу.

Норми цього пункту до платників рентної плати за користування надрами для видобування газу природного застосовуються з урахуванням таких особливостей:

платники рентної плати за користування надрами для видобування газу природного звільняються від передбаченої цим Кодексом відповідальності за несвоєчасне виконання податкових обов’язків щодо сплати та подання звітності з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, граничний строк виконання яких припадає на період починаючи з 24 лютого 2022 року до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей визначення рентної плати за користування надрами для видобування газу природного на період дії воєнного стану", за умови виконання таких обов’язків протягом одного місяця з дня набрання чинності зазначеним Законом;

положення підпункту 69.1 цього пункту не поширюються на податкові обов’язки щодо дотримання строків сплати та подання звітності з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, крім природного газу, визначеного пунктом 252.24 статті 252 цього Кодексу.

Нараховані відповідно до цього підпункту податкові зобов’язання з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного за обсяги закачаного газу природного за відповідні податкові (звітні) періоди, які залишилися несплаченими платником рентної плати на дату припинення його спеціального дозволу на користування надрами в результаті виконання рішень про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятих у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", підлягають сплаті платником рентної плати протягом 10 календарних днів з дня припинення відповідним дозвільним органом (центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр) його спеціального дозволу на користування надрами, а у разі несплати вважаються податковим боргом.

{Підпункт 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

З дати прийняття відповідного рішення про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятого у порядку, встановленому Законом України "Про санкції", і до дня повної сплати податкових зобов’язань з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного на закачаний газ поширюється право податкової застави, оформленої актом опису, відповідно до вимог цього Кодексу.

{Підпункт 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 3317-IX від 10.08.2023}

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.30 згідно із Законом № 2261-IX від 12.05.2022}

69.31. Установити, що тимчасово, на період до останнього дня (включно) місяця, в якому Кабінетом Міністрів України повністю скасовано будь-які заборони на здійснення експорту (вивезення) газу природного за межі митної території України, положення розділів IX та XX цього Кодексу застосовуються з урахуванням особливостей, визначених цим підпунктом.

Для цілей реалізації положень статті 252 цього Кодексу фактичною ціною реалізації для газу природного, видобутого в Україні з 1 серпня 2022 року, що видобувається платниками рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, є максимальний показник нижченаведених величин:

середньозважена ціна природного газу, який буде переданий/поставлений платниками рентної плати за користування надрами для видобування природного газу у відповідному податковому (звітному) періоді, визначена у договорах купівлі-продажу природного газу з НАК "Нафтогаз України", укладених за результатом закупівлі природного газу власного видобутку на організованих товарних ринках без ПДВ, у гривнях за 1000 метрів кубічних. Організований товарний ринок, на якому відбулися торги з купівлі-продажу природного газу НАК "Нафтогаз України" за відповідний період та НАК "Нафтогаз України" за участю не менше ніж двох продавців за торговельну сесію, до 5

числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, подають до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центрального органу виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику економічного розвитку, завірені у визначеному законодавством порядку копії договорів, виконання яких повністю або частково (у разі якщо строк виконання договору перевищує один податковий (звітний) період) відбулося у податковому (звітному) періоді;

середньозважена ціна продажу природного газу, який буде переданий/поставлений платниками рентної плати за користування надрами для видобування природного газу у відповідному податковому (звітному) періоді, що склалася за результатами торгів на організованих товарних ринках, за період з першого по останній день місяця, що передує податковому (звітному) періоду, без ПДВ, у гривнях за 1000 метрів кубічних (крім НАК "Нафтогаз України"; юридичних осіб, єдиним засновником (акціонером, учасником) яких є НАК "Нафтогаз України"; юридичних осіб, контрольний пакет акцій яких належить НАК "Нафтогаз України" (частка НАК "Нафтогаз України" у статутному капіталі яких становить 50 або більше відсотків). Товарні біржі, що мають ліцензію відповідно до чинного законодавства, до 5 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, подають завірені у визначеному законодавством порядку відомості про укладені та виконані повністю або частково (у разі якщо строк виконання договору перевищує один податковий (звітний) період) договори у податковому (звітному) періоді до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центрального органу виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику економічного розвитку, із зазначенням сторін, обсягу реалізації, ціни та строку дії кожного договору, укладеного у податковому (звітному) періоді;

ціна природного газу, визначена як середнє арифметичне значення таких величин:

середньоарифметична ціна UA VTP Gas price на умовах передоплати "advanced payment" (наступний місяць, MaH), що розраховується як середньоарифметичне значення між цінами "Bid" та "Ask", опублікованими у звіті Argus European Natural Gas під заголовком "Ukraine Market Information and Prices" за період з першого по останній день місяця, що передує податковому (звітному) періоду, без ПДВ, у гривнях за 1000 метрів кубічних (дані звіту Argus European Natural Gas НАК "Нафтогаз України" до 5 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центрального органу виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику економічного розвитку);

середньоарифметична ціна UA VTP Gas Price (наступний місяць, MaH), що розраховується як середньоарифметичне значення між цінами "Bid" та "Ask", опублікованими у звіті ICIS European Spot Gas Market під заголовком "UA VTP Gas Price Assessment" за період з першого по останній день місяця, що передує податковому (звітному) періоду, без ПДВ, у гривнях за 1000 метрів кубічних (дані звіту ICIS European Spot Gas Market НАК "Нафтогаз України" до 5 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та центрального органу виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику економічного розвитку).

Центральний орган виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику економічного розвитку, до 10 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, розміщує на своєму офіційному веб-сайті у спеціальному розділі показники, визначені цим підпунктом, та фактичну ціну реалізації природного газу, визначену за 1000 метрів кубічних у національній валюті України, і надає інформацію про таку фактичну ціну центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Для цілей застосування пункту 252.20 статті 252 цього Кодексу фактична ціна перераховується за офіційним курсом Національного банку України станом на 1 число місяця, наступного за податковим (звітним) періодом.

Норми цього підпункту не поширюються на обсяги природного газу, визначені пунктом 252.24 статті 252 цього Кодексу.

У разі експорту (вивезення) за межі митної території України газу природного, видобутого у податкових (звітних) періодах починаючи з 1 квітня 2022 року, який засвідчено належно оформленою митною декларацією, яка до 5 числа місяця, наступного за місяцем митного оформлення, надається центральним митним органом контролюючому органу, у наступних за податковим (звітним) періодом, у якому такий газ був видобутий, платник рентної плати зобов’язаний після оформлення митної декларації у строк, визначений для місячного податкового (звітного) періоду, подати уточнюючу (уточнюючі) податкову декларацію, у якій збільшити суму податкових зобов’язань з рентної плати на суму перевищення податкових зобов’язань за обсяги експортованого газу природного, визначених відповідно до вимог пункту 252.8 статті 252 цього Кодексу, над сумою податкових зобов’язань за відповідний податковий (звітний) період, у якому такий газ був видобутий, без застосування штрафних санкцій та пені. Сума самостійно донарахованих платником рентної плати податкових зобов’язань підлягає сплаті у строки, визначені статтею 57 цього Кодексу.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.31 згідно із Законом № 2606-IX від 20.09.2022}

69.32. У порядку та за формою, встановленими згідно з пунктом 69.5 статті 69 Податкового кодексу України, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей зобов’язані подати повідомлення про відкриття щодо рахунків/електронних гаманців, не закритих на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг" (далі у цьому пункті - Закон) і відкритих платникам податків, визначеним пунктом 69.1 статті 69 Податкового кодексу України.

Такі повідомлення мають бути подані до 1 серпня 2024 року. Після спливу такого строку здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків/електронним гаманцем, відкритим до дня набрання чинності Законом, дозволяється, за умови отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунку/електронного гаманця на облік у контролюючих органах. У разі неподання у такий строк повідомлення про відкриття зазначеного рахунку/електронного гаманця вважається, що небанківський надавач платіжних послуг/емітент електронних грошей з дня набрання чинності Законом розпочав здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків/електронним гаманцем до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунку/електронного гаманця на облік у контролюючих органах. Якщо протягом зазначеного строку рахунок/електронний гаманець буде закрито, достатнім є направлення повідомлення про закриття рахунку/електронного гаманця у строки, встановлені пунктом 69.2 статті 69 Податкового кодексу України.

{Абзац другий підпункту 69.32 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3603-IX від 23.02.2024}

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.32 згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

69.33. Тимчасово, з 1 березня 2022 року, не нараховується та не сплачується єдиний податок четвертої групи з площі сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди, у податкових періодах, коли на територіях, на яких розташовані такі сільськогосподарські угіддя та/або землі водного фонду, ведуться бойові дії або території тимчасово окуповані збройними формуваннями Російської Федерації, до дати завершення на таких територіях активних бойових дій або тимчасової окупації Російською Федерацією.

Дія цього підпункту не поширюється на земельні ділянки, розташовані на територіях, на яких ведуться активні бойові дії або тимчасова окупація Російською Федерацією завершені до 1 травня 2022 року.

Дати початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації визначаються

відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Платники єдиного податку четвертої групи, які до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" задекларували в податковій звітності за 2022 та/або 2023 роки податкові зобов’язання з єдиного податку четвертої групи з площ земельних ділянок, що розташовані на територіях, визначених цим підпунктом, мають право відкоригувати нараховані податкові зобов’язання з єдиного податку четвертої групи за період березень 2022 року - 2023 рік шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій за відповідний період.

У разі якщо податок, визначений абзацом першим цього підпункту, нараховано, але не сплачено та не відкориговано платником податків шляхом подання уточнюючих податкових декларацій за відповідний період, то визначені податкові зобов’язання не вважаються податковим боргом та підлягають анулюванню.

Штрафні санкції та пеня, визначені цим Кодексом, за період починаючи з 1 березня 2022 року до дати набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" не застосовуються (не нараховуються), а застосовані (нараховані) підлягають анулюванню.

Платники єдиного податку четвертої групи мають право відкоригувати нараховані за відповідні минулі податкові (звітні) періоди податкові зобов’язання з єдиного податку четвертої групи з площ земельних ділянок, які після набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно" визнані такими, що перебувають у консервації (за період перебування земельних ділянок у консервації) та/або забруднені вибухонебезпечними предметами (за період, коли земельні ділянки були забруднені вибухонебезпечними предметами).

Річна сума єдиного податку четвертої групи визначається пропорційно до кількості місяців, коли площі земельних ділянок (земельних часток (паїв), визначені цим підпунктом, підлягали оподаткуванню єдиним податком.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.33 згідно із Законом № 3050-IX від 11.04.2023}

69.34. Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан, до рішень сільських, селищних, міських рад, військових адміністрацій або військово-цивільних адміністрацій щодо встановлення ставок та пільг з місцевих податків та/або зборів та/або рішень про внесення змін до таких рішень не застосовуються вимоги підпункту 4.1.9 пункту 4.1 та пункту 4.5 статті 4, підпунктів 12.3.3, 12.3.4 і 12.3.7 пункту 12.3, підпункту 12.4.3 пункту 12.4 та пункту 12.5 статті 12 цього Кодексу та Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", частини четвертої статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації", Закону України "Про державну допомогу суб’єктам господарювання".

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.34 згідно із Законом № 3050-IX від

11.04.2023}

69.35. Установити, що тимчасово, на період з 1 серпня 2023 року до 1 грудня 2023 року, до плану-графіка проведення документальних планових перевірок можуть бути включені виключно:

{Абзац перший підпункту 69.35 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3453-IX від 09.11.2023}

1) платники податків, які здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції;

2) платники податків, які здійснюють діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес);

3) платники податків, які надають фінансові, платіжні послуги.

При цьому формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок та внесення змін до нього здійснюються без урахування вимог, передбачених пунктом 77.2 статті 77 цього Кодексу.

Внесення змін до плану-графіка може здійснюватися щомісячно з урахуванням форс-мажорних обставин, обставин непереборної сили, наявності/відсутності безпечних умов для проведення перевірок, які визначені підпунктом 69.2-1 цього пункту, та з урахуванням вимог, встановлених цим підпунктом.

Оновлений план-графік оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше останнього числа місяця, в якому було затверджено такий оновлений план-графік.

Документальні планові перевірки платників податків, які здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції, організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), та платників податків, які надають фінансові, платіжні послуги, можуть розпочинатися не раніше ніж через 30 календарних днів, наступних за датою оприлюднення оновленого плану-графіка, за умови надіслання (вручення) таким платникам (їх представникам) не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення перевірки у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, копії наказу про проведення документальної планової перевірки та письмового повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.35 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

69.35-1. Тимчасово, з 1 грудня 2023 року, діє мораторій:

1) на проведення документальних перевірок платників єдиного податку першої та другої груп (крім перевірок, пов’язаних з припиненням підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, та/або таких, що проводяться на звернення платника податків) - до 1 грудня 2024 року;

2) на проведення документальних перевірок платників податків, податкова адреса яких станом на дату початку тимчасової окупації є тимчасово окуповані Російською Федерацією території України, - до останнього числа місяця, в якому була завершена тимчасова окупація відповідних територій, а в разі зміни платником податків місцезнаходження на іншу територію України - до дати проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження, крім документальних позапланових перевірок:

що проводяться виключно на звернення платника податків;

що проводяться з підстав, визначених підпунктами 78.1.5, 78.1.7, 78.1.8, 78.1.12, 78.1.21 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу;

платників податків, щодо яких отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником податків вимог валютного законодавства в частині дотримання граничних строків

надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями;

3) на проведення документальних перевірок платників податків, податкова адреса яких станом на дату початку бойових дій є територія, на якій ведуться активні бойові дії, - до останнього числа місяця, в якому було завершено бойові дії на відповідній території, а в разі зміни платником податків місцезнаходження на іншу територію України - до дати проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження, крім документальних позапланових перевірок:

що проводяться виключно на звернення платника податків;

що проводяться з підстав, визначених підпунктами 78.1.5, 78.1.7, 78.1.8, 78.1.12, 78.1.21 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу;

платників податків, щодо яких отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником податків вимог валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями;

4) на проведення документальних перевірок платників податків, податкова адреса яких станом на дату початку можливих бойових дій є територія можливих бойових дій, - до останнього числа місяця, в якому була припинена можливість бойових дій на відповідній території, а в разі зміни платником податків місцезнаходження на іншу територію України - до дати проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження, крім документальних позапланових перевірок:

що проводяться виключно на звернення платника податків;

що проводяться з підстав, визначених підпунктами 78.1.1 (в частині документальних позапланових перевірок платників податків, щодо яких отримано інформацію, що свідчить про порушення податкового законодавства з питань оподаткування доходів, отриманих нерезидентами, із джерелом їх походження з України та/або з питань оподаткування нерезидентів, які здійснюють/здійснювали свою діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, платників податків, які здійснюють/здійснювали діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції, організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), платників податків, які надають/надавали фінансові, платіжні послуги), 78.1.2 (в частині контролю за трансфертним ціноутворенням), 78.1.3, 78.1.5, 78.1.7, 78.1.8, 78.1.9, 78.1.12, 78.1.14, 78.1.15, 78.1.16, 78.1.19, 78.1.21 та 78.1.22 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу;

платників податків, щодо яких отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником податків вимог валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями;

5) на проведення фактичних перевірок за місцезнаходженням об’єктів оподаткування чи об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням, які станом на дату початку тимчасової окупації були розташовані на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, - до дати завершення тимчасової окупації відповідних територій;

6) на проведення фактичних перевірок за місцезнаходженням об’єктів оподаткування чи об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням, які станом на дату початку активних бойових дій були розташовані на територіях, на яких ведуться активні бойові дії, - до дати завершення бойових дій на відповідних територіях;

7) на проведення фактичних перевірок за місцезнаходженням об’єктів оподаткування чи об’єктів, пов’язаних з оподаткуванням, які станом на дату початку можливих бойових дій були розташовані на територіях можливих бойових дій (крім перевірок платників податків, які здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції, організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), купівлі/продажу іноземної валюти, суб’єктів, які провадять господарську діяльність без державної реєстрації як суб’єкта господарювання) - до дати завершення можливих бойових дій на відповідних територіях.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Дати завершення тимчасової окупації, завершення бойових дій, припинення можливості бойових дій визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.35-1 згідно із Законом № 3453-IX від 09.11.2023}

69.35-2. Установити, що з 1 грудня 2023 року по 31 грудня 2024 року включно до плану-графіка проведення документальних планових перевірок на 2023 та 2024 роки можуть бути включені виключно:

1) платники податків, які здійснюють/здійснювали діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції;

2) платники податків, які здійснюють/здійснювали діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес);

3) платники податків, які надають/надавали фінансові, платіжні послуги;

4) нерезиденти, які здійснюють/здійснювали в Україні діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, та/або відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва нерезидента, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

рівень зростання податку на прибуток на 50 і більше відсотків менший, ніж рівень зростання доходів платника податків;

декларування нарахованої заробітної плати за відсутності декларування об’єкта оподаткування податком на прибуток або декларування доходу, звільненого від оподаткування відповідно до міжнародного договору України;

5) інші платники податків, які на основі показників, сформованих за підсумками 2021 календарного року, відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

рівень сплати податку на прибуток на 50 і більше відсотків менший, ніж рівень сплати податку у відповідній галузі. Цей критерій не поширюється на платників єдиного податку;

рівень сплати податку на додану вартість на 50 і більше відсотків менший, ніж рівень сплати податку у відповідній галузі. Цей критерій не поширюється на платників податків, у яких операції з вивезення товарів за межі митної території України становлять 25 і більше відсотків загального обсягу постачання та одночасно рівень сплати податку на прибуток становить не менше 50 відсотків рівня сплати податку на прибуток у відповідній галузі;

дебіторська заборгованість перевищує кредиторську заборгованість більше ніж у два рази;

загальна сума витрат, відображених у податковій декларації про майновий стан і доходи, становить 75 або більше відсотків суми загального річного доходу, задекларованого у такій декларації, за умови що сума загального річного доходу, отриманого від провадження підприємницької діяльності, становить 10 мільйонів гривень і більше;

нарахування та/або виплата податковим агентом - юридичною особою доходів у вигляді заробітної плати в розмірі менше середньої заробітної плати у відповідній галузі у відповідному регіоні (за основним місцем обліку в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику).

Передбачені цим підпунктом рівні сплати відповідного податку по галузях та показники середньої заробітної плати у відповідній галузі за регіонами, сформовані на основі показників за підсумками 2021 календарного року, публікуються на офіційному веб-сайті центрального органу

виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, протягом 10 календарних днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо скасування мораторію на проведення податкових перевірок". При цьому для цілей цього підпункту галузь визначається за видами економічної діяльності на рівні класу згідно з КВЕД 009:2010.

При формуванні плану-графіка проведення документальних планових перевірок на 2024 рік враховуються показники позитивної динаміки:

рівнів сплати податку на прибуток та податку на додану вартість по відповідній галузі за дев’ять місяців 2023 року. Після настання граничних строків для подання річної звітності враховуються показники за 2023 рік. У разі якщо податковим (звітним) періодом для податку на прибуток платника податків є календарний рік, враховуються показники за попередній рік;

рівнів нарахування та/або виплати податковим агентом - юридичною особою доходів у вигляді заробітної плати за дев’ять місяців 2023 року. Після настання граничних строків для подання податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску за четвертий квартал 2023 року враховуються показники за чотири квартали 2023 року.

При цьому формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок та внесення змін до нього здійснюються без урахування вимог, передбачених пунктом 77.2 статті 77 цього Кодексу.

Внесення змін до плану-графіка може здійснюватися щомісячно з урахуванням обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин), наявності/відсутності безпечних умов для проведення перевірок, визначених підпунктом 69.2-2 цього пункту, та з урахуванням вимог, встановлених цим підпунктом.

Оновлений план-графік оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, не пізніше останнього числа місяця, в якому було затверджено такий оновлений план-графік.

Документальна перевірка платника податків, який був включений до оновленого плану-графіка проведення документальних планових перевірок на поточний рік відповідно до підпунктів 4 і 5 цього підпункту, може бути розпочата не раніше ніж через два місяці з дня оприлюднення оновленого плану-графіка.

Документальні планові перевірки платників податків, які здійснюють/здійснювали діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції, організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), та платників податків, що надають фінансові, платіжні послуги, можуть розпочинатися не раніше ніж через 30 календарних днів, наступних за датою оприлюднення оновленого плану-графіка, за умови надіслання (вручення) таким платникам (їх представникам) не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення перевірки у порядку, визначеному статтею 42 цього Кодексу, копії наказу про проведення документальної планової перевірки та письмового повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.35-2 згідно із Законом № 3453-IX від 09.11.2023}

69.36. Для контролюючого органу та платників податків зупиняється відлік строку давності щодо документальних планових та позапланових перевірок, які не проводяться згідно з підпунктами 69.2-2, 69.35-1 та 69.35-2 цього пункту.

{Абзац перший підпункту 69.36 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 3453-IX від 09.11.2023}

Для платників податків продовжуються строки зберігання документів та інформації, визначених

пунктом 44.1 статті 44 цього Кодексу, на період зупинення відліку строку давності, передбаченого абзацом першим цього підпункту.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.36 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

69.37. Тимчасово, на період з 1 серпня 2023 року до припинення або скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, у разі сплати платником податків протягом 30 календарних днів з дня, наступного за днем отримання податкового повідомлення-рішення, суми податкового зобов’язання, нарахованого за результатами документальних перевірок, які були відновлені або розпочаті з 1 серпня 2023 року та завершені до дня припинення або скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, штрафні (фінансові) санкції (штрафи), нараховані на суму такого податкового зобов’язання, вважаються скасованими, а пеня не нараховується.

Сума грошового зобов’язання, визначеного у податковому повідомленні-рішенні, вважається неузгодженою до моменту повної сплати податкового зобов’язання, визначеного в такому податковому повідомленні-рішенні, але не пізніше ніж протягом 30 календарних днів з дня, наступного за днем отримання платником податків такого податкового повідомлення-рішення.

Сума податкового зобов’язання, сплаченого у порядку, передбаченому цим підпунктом, не підлягає оскарженню.

Норми статей 56 та 57 цього Кодексу застосовуються з урахуванням строків, визначених цим підпунктом.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.37 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

69.38. Тимчасово, на період з 1 серпня 2023 року до припинення або скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, у разі самостійного виправлення платником податків з дотриманням порядку, вимог та обмежень, визначених статтею 50 цього Кодексу, помилок, що призвели до заниження податкового зобов’язання, такий платник звільняється від нарахування та сплати штрафних санкцій, передбачених пунктом 50.1 статті 50 цього Кодексу, та пені.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.38 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

69.39. Для платників податку на додану вартість, якими сформовано податковий кредит за звітні (податкові) періоди лютий - травень 2022 року на підставі первинних документів, отриманих від особи, яка на дату виникнення податкових зобов’язань з постачання товарів/послуг відповідно до статті 187 цього Кодексу була зареєстрована як платник податку на додану вартість та обрала особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 підрозділу 8 цього розділу, зберігається право на податковий кредит за лютий - травень 2022 року за податковими накладними, складеними такою особою, за умови їх реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних протягом 60 календарних днів з дня відновлення реєстрації платником податку на додану вартість.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.39 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

69.40. Тимчасово з 1 серпня 2023 року контролюючі органи не здійснюють передбачені статтями

59-60, 87-101 цього Кодексу заходи з погашення податкового боргу, що виник до 24 лютого 2022 року:

1) щодо платників податків - суб’єктів господарювання, податкова адреса яких станом на дату початку тимчасової окупації є тимчасово окуповані Російською Федерацією території України, - до останнього числа місяця, в якому була завершена тимчасова окупація, а у випадку зміни платником податків місцезнаходження на іншу територію України - до дати проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження;

2) щодо платників податків - суб’єктів господарювання, податкова адреса яких станом на дату початку бойових дій є території, на яких ведуться активні бойові дії, - до останнього числа місяця, в якому було завершено бойові дії на відповідних територіях, а у випадку зміни платником податків місцезнаходження на іншу територію України - до дати проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження;

3) щодо платників податків - суб’єктів господарювання, податкова адреса яких станом на дату початку можливих бойових дій є території можливих бойових дій, - до останнього числа місяця, в якому була припинена можливість бойових дій на відповідних територіях, а у випадку зміни платником податків місцезнаходження на іншу територію України - до дати проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження;

4) щодо платників податків - фізичних осіб (у тому числі осіб, які провадять незалежну професійну діяльність), місцем проживання яких є тимчасово окуповані Російською Федерацією території України або території, на яких ведуться активні бойові дії, або території можливих бойових дій, - до останнього числа місяця, в якому була завершена тимчасова окупація або завершені бойові дії, або припинена можливість бойових дій на відповідних територіях.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Дати завершення тимчасової окупації, завершення бойових дій та дати припинення можливості бойових дій визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Установити, що для платників податків, стосовно яких контролюючим органом не застосовуються заходи стягнення згідно з цим підпунктом, зупиняється перебіг строків давності, визначених пунктом 102.4 статті 102 цього Кодексу.

{Пункт 69 підрозділу 10 розділу XX доповнено підпунктом 69.40 згідно із Законом № 3219-IX від 30.06.2023}

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 69 згідно із Законом № 2118-IX від 03.03.2022}

70. Особи, до яких застосовуються вимоги статті 44-1 цього Кодексу, вперше подають повідомлення про структуру власності та кінцевих бенефіціарних власників або повідомляють контролюючий орган про призначення уповноваженого банку відповідно до вимог пункту 44-1.3 статті 44-1 цього Кодексу у повідомленні за перший звітний (податковий) квартал, який розпочинається 1 січня року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний стан, введений Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 70 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

71. Особи, які є управителями або адміністраторами трастів та до яких застосовуються вимоги статті 44-2 Кодексу, вперше подають повідомлення про укладення та припинення договорів про управління або адміністрування трасту відповідно до пункту 44-2.2 статті 44-2 цього Кодексу протягом 180 календарних днів з дня припинення або скасування воєнного стану, введеного Указом

Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX".

{Підрозділ 10 розділу XX доповнено пунктом 71 згідно із Законом № 2970-IX від 20.03.2023}

Президент України В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
2 грудня 2010 року
№ 2755-VI

Публікації документа

- **Голос України** від 04.12.2010 — № 229, / № 229-230 /
- **Офіційний вісник України** від 10.12.2010 — 2010 р., № 92, том 1, стор. 9, стаття 3248, код акта 53775/2010
- **Відомості Верховної Ради України** від 08.04.2011 — 2011 р., № 13, / № 13-14, № 15-16, № 17 /, стор. 556, стаття 112

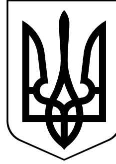

ПОВІТРЯНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 48-49, ст.536)

{Із змінами, внесеними згідно з Кодексом
№ 4651-VI від 13.04.2012*, ВВР, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88*
Законами
№ 5502-VI від 20.11.2012*, ВВР, 2014, № 8, ст.88*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 222-VIII від 02.03.2015*, ВВР, 2015, № 23, ст.158*
№ 901-VIII від 23.12.2015*, ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 1965-VIII від 21.03.2017*, ВВР, 2017, № 16, ст.199*
№ 2059-VIII від 23.05.2017*, ВВР, 2017, № 29, ст.315*
№ 2581-VIII від 02.10.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 155-IX від 03.10.2019*, ВВР, 2019, № 48, ст.325 - щодо набрання чинності див.*
пункт 1 *розділу XII*
№ 199-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 51, ст.377*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 759-IX від 13.07.2020*, ВВР, 2020, № 48, ст.430*
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 2026-IX від 27.01.2022
№ 2228-IX від 21.04.2022
№ 2626-IX від 21.09.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 3007-IX від 21.03.2023
№ 3184-IX від 29.06.2023
№ 3232-IX від 13.07.2023*}*

{У тексті Кодексу слова "митні органи" в усіх відмінках замінено словами "органи доходів і зборів" у відповідному відмінку згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

{У тексті Кодексу слово "інвалід" у всіх відмінках і числах замінено словами "особа з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

Повітряний кодекс України встановлює правові основи діяльності в галузі авіації.

Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України спрямоване на гарантування безпеки авіації, забезпечення інтересів

держави, національної безпеки та потреб суспільства і економіки у повітряних перевезеннях та авіаційних роботах.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) аварія - авіаційна подія без людських жертв, що призвела до серйозного пошкодження чи руйнування повітряного судна, тілесних ушкоджень пасажирів, членів екіпажу чи третіх осіб;

2) авіаційна безпека - захист цивільної авіації від актів незаконного втручання, який забезпечується комплексом заходів із залученням людських і матеріальних ресурсів;

3) авіаційна діяльність - діяльність фізичних та юридичних осіб у галузі авіації та/або організація повітряного руху України;

4) авіаційна подія - подія, пов'язана з експлуатацією повітряного судна, яка відбувається: у разі пілотованого повітряного судна у проміжок часу між посадкою будь-якої особи на борт повітряного судна з метою здійснити політ та часом, коли всі особи, які перебували на борту, залишили повітряне судно; у разі безпілотного повітряного судна з часу, коли повітряне судно готове рушити з місця для виконання польоту, до часу його зупинки після завершення польоту та вимкнення головної силової установки, під час якої:

а) будь-яка особа отримала тілесне ушкодження зі смертельним наслідком або тілесне ушкодження внаслідок:

перебування в цьому повітряному судні; або

безпосереднього контакту з будь-якою частиною повітряного судна, у тому числі частиною, що відділилася від повітряного судна; або

безпосереднього впливу струменя газів реактивного двигуна, крім тих випадків, коли тілесні ушкодження отримані внаслідок природних причин, нанесених самому собі, або нанесених іншими особами, або коли тілесні ушкодження завдані безбілетним пасажирам, які переховуються поза зонами, до яких звичайно відкрито доступ пасажирам та членам екіпажу;

б) повітряне судно зазнає пошкодження або відбувається руйнування його конструкції, у результаті чого:

порушується міцність конструкції, погіршуються технічні чи льотні характеристики повітряного судна, та

звичайно потребується значний ремонт або заміна пошкодженого компонента повітряного судна, за винятком відмови чи пошкодження двигуна, коли пошкоджено лише один двигун (у тому числі його капоти чи допоміжні агрегати), повітряні гвинти, закінцівки крила, антени, датчики, лопатки, пневматики, гальмівні пристрої, колеса, обтічники, панелі, стулки шасі, лобове скло, обшивка повітряного судна (наприклад, незначні вм'ятини чи пробоїни) або виникли незначні пошкодження лопатей несучого гвинта, лопатей

хвостового гвинта, шасі та пошкодження, що викликані градом чи зіткненням з птахами (у тому числі пробоїни в обтічнику антени радіолокатора); або

в) повітряне судно зникає безвісти чи опиняється в місці, де доступ до нього абсолютно неможливий;

5) аварійне обслуговування - обслуговування, що забезпечується шляхом оповіщення відповідних організацій про повітряні судна, яким потрібна пошуково-рятувальна допомога, та сприяння таким організаціям на їх запит;

6) аварійно-рятувальне та протипожежне забезпечення - комплекс заходів з дотримання встановлених правил і нормативів (норм), спрямованих на підготовку, утримання на належному рівні готовності та залучення до дій аварійно-рятувальних сил і засобів для пошуку та рятування пасажирів, членів екіпажу, а також гасіння пожеж, що виникли під час авіаційних подій на території аеропортів (аеродромів) та в районі відповідальності аеродромів за проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт;

7) авіаційні роботи - польоти, під час здійснення яких повітряне судно використовується для забезпечення спеціалізованих видів обслуговування (авіаційно-хімічні роботи, аерофотозйомка, патрулювання тощо);

8) авіаційний перевізник (авіаперевізник) - суб'єкт господарювання, що надає послуги з перевезення пасажирів, вантажу, пошти повітряним транспортом;

9) авіаційний персонал - особи, які пройшли спеціальну фахову підготовку, мають відповідне свідоцтво і здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження;

10) авіаційний пошук і рятування - комплекс заходів, спрямованих на виявлення повітряних суден, які зазнали або зазнають лиха, та надання своєчасної допомоги потерпілим внаслідок авіаційної події;

11) авіація загального призначення - авіація, що не використовується для здійснення комерційних повітряних перевезень і виконання авіаційних робіт;

12) аеродром - визначена ділянка земної, водної поверхні, включаючи будь-які будівлі, споруди і обладнання, призначена повністю чи частково для вильоту, прибуття, стоянки та руху по такій поверхні повітряних суден;

{Пункт 12 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

13) аеродром державної авіації - аеродром, призначений для використання державними повітряними суднами;

14) аеродром спільного використання - аеродром, що використовується для польотів повітряних суден цивільної та державної авіації;

15) аеродром цивільної авіації (далі - цивільний аеродром) - аеродром, призначений для використання повітряними суднами цивільної авіації;

16) аеронавігаційне обслуговування - обслуговування, яке здійснюється провайдерами аеронавігаційного обслуговування на всіх етапах польоту повітряних суден, що включає

організацію повітряного руху, зв'язок, навігацію, спостереження (радіотехнічне забезпечення), пошук і рятування, метеорологічне обслуговування та надання аеронавігаційної інформації;

17) аеропорт - комплекс споруд, що призначений для приймання, відправлення повітряних суден, обслуговування повітряних перевезень, проведення робіт з технічного обслуговування і має для таких цілей аеродром, аеровокзал, інші наземні споруди та необхідне обладнання;

{Пункт 17 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

18) багаж - предмети, майно та інші особисті речі пасажира або члена екіпажу, що перевозяться на борту повітряного судна;

{Пункт 18 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

19) багажна квитанція - частина квитка, що засвідчує прийняття до перевезення зареєстрованого багажу;

20) безпека авіації - стан галузі цивільної авіації, за якого ризик завдання збитків людям чи майну знижується до прийнятного рівня у результаті безперервного процесу визначення рівня небезпеки і керування ним та утримується на такому рівні, або знижується далі, у сферах безпеки польотів, авіаційної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, економічної безпеки та інформаційної безпеки;

21) безпека польотів - стан, за якого ризик шкоди чи ушкодження обмежений до прийнятного рівня;

22) бронювання (резервування) - попереднє замовлення місця у повітряному судні на певні рейс і дату для перевезення пасажира або попереднє замовлення обсягу і тоннажу у повітряному судні на певні рейс і дату для перевезення багажу (вантажу);

23) безпілотне повітряне судно - будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке пілотується дистанційно без пілота на борту;

{Пункт 23 частини першої статті 1 в редакції Закону № 3232-IX від 13.07.2023}

23^1) безпілотна авіаційна система - безпілотне повітряне судно та обладнання для дистанційного керування ним;

{Частину першу статті 1 доповнено пунктом 23^1 згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

24) вантаж - будь-яке майно, крім пошти, бортових припасів та супроводжуваного або засланого багажу, що перевозиться на борту повітряного судна;

{Пункт 24 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

25) вертодром - аеродром або майданчик на землі, на воді чи на споруді, призначений повністю або частково для прибуття, відправлення та руху вертольотів по його поверхні;

26) використання повітряного простору України - провадження діяльності, пов'язаної з польотами повітряних суден, з переміщенням (перебуванням) матеріальних об'єктів у повітряному просторі України, а також з вибуховими роботами, пусками ракет, усіма

видами стрільб, у тому числі з метою здійснення впливу на гідрометеорологічні процеси в атмосфері, що становлять загрозу безпеці польотів повітряних суден та інших літальних апаратів;

27) виріб авіаційної техніки - повітряне судно, авіаційний двигун, повітряний гвинт або допоміжна силова установка;

28) виробник - юридична або фізична особа, що здійснює виробництво авіаційної техніки;

29) відмова в перевезенні - відмова авіаперевізника в перевезенні пасажира або його багажу рейсом, незважаючи на його присутність для посадки на борт, крім наявності для відмови у посадці таких підстав: охорона здоров'я, забезпечення безпеки, неналежне оформлення необхідної для перевезення документації (паспорт, віза, квиток тощо);

30) державна авіація - авіація, що використовує повітряні судна з метою виконання функцій із забезпечення національної безпеки і оборони держави та захисту населення, які покладаються на Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, органи охорони державного кордону України, митні органи;

{Пункт 30 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 2228-IX від 21.04.2022, № 3184-IX від 29.06.2023}

31) державне повітряне судно - повітряне судно, що застосовується у військовій, прикордонній службі, службі цивільного захисту, Міністерстві внутрішніх справ України, Національній поліції України, Службі безпеки України та митних органах;

{Пункт 31 частини першої статті 1 в редакції Закону № 406-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 3184-IX від 29.06.2023}

31^1) державний збір із суб’єкта авіаційної діяльності - обов’язковий неподатковий платіж до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях як складової Державного бюджету України, що справляється із суб’єкта авіаційної діяльності відповідно до законодавства;

{Частину першу статті 1 доповнено пунктом 31^1 згідно із Законом № 759-IX від 13.07.2020}

31^2) дистанційний пілот - фізична особа, відповідальна за безпечне виконання польоту безпілотного повітряного судна, яка керує його органами управління вручну або здійснює моніторинг курсу автономного польоту безпілотного повітряного судна, залишаючись здатною втручатися та змінювати його курс у будь-який час;

{Частину першу статті 1 доповнено пунктом 31^2 згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

32) дозвіл - документ, що не є документом дозвільного характеру;

33) експериментальне повітряне судно - прототип повітряного судна, модифіковане або нове повітряне судно, на якому проводяться випробування або дослідно-конструкторські, експериментальні та науково-дослідні роботи;

34) експлуатант аеродрому - юридична особа, що здійснює експлуатацію аеродрому;

35) експлуатант аеропорту - юридична особа, що є утримувачем сертифіката аеродрому та має сертифікат на право здійснення діяльності з наземного адміністрування в аеропорту. Експлуатант аеропорту може мати також інші сертифікати та здійснювати інші види аеропортової діяльності, крім визначених у цьому абзаці;

36) експлуатант - юридична або фізична особа, яка експлуатує чи пропонує послуги з експлуатації повітряних суден;

37) електронний квиток - електронний документ, що включає маршрут-квитанцію, видану авіаперевізником або від імені авіаперевізника, електронні купони та, у разі використання, документ для посадки;

38) електронний купон - частина електронного квитка, яка використовується для перевезення на відповідному рейсі, або інший документ, який його замінює, що зберігається у базі даних автоматизованої системи бронювання перевізника;

39) емісія авіаційного двигуна - виділення авіаційним двигуном таких шкідливих газоподібних речовин, як дим, незгорілі вуглеводні, окиси вуглецю і оксиди азоту;

40) єдиний міжнародний перевізний документ - документ, що підтверджує міжнародний характер авіаційного перевезення у разі його виконання за межі митної території України. Єдиним міжнародним перевізним документом є Генеральна декларація, належним чином оформлена експлуатантом відповідно до Доповнення 1 до Додатка 9 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію;

41) заборона використання повітряного простору України - обов'язкове для виконання рішення уповноваженого органу про заборону певним (окремим) користувачам провадити у визначеному районі діяльність, пов'язану з використанням повітряного простору України;

42) загальний повітряний рух - польоти повітряних суден, що виконуються відповідно до стандартів та рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО);

43) зареєстрований багаж - багаж пасажира, прийнятий перевізником під свою відповідальність для перевезення та своєчасної доставки, на який перевізник оформив багажну квитанцію та видав багажну ідентифікаційну бирку;

44) засоби зв'язку, навігації та спостереження (радіотехнічного забезпечення) - радіоелектронні і технічні засоби (засоби електрозв'язку, радіонавігації та радіолокації, автоматизовані системи та їх робочі місця, апаратура відображення, антенно-фідерні пристрої, лінії управління електрозв'язком, автономні джерела електроживлення, електроустановки та електрообладнання), призначені для забезпечення польотів повітряних суден, виконання функцій з обслуговування повітряного руху та забезпечення виробничої діяльності підприємств цивільної авіації;

45) землі аеропортів (аеродромів) - земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди та обладнання, а також земельні ділянки, необхідні для забезпечення роботи аеропорту (аеродрому) та визначені генеральним планом;

46) злітно-посадковий майданчик - земельна (водна, льодова) ділянка, спеціально підготовлений майданчик або підняті над земною, водною поверхнею конструкції, що придатні та використовуються для зльоту, посадки, руху та стоянки легких повітряних суден максимальною злітною масою не більше 5700 кілограмів. Злітно-посадкові майданчики поділяються на постійні та тимчасові;

47) інформація про безпеку польотів - інформація, що міститься у системах збору та обробки даних про безпеку польотів, створених виключно з метою підвищення рівня безпеки польотів, та підлягає захисту;

48) інцидент - подія, крім авіаційної події, що пов'язана з експлуатацією повітряного судна і впливає або може вплинути на рівень безпеки його експлуатації;

49) катастрофа - авіаційна подія з людськими жертвами, що призвела до загибелі або зникнення безвісти когось із пасажирів, членів екіпажу або третіх осіб, а також у разі отримання ними тілесних ушкоджень зі смертельним наслідком під час:

а) перебування у цьому повітряному судні;

б) безпосереднього зіткнення з будь-якою частиною повітряного судна, включаючи частини, що відокремилися від цього повітряного судна;

в) безпосередньої дії струменя газів реактивного двигуна;

г) зникнення безвісти повітряного судна.

До катастроф також належать випадки загибелі когось із осіб, які перебували на борту, у процесі їх аварійної евакуації з повітряного судна.

У разі отримання тілесних ушкоджень, внаслідок яких протягом 30 діб з часу авіаційної події настала смерть, вони класифікуються як тілесні ушкодження зі смертельним наслідком;

50) квиток (пасажирський квиток та багажна квитанція) - виданий перевізником (його агентом) документ, у тому числі електронний, який містить умови договору перевезення, повідомлення, польотні та пасажирські купони;

51) компоненти та обладнання - вимірювальний прилад, устаткування, механізм, деталь, вузол, агрегат, складова частина або допоміжний пристрій, включаючи апаратуру зв'язку, що використовуються або призначені для використання під час експлуатації повітряного судна або управління повітряним судном і встановлені або приєднані до повітряного судна, у тому числі частини планера повітряного судна, двигуна або повітряного гвинта;

52) користувач аеропорту (аеродрому) - юридична або фізична особа, що здійснює повітряні перевезення пасажирів, пошти, вантажу або виконує інші види польотів;

53) користувачі повітряного простору України - фізичні та юридичні особи, яким у встановленому порядку надано право на провадження діяльності з використання повітряного простору України;

54) літальний апарат - пристрій для польотів в атмосфері чи космічному просторі;

55) лізинг з екіпажем (мокрий лізинг) - лізинг, за умовами якого повітряне судно включено до сертифіката експлуатанта - лізингодавця, який несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів;

56) лізинг без екіпажу (сухий лізинг) - лізинг, за умовами якого повітряне судно включено до сертифіката експлуатанта - лізингоодержувача, який несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів;

57) маршрут обслуговування повітряного руху - визначений маршрут, призначений для спрямування потоку руху з метою забезпечення обслуговування повітряного руху;

58) метеорологічне обслуговування - обслуговування, що включає в себе послуги із забезпечення метеорологічними прогнозами, консультаціями та спостереженнями, а також іншою метеорологічною інформацією та послугами, що надаються для суб'єктів авіаційної діяльності;

59) метод ортодромічної відстані маршруту - метод, за якого відстань між двома пунктами на поверхні земної кулі вимірюється як найкоротша відстань по дузі більшого кола, площина якого проходить через центр Землі;

60) метод прорейтового розподілу - метод, за якого загальний дохід від транспортування від пункту відправлення до пункту призначення розподіляється за кожним сегментом маршруту відповідно до правил розрахунків, викладених у довідниках Міжнародної асоціації повітряного транспорту "Prorate Manual Passenger (PMP)", "Revenue Accounting Manual (RAM)" та"Resolutions Manual";

61) міжнародний аеропорт - визначений державою на її території аеропорт для приймання і відправлення повітряних суден, що виконують міжнародні повітряні перевезення, у якому здійснюються митні, імміграційні, санітарні, карантинні (стосовно тварин і рослин) та інші процедури, передбачені законодавством;

62) місце призначення - пункт, зазначений у квитку, де закінчується перевезення пасажира та його багажу;

63) надзвичайна подія - пов'язана з використанням повітряного судна подія, що не відповідає визначенню термінів "авіаційна подія", "серйозний інцидент" чи "інцидент", пов'язана з технічним обслуговуванням, ремонтом, зберіганням, транспортуванням, під час якої настав один з таких наслідків:

а) загибель або тілесні ушкодження особи під час її перебування на борту повітряного судна внаслідок необережних або умисних дій самого потерпілого чи інших осіб, не пов'язаних з порушенням функціонування повітряного судна та його систем;

б) загибель або тілесні ушкодження особи, яка без достатніх підстав або документів самовільно проникла за межі зон у повітряному судні, куди доступ пасажирам та членам екіпажу заборонено;

в) загибель або тілесні ушкодження особи, яка перебувала на борту повітряного судна, внаслідок впливу зовнішнього середовища після вимушеної посадки повітряного судна за межами аеродрому;

г) загибель або тілесні ушкодження особи, яка перебувала поза межами повітряного судна, внаслідок безпосереднього контакту з повітряним судном або його елементами;

ґ) руйнування або серйозне пошкодження повітряного судна на землі, що призвело до порушення міцності його конструкції або погіршення льотно-технічних характеристик внаслідок впливу зовнішнього середовища або порушення технології обслуговування, правил зберігання і транспортування;

{Підпункт "д" пункту 63 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

64) наземне обслуговування - послуги з наземного обслуговування повітряних суден, екіпажу, пасажирів, вантажу, багажу, пошти, що надаються користувачам аеропорту на території аеропорту (аеродрому) або за його межами;

65) небезпечний вантаж - вироби або речовини, що можуть створювати загрозу для здоров'я, безпеки, майна або навколишнього природного середовища і зазначені в переліку небезпечних вантажів, визначеному авіаційними правилами України;

66) неналежне використання інформації про безпеку польотів - використання інформації з іншою метою ніж та, з якою така інформація збиралася, зокрема використання інформації з метою дисциплінарного, цивільного, адміністративного, кримінального провадження або провадження у справах про адміністративні правопорушення стосовно експлуатаційного персоналу чи оприлюднення такої інформації;

{Пункт 66 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

67) нерегулярне повітряне перевезення - повітряне перевезення, що не підпадає під визначення терміну "регулярне повітряне перевезення";

68) несупроводжуваний багаж - багаж, який прийнято до перевезення окремо від пасажира і оформлено за авіаційною вантажною накладною;

69) об'єкти авіаційної діяльності - повітряні судна, їх компоненти та обладнання, авіаційна наземна техніка та аеродромне обладнання, інженерно-технічні споруди, рухоме та нерухоме майно, що використовуються для забезпечення авіаційної діяльності;

70) об'єднана цивільно-військова система організації повітряного руху - організаційне та функціональне об'єднання, повноваження та діяльність якого пов'язані з організацією використання повітряного простору, організацією повітряного руху та його обслуговуванням у повітряному просторі України та повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за обслуговування повітряного руху міжнародними договорами покладена на Україну;

70^{1}) обладнання для дистанційного керування безпілотним повітряним судном - будь-який прилад, обладнання, механізм, апарат, приладдя, програмне забезпечення або

аксесуар, що необхідні для безпечної експлуатації безпілотного повітряного судна, не є його частиною і не розміщені на його борту;

{Частину першу статті 1 доповнено пунктом 70[1] згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

71) обмеження використання повітряного простору України - особливий порядок використання повітряного простору, що визначається комплексом заходів, спрямованих на убезпечення польотів та провадження іншої діяльності у повітряному просторі України;

72) обмін повітряними суднами та екіпажами - вид договірних відносин між експлуатантами, спрямований на підвищення гнучкості, економічної ефективності використання повітряних суден, забезпечення можливості спільної експлуатації повітряного судна, оперативного резервування повітряного судна у разі зупинки повітряного судна з технічної або інших причин, відповідно до якого один експлуатант надає іншому експлуатанту або вони надають один одному транспортні послуги з перевезення пасажирів, багажу, пошти чи вантажу;

73) обслуговування повітряного руху - забезпечення польотно-інформаційного обслуговування, аварійного чи диспетчерського обслуговування повітряного руху (районного диспетчерського обслуговування, диспетчерського обслуговування підходу або аеродромного диспетчерського обслуговування);

74) організація повітряного руху - динамічний, інтегрований менеджмент повітряного руху та повітряного простору України, що включає обслуговування повітряного руху, менеджмент повітряного простору України та менеджмент потоків повітряного руху, що виконується безпечно, економічно та ефективно шляхом надання засобів та безперервного обслуговування у взаємодії з усіма сторонами та із залученням бортових та наземних функцій;

75) пасажир - фізична особа, яка перевозиться повітряним судном за згодою перевізника відповідно до договору перевезення, крім членів екіпажу та додаткових спеціалістів на борту повітряного судна, працівників експлуатанта повітряного судна, уповноваженого представника відповідного національного органу регулювання та осіб, які супроводжують вантаж;

76) пасажир з обмеженими фізичними можливостями або особа з інвалідністю - пасажир, рухливість якого під час використання транспортного засобу є обмеженою внаслідок фізичної (сенсорної або опорно-рухової, постійної або тимчасової) чи розумової недієздатності або з будь-якої іншої причини, зокрема через похилий вік, стан якого потребує відповідної уваги та пристосування до його особливих потреб під час обслуговування пасажирів;

77) повітряна лінія - маршрут польотів між погодженими пунктами для здійснення повітряних перевезень;

78) повітряне перевезення - перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, яке здійснюється повітряним судном на підставі відповідного договору повітряного перевезення;

79) повітряне судно - апарат, що підтримується в атмосфері у результаті його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні;

80) повітряний рух - політ повітряних суден або їх рух у зоні маневрування аеродрому;

81) повітряний простір України - частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, у тому числі над її територіальними водами (територіальним морем), і обмежена вертикальною поверхнею, що проходить по лінії державного кордону України;

82) пошкодження повітряного судна на землі - подія, пов'язана з обслуговуванням, зберіганням і транспортуванням повітряного судна на землі, під час якої повітряне судно зазнало пошкодження без втрати міцності його силових елементів та погіршення льотно-технічних характеристик, яке можливо усунути в експлуатаційних умовах;

83) планування та координація використання повітряного простору України - розроблення і погодження порядку та умов використання повітряного простору України, що здійснюється органами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України з відповідними органами обслуговування повітряного руху та управління повітряним рухом, державними органами, підприємствами, установами, організаціями в інтересах користувачів повітряного простору України;

84) приаеродромна територія - обмежена регламентованими розмірами місцевість навколо зареєстрованого згідно із встановленим порядком аеродрому (вертодрому) або постійного злітно-посадкового майданчика, до якої встановлені спеціальні вимоги щодо розташування різних об'єктів, а їх висота контролюється з урахуванням умов безпеки маневрування, зльоту та заходу на посадку повітряних суден;

85) провайдер аеронавігаційного обслуговування - суб'єкт авіаційної діяльності, який надає послуги з елементів (напрямів) аеронавігаційного обслуговування повітряних суден;

86) регулярне повітряне перевезення - повітряне перевезення, під час якого всі місця для перевезення пасажирів, багажу і пошти доступні для загального платного користування, а перевезення здійснюється між одними і тими самими пунктами відповідно до опублікованого розкладу чи в установлені проміжки часу, або з частотою, яка свідчить про регулярність польотів;

87) рейтинг - кваліфікаційна відмітка, яка є невід'ємною частиною свідоцтва авіаційного персоналу та встановлює особливі умови, права та обмеження щодо власника такого свідоцтва;

88) розробник - юридична особа, що здійснює розроблення авіаційної техніки або змін до неї;

89) розслідування - збір і аналіз інформації, підготовка висновків, встановлення причин та/або супутніх факторів і розроблення рекомендацій щодо забезпечення безпеки авіації з метою запобігання авіаційним подіям;

90) ручна поклажа (незареєстрований багаж) - багаж пасажира, який під час перевезення перебуває в салоні повітряного судна за згодою перевізника і під контролем пасажира та засвідчується спеціальною биркою;

91) серйозний інцидент - інцидент, обставини якого вказують на те, що мала місце висока імовірність авіаційної події під час експлуатації повітряного судна, який у випадку пілотованого повітряного судна відбувається з моменту, коли будь-яка особа піднімається на борт повітряного судна з метою здійснення польоту, до моменту, коли всі особи, що перебували на борту, залишили повітряне судно, або, у випадку безпілотного повітряного судна, відбувається з моменту, коли повітряне судно готове рушити з місця з метою виконання польоту, до моменту його зупинки в кінці польоту та вимкнення основної силової установки;

92) сертифікат - документ (сертифікат, схвалення, схвальний лист тощо), який видається за результатами сертифікації і засвідчує відповідність суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності вимогам авіаційних правил України;

93) сертифікація (схвалення) - процедура підтвердження відповідності суб’єкта або об’єкта авіаційної діяльності встановленим вимогам законодавства, у тому числі авіаційним правилам України, та видача відповідного сертифіката;

{Пункт 93 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

94) скасування рейсу - невиконання запланованого рейсу, на який заброньовано принаймні одне місце;

95) слот-регулювання - процедура розподілу та погодження часових інтервалів на приліт, виліт, обслуговування рейсів авіаперевізників;

96) смуга повітряних підходів - ділянка приаеродромної території встановлених розмірів, прилегла до кінця злітно-посадкової смуги, над якою повітряні судна здійснюють початковий етап набирання висоти під час зльоту та кінцевий етап зниження під час заходу на посадку. Смуга повітряних підходів є проекцією на поверхню землі обмежувальних поверхонь зльоту та заходу на посадку;

97) суб'єкт авіаційної діяльності - фізичні та юридичні особи незалежно від форми власності, відомчої підпорядкованості, які провадять діяльність у галузі цивільної авіації;

98) суб'єкт наземного обслуговування - суб'єкт авіаційної діяльності, який надає послуги з наземного обслуговування;

99) тариф - сума, встановлена перевізником за перевезення пасажира, одиниці маси або обсягу багажу (вантажу) на відповідній повітряній лінії за відповідним класом обслуговування;

100) тілесне ушкодження із смертельним наслідком - ушкодження, якого зазнала особа під час авіаційної події, що призвело до її смерті впродовж 30 днів з дня події;

101) транспортна накладна (авіаційна вантажна накладна) - оформлений вантажовідправником чи від його імені документ, у тому числі його електронний аналог (у разі застосування), який засвідчує укладення договору про перевезення і прийняття вантажу до перевезення на умовах, визначених у такому договорі;

102) цивільна авіація - авіація, яка використовується для задоволення потреб економіки і громадян у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах, а також для виконання польотів у приватних цілях;

103) цивільне повітряне судно - повітряне судно, що не належить до державних повітряних суден;

104) чартерне повітряне перевезення - нерегулярне повітряне перевезення, що здійснюється на підставі договору чартеру (фрахтування), за яким авіаперевізник надає фрахтівнику або фрахтівникам за плату визначену кількість місць або всю місткість повітряного судна на один або декілька рейсів для перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, що зазначені фрахтівником.

2. Інші терміни, що використовуються у цьому Кодексі, вживаються у значенні, наведеному у стандартах Міжнародної організації цивільної авіації та законодавчих актах України.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 2. Суверенітет над повітряним простором України

1. Україні належить повний і виключний суверенітет над повітряним простором України, що є частиною території України.

Стаття 3. Сфера дії Повітряного кодексу України

1. Дія цього Кодексу поширюється на фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності та відомчої підпорядкованості, які провадять діяльність у галузі авіації та використання повітряного простору України, а саме:

1) в Україні - на юридичних та фізичних осіб в частині, що їх стосується, крім суб'єктів державної авіації, на яких поширюється дія статей 4, 7-9, 23-33, 38, 45, 46, частини першої статті 57, частини другої статті 63, 65, статей 69, 110-116 і частини другої статті 119;

{Пункт 1 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 199-IX від 17.10.2019}

2) за межами України - на авіаційний персонал під час виконання ним службових обов'язків та цивільні повітряні судна України, їх експлуатацію і технічне обслуговування.

2. У разі якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж передбачені Повітряним кодексом України та іншими актами законодавства України, застосовуються правила міжнародного договору України.

Розділ II
СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ГАЛУЗІ АВІАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Стаття 4. Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України

1. Україна як держава, що приєдналася до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію, несе відповідальність за виконання міжнародних зобов'язань, що випливають із цієї Конвенції, та за гарантії і створення умов безпеки для суспільства, захисту інтересів під час

провадження діяльності в галузі цивільної авіації та використання повітряного простору України.

2. Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України полягає у формуванні державної політики та стратегії розвитку, визначенні завдань, функцій, умов діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України, застосуванні заходів безпеки авіації, прийнятті загальнообов'язкових авіаційних правил України, у здійсненні державного контролю за їх виконанням та встановленні відповідальності за їх порушення.

3. Президент України та Кабінет Міністрів України забезпечують реалізацію державної політики розвитку авіації України відповідно до Конституції та законів України.

4. Авіація поділяється на цивільну та державну авіацію.

Цивільна авіація задовольняє потреби держави і громадян у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах та виконанні польотів у приватних цілях і поділяється на комерційну авіацію та авіацію загального призначення.

Державна авіація використовує повітряні судна з метою забезпечення національної безпеки і оборони держави та захисту населення, які покладаються на Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, органи охорони державного кордону України, митні органи.

{Абзац третій частини четвертої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 2228-IX від 21.04.2022, № 3184-IX від 29.06.2023}

5. Державне регулювання у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України здійснюють у межах повноважень:

центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту;

центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в галузі цивільної авіації (далі - уповноважений орган з питань цивільної авіації);

національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, визначає пріоритетні напрями та здійснює заходи щодо формування державної політики у сфері авіаційного транспорту та використання повітряного простору України і забезпечує нормативно-правове регулювання відповідно до статті 11 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 4 в редакції Закону № 5502-VI від 20.11.2012}

6. Уповноваженим органом виконавчої влади в галузі державної авіації є Міністерство оборони України.

7. На уповноважений орган з питань цивільної авіації та Міністерство оборони України в межах їх повноважень покладаються питання регулювання використання повітряного простору України.

8. Розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами України та іноземними цивільними повітряними суднами, фактів порушення порядку використання повітряного простору України покладається на спеціалізовану експертну установу з розслідування авіаційних подій.

9. Авіаційна діяльність, пов'язана з використанням повітряних суден, які визначені у частині восьмій статті 39 цього Кодексу, регулюється відповідними федераціями.

{Стаття 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 5. Державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації реалізує державну політику і стратегію розвитку авіації України, здійснює державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації за такими напрямами:

1) здійснення комплексних заходів щодо забезпечення безпеки польотів, авіаційної, екологічної, економічної та інформаційної безпеки;

2) створення умов для розвитку авіаційної діяльності, повітряних перевезень та їх обслуговування, виконання авіаційних робіт та польотів авіації загального призначення;

3) організація використання повітряного простору України;

4) представництво України в міжнародних організаціях цивільної авіації та у міжнародних відносинах з питань цивільної авіації.

2. Напрями, визначені у пунктах 1-3 частини першої цієї статті, реалізуються уповноваженим органом з питань цивільної авіації шляхом:

1) розроблення, прийняття та впровадження авіаційних правил України;

2) сертифікації суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності;

3) ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та/або небезпечних вантажів, небезпечних відходів повітряним транспортом та надання прав на експлуатацію повітряних ліній і призначень авіаперевізникам;

{Пункт 3 частини другої статті 5 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

4) здійснення постійного нагляду та інспектування дотримання встановлених законодавством, у тому числі авіаційними правилами України, вимог;

5) розслідування актів незаконного втручання.

{Частину другу статті 5 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1965-VIII від 21.03.2017}

3. Уповноважений орган з питань цивільної авіації є уповноваженим та незалежним органом щодо забезпечення використання повітряного простору України суб'єктами авіаційної діяльності, нагляду за забезпеченням аеронавігаційного обслуговування.

4. З метою вжиття заходів до забезпечення безпеки авіації уповноважений орган з питань цивільної авіації взаємодіє з правоохоронними органами, органами виконавчої влади.

5. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право звернення до суду з метою виконання покладених на нього завдань.

{Статтю 5 доповнено частиною п’ятою згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 6. Повноваження керівника уповноваженого органу з питань цивільної авіації

1. Керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації здійснює в межах та у спосіб, визначені законом, такі повноваження:

1) організація заходів щодо безпеки авіації;

2) організація розроблення проектів авіаційних правил України і затвердження їх в установленому порядку;

3) заборона, скасування, тимчасове припинення або зміна виконання будь-яких видів польотів і авіаційної діяльності у разі виявлення загрози безпеці польотів або їх невідповідності встановленим стандартам і авіаційним правилам України;

4) введення обмежень щодо строків експлуатації повітряних суден;

5) регулювання використання повітряного простору України та його розподілу в інтересах національної економіки та безпеки;

6) регулювання питань аеронавігаційного обслуговування;

7) регулювання об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху та її розвитку;

8) сертифікація і схвалення суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності з виданням відповідних сертифікатів;

9) реєстрація та облік об’єктів авіаційної діяльності, ведення Державного реєстру цивільних повітряних суден України, здійснення обліку цивільних аеродромів України;

{Пункт 9 частини першої статті 6 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

10) визначення вимог щодо надання метеорологічного обслуговування на аеродромах та маршрутах обслуговування повітряного руху;

11) організація пошукового та аварійно-рятувального забезпечення польотів цивільної авіації;

12) проведення перевірки та інспектування суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності для визначення відповідності, здійснення контролю за дотриманням вимог авіаційних правил України, розпорядчих документів та умов схвалення, включаючи перевірку повітряних суден іноземних держав під час виконання ними польотів над територією України;

13) притягнення до відповідальності шляхом накладення стягнень на суб'єктів авіаційної діяльності за порушення авіаційних правил України, інших вимог законодавства відповідно до закону;

14) видача ліцензій на провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та/або небезпечних вантажів, небезпечних відходів повітряним транспортом, надання прав на експлуатацію повітряних ліній і призначень авіаперевізникам;

{Пункт 14 частини першої статті 6 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

15) забезпечення умов для діяльності України в Міжнародній організації цивільної авіації, інших міжнародних організаціях, сприяння розвитку міжнародних зв'язків у сфері авіаційної діяльності, участі в міжнародних конференціях та заходах з питань діяльності цивільної авіації;

16) розроблення проектів міжнародних договорів України, підготовка пропозицій щодо їх укладення і денонсації;

{Пункт 17 частини першої статті 6 виключено на підставі Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

18) організація розслідування актів незаконного втручання.

{Частину першу статті 6 доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 1965-VIII від 21.03.2017}

Стаття 7. Державне регулювання діяльності в галузі державної авіації

1. Уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі державної авіації є Міністерство оборони України.

2. Міністерство оборони України регулює питання державної авіації в частині реєстрації та допуску державних повітряних суден та літальних апаратів, аеродромів та злітно-посадкових майданчиків, підтримання льотної придатності державних повітряних суден, допуску авіаційного персоналу до виконання польотів та проведення робіт із забезпечення польотів, охорони повітряних суден, виконання та забезпечення польотів, пошуку та рятування, випробування та прийняття в експлуатацію нових типів повітряних суден, призначених для використання в державній авіації, та здійснює нормативно-правове регулювання зазначених питань за погодженням із заінтересованими центральними органами виконавчої влади, які експлуатують державні повітряні судна.

3. Якщо розробник, виробник не виконує своїх обов'язків із супроводження експлуатації виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання, підтримання їх льотної придатності, Міністерство оборони України вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки польотів та підтримання льотної придатності державних повітряних суден шляхом:

1) заборони експлуатації екземплярів або типу виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання;

2) прийняття відповідальності на себе за виконання вищезазначених функцій;

3) визначення відповідальної організації за виконання таких функцій.

Стаття 8. Державне регулювання використання повітряного простору України

1. Реалізацію державної політики у сфері використання повітряного простору України на підставі спільних рішень забезпечують уповноважений орган з питань цивільної авіації та Міністерство оборони України за такими напрямами:

1) забезпечення умов для діяльності національних і міжнародних користувачів повітряного простору України;

2) впровадження державної політики щодо використання повітряного простору України;

3) розроблення правил і процедур цивільно-військової координації під час організації повітряного руху;

4) здійснення контролю за дотриманням порядку та правил використання повітряного простору України;

5) забезпечення діяльності та розвитку об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України.

2. Реалізація державної політики з оборонних питань, що пов'язані з використанням повітряного простору України та захистом суверенітету держави, належить до компетенції Міністерства оборони України.

Стаття 9. Розслідування авіаційних подій, інцидентів та надзвичайних подій

{Назва статті 9 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

1. Розслідування авіаційних подій, інцидентів та надзвичайних подій з цивільними повітряними суднами і літальними апаратами України та іноземними цивільними повітряними суднами, які сталися на території України, а також порушення вимог щодо використання повітряного простору України здійснює спеціалізована експертна установа з розслідування авіаційних подій , що утворюється та статус якої визначається Кабінетом Міністрів України (далі - Експертна установа з розслідування авіаційних подій).

{Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1965-VIII від 21.03.2017}

2. Експертна установа з розслідування авіаційних подій не може бути у підпорядкуванні чи іншим чином залежати від уповноваженого органу з питань цивільної авіації.

3. Фінансування діяльності Експертної установи з розслідування авіаційних подій здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел, передбачених законодавством.

Розділ III
ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ В ГАЛУЗІ АВІАЦІЇ

Стаття 10. Забезпечення безпеки авіації

1. Безпека авіації складається з безпеки польотів, авіаційної безпеки, екологічної безпеки, економічної та інформаційної безпеки.

2. З метою забезпечення безпеки цивільної авіації уповноважений орган з питань цивільної авіації здійснює комплекс заходів, спрямованих на запобігання виникненню авіаційних подій, шляхом:

1) встановлення критеріїв безпеки авіації;

2) встановлення необхідного рівня безпеки авіації;

3) здійснення аналізу та визначення існуючого рівня безпеки авіації;

4) проведення планових та позапланових перевірок, інспектування суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності;

5) встановлення строків і здійснення контролю за проведенням коригуючих дій суб'єктами авіаційної діяльності;

6) заборони, скасування, тимчасового припинення або зміни виконання будь-яких видів польотів і авіаційної діяльності у разі виявлення загрози безпеці авіації або їх невідповідності встановленим стандартам і авіаційним правилам України;

7) анулювання, тимчасового припинення дії сертифікатів, свідоцтв, ліцензій, дозволів, обмеження прав, наданих цими документами, скасування погодження кандидатур згідно з частиною десятою цієї статті;

8) накладення штрафів та вжиття інших заходів щодо забезпечення безпеки авіації.

3. З метою забезпечення дотримання стандартів та відповідності рекомендованій практиці Міжнародної організації цивільної авіації, забезпечення безпеки авіації та суспільства, захисту навколишнього природного середовища уповноважений орган з питань цивільної авіації може встановлювати обмеження на експлуатацію повітряних суден.

4. З метою забезпечення безпеки авіації та суспільства уповноважений орган з питань цивільної авіації може встановлювати обмеження або заборону щодо вчинення певних дій суб'єктами авіаційної діяльності або зобов'язати їх вчиняти певні дії відповідно до авіаційних правил України.

5. З метою забезпечення безпеки польотів, надійності експлуатації повітряних суден та їх технічного обслуговування експлуатант повітряних суден та організація з технічного обслуговування повинні мати на постійній основі більше 50 відсотків авіаційного персоналу для виконання льотної експлуатації повітряних суден та їх технічного обслуговування відповідно.

6. З метою забезпечення безпеки польотів, надійності експлуатації повітряних суден та забезпечення безперебійної роботи транспортної системи України в частині транспортних повітряних перевезень експлуатант комерційної авіації повинен забезпечити фінансову спроможність у відповідності до авіаційних правил України.

{Частина шоста статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

7. З метою забезпечення безпеки авіації та суспільства уповноважений орган з питань цивільної авіації може встановлювати обмеження або заборону на польоти іноземних авіаперевізників на підставі результатів перевірок повітряних суден таких авіаперевізників у разі їх невідповідності стандартам Міжнародної організації цивільної авіації.

8. Суб'єкти авіаційної діяльності безпосередньо здійснюють заходи щодо забезпечення безпеки авіації та несуть за неї відповідальність.

9. У разі якщо розробник, виробник не виконує своїх обов'язків із супроводження експлуатації виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання, підтримання їх льотної придатності, уповноважений орган з питань цивільної авіації вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки польотів та льотної придатності відповідних повітряних суден шляхом:

1) заборони експлуатації екземплярів або типу виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання;

2) прийняття відповідальності на себе за виконання зазначених функцій;

3) визначення відповідальної організації за виконання таких функцій.

10. Уповноважений орган з питань цивільної авіації встановлює кваліфікаційні вимоги, надає погодження та скасовує погодження кандидатур керівників суб'єктів авіаційної діяльності, представників керівного складу таких суб'єктів, які несуть відповідальність за безпеку авіації, систему управління якістю згідно з авіаційними правилами України.

Погодження кандидатур керівників суб'єктів авіаційної діяльності, які не мають авіаційної освіти, надається після проходження ними підготовки відповідно до статті 52 цього Кодексу.

Стаття 11. Нормативно-правове регулювання

1. Нормативно-правове регулювання у сфері цивільної авіації здійснюється шляхом прийняття в установленому порядку нормативно-правових актів та прийняття уповноваженим органом з питань цивільної авіації авіаційних правил України, що регулюють діяльність цивільної авіації та використання повітряного простору України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, приймає нормативно-правові акти, спрямовані на формування державної політики у сфері цивільної авіації, крім авіаційних правил України, визначених частиною п’ятою цієї статті.

{Частина перша статті 11 в редакції Закону № 5502-VI від 20.11.2012}

2. Авіаційні правила України підлягають обов'язковому виконанню всіма юридичними та фізичними особами на території України та суб'єктами авіаційної діяльності України за її межами.

3. Авіаційні правила України розробляються відповідно до стандартів і рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації, нормативних актів Міжнародної асоціації повітряного транспорту, Європейської асоціації з безпеки аеронавігації (Євроконтролю), Європейського агентства з безпеки польотів, інших міжнародних

авіаційних організацій та з урахуванням законодавства Європейського Союзу в галузі цивільної авіації.

Авіаційні правила України, розроблені відповідно до нормативних актів Європейського агентства з безпеки польотів, які визначають стандарти та вимоги для сертифікації, нагляду та експлуатації повітряних суден, є нормативно-технічними документами та можуть прийматися мовою оригіналу.

Вимоги до повітряних перевізників з обслуговування та перевезення пасажирів, багажу, вантажу і пошти; встановлення критеріїв віднесення до класу обслуговування (економ-клас, бізнес-клас, преміум-клас); виплати компенсації та надання допомоги пасажирам у разі відмови від прийняття на борт або скасування польоту чи затримки вильоту, зниження класу обслуговування пасажирів, повернення плати за ненадану послугу з повітряного перевезення, розмір та спосіб виплати компенсації і обслуговування пасажирів, яким відмовлено у прийнятті на борт, встановлюються однаковими як для внутрішніх, так і міжнародних рейсів.

{Частина третя статті 11 в редакції Закону № 2026-IX від 27.01.2022}

4. Усі технічні терміни і визначення, що вживаються в цьому Кодексі та в нормативно-правових актах, прийнятих на його основі, тлумачаться відповідно до визначень, що містяться у стандартах і рекомендованій практиці Міжнародної організації цивільної авіації, нормативних актах Міжнародної асоціації повітряного транспорту, Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтролю), Європейського агентства з безпеки польотів, а також з урахуванням законодавства Європейського Союзу у галузі цивільної авіації.

{Частина четверта статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2026-IX від 27.01.2022}

5. Авіаційні правила України встановлюють:

види, форми сертифікатів та інших документів, що видаються уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

строки дії зазначених документів;

детальний порядок та умови отримання, анулювання, припинення дії та відмови, у тому числі щодо видачі зазначених документів;

вимоги до суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності, наявності у суб'єктів авіаційної діяльності систем управління безпекою польотів та систем управління якістю;

правила та порядок виконання польотів;

правила та порядок аеронавігаційного обслуговування;

правила, порядок, обсяг і критерії оцінки, проведення перевірок, інспектування та аудиту, їх види, прийнятні методи визначення відповідності.

6. Керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації відповідно до авіаційних правил України може звільнити суб'єкта авіаційної діяльності від виконання окремих

технічних або процедурних вимог авіаційних правил України, якщо буде визнано, що це необхідно в інтересах суспільства та не створює загрози безпеці цивільної авіації.

7. Авіаційні правила України можуть прийматися відповідно до структури документів Європейського Союзу.

Стаття 12. Здійснення загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність

1. Загальнодержавні витрати на авіаційну діяльність та участь України в міжнародних авіаційних організаціях здійснюються відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України.

2. Загальнодержавні витрати на авіаційну діяльність - витрати, пов'язані із забезпеченням виконання основних завдань внутрішньої та зовнішньої державної політики в галузі цивільної авіації, у тому числі державного регулювання науково-технічної, економічної, фінансової, кадрової та соціальної політики щодо використання повітряного простору України, нормативно-правового забезпечення авіаційної діяльності, забезпечення державного контролю та нагляду за безпекою цивільної авіації.

3. Порядок використання коштів на авіаційну діяльність та участь України в міжнародних авіаційних організаціях визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Для забезпечення реалізації основних напрямів державної політики у сфері авіаційної діяльності та використання повітряного простору України, утримання та забезпечення діяльності уповноваженого органу з питань цивільної авіації з метою виконання покладених на нього завдань та функцій, участі та представництва України у міжнародних авіаційних організаціях та інших заходах діє Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях.

5. Надходженнями Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях є:

1) державні збори із суб’єктів авіаційної діяльності:

за сертифікацію, реєстрацію, перереєстрацію об’єктів та суб’єктів авіаційної діяльності та супроводження їх діяльності;

за надання прав на експлуатацію повітряних ліній;

за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України;

за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України;

за вчинення офіційних дій, пов’язаних з наглядом у сфері цивільної авіації, у тому числі під час виконання польотів в інших державах за договорами фрахту/лізингу, які розраховуються залежно від кількості та маси повітряних суден, строків тимчасового базування за кордоном та регіонів виконання польотів;

з авіаційної безпеки;

2) гранти, дарунки та благодійні внески, а також інші надходження, отримані уповноваженим органом з питань цивільної авіації від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів у галузі цивільної авіації;

3) інші передбачені законом надходження.

{Частина п'ята статті 12 в редакції Закону № 2626-IX від 21.09.2022}

6. Кошти Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях в обсязі, затвердженому законом про Державний бюджет України на відповідний рік, використовуються на утримання штату працівників та інші витрати уповноваженого органу з питань цивільної авіації, пов'язані із забезпеченням виконання його функцій, на фінансування витрат на участь та представництво України у міжнародних авіаційних організаціях та інших заходах, визначених законодавством.

З метою ефективного контролю за забезпеченням безпеки авіації та відповідністю рекомендованій практиці Міжнародної організації цивільної авіації, закріплення висококваліфікованих державних інспекторів витрати на оплату праці державних інспекторів, які не є державними службовцями в уповноваженому органі з питань цивільної авіації, визначаються на рівні, не нижчому ніж середня заробітна плата по авіаційному транспорту (за даними Державного комітету статистики України за рік, що передує попередньому).

7. Забезпечення надходження та використання коштів Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях здійснює уповноважений орган з питань цивільної авіації.

8. Платежі, що підлягають сплаті до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях, є обов'язковими для всіх суб'єктів авіаційної діяльності.

9. Перелік, розмір та порядок сплати державних зборів (крім державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України), порядок використання коштів Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Частина дев'ята статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 759-IX від 13.07.2020}

Стаття 12[1]. Особливості справляння і ставки державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропортуУкраїни

1. Державний збір за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державний збір за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, - це обов’язкові неподаткові платежі до Державного спеціалізованого фонду

фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях, що справляються з авіаперевізників у порядку, визначеному цим Кодексом.

2. Державний збір за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державний збір за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, не справляються у разі здійснення:

1) перевезень вищих посадових осіб та офіційних делегацій України та інших держав;

2) перевезень товарів гуманітарної допомоги з/до України згідно з актами Кабінету Міністрів України;

3) польотів, пов’язаних із забезпеченням проведення робіт з ліквідації наслідків стихійного лиха, авіаційних та інших подій, санітарних авіарейсів (у тому числі перевезень тіла (останків, праху) померлого);

4) перевезень пасажирів, які належать до категорії осіб, звільнених від сплати зборів згідно із законом;

5) перевезень дітей віком до двох років;

6) перевезень транзитних пасажирів.

3. Ставка державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, встановлюється у таких розмірах:

1) у разі здійснення повітряних перевезень у межах України - 0,5 долара США;

2) у разі здійснення міжнародних повітряних перевезень з України - 2 долари США.

4. Ставка державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, встановлюється у таких розмірах:

1) у разі здійснення повітряних перевезень у межах України - 2,5 долара США;

2) у разі здійснення міжнародних повітряних перевезень з/до України - 10 доларів США.

5. Розрахунок розміру державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, здійснює уповноважений орган з питань цивільної авіації щомісяця на підставі інформації про пасажирів, які відлітають з аеропорту України, та про вантаж, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, за офіційним курсом валют, установленим Національним банком України на день оформлення авіаперевізнику відповідного рахунка-фактури.

6. Інформацію про пасажирів, які відлітають з аеропорту України, та про вантаж, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, експлуатант аеропорту (аеродрому) подає до уповноваженого органу з питань цивільної авіації щомісяця до 20 числа місяця, що настає за звітним.

Інформація, зазначена в абзаці першому цієї частини, подається окремо щодо регулярних і нерегулярних перевезень та повинна містити:

1) найменування авіаперевізника;

2) вид повітряних перевезень (регулярні або нерегулярні, повітряні перевезення у межах України або міжнародні повітряні перевезення з/до України);

3) період (із зазначенням місяця та року), за який подається інформація.

Для виявлення та усунення можливих неточностей і помилок у такій інформації авіаперевізник проводить з експлуатантом аеропорту (аеродрому) до 10 числа місяця, що настає за звітним, звірку щодо кількості пасажирів, які відлетіли з аеропорту, та кількості тонн вантажу, що відправлений чи прибув до аеропорту.

7. Під час розрахунку розміру державного збору не враховуються витрати, пов'язані із сплатою державного збору.

8. Рахунок-фактура на сплату державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, оформлюється протягом двох робочих днів з дня надходження до уповноваженого органу з питань цивільної авіації від експлуатанта аеропорту (аеродрому) інформації, передбаченої частинами п'ятою і шостою цієї статті.

9. Платником за рахунком-фактурою на сплату державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, є авіаперевізник, який виконував повітряні перевезення.

Від імені іноземного авіаперевізника рахунок-фактура може бути оплачений його представником чи іншою належним чином уповноваженою ним особою.

10. Рахунок-фактура на сплату державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, надсилається платнику засобами факсимільного зв'язку або електронною поштою в день оформлення, а на вимогу авіаперевізника - поштою (рекомендованим поштовим відправленням) протягом двох робочих днів з дня оформлення.

11. Рахунок-фактура на сплату державного збору за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державного збору за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, оплачується протягом 30 днів з дати його оформлення.

12. Державний збір за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та державний збір за кожну тонну вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, не сплачений авіаперевізником протягом 30 днів з дати оформлення рахунка-фактури, вважається простроченою заборгованістю перед Державним спеціалізованим фондом фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях.

У разі виникнення у авіаперевізника простроченої заборгованості перед Державним спеціалізованим фондом фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях передбачені законодавством України процедури сертифікації, реєстрації, перереєстрації об'єктів та суб'єктів авіаційної

діяльності, супроводження його діяльності та надання йому прав на експлуатацію повітряних ліній уповноваженим органом з питань цивільної авіації не здійснюються.

{Кодекс доповнено статтею 12[1] згідно із Законом № 759-IX від 13.07.2020}

Стаття 13. Сертифікація, схвалення суб'єктів авіаційної діяльності

1. Сертифікат на відповідність вимогам авіаційних правил України повинні отримати підприємства та організації, які в галузі цивільної авіації здійснюють:

1) розроблення цивільної авіаційної техніки і змін до неї з метою схвалення типової конструкції та серійне виробництво авіаційної техніки схваленої конструкції;

2) технічне обслуговування авіаційної техніки;

3) управління підтриманням льотної придатності;

4) експлуатацію повітряних суден;

5) навчання авіаційного персоналу та персоналу, діяльність якого стосується забезпечення авіаційної безпеки, персоналу з наземного обслуговування;

{Пункт 6 частини першої статті 13 виключено на підставі Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

7) надання послуг з аеронавігаційного обслуговування;

8) захист цивільної авіації від актів незаконного втручання;

9) інші види діяльності, передбачені законодавством, у тому числі авіаційними правилами України.

2. Сертифікат видається після здійснення процедури сертифікації, у ході якої перевіряється довгострокова здатність суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності до безпечного виконання дозволеного виду діяльності або функцій у галузі цивільної авіації.

3. Розробники та виробники цивільної авіаційної техніки, організації з технічного обслуговування, які отримали відповідний сертифікат на певний вид діяльності, мають право проводити випробувальні та виробничі польоти прототипів нових та модифікованих цивільних повітряних суден, включаючи тренування екіпажів, без отримання сертифіката експлуатанта в порядку, визначеному авіаційними правилами України. Ця вимога стосується також навчальних закладів під час виконання навчально-тренувальних польотів.

4. Порядок надання повноважень з видачі дозволу на виконання польотів відповідно до частини другої статті 44 цього Кодексу розробникам та виробникам цивільної авіаційної техніки, організаціям з технічного обслуговування, які отримали відповідний сертифікат на визначений вид діяльності, встановлюється авіаційними правилами України.

5. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право визначати або залучати установи, організації та підприємства для проведення інспекції, перевірки, оцінки, експертизи, випробування, дослідження.

Стаття 14. Визнання сертифікації суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації визнає сертифікат або аналогічний документ, виданий авіаційним органом влади іншої держави чи компетентною організацією, якщо це передбачено міжнародним договором України та відповідними міжнародно-правовими актами або якщо вимоги до його видачі були не нижчими, ніж ті, що застосовуються в Україні.

2. Порядок визнання сертифікатів та аналогічних документів, виданих авіаційними органами влади інших держав чи компетентними організаціями, визначається авіаційними правилами України з урахуванням правил відповідних міжнародно-правових актів і вимог законодавства.

Стаття 15. Сертифікаційні перевірки та нагляд

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації проводить сертифікаційні перевірки на відповідність вимогам авіаційних правил України, інших нормативно-правових актів та нагляд, здійснюючи аудит та інспектування щодо дотримання вимог нормативно-правових актів та виконання приписів у галузі цивільної авіації.

Безпосередньо сертифікаційні перевірки, контроль та інспектування здійснюють державні інспектори та особи, уповноважені на проведення перевірок.

2. Уповноважений орган з питань цивільної авіації проводить планові та позапланові перевірки з метою визначення відповідності утримувача сертифіката вимогам, які встановлені авіаційними правилами України або іншими нормативно-правовими актами. Необхідність проведення позапланової перевірки визначається уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

Окремі види перевірок, визначені авіаційними правилами України, проводяться без попереднього повідомлення.

Стаття 16. Державні інспектори та особи, уповноважені на проведення перевірок

1. Державний нагляд та контроль за дотриманням суб’єктами авіаційної діяльності вимог законодавства України в галузі цивільної авіації та за станом об’єктів авіаційної діяльності у процесі провадження авіаційної діяльності, використання повітряного простору України здійснюється державними інспекторами та уповноваженими на проведення перевірок посадовими особами уповноваженого органу з питань цивільної авіації.

Посвідчення державного інспектора є документом, що посвідчує повноваження державного інспектора та надає право безперешкодного доступу до всіх приміщень і об’єктів, що стосуються мети перевірки.

Положення про державного інспектора затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Державні інспектори та особи, уповноважені на проведення перевірок, відповідно до частини сьомої цієї статті мають право:

1) доступу до всіх приміщень і об’єктів, що стосуються мети перевірки, підприємств, організацій чи установ, в яких проводиться перевірка;

2) проводити перевірку будь-якого повітряного судна, аеропорту, аеродрому чи обладнання, діяльності служб та організацій, що перебувають у межах аеродрому, аеропорту або використовуються для провадження діяльності у сфері цивільної авіації;

3) доступу до матеріалів, документів і будь-якої іншої інформації, необхідної для проведення перевірки, а також знімати з матеріалів і документів копії, крім копій з документів, які містять інформацію, що є конфіденційною або має статус комерційної таємниці згідно із законом;

4) вчиняти контрольно-вимірювальні дії, перевіряти повітряні судна чи обладнання, що використовуються для провадження авіаційної діяльності;

5) на підставі письмового рішення (звіту про перевірку) не допускати до подальшої експлуатації будь-яке повітряне судно, технічний стан якого є незадовільним або не відповідає встановленим вимогам, а також під час користування повітряним судном особами без відповідних повноважень;

6) на підставах та в порядку, передбачених законодавством, заборонити будь-якому суб’єкту авіаційної діяльності чи особі, яка належить до авіаційного персоналу, здійснення прав, наданих будь-яким свідоцтвом, посвідченням, сертифікатом або іншим документом, у разі виявлення загрози безпеці авіації;

7) не допускати до подальшої експлуатації або отримання на зберігання обладнання у незадовільному технічному стані, призначене для провадження авіаційної діяльності, чи обладнання, що використовується особами без відповідних повноважень;

8) перебувати на борту повітряного судна під час виконання польотів згідно із завданням на перевірку та за умови внесення до завдання на політ;

9) складати протоколи та розглядати справи про адміністративні правопорушення і застосовувати фінансові санкції.

3. Державні інспектори та особи, уповноважені на проведення перевірок, зобов’язані проводити перевірки, здійснювати сертифікацію, державний нагляд і контроль за додержанням законодавства, у тому числі авіаційних правил України, та несуть персональну відповідальність за об’єктивність і неупередженість результатів перевірки, здійснення наданих їм прав і належне виконання службових обов’язків.

4. Уповноважений орган з питань цивільної авіації може проводити перевірки та здійснювати нагляд спільно з іншими державними органами.

5. Процедури перевірки, визначені уповноваженим органом з питань цивільної авіації, можуть проводитися дистанційно. Результати вимірювань, отриманих дистанційно, повинні включати дані, що дають можливість ідентифікувати використані інструменти вимірювання. Положення частини шостої цієї статті не застосовуються до перевірок, які проводяться дистанційно.

6. За результатами перевірки у випадках, передбачених авіаційними правилами України, державні інспектори та особи, уповноважені на проведення перевірок, складають звіт, який підписується керівником, уповноваженою особою суб’єкта авіаційної діяльності або фізичною особою, стосовно якої проводилася перевірка. У разі відмови підписати такий

звіт уповноважений на перевірку представник уповноваженого органу з питань цивільної авіації робить у звіті про перевірку відповідну відмітку.

7. Порядок проведення перевірок, процедури перевірки, умови, які суб’єкт авіаційної діяльності, що перевіряється, повинен забезпечити для державних інспекторів та осіб, уповноважених на проведення перевірок, визначаються авіаційними правилами України.

8. Керівники експлуатантів України, які здійснюють повітряні перевезення, за запитом уповноваженого органу з питань цивільної авіації або Експертної установи з розслідування авіаційних подій повинні забезпечити бронювання та виділення необхідної кількості місць на рейсах, які здійснює експлуатант, для працівників зазначеного органу та/або установи з метою забезпечення виконання покладених на них завдань.

{Стаття 16 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 17. Захист державних інспекторів та осіб, уповноважених на проведення перевірок

1. Держава гарантує захист державних інспекторів та осіб, уповноважених на проведення перевірок, від втручання з боку осіб, які перевіряються, у тому числі з боку керівництва уповноваженого органу з питань цивільної авіації, інших органів виконавчої влади з метою запобігання необ'єктивному висвітленню результатів перевірки.

2. Умови оплати праці державних авіаційних інспекторів визначаються Кабінетом Міністрів України.

3. Держава гарантує захист життя, здоров'я, честі, гідності державних інспекторів та осіб, уповноважених на проведення перевірок, і членів їхніх сімей від кримінально протиправних посягань та інших протиправних дій у зв'язку з виконанням ними своїх службових обов'язків.

{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. За образу державних інспекторів та осіб, уповноважених на проведення перевірок, погрозу, насильство та за дії, які перешкоджають виконанню покладених на них обов'язків, винні особи притягаються до відповідальності згідно із законом.

Стаття 18. Обов'язки керівників суб'єктів авіаційної діяльності, що перевіряються

1. Керівник суб'єкта авіаційної діяльності, що перевіряється, зобов'язаний забезпечити надання всієї необхідної інформації, що стосується мети перевірки, а також забезпечити для державних інспекторів та осіб, уповноважених на проведення перевірки:

1) умови для ефективного проведення перевірки;

2) доступ до матеріалів, документів, даних та обладнання;

3) доступ до об'єктів і приміщень, що перевіряються.

2. Положення частини першої цієї статті також застосовуються до фізичних осіб, стосовно яких проводиться перевірка.

Стаття 19. Відносини уповноваженого органу з питань цивільної авіації з правоохоронними органами і припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України

{Назва статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

1. Працівники правоохоронних органів зобов'язані надавати допомогу державним інспекторам та особам, уповноваженим на проведення перевірок, у виконанні ними службових обов'язків щодо інспектування і перевірок та припиняти незаконні дії осіб, які перешкоджають виконанню цих обов'язків.

Підрозділи, визначені частиною другою статті 31 цього Кодексу, відповідно до компетенції здійснюють заходи з нейтралізації загроз громадській безпеці і порядку, особам та майну, що виникають у зв’язку з експлуатацією безпілотного повітряного судна або безпілотної авіаційної системи з порушенням порядку та правил використання повітряного простору України, а також щодо протидії диверсійним проявам і запобігання терористичним актам.

{Частину першу статті 19 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

2. Порядок взаємодії уповноваженого органу з питань цивільної авіації з правоохоронними органами встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. У разі виявлення державним інспектором або представником правоохоронних органів факту незаконного польоту повітряного судна, яке перебуває поза межами місця базування або аеродрому, що охороняється, державний інспектор або представник правоохоронних органів складають відповідний акт про правопорушення та/або видають припис.

4. Під час виконання службових обов’язків у разі виявлення поліцейським або військовослужбовцем підрозділів, визначених частиною другою статті 31 цього Кодексу, факту порушення порядку та правил використання повітряного простору України, пов’язаного з експлуатацією безпілотного повітряного судна або безпілотної авіаційної системи, він негайно вживає заходів для припинення правопорушення та притягнення правопорушника до відповідальності згідно із законом.

{Статтю 19 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

Стаття 20. Розгляд скарг на рішення уповноваженого органу з питань цивільної авіації та його посадових осіб

1. Дії, рішення та висновки уповноваженого органу з питань цивільної авіації та його посадових осіб можуть бути оскаржені суб'єктами авіаційної діяльності, стосовно яких вони вчинені чи прийняті, до керівника уповноваженого органу з питань цивільної авіації шляхом подачі вмотивованої та обґрунтованої скарги.

2. Скарга на дії уповноваженого органу з питань цивільної авіації та його посадових осіб може бути подана суб'єктом авіаційної діяльності протягом десяти днів з дня вчинення

такої дії, а щодо оскарження рішення чи висновків - протягом десяти днів з дня отримання рішення чи висновку.

3. Для розгляду скарги на висновок про перевірку та дії посадових осіб за результатами перевірки керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації утворює апеляційну комісію, повноваження та строки діяльності якої визначаються відповідним положенням.

4. Скарга на рішення, звіт про перевірку та дії посадових осіб за результатами перевірки розглядаються апеляційною комісією у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання скарги.

5. У разі необхідності у проведенні детальної перевірки, яка потребує певного часу, строк розгляду скарги може бути продовжено, але не більше як до тридцяти днів.

6. Рішення, звіт про перевірку та дії посадових осіб можуть бути оскаржені в установленому порядку до суду.

Стаття 21. Система обов'язкових сповіщень щодо безпеки цивільної авіації

1. Експертна установа з розслідування авіаційних подій спільно з уповноваженим органом з питань цивільної авіації створюють систему обов'язкових сповіщень про інциденти з метою сприяння збору інформації про фактичні чи потенційні недоліки в забезпеченні безпеки польотів.

2. Уповноважений орган з питань цивільної авіації визначає перелік подій та обсяг інформації щодо безпеки в галузі цивільної авіації, які підлягають обов'язковому сповіщенню суб'єктами авіаційної діяльності, аналізу та/або розслідуванню, а також встановлює порядок сповіщення, розгляду отриманої інформації, її аналізу та вжиття відповідних заходів.

3. Інформація про авіаційні події та інциденти, надана в рамках системи обов'язкових сповіщень, вноситься до бази даних добровільних і обов'язкових сповіщень. До бази даних добровільних і обов'язкових сповіщень не вносяться жодні імена чи адреси осіб. Зазначеною базою даних користуються уповноважені особи уповноваженого органу з питань цивільної авіації та Експертна установа з розслідування авіаційних подій у межах своїх повноважень з метою систематичного аналізу інформації в базі даних для виявлення тривожних тенденцій, пов'язаних з безпекою польотів, та вжиття запобіжних заходів у встановленому порядку.

4. Інформація, зібрана в базі даних добровільних і обов'язкових сповіщень, охороняється відповідно до закону.

5. Для забезпечення конфіденційності інформації, зазначеної в частині третій цієї статті, інформація розголошується заінтересованим особам відповідно до частини другої статті 122 цього Кодексу.

Стаття 22. Система добровільних сповіщень щодо безпеки цивільної авіації

1. З метою сприяння збору інформації про фактичні чи потенційні недоліки у забезпеченні безпеки польотів, які на нерегулярній основі фіксуються в рамках системи обов'язкових сповіщень, створюється та підтримується система добровільних сповіщень про події з безпеки у сфері цивільної авіації.

2. Система добровільних сповіщень надає кожному громадянинові можливість інформувати відповідний уповноважений орган з питань цивільної авіації про події негативного характеру, які були ним зафіксовані чи до яких заявник був причетний. Зазначена система створюється відповідно до принципів та процедур, що визначаються уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

3. Громадянин, який сповіщає про події небезпечного характеру щодо цивільної авіації або про чинники, які можуть створити загрозу життю та здоров'ю пасажирів, авіаційного персоналу та експлуатаційних служб, а також інші загрози, у разі підтвердження такої інформації не може підлягати дискримінації, переслідуванню чи обмеженню його прав і свобод.

4. Громадянин, який надав завідомо недостовірну інформацію про факти, події небезпечного характеру або про чинники, які можуть створити загрозу життю та здоров'ю пасажирів, авіаційного персоналу та експлуатаційних служб, а також інші загрози, що стосуються цивільної авіації, несе відповідальність, передбачену законом України.

Розділ IV
ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Стаття 23. Організація використання повітряного простору України та відповідальність за порушення порядку його використання

1. Організація використання повітряного простору України - комплекс заходів, який вживається для забезпечення безпечного, економічного та регулярного повітряного руху, а також будь-якої іншої діяльності, пов'язаної з використанням повітряного простору України. Положення про використання повітряного простору України затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Організація використання повітряного простору України передбачає:

1) визначення структури та класифікації повітряного простору України;

2) планування та координацію діяльності з використання повітряного простору України відповідно до державних пріоритетів;

3) забезпечення дозвільного порядку використання повітряного простору України та/або забезпечення інформацією щодо використання повітряного простору України;

4) організацію повітряного руху, що включає:

а) обслуговування повітряного руху;

б) управління використанням повітряного простору України;

в) організацію потоків повітряного руху;

5) забезпечення контролю за дотриманням порядку та правил використання повітряного простору України у певних районах;

6) обслуговування аеронавігаційною інформацією;

7) аварійне сповіщення;

8) метеорологічне обслуговування;

9) забезпечення зв'язку, навігації, спостереження.

3. Порушенням порядку використання повітряного простору України вважаються дії або бездіяльність юридичних чи фізичних осіб, що призвели до порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють порядок використання повітряного простору України.

4. Перелік порушень порядку використання повітряного простору України визначається Положенням про використання повітряного простору України.

Стаття 24. Державні пріоритети у використанні повітряного простору України

1. Повітряний простір України є єдиним, без розподілу за відомчою належністю, та доступним усім користувачам повітряного простору України з рівними правами щодо його використання.

2. У разі виникнення необхідності використання повітряного простору України одночасно двома або більше користувачами першочергове право на його використання надається користувачам згідно з державними пріоритетами у такій послідовності:

1) відбиття повітряного нападу на територію України або запобігання та припинення порушень державного кордону і суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

2) захист об’єктів критичної інфраструктури, важливих державних об’єктів та припинення протиправних дій повітряного судна, яке може використовуватися для вчинення терористичних актів у повітряному просторі України;

{Пункт 2 частини другої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

3) польоти повітряних суден для проведення всіх видів рятувальних робіт, спрямованих на збереження життя та здоров'я людей;

4) надання допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

5) запобігання та припинення порушень порядку і правил використання повітряного простору України;

6) польоти повітряних суден, що виконуються з метою перевезення вищих посадових осіб України та інших держав;

7) польоти повітряних суден, які виконують спеціальні завдання в інтересах державної безпеки, та заходи, спрямовані на підтримання громадської безпеки і порядку та протидію правопорушенням;

{Пункт 7 частини другої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

8) польоти, що виконуються відповідно до міжнародних договорів України;

9) виконання регулярних повітряних перевезень пасажирів, вантажів та пошти;

10) виконання нерегулярних повітряних перевезень пасажирів, вантажів та пошти;

11) провадження спеціальної діяльності, пов'язаної із здійсненням активного впливу на атмосферні процеси (боротьба з градом тощо);

12) виконання випробувальних польотів повітряних суден;

13) виконання польотів державних повітряних суден за планами навчально-бойової підготовки;

14) виконання польотів в інтересах національної економіки, проведення авіаційних робіт цивільними повітряними суднами;

15) навчальні і тренувальні польоти цивільної авіації;

16) навчальні стрільби та пуски ракет;

17) проведення вибухових робіт;

18) запуск метеорологічних радіозондів;

19) провадження іншої діяльності, пов'язаної з використанням повітряного простору України.

Стаття 25. Структура повітряного простору України

1. Структура повітряного простору України розробляється та затверджується уповноваженим органом з питань цивільної авіації за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України, а в разі потреби - із заінтересованими державними органами, підприємствами, установами, організаціями відповідно до стандартів і рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації, документів Євроконтролю та вимог авіаційних правил України.

2. Зміни до структури повітряного простору України вносяться на підставі пропозицій заінтересованих державних органів, підприємств, установ, організацій. Усі зміни затверджуються уповноваженим органом з питань цивільної авіації за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України, а в разі потреби - з відповідними державними органами, підприємствами, установами, організаціями та публікуються в документах аеронавігаційної інформації.

Стаття 26. Класифікація повітряного простору України

1. Повітряний простір України, доступний для виконання польотів загального повітряного руху, поділяється на:

1) контрольований повітряний простір України обслуговування повітряного руху, в межах якого можуть надаватися в установленому порядку всі види обслуговування повітряного руху (диспетчерське, польотно-інформаційне, аварійне);

2) повітряний простір України поза межами контрольованого повітряного простору обслуговування повітряного руху, де в установленому порядку забезпечуються польотно-інформаційне та аварійне обслуговування.

2. Класифікація повітряного простору України обслуговування повітряного руху визначається уповноваженим органом з питань цивільної авіації виходячи з потреб користувачів повітряного простору України, необхідності забезпечення безпеки польотів, їх економічної ефективності та публікується в документах аеронавігаційної інформації.

Стаття 27. Використання міжнародного повітряного простору

1. Використання повітряного простору над відкритим морем, де відповідальність за обслуговування повітряного руху міжнародними договорами України покладена на Україну, здійснюється відповідно до норм міжнародного права.

Стаття 28. Об'єднана цивільно-військова система організації повітряного руху

1. Об'єднана цивільно-військова система організації повітряного руху забезпечує виконання завдань щодо організації використання повітряного простору України, безпечного і регулярного повітряного руху в повітряному просторі України та в повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за обслуговування повітряного руху міжнародними договорами України покладена на Україну.

2. Структура, завдання та порядок функціонування об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 29. Дозвільний порядок використання повітряного простору України

1. Використання повітряного простору України здійснюється на підставі дозволів, що надаються органами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху відповідно до порядку, визначеного Положенням про використання повітряного простору України, крім випадків, передбачених пунктами 1-5 частини другої статті 24 цього Кодексу.

2. У разі виконання польотів цивільних повітряних суден та літальних апаратів поза межами контрольованого повітряного простору України заявка на використання повітряного простору України не подається, за винятком випадків, зазначених у Положенні про використання повітряного простору України.

3. Вибуття повітряного судна чи літального апарата з території України (прибуття на територію України) дозволяється через міжнародні аеропорти, в яких розташовані митні органи та органи охорони державного кордону України.

Вибуття повітряного судна чи літального апарата з території України (прибуття на територію України) через інші аеропорти та поза місцем розташування митних органів та органів охорони державного кордону України допускається у виняткових випадках з дозволу Кабінету Міністрів України або в разі вимушеної посадки повітряного судна (літального апарата).

{Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 30. Заборони та обмеження використання повітряного простору України

1. Використання повітряного простору України або його окремої частини може бути частково або повністю обмежено уповноваженим органом з питань цивільної авіації та органами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху відповідно до порядку, визначеного Положенням про використання повітряного простору України.

Стаття 31. Контроль за дотриманням порядку та правил використання повітряного простору України

1. Контроль за дотриманням порядку використання повітряного простору України під час планування, координації та використання повітряного простору України, обслуговування та управління повітряним рухом у районах польотної інформації, диспетчерських районах та зонах і на маршрутах обслуговування повітряного руху здійснюється органами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху.

2. Контроль за дотриманням порядку використання повітряного простору України під час охорони державного кордону України, захисту об’єктів критичної інфраструктури, важливих державних об’єктів, управління польотами державних повітряних суден, контролю польотів повітряних суден та переміщення інших об’єктів, що перетинають державний кордон України або виконують польоти в межах зон з особливим режимом використання та у спеціальних зонах повітряного простору України, проведення заходів з підтримання громадської безпеки і порядку здійснюється підрозділами Повітряних Сил Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, органів Національної поліції України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

{Частина друга статті 31 в редакції Закону № 3232-IX від 13.07.2023}

3. Підрозділами обслуговування повітряного руху державних органів, органів місцевого самоврядування контроль за дотриманням порядку використання повітряного простору України здійснюється під час обслуговування повітряного руху в зонах їхньої відповідальності.

4. Порядок взаємодії органів об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху, органів управління Повітряних Сил Збройних Сил України та інших органів, які здійснюють контроль за дотриманням порядку та правил використання повітряного простору України, визначається Положенням про використання повітряного простору України.

Стаття 32. Перетинання повітряними суднами державного кордону України

1. Повітряні судна перетинають державний кордон України згідно з порядком, встановленим Положенням про використання повітряного простору України, у спеціально виділених маршрутах обслуговування повітряного руху, відомості про які публікуються в документах аеронавігаційної інформації.

2. Перелік маршрутів обслуговування повітряного руху для перетинання державного кордону України затверджується уповноваженим органом з питань цивільної авіації за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України та Адміністрацією Державної прикордонної служби України.

3. Перетинання державного кордону України поза маршрутами обслуговування повітряного руху забороняється, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Перетинання державного кордону України поза маршрутами дозволяється:

а) з дозволу Генерального штабу Збройних Сил України за погодженням з Адміністрацією Державної прикордонної служби України;

б) аварійно-рятувальним та аварійно-відбудовним службам під час виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених великими аваріями, катастрофами і стихійним лихом за поданням Міністерства закордонних справ України з дозволу Генерального штабу Збройних Сил України.

Стаття 33. Обслуговування повітряного руху та управління повітряним рухом

1. Обслуговування повітряного руху в районах польотної інформації, диспетчерських районах, диспетчерських зонах, на маршрутах обслуговування повітряного руху, у тому числі в повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за обслуговування повітряного руху міжнародними договорами України покладена на Україну (крім зон та аеродромів, де обслуговування повітряного руху здійснюється відповідними підрозділами державних органів, органів місцевого самоврядування), організується та здійснюється в порядку, встановленому Положенням про використання повітряного простору України.

2. Управління повітряним рухом поза встановленими маршрутами обслуговування повітряного руху в повітряному просторі України та в повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за обслуговування повітряного руху міжнародними договорами України покладена на Україну (крім зон та аеродромів, де управління повітряним рухом здійснюють органи управління повітряним рухом Збройних Сил України та інших військових формувань), організується та здійснюється відповідними підрозділами/органами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху.

3. Управління повітряним рухом у тимчасово зарезервованому повітряному просторі та на аеродромах державної авіації здійснюється органами управління повітряним рухом Збройних Сил України, правоохоронних органів, органів виконавчої влади, яким вони належать.

4. Обслуговування повітряного руху на цивільних аеродромах, що належать державним органам, органам місцевого самоврядування, суб'єктам авіаційної діяльності, здійснюється в порядку, встановленому уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

5. Обслуговування повітряного руху та управління повітряним рухом на аеродромах спільного використання організується експлуатантами цього аеродрому в порядку, встановленому уповноваженим органом з питань цивільної авіації та Міністерством оборони України.

6. З метою забезпечення координації організації повітряного руху підрозділи об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху укладають письмові угоди з відповідним органом обслуговування повітряного руху суміжної держави в порядку, визначеному уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

Стаття 34. Сертифікація аеронавігаційного обслуговування

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації:

1) визначає вимоги щодо надання аеронавігаційного обслуговування та перелік послуг, що надаються суб'єктами аеронавігаційного обслуговування на всіх етапах польоту повітряних суден;

2) проводить сертифікацію суб'єктів авіаційної діяльності, які надають послуги з аеронавігаційного обслуговування, сукупно чи окремо, з організації повітряного руху, зв'язку, навігації, спостереження (радіотехнічного забезпечення), метеорологічного обслуговування та надання аеронавігаційної інформації;

3) проводить сертифікацію наземних засобів та об'єктів зв'язку, навігації, спостереження згідно із законодавством України.

Стаття 35. Метеорологічне обслуговування

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації:

1) розробляє і встановлює вимоги щодо метеорологічного обслуговування цивільної авіації;

2) визначає вимоги щодо порядку метеорологічного обслуговування на аеродромах та маршрутах польотів;

3) здійснює сертифікацію аеродромного метеорологічного обладнання.

Стаття 36. Плата за аеронавігаційне обслуговування

1. Аеронавігаційне обслуговування польотів повітряних суден (на маршруті, на підході та в районі аеродрому) здійснюється провайдерами аеронавігаційного обслуговування на платній основі.

Провайдер аеронавігаційного обслуговування за погодженням з уповноваженим органом з питань цивільної авіації може передавати на договірних засадах право щодо технічної експлуатації наземних засобів зв'язку, навігації та спостереження юридичним особам, сертифікованим відповідно до авіаційних правил України.

2. Розмір одиничних ставок плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування польотів повітряних суден (на маршруті, на підході та в районі аеродрому) встановлюється однаковим для всіх користувачів повітряного простору України і визначається відповідно до законодавства України, стандартів та рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації і документів Євроконтролю.

3. Плата за послуги з аеронавігаційного обслуговування (на маршруті, на підході та в районі аеродрому) справляється Євроконтролем та/або провайдером (провайдерами) аеронавігаційного обслуговування відповідно до міжнародних договорів та законодавства України. Порядок розрахунку розміру зазначеної плати, порядок її внесення та звільнення від сплати визначається відповідно до законодавства України та зобов'язань України за міжнародними договорами України.

4. У разі несплати боржником неоскарженого в установлений строк рахунка до нього може бути вжито заходів щодо відшкодування боргу, включаючи затримання повітряного судна та припинення обслуговування повітряних суден боржника після закінчення

триденного строку з дня отримання боржником відповідного письмового попередження, а також за відсутності обґрунтованих причин продовження строків сплати боргу.

5. Плата за послуги з аеронавігаційного обслуговування на маршруті використовується провайдером (провайдерами) аеронавігаційного обслуговування для покриття витрат на надання таких послуг у порядку, визначеному законодавством України, стандартами та рекомендованою практикою Міжнародної організації цивільної авіації і документами Євроконтролю, а також для сплати членських внесків України до Євроконтролю. За рахунок плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування на маршруті компенсуються витрати Євроконтролю на експлуатацію системи плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування на маршруті.

6. Плата за послуги з аеронавігаційного обслуговування на підході та в районі аеродрому використовується провайдером (провайдерами) аеронавігаційного обслуговування для покриття витрат на забезпечення цього обслуговування. За рахунок плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування на підході та в районі аеродрому компенсуються витрати Євроконтролю на справляння цієї плати.

Стаття 37. Обслуговування аеронавігаційною інформацією

1. Порядок обслуговування аеронавігаційною інформацією/даними здійснюється згідно з авіаційними правилами України відповідно до стандартів і рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації та вимог Євроконтролю.

2. Аеронавігаційна інформація публікується у вигляді об'єднаного пакета за формою, визначеною документами Міжнародної організації цивільної авіації та Євроконтролю, є доступною для всіх користувачів повітряного простору України та надається на платній основі.

Розділ V
ПОВІТРЯНІ СУДНА ТА ЛЬОТНА ПРИДАТНІСТЬ

Стаття 38. Класифікація повітряних суден

1. Повітряні судна поділяються на цивільні і державні.

2. Прототипом цивільного повітряного судна вважається повітряне судно нової конструкції, призначене для використання як цивільне повітряне судно, на якому проводяться випробування з метою сертифікації типової конструкції.

3. Модифікованим цивільним повітряним судном вважається цивільне повітряне судно, на якому вперше встановлені нові компоненти або обладнання, що впливають на характеристики повітряного судна або призначені для розширення його експлуатаційних обмежень, і на якому проводяться випробування з метою схвалення встановлення цих компонентів або обладнання. До модифікованого цивільного повітряного судна також належить цивільне повітряне судно, на якому проводяться випробування з метою розширення експлуатаційних обмежень без встановлення нових компонентів або обладнання.

4. Новим цивільним повітряним судном вважається серійно виготовлене цивільне повітряне судно, на якому проводяться приймальні випробування з метою підтвердження його характеристик характеристикам схваленої типової конструкції.

Стаття 39. Реєстрація цивільних повітряних суден

1. Цивільне повітряне судно може бути зареєстроване лише в одному реєстрі.

2. Внесення повітряного судна до Державного реєстру цивільних повітряних суден України визначає його національну належність до України.

Реєстрація повітряного судна в Державному реєстрі цивільних повітряних суден України не є свідченням права власності на повітряне судно будь-якої юридичної або фізичної особи.

Уповноважений орган з питань цивільної авіації несе відповідальність за контроль льотної придатності та експлуатації цього повітряного судна.

3. Цивільному повітряному судну, внесеному до Державного реєстру цивільних повітряних суден України, надаються державний та реєстраційний знаки та видається реєстраційне посвідчення згідно з авіаційними правилами України.

Повітряне судно може бути зареєстроване за умови, що воно:

а) є власністю юридичної особи України або фізичної особи - резидента;

б) отримується експлуатантом України в оренду чи у лізинг у нерезидента.

4. Уповноважений орган з питань цивільної авіації може відмовити в реєстрації цивільного повітряного судна у разі, якщо повітряне судно не відповідає вимогам щодо льотної придатності, охорони навколишнього природного середовища або інших обмежень, встановлених уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

5. З дня внесення цивільного повітряного судна до Державного реєстру цивільних повітряних суден України всі записи, зроблені раніше щодо цього судна у реєстрах повітряних суден інших держав, Україною не визнаються.

6. У разі якщо повітряне судно не виключено з Державного реєстру цивільних повітряних суден України, внесення його до реєстру повітряних суден іншої держави Україною не визнається.

7. Цивільні повітряні судна підлягають перереєстрації у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України у випадках, передбачених авіаційними правилами України.

8. Не підлягають реєстрації у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України:

1) повітряні судна, зліт яких здійснюється за допомогою ніг пілота (дельтаплани, параплани, мотопараплани тощо);

2) метеорологічні радіозонди та кулі-пілоти, що використовуються виключно для метеорологічних потреб;

3) безпілотні некеровані аеростати без корисного вантажу;

4) безпілотні повітряні судна, максимальна злітна вага яких не перевищує 20 кілограмів і які використовуються для розваг, в освітньому процесі для здобуття позашкільної освіти, у науковій та спортивній діяльності.

{Пункт 4 частини восьмої статті 39 в редакції Закону № 3232-IX від 13.07.2023}

Ці повітряні судна підлягають обліку в організаціях, зазначених у частині дев'ятій статті 4 цього Кодексу.

9. Нові та модифіковані повітряні судна, не внесені до Державного реєстру цивільних повітряних суден України, на яких проводяться приймальні випробування, та модифіковані повітряні судна іноземної реєстрації, на яких проводяться приймальні випробування в Україні, підлягають обліку з наданням тимчасових позначень та виданням тимчасового облікового посвідчення. Облік таких повітряних суден здійснюється уповноваженим центральним органом з питань цивільної авіації. Порядок обліку та форма тимчасового облікового посвідчення для таких повітряних суден визначаються авіаційними правилами України.

10. Реєстрацію планерів, дельтапланів, надлегких літальних апаратів, інших повітряних суден спортивного призначення, повітряних суден аматорської конструкції, аеростатичних апаратів, а також видачу посвідчень про їх реєстрацію здійснює уповноважений орган з питань цивільної авіації чи установи, що визначені уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

Стаття 40. Міжнародні договори відповідно до статті 83 bis до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію

1. Керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації відповідно до Закону України "Про ратифікацію Протоколу про введення нової статті 83-bis до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію" може укласти з авіаційним органом влади іншої держави договір про взяття на себе певних функцій та обов’язків держави реєстрації щодо повітряного судна, яке зареєстроване в цій державі, якщо експлуатантом цього повітряного судна є український експлуатант.

Уповноважений орган з питань цивільної авіації визнає без додаткової процедури зазначені в договорі:

1) свідоцтва осіб льотного складу;

2) сертифікати льотної придатності;

3) дозволи на бортові радіостанції, видані авіаційним органом влади держави, в якій зареєстровано повітряне судно.

2. Керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації може укласти договір з авіаційним органом влади іншої держави про передачу цій державі певних функцій та обов’язків держави реєстрації щодо повітряного судна, зареєстрованого в Україні.

3. Про будь-який договір про передачу функцій та обов’язків держави реєстрації щодо повітряного судна керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації повідомляє Раду Міжнародної організації цивільної авіації.

{Стаття 40 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 41. Виключення повітряного судна з Державного реєстру цивільних повітряних суден України

1. Повітряне судно виключається з Державного реєстру цивільних повітряних суден України у разі:

1) припинення експлуатації типу повітряного судна;

2) подання власником повітряного судна або уповноваженою ним особою заявки на виключення повітряного судна з Державного реєстру цивільних повітряних суден України;

3) непродовження дії сертифіката льотної придатності або дозволу на виконання польотів протягом 24 місяців;

4) припинення договору оренди чи лізингу такого повітряного судна.

2. У разі виключення повітряного судна з Державного реєстру цивільних повітряних суден України реєстраційне посвідчення втрачає чинність.

Стаття 42. Льотна придатність повітряних суден

1. Льотна придатність повітряного судна встановлюється шляхом сертифікації типової конструкції виробу авіаційної техніки, що є первинним визначенням льотної придатності.

2. Льотна придатність екземпляра повітряного судна забезпечується відповідністю його конструкції, компонентів та обладнання, що встановлені на ньому, схваленій типовій конструкції, виконанням заходів з підтримання льотної придатності та підтвердженням того, що воно перебуває у стані, придатному для виконання польоту.

3. Система підтримання льотної придатності повітряних суден встановлюється авіаційними правилами України.

Стаття 43. Схвалення типової конструкції виробів авіаційної техніки, їх компонентів та обладнання

1. Виріб авіаційної техніки серійного виробництва повинен мати сертифікат типу. Сертифікат типу і сертифікація змін до нього, у тому числі додаткові сертифікати типу, видаються розробнику за його заявкою, якщо заявник довів, що виріб відповідає сертифікаційному базису для типової конструкції, встановленому з метою забезпечення відповідності вимогам льотної придатності та вимогам щодо захисту навколишнього природного середовища, визначеним авіаційними правилами України, а також якщо відсутні особливі риси або характеристики, що роблять його небезпечним під час експлуатації. Сертифікат типу охоплює виріб, у тому числі всі компоненти і обладнання, встановлені на ньому.

2. Основні компоненти і обладнання, призначені для встановлення на виробах, повинні мати свідоцтво про схвалення або схвальний лист. Компоненти і обладнання, що підлягають схваленню окремо від схвалення типової конструкції виробу, визначаються авіаційними правилами України. Усі положення авіаційних правил України, що застосовуються до сертифікації типу, також застосовуються до схвалення шляхом видання

свідоцтв про схвалення або схвальних листів для компонентів і обладнання, якщо інше не передбачено авіаційними правилами України.

3. Для повітряних суден одного типу з урахуванням їх кількості може бути виданий обмежений сертифікат типу. У такому разі встановлюється відповідний сертифікаційний базис, що гарантує забезпечення адекватного рівня безпеки з урахуванням мети використання, незважаючи на відхилення від визначених авіаційними правилами України вимог з льотної придатності для відповідної категорії повітряних суден. На видання обмежених сертифікатів типу поширюються положення, що застосовуються до видання сертифікатів типу.

Стаття 44. Льотна придатність екземпляра цивільного повітряного судна

1. На кожне цивільне повітряне судно, внесене до Державного реєстру цивільних повітряних суден України, видається відповідно до авіаційних правил України уповноваженим органом з питань цивільної авіації сертифікат льотної придатності відповідного зразка, який засвідчує відповідність його конструкції та експлуатаційної документації схваленій типовій конструкції, а також стан придатності повітряного судна до польотів.

Видача уповноваженим органом з питань цивільної авіації сертифіката льотної придатності здійснюється без схвалення типової конструкції за умови, якщо імпортоване в Україну повітряне судно має схвалення Європейського агентства з безпеки польотів, максимальна злітна маса якого не перевищує 5700 кілограмів для літаків та 3180 кілограмів для гелікоптерів, а також на планер, мотопланер або аеростат з максимальним проектним об’ємом підйомного газу або гарячого повітря не більше ніж 3400 метрів кубічних для теплових аеростатів, 1050 метрів кубічних - для газових аеростатів, 300 метрів кубічних - для прив’язних газових аеростатів.

2. У разі невідповідності повітряного судна вимогам льотної придатності уповноважений орган з питань цивільної авіації замість сертифіката льотної придатності може видати дозвіл на виконання польотів, якщо встановлено, що повітряне судно здатне безпечно виконувати основний політ, за умови дотримання встановлених обмежень.

Перелік умов, за яких може бути видано дозвіл на виконання польотів, установлюється авіаційними правилами України. На таких повітряних суднах не дозволяється здійснювати комерційні перевезення багажу, вантажу, пошти та пасажирів і виконувати авіаційні роботи за плату, наймом або договором чартеру та проводити навчання.

На імпортоване в Україну повітряне судно, типова конструкція якого сертифікована уповноваженим органом держави-розробника і максимальна злітна маса якого не перевищує 5700 кілограмів для літаків та 3180 кілограмів для гелікоптерів, а також на планер, мотопланер або аеростат з максимальним проектним об’ємом підйомного газу або гарячого повітря не більше ніж 3400 метрів кубічних для теплових аеростатів, 1050 метрів кубічних - для газових аеростатів, 300 метрів кубічних - для прив’язних газових аеростатів, дозвіл на виконання польотів видається уповноваженим органом з питань цивільної авіації без схвалення його типової конструкції в разі подання зазначеному органу необхідної інформації про умови експлуатації повітряного судна та їх схвалення уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

3. Цивільне повітряне судно в разі застосування до нього вимог щодо шуму на місцевості та емісії шкідливих речовин авіаційних двигунів повинно бути сертифіковане на відповідність авіаційним правилам України.

4. З метою встановлення відповідності повітряного судна нормативам у сфері захисту навколишнього природного середовища уповноважений орган з питань цивільної авіації видає сертифікат повітряного судна щодо шуму на місцевості.

5. Сертифікація планерів, дельтапланів, надлегких літальних апаратів, інших повітряних суден спортивного призначення, повітряних суден аматорської конструкції, аеростатичних апаратів та допоміжних пристроїв, що впливають на безпеку польотів, здійснюється установою, визначеною уповноваженим органом з питань цивільної авіації, за участю розробника зазначених повітряних суден і відповідних федерацій та асоціацій.

Видача дозволів на виконання польотів з метою засвідчення льотної придатності, а також контроль за підтриманням льотної придатності у процесі експлуатації зазначених у цій статті повітряних суден здійснюються в порядку, передбаченому правилами, встановленими уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

{Стаття 44 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

Розділ VI
ПОЛЬОТИ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН

Стаття 45. Організація польотів

1. Правила та порядок організації польотів цивільних повітряних суден установлюються уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

2. Правила та порядок організації польотів державних повітряних суден установлюються Міністерством оборони України.

Стаття 46. Польоти повітряних суден

1. Авіаційними правилами України з урахуванням вимог міжнародних договорів України установлюється класифікація видів польотів, визначаються детальні умови та правила здійснення польотів в межах України, польотів з/до України українських та іноземних цивільних повітряних суден у повітряному просторі України та поза межами України, здійснення випробувальних польотів для українських цивільних повітряних суден.

2. Міжнародні польоти у повітряному просторі України виконуються на підставі відповідних міжнародних договорів України та авіаційних правил України, основні засади яких публікуються у збірнику аеронавігаційної інформації.

3. Регулярні міжнародні польоти, під час яких повітряні судна перетинають державний кордон більш як однієї країни, виконуються на підставі міжнародних договорів та домовленостей між авіаційними органами влади, уповноваженими на укладення цих домовленостей у встановленому законодавством порядку.

4. Випробувальні польоти повітряних суден цивільної авіації на території України виконуються лише з аеродромів або злітно-посадкових майданчиків, сертифікованих або допущених до експлуатації згідно з авіаційними правилами України.

{Частину п'яту статті 46 виключено на підставі Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

6. Виконання польоту цивільного повітряного судна в повітряному просторі України здійснюється на підставі дозволу на використання повітряного простору, отриманого в порядку, встановленому статтею 29 цього Кодексу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Виконання польоту державного повітряного судна в повітряному просторі України здійснюється на підставі дозволу на використання повітряного простору, отриманого в порядку, встановленому статтею 29 цього Кодексу, за наявності дозволу на виконання польоту, виданого Генеральним штабом Збройних Сил України.

{Частина шоста статті 46 в редакції Закону№ 3007-IX від 21.03.2023}

7. Органи об’єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху можуть заборонити виліт повітряного судна з аеродрому України, приліт повітряного судна до аеродрому України або на проліт територією України на підставах та в порядку, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, спільно з Міністерством оборони України.

{Частина сьома статті 46 в редакції Закону№ 3007-IX від 21.03.2023}

8. Експлуатант зобов'язаний виконувати польоти лише на повітряному судні, яке перебуває у справному стані та підготовлене до польотів згідно з вимогами експлуатаційно-технічної документації.

Стаття 47. Бортова документація повітряного судна

1. На борту цивільного повітряного судна під час виконання польотів повинні бути:

1) реєстраційне посвідчення;

2) сертифікат льотної придатності або дозвіл на виконання польотів;

3) повний перелік бортової документації, що визначається авіаційними правилами України.

Стаття 48. Зв'язок під час виконання польотів

1. Екіпаж повітряного судна, обладнаного засобами радіозв'язку, повинен здійснювати безперервне прослуховування відповідних каналів радіозв'язку органу обслуговування повітряного руху.

2. Порядок ведення зв'язку під час виконання польотів визначається авіаційними правилами України.

3. Заборонено виконання польоту повітряного судна в контрольованому повітряному просторі без двостороннього радіозв'язку з органом обслуговування повітряного руху.

Розділ VII
АВІАЦІЙНИЙ ПЕРСОНАЛ

Стаття 49. Склад авіаційного персоналу

1. Особа, яка належить до авіаційного персоналу, має відповідати кваліфікаційним вимогам за професійною ознакою, станом здоров'я та мати належним чином оформлене свідоцтво згідно з авіаційними правилами України.

2. Свідоцтво видається окремо на кожну спеціальність осіб авіаційного персоналу. У свідоцтво можуть вноситися відмітки про право виконання деяких функцій, передбачених іншими спеціальностями.

3. Особа авіаційного персоналу зобов'язана мати при собі свідоцтво під час провадження професійної діяльності і провадити таку діяльність згідно з умовами та обмеженнями, передбаченими свідоцтвом.

4. Наявність свідоцтва є необхідним для таких спеціальностей осіб авіаційного персоналу:

1) пілот повітряного судна;

2) диспетчер управління повітряним рухом (диспетчер служби руху);

3) персонал з технічного обслуговування повітряних суден;

4) члени випробувального екіпажу;

5) член екіпажу пасажирського салону (бортпровідник);

6) диспетчер із забезпечення польотів.

5. Для осіб авіаційного персоналу, які не зазначені в частині четвертій цієї статті та виконують певні функції у складі екіпажу повітряного судна або інші обов'язки з авіаційної діяльності, уповноважений орган з питань цивільної авіації може встановити вимогу про необхідність наявності свідоцтв.

6. Свідоцтво авіаційного персоналу може бути анульоване або дія його призупинена, а також можуть бути обмежені надані ним права у разі порушення вимог нормативно-правових актів, що регламентують льотну роботу, використання повітряного простору, організацію повітряного руху, технічне обслуговування авіаційної техніки, що безпосередньо впливають на безпеку польотів.

Стаття 50. Заборони та обмеження до власника свідоцтва

1. Власнику свідоцтва забороняється провадити професійну діяльність, передбачену свідоцтвом та відповідними рейтингами, перебуваючи під впливом будь-якої психотропної речовини, що може призвести до нездатності належним чином здійснювати професійні функції з дотриманням встановлених вимог безпеки.

2. Власник свідоцтва не може провадити діяльність, пов'язану з ризиком потрапляння під дію психотропних речовин. У разі встановлення факту вживання психотропних речовин, пов'язаного з ризиком, власник свідоцтва усувається від виконання своїх обов'язків та притягається до відповідальності згідно із законом.

3. Пілоту комерційної авіації дозволяється виконувати функції командира повітряного судна під час здійснення польотів до досягнення ним 60 років, 65 років - якщо польоти

виконуються у складі екіпажу на повітряному судні, сертифікованому для виконання польотів більш як одним пілотом, і другий пілот молодший 60 років.

4. Пілоту комерційної авіації, який виконує функції другого пілота, дозволяється виконувати свої обов'язки під час здійснення польотів до досягнення 65 років.

5. Пілот авіації загального призначення має право виконувати польоти за наявності чинного медичного сертифіката.

Стаття 51. Сертифікація і допуск авіаційного персоналу до авіаційної діяльності

1. Кандидат на одержання свідоцтва має продемонструвати відповідність своїх знань та професійних навиків вимогам для видачі відповідного свідоцтва. Порядок атестації визначається авіаційними правилами України.

2. Кандидат на одержання свідоцтва, рейтингу повинен мати відповідну професійну підготовку за затвердженою програмою у сертифікованому навчальному закладі, належний досвід та придатність за станом здоров'я, підтверджені в установленому порядку.

3. Порядок сертифікації і допуску авіаційного персоналу до авіаційної діяльності встановлюється авіаційними правилами України.

4. Уповноважений орган з питань цивільної авіації може відмовити у видачі свідоцтва або анулювати його, якщо власник свідоцтва двічі притягувався до відповідальності за порушення статті 48, частини першої статті 52, частин третьої та четвертої статті 60 цього Кодексу.

Стаття 52. Підготовка, перепідготовка, підтвердження/відновлення та підвищення кваліфікації авіаційного персоналу і персоналу з наземного обслуговування

1. Підготовка, перепідготовка, підтвердження/відновлення та підвищення кваліфікації авіаційного персоналу і персоналу з наземного обслуговування з видачею відповідного сертифіката/свідоцтва проводиться в авіаційних навчальних закладах, центрах перепідготовки і підвищення кваліфікації авіаційних спеціалістів та в інших закладах, у тому числі іноземних, що сертифіковані або визнані уповноваженим органом з питань цивільної авіації для проведення відповідної підготовки.

2. Порядок проходження підготовки, перепідготовки, підтвердження/відновлення та підвищення кваліфікації авіаційного персоналу встановлюється авіаційними правилами України.

3. Перелік персоналу з наземного обслуговування, вимоги до його підготовки, перепідготовки, підтвердження/відновлення та підвищення кваліфікації встановлюються авіаційними правилами України.

Дія цих положень поширюється на керівників суб'єктів авіаційної діяльності та їх керівний склад, які несуть відповідальність за безпеку авіації.

Стаття 53. Трудові відносини та соціальний захист авіаційного персоналу

1. Трудові відносини та соціальний захист авіаційного персоналу регулюються законодавством України про працю, соціальне страхування і державну допомогу, іншими актами законодавства України, галузевою угодою між центральним органом виконавчої

влади в галузі транспорту і профспілками працівників цивільної авіації України, колективними договорами підприємств.

2. Особливості умов праці, соціально-побутового, житлового забезпечення, режиму робочого часу, часу відпочинку окремих категорій авіаційного персоналу встановлюються законодавством з урахуванням міжнародних вимог та рекомендацій щодо безпечних умов праці та особливих умов соціального захисту окремих категорій авіаційного персоналу.

Стаття 54. Державне регулювання авіаційної медичної діяльності

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації у процесі регулювання сфери авіаційної медичної діяльності здійснює такі функції:

1) надає повноваження авіаційного медичного екзаменатора на проведення медичної сертифікації, обмежує або забороняє проведення медичної сертифікації у разі порушень вимог, визначених законодавством, у тому числі авіаційними правилами України;

2) надає повноваження медичним центрам на проведення медичної сертифікації авіаційного персоналу, обмежує або забороняє проведення медичної сертифікації у разі порушень вимог, визначених законодавством, у тому числі авіаційними правилами України;

3) погоджує програми навчальних закладів, на базі яких проводяться курси професійної підготовки для кандидатів на посаду авіаційного медичного екзаменатора;

4) визначає умови і порядок:

а) проведення медичного обстеження авіаційного персоналу;

б) видачі та зберігання медичних звітів про наявність або відсутність медичних протипоказань для видачі медичного сертифіката;

в) здійснення контролю за документальним оформленням та зберіганням результатів авіамедичного обстеження.

Стаття 55. Медичний сертифікат та медичне обстеження авіаційного персоналу

1. Медичний сертифікат видається авіаційному персоналу на підставі заяви та результатів його медичного обстеження.

2. Медичне обстеження авіаційного персоналу проводять і надають висновок про наявність або відсутність медичних протипоказань до виконання своїх обов'язків авіаційні медичні екзаменатори, які виконують свої функції на базі авіаційних медичних центрів.

3. Медична сертифікація не застосовується до авіаційного персоналу з технічного обслуговування повітряних суден, які не є членами екіпажу повітряного судна.

Стаття 56. Центри авіаційної медицини

1. Проведення медичної сертифікації авіаційного персоналу здійснюється у центрах авіаційної медицини.

2. Авіаційні медичні центри та авіаційні медичні екзаменатори призначаються уповноваженим органом з питань цивільної авіації відповідно до вимог авіаційних правил України.

Розділ VIII
ЕКІПАЖ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Стаття 57. Екіпаж повітряного судна

1. Екіпаж повітряного судна складається з осіб льотного складу, до якого належать особи льотного екіпажу та екіпажу пасажирського і вантажного салону, які під час польоту постійно виконують такі функції:

1) виконання процедур, передбачених керівництвом з льотної експлуатації повітряного судна;

2) обслуговування устаткування, механізмів та приладів, необхідних для польоту повітряного судна, а також обладнання, встановленого на повітряному судні та необхідного для виконання польотного завдання;

3) забезпечення процедур безпеки пасажирів на борту повітряного судна та їх обслуговування.

2. Склад екіпажу визначається залежно від типу повітряного судна, характеристик і тривалості польоту, характеру операцій, для яких це повітряне судно призначене. Склад випробувального екіпажу визначається відповідно до авіаційних правил України щодо проведення випробувальних польотів. Поіменний список членів екіпажу визначається експлуатантом перед кожним польотом.

3. Мінімальна чисельність складу екіпажу повітряного судна встановлюється керівництвом з льотної експлуатації конкретного типу повітряного судна.

4. Усі члени екіпажу належать до льотного складу.

Стаття 58. Обов'язки та права членів екіпажу повітряного судна

1. Член екіпажу відповідає за належне виконання своїх службових обов'язків, виконання обов'язків, пов'язаних з безпекою повітряного судна, пасажирів на борту.

2. Член екіпажу повинен:

1) доповідати командиру про будь-який випадок відмови, збою чи дефект, що можуть вплинути на безпечну експлуатацію повітряного судна, включаючи його аварійні системи;

2) використовувати схеми доповіді експлуатанта про випадки загрози згідно з програмою безпеки і заходами щодо безпеки польотів.

3. Членові екіпажу забороняється виконувати свої обов'язки на повітряному судні, якщо він:

1) перебуває під дією будь-якого препарату, що впливає на працездатність і може загрожувати безпеці польоту повітряного судна;

2) погано почувається, що може загрожувати безпеці польоту.

4. Членові екіпажу забороняється вживати алкоголь менш як за вісім годин до зазначеного часу виконання своїх службових обов'язків у польоті або оголошення режиму готовності, заступати на льотне чергування з рівнем алкоголю в крові, що перевищує 0,2 проміле, та вживати алкоголь під час польоту чи перебуваючи в режимі очікування.

Стаття 59. Командир повітряного судна

1. Командиром повітряного судна може бути пілот, який має відповідну кваліфікацію та досвід. Командира повітряного судна з числа членів екіпажу призначає експлуатант для виконання керівних функцій на повітряному судні.

2. Власник, орендар або лізингоодержувач повітряного судна авіації загального призначення призначає пілота, на якого покладає виконання функцій командира повітряного судна та відповідальність за безпечне виконання польоту.

3. У разі якщо до складу екіпажу повітряного судна входить лише одна особа, вона виконує обов'язки командира повітряного судна.

Стаття 60. Відповідальність та права командира повітряного судна

1. Командир повітряного судна:

1) несе відповідальність за безпеку всіх членів екіпажу, пасажирів і вантажу на борту з моменту, коли він піднімається на борт, до моменту, доки не залишить літак після польоту;

2) несе відповідальність за експлуатацію і безпеку повітряного судна з моменту готовності повітряного судна вирулити на злітну смугу для польоту до того моменту, коли закінчилося приземлення і двигун (двигуни), що використовувався як основна силова установка, заглушено;

3) має право віддавати команди, які вважає необхідними і такими, що забезпечують безпеку повітряного судна, пасажирів і вантажу, що перевозяться літаком;

4) має право відмовити в перевезенні: будь-якої особи або будь-якої частини вантажу, якщо, на його думку, це може становити потенційну загрозу безпеці літака чи пасажирів; особі, якщо вона перебуває під впливом алкоголю або медичних препаратів до такого ступеня, що може загрожувати безпеці літака або пасажирів; небажаних пасажирів, депортованих осіб чи ув'язнених, якщо їх переміщення становить загрозу безпеці літака чи пасажирів;

5) повинен забезпечити інформування пасажирів про місцезнаходження аварійних виходів, розташування і використання відповідного аварійного і рятувального обладнання;

6) має право приймати остаточне рішення про прийняття чи неприйняття літака з експлуатаційними недоліками, дозволеними експлуатаційною документацією;

7) повинен забезпечити проведення передпольотної підготовки.

2. Командир або пілот, якому передано управління польотом в аварійній ситуації, що вимагає термінового прийняття рішення або виконання дії, може виконувати будь-які дії, які він вважає необхідними за цих обставин. У таких випадках він може відступати від правил, експлуатаційних схем і методів в інтересах безпеки.

3. Експлуатант повітряного судна повинен вжити всіх можливих заходів щодо гарантування виконання особами, які перебувають на повітряному судні, усіх законних наказів командира повітряного судна з метою забезпечення безпеки літака, осіб та майна, що перебувають на ньому.

4. Командир повітряного судна, який отримав сигнал лиха від іншого повітряного чи морського судна, помітив повітряне чи морське судно, що зазнало аварії або якому загрожує небезпека, або іншу катастрофу, стихійне лихо чи людину в морі, для життя якої існує загроза, зобов'язаний надати допомогу постраждалим або особам, життю яких існує загроза, в обсязі, що дозволяє йому надати таку допомогу без загрози безпеці повітряного судна, пасажирів, членів екіпажу або інших осіб, за яких він несе відповідальність.

Стаття 61. Робочий час членів екіпажу цивільних повітряних суден

1. Робочий час членів екіпажів цивільних повітряних суден визначається авіаційними правилами України.

Стаття 62. Додаткові спеціалісти на борту повітряного судна

1. Для виконання певних функцій, крім функцій екіпажу, за рішенням експлуатанта на борту повітряного судна можуть перебувати спеціалісти, які не входять до складу екіпажу, але забезпечують виконання технологічних процесів перевезення та виконання видів польотів або авіаційних робіт чи технічне обслуговування повітряних суден у позабазових аеропортах.

2. Умови перебування на борту повітряного судна додаткових спеціалістів визначаються експлуатантом і погоджуються уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

3. Перевезення додаткових спеціалістів на борту повітряного судна оформляється записом у польотному завданні екіпажу.

Розділ IX
АЕРОДРОМИ І АЕРОПОРТИ

Стаття 63. Аеродроми (вертодроми)

1. Аеродром (вертодром) включає такі елементи (аеродромні об'єкти):

1) поверхні (штучні, ґрунтові або водні), призначені для посадки, зльоту, руху, стоянки повітряних суден, руху наземного транспорту на території аеродрому;

2) ґрунтові елементи аеродрому;

3) об'єкти обслуговування повітряного руху;

4) засоби зв'язку, навігації та спостереження;

5) візуальні засоби забезпечення польотів;

6) об'єкти та засоби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення, забезпечення авіаційної безпеки, метеорологічного обслуговування, електрозабезпечення аеродрому;

7) споруди та мережі інженерних комунікацій, що забезпечують роботу аеродромних об'єктів.

2. Рішення про спільне використання аеродрому приймає орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить аеродром, або власник аеродрому та уповноважений орган з питань цивільної авіації.

Стаття 64. Облік цивільних аеродромів

1. Цивільні аеродроми підлягають обліку, що здійснюється уповноваженим органом з питань цивільної авіації самостійно.

{Стаття 64 в редакції Закону№ 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 65. Сертифікація аеродрому

1. Цивільні аеродроми України та аеродроми спільного використання підлягають сертифікації. Сертифікація аеродрому включає в себе оцінку всіх елементів та об'єктів аеродрому на відповідність вимогам, установленим авіаційними правилами України.

2. У разі подання заявки на сертифікацію аеродрому спільного використання заявник має отримати згоду відповідного центрального органу виконавчої влади (якому підпорядкований аеродром), а також надати відповідний договір, у якому зазначені умови надання аеродрому для потреб цивільної авіації.

3. Якщо утримувачами сертифіката аеродрому, сертифіката наземного обслуговування та провайдера аеронавігаційного обслуговування є різні юридичні особи, між ними укладається угода з визначенням меж відповідальності, порядку взаємодії, прав та обов'язків стосовно забезпечення безпеки польотів та авіаційної безпеки.

4. Утримувачі сертифікатів аеродрому, провайдера аеронавігаційного обслуговування та наземного обслуговування несуть відповідальність за дотримання вимог, установлених авіаційними правилами України, і безпосередньо забезпечують безпеку та регулярність польотів, безпечну експлуатацію аеродрому та аеропорту і захист інтересів споживачів аеропортових послуг.

Стаття 66. Експлуатант аеродрому

1. Керівник експлуатанта аеродрому несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів, контроль за станом приаеродромної території, будівництвом об'єктів, діяльністю суб'єктів на аеродромі та на приаеродромній території, контроль за дотриманням вимог щодо встановлення і розміщення маркірувальних знаків та радіотехнічних пристроїв, підтримання встановленого порядку виконання і забезпечення польотів на аеродромі та здійснює координацію діяльності на аеродромі підприємств і організацій.

2. З метою забезпечення безпеки польотів керівник експлуатанта аеродрому є незалежним у прийнятті рішень щодо забезпечення безпеки авіації на аеродромі.

3. Експлуатант аеродрому не має права вживати дискримінаційних заходів та обмежувати права користувачів аеропорту, суб'єктів з наземного обслуговування.

4. Експлуатант аеродрому несе відповідальність перед експлуатантом повітряного судна за шкоду, заподіяну повітряному судну з вини експлуатанта аеродрому.

Стаття 67. Маркірування аеродромів, злітно-посадкових майданчиків

1. Аеродроми, злітно-посадкові майданчики та їх елементи повинні мати маркірувальні знаки відповідно до вимог авіаційних правил України для аеродромів цивільної авіації.

2. Встановлення та розміщення на приаеродромній території будь-яких знаків, пристроїв і позначень, подібних до маркірувальних знаків, що використовуються для розпізнавання аеродрому, злітно-посадкового майданчика та їх елементів, забороняються.

Стаття 68. Маркірування об'єктів і перешкод

1. Усі об'єкти і перешкоди, що розташовані на приаеродромній території та перетинають поверхні обмеження перешкод, мають бути обладнані денними і нічними маркірувальними знаками та пристроями згідно з вимогами авіаційних правил України для аеродромів цивільної авіації.

2. Маркірування об'єктів і перешкод денними та нічними маркірувальними знаками та пристроями здійснюється власниками цих об'єктів за свій рахунок.

Стаття 69. Приаеродромна територія. Будівництво на приаеродромній території

1. Будівлі і природні об'єкти, розташовані на приаеродромній території, не повинні становити загрози для польотів повітряних суден.

2. На приаеродромній території запроваджується особливий порядок здійснення діяльності, яка може вплинути на безпеку авіації та створити перешкоди для роботи наземних засобів зв'язку, навігації та спостереження. До такої діяльності належать:

1) будівництво, вибухові роботи;

2) діяльність, що сприяє скупченню птахів;

3) установлення радіовипромінювальних пристроїв;

4) роботи, пов'язані з використанням лазерних пристроїв, що можуть випромінювати у повітряний простір;

5) роботи, пов'язані із запуском ракет, метеорологічних радіозондів та куль-пілотів;

6) діяльність, пов'язана з польотами літальних апаратів, з викидами диму та газів, що можуть погіршувати видимість у районі аеродрому;

7) будівництво високовольтних повітряних ліній, висадка та вирощування дерев або зелених насаджень.

3. Визначення умов забудови (здійснення будівництва) та використання землі на приаеродромній території здійснюється під час планування територій шляхом розроблення та затвердження містобудівної документації відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" з урахуванням обмежень використання приаеродромної території (поверхонь обмеження перешкод, зон обмежень забудови щодо умов авіаційного шуму, захисних зон аеронавігаційного обладнання, а також обмежень, пов’язаних із заходженням на посадку та вильотом на аеродромі, використанням зон для виконання навчально-тренувальних та інших видів польотів).

Обмеження використання приаеродромної території розробляються експлуатантами аеродрому для кожного аеродрому окремо. Обмеження використання приаеродромної території затверджуються за погодженням з органами місцевого самоврядування:

уповноваженим органом з питань цивільної авіації - щодо приаеродромної території аеродрому цивільної авіації;

уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі державної авіації - щодо приаеродромної території аеродрому державної авіації;

уповноваженим органом з питань цивільної авіації та уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі державної авіації - щодо приаеродромної території аеродрому спільного використання.

Органи, які затвердили обмеження використання приаеродромної території, протягом 10 календарних днів з дня їх затвердження надають такі обмеження органам, уповноваженим затверджувати містобудівну документацію, для врахування при розробленні містобудівної документації.

Вимоги до складу, змісту, форми та порядок розроблення, погодження та затвердження обмежень використання приаеродромної території встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Визначення умов використання споруд та здійснення діяльності, визначеної частиною другою цієї статті (крім будівництва), на приаеродромній території здійснюється органами місцевого самоврядування згідно із законом за погодженням з експлуатантом аеродрому та уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

{Частина третя статті 69 в редакції Закону № 199-IX від 17.10.2019}

4. Інформація про розміри приаеродромної території доводиться експлуатантом аеродрому або постійного злітно-посадкового майданчика чи уповноваженою ним особою до відома відповідних органів місцевого самоврядування, на території здійснення повноважень яких знаходиться земельна ділянка, яка повністю чи частково належить до приаеродромної території. Розмір приаеродромної території залежить від розмірів аеродрому та визначається авіаційними правилами України.

5. Для запобігання порушенню умов погодження, незаконному будівництву експлуатант аеродрому повинен здійснювати контроль за станом приаеродромної території.

6. Експлуатант аеродрому та провайдер аеронавігаційного обслуговування за взаємною згодою та за згодою органів місцевого самоврядування мають право встановлювати на приаеродромній території та за її межами наземні засоби зв'язку, навігації та спостереження, світлотехнічні засоби, прокладати інженерні мережі, користуватися правом доступу до такого обладнання.

7. У смугах повітряних підходів до аеродромів може бути обмежено спорудження об'єктів, у яких може одночасно перебувати значна кількість людей, а також об'єктів підвищеної небезпеки, обмежено розташування високовольтних повітряних ліній.

8. Якщо дерева або гілки дерев становлять перешкоду для повітряного руху або розміщуються поблизу повітряних ліній електрозв'язку та електропостачання, антенно-

фідерних пристроїв наземних засобів зв'язку, навігації та спостереження, світлотехнічних засобів, які заважають їх установленню або роботі, експлуатант аеродрому та провайдер аеронавігаційного обслуговування мають право вимагати усунення цих перешкод. Вимоги щодо обмежень та обліку перешкод встановлюються авіаційними правилами України.

9. На відстані до 15 кілометрів від меж аеродрому забороняється відкрите складування харчових відходів, розміщення звалищ, спорудження або розбудова споруд, які сприяють масовому скупченню птахів і можуть створювати загрозу для повітряного руху.

10. Органи виконавчої влади, юридичні та фізичні особи незалежно від форми власності, які допустили порушення порядку діяльності, зазначеної в частині другій цієї статті, містобудівних умов і обмежень забудови земельної ділянки, зобов'язані згідно з рішенням уповноваженого органу з питань цивільної авіації припинити будівництво чи діяльність, зазначену в частині другій цієї статті, до вирішення питання щодо можливості та умов подальшого будівництва відповідно до законодавства.

11. Будь-яка шкода, заподіяна власникові або експлуатантові аеродрому, постійного злітно-посадкового майданчика чи аеропорту та споживачу їхніх послуг, у тому числі експлуатанту повітряного судна, внаслідок порушень, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією чи іншою діяльністю на приаеродромній території, підлягає відшкодуванню відповідно до закону.

Стаття 70. Аеропорти

1. Експлуатант аеропорту забезпечує прийняття та відправку повітряних суден, організацію наземного обслуговування повітряних суден, пасажирів, екіпажів, багажу, вантажу та пошти, повинен мати для цього аеродром, споруди, обладнання, техніку, персонал і може включати розташовані на його території об'єкти системи організації повітряного руху, метеорологічного обслуговування, вертолітні майданчики, під'їзні колії із смугами відведення, об'єкти соціальної сфери та інші спорудження і об'єкти.

2. У разі виконання міжнародних польотів в аеропорту повинні здійснюватися митний, прикордонний, санітарно-карантинний та інші види контролю, які передбачені законодавством України.

3. В аеропорту має бути створена система зворотного зв'язку пасажирів з його адміністрацією для своєчасного реагування на скарги пасажирів.

4. З метою прискорення та спрощення процедур митного та прикордонного оформлення авіаперевізник або експлуатант аеропорту, або суб'єкт наземного обслуговування надсилає до органу охорони державного кордону та митних органів, які провадять діяльність у пунктах пропуску для повітряного сполучення, попередню інформацію про членів екіпажу, пасажирів, імпортні, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряними суднами. Порядок, спосіб, форма та строки подання і зберігання такої інформації спільно визначаються органом охорони державного кордону України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

{Частина четверта статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 71. Координовані аеропорти

1. У разі якщо пропускна спроможність аеропорту задовольняє попит авіакомпаній та за умови забезпечення належного рівня обслуговування рейсів таких авіакомпаній, аеропорт визначається некоординованим. Слот-регулювання в некоординованому аеропорту здійснюється експлуатантом аеропорту.

2. Якщо попит авіакомпаній на виконання польотів до/з аеропорту або на обслуговування рейсів у такому аеропорту перевищує його пропускну спроможність та/або виробничі можливості аеропорту, уповноважений орган з питань цивільної авіації визначає цей аеропорт координованим та призначає координатора аеропорту (групи аеропортів), який здійснює слот-регулювання.

Аеропорт може бути оголошено координованим на певний період часу, необхідний для приведення пропускної спроможності аеропорту у відповідність із навантаженням та попитом на його послуги.

3. З метою належного представництва інтересів сторін та вирішення питань, пов'язаних з діяльністю координатора, створюється координаційний комітет. Координаційний комітет може бути призначений для більш як одного аеропорту.

Координатор аеропорту є юридичною особою, яка є функціонально та фінансово незалежною від аеропорту або користувачів цього аеропорту. Фінансування діяльності координатора аеропорту здійснюється за рахунок коштів Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях.

4. Порядок і процедура визначення аеропорту координованим, вибору, призначення координатора, його діяльності, процесу розподілу і виділення координатором слотів для авіаперевізників, нагляду за діяльністю координатора, вчинення дій у разі скасування координації в аеропорту встановлюються авіаційними правилами України.

Стаття 72. Експлуатант аеропорту

1. Експлуатант аеропорту несе відповідальність за організацію заходів щодо безпеки польотів, авіаційної безпеки, організацію наземного обслуговування, організацію і проведення пошукових, аварійно-рятувальних і протипожежних робіт у разі аварійних чи надзвичайних подій з повітряними суднами на території аеропорту та в районі аеродрому, ефективне надання послуг користувачам аеропорту.

2. Експлуатант аеропорту (аеродрому), злітно-посадкового майданчика повинен вжити заходів для унеможливлення зльоту повітряного судна на підставі звіту державного інспектора про перевірку, складеного в межах повноважень, визначених пунктом 5 частини першої статті 16 цього Кодексу.

3. Експлуатант аеропорту може одночасно бути експлуатантом аеродрому.

4. Експлуатант аеропорту може самостійно надавати послуги в аеропорту, а також на договірних умовах передавати право на наземне обслуговування в аеропорту юридичним чи фізичним особам, що відповідають вимогам авіаційних правил України.

5. Експлуатант аеродрому зобов'язаний забезпечувати експлуатантів повітряних суден метеорологічною інформацією власними силами або на договірних умовах відповідно до авіаційних правил України.

6. Керівник експлуатанта аеродрому, аеропорту має право відмовитися від виконання розпорядження, яке може призвести до виникнення порушень правил безпеки польотів або авіаційної безпеки. У такому разі керівник експлуатанта аеродрому повинен повідомити про причину відмови органу або керівнику, який видав таке розпорядження.

7. Експлуатант аеропорту забезпечує створення належних умов для обслуговування пасажирів з обмеженими фізичними можливостями.

Стаття 73. Управління аеропортами та цивільними аеродромами

1. Якщо аеропорт або цивільний аеродром не використовується за цільовим призначенням, аеродром не сертифікується протягом більше трьох років, держава з мотивів суспільної необхідності збереження транспортної системи має право відповідно до закону примусово відчужити та передати аеропорт, цивільний аеродром, що перебуває у власності фізичних або юридичних осіб, до державної власності або розірвати договір оренди, концесії, управління із зазначеними фізичними та юридичними особами.

2. Збитки, завдані власнику в результаті повернення до державної власності аеропортів та цивільних аеродромів, у тому числі вартість нерухомого майна, відшкодовуються державою в порядку, встановленому законодавством України, при цьому з фізичних або юридичних осіб стягується відповідна компенсація, якщо інфраструктурі аеропорту, цивільного аеродрому була заподіяна шкода.

3. Рішення про ліквідацію, зміну форми власності аеропортів, цивільних аеродромів у частині виконання вимог частини першої цієї статті приймається відповідно до закону.

4. Договір про управління аеродромом укладається в письмовій формі та нотаріально засвідчується.

Амортизаційні відрахування на майно, що є предметом договору управління, залишаються в управителя, обліковуються ним разом з обліком майна, одержаного за договором управління, і спрямовуються на фінансування поточних та капітальних робіт на об'єкті управління.

Управитель не може передавати права та обов'язки за договором управління аеродромом іншій особі.

5. Протягом строку дії договору управління передане в управління майно не може бути відчужене або обтяжене будь-яким чином (у тому числі передане в заставу, іпотеку, за іншими господарськими договорами), щодо цього майна не може бути прийнято рішення про приватизацію або вчинені інші дії, що можуть перешкодити здійсненню управління або обмежити права управителя.

Стаття 74. Землі аеропортів (аеродромів)

1. Землі аеропортів (аеродромів) мають суспільно важливе значення і за своїм цільовим призначенням є землями транспорту. Зміна цільового призначення земель аеропорту провадиться відповідно до Земельного кодексу України.

2. Земельні ділянки, що перебувають у державній чи комунальній власності та необхідні для функціонування аеропортів (аеродромів), надаються в користування підприємствам, установам та організаціям, що провадять авіаційну та неавіаційну діяльність, відповідно до Земельного кодексу України.

3. З метою забезпечення узгодженої роботи всіх суб'єктів авіаційної діяльності на території аеропорту встановлюються земельні сервітути. Земельний сервітут здійснюється у спосіб, найменш обтяжливий для власника земельної ділянки, щодо якої він встановлений.

4. Землі аеродрому можуть використовуватися тільки з метою забезпечення аеродромної діяльності. Землі аеродромів можуть використовуватись для заходів тимчасового характеру за погодженням з власником аеродрому та уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

5. Органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади на підставі затверджених в установленому законом порядку генеральних планів населених пунктів на довгостроковий період зобов'язані визначити земельні ділянки, необхідні для розвитку аеропортів (аеродромів).

Стаття 75. Особливості розпорядження майном аеропортів (аеродромів)

1. Аеродроми та аеродромні об'єкти (злітно-посадкові смуги, руліжні доріжки, перони, інші елементи аеродромів), що забезпечують безпеку польотів та перебувають у державній чи комунальній власності, не підлягають відчуженню, продажу, приватизації, обміну, передачі в заставу.

2. Цілісні майнові комплекси, а також окремі об'єкти інфраструктури, призначені для наземного обслуговування повітряних суден, пасажирів, екіпажів, обробки багажу, пошти, вантажу, об'єкти неавіаційних видів діяльності можуть передаватися в концесію, оренду в установленому законодавством порядку, за умови, що не змінюється цільове призначення таких об'єктів.

3. Державний та/або комунальний аеродром та аеродромні об’єкти (злітно-посадкові смуги, руліжні доріжки, перони, інші елементи аеродромів) можуть передаватися приватному інвестору відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійного договору, договору оренди, а також бути предметом інших договорів, що укладаються за правилами, визначеними законодавством України. Істотною умовою таких договорів є заборона зміни цільового призначення об’єктів аеродрому, що забезпечують його основну виробничу діяльність.

{Частина третя статті 75 в редакції Закону № 155-IX від 03.10.2019}

Стаття 76. Будівництво, реконструкція і модернізація аеропортів (аеродромів)

1. Будівництво та реконструкція аеропортів є суспільною потребою.

2. З часу початку процедури вибору майданчика і до ухвалення рішення про вибір майданчика для будівництва (розширення) аеропорту забороняються протягом одного року відведення земельних ділянок на майданчику, де передбачено будівництво, та видача

дозволів на проектування і будівництво об'єктів та споруд, що ускладнюють будівельні роботи.

3. Визначення місця розташування або розширення аеропорту (аеродрому) здійснюється відповідними місцевими органами виконавчої влади за погодженням з уповноваженим органом з питань цивільної авіації на основі розгляду матеріалів технічного і екологічного висновків та оцінки впливу на довкілля з урахуванням соціальної ситуації в регіоні з представленням альтернативних варіантів.

{Частина третя статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

4. Будівництво і реконструкція аеропортів, цивільних аеродромів можуть здійснюватися в установленому порядку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, власних коштів авіапідприємств, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 77. Наземне обслуговування в аеропортах і на аеродромах

1. Класифікація послуг з наземного обслуговування за їх видами, умови надання доступу до об'єктів та інфраструктури аеропорту, порядок взаємодії суб'єктів наземного обслуговування та обмеження щодо провадження такої діяльності визначаються авіаційними правилами України.

2. Суб’єкти авіаційної діяльності надають послуги з наземного обслуговування на підставі декларації, а також договору, укладеного з експлуатантом аеропорту (аеродрому).

Вимоги до надання послуг з наземного обслуговування та порядок визначення відповідності суб’єктів авіаційної діяльності, які надають послуги з наземного обслуговування на підставі декларації, встановлюються авіаційними правилами України.

{Частина друга статті 77 в редакції Закону№ 3007-IX від 21.03.2023}

3. Експлуатант аеропорту (аеродрому), суб'єкт авіаційної діяльності несе відповідальність за збитки, завдані користувачам аеропорту (аеродрому) у зв'язку з необґрунтованою відмовою в обслуговуванні повітряного судна.

Стаття 78. Обмеження монополістичної діяльності в аеропортах. Вільна конкуренція та рівноправність

1. Експлуатанти аеропорту (аеродрому), виходячи з організаційно-технічних можливостей, зобов'язані створити суб'єктам авіаційної діяльності, що провадять діяльність в аеропорту, рівні умови користування аеропортом та аеродромом, якщо інше не передбачено законодавством.

2. З метою забезпечення контролю держави за монополістичною діяльністю у сфері надання послуг в аеропорту встановлюється перелік спеціалізованих послуг, які належать до ринків, що перебувають у стані природних монополій, та можуть надаватися лише в аеропортах. Перелік таких спеціалізованих послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 79. Повноваження місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення діяльності аеропортів

1. До повноважень місцевих органів виконавчої влади належать:

1) здійснення відповідно до законодавства контролю за належною експлуатацією та організацією обслуговування пасажирів в аеропортах підприємствами житлово-комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, зв'язку;

2) дотримання вимог щодо використання приаеродромної території;

3) забезпечення в межах своїх повноважень будівництва, реконструкції, благоустрою та експлуатації під'їзних доріг до аеропортів;

4) організація благоустрою привокзальних площ аеропортів;

5) організація регулярного руху громадського транспорту між аеропортами та населеними пунктами;

6) забезпечення електрозв'язку між аеропортами і населеними пунктами;

7) створення належних умов для паркування автотранспортних засобів та безперешкодного проїзду спеціальних автотранспортних засобів на території привокзальної площі аеропорту.

2. Забезпечення громадського порядку в аеропортах здійснюється відповідними правоохоронними органами.

3. Під час планування розвитку транспортної інфраструктури обслуговування пасажирів в аеропортах місцеві органи виконавчої влади здійснюють свою роботу у взаємодії з експлуатантами аеропортів.

Стаття 80. Забезпечення доступу і обмеження прав користування аеропортами та аеродромами

1. Експлуатант аеродрому (аеропорту), відкритого для прийому і відправлення повітряних суден, зобов'язаний надавати дозвіл на посадку повітряних суден у межах технічних можливостей аеродрому.

2. Експлуатант аеропорту (аеродрому), до/з якого здійснюються пасажирські перевезення, повинен забезпечувати максимально безперервну експлуатацію аеропорту (аеродрому) з метою належного функціонування авіатранспортної системи України.

Проведення ремонтних, технологічних або інших робіт, які можуть перешкоджати виконанню польотів до/з цього аеропорту, здійснюється лише за погодженням з уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

Експлуатант аеропорту зобов'язаний негайно письмово повідомити уповноважений орган з питань цивільної авіації, якщо він виявить, що невиконання ремонту аеропорту (аеродрому) загрожує чи може загрожувати безпеці польотів чи пасажирів.

3. Експлуатант аеропорту (аеродрому), до/з якого здійснюються пасажирські перевезення, повинен забезпечити безперервну експлуатацію аеродрому в зимових умовах

та відновлення його експлуатації після закриття внаслідок метеорологічних умов у строк, визначений авіаційними правилами України.

4. Користування аеропортами та цивільними аеродромами обмежується:

1) у разі виникнення передумов для порушень правил щодо безпеки польотів, пов'язаних із функціонуванням аеродрому, у разі закриття аеродромів і аеропортів для прийому і відправлення повітряних суден з технічних чи метеорологічних умов, у разі виникнення або загрози виникнення епідемії інфекційних захворювань;

2) у частині доступу до контрольованих зон аеропортів (аеродромів) відповідно до вимог забезпечення авіаційної безпеки у порядку, встановленому авіаційними правилами України;

3) внаслідок непереборної сили.

5. Експлуатант аеродрому, відкритого для прийому і відправлення повітряних суден, зобов'язаний надавати позачерговий дозвіл:

1) на вимушену посадку повітряному судну, яке зазнає аварії;

2) повітряному судну, яке здійснює політ з метою захисту життя та здоров'я людей або з метою ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) повітряному судну, яке здійснює політ, безпосередньо пов'язаний із забезпеченням громадського правопорядку та інтересами національної безпеки;

4) на посадку повітряному судну в разі використання аеродрому як запасного.

6. У разі наявності заборгованості з оплати послуг з аеропортового обслуговування або з відшкодування завданих аеропорту збитків експлуатант аеропорту (аеродрому) має право не обслуговувати повітряне судно до погашення такої заборгованості після закінчення триденного строку з дня отримання користувачем-боржником відповідного попередження в письмовому вигляді, а також за відсутності обґрунтованих підстав для продовження строків сплати боргу.

7. З метою консультування суб'єктів авіаційної діяльності в аеропортах та належного представництва інтересів сторін щодо умов використання аеропортів, діяльності організацій з наземного обслуговування в аеропортах створюються аеропортові комітети під керівництвом експлуатанта аеропорту, до складу яких входять представники експлуатанта аеропорту, органів обслуговування повітряного руху, авіаційних перевізників, для яких аеропорт є базовим, або їх представницьких організацій, а також представники суб'єктів аеропортової діяльності. Уповноважений орган з питань цивільної авіації в разі потреби може направити свого представника для участі в роботі зазначеного комітету.

Стаття 81. Плата за аеропортове обслуговування

1. У разі надання в аеропортах та на аеродромах послуг із забезпечення зльоту-посадки повітряних суден, обслуговування пасажирів в аеровокзалі, забезпечення авіаційної безпеки, пошуку та рятування в зоні відповідальності аеропорту, забезпечення наднормативної стоянки, обслуговування вантажів, забезпечення приймання, зберігання,

контролю якості та видачі авіаційного пального для заливу в паливозаправники або заправлення баків повітряних суден та в разі надання інших послуг, пов'язаних з діяльністю аеропорту, в аеропортах та на цивільних аеродромах справляється плата за надання таких послуг.

2. Розмір плати за надання послуг із забезпечення зльоту-посадки повітряних суден, обслуговування пасажирів в аеровокзалі, забезпечення авіаційної безпеки, забезпечення наднормативної стоянки (аеропортові збори) та за інші послуги, що надаються аеропортом (аеродромом) користувачам, встановлюється відповідно до законодавства України. Порядок розрахунку плати за аеропортове обслуговування та інші послуги, що надаються в аеропортах (на аеродромах), порядок оплати та звільнення від неї визначаються відповідно до законодавства України та стандартів і рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації.

Стаття 82. Аварійно-рятувальне та протипожежне забезпечення

1. Організація та проведення заходів аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів, пожежної безпеки, аварійно-рятувальних робіт на території аеропортів (аеродромів) та в районі відповідальності аеродромів за проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт покладаються на служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів підприємств цивільної авіації України.

2. Служба аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів повинна знаходитися під адміністративним контролем управління аеропорту (аеродрому) цивільної авіації України, яке повинно забезпечити організацію, оснащеність, укомплектованість, навчання персоналу та виконання службою функцій за призначенням.

3. Служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів провадять свою діяльність у порядку, встановленому законодавством України, в тому числі авіаційними правилами України.

Розділ X
ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття 83. Захист навколишнього природного середовища від шкідливого впливу польотів цивільних повітряних суден

1. Суб'єкти авіаційної діяльності зобов'язані під час експлуатації повітряних суден на землі та в повітрі дотримуватися встановлених нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів і вживати заходів щодо зменшення обсягів викидів (емісії) забруднюючих речовин і зменшення рівня шуму, електромагнітного та радіаційного випромінювання.

2. Скидання з повітряних суден шкідливих для здоров'я людей та навколишнього природного середовища речовин, відходів і матеріалів забороняється, крім випадків аварійної ситуації та виконання авіаційних хімічних робіт. Винні в таких діях особи несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 84. Захист населення від шкідливого впливу викидів (емісії) забруднюючих речовин, шуму, електромагнітного випромінювання, ризику авіаційних подій під час експлуатації повітряних суден

1. Максимальний допустимий рівень шуму під час експлуатації повітряного судна, емісії авіаційних двигунів та електромагнітного випромінювання об'єктів авіаційної діяльності не повинен перевищувати гранично допустимого рівня, встановленого авіаційними правилами України.

2. Суб'єкти авіаційної діяльності зобов'язані відшкодовувати громадянам шкоду, заподіяну їх здоров'ю та майну внаслідок авіаційної діяльності, відповідно до закону.

3. У разі якщо рівень шуму під час експлуатації цивільного повітряного судна перевищує встановлений гранично допустимий рівень шуму, уповноважений орган з питань цивільної авіації має право обмежити або заборонити польоти такого повітряного судна.

4. Обмеження та заборона встановлюються з урахуванням заходів, спрямованих на зменшення рівня шуму в аеропорту та поблизу нього на основі збалансованого підходу до регулювання авіаційного шуму, включаючи:

1) технічне зниження рівня шуму від повітряних суден до значень, встановлених авіаційними правилами України;

2) просторове зонування території навколо аеропорту з урахуванням умов авіаційного шуму та інших несприятливих екологічних факторів (викидів забруднюючих речовин, електромагнітного випромінювання об'єктів авіаційної діяльності та ризику авіаційних подій), відповідне її планування і забудову;

3) запровадження експлуатаційних заходів під час зльоту і посадки повітряних суден, відповідну організацію повітряного руху з метою зменшення впливу авіаційного шуму та інших несприятливих екологічних факторів.

Обмеження та заборона, визначені пунктом 2 цієї частини, встановлюються шляхом визначення планувальних обмежень у відповідній містобудівній документації відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності.

{Частину четверту статті 84 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 199-IX від 17.10.2019}

5. Фактичні витрати на заходи, спрямовані на зменшення та запобігання негативному впливу шуму та викидів забруднюючих речовин в аеропорту та на території поблизу нього, що визначаються авіаційними правилами України, здійснюються за рахунок плати (аеропортових зборів) за шум повітряного судна та емісію авіаційних двигунів з урахуванням рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації та відповідно до авіаційних правил України тільки в тих аеропортах, де існують проблеми, пов'язані з авіаційною діяльністю.

6. Ринкові заходи щодо обмеження або зменшення емісії, що впливає на глобальну зміну клімату, запроваджуються з урахуванням рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації та відповідно до законодавства України.

Розділ XI
ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ВІД АКТІВ НЕЗАКОННОГО ВТРУЧАННЯ

Стаття 85. Організація забезпечення авіаційної безпеки

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації відповідає за розробку, впровадження та забезпечення виконання Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації.

2. Захист цивільної авіації від актів незаконного втручання забезпечується шляхом впровадження комплексу організаційних і практичних заходів, а також залучення людських та матеріальних ресурсів відповідно до Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації та нормативно-правових актів з питань забезпечення авіаційної безпеки.

3. З метою координації та взаємодії на державному рівні всіх органів виконавчої влади щодо захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання та спрощення формальностей при авіаційних перевезеннях утворюється дорадчий орган, положення про який затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

4. З метою контролю за дотриманням вимог Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації, оперативного та ефективного усунення виявлених недоліків уповноважений орган з питань цивільної авіації проводить на регулярній основі планові, позапланові перевірки стану авіаційної безпеки, а також ситуаційні експерименти, випробування, огляди, спостереження.

5. Уповноважений орган з питань цивільної авіації разом з іншими державними органами, задіяними в забезпеченні виконання Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації, розробляє та реалізує Державну програму контролю якості забезпечення авіаційної безпеки цивільної авіації.

{Частина п'ята статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1965-VIII від 21.03.2017}

6. З метою здійснення заходів із забезпечення захисту, охорони та безпеки пасажирів, членів екіпажу, авіаційного персоналу, персоналу, задіяного в авіаційній діяльності, повітряних суден, об'єктів, суб'єктів авіаційної діяльності незалежно від форми власності та підпорядкованості у суб'єктах авіаційної діяльності утворюються служби авіаційної безпеки. Створення служб авіаційної безпеки в аеропортах та провайдерах аеронавігаційного обслуговування є обов’язковим.

{Частина шоста статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1965-VIII від 21.03.2017}

7. Служби авіаційної безпеки підлягають сертифікації на право провадження певних видів діяльності із забезпечення авіаційної безпеки.

8. Суб'єкт авіаційної діяльності, який не має сертифікованої служби авіаційної безпеки, передає обов'язки із забезпечення певних видів авіаційної безпеки відповідним сертифікованим службам інших суб'єктів авіаційної діяльності шляхом укладення з ними договорів, якими встановлюються права і відповідальність на час здійснення такої діяльності.

9. У загальній системі сертифікації суб'єктів авіаційної діяльності або допуску до авіаційної діяльності перевіркам на відповідність вимогам авіаційної безпеки підлягають:

1) експлуатанти;

2) аеропорти, аеродроми, злітно-посадкові майданчики;

3) підприємства аеронавігаційного обслуговування повітряного руху;

4) навчальні заклади, що забезпечують підготовку персоналу з авіаційної безпеки;

5) організації з технічного обслуговування;

6) інші суб'єкти наземного обслуговування, що здійснюють певні види наземного обслуговування у контрольованій зоні.

10. Суб'єкт авіаційної діяльності авіації загального призначення та фізична особа - експлуатант повітряного судна повинні забезпечувати авіаційну безпеку в місцях базування, стоянок та під час виконання польотів.

Заходи з авіаційної безпеки для цих категорій суб'єктів авіаційної діяльності визначаються авіаційними правилами України.

11. Авіаційний персонал та персонал, задіяний в авіаційній діяльності, робота якого безпосередньо пов'язана із забезпеченням авіаційної безпеки, можуть бути допущені до здійснення такої діяльності лише за наявності відповідних документів з авіаційної безпеки, виданих сертифікованими навчальними закладами.

12. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації персоналу, залученого до забезпечення заходів з авіаційної безпеки, здійснюються відповідно до Програми підготовки з авіаційної безпеки в навчальних закладах, у тому числі іноземних, що мають сертифікат, виданий або визнаний уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

13. Персонал служб авіаційної безпеки, а також персонал, який працює без супроводження у контрольованих зонах аеропорту або аеродрому, повинен пройти спеціальну перевірку правоохоронних органів до одержання права доступу до таких зон.

14. Фізична особа - експлуатант повітряного судна повинна забезпечити авіаційну безпеку в місцях базування, стоянок та під час виконання польотів.

Стаття 86. Заходи щодо захисту від актів незаконного втручання

1. Акти незаконного втручання - акти або спроби вчинення актів, що створюють загрозу безпеці цивільної авіації та включають, зокрема:

1) незаконне захоплення повітряних суден;

2) руйнування повітряного судна, що перебуває в експлуатації;

3) захоплення заручників на борту повітряних суден або на аеродромах;

4) насильницьке проникнення на борт повітряного судна, в аеропорт або в розташування аеронавігаційного засобу чи служби;

5) розміщення на борту повітряного судна або в аеропорту зброї, небезпечного пристрою або матеріалу, призначених для досягнення злочинних цілей;

6) використання повітряного судна, що перебуває в експлуатації, з метою заподіяння каліцтва, інших ушкоджень здоров’ю, смерті фізичній особі або значної шкоди майну чи навколишньому природному середовищу;

7) повідомлення навмисно неправдивої інформації, що ставить під загрозу безпеку повітряного судна під час польоту або на землі, безпеку пасажирів, членів екіпажу, наземного персоналу, інших осіб в аеропорту чи в розташуванні засобів або підрозділу цивільної авіації.

{Частина перша статті 86 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

2. Суб'єкти авіаційної діяльності на підставі Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації розробляють та на регулярній основі оновлюють свої програми авіаційної безпеки і здійснюють заходи щодо захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання.

Стаття 87. Превентивні заходи безпеки

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації постійно проводить оцінку ризиків та рівня загрози безпеці цивільної авіації з метою впровадження відповідних рівню загрози заходів безпеки.

2. За результатами оцінки рівня загрози уповноважений орган з питань цивільної авіації може визначити всі або окремі рейси будь-якого експлуатанта як рейси підвищеного ризику із застосуванням посилених заходів безпеки в аеропортах України, а також включенням за окремим рішенням Кабінету Міністрів України до складу екіпажу повітряного судна озброєних спеціально підготовлених працівників правоохоронних органів на невизначений або певний час залежно від рівня загрози.

3. З урахуванням оцінки рівня загрози уповноважений орган з питань цивільної авіації визначає перелік держав та аеропортів, до яких тимчасово заборонено чи обмежено польоти повітряних суден експлуатантів.

4. З метою унеможливлення пронесення на борт повітряного судна або в зону обмеженого доступу, що охороняється, зброї, вибухівки або інших небезпечних предметів, речовин тощо, які можуть бути використані для здійснення акту незаконного втручання і пронесення яких не дозволяється, застосовуються:

1) контроль доступу осіб та транспортних засобів до контрольованої зони аеропортів (аеродромів), зон обмеженого доступу, що охороняються, стерильних зон та критичних частин зон обмеженого доступу, що охороняються;

{Пункт 1 частини четвертої статті 87 в редакції Закону № 1965-VIII від 21.03.2017}

2) контроль на безпеку персоналу, транспортних засобів, яким надається доступ до зон обмеженого доступу, що охороняються;

3) охорона, контроль доступу, передпольотний (післяпольотний) та спеціальний огляд повітряного судна;

4) контроль на безпеку членів екіпажу, пасажирів, ручної поклажі, багажу, вантажу, кур'єрських і поштових відправлень, польотних та аеропортових постачань, бортових припасів, включаючи бортове харчування тощо;

5) фізичний захист периметру аеропорту (аеродрому) та його патрулювання;

6) розташування місць паркування та стоянок транспортних засобів на відстані не менш як 50 метрів від фронтону будівлі аеровокзалу.

5. Спеціальні заходи безпеки здійснюються під час перевезення потенційно небезпечних пасажирів, а саме:

1) осіб, які депортуються;

2) небажаних осіб;

3) осіб, які перебувають під вартою.

6. Особа, яка відмовляється від здійснення контролю на безпеку або пред'явлення для здійснення такого контролю ручної поклажі, багажу, що їй належать, до перевезення повітряним судном не допускається.

7. На повітряному судні, що перебуває в польоті, контроль на безпеку у разі потреби може бути здійснено за рішенням командира повітряного судна незалежно від згоди пасажира. Для зазначеної мети повітряне судно вважається таким, що перебуває в польоті, з часу зачинення всіх його зовнішніх дверей після завантаження і до часу відкриття будь-яких з цих дверей для розвантаження.

8. Жодна особа або транспортний засіб не може увійти або заїхати в зону обмеженого доступу, що охороняється, без перепустки та проходження контролю на безпеку.

9. Правила охорони повітряних суден та інших важливих об'єктів цивільної авіації, забезпечення контролю доступу до них визначаються законодавством, в тому числі авіаційними правилами України.

10. Технічні засоби захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання повинні бути сертифіковані уповноваженим органом з питань цивільної авіації. Правила сертифікації цих засобів визначаються авіаційними правилами України.

{Накази № 214, № 1339}

Стаття 88. Врегулювання кризових ситуацій

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації вживає необхідних заходів щодо забезпечення безпеки пасажирів та екіпажу повітряного судна, яке зазнало акту незаконного втручання під час їх перебування на землі, до того часу, поки вони не будуть в змозі продовжити виконувати свій політ.

2. Уповноважений орган з питань цивільної авіації збирає всю необхідну інформацію про політ повітряного судна, яке зазнало акту незаконного втручання, та надає отриману інформацію всім іншим державам, у межах юрисдикції яких перебувають відповідні органи обслуговування повітряного руху, у тому числі органи в аеропорту відомого або ймовірного пункту призначення для того, щоб своєчасно вжити необхідних заходів безпеки на повітряних лініях, а також у відомому або ймовірному пункті приземлення повітряного судна.

3. Уповноважений орган з питань цивільної авіації у взаємодії з іншими органами виконавчої влади вживає заходів для того, щоб повітряне судно, яке зазнало акту незаконного втручання та здійснило посадку на території України, було затримано на землі, якщо його виліт не пов'язаний з першочерговою необхідністю забезпечення життя людей.

4. У разі якщо іноземне повітряне судно, яке зазнало акту незаконного втручання, здійснило посадку на території України, уповноважений орган з питань цивільної авіації найбільш швидкими засобами повідомляє державу, в якій зареєстровано таке повітряне судно, та державу, яка є експлуатантом, про його посадку та надає іншу відповідну інформацію.

Уповноважений орган з питань цивільної авіації інформує у встановленому порядку інші держави, з якими є спільний авіаційний простір, у разі:

1) захвату повітряного судна на землі або у повітряному просторі України;

2) приземлення захопленого повітряного судна на території України;

3) якщо захоплене повітряне судно залишило територію України.

5. У разі отримання інформації про спробу скоєння або скоєння акту незаконного втручання про це невідкладно повідомляються відповідні правоохоронні органи.

6. Заходи з повернення контролю над захопленим повітряним судном на території України здійснюються згідно з вимогами закону. Безпосередньо врегулювання кризової ситуації здійснює Служба безпеки України.

7. Після врегулювання кризової ситуації уповноважений орган з питань цивільної авіації терміново надсилає відповідне повідомлення до Міжнародної організації цивільної авіації.

8. У разі надання неправдивої інформації про спробу скоєння або скоєння акту незаконного втручання в діяльність цивільної авіації особа, яка надала таку інформацію, несе відповідальність згідно із законом.

Стаття 89. Предмети, заборонені для пронесення в зони обмеженого доступу аеропортів, що охороняються, та до перевезення на повітряних суднах

1. Перелік предметів і речовин, заборонених для пронесення в зони обмеженого доступу аеропортів, що охороняються, та/або до перевезення на борту повітряного судна, визначається авіаційними правилами України.

2. Уповноважені працівники правоохоронних органів у передбачених законодавством України випадках мають право перебувати під час польоту на борту повітряного судна

озброєними табельною вогнепальною зброєю у разі виконання ними спеціальних заходів забезпечення безпеки щодо:

1) охорони посадових осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона відповідно до Закону України "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб";

2) забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, працівників суду, правоохоронних органів та їхніх близьких родичів;

3) супроводження фельдпошти та спецвантажів, конвоювання арештованих.

Стаття 90. Підтримання встановленого порядку на борту повітряного судна

1. У разі порушення будь-якими особами встановлених правил поведінки на борту повітряного судна, створення ними загрози безпечному виконанню польоту або відмови виконувати вимоги членів екіпажу до порушників можуть бути застосовані заходи стримування.

2. Заходи стримування можуть застосовуватися стосовно осіб, які скоїли на борту повітряного судна, що перебуває у польоті, такі правопорушення:

1) насильство, психологічний тиск або пряме залякування, погроза або умисне заподіяння шкоди, що загрожує життю чи власності пасажирів;

2) насильство, погроза або втручання в дії членів екіпажу під час виконання ними службових обов'язків, вчинення дій, що можуть призвести до втрати екіпажем можливості з виконання своїх службових обов'язків;

3) свідомо вчинене пошкодження повітряного судна, обладнання;

4) надання неправдивої інформації, що може призвести до загрози безпеці повітряного судна;

5) невиконання законних вказівок або інструкцій членів екіпажу, що віддавалися в інтересах безпеки або підтримання порядку на борту повітряного судна.

3. З метою забезпечення належного рівня авіаційної безпеки та дотримання встановленого порядку на борту повітряного судна експлуатант має право включати до складу екіпажу повітряного судна підготовлених фахівців з авіаційної безпеки. До складу екіпажу гласно чи негласно також можуть включатися озброєні працівники правоохоронних органів. Порядок залучення таких працівників встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 91. Застосування заходів стримування

1. Заходи стримування застосовуються у разі, якщо інші методи відновлення порядку на борту повітряного судна виявилися неефективними, і полягають у тимчасовому обмеженні дій і свободи пересування порушника, унеможливленні проявів фізичного насильства або психологічного тиску з його боку стосовно інших осіб, які перебувають на борту повітряного судна під час виконання польоту.

2. Процедури щодо здійснення заходів стримування визначаються Кабінетом Міністрів України.

3. При здійсненні заходів стримування стосовно порушників на борту повітряного судна під час польоту можуть використовуватися спеціальні засоби, перелік і правила застосування яких затверджуються Кабінетом Міністрів України.

4. У разі якщо на борту повітряного судна недостатньо зазначених спеціальних засобів, а дії порушника/порушників становлять значну загрозу безпеці виконання польоту чи особистій безпеці пасажирів та/або членів екіпажу, свобода порушника/порушників може бути обмежена за допомогою підручних засобів.

5. У разі крайньої необхідності для забезпечення безпеки польоту та підтримання порядку на борту командир повітряного судна може висадити пасажира, який вчинив або має намір вчинити дії, що становлять загрозу безпеці повітряного судна, людей чи їхній власності, на території будь-якої держави, де повітряне судно здійснює посадку. Командир повітряного судна в установленому порядку може передати уповноваженим особам держави, на території якої повітряне судно здійснило посадку, будь-яку особу, що скоїла на борту акт, який є серйозним порушенням згідно із законодавством держави перевізника. Командир повітряного судна зобов'язаний надати інформацію та докази про такі порушення у пункті приземлення.

6. Експлуатант може відмовити в подальших перевезеннях на будь-який строк фізичній особі, яка будучи пасажиром його авіарейсу, вчинила дії, що становили загрозу безпеці повітряного судна або людей.

Розділ XII
ПОВІТРЯНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Стаття 92. Загальні умови ліцензування

1. Авіаційний перевізник, який виконує перевезення пасажирів та/або небезпечного вантажу, небезпечних відходів за плату та/або за наймом, повинен мати ліцензію на провадження діяльності з перевезення пасажирів та/або небезпечного вантажу, небезпечних відходів повітряним транспортом, яка видається уповноваженим органом з питань цивільної авіації згідно із законодавством України.

{Частина перша статті 92 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

2. Перевезення пасажирів, небезпечного вантажу, небезпечних відходів за плату та/або за наймом без ліцензії забороняється.

{Частина друга статті 92 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

3. Наявність ліцензії не означає, що авіаційний перевізник має право доступу до певних повітряних ліній або ринків. З метою набуття права доступу до певних повітряних ліній або ринків авіаперевізник повинен отримати від уповноваженого органу з питань цивільної авіації відповідний документ на право експлуатації певної повітряної лінії.

4. Порядок ліцензування визначається законодавством України.

Стаття 93. Забезпечення авіаційного перевізника

1. Суб’єкти господарювання, що отримують ліцензію на провадження діяльності з перевезення пасажирів та/або небезпечного вантажу, небезпечних відходів повітряним транспортом, та авіаперевізники, які мають таку ліцензію, повинні мати у своєму розпорядженні хоча б одне повітряне судно у власності або за лізингом (крім лізингу з екіпажем).

{Частина перша статті 93 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

2. Повітряні судна, що належать українським авіаперевізникам та використовуються ними, повинні бути зареєстровані в Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у відповідному реєстрі іншої держави, якщо між Україною та цією державою укладені відповідні міжнародні договори України.

3. Авіаперевізник, який використовує повітряне судно іншого авіаперевізника або передає повітряне судно іншому авіаперевізнику на умовах лізингу, повинен отримати попереднє погодження уповноваженого органу з питань цивільної авіації.

4. Авіаційний перевізник має право отримати ліцензію за умови, що Україна, юридичні особи України та/або фізичні особи-резиденти володіють більш як 50 відсотками статутного капіталу (пакета акцій) цього підприємства, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

Стаття 94. Умови виконання повітряних перевезень українським авіаперевізником

1. Авіаперевізник зобов'язаний надавати послуги з повітряних перевезень в обсягах і на умовах, передбачених сертифікатом експлуатанта, ліцензією та наданими йому правами на експлуатацію повітряних ліній.

2. Для виконання польотів з перевезення пасажирів, багажу та/або вантажу, пошти за плату та/або за наймом авіаперевізник повинен мати відповідне право на експлуатацію певної повітряної лінії.

3. Право на експлуатацію повітряної лінії надається уповноваженим органом з питань цивільної авіації за письмовою заявою авіаперевізника щодо певних повітряних ліній на виконання:

{Пункт 1 частини третьої статті 94 виключено на підставі Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

2) регулярних міжнародних повітряних перевезень з/до України;

3) чартерних міжнародних повітряних перевезень з/до України, що становлять систематичну серію, не менше одного рейсу на тиждень або не менше трьох рейсів на місяць.

{Пункт 3 частини третьої статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

{Пункт 4 частини третьої статті 94 виключено на підставі Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

4. Порядок надання і анулювання прав на експлуатацію повітряних ліній та порядок затвердження розкладу руху авіаперевізників встановлюються авіаційними правилами України.

5. Якщо цього вимагають міжнародні договори України або законодавство держави, до якої будуть здійснюватися повітряні перевезення, уповноважений орган з питань цивільної авіації додатково до наданого права на експлуатацію повітряної лінії письмово інформує про це компетентний орган цієї держави.

6. Затвердження розкладів руху авіаперевізників та планів вильотів (прильотів) повітряних суден авіаперевізників для нерегулярних рейсів здійснюється з урахуванням умов, визначених правами авіаперевізника на експлуатацію повітряних ліній, та відповідно до авіаційних правил України.

7. Під час надання права на експлуатацію певної повітряної лінії та призначення авіаперевізника враховуються суспільна важливість перевезень та потреби розвитку транспортної системи України.

8. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право відмовити у наданні права на експлуатацію певної повітряної лінії та призначенні авіаперевізника або обмежити обсяг права на експлуатацію повітряної лінії у разі:

1) наявності обмежень, передбачених міжнародними договорами України або угодами між авіаційними органами влади, а також авіаційними правилами України;

2) потреби досягти рентабельності регулярних повітряних перевезень на повітряних лініях, які вже обслуговуються, за відсутності потреби у збільшенні ємності перевезень;

3) якщо право на виконання регулярних польотів за цією повітряною лінією вже передано іншому авіаперевізнику в рамках виконання зобов'язань, що мають суспільно важливий характер;

4) авіаперевізник не відповідає вимогам міжнародних договорів України та авіаційних правил України або не виконує їх.

9. Авіаперевізник зобов'язаний поінформувати уповноважений орган з питань цивільної авіації про припинення регулярних повітряних перевезень на повітряній лінії, на яку він має право на експлуатацію, за 30 днів до запланованої дати припинення із зазначенням причин.

Стаття 95. Умови здійснення повітряних перевезень іноземним авіаперевізником

1. Для здійснення повітряних перевезень іноземний авіаперевізник повинен мати відповідну ліцензію та сертифікат відповідного державного органу держави, в якій він отримав ліцензію.

2. Регулярні повітряні перевезення здійснюються іноземним авіаперевізником згідно з вимогами міжнародних договорів України, авіаційних правил України та угод між авіаційними органами влади. Чартерні або нерегулярні повітряні перевезення здійснюються іноземним авіаперевізником відповідно до авіаційних правил України.

3. Іноземний авіаперевізник може здійснювати повітряні перевезення до/з України, у межах території України та повітряні перевезення, що передбачають посадку з комерційною метою на території України, виключно в обсягах і на умовах, визначених наданими йому уповноваженим органом з питань цивільної авіації правами на експлуатацію певних повітряних ліній.

4. Якщо цього вимагають міжнародні договори України, іноземний авіаперевізник призначається для виконання польотів за конкретними повітряними лініями.

5. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право:

1) визнати призначення державного органу держави, іншої ніж та, в якій видано ліцензію;

2) відмовити у визнанні призначення іноземного авіаперевізника, якщо його ефективний контроль здійснюється особою або особами держави, іншої ніж та, що його призначила;

3) провести додаткову перевірку іноземного авіаперевізника на відповідність вимогам, установленим міжнародними договорами України та авіаційними правилами України.

6. Право на експлуатацію повітряної лінії надається уповноваженим органом з питань цивільної авіації за письмовою заявою іноземного авіаперевізника щодо певних повітряних ліній на здійснення:

1) регулярних міжнародних повітряних перевезень до/з України, у тому числі як уповноваженого авіаперевізника від України;

2) регулярних повітряних перевезень у межах України;

3) чартерних повітряних перевезень до/з України, що становлять систематичну серію, не менше одного рейсу на тиждень або не менше трьох рейсів на місяць.

{Пункт 3 частини шостої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом№ 3007-IX від 21.03.2023}

7. У разі якщо це передбачено міжнародним договором України або законодавством держави, до якої будуть здійснюватися повітряні перевезення, уповноважений орган з питань цивільної авіації додатково до наданого права на експлуатацію повітряної лінії письмово призначає іноземного авіаперевізника, уповноваженого здійснювати повітряні перевезення на певних повітряних лініях до або між такими державами, поінформувавши про це компетентний орган цієї держави (держав).

8. Затвердження розкладів руху іноземних авіаперевізників на виконання регулярних рейсів та планів вильотів-прильотів повітряних суден іноземних авіаперевізників для нерегулярних рейсів здійснюється із застосуванням комунікаційних мереж та з урахуванням умов, визначених правами авіаперевізника на експлуатацію повітряних ліній та призначень відповідно до авіаційних правил України.

9. Право на експлуатацію повітряної лінії може бути надано іноземному авіаперевізнику, якщо:

1) це відповідає законодавству України;

2) українські авіаперевізники користуються такими самими правами у державі реєстрації іноземного авіаперевізника або набувають інших прав на умовах взаємності;

3) в українських аеропортах надається можливість обслуговування таких польотів та повітряних перевезень;

4) у разі нерегулярних повітряних перевезень такі перевезення не можуть бути здійснені українськими авіаперевізниками або такі перевезення не можуть бути здійснені в рамках регулярних польотів між тими самими аеропортами чи містами, якщо місто обслуговується двома і більше аеропортами.

10. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право відмовити іноземному авіаперевізнику у наданні права на експлуатацію повітряної лінії, призначенні, обмежити обсяг права на експлуатацію повітряної лінії та/або відмовити у затвердженні розкладу руху, якщо це зумовлено обмеженнями, встановленими міжнародними договорами України та угодами між авіаційними органами влади, або невідповідністю заявника їх умовам.

11. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право анулювати або зупинити дію права на експлуатацію повітряної лінії, у разі якщо іноземний авіаперевізник не відповідає вимогам міжнародних договорів України та авіаційних правил України або порушує умови чи обмеження, встановлені правом на експлуатацію повітряної лінії.

12. Іноземний авіаперевізник зобов'язаний поінформувати уповноважений орган з питань цивільної авіації про припинення регулярних повітряних перевезень за повітряною лінією, на яку він має право на експлуатацію та призначення, за 30 днів до запланованої дати припинення із зазначенням причин.

13. Умови, порядок надання, анулювання прав на експлуатацію повітряної лінії іноземним авіаперевізникам встановлюються авіаційними правилами України.

Стаття 96. Суспільно важливі повітряні перевезення

1. Суспільно важливі повітряні перевезення забезпечуються авіаперевізником з метою надання послуг з повітряних перевезень із дотриманням встановлених вимог щодо тривалості, регулярності, місткості і тарифів, яких авіаперевізник не став би дотримуватися у разі, якби він керувався тільки власними комерційними інтересами.

2. Уповноважений орган з питань цивільної авіації може прийняти рішення про обслуговування певної повітряної лінії з незначним повітряним рухом, який є важливим для міста або регіону, в рамках виконання зобов'язання, що має суспільно важливий характер, з дотриманням авіаперевізником встановлених вимог, зокрема щодо безперервності та регулярності повітряних перевезень, обсягу та рівня оплати за здійснення повітряних перевезень. Відповідне повідомлення з цього приводу публікується у друкованих офіційних медіа.

{Частина друга статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

3. Якщо жоден з авіаперевізників не погоджується на обслуговування такої повітряної лінії, уповноважений орган з питань цивільної авіації може оголосити відкритий конкурс для українських авіаперевізників або для іноземних авіаперевізників, якщо це передбачено

міжнародними договорами України, з метою визначення авіаперевізника чи авіаперевізників, які готові виконувати зобов'язання, що мають суспільно важливий характер.

4. Критерієм оцінки пропозицій, поданих на конкурс, є заявлені авіаперевізником форма або розмір винагороди чи пільг, що надаються в обмін на виконання зобов'язання, що має суспільно важливий характер.

5. Уповноважений орган з питань цивільної авіації може включити у зобов'язання, що має суспільно важливий характер, вимогу до авіаперевізника щодо гарантування обслуговування повітряної лінії протягом певного строку.

6. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право обмежити доступ до повітряної лінії, яка обслуговується в рамках зобов'язання, що має суспільно важливий характер, забезпечивши авіаперевізнику виключне право на обслуговування повітряної лінії на строк до трьох років.

Стаття 97. Повітряні перевезення небезпечних вантажів

1. Умови повітряних перевезень та перелік небезпечних вантажів встановлюються авіаційними правилами України з урахуванням вимог Міжнародної організації цивільної авіації.

2. Авіаперевізник має право здійснювати перевезення небезпечних вантажів у порядку, встановленому авіаційними правилами України.

{Частину третю статті 97 виключено на підставі Закону№ 3007-IX від 21.03.2023}

4. Суб'єкти авіаційної діяльності, які здійснюють наземне обслуговування, повинні мати персонал, який пройшов відповідну підготовку з обробки небезпечних вантажів відповідно до авіаційних правил України.

5. Уповноважений орган з питань цивільної авіації здійснює сертифікацію навчальних закладів, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації авіаційного персоналу і персоналу, який провадить авіаційну діяльність, з питань повітряних перевезень небезпечних вантажів.

Стаття 98. Продаж повітряних перевезень, договір повітряного перевезення

1. Повітряні перевезення виконуються на підставі договору між авіаперевізником та пасажиром або вантажовідправником.

2. Кожний договір повітряного перевезення та його умови засвідчуються документом на перевезення, який видається авіаційним перевізником або уповноваженими ним організаціями (агентами).

3. Документами на повітряне перевезення є:

1) квиток (паперовий або електронний) - при перевезенні пасажира;

2) багажна квитанція (паперова або електронна) - при перевезенні речей як багажу пасажира;

3) транспортна накладна (авіаційна вантажна накладна) у паперовому або електронному вигляді - при перевезенні вантажу.

4. Авіаційний перевізник зобов'язаний відмовити пасажиру в міжнародному перевезенні у разі відсутності в нього документів, необхідних для в'їзду в Україну чи для в'їзду або транзиту на/через територію іноземної держави з України. За здійснення міжнародного перевезення пасажира без документів, необхідних для в'їзду на територію України чи для в'їзду або транзиту на/через територію іноземної держави з України, авіаційний перевізник несе відповідальність у порядку та розмірах, установлених законом.

5. Автоматизовані системи бронювання, які функціонують на території України для надання інформації про розклад польотів, наявність вільних місць, плату за перевезення, послуги авіаперевізників, пов'язані з перевезенням, а також для бронювання та оформлення квитків, повинні забезпечувати:

1) прозорість, рівність та справедливість конкуренції між операторами таких систем;

2) вибір послуг з повітряних перевезень, що пропонуються користувачам.

6. Розробник чи користувач систем, передбачених частиною сьомою цієї статті, який має доступ до систем, зобов'язаний забезпечити конфіденційність персональних даних осіб і не може обробляти або передавати їх без згоди заінтересованої особи, крім випадків, передбачених законом.

7. До автоматизованих систем належать:

1) системи управління відправленнями пасажирів та багажу в аеропортах;

2) системи, які використовуються для проведення розрахунків між авіаційними перевізниками та суб'єктами, що надають агентські послуги з продажу повітряних перевезень;

3) системи бронювання, які використовуються суб'єктами для здійснення бронювання та продажу повітряних перевезень;

4) системи управління технологічними процесами в аеропортах.

8. Суб'єктом, що надає агентські послуги з продажу повітряних перевезень, є юридична особа, яка здійснює діяльність з продажу повітряних перевезень за дорученням авіаперевізника або генерального агента на підставі договору. Суб'єкти, що надають агентські послуги з продажу повітряних перевезень, при здійсненні продажу повітряних перевезень повинні використовувати автоматизовані системи бронювання.

{Частина восьма статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом№ 3007-IX від 21.03.2023}

{Частину дев'яту статті 98 виключено на підставі Закону№ 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 99. Тарифи на повітряні перевезення

1. Тарифне регулювання на ринку повітряних перевезень, що здійснюються на території України або починаються чи закінчуються на території України, базується на таких засадах:

1) базування розрахунків тарифів на собівартості цих послуг з урахуванням отримання прибутку;

2) залежність рівня тарифів від рівня послуг, які отримує пасажир при повітряному перевезенні;

3) недопущення встановлення демпінгових або дискримінаційних цін з боку окремих авіаперевізників.

2. Тарифи на повітряні перевезення, що здійснюються на території України або починаються чи закінчуються на території України, які визначають обсяг оплати за повітряне перевезення та за пов'язані з ним послуги, а також умови здійснення такої оплати, включаючи винагороду та умови, запропоновані суб'єктам, що надають агентські послуги з продажу повітряних перевезень, визначаються авіаперевізниками в установленому ними порядку і оприлюднюються у формі, доступній користувачам.

3. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право скасувати надмірно високі тарифи, зокрема у разі недостатнього рівня конкуренції, або зупинити дію надмірно низьких тарифів, зокрема у разі зниження їх до рівня, нижчого за собівартість.

4. Для перевірки обґрунтованості встановленого тарифу на повітряне перевезення уповноважений орган з питань цивільної авіації має право зобов'язати авіаперевізника у встановлений строк надати вичерпну інформацію, що дає можливість адекватно оцінити тариф, у тому числі інформацію про витрати, на основі яких визначається рівень тарифу.

5. Якщо авіаперевізник не надав необхідної інформації в установлений строк або надав інформацію в неповному обсязі, уповноважений орган з питань цивільної авіації має право своїм рішенням скасувати такий тариф та вилучити його із систем продажу і бронювання.

6. У разі якщо порядок визначення тарифів на повітряне перевезення регулюється міжнародними договорами України, уповноважений орган з питань цивільної авіації вживає заходів і приймає рішення стосовно тарифів авіаперевізників згідно з правилами таких договорів.

Стаття 100. Обов'язки та відповідальність авіаційного перевізника

1. Правила авіаперевізника - правила, інструкції і технології, встановлені авіаперевізником, які використовуються при повітряних перевезеннях пасажирів та/або багажу, вантажу, пошти, а також правила застосування тарифів, стандарти та настанови з обслуговування пасажирів і багажу, порядок розгляду претензій та позовів.

2. Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів, багажу, вантажу і пошти авіаперевізником, суб'єктами з наземного обслуговування, а також галузеві стандарти та нормативи якості такого обслуговування встановлюються авіаційними правилами України та мають бути однаковими для внутрішніх і для міжнародних рейсів.

3. Авіаперевізник зобов'язаний виконувати зазначені у частині другій цієї статті правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів, багажу, вантажу і пошти, а також галузеві стандарти та нормативи якості обслуговування. При цьому критерії віднесення до класу обслуговування (бізнес-клас, економ-клас, преміум-клас) повинні бути однаковими для внутрішніх і для міжнародних рейсів.

4. Авіаперевізник на підставі зазначених у частині другій цієї статті правил повітряних перевезень повинен встановити свої правила, спрямовані на підвищення ефективності та якості перевезень, які не можуть містити стандартів чи нормативів якості, відповідальності за обслуговування пасажирів, нижчих за рівень установлених вимог, попередньо погодивши їх з уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

5. Іноземний авіаперевізник, який провадить діяльність в Україні, зобов'язаний поінформувати уповноважений орган з питань цивільної авіації про свої правила та вимоги, якими визначаються умови здійснення повітряних перевезень пасажирів, багажу, вантажу, пошти. Уповноважений орган з питань цивільної авіації має право своїм рішенням вимагати від іноземного авіаперевізника привести такі правила і вимоги у відповідність із вимогами законодавства України, у тому числі авіаційними правилами України. Правила і вимоги, що не відповідають законодавству України, не є обов'язковими для контрагентів іноземного авіаперевізника.

6. Авіаперевізник у своїх правилах повинен встановити та довести до відома пасажирів порядок виплати компенсації і надання допомоги пасажирам у разі відмови від прийняття на борт або скасування польоту чи затримки вильоту, зниження класу обслуговування пасажира, повернення плати за ненадану послугу з повітряного перевезення, розмір та спосіб виплати компенсації і обслуговування пасажирів, яким відмовлено у прийнятті на борт. Зазначені правила повинні відповідати вимогам та правилам, установленим міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавству України, в тому числі авіаційним правилам України. При цьому розмір виплати компенсації та надання допомоги пасажирам мають бути однаковими для внутрішніх і для міжнародних рейсів.

7. Авіаперевізник під час організації повітряних перевезень повинен вжити заходів для доведення до відома споживачів через інформаційно-рекламні засоби, у тому числі автоматизовані системи бронювання, інформації щодо повітряних ліній і розкладу польотів повітряних суден, тарифів на перевезення пасажирів, багажу, вантажу і пошти повітряним транспортом, а також про умови обслуговування пасажирів та обробки вантажу на землі перед польотом, після нього та на борту повітряного судна.

8. Авіаперевізник зобов'язаний оприлюднити свій розклад регулярних рейсів.

9. Авіаперевізник, який розміщує дані в автоматизованій системі бронювання, повинен гарантувати, що розміщена ним чи подана для розміщення в інших автоматизованих системах бронювання інформація є точною, достовірною та вичерпною.

10. Авіаперевізник не може впливати на вибір автоматизованих систем бронювання суб'єктом, що надає агентські послуги з продажу повітряних перевезень.

11. Авіаперевізник несе відповідальність за втрату або шкоду, заподіяну під час перевезення пасажирів, багажу, вантажу та пошти відповідно до вимог і правил, передбачених міжнародними договорами України, законодавством України, в тому числі авіаційними правилами України, розмір якої має бути однаковим для внутрішніх і для міжнародних рейсів.

12. За переміщення через державний кордон України іноземців чи осіб без громадянства без документів для в'їзду в Україну або з документами, оформленими з

порушенням вимог, установлених законодавством України, авіаперевізники несуть відповідальність, передбачену законом. За здійснення міжнародного повітряного перевезення пасажира без документів, необхідних для в'їзду в Україну чи для в'їзду в іноземну державу з України, авіаційний перевізник несе відповідальність у порядку та розмірах, установлених законом.

13. Авіаперевізник може відмовити в перевезенні пасажиру або вантажовідправнику у випадках, передбачених авіаційними правилами України.

14. Пасажир має право на вільне ознайомлення з правилами повітряних перевезень авіаперевізника та на обслуговування згідно з класом придбаного квитка, а авіаперевізник повинен забезпечити реалізацію такого права.

15. Пасажир має право відмовитися від повітряного перевезення і одержати назад плату за послуги у порядку, встановленому авіаційними правилами України та правилами авіаперевізника.

16. Пасажир має право на компенсацію від авіаперевізника і надання допомоги у разі відмови у перевезенні, скасування чи тривалої затримки рейсу, зниження класу обслуговування пасажиру в порядку, встановленому цим Кодексом, авіаційними правилами України та міжнародними договорами України.

17. Вимоги, передбачені цією статтею, застосовуються до авіаперевізника за шкоду, заподіяну під час міжнародного повітряного перевезення, яке починається або закінчується на території України або передбачає здійснення комерційної посадки на території України, а також до внутрішніх повітряних перевезень.

18. До договорів на повітряне перевезення, в тому числі до чартерних перевезень та інших цивільно-правових відносин, пов'язаних з повітряними перевезеннями, які не врегульовані положеннями цього Кодексу або міжнародними договорами України, застосовуються положення Цивільного кодексу України.

Стаття 101. Захист прав споживачів послуг з повітряних перевезень

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації здійснює контроль за дотриманням авіаперевізниками та іншими суб'єктами авіаційної діяльності правил повітряних перевезень пасажирів, багажу, вантажу і пошти та за їх відповідністю вимогам і правилам, установленим міжнародними договорами України та авіаційними правилами України, зокрема в частині дотримання прав пасажирів, вантажовідправників, які користуються послугами з повітряних перевезень, та вимог щодо розгляду звернень пасажирів, вантажовідправників.

2. У разі подання такого звернення уповноважений орган з питань цивільної авіації приймає рішення про:

1) відсутність факту порушення авіаперевізником вимог законодавства, в тому числі авіаційних правил України;

2) наявність факту порушення авіаперевізником вимог законодавства, в тому числі авіаційних правил України, із зазначенням обсягу порушення та дати, до якої порушення слід усунути.

3. Дія Закону України "Про захист прав споживачів" поширюється на повітряні перевезення, крім питань, які врегульовані цим Кодексом, правилами повітряних перевезень пасажирів та вантажів, міжнародними договорами України.

Стаття 102. Обслуговування пасажирів з обмеженими фізичними можливостями (осіб з інвалідністю)

1. Пасажирам з обмеженими фізичними можливостями (особам з інвалідністю) має надаватися безплатна особлива допомога, яка гарантує отримання цією категорією пасажирів послуг, передбачених для всіх пасажирів. Така допомога включає надання інформації та вказівок у формі, зрозумілій пасажирам з функціональними порушеннями органів відчуттів та сприймання.

2. Суб'єкти авіаційної діяльності повинні вживати заходів з метою встановлення єдиних стандартів доступності транспортних послуг для осіб з інвалідністю з часу прибуття в аеропорт відправлення до виходу з аеропорту призначення.

3. Суб'єкти авіаційної діяльності повинні співпрацювати з метою розроблення та координації програм щодо підготовки кваліфікованого персоналу для надання допомоги особам з інвалідністю.

4. Експлуатант аеропорту повинен вживати всіх необхідних заходів, щоб будівлі та служби в аеропортах задовольняли потреби осіб з інвалідністю.

З метою полегшення пересування осіб з інвалідністю та осіб похилого віку між повітряним судном та аеровокзалом після прибуття і під час вильоту в разі потреби забезпечується надання підйомних систем або інших пристроїв за відсутності телескопічних пасажирських трапів, вживаються заходи для того, щоб пасажири, які мають вади слуху та зору, мали можливість отримувати інформацію про рейси.

5. В аеропортах створюються необхідні умови для стоянок транспортних засобів осіб, які потребують допомоги під час руху, а також здійснюються заходи для полегшення руху між стоянками повітряних суден та спорудою аеровокзалу.

6. Авіаційний перевізник повинен вжити заходів для того, щоб повітряні судна, які вводяться в експлуатацію вперше або після істотного переобладнання, відповідали єдиним стандартам доступності щодо обладнання на борту, зазначеним у частині другій цієї статті.

7. Крісла колісні, спеціальна апаратура та обладнання, якими користуються особи з інвалідністю, перевозяться безплатно у пасажирському салоні повітряного судна, якщо для цього, на думку авіаційного перевізника, є достатньо місця та якщо це відповідає вимогам безпеки. Службові тварини, які супроводжують особу з інвалідністю, також перевозяться безплатно у пасажирському салоні повітряного судна за умови дотримання правил експлуатації повітряного судна.

{Частина сьома статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

8. Авіаційний перевізник має право вимагати від осіб з інвалідністю отримання медичного дозволу тільки у випадках, коли не можуть бути гарантовані безпека або здоров'я самих осіб з інвалідністю чи інших пасажирів.

9. Авіаційний перевізник має право вимагати наявність супроводжуючої особи тільки у випадках, коли є очевидним, що особа з інвалідністю не може без неї обійтися, і тому не можуть бути гарантовані безпека або здоров'я самої особи з інвалідністю чи інших пасажирів. У випадках, коли наявність супроводжуючої особи є необхідною, авіаційний перевізник може надавати знижки для перевезення такої особи.

{Частина дев'ята статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

10. Послуги особам з обмеженими фізичними можливостями (особам з інвалідністю) повинні надаватися на прозорій, недискримінаційній основі та підлягають аудиту і перевірці уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

11. У разі відмови у перевезенні, скасування або затримки рейсу незалежно від тривалості пасажири з обмеженими фізичними можливостями (особи з інвалідністю) та особи, що їх супроводжують, а також діти без супроводу відповідно до розділу XIII цього Кодексу мають право на допомогу в першу чергу.

Розділ XIII
ПРАВА ПАСАЖИРА НА КОМПЕНСАЦІЮ У РАЗІ ВІДМОВИ У ПЕРЕВЕЗЕННІ, СКАСУВАННЯ ЧИ ТРИВАЛОЇ ЗАТРИМКИ АВІАРЕЙСІВ

Стаття 103. Порядок виплати компенсації

1. Положення цього розділу застосовуються до пасажирів, які вирушають з/до аеропорту, розташованого на території України, а також до пасажирів, які вирушають з/до аеропорту, розташованого в іншій країні, до/з аеропорту, розташованого на території України.

2. Положення цього розділу застосовуються до пасажирів (регулярних та чартерних рейсів), яким відмовлено у перевезенні проти їхньої волі або рейс яких скасовано чи затримано, за умови, що пасажир має підтверджене бронювання на відповідний рейс та присутній для проходження реєстрації у час, що передбачений правилами авіаперевізника та письмово зазначений (включаючи електронні засоби), або, якщо час реєстрації не зазначено, не пізніше ніж за 45 хвилин до зазначеного часу відправлення, чи забронював рейс, який затримано/перенесено авіаперевізником або фрахтувальником повітряного судна (туроператором) на інший рейс незалежно від причин затримки/перенесення.

3. Положення цього розділу не застосовуються до пасажирів, які подорожують безплатно або за зменшеною вартістю, яка безпосередньо або опосередковано не доступна іншим пасажирам, однак ці положення застосовуються до пасажирів, яким видано квитки згідно з програмою авіаперевізника для пасажирів, які часто літають (програмою лояльності).

4. У разі якщо авіаперевізник виплачує компенсацію або надає послуги, передбачені цим розділом, жодне положення цього розділу не може тлумачитися як таке, що обмежує право перевізника вимагати компенсації у порядку регресу від будь-якої особи, включаючи третіх осіб, зокрема за вимогами про відшкодування туристичним оператором або іншою особою, з якою перевізник уклав договір. Відповідно жодне положення цього розділу не

може тлумачитися як таке, що обмежує право туристичного оператора або третіх осіб, інших, ніж пасажир, з якими перевізник уклав договір, вимагати відшкодування або компенсації від перевізника згідно із законодавством.

Стаття 104. Компенсація пасажирам у разі відмови у перевезенні

1. У разі якщо авіаперевізник мотивовано очікує на відмову пасажирам у посадці на рейс, він зобов'язаний провести опитування з метою виявлення пасажирів, готових відмовитися від свого підтвердженого бронювання в обмін на узгоджену між пасажиром, який за власним бажанням відмовляється від посадки на рейс, та перевізником винагороду.

2. Крім виплати винагороди, авіаперевізник зобов'язаний запропонувати пасажиру на вибір:

1) відшкодування впродовж семи днів, яке має бути виплачено готівкою, електронним банківським переказом, банківськими дорученнями або банківськими чеками чи, за наявності засвідченої у письмовій формі згоди пасажира, у вигляді дорожніх чеків, повної вартості квитка за ціною, за якою його придбано, за невикористану частину квитка та за використану частину або частини квитка, якщо рейс більше не задовольняє потреби пасажира, а також за потреби забезпечити зворотний рейс у початковий пункт відправлення за першої можливості;

2) зміну маршруту, яка здійснюється за відповідних транспортних умов: до кінцевого пункту призначення - за першої можливості або у пізніший час за бажанням пасажира та за наявності вільних місць.

3. Перевезення пасажира з аеропорту, де сталася відмова у перевезенні, до аеропорту, з якого починається запропонований перевізником альтернативний маршрут, та від аеропорту альтернативної посадки до аеропорту, куди пасажир мав прибути рейсом, на який йому відмовлено у перевезенні, здійснюється за рахунок перевізника.

4. Якщо пасажирів, які б виявили бажання відмовитися від подорожі цим рейсом, не виявлено або їх кількість є недостатньою, перевізник має право відмовити пасажиру у перевезенні проти його волі.

5. Якщо пасажирам відмовлено у перевезенні проти їхньої волі, перевізник має виплатити їм компенсацію у таких розмірах:

250 євро - для рейсів дальністю до 1500 кілометрів;

400 євро - для рейсів дальністю від 1500 до 3500 кілометрів;

600 євро - для рейсів дальністю понад 3500 кілометрів.

Під час визначення відстані за основу береться останній пункт, у якому відмова від перевезення або невиконання рейсу, який було раніше заплановано та на який заброньовано принаймні одне місце, створить затримку прибуття пасажирів у запланований час.

6. Перевізник має право зменшити розмір компенсації, визначеної у частині п'ятій цієї статті, на 50 відсотків, якщо пасажиру пропонується заміна маршруту перевезення до його пункту призначення альтернативними рейсами, час прибуття яких не перевищує запланованого:

на дві години - для рейсів дальністю до 1500 кілометрів;

на три години - для рейсів дальністю від 1500 до 3500 кілометрів;

на чотири години - для рейсів, не зазначених у абзацах другому та третьому цієї частини.

Відстань, зазначена в цій частині цієї статті, вимірюється за методом ортодромічної відстані маршруту.

7. Виплата компенсації не звільняє перевізника від обов'язку запропонувати пасажиру на вибір послуги та відшкодування витрат, передбачених частиною другою цієї статті та частиною п'ятою статті 105 цього Кодексу.

Стаття 105. Компенсація пасажирам у разі скасування рейсу

1. У разі скасування рейсу пасажирам має бути запропоновано обслуговування відповідно до частини другої статті 104 цього Кодексу та компенсацію відповідно до частин пятої і шостої статті 104 цього Кодексу. Пасажир має право на компенсацію, якщо його не поінформовано про скасування рейсу:

щонайменше за два тижні до запланованого часу відправлення;

у період не більше ніж за два тижні і не менше ніж за сім днів до запланованого часу відправлення та запропоновано зміну маршруту, що дасть змогу вирушити з пункту відправлення не пізніше ніж за дві години до запланованого часу відправлення та прибути у кінцевий пункт призначення не пізніше ніж через чотири години після запланованого часу прибуття;

менше ніж за сім днів до запланованого часу відправлення та запропоновано зміну маршруту, що дасть змогу вирушити з пункту відправлення не пізніше ніж за годину до запланованого часу відправлення та прибути у кінцевий пункт призначення не пізніше ніж через дві години після запланованого часу прибуття.

2. Авіаперевізник, скасовуючи або затримуючи рейс, повинен надавати пасажирам на їх запит пояснення щодо підстав скасування чи затримки рейсу. У разі необхідності забезпечення своєчасної пересадки трансферних пасажирів на стикувальні рейси перевізник за першої можливості повинен запропонувати їм альтернативні маршрути перевезення.

3. Перевізник не зобов'язаний виплачувати компенсацію, передбачену частинами п'ятою і шостою статті 104 цього Кодексу, якщо він може надати підтвердження того, що причиною скасування рейсу була дія непереборної сили або надзвичайна ситуація, якій не можна було запобігти, навіть якби було вжито усіх заходів.

4. Доведення факту інформування пасажира про правила та умови перевезення, порядок бронювання місць на рейсах, тарифи, такси (збори), про розклад та строки виконання рейсу покладається на авіаперевізника, його агента з продажу, туристичного оператора та інших уповноважених організацій за місцем укладання договору повітряного перевезення.

5. У разі скасування рейсу авіаперевізником та продовження пасажиром подорожі іншим рейсом (рейсами) або за іншим маршрутом пасажирам має бути безплатно запропоновано та забезпечено:

1) харчування та прохолодні напої відповідно до часу очікування нового рейсу;

2) місця в готелі у разі, якщо пасажири змушені чекати на відправлення впродовж однієї або більше ночей чи якщо час додаткового очікування відправлення більший, ніж передбачалося;

3) наземний трансфер за маршрутом аеропорт - готель - аеропорт;

4) два телефонні дзвінки або телекс-, факс-повідомлення, або повідомлення електронною поштою, якщо для цього є технічні умови аеропорту.

6. Авіаперевізник зобов'язаний приділяти особливу увагу потребам пасажирів з обмеженими фізичними можливостями (осіб з інвалідністю), та осіб, які їх супроводжують, а також потребам дітей без супроводу дорослих.

Стаття 106. Компенсація пасажирам у разі затримки рейсу

1. Авіаперевізник повинен надати пасажирам сприяння, передбачене пунктами 1 і 4 частини п'ятої статті 105 цього Кодексу, у разі затримки рейсу:

до двох годин - для рейсів дальністю до 1500 кілометрів;

до трьох годин - для рейсів дальністю від 1500 до 3500 кілометрів;

на чотири години і більше від запланованого часу відправлення - для інших рейсів, не зазначених у другому і третьому абзацах цієї частини.

2. Якщо виконання затриманого рейсу відкладається на день, наступний за днем його виконання, передбаченим розкладом і зазначеним у квитку, перевізник повинен надати пасажирам номери у готелі, харчування та забезпечити трансфер за маршрутом аеропорт - готель - аеропорт.

3. Якщо затримка рейсу перевищує п'ять годин, пасажирам має бути запропоновано обслуговування відповідно до частини другої статті 104 цього Кодексу.

Стаття 107. Компенсація пасажирам за зміну класу обслуговування

1. Авіаперевізник не має права вимагати будь-якої додаткової плати, якщо він розміщує пасажира у класі, вищому за зазначений у квитку.

2. Якщо авіаперевізник розміщує пасажира у класі, нижчому за зазначений у квитку, то він впродовж семи днів повинен відшкодувати пасажиру:

30 відсотків тарифу - для рейсів дальністю до 1500 кілометрів;

50 відсотків тарифу - для рейсів дальністю від 1500 до 3500 кілометрів;

75 відсотків тарифу - для інших рейсів, не зазначених у другому і третьому абзацах цієї частини.

3. Компенсація за розміщення пасажира у класі, нижчому за той, що зазначений у його квитку, розраховується за сегмент, у якому здійснено пониження у класі обслуговування, методом прорейтового розподілу.

Розділ XIV
АВІАЦІЙНІ РОБОТИ

Стаття 108. Умови виконання авіаційних робіт

1. Перелік та умови виконання авіаційних робіт визначаються авіаційними правилами України.

2. Суб'єкт господарювання повинен мати чинний сертифікат експлуатанта або інший документ, що підтверджує необхідну кваліфікацію провадити авіаційну діяльність відповідно до авіаційних правил України.

3. Авіаційні роботи виконуються згідно з договором, укладеним із замовником на виконання авіаційних робіт, або разовою заявкою юридичної чи фізичної особи.

Стаття 109. Особливості виконання авіаційних робіт експлуатантами

1. Авіаційні роботи можуть виконуватися на території України іноземними експлуатантами, які мають ліцензію або сертифікат, після отримання відповідного погодження уповноваженого органу з питань цивільної авіації.

2. Авіаційні роботи можуть виконуватися на території іншої держави українськими експлуатантами відповідно до законодавства держави, на території якої виконуються авіаційні роботи.

Розділ XV
ПОШУК І РЯТУВАННЯ

Стаття 110. Повітряне судно, що зазнає або зазнало лиха

1. Повітряне судно визнається таким, що зазнає лиха, якщо йому та/або особам, які перебувають на його борту, загрожує небезпека, що не може бути усунена за допомогою дій екіпажу, або з яким утрачено зв'язок і його місцезнаходження невідоме.

2. Повітряне судно визнається таким, що зазнало лиха, якщо воно отримало пошкодження, не сумісні з подальшим безпечним польотом, або якщо воно повністю зруйновано, а також якщо воно здійснило вимушену посадку за межами аеродрому.

Стаття 111. Сигнали лиха повітряного судна

1. Для своєчасного виявлення повітряного судна, що зазнає чи зазнало лиха, та надання йому допомоги використовуються єдині міжнародні сигнали лиха, терміновості та попередження про небезпеку (далі- сигнали лиха).

2. Екіпаж повітряного судна, що зазнає чи зазнало лиха, повинен за можливості подати відповідні сигнали лиха.

3. Перелік технічних засобів для передачі сигналів лиха, встановлення яких на повітряних суднах є обов'язковим, визначається авіаційними правилами України для

цивільних повітряних суден та нормативно-правовими актами Міністерства оборони України для державних повітряних суден.

Стаття 112. Повідомлення про повітряні судна, що зазнають або зазнали лиха

1. Повідомлення про повітряні судна, що зазнають чи зазнали лиха, належать до повідомлень, які мають категорію абсолютного пріоритету.

2. Підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, що мають засоби зв'язку, зобов'язані надавати такі засоби для негайної передачі інформації про повітряні судна, що зазнають чи зазнали лиха.

3. Центрами збору польотної інформації стосовно повітряного судна, що зазнає чи зазнало лиха, і передачі такої інформації відповідному координаційному центру пошуку і рятування є органи обслуговування повітряного руху.

4. Фізичні особи повідомляють про випадки лиха з повітряними суднами, які стали їм відомі, відповідній службі порятунку, органам державної влади чи найближчим підприємствам, установам та організаціям.

5. Органи державної влади, підприємства, установи та організації у разі надходження інформації про лихо з повітряним судном зобов'язані негайно повідомити про це відповідній службі порятунку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 113. Організація та проведення пошуку і рятування

1. Повітряне судно, що зазнає або зазнало лиха, та всі особи, які перебувають (перебували) на його борту незалежно від громадянства, статусу, обставин підлягають негайному пошуку і рятуванню.

2. Авіаційний пошук і рятування в Україні здійснюються в межах єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій, Національної системи пошуку і рятування на морі в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту. Регулювання забезпечення авіаційного пошуку в акваторії Чорного та Азовського морів у межах районів польотної інформації України здійснює уповноважений орган з питань авіаційної діяльності.

{Частина друга статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Організація пошуку і рятування повітряних суден, що зазнають або зазнали лиха, покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Оперативними органами управління, які несуть відповідальність за координацію дій сил і засобів державної та цивільної авіації під час проведення авіаційного пошуку і рятування, є відповідні координаційні центри пошуку і рятування. Зазначені координаційні центри функціонують цілодобово.

5. Організація та проведення пошуку і рятування повітряних суден на аеродромі та в районі відповідальності аеродрому (злітно-посадкового майданчика) за пошук і рятування покладається на експлуатанта аеродрому (злітно-посадкового майданчика).

Стаття 114. Забезпечення проведення пошукових і рятувальних робіт

1. Пошук і рятування пасажирів і членів екіпажу повітряних суден, що зазнають або зазнали лиха, здійснюються на безоплатній основі.

2. Порядок залучення сил і засобів підприємств, установ та організацій до проведення пошуково-рятувальних робіт, відшкодування витрат, пов'язаних з їх проведенням, установлюється Кабінетом Міністрів України.

3. Евакуація повітряного судна з місця події здійснюється з дозволу комісії з розслідування експлуатантом повітряного судна або експлуатантом аеродрому на договірних умовах з експлуатантом повітряного судна у разі, якщо подія сталася на території аеродрому (аеропорту).

Стаття 115. Пошук і рятування за межами території України

1. Пошук і рятування повітряних суден України, що зазнають або зазнали лиха за межами території України, здійснюються відповідно до правил виконання пошуково-рятувальних робіт держави, на території якої відбулася авіаційна подія, та відповідно до міжнародних договорів України.

2. Координацію дій із службами пошуку і рятування іноземних держав здійснює центральний орган виконавчої влади, до відання якого віднесено відповідні повноваження.

Стаття 116. Завершення пошуку і рятування

1. Пошук і рятування повітряних суден, екіпажів, пасажирів та всіх осіб, які перебувають (перебували) на його борту, продовжується, якщо це практично можливо, доки всі, хто залишився живим, не будуть доставлені в безпечне місце або доки існує обґрунтована надія на врятування всіх, хто ще може залишитися живим.

2. У разі якщо всі вжиті заходи для пошуку не дали позитивних результатів, рішення про припинення пошуку повітряного судна приймається уповноваженим державним органом, визначеним законодавством.

3. У разі надходження нової важливої інформації або за наявності відповідних ознак і чинників, а також за бажанням заінтересованих сторін розглядається питання про поновлення пошуку.

Розділ XVI
АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

Стаття 117. Страхування цивільної авіації

1. Суб’єкти авіаційної діяльності зобов’язані укладати договори страхування ризиків цивільної авіації за класами страхування 1, 5, 11 та/або 13, визначеними статтею 4 Закону України "Про страхування".

2. Порядок та умови здійснення страхування ризиків цивільної авіації визначаються уповноваженим органом з питань цивільної авіації за погодженням з Національним банком України.

{Стаття 117 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 118. Обов'язки суб'єктів авіаційної діяльності із страхування ризиків цивільної авіації

{Назва статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

1. Експлуатант цивільного повітряного судна комерційної авіації зобов'язаний страхувати:

1) членів екіпажу повітряного судна та інший авіаційний персонал;

2) свою відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам;

3) осіб, які мають право перебувати на борту повітряного судна на законних підставах без придбання квитків.

2. Експлуатант або власник цивільного повітряного судна комерційної авіації зобов'язаний страхувати повітряні судна.

3. Авіаперевізник зобов'язаний страхувати свою відповідальність за шкоду, заподіяну пасажирам, багажу, вантажу і пошті.

4. Замовник авіаційних робіт зобов'язаний страхувати своїх працівників, працівників інших організацій, задіяних у виконанні авіаційних робіт, та осіб, які забезпечують технологічний процес під час виконання авіаційних робіт.

5. Експлуатант або власник повітряних суден авіації загального призначення, у тому числі легких, надлегких, аеростатичних та аматорських, зобов'язаний страхувати відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам.

6. Аеропорт зобов’язаний страхувати свою відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам.

{Частина шоста статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

7. Організації, що надають послуги з аеронавігаційного обслуговування, зобов'язані страхувати свою відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам.

8. Розробники, виробники цивільної авіаційної техніки, організації з технічного обслуговування, що мають право проводити випробувальні польоти, зобов'язані страхувати повітряні судна, членів екіпажу, інший авіаційний персонал та свою відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам. Це положення також застосовується до навчальних закладів під час виконання навчально-тренувальних польотів.

Розділ XVII
РОЗСЛІДУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ ПОДІЙ

Стаття 119. Організація розслідування авіаційних подій та інцидентів

1. Усі авіаційні події, серйозні інциденти, інциденти, надзвичайні події та пошкодження повітряних суден на землі, що сталися на території України, а також порушення порядку використання повітряного простору України підлягають обов'язковому розслідуванню з метою встановлення їх причин і вжиття заходів щодо запобігання таким подіям у майбутньому, яке є технічним розслідуванням.

2. Технічні розслідування авіаційних подій, серйозних інцидентів, інцидентів, надзвичайних подій та пошкоджень повітряних суден на землі проводяться згідно з правиламита в порядку, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Експертна установа з розслідування авіаційних подій надає висновки та рекомендації з метою запобігання авіаційним подіям, серйозним інцидентам, інцидентам, надзвичайним подіям та пошкодженням повітряних суден на землі. Експертна установа з розслідування авіаційних подій за результатами розслідування не приймає рішення про вину чи відповідальність юридичних або фізичних осіб.

Експертна установа з розслідування авіаційних подій може залучати до проведення розслідування під її наглядом інцидентів та пошкоджень повітряних суден на землі залежно від серйозності та наслідків експлуатантів повітряних суден, аеродромів, аеропортів або провайдерів аеронавігаційного обслуговування.

4. Будь-яке адміністративне, службове, прокурорське, судове розслідування, спрямоване на встановлення вини або відповідальності, повинне проводитися окремо від технічного розслідування авіаційних подій, серйозних інцидентів, інцидентів, надзвичайних подій та пошкоджень повітряних суден на землі.

5. До матеріалів з технічного розслідування авіаційних подій, серйозних інцидентів, інцидентів, надзвичайних подій та пошкоджень повітряних суден на землі, які підлягають опублікуванню або передачі, застосовується анонімність щодо особи, яка подала таку інформацію.

Звіт та матеріали технічного розслідування не можуть використовуватися адміністративними, службовими, прокурорськими, судовими органами, страховиками для встановлення вини або відповідальності.

6. Якщо під час розслідування були виявлені злочинні дії чи бездіяльність окремих осіб чи організацій, працівники Експертної установи з розслідування авіаційних подій зобов'язані повідомити про це відповідні органи прокуратури України.

7. З метою забезпечення проведення розслідування Експертна установа з розслідування авіаційних подій взаємодіє з відповідними центральними органами виконавчої влади, зокрема уповноваженим органом з питань цивільної авіації, з органами місцевого самоврядування, Службою безпеки України, органами прокуратури та Національної поліції відповідно до встановленого Кабінетом Міністрів України порядку.

{Частина сьома статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

8. Усі випадки порушення порядку використання повітряного простору України розслідуються Експертною установою з розслідування авіаційних подій відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України, з подальшим поданням матеріалів розслідування Міністерству оборони України.

Стаття 120. Організація діяльності Експертної установи з розслідування авіаційних подій

1. До складу Експертної установи з розслідування авіаційних подій може входити фізична особа, яка:

1) є громадянином України;

2) не мала судимості;

3) має відповідну освіту, досвід та фахову кваліфікацію.

2. Експертна установа з розслідування авіаційних подій може залучати атестованих фахівців уповноваженого органу з питань цивільної авіації або інших фахівців, експертів. Підготовка фахівців з розслідування авіаційних подій здійснюється в навчальних закладах, які схвалені відповідно до авіаційних правил України.

Розшифровка бортових та наземних засобів об'єктивного контролю здійснюється в організації, визначеній Експертною установою з розслідування авіаційних подій.

3. Працівник Експертної установи з розслідування авіаційних подій у разі пред'явлення службового посвідчення має право:

1) отримувати доступ до місця авіаційної події чи інциденту, повітряного судна, його вмісту та уламків, у тому числі до будь-якої частини аеродрому, органів обслуговування та забезпечення польотів;

2) здійснювати складення списку доказів та нагляд за переміщенням уламків, частин, призначених для огляду та аналізу;

3) мати доступ та використовувати бортові реєстратори, наземні та будь-які інші засоби документування;

4) мати доступ до результатів огляду тіл жертв або тестів, що були зроблені на пробах, взятих з тіл жертв;

5) мати безпосередній доступ до результатів огляду осіб, які здійснювали керування повітряним судном, обслуговування та забезпечення виконання польоту, або тестів, що були зроблені на пробах, узятих у цих осіб;

6) оглядати жертви;

7) мати доступ до результатів перевірок, сертифікації, нагляду, які здійснювалися органами влади, підприємствами, організаціями, установами;

8) мати доступ до будь-якої інформації, що стосується розслідування, матеріалів, якими володіє експлуатант, власник чи виробник повітряного судна, провайдер аеронавігаційного обслуговування, аеропорт та уповноважений орган з питань цивільної авіації;

9) залучати фахівців та суб'єктів авіаційної діяльності до проведення розслідування авіаційних подій;

10) опитувати свідків чи брати участь в опитуванні.

4. Працівники Експертної установи з розслідування авіаційних подій під час виконання своїх службових обов'язків перебувають під захистом держави відповідно до статті 17 цього Кодексу.

Стаття 121. Запобігання авіаційним подіям та інцидентам

1. Експертна установа з розслідування авіаційних подій, серйозного інциденту, інциденту, надзвичайної події чи пошкодження повітряного судна на землі на підставі своїх висновків зобов'язана сформулювати рекомендації щодо усунення причин події, виявлених у процесі розслідування, і недопущення їх у майбутньому.

2. На підставі рекомендацій Експертної установи з розслідування авіаційних подій уповноважений орган з питань цивільної авіації або інші органи виконавчої влади протягом 90 днів зобов'язані розробити відповідні рекомендації і надіслати їх користувачам повітряного простору України, експлуатантам повітряних суден та іншим юридичним особам для розроблення профілактичних заходів щодо запобігання авіаційним подіям.

3. Користувачі повітряного простору України, експлуатанти повітряних суден та інші юридичні особи, яким надіслано рекомендації, зобов'язані розробити профілактичні заходи щодо запобігання авіаційним подіям, погодити їх з уповноваженим органом з питань цивільної авіації і забезпечити їх виконання в установлений строк.

Стаття 122. Забезпечення захисту інформації з безпеки польотів

1. Експертна установа з розслідування авіаційних подій під час проведення розслідування авіаційних подій та інцидентів повинна забезпечити захист та непоширення інформації стосовно розслідування авіаційних подій та інцидентів і надавати її органам влади тільки за рішенням суду.

До такої інформації належать:

1) заяви осіб, отримані Експертною установою з розслідування авіаційних подій під час розслідування;

2) листування між особами, які мають відношення до експлуатації повітряного судна, медичні чи конфіденційні персональні дані учасників авіаційної події чи інциденту;

3) записи бортових мовних реєстраторів та розшифровка таких записів;

4) думки, висловлені під час проведення аналізу інформації, у тому числі записів бортових реєстраторів.

2. Будь-яка юридична чи фізична особа, яка намагається розголосити інформацію про безпеку польотів, повинна обґрунтувати мотиви її розголошення.

3. У будь-якому разі розголошення чи оприлюднення інформації з безпеки польотів здійснюється за умови дотримання таких вимог:

1) розголошення інформації є необхідним для усунення умов, які негативно впливають на безпеку польотів, або з метою зміни вимог і правил;

2) розголошення інформації з безпеки польотів не повинне перешкоджати її отриманню в майбутньому з метою підвищення рівня безпеки польотів;

3) розголошення відповідних персональних даних, що містяться в інформації з безпеки польотів, здійснюється відповідно до законодавства України, що гарантує недоторканність особистого життя;

4) розголошення інформації з безпеки польотів здійснюється у знеособленій, короткій чи зведеній формі.

Стаття 123. Облік авіаційних подій

1. Експертна установа з розслідування авіаційних подій здійснює облік авіаційних подій, серйозних інцидентів, інцидентів, надзвичайних подій та пошкоджень повітряних суден на землі, включаючи ті, що сталися з іноземними повітряними суднами на території України та українськими повітряними суднами за межами України.

2. Відомості про стан безпеки цивільної авіації України, отримані в результаті розслідування, Експертна установа з розслідування авіаційних подій зобов'язана подавати уповноваженому органу з питань цивільної авіації та Міжнародній організації цивільної авіації.

Стаття 124. Роботи на місці авіаційної події

1. Розслідування, що проводиться на місці авіаційної події, інциденту, надзвичайної події чи пошкодження повітряного судна на землі, належить до категорії робіт в особливих умовах, які прирівнюються до робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Спеціалісти, які працюють на місці авіаційної події та інциденту, забезпечуються спеціальним одягом, взуттям, спеціальним спорядженням і захисними засобами залежно від умов роботи.

2. Органи виконавчої влади та інші органи влади, підприємства, установи та організації зобов'язані всебічно сприяти працівникам Експертної установи з розслідування авіаційних подій та комісії, що розслідує авіаційні події з державними повітряними суднами, в пошуку елементів конструкції повітряного судна, забезпеченні транспортом, засобами зв'язку, приміщеннями для роботи і відпочинку, засобами для виконання такелажних і вантажних робіт, транспортування уламків, санітарної обробки місцевості, забезпечення безпечних умов роботи на місці події.

Стаття 125. Фінансування робіт, пов'язаних з розслідуванням авіаційної події, і відшкодування витрат

1. Порядок фінансового забезпечення заходів з розслідування авіаційних подій, серйозних інцидентів, інцидентів, надзвичайних подій та пошкоджень повітряних суден на землі визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Дослідження і випробування, пов'язані з розслідуванням авіаційної події, серйозного інциденту, інциденту, які проводяться науково-дослідними і конструкторськими установами, ремонтними підприємствами і підприємствами авіаційної промисловості, фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України з подальшим відшкодуванням витрат експлуатантом повітряного судна та страховиками.

3. Міжнародні пересилання та перевезення матеріалів розслідування, уламків повітряного судна, бортових засобів та інших деталей, що належать до речових доказів розслідування, фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України з подальшим відшкодуванням витрат експлуатантом повітряного судна.

Розділ XVIII
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Стаття 126. Відповідальність за порушення законодавства в галузі цивільної авіації

1. За протиправні дії юридичні і фізичні особи, діяльність яких пов'язана з використанням повітряного простору України, розробленням, виготовленням, ремонтом та експлуатацією авіаційної техніки, здійсненням господарської діяльності в галузі цивільної авіації, обслуговуванням повітряного руху, забезпеченням безпеки авіації, несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 127. Фінансові санкції, що застосовуються до суб’єктів авіаційної діяльності

{Назва статті 127 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

1. За правопорушення в галузі цивільної авіації до суб’єктів авіаційної діяльності застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу:

{Абзац перший частини першої статті 127 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

1) від п'яти до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

експлуатації повітряного судна без документів, що дають право виконувати польоти, або з порушенням строку дії таких документів чи встановлених ними вимог;

порушення вимог статті 118 цього Кодексу щодо страхування ризиків цивільної авіації;

{Абзац третій пункту 1 частини першої статті 127 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

порушення правил та порядку використання повітряного простору України;

знищення бортових чи наземних засобів об'єктивного контролю, матеріалів або документів, які можуть бути використані для з'ясування причини авіаційної події чи інциденту;

виконання польотів на повітряному судні з порушенням строків проведення технічного обслуговування повітряного судна;

використання аеродрому, який не відповідає типу повітряного судна або виконуваній операції для польотів повітряних суден;

ненадання до уповноваженого органу з питань цивільної авіації інформації, обов'язкове подання якої встановлюється законодавством або авіаційними правилами України, надання недостовірної інформації або надання інформації з порушенням встановлених строків;

порушення вимог щодо використання обов'язкових у повітряному русі знаків і сигналів для цілей, не пов'язаних з повітряним рухом;

користування без відповідного дозволу засобами радіозв'язку на частотах, зарезервованих для здійснення радіозв'язку у повітрі;

завдання шкоди покриттю злітно-посадкової смуги та руліжних доріжок, виведення з ладу обладнання, що використовується для потреб зльоту і посадки повітряного судна та повітряного руху, яке розміщене на аеродромі або за його межами;

надання послуг з перевезення пасажирів або вантажу повітряним судном без відповідної ліцензії;

здійснення повітряних перевезень без відповідного права на експлуатацію певної повітряної лінії або порушення обмежень, встановлених таким правом;

{Абзац тринадцятий пункту 1 частини першої статті 127 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

допуску авіаційного персоналу до професійної діяльності без відповідного свідоцтва або з порушенням визначених у ньому обмежень;

порушення порядку або строків сплати державних зборів із суб’єктів авіаційної діяльності, визначених законодавством;

{Пункт 1 частини першої статті 127 доповнено абзацом п’ятнадцятим згідно із Законом № 759-IX від 13.07.2020}

перешкоджання виконанню обов’язків та здійсненню прав державним інспектором або особою, уповноваженою на проведення перевірки, що визначені статтею 16 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини першої статті 127 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

2) від двох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

виконання польотів на повітряному судні, що не пройшло необхідні підготовку та обслуговування перед польотом;

експлуатації повітряного судна без його обладнання комплектом необхідного аварійно-рятувального устаткування;

виконання технічного обслуговування повітряного судна організаціями, які не мають сертифіката на право здійснення технічного обслуговування;

виконання технічного обслуговування повітряного судна поза межами схвалення, визначеного сертифікатом;

створення радіо- та оптичних завад електронним засобам, що забезпечують польоти у повітряному просторі України;

порушення експлуатаційних обмежень завантаження та центрування повітряного судна;

недотримання заходів безпеки, визначених уповноваженим органом з питань цивільної авіації під час льотних випробувань;

проведення льотних випробувань без схвалених уповноваженим органом з питань цивільної авіації програм льотних випробувань;

проведення льотних випробувань з порушенням обмежень, визначених уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

виконання польотів, що не входять до програми приймальних випробувань;

виготовлення виробів авіаційної техніки, їх компонентів або обладнання з відхиленнями від схваленої типової конструкції без узгодження з розробником та схвалення уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

внесення в конструкцію виробу авіаційної техніки, засобів аеронавігаційного обслуговування, його компонентів та обладнання змін без узгодження з уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

експлуатації виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання, ресурс яких закінчився або щодо яких відсутнє документальне підтвердження наявності ресурсу;

порушення вимог із забезпечення аварійно-рятувальних заходів та забезпечення протипожежної безпеки на аеродромах;

здійснення на приаеродромній території діяльності, визначеної частиною другою статті 69 цього Кодексу, без погодження з експлуатантом аеродрому та уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

порушення вимог щодо обладнання об'єктів і перешкод, які розташовані на приаеродромній території і перетинають поверхні обмеження перешкод, денними та нічними маркувальними знаками та пристроями;

необґрунтованої відмови експлуатанта аеропорту (аеродрому) в наданні дозволу на посадку повітряного судна, в наземному обслуговуванні повітряного судна, у видачі авіаперевізнику слотів на виконання польотів;

допуску персоналу з наземного обслуговування до роботи без відповідного сертифіката;

3) від тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

несвоєчасного внесення змін до організаційно-керівних та виробничих, експлуатаційних документів експлуатанта, розробника, виробника або організації з технічного обслуговування та непогодження або несвоєчасного погодження зазначених документів уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

порушення вимог уповноваженого органу з питань цивільної авіації щодо погодження кандидатур керівного складу експлуатанта;

невиконання або неналежного виконання персоналом суб'єктів авіаційної діяльності вимог авіаційної безпеки;

створення перешкод щодо проведення уповноваженим органом з питань цивільної авіації перевірок суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності;

порушення встановлених вимог щодо оформлення перевізної документації для повітряних перевезень небезпечного вантажу;

4) від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

порушення правил безпеки під час заправлення, завантаження, буксирування та обслуговування повітряного судна;

недотримання норм робочого та льотного часу, а також часу відпочинку персоналу експлуатанта під час здійснення льотної діяльності;

виконання польотів без урахування відповідної інформації, визначеної авіаційними правилами України;

порушення обліку часу напрацювання авіаційної техніки, що призвело до неможливості подальшого технічного обслуговування;

порушення правил контролю за доступом в зону обмеженого доступу авіапідприємств;

порушення правил контролю за безпекою польотів та авіаційною безпекою на авіапідприємствах;

порушення правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів, багажу, вантажу і пошти, а також визначених нормативів якості такого обслуговування;

надання дозволу експлуатантом аеродрому (вертодрому, злітно-посадкового майданчика) на здійснення посадок і вильотів повітряних суден на аеродромі (вертодромі, злітно-посадковому майданчику), який не має сертифіката (посвідчення про допуск до експлуатації) або має сертифікат (посвідчення про допуск до експлуатації), строк дії якого закінчився;

порушення норм і правил, які застосовуються під час експлуатації аеродрому;

невиконання вимог правил суб'єкта авіаційної діяльності, погоджених уповноваженим органом з питань цивільної авіації;

ненадання перевізником пільг пасажиру, встановлених законом;

5) від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

незаповнення екіпажем звітної документації або порушення процедури ведення документації під час польоту;

порушення встановлених строків зберігання виробничої документації;

порушення строків проведення метрологічних перевірок обладнання, що використовується для технічного обслуговування;

порушення строків усунення недоліків за результатами проведених уповноваженим органом з питань цивільної авіації інспекторських перевірок, а також ненадання у визначений строк звіту про їх усунення;

порушення вимог щодо зберігання та ведення обліку запасних частин до повітряного судна;

ненадання встановлених послуг пасажирам з обмеженими можливостями (особам з інвалідністю).

Стаття 128. Орган, уповноважений розглядати справи про правопорушення у галузі цивільної авіації

1. Справи про правопорушення у галузі цивільної авіації розглядаються уповноваженим органом з питань цивільної авіації, за результатами розгляду приймається постанова.

2. Від імені уповноваженого органу з питань цивільної авіації розглядати справи про правопорушення і накладати стягнення мають право керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації та його заступники, державні інспектори та уповноважені на проведення перевірок посадові особи уповноваженого органу з питань цивільної авіації.

Державні інспектори та уповноважені на проведення перевірок посадові особи уповноваженого органу з питань цивільної авіації мають право накладати стягнення у розмірі до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Штраф може бути накладено на суб’єкта авіаційної діяльності протягом року з дня виявлення правопорушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення.

{Частина третя статті 128 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

4. У разі вчинення суб’єктами авіаційної діяльності двох або більше правопорушень штрафи накладаються за кожне вчинене правопорушення окремо.

{Частина четверта статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 129. Порядок накладення, оплати та стягнення штрафів за правопорушення в галузі цивільної авіації

1. Підставою для розгляду справи про правопорушення в галузі цивільної авіації, які зазначені встатті 127 цього Кодексу, є протокол.

2. Протоколи про правопорушення в галузі цивільної авіації мають право складати керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації та його заступники, державні інспектори та уповноважені на проведення перевірок посадові особи уповноваженого органу з питань цивільної авіації, керівники аеропортів, начальники служб авіаційної безпеки аеропортів або їхні заступники.

3. Справа про правопорушення в галузі цивільної авіації розглядається в п’ятнадцятиденний строк з дня одержання уповноваженим органом з питань цивільної авіації протоколу про правопорушення в галузі цивільної авіації.

4. Штраф сплачується не пізніше тридцяти днів з дня надсилання суб’єкту авіаційної діяльності копії постанови уповноваженого органу з питань цивільної авіації про накладення штрафу.

5. Копія завіреного банком платіжного документа, що засвідчує факт сплати штрафу у повному обсязі, надсилається до уповноваженого органу з питань цивільної авіації.

6. У разі якщо штраф не сплачено у строк, встановлений частиною четвертою цієї статті, примусове виконання постанови про накладення штрафу здійснюється державною виконавчою службою в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

У разі якщо штраф за правопорушення у галузі цивільної авіації, що вчинене на тимчасово окупованій території, не сплачено у строк, встановленийчастиною четвертою цієї статті, він стягується уповноваженим органом з питань цивільної авіації в судовому порядку. Позов щодо стягнення такого штрафу може бути подано уповноваженим органом з питань цивільної авіації незалежно від дати винесення постанови про накладення штрафу за правопорушення у галузі цивільної авіації протягом періоду тимчасової окупації, а з моменту повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України - протягом трьох років.

Позов подається до суду за місцем складання протоколу про правопорушення у галузі цивільної авіації.

Уповноважений орган з питань цивільної авіації звільняється від сплати судового збору під час розгляду таких справ у всіх судових інстанціях.

7. Суми штрафів зараховуються до державного бюджету.

8. Порядок накладення і стягнення штрафів за порушення вимог законодавства у галузі цивільної авіації затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 129 в редакції Закону № 3007-IX від 21.03.2023}

Стаття 130. Порядок оскарження постанови у справі про правопорушення у галузі цивільної авіації

1. Постанову у справі про правопорушення у галузі цивільної авіації може бути оскаржено до суду в порядку, встановленому законом.

Розділ XIX
ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності через 90 днів з дня його опублікування, крім статті 9 цього Закону, яка набирає чинності з 1 січня 2012 року.

Установити, що до 1 січня 2012 року функції Експертної установи з розслідування авіаційних подій здійснюються уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

2. Дія статті 57 цього Кодексу поширюється на осіб, які віднесені до осіб льотного складу, яким пенсію призначено до набрання чинності цим Кодексом, з 1 січня 2012 року.

{Пункт 3 розділу XIX виключено на підставі Закону № 759-IX від 13.07.2020}

4. Визнати таким, що втратив чинність з дня набрання чинності цим Кодексом, Повітряний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 25, ст. 274 із наступними змінами).

5. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

а) у статті 111:

в абзаці другому частини першої слова "від трьох до п'яти" замінити словами "від п'ятдесяти до чотирьохсот", а слова "від чотирьох до семи" - словами "від шістдесяти до п'ятисот";

в абзаці другому частини другої слова "від трьох до п'яти" замінити словами "від п'ятдесяти до чотирьохсот", а слова "від чотирьох до семи" - словами "від шістдесяти до п'ятисот";

в абзаці другому частини третьої слова "від трьох до семи" замінити словами "від п'ятдесяти до чотирьохсот";

в абзаці другому частини четвертої слова "від трьох до п'яти" замінити словами "від шістдесяти до п'ятисот";

в абзаці другому частини п'ятої слова "від трьох до тридцяти" замінити словами "від шістдесяти до п'ятисот";

б) у статті 112:

в абзаці другому частини першої слова "від одного до п'яти" замінити словами "від двадцяти до двохсот";

в абзаці другому частини другої слова "від одного до трьох" замінити словами "від двадцяти до трьохсот";

в) в абзаці другому статті 113 слова "від десяти до тридцяти" замінити словами "від шістдесяти до п'ятисот";

г) у частині першій статті 218 слова та цифри "частинами першою, третьою, четвертою і п'ятою статті 111 (за порушення, вчинені на аеродромах, не внесених до державного реєстру аеродромів України, поза територією аеродромів та на посадкових майданчиках)" виключити;

ґ) у статті 222:

у частині першій слово та цифри "статті 110, 111" замінити словом та цифрами "стаття 110";

у абзацах першому та другому пункту 1 частини другої слово та цифри "статтями 110, 111" замінити словом та цифрами "статтею 110";

д) статтю 228 викласти у такій редакції:

"Стаття 228. Центральний орган виконавчої влади з питань цивільної авіації

Центральний орган виконавчої влади з питань цивільної авіації розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил безпеки польотів, правил поведінки на повітряному судні, правил міжнародних польотів, правил пожежної безпеки на повітряному транспорті (стаття 111, частина перша статті 112, стаття 113, частина друга статті 120).

Від імені центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації та його заступники, державні інспектори, уповноважені на проведення перевірок посадові особи центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації, керівники аеропортів, начальники служб авіаційної безпеки аеропортів та їх заступники.

Розмір штрафу, що накладається державними інспекторами та уповноваженими на проведення перевірок посадовими особами центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації, керівниками аеропортів, начальниками служб авіаційної безпеки аеропортів та їх заступниками, не може перевищувати ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян";

е) у частині першій статті 255:

у пункті 1 абзац "органів повітряного транспорту (частина друга статті 112, частина третя статті 133)" викласти в такій редакції:

"центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації (частина друга статті 112, частина третя статті 133)";

пункт 4 виключити;

{Підпункт 2 пункту 5 розділу XIX втратив чинність на підставі Кодексу № 4651-VI від 13.04.2012}

3) Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) доповнити статтею 276^1 такого змісту:

"Стаття 276^1. Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин

Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин -

карається виправними роботами на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років";

4) пункт 2 частини п'ятої статті 117 Кодексу адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., №№ 35-37, ст. 446) доповнити словами "а також зупинення рішень уповноваженого центрального органу з питань цивільної авіації щодо призупинення дії або анулювання сертифікатів, схвалень, допусків";

{Підпункт 5 пункту 5 розділу XIX втратив чинність на підставі Закону № 222-VIII від 02.03.2015}

6) частину другу статті 2 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 48, ст. 483; 2010 р., № 13, ст. 128) доповнити словами "дозвільну діяльність у сфері цивільної авіації";

7) частину другу статті 2 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 29, ст. 389; 2010 р., № 34, ст. 482, ст. 486; № 48, ст. 566; із змінами, внесеними Законом України від 2 грудня 2010 року № 2756-VI) після слів "радіаційної безпеки" доповнити словами "державного контролю та нагляду в галузі цивільної авіації";

8) частину п'яту статті 2 Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" доповнити пунктом 13 такого змісту:

"13) об'єкти авіаційної діяльності".

6. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Кодексом та привести у відповідність із вимогами законодавства Європейського Союзу законодавство України в частині забезпечення заходів пожежної безпеки при зберіганні та обслуговуванні повітряних суден в авіаційних ангарах.

Президент України **В.ЯНУКОВИЧ**

м. Київ
19 травня 2011 року
№ 3393-VI

Повітряний кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 19.05.2011 № 3393-VI
Редакція від **01.01.2024**, підстава — 1909-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/3393-17

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

3393-17

Публікації документа

- **Голос України** від 18.06.2011 — № 110
- **Офіційний вісник України** від 29.06.2011 — 2011 р., № 46, стор. 27, стаття 1881, код акта 57159/2011
- **Урядовий кур'єр** від 13.07.2011 — № 125

- **Відомості Верховної Ради України** від 09.12.2011 — 2011 р., № 48, / № 48-49 /, стор. 2024, стаття 536

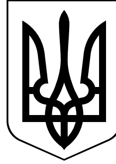

МИТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 4915-VI від 07.06.2012*, ВВР, 2013, № 18, ст.167*
№ 4999-VI від 21.06.2012*, ВВР, 2013, № 19-20, ст.187*
№ 5018-VI від 21.06.2012*, ВВР, 2013, № 22, ст.212*
№ 5043-VI від 04.07.2012*, ВВР, 2013, № 25, ст.248*
№ 5076-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 27, ст.282*
№ 5210-VI від 06.09.2012*, ВВР, 2013, № 33, ст.437*
№ 5288-VI від 18.09.2012*, ВВР, 2013, № 37, ст.490*
№ 5406-VI від 02.10.2012*, ВВР, 2013, № 41, ст.551*
№ 183-VII від 04.04.2013*, ВВР, 2014, № 10, ст.114*
№ 245-VII від 16.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.178*
№ 405-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.711*
№ 588-VII від 19.09.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.741*
№ 1201-VII від 10.04.2014*, ВВР, 2014, № 23, ст.875*
№ 1560-VII від 01.07.2014*, ВВР, 2014, № 34, ст.1174*
№ 1636-VII від 12.08.2014*, ВВР, 2014, № 43, ст.2030*
№ 1657-VII від 02.09.2014*, ВВР, 2014, № 41-42, ст.2026*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 53-VIII від 25.12.2014*, ВВР, 2015, № 4, ст.15*
№ 74-VIII від 28.12.2014*, ВВР, 2015, № 4, ст.21*
№ 214-VIII від 02.03.2015*, ВВР, 2015, № 17, ст.120*
№ 222-VIII від 02.03.2015*, ВВР, 2015, № 23, ст.158*
№ 512-VIII від 04.06.2015*, ВВР, 2015, № 32, ст.305}*

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду
№ 1-рп/2015від 31.03.2015*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 365-VIII від 23.04.2015*, ВВР, 2015, № 28, ст.242*
№ 556-VIII від 30.06.2015*, ВВР, 2015, № 34, ст.335*
№ 902-VIII від 23.12.2015*, ВВР, 2016, № 4, ст.45*
№ 994-VIII від 04.02.2016*, ВВР, 2016, № 12, ст.136*
№ 1771-VIII від 06.12.2016*, ВВР, 2017, № 4, ст.40*
№ 1796-VIII від 20.12.2016*, ВВР, 2017, № 4, ст.45*
№ 2042-VIII від 18.05.2017*, ВВР, 2017, № 31, ст.343*

№ 2114-VIII від 22.06.2017*, ВВР, 2017, № 32, ст.347*
№ 2177-VIII від 07.11.2017*, ВВР, 2017, № 49-50, ст.438*
№ 2321-VIII від 13.03.2018*, ВВР, 2018, № 21, ст.193*
№ 2375-VIII від 22.03.2018*, ВВР, 2018, № 17, ст.58*
№ 2464-VIII від 19.06.2018*, ВВР, 2018, № 29, ст.236*
№ 2530-VIII від 06.09.2018*, ВВР, 2018, № 41, ст.320*
№ 2612-VIII від 08.11.2018*, ВВР, 2018, № 48, ст.380*
№ 2725-VIII від 16.05.2019*, ВВР, 2019, № 22, ст.85*
№ 73-IX від 12.09.2019*, ВВР, 2019, № 40, ст.215*
№ 141-IX від 02.10.2019*, ВВР, 2019, № 49, ст.328*
№ 202-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.358*
№ 395-IX від 19.12.2019*, ВВР, 2020, № 17, ст.103*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188*
№ 530-IX від 17.03.2020*, ВВР, 2020, № 16, ст.100*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 641-IX від 02.06.2020*, ВВР, 2020, № 39, ст.300*
№ 924-IX від 29.09.2020
№ 1294-IX від 02.03.2021*, ВВР, 2021, № 21, ст.194*
№ 1403-IX від 15.04.2021*, ВВР, 2021, № 30, ст.237 - вводиться в дію з* 15.06.2021
№ 1492-IX від 01.06.2021*, ВВР, 2021, № 32, ст.257}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 3-р(II)/2021 від 21.07.2021*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1619-IX від 01.07.2021*, ВВР, 2021, № 40, ст.325*
№ 1661-IX від 15.07.2021*, ВВР, 2021, № 47, ст.381*
№ 1999-IX від 25.01.2022
№ 2058-IX від 16.02.2022
№ 2083-IX від 17.02.2022
№ 2118-IX від 03.03.2022
№ 2120-IX від 15.03.2022
№ 2142-IX від 24.03.2022
№ 2173-IX від 01.04.2022
№ 2325-IX від 21.06.2022
№ 2331-IX від 21.06.2022
№ 2445-IX від 27.07.2022
№ 2458-IX від 27.07.2022
№ 2510-IX від 15.08.2022
№ 2760-IX від 16.11.2022
№ 2837-IX від 13.12.2022
№ 2907-IX від 06.02.2023
№ 2919-IX від 07.02.2023
№ 2957-IX від 24.02.2023
№ 3020-IX від 10.04.2023

№ 3069-IX від 02.05.2023
№ 3124-IX від 29.05.2023
№ 3229-IX від 13.07.2023
№ 3261-IX від 14.07.2023
№ 3288-IX від 28.07.2023
№ 3295-IX від 09.08.2023
№ 3324-IX від 10.08.2023
№ 3326-IX від 10.08.2023
№ 3345-IX від 23.08.2023*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 5-р(II)/2023 від 05.07.2023*}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 6-р(I)/2023 від 06.09.2023*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3475-IX від 21.11.2023
№ 3523-IX від 20.12.2023*}*

{Слова "митний орган" замінено словами "орган доходів і зборів" у всіх відмінках та числах відповідно до пункту 1 розділу I Закону № 405-VII від 04.07.2013}

{Слова "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи" та "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів" замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику" у всіх відмінках відповідно до пункту 5 розділу I Закону № 405-VII від 04.07.2013}

{Слова "митна служба України", "митна служба" в усіх відмінках і числах замінено словами "органи доходів і зборів" у відповідному відмінку і числі згідно з пунктом 7 розділу I Закону № 405-VII від 04.07.2013}

{Слова "забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику" замінено словами "реалізує державну митну політику" відповідно до пункту 1 розділу I Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{Слова "забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику" замінено словами "забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику" відповідно до пункту 2 розділу I Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{У тексті Кодексу слова "Державна митна справа", "державна митна справа" в усіх відмінках замінено словами відповідно "Митна справа", "митна справа" у відповідному відмінку згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

{У тексті Кодексу слова "орган доходів і зборів" у всіх відмінках та числах замінено словами "митний орган" у відповідному відмінку та числі згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

{У тексті Кодексу слова "засвідчений електронним підписом" в усіх відмінках і числах замінено словами "на який накладено електронний підпис" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Основи митної справи

Стаття 1. Законодавство України з питань митної справи

1. Законодавство України з питань митної справи складається з Конституції України, цього Кодексу, інших законів України, що регулюють питання, зазначені у статті 7 цього Кодексу, з міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання цього Кодексу та інших законодавчих актів.

2. Відносини, пов’язані із справлянням митних платежів, регулюються цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими законами України з питань оподаткування.

3. Якщо міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Кодексом та іншими законами України, застосовуються правила міжнародного договору України.

Стаття 2. Особливості набрання чинності законами України та іншими нормативно-правовими актами з питань митної справи

1. Закони України з питань митної справи, нормативно-правові акти з питань митної справи, видані Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади, набирають чинності через 45 днів з дня їх офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самим законом або нормативно-правовим актом, але не раніше дня їх офіційного опублікування.

2. Офіційним опублікуванням закону України з питань митної справи, нормативно-правового акта з питань митної справи, виданого Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, вважається опублікування його повного тексту в одному з періодичних друкованих видань, визначених законодавством України як офіційні. Днем офіційного опублікування закону України з питань митної справи, нормативно-правового акта з питань митної справи, виданого Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, вважається день виходу в світ номера того офіційного друкованого видання, в якому повний текст зазначеного закону України або нормативно-правового акта опубліковано раніше, ніж в інших офіційних друкованих виданнях. Якщо опублікування закону України з питань митної справи, нормативно-правового акта з питань митної справи, виданого Кабінетом Міністрів України,

центральним органом виконавчої влади, здійснювалося частинами, днем його офіційного опублікування вважається день виходу в світ того номера офіційного друкованого видання, в якому раніше, ніж в інших офіційних друкованих виданнях, опубліковано останню частину зазначеного закону або нормативно-правового акта.

3. Закон України або інший нормативно-правовий акт з питань митної справи, який набирає чинності з дня офіційного опублікування, вважається чинним з 0 годин дня, наступного за днем офіційного опублікування зазначеного закону України або нормативно-правового акта.

4. Якщо для набрання чинності законом України або іншим нормативно-правовим актом з питань митної справи встановлено певний строк з дня його офіційного опублікування, визначений днями, цей строк починається з 0 годин дня, наступного за днем офіційного опублікування зазначеного закону або акта, і закінчується о 24 годині останнього дня відповідного строку.

5. Якщо день набрання чинності законом України або іншим нормативно-правовим актом з питань митної справи визначено конкретною датою, цей закон або акт вважається чинним з 0 годин зазначеної дати.

{Частину шосту статті 2 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 3. Особливості застосування законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи

1. При здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, застосовуються виключно норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, чинні на день прийняття митної декларації митним органом України.

2. У разі якщо законодавством України передбачена можливість виконання митних формальностей без подання митної декларації, застосовуються норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, чинні на день виконання таких формальностей.

3. Норми законів України, які пом’якшують або скасовують відповідальність особи за порушення митних правил, передбачені цим Кодексом, мають зворотну дію в часі, тобто їх норми поширюються і на правопорушення, вчинені до прийняття цих законів. Норми законів України, які встановлюють або посилюють відповідальність за такі правопорушення, зворотної дії в часі не мають.

4. У разі якщо норми законів України чи інших нормативно-правових актів з питань митної справи допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов’язків підприємств і громадян, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, чи прав та обов’язків посадових осіб митних органів, внаслідок чого є можливість прийняття рішення як на користь таких підприємств та громадян, так і на користь митного органу, рішення повинно прийматися на користь зазначених підприємств і громадян.

Стаття 3¹. Особливості застосування валютних курсів

1. Для цілей здійснення митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення застосовується офіційний курс валюти України до іноземної валюти, встановлений Національним банком України, що діє на 0 годин дня подання митної декларації, або дня здійснення митних формальностей, якщо вони здійснюються без подання митної декларації.

{Кодекс доповнено статтею 3^1 згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

Стаття 4. Визначення основних термінів і понять

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни і поняття вживаються в такому значенні:

1) авторизований економічний оператор (далі - АЕО) - підприємство, якому митними органами надано авторизацію АЕО згідно з цим Кодексом;

{Частину першу статті 4 доповнено новим пунктом 1 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

1^1) валютні цінності:

а) валюта України - грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

б) іноземна валюта - іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

в) платіжні документи та цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах;

г) банківські метали - золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів;

{Підпункт "г" пункту 1^1 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

2) вантаж експрес-перевізника - консолідовані за транспортним (перевізним) документом (авіаційна вантажна накладна (Air Waybill), автомобільна вантажна накладна (CMR), коносамент (Bill of Lading) тощо) міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за своїм характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України;

{Пункт 2 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

3) вантажне відправлення - товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі;

4) ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України - сукупність дій, пов’язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку;

5) випуск товарів - надання митним органом права на користування та/або розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети;

5[1]) візуальне інспектування - дії посадової особи митних органів, що передбачають зняття засобів забезпечення ідентифікації, накладених на транспортний засіб комерційного призначення, без вивантаження товарів та без їх розпакування, з метою виявлення ознак псування цих товарів;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

6) вільний обіг - обіг товарів, який здійснюється без обмежень з боку митних органів України;

7) громадяни - фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства;

8) декларант - особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування;

9) декларація митної вартості - документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим;

{Пункт 9[1] частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

9[2]) депеша - згруповані міжнародні поштові відправлення, що відправляються одночасно з місця міжнародного поштового обміну однієї країни до іншої згідно з планом направлення міжнародної пошти та/або планом направлення пошти EMS за однією письмовою картою CN 31, CN 32 або посилковою картою CP 87 та переміщуються через митний кордон України оператором поштового зв’язку;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 9[2] згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

10) дозвіл митного органу - надання особі митним органом усно, письмово (паперовим або електронним документом) чи шляхом проставляння відбитка особистої номерної печатки на супровідних документах (деклараціях, відомостях) права на вчинення певних дій;

11) дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне каміння - терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними";

12) експрес-перевізник - перевізник, який на виконання угоди (угод) з іноземним оператором про обмін міжнародними експрес-відправленнями здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень з використанням будь-якого виду транспорту, забезпечує приймання, обробку, пред’явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення, видачу одержувачам (повернення відправникам), а також використовує інформаційні, телекомунікаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи для відстеження проходження міжнародних експрес-відправлень протягом усього часу переміщення від відправника до одержувача, електронну систему обліку та зберігання відправлень;

{Пункт 12 частини першої статті 4 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

12^1) загальна декларація прибуття - повідомлення про товари, призначені для ввезення на митну територію України, у тому числі з метою транзиту, що містить відомості, необхідні для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, надане митному органу у встановлені порядок і строки;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 12^1 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

12^2) електронні інформаційні ресурси митних органів - систематизована інформація, що включає дані в електронному вигляді, право на володіння, використання або розпорядження якими належить митним органам відповідно до закону та які створені, отримані (у тому числі з відомостей, що містяться у документах, які надаються під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів, а також інших документах, у тому числі отриманих відповідно до міжнародних договорів України), обліковані, оброблені та зберігаються на матеріальних носіях та/або відображені за допомогою інформаційних технологій;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 12^2 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

13) заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - не пов’язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров’я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини;

13^1) заходи офіційного контролю - фітосанітарний контроль, ветеринарно-санітарний контроль, державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров’я та благополуччя тварин, що проводяться згідно із законодавством України;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 13[1] згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

14) зона митного контролю - місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності;

15) іноземні товари - товари, що не є українськими відповідно до пункту 61 цієї статті, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до цього Кодексу;

16) контейнер - транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:

а) являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для поміщення в неї вантажів;

б) має постійний характер і завдяки цьому є достатньо міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;

в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;

г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;

ґ) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;

д) що має внутрішній об’єм не менше одного метра кубічного.

Термін "контейнер" включає приладдя та обладнання, необхідні для цього типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів;

17) контрафактні товари:

а) товари, що є предметами порушення прав інтелектуальної власності на торговельну марку в Україні, на яких без дозволу міститься позначення, тотожне із охоронюваною в Україні торговельною маркою стосовно одного й того самого виду товарів, або яке є схожим настільки, що його можна сплутати з такою торговельною маркою;

б) товари, що є предметами порушення прав інтелектуальної власності на географічне зазначення в Україні й містять назву чи термін або описуються за допомогою назви чи терміна, які захищені таким географічним зазначенням;

в) будь-яка упаковка, етикетка, наліпка, брошура, інструкція з експлуатації, гарантія чи інший документ такого типу, навіть якщо вони представлені окремо, які є предметами порушення прав інтелектуальної власності на торговельну марку або географічне зазначення, які містять позначення, назву або термін, тотожні із охоронюваною в Україні торговельною маркою чи географічним зазначенням, або які є схожими настільки, що їх можна сплутати з такою торговельною маркою чи географічним зазначенням, та які можуть

використовуватися стосовно одного й того самого виду товарів, щодо якого охороняється торговельна марка в Україні чи географічне зазначення;

{Пункт 17 частини першої статті 4 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

18) культурні цінності - об’єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України;

19) моторні транспортні засоби - транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна;

19[1]) механізм "єдиного вікна" - механізм взаємодії декларантів, їх представників та інших заінтересованих осіб з митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, який забезпечує можливість одноразового подання в електронному вигляді через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" документів та/або відомостей з метою дотримання вимог щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, передбачених цим Кодексом, іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, а також нормативно-правовими актами, виданими на основі та на виконання цього Кодексу та інших законів України;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 19[1] згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

20) митна декларація - заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури;

21) митна процедура - зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання;

22) митне забезпечення - одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, пломби, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного підпису чи печатки та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення та закріплення результатів митного контролю та митного оформлення;

{Пункт 22 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 2919-IX від 07.02.2023}

23) митне оформлення - виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

24) митний контроль - сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку;

{Пункт 24 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

25) митний режим - комплекс взаємопов’язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення;

26) митний статус товарів - належність товарів до українських або іноземних;

27) митні платежі:

а) мито;

б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);

в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції);

28) митні правила - встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред’явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом та іншими законами України;

29) митні формальності - сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами, а також автоматизованою системою митного оформлення з метою дотримання вимог законодавства України з питань митної справи;

{Пункт 29 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

30) міжнародний транспортний документ - номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення;

31) міжнародні поштові відправлення - упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв’язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою "М", дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою "Консигнація", відправлення міжнародної прискореної пошти "EMS", які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв’язку;

32) міжнародні експрес-відправлення - належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк;

33) нерезиденти:

а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які здійснюють свою діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;

б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних держав та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України;

34) несупроводжуваний багаж - товари, що відправляються їх власниками - громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян;

34[1]) митні органи - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, митниці та митні пости;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 34[1] згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

35) особи - юридичні та фізичні особи;

36) особисті речі - товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам;

{Пункт 36 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

37) перевізник - особа, яка переміщує товари або бере на себе зобов’язання та відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України та/або митною територією України, зокрема:

для змішаного (комбінованого) перевезення - особа, яка використовує (експлуатує) транспортний засіб, що безпосередньо приводить у рух або перевозить розміщені на ньому інші транспортні засоби як активний транспортний засіб;

для морського чи повітряного перевезення за договором чартеру (фрахтування) судна - особа, яка укладає договір і видає авіаційну вантажну накладну (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading) з метою безпосереднього перевезення товарів;

{Пункт 37 частини першої статті 4 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

38) підприємство - будь-яка юридична особа, а також громадянин-підприємець;

38[1]) піратські товари - товари, що є предметами порушення авторського права та/або суміжних прав або права інтелектуальної власності на зареєстрований промисловий зразок в Україні та які являють собою або містять копії, зроблені без згоди правовласника

авторського права і суміжних прав або права інтелектуальної власності на промисловий зразок чи особи, уповноваженої таким правовласником у країні виробництва;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 38[1] згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

39) платник податків - особа, на яку відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України покладено обов’язок зі сплати митних платежів;

40) повірений - особа, яка діє на підставі договору доручення з експрес-перевізником і здійснює пред’явлення міжнародних експрес-відправлень митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника);

41) попереднє повідомлення - завчасне повідомлення митному органу про намір ввезти товари на митну територію України або вивезти їх за її межі;

{Пункт 41 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

42) попередній документальний контроль - форма здійснення заходів офіційного контролю, яка полягає у проведенні в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України посадовими особами митних органів перевірки відповідних документів і відомостей, а в разі потреби, за результатами застосування автоматизованої системи управління ризиками - візуального інспектування товарів, транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України або поміщуються в митний режим транзиту;

{Пункт 42 частини першої статті 4 в редакції Законів № 2042-VIII від 18.05.2017, № 2530-VIII від 06.09.2018}

43) посадові особи підприємств - керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов’язків відповідають за додержання такими підприємствами вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку;

{Пункт 43 частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

44) посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій - акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних держав при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій;

45) постійне місце проживання - місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року громадянина, який не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цим громадянином службових обов’язків або зобов’язань за договором (контрактом);

46) об’єкти права інтелектуальної власності - об’єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, сорти рослин, компонування напівпровідникових виробів;

{Пункт 46 частини першої статті 4 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

47) правовласник - особа, якій відповідно до закону належать майнові права на об’єкт права інтелектуальної власності, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень;

48) припаси:

а) товари, призначені для споживання пасажирами та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажирам та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

49) пропуск товарів через митний кордон України - надання митним органом відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення;

50) резиденти:

а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не здійснюють господарської діяльності;

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;

г) відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб з місцезнаходженням на території України, які здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;

{Пункт 50 частини першої статті 4 доповнено підпунктом "г" згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012}

ґ) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, у тому числі постійне представництво інвестора-нерезидента;

{Пункт 50 частини першої статті 4 доповнено підпунктом "ґ" згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012}

51) ремонт - операції, що здійснюються для усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик та не призводять до зміни коду цих товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності;

51^{1}) рішення митного органу - акт митного органу (посадової особи або осіб митного органу), що стосується застосування законодавства України з питань митної справи у конкретному випадку та що має юридичні наслідки для заінтересованої особи чи заінтересованих осіб;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 51^{1} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

52) ручна поклажа - товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів;

52^{1}) системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів - сукупність інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних, та/або телекомунікаційних систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 52^{1} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

53) спеціально виготовлене сховище (тайник) - сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією метою конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо;

54) судно закордонного плавання - українське або іноземне судно, яке здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів та прибуває на митну територію України або вибуває за її межі;

55) супроводжуваний багаж - товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів;

56) тарифна квота - визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита;

57) товари - будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі;

57^{1}) товари, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності:

а) товари з ознаками порушення авторського права і суміжних прав, прав інтелектуальної власності на винаходи, промислові зразки, торговельні марки, географічні

зазначення, сорти рослин, компонування напівпровідникових виробів, прав, що надаються за сертифікатами додаткової охорони на лікарські засоби та засоби захисту рослин;

б) пристрої, продукти або компоненти, призначені, виготовлені або адаптовані головним чином для забезпечення або полегшення обходу технології, пристрою або компонента, що у звичайному режимі функціонування попереджують або обмежують дії, не дозволені правовласником авторського права і суміжних прав;

в) будь-яка форма або матриця, яка спеціально призначена або адаптована для виробництва товарів, що є предметом порушення прав інтелектуальної власності;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 57[1] згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

58) транспортні засоби - транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі;

59) транспортні засоби комерційного призначення - будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепи, напівпричепи) чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення;

60) транспортні засоби особистого користування - наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепи до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно;

{Пункт 60 частини першої статті 4 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

61) українські товари - товари:

а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;

б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;

в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті "б", або з товарів, зазначених у підпунктах "а" і "б" цього пункту;

62) умовне звільнення від оподаткування митними платежами - звільнення від сплати нарахованого податкового зобов’язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму;

62[1]) уніфікована митна квитанція - документ встановленої форми, що у випадках, передбачених цим Кодексом, засвідчує факт справляння митним органом грошових коштів, прийняття грошової застави, передачі йому товарів, транспортних засобів на зберігання;

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 62[1] *згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}*

63) уповноважена особа (представник) - особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом вчиняти дії, пов’язані з проведенням митних формальностей, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта;

{Пункт 64 частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

65) Форма 302 - документ, що використовується для декларування військової техніки та інших товарів:

а) підрозділів збройних сил держав - членів Європейського Союзу, держав - членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України;

б) підрозділів Збройних Сил України, направлених згідно із законом до інших держав.

{Частину першу статті 4 доповнено пунктом 65 згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

2. Терміни "істотна участь" та "кінцевий бенефіціарний власник (контролер)" у цьому Кодексі вживаються у значеннях, наведених в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

{Статтю 4 доповнено частиною другою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 5. Державна митна політика

1. Державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики.

{Стаття 5 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 6. Митні інтереси та митна безпека

1. Митні інтереси України - це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення митної справи.

2. Митна безпека - це стан захищеності митних інтересів України.

Стаття 7. Митна справа

1. Встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної митної політики, становлять митну справу.

{Частина перша статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. Митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загальновизнаних у світі норм і стандартів.

3. Засади митної справи, зокрема, правовий статус митних органів, митна територія та митний кордон України, процедури митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, митні режими та умови їх застосування, заборони та/або обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів, умови та порядок справляння митних платежів, митні пільги, визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

{Частина третя статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

4. Безпосереднє керівництво здійсненням митної справи покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Стаття 8. Принципи здійснення митної справи

1. Митна справа здійснюється на основі принципів:

1) виключної юрисдикції України на її митній території;

2) виключних повноважень митних органів України щодо здійснення митної справи;

3) законності та презумпції невинуватості;

4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;

5) спрощення законної торгівлі;

6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб’єктів господарювання незалежно від форми власності;

7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;

8) заохочення доброчесності;

9) гласності та прозорості;

10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються цим Кодексом.

Стаття 9. Митна територія України

1. Територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митну територію України.

2. Для цілей застосування положень розділів V і IX цього Кодексу території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України.

Стаття 10. Митний кордон України

1. Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Стаття 11. Додержання вимог щодо конфіденційності інформації

1. Інформація, що стосується митної справи, отримана митними органами, може використовуватися ними виключно для митних цілей і не може розголошуватися без дозволу суб’єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема, передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених цим Кодексом та іншими законами України.

2. Інформація щодо підприємств, громадян, а також товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються ними через митний кордон України, що збирається, використовується та формується митними органами, вноситься до інформаційних баз даних і використовується з урахуванням обмежень, передбачених для інформації з обмеженим доступом. Обробка персональних даних осіб, відомості про яких отримані митними органами, здійснюється без згоди таких осіб.

{Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

3. За розголошення інформації, зазначеної у цій статті, посадові особи митних органів несуть відповідальність згідно із законом.

4. Не належать до інформації з обмеженим доступом і не можуть становити комерційної таємниці відомості щодо конкретних експортно-імпортних операцій, згоду на оприлюднення яких надано декларантом (крім випадків віднесення таких відомостей до державної таємниці) за формою, визначеною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, а також відомості, внесені декларантами до митної декларації відповідно до частини восьмої статті 257 цього Кодексу,

за виключенням пунктів 2, 4, підпунктів "б", "в", "д", "є", "з" пункту 5, пунктів 6, 7 і 9 частини восьмої зазначеної статті.

{Частина четверта статті 11 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

5. Не вважається розголошенням інформації з обмеженим доступом надання або оприлюднення знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, знеособленої інформації щодо конкретних експортно-імпортних операцій, внесених декларантами до митної декларації відповідно до частини восьмої статті 257 цього Кодексу, за виключенням пунктів 2, 4, підпунктів "б", "в", "д", "є", "з" пункту 5, пунктів 6, 7 і 9 частини восьмої зазначеної статті, включаючи інформацію, що стосується митної вартості товарів, знеособленої інформації щодо загальних питань роботи митного органу, знеособленої інформації, яка стосується правопорушень, а також публічне обговорення в засобах масової інформації та суспільстві питань, що стосуються митної справи.

Надання та оприлюднення такої інформації здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, на безоплатній основі та у формі відкритих даних в обсягах, що не суперечать міжнародним договорам України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 11 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Глава 2. Авторизований економічний оператор. Спрощення та переваги

{Назва глави 2 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 12. Статус авторизованого економічного оператора

1. Підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію відповідно до вимог цієї глави, набуває статус авторизованого економічного оператора (АЕО).

Для цілей визначення ролі підприємства в міжнародному ланцюзі постачання товарів терміни вживаються у такому значенні:

1) виробник - підприємство, яке безпосередньо виготовляє товари, призначені для експорту;

2) експортер (імпортер) - підприємство, яке на підставі укладених ним безпосередньо або через посередника (комісіонера, агента, консигнатора тощо) зовнішньоекономічних договорів (контрактів) здійснює експорт (імпорт) товарів з переміщенням їх через митний кордон України, незалежно від митного режиму, в який поміщуються такі товари;

3) митний представник - підприємство, яке виступає посередником (митним брокером, комісіонером, агентом, консигнатором тощо) під час виконання зовнішньоекономічного договору (контракту);

4) перевізник - у значенні, наведеному в цьому Кодексі;

5) експедитор - у значенні, наведеному в Законі України "Про транспортно-експедиторську діяльність";

6) утримувач складу - підприємство, у власності чи користуванні якого перебуває митний склад, об’єкти складу тимчасового зберігання, об’єкти вільної митної зони.

2. Авторизація АЕО може бути таких типів:

1) про надання права на застосування спрощень (далі - АЕО-С);

{Пункт 1 частини другої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2) про підтвердження безпеки та надійності (далі - АЕО-Б).

Підприємство самостійно обирає тип авторизації, передбачений цією частиною, та може одночасно мати авторизації обох типів.

Авторизація АЕО визнається на всій території України.

Визнання митними адміністраціями іноземних держав авторизації АЕО, отриманої підприємствами-резидентами, здійснюється відповідно до міжнародних договорів України.

3. Для надання авторизацій застосовуються такі критерії:

{Абзац перший частини третьої статті 12 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

1) дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності;

2) належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації;

3) стійкий фінансовий стан;

4) забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства;

5) дотримання стандартів безпеки та надійності.

Авторизація АЕО-С надається за умови підтвердження відповідності підприємства критеріям, визначеним пунктами 1-4 цієї частини.

Авторизація АЕО-Б надається за умови підтвердження відповідності підприємства критеріям, визначеним пунктами 1-3 та 5 цієї частини.

Авторизація АЕО-С або АЕО-Б, за умови, що її дія не зупинена або така авторизація не анульована, є підтвердженням відповідності підприємства критеріям, визначеним абзацом сьомим або восьмим цієї частини відповідно.

4. Для надання авторизації АЕО підприємство подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, заяву про надання авторизації АЕО та анкету самооцінки в порядку, визначеному статтею 19^4 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 12 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів та забезпечує його оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті.

6. Рішення про надання, відмову в наданні, зупинення (поновлення), внесення змін, скасування або анулювання авторизації АЕО оформлюється наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Абзац перший частини шостої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, невідкладно, але не пізніше ніж на наступний робочий день з дня прийняття рішення вносить відомості про надання, скасування або анулювання авторизації АЕО до Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів.

{Абзац другий частини шостої статті 12 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Абзац третій частини шостої статті 12 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Абзац четвертий частини шостої статті 12 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Абзац п'ятий частини шостої статті 12 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частину сьому статті 12 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

8. Після отримання авторизації АЕО-С або АЕО-Б підприємство повинно не допускати випадків невідповідності критеріям, визначеним абзацом сьомим або восьмим частини третьої цієї статті відповідно. Митні органи здійснюють моніторинг відповідності підприємства зазначеним критеріям.

{Частина восьма статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9. Кабінет Міністрів України затверджує:

1) форму, опис тaправила використання національного логотипа АЕО;

2) форму сертифіката АЕО;

3) порядок ведення Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів.

За зверненням підприємства, якому надано авторизацію АЕО, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, видає сертифікат АЕО.

Сертифікат АЕО видається керівнику підприємства або уповноваженій ним особі чи надсилається підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

{Частина дев'ята статті 12 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частину десяту статті 12 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 13. Спрощення та переваги

1. Підприємство має право в порядку та на умовах, визначених цим Кодексом, застосовувати такі спрощення:

1) загальна гарантія;

2) загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків;

3) загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків;

4) звільнення від гарантії;

5) самостійне накладання пломб спеціального типу;

6) процедура спрощеного декларування;

7) процедура випуску за місцезнаходженням.

2. Підприємство має право застосовувати інші транзитні спрощення, передбачені статтею 91^1 цього Кодексу, та спрощення, передбачені міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, у порядку та на умовах, визначених такими міжнародними договорами та законодавством України з питань митної справи.

{Частина друга статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

3. Підприємство, яке отримало авторизацію АЕО-С, користується такими перевагами:

1) виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;

2) зменшення автоматизованою системою управління ризиками форм та обсягів митного контролю під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

3) використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;

4) використання національного логотипа АЕО.

4. Підприємство, яке отримало авторизацію АЕО-Б, користується такими перевагами:

1) отримання від митного органу повідомлення про те, що відповідні товари і транспортні засоби комерційного призначення на основі результатів аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття обрано для проведення митного огляду в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України до моменту їх переміщення через митний кордон України;

2) виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;

3) зменшення автоматизованою системою управління ризиками форм та обсягів митного контролю під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

4) використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;

5) використання національного логотипа АЕО.

Якщо за результатами застосування системи управління ризиками виявлено, що надсилання повідомлення, передбаченого пунктом 1 цієї частини, може вплинути на результати митного огляду, посадові особи митного органу мають право проводити митний огляд без надсилання такого повідомлення.

5. Для надання авторизації на застосування спрощення підприємство подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, заяву про надання авторизації на застосування спрощення та анкету самооцінки в порядку, передбаченому статтею 19[4] цього Кодексу.

6. На застосування кожного окремого спрощення, визначеного пунктами 1-6 частини першої цієї статті, надається окрема авторизація. На застосування спрощення, визначеного пунктом 7 частини першої цієї статті, для кожного об’єкта підприємства (будівлі, споруди, відкритого або закритого майданчика тощо) надається окрема авторизація. Відомості про такий об’єкт підприємства зазначаються в авторизації.

7. Рішення про надання, відмову в наданні, зупинення (поновлення), внесення змін, скасування або анулювання авторизації на застосування спрощення оформлюється наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

8. Після отримання авторизації на застосування спрощення підприємство має дотримуватися умов, визначених відповідною авторизацією, а також не допускати випадків невідповідності критеріям та/або умовам надання авторизації на застосування спрощення.

9. Підприємства-нерезиденти мають право користуватися перевагами, визначеними цією статтею, відповідно до міжнародних договорів України, що передбачають взаємне визнання підприємств, яким надано авторизацію АЕО, та підприємств, що виконують вимоги законодавства країни їх реєстрації, еквівалентні вимогам для надання авторизації АЕО згідно з цим Кодексом.

{Стаття 13 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 13[1]. *{Статтю 13[1] виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 14. Умови відповідності підприємства критеріям надання авторизації

{Назва статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Підприємство відповідає критерію, визначеному пунктом 1 частини третьої статті 12 цього Кодексу, у разі дотримання таких умов:

1) кінцеві бенефіціарні власники (контролери), власники істотної участі, члени правління або іншого виконавчого органу підприємства, члени наглядової ради, керівник,

головний бухгалтер, керівник підрозділу по роботі з митницею, працівник, відповідальний за митні питання, зазначений у частині четвертій цієї статті, уповноважені особи підприємства, відомості про яких внесені до облікової картки осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи, не мають не погашеної або не знятої в установленому законом порядку судимості за вчинення:

{Абзац перший пункту 1 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

а) контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів;

б) кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності;

{Підпункт "б" пункту 1 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

в) кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов’язаної із наданням публічних послуг;

{Підпункт "в" пункту 1 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

2) на осіб підприємства, зазначених у пункті 1 цієї частини, агентів з митного оформлення інших підприємств (митних брокерів), перевізників у зв’язку з виконанням ними дій, пов’язаних із здійсненням митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в інтересах такого підприємства, протягом календарного року, в якому здійснюється оцінка відповідності підприємства цьому критерію, та будь-якого з попередніх трьох календарних років не були накладені адміністративні стягнення за порушення митних правил, що належать до систематичних або серйозних порушень митних правил відповідно до цієї статті.

{Абзац перший пункту 2 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Для цілей оцінки відповідності підприємства цьому критерію:

систематичними порушеннями митних правил вважаються п’ять і більше порушень митних правил, вчинених однією або кількома особами протягом календарного року. При цьому вчинення однією або кількома особами двох і більше порушень митних правил, пов’язаних із здійсненням митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення при їх одночасному переміщенні через митний кордон України в межах однієї зовнішньоекономічної операції, вважається вчиненням одного порушення митних правил;

{Абзац третій пункту 2 частини першої статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

серйозними порушеннями митних правил вважаються порушення митних правил, за вчинення яких накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу або у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення - безпосередніх

предметів порушення митних правил, якщо загальний розмір таких накладених штрафів та/або вартість конфіскованих предметів правопорушень протягом календарного року перевищує:

а) 0,5 відсотка загальної фактурної вартості товарів, переміщених підприємством через митний кордон України за відповідний рік; або

б) суму в розмірі, визначеному законом для кваліфікації ухилення від сплати податків і зборів як кримінального правопорушення для відповідного року.

2. Підприємство відповідає критерію, визначеному пунктом 2 частини третьої статті 12 цього Кодексу, у разі дотримання таких умов:

1) система обліку підприємства:

а) відповідає основним принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні;

б) забезпечує фіксування у хронологічному порядку всіх господарських операцій, що дає змогу митним органам прослідкувати факт реєстрації господарської операції від її виникнення в первинному обліковому документі та до внесення такої операції до відповідних облікових та/або звітних документів, а також перевірити правильність та достовірність облікових записів шляхом вивчення послідовності зафіксованих фактів здійснення господарських операцій;

в) забезпечує можливість виокремлення відомостей про товари з різним митним статусом (для авторизацій АЕО-С, авторизацій на застосування спрощень, визначених пунктами 4-7 частини першої статті 13 цього Кодексу, та авторизацій на застосування процедури кінцевого використання товарів);

{Підпункт "в" пункту 1 частини другої статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

г) забезпечує фізичний та/або із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій доступ посадових осіб митних органів до первинних облікових документів і регістрів бухгалтерського та складського обліку;

{Підпункт "г" пункту 1 частини другої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2) організаційно-штатна структура підприємства, впроваджені на ньому процедури щодо прийняття і виконання управлінських рішень відповідають змісту і масштабам його діяльності, забезпечують управління і контроль за операціями з товарами, а також попередження та виявлення несанкціонованих дій і правопорушень;

3) підприємством запроваджено процедури для забезпечення контролю за здійсненням передбачених законом заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) підприємством вжито всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних облікових документах і регістрах бухгалтерського та складського обліку;

5) підприємством запроваджено процедури для забезпечення належного зберігання, попередження втрати та захисту облікових записів, документів та інформації щодо його господарської діяльності;

6) працівників підприємства зобов’язано (посадовими інструкціями, настановами тощо) інформувати митні органи про випадки порушення вимог податкового законодавства та законодавства України з питань митної справи;

7) підприємством вжито всіх необхідних заходів для захисту первинних облікових та інших документів, регістрів бухгалтерського та складського обліку, інформаційно-комунікаційних та інформаційних (автоматизованих) систем від несанкціонованого доступу до них.

{Пункт 7 частини другої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Підприємство відповідає критерію, визначеному пунктом 3 частини третьої статті 12 цього Кодексу, у разі дотримання таких умов:

1) підприємство не перебуває у процедурі санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство, а також щодо такого підприємства не відкрито провадження у справі про банкрутство;

2) протягом календарного року, в якому проводиться оцінка відповідності підприємства цьому критерію, та попередніх трьох календарних років підприємство не мало податкового боргу із сплати митних платежів, а також не має податкового боргу із сплати інших податків, що не належать до митних платежів, на момент прийняття рішення щодо відповідності підприємства цьому критерію;

3) протягом календарного року, в якому проводиться оцінка відповідності підприємства зазначеному критерію, та попередніх трьох календарних років дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства підтверджують, що таке підприємство перебуває у стійкому фінансовому стані, який дає змогу забезпечити зобов’язання підприємства, в тому числі пов’язані із сплатою митних платежів. Стійкий фінансовий стан підприємства означає відповідність розрахункових показників підприємства коефіцієнтам платоспроможності (фінансової стійкості) та ліквідності, а також відсутність від’ємних чистих активів, крім випадків, коли такі від’ємні чисті активи можуть бути забезпечені.

Кабінетом Міністрів України визначаються способи забезпечення від’ємних чистих активів, коефіцієнти платоспроможності (фінансової стійкості) та ліквідності підприємства, а також порядок перевірки відповідності підприємства критерію, визначеному пунктом 3 частини третьої статті 12 цього Кодексу, у тому числі залежно від авторизації, щодо надання якої подано заяву.

{Пункт 3 частини третьої статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Пункт 4 частини третьої статті 14 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

У разі якщо підприємство зареєстроване менше трьох років, оцінка виконання умов, передбачених цією частиною, проводиться за період з дати його реєстрації.

4. Підприємство відповідає критерію, визначеному пунктом 4 частини третьої статті 12 цього Кодексу, у разі дотримання будь-якої з таких умов:

1) підприємство має досвід здійснення діяльності в межах міжнародного ланцюга постачання товарів протягом календарного року, в якому проводиться оцінка відповідності підприємства цьому критерію, та попередніх трьох календарних років, а також має працівника, відповідального за митні питання;

2) підприємство має працівника, відповідального за митні питання, який має досвід практичної роботи за напрямом здійснення митних формальностей не менше трьох років.

Крім вищезазначеного, для забезпечення відповідності підприємства цьому критерію:

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 14 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2) на працівника, відповідального за митні питання, повинні бути покладені, зокрема, але не виключно, такі обов’язки:

а) взаємодія з митними органами з питань відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації;

{Абзац сьомий частини четвертої статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

б) проведення самостійного контролю за дотриманням підприємством відповідності критеріям та/або умовам надання авторизації та умовам, визначеним такою авторизацією;

{Абзац восьмий частини четвертої статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

в) невідкладне інформування митних органів про зміни в діяльності підприємства, що мають значення для проведення оцінки відповідності, у тому числі щодо втрати або передання іншій особі права користування відповідним об’єктом (будівлею, спорудою, відкритим або закритим майданчиком тощо), виникнення подій та/або обставин, що можуть мати вплив на дотримання підприємством відповідності критеріям та/або умовам надання авторизації, та умов, визначених такою авторизацією.

{Абзац дев'ятий частини четвертої статті 14 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Підприємство відповідає критерію, визначеному пунктом 5 частини третьої статті 12 цього Кодексу, у разі дотримання таких умов:

1) конструкція та облаштування об’єктів (будівель, споруд, відкритих або закритих майданчиків тощо), що використовуються підприємством та мають значення для оцінки відповідності, забезпечують захист від протиправного проникнення до таких об’єктів;

2) підприємством запроваджені та виконуються задокументовані (у вигляді інструкцій, порядків, політик тощо) процедури для:

а) унеможливлення несанкціонованого доступу до об’єктів (будівель, споруд, відкритих або закритих майданчиків тощо), що використовуються підприємством та мають значення для оцінки відповідності;

б) виявлення і попередження несанкціонованих дій з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, що підлягають або підлягатимуть митному контролю;

в) ідентифікації контрагентів, а також включення у договори (контракти) положень щодо забезпечення такими контрагентами безпеки у міжнародному ланцюзі постачання товарів;

г) забезпечення контролю безпечного доступу на об’єкти (будівлі, споруди, відкриті або закриті майданчики тощо), що використовуються підприємством, осіб, які надають такому підприємству послуги на договірній основі;

ґ) перевірки ділових якостей та доброчесності кандидатів на посади, пов’язані із безпекою та надійністю підприємства, а також періодичної перевірки ділових та особистих якостей працівників, які обіймають такі посади;

д) регулярного підвищення кваліфікації працівників, відповідальних за безпеку на підприємстві;

3) підприємство має працівника, на якого покладений обов’язок із взаємодії з митними органами з питань безпеки та надійності.

Підприємство відповідає критерію, визначеному пунктом 5 частини третьої статті 12 цього Кодексу, за наявності у нього сертифіката про дотримання стандартів безпеки та надійності, отриманого відповідно до міжнародних договорів України або міжнародних стандартів, у разі якщо умови отримання такого сертифіката еквівалентні умовам, встановленим цією частиною.

Стаття 15. *{Статтю 15 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 16. *{Статтю 16 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 17. *{Статтю 17 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 18. *{Статтю 18 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

{Глава 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 245-VII від 16.05.2013, № 405-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

Глава 3. Рішення митних органів. Інформування та консультування з питань митної справи.

{Назва глави 3 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19. Загальні положення щодо рішень митних органів

1. Митні органи приймають рішення:

1) за заявою підприємства;

2) під час виконання митних формальностей;

3) у справах про порушення митних правил;

4) під час розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність митних органів;

5) в інших випадках, передбачених законодавством України з питань митної справи.

2. Рішення митних органів можуть бути оскаржені відповідно до глави 4 цього Кодексу.

{Стаття 19 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19^{1}. Форми рішень митних органів

1. Митні органи приймають рішення у встановленій цим Кодексом формі (письмово, усно або шляхом вчинення дій).

2. Письмові рішення оформлюються в паперовій або електронній формі.

Рішення в електронній формі оформлюються як окремий електронний документ або шляхом внесення відміток, відомостей про прийняте рішення до відповідних систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

{Кодекс доповнено статтею 19^{1} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19^{2}. Види рішень митних органів

1. За заявою підприємства митні органи приймають рішення щодо:

1) авторизації АЕО;

2) авторизації на застосування спрощення (у тому числі транзитного спрощення);

{Пункт 2 частини першої статті 19^{2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

3) реєстрації гаранта;

4) дозволу на провадження виду діяльності, визначеного статтею 404 цього Кодексу;

5) авторизації на застосування процедури кінцевого використання товарів;

6) зобов’язуючої інформації;

7) інші рішення відповідно до законів України.

Положення статей 19^{3}-19^{18} цього Кодексу застосовуються виключно для рішень, визначених пунктами 1-6 цієї частини.

2. Рішення митних органів, визначені пунктами 1-6 частини першої цієї статті, надаються безоплатно та діють безстроково, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

3. Рішення митних органів, визначені пунктами 1-6 частини першої цієї статті, можуть бути таких видів:

1) про розгляд заяви;

2) про відмову в розгляді заяви;

3) про продовження строку прийняття рішення;

4) про запит документів та/або інформації;

5) про надання рішення;

6) про відмову в наданні рішення;

7) про внесення змін до рішення;

8) про перегляд рішення;

9) про зупинення рішення;

10) про оцінку вжитих заходів;

11) про поновлення рішення;

12) про скасування рішення;

13) про анулювання рішення;

14) про залишення рішення без змін.

4. Митні органи приймають рішення, визначені пунктами 1-4 частини третьої цієї статті, під час розгляду будь-яких заяв, поданих відповідно до цієї глави.

Митні органи приймають рішення, визначені пунктами 5-6 частини третьої цієї статті, за результатами розгляду заяви про надання рішення.

Митні органи приймають рішення, визначені пунктами 7-14 частини третьої цієї статті, після прийняття та щодо рішень, визначених пунктом 5 частини третьої цієї статті.

Митні органи не приймають рішення, визначені пунктами 7-11, 14 частини третьої цієї статті, стосовно рішень щодо зобов’язуючої інформації.

Митні органи, крім рішень, визначених пунктами 1-14 частини третьої цієї статті, приймають інші рішення у випадках, передбачених законодавством України з питань митної справи.

5. Митний орган невідкладно, але не пізніше ніж на наступний робочий день з дня прийняття рішення, визначеного частиною третьою цієї статті:

1) надсилає підприємству в паперовій або електронній формі інформацію про прийняте рішення (за наявності - таке рішення та копію наказу щодо такого рішення, у разі якщо оформлення наказу передбачено законодавством України з питань митної справи);

2) вносить відомості про прийняте рішення до систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів;

3) здійснює інші заходи, визначені законодавством України з питань митної справи для виконання митними органами після прийняття відповідного рішення.

6. У рішеннях, визначених пунктами 2 і 3, 6-9, 12 і 13 частини третьої цієї статті, зазначаються підстави та причини прийняття такого рішення з посиланням на норми законодавства, а також строк і порядок оскарження рішення.

7. У разі прийняття рішень, визначених пунктами 6, 9, 12 і 13 частини третьої цієї статті, митний орган разом з рішенням надсилає копії документів (за наявності), на підставі яких було прийнято відповідне рішення.

8. Порядок прийняття рішень митним органом визначається цим Кодексом та іншим законодавством України з питань митної справи.

{Кодекс доповнено статтею 19² згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19³. Митний орган, уповноважений приймати рішення

1. Митними органами, уповноваженими приймати рішення, є:

1) щодо авторизації АЕО - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

2) щодо авторизації на застосування спрощення - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

3) щодо реєстрації гаранта - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

4) щодо дозволу на провадження видів діяльності, визначених статтею 404 цього Кодексу:

а) на здійснення митної брокерської діяльності - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

б) на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, разом із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону;

в) на провадження видів діяльності, визначених пунктами 3-6 статті 404 цього Кодексу, - митниця, у зоні діяльності якої розташовані відповідні території, приміщення, резервуари, холодильні чи морозильні камери, криті чи відкриті майданчики, що можуть використовуватися під час провадження таких видів діяльності;

5) щодо авторизації на застосування процедури кінцевого використання товарів - митниця, в зоні діяльності якої буде розпочато зазначені у заяві про надання авторизації операції з товарами, до яких буде застосовано процедуру кінцевого використання товарів;

6) щодо зобов’язуючої інформації - митний орган, визначений центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Кодекс доповнено статтею 19³ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19⁴. Подання заяви для прийняття рішення

1. Для прийняття митним органом рішень, визначених пунктами 3, 5, 7-9, 12 частини третьої статті 19² цього Кодексу, підприємство подає до відповідного митного органу заяву та у випадках, встановлених законодавством України з питань митної справи, анкету самооцінки, а також інші документи, їх копії та/або інформацію, необхідні для прийняття рішення митного органу.

У разі якщо підприємство має діючу авторизацію, для надання якої підтверджено відповідність підприємства критерію та/або умові, дотримання яких необхідно для надання авторизації, щодо якої подано заяву, анкета самооцінки не заповнюється в тій частині, в якій відповідність підприємства критерію та/або умові вже підтверджено.

У разі якщо підприємство має діючу авторизацію, для надання якої підтверджено відповідність підприємства всім критеріям та/або умовам, дотримання яких необхідно для надання авторизації, щодо якої подано заяву, анкета самооцінки не подається.

2. Заява для прийняття рішення митним органом та анкета самооцінки, інші документи або їх копії, що додаються до заяви, подаються одним із таких способів:

1) у паперовій формі - особисто або поштовим відправленням з описом вкладення;

2) в електронній формі - з використанням систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів із дотриманням вимог законодавства у сферах електронного документообігу, електронних довірчих послуг та захисту інформації.

3. Заява для прийняття рішення митним органом складається державною мовою та підписується керівником підприємства або уповноваженою ним особою.

4. Кабінет Міністрів України затверджує:

1) форми заяв про надання авторизації;

2) форму анкети самооцінки підприємства;

3) форму звіту про результати оцінки (повторної оцінки) відповідності підприємства критерію та/або умові надання авторизації;

4) форму звіту про результати застосування процедури кінцевого використання товарів;

5) форму висновку про відповідність (невідповідність) підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації;

6) форми авторизацій;

7) порядок проведення митними органами оцінки (повторної оцінки) відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації;

8) форму плану, порядок планування та проведення митними органами моніторингу відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації.

{Кодекс доповнено статтею 19⁴ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19⁵. Попередній розгляд заяви

1. Митний орган здійснює попередній розгляд заяви та документів, поданих для прийняття ним рішення, з метою перевірки дотримання підприємством умов, необхідних для прийняття такої заяви до розгляду.

2. Митний орган здійснює попередній розгляд заяви та документів, поданих для прийняття ним рішення, визначеного пунктом 5 частини третьої статті 19[2] цього Кодексу, у такі строки:

1) щодо авторизації АЕО - протягом 30 днів;

2) щодо авторизації на застосування спрощення - протягом 15 днів;

3) щодо реєстрації гаранта - протягом 15 днів;

4) щодо дозволу на провадження видів діяльності, визначених статтею 404 цього Кодексу:

а) на здійснення митної брокерської діяльності - протягом одного робочого дня;

б) на провадження видів діяльності, визначених пунктами 2-6 статті 404 цього Кодексу, - протягом 10 днів;

5) щодо авторизації на застосування процедури кінцевого використання товарів - протягом 15 днів;

6) щодо зобов’язуючої інформації - протягом 15 днів.

У разі якщо підприємство має діючу авторизацію, для надання якої підтверджено відповідність підприємства всім критеріям та/або умовам, дотримання яких необхідно для надання авторизації, щодо якої подано заяву, митний орган здійснює попередній розгляд заяви та документів протягом п’яти робочих днів.

3. Митний орган здійснює попередній розгляд заяви та документів, поданих для прийняття ним рішень, визначених пунктами 3, 7-9, 12 частини третьої статті 19[2] цього Кодексу, протягом п’яти робочих днів.

4. Перебіг строків, визначених частинами другою і третьою цієї статті, починається з дня, наступного за днем реєстрації заяви митним органом.

5. За результатами попереднього розгляду митний орган приймає одне з таких рішень:

1) про розгляд заяви - якщо митним органом встановлено дотримання умов, необхідних для прийняття заяви до розгляду;

2) про відмову в розгляді заяви - якщо митним органом встановлено недотримання хоча б однієї з умов, необхідних для прийняття заяви до розгляду.

6. У разі якщо протягом строку, встановленого частиною другою або третьою цієї статті, митний орган не повідомив про прийняття рішення, визначеного частиною п’ятою цієї статті, заява, подана для прийняття ним рішення, вважається прийнятою митним органом до розгляду.

7. Умови, необхідні для прийняття заяви підприємства до розгляду, вважаються недотриманими, у разі якщо:

1) підприємство не перебуває на обліку в митних органах згідно із статтею 455 цього Кодексу;

2) підприємство є нерезидентом;

3) документи, визначені частиною першою статті 19⁴ цього Кодексу, подано до митного органу, який не має повноважень щодо їх розгляду та прийняття відповідного рішення;

4) подано не всі документи, необхідні для прийняття митним органом рішення, або до таких документів внесено відомості не в повному обсязі з урахуванням виду рішення митного органу, щодо якого подано заяву;

5) заяву складено не за встановленою формою (за наявності відповідної форми) або підписано особою, яка не має на це повноважень;

6) заяву подано для надання авторизації АЕО того самого типу, що була раніше надана підприємству та протягом трьох років до дня подання заяви скасована на підставі невідповідності підприємства критерію, дотримання якого необхідно для надання авторизації АЕО;

7) заяву подано для надання того самого рішення (крім авторизації АЕО), що було надано раніше підприємству та протягом року до дня подання заяви скасовано на підставі недотримання підприємством умов, визначених рішенням, або невідповідності підприємства критеріям та/або умовам для надання рішення;

8) заяву подано для надання того самого рішення, що було надано раніше підприємству та протягом трьох років до дня подання заяви анульовано з підстав, передбачених статтею 19¹⁸ цього Кодексу.

8. Митний орган приймає рішення про відмову у розгляді заяви, поданої для прийняття ним рішення, визначеного пунктом 5 частини третьої статті 19² цього Кодексу, у випадках, передбачених частиною сьомою, а також у разі, якщо:

1) стосовно підприємства введено процедуру санації до відкриття провадження у справі про банкрутство або щодо такого підприємства відкрито провадження у справі про банкрутство;

2) підприємство перебуває у процесі припинення;

3) до підприємства застосовано санкції відповідно до Закону України "Про санкції".

{Кодекс доповнено статтею 19⁵ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19⁶. Строки розгляду заяви та прийняття рішень

1. Митний орган здійснює розгляд заяви та документів, поданих для прийняття ним рішення, визначеного пунктом 5 частини третьої статті 19² цього Кодексу, у такі строки:

1) щодо авторизації АЕО - протягом 120 днів;

2) щодо авторизації на застосування спрощення - протягом 120 днів;

3) щодо реєстрації гаранта - протягом 30 днів;

4) щодо дозволу на провадження видів діяльності, визначених статтею 404 цього Кодексу:

а) на здійснення митної брокерської діяльності - протягом трьох робочих днів;

б) на провадження видів діяльності, визначених пунктами 2-6 статті 404 цього Кодексу, - протягом 20 днів;

5) щодо авторизації на застосування процедури кінцевого використання товарів - протягом 30 днів;

6) щодо зобов’язуючої інформації - протягом 30 днів.

У разі якщо підприємство має діючу авторизацію, необхідною умовою надання якої є відповідність усім критеріям та/або умовам, дотримання яких необхідно для надання авторизації, щодо якої подано заяву, митний орган здійснює розгляд заяви та документів протягом 15 днів.

2. Митний орган здійснює розгляд заяви та документів, поданих для прийняття ним рішень, визначених пунктами 3, 7-9, 12 частини третьої статті 19^{2} цього Кодексу протягом 15 днів.

3. Прийняття митним органом рішень за його ініціативою здійснюється невідкладно, але не пізніше 30 днів з дня виявлення підстав для прийняття таких рішень, крім випадків, передбачених статтями 19^{9}-19^{10} цього Кодексу.

4. Перебіг строків, визначених частинами першою і другою цієї статті, починається з дня прийняття митним органом рішення про розгляд заяви.

5. Строк прийняття рішення, визначений частиною першою або другою цієї статті, може бути продовжений:

1) за заявою підприємства, але не більше ніж на 30 днів;

2) за рішенням митного органу, але не більше ніж на 30 днів, якщо інше не передбачено законодавством України з питань митної справи, для кожного з таких випадків:

а) направлення запиту про надання додаткових документів та/або інформації;

б) направлення повідомлення, передбаченого статтею 19^{9} цього Кодексу;

в) отримання від підприємства письмових заперечень відповідно до статті 19^{9} цього Кодексу;

г) отримання від підприємства повідомлення про усунення виявленої невідповідності критеріям та/або умовам надання рішення;

ґ) отримання від підприємства повідомлення про заходи, вжиті для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, та відповідності критеріям та/або умовам надання рішення.

6. У випадку, передбаченому пунктом 1 частини п’ятої цієї статті, митний орган продовжує строк прийняття рішення на строк, зазначений у заяві підприємства.

У випадку, передбаченому пунктом 2 частини п’ятої цієї статті, митний орган продовжує строк прийняття рішення та повідомляє підприємство про таке продовження до закінчення строку, визначеного частиною першою або другою цієї статті.

Рішення про продовження строку прийняття рішення має містити інформацію про причини та строк, на який продовжено прийняття рішення.

7. Підприємство, яке протягом строку, визначеного частиною першою або другою цієї статті, не отримало рішення митного органу за своєю заявою, або не отримало відповідно до частини шостої цієї статті інформації про продовження строку прийняття рішення, має право на оскарження бездіяльності митних органів у порядку, передбаченому главою 4 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19⁶ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19⁷. Розгляд заяви

1. Під час розгляду заяви та документів, поданих для прийняття рішення, визначеного пунктом 5 частини третьої статті 19² цього Кодексу, митний орган здійснює перевірку відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення. У випадках, передбачених цим Кодексом, така перевірка може здійснюватися шляхом проведення оцінки відповідності.

2. У разі якщо підприємство має діючу авторизацію, окремі критерії та/або умови надання якої відповідають критеріям та/або умовам авторизації, щодо надання якої подано заяву, такі окремі критерії та/або умови вважаються дотриманими та для цілей оцінки відповідності критеріям та/або умовам надання рішення, щодо якого подано заяву, оцінці не підлягають.

3. До розгляду заяви підприємства можуть бути залучені посадові особи митниць з урахуванням місця реєстрації підприємства, місця здійснення ним операцій з товарами, місцезнаходження об’єктів підприємства, місцезнаходження документів бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації, що мають значення для розгляду заяви.

4. Під час розгляду заяви підприємства посадові особи митних органів та підприємства користуються правами та повинні виконувати обов’язки, передбачені статтею 19⁸ цього Кодексу.

5. У разі якщо під час розгляду заяви підприємства митним органом встановлено, що для прийняття рішення необхідно отримати від заявника додаткові документи та/або інформацію, митний орган зобов’язаний прийняти рішення про запит документів та/або інформації.

Підприємство зобов’язане надавати посадовим особам митних органів, які здійснюють розгляд заяви, на їх запити документи та інформацію, необхідні для розгляду заяви, протягом 30 днів з дня отримання такого запиту.

Надання на запит митного органу документів та/або інформації, що містять розбіжності або не містять всіх відомостей, необхідних для прийняття рішення, є підставою для повторного запиту про надання необхідних документів та/або інформації.

6. За результатами розгляду заяви, поданої для прийняття рішення, визначеного пунктом 5 частини третьої статті 19² цього Кодексу, митний орган приймає одне з таких рішень:

1) про надання рішення - якщо митним органом підтверджено відповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення;

2) про відмову в наданні рішення - якщо митним органом підтверджено невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення або якщо протягом строку, визначеного абзацом другим частини п’ятої цієї статті, підприємством не надано документів та/або інформації, зазначених у запиті митного органу.

7. За результатами розгляду заяв, поданих для прийняття рішень, визначених пунктами 3, 7-9, 12 частини третьої статті 19^{2} цього Кодексу, митний орган протягом строку, визначеного частиною другою статті 19^{6} цього Кодексу, приймає відповідне рішення.

{Кодекс доповнено статтею 19^{7} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19^{8}. Права та обов’язки посадових осіб митних органів та посадових осіб підприємства під час розгляду заяви підприємства, оцінки відповідності та моніторингу відповідності

1. Посадові особи митних органів під час розгляду заяви підприємства мають право:

здійснювати перевірку відомостей, зазначених підприємством у заяві та інших документах, та/або інформації, поданих для прийняття рішення митного органу;

отримувати безоплатно від підприємства інформацію, пояснення, письмові довідки з питань, що виникають під час розгляду заяви, копії документів, засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженої ним особи, електронні (скановані) копії паперових документів;

подавати запити до державних органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, уповноважених органів іноземних держав, у розпорядженні яких перебуває або може перебувати інформація, що потребує підтвердження;

використовувати інформацію, отриману від інших державних органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, уповноважених органів іноземних держав відповідно до законодавства;

використовувати висновки або інші документи, надані фахівцями, експертами;

користуватися іншими правами, передбаченими цим Кодексом та іншими законами України.

Під час проведення оцінки відповідності та моніторингу відповідності посадові особи митних органів, крім прав, визначених абзацами другим - сьомим цієї частини, також мають право:

отримувати доступ до фінансових і бухгалтерських документів, звітів, контрактів, декларацій, калькуляцій, інших документів та відомостей, у тому числі наявних у розпорядженні підприємства в електронному вигляді;

отримувати доступ до інформаційних, електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем та програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації, що використовує підприємство;

отримувати доступ та проводити огляд об’єктів (будівель, споруд, відкритих або закритих майданчиків тощо), що використовуються підприємством та мають значення для оцінки відповідності або моніторингу відповідності, з відображенням результатів такого огляду у відповідному акті;

здійснювати опитування працівників та посадових осіб підприємства.

2. Посадові особи митних органів під час розгляду заяви підприємства зобов’язані:

використовувати інформацію, отриману від підприємства, виключно з метою розгляду заяви;

дотримуватися вимог щодо конфіденційності інформації відповідно до статті 11 цього Кодексу, забезпечувати зберігання документів, отриманих від підприємства, не розголошувати їх зміст без згоди підприємства (крім випадків, передбачених законодавством);

поважати права та законні інтереси працівників підприємства, інформувати посадових осіб підприємства про їхні права та обов’язки;

невідкладно повідомляти підприємству про виявлення невідповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення;

надавати на вимогу посадових осіб підприємства інформацію про положення законодавства, що стосуються питань розгляду заяви;

продовжувати строки розгляду заяви підприємства у випадках, передбачених статтею 19^{6} цього Кодексу;

виконувати інші обов’язки, передбачені цим Кодексом та законами України.

Під час проведення оцінки відповідності та моніторингу відповідності посадові особи митних органів, крім обов’язків, визначених абзацами другим - восьмим цієї частини, також зобов’язані:

здійснювати виїзд на об’єкти підприємства відповідно до графіка, узгодженого з керівником підприємства або уповноваженою ним особою;

не порушувати нормального режиму роботи підприємства, не допускати заподіяння підприємству шкоди неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю.

3. Посадові особи підприємства під час розгляду заяви підприємства мають право:

вимагати від посадових осіб митних органів, які здійснюють розгляд заяви, пред’явлення їх службових посвідчень;

надавати посадовим особам митних органів, які здійснюють розгляд заяви, зауваження, письмові заяви, пояснення та інші документи, вимагати їх розгляду посадовими особами митних органів по суті;

запитувати в посадових осіб митних органів та отримувати від них інформацію про положення законодавства, що стосуються питань розгляду заяви;

вимагати від посадових осіб митних органів, які здійснюють розгляд заяви, перевірки відомостей і фактів, що можуть свідчити на користь підприємства;

користуватися іншими правами, передбаченими цим Кодексом та законами України.

4. Посадові особи підприємства під час розгляду заяви підприємства зобов’язані:

не перешкоджати законній діяльності посадових осіб митних органів, які здійснюють розгляд заяви, та виконувати законні вимоги таких осіб;

визначити осіб, відповідальних за надання інформації посадовим особам митних органів, які здійснюють розгляд заяви, не пізніше трьох робочих днів з дня початку такого розгляду;

виконувати інші обов’язки, передбачені цим Кодексом та законами України.

Під час проведення оцінки відповідності та моніторингу відповідності посадові особи підприємства, крім обов’язків, визначених абзацами другим - четвертим цієї частини, також зобов’язані забезпечувати:

відповідно до графіка, узгодженого з посадовою особою митного органу, безперешкодний доступ посадових осіб митних органів на об’єкти підприємства та умови для виконання ними своїх обов’язків;

посадових осіб митних органів у разі потреби робочим місцем, комп’ютерною та іншою оргтехнікою (за наявності).

{Кодекс доповнено статтею 19⁸ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19⁹. Право бути почутим

1. У разі якщо митний орган має намір прийняти рішення, що може мати несприятливий вплив на права заінтересованої особи (несприятливе рішення), така особа має право подати письмові заперечення та додаткові документи чи відомості.

2. Для цілей цього Кодексу несприятливими рішеннями є рішення, визначені пунктами 7, 9, 12 і 13 частини третьої статті 19² цього Кодексу, прийняті за ініціативою митного органу, а також рішення, визначені пунктом 6 частини третьої статті 19², пунктом 2 частини другої статті 76⁴ цього Кодексу.

3. Перед прийняттям несприятливого рішення митні органи надсилають заінтересованій особі повідомлення про намір прийняти несприятливе рішення.

4. Повідомлення про намір прийняти несприятливе рішення має містити:

1) інформацію про зміст такого несприятливого рішення та підстави, на яких митні органи мають намір прийняти рішення, із посиланням на відповідні документи та інформацію, що підтверджують виникнення таких підстав;

2) строк, протягом якого заінтересована особа має право скористатися правом бути почутою;

3) інформацію про право заінтересованої особи ознайомитися з документами та інформацією, зазначеними в пункті 1 цієї частини.

5. Повідомлення про намір прийняти несприятливе рішення оформлюється в електронній формі та надсилається заінтересованій особі з використанням систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

6. Заінтересована особа має право протягом 30 днів з дня отримання повідомлення митного органу про намір прийняти несприятливе рішення подати письмові заперечення та додаткові документи чи відомості.

7. Посадові особи митних органів зобов’язані розглянути подані заінтересованою особою письмові заперечення протягом 30 днів з дня отримання таких заперечень.

8. У разі якщо за результатами розгляду поданих письмових заперечень встановлено, що такі заперечення є обґрунтованими, посадова особа митного органу не приймає несприятливе рішення.

9. У разі якщо митним органом протягом строку, передбаченого частиною шостою цієї статті, не отримано письмових заперечень або за результатами їх розгляду встановлено, що такі заперечення є необґрунтованими, посадова особа митного органу приймає несприятливе рішення.

10. У разі надсилання заінтересованій особі повідомлення про намір прийняти несприятливе рішення строк прийняття митним органом відповідного рішення продовжується на 30 днів.

Після отримання від заінтересованої особи письмових заперечень строк прийняття рішення може бути продовжений митним органом на строк, необхідний для розгляду поданих заінтересованою особою документів, але не більше ніж на 30 днів.

11. Митні органи повідомляють заінтересовану особу про прийняте рішення в межах строку, визначеного статтею 19^{6} цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19^{9} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19^{10}. Особливості застосування права бути почутим

1. Право бути почутим не застосовується у разі, якщо:

1) несприятливе рішення, яке мають намір прийняти митні органи, спрямоване на забезпечення виконання іншого рішення, щодо якого передбачено застосування права бути почутим, і повідомлення, передбачене статтею 19^{9} цього Кодексу, було направлено підприємству раніше;

2) якщо несприятливе рішення, яке мають намір прийняти митні органи, приймається відповідно до частини шостої або сьомої статті 19^{15} цього Кодексу;

3) реалізація права бути почутим створює загрозу заподіяння значної шкоди національній безпеці, життю та здоров’ю людей, навколишньому природному середовищу, правам споживачів товарів;

4) несприятливе рішення, яке мають намір прийняти митні органи, стосується рішення щодо зобов’язуючої інформації;

5) підприємству відмовлено у прийнятті заяви до розгляду;

6) у разі зняття підприємства з обліку в митних органах;

7) несприятливе рішення приймається на виконання рішення суду;

8) несприятливе рішення приймається у зв’язку із застосуванням до підприємства санкцій відповідно до Закону України "Про санкції";

9) в інших випадках, передбачених законами України.

{Кодекс доповнено статтею 19[10] *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 19[11]. Набрання чинності рішенням митного органу

1. Рішення митного органу набирає чинності з дня його отримання підприємством, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. Днем отримання рішення митного органу є:

1) у разі надсилання рішення в електронній формі - дата надсилання електронного повідомлення, яким надіслано рішення митного органу;

2) у разі надсилання рішення в паперовій формі - дата отримання рекомендованого листа, зазначена поштовою службою в повідомленні про вручення, а у разі неотримання листа - дата повернення відправнику рекомендованого листа, зазначена поштовою службою.

3. Рішення митного органу набирає чинності з дня, відмінного від дня його отримання підприємством, у разі якщо:

1) інше зазначено в рішенні або інше передбачено законодавством України з питань митної справи;

2) підприємство визначило в заяві або окремому клопотанні бажаний день набрання чинності рішенням, що настає після закінчення строку прийняття рішення відповідно до статті 19[6] цього Кодексу, - рішення набирає чинності з дня, зазначеного в заяві;

3) метою прийняття митним органом рішення є продовження строку дії рішення, прийнятого таким митним органом на обмежений строк - рішення набирає чинності з наступного дня після закінчення строку чинності попередньо прийнятого рішення.

4. Рішення митного органу підлягає виконанню митними органами та підприємствами з дня набрання ним чинності, крім випадків зупинення виконання рішення митного органу відповідно до статті 26[4] цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19[11] *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 19[12]. Моніторинг відповідності

1. Після надання авторизації, дозволу на провадження виду діяльності, визначеного статтею 404 цього Кодексу, реєстрації гаранта, підприємство має дотримуватися умов, визначених відповідним рішенням, а також не допускати випадків невідповідності критеріям та/або умовам надання рішення.

2. Підприємство зобов’язане невідкладно з використанням інформаційних технологій повідомляти митний орган, уповноважений приймати рішення, про:

1) зміну відомостей, зазначених у заяві про надання рішення та/або документах, наданих для прийняття рішення, що може вплинути на строк дії та/або зміст рішення;

2) події та/або обставини, що перешкоджають дотриманню умов, визначених рішенням, або відповідності критеріям та/або умовам надання рішення, а також час, необхідний для їх усунення та забезпечення відповідності критеріям та/або умовам надання рішення.

3. Митні органи здійснюють комплекс заходів, що забезпечують систематичний контроль за дотриманням підприємством умов, визначених рішенням, та відповідністю критеріям та/або умовам надання рішення (моніторинг відповідності).

4. Організацію та здійснення заходів з моніторингу відповідності забезпечує митний орган, уповноважений приймати рішення, відповідно до статті 19[3] цього Кодексу, якщо інше не передбачено законами України.

До здійснення заходів з моніторингу відповідності можуть залучатися:

1) митниця за місцезнаходженням підприємства;

2) митниця, у зоні діяльності якої розташовані об’єкти підприємства;

3) митниця, у зоні діяльності якої підприємство здійснює операції з товарами;

4) митниця, у зоні діяльності якої підприємство зберігає документи бухгалтерського обліку, комерційну та транспортну документацію, що мають значення для моніторингу відповідності.

Моніторинг відповідності щодо реєстрації гаранта проводиться з урахуванням особливостей, встановлених статтею 316 цього Кодексу.

Моніторинг відповідності щодо дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі проводиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

5. Під час проведення моніторингу відповідності посадові особи митних органів:

1) здійснюють заходи в межах прав та обов’язків, визначених частинами першою та другою статті 19[8] цього Кодексу;

2) узагальнюють та аналізують відомості щодо діяльності підприємства, отримані:

а) під час розгляду заяви про надання рішення, перегляду рішення та моніторингу відповідності;

б) за результатами документальних перевірок;

в) під час здійснення митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення підприємства;

г) з баз даних, що використовують митні органи;

ґ) від державних органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, уповноважених органів іноземних держав;

д) від підприємства за результатами оцінки вжитих заходів відповідно до статті 19[15] цього Кодексу;

е) у відповідь на письмовий запит до підприємства щодо обставин, які можуть свідчити про недотримання підприємством умов, визначених рішенням, або про невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення.

6. Заходи з моніторингу відповідності здійснюються митними органами на підставі результатів застосування системи управління ризиками з урахуванням результатів розгляду заяви про надання рішення та інформації, отриманої відповідно до частини другої та пункту 2 частини п’ятої цієї статті.

У разі якщо підприємство зареєстроване менше трьох років, протягом першого року після надання рішення митного органу під час здійснення заходів з моніторингу відповідності застосовується підвищений рівень ризику.

Відомості про результати моніторингу відповідності вносяться уповноваженою посадовою особою відповідного митного органу до систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

7. За результатами моніторингу відповідності митні органи можуть приймати рішення, визначені пунктами 7-9, 12-14 частини третьої статті 19[2] цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19[12] згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19[13]. Внесення змін до рішення митного органу

1. Митний орган приймає рішення про внесення змін до рішення в таких випадках:

1) за заявою підприємства - у разі зміни відомостей, зазначених у заяві про надання рішення та/або документах, наданих для прийняття рішення, або якщо такі зміни стосуються умов, визначених рішенням, та якщо такі зміни не впливають на відповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення;

2) у разі якщо за результатами моніторингу відповідності, перегляду рішення або оцінки вжитих заходів виявлено недотримання умов, визначених рішенням, і дотримання таких умов може бути забезпечено шляхом внесення змін до рішення;

3) у разі якщо митним органом встановлено невідповідність рішення вимогам законодавства України з питань митної справи і відповідність таким вимогам може бути забезпечено шляхом внесення змін до рішення.

2. У випадку, передбаченому пунктом 1 частини першої цієї статті, митний орган за результатами розгляду заяви про внесення змін до рішення приймає одне з таких рішень:

1) про внесення змін до рішення;

2) про залишення рішення без змін.

3. У випадках, передбачених пунктами 2 і 3 частини першої цієї статті, до прийняття рішення про внесення змін до рішення митний орган застосовує правила, передбачені статтями 19[9] і 19[10] цього Кодексу.

4. Внесення змін до рішення здійснюється у строк, передбачений частиною другою статті 19⁶ цього Кодексу.

Строк внесення змін до рішення може бути продовжений у випадках, визначених частиною п’ятою статті 19⁶ цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19¹³ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19¹⁴. Перегляд рішення митного органу

1. Митний орган приймає рішення про перегляд рішення у таких випадках:

1) за заявою підприємства - у разі зміни відомостей, зазначених у заяві про надання рішення та/або документах, наданих для прийняття рішення, якщо такі зміни дають підстави вважати, що підприємство може не дотримуватися умов, визначених рішенням, або підприємство може не відповідати критеріям та/або умовам надання рішення;

2) у разі якщо за результатами моніторингу відповідності виявлено обставини, що дають підстави вважати, що підприємство може не дотримуватися умов, визначених рішенням, або підприємство може не відповідати критеріям та/або умовам надання рішення;

3) у разі якщо зміни до законодавства України впливають на строк дії та/або зміст рішення або на відповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення.

2. Перегляд рішення здійснюється шляхом проведення повторної оцінки відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення.

3. Перегляд рішення здійснюється митним органом згідно з вимогами частин третьої - п’ятої статті 19⁷ цього Кодексу.

4. У випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої цієї статті, перегляду підлягають виключно умови, визначені рішенням, критерії та/або умови надання рішення, можливе недотримання яких або невідповідність яким були виявлені підприємством або митним органом за результатами моніторингу відповідності.

У випадку, передбаченому пунктом 3 частини першої цієї статті, перегляду підлягають виключно критерії та/або умови надання рішення, на які мали вплив відповідні обставини або відповідні зміни до законодавства України.

5. Під час перегляду рішення дія рішення не зупиняється.

6. Перегляд рішення здійснюється протягом 30 днів з дня прийняття митним органом рішення про перегляд рішення.

7. За результатами перегляду рішення митний орган приймає одне з таких рішень:

1) про залишення рішення без змін - у разі якщо митним органом підтверджено дотримання підприємством умов, визначених рішенням, та/або відповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення;

2) про внесення змін до рішення - у разі якщо митним органом підтверджено недотримання підприємством умов, визначених рішенням, і дотримання таких умов може бути забезпечено шляхом внесення змін до рішення;

3) про зупинення рішення - у разі якщо за результатами перегляду рішення підтверджено недотримання підприємством умов, визначених рішенням, або невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, крім випадків наявності підстав для прийняття митним органом рішення про скасування або анулювання рішення;

4) про скасування рішення - у разі якщо митним органом встановлено підстави для прийняття такого рішення відповідно до статті 19^{17} цього Кодексу;

5) про анулювання рішення - у разі якщо митним органом встановлено підстави для прийняття такого рішення відповідно до статті 19^{18} цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19^{14} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19^{15}. Зупинення рішення митного органу

1. Митний орган приймає рішення про зупинення рішення у таких випадках:

1) за заявою підприємства - у разі настання подій та/або обставин, що перешкоджають дотриманню умов, визначених рішенням, або відповідності критеріям та/або умовам надання рішення;

2) у разі якщо за результатами моніторингу відповідності виявлено невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, крім випадків наявності підстав для прийняття митним органом рішення про скасування або анулювання рішення;

3) у разі, якщо за результатами перегляду рішення підтверджено недотримання підприємством умов, визначених рішенням, або невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, крім випадків наявності підстав для прийняття митним органом рішення про скасування або анулювання рішення.

2. У випадках, передбачених пунктами 2 і 3 частини першої цієї статті, до прийняття рішення про зупинення рішення митний орган застосовує правила, передбачені статтями 19^{9} і 19^{10} цього Кодексу.

3. Протягом строку зупинення рішення підприємство має право вжити заходів для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, забезпечення відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення та письмово повідомити про вжиті заходи митний орган, який прийняв рішення про зупинення рішення.

Митний орган протягом семи робочих днів з дня отримання повідомлення, передбаченого абзацом першим цієї частини, приймає рішення про оцінку вжитих заходів для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення.

4. Оцінка вжитих заходів проводиться митним органом згідно з вимогами частин третьої - п’ятої статті 19^{7} цього Кодексу виключно в межах оцінки дотримання підприємством конкретних умов, визначених рішенням, відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, недотримання яких або невідповідність яким призвело до зупинення рішення.

5. Оцінка вжитих заходів проводиться протягом 30 днів з дня прийняття митним органом рішення про оцінку вжитих заходів.

6. За результатами оцінки вжитих заходів митний орган приймає одне з таких рішень:

1) про поновлення рішення - у разі якщо митним органом підтверджено дотримання підприємством умов, визначених рішенням, та відповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення;

2) про скасування рішення - у разі якщо митним органом підтверджено недотримання підприємством умов, визначених рішенням, та/або невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, крім випадків наявності підстав для прийняття митним органом рішення про анулювання рішення;

3) про внесення змін до рішення - у разі якщо митним органом підтверджено недотримання підприємством умов, визначених рішенням, і дотримання таких умов може бути забезпечено шляхом внесення змін до рішення;

4) про анулювання рішення - у разі якщо митним органом встановлено підстави для прийняття такого рішення відповідно до статті 19^{18} цього Кодексу.

7. У разі якщо до завершення строку зупинення рішення митним органом не отримано від підприємства повідомлення про заходи, вжиті для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, забезпечення відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, митний орган приймає рішення про скасування рішення відповідно до статті 19^{17} цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19^{15} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 19^{16}. Строк зупинення рішення митного органу

1. Рішення митного органу зупиняється:

1) у випадку, визначеному пунктом 1 частини першої статті 19^{15} цього Кодексу, - на строк, визначений підприємством у заяві, але не більше 90 днів;

2) у випадках, визначених пунктами 2 і 3 частини першої статті 19^{15} цього Кодексу, - на 30 днів.

2. Строк зупинення рішення може бути продовжений:

1) за заявою підприємства, але не більше ніж на 30 днів;

2) за рішенням митного органу, але не більше ніж на 30 днів у разі отримання від підприємства повідомлення про вжиття заходів для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, забезпечення відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення.

У разі повідомлення підприємством про вжиття заходів для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, забезпечення відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, відповідно до частини третьої статті 19^{15} цього Кодексу строк зупинення рішення продовжується до дня набрання чинності рішенням, визначеним частиною шостою статті 19^{15} цього Кодексу.

3. Протягом строку зупинення рішення митного органу підприємство:

1) не має права провадити діяльність, визначену таким рішенням, крім випадків, передбачених цим Кодексом;

2) не має права застосовувати спрощення та/або користуватися перевагами, що застосовуються на підставі рішення, яке було зупинено.

{Абзац третій частини третьої статті 19[16] *в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}*

Митні формальності щодо транспортних засобів комерційного призначення та товарів, що ними переміщуються, розпочаті із застосуванням рішення митного органу та не завершені до початку строку зупинення такого рішення, завершуються на умовах, визначених рішенням, з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 19[16] *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 19[17]**.** Скасування рішення митного органу

1. Митний орган приймає рішення про скасування рішення у таких випадках:

1) за заявою підприємства;

2) якщо за результатами моніторингу відповідності, перегляду рішення або оцінки вжитих заходів встановлено, що:

а) підприємство не перебуває на обліку в митних органах згідно із статтею 455 цього Кодексу;

б) набрало чинності рішення про скасування іншої авторизації та/або дозволу, наявність якого є необхідною умовою для надання рішення;

3) якщо до завершення строку зупинення рішення митним органом від підприємства не отримано повідомлення про заходи, вжиті для забезпечення дотримання підприємством умов, визначених рішенням, забезпечення відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання рішення;

4) якщо за результатами оцінки вжитих заходів підтверджено недотримання підприємством умов, визначених рішенням, або невідповідність підприємства критеріям та/або умовам надання рішення, крім випадків наявності підстав для прийняття митним органом рішення про анулювання рішення;

5) якщо митним органом встановлено невідповідність рішення вимогам законодавства України з питань митної справи і відповідність таким вимогам не може бути забезпечено шляхом внесення змін до рішення.

2. У випадках, передбачених пунктами 2 і 5 частини першої цієї статті, до прийняття рішення про скасування рішення митний орган застосовує правила, передбачені статтями 19[9] і 19[10] цього Кодексу.

3. Рішення митного органу про скасування рішення набирає чинності відповідно до статті 19[11] цього Кодексу.

4. Рішення, що скасовується, втрачає чинність з дня набрання чинності рішенням митного органу про скасування рішення або у випадках, визначених законодавством України з питань митної справи, з іншої дати, визначеної митним органом.

5. Після скасування рішення митного органу підприємство:

1) не має права провадити діяльність, визначену таким рішенням, крім випадків, визначених цим Кодексом;

2) не має права застосовувати спрощення та/або користуватися перевагами, що застосовуються на підставі рішення, яке було скасовано.

{Абзац третій частини п'ятої статті 19[17] *в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}*

Митні формальності щодо транспортних засобів комерційного призначення та товарів, що ними переміщуються, розпочаті із застосуванням рішення митного органу та не завершені до скасування такого рішення, завершуються на умовах, визначених таким рішенням, з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

6. У разі прийняття митним органом рішення про скасування рішення відповідно до пунктів 2-4 частини першої цієї статті підприємство не має права отримати таке саме рішення протягом одного року з дня прийняття рішення про скасування.

У разі прийняття митним органом рішення про скасування авторизації АЕО відповідно до пунктів 2-4 частини першої цієї статті підприємство не має права отримати авторизацію АЕО того самого типу протягом трьох років з дня прийняття рішення про скасування авторизації АЕО.

7. Скасування рішення митного органу щодо зобов’язуючої інформації здійснюється з урахуванням особливостей, визначених статтею 23 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 19[17] *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 19[18]. Анулювання рішення

1. Митний орган приймає рішення про анулювання рішення за наявності сукупності таких умов:

1) рішення прийнято на підставі недостовірної та/або неповної інформації;

2) підприємству було відомо або мало бути відомо про те, що інформація, на підставі якої прийнято рішення, є недостовірною та/або неповною;

3) митний орган прийняв би інше рішення у разі, якщо б інформація була достовірною та/або повною.

2. До прийняття рішення про анулювання рішення митний орган застосовує правила, передбачені статтями 19[9] і 19[10] цього Кодексу.

3. Рішення митного органу про анулювання рішення набирає чинності відповідно до статті 19[11] цього Кодексу.

4. Рішення, що анулюється, вважається недійсним з дня набрання ним чинності.

5. У разі анулювання рішення митного органу підприємство несе передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за негативні наслідки застосування такого рішення з дня його прийняття.

6. У разі анулювання рішення митного органу підприємство не має права отримати таке саме рішення протягом трьох років з дня прийняття рішення про анулювання.

{Кодекс доповнено статтею 19[18] *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 20. Інформація щодо законодавства України з питань митної справи

1. Інформація щодо законодавства України з питань митної справи надається у встановленому законом порядку.

Митні органи інформують заінтересованих осіб про митні правила. Для спрощення доступу заінтересованих осіб до такої інформації митні органи застосовують інформаційні технології.

{Частину першу статті 20 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Митні органи надають не тільки інформацію, яку запитувала заінтересована особа, а й будь-яку іншу інформацію, яка стосується запиту, якщо її доведення до відома заінтересованої особи вважається митним органом доцільним.

3. Стислі довідки щодо основних положень законодавства України з питань митної справи, у тому числі щодо пільг, які надаються при переміщенні товарів через митний кордон України, розміщуються для загального ознайомлення в місцях розташування митних органів. Довідки друкуються українською мовою, офіційними мовами відповідних суміжних країн, а також іншими іноземними мовами, які є мовами міжнародного спілкування.

Стаття 21. Консультування з питань митної справи

1. За зверненнями підприємств та громадян, що переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або провадять діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу покладено на митні органи (заінтересованих осіб), митні органи безоплатно надають консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи.

2. Консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи надаються митницями за місцем розташування підприємств (за місцем проживання або тимчасового перебування громадян) або центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в усній, письмовій або, за бажанням заінтересованої особи, електронній формі у строк, що не перевищує 30 календарних днів, наступних за днем отримання відповідного звернення. Консультації в письмовій формі надаються у вигляді рішень митних органів.

3. Консультація з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи має індивідуальний характер і може використовуватися виключно особою, якій надано таку консультацію.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, періодично проводить узагальнення консультацій з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи, які стосуються значної кількості осіб або значних сум митних платежів, та затверджує своїми наказами узагальнені консультації, які підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Частина четверта статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

5. Не може бути притягнуто до відповідальності особу, яка діяла відповідно до консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи, наданої в письмовій або електронній формі, а також до узагальненої консультації, зокрема, на підставі того, що у подальшому такі консультації були змінені або скасовані.

6. Консультація з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи може бути оскаржена до органу вищого рівня в порядку, визначеному главою 4 цього Кодексу, або до суду як правовий акт індивідуальної дії, якщо вона, на думку заінтересованої особи, суперечить нормам відповідного акта законодавства. Визнання судом такої консультації недійсною є підставою для надання нової консультації з урахуванням висновків суду.

Стаття 22. Відповідальність за порушення порядку надання інформації

1. За надання недостовірної інформації, а також за неправомірну відмову у наданні відповідної інформації, несвоєчасне надання інформації та інші правопорушення у сфері інформаційних відносин посадові особи митних органів несуть відповідальність, передбачену законом.

Стаття 23. Рішення щодо зобов’язуючої інформації

1. За заявою підприємства митні органи приймають рішення щодо зобов’язуючої інформації з питань:

1) класифікації товарів (у тому числі комплектних об’єктів, що постачаються в розібраному стані декількома партіями протягом тривалого періоду);

2) визначення країни походження товарів.

2. Рішення щодо зобов’язуючої інформації є обов’язковим для виконання підприємством, за заявою якого таке рішення прийнято, та будь-яким митним органом.

3. Рішення щодо зобов’язуючої інформації застосовується до товарів, яких стосується таке рішення та щодо яких митні формальності виконуються після набрання чинності таким рішенням.

4. Строк дії рішення щодо зобов’язуючої інформації становить три роки з дати його прийняття.

5. Рішення щодо зобов’язуючої інформації не може бути змінено.

6. Рішення щодо зобов’язуючої інформації не може бути скасовано митним органом за заявою підприємства.

7. Митний орган приймає рішення про скасування рішення щодо зобов’язуючої інформації у разі, якщо митним органом встановлено, що:

1) рішення не відповідає законодавству України з питань митної справи внаслідок внесення змін до законодавства;

2) факти та умови, на основі яких було прийнято таке рішення, змінилися;

3) рішення прийнято з порушенням законодавства України з питань митної справи;

4) отримано рекомендації, пояснення та інші рішення, що приймаються Всесвітньою митною організацією щодо класифікації товарів, відповідно до яких змінюється класифікація товарів, щодо яких прийнято таке рішення.

8. У випадку, передбаченому пунктом 1 частини сьомої цієї статті, рішення щодо зобов’язуючої інформації втрачають чинність з дня набрання чинності відповідними змінами до законодавства України з питань митної справи.

9. Митний орган зазначає дату втрати чинності рішенням щодо зобов’язуючої інформації в рішенні про його скасування.

10. Рішення щодо зобов’язуючої інформації оприлюднюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, з додержанням вимог щодо конфіденційності інформації.

11. Порядок прийняття та оприлюднення рішень щодо зобов’язуючої інформації визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Стаття 23 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 23[1]. Дослідження проб та зразків товарів під час прийняття рішень щодо зобов’язуючої інформації

1. У випадках класифікації, визначення країни походження товарів, якщо для прийняття рішення щодо зобов’язуючої інформації необхідне проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) таких товарів, митний орган має право призначити таке дослідження (аналіз, експертизу), за умови отримання попередньої згоди підприємства.

2. У разі відсутності згоди підприємства на проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів митний орган приймає рішення щодо зобов’язуючої інформації з урахуванням наявних у нього документів та/або інформації або приймає рішення про відмову в наданні рішення щодо зобов’язуючої інформації.

3. Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) товарів для прийняття рішення щодо зобов’язуючої інформації проводиться за рахунок підприємства спеціалізованим органом з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або іншою експертною установою (організацією).

4. Строк прийняття рішення, передбачений пунктом 6 частини першої статті 19^6 цього Кодексу, продовжується на строк проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів.

{Главу 3 доповнено статтею 23^1 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 23^2. Продовження строку використання рішень щодо зобов’язуючої інформації

1. У разі якщо рішення щодо зобов’язуючої інформації з питань класифікації товарів або визначення країни походження товарів було скасовано, за зверненням підприємства митний орган може продовжити строк його використання на умовах, визначених цим рішенням, але не більше шести місяців з дня скасування такого рішення.

2. Продовження строку використання рішення щодо зобов’язуючої інформації, передбачене частиною першої цієї статті, застосовується до товарів, яких стосується скасоване рішення та які переміщувалися (чи будуть переміщені) через митний кордон України за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними до дати скасування такого рішення.

3. Звернення підприємства про продовження строку використання рішення щодо зобов’язуючої інформації подається до митного органу, який скасував таке рішення, у строк не пізніше 15 днів з дня скасування такого рішення.

4. Рішення про продовження строку використання рішення щодо зобов’язуючої інформації приймається митним органом протягом 15 днів з дня отримання звернення підприємства, передбаченого частиною третьою цієї статті.

5. Продовження строку використання рішення щодо зобов’язуючої інформації не застосовується до рішень щодо зобов’язуючої інформації з питань визначення країни походження товарів, які вивозяться за межі митної території України.

6. Порядок розгляду звернення підприємства про продовження строку використання рішення щодо зобов’язуючої інформації визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Главу 3 доповнено статтею 23^2 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 4. Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів

{Назва глави 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013; в редакції Законів № 440-IX від 14.01.2020, № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 24. Право на оскарження

1. Будь-яка особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів до митного органу вищого рівня або до суду, якщо вважає, що такими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси, створено перешкоди для їх реалізації або на неї незаконно покладено будь-які обов’язки.

2. Для цілей застосування цієї глави:

1) предмет оскарження - рішення, дії або бездіяльність митних органів, які оскаржуються;

2) дії митних органів - вчинки посадових осіб та інших працівників митних органів, пов’язані з виконанням обов’язків, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України;

3) бездіяльність митних органів - невиконання посадовими особами та іншими працівниками митних органів обов’язків, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, або неприйняття ними рішень з питань, віднесених до їхніх повноважень, протягом строку, визначеного законодавством;

4) митний орган вищого рівня - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

5) митний орган, якого стосується предмет оскарження, - митний орган, який прийняв оскаржуване рішення, вчинив оскаржувані дії або допустив бездіяльність.

3. Положення цієї глави застосовуються у всіх випадках оскарження підприємствами або громадянами рішень, дій або бездіяльності митних органів, крім випадків, якщо законом встановлено інший порядок оскарження таких рішень, дій або бездіяльності.

4. Положення цієї глави не застосовуються у випадках оскарження постанов у справах про порушення митних правил, податкових повідомлень - рішень митних органів.

5. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил здійснюється в порядку, встановленому главою 72 цього Кодексу. Оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів здійснюється в порядку, встановленому Податковим кодексом України.

6. Під час оскарження громадянами рішень, дій або бездіяльності митних органів положення Закону України "Про звернення громадян" застосовуються в частині, що не суперечить цій главі.

7. Процедура оскарження, передбачена цією главою, вважається досудовим порядком вирішення спору.

{Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013; текст статті 24 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 25. *{Статтю 25 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 26. Подання скарги

1. Скарга до митного органу вищого рівня подається в один із таких способів:

1) у паперовій формі - нарочно або поштовим відправленням з описом вкладення;

2) в електронній формі - за допомогою систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, з накладенням електронного підпису.

2. Скарга складається державною мовою та підписується особою, яка її подає, або уповноваженою нею особою.

У разі якщо скарга підписується уповноваженою особою, до неї долучається оригінал або належним чином завірена копія документа, що засвідчує повноваження такої уповноваженої особи.

3. Скарга має містити:

1) найменування митного органу, до якого подається скарга;

2) контактні дані особи, яка подає скаргу (прізвище, власне ім’я, по батькові (за наявності) або найменування особи, адреса місця проживання/перебування, місцезнаходження, номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти тощо), а в разі подання скарги уповноваженою особою - також контактні дані такої уповноваженої особи;

3) інформацію про предмет оскарження та обставини, якими обґрунтовується порушення прав особи, яка подає скаргу;

4) вимоги особи, яка подає скаргу;

5) дату складення скарги;

6) поштову адресу або адресу електронної пошти, на яку слід надіслати рішення, прийняте за результатами розгляду скарги;

7) перелік документів, що додаються до скарги.

4. Особа, яка подає скаргу, може додати до скарги документи та/або інформацію, які вона вважає за необхідне подати.

У разі якщо особа під час подання скарги не може подати відповідні документи та/або інформацію, такі документи та/або інформація можуть бути подані пізніше, але в межах строку розгляду скарги, передбаченого статтею 26[3] цього Кодексу.

5. Скарга, оформлена без дотримання вимог, зазначених у частинах першій - третій цієї статті, повертається особі, яка її подала, на підставі мотивованого рішення митного органу вищого рівня не пізніш як через 10 днів з дня її надходження.

Повернення скарги не позбавляє особу права на повторне її подання у встановленому цим Кодексом порядку.

Перебіг строку подання скарги зупиняється з дня подання скарги до дня її повернення особі, яка її подала.

{Стаття 26 в редакції Законів № 440-IX від 14.01.2020, № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 26[1]. Строки подання скарг

1. Скарга може бути подана протягом 30 днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав унаслідок рішення, дії чи бездіяльності митного органу, але не пізніше шести місяців з дня прийняття відповідного рішення, вчинення дії або бездіяльності.

У разі якщо останній день строку, зазначеного в абзаці першому цієї частини, припадає на вихідний або святковий день, останнім днем такого строку вважається перший робочий день, що настає за вихідним або святковим днем.

Строк подання скарги не вважається пропущеним, якщо до його закінчення скаргу подано до установи зв’язку чи направлено засобами електронних комунікацій.

2. У разі пропуску строку подання скарги такий строк за заявою особи може бути поновлений, якщо митний орган вищого рівня визнає причини такого пропуску поважними.

3. Заява про поновлення пропущеного строку подання скарги та документи, що підтверджують поважність причин пропуску такого строку (за наявності), подаються разом із скаргою.

4. Митний орган вищого рівня приймає скаргу до розгляду у разі, якщо причини пропуску строку подання скарги будуть визнані поважними.

5. У разі пропуску особою строку подання скарги, встановленого частиною першою цієї статті, або якщо причини для поновлення строку подання скарги визнані неповажними, митний орган вищого рівня залишає скаргу без розгляду та повідомляє про це особу, яка подала скаргу, а також про підстави визнання причин такого пропуску неповажними.

{Кодекс доповнено статтею 26^{1} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 26^{2}. Права особи, яка подала скаргу

1. Особа, яка подала скаргу, має право:

1) брати участь у розгляді скарги особисто або через уповноважену особу, у тому числі в режимі відеоконференції;

2) подавати заяви, надавати пояснення, наводити свої доводи з питань, що виникають під час розгляду скарги, і заперечення проти заяв та доводів інших осіб;

3) надавати додаткові документи та/або інформацію або наполягати на їх запиті митним органом, який розглядає скаргу;

4) до прийняття рішення за результатами розгляду скарги відкликати її шляхом направлення письмової заяви до митного органу, який розглядає скаргу;

5) отримувати інформацію про розгляд скарги та одержувати рішення за результатами розгляду скарги;

6) висловлювати усно або письмово вимогу щодо забезпечення конфіденційності та нерозголошення певних відомостей під час розгляду скарги;

7) вимагати відшкодування збитків, якщо вони завдані внаслідок порушення встановленого порядку розгляду скарг;

8) користуватися іншими правами, визначеними законодавством.

{Кодекс доповнено статтею 26^{2} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 26^{3}. Розгляд скарг

1. Під час розгляду скарги митний орган вищого рівня перевіряє правомірність та обґрунтованість оскаржуваного рішення митного органу, правомірність вчинених дій або відсутність факту бездіяльності митного органу.

2. Митний орган вищого рівня за заявою особи, яка подала скаргу, залучає до розгляду скарги митний орган, якого стосується предмет оскарження.

3. Скарга розглядається митним органом вищого рівня протягом 30 днів з дня її отримання.

4. За необхідності отримання позиції щодо предмета оскарження від митного органу, якого стосується предмет оскарження, митний орган вищого рівня може направити до митного органу, якого стосується предмет оскарження, копії скарги та доданих до неї документів (у разі їх подання).

У разі отримання копії скарги відповідно до абзацу першого цієї частини митний орган, якого стосується предмет оскарження, зобов’язаний надіслати до митного органу вищого рівня свою позицію та наявні в нього документи щодо предмета оскарження протягом п’яти робочих днів з дня отримання копії скарги.

5. У разі якщо під час розгляду скарги встановлено, що в митному органі вищого рівня відсутні документи та/або інформація, що мають значення для розгляду скарги, митний орган вищого рівня має право направити особі, яка подала скаргу, запит із зазначенням документів та/або інформації, які необхідно надати.

Особа, яка подала скаргу, зобов’язана надати митному органу вищого рівня на його запит документи та інформацію, необхідні для розгляду скарги, протягом 15 днів з дня отримання такого запиту.

6. У разі направлення запиту, передбаченого частиною п’ятою цієї статті, строк розгляду скарги зупиняється до надання митному органу вищого рівня документів та/або інформації, зазначених у запиті, але не більше ніж на 20 днів з дня направлення такого запиту.

7. У разі якщо особа, яка подала скаргу, не надала документів та/або інформації на запит митного органу вищого рівня, рішення за результатами розгляду скарги приймається з урахуванням наявних у такого органу документів та/або інформації.

8. Строк розгляду скарги, зазначений у частині третій цієї статті, може бути продовжений за рішенням митного органу вищого рівня, але не більше ніж на 20 днів.

9. Повідомлення про продовження строку розгляду скарги надсилається особі, яка подала скаргу, у паперовій або електронній формі.

10. У разі якщо рішення, дії або бездіяльність митного органу одночасно оскаржуються до митного органу вищого рівня та до суду і суд відкриває провадження у справі, розгляд скарги митним органом вищого рівня припиняється.

{Кодекс доповнено статтею 26^{3} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 26^{4}. Зупинення виконання рішень митних органів

1. Подання скарги не призводить до зупинення виконання оскаржуваного рішення.

2. За заявою особи, яка подала скаргу, митний орган вищого рівня на час розгляду скарги має право зупинити повністю або частково виконання оскаржуваного рішення у разі, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що оскаржуване рішення не відповідає

законодавству України з питань митної справи або що існує ризик заподіяння значної шкоди особі, яка подала скаргу.

3. У випадку, визначеному частиною другою цієї статті, якщо внаслідок виконання оскаржуваного рішення в особи, яка подала скаргу, виникає зобов'язання із сплати митних платежів, виконання такого рішення може бути зупинено, за умови надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу. Забезпечення сплати митних платежів надається на суму митних платежів, зобов'язання із сплати яких виникає внаслідок виконання оскаржуваного рішення.

4. За результатами розгляду скарги забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до частини третьої цієї статті, повертається (вивільняється) або використовується для сплати відповідних митних платежів у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 26⁴ згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 26⁵. Рішення за результатами розгляду скарги

1. За результатами розгляду скарги митний орган вищого рівня приймає одне з таких рішень, яким:

1) повністю задовольняє скаргу;

2) частково задовольняє скаргу;

3) залишає скаргу без задоволення.

2. У разі прийняття рішення, передбаченого пунктом 1 або 2 частини першої цієї статті, митний орган вищого рівня:

1) скасовує оскаржуване рішення повністю або частково; або

2) скасовує оскаржуване рішення та самостійно приймає нове рішення; або

3) скасовує оскаржуване рішення та зобов'язує відповідний митний орган прийняти нове рішення відповідно до законодавства; або

4) вносить зміни до оскаржуваного рішення; або

5) визнає дії або факт бездіяльності відповідного митного органу неправомірними та зобов'язує цей митний орган вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень.

3. Рішення за результатами розгляду скарги складається із вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин.

У рішенні за результатами розгляду скарги також зазначається про право особи, яка подала скаргу, у разі її незгоди з прийнятим рішенням оскаржити його в судовому порядку.

4. Рішення за результатами розгляду скарги приймається від імені митного органу вищого рівня та підписується керівником цього митного органу або уповноваженою ним посадовою особою цього органу.

5. Рішення за результатами розгляду скарги протягом трьох робочих днів з дати його прийняття надсилається особі, яка подала скаргу, у паперовій або електронній формі на адресу, зазначену у скарзі.

6. У разі прийняття рішень, передбачених пунктами 3 і 5 частини другої цієї статті, митний орган, якого стосується предмет оскарження, зобов'язаний прийняти нове рішення або вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, у найкоротший можливий строк, але не більше п'яти робочих днів з дати прийняття рішення за результатами розгляду скарги.

7. Митний орган вищого рівня, який прийняв рішення за результатами розгляду скарги, залишає без розгляду повторні скарги, подані тією самою особою щодо того самого предмета оскарження, та повідомляє особу про таке прийняте рішення.

{Кодекс доповнено статтею 26^{5} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 27. Особливості задоволення скарг на рішення, дії або бездіяльність митних органів

1. У разі якщо задоволення скарги на рішення, дії або бездіяльність митних органів пов'язано з виплатою грошових сум, їх виплата здійснюється за рахунок державного бюджету органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, на підставі рішення суду або рішення митного органу вищого рівня про задоволення скарги повністю або частково в порядку, визначеному законом.

{Стаття 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 28. Перевірка законності та обґрунтованості рішень, дій або бездіяльності митних органів у порядку контролю

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, має право в порядку контролю за діяльністю підпорядкованих митних органів або їх посадових осіб скасовувати або змінювати їхні неправомірні рішення, а також вживати передбачених законом заходів за фактами неправомірних рішень, дій або бездіяльності зазначених органів або осіб.

2. Керівник митниці має право в порядку контролю за діяльністю підпорядкованих структурних підрозділів та митних постів, які входять до складу митниці, скасовувати або змінювати їхні неправомірні рішення, а також вживати передбачених законом заходів за фактами неправомірних рішень, дій або бездіяльності зазначених органів.

{Стаття 28 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 29. *{Статтю 29 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 30. Відповідальність митних органів, їх посадових осіб та інших працівників

1. Посадові особи та інші працівники митних органів, які прийняли неправомірні рішення, вчинили неправомірні дії або допустили бездіяльність при виконанні ними своїх службових (трудових) обов'язків, у тому числі в особистих корисливих цілях або на користь

третіх осіб, несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та іншу відповідальність відповідно до закону.

{Частина перша статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Шкода, заподіяна особам та їхньому майну неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю митних органів, відшкодовується у порядку, визначеному законом.

{Частина друга статті 30 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Стаття 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

Глава 5. Інформаційні технології та електронні інформаційні ресурси у митній справі

{Назва глави 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 31. Застосування систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення

1. Митна справа здійснюється з використанням інформаційних технологій, у тому числі заснованих на системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, що функціонують на національному та/або міжнародному рівні.

2. Впровадження систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, здійснюється відповідно до законодавства. Під час їх впровадження митні органи проводять консультації з усіма безпосередньо заінтересованими сторонами.

3. У митній справі можуть застосовуватися системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані митними органами.

4. Системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані митними органами, є державною власністю і закріплюються за відповідними митними органами.

5. Можливість використання для здійснення митної справи систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, а також порядок і умови їх застосування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

6. Створення та функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, автоматизованої системи митного оформлення та єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" забезпечуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, також забезпечує функціонування на національному рівні електронної транзитної системи та їх складових, що використовуються для цілей процедури спільного транзиту, передбаченої Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

7. Власне розроблення програмного забезпечення для митних органів здійснюється спеціалізованим підрозділом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

8. Для виконання передбачених цим Кодексом митних формальностей використовується автоматизована система митного оформлення, що входить до складу єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України. У разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів митні формальності виконуються в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Для виконання митних формальностей, передбачених Конвенцією про процедуру спільного транзиту, обміну інформацією та взаємодії між митними органами, у тому числі іноземних держав, використовується електронна транзитна система, що входить до складу інформаційних систем митних органів.

{Абзац другий частини восьмої статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Електронна транзитна система, що функціонує на національному рівні, може використовуватися для виконання митних формальностей та забезпечення контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення внутрішнім транзитом.

{Частину восьму статті 31 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

9. З метою забезпечення взаємодії між єдиною автоматизованою інформаційною системою митних органів та інформаційними системами декларантів, митних брокерів та інших осіб у процесі здійснення митних формальностей центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, надає можливість використання відповідних веб-сервісів та інших електронних сервісів, доступних через мережу Інтернет.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 141-IX від 02.10.2019, № 440-IX від 14.01.2020; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 31[1]. Застосування електронних документів та електронного документообігу в митній справі

1. Заяви, звернення, запити, скарги, інші документи, подання яких до митних органів передбачено цим Кодексом, можуть подаватися в електронному вигляді.

2. У випадках, якщо цим Кодексом встановлено вимогу щодо накладення електронного підпису на необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення документи, подання яких митним органам передбачено цим Кодексом в електронній формі, таке накладення здійснюється шляхом використання кваліфікованого або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац перший частини другої статті 31[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

При цьому електронна ідентифікація користувачів систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, для отримання ними електронних послуг, доступу до сервісів може бути виконана з використанням електронного підпису або іншого засобу електронної ідентифікації відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги" та міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Рішення та інші документи, передбачені цим Кодексом, які створюються митними органами під час реалізації повноважень, можуть видаватися у вигляді електронних документів відповідно до Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг".

У випадках, встановлених законодавством з питань митної справи, електронні документи перетворюються у візуальну форму, придатну для сприйняття її змісту людиною, у форматі, що унеможливлює у подальшому внесення змін до них. Рішення та інші документи, що надаються митними органами в електронній формі у випадках, передбачених цим Кодексом, підлягають засвідченню уповноваженою посадовою особою митного органу шляхом накладення кваліфікованого або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису уповноваженої особи, відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини третьої статті 31[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

4. Формати, структура документів, зазначених у частинах першій і другій цієї статті, протоколи обміну даними та інші технічні специфікації визначаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, з оприлюдненням відповідної інформації на своєму офіційному веб-сайті.

5. Митні органи та їх посадові особи для виконання завдань, визначених цим Кодексом, мають право на безоплатне отримання кваліфікованих електронних довірчих послуг, які надаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина п'ята статті 31[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

{Кодекс доповнено статтею 31[1] згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022; текст статті 31[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

Стаття 32. Підтвердження відповідності систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення

1. Підтвердження відповідності систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення здійснюється відповідно до законодавства.

2. За експлуатацію в митних органах систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, без застосування комплексної системи захисту інформації або системи управління інформаційною безпекою з підтвердженою відповідністю відповідно до вимог законодавства про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах та про забезпечення кібербезпеки, керівник центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, несе відповідальність згідно із законом.

{Статтю 32 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

{Стаття 32 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 33. Електронні інформаційні ресурси митних органів

{Назва статті 33 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частину першу статті 33 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частину другу статті 33 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення документи (крім документів, що містять таємну інформацію), подання яких митним органам передбачено цим Кодексом та іншими законами України, надаються митним органам іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" відповідно до цього Кодексу у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис.

Замість документа, що містить таємну інформацію, з використанням механізму "єдиного вікна" у формі електронного документа, на який накладено електронний підпис, передаються відкриті відомості про такий документ: назва (тип) документа, ким виданий (орган, установа, організація), ступінь секретності, дата видачі, реєстраційний номер.

{Частина третя статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Порядок використання електронних інформаційних ресурсів митних органів визначається цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

{Частина четверта статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 33^{1}. Реалізація механізму "єдиного вікна"

1. Взаємодія між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення

товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється з використанням механізму "єдиного вікна" згідно з цим Кодексом.

2. Для здійснення взаємодії, передбаченої частиною першою цієї статті, використовується єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", що входить до складу систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів. Адміністратором та держателем єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Абзац перший частини другої статті 33[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Для функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформаційно-комунікаційна система митних органів забезпечує можливість обміну інформацією з відповідними інформаційними, електронними комунікаційними, інформаційно-комунікаційними та інформаційно-телекомунікаційними системами інших державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

{Абзац другий частини другої статті 33[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частина друга статті 33[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Для забезпечення та контролю за дотриманням вимог щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, використовується набір гармонізованих відомостей.

4. Документи та відомості, надання яких митним органам передбачено цим Кодексом та іншими законами України від інших державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення відповідних дозвільних або контрольних функцій стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, для здійснення митних формальностей надаються одноразово у формі електронного документа, на який накладено електронний підпис, через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" та не потребують дублювання в паперовій формі, крім випадків надання відкритих відомостей про документи, що містять таємну інформацію. Надання митним органам для здійснення митних формальностей паперового примірника документа, що містить таємну інформацію, здійснюється у випадках та порядку, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

{Частина четверта статті 33[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Під час взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" забезпечується додержання вимог щодо конфіденційності інформації.

Інформація, надана декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", може використовуватися державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, виключно відповідно до компетенції та не може розголошуватися без дозволу особи, якою надано таку інформацію, зокрема, передаватися третім особам, у тому числі іншим державним органам, установам та організаціям, крім випадків, визначених цим Кодексом.

6. Гармонізація відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", здійснюється з метою уникнення необхідності неодноразового надання декларантом, його представником та іншою заінтересованою особою одних і тих самих відомостей різним державним органам, установам та організаціям, уповноваженим на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Гармонізацію відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, відповідно до рекомендацій та на основі моделі даних Всесвітньої митної організації.

Для гармонізації відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, затверджує нормативно-технічний документ - набір гармонізованих відомостей для надання через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" та забезпечує його систематичний перегляд.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, для забезпечення гармонізації відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", здійснює:

1) збір та узагальнення даних та супровідних документів, які згідно з цим Кодексом, іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, а також нормативно-правовими актами, виданими на основі та на виконання цього Кодексу та інших законів України, підлягають поданню відповідними особами до державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) обробку узагальнених даних відповідно до рекомендацій Всесвітньої митної організації;

3) зберігання даних, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі";

4) визначення змісту та формату даних для подання через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" відповідно до моделі даних Всесвітньої митної організації;

5) відстеження змін і доповнень до моделі даних Всесвітньої митної організації та рекомендацій Всесвітньої митної організації для подальшого їх використання;

6) розміщення на своєму офіційному сайті інформації про функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі";

7) інші функції, передбачені законодавством, необхідні для забезпечення функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі".

{Частина шоста статті 33^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

7. Єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" забезпечує:

1) обмін документами та відомостями стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України між особами, зазначеними у частині першій цієї статті;

2) передавання державними органами, установами і організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, відповідних дозвільних документів та/або відомостей про включення (виключення) товару до (з) відповідного реєстру митним органам, декларантам, їх представникам та іншим заінтересованим особам у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис;

{Пункт 2 частини сьомої статті 33^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3) передавання уповноваженими державними органами митним органам, декларантам, їх представникам та іншим заінтересованим особам інформації про встановлені ними відповідно до законів чи міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, заборон на переміщення у відповідному напрямку товарів через митний кордон України;

3^{1}) передавання Міністерством оборони України інформації про військову техніку та інші товари підрозділів збройних сил, переміщення яких через митний кордон здійснюється з використанням Форми 302;

{Частину сьому статті 33^{1} доповнено пунктом 3^{1} згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

4) використання митними органами відомостей з відповідних реєстрів та/або документів для контролю за дотриманням встановлених заборон та/або обмежень на переміщення товарів через митний кордон України;

5) надання уповноваженими органами, які проводять заходи офіційного контролю щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту), відомостей про результати проведення таких заходів митним органам, декларантам, їх представникам та іншим заінтересованим особам;

6) використання митними органами інформації, наданої декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, для прийняття відповідних рішень щодо пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, їх випуску у відповідний митний режим;

7) регулярне інформування відповідних державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, про здійснення митних формальностей на підставі відповідних дозвільних документів або відомостей про наявність (відсутність) товару у відповідному реєстрі, внесеному до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", шляхом надання інформації про товари, переміщені через митний кордон України за відповідний період (відомості про дозвільний документ або реєстр, митний режим, декларанта, відправника, одержувача, назву країни походження товарів (за наявності), відправлення та призначення, найменування товару, код товару згідно з УКТ ЗЕД, відомості про кількість товару в кілограмах (вага брутто та вага нетто) та в інших одиницях виміру);

{Пункт 7 частини сьомої статті 33[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}*

8) багаторазове використання одноразово внесеної інформації;

9) можливість координації митними органами проведення заходів офіційного контролю уповноваженими органами;

10) можливість здійснення декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами сплати відповідних митних платежів, єдиного збору, плати за здійснення митних формальностей митними органами, плати за проведення заходів офіційного контролю уповноваженими органами;

11) передавання декларантами, їх представниками та іншими заінтересованими особами до митних органів передбачених законодавством України з питань митної справи документів, відомостей, заяв, запитів тощо та отримання зворотної інформації та відповідей від митних органів;

12) розмежування доступу до інформації згідно з компетенцією державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних

функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

13) безстрокове збереження інформації, її архівацію та відновлення.

8. Єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" працює постійно (24 години щоденно), крім часу, необхідного для його технічного обслуговування.

Технічне обслуговування єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" проводиться у часові проміжки з незначною кількістю звернень до порталу декларантів, їх представників, інших заінтересованих осіб.

Інформація про запланований час технічного обслуговування єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, не пізніше, ніж за 24 години до початку його проведення.

У разі виходу з ладу єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" строки, визначені цим Кодексом, що пов’язані з його роботою, призупиняються на період до відновлення його роботи.

Інформація про вихід з ладу єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" та відновлення його роботи невідкладно розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Частина восьма статті 33^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

9. Порядок взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 33^{1} згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 34. Інформаційні, електронні комунікаційні та інформаційно-комунікаційні системи і засоби їх забезпечення, що використовуються суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності

{Назва статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює вимоги до інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем і засобів їх забезпечення, що використовуються:

{Абзац перший частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1) суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності при застосуванні спрощень відповідно до цього Кодексу;

{Пункт 1 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законами № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022}

2) утримувачами складів тимчасового зберігання, митних складів, митними брокерами, іншими суб’єктами господарювання за їх бажанням для подання документів і відомостей, передбачених цим Кодексом.

2. Використання для митних цілей зазначених систем допускається тільки після проведення перевірки відповідності таких систем вимогам, визначеним частиною першою цієї статті, а також після проведення консультацій за участю всіх безпосередньо заінтересованих сторін. Перевірка організується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Частина друга статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Митні органи та суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності відповідно до закону можуть обмінюватися будь-якою інформацією, обмін якою прямо не передбачений законодавством України з питань митної справи, зокрема, з метою налагодження співробітництва з питань ідентифікації та протидії ризикам. Такий обмін може відбуватися на основі письмової угоди та передбачати доступ митних органів до електронних інформаційних систем суб’єкта господарювання. Будь-яка інформація, що надається сторонами у ході співробітництва, є конфіденційною, якщо сторони не домовилися про інше.

Стаття 35. Захист електронної інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, та в інформаційних системах суб’єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах

1. Захист електронної інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, та в інформаційних системах суб’єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах, здійснюється в порядку, визначеному законодавством.

2. Обробка інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, здійснюється із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

Обробка інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, може здійснюватися без застосування комплексної системи захисту інформації лише у разі виконання умов, визначених Законом України "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", та дотримання інших вимог законодавства про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах та про забезпечення кібербезпеки.

3. Контроль за здійсненням захисту електронної інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, а також за дотриманням правил користування засобами захисту інформації здійснюють

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та інші уповноважені державні органи.

{Стаття 35 в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

Розділ II
КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Глава 6. Країна походження товару та критерії достатньої переробки товару. Документи про походження товару

Стаття 36. Визначення країни походження товару

1. Положення цього Кодексу встановлюють непреференційні правила щодо визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України, з метою застосування:

1) ставок мита, правил щодо його справляння до товарів, яким надається режим найбільшого сприяння, крім тарифних пільг (преференцій), встановлених міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України;

2) заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

3) інших заходів відповідно до вимог Світової організації торгівлі, пов’язаних із визначенням країни походження товару.

2. Країною походження товару вважається країна, в якій:

1) товар був повністю отриманий;

2) товар був підданий останнім економічно обґрунтованим виробничим та технологічним операціям з переробки, що призвели до виробництва нового товару або є важливою стадією виробництва, за умови виконання в цій країні критеріїв достатньої переробки, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. Якщо стосовно конкретного товару критерії достатньої переробки не встановлено, застосовується правило, згідно з яким країна походження товару визначається за країною походження використаних при переробці матеріалів з найбільшою вартістю.

4. Під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон, територія чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

5. Повністю отримані або піддані достатній переробці товари преференційного походження визначаються відповідно до законів України, а також міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

6. Особливості визначення країни походження товару, що ввозиться з територій спеціальних (вільних) економічних зон, розташованих на території України, встановлюються законом.

Стаття 37. Товари, повністю отримані в країні походження

1. Товарами, повністю отриманими в країні походження, вважаються:

1) мінеральна продукція (корисні копалини), добута з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні;

2) продукція рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні;

3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні;

4) продукція, отримана від живих тварин, вирощених у цій країні;

5) продукція, отримана в результаті мисливства або рибальства в цій країні;

6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція, отримана судном, що зареєстроване в цій країні та ходить під прапором цієї країни за межами територіальних вод будь-якої країни;

7) продукція, отримана або вироблена на борту переробного судна цієї країни виключно з продукції, зазначеної у пункті 6 цієї частини, за умови, що таке переробне судно зареєстровано у цій країні та ходить під її прапором;

8) продукція, отримана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

9) брухт та відходи, отримані в результаті виробничих операцій з переробки в цій країні, а також вироби, що були в ужитку, зібрані в цій країні та придатні виключно для відновлення сировинних матеріалів;

10) товари, отримані в цій країні виключно з продукції, зазначеної в пунктах 1-9 цієї частини.

Стаття 38. Виробничі та технологічні операції, що є економічно необґрунтованими

1. Виробничі та технологічні операції вважаються економічно необґрунтованими в певній країні, якщо такі операції здійснено з метою ухилення від застосування заходів, зазначених у частині першій статті 36 цього Кодексу.

2. Незалежно від положень пункту 2 частини другої статті 36 цього Кодексу не відповідають критеріям достатньої переробки та вважаються економічно необґрунтованими для цілей отримання товаром статусу походження:

1) операції, пов’язані із забезпеченням збереження товарів у належному стані під час транспортування або зберігання (вентиляція, розділення, сушіння, видалення пошкоджених частин та подібні операції), або операції, що спрощують процедуру постачання або транспортування;

2) прості операції з видалення пилу, просіювання, відбору або очищення, сортування, класифікації, упорядкування, підбору, прасування, різання;

3) зміна упаковки, роздрібнення та формування партій, прості операції з поміщення у пляшки, консервні банки, фляги, мішки (пакети), коробки, ящики, фіксація на листах картону або на дошках і всі інші прості пакувальні операції;

4) формування товарів у набори або комплекти чи операції щодо підготовки товарів до продажу;

5) нанесення знаків, написів або інших подібних розпізнавальних знаків на товари або їх упаковку;

6) просте складання компонентів (складових частин) продукту для отримання цілого продукту;

7) розбирання або зміна цільового використання продукту;

8) поєднання двох або більше операцій, зазначених у цій частині.

Стаття 39. Визначення країни походження приладдя, запасних частин або інструментів

1. Приладдя, запасні частини або інструменти, що поставляються разом і є складовими частинами товарів, які класифікуються в розділах XVI, XVII і XVIII УКТ ЗЕД, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що і зазначені товари.

2. Основні запасні частини для використання з будь-якими товарами, які класифікуються в розділах XVI, XVII і XVIII УКТ ЗЕД та раніше випущені у вільний обіг, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що і зазначені товари, якщо включення основних запасних частин на стадії виробництва не змінює їх походження.

3. Для цілей частин першої і другої цієї статті основними запасними частинами вважаються частини, які є компонентами (складовими частинами), що забезпечують роботу частин машин, пристроїв, агрегатів або транспортних засобів, які випущені у вільний обіг чи раніше експортувалися, властиві для цих товарів, а також призначені для забезпечення їх роботи та заміни ідентичних запасних частин цих товарів, пошкоджених або непридатних для роботи.

Стаття 40. Нейтральні елементи та пакувальні матеріали і контейнери, які не враховуються під час визначення країни походження товару

1. Для цілей визначення країни походження товару не враховується походження таких нейтральних елементів:

1) енергія та пальне;

2) устаткування та обладнання;

3) машини та інструменти;

4) матеріали, що не входять та не призначені для кінцевого складу товару.

2. У разі якщо відповідно до п’ятого основного правила інтерпретації УКТ ЗЕД, встановленого Митним тарифом України, пакувальні матеріали та контейнери під час класифікації розглядаються як частина товару, вони не враховуються під час визначення країни походження товару, крім випадків, якщо критерій, встановлений для таких товарів у переліку критеріїв достатньої переробки, визначеному відповідно до пункту 2 частини другої статті 36 цього Кодексу, ґрунтується на відсотку доданої вартості.

Глава 7. Підтвердження країни походження товару

Стаття 41. Документи, що підтверджують країну походження товару

1. Документами, що підтверджують країну походження товару, є сертифікат про походження товару або засвідчена декларація про походження товару, або декларація про походження товару, або сертифікат про регіональне найменування товару.

Електронні документи про непреференційне походження товару, створені, передані, збережені або перетворені електронними засобами у візуальну форму, можуть використовуватися як документи про походження товару на паперовому носії з дотриманням законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу, а також у сфері електронних довірчих послуг.

У разі якщо декларант створює ідентичні за документарною інформацією та реквізитами електронний документ про походження товару та документ на паперовому носії, кожен із цих документів є оригіналом і має однакову юридичну силу.

2. Країна походження товару заявляється (декларується) митному органу шляхом зазначення назви країни походження товару та відомостей про документи, що підтверджують походження товару, у митній декларації, крім випадків, якщо обов’язкове подання оригіналу такого документа для цілей визначення країни походження товару передбачено законами України або міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Сертифікат про походження товару - це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом цієї країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

4. У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

5. Засвідчена декларація про походження товару - це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

6. Декларація про походження товару - це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв’язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, що стосується товару.

7. Сертифікат про регіональне найменування товару - це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару.

8. У разі якщо в документах про походження товару є розбіжності у відомостях про країну походження товару або митним органом встановлено інші відомості про країну походження товару, ніж ті, що зазначені в документах, декларант або уповноважена ним особа має право надати митному органу для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару додаткові відомості.

9. Додатковими відомостями про країну походження товару є відомості, що містяться в товарних накладних, пакувальних листах, відвантажувальних специфікаціях, сертифікатах (відповідності, якості, фітосанітарних, ветеринарних тощо), митній декларації країни експорту, паспортах, технічній документації, висновках-експертизах відповідних

органів, інших матеріалах, що можуть бути використані для підтвердження країни походження товару.

10. Документи, що підтверджують походження товару, зберігаються в порядку та протягом строків, визначених статтею 355 цього Кодексу.

Стаття 42. Порядок підтвердження країни походження товару

1. У разі переміщення товару через митний кордон України країна походження товару обов’язково заявляється (декларується) митному органу шляхом зазначення в митній декларації назви країни походження товару та відомостей про сертифікат про походження товару:

1) на товари, до яких залежно від їх країни походження застосовуються кількісні обмеження (квоти) або заходи, вжиті органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в межах повноважень, визначених законами України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну", "Про зовнішньоекономічну діяльність";

2) якщо митним органом встановлено, що товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України;

3) якщо для цілей визначення країни походження товару це передбачено законами України та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Документи, які підтверджують країну походження товару, не вимагаються в разі, якщо:

1) товари, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню відповідно до цього Кодексу;

2) товари ввозяться громадянами;

3) товари ввозяться на митну територію України в режимі тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування;

4) товари переміщуються митною територією України в режимі транзиту;

5) це передбачено міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України;

6) через митний кордон України переміщуються зразки флори, фауни, ґрунтів, каміння тощо для наукових досліджень, відібрані на об’єктах України, розташованих у полярних регіонах або на островах у нейтральних водах Світового океану, що становлять науковий інтерес для України.

Стаття 43. Перевірка документів, що підтверджують країну походження товару, після завершення митного оформлення

1. Перевірка документів, що підтверджують країну походження товару, зазначених у статті 41 цього Кодексу, здійснюється відповідно до цієї статті після завершення митного оформлення.

2. У разі виникнення сумнівів щодо дійсності документів про походження товару та/або правильності відомостей, що в них містяться, зокрема щодо відомостей про країну походження товару, митний орган може перевірити факт видачі сертифіката та/або його зміст на веб-сайті компетентного органу (організації), що видав сертифікат, або звернутися у паперовій або електронній формі до такого компетентного органу (організації) із запитом про проведення перевірки автентичності документа про походження товару та відповідності походження товару правилам походження, встановленим цим Кодексом.

3. Запит про проведення перевірки повинен містити виклад обставин, що дали підстави для сумнівів щодо достовірності задекларованої країни походження товару, посилання на правила щодо визначення походження товарів, що застосовуються в Україні, а також іншу необхідну інформацію.

4. До запиту додається оригінал документа, що підлягає перевірці, або його копія, а також у разі необхідності інші документи та відомості, що можуть сприяти проведенню перевірки.

5. Запит про проведення перевірки надсилається протягом 1095 днів з дня подання документа про походження товару, крім випадків, якщо така перевірка ініціюється у зв’язку з кримінальним провадженням.

Стаття 44. Видача сертифікатів про походження товару з України

1. У разі вивезення товарів з митної території України сертифікат про походження товару з України у випадку, якщо це необхідно і відображено в національних правилах країни ввезення чи передбачено міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, видається компетентним органом (організацією), уповноваженим на це відповідно до закону, правил походження, встановлених цим Кодексом, або правил походження країни призначення товарів.

2. Компетентний орган (організація), що видав сертифікат про походження товару з України, зобов’язаний зберігати його копію на паперовому носії або електронний примірник та інші документи, на підставі яких засвідчено походження такого товару з України, не менше 1095 днів від дня його видачі.

Стаття 45. Верифікація (перевірка достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України

1. Верифікація (перевірка достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України здійснюється митними органами впорядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Компетентний орган (організація), уповноважений видавати сертифікати про походження товару з України, підприємства-виробники та/або експортери товару, які оформили декларації про походження товару з України, зобов’язані за запитом митних органів безоплатно надавати їм інформацію, пов’язану з видачею сертифікатів або оформленням декларацій, необхідну для здійснення їх верифікації.

3. З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті і декларації про походження товару з України, митні органи можуть затребувати та отримувати від підприємств-виробників та/або експортерів товару, які одержали від уповноваженого органу сертифікат про походження товару з України або оформили декларацію про походження товару з України, документацію, необхідну для перевірки даних, зазначених у такому сертифікаті або декларації, а також здійснювати безпосередньо на підприємствах перевірку виробництва товару та первинної документації, пов'язаної з таким виробництвом, у порядку, встановленому законом.

4. З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті і декларації про походження товару з України, митні органи можуть проводити дослідження (аналіз, експертизу) проб (зразків) такого товару у порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 46. Підстави для відмови у випуску товару

1. Митний орган відмовляє у випуску товару, якщо цей товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України.

2. Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються митним органом у вільний обіг на митній території України, за умови сплати ввізного мита за повними ставками Митного тарифу України.

3. У разі неможливості достовірно встановити країну походження товарів, щодо яких застосовуються особливі види мита (антидемпінгове, компенсаційне, спеціальне або додатковий імпортний збір), такі товари випускаються у вільний обіг на митній території України, за умови сплати особливих видів мита.

4. До товарів застосовується (відновлюється) режим найбільшого сприяння, за умови одержання митним органом не пізніше ніж через 1095 днів з дня здійснення митного оформлення цих товарів належним чином оформленого відповідного документа про їх походження.

{Розділ II із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 245-VII від 16.05.2013, № 74-VIII від 28.12.2014, № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 3261-IX від 14.07.2023}

Розділ III
МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Глава 8. Загальні положення щодо митної вартості

Стаття 49. Митна вартість товарів

1. Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Стаття 50. Цілі використання відомостей про митну вартість товарів

1. Відомості про митну вартість товарів використовуються для:

1) нарахування митних платежів;

2) застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;

3) ведення митної статистики;

4) розрахунку податкового зобов’язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

Стаття 51. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України

1. Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм цього Кодексу.

2. Митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, визначається відповідно до глави 9 цього Кодексу.

3. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України у митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту, здійснюється згідно з положеннями статей 65, 66 цього Кодексу.

4. Під час визначення митної вартості носіїв інформації, які імпортуються, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, ураховується лише вартість носія інформації за умови виділення з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості щодо вартості програмного забезпечення та/або вартості носія повинні базуватися на документально підтверджених даних.

При цьому слід ураховувати, що:

1) термін "носій інформації" не стосується інтегральних мікросхем, напівпровідників та інших подібних пристроїв чи виробів, в які інкорпоровані такі інтегральні мікросхеми чи пристрої;

2) термін "програмне забезпечення" не стосується звукових, кіно- та відеозаписів.

5. Проценти, що нараховуються за фінансовими угодами (наприклад, угодою фінансового лізингу), які укладені покупцем і стосуються купівлі імпортованих товарів, не будуть розглядатися як частина митної вартості за умови, що:

1) проценти виділені з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари;

2) положення щодо фінансування укладені у письмовій формі;

3) покупець може продемонструвати, що:

а) такі товари фактично продані за ціною, задекларованою як ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті;

б) процентна ставка не перевищує рівня ставок, які звичайно застосовуються в країні, де і коли таке фінансування було надане.

Ці положення застосовуються незалежно від того, чи було фінансування надане саме продавцем, банком або іншою фізичною чи юридичною особою. Вони також застосовуватимуться, якщо товари оцінюватимуться за методом іншим, ніж метод за ціною договору (контракту).

6. У випадках, встановлених цим Кодексом, митна вартість товарів може бути визначена до перетину товаром митного кордону України.

Стаття 52. Заявлення митної вартості товарів

1. Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою під час декларування товарів у порядку, встановленому розділом VIII цього Кодексу та цією главою.

2. Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов’язані:

1) заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультацій з митним органом;

{Пункт 1 частини другої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

2) подавати митному органу достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об’єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню;

3) нести всі додаткові витрати, пов’язані з коригуванням митної вартості або наданням митному органу додаткової інформації.

3. Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, мають право:

1) надавати митному органу (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації;

2) на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються:

у разі визнання митним органом заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю;

у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом;

у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до розділу X цього Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої статті 55 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини третьої статті 52 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

3) проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти;

4) оскаржувати у порядку, визначеному главою 4 цього Кодексу, рішення митного органу щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів та бездіяльність митного органу щодо неприйняття протягом строків, встановлених статтею 255 цього Кодексу для завершення митного оформлення, рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів;

5) приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів;

6) отримувати від митного органу інформацію щодо підстав, з яких митний орган вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;

7) у випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, вимагати від митного органу надання письмової інформації про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;

8) у випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, вимагати від митного органу надання письмової інформації щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

4. У випадках, визначених цим Кодексом, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, митному органу, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

5. Декларація митної вартості подається у разі:

1) якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються витрати, зазначені у частині десятій статті 58 цього Кодексу, і якщо вони не включалися до ціни;

2) якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати, зазначені у частині одинадцятій статті 58 цього Кодексу;

3) якщо покупець та продавець пов'язані між собою.

6. В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи.

7. Декларація митної вартості не подається, у тому числі у випадках, передбачених частиною п'ятою цієї статті, у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

{Частина сьома статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

8. У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене.

9. Відомості, зазначені у частині восьмій цієї статті, є відомостями, необхідними для митних цілей.

10. Форма декларації митної вартості та правила її заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

11. Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

Стаття 53. Документи, що подаються декларантом для підтвердження заявленої митної вартості

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, декларант подає митному органу документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення.

{Частина перша статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. Документами, які підтверджують митну вартість товарів, є:

1) декларація митної вартості, що подається у випадках, визначених у частинах п’ятій і шостій статті 52 цього Кодексу, та документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок митної вартості;

2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності;

3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об’єктом купівлі-продажу);

4) якщо рахунок сплачено, - банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару;

5) за наявності - інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;

6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;

7) ліцензія на імпорт товару, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;

{Пункт 7 частини другої статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

8) якщо здійснювалося страхування, - страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

3. У разі якщо документи, зазначені у частині другій цієї статті, містять розбіжності, які мають вплив на правильність визначення митної вартості, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу зобов’язані протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи:

{Абзац перший частини третьої статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 141-IX від 02.10.2019}

1) договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов’язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;

2) рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом);

3) рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов’язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту);

4) виписку з бухгалтерської документації;

5) ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюваних товарів;

6) каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару;

7) копію митної декларації країни відправлення;

8) висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

4. У разі якщо митний орган має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий взаємозв'язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену декларантом митну вартість, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу, крім документів, зазначених у частинах другій та третій цієї статті, подає (за наявності) такі документи:

{Абзац перший частини четвертої статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

1) виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України;

2) довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам;

3) розрахунок ціни (калькуляцію).

5. Забороняється вимагати від декларанта або уповноваженої ним особи будь-які інші документи, відмінні від тих, що зазначені в цій статті.

6. Декларант або уповноважена ним особа за власним бажанням може подати додаткові наявні у них документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару.

Стаття 54. Контроль правильності визначення митної вартості товарів

1. Контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється митним органом під час проведення митного контролю і митного оформлення шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості.

2. Контроль правильності визначення митної вартості товарів за основним методом - за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту (вартість операції), здійснюється митним органом шляхом перевірки розрахунку, здійсненого декларантом, за відсутності застережень щодо застосування цього методу, визначених у частині першій статті 58 цього Кодексу.

3. За результатами здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів митний орган визнає заявлену декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість чи приймає письмове рішення про її коригування відповідно до положень статті 55 цього Кодексу.

4. Митний орган під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів зобов’язаний:

1) здійснювати контроль заявленої декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості, наявності в поданих зазначеними особами документах усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари;

{Пункт 1 частини четвертої статті 54 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

2) надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;

3) надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих у разі коригування митної вартості, а також щодо підстав здійснення такого коригування;

4) випускати у вільний обіг товари, що декларуються:

у разі визнання митним органом заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю;

у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом;

у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів

згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до розділу X цього Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої статті 55 цього Кодексу.

{Пункт 4 частини четвертої статті 54 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

5. Митний орган з метою здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів має право:

1) упевнюватися в достовірності або точності будь-якої заяви, документа чи розрахунку, поданих для цілей визначення митної вартості;

2) у випадках, встановлених цим Кодексом, письмово запитувати від декларанта або уповноваженої ним особи встановлені статтею 53 цього Кодексу додаткові документи та відомості, якщо це необхідно для прийняття рішення про визнання заявленої митної вартості;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

3) у випадках, встановлених цим Кодексом, здійснювати коригування заявленої митної вартості товарів;

{Пункт 3 частини п'ятої статті 54 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

4) проводити в порядку, визначеному статтями 345-354 цього Кодексу, перевірки правильності визначення митної вартості товарів після їх випуску;

{Пункт 4 частини п'ятої статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

5) звертатися до митних органів інших країн із запитами щодо надання відомостей, необхідних для підтвердження достовірності заявленої митної вартості;

{Частину п'яту статті 54 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

6) застосовувати інші передбачені цим Кодексом форми митного контролю.

6. Митний орган може відмовити у митному оформленні товарів за заявленою декларантом або уповноваженою ним особою митною вартістю виключно за наявності обґрунтованих підстав вважати, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів, у разі:

{Абзац перший частини шостої статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

1) невірно проведеного декларантом або уповноваженою ним особою розрахунку митної вартості;

{Пункт1 частини шостої статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

2) неподання декларантом або уповноваженою ним особою документів згідно з переліком та відповідно до умов, зазначених у частинах другій - четвертій статті 53 цього Кодексу, або відсутності у цих документах всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари;

{Пункт 2 частини шостої статті 54 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

3) невідповідності обраного декларантом або уповноваженою ним особою методу визначення митної вартості товару умовам, наведеним у главі 9 цього Кодексу;

4) надходження до митного органу документально підтвердженої офіційної інформації митних органів інших країн щодо недостовірності заявленої митної вартості.

7. У разі якщо під час проведення митного контролю митний орган не може аргументовано довести, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів, заявлена декларантом або уповноваженою ним особою митна вартість вважається визнаною автоматично.

Стаття 55. Коригування митної вартості товарів

1. Рішення про коригування заявленої митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України з поміщенням у митний режим імпорту, приймається митним органом у письмовій формі під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості цих товарів як до, так і після їх випуску, якщо митним органом у випадках, передбачених частиною шостою статті 54 цього Кодексу, виявлено, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів.

2. Прийняте митним органом письмове рішення про коригування заявленої митної вартості товарів має містити:

1) обґрунтування причин, через які заявлену декларантом митну вартість не може бути визнано;

2) наявну в митного органу інформацію (у тому числі щодо числових значень складових митної вартості, митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, інших умов, що могли вплинути на ціну товарів), яка призвела до виникнення сумнівів у правильності визначення митної вартості та до прийняття рішення про коригування митної вартості, заявленої декларантом;

3) вичерпний перелік вимог щодо надання додаткових документів, передбачених частиною третьою статті 53 цього Кодексу, за умови надання яких митна вартість може бути визнана митним органом;

4) обґрунтування числового значення митної вартості товарів, скоригованої митним органом, та фактів, які вплинули на таке коригування;

5) інформацію про:

а) право декларанта або уповноваженої ним особи на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються:

у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом;

у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої цієї статті;

{Абзац третій підпункту "а" пункту 5 частини другої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Підпункт "а" пункту 5 частини другої статті 55 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

б) право декларанта або уповноваженої ним особи оскаржити рішення про коригування заявленої митної вартості до органу вищого рівня відповідно до глави 4 цього Кодексу або до суду.

{Підпункт "б" пункту 5 частини другої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 405-VII від 04.07.2013}

3. Форма рішення про коригування митної вартості товарів встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

4. Під час митного оформлення при прийнятті митним органом письмового рішення про коригування митної вартості товарів декларант або уповноважена ним особа може здійснити коригування заявленої митної вартості у строк, встановлений частиною другою статті 263 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

5. Декларант може провести консультації з митним органом з метою обґрунтованого вибору методу визначення митної вартості на підставі інформації, яка наявна в митному органі.

6. На вимогу декларанта консультації проводяться у письмовому вигляді.

7. У випадку незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів митний орган за зверненням декларанта або уповноваженої ним особи випускає товари, що декларуються, у вільний обіг за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, та забезпечення сплати різниці між сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, та сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною митним органом, шляхом надання забезпечення сплати

митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу на строк 90 днів з дня випуску товарів.

{Частина сьома статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 2510-IX від 15.08.2022}

8. Протягом 80 днів з дня випуску товарів декларант або уповноважена ним особа може надати митному органу додаткові документи для підтвердження заявленої ним митної вартості товарів, що декларуються.

9. У разі надання декларантом або уповноваженою ним особою додаткових документів митний орган розглядає подані додаткові документи і протягом 5 робочих днів з дати їх подання виносить письмове рішення щодо визнання заявленої митної вартості та скасовує рішення про коригування заявленої митної вартості або надає обґрунтовану відмову у визнанні заявленої митної вартості з урахуванням додаткових документів. У такому разі надане забезпечення сплати митних платежів відповідно повертається (вивільняється) або використовується для сплати відповідних митних платежів.

{Частина дев’ята статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 2510-IX від 15.08.2022}

10. Якщо митний орган протягом строку, зазначеного у частині дев’ятій цієї статті, не надає обґрунтованої відмови у визнанні заявленої митної вартості з урахуванням додаткових документів, вважається, що декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість товарів визначено правильно. У такому разі митний орган скасовує рішення про коригування заявленої митної вартості, а надане забезпечення сплати митних платежів повертається (вивільняється) у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

{Частина десята статті 55 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

11. У разі якщо митним органом протягом строку, зазначеного у частині дев’ятій цієї статті, надано обґрунтовану відмову у визнанні заявленої митної вартості з урахуванням додаткових документів або якщо протягом строку, зазначеного у частині восьмій цієї статті, декларант або уповноважена ним особа не надала митному органу додаткові документи для підтвердження заявленої ним митної вартості товарів, що декларуються, кошти, внесені/переказані як грошова застава у розмірі суми митних платежів, перераховуються до державного бюджету в рахунок сплати відповідних митних платежів наступного робочого дня після закінчення строку, визначеного у частині сьомій цієї статті.

{Статтю 55 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 56. Додержання вимог щодо конфіденційності інформації, що стосується митної вартості товарів

1. Інформація, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, не може без спеціального дозволу особи чи органу, які подають таку інформацію, розголошуватися або передаватися третім особам, включаючи інші органи державної влади, крім подання її в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України.

2. Не вважається розголошенням інформації з обмеженим доступом, конфіденційної інформації та комерційної таємниці та не потребує спеціального дозволу особи чи органу, які подають таку інформацію, оприлюднення митним органом знеособленої інформації щодо конкретних експортно-імпортних операцій, внесених декларантами до митної декларації відповідно до частини восьмої статті 257 цього Кодексу, за виключенням пунктів 2, 4, підпунктів "б", "в", "д", "є", "з" пункту 5, пунктів 6, 7 і 9 частини восьмої зазначеної статті, у тому числі інформації, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в обсягах, що не суперечать міжнародним договорам України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Статтю 56 доповнено частиною другою згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Глава 9. Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, та порядок їх застосування

Стаття 57. Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту

1. Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими методами:

1) основний - за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);

2) другорядні:

а) за ціною договору щодо ідентичних товарів;

б) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;

в) на основі віднімання вартості;

г) на основі додавання вартості (обчислена вартість);

ґ) резервний.

2. Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод - за ціною договору (вартість операції).

3. Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу відповідно до норм цього Кодексу.

4. Застосуванню другорядних методів передує процедура консультацій між митним органом та декларантом з метою визначення основи вартості згідно з положеннями статей 59 і 60 цього Кодексу. Під час таких консультацій митний орган та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

5. У разі неможливості визначення митної вартості товарів згідно з положеннями статей 59 і 60 цього Кодексу за основу для її визначення може братися або ціна, за якою

ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов’язаному із продавцем покупцю відповідно до статті 62 цього Кодексу, або вартість товарів, обчислена відповідно до статті 63 цього Кодексу.

6. При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

7. Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на прохання декларанта або уповноваженої ним особи.

8. У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом відповідно до вимог, встановлених статтею 64 цього Кодексу.

Стаття 58. Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)

1. Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, застосовується у разі, якщо:

1) немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що:

а) встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні;

б) обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);

в) не впливають значною мірою на вартість товару;

2) щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, які унеможливлюють визначення вартості цих товарів;

3) жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не буде зроблено відповідне коригування з урахуванням положень частини десятої цієї статті;

4) покупець і продавець не пов’язані між собою особи або хоч і пов’язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів.

2. Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірні та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов’язковою при її обчисленні.

3. У разі якщо митна вартість не може бути визначена за основним методом, застосовуються другорядні методи, зазначені у пункті 2 частини першої статті 57 цього Кодексу.

4. Митною вартістю товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням положень частини десятої цієї статті.

5. Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, - це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов’язаних із продавцем осіб для виконання зобов’язань продавця.

6. Платежі можуть бути здійснені прямо чи опосередковано. Прикладом опосередкованого платежу може бути врегулювання покупцем повністю чи частково боргу продавця.

7. Платежі необов’язково повинні бути здійснені у вигляді переказу грошей (зокрема, але не виключно). Такі платежі можуть бути здійснені шляхом акредитива, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо).

8. Термін "ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті" стосується лише ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов’язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості. Додавання, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, згідно з цією статтею робляться лише на основі об’єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

9. Розрахунки згідно із цією статтею робляться лише на основі об’єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

10. При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

1) витрати, понесені покупцем:

а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агентові за надання послуг, пов’язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;

б) вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;

в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов’язаних із пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижчезазначених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв’язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються прав на літературні та художні твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші об’єкти права інтелектуальної власності.

Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

Порядок включення до ціни розрахунку роялті та ліцензійних платежів визначається Кабінетом Міністрів України;

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов’язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

11. При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, не допускається включення ніяких інших витрат, крім тих, що передбачені у цій статті. До митної вартості не включаються нижчезазначені витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, що документально підтверджені та які піддаються обчисленню:

1) плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортних товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;

2) витрати на транспортування після ввезення;

3) податки, які справляються в Україні.

12. Той факт, що продавець і покупець пов’язані між собою особи, сам по собі не може бути підставою для розгляду вартості операції як неприйнятної. У таких випадках

необхідно розглянути обставини продажу та прийняти вартість операції за умови, що взаємовідносини покупця і продавця не вплинули на ціну оцінюваних товарів.

13. За наявності достатніх підстав вважати, що відносини, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, вплинули на ціну оцінюваних товарів, митний орган повинен надати декларанту або уповноваженій ним особі свої письмові обґрунтування, що такий вплив мав місце.

14. У разі відсутності обґрунтувань з боку митного органу необхідно вважати, що взаємовідносини, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, не вплинули на ціну оцінюваних товарів.

15. Декларант має право відповіді та доказу відсутності впливу взаємозв’язку продавця і покупця на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

16. Для цілей цього Кодексу особи вважаються пов’язаними між собою у випадках, зазначених у статті 15 Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року.

17. Особи, одна з яких є одноосібним агентом, одноосібним дистриб’ютором чи одноосібним концесіонером іншої, як би це не називалося, вважаються пов’язаними для цілей цього Кодексу, якщо вони підпадають хоча б під один із критеріїв, визначених у статті 15 Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року.

18. При продажу товарів між пов’язаними особами вартість операції береться за основу для визначення митної вартості оцінюваних товарів за першим методом, якщо декларант покаже, що така вартість є близькою до вартості однієї з нижчезазначених операцій, яка здійснювалася одночасно або майже одночасно з операцією з оцінюваними товарами:

1) вартості операції при продажу непов’язаним покупцям ідентичних або подібних (аналогічних) товарів для експорту в Україну;

2) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 62 цього Кодексу;

3) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 63 цього Кодексу.

19. У разі здійснення вищезазначених порівнянь враховується наявна у митного органу або подана декларантом чи уповноваженою ним особою інформація щодо різниці в комерційних рівнях продажу, кількісних показниках, елементах і витратах, зазначених у частині десятій цієї статті, та витратах, які понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець не пов’язані між собою, і не понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець пов’язані між собою.

20. Порівняння з вартістю операцій, зазначених у пунктах 1-3 частини вісімнадцятої цієї статті, здійснюється за ініціативою декларанта або уповноваженої ним особи. Вартість цих операцій не може використовуватися замість вартості операцій з оцінюваними товарами.

21. Використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості повинні бути об’єктивними, піддаватися обчисленню та підтверджуватися документально.

{Частину двадцять другу статті 58 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

23. У випадках, передбачених частиною двадцять другою цієї статті, контроль правильності визначення митної вартості здійснюється виключно після завершення митного оформлення та пропуску товарів через митний кордон України.

Стаття 59. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів

1. У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з положеннями статті 58 цього Кодексу, за основу для її визначення береться вартість операції з ідентичними товарами, що продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

2. При застосуванні цього методу визначення митної вартості за основу береться прийнята митним органом вартість операції з ідентичними товарами з дотриманням умов, зазначених у цій статті. При цьому під ідентичними розуміються товари, однакові за всіма ознаками з оцінюваними товарами, у тому числі за такими, як:

1) фізичні характеристики;

2) якість та репутація на ринку;

3) країна виробництва;

4) виробник.

3. Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо в цілому такі товари відповідають вимогам частини другої цієї статті.

4. Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

5. У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, що продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

6. У разі якщо кошти та витрати, зазначені в пунктах 5–7 частини десятої статті 58 цього Кодексу, включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці в таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними ідентичними товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

7. У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо ідентичних товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Стаття 60. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

1. У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з положеннями статей 58 і 59 цього Кодексу, за митну вартість береться прийнята митним органом вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продано на експорт в Україну і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

2. Під подібними (аналогічними) розуміються товари, які хоч і не однакові за всіма ознаками, але мають схожі характеристики і складаються зі схожих компонентів, завдяки чому виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

3. Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються якість товарів, наявність торгової марки та репутація цих товарів на ринку.

4. Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості і на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

5. У разі якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

6. У разі якщо кошти та витрати, зазначені в пунктах 5-7 частини десятої статті 58 цього Кодексу, включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці у таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними подібними (аналогічними) товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

7. У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо подібних (аналогічних) товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Стаття 61. Застереження щодо умов застосування методів визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо ідентичних товарів та за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

1. Товари не вважаються ідентичними або подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо вони не вироблені в тій же країні, що і товари, які оцінюються.

2. Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає ні ідентичних, ні подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою - виробником товарів, що оцінюються.

3. Товари не вважаються ідентичними чи подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

Стаття 62. Метод визначення митної вартості на основі віднімання вартості

1. У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена відповідно до положень статей 58-61 цього Кодексу, їх митна вартість визначається згідно з положеннями цієї статті на основі віднімання вартості, крім випадків, коли на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи послідовність застосування цієї статті та статті 63 цього Кодексу може бути зворотною.

2. У разі якщо оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортні товари продаються (відчужуються) на митній території України у незмінному стані, для визначення митної вартості товарів за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України у найбільших загальних кількостях покупцю, який не є пов'язаною з продавцем особою, одночасно або у час, наближений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови вирахування, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів:

1) витрат на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які робляться для одержання прибутку та покриття загальних витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду. Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Термін "товари того ж класу або виду" включає товари, імпортовані з тієї ж країни, що й оцінювані товари, а також товари, імпортовані з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані із збутом зазначених товарів, повинна братися в цілому. Числове значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом або уповноваженою ним особою, якщо тільки ця інформація не є несумісною з даними, одержаними при продажу в Україні ввезених (імпортованих) товарів того ж класу або виду. У разі якщо інформація, надана декларантом або уповноваженою ним особою, є несумісною з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом або уповноваженою ним особою.

При визначенні комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до "товарів того ж класу або виду" повинно здійснюватися у кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини;

2) звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших пов'язаних з такими операціями витрат;

3) сум податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

3. У разі якщо ні оцінювані, ні ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних

товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, у такому ж стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до сплину 90-денного строку.

4. У разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому ж стані, в якому вони перебували на день ввезення в Україну, на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов’язаним з особами, у яких вони купують такі товари. При цьому робляться відповідні поправки на вартість, додану такою обробкою (переробкою), та вирахування, передбачені пунктами 1-3 частини другої цієї статті.

5. Вирахування вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), повинні ґрунтуватися на даних, які є об’єктивними, підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для обчислень беруться прийняті промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

6. Положення частини четвертої цієї статті не застосовуються у разі, якщо:

1) у результаті подальшої обробки ввезені товари втрачають свою ідентичність, крім випадків, коли, незважаючи на втрату ідентичності ввезених товарів, величина вартості, доданої обробкою, може бути точно визначена;

2) ввезені товари зберігають свою ідентичність, але становлять настільки незначний відсоток продажу їх в Україні, що використання цього методу оцінювання буде невиправданим.

7. Можливість застосування положень частини четвертої цієї статті визначається в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин.

Стаття 63. Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість)

1. Для визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість) за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальновизнаними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх

транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів.

2. Посадова особа митного органу не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості згідно з положеннями цієї статті, може бути перевірена в країні - виробникові товарів уповноваженими органами України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни - виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

Стаття 64. Резервний метод

1. У разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання методів, зазначених у статтях 58-63 цього Кодексу, митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (GATT).

2. Митна вартість, визначена згідно з положеннями цієї статті, повинна ґрунтуватися на раніше визнаних (визначених) митними органами митних вартостях.

3. Митна вартість імпортних товарів не визначається згідно із положеннями цієї статті на підставі:

1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;

2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;

3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;

4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів відповідно до положень статті 63 цього Кодексу;

5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;

6) мінімальної митної вартості;

7) довільної чи фіктивної вартості.

4. У разі якщо ця стаття застосовується митним органом, він на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи зобов’язаний письмово поінформувати їх про митну вартість, визначену відповідно до положень цієї статті, та про використаний при цьому метод.

Глава 10. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України в митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту

Стаття 65. Порядок визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митних режимів, відмінних від митного режиму імпорту

1. Митною вартістю товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України та поміщуються в митні режими, відмінні від режиму імпорту (крім митного режиму транзиту) зі справлянням митних платежів, здійснюється відповідно до глави 9 цього Кодексу.

2. При зміні митного режиму митна вартість, визначена при першому поміщенні товару в митний режим, підлягає заміні митною вартістю, визначеною відповідно до наступного митного режиму.

Стаття 66. Порядок визначення митної вартості товарів, що вивозяться за межі митної території України

1. Митною вартістю товарів, що вивозяться за межі митної території України, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

2. Митна вартість товарів, що вивозяться за межі митної території України, визначається при поміщенні цих товарів уперше в митний режим з наступним фактичним переміщенням їх через митний кордон України. При зміні митного режиму під час знаходження товарів за межами митної території України митною вартістю товарів є митна вартість, визначена на день прийняття митним органом митної декларації при їх першому поміщенні в митний режим.

Розділ IV
УКРАЇНСЬКА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Глава 11. Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, її структура та класифікація товарів

Стаття 67. Структура та застосування Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

1. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та затверджується законом про Митний тариф України.

2. В УКТ ЗЕД товари систематизовано за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями, найменування і цифрові коди яких уніфіковано з Гармонізованою системою опису та кодування товарів.

3. Для докладнішої товарної класифікації використовується сьомий, восьмий, дев’ятий та десятий знаки цифрового коду.

4. Структура десятизнакового цифрового кодового позначення товарів в УКТ ЗЕД включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків).

Стаття 68. Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

1. Ведення УКТ ЗЕД здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Ведення УКТ ЗЕД передбачає:

1) відстеження та облік змін і доповнень до Гармонізованої системи опису та кодування товарів, пояснень та інших рішень щодо її тлумачення, що приймаються Всесвітньою митною організацією;

2) підготовку пропозицій щодо внесення змін до УКТ ЗЕД;

3) деталізацію УКТ ЗЕД на національному рівні та введення додаткових одиниць виміру;

4) забезпечення однакового застосування всіма митними органами правил класифікації товарів;

5) прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів в УКТ ЗЕД у складних випадках;

6) розроблення пояснень і рекомендацій до УКТ ЗЕД та забезпечення їх опублікування;

7) своєчасне ознайомлення суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності з рішеннями та інформацією (крім тих, що є конфіденційними) щодо питань класифікації товарів та про застосування УКТ ЗЕД;

8) здійснення інших функцій, необхідних для ведення УКТ ЗЕД.

Стаття 69. Класифікація товарів

1. Товари при їх декларуванні підлягають класифікації, тобто у відношенні товарів визначаються коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД.

2. Митні органи здійснюють контроль правильності класифікації товарів, поданих до митного оформлення, згідно з УКТ ЗЕД.

3. На вимогу посадової особи митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов’язані надати усі наявні відомості, необхідні для підтвердження заявлених ними кодів товарів, поданих до митного оформлення, а також зразки таких товарів та/або техніко-технологічну документацію на них.

4. У разі виявлення під час митного оформлення товарів або після нього порушення правил класифікації товарів митний орган має право самостійно класифікувати такі товари.

5. Для цілей класифікації товарів під складним випадком класифікації товару розуміється випадок, коли у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТ ЗЕД, вирішення яких потребує додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо.

{Абзац перший частини п'ятої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Для цілей класифікації товарів під товарами з ідентичними характеристиками розуміються товари, які мають однакові характерні для них ознаки (фізичні характеристики, хімічний склад, призначення та порядок застосування тощо) і відмінності між цими товарами не впливають на характеристики, визначальні для класифікації таких товарів за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД.

{Частину п'яту статті 69 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Штрафи та інші санкції за несплату митних платежів та за інші порушення, виявлені у зв’язку з неправильною класифікацією товарів, застосовуються митними органами виключно у разі, якщо прийняте митним органом рішення про класифікацію цих товарів у складному випадку було прийнято на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання заявником всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення.

7. Рішення митних органів щодо класифікації товарів для митних цілей є обов’язковими. Такі рішення оприлюднюються у встановленому законодавством порядку. У разі незгоди з рішенням митного органу щодо класифікації товару декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити це рішення відповідно до глави 4 цього Кодексу.

{Абзац перший частини сьомої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Наявність рішення митних органів щодо класифікації товарів не є підставою для відмови у прийнятті рішення щодо зобов’язуючої інформації з питань класифікації товарів.

{Частину сьому статті 69 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

У разі якщо рішення щодо класифікації товарів суперечить рішенню щодо зобов’язуючої інформації з питань класифікації товарів щодо товарів з ідентичними характеристиками, рішення щодо класифікації товарів підлягає скасуванню. У такому разі рішення щодо класифікації товарів втрачає чинність з моменту набрання чинності рішенням щодо зобов’язуючої інформації з питань класифікації товарів, а підприємство не несе відповідальності за негативні наслідки застосування рішення щодо класифікації товарів з моменту його прийняття до моменту його скасування.

{Частину сьому статті 69 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частина сьома статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

8. Висновки інших органів, установ та організацій щодо визначення кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД при митному оформленні мають інформаційний або довідковий характер.

Розділ V
МИТНІ РЕЖИМИ

Глава 12. Загальні положення щодо митних режимів

Стаття 70. Види митних режимів

1. З метою застосування законодавства України з питань митної справи запроваджуються такі митні режими:

1) імпорт (випуск для вільного обігу);

2) реімпорт;

3) експорт (остаточне вивезення);

4) реекспорт;

5) транзит;

6) тимчасове ввезення;

7) тимчасове вивезення;

8) митний склад;

9) вільна митна зона;

10) безмитна торгівля;

11) переробка на митній території;

12) переробка за межами митної території;

13) знищення або руйнування;

14) відмова на користь держави.

2. Митні режими встановлюються виключно цим Кодексом.

Стаття 71. Вибір та зміна митного режиму

1. Декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку, що визначені цим Кодексом.

2. Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених цим Кодексом.

3. Митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший, обраний декларантом відповідно до частини першої цієї статті, за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, що поміщуються у такий інший митний режим.

Стаття 72. Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим

1. За митним статусом товари поділяються на українські та іноземні.

2. Усі товари на митній території України (за винятком територій вільних митних зон) вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до цього Кодексу не встановлено, що такі товари не є українськими.

3. Товари, поміщені у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, зберігають митний статус товарів, визначений відповідно до положень зазначеної Конвенції.

{Статтю 72 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 73. Регулювання питань, пов’язаних із митним режимом

1. Умови перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у відповідному митному режимі, обмеження щодо їх використання, застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами України з питань митної справи та у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

2. Питання, пов’язані з виконанням необхідних митних формальностей та здійсненням митного контролю товарів, поміщених у відповідний митний режим, регулюються цим Кодексом.

Глава 13. Імпорт (випуск для вільного обігу)

Стаття 74. Митний режим імпорту (випуску для вільного обігу)

1. Імпорт (випуск для вільного обігу) - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Стаття 75. Умови поміщення товарів у митний режим імпорту

1. Митний режим імпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, а також до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

2. Законодавством України з питань митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів у митний режим імпорту замість митної декларації.

3. Для поміщення товарів у митний режим імпорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;

2) сплатити митні платежі, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту;

3) виконати встановлені відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

4. Якщо іноземні товари після ввезення їх на митну територію України були пошкоджені або втрачені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили або внаслідок протиправних дій третіх осіб, що підтверджується документально, за рішенням декларанта

вони можуть бути заявлені митному органу у митний режим імпорту в пошкодженому стані чи у фактичній кількості з додержанням щодо них встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. У разі втрати товарів після ввезення їх на митну територію України внаслідок протиправних дій третіх осіб митні платежі, встановлені на імпорт таких товарів, підлягають сплаті в повному обсязі у порядку, встановленому цим Кодексом. За рішенням декларанта або уповноваженої ним особи допускається поміщення пошкоджених товарів в інші митні режими.

5. У разі встановлення відповідно до закону заборон чи обмежень щодо ввезення на митну територію України відповідних товарів такі товари, випущені у вільний обіг на митній території України за попередніми, тимчасовими або періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим імпорту відповідно до умов, які діяли на момент їх випуску у вільний обіг.

6. У разі наявності авторизації на застосування процедури кінцевого використання товарів та дотримання умов процедури кінцевого використання товарів окремі іноземні товари можуть бути випущені у вільний обіг на митній території України за зниженими ставками ввізного мита, встановленими Митним тарифом України (далі - процедура кінцевого використання).

Під час застосування процедури кінцевого використання сплата різниці між сумою ввізного мита, визначеного за повними ставками Митного тарифу України, та сумою ввізного мита, визначеного за зниженими ставками Митного тарифу України, забезпечується відповідно до розділу X цього Кодексу.

{Статтю 75 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76. Митний статус товарів, поміщених у митний режим імпорту

1. Товари, поміщені у митний режим імпорту, набувають статусу українських товарів.

2. Підтвердженням українського статусу товарів, зазначених у частині першій цієї статті, є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг.

Стаття 76^{1}. Авторизація на застосування процедури кінцевого використання

1. Процедура кінцевого використання застосовується за умови наявності у підприємства авторизації на застосування процедури кінцевого використання, яка видається митним органом.

2. Для надання авторизації на застосування процедури кінцевого використання підприємство подає до митного органу заяву про надання авторизації та анкету самооцінки у порядку, передбаченому статтею 19^{4} цього Кодексу.

3. Рішення про надання авторизації на застосування процедури кінцевого використання приймаються в порядку, передбаченому главою 3 цього Кодексу.

Рішення про надання, відмову в наданні, зупинення (поновлення), внесення змін, скасування або анулювання авторизації на застосування процедури кінцевого використання оформлюється наказом митниці.

4. Необхідною умовою для отримання авторизації на застосування процедури кінцевого використання є відповідність підприємства критерію, визначеному пунктом 2 частини третьої статті 12 цього Кодексу.

5. В авторизації на застосування процедури кінцевого використання визначаються умови процедури кінцевого використання, зокрема:

1) перелік товарів, щодо яких підприємство має право застосовувати процедуру кінцевого використання, та їх кількість (якщо законом така кількість обмежена);

2) умови, за яких товари вважаються використаними за кінцевим (цільовим) призначенням;

3) строк, протягом якого товари, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, повинні бути використанні за кінцевим (цільовим) призначенням;

4) операції, які передбачається здійснювати з товарами, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, для забезпечення їх використання за кінцевим (цільовим) призначенням, у тому числі операції з виробництва або переробки товарів;

5) найменування та обов’язковий обсяг виходу продуктів виробництва або переробки (якщо процедура кінцевого використання передбачає операції з виробництва або переробки товарів);

6) строк, протягом якого підприємство підлягає моніторингу відповідності у випадку, визначеному частиною п’ятою статті 76^{4} цього Кодексу;

7) перелік підприємств, яким можуть передаватися права та обов’язки в межах авторизації на застосування процедури кінцевого використання, із зазначенням прав та обов’язків, які передаються;

8) перелік еквівалентних товарів, використання яких допускається під час здійснення операцій з товарами, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, (за наявності);

9) перелік інформації, яка має міститися у звіті про результати застосування процедури кінцевого використання, та документів, що додаються до звіту.

6. Після випуску товарів у вільний обіг на митній території України відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу підприємство має право відмовитися від використання таких товарів за кінцевим (цільовим) призначенням, за умови:

1) сплати митних платежів у порядку і розмірах, визначених цим Кодексом; або

2) вивезення товарів за межі митної території України.

{Главу 13 доповнено статтею 76^{1} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76^{2}. Передача прав та обов’язків на застосування процедури кінцевого використання

1. Права та обов’язки підприємства, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання, можуть бути повністю або частково передані іншому підприємству, крім обов’язків, визначених частиною четвертою цієї статті.

2. Перелік підприємств, яким планується передати права та обов’язки в межах авторизації на застосування процедури кінцевого використання, із зазначенням прав та обов’язків, які передаються, зазначається в заяві про надання авторизації на застосування процедури кінцевого використання або після отримання такої авторизації шляхом внесення змін до цієї авторизації.

3. Передача прав та обов’язків підприємством, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання, іншому підприємству здійснюється у разі наявності такого іншого підприємства у переліку, зазначеному в авторизації, та в межах, визначених у такій авторизації прав та обов’язків.

4. Обов’язки щодо надання забезпечення сплати митних платежів та подання звіту про результати застосування процедури кінцевого використання не можуть бути передані іншому підприємству та виконуються виключно підприємством, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання.

5. Підприємство, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання, несе відповідальність за недотримання умов процедури кінцевого використання, визначених в авторизації, підприємством, якому передано права та обов’язки за такою авторизацією.

{Главу 13 доповнено статтею 76^{2} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76^{3}. Строки використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням

1. Строк, протягом якого товари, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, повинні бути використані за кінцевим (цільовим) призначенням, встановлюється митним органом в авторизації на застосування процедури кінцевого використання, виходячи з конкретних особливостей використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням, у тому числі тривалості процесу виробництва або переробки товарів. Зазначений строк не може перевищувати 180 днів з дня завершення митного оформлення товарів, до яких застосовано процедуру кінцевого використання.

2. За обґрунтованим зверненням підприємства, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання, строк, встановлений відповідно до частини першої цієї статті, продовжується митним органом, але не більше 180 днів.

{Главу 13 доповнено статтею 76^{3} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76^{4}. Завершення процедури кінцевого використання

1. Використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням підтверджується підприємством, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання, шляхом подання до митного органу звіту про результати застосування процедури кінцевого використання. Такий звіт подається в межах строку, визначеного відповідно до частини першої статті 76^{3} цього Кодексу, та має містити інформацію про фактичне використання товарів, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, за кінцевим (цільовим) призначенням.

2. Митний орган розглядає звіт про результати застосування процедури кінцевого використання та приймає рішення:

1) про завершення процедури кінцевого використання - якщо підприємством забезпечено дотримання умов процедури кінцевого використання, визначених у авторизації на застосування процедури кінцевого використання, та товари використано за кінцевим (цільовим) призначенням; або

2) про відмову у завершенні процедури кінцевого використання - якщо підприємством не забезпечено дотримання умов процедури кінцевого використання, визначених в авторизації на застосування процедури кінцевого використання, та/або товари не використано за кінцевим (цільовим) призначенням.

3. У випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої цієї статті, до прийняття рішення про відмову у завершенні процедури кінцевого використання митний орган застосовує правила, передбачені статтями 19^{9} та 19^{10} цього Кодексу.

4. Рішення, передбачені частиною другою цієї статті, митний орган приймає протягом 15 днів після отримання звіту про результати застосування процедури кінцевого використання.

5. У разі якщо товари, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, є товарами, які за своїми характеристиками придатні для багаторазового (повторного) використання, підприємство підлягає моніторингу відповідності щодо дотримання умови щодо використання таких товарів за кінцевим (цільовим) призначенням протягом двох років після прийняття митним органом рішення про завершення процедури кінцевого використання.

6. У разі якщо митний орган прийняв рішення, визначене пунктом 1 частини другої цієї статті, забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу, повертається (вивільняється).

У разі якщо митний орган прийняв рішення, визначене пунктом 2 частини другої цієї статті, забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу, використовується для сплати відповідних митних платежів у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

7. У разі неподання підприємством звіту про результати застосування процедури кінцевого використання в межах строку, визначеного відповідно до частини першої статті 76^{3} цього Кодексу, митний орган приймає рішення про відмову у завершенні процедури кінцевого використання та рішення про зупинення авторизації на застосування процедури кінцевого використання відповідно до статті 19^{15} цього Кодексу.

8. У разі встановлення митним органом під час моніторингу відповідності порушення використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням підприємство, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання, зобов’язано сплатити митні платежі у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

9. Залишки та відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з виробництва або переробки товарів, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, а також природні втрати таких товарів за нормальних умов зберігання вважаються продуктами виробництва або переробки товарів, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, та митному контролю, митному оформленню не підлягають.

{Главу 13 доповнено статтею 76^{4} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76^{5}. Еквівалентна компенсація

1. На підставі авторизації на застосування процедури кінцевого використання допускається використання еквівалентних товарів під час здійснення операцій з товарами, до яких застосовано процедуру кінцевого використання.

2. Під еквівалентними товарами розуміються українські товари, які є ідентичними за описовими, кількісними і технічними характеристиками іноземним товарам, які вони замінюють, ввезеним для застосування процедури кінцевого використання на митній території України.

3. Про намір використання еквівалентних товарів підприємством зазначається у заяві про надання авторизації на застосування процедури кінцевого використання або після отримання авторизації на застосування процедури кінцевого використання шляхом внесення змін до авторизації на застосування процедури кінцевого використання відповідно до статті 19^{13} цього Кодексу.

{Главу 13 доповнено статтею 76^{5} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76^{6}. Особливості моніторингу відповідності дотримання умов процедури кінцевого використання

1. У разі передачі прав та обов’язків відповідно до статті 76^{2} цього Кодексу митні органи здійснюють моніторинг відповідності дотримання підприємством, якому передано такі права та обов’язки, умов процедури кінцевого використання, визначених в авторизації на застосування процедури кінцевого використання, в обсязі переданих прав та обов’язків.

2. Митні органи мають право здійснювати виїзд на об’єкти підприємств, яким надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання та/або передано права та обов’язки, визначені у такій авторизації, з метою перевірки дотримання умов процедури кінцевого використання, у тому числі проводити перевірку товарів, випущених у вільний обіг на митній території України відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу, їх обліку, внесення записів про здійснення операцій з такими товарами, найменування та обов’язкового обсягу виходу продуктів виробництва або переробки (якщо процедура кінцевого використання передбачає операції з виробництва або переробки товарів), фактичного використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням, у тому числі продовження використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням (якщо процедура кінцевого використання застосовується до товарів, які за своїми характеристиками придатні для багаторазового (повторного) використання).

3. Моніторинг відповідності дотримання підприємством умов процедури кінцевого використання, визначених в авторизації на застосування процедури кінцевого використання, завершується у разі:

1) якщо товари, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, були використані за кінцевим (цільовим) призначенням та митним органом прийнято рішення про завершення процедури кінцевого використання (крім випадку, передбаченого частиною п’ятою статті 76^{4} цього Кодексу);

2) закінчення строку, визначеного частиною п’ятою статті 76^4 цього Кодексу;

3) виконання умов, передбачених частиною шостою статті 76^1 цього Кодексу.

{Главу 13 доповнено статтею 76^6 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 76^7. Розпорядження товарами, до яких застосовано процедуру кінцевого використання, у разі зупинення, скасування або анулювання авторизації на застосування процедури кінцевого використання

1. У разі зупинення, скасування або анулювання авторизації на застосування процедури кінцевого використання застосування процедури кінцевого використання до нових партій товарів забороняється.

2. У разі якщо товари були випущені у вільний обіг на митній території України відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу, але не використані за кінцевим (цільовим) призначенням, протягом 30 днів з дня набрання чинності рішенням про скасування або анулювання авторизації на застосування процедури кінцевого використання підприємство, якому надано таку авторизацію, повинно:

1) сплатити митні платежі у порядку і розмірах, визначених цим Кодексом; або

2) вивезти товари за межі митної території України.

3. У разі якщо товари були випущені у вільний обіг на митній території України відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу та використані за кінцевим (цільовим) призначенням, протягом п’яти днів з дня набрання чинності рішенням про скасування або анулювання авторизації на застосування процедури кінцевого використання підприємство повинно подати до митного органу звіт про результати застосування процедури кінцевого використання, після отримання якого митний орган розглядає такий звіт та приймає рішення відповідно до частини другої статті 76^4 цього Кодексу.

4. У разі невиконання підприємством вимог, передбачених частиною другою або третьою цієї статті, забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу, використовується для сплати відповідних митних платежів у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

{Главу 13 доповнено статтею 76^7 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 14. Реімпорт

Стаття 77. Митний режим реімпорту

1. Реімпорт - це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 78. Умови поміщення товарів у митний режим реімпорту

1. Митний режим реімпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим.

2. У митний режим реімпорту можуть бути поміщені товари, які:

1) були вивезені за межі митної території України у митному режимі тимчасового вивезення та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового вивезення;

2) були вивезені за межі митної території України у митному режимі переробки за межами митної території та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;

3) були поміщені у митний режим експорту (остаточного вивезення) і повертаються особі, яка їх експортувала, у зв’язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у митний режим експорту, або з інших обставин, що перешкоджають виконанню цього договору, якщо ці товари:

{Абзац перший пункту 3 частини другої статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

а) повертаються на митну територію України у строк, що не перевищує шести місяців з дати вивезення їх за межі цієї території у митному режимі експорту;

б) перебувають у такому самому стані, в якому вони оформлені у митний режим експорту, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якого були виявлені недоліки, що спричинили реімпорт товарів.

3. Товари, зазначені в частині другій цієї статті, можуть бути також поміщені у митний режим реімпорту у разі, якщо:

1) під час перебування таких товарів за межами митної території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування за межами митної території України;

2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) у митний режим реімпорту поміщується лише частина товарів, раніше випущених для вивезення за межі митної території України.

4. Для поміщення товарів у митний режим реімпорту особа, на яку покладається обов’язок щодо дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) ввезти товари на митну територію України не пізніше, ніж у встановлений законодавством строк після їх вивезення за межі митної території України;

2) подати митному органу, що здійснює випуск товарів у митному режимі реімпорту, документи на такі товари;

3) надати митному органу документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реімпортуються.

Стаття 79. Окремі положення щодо застосування митного режиму реімпорту

1. Застосування митного режиму реімпорту можливе за умови можливості ідентифікації митним органом товарів, заявлених у цей митний режим, як таких, що були раніше випущені за межі митної території України.

2. До товарів, що вивозяться за межі митної території України з наміром подальшого реімпорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані в момент їх випуску.

3. Для забезпечення ідентифікації товарів, що реімпортуються, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу.

4. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

5. Реімпорт товарів, поміщених у митний режим експорту, згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу може бути здійснений експортером цих товарів або його правонаступником.

6. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реімпорту при ввезенні на митну територію України товарів іншою особою, ніж та, що їх вивезла, якщо це виправдано обставинами.

7. Декларування товарів у митний режим реімпорту може здійснюватися у будь-якому митному органі.

8. Замість митної декларації для декларування у митний режим реімпорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, що підтверджують попереднє вивезення зазначених товарів за межі митної території України.

Стаття 80. Митний статус товарів, поміщених у митний режим реімпорту

1. Українські товари, поміщені у митний режим реімпорту, зберігають статус українських товарів.

2. Іноземні товари, що реімпортуються згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу, після поміщення у митний режим реімпорту набувають статусу українських товарів.

3. Підтвердженням українського статусу товарів, зазначених у частині другій цієї статті, є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг.

Стаття 81. Повернення сум вивізного мита при реімпорті товарів

1. Після поміщення у митний режим реімпорту товарів згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу суми вивізного мита, сплачені при експорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам, у порядку, передбаченому цим Кодексом. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні товарів згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу у митний режим реімпорту справляються відповідно до Податкового кодексу України.

Глава 15. Експорт

Стаття 82. Митний режим експорту

1. Експорт (остаточне вивезення) - це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов’язань щодо їх зворотного ввезення.

Стаття 83. Умови поміщення товарів у митний режим експорту

1. Митний режим експорту може бути застосований до товарів, що призначені для вивезення за межі митної території України, та до товарів, що вже вивезені за межі цієї території та перебувають під митним контролем, за винятком товарів, заборонених до поміщення у цей митний режим відповідно до законодавства.

2. Для поміщення товарів у митний режим експорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів у митному режимі експорту, документи на такі товари;

2) сплатити митні платежі, якими відповідно до закону обкладаються товари під час вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту;

3) виконати вимоги щодо застосування передбачених законом заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) у випадках, встановлених законодавством, подати митному органу дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з вивезення товарів у третю країну (реекспорт).

3. Митні органи не вимагають обов’язкового підтвердження прибуття товарів, що експортуються, у пункт призначення за межами митної території України.

4. У разі встановлення актами законодавства заборон чи обмежень щодо вивезення відповідних товарів за межі митної території України товари, що:

1) поміщені в митний режим експорту, випускаються за межі митної території України відповідно до умов, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим;

2) фактично випущені за межі митної території України за періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим експорту відповідно до умов, що діяли на момент фактичного вивезення цих товарів.

Стаття 84. Митний статус товарів, поміщених у режим експорту

1. Товари, поміщені у митний режим експорту, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

2. Товари, що знаходяться за межами митної території України, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у митний режим експорту.

Глава 16. Реекспорт

Стаття 85. Митний режим реекспорту

1. Реекспорт - це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 86. Умови поміщення товарів у митний режим реекспорту

1. Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних та:

1) після ввезення на митну територію України перебували під митним контролем та не були поміщені у митний режим (у тому числі у зв’язку з обмеженнями чи заборонами щодо ввезення таких товарів на митну територію України);

2) були поміщені у митний режим тимчасового ввезення та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового ввезення;

3) були поміщені у митний режим переробки на митній території та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, або у вигляді продуктів їх переробки;

4) були поміщені у митний режим митного складу та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;

5) були поміщені у митний режим імпорту і повертаються нерезиденту - стороні зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у цей режим, у зв’язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов цього договору або з інших обставин, що перешкоджають його виконанню, якщо ці товари:

а) вивозяться протягом шести місяців з дати поміщення їх у митний режим імпорту;

б) перебувають у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якої були виявлені недоліки, що спричинили реекспорт товарів;

6) визнані помилково ввезеними на митну територію України.

2. Товари, зазначені у частині першій цієї статті, можуть бути також поміщені у митний режим реекспорту, якщо:

1) під час перебування таких товарів на митній території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування на митній території України;

2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) у митний режим реекспорту поміщується лише частина товарів, раніше ввезених на митну територію України.

3. У митний режим реекспорту також поміщуються товари, що перебували у митному режимі вільної митної зони, безмитної торгівлі та вивозяться за межі митної території України.

4. Для поміщення товарів у митний режим реекспорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;

2) надати митному органу документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реекспортуються;

3) у випадках, встановлених законодавством, подати митному органу дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з реекспорту цих товарів.

Стаття 87. Окремі положення щодо застосування митного режиму реекспорту

1. Застосування митного режиму реекспорту можливе за умови ідентифікації митним органом товарів, заявлених у цей режим, як таких, що були раніше ввезені на митну територію України.

2. Для товарів, що ввозяться з наміром подальшого реекспорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані на момент їх ввезення на митну територію України.

3. Для забезпечення ідентифікації товарів, що реекспортуються, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу.

4. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

5. Реекспорт товарів, поміщених у митний режим імпорту, згідно з пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу може бути здійснений імпортером цих товарів або його правонаступником.

6. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реекспорту при вивезенні за межі митної території України товарів іншою особою, ніж та, яка їх ввозила, якщо це виправдано обставинами.

7. Декларування товарів у митний режим реекспорту може здійснюватися у будь-якому митному органі, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

8. Товари, що реекспортуються, можуть вивозитися за межі митної території України однією чи кількома партіями. Допускається вивезення товарів, що реекспортуються, за межі митної території України не через той митний орган, через який товари ввозилися на цю територію.

9. Замість митної декларації для декларування у митний режим реекспорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, що підтверджують попереднє ввезення зазначених товарів на митну територію України.

Стаття 88. Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим реекспорту

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим реекспорту, зберігають статус іноземних товарів.

2. Товари, що набули статусу українських внаслідок імпорту та реекспортуються згідно з пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

Стаття 89. Повернення сум ввізного мита при реекспорті товарів

1. Після поміщення товарів у митний режим реекспорту згідно із пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу суми ввізного мита, сплачені при імпорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до цього Кодексу. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні товарів згідно з пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу в митний режим реекспорту справляються відповідно до Податкового кодексу України.

Глава 17. Транзит

Стаття 90. Митний режим транзиту

1. Транзит - це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між митними органами однієї чи кількох країн або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

{Частина перша статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 91. Переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення в режимі транзиту

1. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі транзиту митною територією України здійснюється як прохідний або внутрішній транзит, або каботаж.

{Частина перша статті 91 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Митний режим транзиту застосовується до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються:

{Абзац перший частини другої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1) прохідним транзитом від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України (у тому числі в межах одного пункту пропуску через державний кордон України);

2) внутрішнім транзитом або каботажем:

а) від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до митного органу, розташованого на митній території України;

б) від митного органу, розташованого на митній території України, до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України;

в) від одного пункту, розташованого на митній території України, до іншого пункту, розташованого на митній території України, у тому числі якщо частина цього переміщення проходить за межами митної території України;

г) від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до митного органу, розташованого на території України, зайнятій сушею, та у зворотному напрямку.

Стаття 91^{1}. Транзитні спрощення

1. Підприємство має право в порядку та на умовах, визначених цим Кодексом, застосовувати такі транзитні спрощення:

1) статус авторизованого вантажовідправника МДП, що дозволяє підприємству поміщувати товари в митний режим транзиту на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року на об’єкті підприємства, визначеному в авторизації на застосування цього транзитного спрощення, з метою початку операції МДП без пред’явлення таких товарів та книжки МДП митному органу відправлення;

2) статус авторизованого вантажоодержувача МДП, що дозволяє підприємству отримувати товари, які переміщувалися транзитом на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року на об’єкті підприємства, визначеному в авторизації на застосування цього транзитного спрощення, з метою припинення операції МДП без пред’явлення таких товарів та книжки МДП митному органу призначення.

Підприємство також може застосовувати інші транзитні спрощення, передбачені міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, у порядку та на умовах, визначених такими міжнародними договорами та законодавством України з питань митної справи.

2. Підприємство, якому надано авторизацію на застосування транзитного спрощення, передбаченого Конвенцією про процедуру спільного транзиту, може застосовувати таке спрощення для цілей внутрішнього транзиту.

3. Авторизація на застосування транзитного спрощення, визначеного пунктом 1 або 2 частини першої цієї статті, надається підприємству, яке:

1) є резидентом;

2) заявляє про намір регулярно здійснювати операції, пов’язані з транзитним переміщенням товарів за операціями МДП;

3) відповідає критеріям, зазначеним у пунктах 1, 2 та 4 частини третьої статті 12 цього Кодексу.

4. Обов’язковою умовою надання авторизації на застосування транзитного спрощення "статус авторизованого вантажовідправника МДП", додатково до умов, визначених частиною третьою цієї статті, є наявність у підприємства авторизації на застосування спрощення, визначеного пунктом 5 частини першої статті 13 цього Кодексу, або аналогічного спрощення, передбаченого Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

5. Порядок виконання митних формальностей під час застосування транзитних спрощень визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Кодекс доповнено статтею 91^{1} згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Стаття 92. Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту

1. Митний режим транзиту може бути застосований як до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України, так і до таких, що перебувають на митній території України.

2. У митний режим транзиту можуть бути поміщені товари, транспортні засоби комерційного призначення незалежно від їх митного статусу.

3. У митний режим транзиту можуть бути поміщені будь-які товари, крім заборонених законодавством для ввезення та/або транзиту через митну територію України.

4. Для поміщення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати митному органу митну декларацію (документ, який відповідно до статті 94 цього Кодексу використовується замість митної декларації), товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок-фактуру (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару;

2) у випадках, визначених законодавством, надати митному органу дозвільний документ на транзит через митну територію України, який видається відповідними уповноваженими органами;

3) у випадках, встановлених цим Кодексом, надати забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу;

{Пункт 3 частини четвертої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4) забезпечити виконання вимог та зобов’язань, визначених міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частину четверту статті 92 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Під час поміщення товарів у митний режим транзиту забезпечується ідентифікація товарів шляхом накладання пломб, у тому числі пломб спеціального типу, відповідно до частини другої статті 326 цього Кодексу.

Опломбуванню підлягає:

1) простір, що містить товари, якщо транспортний засіб або контейнер був визнаний митним органом відправлення придатним для пломбування; або

2) кожне окреме паковання.

Якщо накладання пломб, передбачене пунктами 1 і 2 цієї частини, неможливе через непридатність для пломбування транспортного засобу, контейнера або кожного окремого паковання, митний орган відправлення приймає рішення про неопломбування товарів, покладаючись на опис товарів у митній декларації чи у товаросупровідних документах (якщо такий опис є достатнім для забезпечення надійної ідентифікації товарів, зокрема, містить інформацію про їх кількість і будь-які специфічні ознаки), або застосовує інші засоби забезпечення ідентифікації товарів відповідно до частини другої статті 326 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 92 в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

6. Митний орган відправлення визнає транспортні засоби комерційного призначення та контейнери придатними до пломбування за таких умов:

1) пломби можуть накладатися на транспортний засіб або контейнер у простий та надійний спосіб;

2) транспортний засіб або контейнер сконструйований так, що у разі вилучення або підкладання товарів таке вилучення або підкладання залишає видимі сліди, пломби ламаються чи залишаються ознаки втручання, або електронна система моніторингу реєструє вилучення або підкладання;

3) транспортний засіб або контейнер не містить прихованих просторів, у яких можуть бути сховані товари;

4) призначений для товарів простір є легкодоступним для здійснення огляду митними органами.

Автотранспортні засоби (моторні транспортні засоби, причепи, напівпричепи) та контейнери, допущені до перевезення товарів під митними пломбами відповідно до

міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, або відповідно до порядку, визначеного центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, вважаються придатними для пломбування.

{Частина шоста статті 92 в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

Стаття 92[1]. Митна декларація та транспортні засоби комерційного призначення

1. Для поміщення товарів у митний режим транзиту подається митна декларація виключно щодо товарів, які переміщуються або будуть переміщуватися в одному транспортному засобі (контейнері чи пакованні) від одного митного органу відправлення до одного митного органу призначення.

Одна митна декларація для поміщення товарів у митний режим транзиту може включати товари, які переміщуються або будуть переміщуватися від одного митного органу відправлення до одного митного органу призначення більше ніж в одному контейнері або більше ніж в одному пакованні, за умови що такі контейнери або паковання завантажені та переміщуються одним транспортним засобом.

2. Під одним транспортним засобом, за умови що товари, які перевозяться, відправляються разом, розуміється таке:

1) автотранспортний засіб разом із причепом (причепами) або напівпричепом (напівпричепами);

2) склад зчеплених разом залізничних транспортних засобів або вагонів;

3) судна, що становлять зчалену групу.

3. Якщо використання транспортного засобу для цілей транзиту передбачає завантаження товарів у більше ніж одному митному органі відправлення та/або розвантаження товарів у більше ніж одному митному органі призначення (у тому числі консолідованих відправлень/вантажів), для кожного такого відправлення подаються окремі митні декларації.

{Кодекс доповнено статтею 92[1] згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Стаття 93. Вимоги до переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі транзиту

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту, повинні:

1) перебувати у незмінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання;

2) не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту;

3) бути доставленими у митний орган призначення до закінчення строку, встановленого статтею 95 цього Кодексу, або строку, встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту;

{Пункт 3 частини першої статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

4) мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування.

2. Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим транзиту, можуть піддаватися операціям з технічного обслуговування та ремонту, потреба в яких виникла під час перебування їх на митній території України.

3. За умови забезпечення ідентифікації товарів, що переміщуються у режимі транзиту, та дотримання інших вимог, встановлених цим Кодексом, допускається перевезення зазначених товарів транспортним засобом, який здійснює перевезення в межах митної території України товарів, які не перебувають під митним контролем.

Стаття 94. Документи, що використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту

1. Для декларування у митний режим транзиту товарів, що переміщуються будь-яким видом транспорту, крім випадків, визначених цією статтею, використовується митна декларація (у тому числі попередня митна декларація).

{Частина перша статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 3229-IX від 13.07.2023}

2. У разі транзиту в межах одного пункту пропуску або для декларування товарів, що не є підакцизними, залежно від виду транспорту замість митної декларації може використовуватися авіаційна вантажна накладна (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading).

3. Для декларування товарів, що не є підакцизними, замість митної декларації залежно від виду транспорту може використовуватися накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (CIM), накладна ЦІМ/УМВС (ЦИМ/СМГС, CIM/SMGS), книжка МДП (Carnet TIR).

4. Незалежно від виду транспорту для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення може використовуватися книжка А.Т.А. або книжка CPD.

5. У випадках, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, передбачені такими договорами.

{Частину шосту статті 94 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

7. Для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються внутрішнім транзитом, може використовуватися електронна транзитна декларація, що відповідає формату та набору даних, встановленим Конвенцією про процедуру спільного транзиту. У такому разі забезпечення сплати митних платежів надається відповідно до розділу X цього Кодексу із застосуванням гарантій, передбачених Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

{Статтю 94 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

8. Незалежно від виду транспорту для декларування у митний режим транзиту військової техніки та інших товарів підрозділів збройних сил держав - членів Європейського Союзу, держав - членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України, замість митної декларації може використовуватися Форма 302 за формою держави, з якої направляються такі підрозділи.

{Статтю 94 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

Стаття 95. Строки транзитних перевезень

1. Встановлюються такі строки транзитних перевезень до митного органу призначення в Україні залежно від виду транспорту, якщо інше не передбачено цією статтею:

{Абзац перший частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 3229-IX від 13.07.2023}

1) для автомобільного транспорту - 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці - 5 діб);

{Пункт 1 частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2) для залізничного транспорту - 28 діб;

3) для авіаційного транспорту - 5 діб;

4) для морського та річкового транспорту - 20 діб;

5) для трубопровідного транспорту - 31 доба;

6) для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) - 90 діб.

2. До строків, зазначених у частині першій цієї статті, не включається:

1) час дії обставин, зазначених у статті 192 цього Кодексу;

2) час зберігання товарів під митним контролем (за умови інформування митного органу, який контролює їх переміщення);

3) час, необхідний для здійснення інших операцій з товарами, у випадках, передбачених цим розділом (за умови інформування митного органу, який контролює переміщення цих товарів);

4) час, протягом якого товари, транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим транзиту, не можуть бути своєчасно доставлені до митного органу призначення внаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил.

{Частину другу статті 95 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

3. Під час поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту строки транзитних перевезень встановлюються митним органом країни відправлення відповідно до положень зазначеної Конвенції.

Строки транзитних перевезень, встановлені митними органами країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту, є незмінними.

{Статтю 95 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 96. Застосування митного режиму транзиту при перевантаженні товарів

1. Перевантаження товарів, що переміщуються у митному режимі транзиту, з одного транспортного засобу на інший допускається з дозволу митного органу, в зоні діяльності якого проводиться перевантаження.

2. Якщо перевантаження може бути здійснене без порушення митних пломб та інших засобів забезпечення ідентифікації, таке перевантаження допускається без дозволу, але з попереднім інформуванням митного органу.

3. Проведення угрупування пакувальних місць, зміна упаковки, маркування, сортування, а також ремонт та заміна пошкодженої упаковки здійснюються з дозволу митного органу.

4. Для отримання дозволу митного органу особою, відповідальною за дотримання вимог митного режиму, митному органу подається тільки товарно-транспортний документ на перевезення товару. У разі відмови у наданні дозволу митний орган зобов’язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася з проханням надати дозвіл, про причини і підстави такої відмови.

5. Під час переміщення товарів у митному режимі транзиту дозволяється здійснення заміни моторного транспортного засобу з попереднім інформуванням митного органу призначення про причини такої заміни, якщо така заміна не потребує перевантаження товарів.

6. При вивезенні за межі митної території України товарів, поміщених у митні режими експорту, реекспорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території, положення цієї глави застосовуються з моменту початку переміщення зазначених товарів з митного органу відправлення і до моменту пред’явлення їх митному органу призначення.

7. Перевантаження та інші операції з товарами, що переміщуються у митному режимі транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, здійснюються відповідно до положень зазначеної Конвенції.

{Статтю 96 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 97. Каботажні перевезення

1. Під каботажем розуміється перевезення українських та іноземних товарів шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном,

допускаються до каботажного перевезення між митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, на іноземне судно.

{Частина перша статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. Іноземні товари перебувають під митним контролем протягом усього часу каботажу.

Стаття 98. Розміщення товарів на борту морських (річкових) суден для каботажного перевезення

1. Каботажні перевезення іноземних товарів на борту морського (річкового) судна разом з українськими товарами здійснюються за умови їх надійної ідентифікації.

2. Якщо забезпечення надійної ідентифікації товарів неможливе, українські товари розміщуються на борту судна окремо від іноземних товарів.

Стаття 99. Навантаження та вивантаження товарів, що перевозяться каботажем

1. Навантаження на судна товарів, що перевозяться каботажем, та їх вивантаження з цих суден здійснюються в морських (річкових) портах за місцем розташування митних органів.

2. Дозволи на навантаження та/або вивантаження товарів надаються митними органами невідкладно після отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу митні органи зобов’язані невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини та підстави такої відмови.

3. У разі одночасного каботажного перевезення іноземних та українських товарів митний орган дозволяє навантаження або вивантаження українських товарів у найкоротший строк після прибуття судна в місце завантаження або розвантаження.

4. За письмовим зверненням власника товарів, що переміщуються каботажем, чи уповноваженої ним особи митний орган дозволяє здійснити під контролем посадових осіб цього органу та на умовах, визначених цим Кодексом, навантаження та/або вивантаження зазначених товарів в іншому пункті, ніж це було спочатку заплановано, у тому числі поза місцем розташування митних органів, а також поза робочим часом, встановленим для митних органів, зі справлянням відповідної плати, передбаченої цим Кодексом.

5. Якщо судно, що здійснює каботажне перевезення товарів, внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається в місцях, де немає митних органів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та інформування митних органів. При цьому товари продовжують перебувати в каботажі.

Стаття 100. Документи, необхідні для допуску товарів до каботажного перевезення

1. Для каботажного перевезення товарів митному органу подається документ, що містить перелік товарів, призначених для такого перевезення, відомості про судно, що здійснюватиме таке перевезення, а також назву українського порту або портів, де повинно здійснюватися вивантаження зазначених товарів. Цей документ після виконання митних формальностей є підставою для здійснення одного каботажного перевезення зазначених у ньому товарів. Митний орган, що виконав митні формальності, повідомляє про це митні органи призначення. При вивантаженні товарів у пункті призначення митному органу подається перелік товарів, що підлягають вивантаженню в цьому пункті.

2. Якщо судно регулярно здійснює каботажні перевезення ідентичних товарів між одними й тими самими пунктами, документ, зазначений у частині першій цієї статті, є підставою для здійснення перевезень протягом визначеного перевізником та погодженого митним органом строку. Митний орган, що виконав митні формальності, повідомляє про це митні органи призначення. У такому випадку перед навантаженням товарів на судно митному органу подається тільки перелік цих товарів, а при вивантаженні - тільки перелік товарів, що вивантажуються.

Стаття 101. Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим транзиту

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим транзиту, зберігають статус іноземних товарів.

2. Українські товари, поміщені у митний режим транзиту, зберігають статус українських товарів.

Стаття 102. Завершення митного режиму транзиту

1. Митний режим транзиту завершується вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, за межі митної території України. Таке вивезення здійснюється під контролем митного органу призначення.

2. При вивезенні за межі митної території України товарів, поміщених у митний режим транзиту, окремими партіями митний режим транзиту вважається завершеним після фактичного вивезення за межі митної території України останньої з таких окремих партій.

3. При ввезенні товарів на митну територію України з метою подальшого їх поміщення у відповідний митний режим митний режим транзиту завершується фактичним доставленням товарів до визначеного митним органом або узгодженого з ним місця доставки.

{Частина третя статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. Митний режим транзиту також завершується поміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення в інший митний режим при дотриманні вимог, встановлених цим Кодексом.

5. Для завершення митного режиму транзиту особою, відповідальною за дотримання вимог митного режиму, до закінчення строку, встановленого статтею 95 цього Кодексу, митному органу призначення повинні бути представлені товари, поміщені у митний режим транзиту, та митна декларація або інший документ, визначений статтею 94 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Митний орган призначення після представлення товарів, поміщених у митний режим транзиту, та митної декларації або іншого документа, визначеного статтею 94 цього Кодексу, перевіряє дотримання вимог, встановлених законодавством України з питань митної справи до переміщення товарів у митному режимі транзиту, та виконує митні формальності, необхідні для завершення митного режиму транзиту.

7. Українські товари, що переміщувалися у митному режимі транзиту згідно з положеннями підпунктів "в" та "г" пункту 2 частини другої статті 91 цього Кодексу, випускаються з-під митного контролю після фактичного доставлення цих товарів до відповідного розташованого на митній території України пункту, визначеного митним органом або узгодженого з ним.

{Частина сьома статті 102 в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

8. Митний режим транзиту припиняється митним органом у разі:

1) конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

2) повної втрати товарів, транспортних засобів комерційного призначення внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) примусового відчуження або вилучення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

4) реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", та після надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

{Частина восьма статті 102 в редакції Закону № 3475-IX від 21.11.2023}

9. Митний режим транзиту також припиняється за рішенням митного органу у разі надання декларантом або уповноваженою ним особою:

митної декларації або документа, що її замінює, оформлених у країні, в якій товари поміщені під митну процедуру; або

будь-якого іншого документального доказу того, що товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають за межами митної території України, засвідченого митним органом іноземної держави.

{Статтю 102 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

10. У разі припинення митного режиму транзиту згідно з частиною восьмою цієї статті вивезення товарів за межі митної території України не вимагається.

У разі припинення митного режиму транзиту згідно з частинами восьмою і дев'ятою цієї статті забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до пункту 3 частини четвертої статті 92 цього Кодексу, підлягає поверненню (вивільненню).

{Частина десята статті 102 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

11. Завершення митного режиму транзиту товарів, поміщених у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, здійснюється відповідно до положень зазначеної Конвенції.

{Статтю 102 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 102[1]. Особливості застосування процедури спільного транзиту

1. Встановлення факту та місця виникнення обов'язку із сплати митних платежів щодо товарів, поміщених у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, визначення осіб, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів, розрахунок суми митних платежів, пред'явлення вимог та контроль за сплатою суми митних платежів (у тому числі на користь інших країн), здійснюються відповідно до положень зазначеної Конвенції.

2. Митні органи приймають та визнають відомості, документи та іншу інформацію, незалежно від формату, отриману від компетентних органів інших країн відповідно до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

{Главу 17 доповнено статтею 102[1] згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 18. Тимчасове ввезення

Стаття 103. Митний режим тимчасового ввезення

1. Тимчасове ввезення - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Стаття 104. Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового ввезення

1. Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним

контролем або поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем.

2. Законодавством України з питань митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації.

3. Митний орган, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового ввезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реекспорті.

4. Для ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим тимчасового ввезення, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу. Зазначені засоби застосовуються митними органами тільки у тих випадках, коли комерційні способи забезпечення ідентифікації є недостатніми.

5. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

6. Для поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна:

1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового ввезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового ввезення;

2) у випадках, передбачених законодавством, надати митному органу зобов’язання про реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово ввозяться, у строки, встановлені митним органом;

3) подати митному органу дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством;

4) сплатити митні платежі відповідно до статті 106 цього Кодексу або забезпечити виконання зобов’язання із сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

Стаття 105. Товари, транспортні засоби, які можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами

1. У митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами поміщуються виключно:

товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у статті 189 цього Кодексу та в Додатках B.1-B.9, C, D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік), на умовах, визначених цими Додатками;

повітряні судна, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу, крім літаків масою порожнього обладнаного апарата понад 10000 кг, але не більше 30000 кг та максимальною пасажиромісткістю від 44 до 110 місць;

військова техніка та інші товари підрозділів збройних сил держав - членів Європейського Союзу, держав - членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України.

{Частина перша статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1796-VIII від 20.12.2016, з урахуванням змін, внесених Законом № 2239-VIII від 07.12.2017; в редакції Закону № 3345-IX від 23.08.2023}

2. У разі порушення умов митного режиму тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов’язана сплатити суму податкового зобов’язання та пеню відповідно до Податкового кодексу України.

Стаття 106. Товари, що можуть поміщуватися у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами

1. У митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами відповідно до положень Додатка E до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік) можуть поміщуватися товари (за винятком підакцизних), не зазначені у статтях 105, 189 цього Кодексу, а також у Додатках B.1-B.9, C, D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік), або такі, що не відповідають вимогам зазначених Додатків.

2. У разі тимчасового ввезення товарів з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами за кожний повний або неповний календарний місяць заявленого строку перебування на митній території України сплачується 3 відсотки суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

3. Сума митних платежів сплачується при поміщенні товарів у митний режим тимчасового ввезення та розраховується за встановлений митним органом строк дії цього митного режиму.

4. У такому ж порядку сплачуються митні платежі у разі продовження строку тимчасового ввезення зазначених товарів відповідно до статті 108 цього Кодексу.

5. Загальна сума митних платежів, яка підлягає сплаті за час перебування товарів у митному режимі тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, не повинна перевищувати суми, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

6. Сума митних платежів, сплачена на підставі умовного часткового звільнення від оподаткування митними платежами, поверненню не підлягає.

7. У разі випуску товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, у вільний обіг на митній території України або передачі таких товарів у користування іншій особі митні платежі сплачуються в обсязі, передбаченому законом для ввезення цих товарів на митну територію України у митному режимі імпорту, за відрахуванням суми, вже сплаченої на підставі умовного часткового звільнення цих товарів від оподаткування митними платежами. При

цьому за період, коли застосовувалося таке звільнення, підлягають сплаті проценти з сум податкових зобов’язань, що підлягали б сплаті у разі, якщо б щодо таких сум надавалося розстрочення податкових зобов’язань відповідно до розділу II Податкового кодексу України.

8. Кабінет Міністрів України може встановлювати перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами. Зміст такого переліку повідомляється Депозитарію Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік).

Стаття 107. Операції з транспортними засобами, поміщеними в митний режим тимчасового ввезення

1. Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені в митний режим тимчасового ввезення, можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом строку перебування в митному режимі тимчасового ввезення.

Стаття 108. Строки тимчасового ввезення

1. Строк тимчасового ввезення товарів встановлюється митним органом у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

2. Строк тимчасового ввезення транспортних засобів комерційного призначення встановлюється митним органом з урахуванням того, що ці транспортні засоби повинні бути вивезені за межі митної території України після закінчення транспортних операцій, для яких вони були ввезені.

{Частина друга статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

3. З урахуванням мети ввезення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення, особливостей транспортних операцій та інших обставин попередньо встановлений строк тимчасового ввезення товарів відповідно до частини першої цієї статті та/або транспортних засобів комерційного призначення відповідно до частини другої цієї статті за письмовою заявою власника цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженої ним особи може бути продовжений відповідним митним органом. У разі відмови у продовженні строку тимчасового ввезення митний орган зобов’язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася із заявою про продовження строку тимчасового ввезення, про причини та підстави такої відмови.

{Частина третя статті 108 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

4. Якщо товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, не можуть бути своєчасно вивезені за межі митної території України внаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил, перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється на час такого арешту (вилучення).

Якщо транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, не можуть бути своєчасно вивезені за межі митної території України: внаслідок дії обставин, зазначених у статті 192 цього Кодексу; у разі зберігання таких транспортних засобів під митним контролем (за умови інформування митного органу, який контролює їх переміщення); у разі здійснення інших операцій з такими транспортними засобами у випадках, передбачених цим Кодексом (за умови інформування митного органу, який контролює їх переміщення); у разі накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил, перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється на час дії таких обставин, зберігання, арешту (вилучення) або здійснення таких операцій.

{Частина четверта статті 108 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 109. Передача права на тимчасове ввезення

1. За заявою особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового ввезення, митний орган надає дозвіл на передачу права використання режиму тимчасового ввезення щодо товарів будь-якій іншій особі за умови, що така інша особа:

1) відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом; та

2) приймає на себе зобов’язання особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового ввезення.

Стаття 110. Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення

1. Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення здійснюється шляхом надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

{Частина перша статті 110 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Забезпечення сплати митних платежів повертається (вивільняється) у порядку та строки, визначені розділом X цього Кодексу, після завершення режиму тимчасового ввезення.

{Частина друга статті 110 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Надання забезпечення сплати митних платежів для митного режиму тимчасового ввезення не вимагається щодо:

{Абзац перший частини третьої статті 110 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

1) устаткування для підготовки радіо- чи телепередач і репортажів, а також транспортних засобів, спеціально пристосованих для використання для цілей радіо- чи телепередач;

2) контейнерів, піддонів та упаковок;

3) наукового і педагогічного устаткування та матеріалів для забезпечення добробуту мореплавців, що використовуються на борту суден;

4) особистих речей;

5) товарів, ввезених для спортивних цілей;

6) товарів, що ввозяться в рамках прикордонного обігу;

7) медичного, хірургічного і лабораторного устаткування, а також будь-яких товарів, таких як автомобілі чи інші транспортні засоби, ковдри, намети, збірні будинки, інших товарів першої необхідності, відправлених як допомога потерпілим від стихійного лиха чи подібних катастроф;

8) транспортних засобів комерційного призначення;

9) тяглових тварин, тварин, ввезених для перегону на нове пасовисько чи випасання на землях, розташованих у прикордонній смузі (контрольованому прикордонному районі);

10) товарів, які тимчасово ввозяться на митну територію України з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами;

11) повітряних суден, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу;

12) товарів, які тимчасово ввозяться на митну територію України суб’єктами літакобудування, що підпадають під дію статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості", з метою проведення досліджень або випробувань;

{Частину третю статті 110 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 1796-VIII від 20.12.2016}

13) товарів, які тимчасово ввозяться на митну територію України суб’єктами космічної діяльності, що підпадають під дію законів України "Про державну підтримку космічної діяльності" та "Про космічну діяльність", з метою проведення досліджень або випробувань;

{Частину третю статті 110 доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

14) військової техніки та інших товарів, зазначених у частині першій статті 252^{1} цього Кодексу.

{Частину третю статті 110 доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

Стаття 111. Митний статус товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних товарів.

Стаття 112. Завершення митного режиму тимчасового ввезення

1. Митний режим тимчасового ввезення завершується шляхом реекспорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або шляхом поміщення їх в інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частинами третьою та п’ятою цієї статті.

{Частина перша статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

2. Якщо заборони або обмеження щодо імпорту, що діяли на момент тимчасового ввезення товарів, скасовано протягом їх перебування у митному режимі тимчасового ввезення, дозволяється завершення митного режиму тимчасового ввезення шляхом випуску товарів для вільного обігу на митній території України.

3. Митний режим тимчасового ввезення припиняється митним органом у разі:

1) конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

2) повної втрати товарів, транспортних засобів комерційного призначення внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) примусового відчуження або вилучення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

4) реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", та після надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

{Частина третя статті 112 в редакції Закону № 3475-IX від 21.11.2023}

4. У разі припинення митного режиму тимчасового ввезення згідно з частинами третьою та п’ятою цієї статті реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення не вимагається, а забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до статті 110 цього Кодексу, підлягає поверненню (вивільненню).

{Частина четверта статті 112 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

5. Митний режим тимчасового ввезення товарів військового призначення та подвійного використання, ввезених на митну територію України з використанням дозвільного документа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, які використані (спожиті) або знищені, припиняється на підставі погодження зазначеного органу, отриманого митним органом з використанням механізму "єдиного вікна" відповідно до цього Кодексу.

{Статтю 112 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

Глава 19. Тимчасове вивезення

Стаття 113. Митний режим тимчасового вивезення

1. Тимчасове вивезення - це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Стаття 114. Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення

1. Митний режим тимчасового вивезення може бути застосований до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України.

2. Законодавством України з питань митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення замість митної декларації.

3. Митний орган, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового вивезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реімпорті.

{Частина третя статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

4. Для забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим тимчасового вивезення, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу. Митні органи застосовують зазначені засоби тільки у тих випадках, коли комерційні способи ідентифікації є недостатніми.

5. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

6. Для поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна:

1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового вивезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового вивезення;

2) у випадках, передбачених законодавством, надати митному органу зобов’язання про реімпорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово вивозяться, у строки, встановлені митним органом;

3) подати митному органу дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове вивезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством.

Стаття 115. Операції з транспортними засобами комерційного призначення, поміщеними у митний режим тимчасового вивезення

1. Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим тимчасового вивезення, можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом строку перебування у митному режимі тимчасового вивезення.

Стаття 116. Строки тимчасового вивезення

1. Строк тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення встановлюється митним органом у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у зазначений митний режим.

2. З урахуванням мети тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та інших обставин строк, зазначений у частині першій цієї статті, може бути продовжений відповідним митним органом.

3. У разі якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення поміщені у митний режим тимчасового вивезення, не можуть бути своєчасно реімпортовані внаслідок накладення на них арешту, перебіг строку тимчасового вивезення зупиняється на час такого арешту.

Стаття 117. Передача права на тимчасове вивезення

1. За заявою особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового вивезення, митний орган надає дозвіл на передачу права використання режиму тимчасового вивезення щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення будь-якій іншій особі за умови, що така інша особа:

1) відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом; та

2) бере на себе зобов’язання особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового вивезення.

Стаття 118. Звільнення від оподаткування митними платежами в митному режимі тимчасового вивезення

1. При поміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення та їх реімпорті до закінчення строку, встановленого митним органом, до цих товарів, транспортних засобів застосовується умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами.

Стаття 119. Митний статус товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення

1. Українські товари, поміщені в митний режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських товарів.

Стаття 120. Завершення митного режиму тимчасового вивезення

1. Митний режим тимчасового вивезення завершується шляхом реімпорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх в інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частинами третьою та п’ятою цієї статті.

{Частина перша статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

2. Якщо заборони або обмеження щодо експорту, що діяли на момент тимчасового вивезення товарів, скасовано протягом їх перебування у митному режимі тимчасового вивезення, дозволяється завершення митного режиму тимчасового вивезення шляхом випуску товарів у митному режимі експорту.

3. Митний режим тимчасового вивезення припиняється митним органом у разі конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

4. У разі припинення митного режиму тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення згідно з частинами третьою та п’ятою цієї статті їх реімпорт не вимагається.

{Частина четверта статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

5. Митний режим тимчасового вивезення товарів військового призначення та подвійного використання, вивезених за межі митної території України з використанням дозвільного документа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, які використані (спожиті) або знищені, припиняється на підставі погодження зазначеного органу, отриманого митним органом з використанням механізму "єдиного вікна" відповідно до цього Кодексу.

{Статтю 120 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

Глава 20. Митний склад

Стаття 121. Митний режим митного складу

1. Митний склад - це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 122. Умови поміщення товарів у митний режим митного складу

1. У митний режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком:

1) товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України;

2) товарів, строк придатності для споживання або використання яких закінчився;

3) товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;

4) живих тварин;

5) електроенергії, що переміщується лініями електропередачі.

2. Для поміщення товарів у митний режим митного складу митного органу подаються митна декларація, товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару. Товари, що поміщуються у митний режим митного складу, декларуються митному органу утримувачем митного складу.

3. Розміщення на митному складі товарів, поміщених в інші, ніж митний склад, митні режими (транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території) для їх зберігання, перевантаження або дозавантаження транспортного засобу здійснюється на підставі митної декларації, раніше оформленої відповідно до таких інших митних режимів, або документа, що її замінював, - накладної УМВС (СМГС), накладної ЦІМ (СІМ), накладної ЦІМ/УМВС (ЦИМ/СМГС, CIM/SMGS), книжки МДП (Carnet TIR) тощо. У цьому разі поміщення таких товарів у митний режим митного складу не відбувається. Товари, що вивантажуються на митний склад і призначені для зберігання більше ніж на 90 днів, підлягають поміщенню у митний режим митного складу.

4. У разі надходження товарів у складі консолідованих вантажів з метою подальшої доставки в митний орган призначення при перевантаженні таких товарів з одного транспортного засобу на інший їх розміщення на митному складі або поміщення у митний режим митного складу не є обов’язковим.

5. Митним органам для поміщення товарів у митний режим митного складу забороняється вимагати:

1) подання інших, ніж передбачені у частинах другій і третій цієї статті, документів (у тому числі документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів);

2) проведення заходів офіційного контролю.

{Пункт 2 частини п'ятої статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 123. Умови поміщення у митний режим митного складу товарів, розміщених на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, та їх реекспорту

1. Товари, що ввозяться на митну територію України і розміщуються на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, поміщуються у митний режим митного складу на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, на яке накладено електронний підпис.

{Частина перша статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 2919-IX від 07.02.2023}

2. Електронне повідомлення надсилається митному органу протягом чотирьох годин з моменту фактичного розміщення товарів на митному складі. Митний орган надсилає утримувачу митного складу підтвердження дати та часу отримання електронного повідомлення. Розміщення товарів на митному складі дозволу митного органу не потребує.

3. Поміщення у митний режим реекспорту товарів, розміщених на митних складах, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюється на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, на яке накладено електронний підпис.

{Частина третя статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 2919-IX від 07.02.2023}

4. Електронне повідомлення надсилається митному органу не пізніше, ніж за чотири години до моменту фактичного випуску товарів з митного складу. Митний орган надсилає утримувачу митного складу підтвердження дати та часу отримання електронного повідомлення.

5. Якщо протягом двох годин з моменту отримання електронного повідомлення про реекспорт товарів митний орган не повідомив утримувача митного складу про намір здійснити митний огляд таких товарів, дозволяється випускати ці товари з митного складу з метою їх реекспорту.

6. Форми електронних повідомлень, передбачених цією статтею, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, і ґрунтуються на звичайних правилах складського обліку.

Стаття 124. Умови розміщення товарів, що переміщуються у складі консолідованих вантажів, на митному складі та подальшого розпорядження ними

1. Під консолідованим вантажем розуміється вантаж, що перевозиться одним транспортним засобом і складається з двох і більше партій товарів для різних одержувачів або для одного одержувача від різних відправників.

2. Переміщення консолідованих вантажів, що ввозяться на митну територію України, від митного органу відправлення на кордоні до митного органу призначення з проміжним розміщенням цих вантажів на митному складі здійснюється на підставі договорів на перевезення.

3. Для здійснення контролю за переміщенням консолідованих вантажів, що ввозяться на митну територію України, з митного органу відправлення на кордоні до митного органу, в зоні діяльності якого розташований митний склад, а також для поміщення товарів, що переміщуються у складі цих вантажів, у митний режим митного складу використовується попередня митна декларація, що складається на весь обсяг консолідованого вантажу.

4. Контроль за переміщенням товарів з митного органу, в зоні діяльності якого розташований митний склад, до митного органу призначення для кінцевого одержувача здійснюється на підставі поданих утримувачем складу нових митних декларацій або документів, що їх замінюють, для внутрішнього транзиту товарів.

5. Кінцевий одержувач товару має право на повторне поміщення цього товару у митний режим митного складу.

Стаття 125. Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу

1. Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

2. Строк зберігання в митному режимі митного складу підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, а також продуктів переробки не може перевищувати 365 днів від дня поміщення їх у митний режим митного складу.

3. Іноземні товари, що зберігаються в митному режимі митного складу, до закінчення строку їх придатності або строків зберігання, установлених частинами першою і другою цієї статті, повинні бути задекларовані для ввезення на митну територію України в іншому митному режимі або реекспортовані. Якщо іноземні товари під час зберігання в митному режимі митного складу були зіпсовані або ушкоджені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили, такі товари за умови належного підтвердження зазначених фактів дозволяється декларувати для вільного обігу на митній території України так, ніби вони були ввезені в зіпсованому (ушкодженому) стані.

4. Строк зберігання у митному режимі митного складу товарів, призначених для експорту, не може перевищувати одного року з дати поміщення їх у цей режим. До закінчення зазначеного строку такі товари повинні бути вивезені за межі митної території України.

5. У разі невиконання вимог частин першої - четвертої цієї статті щодо розпорядження товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу, утримувач митного складу повинен протягом 30 днів після закінчення строку зберігання цих товарів у митному режимі митного складу передати їх на склад митного органу, а в разі закінчення строку придатності зазначених товарів - задекларувати їх у митний режим знищення або руйнування.

Стаття 126. Митний статус товарів, поміщених у митний режим митного складу

1. Іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, зберігають статус іноземних товарів.

2. Українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають статус українських товарів з моменту відшкодування сум податку на додану вартість відповідно до положень Податкового кодексу України.

Стаття 127. Операції з товарами, що зберігаються на митному складі

1. З товарами, що зберігаються на митному складі, без дозволу митного органу можуть проводитися прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів:

1) переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення;

2) чищення;

3) провітрювання;

4) створення оптимального температурного режиму зберігання;

5) сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла);

6) захист від корозії;

7) боротьба із шкідниками;

8) інвентаризація.

2. Власник товарів, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, або уповноважена ним особа з дозволу митного органу може проводити підготовку таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування: консолідація та подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції.

3. Операції, що проводяться з товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, не повинні змінювати характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.

4. З дозволу митного органу та за умови надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу товари, поміщені у митний режим митного складу, можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів. Не підлягають тимчасовому випуску з наступним поверненням товари, що використовуватимуться для виробництва, упаковки, експлуатації природних ресурсів, будівництва, ремонту чи обслуговування, виконання земляних або інших подібних робіт.

{Частина четверта статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5. У разі відмови у наданні дозволу на здійснення з товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, операцій, передбачених частинами другою та четвертою цієї статті, митний орган зобов’язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Стаття 128. Передача права власності на товари, поміщені у митний режим митного складу

1. Допускається передача права власності на іноземні товари, поміщені у митний режим митного складу. Інформація про власника таких товарів надається митному органу під час випуску зазначених товарів з митного складу. Якщо зміна власника товару передбачає вивезення товару з території України, таке вивезення здійснюється на підставі нових товаросупровідних документів і митної декларації (документа, що її замінює).

Стаття 129. Завершення митного режиму митного складу

1. Митний режим митного складу завершується шляхом поміщення товарів, поміщених у цей митний режим, в інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту чи експорту відповідних товарів, що діяли під час перебування цих товарів у митному режимі митного складу, скасовано, дозволяється завершення митного режиму митного складу шляхом експорту зазначених товарів або випуску їх для вільного обігу на митній території України.

3. Митний режим митного складу припиняється митним органом у разі:

1) передачі товарів на склад митного органу у зв'язку із закінченням строків зберігання в режимі митного складу;

2) конфіскації товарів;

3) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

4) примусового відчуження або вилучення товарів відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

{Частину третю статті 129 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

5) реалізації товарів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", та після надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

{Частину третю статті 129 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

4. У разі припинення митного режиму митного складу згідно з частиною третьою цієї статті поміщення цих товарів у інший митний режим не вимагається, а забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до частини четвертої статті 127 цього Кодексу, підлягає поверненню (вивільненню).

{Частина четверта статті 129 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Після перебування на митному складі товари, оформлені у митні режими експорту, реекспорту, транзиту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території України, повинні бути в установлений відповідно до цього Кодексу строк вивезені за межі

митної території України або поміщені в інший митний режим, який дозволяється щодо таких товарів.

6. У разі поміщення товарів, що зберігаються на митному складі в митному режимі митного складу, в інший митний режим та у випадках, визначених частиною п’ятою цієї статті, митний орган встановлює строк для вивезення зазначених товарів з митного складу, виходячи з наявних транспортних засобів та навантажувально-розвантажувальної техніки, але не менший, ніж п’ять робочих днів.

Глава 21. Вільна митна зона

Стаття 130. Митний режим вільної митної зони

1. Вільна митна зона - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

2. Товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, протягом усього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

Стаття 131. Операції з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони

1. Операції з поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон комерційного типу, обмежуються лише простими складськими операціями, необхідними для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах вільної митної зони з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація. Також допускаються подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

2. З поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон сервісного типу, дозволяється здійснення операцій, пов’язаних із ремонтом, модернізацією, будівництвом повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин, а також операцій, зазначених у частині першій цієї статті, необхідність у яких виникла у зв’язку з експлуатацією вільної митної зони цього типу.

3. Переліки видів товарів, які можуть бути поміщені у митний режим вільної митної зони з метою розміщення на територіях вільних митних зон промислового типу, та виробничих операцій, які можуть здійснюватися з такими товарами, визначаються окремими законами України для кожної такої зони.

Стаття 132. Умови поміщення товарів у митний режим вільної митної зони

1. Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

2. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

3. Поміщення товарів у митний режим вільної митної зони, а також зміна цього митного режиму здійснюються митним органом, у зоні діяльності якого знаходиться така зона.

4. Для поміщення іноземних товарів у митний режим вільної митної зони та розміщення їх на територіях вільних митних зон комерційного типу, що розташовані в морських, річкових портах чи аеропортах, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, використовуються транспортні або комерційні документи, які містять опис таких товарів та супроводжують їх при ввезенні.

5. Для допуску товарів на територію вільної митної зони забезпечення сплати митних платежів, передбачене розділом X цього Кодексу, не застосовується. Забезпечення сплати митних платежів щодо переміщення іноземних товарів між митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу у зв’язку з необхідністю їх ввезення на територію вільної митної зони (випуску з такої території) застосовується відповідно до норм цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 133. Строки перебування товарів у митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони

1. Товари можуть перебувати в митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони протягом усього часу функціонування відповідної вільної митної зони.

Стаття 134. Передача права власності на товари, поміщені у митний режим вільної митної зони

1. Дозволяється передача права власності на товари, поміщені у митний режим вільної митної зони. Інформація про власника таких товарів надається митному органу під час поміщення зазначених товарів в інший митний режим відповідно до частини першої статті 137 цього Кодексу.

Стаття 135. Переміщення товарів між територіями вільних митних зон

1. Товари, що перебувають на території вільної митної зони у митному режимі вільної митної зони, або товари, вироблені на території цієї зони, можуть бути вивезені повністю або частково на територію іншої вільної митної зони, за умови виконання митних формальностей, передбачених цим розділом для митних режимів транзиту та вільної митної зони.

Стаття 136. Митний статус товарів, що поміщуються в митний режим вільної митної зони

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, зберігають статус іноземних товарів.

2. Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони.

3. Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, отримують статус іноземних товарів.

4. Українські товари, що не використовуються у виробничих та інших господарських операціях і необхідні для забезпечення функціонування підприємств, розташованих на території вільної митної зони, а також українські товари, що використовуються у виробничих та інших господарських операціях і не витрачаються при цьому, допускаються на такі території (випускаються з них) з письмовим інформуванням митного органу без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими.

Стаття 137. Завершення митного режиму вільної митної зони

1. Митний режим вільної митної зони завершується шляхом реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх у інший митний режим, а також у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. Для реекспорту іноземних товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони відповідно до частини четвертої статті 132 цього Кодексу, використовуються транспортні або комерційні документи, які містять опис таких товарів та супроводжують їх при вивезенні.

3. Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту відповідних товарів, які діяли під час перебування цих товарів у митному режимі вільної митної зони, скасовано, дозволяється завершення митного режиму вільної митної зони шляхом випуску зазначених товарів для вільного обігу на митній території України.

4. Митний режим вільної митної зони припиняється митним органом у разі:

1) конфіскації товарів;

2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) примусового відчуження або вилучення товарів відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

{Частину четверту статті 137 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

4) реалізації товарів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", та після надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету,

контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

{Частину четверту статті 137 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

5. Випуск у вільний обіг продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті у разі перенесення строків сплати митних платежів у зв’язку з наданням розстрочення або відстрочення їх сплати відповідно до статті 100 Податкового кодексу України.

Стаття 138. Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з товарами у вільній митній зоні

1. Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з іноземними товарами у вільній митній зоні і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, у разі вивезення за межі вільної митної зони підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим.

2. За бажанням декларанта відходи (залишки), зазначені в частині першій цієї статті, можуть декларуватися за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД за умови, що цьому коду відповідає найбільша ставка мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта від додержання зазначених заходів щодо цих товарів.

3. Інші відходи, ніж зазначені у частині першій цієї статті, з дозволу митного органу підлягають видаленню відповідно до законодавства України.

Стаття 139. Розпорядження товарами, що знаходяться на території вільної митної зони промислового типу, в разі скасування на її території митного режиму вільної митної зони

1. Протягом 90 днів від дати скасування митного режиму вільної митної зони на території вільної митної зони промислового типу поміщені в митний режим вільної митної зони товари, що знаходяться на території цієї зони, повинні бути переміщені власником або уповноваженою ним особою на територію іншої вільної митної зони, реекспортовані чи задекларовані до іншого митного режиму.

2. Законами України можуть визначатися більш тривалі строки розпорядження товарами, зазначеними у частині першій цієї статті.

Глава 22. Безмитна торгівля

Стаття 140. Митний режим безмитної торгівлі

1. Безмитна торгівля - це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення,

що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також без проведення заходів офіційного контролю.

{Стаття 140 із змінами, внесеними згідно із Законами № 588-VII від 19.09.2013, № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 141. Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі

1. У митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України.

2. У митний режим безмитної торгівлі поміщуються будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України і транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, живих тварин.

3. Іноземні товари поміщуються у митний режим безмитної торгівлі з умовним звільненням від оподаткування митними платежами.

4. Поміщення українських товарів у митний режим безмитної торгівлі для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

5. Для поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі забезпечення виконання обов’язку із сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу не вимагається. Забезпечення виконання обов’язку із сплати митних платежів при переміщенні іноземних товарів між митними органами або між різними пунктами пропуску в межах зони діяльності одного митного органу у зв’язку з необхідністю їх ввезення у приміщення магазину безмитної торгівлі або випуску з такого приміщення здійснюється відповідно до розділу X цього Кодексу.

6. Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі, а також зміна цього митного режиму здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний магазин безмитної торгівлі.

Стаття 142. Умови перебування товарів у митному режимі безмитної торгівлі

1. Товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання.

2. Товари, поміщені в митний режим безмитної торгівлі, протягом всього строку перебування у цьому режимі знаходяться під митним контролем.

Стаття 143. Особливості здійснення митного контролю товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні, водні або залізничні транспортні засоби комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажирам цих рейсів

{Назва статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

1. Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі на повітряні, водні або залізничні транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажирам цих рейсів здійснюється за письмовою заявою утримувача магазину

безмитної торгівлі на ім’я керівника митного органу, у зоні діяльності якого розташований магазин, або особи, яка виконує його обов’язки, та на підставі відповідного договору між утримувачем магазину безмитної торгівлі та підприємством - експлуатантом зазначених транспортних засобів або іншим підприємством, уповноваженим експлуатантом на укладання таких договорів. Умови зазначеного договору не повинні передбачати перехід права власності на товари, що постачаються на транспортний засіб. Засвідчена утримувачем магазину безмитної торгівлі копія такого договору додається до заяви.

2. Постачання товарів магазином безмитної торгівлі на борт повітряного (водного або залізничного) транспортного засобу комерційного призначення, що виконує міжнародний рейс, здійснюється під контролем посадових осіб митного органу в контейнерах під митним забезпеченням та/або забезпеченням утримувача магазину безмитної торгівлі. Посадовій особі митного органу, яка здійснює митний контроль та митне оформлення зазначених товарів, подаються товаросупровідні документи на ці товари та звіт про товари, поставлені, реалізовані та не реалізовані на повітряному (водному або залізничному) транспортному засобі, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

3. Посадова особа митного органу перевіряє відповідність накладеного на контейнер забезпечення утримувача магазину безмитної торгівлі та товарів у контейнері відомостям, наведеним у звіті про товари, та за відсутності зауважень погоджує постачання товарів на повітряний (водний або залізничний) транспортний засіб комерційного призначення шляхом проставляння на звіті відбитка особистої номерної печатки. Посадова особа митного органу має право перевірити вміст контейнера на будь-якому етапі постачання товарів магазином безмитної торгівлі на повітряний (водний або залізничний) транспортний засіб комерційного призначення та повернення цих товарів з транспортного засобу до зазначеного магазину.

4. Після завершення повітряним (водним або залізничним) транспортним засобом комерційного призначення міжнародного рейсу в прямому та зворотному напрямках товари, що не були реалізовані, повертаються з цього транспортного засобу в контейнерах під контролем посадових осіб митного органу до магазину безмитної торгівлі, який постачав їх на зазначений транспортний засіб. Якщо міжнародні рейси виконуються повітряним транспортним засобом через нетривалі проміжки часу, товари після закінчення чергового міжнародного рейсу можуть залишатися на такому транспортному засобі під забезпеченням утримувача магазину безмитної торгівлі до наступного міжнародного рейсу.

5. Облік товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні (водні або залізничні) транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, та повертаються з цих транспортних засобів до магазинів, які постачали ці товари, ведеться утримувачами магазинів безмитної торгівлі окремо від обліку інших товарів, що реалізуються зазначеними магазинами.

6. Митний орган, у зоні діяльності якого розташований магазин безмитної торгівлі, затверджує технологічну схему постачання товарів зазначеним магазином на повітряні (водні або залізничні) транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси.

7. Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі на борт повітряного транспортного засобу комерційного призначення, що виконуватиме міжнародний рейс з іншого пункту пропуску через державний кордон України, ніж той, де розташований магазин безмитної торгівлі, здійснюється під контролем посадових осіб митного органу за місцем розташування магазину безмитної торгівлі у контейнерах під митним забезпеченням та/або забезпеченням утримувача магазину безмитної торгівлі.

{Статтю 143 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

8. Посадовій особі митного органу, яка здійснює митний контроль та митне оформлення товарів, зазначених у частині сьомій цієї статті, подаються товаросупровідні документи на такі товари із зазначенням пункту пропуску, з якого планується виконання міжнародного рейсу, та звіт про товари, поставлені, реалізовані та не реалізовані на повітряному транспортному засобі, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 143 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

9. Посадова особа митного органу перевіряє відповідність накладеного на контейнер забезпечення утримувача магазину безмитної торгівлі і товарів у контейнері відомостям, наведеним у звіті про товари, та за відсутності зауважень погоджує постачання товарів на повітряний транспортний засіб комерційного призначення шляхом проставляння на звіті штампу "Під митним контролем" і робить запис "направлено до...", де зазначається митний орган, в зоні діяльності якого розташований пункт пропуску через державний кордон України для авіаційного сполучення, з якого виконуватиметься міжнародний рейс.

{Статтю 143 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

10. Після прибуття повітряного транспортного засобу до пункту пропуску через державний кордон України для авіаційного сполучення, з якого виконуватиметься міжнародний рейс, командир повітряного транспортного засобу повідомляє митний орган, в зоні діяльності якого розташований зазначений пункт пропуску, про розміщення на борту повітряного транспортного засобу комерційного призначення товарів магазину безмитної торгівлі, призначених для реалізації пасажирам на борту судна під час виконання міжнародного рейсу.

{Статтю 143 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

11. Посадова особа митного органу, яка здійснює митний контроль та митне оформлення повітряного транспортного засобу комерційного призначення, що виконує міжнародний рейс, перевіряє товаросупровідні документи на зазначені товари, звіт, митне забезпечення та/або забезпечення утримувача магазину безмитної торгівлі, накладене на контейнер з товарами, та за відсутності зауважень погоджує постачання товарів на повітряний транспортний засіб комерційного призначення шляхом проставляння на звіті відбитка особистої номерної печатки.

{Статтю 143 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

12. Посадова особа митного органу має право перевірити вміст контейнера на будь-якому етапі постачання товарів магазином безмитної торгівлі на повітряний транспортний засіб комерційного призначення та повернути такі товари з транспортного засобу до зазначеного магазину.

{Статтю 143 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

13. Після завершення виконання повітряним транспортним засобом комерційного призначення міжнародного рейсу у прямому та зворотному напрямках нереалізовані товари повертаються із зазначеного транспортного засобу в контейнерах під контролем посадових осіб митного органу до магазину безмитної торгівлі, який здійснив їх поставку на зазначений транспортний засіб.

{Статтю 143 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

14. У разі прибуття повітряного транспортного засобу після завершення виконання міжнародного рейсу до іншого пункту пропуску через державний кордон України для авіаційного сполучення, ніж той, де розташований магазин безмитної торгівлі, посадова особа митного органу, яка здійснює митний контроль та митне оформлення повітряного транспортного засобу комерційного призначення, що виконав міжнародний рейс, перевіряє звіт, в якому зазначаються кількість реалізованих товарів, виручка та фактична кількість нереалізованих товарів, і надає дозвіл на направлення з метою повернення таких товарів до пункту пропуску через державний кордон України для авіаційного сполучення, де розташований магазин безмитної торгівлі, шляхом проставляння на звіті штампу "Під митним контролем", робить запис "направлено до...", де зазначається митний орган, в зоні діяльності якого розташований зазначений пункт пропуску, та накладає на контейнер з товарами митне забезпечення та/або забезпечення утримувача магазину безмитної торгівлі.

{Статтю 143 доповнено частиною чотирнадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

15. Після прибуття повітряного транспортного засобу комерційного призначення до пункту пропуску через державний кордон України для авіаційного сполучення, де розташований магазин безмитної торгівлі, командир повітряного транспортного засобу повідомляє митний орган, в зоні діяльності якого розташований зазначений магазин, про розміщення на борту повітряного транспортного засобу товарів магазину безмитної торгівлі, що повертаються до зазначеного магазину.

{Статтю 143 доповнено частиною п'ятнадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

16. Посадова особа митного органу, яка здійснює митний контроль та митне оформлення зазначених товарів, перевіряє відповідність накладеного на контейнер митного забезпечення та/або забезпечення утримувача магазину безмитної торгівлі і товарів у контейнері відомостям, наведеним у звіті про товари, та за відсутності зауважень погоджує повернення товарів до магазину безмитної торгівлі шляхом проставляння на звіті відбитка особистої номерної печатки.

{Статтю 143 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

17. У разі постачання товарів магазином безмитної торгівлі на борт повітряного транспортного засобу комерційного призначення, що виконуватиме міжнародний рейс з іншого пункту пропуску через державний кордон України для авіаційного сполучення, ніж той, де розташований магазин безмитної торгівлі, та у разі повернення таких товарів у зворотному напрямку забезпечення виконання обов’язку із сплати митних платежів для переміщення таких товарів на борту повітряного транспортного засобу комерційного призначення між зазначеними пунктами пропуску відповідно до розділу X цього Кодексу не вимагається.

{Статтю 143 доповнено частиною сімнадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

18. Для декларування таких товарів у митний режим транзиту використовується звіт про товари, поставлені, реалізовані та не реалізовані на повітряному транспортному засобі.

{Статтю 143 доповнено частиною вісімнадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

19. Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі на залізничні транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажирам зазначених рейсів здійснюється за умови, що такі транспортні засоби не робитимуть під час здійснення рейсу зупинок на залізничних станціях, розташованих на митній території України".

{Статтю 143 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

{Стаття 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013}

Стаття 144. Переміщення товарів між магазинами безмитної торгівлі

1. Товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, можуть бути вивезені повністю або частково в інший магазин безмитної торгівлі за умови виконання митних формальностей, передбачених цим розділом для митних режимів транзиту та безмитної торгівлі.

Стаття 145. Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим безмитної торгівлі

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, зберігають статус іноземних товарів.

2. Українські товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, отримують статус іноземних товарів.

3. Українські товари, що не призначені для реалізації в магазині безмитної торгівлі та необхідні для забезпечення його функціонування, допускаються у приміщення такого магазину (випускаються з нього) з письмовим інформуванням митного органу без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими.

4. Українські та іноземні товари, які використовуються магазином безмитної торгівлі в рекламних та/або презентаційних цілях і не призначені для реалізації зазначеним магазином, розміщуються у магазині безмитної торгівлі у тому ж порядку та на тих же умовах, що й товари, призначені для реалізації.

Стаття 146. Завершення митного режиму безмитної торгівлі

1. Митний режим безмитної торгівлі завершується шляхом реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх у інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. У разі псування товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, ці товари підлягають поміщенню у митний режим знищення або руйнування утримувачем магазину безмитної торгівлі.

3. Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту відповідних товарів, які діяли під час перебування цих товарів у режимі безмитної торгівлі, скасовано, дозволяється завершення режиму безмитної торгівлі шляхом випуску зазначених товарів для вільного обігу на митній території України.

4. Митний режим безмитної торгівлі припиняється митним органом у разі:

1) конфіскації товарів;

2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) списання товарів (крім підакцизних), що використовуються магазином безмитної торгівлі виключно в рекламних та/або презентаційних цілях і не призначені для реалізації, на підставі документів бухгалтерського обліку. Граничні обсяги товарів, щодо яких митний режим безмитної торгівлі може бути припинений митним органом, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

{Частину четверту статті 146 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4) примусового відчуження або вилучення товарів відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

{Частину четверту статті 146 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

5) реалізації товарів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", та після

надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

{Частину четверту статті 146 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

Глава 23. Переробка на митній території

Стаття 147. Митний режим переробки на митній території

1. Переробка на митній території - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Стаття 148. Забезпечення дотримання умов перебування товарів у митному режимі переробки на митній території та обмеження щодо поміщення окремих товарів у цей митний режим

{Назва статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. Забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу надається щодо товарів, визначених Кабінетом Міністрів України відповідно до пункту 1 частини третьої цієї статті.

{Частина перша статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. У процесі переробки іноземних товарів не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивізне мито.

3. Обмеження або заборони щодо ввезення окремих видів товарів на митну територію України з метою переробки встановлюються законом. За обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати:

1) товари, при поміщенні яких у митний режим переробки на митній території надається забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу;

{Пункт 1 частини третьої статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2) продукти переробки та/або товари, продукти переробки яких підлягають обов’язковому реекспорту за межі митної території України;

3) мінімальне співвідношення вартості іноземних та українських товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки;

4) перелік товарів, які не можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України;

5) товари, поміщення яких у митний режим переробки на митній території забороняється.

4. У разі встановлення відповідно до частини третьої цієї статті заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів на митній території України переробка таких товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, завершується на умовах, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Стаття 149. Дозвіл на переробку товарів на митній території України

1. Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території допускається з письмового дозволу митного органу за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

2. Разом із заявою власник товарів або уповноважена ним особа подає митному органу такі документи:

1) зовнішньоекономічні договори або документи, що їх замінюють, на підставі яких зазначені в заяві товари були чи будуть ввезені на митну територію України, і які повинні містити, зокрема, відомості про обов’язковий обсяг виходу продуктів переробки, конкретний обсяг робіт і строк їх виконання. Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, не містить зазначених відомостей, такі відомості подаються окремим документом;

{Пункт 1 частини другої статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

2) технологічні схеми переробки (крім випадків ввезення товарів з метою ремонту, у тому числі модернізації, відновлення та регулювання), в яких повинні бути зазначені відомості про всі етапи переробки та процесу перетворення товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, на продукти переробки, кількісні показники товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, та інших товарів, що витрачаються підприємством на здійснення операцій з переробки, з обґрунтуванням виробничих втрат товарів на кожному етапі, а також відомості про найменування та кількість відходів переробки;

3) договори на переробку товарів з іншими підприємствами, якщо окремі операції (або повний цикл) з переробки товарів здійснюватимуться такими іншими підприємствами;

4) інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи (висновки державних органів, експертних установ, організацій, стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо).

{Пункт 4 частини другої статті 149 в редакції Закону № 2919-IX від 07.02.2023}

3. Дозвіл на переробку товарів на митній території України видається митним органом підприємству безоплатно протягом п’яти робочих днів від дати реєстрації відповідної заяви.

4. Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, на підставі якого зазначені в заяві товари будуть ввезені на митну територію України, передбачає ввезення товарів з метою переробки окремими партіями протягом певного періоду часу на

однакових умовах, дозвіл видається на обсяг товарів і строк, визначені зовнішньоекономічним договором, але не більше ніж на строк, передбачений статтею 151 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2321-VIII від 13.03.2018, № 2530-VIII від 06.09.2018}

5. Виникнення або виявлення митним органом обставин, які не відображені у документах підприємства і які впливають на найменування та обсяги виходу продуктів переробки, а також встановлення законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів на митній території України є підставою для надання відмови в митному оформленні наступних партій товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки. Якщо такі обставини не мають впливу на найменування та обсяги виходу продуктів переробки, то відомості про такі обставини вносяться до раніше виданого дозволу.

6. У дозволі на переробку товарів на митній території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

7. У видачі дозволу на переробку товарів на митній території України не може бути відмовлено з огляду на:

1) країну походження, країну відправлення або країну призначення цих товарів;

2) наявність на митній території України товарів, ідентичних за описом, якістю та технічними характеристиками товарам, що ввозяться для переробки;

3) вид зовнішньоекономічного договору, на підставі якого ці товари були чи будуть ввезені на митну територію України, за винятком договорів, які заборонені законами України;

{Частину сьому статті 149 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

4) форму розрахунку за зовнішньоекономічним договором, на підставі якого ці товари були чи будуть ввезені на митну територію України, крім форм розрахунку, заборонених законодавством України.

{Частину сьому статті 149 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

8. Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів на митній території України приймається, якщо:

1) відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов’язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів;

2) митний орган виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;

3) митним органом встановлено відсутність належного технологічного обладнання, приміщень, умов для обліку і зберігання товарів, що ввозяться з метою переробки;

4) підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів на митній території України.

9. Дозвіл на переробку товарів на митній території України може бути змінено або відкликано митним органом, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення про його видачу, або якщо підприємство, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень цього Кодексу та інших актів законодавства України з питань митної справи.

{Частину десяту статті 149 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

11. Вимоги до ідентифікації окремих товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки, можуть встановлюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу.

12. Якщо митні органи не можуть забезпечити ідентифікацію товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки, відповідно до статті 326 цього Кодексу можуть бути застосовані інші способи забезпечення ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу, наприклад, такі як:

1) посилання на опис спеціального виробничого маркування або номерів;

2) пломби, печатки, штампи або інше індивідуальне маркування;

3) зразки, ілюстрації чи технічний опис;

4) проби;

5) документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, які ввозяться для переробки.

13. Можливість встановлення наявності ввезених товарів у продуктах переробки не є обов’язковою для допуску товарів для переробки на митній території України у випадках, якщо:

1) такі товари можуть бути ідентифіковані шляхом представлення докладних даних про витрачені ресурси та технології виробництва продуктів переробки чи шляхом здійснення митного контролю під час проведення операцій з переробки; або

2) митний режим переробки на митній території завершується реекспортом продуктів переробки товарів, ідентичних за описом, якістю та технічними характеристиками товарам, допущеним для переробки на митній території України.

Стаття 150. Операції з переробки товарів

1. Кількість операцій з переробки товарів у митному режимі переробки на митній території не обмежується.

2. Операції з переробки товарів можуть включати:

1) власне переробку товарів, у тому числі: обробку, монтаж, демонтаж, використання окремих товарів, які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки;

2) ремонт товарів, у тому числі модернізацію, відновлення та регулювання, калібрування.

3. Окремі операції з переробки товарів або повний цикл переробки за дорученням підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів на митній території України, та з дозволу митного органу можуть здійснюватися іншими підприємствами. При цьому відповідальність перед митними органами за порушення визначеного порядку переробки товарів несе підприємство, якому видано дозвіл на проведення операцій з переробки товарів на митній території України. Дозволи на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу переробки надаються одночасно з дозволом на переробку товарів на митній території України або, за необхідності, - на підставі заяви відповідної особи після надання цього дозволу та відображаються у ньому.

Стаття 151. Строки переробки товарів на митній території України

1. Строк переробки товарів на митній території України встановлюється митним органом у кожному випадку під час видачі дозволу підприємству, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. Зазначений строк обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення митним органом іноземних товарів для переробки. За заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів, з причин, підтверджених документально, строк переробки товарів на митній території України продовжується зазначеним органом, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою цієї статті.

{Частина перша статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. Законами України може визначатися більший строк переробки товарів, а для підприємств суднобудівної промисловості (в межах класу 30.11 групи 30.1 розділу 30, класу 33.15 групи 33.1 розділу 33 КВЕД ДК 009:2010) загальний строк переробки не може перевищувати 730 днів.

{Частина друга статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2321-VIII від 13.03.2018}

3. Виходячи з технологічних особливостей переробки окремих товарів, попередньо встановлений строк їх переробки за письмовою заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку, може бути продовжений митним органом, яким видано відповідний дозвіл на переробку, у тому числі понад строк, передбачений частиною першою цієї статті. У разі відмови у продовженні такого строку митний орган зобов’язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася із заявою про його продовження, про причини та підстави такої відмови.

{Статтю 151 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. Якщо товари, поміщені у митний режим переробки на митній території, не можуть бути своєчасно реекспортовані внаслідок накладення на них арешту (крім арешту внаслідок позовів приватних осіб), вилучення у справі про порушення митних правил, аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту такої аварії або дії обставин у

порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, строк переробки на митній території зупиняється на час такого арешту (вилучення, аварії, дії обставин непереборної сили).

{Статтю 151 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 152. Перевірка митними органами дотримання митного режиму переробки на митній території

1. Товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом всього строку перебування в цьому режимі знаходяться під митним контролем.

2. Митні органи можуть проводити перевірку товарів, ввезених для переробки на митній території України, а також продуктів їх переробки у будь-якої особи, яка здійснює операції з переробки таких товарів.

Стаття 153. Обсяг виходу продуктів переробки

1. Митні органи здійснюють контроль за обов’язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів на митній території України. Дані про обов’язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в зовнішньоекономічному договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подається митному органу підприємством для отримання дозволу на переробку товарів на митній території України.

2. Для підтвердження даних про обсяг виходу продуктів переробки центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, може звертатися до інших центральних органів виконавчої влади або експертних установ. Такі звернення не є підставою для відмови у видачі дозволу на переробку товарів на митній території України або для зупинення дії раніше виданих дозволів протягом всього періоду їх розгляду.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, може встановлювати обов’язкові норми виходу продуктів переробки у випадках, коли операції з переробки на митній території України здійснюються за типовими (однаковими) технічними умовами, а товари та продукти їх переробки мають постійні характеристики.

Стаття 154. Порядок митного оформлення продуктів переробки

1. Під час реекспорту продуктів переробки вони підлягають декларуванню митним органам з поданням переліку українських товарів, витрачених під час здійснення операцій з переробки іноземних товарів, із зазначенням їх кількості та вартості.

2. Декларант має право заявити українські товари (крім палива та енергії), що повністю використані під час переробки іноземних товарів, у митний режим експорту. Митне оформлення в такому випадку здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України для митного оформлення експорту українських товарів.

3. Продукти переробки можуть реекспортуватися однією чи кількома партіями. Допускається вивезення продуктів переробки за межі митної території України не через той митний орган, через який товари ввозилися на цю територію для переробки.

Стаття 155. Умови реалізації продуктів переробки на митній території України

1. Якщо умовами переробки іноземних товарів на митній території України передбачено проведення розрахунків частиною продуктів їх переробки, такі продукти підлягають митному оформленню відповідно до митного режиму імпорту з оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, передбачених законом.

2. Реалізація на митній території України продуктів переробки, власником яких є нерезидент, здійснюється через зареєстроване в Україні його представництво, на яке покладається обов’язок з декларування цих продуктів переробки для вільного обігу.

3. Продукти переробки також можуть бути реалізовані підприємству, яке їх виготовило.

4. Реалізація на митній території України продуктів переробки, виготовлених з товарів, власником яких є підприємство-резидент, якому митним органом надано дозвіл на їх переробку, здійснюється після поміщення зазначеним підприємством таких продуктів переробки в митний режим імпорту зі сплатою митних платежів, якими відповідно до законів України оподатковуються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту, та із застосуванням до таких продуктів переробки встановлених відповідно до закону заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

{Статтю 155 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 156. Переробка товарів для вільного обігу на митній території України

1. Дозволяється ввезення товарів для переробки на митній території України з метою подальшого митного оформлення продуктів переробки для вільного обігу на цій території.

2. Товари можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України за умови, що:

1) митний орган може впевнитися в тому, що продукти переробки були отримані саме з цих товарів; та

2) товари після переробки не можуть бути економічно вигідно відновлені у первинному стані.

3. Переробка товарів для вільного обігу на митній території України завершується шляхом поміщення продуктів їх переробки у митний режим імпорту. За рішенням декларанта або уповноваженої ним особи допускається поміщення зазначених продуктів в інші митні режими.

Стаття 157. Залишки і відходи, що утворилися в результаті переробки товарів

1. Залишки або відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки іноземних товарів і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані,

підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим до закінчення строку переробки товарів.

2. За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи залишки або відходи, зазначені в частині першій цієї статті, можуть декларуватися за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД, за умови, що цьому коду відповідає найбільша ставка мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта від додержання зазначених заходів щодо цих товарів.

3. Інші відходи, ніж зазначені в частині першій цієї статті, з дозволу митного органу підлягають видаленню відповідно до законодавства України до закінчення строку переробки товарів.

Стаття 158. Еквівалентна компенсація

1. Продукти, отримані в результаті переробки еквівалентних товарів, для цілей застосування цієї глави вважаються продуктами переробки іноземних товарів.

2. Під еквівалентними товарами розуміються українські та іноземні товари, які є ідентичними за описовими, кількісними і технічними характеристиками іноземним товарам, які вони замінюють, ввезеним для операцій з переробки на митній території України.

3. Дозволяється здійснення реекспорту продуктів переробки, одержаних з використанням еквівалентних товарів, до ввезення товарів для переробки на митній території України або до завершення операцій з їх переробки.

Стаття 159. Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим переробки на митній території

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим переробки на митній території, зберігають статус іноземних товарів.

2. Продукти переробки, залишки (відходи), виготовлені (одержані) в процесі здійснення операцій з переробки іноземних товарів, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим переробки на митній території.

3. Українські товари, що використовувалися в процесі переробки іноземних товарів на митній території України, отримують статус іноземних товарів у момент вивезення продуктів переробки за межі митної території України.

Стаття 160. Завершення митного режиму переробки на митній території

1. Митний режим переробки на митній території завершується шляхом реекспорту продуктів переробки чи поміщення їх в інший митний режим, а також у випадках, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Митний режим переробки на митній території припиняється митним органом у разі:

1) конфіскації товарів;

2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту такої аварії або дії обставин у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

3) примусового відчуження або вилучення товарів відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

{Частину другу статті 160 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

4) реалізації товарів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", та після надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

{Частину другу статті 160 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

3. У разі припинення митного режиму переробки на митній території згідно з частиною другою цієї статті реекспорт товарів та продуктів їх переробки не вимагається, а забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до статті 148 цього Кодексу, підлягає поверненню (вивільненню).

{Частина третя статті 160 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 161. Розпорядження товарами, що поміщені у митний режим переробки на митній території, у разі відкликання дозволу на переробку

1. Протягом 20 днів від дати відкликання дозволу на переробку товарів на митній території України підприємство повинно завершити розпочаті операції з переробки, а товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, у строк до 30 днів з дати відкликання дозволу на переробку товарів повинні бути вивезені за межі митної території України або заявлені в інший митний режим в порядку, визначеному цим Кодексом. Якщо завершення розпочатих операцій з переробки протягом 20 днів є неможливим без спричинення безповоротної шкоди товарам або технологічному обладнанню, переробка зазначених товарів завершується відповідно до технологічної схеми переробки. У такому разі товари протягом 10 днів з дати фактичного завершення їх переробки підлягають вивезенню за межі митної території України або поміщенню в інший митний режим.

2. У разі невиконання підприємством вимог частини першої цієї статті забезпечення сплати митних платежів, надане відповідно до частини третьої статті 148 цього Кодексу, використовується для сплати відповідних митних платежів у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

{Частина друга статті 161 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 24. Переробка за межами митної території

Стаття 162. Митний режим переробки за межами митної території

1. Переробка за межами митної території - це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.

Стаття 163. Операції щодо переробки товарів за межами митної території

1. Під час переробки товарів за межами митної території України можуть здійснюватися операції, зазначені у частині другій статті 150 цього Кодексу.

Стаття 164. Забезпечення дотримання умов перебування товарів у митному режимі переробки за межами митної території та обмеження щодо поміщення окремих товарів у цей митний режим

{Назва статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, протягом всього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

2. Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території в установлених законом випадках здійснюється зі сплатою вивізного мита.

3. Не підлягають поміщенню у митний режим переробки за межами митної території товари (крім тих, що вивозяться з метою ремонту), які при імпорті були звільнені від оподаткування митними платежами відповідно до цього Кодексу та Податкового кодексу України.

4. За обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати:

1) продукти переробки, залишки переробки, а також товари, продукти переробки чи залишки переробки яких підлягають обов’язковому поверненню на митну територію України і випуску у вільний обіг;

2) мінімальне співвідношення вартості українських та іноземних товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки за межами митної території України.

5. Товари, продукти переробки яких визначені Кабінетом Міністрів України як обов’язкові до повернення на митну територію України, вивозяться у митному режимі переробки за межами митної території із наданням забезпечення на суму їх вартості в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ята статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. У разі встановлення законами України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів за межами митної території України переробка таких товарів,

поміщених у режим переробки за межами митної території, завершується на умовах, які діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

7. Якщо умовами переробки товарів за межами митної території України передбачено проведення розрахунків частиною товарів, призначених для переробки, така частина товарів при вивезенні за межі митної території України декларується у митному режимі експорту.

Стаття 165. Дозвіл на вивезення товарів для переробки за межами митної території України

1. Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території допускається з письмового дозволу митного органу за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

2. Разом із заявою власник товарів або уповноважена ним особа подає митному органу такі документи:

1) зовнішньоекономічні договори або документи, що їх замінюють, на підставі яких здійснюватиметься переробка товарів і які повинні містити, зокрема, відомості про обов’язковий обсяг виходу продуктів переробки, конкретний обсяг робіт і строк їх виконання. Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, не містить зазначених відомостей, такі відомості подаються окремим документом;

2) технологічні схеми переробки (крім випадків вивезення товарів з метою ремонту, у тому числі модернізації, відновлення та регулювання), в яких повинні бути зазначені відомості про всі етапи переробки і процесу перетворення товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, на продукти переробки, кількісні показники товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, та інших товарів, що витрачаються на здійснення операцій з переробки, з обґрунтуванням виробничих втрат товарів на кожному етапі, а також відомості про найменування та кількість відходів переробки;

3) інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи (висновки державних органів, експертних установ, організацій, стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо).

{Пункт 3 частини другої статті 165 в редакції Закону № 2919-IX від 07.02.2023}

3. Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України видається підприємству митним органом безоплатно протягом п’яти робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви.

4. Якщо зовнішньоекономічний договір, на підставі якого здійснюватиметься переробка, передбачає вивезення товарів з метою переробки окремими партіями протягом певного періоду часу на однакових умовах, дозвіл видається на обсяг товарів і строк, визначені зовнішньоекономічним договором, але не більш як на один рік.

5. Виникнення або виявлення митним органом обставин, які не відображені у документах підприємства, але які впливають на найменування та обсяг виходу продуктів

переробки, а також встановлення законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів за межами митної території України є підставою для надання відмови у митному оформленні наступних партій товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки. Якщо такі обставини не мають впливу на найменування та обсяг виходу продуктів переробки, відомості про них вносяться до раніше виданого дозволу.

6. У дозволі на переробку товарів за межами митної території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

7. У видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України не може бути відмовлено тільки на тій підставі, що переробка цих товарів здійснюватиметься у певній країні.

8. Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України приймається, якщо:

1) відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов’язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів;

2) митний орган виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;

3) підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів за межами митної території України.

9. Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України може бути змінено або відкликано митним органом, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення про його видачу, або якщо підприємство, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

{Частину десяту статті 165 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

11. Вимоги до ідентифікації окремих товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки, можуть встановлюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу.

12. Якщо митні органи не можуть забезпечити ідентифікацію товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки, відповідно до статті 326 цього Кодексу, можуть бути застосовані інші способи забезпечення ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу, зокрема:

1) посилання на опис спеціального виробничого маркування або номерів;

2) пломби, печатки, штампи або інше індивідуальне маркування;

3) зразки, ілюстрації чи технічний опис;

4) проби;

5) документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі, як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, що вивозяться для переробки.

Стаття 166. Строки переробки товарів за межами митної території України

1. Строк переробки товарів за межами митної території України встановлюється митним органом у кожному випадку під час надання дозволу підприємству-резиденту, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. Зазначений строк обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення митним органом українських товарів для переробки. За заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів, з причин, підтверджених документально, строк переробки товарів за межами митної території України продовжується зазначеним органом, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою цієї статті.

{Частина перша статті 166 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. Законами України може визначатися інший строк переробки товарів.

3. Виходячи з технологічних особливостей переробки окремих товарів, попередньо встановлений строк їх переробки за письмовою заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку, може бути продовжений митним органом, яким видано відповідний дозвіл на переробку, у тому числі понад строк, передбачений частиною першою цієї статті. У разі відмови у продовженні такого строку митний орган зобов’язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася із заявою про його продовження, про причини та підстави такої відмови.

{Статтю 166 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. Якщо товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, не можуть бути своєчасно реімпортовані внаслідок накладення на них арешту, аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту такої аварії або дії обставин у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, строк переробки за межами митної території зупиняється на час такого арешту (аварії, дії обставин непереборної сили).

{Статтю 166 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 167. Обсяг виходу продуктів переробки

1. Митні органи здійснюють контроль за обов’язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів за межами митної території України. Дані про обов’язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подаються митному органу підприємством для отримання дозволу на переробку товарів за межами митної території України.

2. Для підтвердження даних про обсяг виходу продуктів переробки центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, може звертатися до інших центральних органів виконавчої влади або експертних установ чи в порядку, встановленому міжнародними договорами, укладеними відповідно до закону, до митних органів іноземних країн. Такі звернення не є підставою для відмови у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України або для зупинення дії раніше виданих дозволів протягом всього періоду їх розгляду.

3. Митні органи можуть встановлювати обов’язкові норми виходу продуктів переробки, якщо операції з переробки за межами митної території України здійснюються за типовими (однаковими) технічними умовами, а товари і продукти їх переробки мають постійні характеристики.

Стаття 168. Порядок митного оформлення та оподаткування продуктів переробки

1. Під час ввезення продуктів переробки іноземні товари, які були витрачені у процесі переробки товарів, що вивозилися, декларуванню не підлягають.

2. Повне звільнення від оподаткування митними платежами застосовується до товарів, які були поміщені у митний режим переробки за межами митної території та в межах визначеного строку повертаються на митну територію України:

1) у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України, з дотриманням умов, зазначених у статті 78 цього Кодексу;

2) у відремонтованому вигляді, якщо ремонт проведено в рамках гарантійних зобов’язань.

3. До продуктів переробки (крім зазначених у частині другій цієї статті) застосовується часткове звільнення від оподаткування митними платежами, відповідно до якого сплаті підлягає позитивна різниця між сумою митних платежів, нарахованою на продукти переробки, та сумою митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі імпорту відповідних товарів, які були вивезені за межі митної території України для переробки.

4. Продукти переробки можуть ввозитися на митну територію України однією чи кількома партіями. Допускається ввезення продуктів переробки на митну територію України через інший митний орган, ніж той, через який товари вивозилися для переробки.

Стаття 169. Умови реалізації продуктів переробки за межами митної території України

1. Товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, та/або продукти їх переробки можуть бути реалізовані за межами митної території України за умови митного оформлення товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, у митний режим експорту з дотриманням вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

Стаття 170. Залишки і відходи, що утворилися в результаті переробки товарів

1. Залишки і відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки українських товарів за межами митної території України і залишаються за межами цієї території, митному контролю та митному оформленню не підлягають.

Стаття 171. Еквівалентна компенсація

1. Продукти, отримані в результаті переробки еквівалентних товарів, для цілей застосування цієї глави вважаються продуктами переробки українських товарів.

2. Під еквівалентними товарами розуміються іноземні товари, які є ідентичними за описовими, кількісними і технічними характеристиками українським товарам, вивезеним для переробки за межами митної території України.

3. Дозволяється ввезення продуктів переробки еквівалентних товарів на митну територію України до вивезення українських товарів для переробки за межами митної території України або до завершення операцій з їх переробки.

Стаття 172. Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим переробки за межами митної території

1. Українські товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, отримують статус іноземних товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

2. Продукти переробки, виготовлені (одержані) у процесі здійснення операцій з переробки товарів, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим переробки за межами митної території.

Стаття 173. Завершення режиму переробки за межами митної території

1. Митний режим переробки за межами митної території завершується:

1) шляхом імпорту продуктів переробки; або

2) шляхом реімпорту відповідно до статті 78 цього Кодексу товарів, що вивозилися в режимі переробки за межами митної території; або

3) шляхом експорту продуктів переробки чи товарів, що вивозилися в режимі переробки за межами митної території; або

4) у випадках, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Митний режим переробки за межами митної території припиняється митним органом у разі:

1) конфіскації товарів;

2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту такої аварії або дії обставин у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

3. У разі припинення митного режиму переробки за межами митної території згідно з частиною другою цієї статті повернення товарів та продуктів їх переробки на митну територію України не вимагається, а забезпечення, надане відповідно до статті 164 цього Кодексу, повертається (вивільняється) тільки у разі повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

{Частина третя статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 174. Розпорядження товарами, поміщеними у митний режим переробки за межами митної території, в разі відкликання дозволу на переробку

1. Протягом 20 днів від дати відкликання дозволу на переробку товарів за межами митної території України товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, повинні бути заявлені до іншого митного режиму в порядку, визначеному цим Кодексом.

2. У разі невиконання підприємством вимог частини першої цієї статті забезпечення, надане відповідно до частини п’ятої статті 164 цього Кодексу, підлягає використанню для сплати забезпеченої суми.

{Частина друга статті 174 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 25. Знищення або руйнування

Стаття 175. Митний режим знищення або руйнування

1. Знищення або руйнування - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 176. Умови поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування

1. Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу митного органу за заявою власника товарів чи уповноваженої ним особи.

2. Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом, якщо власником чи уповноваженою ним особою:

1) укладено договір на знищення (руйнування) товарів з підприємством, уповноваженим відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів;

2) отримано дозволи на знищення (руйнування) товарів від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів.

3. Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом безоплатно протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу митний орган зобов’язаний у зазначений строк письмово або в електронній формі повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про підстави відмови.

4. Не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

1) використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;

2) проведення з товарами операцій з переробки;

3) отримання продуктів переробки, включаючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;

4) ремонт товарів, включаючи їх відновлення;

5) використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

5. Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, митний орган письмово пропонує декларантові обрати цей митний режим. За згоди власника товарів з пропозицією митного органу ці товари поміщуються в митний режим відмови на користь держави.

6. Поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого проводяться операції зі знищення або руйнування.

Стаття 177. Умови знищення або руйнування окремих категорій товарів

1. Відповідно до положень цього Кодексу та вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України чи центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень, здійснюється знищення або руйнування окремих категорій товарів, зокрема:

1) лікарських і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;

2) неякісної та небезпечної продукції;

3) військової, мисливської, спортивної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї;

4) холодної і пневматичної зброї;

5) вибухових речовин;

6) спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, засобів індивідуального захисту, засобів активної оборони та засобів для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Стаття 178. Витрати на знищення або руйнування товарів

1. Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб.

2. Якщо товари опинилися у стані, що виключає можливість їх декларування у будь-який інший митний режим, ніж знищення або руйнування, у разі незгоди власника або уповноваженої ним особи самостійно організувати та оплатити процедуру знищення або руйнування таких товарів та за відсутності інших осіб, які письмово заявили митному органу про таке бажання, вартість навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання, перевезення, знищення (руйнування), оформлення документів та інші витрати, пов’язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, а також пеня списуються (стягуються) з такого власника або уповноваженої ним особи у безакцептному порядку, а в разі неможливості такого списання (стягнення) - відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету.

Стаття 179. Відходи (залишки), що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, та їх митний статус

1. Залишки, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, у тому числі складові товару, які не були знищені або зруйновані, та отримані в результаті знищення або руйнування товарів відходи, які мають господарську цінність, підлягають поміщенню протягом 10 днів від дати знищення товарів у відповідний митний режим як іноземні товари, які перебувають під митним контролем.

2. Відходи, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів і не мають господарської цінності та не можуть бути утилізовані, підлягають видаленню відповідно до законодавства України як українські товари підприємством, яке здійснило операції зі знищення (руйнування) товарів.

Стаття 180. Митний контроль товарів, що поміщуються у митний режим знищення або руйнування

1. Товари, поміщені у митний режим знищення або руйнування, а також залишки та відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій із знищення (руйнування), перебувають під митним контролем.

2. Митний орган має право здійснювати у будь-який час перевірку товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування (до моменту їх фактичного знищення), а також залишків і відходів, одержаних у результаті здійснення операцій із знищення або руйнування (до моменту їх декларування у відповідний митний режим чи видалення відповідно до законодавства України).

3. Відповідні посадові особи митних органів та інших державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням товарів, що знищуються, мають право бути присутніми під час здійснення операцій із знищення (руйнування) таких товарів.

{Частина третя статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 181. Завершення митного режиму знищення або руйнування

1. Митний режим знищення або руйнування завершується після виконання операцій із знищення або руйнування товарів та декларування у відповідний митний режим їх залишків.

Стаття 182. Відповідальність осіб за недотримання митного режиму знищення або руйнування

1. Відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законодавчими актами України за недотримання умов митного режиму знищення або руйнування, несуть:

1) власник товарів (уповноважена особа) з моменту заявлення товарів у цей митний режим до моменту їх передання підприємству, уповноваженому відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів і яке фактично здійснює таке знищення (руйнування), а також з моменту отримання від зазначеного підприємства залишків (відходів) знищення (руйнування), якщо такі залишки утворюються, до моменту завершення митного оформлення цих залишків та видалення відходів відповідно до законодавства України;

2) підприємство, уповноважене відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів, з моменту прийняття для знищення (руйнування) товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування, до моменту передання власнику товарів (уповноваженій особі) залишків, якщо вони утворилися в результаті здійснення таких операцій, а в разі якщо залишки за договором передаються у власність цьому підприємству, - до моменту завершення митного оформлення цих залишків у відповідний митний режим.

Глава 26. Відмова на користь держави

Стаття 183. Митний режим відмови на користь держави

1. Відмова на користь держави - це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

Стаття 184. Поміщення товарів у митний режим відмови на користь держави

1. У митний режим відмови на користь держави поміщуються іноземні товари.

2. Відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника цих товарів та з дозволу митного органу.

3. Кабінет Міністрів України визначає перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави.

4. Іноземні товари поміщуються у митний режим відмови на користь держави із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 185. Завершення митного режиму відмови на користь держави

1. Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі митного органу.

2. Відповідальність за неправомірне розпорядження товарами шляхом їх поміщення в митний режим відмови на користь держави несе декларант. Митні органи не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження щодо товарів, від яких декларант відмовився на користь держави.

Розділ VI
ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСК ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

Глава 27. Загальні положення щодо умов та порядку переміщення і пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України

Стаття 186. Засоби та способи переміщення товарів

1. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту та лініями електропередачі, а також змішаними перевезеннями. Під змішаним (комбінованим) перевезенням розуміється міжнародне перевезення вантажів щонайменш двома різними видами транспорту відповідно до договору змішаного (комбінованого) перевезення з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

2. Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

1) вантажних відправленнях;

2) супроводжуваному багажі;

3) несупроводжуваному багажі;

4) ручній поклажі;

5) міжнародних поштових відправленнях;

6) міжнародних експрес-відправленнях.

Стаття 187. Митні формальності на транспорті

1. Транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажири та/або товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

2. Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажири та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни - власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

3. Митні органи виконують митні формальності в зонах митного контролю, створених відповідно до положень глави 48 цього Кодексу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 188. Сприяння посадовим особам митних органів у виконанні митних формальностей

1. З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам митних органів у виконанні ними своїх службових обов’язків.

2. Адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти

пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечує митні органи необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв’язку та створює їм належні умови для роботи.

3. Перелік приміщень, зазначених у частині другій цієї статті, та вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

4. Місця розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення, посадки та висадки пасажирів, а також місця стоянки для здійснення митного контролю визначаються адміністрацією автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, з урахуванням особливостей їх функціональної і технологічної діяльності та за поданням відповідного митного органу, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону.

5. Зміна місця стоянки суден визначається адміністрацією порту з обов’язковим інформуванням відповідного митного органу та органу охорони державного кордону України.

Стаття 189. Тимчасовий пропуск транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України

1. Транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на митну територію України без справляння митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

2. Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби комерційного призначення підлягають вивезенню без внесення в їх конструкцію будь-яких змін (без урахування природного зношення, витрати пально-мастильних матеріалів та необхідного ремонту).

3. Тимчасове ввезення транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України допускається за умови, що такі транспортні засоби не використовуватимуться для внутрішніх перевезень на митній території України.

4. Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення через митний кордон України, підлягає пропуску в тому самому порядку, що і транспортний засіб, за умови використання такого обладнання за призначенням та зворотного вивезення (ввезення) разом з цим транспортним засобом. Ввезення спеціального обладнання на митну територію України та вивезення його за межі цієї території окремо від транспортного засобу комерційного призначення можливе на тих самих умовах, за умови підтвердження, що дане обладнання призначено для конкретного транспортного засобу комерційного призначення, ввезеного на митну територію України (вивезеного за межі цієї території) раніше.

5. Запасні частини та обладнання, призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених з неї, можуть ввозитися (вивозитися) під зобов’язання про їх зворотне вивезення (ввезення) без справляння митних платежів та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний орган, що здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може вимагати надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Замінені запасні частини та обладнання можуть не вивозитися за межі митної території України (не ввозитися на неї), а з дозволу митного органу:

1) бути пред’явлені митному органу та оформлені для вільного обігу на митній території України (за її межами); або

2) бути знищені під контролем митного органу.

Стаття 190. Товари, помилково ввезені на митну територію України

1. Товари можуть вважатися помилково ввезеними на митну територію України, якщо митний орган переконається в тому, що ввезення цих товарів не є результатом умисних дій. Помилкове ввезення товарів не може вважатися порушенням митних правил.

2. Помилково ввезеними на митну територію України не можуть вважатися товари, умови та підстави ввезення яких були змінені після перетинання ними митного кордону України.

3. Помилково ввезені на митну територію України товари вивозяться за межі цієї території на підставі товаросупровідних документів, якщо такі товари не пропущені на митну територію України.

4. Помилково ввезені на митну територію України товари, які були пропущені на митну територію України і які зберігають статус іноземних товарів, вивозяться за межі цієї території у митному режимі реекспорту на підставі товаросупровідних документів, згідно з якими ці товари були ввезені.

Стаття 191. Права та обов’язки перевізника

1. Перевізники мають право:

1) не приймати для перевезення між митними органами товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

2) замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши митний орган призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

3) замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до митного органу призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини

такої заміни (стан здоров’я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

4) з дозволу митного органу призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються його власником;

5) отримувати роз’яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

2. Перевізники зобов’язані:

1) під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

2) у строк, встановлений статтею 95 цього Кодексу або встановлений митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту, доставляти товари до митного органу призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них;

{Пункт 2 частини другої статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу митного органу;

4) у разі прибуття до митного органу призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених митним органом заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю;

5) у строки, встановлені статтею 194^{2} цього Кодексу, подавати в установленому цим Кодексом порядку до митного органу загальну декларацію прибуття.

{Частину другу статті 191 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019 - набирає чинності 07.11.2020, див. абзац третій пункту 1 розділу II Закону № 141-IX від 02.10.2019}

3. У разі поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту перевізники зобов’язані виконувати обов’язки, визначені зазначеною Конвенцією.

{Статтю 191 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 192. Заходи, що вживаються у разі аварії чи дії обставин непереборної сили під час перевезення товарів

1. Якщо під час перевезення товарів транспортний засіб внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили не зміг прибути до митного органу призначення, допускається вивантаження товарів в іншому місці. При цьому перевізник зобов’язаний:

1) вжити всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів та недопущення будь-якого їх використання;

2) терміново повідомити найближчий митний орган про обставини події, місцезнаходження товарів і транспортного засобу.

2. Митні органи не відшкодовують перевізнику витрати, понесені у зв’язку із вжиттям заходів, передбачених цією статтею.

Стаття 193. Відповідальність за порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом

1. За порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом перевізник притягується до адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом.

2. У разі втрати або видачі без дозволу митного органу товарів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, перевізник зобов’язаний сплатити митні платежі, встановлені законом на імпорт зазначених товарів. Порушення перевізником строку транзитних перевезень (доставки) товарів, встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту, якщо виконано всі інші вимоги, не створює для нього зобов’язання щодо сплати митних платежів.

{Частина друга статті 193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Перевізник звільняється від зобов’язання щодо сплати митних платежів лише у разі, якщо товари, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, було знищено або безповоротно пошкоджено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов транспортування, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили.

Глава 28. Переміщення товарів через митний кордон України

Стаття 194. Попереднє повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України

1. У разі ввезення товарів на митну територію України декларант або уповноважена ним особа попередньо повідомляють митний орган, у зоні діяльності якого товари будуть пред’явлені для митного оформлення, про намір ввезти ці товари.

2. Попереднє повідомлення про намір ввезти товари на митну територію України здійснюється шляхом надання митному органу, в зоні діяльності якого товари будуть пред’явлені для митного оформлення, попередньої митної декларації або іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до статті 94 цього Кодексу.

3. Попереднє повідомлення може здійснюватися у формі електронних документів. Формат таких документів, кодування символів, засоби пересилання визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

4. Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України цьому митному органу надаються документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій, передбачені частиною четвертою статті 335 цього Кодексу.

5. Положення цієї статті не застосовуються:

1) до морських, річкових та повітряних суден, які під час перебування на митній території України не роблять зупинок у портах чи аеропортах, розташованих на цій території;

2) до товарів, що переміщуються транзитом на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту.

{Частина п'ята статті 194 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 194[1]. Загальна декларація прибуття

{Частини 1-10 статті 194[1] набирають чинності 05.05.2020, частина 11 статті 194[1] набирає чинності 07.11.2020, див. пункт 1 розділу II Закону № 141-IX від 02.10.2019}

1. Загальна декларація прибуття подається до митного органу, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску через державний кордон України, де товари вперше перетнуть митний кордон України, до прибуття таких товарів на митну територію України, у тому числі в митному режимі транзиту, з дотриманням строків, встановлених статтею 194[2] цього Кодексу.

Якщо загальна декларація прибуття була подана до іншого митного органу, системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, невідкладно надають доступ до відомостей загальної декларації прибуття митному органу, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску через державний кордон України, в якому товари вперше перетнуть митний кордон України.

{Абзац другий частини першої статті 194[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Загальна декларація прибуття не подається до митного органу, зазначеного в абзаці першому цієї частини, на товари, якщо на такі товари до завершення строків, встановлених статтею 194[2] цього Кодексу, вже було подано митну декларацію (у тому числі митну декларацію відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту), за умови що така митна декларація містить відомості, визначені для загальної декларації прибуття. Така митна декларація використовується як загальна декларація прибуття.

{Абзац частини першої статті 194[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Загальна декларація прибуття не подається у разі ввезення:

1) товарів, що переміщуються морськими, річковими та повітряними суднами, які під час перебування на митній території України не роблять зупинок у портах чи аеропортах, розташованих на цій території;

2) товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі;

3) листів, поштових карток та секограм;

4) товарів, що переміщуються відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу;

5) військової техніки та інших товарів, передбачених статтею 252 цього Кодексу;

6) товарів, що ввозяться на митну територію України особами, яким надано митні пільги, передбачені статтями 382-386, 388, 389, 391 і 392 цього Кодексу, та які ввозяться на митну територію України у зв'язку з наданням таких пільг;

{Пункт 6 частини другої статті 194[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

7) товарів, що переміщуються із застосуванням книжки (карнета) A.T.A., книжки (карнета) CPD;

{Пункт 7 частини другої статті 194[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

8) товарів, що переміщуються громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності, у ручній поклажі або в супроводжуваному багажі;

9) товарів, що ввозяться для спортивних цілей учасниками офіційних спортивних змагань;

10) припасів, які знаходяться на борту транспортного засобу, що прибуває на митну територію України;

11) транспортних засобів особистого користування;

12) товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій;

13) органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації;

14) військової техніки та інших товарів, зазначених у частинах першій та другій статті 252[1] цього Кодексу.

{Частину другу статті 194[1] *доповнено пунктом 14 згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}*

3. Загальна декларація прибуття подається до митного органу перевізником або від його імені іншою особою - імпортером, одержувачем товарів або іншою особою, уповноваженою доставити товари до митного органу, зазначеного в абзаці першому частини першої цієї статті.

У випадку змішаного (комбінованого) перевезення загальна декларація прибуття подається до митного органу особою, уповноваженою доставити товари до митного органу на транспортному засобі, розміщеному на активному транспортному засобі, або від її імені іншою особою.

{Частина третя статті 194[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Загальна декларація прибуття подається до митного органу у вигляді електронного повідомлення, на яке накладено електронний підпис, або через інтерфейс для подання такої декларації з використанням засобів інтегрованої системи електронної ідентифікації, розміщений на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Абзац перший частини четвертої статті 194[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

У випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, для подання загальної декларації прибуття можуть використовуватися комерційні, портові або транспортні інформаційні системи, за умови що такі системи забезпечують передачу відомостей загальних декларацій прибуття до митних органів у строки, встановлені статтею 194[2] цього Кодексу.

{Абзац другий частини четвертої статті 194[1] із змінами, внесеними згідно із Законами № 1999-IX від 25.01.2022, № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Загальна декларація прибуття реєструється автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі після її отримання. Присвоєний загальній декларації прибуття реєстраційний номер надсилається особі, яка подавала таку декларацію, автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі.

6. Перелік відомостей та їх формат, необхідних для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, що вносяться до загальної декларації прибуття залежно від засобу та способу переміщення товарів через митний кордон України, наявності авторизації АЕО, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням вимог митного законодавства Європейського Союзу.

{Частина шоста статті 194[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7. З моменту пред’явлення митному органу товарів, що ввозяться на митну територію України на підставі загальної декларації прибуття, така декларація є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а перевізник несе адміністративну відповідальність відповідно до цього Кодексу. Відомості, зазначені у загальній декларації прибуття, можуть бути змінені особою, яка подала таку декларацію, крім випадків, якщо:

1) митним органом повідомлено про наміри проведення митних формальностей, пов’язаних із фізичною перевіркою товарів;

2) митним органом виявлено помилки у відомостях, зазначених у загальній декларації прибуття;

3) товари вже були пред’явлені митному органу.

8. Митний орган, зазначений у частині першій цієї статті, здійснює аналіз ризиків за загальною декларацією прибуття протягом однієї години з моменту її отримання та виконує митні формальності, визначені за результатами такого аналізу, після прибуття товарів у перший пункт пропуску (пункт контролю) через державний кордон України.

9. У разі визначення за результатами аналізу ризиків необхідності виконання митних формальностей митний орган невідкладно, але не раніше ніж після прибуття товарів у перший пункт пропуску (пункт контролю) через державний кордон України, повідомляє про такі митні формальності перевізника.

10. Якщо товари, зазначені у загальній декларації прибуття, не були ввезені на митну територію України, загальну декларацію прибуття може бути анульовано за письмовим зверненням особи, зазначеної в частині третій цієї статті.

Якщо протягом 200 днів з дня реєстрації загальної декларації прибуття товари не були ввезені, а письмове звернення про анулювання загальної декларації прибуття не було подано, така декларація анулюється автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі.

11. Відсутність на момент здійснення митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України загальної декларації прибуття на товари або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є підставою для відмови у пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять, здійснюється після подання загальної декларації прибуття або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, та виконання необхідних митних формальностей. Виконання митних формальностей, визначених за результатами аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття або митною декларацією, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є однією з підстав надання дозволу на пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Вимоги абзаців першого і другого цієї частини не застосовуються до випадків, визначених частиною другою цієї статті.

{Частина одинадцята статті 194^{1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

{Кодекс доповнено статтею 194^{1} згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 194^{2}. Строки подання загальної декларації прибуття

1. Залежно від засобів та способів переміщення товарів через митний кордон України загальна декларація прибуття подається з дотриманням таких строків:

1) для перевезення товарів морським та/або річковим транспортним засобом:

а) у контейнері - не менш як за 24 години до розміщення контейнера на судні, яке буде здійснювати перевезення товарів до першого порту прибуття на митну територію України;

б) розміщених в інший спосіб на судні - не менш як за 4 години до прибуття товарів у перший порт на митній території України;

в) тривалістю менше 24 годин - не менш як за 2 години до прибуття товарів у перший порт на митній території України;

2) для перевезення товарів повітряним транспортним засобом:

а) тривалістю 4 години і більше - не менш як за 4 години до прибуття товарів у перший аеропорт на митній території України;

б) тривалістю менше 4 годин - не пізніше моменту фактичного вильоту повітряного судна;

3) для перевезення товарів залізничним транспортним засобом:

а) тривалістю 2 години і більше між прикордонними станціями - не менш як за 2 години до прибуття товарів у перший пункт пропуску на митній території України;

б) тривалістю менше 2 годин між прикордонними станціями - не менш як за 1 годину до прибуття товарів у перший пункт пропуску на митній території України;

4) для перевезення товарів автомобільним транспортним засобом - не менш як за 1 годину до прибуття товарів у перший пункт пропуску на митній території України;

5) у випадку змішаного (комбінованого) перевезення - у строк, встановлений для відповідного активного транспортного засобу.

{Кодекс доповнено статтею 194^{2} згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 141-IX від 02.10.2019; текст статті 194^{2} в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 195. Пункти пропуску через державний кордон України, в яких товари переміщуються через митний кордон

1. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

2. Переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися у спеціально визначених пунктах пропуску через державний кордон України. Переліки таких товарів та пунктів пропуску затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 196. Заборона щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України

1. Не можуть бути пропущені через митний кордон України:

1) товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом або міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або відповідно до закону чи міжнародного договору України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України;

{Пункт 1 частини першої статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

2) товари (крім товарів для власного споживання, що ввозяться громадянами в обсязі та порядку, встановлених статтями 376 і 378 цього Кодексу), на пропуск яких відповідно до закону потрібні документи державних органів, установ та організацій, уповноважених на їх видачу, - в разі відсутності таких документів;

{Пункт 2 частини першої статті 196 в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

3) товари, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог цього Кодексу та інших законів України.

{Пункт 3 частини першої статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

2. Перевізник зобов’язаний здійснити зворотне вивезення товарів, ввезення і транзит яких на митну територію України заборонений.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, визначає коди товарів згідно з УКТ ЗЕД, на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено заборону законом або міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або відповідно до закону чи міжнародного договору України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, і розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-сайті та в єдиному державному інформаційному веб-порталі "Єдине вікно для міжнародної торгівлі.

{Статтю 196 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 197. Обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України

1. У випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" відповідних дозвільних документів та/або відомостей про включення (виключення) товару до (з) відповідного реєстру у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис, які підтверджують дотримання встановлених обмежень щодо переміщення таких товарів через митний кордон України, якщо використання таких дозвільних документів та/або відомостей для здійснення митних формальностей передбачено законами України. У випадках,

передбачених цим Кодексом, для здійснення митних формальностей можуть використовуватися паперові примірники таких документів, надані декларантом або уповноваженою ним особою.

{Частина перша статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, визначає коди товарів згідно з УКТ ЗЕД, на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено обмеження, та розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-сайті та на єдиному державному інформаційному веб-порталі "Єдине вікно для міжнародної торгівлі".

{Частина друга статті 197 в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Переміщення валюти України, іноземної валюти, банківських металів через митний кордон України здійснюється з урахуванням вимог Закону України "Про валюту і валютні операції".

{Частина третя статті 197 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

4. Пропуск на митну територію України та/або випуск відповідно до заявленої мети на митній території України товарів, які за кодом згідно з УКТЗЕД та описом можуть належати, але за своїми характеристиками та фізико-хімічними властивостями не належать до: культурних цінностей; наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, заборонених до ввезення та застосування на території України; товарів військового призначення чи товарів подвійного використання; небезпечних відходів; агрохімікатів та пестицидів, що підлягають державній реєстрації; об’єктів, торгівля якими підпадає під регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення; генетично модифікованих організмів або продукції, виробленої із застосуванням генетично модифікованих організмів; таких, що містять озоноруйнівні речовини, здійснюються митними органами на підставі заяви декларанта або уповноваженої ним особи про незастосування до таких товарів встановлених відповідними законами заборон та/або обмежень.

Зазначена в абзаці першому цієї частини заява вноситься декларантом або уповноваженою ним особою до митної декларації у вигляді коду, визначеного центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та засвідчує факти, які мають юридичне значення.

{Статтю 197 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

Стаття 198. Подання документів та відомостей митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України

1. Митному органу в пункті пропуску через державний кордон України згідно із статтею 335 цього Кодексу подаються документи, що містять відомості про товари, достатні

для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про пропуск їх через митний кордон України.

2. Товари, що переміщуються через митний кордон України в режимі транзиту, у разі необхідності довантаження транспортного засобу або перевантаження з метою транзиту через митний склад можуть направлятися для митного оформлення в митний орган, у зоні діяльності якого буде здійснено таке перевантаження (довантаження). Митному органу в такому разі подаються лише заява перевізника і копія договору, який є підставою для перевантаження (довантаження).

3. Якщо за умовами перевезення митне оформлення товарів у повному обсязі здійснюється не в місці перетину митного кордону, а перевезення здійснюється із зміною транспортного засобу у пункті пропуску через державний кордон України, митному органу у пункті пропуску через державний кордон України подаються транспортні, комерційні та інші супровідні документи, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про можливість їх пропуску через митний кордон України.

Стаття 199. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України

1. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України не може перевищувати 30 днів, а для автомобільного транспорту - п’ять днів з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України для здійснення митних процедур.

2. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України, встановлений частиною першою цієї статті, не застосовується до операцій з накопичення в пунктах пропуску через державний кордон України суднових партій товарів, що вивозяться за межі митної території України, у тому числі в митному режимі транзиту.

{Статтю 199 доповнено частиною другою згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

Стаття 200. Доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом

1. Після надання митним органом дозволу на пропуск товарів через митний кордон України власник товарів або уповноважена ним особа зобов’язані доставити товари та документи на них без будь-якої зміни їх стану у визначене митним органом місце і забезпечити перебування їх у цьому місці до прибуття посадових осіб митного органу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

2. Доставка товарів та документів на них повинна бути здійснена у строк, встановлений статтею 95 цього Кодексу або встановлений митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту.

{Частина друга статті 200 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Товари і транспортні засоби, якими вони перевозяться, після прибуття у місце доставки розміщуються у зонах митного контролю.

4. У місці доставки товари і транспортні засоби пред’являються, а документи на них передаються митному органу у мінімально можливий строк після їх прибуття, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, - у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу. У разі якщо доставка товарів, транспортних засобів комерційного призначення в межах спрощень, наданих підприємству, здійснюється до об’єктів підприємства (будівель, споруд, відкритих або закритих майданчиків підприємств тощо), визначених для застосування спрощень, подальші митні формальності здійснюються у порядку, визначеному для відповідних спрощень.

{Частина четверта статті 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Зміна місця стоянки (прибуття) транспортного засобу, вивантаження, перевантаження товарів, розпакування, пакування чи перепакування товарів, зміна, вилучення чи пошкодження засобів забезпечення ідентифікації допускаються лише з дозволу митного органу, крім випадків, передбачених главою 2 цього Кодексу. У разі відмови у наданні дозволу митні органи зобов’язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

Глава 29. Тимчасове зберігання

Стаття 201. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем

1. Товари з моменту пред’явлення їх митному органу до поміщення їх у відповідний митний режим можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем.

Товари, ввезені на митну територію України в митному режимі транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, після їх пред’явлення на території об’єкта підприємства, зазначеного в авторизації на застосування спрощення, перебувають на тимчасовому зберіганні на території цього об’єкта.

Тимчасове зберігання товарів під митним контролем здійснюється на складах тимчасового зберігання або на території об’єктів підприємств (будівель, споруд, відкритих або закритих майданчиків тощо), визначених для застосування спрощень, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Частина перша статті 201 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Товари гуманітарної допомоги для їх тимчасового зберігання з дозволу відповідного митного органу можуть розміщуватися на складах організацій - отримувачів гуманітарної допомоги. При цьому керівник організації - отримувача гуманітарної допомоги забезпечує ведення обліку товарів, що розміщуються на складі цієї організації та випускаються з нього, в порядку, передбаченому для складів тимчасового зберігання, та щоквартальне подання митному органу звіту про рух товарів на складі за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту.

3. На складах тимчасового зберігання утворюються постійні, а на складах організацій - отримувачів гуманітарної допомоги - тимчасові (на час тимчасового зберігання на них під митним контролем товарів гуманітарної допомоги) зони митного контролю.

Тимчасове зберігання товарів на території об’єктів підприємств, зазначених в авторизаціях на застосування спрощень, які не є складами тимчасового зберігання, здійснюється без створення зони митного контролю, за умови що утримувач об’єкта є підприємством, яке має діючу авторизацію на застосування відповідного спрощення.

{Частину третю статті 201 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. На тимчасове зберігання під митним контролем із застосуванням положень цієї глави товари також можуть розміщуватися на митних складах або на складах митних органів.

5. У разі втрати товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або видачі їх без дозволу митних органів утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач митного складу, керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги, утримувач об’єкта, зазначеного в авторизації на застосування спрощення, несуть адміністративну відповідальність, передбачену цим Кодексом. Крім того, у таких випадках на цих осіб покладається обов’язок щодо сплати митних платежів, установлених законом на імпорт зазначених товарів.

{Частина шоста статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач митного складу, керівник організації - отримувача гуманітарної допомоги, утримувач об’єкта, зазначеного в авторизації на застосування спрощення, звільняються від відповідальності за втрату товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, та зобов’язання щодо сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів, лише у разі, якщо ці товари були знищені або безповоротно пошкоджені внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов зберігання.

{Частина п'ята статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7. Утримувач об’єкта, зазначеного в авторизації на застосування спрощення, надає митним органам забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу щодо товарів, які перебувають на тимчасовому зберіганні, на час такого зберігання на цьому об’єкті.

{Статтю 201 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 202. Документи, необхідні для розміщення товарів на тимчасове зберігання

{Назва статті 202 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Єдиним документом, необхідним для розміщення товарів на тимчасове зберігання під митним контролем, є уніфікований документ за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, що містить опис цих товарів на підставі товаросупровідних документів.

2. У разі ввезення товарів на митну територію України у митному режимі транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту та розміщення таких товарів на

тимчасове зберігання на території об’єктів підприємств, зазначених в авторизаціях на застосування спрощень, замість уніфікованого документа використовується митна декларація, за якою ці товари були ввезені на митну територію України.

{Статтю 202 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 203. Операції з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем

1. Власник товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або уповноважена ним особа з дозволу митного органу можуть проводити з цими товарами такі операції:

1) прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація;

2) огляд та вимірювання;

3) усунення пошкодження упаковки;

4) взяття проб та зразків;

5) підготовка товарів до продажу (відчуження) і транспортування: сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

2. У разі відмови у наданні дозволу на проведення операцій, зазначених у частині першій цієї статті, митні органи зобов’язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини та підстави такої відмови.

Стаття 204. Строк тимчасового зберігання товарів

1. Загальний строк тимчасового зберігання товарів під митним контролем становить 90 календарних днів.

2. Товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем у межах строку збереження їх якостей, які дають можливість використовувати такі товари за призначенням, але не більше строку, встановленого частиною першою цієї статті.

3. Строк тимчасового зберігання товарів, зазначений у частині першій цієї статті, за заявою власника або уповноваженої ним особи, або утримувача об’єкта, зазначеного в авторизації на застосування спрощення, може бути продовжений, але не більш як на 30 днів. Якщо особа, яка зберігає товари на складі тимчасового зберігання відкритого типу або митному складі відкритого типу, не є утримувачем цього складу, її заява про продовження строку тимчасового зберігання зазначених товарів попередньо погоджується з утримувачем складу. У разі відмови у продовженні строку тимчасового зберігання митний орган

зобов’язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

{Частина третя статті 204 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. До закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій - третій цієї статті, товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, повинні бути:

1) задекларовані до відповідного митного режиму; або

{Пункт 1 частини четвертої статті 204 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2) передані відповідному митному органу для зберігання та/або розпорядження відповідно до цього Кодексу; або

{Пункт 2 частини четвертої статті 204 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3) відправлені під митним контролем до інших митних органів для їх подальшого митного оформлення; або

4) вивезені за межі митної території України.

5. Якщо товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, декларувалися митному органу, але щодо них після закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій – третій цієї статті, двічі надавалася відмова у митному оформленні в порядку, встановленому цим Кодексом, такі товари підлягають обов’язковій передачі власником або уповноваженою ним особою, утримувачем складу тимчасового зберігання, митного складу, організацією - отримувачем гуманітарної допомоги на склад митного органу.

6. Митний орган встановлює строк для вивезення товарів із складу, виходячи з можливостей наявних засобів для транспортування цих товарів та навантажувально-розвантажувальної техніки.

Стаття 205. Митне оформлення товарів, які протягом строку тимчасового зберігання під митним контролем стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили

1. Товари, які протягом строку тимчасового зберігання під митним контролем стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, підлягають митному оформленню як такі, що надійшли на митну територію України у непридатному, зіпсованому або пошкодженому стані.

Стаття 206. Тимчасове зберігання товарів на складах, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів

1. У випадках, коли доставка товарів кінцевому одержувачу через умови перевезення (або з будь-яких інших причин) переривається, товари можуть розміщуватися на складах тимчасового зберігання, які розташовані поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів та у яких

здійснюються прийняття, навантаження, перевантаження, вивантаження та видача товарів, що переміщуються через митний кордон України. Дозволом для розміщення товарів на такому складі тимчасового зберігання є дозвіл митного органу на вивантаження товару з транспортного засобу.

2. Товари, розміщені на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, до їх випуску із складу вважаються такими, що не пропущені на митну територію України.

3. Вивезення товарів із складів тимчасового зберігання, розташованих на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, здійснюється на підставі рішення митного органу про пропуск цих товарів на митну територію України або про відмову в такому пропуску, крім випадків, зазначених у частині п’ятій цієї статті.

4. У разі прийняття митним органом рішення про пропуск товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання, розташованому поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, на митну територію України цьому органу з метою забезпечення контролю за доставкою зазначених товарів до митного органу призначення подаються транспортні документи, що містять відомості про ці товари, та комерційні документи (за їх наявності).

5. Вивезення за межі митної території України товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання, розташованому поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, у разі якщо митним органом прийнято рішення про відмову в пропуску таких товарів на митну територію України, здійснюється перевізником, який здійснював ввезення зазначених товарів. Випуск товарів зі складу тимчасового зберігання за межі митної території України здійснюється на підставі товаросупровідних документів та дозволу, який надавав митний орган на вивантаження товару з транспортного засобу.

6. З дозволу митного органу з товарами, розміщеними на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, дозволяється здійснювати тільки прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація.

7. Переміщення товарів, розміщених на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, між складами тимчасового зберігання в межах однієї зони митного контролю здійснюється з повідомленням та під контролем митного органу.

Глава 30. Митні формальності на морському і річковому транспорті

Стаття 207. Тривалість перебування суден закордонного плавання під митним контролем

1. Судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки в порту перебуває під митним контролем. Митний орган має право в цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де розміщені товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Стаття 208. Строк та черговість митного оформлення суден закордонного плавання

1. Залежно від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться у строк, який визначається керівником митного органу за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами.

2. Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у такій черговості:

1) аварійні судна;

2) пасажирські судна;

3) вантажно-пасажирські судна;

4) лінійні судна;

5) танкерні судна;

6) інші судна у порядку їх прибуття.

Стаття 209. Місця здійснення митного контролю на морському та річковому транспорті

1. Митні органи здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

2. Якщо судно закордонного плавання внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається у місцях, де немає митних органів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред’явлення їх найближчому митному органу.

Стаття 210. Митний контроль за вантажними операціями у водному сполученні

1. Вивантаження товарів із суден закордонного плавання та навантаження товарів на зазначені судна здійснюються з дозволу митного органу та під його контролем згідно з документами, передбаченими статтею 335 цього Кодексу. Дозвіл надається невідкладно після перевірки поданих документів та встановлення їх відповідності вимогам цього Кодексу. У разі відмови у наданні дозволу митний орган зобов’язаний невідкладно,

письмово або в електронній формі, повідомити власника товарів або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

2. Товари, вивантажені з судна в зону митного контролю на території морського, річкового порту, для митних цілей вважаються такими, що перебувають на складі тимчасового зберігання. При цьому договір на зберігання товарів не вимагається.

3. У разі втрати товарів, що перебувають у зоні митного контролю на території морського, річкового порту (крім природних втрат за нормальних умов зберігання), або видачі їх без дозволу митного органу обов'язок із сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів, покладається на адміністрацію порту.

4. Вивезення за межі митної території України товарів, вивантажених із судна закордонного плавання на тимчасове зберігання у разі транзиту в межах одного пункту пропуску, а також у разі відмови у пропуску товарів через митний кордон України чи у разі визнання товарів такими, що ввезені помилково, здійснюється перевізником і окремого дозволу митного органу не потребує. Здійснювати будь-які інші операції з такими товарами без дозволу митного органу забороняється.

5. З метою надання митним органам можливості оцінити ризики при ввезенні товарів на митну територію України морськими (річковими) суднами перевізник може надавати митному органу відомості щодо цих товарів в електронному вигляді у форматі міжнародних стандартів обміну електронною інформацією.

Стаття 211. Митний контроль суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України на нетривалий час

1. Судно закордонного плавання, яке заходить у відкритий для міжнародних водних перевезень порт для поповнення запасів води, палива, продовольства, проведення термінових ремонтних робіт на строк до п'яти діб, митному оформленню не підлягає, але перебуває під митним контролем до його відправлення.

2. Товари (крім припасів), які навантажуються на це судно, підлягають митному оформленню на загальних підставах.

Стаття 212. Митне оформлення рибної продукції, отриманої або виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну

{Назва статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

1. Митне оформлення рибної продукції, отриманої або виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового кодексу України та цього Кодексу.

{Частина перша статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

Стаття 213. Митне оформлення суден, побудованих чи придбаних за кордоном або проданих за кордон

1. Митне оформлення придбаного або побудованого резидентом за межами митної території України судна здійснюється в режимі імпорту під час його першого заходу в один з українських портів після набуття резидентом права власності на таке судно.

2. Митне оформлення придбаного нерезидентом на митній території України судна здійснюється в режимі експорту, якщо таке судно вивозиться за межі митної території України.

Стаття 214. Дозвіл митного органу на відправлення судна закордонного плавання

1. Органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки митного органу на відповідному судновому документі.

2. Для тимчасового відходу судна з порту у зв’язку з дією обставин непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей дозвіл митного органу не обов’язковий.

Глава 31. Митні формальності на авіатранспорті

Стаття 215. Документи для контролю за повітряним судном

1. Командир повітряного судна зобов’язаний подати митному органу для здійснення митного контролю документи, передбачені статтею 335 цього Кодексу.

2. Дозвіл митного органу на вивантаження товарів з повітряного судна або завантаження товарів на нього надається після перевірки поданих документів та встановлення їх відповідності вимогам цього Кодексу.

Стаття 216. Вимушена посадка

1. Командир повітряного судна, який здійснив вимушену посадку за межами міжнародного аеропорту, зобов’язаний вжити необхідних заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та протягом доби повідомити найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна.

2. Адміністрація міжнародного аеропорту після одержання такого повідомлення зобов’язана забезпечити перевезення посадових осіб митного органу до місця посадки судна або доставити пасажирів, екіпаж і товари, що підлягають митному контролю, до митного органу.

Стаття 217. Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами

1. Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (крім товарів, заборонених до транзиту), не підлягають оподаткуванню митними платежами та безперешкодно переміщуються в межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Глава 32. Митні формальності на залізничному транспорті

Стаття 218. Здійснення митного контролю на залізничному транспорті

1. Строки здійснення митних формальностей щодо залізничного рухомого складу визначаються керівником митного органу за погодженням з іншими контролюючими органами та адміністрацією залізниці, а в пункті пропуску (пункті контролю) через

державний кордон України - крім того, з керівником відповідного органу охорони державного кордону України.

2. Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб.

Стаття 219. Відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів до митного органу

1. Залізниця несе передбачену цим Кодексом та іншими законодавчими актами України відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення.

Стаття 220. Місце здійснення митних формальностей у міжнародному залізничному сполученні

1. Митний контроль товарів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю. Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль також в інших місцях, визначених уздовж маршруту руху поїзда за погодженням між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

2. З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником митного органу за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

3. У виняткових випадках, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, на вимогу митного органу окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

4. Відправлення залізничних транспортних засобів з місць стоянки здійснюється з дозволу митного органу та органу охорони державного кордону України.

Глава 33. Митні формальності на автомобільному транспорті

Стаття 221. Порядок декларування автотранспортних засобів комерційного призначення, які перевозять товари через митний кордон України

1. Автотранспортний засіб комерційного призначення, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотранспортним засобом.

2. Відомості про автотранспортний засіб комерційного призначення, що перевозить товари, вносяться до митної декларації, за якою оформлено ці вантажі, книжки МДП,

передбаченої Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, товарно-транспортних накладних, дорожнього листа, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством.

Стаття 222. Порядок декларування порожніх автотранспортних засобів комерційного призначення та автотранспортних засобів комерційного призначення, які перевозять пасажирів через митний кордон України

1. Порожні автотранспортні засоби комерційного призначення та автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

Стаття 222[1]. Документальний контроль у сфері міжнародних автомобільних перевезень

1. У пунктах пропуску через державний кордон України та в мультимодальних терміналах митні органи здійснюють контроль за дотриманням автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень згідно із Законом України "Про автомобільний транспорт". Порядок проведення такого контролю затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 222[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

{Кодекс доповнено статтею 222[1] згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Глава 34. Митні формальності щодо припасів

Стаття 223. Загальні положення щодо порядку переміщення припасів через митний кордон України

1. Припаси при дотриманні умов, установлених цим Кодексом, переміщуються через митний кордон України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

2. Передбачені цією главою дозволи на видачу припасів або на здійснення інших операцій з припасами надаються митними органами протягом однієї години з моменту отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу митні органи зобов’язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Стаття 224. Умови звільнення від оподаткування митними платежами припасів, які ввозяться на митну територію України

1. Припаси, які ввозяться на митну територію України морськими, річковими та повітряними суднами, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих суден.

2. Припаси, які ввозяться на митну територію України засобами залізничного та автомобільного транспорту, що здійснюють міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, і призначені для споживання особами, які перебувають на борту цих транспортних засобів, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що:

1) вони придбані тільки в країнах, територію яких перетинав відповідний транспортний засіб;

2) всі належні митні платежі щодо них сплачено в країнах, де вони були придбані.

3. Припаси, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів, які прибувають на митну територію України, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих транспортних засобів під час їх перебування на цій території.

Стаття 225. Декларування припасів, які ввозяться на митну територію України

1. Інформація, що зазначається у митній декларації на припаси, які ввозяться на митну територію України, обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю. Допускається використання замість митної декларації на припаси облікових документів про рух товарів у вагонах-ресторанах, кафе-барах тощо.

2. У митній декларації на припаси або в документі, що її замінює, які подаються під час прибуття транспортного засобу на митну територію України, повинна враховуватися кількість припасів, які видаються з дозволу митного органу з числа припасів, що знаходяться на борту цього засобу, при цьому на зазначену кількість припасів окрема митна декларація або документ, що її замінює, не подаються.

3. У митній декларації на припаси або в документі, що її замінює, зазначається кількість припасів, доставлених на транспортний засіб під час його перебування на митній території України.

4. Окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, які залишаються на борту транспортного засобу, не подається.

Стаття 226. Видача припасів

1. Митні органи повинні дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на це судно під час його перебування на митній території України, для споживання пасажирами та членами екіпажу під час перебування зазначеного судна на митній території України, з урахуванням кількості пасажирів і членів екіпажу та тривалості перебування судна на цій території.

2. Митні органи повинні дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на борт цього судна під час його перебування на митній території України, для споживання членами екіпажу зазначеного судна під час його ремонту у доці або на верфі за умови, що тривалість перебування цього судна у доці або на верфі визнана обґрунтованою.

3. У разі якщо повітряне судно має зробити посадку в одному чи кількох аеропортах на митній території України, митні органи повинні дозволяти видачу припасів, які знаходяться на борту або доставлені на борт під час перебування цього судна на митній території України, для споживання під час стоянки повітряного судна в таких проміжних аеропортах та під час перельоту між ними.

Стаття 227. Інші операції з припасами

1. Припаси, ввезені на митну територію України засобами водного, авіаційного та залізничного транспорту, дозволяється:

1) випускати для вільного обігу на митній території України або поміщати в інший митний режим, за умови дотримання вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України;

2) перевантажувати з попереднього дозволу митного органу на інші засоби відповідно водного, авіаційного чи залізничного транспорту, що виконують міжнародні рейси.

Стаття 228. Забезпечення схоронності припасів

1. Перевізники зобов’язані вживати необхідних заходів для запобігання будь-якому недозволеному використанню припасів.

2. Митні органи з метою забезпечення схоронності припасів можуть у разі потреби накладати на них митне забезпечення.

3. У випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, митні органи вправі вимагати вилучення припасів з транспортних засобів, які здійснюють міжнародні перевезення, для зберігання їх в іншому місці під час перебування цих транспортних засобів на митній території України.

Стаття 229. Декларування припасів, що вивозяться за межі митної території України

1. Митне оформлення та контроль за переміщенням припасів на транспортні засоби комерційного призначення здійснюються в порядку, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Пропуск припасів на транспортні засоби комерційного призначення здійснюється на підставі оформлених товаросупровідних документів. Декларування експорту припасів здійснюється на підставі товаросупровідних документів з накладеним митним забезпеченням та відміткою адміністрації транспортного засобу комерційного призначення про одержання припасів протягом не більше 30 календарних днів від дати накладення митного забезпечення.

2. Під час відбуття транспортного засобу комерційного призначення за межі митної території України окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, що знаходилися на такому транспортному засобі на момент його прибуття на митну територію України, не вимагаються.

3. У разі якщо митний орган вимагає митну декларацію або документ, що її замінює, на припаси, завантажені на транспортний засіб, який відбуває за межі митної території України, інформація, що зазначається у такій декларації (такому документі), обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення митного контролю зазначених припасів.

Стаття 230. Обмеження щодо пропуску алкогольних напоїв і тютюнових виробів через митний кордон України на борту транспортного засобу

1. На борту транспортного засобу, що здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України або відбуває з неї, дозволяється ввозити та вивозити для споживання особами, які перебувають на його борту, алкогольні напої і тютюнові вироби з розрахунку

споживання однією особою на добу за нормами, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина перша статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Глава 35. Митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі

Стаття 231. Місця здійснення митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі

1. Митний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, здійснюється в місцях митного контролю, які визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 232. Порядок і строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі

1. Порядок і строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, строки сплати митних платежів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, виходячи з особливостей переміщення зазначених товарів через митний кордон України.

2. Митний контроль та митне оформлення обсягів природного газу за операціями із заміщення природного газу (бекхол) здійснюється відповідно до заявленого митного режиму на підставі документів, передбачених пунктом 5 частини першої статті 335 цього Кодексу, а також акта приймання-передачі природного газу між перевізниками - операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави (окремо за кожним пунктом приймання-передачі газу) та/або перевізником - оператором газотранспортної системи України та оператором газосховища, що містить інформацію про обсяги природного газу за операціями бекхолу.

Порядок здійснення митного контролю за обсягами природного газу за операціями бекхолу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Під операцією бекхолу розуміється операція, під час якої здійснюється приймання-передача природного газу шляхом документального оформлення зустрічних потоків:

природного газу, що знаходиться в суміжних газотранспортних системах, - перевізниками - операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави за кожним пунктом приймання-передачі газу окремо без його переміщення трубопровідним транспортом через митний кордон України;

природного газу, що знаходиться в газотранспортній системі та/або у газосховищах України під митним контролем, - перевізником - оператором газотранспортної системи

України та оператором газосховища без його фізичного закачування/відбору в/з газосховища.

Відповідальність за декларування обсягів природного газу за операціями бекхолу несе декларант. Митні органи не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження стосовно відповідних обсягів природного газу.

{Статтю 232 доповнено частиною другою згідно із Законом № 994-VIII від 04.02.2016}

3. Митне оформлення природного газу, переміщеного трубопровідним транспортом через митний кордон України за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), здійснюється на підставі даних актів приймання-передачі природного газу між сторонами зовнішньоекономічних договорів (контрактів) та оперативного балансового рахунку за звітний період (місяць), між перевізниками - операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави.

Під оперативним балансовим рахунком (ОБР) розуміється документ, у якому оператори газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави зазначають обсяги балансування природного газу за звітний період за кожним пунктом приймання-передачі газу.

Обсяги балансування природного газу, переміщеного трубопровідним транспортом через митний кордон України, облік яких ведеться відповідно до ОБР, підлягають митному оформленню у відповідний митний режим протягом 30 днів після закінчення дії угоди (договору) між перевізниками - операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави.

Під обсягом балансування природного газу (для цілей ОБР) розуміється позитивна або негативна величина, що становить різницю між обсягами природного газу, що були заявлені до перевезення та підтверджені перевізниками - операторами газотранспортних систем (підтверджена номінація), та обсягами природного газу, що були переміщені трубопровідним транспортом через митний кордон України, яка розраховується операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави.

{Статтю 232 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 994-VIII від 04.02.2016}

4. Митне оформлення у відповідний митний режим балансуючих обсягів природного газу здійснюється протягом 30 днів після закінчення дії угоди (договору) між сторонами зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Під балансуючим обсягом природного газу у звітному періоді розуміється позитивна або негативна величина, що становить різницю між обсягами природного газу в точках входу та в точках виходу, що розташовані на митному кордоні України, яка відображається у загальному акті приймання-передачі природного газу між сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) за результатами переміщення трубопровідним транспортом природного газу через митний кордон України.

{Статтю 232 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 994-VIII від 04.02.2016}

Глава 36. Переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Стаття 233. Загальні правила переміщення (пересилання) міжнародних поштових та експрес-відправлень через митний кордон України

{Частину першу статті 233 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Ввезення експрес-перевізником міжнародних експрес-відправлень на митну територію України або їх вивезення за межі цієї території через пункти пропуску, розташовані у міжнародних аеропортах, а також їх перевантаження здійснюються безпосередньо під бортом повітряного судна або з зони митного контролю пункту пропуску. Перевантаження здійснюється в присутності посадової особи митного органу та відповідних службових осіб аеропорту та перевізника.

3. Митний орган, у зоні діяльності якого розташований пункт пропуску через державний кордон України, здійснює пропуск вантажу експрес-перевізника на митну територію України на підставі поданих експрес-перевізником відповідно до вимог статті 194[1] цього Кодексу загальної декларації прибуття та митної декларації, передбаченої частиною першою статті 94 цього Кодексу, яка одночасно є документом контролю доставки з пункту пропуску через державний кордон України до центральної сортувальної станції, та направляє його під митним контролем до митного органу призначення.

Вивезення вантажу експрес-перевізника, а також його пропуск за межі митної території України та контроль доставки від центральної сортувальної станції до пункту пропуску через державний кордон України здійснюються на підставі поданої експрес-перевізником митної декларації, передбаченої частиною першою статті 94 цього Кодексу.

{Частина третя статті 233 із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013; в редакції Законів № 1999-IX від 25.01.2022, № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Пропуск на митну територію України депеш та контроль їх доставки до митного органу, в зоні діяльності якого знаходиться місце міжнародного поштового обміну, здійснюються митним органом, у зоні діяльності якого розташований пункт пропуску через державний кордон України, на підставі супровідних поштових документів CN 37, CN 38, CN 41, що використовуються як документ контролю доставки.

Вивезення депеш, а також їх пропуск за межі митної території України та контроль доставки від місця міжнародного поштового обміну до пункту пропуску через державний кордон України здійснюються на підставі супровідних поштових документів CN 37, CN 38, CN 41.

{Статтю 233 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

5. У пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України до товарів, які переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, контроль за дотриманням заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності не здійснюється, а заходи офіційного контролю не проводяться. Митні формальності щодо таких товарів проводяться в найкоротший строк.

{Частина статті 233 в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

6. Операції з міжнародними поштовими та експрес-відправленнями (розпакування, перепакування, пред’явлення для огляду, у тому числі при здійсненні заходів офіційного контролю тощо) та їх зберігання до випуску у вільний обіг чи повернення відправникам здійснюються під митним контролем у місцях міжнародного поштового обміну та на центральних (регіональних) сортувальних станціях.

Порядок визначення та обладнання місць міжнародного поштового обміну встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері надання послуг поштового зв’язку, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Порядок визначення та обладнання центральних (регіональних) сортувальних станцій встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина статті 233 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

7. Строк зберігання міжнародних експрес-відправлень під митним контролем не може перевищувати 30 днів. Цей строк за письмовою заявою експрес-перевізника чи його повіреного або декларанта чи уповноваженої ним особи може бути продовжений (але не більш як на 15 днів) митним органом, у зоні діяльності якого розташована центральна (регіональна) сортувальна станція, або митним органом, що здійснює митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) у відправленні, за місцем розташування (проживання) одержувача. У разі відмови у продовженні строку зберігання митний орган зобов’язаний невідкладно повідомити, письмово або в електронній формі, експрес-перевізника чи його повіреного або декларанта чи уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

{Частина сьома статті 233 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

8. Міжнародні поштові (крім тих, що переміщуються через територію України транзитом) та експрес-відправлення переміщуються через митний кордон України після здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що знаходяться в цих відправленнях.

9. Оператори поштового зв’язку, експрес-перевізники або їх повірені, декларанти чи уповноважені ними особи на вимогу митного органу пред’являють відправлення для здійснення митного огляду.

При проведенні митного контролю товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, митні органи використовують технічні та спеціальні засоби митного контролю, а також службових собак.

{Частина дев’ята статті 233 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

{Частину десяту статті 233 виключено на підставі Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

11. У разі письмової відмови одержувача від отримання міжнародного експрес-відправлення або на вимогу відправника про його повернення експрес-перевізник протягом строку зберігання, зазначеного в частині сьомій цієї статті, повертає таке міжнародне експрес-відправлення відправникові.

Після закінчення строку зберігання міжнародного експрес-відправлення, зазначеного в частині сьомій цієї статті, експрес-перевізник повертає таке міжнародне експрес-відправлення відправникові або передає його на склад митного органу.

{Частина одинадцята статті 233 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

{Частину дванадцяту статті 233 виключено на підставі Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

13. Оператори поштового зв'язку, експрес-перевізники чи їх повірені зобов'язані за свій рахунок пред'являти митним органам для здійснення митного контролю міжнародні поштові та експрес-відправлення, що переміщуються через митний кордон України.

14. Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, здійснюються в місцях міжнародного поштового обміну, які визначаються операторами поштового зв'язку за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері надання послуг поштового зв'язку, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або за місцем розташування (проживання) одержувача або відправника.

{Частина статті 233 із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

15. Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях, здійснюються в центральних (регіональних) сортувальних станціях або за місцем розташування (проживання) одержувача (відправника).

Стаття 234. Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача - підприємства в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача - підприємства в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх сумарна митна вартість не перевищує еквівалент 150 євро, не є об'єктом оподаткування митними платежами.

{Частина перша статті 234 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

2. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача - підприємства в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача - підприємства в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх сумарна митна вартість перевищує еквівалент 150 євро, оподатковуються митом відповідно до цього

Кодексу та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

{Частина друга статті 234 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

3. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача - громадянина в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача - громадянина в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх сумарна фактурна вартість не перевищує еквівалент 150 євро, не є об’єктом оподаткування митними платежами.

{Статтю 234 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

4. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача - громадянина в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача - громадянина в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх сумарна фактурна вартість перевищує еквівалент 150 євро, оподатковуються митними платежами у порядку, встановленомустаттею 374 цього Кодексу.

{Статтю 234 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

5. Товари, що пересилаються громадянами за межі митної території України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, оподатковуються митними платежами у порядку, встановленому статтею 371 цього Кодексу.

{Статтю 234 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

6. Підакцизні товари, переміщення (пересилання) яких через митний кордон України не заборонено законом, незалежно від вартості оподатковуються митом відповідно до цього Кодексу, а також іншими податками відповідно до Податкового кодексу України.

{Стаття 234 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; текст статті 234 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

Стаття 235. Заборони та обмеження щодо переміщення (пересилання) окремих видів товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях:

1) товарів, заборонених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;

2) товарів, відправлених з порушенням митних правил;

3) товарів, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) товарів, які за результатами проведення заходів офіційного контролю не можуть бути випущені у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну;

{Пункт 4 частини першої статті 235 в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

5) товарів (одяг, взуття тощо), що були у використанні та перебувають у брудному стані, які за своїми ознаками можуть становити небезпеку для працівників поштового зв’язку, без документів про проведену фумігацію;

6) товарів, що класифікуються в 1-24 групах згідно з УКТ ЗЕД, що переміщуються (пересилаються) на адресу громадян або відправляються громадянами, крім харчових продуктів загальною вагою не більше 10 кілограмів в упаковці виробника;

{Пункт 6 частини першої статті 235 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

7) алкогольних напоїв та/або тютюнових виробів, що переміщуються (пересилаються) на адресу громадян або відправляються громадянами, незалежно від вартості.

{Частину першу статті 235 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

2. Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання відповідно до законодавства України та актів Всесвітнього поштового союзу, а також товарів, відправлених з порушенням вимог нормативно-правових актів з питань надання послуг поштового зв’язку.

{Частина друга статті 235 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

3. Розпорядження товарами, на пересилання яких у міжнародних поштових відправленнях встановлено заборони та/або обмеження, здійснюється відповідно до законодавства України.

Стаття 236. Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником чи декларантом або уповноваженою ним особою. Кореспонденція, поштові листи та листівки, література для сліпих, друковані матеріали, міжнародні експрес-відправлення документарного характеру декларуються в усній формі на підставі товаросупровідних документів. Інші товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, підлягають письмовому декларуванню.

2. Декларування товарів, зазначених у частині першій статті 234 цього Кодексу, здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою шляхом подання заяви за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України, у тому числі з використанням інформаційних технологій, або оператором поштового зв’язку чи експрес-перевізником шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових) міжнародних поштових та експрес-відправлень.

3. Товари, що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача - громадянина в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, декларуються оператором поштового зв’язку шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або

додаткових) міжнародних поштових відправлень з урахуванням відомостей та документів, передбачених актами Всесвітнього поштового союзу.

4. Товари, що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача - громадянина в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, декларуються експрес-перевізником шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових) міжнародних експрес-відправлень.

Громадянин (уповноважена ним особа) має право самостійно декларувати такі товари у порядку, встановленому для громадян, шляхом подання митної декларації за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України, у тому числі з використанням інформаційних технологій.

5. Товари, що переміщуються (пересилаються) для одного одержувача - громадянина в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, декларуються оператором поштового зв’язку шляхом подання:

реєстрів (тимчасових та/або додаткових) міжнародних поштових відправлень з урахуванням відомостей та документів, передбачених актами Всесвітнього поштового союзу; або

документів, встановлених актами Всесвітнього поштового союзу.

6. Товари, що переміщуються (пересилаються) для одного одержувача - громадянина в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, декларуються:

експрес-перевізником шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових) міжнародних експрес-відправлень; або

громадянином (уповноваженою ним особою) у порядку, встановленому для громадян, шляхом подання митної декларації за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України, у тому числі з використанням інформаційних технологій.

7. Для цілей цього Кодексу реєстри (тимчасові та додаткові) міжнародних поштових та експрес-відправлень замінюють митні декларації.

До тимчасових реєстрів оператор поштового зв’язку, експрес-перевізник вносить відомості про:

1) вид відправлення;

2) унікальний номер відправлення;

3) декларанта, відправника, одержувача товарів у відправленні;

4) найменування країни відправлення (призначення);

5) товари у відправленні (найменування, звичайний торговельний опис, торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах), код товару згідно з УКТ ЗЕД, кількість, фактурна та/або митна вартість);

6) відомості про нарахування митних платежів (суми митних платежів, спосіб і особливості їх нарахування та сплати, офіційний курс валюти України до іноземної валюти);

7) транспортні, комерційні та інші супровідні документи на товари.

До додаткових реєстрів крім відомостей, що вносяться до тимчасових реєстрів, оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником вносяться відомості про:

1) номер і дату відповідного тимчасового реєстру (за наявності);

2) суми митних платежів, що підлягають сплаті за цим реєстром;

3) повернення відправлення відправнику.

Форма реєстрів (тимчасового та додаткового) міжнародних поштових та експрес-відправлень затверджується Кабінетом Міністрів України. Порядок заповнення таких реєстрів, у тому числі порядок внесення змін до них, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням актів Всесвітнього поштового союзу.

8. Оператор поштового зв'язку, експрес-перевізник подає митному органу тимчасовий реєстр під зобов'язання про подання додаткового реєстру (додаткових реєстрів) та сплату митних платежів за товари, які є об'єктом оподаткування, у строк не більше 30 днів з дати оформлення відповідного тимчасового реєстру.

9. Для випуску товарів за тимчасовим реєстром застосовуються курси валют, визначені відповідно до статті 3^1 цього Кодексу, чинні на дату подання до митного органу такого тимчасового реєстру для оформлення.

Митні платежі сплачуються за додатковим реєстром з урахуванням курсу валют, чинного на дату подання до митного органу тимчасового реєстру, що йому передував.

Дозволяється подання оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником додаткових реєстрів та сплата митних платежів за товари, які є об'єктами оподаткування, без подання тимчасових реєстрів. У такому разі митні платежі нараховуються за курсом валют, чинним на дату подання митному органу такого додаткового реєстру для оформлення.

10. У разі декларування товарів оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових) суми митних платежів сплачуються оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником до або на день подання митному органу відповідних додаткових реєстрів для оформлення.

Декларування на підставі додаткових реєстрів та митне оформлення товарів, які після ввезення на митну територію України повертаються за її межі відправникам протягом 30 днів з дати оформлення тимчасових реєстрів, припиняє зобов'язання оператора поштового зв'язку, експрес-перевізника із сплати митних платежів за такі товари.

11. Порушення оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником зобов’язання, передбаченого частиною восьмою цієї статті, є підставою для відмови митним органом у прийнятті нових тимчасових реєстрів до моменту виконання такого зобов’язання.

{Стаття 236 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

Стаття 237. Порядок та умови здійснення митного та інших видів контролю товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Порядок та умови здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

2. Якщо товари, ввезені на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, підлягають заходам офіційного контролю, митні органи залучають посадових осіб відповідних уповноважених органів для проведення таких заходів.

{Частина друга статті 237 в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

3. Переміщення (пересилання) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, що відповідно до цього Кодексу та Податкового кодексу України не є об’єктом оподаткування митними платежами, здійснюється без подання документів та/або відомостей, що підтверджують дотримання встановлених обмежень щодо переміщення через митний кордон України, та без проведення заходів офіційного контролю.

{Частина третя статті 237 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Розділ VII
ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА СКЛАДАХ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА РОЗПОРЯДЖЕННЯ НИМИ

Глава 37. Зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів

Стаття 238. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що зберігаються митними органами

1. Обов’язковій передачі митному органу для зберігання підлягають:

1) товари, не пропущені під час ввезення на митну територію України внаслідок установлених законодавством заборон чи обмежень на їх ввезення в Україну або транзит через територію України і не вивезені з території України у день їх ввезення;

2) товари, що ввозяться громадянами на митну територію України і підлягають оподаткуванню митними платежами, якщо вони не сплачені;

3) товари, які до закінчення встановлених статтею 204 цього Кодексу строків тимчасового зберігання під митним контролем на складах тимчасового зберігання, складах

організацій - отримувачів гуманітарної допомоги, митних складах не були задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму або такі, що декларувалися, але щодо яких після закінчення строків зберігання під митним контролем двічі надавалася відмова у митному оформленні в порядку, встановленому цим Кодексом;

4) товари, граничний строк перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю закінчився;

5) товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничних строків, встановлених статтею 199 цього Кодексу;

6) товари, заявлені у режим відмови на користь держави відповідно до глави 26 цього Кодексу;

7) товари, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий;

8) зразки товарів і техніко-технологічна документація, взяті митними органами для проведення класифікації товарів відповідно до статті 356 цього Кодексу;

9) зразки товарів та документація, одержані митними органами під час здійснення верифікації сертифікатів і декларацій про походження товару відповідно до статті 45 цього Кодексу;

{Пункт 9 частини першої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

10) проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи у справах про порушення митних правил, взяті відповідно до статті 517 цього Кодексу.

{Пункт 11 частини першої статті 238 виключено на підставі Закону № 202-IX від 17.10.2019}

2. Товари, які підлягають обов’язковій передачі для зберігання митному органу (крім валютних цінностей, а також дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння), зберігаються на складах митних органів.

3. Якщо товари, що підлягають обов’язковій передачі для зберігання митному органу, втратили свої споживчі властивості у зв’язку із закінченням строку їх придатності або з інших причин, вони підлягають знищенню без передачі на склад митного органу.

4. Валютні цінності, передані митному органу на зберігання, депонуються в уповноважених банках України. Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення та напівдорогоцінне каміння зберігаються в порядку, визначеному законодавством.

5. Крім товарів, зазначених у частині першій цієї статті, на складах митних органів можуть зберігатися:

1) товари, що знаходяться на тимчасовому зберіганні під митним контролем відповідно до глави 29 цього Кодексу;

2) товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, якщо їх митне оформлення не може бути завершено у день пред’явлення митному органу, а також в інших випадках на прохання власників таких товарів, транспортних засобів або уповноважених ними осіб;

3) товари, що вивозяться за межі митної території України та після закінчення митного оформлення зберігаються під митним контролем до фактичного їх вивезення;

4) товари, які перебувають у митному режимі транзиту відповідно до статті 90 цього Кодексу;

5) товари, які перебувають у митному режимі митного складу відповідно до статті 121 цього Кодексу;

6) товари, транспортні засоби комерційного призначення, вилучені відповідно до статті 511 цього Кодексу;

7) товари, доставлені перевізником до митного органу призначення відповідно до пункту 4 частини першої статті 191 цього Кодексу;

8) товари, митне оформлення яких призупинено відповідно до статей 399, 400 і 401[1] цього Кодексу.

{Пункт 8 частини п'ятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

Стаття 239. Склади митних органів

1. Під складами митних органів розуміються складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митним органам або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

2. Товари, заявлені у різні митні режими, повинні зберігатися на складах митних органів окремо, з дотриманням порядку, встановленого цим Кодексом для відповідних митних режимів.

3. Прийняття митними органами товарів, транспортних засобів комерційного призначення для зберігання на складах цих органів може здійснюватися із заповненням уніфікованої митної квитанції, форма та порядок застосування якої затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 239 доповнено новою частиною згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. Порядок роботи складу митного органу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

5. Товари, які через свої властивості не можуть зберігатися на складі митного органу, за рішенням керівника митного органу або його заступника можуть передаватися митними

органами на зберігання підприємствам, на складах яких створено необхідні умови для належного зберігання таких товарів. Для цілей цього Кодексу таке зберігання вважається зберіганням на складі митного органу.

{Частина п'ята статті 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

6. Митні органи несуть передбачену законом відповідальність за втрату або пошкодження товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що зберігаються ними. Витрати митних органів на зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено відповідно до статей 399, 400 і 401[1] цього Кодексу, відшкодовуються правовласником. У випадку, передбаченому частиною четвертою цієї статті, таку відповідальність несе адміністрація підприємств, на складах яких розміщуються товари, передані митними органами цим підприємствам на зберігання.

{Частина шоста статті 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

7. Витрати митних органів на зберігання товарів, транспортних засобів, зазначених у пунктах 1-5 частини першої та у частині п’ятій статті 238 цього Кодексу, відшкодовуються власниками цих товарів, транспортних засобів або уповноваженими ними особами. При цьому відшкодування витрат на зберігання товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 6 частини п’ятої статті 238 цього Кодексу, здійснюється з урахуванням положень частини третьої статті 243 та частини третьої статті 541 цього Кодексу. Розмір суми, що підлягає відшкодуванню, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, і розраховується в порядку, передбаченому для визначення собівартості платних послуг. Готівкові кошти на відшкодування витрат на зберігання товарів, транспортних засобів на складах митних органів можуть прийматися цими органами із заповненням уніфікованої митної квитанції, яка видається власникам зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженим ними особам.

{Частина сьома статті 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 240. Строки зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у пунктах 1-3, 5 частини першої та у пунктах 1-4, 7 частини п’ятої статті 238 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом 90 днів, за винятком випадків, передбачених частиною сьомою цієї статті.

2. Товари, зазначені у пунктах 4 і 6 частини першої статті 238 цього Кодексу, зберігаються на складах митних органів протягом строків, необхідних для організації процедури розпорядження ними, але не більше 90 днів.

3. Товари, зазначені у пункті 5 частини п’ятої статті 238 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом строків, установлених статтею 125 цього Кодексу.

4. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у пункті 6 частини п’ятої статті 238 цього Кодексу, що підлягають поверненню власнику, можуть зберігатися на складах митних органів протягом 90 днів з дня набрання законної сили відповідним рішенням.

5. Товари, зазначені у пункті 7 частини першої статті 238 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом 180 днів.

6. Товари і документація, зазначені у пунктах 8-11 частини першої та у пункті 8 частини п’ятої статті 238 цього Кодексу, зберігаються на складах митних органів протягом строків, визначених законодавством.

7. Валюта України та іноземна валюта, депоновані в уповноважених банках, можуть зберігатися в них протягом 1095 днів.

Стаття 241. Операції з товарами, що зберігаються на складах митних органів підприємствами

1. Власники товарів, що зберігаються на складах митних органів під митним контролем, або уповноважені ними особи можуть з дозволу та під контролем цих органів здійснювати із зазначеними товарами операції, передбачені статтею 325 цього Кодексу, а також:

1) підготовку товарів до продажу (відчуження, транспортування, консолідацію, подрібнення партій, маркування, формування відправлень, сортування, зберігання у цілях транзиту);

2) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик і властивостей, що істотно відрізняють її від вихідних складових;

3) прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів (переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення; чищення; провітрювання; створення оптимального температурного режиму зберігання; сушіння, у тому числі із створенням потоку тепла; захист від корозії; боротьба із шкідниками; інвентаризація);

4) взяття проб та зразків.

2. У разі відмови у наданні дозволу на здійснення визначених частиною першою цієї статті операцій з товарами митні органи зобов’язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за дозволом, про причини і підстави такої відмови.

Стаття 242. Видача товарів із складів митних органів

1. Товари, що зберігаються на складах митних органів під митним контролем, можуть бути видані їх власникам або уповноваженим ними особам, а також особам, до яких протягом строку зберігання перейшло право власності на ці товари або право володіння ними, лише після митного оформлення зазначених товарів, відшкодування витрат митних органів на їх зберігання та сплати відповідних митних платежів.

Глава 38. Розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення та коштами

Стаття 243. Розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що зберігаються на складах митних органів, за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення строків зберігання, встановлених цим Кодексом, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, - безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню, про що відповідний митний орган повідомляє власника зазначених товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноважену ним особу не пізніш як за 15 днів до закінчення строків зберігання. Таке повідомлення не направляється після закінчення строків зберігання, зазначених у частинах другій та п'ятій статті 240 цього Кодексу.

2. Товари, транспортні засоби, зазначені у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, конфісковані за рішенням суду, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, - безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень.

3. Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, не буде застосовано стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, або провадження у справі про порушення митних правил буде припинено, ці товари, транспортні засоби можуть бути видані власникові або уповноваженій ним особі лише після здійснення їх митного оформлення зі сплатою відповідних митних платежів, якщо таке оформлення не було попередньо здійснено, а митні платежі не сплачувалися. При цьому у разі припинення провадження у справі про порушення митних правил за відсутністю події і складу адміністративного правопорушення витрати митного органу на зберігання зазначених вище товарів, транспортних засобів власником цих товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою не відшкодовуються.

4. Товари, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий, після закінчення строку зберігання, встановленого частиною п'ятою статті 240 цього Кодексу, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, - безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню. Інформація про знайдені (виявлені) товари протягом трьох днів розміщується для загального ознайомлення в місцях розташування митних органів на весь строк зберігання таких товарів, а інформація про знайдені (виявлені) транспортні засоби, крім того, направляється до територіальних органів Національної поліції.

{Частина четверта статті 243 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2114-VIII від 22.06.2017}

5. Товари, поміщені у режим відмови на користь держави, та товари, граничний строк перебування яких під митним контролем закінчився, підлягають реалізації, а у випадках,

передбачених законодавством, - безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню.

6. Товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, у тому числі товари - безпосередні предмети порушення митних правил, вилучені відповідно до цього Кодексу, підлягають реалізації з урахуванням терміну їх придатності, а у випадках, передбачених законодавством, - переробці, утилізації чи знищенню.

7. Товари, зазначені у пункті 1 частини першої статті 238 цього Кодексу (крім валютних цінностей), не вивезені власником або уповноваженою ним особою за межі митної території України до закінчення строку зберігання, зазначеного у частині першій статті 240 цього Кодексу, підлягають знищенню в порядку, встановленому законодавством.

8. Товари, конфісковані за рішенням суду відповідно до статті 476 цього Кодексу, у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень, підлягають безоплатній передачі для потреб лікувальних, навчальних закладів, закладів та установ соціально-культурної сфери, інших закладів та установ, що фінансуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів, або переробці, утилізації чи знищенню.

9. Товари, зазначені у частинах першій, другій, четвертій - шостій цієї статті, реалізуються в порядку, встановленому законодавством, на митних аукціонах, редукціонах або за договором комісії за цінами, визначеними згідно із законодавством України про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність та Податковим кодексом України.

10. Порядок розпорядження окремими видами товарів, які не підлягають реалізації, а також товарами, документацією та зразками, зазначеними у пунктах 8-11 частини першої статті 238 цього Кодексу, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

11. Переробка, утилізація та знищення товарів здійснюються за кошти державного бюджету.

Стаття 244. Розпорядження коштами, одержаними від реалізації товарів

1. Кошти, одержані від реалізації товарів, зазначених у пунктах 2-5 частини першої, пунктах 1-5, 7 частини п’ятої статті 238 та частині четвертій статті 240 цього Кодексу, після вирахування сум належних митних платежів, виплати комісійної винагороди підприємству торгівлі, яке реалізувало зазначені товари, а також після відшкодування витрат на зберігання цих товарів, їх оцінку, сертифікацію, транспортування, проведення, у разі необхідності, аналізів та експертиз, розукомплектування, надсилання їх власникам відповідних повідомлень зберігаються на рахунку відповідного митного органу.

2. Якщо товари - безпосередні предмети порушення митних правил, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, реалізуються до винесення судом рішення по справі про порушення митних правил, усі кошти, одержані від їх реалізації, вилучаються для забезпечення відповідно до цього Кодексу стягнення вартості цих товарів у разі їх конфіскації.

3. Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, не буде застосовано стягнення у вигляді конфіскації товарів, зазначених у частині другій цієї статті, або провадження у справі про порушення митних правил буде припинено,

кошти, одержані від реалізації зазначених товарів, зберігаються на рахунку відповідного митного органу після вирахування сум належних митних платежів. Витрати, зазначені у частині першій цієї статті, при цьому не відшкодовуються і комісійна винагорода підприємству торгівлі не виплачується.

4. Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, буде застосовано тільки стягнення у вигляді штрафу, частина коштів, одержаних від реалізації товарів, зазначених у частині другій цієї статті, може вилучатися для забезпечення цього стягнення.

5. Кошти, одержані від реалізації товарів, транспортних засобів, конфіскованих за рішенням суду, а також товарів, поміщених у режим відмови на користь держави, і товарів, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий, після відшкодування витрат, зазначених у частині першій цієї статті, перераховуються до державного бюджету.

6. Власник товарів, зазначених у частині першій цієї статті, або уповноважена ним особа може отримати з рахунку митного органу залишок коштів, одержаних від їх реалізації, протягом трьох років з дня реалізації товарів, а у випадках, зазначених у частинах третій та четвертій цієї статті, - з дня набрання законної сили рішенням суду по справі. Кошти, не отримані протягом цього строку, перераховуються до державного бюджету. Відсотки на суми коштів, одержаних від реалізації товарів, не нараховуються.

Стаття 245. Розпорядження валютними цінностями, дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням

1. Валюта України, іноземна валюта, конфіскована за рішенням суду, перераховується до державного бюджету у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень.

2. Валюта України, іноземна валюта, за якою власник або уповноважена ним особа не звернулися протягом строків зберігання, визначених цим Кодексом, перераховується до державного бюджету.

3. Банківські та дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне каміння, що переходять у власність держави, передаються органами, які здійснили їх вилучення або зберігають їх, до Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України в порядку, визначеному законодавством.

Розділ VIII
МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Глава 39. Загальні положення щодо митного оформлення

Стаття 246. Мета митного оформлення

1. Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку

ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

2. Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

3. Для виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення застосовуються автоматизована система митного оформлення, електронна транзитна система, які згідно з цим Кодексом в автоматичному режимі з урахуванням результатів аналізу ризиків та залежно від типу митної декларації, митного режиму, особливостей, засобів і способів переміщення товарів через митний кордон України, наявності відповідних авторизацій на застосування спрощень визначають перелік таких митних формальностей та необхідність участі у їх виконанні посадової особи митного органу.

{Абзац перший частини третьої статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

{Абзац другий частини третьої статті 246 виключено на підставі Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

У разі якщо автоматизованою системою митного оформлення, електронною транзитною системою або посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності участі у виконанні митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення посадової особи митного органу, такі митні формальності виконуються автоматизованою системою митного оформлення або електронною транзитною системою в автоматичному режимі.

{Абзац третій частини третьої статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Інформація про виконання митних формальностей автоматизованою системою митного оформлення або електронною транзитною системою в автоматичному режимі вноситься до єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України та передається декларанту або уповноваженій ним особі.

{Абзац четвертий частини третьої статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

{Статтю 246 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 247. Місце і час здійснення митного оформлення

1. Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів.

У випадках, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, митні формальності, які виконуються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі, здійснюються цілодобово.

{Частину першу статті 247 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

2. Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово.

3. Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому митному органі з пред’явленням їх цьому органу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

У випадках та в порядку, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, окремі або всі митні формальності, що підлягають виконанню митними органами, можуть виконуватися посадовими особами іншого митного органу, ніж митний орган, якому пред’явлені товари, транспортні засоби комерційного призначення, або автоматизованою системою митного оформлення.

{Частину третю статті 247 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

4. Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення. Оформлення митної декларації (у тому числі попередньої митної декларації) для переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення внутрішнім транзитом від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до митного органу, розташованого на митній території України, може також здійснюватися митним органом, у зоні діяльності якого закінчується таке транзитне переміщення.

{Частина четверта статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

5. Місця митного оформлення товарів, що переміщуються трубопроводами та лініями електропередачі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

6. Місця здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначаються відповідно до розділу XII цього Кодексу.

7. За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися митними органами поза місцем розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених цим Кодексом. Форма письмового звернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

8. За виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Така плата може справлятися із заповненням

уніфікованої митної квитанції. Така плата не справляється за виконання митними органами митних формальностей поза місцем розташування митних органів у межах спрощень, наданих підприємству, крім випадків:

1) виклику посадової особи митного органу таким підприємством;

2) здійснення посадовою особою митного органу митних формальностей безпосередньо на об’єкті підприємства, зазначеному в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням", відповідно до частини третьої статті 249[1] цього Кодексу.

{Частина восьма статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законами № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022; в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

9. У разі оголошення надзвичайного стану в окремих регіонах України можуть визначатися митні органи, в яких здійснюватиметься митне оформлення товарів.

10. За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Стаття 248. Початок митного оформлення

1. Митне оформлення розпочинається з моменту подання митному органу декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування - з моменту отримання митним органом від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

2. Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставляння відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

3. Для виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення застосовується автоматизована система митного оформлення, яка згідно з цим Кодексом в автоматичному режимі здійснює:

1) отримання митних декларацій та їх реєстрацію;

2) визначення переліку митних формальностей, обов’язкових для виконання за митною декларацією, залежно від типу митної декларації, митного режиму, особливостей, засобів і способів переміщення товарів через митний кордон України та з урахуванням результатів аналізу ризиків;

3) визначення необхідності участі посадової особи митного органу у виконанні митних формальностей за митною декларацією;

4) призначення посадової особи митного органу для виконання митних формальностей за митною декларацією;

5) надання декларанту інформації про стан обробки митної декларації, перелік митних формальностей, визначених обов’язковими для виконання за такою декларацією, та посадову особу митного органу, призначену для їх виконання (у разі її призначення).

{Статтю 248 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. У разі якщо автоматизованою системою митного оформлення або посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності участі у виконанні митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення посадової особи митного органу, такі митні формальності виконуються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі.

Інформація про виконання митних формальностей автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі в установленому порядку вноситься до єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України та передається декларанту або уповноваженій ним особі.

{Статтю 248 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 249. Присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення

1. Декларанти або уповноважені ними особи можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів, які пред’являються ними для такого оформлення.

2. У разі застосування заходів, передбачених статтями 338 і 339 цього Кодексу, а також на вимогу митного органу присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення є обов’язковою.

Стаття 249[1]. Процедура випуску за місцезнаходженням

1. Процедура випуску за місцезнаходженням може використовуватися підприємством, якому надано авторизацію на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням".

Авторизація на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" надається підприємству, яке відповідає критеріям, визначеним пунктами 1, 2 та 4 частини третьої статті 12 цього Кодексу.

{Частина перша статті 249[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Процедура випуску за місцезнаходженням застосовується до товарів, декларантом яких є підприємство, якому надано авторизацію на застосування такого спрощення.

Такі товари можуть бути пред’явлені митному органу:

1) на об’єкті підприємства, визначеному в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням"; або

2) на об’єкті іншого підприємства, визначеному в авторизації на застосування спрощення, яке застосовується для ввезення або вивезення товарів у митному режимі транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту; або

3) на об’єкті іншого підприємства, визначеному в авторизації на застосування спрощення відповідно до пунктів 1 і 2 частини першої статті 91^1 цього Кодексу.

У разі пред’явлення товарів на об’єкті, визначеному у пункті 2 або 3 цієї частини, відповідні митні формальності згідно із цією статтею здійснюються митним органом, що відповідає за здійснення митних формальностей на такому об’єкті, підприємством, об’єкт якого зазначений у пункті 2 або 3 цієї частини, та підприємством, якому надано авторизацію на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням". На об’єкти, визначені у пунктах 2 і 3 цієї частини, поширюється дія частини сьомої цієї статті щодо товарів, до яких застосовується процедура випуску за місцезнаходженням.

З метою переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення внутрішнім транзитом до/з об’єкта, зазначеного у пункті 2 цієї частини, відповідно до частини сьомої статті 94 цього Кодексу декларування таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення може здійснювати:

підприємство, визначене в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" (декларант);

особа, уповноважена декларантом, об’єкт якої зазначений у пункті 2 цієї частини. Підприємство, об’єкт якого зазначений у пункті 2 цієї частини, має право декларувати товари, транспортні засоби комерційного призначення як особа, уповноважена декларантом, для переміщення внутрішнім транзитом до/з цього об’єкта відповідно до частини сьомої статті 94 цього Кодексу.

{Частина друга статті 249^1 в редакції Законів № 2510-IX від 15.08.2022, № 3229-IX від 13.07.2023}

3. Процедура випуску за місцезнаходженням може застосовуватися до товарів, декларантом яких не є підприємство, якому надано авторизацію на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням", з дотриманням умов, визначених цією частиною.

Положення цієї частини застосовуються лише до товарів, які:

1) переміщуються через митний кордон України із застосуванням транзитних спрощень відповідно до статті 91^1 цього Кодексу;

2) пред’являються митному органу та розміщуються відповідно до частини сьомої цієї статті для тимчасового зберігання на об’єкті, зазначеному в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням". Такий об’єкт має розміщуватися у радіусі не більше 30 кілометрів від фактичного місця розташування відповідного

структурного підрозділу митного органу, який відповідає за здійснення митних формальностей на такому об’єкті;

3) декларуються утримувачем об’єкта, зазначеного в авторизації на застосування спрощення, який має дозвіл на здійснення митної брокерської діяльності.

Товари, ввезені на митну територію України у складі однієї партії та розміщені для тимчасового зберігання на об’єкті, зазначеному в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням", можуть декларуватися у митні режими, передбачені підпунктами "а", "в"-"д" пункту 1 частини четвертої цієї статті, за кількома митними деклараціями тільки після їх поміщення у митний режим митного складу відповідно до частини сьомої цієї статті.

На особу, яка декларує товари, покладається обов’язок із сплати митних платежів солідарно з декларантом.

Митне оформлення товарів відповідно до цієї частини здійснюється в робочий час, установлений для митних органів.

Положення цієї частини застосовуються до товарів, зазначених у частині четвертій цієї статті, крім товарів, що класифікуються у групі 27 (загальною вагою брутто понад 200 кілограмів), у товарних позиціях 2203-2208, 2401-2404 та за кодами 2103 90 30 00, 2106 90, 1601 00 91 10, 1601 00 99 10, 1602 10 00 19, 1602 90 99 19 згідно з УКТ ЗЕД.

{Частина третя статті 249[1] *в редакції Законів № 2510-IX від 15.08.2022, № 3229-IX від 13.07.2023}*

4. Процедура випуску за місцезнаходженням застосовується щодо:

1) товарів, ввезених на митну територію України, що поміщуються в митні режими:

а) імпорту;

б) митного складу;

в) переробки на митній території;

г) тимчасового ввезення;

ґ) вільної митної зони;

д) реімпорту;

2) товарів, що для вивезення за межі митної території України поміщуються у митні режими:

а) експорту;

б) реекспорту;

в) тимчасового вивезення;

г) переробки за межами митної території.

5. Для застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" на кожний об’єкт (будівлю, споруду, відкритий чи закритий майданчик тощо), що використовується підприємством, надається окрема авторизація.

Допускається застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" на відповідних об’єктах, передбачених пунктом 2 частини другої цієї статті, без внесення відомостей про такі об’єкти до авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням".

{Абзац другий частини п'ятої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

{Частина п'ята статті 249[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

6. В авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" зазначаються відомості про:

{Абзац перший частини шостої статті 249[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

1) митницю (митні пости або інші структурні підрозділи митниці), якою (якими) здійснюватимуться митні формальності під час застосування процедури випуску за місцезнаходженням;

2) адресу та географічні координати об’єкта (будівлі, споруди, відкритого або закритого майданчика тощо), що використовуватиметься для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів;

3) митні режими, в які можуть поміщуватися товари із застосуванням процедури випуску за місцезнаходженням;

4) способи забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування);

{Пункт 5 частини шостої статті 249[1] виключено на підставі Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

6) порядок інформаційного обміну між підприємством та митницею у разі виходу з ладу єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, відповідних веб-сервісів та інших електронних сервісів, доступних через мережу Інтернет;

{Пункт 6 частини шостої статті 249[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

7) перелік товарів, щодо яких надається авторизація, із зазначенням їх кодів на рівні товарної підпозиції (6 знаків) згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 7 частини шостої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022; в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

8) перелік засобів та способи переміщення товарів, щодо яких надається авторизація;

{Пункт 8 частини шостої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9) максимальні строки для надання митницею підприємству повідомлення про заборону зняття митного забезпечення або вчинення інших дій;

{Пункт 9 частини шостої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

10) інші відомості, визначені формою такої авторизації.

{Пункт 10 частини шостої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7. Об’єкт підприємства, зазначений в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням", є місцем доставки та використовується для розміщення товарів на тимчасове зберігання та/або у митний режим митного складу. Товари, що поміщуються у митний режим митного складу на такому об’єкті, декларуються підприємством, яке застосовує спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням". Облік усіх товарів, що перебувають на об’єкті, зазначеному в частині другій цієї статті, ведеться утримувачем такого об’єкта з використанням звичайних правил складського обліку.

{Абзац перший частини сьомої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Під час тимчасового зберігання товарів та/або їх перебування у митному режимі митного складу на об’єкті підприємства, зазначеному в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням", сплата митних платежів підлягає забезпеченню в один із способів, передбачених пунктами 3-6 частини першої статті 308 цього Кодексу.

{Абзац другий частини сьомої статті 249[1] в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

{Частина сьома статті 249[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

8. Підприємство під час застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" після прибуття товарів до об’єкта (будівлі, споруди, відкритого або закритого майданчика тощо), зазначеного в такій авторизації, зобов’язане:

1) невідкладно, не пізніше наступного робочого дня, надіслати митниці електронне повідомлення про прибуття товарів та про доступність їх для митного контролю;

{Пункт 1 частини восьмої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

2) інформувати митницю про всі непередбачувані події та/або обставини, що виникли під час доставки транспортного засобу комерційного призначення та товарів, що ним переміщуються, до визначеного в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" об’єкта, та які стали йому відомі від перевізника;

3) забезпечити цілісність митного забезпечення, якщо таке накладалося, не здійснювати розвантаження та забезпечити перебування транспортного засобу, комерційного призначення та товарів, що ним переміщуються, на визначеному в авторизації об’єкті підприємства до отримання від митниці дозволу на їх розвантаження або

до завершення максимального строку для надання митницею повідомлення про заборону зняття митного забезпечення, якщо таке накладалося, та розвантаження товарів, а в разі отримання від митниці такого повідомлення - до прибуття посадових осіб митниці;

4) невідкладно, не пізніше наступного робочого дня після розвантаження, надіслати митниці електронне повідомлення про результати розвантаження із зазначенням усіх виявлених розбіжностей щодо переміщуваних товарів, якщо такі виявлено;

{Пункт 4 частини восьмої статті 249[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}*

5) надати на вимогу митниці доступ до транспортного засобу комерційного призначення, товарів, що ним переміщувалися, та товаротранспортних і товаросупровідних документів, на підставі яких здійснювалося транзитне переміщення таких товарів;

6) інформувати митницю про всі події та обставини, що можуть мати вплив на дотримання підприємством умов авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням".

{Частина восьма статті 249[1] *в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

9. Процедура доставки товарів до об’єкта підприємства, зазначеного в частині другій цієї статті, вважається завершеною, якщо:

1) транспортний засіб комерційного призначення та товари, що ним переміщуються, товаротранспортні і товаросупровідні документи доставлені до такого об’єкта; та

2) митним органом за результатами опрацювання електронного повідомлення підприємства про результати розвантаження внесено до систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, відомості про результати контролю розвантажених товарів та надіслано відповідне електронне повідомлення підприємству.

З моменту надіслання підприємству електронного повідомлення про результати контролю розвантажених товарів такі товари перебувають на тимчасовому зберіганні.

{Частина дев'ята статті 249[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022; в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}*

10. У разі використання процедури випуску за місцезнаходженням для поміщення товарів у митні режими, зазначені у пункті 2 частини четвертої цієї статті, такі товари повинні бути завантажені на транспортний засіб комерційного призначення із накладенням пломб спеціального типу, у разі можливості їх застосування, до моменту декларування товарів у відповідний митний режим.

Вимоги, передбачені абзацом першим цієї частини, не застосовуються, якщо вивезення товарів, зазначених в абзаці першому цієї частини, здійснюватиметься з використанням транзитної декларації, оформленої відповідно до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

{Частину десяту статті 249[1] *доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}*

Підприємство, яке застосовує процедуру випуску за місцезнаходженням, до отримання дозволу митниці на відправлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення з відповідного об’єкта (будівлі, споруди, відкритого або закритого майданчика тощо), визначеного у такій авторизації, зобов’язане:

{Абзац частини десятої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1) не здійснювати після подання митної декларації будь-яких операцій з транспортними засобами комерційного призначення та товарами, що ними переміщуються, до отримання повідомлення про поміщення товарів у відповідний митний режим;

2) надати на вимогу митниці доступ до транспортного засобу комерційного призначення, задекларованих товарів та документів, на підставі яких здійснювалося декларування таких товарів;

3) інформувати митницю про всі події та обставини, що можуть мати вплив на дотримання ним умов, визначених в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням".

{Пункт 3 частини десятої статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

11. Митні формальності під час застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" виконуються із застосуванням автоматизованої системи митного оформлення. У разі якщо автоматизованою системою митного оформлення або посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідність участі посадових осіб митних органів у виконанні митних формальностей при застосуванні процедури випуску за місцезнаходженням до товарів, декларантом яких є підприємство, якому надано авторизацію на застосування такого спрощення, такі митні формальності виконуються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі. Особливості виконання митних формальностей під час застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина одинадцята статті 249[1] із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 3229-IX від 13.07.2023}

{Кодекс доповнено статтею 249[1] згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 250. Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою

1. Під товарами, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, у цій статті розуміються:

1) товари, у тому числі транспортні засоби, продукти харчування, медикаменти, одяг, ковдри, намети, збірні будинки, пристрої для очищення та збереження води, інші товари першої необхідності, що направляються як допомога потерпілим від катастрофи природного та/або техногенного походження;

2) транспортні засоби, інструменти та устаткування, спеціально навчені тварини, продукти харчування, припаси, особисті речі та інші товари для осіб, які виконують завдання з ліквідації наслідків катастрофи, необхідні їм для роботи та проживання на території, яка зазнала впливу цієї катастрофи, протягом усього часу виконання зазначених завдань.

2. Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, здійснюється першочергово.

3. На товари, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, допускається подання попередньої або тимчасової декларації за правилами, встановленими цим Кодексом.

4. Плата за виконання митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, щодо товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, не справляється.

5. Товари, що вивозяться за межі митної території України у складі вантажів з допомогою, пропускаються через митний кордон України без сплати митних платежів.

6. Товари, отримані уповноваженими організаціями у складі вантажів з допомогою та призначені для використання або безоплатного розповсюдження на митній території України цими організаціями чи під їх наглядом, пропускаються на митну територію України без сплати митних платежів.

Стаття 251. Порядок митного оформлення іноземних інвестицій

1. Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку.

Стаття 252. Митне оформлення військової техніки

1. Військова техніка, укомплектована повністю військовою командою (бойові та військово-транспортні повітряні судна, військові кораблі та судна забезпечення Військово-Морських Сил тощо), яка перетинає митний кордон України, підлягає митному оформленню. Порядок такого оформлення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Митне оформлення військової техніки іноземних держав здійснюється митним органом за участю представників Міністерства оборони України, а в разі якщо заходи, в рамках яких переміщуються такі товари, належать до повноважень іншого центрального органу виконавчої влади, - представників цього центрального органу виконавчої влади.

3. Товари, що переміщуються через борти іноземних військових кораблів та повітряних суден на митну територію України або у зворотному напрямку, підлягають митному оформленню в порядку, визначеному цим Кодексом.

Стаття 252^{1}. Митне оформлення військової техніки та інших товарів підрозділів збройних сил із застосуванням Форми 302

1. Для поміщення військової техніки та інших товарів підрозділів збройних сил держав - членів Європейського Союзу, держав - членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України:

1) у митні режими тимчасового ввезення або реекспорту замість митної декларації може використовуватися Форма 302 за формою держави, з якої направляються або направлялися такі підрозділи;

2) у митний режим транзиту замість митної декларації може використовуватися Форма 302 за формою держави, з якої направляються такі підрозділи.

2. Для поміщення військової техніки та інших товарів підрозділів Збройних Сил України, направлених згідно із законом до інших держав, у митні режими тимчасового вивезення та реімпорту замість митної декларації можуть використовуватися:

Форма 302, форма якої та положення про яку, а також порядок її заповнення встановлюються Кабінетом Міністрів України; або

Форма 302 за формою держави, до якої направляються підрозділи Збройних Сил України, допущені до перебування на території такої держави.

3. У разі відсутності в митного органу отриманої відповідно до пункту 3^1 частини сьомої статті 33^1 цього Кодексу інформації про військову техніку та інші товари, які переміщуються з використанням Форми 302, інформація про такі товари подається разом із Формою 302 окремим документом, що містить перелік таких товарів.

4. Строк тимчасового ввезення, тимчасового вивезення військової техніки та інших товарів, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, встановлюється митним органом відповідно до статей 108 та 116 цього Кодексу.

5. У разі використання (споживання) або знищення військової техніки та інших товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, тимчасового вивезення з використанням Форми 302, вони вважаються такими, що поміщені відповідно у митний режим реекспорту, реімпорту.

6. Тимчасово ввезені на митну територію України або тимчасово вивезені за межі митної території України військова техніка та інші товари, які не були поміщені у митні режими реекспорту або реімпорту, крім зазначених у частині п’ятій цієї статті, до завершення строку їх тимчасового ввезення або тимчасового вивезення підлягають поміщенню в інший митний режим у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

7. Порядок виконання митних формальностей під час здійснення митного контролю та митного оформлення військової техніки та інших товарів, що переміщуються з використанням Форми 302, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Кодекс доповнено статтею 252^1 згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

Стаття 253. Подання митним органам актів, складених підприємствами

1. Підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, у присутності посадової особи митного органу складають акти про невідповідність цих товарів

відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення їх митного контролю, про пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або про їх втрату. Зазначені акти подаються відповідним митним органам.

2. Форма акта встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

3. При переміщенні товарів через митний кордон залізничним транспортом митному органу замість акта про невідповідність може подаватися комерційний акт, складений відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону.

4. Невідповідність фактичних вагових характеристик товарів відомостям, зазначеним у товаросупровідних документах, пов’язана з особливостями транспортування, зберігання, специфічними характеристиками певних товарів, допускається в межах норм природного убутку та норм списання втрат таких товарів відповідно до законодавства України.

Стаття 254. Мова документів, які подаються для здійснення митного контролю та митного оформлення

1. Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Митні органи вимагають переклад українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, тільки у разі, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок.

Стаття 255. Завершення митного оформлення

1. Митне оформлення завершується в найкоротший можливий строк, але не більше ніж чотири робочих години з моменту пред’явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з цим Кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред’явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених статтями 257 і 335 цього Кодексу.

{Частина перша статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

2. Строк, зазначений у частині першій цієї статті, може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно у разі:

1) виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу відповідно до статті 247 цього Кодексу;

2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати відповідно до цього Кодексу додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;

3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються відповідно до заявленого митного режиму за тимчасовою митною декларацією згідно з цим Кодексом;

{Пункт 3 частини другої статті 255 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

4) виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються відповідно до частини шостої цієї статті;

{Пункт 4 частини другої статті 255 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції";

6) подання додаткових документів відповідно до частини третьої статті 53 цього Кодексу в межах передбаченого нею строку, перебіг якого припиняється з моменту отримання митницею (митним постом) таких документів чи письмової відмови декларанта або уповноваженої ним особи у їх наданні;

{Пункт 6 частини другої статті 255 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

7) призупинення митного оформлення відповідно до статей 399 і 400 цього Кодексу.

{Частину другу статті 255 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

3. У разі якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується у строк, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

4. Не допускається перевищення строку, зазначеного у частині першій цієї статті, у зв’язку з проведенням правоохоронними органами та підрозділами внутрішньої безпеки митних органів спеціальних операцій, перевірок та інших заходів, які не є операціями, що здійснюються в рамках виконання процедур митного контролю.

{Статтю 255 доповнено новою частиною згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

5. Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених цим Кодексом відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

6. При виявленні порушення митних правил митний орган здійснює випуск товарів до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що:

1) такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази;

2) декларант сплачує всі митні платежі або забезпечує їх сплату відповідно до розділу X цього Кодексу.

Стаття 256. Відмова у митному оформленні та обов’язки митного органу щодо роз’яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення

1. Відмова у митному оформленні - це письмове вмотивоване рішення митного органу про неможливість здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом або уповноваженою ним особою умов, визначених цим Кодексом.

2. У рішенні про відмову у митному оформленні повинні бути зазначені причини відмови та наведені вичерпні роз’яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Зазначене рішення повинно також містити інформацію про порядок його оскарження.

3. Рішення про відмову у митному оформленні приймається в межах строку, відведеного статтею 255 цього Кодексу для завершення митного оформлення. Неприйняття такого рішення протягом зазначеного строку є бездіяльністю, яка може бути оскаржена в порядку, встановленому главою 4 цього Кодексу.

Глава 40. Декларування

Стаття 257. Процедура декларування

1. Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії або їх електронні (скановані) копії, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи.

{Частина перша статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, на яку накладено електронний підпис, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках, а також електронних (сканованих) копій паперових документів, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи.

{Частина друга статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Митна декларація та інші документи, подання яких митним органам передбачено цим Кодексом, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

{Частину четверту статті 257 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

5. Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

6. Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються цим Кодексом та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України. Положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Положення про митні декларації та форми цих декларацій: Постанови КМ № 450 від 21.05.2012, № 681 від 05.08.2020}

Форми митних декларацій для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України підприємствами шляхом ввезення, вивезення або транзиту, а також для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами та декларуються за митною декларацією, передбаченою для підприємств, визначаються Конвенцією про спрощення формальностей у торгівлі товарами та Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

{Частину шосту статті 257 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що поміщуються у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, визначаються відповідно до положень зазначеної Конвенції.

{Частину шосту статті 257 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частина шоста статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7. Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів.

8. Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється митними органами на підставі митної декларації, до якої декларантом залежно від митних формальностей, установлених цим Кодексом для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів:

1) заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення;

2) відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) укладено на підставі посередницького договору, - також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору;

3) відомості про найменування країн відправлення та призначення;

4) відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери;

5) відомості про товари:

а) найменування;

б) звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар;

в) торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах);

г) код товару згідно з УКТ ЗЕД;

ґ) назва країни походження товарів (за наявності);

{Підпункт "ґ" пункту 5 частини восьмої статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

д) опис упаковки (кількість, вид);

е) кількість у кілограмах (вага брутто та вага нетто) та інших одиницях виміру;

є) фактурна вартість товарів;

ж) митна вартість товарів та метод її визначення;

з) відомості про уповноважені банки декларанта;

и) статистична вартість товарів;

6) відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про надання забезпечення сплати митних платежів:

{Абзац перший пункту 6 частини восьмої статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

а) ставки митних платежів;

б) застосування пільг зі сплати митних платежів;

в) суми митних платежів;

г) офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, визначений відповідно до статті 3^1 цього Кодексу;

{Підпункт "г" пункту 6 частини восьмої статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

ґ) спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів;

д) спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі надання забезпечення сплати митних платежів);

{Підпункт "д" пункту 6 частини восьмої статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7) відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови;

8) відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;

9) відомості про документи, передбачені частиною третьою статті 335 цього Кодексу;

{Пункт 9 частини восьмої статті 257 із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

10) довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

До спрощеної митної декларації вносяться відомості про авторизації на застосування спрощень, визначених частиною першою статті 13 цього Кодексу, які застосовані для подання такої спрощеної митної декларації, а також відомості, визначені такими пунктами цієї частини:

{Частину восьму статті 257 доповнено абзацом двадцять дев’ятим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

пунктами 1-3;

{Частину восьму статті 257 доповнено абзацом тридцятим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

пунктом 4 (тільки щодо виду транспорту на кордоні та в межах країни);

{Частину восьму статті 257 доповнено абзацом тридцять першим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

пунктом 5 (тільки згідно з підпунктами "а", "б" (тільки щодо звичайного торговельного опису, що дає змогу ідентифікувати товар), "г" (на рівні товарної підпозиції згідно з УКТ ЗЕД), "д", "е" (тільки кількість у кілограмах (у разі ввезення - вага нетто та вага брутто, а в разі вивезення - вага брутто) та "є";

{Частину восьму статті 257 доповнено абзацом тридцять другим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

пунктом 6 (тільки згідно з підпунктом "д");

{Частину восьму статті 257 доповнено абзацом тридцять третім згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

пунктами 7-10.

{Частину восьму статті 257 доповнено абзацом тридцять четвертим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

9. Митним органам забороняється вимагати внесення до митної декларації інших відомостей, ніж зазначені у цій статті.

10. Перелік товарів, що не підлягають обов’язковому письмовому декларуванню, встановлюється цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

{Частину одинадцяту статті 257 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 258. Митна декларація, заповнена у звичайному порядку

1. Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим. Оформлення митним органом митної декларації, заповненої у звичайному порядку, є випуском товарів у заявлений митний режим.

{Частина перша статті 258 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

{Частина друга статті 258 втратила чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 259. Попередня митна декларація

1. Попередня митна декларація подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

{Частина перша статті 259 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

2. Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред’явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей.

3. Попередня митна декларація повинна містити відомості, достатні для:

1) ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення доставки їх до митного органу призначення; або

{Пункт 2 частини третьої статті 259 втратив чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{Пункт 3 частини третьої статті 259 втратив чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{Частина четверта статті 259 втратила чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{Частина п'ята статті 259 втратила чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

6. При ввезенні на митну територію України підакцизних товарів подання попередньої митної декларації, доставка та пред’явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов’язковими.

{Частина сьома статті 259 втратила чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

8. Попередня митна декларація приймається митним органом, якщо її перевіркою встановлено, що вона містить необхідні відомості щодо товару і до неї додано необхідні документи або їх копії, у тому числі у вигляді електронного документа або електронної (сканованої) копії паперового документа, на яку накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи. У разі відсутності на момент подання попередньої митної декларації оригіналів документів дозволяється подання їх копій. Факт прийняття декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

{Частина восьма статті 259 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 2510-IX від 15.08.2022}

9. Митний орган не має права відмовити в прийнятті попередньої митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

10. Відмова митного органу в прийнятті попередньої митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

11. Ввезення товару на територію України за попередньою митною декларацією дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення митним органом.

{Частина дванадцята статті 259 втратила чинність на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

13. Якщо попередня митна декларація містить лише відомості, достатні для ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення їх доставки до митного органу призначення, або після оформлення попередньої митної декларації змінюються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, для випуску товарів декларантом або уповноваженою ним особою подається додаткова декларація.

14. Попередня митна декларація, за якою митним органом здійснено випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред’явлення їх цьому митному органу відповідно до частини п’ятої цієї статті, або попередня митна декларація разом з додатковою декларацією, поданою відповідно до частини тринадцятої цієї статті, становлять митну декларацію, заповнену в звичайному порядку.

15. Положення цієї статті не застосовуються до:

1) товарів, що переміщуються у митному режимі транзиту на умовахКонвенції про процедуру спільного транзиту або на підставі електронної транзитної декларації, що відповідає формату та набору даних, встановленим Конвенцією про процедуру спільного транзиту, відповідно до частини сьомої статті 94 цього Кодексу; або

2) товарів, що переміщуються у митному режимі транзиту на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів) із здійсненням контролю за переміщенням таких товарів з використанням електронної транзитної системи; або

3) військової техніки та інших товарів, зазначених у частинах першій та другій статті 252^{1} цього Кодексу.

{Статтю 259 доповнено частиною п'ятнадцятою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022; в редакції Законів № 3229-IX від 13.07.2023, № 3345-IX від 23.08.2023}

Стаття 260. Тимчасова та періодична митні декларації

1. Якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, вона може подати митному органу тимчасову митну декларацію на такі товари за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов’язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

2. Оформлення митним органом тимчасової митної декларації є випуском товарів у заявлений митний режим. Якщо під час митного оформлення товарів митним органом бралися проби (зразки) цих товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи), випуск таких товарів до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертиз), якщо вони не підпадають під дію встановлених законодавством України заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України, може бути здійснений митним органом за тимчасовою митною декларацією у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 260 в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

3. Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму за тимчасовою митною декларацією застосовуються курси валют, визначені відповідно до статті 3^{1} цього Кодексу, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття митним органом тимчасової митної декларації для оформлення. Якщо декларант не володіє точними відомостями, необхідними для визначення ставок митних платежів, для нарахування сум митних платежів за тимчасовою митною декларацією застосовується найбільша ставка митних платежів з тих, під яку може підпадати товар.

{Частина третя статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

4. Періодична митна декларація може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах протягом не більше 180 днів та під зобов’язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

5. При ввезенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення в Україну, у тому числі з метою транзиту, періодична митна декларація використовується замість попередньої митної декларації.

6. Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму, що ввозяться на митну територію України за періодичною митною декларацією, застосовуються курси валют, визначені відповідно до статті 3[1] цього Кодексу, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на день прийняття митним органом додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця.

{Частина шоста статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

7. Для пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією, застосовуються заходи тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на день пропуску цих товарів через митний кордон України.

8. Митний орган не має права відмовити в прийнятті тимчасової або періодичної митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

9. Відмова митного органу в прийнятті тимчасової або періодичної митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

10. Оформлення митним органом тимчасової або періодичної митної декларації передбачає необхідність виконання вимог цього Кодексу, передбачених для поміщення товарів в обраний митний режим та сплати митних платежів або забезпечення їх сплати відповідно до розділу X цього Кодексу.

Стаття 260[1]. Спрощена митна декларація

1. Спрощена митна декларація використовується для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів, декларантом яких є підприємство, яке має авторизацію на застосування спрощення "процедура спрощеного декларування".

Авторизація на застосування спрощення "процедура спрощеного декларування" надається підприємству, яке відповідає критеріям, визначеним пунктами 1, 2 та 4 частини третьої статті 12 цього Кодексу.

Спрощення "процедура спрощеного декларування" може бути застосовано за умови пред’явлення товарів, що декларуються, митному органу:

1) у разі наявності авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" - на об’єкті підприємства, визначеному в авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням";

2) у разі відсутності авторизації на застосування спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" - на об’єкті іншого підприємства, визначеному в авторизації на застосування спрощення, яке застосовується для ввезення або вивезення товарів в митному режимі транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту.

У разі пред’явлення товарів на об’єктах, визначених у пункті 2 цієї частини, митні формальності здійснюються митним органом, що відповідає за здійснення митних формальностей на такому об’єкті.

{Частина перша статті 260[1] *в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

2. Спрощена митна декларація може подаватися безпосередньо підприємством, яке має авторизацію на застосування спрощення "процедура спрощеного декларування", або від його імені підприємством, яке отримало авторизацію АЕО-Б і має дозвіл на здійснення митної брокерської діяльності.

{Частина друга статті 260[1] *із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

3. Обов’язковою умовою отримання авторизації на застосування спрощення "процедура спрощеного декларування" у випадках, зазначених у пунктах 1 і 2 частини п’ятої цієї статті, є наявність у підприємства авторизації на застосування одного зі спрощень, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 13 цього Кодексу.

{Частина третя статті 260[1] *в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

4. Спрощена митна декларація відповідно до вимог, установлених митним законодавством Європейського Союзу, містить зменшений обсяг відомостей (порівняно з митною декларацією, заповненою у звичайному порядку), який є достатнім для ідентифікації товарів. Разом із спрощеною митною декларацією до митного органу подається лише рахунок або інший документ, який визначає вартість товару.

5. Спрощена митна декларація подається для декларування:

1) товарів, які переміщувалися у вантажних відправленнях автомобільним або залізничним транспортом, та декларуються у митні режими:

{Абзац перший пункту 1 частини п'ятої статті 260[1] *в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}*

а) імпорту;

б) митного складу;

в) переробки на митній території;

г) тимчасового ввезення;

ґ) вільної митної зони;

д) реімпорту;

2) товарів, що поміщуються у митний режим імпорту після поміщення в митний режим митного складу згідно з підпунктом "б" пункту 1 цієї частини;

3) товарів, які для вивезення за межі митної території України у вантажних відправленнях авіаційним, водним, автомобільним або залізничним транспортом декларуються у митні режими:

{Абзац перший пункту 3 частини п'ятої статті 260[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

а) експорту;

б) реекспорту;

в) тимчасового вивезення;

г) переробки за межами митної території.

6. Митні формальності під час застосування процедури спрощеного декларування виконуються із застосуванням автоматизованої системи митного оформлення. У разі якщо автоматизованою системою митного оформлення або посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідність участі посадових осіб митних органів у виконанні митних формальностей за спрощеною митною декларацією, митні формальності за такою спрощеною митною декларацією виконуються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі протягом 15 хвилин з моменту її реєстрації. Особливості виконання митних формальностей під час застосування процедури спрощеного декларування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

7. Оформлення спрощеної митної декларації є випуском товарів у заявлений митний режим.

Оформлення спрощеної митної декларації відповідно до пунктів 1, 2 та підпунктів "а", "г" пункту 3 частини п’ятої цієї статті здійснюється за умови надання митному органу забезпечення сплати митних платежів.

{Абзац другий частини сьомої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Строк подання додаткової декларації до спрощеної декларації залежно від строку використання підприємством процедури спрощеного декларування становить:

1) 15 днів - у разі, якщо строк використання підприємством процедури спрощеного декларування не перевищує одного року;

2) 30 днів - у разі, якщо строк використання підприємством процедури спрощеного декларування перевищує один рік.

8. Для оформлення товарів за спрощеною митною декларацією застосовуються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття такої спрощеної митної декларації митним органом, а заходи тарифного регулювання

зовнішньоекономічної діяльності та курси валют, визначені відповідно до статті 3[1] цього Кодексу, - чинні на дату прийняття митним органом додаткової митної декларації на товари, оформлені за такою спрощеною митною декларацією.

9. В авторизації на застосування спрощення "процедура спрощеного декларування" зазначаються відомості про:

{Абзац перший частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1) митницю (митні пости або інші структурні підрозділи митниці), якою здійснюватимуться митні формальності під час застосування спрощення "процедура спрощеного декларування";

{Пункт 1 частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2) митні режими, в які можуть поміщуватися товари із застосуванням спрощення "процедура спрощеного декларування";

{Пункт 2 частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3) способи забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування);

4) перелік товарів, щодо яких надається авторизація, із зазначенням їх кодів на рівні товарної підкатегорії (10 знаків) згідно з УКТ ЗЕД, найменування та звичайного торговельного опису, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати ці товари;

{Пункт 4 частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5) перелік засобів та способи переміщення товарів, щодо яких надається авторизація;

{Пункт 5 частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6) порядок інформаційного обміну між підприємством, митницею та єдиною автоматизованою інформаційною системою митних органів із використанням відповідних веб-сервісів та інших електронних сервісів, доступних через мережу Інтернет;

{Пункт 6 частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7) порядок інформаційного обміну між підприємством та митницею у разі виходу з ладу єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, відповідних веб-сервісів та інших електронних сервісів, доступних через мережу Інтернет;

{Пункт 7 частини дев'ятої статті 260[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

8) інші відомості, визначені формою такої авторизації.

{Пункт 8 частини дев'ятої статті 260¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Кодекс доповнено статтею 260¹ згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 261. Додаткова декларація

1. У разі подання відповідно до статей 259-260¹ цього Кодексу попередньої, тимчасової, спрощеної або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні протягом строків, визначених відповідно до цього Кодексу, подати митному органу додаткову декларацію, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою, спрощеною або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

{Частина перша статті 261 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

3. У разі випуску товарів за спрощеною митною декларацією підприємство зобов’язане подати до митного органу, який здійснив такий випуск, додаткову декларацію (додаткові декларації) на такі товари та сплатити митні та інші платежі, якими відповідно до законодавства України обкладаються товари під час поміщення їх у відповідний митний режим, протягом строків, визначених відповідно до цього Кодексу.

{Статтю 261 доповнено новою частиною згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Додаткова декларація також може бути подана для сплати мита на товари, що ввезені на митну територію України та випущені у відповідний митний режим із звільненням або умовним звільненням від сплати мита і використані у виробництві інших товарів, та якщо така сплата є умовою набуття виробленими в Україні товарами походження з України та це передбачено законами України та/або міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Статтю 261 доповнено новою частиною згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

5. У разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

6. Додаткова декларація подається до відповідного митного органу, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова, спрощена або періодична митна декларація.

{Частина шоста статті 261 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

7. Дозволяється подання однієї додаткової декларації до кількох попередніх, тимчасових, спрощених або періодичних митних декларацій, що були оформлені одним митним органом в межах одного зовнішньоекономічного договору та одного митного режиму, за умови дотримання строків подання додаткової декларації, визначених відповідно до цього Кодексу.

{Частина сьома статті 261 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

8. У межах строків подання додаткової декларації, визначених відповідно до цього Кодексу, дозволяється подання кількох додаткових декларацій до однієї попередньої, тимчасової, спрощеної, періодичної митної декларації або митної декларації, заповненої у звичайному порядку.

{Статтю 261 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 262. Місце декларування

1. Товари, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів.

2. Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

3. Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

4. Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України.

Стаття 263. Строки декларування

1. Митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

2. У разі відмови у прийнятті митної декларації або в митному оформленні товарів, у тому числі у зв’язку з прийняттям митним органом рішення про коригування митної вартості товарів нова митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, не пізніше 10 робочих днів з дати такої відмови, якщо товари протягом зазначеного часу не розміщено на складі тимчасового зберігання чи на складі митного органу.

{Частина друга статті 263 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

3. Товари, які протягом 30 днів з дня доставлення їх у митний орган призначення не поміщені у митний режим або не розміщені на складі тимчасового зберігання чи складі митного органу, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

4. Строки, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, продовжуються митними органами на прохання декларанта:

1) у разі хвороби власника товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженої ним особи, що настала після прибуття у місця, встановлені митними органами для здійснення митного контролю, що підтверджується документом, виданим медичним закладом;

2) коли процедура контролю, який здійснюється іншими державними органами під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, потребує додаткового часу, що підтверджується довідкою відповідного органу;

3) якщо виникли обставини та/або сталися події, що перешкоджають поданню митному органу митної декларації, зокрема:

а) стихійне лихо (пожежа, повінь тощо), введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях у зоні митного контролю, інші надзвичайні та невідворотні за даних умов події (обставини непереборної сили);

б) протиправні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу комерційного призначення чи товарів, що підлягають декларуванню;

в) неможливість подальшого руху транспортного засобу внаслідок зсуву, пошкодження або розпакування товару, що унеможливлює пред’явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

5. Залежно від характеру обставин і подій, зазначених у частині четвертій цієї статті, документи, що підтверджують їх наявність і тривалість дії, видаються державними органами та іншими суб’єктами відповідно до їх компетенції.

6. Для продовження строків пред’явлення або декларування митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення власник або уповноважена ним особа звертається до митного органу з письмовою заявою, у тому числі в електронній формі. До заяви додаються відповідні документи, які підтверджують обставини та події, зазначені у частині четвертій цієї статті.

7. Митний орган на підставі заяви та доданих до неї документів продовжує строк декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення на час, необхідний для усунення причин, що не дали змоги своєчасно задекларувати ці товари, транспортні засоби.

8. Декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення може здійснюватися до прибуття їх на митну територію України або до митного органу призначення згідно з порядком та умовами, визначеними статтею 259 цього Кодексу.

Стаття 264. Прийняття митної декларації

1. Митна декларація реєструється та приймається митним органом у порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Подання та прийняття митної декларації на товари, що декларуються для поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, здійснюються відповідно до положень зазначеної Конвенції.

{Частину першу статті 264 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Митна декларація та інші документи подаються митному органу в електронному вигляді з дотриманням вимог цього Кодексу або на паперових носіях. Митна декларація на паперовому носії супроводжується її електронною копією. Разом з митною декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, та, у випадках, встановлених цим Кодексом, - декларація митної вартості. Відомості про документи, визначені частиною третьою статті 335 цього Кодексу, зазначаються декларантом або уповноваженою ним особою у встановленому порядку в митній декларації. На вимогу митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов’язані надати митному органу оригінали таких документів або засвідчені в установленому порядку їх копії, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів.

Митним органам забороняється вимагати надання декларантом або уповноваженою ним особою документів та/або відомостей, якщо цим Кодексом та іншими законами України передбачено надання таких документів (відомостей) митним органам державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", а також приймати і використовувати такі документи та/або відомості, надані декларантом або уповноваженою ним особою, для здійснення митних формальностей, крім випадків, визначених цим Кодексом.

{Частину другу статті 264 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

У разі виходу з ладу єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" на строк більше двох годин митний орган зобов’язаний приймати документи та/або відомості, зазначені в абзаці другому цієї частини, у разі надання їх декларантом або уповноваженою ним особою у вигляді електронних документів або документів на паперовому носії або їх електронних (сканованих) копій, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи.

{Частину другу статті 264 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Дата та час подання митної декларації фіксується митним органом шляхом її реєстрації, у тому числі з використанням інформаційних технологій. Митний орган не має права відмовити в реєстрації митної декларації.

4. Митний орган зобов’язаний надати декларанту або уповноваженій ним особі можливість самостійного фіксування в електронній системі митного оформлення факту і часу подачі митному органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії, а в разі електронного декларування - можливість одержання від митного органу повідомлення про дату і час отримання цим органом електронної митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює. Ненадання митним органом такої можливості є бездіяльністю, яка може бути оскаржена відповідно до глави 4 цього Кодексу.

5. З метою визначення правильності заповнення поданої митної декларації та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам митний орган здійснює перевірку митної декларації.

6. Митна декларація приймається для митного оформлення, якщо вона подана за встановленою формою, підписана особою, яка її подала, і перевіркою цієї декларації встановлено, що вона містить всі необхідні відомості і до неї додано всі документи, визначені цим Кодексом. Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

7. У випадках, коли з причин, визнаних митним органом обґрунтованими, окремі документи, визначені цим Кодексом, не можуть бути представлені разом з митною декларацією, дозволяється подання таких документів протягом часу, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

8. З моменту прийняття митним органом митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант або уповноважена ним особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

9. Митний орган не має права відмовити у прийнятті митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

10. Відмова митного органу у прийнятті митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

11. Митний орган відмовляє у прийнятті митної декларації виключно з таких підстав:

1) митна декларація не містить усіх відомостей або подана без документів, передбачених статтею 335 цього Кодексу;

2) електронна митна декларація не містить встановлених законодавством обов’язкових реквізитів;

3) митну декларацію подано з порушенням інших вимог, встановлених цим Кодексом.

12. У разі відмови у прийнятті митної декларації посадовою особою митного органу заповнюється картка відмови у прийнятті митної декларації за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Один примірник зазначеної картки невідкладно вручається (надсилається) декларанту або уповноваженій ним особі. Інформація про відмову у прийнятті для оформлення електронної митної декларації надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим електронним цифровим підписом посадової особи митного органу.

13. Документи, відомості про які зазначені в митній декларації, повинні зберігатися декларантом протягом не менше ніж 1095 днів, крім документів на паперових носіях, що надані митному органу для здійснення митних формальностей та не повернені митним органом після їх виконання. Декларант та уповноважена ним особа несуть установлену цим

Кодексом та іншими законами України відповідальність за подання недостовірних відомостей, внесених ними до митної декларації, за знищення або втрату документів, відомості про які зазначені в митній декларації, до закінчення строку зберігання, передбаченого цією частиною.

{Частина тринадцята статті 264 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 265. Декларанти

1. Декларантами мають право виступати:

1) при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, - резидент, яким або від імені якого укладено цей договір;

2) в інших випадках - особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

2. Декларантами можуть бути тільки резиденти, крім випадків переміщення через митний кордон України:

1) громадянами - особистих речей, транспортних засобів особистого користування та інших товарів для особистих, сімейних чи інших потреб, не пов’язаних із здійсненням підприємницької діяльності;

2) особами, які мають пільги згідно із статтями 383-386, 388, 389, 391, 392 цього Кодексу, - товарів, у зв’язку із ввезенням яких на митну територію України та вивезенням їх за межі цієї території такі пільги надаються;

3) представництвами іноземних фірм - товарів, що не підлягають відчуженню та призначені для службового користування цих представництв при декларуванні у митні режими тимчасового ввезення, реекспорту, транзиту, а також імпорту щодо товарів, ввезених для власних потреб таких представництв;

4) іноземними перевізниками - товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією України прохідним транзитом;

5) інших випадків, коли відповідно до законодавства України нерезидент має право розпоряджатися товарами на митній території України.

3. Підприємства можуть бути декларантами, за умови перебування їх на обліку в митних органах України.

4. Громадяни можуть бути декларантами після досягнення ними 16-річного віку.

5. Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені.

6. Декларування товарів, що належать громадянам, може здійснюватися цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями.

Стаття 266. Обов’язки, права та відповідальність декларанта та уповноваженої ним особи

1. Декларант зобов’язаний:

1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом;

2) на вимогу митного органу пред’явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення;

3) надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;

4) у випадках, визначених цим Кодексом та Податковим кодексом України, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату відповідно до розділу X цього Кодексу;

5) у випадках, визначених цим Кодексом та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.

2. Перед подачею митної декларації декларант має право з дозволу митного органу здійснювати фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровідних документах, брати проби та зразки товарів.

3. У випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, декларант має право вимагати від митного органу випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

4. У разі самостійного декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення декларантом передбачену цим Кодексом відповідальність за вчинення порушення митних правил у повному обсязі несе декларант.

5. Особа, уповноважена на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта, має такі самі обов’язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант.

Стаття 267. Декларування товарів з партії, які класифікуються у межах однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД

1. У разі якщо до партії товарів входять товари, які класифікуються у межах однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД, вони за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи можуть декларуватися для вільного обігу на митній території України або за її межами за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД, за умови що цьому коду відповідає найбільша ставка ввізного або вивізного мита у межах однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта або уповноважену ним особу від додержання зазначених заходів щодо цих товарів.

2. З метою перевірки додержання декларантом умов, зазначених у частині першій цієї статті, митний орган має право вимагати більш детальну інформацію щодо окремих товарів, які декларуються.

3. Положення цієї статті не поширюються на:

1) підакцизні товари;

2) товари, до яких застосовуються різні ставки податку на додану вартість;

3) товари, на які відповідно до законодавства встановлені кількісні обмеження імпорту або експорту;

4) товари, щодо яких встановлено особливі види мита.

{Стаття 267 в редакції Закону № 2458-IX від 27.07.2022}

Стаття 268. Помилки у митній декларації

1. Допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не тягне за собою застосування санкцій, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

{Частина перша статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, посадові особи митних органів надають декларантам або уповноваженим ним особам можливість виправити помилки, допущені в митній декларації.

{Частину третю статті 268 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 269. Зміна, відкликання та визнання митної декларації недійсною

1. Відповідно до положень цієї статті за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу відомості, зазначені в митній декларації, можуть бути змінені або митна декларація може бути відкликана. У разі відмови у наданні такого дозволу митний орган зобов’язаний невідкладно, письмово або в електронному вигляді, повідомити декларанта про причини і підстави такої відмови.

2. Внесення змін до митної декларації, прийнятої митним органом, допускається до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, а також протягом трьох років з дня завершення їх митного оформлення. Зміни повинні стосуватися лише товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у митній декларації.

3. Якщо після випуску у вільний обіг товарів, митний контроль яких здійснювався без проведення митного огляду, декларантом виявлені товари, переміщені через митний кордон України і не зазначені в митній декларації, за письмовим зверненням декларанта та з дозволу митного органу допускається внесення до митної декларації змін щодо збільшення

кількості товарів, випущених у вільний обіг на митній території України, у зв’язку з виявленням незадекларованих товарів.

4. Внесення до митної декларації змін, які впливають на застосування до товарів заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснюється за умови дотримання таких заходів.

5. Відкликання митної декларації допускається лише до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму.

6. Якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, оформлені за декларацією для вивезення за межі митної території України, не перетнули державний кордон України протягом 180 днів, митний орган визнає цю митну декларацію недійсною. Зазначений строк може бути зменшений за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи.

7. Порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними визначається Кабінетом Міністрів України.

8. Після відкликання або визнання недійсною митної декларації товари, транспортні засоби комерційного призначення, що в ній задекларовані, повинні бути видані з-під митного контролю за заявою декларанта або уповноваженої ним особи, якщо до початку митного оформлення цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення вони перебували у вільному обігу на митній території України, або задекларовані протягом 10 днів до обраного митного режиму.

9. Посадові особи митних органів не мають права заповнювати митну декларацію, змінювати відомості, зазначені в митній декларації, крім внесення до неї відомостей, що належать до повноважень митних органів.

10. У разі виявлення порушень митних правил щодо задекларованих у митній декларації товарів, транспортних засобів комерційного призначення внесення змін, відкликання та визнання недійсною цієї декларації до закінчення провадження у відповідних справах забороняються. Не порушується провадження у справах про порушення митних правил у випадках, якщо декларант або уповноважена ним особа самостійно звернулися до митного органу з проханням про внесення змін до митної декларації відповідно до частин другої - четвертої цієї статті.

Розділ IX
МИТНІ ПЛАТЕЖІ

Глава 41. Загальні положення щодо митних платежів

Стаття 270. Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються через митний кордон України

1. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються цим Кодексом та міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України. Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються законами України "Про захист

національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну", окремим законом щодо встановлення додаткового імпортного збору.

{Частина перша статті 270 із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

2. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, іншими (крім мита) митними платежами встановлюються Податковим кодексом України з урахуванням особливостей, що визначаються цим Кодексом.

3. Особливості оподаткування митними платежами товарів, поміщених у відповідний митний режим, визначені у статті 286 та розділі V цього Кодексу, а також у розділах V і VI Податкового кодексу України.

Глава 42. Мито

Стаття 271. Мито та його види

1. Мито - це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. В Україні застосовуються такі види мита:

1) ввізне мито;

2) вивізне мито;

3) сезонне мито;

4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпортний збір.

{Пункт 4 частини другої статті 271 із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

3. Забороняється застосовувати інші види мита, крім тих, що встановлені цим Кодексом.

Стаття 272. Ввізне мито

1. Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України.

2. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України.

Стаття 273. Вивізне мито

1. Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

Стаття 274. Сезонне мито

1. На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

Стаття 275. Особливі види мита

1. У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита:

1) спеціальне мито;

2) антидемпінгове мито;

3) компенсаційне мито;

4) додатковий імпортний збір.

{Частину першу статті 275 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

{Частину другу статті 275 виключено на підставі Закону № 74-VIII від 28.12.2014}

3. Спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну":

{Абзац перший частини третьої статті 275 із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

4. Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

5. Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

6. Додатковий імпортний збір встановлюється законом відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року (далі - ГАТТ-1994) та Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення

ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.

{Статтю 275 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

Стаття 276. Платники мита

1. Платниками мита є:

1) особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом;

2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

3) особа, на яку покладається обов’язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з цим Кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;

6) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби відповідно до статті 243 цього Кодексу.

Стаття 277. Об’єкти оподаткування митом

1. Об’єктами оподаткування митом є:

1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами;

{Пункт 1 частини першої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до розділу XII цього Кодексу, а також розділів V та VI Податкового кодексу України;

{Пункт 2 частини першої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

3) товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до статті 243 цього Кодексу.

Стаття 278. Дата виникнення податкових зобов’язань

1. Датою виникнення податкових зобов’язань із сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з митної території України є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов’язання митним органом у випадках, визначених цим Кодексом та законами України.

Стаття 279. База оподаткування митом

1. Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, є:

1) для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, - митна вартість товарів;

2) для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, - кількість таких товарів у встановлених законом одиницях виміру.

Для товарів, на які законом встановлено комбіновані ставки мита, база оподаткування визначається відповідно до пунктів 1 і 2 цієї частини.

2. База оподаткування митом товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, визначається відповідно до статті 234 цього Кодексу.

3. База оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначається відповідно до цього Кодексу.

Стаття 280. Ставки мита

1. В Україні застосовуються такі види ставок мита:

1) адвалорна - у відсотках до встановленої статтею 279 цього Кодексу бази оподаткування;

2) специфічна - у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування, встановлену статтею 279 цього Кодексу;

3) комбінована, що складається з адвалорної та специфічної ставок мита.

2. Забороняється застосовувати інші, ніж встановлені у частині першій цієї статті, види ставок мита.

3. Ставки мита, крім сезонного та особливих видів мита, встановлюються виключно законами України з питань оподаткування.

4. Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для підприємств, нараховується за ставками, встановленими Митним тарифом України.

5. Ввізне мито є диференційованим щодо товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі. У разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України,

застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

До товарів, що походять з України або з держав - членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом.

До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

6. Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для громадян, нараховується відповідно до розділу XII цього Кодексу.

7. Вивізне мито нараховується за ставками, встановленими законом.

8. Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції".

9. Особливі види мита нараховуються за ставками, встановленими рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, відповідно до законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну".

10. У разі декларування товарів відповідно до статті 267 цього Кодексу, до яких застосовуються специфічні ставки мита з однаковими одиницями виміру, мито нараховується за найбільшою специфічною ставкою, яка відповідає класифікаційному коду у межах однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД.

{Статтю 280 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2458-IX від 27.07.2022}

11. У разі декларування товарів відповідно до статті 267 цього Кодексу, до яких застосовуються специфічні ставки мита з різними одиницями виміру, найбільша специфічна ставка мита визначається для кожного такого товару з партії шляхом перерахунку їх в адвалорні ставки мита.

Адвалорний еквівалент специфічної ставки мита перераховується як відсоток розрахованої суми специфічного мита для кожного з таких товарів від їх митної вартості.

Мито нараховується за найбільшою адвалорною ставкою, яка відповідає класифікаційному коду у межах однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД, перерахованою із специфічних ставок мита. Базою оподаткування митом для таких товарів є їх сумарна митна вартість.

{Статтю 280 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 2458-IX від 27.07.2022}

12. У разі декларування товарів відповідно до статті 267 цього Кодексу, до яких застосовуються як адвалорні, так і специфічні ставки мита, найбільша специфічна ставка,

визначена відповідно до частин десятої та одинадцятої цієї статті, для кожного такого товару з партії перераховується в адвалорну. Мито нараховується за найбільшою адвалорною ставкою, яка відповідає класифікаційному коду у межах однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД, після перерахунку специфічних ставок мита в адвалорні.

{Статтю 280 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 2458-IX від 27.07.2022}

Стаття 281. Тарифні пільги (тарифні преференції)

1. Допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

Кабінет Міністрів України затверджує концепцію "походження товарів" і методи адміністративного співробітництва відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, які підлягають застосуванню з дня набрання чинності відповідним рішенням Підкомітету з питань митного співробітництва, утвореного відповідно до статті 83 глави 5 розділу IV зазначеної Угоди, що оприлюднюється відповідно до процедури, встановленої Кабінетом Міністрів України.

{Частину першу статті 281 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

2. Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами.

3. Ввезення товарів на митну територію України поза тарифними квотами здійснюється без зниження ставок ввізного мита.

4. Забороняється знижувати ставки ввізного мита для окремих осіб і за окремими контрактами.

5. У разі якщо імпорт товару є об’єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються або зупиняються чи припиняються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

6. У відповідь на дружні дії держав щодо реалізації законних прав та інтересів суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності України, держав, з якими Україною укладено міжнародні договори про вільну торгівлю, як захід з національної безпеки, що запроваджується відповідно до статті XXI Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року, Кабінет Міністрів України відповідно до статті 29^{1} Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" може прийняти рішення про тимчасове застосування аналогічних заходів - встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот - до товарів, що походять з держав, які здійснили дружні дії щодо реалізації законних прав та інтересів

суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності України, держав, з якими Україною укладено міжнародні договори про вільну торгівлю, та які в односторонньому порядку застосували тарифні пільги (тарифні преференції) до товарів, що походять з України.

{Статтю 281 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2325-IX від 21.06.2022}

Стаття 282. Звільнення від оподаткування митом (податкові пільги)

1. У випадках, встановлених цим Кодексом та іншими законами з питань оподаткування, при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі від оподаткування митом звільняються:

1) транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, а також предмети матеріально-технічного постачання і спорядження, паливо, продовольство та інше майно, необхідні для їх нормальної експлуатації на час перебування в дорозі, в пунктах проміжної зупинки, або придбані за кордоном у зв’язку з ліквідацією наслідків аварії (поломки) даних транспортних засобів;

2) предмети матеріально-технічного постачання та спорядження, паливо, сировина для промислової переробки, продовольство та інше майно, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами і організаціями суден, які ведуть морський промисел, а також продукція їх промислу, що ввозиться на митну територію України;

3) валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;

4) товари, право власності на які набувається державою у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України;

5) товари, що ввозяться в Україну або вивозяться з України для офіційного і особистого користування особами, які відповідно до міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, і законів України користуються правом ввезення в Україну та вивезення з України таких товарів зі звільненням від сплати мита;

6) товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України;

7) товари, що походять з іншої території, за які було сплачено мито при первісному ввезенні на митну територію України, тимчасово, у тому числі з метою ремонту, вивозилися за її межі та знову ввозяться на митну територію України;

8) товари, що походять з митної території України, за які було сплачено мито при первісному вивезенні за межі цієї території, тимчасово ввозилися на цю територію та знову вивозяться за її межі;

9) документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до архівних установ, освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек. Перелік цих установ та закладів визначається Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 9 частини першої статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 512-VIII від 04.06.2015}

10) на період виконання робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об’єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему - товари (сировина, матеріали, устаткування та обладнання), що надходять в Україну в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній та безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об’єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС;

11) товари, включаючи продукцію, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі майнового характеру, призначені для виконання угоди про розподіл продукції, а також продукція, видобута у виключній (морській) економічній зоні України, що ввозяться на митну територію України при виконанні угоди про розподіл продукції, а також товари (крім майна та матеріальних цінностей, вартість яких була відшкодована інвестору компенсаційною продукцією і які перейшли у власність держави) та видобута продукція, що вивозяться інвестором з України відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції" та угоди про розподіл продукції;

12) архівні документи, придбані з метою внесення їх до Національного архівного фонду;

13) фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні та класифікуються за товарними групами 28, 29, 30 УКТ ЗЕД, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

14) устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

15) техніка, устаткування, майно і матеріали, що ввозяться на митну територію України та вивозяться за межі цієї території, призначені для власного використання розвідувальними органами України;

16) матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва:

а) устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії;

б) матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, що будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;

в) енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

г) засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;

ґ) матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або працювати з використанням нанотехнологій.

Зазначені у цьому пункті товари звільняються від оподаткування за умови, що вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

17) технічні та транспортні засоби, у тому числі самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі та класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України "Про альтернативні види палива", якщо такі товари не виробляються в Україні. Порядок ввезення зазначених технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, визначається Кабінетом Міністрів України;

18) бланки книжок МДП та книжок (карнетів) А.Т.А., що переміщуються між національним гарантійним об’єднанням та іноземними гарантійними об’єднаннями, що є їх кореспондентами, або міжнародними організаціями.

19) з 1 січня 2013 року товари та/або предмети, оплачені за рахунок грантів (субгрантів), наданих відповідно до програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, що виконуються відповідно до закону.

У разі порушення вимог щодо цільового використання зазначених товарів та/або предметів платник податку зобов'язаний сплатити мито та пеню у порядку і розмірах, визначених цим Кодексом;

{Абзац другий пункту 19 частини першої статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

{Частину першу статті 282 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 4999-VI від 21.06.2012}

20) товари оборонного призначення, визначені такими згідно з пунктом 29 частини першої статті 1 Закону України "Про оборонні закупівлі", що класифікуються за такими групами, товарними позиціями та підкатегоріями УКТ ЗЕД:

{Абзац перший пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

3601 00 00 00 (тільки для порохів, що використовуються в оборонних цілях), 3602 00 00 00 (тільки для вибухових речовин, що використовуються в оборонних цілях), 3603 (тільки для ударних капсулів, детонаторів, запалів до гранат та метальних зарядів, що використовуються в оборонних цілях), 3604 90 00 00 (тільки для освітлювальних та сигнальних ракет, що використовуються в оборонних цілях);

{Абзац другий пункту 20 частини першої статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8543 20 00 00 (тільки для засобів радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби, що використовуються в оборонних цілях);

{Абзац третій пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8702-8705 (тільки для автомобілів спеціального призначення, радіолокаційних станцій та причепів до них, що класифікуються в товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, мобільних ремонтних майстерень, які використовуються в оборонних цілях; пасажирських та вантажних автомобілів звичайного типу, які використовуються в оборонних цілях, та мають легку броню або обладнані з’ємною бронею);

{Абзац четвертий пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8710 00 00 00;

{Абзац п'ятий пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8806;

{Абзац шостий пункту 20 частини першої статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8807 (тільки для частин безпілотних літальних апаратів);

{Абзац пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8804 00 00 00 (тільки для парашутів та інших пристроїв, призначених для десантування військовослужбовців та/або військової техніки);

{Абзац пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

8906 (тільки для військових кораблів, катерів та їх складових, безпілотних морських систем, що використовуються в оборонних цілях);

{Абзац пункту 20 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

групи 90 (тільки для біноклів, приладів нічного бачення, тепловізорів, захисних окулярів, телескопічних прицілів та інших оптичних пристроїв для військової зброї, якщо вони не поставлені разом із військовою зброєю, для якої вони призначені, інших оптичних, навігаційних та топографічних приладів та інструментів, що використовуються в оборонних цілях);

групи 93, крім включених до товарної позиції 9303 та товарної підкатегорії 9304 00 0000, а також 9305 (лише призначених для виробів товарних позицій 9303-9304), 9306 90 90 00 та 9307 00 00 00;

тепловізійні біноклі, монокуляри та бінокуляри, прилади нічного бачення (біноклі та монокуляри), що класифікуються у товарних підкатегоріях 8525 89 00 10, 8525 89 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 20 частини першої статті 282 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 3288-IX від 28.07.2023}

далекоміри, що класифікуються у товарній підкатегорії 9015 10 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 20 частини першої статті 282 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 3288-IX від 28.07.2023}

портативні радіоелектронні засоби виявлення та протидії безпілотним літальним апаратам (антидронові рушниці), що класифікуються у товарній позиції 8543 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 20 частини першої статті 282 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 3288-IX від 28.07.2023}

радіолокаційні прилади, що класифікуються у товарній підкатегорії 8526 10 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 20 частини першої статті 282 доповнено абзацом п’ятнадцятим згідно із Законом № 3523-IX від 20.12.2023}

{Частину першу статті 282 доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 1657-VII від 02.09.2014; в редакції Закону № 2120-IX від 15.03.2022}

21) наукові прилади, обладнання, запасні частини і витратні матеріали до них, реактиви, зразки, наукова література, що ввозяться в Україну державними науковими установами, державними закладами вищої освіти для забезпечення власної освітньої, наукової та науково-технічної діяльності, що класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД:

0701 10 00 00, 1302 20 10 00, 1302 31 00 00, 2504, 2804 61 00 00, 2818 20 00 00, 2818 30 00 00, 2823 00 00 00, 2825 10 00 00, 2825 60 00 00, 2825 90 40 00, 2825 90 85 00, 2827 (крім 2827 39 85 10), 2835 22 00 00, 2836 99 17 00, 2839 11 00 00, 2841 70 00 00, 2841 90 30 00, 2842 90 10 00, 2844, 2846, 2849, 2902 11 00 00, 2903 12 00 00, 2903 13 00 00, 2905 19 00 00, 2906 13 90 00, 2906 29 00 00, 2907 11 00 00, 2908 99 00 00, 2912, 2915 31 00 00, 2916 20 00 00, 2917 11 00 00, 2918, 2921 44 00 00, 2923 20 00 00, 2926 40 00 00, 2926 90 70 00, 2931 90 00 90, 2932 11 00 00, 2933 59 95 00, 2940 00 00 00, 3002 49 00 00 (тільки культури мікроорганізмів), 3501 10 90 00, 3502 90 70 00, 3502 90 90 00, 3504 00 90 00, 3506 91 90 90, 3801, 3821 00 00, 3822 12 00 00 (крім реагентів діагностичних або лабораторних у вигляді наборів на основі імунологічних продуктів), 3822 19 00 00 (крім реагентів діагностичних або лабораторних у вигляді наборів на основі імунологічних продуктів), 3822 90 00 00 (крім реагентів діагностичних або лабораторних у вигляді наборів на основі імунологічних продуктів), 3907 30 00 00, 3910 00 00 90, 3921 19 00 00, 3926 90 97 90 (крім виготовлених з листів товарів), 3926 90 60 00 (захисні прозорі лицьові щитки (екрани), не виготовлені з листів), 4905 (крім глобусів, що класифікуються за кодом 4905 90 00 00), 4906 00 00 00, 4911 99 00 00, 6804 21 00 00, 6815 11 00 00, 6815 12 00 00, 6815 13 00 00, 6903 20 90 00, 6909 11 00 00, 7006 00 90 00, 7017 10 00 00, 7020 00 10 90, 7320 90 90 90, 7410 21 00 00, 7612 90 80

00, 8101 (крім 8101 97 00 00), 8102 (крім 8102 97 00 00), 8103 20 00 00, 8103 99 10 00, 8108 (крім 8108 30 00 00), 8109 (крім 8109 31 00 00, 8109 39 00 00), 8112 12 00 00, 8112 19 00 00, 8401 30 00 00, 8414 10 25 00, 8414 10 89 90, 8414 30 20 90, 8414 30 81 90, 8414 30 89 90, 8414 60 00 00, 8414 70 00 10, 8414 80 80 00, 8414 70 00 90, 8417 80 30 00, 8417 80 50 00, 8419 20 00 00, 8419 39 00, 8419 33 00 00 (крім апаратів, установок, призначених для ліофільного сушіння сільськогосподарських продуктів та для деревини, целюлози, паперу або картону), 8419 50 80 00, 8419 89 98 00, 8419 90 15 00, 8421 19 20 00, 8421 21 00 00, 8463 90 00 00, 8485 10 00 00, 8464 20 11 00, 8479 89 97 90, 8479 83 00 90, 8485 30 90 90, 8485 80 00 90 (крім машин для пошарового нарощування паперовою масою), 8481 80 87 00, 8501 40 20 90, 8505 90 29 10, 8514 11 00 00, 8514 19 80 00, 8514 20 10 00, 8514 31 90 00, 8514 32 90 00, 8514 39 90 90, 8514 90 70 00, 8537 10 91 00, 8540 20 80 00, 8541 42 00 00, 8541 43 00 00, 8541 49 00 00, 8541 59 00 10, 8541 51 00 00, 8541 59 00 90, 8542 31 11 00, 8542 39 11 00, 8542 39 19 00, 8543 20 00 00, 8543 70 02 00, 8543 70 90 00, 9001 90 00 90, 9002 20 00 00, 9002 90 00 90, 9006 30 00 00, 9006 91 00 00, 9011, 9012 10 00, 9012 90 00 10, 9013 20 00 00, 9013 80 00 00, 8529 90 18 00, 9013 90 80 00, 9016 00, 9017 10 90 00, 9018 (крім 9018 31, 9018 32, 9018 39 00 00, 9018 41 00 00, 9018 49, 9018 50, 9018 90 10 00, 9018 90 20 00, 9018 90 30 00, 9018 90 40 00, 9018 90 50 00, 9018 90 60 00), 9022 19 00 00, 9022 21 00 00 (тільки апаратура, що використовує інше іонізуюче випромінювання, крім рентгенівського, альфа-, бета-, гамма випромінювання), 9022 29 00 00, 9024 10 20 10, 9024 10 40, 9024 80 00 00 (тільки електронні машини та пристрої для випробування текстильних матеріалів, паперу або картону), 9024 90 00 00, 9025 19 00 90 (крім електронних термометрів та пірометрів), 9025 80 40 90, 9026 10 29 00, 9026 20 20 00, 9027 10, 9027 20 00 00, 9027 30 00 00, 9027 50 00 00, 9027 89 30 00 (тільки електронні pH-метри, rH-метри та інші апарати для вимірювання електропровідності), 9027 89 90 00 (тільки неелектронні віскозиметри, прилади для вимірювання пористості та розширення), 9027 90 00 00 (крім частин та приладдя для мікротомів та апаратури для аналізу газу або диму), 9030 10 00 00, 9030 20 00 00, 9030 31 00 00, 9030 32 00 00, 9030 33 20 00, 9030 82 00 00, 9030 90 00 00, 9031 20 00 00, 9031 41 00 00, 9031 80 80 00, 9033 00 90 00, 9617 00 00 00.

{Абзац другий пункту 21 частини першої статті 282 в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

Обсяги, порядок ввезення та цільового використання таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Положення цього пункту не поширюються на підакцизні товари, а також товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Терміни "державні наукові установи", "наукова діяльність", "науково-технічна діяльність" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про наукову і науково-технічну діяльність"; терміни "заклад вищої освіти", "освітня діяльність" - у значенні, наведеному в Законі України "Про вищу освіту".

{Частину першу статті 282 доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2083-IX від 17.02.2022}

2. Звільняються від оподаткування особливими видами мита товари, зазначені у пунктах 6, 10, 19 частини першої статті 282, частинах першій та четвертій статті 287 цього Кодексу.

{Статтю 282 доповнено новою частиною згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

3. У разі порушення підприємствами порядку цільового використання товарів, звільнених від оподаткування, або умов, за яких надається умовне повне або часткове звільнення від оподаткування митом, до цих підприємств, незалежно від притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом, застосовуються норми пункту 30.8 статті 30 та статті 123 Податкового кодексу України.

4. Забороняється звільняти окремих юридичних та фізичних осіб від сплати мита і переносити для них строки його сплати.

Стаття 283. Звільнення від оподаткування митом залежно від обраного митного режиму

1. За умови дотримання вимог та обмежень, встановлених розділом V цього Кодексу, звільняються від оподаткування:

1) ввізним митом, додатковим імпортним збором - товари, поміщені у митні режими реімпорту та відмови на користь держави;

{Пункт 1 частини першої статті 283 із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

2) вивізним митом - товари, поміщені у митний режим реекспорту.

Стаття 284. Умовне повне звільнення від оподаткування митом

1. За умови дотримання вимог та обмежень, встановлених розділом V цього Кодексу, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування:

1) ввізним митом - до товарів, поміщених у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території, знищення або руйнування;

2) вивізним митом - до товарів, поміщених у митні режими транзиту, тимчасового вивезення.

Стаття 285. Умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом

1. Умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, зазначених у статті 106 цього Кодексу, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 18 цього Кодексу.

2. Порядок застосування умовного часткового звільнення від оподаткування ввізним митом визначено статтею 106 цього Кодексу.

Стаття 286. Оподаткування митом товарів при переміщенні через митний кордон України залежно від обраного митного режиму

1. Товари, поміщені у митний режим імпорту, оподатковуються ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні умов та обмежень, встановлених главою 13 цього Кодексу.

У випадках, встановлених законами України, товари, поміщені у митний режим імпорту, оподатковуються сезонним митом та/або особливими видами мита.

2. Товари, поміщені у митний режим реімпорту, звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 14 цього Кодексу.

3. У разі поміщення товарів у митний режим реімпорту відповідно до пункту 3 частини другої статті 78 цього Кодексу суми вивізного мита, сплачені при експорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до цього Кодексу та в порядку, визначеному Податковим кодексом України.

4. Товари, поміщені у митний режим експорту, оподатковуються вивізним митом у випадках, встановлених законом.

5. Товари, поміщені у митний режим реекспорту, звільняються від оподаткування вивізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 16 цього Кодексу.

Після поміщення товарів у митний режим реекспорту суми ввізного мита, сплачені при імпорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до цього Кодексу та в порядку, встановленому Податковим кодексом України.

6. До товарів, поміщених у митний режим транзиту, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 17 цього Кодексу.

7. До товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, застосовується умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом у порядку, визначеному главою 18 цього Кодексу.

У разі випуску товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування ввізним митом, у вільний обіг на митній території України або передачі таких товарів у користування іншій особі ввізне мито сплачується у порядку, визначеному частиною сьомою статті 106 цього Кодексу.

8. До товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 19 цього Кодексу.

9. До товарів, поміщених у митний режим митного складу, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 20 цього Кодексу.

10. До товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 21 цього Кодексу.

11. До товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 22 цього Кодексу.

12. До товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 23 цього Кодексу.

У разі випуску у вільний обіг продуктів переробки, отриманих з товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, сплата ввізного мита здійснюється у порядку, визначеному статтею 155 цього Кодексу.

13. Товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, оподатковуються вивізним митом відповідно до глави 24 цього Кодексу.

До товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, та продуктів їх переробки, зазначених у частині другій статті 168 цього Кодексу, що в межах визначеного строку повертаються в Україну, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом у порядку, визначеному статтею 168 цього Кодексу.

До продуктів переробки (крім зазначених у частині другій статті 168 цього Кодексу) застосовується часткове звільнення від оподаткування ввізним митом, відповідно до якого сплаті підлягає позитивна різниця між сумою ввізного мита, нарахованою на продукти переробки, та сумою ввізного мита, яка підлягала б сплаті в разі імпорту відповідних товарів, що були вивезені за межі митної території України для переробки.

14. До товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 25 цього Кодексу.

15. Товари, поміщені у митний режим відмови на користь держави, звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 26 цього Кодексу.

Стаття 287. Особливості оподаткування митом деяких товарів

1. При ввезенні (пересиланні) на митну територію України товари, визначені відповідно до Закону України "Про гуманітарну допомогу" Комісією з питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України як гуманітарна допомога, звільняються від оподаткування ввізним митом.

Гуманітарна допомога, що надається Україною, при її вивезенні за межі митної території України звільняється від сплати вивізного мита.

2. Товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років іноземними інвесторами відповідно до Закону України "Про режим іноземного інвестування" з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита.

При відчуженні таких товарів раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс ввізне мито сплачується на загальних підставах.

{Абзац другий частини другої статті 287 виключено на підставі Закону № 183-VII від 04.04.2013}

3. Наукове, лабораторне і дослідницьке обладнання, а також комплектуючі та матеріали, передбачені проектом наукового парку, зареєстрованого згідно з Законом України "Про наукові парки", що ввозяться на митну територію України науковим парком та партнерами наукового парку в межах реалізації такого проекту наукового парку, звільняються від сплати ввізного мита.

Перелік таких товарів із визначенням кодів згідно з УКТ ЗЕД та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Звільнення від сплати ввізного мита надається на весь строк реалізації проекту наукового парку, але не більше ніж на два роки для обладнання та не більше ніж на один рік для комплектуючих і матеріалів з дня затвердження зазначеного переліку та обсягів товарів.

4. Товари, що ввозяться на митну територію України на адресу Товариства Червоного Хреста України, його органів та місцевих організацій відповідно до Закону України "Про Товариство Червоного Хреста України" як гуманітарна чи доброчинна допомога, звільняються від оподаткування ввізним митом.

5. Устаткування, обладнання та комплектуючі, а також матеріали, які не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України технологічними парками, їх учасниками та спільними підприємствами, що виконують проекти технологічних парків, для реалізації таких проектів технологічних парків відповідно до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", оподатковуються ввізним митом на загальних підставах.

Нараховані суми ввізного мита не перераховуються до бюджету, а зараховуються на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств у порядку, встановленому Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків".

6. При ввезенні на митну територію України від оподаткування митом звільняються нове устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, що ввозяться учасниками індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, які класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 8402-8405, 8406 81 00 00, 8406 82 00 10, 8406 82 00 90, 8406 90 10 00, 8406 90 90 00, 8411, 8412, 8413 40 00 00, 8413 50, 8413 60 20 00, 8413 60 31 00, 8413 60 39 00, 8413 60 61 00, 8413 60 69 00, 8413 60 70 00, 8413 60 80 00, 8413 70 21 00, 8413 70 29 00, 8413 70 30 00, 8413 70 35 00, 8413 70 45 00, 8413 70 51 00, 8413 70 59 00, 8413 70 65 00, 8413 81 00 00, 8413 82 00 00, 8414 10, 8414 40 90 00, 8414 80, 8414 70 00 90, 8416 (тільки ті, що призначені для використання у промисловості), 8417, 8418 (крім 8418 10 20 10, 8418 10 80 10, 8418 21, 8418 29 00 00, 8418 50, 8418 91 00 00, 8418 99 та крім комбінованих холодильників-морозильників, які оснащені окремими висувними ящиками або комбінацією дверей з висувними ящиками та класифікуються за кодами 8418 10 20 98 та 8418 10 80 98), 8419 (крім 8419 81), 8420, 8421, 8422 (крім 8422 11 00 00), 8423

(крім 8423 10 10 00, 8423 81 25 00, 8423 90), 8424 89 40 00, 8424 89 70 00, 8424 90 80 00, 8425, 8426 91 10 00, 8427, 8428, 8431, 8433 60 00 00, 8434, 8435 (тільки машини та механізми для виробництва соків або аналогічних напоїв), 8436-8442, 8443 (крім 8443 13 10 00), 8444 00, 8445-8448, 8449 00 00 00, 8451, 8452 (крім 8452 10, 8452 30 00 00, 8452 90 00 00), 8453, 8456-8466, 8485 10 00 00, 8485 90 90 10, 8468 20 00 00, 8468 80 00 00, 8471 41 00 00 (тільки ті, що використовуються як частини автоматизованих систем управління виробництвом, крім персональних комп’ютерів), 8471 49 00 00 (тільки ті, що використовуються як частини автоматизованих систем управління виробництвом, крім персональних комп’ютерів), 8474, 8485 30 10 00, 8485 90 10 00, 8475, 8485 30 90 10, 8485 90 90 20, 8477, 8485 20 00 00, 8479 (крім 8479 10 00 00), 8485 30 90 90, 8485 80 00 90, 8485 90 90 90, 8481 (крім 8481 80), 8483, 8486, 8487 (крім 8487 10), 8501, 8502, 8503 00, 8504, 8506, 8507, 8511, 8514, 8515, 8537, 8538 10 00 00, 8543, 8709, 9006 30 00 00 (тільки для фотокамер, призначених для медичного та хірургічного обстеження внутрішніх органів), 9008, 9010 50 00 00, 9010 90 20 00, 9011, 9012, 9013 20 00 00, 9013 80 00 00, 8524 11 00 90 (крім плоских дисплейних модулів для приладів та апаратури, що класифікуються за кодами 8517, 8522, 8529, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00, 8528 62 00 00), 8524 91 00 90 (крім плоских дисплейних модулів для приладів та апаратури, що класифікуються за кодами 8517, 8522, 8529, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00, 8528 62 00 00), 9018 (крім 9018 31, 9018 32, 9018 39 00 00, 9018 41 00 00, 9018 49, 9018 50, 9018 90), 9020 00 10 00, 9020 00 90 00, 9022, 9023 00, 9024, 9026, 9027, 9030-9032, 9033 00.

{Абзац перший частини шостої статті 287 в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

Таке звільнення надається за умови, що зазначене устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього:

є новими (з дати виготовлення до дати ввезення на митну територію України пройшло не більше трьох років);

не були у використанні;

ввозяться учасниками індустріальних парків виключно для власного використання на території (у межах) індустріального парку без права відчуження, передання в оренду, лізинг чи інше право користування третім особам на будь-яких умовах раніше п’яти років з дати їх ввезення на митну територію України;

не мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, та/або не ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Порядок ввезення та цільового використання зазначених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, і центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо створення і функціонування індустріальних парків на території України, здійснюють автоматичний обмін інформацією, що міститься/має міститися в Реєстрі індустріальних парків, у тому числі щодо переліку учасників індустріальних парків, втрати суб’єктом господарювання статусу учасника індустріального парку, в обсязі та порядку, визначених центральним

органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику.

Втрата статусу учасника індустріального парку раніше п’яти років з дати ввезення на митну територію України у порядку, визначеному цією частиною, устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього тягне за собою виникнення обов’язку із сплати ввізного мита та пені у строки та порядку, встановлені цим Кодексом.

До положень цієї частини встановлені статтею 102 Податкового кодексу України строки давності не застосовуються.

{Статтю 287 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 588-VII від 19.09.2013; в редакції Закону № 2331-IX від 21.06.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 1 розділу II Закону № 2331-IX від 21.06.2022}

7. Порушення вимог і умов, визначених у частинах першій - четвертій, шостій та восьмій цієї статті, тягне за собою виникнення обов’язку зі сплати ввізного мита та пені у строки та у порядку, визначені цим Кодексом.

{Частина сьома статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5018-VI від 21.06.2012, № 365-VIII від 23.04.2015}

8. Звільняються від оподаткування ввізним митом складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) (далі - товари), що ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту для використання у виробництві товарів оборонного призначення, визначених такими згідно з пунктом 29 частини першої статті 1 Закону України "Про оборонні закупівлі", якщо замовником такої продукції є державний замовник у сфері оборони, визначений Кабінетом Міністрів України, за такими кодами товарів згідно з УКТ ЗЕД:

{Абзац перший частини восьмої статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022}

3907 40 00 00, 3919 90 80 38, 3919 90 20 00, 3919 90 80 90, 3920 51 00 00, 3920 91 00 90, 3921 13 10 19, 3921 90 30 00, 3921 90 90 00, 3926 90 97 90, 3926 90 60 00, 9620 00 91 00, 4011 20, 4011 30 00, 5515 91 10 00, 7003, 7004, 7005, 7006 00 10 00, 7014 00 00 00, 7207 19 80 00, 7208 90 80 00, 7211 29 00 00, 7212, 7214 99 39 00, 7215 50 11 00, 7215 90 00 00, 7217 10 90 00, 7218 91 80 00, 7219 21 10 00, 7219 21 90 00, 7219 22 90 00, 7219 24 00 00, 7219 32, 7219 33, 7219 34, 7220 12 00 00, 7220 20, 7220 90, 7222 11 11 00, 7222 11 19 00, 7222 11 81 00, 7222 11 89 00, 7222 19, 7222 20 11 00, 7222 20 19 00, 7222 20 29 00, 7222 20 31 00, 7222 20 39 00, 7222 20 81 00, 7222 20 89 00, 7222 30, 7222 40, 7223 00, 7224 90 07 00, 7224 90 14 00, 7224 90 18 00, 7225, 7226 19 80 00, 7226 92 00 00, 7226 99 10 00, 7226 99 30 00, 7226 99 70 00, 7228 10 20 00, 7228 10 50 00, 7228 10 90 00, 7228 20, 7228 30 49 00, 7228 30 69 00, 7228 30 70 00, 7228 30 89 00, 7228 60, 7228 40, 7228 50 69 00, 7228 70, 7229 90 90 00, 8407, 8408, 8409, 8411 11 00 00, 8411 12 10 00, 8411 12 30 00, 8411 22, 8411 81 00 00, 8411 91 00 00, 8411 99 00 00, 8412 10 00 90, 8412 29 89 90, 8413 19 00 00, 8413 60 20 00, 8413 60 31 00, 8413 70 81 00, 8413 81 00 00, 8413 82 00 00, 8413 91 00 90, 8414, 8415 20 00, 8421 23 00, 8421 29 20 00, 8421 29 80 00, 8421 39 15 20, 8421 39 25 00, 8421 39 15 91, 8421 39 85 10, 8421 39 15 99, 8421 39 85

90, 8421 32 00 90, 8421 39 15 59, 8421 39 35 90, 8421 32 00 19, 8421 99 10 00, 8421 99 90 00, 8425 31 00 00, 8425 39 00 00, 8481 10 19 00, 8481 10 99 00, 8481 20 10 00, 8481 20 90 00, 8481 30, 8481 40 10 00, 8481 80 59 00, 8481 80 63 00, 8481 80 69 00, 8481 80 73 00, 8482 10, 8482 20 00 00, 8482 30 00 00, 8482 40 00 00, 8482 50 00 00, 8482 80 00 00, 8482 91 90 00, 8482 99 00 00, 8483 20 00 00, 8483 30 38, 8483 30 80, 8483 40 59 00, 8501 10 10 00, 8501 10 99, 8501 20 00, 8501 31 00 98, 8501 71 00 90, 8501 72 00 20 (тільки фотоелектричні генератори постійного струму потужністю не більш як 750 Вт), 8501 33 00 10, 8501 72 00 10 (тільки фотоелектричні генератори постійного струму потужністю понад 75 кВт, але не більш як 375 кВт), 8501 52 20 10, 8501 52 20 90, 8501 61 20, 8501 61 80, 8501 80 00 20, 8501 62 00 10, 8501 80 00 10 (тільки фотоелектричні генератори змінного струму потужністю понад 75 кВ·А, але не більш як 375 кВ·А), 8502 11 20 90, 8502 11 80 90, 8502 12 00 90, 8502 13 20 90, 8502 13 40 90, 8502 13 80 90, 8502 40 00 90, 8504 31 29 00, 8504 33 00 90, 8504 32 00 90, 8504 40 90 00, 8505 11 00 00, 8505 90 21 00, 8505 90 29 10, 8505 90 90 00, 8506 30 00 00, 8506 50, 8506 80 80 00, 8507 10, 8507 20 80 90, 8507 30 80 00, 8507 50 00 00, 8507 80 00 00 (крім залізо-нікелевих акумуляторів), 8511 10 00 10, 8511 10 00 98, 8511 40 00 98, 8511 50 00 98, 8512 20 00 90, 8518 10 00 99, 8518 21 00 90, 8525 50 00, 8525 60 00 00, 8526 10 00, 8526 91 20, 8526 91 80, 8526 92 00, 8528 52 99 90, 8528 59 00 90, 8528 62 00 00, 8529 10 30 00 (крім зовнішніх антен для приймання через супутник), 8529 10 69 10, 8529 10 69 90, 8529 10 80 10, 8529 90 20 00, плоскі дисплейні модулі, які класифікуються за кодами 8524 11 00 90, 8524 12 00 90, 8524 19 00 90, 8524 91 00 90, 8524 92 00 90, 8524 99 00 90 (що призначені тільки для апаратури товарних підкатегорій 8528 42 00 00, 8528 52 10 00, 8528 62 00 00), 8529 90 40 00 (крім дерев'яних корпусів та шаф), 8529 90 65 00, 8529 90 15 00, 8529 90 91 00, 8529 90 97 90, 9620 00 10 30, 8531 20 20 10, 8531 20 40 10, 8531 20 95 10, 8531 20 40 91, 8532 10 00 00, 8532 21 00 00, 8532 22 00 00, 8532 24 00 00, 8532 25 00 00, 8532 29 00 00, 8533 10 00 00, 8533 21 00 00, 8533 31 00 00, 8533 40 90 00, 8534 00 11 00, 8535 30 10 00, 8535 40 00 00, 8536 41 90 90, 8536 50 11 90, 8536 50 19 90, 8536 50 80 00, 8539 39 20 00, 8539 39 80 00, 8540 20 80 00, 8540 71 00 00, 8540 79 00 10, 8540 79 00 90, 8540 81 00 00, 8541 10 00 90, 8541 21 00 90, 8541 29 00, 8541 41 00 00, 8541 42 00 00, 8541 43 00 00, 8541 49 00 00, 8542, 8543 20 00 00, 8543 70 30 00, 8543 70 60 00, 8539 52 00 00, 8543 70 01 00, 8543 70 02 00, 8543 70 03 00, 8543 70 04 00, 8543 70 05 00, 8543 70 06 00, 8543 70 07 00, 8543 70 08 00, 8543 70 09 00, 8543 70 90 00, 8543 90 00 10, 8544 30 00 10, 8544 42 90 91, 8701 30 00 00, 8703 33 19 00, 8703 33 90 10, 8703 33 90 30, 8703 50 00 00, 8703 70 00 00, 8704 (крім товарних підкатегорій 8704 10 10 10, 8704 21 10 00, 8704 41 10 00, 8704 22 10 00, 8704 42 10 00, 8704 23 10 00, 8704 43 10 00, 8704 31 10 00, 8704 51 10 00, 8704 32 10 00, 8704 52 10 00 та товарної категорії 8704 10 90), 8706 00, 8708, 8710 00 00 00, 8807 10 00, 8807 20 00, 8807 30 00, 9001 90 00 90, 9002 19 00 00, 9005 90 00 00, 9013 90 05 00, 9013 90 80 00, 9014 10 00 90, 9014 20 80 90, 9014 80 00 00, 9014 90 00 90, 9015 10 00 00 (тільки електронні далекоміри), 9015 80 20 00, 9015 90 00 00, 9620 00 10 90, 9020 00 10 00, 9020 00 90 00, 9025, 9026, 9029 10 00 90, 9030 33 20 00, 9030 33 70 00 (тільки електронні прилади та апарати), 9030 84 00 00, 9031 80 80 00, 9032, 9401 20 00 00, 9301, 9305 91 00.

{Абзац другий частини восьмої статті 287 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2120-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3124-IX від 29.05.2023, № 3523-IX від 20.12.2023}

Порядок ввезення та цільового використання товарів, зазначених у цій частині, визначається Кабінетом Міністрів України.

Зазначені у цій частині товари не звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо вони мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Статтю 287 доповнено новою частиною згідно із Законом № 365-VIII від 23.04.2015}

9. Особливості оподаткування ввізним митом товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України громадянами, визначаються розділом XII цього Кодексу.

Стаття 288. Особливості оподаткування особливими видами мита

{Назва статті 288 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

1. Особливі види мита застосовуються незалежно від інших видів мита на умовах, визначених законом.

{Частина перша статті 288 із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014}

{Частину другу статті 288 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

Глава 43. Справляння митних платежів

Стаття 289. Виникнення обов’язку із сплати митних платежів

1. Обов’язок із сплати митних платежів виникає:

1) у разі ввезення товарів на митну територію України - з моменту фактичного ввезення цих товарів на митну територію України;

2) при незаконному переміщенні товарів, що перебувають на території вільної митної зони або на митному складі, - з моменту такого переміщення товарів;

3) у разі вивезення товарів з митної території України:

а) при оформленні товарів відповідно до митного режиму експорту - з моменту прийняття митним органом митної декларації;

б) при вивезенні товарів за межі митної території України без оформлення митної декларації та при незаконному вивезенні товарів за межі митної території України - з моменту фактичного вивезення товарів за межі митної території України;

в) при невиконанні умов, установлених щодо товарів, які вивозилися за межі митної території України із звільненням від оподаткування вивізним митом, - з моменту, коли ці товари прибули до іншого місця призначення, ніж те, у зв’язку з яким надавалося таке звільнення;

4) після завершення митного оформлення товарів та їх випуску, якщо внаслідок перевірки митної декларації чи за результатами документальної перевірки митний орган самостійно визначає платнику податків додаткові податкові зобов’язання;

5) в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

Стаття 290. Припинення обов’язку із сплати митних платежів

1. Обов’язок із сплати митних платежів припиняється:

1) при виконанні обов’язку із сплати митних платежів;

2) якщо товари до їх випуску виявилися знищеними або безповоротно втраченими внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за нормальних умов транспортування, зберігання або використання (експлуатації) та за відсутності порушень вимог та умов, установлених цим Кодексом, а також внаслідок природних втрат, які підтверджуються відповідними актами;

3) якщо товари знищуються або передаються у власність держави відповідно до цього Кодексу;

4) якщо товари конфіскуються відповідно до цього Кодексу;

5) при виконанні умов відповідного митного режиму або митних формальностей, що дозволяють завершити митний режим або операцію з товарами;

{Частину першу статті 290 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6) якщо після випуску товарів у вільний обіг на митній території України відповідно до частини шостої статті 75 цього Кодексу підприємство відмовилося від використання таких товарів за кінцевим (цільовим) призначенням і товари були вивезені за межі митної території України;

{Частину першу статті 290 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7) якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення примусово відчужені або вилучені відповідно до законів України "Про правовий режим воєнного стану" та "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану";

{Частину першу статті 290 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

8) у разі надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів (у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення у вільний обіг на митній території України), одержаних від реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, визначених частиною сьомою статті 293 цього Кодексу.

{Частину першу статті 290 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

2. Щодо товарів, випущених у вільний обіг на митній території України або вивезених з цієї території без сплати митних платежів, обов’язок з їх сплати припиняється також у випадках, передбачених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими законами України.

Стаття 291. Виконання обов’язку із сплати митних платежів

1. Обов’язок із сплати митних платежів вважається виконаним (митні платежі вважаються сплаченими):

1) у разі здійснення особою, відповідальною за сплату митних платежів, розпорядження про використання коштів авансових платежів:

а) при здійсненні митного оформлення товарів - з моменту закінчення митного оформлення;

б) якщо сплата не пов’язана із здійсненням митного оформлення товарів, - з моменту списання коштів з авансового рахунку при перерахуванні їх до державного бюджету;

2) у разі сплати коштів безпосередньо до державного бюджету у випадках, визначених законодавством України, - з моменту:

а) списання коштів з рахунку платника податків у банку;

б) внесення готівкових коштів у касу банку;

3) з моменту сплати гарантом, гарантійним об’єднанням або іншою організацією відповідно до наданого забезпечення сплати митних платежів коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів;

{Пункт 3 частини першої статті 291 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

4) з моменту списання коштів, що перебували у грошовій заставі, з відповідного рахунку митниці при перерахуванні цих коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів;

5) з моменту настання інших обставин, визначених Податковим кодексом України.

Стаття 292. Випадки, коли митні платежі не сплачуються

1. Митні платежі не сплачуються у разі, якщо відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України, інших законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України:

1) товари не є об’єктом оподаткування митними платежами;

2) щодо товарів надано звільнення або повне умовне звільнення від сплати митних платежів - у період дії такого звільнення і при дотриманні умов, у зв’язку з якими його надано;

3) при ввезенні товарів на митну територію України або вивезенні товарів з митної території України товари були поміщені у митний режим, який відповідно до положень цього Кодексу не передбачає сплату митних платежів, - на період дії цього режиму та при виконанні умов, що випливають з такого режиму;

4) коли загальна фактурна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України громадянами, не перевищує обсягів, які не є об’єктом оподаткування митними платежами відповідно до розділу XII цього Кодексу.

Стаття 293. Особи, на яких покладається обов’язок із сплати митних платежів

1. Особою, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, є декларант. Якщо декларування товарів здійснюється особою, уповноваженою на це декларантом, на таку особу покладається обов’язок із сплати митних платежів солідарно з декларантом.

У разі якщо декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником шляхом подання реєстрів (тимчасових та/або додаткових), особою, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, є оператор поштового зв’язку, експрес-перевізник.

{Частину першу статті 293 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

2. Особою, на яку покладається обов’язок із сплати донарахованих митних платежів - грошового зобов’язання, визначеного за результатами документальної перевірки, є відповідний платник податків.

{Частина друга статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Крім осіб, зазначених у частинах першій і другій цієї статті, особами, на яких покладається обов’язок із сплати митних платежів, є:

1) у разі незаконного ввезення товарів на митну територію України, незаконного вивезення товарів за межі митної території України - особа, яка незаконно ввезла (вивезла) товари, а також особи, які брали участь у незаконному ввезенні (вивезенні) товарів, якщо вони знали або повинні були знати про незаконність такого ввезення (вивезення), та особи, які придбали у власність або у володіння незаконно ввезені товари, якщо в момент придбання вони знали або повинні були знати про незаконність ввезення, що належним чином доведено в порядку, встановленому законодавством України;

2) у разі вилучення товарів, що тимчасово зберігаються під митним контролем, з порушенням вимог цього Кодексу та інших нормативно-правових актів - особа, яка незаконно вилучила такі товари, а також особи, які брали участь у незаконному вилученні таких товарів, зберігали та придбали такі товари, або особа, яка відповідає за забезпечення схоронності зазначених товарів;

3) у разі недотримання положень цього Кодексу щодо користування та розпорядження товарами або виконання інших вимог і умов, установлених цим Кодексом для застосування митних режимів, що передбачають умовне повне або часткове звільнення від сплати митних платежів, - особи, відповідальні за дотримання митного режиму;

4) у разі невиконання зобов’язань щодо використання чи споживання товарів, що випливають з умов цільового використання, за яких надається податкова пільга при випуску товарів для вільного обігу, - особа, на яку покладається обов’язок щодо виконання таких умов;

5) у разі заявлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення до митного режиму транзиту - особа, яка зобов’язана доставити ці товари, транспортні засоби до митного органу призначення;

{Пункт 5 частини третьої статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6) у разі застосування загальної гарантії або звільнення від гарантії для забезпечення сплати митних платежів - підприємство, якому надано авторизацію на застосування відповідного спрощення;

{Пункт 6 частини третьої статті 293 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

7) у разі недотримання умов процедури кінцевого використання, визначених в авторизації на застосування процедури кінцевого використання, порушення використання товарів за кінцевим (цільовим) призначенням, - підприємство, якому надано авторизацію на застосування процедури кінцевого використання.

{Частину третю статті 293 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

4. У разі якщо відповідно до норм цього Кодексу обов’язок із сплати митних платежів покладається на кількох осіб, такі особи виконують зазначений обов’язок солідарно.

У разі якщо будь-яка з осіб, на яких покладено обов’язок із сплати митних платежів, виконала такий обов’язок у повному обсязі, обов’язок із сплати митних платежів інших осіб вважається виконаним та припиняється.

{Частину четверту статті 293 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5. У разі невиконання або неповного виконання особами, зазначеними у частинах першій і третій цієї статті, протягом строку, визначеного частиною третьою статті 317[1] цього Кодексу, обов’язку із сплати митних платежів, забезпеченого у спосіб, визначений пунктами 2-5 статті 308 цього Кодексу, обов’язок із сплати митних платежів покладається на гаранта в межах суми наданого забезпечення.

{Статтю 293 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Особи, на яких покладається обов’язок із сплати митних платежів, є відповідальними за сплату митних платежів.

{Статтю 293 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7. У разі реалізації іноземних товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають на митній території України під митним контролем та за які не сплачені митні платежі, а також таких, що незаконно ввезені на митну територію України, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, у тому числі тих, які відповідно до кримінального процесуального законодавства України передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для реалізації у порядку та на умовах, визначених Законом України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів", особою, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, є особа, яка реалізує такі іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення.

{Статтю 293 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

Стаття 294. Об’єкт та база оподаткування митними платежами

1. Об’єкт та база оподаткування митними платежами під час переміщення товарів через митний кордон України визначаються відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України.

2. Особливості визначення бази оподаткування митними платежами під час реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до кримінального процесуального законодавства України визначаються статтею 295[1] цього Кодексу.

{Статтю 294 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

Стаття 295. Нарахування митних платежів

1. Митні платежі нараховуються декларантом або іншими особами, на яких покладено обов’язок із сплати митних платежів, самостійно, крім випадків, якщо обов’язок щодо нарахування митних платежів відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України покладається на митні органи.

2. Нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України.

3. Для цілей нарахування митних платежів застосовуються ставки, що діють на день подання митному органу митної декларації на товари, а в разі якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, - на день його здійснення.

4. У разі якщо для цілей обчислення митних платежів, у тому числі визначення митної вартості товарів, необхідно зробити перерахування іноземної валюти, застосовуються курси валют, визначені відповідно до статті 3[1] цього Кодексу.

{Частина четверта статті 295 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

Стаття 295[1]. Особливості нарахування та сплати митних платежів під час реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до кримінального процесуального законодавства України

1. Під час реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у частині сьомій статті 293 цього Кодексу, до їхньої вартості, визначеної на підставі звіту про їх оцінку, включається сума митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення у вільний обіг на митній території України.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, не пізніше трьох робочих днів з дня отримання запиту від Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, надає доручення митниці, якою здійснюється контроль за цими товарами, транспортними засобами комерційного призначення, здійснити розрахунок загальної суми митних платежів, що підлягають сплаті, з одночасним інформуванням Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, про таке доручення.

3. Відповідна митниця не пізніше 15 календарних днів, а для товарів, що швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, - не пізніше п’яти календарних днів з дня отримання доручення, зазначеного в частині другій цієї статті, надсилає до Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, довідку про загальну суму митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення у вільний обіг на митній території України.

До довідки, зазначеної в абзаці першому цієї частини, вносяться відомості про:

1) назву митниці, якою складено довідку;

2) посадових осіб, які заповнювали та підписали довідку;

3) номер та дату запиту Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;

4) товари, транспортні засоби комерційного призначення (найменування та стислий опис, код згідно з УКТ ЗЕД, кількість, одиниця їх виміру);

5) відомості про нарахування митних платежів (база оподаткування, ставки та суми митних платежів, спосіб і особливості їх нарахування, офіційний курс валюти України до іноземної валюти, встановлений Національним банком України);

6) реквізити рахунків для перерахування сум митних платежів після реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

4. Розрахунок суми митних платежів здійснюється виходячи з бази оподаткування, за ставками та з урахуванням офіційного курсу валюти України до іноземної валюти, встановленого Національним банком України, що визначені на дату здійснення такого розрахунку.

5. Якщо визначити суму належних до сплати митних платежів неможливо внаслідок ненадання/відсутності у митниці точних відомостей про характер товарів, транспортних засобів комерційного призначення, їх назву, кількість, країну походження і митну вартість, сума митних платежів визначається виходячи з найбільшої величини ставок митних платежів, кількості чи вартості товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей.

6. Нарахування ввізного мита здійснюється за повними ставками Митного тарифу України. Нарахування акцизного податку та податку на додану вартість здійснюється за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

7. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, забезпечує перерахування на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, коштів (у сумі митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення у вільний обіг на митній території України), одержаних від реалізації товарів, транспортних засобів комерційного

призначення, зазначених у частині сьомій статті 293 цього Кодексу, протягом п’яти робочих днів з дня зарахування таких коштів на поточні рахунки.

8. Розрахунок суми митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення у вільний обіг на митній території України, якщо такі митні платежі не були попередньо сплачені, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у частині сьомій статті 293 цього Кодексу, що передаються відповідно до кримінального процесуального законодавства України для реалізації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, здійснюється у порядку, визначеному цією статтею. Кошти у сумі митних платежів, одержані від реалізації таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення, підлягають перерахуванню особою, яка реалізувала такі товари, транспортні засоби комерційного призначення, на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, у строк, визначений законодавством.

9. Щокварталу до 10 числа місяця, наступного за звітним кварталом, між Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, проводиться звірка відомостей щодо реалізації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у частині сьомій статті 293 цього Кодексу, а також сум митних платежів, що надійшли на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, від реалізації таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

10. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у частині сьомій статті 293 цього Кодексу, набувають статусу українських товарів після перерахування особою, яка їх реалізувала, на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, сум митних платежів, що підлягали б сплаті при випуску таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення у вільний обіг на митній території України.

{Кодекс доповнено статтею 295^{1} згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

Стаття 296. Особливості застосування ставок митних платежів під час незаконного переміщення товарів через митний кордон України та використання товарів з порушенням встановлених обмежень

1. У разі незаконного ввезення товарів на митну територію України або вивезення їх з цієї території суми належних до сплати митних платежів нараховуються за ставками, встановленими на день переміщення цих товарів через митний кордон України, а якщо такий день встановити неможливо, - на день виявлення факту такого ввезення (вивезення).

2. У разі втрати, недоставки чи видачі без дозволу митних органів товарів, що перебувають під митним контролем та переміщуються транзитом або знаходяться на тимчасовому зберіганні, митні платежі нараховуються за ставками, встановленими на день прийняття цих товарів для перевезення або розміщення їх на тимчасове зберігання.

3. У разі незаконного ввезення товарів на митну територію України базою оподаткування є митна вартість цих товарів, їх кількість або інші показники, встановлені законом, що використовуються для визначення бази оподаткування, на день нарахування митних платежів, відповідно до частини першої цієї статті. Якщо визначити суму належних до сплати митних платежів неможливо внаслідок ненадання митному органу точних відомостей про характер товарів, їх назву, кількість, країну походження і митну вартість, сума митних платежів визначається виходячи з найбільшої величини ставок митних платежів, кількості чи вартості товарів, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей.

4. У разі нецільового використання товарів, щодо яких було надано умовне звільнення від оподаткування, а також порушення умов митних режимів, поміщення в які передбачає умовне звільнення від оподаткування, застосовуються ставки митних платежів, що діють на день прийняття митним органом митної декларації для митного оформлення. Митна вартість товарів, їх кількість чи інші характеристики, що використовуються для визначення бази оподаткування, визначаються на день застосування ставок митних платежів.

Стаття 297. Строки сплати (виконання обов’язку зі сплати) митних платежів

1. У разі ввезення товарів на митну територію України суми митних платежів, нараховані декларантом (уповноваженою ним особою) або митним органом, підлягають сплаті до Державного бюджету України платником податків до або на день подання митному органу митної декларації для митного оформлення, крім випадків, якщо відповідно до цього Кодексу товари ввозяться на митну територію України із звільненням від оподаткування митними платежами або випускаються у відповідний митний режим за спрощеною декларацією в межах спрощень, наданих підприємству.

{Частина перша статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законами № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022}

2. У разі випуску товарів у відповідний митний режим за спрощеною митною декларацією в межах спрощень, наданих підприємству, митні платежі повинні бути сплачені не пізніше дня подання до митного органу відповідної додаткової декларації до такої спрощеної декларації.

{Статтю 297 доповнено новою частиною згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. У разі розміщення товарів на тимчасове зберігання митні платежі мають бути сплачені не пізніше дня закінчення строку тимчасового зберігання. Якщо до закінчення строку тимчасового зберігання ці товари поміщуються у митний режим, який передбачає сплату митних платежів, митні платежі мають бути сплачені не пізніше випуску товарів відповідно до цього режиму.

4. У разі вивезення товарів з митної території України вивізне мито має бути сплачене не пізніше дня прийняття митним органом митної декларації для митного оформлення, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

5. У разі зміни митного режиму митні платежі мають бути сплачені не пізніше дня випуску товарів у наступному митному режимі.

6. Для цілей обчислення пені строком сплати митних платежів вважається:

1) у разі використання товарів, ввезених на митну територію України з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, в інших цілях, ніж ті, у зв’язку з якими було надано таке звільнення, - перший день, коли особа порушила обмеження щодо користування та/або розпорядження зазначеними товарами. Якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів вважається день прийняття митним органом митної декларації на такі товари для митного оформлення;

2) у разі порушення вимог і умов митних режимів, що відповідно до цього Кодексу тягне за собою виникнення обов’язку із сплати митних платежів, - день вчинення такого порушення. Якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів вважається день початку дії відповідного митного режиму;

3) в інших випадках - день виникнення обов’язку із сплати митних платежів.

7. Строки сплати митних платежів при переміщенні (пересиланні) товарів через митний кордон України громадянами, при переміщенні (пересиланні) товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, при переміщенні товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, при тимчасовому ввезенні товарів на митну територію України з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, а також при незаконному переміщенні товарів через митний кордон України визначаються цим Кодексом та Податковим кодексом України.

{Частина сьома статті 297 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

Стаття 298. Порядок і форми сплати митних платежів

1. Суми митних платежів, нараховані декларантом (уповноваженою ним особою) або митним органом, підлягають перерахуванню безпосередньо на єдиний казначейський рахунок.

{Частина перша статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. Суми митних платежів сплачуються в готівковій формі через касу митного органу чи фінансової установи або у безготівковій формі через фінансову установу, крім випадків, передбачених цим Кодексом та законами України. Суми митних платежів можуть справлятися митним органом у готівковій формі із заповненням уніфікованої митної квитанції.

{Частина друга статті 298 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

3. Перерахування сум митних платежів до Державного бюджету України із зазначених рахунків митного органу здійснюється цим митним органом.

4. Митні платежі сплачуються у валюті України. В окремих випадках, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, митні платежі можуть бути сплачені в іноземній валюті за курсом, визначеним відповідно до статті 3^1 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 298 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

5. Перерахунок сум митних платежів, визначених у валюті України, в іноземну валюту для цілей сплати митних платежів здійснюється за курсом, визначеним відповідно до статті 3[1] цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 298 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

6. Митні платежі можуть бути сплачені в будь-якій іншій формі, передбаченій законом.

7. Порядок нарахування, обліку та перерахування до державного бюджету сум митних платежів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

8. На вимогу платника податків митні органи зобов’язані видати підтвердження сплати митних платежів у письмовій формі.

Стаття 299. Авансові платежі (передоплата)

1. Сплата митних платежів може здійснюватися із застосуванням авансових платежів (передоплати).

2. Авансовими платежами (передоплатою) є грошові кошти, внесені платником податків за власним бажанням на рахунки, відкриті на ім’я митних органів в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів.

{Частина друга статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

3. Авансові платежі вносяться у валюті України.

4. Кошти авансових платежів не вважаються митними платежами, доки особа, яка внесла такі платежі, не зробить розпорядження про це митному органу та не будуть виконані відповідні митні формальності. З моменту початку виконання таких митних формальностей кошти авансових платежів у сумі, на яку зроблено розпорядження, не підлягають використанню на будь-які інші цілі. Після завершення митних формальностей кошти у сумі, на яку зроблено розпорядження, перераховуються митним органом до державного бюджету. У разі відмови від завершення митних формальностей сумі авансових платежів, на яку зроблено розпорядження, повертається статус авансових платежів.

5. Повернення коштів авансових платежів здійснюється в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, якщо заяву про повернення подано до митного органу протягом 1095 днів з дня внесення таких коштів на рахунок митного органу. При цьому відсотки на суму коштів, унесених як авансові платежі, не нараховуються.

6. Кошти авансових платежів, що перебувають на рахунку митного органу без розпорядження про використання протягом 1095 днів з дня їх внесення, підлягають перерахуванню до державного бюджету у строк до 30 днів.

{Частина шоста статті 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

7. На вимогу платника податків митний орган зобов’язаний надати йому письмову інформацію про використання коштів, унесених ним як авансові платежі, не пізніше 30 днів з дня отримання такої вимоги. У разі незгоди платника податків з інформацією митного органу здійснюється спільна звірка використання зазначених коштів. Результати такої звірки оформлюються актом за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Один примірник такого акта після його підписання надається платнику податків.

Стаття 300. Звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами

1. Умови надання звільнення (умовного звільнення) від оподаткування митними платежами визначаються цим Кодексом, Податковим кодексом України, іншими законами України та міжнародними договорами, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Порядок надання документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 301. Повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів

1. Повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів здійснюється відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України.

2. У разі виявлення факту помилкової та/або надмірної сплати митних платежів митний орган не пізніше одного місяця з дня виявлення такого факту зобов’язаний повідомити платника податків про суми надміру сплачених митних платежів.

3. Помилково та/або надміру зараховані до державного бюджету суми митних платежів повертаються з державного бюджету в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

4. Якщо надмірна сплата сум митних платежів сталася внаслідок помилки з боку посадових осіб митного органу, повернення надміру сплачених сум митних платежів здійснюється у першочерговому порядку.

5. Повернення сум відповідних митних платежів здійснюється також у разі, якщо:

1) законом передбачено повернення сум сплаченого мита при поміщенні товарів у митний режим реімпорту або у митний режим реекспорту відповідно до розділу V цього Кодексу, а також в інших випадках, визначених цим Кодексом;

2) у випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, здійснюється зміна раніше заявленого митного режиму, якщо суми митних платежів, належних до сплати при поміщенні товарів у новий митний режим, є меншими, ніж суми митних платежів, сплачених при поміщенні їх у попередній митний режим;

3) відновлюється режим найбільшого сприяння, вільної торгівлі;

4) митну декларацію змінено або визнано недійсною;

5) у товарах, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі, виявлено дефекти або вони якимось іншим чином не відповідають погодженим специфікаціям, за умови, що ці товари не ремонтувалися і не використовувалися відповідно на території України та за її межами (крім операцій, необхідних для виявлення дефектів або невідповідності) і повертаються протягом строку, визначеного підпунктом "а" пункту 3 частини другої статті 78 цього Кодексу;

6) платником податків подано митному органу документи, які підтверджують наявність у нього на день подання митному органу митної декларації для митного оформлення права на звільнення від сплати митних платежів.

6. Повернення сум митних платежів у випадках, передбачених частиною п’ятою цієї статті, здійснюється у тому самому порядку, що і повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів за заявою платника податків за умови, що така заява подається не пізніше одного року з дня, наступного за днем виникнення обставин, що тягнуть за собою повернення сплачених сум митних платежів.

7. Повернення сплачених сум митних платежів здійснюється у валюті України. Якщо сплата або стягнення митних платежів здійснювалося в іноземній валюті, повернення сум митних платежів здійснюється за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 3^1 цього Кодексу, на день, коли відбулася їх сплата.

{Частина сьома статті 301 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

8. Повернення не здійснюється:

1) якщо сума митних платежів, що підлягає поверненню, не перевищує 20 гривень;

2) в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

Стаття 302. Пеня

1. Після закінчення встановлених цим Кодексом та Податковим кодексом України строків сплати митних платежів на суму податкового боргу нараховується пеня у розмірі та порядку, визначених Податковим кодексом України.

2. У разі направлення гаранту вимог (претензій) щодо сплати митних платежів пеня нараховується з дня, наступного за днем закінчення строку виконання зобов’язань, забезпечених гарантією.

{Частина друга статті 302 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Під час здійснення перевезень за процедурою МДП нарахування пені призупиняється на строк до трьох місяців з дня отримання вимоги (претензії) гарантійним об’єднанням і поновлюється, якщо після закінчення цього строку вимога (претензія) залишається неврегульованою.

{Частина третя статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Пеня сплачується незалежно від застосування інших заходів відповідальності за порушення вимог законодавства України, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими законами України.

5. Пеня нараховується платником податків самостійно та сплачується одночасно зі сплатою митних платежів.

6. Сплата, стягнення та повернення пені здійснюються за правилами, встановленими законом для сплати, стягнення та повернення митних платежів.

Стаття 303. Стягнення митних платежів

1. У разі несплати або неповної сплати митних платежів у встановлений строк такі платежі стягуються в порядку та строки, визначені Податковим кодексом України.

2. Належні до сплати суми митних платежів стягуються з осіб, відповідальних за їх сплату.

3. Стягнення митних платежів не здійснюється та платнику податків не направляється податкове повідомлення-рішення, якщо розмір несплачених сум митних платежів з товарів, зазначених в одній митній декларації, або з товарів, відправлених протягом дня одним відправником на адресу одного одержувача, становить менш як 20 гривень, та в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

Стаття 304. Розстрочення та відстрочення сплати митних платежів

1. За наявності обставин, що свідчать про існування загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, на підставі письмової заяви платника податків центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи визначений ним митний орган згідно із Податковим кодексом України можуть відстрочити або розстрочити сплату митних платежів.

2. Порядок надання розстрочення та відстрочення сплати митних платежів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Розділ X
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Глава 44. Загальні положення щодо забезпечення сплати митних платежів

Стаття 305. Забезпечення сплати митних платежів

1. У випадках, визначених цим Кодексом, виконання обов’язку із сплати митних платежів забезпечується шляхом надання митним органам забезпечення сплати митних платежів у способи, встановлені статтею 308 цього Кодексу.

2. Надання митним органам забезпечення сплати митних платежів є обов’язковим, якщо інше не передбачено цим Кодексом, при ввезенні на митну територію України та/або переміщенні територією України транзитом товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

3. У випадках, передбачених цим Кодексом, забезпечення сплати митних платежів надається митним органам під час перебування товарів під митним контролем або декларування товарів у митні режими, що передбачають сплату митних платежів.

4. Забезпечення сплати митних платежів надається особами, на яких покладається або може покладатися обов’язок із сплати митних платежів, відповідно до частин першої та третьої статті 293 цього Кодексу.

У порядку та на умовах, визначених міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, забезпечення сплати митних платежів може бути надано будь-якою іншою особою на користь особи, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів.

5. Митні органи здійснюють облік та контроль застосування забезпечення сплати митних платежів.

6. У разі невиконання обов’язку із сплати митних платежів забезпечення сплати митних платежів використовується для сплати відповідних митних платежів у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

7. Забезпечення сплати митних платежів не надається щодо:

1) товарів, що переміщуються органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, Збройними Силами України та іншими утвореними відповідно до закону військовими формуваннями, розвідувальними органами України безпосередньо для виконання своїх повноважень або на їх користь іншими установами, організаціями, отримувачами (розпорядниками) міжнародної технічної допомоги в рамках зареєстрованих у встановленому законодавством порядку проектів (програм);

2) товарів, що переміщуються особами, яким надано митні пільги, передбачені статтями 382-386, 388, 389, 391 і 392 цього Кодексу;

3) товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, якщо інше не передбачено Кабінетом Міністрів України;

4) товарів, щодо яких не вимагається надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до частини третьої статті 110 цього Кодексу;

5) товарів, що переміщуються транзитом повітряним транспортом, для декларування яких замість митної декларації використовується електронний перевізний документ як спрощення, надане відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту;

6) товарів, що не є об’єктом оподаткування митними платежами або щодо яких сума митних платежів не перевищує суму, еквівалентну 1000 євро, крім випадків надання забезпечення сплати митних платежів згідно з главами 8, 20 і частиною третьою статті 306 цього Кодексу;

7) товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, за умови включення їх отримувача до Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги, або переміщуються у складі вантажів з допомогою, визначених частиною першою статті 250 цього Кодексу;

8) товарів, що переміщуються транзитом митною територією України морським, річковим або повітряним транспортом і під час зберігання залишаються в межах одного пункту пропуску чи зони митного контролю морського (річкового) порту, аеропорту;

9) товарів, що переміщуються (пересилаються) в міжнародних поштових відправленнях через митний кордон України;

10) військової техніки та інших товарів, зазначених у частині першій статті 252[1] цього Кодексу.

{Частину сьому статті 305 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

8. Порядок забезпечення сплати митних платежів встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 306. Розмір забезпечення сплати митних платежів

1. Забезпечення сплати митних платежів, якщо інше не передбачено цим Кодексом, має бути не меншим, ніж сума митних платежів, що підлягають сплаті при випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України.

Розрахунок суми забезпечення сплати митних платежів здійснюється виходячи з повних ставок митних платежів, без урахування будь-яких тарифних пільг (тарифних преференцій), податкових пільг, встановлених законодавством України для операцій з ввезення таких товарів на митну територію України.

За наявності документального підтвердження, що товари не є об’єктом оподаткування особливими видами мита, відповідні види мита не підлягають врахуванню при розрахунку суми забезпечення сплати митних платежів.

2. У разі якщо суму митних платежів, що підлягає забезпеченню, неможливо точно визначити через ненадання митним органам точних відомостей про характер, найменування, кількість, країну походження, митну вартість, код товарів згідно з УКТ ЗЕД, така сума визначається митним органом виходячи з найбільшої величини ставок податків, вартості та/або кількості товарів, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей.

3. Для переміщення міжнародних експрес-відправлень розмір забезпечення сплати митних платежів для одного вантажу експрес-перевізника визначається на рівні суми митних платежів, еквівалентної 10000 євро.

4. Митні органи перевіряють правильність визначення суми митних платежів, що підлягає забезпеченню, наявність, чинність та достатність забезпечення сплати митних платежів під час митного оформлення товарів.

5. У разі якщо митними органами встановлено, шо надане забезпечення сплати митних платежів не є достатнім для забезпечення сплати митних платежів, особа, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, на вимогу митного органу зобов’язана надати додаткове забезпечення або замінити раніше надане забезпечення новим, на вибір такої особи.

Стаття 307. Електронна система управління гарантіями

1. Для електронного обміну даними та зберігання інформації щодо забезпечення сплати митних платежів використовується електронна система управління гарантіями, яка входить до складу систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

2. Інформаційна взаємодія між гарантами та митними органами здійснюється за допомогою засобів електронного зв’язку шляхом надсилання повідомлень в електронній формі, на які накладено електронний підпис гаранта та/або посадової особи митного органу (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України), або з використанням засобів інтегрованої системи електронної ідентифікації.

{Частина друга статті 307 в редакції Закону № 2919-IX від 07.02.2023}

3. Порядок інформаційної взаємодії між гарантами та митними органами затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 308. Способи забезпечення сплати митних платежів

1. Способами забезпечення сплати митних платежів є:

1) грошова застава;

2) індивідуальна гарантія;

3) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "загальна гарантія";

4) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків";

5) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків";

6) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "звільнення від гарантії";

7) забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;

8) забезпечення сплати митних платежів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнета) A.T.A. або книжки (карнета) CPD.

2. Спосіб забезпечення сплати митних платежів обирається особою, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів.

3. Митні органи відмовляють у застосуванні обраного способу забезпечення сплати митних платежів, якщо такий спосіб не призначений для застосування при поміщенні товарів у відповідний митний режим.

Стаття 309. Грошова застава

1. Грошовою заставою є кошти, внесені/переказані на рахунки, відкриті в установленому порядку на ім’я митних органів, для забезпечення сплати митних платежів.

2. Внесення/переказ коштів як грошової застави здійснюється у національній валюті України.

3. Внесення/переказ коштів як грошової застави в іноземній валюті може здійснюватися підприємством-нерезидентом або уповноваженою ним особою для переміщення товарів територією України транзитом за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 3[1] цього Кодексу, на день внесення/переказу грошової застави.

4. Прийняття митним органом коштів як грошової застави в готівковій формі здійснюється із заповненням уніфікованої митної квитанції.

5. Відсотки на суму коштів, внесених/переказаних як грошова застава, не нараховуються.

6. Кошти, внесені як грошова застава, підлягають вивільненню відповідно до статті 315 [4] цього Кодексу.

7. Кошти, внесені/переказані як грошова застава, після їх вивільнення за заявою особи, яка їх внесла/переказала, або уповноваженої нею особи в порядку, визначеному законодавством, можуть бути:

1) повторно використані як грошова застава;

2) використані для сплати митних платежів за іншим зобов’язанням особи перед митними органами;

3) повернені особі, яка їх внесла/переказала.

8. Повернення коштів, внесених/переказаних як грошова застава, після їх вивільнення може здійснюватися у будь-якому митному органі у строк, що не перевищує три робочі дні з дня реєстрації відповідної заяви.

9. Кошти, внесені/переказані як грошова застава, що перебувають на рахунку митного органу без розпорядження про їх використання протягом 1095 днів з дня їх внесення/переказу, протягом 30 днів підлягають перерахуванню до державного бюджету.

10. У разі невиконання обов’язку, забезпеченого грошовою заставою, сума грошових коштів, внесених/переказаних як грошова застава, перераховується до державного бюджету в рахунок сплати суми митних платежів наступного робочого дня після завершення строку сплати митних платежів відповідно до частини третьої статті 317[1] цього Кодексу, крім випадків, передбачених частиною одинадцятою статті 55 цього Кодексу.

Стаття 310. Гарантія

1. Гарантія є зобов’язанням гаранта щодо виплати на вимогу митного органу коштів у межах розміру гарантії та в порядку і строки, визначені цим Кодексом, у разі невиконання особою обов’язку із сплати митних платежів.

2. Гарантії можуть бути таких видів:

1) індивідуальна гарантія, яка забезпечує суму митних платежів щодо товарів, що підлягають митному оформленню за однією митною декларацією;

2) загальна гарантія, яка забезпечує суму митних платежів щодо товарів, що підлягають митному оформленню за декількома митними деклараціями.

3. Гарантія видається гарантом особі, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, у формі документа.

4. Гарантії надаються митним органам у паперовій або електронній формі.

Гарантії у паперовій формі застосовуються з дозволу митного органу у випадку тимчасової відмови у роботі електронної системи управління гарантіями або інших систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

5. При поміщенні товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, поміщенні товарів у митний режим транзиту відповідно до частини сьомої статті 94 цього Кодексу гарантії надаються митним органам відповідно до положень та за формами, встановленими цією Конвенцією.

При поміщенні товарів у митний режим транзиту відповідно до частини сьомої статті 94 цього Кодексу гарантом має виступати фінансова установа, зареєстрована як гарант відповідно до статті 316 цього Кодексу.

Зобов’язання гаранта, надане відповідно до положень та за формами, встановленими Конвенцією про процедуру спільного транзиту, щодо гарантування процедури спільного транзиту також поширюється на митний режим транзиту відповідно до частини сьомої статті 94 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 310 в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

6. Гарантії у паперовій формі оформлюються гарантом відповідно до форм бланків індивідуальної гарантії, загальної гарантії, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Гарантії в електронній формі оформлюються гарантом у формі електронного документа.

7. Гарантії діють на всій митній території України та на території інших країн у випадках, визначених міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

У разі оформлення гарантії, яка діє на території інших країн, гарант зобов’язаний зазначити в гарантії інформацію про уповноважених осіб, які представляють інтереси гаранта в кожній із країн, в яких гарантія може бути застосована.

8. Гарантії зберігаються митними органами протягом 1095 днів з дати завершення строку їх дії.

9. Митний орган може скасувати реєстрацію гарантії відповідно до статті 315^{2} цього Кодексу. Гарантія може бути відкликана гарантом відповідно до статті 315^{3} цього Кодексу.

10. Зобов’язання гаранта за гарантією, якщо інше не передбачено цим Кодексом, є чинним з моменту реєстрації гарантії митним органом до моменту настання будь-якої з таких подій:

1) сплата гарантом на користь митних органів суми, що дорівнює розміру гарантії;

2) закінчення строку дії гарантії;

3) набрання чинності рішенням про відкликання або скасування реєстрації гарантії.

Зобов’язання гаранта за гарантією щодо товарів, поміщених у митний режим, або товарів, які перебувають під митним контролем на момент закінчення строку дії гарантії чи на момент набрання чинності рішенням про відкликання або скасування реєстрації гарантії, продовжують бути чинними та підлягають виконанню.

11. До правовідносин, пов’язаних з наданням гарантій та виконанням гарантом своїх обов’язків, застосовуються також положення Цивільного кодексу України, законодавства України про банки і банківську діяльність, про страхування та страхову діяльність, положення законодавства з питань регулювання ринків фінансових послуг в частині, що не врегульована цим Кодексом.

Стаття 311. Загальна гарантія

1. Загальна гарантія може бути застосована, за умови наявності у підприємства діючої авторизації на застосування одного із спрощень:

1) "загальна гарантія";

2) "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків";

3) "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків".

2. Під зменшенням розміру забезпечення базової суми загальної гарантії на 50 відсотків або на 70 відсотків розуміється застосування визначеної базової суми загальної гарантії, але з фактичним забезпеченням цієї базової суми загальною гарантією, виданою гарантом, на 50 відсотків або на 30 відсотків відповідно.

3. Для застосування спрощення, передбаченого пунктами 1-3 частини першої цієї статті, підприємство зобов’язано надати митному органу загальну гарантію, видану гарантом, як забезпечення відповідної частини базової суми.

4. Для застосування кожного окремого спрощення, визначеного пунктами 1-3 частини першої цієї статті, надається окрема загальна гарантія.

5. Розмір загальної гарантії, виданої гарантом, не може бути меншим за частину базової суми загальної гарантії, що підлягає забезпеченню.

6. Для цілей застосування загальної гарантії у випадку тимчасової відмови у роботі електронної системи управління гарантіями або інших систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, за зверненням підприємства митний орган видає один або декілька сертифікатів загальної гарантії за

формою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 312. Звільнення від гарантії

1. Звільнення від гарантії може бути застосовано за умови наявності у підприємства діючої авторизації на застосування спрощення "звільнення від гарантії".

2. Під звільненням від гарантії розуміється використання визначеної базової суми звільнення від гарантії, але з фактичним звільненням від забезпечення базової суми гарантією, виданою гарантом.

3. Для цілей застосування звільнення від гарантії у випадку тимчасової відмови у роботі електронної системи управління гарантіями або інших систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, за зверненням підприємства митний орган видає один або декілька сертифікатів звільнення від гарантії за формою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 312[1]. Авторизація на застосування спрощень "загальна гарантія", "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків", "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків", "звільнення від гарантії"

1. Авторизація на застосування спрощення "загальна гарантія" надається підприємству, яке:

1) відповідає критерію, визначеному пунктом 1 частини третьої статті 12 цього Кодексу;

2) відповідає критерію, визначеному пунктом 4 частини третьої статті 12 цього Кодексу, або регулярно виступає декларантом (протягом попередніх 12 місяців митними органами здійснено митне оформлення не менше 50 митних декларацій для поміщення товарів у митні режими).

2. Авторизація на застосування спрощення "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків" надається підприємству, яке додатково до умов, визначених частиною першою цієї статті, відповідає критерію, визначеному пунктом 3 частини третьої статті 12 цього Кодексу, та умовам, визначеним підпунктами "а" та "б" пункту 1, пунктами 2 і 4 частини другої статті 14 цього Кодексу.

3. Авторизація на застосування спрощення "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків" надається підприємству, яке додатково до умов, визначених частинами першою і другою цієї статті, відповідає умові, визначеній пунктом 6 частини другої статті 14 цього Кодексу.

4. Авторизація на застосування спрощення "звільнення від гарантії" надається підприємству, яке додатково до умов, визначених частинами першою, другою і третьою цієї статті, відповідає умовам, визначеним підпунктами "в" та "г" пункту 1 та пунктами 3, 5, 7 частини другої статті 14 цього Кодексу.

5. Авторизація на застосування спрощень, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 13 цього Кодексу, повинна, зокрема, визначати:

1) базову суму загальної гарантії або звільнення від гарантії;

2) розмір забезпечення базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії;

3) перелік товарів із зазначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД, засоби та способи їх переміщення, щодо яких загальна гарантія або звільнення від гарантії не застосовуються (у разі встановлення обмежень щодо застосування загальної гарантії або звільнення від гарантії);

4) обов’язок підприємства інформувати митницю про всі події та обставини, що можуть впливати або мають вплив на дотримання ним умов, визначених в авторизації на застосування спрощення.

6. Підприємство може мати окремі авторизації на застосування спрощень, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 13 цього Кодексу.

Стаття 312^{2}. Базова сума загальної гарантії або звільнення від гарантії

1. Загальна гарантія або звільнення від гарантії використовується в межах базової суми такої загальної гарантії або звільнення від гарантії, зазначеної у відповідній авторизації на застосування спрощення.

2. Базова сума загальної гарантії або звільнення від гарантії повинна бути не меншою загальної суми митних платежів, яка може підлягати сплаті, одночасно за всіма операціями з товарами, щодо яких надається загальна гарантія або звільнення від гарантії, протягом всього часу перебування товарів під митним контролем.

3. Розрахунок базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії здійснюється підприємством самостійно, зазначається у заяві про надання авторизації на застосування відповідного спрощення та додається до такої заяви.

За винятком випадку розрахунку базової суми загальної гарантії для застосування спрощення, визначеного пунктом 1 частини першої статті 311 цього Кодексу, розрахунок базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії здійснюється з урахуванням обсягу минулих операцій з товарами у розмірі суми митних платежів за одночасними операціями, пов’язаними із забезпеченням сплати митних платежів, яка обліковувалася в митних органах станом на будь-яку дату протягом 365 днів, що передують дню подання заяви про надання авторизації на застосування відповідного спрощення.

Базова сума загальної гарантії або звільнення від гарантії, розрахована відповідно до абзацу другого цієї частини, може бути збільшена на 50 відсотків з урахуванням обсягу передбачуваних майбутніх операцій, що підтверджується комерційною документацією підприємства.

Розрахунок базової суми для спрощення, визначеного пунктом 1 частини першої статті 13 цього Кодексу, може здійснюватися без урахування обсягу попередніх операцій з товарами, виходячи з обсягу передбачуваних майбутніх операцій, що підтверджується комерційною документацією підприємства.

Розрахунок базової суми для спрощень, визначених пунктами 2-4 частини першої статті 13 цього Кодексу, здійснюється з урахуванням попередньо наданих авторизацій на застосування спрощень, наданих відповідно до цих пунктів (у разі їх надання).

4. За заявою підприємства базова сума загальної гарантії або звільнення від гарантії може бути змінена.

Стаття 312^{3}. Моніторинг базової суми загальної гарантії та звільнення від гарантії

1. Підприємство зобов’язано забезпечити, щоб загальна сума митних платежів, яка може підлягати сплаті одночасно за всіма операціями з товарами, щодо яких надається загальна гарантія або звільнення від гарантії, не перевищувала базову суму загальної гарантії або звільнення від гарантії, зазначену у відповідній авторизації на застосування спрощення.

2. У разі недостатності базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії для митного оформлення товарів підприємство має право надати додаткове забезпечення на суму, що не покривається базовою сумою загальної гарантії або звільнення від гарантії, або замінити раніше надане забезпечення новим.

3. Митні органи із застосуванням електронної системи управління гарантіями здійснюють моніторинг базової суми загальної гарантії та звільнення від гарантії щодо кожної операції з товарами з моменту застосування до моменту вивільнення відповідної частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії.

4. У разі якщо неодноразово мають місце випадки недостатності базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії для здійснення митного оформлення товарів, митний орган рекомендує підприємству переглянути розмір базової суми.

Стаття 313. Забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року

1. Забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року застосовується для транзитного переміщення товарів (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів), що перебувають під митним контролем, за умови що такі товари під час транзитного переміщення перетинають митний кордон України та переміщуються на всьому маршруті або на його частині автомобільним транспортом.

2. У разі якщо сума митних платежів перевищує суму забезпечення сплати митних платежів за Конвенцією МДП, застосовуються інші способи забезпечення сплати митних платежів, передбачені цим Кодексом.

Стаття 314. Забезпечення сплати митних платежів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнета) A.T.A. або книжки (карнета) CPD

1. Під час перевезення товарів, транспортних засобів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) застосовуються книжка (карнет) A.T.A. або книжка (карнет) CPD - уніфіковані міжнародні митні документи, що використовуються як митна

декларація для митного оформлення товарів, транспортних засобів, та документ про забезпечення сплати митних платежів у порядку та на умовах, визначених цією Конвенцією.

Глава 45. Застосування гарантій, звільнення від гарантії

Стаття 315. Прийняття та реєстрація гарантій, реєстрація звільнення від гарантії

1. Гарантія надається митному органу у формі електронного документа шляхом надсилання гарантом електронного повідомлення, що містить дані про гарантію, видану для забезпечення сплати митних платежів.

2. Прийняття та реєстрація гарантій в електронній формі здійснюються митними органами за допомогою електронної системи управління гарантіями.

Прийняття та реєстрація гарантій у паперовій формі здійснюються митними органами у разі тимчасової відмови у роботі електронної системи управління гарантіями або інших систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

3. Реєстрація гарантії здійснюється після проведення перевірки інформації, яку містить така гарантія, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

4. За результатами перевірки, передбаченої частиною третьою цієї статті, митний орган реєструє гарантію в електронній системі управління гарантіями або відмовляє в реєстрації гарантії та надсилає відповідне електронне повідомлення гаранту із зазначенням причини відмови.

5. Реєстрацію звільнення від гарантії здійснює митний орган шляхом внесення інформації про звільнення від гарантії, що міститься в авторизації на застосування спрощення "звільнення від гарантії", до електронної системи управління гарантіями не пізніше наступного дня після набрання чинності авторизацією на застосування спрощення "звільнення від гарантії".

6. Під час реєстрації гарантії або звільнення від гарантії електронна система управління гарантіями присвоює реєстраційний номер, що використовується для їх ідентифікації.

7. Після реєстрації гарантії або звільнення від гарантії митний орган повідомляє про це підприємство.

8. Після реєстрації гарантії або звільнення від гарантії в електронній системі управління гарантіями така гарантія або звільнення від гарантії можуть бути застосовані.

Стаття 315^{1}. Застосування гарантії, звільнення від гарантії

1. Застосування гарантії, звільнення від гарантії здійснюється шляхом зазначення декларантом відповідних відомостей у митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює.

2. Застосування гарантії, звільнення від гарантії здійснюється після проведення перевірки інформації щодо можливості застосування такої гарантії або звільнення від гарантії.

3. За результатами перевірки, передбаченої частиною другою цієї статті, митний орган дозволяє застосування або відмовляє у застосуванні гарантії або звільнення від гарантії та надсилає відповідне електронне повідомлення підприємству із зазначенням причини відмови.

4. Індивідуальна гарантія вважається застосованою після завершення митного оформлення товарів.

Загальна гарантія або звільнення від гарантії вважаються застосованими після резервування частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії та завершення митного оформлення товарів.

5. Гарантія не може бути застосована у випадках, визначених статтями 315^{2}, 315^{3}, частиною другою статті 315^{4} цього Кодексу, а також за наявності відповідно до частини четвертої статті 317^{2} цього Кодексу податкового боргу гаранта.

Стаття 315^{2}. Скасування реєстрації гарантії, звільнення від гарантії

1. Митний орган скасовує реєстрацію гарантії у разі, якщо:

1) реєстрацію гаранта скасовано або анульовано;

2) авторизацію на застосування спрощення, передбаченого пунктами 1-3 частини першої статті 13 цього Кодексу, скасовано або анульовано.

2. Митний орган зобов’язаний невідкладно повідомити гаранта та підприємство про скасування реєстрації гарантії, а також внести відповідну інформацію до електронної системи управління гарантіями із зазначенням дати набрання чинності рішенням про скасування реєстрації гарантії.

3. Скасування реєстрації звільнення від гарантії митний орган здійснює шляхом внесення інформації про скасування реєстрації звільнення від гарантії до електронної системи управління гарантіями невідкладно після набрання чинності рішенням про скасування або анулювання авторизації на застосування спрощення "звільнення від гарантії".

Митний орган невідкладно надсилає підприємству, якому надано авторизацію на застосування спрощення "звільнення від гарантії", відповідне електронне повідомлення.

4. Рішення про скасування реєстрації гарантії набирає чинності на шістнадцятий день з дня направлення повідомлення про скасування реєстрації гарантії або звільнення від гарантії.

5. Після внесення до електронної системи управління гарантіями інформації про скасування реєстрації гарантії застосування такої гарантії не дозволяється.

Стаття 315^{3}. Відкликання гарантії

1. Гарант має право в будь-який час відкликати гарантію. Про таке відкликання гарант зобов’язаний повідомити митний орган.

2. Після отримання повідомлення про відкликання гарантії митний орган невідкладно вносить інформацію про відкликання гарантії до електронної системи управління

гарантіями із зазначенням дати набрання чинності рішенням гаранта про відкликання гарантії.

3. Рішення гаранта про відкликання гарантії набирає чинності на шістнадцятий день з дня отримання митницею гарантії повідомлення про відкликання гарантії.

4. Після внесення до електронної системи управління гарантіями інформації про відкликання гарантії застосування такої гарантії не дозволяється.

Стаття 315^{4}. Вивільнення індивідуальної гарантії, базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії

1. Митний орган вивільняє індивідуальну гарантію, зарезервовану частину базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії невідкладно, не пізніше двох годин з моменту отримання митним органом підтвердження фактичного виконання зобов’язань, забезпечених гарантією, або підтвердження факту припинення обов’язку із сплати митних платежів відповідно до статті 290 цього Кодексу.

2. Після вивільнення індивідуальної гарантії така індивідуальна гарантія не може бути повторно застосована.

Після вивільнення зарезервованої частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії така частина базової суми зараховується до незарезервованої частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії та може бути повторно застосована.

3. Вивільнення індивідуальної гарантії у разі часткового надходження товарів здійснюється:

після завершення переміщення усієї кількості товарів, зазначених у митній декларації;

на підставі заяви декларанта про відсутність подальшого переміщення товарів, зазначених у митній декларації.

Вивільнення зарезервованої частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії у разі часткового надходження товарів здійснюється:

після завершення переміщення усієї кількості товарів, зазначених у митній декларації;

на підставі заяви декларанта про вивільнення відповідної частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії щодо товарів, які частково надійшли, якщо митним органом отримано підтвердження фактичного виконання зобов’язань, забезпечених гарантією, щодо товарів, які частково надійшли, або якщо обов’язок із сплати митних платежів щодо товарів, які частково надійшли, припинено відповідно до статті 290 цього Кодексу, крім випадків, якщо неможливо зробити відповідний розрахунок митних платежів.

4. Митні органи після вивільнення індивідуальної гарантії, частини базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії мають право здійснити перевірку інформації та документів, що були надані для митного оформлення, з метою перевірки їх автентичності та достовірності шляхом здійснення митного контролю у формах, визначених статтею 336 цього Кодексу.

Стаття 315^{5}. Облік індивідуальних гарантій, облік резервування та вивільнення базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії

1. Митні органи здійснюють комплекс заходів, що забезпечують облік індивідуальних гарантій, облік резервування та вивільнення частин базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії.

2. Облік індивідуальних гарантій, облік резервування та вивільнення частин базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії здійснює митний орган за допомогою електронної системи управління гарантіями шляхом автоматичного запису відповідної інформації.

3. Облік резервування та вивільнення частин базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії здійснює підприємство, якому надано авторизацію на застосування спрощення, шляхом:

1) обліку кожної митної декларації, поданої із застосуванням загальної гарантії або звільнення від гарантії;

2) обліку суми митних платежів за кожною митною декларацією, поданою із застосуванням загальної гарантії або звільнення від гарантії;

3) розрахунку поточного стану базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії.

4. За запитом підприємства електронною системою управління гарантіями автоматично формується звіт про застосування індивідуальних гарантій, резервування та вивільнення частин базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії.

У разі незгоди підприємства з інформацією, яка міститься у звіті, здійснюється спільна звірка. Результати такої звірки оформлюються актом за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Один примірник акта звірки після його підписання надається підприємству.

Глава 45^{1}. Гарант

Стаття 316. Реєстрація гаранта

1. Гарантом можуть виступати такі фінансові установи:

1) банки;

2) страховики, крім страховиків, які здійснюють страхування життя;

3) фінансові компанії, які мають право на провадження діяльності з надання гарантій.

{Пункт 3 частини першої статті 316 набирає чинності з 1 січня 2024}

2. Фінансова установа, що претендує на отримання статусу гаранта, має відповідати таким умовам:

1) бути резидентом України;

2) провадити діяльність з надання фінансових послуг протягом кожного кварталу упродовж останніх 36 місяців;

3) не мати податкового боргу;

4) не мати простроченої заборгованості перед митними органами за виданими гарантіями, у тому числі заборгованості, що оскаржується в судовому або адміністративному порядку;

5) для банку:

а) мати чинну банківську ліцензію;

б) не мати випадків застосування протягом останніх 12 місяців Національним банком України заходів впливу у вигляді обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій, у тому числі операцій із пов’язаними з банком особами, віднесення банку до категорії проблемних або неплатоспроможних, відкликання банківської ліцензії чи ліквідації банку;

в) не мати випадків застосування протягом останніх 12 місяців до банку або до власників істотної участі в банку, або до пов’язаних із банком осіб санкцій Україною, іноземними державами (крім держави, визнаної державою - агресором відповідно до законодавства), міждержавними об’єднаннями, міжнародними організаціями;

г) дотримуватися економічних нормативів, встановлених Національним банком України, протягом останніх шести місяців;

6) для страховика:

а) мати чинну ліцензію на здійснення страхової діяльності за видом страхування відповідальності перед третіми особами (крім цивільної відповідальності власників наземного транспорту, відповідальності власників повітряного транспорту, відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);

б) дотримуватися обов’язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика протягом останніх 36 місяців;

в) мати сформовані страхові резерви у порядку та обсягах, визначених законодавством, протягом останніх 36 місяців;

г) не перебувати у процедурі санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців;

ґ) не мати випадків порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців;

д) не мати випадків застосування протягом останніх 36 місяців Національним банком України заходів впливу за недотримання нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика;

7) {Пункт 7 частини другої статті 316 набирає чинності з 1 січня 2024} для фінансової компанії:

а) мати чинну ліцензію фінансової компанії, що надає право на провадження діяльності з надання гарантій;

б) дотримуватися критеріїв та вимог до діяльності фінансової компанії, встановлених Національним банком України, протягом останніх 36 місяців;

в) дотримуватися обов’язкових нормативів та/або пруденційних вимог до фінансових компаній, які надають гарантії, встановлених Національним банком України, протягом останніх 36 місяців;

г) не мати випадків порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців;

ґ) не перебувати у процедурі санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців.

Для цілей застосування пункту 2 цієї частини до досвіду провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг не враховується досвід провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках або діяльності ломбарду.

3. Гарант набуває право на провадження діяльності з видачі гарантій з моменту його внесення до реєстру гарантів, якщо він виконує умови, визначені частиною другою цієї статті.

4. Подання фінансовими установами заяви про реєстрацію гаранта, її розгляд, зупинення, поновлення, скасування або анулювання реєстрації гаранта здійснюються відповідно до глави 3 цього Кодексу.

Форма заяви про реєстрацію гаранта затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде реєстр гарантів, забезпечує його регулярне оновлення та оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті.

6. Включення гаранта до реєстру гарантів здійснюється не пізніше наступного робочого дня після прийняття рішення про реєстрацію гаранта.

7. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, здійснює оцінку відповідності та моніторинг відповідності фінансової установи умовам, визначеним пунктами 1, 3, 4 частини другої цієї статті.

Національний банк України з метою оцінки відповідності фінансової установи вимогам, визначеним цією статтею для включення до реєстру гарантів, у межах компетенції надає інформацію щодо виконання фінансовою установою умов, визначених пунктами 2, 5, 6, 7 частини другої цієї статті, за запитом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Національний банк України у разі виявлення невідповідності фінансової установи, включеної до реєстру гарантів, умовам, визначеним пунктами 2, 5, 6, 7 частини другої цієї

статті, інформує про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, невідкладно, але не пізніше 10 робочих днів з дня виявлення.

8. Інформаційний обмін щодо оцінки відповідності та моніторингу відповідності фінансової установи умовам, визначеним частиною другою цієї статті, реєстрації гаранта, її зупинення, поновлення, скасування та анулювання здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та Національним банком України із застосуванням електронних сервісів.

Стаття 316^{1}. Зупинення, скасування та анулювання реєстрації гаранта

1. Зупинення, скасування та анулювання реєстрації гаранта здійснюється відповідно до статей 19^{15}-19^{18} цього Кодексу.

2. Протягом строку зупинення реєстрації гаранта, а також після скасування або анулювання реєстрації гаранта митні органи не мають права приймати нові гарантії та застосовувати раніше прийняті гарантії, видані таким гарантом.

3. Зупинення, скасування та анулювання реєстрації гаранта не звільняє гаранта від зобов’язань за гарантіями, виданими до моменту прийняття відповідного рішення.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, зобов’язаний невідкладно повідомити гаранта про зупинення, поновлення, скасування та анулювання реєстрації гаранта, а також внести відповідну інформацію до реєстру гарантів та електронної системи управління гарантіями із зазначенням дати набрання чинності відповідним рішенням.

Глава 46. Запит інформації та пред’явлення вимог про сплату митних платежів

Стаття 317. Запит інформації

1. Процедура запиту інформації здійснюється митним органом, який здійснив випуск товарів, у разі встановлення обставин або виникнення подій, що можуть свідчити про невиконання умов митного режиму або митних формальностей, необхідних для завершення митного режиму.

2. Запит інформації надсилається:

1) митному органу, в зоні діяльності якого встановлені такі обставини та/або події;

2) декларанту;

3) іншим митним органам (за необхідності).

3. Митний орган, в зоні діяльності якого встановлені обставини та/або виникли події, що можуть свідчити про невиконання умов митного режиму або митних формальностей, зобов’язаний протягом 10 днів з дня отримання запиту з’ясувати всі обставини, викладені у такому запиті, та повідомити про це митний орган, який здійснив випуск товарів.

4. Декларант зобов’язаний надати відповідь на запит інформації від митного органу протягом 10 днів з дати отримання запиту.

5. Якщо інформація, надана у відповідь на запит митного органу, є недостатньою, а додаткова інформація може бути отримана від інших митних органів, митний орган, який здійснив випуск товарів, направляє запит інформації до відповідних митних органів.

6. Митний орган, який отримав запит інформації, зобов’язаний протягом 10 днів з дня направлення запиту з’ясувати всі обставини, викладені у такому запиті, та повідомити митний орган, який здійснив випуск товарів.

7. У разі встановлення факту невиконання умов митного режиму або митних формальностей, необхідних для завершення митного режиму:

1) митний орган, який встановив такий факт, інформує про це митний орган, який здійснив випуск товарів, з наданням відповідних підтверджуючих документів (за наявності);

2) митний орган, який здійснив випуск товарів, невідкладно вживає заходів для встановлення факту виникнення обов’язку із сплати митних платежів.

8. У разі встановлення факту виникнення обов’язку із сплати митних платежів митний орган, який здійснив випуск товарів, вживає заходів для ідентифікації осіб, на яких покладається обов’язок із сплати митних платежів.

9. Митним органом, відповідальним за здійснення контролю сплати митних платежів, є митний орган, який здійснив випуск товарів.

10. Митні органи здійснюють обмін інформацією під час процедури запиту інформації з використанням інформаційних технологій.

11. При переміщенні товарів у митному режимі транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту:

1) процедура запиту інформації здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

2) митним органом, відповідальним за здійснення контролю сплати митних платежів, є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та/або інші визначені ним митні органи.

Стаття 317^1. Пред’явлення вимог особам, на яких покладається обов’язок із сплати митних платежів

1. Митний орган, відповідальний за здійснення контролю сплати митних платежів, на підставі наявної інформації, документів та відомостей, у тому числі відомостей щодо результатів контролю товарів під час їх поміщення в митний режим та/або під час завершення такого режиму, визначає момент виникнення обов’язку із сплати митних платежів відповідно до статті 289 цього Кодексу та здійснює розрахунок суми митних платежів відповідно до законодавства України з питань митної справи.

2. Митний орган, відповідальний за здійснення контролю сплати митних платежів, не пізніше трьох робочих днів після розрахунку суми митних платежів складає та направляє вимогу про сплату митних платежів за формою, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику,

кожній особі, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, відповідно до частин першої і третьої статті 293 цього Кодексу.

Вимога, зазначена в абзаці першому цієї частини, не направляється у разі, якщо розмір несплаченої суми митних платежів щодо товарів, зазначених в одній митній декларації, становить менше 20 гривень, та в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

3. Особа, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів відповідно до частин першої і третьої статті 293 цього Кодексу, протягом 10 робочих днів з дня отримання вимоги про сплату митних платежів відповідно до частини другої цієї статті зобов’язана перерахувати належну суму митних платежів до державного бюджету.

4. У разі невиконання обов’язку із сплати митних платежів, забезпеченого грошовою заставою, сума грошових коштів, внесених як грошова застава, перераховується до державного бюджету в рахунок сплати суми митних платежів наступного робочого дня після завершення строку сплати митних платежів відповідно до частини третьої цієї статті.

У разі невиконання обов’язку із сплати митних платежів, забезпеченого гарантією, митні органи вживають заходів відповідно до статті 317^2 цього Кодексу.

5. Митні формальності у разі невиконання обов’язку із сплати митних платежів, забезпеченого на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року або на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжок (карнетів) A.T.A. чи книжок (карнетів) CPD, здійснюються відповідно до положень зазначених конвенцій.

6. Особа, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів відповідно до глави 4 цього Кодексу.

Стаття 317^2. Пред’явлення вимог гаранту

1. У разі невиконання обов’язку із сплати митних платежів протягом строку, визначеного частиною третьою статті 317^1 цього Кодексу, митний орган, відповідальний за здійснення контролю сплати митних платежів, не пізніше трьох робочих днів складає та направляє гаранту, який видав гарантію, вимогу про сплату митних платежів разом з іншими документами щодо відповідної операції з товарами.

У разі якщо протягом строку, визначеного частиною третьою статті 317^1 цього Кодексу, особа, на яку покладається обов’язок із сплати митних платежів, частково виконала такий обов’язок, вимога про сплату митних платежів направляється гаранту на суму несплаченої частини митних платежів.

2. Гарант протягом 30 днів, наступних за днем отримання вимоги про сплату митних платежів відповідно до частини першої цієї статті, зобов’язаний перерахувати належну суму митних платежів до державного бюджету.

3. Гарант має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів відповідно до глави 4 цього Кодексу. Таке оскарження не звільняє гаранта від обов’язку із

сплати митних платежів, забезпеченого гарантією, у строки, визначені частиною другою цієї статті.

4. У разі несплати або неповної сплати гарантом суми митних платежів у строки, визначені цією статтею, несплачена сума митних платежів вважається податковим боргом гаранта та стягується в порядку та строки, визначені Податковим кодексом України.

{Розділ X із змінами, внесеними згідно із Законами № 5210-VI від 06.09.2012, № 183-VII від 04.04.2013, № 405-VII від 04.07.2013, № 1201-VII від 10.04.2014, № 141-IX від 02.10.2019, № 440-IX від 14.01.2020; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Розділ XI
МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

Глава 47. Організація митного контролю

Стаття 318. Загальні принципи здійснення митного контролю

1. Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

2. Митний контроль здійснюється виключно митними органами відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

3. Митний контроль передбачає виконання митними органами мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи.

4. Митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

5. Розклад руху транспортних засобів, що здійснюють регулярні міжнародні рейси, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

6. З метою підвищення ефективності митного контролю митні органи взаємодіють з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, АЕО, іншими особами, діяльність яких пов’язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їх професійними об’єднаннями (асоціаціями).

{Частина шоста статті 318 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

7. Для забезпечення здійснення митного контролю митними органами використовуються системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів.

{Статтю 318 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 319. Взаємодія митних органів з іншими уповноваженими органами під час переміщення товарів через митний кордон України

1. Товари, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту), можуть підлягати заходам офіційного контролю.

Вичерпний перелік товарів (з описом та кодом згідно з УКТ ЗЕД), які в разі ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) підлягають заходам офіційного контролю, затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Заходи офіційного контролю проводяться:

1) у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України - в обсязі, необхідному для надання дозволу на пропуск товарів через митний кордон України для їх переміщення до пунктів призначення на території України чи до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України або випуску їх у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну у пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України;

2) у пунктах призначення на території України - в обсязі, необхідному для надання дозволу на випуск товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну.

3. Заходи офіційного контролю у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України проводяться митними органами шляхом попереднього документального контролю.

Перелік документів і відомостей, що підлягають перевірці під час попереднього документального контролю, затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Попередній документальний контроль розпочинається після пред’явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення і документів на такі товари в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України.

Протягом двох годин з моменту пред’явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення посадова особа митного органу під час проведення попереднього документального контролю зобов’язана:

1) прийняти одне з таких рішень про:

надання дозволу на пропуск товарів через митний кордон України за результатами попереднього документального контролю для переміщення їх до пункту призначення на території України чи до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України;

припинення попереднього документального контролю та залучення для проведення заходів офіційного контролю посадової особи відповідного уповноваженого органу;

2) внести до єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України інформацію про прийняте рішення.

5. Попередній документальний контроль припиняється посадовою особою митного органу у разі:

1) встановленої законом вимоги щодо проведення відповідного заходу офіційного контролю відповідним уповноваженим органом;

2) ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) живих тварин (ссавців, птахів, бджіл, комах, риб, ракоподібних, молюсків, жаб, амфібій та рептилій);

3) ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) живих рослин;

4) проведення у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України відповідних санітарних заходів у зв'язку із загрозою занесення збудників хвороб тварин на територію України;

5) наявності в єдиній автоматизованій інформаційній системі митних органів України інформації уповноваженого органу про встановлення ним заборони на ввезення відповідних товарів на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) з відповідної країни;

6) відсутності документів чи відомостей, необхідних для здійснення попереднього документального контролю;

7) отримання звернення декларанта або уповноваженої ним особи щодо проведення заходів офіційного контролю у пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон відповідним уповноваженим органом;

8) виявлення під час візуального інспектування ознак псування товарів.

У разі припинення попереднього документального контролю для проведення відповідної перевірки посадовою особою митного органу невідкладно залучається посадова особа відповідного уповноваженого органу.

6. Протягом двох годин з моменту залучення до проведення заходів офіційного контролю у пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України посадова особа відповідного уповноваженого органу зобов'язана:

1) прийняти одне або кілька рішень про:

надання дозволу на пропуск товарів через митний кордон України для переміщення їх до пункту призначення на території України чи до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України;

надання дозволу на випуск товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України;

заборону ввезення товарів на митну територію України;

необхідність проведення огляду (інспектування) товарів;

необхідність взяття проб (зразків) товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи);

необхідність проведення додаткової обробки товарів (фумігації, знезараження, нанесення відповідного маркування тощо);

2) внести до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформацію про прийняте рішення, про посадову особу, яка прийняла таке рішення, та про посадову особу, яка безпосередньо виконуватиме процедури, зазначені в абзацах п’ятому - сьомому пункту 1 цієї частини.

Посадова особа відповідного уповноваженого державного органу, призначена для виконання процедур, зазначених в абзацах п’ятому - сьомому пункту 1 цієї частини, протягом 12 годин з моменту внесення відповідної інформації до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" зобов’язана виконати такі процедури та внести до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформацію про їх виконання.

Єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" в автоматичному режимі формує та надсилає декларанту (уповноваженій ним особі), митному органу та відповідному уповноваженому державному органу повідомлення про:

невнесення протягом встановленого строку до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформації згідно з пунктом 2 цієї частини із зазначенням відомостей про відповідний уповноважений державний орган та посадову особу, яка повинна була внести таку інформацію;

невнесення протягом встановленого строку до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформації про виконання процедур, зазначених в абзацах п’ятому - сьомому пункту 1 цієї частини, із зазначенням відомостей про відповідний уповноважений державний орган та посадову особу, яка повинна була виконати такі процедури.

7. Пропуск через митний кордон України товарів, які в разі ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) підлягають заходам офіційного контролю, здійснюється на підставі інформації, що міститься в єдиній автоматизованій інформаційній системі митних органів, про надання дозволу на:

пропуск таких товарів через митний кордон України для переміщення їх до пункту призначення на території України чи до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України; або

випуск таких товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України.

8. Документи та відомості для проведення заходів офіційного контролю, крім документів і відомостей, які згідно з цим Кодексом та іншими законами України вносяться до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення відповідних дозвільних або контрольних функцій стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, вносяться до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" декларантом (уповноваженою ним особою) до або одночасно з поданням митної декларації з метою випуску товарів у обраний митний режим.

9. Посадова особа відповідного уповноваженого органу, який проводить заходи офіційного контролю товарів у пункті їх призначення на території України, протягом двох робочих годин з моменту внесення декларантом (уповноваженою ним особою) до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" документів та відомостей про такі товари для проведення заходів офіційного контролю зобов’язана:

1) прийняти одне або кілька рішень про:

надання дозволу на випуск товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну;

заборону випуску товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну;

необхідність перевірки оригіналів документів на такі товари;

необхідність проведення огляду (інспектування) товарів;

необхідність взяття проб (зразків) товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи);

необхідність проведення додаткової обробки товарів (фумігації, знезараження, нанесення відповідного маркування тощо);

2) внести до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформацію про прийняте рішення, посадову особу, яка прийняла таке рішення, та посадову особу, яка безпосередньо виконуватиме процедури, зазначені в абзацах четвертому - сьомому пункту 1 цієї частини.

У разі внесення декларантом (уповноваженою ним особою) до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" документів та відомостей для проведення заходів офіційного контролю до прибуття товарів на митну територію України посадова особа відповідного уповноваженого органу, яка проводить заходи офіційного контролю товарів у пункті їх призначення на території України, приймає відповідне рішення згідно з пунктом 1 цієї частини протягом двох робочих годин з моменту пропуску товарів на митну територію України.

У разі якщо законодавством України передбачено здійснення в рамках заходів офіційного контролю окремих процедур, не зазначених у пункті 1 цієї частини, за поданням відповідного уповноваженого органу центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, забезпечує можливість внесення інформації про такі процедури до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" з їх однозначною ідентифікацією.

{Абзац одинадцятий частини дев'ятої статті 319 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

У разі якщо посадовою особою відповідного уповноваженого органу, яка проводить заходи офіційного контролю товарів у пункті їх призначення на території України, внесено до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" інформацію про необхідність проведення огляду (інспектування) товарів, взяття

проб (зразків) товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи), проведення додаткової обробки товарів (фумігації, знезараження, нанесення відповідного маркування тощо), термін проведення відповідних процедур у рамках заходів офіційного контролю узгоджується з використанням механізму "єдиного вікна" між декларантом (уповноваженою ним особою), відповідним уповноваженим органом та митним органом за принципом вибору найближчого можливого терміну, але не пізніше ніж через вісім робочих годин від терміну, запропонованого декларантом (уповноваженою ним особою).

Після завершення заходів офіційного контролю товарів у пункті їх призначення на території України посадова особа відповідного уповноваженого органу, яка їх здійснювала, зобов’язана невідкладно внести інформацію про прийняте рішення до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі".

10. Випуск у відповідний митний режим (крім митного режиму транзиту) товарів, які в разі ввезення на митну територію України підлягають заходам офіційного контролю, здійснюється за умови наявності в єдиній автоматизованій інформаційній системі митних органів України інформації про надання дозволу на випуск цих товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну за результатами проведення таких заходів відповідними уповноваженими органами, крім випадків, визначених абзацом другим цієї частини.

Якщо на момент закінчення встановлених статтею 255 цього Кодексу строків митного оформлення в єдиній автоматизованій інформаційній системі митних органів України відсутня інформація про надання певним (одним чи кількома) уповноваженим органом за результатами проведення заходів офіційного контролю дозволу на випуск товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну та про заборону цим же (одним чи кількома) уповноваженим органом випуску товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну, митний орган завершує митне оформлення цих товарів із дотриманням строків, встановлених статтею 255 цього Кодексу. Заходи офіційного контролю щодо зазначених товарів у такому разі проводяться відповідними уповноваженими органами незалежно від завершення їх митного оформлення в порядку, встановленому законодавством України. Положення цього абзацу не застосовуються до товарів, визнаних гуманітарною допомогою відповідно до Закону України "Про гуманітарну допомогу".

Якщо випуск товарів здійснюється в межах спрощень відповідно до статті 249^1 або 260^1 цього Кодексу, обов’язок з отримання від уповноважених органів за результатами проведення заходів офіційного контролю дозволів на випуск товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну покладається на таке підприємство, яке отримало відповідну авторизацію та застосовує спрощення "процедура випуску за місцезнаходженням" або "процедура спрощеного декларування".

{Частину десяту статті 319 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Випуск у митний режим транзиту товарів, які в разі ввезення на митну територію України підлягають заходам офіційного контролю, здійснюється на підставі інформації, що міститься в єдиній автоматизованій інформаційній системі митних органів, про надання дозволу на:

пропуск таких товарів через митний кордон України для переміщення їх до пункту призначення на території України чи до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України; або

випуск таких товарів у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України.

Інформація про випуск товарів у відповідний митний режим вноситься до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі.

11. Митні органи координують роботу відповідних уповноважених органів щодо проведення заходів офіційного контролю у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України і в зонах митного контролю на митній території України в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими актами законодавства України.

Режим роботи уповноважених органів, які проводять заходи офіційного контролю у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України і в зонах митного контролю на митній території України, повинен бути узгоджений з режимом роботи відповідного підрозділу митного органу.

12. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, здійснює ведення переліку пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України, місць доставки, місць митного оформлення товарів на митній території України в порядку та за формою, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, а також розміщує цей перелік на своєму офіційному сайті та в єдиному державному інформаційному веб-порталі "Єдине вікно для міжнародної торгівлі".

{Абзац перший частини дванадцятої статті 319 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

До переліку, зазначеного в абзаці першому цієї частини, за інформацією, наданою уповноваженими органами, вносяться відомості про орієнтовний строк прибуття до кожного пункту пропуску (пункту контролю) через державний кордон України, місця доставки, місця митного оформлення товарів на митній території України посадових осіб відповідних уповноважених органів для здійснення заходів офіційного контролю, а також про режим їх роботи. Уповноважені органи, що здійснюють заходи офіційного контролю, зобов’язані своєчасно інформувати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, про необхідність внесення змін і доповнень до переліку, зазначеного у цій частині.

{Абзац другий частини дванадцятої статті 319 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

{Частина дванадцята статті 319 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Стаття 319 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2042-VIII від 18.05.2017; в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 320. Вибірковість митного контролю

1. Форми та обсяги митного контролю обираються:

1) посадовими особами митних органів на підставі результатів застосування системи управління ризиками; та/або

2) автоматизованою системою управління ризиками.

Не допускається визначення форм та обсягів митного контролю іншими органами державної влади, а також участь їх посадових осіб у здійсненні митного контролю.

{Частина перша статті 320 в редакції Законів № 405-VII від 04.07.2013; № 440-IX від 14.01.2020}

2. Форми та обсяг митного контролю після завершення митного оформлення, визначаються в порядку, встановленому цим Кодексом. На вимогу власника товарів, щодо яких визначено форму та обсяг митного контролю, або уповноваженої ним особи митні органи зобов’язані письмово повідомити про це протягом години, якщо інший строк повідомлення не визначено цим Кодексом.

{Частина друга статті 320 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Якщо автоматизованою системою управління ризиками або посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення та випуск цих товарів, транспортних засобів здійснюється без проведення їх митного огляду.

{Частина третя статті 320 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 2530-VIII від 06.09.2018; в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

4. Форми та обсяги митного контролю, визначені відповідно до пункту 2 частини першої цієї статті, є обов’язковими для виконання посадовими особами митних органів. Прийняття цими посадовими особами рішення щодо нездійснення митного контролю у зазначених формах та обсягах не допускається.

Визначені відповідно до пункту 2 частини першої цієї статті форми та обсяги митного контролю можуть бути змінені або скасовані у випадках та в порядку, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 320 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 321. Тривалість перебування під митним контролем

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем з моменту його початку і до закінчення згідно із заявленим митним режимом.

2. У разі ввезення на митну територію України товарів, транспортних засобів комерційного призначення митний контроль розпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України.

3. У разі вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України митний контроль розпочинається з моменту пред’явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування в установленому цим Кодексом порядку.

4. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем до моменту поміщення цих товарів, транспортних засобів у відповідний митний режим не може перевищувати 180 календарних днів.

{Частина четверта статті 321 в редакції Закону № 183-VII від 04.04.2013}

5. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного строку, встановленого цією статтею, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

6. Перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем закінчується:

{Абзац перший частини шостої статті 321 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

1) у разі ввезення на митну територію України - після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

2) у разі вивезення за межі митної території України - після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Стаття 322. Строки пред’явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України

1. Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються через митний кордон України, пред’являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на ці товари, транспортні засоби подаються митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України та в інших місцях на митній території України, встановлених митними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення, не пізніше ніж через три години після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску через державний кордон України або інше визначене митними органами місце.

2. Особа, яка доставила товари, транспортні засоби комерційного призначення у місце, визначене митними органами, зобов’язана повідомити про це відповідний митний орган у мінімально можливий строк, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, - у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

3. Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажири, у разі в’їзду на митну територію України декларуються митному органу не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України, а в разі виїзду за межі митної території - не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

Стаття 323. Доступ посадових осіб митних органів на територію чи в приміщення підприємств для здійснення митного контролю

1. Посадові особи митних органів у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

Стаття 324. Використання для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів і службових собак

1. З метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності митні органи можуть використовувати технічні та спеціальні засоби, а також службових собак.

2. Застосування для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів повинно бути безпечним для життя і здоров’я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам.

Стаття 325. Операції з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено

1. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу можуть здійснюватися навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування, зважування та визначення інших істотних характеристик товарів, що перебувають під митним контролем, взяття проб та зразків таких товарів, зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упаковці, транспортних засобах комерційного призначення, а також заміна транспортного засобу комерційного призначення. Зазначені операції здійснюються за рахунок власника товарів, що переміщуються через митний кордон України, або уповноваженої ним особи. У разі відмови у наданні дозволу на здійснення зазначених операцій митний орган зобов’язаний невідкладно письмово повідомити особу, яка звернулася із заявою про надання такого дозволу, про причини і підстави відмови.

2. У встановлених цим Кодексом випадках митні органи з власної ініціативи або з ініціативи правоохоронних органів мають право у письмовій формі вимагати від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України, проведення операцій, передбачених частиною першою цієї статті. У такому разі витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються органом, з ініціативи якого вони проводилися. Якщо в результаті проведення таких операцій виявлено порушення законодавства України, витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженими ними особами.

3. Користування та розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняються, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 326. Забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, приміщень та інших місць під час здійснення митного контролю

1. До товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, приміщень, де знаходяться товари, що підлягають митному контролю, а також до приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії митними органами застосовуються засоби забезпечення ідентифікації.

{Частина перша статті 326 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

2. Забезпечення ідентифікації здійснюється шляхом накладання митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, пломб, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. При цьому накладання одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, пломб, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка в товаросупровідних документах.

Забезпечення ідентифікації може здійснюватися підприємством, що отримало авторизацію на застосування спрощення "самостійне накладення пломб спеціального типу", шляхом самостійного накладення таких пломб.

{Частину другу статті 326 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

{Частина друга статті 326 із змінами, внесеними згідно із Законами № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Крім засобів, визначених у частині другій цієї статті, для забезпечення ідентифікації товарів, що поміщуються у митний режим, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах або їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи.

4. У випадках, передбачених міжнародними договорами, укладеними відповідно до закону, митні органи України визнають митні забезпечення митних служб інших держав, а також визнають як митні забезпечення ідентифікаційні пристрої та інші забезпечення, зазначені в частинах другій і третій цієї статті, якщо визнають їх достатньо надійними.

5. Засоби забезпечення ідентифікації можуть змінюватися чи знищуватися тільки митними органами або з їх дозволу іншими органами або декларантом чи уповноваженою

ним особою, крім випадків, коли існує реальна загроза знищення, безповоротної втрати чи істотного псування товарів, транспортних засобів комерційного призначення. У такому разі митний орган терміново сповіщається про зміну, вилучення чи знищення засобів забезпечення ідентифікації з наданням документальних доказів існування зазначеної загрози.

{Частина п'ята статті 326 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

6. Вимоги до характеристик митних пломб встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 326 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Стаття 326[1]. Самостійне накладання пломб спеціального типу

{Назва статті 326[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Самостійне накладання пломб спеціального типу може використовуватися підприємством, якому надано авторизацію на застосування спрощення "самостійне накладання пломб спеціального типу".

Авторизація на застосування спрощення "самостійне накладання пломб спеціального типу" надається:

1) підприємству, яке має діючу авторизацію АЕО-С; або

2) підприємству, яке відповідає критеріям, визначеним пунктами 1, 2 та 4 частини третьої статті 12 цього Кодексу.

{Частина перша статті 326[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Умови самостійного накладання пломб спеціального типу для забезпечення ідентифікації товарів зазначаються в авторизації на застосування такого спрощення.

{Частина друга статті 326[1] в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Пломби спеціального типу накладаються на товари, окремі вантажні місця або інші пакунки, контейнери, транспортні засоби комерційного призначення до моменту подання до митного органу митної декларації. Відомості про такі пломби вносяться до митної декларації.

4. Вимоги до характеристик пломб спеціального типу, ведення їх обліку та зберігання встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Кодекс доповнено статтею 326[1] згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 327. Залучення спеціалістів та експертів для участі у здійсненні митного контролю

1. У разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися спеціалісти та експерти.

2. Залучення спеціалістів та експертів здійснюється керівником митного органу або його заступником за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт.

3. Спеціалісти та експерти, які залучаються до участі у здійсненні митного контролю, мають право на відшкодування витрат, пов’язаних з їхньою участю у здійсненні митного контролю, за ними зберігається середня заробітна плата за місцем роботи на час такої участі.

4. Виплати, пов’язані із залученням митним органом спеціалістів та експертів, включаючи витрати на проїзд, добові за час перебування у відрядженні для участі у здійсненні митного контролю та винагороду за виконану спеціалістами та експертами роботу, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету в порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

5. У разі необхідності за власним бажанням залучення спеціалістів та експертів може здійснювати декларант (власник товару та/або транспортного засобу). У такому разі відшкодування витрат, пов’язаних з участю спеціалістів та експертів у здійсненні митного контролю, здійснюється декларантом (власником товару та/або транспортного засобу) на підставі укладеної угоди.

Стаття 328. Спільний митний контроль

1. На підставі міжнародних договорів України, укладених відповідно до закону, у пунктах пропуску через державний кордон України може здійснюватися спільний митний контроль з митними органами суміжних держав.

Глава 48. Зони митного контролю

Стаття 329. Місця розташування зон митного контролю

1. З метою забезпечення здійснення митними органами митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов’язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил, у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до цього Кодексу, створюються зони митного контролю.

Стаття 330. Порядок створення зон митного контролю

1. Порядок створення зони митного контролю визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

2. Межі зон митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України визначаються митними органами за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону та адміністраціями морських (річкових) портів, аеропортів, залізничних станцій. В інших місцях на митній території України митні органи у зонах своєї діяльності самостійно визначають межі зон митного контролю.

3. Зони митного контролю можуть бути постійними, у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю, або тимчасовими, які утворюються на час здійснення митного контролю.

Стаття 331. Розміщення споруд та об’єктів у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України

1. Споруди та об’єкти, що належать державним органам, уповноваженим проводити заходи офіційного контролю, розміщуються у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України, з дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

{Частина перша статті 331 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

2. У разі відмови у видачі дозволу орган, що прийняв таке рішення, у місячний строк письмово або в електронній формі повідомляє про це відповідний державний орган із зазначенням причини відмови.

Стаття 332. Режим зони митного контролю. Забезпечення законності та правопорядку в зоні митного контролю

1. Режим зони митного контролю - це встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об’єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

2. Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, посадових осіб інших державних органів, які не проводять заходи офіційного контролю, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідної митниці (митного поста) або його заступника, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, - крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону. Особам, допущеним у зону митного контролю, забороняється втручатися у дії посадових осіб митниці (митного поста), які здійснюють митний контроль та митне оформлення, а також вчиняти будь-які дії щодо товарів, транспортних засобів, а також інших осіб, які знаходяться у зоні митного контролю, якщо інше не передбачено законом.

{Частина друга статті 332 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 440-IX від 14.01.2020}

3. Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митниці (митні пости).

{Частина третя статті 332 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 333. Права митних органів щодо забезпечення режиму зони митного контролю

1. Митні органи у межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом, мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю.

2. Митні органи мають право у примусовому порядку зупиняти і повертати в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські та річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

3. Перелік примусових заходів, а також порядок їх застосування встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Глава 49. Здійснення митного контролю

Стаття 334. Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю

1. Митні органи вимагають від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою цим Кодексом покладено на митні органи, тільки ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю та встановлені цим Кодексом.

2. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, зобов’язані надавати митним органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю, в усній, письмовій та/або електронній формі.

3. Відомості з офіційних документів, наданих для митного контролю та/або митного оформлення, не потребують додаткового підтвердження.

4. Правоохоронні органи, фінансові установи та інші контролюючі органи України відповідно до законодавства на письмові запити митних органів або з власної ініціативи інформують митні органи про наявні відомості, необхідні для здійснення митного контролю.

{Частина четверта статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

5. З метою здійснення митного контролю після випуску товарів митні органи мають право направляти письмові запити та отримувати документи або їх засвідчені копії, інформацію (у тому числі в електронній формі), що стосуються переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, випуску товарів та їх використання на митній території України або за її межами.

6. Документи та відомості, у тому числі в електронній формі, що надавалися митним органам декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами, а також державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, у тому числі через єдиний

державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", для здійснення митних формальностей, зберігаються митними органами не менш як протягом 1095 днів з дня завершення митних процедур.

{Частина шоста статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 335. Подання документів та відомостей, необхідних для митного контролю

1. Під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України декларант, уповноважена ним особа або перевізник залежно від виду транспорту, яким здійснюється перевезення товарів, надають митному органу в паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) при перевезенні автомобільним транспортом:

а) документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);

б) транспортні (перевізні) документи (міжнародні товаротранспортні накладні);

в) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

г) комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості, зокрема, про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;

ґ) відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

д) найменування товарів;

е) вага брутто товарів (у кілограмах) або об’єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів;

2) при перевезенні водним транспортом:

а) генеральна декларація, що містить, зокрема, найменування та опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище та адресу суднового агента;

б) декларація про вантаж, яка містить, зокрема, відомості про найменування портів відправки, портів заходу судна, завантаження та вивантаження товарів, першого порту відправки товарів, порту вивантаження товарів, що залишаються на борту, перелік коносаментів або інших документів, що підтверджують наявність та зміст договору морського (річкового) перевезення, кількість вантажних місць товару, опис та вид упаковки товарів, які підлягають вивантаженню у даному порту;

в) декларація про припаси (суднові припаси), яка містить, зокрема, відомості про найменування суднових припасів, що є в наявності на судні, та їх кількість;

г) декларація про особисті речі екіпажу судна;

ґ) суднова роль, що містить відомості про кількість і склад членів екіпажу під час прибуття і відправлення судна, зокрема, прізвища, імена, громадянство, звання або посаду, дату і місце народження, вид і номер документа, що посвідчує особу;

д) список пасажирів, що містить відомості про пасажирів під час прибуття і відправлення судна, зокрема, кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дату і місце народження, порти посадки і висадки;

е) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

є) транспортні (перевізні) документи на товари (за наявності), які містять, зокрема, відомості про загальну кількість товарів, кількість вантажних місць, найменування товарів, вид упаковки;

ж) комерційні документи (за наявності) на товари та відомості про розміщення товарів на борту судна;

з) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

3) при перевезенні повітряним транспортом:

а) стандартний документ перевізника, передбачений укладеними відповідно до закону міжнародними договорами в галузі цивільної авіації (генеральна декларація);

б) документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту (вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);

в) документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та про кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;

г) транспортні (перевізні) документи;

ґ) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

д) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

е) відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;

є) відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;

ж) список пасажирів із зазначенням їх кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);

з) найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за кожною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;

и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

і) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

4) при перевезенні залізничним транспортом:

а) транспортні (перевізні) документи;

б) передатну відомість на залізничний рухомий склад;

в) документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);

г) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

ґ) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

5) при переміщенні трубопровідним транспортом та лініями електропередачі:

а) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

б) акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;

в) комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника трубопровідного транспорту, лінії електропередачі) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення - рахунок-фактуру;

г) найменування та адреса відправника товарів;

ґ) найменування та адреса отримувача товарів;

д) документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару.

2. Незалежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення товарів, під час прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України надаються документи (відомості) або їх реквізити, у тому числі засобами інформаційних технологій (або у вигляді електронного документа), які підтверджують дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо пропуску товарів через митний кордон України, крім тих, що необхідні виключно для поміщення товарів у митний режим.

Якщо цим Кодексом та іншими законами України передбачено надання таких документів (відомостей) митним органам державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис, через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної

торгівлі", митним органам забороняється вимагати надання таких документів (відомостей) декларантом, уповноваженою ним особою, перевізником чи іншою заінтересованою особою.

{Частину другу статті 335 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Разом з митною декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та, у випадках, встановлених цим Кодексом, декларація митної вартості. У встановленому цим Кодексом порядку в митній декларації декларантом або уповноваженою ним особою зазначаються відомості про:

1) документи, що підтверджують повноваження особи, яка подає митну декларацію;

2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

3) транспортні (перевізні) документи;

4) комерційні документи, наявні у особи, яка подає декларацію;

5) у разі необхідності - документи, що підтверджують дотримання заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

6) документи, що підтверджують дотримання обмежень, які виникають у зв’язку із застосуванням захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів (за наявності таких обмежень);

7) у випадках, передбачених цим Кодексом, - документи, що підтверджують країну походження товару;

8) у разі необхідності - документи, що підтверджують сплату та/або забезпечення сплати митних платежів;

9) у разі необхідності - документи, що підтверджують право на пільги із сплати митних платежів, на застосування повного чи часткового звільнення від сплати митних платежів відповідно до обраного митного режиму;

10) у разі необхідності - документи, що підтверджують зміну термінів сплати митних платежів;

11) у разі необхідності - документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів та обраний метод її визначення відповідно до статті 53 цього Кодексу.

У спрощеній митній декларації, яка використовується для декларування та митного оформлення товарів, декларантом яких є підприємство, яке отримало авторизацію на застосування спрощення "процедура спрощеного декларування", зазначаються відомості лише згідно з такими пунктами цієї частини:

{Частину третю статті 335 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

пунктами 1-7;

{Частину третю статті 335 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

пунктом 8 (тільки щодо документів, що підтверджують забезпечення сплати митних платежів).

{Частину третю статті 335 доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України митному органу надаються такі документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій:

1) для ввезення товарів на митну територію України:

а) заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів на митну територію України (попереднє повідомлення або попередня митна декларація);

б) відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів, які планується ввезти на митну територію України;

в) вид транспорту, яким планується здійснити ввезення товарів на митну територію України;

г) назва пункту пропуску через державний кордон України (митного органу), через який планується ввезення товарів;

ґ) відомості про документи, що підтверджують дотримання встановлених відповідно до закону заборон та/або обмежень щодо пропуску товарів через митний кордон України;

2) для вивезення товарів з митної території України - митна декларація на товари або супровідні документи на товари у випадках, встановлених цим Кодексом, які подаються митному органу для митного контролю.

Стаття 336. Форми митного контролю

1. Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

1) перевірки документів та відомостей, які відповідно до статті 335 цього Кодексу надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари,

транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на митні органи;

6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу;

9) пост-митний контроль.

{Частину першу статті 336 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 337. Перевірка документів та відомостей, які подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України

1. Перевірка документів та відомостей, які відповідно до статті 335 цього Кодексу подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється візуально, із застосуванням інформаційних технологій (шляхом проведення формато-логічного контролю, контролю співставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи, передбачені цим Кодексом.

2. Формато-логічний контроль - це автоматизована перевірка правильності заповнення даних митних декларацій та повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність та законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю нарахованих митних платежів, контролю правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. Контроль співставлення - це автоматизоване порівняння даних, які містяться в митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними, які містяться в електронних копіях митних декларацій та інших документах, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов’язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються.

4. Контроль із застосуванням системи управління ризиками - це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань митної справи.

Стаття 337[1]. Пост-митний контроль

1. Для цілей пост-митного контролю митні органи мають право перевіряти точність і повноту інформації, що міститься у митній декларації, загальній декларації прибуття, та наявність, точність і правильність документів, на підставі яких здійснено випуск товарів, у тому числі достовірність інформації, викладеної в заяві декларанта або уповноваженої ним особи до митної декларації, про те, що задекларовані товари за своєю характеристикою та фізико-хімічними властивостями не належать до культурних цінностей, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, заборонених до ввезення та застосування на території України, товарів військового призначення або товарів подвійного використання, небезпечних відходів, агрохімікатів та пестицидів, що підлягають державній реєстрації, об’єктів, торгівля якими підпадає під регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, генетично модифікованими організмами або продукцією, виробленою із застосуванням генетично модифікованих організмів, не містять озоноруйнівних речовин.

{Абзац перший частини першої статті 337[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

Пост-митний контроль здійснюється за результатами застосування системи управління ризиками та може бути ініційований під час митного оформлення або протягом 30 календарних днів з дня випуску товарів.

Пост-митний контроль здійснюється виключно тим митним органом, що здійснював митне оформлення товарів.

Митний орган надсилає декларанту в електронній формі повідомлення з переліком документів, які необхідно надати для здійснення пост-митного контролю.

Декларант зобов’язаний надати документи, зазначені у повідомленні митному органу для здійснення пост-митного контролю, протягом 15 календарних днів з дати отримання такого повідомлення, у вигляді оригіналів або засвідчених в установленому порядку копій на паперовому носії або електронних (сканованих) копій, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів таких документів.

{Абзац п'ятий частини першої статті 337[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Пост-митний контроль здійснюється у приміщенні митного органу.

Відомості про перелік документів, зазначених у повідомленні декларанту для здійснення пост-митного контролю, та про результати його здійснення вносяться до єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів.

Про результати пост-митного контролю митний орган повідомляє декларанта в письмовій або електронній формі.

Результати пост-митного контролю підприємства враховуються системою управління ризиками, що застосовується митними органами, та під час планування і проведення документальних перевірок.

Після завершення проведення пост-митного контролю митний орган повертає оригінали документів декларанту (у разі їх надання).

{Кодекс доповнено статтею 337[1] *згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}*

Стаття 338. Огляд та переогляд товарів, транспортних засобів

1. Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред’явлених митному органу (у тому числі для перерахунку та зважування), проводиться в можливо короткий строк після прийняття рішення про його проведення.

2. За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути ідентифікаційним - без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу, частковим - з розкриттям до 20 відсотків пакувальних місць і вибірковим обстеженням транспортного засобу та повним - з розкриттям до 100 відсотків пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

3. За письмовим рішенням керівника митного органу або його заступника огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може також проводитися, якщо:

{Абзац перший частини третьої статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

1) митна декларація не подана декларантом протягом строку, встановленого статтею 263 цього Кодексу, за наявності достатніх підстав вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм цього Кодексу та інших законів з питань митної справи;

2) товари виявлено (знайдено) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий;

3) декларантом не виконуються обов’язки, встановлені статтею 266 цього Кодексу.

4. Переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на зазначені товари, транспортні засоби, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати, пов’язані з проведенням такого переогляду, несе власник зазначених товарів, транспортних засобів або уповноважена ним особа.

5. Крім випадків, зазначених у частинах другій - четвертій цієї статті, огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення може проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Отримана від правоохоронних органів офіційна інформація опрацьовується митними органами самостійно із застосуванням системи управління

ризиками. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України. З метою проведення огляду (переогляду) товарів посадові особи митних органів самостійно вживають заходів, передбачених цим Кодексом, на всій митній території України, включаючи зупинення транспортних засобів для проведення їх огляду (переогляду) в межах контрольованого прикордонного району та прикордонної смуги. Такий огляд (переогляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо в результаті проведення огляду (переогляду) виявлено факт незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов’язані з проведенням огляду (переогляду), відшкодовуються власником зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою.

{Частина п’ята статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

6. Огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності - за умови залучення не менше ніж двох понятих. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (переогляду). Працівники митних органів не можуть бути понятими.

7. Порядок проведення огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

8. За результатами митного огляду (переогляду) складається акт огляду (переогляду) у двох примірниках, в якому зазначаються відомості про:

1) посадових осіб митного органу, які здійснювали огляд (переогляд), та осіб, які були присутні під час його проведення;

2) підстави проведення огляду (переогляду) за відсутності особи, яка переміщує товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем;

3) обсяг здійснення огляду (переогляду) та результати його проведення;

4) інші відомості, що стосуються товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд (переогляд) яких проводився.

9. Акт огляду (переогляду) засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка проводила огляд (переогляд).

10. Один примірник акта передається (надсилається) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем.

11. Форма акта огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 339. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу

1. Якщо є підстави вважати, що в ручній поклажі або багажі громадянина переміщуються через митний кордон України, у тому числі транзитом, товари, які підлягають обліку і заходам офіційного контролю, чи товари, при митному оформленні яких справляються митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено, митний орган має право провести огляд, а в разі необхідності - і переогляд ручної поклажі та багажу з їх розпакуванням.

{Частина перша статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

2. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи уповноваженої ним особи.

3. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи здійснюються:

1) якщо є підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров’я людей, тварин та рослин, а також довкілля;

2) якщо громадянин або уповноважена ним особа не з’явилися протягом одного місяця з дня надходження до митниці призначення несупроводжуваного багажу;

3) у разі залишення на території України ручної поклажі, багажу з порушенням зобов’язання про їх транзит через територію України.

4. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються в присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

5. Про здійснення огляду та переогляду складається акт, форму якого встановлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

6. Один примірник акта огляду (переогляду) передається громадянину або уповноваженій ним особі або представнику підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Стаття 340. Особистий огляд

1. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або його заступника, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

{Частина перша статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

2. Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред’явити громадянину письмове рішення керівника митного органу або його заступника, ознайомити

громадянина з його правами та обов’язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно видати приховані та/або не задекларовані товари.

{Частина друга статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Факт ознайомлення громадянина з рішенням про проведення особистого огляду засвідчується посадовою особою митного органу відповідним написом на рішенні про проведення такого огляду. У разі відмови громадянина від добровільної видачі прихованих та/або не задекларованих товарів на рішенні про проведення особистого огляду робиться відповідний запис, завірений підписом посадової особи митного органу, яка пред’являла зазначене рішення громадянинові.

4. Громадянин, стосовно якого здійснюється особистий огляд, має право:

1) до початку проведення особистого огляду ознайомитися з рішенням про проведення особистого огляду та порядком його проведення;

2) ознайомитися із своїми правами та обов’язками під час проведення особистого огляду;

3) надавати пояснення та заявляти клопотання;

4) добровільно видати товари, що переміщуються ним через митний кордон України з порушенням вимог законодавства з питань митної справи;

5) робити заяви з обов’язковим внесенням їх посадовою особою митного органу, яка проводить особистий огляд, до протоколу проведення такого огляду;

6) користуватися рідною мовою та послугами перекладача;

7) ознайомитися з актом проведення особистого огляду після його складення та зробити заяву, яка підлягає внесенню до акта;

8) оскаржувати рішення, дії митного органу щодо проведення такого огляду.

5. Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, стосовно якого проводиться особистий огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, та працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі в ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає особистому огляду, проводиться виключно медичним працівником.

6. Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

7. Протокол підписується посадовою особою митного органу, яка проводила огляд, громадянином, який пройшов особистий огляд, понятими, які були присутні під час огляду,

а в разі обстеження медичним працівником - і цим працівником. Громадянин, який пройшов особистий огляд, має право зробити заяву з обов’язковим занесенням її до протоколу.

8. Копія протоколу надається громадянинові.

9. Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем’єр-міністр України, Перший віце-прем’єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

{Частина дев'ята статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 641-IX від 02.06.2020}

Стаття 341. Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

1. Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється митним органом з метою проведення їх митного контролю.

2. Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється на підставі митних декларацій на товари та національних реєстраційних документів транспортних засобів.

3. Облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.

{Частину четверту статті 341 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 342. Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств

1. Для забезпечення митного контролю посадовими особами митного органу може проводитися усне опитування громадян та посадових осіб підприємств.

2. Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю - це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

3. У разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Про складення протоколу особа, яка опитується, попереджається перед початком опитування.

Стаття 343. Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи

1. Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю,

чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (крім житла громадян), може здійснюватися посадовими особами митного органу за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов’язки, з метою:

1) перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати митних платежів;

2) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації;

3) перевірки дотримання встановлених цим Кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

2. Огляд проводиться після пред’явлення особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації - отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі, вільної митної зони або уповноваженій ним особі відповідного рішення та службового посвідчення посадової особи митного органу.

3. Огляд повинен здійснюватися не більш як протягом одного дня, якщо інше не встановлено законодавством.

4. За результатами огляду складається акт, один примірник якого вручається відповідно особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації - отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі або уповноваженій ним особі, керівникові чи заступнику керівника органу управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони. Форма такого акта затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 344. Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем

1. Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, - це проведення митними органами дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари, транспортні засоби комерційного призначення вимогам, встановленим цим Кодексом та іншими законами України з питань митної справи.

2. Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, як форма митного контролю здійснюється стосовно:

1) підприємств, які здійснюють види діяльності, зазначені у статті 404 цього Кодексу;

2) підприємств, які застосовують спрощення відповідно до цього Кодексу;

{Пункт 2 частини другої статті 344 в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

3) підприємств, які здійснюють операції з товарами, поміщеними у митний режим, що передбачає ведення обліку таких товарів.

3. За результатами перевірки обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, посадовими особами митного органу складається акт, один примірник якого надається керівнику підприємства, що перевірялося.

Стаття 345. Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів

1. Документальна перевірка - це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних та інших платежів, а також пені, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.

{Частина перша статті 345 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

2. Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених статтею 102 Податкового кодексу України.

3. Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань митної справи щодо:

1) правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

2) обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування, застосування знижених ставок ввізного мита;

{Пункт 2 частини третьої статті 345 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3) правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення;

4) відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або умовам процедури кінцевого використання, та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;

{Пункт 4 частини третьої статті 345 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5) законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

4. Під час проведення документальної перевірки посадові особи митного органу повинні реалізовувати визначені цим Кодексом повноваження виключно в обсязі, необхідному для з’ясування питань перевірки.

5. Відшкодування збитків та/або шкоди, заподіяних посадовими особами митного органу підприємству під час проведення перевірки, здійснюється у порядку, встановленому законом.

6. Результати перевірки оформлюються актом (довідкою) та є підставою для самостійного визначення митним органом суми податкового зобов’язання підприємства щодо сплати митних платежів, застосування заходів, передбачених законами України.

7. У разі виявлення митним органом під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди посадові особи митного органу вживають передбачених законом заходів.

8. У разі скасування, зміни за результатами документальної перевірки рішень щодо класифікації товарів для митних цілей, прийнятих митними органами відповідно до статті 69 цього Кодексу, або рішень про коригування заявленої митної вартості товарів, прийнятих митними органами відповідно до розділу III цього Кодексу, дії, вчинені підприємством на виконання таких рішень, не тягнуть за собою застосування штрафних (фінансових) санкцій, нарахування пені, накладення адміністративних стягнень, крім випадків, якщо зазначені рішення були прийняті на підставі поданих підприємством недостовірних документів, недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначених рішень, що суттєво вплинуло на характер цих рішень.

Стаття 346. Підстави та порядок проведення митними органами документальних виїзних перевірок

1. Документальні виїзні перевірки проводяться за наказом відповідного митного органу з урахуванням обставин і підстав, установлених цим Кодексом.

2. Документальною плановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка передбачена в плані-графіку митного органу та проводиться за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. У разі відсутності на підприємстві належних умов для роботи посадових осіб митного органу перевірка такого підприємства, за згодою його керівника, може проводитися у приміщенні митного органу.

3. Проведення документальних планових виїзних перевірок здійснюється митними органами на підставі квартальних планів, які формуються ними самостійно, виходячи з результатів аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємств із застосуванням системи управління ризиками. Порядок планування митними органами виїзних перевірок визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина третя статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

4. Документальна планова виїзна перевірка одного й того самого підприємства може проводитися не частіше одного разу на 12 місяців.

{Частина четверта статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

5. У разі планування митними та іншими контролюючими органами проведення планової виїзної перевірки одного й того самого підприємства така перевірка проводиться зазначеними органами одночасно. Порядок координації проведення планових виїзних перевірок центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина п’ята статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

6. Право на проведення документальної планової перевірки підприємства надається лише за умови, що керівнику цього підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

7. Документальною позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка підприємства, яка не передбачена планами роботи митного органу і може проводитися за наявності хоча б однієї з таких обставин:

1) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку контролю здійснено перевірку матеріалів документальної перевірки, проведеної митним органом, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з’ясування під час перевірки питань, що повинні бути з’ясовані під час перевірки для винесення об’єктивного висновку щодо дотримання підприємством вимог законодавства з питань митної справи. Проведення такої позапланової документальної виїзної перевірки може ініціюватися центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, тільки за умови, що стосовно посадових осіб митного органу, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування або кримінальне провадження. У такому разі центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, визначає митний орган, що проводитиме таку перевірку;

{Пункт 1 частини сьомої статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

2) виявлено факти або отримано документальну інформацію, які свідчать про порушення підприємством вимог законодавства з питань митної справи, якщо підприємство не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов’язковий письмовий запит митного органу протягом 10 робочих днів з дня отримання такого запиту;

3) підприємством не подано в установлений строк митну декларацію;

4) розпочато процедуру припинення підприємства (крім перетворення), порушено провадження у справі про визнання підприємства банкрутом;

5) підприємством подано в установленому порядку митному органу заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки чи

скасування прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення і зазначаються обставини, які не були досліджені під час перевірки та об'єктивний розгляд яких неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження.

8. Тривалість документальної виїзної перевірки не повинна перевищувати 30 робочих днів. У зазначений строк не включаються:

1) період часу між врученням керівнику підприємства, що перевіряється, або уповноваженій ним особі письмової вимоги про надання документів та відомостей, необхідних для з'ясування питань перевірки, та наданням таких документів та відомостей;

2) час, необхідний для відновлення втрачених, пошкоджених або достроково знищених документів, необхідних для з'ясування питань перевірки, у випадках, передбачених Податковим кодексом України;

3) час, необхідний для відновлення бухгалтерського обліку, у разі виявлення невідповідності показників у документах бухгалтерського обліку та/або фінансової звітності;

4) час, необхідний для складення акта (довідки) про результати перевірки.

9. Строк проведення документальної виїзної перевірки може бути продовжений наказом відповідного митного органу, але не більше ніж на 15 робочих днів. Підставами для продовження строку проведення планової виїзної перевірки є:

1) заява підприємства (у разі необхідності подання ним документів, що стосуються питань перевірки);

2) змінний режим роботи або підсумований облік робочого часу підприємства та/або його господарських об'єктів;

3) випадки, передбачені абзацом третім пункту 44.7 статті 44 Податкового кодексу України;

4) випадки, коли в період проведення документальної виїзної перевірки на письмовий запит посадової особи митного органу, уповноваженої на проведення перевірки, підприємством, яке перевіряється, не надані документи, необхідні для з'ясування питань такої перевірки.

10. Встановлені цією статтею строки, підстави та порядок проведення документальних виїзних перевірок підприємств не поширюються на перевірки, що проводяться за заявою самого підприємства (у тому числі за заявою про надання авторизації), а також на перевірки, що проводяться відповідно до кримінального процесуального закону або у процесі провадження в адміністративній справі про порушення митних правил стосовно посадової особи цього підприємства.

{Частина десята статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022}

11. Документальну виїзну (планову чи позапланову) перевірку підприємства може бути зупинено наказом відповідного митного органу, копія якого не пізніше наступного

робочого дня надсилається підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення або вручається під розписку керівнику підприємства чи уповноваженій ним особі, з подальшим поновленням її проведення на невикористаний строк за наявності хоча б однієї з таких підстав:

1) необхідність відновлення підприємством втрачених документів або обґрунтованої потреби в додатковому часі для надання документів, визначених у запиті посадової особи митного органу;

2) необхідність проведення митної експертизи;

3) необхідність проведення зустрічної звірки;

4) необхідність отримання інформації від інших державних органів України або уповноважених органів іноземних держав.

12. Зупинення документальної виїзної (планової чи позапланової) перевірки перериває перебіг строку проведення перевірки за умови вручення під розписку керівнику підприємства чи уповноваженій ним особі або надіслання підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення копії наказу про зупинення такої перевірки. При цьому перевірка може бути зупинена на загальний строк, що не перевищує 30 робочих днів, а в разі необхідності проведення митної експертизи, отримання інформації від інших державних органів України або уповноважених органів іноземних держав, завершення розгляду судом позовів з питань, пов’язаних з предметом перевірки, відновлення підприємством втрачених документів перевірка може бути зупинена на строк, необхідний для завершення таких процедур.

13. Рішення про зупинення та поновлення документальної перевірки підприємства приймає керівник митного органу або особа, яка виконує його обов’язки, за письмовим поданням посадової особи, яка проводить таку перевірку, або за обґрунтованим зверненням підприємства, що перевіряється.

14. Посадовим особам митного органу, уповноваженим на проведення перевірки, забороняється перебувати на території підприємства в період зупинення перевірки, крім випадків, коли виникає необхідність зняття або заміни митного забезпечення, накладеного відповідно до пункту 14 частини першої статті 347 цього Кодексу.

Стаття 347. Права та обов’язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок

1. Посадовим особам митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки для з’ясування питань, пов’язаних з перевіркою, надається право:

1) здійснювати перевірку грошових, фінансових і бухгалтерських документів, звітів, контрактів, декларацій, калькуляцій, інших документів, які можуть бути пов’язані з операціями із ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони чи вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або території вільної митної зони, у тому числі інформації, необхідної для з’ясування питань перевірки, яка є в розпорядженні підприємства, що перевіряється, в електронному вигляді;

2) отримувати безоплатно від підприємств, що перевіряються, інформацію, пояснення, письмові довідки з питань, що виникають під час проведення перевірки, копії документів, засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженою ним особою та скріплені печаткою (за наявності);

3) проводити огляд виробничих, складських, торговельних та інших приміщень підприємства, що перевіряється, з відображенням результатів такого огляду у відповідному акті;

4) відбирати проби та/або зразки товарів, якщо є така можливість;

5) проводити у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, контрольні аналізи сировини, матеріалів і готової продукції, контрольні запуски у виробництво сировини та матеріалів, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися підприємством, що перевіряється, у виробництві готової продукції, виготовленої із сировини та матеріалів, поміщених у відповідний митний режим, або призначати проведення зазначених дій уповноваженими експертами; призначати проведення уповноваженими експертами контрольних обмірів обсягів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт;

6) проводити зустрічні звірки на підприємствах;

7) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємства, що перевіряється, припинення дій, що перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами митних органів;

8) вимагати від керівників підприємства, що перевіряється, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим, бути присутніми при її проведенні, а в разі відмови від проведення такої інвентаризації - звертатися до суду в установленому законом порядку з вимогою зобов’язати підприємство, що перевіряється, до проведення зазначеної інвентаризації;

9) у разі недопущення посадових осіб митних органів до проведення огляду територій та виробничих, складських, торговельних чи інших приміщень, здійснення контрольних аналізів, визначених у цій статті, звертатися до суду із поданням про зупинення видаткових операцій підприємства на рахунках такого підприємства шляхом накладення арешту на кошти та інші цінності такого підприємства, що знаходяться у банку (крім операцій з видачі заробітної плати, сплати митних платежів та інших податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, а також визначених контролюючим органом грошових зобов’язань підприємства);

10) складати протоколи про порушення митних правил у порядку, визначеному цим Кодексом;

11) визначати суми податкових зобов’язань підприємства в порядку, визначеному цим Кодексом;

12) отримувати від страхових компаній та банківських установ інформацію в порядку та обсязі, визначених законом;

13) користуватися у службових справах засобами зв’язку, які належать підприємствам, що перевіряються, з дозволу посадових осіб цих підприємств;

14) накладати на час з’ясування питань, які підлягають перевірці, митне забезпечення на комп’ютери, сейфи (шафи), архіви та інші місця, де зберігаються документи, у тому числі в електронній формі, необхідні для проведення перевірки, а також на складські, виробничі, торговельні приміщення, якщо існує вірогідність несанкціонованого вилучення, знищення, підміни, зміни стану або якісних характеристик товарів, які знаходяться в цих приміщеннях, що може мати вплив на прийняття рішення за результатами перевірки;

15) інші права, передбачені цим Кодексом та законами України.

2. Посадові особи митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки підприємства зобов’язані:

1) проводити перевірку відповідно до її програми, що затверджується наказом відповідного митного органу про призначення перевірки;

2) поважати права та законні інтереси працівників підприємства, що перевіряється, не допускати заподіяння підприємству шкоди неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю;

3) не порушувати нормального режиму роботи підприємства, що перевіряється;

4) використовувати будь-яку інформацію, отриману під час проведення перевірки, виключно у митних цілях;

5) не розголошувати інформацію, яка була отримана під час проведення перевірки і становить державну, банківську або комерційну таємницю, що охороняється законом;

6) надавати на вимогу посадових осіб підприємства, що перевіряється, необхідну інформацію щодо положень законодавства, які стосуються питань перевірки;

7) забезпечувати збереження документів, отриманих та складених у ході перевірки, не розголошувати їх зміст без згоди підприємства, що перевіряється, крім випадків, передбачених цим Кодексом;

8) інформувати посадових осіб підприємства, що перевіряється, про їхні права та обов’язки під час проведення митного контролю після випуску товарів, про призначення та проведення експертизи (дослідження), взяття проб та зразків;

9) видавати керівнику підприємства, що перевіряється, або особі, яка виконує його обов’язки, примірник акта або довідки, складених за результатами перевірки;

10) виконувати інші обов’язки, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 348. Проведення зустрічних звірок

1. Посадові особи митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок підприємств з метою з’ясування питань перевірки мають право проводити зустрічні звірки.

2. Підставою для проведення зустрічної звірки є потреба у перевірці відомостей, отриманих від особи, безпосередньо або опосередковано залученої до операцій з товарами, переміщеними через митний кордон України, у тому числі ввезеними на територію вільної митної зони або вивезеними з цієї території, чи від будь-якої іншої особи, яка може володіти документами та даними, необхідними для прийняття рішення за результатами перевірки, якщо така особа не надасть пояснень та необхідних документальних підтверджень на письмовий запит митного органу протягом трьох робочих днів з дати отримання запиту.

3. Під час зустрічної звірки перевіряються дотримання вимог законодавства при здійсненні зовнішньоторговельних операцій, інформація, яка міститься у митній декларації, декларації митної вартості, а також вид та обсяг операцій з товарами і здійснених розрахунків за них для з'ясування їх реальності та достовірності.

4. Результати зустрічної звірки можуть бути використані виключно для підтвердження або спростування інформації, що міститься у митній декларації, декларації митної вартості, а також доданих до них комерційних та інших документах.

5. Зустрічні звірки не є перевірками і проводяться в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

6. За результатами зустрічної звірки складається довідка, яка у десятиденний строк після завершення звірки надається для підписання керівнику підприємства, на якому проводилася звірка.

Стаття 349. Умови допуску посадових осіб митних органів до проведення документальних (планових чи позапланових) виїзних перевірок та зустрічних звірок

1. Посадові особи митного органу мають право приступити до проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки декларанта чи зустрічної звірки на підприємстві за наявності підстав для їх проведення, визначених цим Кодексом, та за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку посвідчення на право проведення перевірки, в якому зазначаються дата його видачі, назва митного органу, мета проведення перевірки, вид (планова чи позапланова) та підстави її проведення, дати початку та закінчення перевірки, посади, спеціальні звання та прізвища посадових осіб митного органу, які проводитимуть перевірку, пред'явлення службових посвідчень зазначених осіб, а також надання копії наказу митного органу про проведення перевірки.

{Частина перша статті 349 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

2. Посвідчення на право проведення перевірки є дійсним за умови наявності підпису керівника митного органу, скріпленого печаткою митного органу.

3. Ненадання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі копії наказу митного органу про проведення перевірки, непред'явлення службових посвідчень посадових осіб митного органу, які проводитимуть перевірку, та посвідчення на право проведення перевірки або їх надання (пред'явлення) з порушенням вимог, установлених частинами першою і другою цієї статті, є підставою для недопуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки.

{Частина третя статті 349 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

4. Недопущення посадових осіб митного органу до проведення перевірки з інших підстав, ніж ті, що визначені у частині третій цієї статті, не дозволяється.

5. При пред’явленні посвідчення на право проведення перевірки керівник підприємства або уповноважена ним особа розписується у посвідченні із зазначенням свого прізвища, ім’я, по батькові, посади, дати і часу ознайомлення.

6. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи розписатися в посвідченні на право проведення перевірки посадовими особами митного органу складається акт, який засвідчує факт відмови. Акт про відмову від підпису в посвідченні на право проведення перевірки є підставою для початку проведення такої перевірки.

7. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи у допуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки складається акт.

Стаття 350. Права та обов’язки посадових осіб підприємства, що перевіряється, під час проведення документальних перевірок

1. Посадові особи підприємства, що перевіряється, мають право:

1) вимагати від посадових осіб митного органу повідомлення підстав для проведення перевірки, пред’явлення посвідчення на право проведення перевірки, службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку, а також надання копії наказу митного органу про проведення перевірки;

{Пункт перший частини першої статті 350 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

2) надавати посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, письмові заяви, зауваження, пояснення з питань, що стосуються перевірки;

3) запитувати у посадових осіб митного органу та отримувати від них інформацію щодо положень законодавства, що стосуються питань перевірки;

4) надавати посадовим особам митного органу всі наявні у їх розпорядженні документи та відомості, що підтверджують процедури декларування та митного оформлення товарів до відповідного митного режиму, а також дотримання вимог законодавства з питань митної справи;

5) вимагати від посадових осіб митного органу перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь підприємства;

6) звертатися до митного органу, посадові особи якого проводять перевірку, з клопотанням про продовження строку подання документів, строку проведення перевірки;

7) подавати письмові зауваження або заперечення до акта перевірки у разі незгоди з викладеними в ньому фактами та обставинами, вимагати розгляду цих зауважень або заперечень посадовими особами митного органу по суті та долучати їх до акта, що складається за результатами перевірки;

8) отримувати у посадових осіб митного органу після закінчення перевірки примірник акта (довідки), що складається за результатами перевірки;

9) оскаржувати рішення, прийняте митним органом за результатами перевірки;

10) складати розрахунок збитків та/або шкоди, заподіяних підприємству у зв’язку з проведенням документальної перевірки, та вимагати в установленому законом порядку відшкодування таких збитків та/або шкоди, а також долучати зазначений розрахунок до акта, що складається за результатами перевірки, як його невід’ємний додаток;

11) користуватися іншими правами, що передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

2. Посадові особи підприємства, що перевіряється, зобов’язані:

1) не перешкоджати законній діяльності посадових осіб митного органу під час проведення перевірки та виконувати законні вимоги зазначених осіб, у тому числі отримані в письмовій формі, які стосуються надання до перевірки документів, їх копій, інформації, у тому числі, за наявності - в електронній формі, проведення інвентаризацій, оглядів та реалізації інших прав посадових осіб митних органів, передбачених цим Кодексом та Податковим кодексом України;

2) забезпечувати у робочий час безперешкодний доступ посадових осіб митного органу, які здійснюють перевірку, на об’єкти підприємства, що перевіряється, та забезпечувати умови для виконання ними своїх обов’язків;

3) забезпечувати у разі необхідності посадових осіб митного органу робочим місцем на підприємстві, що перевіряється, комп’ютерною та іншою оргтехнікою (за наявності);

4) робити запис про ознайомлення на посвідченні про проведення перевірки;

5) визначати осіб, відповідальних за надання інформації посадовим особам митного органу, які здійснюють перевірку, не пізніше двох робочих днів з дня початку перевірки;

6) забезпечувати збереження документів, необхідних для з’ясування питань перевірки, протягом строків, передбачених пунктом 44.3 статті 44 Податкового кодексу України, та їх відновлення у разі втрати чи передчасного знищення;

7) виконувати інші обов’язки, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 351. Документальні невиїзні перевірки

1. Предметом документальних невиїзних перевірок є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України підприємствами, а також при переміщенні товарів через митний кордон України громадянами з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств.

2. Документальна невиїзна перевірка проводиться у разі:

1) виявлення ознак, що свідчать про можливе порушення законодавства України з питань митної справи, за результатами аналізу електронних копій митних декларацій, інформації, що стосується товарів, митне оформлення яких завершено, отриманої від

суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та виробників таких товарів, з висновків акредитованих відповідно до законодавства експертів;

2) надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтвердженої інформації про непідтвердження автентичності поданих митному органу документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено, недостовірність відомостей, що в них містяться, а також запитів стосовно надання інформації про зовнішньоекономічні операції, які здійснювалися за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності - резидентів України.

3. Документальна невиїзна перевірка проводиться на підставі наказу митного органу.

4. Документальна невиїзна перевірка проводиться посадовими особами митного органу в приміщенні цього органу за умови направлення керівнику відповідного підприємства або відповідному громадянину рекомендованим листом з повідомленням про вручення або особистого вручення зазначеним особам чи уповноваженим ними представникам під розписку письмового повідомлення про дату початку та місце проведення перевірки.

5. Присутність уповноважених посадових осіб підприємства або громадянина, що перевіряється, під час проведення невиїзної документальної перевірки не обов'язкова.

6. Тривалість проведення перевірки визначається у відповідному наказі митного органу та не може перевищувати строки, встановлені частиною восьмою статті 346 цього Кодексу для проведення документальних виїзних перевірок. Продовження строку проведення перевірки можливе на строк та з підстав, визначених частиною дев'ятою статті 346 цього Кодексу.

7. Про продовження строків проведення перевірки митний орган інформує підприємство (громадянина) в порядку, визначеному частиною четвертою цієї статті.

8. Посадові особи митного органу під час проведення перевірки не мають права:

1) перевіряти дані, які не є предметом перевірки;

2) вимагати від підприємства, що перевіряється, надання документів або інформації, що не стосуються предмета перевірки;

3) розголошувати відомості про підприємство, що перевіряється, які становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання такими особами службових обов'язків.

9. Оформлення результатів невиїзної документальної перевірки здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом.

Стаття 352. Матеріали, які можуть бути використані для підготовки висновків за результатами перевірок

1. Посадовими особами митних органів під час проведення перевірок можуть бути використані:

1) документи, визначені цим Кодексом;

2) податкова інформація;

3) експертні висновки;

4) судові рішення;

5) отримані від уповноважених органів іноземних держав документально підтверджені відомості щодо вартісних, кількісних або якісних характеристик, країни походження, складу та інших характеристик, які мають значення для оподаткування товарів, їх ввезення (пересилання) на митну територію України або на територію вільної митної зони чи вивезення (пересилання) за межі митної території України або території вільної митної зони, які відрізняються від задекларованих під час митного оформлення;

6) інші матеріали, отримані в порядку та спосіб, передбачені цим Кодексом або іншими законами України.

Стаття 353. Надання документів посадовими особами підприємства, що перевіряється

1. Забороняється витребування документів від посадових осіб підприємства будь-якими посадовими особами митного органу у випадках, не передбачених цим Кодексом.

2. Підприємство, що перевіряється, зобов’язане не пізніше першого робочого дня, наступного за днем початку документальної перевірки, надати у повному обсязі посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, всі документи, у тому числі в електронній формі, що належать до предмета перевірки або пов’язані з ним, можуть мати відношення до переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі до ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

3. Документи, що містять комерційну таємницю або є конфіденційними, передаються посадовій особі митного органу окремо від інших документів. Передача таких документів для їх огляду, вивчення та їх повернення оформлюються актами довільної форми, які підписує посадова особа митного органу та уповноважена посадова особа підприємства, що перевіряється. Забороняється вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.

{Частина третя статті 353 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

4. Під час проведення перевірки посадові особи митного органу, які проводять перевірку, для отримання документів (їх копій), пояснень, довідок подають керівнику підприємства або уповноваженій ним особі письмові запити під особистий підпис на другому примірнику таких запитів із зазначенням переліку документів (їх копій), пояснень, довідок, необхідних для перевірки, та строку їх надання. Такі запити можуть бути подані не пізніше ніж за п’ять робочих днів до закінчення строку перевірки (у тому числі продовженого).

5. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи надати зазначені у запиті матеріали посадовій особі митного органу, уповноваженій на проведення перевірки, така особа складає акт у довільній формі, що засвідчує факт відмови, із зазначенням посади, прізвища, імені, по батькові керівника підприємства або уповноваженої ним особи та переліку документів, які йому запропоновано подати, а також причин такої відмови стосовно кожного документа. Зазначений акт підписується

посадовою особою митного органу та керівником підприємства або уповноваженою ним особою. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від підписання зазначеного акта в ньому робиться відповідний запис.

6. Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право звернутися до керівника митного органу, яким призначено перевірку, з письмовою заявою щодо продовження строку надання документів (їх копій), зазначених у письмовому запиті посадової особи митного органу, але не більше ніж на 15 робочих днів.

7. За наявності об'єктивних обставин керівник підприємства або уповноважена ним особа має право подавати таку заяву стосовно кожного письмового запиту посадової особи митного органу.

8. Керівник митного органу або його заступник протягом двох робочих днів від дати отримання заяви підприємства щодо продовження строку надання документів (їх копій) зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення за результатами її розгляду.

{Частина восьма статті 353 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

9. У разі прийняття рішення про продовження строку надання відповідних документів (їх копій) підприємству надсилається відповідь.

10. Посадова особа митного органу, уповноважена на проведення перевірки, у випадках, передбачених цим Кодексом, має право отримувати від підприємства копії документів, що стосуються предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженої ним особи та скріплені печаткою (за наявності). Отримання копій документів оформляється описом. Копія опису, складеного посадовими особами митного органу, вручається під особистий підпис керівнику підприємства, що перевіряється, або уповноваженій ним особі. Якщо керівник підприємства або уповноважений ним представник відмовляється від підпису про отримання копії опису, то посадові особи митного органу, які отримують копії, роблять в описі відмітку про відмову від підпису.

11. Якщо до початку або під час проведення перевірки оригінали первинних документів, облікових та інших регістрів, фінансової та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати митних платежів, а також з інших питань, що стосуються митної справи, були вилучені правоохоронними та іншими органами, ці органи зобов'язані надати для проведення перевірки митному органу копії зазначених документів. Такі копії повинні бути надані протягом трьох робочих днів з дня отримання письмового запиту митного органу та засвідчені печаткою і підписами посадових осіб правоохоронних та інших органів, якими здійснено вилучення оригіналів документів.

Стаття 354. Оформлення результатів перевірок

1. Результати перевірок оформлюються у формі акта або довідки, які підписуються посадовими особами митного органу та керівником підприємства, що перевірялося, або уповноваженою ним особою. У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо такі порушення відсутні, складається довідка. За результатами зустрічної звірки складається довідка.

2. Акт (довідка) про результати перевірки складається у двох примірниках, підписується посадовими особами митного органу, які проводили перевірку, та реєструється в митному органі протягом 10 робочих днів з дня, що настає за днем закінчення встановленого для проведення перевірки строку. Такий акт (довідка) після реєстрації в митному органі протягом трьох робочих днів вручається для підписання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі чи надсилається підприємству в порядку, встановленому Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень.

3. Строк складення акта (довідки) про результати перевірки не зараховується до строку проведення перевірки, встановленого цим Кодексом.

4. Керівник підприємства, що перевірялося, або уповноважена ним особа протягом п’яти робочих днів з дня, що настає за днем отримання акта (довідки), зобов’язані повернути митному органу підписаний примірник акта (довідки). Другий примірник акта (довідки) залишається на підприємстві.

5. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від підписання акта або довідки про результати документальної перевірки посадовими особами митного органу складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови. Один примірник акта або довідки у день їх складення вручається або надсилається керівникові підприємства, що перевірялося.

6. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від отримання примірника акта або довідки про результати перевірки чи неможливості його вручення та підписання у зв’язку з відсутністю підприємства за місцезнаходженням такий акт або довідка надсилається зазначеному підприємству в порядку, визначеному Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень. У таких випадках митним органом складається відповідний акт.

7. Відмова керівника підприємства, що перевірялося, або уповноваженої ним особи від підписання акта про результати перевірки або від отримання його примірника не звільняє підприємство від обов’язку сплатити суми коштів відповідно до грошових зобов’язань, визначених митним органом за результатами перевірки.

8. У разі незгоди керівника підприємства або уповноваженої ним особи з висновками перевірки чи фактами та даними, викладеними в акті або довідці про результати перевірки, вони зобов’язані підписати акт або довідку з запереченнями, які вони мають право подати протягом п’яти робочих днів з дня отримання акта або довідки. Такі заперечення є невід’ємною частиною акта або довідки про результати перевірки. Заперечення розглядаються митним органом протягом п’яти робочих днів, що настають за днем їх отримання (днем завершення перевірки, проведеної у зв’язку з необхідністю з’ясування обставин, що не були досліджені під час перевірки та зазначені у зауваженнях). За результатами розгляду підприємству надсилається відповідь у порядку, визначеному Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень. Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право брати участь у розгляді заперечень. Про своє бажання взяти участь у розгляді заперечень ці особи зазначають у запереченнях.

9. Якщо керівник підприємства або уповноважена ним особа виявили бажання взяти участь у розгляді заперечень до акта або довідки про результати перевірки, митний орган зобов'язаний повідомити зазначених осіб про місце і час проведення такого розгляду. Таке повідомлення надсилається керівнику підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше наступного робочого дня з дня отримання заперечень, але не пізніше ніж за два робочих дні до дня їх розгляду.

10. Участь керівника митного органу або його заступника у розгляді заперечень підприємства до акта або довідки про результати перевірки є обов'язковою.

{Частина десята статті 354 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

11. Рішення про визначення грошових зобов'язань підприємства, що перевірялося, приймається керівником митного органу або його заступником з урахуванням результатів розгляду заперечень підприємства (у разі їх наявності). Керівник підприємства або уповноважена ним особа можуть бути присутні під час прийняття такого рішення.

{Частина одинадцята статті 354 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

12. Податкове повідомлення-рішення приймається керівником митного органу або його заступником з урахуванням розгляду заперечень до акта (у разі їх наявності) протягом десяти робочих днів з дня, наступного за днем вручення або надіслання підприємству акта про результати перевірки у порядку, передбаченому Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень, а за наявності заперечень підприємства до акта про результати перевірки - приймається з урахуванням висновку за результатами розгляду заперечень до акта про результати перевірки протягом трьох робочих днів, наступних за днем розгляду заперечень і надання (надсилання) письмової відповіді підприємству.

{Частина дванадцята статті 354 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

13. У разі якщо грошове зобов'язання розраховується митним органом за результатами перевірки, призначеної відповідно до кримінального процесуального закону, податкове повідомлення-рішення за результатами такої перевірки не виноситься до дня набрання законної сили відповідним вироком суду. Матеріали перевірки разом з висновками митного органу передаються правоохоронному органу, що призначив перевірку, для використання матеріалів відповідно до вимог кримінального процесуального закону. Статус матеріалів перевірки та висновків митного органу визначається кримінальним процесуальним законом.

{Частина тринадцята статті 354 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

14. В акті перевірки зазначаються факти заниження і факти завищення податкових зобов'язань підприємства. Рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості та країни походження, підстав для звільнення від оподаткування окремими документами не оформляються, а зазначаються в акті про результати перевірки.

15. Доводи стосовно незгоди з рішеннями митного органу щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості та країни походження, підстав для звільнення від оподаткування викладаються підприємством під час апеляційного оскарження податкових повідомлень-рішень про визначення суми грошового зобов’язання, винесених за результатами документальної перевірки, у порядку, передбаченому статтею 56 Податкового кодексу України.

16. Положення цієї статті поширюються також на громадян, щодо яких проводилася документальна невиїзна перевірка відповідно до статті 351 цього Кодексу.

Стаття 355. Обов’язок щодо зберігання документів

1. Підприємства зобов’язані забезпечувати збереження митних декларацій, документів, передбачених статтею 335 цього Кодексу, фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, необхідних для проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, протягом строків, передбачених пунктами 44.3 та 44.4 статті 44 Податкового кодексу України, та їх відновлення у строки і в порядку, визначені пунктом 44.5 зазначеної статті, у разі їх втрати чи передчасного знищення. У разі невиконання цього обов’язку до підприємств застосовуються норми статті 121 Податкового кодексу України.

2. Положення частини першої цієї статті не стосуються документів на паперових носіях, що були надані підприємством митному органу для здійснення митних формальностей та не були повернені митним органом після їх виконання, а також документів та відомостей, які згідно з цим Кодексом та іншими законами України повинні надаватися митним органам державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі.

{Статтю 355 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

3. Підприємство зобов’язано забезпечувати збереження митних декларацій, документів, передбачених статтею 335 цього Кодексу, фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, пов’язаних із застосуванням кінцевого використання, за допомогою будь-яких засобів, доступних і прийнятних для митних органів, протягом не менше як 1095 днів з останнього дня року, в якому митним органом прийнято рішення про завершення кінцевого використання товарів.

{Статтю 355 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 50. Митні експертизи

Стаття 356. Взяття проб (зразків) товарів

1. Взяття проб (зразків) товарів здійснюється посадовими особами митного органу в рамках процедур митного контролю та митного оформлення, а також під час прийняття

рішень щодо зобов’язуючої інформації з метою встановлення характеристик, визначальних для:

{Абзац перший частини першої статті 356 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1) класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;

2) перевірки задекларованої митної вартості товарів;

3) встановлення країни походження товарів;

4) встановлення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;

5) встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;

6) встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об’єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

2. Взяття проб (зразків) товарів проводиться уповноваженими посадовими особами митного органу на підставі вмотивованого письмового рішення керівника цього митного органу або його заступника.

{Частина друга статті 356 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. У разі проведення огляду і переогляду ручної поклажі та багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи взяття проб (зразків) повинно здійснюватися у присутності двох понятих.

4. З дозволу митного органу можуть також братися проби (зразки) товарів, що зберігаються на митному складі, складі тимчасового зберігання.

5. При вивезенні товарів з митної території України взяття проб (зразків) товарів може здійснюватися тільки в митному органі відправлення. При цьому проби (зразки) можуть братися до завантаження товарів у транспортний засіб, за умови забезпечення надійної ідентифікації всіх товарів, призначених для завантаження.

6. Взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, посадовими особами інших державних органів, а також декларантами або уповноваженими ними особами здійснюється спільно з посадовими особами відповідного митного органу.

7. Декларанти або уповноважені ними особи мають право бути присутніми під час взяття проб (зразків) товарів посадовими особами митного органу та інших державних органів.

8. Митні органи повинні бути ознайомлені з результатами проведених досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів, взятих іншими державними органами, декларантами або уповноваженими ними особами, не пізніше наступного робочого дня після їх отримання зазначеними органами та особами, а також отримати примірники результатів таких досліджень (аналізів, експертиз).

9. Декларанти або уповноважені ними особи сприяють посадовим особам митних органів під час взяття проб (зразків) товарів і здійснюють вантажні та інші необхідні операції.

10. Окрема митна декларація на проби (зразки) товарів не подається за умови, що відомості про них будуть наведені в митній декларації, яка подається щодо всіх товарів, які переміщуються через митний кордон України.

11. Для великогабаритних і технічно складних товарів (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо) митні органи можуть вимагати від суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності надання тільки техніко-технологічної документації.

12. Достовірною техніко-технологічною документацією вважаються офіційно видані книги, стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови, специфікації, каталоги, креслення і паспортні дані на виріб виробника.

{Частина дванадцята статті 356 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2919-IX від 07.02.2023}

13. Проби (зразки) товарів, крім великогабаритних і технічно складних (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо), беруться в мінімальній кількості у двох примірниках (досліджуваний та контрольний), кожен з яких є достатнім для проведення дослідження.

14. У разі якщо взяття контрольних проб (зразків) товарів з об’єктивних причин не видається можливим (одиничний товар, обмежена кількість, вміст поштового відправлення тощо), проби (зразки) товарів беруться в одному примірнику (досліджуваному).

15. Нормативи взяття проб (зразків) товарів установлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

16. Взяття проб (зразків) здійснюється з обов’язковим додержанням правил техніки безпеки та пожежної безпеки.

17. Про взяття проб (зразків) товарів складається акт за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

18. На кожну взяту пробу (зразок) накладається окреме митне забезпечення.

19. Декларанти або уповноважені ними особи повинні бути ознайомлені з результатами проведеного дослідження (аналізу, експертизи) проб та зразків товарів і отримати від митного органу, яким призначено таке дослідження (аналіз, експертизу), примірники цих результатів не пізніше наступного робочого дня після проведення дослідження (аналізу, експертизи) спеціалізованим органом з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його відокремленим підрозділом або після отримання митним органом примірників результатів такого дослідження (аналізу, експертизи) від інших державних органів. Ненадання примірників результатів досліджень у зазначений термін є порушенням службових обов’язків посадовими особами митного органу.

{Частина дев’ятнадцята статті 356 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

20. Митні органи не відшкодовують витрат, здійснених декларантом або уповноваженою ним особою внаслідок взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати на проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів, здійснені митними органами, не відшкодовуються декларантом або уповноваженою ним особою, крім випадків, коли таке дослідження (аналіз, експертиза) проводиться з ініціативи зазначених осіб або для прийняття митним органом рішень щодо зобов'язуючої інформації.

{Частина двадцята статті 356 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частину двадцять першу статті 356 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

22. З метою встановлення характеристик товару, необхідних для його митного оформлення, митні органи можуть письмово, у тому числі з використанням засобів інформаційних технологій, затребувати з підприємств-виробників, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян наявну у них техніко-технологічну документацію про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформацію про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення.

Стаття 357. Операції із взятими пробами (зразками) товарів

1. Взяті проби (зразки) товарів під митним забезпеченням разом з актом про їх взяття у строк, що не перевищує трьох календарних днів після їх взяття, надсилаються поштою або доставляються посадовою особою митного органу до спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи до його відокремленого підрозділу або до іншої експертної установи (організації) для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи). Проби (зразки) товарів, що швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, доставляються для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) не пізніше наступного дня після їх взяття.

{Частина перша статті 357 в редакції Законів № 405-VII від 04.07.2013, № 141-IX від 02.10.2019}

2. Дослідження (аналізи, експертизи) проводяться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його відокремленого підрозділу або інших експертних установ (організацій), призначених митним органом. Зазначені дослідження (аналізи, експертизи) проводяться з метою забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення і не є судовими експертизами.

{Частина друга статті 357 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

3. Призначення дослідження (аналізу, експертизи) в інших установах (організаціях) допускається лише у разі неможливості проведення дослідження (аналізу, експертизи) спеціалізованим органом з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його відокремленим підрозділом або за заявою декларанта чи уповноваженої ним особи для підтвердження чи спростування результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи).

{Частина третя статті 357 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

4. Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) проводиться протягом 10 днів після їх надходження до спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його відокремленого підрозділу або іншої експертної установи (організації). У разі потреби цей строк може бути продовжено за рішенням керівника спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, керівника митного органу або його заступника за місцем розташування відокремленого підрозділу зазначеного спеціалізованого органу або керівника відповідної експертної установи (організації), але не більше ніж на 20 днів.

{Частина четверта статті 357 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

5. Дослідження (аналізи, експертизи) проб (зразків) товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, проводяться невідкладно.

{Частина п’ята статті 357 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

6. Строк проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) призупиняється у разі наявності клопотання експерта перед митним органом, який призначив дослідження (аналіз, експертизу), про надання йому додаткових матеріалів. Додаткові матеріали повинні бути надані у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такого клопотання. У разі ненадання додаткових матеріалів у зазначений строк керівник спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, керівник митного органу або його заступник за місцем розташування відокремленого підрозділу зазначеного спеціалізованого органу або керівник відповідної експертної установи (організації) приймає рішення про проведення часткового дослідження (аналізу, експертизи) або про відмову у проведенні дослідження (аналізу, експертизи).

{Частина шоста статті 357 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 440-IX від 14.01.2020}

7. У разі порушення встановлених цією статтею строків проведення досліджень (аналізів, експертиз) чи у разі неможливості їх проведення митний орган зобов’язаний повідомити про це декларанта або уповноважену ним особу. Збитки, завдані декларанту або уповноваженій ним особі внаслідок порушення встановлених цією статтею строків проведення досліджень (аналізів, експертиз), відшкодовуються митними органами в установленому законом порядку.

8. За результатами проведених досліджень (аналізів, експертиз) експерт готує висновок за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

9. У висновку про результати дослідження (аналізу, експертизи) зазначаються:

{Абзац перший частини дев’ятої статті 357 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

1) місце і дата проведення дослідження (аналізу, експертизи);

2) ким і на підставі якого документа проводилося дослідження (аналіз, експертиза);

3) запитання, поставлені перед експертом;

4) об’єкти дослідження (аналізу, експертизи);

5) матеріали і документи, надані експерту;

6) зміст та результати дослідження (аналізу, експертизи) із зазначенням методів їх проведення;

7) оцінка результатів дослідження (аналізу, експертизи), висновки та їх обґрунтування.

10. Якщо експерт під час проведення дослідження (аналізу, експертизи) виявить істотні обставини, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він може включити їх до висновку.

11. У разі недостатньої ясності та повноти висновку експерта може бути призначено додаткове дослідження (аналіз, експертиза), яке доручається тому самому або іншому експертові.

12. У разі необґрунтованості висновку або виникнення сумнівів у його правильності може бути призначено повторне дослідження (аналіз, експертиза), проведення якого доручається іншому експерту.

13. Додаткові та повторні дослідження (аналізи, експертизи) призначаються на загальних підставах.

14. Контрольні проби (зразки), а також залишки досліджених проб та пошкоджені під час проведення досліджень (аналізів, експертиз) зразки зберігаються у спеціалізованому органі з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику (його відокремленому підрозділі) протягом 60 днів з дня їх надходження. Протягом цього строку декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити рішення митного органу, прийняте на підставі результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи), в установленому цим Кодексом порядку.

{Частина чотирнадцята статті 357 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

15. Проби (зразки) товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, зберігаються протягом строку їх зберігання.

16. Проби (зразки) товарів, у складі яких за результатами їх дослідження (аналізу, експертизи) виявлено наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, сильнодіючі або отруйні речовини, а також проби (зразки) товарів, взяті в одному примірнику, одразу після проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) та надання висновку передаються митному органу, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), за актом, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина шістнадцята статті 357 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

17. Проби (зразки) товарів, у тому числі пошкоджені, і техніко-технологічна документація належать їх власникам. Після закінчення дослідження (аналізу, експертизи) проби (зразки) з урахуванням встановленого частиною чотирнадцятою цієї статті строку зберігання повертаються декларанту або уповноваженій ним особі на їх письмову вимогу з оформленням відповідного акта, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

18. Проби (зразки) товарів, не затребувані власником або уповноваженою ним особою протягом встановленого частиною чотирнадцятою цієї статті строку зберігання, знищуються з оформленням відповідного акта, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. При цьому вартість зазначених проб (зразків) власникові або уповноваженій ним особі не відшкодовується.

19. Техніко-технологічна документація та інші документи з інформацією про характеристики товару, проби (зразки) якого відбиралися для проведення досліджень (аналізів, експертиз), повертаються власнику товарів або уповноваженій ним особі після закінчення митного оформлення цих товарів або після надання митному органу засвідчених в установленому порядку копій зазначених документів, які залишаються у справах митного органу.

20. Оплата проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

21. Порядок відшкодування коштів за проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів для прийняття митним органом рішень щодо зобов’язуючої інформації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Статтю 357 доповнено частиною двадцять першою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 51. Особливі процедури митного контролю

Стаття 358. Звільнення від окремих форм митного контролю

1. Звільнення від окремих форм митного контролю встановлюється цим Кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Незастосування окремих форм митного контролю не означає звільнення від обов’язкового дотримання порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Стаття 359. Звільнення від митного огляду

1. Митному огляду не підлягає ручна поклажа та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем’єр-міністра України, Першого віце-прем’єр-міністра України, Голови та суддів Верховного Суду,

Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними.

{Частина перша статті 359 із змінами, внесеними згідно із Законом № 641-IX від 02.06.2020}

2. Митному огляду не підлягають засоби залізничного та повітряного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації. Підставою для звільнення транспортного засобу від митного огляду є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Стаття 360. Здійснення митного контролю деяких видів товарів у першочерговому порядку

1. У разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, товарів військового призначення, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що переміщуються в рамках угод про виробничу кооперацію, товарів, що переміщуються на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року або на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, митний контроль таких товарів здійснюється першочергово.

{Частина перша статті 360 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

2. Огляд (переогляд) товарів, зазначених у частині першій цієї статті, а також взяття проб та зразків таких товарів здійснюються тільки за виключних обставин.

3. Законами України можуть визначатися інші категорії товарів, митний контроль яких здійснюється у першочерговому порядку.

Глава 52. Система управління ризиками

Стаття 361. Цілі застосування системи управління ризиками

1. Управління ризиками - це робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів. Під ризиком розуміється ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань митної справи.

2. Митні органи застосовують систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю.

3. Цілями застосування системи управління ризиками є:

1) запобігання, прогнозування і виявлення порушень законодавства України з питань митної справи;

2) забезпечення більш ефективного використання наявних у митних органів ресурсів та зосередження їх уваги на окремих згрупованих об’єктах аналізу ризику, щодо яких є потреба у застосуванні окремих форм митного контролю або їх сукупності, а також у підвищенні ефективності митного контролю (областях ризику);

3) забезпечення в межах повноважень митних органів заходів із захисту національної безпеки, життя і здоров’я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів;

4) прискорення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Стаття 362. Аналіз ризику та його об’єкти

1. Аналіз ризику - це систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації і оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань митної справи.

2. До об’єктів аналізу ризику належать:

1) характеристики товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

2) характер зовнішньоекономічної операції;

3) характеристика суб’єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічній операції.

Стаття 363. Діяльність митних органів з оцінки та управління ризиками

1. Діяльність митних органів з оцінки та управління ризиками полягає у виконанні таких завдань:

1) формування інформаційної бази даних системи управління ризиками митних органів;

2) аналіз, виявлення та оцінка ризиків, у тому числі з використанням інформаційних технологій, що включають систематичне:

а) виявлення умов і факторів, що впливають на виникнення ризиків;

б) визначення областей ризику;

в) визначення критеріїв із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об’єкта контролю, що становить ризик (індикаторів ризику);

г) здійснення оцінки імовірності виникнення ризиків та можливої шкоди у разі їх проявлення;

3) розроблення і реалізація практичних заходів з управління ризиками з урахуванням:

а) результатів аналізу та оцінки ризиків;

б) результатів аналізу необхідних ресурсів та очікуваних результатів реалізації запланованих заходів;

4) аналіз результатів та коригування вжитих заходів з управління ризиками, що включає:

а) здійснення контролю за практичною реалізацією заходів;

б) збір, оброблення та аналіз інформації про результати вжитих заходів з метою їх коригування та вдосконалення системи управління ризиками.

2. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

3. Автоматизована система управління ризиками, що застосовується митними органами, є складовою частиною єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів.

Автоматизована система управління ризиками функціонує на центральному рівні та передбачає застосування випадкового відбору.

Автоматизована система управління ризиками забезпечує визначення обсягу та форм митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення незалежно від того, якому митному органу подано митну декларацію (інший документ, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до цього Кодексу), для здійснення митних формальностей.

{Абзац третій частини третьої статті 363 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

У разі якщо посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками прийнято рішення про необхідність проведення певної митної формальності щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, інформація про прийняття такого рішення невідкладно вноситься такою посадовою особою до автоматизованої системи управління ризиками.

{Частина третя статті 363 в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

4. Якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються підприємством через митний кордон України, у 25 і більше відсотках випадків такого переміщення протягом року піддавалися митному контролю внаслідок застосування системи управління ризиками, що спричинило затримку митного оформлення понад 4 робочі години, і при цьому фактів порушення митних правил виявлено не було, це підприємство має право знати причини та підстави застосування до зазначених товарів, транспортних засобів відповідних форм митного контролю.

Розділ XII
ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

Глава 53. Загальні положення щодо пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами

Стаття 364. Питання, що регулюються цим розділом

1. Цей розділ регулює умови та порядок пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов’язаних зі здійсненням підприємницької діяльності.

2. У випадку переміщення громадянами-підприємцями через митний кордон України товарів, пов’язаних зі здійсненням ними підприємницької діяльності, митне оформлення здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами України для підприємств. Положення цього розділу в такому випадку не застосовуються.

3. Положення цього розділу не поширюються на товари, що переміщуються особами, які користуються митними пільгами згідно із розділом XIII цього Кодексу, крім випадків, установлених цим Кодексом.

Стаття 365. Порядок переміщення громадянами товарів через митний кордон України та місця митного оформлення таких товарів

1. Громадяни за умови дотримання вимог цього Кодексу та інших актів законодавства України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України.

2. Громадянам, які в’їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також транспортними засобами особистого користування, дозволяється здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів.

3. Стосовно транзитних пасажирів, які не залишають транзитної зони, митний контроль не проводиться, однак митні органи мають право вживати передбачених цим Кодексом заходів у разі підозри щодо вчинення такими пасажирами порушення митних правил або контрабанди.

4. Митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України.

5. Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які підлягають державній реєстрації), здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України.

6. Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі та вантажних відправленнях, здійснюється в митних органах за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, - у пунктах пропуску через державний кордон України.

7. Митне оформлення товарів, ввезених на митну територію України громадянами, за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що підлягають державній реєстрації, здійснюється у будь-якому митному органі на всій митній території України з пред’явленням їх цьому органу.

При митному оформленні таких товарів подання попередньої митної декларації, доставка та пред’явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов’язковими. При митному оформленні таких товарів у пункті пропуску через державний кордон України попередня митна декларація не подається.

{Частина сьома статті 365 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

8. Переміщення громадянами через митний кордон України трун з тілами (урн з прахом) чи останків померлих здійснюється на підставі письмової заяви цих громадян довільної форми та документів, визначених Законом України "Про поховання та похоронну справу".

9. При здійсненні митних формальностей щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України громадянами, митні органи використовують документи та/або відомості, отримані через єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" або видані на паперових носіях державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення відповідних дозвільних або контрольних функцій стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

{Статтю 365 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 366. Двоканальна система митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України громадянами

1. Двоканальна система - це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

2. Канал, позначений символами зеленого кольору ("зелений коридор"), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню.

3. Канал, позначений символами червоного кольору ("червоний коридор"), призначений для всіх інших громадян.

4. Громадянин самостійно обирає відповідний канал ("зелений коридор" або "червоний коридор") для проходження митного контролю за двоканальною системою.

5. Початок проходження (проїзду транспортними засобами особистого користування) громадянином каналом, позначеним символами зеленого кольору ("зелений коридор"), є декларуванням шляхом вчинення дій цим громадянином про те, що переміщувані ним через

митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території. Таке декларування свідчить про факти, що мають юридичне значення.

{Частина п'ята статті 366 в редакції Закону № 2058-IX від 16.02.2022}

6. Громадяни, які проходять (проїжджають транспортними засобами особистого користування) через "зелений коридор", звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання письмової митної декларації не означає звільнення від обов’язку дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України та від адміністративної відповідальності за порушення митних правил, передбачених цим Кодексом.

{Частина шоста статті 366 в редакції Закону № 2058-IX від 16.02.2022}

Стаття 367. Умови пересилання громадянами товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Громадяни мають право пересилати товари через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях у порядку, встановленому главою 36 цього Кодексу, крім товарів, заборонених до такого пересилання.

2. Обмеження щодо вартості та обсягів товарів, а також перелік товарів, заборонених до пересилання у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 368. Визначення вартості товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, для цілей нарахування митних платежів

1. Для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість цих товарів, зазначена в касових або товарних чеках, ярликах, банківських виписках, електронних повідомленнях з інтернет-магазинів, інших документах, які містять відомості про вартість таких товарів.

У разі переміщення (пересилання) товарів у міжнародних поштових відправленнях для цілей оподаткування додатково може застосовуватися фактурна вартість цих товарів, зазначена у товаросупровідних документах, складених відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу.

{Частина перша статті 368 в редакції Закону № 1999-IX від 25.01.2022}

2. При визначенні фактурної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

3. Особа, яка декларує товари, вправі довести достовірність відомостей, представлених для визначення їх фактурної вартості.

4. У разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів митні органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні

(аналогічні) товари відповідно до вимог цього Кодексу шляхом прийняття письмового рішення за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина четверта статті 368 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

Стаття 369. Переміщення (пересилання) особистих речей громадянами через митний кордон України

1. Особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, підлягають декларуванню шляхом учинення дій, усно або, за бажанням власника чи на вимогу митного органу, письмово, не оподатковуються митними платежами та звільняються від проведення заходів офіційного контролю, а також від подання документів та/або відомостей, що підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України.

{Частина перша статті 369 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 2058-IX від 16.02.2022}

2. У міжнародних поштових та експрес-відправленнях особисті речі переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у порядку та на умовах, встановлених для переміщення (пересилання) товарів.

{Текст статті 369 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

Стаття 370. Перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян

1. Особистими речами вважаються:

1) товари особистої гігієни та індивідуальні косметичні засоби у кількості, що забезпечує потреби однієї особи на період поїздки;

2) одяг, білизна, взуття, що мають суто особистий характер, призначені виключно для власного користування і мають ознаки таких, що були у користуванні;

3) особисті прикраси, у тому числі з дорогоцінних металів та каміння, що мають ознаки таких, що були в користуванні;

4) індивідуальне письмове та канцелярське приладдя;

5) один фотоапарат, одна кіно-, відеокамера разом з обґрунтованою кількістю фото-, відео-, кіноплівок та додаткового приладдя;

6) один переносний проектор та аксесуари до нього разом з обґрунтованою кількістю діапозитивів та/або кіноплівок;

7) бінокль;

8) переносні музичні інструменти у кількості не більше двох штук;

9) один переносний звуковідтворювальний пристрій (у тому числі магнітофон, диктофон, програвач компакт-дисків тощо) з обґрунтованою кількістю плівок, платівок, дисків;

10) один переносний радіоприймач;

11) стільникові (мобільні) телефони у кількості не більше двох штук, пейджери;

12) один переносний телевізор;

13) переносні персональні комп’ютери у кількості не більше двох штук і периферійне обладнання та приладдя до них; флеш-карти у кількості не більше трьох штук;

14) одна переносна друкарська машина;

15) калькулятори, електронні книжки у кількості не більше двох штук;

16) індивідуальні вироби медичного призначення для забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом з ознаками таких, що були в користуванні;

17) звичайні та/або прогулянкові дитячі коляски у кількості, що відповідає кількості дітей, які перетинають кордон разом із громадянином, а у разі відсутності дітей - у кількості не більше однієї штуки;

18) одне крісло колісне для осіб з інвалідністю на кожну особу з інвалідністю, яка перетинає митний кордон України, а в разі відсутності такої особи - у кількості не більше однієї штуки;

{Пункт 18 частини першої статті 370 в редакції Закону № 2464-VIII від 19.06.2018}

19) лікарські засоби, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

20) годинники у кількості не більше двох штук;

21) 0,5 літра туалетної води та/або 100 грамів парфумів;

22) спортивне спорядження - велосипед, вудка рибальська, комплект альпіністського спорядження, комплект спорядження для підводного плавання, комплект лиж, комплект тенісних ракеток, дошка для серфінгу, віндсерфінгу, комплект спорядження для гольфу, інше аналогічне спорядження, призначене для використання однією особою;

23) спеціальне дитяче харчування для дітей, хворих на фенілкетонурію або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, яке не виробляється (не реалізується) в Україні, що переміщується (пересилається) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

24) інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України.

Глава 54. Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України

Стаття 371. Умови вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі митної території України

1. Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро (крім зазначених у частині другій цієї статті), не підлягають письмовому декларуванню при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України.

2. Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро та на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, із сплатою у випадках, визначених законами України, вивізного мита та з поданням відповідних документів, виданих державними органами.

3. Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро (крім зазначених у частині четвертій цієї статті), при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, зі сплатою вивізного мита у випадках, встановлених законами України, та з поданням відповідних документів, які підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України.

{Частина третя статті 371 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

4. Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, при вивезенні (пересиланні) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів (крім документів, що підтверджують право вивезення за межі митної території України культурних цінностей), що підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі митної території України, за умови, що ці товари:

1) вивозяться у зв’язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

2) входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

3) тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов’язання про їх зворотне ввезення;

4) були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов’язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;

5) були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами.

{Частина четверта статті 371 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

5. Товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами в Україну, та товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв’язку з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, що підтверджується відповідними документами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, зі сплатою у випадках, встановлених законами України, вивізного мита, та поданням документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, які при переміщенні (пересиланні) громадянами таких товарів через митний кордон України видаються відповідними державними органами.

Стаття 372. Особливості тимчасового вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України

1. Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України здійснюється з наданням митному органу зобов’язання про зворотне ввезення.

2. Дія частини першої цієї статті не поширюється на тимчасове вивезення (пересилання) за межі митної території України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро (крім культурних цінностей), особистих речей і транспортних засобів особистого користування, на яких громадяни перетинають митний кордон.

{Частина друга статті 372 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

3. У разі відсутності книжки (карнету) А.Т.А., що використовується відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік), тимчасове вивезення громадянами-резидентами товарів (крім транспортних засобів особистого користування) за межі митної території України здійснюється на умовах, установлених частинами першою та другою цієї статті.

4. Зобов’язання щодо зворотного ввезення товарів, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України і сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, може надаватися за бажанням громадянина.

5. У разі надання громадянином зобов’язання про зворотне ввезення товарів митний орган вживає заходів для забезпечення ідентифікації цих товарів з метою їх зворотного ввезення без письмового декларування та без оподаткування митними платежами.

6. Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами за межі митної території України культурних цінностей здійснюється з поданням відповідних документів, які підтверджують право вивезення за межі митної території України культурних цінностей та дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо тимчасового вивезення таких товарів за межі митної території України.

{Статтю 372 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 373. Обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів

1. Не допускається вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України товарів, незалежно від їх загальної фактурної вартості, згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України.

2. Порядок вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам’ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 373 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

3. Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України банківських металів, пам’ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначається Національним банком України.

4. Не допускається вивезення за межі митної території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку.

Глава 55. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України

Стаття 374. Умови ввезення (пересилання) громадянами товарів на митну територію України

1. Товари (за винятком підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню (за винятком товарів, на які відповідно до статті 197 цього Кодексу встановлено обмеження щодо переміщення громадянами через митний кордон України, і випадків, передбачених частиною другою цієї статті) та не є об’єктами оподаткування митними платежами.

{Частина перша статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

2. Норма частини першої цієї статті застосовується у разі, якщо особа, яка ввозить товари на митну територію України, в’їжджає в Україну не частіше одного разу протягом однієї доби. З метою забезпечення дотримання цієї умови посадові особи органів охорони державного кордону, які здійснюють паспортний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України, безпосередньо в процесі здійснення такого контролю інформують посадових осіб митних органів про громадян, які в’їжджають в Україну частіше одного разу протягом однієї доби. У разі якщо товари в обсягах, що не

перевищують обмежень, встановлених у частині першій цієї статті, ввозяться на митну територію України особою, яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом однієї доби, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

3. У разі якщо товари, зазначені у частині першій цієї статті, підлягають державній реєстрації на території України, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів при переміщенні (пересиланні) їх через митний кордон України громадянами, та звільняються від оподаткування митними платежами.

4. Товари (крім підакцизних), що ввозяться громадянами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують обмеження, встановлені частиною першою цієї статті, але загальна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України, в частині, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України). Базою оподаткування таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України).

5. Культурні цінності за кодами 9701 21 00 00, 9701 22 00 00, 9701 29 00 00, 9701 91 00 00, 9701 92 00 00, 9701 99 00 00, 9702 10 00 00, 9702 90 00 00, 9703 10 00 00, 9703 90 00 00, 9704 00 00 00, 9705 10 00 00, 9705 21 00 00, 9705 22 00 00, 9705 29 00 00, 9705 31 00 00, 9705 39 00 00, 9706 10 00 00, 9706 90 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їх вартості та способу переміщення через митний кордон України, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для підприємств.

{Частина п'ята статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022; в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

6. Товари (крім підакцизних), що переміщуються на митну територію України у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

{Частина шоста статті 374 в редакції Законів № 1201-VII від 10.04.2014, № 1999-IX від 25.01.2022}

7. Товари (крім підакцизних та зазначених у частині п’ятій цієї статті), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, декларуються оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником чи громадянином або уповноваженою ним особою в порядку, визначеному статтею 236 цього Кодексу, та не є об’єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних та зазначених у частині п’ятій цієї статті), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню оператором поштового зв’язку, експрес-перевізником чи громадянином або уповноваженою ним особою в порядку, визначеному статтею 236 цього Кодексу, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

{Частина сьома статті 374 в редакції Законів № 1201-VII від 10.04.2014, № 1999-IX від 25.01.2022}

8. Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, що пересилаються (переміщуються) на митну територію України в міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, що переміщуються на митну територію України у вантажних відправленнях, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також дозволів (ліцензій), сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності, та оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

9. Поміщення товарів, ввезених на митну територію України громадянами, у митні режими відмови на користь держави чи знищення або руйнування здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

10. При ввезенні (пересиланні) на митну територію України громадянами звільняються від оподаткування митними платежами:

1) особисті речі, визначені статтею 370 цього Кодексу;

2) культурні цінності за кодами 9701 21 00 00, 9701 22 00 00, 9701 29 00 00, 9701 91 00 00, 9701 92 00 00, 9701 99 00 00, 9702 10 00 00, 9702 90 00 00, 9703 10 00 00, 9703 90 00 00, 9704 00 00 00, 9705 10 00 00, 9705 21 00 00, 9705 22 00 00, 9705 29 00 00, 9705 31 00 00, 9705 39 00 00, 9706 10 00 00, 9706 90 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому;

{Пункт 2 частини десятої статті 374 в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

3) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування, що ввозяться (пересилаються) громадянами у зв’язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, за умови документального підтвердження того, що до дня видачі цього документа громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років:

а) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування (крім товарів, що класифікуються за товарною позицією 8806 або одним із кодів 8903 21 00 00, 8903 22 90 00, 8903 23 90 00, 8903 32 90 00, 8903 33 90 00, 8903 99 99 00 згідно з УКТ ЗЕД);

{Підпункт "а" пункту 3 частини десятої статті 374 в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

б) транспортні засоби особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного громадянина, який досяг 18-річного віку), за умови документального підтвердження того, що до дня видачі документа, що підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше одного року, а транспортний засіб перебував за ним на постійному обліку (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо даний транспортний засіб підлягає реєстрації в цій країні;

{Підпункт "б" пункту 3 частини десятої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

в) товари, що класифікуються в товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина) за умови одночасного ввезення з транспортними засобами особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД.

{Підпункт "в" пункту 3 частини десятої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

У разі пропуску внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, хвороби або з інших поважних причин, що підтверджується відповідними документами, встановленого цим пунктом строку ввезення (пересилання) товарів на митну територію України із звільненням від оподаткування митними платежами цей строк може бути продовжений відповідним митним органом, але не більш як до двох років з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні;

4) товари, що належать громадянам і переміщуються транзитом через митну територію України;

5) товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента (у тому числі в кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД), у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

{Пункт 5 частини десятої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

6) товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України (у тому числі не більше одного товару за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД), за умови документального підтвердження факту нагородження нотаріальними органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

{Пункт 6 частини десятої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

7) товари (включаючи транспортні засоби особистого користування), що були попередньо вивезені громадянами-резидентами за межі митної території України і зворотно ввозяться на митну територію України, за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких товарів;

8) транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами;

{Пункт 8 частини десятої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності громадян, які перебували за кордоном у відрядженнях (на навчанні), за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) протягом шести місяців з дня повернення таких громадян в Україну після закінчення строку відрядження (навчання);

10) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності іноземних громадян, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) безпосередньо таким громадянином в Україну на адресу свого тимчасового перебування протягом перших шести місяців його перебування в довготерміновому відрядженні в Україні під зобов'язання про їх зворотне вивезення;

{Пункт 11 частини десятої статті 374 виключено на підставі Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

12) пальне, що міститься у стандартних баках транспортного засобу особистого користування, та пальне, що міститься у переносній каністрі обсягом не більше 20 літрів, що переміщується разом із таким транспортним засобом.

{Частину десяту статті 374 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

11. Товари за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться на митну територію України громадянами у зв’язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну із звільненням від оподаткування митними платежами відповідно до цього Кодексу, підлягають постановці на тимчасовий облік в державних реєстраційних органах на строк до двох років з оформленням документів на право тимчасового користування такими товарами та можуть бути відчужені або передані у володіння, користування чи розпорядження іншим особам (крім членів сімей таких громадян) упродовж двох років з дня ввезення на митну територію України лише після сплати особами, які ввезли їх в Україну, всіх митних платежів за ставками, чинними на день подання митної декларації.

{Частина одинадцята статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

12. Документи на право постійного користування (з правом відчуження) товарами, зазначеними у частині одинадцятій цієї статті, можуть бути видані громадянам - власникам цих товарів після постійного проживання їх на території України протягом двох років з дня митного оформлення таких товарів.

Стаття 375. Ввезення громадянами на митну територію України домашніх тварин

1. Домашні тварини, що ввозяться громадянами на митну територію України, підлягають письмовому декларуванню та застосуванню до них заходів контролю, визначених законом.

Стаття 376. Ввезення на митну територію України громадянами алкогольних напоїв та тютюнових виробів

1. Ввезення на митну територію України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку, не допускається.

2. Громадяни, які досягли 18-річного віку, можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів та без письмового декларування у таких кількостях із розрахунку на одну особу:

1) 200 сигарет або 50 сигар чи 250 грамів тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 грамів;

2) 5 літрів пива, 2 літри вина, 1 літр міцних (із вмістом спирту більш як 22%) алкогольних напоїв.

3. Алкогольні напої та тютюнові вироби незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування митними платежами, якщо особа, яка ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менш ніж 24 години.

Стаття 377. Особливості митного оформлення окремих товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу

1. Товари за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які підлягають державній реєстрації, при ввезенні громадянами на митну територію України або надходженні на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу, незалежно від їх вартості, підлягають письмовому декларуванню та митному оформленню в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з оподаткуванням ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

{Частина перша статті 377 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

{Частину другу статті 377 виключено на підставі Закону № 2919-IX від 07.02.2023}

3. Ввезені громадянами на митну територію України для вільного обігу товари, зазначені у частині першій цієї статті, що підлягають державній реєстрації уповноваженими органами України, забороняється відчужувати або передавати у володіння, користування чи розпорядження іншим особам до здійснення державної реєстрації цих товарів.

4. З метою запобігання незаконному обігу транспортних засобів на території України між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та державними органами з безпеки дорожнього руху здійснюється автоматизований обмін інформацією про транспортні засоби, що перетинають державний кордон України, стосовно митного оформлення та державної реєстрації таких транспортних засобів.

5. Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701-8705, що класифікуються в товарній позиції 8707, шасі з установленими двигунами для товарів товарних позицій 8701-8705, що класифікуються в товарній позиції 8706 згідно з УКТ ЗЕД, підлягають митному оформленню як зібрані транспортні засоби. Оподаткування їх здійснюється за повними ставками ввізного мита відповідно до Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

6. Товари, зазначені у частинах першій та п’ятій цієї статті, що були зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних держав і ввозяться в Україну для вільного обігу, повинні бути зняті з обліку в цих органах.

Стаття 378. Обмеження щодо ввезення громадянами товарів на митну територію України

1. Пропуск на митну територію України товарів, що класифікуються в 1-24 групах УКТ ЗЕД та ввозяться громадянами для вільного обігу, в будь-яких обсягах не дозволяється.

2. Обмеження, встановлене частиною першою цієї статті, не поширюється на:

1) алкогольні та тютюнові вироби, що ввозяться громадянами в кількостях та у способи, зазначені у частині другій статті 376 цього Кодексу;

2) харчові продукти вагою до 10 кг в упаковці виробника, що надходять на адресу громадян у міжнародних поштових або експрес-відправленнях;

3) харчові продукти для власного споживання на суму, яка не перевищує еквівалент 200 євро, що ввозяться в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

4) домашніх тварин.

3. Не підлягають переміщенню на митну територію України в несупроводжуваному багажі продукти харчування без упаковки виробника.

Стаття 379. Умови тимчасового ввезення та ввезення з метою транзиту товарів на митну територію України громадянами

1. Громадяни мають право ввозити тимчасово або з метою транзиту товари, сумарна фактурна вартість та загальна вага яких не перевищують критерії, встановлені частиною першою статті 374 цього Кодексу, за умови усного або, за бажанням власника цих товарів чи на вимогу посадової особи митного органу, письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян.

2. Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів особистого користування), сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують критерії, встановлені частиною першою статті 374 цього Кодексу, що ввозяться громадянами на митну територію України тимчасово або з метою транзиту, здійснюється в порядку, передбаченому для підприємств, під письмове зобов’язання про їх зворотне вивезення (транзит).

{Частина друга статті 379 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

{Частину третю статті 379 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

4. Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів особистого користування), що ввозяться на митну територію тимчасово, мають ознаки таких, що були у користуванні, та призначені для власного облаштування і забезпечення життєдіяльності громадян-нерезидентів, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, здійснюється під письмове зобов’язання про їх зворотне вивезення та без надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

{Частина четверта статті 379 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Дозволяється тимчасове ввезення на митну територію України домашніх тварин в кількості не більше 3 ссавців, 6 птахів, 20 акваріумних риб без надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу, та з поданням митним органам документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та

митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

{Частина п'ята статті 379 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Строки тимчасового ввезення громадянами товарів на митну територію України (крім випадків, передбачених статтею 380 цього Кодексу) встановлюються відповідно до статті 108 цього Кодексу, а строки ввезення з метою транзиту - відповідно до статті 95 цього Кодексу або митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту.

{Частина шоста статті 379 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частину сьому статті 379 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{Частину восьму статті 379 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

{Частину дев'яту статті 379 виключено на підставі Закону № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 380. Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування та транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України

{Назва статті 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

1. Тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України транспортних засобів особистого користування дозволяється на строк до одного року. Цей строк може бути продовжено митними органами з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли такі транспортні засоби, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більш як на 60 днів. Обов’язковою умовою допуску зазначених транспортних засобів до тимчасового ввезення на митну територію України є реєстрація цих транспортних засобів в уповноважених органах іноземних держав, що підтверджується відповідним документом.

{Частина перша статті 380 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

2. Транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, не підлягають письмовому декларуванню та звільняються від проведення заходів офіційного контролю, а також від подання документів та/або відомостей, що підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо переміщення транспортних засобів особистого користування через митний кордон України. Пропуск таких транспортних засобів через митний кордон України здійснюється без надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділуX цього Кодексу. Пальне, що міститься у звичайних (встановлених заводом-виробником) баках зазначених транспортних засобів, не підлягає письмовому декларуванню та не є об’єктом оподаткування митними платежами.

{Частина друга статті 380 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2530-VIII від 06.09.2018, № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами транспортних засобів особистого користування, що класифікуються за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД, та причепів до них, що класифікуються за товарною позицією 8716 згідно з УКТ ЗЕД, у кількості більше однієї одиниці на кожну товарну позицію дозволяється за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, та наданням забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділуX цього Кодексу.

{Статтю 380 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Тимчасове ввезення громадянами-резидентами транспортних засобів особистого користування, що класифікуються за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепів до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД дозволяється на строк до одного року під письмове зобов’язання про їх зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, після сплати всіх митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів.

Тимчасове ввезення громадянами-резидентами на митну територію України інших транспортних засобів особистого користування дозволяється на строк до одного року під письмове зобов’язання про їх зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, та наданням забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділуX цього Кодексу.

{Абзац другий частини четвертої статті 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Транспортні засоби, що класифікуються за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД, та причепи до них, що класифікуються за товарною позицією 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами-резидентами у зв’язку з виконанням своїх обов’язків за укладеними трудовими договорами з підприємствами-нерезидентами, що підтверджується документами відповідних компетентних органів країни реєстрації підприємства-нерезидента, для цілей цього Кодексу вважаються транспортними засобами особистого користування. Тимчасове ввезення громадянами-резидентами на митну територію України таких транспортних засобів дозволяється на строк до 10 діб за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, та наданням забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділуX цього Кодексу.

{Частину четверту статті 380 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Строки, передбачені абзацами першим, другим, третім та п’ятим цієї частини, можуть бути продовжені митними органами з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли транспортні засоби, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більш як на 60 днів.

{Абзац четвертий частини четвертої статті 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

Громадяни-резиденти, які перебувають на тимчасовому консульському обліку в консульській установі України за кордоном, мають право тимчасово ввозити на митну територію України під письмове зобов’язання про зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, один транспортний засіб особистого користування, що класифікується за товарною позицією 8703 (крім товарної підпозиції 8703 10) згідно з УКТ ЗЕД, та причіп до нього, що класифікується за товарною підпозицією 8716 10 згідно з УКТ ЗЕД (за умови ввезення разом із транспортним засобом), на строк, що не перевищує 60 днів протягом одного календарного року (який може бути як безперервним, так і з перервами), без сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів. Зазначені транспортні засоби можуть бути тимчасово ввезені на митну територію України за умови подання митному органу документів, що підтверджують право власності громадянина на такі транспортні засоби та їх реєстрацію на території відповідної країни.

{Частина статті 380 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

5. Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби в Україну, для їхніх особистих потреб.

Транспортні засоби особистого користування, що класифікуються за товарною позицією 8903 згідно з УКТ ЗЕД, можуть використовуватися громадянами, які ввезли їх в Україну, а також громадянами-резидентами та громадянами-нерезидентами, які мають належний дозвіл користувача права на тимчасове ввезення, за умови використання транспортного засобу від імені і згідно з інструкціями користувача права на тимчасове ввезення.

Такі транспортні засоби не можуть використовуватися для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, бути розкомплектовані чи передані у володіння, користування або розпорядження іншим особам.

{Абзац третій частини п'ятої статті 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

{Частина статті 380 в редакції Закону № 588-VII від 19.09.2013}

6. Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування повинні бути вивезені за межі митної території України з дотриманням строків, установлених відповідно до вимог цього Кодексу, або поміщені у митні режими відмови на користь держави, знищення або руйнування чи можуть бути оформлені для вільного обігу на митній території України за умови сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів.

7. У разі втрати чи повного зіпсування тимчасово ввезених транспортних засобів особистого користування внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється за умови надання митним органам власниками таких транспортних засобів достатніх доказів їх втрати чи зіпсування. Дозволяється поміщення таких транспортних засобів у митний режим знищення або руйнування.

{Частина сьома статті 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

8. Транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб, підлягають державній реєстрації.

Порядок державної реєстрації транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина восьма статті 380 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 381. Особливості переміщення громадянами транспортних засобів особистого користування в митному режимі транзиту через митну територію України

{Назва статті 381 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

1. Громадянам дозволяється поміщувати у митний режим транзиту транспортні засоби особистого користування з метою прохідного транзиту через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті при ввезенні таких транспортних засобів на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на транспортні засоби, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом, та переміщуються громадянами-нерезидентами.

Переміщення транспортних засобів особистого користування з метою прохідного транзиту через митну територію України здійснюється у строки, встановлені статтею 95 цього Кодексу, або встановлені митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту.

{Частину першу статті 381 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Частина перша статті 381 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

2. У разі порушення зобов’язання про прохідний транзит через митну територію України транспортних засобів особистого користування, за винятком випадків, коли таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, внесена грошова застава використовується в порядку, визначеному статтею 309 цього Кодексу.

{Частина друга статті 381 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2612-VIII від 08.11.2018, № 2510-IX від 15.08.2022}

3. У разі знищення чи повного зіпсування поміщених у митний режим транзиту транспортних засобів особистого користування, що переміщуються з метою прохідного транзиту через митну територію України, внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку їх транзиту зупиняється, а внесена грошова застава повертається особі, яка внесла заставу, її спадкоємцю або уповноваженій ними особі, за умови надання такою особою митним органам достатніх доказів знищення чи повного зіпсування таких транспортних засобів.

{Частина третя статті 381 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

Розділ XIII ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ, МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ОФІЦІЙНИМИ ОСОБАМИ, А ТАКОЖ ДИПЛОМАТИЧНИМИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ УКРАЇНИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ЗА КОРДОНОМ

Глава 56. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представництвами іноземних держав, міжнародними організаціями та офіційними особами, а також дипломатичними представництвами України, що знаходяться за кордоном

Стаття 382. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України дипломатичними представництвами іноземних держав в Україні

1. Дипломатичні представництва іноземних держав в Україні за умови дотримання встановленого цим Кодексом порядку переміщення товарів через митний кордон України (у тому числі вимог, передбачених статтею 319 цього Кодексу) можуть ввозити на митну територію України та вивозити з її митної території товари, призначені для офіційного (службового) користування цих представництв із звільненням від митного огляду та сплати митних платежів.

2. Моторні транспортні засоби, призначені для офіційного (службового) користування дипломатичних представництв іноземних держав в Україні, можуть ввозитися цими представництвами на умовах, зазначених у частині першій цієї статті, в кількості, необхідній для забезпечення їх функціонування, але не більше від кількості членів дипломатичного персоналу представництва, а також двох додаткових транспортних засобів.

Стаття 383. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України главою дипломатичного представництва іноземної держави, членами дипломатичного персоналу представництва та членами їх сімей

1. Глава дипломатичного представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, та вивозити з України товари, призначені для особистого користування, включаючи придбані на митній території України, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України (у тому

числі вимог, передбачених статтею 319 цього Кодексу) та зі звільненням від сплати митних платежів.

2. Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом з ними, звільняється від митного огляду, якщо немає достатніх підстав вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або товари, ввезення (вивезення) яких заборонене законом або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд повинен здійснюватися тільки в присутності зазначених у цій статті осіб або їх уповноважених представників та за письмовим розпорядженням керівника відповідного митного органу або його заступника.

{Частина друга статті 383 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, можуть ввозити в Україну моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України та зі звільненням від сплати митних платежів у кількості, що не перевищує:

1) двох одиниць для глави представництва;

2) однієї одиниці для кожного члена дипломатичного персоналу представництва;

3) однієї одиниці для кожного повнолітнього члена сім’ї глави представництва та членів дипломатичного персоналу.

Стаття 384. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України членами адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та членами їх сімей

1. Члени адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для початкового облаштування, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України (у тому числі вимог, передбачених статтею 319 цього Кодексу) та із звільненням від сплати митних платежів. Перелік товарів, які можуть бути віднесені до таких, що призначені для початкового облаштування, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, можуть ввозити в Україну в установленому цим Кодексом порядку моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування, із звільненням від сплати митних платежів у кількості не більше одного моторного транспортного засобу на сім’ю.

Стаття 385. Поширення митних пільг, що надаються згідно з цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, на членів адміністративно-технічного персоналу цього представництва та на членів їхніх сімей

1. З урахуванням принципу взаємності стосовно кожної окремої держави митні пільги, що надаються згідно з цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва

іноземної держави, можуть поширюватися на членів адміністративно-технічного персоналу цього представництва, а також на членів їхніх сімей, які не є громадянами України та не проживають в Україні постійно.

Стаття 386. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України консульськими установами іноземних держав та членами їх персоналу

1. Консульським установам іноземних держав, консульським посадовим особам, включаючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членів їхніх сімей, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичних представництв іноземних держав або відповідного персоналу дипломатичного представництва.

2. З урахуванням принципу взаємності стосовно кожної окремої держави на працівників обслуговуючого персоналу консульської установи, а також на членів їхніх сімей, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть поширюватися митні пільги, що надаються згідно з цим Кодексом відповідному персоналу дипломатичного представництва іноземної держави.

Стаття 387. Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав через митний кордон України

1. Дипломатична пошта та консульська валіза іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатуванню, ні затриманню. За наявності достатніх підстав вважати, що консульська валіза містить товари, не зазначені в частині третій цієї статті, митний орган може зажадати розпечатання валізи уповноваженими особами цієї іноземної держави у присутності посадових осіб митного органу. У разі відмови від розпечатання така валіза повертається до місця відправлення.

2. Усі місця, що становлять дипломатичну пошту та консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що свідчать про їх характер.

3. Дипломатична пошта може містити виключно дипломатичні документи та товари, призначені для офіційного користування, а консульська валіза - тільки офіційну кореспонденцію та документи або товари, призначені виключно для офіційного користування.

Стаття 388. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України іноземними дипломатичними і консульськими кур’єрами

1. Іноземні дипломатичні та консульські кур’єри можуть ввозити в Україну та вивозити з України товари, призначені для їх особистого користування, із звільненням на основі взаємності від митного огляду та сплати митних платежів.

Стаття 389. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представниками та членами делегацій іноземних держав

1. Представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій, а також на основі взаємності членам делегацій іноземних держав, які приїздять в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для

дипломатичного персоналу представництв іноземних держав. Такі пільги надаються також членам сімей цих осіб, які їх супроводжують.

2. Дипломатичному персоналу, консульським посадовим особам представництв іноземних держав, членам їхніх сімей, а також особам, зазначеним у частині першій цієї статті, які прямують з тією ж метою транзитом через територію України, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичного персоналу представництв іноземних держав.

Стаття 390. Застосування умов взаємності

1. У разі надання закордонному дипломатичному представництву України або його персоналу іноземною державою менш сприятливого режиму, ніж передбачено цим розділом, до дипломатичного представництва такої іноземної держави в Україні та його персоналу застосовуватиметься аналогічний режим на умовах взаємності.

2. Інформація про надання митних пільг дипломатичним установам України за кордоном та їх персоналу для визначення умов взаємності відповідно до цього розділу стосовно кожної окремої іноземної держави надається Міністерством закордонних справ України центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 391. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України міжнародними організаціями, представництвами іноземних держав при них, а також їх персоналом

1. Митні пільги для міжнародних організацій та представництв іноземних держав при них, а також для персоналу цих організацій і представництв та членів сімей персоналу визначаються міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону.

Стаття 392. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Кожна посадова особа, яка має пільги згідно із статтями 383–386, 388, 389, 391 цього Кодексу, користується ними у разі прямування в Україну для зайняття відповідної посади з моменту перетину митного кордону України, а у разі знаходження на території України - з того часу, коли ця посадова особа офіційно приступила до виконання своїх обов’язків.

2. Члени сімей посадових осіб, зазначених у частині першій цієї статті, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, мають ті самі пільги, що і ці посадові особи.

Стаття 393. Припинення надання митних пільг посадовим особам представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Після залишення посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій митної території України надання їм митних пільг, передбачених статтею 383, частиною другою статті 384, статтями 385, 386, 388, 389, 391 цього Кодексу, припиняється.

Стаття 394. Декларування товарів представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Товари (крім моторних транспортних засобів), призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам та пропускаються в Україну в режимі імпорту (випуску для вільного обігу).

2. Моторні транспортні засоби, призначені для офіційного (службового) користування представництвами іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам за місцем акредитації цих представництв та пропускаються в Україну в режимі тимчасового ввезення на строк, визначений зазначеними представництвами, але не більший, ніж строк їх акредитації. При здійсненні митного оформлення таких транспортних засобів застосовуються засоби забезпечення їх ідентифікації.

3. Моторні транспортні засоби, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути відчужені на митній території України після зміни митного режиму, в якому вони перебувають, з тимчасового ввезення на імпорт. Це правило не поширюється на випадки відчуження зазначених транспортних засобів відповідно до статті 109 цього Кодексу іншим особам, які мають митні пільги, передбачені статтею 383, частиною другою статті 384, статтями 385, 386, 388, 389, 391 цього Кодексу.

4. Одночасно в користуванні представництва можуть перебувати моторні транспортні засоби, ввезені в режимі тимчасового ввезення із звільненням від сплати митних платежів, у кількості, зазначеній у частині другій статті 382 цього Кодексу.

Стаття 395. Декларування товарів, що належать членам персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Товари (крім моторних транспортних засобів), призначені для особистого користування членів персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, декларуються митним органам за місцем акредитації чи перебування цих осіб у порядку, встановленому цим Кодексом для громадян, та пропускаються в Україну в режимі імпорту (випуску для вільного обігу).

2. Моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування членів персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам за місцем перебування цих осіб у порядку, встановленому цим Кодексом для громадян, і пропускаються в Україну в режимі тимчасового ввезення на визначений цими особами строк, але не більше, ніж на строк їх акредитації. При здійсненні митного оформлення таких транспортних засобів застосовуються засоби забезпечення їх ідентифікації.

3. Моторні транспортні засоби, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути відчужені на митній території України після зміни митного режиму, в якому вони перебувають, з тимчасового ввезення на імпорт. Це правило не поширюється на випадки відчуження зазначених транспортних засобів відповідно до статті 109 цього Кодексу іншим особам, які мають митні пільги, передбачені статтею 383, частиною другою статті 384, статтями 385, 386, 388, 389, 391 цього Кодексу.

4. Особи, зазначені у цій статті, можуть одночасно мати на території України моторні транспортні засоби, ввезені в режимі тимчасового ввезення із звільненням від сплати митних платежів, у кількості, що не перевищує двох одиниць для глави представництва та одної одиниці для кожного члена персоналу представництва.

Стаття 396. Порядок переміщення через митний кордон України товарів закордонних дипломатичних установ України та товарів, призначених для особистого користування працівників дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон

1. Закордонні дипломатичні установи України, за умови дотримання ними встановленого порядку переміщення товарів через митний кордон України, можуть вивозити з України товари, призначені для службового користування та матеріально-технічного забезпечення функціонування установи, у тому числі представницьку продукцію, із звільненням від сплати митних платежів.

2. Працівники дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон, можуть вивозити з України товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України та зі звільненням від сплати митних платежів.

3. Товари, призначені для офіційного (службового) користування закордонних дипломатичних установ України, та товари, призначені для особистого користування працівників дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон, включаючи предмети початкового облаштування, підлягають декларуванню та пропускаються за межі України відповідно на весь строк акредитації зазначених установ та перебування зазначених працівників за кордоном.

Розділ XIV
СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Глава 57. Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України

Стаття 397. Порядок митного контролю і митного оформлення товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності

1. До товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, митні органи застосовують такі заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності:

1) призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, відповідно до статті 399 цього Кодексу;

2) призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу відповідно до статті 400 цього Кодексу;

3) знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, відповідно до статті 401 цього Кодексу;

4) призупинення митного оформлення та знищення невеликих партій товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, відповідно до статті 401[1] цього Кодексу;

5) зміна маркування на товарах та їх упаковці відповідно до статті 402 цього Кодексу.

За винятком випадків, передбачених частиною третьою цієї статті, такі заходи застосовуються у разі підозри у порушенні прав інтелектуальної власності щодо:

1) товарів, що переміщуються громадянами на митну територію України або за її межі;

2) товарів під час їх ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) або вивезення за межі митної території України;

3) товарів, що поміщуються в митні режими імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, митного складу, вільної митної зони, переробки на митній території, переробки за межами митної території.

У разі підозри у порушенні прав інтелектуальної власності щодо товарів, митні формальності щодо яких здійснюються без подання митної декларації, митними органами призупиняється виконання митних формальностей щодо таких товарів згідно з положеннями статей 399 або 400, або 401[1] цього Кодексу.

Порядок застосування заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та взаємодії митних органів з правовласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина перша статті 397 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

2. Митний контроль і митне оформлення товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, та ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

3. Заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, передбачені частиною першою цієї статті, не застосовуються до:

1) оригінальних товарів, тобто товарів, які були виготовлені за згодою правовласника, або товарів, виготовлених особою, належним чином уповноваженою правовласником на виробництво певної кількості товарів, у тому числі у кількості, що перевищує обумовлену між цією особою і правовласником;

2) особистих речей;

3) товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі для власного використання і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, сумарна фактурна вартість та/або вага яких не перевищує обмежень, встановлених частиною першою статті 374 цього Кодексу.

{Частина третя статті 397 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

4. Вивезення з митної території у незмінному вигляді товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, забороняється до завершення процедури такого призупинення.

5. У разі якщо товари, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, переміщувалися через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності та митними органами не було застосовано заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, правовласник не має права на відшкодування від митних органів будь-яких матеріальних збитків у зв’язку з тим, що таких заходів не було застосовано під час переміщення товарів через митний кордон України.

{Статтю 397 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

6. У разі призупинення митного оформлення товарів відповідно до статей 399, 400 і 401[1] цього Кодексу відшкодування витрат, пов’язаних із зберіганням цих товарів, здійснюється за рахунок правовласника.

Зберігання на складі митного органу товарів, митне оформлення яких призупинено відповідно до статей 399, 400 і 401[1] цього Кодексу, є платним, починаючи з наступного календарного дня за днем їх розміщення на такому складі.

Правовласник, якому повідомлено про призупинення митного оформлення товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, має право за запитом отримати від митних органів інформацію про розмір очікуваних витрат, пов’язаних зі зберіганням цих товарів на складі митного органу.

Правовласник має право вимагати компенсацію таких витрат від власника товарів, що є предметом порушення його прав інтелектуальної власності, або інших осіб відповідно до законодавства України.

{Статтю 397 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

Стаття 398. Митний реєстр об’єктів права інтелектуальної власності

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде митний реєстр об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників.

2. Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об’єкт права інтелектуальної власності, має право безоплатно подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності з метою реєстрації такого об’єкта у митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

{Частина друга статті 398 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

3. Порядок реєстрації у митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, включаючи форму заяви, перелік інформації та документів, які додаються до заяви, порядок подання і розгляду заяви, внесення інформації до зазначеного реєстру та його ведення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина третя статті 398 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

4. Інформація про об’єкти права інтелектуальної власності, зареєстровані в митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, доводиться до митних органів через єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів. Для забезпечення ідентифікації товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, митні органи можуть використовувати додаткові інформаційні ресурси в межах, що не суперечать законодавству.

{Частина четверта статті 398 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

5. Після реєстрації об’єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, митні органи застосовують заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності на підставі даних такого реєстру.

{Частина п'ята статті 398 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

6. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, забезпечує оприлюднення інформації щодо об’єктів права інтелектуальної власності, зареєстрованих у митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на своєму офіційному сайті.

{Частина шоста статті 398 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

7. Правовласник зобов’язаний повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, про припинення чинності чи визнання недійсним права інтелектуальної власності, а також про часткову або повну передачу прав на об’єкт права інтелектуальної власності, відомості щодо якого внесені до митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

Стаття 399. Призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру

1. У разі якщо під час проведення митного контролю митний орган на підставі даних митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виявляє товари, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу.

За зверненням декларанта митним органом може бути надано дозвіл на зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, без їх розміщення на складі митного органу.

При цьому зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, без їх розміщення на складі митного органу здійснюється за рахунок власника таких товарів.

У разі отримання митним органом інформації від правовласника про наявність ознак порушення його прав інтелектуальної власності розміщення і зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, на складі митного органу є обов’язковим.

{Частина перша статті 399 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

2. Рішення про призупинення митного оформлення товарів на строк до 10 робочих днів і в разі необхідності продовження цього строку не більш як на 10 робочих днів приймає керівник митного органу або його заступник.

{Частина друга статті 399 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. У день прийняття рішення про призупинення митного оформлення товарів митний орган засобами факсимільного та/або електронного зв’язку повідомляє правовласника про факт пред’явлення цих товарів до митного оформлення, а декларанта - про причини призупинення їх митного оформлення, а також повідомляє декларантові найменування та адресу правовласника. У повідомленні правовласнику зазначаються: митне оформлення яких саме товарів призупинено, їх кількість, причини та строк призупинення, найменування та адреса власника товарів, а також інша необхідна інформація.

4. У разі призупинення митного оформлення швидкопсувних товарів строк призупинення становить три робочі дні та не може бути продовжений. Під швидкопсувними товарами розуміються товари, строк придатності для споживання або використання яких у разі призупинення їх митного оформлення закінчиться протягом 20 днів з дня такого призупинення.

{Частина четверта статті 399 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

5. Використання правовласником інформації, отриманої ним від митного органу, можливе лише для цілей, пов’язаних із призупиненням митного оформлення товарів.

6. Датою отримання повідомлення правовласником вважається день, коли митним органом таке повідомлення надіслано засобами факсимільного та/або електронного зв’язку.

7. У разі якщо протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово не поінформує митний орган, що призупинив митне оформлення таких товарів, про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або не звернеться до такого митного органу з письмовим вмотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, митне оформлення яких було призупинено, підлягають митному оформленню в установленому порядку.

8. У разі якщо протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово поінформує митний орган про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності

або звернеться до такого митного органу з письмовим вмотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то призупинення митного оформлення вказаних товарів може бути продовжено митним органом, але не більш як на 10 робочих днів.

9. У разі якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, правовласник подасть митному органу, що призупинив митне оформлення товарів, ухвалу суду про забезпечення позову щодо заборони вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або інше рішення з цього питання, винесене (прийняте) іншими уповноваженими державними органами, митний орган продовжує призупинення митного оформлення товарів на строк, встановлений цими органами.

{Частина дев'ята статті 399 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

10. У разі якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, до митного органу, що призупинив митне оформлення товарів, не буде подано ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або відповідне рішення іншого уповноваженого державного органу, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, щодо яких було прийнято рішення про призупинення митного оформлення, підлягають митному оформленню в установленому порядку. У такому разі відшкодування декларанту та іншим особам витрат та збитків, спричинених призупиненням митного оформлення, здійснюється за рахунок правовласника.

11. У разі призупинення митним органом митного оформлення товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, правовласник протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, може звернутися до митного органу з письмовою заявою про надання згоди на поновлення виконання митних формальностей щодо таких товарів або поновлення їх митного оформлення. У такому разі правовласник не має права вимагати знищення такого товару від його власника.

{Частина одинадцята статті 399 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

12. Правовласник та/або декларант можуть з дозволу митного органу брати проби (зразки) товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, і передавати їх на експертизу. Один примірник висновку, отриманого за результатами експертизи, подається митному органу.

13. Зразки товарів разом із примірником висновку їх експертизи повинні бути повернені митному органу до завершення строків, зазначених у частині другій цієї статті. Правовласник зобов’язаний забезпечити проведення такої експертизи.

14. У разі якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, порушення прав інтелектуальної власності під час переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, буде підтверджене висновком експертизи, проведеної відповідним уповноваженим органом, то в установленому цим Кодексом порядку митний орган порушує справу про порушення митних правил, а товари - безпосередні предмети правопорушення вилучаються.

{Частину п'ятнадцяту статті 399 виключено на підставі Закону № 202-IX від 17.10.2019}

Стаття 400. Призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу

1. У разі підозри, що внаслідок переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності відповідно до статті 398 цього Кодексу, можуть бути порушені такі права, митний орган може за власною ініціативою призупинити митне оформлення зазначених товарів, за винятком швидкопсувних.

{Частина перша статті 400 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

2. Митний орган вживає заходів щодо призупинення за власною ініціативою митного оформлення товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виключно за умови наявності відомостей про правовласника.

3. У разі ввезення на митну територію України або вивезення за її межі товарів, зазначених у частині першій цієї статті, митний орган, що здійснює митне оформлення таких товарів, у той же день засобами факсимільного та/або електронного зв’язку надсилає правовласнику та декларанту повідомлення, зазначене у частині третій статті 399 цього Кодексу. Датою отримання правовласником та декларантом повідомлення вважається день, коли таке повідомлення надіслано митним органом.

4. Перед повідомленням правовласника про можливе порушення його прав митний орган може запросити у правовласника будь-яку інформацію, яка може допомогти у підтвердженні або спростуванні наявності зазначеного порушення. Такий запит може містити виключно інформацію щодо фактичної або очікуваної кількості товарів, їх характеру, походження, а також зображення таких товарів.

{Частина четверта статті 400 із змінами, внесеними згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

5. Якщо правовласник протягом трьох робочих днів подасть митному органу, що надіслав йому повідомлення, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності, то митне оформлення таких товарів призупиняється на строк, передбачений частиною другою статті 399 цього Кодексу, а декларант невідкладно інформується про причини призупинення, після чого вчиняються дії згідно з положеннями частин сьомої - п’ятнадцятої статті 399 цього Кодексу.

{Частину шосту статті 400 виключено на підставі Закону № 202-IX від 17.10.2019}

7. У разі якщо правовласник у визначений частиною п’ятою цієї статті строк не подасть митному органу заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності, то митне оформлення товарів, що містять такий об’єкт права інтелектуальної власності, здійснюється в установленому порядку.

Стаття 400^{1}. Достроковий випуск товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності

1. Протягом строку призупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності власник товарів або уповноважена ним особа може звернутися до митного органу із заявою про випуск товарів, митне оформлення яких

призупинено, до закінчення встановленого (у тому числі продовженого) строку призупинення.

2. Рішення про достроковий випуск товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, приймає керівник митного органу або його заступник за дотримання таких умов:

{Абзац перший частини другої статті 400[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

призупинено митне оформлення товарів, що містять такі об’єкти права інтелектуальної власності, як промислові зразки, винаходи, сорти рослин або компонування напівпровідникових виробів;

в митних органах відсутня інформація щодо рішень відповідних державних органів про заборону вчинення певних дій щодо таких товарів або застосування інших заходів щодо запобігання їх використанню;

декларантом або власником товарів надано митному органу документальне підтвердження досягнення згоди між правовласником та власником товарів щодо їх дострокового випуску;

виконано митні формальності, необхідні для випуску таких товарів.

{Кодекс доповнено статтею 400[1] згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

Стаття 401. Знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності

1. У разі призупинення за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, такі товари можуть бути знищені під митним контролем без необхідності встановлення порушення прав інтелектуальної власності.

2. Зазначена у частині першій цієї статті процедура застосовується у разі, якщо протягом 10 робочих днів або трьох робочих днів (у випадку швидкопсувних товарів) після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів:

правовласник у письмовому вигляді поінформує митний орган, який призупинив митне оформлення, про те, що наявні ознаки порушення його права інтелектуальної власності, та свій намір застосувати процедуру знищення таких товарів; та

декларант у письмовому вигляді надасть митному органу згоду власника товарів на їх знищення або не надасть заперечення власника товарів щодо їх знищення відповідно до частини третьої цієї статті.

3. У разі якщо протягом строку, зазначеного у частині другій цієї статті, декларант у письмовому вигляді не надав митному органу, який призупинив митне оформлення, заперечення власника товарів щодо їх знищення, митний орган вправі вважати, що тим самим надано згоду власника товарів на їх знищення.

4. За рішенням правовласника перед знищенням товарів може здійснюватися взяття їх проб (зразків), які можуть бути використані в навчальних цілях. Взяття проб (зразків) таких товарів здійснюється митним органом спільно з правовласником.

5. Знищення товарів здійснюється шляхом поміщення їх у митний режим знищення або руйнування відповідно до цього Кодексу. Організація та оплата процедури знищення, у тому числі вартість зберігання, перевезення, знищення, оформлення документів та інші витрати, пов’язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, здійснюються за рахунок правовласника та під його відповідальність.

6. Поміщення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, у митний режим знищення або руйнування здійснюється власником товарів або уповноваженою ним особою у строк до 10 робочих днів з дня надання митному органу згоди власника товарів на їх знищення або після закінчення строку для надання заперечення власника товарів щодо їх знищення відповідно до частини третьої цієї статті.

7. Для цілей цієї статті допускається знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, підприємствами за межами зони діяльності митного органу, який здійснив таке призупинення.

8. У разі фактичного знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, власник таких товарів звільняється від адміністративної відповідальності, передбаченої статтею 476 цього Кодексу.

9. У разі відмови власника товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, від поміщення таких товарів у митний режим знищення або руйнування після надання митному органу згоди на їх знищення або ненадання заперечення щодо їх знищення відповідно до частини третьої цієї статті, у тому числі недотримання строку, встановленого частиною шостою цієї статті, правовласник вважається таким, що уповноважений власником товарів на поміщення таких товарів у митний режим знищення або руйнування.

{Стаття 401 в редакції Закону № 202-IX від 17.10.2019}

Стаття 401[1]. Особливості призупинення митного оформлення та знищення невеликих партій товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. У разі призупинення митного оформлення невеликої партії товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, такі товари можуть бути знищені за процедурою, визначеною цією статтею, у разі дотримання таких умов:

є підозра, що такі товари можуть бути контрафактними або піратськими;

товари не є швидкопсувними;

інформацію про об’єкт права інтелектуальної власності, товари, що його містять, та згоду правовласника на застосування процедури знищення невеликих партій товарів

внесено до митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

2. Під невеликою партією товарів, щодо яких застосовується процедура знищення, визначена цією статтею, розуміються товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, у кількості не більше трьох одиниць за кожною товарною підкатегорією згідно з УКТ ЗЕД або загальною вагою брутто не більше двох кілограмів.

3. У разі наявності підстав та дотримання умов, визначених частинами першою та другою цієї статті, рішення про призупинення митного оформлення та намір застосувати процедуру знищення невеликих партій товарів, визначену цією статтею, приймає керівник митного органу або його заступник.

{Частина третя статті 401[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

4. У день прийняття рішення, визначеного частиною третьою цієї статті, митний орган засобами факсимільного та/або електронного зв’язку повідомляє декларанта про причини такого призупинення, намір застосувати процедуру знищення невеликих партій товарів, визначену цією статтею, та надає роз’яснення положень, зазначених у цій статті.

5. У разі якщо протягом 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів декларант у письмовому вигляді надасть митному органу згоду власника товарів на їх знищення, знищення таких товарів здійснюється у порядку, визначеному частиною десятою цієї статті.

6. Якщо протягом 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів декларант у письмовому вигляді не надав митному органу заперечення власника товарів щодо їх знищення, митний орган вправі вважати, що тим самим надано згоду власника товарів на їх знищення.

7. У разі якщо протягом 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів декларант у письмовому вигляді надасть митному органу заперечення власника товарів щодо їх знищення, митний орган у той самий день повідомляє правовласника про відправника, одержувача, декларанта, власника товарів, їхні адреси, найменування, кількість, напрямок переміщення, країну походження, країну відправлення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, та надає зображення таких товарів.

8. У разі якщо протягом 10 робочих днів після отримання повідомлення із запереченням власника товарів щодо їх знищення правовласником не буде подано митному органу ухвалу суду про забезпечення позову щодо заборони вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або інше рішення з цього питання, винесене (прийняте) іншими уповноваженими державними органами, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, щодо яких було прийнято рішення про призупинення митного оформлення, підлягають митному оформленню в установленому порядку.

9. Датою отримання повідомлень декларантом та/або правовласником вважається день, коли митним органом такі повідомлення надіслано засобами факсимільного та/або електронного зв’язку.

10. Організація та оплата процедури знищення, у тому числі вартість зберігання, перевезення, знищення, оформлення документів та інші витрати, пов’язані зі знищенням, здійснюються за рахунок правовласника та під його відповідальність.

Про проведення знищення товарів правовласник інформує митний орган шляхом надання документів, що підтверджують таке знищення.

{Кодекс доповнено статтею 401[1] згідно із Законом № 202-IX від 17.10.2019}

Стаття 402. Зміна маркування на товарах та їх упаковці

1. У процесі здійснення митного оформлення допускається зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на товарах або їх упаковці з метою усунення ознак порушень прав інтелектуальної власності за умови узгодження таких операцій з правовласником або на його вимогу. Такі операції здійснюються за рахунок правовласника або інших осіб за домовленістю з ними.

2. За результатами операцій, зазначених у частині першій цієї статті, складається акт про відсутність ознак порушення прав інтелектуальної власності, який підписується, у тому числі правовласником.

Стаття 403. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади у сфері захисту права інтелектуальної власності

1. При здійсненні контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, митні органи взаємодіють з іншими державними органами, уповноваженими у сфері захисту права інтелектуальної власності, в порядку, визначеному законодавством України.

Розділ XV
ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Глава 58. Загальні положення щодо здійснення митними органами контролю за окремими видами діяльності підприємств

Стаття 404. Види діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами

1. До видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами, належать:

1) митна брокерська діяльність;

2) відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі;

3) відкриття та експлуатація митного складу;

4) відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу;

5) відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання;

6) відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу.

Стаття 405. Дозволи, що надаються підприємствам

{Назва статті 405 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

1. На провадження видів діяльності, зазначених у статті 404 цього Кодексу, надаються дозволи. Підприємства, які отримали такі дозволи, включаються до відповідних реєстрів, які ведуться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, відповідно до статті 415 цього Кодексу. Таким підприємствам видаються витяги із зазначених реєстрів.

{Частина перша статті 405 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

2. Набуття права на провадження видів діяльності, зазначених у статті 404 цього Кодексу, без отримання відповідного дозволу не допускається.

{Частина друга статті 405 із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VIII від 02.03.2015, № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 406. *{Статтю 406 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 407. Форми, порядок подання та розгляду заяв, надання дозволів і контролю за діяльністю підприємств, які їх отримали

1. Порядок надання, перегляду, зупинення, поновлення, внесення змін, скасування та анулювання дозволів на провадження видів діяльності, зазначених у статті 404 цього Кодексу, встановлюється цим Кодексом.

2. Порядок розгляду, перелік та вимоги до документів та/або інформації, необхідних для прийняття рішення митного органу щодо надання дозволу на провадження видів діяльності, визначених статтею 404 цього Кодексу, а також правила провадження зазначених видів діяльності та порядок контролю за їх провадженням затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

3. Вимоги до територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які можуть використовуватися при провадженні видів діяльності, визначених статтею 404 цього Кодексу, встановлюються цим Кодексом та нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Стаття 407 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015; в редакції Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 408. Особливі умови отримання дозволів

{Назва статті 408 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

1. Необхідною умовою для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу є наявність у підприємства дозволу на здійснення митної

брокерської діяльності, дозволів на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу.

{Частина перша статті 408 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

{Частину другу статті 408 виключено на підставі Закону № 222-VIII від 02.03.2015}

Стаття 409. *{Статтю 409 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 410. *{Статтю 410 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 411. *{Статтю 411 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 412. *{Статтю 412 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 413. *{Статтю 413 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 414. *{Статтю 414 виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}*

Стаття 415. Реєстри підприємств, яким надаються дозволи

{Назва статті 415 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде реєстри підприємств, які провадять види діяльності, зазначені у статті 404 цього Кодексу, та забезпечує їх оприлюднення.

2. За зверненням підприємства, якому надано дозвіл на провадження видів діяльності, зазначених у статті 404 цього Кодексу, митні органи видають витяг з відповідного реєстру у паперовій або електронній формі протягом п’яти робочих днів з дня реєстрації відповідного звернення.

{Статтю 415 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 59. Митна брокерська діяльність

Стаття 416. Митний брокер

1. Митний брокер - це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

2. Митний брокер провадить митну брокерську діяльність у будь-якому митному органі України.

3. У разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на митну брокерську діяльність прийняття митних декларацій, поданих цим митним брокером, забороняється.

{Статтю 416 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. За вчинення правопорушень, пов’язаних з провадженням митної брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, встановлену цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 417. Правове регулювання взаємовідносин митного брокера з особою, інтереси якої він представляє

1. Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються відповідним договором.

Стаття 418. Агент з митного оформлення

1. Агент з митного оформлення - це фізична особа - резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов’язані з пред’явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

2. Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред’явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому митному органі України.

Стаття 419. Інформація, отримана митним брокером та його працівниками - агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер

1. Інформація, отримана митним брокером та його працівниками - агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер, у процесі виконання митних формальностей, може використовуватися виключно для цілей виконання цих формальностей.

2. За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер та його працівники – агенти з митного оформлення несуть відповідальність відповідно до закону.

Глава 60. Відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі

Стаття 420. Магазин безмитної торгівлі

1. Магазин безмитної торгівлі - це спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

2. Магазини безмитної торгівлі здійснюють продаж товарів громадянам, які виїжджають за межі митної території України, а також пасажирам міжнародних рейсів, які виконуються повітряними та водними транспортними засобами комерційного призначення, що експлуатуються резидентами. Реалізація магазинами безмитної торгівлі товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, підприємствам забороняється.

{Частину третю статті 420 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012}

4. Магазини безмитної торгівлі в установленому порядку здійснюють торгівлю всіма видами продовольчих і непродовольчих товарів, крім товарів, які відповідно до закону заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію

України, та товарів за товарними позиціями 2701-2716 згідно з УКТ ЗЕД. Правила продажу товарів магазинами безмитної торгівлі громадянам затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 421. Вимоги до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі

1. Приміщення магазину безмитної торгівлі може включати в себе:

1) торговельний зал (зали), у тому числі бари та пункти громадського харчування;

2) допоміжні приміщення;

3) склади магазину, в тому числі склади для товарів, що реалізуються в торговельних залах, розташованих у різних пунктах пропуску, та переміщуються між ними виключно під митним контролем, та для майна, яке використовується у таких залах для реалізації зазначених товарів.

2. Розташування магазинів безмитної торгівлі та умови реалізації в них товарів повинні виключати можливість безпосереднього ввезення цих товарів для споживання на митній території України.

{Частина друга статті 421 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

3. У приміщенні магазину безмитної торгівлі створюється зона митного контролю.

Стаття 422. Права, обов’язки та відповідальність утримувача магазину безмитної торгівлі

1. Утримувач магазину безмитної торгівлі зобов’язаний:

1) своєчасно декларувати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться магазин, товари, що надходять до магазину чи вибувають з магазину, у тому числі товарні нестачі, що виникли не внаслідок умисних дій утримувача магазину, та подавати всі документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення цих товарів;

2) виключити можливість надходження товарів до магазину та вживати всіх можливих заходів щодо запобігання вилученню товарів з магазину поза митним контролем, у тому числі виникненню товарних нестач;

3) дотримуватися положень цього Кодексу та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності магазинів безмитної торгівлі;

4) вести облік товарів, що надходять до магазину безмитної торгівлі та реалізуються ним, і щоквартально подавати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться магазин, звіт про рух товарів у магазині за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

2. Утримувачі магазинів безмитної торгівлі можуть у порядку, передбаченому цим Кодексом, отримати дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу або складу тимчасового зберігання закритого типу для зберігання та наступного постачання в ці магазини всіх видів товарів, у тому числі підакцизних, крім товарів, ввезення яких на митну

територію України, вивезення за межі митної території України та/або переміщення митною територією України транзитом заборонено законом.

Стаття 423. Розпорядження товарами, які знаходяться в магазині безмитної торгівлі, у разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього магазину

{Назва статті 423 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. У разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі продаж (постачання) товарів цим магазином та розміщення у ньому нових партій товарів забороняються.

{Частина перша статті 423 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Протягом 30 днів з дня набрання чинності рішенням про скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі товари, які знаходяться у цьому магазині та перебувають в митному режимі безмитної торгівлі, підлягають декларуванню утримувачем магазину до іншого митного режиму відповідно до частини першої статті 146 цього Кодексу або розміщенню в порядку, встановленому цим Кодексом, в іншому магазині безмитної торгівлі.

{Частина друга статті 423 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановлених частиною другою цієї статті порядку та строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію несе утримувач цього магазину.

{Частина третя статті 423 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 61. Відкриття та експлуатація митного складу

Стаття 424. Митний склад

1. Митний склад - це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

2. Митний склад може бути закритого або відкритого типу.

3. Митний склад закритого типу призначається виключно для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), що укладаються утримувачем цього складу або учасниками об’єднання підприємств, учасником якого є утримувач складу.

4. Митний склад відкритого типу призначається для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними

договорами (контрактами), укладеними як утримувачем цього складу, так і будь-якими іншими особами.

Стаття 425. Правове регулювання взаємовідносин утримувача митного складу з іншими особами та митними органами

1. Взаємовідносини утримувача митного складу відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором.

2. Взаємовідносини утримувача митного складу з митним органом визначаються затвердженою керівником митного органу або його заступником та погодженою утримувачем митного складу процедурою експлуатації такого складу, яка встановлює:

{Абзац перший частини другої статті 425 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

1) перелік посадових осіб, які мають право доступу на митний склад;

2) особу керуючого митним складом;

3) мінімальну кількість посадових осіб митного органу, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;

4) режим роботи складу;

5) терміни подання утримувачем митного складу звітів про рух товарів на складі;

6) особливості функціонування митного складу (за наявності).

3. У разі розміщення товарів на митних складах з ініціативи митного органу взаємовідносини власника митного складу з митними органами визначаються у відповідному договорі, укладеному згідно з цивільним законодавством України.

Стаття 426. Розміщення товарів на митних складах

1. На митному складі можуть розміщуватися товари:

1) поміщені у митний режим митного складу (у тому числі консолідовані вантажі);

2) поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території (без зміни цих митних режимів на митний режим митного складу);

3) призначені для тимчасового зберігання під митним контролем (на умовах, встановлених цим Кодексом для складів тимчасового зберігання).

Стаття 427. Зберігання товарів на митному складі

1. Товари, поміщені в різні митні режими, що знаходяться на одному митному складі, зберігаються на ньому окремо.

2. Товари можуть бути розміщені на митному складі без вивантаження їх з транспортних засобів за згодою утримувача такого складу та за умови погодження власником товару (або уповноваженою ним особою) таких дій із особою, відповідальною за транспортний засіб.

3. Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, не можуть розміщуватися на митних складах, які не забезпечують відповідні умови для зберігання таких товарів.

Стаття 428. Облік товарів на митному складі

1. Утримувач митного складу веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щоквартально подає митному органу звіт про рух товарів на складі за попередній квартал за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

2. Облік товарів на митному складі ведеться утримувачем митного складу з використанням звичайних правил складського обліку.

{Частина друга статті 428 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

3. Утримувач митного складу несе передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність:

1) за недодержання порядку зберігання товарів на митному складі та здійснення з цими товарами операцій, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 127 цього Кодексу;

2) за видачу товарів без дозволу митного органу;

3) за втрату товарів, крім втрати при здійсненні з цими товарами операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу.

4. Власник товарів або уповноважена ним особа несе передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність:

1) за недодержання порядку здійснення з товарами операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу;

2) за втрату товарів при здійсненні операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу.

5. У разі втрати чи видачі без дозволу митного органу товарів, крім втрати товарів при здійсненні операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, утримувач митного складу зобов’язаний сплатити митні платежі, установлені законом на імпорт цих товарів.

6. У разі втрати товарів при здійсненні операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, власник товарів зобов’язаний сплатити митні платежі, установлені законом на імпорт цих товарів.

7. Зазначені особи звільняються від обов’язку зі сплати митних платежів, установлених законом на імпорт товарів, якщо товари, що зберігаються на митному складі, втрачено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, що підтверджено в установленому порядку, а також у разі природних втрат за нормальних умов зберігання.

8. Особи, які брали проби чи зразки товарів, несуть передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за недодержання встановленого законодавством порядку взяття проб та зразків товарів.

Стаття 429. Розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, в разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу

{Назва статті 429 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. У разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу розміщення нових партій товарів на цьому складі не дозволяється.

{Частина перша статті 429 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Протягом 30 днів з дня набрання чинності рішенням про скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу товари, які зберігаються на цьому складі, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем митного складу на інший митний склад, на склад митного органу чи заявлені в інший митний режим.

{Частина друга статті 429 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі скасування або анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію несуть власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу.

{Частина третя статті 429 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 62. Відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу

Стаття 430. Вільна митна зона

1. Вільна митна зона - це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

2. Вільні митні зони можуть бути комерційного, сервісного та промислового типів.

3. Вільні митні зони комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків.

4. Вільні митні зони сервісного типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин.

5. Вільні митні зони промислового типу створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон.

6. Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можливо забезпечити режим вільної митної зони відповідно до цього Кодексу.

7. Відкриття вільних митних зон комерційного та сервісного типів здійснюється відповідно до положень цього розділу.

8. Відкриття вільних митних зон промислового типу здійснюється окремими законами України.

Стаття 431. Правове регулювання діяльності вільної митної зони комерційного або сервісного типу

1. Вимоги до облаштування вільних митних зон комерційного та сервісного типів установлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

2. Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з особами, які розміщують товари у цих зонах, визначаються відповідним договором.

3. Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з митним органом визначаються затвердженою керівником митного органу або його заступником та погодженою утримувачем вільної митної зони процедурою експлуатації такої зони, що встановлює:

1) перелік категорій посадових осіб, які мають право доступу у вільну митну зону;

2) особу керуючого вільною митною зоною;

3) мінімальну кількість посадових осіб митного органу, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;

4) режим роботи вільної митної зони;

5) терміни подання утримувачем вільної митної зони звітів про рух товарів у вільній митній зоні;

6) інші вимоги та умови, пов’язані з функціонуванням вільної митної зони.

{Частина третя статті 431 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 432. Повноваження митних органів щодо встановлення вимог до облаштування та організації роботи вільних митних зон

1. Митний орган, у зоні діяльності якого знаходиться вільна митна зона, з метою належної організації митного контролю вимагає від утримувача вільної митної зони та органів управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони забезпечення:

1) спорудження огорожі по периметру території вільної митної зони та належного обладнання пропускних пунктів (крім вільних митних зон сервісного типу);

{Пункт 1 частини першої статті 432 із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

2) встановлення обмежень щодо порядку та засобів доступу на зазначену територію, відповідних годин, протягом яких дозволяється доступ на цю територію;

3) охорони території вільної митної зони.

2. Будівництво (ремонт) господарських об’єктів на території вільної митної зони здійснюється на підставі дозволу митного органу. У разі відмови у наданні зазначеного дозволу митний орган зобов’язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Стаття 433. Забезпечення митного контролю на територіях вільних митних зон

1. З метою забезпечення належного митного контролю на територіях вільних митних зон митні органи мають право:

1) здійснювати постійний нагляд за межами зазначених територій, а також за доступом на ці території;

2) вимагати від утримувача вільної митної зони ведення обліку товарів, що знаходяться на території вільної митної зони, та подання звітів про рух цих товарів;

3) проводити перевірку товарів, що переміщуються через межі території вільної митної зони з метою забезпечення здійснення передбачених цим Кодексом операцій та недопущення переміщення заборонених товарів;

4) здійснювати у будь-який час перевірки товарів, що знаходяться на територіях вільних митних зон;

5) здійснювати інші передбачені цим Кодексом заходи, спрямовані на забезпечення контролю за операціями з товарами, що перебувають під митним контролем.

Стаття 434. Допуск товарів на територію вільної митної зони

1. На територію вільної митної зони можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з митної території України.

2. На територію вільної митної зони можуть ввозитися будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, а також товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

3. Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, допускаються на територію вільної митної зони тільки за наявності на ній відповідних умов для зберігання таких товарів.

4. Товари можуть бути розміщені у вільних митних зонах комерційного типу без вивантаження їх з транспортних засобів.

5. Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Стаття 435. Облік товарів, що знаходяться на території вільної митної зони

1. Утримувач вільної митної зони або особи, які здійснюють операції з товарами на території цієї зони, ведуть облік всіх іноземних та українських товарів, що перебувають у зазначеній зоні, і щомісячно подають митним органам звіт про рух товарів у вільній митній зоні за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Будь-які зміни, що відбуваються з товарами в межах території вільної митної зони, повинні відображатися в облікових документах. Митні органи мають право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

2. Облік товарів у вільній митній зоні ведеться з використанням звичайних правил складського обліку.

Стаття 436. Розпорядження товарами, що перебувають у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, в разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони

{Назва статті 436 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. У разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу розміщення нових партій товарів у цій зоні не дозволяється.

{Частина перша статті 436 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Протягом 90 днів з дня набрання чинності рішенням про скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу товари, які перебувають у цій зоні, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем вільної митної зони в іншу вільну митну зону чи заявлені в інший митний режим.

{Частина друга статті 436 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, у разі скасування або анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач вільної митної зони.

{Частина третя статті 436 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 63. Відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання

Стаття 437. Склад тимчасового зберігання

1. Склад тимчасового зберігання - це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

2. Склад тимчасового зберігання може бути закритого та відкритого типу.

3. Склад тимчасового зберігання закритого типу призначається виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому.

4. Склад тимчасового зберігання відкритого типу призначається для зберігання товарів, що належать будь-яким особам.

5. Товари можуть бути розміщені на складі тимчасового зберігання без вивантаження їх з транспортних засобів.

6. Порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складі тимчасового зберігання, а також випуску їх із цього складу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 438. Правове регулювання взаємовідносин утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на складі

1. Взаємовідносини утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 439. Обмеження щодо розміщення товарів на складах тимчасового зберігання

1. На складах тимчасового зберігання можуть розміщуватися будь-які товари. Однак небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, можуть розміщуватися тільки на складах тимчасового зберігання, які мають відповідні умови для зберігання таких товарів.

2. Не допускається розміщення на складах тимчасового зберігання товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, якщо до закінчення строку їх придатності залишається менше одного місяця.

3. Не підлягають передачі на тимчасове зберігання підприємствам товари, що зберігаються виключно митними органами відповідно до частини першої статті 238 цього Кодексу.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, може визначати також перелік окремих видів товарів, які передаються на тимчасове зберігання під митним контролем лише на склади митних органів.

Стаття 440. Забезпечення схоронності товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання

1. Утримувач складу тимчасового зберігання веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щомісячно подає митному органу звіт про рух

товарів на складі за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту.

2. Облік товарів на складі тимчасового зберігання ведеться утримувачем цього складу з використанням звичайних правил складського обліку.

3. Утримувач складу тимчасового зберігання несе передбачену цим Кодексом відповідальність за втрату чи пошкодження товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання.

Стаття 441. Розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, у разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання

{Назва статті 441 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

1. У разі зупинення, скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання розміщення нових партій товарів на цьому складі не дозволяється.

{Частина перша статті 441 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Протягом 30 днів з дня набрання чинності рішенням про скасування або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання товари, які зберігаються на цьому складі під митним контролем, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем складу тимчасового зберігання на інший склад тимчасового зберігання або на склад митного органу чи заявлені у відповідний митний режим.

{Частина друга статті 441 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, у разі скасування або анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу тимчасового зберігання.

{Частина третя статті 441 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Глава 64. Відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу

Стаття 442. Вантажний митний комплекс

1. Вантажний митний комплекс - це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Стаття 443. Послуги, які надаються утримувачем вантажного митного комплексу особам, що переміщують товари через митний кордон України

1. Утримувач вантажного митного комплексу повинен обов’язково забезпечувати:

1) надання посередницьких послуг з декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України;

2) надання послуг із зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення;

3) виконання навантажувально-розвантажувальних робіт.

2. На вантажному митному комплексі також можуть бути обладнані місця для надання додаткових послуг.

Стаття 444. Правове регулювання взаємовідносин утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та митними органами

1. Взаємовідносини утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та митними органами визначаються відповідними договорами.

Стаття 445. Вимоги до облаштування вантажного митного комплексу

1. Вимоги до облаштування вантажного митного комплексу встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Стаття 445 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 446. Обов’язки утримувача вантажного митного комплексу

1. Утримувач вантажного митного комплексу зобов’язаний:

1) дотримуватися положень цього Кодексу, виконувати умови дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу та вимоги щодо конструкції, облаштування і функціонування комплексу;

2) забезпечити безоплатний вхід та в’їзд на територію комплексу та безоплатне перебування на його території протягом перших чотирьох годин;

3) виключити можливість несанкціонованого доступу на територію комплексу сторонніх осіб, а також вилучення з його території товарів, що перебувають під митним контролем, і транспортних засобів комерційного призначення;

4) забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб митного органу до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем на території комплексу, та документів на такі товари, створювати цим особам належні умови для роботи;

5) безкоштовно надати на договірній основі у користування облаштовані приміщення для розміщення на території комплексу посадових осіб митного органу та облаштовані

робочі місця для посадових осіб всіх державних органів, які здійснюють інші види контролю;

6) вести облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що обслуговуються комплексом, і щоквартально подавати відповідному митному органу звіт про такі товари, транспортні засоби за формою та у порядку, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

7) забезпечити наявність та функціонування електронного обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією вантажного митного комплексу, і безперешкодний доступ до системи такого обліку посадових осіб митних органів;

8) забезпечити наявність та функціонування контрольно-пропускної системи при в'їзді на територію вантажного митного комплексу та при виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами, засобами автоматичної фіксації даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронними вагами, з можливістю автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів і транспортних засобів;

9) забезпечити наявність та функціонування системи відеоспостереження за входом (в'їздом) на територію комплексу та виходом (виїздом) з неї, процедурою здійснення митного контролю з фіксацією такого відображення для ведення відповідного архіву, а також безперешкодний доступ посадових осіб митних органів до зазначеної системи відеоспостереження.

Розділ XVI
МИТНА СТАТИСТИКА

Глава 65. Митна статистика

Стаття 447. Завдання митної статистики

1. Завданнями митної статистики є:

1) об'єктивний та достовірний облік даних про переміщення товарів через митний кордон України; збирання, формування, опрацювання, узагальнення, всебічний аналіз та зберігання статистичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами;

2) подання статистичної, довідкової, аналітичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами органам державної влади в порядку, встановленому законом;

3) надання відповідної інформації міжнародним організаціям та митним органам інших країн згідно з укладеними відповідно до закону міжнародними договорами України та законами України;

4) захист статистичної інформації, яка відповідно до закону не підлягає розголошенню.

Стаття 448. Система митної статистики

1. Митна статистика є складовою частиною загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності.

2. Статистична інформація, яка формується, узагальнюється і аналізується митними органами, використовується в інтересах зміцнення зовнішньоекономічних зв’язків, поліпшення митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, подальшої інтеграції України у загальносвітову систему економічних відносин.

3. Забороняється вимагати від митних органів статистичну інформацію, не передбачену державною статистичною звітністю, цим Кодексом та іншими законами України.

4. Митна статистика складається з митної статистики зовнішньої торгівлі і спеціальної митної статистики.

Стаття 449. Митна статистика зовнішньої торгівлі

1. Митна статистика зовнішньої торгівлі являє собою узагальнену та відповідним чином систематизовану інформацію про переміщення товарів через митний кордон України.

2. Митна статистика зовнішньої торгівлі формується, узагальнюється та аналізується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, на основі даних, які містяться у митних деклараціях.

3. Дані митної статистики зовнішньої торгівлі в установленому законодавством порядку використовуються відповідними органами державної влади для здійснення контролю за надходженням митних платежів до державного бюджету, валютного контролю, аналізу стану зовнішньої торгівлі України, її торговельного і платіжного балансів та економіки в цілому.

4. Ведення митної статистики здійснюється за методологією, яка забезпечує порівнянність даних митної статистики зовнішньої торгівлі України з даними державної статистики інших держав.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, забезпечує регулярне оприлюднення даних митної статистики зовнішньої торгівлі, а також оприлюднення інформації, передбаченої частиною п’ятою статті 11 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 449 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 450. Спеціальна митна статистика

1. Спеціальна митна статистика - це система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації, що відображає діяльність митних органів при здійсненні ними митної справи.

2. Спеціальна митна статистика ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, з метою забезпечення завдань, покладених на митні органи відповідно до законодавства.

3. Порядок ведення спеціальної митної статистики визначається законодавством.

Стаття 451. Документи та відомості, що використовуються для формування митної статистики

1. Для формування митної статистики використовуються документи та відомості, що подаються до митних органів центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами згідно з нормами цього Кодексу, якими визначається порядок здійснення митного контролю та митного оформлення.

Стаття 452. Використання інформації, що надається митним органам

1. Інформація щодо обсягів експорту та імпорту конкретних видів товарів надається центральним органам виконавчої влади за їх вмотивованим запитом (одноразово), на підставі міжвідомчих угод про інформаційний обмін (регулярно) або шляхом автоматизованого обміну інформацією у випадках, встановлених законом.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, має доступ на правах користувача до автоматизованих інформаційних і довідкових систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в яких міститься інформація про товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

{Частину першу статті 452 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Обробка такої інформації здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, із додержанням вимог щодо конфіденційності інформації.

{Частину першу статті 452 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

{Частина перша статті 452 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 2612-VIII від 08.11.2018}

2. Інформація щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності може надаватися лише органам досудового розслідування у зв’язку із здійсненням ними кримінального провадження, а також за письмовими вмотивованими запитами - державному уповноваженому Антимонопольного комітету України та голові територіального відділення Антимонопольного комітету України у зв’язку з розглядом справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

{Частина друга статті 452 із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 405-VII від 04.07.2013, № 3295-IX від 09.08.2023}

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, надає у випадках та в порядку, встановлених законом, іншим органам, уповноваженим відповідно до закону на здійснення валютного контролю, державного експортного контролю, інформацію, необхідну для здійснення таких видів контролю.

{Частина третя статті 452 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

4. Обмеження, встановлені частинами першою - третьою цієї статті, не застосовуються до інформаційного обміну, що здійснюється між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами, митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення відповідних дозвільних або контрольних функцій стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" згідно з цим Кодексом.

За запитом, на який накладено електронний підпис посадової особи підприємства, з використанням механізму "єдиного вікна" згідно з цим Кодексом центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, надає інформацію щодо митних декларацій, поданих таким підприємством або від імені такого підприємства та оформлених митними органами.

{Частину четверту статті 452 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

Інформація складається з відомостей, що містяться в оформлених митних деклараціях (з урахуванням внесених змін, якщо такі зміни вносилися), за період, зазначений у запиті, але не більше ніж за поточний рік та три календарні роки, що передували року подання запиту.

{Частину четверту статті 452 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

{Статтю 452 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

5. З метою контролю за використанням на території України транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України та/або поміщених у митний режим транзиту, між митними органами, Державною прикордонною службою України та органами Національної поліції здійснюється автоматизований обмін інформацією про такі транспортні засоби та громадян, які їх ввозили чи поміщували в митний режим транзиту.

{Статтю 452 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

6. З метою здійснення митними органами обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у частині сьомій статті 293 цього Кодексу, забезпечення правильності нарахування митних платежів та контролю за станом їх надходження на рахунки, відкриті для зарахування надходжень державного бюджету, контроль за справлянням яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, від реалізації таких товарів, транспортних засобів комерційного призначення, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та митні органи здійснюють обмін інформацією про такі товари, транспортні засоби комерційного

призначення на підставі міжвідомчих угод про інформаційний обмін, укладених з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Статтю 452 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

Стаття 453. Використання статистичної інформації з питань зовнішньої торгівлі

1. Статистична інформація з питань зовнішньої торгівлі використовується для:

1) визначення стратегії, тактики та основних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

2) аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної політики і ситуації, що склалася чи складатиметься на світовому ринку;

3) проведення переговорів з торговельно-економічних питань;

4) застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

5) складання торговельного та платіжного балансів України, планування і проведення валютно-фінансової політики;

6) визначення ринків збуту товарів;

7) формування статистики зовнішньоекономічних зв’язків України.

Стаття 454. Відомчі класифікатори

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, затверджує нормативно-технічні документи, які використовуються для оформлення митних декларацій та виконання інших митних формальностей, визначених цим Кодексом, - відомчі класифікатори інформації з питань митної справи - та встановлює порядок їх ведення.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, здійснює впровадження класифікаторів, зазначених у частині першій цієї статті.

3. Класифікатори, зазначені у частині першій цієї статті, використовуються виключно для цілей, передбачених цим Кодексом.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, інформує державні органи та суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності про зміни, внесені до класифікаторів, зазначених у частині першій цієї статті, не пізніше ніж за 10 днів до дня набрання чинності такими змінами, а якщо внесення змін до таких класифікаторів здійснюється з метою реалізації актів законодавства, що набирають чинності менш як за 10 днів з дня їх опублікування, - не пізніше наступного робочого дня з дня внесення таких змін до класифікаторів.

{Частина четверта статті 454 в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

{Стаття 454 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013; текст статті 454 в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

Стаття 455. Облік осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи

{Назва статті 455 в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде централізований облік осіб (резидентів та нерезидентів): декларантів, перевізників, гарантів, АЕО, інших підприємств, контроль за діяльністю яких здійснюється митними органами.

Вимога абзацу першого цієї частини не поширюється на:

громадян, які переміщують через митний кордон України особисті речі, транспортні засоби особистого користування та інші товари для особистих, сімейних чи інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності;

осіб, які мають пільги згідно із статтями 383-386, 388, 389, 391 і 392 цього Кодексу та переміщують товари, у зв'язку із ввезенням яких на митну територію України та вивезенням їх за межі цієї території такі пільги надаються;

осіб, які здійснюють переміщення товарів із використанням книжки (карнета) А.Т.А.;

осіб, які переміщують товари, необхідні для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, у рамках міжнародних договорів України та товари, визначені відповідно до Закону України "Про гуманітарну допомогу" гуманітарною допомогою;

осіб-нерезидентів, які переміщують порожні транспортні засоби комерційного призначення прохідним транзитом.

{Частина перша статті 455 в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

2. Взяття на облік осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи, здійснюється одноразово:

{Абзац перший частини другої статті 455 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

1) за зверненнями таких осіб, у тому числі засобами електронного зв'язку, до відповідних митних органів;

2) при першому здійсненні такими особами операцій з товарами, контроль за якими відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України покладено на митні органи.

3. Взяття на облік осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи, здійснюється митними органами шляхом присвоєння таким особам облікового номера.

{Частина третя статті 455 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

4. Митний орган невідкладно інформує особу про взяття її на облік та повідомляє її обліковий номер.

5. Обліковий номер особи є дійсним на всій митній території України. Такий самий обліковий номер не може бути присвоєно іншій особі.

6. Подвійний облік осіб у різних митних органах забороняється.

7. Порядок обліку осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина сьома статті 455 в редакції Закону № 141-IX від 02.10.2019}

8. Неперебування на обліку в митних органах осіб, визначених частиною першою цієї статті, є підставою для відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

{Статтю 455 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Розділ XVII
ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОНТРАБАНДІ

Глава 66. Заходи щодо запобігання та протидії контрабанді

Стаття 456. Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

1. Відповідно до законів України митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

2. Порядок проведення контрольованої поставки визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, погодженим із Офісом Генерального прокурора та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України.

{Частина друга статті 456 із змінами, внесеними згідно із Законом № 641-IX від 02.06.2020}

Стаття 457. Переміщення товарів під негласним контролем

1. З метою виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до вчинення контрабанди, а також з метою вилучення товарів, щодо яких є підозра в незаконному переміщенні через митний кордон України, переміщення таких товарів може здійснюватися під негласним контролем та оперативним наглядом правоохоронних органів.

2. Порядок проведення негласного контролю за переміщенням товарів визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої

влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, погодженим з Офісом Генерального прокурора та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України.

{Частина друга статті 457 із змінами, внесеними згідно із Законом № 641-IX від 02.06.2020}

Розділ XVIII
ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ

Глава 67. Загальні положення щодо порушень митних правил та відповідальності за них

Стаття 458. Порушення митних правил

1. Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред’явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

2. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Стаття 459. Відповідальність за порушення митних правил

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил встановлюється цим Кодексом.

2. Суб’єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами - посадові особи цих підприємств.

Стаття 460. Особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил

1. Вчинення порушень митних правил, передбачених частиною третьою статті 469, статтею 470, частиною третьою статті 478, статтею 481 цього Кодексу, внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами, а також допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо такі помилки не допускаються систематично (стаття 268 цього Кодексу), не тягне за собою адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом.

2. Перевізники несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання митному органу як підстави для переміщення цих товарів документів, що містять неправдиві відомості (стаття 483 цього Кодексу), виключно у разі якщо ці відомості стосуються кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, а перевізниками не вжито заходів до перевірки правдивості зазначених відомостей або у разі неможливості такої перевірки не внесено відповідного запису до міжнародної автомобільної накладної (CMR).

{Статтю 460 доповнено частиною другою згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 461. Види адміністративних стягнень за порушення митних правил

1. За порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення:

1) попередження;

2) штраф;

3) конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення - безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Стаття 462. Основні та додаткові адміністративні стягнення

1. Попередження та штраф можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил.

2. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне стягнення.

3. За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове адміністративні стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається, крім випадку, передбаченого частиною третьою статті 467 цього Кодексу.

Стаття 463. Попередження

1. Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення.

Стаття 464. Штраф

1. Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов’язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається цим Кодексом залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

2. Сплата штрафу, якщо при цьому не застосовується адміністративне стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, не звільняє особу, яка вчинила порушення митних правил, від сплати митних платежів, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 465. Конфіскація

1. Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об’єкти конфіскації.

2. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

3. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Стаття 466. Забезпечення законності у разі застосування адміністративних стягнень до порушників митних правил

1. Адміністративні стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, що встановлені цим Кодексом та іншими законами України.

2. Додержання митними органами вимог закону в разі застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку органів вищого рівня та їх посадових осіб, правом оскарження постанов у справах про порушення митних правил та іншими заходами, передбаченими законодавством України.

Стаття 467. Строки накладення адміністративних стягнень у справах про порушення митних правил

1. Якщо справи про порушення митних правил відповідно до статті 522 цього Кодексу розглядаються митними органами або судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через шість місяців з дня виявлення правопорушення. Строк накладення адміністративних стягнень у справах про порушення митних правил зупиняється на час розгляду таких справ судом.

{Частина перша статті 467 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 5288-VI від 18.09.2012; в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

{Частину другу статті 467 виключено на підставі Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

3. У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження, але не пізніше ніж через два роки з дня вчинення правопорушення.

{Частина третя статті 467 в редакції Закону № 5288-VI від 18.09.2012}

Глава 68. Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення

Стаття 468. Порушення режиму зони митного контролю

1. Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони митного контролю громадянами, які не перетинають митний кордон України, та посадовими особами державних органів, які не проводять заходи офіційного контролю, та їх пересування в межах цієї зони з порушенням порядку, встановленого статтею 332 цього Кодексу, -

тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина перша статті 468 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Стаття 469. Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або з транспортними засобами особистого користування, тимчасово ввезеними на митну територію України чи поміщеними у митний режим транзиту

{Назва статті 469 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

1. Проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених статтями 203, 325 цього Кодексу, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу митного органу, -

тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, а так само невжиття передбачених частиною четвертою статті 204 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Офіційне тлумачення положень частини другої статті 469 див. в Рішенні Конституційного Суду № 1-рп/2015від 31.03.2015}

3. Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Передача транспортного засобу особистого користування, тимчасово ввезеного на митну територію України чи поміщеного у митний режим транзиту, у володіння, користування або розпорядження особі, яка безпосередньо не ввозила такий транспортний засіб на митну територію України чи не поміщувала його у митний режим транзиту, за винятком випадків, коли в транспортному засобі знаходиться особа, яка безпосередньо ввозила такий транспортний засіб на митну територію України чи поміщувала його у митний режим транзиту, а так само використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Статтю 469 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 470. Перевищення строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення в Україні, видача їх без дозволу митного органу або втрата

{Назва статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 3229-IX від 13.07.2023}

1. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення в Україні (а при переміщенні в межах зони діяльності однієї митниці - від одного підрозділу цієї митниці до іншого), митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби не більше ніж на одну добу -

{Абзац перший частини першої статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина перша статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина друга статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

3. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення більше ніж на десять діб, але не більше ніж на двадцять діб, митних або інших документів на ці товари більше ніж на десять діб, а так само втрата цих документів -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина третя статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

4. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту строку транзитних перевезень (доставки) товарів, крім транспортних засобів особистого користування, більше ніж на двадцять діб, а так само втрата цих товарів чи видача їх без дозволу митного органу -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина четверта статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту строку транзитних перевезень (доставки) транспортних засобів особистого користування та транспортних засобів комерційного призначення більше ніж на двадцять діб, але не більше ніж на тридцять діб, а так само видача їх без дозволу митного органу -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина п'ята статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу або встановленого митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту строку транзитних перевезень (доставки) транспортних засобів особистого користування та транспортних засобів комерційного призначення більше ніж на тридцять діб, а так само втрата цих транспортних засобів, у тому числі їх розкомплектування, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію таких транспортних засобів.

{Частина шоста статті 470 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

{Стаття 470 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 471. Недекларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами

1. Недекларування валютних цінностей, що переміщуються громадянами через митний кордон України, в сумі, що перевищує дозволену законодавством України для їх переміщення без письмового декларування, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 20 відсотків суми, що перевищує дозволену законодавством України для переміщення валютних цінностей без письмового декларування, згідно з офіційним курсом Національного банку України на день вчинення порушення митних правил.

2. Недекларування товарів (крім зазначених у частинах першій та/або третій цієї статті), що переміщуються через митний кордон України громадянами, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 30 відсотків вартості цих товарів.

3. Недекларування товарів (крім валютних цінностей), що підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території та які переміщуються громадянами, -

тягне за собою накладення штрафу у розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією таких товарів або без такої.

Примітка. Недекларуванням у цій статті вважається незаявлення громадянином за встановленою формою точних та достовірних відомостей, перелік яких визначений цим Кодексом, про товари, які переміщуються (пересилаються) таким громадянином через митний кордон України (у тому числі при проходженні (проїзді) ним каналом, позначеним символами зеленого кольору ("зелений коридор")".

{Стаття 471 в редакції Закону № 2058-IX від 16.02.2022}

Стаття 472. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення

1. Недекларування товарів (крім тих, що переміщуються через митний кордон України громадянами), транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через

митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов’язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, -

{Абзац перший частини першої статті 472 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2058-IX від 16.02.2022}

тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів з конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.

Стаття 473. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання

1. Пересилання через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання законодавством України, а також пересилання у міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання законодавством України та актами Всесвітнього поштового союзу, -

{Абзац перший частини першої статті 473 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1999-IX від 25.01.2022}

тягне за собою конфіскацію цих товарів.

Стаття 474. Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів

1. Перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справі про контрабанду чи порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перешкоджання посадовій особі митного органу, невиконання її вимог під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 475. Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем

1. Неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації - отримувача гуманітарної допомоги, митному органу звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 476. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності

1. Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

Стаття 477. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони

1. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, а так само порушення встановленого частиною другою статті 436 цього Кодексу строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі скасування чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цієї зони -

{Абзац перший частини першої статті 477 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 478. Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами

1. Проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, без дозволу митного органу -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Зміна стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу митного органу, невжиття передбачених частиною п’ятою статті 129 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк зберігання яких в режимі митного складу закінчився, а так само порушення встановленого частиною другою статті 429 цього Кодексу строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі скасування чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього складу -

{Абзац перший частини другої статті 478 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 479. Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі

1. Порушення встановлених цим Кодексом порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення, скасування чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію -

{Абзац перший частини першої статті 479 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 479^{1}. Перевищення магазином безмитної торгівлі встановлених законом обсягів реалізації тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв одній особі протягом однієї доби

1. Перевищення магазином безмитної торгівлі встановлених цим Кодексом обсягів реалізації тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв одній особі протягом однієї доби, вчинене у період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від вісімсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 479^{1} згідно із Законом № 3326-IX від 10.08.2023}

Стаття 480. Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів

1. Порушення встановленого цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядку здійснення операцій з переробки товарів, у тому числі невивезення за межі митної території України (неввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та/або продуктів їх переробки після закінчення строку переробки, -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 481. Перевищення строку тимчасового ввезення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення або строку тимчасового вивезення товарів чи втрата транспортних засобів

1. Перевищення встановленого відповідно до цього Кодексу строку тимчасового ввезення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів, крім транспортних засобів особистого користування, за межі митної території України не більше ніж на три доби -

тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення строку тимчасового ввезення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів, крім транспортних засобів особистого користування, за межі митної території України більше ніж на три доби, але не більше ніж на десять діб -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Перевищення строку тимчасового ввезення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, та транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів, крім транспортних засобів особистого користування, за межі митної території України більше ніж на десять діб, але не більше ніж на двадцять діб -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Перевищення строку тимчасового ввезення товарів, крім транспортних засобів особистого користування, на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів, крім транспортних засобів особистого користування, за межі митної території України більше ніж на двадцять діб -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

5. Перевищення строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування та транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України більше ніж на двадцять діб, але не більше ніж на тридцять діб -

тягне за собою накладення штрафу в розмірі п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

6. Перевищення строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування та транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України більше ніж на тридцять діб, а так само втрата цих транспортних засобів, у тому числі їх розкомплектування, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію таких транспортних засобів.

{Абзац другий частини шостої статті 481 визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 6-р(І)/2023 від 06.09.2023}

{Стаття 481 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 482. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем

1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу –

{Абзац перший частини першої статті 482 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

{Абзац другий частини першої статті 482 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 483 цього Кодексу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

{Абзац другий частини другої статті 482 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Стаття 483. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов

зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від 50 до 100 відсотків вартості товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, або з конфіскацією товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю.

{Частина перша статті 483 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012; в редакції Закону № 3475-IX від 21.11.2023}

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 482 цього Кодексу, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від 150 до 200 відсотків вартості товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю.

{Абзац другий частини другої статті 483 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

Стаття 484. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю

1. Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів або їх конфіскацію.

Стаття 485. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів

1. Заявлення в митній декларації з метою неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру неправдивих відомостей щодо істотних умов зовнішньоекономічного договору (контракту), ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача товару, неправдивих відомостей, необхідних для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, та/або надання з цією ж метою митному органу документів, що містять такі відомості, або несплата митних

платежів у строк, встановлений законом, або інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, а так само використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв’язку з якими було надано такі пільги, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від 50 до 150 відсотків несплаченої суми митних платежів.

{Стаття 485 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 245-VII від 16.05.2013; в редакції Закону № 2760-IX від 16.11.2022}

Розділ XIX
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Глава 69. Порядок провадження у справах про порушення митних правил

Стаття 486. Завдання та зміст провадження у справі про порушення митних правил

1. Завданнями провадження у справах про порушення митних правил є своєчасне, всебічне, повне та об’єктивне з’ясування обставин кожної справи, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням.

2. Провадження у справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій, зазначених у статті 508 цього Кодексу, розгляд справи, винесення постанови та її перегляд у зв’язку з оскарженням.

{Частина друга статті 486 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

Стаття 487. Правове забезпечення провадження у справах про порушення митних правил

1. Провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього Кодексу, а в частині, що не регулюється ним, - відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Стаття 488. Порушення справи про порушення митних правил

1. Провадження у справі про порушення митних правил вважається розпочатим з моменту складення протоколу про порушення митних правил.

Стаття 489. Обставини, що підлягають з’ясуванню при розгляді справи про порушення митних правил

1. Посадова особа при розгляді справи про порушення митних правил зобов’язана з’ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом’якшують та/або обтяжують відповідальність, чи є підстави для звільнення особи, що

вчинила правопорушення, від адміністративної відповідальності, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Стаття 490. Посадові особи, уповноважені складати протоколи про порушення митних правил

1. Протокол про порушення митних правил мають право складати:

1) посадові особи, які відповідно до посадових інструкцій уповноважені здійснювати митний контроль, митне оформлення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України і які безпосередньо виявили порушення митних правил;

2) посадові особи митних органів, які згідно з посадовими обов'язками мають таке право;

3) інші посадові особи, уповноважені керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або керівником митниці.

Стаття 491. Підстави для порушення справи про порушення митних правил

1. Підставами для порушення справи про порушення митних правил є:

1) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;

2) офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що проводять заходи офіційного контролю;

{Пункт 2 частини першої статті 491 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

3) офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Стаття 492. Мова, якою здійснюється провадження у справі про порушення митних правил

1. Провадження у справі про порушення митних правил здійснюється державною мовою.

2. Особи, які беруть участь у провадженні у справі про порушення митних правил і не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, давати пояснення, подавати клопотання рідною мовою, а також користуватися послугами перекладача.

Стаття 493. Посадові особи митних органів, які здійснюють провадження у справі про порушення митних правил

1. Провадження у справі про порушення митних правил здійснюють, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою цієї статті, посадові особи митниці, в зоні діяльності якої було вчинено або виявлено таке порушення. Окремі процесуальні дії у

справі про порушення митних правил можуть вчинятися посадовими особами, уповноваженими складати протоколи про порушення митних правил відповідно до статті 490 цього Кодексу, а у випадку, передбаченому статтею 518 цього Кодексу, - також посадовими особами іншого митного органу.

2. Керівник центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або його заступник має право передавати справу про порушення митних правил для здійснення провадження з однієї митниці до іншої.

{Частина друга статті 493 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній будь-яким митним органом України.

Стаття 494. Протокол про порушення митних правил

1. Про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол за формою, установленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина перша статті 494 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

2. Протокол про порушення митних правил повинен містити такі дані:

1) дату і місце його складення;

2) посаду, прізвище, ім’я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;

3) необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, якщо її встановлено;

4) місце, час вчинення, вид та характер порушення митних правил;

5) посилання на статтю цього Кодексу, що передбачає адміністративну відповідальність за таке порушення;

6) прізвища та адреси свідків, якщо вони є;

7) відомості щодо товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення та документів, вилучених згідно із статтею 511 цього Кодексу;

{Пункт 7 частини другої статті 494 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

8) інші необхідні для вирішення справи відомості.

3. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала. Якщо при складенні протоколу була присутня особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за

порушення митних правил, протокол підписується і цією особою, а за наявності свідків - і свідками.

4. Якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, відмовляється підписати протокол, до протоколу вноситься відповідний запис. Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, має право дати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу. Власноручно викладені цією особою пояснення додаються до протоколу, про що до протоколу вноситься відповідний запис із зазначенням кількості аркушів, на яких подано такі пояснення.

5. У разі складення протоколу особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, роз’яснюються її права, передбачені статтею 498 цього Кодексу, та повідомляється про можливість припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу, про що до протоколу вноситься відмітка, яка підписується цією особою.

6. У разі потреби в протоколі зазначаються також місце, дата і час розгляду справи про порушення митних правил.

7. Протокол складається у двох примірниках, один з яких вручається під розписку особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

8. У разі відмови особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, одержати примірник протоколу до протоколу вноситься відповідний запис, який підписується посадовою особою митного органу, яка склала протокол, та свідками, якщо вони є, після чого зазначений примірник протягом трьох робочих днів надсилається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, за повідомленою нею або наявною в митних органах адресою (місце проживання або фактичного перебування).

{Частина восьма статті 494 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

9. Якщо при складенні протоколу особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не була присутня, до протоколу вноситься відповідний запис, який підписується посадовою особою митного органу, яка склала протокол, та свідками, якщо вони є, після чого один примірник протягом трьох робочих днів надсилається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, за повідомленою нею або наявною в митних органах адресою (місце проживання або фактичного перебування).

{Статтю 494 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

10. Протокол вважається врученим у тому числі у разі, якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не перебувала за повідомленою нею або наявною в митних органах адресою або місце проживання чи фактичного перебування, повідомлене такою особою, є недостовірним.

{Статтю 494 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

11. Протокол, а також вилучені товари, у тому числі транспортні засоби особистого користування, транспортні засоби комерційного призначення та документи, зазначені в протоколі, передаються до митниці, в зоні якої виявлено порушення митних правил, а в разі якщо провадження у справі здійснюється іншим митним органом, - до такого органу.

{Частина одинадцята статті 494 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2612-VIII від 08.11.2018, № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 495. Докази у справі про порушення митних правил

1. Доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються:

1) протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, додатками до зазначених протоколів;

2) поясненнями свідків;

3) поясненнями особи, яка притягується до відповідальності;

4) висновком експерта;

5) іншими документами (належним чином завіреними їх копіями або витягами з них) та інформацією, у тому числі тими, що перебувають в електронному вигляді, а також товарами - безпосередніми предметами порушення митних правил, товарами із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

2. Посадова особа митного органу, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об’єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю.

Стаття 496. Провадження у справі про порушення митних правил за матеріалами, одержаними від правоохоронних органів

1. У разі закриття кримінального провадження про контрабанду за наявності в діях особи ознак порушення митних правил матеріали про таке порушення передаються до митного органу або до суду для притягнення зазначеної особи до адміністративної відповідальності. Постанова по такій справі виноситься у строк, передбачений частиною другою статті 467 цього Кодексу.

{Частина перша статті 496 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 497. Особи, які беруть участь у провадженні у справах про порушення митних правил

1. У провадженні у справах про порушення митних правил беруть участь:

1) особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил;

2) власники товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересовані особи);

3) представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб (законні представники, представники, які діють на підставі довіреності, доручення);

4) захисники;

5) представники митних органів;

6) свідки;

7) експерти;

8) перекладачі;

9) поняті.

Стаття 498. Права та обов’язки осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб

1. Особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та власники товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересовані особи), під час розгляду справи про порушення митних правил у митному органі або суді мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі, бути присутніми під час розгляду справи у митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи, під час розгляду справи користуватися юридичною допомогою захисника, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, давати усні і письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митного органу, суду (судді), а також користуватися іншими правами, наданими їм законом. Зазначені в цій статті особи зобов’язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами.

Стаття 499. Представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб

1. Представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а також власників товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересованих осіб), можуть бути:

1) законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що посвідчують їх повноваження, - у справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у

справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник;

2) інші особи - на підставі нотаріально посвідченої довіреності. Довіреність громадянина на участь у справі може бути посвідчена посадовою особою організації, в якій довіритель працює, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за місцем його проживання; військовослужбовця – командиром військової частини; особи, яка проживає в населеному пункті, де немає нотаріусів, – уповноваженою на це посадовою особою органу місцевого самоврядування.

2. Особиста участь у справі громадянина не позбавляє його права мати у цій справі представника.

3. Законні представники користуються під час участі у справі всіма правами, зазначеними у статті 498 цього Кодексу. Повноваження інших представників на участь у справі дають їм право на вчинення від імені осіб, яких вони представляють, усіх дій, зазначених у статті 498 цього Кодексу, крім передачі повноважень іншій особі (передоручення), оскарження постанови митного органу або суду (судді), одержання товарів або грошових сум у разі їх повернення. Повноваження представника на вчинення кожної із зазначених дій повинні бути спеціально обумовлені у виданій йому довіреності.

4. Не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб:

1) особи, які не досягли 18-річного віку;

2) особи, над якими встановлено опіку, піклування;

3) адвокати, які прийняли доручення про надання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру.

5. Посадові особи митних органів, а також судді, прокурори, слідчі та працівники підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

{Частина п'ята статті 499 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 500. Захисник у справі про порушення митних правил

1. Захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності - свідка та надавати їм необхідну юридичну допомогу.

2. Як захисники допускаються адвокати та інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Захисниками можуть бути також близькі родичі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка, їх опікуни або піклувальники.

{Частина друга статті 500 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5076-VI від 05.07.2012}

3. Повноваження захисника на участь у справі підтверджується:

1) адвоката - документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, відповідно доЗакону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність";

{Пункт 1 частини третьої статті 500 в редакції Законів № 5076-VI від 05.07.2012, № 440-IX від 14.01.2020}

{Пункт 2 частини третьої статті 500 виключено на підставі Закону № 5076-VI від 05.07.2012}

3) інших фахівців у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, - угодою або дорученням юридичної особи;

4) близьких родичів, опікунів або піклувальників - заявою особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка про їх допуск до участі у справі як захисників.

4. Захисник допускається до участі у справі на будь-якій стадії провадження.

5. Як захисники свідка, запрошені ним для надання правової допомоги під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за участю свідка, допускаються особи, які відповідають вимогам частин другої і третьої цієї статті.

6. Захисник під час участі у справі користується усіма правами, зазначеними у статті 498 цього Кодексу, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо особою, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, і не може бути доручена захиснику.

Стаття 501. Представник митного органу

1. Представник митного органу, посадові особи якого здійснювали провадження у справі про порушення митних правил, підтримує позицію цього органу щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила правопорушення, під час розгляду зазначеної справи судом.

2. Представник митного органу здійснює свої повноваження в суді на підставі належно оформленої довіреності, виданої митним органом.

3. Представник митного органу має право ознайомлюватися з документами, долученими до справи, робити з них витяги або знімати копії, одержувати копії рішень, постанов, ухвал суду, брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у дослідженні доказів, ставити запитання іншим особам, які беруть участь у справі, заявляти клопотання та відводи, давати усні та письмові пояснення суду, подавати свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти клопотань, доводів і міркувань інших осіб, які беруть участь у справі, ознайомлюватися з журналом судового засідання, знімати з нього копії та подавати письмові зауваження з

приводу його неправильності чи неповноти, прослуховувати запис фіксування судового засідання технічними засобами, робити з нього копії, подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, оскаржувати рішення, постанови і ухвали суду, користуватися іншими процесуальними правами, встановленими законом.

Стаття 502. Експерт

1. Експертом може бути особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку.

2. Експерт призначається посадовою особою митного органу, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, у разі потреби в спеціальних знаннях.

3. Експерт зобов’язаний надати об’єктивні висновки з поставлених перед ним питань.

4. Експерт має право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета експертизи;

2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для надання висновків.

Стаття 503. Перекладач

1. Перекладачем може бути особа, яка володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про порушення митних правил.

2. Перекладач зобов’язаний точно і в повному обсязі здійснювати доручений йому переклад, у разі необхідності брати участь у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

3. Як перекладач може виступати посадова особа митного органу.

Стаття 504. Свідок у справі про порушення митних правил

1. Свідком може бути будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, що підлягають встановленню у справі про порушення митних правил.

2. За викликом органу, посадова особа якого здійснює провадження у справі про порушення митних правил, свідок зобов’язаний з’явитися у призначений час до цього органу і дати детальні та правдиві пояснення, повідомити все відоме йому у справі та відповісти на поставлені запитання.

3. Свідок має право:

1) давати показання рідною мовою або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

2) заявляти відвід перекладачу;

3) знати, у зв’язку з чим і в якій справі він опитується;

4) власноручно викладати свої показання в протоколі опитування;

5) обирати за власним бажанням захисника під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за своєю участю відповідно до цього Кодексу та на іншу правову

допомогу в порядку, встановленому законом, а також відмовитися від запрошеного ним захисника. Захисник може запрошуватися свідком, його законним представником, а також іншими особами на його прохання чи за його згодою;

6) користуватися нотатками і документами при дачі пояснень у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які йому важко тримати в пам’яті;

7) відмовитися давати пояснення щодо себе, членів сім’ї та близьких родичів, а також у разі, якщо у нього немає можливості вільно, без неправомірних обмежень, отримати правову допомогу в обсязі і формах, як він того потребує, в тому числі запросити захисника;

8) знайомитися з протоколом опитування і клопотати про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, власноручно робити такі доповнення і зауваження;

9) оскаржувати дії посадової особи митного органу, яка проводила опитування, в порядку, встановленому цим Кодексом;

10) одержувати відшкодування витрат, пов’язаних з викликом для дачі пояснень.

4. У разі наявності відповідних підстав свідок має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законом.

Стаття 505. Поняті у справі про порушення митних правил

1. Понятими є особи, які залучаються до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

2. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, а також працівники митних органів.

3. Поняті, присутні при проведенні процесуальних дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі проведеним діям.

Стаття 506. Обставини, що виключають можливість здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил

1. Посадова особа митного органу не може здійснювати провадження у справі про порушення митних правил, якщо вона є родичем особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати, що ця посадова особа може бути особисто заінтересована у вирішенні справи.

2. Питання про передачу такої справи іншій посадовій особі митного органу вирішується керівником цього органу або його заступником.

3. Якщо керівник митного органу, в якому здійснюється провадження у справі про порушення митних правил, є родичем особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також якщо існують інші обставини, які дають підстави

вважати, що керівник зазначеного органу може бути особисто заінтересованим у розгляді справи, справа підлягає передачі іншому митному органу.

Глава 70. Адміністративне затримання

Стаття 507. Мета і порядок застосування адміністративного затримання

1. З метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил, а також для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення, допускається адміністративне затримання особи, яка вчинила таке порушення, на строк до трьох годин.

2. Адміністративне затримання здійснюється посадовою особою митного органу за вмотивованим письмовим рішенням керівника цього органу або його заступника, а в разі їх відсутності (в нічний час, у вихідні та святкові дні тощо) - старшого чергової зміни.

3. Працівники правоохоронних органів та військовослужбовці повинні надавати допомогу посадовим особам митного органу, які здійснюють адміністративне затримання, в разі вчинення опору або спроби втечі особи, яка підлягає затриманню, з місця події.

4. Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення особи до службового приміщення митного органу або до іншого приміщення, де проведення необхідних дій з метою, визначеною в частині першій цієї статті, є можливим.

{Частина четверта статті 507 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

5. У разі виявлення порушення митних правил, за яке цим Кодексом передбачено застосування адміністративного стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, строк адміністративного затримання особи, яка знаходиться у службовому приміщенні митного органу або в іншому приміщенні у зв’язку з проведенням митного контролю або митного оформлення таких товарів, транспортних засобів, обчислюється з моменту винесення вмотивованого письмового рішення про її адміністративне затримання. Митний контроль та митне оформлення товарів, транспортних засобів при цьому зупиняються. У разі виявлення інших порушень митних правил строк адміністративного затримання обчислюється з моменту завершення митного контролю та митного оформлення.

6. Про адміністративне затримання складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. У протоколі обов’язково зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім’я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого, час і підстави затримання, робиться відмітка про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо таке мало місце.

7. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманою особою. У разі відмови затриманої особи від підписання протоколу в протоколі робиться запис про це. Копія протоколу вручається затриманій особі.

8. Митний орган, який здійснив тимчасове затримання особи, невідкладно повідомляє про це її родичів, а якщо затриманий громадянин-нерезидент не має родичів на території

України - дипломатичне представництво або консульську установу відповідної іноземної держави.

Глава 71. Процесуальні дії у справі про порушення митних правил та порядок їх проведення

Стаття 508. Проведення процесуальних дій

1. У справі про порушення митних правил процесуальні дії проводяться з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення цієї справи.

2. До процесуальних дій належать:

1) складення протоколу про порушення митних правил;

2) опитування осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб;

3) витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, або належним чином завірених їх копій чи витягів з них;

4) тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, та документів на них;

5) митне обстеження;

6) пред’явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання;

7) експертиза;

8) взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

3. Під час проведення процесуальних дій, зазначених у пунктах 2, 4-6, 8 частини другої цієї статті, складаються протоколи, форми яких встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 509. Опитування осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може опитувати особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, а також свідків, інших осіб.

2. Особи, які викликаються для опитування, повинні з’явитися на виклик митного органу і правдиво повідомити все, що їм відомо про обставини, які стосуються справи про порушення митних правил.

3. Особи, які підлягають опитуванню у справі, викликаються повісткою, яка вручається їм під розписку, або телефонограмою, телеграмою чи за допомогою інших засобів зв’язку.

4. У повістці зазначаються прізвище, ім’я, по батькові особи, яка викликається для опитування, посада, прізвище, ім’я, по батькові посадової особи митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, місце та час явки.

5. Про проведення опитування складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 510. Витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може витребувати документи, необхідні для розгляду справи, у тому числі матеріали фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз та банків даних, а також інші носії інформації.

2. Особа, якій адресовано вимогу про подання документів, зобов’язана не пізніш як у п’ятиденний строк надіслати їх посадовій особі митного органу, яка вимагає подати документи.

3. У разі якщо відсутність документів може призвести до порушення господарської діяльності підприємства або неможливості підготовки та подання установленої законодавством звітності, особа, якій адресовано вимогу про подання документів, надає належним чином завірені копії таких документів або витяги з них з письмовим обґрунтуванням неможливості надання оригіналів документів.

Стаття 511. Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів

1. Товари - безпосередні предмети порушення митних правил та відповідні документи, необхідні як докази у справі про порушення митних правил, можуть тимчасово вилучатися. Документи, які перебувають в електронному вигляді, вилучаються разом з відповідними носіями.

2. У разі виявлення порушень митних правил, передбачених частиною шостою статті 470, частиною третьою статті 471, статтями 472, 473, 476, частиною шостою статті 481, статтями 482-484 цього Кодексу, тимчасове вилучення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення, які підлягають конфіскації відповідно до цих статей, а також відповідних документів є обов’язковим.

{Частина друга статті 511 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2058-IX від 16.02.2022}

3. У разі вчинення порушення митних правил особою, яка не має в Україні постійного місця проживання або адреси, допускається тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів у кількості, необхідній для забезпечення стягнення штрафу або вартості товарів, транспортних засобів відповідно до частини другої статті 541 цього Кодексу.

{Частина третя статті 511 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

4. Тимчасово вилучені товари, у тому числі транспортні засоби особистого користування, транспортні засоби комерційного призначення та документи повинні бути перелічені у протоколі, що складається в передбачених цим Кодексом випадках, або в доданому до нього описі з точним зазначенням кількості, міри, ваги та особливих ознак цих

товарів, транспортних засобів та документів, а також вартості товарів, транспортних засобів.

{Частина четверта статті 511 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 512. Оскарження тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів

1. Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів та документів, зазначених у частині першій статті 511 цього Кодексу, може бути оскаржено в порядку, встановленому главою 4 цього Кодексу та іншими законами України.

2. Подання скарги на рішення про застосування тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів та документів, зазначених у частині першій статті 511 цього Кодексу, не зупиняє дію такого рішення.

Стаття 513. Проведення митних обстежень

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил і яка має достатні підстави вважати, що на території або в приміщеннях підприємств, або в транспортних засобах, що їм належать, знаходяться товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, а також документи та інформація, у тому числі ті, що перебувають в електронному вигляді, необхідні для розгляду справи про порушення митних правил, може проводити митне обстеження таких територій, приміщень або транспортних засобів.

2. Митне обстеження проводиться з метою виявлення товарів, документів, інформації, зазначених у частині першій цієї статті, та їх тимчасового вилучення відповідно до статті 511 цього Кодексу.

3. Митне обстеження проводиться у присутності посадових осіб підприємств, зазначених у частині першій цієї статті.

4. Посадові особи митних органів мають право запросити до участі у митному обстеженні спеціалістів.

5. Про проведення митного обстеження складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 514. Пред’явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання

1. За рішенням посадової особи митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, особі, яка вчинила це порушення, а також свідку можуть бути пред’явлені товари, транспортні засоби, документи для впізнання.

2. Особу, яка бере участь у впізнанні, спочатку опитують про обставини, за яких вона бачила товари, транспортні засоби, документи, зазначені у частині першій цієї статті, та ознаки, за якими вона може провести впізнання.

3. Товари, транспортні засоби, документи пред’являються в групі однорідних товарів, транспортних засобів, документів.

4. Пред’явлення для впізнання проводиться в присутності понятих.

5. Про пред’явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 515. Експертиза та висновок експерта

1. Експертиза призначається, якщо для з’ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, виникла потреба у спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо. Зазначена експертиза не є судовою експертизою.

2. Експертиза проводиться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його відокремлених підрозділів та інших установ або окремими спеціалістами, які призначаються посадовою особою митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил. Особа, щодо якої порушено зазначену справу, має право на проведення за її рахунок незалежної експертизи.

{Частина друга статті 515 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

3. Поставлені перед експертом питання та його висновок не повинні виходити за межі спеціальних знань експерта. Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеної ним експертизи та обґрунтування відповіді на поставлені запитання.

{Частина третя статті 515 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

4. Якщо експерт під час проведення експертизи встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він має право викласти ці обставини у своєму висновку.

5. Висновок експерта не є обов’язковим для посадової особи митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил. У разі незгоди цієї особи з висновком експерта у постанові, яка виноситься у справі, повинно міститися обґрунтування такої незгоди.

6. У разі неналежної якості або повноти висновку експерта може бути призначена повторна експертиза, проведення якої доручається іншому експерту (експертам).

Стаття 516. Порядок призначення експертизи

{Назва статті 516 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

1. Визнавши за необхідне проведення експертизи, посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, виносить постанову, у якій визначаються підстави для призначення експертизи, прізвище експерта або найменування спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його відокремленого підрозділу чи іншої відповідної установи, в якій має проводитися експертиза. У цій же постанові ставляться конкретні питання, які мають бути вирішені під час проведення експертизи, а також визначаються матеріали, що передаються у розпорядження експерта.

{Частина перша статті 516 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. До призначення експерта з’ясовуються необхідні відомості про його професіоналізм та компетентність.

3. Рішення про призначення експертизи є обов’язковим для експерта, а також для посадових осіб підприємства, де працює експерт.

Стаття 517. Одержання проб та зразків для проведення експертизи

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, має право відбирати в осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, зразки підпису, почерку, а також брати проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи.

2. Особа, щодо якої порушено справу про порушення митних правил, її представники, захисник, мають право клопотатися перед митним органом, посадова особа якого здійснює провадження у зазначеній справі, про взяття проб та зразків для проведення експертизи. У разі відмови у задоволенні такого клопотання митний орган повинен письмово повідомити про це особу, яка подала клопотання, з вмотивованим обґрунтуванням причин відмови.

3. У разі потреби взяття проб та зразків може проводитися також в осіб, не зазначених у частині першій цієї статті, свідчення та участь яких у вивченні та оцінці обставин порушення митних правил можуть мати істотне значення для провадження і розгляду справи.

4. Посадова особа митного органу, у провадженні або на розгляді якої знаходиться справа про порушення митних правил, виносить постанову про взяття проб та зразків.

5. До взяття проб та зразків у разі потреби може залучатися експерт.

6. Про взяття проб та зразків складається протокол.

Стаття 518. Доручення на проведення окремих процесуальних дій

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, має право доручити проведення конкретних процесуальних дій посадовій особі іншого митного органу.

2. Доручення повинно бути виконано не більш як у п’ятиденний строк з дня його одержання.

Стаття 519. Витрати у справі про порушення митних правил

1. Витрати у справі про порушення митних правил складаються з видатків на інвентаризацію, зберігання, перевезення (пересилання) товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, а також з інших понесених митними органами витрат на провадження або розгляд справи.

2. До витрат у справі про порушення митних правил належать також кошти, що виплачуються експерту за виконання його обов’язків та за роботу, виконану за дорученням митного органу, виплати добових, компенсації на проїзд до митного органу і назад та наймання приміщення, а також кошти, одержані свідком на відшкодування витрат, пов’язаних з викликом для дачі пояснень.

3. За робітниками та службовцями, які викликаються до митного органу як свідки, експерти, перекладачі, зберігається середній місячний заробіток за місцем основної роботи. Особи, які не є робітниками та службовцями, отримують у зв’язку з таким викликом грошову компенсацію, яку виплачує митний орган.

Стаття 520. Відшкодування витрат у справі про порушення митних правил

1. Витрати у справі про порушення митних правил відшкодовуються особою, щодо якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення. Витрати на оплату послуг перекладача відшкодовуються з державного бюджету.

2. Посадова особа митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, а також посадова особа, яка здійснює розгляд цієї справи, зобов’язані зібрати та додати до справи документи про понесені у справі витрати.

3. Порядок відшкодування витрат у справі про порушення митних правил, обчислення сум, що підлягають відшкодуванню, а також порядок розпорядження отриманими коштами встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 521. Компроміс у справі про порушення митних правил

1. За відсутності в діях особи, яка вчинила порушення митних правил, ознак кримінального правопорушення провадження у справі про це правопорушення може бути припинено шляхом компромісу. Компроміс полягає в укладенні мирової угоди між зазначеною особою та митним органом, посадова особа якого здійснює провадження у справі.

{Частина перша статті 521 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

2. За умовами мирової угоди особа, яка вчинила порушення митних правил, у визначений у мировій угоді строк, який не може перевищувати 30 днів, зобов’язана:

1) внести до державного бюджету кошти в розмірі, що дорівнює сумі штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті цього Кодексу, а у разі якщо санкцією статті встановлено нижню та верхню межу розміру штрафу, особа, яка вчинила порушення митних правил, зобов’язана внести до державного бюджету кошти в розмірі, що дорівнює нижній межі розміру штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті, та

{Пункт 1 частини другої статті 521 в редакції Закону № 2760-IX від 16.11.2022}

2) у разі якщо санкцією відповідної статті цього Кодексу передбачена конфіскація товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил, помістити такі товари, транспортні засоби у митний режим:

а) відмови на користь держави, або

б) знищення або руйнування - у тому числі якщо за висновком митного органу зазначені товари, транспортні засоби не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави або випущені у вільний обіг, або

в) імпорту або експорту - з обов’язковим дотриманням заходів тарифного та нетарифного регулювання, в тому числі сплатою належних митних платежів. При цьому до розміру коштів, передбачених пунктом 1 частини другої цієї статті, застосовується коефіцієнт 1,3.

Транспортні засоби, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем, а також товари та/або транспортні засоби із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, можуть бути поміщені виключно в митний режим відмови на користь держави чи знищення або руйнування.

{Частина друга статті 521 в редакції Закону № 2058-IX від 16.02.2022}

3. За умовами мирової угоди митний орган зобов’язаний припинити провадження у справі про порушення митних правил щодо особи, яка вчинила порушення митних правил, та здійснити митне оформлення задекларованих нею товарів, транспортних засобів відповідно до заявленого митного режиму.

{Статтю 521 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2058-IX від 16.02.2022}

4. Товари, транспортні засоби, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути предметом мирової угоди лише за умови, що особа, яка вчинила порушення митних правил, є власником цих товарів, транспортних засобів або уповноважена розпоряджатися ними.

5. Особа, яка вчинила порушення митних правил, звертається до керівника митного органу із заявою довільної форми з проханням про припинення справи про це порушення митних правил шляхом компромісу. Факт подання такої заяви фіксується у порядку, визначеному частинами третьою і четвертою статті 264 цього Кодексу. У разі відсутності законних підстав для припинення справи про порушення митних правил шляхом компромісу митний орган протягом одного робочого дня, наступного за днем подання заяви, надає заявнику вмотивовану відповідь про причини незастосування процедури компромісу.

6. Мирова угода укладається у письмовій формі. Право її підписання від імені митниць надається керівникам цих митниць або їх заступникам, а від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, - посадовим особам, уповноваженим на це відповідно до посадових інструкцій. Типова мирова угода затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

7. У разі невиконання особою, яка вчинила порушення митних правил, у визначений мировою угодою строк, який не може перевищувати 30 днів, дій, зазначених у частині другій цієї статті, угода вважається недійсною і провадження у справі про порушення митних правил поновлюється.

8. Мирова угода у справі про порушення митних правил оскарженню не підлягає.

9. У разі припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу особа, яка вчинила це правопорушення, вважається такою, що не була притягнута за нього до адміністративної відповідальності.

Стаття 522. Органи, уповноважені розглядати справи про порушення митних правил

1. Справи про порушення митних правил, передбачені статтями 468, 469, частинами першою - п’ятою статті 470, частинами першою і другою статті 471, статтями 474, 475, 477-480, частинами першою - п’ятою статті 481 цього Кодексу, розглядаються митними органами.

{Частина перша статті 522 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2058-IX від 16.02.2022, № 2760-IX від 16.11.2022}

2. Справи про порушення митних правил, передбачені частиною шостою статті 470, частиною третьою статті 471, статтями 472, 473, 476, частиною шостою статті 481, статтями 482-485 цього Кодексу, а також усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями).

{Частина друга статті 522 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2058-IX від 16.02.2022, № 2760-IX від 16.11.2022}

{Текст статті 522 в редакції Закону № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 523. Повноваження посадових осіб митних органів щодо розгляду справ про порушення митних правил

1. Від імені митниць справи про порушення митних правил розглядаються керівниками цих митниць або їх заступниками, а від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, - посадовими особами, уповноваженими на це відповідно до посадових інструкцій, або іншими особами, уповноваженими на це керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Стаття 524. Місце розгляду справи про порушення митних правил

1. Справа про порушення митних правил розглядається за місцезнаходженням митного органу, посадові особи якого здійснювали провадження у цій справі.

Стаття 525. Строк розгляду справи про порушення митних правил

1. Справа про порушення митних правил розглядається у п’ятнадцятиденний строк з дня отримання посадовою особою митного органу або судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи.

Стаття 526. Присутність під час розгляду справи особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представника

1. Справа про порушення митних правил розглядається в присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, та/або її представника.

2. Про час та місце розгляду справи про порушення митних правил митним органом цей орган інформує особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, поштовим відправленням з повідомленням про вручення, якщо це не було зроблено під час вручення зазначеній особі копії протоколу про порушення митних правил.

3. У разі розгляду справи про порушення митних правил у суді про час та місце розгляду справи суд (суддя) повідомляє особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, а також відповідний митний орган.

4. Справа про порушення митних правил може бути розглянута за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, лише у випадках, якщо є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про перенесення розгляду справи.

Стаття 527. Види постанов у справі про порушення митних правил

1. У справі про порушення митних правил митний орган або суд (суддя), що розглядає справу, виносить одну з таких постанов:

1) про проведення додаткової перевірки;

2) про накладення адміністративного стягнення;

3) про закриття провадження у справі.

2. У постанові про проведення додаткової перевірки зазначаються конкретні суб’єкти, завдання та строки перевірки. Ці дії не повинні порушувати права громадянина, шкодити господарській діяльності юридичної особи.

Стаття 528. Особливості розгляду судом справ про порушення митних правил

1. Справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово.

2. У справі про порушення митних правил суд (суддя) виносить одну з постанов, передбачених частиною першою статті 527 цього Кодексу.

3. У разі якщо за результатами перевірки законності та обґрунтованості постанови суду у справі про порушення митних правил ця постанова буде скасована, а справа закрита, або адміністративне стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних митних платежів за ставками, що діяли на день конфіскації. Повернення грошових коштів, зазначених у цій

частині, здійснюється органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, з державного бюджету.

{Частина третя статті 528 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

Глава 72. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил

Стаття 529. Порядок оскарження постанов у справах про порушення митних правил

1. Постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

2. Якщо постанова митниці одночасно оскаржується до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та до суду і суд приймає адміністративний позов до розгляду, розгляд скарги центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, припиняється.

3. Постанова центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, у справі про порушення митних правил, а також його постанова по скарзі на постанову митниці у такій справі можуть бути оскаржені до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

4. Скарга (адміністративний позов) на постанову митного органу у справі про порушення митних правил подається у строк, встановлений Кодексом України про адміністративні правопорушення. У разі пропуску цього строку з поважних причин він за заявою особи, яка подає скаргу (адміністративний позов), може бути поновлений відповідно митницею, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або судом.

5. Постанова суду (судді) у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, представником такої особи або митним органом, який здійснював провадження у цій справі. Порядок оскарження постанови суду (судді) у справі про порушення митних правил визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законами України.

{Частина п'ята статті 529 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

Стаття 530. Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил

1. Законність та обґрунтованість постанови митниці у справі про порушення митних правил можуть бути перевірені судом або центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, а постанови центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, - судом у зв’язку з поданням адміністративного позову або в порядку контролю.

{Частина перша статті 530 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

2. За результатами перевірки центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, що проводив перевірку, приймає одне з таких рішень:

1) про залишення постанови без змін, а скарги - без задоволення;

2) про скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд;

3) про скасування постанови та закриття справи;

4) про зміну виду адміністративного стягнення в межах відповідальності, передбаченої за відповідне порушення митних правил, з тим, однак, щоб це стягнення не було посилено.

3. Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, рішення, зазначені у частині другій цієї статті, приймаються шляхом винесення постанов.

4. Копія рішення по скарзі на постанову у справі про порушення митних правил протягом трьох днів з дня його винесення надсилається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, особі, стосовно якої винесено постанову, поштовим відправленням з повідомленням про вручення.

5. У разі скасування постанови у справі про порушення митних правил суми штрафів повертаються особам, які притягалися до адміністративної відповідальності за це правопорушення, або уповноваженим ними особам з державного бюджету органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, за поданням відповідних митних органів.

{Частина п’ята статті 530 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

6. Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил судом здійснюється у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Стаття 531. Підстави для скасування або зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Підставами для скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або про припинення провадження у справі про порушення митних правил є:

1) відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил;

2) необ’єктивність або неповнота провадження у справі або необ’єктивність її розгляду;

3) невідповідність викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи;

4) винесення постанови неправомочною особою, безпідставне недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду;

5) неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;

6) накладення стягнення, не передбаченого цим Кодексом.

2. Підставами для скасування чи зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або про припинення провадження у справі про порушення митних правил можуть бути визнані й інші визначені законами обставини.

Стаття 532. Строки розгляду скарги (адміністративного позову) на постанову у справі про порушення митних правил

{Назва статті 532 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

1. Скарга (адміністративний позов) на постанову у справі про порушення митних правил розглядається у строки, встановлені законом.

{Частина перша статті 532 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

Стаття 533. Наслідки подання скарги (адміністративного позову)

{Назва статті 533 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

1. Подання скарги (адміністративного позову) зупиняє виконання постанови у справі про порушення митних правил до закінчення розгляду скарги (адміністративного позову).

{Частина перша статті 533 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

Глава 73. Виконання постанов митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил

Стаття 534. Обов’язковість постанов митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил

1. Постанови митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил є обов’язковими для виконання.

Стаття 535. Загальні положення щодо порядку виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил підлягає виконанню після закінчення строку оскарження, зазначеного у статті 529 цього Кодексу.

2. Митний орган, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил, виконує її самостійно або через державного виконавця.

3. У разі винесення митним органом кількох постанов про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Стаття 536. Давність виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Не підлягає виконанню постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення.

Стаття 537. Контроль за виконанням постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил здійснюється митним органом, який виніс постанову.

Стаття 538. Порядок виконання постанови митного органу про винесення попередження

1. Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у вигляді попередження виконується митним органом, який виніс постанову, шляхом оголошення постанови особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, з врученням їй копії такої постанови.

2. Якщо постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виноситься за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, копія постанови протягом трьох днів з дня її винесення висилається зазначеній особі поштовим відправленням з повідомленням про вручення.

Стаття 539. Порядок виконання постанови митного органу про накладення штрафу

1. Штраф повинен бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 днів з дня вручення або надіслання їй копії постанови митного органу про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови - не пізніше 15 днів з дня залишення скарги (адміністративного позову) без задоволення.

{Частина перша статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 1697-VII від 14.10.2014}

2. Сума штрафу вноситься особою, яка вчинила порушення митних правил, до державного бюджету у порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 540. Примусове виконання постанови митного органу або суду про накладення штрафу

1. У разі якщо штраф не буде сплачено у строки, встановлені статтею 539 цього Кодексу, постанова митного органу або суду (судді) надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання або роботи порушника або за місцезнаходженням його майна.

2. Постанова митного органу або суду (судді), по якій стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу або до суду, що виніс постанову.

3. Штраф вноситься до державного бюджету.

Стаття 541. Виконання постанови суду (судді) про конфіскацію

1. Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем в установленому законом порядку.

2. У разі неможливості конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, з осіб, які вчинили порушення митних правил, державним виконавцем за рішенням суду в установленому законом порядку може стягуватися вартість цих товарів, транспортних засобів.

3. Витрати митного органу, пов'язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, до моменту винесення такої постанови повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил. Порядок відшкодування зазначених витрат встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Розмір суми, що підлягає відшкодуванню, розраховується в порядку, передбаченому законодавством України для визначення собівартості платних послуг.

Стаття 542. Виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України

1. Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України, виконується за рахунок майна цих осіб, що знаходиться на території України.

2. У разі відсутності в Україні майна, що належить зазначеним у частині першій цієї статті особам, порядок виконання постанови митного органу про накладення на них адміністративних стягнень за порушення митних правил визначається законодавством України та укладеними відповідно до закону міжнародними договорами України з державами, на території яких проживають або перебувають ці особи.

Розділ XX
МИТНІ ОРГАНИ

Глава 74. Структура та організація діяльності митних органів

Стаття 543. Здійснення митної справи

1. Безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи.

{Стаття 543 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 544. Призначення та основні завдання митних органів

{Назва статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

1. Призначенням митних органів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України.

{Частина перша статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. Здійснюючи митну справу, митні органи виконують такі основні завдання:

{Абзац перший частини другої статті 544 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань митної справи;

2) забезпечення виконання зобов’язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними відповідно до закону;

3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення;

{Пункт 3 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з гарантами, що надають гарантії;

{Пункт 6 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 2510-IX від 15.08.2022}

7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

7^1) здійснення державного експортного контролю в межах повноважень, покладених на митні органи відповідно до цього Кодексу та інших законів України;

{Частину другу статті 544 доповнено пунктом 7^1 згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

8) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

9) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

{Пункт 9 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

10) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

11) здійснення в межах повноважень, визначених цим Кодексом, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами, надання дозволів на здійснення зазначених видів діяльності; надання авторизацій;

{Пункт 11 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 222-VIII від 02.03.2015, № 141-IX від 02.10.2019, № 2510-IX від 15.08.2022}

12) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

13) ведення митної статистики та обмін даними митної статистики з митними органами інших країн;

14) проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України та видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження;

{Пункт 14 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

15) здійснення обміну документами та інформацією (у тому числі електронною) з іншими державними органами України, митними, правоохоронними та іншими органами іноземних держав;

{Пункт 15 частини другої статті 544 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

16) впровадження, розвиток та технічне супроводження систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і технологій у митній справі, автоматизація митних процедур, а також захист електронних інформаційних ресурсів митних органів відповідно до законодавства про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах та про забезпечення кібербезпеки;

{Пункт 16 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 440-IX від 14.01.2020, № 2510-IX від 15.08.2022; в редакції Закону № 3229-IX від 13.07.2023}

17) здійснення міжнародного співробітництва у сфері митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності митних органів;

{Пункт 17 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

18) кінологічне забезпечення діяльності митних органів;

{Пункт 18 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

19) управління об’єктами інфраструктури митних органів, розбудова митного кордону;

{Пункт 19 частини другої статті 544 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

20) здійснення інших визначених законом повноважень, покладених на митні органи.

{Частину другу статті 544 доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 545. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, спрямовує, координує та контролює діяльність митниць, здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, в межах своїх повноважень видає накази, організує та контролює їх виконання.

{Стаття 545 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 546. Митниця

1. Митниця є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи.

2. Митниця є територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, має окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

{Частина друга статті 546 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 440-IX від 14.01.2020}

3. Керівник центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, може делегувати керівникам митниць окремі повноваження, визначені цим Кодексом, законодавством про державну службу, іншими законами та положенням про центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Перелік делегованих повноважень визначається положенням про митницю, яке підлягає погодженню з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Керівники митниць призначаються на посади та звільняються з посади керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, відповідно до законодавства про державну службу.

{Частина третя статті 546 в редакції Законів № 405-VII від 04.07.2013, № 440-IX від 14.01.2020}

4. Митниця здійснює свою діяльність на території однієї, двох чи більше адміністративно-територіальних одиниць України. Зони діяльності митниць визначаються положеннями про ці митниці.

{Частина четверта статті 546 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

5. Створення, реорганізація та ліквідація митниць здійснюються в порядку, визначеному законом.

{Частина п'ята статті 546 із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

{Частину шосту статті 546 виключено на підставі Закону № 440-IX від 14.01.2020}

{Частину сьому статті 546 виключено на підставі Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 547. Митний пост

1. Митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи.

2. Зони діяльності митних постів визначаються положеннями про ці пости.

3. Положення про митні пости затверджуються керівниками відповідних митниць за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

4. Створення, реорганізація та ліквідація митних постів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку, визначеному законодавством.

5. Керівники митних постів призначаються на посади і звільняються з посад керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку, визначеному законодавством.

{Стаття 547 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

{Статтю 548 виключено на підставі Закону № 405-VII від 04.07.2013}

{Статтю 549 виключено на підставі Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 550. Спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митних органів

1. З метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з митної справи, а також проведення наукових досліджень у сфері забезпечення митних інтересів України в системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, можуть створюватися спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа.

{Стаття 550 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Глава 75. Атрибутика митних органів

Стаття 551. Емблеми та прапори митних органів

1. Митні органи мають емблему та прапор, опис та порядок використання яких встановлюються Президентом України.

2. Митниці, спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митних органів можуть мати свої емблеми та прапори.

{Стаття 551 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 552. Форменний одяг працівників митних органів

1. Працівники митних органів мають форменний одяг з відповідними знаками розрізнення, який видається безоплатно. Допускається пошив форменого одягу працівниками митних органів за власні кошти з відшкодуванням витрат на такий пошив у межах норм забезпечення форменим одягом за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання митних органів.

2. Зразки форменого одягу, норми забезпечення ним та строки його експлуатації затверджуються Кабінетом Міністрів України, а правила носіння - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 553. Службові посвідчення працівників митних органів

1. Працівникам митних органів видаються службові посвідчення. Положення про службове посвідчення працівника митних органів та його зразок затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Стаття 554. Заохочувальні відзнаки митних органів

1. Для заохочення за значні особисті досягнення у здійсненні митної справи, активність та ініціативність, виявлені під час виконання службових (трудових) обов’язків, установлюються заохочувальні відзнаки митних органів у вигляді медалей, нагрудних знаків, значків, грамот.

2. Положення про заохочувальні відзнаки митних органів затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Стаття 554 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Глава 76. Майно, фінансування та матеріально-технічне забезпечення митних органів

Стаття 555. Майно митних органів

1. Майно митних органів, а також спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митних органів є державною власністю. Управління цим майном здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

{Частина перша статті 555 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 556. Земельні ділянки, службові та побутові приміщення, обладнання та засоби електронних комунікацій митних органів, а також спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митних органів

{Назва статті 556 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 2510-IX від 15.08.2022}

1. Надання митним органам, а також спеціалізованим навчальним закладам та науково-дослідній установі митних органів у користування земельних ділянок для службових потреб, відшкодування власникам зазначених ділянок та землекористувачам вартості цих ділянок та збитків, завданих їх вилученням, здійснюються відповідно до Земельного кодексу України.

{Частина перша статті 556 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. У разі якщо митне оформлення товарів здійснюється митними органами безпосередньо на територіях або в приміщеннях підприємств, зазначені підприємства, незалежно від форми власності та підпорядкування, зобов’язані безоплатно надавати митним органам у тимчасове користування відповідні службові та побутові приміщення, а також обладнання, засоби та канали електронних комунікацій.

{Частина друга статті 556 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 557. Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митних органів

1. Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митних органів здійснюються за рахунок державного бюджету.

2. У межах пунктів пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення митні органи як балансоутримувачі земельних ділянок, нерухомого майна та службових приміщень можуть надавати у тимчасове користування відповідні приміщення та земельні ділянки для службових потреб підприємствам, діяльність яких пов’язана із забезпеченням функціонування пунктів пропуску, та підприємствам сфери обслуговування відповідно до закону.

{Частина друга статті 557 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

Глава 77. Взаємовідносини митних органів з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб’єктами підприємницької діяльності

Стаття 558. Взаємодія митних органів з правоохоронними органами

1. Митні органи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють, у тому числі шляхом обміну інформацією, з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством.

{Частина перша статті 558 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 2612-VIII від 08.11.2018}

2. У разі виявлення під час здійснення митного контролю та інших заходів, що здійснюються митними органами відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень митних органів, митні органи зобов’язані письмово повідомляти про це відповідні правоохоронні органи.

{Частина друга статті 558 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

3. Правоохоронні органи зобов’язані письмово повідомляти митні органи про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду.

{Частина третя статті 558 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

4. Правоохоронні органи зобов’язані письмово повідомляти митні органи про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків переміщення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення з порушенням норм законодавства України. У разі наявності такої оперативної інформації від правоохоронних органів митний контроль та митне оформлення здійснюються за письмовим рішенням керівника митного органу, який отримав цю оперативну інформацію, або його заступника в обсягах та у формах, передбачених цим Кодексом.

{Частина четверта статті 558 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2612-VIII від 08.11.2018, № 440-IX від 14.01.2020}

5. Митні органи зобов’язані надавати Державній прикордонній службі України доручення щодо інформування митних органів про факт наміру перетинання державного кордону України особами, стосовно яких митними органами було виявлено порушення митних правил, якщо особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не були присутні при складенні протоколу про порушення митних правил.

{Статтю 558 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

6. Митні органи зобов'язані передавати Державній прикордонній службі України та органам Національної поліції інформацію щодо транспортних засобів та осіб, стосовно яких митними органами виявлено порушення строків тимчасового ввезення транспортних засобів та/або строків переміщення транспортних засобів у митному режимі транзиту, якщо особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не були присутні при складенні протоколу про порушення митних правил.

{Статтю 558 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

7. З метою контролю за державною реєстрацією транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами, у строки, встановлені законодавством, а також контролю за цільовим використанням та/або передачею транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України чи поміщених у митний режим транзиту, у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такі транспортні засоби на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, митні органи у автоматизованому режимі зобов'язані передавати органам Національної поліції інформацію щодо:

транспортних засобів особистого користування із зазначенням строків їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту та із зазначенням відомостей про осіб, які тимчасово ввезли такі транспортні засоби чи помістили їх у митний режим транзиту;

транспортних засобів особистого користування, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, із зазначенням відомостей про осіб, які тимчасово ввезли ці транспортні засоби чи помістили їх у митний режим транзиту.

{Статтю 558 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018}

Стаття 559. Взаємодія митних органів з Національним банком України, Рахунковою палатою, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та у сфері фінансового контролю

1. Митні органи взаємодіють із Національним банком України, Рахунковою палатою, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та у сфері фінансового контролю в порядку, визначеному законодавством України.

{Стаття 559 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 560. Взаємодія митних органів з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування

1. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності митних органів та взаємодіють з ними в межах повноважень, установлених законом.

Стаття 561. Взаємодія митних органів з іншими органами виконавчої влади

1. Митні органи під час виконання завдань, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, взаємодіють із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади.

{Частина перша статті 561 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. Митні органи здійснюють контроль за переміщенням культурних цінностей через митний кордон України у взаємодії з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації.

{Частина друга статті 561 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

3. Митні органи для цілей ідентифікації особи під час перевірки дійсності поданих документів мають право безоплатно отримувати інформацію з наявних державних та єдиних реєстрів, інших інформаційних баз, що перебувають у власності держави або підприємств, установ та організацій.

Під час пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, митні органи для цілей здійснення митного контролю мають доступ до інформації Єдиного державного демографічного реєстру щодо реквізитів другого паспорта громадянина України для виїзду за кордон.

{Статтю 561 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

Стаття 562. Взаємодія митних органів з суб’єктами господарювання

1. Митні органи встановлюють та підтримують офіційні відносини консультативного характеру з суб’єктами господарювання. Ці відносини включають в себе укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою розвитку співробітництва, забезпечення участі зазначених осіб у вдосконаленні митного контролю та оптимізації методів роботи митних органів.

Глава 78. Міжнародне співробітництво з питань митної справи

Стаття 563. Участь України у міжнародному співробітництві з питань митної справи

1. Участь України у міжнародному співробітництві з питань митної справи є складовою частиною її зовнішньополітичної діяльності.

Стаття 564. Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику

1. Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, спрямовується і координується Президентом України, Кабінетом Міністрів України та здійснюється за погодженням з Міністерством закордонних справ України.

2. За дорученням Кабінету Міністрів України центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, може в обсязі наданих відповідно до закону повноважень вести переговори та консультативну роботу, пов'язану з підготовкою міжнародних договорів з питань митної справи.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, з метою вдосконалення митного контролю підтримує зв'язки з митними адміністраціями іноземних держав, в установленому законом порядку укладає з ними відповідні міжвідомчі договори.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, представляє Україну у Всесвітній митній організації, інших міжнародних організаціях.

Стаття 565. Співробітництво митних органів України з митними органами суміжних держав

1. Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митними органами України спільно з митними органами суміжних держав може здійснюватися:

{Абзац перший частини першої статті 565 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

1) проведення спільного митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України;

2) узгодження в установленому законом порядку часу здійснення митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України, процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, що використовуються митними органами для виконання митних формальностей;

3) проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил;

4) проведення в установленому законом порядку спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення правопорушень у сфері службової діяльності працівників митних органів України та митних служб суміжних держав;

{Пункт 4 частини першої статті 565 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

5) проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів з питань, що відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України належать до повноважень митних органів;

6) обмін інформацією, у тому числі з використанням інформаційних технологій та систем.

Стаття 566. Підтримання оперативного зв'язку між митними органами України і митними органами суміжних іноземних держав

1. З метою вирішення невідкладних питань щодо пропуску товарів, виявлення та припинення контрабанди і порушення митних правил, забезпечення законності і правопорядку в пунктах пропуску через державний кордон України керівнику митниці та його заступникам надається право проведення робочих зустрічей з представниками митного органу суміжної іноземної держави.

2. Про час, умови і мету таких зустрічей керівник митниці або особа, яка виконує його обов'язки, повідомляє керівника відповідного органу охорони державного кордону України.

3. Порядок проведення таких зустрічей визначається Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, укладеним відповідно до закону.

Стаття 567. Взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил

1. Взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил здійснюється в порядку, передбаченому міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону.

Глава 79. Проходження служби в митних органах

{Назва глави 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

{Статтю 568 виключено на підставі Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 569. Посадові особи митних органів

1. Працівники митних органів, на яких покладено виконання завдань, зазначених у статті 544 цього Кодексу, здійснення організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності цих органів, є посадовими особами. Посадові особи митних органів є державними службовцями.

2. Особи, вперше прийняті на службу до митних органів на посади, які передбачають виконання завдань, зазначених у статті 544 цього Кодексу, здійснення організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності цих органів, приймають Присягу державних службовців, якщо раніше вони не приймали такої Присяги.

3. Правове становище посадових осіб митних органів визначається цим Кодексом, а в частині, не врегульованій ним, - законодавством про державну службу та іншими актами законодавства України.

{Стаття 569 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 570. Особливості прийняття на службу до митних органів

{Назва статті 570 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

1. На службу до митних органів приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку і здатні за своїми діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров’я виконувати завдання, покладені на ці органи. З прийняттям на службу може бути встановлено випробування відповідно до Закону України "Про державну службу".

{Частина перша статті 570 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. Прийняття на службу до митних органів України здійснюється на конкурсній основі, якщо інше не передбачено законом. Порядок проведення конкурсу визначається Кабінетом Міністрів України. Прийняття на службу до митних органів на посади, перебування на яких не пов’язане з проходженням державної служби, здійснюється в порядку, визначеному законодавством України про працю, з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

{Частина друга статті 570 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 440-IX від 14.01.2020}

3. На службу до митних органів не можуть бути прийняті особи, визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими у дієздатності, особи, які мають судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, а також особи, які протягом року, що передував їх зверненню до митного органу з приводу працевлаштування, притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов’язаних з корупцією.

{Частина третя статті 570 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 924-IX від 29.09.2020}

4. Керівник митниці у разі делегування йому окремих повноважень керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та у межах, визначених положенням про митницю, здійснює відповідні повноваження керівника, передбачені законодавством про працю, державну службу та іншими законодавчими актами.

{Статтю 570 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

5. З особами, які призначаються на службу до митних органів на посади державної служби, можуть укладатися контракти про проходження державної служби відповідно до законодавства про державну службу з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

Рішення про віднесення посади державної служби до посад, призначення на які здійснюється з укладанням контракту про проходження державної служби, приймається до проведення конкурсу керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або керівником митниці у разі делегування йому відповідних повноважень.

Контракт про проходження державної служби укладається з особами у разі необхідності забезпечення організації та виконання завдань, що мають як тимчасовий, так і постійний характер.

Чисельність посад державної служби в митному органі, на які здійснюється призначення з укладанням контракту про проходження державної служби, не обмежується.

Контракт про проходження державної служби укладається на строк до трьох років.

Дія контракту про проходження державної служби за умови належного його виконання державним службовцем може бути продовжена за угодою сторін на той самий або більший строк, але не більше ніж на три роки шляхом підписання сторонами відповідних змін до контракту.

{Статтю 570 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

{Статтю 571 виключено на підставі Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 572. Обмеження, пов’язані з проходженням державної служби посадовими особами митних органів

{Назва статті 572 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

1. Обмеження, пов’язані з проходженням державної служби посадовими особами митних органів, визначаються законом.

2. Посадові особи митних органів не можуть обіймати посади, перебування на яких передбачає прийняття рішень з питань діяльності підприємств, контроль за діяльністю яких відповідно до розділу XV цього Кодексу покладено на митні органи, а також службові зносини з такими підприємствами, якщо у штаті цих підприємств перебувають близькі родичі зазначених посадових осіб.

Стаття 573. Спеціальні звання посадових осіб митних органів

1. Посадовим особам митних органів присвоюються такі спеціальні звання:

1) дійсний державний радник митної служби;

2) державний радник митної служби I рангу;

3) державний радник митної служби II рангу;

4) державний радник митної служби III рангу;

5) радник митної служби I рангу;

6) радник митної служби II рангу;

7) радник митної служби III рангу;

8) інспектор митної служби I рангу;

9) інспектор митної служби II рангу;

10) інспектор митної служби III рангу;

11) інспектор митної служби IV рангу;

12) молодший інспектор митної служби.

{Частина перша статті 573 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

2. Положення про спеціальні звання посадових осіб митних органів, порядок присвоєння цих звань та їх співвідношення з рангами державних службовців, а також розміри надбавок до посадового окладу за спеціальні звання затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 573 в частині встановлення співвідношення спеціальних звань податкової та митної служби з рангами державних службовців набирає чинності одночасно із Законом України від 17 листопада 2011 року "Про державну службу" - див. пункт 1 розділу II Закону№ 405-VII від 04.07.2013}

3. Спеціальні звання митної служби присвоюються довічно. Позбавлення спеціальних звань здійснюється виключно за вироком суду у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України.

{Частина третя статті 573 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

{Стаття 573 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 574. Робочий час посадових осіб митних органів

1. Тривалість та режим роботи, час відпочинку посадових осіб митних органів встановлюються відповідно до законодавства України про працю з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

2. Для виконання митних формальностей поза робочим часом, установленим для митних органів, а також для виконання невідкладних або непередбачуваних заходів з митного контролю, митного оформлення, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил та інших службових завдань посадові особи митних органів на підставі наказу (розпорядження) керівника митного органу або іншої уповноваженої ним особи зобов’язані з’явитися на службу і працювати понад установлену тривалість робочого дня, а також у вихідні, святкові та неробочі дні, у нічний час.

Залучення до роботи понад установлену тривалість робочого дня, а також у вихідні, святкові та неробочі дні, у нічний час окремих категорій посадових осіб митних органів здійснюється з урахуванням обмежень, встановлених законодавством.

За роботу в зазначені дні (час) посадовим особам митних органів надається грошова компенсація у розмірі та порядку, визначених законодавством, або протягом місяця надаються відповідні дні відпочинку.

{Частина друга статті 574 в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

Глава 80. Професійна освіта та науково-дослідна діяльність у сфері митної справи

Стаття 575. Система професійної освіти у сфері митної справи

1. Система професійної освіти у сфері митної справи включає:

1) підготовку фахівців з вищою освітою;

2) перепідготовку працівників митних органів;

3) підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів;

4) підвищення кваліфікації працівників митних органів;

5) організацію навчання працівників митних органів без відриву від роботи.

2. Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації працівників митних органів здійснюються у спеціалізованих навчальних закладах митних органів та у спеціалізованому органі з питань спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Підготовка фахівців з вищою освітою для митних органів за окремими напрямами може здійснюватися також у вищих навчальних закладах іншого галузевого підпорядкування за державним замовленням.

{Частина друга статті 575 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

3. Спеціалізовані навчальні заклади митних органів можуть надавати освітні послуги за кошти фізичних та юридичних осіб згідно із законодавством.

Стаття 576. Науково-дослідна діяльність у сфері митної справи

1. Науково-дослідна діяльність, спрямована на забезпечення митних інтересів України, розвитку митної справи та професійної освіти в митних органах, здійснюється науково-дослідною установою митних органів та науково-дослідними підрозділами спеціалізованого вищого навчального закладу митних органів.

2. Координація науково-дослідної діяльності у сфері митної справи здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Стаття 577. Особливості правового статусу осіб, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митних органів

1. Особам, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митних органів за денною формою, на період навчання керівником зазначеного навчального закладу присвоюються звання "курсант", "старший курсант".

2. Особам, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митних органів за денною формою, надається право носіння форменого одягу, встановленого для працівників митних органів, з відповідними знаками розрізнення.

{Частина друга статті 577 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

3. Особам, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митних органів за денною формою, на весь період навчання відповідно до закону надається відстрочка у призові до Збройних Сил України.

Стаття 578. Фінансування професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері митної справи

1. Фінансування професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері митної справи здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а також додаткових джерел фінансування, не заборонених законодавством.

Глава 81. Правовий захист працівників митних органів

Стаття 579. Обов’язковість законних розпоряджень та вимог посадових осіб митних органів

1. Законні розпорядження та вимоги посадових осіб митних органів, надані під час виконання ними службових обов’язків, є обов’язковими для виконання фізичними та юридичними особами.

Стаття 580. Гарантування захисту життя, здоров’я і майна посадових осіб митних органів

1. Посадові особи митних органів перебувають під захистом закону. Захист життя, здоров’я, честі, гідності, майна цих посадових осіб та членів їхніх сімей від кримінально-протиправних посягань, інших протиправних дій здійснюється відповідно до Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" та забезпечується мірами відповідальності, передбаченими Кримінальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

{Стаття 580 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

Глава 82. Застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї посадовими особами митних органів

Стаття 581. Право посадових осіб митних органів застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, посадові особи митних органів під час виконання службових обов’язків можуть застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю.

2. Для забезпечення правильного та ефективного застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї з посадовими особами митних органів проводяться заняття із спеціальної підготовки та періодичні перевірки придатності до зазначених дій. Порядок проведення таких занять та перевірок затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

3. За неправомірне застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї посадові особи митних органів несуть відповідальність, передбачену законом.

Стаття 582. Застосування фізичної сили

1. Посадові особи митних органів під час виконання службових обов’язків мають право застосовувати фізичну силу для:

1) припинення порушень митних правил, затримання осіб, які їх вчинили, подолання опору законним розпорядженням або вимогам посадових осіб митних органів;

2) забезпечення доступу до приміщень або на території, де знаходяться товари, що перебувають під митним контролем;

3) припинення інших дій, що перешкоджають виконанню обов’язків, покладених на посадових осіб митних органів, якщо ненасильницькі засоби впливу не забезпечують виконання цих обов’язків.

Стаття 583. Застосування спеціальних засобів

1. Посадові особи митних органів під час виконання службових обов’язків мають право застосовувати наручники, гумові кийки, сльозоточиві речовини, обладнання для відкриття приміщень, засоби для примусової зупинки транспортних засобів та інші спеціальні засоби для:

1) відбиття нападу безпосередньо на них або на інших осіб;

2) відбиття нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, спеціалізованим навчальним закладам та науково-дослідній установі митних органів або використовуються ними, на підприємства, установи та організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об’єктів у разі їх захоплення;

{Пункт 2 частини першої статті 583 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

3) затримання правопорушників, їх доставки до службового приміщення митного органу, якщо ці особи чинять опір та іншу протидію або можуть завдати шкоди оточуючим чи собі;

{Пункт 3 частини першої статті 583 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

4) припинення фізичного опору, що чиниться посадовій особі митних органів;

5) проникнення до приміщень або на території, де можуть знаходитися предмети контрабанди або безпосередні предмети порушення митних правил;

6) зупинення транспортного засобу, водій якого не виконав вимогу посадової особи митних органів про зупинення.

2. Забороняється застосовувати спеціальні засоби до жінок з явними ознаками вагітності, осіб з явними ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними збройного опору, вчинення групового нападу, який загрожує життю та здоров’ю людей, збереженню товарів, що перебувають під митним контролем.

3. За наявності обставин, що не дають можливості уникнути застосування спеціальних засобів, вжиті заходи не повинні перевищувати меж, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на митну службу України, і повинні зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров’ю правопорушників.

4. Перелік спеціальних засобів, що використовуються посадовими особами митних органів, та порядок їх застосування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 584. Зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї

1. Окремим категоріям посадових осіб митних органів, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, надається право під час виконання службових обов’язків зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю.

2. Посадові особи митних органів під час виконання службових обов’язків мають право застосовувати вогнепальну зброю для:

1) відбиття групового чи збройного нападу безпосередньо на них або інших осіб, якщо їх життю та здоров’ю загрожує небезпека і запобігти їй іншими засобами немає можливості;

2) відбиття групового чи збройного нападу на будівлі, склади, інші приміщення митних органів, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митних органів;

{Пункт 2 частини другої статті 584 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

3) відбиття групового чи збройного нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, спеціалізованим навчальним закладам та науково-дослідній установі митних органів або використовуються ними, на підприємства, установи, організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об’єктів у разі їх захоплення;

{Пункт 3 частини другої статті 584 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

4) зупинення транспортного засобу шляхом пошкодження, якщо його водій у зоні митного контролю своїми діями створює загрозу життю та здоров’ю людей;

5) подання сигналу тривоги, виклику допомоги, знешкодження тварини, що загрожує життю та здоров’ю людини.

3. Забороняється застосовувати вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб з явними ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними збройного опору, вчинення групового нападу, який загрожує життю та здоров’ю людей, збереженню товарів, що перебувають під митним контролем.

4. Забороняється також застосовувати вогнепальну зброю проти громадян з малолітніми дітьми та у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

5. За наявності обставин, що не дають можливості уникнути застосування вогнепальної зброї, вжиті заходи не повинні перевищувати меж, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на митні органи, і повинні зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров’ю правопорушників.

6. Забороняється зберігання, носіння та застосування посадовими особами митних органів вогнепальної зброї та набоїв до неї не під час виконання службових обов’язків.

Глава 83. Соціальний захист працівників митних органів

Стаття 585. Оплата праці посадових осіб та працівників митних органів

1. Держава забезпечує достатній рівень оплати праці посадових осіб та працівників митних органів з метою створення матеріальних умов для незалежного і сумлінного виконання ними службових обов’язків.

2. Заробітна плата посадової особи та працівника митних органів складається з:

1) посадового окладу;

2) надбавки за вислугу років;

3) надбавки за спеціальне звання посадових осіб митних органів;

4) виплати за додаткове навантаження у зв’язку з виконанням обов’язків тимчасово відсутньої посадової особи або працівника у розмірі 50 відсотків посадового окладу тимчасово відсутньої посадової особи або працівника;

5) надбавки за виконання особливо важливої роботи;

6) надбавки за персональну кваліфікацію;

7) надбавки за виконання особистих ключових показників ефективності;

8) командної премії;

9) премії за значні особисті досягнення.

3. Схеми посадових окладів посадових осіб митних органів визначаються Кабінетом Міністрів України та не включаються до загальної схеми посадових окладів державних службовців. Порядок встановлення, призупинення, зменшення чи скасування надбавок та встановлення премій, зазначених у пунктах 2, 3, 5-9 частини другої цієї статті, визначається Кабінетом Міністрів України.

Для інших категорій працівників митних органів умови оплати праці визначаються чинним законодавством, що встановлює умови оплати праці для відповідних категорій працівників.

4. Розмір посадових окладів посадових осіб та працівників спеціалізованого підрозділу митних органів, які безпосередньо здійснюють розроблення програмного забезпечення для митних органів, встановлюється Кабінетом Міністрів України за окремою схемою посадових окладів.

Надбавки до посадового окладу, премії, доплати та інші виплати встановлюються посадовим особам та працівникам цього підрозділу відповідно до частин другої і третьої цієї статті.

{Стаття 585 із змінами, внесеними згідно із Законами № 405-VII від 04.07.2013, № 2530-VIII від 06.09.2018, № 141-IX від 02.10.2019; в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

Стаття 586. Житлове забезпечення посадових осіб митних органів

1. Посадовим особам митних органів надається службове житло в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Посадовим особам митних органів, які переводяться на роботу в іншу місцевість, а також випускникам вищих навчальних закладів,

які одержали направлення на роботу до митних органів, розташованих в іншій місцевості, службове житло надається невідкладно.

{Частина перша статті 586 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 587. Медичне забезпечення та охорона здоров’я посадових осіб митних органів та членів їхніх сімей

1. Посадові особи митних органів та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, користуються правом на безоплатне медичне обслуговування у державних та комунальних закладах охорони здоров’я. Таке право зберігається за посадовими особами митних органів після їх звільнення з митних органів у зв’язку з виходом на пенсію або у відставку.

{Частина перша статті 587 із змінами, внесеними згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013}

2. Посадові особи митних органів щорічно проходять профілактичний медичний огляд.

Стаття 588. Пенсійне забезпечення посадових осіб митних органів

1. Пенсійне забезпечення посадових осіб митних органів здійснюється в порядку та на умовах, передбачених Законом України "Про державну службу". При цьому період роботи (служби) зазначених осіб (у тому числі тих, яким присвоєні спеціальні звання) в митних органах зараховується до стажу державної служби та до стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців, що дає право на призначення пенсії відповідно до Закону України "Про державну службу", незалежно від місця роботи на час досягнення віку, передбаченого зазначеним Законом.

Пенсійне забезпечення працівників митних органів, які не є посадовими особами, здійснюється на підставах та у порядку, встановлених законом.

Посадовим особам митних органів у період роботи в таких органах пенсії, призначені відповідно до законодавства, не виплачуються.

{Частину першу статті 588 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 214-VIII від 02.03.2015 - Закон діє до 31 грудня 2015 року включно}

{Стаття 588 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Стаття 589. Гарантії охорони праці посадових осіб та інших працівників митних органів

1. Держава відповідно до законодавства гарантує забезпечення прав посадових осіб та інших працівників митних органів на охорону праці під час виконання ними своїх службових (трудових) обов’язків, на проходження медичних оглядів, а також на пільги та компенсації за роботу у важких та шкідливих умовах.

Стаття 590. Відшкодування державою шкоди, завданої посадовим особам митних органів

1. Працівники митних органів підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

{Частина перша статті 590 в редакції Закону № 1201-VII від 10.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 53-VIII від 25.12.2014}

{Частину другу статті 590 виключено на підставі Закону № 214-VIII від 02.03.2015 - Закон діє до 31 грудня 2015 року включно} 2. У разі загибелі посадової особи митних органів у зв’язку з виконанням службових обов’язків сім’ї загиблого або особам, які перебували на його утриманні, виплачується одноразова допомога в розмірі десятирічної заробітної плати загиблого за його останньою посадою, яку він обіймав, за рахунок коштів Фонду соціального страхування України з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

{Частина друга статті 590 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1201-VII від 10.04.2014, № 53-VIII від 25.12.2014}

{Частину третю статті 590 виключено на підставі Закону № 214-VIII від 02.03.2015 - Закон діє до 31 грудня 2015 року включно} 3. У разі заподіяння посадовій особі митних органів тяжких тілесних ушкоджень під час виконання службових обов’язків, що перешкоджають зайняттю професійною діяльністю, їй виплачується одноразова допомога у розмірі п’ятирічної заробітної плати за останньою посадою за рахунок коштів Фонду соціального страхування України з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

{Частина третя статті 590 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1201-VII від 10.04.2014, № 53-VIII від 25.12.2014}

{Частину четверту статті 590 виключено на підставі Закону № 214-VIII від 02.03.2015 - Закон діє до 31 грудня 2015 року включно} 4. У разі заподіяння посадовій особі митних органів легких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень під час виконання нею службових обов’язків такій особі виплачується одноразова допомога в розмірі однорічної заробітної плати за останньою посадою за рахунок коштів Фонду соціального страхування України з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

{Частина четверта статті 590 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1201-VII від 10.04.2014, № 53-VIII від 25.12.2014}

{Частину п'яту статті 590 виключено на підставі Закону № 1201-VII від 10.04.2014}

6. Шкода, завдана майну посадової особи митних органів або членів її сім’ї у зв’язку з виконанням нею службових обов’язків, відшкодовується в повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

7. Відшкодування шкоди, завданої майну посадової особи митних органів або членів її сім’ї, проводиться на підставі рішення суду.

8. Для обліку фактичних витрат, пов’язаних з відшкодуванням шкоди, завданої майну посадових осіб митних органів або членів їх сімей, для митних органів в установах банків відкриваються спеціальні рахунки.

{Частина восьма статті 590 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1201-VII від 10.04.2014}

{Стаття 590 в редакції Закону № 405-VII від 04.07.2013}

Розділ XXI
ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з першого числа другого місяця, що настає за місяцем, в якому його опубліковано, крім пункту 10 цього розділу, який набирає чинності з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу.

{Пункт 1 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

2. З дня набрання чинності цим Кодексом втрачають чинність:

1) Митний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 38-39, ст. 288 із наступними змінами);

2) Закон України "Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 1, ст. 2; 2006 р., № 8, ст. 93; 2007 р., № 9, ст. 68; 2008 р., № 25, ст. 238; 2009 р., № 10-11, ст. 137, № 29, ст. 389; 2010 р., № 30, ст. 398; 2011 р., № 23, ст. 160);

3) Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 1, ст. 9);

4) частина друга статті 31 Закону України "Про дорожній рух" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 31, ст. 338);

5) пункт 2 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування дорожнього господарства" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 40, ст. 361);

6) Закон України "Про Єдиний митний тариф" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 19, ст. 259 із наступними змінами);

7) Постанова Верховної Ради України "Про введення в дію Закону України "Про Єдиний митний тариф" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 19, ст. 260);

8) стаття 2 Закону України "Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 3, ст. 20);

9) Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань митної справи" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 13, ст. 109);

10) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 35, ст. 283);

11) пункт 3 статті 3 "Прикінцеві положення" Закону України "Про визнання бронетанкової галузі однією з пріоритетних у промисловості України та заходи щодо надання їй державної підтримки" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 11, ст. 46);

12) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 30, ст. 143);

13) пункт 3 статті 4 "Прикінцеві положення" Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 50, ст. 261);

14) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 5, ст. 31);

15) пункт 2 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка", "Інститут електрозварювання імені Є.О.Патона", "Інститут монокристалів", "Вуглемаш" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 33, ст. 238);

16) пункт 3 статті 2 "Прикінцеві положення" Закону України "Про забезпечення реалізації інвестиційних проектів в Туркменистані" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 35, ст. 259);

17) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 14, ст. 99);

18) пункт 3 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 24, ст. 162);

19) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 25, ст. 346);

20) Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 15, ст. 130);

21) пункт 4 розділу III "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та інших законів України" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 22, ст. 182);

22) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з питань космічної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 38, ст. 537);

23) Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань оподаткування послуг з міжнародних перевезень пасажирів, багажу та вантажів, міжнародних відправлень, міжнародного лізингу та міжнародного ремонту товарів" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 43, ст. 641);

24) Декрет Кабінету Міністрів України від 11 січня 1993 року № 4-93 "Про Єдиний митний тариф України" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 12, ст. 107 із наступними змінами);

25) Декрет Кабінету Міністрів України від 20 травня 1993 року № 54-93 "Про лібералізацію зовнішньоекономічної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 28, ст. 301);

26) Закон України "Про внесення змін до декретів Кабінету Міністрів України з питань митного регулювання" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 20, ст. 117);

27) пункт 2 статті 5 "Прикінцеві положення" Закону України "Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 43, ст. 370);

28) Закон України "Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 32, ст. 255; 1999 р., № 38, ст. 344; 2001 р., № 41, ст. 203; 2002 р., № 6, ст. 40; 2004 р., № 52, ст. 565; 2005 р., №№ 17-19, ст. 267, № 27, ст. 363, № 34, ст. 441; 2007 р., № 9, ст. 73; 2008 р., № 27-28, ст. 253; 2011 р., № 29, ст. 272; із змінами, внесеними законами України від 9 грудня 2011 року № 4099-VI та № 4100-VI);

29) пункт 2 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки агропромислового комплексу в умовах світової фінансової кризи" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 9, ст. 85);

30) Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв’язку із світовою фінансовою кризою" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 27, ст. 349).

3. Закони України, акти Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та інших центральних органів виконавчої влади, прийняті на виконання законів України з питань державної митної справи до набрання чинності цим Кодексом, та нормативно-правові акти, які використовуються при застосуванні норм законів з питань державної митної справи (у тому числі акти законодавства СРСР), застосовуються в частині, що не суперечить цьому Кодексу, до прийняття відповідних актів згідно з вимогами цього Кодексу.

4. Тимчасово звільняються від оподаткування ввізним митом при ввезенні на митну територію України та поміщенні в митний режим імпорту:

1) до 1 січня 2015 року - товари, які не виробляються в Україні, крім товарів за кодами 4707 90 10 00, 4707 90 90 00 згідно з УКТ ЗЕД, і ввозяться на митну територію України для використання у видавничій діяльності та діяльності з виготовлення книжкової продукції, яка виробляється в Україні, та мають такі коди згідно з УКТ ЗЕД:

Код товару згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару
3211 00 00	Готові сикативи

3212 90 31 00, 3212 90 38 00	Пігменти (включаючи металеві порошки та пластівці дисперговані у неводному середовищі у вигляді рідини, пасти або густої маси, видів, які використовують для виробництва друкарських фарб (включаючи емалі)
3215 11 00 00	Фарба друкарська чорна
3215 19 00 00	Фарба друкарська, крім чорної
3505 10 50 00, 3505 10 90 00	Модифіковані крохмалі, які використовуються в паперовій промисловості
3701 30 00 00	Тільки пластини (алюмінієві) із нанесеним на них сенсибілізованим (світлочутливим) шаром та пластини, фотополімеризаційно придатні для виготовлення друкарських форм у поліграфії, довжина будь-якого боку яких перевищує 255 мм; пластини (магнієві) із нанесеним на них сенсибілізованим (світлочутливим) шаром для виготовлення штампів для тиснення в поліграфії, довжина будь-якого боку яких перевищує 255 мм; фотоплівки плоскі (листові) для виготовлення фотоформ у поліграфії, довжина будь-якого боку яких перевищує 255 мм
3702 42 00 00	Фотоплівки рулонні для виготовлення фотоформ у поліграфії завширшки понад 610 мм і завдовжки більш як 200 м
3702 43 00 00	Фотоплівки рулонні для виготовлення фотоформ у поліграфії завширшки понад 610 мм і завдовжки не більш як 200 м

3702 44 00 91	Фотоплівки рулонні для виготовлення фотоформ у поліграфії завширшки більш як 105 мм, але не більш як 610 мм і завдовжки більш як 200 м для моментальної фотографії
3702 44 00 99	Фотоплівки рулонні для виготовлення фотоформ у поліграфії завширшки більш як 105 мм, але не більш як 610 мм і завдовжки більш як 200 м, інші
3907 50 00 00	Смоли алкідні
4008 21 90 00	Офсетні гумові пластини із непористої гуми, крім покриття для підлог і матів
4703 21 00 00	Целюлоза деревинна, натронна чи сульфатна, крім розчинних сортів, напіввибілена або вибілена з хвойних порід
4703 29 00 00	Целюлоза деревинна, натронна чи сульфатна, крім розчинних сортів, напіввибілена або вибілена з листяних порід
4704 21 00 00	Целюлоза деревинна сульфітна, крім розчинних сортів, напіввибілена або вибілена з хвойних порід
4707 90 10 00	Несортовані відходи паперу і картону та макулатура
4707 90 90 00	Відсортовані відходи паперу і картону та макулатура
5901 10 00 00	Тільки текстильні матеріали, які використовуються для виготовлення книжкових палітурок

8439 10 00 00, 8439 20 00 00, 8439 30 00 00	Обладнання для виробництва паперової маси з волокнистих целюлозних матеріалів або для виробництва чи обробки паперу або картону
8440 10 10 00 8440 10 20 00 8440 10 30 00 8440 10 40 00 8440 10 90 00	Обладнання для оправлення, включаючи брошурувальні машини
8441 10 10 00 8441 10 20 00 8441 10 30 00 8441 10 40 00 8441 10 80 00	Машини різальні

8443 11 00 00, 8443 13 10 00, 8443 13 31 00, 8443 13 35 00, 8443 13 39 00, 8443 13 90 00, 8443 91 91 10, 8443 91 99 10, 8443 91 99 90, 8443 99 90 10, 8443 99 90 90	Машини для офсетного друку та обладнання і частини до них, крім товарних позицій: 8443 19 40 00, 8443 91 10 00, 8443 99 10 00;

2) до 1 січня 2016 року - товари, які ввозяться суб’єктами літакобудування, що підпадають під дію статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості", за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 2707 20 90 00, 2707 30 10 00, 2707 99 80 00, 2710 11 21 00, 2710 19 81 00, 2710 19 99 00, 2712 20 90 00, 2805 30 90 00, 2818 10 90 00, 2827, 2835, 3204 90 00 00, 3207 40 30 00, 3208, 3209, 3211 00 00, 3214 10 10 10, 3603 00, 3604 90 00 00, 3703 10 00 00, 3703 90 10 00, 3824 10 00 90, 3824 90 35 00, 3824 90 40 00, 3824 90 50, 3824 90 65 00, 3901, 3909, 3911, 3917, 3919, 3920, 3921, 4002, 4005, 4006 90 00, 4008, 4009, 4011 30 00 30, 4016, 4017 00, 7003, 7007, 7019, 7202, 7205 10 00 00, 7205 29 00 00, 7207, 7208, 7209, 7211, 7212, 7213, 7214, 7215, 7217, 7218, 7219, 7220, 7221 00 10 00, 7223 00, 7224 90 18 00, 7225, 7226, 7227, 7228, 7229, 7304, 7311 00 10 00, 7312, 7315, 7318, 7326, 7407, 7409, 7411, 7413 00, 7419, 7502, 7504 00 00 00, 7505, 7506, 7507, 7508, 7601, 7603, 7604, 7605, 7606, 7607 11 90 00, 7607 19 99 00, 7607 20 91 00, 7608, 7609 00 00 00, 7616, 8101, 8102, 8104, 8105,

8108, 8111 00 90 00, 8112, 8307, 8409 10 00 00, 8411 11 00 00, 8411 12, 8411 21 00 00, 8411 22 20 00, 8411 22 80 00, 8411 81 00 00, 8411 82, 8411 91 00 00, 8411 99 00 00, 8412 10 00 10, 8412 21 80 10, 8412 29 89 10, 8412 31 00 91, 8412 39 00 10, 8412 80 80 10, 8412 90 20 10, 8412 90 80 10, 8413 19 00 00, 8413 20 00 00, 8413 30 20 00, 8413 30 80 00, 8413 50 40 00, 8413 50 69 00, 8413 50 80 00, 8413 60 39 00, 8413 60 69 00, 8413 60 70 00, 8413 60 80 00, 8413 70 21 00, 8413 70 29 00, 8413 81 00 00, 8413 91 00 90, 8414 10 89 10, 8414 20 80 10, 8414 30 20 10, 8414 30 81 10, 8414 30 89 10, 8414 51 00 10, 8414 59 20 91, 8414 59 40 10, 8414 59 80 10, 8414 80 11 10, 8414 80 19 10, 8414 80 22 91, 8414 80 28 10, 8414 80 73 91, 8414 90 00 00, 8415 81 00 30, 8415 82 00 30, 8415 83 00 10, 8415 90 00 00, 8419 50 00 00, 8419 81 20 10, 8419 81 80 10, 8419 90 85 00, 8421 19 70 10, 8421 21 00 00, 8421 23 00 30, 8421 29 00 00, 8421 31 00 00, 8421 39 20 00, 8424, 8425 11 00 00, 8425 19 80 00, 8425 31 00 00, 8425 39 30 00, 8425 39 90 00, 8425 42 00 00, 8425 49 00 00, 8443 32 10 00, 8456, 8457, 8458, 8459, 8460, 8461, 8462, 8463, 8466, 8471 30 00 00, 8471 41 00 00, 8471 49 00 00, 8471 50 00 00, 8471 60 60 00, 8471 60 70 00, 8471 70, 8473 30, 8479 89 97 90, 8481, 8482, 8483, 8501 20 00 10, 8501 31 00 10, 8501 32 20 10, 8501 32 80 10, 8501 33 00 10, 8501 34 92 10, 8501 34 98 10, 8501 40 20 10, 8501 40 80 10, 8501 51 00 10, 8501 52 20 10, 8501 52 30 10, 8501 52 90 10, 8501 53 81 00, 8501 61 20 10, 8501 61 80 10, 8501 62 00 10, 8501 63 00 10, 8502 11 20 10, 8502 11 80 10, 8502 12 00 10, 8502 13 20 10, 8502 13 40 10, 8502 13 80 10, 8502 20 20 10, 8502 20 40 10, 8502 20 60 10, 8502 20 80 10, 8502 39 20 10, 8502 39 80 10, 8502 40 00 10, 8504 10 20 10, 8504 10 80 10, 8504 31 80 00, 8504 32 20 10, 8504 32 80 10, 8504 33 00 10, 8504 40 90 00, 8504 50 20 10, 8504 50 95 10, 8505, 8506, 8507 10 41 10, 8507 10 49 10, 8507 10 92 10, 8507 10 98 10, 8507 20 41 10, 8507 20 49 10, 8507 20 92 10, 8507 20 98 10, 8507 30 89 00, 8507 40 00 00, 8507 80 80 00, 8507 90 90 00, 8511 10 00 10, 8511 20 00 10, 8511 30 00 10, 8511 40 00 10, 8511 50 00 10, 8511 80 00 10, 8515, 8517 70 11 00, 8517 70 19 10, 8525 50 00 10, 8525 60 00 00, 8526 10 00 10, 8526 91 20, 8526 91 80, 8526 92 00 10, 8528 41 00 00, 8528 51 00 00, 8528 59 90 00, 8528 61 00 00, 8529 10 69 10, 8529 10 80 10, 8529 10 95 10, 8529 90 97 10, 8531 10 95 10, 8531 20 20 10, 8531 20 40 10, 8531 20 95 10, 8531 80 20 10, 8531 80 95 10, 8532, 8533, 8535, 8536, 8537, 8538 10 00 00, 8538 90 99 00, 8541, 8542, 8543, 8544, 8545, 8546, 9014 10 00 10, 9014 20 20 10, 9014 20 20 90, 9014 20 80 10, 9014 20 80 90, 9014 90 00 90, 9017 20, 9017 30, 9017 80, 9020 00 00 00, 9023 00, 9024, 9025 11 80 10, 9025 19 20 10, 9025 19 80 98, 9025 80 20 10, 9025 80 40 10, 9025 90 00 95, 9026 10, 9026 20, 9026 80, 9026 90 00 00, 9027, 9029 10 00 10, 9029 20 38 10, 9030 10 00 00, 9030 20 10 00, 9030 20 30 00, 9030 20 91 00, 9030 31 00 00, 9030 32 00 00, 9030 33, 9030 39 00 00, 9030 40 00 00, 9030 84 00 00, 9030 89 30 00, 9030 90 85 00, 9031 80 34 00, 9031 90 85 00, 9032 10, 9032 20 00 00, 9032 81 00 00, 9032 89 00 00, 9033 00 00 00. Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

3) до 1 вересня 2012 року:

товари (крім підакцизних), що не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають технічним характеристикам світового рівня та вимогам міжнародних спортивних організацій, з метою їх використання для будівництва і оснащення (придбання обладнання та інвентарю) спортивних споруд, що є об’єктами чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Перелік та обсяги зазначених товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД затверджуються Кабінетом Міністрів України;

товари (крім підакцизних), що не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають технічним характеристикам світового рівня та вимогам міжнародних організацій цивільної авіації, що ввозяться на митну територію України з метою їх

використання для будівництва та оснащення аеропортів, які є об’єктами фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, за такими кодами товарів згідно з УКТ ЗЕД: 7326 90 98 90, 8405 10 00 00, 8414 40 90 00, 8428 33 00 00, 8428 90 95 00, 8429 19 00 00, 8429 20 00 00, 8429 51 99 00, 8430 20 00 00, 8504 40 90 00, 8530 80 00 00, 8704 22 91 00, 8704 23 91 00, 8705 30 00 90, 8705 90 90 90, 8709 19 90 00, 8716 80 00 00, 9015 80 11 00, 9024 80 99 00, 9405 40 10 00, 9405 99 00 90. Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

товари (крім підакцизних), що ввозяться на митну територію України УЄФА, призначеними УЄФА особами або учасниками чемпіонату (крім збірної України) відповідно до статті 11 Закону України "Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні". Обсяги та порядок ввезення таких товарів встановлюються у спосіб, визначений Кабінетом Міністрів України. Перелік зазначених товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД визначається окремим законом;

4) до 1 січня 2023 року - товари, які ввозяться резидентами - суб’єктами космічної діяльності, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України "Про державну підтримку космічної діяльності", та класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 2710, 2811, 2818 10, 2901, 2928 00, 2929, 2931, 3207 20, 3208, 3209, 3210 00, 3214, 3403, 3506, 3603 00, 3604, 3812, 3814 00, 3815, 3901, 3904, 3907, 3909, 3917, 3920, 3921, 3926, 4005, 4008, 4016, 4901, 4906 00 00 00, 5208, 5401, 5404, 5407, 5607, 5906, 5907 00 00 00, 5911 90 90 90, 6815, 6815 10, 7019, 7202, 7205, 7208, 7209, 7211, 7214, 7215, 7217, 7218, 7219, 7220, 7222, 7223 00, 7224-7226, 7228, 7229, 7304, 7314, 7318, 7326, 7407, 7408, 7409-7411, 7413 00 00 00, 7419, 7504, 7505, 7506, 7508, 7601, 7604-7608, 7616, 8101, 8102, 8105, 8108, 8112, 8206 00 00 00, 8307, 8412, 8419, 8421, 8456, 8457, 8459, 8460, 8462, 8463, 8471, 8473, 8479, 8481, 8482, 8483 30 80, 8501, 8504, 8505, 8506, 8507, 8514, 8517, 8523, 8526, 8528, 8529, 8532, 8533, 8536-8538, 8540-8544, 8547, 8803, 9002, 9006, 9011, 9013, 9014, 9015, 9023 00, 9026, 9027, 9030-9032.

Порядок, обсяги ввезення зазначених товарів та перелік резидентів - суб’єктів космічної діяльності визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Підпункт 4 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 74-VIII від 28.12.2014; в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018}

5) до 1 січня 2019 року - техніка, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалив і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалив, які класифікуються за кодами УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України "Про альтернативні види палива", якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні. Порядок ввезення зазначених товарів визначається Кабінетом Міністрів України;

6) до 1 січня 2016 року - устаткування, обладнання та комплектуючі, що не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України вітчизняними підприємствами суднобудівної промисловості (клас 35.11 група 35 КВЕД ДК 009:2005) для використання у господарській діяльності. Перелік зазначених товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

7) протягом одного року, що передує дню початку кожних Олімпійських та Паралімпійських ігор, - товари, включаючи інвентар, обладнання, екіпіровку, медико-

біологічні засоби, що ввозяться в Україну в порядку, визначеному Законом України "Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні", з метою використання для підготовки та участі членів збірних команд України в Олімпійських та Паралімпійських іграх. Перелік зазначених товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюється законом;

8) до 1 січня 2017 року - матеріали, вузли, агрегати та/або комплектуючі вироби, що ввозяться на митну територію України підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу, у разі якщо такі товари не виробляються в Україні. Зазначені у цьому підпункті товари звільняються від оподаткування за умови, що ці товари використовуються платниками податку для виробництва техніки та/або обладнання для агропромислового комплексу, визначених пунктом 1 частини першої статті 1 Закону України "Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу". Порядок ввезення, перелік зазначених підприємств та товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюються Кабінетом Міністрів України;

{Абзац перший підпункту 8 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

9) тимчасово, на період реалізації контракту, укладеного для реалізації національного проекту "Повітряний експрес", затвердженого Кабінетом Міністрів України, яким передбачено спорудження залізничного пасажирського сполучення м. Київ - міжнародний аеропорт "Бориспіль", будівництво міської кільцевої автомобільної дороги навколо м. Києва на ділянці Київ - Бориспіль, будівництво дороги від Подільського мостового переходу до проспекту Ватутіна у м. Києві, товари (крім підакцизних), що не виробляються в Україні або не відповідають вимогам проекту, що ввозяться на митну територію України у митному режимі імпорту з метою їх використання для реалізації національного проекту "Повітряний експрес" за такими кодами товарів згідно з УКТ ЗЕД: 6801 00 00 00, 6809 11 00 00, 6901 00 00 00, 7005 10 80 00, 7216 40 10 00, 7216 40 90 00, 7216 91 10 00, 7408 11 00 00, 7412 20 00 00, 8405 10 00 00, 8414 40 90 00, 8428 10 20 00, 8428 40 00 00, 8428 90 90 00 (крім навантажувальних механічних пристосувань для сипких матеріалів), 8428 70 00 00, 8429 11 00 00, 8429 19 00 00, 8429 20 00 00, 8429 30 00 00, 8429 40 90 00, 8430 10 00 00, 8504 40 90 00, 8530 80 00 00, 8601 10 00 00, 8602 90 00 00, 8608 00 00 00 (крім частин), 8704 22 91 00, 8704 42 91 00, 8704 23 91 00, 8704 43 91 00, 8705 30 00 90, 8705 90 80 90, 8716 80 00 00, 9015 40 00 00 (тільки електронні інструменти та прилади), 9405 99 00 90, 8539 90 90 10, 8504 10 80 10.

{Абзац перший підпункту 9 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

Порядок та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 9 згідно із Законом № 5043-VI від 04.07.2012}

10) до 1 січня 2018 року - устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, що ввозяться суб'єктами господарювання виключно для реалізації інвестиційних проектів, схвалених відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у

пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць", за умови, що зазначені товари:

а) не є підакцизними;

б) виготовлені не більше трьох років до моменту державної реєстрації інвестиційного проекту та не були у використанні;

в) не виробляються в Україні та не мають аналогів в Україні.

Порядок ввезення, перелік та обсяги зазначених товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД затверджуються Кабінетом Міністрів України разом із схваленням кожного окремого інвестиційного проекту.

У цьому підпункті терміни вживаються в такому значенні:

устаткування (обладнання) - машини (крім транспортних засобів), механізми, прилади, пристрої, призначені для використання у технологічному процесі, що здійснюється під час реалізації інвестиційного проекту;

комплектуючі вироби до устаткування (обладнання) - частини, виготовлені згідно із самостійним комплектом документів і призначені для застосування у складі такого устаткування (обладнання);

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 10 згідно із Законом № 5210-VI від 06.09.2012}

11) на період реалізації проектів (програм) за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до ініціативи країн Великої вісімки "Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення", - товари (крім підакцизних товарів і товарів груп 1-24 згідно з УКТ ЗЕД), що не виробляються в Україні та ввозяться на митну територію України у рамках реалізації зазначених проектів (програм).

Перелік та порядок ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 11 згідно із Законом № 183-VII від 04.04.2013}

12) товари (крім підакцизних), що не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають вимогам проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод у рамках реалізації проекту "Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації", затвердженого Кабінетом Міністрів України (далі - Проект), які ввозяться з метою реалізації Проекту у період реалізації Проекту.

Порядок та обсяги ввезення таких товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюються Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 12 згідно із Законом № 902-VIII від 23.12.2015}

13) до 1 січня 2025 року - товари, які ввозяться суб’єктами літакобудування, що підпадають під дію статті 2 Закону України "Про розвиток літакобудівної промисловості",

за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 2707 20 00 90, 2707 30 00 10, 2707 99 80 00, 2710 19 81 00, 2710 19 99 00, 2712 20 90 00, 2805 30 20 00, 2805 30 30 00, 2805 30 40 00, 2805 30 80 00, 2818 10, 2827, 2835, 3204 90 00 00, 3208, 3209, 3211 00 00, 3214 10 10 10, 3403 99 00 10, 3506 10 00 10, 3506 10 00 98, 3506 91 10 00, 3506 91 90 90, 3506 99 00 90, 3814 00, 3824 10 00 90, 3824 99 92 10, 3824 99 96 30, 3824 99 96 60, 3824 99 50, 3824 99 65 00, 3901, 3907 30 00 00, 3909, 3911, 3917, 3919, 3920, 3921, 3926 90 97 30, 4002, 4005, 4006 90 00, 4008, 4009, 4011 30 00 30, 4011 30 00 90, 4016, 4017 00 00, 7003, 7007, 7018 20 00 00, 7019, 7202, 7205 10 00 00, 7205 29 00 00, 7207, 7208, 7209, 7211, 7212, 7213 10 00 00, 7213 20 00 00, 7213 91 41 00, 7213 91 49 00, 7213 91 70 00, 7213 91 90 00, 7213 99 10 00, 7213 99 90 00, 7214 10 00 00, 7214 20 00 00, 7214 30 00 00, 7214 91, 7214 99 31 00, 7214 99 39 00, 7214 99 50 00, 7214 99 71 00, 7214 99 79 00, 7214 99 95 00, 7215, 7216, 7217, 7218, 7219, 7220, 7221 00 10 00, 7221 00 90 00, 7222 11, 7222 19, 7222 20, 7222 30, 7222 40, 7223 00, 7224 90 18 00, 7224 90 38 00, 7225, 7226, 7227, 7228, 7229, 7304 31, 7304 39 50, 7304 39 82 10, 7304 39 82 90 (крім труб необроблених, прямих, з рівномірною товщиною стінки, призначених для використання головним чином у виробництві труб і трубок іншого перерізу та іншої товщини стінки), 7304 41 00, труби необроблені, прямі, з рівномірною товщиною стінки, призначені для використання головним чином у виробництві труб і трубок іншого перерізу та іншої товщини стінки (що класифікуються за кодами 7304 49 85 00, 7304 49 89 10, 7304 49 89 90), 7304 49 83 00, 7304 59, 7304 90 00 00, 7306 40, 7306 50, 7307, 7312, 7318, 7320 90 90, 7326, 7407, 7409, 7411, 7412, 7413 00 00 00, 7419, 7502, 7504 00 00 00, 7505, 7506, 7507, 7508, 7601, 7603, 7604, 7605, 7606, 7607 11 90 00, 7607 19 90 00, 7607 20 91 00, 7607 20 99 00, 7608, 7609 00 00 00, 7616, 8101, 8102, 8104, 8105, 8108, 8111 00 90 00, 8112, 8302 10 00 10, 8302 20 00 10, 8302 60 00 10, 8307, 8409 10 00 00, 8411 11 00 00, 8411 12, 8411 21 00 00, 8411 22 20 00, 8411 22 80 00, 8411 81 00 00, 8411 82, 8411 91 00 00, 8411 99 00 00, 8412 10 00 10, 8412 21 80 10, 8412 29 89 10, 8412 31 00 91, 8412 39 00 10, 8412 80 80 10, 8412 90 20 10, 8412 90 80 10, 8413 19 00 00, 8413 20 00 00, 8413 30 20 00, 8413 30 80 00, 8413 50 40 00, 8413 50 69 00, 8413 50 80 00, 8413 60 31 00, 8413 60 39 00, 8413 60 69 00, 8413 60 70 00, 8413 60 80 00, 8413 70 21 00, 8413 70 29 00, 8413 81 00 00, 8413 91 00 90, 8414 10 89 10, 8414 20 80 10, 8414 30 20 10, 8414 30 81 10, 8414 30 89 10, 8414 51 00 10, 8414 59 25 91, 8414 59 35 10, 8414 59 95 10, 8414 80 11 10, 8414 80 19 10, 8414 80 22 91, 8414 80 28 10, 8414 80 73 91, 8414 90 00 00, 8415 81 00 30, 8415 81 00 90, 8415 82 00 30, 8415 83 00 10, 8415 90 00 00, 8418 69 00 10, 8419 50, 8419 81 20 10, 8419 81 80 10, 8419 90 85 00, 8421 19 70 10, 8421 21 00 00, 8421 23 00 30, 8421 29, 8421 31 00 00, 8421 39 15 20, 8421 39 25 00, 8424, 8425 11 00 00, 8425 19 00 00, 8425 31 00 00, 8425 39 00 00, 8425 42 00 00, 8425 49 00 00, 8431 10 00 00, 8456, 8457, 8458, 8459, 8460, 8461, 8462, 8463, 8485 10 00 00, 8466, 8485 90 90 10, 8468, 8471 30 00 00, 8471 41 00 00, 8471 49 00 00, 8471 50 00 00, 8471 60 60 00, 8471 60 70 00, 8471 70, 8471 80 00 00, 8471 90 00 00, 8473 30, 8477, 8485 20 00 00, 8485 90 90 90 (тільки частини для машин для пошарового нарощування пластмас та гуми), 8479 89 97 90, 8479 89 70 00, 8479 83 00 90, 8485 30 90 90, 8485 80 00 90 (крім машин для пошарового нарощування паперовою масою), 8481, 8482, 8483, 8501 10 99 90, 8501 20 00 10, 8501 20 00 90, 8501 31 00 10, 8501 71 00 10, 8501 72 00 10, 8501 32 00 10, 8501 33 00 10, 8501 34 00 20, 8501 40 20 10, 8501 40 80 10, 8501 51 00 10, 8501 52 20 10, 8501 52 30 10, 8501 52 90 10, 8501 53 81 00, 8501 61 20 10, 8501 61 80 10, 8501 62 00 10, 8501 80 00 10, 8501 63 00 10, 8502 11 20 10, 8502 11 80 10, 8502 12 00 10, 8502 13 20 10, 8502 13 40 10, 8502 13 80 10, 8502 20 20 10, 8502 20 40 10, 8502 20 60 10, 8502 20 80 10, 8502 39 20 10, 8502 39 80 10, 8502 40 00 10, 8503 00, 8504 10 20 10, 8504 10 80 10, 8504 31 80 00, 8504 32 00 10, 8504 33 00 10, 8504 40 90 00, 8504 50 00 20, 8505, 8506,

8507 10 20 10, 8507 10 80 10, 8507 20 20 10, 8507 20 80 10, 8507 80 00 00 (тільки залізо-нікелеві акумулятори), 8507 90 80 00, 8511 10 00 10, 8511 20 00 10, 8511 30 00 10, 8511 40 00 10, 8511 50 00 10, 8511 80 00 10, 8512 20 00, 8512 40 00 30, 8514 11 00 00, 8514 19 80 00, 8514 20 10 00, 8514 40 00 00, 8514 90 30 00, 8514 90 70 00, 8515, 8516 80 20 10, 8517 69 30 10, 8517 71 00 11, 8517 71 00 17, 8525 50 00 10, 8525 60 00 00, 8526 10 00 10, 8526 91 20, 8526 91 80, 8526 92 00 10, 8528 42 00 00, 8528 52 10 00, 8528 62 00 00 (крім проекторів, що діють за допомогою плоскопанельного дисплея (наприклад, пристрій на рідких кристалах), які здатні відображати цифрову інформацію, що створена машинами для автоматичного оброблення інформації), 8529 10 69 10, 8529 10 80 10, 8529 10 95 10, 8529 90 97 10, 8531 10 95 10, 8531 20 20 10, 8531 20 40 10, 8531 20 95 10, 8531 80 70 10, 8531 80 40 10, 8532, 8533, 8535, 8536, 8537, 8538 10 00 00, 8538 90 99 00, 8541, 8542, 8543, 8544, 8545, 8546, 8807 10 00, 8807 20 00, 8807 30 00, 8807 90 90, 8805 29 00 00, 8907 10 00 00, 9014 10 00 10, 9014 20 20 10, 9014 20 20 90, 9014 20 80 10, 9014 20 80 90, 9014 80 00 00, 9014 90 00 10, 9014 90 00 90, 9017 20, 9017 30 00 00, 9017 80, 9020 00 10 00, 9020 00 90 00, 9023 00, 9024, 9025 11 80 10, 9025 19 00 10, 9025 19 00 90 (крім електронних термометрів та пірометрів, не об’єднаних з іншими приладами, та перетворювачів термоелектричних для вимірювання температури рідкого розплаву металів), 9025 80 20 10, 9025 80 40 10, 9025 90 00 95, 9026 10, 9026 20, 9026 80, 9026 90 00 00, 9027, 9029 10 00 10, 9029 20 38 10, 9029 90 00 30, 9029 90 00 90, 9030 10 00 00, 9030 20 00 00 (крім неелектронних осцилоскопів та осцилографів), 9030 31 00 00, 9030 32 00 00, 9030 33, 9030 39 00 00, 9030 40 00 00, 9030 84 00 00, 9030 89 00 00 (тільки електронні прилади та апаратура), 9030 90 00 00 (крім частин і приладдя для апаратури товарної підкатегорії 9030 82 00 00), 9031 80 20 20, 9031 90 00 90, 9032 10, 9032 20 00 00, 9032 81 00 00, 9032 89 00 00,9032 90 00 00, 9033 00, 9620 00 10 90 (крім монопод, двоног, триног та аналогічних виробів для апаратури товарної позиції 8519 або 8521; біноклів, монокулярів та інших оптичних труб, інших астрономічних приладів; приладів та інструментів топографічних (включаючи фотограмметричні), гідрографічних, океанографічних, гідрологічних, метеорологічних або геофізичних та далекомірів), 9104 00 00 10, 9401 10 00, 9405 19 40 10, 9405 11 40, 9405 19 40 90 (крім люстр та інших електричних освітлювальних приладів, які підвішуються або закріплюються на стелі чи на стіні, за винятком тих, що використовуються для освітлення відкритих майданчиків або транспортних магістралей; з пластмаси, що призначені для використання з лампами розжарювання), 8539 51 00 (тільки світлодіодні (LED) модулі для люстр та інших електричних освітлювальних приладів, які підвішуються або закріплюються на стелі чи на стіні, за винятком тих, що використовуються для освітлення відкритих майданчиків або транспортних магістралей; з кераміки; з пластмаси, які не призначені для використання з лампами розжарювання), 9405 61, 9405 69.

{Абзац перший підпункту 13 пункту 4 розділу XXI в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 13 згідно із Законом № 1796-VIII від 20.12.2016}

14) до 1 січня 2023 року - товари, що входять до складу національної кінематографічної спадщини, та товари, призначені для використання у кінематографічній діяльності, що

ввозяться на митну територію України суб’єктами кінематографії, яким відповідно до Закону України "Про державну підтримку кінематографії в Україні" надається державна підтримка, за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 3706, 3920 73 10 00, 3923 40 10 00, 8525, 8529, 9002, 9007, 9010, 9405.

Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 14 згідно із Законом № 2177-VIII від 07.11.2017}

15) до 1 січня 2035 року - нове устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, що ввозяться інвестором із значними інвестиціями виключно для власного використання при реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору, укладеного відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні", за умови що відповідні товари виготовлені не раніше ніж за три роки до дати їх ввезення на митну територію України, не були у використанні та класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 8402-8405, 8406 82 00 10, 8406 82 00 90, 8411, 8412, 8413 40 00 00, 8413 50, 8413 60 20 00, 8413 60 70 00, 8413 60 80 00, 8413 70 21 00, 8413 70 29 00, 8413 70 30 00, 8413 70 35 00, 8413 81 00 00, 8413 82 00 00, 8414 10, 8414 40 90 00, 8414 80, 8414 70 00 90, 8416, 8417, 8418 (крім 8418 10 20 10, 8418 10 80 10, 8418 21, 8418 29 00 00, 8418 50, 8418 91 00 00, 8418 99 та крім комбінованих холодильників-морозильників, які оснащені окремими висувними ящиками або комбінацією дверей з висувними ящиками та класифікуються за кодами 8418 10 20 98 та 8418 10 80 98), 8419, 8420, 8421, 8422 (крім 8422 11 00 00), 8423 (крім 8423 10 10 00, 8423 81 25 00, 8423 90), 8424 10 00 90, 8425 (крім 8425 41 00 00, 8425 42 00 00, 8425 49 00 00), 8426-8431, 8433 60 00 00, 8434, 8435 (тільки машини та механізми для виробництва соків або аналогічних напоїв), 8436-8442, 8443 (крім 8443 13 10 00), 8444 00, 8445-8448, 8449 00 00 00, 8451, 8452 (крім 8452 10, 8452 30 00 00, 8452 90 00 00), 8453-8466, 8485 10 00 00, 8485 80 00 10, 8485 90 90 10, 8470 30 00 00, 8471 50 00 00, 8472 30 00 00, 8474, 8485 30 10 00, 8485 90 10 00, 8475, 8485 30 90 10, 8485 90 90 20, 8477, 8485 20 00 00, 8485 90 90 90, 8479, 8485 30 90 90, 8485 80 00 90, 8480, 8481 (крім 8481 80), 8483, 8486, 8487, 8501, 8502, 8503 00, 8504, 8506, 8507, 8511, 8514, 8515, 8525, 8806 21 10 10, 8806 22 10 10, 8806 21 10 90, 8806 22 10 90, 8526, 8528, 8529, 8524 (тільки модулі для апаратури товарних позицій 8525-8528), 8530, 8537, 8538 10 00 00, 8543, 8607, 8608 00 00 00, 8709, 9006 30 00 00 (тільки для фотокамер, призначених для медичного та хірургічного обстеження внутрішніх органів), 9007, 9008, 9010 50 00 00, 9010 90 20 00, 9011, 9012, 9018 (крім 9018 31, 9018 32, 9018 39 00 00), 9019, 9020 00 10 00, 9020 00 90 00, 9022, 9023 00, 9024, 9026, 9027, 9030, 9031, 9032. Перелік та обсяги ввезення таких товарів затверджуються Кабінетом Міністрів України разом з укладенням спеціального інвестиційного договору.

{Абзац перший підпункту 15 пункту 4 розділу XXI в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}

Порядок ввезення та цільового використання зазначених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Звільнення від оподаткування ввізним митом надається в межах строку реалізації інвестиційного проекту та невикористаного на момент митного оформлення товарів загального обсягу надання державної підтримки, визначеного у спеціальному інвестиційному договорі, укладеному відповідно до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні", з урахуванням даних реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями щодо обсягу такої підтримки, а також дати та часу внесення відповідних відомостей до такого реєстру.

Звільнення від оподаткування ввізним митом, передбачене цим підпунктом, надане до моменту отримання митними органами відомостей про досягнення/перевищення загального обсягу державної підтримки або про припинення надання такої підтримки відповідно до реєстру інвестиційних проектів із значними інвестиціями, не вважається порушенням митного та/або податкового законодавства і не тягне за собою виникнення обов’язку із сплати ввізного мита та/або пені. Відшкодування таких сум ввізного мита здійснюється в порядку, передбаченому законодавством та відповідним спеціальним інвестиційним договором, та на них не поширюються норми цього Кодексу та Податкового кодексу України щодо погашення податкового боргу.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику, здійснюють автоматичний обмін інформацією, що міститься/має міститися в реєстрі інвестиційних проектів із значними інвестиціями, в тому числі щодо наданого інвестору із значними інвестиціями звільнення від сплати митних платежів при митному оформленні, в обсязі та порядку, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику.

Положення цього підпункту не поширюються на товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Відчуження таких товарів раніше п’яти років з дати ввезення їх на митну територію України або дострокове припинення спеціального інвестиційного договору (крім випадків дострокового припинення спеціального інвестиційного договору, яке зумовлене порушенням зобов’язань держави щодо надання державної підтримки за спеціальним інвестиційним договором або виникненням форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) тягне за собою виникнення обов’язку зі сплати ввізного мита та пені у строки та порядку, визначені цим Кодексом.

При цьому встановлені статтею102 Податкового кодексу України строки давності не застосовуються.

Терміни "інвестор із значними інвестиціями", "інвестиційний проект із значними інвестиціями", "спеціальний інвестиційний договір" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні";

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 15 згідно із Законом № 1294-IX від 02.03.2021}

16) до 1 січня 2031 року - товари, що ввозяться на митну територію України підприємствами, які мають, створюють або модернізують виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів, за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД:

3926 30 00 10, 4016 99 52 10, 4016 99 57 10, 7007 11 10 10, 7007 21 20 10, 7009 10 00 10, 7304 31 80 10, 7304 31 80 90, 7304 41 00 10, 7304 41 00 90, 7311 00 13 00, 7311 00 19 00, 7311 00 30 00, 7311 00 91 00, 7311 00 99 00, 7613 00 00 00, 8302 30 00 10, 8302 30 00 90, 8302 60 00 90, 8407 33 20 00, 8407 33 80 00, 8407 34 10 00, 8407 34 91 10, 8407 34 99 10, 8413 30 20 00, 8413 30 80 00, 8413 60 20 00, 8413 60 31 00, 8413 81 00 00, 8414 80 73 10, 8414 80 75 00, 8415 20 00 10, 8415 20 00 90, 8415 90 00 00, 8483 10 50 90, 8483 40 23 00, 8483 90 81 00, 8501 10 99 10, 8501 33 00 90, 8501 72 00 30, 8501 52 20 90, 8501 52 30 90, 8501 52 90 90, 8501 53 50 00, 8504 40 55 00, 8504 40 82 00, 8504 40 84 00, 8504 40 88 00, 8504 50 00 90, 8504 90 90 90, 8505 20 00 00, 8507 50 00 00, 8507 60 00 00, 8507 80 00 00 (крім залізо-нікелевих акумуляторів), 8507 90 30 00, 8507 90 80 00, 8512 20 00 10, 8512 30 10 10, 8512 30 90 10, 8512 40 00 11, 8512 90 90 10, 8516 29 91 00, 8516 80 20 90, 8516 80 80 30, 8516 90 00 00, 8531 10 95 90, 8532 10 00 00, 8532 29 00 00, 8533 29 00 00, 8535 10 00 00, 8535 21 00 00, 8536 20 90 00, 8536 50 80 00, 8536 69 90 10, 8537 10 91 00, 8537 10 98 10, 8538 90 91 00, 8539 21 30 10, 8541 41 00 00, 8544 30 00 91, 8607 21 90 00, 8607 29 00 00, 8607 99 80 00, 8707 10 10 10, 8707 10 10 20, 8707 90 10 00, 8707 90 90 00, 8708 10 90 91, 8708 21 90 91, 8708 29 10 00, 8708 22 10 00, 8708 29 90 00, 8708 22 90 00, 8708 30 91 91, 8708 30 99 91, 8708 30 99 98, 8708 40 50 91, 8708 40 91 10, 8708 40 99 91, 8708 50 35 10, 8708 50 55 10, 8708 50 91 91, 8708 50 99 91, 8708 70 10 10, 8708 70 10 90, 8708 70 50 10, 8708 70 99 10, 8708 80 35 91, 8708 80 55 10, 8708 80 99 91, 8708 80 99 98, 8708 91 91 10, 8708 91 91 90, 8708 91 99 91, 8708 91 99 98, 8708 92 91 10, 8708 92 99 91, 8708 93 90 91, 8708 94 35 91, 8708 94 91 10, 8708 94 99 91, 8708 95 10 10, 8708 95 10 90, 8708 95 91 10, 8708 95 99 91, 8708 99 93 10, 8708 99 97 91, 9015 10 00 00 (тільки електронні далекоміри).

{Абзац другий підпункту 16 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

Зазначені у цьому підпункті товари звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо вони ввозяться підприємствами, визначеними абзацом першим цього підпункту, для власного виробництва:

транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що класифікуються в товарній позиції 8603 (тільки самохідні вагони трамвайні та вагони метро), товарній підпозиції 8701 24, товарних позиціях 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац четвертий підпункту 16 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

транспортних засобів, оснащених двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, що класифікуються в товарній підпозиції 8701 23, товарній категорії 8701 29 00, товарних позиціях 8702-8705 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац п'ятий підпункту 16 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

несамохідних трамвайних вагонів та вагонів метро, що класифікуються в товарній підкатегорії 8605 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД.

При цьому встановлені статтею 102 Податкового кодексу України строки давності не застосовуються.

Порядок ввезення та цільового використання зазначених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Зазначені у цьому підпункті товари не звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо вони мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

У цьому підпункті терміни вживаються в такому значенні:

промислове виробництво транспортних засобів - процес серійного виробництва підприємствами транспортних засобів товарних позицій 8603 (тільки самохідні вагони трамвайні та вагони метро), 8702-8705, товарних підпозицій 8701 21, 8701 22, 8701 23, 8701 24 та товарної категорії 8701 29 00 (тільки сідельні тягачі для автомобільних напівпричепів), товарної підкатегорії 8605 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, який включає виконання виробничих і технологічних операцій із виготовлення кузова (кабіни) транспортного засобу, фарбування кузова (кабіни) транспортного засобу (тільки сідельні тягачі для автомобільних напівпричепів) та/або складання транспортного засобу. При цьому окремі роботи (технологічні операції) можуть проводитися на інших вітчизняних підприємствах на підставі договорів. Для транспортних засобів товарних позицій 8704 і 8705 згідно з УКТ ЗЕД замість виготовлення та фарбування кузова (кабіни) допускається виготовлення рами з підвіскою та мостами;

{Абзац одинадцятий підпункту 16 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

підприємство, яке має виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів, - суб’єкт господарювання, у власності чи користуванні якого перебуває обладнання для промислового виробництва транспортних засобів товарних позицій 8603 (тільки самохідні вагони трамвайні та вагони метро), 8702-8705, товарних підпозицій 8701 21, 8701 22, 8701 23, 8701 24 та товарної категорії 8701 29 00 (тільки сідельні тягачі для автомобільних напівпричепів), товарної підкатегорії 8605 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац дванадцятий підпункту 16 пункту 4 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

підприємство, яке модернізує виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів, - суб’єкт господарювання, що відповідно до програми створення (модернізації) виробничих потужностей і робочих місць заявляє про намір модернізувати промислове виробництво транспортних засобів для виготовлення моделей (моделі)

транспортних засобів, перелік та марки яких (якої) визначені зазначеною програмою, та розпочав роботи з модернізації виробничих потужностей згідно з положеннями програми;

підприємство, яке створює виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів, - суб’єкт господарювання, що відповідно до програми створення (модернізації) виробничих потужностей і робочих місць заявляє про намір створити виробничі потужності для промислового виробництва транспортних засобів, марки та моделі яких визначені зазначеною програмою, та розпочав роботи із створення виробничих потужностей згідно з положеннями програми;

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 16 згідно із Законом № 1661-IX від 15.07.2021}

17) до 1 січня 2024 року - морські судна для використання виключно як пошуково-рятувальні одиниці з метою виконання міжнародних договорів України у сфері охорони людського життя на морі, оснащення, обладнання, спорядження, запасні частини та агрегати таких суден, спорядження, оснащення та обладнання пошуково-рятувальних команд таких суден, що призначені виключно для проведення операцій з пошуку і рятування людей, які зазнають лиха на морі у морському пошуково-рятувальному районі України, оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та які класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД:

6307 20 00 00, 8906 90 10 00, 8906 90 91 00, 8906 90 99 00, 9018 90 84 00 (тільки дефібрилятори), 9019 20, 9020 00, 9025 19 00 90 (електронні тепловізори), 9303 90 00 00 (тільки лінемети), 9402 90 00 00 (тільки носилки).

Положення цього пункту не поширюються на товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (держави-агресора) чи з тимчасово окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Терміни "пошуково-рятувальна одиниця", "пошук", "рятування" та "пошуково-рятувальний район" вживаються у значеннях, наведених у Міжнародній конвенції про пошук і рятування на морі 1979 року. Термін "пошуково-рятувальна команда" означає підготовлений персонал пошуково-рятувальної одиниці, забезпечений спорядженням, оснащенням та обладнанням, що призначені для швидкого та ефективного проведення операцій з пошуку і рятування людей, які зазнають лиха на морі.

{Пункт 4 розділу XXI доповнено підпунктом 17 згідно із Законом № 3324-IX від 10.08.2023}

У разі порушення вимог цього пункту щодо порядку цільового використання товарів, звільнених від оподаткування митом, або умов, за яких надається умовне повне або часткове звільнення від оподаткування митом, до відповідних суб’єктів господарювання, незалежно від притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом, застосовуються норми пункту 30.8 статті 30 та статті 123 Податкового кодексу України.

4[1]. На період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії

Російської Федерації та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства звільняються від оподаткування ввізним митом:

{Абзац перший пункту 4[1] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законами № 2464-VIII від 19.06.2018 - застосовується з 1 травня 2018 року, № 2142-IX від 24.03.2022}

спеціальні засоби індивідуального захисту (каски, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти, що класифікуються у товарній підкатегорії 6506 10 80 00 згідно з УКТ ЗЕД та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори, утримуючі системи тощо), що класифікуються у товарній підкатегорії 6507 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД; бронежилети (у тому числі плитоноски), що класифікуються у товарній підкатегорії 6211 43 90 00 згідно з УКТ ЗЕД), виготовлені відповідно до військових стандартів або військових умов для потреб правоохоронних органів, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації; нитки та тканини (матеріали) для виготовлення бронежилетів та шоломів, що класифікуються у товарних підкатегоріях 3920 10 89 90, 3920 61 00 00, 3921 90 60 00, 5402 11 00 00, 5407 10 00 00, 5603 14 10 00 та 6914 90 00 00 згідно з УКТ ЗЕД. До таких товарів не застосовуються заходи нетарифного регулювання зовнішньої економічної діяльності, встановлені цим Кодексом та законами України;

{Абзац другий пункту 4[1] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законами № 556-VIII від 30.06.2015, № 1771-VIII від 06.12.2016, № 2464-VIII від 19.06.2018 - застосовується з 1 травня 2018 року, № 2142-IX від 24.03.2022; в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

лікарські засоби та медичні вироби відповідно до підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 Податкового кодексу України, що призначені для використання закладами охорони здоров'я, учасниками антитерористичної операції, особами, які беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації для надання медичної допомоги фізичним особам, які у період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я. При цьому до таких товарів із заходів нетарифного регулювання зовнішньої економічної діяльності, встановлених цим Кодексом та законами України, застосовується спрощений порядок надання разових дозволів на ввезення лікарських засобів та медичних виробів, який затверджується Кабінетом Міністрів України;

{Абзац третій пункту 4[1] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законами № 2464-VIII від 19.06.2018 - застосовується з 1 травня 2018 року, № 2142-IX від 24.03.2022}

лікарські засоби та медичні вироби без їх державної реєстрації та дозвільних документів щодо можливості їх ввезення, що призначені для використання закладами охорони здоров'я, учасниками антитерористичної операції, особами, які беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації для надання медичної допомоги фізичним особам, які

у період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров’я, за переліком та в обсягах, встановлених Кабінетом Міністрів України;

{Абзац четвертий пункту 4¹ розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законами № 2464-VIII від 19.06.2018 - застосовується з 1 травня 2018 року, № 2142-IX від 24.03.2022}

товари, кінцевим отримувачем яких відповідно до сертифіката кінцевого споживача або згідно з умовами договору визначено правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші військові формування, добровольчі формування територіальних громад, утворені відповідно до законів України, інші суб’єкти, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, підприємства, які є виконавцями (співвиконавцями) державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель:

{Пункт 4¹ розділу XXI доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022; в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

прокат плоский з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше, що класифікується у товарній підкатегорії 7225 40 60 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац пункту 4¹ розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

скло безпечне, включаючи скло зміцнене (загартоване) або багатошарове, що класифікується у товарній позиції 7007 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац пункту 4¹ розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

оптичні прилади для слідкування, що класифікуються у товарних підкатегоріях 9013 10 90 00, 9005 10 00 00, 9005 80 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац пункту 4¹ розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

апаратура для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або бездротового зв’язку, апаратура прослуховування направленої дії, радіостанції ультракороткохвильового і короткохвильового діапазону військового призначення, розвідувально-сигнальна апаратура, їх частини і приладдя, що класифікуються у товарній підпозиції 8517 69 та у товарних підкатегоріях 8525 60 00 00, 8529 90 20 00, 8524 11 00 90, 8524 12 00 90, 8524 19 00 90, 8524 91 00 90, 8524 92 00 90, 8524 99 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац пункту 4¹ розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

безпілотні літальні апарати без озброєння та їх частини, що класифікуються у товарних позиціях 8806, 8807 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац пункту 4¹ розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

метеостанції, що класифікуються у товарній підкатегорії 9015 80 20 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Абзац пункту 4[1] розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

тепловізійні бінoклі, монокуляри та бінокуляри, прилади нічного бачення (бінoклі та монокуляри), що класифікуються у товарних підкатегоріях 8525 89 00 10, 8525 89 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 4[1] розділу XXI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3288-IX від 28.07.2023}

далекоміри, що використовуються в оборонних цілях та класифікуються у товарній підкатегорії 9015 10 00 00 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 4[1] розділу XXI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3288-IX від 28.07.2023}

портативні радіоелектронні засоби виявлення та протидії безпілотним літальним апаратам (антидронові рушниці), що класифікуються у товарній позиції 8543 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 4[1] розділу XXI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3288-IX від 28.07.2023}

радіолокаційні прилади, що класифікуються у товарній підкатегорії 8526 10 00 90 згідно з УКТ ЗЕД;

{Пункт 4[1] розділу XXI доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3523-IX від 20.12.2023}

броньовані автомобілі, що класифікуються за кодами 8702 10 19 90, 8702 90 11 00, 8703, 8705 90 80 90, 8710 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД.

{Абзац пункту 4[1] розділу XXI в редакції Закону № 3020-IX від 10.04.2023}

{Розділ XXI доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 1560-VII від 01.07.2014}

4[2]. Тимчасово, на період реалізації проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод у рамках реалізації проекту "Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації", затвердженого Кабінетом Міністрів України (далі - Проект), у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без забезпечення виконання зобов’язань із сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу можуть бути поміщені іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення, що належать на підставі права власності або інших речових прав японському суб’єкту з реалізації Проекту та ввозяться таким суб’єктом для використання під час виконання робіт та/або надання послуг у рамках реалізації Проекту. Обов’язковою умовою допуску зазначених транспортних засобів комерційного призначення до тимчасового ввезення на митну територію України є їх реєстрація в уповноважених органах іноземних держав, що підтверджується відповідним документом.

Порядок ввезення, перелік та обсяги товарів, транспортних засобів комерційного призначення з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД, які можуть бути поміщені у митний

режим тимчасового ввезення відповідно до цього пункту, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У цьому пункті під терміном "товари" розуміють техніку, обладнання, устаткування, машини, механізми, прилади, пристрої, що ввозяться з метою виконання робіт з реконструкції наявних і будівництва нових будівель і споруд, що є об’єктами Бортницької станції аерації, а також для проведення робіт з їх оснащення, надання послуг у рамках реалізації Проекту.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим тимчасового ввезення відповідно до цього пункту, можуть без обмежень використовуватися під час виконання робіт та/або надання послуг у рамках реалізації Проекту, за умови що право власності чи інше речове право японського суб’єкта з реалізації Проекту, зазначене в абзаці першому цього пункту, не буде припинено.

Строк тимчасового ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до цього пункту не може перевищувати строк реалізації Проекту, що встановлюється з дати початку до дати завершення реалізації Проекту.

У разі технологічної необхідності, у тому числі пов’язаної з демонтажем товарів (техніки, обладнання, устаткування, машин, механізмів, приладів, пристроїв), строк тимчасового ввезення таких товарів може бути збільшений на три місяці за письмовою заявою власника таких товарів або уповноваженої ним особи.

Завершення митного режиму тимчасового ввезення здійснюється відповідно до статті 112 цього Кодексу.

У разі порушення вимог цього пункту щодо порядку цільового використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, умовно звільнених від оподаткування митними платежами, або умов, за яких надається умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами, до відповідних суб’єктів господарювання незалежно від притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом, застосовуються норми пункту 30.8 статті 30, статті 123 Податкового кодексу України.

Відповідальність за порушення митних правил встановлюється відповідно до розділу XVIII цього Кодексу.

{Розділ XXI доповнено пунктом 4² згідно із Законом № 902-VIII від 23.12.2015}

4³. Тимчасово, до 26 травня 2018 року:

звільняються від оподаткування ввізним митом товари (крім підакцизних), що ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту Союзом європейських футбольних асоціацій (далі - УЄФА), уповноваженими УЄФА особами, футбольними клубами/командами, які беруть участь у фінальних матчах Ліги чемпіонів УЄФА та Ліги чемпіонів УЄФА серед жінок сезону 2017/2018 (далі - фінальні заходи Ліги чемпіонів УЄФА 2018 року), необхідні для забезпечення організації та проведення зазначених заходів. Продаж таких товарів на території України забороняється;

товари, у тому числі транспортні засоби, що класифікуються в товарних позиціях 8702, 8703, 8704 згідно з УКТ ЗЕД (далі у цьому пункті - транспортні засоби), які тимчасово ввозяться на митну територію України УЄФА, уповноваженими УЄФА особами, футбольними клубами/командами, які беруть участь у фінальних заходах Ліги чемпіонів УЄФА 2018 року, для забезпечення організації та проведення зазначених заходів, можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без забезпечення виконання зобов’язань із сплати митних платежів, передбачених розділом X цього Кодексу, на строк до трьох місяців;

пропуск через митний кордон, митний контроль та митне оформлення зазначених у цьому пункті товарів і транспортних засобів здійснюються за місцем проведення фінальних заходів Ліги чемпіонів УЄФА 2018 року або митницею у пункті пропуску через державний кордон України у першочерговому порядку;

пропуск через митний кордон, митний контроль та митне оформлення зазначених у цьому пункті товарів і транспортних засобів здійснюються без подання документів, що відповідно до законодавства видаються органами державної влади і є передумовою здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, зокрема документів, що підтверджують факт проведення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного видів контролю; сертифікатів походження, якості, відповідності; дозволів, свідоцтв, посвідчень, ліцензій, висновків та інших рішень уповноважених органів державної влади.

Декларантами зазначених у цьому пункті товарів і транспортних засобів можуть бути УЄФА, уповноважені УЄФА особи, футбольні клуби/команди, які беруть участь у фінальних заходах Ліги чемпіонів УЄФА 2018 року, або уповноважені ними особи.

Положення абзацівдругого і третього цього пункту застосовуються до товарів і транспортних засобів, що ввозяться уповноваженими УЄФА особами, за умови підтвердження УЄФА призначення цих товарів.

Зазначені у цьому пункті транспортні засоби, тимчасово ввезені на митну територію України, дозволяється використовувати для задоволення потреб УЄФА, уповноважених УЄФА осіб, футбольних клубів/команд, у тому числі для внутрішніх перевезень, з метою забезпечення організації та проведення фінальних заходів Ліги чемпіонів УЄФА 2018 року.

{Розділ XXI доповнено пунктом 4^{3} згідно із Законом № 2375-VIII від 22.03.2018}

4^{4}. Тимчасово, до 31 грудня 2024 року, можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без забезпечення виконання зобов’язань із сплати митних платежів, передбаченого розділом X цього Кодексу, літаки масою порожнього обладнаного апарата понад 10000 кг, але не більше 30000 кг та максимальною пасажиромісткістю від 44 до 110 місць, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу.

На період дії цього пункту положення частини першої статті 105 цього Кодексу в частині обмеження поміщення у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами літаків масою порожнього обладнаного апарата понад 10000 кг, але не більше 30000 кг та максимальною

пасажиромісткістю від 44 до 110 місць, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу, не застосовується.

{Розділ XXI доповнено пунктом 4[4] згідно із Законом № 1492-IX від 01.06.2021}

5. Заходи з митного контролю та виконання митних формальностей, розпочаті та не завершені до дня набрання чинності цим Кодексом, завершуються в порядку та на умовах, які діяли станом на останній день місяця, що настає за місяцем, в якому опубліковано цей Кодекс.

5[1]. На період дії Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" норми цього Кодексу застосовуються з урахуванням цього закону.

До закінчення режиму тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя митні платежі, встановлені цим Кодексом, щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України з та на тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, не справляються.

{Розділ XXI доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 1636-VII від 12.08.2014; в редакції Закону № 1619-IX від 01.07.2021}

{Пункт 5[2] розділу XXI виключено на підставі Закону № 3324-IX від 10.08.2023}

6. Протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Кодексом провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, може здійснюватися на підставі відповідних документів дозвільного характеру, чинних станом на останній день місяця, що настає за місяцем, в якому опубліковано цей Кодекс.

До 1 грудня 2012 року допускається:

{Пункт 6 розділу XXI доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

одночасне використання документів про облік осіб, які здійснюють операції з товарами, виданих відповідно до статті 455 цього Кодексу, та облікових карток суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності, які були чинними станом на останній день місяця, що настав за місяцем, в якому опубліковано цей Кодекс;

{Пункт 6 розділу XXI доповнено абзацом третім згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

використання підприємствами існуючих інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення, які не пройшли перевірку на відповідність вимогам, встановленим відповідно до статті 34 цього Кодексу центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

{Пункт 6 розділу XXI доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

6[1]. Перебування на обліку в митних органах осіб-нерезидентів відповідно до частини першої статті 455 цього Кодексу є обов’язковим з 1 липня 2021 року. Митні органи розпочинають облік осіб-нерезидентів відповідно до частини першої статті 455 цього Кодексу через 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів".

{Розділ XXI доповнено пунктом 6[1] згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

6[2]. З метою напрацювання митними органами досвіду щодо проведення оцінки відповідності підприємств критеріям АЕО, взаємодії з АЕО та здійснення контролю за їхньою діяльністю установити таке:

1) протягом першого року з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів" центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, проводить оцінку відповідності критеріям АЕО щодо не більше ніж 10 підприємств одночасно;

2) протягом другого та третього років з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів" центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, одночасно проводить оцінку відповідності критеріям АЕО щодо не більше ніж 20 та 30 підприємств відповідно;

3) протягом першого - третього років з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів":

{Підпункт "а" підпункту 3 пункту 6[2] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2510-IX від 15.08.2022}

б) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, приймає відповідне рішення за результатами попереднього розгляду документів, визначених частиною четвертою статті 12 цього Кодексу, на тридцятий день з дня реєстрації зазначених документів;

{Підпункт "б" підпункту 3 пункту 6[2] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

в) для цілей застосування пункту 1 частини першої, частин п’ятої та шостої статті 19[6] цього Кодексу оцінка відповідності проводиться у строк 120 днів з дня прийняття рішення про її проведення, який може бути продовжений у випадках та порядку, встановлених цим Кодексом;

{Підпункт "в" підпункту 3 пункту 6[2] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

г) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті актуальну знеособлену інформацію про стан

проведення оцінки відповідності підприємств критеріям АЕО та кількість зареєстрованих заяв підприємств про надання авторизації АЕО.

{Розділ XXI доповнено пунктом 6[2] згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

6[3]. Тимчасово, до набрання чинності для України Конвенцією про процедуру спільного транзиту, основні засади організації та здійснення режиму спільного транзиту товарів митною територією України, порядок і умови переміщення таких товарів підприємствами митною територією України у режимі спільного транзиту, здійснення митних формальностей, застосування механізму гарантування сплати митного боргу, застосування спеціальних транзитних спрощень та інші особливості здійснення операцій режиму спільного транзиту встановлюються окремим законом.

{Розділ XXI доповнено пунктом 6[3] згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

6[4]. Установити, що у період дії воєнного стану, введеного в Україні Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом одного року з дня його припинення чи скасування для оцінки (повторної оцінки, моніторингу) з метою надання авторизації АЕО в частині відповідності розрахункових показників підприємства умовам, визначеним пунктом 3 частини третьої статті 14 цього Кодексу, використовуються такі значення показників (коефіцієнтів) платоспроможності (фінансової стійкості) та ліквідності підприємства:

коефіцієнт покриття (Кпокр) ≥ 0,2;

коефіцієнт платоспроможності (автономії) (Кплат) ≥ 0,1;

коефіцієнт фінансування (Кфін) ≤ 9.

Підприємства, які отримали авторизацію АЕО з урахуванням положень цього пункту, до завершення сімнадцятого місяця з дня припинення або скасування воєнного стану повинні подати фінансову звітність за останній відповідний звітний період (перший квартал, півріччя, дев’ять місяців, рік) для підтвердження відповідності умовам авторизації АЕО відповідно до частини третьої статті 14 цього Кодексу.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, протягом одного місяця після завершення строку, визначеного абзацом п’ятим цього пункту, здійснює моніторинг відповідності розрахункових показників таких підприємств показникам, встановленим відповідно до пункту 3 частини третьої статті 14 цього Кодексу.

{Розділ XXI доповнено пунктом 6[4] згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

6[5]. Установити, що обов’язок із сплати митних платежів та митний режим митного складу припиняються щодо лікарських засобів, що станом на 24 лютого 2022 року зберігалися в митному режимі митного складу та в період з 24 лютого 2022 року по 1 травня 2022 року за розпорядженням власника таких лікарських засобів були безоплатно (без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації) передані безпосередньо або через

громадське об'єднання для забезпечення потреб закладів охорони здоров'я державної та комунальної форми власності.

{Розділ XXI доповнено пунктом 6⁵ згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

7. До 1 січня 2017 року допускається надання на паперових носіях документів, зазначених у частині третій статті 33 цього Кодексу.

7¹. Установити, що норми цього Кодексу щодо взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" застосовуються з дня, наступного за днем опублікування на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, повідомлення про початок передання згідно з цим Кодексом відповідним уповноваженим державним органом (установою, організацією) певного дозвільного документа або відомостей з певного реєстру до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі".

{Розділ XXI доповнено пунктом 7¹ згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

7². Протягом 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України", але не пізніше дня, наступного за днем опублікування на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, повідомлення, зазначеного в пункті 7¹ цього розділу, для здійснення митних формальностей щодо пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх випуску у відповідний митний режим митним органам дозволяється використовувати паперові примірники дозвільних документів, видані державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

{Розділ XXI доповнено пунктом 7² згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2612-VIII від 08.11.2018, № 440-IX від 14.01.2020}

7³. Тимчасово, до набрання чинності для України Конвенцією про процедуру спільного транзиту, у випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються між Європейським Союзом, країнами - членами Європейської асоціації вільної торгівлі, окремими країнами - членами Конвенції про процедуру спільного транзиту та Україною, використовуються митні декларації окремих типів, що відповідають типам митних декларацій, запроваджених зазначеною Конвенцією.

{Абзац перший пункту 7³ розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Порядок виконання митних формальностей під час транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються між Європейським Союзом, країнами - членами Європейської асоціації вільної торгівлі, окремими країнами - членами Конвенції про процедуру спільного транзиту та Україною з використанням митних декларацій, зазначених у цьому пункті, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Абзац другий пункту 7^3 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Порядок заповнення митних декларацій, зазначених у цьому пункті, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з урахуванням положень Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами.

{Абзац третій пункту 7^3 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

Для забезпечення виконання митними органами митних формальностей під час транзиту товарів, що декларуються з використанням митних декларацій, зазначених у цьому пункті, застосовується національна підсистема комп’ютеризованої транзитної системи Європейського Союзу.

Класифікатори, передбачені Конвенцією про процедуру спільного транзиту та Конвенцією про спрощення формальностей у торгівлі товарами, що використовуються для заповнення митних декларацій, зазначених у цьому пункті, оприлюднюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, на своєму офіційному веб-сайті.

{Абзац п'ятий пункту 7^3 розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 141-IX від 02.10.2019}

{Розділ XXI доповнено пунктом 7^3 згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

8. Повернення помилково або надміру сплачених до дня набрання чинності цим Кодексом сум митних платежів здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом та Податковим кодексом України.

9. Зміни до цього Кодексу можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Митного кодексу України.

{Розділ XXI доповнено новим пунктом згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012}

9^1. У разі розроблення проекту закону, яким передбачається запровадження відповідного дозвільного документа або відомостей про наявність чи відсутність товару у відповідному реєстрі як підстави для здійснення відповідних митних формальностей митним органом, такий проект закону обов’язково повинен містити норму щодо забезпечення передавання таких документів (відомостей) до митних органів у формі електронного документа, на який накладено електронний підпис, відповідним уповноваженим державним органом, іншою установою чи організацією до єдиного

державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" згідно з цим Кодексом в день видачі таких документів або включення (виключення) відповідної інформації до (з) відповідного реєстру.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[1] згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9[2]. Тимчасово, протягом 270 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ввезення транспортних засобів на митну територію України", митне оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території України, що класифікуються за кодом товарної позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД та ввезені на митну територію України в період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності цим Законом і перебувають у митних режимах тимчасового ввезення або транзиту, здійснюється з виконанням митних формальностей відповідно до тимчасового порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

До набрання чинності тимчасовим порядком, визначеним абзацом першим цього пункту, митне оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території України, що класифікуються за кодом товарної позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД, здійснюється в порядку, передбаченому законодавством.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[2] згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

9[3]. Установити, що протягом 270 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ввезення транспортних засобів на митну територію України" митне оформлення транспортного засобу, що класифікується за кодом товарної позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД та щодо якого не дотримані строки та умови (вимоги) митних режимів тимчасового ввезення або транзиту, здійснюється за умови сплати належних митних платежів та добровільної сплати до державного бюджету фізичною особою, яка є власником такого транспортного засобу або уповноважена розпоряджатися ним та декларує такий транспортний засіб для вільного обігу на митній території України, коштів у сумі, що дорівнює розміру п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Здійснення митного оформлення транспортного засобу з дотриманням умов, визначених абзацом першим цього пункту, звільняє осіб, відповідальних за дотримання строків та умов (вимог) митних режимів тимчасового ввезення або транзиту, від адміністративної відповідальності, передбаченої статтями 470, 481 та 485 цього Кодексу, за порушення митних правил стосовно транспортного засобу, щодо якого не дотримані строки та умови (вимоги) митних режимів тимчасового ввезення або транзиту.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[3] згідно із Законом № 2612-VIII від 08.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2725-VIII від 16.05.2019}

9[4]. Тимчасово, до 31 грудня 2019 року включно, відновити дію пунктів 9[2] та 9[3] цього розділу.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[4] згідно із Законом № 73-IX від 12.09.2019}

9[5]. Установити, що:

вчинення порушень митних правил, передбачених частинами п’ятою та шостою статті 470 цього Кодексу, виявлених у період з 22 серпня по 31 грудня 2019 року включно, тягне за собою застосування адміністративного стягнення, передбаченого частиною третьою зазначеної статті;

вчинення порушень митних правил, передбачених частинами п’ятою та шостою статті 481 цього Кодексу, виявлених у період з 22 серпня по 31 грудня 2019 року включно, тягне за собою застосування адміністративного стягнення, передбаченого частиною третьою зазначеної статті.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[5] згідно із Законом № 395-IX від 19.12.2019}

9[6]. Тимчасово, до 30 червня 2020 року, для здійснення заходів щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19):

звільняються від сплати ввізного мита товари (в тому числі лікарські засоби, медичні вироби, медичне обладнання), необхідні для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України;

митне оформлення товарів, зазначених в абзаці другому цього пункту, здійснюється першочергово;

плата за виконання митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, щодо товарів, зазначених в абзаці другому цього пункту, не справляється.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[6] згідно із Законом № 530-IX від 17.03.2020; в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

9[7]. Установити, що тимчасово, протягом 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України", митне оформлення транспортних засобів особистого користування, що були у використанні та з року випуску яких минуло більше п’яти років, які класифікуються за товарними позиціями 8703 (крім транспортних засобів, що класифікуються за товарними підпозиціями 8703 10, 8703 40), 8704 (загальною масою до 3,5 тонни) згідно з УКТ ЗЕД та станом на 31 грудня 2020 року перебували у митному режимі тимчасового ввезення або транзиту, здійснюється у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію, за умови сплати належних митних платежів з дотриманням особливостей, встановлених пунктом 77 підрозділу 2 та пунктом 36 підрозділу 5 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України.

Здійснення митного оформлення транспортного засобу особистого користування, щодо якого не дотримані строки та умови (вимоги) митного режиму тимчасового ввезення або транзиту, з дотриманням умов, визначених абзацом першим цього пункту, та добровільною сплатою до державного бюджету фізичною особою, яка є власником такого транспортного засобу або уповноважена розпоряджатися ним та декларує такий транспортний засіб для вільного обігу на митній території України, коштів у сумі, що дорівнює розміру п’ятисот

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, звільняє фізичних осіб, відповідальних за дотримання строків та умов (вимог) митного режиму тимчасового ввезення або транзиту, від адміністративної відповідальності, передбаченої статтями 470, 481 та 485 цього Кодексу, за порушення митних правил стосовно транспортного засобу, щодо якого не дотримані строки та умови (вимоги) митного режиму тимчасового ввезення або транзиту.

Добровільна сплата коштів відповідно до пункту 9⁹ цього розділу звільняє фізичних осіб від добровільної сплати коштів, передбаченої абзацом другим цього пункту.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9⁷ згідно із Законом № 1403-IX від 15.04.2021 - вводиться в дію з 15.06.2021}

9**⁸**. Установити, що тимчасово, протягом 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України", звільняються від оподаткування ввізним митом транспортні засоби особистого користування (у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію), що були у використанні та з року випуску яких минуло більше п’яти років, які класифікуються за товарними позиціями 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни) згідно з УКТ ЗЕД та станом на 31 грудня 2020 року перебували у митному режимі тимчасового ввезення або транзиту.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9⁸ згідно із Законом № 1403-IX від 15.04.2021 - вводиться в дію з 15.06.2021}

9**⁹**. Установити, що тимчасово, протягом 180 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України", фізична особа, яка є власником такого транспортного засобу або уповноважена розпоряджатися ним, має право вивезти за межі митної території України транспортний засіб особистого користування, що був у використанні і класифікується за товарними позиціями 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни) згідно з УКТ ЗЕД, який перебував на митній території України станом на 31 грудня 2020 року у митному режимі тимчасового ввезення або транзиту, за умови добровільної сплати до державного бюджету коштів у сумі, що дорівнює розміру п’ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вивезення транспортного засобу особистого користування з дотриманням умов, визначених абзацом першим цього пункту, звільняє фізичних осіб, відповідальних за дотримання строків та умов (вимог) митного режиму тимчасового ввезення або транзиту, від адміністративної відповідальності, передбаченої статтями 470, 481 та 485 цього Кодексу, за порушення митних правил стосовно транспортного засобу, щодо якого не дотримані строки та умови (вимоги) митного режиму тимчасового ввезення або транзиту.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9⁹ згідно із Законом № 1403-IX від 15.04.2021 - вводиться в дію з 15.06.2021}

9**¹⁰**. Строк тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, передбачений пунктами 9⁷-9⁹ цього розділу, для учасників бойових дій, зазначених у пунктах 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", за умови документального підтвердження їх перебування

більш як 90 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України" безпосередньо на території проведення операції Об’єднаних сил (ООС), становить 270 днів.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[10] згідно із Законом № 1403-IX від 15.04.2021 - вводиться в дію з 15.06.2021}

9[11]. Установити, що тимчасово, на період з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану", але не раніше 1 квітня 2022 року, до припинення чи скасування воєнного стану на території України, пропуск та митне оформлення товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України для вільного обігу, здійснюється з урахуванням таких особливостей:

1) {Абзац перший підпункту 1 пункт 9[11] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Абзац другий підпункту 1 пункт 9[11] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Абзац третій підпункту 1 пункт 9[11] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Абзац четвертий підпункту 1 пункт 9[11] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

{Підпункт 2 пункт 9[11] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

3) за рішенням Кабінету Міністрів України дозволяється пропуск через митний кордон України та/або випуск відповідно до заявленої мети окремих товарів, щодо яких відповідними законами встановлені обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України, без надання відповідних дозвільних документів та/або за відсутності відомостей про включення (виключення) таких товарів до (з) відповідного реєстру у формі електронних документів, засвідчених електронним цифровим підписом, які підтверджують дотримання встановлених обмежень щодо переміщення таких товарів через митний кордон України, якщо використання таких дозвільних документів та/або відомостей для здійснення митних формальностей передбачено законами України. Звільнення від подання дозвільних документів та/або відомостей, які підтверджують дотримання встановлених обмежень щодо переміщення таких товарів через митний кордон України для здійснення митних формальностей не означає звільнення від дотримання встановлених відповідними законами заборон та/або обмежень щодо використання та/або обігу відповідних товарів на митній території України.

Положення абзацу першого цього підпункту не застосовуються до товарів, які мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, товарів

військового призначення або товарів подвійного використання, радіоактивних матеріалів, небезпечних відходів;

{Підпункт 4 пункт 9[11] розділу XXI виключено на підставі Закону № 2325-IX від 21.06.2022}

5) плата за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб не справляється.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[11] згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9[12]. Тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX (крім випадків, передбачених підпунктом 2 цього пункту):

{Абзац перший пункту 9[12] розділу XXI в редакції Закону № 3345-IX від 23.08.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

1) документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються. Акти (довідки) про результати документальних перевірок, зустрічних звірок, заперечення до актів перевірок та податкові повідомлення-рішення не надсилаються (не вручаються);

2) зупиняється перебіг строків, визначених:

частиною п’ятою статті 43, частиною другою статті 44, частиною четвертою статті 46, статтями 125, 204, частиною тринадцятою статті 264, частиною другою статті 269, частинами п’ятою і шостою статті 299, частиною дев’ятою статті 309, частиною четвертою статті 321, частиною шостою статті 334 цього Кодексу;

статтями 55, 240, частиною шостою статті 244 цього Кодексу, перебіг яких поновлюється з 1 січня 2024 року. У разі якщо перебіг таких строків розпочався до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану" від 24 березня 2022 року № 2142-IX, їх перебіг поновлюється з 1 січня 2024 року на невикористаний строк;

{Підпункт 2 пункту 9[12] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законами № 2510-IX від 15.08.2022, № 3261-IX від 14.07.2023; в редакції Закону № 3475-IX від 21.11.2023}

3) митні органи за заявою декларанта або уповноваженої ним особи можуть приймати рішення про продовження строків (включаючи граничні), визначених цим Кодексом, крім тих, перебіг яких зупинено підпунктом 2 цього пункту;

4) митні формальності, які відповідно до цього Кодексу підлягали чи підлягають виконанню митним органом, яким за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, не виконуються завдання, покладені на митні органи, у зв’язку з веденням воєнного, надзвичайного стану, можуть виконуватися іншим митним

органом, у тому числі без пред’явлення таких товарів цьому митному органу, за координації центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, надає роз’яснення підприємствам і митним органам, координує роботу митних органів щодо виконання таких формальностей іншими митними органами, у тому числі з питань застосування систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення;

{Підпункт 4 пункту 9[12] розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

5) Кабінет Міністрів України може встановлювати:

категорії товарів, щодо яких митними органами не здійснюються заходи зі сприяння захисту прав інтелектуальної власності, передбачені розділом XIV цього Кодексу;

випадки, у яких заборони та обмеження, встановлені статтями 196 та 197 цього Кодексу, не застосовуються, крім випадків, якщо такі заборони та обмеження встановлені міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України;

особливості здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, які підлягають державному експортному контролю;

особливості застосування статті 319 цього Кодексу;

6) перебування на обліку в митних органах осіб-нерезидентів відповідно до частини першої статті 455 цього Кодексу не вимагається;

7) митними органами не здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України та в мультимодальних терміналах документальний контроль у сфері міжнародних автомобільних перевезень згідно із Законом України "Про автомобільний транспорт";

{Пункт 9[12] розділу XXI доповнено підпунктом 7 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022}

8) при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення дозволяється вчинення дій посадовими особами митних органів, декларантами та/або уповноваженими ними особами, іншими заінтересованими особами з використанням засобів електронного підпису або шляхом підключення через інтегровану систему електронної ідентифікації, яка забезпечує надійну ідентифікацію таких осіб;

{Пункт 9[12] розділу XXI доповнено підпунктом 8 згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9) дозволяється декларування, митне оформлення та випуск товарів, визначених пунктом 20 частини першої статті 282 та абзацами дев’ятим і дванадцятим пункту 4[1] розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" цього Кодексу, ввезення яких на митну територію України здійснюється Міністерством оборони України, на підставі митної декларації без внесення відомостей, передбачених підпунктами "а", "б" та "в" пункту 5 частини восьмої статті 257 цього Кодексу. У таких випадках декларантом в митній декларації замість цих

відомостей про товари зазначаються реквізити рахунка-фактури (інвойсу) або іншого документа, що його замінює, який містить такі відомості.

{Пункт 9^{12} розділу XXI доповнено підпунктом 9 згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{12} згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9^{13}. Установити, що тимчасово на період дії воєнного, надзвичайного стану на території України продовження строку реєстрації об’єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності здійснюється відповідним програмно-інформаційним комплексом єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України в автоматичному режимі.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{13} згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9^{14}. Тимчасово, на період до припинення чи скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, декларування товарів, зазначених у пункті 41 підрозділу 5 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України, що ввозяться на митну територію України для вільного обігу, може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів відповідно до частини п’ятої статті 259 цього Кодексу. При цьому доставка та пред’явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, не є обов’язковими.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{14} згідно із Законом № 2142-IX від 24.03.2022}

9^{15}. Тимчасово, на період, що закінчується останнім календарним днем місяця, в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), звільняються від сплати ввізного мита товари (у тому числі лікарські засоби, медичні вироби, медичне обладнання), необхідні для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення товарів, визначених абзацом першим цього пункту, здійснюється першочергово. Плата за виконання митних формальностей щодо таких товарів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, не справляється.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{15} згідно із Законом №1999-IX від 25.01.2022}

9^{16}. Установити, що у період дії воєнного стану, введеного в Україні Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом 30 днів з дня його припинення чи скасування при ввезенні на митну територію України від оподаткування ввізним митом звільняються вироби та обладнання для зберігання, перевезення, завантаження і розвантаження зернових та/або олійних культур:

полімерні рукави та мішки об’ємом не менше 0,8 метрів кубічних для зберігання сільськогосподарської продукції, що класифікуються у товарних підкатегоріях 3917 31 00 90, 3917 32 00 90, 3917 39 00 90, 3923 21 00 00, 3923 29 90 00, 3923 90 00 00, 5407 20 11 00, 5407 20 19 00, 6305 32 11 00, 6305 32 19 00 згідно з УКТ ЗЕД;

причепи і напівпричепи з самозавантаженням або саморозвантаженням для перевезення сільськогосподарської продукції, що класифікуються у товарній підкатегорії 8716 20 00 00 згідно з УКТ ЗЕД.

Положення цього пункту не застосовуються до товарів, що мають походження з держави, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[16] згідно із Законом № 2445-IX від 27.07.2022}

9[16]. Установити, що з 1 липня 2024 року послуги з видачі гарантій у порядку та на умовах, визначених цим Кодексом та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, надаються виключно фінансовим установам, внесеним до реєстру гарантів.

Незалежний фінансовий посередник, який до 1 липня 2024 року набув статусу фінансової установи та отримав ліцензію фінансової компанії, до якої включено право на провадження діяльності з надання гарантій, продовжує провадити діяльність з надання гарантій у порядку та на умовах, визначених цим Кодексом та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Незалежний фінансовий посередник, який до 1 липня 2024 року не набув статусу фінансової установи та не отримав ліцензію фінансової компанії, до якої включено право на провадження діяльності з надання гарантій, або набув статусу фінансової установи та отримав ліцензію фінансової компанії, до якої включено право на провадження діяльності з надання гарантій, але не пройшов оцінку відповідності, підлягає виключенню з реєстру гарантів.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[16] згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9[17]. Гарантам, внесеним до реєстру гарантів відповідно до Митного кодексу України до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони":

1) до 1 липня 2024 року підтвердити відповідність умовам реєстрації гаранта відповідно до статті 316 цього Кодексу;

2) до підтвердження відповідності умовам реєстрації гаранта відповідно до статті 316 цього Кодексу продовжувати здійснювати діяльність з видачі гарантій у порядку та на умовах, визначених угодою, укладеною між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та гарантом, у частині, що не суперечить цьому Кодексу,

та підтверджувати щороку, не пізніше 1 березня року, наступного за звітним, виконання за попередній рік таких умов:

а) для банків:

мати відповідну чинну ліцензію (дозвіл, витяг з реєстру) Національного банку України;

мати доведену за останні три календарні роки платоспроможність шляхом підтвердження виконання встановлених нормативів, які забезпечують безумовне виконання платіжних зобов’язань перед державним бюджетом;

протягом останніх трьох календарних років не бути об’єктом застосування Національним банком України заходів впливу за порушення нормативів (критеріїв) у вигляді обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів діяльності, примусової реорганізації установи, призначення тимчасової адміністрації;

б) для незалежних фінансових посередників:

мати відповідні укладені угоди з банками та/або страховими компаніями щодо фінансового забезпечення гарантій, що надаються цими юридичними особами;

протягом останніх трьох календарних років не бути об’єктом застосування спеціальних санкцій, передбачених Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність", і не мати випадків притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за статтями 472, 482-485 Митного кодексу України;

не мати збитковості за останні три календарні роки.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{17} згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}

9^{18}. Установити, що з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони":

1) гаранти, які до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" були внесені до реєстру гарантів відповідно до цього Кодексу, мають право провадити діяльність лише з видачі індивідуальних гарантій для забезпечення сплати митних платежів при поміщенні товарів в усі митні режими, які передбачають надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до цього Кодексу, крім процедури кінцевого використання, а також крім митного режиму транзиту на умовах Закону України "Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи" або на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту.

Відомості про гарантів, які до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з

іншої сторони" отримали статус гаранта відповідно до цього Кодексу і одночасно мають статус фінансового гаранта відповідно до Закону України "Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи", виключаються з реєстру гарантів одночасно з внесенням фінансового гаранта до реєстру гарантів відповідно до підпункту 2 цього пункту;

2) фінансові гаранти, які до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" були внесені до реєстру фінансових гарантів відповідно до Закону України "Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи", вносяться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, до реєстру гарантів, передбаченого цим Кодексом, та мають право провадити діяльність з видачі гарантій для забезпечення сплати митних платежів відповідно до законодавства України з питань митної справи. З моменту внесення таких гарантів до реєстру гарантів, передбаченого цим Кодексом, митні органи здійснюють моніторинг їх відповідності умовам частини другої статті 316 цього Кодексу.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{18} *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

9^{19}. Установити, що тимчасово, протягом одного року з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" за результатами попереднього розгляду заяви підприємства додатково до випадків, визначених частиною сьомою статті 19^{5} цього Кодексу, митний орган приймає рішення про відмову в розгляді заяви, якщо не минуло трьох місяців з дати відмови в наданні такого самого рішення, щодо якого подано заяву.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{19} *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

9^{20}. Установити, що тимчасово, у період дії воєнного стану, введеного в Україні Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом одного року з дня його припинення чи скасування забезпечення сплати митних платежів, крім випадків, визначених частиною сьомою статті 305 цього Кодексу, не застосовується також до окремих товарів, які визначаються Кабінетом Міністрів України (крім товарів, що переміщуються на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту).

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{20} *згідно із Законом № 2510-IX від 15.08.2022}*

9^{21}.Тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не більше ніж до 1 травня 2023 року, звільняються від оподаткування ввізним митом товари, що ввозяться на митну територію України для вільного обігу підприємствами або громадянами, у тому числі переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних

поштових та експрес-відправленнях, що класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД:

2710 19 93 00, 3914 00 00 00, 7020 00 80 00, 7225 11 00 00, 7325 10 00 00, 7605 11 00 00, 7607 (тільки для промислового використання), 8407 90 10 00, 8407 90 80 00, 8407 90 90 00, 8408 90 41 00, 8408 90 43 00, 8408 90 45 00, 8408 90 47 00, 8408 90 61 00, 8408 90 65 00, 8408 90 67 00, 8408 90 81 00, 8408 90 85 90, 8408 90 89 90, 8421 21 00 00, 8421 99 90 00, 8481 80 59 00,8501 61 80 90, 8501 80 00 20 (тільки фотоелектричні генератори змінного струму потужністю понад 7,5 кВ·А, але не більш як 75 кВ·А), 8501 62 00 90, 8501 80 00 30, 8501 63 00 90, 8501 64 00 00, 8501 80 00 90, 8502 (електрогенераторні установки), 8503 00, 8504 (трансформатори, частини трансформаторів, інвертори, крім 8504 21 00 00, 8504 22 10 00, 8504 22 90 00, 8504 23 00 00, 8504 31 21 00, 8504 31 29 00, 8504 31 80 00, 8504 32 00 90, 8504 50 00 90 та товарів цивільної авіації), 8507 20 (крім товарів цивільної авіації), 8507 30, 8507 50 00 00, 8507 60 00 00, 8507 80 00 00, 8507 90 (крім товарів цивільної авіації), 8517 62 00 00, 8517 69 90 00, 8517 79 00 00, 8524 (тільки плоскі дисплейні модулі, які є частинами для товарів позиції 8517), 8535, 8536, 8537, 8546, 8547 90 00 00, 9014 80 00 00, 9025 19 00 90 (крім електронних термометрів та пірометрів, не об’єднаних з іншими приладами, та перетворювачів термоелектричних для вимірювання температури рідкого розплаву металів).

*{Абзац другий пункту 9**21** розділу XXI в редакції Закону № 3069-IX від 02.05.2023}*

*{Розділ XXI доповнено пунктом 9**21** згідно із Законом № 2837-IX від 13.12.2022}*

9**22**. Установити, що на період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняються від оподаткування ввізним митом товари (крім товарів, що класифікуються за товарними позиціями 2203-2208, 2401-2404 та кодами 2103 90 30 00, 2106 90, 1601 00 91 10, 1601 00 99 10, 1602 10 00 19, 1602 90 99 19 згідно з УКТ ЗЕД), що ввозяться на митну територію України громадськими об’єднаннями та/або благодійними організаціями, включеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для подальшої їх безоплатної (без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації) передачі такими особами Збройним Силам України та добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам.

*{Абзац перший пункту 9**22** розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}*

Пропуск через митний кордон, митний контроль та митне оформлення зазначених у цьому пункті товарів здійснюються у першочерговому порядку.

Плата за виконання митних формальностей щодо таких товарів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, не справляється.

Декларування зазначених у цьому пункті товарів може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів відповідно до частини п’ятої статті 259 цього Кодексу. При цьому доставка та пред’явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, не є обов’язковими.

Товари, зазначені у цьому пункті, які були звільнені від оподаткування ввізним митом під час ввезення на митну територію України, мають бути передані отримувачам, зазначеним у цьому пункті, не пізніше 45 календарних днів з дня завершення митного оформлення таких товарів, а в разі якщо щодо таких товарів після завершення їх митного оформлення здійснювалося на території України підтверджене документально технічне обслуговування та/або ремонт - не пізніше 90 календарних днів з дня завершення їх митного оформлення.

Порушення строку, визначеного цим пунктом, або нецільове використання зазначених товарів тягне за собою виникнення обов’язку із сплати ввізного мита та пені у строки та порядку, визначені цим Кодексом.

Положення пунктів 9^{21} та 9^{22} не застосовуються до товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, та/або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{22} згідно із Законом № 2837-IX від 13.12.2022}

9^{23}. Тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не більше ніж до 1 травня 2023 року, звільняються від оподаткування ввізним митом товари, що безоплатно надаються Енергетичним співтовариством як допомога на користь суб’єктів господарювання, що мають ліцензії на окремі види господарської діяльності на ринку електричної енергії (виробництво електричної енергії, передача електричної енергії, розподіл електричної енергії), та ввозяться такими суб’єктами на митну територію України для цілей відновлення та ремонту інфраструктури таких підприємств за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в паливно-енергетичному комплексі, що класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД:

4015 (крім 4015 12 00 00), 6401, 7325 (крім 7325 91 00 00), 7413 00 00 00, 7614, 8311, 8411 81 00 00-8411 82 80 00, 8411 99 00 00, 8479 81 00 00, 8479 83 00 10, 8501, 8502, 8504, 8507, 8515, 8535, 8536, 8537, 8538, 8544, 8546, 8547, 9027 (крім мікротомів), 9028 30, 9028 90 10 00.

{Абзац другий пункту 9^{23} розділу XXI із змінами, внесеними згідно із Законом № 3069-IX від 02.05.2023}

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{23} згідно із Законом № 2837-IX від 13.12.2022}

9^{24}. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим

Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, але не більше ніж до 1 січня 2025 року, звільняються від оподаткування ввізним митом безпілотні літальні апарати, що класифікуються в товарній позиції 8806 згідно з УКТ ЗЕД (крім 8806 10, 8806 29 20 00, 8806 99 20 00), оптичні приціли, коліматорні приціли (коліматори), приціли нічного бачення або тепловізійні приціли, що класифікуються у товарних підкатегоріях 9013 10 90 00, 9013 80 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, тепловізійні біноклі, монокуляри та бінокуляри, прилади нічного бачення (біноклі та монокуляри), що класифікуються у товарних підкатегоріях 8525 89 00 10, 8525 89 00 90, 9005 10 00 00, 9005 80 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, далекоміри, що використовуються в оборонних цілях та класифікуються у товарній підкатегорії 9015 10 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, переносні радіостанції, що класифікуються у товарних підкатегоріях 8517 62 00 00, 8517 69 30 90, 8517 69 90 00 згідно з УКТ ЗЕД, портативні радіоелектронні засоби виявлення та протидії безпілотним літальним апаратам (антидронові рушниці), що класифікуються у товарній позиції 8543 згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться на митну територію України для вільного обігу юридичними та фізичними особами, у тому числі переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

{Абзац перший пункту 9^{24} розділу XXI в редакції Закону № 3288-IX від 28.07.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3475-IX від 21.11.2023}

До зазначених у цьому пункті товарів, крім товарів військового призначення, не застосовуються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі заходи державного експортного контролю.

У разі нанесення виробником чи розробником відповідного маркування на товар або упаковку або зазначення відомостей у супровідних документах про те, що такий товар спеціально призначений або модифікований для військового використання, пропуск через митний кордон України та/або його випуск для вільного обігу здійснюються за наявності дозвільного документа, виданого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю.

Пропуск через митний кордон, митний контроль та митне оформлення зазначених у цьому пункті товарів здійснюються у першочерговому порядку.

{Абзац п'ятий пункту 9^{24} розділу XXI виключено на підставі Закону № 3475-IX від 21.11.2023}

Положення цього пункту не застосовуються до товарів, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, та/або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{24} згідно із Законом № 2907-IX від 06.02.2023}

9^{25}. Установити, що тимчасово, до 31 грудня 2025 року включно, митною вартістю товарів, які вивозяться за межі митної території України з поміщенням у митний режим експорту та на які законом встановлено вивізне мито, що нараховується за адвалорними ставками (крім товарів, щодо яких Кабінетом Міністрів України відповідно до статті 19^{1} Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" запроваджено режим експортного

забезпечення), є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі, але не нижче середньоарифметичного значення котирувань цін на відповідні товари на міжнародних товарних біржах.

У разі якщо товари, зазначені в абзаці першому цього пункту, не є об'єктами торгівлі на міжнародних товарних біржах, митною вартістю таких товарів є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі, але не нижче за ціну товару, визначену з урахуванням середньоарифметичного значення котирувань цін на міжнародних товарних біржах на компоненти таких товарів або цін на внутрішньому ринку України (у разі відсутності цін на компоненти таких товарів на міжнародних товарних біржах) у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Середньоарифметичне значення котирувань цін на міжнародних товарних біржах на товари та/або їх компоненти, зазначені в абзацах першому та другому цього пункту, що склалися за попередній календарний місяць, обчислюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, у доларах США та до 10 числа кожного календарного місяця розміщується на його офіційному веб-сайті, а також надається центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

При цьому до розміщення на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику економічного розвитку, оновленого середньоарифметичного значення котирувань цін на відповідні товари та/або їх компоненти на міжнародних товарних біржах застосовується попередньо розміщене середньоарифметичне значення котирувань цін на відповідні товари та/або їх компоненти.

Для цілей цього пункту перелік міжнародних товарних бірж затверджується Кабінетом Міністрів України.

У разі невиконання декларантом або уповноваженою ним особою умов, визначених цим пунктом, митний орган приймає рішення про відмову у митному оформленні відповідних товарів.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{25} згідно із Законом № 2957-IX від 24.02.2023}

9^{26}. Тимчасово, на період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняються від оподаткування ввізним митом товари, що належать державі в особі Міністерства оборони України, Збройних Сил України, а також інших утворених відповідно до законів України військових формувань, розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави, поміщені у митний режим переробки за межами митної території України, та/або продукти їх переробки, які повертаються на митну територію України у митному режимі імпорту після ремонту та/або обслуговування.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{26} згідно із Законом № 3020-IX від 10.04.2023}

9^{27}. Тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022

року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, звільняються від оподаткування ввізним митом складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) безпілотних систем (далі - товари), що класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД 3926,4016, 6815, 7326, 8302, 8407, 8408 10 41 00, 8412 29 89 90, 8414, 8471, 8479 89 97 90, 8479 90 20 00, 8479 90 70 00, 8501, 8504, 8506, 8507 60 00 00, 8517 (крім 8517 13 00 00), 8523, 8525, 8526, 8529, 8536, 8537, 8538 90 99 00, 8538 90 91 00, 8542, 8543 (крім 8543 40 00 00, 8543 70 50 00), 8544, 8804 00 00 00, 8807, 9002 11 00 00, 9002 19 00 00, 9005, 9013, 9014, 9015 10 00 00, 9025, 9027, 9029, 9032 81 00 00, 9032 89 00 00, що ввозяться на митну територію України (у тому числі переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях) та поміщуються у митний режим імпорту (у тому числі раніше поміщених в інші митні режими) підприємствами для використання у власній виробничій діяльності з виробництва та/або ремонту безпілотних систем, що класифікуються у товарних позиціях 8806, 8906 згідно з УКТ ЗЕД.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, формує перелік підприємств, що поміщують у митний режим імпорту зазначені в абзаці першому цього пункту товари для використання у власній виробничій діяльності з виробництва та/або ремонту безпілотних систем, на підставі оформлених митних декларацій. Зазначений перелік щоквартально передається центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Використання зазначених в абзаці першому цього пункту товарів за цільовим призначенням підтверджується підприємством, яким для виробництва та/або ремонту безпілотних систем ввезено товари із звільненням від оподаткування ввізним митом, шляхом подання митному органу за місцем розташування цього підприємства звіту про результати використання таких товарів. Такий звіт складається кожним підприємством (з відображенням реквізитів такого підприємства) і подається в довільній формі щокварталу до 15 числа місяця, що настає за звітним періодом, до повного використання ввезених відповідно до цього пункту товарів згідно із цільовим призначенням та реалізації безпілотних систем, вироблених із використанням таких товарів. Зазначений звіт має містити інформацію про:

залишок ввезених відповідно до цього пункту товарів на початок звітного кварталу в розрізі митних декларацій, переліку та кількості відповідних товарів;

перелік та кількість товарів, ввезених відповідно до цього пункту протягом звітного кварталу в розрізі митних декларацій;

перелік та кількість товарів, ввезених відповідно до цього пункту, які були використані у виробництві та/або ремонті безпілотних систем протягом звітного кварталу в розрізі митних декларацій;

залишок ввезених відповідно до цього пункту товарів на кінець звітного кварталу в розрізі митних декларацій, переліку та кількості відповідних товарів;

кількість вироблених і відремонтованих протягом звітного кварталу безпілотних систем із використанням товарів, ввезених відповідно до цього пункту;

кількість реалізованих та нереалізованих протягом звітного кварталу безпілотних систем, вироблених із використанням товарів, ввезених відповідно до цього пункту.

Такі показники повинні відповідати показникам товарних і виробничих звітів, складених на відповідних підприємствах, що зобов’язані вести бухгалтерський облік.

Неподання такого звіту підприємством у встановлений строк є підставою для відмови в подальшому митному оформленні товарів, що поміщуються в митний режим імпорту таким підприємством із застосуванням звільнення від оподаткування ввізним митом, передбаченого цим пунктом, та звільнення від оподаткування податком на додану вартість, передбаченого пунктом 95 підрозділу 2 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України, до моменту подання такого звіту за відповідний звітний період.

Несвоєчасне подання або неподання звіту про результати використання таких товарів вважається обставиною, визначеною пунктом 3 частини сьомої статті 346 цього Кодексу.

На запит контролюючого органу, визначеного підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 Податкового кодексу України, митний орган за місцем розташування підприємства, яким для виробництва та/або ремонту безпілотних систем ввезено товари із звільненням від оподаткування ввізним митом відповідно до цього пункту, надає протягом 10 робочих днів інформацію про обсяги ввезення таких товарів та копії отриманих звітів про їх цільове використання.

У разі нецільового використання товарів, визначених цим пунктом, підприємство зобов’язане сплатити суму ввізного мита, що мала бути сплачена при ввезенні на митну територію України таких товарів, а також сплатити пеню відповідно до закону.

Положення цього пункту не поширюються на товари, що мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з тимчасово окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{27} згідно із Законом № 3124-IX від 29.05.2023}

9^{28}. Установити, що з 1 січня 2026 року митним органам забороняється здійснювати обробку інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, без застосування комплексної системи захисту інформації або системи управління інформаційною безпекою з підтвердженою відповідністю згідно з вимогами законодавства про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах та про забезпечення кібербезпеки.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{28} згідно із Законом № 3229-IX від 13.07.2023}

9^{29}. У період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, за умови наявності у преференційних правилах походження до міжнародних договорів про вільну торгівлю правил прямого транспортування товарів з країни їх походження, дозволяється з урахуванням географічних, транспортних, економічних причин переміщення товарів, що походять з країн, з якими Україна уклала міжнародні договори про вільну торгівлю, через території третіх країн, крім

території країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або державою-агресором щодо України згідно із законодавством, у разі якщо такі товари знаходяться під митним контролем країни транзиту. При цьому товари повинні бути в незмінному стані та з ними не повинні проводитися будь-які операції, крім операцій із забезпечення збереження і перевантаження товару.

Підтвердження перебування товарів під митним контролем у третіх країнах, якщо інше не передбачено преференційними правилами походження до міжнародних договорів України про вільну торгівлю, здійснюється шляхом надання на вибір підприємства одного або декількох таких документів:

1) сертифікати, видані митними органами країн транзиту, що підтверджують умови перебування цих товарів у країні транзиту та містять:

повний опис транспортованих товарів;

дати розвантаження та перевантаження товарів;

назви суден або інших використаних транспортних засобів (за необхідності);

2) митні декларації у митному режимі транзиту (при зберіганні товару під митним контролем - митна декларація або інший документ, оформлений при поміщенні у митний режим митного складу, вільної митної зони або на тимчасове зберігання);

3) книжка МДП (Carnet TIR), передбачена Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;

4) лист-підтвердження на офіційному бланку митних органів країн транзиту;

5) єдиний транспортний документ, який регламентує перевезення товарів з країни експорту через країну (країни) транзиту;

6) товаросупровідні документи, засвідчені митним органом країни експорту, з відомостями про накладення митного забезпечення.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{29} згідно із Законом № 3261-IX від 14.07.2023}

9^{30}. До припинення чи скасування воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, забороняються:

1) поміщення у митний режим безмитної торгівлі та продаж (постачання) магазинами безмитної торгівлі, а також розміщення у них вироблених в Україні товарів, що класифікуються у товарних позиціях 2401-2404 згідно з УКТ ЗЕД.

Протягом 30 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо протидії незаконному обігу тютюнових виробів" товари, які вироблені в Україні та класифікуються за товарними позиціями 2401-2404 згідно з УКТ ЗЕД, що знаходяться в магазинах безмитної торгівлі та перебувають в митному режимі безмитної торгівлі, підлягають декларуванню утримувачем

відповідного магазину безмитної торгівлі до іншого митного режиму відповідно до частини першої статті 146 цього Кодексу.

У разі невиконання у встановлений строк вимог, визначених цим пунктом, дозвіл на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі підлягає зупиненню, при цьому положення статей 19[9] та 19[10] цього Кодексу не застосовуються;

2) продаж магазинами безмитної торгівлі тютюнових виробів одній особі протягом однієї доби в обсязі, що перевищує 50 сигарет або 10 сигар або 20 сигарил (вагою не більше 3 грамів кожна) або 50 грамів тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою понад 50 грамів;

3) продаж магазинами безмитної торгівлі алкогольних напоїв одній особі протягом однієї доби в обсязі, що перевищує 2 літри алкогольних напоїв із вмістом спирту, що не перевищує 22 %, або 1 літр міцних (із вмістом спирту більш як 22 %) алкогольних напоїв.

Перевищення встановленого у підпунктах 2 і 3 цього пункту обсягу реалізації тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв одній особі протягом однієї доби тягне за собою адміністративну відповідальність, встановлену цим Кодексом.

Розрахунковий документ про продаж магазинами безмитної торгівлі товарів, зазначених у підпунктах 2 і 3 цього пункту, повинен містити реквізити паспортного документа громадянина - покупця таких товарів, що в обов’язковому порядку передаються до системи обліку даних реєстраторів розрахункових операцій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

9[31]. До припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, забороняється ввезення на митну територію України товарів товарних позицій 2401-2404 згідно з УКТ ЗЕД, що мають походження з Республіки Білорусь.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9[31] згідно із Законом № 3326-IX від 10.08.2023}

9[32]. Тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, у разі якщо органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в межах повноважень, визначених законами України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту","Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну" або частиною одинадцятою статті 29 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність", вжито заходів до товарів, що класифікуються за товарними позиціями 2709, 2710 (крім випадку, передбаченого абзацом четвертим цього пункту), 2711, 3102, 3103, 3104, 3105, 3901 згідно з УКТ ЗЕД, ввезення на митну територію України таких товарів з будь-якої країни їх походження незалежно від країни відправлення здійснюється з урахуванням таких особливостей.

Крім документів, передбачених частиною першою статті 42 цього Кодексу, декларант, уповноважена ним особа або перевізник зобов’язані надати митному органу в паперовій або електронній формі документи, що підтверджують якісні характеристики товару, надані виробником товару, та документи і відомості, визначені статтею 335 цього Кодексу (залежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення товару), що підтверджують маршрут постачання товару від виробника до підприємства, що є одержувачем згідно з зовнішньоекономічним договором (контрактом).

У разі видачі компетентним органом країни відправлення товару сертифіката про походження товару, зазначеного у пункті 1 частини першої статті 42 цього Кодексу, в митній декларації зазначаються також відомості про сертифікат про походження товару, виданий компетентним органом у країні походження товару.

У разі переміщення через митний кордон України у складі товарних партій товарів, що класифікуються в таких товарних підкатегоріях згідно з УКТ ЗЕД: 2710 19 81 00, 2710 19 83 00, 2710 19 85 00, 2710 19 87 00, 2710 19 91 00, 2710 19 93 00, 2710 19 99 00, сумарною вагою, що не перевищує 200 кг, в упаковці виробника та призначених для роздрібної торгівлі, для цілей абзаців першого - третього цього пункту їх країна походження підтверджується на підставі одного з документів про походження, визначених частиною першою статті 41 цього Кодексу, якщо інше не передбачено міжнародним договором.

{Розділ XXI доповнено пунктом 9^{32} згідно із Законом № 3345-IX від 23.08.2023}

10. Кабінету Міністрів України:

протягом місяця розробити та подати до Верховної Ради України проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям цього Кодексу;

до дня набрання чинності цим Кодексом привести свої акти у відповідність із цим Кодексом та видати акти, що випливають із цього Кодексу;

до дня набрання чинності цим Кодексом забезпечити приведення центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом та видання ними нормативно-правових актів, що випливають із цього Кодексу;

протягом трьох місяців розробити та подати до Верховної Ради України проект закону про порядок відшкодування шкоди, заподіяної особам та їх майну неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю митних органів, організацій або їх посадових осіб чи інших працівників при виконанні ними своїх службових (трудових) обов’язків;

до 1 січня 2015 року забезпечити створення в митних органах автоматизованої системи митного оформлення та передбачити у проектах законів про Державний бюджет України на 2013 та 2014 роки окремим рядком необхідні для цього кошти.

Президент України **В.ЯНУКОВИЧ**

м. Київ
13 березня 2012 року
№ 4495-VI

Митний кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI
Редакція від **13.01.2024**, підстава — 3523-IX
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17

Законодавство України
станом на 04.04.2024
чинний

Публікації документа

- **Голос України** від 21.04.2012 — / № 73-74 /
- **Офіційний вісник України** від 04.05.2012 — 2012 р., № 32, стор. 9, стаття 1175, код акта 61290/2012
- **Урядовий кур'єр** від 17.05.2012 — № 86, / № 87 від 18.05.2012 /
- **Відомості Верховної Ради України** від 09.11.2012 — 2012 р., / № 44-45; № 46-47; № 48 /, стор. 1858, стаття 552

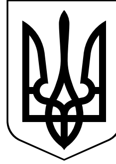

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 5076-VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 27, ст.282*
№ 222-VII від 18.04.2013*, ВВР, 2014, № 11, ст.131*
№ 314-VII від 23.05.2013*, ВВР, 2014, № 12, ст.183*
№ 406-VII від 04.07.2013*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712*
№ 721-VII від 16.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014
№ 725-VII від 16.01.2014*, ВВР, 2014, № 22, ст.805 - втратив чинність на підставі Закону* № 732-VII від 28.01.2014
№ 746-VII від 21.02.2014*, ВВР, 2014, № 12, ст.188*
№ 767-VII від 23.02.2014*, ВВР, 2014, № 17, ст.593*
№ 1207-VII від 15.04.2014*, ВВР, 2014, № 26, ст.892*
№ 1235-VII від 06.05.2014*, ВВР, 2014, № 26, ст.902*
№ 1261-VII від 13.05.2014*, ВВР, 2014, № 28, ст.937*
№ 1631-VII від 12.08.2014*, ВВР, 2014, № 39, ст.2008*
№ 1689-VII від 07.10.2014*, ВВР, 2014, № 46, ст.2046*
№ 1697-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12*
№ 1698-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2014, № 47, ст.2051*
№ 1700-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2014, № 49, ст.2056*
№ 1702-VII від 14.10.2014*, ВВР, 2014, № 50-51, ст.2057*
№ 63-VIII від 25.12.2014*, ВВР, 2015, № 6, ст.38*
№ 119-VIII від 15.01.2015*, ВВР, 2015, № 10, ст.61*
№ 191-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 21, ст.133*
№ 192-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 18, № 19-20, ст.132*
№ 193-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 21, ст.134*
№ 198-VIII від 12.02.2015*, ВВР, 2015, № 17, ст.118*
№ 218-VIII від 02.03.2015*, ВВР, 2015, № 17, ст.122*
№ 233-VIII від 04.03.2015*, ВВР, 2015, № 21, ст.135*
№ 394-VIII від 13.05.2015*, ВВР, 2015, № 28, ст.251*
№ 576-VIII від 02.07.2015*, ВВР, 2015, № 36, ст.360*
№ 613-VIII від 15.07.2015*, ВВР, 2015, № 35, ст.352*
№ 628-VIII від 16.07.2015*, ВВР, 2015, № 39, ст.374*
№ 629-VIII від 16.07.2015*, ВВР, 2015, № 43, ст.386*
№ 769-VIII від 10.11.2015*, ВВР, 2016, № 1, ст.1*
№ 771-VIII від 10.11.2015*, ВВР, 2015, № 49-50, ст.465*

№ 772-VIII від 10.11.2015, *ВВР, 2016, № 1, ст.2*
№ 835-VIII від 26.11.2015, *ВВР, 2016, № 2, ст.17*
№ 889-VIII від 10.12.2015, *ВВР, 2016, № 4, ст.43*
№ 901-VIII від 23.12.2015, *ВВР, 2016, № 4, ст.44*
№ 916-VIII від 24.12.2015, *ВВР, 2016, № 6, ст.56*
№ 1019-VIII від 18.02.2016, *ВВР, 2016, № 11, ст.127*
№ 1021-VIII від 18.02.2016, *ВВР, 2016, № 11, ст.129*
№ 1355-VIII від 12.05.2016, *ВВР, 2016, № 22, ст.453*
№ 1403-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 29, ст.535*
№ 1404-VIII від 02.06.2016, *ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 1491-VIII від 07.09.2016, *ВВР, 2016, № 43, ст.735*
№ 1492-VIII від 07.09.2016, *ВВР, 2016, № 43, ст.736 - положення щодо застосування пробаційних програм набирають чинності з 1 січня 2018 року*
№ 1774-VIII від 06.12.2016, *ВВР, 2017, № 2, ст.25*
№ 1791-VIII від 20.12.2016, *ВВР, 2017, № 4, ст.42*
№ 1798-VIII від 21.12.2016, *ВВР, 2017, № 7-8, ст.50*
№ 1950-VIII від 16.03.2017, *ВВР, 2017, № 17, ст.204*
№ 2136-VIII від 13.07.2017, *ВВР, 2017, № 35, ст.376*
№ 2147-VIII від 03.10.2017, *ВВР, 2017, № 48, ст.436*
№ 2205-VIII від 14.11.2017, *ВВР, 2017, № 51-52, ст.448*
№ 2213-VIII від 16.11.2017, *ВВР, 2017, № 49-50, ст.444 - норми щодо застосування під час судового розгляду відеозаписувальних технічних засобів набирають чинності з 1 січня 2019 року}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 1-р/2017 від 23.11.2017*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2227-VIII від 06.12.2017, *ВВР, 2018, № 5, ст.34*
№ 2234-VIII від 07.12.2017, *ВВР, 2018, № 6-7, ст.40*
№ 2367-VIII від 22.03.2018, *ВВР, 2018, № 16, ст.139}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 3-р/2018 від 24.04.2018*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2447-VIII від 07.06.2018, *ВВР, 2018, № 24, ст.212*
№ 2449-VIII від 07.06.2018, *ВВР, 2018, № 26, ст.219*
№ 2507-VIII від 12.07.2018, *ВВР, 2018, № 34, ст.261*
№ 2509-VIII від 12.07.2018, *ВВР, 2018, № 35, ст.267*
№ 2531-VIII від 06.09.2018, *ВВР, 2018, № 42, ст.327*
№ 2548-VIII від 18.09.2018, *ВВР, 2018, № 45, ст.364*
№ 2577-VIII від 02.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.370*
№ 2581-VIII від 02.10.2018, *ВВР, 2018, № 46, ст.371*

№ 2599-VIII від 18.10.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.374*
№ 2617-VIII від 22.11.2018*, ВВР, 2019, № 17, ст.71}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 4-р/2019 від 13.06.2019*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 7-р/2019 від 25.06.2019*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 100-IX від 18.09.2019*, ВВР, 2019, № 40, ст.218*
№ 101-IX від 18.09.2019*, ВВР, 2019, № 40, ст.219*
№ 113-IX від 19.09.2019*, ВВР, 2019, № 42, ст.238*
№ 140-IX від 02.10.2019*, ВВР, 2019, № 47, ст.311*
№ 187-IX від 04.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.352*
№ 198-IX від 17.10.2019*, ВВР, 2019, № 50, ст.356*
№ 263-IX від 31.10.2019*, ВВР, 2020, № 2, ст.5*
№ 361-IX від 06.12.2019*, ВВР, 2020, № 25, ст.171*
№ 388-IX від 18.12.2019*, ВВР, 2020, № 17, ст.102*
№ 409-IX від 19.12.2019*, ВВР, 2020, № 27, ст.175*
№ 440-IX від 14.01.2020*, ВВР, 2020, № 28, ст.188}*

{Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 5-р/2020 від 17.03.2020*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 558-IX від 13.04.2020*, ВВР, 2020, № 19, ст.129*
№ 559-IX від 13.04.2020*, ВВР, 2020, № 19, ст.130*
№ 590-IX від 13.05.2020*, ВВР, 2020, № 40, ст.314*
№ 619-IX від 19.05.2020*, ВВР, 2020, № 42, ст.343*
№ 671-IX від 04.06.2020 *ВВР, 2020, № 42, ст.343}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 4-р(II)/2020 від 17.06.2020*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 817-IX від 21.07.2020*, ВВР, 2020, № 50, ст.457*
№ 1027-IX від 02.12.2020*, ВВР, 2021, № 7, ст.53*
№ 1074-IX від 04.12.2020*, ВВР, 2021, № 15, ст.131*

№ 1094-IX від 16.12.2020*, ВВР, 2021, № 6, ст.49*
№ 1256-IX від 18.02.2021*, ВВР, 2021, № 20, ст.187*
№ 1422-IX від 27.04.2021*, ВВР, 2021, № 30, ст.240*
№ 1498-IX від 01.06.2021*, ВВР, 2021, № 31, ст.253 - вводиться в дію з* 15.12.2021
№ 1542-IX від 15.06.2021*, ВВР, 2021, № 34, ст.275*
№ 1637-IX від 14.07.2021*, ВВР, 2021, № 43, ст.348*
№ 1684-IX від 15.07.2021*, ВВР, 2021, № 47, ст.382 - вводиться в дію з* 08.11.2021
№ 1888-IX від 17.11.2021*, ВВР, 2022, № 7, ст.53*
№ 1965-IX від 15.12.2021
№ 2108-IX від 03.03.2022
№ 2110-IX від 03.03.2022
№ 2111-IX від 03.03.2022
№ 2125-IX від 15.03.2022
№ 2137-IX від 15.03.2022
№ 2160-IX від 24.03.2022
№ 2198-IX від 14.04.2022
№ 2201-IX від 14.04.2022
№ 2236-IX від 03.05.2022*}*

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду
№ 3-р(II)/2022 від 08.06.2022*}*

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2429-IX від 19.07.2022
№ 2462-IX від 27.07.2022
№ 2465-IX від 27.07.2022
№ 2472-IX від 28.07.2022
№ 2531-IX від 16.08.2022
№ 2598-IX від 20.09.2022
№ 2685-IX від 18.10.2022
№ 2690-IX від 18.10.2022
№ 2751-IX від 16.11.2022
№ 2810-IX від 01.12.2022
№ 2858-IX від 12.01.2023
№ 2997-IX від 21.03.2023
№ 3233-IX від 13.07.2023
№ 3341-IX від 23.08.2023
№ 3342-IX від 23.08.2023
№ 3509-IX від 08.12.2023
№ 3513-IX від 09.12.2023
№ 3604-IX від 23.02.2024*}*

{У тексті Кодексу слова "Генеральний прокурор України" в усіх відмінках замінено словами "Генеральний прокурор" у відповідному відмінку згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016}

{У тексті Кодексу слова "Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційний суд області, міст Києва та Севастополя", "Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційні суди областей, міст Києва та Севастополя", "Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційні суди областей, міст Києва і Севастополя" в усіх відмінках замінено словами "відповідний апеляційний суд" у відповідному відмінку згідно із Законом № 2509-VIII від 12.07.2018}

{У тексті Кодексу слова "Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційний суд області, міст Києва та Севастополя" в усіх відмінках замінено словами "відповідний апеляційний суд" у відповідному відмінку згідно із Законом ВР № 2447-VIII від 07.06.2018}

{У тексті Кодексу слова "Генеральна прокуратура України" в усіх відмінках і числах замінено словами "Офіс Генерального прокурора" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 113-IX від 19.09.2019}

{У тексті Кодексу слова "регіональна прокуратура" в усіх відмінках і числах замінено словами "обласна прокуратура" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 113-IX від 19.09.2019}

{У тексті Кодексу слова "місцева прокуратура" в усіх відмінках і числах замінено словами "окружна прокуратура" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 113-IX від 19.09.2019}

{У тексті Кодексу слова "інформаційно-телекомунікаційна" в усіх відмінках і числах замінено словами "інформаційно-комунікаційна" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Кримінальне процесуальне законодавство України та сфера його дії

Стаття 1. Кримінальне процесуальне законодавство України

1. Порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України.

2. Кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України.

3. Зміни до кримінального процесуального законодавства України можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до законодавства про кримінальну відповідальність, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення.

{Статтю 1 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 619-IX від 19.05.2020}

Стаття 2. Завдання кримінального провадження

1. Завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Стаття 3. Визначення основних термінів Кодексу

1. Терміни, що їх вжито в цьому Кодексі, якщо немає окремих вказівок, мають таке значення:

1) близькі родичі та члени сім’ї - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов’язані спільним побутом і мають взаємні права та обов’язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі;

2) головуючий - суддя, який розглядає справу одноособово, а при колегіальному розгляді справи - суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час розподілу справи;

{Пункт 2 частини першої статті 3 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

3) державне обвинувачення - процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

4) дізнання - форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків;

4^{1}) дізнавач - службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 4^{1} згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

5) досудове розслідування - стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження;

{Пункт 5 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

6) досудове слідство - форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів;

7) закон України про кримінальну відповідальність - законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність;

{Пункт 7 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

7^1) керівник органу дізнання - начальник підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, а в разі відсутності підрозділу дізнання - керівник органу досудового розслідування;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 7^1 згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

8) керівник органу досудового розслідування - начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу Національної поліції, органу безпеки та заступники зазначених посадових осіб, які діють у межах своїх повноважень, перший заступник або заступник Директора Державного бюро розслідувань, заступник директора територіального управління Державного бюро розслідувань, керівник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу органу Державного бюро розслідувань, керівник Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів органу Бюро економічної безпеки України, керівник Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, а також заступники зазначених посадових осіб, які діють у межах своїх повноважень;

{Пункт 8 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 187-IX від 04.10.2019, № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Законів № 720-IX від 17.06.2020, № 1888-IX від 17.11.2021}

9) керівник органу прокуратури - Генеральний прокурор, заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (для прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури), керівник обласної прокуратури, керівник окружної прокуратури та їх перші заступники і заступники, які діють у межах своїх повноважень;

{Пункт 9 частини першої статті 3 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3509-IX від 08.12.2023}

10) кримінальне провадження - досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв’язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність;

11) малолітня особа - дитина до досягнення нею чотирнадцяти років;

12) неповнолітня особа - малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років;

13) обвинувачення - твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому цим Кодексом;

14) притягнення до кримінальної відповідальності - стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення;

15) прокурор - особа, яка обіймає посаду, передбачену статтею 15 Закону України "Про прокуратуру", та діє у межах своїх повноважень;

{Пункт 15 частини першої статті 3 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

16) розмір мінімальної заробітної плати - грошова сума, що дорівнює місячному розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому приймається процесуальне рішення або здійснюється процесуальна дія;

16^{1}) інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, - особа, стосовно якої (в тому числі щодо її майна) здійснюються процесуальні дії, визначені цим Кодексом;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 16^{1} згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

16^{2}) викривач - фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 16^{2} згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

17) слідчий - службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу Державного бюро розслідувань, органу Бюро економічної безпеки України, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень;

{Пункт 17 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 187-IX від 04.10.2019; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

18) слідчий суддя - суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу, - голова чи за його визначенням інший суддя відповідного апеляційного суду. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду;

19) сторони кримінального провадження - з боку обвинувачення: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв’язку з її смертю, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники;

{Пункт 19 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

20) суд апеляційної інстанції - відповідний апеляційний суд, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться суд першої інстанції, що ухвалив оскаржуване судове рішення, а також Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду - стосовно судових рішень Вищого антикорупційного суду, ухвалених як судом першої інстанції, а також стосовно судових рішень інших судів першої інстанції, ухвалених до початку роботи Вищого антикорупційного суду в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених цим Кодексом до підсудності Вищого антикорупційного суду;

{Пункт 20 частини першої статті 3 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018 з урахуванням змін, внесених Законом № 2509-VIII від 12.07.2018}

21) суд касаційної інстанції - Верховний Суд;

{Пункт 21 частини першої статті 3 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

22) суд першої інстанції - місцевий загальний суд, який має право ухвалити вирок або постановити ухвалу про закриття кримінального провадження, а також Вищий антикорупційний суд у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до його підсудності цим Кодексом, а також апеляційний суд у випадку, передбаченому цим Кодексом;

{Пункт 22 частини першої статті 3 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018 з урахуванням змін, внесених Законом № 2509-VIII від 12.07.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

23) суддя - голова, заступник голови, суддя Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, апеляційного суду, місцевих загальних судів, які відповідно до Конституції України на професійній основі уповноважені здійснювати правосуддя, а також присяжний;

{Пункт 23 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017; в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018 з урахуванням змін, внесених Законом № 2509-VIII від 12.07.2018}

24) судове провадження - кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає підготовче судове провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами;

{Пункт 24 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

25) учасники кримінального провадження - сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, у тому числі викривач, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник;

{Пункт 25 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013; в редакції Закону № 1019-VIII від 18.02.2016; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2213-VIII від 16.11.2017, № 198-IX від 17.10.2019}

26) учасники судового провадження - сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, представник персоналу органу пробації, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а також інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження;

{Пункт 26 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013; в редакції Закону № 1019-VIII від 18.02.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

27) особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв’язку з її смертю, - фізична особа, яка не набула статусу підозрюваного, обвинуваченого у зв’язку з її смертю, але стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

28) особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого, - будь-яка особа, яка має процесуальний статус підозрюваного, обвинуваченого, засудженого та яка включена відповідним уповноваженим органом до списку для обміну як військовополонений.

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 28 згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

2. Терміни "збори власників облігацій" та "адміністратор за випуском облігацій" у цьому Кодексі вживаються у значеннях, наведених у Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 3 доповнено новою частиною згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. Інші терміни, що вживаються в цьому Кодексі, визначаються спеціальними нормами у цьому Кодексі та інших законах України.

Стаття 4. Дія Кодексу в просторі

1. Кримінальне провадження на території України здійснюється з підстав та в порядку, передбачених цим Кодексом, незалежно від місця вчинення кримінального правопорушення.

2. Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується також при здійсненні провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

3. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено поширення юрисдикції України на особовий склад Збройних Сил України, який перебуває на території іншої держави, то провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території іншої держави стосовно особи з такого особового складу, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. При виконанні на території України окремих процесуальних дій за запитом (дорученням) компетентних органів іноземних держав у рамках міжнародного співробітництва застосовуються положення цього Кодексу. На прохання компетентного органу іноземної держави під час виконання на території України таких процесуальних дій може застосовуватися процесуальне законодавство іноземної держави, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого міжнародного договору України - за умови, що дане прохання не суперечить законодавству України.

Стаття 5. Дія Кодексу в часі

1. Процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

2. Допустимість доказів визначається положеннями цього Кодексу, які були чинними на момент їх отримання.

Стаття 6. Дія Кодексу за колом осіб

1. Кримінальне провадження за правилами цього Кодексу здійснюється щодо будь-якої особи, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

Особливості кримінального провадження щодо окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Кримінальне провадження щодо особи, яка користується дипломатичним імунітетом, може здійснюватися за правилами цього Кодексу лише за згодою такої особи

або за згодою компетентного органу держави (міжнародної організації), яку представляє така особа, у порядку, передбаченому законодавством України та міжнародними договорами України.

Глава 2. Засади кримінального провадження

Стаття 7. Загальні засади кримінального провадження

1. Зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відносяться:

1) верховенство права;

2) законність;

3) рівність перед законом і судом;

4) повага до людської гідності;

5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність;

6) недоторканність житла чи іншого володіння особи;

7) таємниця спілкування;

8) невтручання у приватне життя;

9) недоторканність права власності;

10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини;

11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім’ї;

12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення;

13) забезпечення права на захист;

14) доступ до правосуддя та обов’язковість судових рішень;

15) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

16) безпосередність дослідження показань, речей і документів;

17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності;

18) публічність;

19) диспозитивність;

20) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами;

21) розумність строків;

22) мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

2. Зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (in absentia) повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей, встановлених законом.

Сторона обвинувачення зобов'язана використати всі передбачені законом можливості для дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого (зокрема, прав на захист, на доступ до правосуддя, таємницю спілкування, невтручання у приватне життя) у разі здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (in absentia).

{Статтю 7 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

3. Зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX[1] цього Кодексу.

{Статтю 7 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

Стаття 8. Верховенство права

1. Кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

2. Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Стаття 9. Законність

1. Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства.

2. Прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

3. Закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу.

4. У разі якщо норми цього Кодексу суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України.

5. Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

6. У випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу.

Стаття 10. Рівність перед законом і судом

1. Не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками.

2. У випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями.

Стаття 11. Повага до людської гідності

1. Під час кримінального провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної особи.

2. Забороняється під час кримінального провадження піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню, вдаватися до погроз застосування такого поводження, утримувати особу у принизливих умовах, примушувати до дій, що принижують її гідність.

3. Кожен має право захищати усіма засобами, що не заборонені законом, свою людську гідність, права, свободи та інтереси, порушені під час здійснення кримінального провадження.

Стаття 12. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність

1. Під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення інакше як на підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом.

2. Кожен, кого затримано через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення або інакше позбавлено свободи, повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення свободи та подальшого тримання. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого судового рішення про тримання під вартою.

3. Про затримання особи, взяття її під варту або обмеження в праві на вільне пересування в інший спосіб, а також про її місце перебування має бути негайно повідомлено її близьких родичів, членів сім’ї чи інших осіб за вибором цієї особи в порядку, передбаченому цим Кодексом. Затримана особа, особа, взята під варту або обмежена у праві на вільне пересування в інший спосіб, має право на зустріч із захисником (захисниками) у кримінальному провадженні, адвокатом (адвокатами), законним представником

(законними представниками), який (які) представляє (представляють) особу під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, адміністративних, цивільних, господарських справ у суді, юристом (юристами), фахівцем (фахівцями) у галузі права, який (які) представляє (представляють) особу в Європейському суді з прав людини, а неповнолітня особа або особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, також має право на зустріч із своїм (своїми) законним представником (законними представниками), негайно в розумний строк на її вимогу без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні в будь-який час за власною ініціативою та/або ініціативою захисника (захисників), законного представника (законних представників).

{Частина третя статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

4. Кожен, хто понад строк, передбачений цим Кодексом, тримається під вартою або позбавлений свободи в інший спосіб, має бути негайно звільнений.

5. Затримання особи, взяття її під варту або обмеження в праві на вільне пересування в інший спосіб під час кримінального провадження, здійснене за відсутності підстав або з порушенням порядку, передбаченого цим Кодексом, тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Стаття 13. Недоторканність житла чи іншого володіння особи

1. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Стаття 14. Таємниця спілкування

1. Під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування.

2. Втручання у таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, з метою виявлення та запобігання тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановлення його обставин, особи, яка вчинила злочин, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети.

3. Інформація, отримана внаслідок втручання у спілкування, не може бути використана інакше як для вирішення завдань кримінального провадження.

Стаття 15. Невтручання у приватне життя

1. Під час кримінального провадження кожному гарантується невтручання у приватне (особисте і сімейне) життя.

2. Ніхто не може збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію про приватне життя особи без її згоди, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

3. Інформація про приватне життя особи, отримана в порядку, передбаченому цим Кодексом, не може бути використана інакше як для виконання завдань кримінального провадження.

4. Кожен, кому наданий доступ до інформації про приватне життя, зобов’язаний запобігати розголошенню такої інформації.

Стаття 16. Недоторканність права власності

1. Позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. На підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення.

Стаття 17. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини

1. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

2. Ніхто не зобов’язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом.

3. Підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом.

4. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи.

5. Поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поводженню з невинуватою особою.

Стаття 18. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім’ї

1. Жодна особа не може бути примушена визнати свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення або примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею кримінального правопорушення.

2. Кожна особа має право не говорити нічого з приводу підозри чи обвинувачення проти неї, у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання, а також бути негайно повідомленою про ці права.

3. Жодна особа не може бути примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні її близькими родичами чи членами її сім’ї кримінального правопорушення.

Стаття 19. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення

1. Ніхто не може бути двічі обвинуваченим або покараним за кримінальне правопорушення, за яким він був виправданий або засуджений на підставі вироку суду, що набрав законної сили.

2. Кримінальне провадження підлягає негайному закриттю, якщо стане відомо, що по тому самому обвинуваченню існує вирок суду, який набрав законної сили.

Стаття 20. Забезпечення права на захист

1. Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

2. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.

3. У випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, підозрюваному, обвинуваченому правова допомога надається безоплатно за рахунок держави.

4. Участь у кримінальному провадженні захисника підозрюваного, обвинуваченого, представника потерпілого, представника третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, не звужує процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, третьої особи, щодо майна якого вирішується питання про арешт.

{Частина четверта статті 20 в редакції Закону № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 21. Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень

1. Кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

2. Вирок та ухвала суду, що набрали законної сили в порядку, визначеному цим Кодексом, є обов'язковими і підлягають безумовному виконанню на всій території України.

3. Кожен має право на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Якщо інше не передбачено цим Кодексом, здійснення кримінального провадження не може бути перешкодою для доступу особи до інших засобів правового захисту, якщо під час кримінального провадження порушуються її права, гарантовані Конституцією України та міжнародними договорами України.

Стаття 22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості

1. Кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

2. Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом.

3. Під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службову особу.

4. Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звернення з обвинувальним актом та підтримання державного обвинувачення у суді здійснюється прокурором. У випадках, передбачених цим Кодексом, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися слідчим за погодженням із прокурором, а обвинувачення може підтримуватися потерпілим, його представником.

5. Захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим, його захисником або законним представником.

6. Суд, зберігаючи об’єктивність та неупередженість, створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов’язків.

Стаття 23. Безпосередність дослідження показань, речей і документів

1. Суд досліджує докази безпосередньо. Показання учасників кримінального провадження суд отримує усно.

2. Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Суд може прийняти як доказ показання осіб, які не дають їх безпосередньо в судовому засіданні, лише у випадках, передбачених цим Кодексом.

3. Сторона обвинувачення зобов’язана забезпечити присутність під час судового розгляду свідків обвинувачення з метою реалізації права сторони захисту на допит перед незалежним та неупередженим судом.

Стаття 24. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності

1. Кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Гарантується право на перегляд вироку, ухвали суду, що стосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня в порядку, передбаченому цим Кодексом, незалежно від того, чи брала така особа участь у судовому розгляді.

Стаття 25. Публічність

1. Прокурор, слідчий зобов’язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення)

про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Стаття 26. Диспозитивність

1. Сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб, передбачених цим Кодексом.

2. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення тягне за собою закриття кримінального провадження, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

3. Слідчий суддя, суд у кримінальному провадженні вирішують лише ті питання, що винесені на їх розгляд сторонами та віднесені до їх повноважень цим Кодексом.

4. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення розпочинається лише на підставі заяви потерпілого. Відмова потерпілого, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представника від обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.

Стаття 27. Гласність і відкритість судового провадження та повне фіксування технічними засобами судового засідання і процесуальних дій

{Назва статті 27 в редакції Закону № 2213-VIII від 16.11.2017}

1. Учасники судового провадження, а також особи, які не брали участі у кримінальному провадженні, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов’язки, не можуть бути обмежені у праві на отримання в суді як усної, так і письмової інформації щодо результатів судового розгляду та у праві на ознайомлення з процесуальними рішеннями й отримання їх копій. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді інформації про дату, час і місце судового розгляду та про ухвалені в ньому судові рішення, крім випадків, установлених законом.

2. Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", якщо участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров’ю особи. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у разі:

1) якщо обвинуваченим є неповнолітній;

2) розгляду справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;

{Пункт 2 частини другої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи;

4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом;

5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

{Частина друга статті 27 в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

3. Особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо слідчий суддя, суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні на підставі пункту 3 частини другої цієї статті.

4. Кримінальне провадження у закритому судовому засіданні суд здійснює з додержанням правил судочинства, передбачених цим Кодексом. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники кримінального провадження.

5. Під час судового розгляду та у випадках, передбачених цим Кодексом, під час досудового розслідування забезпечується повне фіксування судового засідання та процесуальних дій за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина п'ята статті 27 в редакції Закону № 2213-VIII від 16.11.2017 - норми щодо застосування під час судового розгляду відеозаписувальних технічних засобів набирають чинності з 1 січня 2019 року}

6. Кожен, хто присутній в залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслювання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

7. Судове рішення, ухвалене у відкритому судовому засіданні, проголошується прилюдно. Якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судове рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судове засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення.

Стаття 28. Розумні строки

1. Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об’єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

2. Проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження - суд.

3. Критеріями для визначення розумності строків кримінального провадження є:

1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо;

2) поведінка учасників кримінального провадження;

3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.

4. Кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи або щодо кримінального правопорушення, вчиненого стосовно малолітньої або неповнолітньої особи, має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово.

{Частина четверта статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1256-IX від 18.02.2021}

5. Кожен має право, щоб обвинувачення щодо нього в найкоротший строк або стало предметом судового розгляду, або щоб відповідне кримінальне провадження щодо нього було закрите.

6. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, інші особи, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, мають право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом.

{Частина шоста статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

Стаття 29. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження

1. Кримінальне провадження здійснюється державною мовою. Сторона обвинувачення, слідчий суддя та суд складають процесуальні документи державною мовою.

2. Особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення.

3. Слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються сторонам кримінального провадження або особі, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, а також представнику юридичної

особи, щодо якої здійснюється провадження, у перекладі на їхню рідну або іншу мову, якою вони володіють. Переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено цим Кодексом, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб. Переклад судових рішень та інших процесуальних документів кримінального провадження засвідчується підписом перекладача.

{Частина четверта статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Глава 3. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

§ 1. Суд і підсудність

Стаття 30. Здійснення правосуддя судом

1. У кримінальному провадженні правосуддя здійснюється лише судом згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом.

2. Відмова у здійсненні правосуддя не допускається.

Стаття 31. Склад суду

1. Кримінальне провадження в суді першої інстанції здійснюється суддею одноособово, крім випадків, передбачених частинами другою, третьою та дванадцятою цієї статті.

2. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів лише за клопотанням обвинуваченого.

Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один із них заявив клопотання про такий розгляд.

Клопотання (подання) про вирішення питання щодо заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк розглядається колегіально судом у складі трьох суддів.

{Частину другу статті 31 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

{Частина друга статті 31 в редакції Закону № 817-IX від 21.07.2020}

3. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів, а за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох суддів та трьох присяжних. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

4. Кримінальне провадження в апеляційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох суддів, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою цієї статті, при цьому кількість суддів має бути непарною.

5. Кримінальне провадження в касаційному порядку здійснюється колегією суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

{Частина п'ята статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

6. У визначених цим Кодексом випадках кримінальне провадження в касаційному порядку здійснюється судовою палатою Касаційного кримінального суду (палатою), об’єднаною палатою Касаційного кримінального суду (об’єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою).

7. До складу об’єднаної палати входять по два судді, які обираються зборами суддів Касаційного кримінального суду зі складу кожної із судових палат Касаційного кримінального суду, та голова Касаційного кримінального суду.

8. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови присутності на ньому більше половини її складу.

9. Засідання об’єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу.

10. Незалежно від того, у якому складі розглядалося кримінальне провадження, перегляд судового рішення в суді першої або апеляційної інстанції за виключними обставинами здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а у Верховному Суді - у складі Великої Палати.

11. Суддя чи склад колегії суддів для розгляду конкретного кримінального провадження визначається у порядку, передбаченому частиною третьою статті 35 цього Кодексу.

12. Кримінальне провадження у Вищому антикорупційному суді здійснюється:

1) в суді першої інстанції - колегіально судом у складі трьох суддів, хоча б один з яких має стаж роботи на посаді судді не менше п’яти років, крім випадків, коли жодний такий суддя у цьому суді не може брати участь у розгляді справи з передбачених законом підстав;

2) в апеляційному порядку - колегіально судом у складі трьох суддів, хоча б один з яких має стаж роботи на посаді судді не менше п’яти років, крім випадків, коли жодний такий суддя у цьому суді не може брати участь у розгляді справи з передбачених законом підстав.

Кримінальне провадження у Вищому антикорупційному суді під час досудового розслідування здійснюється слідчим суддею одноособово, а в разі оскарження його ухвал в апеляційному порядку - колегіально судом у складі не менше трьох суддів.

{Частина дванадцята статті 31 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018}

13. У разі якщо в суді першої або апеляційної інстанції, який згідно з правилами підсудності має здійснювати кримінальне провадження (крім Вищого антикорупційного суду), неможливо утворити склад суду, передбачений цією статтею, кримінальне провадження здійснює найбільш територіально наближений суд, в якому можливо утворити такий склад суду.

{Частина тринадцята статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

14. Кримінальне провадження щодо розгляду стосовно неповнолітньої особи обвинувального акта, клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності, застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, їх продовження, зміну чи припинення, а також кримінальне провадження в апеляційному чи касаційному порядку щодо перегляду прийнятих із зазначених питань судових рішень здійснюються суддею, уповноваженим згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів" на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

У разі якщо таке кримінальне провадження має здійснюватися судом колегіально, головуючим під час судового розгляду може бути лише суддя, уповноважений згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів" на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 192-VIII від 12.02.2015, № 198-VIII від 12.02.2015, № 889-VIII від 10.12.2015; в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 32. Територіальна підсудність

1. Кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення. У разі якщо було вчинено кілька кримінальних правопорушень, кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено більш тяжке правопорушення, а якщо вони були однаковими за тяжкістю, - суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено останнє за часом кримінальне правопорушення. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо, кримінальне провадження здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування. Дія цього абзацу не поширюється на кримінальні провадження, що віднесені до предметної підсудності Вищого антикорупційного суду згідно з правилами статті 33^{1} цього Кодексу.

{Абзац перший частини першої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

Кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, що вчинені на території України і віднесені до предметної підсудності Вищого антикорупційного суду, здійснює Вищий антикорупційний суд.

{Частину першу статті 32 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Кримінальне провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення не може здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. Якщо згідно з частиною першою цієї статті кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження здійснює суд, найбільш територіально наближений до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя).

3. У разі якщо кримінальне правопорушення, досудове розслідування якого проводилося територіальним управлінням Національного антикорупційного бюро України (крім кримінальних правопорушень, які цим Кодексом віднесені до підсудності Вищого антикорупційного суду), вчинено у межах територіальної юрисдикції місцевого суду за місцезнаходженням відповідного територіального управління Національного антикорупційного бюро України, то кримінальне провадження здійснює суд, найбільш територіально наближений до суду за місцезнаходженням відповідного територіального управління Національного антикорупційного бюро України, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя).

{Статтю 32 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 33. Інстанційна підсудність

1. Кримінальне провадження у першій інстанції здійснюють місцеві загальні суди, а також Вищий антикорупційний суд.

{Частина перша статті 33 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018}

2. Кримінальне провадження в апеляційній інстанції здійснюють відповідні апеляційні суди, а також Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду.

{Частина друга статті 33 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018}

3. Кримінальне провадження у касаційній інстанції здійснює Верховний Суд.

{Частина третя статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

4. Кримінальне провадження за нововиявленими обставинами здійснюється судом, який ухвалив рішення, що переглядається.

{Частина четверта статті 33 в редакції Законів № 192-VIII від 12.02.2015, № 2147-VIII від 03.10.2017}

5. Кримінальне провадження за виключними обставинами здійснюється з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 459 цього Кодексу, судом, який ухвалив рішення, що переглядається, а з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 459 цього Кодексу, - Великою Палатою Верховного Суду.

{Частина п'ята статті 33 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 33^{1}. Предметна підсудність Вищого антикорупційного суду

1. Вищому антикорупційному суду підсудні кримінальні провадження стосовно корупційних кримінальних правопорушень, передбачених в примітці статті 45 Кримінального кодексу України, статтями 206^{2}, 209, 211, 366^{2}, 366^{3}Кримінального кодексу України, якщо наявна хоча б одна з умов, передбачених пунктами 1-3 частини п’ятої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України.

{Частина перша статті 33¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 1074-IX від 04.12.2020}

2. Слідчі судді Вищого антикорупційного суду здійснюють судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду відповідно до частини першої цієї статті.

3. Інші суди, визначені цим Кодексом, не можуть розглядати кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, які віднесені до підсудності Вищого антикорупційного суду (крім випадку, передбаченого абзацом сьомим частини першої статті 34 цього Кодексу).

{Кодекс доповнено статтею 33¹ згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 34. Направлення кримінального провадження з одного суду до іншого

1. Кримінальне провадження передається на розгляд іншого суду, якщо:

1) до початку судового розгляду виявилося, що кримінальне провадження надійшло до суду з порушенням правил підсудності;

{Пункт 1 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

2) після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити склад суду для судового розгляду;

{Пункт 2 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3) обвинувачений чи потерпілий працює або працював у суді, до підсудності якого належить здійснення кримінального провадження;

4) ліквідовано суд або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який здійснював судове провадження.

{Пункт 4 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

До початку судового розгляду у виняткових випадках кримінальне провадження (крім кримінальних проваджень, що надійшли на розгляд Вищого антикорупційного суду) з метою забезпечення оперативності та ефективності кримінального провадження може бути передано на розгляд іншого суду за місцем проживання обвинуваченого, більшості потерпілих або свідків, а також у разі неможливості здійснювати відповідним судом правосуддя (зокрема, надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру, епідемії, епізоотії, режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції чи здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях).

{Абзац шостий частини першої статті 34 в редакції Закону № 1689-VII від 07.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 1422-IX від 27.04.2021}

У разі якщо обвинувачений чи потерпілий є або був суддею чи працівником апарату Вищого антикорупційного суду і кримінальне провадження належить до підсудності цього суду, таке кримінальне провадження у першій інстанції здійснює апеляційний суд, юрисдикція якого поширюється на місто Київ, і в такому разі ухвалені судові рішення оскаржуються в апеляційному порядку до апеляційного суду, який визначається колегією суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду.

{Частину першу статті 34 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

2. Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції вирішується колегією суддів відповідного суду апеляційної інстанції за поданням місцевого суду або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п’яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

3. Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції різних апеляційних судів, а також про направлення провадження з одного суду апеляційної інстанції до іншого вирішується колегією суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду за поданням суду апеляційної інстанції або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п’яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

{Абзац перший частини третьої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

Питання про направлення кримінального провадження з Вищого антикорупційного суду до іншого суду вирішується колегією у складі п’яти суддів Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду за поданням складу суду, визначеного для розгляду кримінального провадження, або за клопотанням сторін не пізніше п’яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

{Частину третю статті 34 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

{Частина третя статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

4. Про час та місце розгляду подання чи клопотання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого повідомляються учасники судового провадження, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання.

5. Спори про підсудність між судами не допускаються.

6. Суд, якому направлено кримінальне провадження з іншого суду, розпочинає судове провадження зі стадії підготовчого судового засідання незалежно від стадії, на якій в іншому суді виникли обставини, передбачені частиною першою цієї статті.

Стаття 35. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система. Визначення складу суду

1. У суді функціонує Єдина судова інформаційно-комунікаційна система та/або її окремі підсистеми (модулі), що забезпечують, зокрема:

1) об’єктивний і неупереджений розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями з додержанням принципів черговості та однакової кількості проваджень для кожного судді;

2) визначення присяжних для судового розгляду з числа осіб, які внесені до списку присяжних;

3) надання фізичним та юридичним особам інформації про стан розгляду матеріалів кримінального провадження у порядку, передбаченому цим Кодексом;

4) реєстрацію вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її руху;

5) участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, органи державної влади, органи місцевого самоврядування реєструють офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та/або її окремих підсистемах (модулях) в обов’язковому порядку. Інші особи реєструють офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та/або її окремих підсистемах (модулях) в добровільному порядку.

Реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та/або її окремих підсистемах (модулях) не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі в порядку, визначеному цим Кодексом.

Єдина судова інформаційно-комунікаційна система та/або її окремі підсистеми (модулі) підлягають захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положення, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), розробляються Державною судовою адміністрацією України та затверджуються Вищою радою правосуддя після консультацій з Радою суддів України.

2. Матеріали кримінального провадження, скарги, заяви, клопотання та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, у порядку їх надходження підлягають обов’язковій реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та/або її окремих підсистемах (модулях), яка здійснюється працівниками апарату відповідного суду в день надходження таких матеріалів.

До Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремих підсистем (модулів) в обов’язковому порядку вносяться:

1) дата надходження матеріалів, скарги, клопотання, заяви або іншого процесуального документа та їх суть;

2) прізвище, ім’я та по батькові особи, стосовно якої подані документи;

3) прізвище, ім’я та по батькові (найменування) особи (органу), від якої (якого) надійшли документи;

4) прізвище, ім’я та по батькові працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію;

5) інформація про рух судових документів;

6) дані про суддю, який здійснював судове провадження;

7) інші дані, передбачені Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Процесуальні документи в електронній формі можуть подаватися учасниками кримінального провадження до суду з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремих підсистем (модулів) у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи.

У разі подання до суду документів в електронній формі учасник кримінального провадження зобов’язаний у випадках, передбачених цим Кодексом, надати доказ надсилання рекомендованим листом з повідомленням про вручення іншим учасникам кримінального провадження, які не мають офіційної електронної адреси, копій надісланих документів із використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремих підсистем (модулів).

Якщо інші учасники кримінального провадження, крім осіб, які реєструють офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та/або її окремих підсистемах (модулях) в обов’язковому порядку, мають офіційні електронні адреси, то за наявності технічної можливості та письмової заяви, поданої в конкретному кримінальному провадженні, копії таких документів направляються зазначеним особам з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремих підсистем (модулів) в електронній формі.

3. Визначення судді (запасного судді, слідчого судді), а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретного провадження здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) під час реєстрації відповідних матеріалів, скарги, клопотання, заяви чи іншого процесуального документа за принципом випадковості та в хронологічному порядку з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження на кожного суддю, заборони брати участь у перевірці вироків та ухвал для судді, який брав участь в ухваленні вироку або ухвали, про перевірку яких порушується питання (крім перегляду за нововиявленими обставинами), перебування суддів у відпустці, відсутності у зв’язку з тимчасовою непрацездатністю, відрядженням, а також інших передбачених законом випадків, через які суддя не може здійснювати правосуддя або брати участь у розгляді судових справ. Після визначення судді (запасного судді, слідчого судді) або судді-доповідача для конкретного судового провадження не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього

провадження, а також видалення цих даних з Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремої підсистеми (модуля), крім випадків, установлених законом.

4. Кримінальне провадження, розгляд якого відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів, в обов’язковому порядку розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) суддя-доповідач.

5. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду (першої чи апеляційної інстанції, Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду) строком на один рік.

6. Якщо розгляд кримінального провадження відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді із складу постійної колегії суддів, до якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) суддя-доповідач та судді, визначені зборами суддів суду, в якому відбувається розгляд провадження.

7. Суддею-доповідачем у справі є суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) під час автоматизованого розподілу матеріалів кримінального провадження. Якщо кримінальне провадження у Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати, головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) при первісному розподілі матеріалів кримінального провадження.

8. До складу об’єднаної палати входять по два судді, що обираються зборами суддів Касаційного кримінального суду із складу кожної із судових палат Касаційного кримінального суду, та голова Касаційного кримінального суду.

9. Склад суду у кримінальному провадженні є незмінним, крім випадків, які унеможливлюють участь судді у розгляді справи, та інших випадків, передбачених цим Кодексом.

10. Після зміни складу суду розгляд кримінального провадження починається спочатку, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

11. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною третьою цієї статті.

12. Особливості розподілу кримінальних проваджень та інших передбачених законом процесуальних документів, що подаються до суду, встановлюються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

{Стаття 35 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - щодо введення в дію в частині щодо можливості брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції,

функціонування офіційних електронних адрес та процедури реєстрації, автентифікації та доступу осіб до функціонуючих підсистем (модулів) ЄСІТС (електронний кабінет) див. Оголошення Вищої ради правосуддя; стаття 35 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

§ 2. Сторона обвинувачення

Стаття 36. Прокурор

1. Прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов’язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора.

2. Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений:

1) починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;

2) мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування;

3) доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування;

4) доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом;

5) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;

{Пункт 6 частини другої статті 36 виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

7) скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих;

8) ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування;

9) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;

10) погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених цим Кодексом, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання;

11) повідомляти особі про підозру;

12) пред’являти цивільний позов в інтересах держави та громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права, у порядку, передбаченому цим Кодексом та законом;

13) затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання;

14) звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

15) підтримувати державне обвинувачення в суді, відмовлятися від підтримання державного обвинувачення, змінювати його або висувати додаткове обвинувачення у порядку, встановленому цим Кодексом;

16) погоджувати запит органу досудового розслідування про міжнародну правову допомогу, передання кримінального провадження або самостійно звертатися з таким клопотанням в порядку, встановленому цим Кодексом;

17) доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту і законність проведення процесуальних дій, а також повноту, всебічність та об’єктивність розслідування у перейнятому кримінальному провадженні;

18) перевіряти перед направленням прокуророві вищого рівня документи органу досудового розслідування про видачу особи (екстрадицію), повертати їх відповідному органу з письмовими вказівками, якщо такі документи необґрунтовані або не відповідають вимогам міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, чи законам України;

19) доручати органам досудового розслідування проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави;

20) оскаржувати судові рішення в порядку, встановленому цим Кодексом;

21) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

3. Участь прокурора в суді є обов’язковою, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

4. Право на подання апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами мають також незалежно від їх участі в судовому провадженні прокурори вищого рівня: Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов’язки), його перший заступник та заступники, заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (особа, яка виконує

його обов’язки), його перший заступник та заступник, керівник обласної прокуратури, його перший заступник та заступники.

{Абзац перший частини четвертої статті 36 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2147-VIII від 03.10.2017, № 3509-IX від 08.12.2023}

Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники мають право доповнити, змінити або відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, внесених ними, керівниками, першими заступниками чи заступниками керівників або прокурорами прокуратур нижчого рівня.

{Абзац другий частини четвертої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1697-VII від 14.10.2014, № 2147-VIII від 03.10.2017}

Заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (особа, яка виконує його обов’язки), його перший заступник та заступник мають право доповнити, змінити або відмовитись від апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, внесених ними, керівниками, заступниками керівників підрозділів чи прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

{Частину четверту статті 36 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3509-IX від 08.12.2023}

У судовому провадженні з перегляду судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, за нововиявленими або виключними обставинами можуть брати участь прокурори органу прокуратури вищого рівня.

{Абзац частини четвертої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1697-VII від 14.10.2014, № 2147-VIII від 03.10.2017}

5. Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов’язки), керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники своєю вмотивованою постановою мають право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування або за наявності об’єктивних обставин, що унеможливлюють функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійсненням ним досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Право доручати у разі неефективного досудового розслідування або за наявності об’єктивних обставин, що унеможливлюють функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійснення ним досудового розслідування в умовах воєнного стану, іншому органу досудового розслідування здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України, а також доручати Бюро економічної безпеки України розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності інших органів досудового розслідування, мають Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов’язки), його перший заступник, заступник.

Забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування, крім випадків наявності об’єктивних обставин, що унеможливлюють функціонування Національного антикорупційного бюро України чи здійснення ним досудового розслідування в умовах воєнного стану. Право доручати здійснення досудового розслідування іншому органу за наявності об’єктивних обставин, що унеможливлюють функціонування Національного антикорупційного бюро України чи здійснення ним досудового розслідування в умовах воєнного стану, має заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов’язки).

Забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, вчиненого народним депутатом України, іншим органам досудового розслідування, крім Національного антикорупційного бюро України та центрального апарату Державного бюро розслідувань відповідно до їх підслідності, визначеної цим Кодексом.

{Частина п'ята статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1697-VII від 14.10.2014, № 1698-VII від 14.10.2014, № 388-IX від 18.12.2019, № 1888-IX від 17.11.2021, № 2111-IX від 03.03.2022; в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

6. Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, керівник окружної прокуратури, їх перші заступники та заступники при здійсненні нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування мають право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих та прокурорів нижчого рівня у межах строків досудового розслідування, передбачених статтею 219 цього Кодексу. Про скасування таких постанов повідомляється прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення відповідного досудового розслідування. Скасування незаконних та необґрунтованих постанов детективів Національного антикорупційного бюро України та прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури може бути здійснено Генеральним прокурором або особою, яка виконує його обов’язки, чи керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

{Частина шоста статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1697-VII від 14.10.2014, № 1698-VII від 14.10.2014, № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 37. Призначення та заміна прокурора

1. Прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. У разі необхідності керівник органу прокуратури може визначити групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, а також старшого прокурора такої групи, який керуватиме діями інших прокурорів.

2. Прокурор здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні з його початку до завершення. Здійснення повноважень прокурора в цьому самому кримінальному провадженні іншим прокурором можливе лише у випадках, передбачених частинами

четвертою та п’ятою статті 36, частиною третьою статті 313, частиною другою статті 341 цього Кодексу та частиною третьою цієї статті.

3. Якщо прокурор, який у відповідному кримінальному провадженні здійснює повноваження прокурора, не може їх здійснювати через задоволення заяви про його відвід, тяжку хворобу, звільнення з органу прокуратури або з іншої поважної причини, що унеможливлює його участь у кримінальному провадженні, повноваження прокурора покладаються на іншого прокурора керівником відповідного органу прокуратури. У виняткових випадках повноваження прокурора можуть бути покладені керівником органу прокуратури на іншого прокурора цього органу прокуратури через неефективне здійснення прокурором нагляду за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування.

Стаття 38. Орган досудового розслідування

1. Органами досудового розслідування є органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання.

2. Досудове слідство здійснюють:

1) слідчі підрозділи:

а) органів Національної поліції;

б) органів безпеки;

{Підпункт "в" пункту 1 частини другої статті 38 виключено на підставі Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

г) органів Державного бюро розслідувань;

2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;

3) підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України.

{Частину другу статті 38 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 1888-IX від 17.11.2021}

3. Дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів:

а) органів Національної поліції;

б) органів безпеки;

в) органів Бюро економічної безпеки України;

{Пункт "в" частини третьої статті 38 в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

г) органів Державного бюро розслідувань;

ґ) Національного антикорупційного бюро України.

4. Досудове слідство здійснюють слідчі одноособово або слідчою групою.

5. Орган досудового розслідування зобов’язаний застосовувати всі передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 187-IX від 04.10.2019; в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 39. Керівник органу досудового розслідування

1. Керівник органу досудового розслідування організовує досудове розслідування.

2. Керівник органу досудового розслідування уповноважений:

1) визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою - визначати старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих;

2) відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначати іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу або у разі неефективного досудового розслідування;

3) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора;

4) вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим;

5) погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених цим Кодексом;

6) здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого;

7) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

3. Керівник органу досудового розслідування зобов’язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі. Невиконання керівником органу досудового розслідування законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

4. Керівник органу досудового розслідування під час дії воєнного стану має право своєю вмотивованою постановою, погодженою з керівниками відповідних органів досудового розслідування, утворювати міжвідомчі слідчі групи та визначати у їх складі старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих.

{Статтю 39 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

Стаття 39[1]. Керівник органу дізнання

1. Керівник органу дізнання організовує дізнання.

2. Керівник органу дізнання уповноважений:

1) визначати дізнавача, який здійснюватиме дізнання;

2) відсторонювати дізнавача від проведення дізнання за ініціативою прокурора або з власної ініціативи та призначати іншого дізнавача за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу (самовідводу) або неефективного дізнання;

3) ознайомлюватися з матеріалами дізнання, давати дізнавачу письмові вказівки, що не суперечать рішенням та вказівкам прокурора;

4) вживати заходів для усунення порушень вимог законодавства у разі їх допущення дізнавачем;

5) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 39[1] *згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}*

Стаття 40. Слідчий органу досудового розслідування

1. Слідчий несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення процесуальних дій.

2. Слідчий уповноважений:

1) починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;

2) проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених цим Кодексом;

3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;

{Пункт 4 частини другої статті 40 виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

5) звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;

6) повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру;

7) за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження;

8) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 цього Кодексу;

9) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

3. У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня,

який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

4. Слідчий зобов’язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

5. Слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов’язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Стаття 40^{1}. Дізнавач

1. Дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого. Дізнавач несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дізнання.

2. Дізнавач уповноважений:

1) починати дізнання за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;

2) проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, установлених цим Кодексом;

3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених цим Кодексом, відповідним оперативним підрозділам;

4) звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій;

5) повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

6) за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження;

7) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 цього Кодексу;

8) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

3. Дізнавач зобов’язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі.

4. Дізнавач, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов’язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення дізнавача.

{Кодекс доповнено статтею 40[1] згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 41. Оперативні підрозділи

1. Оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, органів Державного бюро розслідувань, органів Бюро економічної безпеки України, органів Державної прикордонної служби України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, дізнавача, прокурора, а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України - за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

{Частина перша статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 187-IX від 04.10.2019, № 671-IX від 04.06.2020; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

2. Під час виконання доручень слідчого, дізнавача, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

{Частина друга статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законами № 198-VIII від 12.02.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. Доручення слідчого, дізнавача, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов’язковими для виконання оперативним підрозділом.

{Частина третя статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

§ 3. Сторона захисту

Стаття 42. Підозрюваний, обвинувачений

1. Підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.

{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

2. Обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього Кодексу.

Особою, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв’язку з її смертю, є фізична особа, стосовно якої за результатами проведеного досудового розслідування настав випадок та існують підстави, передбачені частиною першою статті 276 цього Кодексу для повідомлення про підозру, але якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, не повідомлено про підозру через її смерть.

{Частину другу статті 42 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

3. Підозрюваний, обвинувачений має право:

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють, обвинувачують;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені цим Кодексом, а також отримати їх роз’яснення;

3) на першу вимогу мати захисника і зустріч із ним незалежно від часу в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту - зустрічі без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних діях; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв’язку з відсутністю коштів для оплати такої допомоги;

{Пункт 3 частини третьої статті 42 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

5) давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою - на негайне повідомлення членів сім’ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями статті 213 цього Кодексу;

8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;

9) брати участь у проведенні процесуальних дій;

10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

11) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосовування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 цього Кодексу, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 цього Кодексу;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися;

18) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

4. Обвинувачений також має право:

1) брати участь під час судового розгляду у допиті свідків обвинувачення або вимагати їхнього допиту, а також вимагати виклику і допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

2) збирати і подавати суду докази;

3) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо клопотань інших учасників судового провадження;

4) виступати в судових дебатах;

5) ознайомлюватися з журналом судового засідання та технічним записом судового процесу, які йому зобов'язані надати уповноважені працівники суду, і подавати щодо них свої зауваження;

6) оскаржувати в установленому цим Кодексом порядку судові рішення та ініціювати їх перегляд, знати про подані на них апеляційні та касаційні скарги, заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення;

7) отримувати роз’яснення щодо порядку підготовки та використання досудової доповіді, відмовлятися від участі у підготовці досудової доповіді;

{Частину четверту статті 42 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

8) брати участь у підготовці досудової доповіді, надавати представнику персоналу органу пробації інформацію, необхідну для підготовки такої доповіді, ознайомлюватися з текстом досудової доповіді, подавати свої зауваження та уточнення.

{Частину четверту статті 42 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

5. Підозрюваний, обвинувачений мають також інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

6. Підозрюваний, обвинувачений, який є іноземцем і тримається під вартою, має право на зустріч з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави, яку йому зобов’язана забезпечити адміністрація місця ув’язнення.

7. Підозрюваний, обвинувачений зобов’язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк - заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;

2) виконувати обов’язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;

4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробації, необхідну для підготовки досудової доповіді.

{Частину сьому статті 42 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

8. Підозрюваному, обвинуваченому вручається пам’ятка про його процесуальні права та обов’язки одночасно з їх повідомленням особою, яка здійснює таке повідомлення.

Стаття 43. Виправданий, засуджений

1. Виправданим у кримінальному провадженні є обвинувачений, виправдувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

2. Засудженим у кримінальному провадженні є обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

3. Виправданий, засуджений має права обвинуваченого, передбачені статтями 42 і 533 [1] цього Кодексу, в обсязі, необхідному для його захисту.

{Частина третя статті 43 в редакції Закону № 2690-IX від 18.10.2022}

Стаття 44. Законний представник підозрюваного, обвинуваченого

1. Якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітній або особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, до участі в процесуальній дії разом з ним залучається його законний представник.

2. Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності - опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім’ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний.

3. Про залучення законного представника слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя, суд - постановляє ухвалу, копія якої вручається законному представнику.

4. У разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду такий законний представник замінюється іншим з числа осіб, зазначених у частині другій цієї статті.

5. Законний представник користується процесуальними правами особи, інтереси якої він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена представнику.

6. Законний представник має право на невідкладну зустріч із підозрюваним, обвинуваченим за власною ініціативою та/або ініціативою підозрюваного, обвинуваченого без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні в будь-який час з 8 години до 20 години.

{Статтю 44 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1637-IX від 14.07.2021}

Стаття 45. Захисник

1. Захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв’язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

{Частина перша статті 45 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

2. Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Стаття 46. Загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні

1. Захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу.

2. Неприбуття захисника для участі у проведенні певної процесуальної дії, якщо захисник був завчасно попереджений про її проведення, і за умови, що підозрюваний,

обвинувачений не заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, не може бути підставою для визнання цієї процесуальної дії незаконною, крім випадків, коли участь захисника є обов’язковою.

Якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, проведення процесуальної дії відкладається або для її проведення залучається захисник у порядку, передбаченому статтею 53 цього Кодексу.

3. Одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п’яти захисників одного обвинуваченого.

4. Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів, передбачених статтею 50 цього Кодексу, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду.

5. Захисник має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним зустріч без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту - мати такі зустрічі без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні.

Зустрічі, передбачені абзацом першим цієї частини, є конфіденційними.

Присутність на зустрічах інших осіб можлива за письмовою заявою захисника (захисників) або письмовою заявою підозрюваного, обвинуваченого, якщо таку заяву складено ним у присутності особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього.

Аудіофіксація такої зустрічі забороняється.

Відеофіксація такої зустрічі здійснюється відкрито. Підозрюваний, обвинувачений та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення камери. Відеофіксація зустрічі камерою, про яку не повідомлено її учасників, забороняється.

Відеофіксація зустрічі здійснюється у спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту документів, якими користується підозрюваний, обвинувачений та/або особа (особи), яка (які) до нього прибула (прибули).

Відеофіксація здійснюється в спосіб, що унеможливлює фіксацію змісту розмови підозрюваного, обвинуваченого з особою (особами), яка (які) до нього прибула (прибули).

Захисник (захисники) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого має (мають) право на зустріч із ним за власною ініціативою та/або клопотанням особи, стосовно якої він (вони) здійснює (здійснюють) захист, за місцем перебування такої особи.

Захисник (захисники) має (мають) право на зустріч з одним підозрюваним, обвинуваченим. Зустріч захисника (захисників) з двома і більше підозрюваними, обвинуваченими одночасно не допускається.

Підозрюваний, обвинувачений має право на таку зустріч не більш як з двома захисниками одночасно.

Якщо ініціатором зустрічі є захисник, але підозрюваний, обвинувачений, засуджений відмовляється від такої зустрічі, адміністрація установи зобов’язана організувати зустріч захисника з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим.

У разі якщо підозрюваний, обвинувачений, засуджений особисто та безпосередньо повідомляє захиснику про небажання продовжувати зустріч, така зустріч припиняється.

Не є підставою для відмови адміністрацією установи в зустрічі підозрюваного, обвинуваченого, засудженого із захисником наявність письмової заяви про відмову підозрюваного, обвинуваченого, засудженого від зустрічі. Відмова адміністрації установи в зустрічі підозрюваного, обвинуваченого, засудженого із захисником тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Особа, яка прийняла рішення про зміну місця перебування підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, зміну його правового та/або процесуального статусу, не пізніш як за 24 години інформує письмово або шляхом надсилання листа на електронну поштову скриньку захисника, близьких родичів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого про його місце перебування, дату зміни місця перебування, правового та/або процесуального статусу з обґрунтуванням підстав для прийняття такого рішення та із зазначенням суб’єкта, який його прийняв. Відповідний інформаційний лист вручається адміністрацією установи також захисникам, близьким родичам невідкладно після їх фактичного прибуття до підозрюваного, обвинуваченого, засудженого.

{Частина п'ята статті 46 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

6. Документи, пов’язані з виконанням захисником його обов’язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом.

7. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов’язані виконувати законні вимоги захисника.

Стаття 47. Обов’язки захисника

1. Захисник зобов’язаний використовувати засоби захисту, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з’ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом’якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого.

2. Захисник зобов’язаний прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. У разі неможливості прибути в призначений строк захисник зобов’язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд, а у разі, якщо він призначений органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, - також і цей орган (установу).

3. Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв’язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю.

4. Захисник після його залучення має право відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках:

1) якщо є обставини, які згідно з цим Кодексом виключають його участь у кримінальному провадженні;

2) незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника;

3) умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог цього Кодексу тощо;

4) якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним.

Стаття 48. Залучення захисника

1. Захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

2. Захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням у випадках та в порядку, визначених статтями 49 та 53 цього Кодексу.

Стаття 49. Залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:

1) відповідно до вимог статті 52 цього Кодексу участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника;

2) підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу, якою доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги,

призначити адвоката для здійснення захисту за призначенням та забезпечити його прибуття у зазначені у постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні.

3. Постанова (ухвала) про доручення призначити адвоката негайно направляється відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, і є обов'язковою для негайного виконання. Невиконання, неналежне або несвоєчасне виконання постанови (ухвали) про доручення призначити адвоката тягнуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 50. Підтвердження повноважень захисника

1. Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю;

2) ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

2. Встановлення будь-яких додаткових вимог, крім пред'явлення захисником документа, що посвідчує його особу, або умов для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні не допускається.

Стаття 51. Договір із захисником

1. Договір із захисником має право укласти особа, передбачена в частині першій статті 45 цього Кодексу, а також інші особи, які діють в її інтересах, за її клопотанням або за її наступною згодою.

Стаття 52. Обов'язкова участь захисника

1. Участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів. У цьому випадку участь захисника забезпечується з моменту набуття особою статусу підозрюваного.

2. В інших випадках обов'язкова участь захисника забезпечується у кримінальному провадженні:

1) щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, - з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою;

2) щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, - з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою;

3) щодо осіб, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізувати свої права, - з моменту встановлення цих вад;

4) щодо осіб, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження, - з моменту встановлення цього факту;

5) щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, - з моменту

встановлення факту наявності в особи психічного захворювання або інших відомостей, які викликають сумнів щодо її осудності;

6) щодо реабілітації померлої особи - з моменту виникнення права на реабілітацію померлої особи;

{Пункт 7 частини другої статті 52 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

8) щодо осіб, стосовно яких здійснюється спеціальне досудове розслідування або спеціальне судове провадження, - з моменту прийняття відповідного процесуального рішення;

{Частину другу статті 52 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

9) у разі укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості - з моменту ініціювання укладення такої угоди.

{Частину другу статті 52 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

Стаття 53. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому статтею 49 цього Кодексу, виключно у невідкладних випадках, коли є потреба у проведенні невідкладної процесуальної дії за участю захисника, а завчасно повідомлений захисник не може прибути для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе.

2. Запросити захисника до участі в окремій процесуальній дії має право і сам підозрюваний, обвинувачений. Якщо потреби у проведенні невідкладних процесуальних дій за участю захисника немає і коли неможливе прибуття захисника, обраного підозрюваним, обвинуваченим, протягом двадцяти чотирьох годин, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому залучити іншого захисника.

3. Під час проведення окремої процесуальної дії захисник має ті ж самі права й обов’язки, що й захисник, який здійснює захист протягом кримінального провадження.

4. Захисник як до процесуальної дії, так і після неї має право зустрічатися з підозрюваним, обвинуваченим для підготовки до проведення процесуальної дії або обговорення її результатів.

5. Здійснення захисту під час проведення окремої процесуальної дії не покладає на захисника обов’язку надалі здійснювати захист у всьому кримінальному провадженні або на окремій його стадії.

Стаття 54. Відмова від захисника або його заміна

1. Підозрюваний, обвинувачений має право відмовитися від захисника або замінити його.

2. Якщо підозрюваний, обвинувачений наполягає на відмові від захисника, слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов’язані організувати зустріч захисника з підозрюваним, обвинуваченим. У разі якщо підозрюваний, обвинувачений особисто та безпосередньо повідомляє захиснику про небажання мати захисника, заміну захисника після конфіденційної розмови із захисником, така відмова або заміна фіксується у протоколі процесуальної дії або журналі судового засідання.

Не є підставою для відмови слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в зустрічі захисника з підозрюваним, обвинуваченим наявність письмової заяви про відмову підозрюваного, обвинуваченого від захисника або письмового клопотання про його заміну до внесення відповідної інформації до протоколу процесуальної дії або журналу судового засідання.

Відмова уповноваженою особою в зустрічі підозрюваного, обвинуваченого із захисником, стосовно якого є заява про відмову чи клопотання про заміну, до відповідної фіксації у протоколі процесуальної дії або журналі судового засідання тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

{Частина друга статті 54 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

3. Відмова від захисника не приймається у випадку, якщо його участь є обов’язковою. У такому випадку, якщо підозрюваний, обвинувачений відмовляється від захисника і не залучає іншого захисника, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому статтею 49 цього Кодексу, для здійснення захисту за призначенням.

§ 4. Потерпілий і його представник

Стаття 55. Потерпілий

1. Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

{Частина перша статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. Права і обов’язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

Потерпілому вручається пам’ятка про процесуальні права та обов’язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення.

3. Потерпілим є також особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв’язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

4. Потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

5. За наявності очевидних та достатніх підстав вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або заява про залучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди, зазначеної у частині першій цієї статті, слідчий або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді.

6. Якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливлює подання нею відповідної заяви, положення частин першої - третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням - потерпілими може бути визнано кілька осіб.

Після того, як особа, яка перебувала у стані, що унеможливлював подання нею відповідної заяви, набуде здатності користуватися процесуальними правами, вона може подати заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

7. Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності може бути залучена до кримінального провадження як свідок.

Положення цієї частини не поширюються на провадження, яке може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого (кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення).

Стаття 56. Права потерпілого

1. Протягом кримінального провадження потерпілий має право:

1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені цим Кодексом;

2) знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування;

3) подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;

4) заявляти відводи та клопотання;

5) за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла;

6) давати пояснення, показання або відмовитися їх давати;

7) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом;

8) мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг;

9) давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження;

10) на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом;

11) знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому цим Кодексом, у тому числі після відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 цього Кодексу, а також знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, у випадку закриття цього провадження;

12) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

13) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення у випадках, передбачених цим Кодексом;

14) користуватися іншими правами, передбаченими цим Кодексом.

2. Під час досудового розслідування потерпілий має право:

1) на негайне прийняття і реєстрацію заяви про кримінальне правопорушення, визнання його потерпілим;

2) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;

3) подавати докази на підтвердження своєї заяви;

4) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

5) отримувати копії матеріалів, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, після закінчення досудового розслідування.

3. Під час судового провадження в будь-якій інстанції потерпілий має право:

1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

2) брати участь у судовому провадженні;

3) брати участь у безпосередній перевірці доказів;

4) підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;

5) висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому, а також висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

6) знайомитися з судовими рішеннями, журналом судового засідання і технічним записом кримінального провадження в суді;

7) оскаржувати судові рішення в порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. На всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження.

5. У разі якщо потерпілим є адміністратор за випуском облігацій, здійснення ним відмови від обвинувачення, апеляційної скарги, касаційної скарги, укладення угоди про примирення можливі за згодою зборів власників облігацій, отриманою відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 56 доповнено частиною п’ятою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 57. Обов’язки потерпілого

1. Потерпілий зобов’язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв’язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

Стаття 58. Представник потерпілого

1. Потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник - особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником.

2. Представником юридичної особи, яка є потерпілим, може бути її керівник, інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю, а також особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні.

3. Повноваження представника потерпілого на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, - якщо представником потерпілого є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи - якщо представником потерпілого є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю - якщо представником потерпілого є працівник юридичної особи, яка є потерпілою.

4. Представник користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику.

Стаття 59. Законний представник потерпілого

1. Якщо потерпілим є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, до участі в процесуальній дії разом з нею залучається її законний представник.

2. Питання участі законного представника потерпілого у кримінальному провадженні регулюється згідно з положеннями статті 44 цього Кодексу.

§ 5. Інші учасники кримінального провадження

Стаття 60. Заявник

1. Заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим.

2. Заявник має право:

1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;

1^1) отримувати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань;

{Частину другу статті 60 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

2) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;

3) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

3. Заявник, який є викривачем, крім передбачених цією статтею прав, має право в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції", отримувати інформацію про стан досудового розслідування, розпочатого за його заявою чи повідомленням.

Інформація надається слідчим або прокурором у строк не більше п’яти днів з моменту подання заяви.

{Статтю 60 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

Стаття 61. Цивільний позивач

1. Цивільним позивачем у кримінальному провадженні є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, та яка (який) в порядку, встановленому цим Кодексом, пред’явила (пред’явив) цивільний позов.

{Частина перша статті 61 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

2. Права та обов’язки цивільного позивача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

3. Цивільний позивач має права та обов’язки, передбачені цим Кодексом для потерпілого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право підтримувати цивільний позов або відмовитися від нього до видалення суду в нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення. Цивільний позивач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом для інформування та надіслання копій процесуальних рішень потерпілому.

4. У разі якщо цивільним позивачем є адміністратор за випуском облігацій, здійснення ним відмови від цивільного позову можливе за згодою зборів власників облігацій, отриманою відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 61 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 62. Цивільний відповідач

1. Цивільним відповідачем у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану кримінально протиправними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред’явлено цивільний позов у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина перша статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Права та обов’язки цивільного відповідача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

3. Цивільний відповідач має права та обов’язки, передбачені цим Кодексом для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право визнавати позов повністю чи частково або заперечувати проти нього. Цивільний відповідач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку,

встановлених цим Кодексом для інформування та надіслання копій процесуальних рішень підозрюваному, обвинуваченому.

Стаття 63. Представник цивільного позивача, цивільного відповідача

1. Представником цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні може бути:

особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником;

керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю - у випадку, якщо цивільним позивачем, цивільним відповідачем є юридична особа.

2. Повноваження представника цивільного позивача, цивільного відповідача на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи - якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю - якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є працівник юридичної особи, яка є цивільним позивачем, цивільним відповідачем.

3. Представник користується процесуальними правами цивільного позивача, цивільного відповідача, інтереси якого він представляє.

Стаття 64. Законний представник цивільного позивача

1. Якщо цивільним позивачем є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, її процесуальними правами користується законний представник.

2. Питання участі законного представника цивільного позивача у кримінальному провадженні регулюється згідно з положеннями статті 44 цього Кодексу.

Стаття 64[1]. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження

1. Представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, може бути:

особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником;

керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами;

працівник юридичної особи.

2. Повноваження представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, на участь у провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, якщо представником є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи, якщо представником є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю, якщо представником є працівник юридичної особи.

3. Протягом кримінального провадження представник юридичної особи має право:

1) знати, у зв'язку із вчиненням якого кримінального правопорушення здійснюється провадження щодо юридичної особи, та давати пояснення з цього приводу;

2) користуватися правовою допомогою;

3) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді, суду докази;

4) брати участь у проведенні процесуальних дій;

5) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

6) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби під час проведення процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосовування технічних засобів під час проведення окремої процесуальної дії чи на певній стадії провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

7) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

8) заявляти відводи;

9) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

10) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;

11) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача.

4. Під час досудового розслідування представник юридичної особи має право:

1) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

2) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 цього Кодексу, та вимагати відкриття матеріалів згідно із статтею 290 цього Кодексу.

5. Під час судового провадження представник юридичної особи має право:

1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

2) брати участь у судовому провадженні;

3) виступати в судових дебатах;

4) ознайомлюватися з журналом судового засідання та технічним записом судового процесу, які йому зобов’язані надати уповноважені працівники суду, і подавати щодо них свої зауваження;

5) оскаржувати в установленому цим Кодексом порядку судові рішення та ініціювати їх перегляд, знати про подані на них апеляційні та касаційні скарги, заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення.

6. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, має також інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

7. Представник юридичної особи зобов’язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв’язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

{Кодекс доповнено статтею 64^{1} згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Стаття 64^{2}. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт

1. Третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт, може бути будь-яка фізична або юридична особи.

2. Третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт, виникають з моменту звернення прокурора до суду із клопотанням про арешт майна.

3. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, має права та обов’язки, передбачені цим Кодексом для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються арешту майна. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються арешту майна, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом.

4. Представником третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, може бути:

особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником;

керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю - у випадку, якщо власником майна, щодо якого здійснюється арешт, є юридична особа.

5. Повноваження представника третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) документами, передбаченими статтею 50 цього Кодексу, - якщо представником третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

2) копією установчих документів юридичної особи - якщо представником третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

3) довіреністю - якщо представником третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, є працівник юридичної особи, яка є власником майна, щодо якого здійснюється процедура спеціальної конфіскації.

6. Представник третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, користується процесуальними правами третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інтереси якої він представляє.

7. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та його представник зобов’язані:

1) прибувати за викликом до прокурора, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

3) не розголошувати без дозволу прокурора, суду відомості, які стали їм відомі у зв’язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

{Кодекс доповнено статтею 64^{2} згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 65. Свідок

1. Свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

2. Не можуть бути допитані як свідки:

1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні - про обставини, які стали їм відомі у зв’язку з виконанням функцій представника чи захисника;

{Пункт 1 частини другої статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2) адвокати - про відомості, які становлять адвокатську таємницю;

3) нотаріуси - про відомості, які становлять нотаріальну таємницю;

4) медичні працівники та інші особи, яким у зв’язку з виконанням професійних або службових обов’язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя особи - про відомості, які становлять лікарську таємницю;

5) священнослужителі - про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

6) журналісти - про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

7) судді та присяжні - про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали;

{Пункт 7 частини другої статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

8) особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, - про обставини, які стали їм відомі у зв’язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення;

9) особи, до яких застосовані заходи безпеки, - щодо дійсних даних про їх особи;

10) особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, - щодо цих даних;

11) експерти - щодо роз’яснення наданих ними висновків.

{Частину другу статті 65 доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

3. Особи, передбачені пунктами 1-5 частини другої цієї статті, з приводу зазначених довірених відомостей можуть бути звільнені від обов’язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості, у визначеному нею обсязі. Таке звільнення здійснюється у письмовій формі за підписом особи, що довірила зазначені відомості.

4. Не можуть без їх згоди бути допитані як свідки особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв - без згоди представника дипломатичної установи.

Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд перед допитом осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, зобов’язані роз’яснити їм право відмовитися давати показання.

Стаття 66. Права та обов’язки свідка

1. Свідок має право:

1) знати, у зв’язку з чим і в якому кримінальному провадженні він допитується;

2) користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями статті 50 цього Кодексу;

3) відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім’ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім’ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями статті 65 цього Кодексу не підлягають розголошенню;

4) давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

5) користуватися нотатками і документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам’яті;

6) на відшкодування витрат, пов’язаних з викликом для давання показань;

7) ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження;

8) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

9) заявляти відвід перекладачу.

2. Свідок зобов’язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;

2) давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв’язку з виконанням його обов’язків.

3. Особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов’язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.

Стаття 67. Відповідальність свідка

1. За завідомо неправдиві показання слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду або за відмову від давання показань слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом, свідок несе кримінальну відповідальність.

2. За злісне ухилення від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду свідок несе відповідальність, встановлену законом.

Стаття 68. Перекладач

1. У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача).

2. Перекладач має право:

1) ставити запитання з метою уточнень для правильного перекладу;

2) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

3) одержати винагороду за виконаний переклад та відшкодування витрат, пов’язаних із його залученням до кримінального провадження;

4) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

3. Перекладач зобов’язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;

2) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом;

3) здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом;

4) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі перекладачу у зв’язку з виконанням його обов’язків.

4. Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, чи слідчий суддя або суд пересвідчуються в особі і компетентності перекладача, з’ясовують його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз’яснюють його права і обов’язки.

5. За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків перекладач несе відповідальність, встановлену законом.

Стаття 69. Експерт

1. Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України "Про судову експертизу" на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об’єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

2. Не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого.

3. Експерт має право:

1) знайомитися з матеріалами кримінального провадження, що стосуються предмета дослідження;

2) заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов’язаних із проведенням експертизи;

3) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предметів та об’єктів дослідження;

4) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання;

5) ставити запитання, що стосуються предмета та об’єктів дослідження, особам, які беруть участь у кримінальному провадженні;

6) одержати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов’язаних із проведенням експертизи і викликом для надання пояснень чи показань, у разі, якщо проведення експертизи не є службовим обов’язком особи, яка залучена як експерт;

7) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

8) користуватися іншими правами, передбаченими Законом України "Про судову експертизу".

4. Експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи. Експерт може відмовитися від давання висновку, якщо поданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов’язків. Заява про відмову має бути вмотивованою.

5. Експерт зобов’язаний:

1) особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об’єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності - роз’яснити його;

2) прибути до суду і дати відповіді на запитання під час допиту;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

3) забезпечити збереження об’єкта експертизи. Якщо дослідження пов’язане з повним або частковим знищенням об’єкта експертизи або зміною його властивостей, експерт повинен одержати на це дозвіл від особи, яка залучила експерта;

4) не розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду відомості, що стали йому відомі у зв’язку з виконанням обов’язків, або не повідомляти будь-кому, крім особи, яка його залучила, чи суду про хід проведення експертизи та її результати;

5) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.

6. Експерт невідкладно повинен повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

7. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення експерт невідкладно заявляє клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення або повідомляє про неможливість проведення експертизи за поставленим запитанням або без залучення інших осіб.

Стаття 70. Відповідальність експерта

1. За завідомо неправдивий висновок, відмову без поважних причин від виконання покладених обов’язків у суді, невиконання інших обов’язків експерт несе відповідальність, встановлену законом.

Стаття 71. Спеціаліст

1. Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

{Частина перша статті 71 в редакції Закону № 720-IX від 17.06.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

2. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання висновків у випадках, передбачених пунктом 7 частини четвертої цієї статті.

{Частина друга статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

4. Спеціаліст має право:

1) ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду;

2) користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;

3) звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів;

3^1) викладати у висновку відомості, що мають значення для кримінального провадження і щодо яких йому не були поставлені запитання;

{Частину четверту статті 71 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

5) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов’язаних із його залученням до кримінального провадження;

6) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

7) надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених частиною третьою статті 214 цього Кодексу;

{Частину четверту статті 71 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

8) надавати довідки з питань, що належать до сфери його знань, у випадках, передбачених частиною третьою статті 245[1] цього Кодексу.

{Частину четверту статті 71 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

5. Спеціаліст зобов’язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, дізнавача, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2) виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань;

3) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв’язку з виконанням його обов’язків;

4) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.

Стаття 72. Відповідальність спеціаліста

1. У разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов’язані з оголошенням перерви в судовому засіданні.

2. За завідомо неправдивий висновок спеціаліст несе відповідальність, встановлену законом.

{Статтю 72 доповнено частиною другою згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 72[1]. Представник персоналу органу пробації

1. Представником персоналу органу пробації є посадова особа такого органу, яка за ухвалою суду складає та подає до суду досудову доповідь.

2. Представник персоналу органу пробації з метою складання досудової доповіді має право:

1) отримувати інформацію про обвинуваченого від підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів та громадян;

2) викликати обвинуваченого до уповноваженого органу з питань пробації для отримання усних чи письмових пояснень;

3) відвідувати обвинуваченого за місцем його проживання або перебування, роботи або навчання;

4) відвідувати місця попереднього ув’язнення, якщо до обвинуваченого застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою;

5) заявляти клопотання суду про ознайомлення з матеріалами кримінального провадження щодо обставин, передбачених пунктами 4 та 5 частини першої статті 91 цього Кодексу, а у кримінальних провадженнях щодо неповнолітнього обвинуваченого - додатково статтями 485, 487 цього Кодексу в порядку, передбаченому статтею 317 цього Кодексу;

6) бути присутнім під час проведення судового засідання;

7) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

3. Представник персоналу органу пробації зобов’язаний:

1) складати досудову доповідь і подавати її до суду в строк, визначений ухвалою суду;

2) дотримуватися прав і свобод людини і громадянина;

3) невідкладно повідомляти суд про наявність або виникнення об’єктивних обставин, що унеможливлюють підготовку або своєчасне подання досудової доповіді;

4) надавати пояснення з поставлених судом питань щодо досудової доповіді під час судового розгляду;

5) не розголошувати будь-які відомості, що стали йому відомі у зв’язку з виконанням обов’язків;

6) не допускати розголошення в будь-який спосіб конфіденційної інформації, яку йому було довірено або яка стала відома у зв’язку з виконанням обов’язків;

7) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 72^{1} згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 73. Секретар судового засідання

1. Секретар судового засідання:

1) здійснює судові виклики і повідомлення;

2) перевіряє наявність та з’ясовує причини відсутності осіб, яких було викликано до суду, і доповідає про це головуючому;

2^{1}) перевіряє, хто з учасників кримінального провадження, інших осіб, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження, бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів;

{Частину першу статті 73 доповнено пунктом 2^{1} згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

3) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведенням судового засідання в режимі відеоконференції;

{Пункт 3 частини першої статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

4) веде журнал судового засідання;

5) оформляє матеріали кримінального провадження в суді;

6) виконує інші доручення головуючого в судовому засіданні.

Стаття 74. Судовий розпорядник

1. До участі в кримінальному провадженні головуючим у судовому засіданні може залучатися судовий розпорядник.

2. Судовий розпорядник:

1) забезпечує належний стан зали судового засідання і запрошує до неї учасників кримінального провадження;

2) оголошує про вхід суду до зали судового засідання і вихід суду із неї;

3) стежить за дотриманням порядку особами, присутніми у залі судового засідання;

4) приймає від учасників кримінального провадження та передає документи і матеріали суду під час судового засідання;

5) виконує розпорядження головуючого про приведення до присяги свідка, експерта;

6) виконує інші розпорядження головуючого, пов’язані із забезпеченням умов, необхідних для здійснення судового провадження.

3. Вимоги судового розпорядника, пов’язані із виконанням обов’язків, передбачених цією статтею, є обов’язковими для всіх осіб, присутніх у залі судового засідання.

4. У разі відсутності в судовому засіданні розпорядника його функції виконує секретар судового засідання.

§ 6. Відводи

Стаття 75. Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні

1. Слідчий суддя, суддя або присяжний не може брати участь у кримінальному провадженні:

1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім’ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;

2) якщо він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;

{Пункт 2 частини першої статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім’ї заінтересовані в результатах провадження;

4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості;

5) у випадку порушення встановленого частиною третьою статті 35 цього Кодексу порядку визначення слідчого судді, судді для розгляду справи.

2. У складі суду, що здійснює судове провадження, не можуть бути особи, які є родичами між собою.

Стаття 76. Недопустимість повторної участі судді в кримінальному провадженні

1. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, не має права брати участі у цьому ж провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій, крім випадків перегляду ним в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, яка була постановлена під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті.

{Частина перша статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2147-VIII від 03.10.2017, № 1027-IX від 02.12.2020}

2. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді першої інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах апеляційної і касаційної інстанцій, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду першої інстанції.

{Частина друга статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді апеляційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і касаційної інстанцій, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду апеляційної інстанції.

{Частина третя статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

4. Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді касаційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і апеляційної інстанцій, а також у новому провадженні після скасування вироку або постанови суду касаційної інстанції.

{Частина четверта статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

{Частину п'яту статті 76 виключено на підставі Закону № 192-VIII від 12.02.2015}

Стаття 77. Підстави для відводу прокурора, слідчого, дізнавача

{Назва статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

1. Прокурор, слідчий, дізнавач не має права брати участь у кримінальному провадженні:

{Абзац перший частини першої статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, членом сім’ї або близьким родичем сторони, заявника, потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача;

2) якщо він брав участь у цьому ж провадженні як слідчий суддя, суддя, захисник або представник, свідок, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, перекладач;

{Пункт 2 частини першої статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім’ї заінтересовані в результатах кримінального провадження або існують інші обставини, які викликають обґрунтовані сумніви в його неупередженості.

2. Попередня участь прокурора у цьому ж кримінальному провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій, як прокурора не є підставою для його відводу.

{Частина друга статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 78. Підстави для відводу захисника, представника

1. Захисником, представником не має права бути особа, яка брала участь у цьому ж кримінальному провадженні як слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, перекладач.

{Частина перша статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Особа не має права брати участь у цьому ж кримінальному провадженні як захисник або представник також у випадках:

1) якщо вона у цьому провадженні надає або раніше надавала правову допомогу особі, інтереси якої суперечать інтересам особи, яка звернулася з проханням про надання правової допомоги;

2) зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю (зупинення дії свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю або його анулювання) в порядку, передбаченому законом;

3) якщо вона є близьким родичем або членом сім’ї слідчого, прокурора, потерпілого або будь-кого із складу суду.

Стаття 79. Підстави для відводу спеціаліста, представника персоналу органу пробації, перекладача, експерта, секретаря судового засідання

{Назва статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

1. Спеціаліст, представник персоналу органу пробації, перекладач, експерт, секретар судового засідання не мають права брати участі в кримінальному провадженні та відводяться за підставами, передбаченими частиною першою статті 77 цього Кодексу, з тим обмеженням, що їх попередня участь у цьому кримінальному провадженні як спеціаліста, представника персоналу органу пробації, перекладача, експерта і секретаря судового засідання не може бути підставою для відводу.

{Частина перша статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Спеціаліст, експерт, крім того, не має права брати участі в кримінальному провадженні, якщо він проводив ревізію, перевірку тощо, матеріали яких використовуються у цьому провадженні.

Стаття 80. Заява про відвід

1. За наявності підстав, передбачених статтями 75-79 цього Кодексу, слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, дізнавач, захисник, представник, експерт, представник персоналу органу пробації, спеціаліст, перекладач, секретар судового засідання зобов’язані заявити самовідвід.

{Частина перша статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. За цими ж підставами їм може бути заявлено відвід особами, які беруть участь у кримінальному провадженні.

3. Заяви про відвід можуть бути заявлені як під час досудового розслідування, так і під час судового провадження.

4. Заяви про відвід під час досудового розслідування подаються одразу після встановлення підстав для такого відводу. Заяви про відвід під час судового провадження подаються до початку судового розгляду. Подання заяви про відвід після початку судового розгляду допускається лише у випадках, якщо підстава для відводу стала відома після початку судового розгляду.

5. Відвід повинен бути вмотивованим.

Стаття 81. Порядок вирішення питання про відвід

1. У разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду.

2. Усі інші відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження - суд, який його здійснює.

3. При розгляді відводу має бути вислухана особа, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думка осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Питання про відвід вирішується в нарадчій кімнаті вмотивованою ухвалою слідчого судді, судді (суду). Заява про відвід, що розглядається судом колегіально, вирішується простою більшістю голосів.

4. Якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження, суд, який здійснює провадження, має право залишити таку заяву без розгляду.

Стаття 82. Наслідки відводу слідчого судді, судді

1. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) слідчого судді кримінальне провадження передається на розгляд іншому слідчому судді.

2. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) судді, який здійснює судове провадження одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею.

3. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) одного чи кількох суддів із складу суду або всього складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведених суддів із заміною останніх іншими суддями або іншим складом суддів.

4. Слідчий суддя, суддя (судді), на розгляд яких передається кримінальне провадження або справа, визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу.

5. Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, то вирішується питання про передання кримінального провадження до іншого суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 83. Наслідки відводу слідчого, дізнавача, прокурора, захисника, представника, експерта, спеціаліста, представника персоналу органу пробації, перекладача

{Назва статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1492-VIII від 07.09.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018}

1. У разі задоволення відводу слідчого, дізнавача, прокурора в кримінальному провадженні повинні бути невідкладно призначені відповідно інший слідчий - керівником органу досудового розслідування, інший дізнавач - керівником органу дізнання або інший прокурор - керівником органу прокуратури.

{Частина перша статті 83 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. У разі задоволення відводу експерта, спеціаліста, представника персоналу органу пробації або перекладача до кримінального провадження повинні бути залучені інші учасники у строк, визначений слідчим суддею, судом.

{Частина друга статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

3. У разі задоволення відводу захисника, представника слідчий суддя, суд роз’яснює підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому, цивільному позивачу, цивільному відповідачу його право запросити іншого захисника, представника та надає йому для цього під час досудового розслідування не менше двадцяти чотирьох годин, а під час судового

провадження - не менше сімдесяти двох годин. Якщо підозрюваний, обвинувачений у кримінальному провадженні, коли залучення захисника є обов'язковим, протягом цього часу не запросить іншого захисника, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд самостійно залучають захисника в порядку, передбаченому статтею 49 цього Кодексу.

Глава 4. Докази і доказування

§ 1. Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами

Стаття 84. Докази

1. Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

2. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Стаття 85. Належність доказів

1. Належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів.

Стаття 86. Допустимість доказу

1. Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення.

Стаття 87. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини

1. Недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

2. Суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння:

1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов;

2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження;

3) порушення права особи на захист;

4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права;

5) порушення права на перехресний допит;

{Пункт 6 частини другої статті 87 виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

3. Недопустимими є також докази, що були отримані:

1) з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні;

2) після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень;

3) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи у зв’язку з недопущенням адвоката до цієї слідчої (розшукової) дії. Факт недопущення до участі в обшуку адвокат зобов’язаний довести в суді під час судового провадження;

{Частину третю статті 87 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

4) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, якщо така ухвала винесена слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання.

{Частину третю статті 87 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

{Статтю 87 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

4. Докази, передбачені цією статтею, повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім розгляду, якщо вирішується питання про відповідальність за вчинення зазначеного істотного порушення прав та свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані.

5. В умовах воєнного стану положення цієї статті застосовуються з урахуванням особливостей, визначених статтею 615 цього Кодексу.

{Статтю 87 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

Стаття 88. Недопустимість доказів та відомостей, які стосуються особи підозрюваного, обвинуваченого

1. Докази, які стосуються судимостей підозрюваного, обвинуваченого або вчинення ним інших правопорушень, що не є предметом цього кримінального провадження, а також відомості щодо характеру або окремих рис характеру підозрюваного, обвинуваченого є недопустимими на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Докази та відомості, передбачені частиною першою цієї статті, можуть бути визнані допустимими, якщо:

1) сторони погоджуються, щоб ці докази були визнані допустимими;

2) вони подаються для доказування того, що підозрюваний, обвинувачений діяв з певним умислом та мотивом або мав можливість, підготовку, обізнаність, потрібні для вчинення ним відповідного кримінального правопорушення, або не міг помилитися щодо обставин, за яких він вчинив відповідне кримінальне правопорушення;

3) їх подає сам підозрюваний, обвинувачений;

4) підозрюваний, обвинувачений використав подібні докази для дискредитації свідка.

3. Докази щодо певної звички або звичайної ділової практики підозрюваного, обвинуваченого є допустимими для доведення того, що певне кримінальне правопорушення узгоджувалося із цією звичкою підозрюваного, обвинуваченого.

Стаття 88^{1}. Недопустимість доказів, отриманих у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, а також у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування

1. Докази,отримані від відповідача у позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, не можуть бути використані на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень.

2. Документи, подані особою в порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування відповідно до підрозділу 9^{4} "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX Податкового кодексу України, зокрема одноразова (спеціальна) добровільна декларація, не можуть бути використані на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених статтями 212, 212^{1} Кримінального кодексу України, в межах складу та вартості об’єктів декларування, зазначеної в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування.

{Кодекс доповнено статтею 88^{1} згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019; в редакції Закону № 1542-IX від 15.06.2021}

Стаття 89. Визнання доказів недопустимими

1. Суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення.

2. У разі встановлення очевидної недопустимості доказу під час судового розгляду суд визнає цей доказ недопустимим, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате.

3. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право під час судового розгляду подавати

клопотання про визнання доказів недопустимими, а також наводити заперечення проти визнання доказів недопустимими.

{Частина третя статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Стаття 90. Значення рішень інших судів у питаннях допустимості доказів

1. Рішення національного суду або міжнародної судової установи, яке набрало законної сили і ним встановлено порушення прав людини і основоположних свобод, гарантованих Конституцією України і міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, має преюдиціальне значення для суду, який вирішує питання про допустимість доказів.

§ 2. Доказування

Стаття 91. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні

1. У кримінальному провадженні підлягають доказуванню:

1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);

2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;

3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;

4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом’якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;

5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання;

6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов’язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення;

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Стаття 92. Обов’язок доказування

1. Обов’язок доказування обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, за винятком випадків, передбачених частиною другою цієї статті, покладається на слідчого, прокурора та, в установлених цим Кодексом випадках, - на потерпілого.

2. Обов’язок доказування належності та допустимості доказів, даних щодо розміру процесуальних витрат та обставин, які характеризують обвинуваченого, покладається на сторону, що їх подає.

Стаття 93. Збирання доказів

1. Збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина перша статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом.

3. Сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснює збирання доказів шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів.

{Абзац перший частини третьої статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Ініціювання стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань, які розглядаються в порядку, передбаченому статтею 220 цього Кодексу. Постанова слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій може бути оскаржена слідчому судді.

{Абзац другий частини третьої статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Докази можуть бути одержані на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Стаття 94. Оцінка доказів

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів - з точки зору достатності та взаємозв’язку для прийняття відповідного процесуального рішення.

2. Жоден доказ не має наперед встановленої сили.

§ 3. Показання

Стаття 95. Показання

1. Показання - це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

2. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право давати показання під час досудового розслідування та судового розгляду.

3. Свідок зобов’язаний давати показання слідчому, прокурору, слідчому судді та суду, а експерт - слідчому судді та суду в установленому цим Кодексом порядку.

{Частина третя статті 95 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018}

4. Суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання, або отриманих у порядку, передбаченому статтею 225 цього Кодексу. Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них, крім порядку отримання показань, визначеного статтею 615 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 95 в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

5. Особа дає показання лише щодо фактів, які вона сприймала особисто, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

6. Висновок або думка особи, яка дає показання, можуть визнаватися судом доказом, лише якщо такий висновок або думка корисні для ясного розуміння показань (їх частини) і ґрунтуються на спеціальних знаннях в розумінні статті 101 цього Кодексу.

7. Якщо особа, яка дає показання, висловила думку або висновок, що ґрунтується на спеціальних знаннях у розумінні статті 101 цього Кодексу, а суд не визнав їх недопустимими доказами в порядку, передбаченому частиною другою статті 89 цього Кодексу, інша сторона має право допитати особу згідно з правилами допиту експерта.

8. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

{Частина восьма статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 96. З’ясування достовірності показань свідка

1. Сторони кримінального провадження мають право ставити свідку запитання щодо його можливості сприймати факти, про які він дає показання, а також щодо інших обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка.

2. Для доведення недостовірності показань свідка сторона має право надати показання, документи, які підтверджують його репутацію, зокрема, щодо його засудження за завідомо неправдиві показання, обман, шахрайство або інші діяння, що підтверджують нечесність свідка.

3. Свідок зобов’язаний відповідати на запитання, спрямовані на з’ясування достовірності його показань.

4. Свідок може бути допитаний щодо попередніх показань, які не узгоджуються із його показаннями.

Стаття 97. Показання з чужих слів

1. Показаннями з чужих слів є висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи.

2. Суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо такі показання є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів.

При прийнятті цього рішення суд зобов’язаний враховувати:

1) значення пояснень і показань, у випадку їх правдивості, для з’ясування певної обставини і їх важливість для розуміння інших відомостей;

2) інші докази щодо питань, передбачених пунктом 1 цієї частини, які подавалися або можуть бути подані;

3) обставини надання первинних пояснень, які викликають довіру щодо їх достовірності;

4) переконливість відомостей щодо факту надання первинних пояснень;

5) складність спростування пояснень, показань з чужих слів для сторони, проти якої вони спрямовані;

6) співвідношення показань з чужих слів з інтересами особи, яка надала ці показання;

7) можливість допиту особи, яка надала первинні пояснення, або причини неможливості такого допиту.

3. Суд має право визнати неможливим допит особи, якщо вона:

1) відсутня під час судового засідання внаслідок смерті або через тяжку фізичну чи психічну хворобу;

2) відмовляється давати показання в судовому засіданні, не підкоряючись вимозі суду дати показання;

3) не прибуває на виклик до суду, а її місцезнаходження не було встановлено шляхом проведення необхідних заходів розшуку;

4) перебуває за кордоном та відмовляється давати показання.

{Частину четверту статті 97 виключено на підставі Закону № 187-IX від 04.10.2019}

5. Суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів, якщо підозрюваний, обвинувачений створив або сприяв створенню обставин, за яких особа не може бути допитана.

6. Показання з чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджується іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами, відмінними від положень частини другої цієї статті.

7. У будь-якому разі не можуть бути визнані допустимим доказом показання з чужих слів, якщо вони даються слідчим, прокурором, співробітником оперативного підрозділу або іншою особою стосовно пояснень осіб, наданих слідчому, прокурору або співробітнику оперативного підрозділу під час здійснення ними кримінального провадження.

§ 4. Речові докази і документи

Стаття 98. Речові докази

1. Речовими доказами є матеріальні об’єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об’єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

{Частина перша статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Документи є речовими доказами, якщо вони містять ознаки, зазначені в частині першій цієї статті.

Стаття 99. Документи

1. Документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об’єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

2. До документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати:

1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп’ютерні дані);

{Пункт 1 частини другої статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

2) матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України;

3) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

4) висновки ревізій та акти перевірок.

Матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність", за умови відповідності вимогам цієї статті, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази.

3. Сторона кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, зобов’язані надати суду оригінал документа. Оригіналом документа є сам документ, а оригіналом електронного документа - його відображення, якому надається таке ж значення, як документу.

{Частина третя статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Дублікат документа (документ, виготовлений таким самим способом, як і його оригінал), а також копії інформації, у тому числі комп’ютерних даних, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, електронних комунікаційних системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп’ютерних системах, їх невід’ємних частинах, виготовлені слідчим, прокурором із залученням спеціаліста, визнаються судом як оригінал документа.

{Частина четверта статті 99 в редакції Закону № 2213-VIII від 16.11.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

5. Для підтвердження змісту документа можуть бути визнані допустимими й інші відомості, якщо:

1) оригінал документа втрачений або знищений, крім випадків, якщо він втрачений або знищений з вини потерпілого або сторони, яка його надає;

2) оригінал документа не може бути отриманий за допомогою доступних правових процедур;

3) оригінал документа знаходиться у володінні однієї зі сторін кримінального провадження, а вона не надає його на запит іншої сторони.

6. Сторона кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право надати витяги, компіляції, узагальнення документів, які незручно повністю досліджувати в суді, а на вимогу суду - зобов’язані надати документи у повному обсязі.

{Частина шоста статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

7. Сторона зобов’язана надати іншій стороні можливість оглянути або скопіювати оригінали документів, зміст яких доводився у передбаченому цією статтею порядку.

Стаття 100. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію

{Назва статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

1. Речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160-166, 170-174 цього Кодексу.

2. Речовий доказ або документ, наданий добровільно або на підставі судового рішення, зберігається у сторони кримінального провадження, якій він наданий. Сторона кримінального провадження, якій наданий речовий доказ або документ, зобов’язана зберігати їх у стані, придатному для використання у кримінальному провадженні. Речові докази, які отримані або вилучені слідчим, прокурором, оглядаються, фотографуються та докладно описуються в протоколі огляду. Зберігання речових доказів стороною обвинувачення здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Документ повинен зберігатися протягом усього часу кримінального провадження. За клопотанням володільця документа слідчий, прокурор, суд можуть видати копії цього документа, за необхідності - його оригінал, долучивши замість них до кримінального провадження завірені копії.

4. У разі втрати чи знищення стороною кримінального провадження наданого їй речового доказу вона зобов’язана повернути володільцю таку саму річ або відшкодувати її вартість. У разі втрати чи знищення стороною кримінального провадження наданого їй документа вона зобов’язана відшкодувати володільцю витрати, пов’язані з втратою чи знищенням документа та виготовленням його дубліката.

5. Речові докази та документи, надані суду, зберігаються в суді, за винятком випадків, передбачених частиною шостою цієї статті, а також речових доказів у вигляді громіздких або інших предметів, що вимагають спеціальних умов зберігання, які можуть знаходитися в іншому місці зберігання.

6. Речові докази, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речові докази у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню:

1) повертаються власнику (законному володільцю) або передаються йому на відповідальне зберігання, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження;

{Пункт 1 частини шостої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

2) передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності - за рішенням слідчого судді, суду для реалізації, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження;

3) знищуються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності - за рішенням слідчого судді, суду, якщо такі товари або продукція, що піддаються швидкому псуванню, мають непридатний стан;

4) передаються для їх технологічної переробки або знищуються за рішенням слідчого судді, суду, якщо вони відносяться до вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров’я людей або довкілля.

У випадках, передбачених цією частиною, речові докази фіксуються за допомогою фотографування або відеозапису та докладно описуються. У разі необхідності може бути збережений зразок речового доказу, достатній для його експертного дослідження або інших цілей кримінального провадження.

Речові докази вартістю понад 200 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження, передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності - за рішенням слідчого судді, суду Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для здійснення заходів з управління ними з метою забезпечення їх збереження або збереження їхньої економічної вартості, а речові докази, зазначені в абзаці першому цієї частини, такої самої вартості - для їх реалізації з урахуванням особливостей, визначених законом.

{Частину шосту статті 100 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

7. У випадках, передбачених пунктами 2, 4 та абзацом сьомим частини шостої цієї статті, слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається з відповідним клопотанням до слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до слідчого судді Вищого антикорупційного суду, або до суду під час судового провадження, яке розглядається згідно із статтями 171-173 цього Кодексу. Прокурор у випадку, передбаченому абзацом сьомим частини шостої цієї статті, не пізніше наступного робочого дня з моменту постановлення ухвали слідчого судді, суду надсилає копію цієї ухвали Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, із зверненням щодо прийняття активів, а також вживає невідкладних заходів щодо передачі цих активів Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

{Частина сьома статті 100 в редакції Закону № 772-VIII від 10.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1021-VIII від 18.02.2016, № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

8. Реалізація, технологічна переробка або знищення речових доказів у випадках, передбачених цією статтею, здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів

України, а у випадках, якщо такі речові докази передані Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, - відповідно до закону та прийнятих на його виконання актів законодавства.

{Частина восьма статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015}

9. Питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів, які були надані суду, вирішується судом під час ухвалення судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження. Такі докази і документи повинні зберігатися до набрання рішенням законної сили. У разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів вирішується ухвалою суду на підставі відповідного клопотання, яке розглядається згідно із статтями 171-174 цього Кодексу. При цьому:

1) гроші, цінності та інше майно, які підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та/або зберегли на собі його сліди, конфіскуються, крім випадків, коли власник (законний володілець) не знав і не міг знати про їх незаконне використання. У такому разі зазначені гроші, цінності та інше майно повертаються власнику (законному володільцю);

2) гроші, цінності та інше майно, які призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення, конфіскуються;

3) майно, що було предметом кримінального правопорушення, пов’язаного з незаконним обігом, та/або вилучене з обігу, передається відповідним установам або знищується;

4) майно, яке не має ніякої цінності і не може бути використане, знищується, а у разі необхідності - передається до криміналістичних колекцій експертних установ або заінтересованим особам на їх прохання;

5) гроші, цінності та інше майно, що були предметом кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, конфіскуються, крім тих, які повертаються власнику (законному володільцю), а якщо його не встановлено - переходять у власність держави в установленому Кабінетом Міністрів України порядку;

6) гроші, цінності та інше майно, що одержані фізичною або юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від нього, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено, конфіскуються;

{Пункт 6 частини дев'ятої статті 100 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013}

6^{1}) майно (грошові кошти або інше майно, а також доходи від них) засудженого за вчинення корупційного злочину, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, його пов’язаної особи конфіскується, якщо в суді не підтверджено законність підстав набуття прав на таке майно.

Пов’язаними особами засудженого є юридичні особи, які при його сприянні отримали у власність чи користування зазначене майно.

Якщо суд визнає відсутність законних підстав набуття прав на частину майна, то конфіскується ця частина майна засудженого, а у разі неможливості виділення такої частини - її вартість. У разі неможливості конфіскації майна, законність підстав набуття прав на яке не було підтверджено, на засудженого покладається обов’язок сплатити вартість такого майна;

{Частину дев'яту статті 100 доповнено новим пунктом 6[1] згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

7) документи, що є речовими доказами, залишаються в матеріалах кримінального провадження протягом усього часу їх зберігання.

{Частина дев'ята статті 100 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

10. Під час вирішення питання щодо спеціальної конфіскації насамперед має бути вирішене питання про повернення грошей, цінностей та іншого майна власнику (законному володільцю) та/або про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Застосування спеціальної конфіскації здійснюється тільки після доведення в судовому порядку стороною обвинувачення, що власник (законний володілець) грошей, цінностей та іншого майна знав про їх незаконне походження та/або використання. У разі відсутності у винної особи майна, на яке може бути звернене стягнення, крім майна, яке підлягає спеціальній конфіскації, збитки, завдані потерпілому, цивільному позивачу, відшкодовуються за рахунок коштів від реалізації конфіскованого майна, а частина, що залишилася, переходить у власність держави.

{Статтю 100 доповнено новою частиною згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

11. У разі якщо власник (законний володілець) грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у пункті 1 частини дев’ятої цієї статті, був встановлений після застосування спеціальної конфіскації та не знав і не міг знати про їх незаконне використання, він має право вимагати повернення належного йому майна або коштів з державного бюджету, отриманих від реалізації такого майна.

{Статтю 100 доповнено новою частиною згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

12. Спір про належність речей, що підлягають поверненню, вирішується у порядку цивільного судочинства. У такому випадку річ зберігається до набрання рішенням суду законної сили.

§ 5. Висновок експерта

Стаття 101. Висновок експерта

1. Висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

2. Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях.

3. Висновок повинен ґрунтуватися на відомостях, які експерт сприймав безпосередньо або вони стали йому відомі під час дослідження матеріалів, що були надані для проведення дослідження. Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність.

4. Запитання, які ставляться експертові, та його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

5. Висновок експерта не може ґрунтуватися на доказах, які визнані судом недопустимими.

6. Експерт, який дає висновок щодо психічного стану підозрюваного, обвинуваченого, не має права стверджувати у висновку, чи мав підозрюваний, обвинувачений такий психічний стан, який становить елемент кримінального правопорушення або елемент, що виключає відповідальність за кримінальне правопорушення.

7. Висновок експерта надається в письмовій формі, але кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз’яснення чи доповнення його висновку.

8. Якщо для проведення експертизи залучається кілька експертів, експерти мають право скласти один висновок або окремі висновки.

9. Висновок передається експертом стороні, за клопотанням якої здійснювалася експертиза.

10. Висновок експерта не є обов’язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вироку.

Стаття 102. Зміст висновку експерта

1. У висновку експерта повинно бути зазначено:

1) коли, де, ким (ім’я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта) та на якій підставі була проведена експертиза;

2) місце і час проведення експертизи;

3) хто був присутній при проведенні експертизи;

4) перелік питань, що були поставлені експертові;

5) опис отриманих експертом матеріалів та які матеріали були використані експертом;

6) докладний опис проведених досліджень, у тому числі методи, застосовані у дослідженні, отримані результати та їх експертна оцінка;

7) обґрунтовані відповіді на кожне поставлене питання.

2. У висновку експерта обов’язково повинно бути зазначено, що його попереджено про відповідальність за завідомо неправдивий висновок та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов’язків.

3. Якщо при проведенні експертизи будуть виявлені відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких не ставилися питання, експерт має право зазначити про них у своєму висновку. Висновок підписується експертом.

Глава 5. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення

Стаття 103. Форми фіксування кримінального провадження

1. Процесуальні дії під час кримінального провадження можуть фіксуватися:

1) у протоколі;

2) на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії;

3) у журналі судового засідання.

Стаття 104. Протокол

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі.

2. У випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі.

Якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього.

Запис, здійснений за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів під час проведення слідчим, прокурором обшуку, є невід’ємним додатком до протоколу. Дії та обставини проведення обшуку, не зафіксовані у записі, не можуть бути внесені до протоколу обшуку та використані як доказ у кримінальному провадженні.

{Частину другу статті 104 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

3. Протокол складається з:

1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:

місце, час проведення та назву процесуальної дії;

особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім’я, по батькові, посада);

всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання);

інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання;

2) описової частини, яка повинна містити відомості про:

послідовність дій;

отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи;

3) заключної частини, яка повинна містити відомості про:

вилучені речі і документи та спосіб їх ідентифікації;

виготовлені дублікати документів, а також копії інформації, у тому числі комп’ютерних даних, та спосіб їх ідентифікації;

{Пункт 3 частини третьої статті 104 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу;

зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

4. Перед підписанням протоколу учасникам процесуальної дії надається можливість ознайомитися із текстом протоколу.

5. Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами. Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні процесуальної дії. Якщо особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, то ознайомлення такої особи з протоколом здійснюється у присутності її захисника (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою.

6. Якщо особа, яка брала участь у проведенні процесуальної дії, відмовилася підписати протокол, про це зазначається в протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності - понятих.

Стаття 105. Додатки до протоколів

1. Особою, яка проводила процесуальну дію, до протоколу долучаються додатки.

2. Додатками до протоколу можуть бути:

1) спеціально виготовлені копії, зразки об’єктів, речей і документів;

2) письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії;

3) стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії;

4) фототаблиці, схеми, зліпки, носії комп’ютерних даних та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

{Пункт 4 частини другої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

3. Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

Стаття 106. Підготовка протоколу та додатка

1. Протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення.

2. До складу слідчої (розшукової) дії входять також дії щодо належного упакування речей і документів та інші дії, що мають значення для перевірки результатів процесуальної дії.

Стаття 106^{1}. Інформаційно-комунікаційна система досудового розслідування

1. Інформаційно-комунікаційна система досудового розслідування - це система, яка забезпечує створення, збирання, зберігання, пошук, оброблення і передачу матеріалів та інформації (відомостей) у кримінальному провадженні.

Порядок функціонування інформаційно-комунікаційної системи досудового розслідування визначається положенням, яке затверджується спільно Офісом Генерального прокурора, органом, у складі якого функціонує орган досудового розслідування, а також органом, що затверджує положення про систему, яка функціонує в суді відповідно до статті 35 цього Кодексу.

Інформаційно-комунікаційна система досудового розслідування взаємодіє з Єдиним реєстром досудових розслідувань та системою, яка функціонує в суді відповідно до статті 35 цього Кодексу, а також може взаємодіяти з іншими інформаційними, інформаційно-комунікаційними системами у випадках, передбачених законом.

2. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд, а також захисник (за його згодою) використовують, а інші учасники кримінального провадження можуть використовувати інформаційно-комунікаційну систему досудового розслідування під час реалізації своїх повноважень, прав та інтересів, передбачених цим Кодексом, за умов та в порядку, що визначені положенням про таку систему.

У разі використання зазначеної у цій статті системи дослідження матеріалів досудового розслідування, наявних у такій системі, може здійснюватися з використанням доступу до них через цю систему.

3. Матеріали досудового розслідування, що містяться в інформаційно-комунікаційній системі досудового розслідування, передаються, їх копії чи примірники надаються в електронній формі, а за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, які їх передають чи надають, - у паперовій формі.

4. Документи, підписані, погоджені в інформаційно-комунікаційній системі досудового розслідування з використанням кваліфікованого електронного підпису, їх примірники в електронній та паперовій формах визнаються оригіналами документів.

5. Обіг електронних документів у кримінальному провадженні в частині, не врегульованій цим Кодексом, регулюється іншими законами щодо електронних документів та електронного документообігу.

6. Інформаційно-комунікаційна система досудового розслідування підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

7. Несанкціоноване втручання в роботу інформаційно-комунікаційної системи досудового розслідування тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

{Кодекс доповнено статтею 106[1] *згідно із Законом № 1498-IX від 01.06.2021 - вводиться в дію з 15.12.2021}*

Стаття 107. Застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження

1. Рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування приймає особа, яка проводить відповідну процесуальну дію. За клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов’язковим.

Виконання ухвали слідчого судді, суду про проведення обшуку в обов’язковому порядку фіксується за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів.

{Частину першу статті 107 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

Право безперешкодного фіксування проведення обшуку за допомогою відеозапису надається стороні захисту.

{Частину першу статті 107 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

{Частина перша статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

2. Про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії заздалегідь повідомляються особи, які беруть участь у процесуальній дії.

3. У матеріалах кримінального провадження зберігаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії, резервні копії яких зберігаються окремо. Фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження під час розгляду питань слідчим суддею та в суді під час судового провадження здійснюється в порядку, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

{Частина третя статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

4. Фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження під час розгляду питань слідчим суддею, крім вирішення питання про проведення негласних

слідчих (розшукових) дій, та в суді під час судового провадження є обов’язковим і здійснюється в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. У разі неприбуття в судове засідання всіх осіб, які беруть участь у судовому провадженні, чи в разі, якщо відповідно до положень цього Кодексу судове провадження здійснюється судом за відсутності осіб, фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження в суді не здійснюється.

{Абзац перший частини четвертої статті 107 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

Слідчий суддя, суд може обмежити чи заборонити доступ сторін кримінального провадження з боку захисту до результатів технічного запису з метою забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування у разі, якщо на обґрунтування клопотання про проведення обшуку слідчий, прокурор надали результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

{Частину четверту статті 107 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

{Частина четверта статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

5. Учасники судового провадження мають право отримати копію запису судового засідання, зробленого за допомогою технічного засобу.

6. Незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов’язковим, тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, за винятком випадків, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними.

Стаття 108. Журнал судового засідання

1. Під час судового засідання ведеться журнал судового засідання, в якому зазначаються такі відомості:

1) найменування та склад суду (слідчий суддя);

2) реквізити кримінального провадження та відомості щодо його учасників;

3) дата і час початку та закінчення судового засідання;

4) час, номер та найменування процесуальної дії, що проводиться під час судового засідання, а також передані суду під час процесуальної дії речі, документи, протоколи слідчих (розшукових) дій і додатки до них;

5) ухвали, постановлені судом (слідчим суддею) без виходу до нарадчої кімнати;

6) інші відомості у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. Журнал судового засідання ведеться та підписується секретарем судового засідання.

Стаття 109. Реєстр матеріалів досудового розслідування

1. Реєстр матеріалів досудового розслідування складається слідчим або прокурором і надсилається до суду разом з обвинувальним актом.

2. Реєстр матеріалів досудового розслідування повинен містити:

1) номер та найменування процесуальної дії, проведеної під час досудового розслідування, а також час її проведення;

2) реквізити процесуальних рішень, прийнятих під час досудового розслідування;

3) вид заходу забезпечення кримінального провадження, дату і строк його застосування.

Стаття 110. Процесуальні рішення

1. Процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду.

2. Судове рішення приймається у формі ухвали, постанови або вироку, які мають відповідати вимогам, передбаченим статтями 369, 371-374 цього Кодексу.

{Частина друга статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 192-VIII від 12.02.2015}

3. Рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, дізнавач, прокурор визнає це за необхідне.

{Частина третя статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. Обвинувальний акт повинен відповідати вимогам, передбаченим у статті 291 цього Кодексу.

5. Постанова слідчого, дізнавача, прокурора складається з:

1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:

місце і час прийняття постанови;

прізвище, ім’я, по батькові, посаду особи, яка прийняла постанову;

2) мотивувальної частини, яка повинна містити відомості про:

зміст обставин, які є підставами для прийняття постанови;

мотиви прийняття постанови, їх обґрунтування та посилання на положення цього Кодексу;

3) резолютивної частини, яка повинна містити відомості про:

зміст прийнятого процесуального рішення;

місце та час (строки) його виконання;

особу, якій належить виконати постанову;

можливість та порядок оскарження постанови.

{Частина п'ята статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

6. Постанова слідчого, дізнавача, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення.

У разі необхідності постанова слідчого, прокурора виготовляється в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису службової особи, яка прийняла відповідне процесуальне рішення, або створюється з використанням Інформаційно-комунікаційної системи досудового розслідування відповідно до статті 106[1] цього Кодексу.

{Частину шосту статті 110 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

{Частина шоста статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

7. Постанова слідчого, дізнавача, прокурора, прийнята в межах компетенції згідно із законом, є обов’язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується.

{Частина сьома статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Глава 6. Повідомлення

Стаття 111. Поняття повідомлення у кримінальному провадженні

1. Повідомлення у кримінальному провадженні є процесуальною дією, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію.

2. Повідомлення учасників кримінального провадження з приводу вчинення процесуальних дій здійснюється у випадку, якщо участь цих осіб у таких діях не є обов’язковою.

3. Повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у випадках, передбачених цим Кодексом, у порядку, передбаченому главою 11 цього Кодексу, за винятком положень щодо змісту повідомлення та наслідків неприбуття особи.

Стаття 112. Зміст повідомлення

1. У повідомленні повинно бути зазначено:

1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, найменування суду, який здійснює повідомлення;

2) адреса установи, яка здійснює повідомлення, номер телефону чи інших засобів зв’язку;

3) ім’я (найменування) особи, яка повідомляється, та її адреса;

4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється повідомлення;

5) процесуальний статус, в якому перебуває особа, що повідомляється;

6) дата, час та місце проведення процесуальної дії, про яку повідомляється особа;

7) інформація про процесуальну дію (дії), яка буде проведена, або про здійснену процесуальну дію чи прийняте процесуальне рішення, про які повідомляється особа;

8) вказівка щодо необов’язковості участі в процесуальній дії та її проведення без участі особи, яка повідомляється, в разі її неприбуття;

9) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснив виклик.

Глава 7. Процесуальні строки

Стаття 113. Поняття процесуальних строків

1. Процесуальні строки - це встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов’язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії.

2. Будь-яка процесуальна дія або сукупність дій під час кримінального провадження мають бути виконані без невиправданої затримки і в будь-якому разі не пізніше граничного строку, визначеного відповідним положенням цього Кодексу.

Стаття 114. Встановлення процесуальних строків прокурором, слідчим суддею, судом

1. Для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого цим Кодексом, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження.

2. Будь-які строки, що встановлюються прокурором, слідчим суддею або судом, не можуть перевищувати меж граничного строку, передбаченого цим Кодексом, та мають бути такими, що дають достатньо часу для вчинення відповідних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень та не перешкоджають реалізації права на захист.

3. Судові справи щодо спорів, що випливають з факту окупації чи правопорушень, пов’язаних з окупацією, відносяться до окремої категорії справ, які розглядаються за відповідними процесуальними нормами з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України".

Справа визнається такою, що пов’язана з окупацією, вмотивованою ухвалою судді.

У разі участі в справі іноземного елемента судові доручення, повістки та інші судові документи вручаються не пізніше ніж за 15 діб до початку процесуальної дії.

Якщо в справах, пов’язаних з окупацією, стороною кримінального провадження або цивільним відповідачем є іноземний суб’єкт державної власності, включаючи його органи, установи чи організації, або іноземна юридична особа, передбачена частиною другою статті 96⁴ Кримінального кодексу України, зносини здійснюються через посольство або постійне представництво.

{Статтю 114 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

Стаття 115. Обчислення процесуальних строків

1. Строки, встановлені цим Кодексом, обчислюються годинами, днями і місяцями. Строки можуть визначатися вказівкою на подію.

2. При обчисленні строку годинами строк закінчується в останню хвилину останньої години.

3. При обчисленні строку днями строк закінчується о двадцять четвертій годині останнього дня строку.

4. При обчисленні строків місяцями строк закінчується у відповідне число останнього місяця. Якщо закінчення строку, який обчислюється місяцями, припадає на той місяць, який не має відповідного числа, то строк закінчується в останній день цього місяця.

5. При обчисленні строків днями та місяцями не береться до уваги той день, від якого починається строк, за винятком строків тримання під вартою, проведення стаціонарної психіатричної експертизи, до яких зараховується неробочий час та які обчислюються з моменту фактичного затримання, взяття під варту чи поміщення до відповідного медичного закладу.

6. Якщо відповідну дію належить вчинити в суді або в органах досудового розслідування, то строк закінчується у встановлений час закінчення робочого дня в цих установах.

7. При обчисленні процесуального строку в нього включаються вихідні і святкові дні, а при обчисленні строку годинами - і неробочий час. Якщо закінчення строку, який обчислюється днями або місяцями, припадає на неробочий день, останнім днем цього строку вважається наступний за ним робочий день, за винятком обчислення строків тримання під вартою та перебування в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи.

Стаття 116. Додержання процесуальних строків

1. Процесуальні дії мають виконуватися у встановлені цим Кодексом строки. Строк не вважається пропущеним, якщо скаргу або інший документ здано до закінчення строку на пошту або передано особі, уповноваженій їх прийняти, а для осіб, які тримаються під вартою або перебувають у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров’я чи закладі з надання психіатричної допомоги, спеціальній навчально-виховній установі, - якщо скаргу або інший документ подано службовій особі відповідної установи до закінчення строку.

{Частина перша статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2205-VIII від 14.11.2017}

Стаття 117. Поновлення процесуального строку

1. Пропущений із поважних причин строк має бути поновлений за клопотанням заінтересованої особи ухвалою слідчого судді, суду.

Пропущений строк у кримінальному провадженні, що здійснюється з урахуванням особливостей, визначених статтею 615 цього Кодексу, може бути поновлений, якщо заінтересована особа подала клопотання не пізніше 60 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану.

{Частина перша статті 117 в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

2. Ухвала слідчого судді, суду про поновлення чи відмову в поновленні процесуального строку може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Подання клопотання заінтересованою особою про поновлення пропущеного строку не припиняє виконання рішення, оскарженого з пропущенням строку.

4. Дія положень цієї статті не поширюється на поновлення строку досудового розслідування, визначеного абзацом другим частини п’ятої статті 294 цього Кодексу.

{Статтю 117 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

Глава 8. Процесуальні витрати

Стаття 118. Види процесуальних витрат

1. Процесуальні витрати складаються із:

1) витрат на правову допомогу;

2) витрат, пов’язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження;

3) витрат, пов’язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів;

4) витрат, пов’язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів, виготовленням дублікатів і копій документів.

{Пункт 4 частини першої статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Стаття 119. Зменшення розміру процесуальних витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення процесуальних витрат

1. Суд, враховуючи майновий стан особи (обвинуваченого, потерпілого), за власною ініціативою або за її клопотанням має право своєю ухвалою зменшити розмір належних до оплати процесуальних витрат чи звільнити від їх оплати повністю або частково, чи відстрочити або розстрочити сплату процесуальних витрат на визначений строк.

2. Якщо оплату процесуальних витрат відстрочено або розстрочено до ухвалення судового рішення, витрати розподіляються відповідно до судового рішення.

3. У разі зменшення розміру належних до оплати процесуальних витрат чи звільнення від їх оплати повністю або частково відповідні витрати компенсуються за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 120. Витрати на правову допомогу

1. Витрати, пов’язані з оплатою допомоги захисника, несе підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. Витрати, пов’язані з оплатою допомоги представника потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які надають правову допомогу за договором, несе відповідно потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, юридична особа, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина друга статті 120 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013}

3. Допомога захисника, залученого для здійснення захисту за призначенням у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, надається за рахунок коштів Державного бюджету України і є безоплатною для підозрюваного, обвинуваченого. Граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу встановлюється законодавством.

Стаття 121. Витрати, пов’язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження

1. Витрати, пов’язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження, - це витрати обвинуваченого, підозрюваного, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, його захисника, представника потерпілого, пов’язані з переїздом до іншого населеного пункту, найманням житла, виплатою добових (у разі переїзду до іншого населеного пункту), а також втрачений заробіток чи витрати у зв’язку із відривом від звичайних занять.

Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

2. Витрати, пов’язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження підозрюваного, обвинуваченого, він несе самостійно.

3. Витрати, пов’язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження захисника, несе підозрюваний, обвинувачений.

4. Витрати, пов’язані із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження представника, несе особа, яку він представляє.

5. Граничний розмір компенсації за судовим рішенням витрат, пов’язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 122. Витрати, пов’язані із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів

1. Витрати, пов’язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів, несе сторона кримінального провадження, яка заявила клопотання про виклик свідків, залучила спеціаліста, перекладача чи експерта, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. Витрати, пов’язані із участю потерпілих у кримінальному провадженні, залученням та участю перекладачів для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України. Залучення стороною обвинувачення спеціалістів, експертів спеціалізованих державних установ, проведення експертизи (обстежень і досліджень) за дорученням слідчого судді або суду здійснюються за рахунок коштів, що за цільовим призначенням виділяються таким установам із Державного бюджету України.

{Частина друга статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020}

3. Потерпілим, цивільним позивачам, свідкам оплачуються проїзд, наймання житла та добові (у разі переїзду до іншого населеного пункту), а також компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять.

Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно від розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять - пропорційно від розміру мінімальної заробітної плати.

4. Експертам, спеціалістам, перекладачам оплачуються проїзд, а також добові в разі переїзду до іншого населеного пункту. Експертам, спеціалістам і перекладачам повинна бути сплачена винагорода за виконану роботу, якщо це не є їх службовим обов’язком.

5. Граничний розмір компенсації витрат, пов’язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів та експертів, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 123. Витрати, пов’язані із зберіганням і пересиланням речей і документів

1. Витрати, пов’язані із зберіганням і пересиланням речей і документів, здійснюються за рахунок Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Граничний розмір витрат, пов’язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 124. Розподіл процесуальних витрат

1. У разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь потерпілого всі здійснені ним документально підтверджені процесуальні витрати. За відсутності в обвинуваченого коштів, достатніх для відшкодування зазначених витрат, вони компенсуються потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом для компенсації шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

2. У разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта.

3. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не приймаючи рішення про новий судовий розгляд, змінить судове рішення або ухвалить нове, він відповідно змінює розподіл процесуальних витрат.

{Частина третя статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 125. Визначення розміру процесуальних витрат

1. Суд за клопотанням осіб має право визначити грошовий розмір процесуальних витрат, які повинні бути їм компенсовані.

Стаття 126. Рішення щодо процесуальних витрат

1. Суд вирішує питання щодо процесуальних витрат у вироку суду або ухвалою.

2. Сторони кримінального провадження, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі мають право оскаржити судове рішення щодо процесуальних витрат, якщо це стосується їхніх інтересів.

Глава 9. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

{Назва глави 9 в редакції Закону № 198-IX від 17.10.2019}

Стаття 127. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому

1. Підозрюваний, обвинувачений, а також за його згодою будь-яка інша фізична чи юридична особа має право на будь-якій стадії кримінального провадження відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення.

2. Шкода, завдана кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

3. Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

Стаття 128. Цивільний позов у кримінальному провадженні

1. Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред’явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

2. На захист інтересів неповнолітніх осіб та осіб, визнаних у встановленому законом порядку недієздатними чи обмежено дієздатними, цивільний позов може бути пред’явлений їхніми законними представниками.

3. Цивільний позов в інтересах держави пред’являється прокурором. Цивільний позов може бути поданий прокурором у випадках, встановлених законом, також в інтересах громадян, які через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права.

Прокурор, який пред’являє цивільний позов у кримінальному провадженні, повинен обґрунтувати наявність підстав для здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді, передбачених частиною четвертою статті 25 Закону України "Про прокуратуру". Для представництва інтересів громадянина в суді прокурор також повинен надати документи, що підтверджують недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність відповідного громадянина, а також письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення ним представництва.

{Частину третю статті 128 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

{Частина третя статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

4. Форма та зміст позовної заяви повинні відповідати вимогам, встановленим до позовів, які пред’являються у порядку цивільного судочинства.

5. Цивільний позов у кримінальному провадженні розглядається судом за правилами, встановленими цим Кодексом. Якщо процесуальні відносини, що виникли у зв’язку з цивільним позовом, цим Кодексом не врегульовані, до них застосовуються норми Цивільного процесуального кодексу України за умови, що вони не суперечать засадам кримінального судочинства.

6. Відмова у позові в порядку цивільного, господарського або адміністративного судочинства позбавляє цивільного позивача права пред’являти той же позов у кримінальному провадженні.

7. Особа, яка не пред’явила цивільного позову в кримінальному провадженні, а також особа, цивільний позов якої залишено без розгляду, має право пред’явити його в порядку цивільного судочинства.

Стаття 129. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні

1. Ухвалюючи обвинувальний вирок, постановляючи ухвалу про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, суд залежно від доведеності підстав і розміру позову задовольняє цивільний позов повністю або частково чи відмовляє в ньому.

2. У разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення суд відмовляє в позові.

3. У разі виправдання обвинуваченого за відсутності в його діях складу кримінального правопорушення або його непричетності до вчинення кримінального правопорушення, а також у випадках, передбачених частиною першою статті 326 цього Кодексу, суд залишає позов без розгляду.

Стаття 130. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю

1. Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

2. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану слідчим, прокурором, застосовує право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від спливу строків застосування та дії дисциплінарного стягнення.

{Статтю 130 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2548-VIII від 18.09.2018}

Стаття 130[1]. Виплата винагороди викривачу

1. За повідомлення про корупційний злочин, активне сприяння його розкриттю, якщо грошовий розмір предмета злочину або завдані державі збитки від такого злочину в п’ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину, викривачу виплачується винагорода у вигляді 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або від завданого державі збитку після ухвалення обвинувального вироку суду, але не більше трьох тисяч мінімальних заробітних плат, встановлених на час вчинення злочину.

2. Суд визначає конкретний розмір винагороди, що підлягає виплаті викривачу, з урахуванням таких критеріїв:

персональність інформації - інформація, повідомлена викривачем правоохоронному органу, повинна походити від його особистої обізнаності, у тому числі інформація, отримана від третіх осіб, не міститися в публічних звітах, результатах перевірок, матеріалах, дослідженнях, інформаційних повідомленнях тощо органів чи засобів масової інформації, крім випадку, якщо викривач є джерелом такої інформації, а також не бути відомою правоохоронному органу з інших джерел;

важливість інформації - повідомлена викривачем інформація повинна містити фактичні дані, що можуть бути перевірені, і сприяти доказуванню хоча б однієї з обставин вчинення корупційного злочину, передбачених пунктами 1-3, 6 і 7 частини першої статті 91 цього Кодексу.

У разі відсутності хоча б одного із зазначених критеріїв суд приймає вмотивоване рішення про відмову у виплаті винагороди.

3. Право на винагороду не має особа, яка:

1) повідомила про корупційний злочин у рамках угоди у кримінальному провадженні або яка є співучасником корупційного злочину, про який вона повідомила;

2) повідомила про корупційний злочин як викривач, маючи при цьому можливість для здійснення офіційного повідомлення про виявлений злочин у межах реалізації своїх службових повноважень.

4. Винагорода виплачується викривачу за рахунок Державного бюджету України органами державного казначейства.

5. Винагорода виплачується викривачу за процедурою безспірного списання.

6. Викривач має право представляти свої інтереси під час розгляду питання щодо виплати йому винагороди особисто і через представника - адвоката (у тому числі анонімно, але до вирішення питання виплати йому винагороди). З метою захисту персональних даних анонімного викривача після їх розкриття для суду можуть бути здійснені, зокрема, такі заходи безпеки, як забезпечення конфіденційності відомостей про особу та/або закритий судовий розгляд.

7. Викривач має право оскаржити судове рішення в частині, що стосується його інтересів під час вирішення питання виплати йому винагороди як викривачу.

{Главу 9 доповнено статтею 130[1] згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

Розділ II
ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 10. Заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування

Стаття 131. Види заходів забезпечення кримінального провадження

1. Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються з метою досягнення дієвості цього провадження.

2. Заходами забезпечення кримінального провадження є:

1) виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик і привід;

{Пункт 1 частини другої статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2) накладення грошового стягнення;

3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;

4) відсторонення від посади;

4[1]) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;

{Частину другу статті 131 доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016}

5) тимчасовий доступ до речей і документів;

6) тимчасове вилучення майна;

7) арешт майна;

8) затримання особи;

9) запобіжні заходи.

Стаття 132. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження

1. Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються на підставі ухвали слідчого судді або суду, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається:

1) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо інше не передбачено пунктом 2 цієї частини;

2) у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду.

{Пункт 2 частини другої статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

{Частина друга статті 132 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; в редакції Законів № 2367-VIII від 22.03.2018, № 2447-VIII від 07.06.2018}

3. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, дізнавач, прокурор не доведе, що:

1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

2) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, дізнавача, прокурора;

3) може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, дізнавач, прокурор звертається із клопотанням.

{Частина третя статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

4. Ухвала слідчого судді або суду про застосування заходів забезпечення кримінального провадження припиняє свою дію після закінчення строку її дії, скасування запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження в порядку, передбаченому цим Кодексом.

З моменту втрати чинності законом, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, ухвала слідчого судді або суду про застосування заходів забезпечення, передбачених пунктами 3-4^1, 8, 9 частини другої статті 131 цього Кодексу, припиняє свою дію. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження, передбачених пунктами 3-4^1, 6-9 частини другої статті 131 цього Кодексу, не допускається, якщо під час кримінального провадження втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, крім випадків накладення арешту на майно з метою забезпечення збереження речових доказів.

{Статтю 132 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

5. Для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні.

6. Під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження сторони кримінального провадження повинні подати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються.

7. До клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

{Частина статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Глава 11. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід

Стаття 133. Виклик слідчим, прокурором

1. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.

2. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Стаття 134. Судовий виклик

1. Слідчий суддя під час досудового розслідування чи суд під час судового провадження має право за власною ініціативою або за клопотанням слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, потерпілого, його представника здійснити судовий виклик певної особи, якщо слідчий суддя чи суд встановить наявність достатніх підстав вважати, що така особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

2. Суд здійснює судовий виклик учасників кримінального провадження, участь яких у судовому провадженні є обов'язковою.

Стаття 135. Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні

1. Особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

У разі якщо особа подала письмову заяву про здійснення виклику в конкретному кримінальному провадженні з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремої підсистеми (модуля), то за наявності технічної можливості така особа викликається шляхом надсилання їй текстових повідомлень у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи.

{Частину першу статті 135 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

2. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім’ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи.

3. Особа, що перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця ув’язнення.

4. Повістка про виклик неповнолітньої особи, як правило, вручається її батьку, матері, усиновлювачу або законному представнику. Інший порядок вручення повістки допускається лише у випадку, якщо це обумовлюється обставинами кримінального провадження.

5. Повістка про виклик обмежено дієздатної особи вручається її піклувальнику.

6. Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв’язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.

7. Повістка про виклик особи, яка проживає за кордоном, вручається згідно з міжнародним договором про правову допомогу, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого - за допомогою дипломатичного (консульського) представництва.

8. Повістка про виклик особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа виїхала та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, у випадку обґрунтованої неможливості вручення їй такої повістки згідно з частинами першою, другою, четвертою - сьомою цієї статті, публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

Особа, зазначена в абзаці першому цієї частини, вважається такою, яка належним чином повідомлена про виклик, з моменту опублікування повістки про її виклик у засобах

масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

У випадку наявності в особи, зазначеної в абзаці першому цієї частини, захисника (захисників) копія повістки про її виклик надсилається захиснику (захисникам).

{Статтю 135 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

9. Особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом. У випадку встановлення цим Кодексом строків здійснення процесуальних дій, які не дозволяють здійснити виклик у зазначений строк, особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом якнайшвидше, але в будь-якому разі з наданням їй необхідного часу для підготовки та прибуття за викликом.

{Частина статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 136. Підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом

1. Належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом є розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом.

У разі якщо особа подала письмову заяву на одержання повісток про виклик у конкретному кримінальному провадженні з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремої підсистеми (модуля), днем вручення повістки про виклик до слідчого судді, суду є день отримання судом повідомлення про доставлення повістки про виклик до слідчого судді, суду на офіційну електронну адресу особи.

{Частину першу статті 136 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

2. Якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти.

Стаття 137. Зміст повістки про виклик

1. У повістці про виклик повинно бути зазначено:

1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснює виклик;

2) найменування та адреса суду або іншої установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку;

3) ім'я (найменування) особи, яка викликається, та її адреса;

4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється виклик;

5) процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа;

6) час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаної особи;

7) процесуальна дія (дії), для участі в якій викликається особа;

8) наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу, та здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження;

{Пункт 8 частини першої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

9) передбачені цим Кодексом поважні причини, через які особа може не з’явитися на виклик, та нагадування про обов’язок заздалегідь повідомити про неможливість з’явлення;

10) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснив виклик.

Стаття 138. Поважні причини неприбуття особи на виклик

1. Поважними причинами неприбуття особи на виклик є:

1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання;

2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення;

3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);

4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо;

5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров’я у зв’язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;

6) смерть близьких родичів, членів сім’ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;

7) несвоєчасне одержання повістки про виклик;

8) інші обставини, які об’єктивно унеможливлюють з’явлення особи на виклик.

Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик

1. Якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, який був у встановленому цим Кодексом порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з’явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі:

{Абзац перший частини першої статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

від 0,25 до 0,5 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб - у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора;

{Абзац другий частини першої статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

від 0,5 до 2 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб - у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.

{Абзац третій частини першої статті 139 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

2. У випадку, встановленому частиною першою цієї статті, до підозрюваного, обвинуваченого, свідка може бути застосовано привід.

3. За злісне ухилення від явки свідок, потерпілий несе відповідальність, встановлену законом.

{Частину четверту статті 139 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

5. Ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим, який оголошений у міжнародний розшук, та/або який виїхав, та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження.

{Статтю 139 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 119-VIII від 15.01.2015; в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021}

Стаття 140. Привід

1. Привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час.

2. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження - судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.

{Частина друга статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, осіб з інвалідністю першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю, а також осіб, які згідно із цим Кодексом не можуть бути допитані як свідки. Привід співробітника кадрового складу розвідувального органу України

під час виконання ним своїх службових обов’язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.

{Частина третя статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

Стаття 141. Клопотання про здійснення приводу

1. У клопотанні про здійснення приводу під час досудового розслідування зазначаються:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) процесуальний статус особи, про здійснення приводу якої заявлено клопотання, її прізвище, ім’я, по батькові та місце проживання;

3) процесуальна дія, учасником якої повинна бути особа, про здійснення приводу якої заявлено клопотання;

4) положення цього Кодексу, яким встановлено обов’язок особи з’явитися за викликом, та обставини невиконання особою цього обов’язку;

5) відомості, які підтверджують факти здійснення виклику особи у встановленому цим Кодексом порядку та отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом;

6) прізвище, ім’я, по батькові та посада слідчого, прокурора;

7) дата та місце складення клопотання.

До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи.

Стаття 142. Розгляд клопотання про здійснення приводу

1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про здійснення приводу розглядається слідчим суддею у день його надходження до суду. У разі необхідності слідчий суддя може заслухати доводи особи, яка подала клопотання.

2. Під час судового провадження клопотання про здійснення приводу розглядається негайно після його ініціювання.

3. Слідчий суддя або суд, встановивши, що особа, яка зобов’язана з’явитися на виклик слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, була викликана у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання нею повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), та не з’явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття, постановляє ухвалу про здійснення приводу такої особи.

4. Копія ухвали про здійснення приводу, завірена печаткою суду, негайно надсилається органу, на який покладено її виконання.

Стаття 143. Виконання ухвали про здійснення приводу

1. Виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції, органів безпеки, органів Бюро економічної безпеки України, Національного антикорупційного бюро України або Державного бюро розслідувань.

{Частина перша статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1888-IX від 17.11.2021}

2. Ухвала про здійснення приводу оголошується особі, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу.

3. Особа, рішення про здійснення приводу якої прийнято слідчим суддею, судом, зобов'язана прибути до місця виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час у супроводі особи, яка виконує ухвалу.

У випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику. Застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи до місця виклику. Перевищення повноважень щодо застосування заходів фізичного впливу тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

4. У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання.

Глава 12. Накладення грошового стягнення

Стаття 144. Загальні положення накладення грошового стягнення

1. Грошове стягнення може бути накладено на учасників кримінального провадження у випадках та розмірах, передбачених цим Кодексом, за невиконання процесуальних обов'язків.

2. Грошове стягнення накладається: під час досудового розслідування - ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, прокурора чи за власною ініціативою, а під час судового провадження - ухвалою суду за клопотанням прокурора чи за власною ініціативою.

Стаття 145. Клопотання про накладення грошового стягнення

1. У клопотанні про накладення грошового стягнення на особу під час досудового розслідування зазначаються:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) процесуальний статус особи, про накладення грошового стягнення на яку заявлено клопотання, її прізвище, ім’я, по батькові та місце проживання;

3) обов’язок, який покладено на особу цим Кодексом чи ухвалою слідчого судді;

4) обставини, за яких особа не виконала обов’язок;

5) відомості, які підтверджують невиконання особою обов’язку;

6) прізвище, ім’я, по батькові та посада слідчого, прокурора;

7) дата та місце складення клопотання.

До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи.

Стаття 146. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу

1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про накладення грошового стягнення на особу розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду.

Про час та місце розгляду клопотання повідомляється службова особа, яка його внесла, та особа, на яку може бути накладено грошове стягнення, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання.

2. Під час судового провадження питання про накладення грошового стягнення на особу розглядається негайно після його ініціювання.

3. Слідчий суддя, суд, встановивши, що особа не виконала покладений на неї процесуальний обов’язок без поважних причин, накладає на неї грошове стягнення. Копія відповідної ухвали не пізніше наступного робочого дня після її постановлення надсилається особі, на яку було накладено грошове стягнення.

Стаття 147. Скасування ухвали про накладення грошового стягнення

1. Особа, на яку було накладено грошове стягнення та яка не була присутня під час розгляду цього питання слідчим суддею, судом, має право подати клопотання про скасування ухвали про накладення на неї грошового стягнення. Клопотання подається слідчому судді, суду, який виніс ухвалу про накладення грошового стягнення.

2. Слідчий суддя, суд, визнавши доводи особи обґрунтованими, може самостійно скасувати ухвалу про накладення грошового стягнення, а в іншому випадку - призначає судове засідання для розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення. Особа, яка подала клопотання, а також слідчий, прокурор, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, повідомляються про місце та час розгляду клопотання, проте їх неприбуття не перешкоджає такому розгляду.

3. Слідчий суддя, суд скасовує ухвалу про накладення на особу грошового стягнення за результатами його розгляду в судовому засіданні, якщо буде встановлено, що стягнення накладено безпідставно, а в іншому випадку - відмовляє у задоволенні клопотання.

4. Ухвала слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення оскарженню не підлягає.

Глава 13. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом

Стаття 148. Загальні положення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом

1. У разі наявності достатніх підстав вважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ними особи в порядку, передбаченому статтею 208 цього Кодексу.

Тимчасово вилученими можуть бути документи, які посвідчують користування таким спеціальним правом:

1) право керування транспортним засобом або судном;

2) право полювання;

3) право на здійснення підприємницької діяльності;

4) право на володіння та носіння зброї.

{Частину першу статті 148 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

2. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом може бути здійснене на підставі рішення слідчого судді під час досудового розслідування на строк не більше двох місяців.

Стаття 149. Наслідки тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом

1. Особа, яка здійснила затримання у передбаченому статтею 208 цього Кодексу порядку, зобов’язана одночасно із доставленням затриманої особи до уповноваженої службової особи (особи, якій законом надано право здійснювати тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом) передати їй тимчасово вилучені документи, які посвідчують користування спеціальним правом, якщо такі документи було вилучено. Факт передання тимчасово вилучених документів, які посвідчують користування спеціальним правом, засвідчується протоколом, складеним в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час законного затримання та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, або негайно після їх здійснення зобов’язана скласти відповідний протокол у порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Після складення протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа зобов’язана передати тимчасово вилучені документи на зберігання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 150. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором під час досудового розслідування має право звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. У випадку тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов’язаний звернутися до слідчого судді із відповідним клопотанням не пізніше двох днів з моменту тимчасового вилучення. Пропуск зазначеного строку тягне за собою необхідність повернення тимчасово вилучених документів.

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення за законом України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;

4) причини, у зв’язку з якими потрібно здійснити тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;

5) вид спеціального права, яке підлягає тимчасовому обмеженню;

6) строк, на який користування спеціальним правом підлягає тимчасовому обмеженню;

7) перелік свідків, яких прокурор, слідчий вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

До клопотання також додаються:

1) копії матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання;

2) документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

Стаття 151. Розгляд клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом

1. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю прокурора та/або слідчого, підозрюваного, його захисника.

2. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо документи, які посвідчують користування спеціальним правом, не були тимчасово вилучені, може розглядатися лише за участю підозрюваного, його захисника.

3. Слідчий суддя, встановивши, що клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом подано без додержання вимог статті 150 цього Кодексу, повертає його прокурору, про що постановляє ухвалу.

4. Під час розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.

Стаття 152. Вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом

1. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що такий захід необхідний для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

2. При вирішенні питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя зобов’язаний врахувати такі обставини:

1) правову підставу для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;

2) достатність доказів, які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;

3) наслідки тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом для інших осіб.

3. За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає:

1) мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання про застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;

2) перелік документів, які посвідчують користування спеціальним правом та які підлягають поверненню особі або вилученню на час тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;

3) строк тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, який не може становити більше двох місяців;

4) порядок виконання ухвали.

4. Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень.

Стаття 153. Продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом

1. Прокурор має право звернутися із клопотанням про продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, яке розглядається у порядку, передбаченому статтею 151 цього Кодексу.

2. Слідчий суддя, суд відмовляє у продовженні строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо прокурор не доведе, що:

1) обставини, які стали підставою для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, продовжують існувати;

2) сторона обвинувачення не мала можливості забезпечити досягнення цілей, заради яких було обмежено користування спеціальним правом, іншими способами протягом дії попередньої ухвали.

Глава 14. Відсторонення від посади

Стаття 154. Загальні положення відсторонення від посади

1. Відсторонення від посади може бути здійснено щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину.

{Частина перша статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Відсторонення від посади здійснюється на підставі рішення слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження на строк не більше двох місяців. Строк відсторонення від посади може бути продовжено відповідно до вимог статті 158 цього Кодексу.

3. Питання про відсторонення від посади осіб, що призначаються Президентом України, вирішується Президентом України на підставі клопотання прокурора в порядку, встановленому законодавством. Відсторонення від посади Директора Національного антикорупційного бюро України здійснюється слідчим суддею на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора в порядку, встановленому законом.

{Частина третя статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 1798-VIII від 21.12.2016}

Стаття 155. Клопотання про відсторонення від посади

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження із клопотанням про відсторонення особи від посади. Із клопотанням про відсторонення особи від посади до органів державної влади, зазначених у частині третій статті 154 цього Кодексу, має право звернутися прокурор, а про відсторонення від посади Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступника - Генеральний прокурор або заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

{Частина перша статті 155 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1700-VII від 14.10.2014, № 140-IX від 02.10.2019}

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;

4) посада, яку обіймає особа;

5) виклад обставин, що дають підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного, обвинуваченого сприяло вчиненню кримінального правопорушення;

6) виклад обставин, що дають підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином;

7) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

До клопотання також додаються:

1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;

2) документи, які підтверджують надання підозрюваному, обвинуваченому копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

Стаття 155^{1}. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв’язку з притягненням до кримінальної відповідальності та продовження строку такого тимчасового відсторонення

1. Рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв’язку з притягненням до кримінальної відповідальності ухвалюється Вищою радою правосуддя на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора або його заступника в порядку, встановленому законом.

2. Клопотання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв’язку з притягненням до кримінальної відповідальності подається до Вищої ради правосуддя стосовно судді, який є підозрюваним, обвинувачуваним (підсудним) на будь-якій стадії кримінального провадження.

3. Клопотання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв’язку з притягненням до кримінальної відповідальності повинно відповідати вимогам частини другої статті 155 цього Кодексу.

4. Генеральний прокурор або його заступник має право звернутися з клопотанням про продовження строку тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя.

5. Клопотання про продовження строку тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності подається до Вищої ради правосуддя стосовно судді, який є підозрюваним, обвинувачуваним (підсудним) на будь-якій стадії кримінального провадження.

6. Клопотання про продовження строку тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності повинно відповідати вимогам частини другої статті 155 цього Кодексу.

{Кодекс доповнено статтею 155[1] *згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016}*

Стаття 156. Розгляд клопотання про відсторонення від посади

1. Клопотання про відсторонення особи від посади розглядається слідчим суддею, судом не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю слідчого та/або прокурора та підозрюваного чи обвинуваченого, його захисника.

2. Слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог статті 155 цього Кодексу, повертає його прокурору, про що постановляє ухвалу.

3. Під час розгляду клопотання слідчий суддя, суд має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про відсторонення від посади.

Стаття 157. Вирішення питання про відсторонення від посади

1. Слідчий суддя, суд відмовляє у задоволенні клопотання про відсторонення від посади, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що такий захід необхідний для припинення кримінального правопорушення, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного чи обвинуваченого, який, перебуваючи на посаді, може знищити чи підробити речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливати на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином.

2. При вирішенні питання про відсторонення від посади слідчий суддя, суд зобов'язаний врахувати такі обставини:

1) правову підставу для відсторонення від посади;

2) достатність доказів, які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;

3) наслідки відсторонення від посади для інших осіб.

3. За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя, суд постановляє ухвалу, в якій зазначає:

1) мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання про відсторонення від посади;

2) перелік документів, які посвідчують обіймання особою посади та які підлягають поверненню особі або вилученню на час відсторонення від посади;

3) строк відсторонення від посади, який не може становити більше двох місяців;

4) порядок виконання ухвали.

4. Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному чи обвинуваченому, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень.

Стаття 158. Продовження строку відсторонення від посади та його скасування

1. Прокурор, а щодо Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступника - Генеральний прокурор або заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, має право звернутися з клопотанням про продовження строку відсторонення від посади, яке розглядається в порядку, передбаченому статтею 156 цього Кодексу.

{Частина перша статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1700-VII від 14.10.2014, № 140-IX від 02.10.2019}

2. Слідчий суддя, суд відмовляє у продовженні строку відсторонення від посади, якщо прокурор не доведе, що:

1) обставини, які стали підставою для відсторонення від посади, продовжують існувати;

2) сторона обвинувачення не мала можливості забезпечити досягнення цілей, заради яких було здійснено відсторонення від посади, іншими способами протягом дії попередньої ухвали.

3. Відсторонення від посади може бути скасовано ухвалою слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження за клопотанням прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого, якого було відсторонено від посади, якщо в подальшому застосуванні цього заходу відпала потреба. Розгляд клопотання про скасування відсторонення від посади здійснюється за правилами розгляду клопотання про застосування цього заходу.

Глава 15. Тимчасовий доступ до речей і документів

Стаття 159. Загальні положення тимчасового доступу до речей і документів

1. Тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку).

Тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем, комп’ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв’язку здійснюється шляхом зняття копії

інформації, що міститься в таких електронних інформаційних системах, комп'ютерних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, без їх вилучення.

{Частину першу статті 159 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Забороняється вилучення (виїмка) матеріальних носіїв інформації, пов'язаних із веденням Центральним депозитарієм цінних паперів та депозитарними установами системи депозитарного обліку цінних паперів, облікової системи часток товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю (далі - облікова система часток) і внесенням змін до них.

{Частину першу статті 159 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

{Частина перша статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

2. Тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду.

Стаття 160. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів

1. Сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів, за винятком зазначених у статті 161 цього Кодексу. Слідчий має право звернутися із зазначеним клопотанням за погодженням з прокурором.

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати;

4) підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;

5) значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні;

6) можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю;

7) обґрунтування необхідності вилучення речей і оригіналів або копій документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження.

{Пункт 7 частини другої статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

Стаття 161. Речі і документи, до яких заборонено доступ

1. Речами і документами, до яких заборонено доступ, є:

1) листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв’язку з наданням правової допомоги;

2) об’єкти, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією.

Стаття 162. Речі і документи, які містять охоронювану законом таємницю

1. До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать:

1) інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

2) відомості, які можуть становити лікарську таємницю;

3) відомості, які можуть становити таємницю вчинення нотаріальних дій;

4) конфіденційна інформація, в тому числі така, що містить комерційну таємницю;

5) відомості, які можуть становити банківську таємницю;

6) особисте листування особи та інші записи особистого характеру;

7) інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв’язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо;

8) персональні дані особи, що знаходяться у її особистому володінні або в базі персональних даних, яка знаходиться у володільця персональних даних;

9) державна таємниця;

10) таємниця фінансового моніторингу;

{Частину першу статті 162 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 361-IX від 06.12.2019}

11) відомості, що становлять професійну таємницю відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частину першу статті 162 доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 163. Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів

1. Після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, за винятком випадку, встановленого частиною другою цієї статті.

2. Якщо сторона кримінального провадження, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться.

3. У повістці про судовий виклик, що слідчий суддя, суд надсилає особі, у володінні якої знаходяться речі і документи, зазначається про обов’язок збереження речей і документів у тому вигляді, який вони мають на момент отримання судового виклику.

4. Слідчий суддя, суд розглядає клопотання за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання, та особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. Неприбуття за судовим викликом особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, без поважних причин або неповідомлення нею про причини неприбуття не є перешкодою для розгляду клопотання.

5. Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи:

1) перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;

2) самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв’язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні;

3) не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

6. Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, якщо сторона кримінального провадження, крім обставин, передбачених частиною п’ятою цієї статті, доведе можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів.

Доступ особи до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, здійснюється в порядку, визначеному законом. Доступ до речей і документів, що містять відомості, які становлять державну таємницю, не може надаватися особі, що не має до неї допуску відповідно до вимог закону.

7. Слідчий суддя, суд в ухвалі про надання тимчасового доступу до речей і документів може дати розпорядження про надання можливості вилучення речей і документів, якщо сторона кримінального провадження доведе наявність достатніх підстав вважати, що без такого вилучення існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, або таке вилучення необхідне для досягнення мети отримання доступу до речей і документів.

Стаття 164. Ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів

1. В ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів має бути зазначено:

1) прізвище, ім’я та по батькові особи, якій надається право тимчасового доступу до речей і документів;

2) дата постановлення ухвали;

3) положення закону, на підставі якого постановлено ухвалу;

4) прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи або найменування юридичної особи, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів;

5) назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі і документи, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ;

6) розпорядження надати (забезпечити) тимчасовий доступ до речей і документів зазначеній в ухвалі особі та надати їй можливість вилучити зазначені речі і оригінали або копії документів, якщо відповідне рішення було прийнято слідчим суддею, судом;

{Пункт 6 частини першої статті 164 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

7) строк дії ухвали, який не може перевищувати двох місяців з дня постановлення ухвали, за виключенням ухвал, постановлених на виконання вимог частини другої статті 562 цього Кодексу;

{Пункт 7 частини першої статті 164 в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

8) положення закону, які передбачають наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду.

Стаття 165. Виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів

1. Особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов’язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду.

2. Зазначена в ухвалі слідчого судді, суду особа зобов’язана пред’явити особі, яка зазначена в ухвалі як володілець речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію.

3. Особа, яка пред’являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і оригіналів або копій документів, зобов’язана залишити володільцю речей і оригіналів або копій документів опис речей і оригіналів або копій документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді, суду.

{Частина третя статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

4. На вимогу володільця особою, яка пред’являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, має бути залишено копію вилучених оригіналів документів. Копії

документів, які вилучаються або оригінали яких вилучаються, виготовляються з використанням копіювальної техніки, електронних засобів володільця (за його згодою) або копіювальної техніки, електронних засобів особи, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів.

{Частина четверта статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

Стаття 166. Наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів

1. У разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями цього Кодексу з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів.

2. У разі якщо дозвіл на проведення обшуку надано за клопотанням сторони захисту, слідчий суддя, суд доручає забезпечення його проведення слідчому, прокурору або органу Національної поліції за місцем проведення цих дій. Проведення обшуку здійснюється за участю особи, за клопотанням якої надано дозвіл на його проведення, згідно з положеннями цього Кодексу.

{Частина друга статті 166 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

Глава 16. Тимчасове вилучення майна

Стаття 167. Підстави тимчасового вилучення майна

1. Тимчасовим вилученням майна є фактичне позбавлення підозрюваного або осіб, у володінні яких перебуває зазначене у частині другій цієї статті майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення, або його спеціальну конфіскацію в порядку, встановленому законом.

{Частина перша статті 167 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Тимчасово вилученим може бути майно у вигляді речей, документів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

1) підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди;

2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

{Пункт 2 частини другої статті 167 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

3) є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;

{Пункт 3 частини другої статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

4) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено.

{Пункт 4 частини другої статті 167 в редакції Закону № 222-VII від 18.04.2013}

3. Забороняється вилучення (виїмка) матеріальних носіїв інформації, пов’язаних із веденням Центральним депозитарієм цінних паперів та депозитарними установами системи депозитарного обліку цінних паперів, облікової системи часток і внесенням змін до них.

{Статтю 167 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2465-IX від 27.07.2022}

Стаття 168. Порядок тимчасового вилучення майна

1. Тимчасово вилучити майно може кожен, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208, 298[2] *цього Кодексу. Кожна особа, яка здійснила законне затримання, зобов’язана одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом.*

{Частина перша статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Тимчасове вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду.

Тимчасове вилучення електронних інформаційних систем, комп’ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв’язку для вивчення фізичних властивостей, які мають значення для кримінального провадження, здійснюється лише у разі, якщо вони безпосередньо зазначені в ухвалі суду.

{Частину другу статті 168 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Забороняється тимчасове вилучення електронних інформаційних систем, комп’ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв’язку, крім випадків, коли їх надання разом з інформацією, що на них міститься, є необхідною умовою проведення експертного дослідження, або якщо такі об’єкти отримані в результаті вчинення кримінального правопорушення чи є засобом або знаряддям його вчинення, а також якщо доступ до них обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов’язаний з подоланням системи логічного захисту.

{Частину другу статті 168 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

У разі необхідності слідчий чи прокурор виготовляє за допомогою технічних, програмно-технічних засобів, апаратно-програмних комплексів копії інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, електронних комунікаційних системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп’ютерних системах, їх невід’ємних частинах. Копіювання такої інформації здійснюється із залученням спеціаліста.

{Частину другу статті 168 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017; в редакції Закону № 2137-IX від 15.03.2022}

На вимогу володільця особа, яка здійснює тимчасове вилучення комп’ютерних систем або їх частин, залишає йому копії інформації з таких комп’ютерних систем або їх частин (за наявності технічної можливості здійснення копіювання) з використанням матеріальних носіїв володільця комп’ютерних систем або їх частин. Копії інформації з комп’ютерних систем або їх частин, які вилучаються, виготовляються з використанням технічних засобів, програмно-технічних засобів, апаратно-програмних комплексів володільця із залученням спеціаліста.

{Частину другу статті 168 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Дія абзацу п’ятого цієї частини не поширюється на випадки, якщо обіг інформації заборонено законом. Дія абзацу п’ятого цієї частини поширюється на інформацію з обмеженим доступом у частині, що не суперечить встановленому законодавством порядку обігу та захисту такої інформації.

{Частину другу статті 168 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

3. Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час затримання або обшуку і тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов’язана скласти відповідний протокол, копія якого надається особі, у якої вилучено майно, або її представнику.

{Частина третя статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 394-VIII від 13.05.2015}

4. Після тимчасового вилучення майна уповноважена службова особа зобов’язана забезпечити схоронність такого майна в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров’я, уповноважена службова особа зобов’язана тимчасово вилучити таку тварину та забезпечити її утримання в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 168 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1684-IX від 15.07.2021 - вводиться в дію з 08.11.2021}

Стаття 169. Припинення тимчасового вилучення майна

1. Тимчасово вилучене майно повертається особі, у якої воно було вилучено:

1) за постановою прокурора, якщо він визнає таке вилучення майна безпідставним;

2) за ухвалою слідчого судді чи суду, у разі відмови у задоволенні клопотання прокурора про арешт цього майна;

3) у випадках, передбачених частиною п’ятою статті 171, частиною шостою статті 173 цього Кодексу;

4) у разі скасування арешту;

{Частину першу статті 169 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

5) за вироком суду в кримінальному провадженні щодо кримінального проступку.

{Частину першу статті 169 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Копія судового рішення про відмову в задоволенні або про часткове задоволення клопотання про арешт тимчасово вилученого майна, копія судового рішення про повне або часткове скасування арешту тимчасово вилученого майна негайно після його оголошення вручається слідчому, прокурору. У разі відсутності слідчого, прокурора під час оголошення судового рішення його копія надсилається таким особам не пізніше наступного робочого дня.

{Статтю 169 доповнено частиною другою згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

3. Слідчий, прокурор після отримання судового рішення про відмову в задоволенні або про часткове задоволення клопотання про арешт тимчасово вилученого майна, судового рішення про повне або часткове скасування арешту тимчасово вилученого майна повинні негайно вжити заходів щодо виконання судового рішення та направити повідомлення про його виконання слідчому судді.

{Статтю 169 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

Глава 17. Арешт майна

Стаття 170. Накладення арешту на майно

1. Арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому цим Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. Арешт майна скасовується у встановленому цим Кодексом порядку.

{Абзац перший частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Завданням арешту майна є запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт

у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.

{Частина перша статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015}

2. Арешт майна допускається з метою забезпечення:

1) збереження речових доказів;

2) спеціальної конфіскації;

3) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;

4) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

3. У випадку, передбаченому пунктом 1 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно будь-якої фізичної або юридичної особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним у статті 98 цього Кодексу.

Арешт на комп’ютерні системи чи їх частини накладається лише у випадках, якщо вони отримані внаслідок вчинення кримінального правопорушення або є засобом чи знаряддям його вчинення, або зберегли на собі сліди кримінального правопорушення, або у випадках, передбачених пунктами 2, 3, 4 частини другою цієї статті, або якщо їх надання разом з інформацією, що на них міститься, є необхідною умовою проведення експертного дослідження, а також якщо доступ до комп’ютерних систем чи їх частин обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов’язаний з подоланням системи логічного захисту.

{Частину третю статті 170 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Арешт може бути накладений і на майно, на яке раніше накладено арешт відповідно до інших актів законодавства. У такому разі виконанню підлягає ухвала слідчого судді, суду про накладення арешту на майно відповідно до правил цього Кодексу.

{Частину третю статті 170 доповнено абзацом згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015}

Забороняється накладати арешт на кошти на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному статтею 35**1** Податкового кодексу України, на кошти на рахунках платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, на кошти, що перебувають на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, відкритих відповідно до статті 15**1** Закону України "Про електроенергетику", на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, відкритих відповідно до статті 19**1** Закону України "Про теплопостачання", на поточних рахунках із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами, на поточних рахунках із спеціальним режимом використання для кредитних коштів, відкритих відповідно до статті

26[1] Закону України "Про теплопостачання" і статті 18[1] Закону України "Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення", на спеціальному рахунку експлуатуючої організації (оператора) відповідно до Закону України "Про впорядкування питань, пов’язаних із забезпеченням ядерної безпеки".

{Частину третю статті 170 доповнено абзацом згідно із Законом № 559-IX від 13.04.2020 - зміни набирають чинності з дня, наступного за днем опублікування, в частині накладення арешту на кошти на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному статтею 35[1] Податкового кодексу, з 01.01.2021}

4. У випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або третьої особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно підлягатиме спеціальній конфіскації у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України.

Арешт накладається на майно третьої особи, якщо вона набула його безоплатно або за ціною, вищою чи нижчою за ринкову вартість, і знала або повинна була знати, що таке майно відповідає будь-якій з ознак, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 96[2] Кримінального кодексу України.

{Абзац другий частини четвертої статті 170 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

5. У випадку, передбаченому пунктом 3 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, за наявності достатніх підстав вважати, що суд у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, може призначити покарання у виді конфіскації майна або застосувати до юридичної особи захід кримінально-правового характеру у виді конфіскації майна.

6. У випадку, передбаченому пунктом 4 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, фізичної чи юридичної особи, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, за наявності обґрунтованого розміру цивільного позову у кримінальному провадженні, а так само обґрунтованого розміру неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою, щодо якої здійснюється провадження.

У разі задоволення цивільного позову або стягнення з юридичної особи розміру отриманої неправомірної вигоди суд за клопотанням прокурора, цивільного позивача може вирішити питання про арешт майна для забезпечення цивільного позову або стягнення з юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, доведеного розміру отриманої неправомірної вигоди до набрання судовим рішенням законної сили, якщо таких заходів не було вжито раніше.

7. Арешт може бути накладений на майно, на яке раніше накладено арешт відповідно до інших актів законодавства. У такому разі виконанню підлягає ухвала слідчого судді, суду про накладення арешту на майно відповідно до правил цього Кодексу.

8. Вартість майна, яке належить арештувати з метою забезпечення цивільного позову або стягнення отриманої неправомірної вигоди, повинна бути співмірною розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або зазначеної у цивільному позові, розміру неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою.

9. У невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), Директора Бюро економічної безпеки України (або його заступника), погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1888-IX від 17.11.2021}

Якщо у визначений цією частиною строк прокурор не звернувся до слідчого судді із клопотанням про арешт майна або якщо в задоволенні такого клопотання було відмовлено, попередній арешт на майно або кошти вважається скасованим, а вилучене майно або кошти негайно повертаються особі.

10. Арешт може бути накладений у встановленому цим Кодексом порядку на рухоме чи нерухоме майно, гроші у будь-якій валюті готівкою або у безготівковій формі, в тому числі кошти та цінності, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, видаткові операції, цінні папери, майнові, корпоративні права, віртуальні активи, щодо яких ухвалою чи рішенням слідчого судді, суду визначено необхідність арешту майна.

{Абзац перший частини десятої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Не може бути арештовано майно, якщо воно перебуває у власності добросовісного набувача, крім арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів.

11. Заборона або обмеження користування, розпорядження майном можуть бути застосовані лише у разі, коли існують обставини, які підтверджують, що їх незастосування призведе до приховування, пошкодження, псування, зникнення, втрати, знищення, використання, перетворення, пересування, передачі майна.

12. Заборона використання житлового приміщення особам, які на законних підставах проживають у такому житловому приміщенні, не допускається.

{Стаття 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 314-VII від 23.05.2013, № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015; в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015; текст статті 170 в редакції Закону № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 171. Клопотання про арешт майна

1. З клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову - також цивільний позивач.

2. У клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна повинно бути зазначено:

1) підстави і мету відповідно до положень статті 170 цього Кодексу та відповідне обґрунтування необхідності арешту майна;

2) перелік і види майна, що належить арештувати;

3) документи, які підтверджують право власності на майно, що належить арештувати, або конкретні факти і докази, що свідчать про володіння, користування чи розпорядження підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, третіми особами таким майном;

4) розмір шкоди, неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою, у разі подання клопотання відповідно до частини шостої статті 170 цього Кодексу.

{Пункт 4 частини другої статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання.

{Частина друга статті 171 в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015}

3. У клопотанні цивільного позивача у кримінальному провадженні про арешт майна підозрюваного, обвинуваченого, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третіх осіб для відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, повинно бути зазначено:

1) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір позовних вимог;

2) докази факту завдання шкоди і розміру цієї шкоди.

{Частина третя статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013; в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015}

{Частину четверту статті 171 виключено на підставі Закону № 769-VIII від 10.11.2015}

5. Клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.

У разі тимчасового вилучення майна під час обшуку, огляду, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді, передбаченої статтею 235 цього Кодексу, клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором протягом 48 годин після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, в якої його було вилучено.

{Частину п'яту статті 171 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 769-VIII від 10.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

Стаття 172. Розгляд клопотання про арешт майна

1. Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, якщо клопотання подано ним, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, і за наявності - також захисника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Неприбуття цих осіб у судове засідання не перешкоджає розгляду клопотання.

{Частина перша статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Клопотання слідчого, прокурора, цивільного позивача про арешт майна, яке не було тимчасово вилучене, може розглядатися без повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним з метою забезпечення арешту майна.

{Частина друга статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання про арешт майна подано без додержання вимог статті 171 цього Кодексу, повертає його прокурору, цивільному позивачу та встановлює строк в сімдесят дві години або з урахуванням думки слідчого, прокурора чи цивільного позивача менший строк для усунення недоліків, про що постановляє ухвалу. У такому разі тимчасово вилучене в особи майно підлягає негайному поверненню після спливу встановленого суддею строку, а у разі звернення в межах встановленого суддею строку з клопотанням після усунення недоліків - після розгляду клопотання та відмови в його задоволенні.

{Частина третя статті 172 із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 769-VIII від 10.11.2015}

4. Під час розгляду клопотання про арешт майна слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про арешт майна.

Стаття 173. Вирішення питання про арешт майна

1. Слідчий суддя, суд відмовляють у задоволенні клопотання про арешт майна, якщо особа, що його подала, не доведе необхідність такого арешту, а також наявність ризиків, передбачених абзацом другим частини першої статті 170 цього Кодексу.

{Абзац перший частини першої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 769-VIII від 10.11.2015}

Не допускається арешт майна/коштів банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, банку, щодо якого прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (крім ліквідації банку за рішенням його власників), майна/коштів

Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також заборона вчинення дій іншим особам під час реалізації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб майна банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, та банку, що ліквідується відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

{Частину першу статті 173 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015; в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

Арешт на майнові права у вигляді майнових прав у внутрішній системі обліку особи, яка провадить клірингову діяльність, накладається в порядку, встановленому статтею 64 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частину першу статті 173 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Не допускається накладення арешту на кошти, які знаходяться в Національному банку України або іншому банку на рахунках, відкритих Центральному депозитарію цінних паперів та/або кліринговим установам, для забезпечення здійснення грошових розрахунків.

{Частину першу статті 173 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

2. При вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати:

1) правову підставу для арешту майна;

2) можливість використання майна як доказу у кримінальному провадженні (якщо арешт майна накладається у випадку, передбаченому пунктом 1 частини другої статті 170 цього Кодексу);

{Пункт 2 частини другої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

3) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність (якщо арешт майна накладається у випадках, передбачених пунктами 3, 4 частини другої статті 170 цього Кодексу);

{Пункт 3 частини другої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

3^1) можливість спеціальної конфіскації майна (якщо арешт майна накладається у випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої статті 170 цього Кодексу);

{Частину другу статті 173 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

4) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою (якщо арешт майна накладається у випадку, передбаченому пунктом 4 частини другої статті 170 цього Кодексу);

{Пункт 4 частини другої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

5) розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження;

6) наслідки арешту майна для підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб.

{Частина друга статті 173 в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015}

3. Відмова у задоволенні або часткове задоволення клопотання про арешт майна тягне за собою негайне повернення особі відповідно всього або частини тимчасово вилученого майна.

4. У разі задоволення клопотання слідчий суддя, суд застосовує найменш обтяжливий спосіб арешту майна. Слідчий суддя, суд зобов’язаний застосувати такий спосіб арешту майна, який не призведе до зупинення або надмірного обмеження правомірної підприємницької діяльності особи, або інших наслідків, які суттєво позначаються на інтересах інших осіб.

5. У разі задоволення клопотання слідчий суддя, суд постановляє ухвалу, в якій зазначає:

1) перелік майна, на яке накладено арешт;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 769-VIII від 10.11.2015}

2) підстави застосування арешту майна;

3) перелік тимчасово вилученого майна, яке підлягає поверненню особі, у разі прийняття такого рішення;

{Пункт 3 частини п'ятої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 769-VIII від 10.11.2015}

4) заборону, обмеження розпоряджатися або користуватися майном у разі їх передбачення та вказівку на таке майно;

{Пункт 4 частини п'ятої статті 173 в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015}

5) порядок виконання ухвали із зазначенням способу інформування заінтересованих осіб.

{Пункт 5 частини п'ятої статті 173 в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015}

6. Ухвалу про арешт тимчасово вилученого майна слідчий суддя, суд постановляє не пізніше сімдесяти двох годин із дня находження до суду клопотання, інакше таке майно повертається особі, у якої його було вилучено.

7. Копія ухвали негайно після її постановлення вручається слідчому, прокурору, а також присутнім під час оголошення ухвали:

фізичній або юридичній особі, щодо майна якої вирішувалося питання про арешт, - при вирішенні питання про арешт майна з метою забезпечення збереження речових доказів;

підозрюваному, обвинуваченому, засудженому, третій особі - при вирішенні питання про арешт майна з метою забезпечення спеціальної конфіскації;

підозрюваному, обвинуваченому, засудженому або юридичній особі, щодо якої здійснюється провадження, - при вирішенні питання про арешт майна з метою забезпечення конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;

підозрюваному, обвинуваченому, засудженому, фізичній чи юридичній особі, яка відповідно до закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також юридичній особі, щодо якої здійснюється провадження, - при вирішенні питання про арешт майна з метою забезпечення відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

У разі відсутності таких осіб під час оголошення ухвали копія ухвали надсилається їм не пізніше наступного робочого дня після її постановлення.

Підозрюваний, обвинувачений, треті особи мають право на захисника, право оскаржити судове рішення щодо арешту майна.

{Частина сьома статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013; в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015; в редакції Закону № 1021-VIII від 18.02.2016}

8. Майно або грошові суми клієнта неплатоспроможного банку, на яке судом накладено арешт до дня віднесення банку до категорії неплатоспроможних, може бути передано приймаючому, перехідному банку чи спеціалізованій установі, утвореній Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, у встановленому законодавством про систему гарантування вкладів фізичних осіб порядку з письмовим повідомленням Фондом гарантування вкладів фізичних осіб особи, в інтересах якої накладено арешт. При цьому передане майно або грошові суми залишаються обтяженими відповідно до ухвали суду про накладення арешту.

{Статтю 173 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015}

Стаття 174. Скасування арешту майна

1. Підозрюваний, обвинувачений, їх захисник, законний представник, інший власник або володілець майна, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які не були присутні при розгляді питання про арешт майна, мають право заявити клопотання про скасування арешту майна повністю або частково. Таке клопотання під час досудового розслідування розглядається слідчим суддею, а під час судового провадження - судом.

{Абзац перший частини першої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Арешт майна також може бути скасовано повністю чи частково ухвалою слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого, їх захисника чи законного представника, іншого власника або володільця майна, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо вони доведуть, що в подальшому застосуванні цього заходу відпала потреба або арешт накладено необґрунтовано.

{Абзац другий частини першої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Клопотання про скасування арешту майна розглядає слідчий суддя, суд не пізніше трьох днів після його надходження до суду. Про час та місце розгляду повідомляється особа, яка заявила клопотання, та особа, за клопотанням якої було арештовано майно.

3. Прокурор одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасовує арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації.

{Частина третя статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

4. Суд одночасно з ухваленням судового рішення, яким закінчується судовий розгляд, вирішує питання про скасування арешту майна. Суд скасовує арешт майна, зокрема, у випадку виправдання обвинуваченого, закриття кримінального провадження судом, якщо майно не підлягає спеціальній конфіскації, непризначення судом покарання у виді конфіскації майна та/або незастосування спеціальної конфіскації, залишення цивільного позову без розгляду або відмови в цивільному позові.

{Частина четверта статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

Стаття 175. Виконання ухвали про арешт майна

1. Ухвала про арешт майна виконується негайно слідчим, прокурором.

Глава 18. Запобіжні заходи, затримання особи

§ 1. Запобіжні заходи, затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду

Стаття 176. Загальні положення про запобіжні заходи

1. Запобіжними заходами є:

1) особисте зобов’язання;

2) особиста порука;

3) застава;

4) домашній арешт;

5) тримання під вартою.

2. Тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м’яких запобіжних заходів, передбачених частиною першою цієї статті, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам. При цьому найбільш м’яким запобіжним заходом є особисте зобов’язання, а найбільш суворим - тримання під вартою.

4. Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування та до початку підготовчого судового засідання - слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження - судом за клопотанням прокурора.

{Частина четверта статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

{Частину п'яту статті 176 виключено на підставі Закону № 2531-IX від 16.08.2022}

6. Під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114^{2}, 258-258^{6}, 260, 261, 437-442 Кримінального кодексу України, за наявності ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу, застосовується запобіжний захід, визначений пунктом 5 частини першої цієї статті.

{Статтю 176 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2198-IX від 14.04.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2531-IX від 16.08.2022, № 2997-IX від 21.03.2023}

7. За клопотанням прокурора запобіжний захід може бути скасовано слідчим суддею, судом у випадках і в порядку, передбачених цим Кодексом.

{Статтю 176 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

8. Під час дії воєнного стану до військовослужбовців, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 402-405, 407, 408, 429 Кримінального кодексу України, застосовується виключно запобіжний захід, визначений пунктом 5 частини першої цієї статті.

{Статтю 176 доповнено частиною згідно із Законом № 2531-IX від 16.08.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

Стаття 177. Мета і підстави застосування запобіжних заходів

1. Метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов’язків, а також запобігання спробам:

1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду;

2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення;

3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні;

4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином;

5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

2. Підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою цієї статті. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав, передбачених цим Кодексом.

Стаття 178. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу

1. При вирішенні питання про обрання запобіжного заходу, крім наявності ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу, слідчий суддя, суд на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов’язаний оцінити в сукупності всі обставини, у тому числі:

1) вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення;

2) тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується;

3) вік та стан здоров’я підозрюваного, обвинуваченого;

4) міцність соціальних зв’язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність в нього родини й утриманців;

5) наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання;

6) репутацію підозрюваного, обвинуваченого;

7) майновий стан підозрюваного, обвинуваченого;

8) наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого;

9) дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше;

10) наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення;

11) розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини;

12) ризик продовження чи повторення протиправної поведінки, зокрема ризик летальності, що його створює підозрюваний, обвинувачений, у тому числі у зв’язку з його доступом до зброї.

{Частину першу статті 178 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

Стаття 179. Особисте зобов’язання

1. Особисте зобов’язання полягає у покладенні на підозрюваного, обвинуваченого зобов’язання виконувати покладені на нього слідчим суддею, судом обов’язки, передбачені статтею 194 цього Кодексу.

2. Підозрюваному, обвинуваченому письмово під розпис повідомляються покладені на нього обов’язки та роз’яснюється, що в разі їх невиконання до нього може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід і на нього може бути накладено грошове стягнення в розмірі від 0,25 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб до 2 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

{Частина друга статті 179 в редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016}

3. Контроль за виконанням особистого зобов’язання здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, - прокурор.

Стаття 180. Особиста порука

1. Особиста порука полягає у наданні особами, яких слідчий суддя, суд вважає такими, що заслуговують на довіру, письмового зобов’язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов’язків відповідно до статті 194 цього Кодексу і зобов’язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.

2. Кількість поручителів визначає слідчий суддя, суд, який обирає запобіжний захід. Наявність одного поручителя може бути визнано достатньою лише в тому разі, коли ним є особа, яка заслуговує на особливу довіру.

3. Поручителю роз’яснюється у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється або обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення, обов’язки поручителя та наслідки їх невиконання, право на відмову від прийнятих на себе зобов’язань та порядок реалізації такого права.

4. Поручитель може відмовитись від взятих на себе зобов’язань до виникнення підстав, які тягнуть за собою його відповідальність. У такому разі він забезпечує явку підозрюваного, обвинуваченого до органу досудового розслідування чи суду для вирішення питання про заміну йому запобіжного заходу на інший.

5. У разі невиконання поручителем взятих на себе зобов’язань на нього накладається грошове стягнення в розмірі:

1) у провадженні щодо кримінального правопорушення, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше трьох років, або інше, більш м’яке покарання, - від двох до п’яти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

2) у провадженні щодо злочину, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п’яти років, - від п’яти до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

3) у провадженні щодо злочину, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк від п’яти до десяти років, - від десяти до двадцяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

{Пункт 3 частини п'ятої статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

4) у провадженні щодо злочину, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк понад десять років, - від двадцяти до п’ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

{Пункт 4 частини п'ятої статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

6. Контроль за виконанням зобов’язань про особисту поруку здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, - прокурор.

Стаття 181. Домашній арешт

1. Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби.

2. Домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі.

3. Ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту передається для виконання органу Національної поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого.

{Частина третя статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

4. Орган Національної поліції повинен негайно поставити на облік особу, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, і повідомити про це слідчому або суду, якщо запобіжний захід застосовано під час судового провадження.

{Частина четверта статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

5. Працівники органу Національної поліції з метою контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, мають право з’являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань,

пов’язаних із виконанням покладених на неї зобов’язань, використовувати електронні засоби контролю.

{Частина п'ята статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

6. Строк дії ухвали слідчого судді про тримання особи під домашнім арештом не може перевищувати двох місяців. У разі необхідності строк тримання особи під домашнім арештом може бути продовжений за клопотанням прокурора в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу. Сукупний строк тримання особи під домашнім арештом під час досудового розслідування не може перевищувати шести місяців. По закінченню цього строку ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію і запобіжний захід вважається скасованим.

Стаття 182. Застава

1. Застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов’язків, під умовою звернення внесених коштів у доход держави в разі невиконання цих обов’язків. Можливість застосування застави щодо особи, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, може бути визначена в ухвалі слідчого судді, суду у випадках, передбачених частинами третьою або четвертою статті 183 цього Кодексу.

2. Застава може бути внесена як самим підозрюваним, обвинуваченим, так і іншою фізичною або юридичною особою (заставодавцем). Заставодавцем не може бути юридична особа державної або комунальної власності або така, що фінансується з місцевого, державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, або у статутному капіталі якої є частка державної, комунальної власності, або яка належить суб’єкту господарювання, що є у державній або комунальній власності.

3. При застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави підозрюваному, обвинуваченому роз’яснюються його обов’язки і наслідки їх невиконання, а заставодавцю - у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється чи обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення, обов’язки із забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого та його явки за викликом, а також наслідки невиконання цих обов’язків.

У разі внесення застави згідно з ухвалою слідчого судді, суду щодо особи, стосовно якої раніше було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, передбачені цією частиною роз’яснення здійснюються уповноваженою службовою особою місця ув’язнення.

4. Розмір застави визначається слідчим суддею, судом з урахуванням обставин кримінального правопорушення, майнового та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, інших даних про його особу та ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу. Розмір застави повинен достатньою мірою гарантувати виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов’язків та не може бути завідомо непомірним для нього.

5. Розмір застави визначається у таких межах:

1) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні нетяжкого злочину, - від одного до двадцяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні тяжкого злочину, - від двадцяти до вісімдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

3) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні особливо тяжкого злочину, - від вісімдесяти до трьохсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

У виключних випадках, якщо слідчий суддя, суд встановить, що застава у зазначених межах не здатна забезпечити виконання особою, що підозрюється, обвинувачується у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину, покладених на неї обов’язків, застава може бути призначена у розмірі, який перевищує вісімдесят чи триста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб відповідно.

{Частина п'ята статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1774-VIII від 06.12.2016}

6. Підозрюваний, обвинувачений, який не тримається під вартою, не пізніше п’яти днів з дня обрання запобіжного заходу у вигляді застави зобов’язаний внести кошти на відповідний рахунок або забезпечити їх внесення заставодавцем та надати документ, що це підтверджує, слідчому, прокурору, суду. Зазначені дії можуть бути здійснені пізніше п’яти днів з дня обрання запобіжного заходу у вигляді застави, якщо на момент їх здійснення не буде прийнято рішення про зміну запобіжного заходу. З моменту обрання запобіжного заходу у вигляді застави щодо особи, яка не тримається під вартою, в тому числі до фактичного внесення коштів на відповідний рахунок, а також з моменту звільнення підозрюваного, обвинуваченого з-під варти внаслідок внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, підозрюваний, обвинувачений, заставодавець зобов’язані виконувати покладені на них обов’язки, пов’язані із застосуванням запобіжного заходу у вигляді застави.

7. У випадках, передбачених частинами третьою або четвертою статті 183 цього Кодексу, підозрюваний, обвинувачений або заставодавець мають право у будь-який момент внести заставу у розмірі, визначеному в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

8. У разі невиконання обов’язків заставодавцем, а також, якщо підозрюваний, обвинувачений, будучи належним чином повідомлений, не з’явився за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи не повідомив про причини своєї неявки, або якщо порушив інші покладені на нього при застосуванні запобіжного заходу обов’язки, застава звертається в дохід держави та зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України й використовується у порядку, встановленому законом для використання коштів судового збору.

9. Питання про звернення застави в дохід держави вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням прокурора або за власною ініціативою суду в судовому засіданні за участю підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця, в порядку, передбаченому для розгляду клопотань про обрання запобіжного заходу. Неприбуття в судове засідання зазначених осіб,

які були належним чином повідомлені про місце та час розгляду питання, не перешкоджає проведенню судового засідання.

10. У разі звернення застави в дохід держави слідчий суддя, суд вирішує питання про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу з урахуванням положень частини сьомої статті 194 цього Кодексу.

11. Застава, що не була звернена в дохід держави, повертається підозрюваному, обвинуваченому, заставодавцю після припинення дії цього запобіжного заходу. При цьому застава, внесена підозрюваним, обвинуваченим, може бути повністю або частково звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень. Застава, внесена заставодавцем, може бути звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень тільки за його згодою.

Стаття 183. Тримання під вартою

1. Тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м’яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частинами шостою та восьмою статті 176 цього Кодексу.

{Частина перша статті 183 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1689-VII від 07.10.2014, № 2531-IX від 16.08.2022, № 2997-IX від 21.03.2023}

2. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може бути застосований, окрім як:

1) до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, - виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений не виконав обов’язки, покладені на нього при застосуванні іншого, раніше обраного запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує;

2) до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

3) до раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п’яти років, - виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, буде доведено, що перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

4) до раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п’ять років;

5) до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад три роки;

6) до особи, яку розшукують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв’язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, в порядку і на підставах, передбачених розділом IX цього Кодексу або міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України;

7) до особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, у порядку і на підставах, передбачених розділом IX^2 цього Кодексу.

{Частину другу статті 183 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 2236-IX від 03.05.2022}

3. Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов’язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов’язків, передбачених цим Кодексом, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.

В ухвалі слідчого судді, суду зазначаються, які обов’язки з передбачених статтею 194 цього Кодексу будуть покладені на підозрюваного, обвинуваченого у разі внесення застави, наслідки їх невиконання, обґрунтовується обраний розмір застави, а також можливість її застосування, якщо таке рішення прийнято у кримінальному провадженні, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

4. Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 цього Кодексу, має право не визначити розмір застави у кримінальному провадженні:

1) щодо злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування;

2) щодо злочину, який спричинив загибель людини;

3) щодо особи, стосовно якої у цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте був порушений нею;

4) щодо злочину, передбаченого статтями 255-255^3 Кримінального кодексу України;

{Частину четверту статті 183 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

5) щодо особливо тяжкого злочину у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

{Частину четверту статті 183 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1094-IX від 16.12.2020}

При обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно підозрюваного, обвинуваченого, який оголошений у міжнародний розшук, та/або який виїхав, та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, розмір застави не визначається.

{Частину четверту статті 183 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

Під час дії воєнного стану слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 цього Кодексу, має право не визначити розмір застави у кримінальному провадженні щодо злочину, передбаченого статтями 109-114^2, 258-258^6, 260, 261, 402-405, 407, 408, 429, 437-442 Кримінального кодексу України.

{Частину четверту статті 183 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2198-IX від 14.04.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2531-IX від 16.08.2022, № 2997-IX від 21.03.2023}

Розмір застави не визначається під час розгляду питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відповідно до статей 629-631 цього Кодексу.

{Частину четверту статті 183 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 2236-IX від 03.05.2022; абзац восьмий частини четвертої статті 183 вважати абзацом дев'ятим згідно із Законом № 2531-IX від 16.08.2022}

Стаття 184. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжних заходів

1. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду, і повинно містити:

{Абзац перший частини першої статті 184 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; в редакції Закону № 2367-VIII від 22.03.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

1) короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, в якому підозрюється або обвинувачується особа;

2) правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати, обвинувачувати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини;

4) посилання на один або кілька ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу;

5) виклад обставин, на підставі яких слідчий, прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини;

6) обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні, шляхом застосування більш м’яких запобіжних заходів;

7) обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного, обвинуваченого конкретних обов’язків, передбачених частиною п’ятою статті 194 цього Кодексу.

2. Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

3. До клопотання додаються:

1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;

2) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;

3) підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому надані копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу.

4. Застосування запобіжного заходу до кожної особи потребує внесення окремого клопотання.

Стаття 185. Відкликання, зміна або доповнення клопотання про застосування запобіжного заходу

1. Якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу прокурору стали відомі обставини, що виключають обґрунтовану підозру у вчиненні особою кримінального правопорушення, він зобов’язаний відкликати клопотання про застосування запобіжного заходу та відкликати дозвіл на затримання, якщо такий дозвіл був отриманий.

2. Якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу слідчому, прокурору стали відомі інші обставини, що можуть вплинути на вирішення судом питання про застосування запобіжного заходу, він зобов’язаний доповнити або змінити клопотання, або замінити його новим клопотанням.

Стаття 186. Строки розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу

1. Клопотання про застосування або зміну запобіжного заходу розглядається слідчим суддею, судом невідкладно, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту фактичного затримання підозрюваного, обвинуваченого або з моменту надходження до суду клопотання, якщо підозрюваний, обвинувачений перебуває на свободі, чи з моменту подання підозрюваним, обвинуваченим, його захисником до суду відповідного клопотання.

Стаття 187. Забезпечення прибуття особи для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу

1. Слідчий суддя, суд після одержання клопотання про застосування запобіжного заходу до підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває на свободі, призначає дату судового засідання і здійснює судовий виклик.

2. Якщо слідчий, прокурор подав разом із клопотанням про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, слідчий суддя, суд приймає рішення згідно зі статтею 189 цього Кодексу.

3. У разі неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю, слідчий суддя, суд має право постановити ухвалу про привід підозрюваного, обвинуваченого, якщо він не з’явився для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою, або ухвалу про дозвіл на його затримання з метою приводу, якщо ухвала про привід не була виконана.

Стаття 188. Клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

2. Це клопотання може бути подане:

1) одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою;

2) після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику;

3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю.

3. Прокурор додає до клопотання документи, які підтверджують зазначені у пунктах 1, 2 частини четвертої статті 189 цього Кодексу обставини.

Стаття 189. Розгляд клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу

1. Слідчий суддя, суд не має права відмовити в розгляді клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного, обвинуваченого, навіть якщо існують підстави для затримання без ухвали суду про затримання з метою приводу.

2. Клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу розглядається слідчим суддею, судом негайно після одержання цього клопотання.

3. Розгляд клопотання здійснюється в закритому судовому засіданні за участю прокурора.

4. Слідчий суддя, суд відмовляє у наданні дозволу на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, якщо прокурор не доведе, що зазначені у клопотанні про застосування запобіжного заходу обставини вказують на наявність підстав для тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого, а також є достатні підстави вважати, що:

1) підозрюваний, обвинувачений переховується від органів досудового розслідування чи суду;

2) одержавши відомості про звернення слідчого, прокурора до суду із клопотанням про застосування запобіжного заходу, підозрюваний, обвинувачений до початку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу вчинить дії, які є підставою для застосування запобіжного заходу і зазначені у статті 177 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 189 в редакції Закону № 5076-VI від 05.07.2012}

Стаття 190. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу

1. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу повинна містити:

1) найменування суду, прізвище та ініціали слідчого судді, судді (суддів);

2) прізвище, ім’я, по батькові підозрюваного, обвинуваченого, для затримання якого постановляється ухвала, відомі на момент постановлення ухвали, а якщо прізвище, ім’я, по батькові не відомі, - докладний опис такої особи;

3) короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа, і його правову кваліфікацію за законом України про кримінальну відповідальність;

4) посилання на обставини, які дають підстави для:

обґрунтованої підозри про вчинення особою кримінального правопорушення;

висновку про існування ризику, зазначеного у клопотанні про застосування запобіжного заходу;

висновку щодо існування обставин, зазначених у пунктах 1 або 2 частини четвертої статті 189 цього Кодексу, для прийняття рішення про надання дозволу на затримання;

5) дату постановлення ухвали;

6) дату втрати законної сили ухвалою;

7) підпис слідчого судді, судді (суддів), який постановив ухвалу.

2. В ухвалі про дозвіл на затримання з метою приводу вказуються прізвище, ім’я, по батькові, адреса і телефон прокурора або слідчого, за клопотанням якого постановлена ухвала.

3. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу втрачає законну силу з моменту:

1) приводу підозрюваного, обвинуваченого до суду;

2) закінчення строку дії ухвали, зазначеного в ній, або закінчення шести місяців із дати постановлення ухвали, у якій не зазначено строку її дії;

2[1]) добровільного з’явлення підозрюваного до слідчого судді, а обвинуваченого до суду, про що слідчий суддя, суд повідомляє прокурора;

{Частину третю статті 190 доповнено пунктом 2[1] згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

3) відкликання ухвали прокурором.

4. Слідчий суддя, суд за клопотанням прокурора має право вирішити питання про повторне затримання з метою приводу в порядку, передбаченому цим Кодексом. Повторне звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання однієї і тієї ж особи по тому самому кримінальному провадженню після винесення слідчим суддею, судом ухвали про відмову у задоволенні такого клопотання можливе лише при виникненні нових обставин, які підтверджують необхідність тримання особи під вартою.

5. Ухвала про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом. Ухвала про дозвіл на затримання оскарженню не підлягає.

{Положення частини п'ятої статті 190 щодо заборони оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 5-р/2020 від 17.03.2020}

Стаття 191. Дії уповноважених службових осіб після затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання

1. Затримана на підставі ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше тридцяти шести годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до слідчого судді, суду, який постановив ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу.

2. У разі затримання на транспорті місцем затримання вважається територія району, на якій особа затримана.

3. У разі затримання особи на громадському транспорті, незапланована зупинка якого неможлива без зайвих труднощів, місцем затримання вважається територія району, на якій розташована найближча попутна зупинка громадського транспорту.

4. У разі затримання особи на авіаційному або морському транспорті під час здійснення рейсу за межі державного кордону України місцем затримання вважається порт у межах державного кордону України, в якому почався цей рейс.

5. Службова особа, яка на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання затримала особу, зобов'язана негайно вручити їй копію зазначеної ухвали.

6. Уповноважена службова особа (особа, якій законом надане право здійснювати затримання), яка затримала особу на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання або у якої під вартою тримається особа, щодо якої діє ухвала про дозвіл на затримання, негайно повідомляє про це слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі.

7. Якщо після затримання підозрюваного, обвинуваченого з'ясується, що він був затриманий на підставі ухвали про дозвіл на затримання, яка відкликана прокурором, підозрюваний, обвинувачений має бути негайно звільнений уповноваженою службовою особою, під вартою якої він тримається, якщо немає інших законних підстав для його подальшого затримання.

8. Службова особа здійснює затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов’язків і пов’язані з цим особистий обшук та огляд його речей тільки в присутності офіційних представників цього розвідувального органу.

9. Уповноважена службова особа, яка затримала особу на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання, зобов’язана негайно повідомити про наявність на утриманні особи дитини, яка залишається без батьківського піклування, уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування та необхідність вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини. Відомості про дату і точний час (година і хвилини) повідомлення відповідних органів зазначаються у протоколі затримання.

{Статтю 191 доповнено частиною дев’ятою згідно із Законом № 2858-IX від 12.01.2023}

Стаття 192. Подання клопотання про застосування запобіжного заходу після затримання особи без ухвали про дозвіл на затримання

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про застосування запобіжного заходу до особи, яку затримано без ухвали про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а якщо це неможливо у строк, передбачений частиною другою статті 211 цього Кодексу, - до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана. У разі затримання без ухвали про дозвіл на затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, віднесеного до підсудності Вищого антикорупційного суду, зазначене клопотання подається до Вищого антикорупційного суду.

{Частина перша статті 192 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

2. Клопотання про застосування запобіжного заходу до особи, яку затримано без ухвали про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, має відповідати вимогам, зазначеним у статті 184 цього Кодексу. До клопотання має бути доданий протокол затримання підозрюваного.

Стаття 193. Порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу

1. Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті.

2. Слідчий суддя, суд, до якого прибув або доставлений підозрюваний, обвинувачений для участі у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу, зобов’язаний роз’яснити його права:

1) мати захисника;

2) знати суть та підстави підозри або обвинувачення;

3) знати підстави його затримання;

4) відмовитися давати пояснення, показання з приводу підозри або обвинувачення;

5) давати пояснення щодо будь-яких обставин його затримання та тримання під вартою;

6) досліджувати речові докази, документи, показання, на які посилається прокурор, та надавати речі, документи, показання інших осіб на спростування доводів прокурора;

7) заявляти клопотання про виклик і допит свідків, показання яких можуть мати значення для вирішення питань цього розгляду.

3. Слідчий суддя, суд зобов’язаний вжити необхідних заходів для забезпечення захисником підозрюваного, обвинуваченого, якщо останній заявив клопотання про залучення захисника, якщо участь захисника є обов’язковою або якщо слідчий суддя, суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника.

4. За клопотанням сторін або за власною ініціативою слідчий суддя, суд має право заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про застосування запобіжного заходу.

5. Будь-які твердження чи заяви підозрюваного, обвинуваченого, зроблені під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, не можуть бути використані на доведення його винуватості у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується, або у будь-якому іншому правопорушенні.

6. Слідчий суддя, суд розглядає клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та може обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого лише у разі доведення прокурором наявності підстав, передбачених статтею 177 цього Кодексу, а також наявності достатніх підстав вважати, що підозрюваний, обвинувачений виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та/або оголошений у міжнародний розшук. У такому разі після затримання особи і не пізніш як через сорок вісім годин з часу її доставки до місця кримінального провадження слідчий суддя, суд за участю підозрюваного, обвинуваченого розглядає питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на більш м’який запобіжний захід, про що постановляє ухвалу.

{Частина шоста статті 193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

Стаття 194. Застосування запобіжного заходу

1. Під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд зобов’язаний встановити, чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази обставини, які свідчать про:

1) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення;

2) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу, і на які вказує слідчий, прокурор;

3) недостатність застосування більш м’яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні.

2. Слідчий суддя, суд зобов’язаний постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу, якщо під час розгляду клопотання прокурор не доведе наявність всіх обставин, передбачених частиною першою цієї статті.

3. Слідчий суддя, суд має право зобов’язати підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади, визначеного слідчим суддею, судом, якщо прокурор доведе обставини, передбачені пунктом 1 частини першої цієї статті, але не доведе обставини, передбачені пунктами 2 та 3 частини першої цієї статті.

4. Якщо при розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу прокурор доведе обставини, передбачені пунктами 1 та 2 частини першої цієї статті, але не доведе обставини, передбачені пунктом 3 частини першої цієї статті, слідчий суддя, суд має право застосувати більш м’який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні, а також покласти на підозрюваного, обвинуваченого обов’язки, передбачені частинами п’ятою та шостою цієї статті, необхідність покладення яких встановлена з наведеного прокурором обґрунтування клопотання.

{Частина четверта статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

5. Якщо під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, не пов’язаного з триманням під вартою, прокурор доведе наявність всіх обставин, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий суддя, суд застосовує відповідний запобіжний захід, зобов’язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, а також виконувати один або кілька обов’язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором, а саме:

1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю;

2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду;

3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;

4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом;

5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом;

6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності;

7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання;

8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в’їзд в Україну;

9) носити електронний засіб контролю.

6. В інтересах потерпілого від злочину, пов’язаного з домашнім насильством, крім обов’язків, передбачених частиною п’ятою цієї статті, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька таких обмежувальних заходів:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;

3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв’язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;

4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв’язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;

5) направлення для проходження лікування від алкогольної, наркотичної або іншої залежності, від хвороб, що становлять небезпеку для оточуючих, направлення для проходження програми для кривдників.

{Статтю 194 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

7. Обов’язки, передбачені частинами п’ятою та шостою цієї статті, можуть бути покладені на підозрюваного, обвинуваченого на строк не більше двох місяців. У разі необхідності цей строк може бути продовжений за клопотанням прокурора в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу. Після закінчення строку, в тому числі продовженого, на який на підозрюваного, обвинуваченого були покладені відповідні обов’язки, ухвала про застосування запобіжного заходу в цій частині припиняє свою дію і обов’язки скасовуються.

{Частина сьома статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

8. До підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано запобіжний захід лише у вигляді застави або тримання під вартою у випадках та в порядку, передбачених цією главою.

9. Якщо під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слідчий суддя, суд встановить, що у зв’язку із застосуванням

зазначеного запобіжного заходу дитина, яка перебуває на утриманні підозрюваного, обвинуваченого, залишиться без батьківського піклування, слідчий суддя, суд зобов’язує прокурора повідомити уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування для вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини, відомості про що зазначаються в ухвалі про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Орган опіки та піклування невідкладно після тимчасового влаштування дитини, залишеної без батьківського піклування, інформує слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про місце проживання (перебування) дитини. Після отримання такої інформації слідчий, прокурор невідкладно повідомляє підозрюваного, обвинуваченого про місце проживання (перебування) дитини.

{Статтю 194 доповнено частиною дев’ятою згідно із Законом № 2858-IX від 12.01.2023}

Стаття 195. Застосування електронних засобів контролю

1. Застосування електронних засобів контролю полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Такий пристрій має бути захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та сигналізувати про спроби особи здійснити такі дії.

2. Електронні засоби контролю можуть застосовуватися:

1) слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов’язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов’язок;

2) працівниками органу Національної поліції на підставі ухвали слідчого судді, суду, якою щодо підозрюваного, обвинуваченого обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

{Пункт 2 частини другої статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

3. Електронні засоби контролю застосовуються в порядку, встановленому Міністерством внутрішніх справ України.

4. Не допускається застосування електронних засобів контролю, які суттєво порушують нормальний уклад життя особи, спричиняють значні незручності у їх носінні або можуть становити небезпеку для життя та здоров’я особи, яка їх використовує.

5. Слідчий, працівник органу Національної поліції перед застосуванням електронного засобу контролю зобов’язаний під розпис роз’яснити підозрюваному, обвинуваченому правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю.

{Частина п'ята статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

6. Відмова від носіння засобу електронного контролю, умисне зняття, пошкодження або інше втручання в його роботу з метою ухилення від контролю, а рівно намагання вчинити зазначені дії є невиконанням обов’язків, покладених судом на підозрюваного, обвинуваченого при обранні запобіжного заходу, не пов’язаного з позбавленням волі або у вигляді домашнього арешту.

Стаття 196. Ухвала про застосування запобіжних заходів

1. В ухвалі про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд зазначає відомості про:

1) кримінальне правопорушення (його суть і правову кваліфікацію із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність), у якому підозрюється, обвинувачується особа;

2) обставини, які свідчать про існування ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу;

3) обставини, які свідчать про недостатність застосування більш м’яких запобіжних заходів для запобігання ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу;

4) посилання на докази, які обґрунтовують ці обставини;

5) запобіжний захід, який застосовується.

2. В ухвалі про застосування запобіжного заходу, не пов’язаного з триманням під вартою, зазначаються конкретні обов’язки, передбачені частиною п’ятою статті 194 цього Кодексу, що покладаються на підозрюваного, обвинуваченого, та у випадках, встановлених цим Кодексом, строк, на який їх покладено.

3. В ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту зазначається точна адреса житла, яке підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати.

4. Слідчий суддя, суд зобов’язаний визначити в ухвалі про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або домашнього арешту дату закінчення її дії у межах строку, передбаченого цим Кодексом, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 197 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

5. Копія ухвали про застосування запобіжного заходу вручається підозрюваному, обвинуваченому негайно після її оголошення, а також надсилається щодо осіб, які є державними виконавцями, Міністерству юстиції України, а щодо осіб, які є приватними виконавцями, - Міністерству юстиції України та Раді приватних виконавців України.

{Частина п'ята статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1403-VIII від 02.06.2016}

Стаття 197. Строк дії ухвали про тримання під вартою, продовження строку тримання під вартою

1. Строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою не може перевищувати шістдесяти днів.

2. Строк тримання під вартою обчислюється з моменту взяття під варту, а якщо взяттю під варту передувало затримання підозрюваного, обвинуваченого, - з моменту затримання. У строк тримання під вартою включається час перебування особи в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи. У разі повторного взяття під варту особи в тому ж самому кримінальному провадженні строк тримання під вартою обчислюється з урахуванням часу тримання під вартою раніше.

3. Строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому цим Кодексом. Сукупний строк тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого під час досудового розслідування не повинен перевищувати:

1) шести місяців - у кримінальному провадженні щодо нетяжкого злочину;

{Пункт 1 частини третьої статті 197 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2) дванадцяти місяців - у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

4. У разі постановлення слідчим суддею, судом ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно підозрюваного, обвинуваченого на підставі частини шостої статті 193 цього Кодексу строк дії такої ухвали не зазначається.

{Статтю 197 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

Стаття 198. Значення висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів

1. Висловлені в ухвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження.

Стаття 199. Порядок продовження строку тримання під вартою

1. Клопотання про продовження строку тримання під вартою має право подати прокурор, слідчий за погодженням з прокурором не пізніше ніж за п’ять днів до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою.

2. Клопотання про продовження строку тримання під вартою подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду.

{Частина друга статті 199 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

3. Клопотання про продовження строку тримання під вартою, крім відомостей, зазначених у статті 184 цього Кодексу, повинно містити:

1) виклад обставин, які свідчать про те, що заявлений ризик не зменшився або з’явилися нові ризики, які виправдовують тримання особи під вартою;

2) виклад обставин, які перешкоджають завершенню досудового розслідування до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою.

4. Слідчий суддя зобов’язаний розглянути клопотання про продовження строку тримання під вартою до закінчення строку дії попередньої ухвали згідно з правилами, передбаченими для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу.

5. Слідчий суддя зобов’язаний відмовити у продовженні строку тримання під вартою, якщо прокурор, слідчий не доведе, що обставини, зазначені у частині третій цієї статті, виправдовують подальше тримання підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

6. У разі закінчення строку запобіжного заходу до проведення підготовчого судового засідання прокурор не пізніше ніж за п’ять днів до закінчення строку дії попередньої ухвали про застосування запобіжного заходу може подати клопотання про його продовження. Розгляд такого клопотання здійснюється слідчим суддею за правилами цієї статті.

{Статтю 199 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

Стаття 200. Клопотання слідчого, прокурора про зміну запобіжного заходу

1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов’язків, передбачених частиною п’ятою статті 194 цього Кодексу, чи про зміну способу їх виконання.

2. У клопотанні про зміну запобіжного заходу обов’язково зазначаються обставини, які:

1) виникли після прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу;

2) існували під час прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу, але про які слідчий, прокурор на той час не знав і не міг знати.

3. Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність зміни запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

4. До клопотання додаються:

1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;

2) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;

3) підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому надіслана копія клопотання та копії матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

5. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором також має право подати клопотання про дозвіл на затримання особи, яке розглядається слідчим суддею, судом згідно з правилами, передбаченими статтею 189 цього Кодексу.

Стаття 201. Клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу

1. Підозрюваний, обвинувачений, до якого застосовано запобіжний захід, його захисник, має право подати до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду, клопотання про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування чи зміну додаткових обов’язків, передбачених частиною п’ятою статті 194 цього Кодексу та покладених на нього слідчим суддею, судом, чи про зміну способу їх виконання.

{Частина перша статті 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

2. Копія клопотання та матеріалів, якими воно обґрунтовується, надається прокурору не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

3. До клопотання мають бути додані:

1) копії матеріалів, якими підозрюваний, обвинувачений обґрунтовує доводи клопотання;

2) перелік свідків, яких підозрюваний, обвинувачений вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;

3) підтвердження того, що прокурору надіслана копія клопотання та копії матеріалів, що обґрунтовують клопотання.

4. Слідчий суддя, суд зобов’язаний розглянути клопотання підозрюваного, обвинуваченого протягом трьох днів з дня його одержання згідно з правилами, передбаченими для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу.

5. Слідчий суддя, суд має право залишити без розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, подане раніше тридцяти днів з дня постановлення попередньої ухвали про застосування, зміну або відмову у зміні запобіжного заходу, якщо у ньому не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею, судом.

Стаття 201[1]. Скасування запобіжного заходу

1. Прокурор має право звернутися в порядку, передбаченому статтями 184 та 132 цього Кодексу, до слідчого судді, суду з клопотанням про скасування запобіжного заходу у зв’язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного, обвинуваченого для обміну як військовополоненого.

2. До клопотання прокурора про скасування запобіжного заходу обов’язково додаються матеріали, що підтверджують прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного, обвинуваченого для обміну як військовополоненого, та письмова згода підозрюваного, обвинуваченого на проведення обміну як військовополоненого.

3. Копія клопотання та доданих до нього матеріалів надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

4. Клопотання прокурора про скасування запобіжного заходу розглядається слідчим суддею, судом в день його надходження до суду за обов’язкової участі прокурора.

5. Слідчий суддя, суд, перевіривши обставини, що підтверджують прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного, обвинуваченого для обміну як військовополоненого та надання підозрюваним, обвинуваченим згоди на такий обмін, виносить ухвалу про скасування запобіжного заходу та передачу особи під нагляд уповноваженого органу для організації та проведення її обміну як військовополоненого.

{Кодекс доповнено статтею 201^{1} згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Стаття 202. Порядок звільнення особи з-під варти

1. У разі застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов’язання підозрюваний, обвинувачений, який був затриманий, звільняється з-під варти негайно.

2. У разі застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки підозрюваний, обвинувачений, який був затриманий, звільняється з-під варти негайно після надання його поручителями визначеного зобов’язання.

3. У разі застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту підозрюваний, обвинувачений, який був затриманий:

1) негайно доставляється до місця проживання і звільняється з-під варти, якщо згідно з умовами обраного запобіжного заходу йому заборонено залишати житло цілодобово;

2) негайно звільняється з-під варти та зобов’язується невідкладно прибути до місця свого проживання, якщо згідно з умовами обраного запобіжного заходу йому заборонено залишати житло в певний період доби.

4. Підозрюваний, обвинувачений звільняється з-під варти після внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, якщо в уповноваженої службової особи місця ув’язнення, під вартою в якому він перебуває, відсутнє інше судове рішення, що набрало законної сили і прямо передбачає тримання цього підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

Після отримання та перевірки документа, що підтверджує внесення застави, уповноважена службова особа місця ув’язнення, під вартою в якому знаходиться підозрюваний, обвинувачений, негайно здійснює розпорядження про його звільнення з-під варти та повідомляє про це усно і письмово слідчого, прокурора та слідчого суддю, а якщо застава внесена під час судового провадження, - прокурора та суд. Перевірка документа, що підтверджує внесення застави, не може тривати більше одного робочого дня.

З моменту звільнення з-під варти у зв’язку з внесенням застави підозрюваний, обвинувачений вважається таким, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді застави.

5. У разі постановлення слідчим суддею, судом ухвали про відмову у продовженні строку тримання під вартою, про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на інший запобіжний захід, про звільнення особи з-під варти у випадку, передбаченому частиною третьою статті 206 цього Кодексу, або у випадку закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою підозрюваний, обвинувачений повинен бути негайно звільнений, якщо в уповноваженої службової особи місця ув’язнення, під вартою в якому він перебуває, відсутнє інше судове рішення, що набрало законної сили і прямо передбачає тримання цього підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

6. У разі постановлення слідчим суддею, судом ухвали про скасування запобіжного заходу в порядку, передбаченому статтею 201[1] цього Кодексу, підозрюваний, обвинувачений повинен бути негайно звільнений та переданий під нагляд уповноваженого органу, якщо в уповноваженої службової особи місця ув’язнення, під вартою в якому він перебуває, відсутнє інше судове рішення, що набрало законної сили і прямо передбачає тримання цього підозрюваного, обвинуваченого під вартою.

Подальше тримання та заходи щодо поводження із звільненим з-під варти підозрюваним, обвинуваченим здійснюються відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України для військовополонених.

{Статтю 202 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Стаття 203. Негайне припинення дії запобіжних заходів

1. Ухвала про застосування запобіжного заходу припиняє свою дію після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження або винесення ухвали про скасування запобіжного заходу в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина перша статті 203 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Стаття 204. Заборона затримання без дозволу слідчого судді, суду

1. Якщо до підозрюваного, обвинуваченого застосовано запобіжний захід, не пов’язаний із триманням під вартою, він не може бути затриманий без дозволу слідчого судді, суду у зв’язку з підозрою або обвинуваченням у тому ж кримінальному правопорушенні.

Стаття 205. Виконання ухвали щодо обрання запобіжного заходу

1. Ухвала слідчого судді, суду щодо застосування запобіжного заходу підлягає негайному виконанню після її оголошення.

Стаття 206. Загальні обов’язки судді щодо захисту прав людини

1. Кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов’язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи.

2. Якщо слідчий суддя отримує з будь-яких джерел відомості, які створюють обґрунтовану підозру, що в межах територіальної юрисдикції суду знаходиться особа, позбавлена свободи за відсутності судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти після внесення застави в установленому цим Кодексом порядку, він зобов’язаний постановити ухвалу, якою має зобов’язати будь-який орган державної влади чи службову особу, під вартою яких тримається особа, негайно доставити цю особу до слідчого судді для з’ясування підстав позбавлення свободи.

3. Слідчий суддя зобов’язаний звільнити позбавлену свободи особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судове рішення, яке набрало законної сили, або не доведе наявність інших правових підстав для позбавлення особи свободи.

4. Якщо до доставлення такої особи до слідчого судді прокурор, слідчий звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов’язаний забезпечити проведення у найкоротший строк розгляду цього клопотання.

5. Незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора, слідчий суддя зобов’язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе:

1) існування передбачених законом підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду;

2) неперевищення граничного строку тримання під вартою;

3) відсутність зволікання у доставленні особи до суду.

6. Якщо під час будь-якого судового засідання особа заявляє про застосування до неї насильства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі (орган державної влади, державна установа, яким законом надано право здійснювати тримання під вартою осіб), слідчий суддя зобов’язаний зафіксувати таку заяву або прийняти від особи письмову заяву та:

1) забезпечити невідкладне проведення судово-медичного обстеження особи;

2) доручити відповідному органу досудового розслідування провести дослідження фактів, викладених в заяві особи;

3) вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки особи згідно із законодавством.

7. Слідчий суддя зобов’язаний діяти в порядку, передбаченому частиною шостою цієї статті, незалежно від наявності заяви особи, якщо її зовнішній вигляд, стан чи інші відомі слідчому судді обставини дають підстави для обґрунтованої підозри порушення вимог законодавства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі.

8. Слідчий суддя має право не вживати дій, зазначених у частині шостій цієї статті, якщо прокурор доведе, що ці дії вже здійснені або здійснюються.

9. Слідчий суддя зобов’язаний вжити необхідних заходів для забезпечення особи, яка позбавлена свободи, захисником і відкласти будь-який розгляд, у якому бере участь така особа, на необхідний для забезпечення особи захисником час, якщо вона бажає залучити захисника або якщо слідчий суддя вирішить, що обставини, встановлені під час кримінального провадження, вимагають участі захисника.

Стаття 206[1]. Ухвала слідчого судді, суду про примусове годування підозрюваного, обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою

1. До підозрюваного, обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою і який заявив про відмову від прийняття їжі, може бути застосовано примусове годування на підставі ухвали слідчого судді, суду. Застосування примусового годування без ухвали слідчого судді, суду забороняється.

2. Клопотання про примусове годування підозрюваного, обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, та матеріали, якими таке клопотання обґрунтовується, подаються прокурором на підставі відомостей, отриманих від установи попереднього ув’язнення, закладу охорони здоров’я, до місцевого суду, у межах територіальної юрисдикції якого утримується підозрюваний, обвинувачений. Зазначене клопотання повинно містити стислий виклад обставин, що передували відмові від прийняття їжі та голодуванню.

До клопотання обов’язково додається висновок лікаря про те, що підозрюваному, обвинуваченому, який заявив про відмову від прийняття їжі, загрожує значне погіршення стану здоров’я та існує очевидна загроза його життю, що підтверджується відповідними медичними документами, які містять результати лабораторних, інструментальних та інших необхідних досліджень.

3. Клопотання про примусове годування підозрюваного, обвинуваченого розглядається слідчим суддею, судом невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту надходження такого клопотання до суду.

Про час і місце розгляду клопотання повідомляються прокурор, особа, стосовно якої вирішується питання про примусове годування, її захисник, керівництво відповідної установи попереднього ув’язнення, закладу охорони здоров’я, а в разі вирішення питання про примусове годування неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого – також батько або матір, усиновлювач або законний представник та відповідні служби у справах дітей.

Неприбуття в судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час розгляду клопотання, не перешкоджає проведенню розгляду, крім випадків, якщо участь таких осіб визнана слідчим суддею, судом обов’язковою або якщо особа повідомила про поважні причини неприбуття.

Розгляд клопотання про примусове годування підозрюваного, обвинуваченого може бути проведений у режимі відеоконференції.

За клопотанням підозрюваного, обвинуваченого, стосовно якого вирішується питання про примусове годування, або його захисника слідчий суддя, суд уповноважений викликати

іншого лікаря для встановлення стану здоров’я підозрюваного, обвинуваченого та існування очевидної загрози його життю, спричиненої відмовою від прийняття їжі, та забезпечити лікарю можливість ознайомитися з матеріалами, якими обґрунтовується необхідність примусового годування. У такому разі слідчий суддя, суд відкладає розгляд клопотання на строк, необхідний для явки лікаря, але не більше ніж на 24 години.

За результатами розгляду клопотання слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про примусове годування підозрюваного, обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, або про відмову від примусового годування, якщо прокурор не доведе наявність обставин, передбачених частиною другою цієї статті. Така ухвала може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, підозрюваним, обвинуваченим чи його захисником. Подання апеляційної скарги зупиняє набрання ухвалою законної сили, але не зупиняє її виконання.

Строк дії ухвали про примусове годування підозрюваного, обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не може перевищувати 30 днів. У разі необхідності строк примусового годування може бути продовжений слідчим суддею, судом за клопотанням прокурора та за наявності обставин, передбачених частиною другою цієї статті.

{Параграф 1 глави 18 доповнено статтею 206[1] згідно із Законом № 2429-IX від 19.07.2022}

§ 2. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду

Стаття 207. Законне затримання

1. Ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у статтях 482 і 482[2] цього Кодексу:

{Абзац перший частини другої статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 388-IX від 18.12.2019}

1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;

2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

3. Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання) і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому частиною другою цієї статті, зобов’язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Стаття 208. Затримання уповноваженою службовою особою

1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

{Частину першу статті 208 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255[1], 255[2] Кримінального кодексу України.

{Частину першу статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 671-IX від 04.06.2020}

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов’язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 і статтею 236 цього Кодексу.

4. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз’яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 цього Кодексу, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

Особі, яка затримана у зв’язку з її розшуком компетентним органом іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, роз’яснюється її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування

спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію).

{Частину четверту статті 208 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, яка розшукується Міжнародним кримінальним судом або стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, також роз’яснює особі її право надати згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку.

{Частину четверту статті 208 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2236-IX від 03.05.2022}

5. Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, обов’язково складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 цього Кодексу, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов’язків затриманого. У разі якщо на момент затримання прізвище, ім’я, по батькові затриманої особи не відомі, у протоколі зазначається докладний опис такої особи та долучається її фотознімок. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому та надсилається прокурору.

{Частина п'ята статті 208 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

6. Затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов’язків і пов’язані з цим особистий обшук та огляд його речей застосовуються тільки в присутності офіційних представників цього органу.

Стаття 209. Момент затримання

1. Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Стаття 210. Доставлення до органу досудового розслідування

1. Уповноважена службова особа зобов’язана доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством.

2. Про кожне затримання уповноважена службова особа одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування.

3. У разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий зобов’язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

Стаття 211. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду

1. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати сімдесяти двох годин з моменту затримання, який визначається згідно з вимогами статті 209 цього Кодексу.

2. Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.

Стаття 212. Особа, відповідальна за перебування затриманих

1. У підрозділі органу досудового розслідування мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування затриманих.

2. Відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі.

3. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, зобов’язана:

1) негайно зареєструвати затриманого;

2) роз’яснити затриманому підстави його затримання, права і обов’язки;

3) звільнити затриманого негайно після зникнення підстави для затримання або спливу строку для затримання, передбаченого статтею 211 цього Кодексу;

4) забезпечити належне поводження із затриманим та дотримання його прав, передбачених Конституцією України, цим Кодексом та іншими законами України;

5) забезпечити запис усіх дій, що проводяться із залученням затриманого, у тому числі час їх початку та закінчення, а також осіб, які проводили такі дії або були присутні при проведенні таких дій;

6) забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров’я затриманого. До складу осіб, що надають затриманому медичну допомогу, за його бажанням може бути допущена конкретна особа, що має право на зайняття медичною діяльністю.

Стаття 213. Повідомлення інших осіб про затримання

1. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов’язана надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім’ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Якщо уповноважена службова особа, що здійснила затримання, має підстави для обґрунтованої підозри, що при повідомленні про затримання ця особа може зашкодити досудовому розслідуванню, вона може здійснити таке повідомлення самостійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності.

2. У разі затримання неповнолітньої особи уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов’язана негайно повідомити про це його батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування.

3. У разі затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов’язків уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов’язана негайно повідомити про це відповідний розвідувальний орган.

У разі затримання державного виконавця чи приватного виконавця уповноважена службова особа, яка здійснювала затримання, зобов’язана протягом 24 годин повідомити про це Міністерство юстиції України, а щодо осіб, які є приватними виконавцями, - Міністерство юстиції України та Раду приватних виконавців України.

{Частину третю статті 213 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1403-VIII від 02.06.2016}

4. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов’язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. У разі неприбуття в установлений законодавством строк захисника, призначеного органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, уповноважена службова особа негайно повідомляє про це відповідний орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги.

5. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, зобов’язана перевірити дотримання вимог цієї статті, а в разі нездійснення повідомлення про затримання - здійснити передбачені цією статтею дії самостійно.

6. У разі наявності на утриманні затриманої особи дитини, яка залишилася без батьківського піклування, уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов’язана негайно повідомити уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування для вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини.

{Статтю 213 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2858-IX від 12.01.2023}

Розділ III
ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

Глава 19. Загальні положення досудового розслідування

Стаття 214. Початок досудового розслідування

1. Слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов’язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування, а дізнавач - керівником органу дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання - керівником органу досудового розслідування.

{Частина перша статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2213-VIII від 16.11.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Офісом Генерального прокурора за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Національним антикорупційним бюро України, Державним бюро розслідувань, органом Бюро економічної безпеки України.

{Частина друга статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 187-IX від 04.10.2019, № 1888-IX від 17.11.2021}

3. Здійснення досудового розслідування, крім випадків, передбачених цією частиною, до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У невідкладних випадках до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути проведений огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду). Для з’ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути:

1) відібрано пояснення;

2) проведено медичне освідування;

3) отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;

4) вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно, відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань за першої можливості.

{Частина третя статті 214 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

4. Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов’язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

5. До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про:

1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;

3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;

5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

6) прізвище, ім’я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування;

7) інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань.

У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження.

6. Слідчий, дізнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені частиною п’ятою цієї статті.

{Частина шоста статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1697-VII від 14.10.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018}

7. Якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором, він зобов’язаний протягом п’яти робочих днів з дня внесення таких відомостей з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

{Частина сьома статті 214 в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

8. Відомості про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, вносяться слідчим або прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань негайно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, 160, 209, 260, 262, 306, частинами першою і другою статті 368^3, частинами першою і другою статті 368^4, статтями 369, 369^2, 436, 437, 438, 442, 444, 447 Кримінального кодексу України, або будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 151^2-156^1, 301^1-303 Кримінального кодексу України (у разі їх вчинення стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи), або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258-258^6 Кримінального кодексу України. Про внесення відомостей слідчий або прокурор не пізніше наступного робочого дня письмово повідомляє юридичну особу. Провадження щодо юридичної особи здійснюється одночасно з відповідним кримінальним провадженням, у якому особі повідомлено про підозру.

{Статтю 214 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1256-IX від 18.02.2021, № 2997-IX від 21.03.2023}

9. Слідчий, дізнавач протягом 24 годин з моменту внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань у письмовій формі повідомляє Національне агентство з питань запобігання корупції про початок досудового розслідування за участю викривача, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені частиною п’ятою цієї статті.

Копія зазначеного повідомлення Національному агентству з питань запобігання корупції надається викривачу.

{Статтю 214 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 215. Досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків

1. Досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків - у формі дізнання в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 216. Підслідність

1. Слідчі органів Національної поліції здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування.

{Частина перша статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 2531-VIII від 06.09.2018}

2. Слідчі органи безпеки здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 110^{2}, 111, 111^{1}, 111^{2}, 112, 113, 114, 114^{1}, 114^{2}, 201, 258-258^{6}, 265^{1}, 305, 328, 329, 330, 332^{1}, 332^{2}, 333, 334, 359, 422, 435^{1}, 436, 436^{2}, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447Кримінального кодексу України.

{Абзац перший частини другої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 771-VIII від 10.11.2015, № 2531-VIII від 06.09.2018, № 2108-IX від 03.03.2022; в редакції Закону № 2110-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2160-IX від 24.03.2022, № 2201-IX від 14.04.2022, № 2997-IX від 21.03.2023, № 3513-IX від 09.12.2023}

Якщо під час розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 328, 329, 422 Кримінального кодексу України, будуть встановлені кримінальні правопорушення, передбачені статтями 364, 365, 366, 367, 425, 426 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов’язані із кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів безпеки, крім випадків, коли ці кримінальні правопорушення віднесено згідно з цією статтею до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

{Частина друга статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2599-VIII від 18.10.2018, № 2198-IX від 14.04.2022}

3. Детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених:

1) статтями 199*,* 200*,* 201^{1}*,* 201^{3}*,* 201^{4}*,* 203^{2}*,* 204*,* 205^{1}*,* 206*,* 212*,* 212^{1}*,* 218^{1}*,* 219*,* 220^{1}*,* 220^{2}*,* 222*,* 222^{1}*,* 223^{1}*,* 224*,* 229*,* 231*,* 232*,* 232^{1}*,* 232^{2}*,* 233 *Кримінального кодексу України;*

{Пункт 1 частини третьої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3513-IX від 09.12.2023}

2) статтями 191 (якщо предметом кримінального правопорушення є бюджетне відшкодування), 206^{2}, 210, 211 Кримінального кодексу України, у разі якщо досудове розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань чи Національного антикорупційного бюро України;

3) статтями 191 (крім випадку, передбаченого пунктом 2 частини третьої цієї статті) та 364 Кримінального кодексу України, за умови що розмір предмета такого кримінального правопорушення або завданої ним шкоди становить від п’ятисот до двох тисяч розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення, та його вчинено службовою особою державного органу, органу місцевого самоврядування, суб’єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків, та досудове розслідування такого кримінального правопорушення не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань чи Національного антикорупційного бюро України.

Якщо під час розслідування кримінальних правопорушень, зазначених у пунктах 1, 2 і 3 цієї частини, будуть встановлені кримінальні правопорушення, передбачені статтями 192, 358, 366, 369 Кримінального кодексу України, вчинені особою, стосовно якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов’язані з кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, стосовно якої здійснюється досудове розслідування, такі правопорушення можуть розслідуватися детективами органів Бюро економічної безпеки України, у разі якщо досудове розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань чи Національного антикорупційного бюро України.

{Абзац п'ятий частини третьої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1965-IX від 15.12.2021}

{Частина третя статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 218-VIII від 02.03.2015, № 771-VIII від 10.11.2015, № 101-IX від 18.09.2019; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

4. Слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень:

1) вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем’єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником,

членом Центральної виборчої комісії, народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Директором Національного антикорупційного бюро України, Директором Бюро економічної безпеки України, Генеральним прокурором, його першим заступником та заступником, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Головою Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступником, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем’єр-міністра України, суддею, працівником правоохоронного органу, особою, посада якої належить до категорії "А", крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п’ятою цієї статті;

{Пункт 1 частини четвертої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 889-VIII від 10.12.2015, № 140-IX від 02.10.2019, № 1888-IX від 17.11.2021}

2) вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п’ятою цієї статті;

3) проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), крім кримінальних правопорушень, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України.

{Частина четверта статті 216 в редакції Закону № 771-VIII від 10.11.2015}

5. Детективи Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191, 206², 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366², 366³, 368, 368⁵, 369, 369², 410 Кримінального кодексу України, якщо наявна хоча б одна з таких умов:

{Абзац перший частини п'ятої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 628-VIII від 16.07.2015 - зміна вводиться в дію після початку належного функціонування Національного антикорупційного бюро України та здійснення ним повноважень в повному обсязі відповідно до закону, див. пункт 1 розділу II Закону № 628-VIII від 16.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 263-IX від 31.10.2019, № 1074-IX від 04.12.2020}

1) кримінальне правопорушення вчинено:

Президентом України, повноваження якого припинено, народним депутатом України, Прем’єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим

заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Головою Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступником, Директором Бюро економічної безпеки України, його заступником, членом Ради Національного банку України, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України;

{Абзац другий пункту 1 частини п'ятої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 889-VIII від 10.12.2015, № 140-IX від 02.10.2019, № 1888-IX від 17.11.2021}

державним службовцем, посада якого належить до категорії "А";

{Абзац третій пункту 1 частини п'ятої статті 216 в редакції Закону № 889-VIII від 10.12.2015}

депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом обласної ради, міської ради міст Києва та Севастополя, посадовою особою місцевого самоврядування, посаду якої віднесено до першої та другої категорій посад;

суддею (крім суддів Вищого антикорупційного суду), суддею Конституційного Суду України, присяжним (під час виконання ним обов'язків у суді), Головою, заступником Голови, членом, інспектором Вищої ради правосуддя, Головою, заступником Голови, членом, інспектором Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

{Абзац п'ятий пункту 1 частини п'ятої статті 216 в редакції Законів № 1798-VIII від 21.12.2016, № 2447-VIII від 07.06.2018}

прокурорами органів прокуратури, зазначеними у пунктах 1-4, 5-11 частини першої статті 15 Закону України "Про прокуратуру";

{Абзац шостий пункту 1 частини п'ятої статті 216 в редакції Закону № 771-VIII від 10.11.2015}

особою вищого начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, вищого складу Національної поліції, посадовою особою митної служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника митної служби III рангу і вище, посадовою особою органів державної податкової служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника податкової служби III рангу і вище;

{Абзац сьомий пункту 1 частини п'ятої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 440-IX від 14.01.2020}

військовослужбовцем вищого офіцерського складу Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;

керівником суб'єкта великого підприємництва, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків;

2) розмір предмета кримінального правопорушення, передбаченого статтями 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 368, 369, 369[2]Кримінального кодексу України, у п’ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення, а також предмет кримінального правопорушення або розмір завданої шкоди у кримінальних правопорушеннях, передбачених статтями 191, 206[2], 209, 210, 211, 364, 410 Кримінального кодексу України, у дві тисячі і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення (якщо кримінальне правопорушення вчинено службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу місцевого самоврядування, суб’єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків);

{Пункт 2 частини п'ятої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 771-VIII від 10.11.2015, № 1791-VIII від 20.12.2016; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

3) кримінальне правопорушення, передбачене статтею 369, частиною першоюстатті 369[2] Кримінального кодексу України, вчинено щодо службової особи, визначеної у частині четвертій статті 18 Кримінального кодексу України або у пункті 1 цієї частини.

Прокурор, який здійснює нагляд за досудовими розслідуваннями, які проводяться детективами Національного антикорупційного бюро України, своєю постановою може віднести кримінальне провадження у кримінальних правопорушеннях, передбачених абзацом першим цієї частини, до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України, якщо відповідним кримінальним правопорушенням було заподіяно або могло бути заподіяно тяжкі наслідки охоронюваним законом свободам та інтересам фізичної або юридичної особи, а також державним чи суспільним інтересам. Під тяжкими наслідками слід розуміти заподіяння шкоди життєво важливим інтересам суспільства та держави, зокрема державному суверенітету, територіальній цілісності України, реалізації конституційних прав, свобод і обов’язків трьох і більше осіб.

Детективи Національного антикорупційного бюро України з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, які віднесені цією статтею до його підслідності, за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України та за погодженням із прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури можуть також розслідувати кримінальні правопорушення, які віднесені до підслідності слідчих інших органів.

{Абзац третій пункту 3 частини п'ятої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 771-VIII від 10.11.2015}

У разі встановлення підрозділом внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України кримінальних правопорушень, передбачених статтями 354, 364-370 Кримінального кодексу України, які були вчинені службовою особою Національного антикорупційного бюро України (крім Директора Національного антикорупційного бюро України, його першого заступника та заступника), такі кримінальні правопорушення розслідуються детективами зазначеного підрозділу.

{Частину шосту статті 216 виключено на підставі Закону № 187-IX від 04.10.2019}

7. У кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, передбачених статтями 384, 385, 386, 387, 388, 396 Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, до підслідності якого відноситься кримінальне правопорушення, у зв’язку з яким почато досудове розслідування.

{Частину статті 216 виключено на підставі Закону № 771-VIII від 10.11.2015}

9. У кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, передбачених статтями 209 і 209[1] Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, який розпочав досудове розслідування або до підслідності якого відноситься кримінальне правопорушення, що передував легалізації (відмиванню) майна, одержаного злочинним шляхом, крім випадків, коли ці кримінальні правопорушення віднесено згідно із цією статтею до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

{Частина дев'ята статті 216 в редакції Закону № 361-IX від 06.12.2019}

10. Якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші кримінальні правопорушення, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов’язані із кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, прокурор, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням, у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження своєю постановою визначає підслідність всіх цих кримінальних правопорушень.

11. При визначенні органу, що здійснюватиме досудове розслідування у формі дізнання, застосовуються правила підслідності, передбачені цією статтею.

{Статтю 216 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Стаття 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 746-VII від 21.02.2014, № 767-VII від 23.02.2014, № 1207-VII від 15.04.2014, № 1689-VII від 07.10.2014; в редакції Закону № 198-VIII від 12.02.2015; текст статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 217. Об’єднання і виділення матеріалів досудового розслідування

1. У разі необхідності в одному провадженні можуть бути об’єднані матеріали досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, а також матеріали досудових розслідувань, по яких не встановлено підозрюваних, проте є достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами).

2. Не можуть бути об’єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину, крім випадків, коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. У таких випадках

розслідування злочину та кримінального проступку здійснюється за правилами досудового слідства. Положення глави 25 цього Кодексу в такому разі не застосовуються

{Частина друга статті 217 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. У разі необхідності матеріали досудового розслідування щодо одного або кількох кримінальних правопорушень можуть бути виділені в окреме провадження, якщо одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень або дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень.

4. Матеріали досудового розслідування не можуть бути виділені в окреме провадження, якщо це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

5. Рішення про об’єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування приймається прокурором.

6. Рішення про об’єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування не може бути оскаржене.

7. Днем початку досудового розслідування у провадженні, виділеному в окреме провадження, є день, коли було розпочато розслідування, з якого виділено окремі матеріали, а у провадженні, в якому об’єднані матеріали кількох досудових розслідувань, - день початку розслідування того провадження, яке розпочалося раніше.

{Статтю 217 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

Стаття 218. Місце проведення досудового розслідування

1. Досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.

2. Якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він зобов’язаний протягом п’яти днів з дня встановлення таких обставин письмово повідомити про них прокурора та проводити розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність.

Прокурор розглядає письмове повідомлення слідчого протягом десяти днів з дня його отримання та в разі підтвердження наведених у ньому обставин зобов’язаний прийняти постанову про визначення підслідності.

Прокурор у разі самостійного встановлення обставин, що свідчать про необхідність визначення іншої підслідності, протягом десяти днів з дня встановлення таких обставин зобов’язаний прийняти постанову про визначення підслідності.

{Частина друга статті 218 в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

3. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме або його вчинено за межами України, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

4. На початку розслідування слідчий перевіряє наявність вже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення.

У разі якщо буде встановлено, що іншим слідчим органу досудового розслідування або слідчим іншого органу досудового розслідування розпочато кримінальне провадження щодо того ж кримінального правопорушення, слідчий передає слідчому, який здійснює досудове розслідування, наявні у нього матеріали та відомості, повідомляє про це прокурора, потерпілого або заявника та вносить відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Якщо під час досудового слідства буде встановлено, що особа вчинила кримінальний проступок за відсутності в її діях складу злочину, слідчий за погодженням із прокурором надсилає матеріали кримінального провадження керівнику органу дізнання з урахуванням підслідності.

{Частину четверту статті 218 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Якщо при здійсненні дізнання буде встановлено, що особа вчинила злочин, дізнавач за погодженням із прокурором надсилає матеріали кримінального провадження керівнику органу досудового розслідування з урахуванням підслідності.

{Частину четверту статті 218 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

5. Спори про підслідність вирішує керівник органу прокуратури вищого рівня.

Спір про підслідність у кримінальному провадженні, яке може належати до підслідності Національного антикорупційного бюро України, вирішує Генеральний прокурор або заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (особа, яка виконує його обов’язки).

{Частину п'яту статті 218 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3509-IX від 08.12.2023}

6. Слідчий, прокурор має право провадити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслідування, який зобов’язаний її виконати.

Стаття 219. Строки досудового розслідування

1. Строк досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення

особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження.

{Частина перша статті 219 в редакції Законів № 2147-VIII від 03.10.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2201-IX від 14.04.2022, № 2810-IX від 01.12.2022; в редакції Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

{Частину другу статті 219 виключено на підставі Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

3. З дня повідомлення особі про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене:

1) протягом сімдесяти двох годин - у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298[2] цього Кодексу;

2) протягом двадцяти діб - у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, або вчинення кримінального проступку неповнолітнім;

3) протягом одного місяця - у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, якщо особою заявлено клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому частиною другою статті 298[4] цього Кодексу;

4) протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину.

{Частина статті 219 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

4. Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:

1) одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини третьої цієї статті;

2) шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні нетяжкого злочину;

3) дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

{Частина статті 219 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

5. Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до винесення постанови про відновлення кримінального провадження, а також строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, не включається у строки, передбачені цією статтею, крім дня прийняття відповідної постанови та дня повідомлення підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

{Абзац перший частини п'ятої статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до дня її скасування слідчим суддею включається у строки, передбачені цією статтею, крім випадків винесення такої постанови у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу.

{Абзац другий частини п'ятої статті 219 в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

{Частина статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017; в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

6. Загальний строк досудового розслідування при об’єднанні кримінальних проваджень у порядку, передбаченому статтею 217 цього Кодексу, визначається:

1) у провадженнях, які розслідувалися в один проміжок часу, - шляхом поглинання меншого строку більшим;

2) у провадженнях, які розслідувалися в різні проміжки часу, - шляхом додавання строків досудового розслідування по кожному із таких проваджень, які не пересікаються, в межах строків досудового розслідування злочину, який передбачає найбільш тривалий строк досудового розслідування з урахуванням можливості його продовження, передбаченої частиною другою цієї статті.

{Абзац четвертий частини шостої статті 219 виключено на підставі Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

{Статтю 219 доповнено частиною згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

7. Обрахований відповідно до частини четвертої цієї статті загальний строк досудового розслідування в об’єднаному кримінальному провадженні визначається прокурором, зазначеним у частині четвертій статті 295 цього Кодексу, про що ним виноситься відповідна постанова. У разі необхідності одночасно з обрахуванням загального строку в об’єднаному кримінальному провадженні може бути вирішено питання його продовження.

{Статтю 219 доповнено частиною згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

Стаття 220. Розгляд клопотань під час досудового розслідування

1. Клопотання сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, про виконання будь-яких процесуальних дій та у випадках, установлених цим Кодексом, іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, або її представника слідчий, дізнавач, прокурор зобов’язані розглянути в строк не більше трьох днів з моменту подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав.

{Частина перша статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2548-VIII від 18.09.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

2. Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання виноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об’єктивних причин - надсилається їй.

Стаття 221. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення

1. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов’язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. Відмова у наданні для ознайомлення загальнодоступного документа, оригінал якого знаходиться в матеріалах досудового розслідування, не допускається.

{Частина перша статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020}

2. Під час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування особа, що його здійснює, має право робити необхідні виписки та копії.

3. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, що містяться в інформаційно-комунікаційній системі досудового розслідування, здійснюється шляхом надання доступу до них або надання електронних копій чи примірників таких матеріалів.

{Статтю 221 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1498-IX від 01.06.2021 - вводиться в дію з 15.12.2021}

Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування

1. Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.

{Частина перша статті 222 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

2. Слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв’язку з участю в ньому, про їх обов’язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.

{Частина друга статті 222 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

Глава 20. Слідчі (розшукові) дії

Стаття 223. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій

1. Слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

2. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

3. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, передбачені цим Кодексом, а також відповідальність, встановлена законом.

4. Проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 години до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного, а також крім здійснення кримінального провадження у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 223 в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

5. У разі отримання під час проведення слідчої (розшукової) дії доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, слідчий, прокурор зобов'язаний провести відповідну слідчу (розшукову) дію в повному обсязі, долучити складені процесуальні документи до матеріалів досудового розслідування та надати їх суду у випадку звернення з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

6. Слідча (розшукова) дія, що здійснюється за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проводиться за участю особи, яка її ініціювала, та (або) її захисника чи представника, крім випадків, коли через специфіку слідчої (розшукової) дії це неможливо або така особа письмово відмовилася від участі в ній.

{Абзац перший частини шостої статті 223 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Під час проведення такої слідчої (розшукової) дії присутні особи, що її ініціювали, мають право ставити питання, висловлювати свої пропозиції, зауваження та заперечення щодо порядку проведення відповідної слідчої (розшукової) дії, які заносяться до протоколу.

7. Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідування особи. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне.

Обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії, крім особливостей, встановлених статтею 615 цього Кодексу.

{Абзац другий частини сьомої статті 223 в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження.

Зазначені особи можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

8. Слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування, крім їх проведення за дорученням суду у випадках, передбачених частиною третьою статті 333 цього Кодексу. Будь-які слідчі (розшукові) або негласні слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази - недопустимими.

Стаття 224. Допит

1. Допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків.

2. Допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому - понад вісім годин на день.

3. Перед допитом встановлюється особа, роз’яснюються її права, а також порядок проведення допиту. У разі якщо вік особи не встановлено, але є підстави вважати, що особа є малолітньою або неповнолітньою, до встановлення віку такої особи її допит проводиться за правилами, передбаченими для допиту малолітньої або неповнолітньої особи. У разі допиту свідка він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову давати показання і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілий - за давання завідомо неправдивих показань. За необхідності до участі в допиті залучається перекладач.

{Частина третя статті 224 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1256-IX від 18.02.2021}

4. У разі відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання особа, яка проводить допит, зобов’язана його зупинити одразу після отримання такої заяви.

5. Під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис.

6. Допитувана особа має право використовувати під час допиту власні документи і нотатки, якщо її показання пов’язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам’яті.

7. За бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання.

8. Особа має право не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім’ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування.

9. Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з’ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях. На початку такого допиту встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках вони перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілі - за давання завідомо неправдивих показань.

Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з’ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту.

Оголошення показань, наданих учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після давання ними показань.

У кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з’ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним.

Стаття 225. Допит під час досудового розслідування в судовому засіданні

{Назва статті 225 в редакції Закону № 2472-IX від 28.07.2022}

1. У виняткових випадках, пов’язаних із необхідністю отримання показань під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров’я особи, її тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити її допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона кримінального провадження, представник юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження, мають право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такої особи в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. У цьому випадку допит здійснюється у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворої особи в присутності сторін кримінального провадження з дотриманням правил проведення допиту під час судового розгляду.

{Абзац перший частини першої статті 225 в редакції Закону № 2472-IX від 28.07.2022}

У порядку, визначеному цією статтею, може бути допитаний свідок, потерпілий, а також особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого.

{Частину першу статті 225 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Неприбуття сторони, що була належним чином повідомлена про місце та час проведення судового засідання, для участі в допиті особи за клопотанням протилежної сторони не перешкоджає проведенню такого допиту в судовому засіданні.

Допит особи згідно з положеннями цієї статті може бути також проведений за відсутності сторони захисту, якщо на момент його проведення жодній особі не повідомлено про підозру у цьому кримінальному провадженні.

{Частина перша статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Для допиту тяжко хворої особи під час досудового розслідування може бути проведено виїзне судове засідання.

{Частина друга статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

3. При ухваленні судового рішення за результатами судового розгляду кримінального провадження суд може не врахувати докази, отримані в порядку, передбаченому цією статтею, лише навівши мотиви такого рішення.

4. Суд під час судового розгляду має право допитати особу, яка допитувалася відповідно до правил цієї статті, зокрема у випадках, якщо такий допит проведений за відсутності сторони захисту або якщо є необхідність уточнення показань чи отримання показань щодо обставин, які не були з’ясовані в результаті допиту під час досудового розслідування.

{Частина четверта статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

5. З метою перевірки правдивості показань особи та з’ясування розбіжностей з показаннями, наданими в порядку, передбаченому цією статтею, вони можуть бути оголошені при її допиті під час судового розгляду.

{Частина п'ята статті 225 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Стаття 226. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи

1. Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності - лікаря.

2. Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом - понад дві години на день.

3. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз’яснюється обов’язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.

4. До початку допиту особам, зазначеним у частині першій цієї статті, роз’яснюється їхній обов’язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання.

Стаття 227. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи

1. При проведенні слідчих (розшукових) дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи забезпечується участь законного представника, педагога або психолога, а за необхідності - лікаря.

2. До початку слідчої (розшукової) дії законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз’яснюється їхнє право за дозволом ставити уточнюючі запитання малолітній або неповнолітній особі.

3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника.

Стаття 228. Пред’явлення особи для впізнання

1. Перед тим, як пред’явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з’ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред’явлена для впізнання, та надавати інші відомості про прикмети цієї особи.

2. Особа, яка підлягає впізнанню, пред’являється особі, яка впізнає, разом з іншими особами тієї ж статі, яких має бути не менше трьох і які не мають різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі. Перед тим як пред’явити особу для впізнання, їй пропонується у відсутності особи, яка впізнає, зайняти будь-яке місце серед інших осіб, які пред’являються.

3. Особі, яка впізнає, пропонується вказати на особу, яку вона має впізнати, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала.

4. З метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, впізнання може проводитися в умовах, коли особа, яку пред’являють для впізнання, не бачить і не чує особи, яка впізнає, тобто поза її візуальним та аудіоспостереженням. Про умови проведення такого впізнання та його результати зазначається в протоколі. Про результати впізнання повідомляється особа, яка пред’являлася для впізнання.

5. При пред’явленні особи для впізнання особі, щодо якої згідно з цим Кодексом вжито заходів безпеки, відомості про особу, взяту під захист, до протоколу не вносяться і зберігаються окремо.

6. За необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису з додержанням вимог, зазначених у частинах першій і другій цієї статті. Проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису виключає можливість у подальшому пред’явленні особи для впізнання.

7. Фотознімок з особою, яка підлягає впізнанню, пред’являється особі, яка впізнає, разом з іншими фотознімками, яких повинно бути не менше трьох. Фотознімки, що

пред’являються, не повинні мати різких відмінностей між собою за формою та іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення. Особи на інших фотознімках повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

Матеріали відеозапису з зображенням особи, яка підлягає впізнанню, можуть бути пред’явлені лише за умови зображення на них не менше чотирьох осіб, які повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

8. При пред’явленні особи для впізнання можуть бути залучені спеціалісти для фіксування впізнання технічними засобами, психологи, педагоги та інші спеціалісти.

9. За правилами цієї статті може здійснюватися пред’явлення особи для впізнання за голосом або ходою, при цьому впізнання за голосом повинно здійснюватися поза візуальним контактом між особою, що впізнає, та особами, які пред’явлені для впізнання.

Стаття 229. Пред’явлення речей для впізнання

1. Перед тим, як пред’явити для впізнання річ, слідчий, прокурор або захисник спочатку запитує в особи, яка впізнає, чи може вона впізнати цю річ, опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати ознаки, за якими впізнає річ, проте може впізнати її за сукупністю ознак, особа, яка проводить процесуальну дію, зазначає це у протоколі. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред’явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети.

2. Річ, що підлягає впізнанню, пред’являється особі, яка впізнає, в числі інших однорідних речей одного виду, якості і без різких відмінностей у зовнішньому вигляді, у кількості не менше трьох. Особі, яка впізнає, пропонується вказати на річ, яку вона впізнає, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала.

3. Якщо інших однорідних речей не існує, особі, яка впізнає, пропонується пояснити, за якими ознаками вона впізнала річ, яка їй пред’являється в одному екземплярі.

Стаття 230. Пред’явлення трупа для впізнання

1. Пред’явлення трупа для впізнання здійснюється з додержанням вимог, передбачених частинами першою і восьмою статті 228 цього Кодексу.

Стаття 231. Протокол пред’явлення для впізнання

1. Про проведення пред’явлення для впізнання складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу, у якому докладно зазначаються ознаки, за якими особа впізнала особу, річ чи труп, або зазначається, за сукупністю яких саме ознак особа впізнала особу, річ чи труп.

2. У разі проведення пред’явлення для впізнання згідно з правилами, передбаченими частинами п’ятою і шостою статті 228 цього Кодексу, у протоколі, крім відомостей, передбачених цією статтею, обов’язково зазначається, що пред’явлення для впізнання проводилося в умовах, коли особа, яка пред’явлена для впізнання, не бачила і не чула особи, яка впізнає, а також вказуються всі обставини і умови проведення такого пред’явлення для

впізнання. У такому разі анкетні дані особи, яка впізнає, до протоколу не вносяться і не долучаються до матеріалів досудового розслідування.

3. Якщо проводилося фіксування ходу слідчої (розшукової) дії технічними засобами, до протоколу додаються фотографії осіб, речей чи трупа, що пред'являлися для впізнання, матеріали відеозапису. У разі якщо пред'явлення для впізнання проводилося в умовах, коли особа, яку пред'явили для впізнання, не бачила і не чула особи, яка впізнає, всі фотографії, матеріали відеозаписів, за якими може бути встановлена особа, яка впізнавала, зберігаються окремо від матеріалів досудового розслідування.

Стаття 232. Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування

{Назва статті 232 в редакції Закону № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; в редакції Закону № 767-VII від 23.02.2014}

1. Допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) у випадках:

1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;

2) необхідності забезпечення безпеки осіб;

3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;

4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;

5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

{Частина перша статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

2. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього Кодексу - слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує.

3. Використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій

(розшуковій) дії дистанційно, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов’язки, передбачені цим Кодексом.

4. Допит особи у дистанційному досудовому провадженні здійснюється згідно з правилами, передбаченими статтями 225-227 цього Кодексу.

Впізнання осіб чи речей у дистанційному досудовому провадженні здійснюється згідно з правилами, передбаченими статтями 228 та 229 цього Кодексу.

5. Якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований, службова особа цього органу досудового розслідування зобов’язана вручити такій особі пам’ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії.

6. Якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований, слідчий, прокурор своєю постановою доручає в межах компетенції органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, на території юрисдикції якого перебуває така особа, Національному антикорупційному бюро України або Державному бюро розслідувань, здійснити дії, передбачені частиною п’ятою цієї статті. Копія постанови може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв’язку. Службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов’язана в найкоротший строк організувати виконання зазначеного доручення.

{Частина шоста статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 187-IX від 04.10.2019, № 1888-IX від 17.11.2021}

7. Проведення дистанційного досудового розслідування за рішенням слідчого судді здійснюється згідно з положеннями цієї статті та статті 336 цього Кодексу.

{Частина сьома статті 232 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

8. Якщо особа, яка буде брати участь у досудовому розслідуванні дистанційно, утримується в установі попереднього ув’язнення або установі виконання покарань, дії, передбачені частиною п’ятою цієї статті, здійснюються службовою особою такої установи.

9. Хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису.

10. Особа, якій забезпечується захист, може бути допитана в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо було б упізнати.

11. Слідчий, прокурор з метою забезпечення оперативності кримінального провадження має право провести у режимі відео- або телефонної конференції опитування особи, яка через знаходження у віддаленому від місця проведення досудового

розслідування місці, хворобу, зайнятість або з інших причин не може без зайвих труднощів вчасно прибути до слідчого, прокурора.

За результатами опитування, проведеного у режимі відео- або телефонної конференції, слідчий, прокурор складає рапорт, у якому зазначає дату та час опитування, дані про особу опитуваного, ідентифікаційні ознаки засобу зв’язку, що використовувався опитуваним, а також обставини, які були ним повідомлені. За необхідності опитування фіксується за допомогою технічних засобів аудіо- чи відеозапису.

Слідчий, прокурор зобов’язаний вжити заходів з метою встановлення особи опитуваного у режимі відео- або телефонної конференції та зазначити в рапорті, яким чином була підтверджена особа опитуваного.

У разі необхідності отримання показань від опитаних осіб слідчий, прокурор проводить їх допит.

Стаття 233. Проникнення до житла чи іншого володіння особи

1. Ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, установлених частиною третьою цієї статті.

2. Під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення. Не є житлом приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені за законом. Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи.

3. Слідчий, дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов’язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. У такому разі прокурор, слідчий, дізнавач за погодженням із прокурором зобов’язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 234 цього Кодексу, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого, дізнавача про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу.

{Частина третя статті 233 в редакції Закону № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 234. Обшук

1. Обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального

правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

2. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - на підставі ухвали слідчого судді Вищого антикорупційного суду.

{Частина друга статті 234 в редакції Закону № 2367-VIII від 22.03.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

3. У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно містити відомості про:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з розслідуванням якого подається клопотання;

3) правову кваліфікацію кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

4) підстави для обшуку;

5) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, де планується проведення обшуку;

6) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться;

7) індивідуальні або родові ознаки речей, документів, іншого майна або осіб, яких планується відшукати, а також їхній зв’язок із вчиненим кримінальним правопорушенням;

8) обґрунтування того, що доступ до речей, документів або відомостей, які можуть у них міститися, неможливо отримати органом досудового розслідування у добровільному порядку шляхом витребування речей, документів, відомостей відповідно до частини другої статті 93 цього Кодексу, або за допомогою інших слідчих дій, передбачених цим Кодексом, а доступ до осіб, яких планується відшукати, - за допомогою інших слідчих дій, передбачених цим Кодексом. Зазначена вимога не поширюється на випадки проведення обшуку з метою відшукання знаряддя кримінального правопорушення, предметів і документів, вилучених з обігу.

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

4. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора.

5. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що:

1) було вчинено кримінальне правопорушення;

2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування;

3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду;

4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи;

5) за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукання та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанню в особисте і сімейне життя особи.

6. У разі відмови у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи слідчий, прокурор не має права повторно звертатися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на обшук того самого житла чи іншого володіння особи, якщо у клопотанні не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею.

{Стаття 234 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

Стаття 235. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

1. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз.

2. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

1) строк дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;

2) прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук;

3) положення закону, на підставі якого постановляється ухвала;

4) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, які мають бути піддані обшуку;

5) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться;

6) речі, документи або осіб, для виявлення яких проводиться обшук.

3. Виготовляються дві копії ухвали, які чітко позначаються як копії.

Стаття 236. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

1. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором. Для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку має право запросити спеціалістів. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов’язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями статті 50 цього Кодексу.

2. Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді повинен відбуватися в час, коли заподіюється найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, прокурор не вважатиме, що виконання такої умови може істотно зашкодити меті обшуку.

3. Перед початком виконання ухвали слідчого судді особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності - іншій присутній особі повинна бути пред’явлена ухвала і надана її копія.

Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Слідчий, прокурор не має права заборонити учасникам обшуку користуватися правовою допомогою адвоката або представника. Слідчий, прокурор зобов’язаний допустити такого адвоката або представника до обшуку на будь-якому етапі його проведення.

4. У разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи. При цьому слідчий, прокурор зобов’язаний забезпечити схоронність майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб.

5. Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження.

Обшук особи здійснюється особами тієї самої статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника для участі у проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає проведенню обшуку. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов’язковій фіксації у відповідному протоколі.

6. Слідчий, прокурор під час проведення обшуку має право відкривати закриті приміщення, сховища, речі, долати системи логічного захисту, якщо особа, присутня при обшуку, відмовляється їх відкрити чи зняти (деактивувати) систему логічного захисту або обшук здійснюється за відсутності осіб, зазначених у частині третій цієї статті.

Якщо під час обшуку слідчий, прокурор виявив доступ чи можливість доступу до комп’ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв’язку, для виявлення яких не надано дозвіл на проведення обшуку, але щодо яких є достатні підстави вважати, що інформація, що на них міститься, має значення для встановлення обставин у кримінальному провадженні, прокурор, слідчий має право здійснити пошук, виявлення та фіксацію комп’ютерних даних, що на них міститься, на місці проведення обшуку.

{Частину шосту статті 236 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Особи, які володіють інформацією про зміст комп’ютерних даних та особливості функціонування комп’ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв’язку, можуть повідомити про це слідчого, прокурора під час здійснення обшуку, відомості про що вносяться до протоколу обшуку.

{Частину шосту статті 236 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

{Частина шоста статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

7. При обшуку слідчий, прокурор має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла чи іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати документи, тимчасово вилучати речі, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

8. Особи, у присутності яких здійснюється обшук, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу обшуку.

9. Другий примірник протоколу обшуку разом із доданим до нього описом вилучених документів та тимчасово вилучених речей (за наявності) вручається особі, у якої проведено обшук, а в разі її відсутності - повнолітньому членові її сім’ї або його представникові.

При проведенні обшуку на підприємстві, в установі або організації другий примірник протоколу вручається керівнику або представникові підприємства, установи або організації.

10. Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді в обов’язковому порядку фіксується за допомогою аудіо- та відеозапису.

{Стаття 236 із змінами, внесеними згідно із Законами № 394-VIII від 13.05.2015 № 769-VIII від 10.11.2015, № 2213-VIII від 16.11.2017; в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

Стаття 237. Огляд

1. З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей, документів та комп’ютерних даних.

{Частина перша статті 237 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

2. Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами цього Кодексу, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи.

Огляд комп’ютерних даних проводиться слідчим, прокурором шляхом відображення у протоколі огляду інформації, яку вони містять, у формі, придатній для сприйняття їх змісту (за допомогою електронних засобів, фотозйомки, відеозапису, зйомки та/або відеозапису екрана тощо або у паперовій формі).

{Частину другу статті 237 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

3. Для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів.

4. Особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду.

5. При проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов’язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

6. Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

7. При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Стаття 238. Огляд трупа

1. Огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов’язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта.

2. Огляд трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з додержанням правил цього Кодексу про огляд житла чи іншого володіння особи.

3. Після огляду труп підлягає обов’язковому направленню для проведення судово-медичної експертизи для встановлення причини смерті.

4. Труп підлягає видачі лише з письмового дозволу прокурора і тільки після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті.

Під час здійснення кримінального провадження у порядку, передбаченому статтею 615 цього Кодексу, письмовий дозвіл на видачу трупа видається прокурором або слідчим після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причин смерті.

{Частину четверту статті 238 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

Стаття 239. Огляд трупа, пов’язаний з ексгумацією

1. Ексгумація трупа здійснюється за постановою прокурора. Виконання постанови покладається на службових осіб органів місцевого самоврядування.

2. Труп виймається з місця поховання за присутності судово-медичного експерта та оглядається з додержанням правил статті 238 цього Кодексу. Після проведення ексгумації і необхідних досліджень поховання здійснюється в тому самому місці з приведенням могили в попередній стан.

3. Під час ексгумації судово-медичним експертом можуть бути вилучені зразки тканини і органів або частини трупа, необхідні для проведення експертних досліджень.

4. У разі необхідності труп може бути доставлений до відповідного експертного закладу для проведення експертизи.

5. Під час ексгумації трупа з поховання можуть бути вилучені речі, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення.

6. Про проведену слідчу (розшукову) дію складається протокол, у якому зазначається все, що було виявлено, у тій послідовності, в якій це відбувалося, і в тому вигляді, у якому спостерігалося під час проведення слідчої (розшукової) дії. Якщо при ексгумації вилучалися речі та об’єкти для досліджень, про це зазначається в протоколі. До протоколу додаються матеріали вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапису, плани і схеми, графічні зображення, відбитки та зліпки.

Стаття 240. Слідчий експеримент

1. З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.

2. За необхідності слідчий експеримент може проводитися за участю спеціаліста. Під час проведення слідчого експерименту можуть проводитися вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу.

3. До участі в слідчому експерименті можуть бути залучені підозрюваний, потерпілий, свідок, захисник, представник.

4. Проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода.

5. Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом, для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.

6. Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол згідно з вимогами цього Кодексу. Крім того, у протоколі докладно викладаються умови і результати слідчого експерименту.

Стаття 241. Освідування особи

1. Дізнавач, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.

2. Перед початком освідування особі пропонується добровільно пройти освідування на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а в разі її відмови освідування здійснюється примусово виключно на підставі постанови прокурора. У разі необхідності освідування здійснюється за участю судово-медичного експерта, лікаря або спеціаліста.

3. Освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком здійснення освідування лікарем. Дізнавач, слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оголювати особу, яка підлягає освідуванню.

При освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або є небезпечними для її здоров'я. Застосування примусу допускається лише у межах, необхідних для досягнення мети освідування.

За необхідності здійснюється фіксування наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідуванню, одязі, в якому вона перебуває, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи застосування інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатися як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду.

4. Про проведення освідування складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу, копія якого надається особі, освідування якої здійснювалося.

{Стаття 241 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

Стаття 242. Підстави проведення експертизи

1. Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 цього Кодексу, якщо для з’ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з’ясування питань права.

{Частина перша статті 242 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

2. Слідчий або прокурор зобов’язані забезпечити проведення експертизи щодо:

{Абзац перший частини другої статті 242 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

1) встановлення причин смерті;

2) встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;

3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;

4) встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;

{Пункт 5 частини другої статті 242 виключено на підставі Закону № 187-IX від 04.10.2019}

6) визначення розміру матеріальних збитків, якщо потерпілий не може їх визначити та не надав документ, що підтверджує розмір такої шкоди, розміру шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяного кримінальним правопорушенням.

{Частину другу статті 242 доповнено пунктом 6 згідно із Законом 1261-VII від 13.05.2014; в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

3. Примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється за ухвалою слідчого судді, суду.

Стаття 243. Порядок залучення експерта

1. Експерт залучається у разі наявності підстав для проведення експертизи за дорученням сторони кримінального провадження.

Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов’язкової.

Експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 цього Кодексу.

{Стаття 243 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 244. Розгляд слідчим суддею клопотання про проведення експертизи

1. Сторона захисту має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи у разі, якщо:

1) для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його або для вирішення залученим стороною обвинувачення експертом поставлені запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок з питань, для з’ясування яких необхідне проведення експертизи, або існують достатні підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт внаслідок відсутності у нього необхідних знань, упередженості чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок;

2) сторона захисту не може залучити експерта самостійно через відсутність коштів чи з інших об’єктивних причин.

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, якими обґрунтовуються доводи клопотання;

4) експерт, якого необхідно залучити, або експертна установа, якій необхідно доручити проведення експертизи;

5) вид експертного дослідження, що необхідно провести, та перелік запитань, які необхідно поставити перед експертом.

До клопотання також додаються:

копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання;

копії документів, що підтверджують неможливість самостійного залучення експерта стороною захисту.

3. Клопотання розглядається не пізніше п’яти днів із дня його надходження до суду слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду. Особа, яка подала клопотання, повідомляється про місце та час його розгляду, проте її неприбуття не перешкоджає розгляду клопотання, крім випадків, коли участь такої особи визнана слідчим суддею обов’язковою.

{Частина третя статті 244 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. У разі встановлення слідчим суддею, що клопотання подано без додержання вимог частини другої цієї статті, слідчий суддя повертає таке клопотання особі, яка його подала, про що постановляє ухвалу.

5. Під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення клопотання.

6. Слідчий суддя за результатами розгляду клопотання має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам, якщо особа, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність підстав, визначених частиною першою цієї статті.

7. До ухвали слідчого судді про доручення проведення експертизи включаються запитання, поставлені перед експертом особою, яка звернулася з відповідним клопотанням. Слідчий суддя має право не включити до ухвали запитання, поставлені особою, яка звернулася з відповідним клопотанням, якщо відповіді на них не стосуються кримінального провадження або не мають значення для судового розгляду, обґрунтувавши таке рішення в ухвалі.

8. При задоволенні клопотання про залучення експерта слідчий суддя у разі необхідності має право за клопотанням особи, яка звернулася з клопотанням про залучення експерта, вирішити питання про отримання зразків для експертизи відповідно до статті 245 цього Кодексу.

9. Висновок експерта, залученого слідчим суддею, надається особі, за клопотанням якої він залучений.

{Стаття 244 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018; в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 245. Отримання зразків для експертизи

1. У разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення

експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом.

2. Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (статті 160-166 цього Кодексу).

3. Відбирання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими статтею 241 цього Кодексу. У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому статтями 160-166 цього Кодексу, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов’язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

Стаття 245[1]. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису

1. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису полягає в одержанні слідчим, прокурором від особи, яка є власником або володільцем відповідних приладів або засобів, необхідних для з’ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, копій фото- або кінозйомки, відеозапису, здійснених у публічно доступних місцях, у тому числі в автоматичному режимі, за виключенням місць, що відносяться до приватних помешкань осіб.

2. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису здійснюється на підставі постанови слідчого, прокурора та, за необхідності, за участю спеціаліста.

3. Для здійснення зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису особі, яка є власником або володільцем відповідних приладів або засобів, пред’являється постанова слідчого, прокурора.

4. Постанова слідчого, прокурора про зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису повинна містити:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) відомості про власника або володільця відповідних приладів або засобів;

3) період часу, за який має бути здійснено зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису.

5. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису здійснюється у присутності слідчого, прокурора шляхом самостійного копіювання особою, яка є власником або володільцем відповідних приладів та засобів, або копіювання такою особою за участю спеціаліста відповідних записів на носії, які надаються слідчим, прокурором.

Надання таких копій на носіях, особи, яка є власником або володільцем відповідних приладів та засобів, здійснюється за бажанням такої особи.

6. Про здійснення зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу.

{Главу 20 доповнено статтею 245[1] *згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}*

Глава 21. Негласні слідчі (розшукові) дії

§ 1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії

Стаття 246. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій

1. Негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 260*,* 261*,* 262*,* 263*,* 264 *(в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді),* 267*,* 269*,* 269[1]*,* 270*,* 271*,* 272*,* 274 *цього Кодексу, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.*

{Частина друга статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законами № 198-VIII від 12.02.2015, № 720-IX від 17.06.2020}

3. Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Слідчий зобов’язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та отримані результати. Прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

4. Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину.

5. У рішенні про проведення негласної слідчої (розшукової) дії зазначається строк її проведення. Строк проведення негласної слідчої (розшукової) дії може бути продовжений:

прокурором, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням, - до вісімнадцяти місяців;

керівником органу досудового розслідування, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його або слідчого рішенням, - до шести місяців;

начальником головного, самостійного управління, департаменту апарату Національної поліції, територіальних органів Національної поліції та його відокремлених підрозділів, Центрального управління Служби безпеки України, керівником відповідного підрозділу Національного антикорупційного бюро України, органу Державного бюро розслідувань, органу Бюро економічної безпеки України, Державної кримінально-виконавчої служби

України, регіонального органу Служби безпеки України в межах компетенції, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, - до дванадцяти місяців;

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

Головою Національної поліції, Головою Служби безпеки України, Директором Національного антикорупційного бюро України, Директором Бюро економічної безпеки України, Директором Державного бюро розслідувань, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, - до вісімнадцяти місяців;

{Абзац п’ятий частини п’ятої статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 187-IX від 04.10.2019; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

слідчим суддею, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням у порядку, передбаченому статтею 249 цього Кодексу.

6. Проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, або за його дорученням - уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, органів Державного бюро розслідувань, органів Бюро економічної безпеки України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.

{Частина шоста статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1492-VIII від 07.09.2016, № 671-IX від 04.06.2020, № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

Стаття 247. Слідчий суддя, який здійснює розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій

1. Розгляд клопотань, який віднесений згідно з положеннями цієї глави до повноважень слідчого судді, здійснюється слідчим суддею апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду.

{Частина перша статті 247 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Розгляд клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо суддів, працівників суду та правоохоронних органів та/або у приміщеннях судових та правоохоронних органів, який віднесений згідно з положеннями цієї глави до повноважень слідчого судді, може здійснюватися слідчим суддею відповідного апеляційного суду поза межами територіальної юрисдикції органу досудового розслідування, який здійснює досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях

щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, здійснюється слідчим суддею Вищого антикорупційного суду (крім випадку, передбаченого абзацом сьомим частини першої статті 34 цього Кодексу).

{Абзац перший частини другої статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

У такому разі слідчий, прокурор звертаються з клопотаннями про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій до слідчого судді відповідного апеляційного суду, найбільш територіально наближеного до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, або Вищого антикорупційного суду (а у випадку, передбаченому абзацом сьомим частини першої статті 34 цього Кодексу, - до апеляційного суду, зазначеного в абзаці сьомому частини першої статті 34 цього Кодексу).

{Абзац другий частини другої статті 247 в редакції Закону № 2447-VIII від 07.06.2018}

{Статтю 247 доповнено частиною другою згідно із Законом № 613-VIII від 15.07.2015}

{Стаття 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014}

Стаття 248. Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії

1. Слідчий суддя зобов’язаний розглянути клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання.

2. У клопотанні зазначаються:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з розслідуванням якого подається клопотання;

3) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;

4) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію;

5) обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення;

6) вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення;

7) обґрунтування неможливості отримання відомостей про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, в інший спосіб;

8) відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, електронну комунікаційну мережу, кінцеве (термінальне) обладнання тощо;

{Пункт 8 частини другої статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

9) обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з’ясування обставин кримінального правопорушення або встановлення осіб, які його вчинили.

До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.

3. Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий доведе наявність достатніх підстав вважати, що:

1) вчинене кримінальне правопорушення відповідної тяжкості;

2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з’ясування обставин кримінального правопорушення або встановлення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

4. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам досудових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

1) прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням;

2) кримінальне правопорушення, у зв’язку із досудовим розслідуванням якого постановляється ухвала;

3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію;

4) вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, електронну комунікаційну мережу, кінцеве (термінальне) обладнання тощо;

{Пункт 4 частини четвертої статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

5) строк дії ухвали.

5. Постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу.

{Стаття 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 249. Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії

1. Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці.

2. Якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу.

3. Крім відомостей, зазначених у статті 248 цього Кодексу, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії.

4. Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені статтею 219 цього Кодексу. У разі якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, та оголошена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи.

5. Прокурор зобов’язаний прийняти рішення про припинення подальшого проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо в цьому відпала необхідність.

Стаття 250. Проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді

1. У виняткових невідкладних випадках, пов’язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов’язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді.

2. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу.

3. Виконання будь-яких дій з проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу.

Стаття 251. Вимоги до постанови слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій

1. Постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна містити:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;

3) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких проводитиметься негласна слідча (розшукова) дія;

4) початок, тривалість і мету негласної слідчої (розшукової) дії;

5) відомості про особу (осіб), яка буде проводити негласну слідчу (розшукову) дію;

6) обґрунтування прийнятої постанови, у тому числі обґрунтування неможливості отримання відомостей про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, в інший спосіб;

7) вказівку на вид негласної слідчої (розшукової) дії, що проводиться.

{Стаття 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 252. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій

1. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим цим Кодексом. За результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. Відомості про осіб, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, у разі здійснення щодо них заходів безпеки можуть зазначатися із забезпеченням конфіденційності даних про таких осіб у порядку, визначеному законодавством.

2. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій може фіксуватися за допомогою технічних та інших засобів.

3. Протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору.

4. Прокурор вживає заходів щодо збереження отриманих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій речей і документів, які планує використовувати у кримінальному провадженні.

Стаття 253. Повідомлення осіб, щодо яких проводилися негласні слідчі (розшукові) дії

1. Особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження.

2. Конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров’я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

Стаття 254. Заходи щодо захисту інформації, отриманої в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій

1. Відомості про факт та методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, осіб, які їх проводять, а також інформація, отримана в результаті їх проведення, не підлягають розголошенню особами, яким це стало відомо в результаті ознайомлення з матеріалами в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу.

2. Якщо протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій містять інформацію щодо приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, захисник, а також інші особи, які мають право на ознайомлення з протоколами, попереджаються про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб.

3. Виготовлення копій протоколів про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та додатків до них до прийняття рішення про їх розсекречування у порядку, визначеному законодавством, не допускається.

{Частина третя статті 254 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 255. Заходи щодо захисту інформації, яка не використовується у кримінальному провадженні

1. Відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути невідкладно знищені на підставі його рішення, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті та статтею 256 цього Кодексу.

2. Забороняється використання зазначених у частині першій цієї статті матеріалів для цілей, не пов’язаних з кримінальним провадженням, або ознайомлення з ними учасників кримінального провадження чи будь-яких інших осіб.

3. У разі якщо власник речей або документів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, може бути зацікавлений у їх поверненні, прокурор зобов’язаний повідомити його про наявність таких речей або документів у розпорядженні прокурора та з’ясувати, чи бажає він їх повернути. Допустимість дій, передбачених цією частиною, та час їх вчинення визначаються прокурором з урахуванням необхідності забезпечення прав та законних інтересів осіб, а також запобігання завданню шкоди для кримінального провадження.

4. Знищення відомостей, речей та документів здійснюється під контролем прокурора.

5. Знищення відомостей, речей та документів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не звільняє прокурора від обов’язку здійснення повідомлення згідно з вимогами статті 253 цього Кодексу.

Стаття 256. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні

1. Протоколи щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, аудіо- або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, вилучені під час їх проведення речі і документи або їх копії можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування.

2. Особи, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, можуть бути допитані як свідки. Допит цих осіб може відбуватися із збереженням у таємниці відомостей про цих осіб та із застосуванням щодо них відповідних заходів безпеки, передбачених законом.

3. У разі використання для доказування результатів негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути допитані особи, з приводу дій або контактів яких проводилися такі дії. Такі особи повідомляються про проведення негласних слідчих (розшукових) дій тільки щодо них у строк, передбачений статтею 253 цього Кодексу, і в тому обсязі, який зачіпає їх права, свободи чи інтереси.

Стаття 257. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в інших цілях або передання інформації

1. Якщо в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується у даному кримінальному провадженні, то отримана інформація може бути використана в іншому кримінальному провадженні тільки на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.

Слідчий суддя розглядає клопотання згідно з вимогами статей 247 та 248 цього Кодексу і відмовляє у його задоволенні, якщо прокурор, крім іншого, не доведе законність отримання інформації та наявність достатніх підстав вважати, що вона свідчить про виявлення ознак кримінального правопорушення.

2. Передання інформації, одержаної внаслідок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, здійснюється тільки через прокурора.

§ 2. Втручання у приватне спілкування

Стаття 258. Загальні положення про втручання у приватне спілкування

1. Ніхто не може зазнавати втручання у приватне спілкування без ухвали слідчого судді.

2. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов’язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на втручання у приватне спілкування в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу, якщо будь-яка слідча (розшукова) дія включатиме таке втручання.

3. Спілкуванням є передання інформації у будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів зв’язку будь-якого типу. Спілкування є приватним, якщо інформація передається та зберігається за таких фізичних чи юридичних умов, при яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб.

4. Втручанням у приватне спілкування є доступ до змісту спілкування за умов, якщо учасники спілкування мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним. Різновидами втручання в приватне спілкування є:

1) аудіо-, відеоконтроль особи;

2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції;

3) зняття інформації з електронних комунікаційних мереж;

{Пункт 3 частини четвертої статті 258 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

4) зняття інформації з електронних інформаційних систем.

5. Втручання у приватне спілкування захисника, священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим заборонене.

Стаття 259. Збереження інформації

1. Якщо прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ інформацію, отриману внаслідок втручання у приватне спілкування, або певний її фрагмент, він зобов’язаний забезпечити збереження всієї інформації або доручити слідчому забезпечити збереження.

Стаття 260. Аудіо-, відеоконтроль особи

1. Аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов’язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

Стаття 261. Накладення арешту на кореспонденцію

1. Накладення арешту на кореспонденцію особи без її відома проводиться у виняткових випадках на підставі ухвали слідчого судді.

2. Арешт на кореспонденцію накладається, якщо під час досудового розслідування є достатні підстави вважати, що поштово-телеграфна кореспонденція певної особи іншим особам або інших осіб їй може містити відомості про обставини, які мають значення для досудового розслідування, або речі і документи, що мають істотне значення для досудового розслідування.

3. Накладення арешту на кореспонденцію надає право слідчому здійснювати огляд і виїмку цієї кореспонденції.

4. Кореспонденцією, передбаченою цією статтею, є листи усіх видів, бандеролі, посилки, поштові контейнери, перекази, телеграми, інші матеріальні носії передання інформації між особами.

5. Після закінчення строку, визначеного в ухвалі слідчого судді, накладений на кореспонденцію арешт вважається скасованим.

Стаття 262. Огляд і виїмка кореспонденції

1. Огляд затриманої кореспонденції проводиться в установі зв’язку, якій доручено здійснювати контроль і затримувати цю кореспонденцію, за участю представника цієї установи, а за необхідності - за участю спеціаліста. У присутності зазначених осіб слідчий вирішує питання про відкриття і оглядає затриману кореспонденцію.

2. При виявленні в кореспонденції речей (у тому числі речовин), документів, що мають значення для певного досудового розслідування, слідчий у межах, визначених ухвалою слідчого судді, здійснює виїмку відповідної кореспонденції або обмежується зняттям копій чи отриманням зразків з відповідних відправлень. Зняття копій чи отримання зразків здійснюється з метою збереження конфіденційності накладення арешту на кореспонденцію. У разі необхідності особою, яка проводить огляд поштово-телеграфної кореспонденції, може бути прийняте рішення про нанесення на виявлені речі і документи спеціальних позначок, обладнання їх технічними засобами контролю, заміну речей і речовин, що становлять загрозу для оточуючих чи заборонені у вільному обігу, на їх безпечні аналоги.

3. У разі відсутності речей чи документів, які мають значення для досудового розслідування, слідчий дає вказівку про вручення оглянутої кореспонденції адресату.

4. Про кожен випадок проведення огляду, виїмки або затримання кореспонденції складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу. У протоколі обов’язково зазначається, які саме відправлення були оглянуті, що з них вилучено і що має бути доставлено адресату або тимчасово затримано, з яких відправлень знято копії чи отримано зразки, а також про проведення інших дій, передбачених частиною другою цієї статті.

5. Керівники та працівники установ зв’язку зобов’язані сприяти проведенню негласної слідчої (розшукової) дії і не розголошувати факт її проведення чи отриману інформацію.

Стаття 263. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж

{Назва статті 263 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

1. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (комплекс технічних засобів електронних комунікацій та споруд, призначених для надання електронних комунікаційних послуг) є різновидом втручання у приватне спілкування, що проводиться без відома осіб, які використовують засоби електронних комунікацій (телекомунікацій) для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можливо встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

{Частина перша статті 263 в редакції Закону № 2137-IX від 15.03.2022}

2. В ухвалі слідчого судді про дозвіл на втручання у приватне спілкування в цьому випадку додатково повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, електронну комунікаційну мережу, кінцеве (термінальне) обладнання, на якому може здійснюватися втручання у приватне спілкування.

{Частина друга статті 263 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

3. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж полягає у проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для досудового розслідування, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв’язку.

{Частина третя статті 263 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

4. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж покладається на уповноважені підрозділи органів Національної поліції, Бюро економічної безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань та органів безпеки. Керівники та працівники операторів електронних комунікацій зобов'язані сприяти виконанню дій із зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, вживати необхідних заходів щодо нерозголошення факту проведення таких дій та отриманої інформації, зберігати її в незмінному вигляді.

{Частина четверта статті 263 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 187-IX від 04.10.2019, № 1888-IX від 17.11.2021, № 2137-IX від 15.03.2022}

Стаття 264. Зняття інформації з електронних інформаційних систем

1. Пошук, виявлення і фіксація відомостей, що містяться в електронній інформаційній системі або їх частин, доступ до електронної інформаційної системи або її частини, а також отримання таких відомостей без відома її власника, володільця або утримувача може здійснюватися на підставі ухвали слідчого судді, якщо є відомості про наявність інформації в електронній інформаційній системі або її частині, що має значення для певного досудового розслідування.

2. Не потребує дозволу слідчого судді здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту.

3. В ухвалі слідчого судді про дозвіл на втручання у приватне спілкування в цьому випадку додатково повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки електронної інформаційної системи, в якій може здійснюватися втручання у приватне спілкування.

Стаття 265. Фіксація та збереження інформації, отриманої з електронних комунікаційних мереж за допомогою технічних засобів та в результаті зняття відомостей з електронних інформаційних систем

{Назва статті 265 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

1. Зміст інформації, що передається особами через електронні комунікаційні мережі, з яких здійснюється зняття інформації, зазначається у протоколі про проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій. При виявленні в інформації відомостей, що мають значення для конкретного досудового розслідування, в протоколі відтворюється відповідна частина такої інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження знятої інформації.

{Частина перша статті 265 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

2. Зміст інформації, одержаної внаслідок здійснення зняття відомостей з електронних інформаційних систем або їх частин, фіксується на відповідному носієві особою, яка здійснювала зняття у спосіб, що забезпечує обробку, збереження або передання інформації.

{Частина друга статті 265 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Стаття 266. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів

1. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, у разі необхідності здійснюється за участю спеціаліста. Слідчий вивчає зміст отриманої інформації, про що складається протокол. При виявленні відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду, в протоколі відтворюється відповідна частина інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження отриманої інформації.

2. Носії інформації, на яких зафіксовані відомості, отримані в результаті проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій, повинні зберігатися у стані, придатному для їх дослідження, до набрання законної сили вироком суду.

{Частина друга статті 266 в редакції Закону № 2137-IX від 15.03.2022}

3. Носії інформації, на яких зафіксовані відомості, отримані в результаті проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій, можуть бути предметом дослідження відповідних спеціалістів або експертів у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина третя статті 266 в редакції Закону № 2137-IX від 15.03.2022}

§ 3. Інші види негласних слідчих (розшукових) дій

Стаття 267. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи

1. Слідчий має право обстежити публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів, з метою:

1) виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для їх досудового розслідування;

2) виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів;

3) виявлення та вилучення зразків для дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину;

4) виявлення осіб, які розшукуються;

5) встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи.

2. Публічно недоступним є місце, до якого неможливо увійти або в якому неможливо перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб.

3. Приміщення, які спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені відповідно до закону (приміщення з примусового утримання осіб у зв’язку з відбуттям покарання, затримання, взяттям під варту тощо), мають статус публічно доступних.

4. Обстеження шляхом таємного проникнення до публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи з метою, передбаченою в частині першій цієї статті, проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу.

Стаття 268. Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу)

{Назва статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

1. Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) є негласною слідчою (розшуковою) дією, що полягає у застосуванні технічних засобів для отримання від мережевої інфраструктури або мобільного кінцевого (термінального) обладнання відомостей про місцезнаходження мобільного кінцевого (термінального) обладнання (точки його підключення до мережі), а в мережі фіксованого зв’язку - даних про фізичну адресу кінцевого пункту мережі, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії можливо встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

{Частина перша статті 268 в редакції Закону № 2137-IX від 15.03.2022}

2. Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248-250 цього Кодексу.

{Частина друга статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

3. В ухвалі слідчого судді про дозвіл на встановлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) в цьому випадку додатково повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, електронну комунікаційну мережу, кінцеве (термінальне) обладнання.

{Частина третя статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

4. Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) до постановлення ухвали слідчого судді може бути розпочато на підставі постанови слідчого, прокурора лише у випадку, передбаченому частиною першою статті 250 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 268 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

5. Не потребує дозволу слідчого судді установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) за заявою його власника.

{Статтю 268 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Стаття 269. Спостереження за особою, річчю або місцем

1. Для пошуку, фіксації і перевірки під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину відомостей про особу та її поведінку або тих, з ким ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно доступних місцях може проводитися візуальне спостереження за зазначеними об’єктами або візуальне спостереження з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження.

За результатами спостереження складається протокол, до якого долучаються отримані фотографії та/або відеозапис.

2. Спостереження за особою згідно з частиною першою цієї статті проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248-250 цього Кодексу.

3. Спостереження за особою до постановлення ухвали слідчого судді може бути розпочато на підставі постанови слідчого, прокурора лише у випадку, передбаченому частиною першою статті 250 цього Кодексу.

Стаття 269[1]. Моніторинг банківських рахунків

1. За наявності обґрунтованої підозри, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку, або з метою розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації, у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, прокурор може звернутися до слідчого судді в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу, для винесення ухвали про моніторинг банківських рахунків.

{Частина перша статті 269[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 1888-IX від 17.11.2021}

2. Згідно з ухвалою слідчого судді про моніторинг банківських рахунків банк зобов'язаний надавати Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України в поточному режимі інформацію про операції, що здійснюються на одному або декількох банківських рахунках.

{Абзац перший частини другої статті 269[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 1888-IX від 17.11.2021}

Слідчий суддя в ухвалі про моніторинг банківських рахунків повідомляє керівника банківської установи про обов'язок нерозголошення інформації про проведення цієї слідчої дії і про відповідну кримінальну відповідальність. На підставі ухвали слідчого судді керівник банківської установи зобов'язаний письмово попередити усіх її працівників, залучених до моніторингу банківських рахунків, про обов'язок нерозголошення інформації про проведення цієї слідчої дії і про відповідну кримінальну відповідальність.

3. Інформація про операції, що здійснюються на банківських рахунках, повинна доводитися до відома Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України до виконання відповідної операції, а у разі неможливості - негайно після її виконання.

{Частина третя статті 269[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 1888-IX від 17.11.2021}

{Кодекс доповнено статтею 269[1] згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

Стаття 270. Аудіо-, відеоконтроль місця

1. Аудіо-, відеоконтроль місця може здійснюватися під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину і полягає у здійсненні прихованої фіксації

відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно доступних місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження.

2. Аудіо-, відеоконтроль місця згідно з частиною першою цієї статті проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу.

Стаття 271. Контроль за вчиненням злочину

1. Контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та проводиться в таких формах:

1) контрольована поставка;

2) контрольована та оперативна закупка;

3) спеціальний слідчий експеримент;

4) імітування обстановки злочину.

2. Контроль за вчиненням злочину не проводиться, якщо внаслідок таких дій неможливо повністю запобігти:

1) посяганню на життя або заподіянню особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень;

2) поширенню речовин, небезпечних для життя багатьох людей;

3) втечі осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини;

4) екологічній або техногенній катастрофі.

3. Під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, якби слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

4. Про результати контролю за вчиненням злочину складається протокол, до якого додаються речі і документи, отримані під час проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії. Якщо контроль за вчиненням злочину закінчується відкритим фіксуванням, про це складається протокол у присутності такої особи.

5. Порядок і тактика проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину визначається законодавством.

6. Контроль за вчиненням злочину щодо незаконного переміщення через територію України транзитом, ввезення до України або вивезення за межі України речей, вилучених з вільного обігу, або інших речей чи документів може бути проведений у порядку,

передбаченому законодавством, за домовленістю з відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України.

7. Прокурор у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину, крім відомостей, передбачених статтею 251 цього Кодексу, зобов’язаний:

1) викласти обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину;

2) зазначити про застосування спеціальних імітаційних засобів.

8. Якщо при проведенні контролю за вчиненням злочину виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи, воно має здійснюватися в межах, які допускаються Конституцією України, на підставі рішення слідчого судді згідно з вимогами цього Кодексу.

Стаття 272. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації

1. Під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування.

2. Виконання зазначеними особами такого спеціального завдання, як негласна слідча (розшукова) дія, здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу.

3. У постанові, крім відомостей, передбачених статтею 251 цього Кодексу, зазначається:

1) обґрунтування меж спеціального завдання;

2) використання спеціальних несправжніх (імітаційних) засобів.

4. Виконання спеціального завдання не може перевищувати шість місяців, а в разі необхідності строк його виконання продовжується слідчим за погодженням з керівником органу досудового розслідування або прокурором на строк, який не перевищує строку досудового розслідування.

Стаття 273. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій

1. За рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених речей і документів, створення та використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій. Використання

заздалегідь ідентифікованих або несправжніх (імітаційних) засобів з іншою метою забороняється.

2. Виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих дій оформлюється відповідним протоколом.

3. У разі необхідності розкриття до завершення досудового розслідування справжніх відомостей щодо спеціально утворених суб’єктів господарювання або щодо особи, яка діє без розкриття достовірних відомостей про неї, про це повідомляється орган, співробітником якого є особа, яка таким способом здійснює негласні слідчі (розшукові) дії, та керівник органу досудового розслідування, прокурор, який прийняв рішення про використання таких засобів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Рішення про розкриття справжніх відомостей про зазначену особу, обставини виготовлення речей чи документів або спеціального утворення підприємства, установи, організації приймається керівником органу досудового розслідування, прокурором. У разі необхідності щодо особи, відомості про яку підлягають розкриттю, вживаються заходи забезпечення безпеки, передбачені законом.

4. Несправжні (імітаційні) засоби, застосовані під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії, використовуються у процесі доказування у вигляді первинних засобів чи знарядь вчинення злочину, крім випадків, якщо суд встановить порушення вимог цього Кодексу під час проведення відповідної негласної слідчої (розшукової) дії.

Стаття 274. Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження

1. Негласне отримання зразків для порівняльного дослідження може бути здійснене лише у випадку, якщо їх отримання відповідно до статті 245 цього Кодексу неможливе без завдання значної шкоди для кримінального провадження.

2. Негласне отримання зразків здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням прокурора, або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, у порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу.

3. У клопотанні слідчого, прокурора про надання дозволу на негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження, та в ухвалі слідчого судді додатково зазначаються відомості про конкретні зразки, які планується отримати.

4. Повторне отримання зразків здійснюється відкрито згідно з правилами цього Кодексу, якщо втрачається необхідність зберігати таємницю щодо факту дослідження попередніх зразків, отриманих негласно.

Стаття 275. Використання конфіденційного співробітництва

1. Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів,

журналістів, якщо таке співробітництво буде пов’язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.

Глава 22. Повідомлення про підозру

Стаття 276. Випадки повідомлення про підозру

1. Повідомлення про підозру обов’язково здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 цього Кодексу, у випадках:

1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення;

2) обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів;

3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов’язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені статтею 42 цього Кодексу.

3. Після повідомлення про права слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа на прохання підозрюваного зобов’язані детально роз’яснити кожне із зазначених прав.

Стаття 277. Зміст письмового повідомлення про підозру

1. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором.

Повідомлення має містити такі відомості:

1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення;

2) анкетні відомості особи (прізвище, ім’я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру;

3) найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення;

4) зміст підозри;

5) правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

6) стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру;

7) права підозрюваного;

8) підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення.

Стаття 278. Вручення письмового повідомлення про підозру

1. Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.

2. Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання.

3. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню.

4. Дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Стаття 279. Зміна повідомлення про підозру

1. У випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри слідчий, прокурор зобов’язаний виконати дії, передбачені статтею 278 цього Кодексу. Якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор, повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право виключно прокурор.

Глава 23. Зупинення досудового розслідування

Стаття 280. Підстави та порядок зупинення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру

{Назва статті 280 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

1. Досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру у разі, якщо:

1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком;

2) оголошено в розшук підозрюваного;

{Пункт 2 частини першої статті 280 в редакції Закону № 1950-VIII від 16.03.2017}

2^1) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування;

{Частину першу статті 280 доповнено пунктом 2^1 згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

3) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва;

4) наявні об’єктивні обставини, що унеможливлюють подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану;

{Частину першу статті 280 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

5) уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та підозрюваним надано письмову згоду на проведення такого обміну. Рішення про зупинення досудового розслідування з цієї підстави оскарженню не підлягає.

{Частину першу статті 280 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

2. До зупинення досудового розслідування слідчий, дізнавач зобов’язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для здійснення розшуку підозрюваного, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв’язку з обставинами, передбаченими пунктом 2 частини першої цієї статті.

{Частина друга статті 280 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1950-VIII від 16.03.2017, № 720-IX від 17.06.2020}

3. Якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування і зупинити його стосовно окремих підозрюваних.

4. Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого, дізнавача за погодженням з прокурором, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді.

{Частина четверта статті 280 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020}

5. Після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного.

Стаття 281. Розшук підозрюваного

1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або він виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України чи за межами України та не з’являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, слідчий, прокурор оголошує розшук такого підозрюваного.

До оголошення підозрюваного в розшук слідчий, прокурор зобов’язаний вжити заходів щодо встановлення його місцезнаходження.

{Частина перша статті 281 в редакції Законів № 1950-VIII від 16.03.2017, № 1422-IX від 27.04.2021}

2. Про оголошення розшуку виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо таке рішення приймається, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

3. Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам.

Стаття 282. Відновлення досудового розслідування

1. Зупинене досудове розслідування відновлюється постановою слідчого, прокурора, якщо підстави для його зупинення перестали існувати (підозрюваний видужав, його місцезнаходження встановлено, завершено проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, припинено чи скасовано воєнний стан, обмін підозрюваного як військовополоненого проведено або такий обмін не відбувся), або наявна можливість подальшого проведення досудового розслідування за таких умов, а також у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій. Копія постанови про відновлення досудового розслідування невідкладно надається, а у випадку неможливості надання надсилається у триденний строк стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина перша статті 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013; в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

2. Зупинене досудове розслідування також відновлюється у разі скасування слідчим суддею постанови про зупинення досудового розслідування.

3. Відомості про відновлення досудового розслідування вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Глава 24. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування

§ 1. Форми закінчення досудового розслідування

Стаття 283. Загальні положення закінчення досудового розслідування

1. Особа має право на розгляд обвинувачення проти неї в суді в найкоротший строк або на його припинення шляхом закриття провадження.

2. Прокурор зобов’язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з таких дій:

1) закрити кримінальне провадження;

2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

3. Відомості про закінчення досудового розслідування вносяться прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Стаття 284. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи

{Назва статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

1. Кримінальне провадження закривається в разі, якщо:

1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;

2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;

3) не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати;

3^1) не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який згідно із законом може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі.

Учасники кримінального провадження мають право заявляти клопотання прокурору про закриття кримінального провадження за наявності передбачених цим пунктом підстав;

{Частину першу статті 284 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

3^1) не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який згідно із законом може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;

{Частину першу статті 284 доповнено пунктом 3^1 згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Пункт 4 частини першої статті 284 виключено на підставі Закону № 2810-IX від 01.12.2022}

4^1) втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння;

{Частину першу статті 284 доповнено пунктом 4^1 згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

5) помер підозрюваний, обвинувачений, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;

{Пункт 5 частини першої статті 284 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

6) існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню;

7) потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім кримінального провадження щодо кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством;

{Пункт 7 частини першої статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2227-VIII від 06.12.2017, № 720-IX від 17.06.2020}

8) стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу;

9) стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, досягнутий податковий компроміс відповідно до підрозділу 9² розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України;

{Частину першу статті 284 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 63-VIII від 25.12.2014}

9¹) існує нескасована постанова слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 цієї частини, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності.

{Частину першу статті 284 доповнено пунктом згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017; абзац в редакції Закону № 2548-VIII від 18.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Учасники кримінального провадження мають право заявляти клопотання слідчому, дізнавачу, прокурору про закриття кримінального провадження за наявності передбачених цим пунктом підстав;

{Абзац частини першої статті 284 в редакції Закону № 2548-VIII від 18.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

10) після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

{Частину першу статті 284 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

{Абзац вісімнадцятий частини першої статті 284 виключено на підставі Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

2. Кримінальне провадження закривається судом:

1) у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;

1^1) з підстави, передбаченої пунктом 3^1 частини першої цієї статті;

{Частину другу статті 284 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

1^1) з підстави, передбаченої пунктом 3^1 частини першої цієї статті;

{Частину другу статті 284 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

1^2) з підстави, передбаченої пунктом 4^1 частини першої цієї статті, якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти закриття за цією підставою;

{Частину другу статті 284 доповнено пунктом 1^2 згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

2) якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом;

3) досягнуто податковий компроміс у справах про кримінальні правопорушення, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, відповідно до підрозділу 9^2 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України.

{Частину другу статті 284 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 63-VIII від 25.12.2014}

3. Провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю у разі встановлення відсутності підстав для застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку щодо уповноваженої особи юридичної особи.

Про закриття провадження щодо юридичної особи прокурор приймає постанову, а суд зазначає про це у виправдувальному вироку або постановляє ухвалу. Рішення про закриття провадження щодо юридичної особи може бути оскаржено в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Статтю 284 доповнено новою частиною згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014}

4. Про закриття кримінального провадження слідчий, дізнавач, прокурор приймає постанову, яку може бути оскаржено у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Абзац перший частини четвертої статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Слідчий, дізнавач приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4^1, 9, 9^1 частини першої цієї статті, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру.

{Абзац другий частини четвертої статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законами № 63-VIII від 25.12.2014, № 2213-VIII від 16.11.2017, № 2548-VIII від 18.09.2018, № 720-IX від 17.06.2020, № 2810-IX від 01.12.2022}

Прокурор приймає постанову про закриття кримінального провадження, у тому числі щодо підозрюваного, з підстав, передбачених частиною першою цієї статті, крім випадку, передбаченого абзацом четвертим або п’ятим цієї частини.

{Абзац третій частини четвертої статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законами № 187-IX від 04.10.2019, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 2462-IX від 27.07.2022, № 2810-IX від 01.12.2022}

Закриття кримінального провадження з підстави, передбаченоїпунктом 3[1]частини першої цієї статті, здійснюється судом за клопотанням прокурора.

{Частину четверту статті 284 доповнено абзацом четвертим згідно із Законами № 187-IX від 04.10.2019, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 4[1] частини першої цієї статті, здійснюється прокурором, якщо підозрюваний проти цього не заперечує. За відсутності згоди підозрюваного кримінальне провадження продовжується в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, визначених главою 36[1] цього Кодексу.

{Частину четверту статті 284 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

Постанова про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 5 частини першої цієї статті, приймається прокурором з урахуванням особливостей, визначених частиною десятою цієї статті.

{Частину четверту статті 284 доповнено абзацом згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

5. Рішення прокурора про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного не є перешкодою для продовження досудового розслідування щодо відповідного кримінального правопорушення.

6. Копія постанови слідчого, дізнавача про закриття кримінального провадження надсилається заявнику, потерпілому, прокурору. Прокурор протягом двадцяти днів з моменту отримання копії постанови має право її скасувати у зв’язку з незаконністю чи необґрунтованістю. Постанова слідчого, дізнавача про закриття кримінального провадження також може бути скасована прокурором за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом десяти днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови.

{Абзац перший частини шостої статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи надсилається заявнику, одному із близьких родичів або члену сім’ї, коло яких визначено цим Кодексом, та/або захиснику померлого, потерпілому, його представнику, підозрюваному, захиснику, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Абзац другий частини шостої статті 284 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013 з урахуванням змін, внесених Законом № 1207-VII від 15.04.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

7. Якщо обставини, передбачені пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, виявляються під час судового розгляду, суд зобов’язаний ухвалити виправдувальний вирок.

Якщо обставини, передбачені пунктами 5, 6, 7, 8, 9, 9[1], 10 частини першої цієї статті, виявляються під час судового провадження, а також у випадку, передбаченому пунктами 2, 3 частини другої цієї статті, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження.

{Абзац другий частини сьомої статті 284 із змінами, внесеними згідно із Законами № 63-VIII від 25.12.2014, № 2213-VIII від 16.11.2017, № 2548-VIII від 18.09.2018, № 3509-IX від 08.12.2023}

У разі якщо суд встановить наявність підстав для закриття кримінального провадження у зв’язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, суд на будь-якій стадії судового провадження зобов’язаний з’ясувати та врахувати думку обвинуваченого щодо закриття кримінального провадження.

{Частину сьому статті 284 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3233-IX від 13.07.2023}

Ухвала про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 5 частини першої цієї статті, постановляється судом з урахуванням особливостей, визначених частиною десятою цієї статті.

{Частину сьому статті 284 доповнено абзацом згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

Ухвала про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 4[1] частини першої або пунктом 1[2] частини другої цієї статті, постановляється судом з урахуванням особливостей, визначених статтею 479[2] цього Кодексу.

{Частину сьому статті 284 доповнено абзацом згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

8. Закриття кримінального провадження або ухвалення вироку з підстави, передбаченої пунктом 1 частини другої цієї статті, не допускається, якщо підозрюваний, обвинувачений проти цього заперечує. В цьому разі кримінальне провадження продовжується в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частину дев'яту статті 284 виключено на підставі Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

10. За наявності підстави для закриття кримінального провадження, передбаченої пунктом 5 частини першої цієї статті:

1) прокурор - до винесення постанови про закриття кримінального провадження направляє одному з близьких родичів або члену сім’ї, коло яких визначено цим Кодексом, та/або захиснику померлого письмове повідомлення про можливість закриття кримінального провадження у зв’язку із смертю підозрюваного, особи, стосовно якої

зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв’язку з її смертю, із роз’ясненням права заявити клопотання про непогодження із закриттям кримінального провадження;

2) суд - до постановлення ухвали про закриття кримінального провадження направляє у порядку, передбаченому цим Кодексом для вручення повідомлень, одному з близьких родичів або члену сім’ї, коло яких визначено цим Кодексом, та/або захиснику обвинуваченого копію клопотання прокурора про закриття кримінального провадження із роз’ясненням права заявити клопотання про непогодження із закриттям кримінального провадження. Кримінальне провадження закривається, якщо у 10-денний строк не надійшло клопотання про непогодження із закриттям кримінального провадження. Клопотання про непогодження із закриттям кримінального провадження розглядається прокурором у строки та порядку, передбачені статтею 220 цього Кодексу.

{Статтю 284 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

11. Ухвала суду про закриття кримінального провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку.

§ 2. Звільнення особи від кримінальної відповідальності

Стаття 285. Загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності

1. Особа звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

2. Особі, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності у разі здійснення передбачених законом України про кримінальну відповідальність дій, роз’яснюється право на таке звільнення.

3. Підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз’яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави. У разі якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування та судове провадження проводяться в повному обсязі в загальному порядку.

Стаття 286. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності

1. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення здійснюється судом.

2. Встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду.

3. Перед направленням клопотання до суду прокурор зобов'язаний ознайомити з ним потерпілого та з'ясувати його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності.

4. Якщо під час здійснення судового провадження щодо провадження, яке надійшло до суду з обвинувальним актом, сторона кримінального провадження звернеться до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, суд має невідкладно розглянути таке клопотання.

Стаття 287. Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності

1. У клопотанні прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності вказуються:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) анкетні відомості підозрюваного (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

3) прізвище, ім'я, по батькові та займана посада прокурора;

4) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання підозри;

5) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та відомості про її відшкодування;

6) докази, які підтверджують факт вчинення особою кримінального правопорушення;

7) наявність обставин, які свідчать, що особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності, та відповідна правова підстава;

8) відомості про ознайомлення з клопотанням потерпілого та його думка щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності;

9) дата та місце складення клопотання.

До клопотання прокурора повинна бути додана письмова згода особи на звільнення від кримінальної відповідальності.

Стаття 288. Розгляд питання про звільнення від кримінальної відповідальності

1. Розгляд клопотання прокурора здійснюється у присутності сторін кримінального провадження та потерпілого в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, із особливостями, встановленими цією статтею.

2. Суд зобов'язаний з'ясувати думку потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності.

3. Суд своєю ухвалою закриває кримінальне провадження та звільняє підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності у випадку встановлення підстав, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

4. У разі встановлення судом необґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності суд своєю ухвалою відмовляє у його задоволенні та повертає клопотання прокурору для здійснення кримінального провадження в загальному порядку або продовжує судове провадження в загальному порядку, якщо таке клопотання надійшло після направлення обвинувального акта до суду.

5. Ухвала суду про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Стаття 289. Відновлення провадження при відмові від поручительства

1. Якщо протягом року з дня передачі особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації вона не виправдає довіру колективу, ухилятиметься від заходів виховного характеру та порушуватиме громадський порядок, загальні збори відповідного колективу можуть прийняти рішення про відмову від поручительства за взяту ними на поруки особу. Відповідне рішення направляється до суду, який прийняв рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

2. Суд, отримавши рішення загальних зборів колективу про відмову від поручительства, розглядає питання притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення в порядку, передбаченому статтею 288 цього Кодексу.

3. Переконавшись у порушенні особою умов передачі на поруки, суд своєю ухвалою скасовує ухвалу про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв’язку з передачею її на поруки та направляє матеріали провадження для проведення досудового розслідування в загальному порядку чи здійснює судове провадження в загальному порядку, якщо питання про звільнення від кримінальної відповідальності було прийняте після направлення обвинувального акта до суду.

§ 3. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

Стаття 290. Відкриття матеріалів іншій стороні

1. Визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор або слідчий за його дорученням зобов’язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

2. Прокурор або слідчий за його дорученням зобов’язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом’якшенню покарання.

3. Прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді.

Відкриття матеріалів досудового розслідування, що містяться в інформаційно-комунікаційній системі досудового розслідування, здійснюється шляхом надання доступу до них або надання електронних копій таких матеріалів, засвідчених в установленому порядку.

{Частину третю статті 290 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1498-IX від 01.06.2021 - вводиться в дію з 15.12.2021}

4. Надання доступу до матеріалів включає в себе можливість робити копії або відображення матеріалів.

5. У документах, які надаються для ознайомлення, можуть бути видалені відомості, які не будуть розголошені під час судового розгляду. Видалення повинно бути чітко позначено. За клопотанням сторони кримінального провадження суд має право дозволити доступ до відомостей, які були видалені.

6. Сторона захисту за запитом прокурора зобов'язана надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді.

Сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення і, як наслідок, прийняття рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до таких матеріалів, може бути відкладено до закінчення ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування.

7. Про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів прокурор або слідчий за його дорученням повідомляє потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, після чого останній має право ознайомитися з ними за правилами, викладеними в цій статті.

{Частина сьома статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

8. Про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів повідомляються цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, після чого ці особи мають право ознайомитися з ними в тій частині, яка стосується цивільного позову, за правилами, викладеними в цій статті.

9. Сторони кримінального провадження зобов’язані письмово підтвердити протилежній стороні, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження - прокурору факт надання їм доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів.

{Частина дев'ята статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013, № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

10. Сторонам кримінального провадження, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов’язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження або потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів. Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду, не пізніше п’яти днів з дня його надходження до суду з повідомленням сторін кримінального провадження. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час проведення судового засідання, не перешкоджає розглядові клопотання.

{Частина десята статті 290 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

11. Сторони кримінального провадження зобов’язані здійснювати відкриття одне одній додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду.

12. Якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази.

13. Відкриття матеріалів дізнання сторонами кримінального провадження здійснюється в порядку, передбаченому статтями 301 і 314 цього Кодексу.

{Статтю 290 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 291. Обвинувальний акт і реєстр матеріалів досудового розслідування

1. Обвинувальний акт складається слідчим, дізнавачем, після чого затверджується прокурором. Обвинувальний акт може бути складений прокурором, зокрема якщо він не погодиться з обвинувальним актом, що був складений слідчим, дізнавачем.

{Частина перша статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Обвинувальний акт має містити такі відомості:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) анкетні відомості кожного обвинуваченого (прізвище, ім’я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

3) анкетні відомості кожного потерпілого (прізвище, ім’я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

3[1]) анкетні відомості викривача (прізвище, ім’я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

{Частину другу статті 291 доповнено пунктом 3[1] згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

4) прізвище, ім’я, по батькові та займана посада слідчого, прокурора;

5) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення;

6) обставини, які обтяжують чи пом’якшують покарання;

7) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

7[1]) підстави застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, які прокурор вважає встановленими;

{Частину другу статті 291 доповнено пунктом 7[1] згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

8) розмір витрат на залучення експерта (у разі проведення експертизи під час досудового розслідування);

8[1]) розмір пропонованої винагороди викривачу;

{Частину другу статті 291 доповнено пунктом 8[1] згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

9) дату та місце його складення та затвердження.

3. Обвинувальний акт підписується слідчим, дізнавачем та прокурором, який його затвердив, або лише прокурором, якщо він склав його самостійно.

{Частина третя статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

4. До обвинувального акта додається:

1) реєстр матеріалів досудового розслідування;

2) цивільний позов, якщо він був пред’явлений під час досудового розслідування;

3) розписка підозрюваного про отримання копії обвинувального акта, копії цивільного позову, якщо він був пред’явлений під час досудового розслідування, і реєстру матеріалів

досудового розслідування (крім випадку, передбаченого частиною другою статті 297[1] цього Кодексу);

{Пункт 3 частини четвертої статті 291 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

4) розписка або інший документ, що підтверджує отримання цивільним відповідачем копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування не до підозрюваного;

5) довідка про юридичну особу, щодо якої здійснюється провадження, у якій зазначаються: найменування юридичної особи, її юридична адреса, розрахунковий рахунок, ідентифікаційний код, дата і місце державної реєстрації.

{Частину четверту статті 291 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Надання суду інших документів до початку судового розгляду забороняється.

Стаття 292. Клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

1. Клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру має відповідати вимогам статті 291 цього Кодексу, а також містити інформацію про захід виховного характеру, який пропонується застосувати.

2. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру має відповідати вимогам статті 291 цього Кодексу, а також містити інформацію про примусовий захід медичного характеру, який пропонується застосувати, та позицію щодо можливості забезпечення участі особи під час судового провадження за станом здоров'я.

Стаття 293. Надання копії обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та реєстру матеріалів досудового розслідування

1. Одночасно з переданням обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до суду прокурор зобов'язаний під розписку надати їх копію та копію реєстру матеріалів досудового розслідування підозрюваному (крім випадку, передбаченого частиною другою статті 297[1] цього Кодексу), його захиснику, законному представнику, захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо провадження здійснюється щодо юридичної особи, копії обвинувального акта та реєстру матеріалів досудового розслідування надаються також представнику такої юридичної особи.

{Частина перша статті 293 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

§ 4. Продовження строку досудового розслідування

Стаття 294. Загальні положення продовження строку досудового розслідування

{Частину першу статті 294 виключено на підставі Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

2. Якщо внаслідок складності провадження неможливо закінчити досудове розслідування з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку (дізнання) у строк, зазначений у пунктах 1 і 2 частини третьої статті 219 цього Кодексу, такий строк може бути продовжений прокурором у межах строку, встановленого пунктом 1 частини четвертої статті 219 цього Кодексу.

{Частина друга статті 294 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. Якщо з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину досудове розслідування (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у пункті 4 частини третьої статті 219 цього Кодексу, такий строк може бути продовжений у межах строків, встановлених пунктами 2 і 3 частини четвертої статті 219 цього Кодексу:

1) до трьох місяців - керівником окружної прокуратури, керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступником Генерального прокурора;

2) до шести місяців - слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступниками Генерального прокурора;

3) до дванадцяти місяців - слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим із Генеральним прокурором чи його заступниками.

{Частина третя статті 294 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

4. Строк досудового розслідування злочину може бути продовжений до трьох місяців, якщо його неможливо закінчити внаслідок складності провадження, до шести місяців - внаслідок особливої складності провадження, до дванадцяти місяців - внаслідок виняткової складності провадження.

5. Клопотання про продовження строку досудового розслідування подається не пізніше п’яти днів до спливу строку досудового розслідування, встановленого статтею 219 цього Кодексу.

Строк досудового розслідування, що закінчився, поновленню не підлягає.

{Стаття 294 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

Стаття 295. Порядок продовження строку досудового розслідування прокурором

1. Продовження строку досудового розслідування кримінального правопорушення, у випадку, визначеному пунктом 1 частини третьої статті 294 цього Кодексу, здійснюється за клопотанням слідчого або прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування.

2. У клопотанні про продовження строку досудового розслідування зазначаються:

1) прізвище, ім’я, по батькові підозрюваного;

2) найменування (номер) кримінального провадження;

3) суть повідомленої підозри і правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, у вчиненні якого підозрюється особа;

4) посилання на докази, якими обґрунтовується підозра;

5) процесуальні дії, проведення або завершення яких потребує додаткового часу;

6) значення результатів цих процесуальних дій для судового розгляду;

7) строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій;

8) обставини, що перешкоджали здійснити ці процесуальні дії раніше.

3. Копія клопотання вручається слідчим або прокурором, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, підозрюваному та його захиснику не пізніше ніж за п’ять днів до дня подання клопотання прокурору, уповноваженому на розгляд питання про продовження строку досудового розслідування.

Підозрюваний, його захисник мають право до подання клопотання про продовження строку досудового розслідування подати слідчому або прокурору, який ініціює це питання, письмові заперечення, які обов’язково долучаються до клопотання і разом з ним подаються прокурору, уповноваженому на його розгляд.

4. Прокурор, уповноважений розглядати питання продовження строку досудового розслідування, зобов’язаний розглянути клопотання не пізніше трьох днів з дня його отримання, але в будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування.

5. Рішення прокурора про продовження строку досудового розслідування або про відмову у такому продовженні приймається у формі постанови.

6. Прокурор задовольняє клопотання та продовжує строк досудового розслідування, якщо переконається, що додатковий строк необхідний для отримання доказів, які можуть бути використані під час судового розгляду, або для проведення чи завершення проведення експертизи, за умови що ці дії не могли бути здійснені чи завершені раніше з об’єктивних причин.

7. Якщо прокурор задовольняє клопотання слідчого, прокурора, він визначає новий строк досудового розслідування. Прокурор зобов’язаний визначити найкоротший строк, достатній для потреб досудового розслідування.

8. Прокурор відмовляє у задоволенні клопотання та продовженні строку досудового розслідування у разі, якщо слідчий, прокурор, який звернувся з клопотанням, не доведе наявність підстав, передбачених частиною шостою цієї статті, а також якщо досліджені під час вирішення цього питання обставини свідчать про відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення.

{Частина восьма статті 295 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

9. У разі відмови у продовженні строку досудового розслідування прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, зобов'язаний протягом п'яти днів здійснити одну з дій, передбачених частиною другою статті 283 цього Кодексу.

{Стаття 295 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

Стаття 295^{1}. Порядок продовження строку досудового розслідування слідчим суддею

1. У випадках, передбачених статтею 294 цього Кодексу, продовження строку досудового розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за відповідним клопотанням прокурора або слідчого.

2. У клопотанні про продовження строку досудового розслідування до повідомлення особі про підозру зазначаються:

1) найменування (номер) кримінального провадження;

2) всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведені під час кримінального провадження;

3) обставини, що перешкоджали здійснити інші необхідні процесуальні дії раніше;

4) строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій;

5) інші відомості, що обґрунтовують необхідність продовження строку досудового розслідування.

У клопотанні про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру зазначаються:

1) прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного;

2) найменування (номер) кримінального провадження;

3) суть повідомленої підозри і правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, у вчиненні якого підозрюється особа;

4) посилання на докази, якими обґрунтовується підозра;

5) процесуальні дії, проведення або завершення яких потребує додаткового часу;

6) значення результатів цих процесуальних дій для судового розгляду;

7) строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій;

8) обставини, що перешкоджали здійснити ці процесуальні дії раніше.

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання. При цьому слідчий, прокурор зобов'язані зазначити у відповідному клопотанні найкоротший строк, достатній для потреб досудового розслідування.

Слідчий суддя, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог цієї статті, повертає його прокурору, слідчому, про що постановляє ухвалу.

3. Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про продовження строку досудового розслідування протягом трьох днів з дня його одержання, але в будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування, за участю слідчого або прокурора, а також підозрюваного та його захисника, у разі розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру.

4. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування до повідомлення особі про підозру у разі його протиправності та необґрунтованості.

5. Крім підстав, передбачених частиною четвертою цієї статті, слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру, якщо слідчий не доведе, що додатковий строк необхідний для отримання доказів, які можуть бути використані під час судового розгляду, або для проведення чи завершення проведення експертизи, за умови що ці дії не могли бути здійснені чи завершені раніше з об'єктивних причин, а також якщо досліджені під час вирішення цього питання обставини свідчать про відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення.

6. Про відмову у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування слідчим суддею постановляється вмотивована ухвала.

7. У разі відмови слідчим суддею у продовженні строку досудового розслідування прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, зобов'язаний протягом п'яти днів здійснити одну з дій, передбачених частиною другою статті 283 цього Кодексу.

8. Ухвала слідчого судді про продовження строку досудового розслідування повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити новий визначений строк досудового розслідування.

9. Ухвала слідчого судді, прийнята за результатами розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування, оскарженню не підлягає.

{Главу 24 доповнено статтею 297^{1} згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

{Статтю 297^{1} глави 24 вважати статтею 295^{1} згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

{Статтю 296 виключено на підставі Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

{Статтю 297 виключено на підставі Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

Глава 24[1]
ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття 297[1]. Загальні положення спеціального досудового розслідування

1. Спеціальне досудове розслідування (in absentia) здійснюється стосовно одного чи декількох підозрюваних згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави.

{Частина перша статті 297[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

2. Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених статтями 109, 110, 110[2], 111, 111[1], 111[2], 112, 113, 114, 114[1], 114[2], 115, 116, 118, частиною другою *статті 121,* частиною другою *статті 127, частинами* другою *і* третьою *статті 146,* статтями 146[1], 147, частинами другою - п'ятою *статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем),* статтями 209, 255-258[6], 348, 364, 364[1], 365, 365[2], 368, 368[2], 368[3], 368[4], 369, 369[2], 370, 379, 400, 408, 436, 436[1], 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447 *Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук.*

{Абзац перший частини другої статті 297[1] із змінами, внесеними згідно із Законами № 2108-IX від 03.03.2022, № 2160-IX від 24.03.2022}

Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочину, вчиненого підозрюваним, стосовно якого уповноваженим органом прийнято рішення про передачу його для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

{Частину другу статті 297[1] доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Здійснення спеціального досудового розслідування щодо інших злочинів не допускається, крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошені у міжнародний розшук, та розслідуються в одному

кримінальному провадженні із злочинами, зазначеними у цій частині, а виділення матеріалів щодо них може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

{Частина друга статті 297^{1} із змінами, внесеними згідно із Законами № 119-VIII від 15.01.2015, № 769-VIII від 10.11.2015, № 1950-VIII від 16.03.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018; в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2198-IX від 14.04.2022, № 2997-IX від 21.03.2023}

3. Якщо у кримінальному провадженні повідомлено про підозру декільком особам, слідчий, прокурор вправі звернутися до слідчого судді із клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування лише стосовно тих підозрюваних, щодо яких наявні передбачені частиною другою цієї статті підстави, а стосовно інших підозрюваних подальше досудове розслідування у цьому самому кримінальному провадженні здійснюватиметься згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.

{Статтю 297^{1} доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

Стаття 297^{2}. Клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування

1. З клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді має право звернутися прокурор або слідчий за погодженням з прокурором.

2. У клопотанні про здійснення спеціального досудового розслідування з підстав, передбачених цим Кодексом, крім передбачених абзацом другим частини другої статті 297^{1} цього Кодексу, зазначаються:

{Абзац перший частини другої статті 297^{2} в редакції Закону № 2472-IX від 28.07.2022}

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;

4) відомості про те, що підозрюваний виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та/або відомості про оголошення підозрюваного в міжнародний розшук;

{Пункт 4 частини другої статті 297^{2} в редакції Законів № 119-VIII від 15.01.2015, № 1422-IX від 27.04.2021}

5) виклад обставин про те, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності;

6) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

3. У клопотанні про здійснення спеціального досудового розслідування з підстави, передбаченої абзацом другим частини другої статті 297^{1} цього Кодексу, зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв’язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на такі обставини;

4) матеріали, що підтверджують прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та факт обміну;

5) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

{Статтю 297^{2} доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Стаття 297^{3}. Розгляд клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування

1. Клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування розглядається слідчим суддею не пізніше десяти днів з дня його надходження до суду за участі особи, яка подала клопотання, та захисника.

Якщо підозрюваний самостійно не залучив захисника, слідчий суддя зобов’язаний вжити необхідних заходів для залучення захисника.

2. Слідчий суддя, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог статті 297^{2} цього Кодексу, повертає його прокурору, слідчому, про що постановляє ухвалу.

3. Під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Стаття 297^{4}. Вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування

1. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, якщо прокурор, слідчий не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук, та/або уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

{Частина перша статті 297^{4} із змінами, внесеними згідно із Законом № 119-VIII від 15.01.2015; в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

2. Під час вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчий суддя зобов’язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення.

{Частина друга статті 297⁴ із змінами, внесеними згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

3. За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає мотиви задоволення або відмови у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Якщо у справі декілька підозрюваних, слідчий суддя постановляє ухвалу лише стосовно тих підозрюваних, щодо яких існують обставини, передбачені частиною другою статті 297¹ цього Кодексу.

Повторне звернення з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді в одному кримінальному провадженні не допускається, крім випадків наявності нових обставин, які підтверджують, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук, та/або уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

{Абзац третій частини третьої статті 297⁴ із змінами, внесеними згідно із Законами № 119-VIII від 15.01.2015, № 1422-IX від 27.04.2021, № 2472-IX від 28.07.2022}

4. Копія ухвали надсилається прокурору, слідчому та захиснику.

5. Якщо підозрюваний, стосовно якого слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, затриманий або добровільно з’явився до органу досудового розслідування, подальше досудове розслідування щодо нього здійснюється згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.

{Частина п'ята статті 297⁴ в редакції Закону № 1950-VIII від 16.03.2017}

6. Відомості щодо підозрюваних, стосовно яких слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, невідкладно, але не пізніше 24 годин після постановлення ухвали, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань і публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

{Частина шоста статті 297⁴ в редакції Закону № 1950-VIII від 16.03.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

Стаття 297⁵. Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування

1. Повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов’язково публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. З моменту

опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

Повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

{Частину першу статті 297^{5} доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

{Частину першу статті 297^{5} доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

{Частина перша статті 297^{5} в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021}

2. Копії процесуальних документів, що підлягають врученню підозрюваному, надсилаються захиснику.

{Кодекс доповнено главою 24^{1} згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Глава 25. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків

Стаття 298. Особливості початку досудового розслідування у формі дізнання

1. Керівник органу дізнання визначає дізнавача, який здійснюватиме досудове розслідування у формі дізнання.

2. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання) здійснюється згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави.

3. До внесення відомостей про кримінальний проступок до Єдиного реєстру досудових розслідувань допускається проведення окремих дій, передбачених частиною третьою статті 214 цього Кодексу.

{Стаття 298 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 298^{1}. Процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки

1. Процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених статтею 84 цього Кодексу, також є пояснення осіб, результати медичного освідування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Такі процесуальні джерела доказів не можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.

{Кодекс доповнено статтею 298[1] згідно із Законом№ 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 298[2]. Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок

1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку, у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 208 цього Кодексу, та лише за умови, що ця особа:

1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір;

2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку;

3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи;

4) перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим.

2. Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання.

Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, передбачений статтею 286[1] Кримінального кодексу України, з ознаками перебування у стані алкогольного чи наркотичного сп’яніння або перебування під впливом лікарських засобів, що знижують її увагу та швидкість реакції, здійснюється не більш як на три години з обов’язковим доставленням такої особи до медичного закладу для забезпечення проходження відповідного медичного освідування.

3. Уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, та дізнавач повинні негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підстави затримання та у вчиненні якого кримінального правопорушення вона підозрюється, а також роз’яснити її право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти неї, негайно повідомити інших осіб про своє затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 цього Кодексу, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

4. Особу може бути затримано:

1) до сімдесяти двох годин - за умов, передбачених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, та з дотриманням вимог статті 211 цього Кодексу;

2) до двадцяти чотирьох годин - за умови, передбаченої пунктом 4 частини першої цієї статті.

Копія протоколу затримання особи невідкладно надсилається прокурору.

5. Затриманому надається можливість повідомити інших осіб про затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 цього Кодексу.

6. Уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, здійснює особистий обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 цього Кодексу.

7. Службова особа, відповідальна за перебування затриманих за вчинення кримінального проступку, зобов'язана вчинити дії, передбачені частиною третьою статті 212 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею.

{Кодекс доповнено статтею 298^{2} згідно із Законом№ 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 298^{3}. Вилучення речей і документів

1. Речі і документи, що є знаряддям та/або засобом вчинення кримінального проступку чи безпосереднім предметом посягання, виявлені під час затримання, особистого обшуку затриманої особи або огляду речей, вилучаються уповноваженою службовою особою Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України.

{Абзац перший частини першої статті 298^{3} в редакції Закону № 1888-IX від 17.11.2021}

Вилучені речі і документи зберігаються органом, що їх вилучив, до розгляду провадження про кримінальний проступок по суті в суді у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У виняткових випадках вилучені речі і документи можуть бути повернуті володільцеві до розгляду провадження про кримінальний проступок по суті в суді. Залежно від результатів розгляду вилучені речі та документи у встановленому порядку конфіскують або повертають володільцеві, або знищують.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про затримання.

2. Вилучені під час обшуку затриманої особи речі і документи, зазначені у частині першій цієї статті, визнаються речовими доказами, про що дізнавачем виноситься відповідна постанова, та приєднуються до матеріалів дізнання.

3. Уповноважена службова особа за наявності достатніх підстав вважати, що особою вчинено порушення, за яке відповідно до цього Кодексу може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання вироком законної сили, але не більш як на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами.

{Кодекс доповнено статтею 298^{3} згідно із Законом№ 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 298^{4}. Особливості повідомлення про підозру

1. Письмове повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку складається дізнавачем за погодженням із прокурором у випадках та порядку, передбачених цим Кодексом.

2. Одночасно із врученням повідомлення про підозру особа інформується про результати медичного освідування та висновку спеціаліста за їх наявності. У разі незгоди з результатами медичного освідування або висновком спеціаліста особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених цим Кодексом.

У разі якщо протягом встановленого строку особа не звернеться з клопотанням про проведення експертизи, відповідне клопотання може бути заявлено лише під час судового розгляду.

{Кодекс доповнено статтею 298^{4} згідно із Законом№ 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 298^{5}. Порядок продовження, зупинення строків дізнання

1. У разі необхідності проведення додаткових слідчих і розшукових дій строк дізнання може бути продовжений прокурором до тридцяти днів. Про продовження строку дізнання прокурор виносить постанову.

2. У разі неможливості закінчити дізнання у строк, визначений статтею 219 цього Кодексу, дізнавач або прокурор звільняє затриману особу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання.

3. Перебіг строку дізнання зупиняється у випадку, передбаченому статтею 280 цього Кодексу.

4. Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до дня її скасування слідчим суддею або винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається до строків, передбачених цією статтею.

{Кодекс доповнено статтею 298^{5} згідно із Законом№ 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 299. Запобіжні заходи під час досудового розслідування кримінальних проступків

1. Під час досудового розслідування кримінальних проступків як тимчасовий запобіжний захід застосовується затримання особи на підставах та в порядку, визначених цим Кодексом, а також такі запобіжні заходи, як особисте зобов’язання та особиста порука.

Підозрюваному роз’яснюється його обов’язок з’явитися за першим викликом до дізнавача, прокурора або суду.

{Текст статті 299 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 300. Слідчі (розшукові) дії під час досудового розслідування кримінальних проступків

1. Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені цим Кодексом, та негласні слідчі (розшукові) дії,

передбачені частиною другою статті 264 та статтею 268 цього Кодексу, а також відбирати пояснення для з’ясування обставин вчинення кримінального проступку, проводити медичне освідування, отримувати висновок спеціаліста, що має відповідати вимогам до висновку експерта, знімати показання технічних приладів і технічних засобів у провадженнях щодо вчинення кримінальних проступків, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, вилучати знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей, до внесення відомостей про кримінальний проступок до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

{Стаття 300 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 301. Особливості закінчення дізнання

1. Дізнавач зобов’язаний у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298^2 цього Кодексу, подати прокурору всі зібрані матеріали дізнання разом із повідомленням про підозру, про що невідкладно письмово повідомляє підозрюваного, його захисника, законного представника, потерпілого.

2. Прокурор зобов’язаний не пізніше трьох днів після отримання матеріалів дізнання разом з повідомленням про підозру, а в разі затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298^2 цього Кодексу, протягом двадцяти чотирьох годин здійснити одну із зазначених дій:

1) прийняти рішення про закриття кримінального провадження, а в разі затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298^2 цього Кодексу, - про негайне звільнення затриманої особи;

2) повернути дізнавачу кримінальне провадження з письмовими вказівками про проведення процесуальних дій з одночасним продовженням строку дізнання до одного місяця та звільнити затриману особу (у разі затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298^2 цього Кодексу);

3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або про звільнення від кримінальної відповідальності;

4) у разі встановлення ознак злочину направити кримінальне провадження для проведення досудового слідства.

3. У випадку, передбаченому пунктом 3 частини другої цієї статті, строк затримання особи не повинен перевищувати сімдесяти двох годин з моменту затримання до початку розгляду провадження про кримінальний проступок в суді.

4. У випадку, передбаченому пунктом 4 частини другої цієї статті, строк затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298^2 цього Кодексу, зараховується до строку тримання особи під вартою.

5. У разі прийняття прокурором рішення про звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор зобов’язаний у межах строків, визначених частиною другою цієї статті, забезпечити надання особі, яка вчинила кримінальний проступок, або її захиснику, потерпілому чи його представнику копій матеріалів дізнання шляхом їх вручення, а у разі неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень, зокрема шляхом надсилання копій матеріалів дізнання за останнім відомим місцем проживання чи перебування таких осіб. У разі відмови вказаних осіб їх отримати чи зволікання з отриманням вказані особи вважаються такими, що отримали доступ до матеріалів дізнання.

Про відмову від отримання копій матеріалів дізнання чи неотримання таких копій складається відповідний протокол, який підписується прокурором та особою, яка відмовилася отримувати, або прокурором, якщо особа не з’явилася для отримання копій матеріалів дізнання.

{Стаття 301 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 302. Клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні

1. Встановивши під час досудового розслідування, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорює встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не заперечують проти такого розгляду, прокурор має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні.

{Частина перша статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов’язаний роз’яснити підозрюваному, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, зміст встановлених досудовим розслідуванням обставин, а також те, що у разі надання згоди на розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку вони будуть позбавлені права оскаржувати вирок в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини. Крім того, слідчий, дізнавач, прокурор зобов’язаний впевнитися у добровільності згоди підозрюваного, потерпілого та представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, на розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.

{Частина друга статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020}

3. До обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні повинні бути додані:

1) письмова заява підозрюваного, складена в присутності захисника, щодо беззаперечного визнання своєї винуватості, згоди із встановленими досудовим

розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

2) письмова заява потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, щодо згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

{Пункт 2 частини третьої статті 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3) матеріали досудового розслідування, у тому числі документи, які засвідчують беззаперечне визнання підозрюваним своєї винуватості.

Глава 26. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

§ 1. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування

Стаття 303. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження

{Назва статті 303 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. На досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора:

1) бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов’язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк, - заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільцем тимчасово вилученого майна, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування;

{Пункт 1 частини першої статті 303 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2213-VIII від 16.11.2017}

2) рішення слідчого, дізнавача, прокурора про зупинення досудового розслідування - потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

{Пункт 2 частини першої статті 303 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3) рішення слідчого, дізнавача про закриття кримінального провадження - заявником, потерпілим, його представником чи законним представником;

4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи - заявником, одним із близьких родичів або членом сім’ї, коло яких визначено цим Кодексом, та/або захисником померлого, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

{Пункт 4 частини першої статті 303 в редакції Закону № 314-VII від 23.05.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

5) рішення прокурора, слідчого, дізнавача про відмову у визнанні потерпілим - особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою;

6) рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора при застосуванні заходів безпеки - особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом;

7) рішення слідчого, дізнавача, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій - особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представником, законним представником чи захисником;

8) рішення слідчого, дізнавача, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу, - підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником;

{Пункт 9 частини першої статті 303 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

9^1) рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, дізнавачем, прокурором під час досудового розслідування - особою, якій відмовлено у задоволенні скарги, її представником, законним представником чи захисником;

{Частину першу статті 303 доповнено пунктом 9^1 згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

10) повідомлення слідчого, дізнавача, прокурора про підозру після спливу одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду із обвинувальним актом - підозрюваним, його захисником чи законним представником;

{Частину першу статті 303 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

11) відмова слідчого, дізнавача, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктом 9^1 частини першої статті 284 цього Кодексу, - стороною захисту, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, її представником.

{Частину першу статті 303 доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 2548-VIII від 18.09.2018}

2. Скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314-316 цього Кодексу.

3. Під час підготовчого судового засідання можуть бути оскаржені рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, передбачені пунктами 5 та 6 частини першої цієї статті.

{Текст статті 303 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 304. Строк подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, її повернення або відмова відкриття провадження

{Назва статті 304 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, передбачені частиною першою статті 303 цього Кодексу, можуть бути подані особою протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Якщо рішення слідчого, дізнавача чи прокурора оформлюється постановою, строк подання скарги починається з дня отримання особою її копії.

{Частина перша статті 304 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Скарга повертається, якщо:

1) скаргу подала особа, яка не має права подавати скаргу;

2) скарга не підлягає розгляду в цьому суді;

3) скарга подана після закінчення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

3. Копія ухвали про повернення скарги невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

4. Слідчий суддя, суд відмовляє у відкритті провадження лише у разі, якщо скарга подана на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, що не підлягає оскарженню.

{Частина четверта статті 304 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

5. Копія ухвали про відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала скаргу, разом із скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

6. Ухвала про повернення скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку.

7. Повернення скарги не позбавляє права повторного звернення до слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 305. Правові наслідки подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора під час досудового розслідування

{Назва статті 305 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. Подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора під час досудового розслідування не зупиняє виконання рішення чи дію слідчого, дізнавача, прокурора.

2. Слідчий, дізнавач чи прокурор можуть самостійно скасувати рішення, передбачені пунктами 1, 2, 5 і 6 частини першої статті 303 цього Кодексу, припинити дію чи бездіяльність, які оскаржуються, що тягне за собою закриття провадження за скаргою.

Прокурор може самостійно скасувати рішення, що передбачене пунктами 3 та 10 частини першої статті 303 цього Кодексу і оскаржується в порядку, передбаченому частиною шостою статті 284 цього Кодексу, що тягне за собою закриття провадження за скаргою.

{Абзац другий частини другої статті 305 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

{Текст статті 305 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 306. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора під час досудового розслідування

{Назва статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень цієї глави.

{Частина перша статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2447-VIII від 07.06.2018, № 720-IX від 17.06.2020}

2. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття кримінального провадження, які розглядаються не пізніше п’яти днів з моменту надходження скарги.

3. Розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування здійснюється за обов’язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника, представника

та слідчого, дізнавача чи прокурора, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржується. Відсутність слідчого, дізнавача чи прокурора не є перешкодою для розгляду скарги.

{Частина третя статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 307. Рішення слідчого судді за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора під час досудового розслідування

{Назва статті 307 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. За результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора постановляється ухвала згідно з правилами цього Кодексу.

2. Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування може бути про:

1) скасування рішення слідчого, дізнавача чи прокурора;

1[1]) скасування повідомлення про підозру;

{Частину другу статті 307 доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

2) зобов’язання припинити дію;

3) зобов’язання вчинити певну дію;

4) відмову у задоволенні скарги.

3. *{Положення частини третьої статті 307 щодо заборони оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 4-р(II)/2020 від 17.06.2020}* Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, скарги на відмову слідчого, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, визначених пунктом 9[1] частини першої статті 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру та відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру.

{Частина третя статті 307 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; № 2548-VIII від 18.09.2018}

{Текст статті 307 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 308. Оскарження недотримання розумних строків

1. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, інші особи, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, мають право оскаржити прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, дізнавачем, прокурором під час досудового розслідування.

{Частина перша статті 308 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2213-VIII від 16.11.2017, № 720-IX від 17.06.2020}

2. Прокурор вищого рівня зобов’язаний розглянути скаргу протягом трьох днів після її подання і в разі наявності підстав для її задоволення надати відповідному прокурору обов’язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень. Особа, яка подала скаргу, невідкладно письмово повідомляється про результати її розгляду.

3. Службові особи, винні в недотриманні розумних строків, можуть бути притягнуті до відповідальності, встановленої законом.

§ 2. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування

Стаття 309. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування

{Назва статті 309 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

1. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про:

1) відмову у наданні дозволу на затримання;

{Положення пункту 1 частини першої статті 309 щодо заборони оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 5-р/2020 від 17.03.2020}

2) застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні;

3) продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні;

4) застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову в його застосуванні;

5) продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні;

5^1) застосування запобіжного заходу у вигляді застави або про відмову в застосуванні такого заходу;

{Частину першу статті 309 доповнено пунктом 5^1 згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

6) поміщення особи в приймальник-розподільник для дітей або відмову в такому поміщенні;

7) продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні;

8) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні;

9) арешт майна або відмову у ньому;

10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа - підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність;

11) відсторонення від посади або відмову у ньому;

11^{1}) продовження відсторонення від посади;

{Частину першу статті 309 доповнено пунктом 11^{1} згідно із Законом № 2548-VIII від 18.09.2018}

12) відмову у здійсненні спеціального досудового розслідування;

{Частину першу статті 309 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

13) закриття кримінального провадження на підставічастини дев’ятої статті 284 цього Кодексу.

{Частину першу статті 309 доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 2548-VIII від 18.09.2018}

2. Під час досудового розслідування також можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження або на рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження на підставі пункту 9^{1} частини першої статті 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру чи відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній.

{Частина друга статті 309 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; № 2548-VIII від 18.09.2018}

3. Скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

{Положення частини третьої статті 309 щодо заборони оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу визнано таким,

що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 5-р/2020 від 17.03.2020}

Стаття 310. Порядок оскарження ухвал слідчого судді

1. Оскарження ухвал слідчого судді здійснюється в апеляційному порядку.

§ 3. Оскарження слідчим, дізнавачем рішень, дій чи бездіяльності прокурора

{Назва § 3 глави 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 311. Рішення, дії чи бездіяльність прокурора, які можуть оскаржуватися слідчим або дізнавачем

{Назва статті 311 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1. Під час досудового розслідування слідчий, дізнавач, який здійснює розслідування певного кримінального правопорушення, має право оскаржувати будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, прийняті або вчинені у відповідному досудовому провадженні, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

{Частина перша статті 311 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 312. Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора

1. Скарга слідчого, дізнавача на рішення, дію чи бездіяльність прокурора повинна подаватися в письмовій формі не пізніше трьох днів з моменту прийняття або вчинення оскаржуваних рішення, дії чи бездіяльності.

2. Скарга слідчого, дізнавача подається прокурору вищого рівня щодо прокурора, рішення, дії чи бездіяльність якого оскаржуються.

{Частина друга статті 312 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

3. Оскарження слідчим, дізнавачем рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання.

{Стаття 312 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 313. Порядок вирішення скарги на рішення, дії чи бездіяльність прокурора

1. Прокурор вищого рівня, до якого надійшла скарга на рішення, дію чи бездіяльність прокурора, зобов’язаний розглянути цю скаргу протягом трьох днів з моменту її надходження і надіслати своє рішення слідчому, дізнавачу та прокурору, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржувалася.

{Частина перша статті 313 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1697-VII від 14.10.2014, № 720-IX від 17.06.2020}

2. За наслідками розгляду скарги можуть бути прийняті рішення про:

1) залишення рішення чинним, визнання законними вчинених дії чи бездіяльності;

2) зміну рішення в частині;

3) скасування рішення і прийняття нового рішення, визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності і зобов’язання вчинити нову дію.

3. У разі скасування рішення або визнання незаконними вчиненої дії чи бездіяльності прокурор вищого рівня має право здійснити заміну одного прокурора на іншого з числа службових осіб органів прокуратури того самого рівня в досудовому провадженні, де було прийнято або вчинено незаконне рішення, дія чи бездіяльність.

{Частина третя статті 313 в редакції Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

4. Рішення прокурора вищого рівня є остаточним і не підлягає оскарженню до суду, інших органів державної влади, їх посадових чи службових осіб.

{Частина четверта статті 313 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

Розділ IV
СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

Глава 27. Підготовче провадження

Стаття 314. Підготовче судове засідання

1. Після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п’яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження.

2. Підготовче судове засідання відбувається за участю обвинуваченого (крім випадків, коли здійснювалося спеціальне досудове розслідування), прокурора, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для судового розгляду. Після виконання вимог, передбачених статтями 342-345 цього Кодексу, головуючий з’ясовує в учасників судового провадження їх думку щодо можливості призначення судового розгляду.

{Абзац перший частини другої статті 314 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

У разі встановлення об’єктивної неможливості ознайомитися з матеріалами дізнання у порядку, передбаченому частиною п’ятою статті 301 цього Кодексу, суд за клопотанням сторони кримінального провадження вирішує питання про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів дізнання, про що постановляє відповідну ухвалу.

{Частину другу статті 314 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

{Частина друга статті 314 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. У підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти такі рішення:

1) затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому статтями 468-475 цього Кодексу;

2) закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 5-8, 10 частини першої або частиною другою статті 284 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини третьої статті 314 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2213-VIII від 16.11.2017, № 2810-IX від 01.12.2022}

3) повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу;

4) направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення непідсудності кримінального провадження;

5) призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

6) доручити представнику персоналу органу пробації скласти досудову доповідь.

{Частину третю статті 314 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

4. Ухвала про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру може бути оскаржена в апеляційному порядку.

5. У підготовчому судовому засіданні суд у випадках, передбачених цим Кодексом, за власною ініціативою або за клопотанням обвинуваченого, його захисника чи законного представника, чи за клопотанням прокурора і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини вирішує питання щодо складання досудової доповіді, про що постановляє ухвалу із зазначенням строку підготовки такої доповіді.

{Статтю 314 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 314[1]. Складання досудової доповіді

1. З метою забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, а також прийняття судового рішення про міру покарання представник уповноваженого органу з питань пробації складає досудову доповідь за ухвалою суду.

2. Досудова доповідь складається щодо особи, обвинуваченої у вчиненні нетяжкого або тяжкого злочину, нижня межа санкції якого не перевищує п’яти років позбавлення волі. Досудова доповідь щодо неповнолітнього обвинуваченого віком від 14 до 18 років складається незалежно від тяжкості вчиненого злочину, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

{Частина друга статті 314[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. Форма, зміст та порядок складання досудової доповіді про обвинуваченого визначаються законодавством.

4. Досудова доповідь не складається:

1) щодо особи, стосовно якої прокурором складено клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності;

2) щодо особи, яка вже відбуває покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі;

3) щодо неповнолітнього, стосовно якого прокурором у порядку, передбаченому статтею 497 цього Кодексу, складено клопотання про застосування до нього примусових заходів виховного характеру;

4) щодо неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, за наявності підстави для застосування примусових заходів виховного характеру відповідно до параграфа 2 глави 38 розділу VI цього Кодексу;

5) щодо особи, стосовно якої прокурором складено клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру;

6) щодо особи, до якої застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, проте вона вчинила новий злочин протягом невідбутої частини покарання;

7) у разі якщо під час підготовчого судового засідання ухвалено судове рішення про затвердження угоди, передбаченої цим Кодексом.

5. Досудова доповідь не може використовуватися у кримінальному провадженні як доказ винуватості обвинуваченого у вчиненні злочину.

6. Досудова доповідь долучається до матеріалів кримінального провадження.

{Кодекс доповнено статтею 314[1] згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 315. Вирішення питань, пов’язаних з підготовкою до судового розгляду

1. Якщо під час підготовчого судового засідання не будуть встановлені підстави для прийняття рішень, передбачених пунктами 1-4 частини третьої статті 314 цього Кодексу, суд проводить підготовку до судового розгляду.

2. З метою підготовки до судового розгляду суд:

1) визначає дату та місце проведення судового розгляду;

2) з’ясовує, у відкритому чи закритому судовому засіданні необхідно здійснювати судовий розгляд;

3) з’ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у судовому розгляді;

4) розглядає клопотання учасників судового провадження про:

здійснення судового виклику певних осіб до суду для допиту;

витребування певних речей чи документів;

здійснення судового розгляду в закритому судовому засіданні.

{Пункт 4 частини другої статті 315 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2213-VIII від 16.11.2017}

5) вчиняє інші дії, необхідні для підготовки до судового розгляду.

3. Під час підготовчого судового засідання суд за клопотанням учасників судового провадження має право обрати, змінити, продовжити чи скасувати заходи забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжний захід, обраний щодо обвинуваченого. При розгляді таких клопотань суд додержується правил, передбачених розділом II цього Кодексу.

{Частина третя статті 315 в редакції Закону № 2690-IX від 18.10.2022}

4. Під час підготовчого судового засідання суд роз’яснює обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, право заявити клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього колегіально судом у складі трьох суддів.

{Статтю 315 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 817-IX від 21.07.2020}

Стаття 316. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду

1. Після завершення підготовки до судового розгляду суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду.

2. Судовий розгляд має бути призначений не пізніше десяти днів після постановлення ухвали про його призначення.

Стаття 317. Матеріали кримінального провадження (кримінальна справа) та право на ознайомлення з ними

1. Документи, інші матеріали, надані суду під час судового провадження його учасниками, судові рішення та інші документи і матеріали, що мають значення для цього кримінального провадження, долучаються до обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності і є матеріалами кримінального провадження (кримінальною справою).

2. Після призначення справи до судового розгляду головуючий повинен забезпечити учасникам судового провадження можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження, якщо вони про це заявлять клопотання. Під час ознайомлення учасники судового провадження мають право робити з матеріалів необхідні виписки та копії.

3. Матеріали про застосування заходів безпеки стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не надаються.

Глава 28. Судовий розгляд

§ 1. Загальні положення судового розгляду

Стаття 318. Строки і загальний порядок судового розгляду

1. Судовий розгляд має бути проведений і завершений протягом розумного строку.

2. Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні з обов’язковою участю сторін кримінального провадження, крім випадків, передбачених цим Кодексом. У судове засідання викликаються потерпілий та інші учасники кримінального провадження.

3. Судове засідання відбувається у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. У разі необхідності окремі процесуальні дії можуть вчинятися поза межами приміщення суду.

Стаття 319. Незмінність складу суду

1. Судовий розгляд у кримінальному провадженні повинен бути проведений в одному складі суддів. У разі якщо суддя позбавлений можливості брати участь у судовому засіданні, він має бути замінений іншим суддею, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. Після заміни судді судовий розгляд розпочинається спочатку, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті та статтею 320 цього Кодексу.

2. Суд вмотивованою ухвалою може прийняти рішення про відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд з початку та здійснювати повторно всі або частину процесуальних дій, які вже здійснювалися під час судового розгляду до заміни судді, якщо таке рішення не може негативно вплинути на судовий розгляд та за умови дотримання таких вимог:

1) сторони кримінального провадження, потерпілий не наполягають на новому проведенні процесуальних дій, які вже були здійсненні судом до заміни судді;

2) суддя, що замінив суддю, який вибув, ознайомився з ходом судового провадження та матеріалами кримінального провадження, наявними в розпорядженні суду, згоден з прийнятими судом процесуальними рішеннями і вважає недоцільним нове проведення процесуальних дій, що вже були проведені до заміни судді.

У випадку, передбаченому цією частиною, докази, що були досліджені під час судового розгляду до заміни судді, зберігають доказове значення та можуть бути використані для обґрунтування судових рішень.

3. У разі переведення судді до суду, юрисдикція якого поширюється на територію, на яку поширювалася юрисдикція суду, з якого суддя був переведений, такий суддя продовжує розгляд справ, що перебували в його провадженні на момент переведення.

Передача справи з одного суду до іншого у зв’язку з ліквідацією суду не потребує заміни присяжних, які беруть участь у розгляді цієї справи, крім випадків, коли справа передається до суду, юрисдикція якого не поширюється на територію, на якій постійно проживає присяжний.

{Статтю 319 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2509-VIII від 12.07.2018}

Стаття 320. Запасний суддя

1. У кримінальному провадженні, для проведення якого потрібен значний час, повинен бути призначений запасний суддя, який перебуває в залі судового засідання протягом судового розгляду. Рішення про необхідність призначення запасного судді приймає суд, що здійснюватиме судове провадження, одночасно з призначенням підготовчого судового засідання. Про призначення запасного судді робиться відмітка в журналі судового засідання.

2. Якщо під час судового засідання суддю замінює запасний суддя, судовий розгляд продовжується. Судовий розгляд у такому разі закінчує суд у новому складі.

Стаття 321. Головуючий у судовому засіданні

1. Головуючий у судовому засіданні керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками кримінального провадження їхніх процесуальних прав і виконання ними обов’язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення з’ясування всіх обставин кримінального провадження, усуваючи з судового розгляду все, що не має значення для кримінального провадження.

2. Головуючий у судовому засіданні вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку.

Стаття 322. Безперервність судового розгляду

1. Судовий розгляд відбувається безперервно, крім часу, призначеного для відпочинку.

2. Не вважаються порушеннями безперервності судового розгляду випадки відкладення судового засідання внаслідок:

1) неприбуття сторони або інших учасників кримінального провадження;

2) складення та погодження прокурором процесуальних документів щодо відмови від підтримання державного обвинувачення, зміни обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення;

3) підготовки захисту обвинуваченого від зміненого чи додаткового обвинувачення;

4) підготовки потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення;

5) проведення дослідження речових доказів за місцем їх знаходження, огляду на місці;

6) проведення експертизи у випадках та порядку, передбачених статтею 332 цього Кодексу;

7) надання доступу до речей чи документів або доручення проведення слідчих (розшукових) дій у випадках та порядку, передбачених статтею 333 цього Кодексу.

Стаття 323. Наслідки неприбуття обвинуваченого

1. Якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд,

призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду. Суд також має право постановити ухвалу про привід обвинуваченого та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення в порядку, передбаченому главами 11 та 12 цього Кодексу.

{Частину другу статті 323 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

3. Судовий розгляд у кримінальному провадженні щодо злочинів, зазначених у частині другій статті 297[1] цього Кодексу, може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (in absentia), крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності (спеціальне судове провадження) та/або оголошений в міжнародний розшук.

{Абзац перший частини третьої статті 323 із змінами, внесеними згідно із Законом № 119-VIII від 15.01.2015; в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021}

Судовий розгляд у кримінальному провадженні щодо злочинів, зазначених у частині другій статті 297[1] цього Кодексу, може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (in absentia), якщо стосовно нього уповноваженим органом прийнято рішення про передачу його для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

{Частину третю статті 323 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

За наявності таких обставин за клопотанням прокурора, до якого додаються матеріали про те, що обвинувачений знав або повинен був знати про розпочате кримінальне провадження, суд постановляє ухвалу про здійснення спеціального судового провадження стосовно такого обвинуваченого.

Якщо у справі декілька обвинувачених, суд постановляє ухвалу лише стосовно тих обвинувачених, щодо яких існують обставини для спеціального судового провадження.

Участь захисника у спеціальному судовому провадженні є обов’язковою.

Повістки про виклик обвинуваченого у разі здійснення спеціального судового провадження надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування, а процесуальні документи, що підлягають врученню обвинуваченому, надсилаються захиснику. Інформація про такі документи та повістки про виклик обвинуваченого обов’язково публікуються у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження згідно з положеннями статті 297[5] цього Кодексу та на офіційному веб-сайті суду. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті суду обвинувачений вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

{Абзац частини третьої статті 323 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

Повістки про виклик обвинуваченого у разі здійснення спеціального досудового розслідування у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу обвинуваченого для обміну як військовополоненого публікуються в засобах масової

інформації загальнодержавної сфери розповсюдження згідно з положеннями статті 297[5] цього Кодексу та на офіційному веб-сайті суду, а процесуальні документи, що підлягають врученню обвинуваченому, надсилаються захиснику.

{Частину третю статті 323 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті суду обвинувачений вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

{Частину третю статті 323 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

За наявності у такому провадженні інших обвинувачених за клопотанням прокурора судовий розгляд здійснюється у судовому засіданні у одному кримінальному провадженні.

{Частину третю статті 323 доповнено абзацом згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

{Статтю 323 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

4. Якщо після постановлення ухвали про спеціальне судове провадження обвинувачений з’явився або був доставлений до суду, судовий розгляд продовжується з моменту постановлення такої ухвали згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.

За клопотанням сторони захисту суд продовжує судовий розгляд з моменту з’явлення обвинуваченого в судовому засіданні та повторно досліджує окремі докази, які досліджувалися за відсутності обвинуваченого (якщо про таке дослідження доказів просить сторона захисту).

{Статтю 323 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014; в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021}

Стаття 324. Наслідки неприбуття прокурора і захисника

1. Якщо в судове засідання не прибув за повідомленням прокурор або захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов’язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду. Одночасно, якщо причина неприбуття є неповажною, суд порушує питання про відповідальність прокурора або адвоката, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягати їх до дисциплінарної відповідальності.

2. У разі неможливості подальшої участі прокурора в судовому провадженні він замінюється іншим у порядку, передбаченому статтею 37 цього Кодексу.

3. Якщо подальша участь у судовому провадженні захисника неможлива, головуючий пропонує обвинуваченому протягом трьох днів обрати собі іншого захисника. Якщо в кримінальному провадженні, де участь захисника є обов’язковою, прибуття в судове засідання захисника, обраного обвинуваченим, протягом трьох днів неможливе, суд

відкладає судовий розгляд на необхідний для з’явлення захисника строк або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням.

4. Прокурору та захисникові, які раніше не брали участі у кримінальному провадженні, суд зобов’язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі в судовому засіданні.

Стаття 325. Наслідки неприбуття потерпілого

1. Якщо в судове засідання не прибув за викликом потерпілий, який належним чином повідомлений про дату, час і місце судового засідання, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з’ясувати всі обставини під час судового розгляду, вирішує питання про проведення судового розгляду без потерпілого або про відкладення судового розгляду. Суд має право накласти грошове стягнення на потерпілого у випадках та порядку, передбачених главою 12 цього Кодексу.

Стаття 326. Наслідки неприбуття цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представників, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження

{Назва статті 326 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1. Якщо в судове засідання не прибув цивільний позивач, його представник чи законний представник, суд залишає цивільний позов без розгляду, крім випадків, встановлених цією статтею.

Цивільний позов може бути розглянутий за відсутності цивільного позивача, його представника чи законного представника, якщо від нього надійшло клопотання про розгляд позову за його відсутності або якщо обвинувачений чи цивільний відповідач повністю визнав пред’явлений позов.

2. Якщо в судове засідання не прибув за викликом цивільний відповідач, який не є обвинуваченим, або його представник, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за відсутності зазначених осіб з’ясувати обставини, що стосуються цивільного позову, вирішує питання про проведення судового розгляду без них або про відкладення судового розгляду. Суд має право накласти грошове стягнення на цивільного відповідача в порядку, передбаченому главою 12 цього Кодексу.

3. Якщо в судове засідання не прибув за викликом представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з’ясувати обставини, що стосуються застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, вирішує питання про проведення судового розгляду без нього або про відкладення судового розгляду. Суд має право накласти грошове стягнення на представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, в порядку, передбаченому главою 12 цього Кодексу.

{Статтю 326 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Стаття 327. Наслідки неприбуття свідка, спеціаліста, перекладача, представника уповноваженого органу з питань пробації і експерта

{Назва статті 327 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

1. Якщо в судове засідання не прибув за викликом свідок, спеціаліст, перекладач або експерт, заслухавши думку учасників судового провадження, суд після допиту інших присутніх свідків призначає нове судове засідання і вживає заходів для його прибуття. Суд також має право постановити ухвалу про привід свідка та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення у випадках та в порядку, передбачених главами 11 та 12 цього Кодексу.

2. Прибуття в суд перекладача (за винятком залучення його судом), свідка, спеціаліста або експерта забезпечується стороною кримінального провадження, яка заявила клопотання про його виклик. Суд сприяє сторонам кримінального провадження у забезпеченні явки зазначених осіб шляхом здійснення судового виклику.

3. Неприбуття в судове засідання представника уповноваженого органу з питань пробації, належним чином повідомленого про час і місце судового засідання, не перешкоджає судовому розгляду.

{Статтю 327 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 328. Право перебувати в залі судового засідання

1. Кількість присутніх у залі судового засідання може бути обмежена головуючим лише у разі недостатності місць у залі судового засідання.

2. Близькі родичі та члени сім’ї обвинуваченого і потерпілого, а також представники засобів масової інформації мають пріоритетне право бути присутніми під час судового засідання.

Стаття 329. Обов’язки присутніх у залі судового засідання

1. Особи, присутні у залі судового засідання, при вході до нього суду та при виході суду повинні встати. Сторони кримінального провадження допитують свідків та заявляють клопотання, подають заперечення стоячи і лише після надання їм слова головуючим у судовому засіданні. Свідки, експерти, спеціалісти дають показання, стоячи на місці, призначеному для свідків. Особи, присутні в залі, заслуховують вирок суду стоячи. Відхилення від цих правил допускається з дозволу головуючого в судовому засіданні.

2. Сторони та учасники кримінального провадження, інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, а також у разі їх участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, зобов’язані додержуватися порядку в судовому засіданні і беззаперечно підкорятися відповідним розпорядженням головуючого в судовому засіданні.

{Частина друга статті 329 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

3. Сторони та учасники кримінального провадження звертаються до суду "Ваша честь" або "Шановний суд".

4. Матеріали, речі і документи передаються головуючому в судовому засіданні через судового розпорядника.

Стаття 330. Заходи до порушників порядку судового засідання

1. Якщо обвинувачений порушує порядок у залі судового засідання або не підкоряється розпорядженням головуючого у судовому засіданні, останній попереджає обвинуваченого про те, що в разі повторення ним зазначених дій його буде видалено з зали судового засідання. При повторному порушенні обвинуваченим порядку судового засідання він може бути видалений за ухвалою суду з зали засідання тимчасово або на весь час судового розгляду. Якщо такий обвинувачений не представлений захисником, суд зобов’язаний залучити захисника для здійснення захисту за призначенням і відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для його підготовки до захисту.

Після повернення до зали засідання обвинуваченому надається можливість ознайомитися з доказами, які були досліджені, а також з рішеннями, які були ухвалені за його відсутності, та дати пояснення щодо них. У разі видалення обвинуваченого на весь час судового розгляду, судове рішення, яким закінчено провадження в суді, негайно оголошується обвинуваченому після його ухвалення.

2. У разі невиконання розпорядження головуючого прокурором чи захисником головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх може бути притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

3. У разі невиконання розпорядження головуючого іншими особами, присутніми у судовому засіданні, головуючий робить їм попередження про відповідальність за неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх за ухвалою суду може бути видалено із зали судового засідання та притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

4. За неповагу до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого в судовому засіданні оголошується перерва.

{Частина четверта статті 330 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

5. У разі порушення порядку або невиконання розпоряджень головуючого у судовому засіданні, яке здійснюється в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, до учасників кримінального провадження, інших осіб, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження, та інших осіб, присутніх у судовому засіданні, застосовується попередження, а в разі повторного вчинення таких дій суд має право постановити ухвалу про накладення грошового стягнення в порядку, передбаченому главою 12 цього Кодексу.

{Статтю 330 доповнено частиною п’ятою згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

Стаття 331. Обрання, скасування, зміна або продовження запобіжного заходу в суді

{Назва статті 331 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

1. Під час судового розгляду суд за клопотанням сторони обвинувачення або захисту має право своєю ухвалою змінити, скасувати, обрати або продовжити запобіжний захід щодо обвинуваченого.

{Частина перша статті 331 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

2. Вирішення питання судом щодо запобіжного заходу відбувається в порядку, передбаченому главою 18 цього Кодексу.

3. За наявності клопотань суд під час судового розгляду зобов’язаний розглянути питання доцільності продовження запобіжного заходу до закінчення двомісячного строку з дня його застосування. За результатами розгляду питання суд своєю вмотивованою ухвалою скасовує, змінює запобіжний захід або продовжує його дію на строк, що не може перевищувати двох місяців. Копія ухвали вручається обвинуваченому, прокурору та надсилається уповноваженій службовій особі до місця ув’язнення.

Під час здійснення судового провадження судом присяжних питання, передбачене цією частиною, вирішує головуючий.

{Частина третя статті 331 в редакції Закону № 2690-IX від 18.10.2022}

4. У разі закінчення строку дії ухвали суду про тримання під вартою та неможливості розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою в умовах воєнного стану продовження строку тримання під вартою здійснюється у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу.

{Статтю 331 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

5. Ухвала суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлена під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Подання апеляційної скарги на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції, не зупиняє судовий розгляд у суді першої інстанції.

{Статтю 331 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 1027-IX від 02.12.2020}

Стаття 332. Проведення експертизи за ухвалою суду

1. Під час судового розгляду суд за клопотанням сторін кримінального провадження або потерпілого за наявності підстав, передбачених статтею 242 цього Кодексу, має право

своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам.

2. Суд має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам незалежно від наявності клопотання, якщо:

1) суду надані кілька висновків експертів, які суперечать один одному, а допит експертів не дав змоги усунути виявлені суперечності;

2) під час судового розгляду виникли підстави, передбачені частиною другою статті 509 цього Кодексу;

3) існують достатні підстави вважати висновок експерта (експертів) необґрунтованим чи таким, що суперечить іншим матеріалам справи або викликає інші обґрунтовані сумніви в його правильності.

{Частину другу статті 332 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону}

3. До ухвали суду про доручення проведення експертизи у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, включаються питання, поставлені перед експертом учасниками судового провадження, судом. Суд має право не включати до ухвали питання, поставлені учасниками судового провадження, якщо відповіді на них не стосуються кримінального провадження або не мають значення для судового розгляду, обґрунтувавши таке рішення в ухвалі.

4. Після постановлення судом ухвали про доручення проведення експертизи судовий розгляд продовжується, крім випадків, якщо таке продовження неможливе до отримання висновку експерта.

Стаття 333. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового провадження

1. Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються під час судового провадження згідно з положеннями розділу II цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цим розділом.

2. Під час розгляду клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів суд також враховує причини, через які доступ не був здійснений під час досудового розслідування. Якщо судом під час судового провадження прийнято рішення про надання доступу до речей і документів, суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для здійснення такого заходу забезпечення кримінального провадження та ознайомлення учасників судового провадження з його результатами. Особа, яка під час судового провадження отримала речі і документи внаслідок здійснення тимчасового доступу до них, зобов’язана надати до них доступ у порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу.

3. У разі, якщо під час судового розгляду виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом, суд за клопотанням сторони

кримінального провадження має право доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові) дії. У разі прийняття такого рішення суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для проведення слідчої (розшукової) дії та ознайомлення учасників судового провадження з її результатами.

4. Під час розгляду клопотання суд враховує значення обставин, про встановлення або перевірку яких просить особа, яка звернулася з ним, можливість їх встановлення або перевірки шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та причини, з яких не були здійснені належні дії для їх встановлення чи перевірки на стадії досудового розслідування. Суд відмовляє в задоволенні клопотання прокурора, якщо він не доведе, що слідчі (розшукові) дії, про проведення яких він просить, не могли бути проведені під час досудового розслідування через те, що не були і не могли бути відомі обставини, які свідчать про необхідність їх проведення.

5. В ухвалі суду про доручення проведення слідчої (розшукової) дії зазначається, для з’ясування або перевірки яких обставин і які саме слідчі (розшукові) дії необхідно провести, та встановлюється строк виконання доручення. Слідчі (розшукові) дії, що проводяться на виконання доручення суду, здійснюються в порядку, передбаченому главами 20 та 21 цього Кодексу.

6. Прокурор зобов’язаний надати доступ до матеріалів, отриманих внаслідок проведення слідчих (розшукових) дій за дорученням суду, учасникам судового провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, та надати їх суду у встановлений строк.

Стаття 334. Об’єднання і виділення матеріалів кримінального провадження

1. Матеріали кримінального провадження, у тому числі матеріали щодо кримінального проступку та щодо злочину, можуть об’єднуватися в одне провадження або виділятися в окреме провадження ухвалою суду, на розгляді якого вони перебувають, згідно з правилами, передбаченими статтею 217 цього Кодексу.

{Частина перша статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. У разі якщо на розгляд суду першої інстанції надійшли матеріали кримінального провадження щодо особи, стосовно якої цим судом вже здійснюється судове провадження, воно передається складу суду, що його здійснює, для вирішення питання про їх об’єднання.

{Частина друга статті 334 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

Стаття 335. Зупинення судового провадження

1. У разі якщо обвинувачений ухилився від явки до суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, або був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до його розшуку, видужання або звільнення з військової служби і продовжує судове провадження стосовно інших обвинувачених, якщо воно здійснюється щодо декількох осіб.

Розшук обвинуваченого, який ухилився від суду, оголошується ухвалою суду, організація виконання якої доручається слідчому та/або прокурору.

{Частина перша статті 335 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014; в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

2. У разі якщо уповноваженим органом прийнято рішення про передачу обвинуваченого для обміну як військовополоненого та обвинуваченим надано письмову згоду на такий обмін, суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до моменту проведення такого обміну або до отримання від уповноваженого органу інформації про те, що такий обмін не відбувся. У такому разі суд продовжує судове провадження стосовно інших обвинувачених, якщо воно здійснюється стосовно декількох осіб.

Рішення про зупинення судового провадження із зазначеної підстави оскарженню не підлягає.

{Статтю 335 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

Стаття 336. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження

1. Судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судове провадження), у разі:

1) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров’я або з інших поважних причин;

2) необхідності забезпечення безпеки осіб;

3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;

4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження;

4^{1}) введення воєнного стану або під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України;

{Частину першу статті 336 доповнено пунктом 4^{1} згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

5) наявності інших підстав, визначених судом достатніми.

2. Суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження. У разі якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише вмотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Суд не має права прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, якщо він проти цього

заперечує, крім випадків здійснення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану.

{Частина друга статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

3. Застосовувані в дистанційному судовому провадженні технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку. Учасникам кримінального провадження має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового провадження, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов’язки, передбачені цим Кодексом.

4. Учасник кримінального провадження подає клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. Копія клопотання в той самий строк надсилається іншим учасникам кримінального провадження.

{Частина четверта статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

5. Учасники кримінального провадження беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та кваліфікованого електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи.

{Частина п’ята статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

6. Ризики технічної неможливості участі в відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, перериваня зв’язку тощо несе учасник кримінального провадження, який подав відповідне клопотання.

У разі технічної неможливості участі в відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, перериваня зв’язку в учасника кримінального провадження, участь якого є обов’язковою, суд відкладає судовий розгляд.

Якщо технічна неможливість участі в відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, перериваня зв’язку мають ознаки зловживання правом з метою затягування судового розгляду, суд своєю вмотивованою ухвалою може позбавити учасника кримінального провадження права участі в відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів у цьому кримінальному провадженні.

{Частина шоста статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

7. Суд може постановити ухвалу про участь учасника кримінального провадження у судовому засіданні в режимі відеоконференції у приміщенні суду в порядку, передбаченому частиною восьмою цієї статті. Допит свідка, потерпілого, спеціаліста може здійснюватися у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно у приміщенні суду, визначеному судом. У виключних випадках в умовах воєнного або надзвичайного стану суд має право

допитати свідка, потерпілого в судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів у порядку, передбаченому частинами четвертою - шостою цієї статті.

Якщо особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією суду, або на території міста, в якому розташований суд, судовий розпорядник або секретар судового засідання цього суду зобов'язаний вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення судового засідання.

{Частина сьома статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

8. Якщо особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією юрисдикції суду та поза територією міста, в якому розташований суд, суд своєю ухвалою може доручити суду, на території юрисдикції якого перебуває така особа, здійснити дії, передбачені частиною сьомою цієї статті. Копія ухвали може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Суд, що отримав доручення, за погодженням із судом, що надав доручення, зобов'язаний у визначений в ухвалі строк організувати виконання зазначеного доручення.

{Частина статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

9. Якщо особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, тримається в установі попереднього ув'язнення або установі виконання покарань, дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, здійснюються службовою особою такої установи.

{Частина статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

10. Хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції зберігаються в матеріалах кримінального провадження в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи.

{Частина статті 336 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

11. Особа, якій забезпечується захист, може бути допитана в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо впізнати.

12. Дистанційне судове провадження згідно з правилами цієї статті може здійснюватися в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій під час здійснення судового провадження з будь-яких питань, розгляд яких віднесено до компетенції суду.

{Частина статті 336 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

§ 2. Межі судового розгляду

Стаття 337. Визначення меж судового розгляду

1. Судовий розгляд проводиться лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта, крім випадків, передбачених цією статтею.

2. Під час судового розгляду прокурор може змінити обвинувачення, висунути додаткове обвинувачення, відмовитися від підтримання державного обвинувачення, розпочати провадження щодо юридичної особи.

{Частина друга статті 337 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. З метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження.

Стаття 338. Зміна обвинувачення в суді

1. З метою зміни правової кваліфікації та/або обсягу обвинувачення прокурор має право змінити обвинувачення, якщо під час судового розгляду встановлені нові фактичні обставини кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа.

2. Дійшовши до переконання, що обвинувачення потрібно змінити, прокурор після виконання вимог статті 341 цього Кодексу складає обвинувальний акт, в якому формулює змінене обвинувачення та викладає обґрунтування прийнятого рішення. Копії обвинувального акта надаються обвинуваченому, його захиснику, потерпілому, його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Обвинувальний акт долучається до матеріалів кримінального провадження.

{Частина друга статті 338 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Якщо в обвинувальному акті зі зміненим обвинуваченням ставиться питання про застосування закону України про кримінальну відповідальність, який передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, чи про зменшення обсягу обвинувачення, головуючий зобов’язаний роз’яснити потерпілому його право підтримувати обвинувачення у раніше пред’явленому обсязі.

4. Суд роз’яснює обвинуваченому, що він буде захищатися в судовому засіданні від нового обвинувачення, після чого відкладає розгляд не менше ніж на сім днів для надання обвинуваченому, його захиснику можливості підготуватися до захисту проти нового обвинувачення. За клопотанням сторони захисту цей строк може бути скорочений або продовжений. Після закінчення цього строку судовий розгляд продовжується.

5. У разі зміни ступеня тяжкості злочину з тяжкого чи особливо тяжкого на злочин, передбачений частиною другою статті 314^{1} цього Кодексу, суд за власною ініціативою або за клопотанням осіб, передбачених частиною п’ятою статті 314 цього Кодексу, постановляє ухвалу про складання досудової доповіді із зазначенням строку її підготовки та відкладає судовий розгляд.

{Статтю 338 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Стаття 339. Висунення додаткового обвинувачення, початок провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду

{Назва статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1. У разі отримання відомостей про можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, щодо якого обвинувачення не висувалось і яке тісно зв’язане з первісним та їх окремий розгляд неможливий, а так само встановлення наявності підстав для застосування кримінально-правових заходів до юридичної особи, прокурор після виконання вимог статті 341 цього Кодексу має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням та/або про початок провадження щодо юридичної особи.

{Частина перша статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. У разі задоволення такого клопотання прокурора, суд зобов’язаний відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для підготовки до захисту від додаткового обвинувачення або підготовки представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, до судового розгляду та виконання прокурором вимог, передбачених статтями 276-278, 290-293 цього Кодексу, але не більше ніж на чотирнадцять днів. Строк відкладення судового розгляду може бути продовжений судом за клопотанням сторони захисту або представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у випадку, якщо обсяг або складність нового обвинувачення або провадження щодо юридичної особи вимагають більше часу для підготовки до захисту.

{Частина друга статті 339 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Після закінчення встановленого судом строку, судове провадження повинно бути розпочате з підготовчого судового засідання. Нове дослідження доказів, які вже були досліджені судом до висунення додаткового обвинувачення, здійснюється тільки у разі визнання судом такої необхідності.

Нове дослідження доказів, які вже були досліджені судом до початку провадження щодо юридичної особи, здійснюється за клопотанням представника такої юридичної особи тільки у разі визнання судом такої необхідності.

{Частину третю статті 339 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

Стаття 340. Відмова від підтримання державного обвинувачення

1. Якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред’явлене особі обвинувачення не підтверджується, він після виконання вимог статті 341 цього Кодексу повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження. Копія постанови надається обвинуваченому, його захиснику, потерпілому,

його представнику та законним представникам, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина перша статті 340 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. У разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді головуючий роз’яснює потерпілому його право підтримувати обвинувачення в суді.

3. Якщо потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді, головуючий надає йому час, необхідний для підготовки до судового розгляду.

4. Потерпілий, який погодився підтримувати обвинувачення в суді, користується всіма правами сторони обвинувачення під час судового розгляду.

5. У випадку, передбаченому частиною третьою цієї статті, кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення.

6. Повторне неприбуття в судове засідання потерпілого, який був викликаний у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом у інший спосіб), без поважних причин або без повідомлення про причини неприбуття після настання обставин, передбачених у частинах другій і третій цієї статті, прирівнюється до його відмови від обвинувачення і має наслідком закриття кримінального провадження за відповідним обвинуваченням.

Стаття 341. Погодження зміни обвинувачення, висунення нового обвинувачення, відмови від підтримання державного обвинувачення та початку провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду

{Назва статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

1. Якщо в результаті судового розгляду прокурор, крім випадку, коли ним є Генеральний прокурор, дійде переконання, що необхідно відмовитися від підтримання державного обвинувачення, змінити його, висунути додаткове обвинувачення або розпочати провадження щодо юридичної особи, він повинен погодити відповідні процесуальні документи з прокурором вищого рівня. Суд за клопотанням прокурора відкладає судове засідання та надає прокурору час для складення та погодження відповідних процесуальних документів.

{Абзац перший частини першої статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

{Абзац другий частини першої статті 341 виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

{Частина перша статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Якщо прокурор вищого рівня відмовляє у погодженні обвинувального акта із зміненим обвинуваченням, клопотання про висунення додаткового обвинувачення чи початок провадження щодо юридичної особи або постанови про відмову від підтримання

державного обвинувачення, він усуває від участі в судовому розгляді прокурора, який ініціював таке питання, та самостійно бере участь у ньому як прокурор або доручає участь іншому прокуророві. У такому разі судовий розгляд продовжується в загальному порядку.

{Частина друга статті 341 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 1697-VII від 14.10.2014}

§ 3. Процедура судового розгляду

Стаття 342. Відкриття судового засідання

1. У призначений для судового розгляду час головуючий відкриває судове засідання і оголошує про розгляд відповідного кримінального провадження.

2. Секретар судового засідання доповідає суду, хто з учасників кримінального провадження, інших осіб, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження, а також хто з викликаних та повідомлених судом осіб прибув у судове засідання та хто бере участь у режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, встановлює їх особи, перевіряє повноваження захисників і представників, з'ясовує, чи вручено судові виклики та повідомлення тим, хто не прибув, і повідомляє причини їх неприбуття, якщо вони відомі.

{Частина друга статті 342 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

Стаття 343. Повідомлення про повне фіксування судового розгляду технічними засобами

1. Секретар судового засідання повідомляє про здійснення повного фіксування судового розгляду, а також про умови фіксування судового засідання.

Стаття 344. Оголошення складу суду і роз'яснення права відводу

1. Після виконання зазначених у статтях 342 та 343 цього Кодексу дій головуючий оголошує склад суду, прізвище запасного судді, якщо він призначений, прізвища прокурора, потерпілого, цивільного позивача, обвинуваченого, захисника, цивільного відповідача, представників та законних представників, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання, роз'яснює учасникам судового провадження право відводу і з'ясовує, чи заявляють вони кому-небудь відвід.

2. Питання про відвід вирішується судом згідно зі статтями 75-81 цього Кодексу.

Стаття 345. Повідомлення про права і обов'язки

1. Судовий розпорядник роздає особам, які беруть участь у судовому розгляді, пам'ятку про їхні права та обов'язки, передбачені цим Кодексом.

2. Після ознайомлення обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у судовому розгляді, з пам'яткою головуючий з'ясовує, чи зрозумілі їм їх права та обов'язки і у разі необхідності роз'яснює їх.

3. У разі участі особи в судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів пам'ятка про її права та обов'язки, передбачені цим Кодексом, надсилається такій особі завчасно разом з її

викликом у судове засідання. Під час судового засідання головуючий з’ясовує, чи зрозумілі такій особі права та обов’язки, і у разі необхідності роз’яснює їх.

{Статтю 345 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

Стаття 346. Заборона присутності свідків у залі судового засідання

1. Перед початком судового розгляду головуючий дає розпорядження про видалення свідків із залу судового засідання.

2. Судовий розпорядник вживає заходів, щоб допитані і недопитані свідки не спілкувалися між собою.

Стаття 347. Початок судового розгляду

1. Після закінчення підготовчих дій головуючий оголошує про початок судового розгляду.

2. Судовий розгляд починається з оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта.

3. Якщо в кримінальному провадженні пред’явлено цивільний позов, цивільний позивач або його представник чи законний представник, а в разі їх відсутності - головуючий оголошує короткий виклад позовної заяви.

4. Суд, з урахуванням розумних строків, може обмежити тривалість оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта, а також оголошення короткого викладу позовної заяви.

{Стаття 347 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 348. Роз’яснення обвинуваченому суті обвинувачення

1. Після оголошення обвинувачення головуючий встановлює особу обвинуваченого, з’ясовуючи його прізвище, ім’я, по батькові, місце і дату народження, місце проживання, заняття та сімейний стан, роз’яснює йому суть обвинувачення і запитує, чи зрозуміле воно йому, чи визнає він себе винним і чи бажає давати показання.

Якщо обвинувачених декілька, головуючий здійснює зазначені дії щодо кожного з них.

2. Якщо у кримінальному проваджені пред’явлено цивільний позов, головуючий запитує обвинуваченого, цивільного відповідача, чи визнають вони позов.

Стаття 349. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження

1. Після виконання дій, передбачених статтею 348 цього Кодексу, головуючий надає стороні обвинувачення та стороні захисту право проголосити вступні промови.

У вступній промові зазначається, якими доказами сторона підтверджуватиме наведені нею обставини, порядок дослідження доказів, а також може бути зазначена позиція сторони.

Сторона обвинувачення, сторона захисту має право відмовитися від проголошення вступної промови.

Право проголосити вступну промову першою надається стороні обвинувачення, після чого вступну промову проголошує сторона захисту.

Вступні промови проголошуються з дотриманням розумних строків залежно від обсягу обвинувачення. Якщо проголошення вступної промови має ознаки зловживання правом з метою затягування судового розгляду, суд після усного попередження зупиняє проголошення промови.

Інші учасники судового провадження можуть висловити свою думку про те, які докази потрібно дослідити, та про порядок їх дослідження після вступної промови сторони захисту.

Докази зі сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, зі сторони захисту - у другу.

{Частина перша статті 349 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

2. Обсяг доказів, які будуть досліджуватися, та порядок їх дослідження визначаються ухвалою суду і в разі необхідності можуть бути змінені.

Під час здійснення спеціального судового провадження досліджуються всі надані докази.

{Частину другу статті 349 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

3. Суд має право, якщо проти цього не заперечують учасники судового провадження, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорюються. При цьому суд з’ясовує, чи правильно розуміють зазначені особи зміст цих обставин, чи немає сумнівів у добровільності їх позиції, а також роз’яснює їм, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оскаржити ці обставини в апеляційному порядку.

4. Допит обвинуваченого здійснюється обов’язково, крім випадку, якщо він відмовився від давання показань, та випадків, передбачених частиною третьою статті 323 та статтею 381 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 349 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 350. Розгляд судом клопотань учасників судового провадження

1. Клопотання учасників судового провадження розглядаються судом після того, як буде заслухана думка щодо них інших учасників судового провадження, про що постановляється ухвала. Відмова в задоволенні клопотання не перешкоджає його повторному заявленню з інших підстав.

Стаття 351. Допит обвинуваченого

1. Допит обвинуваченого починається з пропозиції головуючого надати показання щодо кримінального провадження, після чого обвинуваченого першим допитує прокурор,

а потім захисник. Після цього обвинуваченому можуть бути поставлені запитання потерпілим, іншими обвинуваченими, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також головуючим і суддями. Крім того, головуючий має право протягом всього допиту обвинуваченого ставити йому запитання для уточнення і доповнення його відповідей.

{Частина перша статті 351 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Якщо обвинувачений висловлюється нечітко або з його слів не можна дійти висновку, чи визнає він обставини чи заперечує проти них, суд має право зажадати від нього конкретної відповіді - "так" чи "ні".

3. У разі здійснення судового розгляду стосовно декількох обвинувачених, якщо цього вимагають інтереси кримінального провадження або безпека обвинуваченого, допит одного з обвинувачених на підставі вмотивованої ухвали суду може здійснюватися з використанням відеоконференції при трансляції з іншого приміщення в порядку, передбаченому статтею 336 цього Кодексу.

4. У судовому засіданні обвинувачений має право користуватися нотатками.

Стаття 352. Допит свідка

1. Перед допитом свідка головуючий встановлює відомості про його особу та з’ясовує стосунки свідка з обвинуваченим і потерпілим. Крім того, головуючий з’ясовує чи отримав свідок пам’ятку про права та обов’язки свідка, чи зрозумілі вони йому, і в разі необхідності роз’яснює їх, а також з’ясовує, чи не відмовляється він з підстав, встановлених цим Кодексом, від давання показань, і попереджає його про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та завідомо неправдиві показання.

2. Якщо перешкод для допиту свідка не встановлено, головуючий у судовому засіданні приводить його до присяги такого змісту:

"Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю говорити суду правду і лише правду".

Німий свідок складає присягу в письмовій формі, підписуючи текст того самого змісту.

3. Суд зобов’язаний контролювати хід допиту свідків, щоб уникнути зайвого витрачання часу, захистити свідків від образи або не допустити порушення правил допиту.

4. Кожний свідок допитується окремо. Свідки, які ще не дали показань, не мають права перебувати в залі судового засідання або брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції під час судового розгляду.

{Частина четверта статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

5. За клопотанням сторони кримінального провадження або самого свідка свідок допитується за відсутності певного допитаного свідка.

6. Свідка обвинувачення першим допитує прокурор, а свідка захисту - захисник, якщо обвинувачений взяв захист на себе – обвинувачений (прямий допит). Під час прямого

допиту не дозволяється ставити навідні запитання, тобто запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї.

7. Після прямого допиту протилежній стороні кримінального провадження надається можливість перехресного допиту свідка. Під час перехресного допиту дозволяється ставити навідні запитання.

8. Під час допиту свідка сторонами кримінального провадження головуючий за протестом сторони має право зняти питання, що не стосуються суті кримінального провадження.

9. У виняткових випадках для забезпечення безпеки свідка, який підлягає допиту, суд за власною ініціативою або за клопотанням сторін кримінального провадження чи самого свідка постановляє вмотивовану ухвалу про проведення допиту свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, у тому числі за межами приміщення суду, або в інший спосіб, що унеможливлює його ідентифікацію та забезпечує сторонам кримінального провадження можливість ставити запитання і слухати відповіді на них. У разі якщо існує загроза ідентифікації голосу свідка, допит може супроводжуватися створенням акустичних перешкод. Перед постановленням відповідної ухвали суд зобов’язаний з’ясувати наявність заперечень сторін кримінального провадження проти проведення допиту свідка в умовах, що унеможливлюють його ідентифікацію, і в разі їх обґрунтованості відмовити у проведенні допиту свідка в порядку, визначеному цією частиною.

10. Для забезпечення безпеки викривача його допит в якості свідка проводиться з дотриманням Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві".

{Статтю 352 доповнено новою частиною згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

11. Якщо свідок висловлюється нечітко або з його слів не можна дійти висновку про те, чи визнає він обставини чи заперечує проти них, суд має право зажадати від цього свідка конкретної відповіді - "так" чи "ні".

12. Після допиту свідка йому можуть бути поставлені запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їх представниками та законними представниками, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також головуючим та суддями.

{Частина одинадцята статті 352 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

13. Свідок, даючи показання, має право користуватися нотатками, якщо його показання пов’язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам’яті.

14. Свідок може бути допитаний повторно в тому самому або наступному судовому засіданні за його клопотанням, за клопотанням сторони кримінального провадження або за ініціативою суду, зокрема, якщо під час судового розгляду з’ясувалося, що свідок може надати показання стосовно обставин, щодо яких він не допитувався. Під час дослідження інших доказів свідкам можуть ставити запитання учасники судового провадження, експерт, а також суд.

15. Суд має право призначити одночасний допит двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження (свідків, потерпілих, обвинувачених) для з’ясування причин розбіжності в їхніх показаннях, який проводиться з урахуванням правил, встановлених частиною дев’ятою статті 224 цього Кодексу.

16. Допитаний свідок може бути залишений у залі судового засідання на вимогу суду.

Стаття 353. Допит потерпілого

1. Перед допитом потерпілого головуючий встановлює відомості про його особу та з’ясовує стосунки потерпілого з обвинуваченим. Крім того, головуючий з’ясовує, чи отримав потерпілий пам’ятку про права та обов’язки потерпілого, чи зрозумілі вони йому, і в разі необхідності роз’яснює їх, а також попереджає його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання.

2. Допит потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених частинами другою, третьою, п’ятою - чотирнадцятою статті 352 цього Кодексу.

Стаття 354. Особливості допиту малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого

1. Допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря.

2. Свідку, який не досяг шістнадцятирічного віку, головуючий роз’яснює обов’язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить до присяги.

3. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз’яснюється їхній обов’язок бути присутніми під час допиту, а також право протестувати проти запитань та ставити запитання. Головуючий має право відвести поставлене питання.

4. У випадках, коли це необхідно для об’єктивного з’ясування обставин та/або захисту прав малолітнього чи неповнолітнього свідка, за ухвалою суду він може бути допитаний поза залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції (дистанційне судове провадження).

5. Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених цією статтею.

Стаття 355. Пред’явлення для впізнання

1. Свідкові, потерпілому, обвинуваченому під час судового розгляду можуть бути пред’явлені для впізнання особа чи річ.

2. Пред’явлення для впізнання проводиться після того, як особа, яка впізнає, під час допиту вкаже на ознаки, за якими вона може впізнати особу чи річ.

3. Під час пред’явлення особи чи речі для впізнання особа, яка впізнає, повинна зазначити, чи впізнає вона особу або річ і за якими саме ознаками.

Стаття 356. Допит експерта в суді

1. За клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або за власною ініціативою суд має право викликати експерта для допиту для роз’яснення висновку. Перед допитом експерта головуючий встановлює його особу та приводить до присяги такого змісту:

"Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов’язки експерта, використовуючи всі свої професійні можливості".

Після цього головуючий попереджає експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку.

2. Експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони обвинувачення, першою допитує сторона обвинувачення, а експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони захисту, - сторона захисту. Після цього експерту можуть бути поставлені запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їх представниками та законними представниками, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також головуючим та суддями.

{Частина друга статті 356 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

3. Експерту можуть бути поставлені запитання щодо наявності в експерта спеціальних знань та кваліфікації з досліджуваних питань (освіти, стажу роботи, наукового ступеня тощо), дотичних до предмета його експертизи; використаних методик та теоретичних розробок; достатності відомостей, на підставі яких готувався висновок; наукового обґрунтування та методів, за допомогою яких експерт дійшов висновку; застосовності та правильності застосування принципів та методів до фактів кримінального провадження; інші запитання, що стосуються достовірності висновку.

4. Суд має право призначити одночасний допит двох чи більше експертів для з’ясування причин розбіжності в їхніх висновках, що стосуються одного і того самого предмета чи питання дослідження.

5. Кожна сторона кримінального провадження для доведення або спростування достовірності висновку експерта має право надати відомості, які стосуються знань, вмінь, кваліфікації, освіти та підготовки експерта.

6. Експерт під час відповідей має право користуватися своїми письмовими та іншими матеріалами, які використовувалися під час експертного дослідження.

Стаття 357. Дослідження речових доказів

1. Речові докази оглядаються судом, а також подаються для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності - також іншим учасникам кримінального провадження. Особи, яким подані для ознайомлення речові докази, можуть звернути увагу суду на ті чи інші обставини, пов’язані з річчю та її оглядом.

2. Огляд речових доказів, які не можна доставити в судове засідання, за необхідності проводиться за їх місцезнаходженням.

3. Учасники судового провадження мають право ставити запитання з приводу речових доказів свідкам, експертам, спеціалістам, які їх оглядали.

Стаття 358. Дослідження документів

1. Протоколи слідчих (розшукових) дій та інші долучені до матеріалів кримінального провадження документи, якщо в них викладені чи посвідчені відомості, що мають значення для встановлення фактів і обставин кримінального провадження, повинні бути оголошені в судовому засіданні за ініціативою суду або за клопотанням учасників судового провадження та пред'явлені для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності - також іншим учасникам кримінального провадження.

2. Учасники судового провадження мають право ставити запитання щодо документів свідкам, експертам, спеціалістам.

3. Якщо долучений до матеріалів кримінального провадження або наданий суду особою, яка бере участь у кримінальному провадженні, для ознайомлення документ викликає сумнів у його достовірності, учасники судового провадження мають право просити суд виключити його з числа доказів і вирішувати справу на підставі інших доказів або призначити відповідну експертизу цього документа.

Стаття 359. Дослідження звуко- і відеозаписів

1. Відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в залі судового засідання або в іншому спеціально обладнаному для цього приміщенні з відображенням у журналі судового засідання основних технічних характеристик обладнання та носіїв інформації і зазначенням часу відтворення (демонстрації). Після цього суд заслуховує доводи учасників судового провадження.

2. У разі необхідності відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису можуть бути повторені повністю або в певній частині.

3. З метою з'ясування відомостей, що містяться у звуко- і відеозаписах, судом може бути залучено спеціаліста.

4. Заяву про підробку звуко- і відеозаписів суд розглядає в порядку, передбаченому для розгляду заяв про підробку документів.

Стаття 360. Консультації та роз'яснення спеціаліста

1. Під час дослідження доказів суд має право скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями спеціаліста, наданими на підставі його спеціальних знань.

2. Спеціалісту можуть бути поставлені питання щодо суті наданих усних консультацій чи письмових роз'яснень. Першою ставить запитання особа, за клопотанням якої залучено спеціаліста, а потім інші особи, які беруть участь у кримінальному провадженні. Головуючий у судовому засіданні має право ставити спеціалістові запитання в будь-який час дослідження доказів.

Стаття 361. Огляд на місці

1. У виняткових випадках суд, визнавши за необхідне оглянути певне місце, проводить огляд за участю учасників судового провадження, а якщо цього вимагають обставини, - за участю свідків, спеціалістів і експертів. Огляд на місці не може проводитися під час здійснення провадження судом присяжних.

2. Огляд на місці здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для огляду під час досудового розслідування.

3. На місці огляду учасникам кримінального провадження, які беруть у ньому участь, можуть бути поставлені запитання, пов’язані з проведенням огляду.

4. Учасники судового провадження при огляді мають право звертати увагу суду на те, що, на їхню думку, може мати доказове значення.

5. Проведення огляду і його результати відображаються у протоколі огляду місця та можуть фіксуватися технічними засобами.

Стаття 362. Дії суду при встановленні в судовому засіданні неосудності обвинуваченого

1. Якщо під час судового розгляду будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, суд постановляє ухвалу про зміну порядку розгляду і продовжує судовий розгляд згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу.

Стаття 363. Закінчення з’ясування обставин та перевірки їх доказами

1. Після з’ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами головуючий у судовому засіданні з’ясовує в учасників судового провадження, чи бажають вони доповнити судовий розгляд і чим саме.

2. У разі заявлення клопотань про доповнення судового розгляду суд розглядає їх, у зв’язку з чим має право ставити запитання сторонам чи іншим учасникам кримінального провадження.

3. За відсутності клопотань або після вирішення клопотань, якщо вони були подані, суд постановляє ухвалу про закінчення з’ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

Стаття 364. Судові дебати

1. У судових дебатах виступають прокурор, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, обвинувачений, його законний представник, захисник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

{Частина перша статті 364 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Якщо в судовому розгляді брали участь декілька прокурорів, у судових дебатах на їхній розсуд має право виступити один прокурор або кожен із них обґрунтовує у промові свою позицію у певній частині обвинувачення.

3. Якщо в судовому розгляді брали участь декілька захисників обвинуваченого, порядок виступів у судових дебатах визначається ними за взаємною згодою. У разі відсутності згоди порядок їх виступів встановлює суд.

4. Якщо в судовому розгляді брали участь декілька обвинувачених, захисників, представників, порядок їх виступів у судових дебатах встановлює суд.

5. Учасники судового провадження мають право в судових дебатах посилатися лише на ті докази, які були досліджені в судовому засіданні. Якщо під час судових дебатів виникне потреба подати нові докази, суд відновлює з’ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами, після закінчення якого знову відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин.

6. Суд не має права обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. Головуючий має право зупинити виступ учасника дебатів, якщо він після зауваження повторно вийшов за межі кримінального провадження, що здійснюється, чи повторно допустив висловлювання образливого або непристойного характеру, і надати слово іншому учаснику дебатів.

7. Після закінчення промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками. Право останньої репліки належить обвинуваченому або його захиснику.

Стаття 365. Останнє слово обвинуваченого

1. Після оголошення судових дебатів закінченими суд надає обвинуваченому останнє слово.

2. Суд не має права обмежувати тривалість останнього слова обвинуваченого певним часом.

3. Ставити запитання обвинуваченому під час його останнього слова не дозволяється.

4. Якщо обвинувачений в останньому слові повідомить про нові обставини, які мають істотне значення для кримінального провадження, суд за своєю ініціативою або за клопотанням учасників судового провадження відновлює з’ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірку їх доказами, після завершення яких відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і надає останнє слово обвинуваченому.

Стаття 366. Вихід суду для ухвалення вироку

1. Після останнього слова обвинуваченого суд негайно виходить до нарадчої кімнати для ухвалення вироку, про що головуючий оголошує присутнім у залі судового засідання.

Стаття 367. Таємниця наради суддів

1. Під час ухвалення вироку ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд.

2. Суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу. Під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні.

3. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті.

4. Постановлення ухвали суду в нарадчій кімнаті здійснюється відповідно до правил, передбачених цією статтею.

Стаття 368. Питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку

1. Ухвалюючи вирок, суд повинен вирішити такі питання:

1) чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа;

2) чи містить це діяння склад кримінального правопорушення і якою статтею закону України про кримінальну відповідальність він передбачений;

3) чи винен обвинувачений у вчиненні цього кримінального правопорушення;

4) чи підлягає обвинувачений покаранню за вчинене ним кримінальне правопорушення;

5) чи є обставини, що обтяжують або пом’якшують покарання обвинуваченого, і які саме;

6) яка міра покарання має бути призначена обвинуваченому і чи повинен він її відбувати, які обов’язки слід покласти на особу в разі її звільнення від відбування покарання з випробуванням;

{Пункт 6 частини першої статті 368 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

7) чи підлягає задоволенню пред’явлений цивільний позов і, якщо так, на чию користь, в якому розмірі та в якому порядку;

7^{1}) чи є підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру;

{Частину першу статті 368 доповнено пунктом 7^{1} згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

7^{2}) чи є підстави для виплати винагороди викривачу і, якщо так, у якому розмірі та в якому порядку;

{Частину першу статті 368 доповнено пунктом 7^{2} згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

8) чи вчинив обвинувачений кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності;

9) чи є підстави для застосування до обвинуваченого, який вчинив кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності, примусового заходу медичного характеру, передбаченого частиною другою статті 94 Кримінального кодексу України;

10) чи слід у випадках, передбачених статтею 96 Кримінального кодексу України, застосувати до обвинуваченого примусове лікування;

11) чи необхідно призначити неповнолітньому громадського вихователя;

12) що належить вчинити з майном, на яке накладено арешт, речовими доказами і документами;

13) на кого мають бути покладені процесуальні витрати і в якому розмірі;

14) як вчинити із заходами забезпечення кримінального провадження.

Ухвалюючи вирок суд приймає до відома досудову доповідь з інформацією про соціально-психологічну характеристику обвинуваченого.

{Частину першу статті 368 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

2. Якщо особа обвинувачується у вчиненні декількох злочинів або декількох кримінальних проступків, суд вирішує питання, зазначені у пунктах 1-8 частини першої цієї статті, окремо за кожним кримінальним правопорушенням.

3. Якщо обвинувачуються декілька осіб, суд вирішує питання, зазначені в цій статті, окремо щодо кожного з обвинувачених.

4. Примусовий захід медичного характеру, передбачений пунктом 9 частини першої цієї статті, може бути застосовано до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані обмеженої осудності, лише за наявності акта психіатричної експертизи та висновку лікувальної установи.

5. Примусове лікування, передбачене пунктом 10 частини першої цієї статті, може бути застосоване лише за наявності відповідного висновку лікувальної установи.

6. Обираючи і застосовуючи норму закону України про кримінальну відповідальність до суспільно небезпечних діянь при ухваленні вироку, суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

{Частина шоста статті 368 в редакції Законів № 192-VIII від 12.02.2015, № 2147-VIII від 03.10.2017}

Глава 29. Судові рішення

Стаття 369. Види судових рішень

1. Судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку.

2. Судове рішення, у якому слідчий суддя, суд вирішує інші питання, викладається у формі ухвали.

{Частина друга статті 369 із змінами, внесеними згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

3. Суд касаційної інстанції у випадках, передбачених цим Кодексом, приймає постанови.

{Статтю 369 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 370. Законність, обґрунтованість і вмотивованість судового рішення

1. Судове рішення повинно бути законним, обґрунтованим і вмотивованим.

2. Законним є рішення, ухвалене компетентним судом згідно з нормами матеріального права з дотриманням вимог щодо кримінального провадження, передбачених цим Кодексом.

3. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього Кодексу.

4. Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення.

Стаття 371. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма

1. Суд ухвалює вирок іменем України безпосередньо після закінчення судового розгляду.

2. Вирок ухвалюється в нарадчій кімнаті складом суду, який здійснював судовий розгляд.

3. У випадках, передбачених цим Кодексом, ухвала постановляється в нарадчій кімнаті складом суду, який здійснював судовий розгляд.

4. Ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем судового засідання в журнал судового засідання.

5. Виправлення в судовому рішенні мають бути засвідченні підписами суддів того складу суду, який його ухвалив.

6. Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Судові рішення в електронній формі оформляються згідно з вимогами законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини шостої статті 371 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2685-IX від 18.10.2022, № 3604-IX від 23.02.2024}

{Статтю 371 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 835-VIII від 26.11.2015}

Стаття 372. Зміст ухвали

1. Ухвала, що викладається окремим документом, складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її постановлення;

назви та складу суду, секретаря судового засідання;

найменування (номера) кримінального провадження;

прізвища, ім'я і по батькові підозрюваного, обвинуваченого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;

закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа;

сторін кримінального провадження та інших учасників судового провадження;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

суті питання, що вирішується ухвалою, і за чиєю ініціативою воно розглядається;

встановлених судом обставин із посиланням на докази, а також мотивів неврахування окремих доказів;

мотивів, з яких суд виходив при постановленні ухвали, і положення закону, яким він керувався;

3) резолютивної частини із зазначенням:

висновків суду;

строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. В ухвалі, яку суд постановляє без виходу до нарадчої кімнати, оголошуються висновок суду та мотиви, з яких суд дійшов такого висновку.

Стаття 373. Види вироків

1. Виправдувальний вирок ухвалюється у разі, якщо не доведено, що:

1) вчинено кримінальне правопорушення, в якому обвинувачується особа;

2) кримінальне правопорушення вчинене обвинуваченим;

3) в діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення.

Виправдувальний вирок також ухвалюється при встановленні судом підстав для закриття кримінального провадження, передбачених пунктами 1 та 2 частини першої статті 284 цього Кодексу.

2. Якщо обвинувачений визнається винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, суд ухвалює обвинувальний вирок і призначає покарання, звільняє від покарання чи від його відбування у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, або застосовує інші заходи, передбачені законом України про кримінальну відповідальність.

3. Обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях і ухвалюється лише за умови доведення у ході судового розгляду винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Стаття 374. Зміст вироку

1. Вирок суду складається зі вступної, мотивувальної та резолютивної частин.

2. У вступній частині вироку зазначаються:

1) дата та місце його ухвалення;

2) назва та склад суду, секретар судового засідання;

3) найменування (номер) кримінального провадження;

4) прізвище, ім’я та по батькові обвинуваченого, рік, місяць і день його народження, місце народження і місце проживання, заняття, освіта, сімейний стан та інші відомості про особу обвинуваченого, що мають значення для справи;

5) закон України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа;

6) сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження.

3. У мотивувальній частині вироку зазначаються:

1) у разі визнання особи виправданою – формулювання обвинувачення, яке пред’явлене особі і визнане судом недоведеним, а також підстави для виправдання обвинуваченого з зазначенням мотивів, з яких суд відкидає докази обвинувачення;

мотиви ухвалення інших рішень щодо питань, які вирішуються судом при ухваленні вироку, та положення закону, якими керувався суд;

2) у разі визнання особи винуватою:

формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, із зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків кримінального правопорушення, форми вини і мотивів кримінального правопорушення;

статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, винним у вчиненні якого визнається обвинувачений;

докази на підтвердження встановлених судом обставин, а також мотиви неврахування окремих доказів;

мотиви зміни обвинувачення, підстави визнання частини обвинувачення необґрунтованою, якщо судом приймалися такі рішення;

обставини, які пом’якшують або обтяжують покарання;

мотиви призначення покарання, звільнення від відбування покарання, застосування примусових заходів медичного характеру при встановлені стану обмеженої осудності обвинуваченого, застосування примусового лікування відповідно до статті 96 Кримінального кодексу України, мотиви призначення громадського вихователя неповнолітньому;

підстави для задоволення цивільного позову або відмови у ньому, залишення його без розгляду;

мотиви ухвалення інших рішень щодо питань, які вирішуються судом при ухваленні вироку, та положення закону, якими керувався суд.

4. У резолютивній частині вироку зазначаються:

1) у разі визнання особи виправданою - прізвище, ім’я та по батькові обвинуваченого, рішення про визнання його невинуватим у пред’явленому обвинуваченні та його виправдання;

рішення про закриття провадження щодо юридичної особи;

{Пункт 1 частини четвертої статті 374 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

рішення про поновлення в правах, обмежених під час кримінального провадження;

рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі рішення про запобіжний захід до набрання вироком законної сили;

рішення щодо речових доказів і документів;

рішення щодо процесуальних витрат;

строк і порядок набрання вироком законної сили та його оскарження;

порядок отримання копій вироку та інші відомості;

2) у разі визнання особи винуватою: прізвище, ім’я та по батькові обвинуваченого, рішення про визнання його винуватим у пред’явленому обвинуваченні та відповідні статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

покарання, призначене по кожному з обвинувачень, що визнані судом доведеними, та остаточна міра покарання, обрана судом;

початок строку відбування покарання;

рішення про застосування примусового лікування чи примусових заходів медичного характеру щодо обмежено осудного обвинуваченого у разі їх застосування;

рішення про призначення неповнолітньому громадського вихователя;

рішення про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру;

{Пункт 2 частини четвертої статті 374 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

рішення про цивільний позов;

рішення про інші майнові стягнення і підстави цих рішень;

рішення щодо речових доказів і документів та спеціальної конфіскації;

{Абзац пункту 2 частини четвертої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VII від 18.04.2013}

рішення про відшкодування процесуальних витрат;

рішення про винагороду викривачу;

{Пункт 2 частини четвертої статті 374 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі рішення про запобіжний захід до набрання вироком законної сили;

{Абзац дванадцятий пункту 2 частини четвертої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

рішення про залік досудового тримання під вартою;

строк і порядок набрання вироком законної сили та його оскарження;

порядок отримання копій вироку та інші відомості;

рішення про включення інформації про обвинуваченого у скоєнні кримінального правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи до Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

{Пункт 2 частини четвертої статті 374 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 409-IX від 19.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Якщо особі пред’явлено декілька обвинувачень і деякі з них не доведені, то у резолютивній частині вироку зазначається, за якими з них обвинувачений виправданий, а за якими - засуджений.

Якщо обвинувачений визнається винним, але звільняється від відбування покарання, суд зазначає про це в резолютивній частині вироку.

У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням відповідно до статей 75-79, 104 Кримінального кодексу України у резолютивній частині вироку зазначаються тривалість іспитового строку, обов’язки, покладені на засудженого, особа, на яку за її згодою або на її прохання, суд покладає обов’язок щодо нагляду за засудженим і проведення з ним виховної роботи.

{Абзац пункту 2 частини четвертої статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

Коли призначається більш м’яке покарання, ніж передбачено законом, при зазначенні обраної судом міри покарання робиться посилання на статтю 69 Кримінального кодексу України.

5. У разі ухвалення вироку за наслідками кримінального провадження, у якому здійснювалося спеціальне досудове розслідування або спеціальне судове провадження (in absentia), суд окремо обґрунтовує, чи були здійснені стороною обвинувачення всі можливі передбачені законом заходи щодо дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого на захист та доступ до правосуддя з урахуванням встановлених законом особливостей такого провадження.

{Статтю 374 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 375. Ухвалення судового рішення і окрема думка судді

1. Судове рішення ухвалюється простою більшістю голосів суддів, що входять до складу суду.

2. Якщо рішення ухвалюється в нарадчій кімнаті, відповідні питання вирішуються за результатами наради суддів шляхом голосування, від якого не має права утримуватися ніхто з суддів. Головуючий голосує останнім. У разі ухвалення судового рішення в нарадчій кімнаті його підписують усі судді.

3. Кожен суддя з колегії суддів має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення.

Стаття 376. Проголошення судового рішення

1. Судове рішення проголошується прилюдно негайно після виходу суду з нарадчої кімнати. Головуючий у судовому засіданні роз’яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження.

2. Якщо складання судового рішення у формі ухвали (постанови) вимагає значного часу, суд має право обмежитися складанням і оголошенням його резолютивної частини, яку підписують всі судді. Повний текст ухвали (постанови) повинен бути складений не пізніше п’яти діб з дня оголошення резолютивної частини і оголошений учасникам судового провадження. Про час оголошення повного тексту ухвали (постанови) має бути зазначено у раніше складеній її резолютивній частині.

{Частина друга статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2509-VIII від 12.07.2018}

3. Після проголошення вироку головуючий роз’яснює обвинуваченому, захиснику, його законному представнику, потерпілому, його представнику, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, право подати клопотання про помилування, право ознайомитися із журналом судового засідання і подати на нього письмові зауваження. Обвинуваченому, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, роз’яснюється право заявляти клопотання про доставку в судове засідання суду апеляційної інстанції.

{Частина третя статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

4. Якщо обвинувачений, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не володіють державною мовою, то після проголошення вироку перекладач роз’яснює їм зміст резолютивної частини судового рішення. Копія вироку рідною мовою обвинуваченого або іншою мовою, якою він володіє, у перекладі, що засвідчений перекладачем, вручається обвинуваченому.

{Частина четверта статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

5. Ухвали (постанови), постановлені в судовому засіданні, оголошуються негайно після їх постановлення.

{Частина п'ята статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2509-VIII від 12.07.2018}

6. Учасники судового провадження мають право отримати в суді копію вироку чи ухвали (постанови) суду. Копія вироку негайно після його проголошення вручається обвинуваченому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, та прокурору.

{Частина шоста статті 376 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2509-VIII від 12.07.2018}

7. Копія судового рішення не пізніше наступного дня після ухвалення надсилається учаснику судового провадження, який не був присутнім в судовому засіданні.

8. Про ухвалення вироку щодо особи, яка є державним виконавцем, не пізніше наступного дня після ухвалення повідомляється Міністерству юстиції України, а щодо особи, яка є приватним виконавцем, - Міністерству юстиції України та Раді приватних виконавців України.

{Статтю 376 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 1403-VIII від 02.06.2016}

Стаття 377. Звільнення обвинуваченого з-під варти

1. Якщо обвинувачений тримається під вартою, суд звільняє його з-під варти в залі судового засідання у разі виправдання; звільнення від відбування покарання; засудження до покарання, не пов’язаного з позбавленням волі; ухвалення обвинувального вироку без призначення покарання.

2. При засудженні до обмеження волі суд з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право звільнити обвинуваченого з-під варти.

3. Якщо обвинувачений, що тримається під вартою, засуджений до арешту чи позбавлення волі, суд у виняткових випадках з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право змінити йому запобіжний захід до набрання вироком законної сили на такий, що не пов’язаний з триманням під вартою, та звільнити такого обвинуваченого з-під варти.

Стаття 378. Заходи піклування про неповнолітніх, непрацездатних і збереження майна обвинуваченого

1. За наявності в обвинуваченого неповнолітніх дітей, які залишилися без нагляду, непрацездатних батьків, баби, діда, прабаби, прадіда, які потребують матеріальної допомоги і залишилися без нагляду, суд зобов’язаний одночасно з ухваленням вироку порушити окремою ухвалою питання перед службою в справах дітей або відповідним органом опіки та піклування, органом соціального захисту населення про необхідність влаштування цих неповнолітніх, непрацездатних або встановлення над ними опіки чи піклування.

2. Якщо в обвинуваченого залишилися без нагляду житло чи інше майно, суд за клопотанням обвинуваченого зобов’язаний вжити через відповідні органи заходів для їх збереження.

3. Про вжиті згідно з положеннями цієї статті заходи повідомляється обвинувачений.

Стаття 379. Виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні

1. Суд має право за власною ініціативою або за заявою учасника кримінального провадження чи іншої заінтересованої особи виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судове рішення законної сили чи ні.

2. Питання про внесення виправлень суд вирішує в судовому засіданні. Учасники судового провадження повідомляються про дату, час і місце засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду питання про внесення виправлень.

3. Ухвалу суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено.

Стаття 380. Роз’яснення судового рішення

1. Якщо судове рішення є незрозумілим, суд, який його ухвалив, за заявою учасника судового провадження чи органу виконання судового рішення, приватного виконавця ухвалою роз’яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його зміст.

{Частина перша статті 380 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

2. Суд розглядає заяву про роз’яснення судового рішення протягом десяти днів з повідомленням особи, яка звернулася із заявою про роз’яснення судового рішення, та учасників судового провадження. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви про роз’яснення рішення.

3. Копія ухвали про роз’яснення судового рішення не пізніше наступного дня після її постановлення надсилається особі, що звернулася із заявою про роз’яснення судового рішення, учасникам судового провадження, які не були присутні у судовому засіданні.

4. Ухвалу про роз’яснення судового рішення або відмову у його роз’ясненні може бути оскаржено в апеляційному порядку особою, яка звернулася із заявою про роз’яснення судового рішення, та учасниками судового провадження.

Глава 30. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції

§ 1. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків

Стаття 381. Загальні положення провадження щодо кримінальних проступків

{Назва статті 381 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

1. Після отримання обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку суд у п’ятиденний строк, а у разі затримання особи - у порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298[2] цього Кодексу, невідкладно призначає судовий розгляд.

{Частина перша статті 381 в редакції Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Суд розглядає обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений не оспорює встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акта.

{Статтю 381 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

3. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків здійснюється згідно із загальними правилами судового провадження, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цього параграфа.

Стаття 382. Розгляд обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку у спрощеному провадженні

{Назва статті 382 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

1. Суд у п’ятиденний строк з дня отримання обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку, а в разі затримання особи у порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298[2] цього Кодексу, невідкладно вивчає його та додані до нього матеріали і ухвалює вирок.

{Частина перша статті 382 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. Вирок суду за результатами спрощеного провадження ухвалюється в порядку, визначеному цим Кодексом, та повинен відповідати загальним вимогам до вироку суду. У вироку суду за результатами спрощеного провадження замість доказів на підтвердження встановлених судом обставин зазначаються встановлені органом досудового розслідування обставини, які не оспорюються учасниками судового провадження.

3. Суд має право призначити розгляд у судовому засіданні обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку та викликати для участі в ньому учасників кримінального провадження, якщо визнає це за необхідне.

{Частина третя статті 382 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

4. Копія вироку за результатами розгляду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку не пізніше дня, наступного за днем його ухвалення, надсилається учасникам судового провадження.

{Частина четверта статті 382 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

5. Вирок за результатами розгляду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку може бути оскаржений в апеляційному порядку з урахуванням особливостей, передбачених статтею 394 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 382 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

§ 2. Провадження в суді присяжних

Стаття 383. Порядок провадження в суді присяжних

1. Кримінальне провадження судом присяжних здійснюється відповідно до загальних правил цього Кодексу з особливостями, встановленими цим параграфом.

2. Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції.

3. Усі питання, пов’язані з судовим розглядом, крім питання, передбаченого частиною третьою статті 331 цього Кодексу, судді і присяжні вирішують спільно.

Стаття 384. Роз’яснення права на суд присяжних

1. Прокурор, суд зобов’язані роз’яснити обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, можливість та особливості розгляду кримінального провадження стосовно нього судом присяжних.

Письмове роз’яснення прокурора обвинуваченому про можливість, особливості і правові наслідки розгляду кримінального провадження судом присяжних додається до обвинувального акта і реєстру матеріалів досудового розслідування, які передаються до суду.

2. Обвинувачений у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, під час підготовчого судового засідання має право заявити клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних.

Стаття 385. Виклик присяжних

1. Після призначення судового розгляду судом присяжних головуючий дає секретарю судового засідання розпорядження про виклик присяжних у кількості семи осіб, які визначаються Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) з числа осіб, які внесені до списку присяжних.

{Частина перша статті 385 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

2. Громадяни, які внесені до списку присяжних і можуть бути викликані до суду як присяжні, визначаються згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів".

3. Письмовий виклик має бути вручений присяжному під розписку не пізніше ніж за п’ять днів до судового засідання. У виклику зазначаються день, час і місце проведення судового засідання, права та обов’язки присяжного, перелік вимог до присяжних, а також підстави для увільнення їх від виконання обов’язків, припис про явку, а також обов’язок присяжного (чи іншої особи, яка одержала виклик для передачі його присяжному) невідкладно повідомити суд про причини неможливості явки.

4. На підставі письмового виклику роботодавець зобов’язаний звільнити присяжного від роботи на час виконання ним обов’язків зі здійснення правосуддя.

Стаття 386. Права і обов’язки присяжного

1. Присяжний має право:

1) брати участь у дослідженні всіх відомостей та доказів у судовому засіданні;

2) робити нотатки під час судового засідання;

3) з дозволу головуючого ставити запитання обвинуваченому, потерпілому, свідкам, експертам, іншим особам, які допитуються;

4) просити головуючого роз’яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни і поняття, зміст оголошених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачується особа.

2. Присяжний зобов’язаний:

1) правдиво відповісти на запитання головуючого і учасників судового провадження щодо можливих перешкод, передбачених цим Кодексом або законом, для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, що підлягає розгляду, та поінформованості про його обставини, а також на вимогу головуючого подати необхідну інформацію про себе;

2) додержуватися порядку в судовому засіданні і виконувати розпорядження головуючого;

3) не відлучатися із залу судового засідання під час судового розгляду;

4) не спілкуватися без дозволу головуючого з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього;

5) не збирати відомості, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням;

6) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і стали відомі присяжному у зв’язку з виконанням його обов’язків.

Стаття 387. Відбір присяжних у суді

1. Відбір присяжних здійснюється після відкриття судового засідання.

2. Головуючий повідомляє присяжним, яке провадження підлягає розгляду, роз’яснює їм права та обов’язки, а також умови їх участі в судовому розгляді. Кожен із присяжних має право заявити про неможливість його участі в судовому розгляді, вказавши на причину цього, та заявити собі самовідвід.

3. Головуючий з’ясовує, чи немає передбачених цим Кодексом або законом підстав, які перешкоджають залученню громадянина в якості присяжного або є підставою для

звільнення окремих присяжних від виконання їх обов’язків, а так само для звільнення присяжних від виконання їх обов’язків за їх усними чи письмовими заявами.

Для з’ясування обставин, що можуть перешкоджати участі присяжного в судовому розгляді, прокурор, потерпілий, обвинувачений з дозволу головуючого можуть ставити присяжним відповідні запитання.

4. Кожному з присяжних, який з’явився, учасники судового провадження можуть заявити відвід з підстав, передбачених статтями 75 і 76 цього Кодексу.

5. Усі питання, пов’язані зі звільненням присяжних від участі в розгляді кримінального провадження, а також із самовідводом і відводом присяжних, вирішуються ухвалою суду у складі двох суддів, що постановляється після проведення наради на місці без виходу до нарадчої кімнати, крім випадків, коли вихід до нарадчої кімнати буде визнаний судом необхідним. У разі якщо судді не прийшли до одноголосного рішення щодо вирішення питання, пов’язаного зі звільненням присяжного від участі в розгляді кримінального провадження або самовідводом чи відводом присяжного, присяжний вважається звільненим від участі в розгляді кримінального провадження або відведеним.

{Частина п'ята статті 387 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

6. Якщо після виконання вимог, передбачених частинами першою - п’ятою цієї статті, присяжних залишилося більше необхідної для участі в судовому розгляді кількості, присяжні визначаються Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою та/або її окремою підсистемою (модулем) з числа присяжних, що не були звільнені або відведені від участі в розгляді кримінального провадження.

{Частина шоста статті 387 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

7. Якщо в результаті виконання дій, зазначених у частині п’ятій цієї статті, присяжних залишилося менше необхідної для участі в судовому розгляді кількості, секретар судового засідання за вказівкою головуючого викликає присяжних додатково.

8. Після відбору основних присяжних відбирається двоє запасних присяжних з додержанням зазначених у цій статті правил.

9. Прізвища відібраних основних і запасних присяжних заносяться до журналу судового засідання в тому порядку, в якому їх було відібрано.

10. Запасні присяжні під час судового засідання постійно перебувають на відведених їм місцях і до ухвалення вироку можуть бути включені до складу основних присяжних у разі неможливості кого-небудь з основних присяжних продовжувати участь у судовому розгляді. Про заміну вибулих основних присяжних запасними суд присяжних постановляє ухвалу.

Стаття 388. Приведення присяжних до присяги

1. Після закінчення відбору основних і запасних присяжних вони займають місця, відведені їм головуючим.

2. За пропозицією головуючого присяжні складають присягу такого змісту: "Я, (прізвище, ім’я, по батькові), присягаю виконувати свої обов’язки чесно і неупереджено, брати до уваги лише досліджені в суді докази, при вирішенні питань керуватися законом, своїм внутрішнім переконанням і совістю, як личить вільному громадянину і справедливій людині".

Текст присяги зачитує кожен присяжний, після чого підтверджує, що його права, обов’язки та компетенція йому зрозумілі.

Стаття 389. Недопустимість незаконного впливу на присяжного

1. Прокурору, обвинуваченому, потерпілому та іншим учасникам кримінального провадження протягом усього судового розгляду забороняється спілкуватися з присяжними інакше, ніж у порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 390. Усунення присяжного

1. Присяжний може бути усунутий від подальшої участі в судовому розгляді кримінального провадження у таких випадках:

1) у разі невиконання присяжним обов’язків, передбачених частиною другою статті 386 цього Кодексу;

2) за наявності обґрунтованих підстав вважати, що присяжний у результаті незаконного впливу втратив неупередженість, необхідну для вирішення питань кримінального провадження відповідно до закону.

2. Присяжний може бути усунутий від подальшої участі в судовому розгляді кримінального провадження за ініціативою головуючого рішенням більшості від складу суду присяжних, яке приймається в нарадчій кімнаті та оформлюється вмотивованою ухвалою.

3. У разі усунення присяжного до складу суду включається запасний присяжний, після чого судовий розгляд продовжується, або, у разі відсутності запасного присяжного, здійснюється відбір нового присяжного в порядку, передбаченому цим параграфом, після чого судове провадження розпочинається з початку.

Стаття 391. Порядок наради і голосування в суді присяжних

1. Нарадою суду присяжних керує головуючий, який послідовно ставить на обговорення питання, передбачені статтею 368 цього Кодексу, проводить відкрите голосування і веде підрахунок голосів.

2. Усі питання вирішуються простою більшістю голосів. Головуючий голосує останнім.

3. Ніхто зі складу суду присяжних не має права утримуватися від голосування, крім випадку, коли вирішується питання про міру покарання, а суддя чи присяжний голосував за виправдання обвинуваченого. У цьому разі голос того, хто утримався, додається до голосів, поданих за рішення, яке є найсприятливішим для обвинуваченого. При виникненні розбіжностей про те, яке рішення для обвинуваченого є більш сприятливим, питання вирішується шляхом голосування.

4. Кожен із складу суду присяжних має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення.

5. У випадку, коли серед більшості складу суду, яка ухвалила рішення, відсутні судді, головуючий зобов'язаний надати допомогу присяжним у складенні судового рішення.

{Частина п'ята статті 391 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Розділ V
СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Глава 31. Провадження в суді апеляційної інстанції

Стаття 392. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

1. В апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

1) вироки, крім випадків, передбачених статтею 394 цього Кодексу;

2) ухвали про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру;

3) інші ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. *{Положення частини другої статті 392 щодо унеможливлення окремого апеляційного оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 4-р/2019 від 13.06.2019}* Ухвали, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених частиною першою цієї статті, окремому оскарженню не підлягають, крім випадків, визначених цим Кодексом. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до апеляційної скарги на судове рішення, передбачене частиною першою цієї статті.

Ухвали суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, підлягають апеляційному оскарженню в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частину другу статті 392 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1027-IX від 02.12.2020}

3. В апеляційному порядку також можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 393. Право на апеляційне оскарження

1. Апеляційну скаргу мають право подати:

1) обвинувачений, стосовно якого ухвалено обвинувальний вирок, його законний представник чи захисник - в частині, що стосується інтересів обвинуваченого;

2) обвинувачений, стосовно якого ухвалено виправдувальний вирок, його законний представник чи захисник - в частині мотивів і підстав виправдання;

3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;

4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусового заходу виховного характеру, - в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;

5) законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;

6) прокурор;

7) потерпілий або його законний представник чи представник - у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;

8) цивільний позивач, його представник або законний представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9) цивільний відповідач або його представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9^{1}) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, - у частині, що стосується інтересів юридичної особи;

{Частину першу статті 393 доповнено пунктом 9^{1} згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

9^{2}) фізична або юридична особа - у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про долю речових доказів, документів, які були надані суду; третя особа - у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про спеціальну конфіскацію;

{Частину першу статті 393 доповнено пунктом 9^{2} згідно із Законом № 1019-VIII від 18.02.2016}

9^{3}) викривач - у частині, що стосується його інтересів під час вирішення питання виплати йому винагороди як викривачу;

{Частину першу статті 393 доповнено пунктом 9^{3} згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

10) інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 394. Особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень

1. Вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами спрощеного провадження в порядку, передбаченому статтями 381 та 382 цього Кодексу, не може бути оскаржений в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини.

2. Судове рішення суду першої інстанції не може бути оскаржене в апеляційному порядку з підстав заперечення обставин, які ніким не оспорювалися під час судового розгляду і дослідження яких було визнано судом недоцільним відповідно до положень частини третьої статті 349 цього Кодексу.

3. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку:

1) обвинуваченим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами п’ятою - сьомою статті 474 цього Кодексу, в тому числі нероз’яснення йому наслідків укладення угоди;

2) потерпілим, його представником, законним представником, виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; нероз’яснення йому наслідків укладення угоди; невиконання судом вимог, встановлених частинами шостою чи сьомою статті 474 цього Кодексу;

3) прокурором виключно з підстав затвердження судом угоди у кримінальному провадженні, в якому згідно з частиною третьою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена.

4. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості може бути оскаржений:

1) обвинуваченим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами четвертою, шостою, сьомою статті 474 цього Кодексу, в тому числі нероз’яснення йому наслідків укладення угоди;

2) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з частиною четвертою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена.

5. Ухвала суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлена під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, може бути оскаржена в апеляційному порядку обвинуваченим, його захисником, законним представником, прокурором.

{Статтю 394 доповнено частиною п’ятою згідно із Законом № 1027-IX від 02.12.2020}

Стаття 395. Порядок і строки апеляційного оскарження

1. Апеляційна скарга подається:

1) на судові рішення, ухвалені судом першої інстанції, - через суд, який ухвалив судове рішення;

2) на ухвали слідчого судді чи ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, - безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

{Пункт 2 частини першої статті 395 в редакції Закону № 1027-IX від 02.12.2020}

2. Апеляційна скарга, якщо інше не передбачено цим Кодексом, може бути подана:

1) на вирок або ухвалу про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру - протягом тридцяти днів з дня їх проголошення;

1^{1}) на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, - протягом п’яти днів з дня її оголошення;

{Частину другу статті 395 доповнено пунктом 1^{1} згідно із Законом № 1027-IX від 02.12.2020}

2) на інші ухвали суду першої інстанції - протягом семи днів з дня її оголошення;

3) на ухвалу слідчого судді - протягом п’яти днів з дня її оголошення.

3. Для особи, яка перебуває під вартою, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з моменту вручення їй копії судового рішення.

Якщо ухвалу суду або слідчого судді було постановлено без виклику особи, яка її оскаржує, або якщо вирок було ухвалено без виклику особи, яка його оскаржує, в порядку, передбаченому статтею 382 цього Кодексу, то строк апеляційного оскарження для такої особи обчислюється з дня отримання нею копії судового рішення.

{Абзац третій частини третьої статті 395 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

4. Протягом строку апеляційного оскарження матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути витребувані із суду. У цей строк суд зобов’язаний надати учасникам судового провадження за їх клопотанням можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження.

Стаття 396. Вимоги до апеляційної скарги

1. Апеляційна скарга подається в письмовій формі.

2. В апеляційній скарзі зазначаються:

1) найменування суду апеляційної інстанції;

2) прізвище, ім’я та по батькові (найменування), місце проживання (перебування) особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;

3) судове рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;

4) вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, та їх обґрунтування із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;

5) клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про дослідження доказів;

6) перелік матеріалів, які додаються.

3. Якщо особа не бажає брати участь у апеляційному розгляді, вона зазначає це в апеляційній скарзі.

4. Якщо в апеляційній скарзі зазначаються обставини, які не були досліджені в суді першої інстанції, або докази, які не подавалися суду першої інстанції, то в ній зазначаються причини цього.

5. Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо апеляційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

6. До апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів надаються копії в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам кримінального провадження та іншим учасникам судового провадження, інтересів яких стосується апеляційна скарга. Цей обов'язок не поширюється на обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом або тримається під вартою.

Стаття 397. Дії суду першої інстанції після одержання апеляційних скарг

1. Суд першої інстанції через три дні після закінчення строку апеляційного оскарження судового рішення надсилає отримані апеляційні скарги разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції.

2. Апеляційні скарги, що надійшли після направлення матеріалів кримінального провадження до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня після їх надходження направляються до суду апеляційної інстанції.

Стаття 398. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції

1. Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач протягом трьох днів перевіряє її на відповідність вимогам статті 396 цього Кодексу і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

Стаття 399. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження

1. Суддя-доповідач, встановивши, що апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без додержання вимог, передбачених статтею 396 цього Кодексу, постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення, який не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну

скаргу. Копія ухвали про залишення апеляційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу.

2. Якщо особа усунула недоліки апеляційної скарги у строк, встановлений суддею-доповідачем, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду апеляційної інстанції. Протягом трьох днів після усунення недоліків апеляційної скарги і за відсутності перешкод суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

3. Апеляційна скарга повертається, якщо:

1) особа не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;

2) апеляційну скаргу подала особа, яка не має права подавати апеляційну скаргу;

3) апеляційна скарга не підлягає розгляду в цьому суді апеляційної інстанції;

4) апеляційна скарга подана після закінчення строку апеляційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

4. Суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження лише, якщо апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судове рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями статті 394 цього Кодексу.

5. Копія ухвали про повернення апеляційної скарги, відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу, разом з апеляційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

6. Ухвала про повернення апеляційної скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в касаційному порядку.

7. Залишення апеляційної скарги без руху або її повернення не позбавляють права повторного звернення до суду апеляційної інстанції в порядку, передбаченому цим Кодексом, у межах строку на апеляційне оскарження.

Стаття 400. Наслідки подання апеляційної скарги

1. Подання апеляційної скарги на вирок або ухвалу суду зупиняє набрання ними законної сили та їх виконання, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді, на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, зупиняє набрання нею законної сили, але не зупиняє її виконання, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

{Частина друга статті 400 в редакції Закону № 1027-IX від 02.12.2020}

3. Якщо апеляційну скаргу подано обвинуваченим, щодо якого судом ухвалено вирок за результатами спеціального судового провадження, суд поновлює строк за умови надання

обвинуваченим підтвердження наявності поважних причин, передбачених статтею 138 цього Кодексу, та надсилає апеляційну скаргу разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції з дотриманням правил, передбачених статтею 399 цього Кодексу.

{Статтю 400 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

Стаття 401. Підготовка до апеляційного розгляду

1. Суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття апеляційного провадження за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції:

1) надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями апеляційних скарг, інформацією про їхні права та обов’язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на апеляційну скаргу;

2) пропонує учасникам судового провадження подати нові докази, на які вони посилаються, або витребовує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу;

3) вирішує інші клопотання, в тому числі щодо обрання, зміни або скасування запобіжного заходу;

3[1]) вирішує клопотання щодо проведення судового засідання в режимі відеоконференції;

{Частину першу статті 401 доповнено пунктом 3[1] згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

4) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду.

2. Усі судові рішення судді-доповідача під час підготовки до апеляційного розгляду викладаються у формі ухвали. Копії ухвал надсилаються учасникам судового провадження.

3. Після закінчення підготовки до апеляційного розгляду суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення апеляційного розгляду.

4. Обвинувачений підлягає обов’язковому виклику в судове засідання для участі в апеляційному розгляді, якщо в апеляційній скарзі порушується питання про погіршення його становища або якщо суд визнає обов’язковою його участь, а обвинувачений, який утримується під вартою, - також у разі, якщо про це надійшло його клопотання.

Стаття 402. Заперечення на апеляційну скаргу

1. Особи, зазначені у статті 393 цього Кодексу, мають право подати до суду апеляційної інстанції заперечення на апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції в письмовій формі протягом встановленого судом апеляційної інстанції строку.

2. У запереченні на апеляційну скаргу зазначається:

1) найменування суду апеляційної інстанції;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування), місце проживання (перебування) особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;

3) судове рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;

4) номер кримінального провадження в суді апеляційної інстанції, якщо він повідомлений судом апеляційної інстанції;

5) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;

6) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає заперечення на апеляційну скаргу;

7) перелік матеріалів, які додаються.

3. У запереченні на апеляційну скаргу зазначається, чи бажає особа взяти участь в апеляційному розгляді.

4. Заперечення на апеляційну скаргу підписується особою, яка його подає.

Стаття 403. Відмова від апеляційної скарги, зміна і доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження

1. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду. Захисник підозрюваного, обвинуваченого, представник потерпілого можуть відмовитися від апеляційної скарги тільки за згодою відповідно підозрюваного, обвинуваченого чи потерпілого.

2. Якщо вирок або ухвала суду першої інстанції не були оскаржені іншими особами або якщо немає заперечень інших осіб, які подали апеляційну скаргу, проти закриття провадження у зв’язку з відмовою від апеляційної скарги, суд апеляційної інстанції своєю ухвалою закриває апеляційне провадження.

3. До початку апеляційного розгляду особа, яка подала апеляційну скаргу, має право змінити та/або доповнити її. У такому разі суд апеляційної інстанції за клопотанням осіб, які беруть участь в апеляційному розгляді, надає їм час, необхідний для вивчення зміненої апеляційної скарги і подання заперечень на неї.

4. Внесення до апеляційної скарги змін, які тягнуть за собою погіршення становища обвинуваченого, за межами строків на апеляційне оскарження не допускається.

Стаття 404. Межі перегляду судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги.

2. Суд апеляційної інстанції вправі вийти за межі апеляційних вимог, якщо цим не погіршується становище обвинуваченого або особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо розгляд апеляційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні скарги не надійшли, суд апеляційної інстанції зобов’язаний прийняти таке рішення.

3. За клопотанням учасників судового провадження суд апеляційної інстанції зобов’язаний повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, що вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями, та може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, виключно якщо про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується.

4. Суд апеляційної інстанції не має права розглядати обвинувачення, що не було висунуте в суді першої інстанції.

Стаття 405. Апеляційний розгляд

1. Апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в суді першої інстанції з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. Після виконання дій, передбачених статтями 342-345 цього Кодексу, і вирішення клопотань суддя-доповідач у необхідному обсязі доповідає зміст оскарженого судового рішення, доводи учасників судового провадження, викладені в апеляційних скаргах та запереченнях, і з’ясовує, чи підтримують свої апеляційні скарги особи, які їх подали.

3. Для висловлення доводів, а також у судових дебатах першій надається слово особі, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першим висловлює доводи обвинувачений. Після цього слово надається іншим учасникам судового провадження.

4. Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце апеляційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду апеляційної інстанції є обов’язковою, апеляційний розгляд відкладається.

{Абзац другий частини четвертої статті 405 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

5. Перед виходом суду до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення щодо законності та обґрунтованості вироку суду першої інстанції обвинуваченому, який брав участь в апеляційному розгляді, надається останнє слово.

Стаття 406. Письмове апеляційне провадження

1. Суд апеляційної інстанції має право ухвалити судове рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їх відсутності.

2. Якщо під час письмового провадження суд апеляційної інстанції дійде висновку, що необхідно провести апеляційний розгляд, він призначає такий розгляд.

3. Якщо проводилося письмове апеляційне провадження, копія судового рішення апеляційної інстанції надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів з дня його підписання.

Стаття 407. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги

1. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити вирок або ухвалу без змін;

2) змінити вирок або ухвалу;

3) скасувати вирок повністю чи частково та ухвалити новий вирок;

4) скасувати ухвалу повністю чи частково та ухвалити нову ухвалу;

5) скасувати вирок або ухвалу і закрити кримінальне провадження;

6) скасувати вирок або ухвалу і призначити новий розгляд у суді першої інстанції.

2. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на вирок суду на підставі угоди суд апеляційної інстанції, крім рішень, передбачених пунктами 1-5 частини першої цієї статті, має право скасувати вирок і направити кримінальне провадження:

1) до суду першої інстанції для проведення судового провадження у загальному порядку, якщо угода була укладена під час судового провадження;

2) до органу досудового розслідування для здійснення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була укладена під час досудового розслідування.

3. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвали слідчого судді чи ухвали суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити ухвалу без змін;

2) скасувати ухвалу і постановити нову ухвалу.

Постановляючи ухвалу за наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, апеляційний суд вирішує питання щодо запобіжного заходу в порядку, передбаченому главою 18 розділу II цього Кодексу.

{Частина третя статті 407 в редакції Закону № 1027-IX від 02.12.2020}

Стаття 408. Зміна вироку або ухвали суду судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції змінює вирок у разі:

1) пом’якшення призначеного покарання, якщо визнає, що покарання за своєю суворістю не відповідає тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого;

2) зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення і застосування статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність про менш тяжке кримінальне правопорушення;

3) зменшення сум, які підлягають стягненню, або збільшення цих сум, якщо таке збільшення не впливає на обсяг обвинувачення і правову кваліфікацію кримінального правопорушення;

4) в інших випадках, якщо зміна вироку не погіршує становища обвинуваченого.

2. Суд апеляційної інстанції змінює ухвалу суду про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру у разі:

1) зміни правової кваліфікації діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, і застосування статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає відповідальність за менш тяжке діяння;

2) пом’якшення виду примусових заходів медичного або виховного характеру.

Стаття 409. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції

1. Підставою для скасування або зміни судового рішення при розгляді справи в суді апеляційної інстанції є:

1) неповнота судового розгляду;

2) невідповідність висновків суду, викладених у судовому рішенні, фактичним обставинам кримінального провадження;

3) істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;

4) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність.

2. Підставою для скасування або зміни вироку суду першої інстанції може бути також невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого.

3. Суд апеляційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого. Суд апеляційної інстанції не вправі скасувати ухвалу про незастосування примусових заходів медичного або виховного характеру лише з мотивів істотного порушення прав особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування таких заходів.

Стаття 410. Неповнота судового розгляду

1. Неповним визнається судовий розгляд, під час якого залишилися недослідженими обставини, з’ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення, зокрема, у разі якщо:

1) судом були відхилені клопотання учасників судового провадження про допит певних осіб, дослідження доказів або вчинення інших процесуальних дій для підтвердження чи спростування обставин, з’ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення;

2) необхідність дослідження тієї чи іншої підстави випливає з нових даних, встановлених при розгляді справи в суді апеляційної інстанції.

Стаття 411. Невідповідність висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження

1. Судове рішення вважається таким, що не відповідає фактичним обставинам кримінального провадження, якщо:

1) висновки суду не підтверджуються доказами, дослідженими під час судового розгляду;

2) суд не взяв до уваги докази, які могли істотно вплинути на його висновки;

3) за наявності суперечливих доказів, які мають істотне значення для висновків суду, у судовому рішенні не зазначено, чому суд взяв до уваги одні докази і відкинув інші;

4) висновки суду, викладені у судовому рішенні, містять істотні суперечності.

2. Вирок та ухвала підлягають скасуванню чи зміні із зазначених підстав лише тоді, коли невідповідність висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження вплинула чи могла вплинути на вирішення питання про винуватість або невинуватість обвинуваченого, на правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність, на визначення міри покарання або застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

Стаття 412. Істотні порушення вимог кримінального процесуального закону

1. Істотними порушеннями вимог кримінального процесуального закону є такі порушення вимог цього Кодексу, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення.

2. Судове рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню, якщо:

1) за наявності підстав для закриття судом провадження в кримінальній справі його не було закрито, крім випадків, коли провадження може бути закрито лише за згодою підозрюваного, обвинуваченого, який проти цього заперечував;

{Пункт 1 частини другої статті 412 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

2) судове рішення ухвалено незаконним складом суду;

3) судове провадження здійснено за відсутності обвинуваченого, крім випадків, передбачених частиною третьою статті 323 чи статтею 381 *цього Кодексу, або прокурора, крім випадків, коли його участь не є обов’язковою;*

{Пункт 3 частини другої статті 412 із змінами, внесеними згідно із Законом № 725-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 1689-VII від 07.10.2014}

4) судове провадження здійснено за відсутності захисника, якщо його участь є обов’язковою;

5) судове провадження здійснено за відсутності потерпілого, належним чином не повідомленого про дату, час і місце судового засідання;

6) порушено правила підсудності;

7) не виконано вимоги про фіксування судового провадження за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження в суді першої або апеляційної інстанції.

{Пункт 7 частини другої статті 412 в редакції Закону № 3604-IX від 23.02.2024}

Стаття 413. Неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність

1. Неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність, що тягне за собою скасування або зміну судового рішення, є:

1) незастосування судом закону, який підлягає застосуванню;

2) застосування закону, який не підлягає застосуванню;

3) неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту;

4) призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність.

Стаття 414. Невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого

1. Невідповідним ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого визнається таке покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим через м’якість або через суворість.

Стаття 415. Підстави для призначення нового розгляду в суді першої інстанції

1. Суд апеляційної інстанції скасовує вирок чи ухвалу суду і призначає новий розгляд у суді першої інстанції, якщо:

1) встановлено порушення, передбачені пунктами 2, 3, 4, 5, 6, 7 частини другої статті 412 цього Кодексу;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід на підставі обставин, які очевидно викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою;

3) судове рішення ухвалено чи підписано не тим складом суду, який здійснював судовий розгляд.

2. Призначаючи новий розгляд у суді першої інстанції, суд апеляційної інстанції не має права вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, достовірність або недостовірність доказів, переваги одних доказів над іншими, застосування судом першої інстанції того чи іншого закону України про кримінальну відповідальність та покарання.

3. Висновки і мотиви, з яких скасовані судові рішення, є обов'язковими для суду першої інстанції при новому розгляді.

Стаття 416. Особливості нового розгляду судом першої інстанції

1. Після скасування судом апеляційної інстанції вироку або ухвали про закриття кримінального провадження чи про застосування, відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру суд першої інстанції здійснює судове провадження згідно з вимогами розділу IV цього Кодексу в іншому складі суду.

2. При новому розгляді в суді першої інстанції допускається застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення та посилення покарання тільки за умови, якщо вирок було скасовано за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання.

3. При новому розгляді в суді першої інстанції питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру правова кваліфікація діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як більш тяжкого допускається за умови, якщо на цій підставі було подано апеляційну скаргу прокурором чи потерпілим або його представником.

Стаття 417. Закриття кримінального провадження судом апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції, встановивши обставини, передбачені статтею 284 цього Кодексу, скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу і закриває кримінальне провадження.

Стаття 418. Судові рішення суду апеляційної інстанції

1. У випадку, передбаченому пунктом 3 частини першої статті 407 цього Кодексу, суд апеляційної інстанції ухвалює вирок. Будь-яке інше рішення суд апеляційної інстанції приймає у формі ухвали.

2. Судові рішення суду апеляційної інстанції ухвалюються, проголошуються, видаються, роз'яснюються або надсилаються учасникам судового провадження в порядку, передбаченому статтями 368-380 цього Кодексу.

Стаття 419. Зміст ухвали суду апеляційної інстанції

1. Ухвала суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її постановлення;

найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

найменування (номера) кримінального провадження;

прізвища, ім'я і по батькові підозрюваного, обвинуваченого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;

закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа;

імен (найменувань) учасників судового провадження;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

короткого змісту вимог апеляційної скарги і судового рішення суду першої інстанції;

узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;

узагальненого викладу позиції інших учасників судового провадження;

встановлених судом першої інстанції обставин;

встановлених судом апеляційної інстанції обставин з посиланням на докази, а також мотивів визнання окремих доказів недопустимими чи неналежними;

мотивів, з яких суд апеляційної інстанції виходив при постановленні ухвали, і положення закону, яким він керувався;

3) резолютивної частини із зазначенням:

висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги;

рішення щодо запобіжного заходу;

розподілу процесуальних витрат;

строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. При залишенні апеляційної скарги без задоволення в ухвалі суду апеляційної інстанції мають бути зазначені підстави, з яких апеляційну скаргу визнано необґрунтованою.

3. При скасуванні або зміні судового рішення в ухвалі має бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення або необґрунтованість вироку чи ухвали.

Стаття 420. Вирок, ухвала про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру суду апеляційної інстанції

1. Суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції і ухвалює свій вирок у разі:

1) необхідності застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення чи збільшення обсягу обвинувачення;

2) необхідності застосування більш суворого покарання;

3) скасування необґрунтованого виправдувального вироку суду першої інстанції;

4) неправильного звільнення обвинуваченого від відбування покарання.

2. Вирок суду апеляційної інстанції повинен відповідати загальним вимогам до вироків. Крім того, у вироку суду апеляційної інстанції зазначаються зміст вироку суду першої

інстанції, короткий зміст вимог апеляційної скарги, мотиви ухваленого рішення, рішення по суті вимог апеляційної скарги.

3. Суд апеляційної інстанції скасовує ухвалу про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру і постановляє свою ухвалу у разі:

1) необхідності правової кваліфікації діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як більш тяжкого;

2) застосування більш суворого виду примусових заходів медичного чи виховного характеру;

3) скасування необґрунтованої ухвали суду про відмову в застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру та закриття кримінального провадження щодо неосудного або неповнолітнього з тих мотивів, що вони не вчинили діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Стаття 421. Недопустимість погіршення правового становища обвинуваченого

1. Обвинувальний вирок, ухвалений судом першої інстанції, може бути скасовано у зв’язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання, скасувати неправильне звільнення обвинуваченого від відбування покарання, збільшити суми, які підлягають стягненню, або в інших випадках, коли це погіршує становище обвинуваченого, лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

2. Виправдувальний вирок, ухвалений судом першої інстанції, може бути скасований лише у разі, якщо апеляційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник, а також на підставі апеляційної скарги обвинуваченого, його захисника з мотивів і підстав виправдання.

3. Ухвала суду першої інстанції про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру може бути скасована у зв’язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, та суворіший вид примусових заходів медичного чи виховного характеру лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

4. Ухвала суду першої інстанції про відмову в застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру та закриття кримінального провадження щодо неосудного або неповнолітнього з тих мотивів, що вони не вчинили діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, може бути скасована лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

5. Ухвала суду першої інстанції може бути скасована з метою погіршення становища особи, щодо якої вона постановлена, лише у разі, якщо з цих підстав апеляційну скаргу подали прокурор, потерпілий чи його представник.

Стаття 422. Порядок перевірки ухвал слідчого судді

1. Отримавши апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді, суддя-доповідач невідкладно витребовує з суду першої інстанції відповідні матеріали та не пізніш як за день

повідомляє особу, яка її подала, прокурора та інших заінтересованих осіб про час, дату і місце апеляційного розгляду.

2. Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді розглядається не пізніш як через три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції.

Стаття 422[1]. Порядок перевірки ухвал суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлених під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті

1. Апеляційна скарга на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу.

2. Суддя-доповідач у разі необхідності перевірки обставин, які підтверджують наявність ризиків, що стали підставою для обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, зміни іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або для продовження строку тримання під вартою, невідкладно витребовує з суду першої інстанції:

ухвалу про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою;

клопотання про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, подане під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті.

3. Апеляційні скарги на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, розглядаються не пізніш як через три дні після їх надходження до суду апеляційної інстанції.

4. Розгляд апеляційної скарги на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, здійснюється без участі сторін кримінального провадження, крім випадків, якщо прокурор, обвинувачений, його захисник, законний представник заявив клопотання про розгляд апеляційної скарги за участю сторін.

5. Ухвала апеляційного суду за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про

продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, набирає законної сили після її проголошення та не може бути оскаржена у касаційному порядку.

6. Копія ухвали апеляційного суду за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, надсилається учасникам судового провадження та уповноваженій службовій особі місця тримання під вартою не пізніше наступного дня після її проголошення.

{Кодекс доповнено статтею 422[1] згідно із Законом № 1027-IX від 02.12.2020}

Стаття 423. Повернення матеріалів кримінального провадження

1. Після закінчення апеляційного провадження матеріали кримінального провадження направляються до суду першої інстанції не пізніш як у семиденний строк, а у провадженні за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді чи ухвалу суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, постановлену під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, - не пізніш як у триденний строк.

{Текст статті 423 в редакції Закону № 1027-IX від 02.12.2020}

Глава 32. Провадження в суді касаційної інстанції

Стаття 424. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку

1. У касаційному порядку можуть бути оскаржені вироки та ухвали про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції, постановлені щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

2. Ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Заперечення проти інших ухвал можуть бути включені до касаційної скарги на судове рішення, ухвалене за наслідками апеляційного провадження.

3. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди після його перегляду в апеляційному порядку, а також судове рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок можуть бути оскаржені в касаційному порядку:

1) засудженим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди засудженого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами четвертою - сьомою статті 474 цього Кодексу, у тому числі нероз’яснення засудженому наслідків укладення угоди;

2) потерпілим, його представником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди потерпілого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами шостою чи сьомою статті 474 цього Кодексу; нероз’яснення потерпілому наслідків укладення угоди;

3) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з частиною четвертою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена.

4. Ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Стаття 425. Право на касаційне оскарження

1. Касаційну скаргу мають право подати:

1) засуджений, його законний представник чи захисник - у частині, що стосується інтересів засудженого;

2) виправданий, його законний представник чи захисник - у частині мотивів і підстав виправдання;

3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;

4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру, - в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;

5) законний представник чи захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;

6) прокурор;

7) потерпілий або його законний представник чи представник - у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;

8) цивільний позивач, його представник або законний представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9) цивільний відповідач або його представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

10) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, - у частині, що стосується інтересів юридичної особи.

{Частину першу статті 425 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013}

2. Особам, які мають право подати касаційну скаргу, надається можливість ознайомитися в суді з матеріалами кримінального провадження для вирішення питання про подання касаційної скарги.

Стаття 426. Порядок і строки касаційного оскарження

1. Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.

2. Касаційна скарга на судові рішення може бути подана протягом трьох місяців з дня проголошення судового рішення судом апеляційної інстанції, а засудженим, який тримається під вартою, - в той самий строк з дня вручення йому копії судового рішення.

3. Протягом строку, встановленого на касаційне оскарження, матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути витребувані з суду, який виконує судове рішення, окрім суду касаційної інстанції.

Стаття 427. Вимоги до касаційної скарги

1. Касаційна скарга подається в письмовій формі.

2. У касаційній скарзі зазначаються:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає касаційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;

3) судове рішення, що оскаржується;

4) обґрунтування вимог особи, яка подала касаційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;

5) вимоги особи, яка подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції;

6) перелік матеріалів, які додаються.

3. Якщо особа не бажає брати участі у касаційному розгляді, вона зазначає це в касаційній скарзі.

4. Касаційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо касаційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

5. До касаційної скарги додаються копії судових рішень, які оскаржуються.

6. До касаційної скарги додаються її копії з додатками в кількості, необхідній для надіслання сторонам кримінального провадження і учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на засудженого, який тримається під вартою.

Стаття 428. Відкриття касаційного провадження

1. Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження протягом п’яти днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження. Питання про відкриття касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує без виклику сторін кримінального провадження.

2. Суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відмову у відкритті касаційного провадження, якщо:

1) касаційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в касаційному порядку;

2) з касаційної скарги, наданих до неї судових рішень та інших документів вбачається, що підстав для задоволення скарги немає.

3. Суд касаційної інстанції вправі відмовити у відкритті касаційного провадження з підстави, передбаченої пунктом 1 частини другої цієї статті, без перевірки відповідності касаційної скарги вимогам статті 427 цього Кодексу.

4. Суд касаційної інстанції не вправі відмовити у відкритті касаційного провадження з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої цієї статті, якщо оскаржується судове рішення, яким згідно з положеннями статті 437 цього Кодексу судом апеляційної інстанції було погіршено становище підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого.

5. Про відкриття або про відмову у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу.

6. Копія ухвали про відкриття касаційного провадження або про відмову у відкритті касаційного провадження разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

Стаття 429. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення

1. Суд касаційної інстанції, встановивши, що касаційну скаргу подано без додержання вимог, передбачених статтею 427 цього Кодексу, постановляє ухвалу про залишення касаційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки касаційної скарги і встановлюється строк, необхідний для їх усунення, що не може перевищувати п’ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала касаційну скаргу.

Копія ухвали про залишення касаційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

2. Якщо особа усунула недоліки касаційної скарги у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду касаційної інстанції. Протягом п’яти днів після усунення недоліків касаційної скарги чи закінчення строку, встановленого для усунення недоліків касаційної скарги, суд касаційної інстанції вирішує питання про відкриття касаційного провадження.

3. Касаційна скарга повертається, якщо:

1) особа не усунула недоліки касаційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;

2) її подала особа, яка не має права подавати касаційну скаргу;

3) вона подана після закінчення строку касаційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайшов підстав для його поновлення.

Копія ухвали про повернення касаційної скарги невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу, разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

4. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення не позбавляє права повторного звернення до суду касаційної інстанції в порядку, передбаченому цим Кодексом, у межах строку на касаційне оскарження.

Стаття 430. Підготовка касаційного розгляду

1. Суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження без виклику сторін кримінального провадження:

1) надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов’язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу;

2) витребовує матеріали кримінального провадження;

3) вирішує заявлені клопотання;

4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються;

4^1) вирішує клопотання щодо проведення судового засідання в режимі відеоконференції;

{Частину першу статті 430 доповнено пунктом 4^1 згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду.

2. Усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки провадження до касаційного розгляду, викладаються у формі ухвали. Копії ухвали надсилаються учасникам судового провадження.

3. Після проведення підготовчих дій та отримання матеріалів кримінального провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення касаційного розгляду.

4. Засуджений підлягає обов’язковому виклику в судове засідання для участі в касаційному розгляді, якщо суд визнає обов’язковою його участь, а засуджений, що тримається під вартою, - також у випадках, якщо про це надійшло його клопотання.

Стаття 431. Заперечення на касаційну скаргу

1. Особи, зазначені у статті 425 цього Кодексу, мають право подати до суду касаційної інстанції заперечення на касаційну скаргу в письмовій формі протягом встановленого судом касаційної інстанції строку.

2. Заперечення на касаційну скаргу має містити:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування), поштову адресу особи, яка подає заперечення на касаційну скаргу, а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

3) вказівку на судове рішення, яке оскаржується;

4) номер кримінального провадження в суді касаційної інстанції, якщо він повідомлений судом касаційної інстанції;

5) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги;

6) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає заперечення на касаційну скаргу;

7) перелік матеріалів, які додаються.

3. У запереченні на касаційну скаргу зазначається, чи бажає особа взяти участь у касаційному розгляді.

4. Заперечення на касаційну скаргу підписується особою, яка його подає.

Стаття 432. Відмова від касаційної скарги, зміна і доповнення касаційної скарги під час касаційного провадження

1. Відмова від касаційної скарги, зміна і доповнення касаційної скарги під час касаційного провадження здійснюється згідно з положеннями статті 403 цього Кодексу.

Стаття 433. Межі перегляду судом касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

2. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого, виправданого чи особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов’язаний прийняти таке рішення.

3. Суд касаційної інстанції розглядає питання про обрання запобіжного заходу під час скасування судового рішення і призначення нового розгляду у суді першої чи апеляційної інстанції.

{Статтю 433 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

Стаття 434. Касаційний розгляд

1. Касаційний розгляд здійснюється згідно з правилами розгляду в суді апеляційної інстанції з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. Після виконання дій, передбачених статтями 342-345 цього Кодексу, і вирішення клопотань учасників судового провадження суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судових рішень, що оскаржуються, касаційної скарги та заперечень на неї.

3. Сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження висловлюють свої доводи. Першою висловлює доводи особа, яка подала касаційну скаргу.

Якщо касаційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першими висловлюють доводи учасники судового провадження зі сторони захисту. За ними висловлюють доводи інші учасники судового провадження. Суд має право обмежити тривалість висловлення доводів, встановивши для всіх учасників судового провадження однаковий проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

4. Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце касаційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду касаційної інстанції є обов’язковою, касаційний розгляд відкладається.

5. Після закінчення касаційного розгляду колегія суддів виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

Стаття 434[1]. Підстави для передачі кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної або Великої Палати Верховного Суду

1. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає таке кримінальне провадження на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї палати або у складі такої палати.

2. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд об’єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи іншої об’єднаної палати.

3. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об’єднаної палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об’єднаної палати) іншого касаційного суду.

4. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об’єднаної палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія суддів (палата, об’єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

5. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

{Кодекс доповнено статтею 434[1] згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 434[2]. Порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду

1. Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

2. Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу, що його розглядає.

3. Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

4. Про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу з викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у рішенні, визначеному частинами першою - четвертою статті 434[1] цього Кодексу, або із обґрунтуванням підстав, визначених частиною п’ятою статті 434[1] цього Кодексу.

5. Суддя, не згодний з рішенням про передачу (відмову у передачі) кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

6. Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі кримінального провадження на її розгляд, таке кримінальне провадження повертається відповідній колегії (палаті, об’єднаній палаті) для подальшого розгляду, про що постановляється ухвала. Кримінальне провадження, повернуте на розгляд колегії (палати, об’єднаної палати) не може бути передано повторно на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

7. Після передачі кримінального провадження на розгляд палати, об’єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду визначений у ньому суддя-доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

{Кодекс доповнено статтею 434[2] згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 435. Письмове касаційне провадження

1. Суд касаційної інстанції має право ухвалити судове рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їх відсутності.

2. Якщо проводилося письмове касаційне провадження, копія судового рішення суду касаційної інстанції надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів з дня після його підписання.

Стаття 436. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги

1. Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

1) залишити судове рішення без зміни, а касаційну скаргу - без задоволення;

2) скасувати судове рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції;

3) скасувати судове рішення і закрити кримінальне провадження;

4) змінити судове рішення.

Стаття 437. Недопустимість погіршення правового становища виправданого та засудженого

1. Суд касаційної інстанції не має права застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання.

2. Обвинувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано у зв’язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання або в інший спосіб погіршити становище засудженого лише у разі, якщо з цих підстав касаційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник.

3. Виправдувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано не інакше як на підставі касаційної скарги прокурора, потерпілого чи його представника, а також на підставі касаційної скарги виправданого з мотивів його виправдання.

Стаття 438. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції

1. Підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції є:

1) істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;

2) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність;

3) невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

2. При вирішенні питання про наявність зазначених у частині першій цієї статті підстав суд касаційної інстанції має керуватися статтями 412-414 цього Кодексу.

3. Суд касаційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок, ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру, ухвалу про закриття кримінального провадження лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Стаття 439. Новий розгляд справи після скасування судового рішення судом касаційної інстанції

1. Після скасування вироку або ухвали судом касаційної інстанції суд першої або апеляційної інстанції здійснює судове провадження згідно із загальними вимогами, передбаченими цим Кодексом, в іншому складі суду.

2. Вказівки суду, який розглянув справу в касаційному порядку, є обов’язковими для суду першої чи апеляційної інстанції при новому розгляді.

3. При новому розгляді у суді першої чи апеляційної інстанції застосування суворішого покарання або закону про більш тяжке кримінальне правопорушення допускається тільки за умови, що вирок було скасовано у зв’язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання за скаргою прокурора, потерпілого чи його представника, а також якщо при новому розгляді буде встановлено, що обвинувачений вчинив більш тяжке кримінальне правопорушення, або якщо збільшився обсяг обвинувачення.

Стаття 440. Закриття кримінального провадження судом касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції, встановивши обставини, передбачені статтею 284 цього Кодексу, скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу і закриває кримінальне провадження.

Стаття 441. Судові рішення суду касаційної інстанції

1. Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги по суті ухвалює судові рішення у формі постанов.

{Частина перша статті 441 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. Процедурні питання, пов’язані з рухом кримінального провадження, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду кримінального провадження, оголошення перерви, зупинення кримінального провадження, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному цим Кодексом для постановлення ухвал суду першої інстанції з урахуванням особливостей, передбачених главою 32 цього Кодексу.

{Статтю 441 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3. Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав кримінальне провадження, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Статтю 441 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

4. Судові рішення суду касаційної інстанції ухвалюються, проголошуються, видаються, роз’яснюються або надсилаються учасникам судового провадження в порядку, передбаченому статтями 368-380 цього Кодексу.

Стаття 442. Постанова суду касаційної інстанції

{Назва статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Постанова суду касаційної інстанції складається з:

{Абзац перший частини першої статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її прийняття;

{Абзац другий пункту 1 частини першої статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

найменування суду касаційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

найменування (номера) кримінального провадження;

прізвища, ім’я і по батькові обвинуваченого, засудженого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;

закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється (обвинувачується) особа;

імен (найменувань) учасників судового провадження;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

короткого змісту вимог касаційної скарги та оскаржених судових рішень;

узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;

узагальненого викладу позиції інших учасників судового провадження;

встановлених судами першої та апеляційної інстанцій обставин;

мотивів, з яких виходив суд касаційної інстанції при прийнятті постанови, і положення закону, яким він керувався;

{Абзац шостий пункту 2 частини першої статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3) резолютивної частини із зазначенням:

висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги;

розподілу процесуальних витрат;

рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі про запобіжний захід;

{Пункт 3 частини першої статті 442 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

строку і порядку набрання постановою законної сили.

{Абзац пункту 3 частини першої статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. При залишенні касаційної скарги без задоволення в постанові зазначається, якими нормами права спростовуються її доводи.

{Частина друга статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3. При скасуванні або зміні судових рішень в постанові має бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення.

{Частина третя статті 442 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

4. У постанові палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів або палата, об’єднана палата, що передала справу відповідно на розгляд палати, об’єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду.

{Статтю 442 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

5. Постанова Верховного Суду є остаточною і оскарженню не підлягає.

{Статтю 442 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 443. Повернення матеріалів кримінального провадження

1. Після закінчення касаційного провадження матеріали кримінального провадження не пізніше як у семиденний строк направляються до суду першої інстанції, якщо інше не випливає з судового рішення суду касаційної інстанції.

{Главу 33 виключено на підставі Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

Глава 34. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва глави 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 459. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 459 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами.

{Частина перша статті 459 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. Нововиявленими обставинами визнаються:

1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок;

{Пункт 2 частини другої статті 459 виключено на підставі Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути;

4) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

{Пункт 4 частини другої статті 459 в редакції Законів № 2136-VIII від 13.07.2017, № 2147-VIII від 03.10.2017}

{Пункт 5 частини другої статті 459 виключено на підставі Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

3. Виключними обставинами визнаються:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні даної справи судом;

3) встановлення вини судді у вчиненні кримінального правопорушення або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

{Пункт 3 частини третьої статті 459 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

{Частина третя статті 459 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

4. Обставини, передбачені пунктом 3 частини третьої цієї статті, повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили. Обставини, що стосуються зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, у разі неможливості ухвалення вироку можуть бути підтверджені постановою або ухвалою про закриття кримінального провадження, ухвалою про застосування примусових заходів медичного характеру.

{Частина статті 459 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

5. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається.

Стаття 460. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 460 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Учасники судового провадження мають право подати заяву про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили.

{Частина перша статті 460 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 461. Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 461 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

2. Перегляд за нововиявленими обставинами виправдувального вироку допускається лише протягом передбачених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

3. За наявності обставин, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке вона була засуджена, судове рішення може бути переглянуто за нововиявленими обставинами протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжке кримінальне правопорушення.

4. За наявності обставин, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами строками не обмежено.

5. Заяву про перегляд судового рішення за виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 459 цього Кодексу, - протягом тридцяти днів із дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

2) з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 459 цього Кодексу, - особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше тридцяти днів із дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

3) з підстави, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 459 цього Кодексу, - протягом тридцяти днів із дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили. У разі неможливості ухвалення вироку суду заяву може бути подано протягом

тридцяти днів із дня встановлення відповідною ухвалою або постановою суду обставин, передбачених пунктом 3 частини третьої статті 459 цього Кодексу.

{Статтю 461 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 462. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 462 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається в письмовій формі.

{Частина перша статті 462 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. У заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами зазначаються:

{Абзац перший частини другої статті 462 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1) найменування суду, до якого подається заява про перегляд;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає заяву, а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;

3) судове рішення, про перегляд якого за нововиявленими або виключними обставинами подається заява;

{Пункт 3 частини другої статті 462 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

4) обставини, що могли вплинути на судове рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою, під час судового розгляду;

5) обґрунтування з посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин, та зміст вимог особи, яка подає заяву, до суду;

{Пункт 5 частини другої статті 462 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

5^{1}) клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 459 цього Кодексу;

{Частину другу статті 462 доповнено пунктом 5^{1} згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

5^{2}) клопотання про поновлення строку подання заяви;

{Частину другу статті 462 доповнено пунктом 5^2 згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

6) перелік документів та інших матеріалів, які додаються.

3. Заява підписується особою, яка її подає. Якщо заяву подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

4. До заяви додаються копії заяви в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам кримінального провадження та іншим учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на особу, яка тримається під вартою.

5. Особа, яка подає заяву, має право додати до неї документи або копії документів, які мають значення для кримінального провадження і не були відомі на час ухвалення судового рішення.

Стаття 463. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 463 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин, крім випадку, передбаченого частиною третьою цієї статті.

{Частина перша статті 463 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі вчинення суддею злочину, внаслідок якого ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подається до суду тієї інстанції, суддею якого він був.

{Частина друга статті 463 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

3. Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні цієї справи судом подається до Верховного Суду для її розгляду у складі Великої Палати.

{Статтю 463 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 464. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 464 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до суду, передається судді, колегії суддів, які визначаються у порядку, встановленому статтею 35 цього Кодексу.

{Частина перша статті 464 в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. Не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її відповідність вимогам статті 462 цього Кодексу і вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

3. До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, яка не оформлена згідно з вимогами, передбаченими статтею 462 цього Кодексу, застосовуються правила частини третьої статті 429 цього Кодексу. Копія ухвали невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами й усіма доданими до неї матеріалами.

4. Відкривши кримінальне провадження за нововиявленими або виключними обставинами, суддя надсилає учасникам судового провадження копії ухвали про відкриття провадження, заяви про перегляд і призначає дату, час та місце судового засідання, про що повідомляє зазначених осіб.

{Текст статті 464 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 465. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки

{Назва статті 465 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, має право відмовитися від заяви до початку судового розгляду. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває кримінальне провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про що постановляє ухвалу.

2. Особа, яка відмовилася від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, не має права повторно звертатися до суду з такою самою заявою з тих самих підстав.

{Текст статті 465 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 466. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 466 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом протягом двох місяців з дня її надходження згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

2. Учасники судового провадження повідомляються про дату, час та місце розгляду заяви. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви і перегляду судового рішення.

3. Суд своєю ухвалою має право зупинити виконання судового рішення, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, до закінчення перегляду.

4. Суд має право не досліджувати докази щодо обставин, що встановлені в судовому рішенні, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, якщо вони не оспорюються.

{Текст статті 466 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Стаття 467. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

{Назва статті 467 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

1. Суд має право скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами без задоволення. При ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду відповідної інстанції.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції.

{Частину першу статті 467 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017}

Під час скасування судового рішення і надіслання справи на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції у судовому рішенні вирішується питання про обрання запобіжного заходу.

{Частину першу статті 467 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

2. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому цим Кодексом для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цьому кримінальному провадженні.

{Текст статті 467 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Розділ VI
ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 35. Кримінальне провадження на підставі угод

Стаття 468. Угоди в кримінальному провадженні

1. У кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод:

1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим;

2) угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Стаття 469. Ініціювання та укладення угоди

1. Угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді).

Угода про примирення у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов’язаних з домашнім насильством, може бути укладена лише за ініціативою потерпілого, його представника або законного представника.

{Частину першу статті 469 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням прокурора, слідчого судді, суду такий законний представник замінюється іншим із числа осіб, визначених статтею 44 цього Кодексу.

{Частину першу статті 469 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2227-VIII від 06.12.2017}

2. Угода про визнання винуватості може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого.

3. Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, нетяжких злочинів та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв’язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, не допускається.

{Частина третя статті 469 із змінами, внесеними згідно із Законами № 314-VII від 23.05.2013, № 2617-VIII від 22.11.2018}

4. Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо:

1) кримінальних проступків, нетяжких злочинів, тяжких злочинів;

{Пункт 1 частини четвертої статті 469 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2) особливо тяжких злочинів, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України за умови викриття підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи у вчиненні злочину, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, якщо інформація щодо вчинення такою особою злочину буде підтверджена доказами;

3) особливо тяжких злочинів, вчинених за попередньою змовою групою осіб, організованою групою чи злочинною організацією або терористичною групою за умови викриття підозрюваним, який не є організатором такої групи або організації, злочинних дій інших учасників групи чи інших, вчинених групою або організацією злочинів, якщо повідомлена інформація буде підтверджена доказами.

{Частину четверту статті 469 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена щодо кримінальних проступків, злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв’язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, внаслідок яких шкода завдана державним чи суспільним інтересам або правам та інтересам окремих осіб, у яких беруть участь потерпілий або потерпілі, не допускається, крім випадків надання всіма потерпілими письмової згоди прокурору на укладення ними угоди.

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 469 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

{Частина четверта статті 469 із змінами, внесеними згідно із Законом № 314-VII від 23.05.2013; в редакції Закону № 198-VIII від 12.02.2015}

5. Укладення угоди про примирення або про визнання винуватості може ініціюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

6. У разі недосягнення згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості.

7. Слідчий, прокурор зобов’язані проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз’яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

8. У разі якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угода може бути укладена з одним (кількома) з підозрюваних чи обвинувачених. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), з якими досягнуто згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими.

У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від різних кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма потерпілими, угода може бути укладена з одним (кількома) з потерпілих. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), яка досягла згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

Стаття 470. Обставини, що враховуються прокурором при укладенні угоди про визнання винуватості

1. Прокурор при вирішенні питання про укладення угоди про визнання винуватості зобов’язаний враховувати такі обставини:

1) ступінь та характер сприяння підозрюваного чи обвинуваченого у проведенні кримінального провадження щодо нього або інших осіб;

2) характер і тяжкість обвинувачення (підозри);

3) наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень;

4) наявність суспільного інтересу в запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень або інших більш тяжких кримінальних правопорушень.

Стаття 471. Зміст угоди про примирення

1. В угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов’язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов’язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

Стаття 472. Зміст угоди про визнання винуватості

1. В угоді про визнання винуватості зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, обов’язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце), умови часткового звільнення підозрюваного, обвинуваченого від цивільної відповідальності у вигляді відшкодування державі збитків внаслідок вчинення ним кримінального правопорушення, узгоджене покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, умови застосування спеціальної конфіскації, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди.

{Частина перша статті 472 із змінами, внесеними згідно із Законами № 198-VIII від 12.02.2015, № 187-IX від 04.10.2019}

2. В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

Стаття 473. Наслідки укладення та затвердження угоди

1. Наслідком укладення та затвердження угоди про примирення є:

1) для підозрюваного чи обвинуваченого - обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього Кодексу та відмова від здійснення прав, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 474 цього Кодексу;

2) для потерпілого - обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього Кодексу та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.

2. Наслідком укладення та затвердження угоди про визнання винуватості для прокурора, підозрюваного чи обвинуваченого є обмеження їх права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 та 424 цього Кодексу, а для підозрюваного чи обвинуваченого - також його відмова від здійснення прав, передбачених абзацами першим та четвертим пункту 1 частини четвертої статті 474 цього Кодексу.

Стаття 474. Загальний порядок судового провадження на підставі угоди

1. Якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду. Прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди.

2. Розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов’язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для розгляду.

3. Якщо угоди досягнуто під час судового провадження, суд невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди.

4. Перед ухваленням рішення про затвердження угоди про визнання винуватості суд під час судового засідання повинен з’ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє:

1) що він має право на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов’язаний довести кожну обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права:

мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення;

мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно;

допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь;

2) наслідки укладення та затвердження угод, передбачені статтею 473 цього Кодексу;

3) характер кожного обвинувачення, щодо якого він визнає себе винуватим;

4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом.

5. Перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з’ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє:

1) що він має право на справедливий судовий розгляд, під час якого сторона обвинувачення зобов’язана довести кожну обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права:

мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення;

мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно;

допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь;

2) наслідки укладення та затвердження угод, передбачені статтею 473 цього Кодексу;

3) характер кожного обвинувачення;

4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом.

Крім того, перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з’ясувати у потерпілого, чи цілком він розуміє наслідки затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу.

6. Суд зобов’язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з’ясування добровільності укладення угоди у разі необхідності суд має право витребовувати документи, у тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати в судове засідання осіб та опитувати їх.

7. Суд перевіряє угоду на відповідність вимогам цього Кодексу та/або закону. Суд відмовляє в затвердженні угоди, якщо:

1) умови угоди суперечать вимогам цього Кодексу та/або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди;

2) умови угоди не відповідають інтересам суспільства;

3) умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб;

4) існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися;

5) очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов’язань;

6) відсутні фактичні підстави для визнання винуватості.

У такому разі досудове розслідування або судове провадження продовжуються у загальному порядку.

8. Повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається.

Стаття 475. Вирок на підставі угоди

1. Якщо суд переконається, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання.

2. Вирок на підставі угоди повинен відповідати загальним вимогам до обвинувальних вироків з урахуванням особливостей, передбачених частиною третьою цієї статті.

3. Мотивувальна частина вироку на підставі угоди має містити: формулювання обвинувачення та статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого обвинувачувалася особа; відомості про укладену угоду, її реквізити, зміст та визначена міра покарання; мотиви, з яких суд виходив при вирішенні питання про відповідність угоди вимогам цього Кодексу та закону і ухваленні вироку, та положення закону, якими він керувався.

У резолютивній частині вироку на підставі угоди повинно міститися рішення про затвердження угоди із зазначенням її реквізитів, рішення про винуватість особи із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, рішення про призначення узгодженої сторонами міри покарання за кожним з обвинувачень та остаточна міра покарання, а також інші відомості, передбачені статтею 374 цього Кодексу.

4. Вирок на підставі угоди може бути оскаржений у порядку, передбаченому цим Кодексом, з підстав, передбачених статтею 394 цього Кодексу.

Стаття 476. Наслідки невиконання угоди

1. У разі невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості потерпілий чи прокурор відповідно мають право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, може бути подано протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення.

2. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, розглядається в судовому засіданні за участю сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для судового розгляду.

3. Суд своєю ухвалою скасовує вирок, яким затверджена угода, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що засуджений не виконав умови угоди. Наслідком скасування вироку є призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була ініційована на стадії досудового розслідування.

4. Ухвала про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні вироку може бути оскаржена в апеляційному порядку.

5. Умисне невиконання угоди є підставою для притягнення особи до відповідальності, встановленої законом.

Глава 36. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення

Стаття 477. Поняття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення

1. Кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень, передбачених:

{Абзац перший частини першої статті 477 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

1) частиною першою статті 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження без обтяжуючих обставин), статтею 125 (умисне легке тілесне ушкодження), частиною першою статті 126 (умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, без обтяжуючих обставин), статтею 126[1] (домашнє насильство), частиною першою статті 129 (погроза вбивством без обтяжуючих обставин), статтею 132 (розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), частиною першою статті 133 (зараження венеричною хворобою без обтяжуючих обставин), статтею 134 (незаконний аборт або стерилізація), частиною першою статті 135 (залишення в небезпеці без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 136 (ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 139 (ненадання допомоги хворому медичним працівником без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 142 (незаконне проведення дослідів над людиною без обтяжуючих обставин), статтею 145 (незаконне розголошення лікарської таємниці), статтею 151[2] (примушування до шлюбу), частиною першою статті 152 (зґвалтування без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 153 (сексуальне насильство), статтею 154 (примушування до вступу в статевий зв’язок), частиною першою статті 161 (порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 162 (порушення недоторканності житла без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 163 (порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв’язку або через комп’ютер, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 164 (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 165 (ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 168 (розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 176 (порушення авторського права і суміжних прав без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 177 (порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію), статтею 180 (перешкоджання здійсненню релігійного обряду), статтею 182 (порушення недоторканності приватного життя), частиною першою статті 194 (умисне

знищення або пошкодження майна без обтяжуючих обставин), статтею 195 (погроза знищення майна), статтею 197 (порушення обов’язків щодо охорони майна), статтею 203[1] (незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва), частиною першою статті 206 (протидія законній господарській діяльності без обтяжуючих обставин), статтею 219 (доведення до банкрутства - щодо дій, якими завдано шкоду кредиторам), статтею 229 (незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару), статтею 231 (незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю), статтею 232 (розголошення комерційної або банківської таємниці), статтею 232[1] (незаконне використання інсайдерської інформації - щодо дій, якими заподіяно шкоду правам, свободам та інтересам окремих громадян або інтересам юридичних осіб), статтею 232[2] (приховування інформації про діяльність емітента), частиною першою статті 355 (примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань без обтяжуючих обставин), статтею 356 (самоправство - щодо дій, якими заподіяно шкоду правам та інтересам окремих громадян або інтересам власника), частиною першою статті 361 (несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів), автоматизованих систем, комп’ютерних мереж чи мереж електрозв’язку, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 362 (несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп’ютерах), автоматизованих системах, комп’ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї, без обтяжуючих обставин), статтею 364[1] (зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), статтею 365[1] (перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), статтею 365[2] (зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги) Кримінального кодексу України.

{Пункт 1 частини першої статті 477 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VII від 23.02.2014, № 2227-VIII від 06.12.2017}

{Пункт 2 частини першої статті 477 виключено на підставі Закону № 2227-VIII від 06.12.2017}

{Пункт 3 частини першої статті 477 виключено на підставі Закону № 2227-VIII від 06.12.2017}

Стаття 478. Початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення

1. Потерпілий має право подати до слідчого, дізнавача, прокурора, іншої службової особи органу, уповноваженого на початок досудового розслідування, заяву про вчинення кримінального правопорушення протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення певного кримінального правопорушення.

{Стаття 478 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 479. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення

1. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення може відбуватися на підставі угоди про примирення або без неї.

Глава 36[1]. Кримінальне провадження щодо діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність

Стаття 479[1]. Особливості закінчення досудового розслідування

1. У разі якщо підозрюваний заперечує проти закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 4[1] частини першої статті 284 цього Кодексу, прокурор, визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для встановлення факту вчинення підозрюваним діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, зобов’язаний повідомити підозрюваному, його захиснику про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. Надання доступу до матеріалів здійснюється у порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу.

2. У найкоротший строк після ознайомлення з матеріалами досудового розслідування прокурор звертається до суду з клопотанням про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного з підстави, передбаченої пунктом 4[1] частини першої статті 284 цього Кодексу.

3. У клопотанні прокурора про закриття кримінального провадження зазначаються:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) анкетні дані підозрюваного (прізвище, ім’я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

3) прізвище, ім’я, по батькові та займана посада прокурора;

4) фактичні обставини діяння та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, що була чинною на час його вчинення;

5) докази, що підтверджують факт вчинення особою діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність;

6) обставини, які свідчать, що кримінальне провадження підлягає закриттю у зв’язку з втратою чинності законом, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння;

7) розмір шкоди, завданої діянням підозрюваного, та відомості про її відшкодування;

8) дата та місце складення клопотання.

4. Одночасно з переданням клопотання про закриття кримінального провадження до суду прокурор зобов’язаний надати копію клопотання підозрюваному, його захиснику.

Стаття 479[2]. Особливості судового провадження

1. Суд здійснює судове провадження щодо діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, у загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

2. За відсутності згоди підозрюваного на закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 4[1] частини першої статті 284 цього Кодексу, та в разі, якщо судом встановлено вчинення ним діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 1[2] частини другої статті 284 цього Кодексу. Якщо судом не встановлено, що підозрюваним вчинено діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 1 або 2 частини першої статті 284 цього Кодексу.

3. Якщо під час здійснення судового провадження щодо провадження, яке надійшло до суду з обвинувальним актом, втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, суд зупиняє судовий розгляд і запитує згоду обвинуваченого на закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 4[1] частини першої статті 284 цього Кодексу. Суд закриває кримінальне провадження на цій підставі, якщо обвинувачений проти цього не заперечує. За відсутності згоди обвинуваченого та в разі, якщо судом встановлено вчинення ним діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 1[2] частини другої статті 284 цього Кодексу. Якщо судом не встановлено, що обвинуваченим вчинено діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд ухвалює виправдувальний вирок.

{Кодекс доповнено главою 36[1] згідно із Законом № 2810-IX від 01.12.2022}

Глава 37. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

Стаття 480. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження

1. Особливий порядок кримінального провадження застосовується стосовно:

1) народного депутата України;

2) судді, судді Конституційного Суду України, судді Вищого антикорупційного суду, а також присяжного на час виконання ним обов’язків у суді, Голови, заступника Голови, члена Вищої ради правосуддя, Голови, заступника Голови, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

{Пункт 2 частини першої статті 480 в редакції Закону № 1798-VIII від 21.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

3) кандидата у Президенти України;

4) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

5) Голови, іншого члена Рахункової палати;

{Пункт 5 частини першої статті 480 в редакції Закону № 576-VIII від 02.07.2015}

6) депутата місцевої ради;

7) адвоката;

8) Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;

{Пункт 8 статті 480 із змінами, внесеними згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

9) Директора та працівників Національного антикорупційного бюро України;

{Статтю 480 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014}

10) Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступника.

{Частину першу статті 480 доповнено пунктом згідно із Законом № 1700-VII від 14.10.2014 з урахуванням змін, внесених Законом № 198-VIII від 12.02.2015; в редакції Закону № 140-IX від 02.10.2019}

Стаття 480[1]. Особливості початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених суддею Вищого антикорупційного суду

1. Відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення суддею Вищого антикорупційного суду, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань Генеральним прокурором (виконувачем обов’язків Генерального прокурора) у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Генеральний прокурор (виконувач обов’язків Генерального прокурора) зобов’язаний невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту внесення таких відомостей, повідомити Верховний Суд про початок досудового розслідування.

{Кодекс доповнено статтею 480[1] згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

Стаття 481. Повідомлення про підозру

1. Письмове повідомлення про підозру здійснюється:

1) адвокату, депутату місцевої ради, депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільському, селищному, міському голові - Генеральним прокурором, його заступником, керівником обласної прокуратури в межах його повноважень;

{Пункт 1 частини першої статті 481 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

2) народному депутату України, кандидату у Президенти України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Голові або іншому члену Рахункової палати, прокурору Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Директору або іншому працівнику Національного антикорупційного бюро України, заступникам Генерального прокурора, Голові Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступнику - Генеральним прокурором (виконувачем обов’язків Генерального прокурора) або

заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;

{Пункт 2 частини першої статті 481 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1235-VII від 06.05.2014, № 1698-VII від 14.10.2014,№ 1700-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015, № 576-VIII від 02.07.2015, № 140-IX від 02.10.2019}

3) судді, судді Конституційного Суду України, присяжному на час виконання ним обов'язків у суді, Голові, заступнику Голови, члену Вищої ради правосуддя, Голові, заступнику Голови, члену Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, працівникам Національного антикорупційного бюро України - Генеральним прокурором або його заступником;

{Пункт 3 частини першої статті 481 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 1798-VIII від 21.12.2016}

3^{1}) судді Вищого антикорупційного суду - Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора);

{Частину першу статті 481 доповнено пунктом 3^{1} згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

4) Генеральному прокурору - заступником Генерального прокурора.

2. Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора), його заступник, керівник обласної прокуратури може доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру особам, визначеним частиною першою цієї статті, у порядку, передбаченому частинами першою і другою статті 278 цього Кодексу.

{Статтю 481 доповнено частиною другою згідно із Законом № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 482. Особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності, затримання і обрання запобіжного заходу стосовно судді

{Назва статті 482 із змінами, внесеними згідно із Законом № 388-IX від 18.12.2019}

1. Затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом здійснюється за згодою Вищої ради правосуддя.

Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком:

1) якщо Вищою радою правосуддя надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням;

2) затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього

злочину. Суддя має бути негайно звільнений, якщо мета такого затримання (попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину) досягнута.

{Частина перша статті 482 в редакції Закону № 1798-VIII від 21.12.2016}

{Частину другу статті 482 виключено на підставі Закону № 388-IX від 18.12.2019}

{Частину третю статті 482 виключено на підставі Закону № 388-IX від 18.12.2019}

{Частину четверту статті 482 виключено на підставі Закону № 388-IX від 18.12.2019}

Стаття 482[1]. Кримінальне провадження стосовно суддів Вищого антикорупційного суду

1. Під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо судді Вищого антикорупційного суду клопотання учасників кримінального провадження розглядає слідчий суддя, визначений пунктом 18 частини першої статті 3 цього Кодексу, в порядку, визначеному цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 482[1] згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018}

Стаття 482[2]. Особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності, затримання, обрання запобіжного заходу, проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій стосовно народного депутата України

1. Відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення народним депутатом України, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань Генеральним прокурором (особою, що виконує обов’язки Генерального прокурора) у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Клопотання про дозвіл на затримання, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту, обшук, порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, а також про застосування інших заходів, у тому числі негласних слідчих (розшукових) дій, що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, розгляд яких віднесено до повноважень слідчого судді, мають бути погоджені Генеральним прокурором (особою, що виконує обов’язки Генерального прокурора).

Розгляд таких клопотань, крім застосування негласних слідчих (розшукових) дій, здійснюється слідчим суддею, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду.

Такі клопотання розглядаються за обов’язкової участі народного депутата України. Слідчий суддя зобов’язаний завчасно повідомити народного депутата України про розгляд зазначеного клопотання, крім клопотання про застосування негласних слідчих (розшукових) дій або обшуку.

Якщо народний депутат України без поважної причини не прибув на судове засідання або не повідомив про причини своєї відсутності, таке клопотання може розглядатися без участі народного депутата України.

Без дозволу слідчого судді, винесеного на підставі клопотання, погодженого Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора), дозволяється затримання народного депутата України лише у разі, якщо останнього застали під час вчинення або безпосередньо після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, пов'язаного із застосуванням насильства, або такого, що спричинив загибель людини.

Орган або посадові особи, які затримали народного депутата України, повідомили йому про підозру або застосували до нього запобіжний захід, або здійснили інші слідчі дії (крім обшуку та негласних слідчих (розшукових) дій), зобов'язані негайно, але не пізніше 24 години з моменту вчинення таких дій, повідомити про це Голову Верховної Ради України.

У разі вчинення дій, зазначених в абзаці шостому цієї частини, стосовно Голови Верховної Ради України орган або посадові особи зобов'язані негайно, але не пізніше 24 години з моменту вчинення таких дій, повідомити про це Першого заступника Голови Верховної Ради України.

Ухвали за результатами розгляду таких клопотань можуть бути оскаржені в апеляційному порядку у випадках, передбачених цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 482^{2} згідно із Законом № 388-IX від 18.12.2019}

Стаття 483. Інформування державних та інших органів чи службових осіб

1. Про застосування запобіжного заходу, ухвалення вироку повідомляються:

1) щодо адвокатів - відповідні органи адвокатського самоврядування;

2) щодо інших категорій осіб, передбачених статтею 480 цього Кодексу, - органи і службові особи, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад.

Глава 38. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх

§ 1. Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх

Стаття 484. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх

1. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх визначається загальними правилами цього Кодексу з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. Кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, дізнавачем, які спеціально уповноважені керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього, в тому числі під час провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний

уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз’яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього.

{Частина друга статті 484 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3. Положення цього параграфу застосовуються у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, вчинених особами, які не досягли вісімнадцятирічного віку.

Стаття 485. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх

1. Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, також з’ясовуються:

1) повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров’я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов’язану з психічною хворобою, повинно бути також з’ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;

2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

3) умови життя та виховання неповнолітнього;

4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.

Стаття 486. Комплексна психолого-психіатрична і психологічна експертиза неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. У разі необхідності для вирішення питання про наявність у неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого психічного захворювання чи затримки психічного розвитку та його здатності повністю або частково усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними в конкретній ситуації призначається комплексна психолого-психіатрична експертиза.

2. Для з’ясування рівня розвитку, інших соціально-психологічних рис особи неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, які необхідно враховувати при призначенні покарання і обранні заходу виховного характеру, може бути призначена психологічна експертиза.

Стаття 487. З’ясування умов життя та виховання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. При дослідженні умов життя та виховання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого належить з’ясувати:

1) склад сім’ї неповнолітнього, обстановку в ній, взаємини між дорослими членами сім’ї та дорослими і дітьми, ставлення батьків до виховання неповнолітнього, форми контролю за його поведінкою, морально-побутові умови сім’ї;

2) обстановку в школі чи іншому навчальному закладі або на виробництві, де навчається або працює неповнолітній, його ставлення до навчання чи роботи, взаємини з вихователями, учителями, однолітками, характер і ефективність виховних заходів, які раніше застосовувалися до нього;

3) зв’язки і поведінку неповнолітнього поза домом, навчальним закладом та роботою.

Стаття 488. Участь законного представника неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. Батьки або інші законні представники неповнолітнього беруть участь у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого.

2. Законні представники викликаються в судове засідання. Їхнє неприбуття не зупиняє судового провадження, крім випадків, коли суд визнає необхідною їх участь. Вони перебувають у залі судового засідання протягом усього судового провадження, а в разі необхідності можуть бути допитані як свідки.

3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, суд за його клопотанням, клопотанням прокурора чи за власною ініціативою своєю ухвалою має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих процесуальних чи судових дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника.

Стаття 489. Порядок виклику неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. Неповнолітній підозрюваний чи обвинувачений повідомляється або викликається слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею чи судом через його батьків або інших законних представників. Інший порядок допускається лише в разі, якщо це зумовлюється обставинами, встановленими під час кримінального провадження.

{Стаття 489 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 490. Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом, у присутності захисника.

Стаття 491. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря в допиті неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. Якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря.

2. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз’яснюється їхнє право ставити запитання неповнолітньому підозрюваному чи

обвинуваченому. Слідчий, дізнавач, прокурор вправі відвести поставлене запитання, але відведене запитання повинно бути занесено до протоколу.

{Стаття 491 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 492. Застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу

1. За наявності підстав, передбачених цим Кодексом, до неповнолітнього з урахуванням його вікових та психологічних особливостей, роду занять може бути застосовано один із запобіжних заходів, передбачених цим Кодексом.

2. Затримання та тримання під вартою можуть застосовуватися до неповнолітнього лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у статті 177 цього Кодексу.

3. Про затримання і взяття під варту неповнолітнього негайно сповіщаються його батьки чи особи, які їх замінюють.

Стаття 493. Передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд

1. До неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених, крім запобіжних заходів, передбачених статтею 176 цього Кодексу, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд адміністрації цієї установи.

2. Передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи полягає у взятті на себе будь-ким із зазначених осіб або представником адміністрації дитячої установи письмового зобов’язання забезпечити прибуття неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, а також його належну поведінку.

{Частина друга статті 493 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3. Передання під нагляд батьків та інших осіб можливе лише за їхньої на це згоди та згоди неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого. Особа, яка взяла зобов’язання про нагляд, має право відмовитися від подальшого виконання цього зобов’язання, заздалегідь про це повідомивши.

4. До передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд суд зобов’язаний зібрати відомості про особу батьків, опікунів або піклувальників, їхні стосунки з неповнолітнім і впевнитися у тому, що вони можуть належно здійснювати нагляд за неповнолітнім.

5. При відібранні зобов’язання про взяття під нагляд батьки, опікуни, піклувальники, адміністрація дитячої установи попереджаються про характер підозри чи обвинувачення неповнолітнього і про їхню відповідальність у разі порушення взятого на себе зобов’язання. При порушенні цього зобов’язання на батьків, опікунів і піклувальників накладається грошове стягнення від двох до п’яти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

{Частина п'ята статті 493 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

6. Питання передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи розглядається за клопотанням прокурора за правилами обрання запобіжного заходу або за клопотанням сторони захисту під час розгляду питання про обрання запобіжного заходу.

Стаття 494. Виділення в окреме провадження щодо кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім

1. Якщо неповнолітній підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення разом із повнолітнім, повинна бути з'ясована можливість виділення в окреме цього кримінального провадження щодо неповнолітнього під час досудового розслідування.

Стаття 495. Тимчасове видалення неповнолітнього обвинуваченого із залу судового засідання

1. Суд, вислухавши думку прокурора, захисника і законного представника неповнолітнього обвинуваченого, має право своєю ухвалою видалити його із залу судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього.

2. Після повернення неповнолітнього обвинуваченого головуючий знайомить його з результатами дослідження обставин, проведеного за його відсутності, і надає йому можливість поставити запитання особам, які були допитані за його відсутності.

Стаття 496. Участь у судовому розгляді представників служби у справах дітей та уповноваженого підрозділу органів Національної поліції

{Назва статті 496 із змінами, внесеними згідно із Законом № 193-VIII від 12.02.2015}

1. Про час і місце судового розгляду за участю неповнолітнього обвинуваченого суд повідомляє відповідну службу у справах дітей та уповноважений підрозділ органів Національної поліції. Суд має право також викликати в судове засідання представників цих установ.

2. Представники служби у справах дітей та уповноваженого підрозділу органів Національної поліції мають право заявляти клопотання, ставити запитання неповнолітньому обвинуваченому, його законному представнику, потерпілому, свідкам, експерту і спеціалісту, висловлювати думку з приводу найбільш доцільних заходів щодо обвинуваченого з метою його перевиховання.

{Текст статті 496 із змінами, внесеними згідно із Законами № 193-VIII від 12.02.2015, № 901-VIII від 23.12.2015}

Стаття 497. Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру

1. Якщо під час досудового розслідування прокурор дійде висновку про можливість виправлення неповнолітнього, який обвинувачується у вчиненні вперше кримінального проступку, необережного нетяжкого злочину без застосування кримінального покарання,

він складає клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду.

{Частина перша статті 497 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

2. З підстав, передбачених частиною першою цієї статті, клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру може бути складене і надіслане до суду за умови, що неповнолітній обвинувачений та його законний представник проти цього не заперечують.

3. Під час судового розгляду суд за наявності підстав, передбачених частиною першою цієї статті, може прийняти рішення про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

§ 2. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності

Стаття 498. Підстави для застосування примусових заходів виховного характеру

1. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється внаслідок вчинення особою, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Стаття 499. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру

1. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом. Таке досудове розслідування здійснюється слідчим, дізнавачем, які спеціально уповноважені керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх.

{Частина перша статті 499 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Під час досудового розслідування проводяться необхідні процесуальні дії для з’ясування обставин вчинення суспільно небезпечного діяння та особи неповнолітнього.

3. Участь захисника у кримінальному провадженні є обов’язковою.

4. За наявності достатніх підстав вважати, що особа, передбачена статтею 498 цього Кодексу, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п’ять років, вона може бути поміщена у приймальник-розподільник для дітей на строк до тридцяти днів на підставі ухвали слідчого судді, суду, постановленої за клопотанням прокурора згідно з правилами, передбаченими для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Слідчий суддя, суд зобов’язані відмовити у поміщенні особи у приймальник-розподільник для дітей, якщо прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що особа вчинила суспільно небезпечне діяння, яке підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п’ять років, наявність ризиків, які дають достатні підстави вважати, що особа може здійснити дії, передбачені частиною першою статті 177 цього Кодексу, та що жоден із більш м’яких заходів не може запобігти цьому.

Строк тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей може бути продовжено ухвалою слідчого судді, суду ще на строк до тридцяти днів. Питання скасування чи продовження строку тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей вирішується в порядку, передбаченому для скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою відповідно.

5. За відсутності підстав для закриття кримінального провадження прокурор затверджує складене слідчим, дізнавачем або самостійно складає клопотання про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина п'ята статті 499 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 500. Порядок судового розгляду

1. Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні за участю прокурора, законного представника, захисника та представників служби у справах дітей і уповноваженого підрозділу органів Національної поліції, якщо вони з’явилися або були викликані в судове засідання, згідно із загальними правилами цього Кодексу.

{Частина перша статті 500 із змінами, внесеними згідно із Законами № 193-VIII від 12.02.2015, № 901-VIII від 23.12.2015}

2. Судовий розгляд завершується постановленням ухвали про застосування примусових заходів виховного характеру або про відмову в їх застосуванні.

Стаття 501. Ухвали суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру

1. Під час постановлення ухвали в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру суд з’ясовує такі питання:

1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння;

2) чи вчинено це діяння неповнолітнім у віці від одинадцяти років до настання віку, з якого настає кримінальна відповідальність за це діяння;

3) чи слід застосувати до нього примусовий захід виховного характеру і якщо слід, то який саме.

2. Якщо під час судового розгляду не буде доведено однієї з обставин, передбачених у пункті 1 або 2 частини першої цієї статті, суд зобов’язаний постановити ухвалу про відмову

у застосуванні примусових заходів виховного характеру і закрити кримінальне провадження.

3. При застосуванні до неповнолітнього примусового заходу у вигляді направлення до спеціального навчально-виховного закладу на уповноважений підрозділ органів Національної поліції покладається обов’язок доставити неповнолітнього до спеціального навчально-виховного закладу.

{Частина третя статті 501 із змінами, внесеними згідно із Законами № 193-VIII від 12.02.2015, № 901-VIII від 23.12.2015}

4. Ухвала, постановлена за наслідками розгляду клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру, може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 502. Дострокове звільнення від примусового заходу виховного характеру

1. Ухвалою суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться спеціальна навчально-виховна установа, неповнолітній може бути достроково звільнений від примусового заходу виховного характеру в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Ухвала суду може бути постановлена за наслідками клопотання неповнолітнього, його захисника, законного представника або прокурора, якщо поведінка неповнолітнього під час перебування у навчально-виховній установі свідчить про його перевиховання. Під час розгляду клопотання суд з’ясовує думку ради спеціальної навчально-виховної установи, в якій перебуває неповнолітній, щодо можливості його дострокового звільнення від примусового заходу виховного характеру.

Глава 39. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

Стаття 503. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

1. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється за наявності достатніх підстав вважати, що:

1) особа вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності;

2) особа вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку.

2. Якщо під час досудового розслідування будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, слідчий, дізнавач, прокурор виносить постанову про зміну порядку досудового розслідування і продовжує його згідно з правилами, передбаченими цією главою.

{Частина друга статті 503 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3. Кримінально-правова оцінка суспільно небезпечного діяння, вчиненого у стані неосудності, повинна ґрунтуватися лише на відомостях, які характеризують суспільну небезпеку вчинених дій. При цьому не враховуються попередня судимість, факт вчинення раніше кримінального правопорушення, за який особу звільнено від відповідальності або покарання, факт застосування до неї примусових заходів медичного характеру.

4. Примусові заходи медичного характеру застосовуються лише до осіб, які є суспільно небезпечними.

Стаття 504. Порядок здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб

1. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється слідчим, дізнавачем згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави.

{Частина перша статті 504 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

2. Досудове розслідування щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення у стані обмеженої осудності, здійснюється слідчим, дізнавачем згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом. Суд, ухвалюючи вирок, може врахувати стан обмеженої осудності як підставу для застосування примусових заходів медичного характеру.

{Частина друга статті 504 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 505. Обставини, що підлягають встановленню під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру

1. Під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру встановлюються:

1) час, місце, спосіб та інші обставини вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення;

2) вчинення цього суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення цією особою;

3) наявність у цієї особи розладу психічної діяльності в минулому, ступінь і характер розладу психічної діяльності чи психічної хвороби на час вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення чи на час досудового розслідування;

4) поведінка особи до вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення і після нього;

5) небезпечність особи внаслідок її психічного стану для самої себе та інших осіб, а також можливість спричинення іншої істотної шкоди такою особою;

6) характер і розмір шкоди, завданої суспільно небезпечним діянням або кримінальним правопорушенням.

7) обставини, що підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення, в тому числі пов’язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення.

{Частину першу статті 505 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 1261-VII від 13.05.2014}

Стаття 506. Права особи, яка бере участь у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру

1. Особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обсязі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника.

{Частину другу статті 506 виключено на підставі Закону № 2205-VIII від 14.11.2017}

Стаття 507. Участь захисника

1. У кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру участь захисника є обов’язковою.

Стаття 508. Запобіжні заходи

1. До особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, можуть бути застосовані судом такі запобіжні заходи:

1) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім’ї з обов’язковим лікарським наглядом;

2) поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку.

{Пункт 2 частини першої статті 508 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2205-VIII від 14.11.2017}

2. Передбачені частиною першою цієї статті запобіжні заходи застосовуються судом до особи з моменту встановлення факту розладу психічної діяльності чи психічної хвороби.

3. Застосування передбачених запобіжних заходів здійснюється згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.

4. У разі наявності на утриманні особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, дитини, яка може залишитися без батьківського піклування, та після застосування судом запобіжних заходів, передбачених частиною першою цієї статті, прокурор негайно повідомляє уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування для вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини, про що інформує затриманого та суд.

{Статтю 508 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2858-IX від 12.01.2023}

Стаття 509. Психіатрична експертиза

1. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи у разі, якщо під час кримінального провадження будуть встановлені обставини, які дають підстави вважати, що особа під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному або обмежено осудному стані або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла на психічну хворобу, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Такими обставинами, зокрема, є:

{Абзац перший частини першої статті 509 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 - зміни не мають зворотньої дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін - див. пункт 4 § 2 розділу 4 Закону; із змінами, внесеними згідно із Законами № 187-IX від 04.10.2019, № 720-IX від 17.06.2020}

1) наявність згідно з медичним документом у особи розладу психічної діяльності або психічного захворювання;

2) поведінка особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо).

2. У разі необхідності здійснення тривалого спостереження та дослідження особи може бути проведена стаціонарна психіатрична експертиза, для чого така особа направляється до відповідного медичного закладу на строк не більше двох місяців. Питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування - ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу, а під час судового провадження - ухвалою суду.

3. Ухвала слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмова у такому направленні може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Стаття 510. Об'єднання і виділення кримінальних проваджень

1. Кримінальне провадження, яке здійснюється у загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, і кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів

медичного характеру можуть бути об’єднані в одне або виділені в окремі кримінальні провадження за наявності підстав, передбачених цим Кодексом.

Стаття 511. Закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру

1. Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру закінчується закриттям кримінального провадження або складенням клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.

2. Про закриття кримінального провадження прокурор приймає постанову, яка може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом. Постанова про закриття кримінального провадження надсилається до місцевих органів охорони здоров’я.

3. Прокурор затверджує складене слідчим, дізнавачем або самостійно складає клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру і надсилає його суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частина третя статті 511 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 512. Судовий розгляд

1. Судовий розгляд здійснюється одноособово суддею в судовому засіданні за участю прокурора, обов’язковою участю фізичної особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, її законного представника та захисника згідно із загальними правилами цього Кодексу.

{Частина перша статті 512 в редакції Закону № 2205-VIII від 14.11.2017}

2. Судовий розгляд завершується постановленням ухвали про застосування примусових заходів медичного характеру або про відмову в їх застосуванні.

3. У разі об’єднання в одне провадження кримінального провадження, яке здійснюється у загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, та кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру вони розглядаються в судовому засіданні в одному кримінальному провадженні з додержанням вимог цього Кодексу. Після закінчення судового розгляду суд виходить до нарадчої кімнати для ухвалення вироку щодо обвинуваченого та ухвали щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Стаття 513. Ухвала суду у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру

1. Під час постановлення ухвали про застосування примусових заходів медичного характеру суд з’ясовує такі питання:

1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення;

2) чи вчинено це суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення особою;

3) чи вчинила ця особа суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення у стані неосудності;

4) чи не захворіла ця особа після вчинення кримінального правопорушення на психічну хворобу, яка виключає застосування покарання;

5) чи слід застосовувати до цієї особи примусові заходи медичного характеру і якщо слід, то які.

2. Визнавши доведеним, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння у стані неосудності або після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу, яка виключає можливість застосування покарання, суд постановляє ухвалу про застосування примусових заходів медичного характеру.

3. Встановивши, що суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення не було вчинено або вчинено іншою особою, а також якщо не доведено, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення, суд постановляє ухвалу про відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру та закриває кримінальне провадження.

4. Якщо буде встановлено, що суспільно небезпечне діяння особа вчинила у стані неосудності, а на момент судового розгляду видужала або внаслідок змін у стані її здоров’я відпала потреба в застосуванні примусових заходів медичного характеру, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

5. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру може бути закрито судом, якщо неосудність особи на момент вчинення суспільно небезпечного діяння не була встановлена, а так само в разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу. У такому разі після закриття судом кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру прокурор повинен розпочати кримінальне провадження в загальному порядку.

Стаття 514. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру

1. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється на підставі ухвали суду, в межах територіальної юрисдикції якого застосовується цей захід чи відбувається лікування.

2. Зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється, якщо особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння у стані неосудності, видужала або якщо внаслідок змін у стані її здоров’я відпала потреба в раніше застосовуваних заходах медичного характеру.

3. Розгляд питання про продовження, зміну чи припинення застосування судом примусових заходів медичного характеру здійснюється за письмовою заявою представника закладу з надання психіатричної допомоги (лікаря-психіатра), де тримається дана особа. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів, що обґрунтовує необхідність продовження, зміни або припинення застосування таких примусових заходів. Розгляд питання про зміну чи припинення застосування судом примусових заходів медичного характеру може також здійснюватися за письмовою заявою особи, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, або її захисника чи законного представника у разі,

якщо така особа за своїм станом здоров’я не може усвідомлювати свої дії (бездіяльність) чи керувати ними, в тому числі не може усвідомлено подати до суду відповідну заяву. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів закладу, в якому особі надається психіатрична допомога, або, у разі наявності, висновок обраного особою незалежного лікаря-психіатра.

{Частина третя статті 514 із змінами, внесеними згідно із Законом № 233-VIII від 04.03.2015; в редакції Закону № 2205-VIII від 14.11.2017}

4. Питання про продовження застосування примусових заходів медичного характеру, призначених судовим рішенням суду іноземної держави стосовно особи, переданої в Україну в порядку, передбаченому статтями 605-611 цього Кодексу та міжнародними договорами України, вирішується за результатами судового розгляду.

Стаття 515. Відновлення кримінального провадження

1. У разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу або в неї настав тимчасовий розлад психічної діяльності чи інший хворобливий стан психіки, які позбавляли її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, суд на підставі висновку комісії лікарів-психіатрів своєю ухвалою припиняє застосування примусових заходів медичного характеру.

2. Постановлення ухвали суду про припинення застосування примусових заходів медичного характеру є підставою для проведення досудового розслідування чи судового провадження.

3. У разі засудження цієї особи до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи позбавлення волі час її перебування в медичній установі зараховується у строк відбування покарання.

4. Якщо на час розгляду питання про відновлення кримінального провадження закінчився строк давності притягнення до кримінальної відповідальності або прийнято закон, який усуває кримінальну відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, кримінальне провадження підлягає закриттю, якщо особа, щодо якої розглядається питання, не заперечує проти цього.

Стаття 516. Оскарження ухвали суду

1. Ухвала суду про застосування чи відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру, продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмова у цьому може бути оскаржена в порядку, передбаченому цим Кодексом.

На ухвалу суду про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру у такому разі можуть бути внесені заперечення, які викладаються в апеляційній скарзі, що подається за наслідками судового розгляду в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом.

Глава 40. Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю

Стаття 517. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження

1. Досудове розслідування та судове провадження у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, проводяться з дотриманням вимог режиму секретності.

2. Процесуальні рішення не повинні містити відомостей, що становлять державну таємницю.

3. До участі у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, допускаються особи, які мають допуск до державної таємниці відповідної форми та яким надано доступ до конкретної секретної інформації (категорії секретної інформації) та її матеріальних носіїв. Підозрюваний чи обвинувачений бере участь у кримінальному провадженні без оформлення допуску до державної таємниці після роз’яснення йому вимог статті 28 Закону України "Про державну таємницю" та попередження про кримінальну відповідальність за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю.

4. Доступ до матеріалів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, надається захисникам та законним представникам підозрюваного, обвинуваченого, потерпілому та їхнім представникам, перекладачу, експерту, спеціалісту, секретарю судового засідання, судовому розпоряднику, яким надано допуск до державної таємниці та які потребують його під час здійснення своїх прав і обов’язків, передбачених цим Кодексом, виходячи з обставин, встановлених під час кримінального провадження. Рішення про надання доступу до конкретної таємної інформації та її матеріальних носіїв приймаються у формі наказу або письмового розпорядження керівником органу досудового розслідування, прокурором, судом.

5. Потерпілому та його представникам, перекладачу, експерту, спеціалісту, секретарю судового засідання, судовому розпоряднику забороняється робити виписки та копії з матеріалів, які містять державну таємницю.

Захисникам та законним представникам підозрюваного чи обвинуваченого забороняється робити копії з матеріалів, які містять державну таємницю.

Підозрюваний, обвинувачений, його захисник та законний представник з метою підготовки та здійснення захисту можуть робити виписки з матеріалів, що містять державну таємницю. Такі виписки опечатуються особою, якою були зроблені, у вигляді, що унеможливлює ознайомлення з їх змістом. Виписки зберігаються з дотриманням вимог режиму секретності в органі досудового розслідування або суді та надаються особі, яка їх склала, на її вимогу: під час досудового розслідування - у приміщенні органу досудового розслідування, під час судового провадження - у приміщенні суду. Ознайомлення із змістом виписок будь-кого, крім особи, яка їх зробила, не допускається.

6. Матеріальні носії секретної інформації, які не долучені до матеріалів досудового розслідування, передаються в установленому законом порядку на зберігання до режимно-секретного підрозділу органу досудового розслідування.

7. Здійснення кримінального провадження, яке містить державну таємницю, не є підставою для обмеження прав його учасників, крім випадків, передбачених законом та обумовлених необхідністю забезпечення охорони державної таємниці.

Стаття 518. Особливості проведення експертизи у кримінальному провадженні, яке містить державну таємницю

1. Проведення експертизи щодо законності віднесення інформації у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку до державної таємниці, зміни ступеня секретності цієї інформації та її розсекречування, підготовка висновку щодо завданої національній безпеці України шкоди у разі розголошення секретної інформації чи втрати матеріальних носіїв такої інформації здійснюється посадовою особою, на яку покладено виконання функцій державного експерта з питань таємниць відповідно до закону у сфері державної таємниці. У такому разі на зазначену особу поширюються обов'язки і права, які цим Кодексом передбачено для експертів.

2. Якщо під час проведення експертизи використовуються методики, технології чи інформація, що містять охоронювану державою таємницю, в описовій частині висновку експертизи ці відомості не зазначаються.

Глава 41. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні

Стаття 519. Службові особи, уповноважені на вчинення процесуальних дій

1. Службовими особами, уповноваженими на вчинення процесуальних дій, є:

1) керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України або визначена ним службова особа - у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном;

{Пункт 1 частини першої статті 519 в редакції Закону № 2449-VIII від 07.06.2018}

2) капітан судна України - у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

2. Керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України, капітан судна України зобов'язаний призначити іншу службову особу, уповноважену на вчинення процесуальних дій, якщо він є потерпілим внаслідок вчинення відповідного кримінального правопорушення.

3. Службові особи, які здійснювали процесуальні дії, залучаються як свідки до кримінального провадження після його продовження на території України. Вони зобов'язуються надавати пояснення слідчому, прокурору щодо проведених процесуальних дій.

Стаття 520. Процесуальні дії під час кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському

чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні

1. Службові особи, передбачені частиною першою статті 519 цього Кодексу, зобов’язані негайно провести необхідні процесуальні дії після того, як із заяви, повідомлення, самостійного виявлення або з іншого джерела їм стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва, консульської установи України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

2. Службові особи, передбачені частиною першою статті 519 цього Кодексу, уповноважені на:

1) застосування заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна, здійснення законного затримання особи в порядку, передбаченому цим Кодексом;

2) проведення слідчих (розшукових) дій у вигляді обшуку житла чи іншого володіння особи і особистого обшуку без ухвали суду, огляду місця вчинення кримінального правопорушення в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Процесуальні дії під час кримінального провадження, що проводиться згідно з цією статтею, докладно описуються у відповідних процесуальних документах, а також фіксуються за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, коли таке фіксування неможливе з технічних причин.

Стаття 521. Строк звернення із клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна

1. Клопотання прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подане не пізніше наступного робочого дня після доставлення на територію України особи, затриманої в дипломатичному представництві, консульській установі, на судні України, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.

Стаття 522. Строк законного затримання особи

1. Керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України має право затримати особу на необхідний строк, але не більше ніж на сорок вісім годин, і зобов’язаний надати затриманій особі доступ до отримання правової допомоги.

Капітан судна України має право затримати особу на строк, необхідний для її доставлення на територію України.

2. Службові особи, передбачені частиною першою цієї статті, зобов’язані забезпечити доставлення затриманої особи до підрозділу органу державної влади на території України, уповноваженого на тримання затриманих осіб, і повідомлення про факт законного затримання слідчому органу досудового розслідування за місцем проведення досудового розслідування в Україні.

Стаття 523. Місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України

1. Досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження центрального органу виконавчої влади у сфері закордонних справ України.

2. Досудове розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки.

{Главу 41[1] виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Розділ VII
ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 524. Умови відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

1. Відновленню підлягають втрачені матеріали в тому кримінальному провадженні, яке завершилося ухваленням вироку суду.

Стаття 525. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

1. Втрачені матеріали кримінального провадження можуть бути відновлені за заявою учасника судового провадження. Близькі родичі обвинуваченого, який помер, мають право подати відповідну заяву, якщо це необхідно для його реабілітації.

Стаття 526. Підсудність заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

1. Заява про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження подається до суду, який ухвалив вирок.

Стаття 527. Зміст заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

1. У заяві повинно бути зазначено, про відновлення яких саме матеріалів просить заявник, чи був ухвалений вирок, в якому процесуальному статусі перебував заявник, хто конкретно і в якості кого брав участь у судовому розгляді, місце проживання чи місцезнаходження цих осіб, що відомо заявнику про обставини втрати матеріалів кримінального провадження, про місцезнаходження копій документів кримінального провадження або відомостей щодо них, поновлення яких саме документів заявник вважає необхідним, для якої мети необхідне їх поновлення.

2. До заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження додаються документи або їх копії, навіть якщо вони не посвідчені в установленому порядку, що збереглися у заявника.

Стаття 528. Наслідки недодержання вимог до змісту заяви, відмова у відкритті провадження або залишення заяви без розгляду

1. Якщо у заяві не зазначено мету відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження або відомості, необхідні для їх відновлення, суд постановляє ухвалу про залишення заяви без руху, якою встановлює заявникові строк, необхідний для усунення цих недоліків.

2. Якщо мета звернення до суду, зазначена заявником, не пов’язана із захистом його прав та інтересів, суд своєю ухвалою відмовляє у відкритті провадження про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження або залишає заяву без розгляду, якщо провадження було відкрито.

Стаття 529. Підготовка заяви до розгляду

1. Одержавши заяву про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, суддя вживає заходів для одержання від прокурора відомостей та копій відповідних процесуальних документів, які стосуються відновлюваних матеріалів.

Стаття 530. Судовий розгляд

1. Під час судового розгляду суд використовує ту частину матеріалів кримінального провадження, що збереглася, документи, видані фізичним чи юридичним особам до втрати матеріалів кримінального провадження, копії цих документів, інші довідки, папери, відомості, які стосуються цього провадження.

2. Суд має право допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, осіб (їх представників), які брали участь у судовому розгляді, а в необхідних випадках - осіб, які входили до складу суду, що здійснював судовий розгляд, а також осіб, які виконували судове рішення.

Стаття 531. Судове рішення

1. На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

2. У рішенні суду про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження зазначається, на підставі яких конкретно доказів, поданих суду і досліджених у судовому засіданні з участю всіх учасників судового провадження, суд вважає установленим зміст відновленого судового рішення, наводяться висновки суду про доведеність того, які докази досліджувалися судом і які процесуальні дії вчинялися.

3. За недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження суд ухвалою закриває розгляд заяви про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження і роз’яснює учасникам судового провадження право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

4. Строк зберігання матеріалів кримінального провадження не має значення для вирішення заяви про їх відновлення.

Розділ VIII
ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Стаття 532. Набрання судовим рішенням законної сили

1. Вирок або ухвала суду першої інстанції, ухвала слідчого судді, якщо інше не передбачено цим Кодексом, набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, встановленого цим Кодексом, якщо таку скаргу не було подано.

2. У разі подання апеляційної скарги судове рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після ухвалення рішення судом апеляційної інстанції.

3. Якщо строк апеляційного оскарження буде поновлено, вважається, що вирок чи ухвала суду, ухвала слідчого судді не набрала законної сили.

4. Судові рішення суду апеляційної та касаційної інстанцій набирають законної сили з моменту їх проголошення.

{Частина четверта статті 532 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

5. Ухвали слідчого судді та суду, які не можуть бути оскаржені, набирають законної сили з моменту їх оголошення.

Стаття 533. Наслідки набрання законної сили судовим рішенням

1. Вирок або ухвала суду, які набрали законної сили, обов’язкові для осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а також для усіх фізичних та юридичних осіб, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх службових осіб, і підлягають виконанню на всій території України.

Стаття 533[1]. Ознайомлення з матеріалами кримінального провадження після набрання судовим рішенням законної сили

1. Виправданий, засуджений, особа, стосовно якої застосовано примусові заходи медичного чи виховного характеру, потерпілий, представник юридичної особи, їх захисники та законні представники мають право звернутися із заявою про ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, учасниками в якому вони були, до суду, в якому зберігаються такі матеріали.

2. Засуджені, які відбувають покарання в установах виконання покарань, звертаються до суду через адміністрацію таких установ із заявою про надання електронних копій матеріалів кримінального провадження (кримінальної справи) та документів, долучених до матеріалів кримінального провадження, необхідних для захисту своїх прав і інтересів.

Такі електронні копії надсилаються судом до адміністрації установ виконання покарань за допомогою електронної пошти або інших засобів зв’язку у строк, об’єктивно необхідний для їх виготовлення, але не більше тридцяти днів з дня надходження такого звернення.

3. Матеріали про застосування заходів безпеки стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не надаються.

{Закон доповнено статтею 533[1] згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

Стаття 534. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні

1. У разі необхідності спосіб, строки і порядок виконання можуть бути визначені у самому судовому рішенні.

2. Судове рішення, яке набрало законної сили або яке належить виконати негайно, підлягає безумовному виконанню.

3. Виправдувальний вирок або судове рішення, що звільняє обвинуваченого з-під варти, виконуються в цій частині негайно після їх проголошення в залі судового засідання.

4. У разі поновлення судом апеляційної інстанції строку апеляційного оскарження одночасно вирішується питання про зупинення виконання вироку або ухвали. Виконання вироку або ухвали може бути зупинене також в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

5. Процесуальні питання, пов’язані з виконанням судових рішень у кримінальному провадженні, вирішує суддя суду першої інстанції одноособово, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Стаття 535. Звернення судового рішення до виконання

1. Судове рішення, що набрало законної сили, якщо інше не передбачено цим Кодексом, звертається до виконання не пізніш як через три дні з дня набрання ним законної сили або повернення матеріалів кримінального провадження до суду першої інстанції із суду апеляційної чи касаційної інстанції.

{Частина перша статті 535 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

2. Суд разом із своїм розпорядженням про виконання судового рішення надсилає його копію відповідному органу чи установі, на які покладено обов’язок виконати судове рішення.

Підставою для виконання суб’єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань судового рішення, що набрало законної сили, є його примірник в електронній формі, надісланий суб’єкту державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженому Міністерством юстиції України спільно з Державною судовою адміністрацією України.

{Частину другу статті 535 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 835-VIII від 26.11.2015}

У разі якщо судове рішення або його частина підлягає виконанню органами державного казначейства, таке виконання здійснюється за процедурою безспірного списання.

{Частину другу статті 535 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

3. У разі якщо судове рішення або його частина підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, приватним виконавцем, суд видає виконавчий лист, який звертається до виконання в порядку, передбаченому законом про виконавче провадження.

{Частина третя статті 535 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

4. Органи, особи, які виконують судове рішення, повідомляють суд, який постановив судове рішення, про його виконання.

{Частина четверта статті 535 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

5. До набрання обвинувальним вироком законної сили обвинувачений, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не може бути переведений у місце позбавлення волі в іншу місцевість.

Стаття 536. Відстрочка виконання вироку

1. Виконання вироку про засудження особи до виправних робіт, пробаційного нагляду, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі може бути відстрочено у разі:

{Абзац перший частини першої статті 536 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3342-IX від 23.08.2023}

1) тяжкої хвороби засудженого, яка перешкоджає відбуванню покарання, - до його видужання;

2) вагітності засудженої або за наявності у неї малолітньої дитини - на час вагітності або до досягнення дитиною трьох років, якщо особу засуджено за кримінальний проступок або злочин, що не є особливо тяжким;

{Пункт 2 частини першої статті 536 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

3) якщо негайне відбування покарання може потягти за собою винятково тяжкі наслідки для засудженого або його сім’ї через особливі обставини (пожежа, стихійне лихо, тяжка хвороба або смерть єдиного працездатного члена сім’ї тощо) - на строк, встановлений судом, але не більше одного року з дня набрання вироком законної сили.

2. Відстрочка виконання вироку не допускається щодо осіб, засуджених за тяжкі (крім випадків, передбачених пунктом 2 частини першої цієї статті) та особливо тяжкі злочини незалежно від строку покарання.

Стаття 537. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків

1. Під час виконання вироків суд, визначений частиною другою статті 539 цього Кодексу, має право вирішувати такі питання:

1) про відстрочку виконання вироку;

2) про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання;

3) про заміну невідбутої частини покарання або покарання у виді довічного позбавлення волі більш м’яким;

{Пункт 3 частини першої статті 537 в редакції Закону № 2690-IX від 18.10.2022}

4) про звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;

5) про направлення для відбування покарання жінок, звільнених від відбування покарання внаслідок їх вагітності або наявності дітей віком до трьох років;

6) про звільнення від покарання за хворобою;

7) про застосування до засуджених примусового лікування та його припинення;

7[1]) про застосування до засуджених примусового годування;

{Частину першу статті 537 доповнено пунктом 7[1] згідно із Законом № 2429-IX від 19.07.2022}

8) про направлення звільненого від покарання з випробуванням для відбування покарання, призначеного вироком;

9) про звільнення від призначеного покарання з випробовуванням після закінчення іспитового строку;

10) про заміну покарання відповідно до частини п’ятої статті 53, частини третьої статті 57, частини першої статті 58, частини першої статті 62 Кримінального кодексу України;

11) про застосування покарання за наявності кількох вироків;

12) про тимчасове залишення засудженого у слідчому ізоляторі або переведення засудженого з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або колонії до слідчого ізолятора для проведення відповідних процесуальних дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених іншою особою або цією самою особою, за які вона не була засуджена, чи у зв’язку з розглядом справи в суді;

13) про звільнення від покарання і пом’якшення покарання у випадках, передбачених частинами 2 і 3 статті 74 Кримінального кодексу України;

13[1]) про оскарження інших рішень, дій чи бездіяльності адміністрації установи виконання покарань;

{Частину першу статті 537 доповнено пунктом 13[1] згідно із Законом № 1491-VIII від 07.09.2016}

13[2]) про застосування заходу стягнення до осіб, позбавлених волі, у виді переведення засудженого до приміщення камерного типу (одиночної камери);

{Частину першу статті 537 доповнено пунктом 13[2] згідно із Законом № 1491-VIII від 07.09.2016}

13[3]) про зміну обов’язків, покладених на засудженого, звільненого від відбування покарання з випробуванням;

{Частину першу статті 537 доповнено пунктом 13[3] згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

13[4]) про звільнення від відбування покарання у зв’язку з прийняттям рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого;

{Частину першу статті 537 доповнено пунктом 13[4] згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

14) інші питання про всякого роду сумніви і протиріччя, що виникають при виконанні вироку.

2. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності адміністрації установи попереднього ув’язнення здійснюється в порядку, встановленому для пункту 13[1] частини першої цієї статті.

{Статтю 537 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1491-VIII від 07.09.2016}

Стаття 538. Питання, які вирішуються судом після виконання вироку

1. Після відбуття покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі суд, який ухвалив вирок, має право розглянути питання про зняття судимості з цієї особи за її клопотанням.

Стаття 539. Порядок вирішення судом питань, пов’язаних із виконанням вироку

1. Питання, які виникають під час та після виконання вироку вирішуються судом за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника, законного представника, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів у випадках, встановлених законом.

Потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та інші особи мають право звертатися до суду з клопотаннями про вирішення питань, які безпосередньо стосуються їх прав, обов’язків чи законних інтересів.

Питання щодо звільнення від відбування покарання у зв’язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого вирішується судом за клопотанням прокурора.

{Частину першу статті 539 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

2. Клопотання (подання) про вирішення питання, пов’язаного із виконанням вироку, подається:

1) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого засуджений відбуває покарання, - у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 2-4,6, 7 (крім клопотання про припинення примусового лікування, яке подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться установа або заклад, в якому

засуджений перебуває на лікуванні), 7[1], 13[1], 13[4], 14 частини першої статті 537 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини другої статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1491-VIII від 07.09.2016, № 2429-IX від 19.07.2022, № 2810-IX від 01.12.2022}

2) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого виконується вирок, - у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 10 (у частині клопотань про заміну покарання відповідно до частини третьої статті 57, частини першої статті 58, частини першої статті 62 Кримінального кодексу України), 11, 13, 13[2] частини першої статті 537 цього Кодексу;

{Пункт 2 частини другої статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1491-VIII від 07.09.2016}

3) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого проживає засуджений, - у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 5, 8, 9, 13[3] частини першої статті 537 цього Кодексу;

{Пункт 3 частини другої статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

4) до суду, який ухвалив вирок, - у разі необхідності вирішення питань, передбачених пунктами 1, 10 (в частині клопотання про заміну покарання відповідно до частини п’ятої статті 53 Кримінального кодексу України), 12 (у разі якщо вирішення питання необхідне в зв’язку із здійсненням судового розгляду, воно вирішується судом, який його здійснює), 14 частини першої статті 537, статті 538 цього Кодексу.

3. Клопотання (подання) про вирішення питання, пов’язаного із виконанням вироку, розглядається протягом десяти днів з дня його надходження до суду суддею одноособово, крім питання щодо заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк, розгляд якого здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів, згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень цього розділу.

Клопотання про звільнення від відбування покарання у зв’язку з прийняттям рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого розглядається судом у день його надходження до суду суддею одноособово згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень цього розділу.

{Частину третю статті 539 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

{Частина третя статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

4. Клопотання (подання) про застосування заходів стягнення до осіб, позбавлених волі, у виді переведення засудженого до приміщення камерного типу (одиночної камери) та про примусове годування засудженого розглядаються протягом 24 годин з моменту надходження відповідного клопотання (подання) до суду суддею одноособово.

{Статтю 539 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1491-VIII від 07.09.2016}

5. У судове засідання викликаються засуджений, його захисник, законний представник, прокурор. Про час та місце розгляду клопотання (подання) повідомляються орган або установа виконання покарань, що відає виконанням покарання або здійснює контроль за поведінкою засудженого; лікарська комісія, що дала висновок стосовно питань застосування до засудженого примусового лікування або його припинення, у випадку розгляду відповідних питань; спостережна комісія, служба у справах дітей, якщо розглядається погоджене з ними клопотання; цивільний позивач і цивільний відповідач, якщо питання стосується виконання вироку в частині цивільного позову, інші особи у разі необхідності. За клопотанням засудженого, стосовно якого вирішується питання про примусове годування, або його захисника суд уповноважений викликати іншого лікаря для встановлення стану здоров’я засудженого та існування очевидної загрози його життю, спричиненої відмовою від прийняття їжі, та забезпечити лікарю можливість ознайомитися з матеріалами, якими обґрунтовується необхідність примусового годування. У такому разі суд відкладає розгляд клопотання на строк, необхідний для явки лікаря, але не більше ніж на 24 години.

{Абзац перший частини п'ятої статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2429-IX від 19.07.2022}

Неприбуття в судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час розгляду клопотання (подання), не перешкоджає проведенню судового розгляду, крім випадків, коли їх участь визнана судом обов’язковою або особа повідомила про поважні причини неприбуття.

Судове засідання щодо розгляду клопотання про звільнення від відбування покарання у зв’язку з прийняттям рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого проводиться за участі прокурора.

{Частину п'яту статті 539 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2472-IX від 28.07.2022}

6. За наслідками розгляду клопотання (подання) суд постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку. Оскарження прокурором ухвали суду щодо умовно-дострокового звільнення від відбування покарання або заміни невідбутої частини покарання більш м’яким зупиняє її виконання.

Строк дії ухвали про примусове годування засудженого не може перевищувати 30 днів. У разі необхідності строк примусового годування може бути продовжений судом за клопотанням прокурора та за наявності обставин, передбачених частиною другою статті 206**1** цього Кодексу. Подання апеляційної скарги на ухвалу про примусове годування засудженого зупиняє набрання ухвалою законної сили, але не зупиняє її виконання.

{Частину шосту статті 539 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2429-IX від 19.07.2022}

7. У разі набрання законної сили ухвалою суду про відмову в задоволенні клопотання щодо умовно-дострокового звільнення засудженого від відбування покарання або заміну невідбутої частини покарання більш м’яким покаранням розгляд повторного клопотання з

цього самого питання щодо осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, а також щодо осіб, засуджених за тяжкі та особливо тяжкі злочини до позбавлення волі на строк не менше п’яти років, може мати місце не раніше як через рік з дня винесення ухвали суду про відмову, а щодо засуджених за інші злочини та неповнолітніх засуджених - не раніше як через шість місяців.

У разі набрання законної сили ухвалою суду про відмову в задоволенні клопотання щодо зняття судимості розгляд повторного клопотання з цього ж питання може мати місце не раніше як через рік з дня винесення ухвали суду про відмову.

{Частина сьома статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2690-IX від 18.10.2022}

8. У разі задоволення клопотання про звільнення від подальшого відбування покарання засудженим, який захворів на психічну хворобу під час відбування покарання, суддя вправі застосувати примусові заходи медичного характеру відповідно до статей 92-95 Кримінального кодексу України.

9. Розгляд справ щодо питань, визначених у пункті 13^{1} частини першої статті 537 цього Кодексу, здійснюється в порядку адміністративного судочинства.

{Статтю 539 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1491-VIII від 07.09.2016}

Стаття 540. Зарахування у строк відбування покарання часу перебування засудженого в лікувальній установі

1. Час перебування засудженого в лікувальній установі під час відбування покарання у виді позбавлення волі зараховується у строк позбавлення волі.

Розділ IX
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Глава 42. Загальні засади міжнародного співробітництва

Стаття 541. Роз’яснення термінів

1. Терміни, що їх вжито в цьому розділі Кодексу, якщо немає окремих вказівок, мають таке значення:

1) міжнародна правова допомога - проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою;

2) видача особи (екстрадиція) - видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави;

3) перейняття кримінального провадження - здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави, за її запитом;

4) запитуюча сторона - держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа;

5) запитувана сторона – держава, до компетентного органу якої направляється запит;

6) уповноважений (центральний) орган - орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги;

7) компетентний орган - орган, що здійснює кримінальне провадження, який звертається із запитом згідно з цим розділом або який забезпечує виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги;

8) екстрадиційна перевірка - діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження передбачених міжнародним договором України, іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин;

9) екстрадиційний арешт - застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції);

10) тимчасовий арешт - взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений цим Кодексом або міжнародним договором України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію);

11) тимчасова видача - видача на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів у кримінальній справі.

Стаття 542. Обсяг міжнародного співробітництва під час кримінального провадження

1. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у цьому Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження.

Стаття 543. Законодавство, що регулює міжнародне співробітництво під час кримінального провадження

1. Порядок направлення запиту до іншої держави, порядок розгляду уповноваженим (центральним) органом України запиту іншої держави або міжнародної судової установи про таку допомогу і порядок виконання такого запиту визначаються цим Кодексом і чинними міжнародними договорами України.

Стаття 544. Надання та отримання міжнародної правової допомоги чи іншого міжнародного співробітництва без договору

1. За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності.

2. Уповноважений (центральний) орган України, направляючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду міжнародної правової допомоги.

3. Згідно з умовами частини першої цієї статті уповноважений (центральний) орган України розглядає запит іноземної держави лише за наявності письмової гарантії запитуючої сторони прийняти і розглянути в майбутньому запит України на засадах взаємності.

4. Уповноважений (центральний) орган України при зверненні за міжнародною правовою допомогою до такої держави та наданні такій державі міжнародної правової допомоги керується цим Кодексом.

5. За відсутності міжнародного договору з відповідною державою уповноважений (центральний) орган України надсилає запит про надання міжнародної правової допомоги до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

Стаття 545. Центральний орган України

1. Офіс Генерального прокурора звертається із запитами про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів, крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, яке у таких випадках здійснює функції центрального органу України.

{Частина перша статті 545 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014}

2. Міністерство юстиції України звертається із запитами судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав.

3. Офіс Генерального прокурора та Міністерство юстиції України у триденний строк надсилають до Національного антикорупційного бюро України отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги матеріали, які стосуються фінансових та корупційних кримінальних правопорушень, у вигляді довідки.

{Статтю 545 доповнено новою частиною згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

4. Якщо цим Кодексом або чинним міжнародним договором України передбачено інший порядок зносин, на визначений цими законодавчими актами орган поширюються повноваження, передбачені частинами першою, другою цієї статті.

Стаття 546. Інформація, що містить державну таємницю

1. Якщо внаслідок виконання в Україні запиту про міжнародну правову допомогу отримані відомості, які згідно із законом віднесені до державної таємниці, вони можуть бути передані запитуючій стороні виключно через уповноважений (центральний) орган України, за умови, що ці відомості не завдадуть шкоди інтересам України або іншої держави, що надала їх Україні, лише за наявності договору про взаємний захист інформації та згідно з передбаченими ним вимогами і правилами.

Стаття 547. Виконання процесуальних дій дипломатичними представництвами або консульськими установами

1. Консульські установи або дипломатичні представництва інших держав в Україні мають право одержувати на добровільній основі пояснення, речі, документи від громадян держави, яку вони представляють, а також вручати документи таким особам.

Стаття 548. Запит про міжнародне співробітництво

1. Запит (доручення, клопотання) про міжнародне співробітництво складається органом, який здійснює кримінальне провадження, або уповноваженим ним органом згідно з вимогами цього Кодексу та відповідного міжнародного договору України, а за його відсутності - згідно з цим Кодексом.

2. Запит і долучені до нього документи складаються у письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу.

3. Запит і долучені до нього документи супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору - офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою.

4. Запит надсилається за кордон поштою, а в невідкладних випадках електронним, факсимільним або іншим засобом зв’язку. У такому разі оригінал запиту надсилається поштою не пізніше трьох днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв’язку.

5. Уповноважений (центральний) орган України може прийняти до розгляду запит, який надійшов від запитуючої сторони електронним, факсимільним або іншим засобом зв’язку. Виконання такого запиту здійснюється виключно за умови підтвердження надіслання або передачі його оригіналу. Направлення компетентному органу іноземної держави матеріалів виконання запиту можливе тільки після отримання українською стороною оригіналу запиту.

Стаття 549. Зберігання та передання речових доказів і документів

1. Речові докази і документи, передані запитуваною стороною на виконання запиту (доручення, клопотання) компетентного органу України у порядку міжнародного співробітництва, зберігаються в порядку, встановленому цим Кодексом для зберігання речових доказів та документів, і після закінчення кримінального провадження повертаються запитуваній стороні, якщо не було досягнуто домовленості про інше.

2. Під час передання компетентному органу запитуючої сторони речових доказів і документів на виконання запиту (доручення, клопотання) у порядку міжнародного співробітництва компетентний орган України може відмовитися від вимоги їх повернення в Україну після закінчення кримінального провадження у запитуючій стороні у разі, якщо на території України відсутня потреба їх використання для досудового розслідування та судового розгляду в іншому кримінальному провадженні або відсутні правомірні вимоги третіх осіб щодо права на відповідне майно чи спір щодо нього розглядається у суді.

Стаття 550. Доказова сила офіційних документів

1. Документи, які направляються у зв’язку із запитом про міжнародне співробітництво, якщо їх складено, засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитуючої сторони або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України.

2. Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих у результаті виконання дій, передбачених у запиті про міжнародне співробітництво, органами іноземної держави та за процедурою, передбаченою законодавством запитуваної держави, не потребують легалізації і визнаються судом допустимими, якщо під час їх отримання не було порушено засади справедливого судочинства, права людини і основоположні свободи.

3. Правовий статус учасників кримінального провадження в іноземній державі не потребує додаткового встановлення за правилами цього Кодексу.

Глава 43. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій

Стаття 551. Запит про міжнародну правову допомогу

1. Суд, прокурор або слідчий за погодженням з прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні, яке він здійснює.

2. Уповноважений (центральний) орган України розглядає запит на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів та міжнародних договорів України.

3. У разі прийняття рішення про направлення запиту уповноважений (центральний) орган України протягом десяти днів надсилає запит уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони безпосередньо або дипломатичним шляхом.

4. У разі відмови у направленні запиту всі матеріали протягом десяти днів повертаються відповідному органу України з викладом недоліків, які потрібно усунути, або з поясненням причин неможливості направлення запиту.

Стаття 552. Зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу

1. Зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу повинні відповідати вимогам цього Кодексу або міжнародного договору України, що застосовується у конкретному випадку. Запит може бути складений у формі доручення.

2. Запит повинен містити:

1) назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони;

2) посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності;

3) найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога;

4) стислий опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію;

5) відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України;

6) відомості про відповідну особу, зокрема її ім’я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв’язок цієї особи із предметом кримінального провадження;

7) чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв’язку із предметом кримінального провадження;

8) відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності;

9) інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони.

3. До запиту про допит особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого додається належним чином засвідчений витяг відповідних статей цього Кодексу з метою роз’яснення особі її процесуальних прав і обов’язків. До запиту також додається перелік питань, які слід поставити особі, або відомості, які необхідно отримати від особи.

4. До запиту про проведення обшуку, огляду місця події, вилучення, арешту чи конфіскації майна або інших процесуальних дій, дозвіл на проведення яких надається судом згідно з цим Кодексом, додається інформація про докази, які обґрунтовують потребу у відповідних заходах.

5. Не вимагається надання інформації згідно з пунктами 4, 5, 8 частини другої цієї статті до запиту про вручення особі документів або викликів до суду.

6. На стадії досудового розслідування запит про міжнародну правову допомогу погоджується у письмовій формі прокурором, який здійснює нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування.

Стаття 553. Наслідки виконання запиту в іноземній державі

1. Докази та відомості, одержані від запитуваної сторони в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, можуть бути використані лише у кримінальному провадженні, якого стосувався запит, крім випадків, коли досягнуто домовленості про інше із запитуваною стороною.

2. Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих у результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, не можуть визнаватися судом допустимими, якщо запит компетентного органу України був переданий запитуваній стороні з порушенням передбаченого порядку, встановленого цим Кодексом або міжнародним договором України.

Стаття 554. Розгляд запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу

1. Отримавши запит про міжнародну правову допомогу від запитуючої сторони, уповноважений (центральний) орган України розглядає його на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів або міжнародних договорів України.

2. У разі прийняття рішення про задоволення запиту уповноважений (центральний) орган України надсилає запит компетентному органу України для виконання.

3. У межах повноважень Офіс Генерального прокурора має право надавати вказівки щодо забезпечення належного, повного та своєчасного виконання такого запиту. Наведені вказівки є обов’язковими до виконання відповідним компетентним органом України.

4. Виключно центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги приймається рішення за запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу щодо:

1) присутності представника компетентного органу іноземної держави під час надання міжнародної правової допомоги. Якщо запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, що передбачає присутність представника, надійшов відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, його копію невідкладно надсилають до уповноваженого (центрального) органу для вирішення в цій частині;

2) надання компетентним органам іноземної держави гарантій щодо умов виконання запиту (доручення), передбачених частиною другою статті 544 цього Кодексу, та отримання таких гарантій від інших держав;

3) тимчасової передачі особи, яка відбуває покарання, для участі у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях.

Стаття 555. Повідомлення про результати розгляду запиту

1. У разі задоволення запиту уповноважений (центральний) орган України зобов’язаний забезпечити передання уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони матеріалів, одержаних у результаті виконання запиту.

2. У разі відмови у задоволенні запиту уповноважений (центральний) орган України повідомляє запитуючій стороні причини відмови, а також умови, за яких запит може бути розглянутий повторно, і повертає запит.

3. Якщо є підстави для відмови у задоволенні запиту або для його відкладення, уповноважений (центральний) орган України може узгодити із запитуючою стороною порядок виконання запиту за певних обмежень. Якщо запитуюча сторона погоджується з визначеними умовами, запит задовольняється після виконання запитуючою стороною цих умов.

Стаття 556. Конфіденційність

1. На прохання запитуючої сторони уповноважений (центральний) орган України має право вжити додаткових заходів для забезпечення конфіденційності факту отримання запиту про міжнародну правову допомогу, його змісту та відомостей, отриманих у результаті його виконання.

2. За необхідності погоджуються умови та терміни збереження конфіденційних відомостей, отриманих у результаті виконання запиту.

Стаття 557. Відмова у виконанні запиту про міжнародну правову допомогу

1. Запитуючій стороні може бути відмовлено у задоволенні запиту про правову допомогу у випадках, передбачених міжнародним договором України.

2. За відсутності міжнародного договору України у виконанні запиту повинно бути відмовлено, якщо:

1) виконання запиту суперечитиме конституційним засадам чи може завдати шкоди суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим інтересам України;

2) запит стосується правопорушення, за яке в Україні стосовно тієї самої особи судом прийнято рішення, яке набрало законної сили;

3) запитуюча сторона не забезпечує взаємності у цій сфері;

4) запит стосується діяння, яке не є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність;

5) є достатні підстави вважати, що запит спрямований на переслідування, засудження або покарання особи за ознаками її раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

6) запит стосується кримінального правопорушення, яке є предметом досудового розслідування або судового розгляду в Україні.

Стаття 558. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України

1. Центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, за результатами розгляду запиту компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу приймає рішення щодо:

1) доручення його виконання органу досудового розслідування, прокуратури або суду з одночасним вжиттям заходів щодо забезпечення умов конфіденційності;

2) можливості виконання запиту із застосуванням законодавства іноземної держави;

3) відкладення виконання, якщо це може перешкоджати кримінальному провадженню на території України, або погоджує з компетентним органом іноземної держави можливість виконання запиту на певних умовах;

4) відмови у виконанні запиту з підстав, передбачених статтею 557 цього Кодексу;

5) можливості виконання запиту, якщо витрати на таке виконання явно перевищуватимуть завдану кримінальним правопорушенням шкоду або явно не відповідатимуть тяжкості кримінального правопорушення (якщо це не суперечить міжнародному договору України);

6) вчинення інших дій, передбачених міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Запит компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу виконується упродовж одного місяця з дати його надходження до безпосереднього виконавця. За необхідності виконання складних та великих за обсягами процесуальних дій, у тому числі таких, що потребують погодження прокурора або можуть бути проведені лише на підставі ухвали слідчого судді, строк виконання може бути продовжений центральним органом України або органом, уповноваженим здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу.

3. Складені органом досудового розслідування, слідчим, прокурором або суддею документи для забезпечення виконання запиту про міжнародну правову допомогу підписуються зазначеними посадовими особами та скріплюються печаткою відповідного органу. Отримані за результатами виконання запиту від інших відомств, установ чи підприємств (незалежно від форми власності) документи повинні бути підписані їхніми керівниками та скріплені печаткою відповідного відомства, установи чи підприємства. Орган досудового розслідування або слідчий передає матеріали виконання запиту прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, для перевірки повноти і законності проведених слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

4. Отримані під час виконання запиту про міжнародну правову допомогу документи направляються компетентному органу іноземної держави у порядку, встановленому відповідним міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

5. У разі відсутності міжнародного договору України з відповідною іноземною державою виконання запиту про міжнародну правову допомогу здійснюється з дотриманням вимог цієї статті, а отримані документи направляються центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги дипломатичним шляхом.

6. При передачі матеріалів компетентному органу іноземної держави центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, може встановити відповідно до законодавства та міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, обмеження щодо використання таких матеріалів.

7. У разі неможливості виконати запит про міжнародну правову допомогу, а також у разі відмови у наданні міжнародної правової допомоги з підстав, передбачених статтею 557 цього Кодексу, центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини відповідно до частини третьої статті 545 цього

Кодексу, повертає такий запит компетентному органу іноземної держави із зазначенням причин.

Стаття 559. Відкладення надання міжнародної правової допомоги

1. Надання правової допомоги може бути повністю або частково відкладене, якщо виконання доручення перешкоджатиме досудовому розслідуванню або судовому розгляду, що триває в Україні.

Стаття 560. Завершення процедури надання міжнародної правової допомоги

1. Орган, якому було доручено виконання запиту, після здійснення необхідних процесуальних дій надсилає всі отримані матеріали уповноваженому (центральному) органу України. У разі неправильного або неповного виконання запиту уповноважений (центральний) орган має право вимагати додаткових заходів для виконання запиту.

2. Документи, отримані внаслідок виконання запиту, засвідчуються гербовою печаткою компетентного органу, який проводив процесуальні дії, та передаються уповноваженому (центральному) органу України для передання запитуючій стороні без перекладу, якщо інше не передбачено міжнародним договором.

3. Уповноважений (центральний) орган України надсилає матеріали, отримані під час виконання запиту, уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони протягом десяти календарних днів після їх отримання від компетентного органу України.

Стаття 561. Процесуальні дії, які можуть бути проведені в порядку надання міжнародної правової допомоги

1. На території України з метою виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги можуть бути проведені будь-які процесуальні дії, передбачені цим Кодексом або міжнародним договором.

Стаття 562. Процесуальні дії, які потребують спеціального дозволу

1. Якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому цим Кодексом, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає. Підставою для вирішення питання щодо надання такого дозволу є матеріали звернення компетентного органу іноземної держави.

2. У разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія потребує надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому цим Кодексом, лише у разі, якщо це передбачено міжнародним договором або є обов’язковою умовою надання такого виду допомоги за законодавством запитуваної сторони. При цьому строк дії такого дозволу не обмежується, а належно засвідчена копія дозволу долучається до матеріалів запиту.

{Частина друга статті 562 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

Стаття 563. Присутність представників компетентних органів запитуючої держави

1. Представник компетентного органу іноземної держави, дозвіл на присутність якого надано відповідно до вимог цього Кодексу, не має права самостійно проводити на території України будь-які процесуальні дії. У разі присутності під час проведення процесуальних дій такі представники повинні дотримуватися вимог законів України.

2. Особи, передбачені частиною першою цієї статті, мають право спостерігати за проведенням процесуальних дій та вносити зауваження та пропозиції щодо їх проведення, з дозволу слідчого, прокурора або суду ставити запитання, а також робити записи, у тому числі із застосуванням технічних засобів.

Стаття 564. Вручення документів

1. За запитом компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу документи та рішення, долучені до такого запиту, вручаються особі, визначеній у запиті, в порядку, встановленому цією статтею.

2. Слідчий, прокурор або суд для виконання запиту компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу викликає особу для вручення документів. Якщо особа не з’явилася без поважних причин, до неї може бути застосовано привід у порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. Орган досудового розслідування, слідчий, прокурор або суд складає протокол про вручення особі документів із зазначенням місця та дати їх вручення. Протокол підписується особою, якій вручено документи, з викладом її заяв або зауважень при отриманні документів. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, складається також окреме підтвердження, що підписується особою, яка отримала документи, та особою, яка здійснила їх вручення.

4. У разі відмови особи отримати документи, що підлягають врученню, про це зазначається у протоколі. При цьому документи, що підлягають врученню, вважаються врученими, про що зазначається у протоколі.

5. Якщо документи, що підлягають врученню, не містять перекладу українською мовою і складені мовою, яка є незрозумілою особі, зазначеній у запиті, така особа має право відмовитися отримати документи. У такому разі документи вважаються такими, вручення яких не відбулося.

6. Протокол про вручення документів передається разом з іншими документами, доданими до запиту, компетентному органу іноземної держави у порядку, передбаченому статтею 558 цього Кодексу.

Стаття 565. Тимчасова передача

1. Якщо для давання показань або участі в інших процесуальних діях під час кримінального провадження необхідна присутність особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання у виді позбавлення волі на території іноземної держави і не притягується до кримінальної відповідальності в цьому кримінальному провадженні, орган досудового розслідування, прокурор, суддя або суд України, які здійснюють кримінальне провадження, складають прохання про тимчасову передачу такої особи в Україну.

2. Прохання про тимчасову передачу оформляється та направляється відповідно до порядку, передбаченого статтями 548, 551 та 552 цього Кодексу.

3. У разі задоволення компетентним органом іноземної держави прохання про тимчасову передачу особи така особа має бути повернута після проведення процесуальних дій, для яких вона була передана, у погоджений з іноземною державою строк.

4. Орган досудового розслідування, прокурор, суддя або суд України, які здійснюють кримінальне провадження, складають документи про продовження в разі необхідності строку тимчасової передачі та направляють їх центральному органу щодо міжнародної правової допомоги не пізніш як за двадцять днів до закінчення такого строку.

5. Рішення компетентного органу іноземної держави про тримання особи під вартою або про призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання під вартою в Україні особи, яка тимчасово передана в Україну.

6. Тимчасова передача до іноземної держави особи, яка відбуває покарання на території України, можлива на прохання компетентного органу іноземної держави з дотриманням умов, передбачених частинами першою і третьою цієї статті.

7. Тимчасова передача особи здійснюється лише за наявності письмової згоди такої особи.

Стаття 566. Виклик особи, яка перебуває за межами України

1. Особу, яка перебуває за межами України, для провадження слідчих чи інших процесуальних дій на території України викликають повісткою на підставі запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу. Викликаній особі, крім підозрюваного та обвинуваченого, повідомляється про розмір і порядок відшкодування витрат, пов’язаних з викликом. Запит (доручення) у рамках міжнародної правової допомоги про виклик особи, яка перебуває за межами України, направляється компетентному органу іноземної держави не пізніше шістдесяти діб до дати явки особи або в інший строк, передбачений міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Викликана особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, затримана, стосовно неї не може бути обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, до неї не можуть бути застосовані інші заходи забезпечення кримінального провадження чи обмеження її особистої свободи як з приводу кримінального правопорушення, яке є предметом цього кримінального провадження, так і за будь-яке інше кримінальне правопорушення, вчинене до перетинання державного кордону України (при в’їзді в Україну). Стосовно такої особи не може бути приведений до виконання вирок, ухвалений до перетину державного кордону України у зв’язку з викликом. Підозрюваний, обвинувачений або засуджений може бути затриманий, стосовно нього може бути застосований запобіжний захід або приведений до виконання вирок лише за злочин, зазначений у повістці.

3. Викликана особа втрачає гарантії, передбачені цією статтею, якщо не залишить територію України, маючи таку можливість, протягом п’ятнадцяти діб або іншого строку, передбаченого міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, від моменту отримання письмового повідомлення органу досудового

розслідування, прокуратури або суду про відсутність необхідності у проведенні слідчих чи інших процесуальних дій за її участю.

Стаття 567. Допит за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції

1. Допит за запитом компетентного органу іноземної держави проводиться у присутності слідчого судді за місцезнаходженням особи за допомогою відео- або телефонної конференції у таких випадках:

1) неможливості прибуття певних осіб до компетентного органу іноземної держави;

2) для забезпечення безпеки осіб;

3) з інших підстав, визначених слідчим суддею (судом).

2. Допит шляхом відео- або телефонної конференції виконується у порядку, передбаченому процесуальним законом запитуючої сторони у тій мірі, в якій такий порядок не суперечить засадам кримінального процесуального законодавства України та загальновизнаним стандартам забезпечення прав людини і основоположних свобод.

3. Компетентний орган запитуючої сторони повинен забезпечити участь перекладача під час проведення відео- або телефонної конференції.

4. Якщо під час допиту слідчий суддя виявив порушення порядку, передбаченого частиною другою цієї статті, особою, яка здійснює допит, він повідомляє про це учасників процесуальної дії та зупиняє допит з метою вжиття заходів для його усунення. Допит продовжується тільки після узгодження з компетентним органом запитуючої сторони необхідних змін у процедурі.

5. Протокол допиту та носії відео- або аудіоінформації надсилаються до компетентного органу запитуючої сторони.

6. За правилами, передбаченими цією статтею, проводяться допити за допомогою відео- або телефонної конференції за запитами компетентного органу України.

Стаття 568. Розшук, арешт і конфіскація майна

1. На підставі запиту про міжнародну правову допомогу відповідні органи України проводять передбачені цим Кодексом процесуальні дії, а також інші передбачені спеціальним законом дії з метою виявлення та арешту майна, грошей і цінностей, що відповідають будь-якій із ознак, передбачених частиною першою статті 96^2 Кримінального кодексу України, а також майна, яке належить підозрюваним, обвинуваченим або засудженим особам.

{Частина перша статті 568 із змінами, внесеними згідно із Законами № 772-VIII від 10.11.2015, № 361-IX від 06.12.2019}

2. При накладенні арешту на майно, зазначене в частині першій цієї статті, забезпечуються необхідні заходи, зокрема передбачені пунктом 5 частини шостої статті 100 цього Кодексу, з метою його збереження до прийняття судом рішення щодо такого майна, про що повідомляють запитуючій стороні.

{Частина друга статті 568 із змінами, внесеними згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015}

3. За запитом запитуючої сторони виявлене майно:

1) може бути передане компетентному органу запитуючої сторони як доказ у кримінальному провадженні з дотриманням вимог статті 562 цього Кодексу або для повернення власнику;

2) може бути конфісковане, якщо це передбачено вироком чи іншим рішенням суду запитуючої сторони, які набрали законної сили.

4. Майно, передбачене пунктом 1 частини третьої цієї статті, не передається запитуваній стороні або його передання може бути відстрочене чи тимчасовим, якщо це майно потребується для цілей розгляду цивільної або кримінальної справи в Україні чи не може бути вивезено за кордон з інших підстав, передбачених законом.

5. Майно, конфісковане згідно з пунктом 2 частини третьої цієї статті, передається в дохід Державного бюджету України, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті.

6. За клопотанням центрального органу України суд може прийняти рішення про передачу майна, конфіскованого згідно з пунктом 2 частини третьої цієї статті, а так само його грошового еквівалента:

1) запитуючій стороні, яка прийняла рішення про конфіскацію для відшкодування потерпілим шкоди, завданої злочином;

2) згідно з міжнародними договорами України, що регулюють питання розподілу конфіскованого майна або його грошового еквівалента.

7. Передання майна, на яке накладено арешт, а також конфіскованого майна може бути відкладено, якщо це необхідно для досудового розслідування та судового розгляду в Україні або розгляду спору про права інших осіб.

Стаття 569. Контрольована поставка

1. Слідчий органу досудового розслідування України у разі виявлення ним контрабандної поставки при проведенні процесуальних дій, у тому числі за запитом про міжнародну правову допомогу, має право не вилучати її з місця закладки або транспортування, а за домовленістю з компетентними органами держави, куди її адресовано, безперешкодно пропустити її через митний кордон України з метою виявлення, викриття та документування злочинної діяльності міжнародних злочинних організацій.

2. Про виявлення контрабандної поставки згідно з правилами цього Кодексу складається протокол, який направляється компетентному органу держави, на територію якої пропущено контрольовану поставку, а в разі одержання таких матеріалів від відповідних органів іншої держави вони долучаються до матеріалів досудового розслідування.

Стаття 570. Прикордонне переслідування

1. У разі проведення компетентними органами України прикордонного переслідування особи, яка вчинила незаконне переміщення через державний кордон України, проводиться розслідування її незаконної діяльності на території України згідно з вимогами цього Кодексу.

2. Матеріали кримінального провадження щодо документування незаконної діяльності зазначеної особи на території України згідно з міжнародними договорами про прикордонне переслідування передаються відповідним органам держави, де цю особу притягнуто до кримінальної відповідальності, а в разі одержання таких матеріалів від відповідних органів іншої держави, вони долучаються до матеріалів досудового розслідування.

Стаття 571. Створення і діяльність спільних слідчих груп

1. Для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть створюватися спільні слідчі групи.

2. Офіс Генерального прокурора розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав.

3. Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один з її членів.

4. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться.

Стаття 572. Оскарження рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових чи службових осіб, відшкодування завданої шкоди та витрати, пов’язані з наданням міжнародної правової допомоги на території України

1. Особи, які вважають, що рішеннями, діями або бездіяльністю органів державної влади України, їх посадових чи службових осіб, вчинених у зв’язку з виконанням запиту про міжнародну правову допомогу, завдано шкоди їхнім правам, свободам чи інтересам, мають право оскаржити рішення, дії та бездіяльність до суду.

2. Якщо неправомірними діями чи бездіяльністю органів державної влади України, їх посадових чи службових осіб, а також присутніх при виконанні запиту представників запитуючої сторони завдана шкода фізичним або юридичним особам, то ці особи мають право вимагати її відшкодування за рахунок держави.

3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади України, їх посадових чи службових осіб та відшкодування завданої шкоди здійснюється у порядку, передбаченому законами України.

4. Витрати, пов’язані з наданням міжнародної правової допомоги на території України, здійснюються за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання органів досудового розслідування, прокуратури, суду та інших установ України, на які

покладається виконання запитів про надання міжнародної правової допомоги на території України.

5. Якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, за рахунок компетентного органу іноземної держави відшкодовуються витрати, пов’язані з виконанням запиту про міжнародну правову допомогу, на:

1) виклик на територію іноземної держави учасників кримінального провадження, свідків та експертів, у тому числі в разі тимчасової передачі осіб;

2) проведення експертиз;

3) забезпечення безпеки учасників кримінального провадження.

Глава 44. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)

Стаття 573. Направлення запиту про видачу особи (екстрадицію)

1. Запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв’язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

2. Запит компетентного органу іноземної держави про видачу особи може розглядатися лише у разі дотримання вимог, передбачених частиною першою цієї статті.

3. Запити про тимчасову видачу і транзитне перевезення особи направляються та розглядаються у такому самому порядку, як і запити про видачу особи (екстрадицію). При розгляді запитів компетентних органів іноземних держав про транзитне перевезення екстрадиційній перевірці підлягають лише обставини, передбачені частинами першою і другою статті 589 цього Кодексу.

4. Центральний орган України має право відмовити в направленні запиту до іноземної держави, якщо існують передбачені цим Кодексом або міжнародним договором України обставини, які можуть перешкоджати видачі. Він також має право відмовити компетентному органу України у зверненні до іноземної держави, якщо видача буде явно невиправданою з огляду на співвідношення тяжкості вчиненого особою кримінального правопорушення та ймовірних витрат, необхідних для екстрадиції.

Стаття 574. Центральний орган України щодо видачі особи (екстрадиції)

1. Центральними органами України щодо видачі особи (екстрадиції), якщо інше не передбачено міжнародним договором України, є відповідно Офіс Генерального прокурора та Міністерство юстиції України.

2. Офіс Генерального прокурора є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування.

3. Міністерство юстиції України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях під час судового провадження або виконання вироку.

4. Центральні органи України щодо видачі особи (екстрадиції) відповідно до цього Кодексу:

1) звертаються до компетентних органів іноземних держав із запитами про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення;

2) розглядають запити компетентних органів іноземних держав про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення та приймають рішення щодо них;

3) організовують проведення екстрадиційної перевірки;

4) організовують прийом-передачу осіб, щодо яких прийнято рішення про видачу (екстрадицію), тимчасову видачу чи транзитне перевезення;

5) здійснюють інші повноваження, визначені цим розділом або міжнародним договором про видачу особи (екстрадицію).

Стаття 575. Порядок підготовки документів та направлення запитів

1. Клопотання про видачу особи в Україну готує слідчий, прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, або суд, який розглядає справу чи яким ухвалено вирок, з дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом та відповідним міжнародним договором України.

2. Клопотання складається у письмовій формі і повинно містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину. До клопотання додаються такі документи:

1) засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою, якщо видача запитується для притягнення до кримінальної відповідальності;

2) копія вироку з підтвердженням набуття ним законної сили, якщо видача запитується для приведення вироку до виконання;

3) довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні;

4) положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення;

5) висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України;

6) довідка про частину невідбутого покарання, якщо йдеться про видачу особи, яка вже відбула частину призначеного судом покарання;

7) інформація про перебіг строків давності;

8) інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу.

3. Клопотання та передбачені частиною другою цієї статті документи підписуються слідчим, прокурором або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України.

4. Клопотання про видачу особи (екстрадицію) передаються до відповідного центрального органу України через відповідну обласну прокуратуру у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк керівник відповідного органу досудового розслідування у складі апарату Національної поліції, центрального апарату органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань України, Національного антикорупційного бюро України безпосередньо передає Офісу Генерального прокурора клопотання про видачу особи (екстрадицію).

{Частина четверта статті 575 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1697-VII від 14.10.2014, № 1698-VII від 14.10.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1798-VIII від 21.12.2016, № 187-IX від 04.10.2019, № 1888-IX від 17.11.2021}

5. Центральний орган України за наявності підстав, передбачених міжнародним договором України, звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу направляється керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою протягом п’яти днів з дня отримання клопотання.

6. У разі повідомлення компетентним органом іноземної держави про одержання згоди затриманої особи на її видачу (екстрадицію) в Україну підготовка клопотання здійснюється виключно на вимогу уповноваженого (центрального) органу України. Зміст клопотання та перелік документів, що додаються до клопотання, визначаються уповноваженим (центральним) органом України відповідно до вимог цього Кодексу та міжнародних договорів України.

{Статтю 575 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

Стаття 576. Межі кримінальної відповідальності виданої особи

1. Видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція).

2. Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов’язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень.

3. Якщо застереження компетентного органу іноземної держави щодо обмежень у видачі особи стосується виконання вироку, суд, який ухвалив вирок, вирішує питання про приведення його до виконання лише за ті діяння, за які відбулася видача.

4. У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати

вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу.

5. Запит про надання такої згоди готується та надсилається в порядку, передбаченому для запиту про видачу особи (екстрадицію).

6. У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після видачі, отримання такої згоди не вимагається.

7. Положення цієї статті не застосовуються у разі, якщо компетентний орган іноземної держави повідомив, що видана в Україну особа надала згоду на її видачу (екстрадицію) та відмовилася від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

{Статтю 576 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

Стаття 577. Зарахування строку тримання виданої особи під вартою

1. Час тримання виданої особи під вартою на території запитуваної держави у зв’язку з вирішенням питання про видачу в Україну, а також час її етапування зараховуються до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду України.

Стаття 578. Інформування про результати кримінального провадження щодо виданої особи

1. Прокурор надсилає центральному органу України повідомлення про результати кримінального провадження щодо виданої особи для подальшого інформування уповноваженого (центрального) органу запитуваної держави.

Стаття 579. Тимчасова видача

1. У разі необхідності запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або втраті доказів у кримінальному провадженні може бути направлено запит про тимчасову видачу, який готується в порядку, передбаченому статтею 575 цього Кодексу.

2. У разі задоволення запиту про тимчасову видачу така особа має бути повернута до відповідної іноземної держави у погоджений строк.

3. У разі необхідності компетентний орган України, який здійснює кримінальне провадження, готує документи про продовження строку тимчасової видачі, що надсилаються відповідному центральному органу не пізніш як за двадцять днів до закінчення строку тимчасової видачі.

Стаття 580. Особливості тримання під вартою

1. Рішення компетентного органу іноземної держави про взяття особи під варту або призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання осіб під вартою на території України, які:

1) транзитно перевозяться територією України;

2) тимчасово видані в Україну.

2. Період тримання особи під вартою на території України на підставі рішення компетентного органу іноземної держави під час тимчасової видачі не зараховується такій особі у строк відбування покарання, призначеного за вироком суду України.

Стаття 581. Права особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію)

{Назва статті 581 в редакції Закону № 2577-VIII від 02.10.2018}

1. Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) в іноземну державу, має право:

{Абзац перший частини першої статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

1) знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу (екстрадицію);

{Пункт 1 частини першої статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

2) мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів;

3) у разі затримання - на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;

4) брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу (екстрадицію);

{Пункт 4 частини першої статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

5) ознайомлюватися із запитом про видачу (екстрадицію) або одержати його копію;

{Пункт 5 частини першої статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

6) оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу (екстрадицію);

{Пункт 6 частини першої статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

7) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу (екстрадицію);

{Пункт 7 частини першої статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

8) у будь-який час до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) надати згоду на видачу (екстрадицію) з метою застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку;

{Пункт 8 частини першої статті 581 в редакції Закону № 2577-VIII від 02.10.2018}

9) одночасно з наданням згоди на видачу (екстрадицію) відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

{Частину першу статті 581 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

2. Особі, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), і яка не володіє державною мовою, забезпечується право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду.

{Частина друга статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

3. Якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), є іноземцем і тримається під вартою, то вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави.

{Частина третя статті 581 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

Стаття 582. Особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України

1. Затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв’язку із вчиненням кримінального правопорушення, здійснюється уповноваженою службовою особою.

2. Про затримання негайно інформується прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання. Повідомлення прокурору, до якого додається копія протоколу затримання, повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання.

3. Прокурор, отримавши повідомлення, перевіряє законність затримання особи, яка розшукується компетентними органами іноземних держав, та негайно інформує відповідну обласну прокуратуру.

{Частина третя статті 582 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

4. Про затримання таких осіб відповідна обласна прокуратура протягом шістдесяти годин після затримання повідомляє відповідний центральний орган України, який протягом трьох днів інформує компетентний орган іноземної держави.

{Частина четверта статті 582 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

5. Про кожен випадок затримання громадянина іноземної держави, який вчинив злочин за межами України, відповідна обласна прокуратура також повідомляє Міністерство закордонних справ України.

{Частина п'ята статті 582 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

6. Затримана особа негайно звільняється у разі, якщо:

1) протягом шістдесяти годин з моменту затримання вона не доставлена до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу тимчасового або екстрадиційного арешту;

2) встановлено обставини, за наявності яких видача (екстрадиція) не здійснюється.

7. Порядок затримання таких осіб та розгляду скарг про їх затримання здійснюється відповідно до статей 206 та 208 цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цим розділом.

Стаття 583. Тимчасовий арешт

1. До затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується тимчасовий арешт до сорока діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу.

2. У разі якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений частиною першою цієї статті, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту.

3. Прокурор звертається до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання, із клопотанням про застосування тимчасового арешту.

4. До клопотання додаються:

1) протокол затримання особи з відміткою про роз’яснення особі її права надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також права на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію);

{Пункт 1 частини четвертої статті 583 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

2) документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави;

3) документи, що підтверджують особу затриманого;

4) письмова заява затриманої особи про згоду на її видачу (екстрадицію), в якій особа може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності (в разі наявності такої письмової заяви).

{Частину четверту статті 583 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

5. Клопотання має бути розглянуто слідчим суддею у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи.

6. Під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу затриманого, пропонує особі зробити заяву, роз’яснює особі її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на

відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію), з'ясовує бажання особи скористатися цими правами, перевіряє добровільність надання особою згоди на її видачу (екстрадицію), відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, усвідомлення особою правових наслідків такої згоди (відмови), перевіряє наявність документів, передбачених пунктом 2 частини четвертої цієї статті, вислуховує думку прокурора та інших учасників.

У разі якщо затримана особа надала згоду на її видачу (екстрадицію) або надала згоду на її видачу (екстрадицію) і відмовилася від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, суд вирішує питання про затвердження згоди особи на видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту або про відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію) і застосування тимчасового арешту.

За результатами розгляду слідчий суддя постановляє ухвалу про:

1) застосування тимчасового арешту;

2) відмову в застосуванні тимчасового арешту, якщо для його обрання немає підстав;

3) затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту;

4) затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту;

5) застосування тимчасового арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію).

Копія ухвали слідчого судді, постановленої за результатами розгляду питання щодо затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), невідкладно направляється уповноваженому (центральному) органу України через відповідну обласну прокуратуру разом із копією письмової заяви особи про згоду на її видачу (екстрадицію).

{Частина шоста статті 583 в редакції Закону № 2577-VIII від 02.10.2018}

7. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, до якої застосовано тимчасовий арешт, її захисником чи законним представником, прокурором, крім ухвал слідчого судді про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту, про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту, які оскарженню не підлягають.

{Частина сьома статті 583 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

8. Особа, до якої застосовано тимчасовий арешт, має право до надходження запиту про її видачу (екстрадицію) подати на розгляд слідчого судді суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, письмову заяву про згоду на її видачу (екстрадицію), в якій може зазначити про відмову від застосування спеціального правила

щодо меж кримінальної відповідальності. Така заява підлягає невідкладному розгляду слідчим суддею у порядку, передбаченому частиною шостою цієї статті, за участю прокурора, особи, яка подала заяву, її захисника та за потреби перекладача.

{Статтю 583 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

9. Звільнення особи з-під тимчасового арешту у зв’язку з несвоєчасним надходженням до центрального органу України запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту в разі отримання в подальшому такого запиту.

10. У разі надходження запиту про видачу особи (екстрадицію) до закінчення строку тимчасового арешту ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту втрачає юридичну силу з моменту винесення слідчим суддею ухвали про застосування екстрадиційного арешту щодо цієї особи.

11. У разі наявності на утриманні особи, стосовно якої слідчим суддею розглядається клопотання про застосування тимчасового арешту, дитини, яка залишається без батьківського піклування, слідчий суддя зобов’язує прокурора негайно повідомити уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування для вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини, про що зазначається в ухвалі про застосування тимчасового арешту.

{Статтю 583 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 2858-IX від 12.01.2023}

Стаття 584. Застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційний арешт)

1. Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням або зверненням центрального органу України прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою.

2. Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді подаються:

1) копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом України;

2) документи про громадянство особи;

3) наявні матеріали екстрадиційної перевірки.

3. Матеріали, що подаються слідчому судді, мають бути перекладені державною мовою або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

4. При вирішенні питання про застосування екстрадиційного арешту слідчий суддя керується положеннями цього Кодексу та міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

5. У разі якщо особа, щодо якої вирішується питання про тримання під вартою, не володіє державною мовою, їй забезпечується участь перекладача.

6. Строки тримання особи під вартою та порядок їх продовження визначаються цим Кодексом.

7. Під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу, роз’яснює особі її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на видачу (екстрадицію), з’ясовує бажання особи скористатися цими правами, перевіряє добровільність надання особою згоди на її видачу (екстрадицію), відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, усвідомлення особою правових наслідків такої згоди (відмови), перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки, вислуховує думку прокурора, інших учасників і постановляє ухвалу про:

1) застосування екстрадиційного арешту;

2) затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту;

3) затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту;

4) застосування екстрадиційного арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію);

5) відмову в застосуванні екстрадиційного арешту, якщо для його обрання немає підстав.

Копія ухвали слідчого судді, постановленої за результатами розгляду питання щодо затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), невідкладно направляється уповноваженому (центральному) органу України через відповідну обласну прокуратуру разом із копією письмової заяви особи про згоду на її видачу (екстрадицію).

{Частина сьома статті 584 в редакції Закону № 2577-VIII від 02.10.2018}

8. При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу.

9. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, щодо якої застосовано екстрадиційний арешт, її захисником чи законним представником, прокурором, крім ухвал слідчого судді про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту, про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту, які оскарженню не підлягають.

{Частина дев'ята статті 584 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

10. Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців.

11. У межах цього строку слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення.

12. За скаргою особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, або її захисника чи законного представника слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варти.

13. Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту слідчим суддею не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

14. Особа, до якої застосовано екстрадиційний арешт, має право до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) подати на розгляд слідчого судді суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, письмову заяву про згоду на її видачу (екстрадицію), в якій може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності. Така заява підлягає невідкладному розгляду слідчим суддею у порядку, передбаченому частинами сьомою і восьмою цієї статті, за участю прокурора, особи, яка подала заяву, її захисника та за потреби перекладача.

{Частина чотирнадцята статті 584 в редакції Закону № 2577-VIII від 02.10.2018}

15. У разі наявності на утриманні особи, стосовно якої слідчим суддею розглядається клопотання про застосування екстрадиційного арешту, дитини, яка залишається без батьківського піклування, слідчий суддя зобов’язує прокурора негайно повідомити уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування для вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини, про що зазначається в ухвалі про застосування екстрадиційного арешту.

{Статтю 584 доповнено частиною п’ятнадцятою згідно із Законом № 2858-IX від 12.01.2023}

Стаття 585. Застосування запобіжного заходу, не пов’язаного із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави

1. За наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов’язаний із триманням під вартою (екстрадиційним арештом).

2. При вирішенні питання про можливість застосування запобіжного заходу, не пов’язаного із триманням під вартою, слідчий суддя обов’язково враховує:

1) відомості про ухилення особи від правосуддя у запитуючій стороні та дотримання нею умов, на яких відбулося звільнення її з-під варти під час цього або інших кримінальних проваджень;

2) тяжкість покарання, що загрожує особі в разі засудження, виходячи з обставин, встановлених під час заявленого кримінального правопорушення, положень закону України про кримінальну відповідальність і усталеної судової практики;

3) вік та стан здоров’я особи, видача якої запитується;

4) міцність соціальних зв’язків особи, у тому числі наявність у неї родини та утриманців.

3. У разі порушення особою, щодо якої розглядається запит про її видачу, умов обраного запобіжного заходу слідчий суддя за клопотанням прокурора має право постановити ухвалу про застосування екстрадиційного арешту для забезпечення видачі особи.

4. Особа, стосовно якої застосовано запобіжний захід, не пов’язаний із триманням під вартою, має право до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) подати на розгляд слідчого судді письмову заяву про надання згоди на її видачу (екстрадицію), в якій може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності. Така заява підлягає невідкладному розгляду слідчим суддею у порядку, передбаченому частинами сьомою і восьмою статті 584 цього Кодексу, за участю прокурора, особи, яка подала заяву, її захисника та за потреби перекладача.

{Статтю 585 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

Стаття 586. Припинення тимчасового арешту або запобіжного заходу

1. Тимчасовий арешт або запобіжний захід припиняється в разі, якщо:

1) центральний орган України в передбачені міжнародним договором України строки не отримав запит про видачу особи (екстрадицію);

2) під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких видача особи (екстрадиція) не здійснюється;

3) компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи;

4) центральним органом України прийнято рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції).

2. Скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу здійснюється керівником відповідної обласної прокуратури, його першим заступником або заступником за дорученням (зверненням) центрального органу України, а у випадку, передбаченому пунктом 2 частини першої цієї статті, за погодженням з відповідним центральним органом України. Копія постанови про скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу надсилається уповноваженій службовій особі місця ув’язнення, слідчому судді, який приймав рішення про застосування тимчасового арешту або запобіжного заходу, а також особі, щодо якої застосовувався запобіжний захід, не пов’язаний із триманням під вартою.

{Частина друга статті 586 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

Стаття 587. Проведення екстрадиційної перевірки

1. Екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, проводиться центральним органом України або за його дорученням чи зверненням відповідною обласною прокуратурою.

{Частина перша статті 587 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

2. Екстрадиційна перевірка здійснюється протягом шістдесяти днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України.

3. Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилаються відповідному центральному органу України.

Стаття 588. Видача особи (екстрадиція) у спрощеному порядку

1. Уповноважений (центральний) орган України може застосувати процедуру видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку лише за наявності згоди такої особи на її видачу (екстрадицію), затвердженої слідчим суддею.

2. Особа має право у будь-який час до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) подати слідчому судді письмову заяву про надання згоди на її видачу (екстрадицію), в якій може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності. Згода особи на її видачу (екстрадицію), відмова особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності можуть бути відкликані особою до їх затвердження слідчим суддею.

3. Начальник установи попереднього ув’язнення, одержавши письмову заяву особи про надання згоди на її видачу (екстрадицію), невідкладно надсилає зазначену заяву до суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, та повідомляє про це керівника відповідної обласної прокуратури.

4. Відповідна обласна прокуратура невідкладно надсилає уповноваженому (центральному) органу України копію ухвали слідчого судді, постановленої за результатами розгляду письмової заяви особи про надання згоди на її видачу (екстрадицію), разом із копією письмової заяви особи про згоду на видачу (екстрадицію) та інформацією, необхідною для прийняття уповноваженим (центральним) органом України рішення відповідно до частини восьмої цієї статті.

5. Про затвердження слідчим суддею згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності уповноважений (центральний) орган України невідкладно інформує компетентний орган іноземної держави, яка розшукує особу для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Уповноважений (центральний) орган України одночасно запитує про намір іноземної держави вимагати видачу (екстрадицію) зазначеної особи у подальшому (крім випадку, якщо від компетентного органу іноземної держави надійшов

запит про видачу (екстрадицію) особи) та просить надати інформацію, необхідну для прийняття рішення про видачу зазначеної особи (екстрадицію) у спрощеному порядку.

6. Уповноважений (центральний) орган України розглядає питання про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку за наявності інформації щодо:

1) прийняття компетентним органом іноземної держави стосовно особи рішення про тримання під вартою або вироку, який набрав законної сили, а також підтвердження того, що особа розшукується компетентним органом іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку;

2) характеру і правової кваліфікації вчиненого особою кримінального правопорушення, зокрема про максимальну межу покарання або покарання, призначене згідно з вироком, який набрав законної сили, а також про відбуту особою частину покарання;

3) даних про особу, яка розшукується компетентним органом іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, зокрема про її громадянство;

4) обставин вчинення особою кримінального правопорушення, зокрема про час, місце, ступінь участі особи, інші обставини вчинення кримінального правопорушення;

5) наслідків вчиненого особою кримінального правопорушення (за можливості);

6) строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення згідно із законодавством іноземної держави, яка розшукує особу.

У разі якщо особа розшукується компетентним органом іноземної держави з метою виконання вироку, який набрав законної сили, для розгляду питання про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку необхідною є також інформація про те, чи було ухвалено вирок за відсутності обвинуваченого (in absentia).

За потреби для прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку уповноважений (центральний) орган України може запитати у компетентного органу іноземної держави додаткову інформацію або документи.

7. Рішення про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку може бути прийнято уповноваженим (центральним) органом України до надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію) без обов’язкового проведення екстрадиційної перевірки у повному обсязі.

8. Уповноважений (центральний) орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку або про відмову у видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку протягом п’яти робочих днів з дня одержання ухвали слідчого судді, якою затверджено згоду особи на видачу (екстрадицію), та інформації компетентного органу іноземної держави, передбаченої частиною шостою цієї статті. Рішення виноситься керівником уповноваженого (центрального) органу України або уповноваженою ним особою, є остаточним і оскарженню не підлягає.

9. Уповноважений (центральний) орган України відмовляє у видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку в таких випадках:

1) у разі притягнення особи до кримінальної відповідальності чи відбування особою покарання на території України;

2) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), є громадянином України;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що видача (екстрадиція) зазначеної особи може суперечити інтересам національної безпеки України;

4) якщо компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу уповноваженого (центрального) органу України інформацію, передбачену частиною шостою цієї статті.

10. Уповноважений (центральний) орган України повідомляє про своє рішення компетентний орган іноземної держави та особу, стосовно якої воно прийнято, без невиправданої затримки та у будь-якому разі протягом двадцяти днів з дня постановлення слідчим суддею ухвали, якою затверджено згоду особи на видачу (екстрадицію).

11. Передача особи, стосовно якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію) у спрощеному порядку, здійснюється протягом десяти робочих днів з дня повідомлення компетентному органу іноземної держави про зазначене рішення. Цей строк може бути подовжений уповноваженим (центральним) органом України до тридцяти днів. Відстрочення фактичної передачі особи з підстав, передбачених статтею 592 цього Кодексу, не допускається.

12. У разі прийняття уповноваженим (центральним) органом України рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку видача особи (екстрадиція) здійснюється за загальними правилами щодо видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбаченими цією главою.

13. Видача особи (екстрадиція) в Україну у спрощеному порядку здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом та міжнародними договорами України.

{Стаття 588 в редакції Закону № 2577-VIII від 02.10.2018}

Стаття 589. Відмова у видачі особи (екстрадиції)

1. У видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо:

1) особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України;

2) злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України;

3) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу;

4) компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію);

5) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов’язанням України за міжнародними договорами України;

5[1]) є обґрунтовані підстави вважати, що видача особи (екстрадиція) суперечить інтересам національної безпеки України;

{Частину першу статті 589 доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

6) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України.

2. Особа, якій надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або їй надано тимчасовий захист в Україні, не може бути видана державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, крім випадків, передбачених міжнародним договором України.

3. У разі відмови у видачі з мотивів громадянства та наявності статусу біженця або з інших підстав, що не виключають здійснення кримінального провадження, за клопотанням компетентного органу іноземної держави Офіс Генерального прокурора доручає здійснення досудового розслідування стосовно цієї особи в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Зміни до частини третьої статті 589 див. в Законі № 361-IX від 06.12.2019}

Стаття 590. Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію)

1. Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення виноситься керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою.

2. Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято.

3. У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави.

4. Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення щодо зазначених статусів, до остаточного розгляду заяви, у порядку, встановленому законодавством України. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.

Стаття 591. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію)

1. Рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого така особа тримається під вартою, крім випадку, передбаченого статтею 588 цього Кодексу. Якщо до особи застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, скарга на рішення про видачу такої особи (екстрадицію) може бути подана до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого розташований відповідний центральний орган України.

{Частина перша статті 591 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

2. Якщо скаргу на рішення про видачу подає особа, яка перебуває під вартою, уповноважена службова особа місця ув'язнення негайно надсилає скаргу до слідчого судді і повідомляє про це відповідну обласну прокуратуру.

{Частина друга статті 591 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

3. Розгляд скарги здійснюється слідчим суддею протягом п'яти днів з дня її надходження до суду. Судовий розгляд проводиться за участю прокурора, який проводив екстрадиційну перевірку, особи, щодо якої прийнято рішення про видачу, її захисника чи законного представника, якщо він бере участь у провадженні.

4. При розгляді скарги слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію).

5. За результатами розгляду слідчий суддя виносить ухвалу, якою:

1) залишає скаргу без задоволення;

2) задовольняє скаргу і скасовує рішення про видачу (екстрадицію).

6. Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання.

7. Ухвала суду апеляційної інстанції може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

Стаття 592. Відстрочка передачі

1. Після прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) центральний орган України може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави у разі, якщо:

1) особа, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), притягається до кримінальної відповідальності або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі за інший злочин на території України - до закінчення досудового розслідування або судового провадження, відбуття покарання чи звільнення від покарання з будь-яких законних підстав;

2) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю - до її видужання.

2. Після прийняття рішення про відстрочку передачі відповідна обласна прокуратура за дорученням (зверненням) центрального органу України здійснює нагляд за процесом відбування особою покарання або контролює хід її лікування.

{Частина друга статті 592 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

3. У разі відсутності підстав для відстрочення фактичної передачі особи, передбачених частиною першою цієї статті, відповідна обласна прокуратура забезпечує застосування екстрадиційного арешту в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина третя статті 592 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

4. Якщо в період відстрочення настали обставини, які можуть перешкоджати видачі особи, центральний орган України має право переглянути своє рішення про видачу (екстрадицію).

Стаття 593. Фактична передача особи

1. З метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України.

2. Передача особи має бути здійснена протягом п’ятнадцяти днів з дати, встановленої для її передачі, крім випадку, передбаченого статтею 588 цього Кодексу. Цей строк може бути продовжено центральним органом України до тридцяти днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варти.

{Частина друга статті 593 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2577-VIII від 02.10.2018}

3. Якщо компетентний орган іноземної держави з незалежних від нього обставин не може прийняти таку особу, центральний орган України встановлює нову дату передачі у строки, передбачені частиною другою цієї статті.

4. Під час фактичної передачі особи компетентний орган іноземної держави інформується про строк перебування її під вартою в Україні.

5. Доставлення до установ системи виконання покарань особи, щодо якої компетентним органом іноземної держави прийнято рішення про видачу в Україну, забезпечують компетентні органи України за дорученням (зверненням) центрального органу України.

Стаття 594. Витрати, пов’язані з вирішенням питання про видачу особи іноземній державі

1. Витрати, що виникли на території України у зв’язку з вирішенням питання про видачу особи, а також витрати, що виникли у зв’язку із транзитним перевезенням через територію іншої держави особи, яка видається Україні, вважаються процесуальними витратами згідно з цим Кодексом.

Глава 45. Кримінальне провадження у порядку перейняття

Стаття 595. Порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав

1. Клопотання компетентних органів інших держав про перейняття Україною кримінального провадження розглядається центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги або органом, уповноваженим здійснювати зносини відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу, протягом двадцяти днів з дня його надходження.

2. Кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не було ухвалено вирок, може бути перейняте Україною за таких умов:

1) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є громадянином України і перебуває на її території;

2) особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є іноземцем або особою без громадянства і перебуває на території України, а її видача згідно із цим Кодексом або міжнародним договором України неможлива або у видачі відмовлено;

3) запитуюча держава надала гарантії, що у разі ухвалення вироку в Україні особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, не піддаватиметься у запитуючій державі державному обвинуваченню за те ж кримінальне правопорушення;

4) діяння, якого стосується запит, є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність.

3. У разі перейняття кримінального провадження Офіс Генерального прокурора в порядку, передбаченому цим Кодексом, доручає здійснення досудового розслідування відповідному прокурору, про що повідомляє державу, яка надіслала запит.

4. При відмові перейняти кримінальне провадження Офіс Генерального прокурора повертає матеріали відповідним органам іноземної держави з обґрунтуванням підстав відмови.

Стаття 596. Неможливість перейняття кримінального провадження

1. Кримінальне провадження не може бути перейняте, якщо:

1) не дотримані вимоги частини другої статті 595 цього Кодексу або міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України;

2) щодо цієї ж особи у зв’язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено виправдувальний вирок;

3) щодо цієї ж особи у зв’язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено обвинувальний вирок, за яким покарання вже відбуте або виконується;

4) щодо цієї ж особи у зв’язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні закрите кримінальне провадження або її звільнено від відбування покарання у зв’язку з помилуванням або амністією;

5) провадження щодо заявленого кримінального правопорушення не може здійснюватися у зв’язку із закінченням строку давності.

Стаття 597. Тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження

1. За клопотанням компетентного органу іншої держави особа, щодо якої буде направлений запит про перейняття кримінального провадження, може триматися під вартою на території України не більше ніж сорок діб.

2. Тримання під вартою особи здійснюється в порядку та згідно з правилами, передбаченими статтею 583 цього Кодексу.

3. Якщо після закінчення передбаченого частиною першою цієї статті строку запит про перейняття кримінального провадження не надійде, зазначена особа звільняється з-під варти.

Стаття 598. Порядок кримінального провадження, що перейняте від іншої держави

1. Кримінальне провадження, що перейняте від компетентного органу іншої держави, починається зі стадії досудового розслідування та здійснюється згідно з цим Кодексом.

2. Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих до перейняття кримінального провадження відповідним органом іншої держави на її території та згідно з її законодавством, можуть бути визнані допустимими під час судового розгляду в Україні, якщо це не порушує засад судочинства, передбачених Конституцією України та цим Кодексом, і вони не отримані з порушенням прав людини і основоположних свобод. Не потребують легалізації відомості, визнані судом допустимими.

3. Слідчий, прокурор України після перейняття кримінального провадження мають право здійснювати будь-які передбачені цим Кодексом процесуальні дії.

4. За наявності достатніх підстав для повідомлення про підозру воно повинно бути здійснене згідно з законом України про кримінальну відповідальність і в порядку, передбаченому цим Кодексом.

5. Покарання, що призначається судом, не повинно бути суворішим від покарання, передбаченого законом запитуючої держави за таке ж кримінальне правопорушення.

6. Компетентному органу запитуючої держави надсилається копія остаточного процесуального рішення, що набуло законної сили.

Стаття 599. Порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави

1. Клопотання слідчого, погоджене з прокурором, прокурора або суду про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави розглядаються уповноваженим (центральним) органом України протягом двадцяти днів з моменту надходження.

2. Незакінчене кримінальне провадження може бути передане іншій державі за умови, що видача особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, неможлива або у видачі такої особи Україні відмовлено.

3. Слідчий, прокурор або суд на вимогу уповноваженого (центрального) органу України поновлює кримінальне провадження, продовжує - якщо це дозволяється цим Кодексом - строки розслідування або тримання під вартою з урахуванням часу, необхідного для перейняття його компетентним органом іноземної держави.

Стаття 600. Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження іншій державі

1. Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження повинні відповідати вимогам цього Кодексу та відповідних міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Клопотання про передання кримінального провадження повинно містити:

1) назву органу, який здійснює кримінальне провадження;

2) посилання на відповідний міжнародний договір про надання правової допомоги;

3) найменування кримінального провадження, передання якого запитується;

4) опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію;

5) прізвище, ім’я, по батькові особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, дату і місце народження, місце проживання або перебування та інші відомості про неї.

3. До клопотання додаються такі документи:

1) матеріали кримінального провадження;

2) текст статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення, щодо якого здійснюється провадження;

3) відомості про громадянство особи.

4. Разом з клопотанням та документами, передбаченими частиною третьою цієї статті, компетентному органу іншої держави передаються наявні речові докази.

5. Копії матеріалів залишаються в органі, який здійснював кримінальне провадження в Україні.

Стаття 601. Наслідки передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави

1. З моменту перейняття компетентним органом іншої держави кримінального провадження відповідні органи України не мають права здійснювати будь-які процесуальні дії щодо особи у зв’язку з кримінальним правопорушенням, щодо якого передано кримінальне провадження, інакше, ніж на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги з боку держави, яка перейняла кримінальне провадження.

2. Закриття компетентним органом іноземної держави переданого кримінального провадження на стадії досудового розслідування не перешкоджає відновленню провадження в Україні та подальшому розслідуванню в порядку, передбаченому цим Кодексом, якщо міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, не встановлено інше.

Глава 46. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб

Стаття 602. Підстави і порядок виконання вироків судів іноземних держав

1. Вирок суду іноземної держави може бути визнаний і виконаний на території України у випадках і в обсязі, передбачених міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

2. У разі відсутності міжнародного договору положення цієї глави можуть бути застосовані при вирішенні питання про передачу засудженої особи для подальшого відбування покарання.

3. Запит про виконання вироку суду іноземної держави, крім запиту про передачу засудженої особи, Міністерство юстиції України розглядає протягом тридцяти днів з моменту надходження запиту. Якщо запит і додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, цей строк продовжується до трьох місяців.

4. При розгляді запиту про виконання вироку суду іноземної держави згідно з частиною третьою цієї статті Міністерство юстиції України з’ясовує наявність підстав, передбачених міжнародним договором України, для його задоволення. З цією метою Міністерство юстиції України може запитувати необхідні матеріали та інформацію в Україні або у компетентного органу іноземної держави.

5. Встановивши відповідність запиту про визнання і виконання вироку суду іноземної держави умовам, передбаченим міжнародним договором України, Міністерство юстиції України направляє до суду клопотання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави і передає наявні матеріали.

6. При відмові у задоволенні запиту Міністерство юстиції України повідомляє про це іноземний орган, від якого надійшов запит, з роз’ясненням підстав відмови.

7. Не підлягають виконанню в Україні вироки судів іноземних держав, ухвалені заочно (in absentia), тобто без участі особи під час кримінального провадження - крім випадків, коли засудженій особі було вручено копію вироку і надано можливість його оскаржити. У задоволенні запиту про виконання вироку суду іноземної держави може бути відмовлено, якщо таке виконання суперечить зобов’язанням України за міжнародними договорами України.

8. Вирішення питання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави у частині цивільного позову вирішується у порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України.

9. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, якщо вирок суду іноземної держави передбачає покарання у виді позбавлення волі, Міністерство юстиції України надсилає засвідчену копію запиту, передбаченого цією статтею, прокурору для звернення до слідчого судді з клопотанням про застосування запобіжного заходу до вирішення питання про виконання вироку суду іноземної держави.

Стаття 603. Розгляд судом питання про виконання вироку суду іноземної держави

1. Клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави розглядається протягом одного місяця з дня його отримання судом першої

інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності - місце знаходження Міністерства юстиції України.

2. Про дату судового засідання повідомляють особі, щодо якої ухвалено вирок, якщо вона перебуває на території України. Така особа має право користуватися правовою допомогою захисника. Судовий розгляд здійснюється за участю прокурора.

3. При розгляді клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави суд встановлює, чи дотримані умови, передбачені міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або цією главою. При цьому суд не перевіряє фактичні обставини, встановлені вироком суду іноземної держави, та не вирішує питання щодо винуватості особи.

4. За результатами судового розгляду суд постановляє ухвалу:

1) про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково. При цьому суд визначає, яка частина покарання може бути виконана в Україні, керуючись положеннями Кримінального кодексу України, що передбачають кримінальну відповідальність за злочин, у зв’язку з яким ухвалено вирок, та вирішує питання про застосування запобіжного заходу до набрання ухвалою законної сили;

2) про відмову у виконанні вироку суду іноземної держави.

5. У разі необхідності проведення додаткової перевірки суд може постановити ухвалу про відкладення розгляду та отримання додаткових матеріалів.

6. Період, протягом якого особа перебувала під вартою в Україні у зв’язку з розглядом запиту про виконання вироку суду іноземної держави, зараховується до загального строку відбування покарання, визначеного відповідно до пункту 1 частини четвертої цієї статті.

7. У разі ухвалення рішення про виконання вироку суду іноземної держави суд може одночасно ухвалити рішення про обрання запобіжного заходу стосовно особи.

8. Копії ухвали суд надсилає Міністерству юстиції України та вручає особі, засудженій вироком суду іноземної держави, якщо така особа перебуває на території України.

9. Судове рішення стосовно виконання вироку суду іноземної держави може бути оскаржено в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено відповідне питання, та прокурором.

Стаття 604. Виконання вироку суду іноземної держави

1. Ухвала про виконання вироку суду іноземної держави звертається до виконання згідно з цим Кодексом.

2. Міністерство юстиції України повідомляє запитуючій стороні про результати виконання вироку суду іноземної держави.

Стаття 605. Підстави розгляду питання про передачу засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання

1. Підставою для розгляду питання про передачу засудженої особи для відбування покарання є запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави, звернення засудженого, його законного представника або близьких родичів чи членів сім'ї, а також інші обставини, передбачені законом України або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

2. Положення статей 605-612 цього Кодексу можуть бути застосовані при вирішенні питання про передачу особи, до якої судом застосовано примусові заходи медичного характеру.

Стаття 606. Умови передачі засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання

1. Засуджену судом України особу може бути передано для відбування покарання в іншу державу, а засудженого іноземним судом громадянина України прийнято для відбування покарання в Україні тільки за умов:

1) якщо ця особа є громадянином держави виконання вироку;

2) якщо вирок набрав законної сили;

3) якщо на час отримання запиту про передачу засуджений має відбувати покарання упродовж якнайменш шести місяців або якщо йому ухвалено вирок до ув'язнення на невизначений строк;

4) якщо на передачу згоден засуджений або з урахуванням його віку або фізичного чи психічного стану на це згоден законний представник засудженого;

5) якщо кримінальне правопорушення, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, є злочином згідно із законодавством держави виконання вироку або було б злочином у разі вчинення на її території, за вчинення якого може бути призначено покарання у виді позбавлення волі;

6) якщо відшкодовано майнову шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, а в разі наявності - також процесуальні витрати;

7) якщо держава ухвалення вироку і держава виконання вироку згодні на передачу засудженого.

2. Перед вирішенням питання про передачу засудженої особи для відбування покарання з України до іноземної держави остання має надати гарантії того, що засуджений не буде підданий катуванню або іншому жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

3. Згода засудженого чи його законного представника повинна бути висловлена у письмовій формі з усвідомленням усіх правових наслідків такої згоди. Засуджений чи його законний представник мають право на отримання правової допомоги у вигляді юридичної консультації щодо наслідків своєї згоди. Згода засудженої особи не вимагається, якщо на момент вирішення питання згідно з положеннями цієї глави вона перебуває на території держави свого громадянства.

4. У разі недотримання хоча б однієї з умов, передбачених частинами першою - третьою цієї статті, Міністерство юстиції України може відмовити у передачі або прийнятті

засудженого, якщо інше не передбачено цим Кодексом або міжнародним договором України.

5. У разі якщо при вирішені питання про передачу засудженого в Україні громадянина іноземної держави встановлено, що законодавство держави виконання вироку відповідає умовам пункту 5 частини першої цієї статті, але максимальний передбачений строк покарання у виді позбавлення волі за відповідне діяння є меншим, ніж строк покарання, призначений вироком, передача засудженої особи можлива лише після фактичного відбуття засудженим частини покарання, визначеної відповідно до частини третьої статті 81 Кримінального кодексу України. Таке саме правило може бути застосовано, якщо законодавство держави виконання вироку не відповідає умовам пункту 5 частини першої цієї статті стосовно виду покарання.

6. У разі прийняття рішення про відмову в передачі засудженого для подальшого відбування покарання наводяться обґрунтовані підстави прийняття такого рішення.

7. Засуджена особа, яка надала згоду на передачу в іноземну державу для подальшого відбування покарання, може відмовитися від такої передачі у будь-який час до перетину державного кордону України відповідно до статті 607 цього Кодексу. У разі отримання інформації про таку відмову Міністерство юстиції України негайно припиняє розгляд питання про передачу або, у відповідних випадках, вживає заходів для припинення передачі.

8. У випадках, передбачених пунктами 4 та 7 цієї статті, новий розгляд питання про передачу засудженої особи можливий не раніше, ніж через три роки після відмови у передачі або відмови засудженої особи від передачі.

Стаття 607. Порядок і строки вирішення питання про передачу осіб, засуджених судами України, для відбування покарання в іноземних державах

1. Питання про передачу осіб, засуджених судами України до позбавлення волі, для відбування покарання в державах, громадянами яких вони є, вирішується Міністерством юстиції України.

2. Якщо засуджений є громадянином іноземної держави - учасниці міжнародного договору про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянином якої він є, орган, на який покладено обов’язок приведення вироку до виконання, роз’яснює засудженому його право звернутися до Міністерства юстиції України або до уповноваженого (центрального) органу держави, громадянином якої він є, з клопотанням про передачу його для відбування покарання в цій державі на підставі та в порядку, передбачених цим Кодексом. Положення цієї частини не перешкоджають засудженим громадянам інших держав звертатися з проханням про передачу в державу свого громадянства для подальшого відбування покарання.

3. Міністерство юстиції України після вивчення та перевірки матеріалів у разі їх належного оформлення та за наявності підстав, передбачених цим Кодексом або міжнародним договором, приймає рішення щодо передачі особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання у державі, громадянином якої вона є, про що надсилає інформацію відповідному органу іноземної держави та особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи.

4. Після отримання від уповноваженого (центрального) органу іноземної держави інформації про згоду на прийняття засудженого для відбування покарання Міністерство юстиції України надсилає Міністерству внутрішніх справ України та Національній поліції доручення про узгодження місця, часу і порядку передачі та організацію передачі цієї особи з установи системи виконання покарань України в іноземну державу.

{Частина четверта статті 607 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

5. Передача засудженого громадянина іноземної держави для подальшого відбування покарання відповідно до цієї статті не позбавляє його права порушувати питання про його умовно-дострокове звільнення, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким у строки, передбачені Кримінальним кодексом України, а також про помилування у порядку, передбаченому законодавством України. Будь-які документи чи інформація, необхідні для розгляду цього питання в Україні, можуть бути запитані від компетентних органів держави виконання вироку через Міністерство юстиції України.

6. Міністерство юстиції України повідомляє суд, що ухвалив вирок, про рішення про передачу засудженої особи, а також забезпечує інформування суду про результати виконання вироку в іноземній державі.

7. У разі оголошення в Україні амністії суд, який отримав інформацію про рішення про передачу засудженої особи відповідно до цієї статті, розглядає питання про застосування амністії до такої засудженої особи. У разі потреби суд може звернутися до Міністерства юстиції України з метою отримання від компетентних органів держави виконання вироку інформації, необхідної для розгляду питання про застосування амністії.

8. Орган, що прийняв рішення відповідно до частин п'ятої та сьомої цієї статті за результатами розгляду питань про умовно-дострокове звільнення, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, помилування чи амністію, надсилає копію відповідного рішення Міністерству юстиції України для відповідного інформування держави виконання вироку.

Стаття 608. Повідомлення про зміну або скасування вироку суду України щодо громадянина іноземної держави

1. У разі зміни або скасування вироку суду України щодо засудженого, переданого для відбування покарання в іншу державу, а також у разі застосування до нього виданого в Україні акта амністії чи помилування Міністерство юстиції України направляє уповноваженому (центральному) органу іноземної держави копію ухвали суду про зміну або скасування вироку або копію рішення відповідних органів України про застосування до засудженого амністії чи помилування.

2. Якщо вирок скасовано і призначено новий судовий розгляд, одночасно направляються інші необхідні для цього документи.

Стаття 609. Порядок розгляду запиту (клопотання) про передачу громадянина України, засудженого судом іноземної держави, для відбування покарання в Україні

1. Запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави про передачу для відбування покарання в Україні засудженого судом цієї держави до позбавлення волі

громадянина України, а також клопотання такого засудженого або його законного представника чи родича про передачу розглядається Міністерством юстиції України в розумний строк.

2. Після порушення перед Міністерством юстиції України клопотання про прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання в Україні та підтвердження громадянства України цієї особи Міністерство юстиції України запитує у відповідного органу іноземної держави документи, необхідні для вирішення питання по суті.

3. Після надходження всіх необхідних документів Міністерство юстиції України протягом місяця розглядає надіслані матеріали та в разі прийняття рішення щодо прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави, для подальшого відбування покарання на території України звертається до суду з клопотанням про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. Якщо запит і додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, строк розгляду продовжується до трьох місяців.

4. У разі відмови Міністерством юстиції України в задоволенні запиту (клопотання) про передачу засудженої особи в Україну відповідна інформація направляється державі, судом якої ухвалено вирок, а також особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи, з роз’ясненням підстав такої відмови.

5. У разі задоволення запиту Міністерство юстиції України направляє державі, судом якої ухвалено вирок, інформацію про це разом з копією ухвали суду за результатами розгляду клопотання згідно з частиною третьою цієї статті.

Стаття 610. Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України

1. Клопотання Міністерства юстиції України про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України відповідно до частини третьої статті 609 цього Кодексу розглядає суд першої інстанції за останнім відомим місцем проживання засудженої особи в Україні або за місцем знаходження Міністерства юстиції України протягом одного місяця з моменту його надходження. Судовий розгляд здійснюється за участю прокурора.

2. До клопотання Міністерство юстиції України подає на розгляд суду такі документи:

1) копію вироку разом з документом, що підтверджує набрання ним законної сили;

2) текст статей кримінального закону іноземної держави, на якому ґрунтується вирок;

3) документ про тривалість відбутої частини строку покарання, в тому числі інформацію про будь-яке попереднє ув’язнення, звільнення від покарання і про будь-які інші обставини щодо виконання вироку;

4) заяву засудженого про згоду на передачу його для відбування покарання в Україні, а у випадку, передбаченому міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, заяву законного представника засудженого;

5) інформацію про стан здоров’я і поведінку засудженого.

3. Під час розгляду клопотання Міністерства юстиції України суд визначає статті (частини статей) закону України про кримінальну відповідальність, якими передбачена відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене засудженим громадянином України, і строк позбавлення волі, визначений на підставі вироку суду іноземної держави.

4. При визначенні строку покарання у виді позбавлення волі, що підлягає відбуванню на підставі вироку суду іноземної держави, суд дотримується тривалості призначеного таким вироком покарання, крім таких випадків:

1) якщо законом України про кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення максимальний строк позбавлення волі є меншим, ніж призначений вироком суду іноземної держави, суд визначає максимальний строк позбавлення волі, передбачений кримінальним законом України;

2) якщо строк покарання, призначений вироком суду іноземної держави, є меншим, ніж мінімальний строк, передбачений санкцією статті Кримінального кодексу України за відповідне кримінальне правопорушення, суд дотримується строку, визначеного вироком суду іноземної держави.

5. Відповідно до клопотання Міністерства юстиції України суд може також розглянути питання про виконання додаткового покарання, призначеного вироком суду іноземної держави. Невиконане додаткове покарання, призначене вироком суду іноземної держави, підлягає виконанню, якщо таке покарання за вчинення цього кримінального правопорушення передбачено законом України. Воно виконується в межах і в порядку, передбачених законодавством України.

6. При розгляді питання про виконання покарання суд може одночасно вирішити питання про виконання вироку суду іноземної держави в частині цивільного позову і процесуальних витрат у разі наявності відповідного клопотання.

7. Ухвала, постановлена згідно з цією статтею, може бути оскаржена в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України, та прокурором.

8. Копія ухвали суду направляється до Міністерства юстиції України та центрального органу виконавчої влади у сфері виконання покарань в Україні.

Стаття 611. Організація виконання покарання щодо переданої засудженої особи

1. Після задоволення запиту про передачу засудженої особи в Україну і одержання згоди уповноваженого (центрального) органу іноземної держави на таку передачу Міністерство юстиції України надсилає компетентному органу доручення про узгодження місця, часу і порядку передачі та організацію передачі цієї особи в установу системи виконання покарань в Україні.

2. Виконання покарання в Україні стосовно переданої особи, засудженої вироком суду іноземної держави, здійснюється згідно з кримінально-виконавчим законодавством України. Щодо засудженого, переданого для відбування покарання в Україні, настають такі самі правові наслідки, як і щодо осіб, засуджених в Україні за вчинення такого ж кримінального правопорушення.

3. До особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання, може бути застосовано умовно-дострокове звільнення, амністію або здійснено помилування у порядку, передбаченому законом.

4. Міністерство юстиції України повідомляє уповноважений (центральний) орган держави, судом якої було ухвалено вирок, про стан або результати виконання покарання у разі:

1) завершення відбування покарання згідно із законодавством України;

2) смерті засудженої особи;

3) втечі засудженої особи.

Стаття 612. Повідомлення про зміну або скасування вироку суду іншої держави

1. Будь-які питання, пов’язані з переглядом вироку суду іноземної держави, вирішуються судом держави, в якій ухвалено вирок.

2. У разі зміни або скасування судом іноземної держави вироку питання про виконання такого рішення розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. У разі скасування судом іноземної держави вироку із закриттям кримінального провадження або застосування до засудженого акта помилування, амністії, пом’якшення вироку, ухваленого судом іншої держави, Міністерство юстиції України інформує центральний орган виконавчої влади у сфері виконання покарань в Україні про необхідність звільнення особи.

4. Якщо вирок судом іноземної держави скасовано і призначено нове досудове розслідування або новий судовий розгляд, питання про подальше здійснення кримінального провадження вирішується Офісом Генерального прокурора згідно з цим Кодексом.

Стаття 613. Витрати, пов’язані з передачею засудженої особи

1. Витрати, пов’язані з передачею засудженого в Україні іноземця для подальшого відбування покарання в державу його громадянства, крім тих, що виникли на території України, покриває держава, громадянином якої є засуджена особа.

2. Витрати, пов’язані з передачею засудженого в іноземній державі громадянина України, здійснюються органом, що виконує перевезення, за рахунок Державного бюджету України.

Стаття 614. Визнання та виконання вироків міжнародних судових установ

1. Визнання та виконання в Україні вироків міжнародних судових установ, а також прийняття осіб, засуджених такими судами до позбавлення волі, здійснюються згідно з правилами цього Кодексу на підставі міжнародного договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

Розділ IX[1]
ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

{Назва розділу IX[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021; в редакції Законів № 2125-IX від 15.03.2022, № 2201-IX від 14.04.2022}

Стаття 615. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану

1. У разі введення воєнного стану та якщо:

1) відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань - рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова, яка повинна містити відомості, передбачені частиною п’ятою статті 214 цього Кодексу. У невідкладних випадках до винесення дізнавачем, слідчим, прокурором постанови про початок досудового розслідування може бути проведений огляд місця події (постанова приймається невідкладно після завершення огляду).

Відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості, а процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин. За відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій.

При проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об’єктивно неможливим або пов’язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров’я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов’язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису;

2) відсутня об’єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 цього Кодексу, - такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором.

{Абзац п'ятий частини першої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

Рішення керівника органу прокуратури приймається у формі постанови та має містити обґрунтування правомірності здійснення ним повноважень слідчого судді;

{Абзац частини першої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

3) відсутня об’єктивна можливість подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності - строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладом відповідних обставин та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали

існувати. До зупинення досудового розслідування прокурор зобов’язаний вирішити питання про продовження строку тримання під вартою;

4) відсутня технічна можливість доступу до Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи - розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями забезпечує голова суду, а за його відсутності - заступник голови суду, у порядку черговості та із забезпеченням рівномірного навантаження на суддів. У разі відсутності голови суду та його заступника розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями забезпечує найстарший за віком суддя;

5) відсутня об’єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені статтями 220, 221, 304, 306, 308, 376, 395, 426 цього Кодексу, - такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану;

6) наявні випадки для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, визначені статтею 208 цього Кодексу, або виникли обґрунтовані обставини, які дають підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, - уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати таку особу.

{Абзац десятий частини першої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати строк, визначений статтею 211 цього Кодексу.

{Абзац одинадцятий частини першої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

Якщо в умовах воєнного стану відсутня об’єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 цього Кодексу, розгляд клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу здійснюється із застосуванням доступних технічних засобів відеозв’язку з метою забезпечення дистанційної участі затриманої особи.

{Абзац дванадцятий частини першої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

Якщо затриману особу неможливо доставити до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 цього Кодексу, для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу або забезпечити її дистанційну участь під час розгляду відповідного клопотання, така особа негайно звільняється.

{Абзац частини першої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

2. Строк дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою чи постанови керівника органу прокуратури про тримання під вартою, прийнятої відповідно до вимог та з урахуванням обставин, передбачених цією статтею, може бути продовжений до одного місяця керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за

клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Строк тримання під вартою може продовжуватися неодноразово в межах строку досудового розслідування.

3. Про рішення, прийняті прокурором у випадках та порядку, передбачених цією статтею, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений у порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення.

4. Скарги на будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, слідчого, прийняті або вчинені ним на виконання повноважень, визначених цією статтею, можуть бути подані до суду. Їх розгляд здійснює слідчий суддя того суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в разі неможливості з об’єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя - найбільш територіально наближеного до нього суду, що може здійснювати правосуддя, або іншого суду, визначеного в порядку, передбаченому законодавством.

{Частина четверта статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

5. У разі неможливості проведення підготовчого судового засідання обраний слідчим суддею, керівником органу прокуратури під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні, але не більше ніж на два місяці.

{Частина п'ята статті 615 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

6. У разі закінчення строку дії ухвали суду про тримання під вартою та неможливості розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою в установленому цим Кодексом порядку обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання судом, але не більше ніж на два місяці.

7. У разі наявності об’єктивних обставин, що унеможливлюють вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру у строки, встановлені статтею 278 цього Кодексу, якщо такі процесуальні дії здійснюються в умовах воєнного стану, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру упродовж сорока восьми годин з моменту її затримання, така особа підлягає негайному звільненню.

{Частина сьома статті 615 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

{Частину восьму статті 615 виключено на підставі Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

9. Під час дії воєнного стану обвинувальні акти, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності скеровуються та розглядаються судами, у межах територіальної юрисдикції яких вчинено кримінальне правопорушення, а в разі неможливості з об’єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя - судом, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що закінчив досудове розслідування, або іншим судом, визначеним у порядку, передбаченому законодавством.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 615 в редакції Закону № 2462-IX від 27.07.2022}

Положення цієї частини не поширюються на кримінальні провадження, обвинувальні акти, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності в яких скеровано до суду до моменту введення воєнного стану та набрання чинності цією частиною.

У кримінальних провадженнях, підсудних Вищому антикорупційному суду відповідно до вимог цього Кодексу, обвинувальні акти, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності скеровуються до Вищого антикорупційного суду за його місцезнаходженням в умовах воєнного стану.

10. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів, крім здійснення кримінального провадження у суді, в якому до моменту введення воєнного стану та набрання чинності цією частиною було визначено склад суду за участю присяжних.

11. Показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації.

Показання, отримані під час допиту підозрюваного, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо у такому допиті брав участь захисник, а хід і результати проведення допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації.

12. Дізнавач, слідчий, прокурор забезпечує участь захисника у проведенні окремої процесуальної дії, у тому числі у разі неможливості явки захисника - із застосуванням технічних засобів (відео-, аудіозв’язку) для забезпечення дистанційної участі захисника.

Дізнавач, слідчий, прокурор забезпечує участь перекладача для перекладу пояснень, показань або документів підозрюваного, потерпілого за першої можливості. За наявності обставин, що унеможливлюють участь перекладача у кримінальному провадженні, дізнавач, слідчий, прокурор має право особисто здійснювати переклад пояснень, показань або документів, якщо він володіє однією з мов, якими володіє підозрюваний, потерпілий.

13. Дія положень частини другої статті 484 та частини чотирнадцятої статті 31 цього Кодексу може не застосовуватися в умовах воєнного стану, якщо наявні обставини, що унеможливлюють участь дізнавача, слідчого, судді, спеціально уповноважених на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх в умовах воєнного стану продовжується керівником органу прокуратури, визначеним

пунктом 9 частини першої статті 3 цього Кодексу, за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або прокурора.

14. Копії матеріалів кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснюється в умовах воєнного стану, в обов'язковому порядку зберігаються в електронній формі у дізнавача, слідчого чи прокурора.

15. В умовах дії воєнного стану після складання та підписання повного тексту вироку суд має право обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту вироку в день його проголошення.

{Статтю 615 доповнено частиною п'ятнадцятою згідно із Законом № 2462-IX від 27.07.2022}

{Стаття 615 в редакції Закону № 2111-IX від 03.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022; в редакції Закону № 2201-IX від 14.04.2022}

Стаття 615[1]. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану

1. Відновленню підлягають втрачені матеріали кримінального провадження, яке не завершилося направленням обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності до суду, а також матеріли кримінального провадження, в якому обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності направлено до суду, проте підготовче судове засідання не відбулося; судовий розгляд розпочато, проте рішення суду за результатами його розгляду не ухвалено; судом ухвалено рішення, проте воно не набрало законної сили.

{Частина перша статті 615[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2751-IX від 16.11.2022}

2. Матеріали кримінального провадження, не направлені з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності до суду, а також матеріли кримінального провадження, в якому обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності направлено до суду, проте підготовче судове засідання не відбулося; судовий розгляд розпочато, проте рішення суду за результатами його розгляду не ухвалено; судом ухвалено рішення, проте воно не набрало законної сили, підлягають відновленню за рішенням слідчого судді, суду у разі надходження клопотання від прокурора або від слідчого чи дізнавача, погодженого з прокурором, або від сторони захисту чи потерпілого, або за власною ініціативою суду, за умови наявності витягу з Єдиного реєстру досудового розслідування, або постанови про початок досудового розслідування, винесеної у порядку, передбаченому статтею 615 цього Кодексу, або ухвали про призначення судового розгляду, наявних у цьому кримінальному провадженні відповідних матеріалів фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інших носіїв

інформації, а також копій документів, засвідчених з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису.

{Частина друга статті 615[1] в редакції Закону № 2751-IX від 16.11.2022}

3. Клопотання про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження розглядається слідчим суддею того суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, судом, який здійснював судове провадження, а в разі неможливості з об’єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя - слідчим суддею іншого суду або іншим судом, визначеного в порядку, передбаченому законодавством.

{Частина третя статті 615[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2751-IX від 16.11.2022}

4. У клопотанні зазначаються:

1) обставини втрати матеріалів кримінального провадження;

2) місцезнаходження копій документів кримінального провадження або відомостей щодо них;

3) перелік документів та інших матеріалів, відновлення яких прокурор, слідчий, дізнавач, сторона захисту чи потерпілий вважає необхідним;

4) мета відновлення документів та інших матеріалів;

5) особи, яким повідомлено про підозру (за наявності);

6) особи, які брали участь у кримінальному провадженні, із зазначенням їхнього статусу у такому провадженні;

7) перелік слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, проведених у кримінальному провадженні.

До клопотання про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження додаються документи або їх копії, у тому числі не посвідчені в установленому порядку, що збереглися у прокурора, слідчого, дізнавача, сторони захисту чи потерпілого, за умови їх засвідчення кваліфікованим електронним підписом.

5. На підставі зібраних і перевірених матеріалів слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

У разі недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження в тому обсязі, який, на його думку, є достатнім для ухвалення судового рішення, яким суд завершує відповідну стадію судового провадження, або своєю ухвалою закриває розгляд клопотання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження і роз’яснює учасникам судового провадження право на повторне звернення з таким клопотанням за наявності необхідних документів.

{Частина п'ята статті 615¹ в редакції Закону № 2751-IX від 16.11.2022}

6. Речі або документи, на які у кримінальному провадженні було накладено арешт у порядку, передбаченому цим Кодексом, та які були втрачені через об’єктивні обставини, що виникли в умовах воєнного стану, відшкодовуються державою за рахунок державного бюджету у випадках та порядку, передбачених законом.

{Розділ IX¹ доповнено статтею 615¹ згідно із Законом № 2201-IX від 14.04.2022}

Стаття 616. Скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав

1. У разі введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України підозрюваний, обвинувачений, який під час досудового розслідування або судового розгляду тримається під вартою, крім тих, які підозрюються у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, а також злочинів, передбачених статтями 115, 146-147, 152-156, 186, 187, 189, 255, 255¹, 257, 258-262, 305-321, 330, 335-337, 401-414, 426-433, 436, 437-442 Кримінального кодексу України, має право звернутися до прокурора з клопотанням про скасування цього запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

За результатами розгляду клопотання, передбаченого абзацом першим цієї частини, прокурор має право звернутися до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальне провадження, з клопотанням про скасування цій особі запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Клопотання про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період повинно містити:

1) виклад обставин, які свідчать про те, що особа підпадає під проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, та висновок про придатність особи до несення військової служби в умовах воєнного стану;

2) виклад обставин, які вказують на те, що відсутні ризики, передбачені частиною першою статті 177 цього Кодексу, а також ризик ухилення особи, стосовно якої пропонується скасувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, від проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

2. Слідчий суддя або суд, який розглядає кримінальне провадження, розглядає клопотання про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період невідкладно. За наявності достатніх підстав слідчий суддя або суд має право скасувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою для подальшого проходження підозрюваним, обвинуваченим військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Копія ухвали про скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період негайно після її оголошення вручається прокурору та надсилається до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації підозрюваного, обвинуваченого.

{Частину другу статті 616 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2751-IX від 16.11.2022}

3. Підозрюваний, обвинувачений, стосовно якого скасовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, має невідкладно, але не пізніше 48 годин з моменту оголошення ухвали про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, з'явитися до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації.

{Абзац перший частини третьої статті 616 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2751-IX від 16.11.2022}

У разі нез’явлення такої особи у зазначений в абзаці першому цієї частини строк до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації, а також у разі отримання такою особою відмови територіального центру комплектування та соціальної підтримки у проходженні військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період територіальний центр комплектування та соціальної підтримки невідкладно, але не пізніше 24 годин, інформує про такі обставини прокурора. Прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин, подає клопотання про обрання стосовно особи, зазначеної у цій частині, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

{Абзац другий частини третьої статті 616 в редакції Закону № 2751-IX від 16.11.2022}

Контроль за виконанням ухвали слідчого судді або суду про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період та виконанням підозрюваним, обвинуваченим обов’язку, передбаченого абзацом першим цієї частини, покладається на прокурора та відповідний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки.

{Абзац третій частини третьої статті 616 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2751-IX від 16.11.2022}

4. Підозрюваний, обвинувачений, до якого застосовано інший запобіжний захід, ніж запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, має право звернутися до прокурора для скасування відповідного запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом на під час мобілізації, на особливий період.

Прокурор у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті, звертається до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальне провадження, з відповідним клопотанням.

5. За клопотанням підозрюваного, обвинуваченого слідчий суддя, суд має право ухвалити рішення про зміну запобіжного заходу у вигляді застави на особисте зобов’язання, якщо відповідне клопотання обґрунтовується бажанням використати кошти, передані в

заставу (в повному обсязі або частково), для внесення на спеціальні рахунки Національного банку України для цілей оборони України.

6. У місцях ведення активних бойових дій за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого слідчий суддя, суд має право розглянути питання про зміну запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту на запобіжний захід у вигляді особистого зобов’язання.

{Розділ IX^1 доповнено статтею 616 згідно із Законом № 2125-IX від 15.03.2022}

{Закон доповнено розділом IX^1 згідно із Законом № 1631-VII від 12.08.2014; текст розділу IX^1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

Розділ IX^2
ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ

Примітка. Дія цього розділу поширюється виключно на співробітництво з Міжнародним кримінальним судом, з метою поширення його юрисдикції на осіб (громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства), які на момент вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, були підпорядковані та/або діяли, з метою здійснення збройної агресії проти України, та/або на підставі рішень (наказів, розпоряджень тощо) посадових осіб, військового командування, або органів державної влади Російської Федерації або іншої країни, що здійснювала агресію, або сприяла її здійсненню проти України.

Стаття 617. Обсяг і порядок співробітництва з Міжнародним кримінальним судом

1. Співробітництво з Міжнародним кримінальним судом з метою сприяння у притягненні до кримінальної відповідальності та покаранні осіб, які вчинили злочини, що підпадають під його юрисдикцію, здійснюється шляхом вжиття необхідних заходів на прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво, в тому числі прохання про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також інші прохання, які можуть направлятися відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

У випадках, передбачених цим Кодексом та Римським статутом Міжнародного кримінального суду, компетентний орган може через центральний орган України звернутися до Міжнародного кримінального суду із запитом (проханням) про надання допомоги.

2. Співробітництво між Україною та Міжнародним кримінальним судом здійснюється у порядку, визначеному цим Кодексом та Римським статутом Міжнародного кримінального суду, з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом.

3. Положення цього розділу також застосовуються до виконання прохань Міжнародного кримінального суду щодо розслідування злочинів проти відправлення правосуддя, що здійснюється Міжнародним кримінальним судом.

{Щодо набрання чинності частини третьої статті 617 див. пункт 1 розділу II Закону № 2236-IX від 03.05.2022}

4. Терміни, що вживаються у цьому розділі, якщо вони не визначені цим Кодексом, використовуються у значеннях, наведених у Римському статуті Міжнародного кримінального суду.

Стаття 618. Центральні органи України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом

1. Співробітництво з Міжнародним кримінальним судом під час розслідування та судового розгляду забезпечує Офіс Генерального прокурора, а під час виконання вироків чи інших рішень Міжнародного кримінального суду, ухвалених за результатами розгляду справи, - Міністерство юстиції України.

2. Офіс Генерального прокурора відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду і цього Кодексу:

1) розглядає прохання Міжнародного кримінального суду та організовує їх виконання;

2) оспорює прийнятність справи до провадження Міжнародного кримінального суду або юрисдикцію Міжнародного кримінального суду;

3) оскаржує рішення Прокурора Міжнародного кримінального суду або палати Міжнародного кримінального суду;

4) звертається до Міжнародного кримінального суду з проханням про перегляд рішення Прокурора Міжнародного кримінального суду не розпочинати розслідування або кримінальне переслідування та може подавати зауваження з цього питання;

5) організовує прийом-передачу осіб до Міжнародного кримінального суду на виконання прохання про арешт і передачу, а також про тимчасову передачу;

6) направляє докази до Міжнародного кримінального суду;

7) забезпечує зберігання доказів і захист інформації на прохання Міжнародного кримінального суду;

8) вживає заходи, пов’язані із присутністю представників Міжнародного кримінального суду або уповноважених Міжнародним кримінальним судом осіб під час виконання прохань Міжнародного кримінального суду про співробітництво;

9) звертається до Міжнародного кримінального суду з проханням про вжиття заходів, необхідних для забезпечення захисту посадових осіб, службових осіб та інших офіційних представників України у зв’язку з провадженням у Міжнародному кримінальному суді, а також захисту конфіденційної інформації або інформації з обмеженим доступом, та взаємодіє з Міжнародним кримінальним судом щодо таких прохань;

10) організовує переклад документів і прохань, що надійшли від Міжнародного кримінального суду, якщо вони не складені державною мовою;

11) подає до Міжнародного кримінального суду зауваження щодо оцінки збитків або матеріальної, фізичної чи іншої шкоди, завданої потерпілим особам, а також видів чи форм відшкодування;

12) вирішує питання щодо відмови від спеціального правила відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду;

13) здійснює інші повноваження, що випливають із зобов'язань України у зв'язку з визнанням Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду або передбачені цим Кодексом.

3. Міністерство юстиції України:

1) організовує виконання на території України вироків та інших рішень Міжнародного кримінального суду;

2) повідомляє Міжнародному кримінальному суду про готовність прийняття засуджених осіб для відбування покарання у виді позбавлення волі та узгоджує з Міжнародним кримінальним судом умови такого прийняття;

3) організовує прийом-передачу осіб, стосовно яких винесено вирок Міжнародного кримінального суду, для відбування покарання;

4) організовує переклад документів, що надійшли від Міжнародного кримінального суду, якщо вони не складені державною мовою;

5) здійснює інші повноваження щодо виконання рішень, що випливають із зобов'язань України у зв'язку з визнанням Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду або передбачені цим Кодексом.

4. Центральні органи України взаємодіють з Міжнародним кримінальним судом безпосередньо або дипломатичним шляхом.

5. У невідкладних випадках центральний орган України приймає прохання Міжнародного кримінального суду, якщо воно направлене будь-яким способом, здатним забезпечити передачу письмового повідомлення.

Стаття 619. Консультації з Міжнародним кримінальним судом

1. Центральний орган України проводить консультації з Міжнародним кримінальним судом у разі, якщо виконання прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво:

1) може порушувати публічний порядок чи завдати шкоди національній безпеці України;

2) може завдати шкоди кримінальному провадженню на території України, якого не стосується прохання;

3) може призвести до порушення зобов'язань перед іноземною державою відповідно до міжнародного договору України.

2. Консультації можуть проводитися в інших випадках, передбачених цим розділом або Римським статутом Міжнародного кримінального суду, на прохання центрального органу України або Міжнародного кримінального суду.

3. У випадках, передбачених частиною першою або другою цієї статті, центральний орган України вирішує питання про відкладення виконання такого прохання до завершення консультацій.

Стаття 620. Передання кримінального провадження в рамках співробітництва з Міжнародним кримінальним судом

1. У разі передання кримінального провадження до Міжнародного кримінального суду центральний орган України одержує від слідчого, прокурора або суду матеріали кримінального провадження і направляє їх до Міжнародного кримінального суду. Наслідки передання кримінального провадження регулюються статтею 601 цього Кодексу.

2. На прохання Міжнародного кримінального суду центральний орган України може перейняти кримінальне провадження щодо злочинів проти відправлення правосуддя, що здійснюється Міжнародним кримінальним судом.

3. Центральний орган України проводить консультації з Міжнародним кримінальним судом щодо можливості перейняття кримінального провадження стосовно громадянина України.

Стаття 621. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги

1. Прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги, яке стосується проведення процесуальних дій, виконується в порядку і строки, передбачені статтею 558 цього Кодексу, з урахуванням особливостей, визначених статтею 562 цього Кодексу та Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

2. Якщо виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги потребує додаткової інформації, центральний орган України звертається до Міжнародного кримінального суду щодо проведення відповідних консультацій.

3. Центральний орган України може відкласти виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги:

1) на строк, погоджений з Міжнародним кримінальним судом, у разі якщо негайне виконання такого прохання перешкоджає досудовому розслідуванню або судовому розгляду в Україні іншої справи, ніж та, якої стосується прохання. Строк, на який відкладається виконання прохання, не може перевищувати строк, необхідний для закінчення відповідного кримінального провадження в Україні;

2) на строк до прийняття Міжнародним кримінальним судом рішення щодо юрисдикції або прийнятності справи, крім випадків, якщо Міжнародний кримінальний суд дозволив Прокурору Міжнародного кримінального суду розпочати збирання доказів.

У разі відкладення виконання прохання Міжнародного кримінального суду з підстав, передбачених частиною третьою цієї статті, центральний орган України на прохання Прокурора Міжнародного кримінального суду вживає заходів щодо збереження доказів у порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Якщо прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги не може бути виконано на умовах, передбачених проханням, центральний орган України проводить

консультації з Міжнародним кримінальним судом щодо можливості виконання прохання на інших умовах.

5. Якщо у проханні Міжнародного кримінального суду про надання допомоги зазначено про необхідність його негайного виконання, документи або докази, складені або отримані компетентними органами України за результатами виконання такого прохання, не пізніше наступного дня після виконання надсилаються до центрального органу України для їх передачі до Міжнародного кримінального суду.

6. Якщо прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги передбачає проведення процесуальних дій стосовно особи, приміщення чи майна, які користуються на території України дипломатичним імунітетом відповідно до міжнародного договору України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, центральний орган України негайно інформує про це Міжнародний кримінальний суд та відкладає виконання прохання на строк до одержання інформації про досягнення домовленості Міжнародного кримінального суду з відповідною іноземною державою (міжнародною організацією) щодо відмови від дипломатичного імунітету.

7. Повістка про виклик до Міжнародного кримінального суду особи, стосовно якої Міжнародний кримінальний суд має обґрунтовані підстави вважати, що вона вчинила злочин, який підпадає під його юрисдикцію, вручається безпосередньо такій особі.

8. Центральний орган України на виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги вживає заходів для забезпечення безпеки потерпілих, свідків та членів їхніх сімей відповідно до законодавства України.

9. Центральний орган України після проведення консультацій з Міжнародним кримінальним судом може повністю або частково відмовити у виконанні прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги, якщо наслідком такого виконання може стати розголошення відомостей, що стосуються національної безпеки України.

10. Про рішення, прийняті за результатами розгляду прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги, центральний орган України невідкладно інформує Міжнародний кримінальний суд. У разі відмови у виконанні прохання центральний орган України зазначає причини такої відмови.

Стаття 622. Конфіденційність та захист відомостей, що стосуються національної безпеки України під час співробітництва з Міжнародним кримінальним судом

1. Прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво та будь-які документи, що додаються до такого прохання, не підлягають розголошенню. Розкриття факту звернення з проханням та інформації, що міститься у проханні, здійснюється лише тоді і в тому обсязі, в якому це необхідно для виконання прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво.

2. Відомості, одержані внаслідок виконання в Україні прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво, які згідно із законом віднесені до інформації з обмеженим доступом, можуть передаватися до Міжнародного кримінального суду виключно за умови, якщо це не завдасть шкоди національній безпеці України та якщо з Міжнародним кримінальним судом досягнуто домовленість про забезпечення

використання таких відомостей з додержанням встановлених згідно із законом обмежень на їх поширення та доступ, а також у відповідних випадках про використання Прокурором Міжнародного кримінального суду наданих відомостей виключно з метою отримання нових доказів.

3. Центральний орган України повідомляє Міжнародному кримінальному суду про зняття обмеження на поширення переданих йому відомостей, які згідно із законом віднесені до інформації з обмеженим доступом, на прохання Прокурора Міжнародного кримінального суду або у будь-який інший час, коли це стане можливо відповідно до закону.

4. Якщо прохання Міжнародного кримінального суду стосується передання відомостей, одержаних Україною на умовах конфіденційності від іноземної держави або міжнародної організації, центральний орган України попередньо запитує згоду такої держави або міжнародної організації на передання таких відомостей.

Якщо держава, яка не є учасницею Римського статуту Міжнародного кримінального суду, або міжнародна організація відмовляється надати згоду на розкриття відомостей, про які йдеться у проханні Міжнародного кримінального суду, центральний орган України повідомляє Міжнародному кримінальному суду про неможливість виконання прохання.

5. Якщо під час виконання прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво компетентним органом України буде з’ясовано, що виконання прохання може призвести до розголошення відомостей, які стосуються національної безпеки України, компетентний орган України зупиняє виконання такого прохання та невідкладно інформує про це центральний орган України. Центральний орган України проводить консультації з Міжнародним кримінальним судом з метою визначення умов подальшого виконання прохання та запобігання розголошенню відомостей, що стосуються національної безпеки України.

Якщо за результатами консультацій буде встановлено, що надати відповідні відомості на прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво без шкоди для національної безпеки України неможливо, центральний орган України повідомляє про це Міжнародному кримінальному суду, зазначаючи конкретні мотиви свого рішення, крім випадків, якщо опис таких мотивів може завдати шкоду національній безпеці України.

Стаття 623. Забезпечення збереження доказів

1. Центральний орган України вживає заходів для забезпечення збереження доказів на території України на прохання Міжнародного кримінального суду в порядку, передбаченому цим Кодексом, на умовах та у строки, визначені Міжнародним кримінальним судом.

2. У разі якщо виконання прохання Міжнародного кримінального суду зачіпає права добросовісних (*bona fide*) третіх осіб або існують обставини, які можуть перешкодити забезпеченню збереження доказів, центральний орган України проводить консультації з Міжнародним кримінальним судом щодо зміни умов і строків забезпечення збереження доказів.

Стаття 624. Виконання Міжнародним кримінальним судом функцій на території України

1. Процесуальні дії на території України на підставі та на виконання прохання Міжнародного кримінального суду може проводити Прокурор Міжнародного кримінального суду або уповноважені ним працівники Міжнародного кримінального суду, які зазначені у відповідному проханні Міжнародного кримінального суду, крім процесуальних дій, виконання яких в Україні здійснюється за погодженням із прокурором або з дозволу слідчого судді, суду.

{Частина перша статті 624 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2598-IX від 20.09.2022}

2. У разі уповноваження Прокурором Міжнародного кримінального суду інших працівників Міжнародного кримінального суду на проведення процесуальних дій на території України такі дії можуть бути проведені лише за погодженням з Генеральним прокурором (виконувачем обов’язків Генерального прокурора).

{Статтю 624 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2598-IX від 20.09.2022}

3. На прохання Міжнародного кримінального суду центральний орган України вживає заходи з метою сприяння виконанню Міжнародним кримінальним судом функцій, зокрема проведенню засідань, на території України.

Стаття 625. Тимчасова передача особи до Міжнародного кримінального суду для проведення процесуальних дій

1. Особу, яка тримається під вартою або відбуває покарання у виді позбавлення волі на території України, може бути тимчасово передано на прохання Міжнародного кримінального суду для давання показань або участі в інших процесуальних діях під час розгляду справи Міжнародним кримінальним судом.

2. Тимчасова передача особи до Міжнародного кримінального суду на підставі цієї статті можлива лише за наявності письмової згоди такої особи.

3. Центральний орган України до прийняття рішення про тимчасову передачу особи узгоджує з Міжнародним кримінальним судом строк та інші умови такої передачі. При узгодженні умов тимчасової передачі враховуються строки тримання особи під вартою або призначеного їй покарання у виді позбавлення волі, а також вимоги глави 18 цього Кодексу.

У разі якщо особа, передана до Міжнародного кримінального суду, підлягає звільненню з-під варти до завершення строку тимчасової передачі, центральний орган України повідомляє про це Міжнародному кримінальному суду та одночасно звертається до нього з проханням про застосування до такої особи гарантій, передбачених для свідків, які з’явилися на виклик до Міжнародного кримінального суду.

4. Час тримання особи під вартою за межами України у зв’язку з тимчасовою передачею до Міжнародного кримінального суду зараховується до загального строку відбування покарання, призначеного особі вироком суду України.

Стаття 626. Запити (прохання) до Міжнародного кримінального суду

1. Центральний орган України може надсилати до Міжнародного кримінального суду запити (прохання) про надання допомоги, складені слідчим за погодженням з прокурором, прокурором або судом, які стосуються кримінальних проваджень щодо злочинів, що

підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, або інших тяжких і особливо тяжких злочинів.

2. Запити (прохання) про надання допомоги відповідно до цієї статті складаються у письмовій формі за правилами, передбаченими статтями 551 і 552 цього Кодексу, і надсилаються разом із перекладом на одну з робочих мов Міжнародного кримінального суду.

3. Центральний орган України та компетентні органи України забезпечують використання відомостей, одержаних на виконання запитів (прохань) про надання допомоги відповідно до цієї статті, з додержанням умов, визначених Міжнародним кримінальним судом або державою, яка надала Міжнародному кримінальному суду такі відомості.

Стаття 627. Права особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво

1. Особа, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про її допит як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого, користується всіма правами, передбаченими цим Кодексом для відповідних учасників кримінального провадження.

2. Особі, якої стосується прохання Міжнародного кримінального суду, перед початком виконання прохання також повідомляють, що:

1) вона має право не свідчити проти себе або не визнавати свою вину;

2) якщо допит проводиться мовою, яку така особа не розуміє повною мірою і якою не спілкується, вона має право безоплатно користуватися допомогою перекладача та ознайомлюватися з документами, якщо це необхідно для виконання прохання Міжнародного кримінального суду, у перекладі на мову, якою вона вільно володіє.

3. Особі, стосовно якої є підстави вважати, що вона вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, до початку допиту, що виконується на прохання Міжнародного кримінального суду, повідомляють також про право:

1) бути поінформованою про те, що є підстави вважати, що нею було вчинено злочин, який підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду;

2) не давати показань або пояснень, що не буде враховуватися при визначенні винуватості або невинуватості;

3) користуватися правовою допомогою обраного нею або призначеного захисника, у тому числі отримувати правову допомогу безоплатно у разі відсутності коштів для її оплати;

4) бути допитаною у присутності захисника, якщо така особа не відмовилася від свого права на захисника.

4. Особа, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, також має право:

1) бути якнайшвидше та докладно поінформованою рідною або іншою мовою, якою вона володіє, про характер, підстави та зміст кримінальних правопорушень, у вчиненні яких її підозрюють;

2) ознайомитися з проханням Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу або одержати його копію;

3) брати участь у розгляді судом питань, пов’язаних з проханням Міжнародного кримінального суду про її тимчасовий арешт або про арешт і передачу;

4) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу;

5) подавати клопотання про тимчасове звільнення з-під варти до передачі до Міжнародного кримінального суду;

6) захищати себе особисто або користуватися правовою допомогою захисника, бути повідомленою, якщо вона не має захисника, про це право і мати призначеного захисника безоплатно, якщо вона не має достатньо коштів для оплати послуг захисника;

7) звертатися із проханням про передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку;

8) вільно і без обмежень у часі спілкуватися із захисником із дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування;

9) безоплатно користуватися допомогою перекладача та отримувати документи рідною або іншою мовою, якою вона володіє, або з перекладом на таку мову.

5. До особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, може бути застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою лише за рішенням суду у порядку, передбаченому статтями 629-631 цього Кодексу.

Стаття 628. Особливості затримання осіб, які розшукуються Міжнародним кримінальним судом або стосовно яких надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу

1. Затримання на території України осіб, які розшукуються Міжнародним кримінальним судом або стосовно яких надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, а також розгляд скарг про їх затримання здійснюються з урахуванням особливостей, визначених статтею 582 цього Кодексу та цим розділом.

Стаття 629. Застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт (тимчасового арешту)

1. На прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт до особи застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою до шістдесяти діб (тимчасовий арешт).

2. Центральний орган України може відкласти виконання прохання про тимчасовий арешт до винесення Міжнародним кримінальним судом постанови про юрисдикцію або прийнятність.

3. Прокурор звертається з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання такої особи.

4. Розгляд клопотання про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт здійснюється за правилами цього Кодексу з урахуванням положень цієї статті.

5. До клопотання про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, яке прокурор подає на розгляд слідчого судді, додаються:

1) протокол затримання особи з відміткою про роз’яснення особі її права надати згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку;

2) копія прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт та доданих до нього документів, засвідчена центральним органом України;

3) документи, що підтверджують особу затриманого.

6. Під час розгляду клопотання про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт слідчий суддя зобов’язаний встановити, чи підтверджують надані докази наявність обставин, які свідчать про те, що:

1) затримана особа є тією особою, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт;

2) під час затримання особи були дотримані вимоги процесуального законодавства;

3) дотримані права затриманої особи, передбачені цим Кодексом.

Під час розгляду клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість особи та не перевіряє законність прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт стосовно особи.

7. Клопотання має бути розглянуто слідчим суддею за участю прокурора, затриманої особи та її захисника у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання.

8. Під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу затриманого, роз’яснює особі її право надати згоду на застосування процедури передачі у спрощеному порядку, з’ясовує бажання особи скористатися цим правом, вислуховує думку прокурора та інших учасників розгляду.

У разі якщо затримана особа надала згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку, слідчий суддя вирішує питання про затвердження згоди особи

на таку передачу та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду.

9. За результатами розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу про:

1) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

2) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або запобіжного заходу, не пов’язаного з триманням під вартою, у разі коли особа повідомить про те, що питання про її винуватість у вчиненні діяння, якого стосується прохання Міжнародного кримінального суду, вже було вирішено іншим судом або особу було виправдано за таке діяння іншим судом. У такому разі слідчий суддя в одноденний строк повідомляє про це центральний орган України для проведення консультацій з Міжнародним кримінальним судом;

3) відмову в застосуванні до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, якщо затримана особа не є тією особою, яка розшукується Міжнародним кримінальним судом або яка зазначена у проханні Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт;

4) затвердження згоди особи на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду.

Копія ухвали слідчого судді, постановленої за результатами розгляду клопотання, невідкладно надсилається до центрального органу України через відповідну обласну прокуратуру для подальшого інформування Міжнародного кримінального суду.

10. У разі якщо строк запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт закінчився, а прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу не надійшло, особа підлягає негайному звільненню з-під варти.

11. Звільнення особи з-під варти у зв’язку з несвоєчасним надходженням до центрального органу України прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу не перешкоджає застосуванню до неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу в разі отримання такого прохання в подальшому.

12. У разі надходження прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу до закінчення строку запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт ухвала слідчого судді про застосування такого запобіжного заходу втрачає юридичну силу з моменту винесення слідчим суддею ухвали відповідно дочастини шостої статті 631 цього Кодексу.

13. Ухвала слідчого судді, постановлена відповідно до пунктів 1-3 частини дев’ятої цієї статті, може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, її захисником чи законним представником, прокурором.

Стаття 630. Передача особи до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку

1. Особа, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, у будь-який час до надходження прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу такої особи має право подати слідчому судді письмову заяву про згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку.

2. Начальник установи попереднього ув’язнення, одержавши письмову заяву особи про згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку, невідкладно надсилає зазначену заяву для розгляду до суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, та повідомляє про це керівнику відповідної обласної прокуратури.

3. За результатами розгляду заяви слідчий суддя постановляє ухвалу про затвердження згоди особи на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку та про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду.

Ухвала слідчого судді про затвердження згоди особи на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку оскарженню не підлягає.

Якщо слідчим суддею встановлено відсутність добровільної згоди особи на передачу до Міжнародного кримінального суду, він відмовляє у затвердженні згоди.

4. Відповідна обласна прокуратура невідкладно надсилає до центрального органу України копію ухвали слідчого судді про затвердження згоди особи на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку разом з копією письмової заяви особи про згоду на таку передачу.

5. Центральний орган України організовує передачу особи до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку протягом п’яти робочих днів з дня одержання ухвали слідчого судді, якою затверджено згоду особи на таку передачу або в інший строк, узгоджений з Міжнародним кримінальним судом.

Стаття 631. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу

1. Після надходження прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи за дорученням центрального органу України прокурор звертається до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою або за місцем перебування особи з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу до Міжнародного кримінального суду на виконання виданого Міжнародним кримінальним судом ордеру на арешт або вироку про призначення покарання у виді позбавлення волі.

2. Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді прокурор подає копію прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи та доданих до нього документів, засвідчену центральним органом України.

3. Ордер на арешт особи або копія судового рішення про визнання особи винною (вироку), видані Міжнародним кримінальним судом, є підставою для вирішення слідчим суддею питання про обрання особі запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до Міжнародного кримінального суду.

4. Клопотання розглядається слідчим суддею за участю прокурора, затриманої особи та її захисника.

5. Під час розгляду клопотання прокурора слідчий суддя зобов’язаний встановити, чи підтверджують надані докази наявність обставин, які свідчать про те, що:

1) затримана особа є тією особою, яка зазначена в ордері або вироку Міжнародного кримінального суду;

2) під час затримання особи були дотримані вимоги процесуального законодавства;

3) дотримані права затриманої особи, передбачені цим Кодексом.

6. За результатами розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу про:

1) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до Міжнародного кримінального суду на виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи; або

2) відмову в застосуванні до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та у передачі, якщо затримана особа не є тією особою, яка зазначена в ордері Міжнародного кримінального суду на арешт або у вироку Міжнародного кримінального суду.

Копія ухвали слідчого судді невідкладно надсилається до центрального органу України.

7. Після оголошення ухвали, зазначеної упункті 1 частини шостої цієї статті, слідчий суддя роз’яснює особі:

1) право на оскарження ордеру на арешт, виданого Міжнародним кримінальним судом, до Палати досудового провадження Міжнародного кримінального суду;

2) право звертатися з клопотанням про тимчасове звільнення до її передачі до Міжнародного кримінального суду відповідно до статті 632 цього Кодексу.

8. Ухвала слідчого судді, постановлена відповідно до частини шостої цієї статті, може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу, її захисником чи законним представником, прокурором.

9. У разі якщо строк запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду закінчується, а передача особи до Міжнародного кримінального суду не відбулася, строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею за клопотанням прокурора. Клопотання про продовження строку прокурор подає не пізніше ніж за п’ять днів до закінчення строку тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду.

Стаття 632. Тимчасове звільнення особи, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою

1. Особа, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на виконання прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, у будь-який час до фактичної передачі її до Міжнародного кримінального суду має право подати до слідчого судді за місцем тримання під вартою письмову заяву про тимчасове звільнення і обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою. Слідчий суддя невідкладно надсилає копію такої заяви до центрального органу України для звернення до Міжнародного кримінального суду з метою одержання рекомендацій щодо тимчасового звільнення особи. У зверненні до Міжнародного кримінального суду центральний орган України може зазначити строк, протягом якого може бути надано рекомендації.

2. Центральний орган України у триденний строк з дня одержання рекомендацій Міжнародного кримінального суду надсилає їх слідчому судді.

3. Розгляд заяви про тимчасове звільнення особи здійснюється слідчим суддею за участю прокурора, особи та її захисника у триденний строк з дня одержання від центрального органу України рекомендацій Міжнародного кримінального суду.

Під час розгляду слідчий суддя:

1) встановлює особу, яка подала заяву про тимчасове звільнення;

2) роз'яснює особі її права, передбачені цим Кодексом і Римським статутом Міжнародного кримінального суду, а також правові наслідки та умови застосування тимчасового звільнення;

3) досліджує матеріали, що стосуються застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

4) досліджує та враховує рекомендації Міжнародного кримінального суду;

5) заслуховує думку учасників розгляду.

Під час розгляду заяви слідчий суддя не досліджує питання про винуватість особи та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих стосовно особи Міжнародним кримінальним судом.

4. За результатами розгляду заяви слідчий суддя постановляє ухвалу про тимчасове звільнення особи та обрання їй запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, або про відмову у тимчасовому звільненні особи.

При визначенні виду запобіжного заходу слідчий суддя оцінює в сукупності всі обставини, у тому числі:

1) тяжкість покарання, що загрожує особі у разі визнання її винуватою у вчиненні злочину, зазначеного у проханні Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу;

2) вік та стан здоров'я особи;

3) міцність соціальних зв’язків особи в місці її постійного проживання, зокрема наявність у неї родини та/або утриманців;

4) наявність у особи постійного місця проживання;

5) дотримання особою умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до неї раніше;

6) обставини, що можуть вплинути на вирішення питання про тимчасове звільнення особи, з урахуванням необхідності забезпечення виконання прохання про передачу особи до Міжнародного кримінального суду;

7) строки виконання прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, про арешт і передачу;

8) інші надзвичайні та виняткові обставини, що виправдовують тимчасове звільнення особи відповідно до рекомендацій Міжнародного кримінального суду.

5. Слідчий суддя в ухвалі про тимчасове звільнення особи та обрання їй запобіжного заходу, не пов’язаного з триманням під вартою, зобов’язує особу прибувати за кожною вимогою до суду або до центрального органу України, визначеного в ухвалі, а також встановлює особі зобов’язання, визначені в рекомендаціях Міжнародного кримінального суду.

6. Ухвала про тимчасове звільнення особи та обрання їй запобіжного заходу, не пов’язаного з триманням під вартою, або про відмову у тимчасовому звільненні набирає законної сили з моменту її оголошення слідчим суддею та оскарженню не підлягає.

Копія ухвали не пізніше наступного дня після її постановлення надсилається до центрального органу України для відповідного інформування Міжнародного кримінального суду.

7. Тимчасове звільнення особи не перешкоджає повторному застосуванню до неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою з метою фактичної передачі до Міжнародного кримінального суду або на прохання Міжнародного кримінального суду.

Стаття 633. Організація передачі особи до Міжнародного кримінального суду

1. Центральний орган України організовує передачу особи до Міжнародного кримінального суду на виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу після набрання законної сили ухвалою суду, постановленою відповідно до пункту 1 частини шостої статті 631 цього Кодексу.

2. Фактична передача особи до Міжнародного кримінального суду здійснюється у спосіб та строки, узгоджені центральним органом України та Міжнародним кримінальним судом.

3. У разі якщо стосовно особи на території України здійснюється кримінальне провадження або вона відбуває покарання за інший злочин, ніж той, якого стосується прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу, центральний орган України може відкласти фактичну передачу такої особи на строк, узгоджений з Міжнародним кримінальним судом.

Стаття 634. Транзитне перевезення особи, яка передається до Міжнародного кримінального суду

1. Центральний орган України на прохання Міжнародного кримінального суду надає дозвіл на транзитне перевезення через територію України особи, яка передається іншою державою до Міжнародного кримінального суду.

2. Особа, яка транзитно перевозиться через територію України, тримається під вартою на підставі відповідного рішення Міжнародного кримінального суду.

3. Надання дозволу на транзитне перевезення особи через територію України не вимагається, якщо воно здійснюється повітряним шляхом та посадку на території України не заплановано.

4. У разі незапланованої посадки на території України особа, яка транзитно перевозиться, тримається під вартою відповідно до частини другої цієї статті. Якщо є підстави вважати, що особа може перебувати на території України більше ніж двадцять чотири години, центральний орган України невідкладно звертається до Міжнародного кримінального суду про направлення прохання про транзитне перевезення такої особи. У разі якщо прохання Міжнародного кримінального суду про транзитне перевезення особи не надійшло протягом дев'яносто шести годин з моменту незапланованої посадки, така особа підлягає звільненню з-під варти.

Стаття 635. Витрати, пов'язані з виконанням прохань Міжнародного кримінального суду про співробітництво

1. Витрати, що виникли на території України у зв'язку з виконанням прохань Міжнародного кримінального суду про співробітництво, вважаються процесуальними витратами згідно з цим Кодексом.

2. Центральний орган України звертається до Міжнародного кримінального суду про відшкодування:

1) витрат, пов'язаних із проїздом та забезпеченням безпеки свідків та експертів, а також витрат, пов'язаних із тимчасовою передачею осіб під вартою до Міжнародного кримінального суду;

2) витрат на письмовий та усний переклад і складання стенограм;

3) витрат, пов'язаних з проведенням експертизи;

4) витрат, пов'язаних з фактичною передачею особи до Міжнародного кримінального суду;

5) будь-яких інших надзвичайних витрат, що можуть бути пов'язані з виконанням прохання, визначених шляхом консультацій з Міжнародним кримінальним судом.

3. Витрати, пов'язані з виконанням прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також витрати, пов'язані з наданням правової допомоги такій особі, покриваються за рахунок Державного бюджету України.

Стаття 636. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду

1. Виконання в Україні рішень Міжнародного кримінального суду здійснюється згідно з цим Кодексом, іншими законами України та на підставіРимського статуту Міжнародного кримінального суду.

2. Виконання в Україні покарання у виді позбавлення волі або довічного позбавлення волі, призначеного особі Міжнародним кримінальним судом, здійснюється згідно з правилами цього Кодексу на підставі Римського статуту Міжнародного кримінального суду та на умовах, визначених відповідним міжнародним договором, укладеним між Україною та Міжнародним кримінальним судом, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України.

3. Рішення Міжнародного кримінального суду про штраф та/або конфіскацію центральний орган України надсилає до суду за місцем проживання особи, місцем відбування покарання особою або місцезнаходженням майна для звернення до виконання у тридцятиденний строк у порядку, визначеному статтею 535 цього Кодексу.

{Щодо набрання чинності частини третьої статті 636 див. пункт 1 розділу II Закону № 2236-IX від 03.05.2022}

4. Виконання рішення Міжнародного кримінального суду про штраф та/або конфіскацію здійснюється без шкоди для прав добросовісних (*bona fide*) третіх сторін.

{Щодо набрання чинності частини четвертої статті 636 див. пункт 1 розділу II Закону № 2236-IX від 03.05.2022}

5. Майно або доходи від продажу нерухомого майна чи у відповідних випадках від продажу іншого майна, отриманого в результаті виконання рішення, зазначеного у частині четвертій цієї статті, передаються до Міжнародного кримінального суду.

{Щодо набрання чинності частини п'ятої статті 636 див. пункт 1 розділу II Закону № 2236-IX від 03.05.2022}

{Закон доповнено розділом IX^{2} згідно із Законом № 2236-IX від 03.05.2022}

Розділ X
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування, крім:

{Абзац другий пункту 1 розділу X виключено на підставі Закону № 2617-VIII від 22.11.2018}

частини четвертої статті 216 цього Кодексу, які вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим Кодексом;

{Абзац третій пункту 1 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 771-VIII від 10.11.2015}

частини п'ятої статті 216 цього Кодексу, яка вводиться в дію з дня початку діяльності Національного антикорупційного бюро України, але не пізніше трьох років з дня набрання чинності цим Кодексом;

{Пункт 1 розділу X доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014}

частини четвертої статті 213 цього Кодексу, яка вводиться в дію з дня набрання чинності положеннями закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги, які передбачають надання відповідного виду безоплатної правової допомоги;

{Абзац пункту 1 розділу X "Прикінцеві положення" виключено на підставі Закону № 406-VII від 04.07.2013}

частини другої статті 45 цього Кодексу, яка вводиться в дію через рік після створення Єдиного реєстру адвокатів України;

частини п’ятої статті 181 (у частині можливості використання електронних засобів контролю), пункту 9 частини п’ятої статті 194, статті 195 цього Кодексу, які вводяться в дію з дня набрання чинності положенням про порядок їх застосування, затвердженим Міністерством внутрішніх справ України;

пунктів 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 розділу XI"Перехідні положення", які вводяться в дію з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу.

2. З дня набрання чинності цим Кодексом втрачають чинність:

1) Кримінально-процесуальний кодекс України із наступними змінами;

2) Закон Української РСР "Про затвердження Кримінально-процесуального кодексу Української РСР" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1961 р., № 2, ст. 15).

Розділ XI
ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. До дня введення в дію положень частини четвертої статті 216 цього Кодексу повноваження щодо досудового розслідування здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначеними цим Кодексом, - щодо злочинів, передбачених частиною четвертою статті 216 цього Кодексу.

У разі неможливості закінчити досудове розслідування у таких провадженнях до спливу дворічного строку, а так само за наявності інших передбачених законом підстав питання про доручення його здійснення іншим органам досудового розслідування вирішується в установленому цим Кодексом порядку. Передача кримінальних проваджень до Державного бюро розслідувань здійснюється з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про Державне бюро розслідувань".

{Абзац другий пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 1355-VIII від 12.05.2016, в редакції Закону № 113-IX від 19.09.2019 з урахуванням змін, внесених Законом № 187-IX від 04.10.2019}

До дня введення в дію частини п’ятої статті 216 цього Кодексу повноваження щодо досудового розслідування передбачених нею злочинів здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначеними цим Кодексом.

Після введення в дію частини п’ятої статті 216 цього Кодексу розпочаті слідчими органів прокуратури кримінальні провадження продовжують здійснюватися слідчими

органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначеними цим Кодексом, до закінчення досудового розслідування, але не пізніше дня початку діяльності відповідно Офісу Генерального прокурора, обласних прокуратур.

{Абзац четвертий пункту 1 розділу XI в редакції Закону № 916-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2147-VIII від 03.10.2017, № 113-IX від 19.09.2019 з урахуванням змін, внесених Законом № 187-IX від 04.10.2019}

{Пункт 1 розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1698-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 771-VIII від 10.11.2015}

2. До дня введення в дію положень закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги, які передбачають діяльність органів (установ), уповноважених законом на надання безоплатної правової допомоги, функції таких органів (установ) здійснюють адвокатські об'єднання або органи адвокатського самоврядування.

3. Заяви та повідомлення про злочини, які надійшли до органів дізнання, слідчих, прокурорів до набрання чинності цим Кодексом і по яких не прийнято рішення про порушення кримінальної справи або про відмову у порушенні кримінальної справи, передаються органам досудового розслідування згідно з цим Кодексом для початку досудового розслідування в порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Ведення оперативно-розшукових справ, що на день набрання чинності цим Кодексом перебувають у провадженні підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, продовжується. За наявності відповідних підстав такі оперативно-розшукові справи передаються органам досудового розслідування для початку досудового розслідування у порядку, встановленому цим Кодексом, з урахуванням підслідності.

5. Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим Кодексом перебувають у провадженні органів дізнання, протягом десяти днів з дня набрання ним чинності передаються відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності для здійснення досудового розслідування.

6. Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим Кодексом перебувають у провадженні органів досудового слідства, залишаються у провадженні цих органів до завершення розслідування незалежно від зміни їх підслідності відповідно до цього Кодексу.

7. Оперативно-розшукові заходи, слідчі та процесуальні дії, розпочаті до дня набрання чинності цим Кодексом, завершуються у порядку, який діяв до набрання ним чинності. Після набрання чинності цим Кодексом оперативно-розшукові заходи, слідчі та процесуальні дії здійснюються згідно з положеннями Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" та положеннями цього Кодексу.

8. Допустимість доказів, отриманих до набрання чинності цим Кодексом, визначається у порядку, що діяв до набрання ним чинності.

9. Запобіжні заходи, арешт майна, відсторонення від посади, застосовані під час дізнання та досудового слідства до дня набрання чинності цим Кодексом, продовжують свою дію до моменту їх зміни, скасування чи припинення у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

10. Кримінальні справи, які на день набрання чинності цим Кодексом не направлені до суду з обвинувальним висновком, постановою про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, постановою про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, розслідуються, надсилаються до суду та розглядаються судами першої, апеляційної, касаційної інстанцій згідно з положеннями цього Кодексу.

{Пункт 10 розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

11. Кримінальні справи, які до дня набрання чинності цим Кодексом надійшли до суду від прокурорів з обвинувальним висновком, постановою про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, постановою про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, розглядаються судами першої, апеляційної та касаційної інстанцій в порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом, з урахуванням положень, передбачених § 3 розділу 4 Закону України "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів".

{Пункт 11 розділу XI в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

12. Розслідування кримінальних справ, передбачених пунктом 11 цього розділу, у разі повернення таких кримінальних справ судом прокурору для проведення додаткового розслідування проводиться у порядку, передбаченому цим Кодексом.

13. Судові рішення, які ухвалені судом першої інстанції і не набрали законної сили на день набрання чинності цим Кодексом, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку та строки, що діяли до набрання чинності цим Кодексом.

14. Неоскаржені судові рішення, які ухвалені судом першої інстанції і не набрали законної сили на день набрання чинності цим Кодексом, набирають законної сили в порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

15. Апеляційні та касаційні скарги, заяви про перегляд судових рішень у кримінальних справах, які були розглянуті до набрання чинності цим Кодексом, або у справах, розгляд яких не завершено з набранням чинності цим Кодексом, подаються і розглядаються у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом, з урахуванням положень, передбачених § 3 розділу 4 Закону України "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів".

{Пункт 15 розділу XI в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017}

16. Клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, подані відповідним прокурорам до дня набрання чинності цим Кодексом, розглядаються та подаються ними до суду в порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

Заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, подані до суду до дня набрання чинності цим Кодексом, а також заяви, подані прокурорами відповідно до абзацу першого цього пункту після набрання ним чинності, розглядаються відповідними

судами у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом, в складі суду, передбаченому статтею 35 цього Кодексу.

{Абзац другий пункту 16 розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

17. Особи, які на день набрання чинності цим Кодексом беруть участь у кримінальному провадженні в якості захисників і не мають статусу адвоката, продовжують здійснювати повноваження захисника в такому кримінальному провадженні під час досудового розслідування, а також судового провадження у судах першої, апеляційної, касаційної інстанцій.

{Пункт 17 розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

18. Не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу у місцевих загальних судах проводяться збори суддів з метою обрання слідчих суддів у порядку, встановленому Законом України "Про судоустрій і статус суддів".

У разі якщо у зазначений строк слідчого суддю не було обрано, його повноваження, передбачені цим Кодексом, виконує найстарший за віком суддя цього суду до дня обрання слідчого судді.

19. Не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційному суді Автономної Республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ проводяться збори суддів з метою обрання суддів, уповноважених на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, у порядку, встановленому Законом України "Про судоустрій і статус суддів".

У разі якщо у зазначений строк суддю, уповноваженого на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, не було обрано, його повноваження здійснює суддя, який має найбільший стаж роботи на посаді судді та досвід розгляду кримінальних справ.

20. Не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу керівники органів досудового розслідування визначають слідчих, спеціально уповноважених на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх.

20[1]. Тимчасово, але не пізніше дня початку діяльності Державного бюро розслідувань (опублікування у газеті "Урядовий кур’єр" відповідного повідомлення його керівником):

{Абзац перший пункту 20[1] розділу XI в редакції Закону № 1950-VIII від 16.03.2017}

спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених статтями 109, 110, 110[2], 111, 112, 113, 114, 114[1], 115, частинами другою - п’ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 255-258, 258[1], 258[2], 258[3], 258[4], 258[5], 348, 364, 365, 368, 368[2], 379, 400, 436, 436[1], 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук, чи який

понад шість місяців переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно якого наявні фактичні дані, що він перебуває за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції. Здійснення спеціального досудового розслідування щодо інших злочинів не допускається, крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошені у міждержавний та/або міжнародний розшук, чи які понад шість місяців переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно яких наявні фактичні дані, що вони перебувають за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, та вони розслідуються в одному кримінальному провадженні із злочинами, зазначеними у цьому абзаці, а виділення матеріалів щодо них може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

{Абзац другий пункту 20[1] розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

Положення частини п’ятої статті 139 цього Кодексу у разі вчинення злочинів, визначених в абзаці другому цього пункту, поширюються також на осіб, які понад шість місяців переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно яких наявні фактичні дані, що вони перебувають за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

У клопотанні слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування мають також зазначатися фактичні дані про перебування особи за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції. Слідчий суддя може відмовити у задоволенні такого клопотання, якщо слідчий, прокурор не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та стосовно нього наявні фактичні дані про перебування за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції. Повторне звернення з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді в одному кримінальному провадженні не допускається, крім наявності нових обставин, які підтверджують, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та стосовно нього наявні фактичні дані про перебування за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

Судовий розгляд у кримінальному провадженні щодо злочинів, зазначених у частині другій статті 297[1] цього Кодексу, а також у цьому пункті, може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (in absentia), крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності (спеціальне судове провадження) та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук, чи який понад шість місяців переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно якого наявні фактичні дані, що він перебуває за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

Розгляд клопотань про здійснення спеціального досудового розслідування, спеціальне судове провадження щодо злочинів, зазначених у частині другій статті 297[1] цього Кодексу, а також у цьому пункті, здійснює суд за правилами підсудності, встановленими статтею 32 цього Кодексу.

{Пункт 20[1] розділу XI доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

Вимоги щодо особливостей застосування глави 24[1] цього Кодексу, передбачені цим пунктом, поширюються на кримінальні провадження, у яких підозрюваний, крім неповнолітнього, на момент звернення до суду з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування або обвинувальним актом оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук, чи понад шість місяців переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно якого наявні фактичні відомості, що він перебуває за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

{Пункт 20[1] розділу XI доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017}

Кримінальні провадження (справи), у яких до дня початку діяльності Державного бюро розслідувань одержано відповідну ухвалу слідчого судді на здійснення спеціального досудового розслідування та/або направлено до суду обвинувальний акт, та/або розпочато та триває підготовче судове провадження, судовий розгляд, ухвалення та проголошення судового рішення чи його оскарження, розслідуються, надсилаються до суду та розглядаються судами першої, апеляційної, касаційної інстанцій із застосуванням тимчасових особливостей спеціального досудового розслідування та судового провадження, передбачених цим пунктом.

{Пункт 20[1] розділу XI доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 1950-VIII від 16.03.2017; в редакції Закону № 1422-IX від 27.04.2021}

Спеціальні досудові розслідування та спеціальні судові провадження, розпочаті до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв’язку із здійсненням спеціального досудового розслідування", продовжуються з урахуванням змін, передбачених цим законом.

{Пункт 20[1] розділу XI доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 1422-IX від 27.04.2021}

{Розділ XI доповнено пунктом 20[1] згідно із Законом № 1355-VIII від 12.05.2016}

20[2]. Підсудність Вищого антикорупційного суду, передбачена цим Кодексом як суду першої інстанції, суду апеляційної інстанції та слідчих суддів, поширюється на кримінальні провадження, відомості за якими про кримінальне правопорушення внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань:

1) з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду";

2) до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду", якщо досудове розслідування здійснюється або здійснювалося Національним антикорупційним бюро України та закінчено прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

З дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду" у кримінальних провадженнях, досудове розслідування яких здійснюється Національним антикорупційним бюро України або досудове розслідування яких здійснювалося Національним антикорупційним бюро України та закінчено прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури:

1) слідчі судді (крім слідчих суддів Вищого антикорупційного суду) припиняють приймати до розгляду клопотання та скарги у кримінальних провадженнях, а суди першої інстанції (крім Вищого антикорупційного суду) - обвинувальні акти, клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру та про звільнення від кримінальної відповідальності у таких кримінальних провадженнях. Такі клопотання та обвинувальні акти подаються в установленому порядку відповідно до слідчих суддів Вищого антикорупційного суду, Вищого антикорупційного суду;

2) суди апеляційної інстанції (крім Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду) припиняють приймати до розгляду апеляційні скарги;

3) клопотання та скарги, які надійшли до слідчих суддів і не розглянуті до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду", передаються до Вищого антикорупційного суду для розгляду в установленому порядку слідчими суддями цього суду;

4) у разі якщо судовий розгляд у судах першої та апеляційної інстанцій не закінчено до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду", такі кримінальні провадження передаються до Вищого антикорупційного суду для розгляду в установленому цим Кодексом порядку;

5) оскарження судових рішень, ухвалених до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду", здійснюється за правилами підсудності, передбаченими цим Кодексом;

6) заяви про перегляд за нововиявленими обставинами судових рішень, ухвалених судами першої та апеляційної інстанцій до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду", подаються до Вищого антикорупційного суду та розглядаються ним у встановленому порядку.

У разі об’єднання в одному провадженні матеріалів досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, серед яких є кримінальні провадження, підсудні Вищому антикорупційному суду, судове провадження

здійснює Вищий антикорупційний суд, якщо виділення в окреме провадження матеріалів кримінального провадження, які не віднесені до підсудності цього суду, може негативно вплинути на повноту судового розгляду.

У разі зміни обвинувачення в суді під час розгляду справи Вищим антикорупційним судом таке кримінальне провадження продовжує розглядати Вищий антикорупційний суд. У разі якщо Вищий антикорупційний суд вийде за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, в порядку та у випадках, визначених частиною третьою статті 337 цього Кодексу, відповідне кримінальне провадження продовжує розглядатися як таке, що підсудне Вищому антикорупційному суду. У випадках, передбачених цим абзацом, кримінальне провадження в апеляційній інстанції здійснює Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду.

{Розділ XI доповнено пунктом 20^2 згідно із Законом № 2447-VIII від 07.06.2018 з урахуванням змін, внесених Законом № 2509-VIII від 12.07.2018; в редакції Закону № 100-IX від 18.09.2019}

20^3. Процесуальні дії у межах міжнародного співробітництва відповідно до Угоди між Україною та Королівством Нідерландів про міжнародне правове співробітництво щодо злочинів, пов’язаних зі збиттям літака рейсу MH17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року, укладеної 7 липня 2017 року у м. Таллінні, провадяться у порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про виконання Угоди між Україною та Королівством Нідерландів про міжнародне правове співробітництво щодо злочинів, пов’язаних зі збиттям літака рейсу MH17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року".

Кримінальні провадження щодо злочинів, зазначених у пункті "b" статті 1 Угоди між Україною та Королівством Нідерландів про міжнародне правове співробітництво щодо злочинів, пов’язаних зі збиттям літака рейсу MH17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року, укладеної 7 липня 2017 року у м. Таллінні, здійснюються згідно з положеннями цього Кодексу з урахуванням положень пункту 4 §2 "Прикінцеві положення" розділу 4 Закону України "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів".

{Розділ XI доповнено пунктом 20^3 згідно із Законом № 2507-VIII від 12.07.2018}

20^4. Після початку діяльності відповідно Офісу Генерального прокурора, обласних прокуратур, окружних прокуратур покладення повноважень на прокурорів цих органів прокуратури у кримінальних провадженнях здійснюється з дотриманням вимог законодавства та особливостей, визначених Генеральним прокурором.

{Розділ XI доповнено пунктом 20^4 згідно із Законом № 113-IX від 19.09.2019 з урахуванням змін, внесених Законом № 187-IX від 04.10.2019}

20^5. Тимчасово, на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), встановити такі особливості судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях та розгляду окремих питань під час судового провадження.

Розгляд питань, які віднесено до повноважень слідчого судді (крім розгляду клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій і скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування), та окремих питань під час судового провадження здійснюється з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом.

У разі неможливості визначити слідчого суддю у відповідному суді (крім Вищого антикорупційного суду) місцевий суд вносить вмотивоване подання про передачу клопотання, яке має розглядатися слідчим суддею, для розгляду до іншого суду в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції або до іншого суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів.

Невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту надходження такого подання, головою відповідного суду апеляційної інстанції (головою Касаційного кримінального суду Верховного Суду у разі передачі між судами в межах юрисдикції різних апеляційних судів) розглядається питання про передачу клопотання на розгляд до іншого суду, про що постановляється відповідна ухвала. Спори про підсудність між судами у даному випадку не допускаються.

У разі неможливості у визначений цим Кодексом строк суддею (колегією суддів) розглянути клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, крім клопотання, поданого на розгляд до Вищого антикорупційного суду, воно може бути передано на розгляд до іншого судді, визначеного в порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу, або розглянуто головуючим, а за його відсутності - іншим суддею зі складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально, або може бути передано для розгляду до іншого суду в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції або до суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів в порядку, передбаченому абзацом шостим цього пункту.

Питання про передачу на підставі абзацу п’ятого цього пункту клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для розгляду до іншого суду вирішується головою відповідного суду апеляційної інстанції (головою Касаційного кримінального суду Верховного Суду у разі передачі між судами в межах юрисдикції різних апеляційних судів) за вмотивованим поданням місцевого суду (суду апеляційної інстанції) невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту надходження такого подання, про що постановляється відповідна ухвала. Спори про підсудність між судами у даному випадку не допускаються.

Розгляд питань, віднесених до повноважень слідчого судді, суду (крім розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою) за його рішенням, прийнятим з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження, може бути проведено у режимі відеоконференції, про що повідомляються сторони кримінального провадження у порядку, визначеному статтею 135 цього Кодексу. Слідчий суддя, суд не має права прийняти рішення про проведення судового засідання щодо розгляду клопотання про продовження строку тримання під вартою у режимі відеоконференції, в якому поза межами приміщення суду перебуває підозрюваний (обвинувачений), якщо він проти цього заперечує.

Проведення судового засідання у режимі відеоконференції, у тому числі під час судового провадження, здійснюється на умовах, визначених абзацом сьомим цього пункту, з дотриманням правил, передбачених частинами третьою - дев’ятою статті 336 цього Кодексу.

Участь захисника у судовому засіданні забезпечується відповідно до вимог цього Кодексу.

Під час досудового розслідування та під час судового розгляду клопотання про продовження строку тримання під вартою подається не пізніше ніж за десять днів до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою.

{Абзац пункту 20^{5} набирає чинності через десять днів з дня набрання чинності Законом № 558-IX від 13.04.2020}

{Розділ XI доповнено пунктом 20^{5} згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; в редакції Закону № 558-IX від 13.04.2020}

20^{6}. У разі відсутності інтеграції системи, яка функціонує в суді відповідно до статті 35 цього Кодексу, з інформаційно-комунікаційною системою досудового розслідування слідчий, дізнавач, прокурор подає до суду матеріали в паперовій формі та в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису.

{Розділ XI доповнено пунктом 20^{6} згідно із Законом № 1498-IX від 01.06.2021 - вводиться в дію з 15.12.2021}

20^{7}. Під час дії надзвичайного або воєнного стану на території України тимчасовий доступ до речей і документів, визначених у пунктах 2, 5, 7, 8 частини першої статті 162 цього Кодексу, здійснюється на підставі постанови прокурора, погодженої з керівником прокуратури.

{Розділ XI доповнено пунктом 20^{7} згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

20^{8}. Положення частини першої статті 219 цього Кодексу в редакції Закону України "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури" застосовуються до всіх кримінальних проваджень, досудове розслідування або судовий розгляд яких не завершено до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури".

{Розділ XI доповнено пунктом 20^{8} згідно із Законом № 3341-IX від 23.08.2023; в редакції Закону № 3509-IX від 08.12.2023}

20^{9}. Досудове розслідування злочинів, передбачених статтею 201^{1} Кримінального кодексу України, відомості щодо яких внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів", продовжують здійснювати слідчі органів безпеки.

{Розділ XI доповнено пунктом 20^{9} згідно із Законом № 3513-IX від 09.12.2023}

21. Кабінету Міністрів України:

1) у тримісячний строк з дня опублікування цього Кодексу:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити підготовку та впровадження в юридичних вищих навчальних закладах нових навчальних програм з вивчення нового кримінального процесуального законодавства;

2) у місячний строк з дня опублікування цього Кодексу внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Кодексом, у тому числі з метою забезпечення фінансування:

оснащення органів досудового розслідування електронними засобами контролю;

створення та ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань;

обладнання органів досудового розслідування технічними засобами фіксування кримінального провадження і технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції;

заміни у судах загальної юрисдикції металевих загороджень, які відокремлюють підсудних від складу суду і присутніх громадян, на загородження із скла чи органічного скла;

обладнання залів судового засідання у необхідній кількості технічними засобами фіксування кримінального провадження та технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції у кількості не менше двох залів на кожний місцевий суд, не менше чотирьох залів на кожний апеляційний суд, не менше п’яти залів на Кримінальний касаційний суд, не менше п’яти залів на Велику Палату Верховного Суду;

{Абзац шостий підпункту 2 пункту 21 розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

обладнання установ попереднього ув’язнення та установ виконання покарань технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції з судами у кількості не менше двох приміщень у кожній установі;

збільшення кількості суддів місцевих загальних судів та апарату цих судів у зв’язку з необхідністю забезпечення здійснення функцій слідчого судді.

22. Рекомендувати Генеральній прокуратурі України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу:

1) створити Єдиний реєстр досудових розслідувань, розробити та затвердити за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, положення про порядок його ведення;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

23. Рекомендувати Міністерству внутрішніх справ України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу розробити та затвердити положення про порядок застосування електронних засобів контролю згідно з вимогами цього Кодексу.

24. Рекомендувати Службі безпеки України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

25. Кабінету Міністрів України спільно з Генеральною прокуратурою України, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та органами адвокатського самоврядування підготувати і забезпечити виконання програм перепідготовки працівників органів кримінальної юстиції та адвокатів з питань застосування нових положень кримінального процесуального законодавства.

26. Рекомендувати Державній судовій адміністрації України:

1) протягом одного місяця з дня опублікування цього Кодексу забезпечити звернення своїх територіальних управлінь з поданнями до відповідних місцевих рад про формування і затвердження ними списків присяжних відповідно до вимог Закону України "Про судоустрій і статус суддів";

2) протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

27. Створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи здійснюються поетапно.

Окремі підсистеми (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи починають функціонувати через 30 днів з дня опублікування Вищою радою правосуддя у газеті "Голос України" та на веб-порталі судової влади відповідного оголошення про створення та забезпечення функціонування зазначеної в оголошенні підсистеми (модуля) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи.

Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему визначається перелік підсистем і модулів Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, які починають функціонувати за кожним етапом їх створення та забезпечення функціонування.

{Розділ XI доповнено пунктом 27 згідно із Законом № 3604-IX від 23.02.2024}

Президент України **В.ЯНУКОВИЧ**

м. Київ
13 квітня 2012 року
№ 4651-VI

Публікації документа

- **Голос України** від 19.05.2012 — / № 90-91 /
- **Офіційний вісник України** від 25.05.2012 — 2012 р., № 37, стор. 11, стаття 1370, код акта 61601/2012
- **Урядовий кур'єр** від 06.06.2012 — № 99
- **Відомості Верховної Ради України** від 08.03.2013 — 2013 р., / № 9-10 /, стор. 474, стаття 88

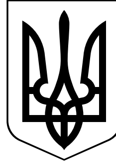

КОДЕКС ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 224-VII від 14.05.2013*, ВВР, 2014, № 11, ст.132*
№ 353-VII від 20.06.2013*, ВВР, 2014, № 13, ст.221*
№ 1166-VII від 27.03.2014*, ВВР, 2014, № 20-21, ст.745*
№ 76-VIII від 28.12.2014*, ВВР, 2015, № 6, ст.40*
№ 124-VIII від 15.01.2015*, ВВР, 2015, № 14, ст.96*
№ 766-VIII від 10.11.2015*, ВВР, 2015, № 52, ст.482*
№ 1404-VIII від 02.06.2016*, ВВР, 2016, № 30, ст.542*
№ 2020-VIII від 13.04.2017*, ВВР, 2017, № 22, ст.257*
№ 2581-VIII від 02.10.2018*, ВВР, 2018, № 46, ст.371*
№ 124-IX від 20.09.2019*, ВВР, 2019, № 46, ст.295*
№ 263-IX від 31.10.2019*, ВВР, 2020, № 2, ст.5*
№ 524-IX від 04.03.2020*, ВВР, 2020, № 38, ст.279*
№ 540-IX від 30.03.2020*, ВВР, 2020, № 18, ст.123*
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1217-IX від 05.02.2021
№ 1259-IX від 19.02.2021 *- вводиться в дію з 17.06.2021*
№ 1686-IX від 15.07.2021*, ВВР, 2021, № 42, ст.343*
№ 1882-IX від 16.11.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 2081-IX від 17.02.2022
№ 2132-IX від 15.03.2022
№ 2228-IX від 21.04.2022
№ 2379-IX від 08.07.2022
№ 2394-IX від 09.07.2022
№ 2486-IX від 29.07.2022
№ 2573-IX від 06.09.2022
№ 2653-IX від 06.10.2022
№ 2655-IX від 06.10.2022
№ 2750-IX від 16.11.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 3063-IX від 02.05.2023
№ 3322-IX від 10.08.2023
№ 3379-IX від 06.09.2023
№ 3515-IX від 09.12.2023*}*

{Установити, що у 2016 році норми і положення частин третьої, сьомої та одинадцятої статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та бюджету Фонду соціального страхування України згідно із Законом № 928-VIII від 25.12.2015}

{Установити, що у 2017 році норми і положення частин третьої, сьомої та одинадцятої статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом № 1801-VIII від 21.12.2016}

{Установити, що у 2018 році норми і положення частин третьої, сьомої та одинадцятої статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом № 2246-VIII від 07.12.2017}

{Установити, що у 2019 році норми частин третьої, сьомої та одинадцятої статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом № 2629-VIII від 23.11.2018}

{Установити, що у 2020 році норми частин третьої, сьомої та одинадцятої статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, що встановлені Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом № 294-IX від 14.11.2019}

{Установити, що у 2021 році норми частин третьої, сьомої та одинадцятої статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, що встановлені Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом № 1082-IX від 15.12.2020}

{У тексті Кодексу слово "інвалід" у всіх відмінках і числах замінено словами "особа з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі, а слово "Інваліди" - словами "Особи з інвалідністю" згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

{У тексті Кодексу слова "навчальний заклад", "навчальний заклад цивільного захисту" в усіх відмінках і числах замінено відповідно словами "заклад освіти", "заклад освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Розділ I
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Глава 1. Загальні положення

Стаття 1. Відносини, що регулюються Кодексом цивільного захисту України

1. Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов’язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов’язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності.

Стаття 2. Визначення термінів

1. У цьому Кодексі терміни вживаються в такому значенні:

1) аварійно-рятувальна служба - сукупність організаційно об’єднаних органів управління, сил та засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

2) аварійно-рятувальне формування - підрозділ аварійно-рятувальної служби, самостійний підрозділ, загін, центр, пожежно-рятувальний підрозділ (частина);

3) аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи - роботи, спрямовані на пошук, рятування і захист населення, уникнення руйнувань і матеріальних збитків, локалізацію зони впливу небезпечних чинників, ліквідацію чинників, що унеможливлюють проведення таких робіт або загрожують життю рятувальників;

4) аварія - небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб’єкта господарювання загрозу життю або здоров’ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище;

5) відновлювальні роботи - комплекс робіт, пов’язаних з відновленням будівель, споруд, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які були зруйновані або пошкоджені внаслідок надзвичайної ситуації, та відповідних територій;

6) дорожньо-транспортна пригода - подія, що сталася під час руху дорожнього транспортного засобу, внаслідок якої загинули або зазнали травм люди чи заподіяна шкода майну. Рівень надзвичайної ситуації при дорожньо-транспортній пригоді визначається відповідно до Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що затверджується Кабінетом Міністрів України;

7) евакуація - організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров’ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення;

8) епідемія - виникнення на певній території за певний проміжок часу випадків інфекційної або неінфекційної хвороби, специфічної поведінки, пов’язаної із здоров’ям, або

інших подій, пов’язаних із здоров’ям, які перевищують середні багаторічні показники або достовірно перевищують нормальне очікування за відомими або невідомими раніше критеріями та впливають або мають тенденцію до одночасного впливу на непропорційно велику кількість людей у межах населення території. Кількість випадків, що свідчать про наявність епідемії, залежить від збудника, чисельності та типу населення, яке зазнало впливу, попереднього досвіду чи відсутності контакту з хворобою, часу та місця виникнення;

{Пункт 8 частини першої статті 2 в редакції Закону № 2573-IX від 06.09.2022}

9) епізоотія - широке поширення заразної хвороби тварин за короткий проміжок часу, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території;

10) епіфітотія - широке поширення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території;

11) запобігання виникненню надзвичайних ситуацій - комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації на основі даних моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом’якшення її можливих наслідків;

12) засоби протипожежного захисту - технічні засоби, призначені для запобігання, виявлення, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу небезпечних факторів пожежі;

13) засоби цивільного захисту - пожежна, аварійно-рятувальна та інша спеціальна техніка, обладнання, механізми, прилади, інструменти, засоби колективного та індивідуального захисту, що призначені та використовуються під час виконання завдань цивільного захисту, у тому числі засоби протипожежного захисту;

{Пункт 13 частини першої статті 2 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

14) захисні споруди цивільного захисту - інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів;

15) зона можливого ураження - окрема територія, акваторія, на якій внаслідок настання надзвичайної ситуації виникає загроза життю або здоров’ю людей та заподіяна шкода майну;

16) зона надзвичайної ситуації - окрема територія, акваторія, де сталася надзвичайна ситуація;

17) інженерний захист територій - комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, забезпечення захисту територій, населених пунктів та суб’єктів господарювання від їх наслідків та

небезпеки, що може виникнути під час воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій, а також створення умов для забезпечення сталого функціонування суб’єктів господарювання і територій в особливий період;

18) інженерно-технічні заходи цивільного захисту - комплекс інженерно-технічних рішень, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, забезпечення захисту населення і територій від них та небезпеки, що може виникнути під час воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій, а також створення умов для забезпечення сталого функціонування суб’єктів господарювання і територій в особливий період;

19) катастрофа - велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків;

20) класифікаційна ознака надзвичайних ситуацій - технічна або інша характеристика небезпечної події, що зумовлює виникнення обстановки, яка визначається як надзвичайна ситуація;

21) класифікація надзвичайних ситуацій - система, згідно з якою надзвичайні ситуації поділяються на класи і підкласи залежно від характеру їх походження;

22) ліквідація наслідків надзвичайної ситуації - проведення комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров’я людей та майна, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації;

{Пункт 22 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3322-IX від 10.08.2023}

23) медико-психологічна реабілітація - комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, передусім неповнолітніх осіб;

24) надзвичайна ситуація - обстановка на окремій території чи суб’єкті господарювання на ній або водному об’єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров’ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об’єкті, провадження на ній господарської діяльності;

25) небезпечна подія - подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров’ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків;

26) небезпечний чинник - складова частина небезпечного явища (пожежа, вибух, викидання, загроза викидання небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно

небезпечних речовин) або процесу, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом), перевищенням нормативних показників і створює загрозу життю та/або здоров’ю людини;

27) непрофесійні об’єктові аварійно-рятувальні служби - служби, що створюються з числа інженерно-технічних та інших досвідчених працівників суб’єктів господарювання, які здобули необхідні знання та навички у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здатні за станом здоров’я виконувати роботи в екстремальних умовах;

28) неспеціалізована аварійно-рятувальна служба - професійна або непрофесійна аварійно-рятувальна служба, яка має підготовлених рятувальників та відповідні засоби цивільного захисту і призначена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, які не потребують відповідної спеціалізації;

{Пункт 29 частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

30) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту - спеціальне невійськове об’єднання аварійно-рятувальних та інших формувань, органів управління такими формуваннями системи центрального органу що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 30 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

31) оповіщення - доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення;

31^{1}) органи управління цивільного захисту - органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчі органи міських, районних у містах (у разі їх створення), селищних та сільських рад, керівні органи підприємств, установ та організацій, а також їх структурні підрозділи (посадові особи), призначені для здійснення безпосереднього керівництва діяльністю у сфері цивільного захисту відповідно до компетенції;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 31^{1} згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

32) пожежа - неконтрольований процес горіння, внаслідок якого знищується або пошкоджується майно, природні ресурси, а також виникають небезпечні чинники, що створюють загрозу життю та здоров’ю людей, тварин, негативно впливають на навколишнє природне середовище;

{Пункт 32 частини першої статті 2 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

33) пожежна безпека - стан захищеності життя та здоров’я людини, майна, навколишнього природного середовища від пожеж, що характеризується досягненням прийнятного рівня ризику виникнення пожежі;

{Пункт 33 частини першої статті 2 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

34) пожежна охорона - вид діяльності, який полягає у запобіганні виникненню пожеж і захисті життя та здоров’я населення, матеріальних цінностей, навколишнього природного середовища від впливу небезпечних чинників пожежі;

35) постраждалі внаслідок надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру (далі - постраждалі) - особи, здоров’ю яких заподіяна шкода внаслідок надзвичайної ситуації;

36) професійна аварійно-рятувальна служба - аварійно-рятувальна служба, працівники якої працюють за трудовим договором, а рятувальники, крім того, проходять професійну, спеціальну фізичну, медичну та психологічну підготовку;

37) реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків - скоординовані дії суб’єктів забезпечення цивільного захисту, що здійснюються відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, уточнених в умовах конкретного виду та рівня надзвичайної ситуації, і полягають в організації робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею, рятування населення і майна, локалізації зони надзвичайної ситуації, а також ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров’ю населення, заподіяння шкоди території, навколишньому природному середовищу або майну;

38) сили цивільного захисту - аварійно-рятувальні формування, спеціалізовані служби та інші формування цивільного захисту, призначені для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій;

39) система оповіщення - комплекс організаційно-технічних заходів, апаратури і технічних засобів оповіщення, апаратури, засобів та каналів зв’язку, призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації про виникнення надзвичайних ситуацій до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення;

40) спеціалізована аварійно-рятувальна служба - професійна аварійно-рятувальна служба, яка має підготовлених рятувальників та відповідні засоби цивільного захисту і призначена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з особливим ризиком для життя та здоров’я, зокрема для гасіння газових фонтанів, проведення водолазних та гірничорятувальних робіт;

41) спеціалізована служба цивільного захисту - підприємства, установи, організації, об’єднані для виконання завдань у сфері цивільного захисту відповідної функціональної спрямованості;

42) стихійне лихо - природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків;

43) техногенна безпека - відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на об’єктах, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Забезпечення техногенної безпеки є особливою (специфічною) функцією захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

{Пункт 43 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2. Термін "об’єкт підвищеної небезпеки" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про об’єкти підвищеної небезпеки".

{Статтю 2 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

Стаття 3. Правова основа цивільного захисту

1. Правовою основою цивільного захисту є Конституція України, цей Кодекс, інші закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, а також акти Президента України та Кабінету Міністрів України.

{Текст статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

Стаття 4. Цивільний захист

1. Цивільний захист - комплекс заходів, які реалізуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій та подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

{Текст статті 4 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 5. Класифікація надзвичайних ситуацій

1. Надзвичайні ситуації класифікуються за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків.

2. Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

1) техногенного характеру;

2) природного характеру;

3) соціальні;

4) воєнні.

3. Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

1) державний;

2) регіональний;

3) місцевий;

4) об’єктовий.

4. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. Класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 6. Суб’єкти забезпечення цивільного захисту

1. Цивільний захист забезпечується з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про національну безпеку України", суб’єктами, уповноваженими захищати населення, території, навколишнє природне середовище і майно, згідно з вимогами цього Кодексу - у мирний час, а також в особливий період - у межах реалізації заходів держави щодо оборони України.

{Абзац перший частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

Суб’єктами забезпечення цивільного захисту є центральні органи виконавчої влади, інші державні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб’єкти господарювання, громадські організації.

{Частину першу статті 6 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2. Координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту у межах своїх повноважень здійснюють:

1) Рада національної безпеки і оборони України;

2) Кабінет Міністрів України.

3. Для координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, пов’язаної з техногенно-екологічною безпекою, захистом населення і територій, запобіганням і реагуванням на надзвичайні ситуації:

1) Кабінетом Міністрів України утворюється Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

2) Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями утворюються регіональні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

3) районними державними адміністраціями, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі їх створення), селищних та сільських рад утворюються місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

{Пункт 3 частини третьої статті 6 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4) керівними органами підприємств, установ та організацій утворюються комісії з питань надзвичайних ситуацій.

4. Для координації робіт з ліквідації конкретної надзвичайної ситуації та її наслідків на державному, регіональному, місцевому та об’єктовому рівнях утворюються спеціальні комісії з ліквідації надзвичайної ситуації.

Стаття 7. Основні принципи здійснення цивільного захисту

1. Цивільний захист здійснюється за такими основними принципами:

1) гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров’я та власності, а також виконання у воєнний час норм міжнародного гуманітарного права;

{Пункт 1 частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2) комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту;

3) пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров’я громадян;

4) максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

5) централізації управління, єдиноначальності, підпорядкованості, статутної дисципліни Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, аварійно-рятувальних служб;

6) гласності, прозорості, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту, крім обмежень, встановлених законом;

7) добровільності - у разі залучення громадян до здійснення заходів цивільного захисту, пов’язаних з ризиком для їхнього життя і здоров’я;

8) відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту;

9) виправданого ризику та відповідальності керівників сил цивільного захисту за забезпечення безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Розділ II
ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 2. Єдина державна система цивільного захисту та її складові

Стаття 8. Єдина державна система цивільного захисту

1. Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту, яка складається з функціональних і територіальних підсистем.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Положення про єдину державну систему цивільного захисту, типові положення про функціональну і територіальну підсистеми затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Основними завданнями єдиної державної системи цивільного захисту є:

1) забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

2) забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

3) навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;

4) виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;

5) опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

6) прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

7) створення і цільове використання матеріальних резервів, необхідних для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків;

{Пункт 7 частини третьої статті 8 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

8) оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

9) захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

10) проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;

11) пом’якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

12) здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;

13) реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;

14) інші завдання, визначені законом.

4. Додатковими завданнями єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період є:

проведення цільової мобілізації для ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій;

ліквідація наслідків воєнних дій у населених пунктах та на територіях, що зазнали впливу засобів ураження;

вжиття заходів для відновлення об’єктів критичної інфраструктури сфери життєзабезпечення населення;

визначення населених пунктів та районів, що потребують проведення гуманітарного розмінування, маркування небезпечних ділянок, проведення очищення (розмінування) територій;

залучення до ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій міжнародної допомоги.

{Статтю 8 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2132-IX від 15.03.2022}

Стаття 9. Функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту

1. Функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (далі - функціональні підсистеми) створюються центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері суспільного життя.

2. Положення про функціональні підсистеми розробляються на підставі типового положення про таку підсистему і затверджуються центральними органами виконавчої влади, що їх створили, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

У разі якщо діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через відповідного міністра, зазначені положення затверджуються такими міністрами за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Перелік центральних органів виконавчої влади, що створюють функціональні підсистеми, визначається Положенням про єдину державну систему цивільного захисту.

4. Безпосереднє керівництво функціональною підсистемою покладається на керівника органу, суб’єкта господарювання, що створив таку підсистему.

5. До складу функціональних підсистем входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб’єкти господарювання, які виконують завдання цивільного захисту.

Стаття 10. Територіальні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, їх ланки та субланки

{Назва статті 10 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

1. Територіальні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (далі - територіальні підсистеми) діють в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

2. Положення про територіальні підсистеми розробляються на підставі типового положення про таку підсистему і затверджуються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим чи місцевими державними адміністраціями за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Ланки територіальних підсистем створюються:

1) Радою міністрів Автономної Республіки Крим - у районах Автономної Республіки Крим;

2) районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями - у районах, районах у містах Києві та Севастополі.

{Пункт 3 частини третьої статті 10 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4. Субланки ланок територіальних підсистем створюються виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

{Статтю 10 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Положення про ланку територіальної підсистеми та її субланку затверджується органом, що її створив.

{Частина п'ята статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6. Безпосереднє керівництво територіальною підсистемою, її ланкою, субланкою покладається на посадову особу, яка очолює орган, що створив таку підсистему, ланку, субланку.

{Частина шоста статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

7. Безпосереднє керівництво територіальною підсистемою Автономної Республіки Крим покладається на Раду міністрів Автономної Республіки Крим.

8. До складу територіальних підсистем, їх ланок та субланок входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб’єкти господарювання.

{Частина восьма статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Глава 3. Функціонування єдиної державної системи цивільного захисту

Стаття 11. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту

1. Єдина державна система залежно від масштабів і особливостей надзвичайної ситуації, що прогнозується або виникла, функціонує у режимах:

1) повсякденного функціонування;

2) підвищеної готовності;

3) надзвичайної ситуації;

4) надзвичайного стану.

2. Умови і порядок введення режимів підвищеної готовності та надзвичайної ситуації, перелік заходів, завдання та порядок взаємодії суб’єктів забезпечення цивільного захисту щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у зазначених режимах визначаються Положенням про єдину державну систему цивільного захисту, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 11 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3. В особливий період, у тому числі у воєнний час, єдина державна система цивільного захисту функціонує відповідно до цього Кодексу та з урахуванням особливостей, що визначаються згідно з вимогами норм міжнародного гуманітарного права, законів України "Про правовий режим воєнного стану", "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", а також інших нормативно-правових актів.

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

4. Режим підвищеної готовності та режим надзвичайної ситуації для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її складових встановлюються:

1) за рішенням Кабінету Міністрів України - для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для кількох окремих її функціональних чи територіальних підсистем;

2) за рішенням центрального органу виконавчої влади, що утворив функціональну підсистему, - для відповідної функціональної підсистеми;

3) за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій - для відповідної територіальної підсистеми у повному обсязі або частково для кількох окремих її складових;

4) за рішенням районних державних адміністрацій - для відповідної ланки територіальної підсистеми у повному обсязі або частково для кількох окремих її субланок;

5) за рішеннями виконавчих органів сільських, селищних, міських рад - для відповідної субланки ланки територіальної підсистеми.

{Статтю 11 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 12. Режим повсякденного функціонування

1. Режим повсякденного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту встановлюється за умов нормальної виробничо-промислової, радіаційної, хімічної, сейсмічної, гідрогеологічної, гідрометеорологічної, техногенної та пожежної обстановки та за відсутності епідемій, епізоотій, епіфітотій.

Стаття 13. Режим підвищеної готовності

1. Підставами для тимчасового встановлення для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її складових режиму підвищеної готовності є:

1) на державному рівні - загроза виникнення надзвичайної ситуації державного рівня;

2) на регіональному рівні - загроза виникнення надзвичайної ситуації регіонального рівня;

3) на місцевому рівні - загроза виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня;

4) для функціональної підсистеми - загроза виникнення надзвичайної ситуації на об’єктах відповідної функціональної підсистеми.

{Частина перша статті 13 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 14. Режим надзвичайної ситуації

1. Підставами для тимчасового встановлення для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її складових режиму надзвичайної ситуації є:

1) на державному рівні - виникнення надзвичайної ситуації державного рівня;

2) на регіональному рівні - виникнення надзвичайної ситуації регіонального рівня;

3) на місцевому рівні - виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня;

4) для функціональної підсистеми - виникнення надзвичайної ситуації на об’єктах відповідної функціональної підсистеми.

{Частина перша статті 14 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 15. Режим надзвичайного стану

1. Режим надзвичайного стану для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її територіальних підсистем тимчасово встановлюється у межах території, на якій введено правовий режим надзвичайного стану відповідно до Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану".

Розділ III
ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ’ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 4. Повноваження органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, завдання та обов’язки суб’єктів господарювання, права та обов’язки громадян України у сфері цивільного захисту

Стаття 16. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері цивільного захисту

1. До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері цивільного захисту належить:

1) керівництво єдиною державною системою цивільного захисту;

2) організація здійснення заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) встановлення порядку віднесення території та населених пунктів до відповідних груп цивільного захисту, а суб’єктів господарювання – до відповідних категорій цивільного захисту;

{Пункт 3 частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

4) віднесення території та населених пунктів до груп цивільного захисту, затвердження їх переліку;

{Пункт 4 частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5) визначення порядку створення та використання матеріальних резервів (крім державного) для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків;

{Пункт 5 частини першої статті 16 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

6) вжиття заходів щодо забезпечення готовності єдиної державної системи цивільного захисту до дій в умовах надзвичайних ситуацій та в особливий період;

7) визначення порядку переведення єдиної державної системи цивільного захисту з режиму функціонування у мирний час на функціонування в умовах особливого періоду;

8) залучення сил цивільного захисту до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гуманітарних операцій за межами України;

9) забезпечення здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій;

10) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб’єктів господарювання в особливий період;

10^1) визначення порядку маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами);

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом 10^1 згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

10^2) визначення в особливий період порядку видачі особам, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідних посвідчень та розпізнавальних знаків (емблем);

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом 10^2 згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

11) забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки;

12) визначення мобілізаційного завдання для задоволення потреб цивільного захисту та порядку накопичення, зберігання і використання мобілізаційних резервів для потреб цивільного захисту в особливий період;

13) визначення порядку підготовки та здійснення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки;

14) визначення порядку розроблення планів цивільного захисту на особливий період та інших планів у сфері цивільного захисту;

15) затвердження щорічного плану основних заходів цивільного захисту України, включаючи заходи у відбудовний період після закінчення воєнних дій;

{Пункт 15 частини першої статті 16 в редакції Закону № 2132-IX від 15.03.2022}

15^2) визначення обсягу та строків здійснення відновлювальних робіт з ліквідації наслідків воєнних дій під час дії воєнного стану;

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом 15^2 згідно із Законом № 2132-IX від 15.03.2022}

16) визначення порядку навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях;

17) здійснення інших повноважень, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Стаття 17. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту:

1) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та на особливий період;

2) забезпечує формування державної політики з питань створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення обліку таких споруд;

3) забезпечує формування державної політики з питань впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, забезпечує відповідне нормативно-правове регулювання, виконує функції з нормування в будівництві щодо заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки під час проектування та будівництва;

4) забезпечує формування державної політики з питань радіаційного і хімічного захисту, встановлює вимоги для засобів радіаційного і хімічного захисту населення та аварійно-рятувальних формувань;

5) визначає показники, за якими здійснюється районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

6) затверджує порядок організації виконання піротехнічних робіт, пов’язаних із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях), крім територій, наданих для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військових закладів освіти, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також порядок взаємодії під час виконання таких робіт;

7) затверджує статут дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в надзвичайних ситуаціях;

8) затверджує порядок організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах цивільного захисту;

9) затверджує порядок використання авіаційних сил і засобів для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на території України;

10) затверджує правила пожежної та техногенної безпеки, норми, інструкції і методики, а також інші нормативно-правові акти з питань пожежної та техногенної безпеки, що є загальнообов’язковими для виконання;

11) здійснює нормативно-правове регулювання щодо порядку організації та здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, дозвільно-реєстраційної діяльності, оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, порядку та умов застосування запобіжних заходів;

12) затверджує перелік центрів медико-психологічної реабілітації, порядок проходження медико-психологічної реабілітації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, положення про медико-психологічну реабілітацію та відповідність санаторно-курортних установ вимогам медико-психологічної реабілітації;

13) визначає порядок проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

13^{1}) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проект переліку об’єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

{Частину першу статті 17 доповнено пунктом 13^{1} згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

14) затверджує типове положення про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності;

15) здійснює інші повноваження відповідно до Конституції та законів України.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 353-VII від 20.06.2013, № 2020-VIII від 13.04.2017, № 124-IX від 20.09.2019, № 2081-IX від 17.02.2022, № 1882-IX від 16.11.2021; в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022; /-зміни до частини другої статті 17, прийняті Законом № 1686-IX від 15.07.2021, внести неможливо (відсутня частина друга)-/}

Стаття 17[1]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту

1. До системи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, входять сили цивільного захисту, заклади освіти та наукові установи, заклади охорони здоров’я (медичні підрозділи) (далі - органи та підрозділи цивільного захисту), що належать до сфери його управління.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту:

1) організовує та забезпечує керівництво Кабінету Міністрів України єдиною державною системою цивільного захисту;

2) формує проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та на особливий період, організовує планування заходів цивільного захисту центральними та місцевими органами виконавчої влади;

3) проводить підготовку органів управління функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та їх ланок;

4) здійснює оповіщення та інформування центральних і місцевих органів виконавчої влади про загрозу виникнення та виникнення надзвичайних ситуацій, здійснює методичне керівництво щодо створення і належного функціонування систем оповіщення цивільного захисту різних рівнів;

5) залучає аварійно-рятувальні формування центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та координує їх діяльність під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного і регіонального рівнів, організовує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснює контроль за їх проведенням;

6) забезпечує гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров’ю населення чи призводять до завдання матеріальних збитків;

7) організовує та забезпечує охорону від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об’єктів на підставі договорів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

8) забезпечує організацію авіаційного пошуку і рятування повітряних суден, що зазнають або зазнали лиха, координує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт авіаційними силами і засобами центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

9) бере участь у роботі комісій з розслідування авіаційних подій;

10) здійснює безпосереднє управління заходами з переведення єдиної державної системи цивільного захисту з режиму функціонування в мирний час на функціонування в умовах особливого періоду;

11) бере участь у розробленні мобілізаційного плану держави;

12) розгортає в разі проведення мобілізації спеціальні формування, призначені для виконання окремих завдань цивільного захисту міст та суб'єктів господарювання, віднесених відповідно до груп та категорій цивільного захисту;

13) веде облік осіб, які проходять службу цивільного захисту, а також осіб, які уклали контракт про перебування в резерві служби цивільного захисту;

14) визначає потребу у фінансових та матеріально-технічних ресурсах органів та підрозділів цивільного захисту для виконання ними завдань особливого періоду та в разі проведення цільової мобілізації подає відповідні пропозиції до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного і соціального розвитку;

15) здійснює координацію, організацію та методичне керівництво щодо визначення стану готовності функціональних і територіальних підсистем до вирішення завдань цивільного захисту у мирний час та в особливий період;

16) реалізує державну політику з питань створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення обліку таких споруд;

17) реалізує державну політику з питань впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, виконує роботу з віднесення населених пунктів та об'єктів національної економіки до груп (категорій) цивільного захисту;

18) реалізує державну політику з питань радіаційного і хімічного захисту населення, координує та контролює здійснення заходів для захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин;

19) здійснює разом із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями прогнозування ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій, здійснює районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

20) реалізує державну політику з питань організації та виконання заходів з евакуації населення, координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання із зазначених питань;

21) забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію державної політики з питань медичного та біологічного захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій;

22) бере участь у здійсненні заходів з медичного захисту, надання екстреної медичної допомоги постраждалому населенню та рятувальникам в зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження), заходах з медичного забезпечення (лікувально-профілактичні, санітарно-гігієнічні заходи, медичне постачання та санаторно-курортне лікування) осіб рядового і начальницького складу, ветеранів служби цивільного захисту (ветеранів війни) та членів їхніх сімей;

23) визначає рівні надзвичайних ситуацій, веде їх облік, видає експертні висновки про рівень надзвичайної ситуації;

24) забезпечує виконання заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, здійснює просвітницьку та освітню діяльність з метою підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту;

25) виконує піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях), крім територій, наданих для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військових закладів освіти, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

26) здійснює атестацію та сертифікацію аварійно-рятувальних служб і рятувальників;

27) здійснює контроль за готовністю авіаційних сил та засобів пошуку і рятування до проведення пошуку і рятування, за організацією пошуково-рятувального забезпечення польотів повітряних суден авіації центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

28) вносить відповідним органам пропозиції щодо припинення польотів у разі порушення вимог нормативних документів з питань пошуково-рятувального забезпечення до усунення недоліків;

29) забезпечує виконання актів Верховної Ради України, Президента України про надання Україною гуманітарної допомоги іноземним державам, зокрема організовує закупівлю товарів і послуг, у тому числі із завантаження, вивезення та складування вантажів, здійснює їх супроводження до місця призначення та передачу отримувачам гуманітарної допомоги;

30) визначає основні напрями розвитку відомчої науки, виступає замовником наукових робіт;

31) забезпечує організацію проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

32) забезпечує організацію навчання з питань цивільного захисту посадових осіб центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і суб’єктів господарювання, забезпечує організацію розроблення програм з навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, розглядає та затверджує їх, забезпечує організацію та контроль за їх виконанням;

33) здійснює функції з організації та навчально-методичного забезпечення навчання (підвищення кваліфікації за цільовим призначенням) керівних кадрів і фахівців центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, на яких поширюється дія законів України у сфері цивільного захисту, затверджує навчальні плани і програми післядипломної освіти;

34) затверджує робочі навчальні плани і програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів сфери цивільного захисту відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій;

35) бере участь у формуванні державного оборонного замовлення;

36) реалізує державну політику щодо державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням в апараті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, територіальних органах (у разі їх утворення), спеціальних формуваннях і підрозділах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;

37) здійснює міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту;

38) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів з охорони праці в системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює відповідно до законодавства державний нагляд (контроль) за безпечним веденням робіт особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

39) здійснює державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб’єктами, визначеними статтею 65 цього Кодексу;

{Пункт 39 частини другої статті 17[1] *в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}*

40) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог пожежної та техногенної безпеки під час проведення робіт з будівництва будинків, будівель і споруд, крім об’єктів будівництва класу СС1;

{Пункт 40 частини другої статті 17[1] *в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}*

41) погоджує проекти норм, правил і регламентів та інших нормативних документів, нормативно-правових актів у частині забезпечення пожежної та техногенної безпеки;

42) бере участь у розробленні суб’єктами господарювання положень, інструкцій та інших нормативних документів з питань пожежної та техногенної безпеки;

42[1]) подає до відповідного уповноваженого органу містобудування та архітектури висновки до розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту проектів

містобудівної документації, а також з питань дотримання вимог пожежної та техногенної безпеки для подальшого розгляду архітектурно-містобудівною радою;

{Частину другу статті 17[1] доповнено пунктом 42[1] згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

42[2]) бере участь у професійній атестації виконавців окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, які здійснюють діяльність з питань інженерно-технічних заходів цивільного захисту, а також з питань пожежної та техногенної безпеки;

{Частину другу статті 17[1] доповнено пунктом 42[2] згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

43) здійснює відповідно до закону ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

44) бере участь у розслідуванні причин виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій та невиконання запобіжних заходів;

45) забезпечує контроль за створенням та використанням матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;

46) створює і використовує матеріальні резерви для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим;

{Пункт 46 частини другої статті 17[1] в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

47) складає акти перевірок, приписи щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки, інші обов'язкові для виконання розпорядчі документи;

48) звертається до адміністративного суду щодо допущення уповноважених посадових осіб до проведення планових або позапланових перевірок (у разі їх недопущення з підстав інших, ніж передбачені Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності"), а також щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, дільниць, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску і реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, надання послуг, у разі якщо такі порушення створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей, з інших підстав, визначених законом;

{Пункт 48 частини другої статті 17[1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 2655-IX від 06.10.2022}

49) здійснює реєстрацію декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб’єктів господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;

50) складає протоколи та розглядає справи про адміністративні правопорушення відповідно до закону;

{Пункт 50 частини другої статті 17[1] в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

50[1]) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, пов’язаних з порушенням законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, вживає у межах компетенції заходів для їх усунення;

{Частину другу статті 17[1] доповнено пунктом 50[1] згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

51) перевіряє стан дотримання вимог законодавства у сфері цивільного захисту та складає відповідні акти;

52) подає Раді міністрів Автономної Республіки Крим, центральним та місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування інформацію про юридичних та фізичних осіб, винних у порушенні вимог законодавства у сфері цивільного захисту;

53) розробляє відповідно до компетенції нормативно-правові акти та нормативні документи та забезпечує їх прийняття в установленому законом порядку;

54) застосовує адміністративно-господарські санкції за порушення вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки;

55) бере участь у проведенні технічних розслідувань обставин і причин виникнення надзвичайних ситуацій, загибелі і травмування людей, знищення і пошкодження майна;

56) проводить перевірки наявності документів, що дають право на виконання вибухопожежонебезпечних робіт;

57) здійснює звукозапис, фото- і відеозйомку як допоміжні засоби документування порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки, готує пропозиції щодо запобігання виникненню пожеж та надзвичайних ситуацій;

58) скликає в установленому порядку та проводить наради з питань, що належать до його компетенції;

59) отримує в установленому порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб’єктів господарювання, інших юридичних осіб інформацію, необхідну для виконання повноважень;

60) залучає до комплексних перевірок представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фахівців науково-дослідних та проектних установ, представників інших органів державного нагляду за погодженням з їх керівниками, якщо їх повноваження із здійснення чи участі в комплексних заходах передбачені законом;

60[1]) подає до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, пропозиції щодо переліку об’єктів,

проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

{Частину другу статті 17[1] доповнено пунктом 60[1] згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

61) здійснює інші повноваження відповідно до Конституції та законів України.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює повноваження безпосередньо і через свої територіальні органи (у разі їх утворення).

{Кодекс доповнено статтею 17[1] згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 18. Повноваження інших центральних органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту

1. До повноважень інших центральних органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту належить:

1) забезпечення цивільного захисту у сфері суспільного життя, в якій реалізує державну політику відповідний орган виконавчої влади;

2) здійснення заходів щодо захисту населення і територій під час надзвичайних ситуацій;

3) забезпечення виконання завдань цивільного захисту створеними ними функціональними підсистемами;

4) розроблення та забезпечення реалізації галузевих програм і планів заходів з питань цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;

5) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування національної економіки в особливий період, зокрема суб’єктів господарювання, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади;

6) забезпечення реалізації вимог техногенної безпеки на об’єктах, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 6 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

7) керівництво створеними ними аварійно-рятувальними службами, суб’єктами господарювання, основна діяльність яких спрямована або може бути спрямована на виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спеціалізованими службами цивільного захисту, забезпечення їх діяльності та здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;

8) забезпечення виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, заходів і робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

9) визначення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування загальної потреби у захисних спорудах цивільного захисту для суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 9 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

10) організація здійснення заходів щодо створення, утримання та використання фонду захисних споруд цивільного захисту суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

11) організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, та захисних споруд цивільного захисту державної власності, що перебувають на балансі суб’єктів господарювання приватної форми власності;

12) організація проведення технічної інвентаризації фонду захисних споруд цивільного захисту суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

13) виключення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сховищ та протирадіаційних укриттів з фонду захисних споруд цивільного захисту;

{Пункт 13 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

14) віднесення суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорій цивільного захисту відповідно до основних показників та затвердження їх переліку;

15) організація створення автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення на об’єктах підвищеної небезпеки, що належать до сфери їх управління;

16) здійснення методичного керівництва суб’єктами господарювання, що належать до сфери їх управління, стосовно виконання ними вимог техногенної та пожежної безпеки, а також контролю за виконанням зазначених вимог;

17) створення і використання матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків у відповідній галузі економіки;

{Пункт 17 частини першої статті 18 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

18) забезпечення навчання з питань цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки посадових осіб міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, а також суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

19) розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 20 частини першої статті 18 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

20[1]) забезпечення відповідно до законодавства своїх працівників засобами індивідуального захисту;

{Частину першу статті 18 доповнено пунктом 20[1] згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

20[2]) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

{Частину першу статті 18 доповнено пунктом 20[2] згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

21) здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. Організація заходів цивільного захисту у функціональних підсистемах і забезпечення техногенної та пожежної безпеки у сфері суспільного життя, в якій реалізує державну політику міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади, здійснюються підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються такими органами у складі їх апаратів.

3. Положення про підрозділи з питань цивільного захисту центрального органу виконавчої влади затверджується відповідним центральним органом виконавчої влади.

4. У центральних органах виконавчої влади, які не створюють функціональні підсистеми, призначаються працівники з питань цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки.

5. Основні функції з питань цивільного захисту, що належать до компетенції відповідного центрального органу виконавчої влади, визначаються в положенні про цей орган.

Стаття 19. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту

1. До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері цивільного захисту належить:

1) забезпечення цивільного захисту на відповідній території;

2) створення територіальних підсистем та їх ланок, забезпечення виконання ними завдань;

{Пункт 2 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3) забезпечення реалізації вимог техногенної безпеки на об’єктах, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 3 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

4) розроблення та забезпечення реалізації регіональних, місцевих програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій

від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;

5) створення та керівництво аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, забезпечення їх діяльності, здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;

{Пункт 5 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

6) створення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності територіальної системи централізованого оповіщення, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування;

{Пункт 6 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

8) організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на відповідній території, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

8[1]) забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об’єктах;

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 8[1] згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

9) організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

10) організація та проведення евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

{Пункт 10 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

11) контроль за станом навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією, за місцями захоронення біологічних матеріалів, заражених активними формами бактерій;

12) розроблення та здійснення на відповідній території заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, в особливий період;

13) підготовка пропозицій щодо віднесення території та населених пунктів до груп цивільного захисту та подання їх центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 13 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022}

14) віднесення відповідно до основних показників суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорії цивільного захисту та затвердження їх переліку у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України;

15) створення і використання матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим;

{Пункт 15 частини першої статті 19 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

16) завчасне накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення, яке проживає у прогнозованих зонах хімічного забруднення і зонах спостереження суб’єктів господарювання радіаційної небезпеки I і II категорій, та формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки;

17) взаємодія з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо виконання завдань цивільного захисту;

{Пункт 17 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

18) організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій;

19) забезпечення соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, зокрема виплати матеріальної допомоги;

20) створення на регіональному та місцевому рівнях комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій - спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування;

21) затвердження планів комплектування територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, забезпечення проходження на таких курсах та в центрах навчання посадових осіб і працівників місцевих державних адміністрацій, суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, з числа керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією та здійсненням заходів цивільного захисту, організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях;

{Пункт 21 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

22) організація виконання вимог законодавства щодо створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту;

23) визначення потреби фонду захисних споруд цивільного захисту;

24) планування та організація роботи з дообладнання або спорудження в особливий період підвальних та інших заглиблених приміщень для укриття населення;

25) прийняття рішень про подальше використання захисних споруд цивільного захисту державної та комунальної власності;

26) організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту;

27) здійснення контролю за утриманням та станом готовності захисних споруд цивільного захисту;

28) організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту, виключення їх за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, з фонду таких споруд;

{Пункт 28 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

29) розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

30) здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. До повноважень органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту належить:

1) забезпечення цивільного захисту на відповідній території;

2) створення субланок ланок територіальних підсистем, забезпечення виконання ними завдань;

{Пункт 2 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3) забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки на суб'єктах господарювання, що належать до сфери їх управління, які можуть створити реальну загрозу виникнення аварії;

4) розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;

5) створення аварійно-рятувальних служб, формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту, пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони та добровільної пожежної охорони, керівництво ними, забезпечення їх діяльності, здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;

{Пункт 5 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

6) створення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності місцевої системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування;

{Пункт 6 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

8) організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на відповідній території, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

{Пункт 8 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8[1]) забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об’єктах;

{Частину другу статті 19 доповнено пунктом 8[1] згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводиться в дію з 17.06.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

9) організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

10) організація та здійснення евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

{Пункт 10 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

11) контроль за станом навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією;

12) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб’єктів господарювання в особливий період, що належать до сфери їх управління;

13) підготовка пропозицій щодо віднесення території та населених пунктів до груп цивільного захисту та подання їх Раді міністрів Автономної Республіки Крим, відповідним обласним державним адміністраціям;

{Пункт 13 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

14) віднесення суб’єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорій цивільного захисту відповідно до основних показників та затвердження їх переліку;

15) створення і використання матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим;

{Пункт 15 частини другої статті 19 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

16) забезпечення завчасного накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення та формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки;

{Пункт 16 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

17) взаємодія з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо виконання завдань цивільного захисту;

{Пункт 17 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

18) організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій;

19) забезпечення складення довідок про визнання особи постраждалою внаслідок надзвичайної ситуації, списків (реєстрів) постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, відповідно до яких надається матеріальна допомога, списків загиблих осіб на підставі їх ідентифікації;

20) забезпечення соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, зокрема виплати матеріальної допомоги;

21) створення згідно з вимогами цього Кодексу комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій - спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування;

{Пункт 21 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

22) забезпечення проходження в установлені строки навчання з питань цивільного захисту посадових осіб, працівників органів місцевого самоврядування, суб’єктів господарювання комунальної власності з числа керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією та здійсненням заходів цивільного захисту, організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, формування планів проведення і облік проведених спеціальних об’єктових навчань та тренувань з питань цивільного захисту на відповідній території;

{Пункт 22 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

23) організація виконання вимог законодавства щодо створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту;

24) визначення за погодженням з місцевими державними адміністраціями потреби фонду захисних споруд цивільного захисту;

{Пункт 24 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

25) планування та організація роботи з дообладнання або спорудження в особливий період підвальних та інших заглиблених приміщень для укриття населення;

26) прийняття рішень про подальше використання захисних споруд цивільного захисту державної та комунальної власності у разі банкрутства (ліквідації) суб’єкта господарювання, на балансі якого вона перебуває, та безхазяйних захисних споруд;

27) організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту;

28) здійснення контролю за утриманням та станом готовності захисних споруд цивільного захисту;

29) організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту, виключення їх за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, з фонду захисних споруд цивільного захисту;

{Пункт 29 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

30) реалізація заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання комунальної форми власності;

31) здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

3. Організація заходів цивільного захисту здійснюється в:

територіальних підсистемах - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються у їх складі;

ланках територіальних підсистем - районними державними адміністраціями та підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються у їх складі;

субланках ланок територіальних підсистем - виконавчими органами міських, селищних і сільських рад та підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються у їх складі.

{Частина третя статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 20. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців

{Назва статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1. До завдань і обов'язків суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців (далі - суб'єкти господарювання) у сфері цивільного захисту належить:

{Абзац перший частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1) забезпечення виконання заходів у сфері цивільного захисту на об'єктах суб'єкта господарювання;

2) забезпечення відповідно до законодавства своїх працівників засобами колективного та індивідуального захисту;

3) розміщення інформації, у тому числі у доступній для осіб з порушеннями зору та слуху формі, про заходи безпеки працівників, населення у разі виникнення надзвичайної ситуації, пожежі або іншої небезпечної події та інформування працівників, громадськості про стан пожежної та техногенної безпеки об'єктів нерухомого майна, що перебувають у їх власності або користуванні (крім суб'єктів господарювання, які займаються незалежною професійною діяльністю за місцем проживання та не використовують найману працю);

{Пункт 3 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

4) організація та здійснення під час виникнення надзвичайних ситуацій евакуаційних заходів щодо працівників та майна суб’єкта господарювання;

5) створення об’єктових формувань цивільного захисту відповідно до цього Кодексу та інших законодавчих актів, необхідної для їх функціонування матеріально-технічної бази і забезпечення готовності таких формувань до дій за призначенням;

6) створення диспетчерських служб відповідно до цього Кодексу та інших законів, необхідних для забезпечення безпеки об’єктів підвищеної небезпеки;

7) проведення оцінки ризиків виникнення надзвичайних ситуацій на об’єктах суб’єкта господарювання, здійснення заходів щодо неперевищення прийнятних рівнів таких ризиків;

8) здійснення навчання працівників з питань цивільного захисту, у тому числі правилам техногенної та пожежної безпеки;

{Пункт 9 частини першої статті 20 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

10) розроблення планів локалізації та ліквідації аварій та їх наслідків на об’єктах підвищеної небезпеки;

{Пункт 10 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

11) проведення об’єктових тренувань і навчань з питань цивільного захисту;

12) забезпечення аварійно-рятувального обслуговування суб’єктів господарювання відповідно до вимог статті 133 цього Кодексу;

13) здійснення за власні кошти заходів цивільного захисту, що зменшують рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

14) забезпечення безперешкодного доступу уповноважених посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, для здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки незалежно від присутності керівника (уповноваженої особи) суб’єкта господарювання;

{Пункт 14 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

14[1]) забезпечення безперешкодного доступу працівників аварійно-рятувальних служб, з якими укладені угоди про аварійно-рятувальне обслуговування суб’єктів господарювання, для проведення обстежень на відповідність протиаварійних заходів планам локалізації і ліквідації наслідків аварій на об’єктах підвищеної небезпеки, сил цивільного захисту - для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у разі виникнення пожеж та інших небезпечних подій;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 14[1] згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

15) забезпечення дотримання вимог законодавства щодо створення, зберігання, утримання, використання та реконструкції захисних споруд цивільного захисту;

16) здійснення обліку захисних споруд цивільного захисту, які перебувають на балансі (утриманні);

17) дотримання протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режиму;

18) створення і використання на об’єктах підвищеної небезпеки, що ними експлуатуються, матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим;

{Пункт 18 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

19) розроблення заходів щодо забезпечення пожежної безпеки, впровадження досягнень науки і техніки, позитивного досвіду із зазначеного питання;

20) розроблення і затвердження інструкцій та видання наказів з питань пожежної безпеки, у тому числі щодо призначення особи (осіб), відповідальної (відповідальних) за забезпечення пожежної безпеки, здійснення контролю за їх виконанням;

{Пункт 20 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

21) забезпечення виконання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, а також виконання вимог приписів, постанов та розпоряджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 21 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

21[1]) визначення у разі відсутності керівника уповноваженої особи, яка має бути присутньою під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 21[1] згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

22) утримання у справному стані засобів цивільного та протипожежного захисту, недопущення їх використання не за призначенням;

23) здійснення заходів для забезпечення власних об’єктів нерухомого майна засобами цивільного захисту, у тому числі системами протипожежного захисту;

{Пункт 23 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

24) своєчасне інформування відповідних органів та підрозділів цивільного захисту про несправність пожежно-рятувальної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на відповідній території;

{Пункт 24 частини першої статті 20 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

25) виконання інших завдань і заходів у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. Організація заходів цивільного захисту суб’єкта господарювання здійснюється підрозділами (посадовими особами) з питань цивільного захисту, які створюються (призначаються) керівниками зазначених суб’єктів господарювання з урахуванням таких вимог:

1) у суб’єктах господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3 тисячі осіб створюються підрозділи з питань цивільного захисту;

2) у суб’єктах господарювання, а також закладах охорони здоров’я із загальною чисельністю працюючих та осіб, які перебувають на лікуванні, від 200 до 3 тисяч осіб та у суб’єктах господарювання, віднесених до другої категорії цивільного захисту, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

3) у закладах освіти із чисельністю 500 і більше осіб, які здобувають освіту за денною формою, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

{Пункт 3 частини другої статті 20 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

4) у суб’єктах господарювання з чисельністю працюючих до 200 осіб призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності суб’єкта господарювання.

3. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до Закону як підприємці, виконують заходи цивільного захисту особисто.

4. Порядок діяльності підрозділів з питань цивільного захисту або призначених осіб визначається відповідними положеннями про них або посадовими інструкціями. Положення про підрозділ (посадова інструкція працівника) з питань цивільного захисту затверджується керівником, що його створив (призначив), на підставі типового положення про такий підрозділ, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина четверта статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 21. Права та обов’язки громадян у сфері цивільного захисту

1. Громадяни України мають право на:

1) отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

2) забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання;

3) звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту від надзвичайних ситуацій;

4) участь у роботах із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільних формувань цивільного захисту;

5) отримання заробітної плати за роботу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі залучення до таких робіт згідно з трудовими договорами;

6) соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров’ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків;

7) медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм.

2. Громадяни України зобов’язані:

1) дотримуватися правил поведінки, безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях;

2) дотримуватися заходів безпеки у побуті та повсякденній трудовій діяльності, не допускати порушень виробничої і технологічної дисципліни, вимог екологічної безпеки, охорони праці, що можуть призвести до надзвичайної ситуації;

3) вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення, надання домедичної допомоги постраждалим, правила користування засобами захисту;

4) повідомляти службі екстреної допомоги населенню про виникнення надзвичайних ситуацій;

5) у разі виникнення надзвичайної ситуації до прибуття аварійно-рятувальних підрозділів вживати заходів для рятування населення і майна;

6) дотримуватися протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режимів, режимів радіаційного захисту;

7) виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві приватної власності, первинними засобами пожежогасіння, навчати дітей обережному поводженню з вогнем.

3. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, у разі виникнення надзвичайних ситуацій користуються тими самими правами, а також несуть такі самі обов’язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Глава 5. Сили цивільного захисту

Стаття 22. Склад та основні завдання сил цивільного захисту

1. До сил цивільного захисту належать:

1) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;

2) аварійно-рятувальні служби;

3) формування цивільного захисту;

4) спеціалізовані служби цивільного захисту;

5) пожежно-рятувальні підрозділи (частини);

6) добровільні формування цивільного захисту.

2. Основними завданнями сил цивільного захисту є:

1) проведення робіт та вжиття заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення і територій від них;

2) проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

3) гасіння пожеж;

4) ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів, зсувів, затоплень, радіоактивного, хімічного забруднення та біологічного зараження, інших небезпечних проявів;

5) проведення піротехнічних робіт, пов’язаних із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), крім територій, які надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, військових закладів освіти, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань;

5[1]) здійснення через підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту комплексу заходів з метою ліквідації небезпек, пов’язаних із вибухонебезпечними предметами, зокрема нетехнічне та технічне обстеження територій, складення карт, виявлення, знешкодження та/або знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовки документації після розмінування, надання громадам інформації про протимінну діяльність та передачу очищеної території;

{Частину другу статті 22 доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6) проведення вибухових робіт для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;

7) проведення робіт щодо життєзабезпечення постраждалих;

8) надання екстреної медичної допомоги постраждалим у районі надзвичайної ситуації і транспортування їх до закладів охорони здоров’я;

8[1]) участь у проведенні евакуації населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони;

{Частину другу статті 22 доповнено пунктом 8[1] згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

9) здійснення перевезень матеріально-технічних засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та надання гуманітарної допомоги постраждалим внаслідок таких ситуацій;

10) надання допомоги іноземним державам щодо проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гуманітарного розмінування територій та водних акваторій;

{Пункт 10 частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

11) проведення аварійно-рятувального обслуговування суб’єктів господарювання та окремих територій, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій.

3. Сили цивільного захисту можуть залучатися до проведення відновлювальних робіт.

4. Сили цивільного захисту, крім добровільних формувань цивільного захисту, забезпечуються засобами цивільного захисту для проведення робіт в автономному режимі протягом не менше трьох діб.

{Статтю 22 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

Стаття 23. Аварійно-рятувальні служби

1. Аварійно-рятувальні служби поділяються на:

1) державні, регіональні, комунальні, об’єктові та громадських організацій;

2) спеціалізовані та неспеціалізовані;

3) професійні та непрофесійні.

2. Аварійно-рятувальні служби утворюються:

1) державні - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, іншими центральними органами виконавчої влади;

{Пункт 1 частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) регіональні - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві та Севастополі відповідно;

3) комунальні - сільськими, селищними, міськими радами (в адміністративному центрі відповідної територіальної громади);

{Пункт 3 частини другої статті 23 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4) об’єктові - керівником суб’єкта господарювання, що експлуатує об’єкти підвищеної небезпеки;

5) громадських організацій - громадською організацією відповідно до закону.

3. Державні, регіональні, комунальні аварійно-рятувальні служби і аварійно-рятувальні служби громадських організацій, створені на професійній основі, є юридичними особами.

4. Спеціалізовані професійні аварійно-рятувальні служби, діяльність яких пов’язана з організацією та проведенням гірничорятувальних робіт, є воєнізованими.

5. Непрофесійні об’єктові аварійно-рятувальні служби створюються з числа інженерно-технічних та інших досвідчених працівників суб’єктів господарювання, які мають необхідні знання та навички у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здатні за станом здоров’я виконувати роботи в екстремальних умовах.

6. Працівники аварійно-рятувальної служби поділяються на основних та допоміжних.

7. До основних працівників аварійно-рятувальної служби належать працівники, які організують і виконують аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи та забезпечують готовність аварійно-рятувальних служб до проведення таких робіт. Основні працівники професійної аварійно-рятувальної служби поділяються на керівних та рядових.

8. До допоміжних працівників професійної аварійно-рятувальної служби належать працівники, які забезпечують її повсякденну діяльність.

9. Особливим видом аварійно-рятувальних служб є служби медицини катастроф, які діють у складі центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф системи екстреної медичної допомоги, що створюються органами влади Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя відповідно до закону.

Типове положення про центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф затверджується Кабінетом Міністрів України.

10. Статут аварійно-рятувальної служби або положення про аварійно-рятувальну службу розробляється на підставі типового статуту (положення) аварійно-рятувальної служби та затверджується органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, суб’єктом господарювання, які утворили таку службу.

11. Державні, комунальні аварійно-рятувальні служби та аварійно-рятувальні служби громадських організацій набувають статусу юридичної особи з дня їх державної реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб. Статути державних, комунальних аварійно-рятувальних служб та аварійно-рятувальних служб громадських організацій, які подаються державному реєстратору, мають бути погоджені з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина одинадцята статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

12. На аварійно-рятувальні служби покладається виконання таких завдань:

1) аварійно-рятувальне обслуговування на договірній основі суб’єктів господарювання та окремих територій, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій;

2) подання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та суб’єктам господарювання пропозицій щодо поліпшення протиаварійного стану суб’єктів

господарювання і територій та усунення виявлених порушень вимог щодо дотримання техногенної безпеки;

3) невідкладне інформування керівників суб’єктів господарювання, які експлуатують об’єкти підвищеної небезпеки, про виявлення порушень вимог пожежної та техногенної безпеки на таких суб’єктах господарювання;

4) проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

5) виконання робіт із запобігання виникненню та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій і щодо захисту від них населення і територій;

6) захист навколишнього природного середовища та локалізація зони впливу шкідливих і небезпечних факторів, що виникають під час аварій та катастроф;

7) забезпечення готовності своїх органів управління, сил і засобів до дій за призначенням;

8) пошук і рятування людей на уражених об’єктах і територіях, надання у можливих межах невідкладної, у тому числі медичної, допомоги особам, які перебувають у небезпечному для життя й здоров’я стані, на місці події та під час евакуації до лікувальних закладів;

9) ліквідація особливо небезпечних проявів надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів, зсувів, затоплень, радіаційного та бактеріального зараження, інших небезпечних проявів;

10) контроль за готовністю об’єктів і територій, що ними обслуговуються, до проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

11) участь у розробленні та погодження планів локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків на об’єктах підвищеної небезпеки, що ними обслуговуються;

{Пункт 11 частини дванадцятої статті 23 в редакції Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

12) організація ремонту та технічного обслуговування аварійно-рятувальних засобів, розроблення та виробництво їх окремих зразків;

13) участь у підготовці працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

13. Аварійно-рятувальні служби мають право на:

1) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб’єктів господарювання інформації, необхідної для виконання покладених на службу завдань;

2) безперешкодний доступ на об’єкти суб’єктів господарювання та їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) встановлення вимог щодо додержання заходів безпеки для всіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації;

4) проведення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій документування, кіно- і відеозйомки, фотографування та звукозапису;

5) тимчасову заборону або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зони надзвичайної ситуації.

14. Основні працівники аварійно-рятувальних служб, служби медицини катастроф забезпечуються безоплатним харчуванням під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій об’єктового та місцевого рівнів, що тривають понад три години, за рахунок бюджетних коштів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, коштів суб’єктів господарювання, на об’єкті чи території яких сталася надзвичайна ситуація.

{Статтю 23 доповнено новою частиною згідно із Законом № 3322-IX від 10.08.2023}

15. Завдання і функції конкретних аварійно-рятувальних служб визначаються їх статутами чи положеннями, які погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та затверджуються згідно із законодавством.

{Частина статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

16. Матеріально-технічне та фінансове забезпечення діяльності аварійно-рятувальних служб здійснюється за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, підприємств, установ, організацій, що створюють аварійно-рятувальні служби, коштів від надання додаткових платних послуг, а також добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, інших не заборонених законодавством джерел.

Стаття 24. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту

1. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту функціонує в системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, і складається з органів управління, аварійно-рятувальних формувань центрального підпорядкування, аварійно-рятувальних формувань спеціального призначення, спеціальних авіаційних, морських та інших формувань, державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин), навчальних центрів, формувань та підрозділів забезпечення.

{Частина перша статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Організація та порядок повсякденної діяльності Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та функціонування її під час виконання завдань за призначенням визначаються Положенням про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Для аварійно-рятувальних формувань центрального підпорядкування Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту рішенням керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, встановлюються зони відповідальності щодо реагування на надзвичайні ситуації.

{Частина третя статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Критерії утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та перелік суб’єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини), визначаються Кабінетом Міністрів України.

5. До повноважень Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту належить:

1) аварійно-рятувальне обслуговування на договірній основі об’єктів підвищеної небезпеки та окремих територій, що перебувають у власності, володінні або користуванні суб’єктів господарювання, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 24 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013}

2) подання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та суб’єктам господарювання пропозицій щодо поліпшення протиаварійного стану об’єктів підвищеної небезпеки та окремих територій, що перебувають у власності, володінні або користуванні суб’єктів господарювання, та усунення виявлених порушень вимог щодо дотримання техногенної безпеки;

3) невідкладне інформування керівників суб’єктів господарювання, що експлуатують об’єкти підвищеної небезпеки, про виявлення порушень вимог техногенної безпеки;

4) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб’єктів господарювання інформації, необхідної для виконання покладених на службу завдань;

5) безперешкодний доступ на об’єкти суб’єктів господарювання та їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж;

6) право вимагати від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації, додержання встановлених заходів безпеки;

7) проведення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій документування, кіно- і відеозйомки, фотографування та звукозапису;

8) участь у роботі комісій з розслідування причин виникнення надзвичайних ситуацій у суб’єктів господарювання і на територіях, що нею обслуговуються;

9) тимчасова заборона або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зони надзвичайної ситуації, місці гасіння пожежі, а також доступу громадян на окремі об’єкти і території;

10) здійснення аварійно-рятувального забезпечення туристичних груп та окремих туристів.

6. Повноваження Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та інших професійних аварійно-рятувальних служб можуть бути обмежені на територіях та у суб’єктів господарювання, у яких відповідно до Закону України "Про державну таємницю" встановлено спеціальні перепускні та внутрішньооб’єктові режими.

7. Для здійснення заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій органи управління і формування Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту використовують спеціальні транспортні засоби. Перевага таких засобів у дорожньому русі, а також правила встановлення спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв та нанесення кольорово-графічних позначень на них визначаються актами законодавства.

Стаття 25. Спеціалізовані служби цивільного захисту

1. Спеціалізовані служби цивільного захисту (енергетики, захисту сільськогосподарських тварин і рослин, інженерного та транспортного забезпечення, комунально-технічні, матеріального забезпечення, медичні, пожежно-рятувальні, охорони публічного (громадського) порядку, зв’язку та оповіщення та інші) утворюються для проведення спеціальних робіт і заходів з цивільного захисту та їх забезпечення, що потребують залучення фахівців певної спеціальності, техніки і майна спеціального призначення:

{Абзац перший частини першої статті 25 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

1) об’єктові - на суб’єкті господарювання (шляхом формування з працівників суб’єкта господарювання ланок, команд, груп, що складають відповідні спеціалізовані служби цивільного захисту) - керівником суб’єкта господарювання;

2) галузеві - у системі центрального органу виконавчої влади (шляхом зведення об’єктових підрозділів у відповідну галузеву спеціалізовану службу цивільного захисту) - центральним органом виконавчої влади. Перелік центральних органів виконавчої влади, в яких утворюються спеціалізовані служби цивільного захисту, визначається Положенням про єдину державну систему цивільного захисту;

3) територіальні (шляхом об’єднання об’єктових підрозділів, об’єктових та територіальних формувань цивільного захисту відповідного галузевого спрямування у регіональну спеціалізовану службу цивільного захисту):

{Абзац перший пункту 3 частини першої статті 25 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

а) в Автономній Республіці Крим - Радою міністрів Автономної Республіки Крим або іншим органом, визначеним відповідно до нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

б) в області, містах Києві та Севастополі, районі - місцевою державною адміністрацією.

{Підпункт "в" пункту 3 частини першої статті 25 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Органом управління спеціалізованою службою цивільного захисту є:

1) відповідний орган, визначений Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією;

{Пункт 1 частини другої статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2) відповідний структурний підрозділ центрального органу виконавчої влади.

3. Спеціалізовані служби цивільного захисту мають право на:

1) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання інформації, необхідної для проведення робіт з цивільного захисту;

2) безперешкодний доступ на об'єкти суб'єктів господарювання і їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) встановлення вимог щодо додержання заходів безпеки для всіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації.

4. Права і обов'язки працівників суб'єкта господарювання, що призначаються до складу спеціалізованих служб цивільного захисту, визначаються цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

5. Порядок утворення та функціонування спеціалізованих служб цивільного захисту визначається положенням про них, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 26. Формування цивільного захисту

1. Формування цивільного захисту поділяються на об'єктові і територіальні.

2. Формування цивільного захисту утворюються для проведення великих обсягів робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій чи терористичних актів, а також для проведення відновлювальних робіт, які потребують залучення великої кількості населення і техніки:

1) об'єктові - у суб'єктах господарювання, які володіють спеціальною технікою і майном, а працівники підготовлені до дій в умовах надзвичайних ситуацій - суб'єктом господарювання;

2) територіальні (шляхом об'єднання об'єктових формувань цивільного захисту на відповідній території):

а) в Автономній Республіці Крим - Радою міністрів Автономної Республіки Крим;

б) в області, містах Києві та Севастополі, районі - відповідною місцевою державною адміністрацією;

в) у міській, селищній та сільській територіальній громаді - органом місцевого самоврядування.

{Підпункт "в" пункту 2 частини другої статті 26 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3. Формування цивільного захисту користуються правами, визначеними цим Кодексом для спеціалізованих служб цивільного захисту.

4. Права і обов’язки працівників суб’єкта господарювання, які призначаються до складу формувань цивільного захисту, визначаються цим Кодексом та іншими законами.

Підготовка працівників, яких призначено до складу формувань цивільного захисту, здійснюється на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, а також безпосередньо у роботодавця відповідно до порядку навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

{Частину четверту статті 26 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Порядок створення формувань цивільного захисту, їх завдання та функції визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 27. Добровільні формування цивільного захисту

1. Добровільні формування цивільного захисту утворюються під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій для проведення допоміжних робіт із запобігання або ліквідації наслідків таких ситуацій, наслідків збройного конфлікту чи терористичних актів, а також для проведення відновлювальних робіт за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування.

{Частина перша статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2. Добровільні формування цивільного захисту мають право:

1) на отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб’єктів господарювання та аварійно-рятувальних служб, що працюють у зоні надзвичайної ситуації, інформації, необхідної для проведення заходів і робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) на безперешкодний доступ на об’єкти суб’єктів господарювання і їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) вимагати додержання заходів безпеки від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації.

3. До добровільних формувань цивільного захисту включаються громадяни на добровільних засадах.

4. Громадяни, які виконують завдання із запобігання або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільного формування цивільного захисту, мають право на:

1) отримання інформації про надзвичайну ситуацію та про заходи необхідної безпеки;

2) забезпечення і використання під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації засобів індивідуального захисту;

3) відшкодування шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров’ю під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

4) медичну допомогу та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних та психологічних травм під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

5. Громадяни, які виконують завдання із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільного формування цивільного захисту, зобов’язані:

1) виконувати завдання та обсяг робіт, визначені залежно від характеру надзвичайної ситуації;

2) дотримуватися заходів безпеки під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, правил поведінки в зоні надзвичайної ситуації;

3) вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій, надання домедичної допомоги, правила користування засобами захисту.

6. Положення про добровільні формування цивільного захисту затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 28. Залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, які утворені відповідно до законів України, для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, збройного конфлікту чи терористичних актів, проведення відновлювальних робіт, надання гуманітарної допомоги цивільному населенню відповідно до закону можуть залучатися Збройні Сили України, інші військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення, утворені відповідно до законів України.

{Частина перша статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2. Умови залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, утворених відповідно до законів України, для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначаються відповідно до Конституції України, законів України "Про правовий режим надзвичайного стану", "Про Збройні Сили України" та інших законів.

Стаття 29. Громадські організації

1. З метою виконання окремих функцій у сфері цивільного захисту можуть утворюватися громадські організації.

2. Громадські організації залучаються на добровільних або договірних засадах до робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та небезпечних подій за наявності в учасників ліквідації відповідного рівня підготовки.

{Частина друга статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

Розділ IV
ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Глава 6. Оповіщення та інформування суб’єктів забезпечення цивільного захисту

Стаття 30. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій

1. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій полягає у своєчасному доведенні такої інформації до органів управління цивільного захисту, сил цивільного захисту, суб’єктів господарювання та населення.

2. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій забезпечується шляхом:

1) функціонування загальнодержавної, територіальних, місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, спеціальних, локальних та об’єктових систем оповіщення;

2) централізованого використання електронних комунікаційних мереж загального користування, у тому числі мобільного (рухомого) зв’язку, відомчих електронних комунікаційних мереж і електронних комунікаційних мереж суб’єктів господарювання в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також мереж загальнонаціонального, регіонального та місцевого радіомовлення і телебачення та інших технічних засобів передавання (відображення) інформації;

{Пункт 2 частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

3) автоматизації процесу передачі сигналів і повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій;

4) функціонування на об’єктах підвищеної небезпеки автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

5) організаційно-технічної інтеграції різних систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

6) функціонування в населених пунктах, а також місцях масового перебування людей сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло для передачі інформації з питань цивільного захисту.

3. Встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло покладається на органи місцевого самоврядування, суб’єкти господарювання. Місця встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло визначаються органами місцевого самоврядування, суб’єктами господарювання.

4. Постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг, телерадіоорганізації зобов’язані забезпечити підключення технічних засобів мовлення до автоматизованих систем централізованого оповіщення з установленням спеціального обладнання для автоматизованої передачі сигналів та повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

{Частина четверта статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 353-VII від 20.06.2013, № 1089-IX від 16.12.2020}

5. Порядок організації оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв’язку у сфері цивільного захисту визначається положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Інформування у сфері цивільного захисту

1. Інформацію з питань цивільного захисту становлять відомості про надзвичайні ситуації, що прогнозуються або виникли, з визначенням їх класифікації, меж поширення і наслідків, а також про способи та методи захисту від них.

2. Органи управління цивільного захисту зобов’язані надавати населенню через медіа оперативну та достовірну інформацію, зазначену в частині першій цієї статті, а також про свою діяльність з питань цивільного захисту, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі.

{Частину третю статті 31 виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}

4. Інформація має містити дані про суб’єкт, який її надає, та сферу його діяльності, про природу можливого ризику під час аварій, включаючи вплив на людей та навколишнє природне середовище, про спосіб інформування населення у разі загрози або виникнення аварії та поведінку, якої слід дотримуватися.

5. Органи управління цивільного захисту зобов’язані сприяти медіа у наданні населенню оперативних відомостей, зазначених у частині першій цієї статті. Оприлюднення інформації про наслідки надзвичайної ситуації здійснюється відповідно до законодавства про інформацію.

{Частина п'ята статті 31 в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

Глава 7. Укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту та евакуаційні заходи

{Назва глави 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 32. Укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту

{Назва статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

1. До захисних споруд цивільного захисту належать:

1) сховище - герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів;

2) протирадіаційне укриття - негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості та дії звичайних засобів ураження.

{Пункт 2 частини першої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

{Пункт 3 частини першої статті 32 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Для укриття населення також використовуються споруди подвійного призначення - наземні або підземні будівлі/споруди чи їх окремі частини, що спроектовані або пристосовані для використання за основним функціональним призначенням, у тому числі для захисту населення, та в яких створені умови для тимчасового перебування людей.

{Абзац перший частини другої статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

В особливий період нарощування фонду захисних споруд цивільного захисту здійснюється шляхом будівництва швидкоспоруджуваних захисних споруд цивільного захисту та створення найпростіших укриттів.

Швидкоспоруджувана захисна споруда цивільного захисту - це споруда, що зводиться (виготовляється, монтується) за короткий час із спеціальних конструкцій (виробів), вимоги до яких встановлюються будівельними нормами, стандартами та правилами.

Найпростіше укриття - це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, інша споруда підземного простору, в якій можливе тимчасове перебування людей з метою зниження комбінованого ураження від небезпечних чинників, а також від дії засобів ураження в особливий період.

Захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення та найпростіші укриття складають фонд захисних споруд цивільного захисту і належать до засобів колективного захисту.

{Частина друга статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3. Укриттю підлягають:

1) у сховищах:

а) працівники найбільшої працюючої зміни суб’єктів господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту та розташованих у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

{Підпункт "а" пункту 1 частини третьої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

б) працівники найбільшої працюючої зміни атомних електростанцій, інших ядерних установок, працівники суб’єктів господарювання, які забезпечують функціонування таких станцій (установок) та перебувають у зоні можливих значних руйнувань навколо них;

{Підпункт "б" пункту 1 частини третьої статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

в) працівники найбільшої працюючої зміни суб’єктів господарювання, віднесених до категорії особливої важливості цивільного захисту та розташованих за межами зон можливих значних руйнувань населених пунктів;

{Підпункт "в" пункту 1 частини третьої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

г) хворі, медичний та обслуговуючий персонал закладів охорони здоров’я, які не підлягають евакуації в безпечне місце і перебувають у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

{Підпункт "г" пункту 1 частини третьої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2) у протирадіаційних укриттях - населення, у тому числі працівники суб’єктів господарювання, хворі, медичний та обслуговуючий персонал закладів охорони здоров’я, евакуйоване населення, яке проживає або працює в зонах можливого небезпечного і значного радіоактивного забруднення, крім тих, хто підлягає укриттю у сховищах;

{Пункт 2 частини третьої статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3) у спорудах подвійного призначення - населення, яке підлягає укриттю в захисних спорудах цивільного захисту, крім таких споруд, що мають перебувати в постійній готовності до використання за призначенням;

{Пункт 3 частини третьої статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4) у найпростіших укриттях - населення, яке не підлягає укриттю в захисних спорудах та спорудах подвійного призначення.

{Частину третю статті 32 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

4. Для вирішення питань щодо укриття категорій населення, визначених частиною третьою цієї статті, центральні органи виконавчої влади, інші органи державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб’єкти господарювання завчасно створюють фонд таких споруд.

{Частина четверта статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Порядок створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту, виключення таких споруд з фонду та ведення його обліку визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ята статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6. Проектування, будівництво, пристосування і розміщення захисних споруд та споруд подвійного призначення здійснюються згідно з нормами, які розробляються відповідно до Закону України "Про будівельні норми".

{Частина шоста статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

7. Вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина сьома статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

8. Утримання захисних споруд цивільного захисту у готовності до використання за призначенням здійснюється їх власниками, користувачами, юридичними особами, на балансі яких вони перебувають (у тому числі споруд, що не увійшли до їх статутних капіталів у процесі приватизації (корпоратизації), за рахунок власних коштів.

{Частина восьма статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

9. У разі використання однієї захисної споруди цивільного захисту кількома власниками, користувачами, юридичними особами вони беруть участь в утриманні такої споруди відповідно до укладених між ними договорів.

{Частина дев'ята статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

10. Захисні споруди цивільного захисту можуть використовуватися у мирний час для господарських, культурних і побутових потреб у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

11. З моменту виключення захисної споруди із фонду споруд цивільного захисту вона втрачає статус захисної споруди цивільного захисту. Володіння, користування та розпорядження спорудами, які втратили статус захисних споруд цивільного захисту, здійснюється відповідно до закону.

12. Захисні споруди цивільного захисту державної та комунальної власності не підлягають приватизації (відчуженню).

13. Захисні споруди у мирний час можуть передаватися в оренду для задоволення господарських, культурних та побутових потреб із збереженням цільового призначення таких споруд, крім тих, що перебувають у постійній готовності до використання за призначенням, а саме:

1) в яких розташовані пункти управління;

2) призначених для укриття працівників суб’єктів господарювання, що мають об’єкти підвищеної небезпеки;

3) розташованих у зонах спостереження атомних електростанцій та призначених для укриття населення під час радіаційних аварій.

14. Особливості оренди захисних споруд цивільного захисту визначаються типовим договором оренди, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розірвання договору оренди захисної споруди цивільного захисту (її частини), яка перебуває у державній або комунальній власності, здійснюється шляхом письмового повідомлення орендаря про таке розірвання не пізніш як за 24 години до розірвання договору.

У такому разі орендар зобов’язаний звільнити захисну споруду цивільного захисту (її частину) протягом 24 годин з моменту повідомлення про розірвання договору.

Істотною умовою договору оренди захисної споруди цивільного захисту (її частини), яка перебуває у державній або комунальній власності, є умова щодо розірвання такого договору в односторонньому порядку у разі:

1) порушення порядку використання у мирний час захисної споруди цивільного захисту (її частини) для задоволення господарських, культурних і побутових потреб;

2) невиконання орендарем вимог частини шістнадцятої цієї статті.

{Частина чотирнадцята статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

15. Контроль за створенням фонду захисних споруд цивільного захисту, готовністю його об’єктів до використання за призначенням забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та його територіальні органи спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом.

{Частина п'ятнадцата статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

16. У разі приведення єдиної державної системи цивільного захисту, її складових у режим підвищеної готовності, виникнення надзвичайної ситуації, введення надзвичайного стану та в особливий період захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, найпростіші укриття незалежно від форми власності повинні приводитись у готовність до прийому населення у термін, що не перевищує 24 годин, крім захисних споруд цивільного захисту, що перебувають у постійній готовності до використання за призначенням.

Приведення захисної споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, найпростішого укриття у готовність до прийому населення може передбачати необхідність звільнення такого об’єкта від майна третіх осіб. У разі відмови орендаря звільнити захисну споруду цивільного захисту (її частину) у зазначений строк чи неможливості встановити його місцезнаходження здійснюється доступ до такої захисної споруди без отримання згоди її користувача (несанкціонований доступ) для приведення захисної споруди у готовність до прийому населення. Такий доступ здійснюється відповідно до положень статті 29 Закону України "Про житлово-комунальні послуги".

{Статтю 32 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

Стаття 33. Заходи з евакуації

1. Евакуація проводиться на державному, регіональному, місцевому або об’єктовому рівні.

2. Залежно від особливостей надзвичайної ситуації встановлюються такі види евакуації:

1) обов’язкова;

2) загальна або часткова;

3) тимчасова або безповоротна.

3. Рішення про проведення евакуації приймають:

1) на державному рівні - Кабінет Міністрів України;

2) на регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;

3) на місцевому рівні - районні, районні у містах Києві чи Севастополі державні адміністрації, відповідні органи місцевого самоврядування;

4) на об’єктовому рівні - керівники суб’єктів господарювання.

4. У разі виникнення радіаційних аварій рішення про евакуацію населення, яке може потрапити або потрапило до зони радіоактивного забруднення, приймається Радою міністрів Автономної Республіки Крим та місцевими державними адміністраціями на підставі інформації суб’єктів господарювання, які експлуатують ядерні установки, про випадки порушень у їх роботі та прогнозоване дозове навантаження на населення.

{Частина четверта статті 33 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

5. У невідкладних випадках керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а в разі його відсутності - керівник аварійно-рятувальної служби, який першим прибув у зону надзвичайної ситуації, може прийняти рішення про проведення екстреної евакуації населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження.

6. Обов’язкова евакуація населення завчасно планується та проводиться у разі виникнення загрози:

{Абзац перший частини шостої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

1) аварій з викидом радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;

2) катастрофічного затоплення місцевості;

3) масових лісових і торф’яних пожеж, землетрусів, зсувів, інших геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів;

4) збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій, які визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України на особливий період, у безпечні райони);

{Пункт 4 частини шостої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5) надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах (складах) озброєння, ракет, боєприпасів і компонентів ракетного палива, інших вибухопожежонебезпечних об’єктах Збройних Сил України та/або військових формувань, створених відповідно до законів України, а також суб’єктів господарювання, які використовують у своїй діяльності вибухопожежонебезпечні об’єкти.

{Частину шосту статті 33 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

7. Загальна евакуація проводиться для всіх категорій населення із зон:

1) можливого радіоактивного та хімічного забруднення;

2) катастрофічного затоплення місцевості з чотиригодинним добіганням проривної хвилі при руйнуванні гідротехнічних споруд;

3) можливого ураження в разі виникнення надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах (складах) озброєння, ракет, боєприпасів і компонентів ракетного палива, інших вибухопожежонебезпечних об’єктах Збройних Сил України та/або військових формувань, створених відповідно до законів України, а також суб’єктів господарювання, які використовують у своїй діяльності вибухопожежонебезпечні об’єкти.

{Частину сьому статті 33 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8. Часткова евакуація проводиться для вивезення категорій населення, які за віком чи станом здоров’я у разі виникнення надзвичайної ситуації не здатні самостійно вжити заходів щодо збереження свого життя або здоров’я, а також осіб, які відповідно до законодавства доглядають (обслуговують) таких осіб. Часткова евакуація може проводитися також для інших категорій населення за рішенням органів і посадових осіб, зазначених у частині четвертій цієї статті.

9. Проведення евакуації забезпечується шляхом:

1) утворення регіональних, місцевих та об’єктових органів з евакуації;

2) планування евакуації;

3) визначення безпечних районів, придатних для розміщення евакуйованого населення та майна;

4) організації оповіщення керівників суб’єктів господарювання і населення про початок евакуації;

5) організації управління евакуацією;

6) життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення;

7) навчання населення діям під час проведення евакуації.

10. За рішенням органів, зазначених у частині третій цієї статті (крім керівників суб’єктів господарювання), для виведення чи вивезення основної частини населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій залучаються у порядку, встановленому законом, транспортні засоби суб’єктів господарювання, а в разі безпосередньої загрози життю або здоров’ю населення - усі наявні транспортні засоби суб’єктів господарювання та громадян.

Кількість, види та типи транспортних засобів, що планується залучити під час евакуації населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій, визначаються органом, який прийняв рішення про залучення транспортних засобів.

{Частину десяту статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

11. Суб’єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені, компенсуються вартість надання послуг і розмір фактичних (понесених) витрат за рахунок коштів, що виділяються з відповідного бюджету на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації або усунення загрози її виникнення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

12. Працівник суб’єкта господарювання, власник, користувач, водій транспортного засобу, які відмовилися від надання послуг з перевезення населення у зв’язку з надзвичайною ситуацією, несуть відповідальність відповідно до закону.

13. Евакуація громадян України та членів їхніх сімей з території інших держав, на якій виникли надзвичайні ситуації або існує загроза їх виникнення, проводиться у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Координація заходів, пов’язаних з плануванням і проведенням евакуації, передбаченої цією частиною, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин.

{Частина тринадцята статті 33 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

14. Евакуація матеріальних і культурних цінностей проводиться у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть заподіяти їм шкоду, за наявності часу на її проведення.

Перелік, обсяг матеріальних і культурних цінностей та черговість проведення їх евакуації визначаються органами державної влади, суб’єктами господарювання, у віданні або власності яких перебувають зазначені цінності, та враховуються під час планування заходів з евакуації.

{Частину чотирнадцяту статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

15. Порядок проведення евакуації визначається Кабінетом Міністрів України.

Перелік адміністративно-територіальних одиниць, з яких проводиться евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей в особливий період з районів можливих бойових дій, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частину п’ятнадцяту статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Перелік матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності та підлягають обов’язковій евакуації з районів можливих бойових дій, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частину п’ятнадцяту статті 33 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Організація евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей в особливий період здійснюється з урахуванням положень Закону України "Про правовий режим воєнного стану";

{Частину п’ятнадцяту статті 33 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

16. Планування, організація та проведення заходів з евакуації здійснюється відповідно до методики, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина шістнадцята статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022}

Глава 8. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист

Стаття 34. Інженерний захист територій

1. Інженерний захист територій включає:

1) проведення зонування територій за наявністю об’єктів підвищеної небезпеки і небезпечних геологічних, гідрогеологічних та метеорологічних явищ і процесів, ризику виникнення надзвичайних ситуацій, пов’язаних з ними, а також інших небезпечних зон, визначених відповідно до державних будівельних норм;

{Пункт 1 частини першої статті 34 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; /-зміни до пункту 1 частини першої статті 34, прийняті Законом України № 1686-IX від 15.07.2021, внести неможливо (відсутні слова, що потрібно замінити)-/}

2) віднесення території та населених пунктів до відповідних груп цивільного захисту та віднесення суб’єктів господарювання до відповідних категорій цивільного захисту;

{Пункт 2 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

3) розроблення та включення вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту, у тому числі заходів світлового та інших видів маскування, до відповідних видів містобудівної і проектної документації та реалізація їх під час будівництва і експлуатації;

{Пункт 3 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

4) урахування можливих проявів небезпечних геологічних, гідрогеологічних та метеорологічних явищ і процесів та негативних наслідків аварій під час розроблення генеральних планів населених пунктів і ведення містобудування;

5) розміщення об’єктів підвищеної небезпеки з урахуванням наслідків аварій, що можуть статися на таких об’єктах;

6) розроблення і здійснення заходів щодо безаварійного функціонування об’єктів підвищеної небезпеки;

7) будівництво споруд, будівель, інженерних мереж і транспортних комунікацій із заданими рівнями безпеки та надійності;

8) будівництво протизсувних, протиповеневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення, їх утримання у функціональному стані;

9) обстеження будівель, споруд, інженерних мереж і транспортних комунікацій, розроблення та здійснення заходів щодо їх безпечної експлуатації;

10) інші заходи інженерного захисту територій залежно від ситуації, що склалася.

2. Здійснення заходів інженерного захисту територій покладається на суб’єктів забезпечення цивільного захисту.

3. Порядок проведення зонування територій за результатами визначення рівнів ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, пов’язаних із наявністю об’єктів підвищеної небезпеки, а також впливом небезпечних геологічних, гідрологічних та метеорологічних явищ і процесів, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Абзац перший частини третьої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Належність територій до небезпечних зон визначається у містобудівній документації відповідно до державних будівельних норм та враховується у містобудівних умовах і обмеженнях на проектування та будівництво.

{Частина третя статті 34 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4. Розроблення містобудівної документації на місцевому та регіональному рівнях та проектування об’єктів, що можуть спричинити виникнення надзвичайних ситуацій та вплинути на стан захисту населення і територій, здійснюються з урахуванням вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

Перелік об’єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту, визначається відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності".

{Частина четверта статті 34 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та його територіальні органи за запитами фізичних і юридичних осіб безоплатно надає інформацію, спрямовану на дотримання вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту, вимог пожежної та техногенної безпеки.

{Частина п'ята статті 34 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

6. Заходи цивільного захисту об’єктів будівництва визначаються у проектній документації відповідно до будівельних норм.

{Частина шоста статті 34 в редакції Законів № 353-VII від 20.06.2013, № 2020-VIII від 13.04.2017}

7. Вимоги інженерно-технічних заходів цивільного захисту, дотримання яких обов’язкове під час розроблення містобудівної та проектної документації, визначаються відповідно до Закону України "Про будівельні норми".

Стаття 35. Радіаційний і хімічний захист населення і територій

1. Радіаційний і хімічний захист населення і територій включає:

1) виявлення та оцінку радіаційної і хімічної обстановки;

2) організацію та здійснення дозиметричного і хімічного контролю;

3) розроблення та впровадження типових режимів радіаційного захисту;

4) використання засобів колективного захисту;

5) використання засобів індивідуального захисту, приладів радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, які беруть участь у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасінні пожеж в осередках ураження радіаційно і хімічно небезпечних об’єктів та населення, яке проживає у зонах небезпечного забруднення;

6) йодне блокування щитовидної залози осіб, які залучаються до ліквідації радіаційної аварії, персоналу радіаційно небезпечних об’єктів та населення, яке потрапляє в зони можливого радіоактивного забруднення;

{Пункт 6 частини першої статті 35 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

7) надання населенню можливості придбання в особисте користування засобів індивідуального захисту, приладів дозиметричного та хімічного контролю;

8) проведення санітарної обробки населення та спеціальної обробки одягу, майна, транспорту, будівель, доріг та окремих ділянок місцевості;

{Пункт 8 частини першої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

9) розроблення загальних критеріїв, методів та методик спостережень щодо оцінки радіаційної і хімічної обстановки;

10) інші заходи радіаційного і хімічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Радіаційний і хімічний захист населення і територій забезпечується:

1) визначенням суб'єктів господарювання, на яких обладнуються місця для проведення санітарної обробки населення та спеціальної обробки одягу, майна і транспорту;

2) завчасним накопиченням і підтриманням у готовності:

а) засобів колективного та індивідуального захисту;

б) приладів радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю;

в) засобів фармакологічного протирадіаційного захисту для йодної профілактики населення, рятувальників та персоналу радіаційно небезпечних об'єктів радіоактивними ізотопами йоду з метою запобігання опроміненню щитоподібної залози.

3. Здійснення заходів радіаційного і хімічного захисту та його забезпечення покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

4. Порядок забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 9. Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

Стаття 36. Медичний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

1. Медичний захист і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення включає:

1) надання медичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій, рятувальникам та іншим особам, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, проведення їх медико-психологічної реабілітації. Медична допомога населенню забезпечується службою медицини катастроф, керівництво якою здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

2) планування і використання сил та засобів закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності;

3) своєчасне застосування профілактичних медичних препаратів та своєчасне проведення санітарно-протиепідемічних заходів;

4) контроль за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води та джерелами водопостачання;

5) завчасне створення і підготовку спеціальних медичних формувань;

6) утворення в умовах надзвичайних ситуацій необхідної кількості додаткових тимчасових мобільних медичних підрозділів або залучення додаткових закладів охорони здоров'я;

7) накопичення медичного та спеціального майна і техніки;

8) підготовку та перепідготовку медичних працівників з надання екстреної медичної допомоги;

9) навчання населення способам надання домедичної допомоги та правилам дотримання особистої гігієни;

10) здійснення заходів з метою недопущення негативного впливу на здоров’я населення шкідливих факторів навколишнього природного середовища та наслідків надзвичайних ситуацій, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань;

11) проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації;

12) санітарну охорону територій та суб’єктів господарювання в зоні надзвичайної ситуації;

13) здійснення інших заходів, пов’язаних з медичним захистом населення, залежно від ситуації, що склалася.

2. Здійснення заходів медичного захисту населення покладається на суб’єктів забезпечення цивільного захисту.

3. Для проведення медико-психологічної реабілітації осіб, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, при санаторно-курортних закладах незалежно від форми власності утворюються центри медико-психологічної реабілітації. Перелік санаторно-курортних закладів, в яких утворюються центри медико-психологічної реабілітації, затверджується спільним актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 37. Біологічний захист населення, тварин і рослин

1. Біологічний захист населення, тварин і рослин включає:

1) своєчасне виявлення чинників та осередку біологічного зараження, його локалізацію і ліквідацію;

2) прогнозування масштабів і наслідків біологічного зараження, розроблення та запровадження своєчасних протиепідемічних, профілактичних, протиепізоотичних, протиепіфітотичних і лікувальних заходів;

3) проведення екстреної неспецифічної та специфічної профілактики біологічного зараження населення;

4) своєчасне застосування засобів індивідуального та колективного захисту;

5) запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів, обсервації та карантину;

6) здійснення дезінфекційних заходів в осередку зараження, знезараження суб’єктів господарювання, тварин та санітарної обробки населення;

7) надання екстреної медичної допомоги ураженим біологічними патогенними агентами;

8) інші заходи біологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Біологічний захист населення, тварин і рослин додатково включає встановлення протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режимів та їх дотримання суб’єктами господарювання, закладами охорони здоров’я та населенням.

3. Здійснення заходів біологічного захисту покладається на суб’єктів забезпечення цивільного захисту.

Стаття 38. Психологічний захист населення

1. Заходи психологічного захисту населення спрямовуються на зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів і реакцій серед населення у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій і включають:

1) планування діяльності, пов’язаної з психологічним захистом;

2) своєчасне застосування ліцензованих та дозволених до застосування в Україні інформаційних, психопрофілактичних і психокорекційних методів впливу на особистість;

3) виявлення за допомогою психологічних методів чинників, які сприяють виникненню соціально-психологічної напруженості;

4) використання сучасних психологічних технологій для нейтралізації негативного впливу чинників надзвичайних ситуацій на населення;

5) здійснення інших заходів психологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Організація та здійснення заходів психологічного захисту населення покладаються на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Глава 10. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

Стаття 39. Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

1. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється:

1) за місцем роботи - працюючого населення;

2) за місцем навчання - здобувачів освіти;

{Пункт 2 частини першої статті 39 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

3) за місцем проживання - непрацюючого населення.

2. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях покладається:

1) працюючого та непрацюючого населення - на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій;

{Пункт 1 частини другої статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) здобувачів освіти - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, який розробляє та затверджує навчальні програми з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, з надання домедичної допомоги за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та на заклади освіти, що забезпечують здобуття освіти відповідного рівня.

{Пункт 2 частини другої статті 39 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

{Частину третю статті 39 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. Громадські організації та заклади позашкільної освіти здійснюють навчання діям у надзвичайних ситуаціях відповідно до своїх статутів.

{Частина п'ята статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 40. Навчання працюючого населення

1. Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов’язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Навчання працівників центральних органів виконавчої влади, інших органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб’єктів господарювання із числа керівного складу і фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, організовується роботодавцем відповідно до порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

{Частину першу статті 40 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Порядок організації та проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб’єкта господарювання у кожному суб’єкті господарювання обладнується інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту.

4. Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

5. Особи, яких приймають на роботу, пов’язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов’язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

6. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

7. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина сьома статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 41. Навчання здобувачів освіти

{Назва статті 41 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

1. Навчання здобувачів освіти діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки є обов’язковим і здійснюється під час освітнього процесу дітей старшого дошкільного віку за навчальними планами і програмами розвитку дітей, учнів - за навчальними планами і програмами з навчальних предметів, студентів на кожному рівні вищої освіти - за програмами навчальних дисциплін та планами об’єктових тренувань з питань цивільного захисту за рахунок коштів, передбачених на фінансування закладів освіти, що забезпечують здобуття освіти відповідного рівня.

{Частина перша статті 41 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Для підвищення якості освітнього процесу з дітьми та учнями з питань захисту життя, формування культури безпеки і норм поведінки у надзвичайних ситуаціях у закладах дошкільної освіти щороку проводяться Тижні безпеки дитини, у закладах загальної середньої та професійно-технічної освіти - Дні цивільного захисту.

3. Популяризація серед здобувачів освіти знань у сфері цивільного захисту, у тому числі щодо дій у надзвичайних ситуаціях та правил пожежної безпеки, організовується і здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, разом із іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними

адміністраціями, органами місцевого самоврядування за участю громадських об’єднань шляхом підготовки та реалізації комплексу заходів відповідного спрямування.

{Частина третя статті 41 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

{Стаття 41 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 42. Навчання непрацюючого населення

1. Непрацююче населення самостійно вивчає пам’ятки та інший інформаційно-довідковий матеріал з питань цивільного захисту, правила пожежної безпеки у побуті та громадських місцях та має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, через медіа іншу наочну продукцію, відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими надзвичайними ситуаціями.

2. Для надання населенню за місцем проживання інформації з питань цивільного захисту органами місцевого самоврядування створюються консультаційні пункти та призначаються особи, відповідальні за організацію їх роботи.

Створення та функціонування консультаційних пунктів забезпечується відповідно до методики, затвердженої центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Абзац другий частини другої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

{Статтю 42 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Розділ V
ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ

Глава 11. Державне регулювання діяльності суб’єктів господарювання у сфері цивільного захисту та управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж

{Назва глави 11 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 42[1]. Державне регулювання діяльності суб’єктів господарювання у сфері цивільного захисту

1. З метою запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій здійснюється державне регулювання діяльності суб’єктів господарювання у сфері цивільного захисту.

2. Державне регулювання діяльності суб’єктів господарювання у сфері цивільного захисту здійснюється шляхом:

1) проведення експертизи проектів містобудівної документації та проектів будівництва;

2) ліцензування послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

3) технічного регулювання у визначеній сфері відповідальності;

4) державного ринкового нагляду щодо засобів цивільного захисту;

5) державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки;

6) страхування відповідальності;

7) моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій.

{Главу 11 доповнено статтею 42^{1} згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 42^{2}. Управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж

1. Управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж здійснюється шляхом:

1) аналізу ризиків;

2) оцінки ризиків;

3) визначення та реалізації (виконання) заходів, спрямованих на приведення ризиків до прийнятного рівня, та мінімізації можливих наслідків.

2. Порядок управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж, методика їх оцінювання затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Главу 11 доповнено статтею 42^{2} згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 43. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій

1. З метою забезпечення здійснення заходів із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій в Україні проводяться постійний моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій.

2. Моніторинг надзвичайних ситуацій - це система безперервних спостережень, лабораторного та іншого контролю для оцінки стану захисту населення і територій та небезпечних процесів, які можуть призвести до загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, а також своєчасне виявлення тенденцій до їх зміни.

3. Спостереження, лабораторний та інший контроль включають збирання, опрацювання і передавання інформації про стан навколишнього природного середовища, забруднення продуктів харчування, продовольчої сировини, фуражу, води радіоактивними та хімічними речовинами, зараження збудниками інфекційних хвороб та іншими небезпечними біологічними агентами.

4. Для проведення моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій в Україні створюється та функціонує система моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій.

5. Порядок функціонування системи моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій, проведення моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій, перелік установ та організацій, які належать до суб'єктів моніторингу, спостереження, лабораторного контролю і прогнозування надзвичайних ситуацій, визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. Суб'єкти моніторингу, спостереження, лабораторного контролю та прогнозування надзвичайних ситуацій на регіональному, місцевому та об'єктовому рівні визначаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання.

{Статтю 44 виключено на підставі Закону № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 45. Експертиза у сфері цивільного захисту

1. Експертизі у сфері цивільного захисту у випадках, передбачених законом, підлягають:

1) проекти містобудівної документації в частині інженерно-технічних заходів цивільного захисту і додержання вимог пожежної та техногенної безпеки;

2) проектна документація на будівництво в частині інженерно-технічних заходів цивільного захисту і рішень щодо додержання вимог пожежної та техногенної безпеки.

2. Експертиза проектів містобудівної документації та проектної документації на будівництво проводиться відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності".

{Текст статті 45 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013; стаття 45 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 46. Технічне регулювання продукції у сфері цивільного захисту

1. Технічне регулювання продукції у сфері цивільного захисту спрямовано на визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції, в тому числі до пожежної та техногенної безпеки, а також пов'язаних із нею процесів і методів виробництва.

2. Оцінка відповідності продукції у сфері цивільного захисту здійснюється у випадках та порядку, визначених Законом України "Про технічні регламенти та оцінку відповідності".

{Стаття 46 в редакції Законів № 124-VIII від 15.01.2015, № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 46^{1}. Аудит пожежної та техногенної безпеки

1. Аудит пожежної та техногенної безпеки - це аналіз стану діяльності суб'єкта господарювання або іншої юридичної особи, що проводиться за його заявою, з метою виявлення, запобігання та усунення порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки. Проведення аудиту пожежної та техногенної безпеки не тягне за собою застосування санкцій та/або інших заходів реагування.

2. Аудит пожежної та техногенної безпеки проводиться в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, організаціями незалежно від форми власності, визнаними центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, такими, що відповідають критеріям, встановленим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту. До проведення аудиту залучаються (у тому числі відповідно до цивільно-правових договорів) експерти у сфері пожежної та техногенної безпеки, які пройшли професійну атестацію.

3. Професійна атестація експертів у сфері пожежної та техногенної безпеки проводиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за результатами складення іспиту, на безоплатній основі у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. До професійної атестації допускаються особи, які мають ступінь вищої освіти бакалавра, спеціаліста або магістра за спеціальністю "Пожежна безпека" або "Цивільна безпека" та мають стаж роботи за фахом не менше п’яти років.

Розгляд заяви про проведення професійної атестації здійснюється протягом 10 робочих днів з дня її отримання.

Строк проведення іспиту та прийняття рішення про видачу кваліфікаційного сертифіката або про відмову в його видачі за результатами складання іспиту не може перевищувати один місяць з дня отримання заяви про проведення професійної атестації.

Підставою для відмови у видачі кваліфікаційного сертифіката за результатами іспиту є непідтвердження професійної спеціалізації, рівня кваліфікації та знань.

Особам, які пройшли професійну атестацію, видається кваліфікаційний сертифікат. Видача кваліфікаційного сертифіката здійснюється шляхом внесення відповідного запису до Реєстру організацій, що проводять аудит пожежної та техногенної безпеки, та експертів у сфері пожежної та техногенної безпеки (далі в цій статті - Реєстр), який є автоматизованою системою збору, накопичення та обробки даних про осіб, які пройшли професійну атестацію експертів у сфері пожежної та техногенної безпеки, та організацій, які мають право проводити аудит пожежної та техногенної безпеки.

Особи, які пройшли професійну атестацію, набувають права на проведення аудиту пожежної та техногенної безпеки з дня внесення до Реєстру.

Створення та функціонування Реєстру забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, який є його держателем.

Порядок позбавлення кваліфікаційного сертифіката визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Аудит пожежної та техногенної безпеки проводиться не пізніше 45 днів після отримання відповідного звернення суб’єкта господарювання або іншої юридичної особи. Строк проведення аудиту не може перевищувати 10 робочих днів.

5. За результатами аудиту пожежної та техногенної безпеки складається акт, типова форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Акт, складений за результатами проведення аудиту пожежної та техногенної безпеки, є дійсним протягом трьох місяців з дня його складення.

{Закон доповнено статтею 46^{1} згідно із Законом № 2655-IX від 06.10.2022}

Стаття 46^{2}. Ліцензування господарської діяльності у сфері цивільного захисту

1. Надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення підлягають ліцензуванню згідно із законодавством.

2. Перелік послуг і робіт протипожежного призначення визначається Кабінетом Міністрів України.

{Главу 11 доповнено статтею 46^{2} згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 46^{3}. Державний ринковий нагляд щодо засобів цивільного захисту

1. Державний ринковий нагляд щодо засобів цивільного захисту здійснюється відповідно до Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції".

{Главу 11 доповнено статтею 46^{3} згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 47. Контроль виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування

1. Контроль виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, іншими органами державної влади (далі - органи державної влади) та органами місцевого самоврядування здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, шляхом проведення комплексних, контрольних і цільових перевірок.

2. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов’язані забезпечувати безперешкодний доступ уповноважених посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, для здійснення заходів контролю виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту.

3. Комплексні перевірки є плановими і проводяться один раз на п’ять років згідно з планом основних заходів цивільного захисту на відповідний календарний рік. Для здійснення контролю за станом усунення недоліків, виявлених під час комплексної перевірки, у наступному плановому році може бути проведена контрольна перевірка.

4. Цільові перевірки проводяться з метою контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування цільових завдань у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, у тому числі масштабної пожежі, впровадження заходів цивільного захисту та життєзабезпечення населення, яке потрапляє в зону ураження.

5. Порядок організації та здійснення контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 48. Атестація аварійно-рятувальних служб та рятувальників

1. Атестація аварійно-рятувальних служб та рятувальників проводиться з метою перевірки їх здатності до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж та надання права на проведення таких робіт.

2. Особливістю проведення атестації аварійно-рятувальних служб, укомплектованих водолазами із спеціальним оснащенням для виконання водолазних робіт, є попередня сертифікація водолазних підрозділів зазначених служб для визначення переліку водолазних робіт, які вони здатні виконувати.

3. Атестації підлягають аварійно-рятувальні служби, рятувальники, які працюють на контрактній основі, а також громадяни України, які приймаються на роботу до аварійно-рятувальної служби на контрактній основі.

4. Атестацію аварійно-рятувальних служб та рятувальників проводить відповідна міжвідомча атестаційна комісія, яка утворюється Кабінетом Міністрів України.

5. Положення про міжвідомчу атестаційну комісію затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. До складу міжвідомчої атестаційної комісії включаються представники центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму складі аварійно-рятувальні служби, та центральних органів виконавчої влади, уповноважених здійснювати державний нагляд у цій сфері.

{Частина шоста статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7. Атестацію формувань та працівників служби медицини катастроф щодо відповідності фахового рівня підготовки та стану здоров’я для надання екстреної медичної допомоги постраждалим безпосередньо в зоні надзвичайної ситуації проводить атестаційна комісія центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я. Порядок проведення такої атестації встановлюється Кабінетом Міністрів України.

8. Атестація аварійно-рятувальних служб, служб медицини катастроф та видача їм свідоцтва про атестацію проводиться безоплатно.

9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, протягом десяти робочих днів після проходження атестації аварійно-рятувальної служби, формування служби медицини катастроф, рятувальників приймають рішення про видачу та здійснюють видачу їм свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника або письмове повідомлення про відмову в їх видачі.

{Частина дев'ята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

10. Строк дії свідоцтва про атестацію становить п’ять років.

11. Підставою для відмови у видачі свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби, служби медицини катастроф є:

1) надання суб’єктом атестації документів, необхідних для одержання свідоцтва про атестацію, не в повному обсязі;

2) виявлення в документах, поданих суб’єктом атестації, недостовірних відомостей;

3) непроходження атестації більш як 20 відсотками основних працівників;

4) укомплектованість основними працівниками менш як 70 відсотків;

5) забезпеченість основними видами спеціальної техніки та запасами матеріальних засобів менш як 70 відсотків штатних норм;

6) коефіцієнт технічної готовності засобів індивідуального захисту рятувальників менш як 0,9, а засобів аварійно-рятувального оснащення - менш як 0,8;

7) перевищення на 10 відсотків встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, строків приведення в готовність до реагування на надзвичайні ситуації.

{Пункт 7 частини 11 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

12. Підставою для відмови у видачі посвідчення, книжки та жетона рятувальника після проведення атестації є:

1) подання суб’єктом атестації документів, необхідних для одержання свідоцтва про атестацію, не в повному обсязі;

2) виявлення в документах, поданих суб’єктом атестації, недостовірних відомостей;

3) відсутність укладеного контракту про прийняття на роботу основного працівника;

4) невідповідність спеціальної та/або фізичної підготовки встановленим нормам і вимогам;

5) відсутність медичного висновку про придатність за станом здоров’я до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж.

13. Підставою для анулювання свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби є:

1) припинення діяльності аварійно-рятувальної служби;

2) допущення істотних недоліків під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

3) перевищення більш як на 10 відсотків нормативного часу на виконання поставленого завдання та низькі практичні навички з фахової підготовки, виявлені основними працівниками;

4) допущення систематичних випадків грубого порушення правил техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт основними працівниками;

5) невиконання в повному обсязі або неякісне виконання профілактичних робіт на суб'єктах господарювання, що підлягають аварійно-рятувальному обслуговуванню;

6) допущення загибелі або поранення рятувальників внаслідок порушення техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

14. Підставою для анулювання посвідчення, книжки та жетона рятувальника є:

1) звільнення з роботи або переведення на посаду, яка не належить до основного складу;

2) низькі практичні навички, проявлені рятувальником під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

3) непроходження в установлені строки підвищення кваліфікації;

4) допущення систематичних випадків грубого порушення правил техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

5) допущення поранення чи травмування внаслідок порушення правил техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

6) непридатність за медичним висновком до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

7) систематичне порушення трудової дисципліни.

15. Підставою для переоформлення свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби або служби медицини катастроф є зміна найменування або місцезнаходження аварійно-рятувальної служби, служби медицини катастроф.

16. Підставою для переоформлення посвідчення, книжки та жетона рятувальника є зміна ним місця роботи або прізвища, імені та по батькові.

17. Підставою для видачі дубліката свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби або служби медицини катастроф є його втрата або пошкодження.

18. Підставою для видачі дубліката посвідчення, книжки та жетона рятувальника є їх втрата або пошкодження.

19. Відмова у видачі або анулювання уповноваженим органом свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника не позбавляє суб’єкта атестування права подати документи для його одержання після усунення виявлених недоліків і порушень.

20. Рішення про відмову у видачі або анулювання свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника може бути оскаржено в порядку, визначеному законом.

21. Порядок атестації аварійно-рятувальних служб, рятувальників, видачі свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника, перелік документів, які необхідно подати для одержання свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника, визначаються Кабінетом Міністрів України.

22. Неатестовані аварійно-рятувальні служби, рятувальники до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж не допускаються.

23. Атестовані аварійно-рятувальні служби та рятувальники, а також служби медицини катастроф вносяться до відповідних реєстрів аварійно-рятувальних служб. Ведення реєстру аварійно-рятувальних служб здійснюється в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина двадцять третя статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 49. Страхування

1. Страхуванням у сфері цивільного захисту є правовідносини з передачі ризику від суб’єкта господарювання, іншої юридичної особи до страховика на умовах, визначених договором страхування, з метою захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, пов’язаних з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням заподіяної шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі внаслідок пожежі або іншої надзвичайної ситуації, проведення робіт із запобігання чи ліквідації наслідків пожежі або іншої надзвичайної ситуації.

2. Суб’єкти господарювання, інші юридичні особи, у користуванні яких є об’єкти підвищеної небезпеки, зобов’язані укладати договори страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок надзвичайних ситуацій, у тому числі пожеж та аварій на об’єктах підвищеної небезпеки, екологічно небезпечних аварій та надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, аварій, що становлять загрозу санітарному чи епідемічному здоров’ю населення, за класом страхування 13, визначеним статтею 4 Закону України "Про страхування", у порядку, встановленому законодавством.

Порядок та умови такого страхування можуть визначатися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням з Національним банком України.

3. Договір страхування цивільної відповідальності суб’єктів господарювання, інших юридичних осіб (крім суб’єктів господарювання, інших юридичних осіб, у користуванні яких є об’єкти підвищеної небезпеки) за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі пожеж та аварій на території та/або

об'єктах нерухомості, укладається з урахуванням результатів аудиту пожежної та техногенної безпеки в порядку, встановленому законодавством.

{Стаття 49 в редакції Законів № 2655-IX від 06.10.2022, № 1909-IX від 18.11.2021}

Глава 12. Забезпечення техногенної безпеки

Стаття 50. Джерела небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру

1. Джерелами небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру є:

1) об'єкти підвищеної небезпеки;

{Пункт 1 частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2) будівлі та споруди з порушенням умов експлуатації;

3) суб'єкти господарювання з критичним станом виробничих фондів та порушенням умов експлуатації;

4) ядерні установки з порушенням умов експлуатації;

5) наслідки терористичної діяльності;

6) гідротехнічні споруди;

7) неконтрольоване ввезення, зберігання і використання на території України техногенно небезпечних технологій, речовин, матеріалів;

8) надмірне та неврегульоване накопичення побутових і промислових відходів, непридатних для використання засобів захисту рослин;

9) наслідки військової та іншої екологічно небезпечної діяльності;

10) суб'єкти господарювання, на об'єктах яких здійснюються виробництво, зберігання та утилізація вибухонебезпечних предметів;

11) об'єкти життєзабезпечення населення з порушенням умов експлуатації;

12) інші об'єкти, що можуть створити загрозу виникнення аварії.

Стаття 51. Забезпечення техногенної безпеки органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання

1. Діяльність із забезпечення техногенної безпеки є складовою виробничої, експлуатаційної та іншої діяльності відповідних посадових осіб і працівників підприємств, установ, організацій. Ця вимога відображається у відповідних статутах або положеннях.

2. Забезпечення техногенної безпеки суб'єкта господарювання покладається на його керівника.

3. Забезпечення вимог техногенної безпеки та цивільного захисту під час проектування, будівництва об'єктів, будівель і споруд покладається на уповноважені органи

містобудування та архітектури, замовників, забудовників, проектувальників та будівельні організації.

{Частина третя статті 51 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

4. Забезпечення техногенної безпеки в жилих приміщеннях державного, комунального, приватного житлового фонду, фонду житлово-будівельних кооперативів покладається на житлово-експлуатаційні організації, квартиронаймачів та власників квартир, а в жилих будинках приватного житлового фонду - на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

Стаття 52. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки

1. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки повинні відповідати нормам захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя, охорони навколишнього природного середовища, екологічної, пожежної та промислової безпеки, охорони праці, будівництва.

{Частина перша статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки розробляються центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, суб’єктами господарювання відповідно до їх компетенції на підставі цього Кодексу та інших законів.

Стаття 53. Автоматизована система раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення

1. На об’єктах підвищеної небезпеки 1 і 2 класів з метою своєчасного виявлення на них загрози виникнення надзвичайних ситуацій та здійснення оповіщення персоналу та населення, яке потрапляє в зону можливого ураження, створюються та функціонують автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення (далі – автоматизовані системи).

{Частина перша статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2. На гідротехнічних спорудах Дніпровського та Дністровського каскадів та в зонах їх можливого катастрофічного затоплення, на атомних електростанціях, магістральних аміакопроводах, нафто- та газопроводах створюються і функціонують автоматизовані системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та спеціальні системи оповіщення.

3. На об’єктах з масовим перебуванням людей створюються та функціонують об’єктові системи оповіщення.

4. Вимоги до автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та систем оповіщення, а також їх улаштування, експлуатації і технічного обслуговування визначаються правилами, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина четверта статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 54. Віднесення території, населених пунктів та суб’єктів господарювання до відповідних груп і категорій цивільного захисту

{Назва статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

1. Населені пункти та території, на яких розміщені суб’єкти господарювання, що мають важливе економічне і стратегічне значення для економіки і безпеки держави та становлять небезпеку для населення і територій у зв’язку з можливістю радіоактивного, хімічного забруднення чи катастрофічного затоплення, відносяться до відповідних груп цивільного захисту - особливої, першої, другої чи третьої.

{Частина перша статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Суб’єкти господарювання, що мають важливе значення для національної економіки і оборони держави, відносяться до відповідних категорій цивільного захисту - особливої важливості, першої чи другої.

Глава 13. Забезпечення пожежної безпеки

Стаття 55. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки

1. Забезпечення пожежної безпеки є невід’ємною складовою діяльності держави щодо захисту життя та здоров’я людини, майна і навколишнього природного середовища від пожеж.

2. Діяльність із забезпечення пожежної безпеки та запобігання пожежам є складовою діяльності посадових осіб і працівників суб’єктів господарювання. Зазначена вимога встановлюється у трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях, статутах і положеннях.

3. Забезпечення пожежної безпеки покладається на власника (власників) земельної ділянки та іншого об’єкта нерухомого майна або наймачів (орендарів) земельної ділянки та іншого об’єкта нерухомого майна, якщо це обумовлено договором найму (оренди), а також на керівника (керівників) суб’єкта господарювання, а щодо фізичних осіб - підприємців - особисто.

4. Обов’язок із забезпечення пожежної безпеки під час проектування та забудови населених пунктів, проведення робіт з будівництва будинків, будівель і споруд покладається на уповноважені органи містобудування та архітектури, замовників, забудовників, проектні та будівельні організації.

5. Проектування та обладнання системами протипожежного захисту будинків, будівель, споруд та їх частин здійснюються згідно з будівельними нормами. Підтримання експлуатаційної придатності (обслуговування) таких систем здійснюється згідно з правилами, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

6. Обов’язок із забезпечення пожежної безпеки в житлових приміщеннях державного, комунального, громадського житлового фондів, фонду житлово-будівельних кооперативів та об’єднань співвласників багатоквартирних будинків, житлових приміщеннях приватного житлового фонду та інших спорудах, приватних житлових будинках садибного типу,

дачних і садових будинках з господарськими спорудами та будівлями покладається на їхніх власників (співвласників), користувачів або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

7. Обов’язок із забезпечення пожежної безпеки в багатоквартирному будинку (крім житлових приміщень та нежитлових приміщень громадського призначення) покладається на житлово-будівельний кооператив, об’єднання співвласників багатоквартирного будинку та/або управителя багатоквартирного будинку.

8. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах компетенції забезпечують розроблення та впровадження організаційних і практичних заходів щодо запобігання пожежам і їх наслідкам, гасіння пожеж, забезпечення пожежної безпеки населених пунктів, територій і майна.

9. Центральні органи виконавчої влади та інші органи державної влади з урахуванням особливостей щодо забезпечення пожежної безпеки галузей, підприємств, установ та організацій можуть розробляти та затверджувати відомчі правила пожежної безпеки.

10. Відомчі правила пожежної безпеки погоджуються із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

11. Власники земельної ділянки та іншого об’єкта нерухомого майна або наймачі (орендарі) земельної ділянки та іншого об’єкта нерухомого майна, керівники суб’єктів господарювання та їх працівники (робітники), що порушують (не виконують) встановлені законодавством вимоги пожежної безпеки, несуть відповідальність відповідно до закону.

12. У договорі про передачу в найм (оренду) об’єкта нерухомого майна повинні визначатися права та обов’язки сторін щодо забезпечення пожежної безпеки та відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки на об’єкті найму (оренди).

13. Повноваження у сфері пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, консорціумів, концернів, інших об’єднань підприємств, передбачених законом, визначаються їхніми статутами або договорами між суб’єктами господарювання, що утворили об’єднання. Для виконання делегованих об’єднанню функцій може утворюватися служба пожежної безпеки.

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1259-IX від 19.02.2021, № 2486-IX від 29.07.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 56. Погодження норм і правил

{Назва статті 56 в редакції Закону № 124-IX від 20.09.2019}

1. Норми і правила, які встановлюють вимоги до пожежонебезпечних технологічних процесів та продукції, повинні включати вимоги пожежної безпеки і погоджуватися з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина перша статті 56 в редакції Закону № 124-IX від 20.09.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Вимоги пожежної безпеки, що містяться у відомчих нормативних актах, не повинні суперечити нормам і правилам.

{Частина друга статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 57. Дотримання вимог пожежної безпеки під час проектування, будівництва та реконструкції об’єктів виробничого та іншого призначення

1. Виробничі, жилі, інші будівлі та споруди, обладнання, транспортні засоби, що вводяться в дію чи експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції або технічного переоснащення, а також технологічні процеси та продукція повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів з пожежної безпеки.

2. Початок роботи новоутворених підприємств, початок використання суб’єктом господарювання об’єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) здійснюється суб’єктом господарювання на підставі поданої декларації відповідності матеріально-технічної бази суб’єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки (далі - декларація), а для суб’єктів господарювання з високим ступенем ризику - також за наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об’єкта чи приміщення (далі - оцінка протипожежного стану).

Оцінка протипожежного стану проводиться суб’єктом господарювання, який одержав відповідну ліцензію.

Висновок за результатами оцінки протипожежного стану оформляється та надається суб’єктом господарювання, який проводив оцінку протипожежного стану.

Позитивний висновок за результатами оцінки протипожежного стану надається до початку роботи новоутворених підприємств, до початку використання суб’єктом господарювання об’єктів нерухомості, за відсутності фактів порушення правил пожежної безпеки та діє до реєстрації декларації.

3. Перелік суб’єктів господарювання з високим ступенем ризику визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну регуляторну політику, у сфері дозвільної системи і ліцензування господарської діяльності.

{Абзац перший частини третьої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Критерій віднесення суб’єкта господарювання до високого, середнього та незначного ступеня ризику визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Декларація подається суб’єктом господарювання до державного адміністратора або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (дозвільного органу).

{Абзац перший частини четвертої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Декларація реєструється дозвільним органом на безоплатній основі протягом десяти робочих днів з дня її надходження.

{Абзац другий частини четвертої статті 57 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013}

Датою надходження декларації вважається дата її реєстрації як вхідної кореспонденції державним адміністратором або дозвільним органом, а в разі надсилання рекомендованим листом - дата, зазначена на поштовому штемпелі підприємства зв’язку.

Державний адміністратор протягом одного робочого дня після надходження декларації передає її дозвільному органу.

Якщо декларацію подано чи оформлено з порушенням установлених вимог, дозвільний орган відмовляє в реєстрації декларації та повертає її суб’єкту господарювання для доопрацювання.

У разі якщо дозвільним органом не зареєстровано декларацію і не відмовлено в її реєстрації в установлений абзацом другим цієї частини строк, право на вчинення дій щодо провадження господарської діяльності, передбачених частиною другою цієї статті, виникає наступного дня після завершення строку, встановленого для реєстрації декларації. У такому разі декларація вважається зареєстрованою.

{Абзац шостий частини четвертої статті 57 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013}

Декларація не подається:

1) на використання торговельних місць, кіосків та контейнерів, якщо їх розміщено на ринку відповідно до схеми, погодженої з органом державного пожежного нагляду;

2) орендарем об’єкта нерухомості (особою, яка використовує об’єкт нерухомості за цивільно-правовим договором, що не передбачає перехід права власності на цей об’єкт) за умови, що декларацію на об’єкт нерухомості зареєстровано власником;

3) на використання об’єктів, що в установленому законодавством порядку приймаються в експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту.

{Частину четверту статті 57 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 353-VII від 20.06.2013}

5. Суб’єкт господарювання набуває право вчиняти дії щодо провадження господарської діяльності, передбачені частиною другою цієї статті, з дня реєстрації декларації відповідним дозвільним органом.

Форма декларації, порядок її подання та реєстрації визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особи, які подали декларацію, несуть передбачену законом відповідальність за достовірність даних, зазначених у поданій декларації.

Стаття 58. Призначення і завдання пожежної охорони

1. Пожежна охорона створюється з метою захисту життя і здоров’я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на підприємствах, установах, організаціях і в населених пунктах.

2. Основними завданнями пожежної охорони є:

1) забезпечення пожежної безпеки;

2) запобігання виникненню пожеж та нещасним випадкам під час пожеж;

3) гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Стаття 59. Види пожежної охорони

1. Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну.

Стаття 60. Державна пожежна охорона

1. Забезпечення державної пожежної охорони відповідно до повноважень покладається на:

1) органи та підрозділи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 1 частини першої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту;

3) допоміжні служби, призначені для забезпечення пожежної безпеки;

4) заклади освіти, науково-дослідні установи, об’єкти, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 4 частини першої статті 60 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

5) Державний центр сертифікації центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Пункт 5 частини першої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Порядок здійснення державної пожежної охорони визначається Положенням про державну пожежну охорону, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 61. Відомча пожежна охорона

1. У суб’єктів господарювання, віднесених до сфери управління відповідних центральних органів виконавчої влади, утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) для забезпечення відомчої пожежної охорони.

2. Перелік суб’єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона, визначається Кабінетом Міністрів України.

3. Порядок забезпечення відомчої пожежної охорони, права та обов’язки її працівників визначаються положеннями про них, які затверджуються відповідними міністерствами на підставі Типового положення про відомчу пожежну охорону. Типове положення про відомчу пожежну охорону затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону та мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина четверта статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону, щодо підготовки рятувальників та організації гасіння пожеж керуються актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, а також актами інших міністерств, до сфери управління яких віднесені підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону.

{Частина п'ята статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. Нормативно-правові акти міністерств з питань підготовки рятувальників пожежно-рятувальних підрозділів, що забезпечують відомчу пожежну охорону, та організації гасіння пожеж погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина шоста статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7. Для забезпечення пожежної безпеки, координації та вдосконалення відповідної роботи і контролю за її проведенням, у тому числі за дотриманням правил пожежної безпеки, в апаратах Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної поліції України, Державної кримінально-виконавчої служби України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах організації спеціального зв’язку, захисту інформації, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, Державної спеціальної служби транспорту і в системі Міністерства оборони України утворюються служби пожежної безпеки.

Служби пожежної безпеки можуть утворюватися в інших органах державної влади, до сфери управління яких належать суб’єкти господарювання, діяльність яких віднесена до високого ступеня ризику.

Положення про службу пожежної безпеки розробляється на підставі типового положення про службу пожежної безпеки, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, та затверджується органом державної влади, який утворив таку службу.

{Частина сьома статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законами № 766-VIII від 10.11.2015, № 1404-VIII від 02.06.2016; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 62. Місцева пожежна охорона

1. У населених пунктах, в яких відсутні державні пожежно-рятувальні підрозділи, органи місцевого самоврядування за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його територіальними органами (у разі їх утворення) утворюють пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони також можуть утворюватися органами місцевого самоврядування у визначеному абзацом першим цієї частини порядку в населених пунктах, в яких утворені державні пожежно-рятувальні підрозділи.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони в установленому законодавством порядку можуть залучатися до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони можуть утворюватися як юридичні особи або їх відокремлені підрозділи.

Порядок включення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони до планів залучення сил та засобів цивільного захисту для реагування на пожежі, інші небезпечні події, надзвичайні ситуації визначається порядком організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах цивільного захисту.

{Частина перша статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2750-IX від 16.11.2022}

2. Серед працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони виділяють основних та допоміжних.

Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюють гасіння пожеж, проводять аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи.

Допоміжні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони забезпечують її повсякденну діяльність.

Основними працівниками пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони можуть бути особи, які досягли 18 років, мають повну цивільну дієздатність, здатні за станом здоров’я виконувати покладені на них обов’язки, що підтверджується попередніми та періодичними медичними оглядами.

Порядок проведення та періодичність медичних оглядів основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для місцевої пожежної охорони встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони в обов’язковому порядку підлягають особистому страхуванню, що здійснюється за рахунок коштів відповідних органів місцевого самоврядування, які утворили такі підрозділи, відповідно до закону.

Підготовка основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюється в закладах освіти центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони, які не пройшли відповідної підготовки, до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт не допускаються.

{Статтю 62 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

3. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

4. У разі якщо в населеному пункті, розташованому на відповідній території та з’єднаному з іншими населеними пунктами під’їзними шляхами загального користування, утворено пожежно-рятувальний підрозділ для забезпечення місцевої пожежної охорони, який здатний виконувати завдання за призначенням на території населених пунктів, де немає таких підрозділів, у відповідних місцевих бюджетах можуть передбачатися видатки на матеріально-технічне забезпечення таких підрозділів.

Територіальні громади можуть здійснювати співробітництво відповідно до Закону України "Про співробітництво територіальних громад" з метою спільного забезпечення місцевої пожежної охорони.

{Частину четверту статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

5. Порядок забезпечення місцевої пожежної охорони, права та обов’язки працівників пожежно-рятувальних підрозділів визначаються положенням про місцеву пожежну охорону, яке затверджується органом, що її утворив, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Повноваження щодо координації та контролю за діяльністю пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони покладаються на органи місцевого самоврядування, що утворили такі пожежно-рятувальні підрозділи, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частину п'яту статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

Порядок утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частину п'яту статті 62 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

{Частина статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. До роботи у складі пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони на підставі відповідних договорів можуть залучатися члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони.

{Статтю 62 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

Стаття 63. Добровільна пожежна охорона

/-{Зміни до статті 63 по Закону № 1909-IX від 18.11.2021, що вводяться в дію з 01.01.2024, не внесені}-/

1. Для здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт органи місцевого самоврядування, громадські організації, суб’єкти господарювання, інші юридичні особи можуть утворювати пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть утворюватися як юридичні особи або їх відокремлені підрозділи.

Порядок включення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони до планів залучення сил та засобів цивільного захисту для реагування на пожежі, інші небезпечні події, надзвичайні ситуації визначається порядком організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах цивільного захисту.

2. Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть утворюватися:

органами місцевого самоврядування - з числа осіб, які постійно проживають на відповідній території;

громадськими організаціями - з числа членів таких організацій;

суб’єктами господарювання, іншими юридичними особами - з числа їх працівників.

Членами пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть бути особи, які досягли 18 років, мають повну цивільну дієздатність, здатні за станом здоров’я виконувати покладені на них обов’язки, що підтверджується попередніми та періодичними медичними оглядами, та звернулися до суб’єкта, який утворив пожежно-рятувальний підрозділ для забезпечення добровільної пожежної охорони, з відповідною заявою.

Порядок проведення та періодичність медичних оглядів членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

Прийняття до пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони неповнолітніх учасників здійснюється за письмовою згодою їхніх батьків або інших законних представників.

Учасники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони не можуть брати участь у гасінні пожеж та проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Учасники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, які не відповідають вимогам, встановленим абзацом п’ятим цієї частини, беруть участь у діяльності пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони виключно в межах виконання завдань, передбачених пунктами 1-3 частини тринадцятої цієї статті.

3. Завдання і повноваження пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, права та обов’язки їх членів та учасників визначаються положеннями про такі підрозділи, що затверджуються органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, керівниками суб’єктів господарювання, інших юридичних осіб, що їх утворили, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його територіальними органами (у разі їх утворення).

Повноваження щодо координації та контролю за діяльністю пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони покладаються на суб’єктів, які утворили такі пожежно-рятувальні підрозділи, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Порядок утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони затверджується Кабінетом Міністрів України.

Облік членів та учасників пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони здійснюється суб’єктом, який утворив відповідний пожежно-рятувальний підрозділ.

Порядок обліку членів та учасників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони та їх залучення до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

4. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони зобов’язані:

1) брати участь у здійсненні заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

2) повідомляти центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, його територіальні органи (у разі їх утворення) про виявлені порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки;

3) виконувати законні вимоги керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та/або керівника гасіння пожежі;

4) додержуватися встановлених вимог безпеки та охорони праці при здійсненні заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

5) дотримуватися порядку дій у надзвичайних ситуаціях та під час гасіння пожеж, вимог цього Кодексу та інших нормативно-правових актів з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту, у тому числі під час здійснення заходів, пов’язаних із запобіганням виникненню пожеж, їх гасінням, проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та/або керівник гасіння пожежі не несе відповідальності за невиконання членом пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони законних вимог такого керівника під час здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також недодержання членом пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони вимог, передбачених пунктами 4 і 5 цієї частини.

5. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони під час виконання своїх обов’язків із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт мають право:

1) вимагати від інших осіб додержання правил поведінки, безпеки і порядку дій у надзвичайних ситуаціях, а також нормативно-правових актів з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;

2) користуватися закріпленими за відповідними пожежно-рятувальними підрозділами пожежною технікою, обладнанням і спорядженням;

3) проводити інформування населення з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;

4) інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони про порушення у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту, а також вносити пропозиції щодо їх запобігання.

6. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони в обов’язковому порядку підлягають особистому страхуванню, що здійснюється за рахунок коштів суб’єктів, які утворили такі підрозділи, відповідно до закону.

7. Підготовка, перепідготовка членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони здійснюється у закладах освіти центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та не потребує присвоєння їм відповідного професійно-кваліфікаційного рівня.

Порядок підготовки, перепідготовки членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, які не пройшли відповідної підготовки, до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт не допускаються.

8. Для участі в гасінні пожеж, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони забезпечуються спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту за рахунок коштів суб’єктів, які утворили такі підрозділи.

9. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть залучатися до роботи у складі пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони на підставі відповідних договорів.

10. На період залучення членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, проходження підготовки, перепідготовки за ними зберігається місце роботи (посада) та середня заробітна плата за основним місцем роботи.

11. Членам пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, які залучалися до гасіння пожеж або проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, може бути виплачена винагорода за рахунок коштів місцевого бюджету, громадських організацій, суб’єктів господарювання, інших юридичних осіб та інших не заборонених законодавством джерел.

12. Органи місцевого самоврядування, громадські організації, суб’єкти господарювання, інші юридичні особи можуть встановлювати додаткові гарантії соціального захисту членам пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони.

13. Учасники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони мають право:

1) проводити серед населення просвітницьку та інформаційну діяльність з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;

2) популяризувати добровільну пожежну охорону;

3) брати участь у публічних, масових та інших заходах, що організовуються та проводяться органом місцевого самоврядування, громадською організацією або суб’єктом господарювання, іншою юридичною особою, що прийняли рішення про утворення відповідного пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони;

4) проводити агітацію та здійснювати добір осіб, які можуть стати членами або учасниками пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони;

5) інші права, передбачені порядком утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони.

14. З метою забезпечення добровільної пожежної охорони Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування,

громадські об’єднання, суб’єкти господарювання, інші юридичні особи та громадяни можуть безоплатно надавати пожежно-рятувальним підрозділам для забезпечення добровільної пожежної охорони у користування будівлі, споруди, приміщення, транспортні засоби, засоби зв’язку та інше необхідне майно.

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони може здійснюватися також за рахунок інших не заборонених законодавством джерел.

{Стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2750-IX від 16.11.2022}

Глава 14. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки

Стаття 64. *{Статтю 64 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}*

Стаття 65. Державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки

1. Державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки - це діяльність центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спрямована на виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб’єктами господарювання, крім суб’єктів господарювання, які займаються незалежною професійною діяльністю за місцем проживання та не використовують найману працю, аварійно-рятувальними службами.

3. Державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки здійснюється у встановленому Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" порядку з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 66. Способи здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки

{Назва статті 66 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо суб’єктів, визначених статтею 65 цього Кодексу, здійснює заходи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки шляхом проведення планових та позапланових перевірок земельних ділянок, будинків, будівель, споруд, у тому числі тих, що будуються, їх комплексів та/або частин будь-якого призначення та будь-якої форми власності (далі - об’єкти нагляду).

Плановою перевіркою є перевірка, передбачена річним планом перевірок об’єктів нагляду центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, який затверджується не пізніше 1 грудня року, що передує плановому, керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його заступником.

Позаплановою перевіркою є перевірка, не передбачена річним планом перевірок об’єктів нагляду центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Підставою для проведення позапланової перевірки є:

1) подання суб’єктами, визначеними статтею 65 цього Кодексу, письмової заяви про проведення перевірки об’єкта нагляду за їх бажанням;

2) виявлення та підтвердження недостовірності даних, зазначених у декларації, протягом трьох місяців з дня її подання (крім випадку, якщо суб’єкт господарювання протягом одного місяця з дня подання декларації повторно подав відповідну декларацію з уточненими достовірними даними або якщо недостовірність даних є результатом очевидної описки чи арифметичної помилки, що не впливає на зміст поданого документа).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у разі виявлення недостовірності даних у поданій декларації зобов’язаний протягом десяти робочих днів повідомити суб’єкта господарювання про необхідність їх виправлення протягом п’яти робочих днів з дня отримання такого повідомлення.

Невиправлення недостовірних даних у встановлений строк є підставою для проведення позапланової перевірки;

3) необхідність перевірки виконання вимог приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, виданих за результатами проведення попередньої перевірки об’єкта нагляду суб’єктами, визначеними статтею 65 цього Кодексу. Така позапланова перевірка проводиться не раніше останнього дня строку для усунення порушення, визначеного приписом або іншим розпорядчим документом, та не пізніш як через два місяці із зазначеного дня;

4) звернення фізичної особи (фізичних осіб) про порушення суб’єктами, визначеними статтею 65 цього Кодексу, вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, що заподіяло або може заподіяти шкоду її правам, законним інтересам, життю чи здоров’ю, навколишньому природному середовищу чи безпеці держави, або юридичної особи про порушення, що заподіяло або може заподіяти шкоду її правам, законним інтересам.

До звернення, в якому зазначається про порушення вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, що заподіяло або може заподіяти шкоду, фізична особа (фізичні особи) або юридична особа, яка подала відповідне звернення, додає документи чи їх копії, матеріали, що підтверджують такі порушення (за наявності).

У зверненні обов’язково зазначається найменування суб’єкта господарювання або прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи - підприємця, його місцезнаходження (адреса).

Проведення територіальними органами (у разі їх утворення) позапланової перевірки об’єкта нагляду за вказаною підставою можливе лише у разі отримання на її проведення погодження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Фізичні особи та посадові особи юридичних осіб, які подали безпідставне звернення про порушення суб’єктами, визначеними статтею 65 цього Кодексу, вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, несуть відповідальність відповідно до закону;

5) доручення Прем’єр-міністра України про перевірку у сфері пожежної та техногенної безпеки суб’єктів, визначених статтею 65 цього Кодексу, у зв’язку з виявленими системними порушеннями та/або настанням події, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров’я людини, захист навколишнього природного середовища чи забезпечення безпеки держави;

6) виникнення аварії, пожежі, настання іншої небезпечної події чи надзвичайної ситуації, травми або смерті потерпілого внаслідок такої події чи надзвичайної ситуації, що пов’язано з діяльністю суб’єктів господарювання;

7) рішення суду.

Повторне проведення позапланової перевірки за тим самим фактом (фактами), що був (були) підставою для раніше проведеної позапланової перевірки, забороняється.

Проведення позапланових перевірок з інших підстав, крім передбачених цією статтею, забороняється.

За наявності у суб’єктів, визначених статтею 65 цього Кодексу, відокремлених підрозділів (філій, представництв), двох і більше об’єктів нагляду, організація та проведення їх планових, позапланових перевірок здійснюються окремо щодо кожного відокремленого підрозділу (філії, представництва) та об’єкта нагляду.

Проведення планової перевірки одного і того самого відокремленого підрозділу (філії, представництва) та об’єкта нагляду протягом одного планового періоду не допускається.

У разі письмового звернення або звернення в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, електронних комунікацій, інформаційно-комунікаційних систем з накладенням електронного підпису особи, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, суб’єктів, визначених статтею 65 цього Кодексу, їх планові і позапланові перевірки можуть проводитися одночасно в усіх відокремлених підрозділах (філіях, представництвах) та об’єктах нагляду протягом строку, визначеного законом.

Здійснення більше ніж одного заходу державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо суб’єктів, визначених статтею 65 цього Кодексу, протягом одного планового періоду допускається за наявності у таких суб’єктів відокремлених підрозділів (філій, представництв), двох і більше об’єктів нагляду.

Якщо об’єкт нагляду перебуває у спільній власності (господарському віданні, оперативному управлінні, володінні чи користуванні) двох або більше суб’єктів, визначених статтею 65 цього Кодексу, такі суб’єкти несуть солідарну відповідальність за дотримання вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки на об’єкті

нагляду, якщо інше не передбачено умовами договору між ними. Заходи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки здійснюються щодо таких суб’єктів одночасно.

Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері пожежної та техногенної безпеки і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), затверджуються Кабінетом Міністрів України та повинні містити кількісні і якісні характеристики.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та/або його територіальні органи (у разі їх утворення) не здійснюють заходи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо приватного житла, індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, індивідуальних гаражів та територій, на яких вони розташовані, у тому числі які будуються (крім тих, що використовуються для провадження господарської діяльності).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у своїй діяльності взаємодіє з органами виконавчої влади, що здійснюють нагляд (контроль) за дотриманням природоохоронних, санітарно-гігієнічних, будівельних вимог, вимог у сфері охорони праці, енергозбереження, податкового законодавства та інших вимог, передбачених законом, а також з органами державної статистики, Національної поліції України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, прокуратурою та іншими правоохоронними і контролюючими органами.

Органи, зазначені в абзаці двадцять сьомому цієї частини, сприяють центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у здійсненні діяльності щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, зокрема у встановленому порядку надають інформацію з національних та інших реєстрів (інформаційно-комунікаційних систем, що забезпечують збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення реєстрових даних та надання реєстрової інформації).

{Частина перша статті 66 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

2. У разі наявності у суб’єкта господарювання із середнім та/або незначним ступенями ризику (крім підприємств, установ, організацій державної та комунальної форм власності, а також суб’єктів господарювання, у користуванні яких є об’єкти підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об’єкти та об’єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного чи санітарно-епідеміологічного характеру) чинного договору страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам внаслідок надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі пожеж та аварій на території та/або об’єктах нерухомості, укладеного відповідно до вимог цієї частини (далі - договір страхування відповідальності), планова перевірка такого суб’єкта не здійснюється протягом дії такого договору, але не більше: шести років поспіль - щодо суб’єктів

господарювання із середнім ступенем ризику; десяти років поспіль - щодо суб’єктів господарювання з незначним ступенем ризику.

Страховик та суб’єкт господарювання із середнім та/або незначним ступенями ризику подають інформацію про укладення договору страхування відповідальності, що містить реквізити та строк дії такого договору, відомості про страховика та страхувальника, а також страхові суми, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, протягом 10 робочих днів з дня його укладення. Порядок та форма такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з Національним банком України.

Визначення переліку суб’єктів господарювання, які підлягають плановим заходам державного нагляду (контролю) у плановому періоді, здійснюється з урахуванням інформації про укладені договори страхування відповідальності, поданої до 15 жовтня поточного року до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Договір страхування відповідальності не може бути достроково припинений, крім його припинення за рішенням суду. У разі дострокового припинення дії договору страхування відповідальності страховик протягом 10 робочих днів з дня припинення дії договору повідомляє про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Порядок та форма такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з Національним банком України.

Відомості про укладення та припинення дії договору страхування відповідальності вносяться до Реєстру договорів страхування відповідальності центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Реєстр договорів страхування відповідальності оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Створення та функціонування Реєстру договорів страхування відповідальності забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, який є його держателем.

У разі відсутності інформації про наявність чинного договору страхування відповідальності центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, включає відповідного суб’єкта господарювання до переліку суб’єктів господарювання, які підлягають плановим заходам державного нагляду (контролю) у найближчому плановому періоді, відповідно до ступеня ризику.

Договір страхування відповідальності повинен передбачати страхування від таких ризиків: пожежа, вибух (у тому числі вибух побутового газу); виробнича аварія; витік води з системи пожежогасіння; руйнування будинків, споруд і конструкцій; ураження електричним струмом. Договір страхування відповідальності може передбачати також страхування від інших ризиків.

Розмір страхової суми за договором страхування відповідальності встановлюється в такому договорі за домовленістю сторін з урахуванням результатів аудиту пожежної та техногенної безпеки і не може становити для суб’єктів господарювання:

із середнім ступенем ризику - менше 3 тисяч мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року укладення договору страхування відповідальності;

із незначним ступенем ризику - менше 2 тисяч мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року укладення договору страхування відповідальності.

Порядок виплати та розрахунку страхового відшкодування встановлюється у договорі страхування відповідальності з урахуванням вимог цієї статті.

Страхове відшкодування у зв’язку із смертю третьої особи здійснюється особам та у розмірі, що встановлені статтею 1200 Цивільного кодексу України, кожній особі, яка має право на таке відшкодування, рівними частинами з урахуванням того, що:

загальний мінімальний розмір страхового відшкодування утриманцям однієї померлої особи становить 15 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок;

загальний максимальний розмір страхового відшкодування утриманцям однієї померлої особи становить 150 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок.

Розмір страхового відшкодування у зв’язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров’я третьої особи, яке призвело до встановлення інвалідності, визначається у розмірі відшкодування, визначеному відповідно до Цивільного кодексу України з урахуванням того, що:

загальний мінімальний розмір страхового відшкодування одній третій особі становить 10 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок;

загальний максимальний розмір страхового відшкодування одній третій особі становить 150 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок.

Страхове відшкодування у зв’язку з лікуванням третьої особи визначається у розмірі обґрунтованих витрат, пов’язаних з доправленням, розміщенням, утриманням, діагностикою, лікуванням, протезуванням та реабілітацією такої особи у відповідному закладі охорони здоров’я, медичним піклуванням, лікуванням у домашніх умовах та придбанням лікарських засобів. Зазначені витрати та необхідність їх здійснення підтверджуються документально відповідним закладом охорони здоров’я. За кожний день непрацездатності (перебування на лікуванні) третьої особи страхове відшкодування встановлюється у розмірі 1/15 мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок, але не більше 20 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок, за весь час втрати працездатності (перебування на

лікуванні). Загальний максимальний розмір страхового відшкодування на лікування однієї третьої особи становить 150 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок.

Якщо внаслідок страхового випадку сталося ушкодження здоров'я третьої особи і такій особі була здійснена страхова виплата, а в подальшому внаслідок цього страхового випадку такій третій особі була встановлена інвалідність (у тому числі зміна групи інвалідності на вищу) або протягом одного року після страхового випадку внаслідок цього страхового випадку настала смерть третьої особи, страхова виплата здійснюється у розмірі, визначеному відповідно до Цивільного кодексу України та з урахуванням вимог цієї статті, за вирахуванням раніше здійсненої страхової виплати.

Виплата страхового відшкодування здійснюється безпосередньо третій особі - потерпілому (фізичній або юридичний особі), правонаступнику (правонаступникам) чи спадкоємцю (спадкоємцям) особи, яка загинула (померла) не пізніше одного року після настання страхового випадку внаслідок такого страхового випадку, їх законним представникам або погодженим з ними особам, які здійснюють чи здійснили лікування або сплатили витрати на лікування такої третьої особи, надають послуги з ремонту/відновлення пошкодженого майна.

Сума всіх страхових відшкодувань за договором страхування відповідальності не може перевищувати страхову суму, визначену таким договором, з урахуванням того, що страховик зобов'язаний виплатити страхове відшкодування за всіма страховими випадками, що настали у період дії договору страхування відповідальності. При цьому грошова сума, в межах якої страховик зобов'язаний здійснити виплату з настанням окремого страхового випадку, дорівнює відповідній страховій сумі, зменшеній на величину вже виплачених відповідних страхових відшкодувань за таким договором страхування відповідальності.

Договір страхування відповідальності вважається виконаним і його дія припиняється з моменту виплати страхових відшкодувань, сума яких дорівнює розміру страхової суми за договором страхування відповідальності.

У разі якщо розмір страхового відшкодування за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю або майну третіх осіб внаслідок страхового випадку, з урахуванням обмеження страхової суми на одну потерпілу третю особу перевищує встановлений розмір страхової суми за одним страховим випадком, розмір страхового відшкодування кожній третій особі пропорційно зменшується. У першу чергу здійснюється відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю третьої особи, та витрат на її лікування. Відшкодування збитків, заподіяних майну фізичних осіб та фізичних осіб - підприємців, здійснюється у другу чергу. Відшкодування збитків, заподіяних майну юридичних осіб, здійснюється у третю чергу.

Страховик не здійснює виплат за вимогами щодо відшкодування:

штрафів, пені, інших (у тому числі адміністративних) санкцій, визначених договором чи законом;

моральної шкоди, упущеної вигоди, інших непрямих збитків;

шкоди, заподіяної внаслідок перевезення, зберігання чи застосування вибухових пристроїв та/або речовин, вогнепальної зброї;

шкоди, заподіяної власному майну страхувальника або майну, що використовується страхувальником на підставі договору оренди (лізингу);

шкоди, визначеної письмовою вимогою (претензією) третьої особи, що визнана страхувальником, але не погоджена страховиком.

{Статтю 66 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2655-IX від 06.10.2022}

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 67. *{Статтю 67 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}*

Стаття 68. Санкції за порушення вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки

{Назва статті 68 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у разі порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки, у тому числі невиконання їх законних вимог, зобов’язані застосовувати санкції, визначені законом.

2. У разі встановлення порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, що створює загрозу життю та здоров’ю людей, посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, звертаються до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту у порядку, встановленому законом.

3. Приписи, постанови, розпорядження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо усунення порушень встановлених законодавством вимог з питань техногенної та пожежної безпеки можуть бути оскаржені до суду в установлений законом строк.

4. За шкоду, заподіяну юридичним та фізичним особам внаслідок правомірного застосування санкцій, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та його посадові особи відповідальності не несуть.

5. Відновлення роботи зупинених відповідно до частини другої цієї статті підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту суб’єктами господарювання можливе після отримання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, повідомлення суб’єкта господарювання про усунення ним усіх установлених порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, що підтверджено відповідним актом перевірки.

{Статтю 68 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

{Стаття 68 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 69. Підстави для видачі центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, приписів, постанов і розпоряджень

{Назва статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

1. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у межах своїх повноважень видають відповідно приписи, розпорядження чи постанови:

{Абзац перший частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

1) з питань пожежної безпеки у разі:

а) недотримання вимог пожежної безпеки, визначених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами, нормами і правилами;

{Підпункт "а" пункту 1 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

б) порушення вимог пожежної безпеки, передбачених нормами і правилами, під час будівництва приміщень, будівель та споруд виробничого призначення;

{Підпункт "б" пункту 1 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

в) випуску і реалізації вибухопожежонебезпечної продукції та продукції протипожежного призначення з відхиленням від вимог, визначених нормативно-правовими актами або без даних щодо відповідності такої продукції вимогам пожежної безпеки;

{Підпункт "в" пункту 1 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2) з питань техногенної безпеки у разі:

а) невиконання вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань техногенної безпеки;

б) відсутності організаційно-розпорядчих документів щодо здійснення заходів з питань техногенної безпеки, які передбачені для суб’єкта господарювання;

в) непроведення в установленому порядку навчання персоналу суб’єкта господарювання діям у разі виникнення аварійних ситуацій та аварій;

г) нездійснення заходів щодо захисту персоналу від шкідливого впливу надзвичайних ситуацій;

{Підпункт "ґ" пункту 2 частини першої статті 69 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

{Підпункт "д" пункту 2 частини першої статті 69 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

е) відсутності на виробництвах, на яких застосовуються небезпечні речовини, паспортів (формулярів) на обладнання та апаратуру або систем із забезпечення їх безперебійної (безаварійної) роботи;

є) невідповідності кількості промислових засобів індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин нормам забезпечення ними працівників суб’єкта господарювання, їх непридатності або відсутності, а також у разі порушення порядку зберігання таких засобів;

ж) порушення правил поводження з небезпечними речовинами;

з) відсутності плану локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків на об’єкті підвищеної небезпеки, а також відсутності розроблених відповідно до цього плану спеціальних заходів протиаварійного захисту;

{Підпункт "з" пункту 2 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

и) відсутності об’єктових матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або невідповідності їх затвердженим номенклатурам та обсягам;

і) відсутності або непридатності до використання засобів індивідуального захисту в осіб, які здійснюють обслуговування об’єктів підвищеної небезпеки, а також в осіб, участь яких у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків;

{Підпункт "і" пункту 2 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

ї) відсутності або несправності на об’єкті підвищеної небезпеки автоматизованої системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

й) відсутності на об’єкті підвищеної небезпеки диспетчерської служби або її неготовності до виконання покладених на неї завдань через відсутність відповідних документів, приладів, обладнання або засобів індивідуального захисту;

к) неготовності до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб’єктів господарювання;

л) неготовності осіб, які обслуговують об’єкти підвищеної небезпеки, а також осіб, участь яких у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації та ліквідації аварій та їх наслідків до дій із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

{Підпункт "л" пункту 2 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

м) відсутності на об’єкті підвищеної небезпеки договору страхування відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно внаслідок надзвичайних ситуацій, у тому числі пожежами та аваріями на об’єктах підвищеної небезпеки, екологічно небезпечними аваріями та надзвичайними ситуаціями техногенного та природного характеру, аваріями, що становлять загрозу санітарному та епідемічному благополуччю населення;

{Підпункт "м" пункту 2 частини першої статті 69 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

н) порушення правил транспортування небезпечних речовин трубопровідним транспортом та порядку їх перевезення транспортними засобами;

о) проведення робіт з будівництва будинків та споруд, розміщення інших небезпечних об’єктів, інженерних і транспортних комунікацій, які порушують встановлений законодавством з питань техногенної безпеки порядок їх проведення або проведення яких створює загрозу безпеці населення, суб’єктам господарювання, обладнанню та майну, що в них перебувають.

Стаття 70. Підстави для зупинення роботи підприємств, об’єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів

1. Підставою для звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, об’єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів є:

{Абзац перший частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

1) недотримання вимог пожежної безпеки, визначених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами, нормами і правилами;

{Пункт 1 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2) порушення вимог пожежної безпеки, передбачених нормами і правилами, під час будівництва приміщень, будівель та споруд виробничого призначення;

{Пункт 2 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

3) випуск і реалізація вибухопожежонебезпечної продукції та продукції протипожежного призначення з відхиленням від вимог, визначених нормативно-правовими актами або без даних щодо відповідності такої продукції вимогам пожежної безпеки;

{Пункт 3 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

4) нездійснення заходів щодо захисту персоналу від шкідливого впливу ймовірних надзвичайних ситуацій;

5) відсутність на виробництвах, на яких застосовуються небезпечні речовини, паспортів (формулярів) на обладнання та апаратуру або систем із забезпечення їх безперебійної (безаварійної) роботи;

6) невідповідність кількості засобів індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин нормам забезпечення ними працівників суб’єкта господарювання, їх непридатність або відсутність;

7) порушення правил поводження з небезпечними речовинами;

8) відсутність або непридатність до використання засобів індивідуального захисту в осіб, які здійснюють обслуговування об’єктів підвищеної небезпеки, а також в осіб, участь яких у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків;

{Пункт 8 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

9) відсутність на об’єкті підвищеної небезпеки диспетчерської служби або її неготовність до виконання покладених на неї завдань, у тому числі через відсутність відповідних документів, приладів, обладнання або засобів індивідуального захисту;

10) неготовність до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, засобів цивільного захисту, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб’єктів господарювання;

11) проведення робіт з будівництва будинків та споруд, розміщення інших небезпечних об’єктів, інженерних і транспортних комунікацій, які порушують встановлений законодавством з питань техногенної безпеки порядок їх проведення або проведення яких створює загрозу безпеці населення, суб’єктам господарювання, обладнанню та майну, що в них перебувають.

2. Повне або часткове зупинення роботи підприємств, об’єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, виконання робіт, надання послуг здійснюється виключно за рішенням адміністративного суду.

Розділ VI
РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТА ЛІКВІДАЦІЯ ЇХ НАСЛІДКІВ

Глава 15. Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації

Стаття 71. Організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Для координації дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, органів управління та сил цивільного захисту, а також організованого та планового виконання комплексу заходів та робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій:

1) використовуються пункти управління та центри управління в надзвичайних ситуаціях;

2) утворюються спеціальні комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) призначаються керівники робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

4) утворюються штаби з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

5) визначається потреба у силах цивільного захисту;

6) залучаються сили цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

2. До утворення спеціальної комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або призначення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій організацію заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюють відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

3. Загальне керівництво організацією та проведенням заходів і робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальних робіт здійснює залежно від рівня та характеру походження надзвичайної ситуації Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб’єкти господарювання, на адміністративній території або території яких сталася надзвичайна ситуація.

Стаття 72. Пункти управління

1. Для забезпечення сталого управління суб’єктами забезпечення цивільного захисту та реалізації функцій, передбачених на особливий період, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб’єктами господарювання використовується державна система пунктів управління.

2. Перелік органів державної влади, які створюють пункти управління державної системи, та вимоги до них визначаються Кабінетом Міністрів України.

3. Перелік та кількість засобів управління, якими обладнуються пункти управління, порядок їх використання визначаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, яким вони належать, залежно від завдань, що вирішуються на такому пункті управління.

Стаття 73. Центри управління в надзвичайних ситуаціях

1. Для управління у режимі повсякденного функціонування суб’єктами забезпечення цивільного захисту, координації дій органів управління та сил цивільного захисту, здійснення цілодобового чергування та забезпечення функціонування системи збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації про обстановку в районах надзвичайних ситуацій у системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, функціонує державний центр управління в надзвичайних ситуаціях.

{Частина перша статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. На регіональному рівні у системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, функціонують центри управління в надзвичайних ситуаціях.

{Частина друга статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. У разі виникнення надзвичайних ситуацій відповідні центри управління в надзвичайних ситуаціях безпосередньо взаємодіють із штабом з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі його утворення і забезпечують його роботу. Розпорядження і

вказівки керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації для персоналу таких центрів управління в надзвичайних ситуаціях обов’язкові для виконання.

4. У разі виникнення надзвичайних ситуацій до роботи центрів управління в надзвичайних ситуаціях залучаються представники заінтересованих органів державної влади.

5. Порядок діяльності центрів управління в надзвичайних ситуаціях визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 74. Система екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112

1. Правові та організаційні засади функціонування системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 визначаються законодавством.

Стаття 75. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

1. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації призначається для безпосереднього управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами під час виникнення будь-якої надзвичайної ситуації.

2. Залежно від рівня надзвичайної ситуації керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації призначається:

1) Кабінетом Міністрів України у разі виникнення надзвичайної ситуації державного рівня - Перший віце-прем’єр-міністр, віце-прем’єр-міністр чи керівник одного з центральних органів виконавчої влади або його перший заступник (заступник);

2) Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями у разі виникнення надзвичайної ситуації регіонального рівня - перший заступник або один із заступників Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласної, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій;

3) районною державною адміністрацією у разі виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня - один із заступників голови районної державної адміністрації;

4) виконавчим органом міської, сільської, селищної ради у разі виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня - один із заступників голови територіальної громади;

{Пункт 4 частини другої статті 75 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

{Пункт 5 частини другої статті 75 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

6) керівником суб’єкта господарювання у разі виникнення надзвичайної ситуації відповідного об’єктового рівня - керівник або один із керівників суб’єкта господарювання відповідно до затвердженого розподілу обов’язків.

3. До прибуття керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації його обов’язки виконує керівник підрозділу (служби, формування) сил цивільного захисту або оперативної групи (представник центру управління в надзвичайних ситуаціях), який прибув до зони надзвичайної ситуації першим. Якщо надзвичайна ситуація трапилася на об’єкті підвищеної небезпеки, до прибуття керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації його обов’язки виконує диспетчер об’єкта або особа старшого інженерно-технічного персоналу, яка перебуває на зміні.

{Частина третя статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

4. У разі ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, яка за характером та наслідками не потребує спеціального призначення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, обов’язки такого керівника забезпечує керівник аварійно-рятувальної служби, що виконує ліквідацію наслідків цієї надзвичайної ситуації.

5. На час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у підпорядкування керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації переходять усі аварійно-рятувальні служби, що залучаються до ліквідації таких наслідків.

6. Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

7. Залежно від обставин, що склалися у зоні надзвичайної ситуації, керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації самостійно приймає рішення щодо:

1) здійснення заходів з евакуації;

2) зупинення діяльності суб’єктів господарювання, розташованих у зоні надзвичайної ситуації, та обмеження доступу населення до такої зони;

3) залучення в установленому порядку до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт необхідних транспортних засобів, іншого майна суб’єктів господарювання, розташованих у зоні надзвичайної ситуації, аварійно-рятувальних служб, а також громадян за їх згодою;

4) зупинення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, якщо виникла підвищена загроза життю або здоров’ю рятувальників та інших осіб, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

5) інші рішення, необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та забезпечення безпеки постраждалих.

8. Рішення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації оформляється розпорядженням. Підготовка розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, їх реєстрація в установленому порядку після підписання та доведення до виконавців здійснюється штабом з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Розпорядження керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації є обов’язковими для виконання всіма суб’єктами, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а також громадянами і суб’єктами господарювання, розташованими у зоні надзвичайної ситуації.

9. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, керівники аварійно-рятувальних служб мають право на повну та достовірну інформацію про надзвичайну ситуацію для організації робіт з ліквідації її наслідків і зобов'язані інформувати відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування про вжиті ними заходи.

10. Після ліквідації наслідків надзвичайної ситуації керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації подає органові, що його призначив, звіт про прийняті рішення і перебіг подій під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

11. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації несе персональну відповідальність за управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Стаття 76. Штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

1. Для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації утворюється штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, який є робочим органом керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

2. Рішення про утворення та ліквідацію штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, його склад приймає керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

3. Керівництво роботою штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснює його начальник, який призначається керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

4. До складу штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації входять працівники центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, керівники аварійно-рятувальних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, представники або експерти відповідних центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками).

{Частина четверта статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації розгортається і працює, як правило, у районі виникнення надзвичайної ситуації.

6. На період функціонування штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації відповідні центри управління в надзвичайних ситуаціях безпосередньо взаємодіють з ним і забезпечують його роботу.

7. Під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації ведеться оперативно-технічна документація, пов'язана з ліквідацією наслідків надзвичайної ситуації, та складається звіт про роботу залучених аварійно-рятувальних служб, який є складовою матеріалів з розслідування цієї надзвичайної ситуації.

8. Завдання, функції та порядок діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, види та зразки оперативно-технічної і звітної документації встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у

сфері цивільного захисту, за погодженням із заінтересованими центральними органами виконавчої влади.

{Частина восьма статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 77. Залучення сил цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Залучення сил цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється згідно з планами реагування на надзвичайні ситуації, планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту у разі виникнення надзвичайних ситуацій, а також планами локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків.

{Частина перша статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2. Рішення про залучення сил цивільного захисту приймають органи управління, яким підпорядковані такі сили, на підставі звернень органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб’єктів господарювання, на території яких виникла надзвичайна ситуація, або керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації відповідно до її рівня.

3. У надзвичайних ситуаціях сили і засоби функціональних підсистем підпорядковуються органам управління відповідних територіальних підсистем.

Глава 16. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

Стаття 78. *{Статтю 78 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}*

Стаття 79. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт

1. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється безоплатно.

2. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період включає:

1) організацію та управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами;

2) розвідку районів, зон, ділянок, об’єктів проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

3) визначення та локалізацію зони надзвичайної ситуації;

4) виявлення та позначення районів, які зазнали радіоактивного, хімічного забруднення чи біологічного зараження (крім районів бойових дій);

5) прогнозування зони можливого поширення надзвичайної ситуації та масштабів можливих наслідків;

6) ліквідацію або мінімізацію впливу небезпечних чинників, які виникли внаслідок надзвичайної ситуації;

7) пошук та рятування постраждалих, надання їм екстреної медичної допомоги і транспортування до закладів охорони здоров'я;

8) евакуацію або відселення постраждалих;

9) здійснення у межах повноважень, визначених законом, заходів протимінної діяльності;

{Пункт 9 частини другої статті 79 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

10) санітарну обробку населення та спеціальну обробку одягу, техніки, обладнання, засобів захисту, будівель, споруд і територій, які зазнали радіоактивного, хімічного забруднення чи біологічного зараження;

11) надання медичної допомоги постраждалим, здійснення санітарно-протиепідемічних заходів, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення в районі виникнення надзвичайної ситуації та місцях тимчасового розміщення постраждалих;

12) запровадження обмежувальних заходів, обсервації та карантину;

13) надання психологічної та матеріальної допомоги постраждалим, проведення їх медико-психологічної реабілітації;

14) забезпечення громадського порядку в зоні надзвичайної ситуації;

15) проведення першочергового ремонту та відновлення роботи пошкоджених об'єктів життєзабезпечення населення, транспорту і зв'язку;

16) здійснення заходів соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій;

17) проведення інших робіт та заходів залежно від характеру та виду надзвичайної ситуації.

3. Авіаційний пошук і рятування постраждалих внаслідок аварії (катастрофи) повітряного судна здійснюється суб'єктами забезпечення цивільного захисту відповідно до компетенції. Організація пошуку та рятування таких постраждалих покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи проводяться відповідно до порядку, що визначається інструкціями, правилами, статутами, іншими нормативними документами щодо дій у надзвичайних ситуаціях, які затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади.

5. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, гасіння пожеж проводяться в максимально стислі строки, безперервно до їх повного завершення, з найбільш повним використанням можливостей сил і засобів, неухильним дотриманням вимог встановлених режимів робіт та правил безпеки.

6. В окремих випадках з урахуванням вимог статті 103 цього Кодексу для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій можуть залучатися особи, які навчаються у закладах освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

7. Матеріальні збитки, завдані внаслідок пошкодження майна під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, органами управління та силами цивільного захисту не відшкодовуються.

8. Відшкодування шкоди, заподіяної під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснюється відповідно до глави 17 цього Кодексу.

9. Витрати на проведення окремих аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснені силами цивільного захисту, можуть бути повністю або частково відшкодовані відповідно до закону.

10. Транспортні засоби аварійно-рятувальних служб, які мають кольорово-графічні позначення встановленого зразка, спеціальні звукові та світлові сигнали, під час прямування до зони надзвичайної ситуації мають право безперешкодного проїзду, позачергового придбання пального та мастильних матеріалів.

11. Пересування автомобільними дорогами великогабаритних та великовагових транспортних засобів до місця проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та у зворотному напрямку здійснюється на підставі дозволу уповноваженого підрозділу органів Національної поліції, що видається невідкладно, протягом однієї години, згідно з поданою заявкою, без проведення додаткових процедур погодження.

{Частина одинадцята статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 766-VIII від 10.11.2015}

Стаття 80. Гасіння пожеж

1. Гасіння пожеж здійснюється безоплатно.

2. У пожежно-рятувальних частинах і підрозділах встановлюється цілодобове чергування у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Пожежно-рятувальні підрозділи виїжджають для гасіння будь-яких пожеж, за винятком пожеж на підземних спорудах (крім діючих станцій метрополітену).

4. Організацію гасіння пожежі та керівництво силами, які залучаються для цього, здійснює керівник гасіння пожежі. Керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа територіального органу (у разі його утворення) або пожежно-рятувального підрозділу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, яка прибула до місця пожежі і має допуск до самостійного виконання обов’язків керівника гасіння пожежі.

На об’єктах та територіях, де утворені відомчі пожежно-рятувальні підрозділи, керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа відповідного центрального органу виконавчої влади або його підрозділу, яка прибула до місця пожежі.

На об’єктах та територіях, де функціонують місцеві та добровільні пожежно-рятувальні підрозділи, керівником гасіння пожежі до прибуття посадової особи, зазначеної в абзаці першому цієї частини, є присутня на пожежі старша за посадою особа такого підрозділу.

Усі пожежно-рятувальні підрозділи, що залучаються до гасіння пожежі, підпорядковуються керівнику гасіння пожежі.

Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника гасіння пожежі.

{Частина четверта статті 80 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Гасіння пожеж у підземних спорудах (крім діючих станцій метрополітену), на складах корисних копалин, відвалах порід, у кар’єрах і розрізах гірничих підприємств здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду, поводження з вибуховими матеріалами та здійснення державного гірничого нагляду, а на територіях лісового та природно-заповідного фонду - центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина п'ята статті 80 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

6. Під час гасіння пожежі працівник пожежно-рятувального підрозділу має право на безперешкодний доступ до всіх житлових, виробничих та інших приміщень, а також на застосування будь-яких заходів, спрямованих на рятування населення, запобігання поширенню вогню та ліквідацію пожежі.

7. Для гасіння пожежі Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування і суб’єкти господарювання, на територіях і об’єктах яких виникла пожежа, на вимогу керівника гасіння пожежі зобов’язані надавати безоплатно в його розпорядження вогнегасні речовини, техніку, пально-мастильні матеріали, обладнання, засоби зв’язку, а під час пожежі, що триває понад три години, - харчування, приміщення для відпочинку і реабілітації осіб, залучених до гасіння пожежі.

{Частина сьома статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8. Матеріальні збитки, пов’язані з пошкодженням майна під час гасіння пожежі, пожежно-рятувальні підрозділи не відшкодовують. Відшкодування матеріальних збитків, завданих під час гасіння пожеж, здійснюється відповідно до глави 17 цього Кодексу.

9. Організація та порядок гасіння пожежі, обов’язки і права осіб, які виконують завдання щодо гасіння пожежі, встановлюються Статутом дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина дев'ята статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 81. Життєзабезпечення постраждалих

1. Заходи життєзабезпечення постраждалих здійснюються під час надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій.

2. Життєзабезпечення постраждалих полягає у створенні і підтриманні умов, мінімально необхідних для збереження життя і здоров’я населення в зонах надзвичайних ситуацій, на маршрутах евакуації і в місцях розміщення евакуйованого населення, за встановленими нормами і нормативами та включає забезпечення населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, місцем для тимчасового проживання, виробами медичного призначення, лікарськими засобами та комунально-побутовими послугами, а також транспортне та інформаційне забезпечення.

3. Види та норми майна, а також види та обсяги послуг щодо життєзабезпечення постраждалих встановлюються Кабінетом Міністрів України.

4. Організація життєзабезпечення постраждалих покладається:

1) в Автономній Республіці Крим - на Раду міністрів Автономної Республіки Крим;

2) в областях, містах Києві та Севастополі - на обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації;

3) у районах - на районні державні адміністрації;

4) на території міських, селищних та сільських територіальних громад (крім міст Києва та Севастополя) - на органи місцевого самоврядування.

{Пункт 4 частини четвертої статті 81 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Безпосереднє життєзабезпечення постраждалих здійснюється силами і засобами відповідних спеціалізованих служб цивільного захисту Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, районів, територіальних громад. До здійснення заходів щодо життєзабезпечення постраждалих залучаються сили та засоби центральних органів виконавчої влади, аварійно-рятувальні служби.

{Частина п'ята статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 82. Проведення відновлювальних робіт

1. Організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт за наслідками надзвичайних ситуацій покладаються на відповідні центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, керівників суб'єктів господарювання, на території яких виникла надзвичайна ситуація.

2. До проведення відновлювальних робіт за рішеннями органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування залучаються підпорядковані їм сили цивільного захисту, місцеве населення.

3. Відновлювальні роботи проводяться за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, суб'єктів господарювання, інших джерел. Рішення про виділення коштів з резервного фонду бюджету приймаються Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання відповідно до рівня надзвичайної ситуації.

4. Загальні обсяги фінансування, що виділяються для проведення відновлювальних робіт, визначаються відповідно до проектно-кошторисної документації або зведених кошторисних розрахунків на проведення таких робіт, які готуються в установленому порядку.

Стаття 83. Цільова мобілізація

1. З метою ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру державного рівня та їх наслідків, а також у відбудовний період для ліквідації наслідків воєнних дій може проводитися цільова мобілізація у порядку, визначеному Законом України "Про правовий режим надзвичайного стану" та іншими нормативно-правовими актами.

{Частина перша статті 83 в редакції Закону № 2132-IX від 15.03.2022}

2. Організаційні, фінансові, правові та інші заходи, необхідні для забезпечення функціонування сил цивільного захисту в період цільової мобілізації, здійснюються на основі плану проведення цільової мобілізації та відповідно до Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

Глава 17. Відшкодування матеріальних збитків та надання допомоги постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації

Стаття 84. Соціальний захист постраждалих

1. Постраждалий внаслідок надзвичайної ситуації - це особа, якій заподіяно моральну, фізичну або матеріальну шкоду внаслідок надзвичайної ситуації або проведення робіт з ліквідації її наслідків.

2. Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації включають:

1) надання (виплату) матеріальної допомоги (компенсації);

2) забезпечення житлом;

3) надання медичної та психологічної допомоги;

4) надання гуманітарної допомоги;

5) надання інших видів допомоги.

3. Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим здійснюються за рахунок:

1) коштів державного та місцевих бюджетів;

2) коштів суб’єктів господарювання або фізичних осіб, винних у виникненні надзвичайних ситуацій;

3) виплат за договорами страхування, укладеними відповідно до законодавства (в разі укладення);

{Пункт 3 частини третьої статті 84 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

4) добровільних пожертвувань фізичних та юридичних осіб, благодійних організацій та об’єднань громадян;

5) інших не заборонених законодавством джерел.

4. Надання невідкладної допомоги постраждалим може здійснюватися за рахунок коштів резервних фондів державного та місцевих бюджетів відповідно до рівня надзвичайної ситуації, а також матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків.

{Частина четверта статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3322-IX від 10.08.2023}

Стаття 85. Відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій

1. Відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, визначеному законом.

Стаття 86. Забезпечення житлом постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій

1. Забезпечення житлом постраждалих, житло яких стало непридатним для проживання внаслідок надзвичайної ситуації, здійснюється місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування та суб’єктами господарювання шляхом:

1) надання житлових приміщень з фонду житла для тимчасового проживання;

2) позачергового надання житла, збудованого за замовленням місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб’єктів господарювання;

3) будівництва житлових будинків для постраждалих;

4) закупівлі квартир або житлових будинків.

2. Будівництво або закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих, які проживали в будинках державного або комунального житлового фонду, здійснюється за рахунок державних коштів, виділених на зазначені цілі, з урахуванням площі жилих (нежилих) приміщень та кількості кімнат, якими володів постраждалий.

3. Будівництво або закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих, які проживали у приватному житловому фонді, здійснюється за рахунок державних коштів, які виділяються на зазначені цілі, за вирахуванням коштів, отриманих постраждалим за договором страхування (у разі укладення такого договору).

{Частина третя статті 86 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

4. Постраждалі, які проживали у приватному житловому фонді, мають право на власне будівництво житлового будинку на умовах фінансування, зазначених у частині третій цієї статті, з одержанням для цього земельних ділянок.

5. Придбання шляхом централізованої закупівлі житлового будинку чи квартири для постраждалого здійснюється за бажанням одержувача.

6. Закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих може здійснюватися у населеному пункті, де він проживав, або за їх згодою у будь-якому населеному пункті України.

7. Якщо будівництво або закупівля квартири (житлового будинку) для постраждалих здійснюється місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, суб’єктами господарювання, грошова компенсація за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок) не виплачується.

8. Постраждалі, яким виплачено грошову компенсацію за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок), житлом за рахунок держави не забезпечуються.

9. Забезпечення житлом постраждалого або виплата грошової компенсації за рахунок держави здійснюється за умови добровільної передачі постраждалим зруйнованого або пошкодженого внаслідок надзвичайної ситуації житла місцевим державним адміністраціям або органам місцевого самоврядування, суб’єктам господарювання.

10. Розмір грошової компенсації за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок) визначається за показниками опосередкованої вартості спорудження житла у регіонах України відповідно до місцезнаходження такого майна.

Стаття 87. Надання медичної та психологічної допомоги

1. Постраждалі під час надзвичайних ситуацій мають право на надання їм безоплатної медичної допомоги.

2. Постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, за висновками медико-соціальних експертних комісій забезпечуються психологічною реабілітацією.

3. Неповнолітні особи, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, забезпечуються психологічною реабілітацією у санаторно-курортних закладах, при яких утворено центри медико-психологічної реабілітації.

4. Постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, мають право на отримання безоплатної психологічної допомоги.

Стаття 88. Гуманітарна допомога

1. Надання Україною гуманітарної допомоги іноземним державам, отримання гуманітарної допомоги від іноземних та вітчизняних донорів для постраждалих, а також для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, її розподіл та видача здійснюються в порядку, встановленому законодавством.

{Стаття 88 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

Стаття 89. Надання інших видів допомоги

1. Громадяни України, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій за межами території України, мають право на відшкодування завданої їм шкоди відповідно до угод про співробітництво і взаємну допомогу у разі виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, укладених між Кабінетом Міністрів України та урядами інших держав.

2. Постраждалим, які евакуюються, відселяються на нове місце проживання у зв’язку з надзвичайними ситуаціями, надаються такі компенсації та пільги:

1) оплата вартості проїзду, витрат на перевезення майна залізничним, водним або автомобільним видами транспорту (крім випадків, коли транспортні засоби надаються безоплатно);

2) одержання безвідсоткової позики на господарське обзаведення у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

3. Постраждалим, які залишилися на попередньому місці проживання, надається грошова допомога у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

4. За постраждалими (якщо з часу встановлення інвалідності, визначення моральної шкоди минуло не більше одного року) зберігається середньомісячний заробіток протягом строку, визначеного програмою реабілітації. У цей час відшкодування шкоди здійснюється на загальних підставах. Індексація суми відшкодування шкоди здійснюється у порядку, встановленому законодавством.

Розділ VII
НАВЧАННЯ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА РЯТУВАЛЬНИКІВ, КЕРІВНОГО СКЛАДУ, ФАХІВЦІВ, ДІЯЛЬНІСТЬ ЯКИХ ПОВ’ЯЗАНА З ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ЗДІЙСНЕННЯМ ЗАХОДІВ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПІДГОТОВКА ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТА СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 18. Підготовка фахівців з питань цивільного захисту

Стаття 90. Організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників професійних аварійно-рятувальних служб

1. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за відповідними професіями, спеціальностями (спеціалізаціями), освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями здійснюються закладами освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, що утворюються відповідно до законодавства та є закладами державної форми власності.

2. Особи, які приймаються на службу цивільного захисту та призначаються на посади рядового і молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, проходять первинну професійну підготовку, а на посади середнього та старшого начальницького складу служби цивільного захисту - перепідготовку або спеціалізацію у відповідних закладах освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

3. Порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

{Частина третя статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Рівень фахової підготовки осіб рядового і молодшого начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб визначається стандартами професійно-технічної освіти. Рівень підготовки осіб середнього і старшого начальницького складу служби цивільного захисту, а також керівного складу професійних аварійно-рятувальних служб визначається стандартами вищої освіти.

5. Особі, яка успішно пройшла державну кваліфікаційну атестацію, видається документ про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації, зразок якого затверджується в установленому порядку, а після проходження атестації - посвідчення, книжка та жетон рятувальника.

6. Підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту з метою забезпечення успішного виконання завдань за призначенням проводиться під час службової підготовки у робочий час. Порядок організації службової підготовки визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина шоста статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7. Підвищення рівня теоретичних знань, практичних навичок і майстерності рятувальників, інших основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб проводиться під час професійної підготовки за рахунок робочого часу, яка організовується керівником служби відповідно до її профілю.

8. У професійних аварійно-рятувальних службах запроваджуються спеціальні фізична, медична та психологічна підготовка рятувальників.

9. Підвищення кваліфікації рятувальників проводиться у відповідних закладах освіти.

10. Порядок організації та проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних працівників з числа осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників професійних аварійно-рятувальних служб проводиться відповідно до законодавства у сфері охорони здоров’я.

12. Залежно від рівня фахової підготовки особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальникам професійних аварійно-рятувальних служб присвоюється відповідна класна кваліфікація, а медичним працівникам - кваліфікаційна категорія.

13. Порядок та умови присвоєння класної кваліфікації та кваліфікаційної категорії встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина тринадцята статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

14. Результати підвищення кваліфікації враховуються під час проведення атестації, просування по службі, присвоєння спеціальних звань.

Стаття 91. Навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту

1. Для навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування утворюються навчально-методичні центри сфери цивільного захисту.

{Частина перша статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Особи керівного складу та фахівці органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб’єктів господарювання, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, у перший рік призначення на посаду і періодично один раз на три - п’ять років зобов’язані проходити навчання з питань цивільного захисту у відповідних навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту.

3. Навчання проводиться відповідно до державного замовлення за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених для фінансування центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також за контрактом за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб. Відповідні відомості про навчання заносяться до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування.

{Частина третя статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1217-IX від 05.02.2021, № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування визначають щорічну потребу в навчанні керівного складу та фахівців, забезпечують періодичність його проведення та облік осіб, які його пройшли, закріплюють на правах оперативного управління або передають у власність навчально-методичним центрам сфери цивільного захисту підприємства, установи та організації, приміщення, споруди та інше майно, необхідне для забезпечення їх діяльності.

{Частина четверта статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням періодичності навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, та вживає заходів для усунення виявлених недоліків.

{Частина п'ята статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. Порядок здійснення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, перелік осіб, які його проходять, та план комплектування з навчання зазначених осіб затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Глава 19. Підготовка до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту

Стаття 92. Підготовка до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту

1. Підготовка до дій за призначенням органів управління цивільного захисту здійснюється під час проведення командно-штабних (штабних) та інших навчань і тренувань.

2. Підготовка до дій за призначенням сил цивільного захисту здійснюється під час проведення спеціальних, показових, експериментальних навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

3. Порядок підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Організація підготовки до дій за призначенням сил цивільного захисту покладається на центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, до сфери управління яких належать відповідні сили цивільного захисту, та на органи місцевого самоврядування, в управлінні яких перебувають сили цивільного захисту. Безпосередню підготовку до дій за призначенням відповідних сил цивільного захисту здійснюють їх керівники, які несуть за це персональну відповідальність.

Розділ VIII
ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 20. Фінансове забезпечення

Стаття 93. Фінансування заходів у сфері цивільного захисту

1. Фінансування заходів у сфері цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, коштів суб’єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел.

2. Обсяг фінансування, що виділяється об’єктами підвищеної небезпеки для проведення необхідних заходів цивільного захисту, має становити не менше ніж 0,5 відсотка обсягу валового доходу такого об’єкта.

{Частина друга статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

Стаття 94. Фінансове забезпечення органів управління та сил цивільного захисту

1. Фінансове забезпечення діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

{Частина перша статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту, що функціонують у складі центральних органів виконавчої влади, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

3. Фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту суб’єктів господарювання здійснюється за рахунок коштів таких суб’єктів господарювання.

4. Фінансове забезпечення діяльності сил цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів суб’єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел.

Стаття 95. Фінансування медико-психологічної реабілітації

1. Фінансування медико-психологічної реабілітації рятувальників органів та підрозділів цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

2. Обсяги фінансування медико-психологічної реабілітації рятувальників органів та підрозділів цивільного захисту визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Медико-психологічна реабілітація рятувальників інших аварійно-рятувальних служб, медичних працівників служби медицини катастроф здійснюється відповідно за рахунок коштів, які виділяються на утримання таких служб з державного або місцевих бюджетів чи за рахунок коштів суб’єктів господарювання.

4. Фінансування медико-психологічної реабілітації постраждалих, а також громадян, які залучалися до проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, здійснюється за рахунок коштів, що виділяються на ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій з Державного бюджету України, в обсязі, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

5. Фінансування заходів медико-психологічної реабілітації неповнолітніх осіб, постраждалих у надзвичайній ситуації місцевого або об’єктового рівня, а також у яких внаслідок надзвичайної ситуації загинув один із батьків або обоє батьків, здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, коштів суб’єктів господарювання, інших джерел. Для ефективного планування та забезпечення медико-психологічної реабілітації зазначених неповнолітніх осіб Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації щороку розробляють і забезпечують затвердження та виконання відповідних регіональних програм.

Стаття 96. Фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Глава 21. Матеріально-технічне забезпечення

Стаття 97. Матеріально-технічне забезпечення

1. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб’єкти господарювання забезпечують підпорядковані їм підрозділи з питань цивільного захисту, сили цивільного захисту та інші організації, діяльність яких спрямована на виконання завдань і заходів з питань цивільного захисту, засобами цивільного захисту, іншим майном, службовими, навчальними, господарськими та підсобними приміщеннями, іншими об’єктами та спорудами (пожежними депо, сховищами для техніки, тренувальними залами, спортивними майданчиками), складськими площами в обсягах, необхідних для їх діяльності, а також надають у встановленому порядку земельні ділянки для їх розташування.

{Частину другу статті 97 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 98. Створення та використання матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків

1. Матеріальні резерви для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків створюються з метою їх використання у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.

2. Матеріальні резерви створюються (формуються):

1) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних резервів, у порядку, встановленому Законом України "Про державні резерви" (державний матеріальний резерв);

2) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (оперативний матеріальний резерв);

3) іншими центральними органами виконавчої влади, визначеними Кабінетом Міністрів України (відомчий матеріальний резерв);

4) Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями (регіональний матеріальний резерв);

5) органами місцевого самоврядування (місцевий матеріальний резерв);

6) суб'єктами господарювання на об'єктах підвищеної небезпеки, що ними експлуатуються (об'єктовий матеріальний резерв).

3. Номенклатура та обсяги матеріальних резервів визначаються відповідними органами виконавчої влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання згідно з методикою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Стаття 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

Розділ IX
КОМПЛЕКТУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

{Назва розділу IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Глава 22. Комплектування органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва глави 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 99. Порядок комплектування органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

1. До персоналу (кадрів) органів та підрозділів цивільного захисту належать особи рядового і начальницького складу, які проходять службу цивільного захисту за контрактом, державні службовці та інші працівники, з якими укладається трудовий договір.

{Частина перша статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Перелік посад, що підлягають заміщенню особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, та перелік посад для їх призначення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Перелік посад, що підлягають заміщенню особами вищого начальницького складу служби цивільного захисту, та граничних спеціальних звань за цими посадами затверджується Президентом України.

4. Для доукомплектування органів та підрозділів цивільного захисту на час мобілізації, на особливий період або в разі виникнення надзвичайної ситуації, що загрожує безпеці держави, оголошення рішення про проведення мобілізації (цільової мобілізації) та/або введення воєнного (надзвичайного) стану центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, створюється в порядку, передбаченому статтею 107 цього Кодексу, резерв служби цивільного захисту.

{Частина четверта статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

5. Трудові відносини працівників, а також відносини, що виникають у зв’язку із вступом на державну службу, в органах та підрозділах цивільного захисту регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами).

{Частина п'ята статті 99 в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 100. Чисельність працівників та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Чисельність працівників та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 23. Проходження служби цивільного захисту

Стаття 101. Порядок проходження служби цивільного захисту

1. Служба цивільного захисту - це державна служба особливого характеру, покликана забезпечувати пожежну охорону, захист населення і територій від негативного впливу надзвичайних ситуацій, запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, ліквідацію їх наслідків у мирний час та в особливий період.

2. Порядок проходження громадянами України служби цивільного захисту визначається цим Кодексом та положенням про порядок проходження служби цивільного

захисту особами рядового і начальницького складу, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. На рядовий і начальницький склад служби цивільного захисту поширюється дія Дисциплінарного статуту, затвердженого законом.

4. Час проходження особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту зараховується до їхнього страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби відповідно до закону.

5. На осіб начальницького складу служби цивільного захисту поширюються вимоги та обмеження, передбачені Законом України "Про запобігання корупції".

{Частина п'ята статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020}

Стаття 102. Прийняття на службу цивільного захисту та умови її проходження

1. На службу цивільного захисту приймаються на конкурсній та контрактній основі громадяни України з повною загальною середньою освітою, які відповідають кваліфікаційним вимогам і здатні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров’я виконувати свій службовий обов’язок.

2. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які приймаються на службу цивільного захисту, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Особи, зараховані на перший курс навчання закладів освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, віком від 17 років, у тому числі ті, яким 17 років виповнюється в рік зарахування на навчання, для цілей цього Кодексу прирівнюються до осіб, прийнятих на службу цивільного захисту.

4. Не може бути прийнята на службу цивільного захисту особа, яка була засуджена за вчинення кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов’язаного з корупцією.

{Частина четверта статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 524-IX від 04.03.2020, № 720-IX від 17.06.2020}

5. Кандидати на прийняття на службу цивільного захисту до призначення на посаду зобов’язані повідомити керівництву відповідного органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у такому органі близьких їм осіб.

{Статтю 102 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020}

6. Для потреб органів та підрозділів цивільного захисту на службу цивільного захисту можуть бути прийняті громадяни України із числа осіб, звільнених із служби цивільного захисту, які не досягли граничного віку перебування на службі цивільного захисту і визнані

центральною лікарсько-експертною комісією, лікарсько-експертними комісіями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, непридатними до служби за станом здоров'я внаслідок захворювання, поранення (травми, контузії, каліцтва), одержаного під час проходження служби, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту).

{Абзац перший частини шостої статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Призначення осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, здійснюється на посади, що не пов'язані з підвищеним ризиком для життя або здоров'я, на підставі висновку (постанови) центральної лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, про придатність до служби цивільного захисту на таких посадах.

Перелік посад, пов'язаних з підвищеним ризиком для життя або здоров'я, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Статтю 102 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Примітка. Термін "близькі особи" вживається у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання корупції".

{Статтю 102 доповнено приміткою згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020}

Стаття 103. Контракт про проходження служби цивільного захисту

1. Про проходження служби цивільного захисту може бути укладено:

1) контракт про проходження служби цивільного захисту - з особою, яка призначається на посаду рядового або начальницького складу служби цивільного захисту;

2) контракт про навчання (проходження служби цивільного захисту) - з особою, зарахованою за денною формою здобуття освіти до закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або до його відокремленого структурного підрозділу;

3) контракт про перебування в резерві служби цивільного захисту - з особою, зарахованою до резерву служби цивільного захисту в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Контракт про навчання (проходження служби цивільного захисту) укладається з громадянами, зарахованими за денною формою здобуття освіти до закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або до його

відокремленого структурного підрозділу, за умови досягнення такими особами вісімнадцятирічного віку.

Обов’язковою умовою контракту про навчання (проходження служби цивільного захисту) є заборона залучати відповідну особу до виконання робіт, пов’язаних із ризиком для життя і здоров’я.

Визначення правових відносин між курсантами закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або їх відокремлених структурних підрозділів, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється з урахуванням особливостей, визначених положенням про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу.

3. Контракт про проходження служби цивільного захисту укладається на строк:

1) від одного до п’яти років - з особами, які приймаються на службу за контрактом на посади, що заміщуються особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, або проходять службу цивільного захисту;

2) три роки - з випускниками закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або їх відокремлених структурних підрозділів;

3) навчання - з особами, зарахованими за денною формою здобуття освіти до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або до їх відокремлених структурних підрозділів;

4) п’ять років - з особами, які зараховуються до резерву служби цивільного захисту.

4. Форма, порядок і правила укладання контракту, припинення (розірвання) контракту, а також наслідки припинення (розірвання) контракту визначаються положенням про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 104. Спеціальні звання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Особам, які проходять службу цивільного захисту, присвоюються такі спеціальні звання:

1) рядовий склад - рядовий служби цивільного захисту;

2) молодший начальницький склад - сержант служби цивільного захисту, майстер-сержант служби цивільного захисту, головний майстер-сержант служби цивільного захисту;

{Пункт 2 частини першої статті 104 в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

3) середній начальницький склад - молодший лейтенант служби цивільного захисту, лейтенант служби цивільного захисту, старший лейтенант служби цивільного захисту, капітан служби цивільного захисту;

4) старший начальницький склад - майор служби цивільного захисту, підполковник служби цивільного захисту, полковник служби цивільного захисту;

5) вищий начальницький склад - генерал-майор служби цивільного захисту, генерал-лейтенант служби цивільного захисту, генерал-полковник служби цивільного захисту, генерал служби цивільного захисту.

2. Порядок присвоєння та позбавлення спеціальних звань служби цивільного захисту, пониження та поновлення у спеціальних званнях служби цивільного захисту, а також присвоєння спеціальних звань служби цивільного захисту особам, які проходили відповідну службу в інших органах державної влади, у разі зарахування їх на службу цивільного захисту встановлюється положенням про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу.

Стаття 105. Граничний вік перебування на службі цивільного захисту

1. Граничний вік перебування на службі цивільного захисту встановлюється:

1) для осіб рядового, молодшого і середнього начальницького складу - до 50 років;

2) для осіб старшого начальницького складу - до 55 років;

3) для осіб вищого начальницького складу - до 60 років;

4) для осіб, які перебувають у резерві служби цивільного захисту, - до 60 років.

{Частину першу статті 105 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають високу професійну підготовку, досвід практичної роботи на займаній посаді, визнані придатними за станом здоров’я для проходження служби, можуть бути залишені за рішенням керівника відповідного органу чи підрозділу цивільного захисту, якому надано право на підписання контракту, на службі понад граничний вік до п’яти років, а особам начальницького складу, які проходять службу в закладах освіти та наукових установах і мають науковий ступінь або вчене звання, - до десяти років.

{Частина друга статті 105 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

{Частину третю статті 105 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Для потреб органів та підрозділів цивільного захисту особам рядового і начальницького складу, які під час проходження служби цивільного захисту визнані центральною лікарсько-експертною комісією, лікарсько-експертними комісіями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, непридатними до служби за станом здоров’я внаслідок захворювання, поранення (травми, контузії, каліцтва), одержаного під час проходження служби, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки

та інших захворювань, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту), за їх зверненням може бути продовжено службу до закінчення строку контракту про проходження служби цивільного захисту з можливістю укладення нового контракту, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на службі цивільного захисту.

{Абзац перший частини четвертої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Продовження служби цивільного захисту (дії контракту) особам, зазначеним в абзаці першому цієї частини, допускається на посадах, що не пов’язані з підвищеним ризиком для життя або здоров’я, на підставі висновку (постанови) центральної лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, про їх придатність до служби цивільного захисту на таких посадах.

{Статтю 105 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 106. Звільнення із служби цивільного захисту

1. Контракт припиняється (розривається), а особи рядового і начальницького складу звільняються із служби цивільного захисту:

1) у зв’язку із закінченням строку контракту;

2) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на службі;

3) за станом здоров’я - на підставі висновків (постанов) центральної лікарсько-експертної комісії, лікарсько-експертних комісій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, про непридатність або обмежену придатність до служби;

4) у зв’язку із скороченням штату - у разі неможливості проходження служби цивільного захисту у зв’язку із скороченням штату або проведенням організаційних заходів;

5) відповідно до заяви особи, яка звільняється у зв’язку із сімейними обставинами або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

6) у зв’язку із систематичним невиконанням умов контракту особою рядового чи начальницького складу;

7) через службову невідповідність;

8) у зв’язку із вчиненням проступку, не сумісного з подальшим проходженням служби цивільного захисту;

9) за згодою сторін;

10) у зв’язку з переведенням у встановленому порядку на роботу (службу) до іншого органу державної влади;

11) у зв’язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення спеціального звання чи позбавлення права займати певні посади;

12) у разі неможливості переведення на іншу посаду у зв’язку з прямим підпорядкуванням близькій особі;

13) у разі наявності реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб;

14) у зв’язку з набуттям громадянства іншої держави;

15) у зв’язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами третьою та четвертою статті 1 Закону України "Про очищення влади";

16) в інших випадках, передбачених законом.

2. Контракт припиняється (розривається), а особи начальницького складу звільняються із служби цивільного захисту також у зв’язку з набранням законної сили судовим рішенням, відповідно до якого особу притягнуто до відповідальності за адміністративне правопорушення, пов’язане з корупцією, яким на особу накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов’язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також рішенням суду про визнання активів особи або активів, набутих за її дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави.

3. Особи підлягають звільненню із служби цивільного захисту з підстав, передбачених пунктом 11 частини першої та частиною другою цієї статті, у триденний строк із дня отримання органом або підрозділом цивільного захисту копії відповідного судового рішення, що набрало законної сили.

4. Особи рядового і начальницького складу, звільнені із служби цивільного захисту, відповідно до Закону України "Про військовий обов’язок і військову службу" направляються до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки для взяття на військовий облік.

5. Курсанти віком до 18 років, з якими не укладено контракт про навчання (проходження служби цивільного захисту), які відраховуються з навчання (незалежно від підстав), звільняються із служби цивільного захисту та направляються до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки для взяття на військовий облік.

6. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які навчаються за денною формою здобуття освіти в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або в їх відокремлених структурних підрозділах, у разі дострокового припинення (розірвання) контракту про навчання (проходження служби цивільного захисту), крім осіб, звільнених із служби цивільного захисту з підстав, передбачених пунктами 3, 5 частини першої цієї статті, а також особи начальницького складу, які звільняються із служби протягом трьох років після закінчення

закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його відокремленого структурного підрозділу, крім осіб, звільнених із служби цивільного захисту з підстав, передбачених пунктами 3, 4, 5 частини першої цієї статті, відшкодовують центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, витрати, пов'язані з їх утриманням у закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або в його відокремленому структурному підрозділі, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється в судовому порядку.

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 263-IX від 31.10.2019, № 524-IX від 04.03.2020, № 2228-IX від 21.04.2022, № 2379-IX від 08.07.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 107. Резерв служби цивільного захисту

1. Контракт про перебування в резерві служби цивільного захисту укладається на добровільній основі з громадянами України, які мають відповідну освітню кваліфікацію, здатні за станом здоров'я проходити службу цивільного захисту та не досягли граничного віку перебування на службі цивільного захисту.

Граничний вік перебування в резерві служби цивільного захисту становить 60 років.

{Частина перша статті 107 в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Особа, яка уклала контракт про перебування у резерві служби цивільного захисту:

1) зараховується до резерву служби цивільного захисту і вважається такою, що перебуває в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки на спеціальному обліку, - протягом строку дії контракту;

{Пункт 1 частини другої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

2) приймається на час мобілізації на умовах, визначених цим контрактом, на службу цивільного захисту для виконання обов'язків за посадою, передбаченою відповідним штатним розписом.

3. За особою, прийнятою на службу цивільного захисту на основі контракту про перебування у резерві служби цивільного захисту, під час цільової мобілізації зберігаються місце роботи, а також займана посада та середня заробітна плата на підприємстві, в установі, організації незалежно від підпорядкування і форми власності.

4. Стосовно осіб, які зараховуються до резерву служби цивільного захисту, і за умовами, визначеними контрактом, прийматимуться на час мобілізації на службу цивільного захисту для виконання обов'язків осіб начальницького складу, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції".

{Частина четверта статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020}

5. Порядок та обсяги підготовки осіб, які уклали контракти про перебування у резерві служби цивільного захисту, час та строки проведення зборів (навчальних або перевірочних) визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. Порядок виплати і розміри грошового забезпечення осіб, які перебувають у резерві служби цивільного захисту, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

7. Збільшення граничної штатної чисельності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту на період цільової мобілізації здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

8. Звільнення із служби цивільного захисту осіб, прийнятих на таку службу на основі контрактів про перебування у резерві служби цивільного захисту, здійснюється на підставі рішення, прийнятого у порядку, передбаченому законами України "Про правовий режим надзвичайного стану" та "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію".

Стаття 108. Присяга служби цивільного захисту

1. Громадяни України, які вперше приймаються на службу цивільного захисту, особисто складають та скріплюють власноручним підписом Присягу такого змісту:

"Я, громадянин України (прізвище, ім’я та по батькові), вступаючи на службу цивільного захисту, складаю Присягу та урочисто клянуся завжди залишатися відданим Українському народові, неухильно дотримуватися Конституції та законів України, бути чесним, сумлінним і дисциплінованим.

Присягаю з високою відповідальністю виконувати свій службовий обов’язок, вимоги статутів і наказів, постійно вдосконалювати професійну майстерність та всіляко сприяти зміцненню авторитету служби цивільного захисту.

Клянуся мужньо і рішуче захищати життя та здоров’я громадян, майно України, її навколишнє природне середовище від надзвичайних ситуацій.

Якщо я порушу цю Присягу, готовий нести відповідальність згідно із законами України".

Стаття 109. Статус рятувальника

1. Рятувальник - це особа, атестована на здатність до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж і яка безпосередньо бере в них участь, має відповідну спеціальну, фізичну, психологічну та медичну підготовку.

2. Громадяни України отримують статус рятувальника на підставі рішення відповідних атестаційних органів за результатами атестації.

Стаття 110. Права та обов’язки рятувальника

1. Рятувальник під час виконання покладених на нього обов’язків керується цим Кодексом, а також нормативно-правовими та іншими актами у сфері цивільного захисту та рятувальній та/або пожежній справі. Під час проведення аварійно-рятувальних та інших

невідкладних робіт та/або гасіння пожеж рятувальник підпорядковується своїм безпосереднім і прямим начальникам. Ніхто інший, крім уповноважених на це посадових осіб, не має права втручатися в діяльність рятувальника під час проведення ним аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та/або гасіння пожеж.

2. Рятувальники мають право на:

1) отримання безоплатної екстреної медичної допомоги від медичних працівників служби медицини катастроф та у відповідних закладах охорони здоров’я, віднесених до складу служби медицини катастроф;

2) безоплатне проходження медико-психологічної реабілітації у закладах охорони здоров’я та реабілітаційних центрах у порядку, встановленому цим Кодексом;

3) вдосконалення своїх теоретичних знань та професійної майстерності в робочий час у встановленому порядку;

4) позачергове придбання квитків на всі види транспорту для проїзду до місця проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та/або гасіння пожеж;

5) утворення в установленому порядку своїх професійних спілок (крім рятувальників - осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту).

3. Під час проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій рятувальники мають право на:

1) повну та достовірну інформацію, у тому числі про суб’єктів господарювання і території, на яких проводяться аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи та/або гасіння пожежі, необхідну для виконання ними своїх службових обов’язків;

2) безперешкодний доступ на територію суб’єктів господарювання, що постраждали внаслідок надзвичайної ситуації;

3) вимогу від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації, дотримання встановлених норм безпеки;

4) екіпіровку та оснащення засобами цивільного захисту згідно з технологією проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та/або гасіння пожеж;

5) безоплатне харчування.

4. Рятувальники зобов’язані:

1) бути ініціативними, самовідданими та наполегливими під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) активно проводити аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, гасіння пожеж та вживати всіх необхідних заходів для рятування населення, надання йому домедичної та іншої допомоги, не допускати невиправданого ризику;

3) дотримуватися технології проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

4) у разі виявлення у позаслужбовий час пожежі або іншої надзвичайної ситуації повідомити про неї аварійно-рятувальному (пожежно-рятувальному) підрозділу і до його прибуття взяти на себе рятування населення, керівництво аварійно-рятувальними роботами або гасінням пожежі та організувати надання домедичної допомоги постраждалим;

5) проходити періодичну підготовку з питань надання домедичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій;

6) виконувати вимоги відповідних статутів, положень, правил з питань проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

7) удосконалювати свої професійні здібності, постійно підтримувати свій фізичний стан на належному рівні;

8) утримувати в готовності до використання засоби цивільного захисту;

9) роз'яснювати громадянам правила безпечної поведінки з метою недопущення надзвичайних ситуацій і порядок дій у разі їх виникнення;

10) зберігати в таємниці державну, службову та конфіденційну інформацію, що стала їм відомою у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

5. Інші обов'язки рятувальників визначаються відповідними статутами, посадовими інструкціями (обов'язками) та контрактами, які укладаються з ними під час їх прийому на службу або роботу.

6. За неналежне виконання покладених обов'язків рятувальники несуть відповідальність відповідно до закону.

Стаття 111. Форменний одяг і знаки розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників державних аварійно-рятувальних служб

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту забезпечуються форменим одягом і відповідними знаками розрізнення за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина перша статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Опис та зразки форменого одягу і відповідних знаків розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та норми забезпечення форменим одягом затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Використання форменого одягу і знаків розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту сторонніми особами тягне за собою відповідальність відповідно до закону.

4. У державних аварійно-рятувальних службах форменим одягом забезпечуються основні працівники за рахунок коштів, передбачених на утримання таких державних аварійно-рятувальних служб, за нормами та зразками, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Стаття 112. Забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників аварійно-рятувальних служб спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту

1. Для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту забезпечуються:

1) особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту - за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 1 частини першої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) працівники підрозділів відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони - за рахунок коштів місцевого бюджету та коштів суб’єктів господарювання, що утримують такі підрозділи пожежної охорони;

3) основні працівники аварійно-рятувальних служб - за рахунок коштів, передбачених на утримання таких аварійно-рятувальних служб;

4) працівники формувань цивільного захисту - за рахунок коштів суб’єктів господарювання, що утворюють такі формування.

Стаття 113. Забезпечення харчуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту і ліцеїстів ліцею цивільного захисту

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, ліцеїсти ліцею цивільного захисту забезпечуються безоплатним харчуванням під час проходження служби цивільного захисту (навчання) відповідно до норм, встановлених Кабінетом Міністрів України.

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівники органів та підрозділів цивільного захисту забезпечуються безоплатним харчуванням під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій об’єктового та місцевого рівнів, що тривають понад три години, за рахунок бюджетних коштів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, коштів суб’єктів господарювання, на об’єкті чи території яких виникла надзвичайна ситуація.

3. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівники органів та підрозділів цивільного захисту забезпечуються безоплатним харчуванням у разі відрядження за межі гарнізону для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації або під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій регіонального або державного рівня за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до норм, встановлених Кабінетом Міністрів України.

4. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівники органів та підрозділів цивільного захисту забезпечуються безоплатним харчуванням під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на території інших держав, а також під час

висування до цих держав та повернення до місця постійного розташування за рахунок коштів, які виділяються для забезпечення надання іноземним державам допомоги в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

{Стаття 113 в редакції Закону № 3322-IX від 10.08.2023}

Стаття 114. Службові посвідчення

1. Особам, які проходять службу цивільного захисту або працюють в органах та підрозділах цивільного захисту, аварійно-рятувальних службах, видаються службові посвідчення.

{Частина перша статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Зразки службових посвідчень, порядок їх видачі, вилучення та заміни встановлюються:

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, - особам, які проходять службу цивільного захисту або працюють в органах та підрозділах цивільного захисту;

центральним, місцевим органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією, які утворили аварійно-рятувальну службу, - працівникам відповідної аварійно-рятувальної служби.

{Частина друга статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

3. На особливий період особам, які проходять службу цивільного захисту або працюють в органах та підрозділах цивільного захисту, видаються посвідчення особи для персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) міжнародного зразка, встановленого згідно з Додатковим протоколом до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I від 8 червня 1977 року).

{Частина третя статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Розділ X
СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ І ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ ІЗ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

{Назва розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Глава 24. Соціальний та правовий захист

Стаття 115. Соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

1. Держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, цього Кодексу та інших законодавчих актів.

{Частина перша статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 116. Забезпечення громадянських прав та свобод осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників аварійно-рятувальних служб

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право утворювати свої громадські об’єднання відповідно до законодавства. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту не можуть бути членами політичних партій, організацій чи рухів. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівникам професійних аварійно-рятувальних служб забороняється організовувати страйки або брати в них участь.

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту на період проходження такої служби зобов’язані зупинити членство у політичних партіях, організаціях чи рухах.

Глава 25. Медичне забезпечення, одноразова грошова допомога

{Назва глави 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 117. Медичне та санаторно-курортне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, членів їхніх сімей та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб

1. Медичне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту організовується та здійснюється закладами охорони здоров’я центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Державним службовцям, працівникам органів та підрозділів цивільного захисту гарантується надання безоплатної медичної допомоги у закладах охорони здоров’я центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частину першу статті 117 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

{Частина перша статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щороку проходять медичний огляд з подальшим проведенням лікувально-профілактичних заходів у разі потреби.

3. У разі відсутності за місцем служби чи проживання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту закладів охорони здоров’я центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також у разі відсутності в таких закладах (підрозділах) необхідних відділень, фахівців, спеціального обладнання безоплатна медична допомога зазначеним особам надається в закладах охорони здоров’я Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, інших державних або комунальних закладах охорони здоров’я за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право на санаторно-курортне лікування в санаторно-курортних закладах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також в інших санаторно-курортних закладах незалежно від форми власності та відомчої належності за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Пільги, передбачені цією частиною, надаються за умови, що розмір середньомісячного сукупного доходу сім’ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує трьох прожиткових мінімумів.

{Частину четверту статті 117 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 2379-IX від 08.07.2022}

{Частина четверта статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які направляються після лікування в закладах охорони здоров’я до санаторію для продовження лікування, путівки надаються безоплатно.

6. Особи, звільнені із служби цивільного захисту, визнані особами з інвалідністю I та II групи внаслідок захворювання, травми або поранення, пов’язаних з проходженням служби, забезпечуються путівками для санаторно-курортного лікування незалежно від виду пенсії, яку вони отримують. Особи з інвалідністю III групи, звільнені із служби за станом здоров’я, які отримують пенсію по інвалідності, забезпечуються путівками для санаторно-курортного лікування за наявності медичних показань.

7. Особи, звільнені із служби цивільного захисту, визнані особами з інвалідністю внаслідок захворювання, каліцтва, пов’язаного з виконанням службових обов’язків, мають право на медичне та санаторно-курортне забезпечення за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина сьома статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

8. Порядок та умови надання медичної допомоги, забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей у закладах охорони здоров’я Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, в інших державних або комунальних закладах охорони здоров’я, а також взаєморозрахунки між ними та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина восьма статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

9. Медичне забезпечення основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб здійснюється закладами охорони здоров’я, що входять до їх складу, та за договорами на медичне обслуговування в державних або комунальних закладах охорони здоров’я за рахунок коштів, передбачених на утримання цих служб.

10. Основні працівники професійних аварійно-рятувальних служб повинні проходити періодичний медичний огляд, а також медичний огляд після проведення аварійно-рятувальних робіт. Періодичність медичних оглядів і порядок їх проведення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

11. На прохання особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, основного працівника професійних аварійно-рятувальних служб проводиться позачерговий медичний огляд, якщо така особа вважає, що погіршення стану її здоров’я пов’язано з виконанням нею професійних обов’язків або перешкоджає подальшому проходженню служби.

12. Позачерговий медичний огляд особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, основного працівника професійних аварійно-рятувальних служб може проводитися за ініціативою роботодавця, якщо стан здоров’я такої особи перешкоджає подальшому проходженню служби або виконанню службових обов’язків за контрактом.

13. Порядок організації медичного забезпечення, тимчасового звільнення від виконання службових обов’язків осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у разі захворювань, травм або поранень визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

{Частина тринадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

14. Особи, які безпосередньо брали участь у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт або залучалися до цілодобового чергування, пов’язаного з ліквідацією наслідків надзвичайної ситуації, мають право один раз на рік пройти безоплатно курс медико-психологічної реабілітації строком не менш як 14 діб, а ті з них, які отримали травми або брали участь у проведенні аварійно-рятувальних робіт, пов’язаних із загибеллю

людей, зобов’язані пройти відповідне лікування та реабілітацію в центрах медико-психологічної реабілітації.

15. Висновок про необхідність направлення на медико-психологічну реабілітацію основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб та працівників цивільного захисту надають лікарсько-експертні комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або медико-соціальні експертні комісії центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, за місцем роботи.

{Частина п'ятнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

16. Висновок про необхідність направлення на медико-психологічну реабілітацію осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту надають лікарсько-експертні комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина шістнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

17. На час проходження медичного огляду та медико-психологічної реабілітації за основними працівниками професійних аварійно-рятувальних служб, працівниками цивільного захисту зберігається середній заробіток за місцем роботи.

18. Проїзд до місця лікування та проведення медико-психологічної реабілітації і назад осіб, які відповідно до цієї статті мають право на лікування та медико-психологічну реабілітацію, здійснюється за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, професійних аварійно-рятувальних служб.

{Частина вісімнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

19. Порядок організації та проведення медико-психологічної реабілітації визначається спільним актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

{Частина дев'ятнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

20. З метою недопущення виникнення та поширення інфекційних хвороб, отруєнь, радіаційних уражень серед осіб рядового і начальницького складу та працівників служби цивільного захисту медичними підрозділами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, організовується і здійснюється санітарно-епідеміологічний нагляд в органах та підрозділах, віднесених до сфери їх управління.

{Частина двадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 118. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту (далі - одноразова грошова допомога) - це гарантована державою виплата, що здійснюється особам, які згідно із цим Кодексом мають право на її отримання.

2. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується в разі:

1) загибелі особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту під час виконання нею службових обов’язків або смерті внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, отриманих під час виконання нею службових обов’язків;

2) смерті особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, що настала в період проходження нею служби;

3) встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого нею під час виконання службових обов’язків або внаслідок захворювання, пов’язаного з виконанням нею службових обов’язків, або встановлення особі протягом шести місяців після звільнення її із служби інвалідності з причин, зазначених у цьому пункті;

4) встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, пов’язаних з проходженням нею служби, або встановлення особі протягом шести місяців після звільнення її із служби інвалідності з причин, зазначених у цьому пункті;

5) отримання особою рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання під час виконання нею службових обов’язків, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення їй інвалідності.

3. Особа рядового і начальницького складу служби цивільного захисту має право скласти в письмовій довільній формі особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за її вибором, визначивши розмір частки таких осіб у відсотках (далі - особисте розпорядження).

Справжність підпису на особистому розпорядженні засвідчує керівник органу чи підрозділу цивільного захисту або нотаріус.

Оригінал особистого розпорядження зберігається в особовій справі особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, яка його склала.

Порядок та строки передачі особою рядового і начальницького складу служби цивільного захисту оригіналу особистого розпорядження керівнику органу чи підрозділу цивільного захисту для зберігання в особовій справі визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особа рядового і начальницького складу служби цивільного захисту має право у будь-який час скасувати особисте розпорядження або скласти нове.

Кожне нове особисте розпорядження скасовує дійсність попереднього особистого розпорядження.

Заборонено розголошувати зміст особистого розпорядження до встановлення факту загибелі (смерті) особи, яка його склала.

{Статтю 118 доповнено новою частиною згідно із Законом № 3515-IX від 09.12.2023}

4. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина четверта статті 118 в редакції Закону № 3515-IX від 09.12.2023}

{Стаття 118 в редакції Закону № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118[1]. Особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги

1. У випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини другої статті 118 цього Кодексу, право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають особи, визначені в цьому Кодексі.

2. За наявності особистого розпорядження право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають особи, на користь яких складено особисте розпорядження, у розмірі частки, визначеної в такому розпорядженні у відсотках.

Незалежно від змісту особистого розпорядження право на одноразову грошову допомогу мають малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки загиблої (померлої) особи у розмірі 50 відсотків частки, яка належала б кожному з них у разі призначення і виплати одноразової грошової допомоги за відсутності особистого розпорядження.

3. У разі відсутності особистого розпорядження або за наявності неохопленої особистим розпорядженням частки розміру одноразової грошової допомоги право на призначення та отримання такої одноразової грошової допомоги (її частки) мають особи, визначені у частині четвертій цієї статті, у рівних частках.

4. До членів сім’ї загиблої (померлої) особи, зазначеної у пунктах 1 і 2 частини другої статті 118 цього Кодексу, належать:

діти, у тому числі усиновлені, зачаті за життя загиблої (померлої) особи та народжені після її смерті, а також діти, стосовно яких загиблу (померлу) особу за її життя було позбавлено батьківських прав;

один із подружжя, який пережив загиблу (померлу) особу;

батьки (усиновлювачі) загиблої (померлої) особи, якщо вони не були позбавлені стосовно неї батьківських прав або їхні батьківські права були поновлені на час її загибелі (смерті);

внуки загиблої (померлої) особи, якщо на момент її загибелі (смерті) їх батьки загинули (померли);

жінка (чоловік), з якою (з яким) загибла (померла) особа проживали однією сім’єю, але не перебували у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, за умови що цей факт встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили;

утриманці загиблої (померлої) особи, визначені відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

5. У випадках, передбачених пунктами 3-5 частини другої статті 118 цього Кодексу, право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають відповідні особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту.

{Главу 25 доповнено статтею 118^{1} згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022; в редакції Закону № 3515-IX від 09.12.2023}

Стаття 118^{2}. Розмір одноразової грошової допомоги

1. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується в такому розмірі:

1) 750-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала загибель (смерть), - у разі загибелі (смерті) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту у випадках, передбачених пунктом 1 частини другої статті 118 цього Кодексу;

2) 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала смерть, - у разі смерті особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту у випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої статті 118 цього Кодексу;

3) 400-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності I групи у випадках, передбачених пунктом 3 частини другої статті 118 цього Кодексу;

4) 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності II групи у випадках, передбачених пунктом 3 частини другої статті 118 цього Кодексу;

5) 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності III групи у випадках, передбачених пунктом 3 частини другої статті 118 цього Кодексу;

6) 120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту

інвалідності I групи у випадках, передбачених пунктом 4 частини другої статті 118 цього Кодексу;

7) 90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності II групи у випадках, передбачених пунктом 4 частини другої статті 118 цього Кодексу;

8) 70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності III групи у випадках, передбачених пунктом 4 частини другої статті 118 цього Кодексу.

2. У разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності у випадках, передбачених пунктом 5 частини другої статті 118 цього Кодексу, одноразова грошова допомога призначається і виплачується особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту залежно від ступеня втрати нею працездатності, який встановлюється медико-соціальною експертною комісією, у розмірі, що визначається у відсотках від 70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено ступінь втрати працездатності.

{Главу 25 доповнено статтею 118^2 згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118^3. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги

1. Одноразова грошова допомога у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини другої статті 118 цього Кодексу, за відсутності особистого розпорядження призначається і виплачується рівними частками всім особам, які мають право на її призначення та отримання, за особистою заявою відповідної особи або її законного представника.

У разі відмови однієї з осіб, зазначених у частині четвертій статті 118^1 цього Кодексу, від призначення та отримання одноразової грошової допомоги, а також якщо одна із таких осіб у строк, встановлений частиною сьомою цієї статті, не реалізувала своє право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на призначення та отримання такої допомоги, у рівних частках.

Одноразова грошова допомога у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини другої статті 118 цього Кодексу, за наявності особистого розпорядження призначається і виплачується особі (особам), на користь якої (яких) складено особисте розпорядження, у розмірі частки, визначеної в такому розпорядженні у відсотках. У таких випадках розмір часток обраховується із суми, що залишилася після виплат, визначених абзацом другим частини другої статті 118^1 цього Кодексу.

У разі відмови однієї з осіб, зазначених в особистому розпорядженні, від призначення та отримання одноразової грошової допомоги, а також якщо одна з таких осіб у строк, встановлений частиною сьомою цієї статті, не реалізувала своє право на призначення та отримання такої допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, у рівних частках.

Відмова від призначення та отримання одноразової грошової допомоги від імені малолітніх, неповнолітніх дітей загиблої (померлої) особи, а також недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, не допускається.

Особи, які мають право на одноразову грошову допомогу, можуть відмовитися від її призначення та отримання шляхом подання заяви, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально.

{Частина перша статті 118³ в редакції Закону № 3515-IX від 09.12.2023}

2. Встановлення інвалідності, визначення ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності особам рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту здійснюються в індивідуальному порядку державними закладами охорони здоров’я відповідно до законодавства.

3. Якщо після первинного встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності під час повторного огляду особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту буде встановлено вищу групу інвалідності або більший відсоток втрати працездатності, що дає їй право на отримання одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, виплата здійснюється з урахуванням раніше виплаченої суми.

4. Одноразова грошова допомога призначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та виплачується органами і підрозділами цивільного захисту, з яких було звільнено особу рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, органи і підрозділи цивільного захисту безоплатно в порядку електронної взаємодії отримують необхідну інформацію від державних органів, які є власниками (розпорядниками, держателями, володільцями, адміністраторами тощо) інформаційних (автоматизованих), інформаційно-комунікаційних, комунікаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, у тому числі з Єдиного державного демографічного реєстру, Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Єдиного державного реєстру судових рішень, Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім’ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів тощо, про осіб, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги.

Порядок отримання інформації з реєстрів та інформаційних баз даних визначається розпорядником персональних даних, що містяться у відповідних реєстрах або базах даних.

{Статтю 118³ доповнено новою частиною згідно із Законом № 3515-IX від 09.12.2023}

6. Якщо особа має право на отримання одночасно одноразової грошової допомоги, передбаченої цим Кодексом, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими нормативно-правовими актами, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав на вибір такої особи.

7. Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення у них такого права.

{Главу 25 доповнено статтею 118^{3} згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118^{4}. Підстави, за наявності яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються

1. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються, якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), захворювання, інвалідність або часткова втрата працездатності без установлення інвалідності особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту є наслідком:

1) вчинення нею кримінального або адміністративного правопорушення;

2) вчинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп’яніння;

3) навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров’ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, встановленого судом);

4) подання особою завідомо неправдивих відомостей для призначення і виплати одноразової грошової допомоги.

2. Одноразова грошова допомога не призначається особі, яка умисно позбавила життя чи вчинила замах на особу (осіб), яка (які) має (мають) відповідно до цього Кодексу право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, або притягалася до адміністративної чи кримінальної відповідальності за вчинення правопорушення щодо загиблої (померлої) особи, за рішенням суду, яке набрало законної сили.

У призначенні та виплаті одноразової грошової допомоги може бути відмовлено або її виплата припинена чи призупинена особі, щодо якої рішенням суду, яке набрало законної сили, встановлено факт ухиляння від виконання обов’язку щодо утримання загиблої (померлої) особи за її життя.

За наявності спору між особами, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, або між особами і органами, уповноваженими призначати та здійснювати виплату одноразової грошової допомоги, щодо права на її призначення та отримання та/або її розміру орган, уповноважений здійснювати виплату одноразової грошової допомоги, призупиняє її виплату до вирішення спору в судовому порядку та набрання судовим рішенням законної сили.

{Статтю 118^{4} доповнено частиною другою згідно із Законом № 3515-IX від 09.12.2023}

{Главу 25 доповнено статтею 118^{4} згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Глава 26. Забезпечення житлом та оплата комунальних послуг

Стаття 119. Забезпечення житлом осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та члени їхніх сімей забезпечуються жилими приміщеннями за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

2. Жила площа особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які потребують поліпшення житлових умов, надається державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування у першочерговому порядку.

3. До одержання жилого приміщення для постійного проживання особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту надаються службові жилі приміщення або жила площа в гуртожитку. У разі відсутності в органів чи підрозділів цивільного захисту такого житла відповідний орган чи підрозділ цивільного захисту тимчасово орендує житло для забезпечення ним осіб рядового і начальницького складу органів чи підрозділів цивільного захисту або за бажанням цих осіб виплачує їм грошову компенсацію за піднайом (найом, оренду) жилого приміщення в порядку, розмірі та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України. За такими особами зберігається право на жилу площу, яку вони займали до вступу на службу цивільного захисту. Вони не можуть бути виключені із списків громадян, взятих на квартирний облік. У разі продовження служби понад п’ять років забезпечення зазначених осіб жилими приміщеннями за місцем служби проводиться на загальних підставах.

4. Особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту та членам їхніх сімей, які проживають разом з ними, надається жиле приміщення, що має відповідати вимогам статті 50 Житлового кодексу Української РСР.

5. Особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, а також ті, хто перебував на службі не менш як 20 років, та прирівняні до них особи, звільнені із служби за станом здоров’я, віком або у зв’язку із скороченням чисельності або штату, забезпечуються жилими приміщеннями центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями в першочерговому порядку, але не пізніше ніж у тримісячний строк з дня прибуття такої особи до місця проживання, обраного з урахуванням встановленого порядку.

6. Особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, звільненим із служби у зв’язку з інвалідністю внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) або захворювання, одержаних під час проходження служби, жилі приміщення за місцем проживання, обраним з урахуванням встановленого порядку, надаються в першочерговому порядку відповідно до законодавства.

7. Курсантам і слухачам закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, які мають сім’ю, надається жила площа в сімейних гуртожитках. У разі відсутності сімейних гуртожитків їм виплачується за місцем служби грошова компенсація за тимчасовий піднайом (найом, оренду) жилого приміщення в розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

{Частина сьома статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

8. За особами рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які мають вислугу не менш як 20 років, у разі направлення їх для проходження служби за межі України або у разі переведення на службу в місцевість, що зазнала інтенсивного радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, жила

площа, яку вони та члени їхніх сімей займають, бронюється на весь час їх перебування за межами України чи в зазначеній місцевості.

9. Особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які мають загальний строк служби, у тому числі військової або внутрішньої служби, не менш як 17 років і потребують поліпшення житлових умов, мають право на безоплатне надання місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування земельної ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного і гаражного будівництва, ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва в населених пунктах, обраних ними для проживання, в установленому порядку. Зазначені особи та члени їхніх сімей вносять плату за земельні ділянки в розмірі 50 відсотків установлених ставок.

10. Органи місцевого самоврядування в межах визначених законом повноважень виділяють земельні ділянки і можуть надавати допомогу в будівництві приватного житлового будинку та придбанні будівельних матеріалів особам рядового і начальницького складу цивільного захисту, батькам осіб рядового і начальницького складу цивільного захисту, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження служби, а також особам рядового і начальницького складу цивільного захисту, які стали особами з інвалідністю під час проходження служби, якщо вони виявили бажання побудувати приватний житловий будинок.

11. Особи рядового і начальницького складу цивільного захисту, які не мають жилого приміщення для постійного проживання, мають право на одержання на пільгових умовах кредиту банку на індивідуальне житлове будівництво або на придбання приватного житлового будинку (квартири) на строк до 20 років з погашенням за рахунок коштів, призначених у Державному бюджеті України на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, для тих, хто має загальний строк служби, у тому числі військової або внутрішньої служби, більш як 15 років - 50 відсотків, більш як 20 років - 75 відсотків, більш як 25 років - 100 відсотків кредиту банку. Зазначений кредит надається особі рядового чи начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту тільки один раз протягом усього часу проходження нею служби у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина одинадцята статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

12. Особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які мають вислугу на службі не менш як 20 років, у разі звільнення із служби за станом здоров’я, віком, у зв’язку із скороченням чисельності або штату, а також особи, які стали особами з інвалідністю I чи II групи, члени сімей осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження служби, мають право на безоплатне одержання в приватну власність жилого приміщення, яке вони займають у будинках державного житлового фонду, відповідно до закону.

13. Сім’ї загиблих (померлих) під час проходження служби осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які потребують

поліпшення житлових умов, забезпечуються протягом трьох місяців жилими приміщеннями для постійного проживання.

14. Сім’ї загиблих (померлих) під час виконання службових обов’язків працівників органів і підрозділів цивільного захисту, які потребують поліпшення житлових умов, забезпечуються житлом у першочерговому порядку.

15. За сім’ями рятувальників, загиблих (померлих) під час виконання ними службових обов’язків, зберігається право на одержання житла, у тому числі на умовах, передбачених укладеними з рятувальниками контрактами. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, аварійно-рятувальна служба, в якій працював загиблий (померлий) рятувальник, повинні спільно з відповідною місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування, громадською організацією протягом шести місяців з дня загибелі (смерті) рятувальника вирішити питання щодо забезпечення його сім’ї житлом.

{Частина п'ятнадцята статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

16. Рятувальники професійних аварійно-рятувальних служб після виходу на пенсію за наявності загального стажу роботи в цих службах на посадах рятувальників понад 20 років, а також у разі каліцтва, що настало під час чи внаслідок виконання службових обов’язків, забезпечуються жилими приміщеннями за місцем проживання місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування у першочерговому порядку відповідно до законодавства.

Стаття 120. Оплата комунальних послуг

1. Знижка у розмірі 50 відсотків плати за користування житлом (квартирна плата) та комунальними послугами (водопостачання, газ, електрична, теплова енергія та інші послуги) у жилих будинках незалежно від форми власності у межах норм споживання, передбачених законодавством, та вартості палива, у тому числі рідкого, у межах встановлених норм для осіб, які проживають у будинках, що не мають централізованого опалення, надається:

1) особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членам їхніх сімей, які перебувають на їх утриманні;

2) батькам та членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які загинули (померли) або зникли безвісти під час виконання службових обов’язків;

3) особам, звільненим із служби цивільного захисту за віком, через хворобу або за вислугою років, та які стали особами з інвалідністю під час виконання службових обов’язків, та членам їхніх сімей.

2. Пільги, передбачені частиною першою цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім’ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 120 в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 76-VIII від 28.12.2014}

Глава 27. Додаткові гарантії соціального захисту

Стаття 121. Соціальний захист членів сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб

1. Діти загиблих (померлих) під час виконання службових обов’язків осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб мають право вступу до закладів освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, поза конкурсом, а також до інших закладів освіти відповідно до закону.

2. У разі загибелі (смерті) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту під час проходження служби членам її сім’ї або особі, яка здійснила її поховання, виплачується допомога на поховання і компенсація матеріальних витрат на ритуальні послуги та спорудження надгробка у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

3. За сім’єю загиблого (померлого) працівника, який забезпечував відомчу і місцеву пожежну охорону, та особи, яка забезпечувала добровільну пожежну охорону, зберігається право на пільги, якими вони користувалися за місцем роботи.

Стаття 122. Додаткові гарантії соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування за рахунок місцевих бюджетів до встановлених цим Кодексом можуть встановлювати додаткові гарантії щодо соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників органів та підрозділів цивільного захисту.

{Частина перша статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 123. Проїзд осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників

1. У разі службових відряджень особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальники мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту незалежно від наявності вільних місць, а також розміщення у готелях.

2. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у разі переїзду на нове місце служби виплачується підйомна допомога у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 124. Ветерани служби цивільного захисту

1. Статус ветерана служби цивільного захисту та члена сім'ї ветерана служби цивільного захисту встановлюється законом.

Глава 28. Грошове та пенсійне забезпечення, оплата праці

Стаття 125. Грошове забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Держава гарантує достатнє грошове забезпечення особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту з метою створення умов для належного та сумлінного виконання ними службових обов'язків.

2. Розміри, порядок та умови грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 125 в редакції Закону № 3379-IX від 06.09.2023}

3. За особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України або захопленими заручниками, а також зниклими безвісти за особливих обставин, зберігається грошове забезпечення за останнім місцем проходження служби в розмірі посадового окладу, окладу за спеціальним званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, які мають постійний характер, та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм грошового забезпечення. Сім'ям зазначених осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щомісячно виплачується грошове забезпечення у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Дія цієї частини не поширюється на осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які добровільно здалися в полон, самовільно залишили місця служби.

Грошове забезпечення виплачується таким членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту:

дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності - повнолітнім дітям, які проживають разом з особою рядового або начальницького складу служби цивільного захисту, або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства - незалежно від їх віку) такої особи, а також особам, які перебувають на утриманні особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, або батькам особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту рівними частками, якщо особа рядового і начальницького складу служби цивільного захисту не перебуває у шлюбі і не має дітей.

У разі індексації грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту грошове забезпечення членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України або захоплені заручниками, а також зникли безвісти за особливих обставин або визнані безвісно відсутніми чи оголошені померлими у встановленому законом порядку,

виплачується з урахуванням такої індексації - з дня прийняття рішення про проведення такої індексації. Порядок та умови перерахунку розміру грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Виплата грошового забезпечення здійснюється не більше ніж до дня виключення особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту із списків особового складу органу (підрозділу) цивільного захисту.

{Статтю 125 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3379-IX від 06.09.2023}

Стаття 126. Оплата праці працівників, які забезпечують відомчу та місцеву пожежну охорону і входять до складу формувань або спеціалізованих служб цивільного захисту

1. Оплата праці працівників, які забезпечують відомчу та місцеву пожежну охорону, здійснюється відповідно до законодавства.

2. Оплата праці працівників, які входять до складу формувань або спеціалізованих служб цивільного захисту, за час їх роботи з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснюється за основною посадою відповідно до законодавства.

3. Винагорода особам, які забезпечують добровільну пожежну охорону, за час їх участі у гасінні пожеж, здійсненні пожежно-профілактичних заходів та чергувань, громадянам, які залучалися в індивідуальному порядку до робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, здійснюється згідно з укладеними цивільно-правовими договорами між такими особами та Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією або органом місцевого самоврядування, суб’єктом господарювання, які залучали громадян до проведення зазначених робіт, за рахунок коштів, що виділяються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, з розрахунку середньомісячного заробітку за місцем основної роботи, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 127. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту здійснюється у порядку та розмірах, встановлених Законом України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Глава 29. Робочий час та відпустки

Стаття 128. Робочий час в органах та підрозділах цивільного захисту

1. Для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюється 40-годинний робочий тиждень.

2. Із встановленням режимів підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, а також у разі загрози виникнення окремих надзвичайних ситуацій або під час ліквідації їх наслідків особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту і працівники органів та підрозділів цивільного захисту несуть службу та працюють понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні, святкові та неробочі.

{Частина друга статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

3. Працівникам органів та підрозділів цивільного захисту за роботу понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні здійснюється оплата праці згідно з трудовим законодавством.

4. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за службу і роботу у вихідні, святкові та неробочі дні надаються інші дні відпочинку.

{Частина четверта статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 129. Право осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту на відпустки. Порядок надання особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту відпусток та відкликання з них

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право на такі види відпусток:

1) щорічна основна відпустка;

2) додаткова відпустка у зв’язку з навчанням;

3) творча відпустка;

4) інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;

5) соціальні відпустки:

а) у зв’язку з вагітністю та пологами;

б) при народженні дитини;

в) для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

г) у зв’язку з усиновленням дитини;

ґ) додаткова відпустка особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А I групи;

6) відпустка для лікування у зв’язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації;

7) відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

8) відпустка без збереження грошового забезпечення в разі, якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, а в разі якщо дитина хвора на цукровий діабет I типу (інсулінозалежний) або якщо дитина, якій не встановлено інвалідність, хвора на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжку вроджену ваду розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, - до досягнення дитиною шістнадцятирічного віку, а якщо дитині встановлено категорію

"дитина з інвалідністю підгрупи А" або дитина, якій не встановлено інвалідність, отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, - до досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку.

2. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту надається щорічна основна відпустка із збереженням грошового і матеріального забезпечення та наданням грошової допомоги на оздоровлення в розмірі місячного грошового забезпечення. Тривалість щорічної основної відпустки для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають вислугу років (у календарному вимірі), обчислену в порядку, передбаченому для призначення пенсій особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, до 10 років, становить 30 календарних днів, від 10 до 15 років - 35 календарних днів, від 15 до 20 років - 40 календарних днів, 20 і більше років - 45 календарних днів.

3. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які несуть службу (перебувають у відрядженні) на територіях радіоактивного забруднення, щорічна основна відпустка надається з урахуванням положень Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

4. Особам начальницького складу служби цивільного захисту із числа науково-педагогічних та педагогічних працівників надається незалежно від вислуги років щорічна основна відпустка тривалістю до 56 календарних днів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Тривалість відпусток обчислюється в календарних днях. Під час визначення тривалості щорічної основної відпустки, що надається особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, а також соціальних відпусток, що надаються особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту відповідно до підпунктів "г" і "ґ" пункту 5 частини першої цієї статті, святкові та неробочі дні не враховуються.

6. Під час визначення тривалості щорічної основної відпустки не враховується час, необхідний для проїзду в межах України до місця проведення відпустки і повернення назад.

Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту один раз на рік надається додатково час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

У разі поділу щорічної основної відпустки на частини час, необхідний для проїзду в межах України до місця проведення відпустки і повернення назад, додається лише до тієї частини щорічної основної відпустки, тривалість якої становить 14 і більше календарних днів.

7. Щорічна основна відпустка надається протягом календарного року. В особливих випадках з дозволу відповідного керівника щорічна основна відпустка або її невикористана частина може надаватися за минулий рік до кінця наступного року, але не пізніше 12 місяців після закінчення календарного року, за який надається відпустка.

Забороняється ненадання щорічних основних відпусток протягом двох років підряд.

8. Тривалість щорічної основної відпустки в році початку служби обчислюється з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку мають право особи рядового і начальницького

складу служби цивільного захисту, за кожний повний місяць служби до кінця календарного року. Відпустку тривалістю менш як 10 календарних днів може бути надано особі рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за її бажанням одночасно із щорічною основною відпусткою в наступному році. У такому самому порядку надається щорічна основна відпустка особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які перебували у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку або у відпустці без збереження грошового забезпечення, передбаченої пунктом 8 частини першої цієї статті.

9. Щорічна основна відпустка на прохання особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту може бути поділена на частини, за умови що основна безперервна її частина становитиме не менше 14 календарних днів.

10. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які захворіли під час щорічної основної відпустки або щорічної додаткової відпустки, відповідна відпустка продовжується після одужання керівником, який її надавав, на кількість невикористаних днів відпустки.

11. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, допущеним до складання вступних іспитів у закладах освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та інших закладах освіти, надаються відпустки на строк, зазначений у повідомленні закладу освіти про допуск до складання вступних іспитів, без урахування часу, необхідного для проїзду до місця розташування закладу освіти та повернення назад.

12. Курсантам (слухачам) закладів освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, які навчаються за денною формою здобуття освіти, надаються згідно з навчальними планами канікулярні відпустки тривалістю:

зимова - до 14 календарних днів;

літня - 30 календарних днів.

Літня канікулярна відпустка є основною, зимова - додатковою. Тривалість канікулярної відпустки не залежить від вислуги років особи, яка претендує на таку відпустку, та не враховує час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

У разі наявності у курсантів (слухачів) закладів освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, навчальної заборгованості відпустка надається таким особам після ліквідації заборгованості в межах строків, установлених графіком освітнього процесу. При цьому тривалість літньої канікулярної відпустки має становити не менше 15 календарних днів.

Курсантам (слухачам) закладів освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, крім канікулярних відпусток, можуть надаватися додаткові відпустки у випадках та порядку, передбачених частинами шістнадцятою - дев’ятнадцятою цієї статті.

13. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, кандидатури яких затверджено для направлення на навчання чи виїзду у відрядження за межі України, щорічна основна відпустка надається з урахуванням повного використання її до початку навчання або виїзду за межі України.

14. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які закінчили заклади освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, і яким присвоєно перше спеціальне звання середнього начальницького складу, щорічна основна відпустка надається безпосередньо після закінчення відповідних закладів освіти тривалістю 30 календарних днів, як правило, за місцем служби, куди їх направлено для подальшого проходження служби.

15. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які перебувають у відрядженні за межами України, мають право за їх бажанням об’єднати щорічну основну відпустку за два роки. Загальна тривалість такої об’єднаної відпустки не повинна перевищувати 90 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

У разі переміщення зазначених осіб по службі невикористана об’єднана відпустка (частина відпустки) за минулий та поточний роки надається за новим місцем служби чи посадою. У разі службової необхідності об’єднана відпустка може бути поділена на частини в межах загальної тривалості.

16. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту додаткова відпустка у зв’язку з навчанням, творча відпустка та соціальні відпустки надаються відповідно до Закону України "Про відпустки". Інші види відпусток надаються на підставах та в порядку, визначених законодавством.

17. Відпустка за сімейними обставинами із збереженням грошового та матеріального забезпечення надається особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в разі:

1) укладення ними шлюбу - тривалістю до 10 календарних днів;

2) тяжкого стану здоров’я або смерті рідних по крові або по шлюбу:

а) дружини (чоловіка), батька (матері), вітчима (мачухи), сина (дочки), пасинка (падчерки), рідного брата (рідної сестри) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, батька (матері) подружжя або особи, на вихованні якої перебувала особа рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, - тривалістю до семи календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад;

б) інших рідних - тривалістю до трьох календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад;

3) виникнення пожежі або іншої небезпечної події, що спіткала сім’ю особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту або осіб, зазначених у пункті 2 цієї частини, - тривалістю до 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад;

4) в інших випадках, якщо присутність особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту в сім’ї необхідна, за рішенням відповідного керівника (начальника) органу та підрозділу цивільного захисту - тривалістю до трьох календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

18. Відпустка за сімейними обставинами надається незалежно від використання особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щорічної основної та інших додаткових відпусток.

19. Відпустка для лікування у зв’язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації із збереженням грошового та матеріального забезпечення надається на підставі висновку лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Тривалість відпустки для лікування у зв’язку з хворобою установлюється характером захворювання на підставі висновку закладу охорони здоров’я лікарсько-експертною комісією центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Загальний час безперервного перебування у звільненні від виконання службових обов’язків через тимчасову втрату працездатності у зв’язку з хворобою та у відпустці для лікування у зв’язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації не має перевищувати чотирьох місяців (крім випадків, коли законодавством передбачено більший строк перебування на лікуванні). Зазначений строк може бути подовжений рішенням прямих начальників на підставі висновку лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

20. Час перебування на лікуванні осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у зв’язку з одержанням ними під час виконання службових обов’язків травм, інших ушкоджень здоров’я, професійних захворювань не обмежується. На огляд лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, зазначені особи направляються після закінчення лікування.

21. Після видання наказу про звільнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту із служби відпустка для лікування у зв’язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації не надається.

22. Дружині (чоловіку) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту щорічна основна відпустка за її (його) бажанням надається у зручний для неї (нього) час одночасно із щорічною основною відпусткою особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту.

23. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які звільняються із служби, крім осіб, які звільняються за віком, станом здоров’я та у зв’язку із скороченням штату, надається за їх бажанням щорічна основна відпустка з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно із цим Кодексом, за кожний повний місяць служби в році звільнення. При цьому в разі, якщо тривалість відпустки становить більше 10 календарних днів, надається додатковий час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

24. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які звільняються із служби за віком, станом здоров’я та у зв’язку із скороченням штату, щорічна основна відпустка надається за їх бажанням у році звільнення тривалістю, встановленою цим Кодексом.

25. У рік звільнення із служби особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в разі невикористання ними щорічних основної та додаткової відпусток виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні щорічної основної відпустки, а також додаткової відпустки особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, у тому числі за не використані дні щорічних відпусток у минулі роки.

26. У разі звільнення із служби осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту до закінчення календарного року, за який такі особи використали щорічну основну відпустку, крім осіб, які звільняються із служби за віком, станом здоров’я, у зв’язку з прямим підпорядкуванням близькій особі або у зв’язку із скороченням штату чи проведенням організаційних заходів, на підставі наказу керівника (начальника) органу та підрозділу цивільного захисту проводиться відрахування з грошового забезпечення за дні відпустки, використані в рахунок тієї частини календарного року, що залишилася після звільнення відповідних осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту.

27. У разі смерті особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту відрахування з його грошового забезпечення за використані дні відпустки не проводяться. Грошова компенсація за невикористані такою особою дні щорічної основної відпустки, а також додаткової відпустки особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, виплачується членам сім’ї померлої особи, а у разі їх відсутності такі кошти входять до складу спадщини.

28. У разі звільнення особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту із служби (крім звільнення у зв’язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення спеціального звання чи позбавлення права обіймати певні посади, у зв’язку з набранням законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за правопорушення, пов’язане з корупцією, яким накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати посади або займатися діяльністю, що пов’язані з виконанням функцій держави, у зв’язку з позбавленням спеціального звання в дисциплінарному порядку, а також у зв’язку із систематичним невиконанням умов контракту особою рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, через службову невідповідність, у зв’язку із вчиненням проступку, не сумісного з подальшим проходженням служби цивільного захисту) та невикористання нею щорічної основної відпустки за її бажанням надається невикористана щорічна основна відпустка з наступним звільненням такої особи із служби.

Датою звільнення особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту із служби є останній день відпустки.

29. У разі звільнення особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту із служби у зв’язку із закінченням строку дії контракту невикористана нею щорічна

основна відпустка за бажанням такої особи надається тоді, коли тривалість такої відпустки повністю або частково перевищує строк контракту. У такому разі строк дії відповідного контракту подовжується до закінчення відпустки.

30. Відкликання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту з щорічної основної відпустки допускається лише в разі службової необхідності керівником, який її надав. Невикористана частина такої відпустки надається в порядку, передбаченому частиною сьомою цієї статті.

Якщо особу рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту відкликано із щорічної основної відпустки, в якій їй було надано додатково час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад, такій особі надається додатково час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад, але не далі населеного пункту, з якого таку особу було відкликано.

31. Працівникам органів та підрозділів цивільного захисту відпустки надаються на підставах та в порядку, визначених законодавством.

{Стаття 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.20204; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Розділ XI
ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Глава 30. Додаткові функції суб’єктів забезпечення цивільного захисту

Стаття 130. Планування діяльності єдиної державної системи цивільного захисту

1. Для організації діяльності єдиної державної системи цивільного захисту Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, суб’єктами господарювання розробляються та затверджуються:

1) план реагування на надзвичайні ситуації (розробляється у масштабі України, галузі, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, району, територіальної громади, району у місті, суб’єкта господарювання (крім об’єкта підвищеної небезпеки), а суб’єктами господарювання (крім об’єктів підвищеної небезпеки) з чисельністю працюючого персоналу 50 осіб і менше розробляється та затверджується інструкція щодо дій персоналу суб’єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій;

{Пункт 1 частини першої статті 130 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

2) план локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків на об’єктах підвищеної небезпеки;

{Пункт 2 частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

3) план цивільного захисту на особливий період (розробляється у масштабі України, галузі, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, району, території

відповідної територіальної громади, району у місті, а також суб’єкта господарювання, який продовжує роботу у воєнний час та який віднесено до категорії цивільного захисту);

{Пункт 3 частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

4) план основних заходів цивільного захисту України на рік;

5) план основних заходів цивільного захисту центрального органу виконавчої влади, місцевого органу виконавчої влади, виконавчого органу міської, районної у містах (у разі її створення), селищної, сільської ради на рік;

{Пункт 5 частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6) план проведення цільової мобілізації для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного рівня у мирний час або відповідні заходи в мобілізаційних планах щодо проведення такої цільової мобілізації (розробляється на всіх рівнях);

7) план реагування на ядерні та радіаційні аварії (розробляється у масштабі України);

{Частину першу статті 130 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8) план проведення заходів з евакуації населення (працівників), матеріальних і культурних цінностей у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій (розробляється у масштабі галузі, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, району, територіальної громади, району у місті, суб’єкта господарювання).

{Частину першу статті 130 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Порядок розроблення планів визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 131. Облік надзвичайних ситуацій

1. В Україні ведеться єдиний облік надзвичайних ситуацій, зокрема пожеж.

2. Облік надзвичайних ситуацій та пожеж ведеться у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб’єкти господарювання зобов’язані вести облік надзвичайних ситуацій, зокрема пожеж, які виникають на їх територіях та об’єктах, подавати у встановленому порядку відповідну статистичну звітність, аналізувати причини виникнення надзвичайних ситуацій та пожеж і вживати заходів до їх недопущення.

Стаття 132. Наукове та науково-технічне забезпечення здійснення заходів цивільного захисту

1. З метою наукового та науково-технічного забезпечення виконання завдань і функцій цивільного захисту в системах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, функціонують відомчі наукові установи та науково-виробничі об'єкти, які утворюються за рішенням Кабінету Міністрів України за поданням таких органів, погодженим з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

{Частина перша статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

{Частину другу статті 132 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Наукова та науково-технічна діяльність відомчих наукових установ та науково-виробничих об'єктів провадиться відповідно до законів України "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", актів Кабінету Міністрів України та відповідних центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких вони належать.

4. Організація наукової та науково-технічної діяльності відомчих наукових установ та науково-виробничих об'єктів визначається відповідними центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких вони належать.

Стаття 133. Аварійно-рятувальне обслуговування суб'єктів господарювання і територій

1. Суб'єкти господарювання та окремі території, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій, підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню на договірній основі аварійно-рятувальними службами, які пройшли атестацію в установленому порядку.

{Частина перша статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 353-VII від 20.06.2013}

2. Аварійно-рятувальне обслуговування передбачає надання послуг з проведення відповідних робіт із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій (профілактики), локалізації і ліквідації наслідків аварій, інших послуг відповідно до укладеної угоди.

3. Суб'єкти господарювання, галузі та окремі території, які підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню, а також порядок такого обслуговування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 134. Надання платних послуг аварійно-рятувальними службами

1. Державні, регіональні та комунальні аварійно-рятувальні служби можуть надавати платні послуги, що не суперечать та не перешкоджають їх основній діяльності.

{Абзац перший частини першої статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 353-VII від 20.06.2013}

Перелік платних послуг визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Використання коштів, одержаних від наданих платних послуг, здійснюється відповідно до законодавства.

Глава 31. Міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту

Стаття 135. Надання допомоги іноземним державам у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Надання іноземним державам допомоги у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється на підставі запиту про допомогу у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації від уповноваженого на це органу іноземної держави, яка потерпає від надзвичайної ситуації.

2. Рішення про надання допомоги у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій іноземним державам, від яких надійшов запит про таку допомогу, зокрема про направлення аварійно-рятувальних підрозділів за межі території України, приймає Кабінет Міністрів України.

3. У разі надходження від адміністративно-територіальної одиниці суміжної іноземної держави запиту про допомогу у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації право прийняття рішення про направлення підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та спеціальної техніки для надання допомоги надається керівнику центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 136. Отримання Україною міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Отримання Україною міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснюється на підставі запиту про отримання такої допомоги або запропонованої допомоги з боку іноземних держав та міжнародних організацій.

2. Рішення про направлення запиту на отримання міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації до міжнародних організацій або окремих іноземних держав приймає Кабінет Міністрів України.

3. У разі виникнення надзвичайної ситуації на території прикордонної області України, до ліквідації наслідків якої доцільне залучення аварійно-рятувальних сил суміжної адміністративно-територіальної одиниці іноземної держави, право на направлення запиту до уповноваженого органу адміністративно-територіальної одиниці суміжної іноземної держави на отримання допомоги для ліквідації наслідків такої надзвичайної ситуації надається керівнику центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 137. Представництво в міжнародних організаціях з питань цивільного захисту

1. Представництво України в міжнародних організаціях з питань цивільного захисту здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина перша статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Глава 32. Контроль у сфері цивільного захисту

Стаття 138. Контроль за діяльністю органів управління та сил цивільного захисту

1. Контроль за діяльністю органів та підрозділів цивільного захисту здійснюється у порядку, встановленому Конституцією і законами України.

{Стаття 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 139. Громадський контроль за додержанням законодавства з питань цивільного захисту

1. Громадський контроль за додержанням законодавства та інших нормативно-правових актів з питань цивільного захисту здійснюється громадськими організаціями з питань цивільного захисту відповідно до їх статутів.

Глава 33. Відповідальність за порушення законодавства у сфері цивільного захисту

Стаття 140. Відповідальність за порушення законодавства у сфері цивільного захисту

1. Особи, винні у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту, несуть відповідальність відповідно до закону.

Розділ XII
ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію з 1 липня 2013 року.

2. Визнати такими, що втратили чинність, з дня введення цього Кодексу в дію:

1) Закон України "Про Цивільну оборону України" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 14, ст. 124; 1999 р., № 19, ст. 171; 2001 р., № 32, ст. 172; 2004 р., № 19, ст. 259; 2007 р., № 33, ст. 442);

2) Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про Цивільну оборону України" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 14, ст. 125);

3) Закон України "Про пожежну безпеку" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 5, ст. 21 із наступними змінами);

4) Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про пожежну безпеку" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 5, ст. 22);

5) Закон України "Про загальну структуру і чисельність військ Цивільної оборони" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 5-6, ст. 40);

6) Закон України "Про війська Цивільної оборони України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 19, ст. 172);

7) Закон України "Про аварійно-рятувальні служби" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 4, ст. 25; 2001 р., № 9, ст. 38; 2006 р., № 22, ст. 184; 2009 р., № 9, ст. 117; 2011 р., № 6, ст. 41; із змінами, внесеними Законом України від 5 липня 2012 року № 5081-VI);

8) Закон України "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 40, ст. 337; 2004 р., № 19, ст. 259; 2006 р., № 22, ст. 199; 2009 р., № 9, ст. 117);

9) Закон України "Про правові засади цивільного захисту" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 39, ст. 488; 2005 р., №№ 17-19, ст. 267; 2006 р., № 51, ст. 519; 2007 р., № 33, ст. 442; 2008 р., №№ 5-8, ст. 78; 2009 р., № 15, ст. 188; 2010 р., № 5, ст. 42; 2011 р., № 34, ст. 343; із змінами, внесеними Законом України від 5 липня 2012 року № 5081-VI).

{Пункт 3 розділу XII виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}

4. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом:

{Абзац другий пункту 4 розділу XII виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити перегляд критеріїв визначення суб’єктів господарювання з високим ступенем прийнятного ризику у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Президент України **В.ЯНУКОВИЧ**

м. Київ
2 жовтня 2012 року
№ 5403-VI

Публікації документа

- **Голос України** від 20.11.2012 — № 220
- **Урядовий кур'єр** від 29.11.2012 — № 220
- **Офіційний вісник України** від 30.11.2012 — 2012 р., № 89, стор. 9, стаття 3589, код акта 64336/2012
- **Відомості Верховної Ради України** від 30.08.2013 — 2013 р., / № 34-35 /, стор. 1802, стаття 458

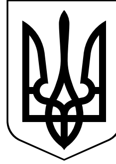

КОДЕКС УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 132-IX від 20.09.2019, *ВВР, 2019, № 46, ст.299*
№ 145-IX від 02.10.2019, *ВВР, 2019, № 46, ст.302*
№ 157-IX від 03.10.2019, *ВВР, 2020, № 4, ст.25*
№ 399-IX від 19.12.2019, *ВВР, 2020, № 17, ст.104*
№ 686-IX від 05.06.2020, *ВВР, 2020, № 46, ст.393*
№ 728-IX від 18.06.2020, *ВВР, 2020, № 46, ст.396*
№ 738-IX від 19.06.2020
№ 895-IX від 16.09.2020
№ 1381-IX від 13.04.2021
№ 1382-IX від 13.04.2021, *ВВР, 2021, № 27, ст.225*
№ 1591-IX від 30.06.2021 *- вводиться в дію з* 01.08.2022
№ 1630-IX від 13.07.2021, *ВВР, 2021, № 46, ст.378*
№ 1667-IX від 15.07.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 1944-IX від 14.12.2021
№ 1962-IX від 15.12.2021
№ 2801-IX від 01.12.2022
№ 2850-IX від 13.12.2022
№ 2888-IX від 12.01.2023
№ 2971-IX від 20.03.2023
№ 3249-IX від 13.07.2023
№ 3254-IX від 14.07.2023
№ 3577-IX від 07.02.2024*}*

{У тексті Кодексу слова і цифри "підприємство, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків" в усіх відмінках і числах замінено словами і цифрами "господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Цей Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

КНИГА ПЕРША. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

Для цілей цього Кодексу терміни вживаються в такому значенні:

арбітражний керуючий - фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України;

банкрутство - визнана господарським судом нездатність боржника, крім страховика або кредитної спілки, відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника, а також віднесення страховика або кредитної спілки відповідно до рішення Національного банку України до категорії неплатоспроможних відповідно до Закону України "Про страхування" або Закону України "Про кредитні спілки";

{Абзац третій частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023; в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023 з урахуванням змін, внесених Законом № 3498-IX від 22.11.2023}

боржник - юридична особа або фізична особа, у тому числі фізична особа - підприємець, неспроможна виконати свої грошові зобов’язання, строк виконання яких настав;

грошове зобов’язання (борг) - зобов’язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов’язань належать також зобов’язання щодо сплати податків, зборів (обов’язкових платежів), страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов’язання, що виникають внаслідок неможливості виконання зобов’язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені у грошових одиницях. До складу грошових зобов’язань боржника, у тому числі зобов’язань щодо сплати податків, зборів (обов’язкових платежів), страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, не включаються неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції, визначені на дату подання заяви до господарського суду, а також зобов’язання, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю і здоров’ю громадян, зобов’язання з виплати авторської винагороди, зобов’язання перед засновниками (учасниками) боржника - юридичної особи, що виникли з такої участі. Склад і розмір грошових зобов’язань, у тому числі розмір заборгованості за передані товари, виконані роботи і надані послуги, сума кредитів з урахуванням відсотків, які зобов’язаний сплатити боржник, визначаються на день подання до господарського суду заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), якщо інше не встановлено

цим Кодексом. При поданні заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) розмір грошових зобов’язань визначається на день подання до господарського суду такої заяви;

{Абзац п'ятий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

заінтересовані особи стосовно боржника - юридична особа, створена за участю боржника, юридична особа, що здійснює контроль над боржником, юридична або фізична особа, контроль над якою здійснює боржник, юридична особа, з якою боржник перебуває під контролем третьої особи, власники (учасники, акціонери) боржника, керівник боржника, особи, які входять до складу органів управління боржника, головний бухгалтер (бухгалтер) боржника, у тому числі звільнені з роботи за три роки до відкриття провадження у справі про банкрутство, а також особи, які перебувають у родинних стосунках із зазначеними особами та фізичною особою - боржником, а саме: подружжя та їхні діти, батьки, брати, сестри, онуки, а також інші особи, щодо яких наявні обґрунтовані підстави вважати їх заінтересованими; для цілей цього Кодексу заінтересованими особами стосовно арбітражного керуючого чи кредиторів визнаються особи в такому самому переліку, як і заінтересовані особи стосовно боржника;

значні правочини - правочини щодо майна (робіт, послуг), ринкова вартість яких на день вчинення правочину становить 10 і більше відсотків вартості активів боржника за даними останньої річної фінансової звітності. Якщо замість кількох правочинів боржник міг вчинити один значний правочин, то кожен із таких правочинів вважається значним;

керуючий реалізацією - арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реалізації майна банкрута та задоволення вимог кредиторів;

керуючий реструктуризацією - арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реструктуризації боргів боржника;

керуючий санацією - арбітражний керуючий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - керівник боржника, призначений господарським судом для здійснення процедури санації боржника;

кредитор - юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" діє в інтересах власників облігацій, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника; забезпечені кредитори - кредитори, вимоги яких до боржника або іншої особи забезпечені заставою майна боржника; конкурсні кредитори - кредитори за вимогами до боржника, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство і виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; поточні кредитори - кредитори за вимогами до боржника, що виникли після відкриття провадження у справі про банкрутство;

{Абзац одинадцятий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

ліквідатор - арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення ліквідаційної процедури;

неплатоспроможність - неспроможність боржника (іншого, ніж страховик або кредитна спілка) виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених цим Кодексом, або встановлена Національним банком України неплатоспроможність страховика відповідно до Закону України "Про страхування" чи неплатоспроможність кредитної спілки відповідно до Закону України "Про кредитні спілки";

{Абзац тринадцятий частини першої статті 1 в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023}

офіційне оприлюднення - оприлюднення відомостей про справу про банкрутство на офіційному веб-порталі судової влади України;

погашені вимоги кредиторів - задоволені вимоги кредиторів, а також зобов'язання, припинені відповідно до цього Кодексу;

{Абзац п'ятнадцятий частини першої статті 1 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

погашення боргів боржника - судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується з метою задоволення вимог кредиторів за рахунок реалізації майна боржника, визнаного банкрутом у порядку, встановленому цим Кодексом;

{Абзац шістнадцятий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

правочини, щодо яких є заінтересованість, - правочини, сторонами яких є заінтересовані особи зі сторони боржника, арбітражного керуючого чи кредиторів;

представник працівників боржника - особа, уповноважена загальними зборами (конференцією), на яких присутні не менш як дві третини штатної чисельності працівників боржника, або відповідним рішенням первинної профспілкової організації боржника (а за наявності кількох первинних організацій - їх спільним рішенням) представляти інтереси працівників боржника під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу;

реструктуризація боргів боржника - судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується з метою відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань згідно з планом реструктуризації боргів боржника;

розпорядник майна - арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення процедури розпорядження майном;

автоматизована система "Банкрутство та неплатоспроможність" - сукупність програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, що забезпечують збирання, зберігання,

облік, пошук, узагальнення, надання відомостей про хід провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) та фінансово-економічні показники боржника, формування Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, функціонування електронного кабінету арбітражного керуючого та захист від несанкціонованого доступу. Право доступу до інформації про боржника, що міститься у закритій частині Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), мають конкурсні кредитори, забезпечені кредитори, інвестори, а також поточні кредитори (з моменту прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом) у порядку, визначеному державним органом з питань банкрутства;

{Абзац двадцять перший частини першої статті 1 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

сторони у справі про банкрутство (неплатоспроможність) - конкурсні кредитори (голова комітету кредиторів), забезпечені кредитори, боржник (банкрут);

{Абзац двадцять другий частини першої статті 1 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника - особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу;

учасники у справі про банкрутство (неплатоспроможність) - сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов’язків яких існує спір, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, Фонд державного майна України, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника.

{Абзац двадцять четвертий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020; в редакції Законів № 2971-IX від 20.03.2023, № 3254-IX від 14.07.2023 з урахуванням змін, внесених Законом № 3498-IX від 22.11.2023}

Термін "портал електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

Термін "реальний конфлікт інтересів" та "потенційний конфлікт інтересів" вживаються у цьому Кодексі у значеннях, наведених у Законі України "Про запобігання корупції";

{Частина третя статті 1 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Термін "бюджетна установа" вживається у значенні, наведеному в Бюджетному кодексі України.

{Статтю 1 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 686-IX від 05.06.2020}

Терміни "адміністратор за випуском облігацій", "деривативний контракт", "генеральна угода", "збори власників облігацій", "професійний учасник ринків капіталу" та "професійний учасник організованих товарних ринків" вживаються у цьому Кодексі у значеннях, наведених у Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Статтю 1 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020; частину четверту статті 1 вважати частиною п’ятою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 2. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство

1. Провадження у справах про банкрутство регулюється цим Кодексом, Господарським процесуальним кодексом України, іншими законами України.

Застосування положень Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України здійснюється з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

{Частину першу статті 2 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом не поширюється на банки, які виводяться з ринку або ліквідуються відповідно до законів України "Про банки і банківську діяльність" та "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

Провадження у справі про визнання емітента іпотечних облігацій неплатоспроможним (банкрутом) здійснюється у порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням норм Закону України "Про іпотечні облігації".

Провадження у справі про визнання інституту спільного інвестування неплатоспроможним (банкрутом) здійснюється у порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням норм Закону України "Про інститути спільного інвестування".

Провадження у справі про визнання суб’єкта підприємницької діяльності, який є стороною договору щодо фінансових інструментів та/або стороною одного або декількох деривативних контрактів, неплатоспроможним (банкрутом) здійснюється з урахуванням особливостей, передбачених законодавством.

{Частину другу статті 2 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

У разі якщо за випуском облігацій призначено адміністратора за випуском облігацій, провадження у справах про банкрутство боржників, які є емітентами відповідних облігацій, а також боржників, які надають забезпечення за облігаціями (далі - боржник, який має зобов’язання за облігаціями), регулюється цим Кодексом з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частину другу статті 2 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

3. Провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників регулюється з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

4. Провадження у справах про банкрутство боржників - казенних підприємств, державних некомерційних підприємств та бюджетних установ, а також санація таких боржників до відкриття провадження у справі про банкрутство не допускаються.

{Частина четверта статті 2 в редакції Законів № 686-IX від 05.06.2020, № 1962-IX від 15.12.2021}

5. Провадження у справах про банкрутство боржників, які здійснюють діяльність, пов’язану з державною таємницею, здійснюється з урахуванням особливостей, передбачених законодавством про державну таємницю.

6. Провадження у справах про банкрутство (неплатоспроможність) за участю кредиторів-нерезидентів регулюється цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина шоста статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

7. Порядок виконання в Україні судових рішень судів іноземних держав у справах про банкрутство визначається міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

У разі відсутності міжнародних договорів України рішення судів іноземних держав у справах про банкрутство визнаються на території України за принципом взаємності, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 3. Державний орган з питань банкрутства

1. Державний орган з питань банкрутства:

сприяє створенню організаційних, економічних, інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, у тому числі процедур банкрутства державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

організовує систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих;

встановлює вимоги для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

формує та веде Єдиний реєстр арбітражних керуючих України, Єдиний реєстр боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), що є складовими частинами автоматизованої системи "Банкрутство та неплатоспроможність", і встановлює порядок подання відомостей (інформації), необхідних для ведення зазначених реєстрів;

{Абзаци п'ятий і шостий частини першої статті 3 замінено одним абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

встановлює порядок здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих, перевірки організації їх роботи, дотримання ними вимог законодавства з питань банкрутства;

встановлює порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб’єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства і організовує проведення такого аналізу при відкритті провадження у справах про банкрутство державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

визначає та затверджує примірну форму плану санації, реструктуризації;

складає на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновки про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;

{Абзац частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 157-IX від 03.10.2019}

розробляє та затверджує типові документи щодо проведення процедур банкрутства, методичні рекомендації;

визначає вимоги до форми та порядку ведення реєстру вимог кредиторів;

здійснює інші передбачені законом повноваження.

Стаття 4. Заходи щодо запобігання банкрутству боржника - юридичної особи та позасудові процедури

1. Засновники (учасники, акціонери) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, центральні органи виконавчої влади, органи Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень зобов’язані своєчасно вживати заходів для запобігання банкрутству боржника.

2. У разі виникнення ознак банкрутства керівник боржника зобов’язаний надіслати засновникам (учасникам, акціонерам) боржника, власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника відомості щодо наявності ознак банкрутства.

3. Засновники (учасники, акціонери) боржника, власники майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, кредитори боржника, інші особи в межах заходів щодо запобігання банкрутству боржника можуть надати боржнику фінансову допомогу в розмірі, достатньому для погашення грошових зобов’язань боржника перед кредиторами, у тому числі зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування і відновлення платоспроможності боржника (санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство).

4. У разі отримання боржником фінансової допомоги він бере на себе відповідні зобов’язання перед особами, які надали таку допомогу, в порядку, встановленому законом.

5. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство - це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство.

6. Санація державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, державних підприємств та інших джерел фінансування. Обсяг коштів для проведення санації державних підприємств за рахунок коштів державного бюджету щороку встановлюється законом про Державний бюджет України.

Умови та порядок проведення санації державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство за рахунок інших джерел фінансування погоджуються із суб’єктом управління об’єктами державної власності у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Санація державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюється згідно з цим Кодексом.

7. Заходи щодо запобігання банкрутству боржника-страховика вживаються у порядку, визначеному Законом України "Про страхування".

{Статтю 4 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

8. Заходи щодо запобігання банкрутству боржника - кредитної спілки вживаються у порядку, визначеному Законом України "Про кредитні спілки".

{Статтю 4 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

Стаття 5. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство

1. Боржник за рішенням засновників (учасників, акціонерів) боржника має право ініціювати процедуру санації до відкриття провадження у справі про банкрутство.

Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюється відповідно до плану санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство (далі - план санації).

2. У плані санації визначаються:

розміри, порядок і строки погашення вимог кредиторів, які беруть участь у санації;

заходи щодо виконання плану санації та нагляду за виконанням плану санації;

обсяг повноважень керуючого санацією (у разі його призначення).

Планом санації може бути передбачено:

поділ кредиторів, які беруть участь у санації, на категорії залежно від виду вимог та наявності (відсутності) забезпечення вимог таких кредиторів;

різні умови задоволення вимог для кредиторів різних категорій;

заходи з отримання позик чи кредитів;

умови, передбачені частиною другою статті 51 цього Кодексу.

До плану санації додається ліквідаційний аналіз, який свідчить про вигідність для кредиторів виконання плану санації порівняно з ліквідацією боржника. До плану санації може додаватися фінансовий аналіз, який підтверджує здатність боржника виконувати умови плану санації.

3. У разі якщо план санації передбачає розстрочення чи відстрочення або прощення (списання) боргів чи їх частини, план санації вважається схваленим органом стягнення в частині задоволення вимог з податків, зборів (обов’язкових платежів) на умовах плану санації без необхідності голосування органу стягнення. При цьому податковий борг, який виник у строк, що передував трьом рокам до дня проведення зборів кредиторів, визнається безнадійним та списується, а податковий борг, який виник пізніше, розстрочується (відстрочується) або списується на умовах плану санації, що мають бути не гіршими, ніж умови задоволення вимог кредиторів, які проголосували за схвалення плану санації.

Умови плану санації щодо задоволення вимог кредиторів, які не брали участі в голосуванні або проголосували проти схвалення плану санації боржника, повинні бути не гіршими, ніж умови задоволення вимог кредиторів, які проголосували за схвалення плану санації.

До плану санації не включаються вимоги першої та другої черг задоволення вимог кредиторів, визначених цим Кодексом.

Вимоги кредиторів, які не були змінені або реструктуризовані боржником, можуть бути виключені боржником із плану санації. Погодження та реалізація плану санації не вважаються порушенням договору між боржником та будь-яким кредитором, який не бере участі в плані санації.

4. Для схвалення плану санації боржник скликає збори кредиторів шляхом письмового повідомлення всіх кредиторів, які відповідно до плану санації беруть участь у санації. Одночасно боржник надає цим кредиторам план санації та розміщує оголошення про проведення зборів кредиторів на офіційному веб-порталі судової влади України. Збори кредиторів скликаються не раніше ніж через 10 днів після розміщення такого оголошення.

Якщо план санації передбачає участь у санації забезпечених кредиторів, такий план санації має бути схвалений у кожній категорії забезпеченими кредиторами, які володіють двома третинами голосів кредиторів від загальної суми забезпечених вимог, включених до плану санації, у такій категорії. При цьому вимоги забезпечених кредиторів, які є заінтересованими особами стосовно боржника, не враховуються для цілей голосування при схваленні плану санації.

Якщо планом санації передбачається зміна пріоритету вимог забезпечених кредиторів, план санації має бути схвалений кожним таким кредитором.

За заявою забезпеченого кредитора до плану санації включається положення про відмову забезпеченого кредитора від забезпечення. Такий кредитор є незабезпеченим кредитором у частині тих вимог, щодо яких він відмовився від забезпечення.

План санації має бути схвалений у кожній категорії незабезпеченими кредиторами, які володіють більше ніж 50 відсотками від загальної суми незабезпечених вимог, включених до плану санації, у такій категорії. При цьому вимоги незабезпечених кредиторів, які є заінтересованими особами стосовно боржника, не враховуються для цілей голосування при схваленні плану санації.

Якщо план санації передбачає задоволення вимог окремого кредитора негайно після затвердження плану санації, такі вимоги не враховуються для цілей голосування при схваленні плану санації.

План санації не впливає на вимоги кредитора до третіх осіб, якщо кредитор з такими вимогами проголосував проти схвалення плану санації. Затвердження судом плану санації щодо первісного зобов’язання не припиняє пов’язаних з ним додаткових зобов’язань згідно зі статтею 604 Цивільного кодексу України, якщо заставодержатель проголосував проти такого плану.

5. Боржник протягом п’яти днів з дня схвалення кредиторами плану санації подає до господарського суду за місцезнаходженням боржника заяву про затвердження плану санації.

До заяви про затвердження плану санації додаються:

план санації;

документи, що підтверджують схвалення плану санації;

список кредиторів із зазначенням їх найменування або ім’я, місцезнаходження або місця проживання чи перебування, ідентифікаційного коду або реєстраційного номера облікової картки платника податків (за наявності) та суми заборгованості.

За подання заяви про затвердження плану санації справляється судовий збір.

6. Господарський суд виносить ухвалу про прийняття або відмову у прийнятті заяви про затвердження плану санації протягом п’яти днів з дня її отримання.

В ухвалі про прийняття заяви до розгляду зазначаються час і місце проведення судового засідання у справі та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів, які включені до плану санації. Копія ухвали надсилається боржнику, кредиторам та інвесторам, які відповідно до плану санації беруть участь у санації.

Ухвала про прийняття до розгляду заяви про затвердження плану санації оскарженню не підлягає.

Господарський суд відмовляє у прийнятті заяви про затвердження плану санації, якщо:

план санації не відповідає вимогам цього Кодексу;

справа не підсудна даному господарському суду;

стосовно боржника відкрито провадження у справі про банкрутство;

юридичну особу - боржника припинено в установленому законодавством порядку.

Про відмову у прийнятті заяви про затвердження плану санації виноситься ухвала, яка надсилається заявнику разом із заявою та доданими до неї документами.

Господарський суд не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви про затвердження плану санації повертає її та додані до неї документи з підстав, передбачених статтею 174 Господарського процесуального кодексу України, з урахуванням вимог цього Кодексу.

{Абзац десятий частини шостої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

7. Господарський суд публікує повідомлення про прийняття до розгляду заяви про затвердження плану санації на офіційному веб-порталі судової влади України. Повідомлення має містити найменування боржника і його ідентифікаційний код, номер справи, найменування господарського суду, у провадженні якого перебуває справа, та дату судового засідання у справі.

За заявою боржника або кредитора господарський суд протягом п’яти днів з дня прийняття заяви проводить судове засідання у справі для розгляду питань про призначення керуючого санацією, вжиття заходів відповідно достатті 40 цього Кодексу, обмеження дії мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Господарський суд призначає керуючого санацією, якщо призначення такого керуючого та обсяг його повноважень визначені планом санації. Кандидатура керуючого санацією обирається присутніми на загальних зборах кредиторів, чиї вимоги у сукупності становлять більше 50 відсотків загальної суми вимог, включених до плану санації. Якщо керуючий санацією призначений до моменту постановлення ухвали щодо затвердження плану санації, а в затвердженні плану санації відмовлено, повноваження керуючого санацією припиняються в момент постановлення ухвали про відмову в затвердженні плану санації.

Господарський суд може обмежити дію мораторію у виняткових випадках, якщо такий мораторій може спричинити втрату предмета застави забезпеченого кредитора.

8. Господарський суд розглядає заяву про затвердження плану санації не пізніше одного місяця з дня прийняття відповідної заяви до розгляду.

Господарський суд зобов’язаний заслухати кожного присутнього на засіданні кредитора, який має заперечення щодо плану санації, навіть якщо такий кредитор проголосував за схвалення плану санації.

За відсутності підстав для відмови в затвердженні плану санації господарський суд виносить ухвалу про затвердження плану санації. Цією ухвалою скасовується мораторій. Ухвала про затвердження плану санації набирає чинності з моменту її постановлення.

Господарський суд постановляє ухвалу про відмову в затвердженні плану санації, якщо:

при схваленні плану санації були допущені порушення законодавства, що могли вплинути на результат голосування загальних зборів кредиторів;

кредитор, який не брав участі в голосуванні або проголосував проти схвалення плану санації, доведе, що в разі ліквідації боржника у порядку, визначеному цим Кодексом, його вимоги були б задоволені в розмірі, що перевищує розмір вимог, які будуть задоволені відповідно до умов плану санації;

боржником були надані недостовірні відомості, що є суттєвими для визначення успішності плану санації.

Постановлення ухвали про відмову в затвердженні плану санації не є перешкодою для повторного схвалення такого плану санації зборами кредиторів відповідно до вимог законодавства та звернення боржника до господарського суду із заявою про затвердження плану санації.

Ухвала господарського суду про відмову в затвердженні плану санації скасовує мораторій та всі інші заходи, вжиті судом.

Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 60 календарних днів з дня прийняття до розгляду заяви про затвердження плану санації, якщо господарським судом протягом цього часу не розглянуто заяву про затвердження плану санації.

9. Господарський суд відсторонює керуючого санацією від виконання ним своїх обов’язків за клопотанням боржника, кредитора або за власною ініціативою у разі:

невиконання або неналежного виконання обов’язків, покладених на керуючого санацією;

зловживання правами керуючого санацією;

подання керуючим санацією до суду неправдивих відомостей;

відмови в наданні керуючому санацією допуску до державної таємниці або скасування раніше наданого допуску;

наявності конфлікту інтересів у керуючого санацією.

Господарський суд відсторонює керуючого санацією від виконання ним своїх обов’язків за поданою керуючим санацією заявою.

Господарський суд відсторонює керуючого санацією від виконання ним своїх обов’язків протягом п’яти днів з дня, коли суду стало відомо про наявність підстав для відсторонення, про що постановляє ухвалу.

У разі відсторонення керуючого санацією господарський суд призначає іншого керуючого санацією в порядку, встановленому частиною сьомою цієї статті.

Господарський суд замінює керуючого санацією за клопотанням присутніх на загальних зборах кредиторів, чиї вимоги у сукупності становлять більше 50 відсотків загальної суми вимог, включених до плану санації, в порядку, встановленому частиною сьомою цієї статті.

10. Затверджений господарським судом план санації є обов’язковим для всіх кредиторів, вимоги яких включені до плану санації.

Зміни до плану санації вносяться у порядку, встановленому для його затвердження.

Боржник і кредитор шляхом укладення договору можуть змінити свої права і обов’язки, передбачені планом санації, зокрема, передбачити відстрочення чи розстрочення виконання, якщо така зміна не надає переваги кредитору порівняно з умовами плану санації. Копія такого договору надсилається керуючому санацією, кредиторам, які беруть участь у санації, та інвесторам.

За заявою боржника або кредитора господарський суд може припинити процедуру санації у разі порушення виконання плану санації, за наявності підстав вважати, що такий план санації не буде виконаний.

Ухвала господарського суду про припинення процедури санації скасовує заходи, вжиті судом, а план санації вважається розірваним. У такому разі вимоги кредиторів відновлюються в повному розмірі у незадоволеній частині.

11. За результатами виконання плану санації боржник або керуючий санацією (у разі його призначення) подає до господарського суду заяву про затвердження звіту про виконання плану санації, до якої додаються:

звіт про виконання плану санації;

докази надсилання копії заяви та звіту кредиторам, які беруть участь у санації, інвесторам та боржнику (якщо заява подана керуючим санацією).

Господарський суд розглядає заяву про затвердження звіту про виконання плану санації протягом 10 днів з дня її надходження. Ухвала про призначення судового засідання для розгляду такої заяви надсилається кредиторам, які беруть участь у санації, інвесторам, боржнику та керуючому санацією.

Про затвердження звіту про виконання плану санації або про відмову в затвердженні такого звіту господарський суд постановляє ухвалу. Ухвала господарського суду про затвердження звіту про виконання плану санації скасовує всі заходи, вжиті судом.

Стаття 6. Судові процедури, які застосовуються щодо боржника

1. Відповідно до цього Кодексу щодо боржника - юридичної особи застосовуються такі судові процедури:

розпорядження майном боржника;

санація боржника;

ліквідація банкрута.

2. Відповідно до цього Кодексу щодо боржника - фізичної особи застосовуються такі судові процедури:

реструктуризація боргів боржника;

погашення боргів боржника.

Процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність разом з визнанням боржника банкрутом.

3. Процедури санації боржника або ліквідації банкрута здійснюються з дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції.

4. Під час здійснення судових процедур щодо боржника з метою зменшення строків провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) господарський суд керується принципом процесуальної економії.

{Статтю 6 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 7. Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник

1. Спори, стороною в яких є боржник, розглядаються господарським судом за правилами, передбаченими Господарським процесуальним кодексом України, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

2. Господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), в межах цієї справи вирішує всі майнові спори, стороною в яких є боржник; спори з позовними вимогами до боржника та щодо його майна; спори про визнання недійсними результатів аукціону; спори про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником; спори про повернення (витребування) майна боржника або відшкодування його вартості відповідно; спори про відшкодування шкоди та/або збитків, завданих боржнику; спори про стягнення заробітної плати; спори про поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника; спори щодо інших вимог до боржника.

{Абзац перший частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2971-IX від 20.03.2023, № 3249-IX від 13.07.2023}

Склад учасників розгляду спору визначається відповідно до Господарського процесуального кодексу України.

Господарський суд розглядає спори, стороною в яких є боржник, за правилами, визначеними Господарським процесуальним кодексом України. За результатами розгляду спору суд ухвалює рішення.

Заяви (позовні заяви) учасників провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) або інших осіб у спорах, стороною в яких є боржник, розглядаються в межах справи про банкрутство (неплатоспроможність) за правилами спрощеного позовного провадження.

{Частину другу статті 7 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Позивач має право в позовній заяві заявити мотивоване клопотання про розгляд справи за правилами загального позовного провадження. Якщо суд за результатами розгляду клопотання позивача дійде висновку про розгляд справи в порядку загального позовного провадження, він зазначає про це в ухвалі про відкриття провадження у справі.

{Частину другу статті 7 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі якщо відповідачем у такому спорі є суб’єкт владних повноважень, суд керується принципом офіційного з’ясування всіх обставин у справі та вживає визначених законом заходів, необхідних для з’ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів, з власної ініціативи.

3. Матеріали справи, в якій стороною є боржник, щодо спорів, зазначених у частині другій цієї статті, провадження в якій відкрито до або після відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), за ініціативою учасника справи або суду невідкладно, але не пізніше п’яти робочих днів, надсилаються до господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), який розглядає спір по суті в межах цієї справи.

{Частина третя статті 7 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. У разі якщо господарський суд, розглядаючи в межах справи про банкрутство (неплатоспроможність) спір про стягнення з боржника грошових коштів, встановить, що позивачем у такому спорі подано у справі про банкрутство (неплатоспроможність) боржника заяву з грошовими вимогами до боржника, господарський суд залишає такий позов без розгляду.

{Статтю 7 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 8. Юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)

{Назва статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

1. Справи про банкрутство (неплатоспроможність) розглядаються господарськими судами за місцезнаходженням боржника - юридичної особи, місцем проживання фізичної особи або фізичної особи - підприємця. Зміна боржником зареєстрованого місцезнаходження або місця проживання після подання кредитором або боржником заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) не впливає на зміну територіальної підсудності господарського суду.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Право на звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство мають боржник, кредитор.

Право на звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність має боржник.

{Частину другу статті 8 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі неплатоспроможності страховика або кредитної спілки право на звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство мають

Національний банк України, боржник (якщо Національний банк України надав такому боржнику дозвіл на добровільний вихід з ринку), ліквідатор боржника або призначений Національним банком України відповідно до закону тимчасовий адміністратор страховика або кредитної спілки, якщо рішенням Національного банку України про призначення тимчасового адміністратора передбачено право тимчасового адміністратора звертатися з такою заявою.

{Частину другу статті 8 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

3. Провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) відкривається господарським судом за заявою боржника також у разі загрози його неплатоспроможності.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Якщо справа не підсудна такому господарському суду, матеріали справи передаються господарським судом за встановленою підсудністю в порядку, визначеному Господарським процесуальним кодексом України.

Стаття 9. Оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (неплатоспроможності)

{Назва статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

1. Ухвали господарського суду, постановлені у справі про банкрутство (неплатоспроможність) за результатами розгляду господарським судом заяв, клопотань та скарг, а також постанова про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника можуть бути оскаржені в порядку, встановленому Господарським процесуальним кодексом України, з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

{Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. В апеляційному порядку можуть бути оскаржені постанова про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури/процедури погашення боргів, усі ухвали місцевого господарського суду, прийняті у справі про банкрутство (неплатоспроможність), крім випадків, передбачених Господарським процесуальним кодексом України та цим Кодексом.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. У касаційному порядку не підлягають оскарженню постанови апеляційного господарського суду, прийняті за результатами перегляду судових рішень, крім: ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), ухвали попереднього засідання, ухвал за результатами розгляду грошових вимог кредиторів, поданих після закінчення строку, встановленого для їх подання, ухвали про закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), а також постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури або процедури

погашення боргів боржника та рішень, прийнятих за результатами розгляду заяв, поданих у межах провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

{Частина третя статті 9 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Ухвали та постанова про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника, прийняті господарським судом у справі про банкрутство (неплатоспроможність), набирають законної сили з моменту їх прийняття, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

{Частина четверта статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (неплатоспроможності) не зупиняє провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

{Абзац перший частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

До апеляційного або касаційного суду направляються матеріали справи у витребуваній ухвалою апеляційного чи касаційного суду частині. Суд, який розглядає апеляційну чи касаційну скаргу, може витребувати справу про банкрутство (неплатоспроможність) у повному обсязі за власною ініціативою. Належним чином засвідчені копії справи або частини справи залишаються в господарському суді для подальшого здійснення провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

{Частину п'яту статті 9 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Матеріали справи про банкрутство (неплатоспроможність), які стосуються заяви (позову), поданої (поданого) в порядку, визначеному статтею 7 цього Кодексу, направляються господарським судом до апеляційного чи касаційного суду в повному обсязі. Належним чином засвідчені копії справи залишаються в господарському суді для подальшого здійснення провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

{Частину п'яту статті 9 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

КНИГА ДРУГА. АРБІТРАЖНИЙ КЕРУЮЧИЙ

Розділ I. АРБІТРАЖНИЙ КЕРУЮЧИЙ

Стаття 10. Організація діяльності арбітражного керуючого

1. Арбітражний керуючий є суб’єктом незалежної професійної діяльності.

2. Арбітражний керуючий з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника.

Одна й та сама особа може здійснювати повноваження арбітражного керуючого на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство відповідно до вимог цього Кодексу.

3. Право на здійснення діяльності арбітражного керуючого надається особі, яка отримала відповідне свідоцтво у порядку, встановленому цим Кодексом, та внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

4. На підприємствах, що провадять діяльність, пов’язану з державною таємницею, арбітражний керуючий повинен мати допуск до державної таємниці, а в разі його відсутності - отримати такий допуск у встановленому законом порядку.

Стаття 11. Вимоги до арбітражного керуючого

1. Арбітражним керуючим може бути громадянин України, який має вищу юридичну або економічну освіту другого (магістерського) рівня, загальний стаж роботи за фахом не менше трьох років або не менше одного року після отримання відповідної вищої освіти на керівних посадах, пройшов навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства, володіє державною мовою та склав кваліфікаційний іспит.

2. Не може бути арбітражним керуючим особа:

1) визнана судом обмеженою у цивільній дієздатності або недієздатною;

2) яка має не зняту або не погашену в установленому законом порядку судимість;

3) яка не здатна виконувати обов’язки арбітражного керуючого за станом здоров’я;

4) якій заборонено обіймати керівні посади або яка вважається такою, що піддана адміністративному стягненню у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, пов’язаною з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або діяльністю, що прирівнюється до такої діяльності.

{Пункт 4 частини другої статті 11 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Арбітражний керуючий має посвідчення та печатку, опис і порядок використання яких встановлює державний орган з питань банкрутства.

4. Арбітражний керуючий повинен один раз на два роки підвищувати кваліфікацію в порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства. Арбітражний керуючий у справах про банкрутство небанківських фінансових установ зобов’язаний один раз на два роки підвищувати кваліфікацію в порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства за погодженням з Національним банком України або Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку згідно з розподілом повноважень, визначеним Законом України "Про фінансові послуги та фінансові компанії". Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку спільно з державним органом з питань банкрутства беруть участь у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих у справах про банкрутство небанківських фінансових установ.

{Частина четверта статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

Стаття 12. Права та обов’язки арбітражного керуючого

1. Арбітражний керуючий користується усіма правами розпорядника майна, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією, ліквідатора відповідно до законодавства, у тому числі має право:

1) звертатися до суду у випадках, передбачених цим Кодексом;

{Пункт 1 частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2) скликати збори і комітет кредиторів та брати в них участь з правом дорадчого голосу;

2[1]) проводити збори і засідання комітету кредиторів у разі їх бездіяльності або за їхнім дорученням;

{Частину першу статті 12 доповнено пунктом 2[1] згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3) отримувати винагороду в розмірі та порядку, передбачених цим Кодексом;

4) залучати для забезпечення виконання своїх повноважень на договірних засадах інших осіб та спеціалізовані організації з оплатою їхньої діяльності за рахунок боржника, якщо інше не встановлено цим Кодексом чи угодою з кредиторами;

5) звертатися із запитами арбітражного керуючого, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, у тому числі банків, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, депозитарних установ та інших професійних учасників ринків капіталу, організацій, громадських об’єднань, а також до фізичних осіб;

{Пункт 5 частини першої статті 12 в редакції Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

5[1]) отримувати від банків, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, депозитарних установ та інших професійних учасників ринків капіталу інформацію про наявність рахунків та/або залишок коштів на рахунках боржника (у тому числі на рахунках у цінних паперах) / електронних гаманцях, рух коштів та операції на рахунках боржника (у тому числі на рахунках у цінних паперах) / електронних гаманцях, а також інформацію про договори боржника про зберігання цінностей або надання боржнику в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа;

{Частину першу статті 12 доповнено пунктом 5[1] згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

6) отримувати інформацію з державних реєстрів;

7) подавати до господарського суду заяву про дострокове припинення своїх повноважень;

8) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

2. Арбітражний керуючий зобов’язаний:

1) неухильно дотримуватися вимог законодавства;

2) здійснювати заходи щодо захисту майна боржника;

3) проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника та становища на ринках боржника та подавати результати такого аналізу до господарського суду разом з документами, що підтверджують відповідну інформацію;

4) подавати відомості, документи та інформацію щодо діяльності арбітражного керуючого у порядку, встановленому законодавством;

5) подавати відомості (інформацію) про фінансовий стан боржників, стосовно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), та про хід провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) до Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), до закритої частини якого забезпечується доступ конкурсних і забезпечених кредиторів, інвесторів, а також поточних кредиторів (з моменту прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника), та забезпечувати оновлення такої інформації в порядку та строки, визначені державним органом з питань банкрутства. До інформації про фінансовий стан боржника та хід провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) належить інформація про:

{Абзац перший пункту 5 частини другої статті 12 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

значні правочини чи правочини із заінтересованістю, укладені боржником або від його імені (найменування сторін, суть зобов’язань, вартість майна, що передається за правочином, строк виконання зобов’язань);

інвентаризацію майна боржника (дати початку та закінчення інвентаризації);

дебіторів боржника, розмір заборгованості яких перевищує 5 відсотків сукупних вимог конкурсних кредиторів (зазначається найменування або ім’я, місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності) та розмір заборгованості);

обтяження майна боржника (об’єкт обтяження, вид обтяження, орган або особа, в інтересах якої накладено обтяження, підстави накладення обтяження);

реєстр вимог кредиторів;

строки виконання плану санації (для керуючого санацією) або плану реструктуризації (для керуючого реструктуризацією);

аналіз фінансово-господарської діяльності боржника;

дату, час і місце проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів (зазначається не пізніше ніж за три робочі дні до дня проведення таких зборів);

тексти рішень зборів та комітету кредиторів (вносяться протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення);

текст затвердженого судом плану санації або плану реструктуризації (вноситься протягом трьох робочих днів з дня затвердження плану судом);

декларацію про майновий стан боржника - фізичної особи;

6) створювати умови для проведення перевірки додержання арбітражним керуючим вимог законодавства;

7) здійснювати заходи щодо забезпечення охорони державної таємниці відповідно до встановлених законодавством вимог;

{Пункт 8 частини другої статті 12 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

9) вживати заходів до недопущення будь-якої можливості виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів та невідкладно повідомляти суду про наявність такого конфлікту інтересів;

{Пункт 9 частини другої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

10) надсилати до правоохоронних органів, органів, спеціально уповноважених у сфері протидії корупції, та Служби безпеки України повідомлення про факти порушення законодавства, виявлені в діяльності працівників підприємств та організацій, що містять ознаки дії (бездіяльності), переслідуваної у кримінальному чи адміністративному порядку;

{Пункт 10 частини другої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

11) виконувати інші повноваження, передбачені законодавством.

3. Під час реалізації своїх прав та обов’язків арбітражний керуючий зобов’язаний діяти добросовісно, розсудливо та з метою, з якою ці права та обов’язки надано (покладено).

4. Під час реалізації своїх прав та обов’язків арбітражний керуючий зобов’язаний додержуватися вимог Закону України "Про запобігання корупції" щодо обмеження використання своїх повноважень з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, одержання дарунків (пожертв).

5. Порушення арбітражним керуючим вимог Закону України "Про запобігання корупції", а також виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів під час здійснення арбітражним керуючим повноважень є підставою для відсторонення його від виконання обов’язків арбітражного керуючого під час провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), про що господарський суд виносить ухвалу.

{Частина п'ята статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

6. Арбітражному керуючому забороняється розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв’язку з його діяльністю, і використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Обов’язок збереження цієї інформації поширюється також на осіб, які перебувають з арбітражним керуючим у трудових відносинах, а також на інших осіб, які мають доступ до зазначеної інформації.

7. Інформацію, зазначену у пункті 5 частини другої цієї статті, арбітражний керуючий може надавати іншим особам лише у випадках і порядку, встановлених законом.

8. Під час виконання повноважень арбітражний керуючий має право на безпосередній доступ до інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної, що міститься в державних базах даних і реєстрах, у тому числі електронних. Порядок доступу до такої інформації з баз даних та реєстрів встановлюється центральними органами виконавчої влади, які забезпечують їх ведення.

9. Арбітражний керуючий зобов’язаний не пізніше ніж за 10 днів повідомляти орган, уповноважений управляти державним майном, про час, місце та порядок денний зборів кредиторів і засідання комітету кредиторів державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

{Статтю 12 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

10. Керуючий санацією щокварталу звітує перед органом, уповноваженим управляти державним майном боржника, про виконання плану санації державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

Звіт керуючого санацією державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, розглянутий комітетом кредиторів, і протокол засідання комітету кредиторів не пізніше п’яти днів з дня проведення засідання арбітражний керуючий надсилає до органу, уповноваженого управляти державним майном боржника.

{Статтю 12 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 12^{1}. Запит арбітражного керуючого

1. Запит арбітражного керуючого - це письмове або у формі електронного документа звернення арбітражного керуючого, призначеного господарським судом розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором, керуючим реструктуризацією, керуючим реалізацією, до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ, у тому числі банків, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, депозитарних установ та інших професійних учасників ринків капіталу, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об’єднань, фізичних осіб про надання інформації, копій документів, необхідних арбітражному керуючому для здійснення повноважень у справі про банкрутство (неплатоспроможність) щодо боржника, а також членів сім’ї боржника - фізичних осіб, визначених абзацом другим частини п’ятої статті 116 цього Кодексу, стосовно якого арбітражний керуючий здійснює повноваження розпорядника майна керуючого санацією, ліквідатора, керуючого реструктуризацію або керуючого реалізацією.

Отримання арбітражним керуючим від банків інформації, що містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність".

Отримання арбітражним керуючим інформації від небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, що містить таємницю надавача платіжних послуг або емітента електронних грошей, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Національним банком України.

До запиту арбітражного керуючого додається посвідчена арбітражним керуючим копія судового рішення про призначення його у справі про банкрутство (неплатоспроможність) розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором, керуючим реструктуризацією або керуючим реалізацією. Вимагати від арбітражного керуючого надання разом із запитом арбітражного керуючого інших документів забороняється.

Запит арбітражного керуючого не може стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства.

2. Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, керівники підприємств, установ, у тому числі банків, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, депозитарних установ та інших професійних учасників ринків капіталу, організацій, громадських об'єднань, фізичні особи, яким направлено запит арбітражного керуючого, зобов'язані не пізніше десяти робочих днів з дня отримання запиту надати арбітражному керуючому відповідну інформацію, у тому числі таку, що становить банківську таємницю, таємницю надавача платіжних послуг або емітента електронних грошей, крім таємної та/або службової інформації та копій документів, у яких міститься таємна та/або службова інформація, копії документів.

У разі якщо запит арбітражного керуючого стосується надання значного обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, строк розгляду запиту арбітражного керуючого може бути продовжено до 20 робочих днів з обґрунтуванням причин такого продовження, про що арбітражному керуючому письмово повідомляється не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту арбітражного керуючого.

Задоволення запиту арбітражного керуючого може бути здійснено шляхом надання відповідної інформації, копій документів у формі електронного документа.

У разі якщо задоволення запиту арбітражного керуючого передбачає виготовлення копій документів обсягом більш як десять сторінок, арбітражний керуючий зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк. Розмір таких витрат не може перевищувати граничних норм витрат на копіювання та друк, встановлених відповідно до законодавства.

3. Відмова в наданні інформації на запит арбітражного керуючого, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації тягнуть за собою відповідальність згідно із законом, крім випадків відмови в наданні таємної та/або службової інформації.

{Закон доповнено статтею 12^1 згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

Стаття 13. Незалежність арбітражного керуючого

1. Арбітражний керуючий під час здійснення своїх повноважень є незалежним. Забороняється будь-який незаконний вплив, тиск або втручання в діяльність арбітражного керуючого.

{Частина перша статті 13 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Незалежність арбітражного керуючого забезпечується:

1) особливим порядком його призначення, притягнення до відповідальності та припинення його повноважень;

2) гарантуванням виплати винагороди арбітражному керуючому та відшкодування витрат арбітражного керуючого в порядку і розмірах, визначених цим Кодексом;

3) функціонуванням органів саморегулівної організації арбітражних керуючих.

{Статтю 13 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Про незаконний вплив, тиск або втручання в його діяльність арбітражний керуючий зобов'язаний повідомити правоохоронним органам.

{Статтю 13 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. У разі затримання уповноваженим органом арбітражного керуючого або повідомлення йому про підозру у вчиненні ним кримінального правопорушення орган, що здійснив затримання чи повідомив про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, зобов'язаний негайно повідомити про це державний орган з питань банкрутства та саморегулівну організацію арбітражних керуючих.

{Частина четверта статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Вилучення документів у арбітражного керуючого допускається лише за рішенням суду в порядку, передбаченому законом.

Стаття 14. Помічник арбітражного керуючого

1. Арбітражний керуючий може мати помічника (помічників) на підставі трудового договору (контракту).

2. Помічником арбітражного керуючого може бути громадянин України, який має вищу юридичну або економічну освіту не нижче першого рівня та володіє державною мовою. На помічника арбітражного керуючого поширюються обмеження, передбачені пунктами 1-4 частини другої статті 11 цього Кодексу.

3. Добір і прийняття на роботу помічника є виключним правом арбітражного керуючого. При цьому арбітражний керуючий зобов'язаний перевірити відповідність особи вимогам цієї статті.

Права і обов'язки помічника арбітражного керуючого визначаються цим Кодексом та трудовим договором (контрактом), укладеним між арбітражним керуючим та помічником.

4. Помічник арбітражного керуючого надає допомогу арбітражному керуючому під час здійснення ним заходів щодо відновлення платоспроможності боржника або визнання його

банкрутом та виконує доручення арбітражного керуючого для забезпечення реалізації його повноважень.

Стаж роботи помічником арбітражного керуючого прирівнюється до строку стажування, передбаченого частиною першою статті 11 цього Кодексу.

Стаття 15. Кваліфікаційна комісія

1. Кваліфікаційна комісія утворюється у встановленому державним органом з питань банкрутства порядку для перевірки спеціальних знань осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого.

{Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. До складу кваліфікаційної комісії входять сім осіб, три з яких призначаються державним органом з питань банкрутства, а чотири визначаються саморегулівною організацією арбітражних керуючих. Строк повноважень членів кваліфікаційної комісії становить два роки.

{Абзац перший частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Склад кваліфікаційної комісії та зміни до нього затверджуються державним органом з питань банкрутства.

{Частину другу статті 15 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Очолює кваліфікаційну комісію керівник державного органу з питань банкрутства або визначена ним відповідальна особа зазначеного органу.

4. Кваліфікаційна комісія:

розробляє та затверджує перелік питань автоматизованого анонімного тестування;

розглядає документи, подані особами, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого, на відповідність вимогам, визначеним цим Кодексом;

формує графік складення кваліфікаційних іспитів;

проводить кваліфікаційні іспити та затверджує їх результати;

розглядає скарги щодо результатів кваліфікаційних іспитів;

приймає рішення про надання права на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

{Абзац сьомий частини четвертої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Рішення кваліфікаційної комісії приймаються на її засіданні шляхом голосування простою більшістю голосів членів комісії, які беруть участь у засіданні. Засідання кваліфікаційної комісії вважається повноважним, якщо в ньому беруть участь не менше п’яти членів комісії. Засідання кваліфікаційної комісії є відкритим.

{Частина п'ята статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

6. Рішення кваліфікаційної комісії оформлюється протоколом, який підписують усі члени комісії, які брали участь у її засіданні.

{Частина шоста статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 16. Кваліфікаційний іспит

1. Особа, яка має намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого, після проходження навчання та стажування подає до кваліфікаційної комісії заяву про допуск до складення кваліфікаційного іспиту разом із документами, що підтверджують відповідність особи вимогам, встановленим цим Кодексом.

{Частина перша статті 16 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Кваліфікаційна комісія проводить перевірку достовірності документів та відомостей, поданих особою, за результатами якої приймає рішення про допуск чи відмову у допуску до складення кваліфікаційного іспиту.

3. Кваліфікаційний іспит проводиться шляхом автоматизованого анонімного тестування. Порядок складення кваліфікаційного іспиту затверджує державний орган з питань банкрутства. Рішення кваліфікаційної комісії оформлюється протоколом, який підписують усі присутні на засіданні члени комісії.

4. Особа, яка не склала кваліфікаційного іспиту, може оскаржити результати іспиту до кваліфікаційної комісії або подати заяву про його повторне складення не раніше ніж через шість місяців.

Стаття 17. Свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого

1. За результатами кваліфікаційного іспиту кваліфікаційна комісія в десятиденний строк з дня прийняття рішення про надання права на здійснення діяльності арбітражного керуючого рекомендує державному органу з питань банкрутства видати особі, яка склала кваліфікаційний іспит, свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

{Частина перша статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Державний орган з питань банкрутства не пізніше ніж на десятий день з дня надходження рекомендації кваліфікаційної комісії видає свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого та вносить запис до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

3. Свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого видається без обмеження строку дії.

4. Арбітражний керуючий має право розпочати здійснення діяльності з дня внесення інформації про нього до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Стаття 18. Єдиний реєстр арбітражних керуючих України

1. Єдиний реєстр арбітражних керуючих України формується та ведеться державним органом з питань банкрутства.

{Частина перша статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. У Єдиному реєстрі арбітражних керуючих України містяться відомості про:

1) прізвище, ім’я та по батькові (за наявності) арбітражного керуючого;

2) дату рішення кваліфікаційної комісії про надання права на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

3) дату видачі та номер свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

4) дату видачі та номер посвідчення арбітражного керуючого;

{Пункт 4 частини другої статті 18 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

5) дату видачі та номер свідоцтва про проходження підготовки у справах про банкрутство небанківських фінансових установ, строк його дії;

{Пункт 4 частини другої статті 18 в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023}

5^1) дату видачі та номер сертифіката на право вчинення дій, пов’язаних з безпосереднім провадженням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, строк його дії;

{Частину другу статті 18 доповнено пунктом 5^1 згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

6) місцезнаходження контори (офісу) арбітражного керуючого та засоби зв’язку з арбітражним керуючим (поштова адреса, контактний телефон, адреса електронної пошти);

{Пункт 6 частини другої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

7) дату та номер рішення про застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення та вид дисциплінарного стягнення;

{Пункт 7 частини другої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

8) відомості про тимчасове зупинення діяльності арбітражного керуючого;

{Пункт 8 частини другої статті 18 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

8^1) дату та номер рішення про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

{Частину другу статті 18 доповнено пунктом 8^1 згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

9) прізвище, ім’я та по батькові помічників арбітражного керуючого (за наявності);

10) дату видачі та номер свідоцтва про проходження підготовки у справах про банкрутство державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, строк його дії.

{Частину другу статті 18 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

{Частину третю статті 18 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Відомості, що згідно з цим Кодексом підлягають внесенню до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, вносяться до такого реєстру в порядку та строки, встановлені державним органом з питань банкрутства.

{Частина четверта статті 18 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 19. Дисциплінарні проступки арбітражних керуючих

1. Підставою для притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку.

2. Дисциплінарним проступком є:

1) факт зайняття діяльністю, несумісною з діяльністю арбітражного керуючого;

2) порушення правил професійної етики арбітражного керуючого;

3) невиконання або неналежне виконання своїх обов’язків;

4) невиконання статуту та рішень саморегулівної організації арбітражних керуючих.

Стаття 20. Контроль за діяльністю арбітражних керуючих

1. Контроль за діяльністю арбітражних керуючих здійснюється державним органом з питань банкрутства та саморегулівною організацією арбітражних керуючих.

{Абзац перший частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Державний орган з питань банкрутства здійснює контроль за діяльністю арбітражних керуючих шляхом проведення планових і позапланових перевірок у встановленому ним порядку.

2. Планові перевірки проводяться за певний період не більше одного разу на два роки за місцезнаходженням державного органу з питань банкрутства або за місцезнаходженням боржника - юридичної особи чи його майна, щодо якого арбітражний керуючий здійснює повноваження розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, або за місцезнаходженням майна боржника - фізичної особи (за згодою боржника), стосовно якого арбітражний керуючий здійснює повноваження керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією, або у приміщенні контори (офісу) арбітражного керуючого з обов’язковим повідомленням арбітражного керуючого про час і місце проведення перевірки. Арбітражний керуючий зобов’язаний надати особам, уповноваженим на проведення перевірки, відомості, документи для огляду та їх копії для залучення до матеріалів

перевірки. Повторна перевірка з питань, що вже були предметом перевірки, не допускається. Попередні періоди, що перевірялися раніше, не можуть бути предметом наступних перевірок, крім перевірки за зверненням фізичної чи юридичної особи.

{Частина друга статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Позапланові виїзні та невиїзні перевірки проводяться за зверненнями фізичних чи юридичних осіб, права, свободи, інтереси яких порушено діями (бездіяльністю) арбітражного керуючого, якщо з таких звернень випливає необхідність здійснення додаткового контролю з боку державного органу з питань банкрутства. Для проведення перевірки державний орган з питань банкрутства надсилає арбітражному керуючому письмовий запит у межах предмета звернення. У зазначений у запиті строк арбітражний керуючий надсилає державному органу з питань банкрутства вмотивовану відповідь та копії відповідних документів.

{Частина третя статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. У перевірках беруть участь представники державного органу з питань банкрутства та його територіальних органів з можливістю залучення представників саморегулівної організації арбітражних керуючих у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства.

{Частина четверта статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. У разі виявлення під час перевірки діяльності арбітражного керуючого порушень норм законодавства державний орган з питань банкрутства може прийняти рішення про тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого та передати матеріали на розгляд дисциплінарної комісії для застосування до порушника дисциплінарного стягнення.

{Частина п'ята статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

6. Саморегулівна організація арбітражних керуючих має право за зверненням учасника справи про банкрутство або за власною ініціативою здійснити перевірку діяльності арбітражного керуючого на предмет дотримання ним:

1) статуту саморегулівної організації арбітражних керуючих;

2) Кодексу професійної етики арбітражного керуючого;

3) рішень саморегулівної організації арбітражних керуючих, пов’язаних із діяльністю арбітражних керуючих.

7. Перевірка саморегулівною організацією арбітражних керуючих діяльності арбітражного керуючого здійснюється в порядку, передбаченому частиною третьою цієї статті.

8. Саморегулівна організація арбітражних керуючих зобов’язана протягом 10 робочих днів з дня отримання пояснень арбітражного керуючого, з часу, коли такі пояснення мали бути отримані, у разі їх ненадання розглянути надані матеріали на предмет наявності ознак дисциплінарного проступку та вирішити питання щодо внесення до дисциплінарної комісії подання про притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності.

9. Відомості про здійснення державним органом з питань банкрутства заходів контролю за діяльністю арбітражних керуючих розміщуються в інтегрованій автоматизованій системі державного нагляду (контролю).

{Статтю 20 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 21. Відповідальність арбітражних керуючих

1. Арбітражні керуючі несуть за свої дії та бездіяльність цивільно-правову, адміністративну, дисциплінарну та кримінальну відповідальність у порядку та обсягах, встановлених законом.

2. Арбітражні керуючі несуть дисциплінарну відповідальність у порядку, встановленому цим Кодексом.

3. Державний орган з питань банкрутства за поданням дисциплінарної комісії застосовує до арбітражних керуючих дисциплінарні стягнення.

4. Рішення про застосування дисциплінарного стягнення приймається дисциплінарною комісією протягом двох місяців з дня виявлення дисциплінарного проступку, але не пізніше одного року з дня його вчинення.

{Частина четверта статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Про застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення вноситься запис до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Стаття 22. Дисциплінарна комісія

1. Дисциплінарна комісія утворюється у встановленому державним органом з питань банкрутства порядку для розгляду питань щодо притягнення арбітражних керуючих до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку.

2. До складу дисциплінарної комісії входять сім осіб, три з яких призначаються державним органом з питань банкрутства, а чотири визначаються саморегулівною організацією арбітражних керуючих. Строк повноважень членів дисциплінарної комісії становить два роки.

{Абзац перший частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Склад дисциплінарної комісії та зміни до нього затверджуються державним органом з питань банкрутства.

{Частину другу статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Очолює дисциплінарну комісію керівник державного органу з питань банкрутства або визначена ним відповідальна особа зазначеного органу.

4. Дисциплінарна комісія:

розглядає подання державного органу з питань банкрутства, саморегулівної організації арбітражних керуючих про притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності;

у разі надходження звернень фізичних і юридичних осіб щодо діяльності арбітражних керуючих направляє відповідні звернення на перевірку до державного органу з питань банкрутства чи саморегулівної організації арбітражних керуючих;

приймає рішення про застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення на підставі подання державного органу з питань банкрутства чи саморегулівної організації арбітражних керуючих про притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності.

{Абзац четвертий частини четвертої статті 22 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Рішення дисциплінарної комісії приймаються на її засіданні шляхом голосування простою більшістю голосів членів комісії, які беруть участь у засіданні. Засідання дисциплінарної комісії вважається повноважним, якщо в ньому беруть участь не менше п’яти членів комісії.

{Частина п'ята статті 22 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

6. Рішення дисциплінарної комісії оформлюється протоколом, який підписують усі члени комісії, які брали участь у її засіданні.

{Частина шоста статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 23. Дисциплінарні стягнення

1. Дисциплінарні стягнення, що застосовуються до арбітражного керуючого:

1) попередження;

2) догана;

3) тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

4) позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

2. Під час визначення виду дисциплінарного стягнення враховуються ступінь вини арбітражного керуючого, тяжкість вчиненого ним дисциплінарного проступку, а також те, чи застосовувалися раніше до арбітражного керуючого дисциплінарні стягнення.

Стаття 24. Страхування відповідальності арбітражного керуючого

1. Арбітражний керуючий має право укласти із страховиком договір страхування відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок неумисних дій або помилки під час здійснення повноважень арбітражного керуючого, за класом страхування 13, визначеним статтею 4 Закону України "Про страхування".

Порядок та умови здійснення такого страхування можуть визначатися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику з питань банкрутства, за погодженням з Національним банком України.

{Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023; в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 25. Відшкодування шкоди, заподіяної з вини арбітражного керуючого

1. Шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних дій арбітражного керуючого, відшкодовується відповідно до закону.

2. Шкода, заподіяна особі внаслідок неумисних дій або помилки арбітражного керуючого, відшкодовується за рахунок арбітражного керуючого або страхових виплат у разі укладення ним договору страхування.

{Частина друга статті 25 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

3. Шкода, заподіяна особі внаслідок умисних дій чи бездіяльності арбітражного керуючого, відшкодовується арбітражним керуючим.

Стаття 26. Припинення діяльності арбітражного керуючого

1. Підставою для припинення діяльності арбітражного керуючого є:

1) письмова заява арбітражного керуючого;

2) неможливість виконувати повноваження за станом здоров’я;

3) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо арбітражного керуючого або рішенням суду про притягнення його до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, яким накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов’язаною з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або діяльністю, що прирівнюється до такої діяльності;

{Пункт 3 частини першої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4) невідповідність арбітражного керуючого вимогам, встановленимстаттею 11 цього Кодексу;

5) застосування дисциплінарного стягнення у виді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

6) подання неправдивих відомостей, необхідних для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

7) смерть арбітражного керуючого, визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим.

{Пункт 7 частини першої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Припинення діяльності арбітражного керуючого здійснюється шляхом анулювання його свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

{Частина друга статті 26 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 27. Порядок припинення діяльності арбітражного керуючого

1. За наявності підстав, визначених статтею 26 цього Кодексу, державний орган з питань банкрутства приймає рішення про припинення діяльності арбітражного керуючого та вносить до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України запис про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

{Частина перша статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Державний орган з питань банкрутства зобов’язаний не пізніше трьох днів з дня прийняття рішення повідомити арбітражного керуючого про припинення його діяльності.

3. Діяльність арбітражного керуючого припиняється з дня внесення до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України запису про анулювання його свідоцтва.

{Частина третя статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Рішення державного органу з питань банкрутства про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого може бути оскаржено арбітражним керуючим до суду. Оскарження рішення не зупиняє його дію.

{Частина четверта статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 28. Призначення та відсторонення арбітражного керуючого

1. Кандидатура арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією визначається судом шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, за принципом випадкового вибору.

Арбітражний керуючий для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією, у разі відсторонення розпорядника майна або керуючого реструктуризацією від виконання повноважень, керуючий санацією, керуючий реалізацією та ліквідатор призначаються господарським судом за клопотанням комітету кредиторів (у справі про банкрутство юридичної особи) чи зборів кредиторів (у справі про неплатоспроможність фізичної особи).

{Абзац другий частини першої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

2. В ухвалі про прийняття заяви про відкриття провадження у справі господарський суд пропонує трьом визначеним шляхом автоматизованого відбору арбітражним керуючим подати заяву про участь у цій справі.

У разі якщо заява про участь у справі надійшла лише від одного арбітражного керуючого, господарський суд призначає таку особу розпорядником майна/керуючим реструктуризацією.

У разі якщо заява про участь у справі надійшла від двох або трьох арбітражних керуючих, визначених шляхом автоматизованого відбору, господарський суд призначає розпорядником майна/керуючим реструктуризацією особу, яка була першою визначена шляхом автоматизованого відбору.

У разі якщо жоден із арбітражних керуючих, визначених шляхом автоматизованого відбору, не подав до господарського суду заяву про участь у справі, господарський суд призначає розпорядником майна/керуючим реструктуризацією арбітражного керуючого за власною ініціативою.

{Абзац четвертий частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Розпорядником майна, керуючим реструктуризацією, керуючим санацією, ліквідатором, керуючим реалізацією не можуть бути призначені арбітражні керуючі:

1) які є заінтересованими особами у цій справі;

2) які здійснювали раніше управління цим боржником - юридичною особою, крім випадків, коли з дня відсторонення від управління зазначеним боржником минуло не менше трьох років;

3) яким відмовлено в допуску до державної таємниці, якщо такий допуск є необхідним для виконання обов’язків, визначених цим Кодексом;

4) які мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів;

{Пункт 4 частини третьої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

{Пункт 5 частини третьої статті 28 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

6) які є близькими особами боржника - фізичної особи.

До призначення арбітражним керуючим особа повинна подати до господарського суду заяву, в якій зазначається, що вона не належить до осіб, зазначених у цій частині.

4. Арбітражний керуючий може бути відсторонений господарським судом від виконання повноважень розпорядника майна, керуючого реструктуризацією, керуючого санацією, ліквідатора, керуючого реалізацією за його заявою.

Відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень здійснюється господарським судом за клопотанням учасника провадження у справі або за власною ініціативою у разі:

1) невиконання або неналежного виконання обов’язків, покладених на арбітражного керуючого;

2) зловживання правами арбітражного керуючого;

3) подання до суду неправдивих відомостей;

4) відмови арбітражному керуючому в наданні допуску до державної таємниці або скасування раніше наданого допуску, якщо такий допуск є необхідним для виконання обов’язків, визначених цим Кодексом;

{Абзац шостий частини четвертої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5) припинення діяльності арбітражного керуючого;

6) наявності реального чи потенційного конфлікту інтересів.

{Абзац восьмий частини четвертої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Якщо заяву про відсторонення арбітражного керуючого подано не учасником провадження у справі, така заява залишається судом без розгляду.

{Частину четверту статті 28 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Комітет кредиторів має право в будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень незалежно від наявності таких підстав.

{Абзац десятий частини четвертої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

За наявності підстав для відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень або за клопотанням комітету кредиторів господарський суд протягом 14 днів постановляє ухвалу про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень.

{Частину п'яту статті 28 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

{Частину шосту статті 28 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 29. Тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого

1. Право на здійснення діяльності арбітражного керуючого тимчасово зупиняється на час дії таких обставин:

якщо арбітражного керуючого обрано або призначено на посаду, що не сумісна із здійсненням діяльності арбітражного керуючого, - на весь строк перебування на відповідній посаді;

якщо арбітражний керуючий вважає за необхідне зупинити право на здійснення діяльності арбітражного керуючого за власним бажанням на строк, що сукупно не перевищує 30 днів протягом календарного року, або на більший строк за наявності поважних причин (вагітність, догляд за дитиною, тимчасова непрацездатність (хвороба), працевлаштування за основним місцем роботи тощо);

{Абзац третій частини першої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

у разі застосування до арбітражного керуючого як підозрюваного чи обвинуваченого у кримінальному провадженні запобіжних заходів у виді домашнього арешту із забороною залишати житло цілодобово або у робочий час чи тримання під вартою - на час дії запобіжного заходу, у разі застосування заходу забезпечення кримінального провадження у виді тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом - на час дії такого заходу;

у разі застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення у виді тимчасового зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого - на строк, визначений у рішенні дисциплінарної комісії про застосування дисциплінарного стягнення;

у разі виявлення під час перевірки діяльності арбітражного керуючого порушень норм законодавства - до прийняття рішення дисциплінарною комісією, але на строк, що не перевищує 30 днів.

{Частину першу статті 29 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

2. У разі настання обставин, передбачених абзацом другим частини першої цієї статті, та якщо право на здійснення діяльності арбітражного керуючого зупиняється на строк більше трьох днів відповідно до абзацу третього частини першої цієї статті, арбітражний керуючий зобов’язаний не менш як за один робочий день до дня зупинення своєї діяльності письмово повідомити про це державний орган з питань банкрутства із зазначенням причин та строку тимчасового зупинення.

{Частина друга статті 29 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Арбітражний керуючий зобов’язаний зупинити свою діяльність з моменту внесення інформації про тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України та повідомити про це господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність).

{Частина третя статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. У разі тимчасового зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого на строк понад 30 днів господарський суд, у провадженні якого перебуває справа

про банкрутство (неплатоспроможність), призначає іншого арбітражного керуючого в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Абзац перший частини четвертої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

До призначення у справі про банкрутство (неплатоспроможність) іншого арбітражного керуючого арбітражний керуючий, право на здійснення діяльності якого тимчасово зупинено, не має права здійснювати будь-які повноваження розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією, визначені законодавством, крім вжиття заходів до забезпечення захисту та збереження майна боржника (банкрута), за винятком випадків, коли вжиття таких заходів неможливе з поважних причин, та передачі документів іншому арбітражному керуючому.

{Абзац другий частини четвертої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Порядок тимчасового зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого встановлюється державним органом з питань банкрутства.

Стаття 30. Винагорода та відшкодування витрат арбітражного керуючого

1. Арбітражний керуючий виконує повноваження за грошову винагороду.

Грошова винагорода арбітражного керуючого складається з основної та додаткової грошових винагород.

2. Розмір основної грошової винагороди арбітражного керуючого за виконання ним повноважень розпорядника майна або ліквідатора визначається в розмірі середньомісячної заробітної плати керівника боржника за останніх 12 місяців його роботи до відкриття провадження у справі, але не менше трьох розмірів мінімальної заробітної плати за кожний місяць виконання арбітражним керуючим повноважень.

Розмір основної грошової винагороди арбітражного керуючого за виконання ним повноважень керуючого санацією встановлюється зборами кредиторів під час схвалення плану санації і не може бути меншим за чотири розміри мінімальної заробітної плати за кожний місяць виконання арбітражним керуючим повноважень.

Розмір основної грошової винагороди арбітражного керуючого за виконання ним повноважень керуючого реструктуризацією становить п’ять розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб за кожен місяць виконання арбітражним керуючим повноважень.

Розмір основної грошової винагороди арбітражного керуючого за виконання ним повноважень керуючого реалізацією становить три розміри прожиткового мінімуму для працездатних осіб за кожний місяць виконання арбітражним керуючим повноважень.

Право вимоги основної грошової винагороди виникає в арбітражного керуючого в останній день кожного календарного місяця виконання ним повноважень.

Сплата основної винагороди арбітражного керуючого за виконання ним повноважень розпорядника майна, ліквідатора, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією,

керуючого реалізацією здійснюється за рахунок коштів, авансованих заявником (кредитором або боржником) на депозитний рахунок господарського суду, який розглядає справу, до моменту подання заяви про відкриття провадження у справі.

{Абзац шостий частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі якщо процедура триває після закінчення авансованих заявником коштів, основна винагорода арбітражного керуючого сплачується за рахунок коштів, одержаних боржником - юридичною особою у результаті господарської діяльності, або коштів, одержаних від продажу майна боржника, яке не перебуває в заставі, або коштів фонду, створеного кредиторами для виплати грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого (у разі його створення).

{Абзац сьомий частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

3. Додаткова грошова винагорода арбітражного керуючого визначається в розмірі:

5 відсотків вартості стягнутого на користь боржника майна, яке на день відкриття провадження у справі перебувало у третіх осіб;

3 відсотки суми погашених вимог кредиторів.

Додаткова винагорода не сплачується арбітражному керуючому у разі, якщо вимоги забезпеченого кредитора погашаються у зв’язку з продажем такому кредитору майна, що забезпечує його вимоги.

Право вимоги додаткової грошової винагороди виникає в арбітражного керуючого з дня фактичного надходження до боржника стягнутого на його користь майна, яке на день відкриття провадження у справі перебувало у третіх осіб, або з дня фактичного надходження коштів на рахунок боржника, які спрямовуються на погашення вимог кредиторів.

4. Витрати арбітражного керуючого, пов’язані з виконанням ним повноважень у справі, відшкодовуються в порядку, передбаченому цим Кодексом, крім витрат на страхування його професійної відповідальності, а також витрат, пов’язаних з виконанням таких повноважень у частині, в якій зазначені витрати перевищують регульовані державою ціни (тарифи) на відповідні товари, роботи, послуги чи ринкові ціни на день здійснення відповідних витрат або замовлення (придбання) товарів, робіт, послуг.

{Частина четверта статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Кредитори можуть створювати фонд для виплати грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого. Порядок формування фонду та порядок використання його коштів визначаються рішенням зборів кредиторів (у справі про неплатоспроможність фізичної особи) чи комітету кредиторів (у справі про банкрутство юридичної особи) та затверджуються ухвалою господарського суду.

{Абзац перший частини п'ятої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2971-IX від 20.03.2023, № 3249-IX від 13.07.2023}

Господарський суд за заявою кредитора має право зменшити розмір грошової винагороди арбітражного керуючого, у разі, якщо середньомісячна заробітна плата керівника боржника є надмірно високою порівняно з мінімальним розміром заробітної плати.

6. Арбітражний керуючий не менше одного разу на два місяці звітує про нарахування та виплату грошової винагороди арбітражного керуючого, здійснення та відшкодування його витрат на засіданнях зборів кредиторів (у справі про неплатоспроможність фізичної особи) чи комітету кредиторів (у справі про банкрутство юридичної особи), а в частині витрат, що стосуються заставного майна, - перед забезпеченим кредитором.

{Абзац перший частини шостої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Звіт арбітражного керуючого про нарахування і виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат має бути схвалений зборами кредиторів (у справі про неплатоспроможність фізичної особи) чи комітетом кредиторів (у справі про банкрутство юридичної особи), а в частині витрат, що стосуються заставного майна, - забезпеченим кредитором.

{Абзац другий частини шостої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Звіт про нарахування та виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат за підсумками процедур розпорядження майном, санації, ліквідації, погашення боргів боржника подається арбітражним керуючим до господарського суду за п’ять днів до закінчення відповідної процедури, розглядається судом та затверджується ухвалою, що може бути оскаржена у встановленому порядку.

{Абзац третій частини шостої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 31. Правила ведення діловодства та архіву арбітражного керуючого

1. Правила ведення діловодства та архіву арбітражного керуючого затверджує державний орган з питань банкрутства за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи та діловодства.

2. Арбітражні керуючі ведуть і подають статистичну звітність, оперативну звітність та інформацію в порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства.

3. У разі припинення діяльності арбітражного керуючого його архів передається до відповідного державного архіву у встановленому законодавством порядку.

{Частина третя статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Розділ II. САМОРЕГУЛІВНА ОРГАНІЗАЦІЯ АРБІТРАЖНИХ КЕРУЮЧИХ

Стаття 32. Саморегулівна організація арбітражних керуючих

1. Самоврядування арбітражних керуючих ґрунтується на принципах виборності, гласності, підзвітності та обов’язковості для виконання арбітражними керуючими рішень органів саморегулівної організації арбітражних керуючих.

Брати участь у роботі органів самоврядування та бути обраними до їх складу можуть лише арбітражні керуючі, відомості про яких внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України та діяльність яких не припинена у встановленому законодавством порядку.

{Абзац другий частини першої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Саморегулівна організація арбітражних керуючих є некомерційною професійною організацією, що об’єднує всіх арбітражних керуючих та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань самоврядування арбітражних керуючих.

Саморегулівна організація арбітражних керуючих є юридичною особою та діє через організаційні форми самоврядування арбітражних керуючих, передбачені цим Кодексом.

3. Саморегулівна організація арбітражних керуючих утворюється з’їздом арбітражних керуючих України та не може бути реорганізована. Саморегулівна організація арбітражних керуючих може бути ліквідована лише на підставі закону.

Статут саморегулівної організації арбітражних керуючих затверджується з’їздом арбітражних керуючих України та є її установчим документом.

4. З моменту державної реєстрації саморегулівної організації арбітражних керуючих її членами стають усі арбітражні керуючі, інформація про яких внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України та діяльність яких не припинена у встановленому законодавством порядку.

{Абзац перший частини четвертої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Арбітражний керуючий стає членом саморегулівної організації арбітражних керуючих з дня внесення інформації про нього до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Арбітражний керуючий зобов’язаний сплачувати членські внески саморегулівної організації арбітражних керуючих.

Установлення органами самоврядування арбітражних керуючих інших обов’язкових внесків, не передбачених цим Кодексом, забороняється.

5. Органами саморегулівної організації арбітражних керуючих є:

1) з’їзд арбітражних керуючих регіону;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2) рада арбітражних керуючих регіону;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3) голова ради арбітражних керуючих регіону;

4) Рада арбітражних керуючих України;

5) Голова Ради арбітражних керуючих України;

6) з’їзд арбітражних керуючих України;

7) ревізійна комісія.

6. Саморегулівна організація арбітражних керуючих може утворювати інші органи, необхідні для виконання повноважень, визначених цим Кодексом.

7. Вищим органом самоврядування арбітражних керуючих є з’їзд арбітражних керуючих України.

З’їзд арбітражних керуючих України скликається Радою арбітражних керуючих України не менше одного разу на два роки.

З’їзд арбітражних керуючих України також може бути скликано на вимогу державного органу з питань банкрутства або не менше 10 відсотків загальної кількості членів саморегулівної організації арбітражних керуючих, або не менше однієї третини рад арбітражних керуючих регіонів.

Рада арбітражних керуючих України зобов’язана скликати та організувати проведення з’їзду арбітражних керуючих України протягом 30 днів з дня отримання вимоги про скликання з’їзду арбітражних керуючих України.

Про день, час і місце початку роботи з’їзду арбітражних керуючих України та про питання, що виносяться на обговорення, Рада арбітражних керуючих України повідомляє всім членам не пізніш як за 14 днів до дня початку роботи з’їзду, а також розміщує відповідну інформацію на веб-сайті саморегулівної організації арбітражних керуючих.

8. З’їзд арбітражних керуючих України:

1) утворює Раду арбітражних керуючих України, обирає Голову Ради арбітражних керуючих України та його заступників і достроково відкликає їх із посад;

2) затверджує статут саморегулівної організації арбітражних керуючих та вносить зміни до нього;

3) затверджує Кодекс професійної етики арбітражного керуючого;

4) утворює ревізійну комісію;

{Пункт 5 частини восьмої статті 32 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

6) затверджує Положення про Раду арбітражних керуючих України, Положення про ревізійну комісію;

7) розглядає та затверджує звіти Ради арбітражних керуючих України, висновки ревізійної комісії та звіти інших органів, утворених саморегулівною організацією арбітражних керуючих;

8) затверджує кошториси саморегулівної організації арбітражних керуючих, її органів, а також звіти про їх виконання;

9) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та статуту саморегулівної організації арбітражних керуючих.

9. Повноваження, склад та порядок формування інших органів та положення про такі органи визначаються статутом саморегулівної організації арбітражних керуючих.

Стаття 33. Функції та повноваження саморегулівної організації арбітражних керуючих

1. Саморегулівна організація арбітражних керуючих:

1) здійснює в порядку, передбаченому цим Кодексом, контроль за діяльністю арбітражних керуючих щодо дотримання цього Кодексу, Кодексу професійної етики арбітражного керуючого та інших нормативно-правових актів;

2) бере участь у розробленні нормативно-правових актів та заходах з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;

3) представляє арбітражних керуючих у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об’єднаннями та міжнародними організаціями;

4) захищає професійні права арбітражних керуючих;

5) забезпечує високий професійний рівень та розвиток професії арбітражних керуючих;

6) забезпечує престижність професії арбітражних керуючих;

7) організовує перевірку оприлюдненої інформації, що принижує честь і гідність, ділову репутацію арбітражних керуючих, у разі її недостовірності вживає заходів для її спростування;

8) надає консультації, а також готує методичні рекомендації з питань професійної етики арбітражних керуючих та застосування прогресивних практик;

9) здійснює інформування суспільства про практику та проблемні питання у процедурах відновлення платоспроможності;

10) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу.

КНИГА ТРЕТЯ. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Розділ I. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Стаття 34. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство

1. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство подається кредитором або боржником або Національним банком України у випадках, передбачених цим Кодексом, а стосовно боржника - державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, - також

органом (суб'єктом), уповноваженим управляти державним майном, у письмовій формі та повинна містити:

{Абзац перший частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023; в редакції Закону № 3254-IX від 14.07.2023 з урахуванням змін, внесених Законом № 3498-IX від 22.11.2023}

найменування господарського суду, до якого подається заява;

найменування боржника, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи;

ім'я або найменування кредитора, його місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

найменування органу (суб'єкта), уповноваженого управляти державним майном щодо боржника - державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

виклад обставин, що є підставою для звернення до суду;

перелік документів, що додаються до заяви.

{Частина перша статті 34 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2. До заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються:

докази сплати судового збору, крім випадків, коли згідно із законом судовий збір не підлягає сплаті;

довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;

докази авансування винагороди арбітражному керуючому трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень;

докази надсилання боржнику копії заяви і доданих до неї документів.

До заяви кредитора - контролюючого органу, уповноваженого відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, іншого органу, який відповідно до закону здійснює контроль за справлянням інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, додаються докази вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості у встановленому законодавством порядку.

3. Заява кредитора, крім відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, повинна містити відомості про розмір вимог кредитора до боржника із зазначенням окремо розміру неустойки (штрафу, пені), яка підлягає сплаті.

Заява кредитора може ґрунтуватися на об’єднаній заборгованості боржника за сукупністю його різних зобов’язань перед цим кредитором.

Кредитори мають право об’єднати свої вимоги до боржника і звернутися до суду з однією спільною заявою. Таку заяву підписують усі кредитори, які об’єднали свої вимоги до боржника.

4. До заяви боржника про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються:

{Абзац другий частини четвертої статті 34 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;

докази загрози неплатоспроможності;

докази авансування винагороди арбітражному керуючому трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень;

установчі документи боржника - юридичної особи;

бухгалтерський баланс боржника на останню звітну дату;

перелік кредиторів боржника, вимоги яких визнаються боржником, із зазначенням загальної суми грошових вимог усіх кредиторів, а також щодо кожного кредитора - ім’я або найменування, місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), сума грошових вимог (загальної суми заборгованості, заборгованості за основним зобов’язанням та суми неустойки (штрафу, пені) окремо), підстави виникнення зобов’язань, а також строк їх виконання згідно із законом або договором;

перелік майна боржника із зазначенням його балансової вартості та місцезнаходження, а також загальна балансова вартість майна;

перелік майна, що перебуває у заставі або є обтяженим у інший спосіб, його місцезнаходження, вартість, а також інформація про кредиторів, на користь яких вчинено обтяження майна боржника, - ім’я або найменування, місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), сума грошових вимог, підстави виникнення зобов’язань, а також строк їх виконання згідно із законом або договором;

довідка органів приватизації (органів, уповноважених управляти об’єктами державної власності) про наявність або відсутність на балансі підприємства, щодо якого подано заяву про відкриття провадження у справі, державного майна, що в процесі приватизації (корпоратизації) не увійшло до його статутного капіталу;

перелік осіб, які мають невиконані зобов’язання перед боржником, із зазначенням вартості таких зобов’язань, строку виконання та підстав виникнення;

відомості про всі рахунки у депозитарних установах боржника, відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, їх реквізити;

відомості про всі рахунки, на яких ведеться облік прав на цінні папери, що належать боржнику, їх реквізити;

відомості про всі рахунки, електронні гаманці, відкриті у небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей, що належать боржнику, їх реквізити;

{Частину четверту статті 34 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

протокол загальних зборів (конференції) працівників боржника, відповідне рішення первинної профспілкової організації боржника (за наявності кількох первинних організацій - їхнє спільне рішення) про обрання представника працівників боржника для участі у справі, якщо такі збори (конференція) відбулися до подання заяви боржника до господарського суду;

копія спеціального дозволу на провадження діяльності, пов’язаної з державною таємницею, та довідка про наявність у боржника матеріальних носіїв секретної інформації (технічної документації, виробів, дослідних зразків тощо);

{Абзац частини четвертої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

рішення вищого органу управління боржника, а стосовно боржника - державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, - органу (суб’єкта), уповноваженого управляти державним майном про звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі;

{Абзац частини четвертої статті 34 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

{Абзац дев’ятнадцятий частини четвертої статті 34 виключено на підставі Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

інші документи, що підтверджують неплатоспроможність боржника.

У разі подання до відкриття провадження двох чи більше заяв кредиторів про відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд призначає заяви до розгляду в одному судовому засіданні, за результатами якого за заявою, що подана першою, у разі її відповідності вимогам цього Кодексу, відкриває провадження у справі про банкрутство. Інші заяви господарський суд залишає без розгляду.

{Частину четверту статті 34 доповнено абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Залишення заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство без розгляду з підстав, визначених цією статтею, не перешкоджає зверненню такого кредитора як конкурсного з вимогами до боржника у порядку, визначеному статтею 45 цього Кодексу.

{Частину четверту статті 34 доповнено абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Боржник подає заяву до господарського суду за наявності майна, достатнього для покриття витрат, пов’язаних з провадженням у справі, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

6. Боржник зобов’язаний у місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов’язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності), та в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

Якщо органи управління боржника допустили порушення цих вимог, вони несуть солідарну відповідальність за незадоволення вимог кредиторів. Питання порушення органами управління боржника зазначених вимог підлягає розгляду господарським судом під час здійснення провадження у справі. У разі виявлення такого порушення про це зазначається в ухвалі господарського суду, що є підставою для подальшого звернення кредиторів своїх вимог до зазначених осіб.

{Частина шоста статті 34 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

7. До заяви Національного банку України про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються:

докази сплати судового збору, крім випадків, якщо згідно із законом судовий збір не підлягає сплаті;

довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника;

докази авансування винагороди арбітражному керуючому у розмірі трьох мінімальних заробітних плат за три місяці виконання повноважень;

рішення Національного банку України про віднесення страховика або кредитної спілки до категорії неплатоспроможних.

{Статтю 34 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

Стаття 35. Прийняття заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство

1. У разі відсутності підстав для відмови у прийнятті, залишення без руху або для повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд приймає заяву до розгляду, про що не пізніше п’яти днів з дня її надходження постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

дата проведення підготовчого засідання суду;

прізвище, ім’я та по батькові арбітражних керуючих, визначених шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Ухвалою про прийняття заяви про відкриття провадження у справі господарський суд має право вирішити питання про:

зобов’язання заявника, боржника та інших осіб надати суду додаткові відомості, необхідні для вирішення питання про відкриття провадження у справі про банкрутство;

вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів шляхом заборони власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника та боржнику приймати рішення про ліквідацію, реорганізацію боржника, а також відчужувати основні засоби.

2. Підготовче засідання суду проводиться не пізніше 14 днів з дня постановлення ухвали про прийняття заяви про відкриття провадження у справі, а за наявності поважних причин (здійснення сплати грошових зобов’язань кредиторам тощо) - не пізніше 20 днів.

3. Ухвала про прийняття заяви про відкриття провадження у справі надсилається сторонам та до органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю, у якого перебуває виконавче провадження на виконанні, державному реєстратору за місцезнаходженням боржника, до органу, уповноваженого управляти державним майном боржника - державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, арбітражним керуючим, визначеним шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

{Частина третя статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 36. Відзив боржника

1. Боржник до дати проведення підготовчого засідання надає до господарського суду та заявнику відзив на заяву про відкриття провадження у справі. До відзиву боржника додаються докази відправлення заявнику копії відзиву.

2. Крім відомостей, передбаченихГосподарським процесуальним кодексом України, у відзиві боржника зазначаються:

заперечення боржника щодо вимог заявника (заявників);

загальна сума заборгованості боржника перед кредиторами за зобов’язаннями, що передбачають виплату грошових коштів, у тому числі зі сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), з виплати заробітної плати;

відомості про наявне у боржника майно, а також про всі рахунки боржника в установах банків та інших фінансово-кредитних установах, реквізити рахунків;

відомості про всі рахунки, на яких ведеться облік прав на цінні папери, що належать боржнику у депозитарних установах, їх реквізити;

відомості про всі рахунки, електронні гаманці, відкриті у небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей, що належать боржнику, їх реквізити;

{Частину другу статті 36 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

відомості про проведення боржником діяльності, пов’язаної з державною таємницею;

докази необґрунтованості вимог заявника (за наявності).

3. У відзиві боржника можуть зазначатися й інші відомості, що мають значення для розгляду справи.

{Абзац другий частини третьої статті 36 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

До відзиву також додається довідка органів приватизації (органів, уповноважених управляти об’єктами державної власності) про наявність або відсутність на балансі підприємства, щодо якого постановлено ухвалу про прийняття заяви про відкриття провадження у справі, державного майна, що в процесі приватизації (корпоратизації) не увійшло до статутного капіталу боржника.

{Абзац третій частини третьої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2971-IX від 20.03.2023, № 3249-IX від 13.07.2023}

4. Відсутність відзиву на заяву про відкриття провадження у справі не перешкоджає провадженню у справі.

Стаття 37. Відмова у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі, залишення заяви без руху

1. Господарський суд не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви про відкриття провадження у справі відмовляє у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство, якщо:

провадження у справі про банкрутство боржника не допускається згідно з цим Кодексом або законом;

{Абзац другий частини першої статті 37 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

заява надійшла від кредитора, вимоги якого включені до затвердженого плану санації відповідно до статті 5 цього Кодексу, і відсутні докази невиконання зобов’язань за таким планом санації;

стосовно боржника відкрито провадження у справі про банкрутство;

юридичну особу - боржника припинено в установленому законом порядку.

2. Про відмову у прийнятті заяви господарський суд постановляє ухвалу, яка надсилається заявнику разом із заявою та доданими до неї документами.

3. Господарський суд залишає без руху заяву про відкриття провадження у справі з підстав, передбаченихстаттею 174 Господарського процесуального кодексу України, з урахуванням вимог цього Кодексу.

Стаття 38. Повернення, відкликання заяви про відкриття провадження у справі

1. Господарський суд не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви про відкриття провадження у справі або закінчення строку на усунення недоліків заяви повертає її та додані до неї документи, якщо:

{Абзац перший частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

до постановлення ухвали про відкриття провадження у справі від заявника надійшла заява про відкликання заяви про відкриття провадження у справі;

заявником до цього суду подано іншу заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство щодо того самого боржника і щодо такої заяви на час вирішення питання про відкриття провадження у справі не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство, повернення заяви про відкриття провадження у справі, залишення заяви без руху.

{Абзац четвертий частини першої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Про повернення заяви про відкриття провадження у справі без розгляду господарський суд постановляє ухвалу.

3. Повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство не перешкоджає повторному зверненню з такою заявою до господарського суду у встановленому порядку.

4. У разі повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство з підстави, передбаченої абзацом четвертим частини першої цієї статті, судовий збір, сплачений за подання заяви, не повертається.

5. Якщо про відкриття провадження у справі про банкрутство подано декілька заяв від різних заявників і одна з них повертається без розгляду, суддя розглядає інші заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.

6. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство може бути відкликана заявником (заявниками) до дати проведення підготовчого засідання господарського суду.

У разі відкликання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство до постановлення ухвали про її прийняття господарський суд постановляє ухвалу про повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.

У разі відкликання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство після постановлення ухвали про її прийняття до дати проведення підготовчого засідання суду господарський суд постановляє ухвалу про залишення заяви без розгляду.

Господарський суд має право не прийняти відкликання заяви про відкриття провадження у справі, якщо це порушує права чи охоронювані законом інтереси будь-яких

осіб або якщо до господарського суду надійшла інша заява (заяви) кредитора (кредиторів) про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Боржник не має права відкликати заяву про відкриття провадження у справі, подану ним відповідно до вимог частини шостої статті 34 цього Кодексу.

Стаття 39. Відкриття провадження у справі про банкрутство

1. Перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюються господарським судом у підготовчому засіданні, яке проводиться в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Неявка у підготовче засідання сторін та представника державного органу з питань банкрутства, а також відсутність відзиву боржника не перешкоджають проведенню засідання.

2. У підготовчому засіданні господарський суд розглядає подані документи, заслуховує пояснення сторін, оцінює обґрунтованість заперечень боржника, вирішує інші питання, пов'язані з розглядом справи.

3. Якщо провадження у справі відкривається за заявою кредитора, господарський суд перевіряє можливість боржника виконати майнові зобов'язання, строк яких настав. Боржник може надати підтвердження спроможності виконати свої зобов'язання та погасити заборгованість.

4. У разі якщо до господарського суду до дня підготовчого засідання надійшло кілька заяв і одна з них прийнята судом до розгляду, інші ухвалою господарського суду приєднуються до матеріалів справи і розглядаються одночасно.

У разі визнання вимог заявника необґрунтованими господарський суд оцінює обґрунтованість вимог інших заяв кредиторів, приєднаних до матеріалів справи, і вирішує питання про відкриття провадження у справі у порядку, передбаченому цією статтею.

5. За результатами розгляду заяви про відкриття провадження у справі та відзиву боржника господарський суд постановляє ухвалу про:

відкриття провадження у справі;

відмову у відкритті провадження у справі.

6. Господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо:

вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження;

вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному обсязі до підготовчого засідання суду.

7. Відмова у відкритті провадження у справі про банкрутство не перешкоджає повторному зверненню до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство за наявності підстав, встановлених цим Кодексом.

8. В ухвалі про відкриття провадження у справі про банкрутство зазначається про:

відкриття провадження у справі про банкрутство;

визнання вимог кредитора та їх розмір;

введення мораторію на задоволення вимог кредиторів;

введення процедури розпорядження майном;

призначення розпорядника майна, встановлення розміру його винагороди та джерела її сплати;

вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів шляхом заборони боржнику та власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника приймати рішення щодо ліквідації, реорганізації боржника, а також відчужувати основні засоби та предмети застави;

строк подання розпорядником майна до господарського суду відомостей про результати розгляду вимог кредиторів, який не може перевищувати одного місяця та 20 днів після дати проведення підготовчого засідання суду;

дату попереднього засідання суду, яке має відбутися не пізніше 70 календарних днів, а в разі великої кількості кредиторів - не пізніше трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду;

строк проведення розпорядником майна інвентаризації майна боржника, який не може перевищувати двох місяців, а в разі значного обсягу майна - трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду.

9. З метою виявлення кредиторів та осіб, які виявили бажання взяти участь у санації боржника, на офіційному веб-порталі судової влади України не пізніше наступного дня з дня постановлення ухвали суду про відкриття провадження у справі господарський суд оприлюднює повідомлення про відкриття провадження у справі боржника (офіційне оприлюднення).

Доступ до інформації про провадження у справах, розміщеної на офіційному веб-порталі судової влади України, є вільним та безоплатним.

Повідомлення про відкриття провадження у справі про банкрутство повинне містити ім’я або найменування боржника, його місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), найменування та адресу господарського суду, номер справи, дату офіційного оприлюднення повідомлення, відомості про розпорядника майна (ім’я, місцезнаходження), строк подання заяв кредиторів з вимогами до боржника.

Інформація про відкриття провадження у справі про банкрутство додатково може оприлюднюватися на офіційному веб-сайті державного органу з питань банкрутства, а також у будь-який інший спосіб, не заборонений законом.

10. Господарський суд в ухвалі про відкриття провадження у справі може зобов’язати боржника провести аудит. Якщо боржник не має для цього коштів, господарський суд може призначити проведення аудиту за рахунок кредитора (кредиторів) за його (їхньою) згодою.

Відсутність аудиторського висновку не перешкоджає провадженню у справі про банкрутство.

11. Якщо в заяві боржника про відкриття провадження у справі або відзиві боржника міститься інформація про провадження ним діяльності, пов’язаної з державною таємницею, господарський суд постановляє та надсилає сторонам і державному органу з питань банкрутства ухвалу про відкладення проведення підготовчого засідання суду на час, необхідний для оформлення допуску до державної таємниці арбітражному керуючому. Такий строк не може перевищувати 30 днів.

У разі відмови у наданні допуску до державної таємниці зазначеному арбітражному керуючому господарський суд призначає нового арбітражного керуючого в порядку, встановленому цим Кодексом.

12. Ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство набирає законної сили з моменту її постановлення.

Текст ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство суб’єкта підприємницької діяльності, який є стороною договору щодо фінансових інструментів, валютних цінностей або стороною деривативного контракту чи товарної операції, у день її постановлення надсилається особі, яка провадить клірингову діяльність, на офіційну електронну адресу такої особи, зареєстровану в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі.

{Частину дванадцяту статті 39 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

13. Процедура розпорядження майном вводиться господарським судом на строк, визначений частиною другою статті 44 цього Кодексу, одночасно з постановленням ухвали про відкриття провадження у справі.

14. З моменту відкриття провадження у справі:

пред’явлення конкурсними та забезпеченими кредиторами вимог до боржника та їх задоволення можуть здійснюватися лише у порядку, передбаченому цим Кодексом, та в межах провадження у справі;

пред’явлення поточними кредиторами вимог до боржника та їх задоволення можуть здійснюватися у випадку та порядку, передбачених цим Кодексом;

арешт майна боржника чи інші обмеження боржника щодо розпорядження належним йому майном можуть бути застосовані виключно господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство;

корпоративні права засновників (учасників, акціонерів) боржника реалізуються з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом;

задоволення вимог засновника (учасника) боржника - юридичної особи про виділення частки у майні боржника у зв’язку з виходом із складу його учасників забороняється;

рішення про реорганізацію або ліквідацію юридичної особи - боржника приймається в порядку, визначеному цим Кодексом.

15. Ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство не пізніше трьох днів з дня її постановлення надсилається боржнику, кредитору (кредиторам) та іншим особам, які беруть участь або мають взяти участь у цій справі (власнику майна, органу, уповноваженому управляти майном боржника, тощо), до контролюючого органу, визначеного Податковим кодексом України, місцевого загального суду, органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю, у якого перебуває виконавче провадження на виконанні.

{Абзац перший частини п'ятнадцятої статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів копія ухвали надсилається також установам, що здійснюють облік нерухомого та рухомого майна (органам державної реєстрації речових прав, державним нотаріальним конторам, органам державної автомобільної інспекції за місцезнаходженням боржника), установам банків, небанківським надавачам платіжних послуг, що обслуговують рахунки боржника, емітентам електронних грошей, у яких знаходяться електронні гаманці, що належать боржнику, депозитарним установам, які ведуть облік прав на цінні папери, що належать боржнику, а також установі, що веде державні реєстри обтяжень майна.

{Абзац другий частини п’ятнадцятої статті 39 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

16. При розгляді справи суб’єкта господарювання, який є учасником (тимчасовим учасником) Гарантійного фонду виконання зобов’язань за складськими документами на зерно, до справи залучається Гарантійний фонд виконання зобов’язань за складськими документами на зерно.

17. Провадження у справі про банкрутство юридичної особи не підлягає зупиненню.

Стаття 40. Забезпечення вимог кредиторів

1. Господарський суд має право за клопотанням сторін або учасників справи чи за своєю ініціативою вжити заходів до забезпечення вимог кредиторів.

Ухвала про вжиття заходів забезпечення вимог кредиторів є виконавчим документом та підлягає примусовому виконанню.

{Частину першу статті 40 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Господарський суд за клопотанням розпорядника майна, кредиторів або з власної ініціативи може заборонити боржнику вчиняти без згоди розпорядника майна правочини, а також зобов’язати боржника передати цінні папери, майно, інші цінності на зберігання третім особам, вчинити чи утриматися від вчинення певних дій або вжити інших заходів для збереження майна боржника та забезпечення вимог кредиторів (у тому числі шляхом

позбавлення боржника права розпорядження його майном або цінними паперами без згоди розпорядника майна або суду, який розглядає справу про банкрутство; накладення арешту на конкретне рухоме чи нерухоме майно боржника), про що виноситься ухвала.

{Абзац третій частини першої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2971-IX від 20.03.2023, № 3249-IX від 13.07.2023}

2. У процедурі розпорядження майном за клопотанням розпорядника майна, сторін або інших учасників справи про банкрутство, що містить підтверджені відомості про перешкоджання керівником або органом управління боржника виконанню повноважень розпорядника майна, невжиття заходів щодо забезпечення збереження майна боржника, а також про вчинення ними дій, що порушують права та законні інтереси боржника або кредиторів, господарський суд має право припинити повноваження керівника або органу управління боржника та покласти виконання його обов’язків на розпорядника майна.

Про припинення повноважень керівника або органу управління боржника та покладання його обов’язків на розпорядника майна господарський суд виносить ухвалу.

3. З дня постановлення господарським судом ухвали про припинення повноважень керівника або органу управління боржника відповідні посадові особи боржника, повноваження яких припинені ухвалою господарського суду, зобов’язані протягом трьох днів передати розпоряднику майна, а розпорядник майна - прийняти бухгалтерську та іншу документацію боржника, його печатки і штампи, матеріальні та інші цінності.

4. Заходи щодо забезпечення вимог кредиторів діють відповідно до дня введення процедури санації і призначення керуючого санацією або до прийняття постанови про визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури і призначення ліквідатора, або до закриття провадження у справі.

Господарський суд має право скасувати або змінити заходи щодо забезпечення вимог кредиторів до настання зазначених обставин, про що постановляє ухвалу.

Стаття 41. Мораторій на задоволення вимог кредиторів

1. Мораторій на задоволення вимог кредиторів - це зупинення виконання боржником грошових зобов’язань і зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов’язань та зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію.

2. Мораторій на задоволення вимог кредиторів вводиться одночасно з відкриттям провадження у справі про банкрутство, про що зазначається в ухвалі господарського суду. Ухвала є підставою для зупинення вчинення виконавчих дій. Про запровадження мораторію розпорядник майна повідомляє відповідному органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю, у якого перебуває виконавче провадження на виконанні.

{Частина друга статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів:

забороняється стягнення на підставі виконавчих та інших документів, що містять майнові вимоги, у тому числі на предмет застави, за якими стягнення здійснюється в судовому або в позасудовому порядку відповідно до законодавства, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум (у тому числі одержаних від продажу майна боржника), перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж, а також у разі виконання рішень у немайнових спорах;

забороняється виконання вимог, на які поширюється мораторій;

не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов’язань із задоволення всіх вимог, на які поширюється мораторій;

зупиняється перебіг позовної давності на період дії мораторію;

не застосовується індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошового зобов’язання, три проценти річних від простроченої суми тощо.

4. Мораторій на задоволення вимог кредиторів застосовується до вимог кредиторів щодо відшкодування збитків, що виникли внаслідок відмови боржника від виконання правочинів (договорів) у процедурі санації, у порядку, передбаченому цим Кодексом.

5. Дія мораторію на задоволення вимог кредиторів не поширюється на вимоги поточних кредиторів, виплату заробітної плати та нарахованих на ці суми страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, повернення невикористаних та своєчасно неповернутих коштів загальнообов’язкового державного соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, відшкодування шкоди, заподіяної здоров’ю та життю громадян, виплату авторської винагороди, аліментів, а також на вимоги за виконавчими документами немайнового характеру, що зобов’язують боржника вчинити певні дії чи утриматися від їх вчинення.

{Абзац перший частини п'ятої статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Дія мораторію не поширюється на будь-які дії довірчого власника щодо об’єкта довірчої власності, довірчим засновником якої є боржник. Дія мораторію не поширюється на процедуру обов’язкового звернення стягнення на об’єкт довірчої власності.

{Частину п'яту статті 41 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

Дія мораторію не поширюється на задоволення вимог кредиторів у разі одночасного задоволення вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном, керуючим санацією згідно з планом санації, а також ліквідатором у ліквідаційній процедурі в порядку черговості, встановленому цим Кодексом.

{Абзац третій частини п'ятої статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стягнення грошових коштів за вимогами кредиторів за зобов’язаннями, на які не поширюється дія мораторію, крім випадків, передбачених статтею 94 цього Кодексу,

провадиться з рахунку боржника в установі банку, небанківському надавачу платіжних послуг або з електронного гаманця боржника в емітенті електронних грошей.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020; в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023; /-зміни до абзацу четвертого частини п'ятої статті 41, прийняті Законом України № 2971-IX від 20.03.2023, внести неможливо (відсутнє друге речення)-/; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

Дія мораторію не поширюється на задоволення вимог кредиторів шляхом звернення стягнення на предмет обтяження, що забезпечує виконання зобов’язань суб’єкта підприємницької діяльності - сторони генеральної угоди відповідно до вимог статті 94 цього Кодексу.

{Частину п'яту статті 41 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Звернення стягнення на майно боржника за вимогами, на які не поширюється дія мораторію, здійснюється виключно за ухвалою господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство боржника, крім випадків, передбачених статтею 94 цього Кодексу.

{Абзац шостий частини п'ятої статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

6. Під час процедури розпорядження майном боржник має право задовольняти лише ті вимоги кредиторів, на які згідно з частиною п’ятою цієї статті не поширюється дія мораторію.

Задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.

7. Боржник, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, власник корпоративних прав боржника, а у випадках, передбачених законодавством, - третя особа протягом провадження у справі про банкрутство з метою погашення вимог кредиторів та закриття провадження у справі мають право задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені).

Для одночасного погашення всіх вимог кредиторів арбітражний керуючий зобов’язаний надати особі, яка виявила намір погасити вимоги кредиторів, реєстр вимог кредиторів.

У разі задоволення всіх вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені), господарський суд ухвалою закриває провадження у справі про банкрутство. Вимоги щодо неустойки (штрафу, пені) вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі.

8. Дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство.

Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.

Під час процедури санації боржника за клопотанням забезпеченого кредитора господарський суд може прийняти рішення про припинення дії мораторію щодо майна боржника, яке є предметом забезпечення, якщо таке майно не задіяне у виконанні плану санації боржника або є швидкозношуваним предметом чи товаром, що швидко псується.

9. Правові наслідки дії мораторію на задоволення вимог кредиторів не застосовуються, якщо провадження у справі закрито у зв’язку з тим, що господарським судом не виявлені ознаки неплатоспроможності боржника.

10. Активи боржника, що перебувають у податковій заставі, можуть бути звільнені господарським судом з податкової застави, про що виноситься ухвала у судовому засіданні за участю контролюючого органу, уповноваженого відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень.

Стаття 42. Визнання недійсними правочинів боржника

1. Господарський суд у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора, поданою в порядку, визначеному статтею 7 цього Кодексу, може визнати недійсними правочини або спростувати майнові дії, вчинені боржником після відкриття провадження у справі про банкрутство або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, якщо вони порушили права боржника або кредиторів, з таких підстав:

{Абзац перший частини першої статті 42 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

боржник виконав майнові зобов’язання раніше встановленого строку;

боржник до відкриття провадження у справі про банкрутство взяв на себе зобов’язання, внаслідок чого він став неплатоспроможним або виконання його грошових зобов’язань перед іншими кредиторами повністю або частково стало неможливим;

боржник здійснив відчуження або придбав майно за цінами, відповідно нижчими або вищими від ринкових, за умови що в момент прийняття зобов’язання або внаслідок його виконання майна боржника було (стало) недостатньо для задоволення вимог кредиторів;

боржник оплатив іншій особі або прийняв майно в рахунок виконання грошових вимог у день, коли сума вимог кредиторів до боржника перевищувала вартість майна;

{Абзац п'ятий частини першої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

боржник узяв на себе заставні зобов’язання для забезпечення виконання грошових вимог.

2. Правочини, вчинені боржником протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, можуть бути визнані недійсними господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора також з таких підстав:

боржник безоплатно здійснив відчуження майна, взяв на себе зобов’язання без відповідних майнових дій іншої сторони, відмовився від власних майнових вимог;

боржник уклав договір із заінтересованою особою;

боржник уклав договір дарування.

3. У разі визнання недійсними правочинів боржника з підстав, передбачених частиною першою або другою цієї статті, сторона за таким правочином зобов’язана повернути боржнику майно, яке вона отримала від боржника, а в разі неможливості повернути майно в натурі - відшкодувати його вартість грошовими коштами за ринковими цінами, що існували на момент вчинення правочину.

{Частина третя статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. За результатами розгляду заяви арбітражного керуючого або кредитора про визнання недійсним правочину боржника господарський суд ухвалює рішення.

{Частина четверта статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. Особи, які вчинили, погодили правочини або вчинили майнові дії, визначені частинами першою і другою цієї статті, несуть субсидіарну відповідальність за зобов’язаннями боржника у межах суми завданих боржнику такими майновими діями збитків.

{Статтю 42 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 43. Правонаступництво

1. У разі вибуття чи заміни кредитора у справі про банкрутство господарський суд за заявою правонаступника або іншого учасника (учасників) справи здійснює заміну такої сторони її правонаступником на будь-якій стадії провадження у справі.

2. Усі дії, вчинені у справі про банкрутство до вступу у справу правонаступника, обов’язкові для нього так само, як вони були обов’язкові для особи, яку правонаступник замінив.

Розділ II. РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ БОРЖНИКА

Стаття 44. Введення процедури розпорядження майном боржника

1. Під розпорядженням майном розуміється система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, здійснення аналізу його фінансового стану, а також визначення наступної процедури (санації чи ліквідації).

Про призначення розпорядника майна господарський суд постановляє ухвалу.

2. Процедура розпорядження майном боржника вводиться строком до 170 календарних днів.

3. Розпорядник майна зобов’язаний:

розглядати заяви кредиторів з грошовими вимогами до боржника, що надійшли в установленому цим Кодексом порядку;

вести реєстр вимог кредиторів;

повідомляти кредиторів про результати розгляду їхніх вимог;

вживати заходів для захисту майна боржника;

проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника та становища на ринках боржника, встановлювати за результатами його проведення наявність або відсутність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, вчинення незаконних дій у разі банкрутства;

{Абзац шостий частини третьої статті 44 в редакції Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

повідомляти правоохоронні органи у разі виявлення ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, вчинення незаконних дій з майном боржника;

{Абзац сьомий частини третьої статті 44 в редакції Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

скликати збори і комітет кредиторів та організовувати проведення їх засідань;

подавати відомості (інформацію), необхідні для ведення Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства;

{Абзац дев'ятий частини третьої статті 44 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

надавати господарському суду та комітету кредиторів звіт про свою діяльність, а також здійснювати розкриття кредиторам інформації щодо фінансового стану боржника та ходу провадження у справі;

не пізніше двох місяців з дня відкриття провадження у справі про банкрутство провести інвентаризацію майна боржника та визначити його вартість;

за можливості проведення санації боржника розробити план санації боржника та подати його на розгляд зборам кредиторів;

виконувати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

4. Розпорядник майна несе відповідальність за свої дії та бездіяльність відповідно до закону.

5. Протягом процедури розпорядження майном органи управління боржника не мають права приймати рішення про:

реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення) і ліквідацію боржника;

створення господарських товариств або участь в інших господарських товариствах;

створення філій та представництв;

виплату дивідендів;

проведення боржником емісії цінних паперів;

вихід зі складу учасників боржника юридичної особи, придбання в акціонерів раніше випущених акцій боржника;

відчуження або обтяження нерухомого майна боржника, в тому числі його передачу в заставу, внесення зазначеного майна до статутного капіталу іншого підприємства або господарського товариства;

надання позик (кредитів), надання поруки, гарантій, а також передачу в довірче управління майна боржника.

6. Господарський суд за заявою розпорядника майна скасовує арешти майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном у разі, якщо такі арешти чи обмеження перешкоджають господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

7. Керівник або орган управління боржника виключно за погодженням з розпорядником майна приймають рішення про:

участь боржника в об’єднаннях, асоціаціях, спілках, холдингових компаніях, промислово-фінансових групах чи інших об’єднаннях юридичних осіб;

передачу майна в оренду;

{Абзац третій частини сьомої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

одержання та надання позик (кредитів);

{Абзац четвертий частини сьомої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

задоволення вимог поточних кредиторів.

{Частину сьому статті 44 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У процедурі розпорядження майном боржник не має права без згоди комітету кредиторів (зборів кредиторів - до моменту формування комітету кредиторів) вчиняти значні правочини, вчинення яких не заборонено цим Кодексом.

У процедурі розпорядження майном боржник зобов’язаний забезпечити розпоряднику майна можливість безпосереднього доступу до інформації, що зберігається у базах даних (у тому числі електронних), які використовуються посадовими особами боржника для ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку, а також для формування

бухгалтерської, статистичної та податкової звітності, та/або забезпечити можливість розпоряднику майна ознайомитися з такою інформацією в інший спосіб з можливістю друкувати та/або копіювати документи, необхідні для здійснення повноважень розпорядника майна, з урахуванням вимоги частини четвертої статті 10 цього Кодексу.

{Частину сьому статті 44 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

8. У процедурі розпорядження майном боржник не має права без згоди комітету кредиторів (зборів кредиторів - до моменту обрання комітету кредиторів) здійснювати продаж істотних активів боржника.

9. Розпорядник майна має право на подання до господарського суду позову щодо визнання недійсними правочинів, у тому числі укладених боржником з порушенням порядку, встановленого цим Кодексом, а також позовів щодо визнання недійсними актів, прийнятих у процедурі розпорядження майном щодо зміни організаційно-правової форми боржника.

10. Розпорядник майна не має права втручатися в оперативно-господарську діяльність боржника, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

11. Призначення розпорядника майна не є підставою для припинення повноважень керівника чи органу управління боржника.

12. Повноваження керівника боржника та виконавчих органів його управління, покладені на них відповідно до законодавства чи установчих документів, можуть бути припинені в разі, якщо ними не вживаються заходи щодо забезпечення збереження майна боржника, створюються перешкоди діям розпорядника майна чи допускаються інші порушення законодавства.

У разі виявлення обставин, передбачених абзацом першим цієї частини, за клопотанням кредиторів або інших учасників справи ухвалою господарського суду повноваження керівника та виконавчих органів управління боржника припиняються, а виконання відповідних обов’язків тимчасово покладається на розпорядника майна до призначення в порядку, визначеному законодавством та установчими документами, нового керівника боржника та виконавчих органів управління боржника.

13. З дня постановлення господарським судом ухвали про припинення повноважень керівника боржника або органів управління боржника керівник, повноваження якого припинені ухвалою господарського суду, зобов’язаний протягом трьох днів передати розпоряднику майна, а розпорядник майна - прийняти бухгалтерську та іншу документацію боржника, його печатки і штампи, матеріальні та інші цінності. У разі ухилення від виконання зазначених обов’язків керівник боржника несе зобов’язання з відшкодування збитків, завданих таким ухиленням.

{Частина тринадцята статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 45. Виявлення кредиторів та осіб, які мають бажання взяти участь у санації боржника

1. Конкурсні кредитори за вимогами, що виникли до дня відкриття провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, протягом 30 днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Адміністратор за випуском облігацій, який діє як конкурсний кредитор, подає заяву з вимогами до боржника з урахуванням вимог статті 93[1] цього Кодексу.

{Частину першу статті 45 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Відлік строку на заявлення грошових вимог кредиторів до боржника починається з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство.

2. Кредитор, за заявою якого відкрито провадження у справі, має право заявити додаткові грошові вимоги до боржника у межах строку, встановленого частиною першою цієї статті.

Забезпечені кредитори зобов'язані подати заяву з грошовими вимогами до боржника під час провадження у справі про банкрутство в частині вимог, що є незабезпеченими, або за умови відмови від забезпечення.

Забезпечені кредитори можуть повністю або частково відмовитися від забезпечення. Якщо вартості застави недостатньо для покриття всієї вимоги, кредитор повинен розглядатися як забезпечений лише в частині вартості предмета застави. Залишок вимог вважається незабезпеченим.

Склад і розмір грошових вимог кредиторів визначаються в національній валюті України. Якщо зобов'язання боржника визначені в іноземній валюті, то склад і розмір грошових вимог кредиторів визначаються в національній валюті за курсом, встановленим Національним банком України на дату подання кредитором заяви з грошовими вимогами до боржника.

Майнові вимоги кредиторів до боржника мають бути виражені в грошових одиницях і заявлені до господарського суду в порядку, встановленому цією статтею.

Кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування мають право подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують.

{Абзац шостий частини другої статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Копії відповідних заяв та доданих до них документів кредитори надсилають боржнику та розпоряднику майна.

3. Заява кредитора має містити:

найменування господарського суду, до якого подається заява;

найменування боржника, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

ім’я або найменування кредитора, його місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

розмір вимог кредитора до боржника з окремим зазначенням суми неустойки (штрафу, пені);

виклад обставин, що підтверджують вимоги до боржника, та їх обґрунтування;

відомості про наявність заставного майна боржника, яке є забезпеченням вимог;

перелік документів, що додаються до заяви.

До заяви в обов’язковому порядку додаються докази сплати судового збору, докази надсилання копії заяви боржнику і розпоряднику майна, а також документи, що підтверджують грошові вимоги до боржника.

Заява підписується кредитором або його уповноваженим представником.

Господарський суд зобов’язаний прийняти заяву кредитора, подану з дотриманням вимог цього Кодексу та Господарського процесуального кодексу України, про що постановляється ухвала, в якій зазначається дата попереднього засідання суду.

4. Для кредиторів, вимоги яких заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, усі дії, вчинені у судовому процесі, є обов’язковими так само, як вони є обов’язковими для кредиторів, вимоги яких були заявлені протягом встановленого строку.

Вимоги кредиторів, заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, задовольняються в порядку черговості, встановленої цим Кодексом.

Кредитори, вимоги яких заявлені після завершення строку, визначеного частиною першою цієї статті, є конкурсними, однак не мають права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів.

Якщо кредитор заявив вимоги після здійснення розрахунків з іншими кредиторами, то сплачені таким кредиторам кошти поверненню не підлягають.

5. Розпорядник майна не пізніше ніж на 10 день з дня закінчення встановленого частиною першою цієї статті строку з урахуванням результатів розгляду вимог кредиторів боржником повністю або частково визнає їх або відхиляє з обґрунтуванням підстав визнання чи відхилення, про що письмово повідомляє заявників і господарський суд, а також подає до суду письмовий звіт про надіслані всім кредиторам боржника повідомлення

про результати розгляду грошових вимог та їх отримання кредиторами разом з копіями повідомлень про вручення поштового відправлення та описів вкладення у поштове відправлення або інших документів, що підтверджують надсилання повідомлення кредиторам.

6. Кредитор має право отримувати від розпорядника майна інформацію щодо вимог інших кредиторів. Такий кредитор може подати розпоряднику майна, боржнику та суду заперечення щодо визнання вимог інших кредиторів.

Заяви з вимогами конкурсних кредиторів або забезпечених кредиторів, подані в межах строку, визначеного частиною першою цієї статті, розглядаються господарським судом у попередньому засіданні суду.

Вимоги кредиторів, заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, розглядаються господарським судом у порядку черговості їх отримання у судовому засіданні, яке проводиться після попереднього засідання господарського суду.

За результатами розгляду зазначених заяв господарський суд постановляє ухвалу про визнання чи відхилення (повністю або частково) вимог таких кредиторів.

Ухвала господарського суду набирає законної сили негайно після її оголошення, може бути оскаржена у встановленому цим Кодексом порядку та є підставою для внесення відомостей про таких кредиторів до реєстру вимог кредиторів.

{Абзац п'ятий частини шостої статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

7. Заяви кредиторів за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров’ю громадян, стосовно яких є заперечення боржника, розглядаються згідно з цим Кодексом.

8. Розпорядник майна зобов’язаний окремо повідомити господарський суд про вимоги кредиторів, які забезпечені заставою майна боржника, згідно з їхніми заявами, а за відсутності таких заяв - згідно з даними обліку боржника, а також внести окремо до реєстру відомості про майно боржника, яке є предметом застави згідно з відповідним державним реєстром.

Розпорядник майна зобов’язаний окремо повідомити господарський суд про вимоги щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також про вимоги щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров’ю громадян, згідно із заявами таких кредиторів та/або даними обліку боржника.

До визнання боржника банкрутом спори боржника з кредиторами, які мають поточні вимоги до боржника, вирішуються в межах справи про банкрутство шляхом їх розгляду у позовному провадженні господарським судом.

9. Фізичні особи та/або юридичні особи, які бажають взяти участь у санації боржника (далі - інвестори), можуть подати розпоряднику майна заяву про участь у санації боржника та свої пропозиції щодо санації боржника (план санації тощо).

10. У процедурі розпорядження майном розпорядник майна за участю боржника розробляє план санації боржника відповідно до вимог цього Кодексу та подає його на розгляд зборів кредиторів.

Стаття 46. Перевірка відповідності заяви конкурсного кредитора вимогам цього Кодексу

1. Господарський суд не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви конкурсного кредитора здійснює перевірку її відповідності вимогам цього Кодексу.

У разі якщо заяву конкурсного кредитора подано без дотримання вимог цього Кодексу, господарський суд постановляє ухвалу про залишення заяви без руху. В ухвалі про залишення заяви без руху суд повідомляє заявнику про недоліки заяви та строк, протягом якого він зобов’язаний їх усунути, який не може перевищувати п’яти днів з дня вручення ухвали про залишення заяви без руху.

{Абзац другий частини першої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Якщо конкурсний кредитор усунув недоліки заяви у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду. В іншому разі господарський суд постановляє ухвалу про повернення заяви.

3. Повернення заяви з підстав, передбачених цією статтею, не перешкоджає повторному зверненню до суду у цій же справі, якщо порушення усунуто.

{Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 47. Попереднє засідання господарського суду

1. Попереднє засідання господарського суду проводиться не пізніше 70 календарних днів, а в разі великої кількості кредиторів - не пізніше трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання суду. Про попереднє засідання суду повідомляються сторони, а також інші учасники провадження у справі про банкрутство, визнані такими відповідно до цього Кодексу.

2. У попередньому засіданні господарський суд розглядає всі вимоги кредиторів, що надійшли протягом строку, передбаченого частиною першою статті 45 цього Кодексу, у тому числі щодо яких були заперечення боржника або розпорядника майна.

За результатами розгляду вимог окремого кредитора господарський суд постановляє ухвалу про їх визнання чи відхилення (повністю або частково), що не може бути оскаржена окремо від ухвали господарського суду, постановленої за результатами попереднього засідання.

{Частину другу статті 47 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі необхідності господарський суд може оголосити перерву в попередньому засіданні.

За результатами попереднього засідання господарський суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

розмір та перелік усіх визнаних судом вимог кредиторів, що вносяться розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів;

розмір та перелік не визнаних судом вимог кредиторів;

дата проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів;

дата підсумкового засідання суду, на якому буде постановлено ухвалу про санацію боржника чи постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, чи ухвалу про закриття провадження у справі про банкрутство, чи ухвалу про продовження строку процедури розпорядження майном та відкладення підсумкового засідання суду, яке має відбутися у строки, встановлені частиною другою статті 44 цього Кодексу.

Розпорядник майна за результатами попереднього засідання вносить до реєстру вимог кредиторів відомості про кожного кредитора, розмір його вимог за грошовими зобов’язаннями, наявність права вирішального голосу в представницьких органах кредиторів, черговість задоволення кожної вимоги.

Неустойка (штраф, пеня) враховується в реєстрі вимог кредиторів окремо від основних зобов’язань у шосту чергу.

Погашення неустойки (штрафу, пені) у справі про банкрутство можливе лише в ліквідаційній процедурі.

Ухвала попереднього засідання є підставою для визначення кількості голосів, які належать кожному конкурсному кредитору під час прийняття рішення на зборах (комітеті) кредиторів. Для визначення кількості голосів для участі у представницьких органах кредиторів зі складу вимог конкурсних кредиторів виключається неустойка (штраф, пеня).

3. Ухвала господарського суду, постановлена за результатами попереднього засідання, може бути оскаржена стороною у справі про банкрутство лише в частині конкретних вимог кредиторів.

Стаття 48. Збори кредиторів та комітет кредиторів

1. Протягом 10 днів з дня постановлення ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів, уповноважену особу працівників боржника та уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про місце і час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення.

Учасниками зборів кредиторів боржника з правом вирішального голосу є конкурсні кредитори, визнані господарським судом у попередньому засіданні та внесені розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів.

У зборах кредиторів боржника можуть брати участь із правом дорадчого голосу:

кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника;

кредитори з вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров’ю громадян;

конкурсні кредитори, вимоги яких заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання;

представник працівників боржника;

уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника;

представник органу, уповноваженого управляти державним майном;

арбітражний керуючий.

У разі застосування до кредитора або до заінтересованої особи стосовно кредитора спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), які передбачають блокування активів, такий кредитор з моменту застосування і на період застосування санкцій має право брати участь у зборах кредиторів лише з правом дорадчого голосу.

{Частину першу статті 48 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

2. Перші збори кредиторів вважаються повноважними, якщо на них присутні кредитори, які мають не менше ніж дві третини голосів. Якщо перші збори не відбулися через відсутність кредиторів із необхідною кількістю голосів, протягом двох тижнів проводяться повторні перші збори, які вважаються повноважними у разі присутності на них кредиторів, що мають більше половини голосів. Якщо ж і ці збори не відбулися через відсутність кредиторів із необхідною кількістю голосів, протягом двох тижнів проводяться наступні перші збори, які вважаються повноважними у разі присутності на них кредиторів, що мають більше чверті голосів.

Кількість голосів кредиторів на зборах визначається відповідно до частини четвертої цієї статті.

3. Збори кредиторів у провадженні у справі про банкрутство скликаються арбітражним керуючим за його ініціативою, за ініціативою комітету кредиторів чи інших кредиторів, сума вимог яких становить не менше ніж третину всіх вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, або за ініціативою однієї третини кількості голосів кредиторів.

Збори кредиторів на вимогу комітету кредиторів або окремих кредиторів скликаються арбітражним керуючим та проводяться протягом двох тижнів з дня надходження письмової вимоги про їх скликання.

У разі якщо арбітражний керуючий не скликає збори кредиторів, комітет кредиторів чи інші кредитори, які ініціюють скликання зборів кредиторів, мають право скликати збори кредиторів самостійно.

Збори кредиторів проводяться за місцезнаходженням боржника. Збори кредиторів мають право визначити інше місце проведення зборів.

4. Конкурсні кредитори мають на зборах кредиторів кількість голосів, пропорційну сумі вимог кредиторів, включених до реєстру вимог кредиторів за результатами попереднього засідання господарського суду та кратну одній тисячі гривень.

Під час визначення кількості голосів кредиторів з правом вирішального голосу не враховуються суми неустойки (штрафу, пені), інші фінансові санкції, моральна шкода, судовий збір у справі про банкрутство, заявлені або сплачені кредиторами в провадженні у справі про банкрутство.

5. До компетенції зборів кредиторів належить прийняття рішення про:

1) визначення кількісного складу та обрання членів комітету кредиторів;

2) дострокове припинення повноважень комітету кредиторів або окремих його членів;

3) схвалення плану санації боржника та схвалення внесення змін до нього;

4) звернення до господарського суду з клопотанням про введення наступної процедури у справі про банкрутство;

{Пункт 5 частини п’ятої статті 48 виключено на підставі Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

6) інші питання, передбачені цим Кодексом, у тому числі віднесені до компетенції комітету кредиторів.

6. На час дії процедур банкрутства збори кредиторів обирають комітет кредиторів у складі не більше ніж сім осіб.

Вибори комітету кредиторів проводяться відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх на зборах кредиторів, визначених відповідно до частини четвертої цієї статті.

Кредитор, який має 25 і більше відсотків голосів, автоматично включається до складу комітету кредиторів.

Якщо загальна кількість кредиторів не перевищує сім осіб, усі кредитори автоматично включаються до складу комітету кредиторів.

Під час проведення процедур банкрутства інтереси всіх кредиторів представляє комітет кредиторів, утворений відповідно до цього Кодексу.

У разі проведення процедури банкрутства страховика або кредитної спілки Національний банк України в обов’язковому порядку включається до складу комітету кредиторів з правом вирішального голосу.

{Частину шосту статті 48 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

7. Протокольне рішення зборів кредиторів про утворення та склад комітету кредиторів подається до господарського суду.

8. До компетенції комітету кредиторів належить прийняття рішення про:

1) обрання голови комітету;

2) скликання зборів кредиторів;

3) звернення до господарського суду з вимогою про визнання правочинів (договорів) боржника недійсними на будь-якій стадії процедури банкрутства;

3[1]) визначення кандидатури арбітражного керуючого для призначення у справі про банкрутство;

{Частину восьму статті 48 доповнено пунктом 3[1] згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

4) звернення до господарського суду з клопотанням про призначення арбітражного керуючого, припинення повноважень арбітражного керуючого та про призначення іншого арбітражного керуючого;

5) надання згоди на продаж майна боржника (крім майна, що є предметом забезпечення) та погодження умов продажу майна боржника (крім майна, що є предметом забезпечення) у процедурі санації відповідно до плану санації або у процедурі ліквідації банкрута;

6) внесення пропозицій господарському суду щодо продовження або скорочення строку процедур розпорядження майном боржника чи санації боржника;

7) інші питання, передбачені цим Кодексом.

У роботі комітету мають право брати участь з правом дорадчого голосу арбітражний керуючий, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, забезпечений кредитор, у разі необхідності представник органу, уповноваженого управляти державним майном, і представник органу місцевого самоврядування.

У разі застосування до кредитора або до заінтересованої особи стосовно кредитора спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), які передбачають блокування активів, такий кредитор з моменту застосування і на період застосування санкцій має право брати участь у роботі комітету кредиторів лише з правом дорадчого голосу.

{Частину восьму статті 48 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

9. Рішення зборів (комітету) кредиторів вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість голосів кредиторів, присутніх на зборах (комітеті) кредиторів.

Рішення зборів кредиторів про звернення до господарського суду з клопотанням про введення процедури санації та призначення керуючого санацією приймається зборами кредиторів у порядку, визначеному статтею 52 цього Кодексу для схвалення плану санації. При цьому для визначення кількості голосів кредиторів не враховуються голоси кредиторів, які відповідно до статті 52 цього Кодексу не мають права голосу при схваленні плану санації або змін до нього.

{Частину дев'яту статті 48 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Національний банк України має право накладати заборону (вето) на рішення комітету кредиторів, якщо реалізація таких рішень загрожує законним інтересам страховика або кредитної спілки, їхніх кредиторів.

{Частину дев'яту статті 48 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

10. Проведення зборів кредиторів у зв’язку із зміною реєстру вимог кредиторів або обрання (переобрання) комітету кредиторів у зміненому чи новому складі не можуть бути самостійною підставою для зміни або перегляду попередньо прийнятих зборами або комітетом кредиторів рішень.

11. Засідання комітету кредиторів скликається та проводиться за правилами, визначеними для зборів кредиторів.

Стаття 49. Закінчення процедури розпорядження майном

1. У підсумковому засіданні суду у процедурі розпорядження майном боржника здійснюється перехід до наступної судової процедури (процедури санації, ліквідації) або закривається провадження у справі.

2. До закінчення процедури розпорядження майном боржника збори кредиторів приймають одне з таких рішень:

схвалити план санації та подати до господарського суду клопотання про введення процедури санації і затвердження плану санації;

подати до господарського суду клопотання про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

У разі наявності обставин, що не дають зборам кредиторів можливості у встановлені строки прийняти одне з таких рішень, збори кредиторів можуть прийняти рішення про звернення до господарського суду з клопотанням про продовження строку процедури розпорядження майном у межах граничних строків, визначених цим Кодексом.

3. У підсумковому засіданні господарський суд ухвалює одне з таких судових рішень:

ухвалу про продовження строку процедури розпорядження майном у межах граничних строків, визначених цим Кодексом;

ухвалу про введення процедури санації та затвердження плану санації у разі схвалення плану санації боржника зборами кредиторів та погодження його забезпеченими кредиторами в порядку, встановленому цим Кодексом;

постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

ухвалу про закриття провадження у справі про банкрутство.

4. У разі якщо зборами кредиторів у межах строку дії процедури розпорядження майном не прийнято жодного з передбачених цією статтею рішень, господарський суд за наявності ознак банкрутства протягом п’яти днів після закінчення процедури розпорядження майном боржника приймає постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

5. Затверджуючи план санації, господарський суд перевіряє, чи дотримано порядок його схвалення.

6. З дня визнання господарським судом боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури або введення процедури санації процедура розпорядження майном та повноваження розпорядника майна припиняються.

Розділ III. САНАЦІЯ БОРЖНИКА

Стаття 50. Введення процедури санації боржника

1. Господарський суд затверджує схвалений план санації боржника і постановляє ухвалу про введення процедури санації.

Під санацією розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

2. Керуючий санацією боржника призначається господарським судом у порядку, встановленому цим Кодексом, з числа арбітражних керуючих.

3. Ухвала господарського суду про введення процедури санації та призначення керуючого санацією набирає законної сили з дня її постановлення.

4. З моменту постановлення ухвали про введення процедури санації:

члени виконавчого органу (керівник) боржника звільняються з посади у порядку, визначеному законодавством;

управління боржником переходить до керуючого санацією;

зупиняються повноваження органів управління боржника - юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження органів управління передаються керуючому санацією, крім повноважень, передбачених планом санації.

Органи управління боржника протягом 15 днів з дня прийняття рішення про введення процедури санації та призначення керуючого санацією зобов’язані здійснити передачу керуючому санацією бухгалтерської та іншої документації боржника, його печаток, штампів, матеріальних та інших цінностей.

Арешт на майно боржника та інші обмеження дій боржника щодо розпорядження його майном можуть бути накладені лише в межах процедури санації, за умови що вони не перешкоджають виконанню плану санації та не суперечать інтересам конкурсних кредиторів. Не допускається арешт грошових коштів, що знаходяться на банківських рахунках умовного зберігання (ескроу), відкритих боржником у встановленому законодавством порядку.

Не допускається накладення арешту на кошти, що отримуються (утримуються) небанківським надавачем платіжних послуг на розрахунковому рахунку, відкритому банком небанківському надавачу платіжних послуг для виконання платіжних операцій, за зобов’язаннями такого небанківського надавача платіжних послуг перед будь-яким кредитором.

{Частину четверту статті 50 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2888-IX від 12.01.2023}

Господарський суд за заявою керуючого санацією знімає арешт з майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном, якщо такі арешт чи обмеження перешкоджають виконанню плану санації, господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

Офіційне оприлюднення повідомлення про введення процедури санації здійснюється на офіційному веб-порталі судової влади України.

5. Керуючий санацією має право:

звертатися до господарського суду в передбачених цим Кодексом та Господарським процесуальним кодексом України випадках;

розпоряджатися майном боржника відповідно до плану санації та з урахуванням обмежень, встановлених законодавством;

укладати від імені боржника цивільно-правові, трудові та інші правочини (договори);

подавати заяви про визнання правочинів (договорів), укладених боржником, недійсними.

6. Керуючий санацією зобов’язаний:

прийняти в господарське відання майно боржника;

відкрити спеціальний рахунок для проведення санації та розрахунків з кредиторами;

забезпечити ведення боржником бухгалтерського обліку і статистичного звіту та фінансової звітності;

здійснювати заходи щодо стягнення на користь боржника дебіторської заборгованості, а також стягнення заборгованості з осіб, які відповідно до закону або договору несуть з боржником субсидіарну чи солідарну відповідальність;

розглядати вимоги конкурсних кредиторів;

заявляти в установленому порядку заперечення щодо заявлених до боржника вимог конкурсних кредиторів;

повідомляти у десятиденний строк з дня постановлення господарським судом відповідної ухвали орган, уповноважений управляти державним майном, про своє призначення, закінчення виконання плану санації, звільнення від обов’язків;

повідомляти орган, уповноважений управляти державним майном, про реалізацію плану санації щодо боржника - державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

{Абзац дев'ятий частини шостої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

надавати господарському суду на його вимогу інформацію про виконання плану санації;

на період санації виступати представником сторони (власника) у колективному договорі;

щокварталу звітувати перед комітетом кредиторів та судом про виконання плану санації;

здійснювати інші передбачені законодавством повноваження.

7. Затвердження звіту керуючого санацією або дострокове припинення процедури санації тягне за собою припинення повноважень арбітражного керуючого як керуючого санацією, про що зазначається у відповідній ухвалі суду, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

У разі закриття провадження у справі про банкрутство керуючий санацією протягом п’яти днів з дня прийняття господарським судом відповідного рішення повідомляє про це орган або посадову особу органу, до компетенції яких належить призначення керівника (органів управління) боржника, у разі необхідності скликає загальні збори чи засідання відповідного органу і продовжує виконувати повноваження керівника (органів управління) боржника до призначення керівника (органів управління) в установленому порядку.

8. Власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника не може обмежувати повноваження керуючого санацією щодо розпорядження майном боржника.

Значні правочини та правочини, щодо яких є заінтересованість, укладаються керуючим санацією за згодою комітету кредиторів, якщо інше не передбачено цим Кодексом або планом санації боржника.

9. Керуючий санацією у тримісячний строк з дня прийняття рішення про санацію має право відмовитися від правочинів боржника (крім вчинених правочинів, які є заходами плану санації та правочинів, передбачених статтею 37 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки"), вчинених до відкриття провадження у справі про банкрутство, не виконаних повністю або частково, якщо:

{Абзац перший частини дев'ятої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

виконання правочину завдає збитків боржнику;

правочин є довгостроковим (понад один рік) або розрахованим на одержання позитивних результатів для боржника в довгостроковій перспективі, крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, що перевищує строки санації боржника;

виконання правочину створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника.

Сторона правочину, щодо якого прийнято рішення керуючим санацією про відмову від його виконання, має право у тридцятиденний строк з дня прийняття такого рішення вимагати в установленому порядку відшкодування збитків, що виникли через відмову від виконання договору, у процедурі провадження у справі про банкрутство.

10. У разі порушення сторонами умов правочинів, вчинених згідно з планом санації, під час проведення процедури санації захист порушеного права, що виникло через

проведення процедури санації, здійснюється у межах провадження у справі про банкрутство.

11. Процедура санації боржника припиняється достроково в разі невиконання умов плану санації та/або в разі невиконання поточних зобов'язань боржника, у зв'язку з чим господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

Стаття 51. План санації боржника

1. У плані санації обов'язково зазначається розмір вимог кожного класу кредиторів, які були б задоволені у разі введення процедури ліквідації боржника.

План санації може бути змінений у порядку, встановленому для його затвердження.

План санації має містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника.

План санації має передбачати строк відновлення платоспроможності боржника. Платоспроможність вважається відновленою за умови погашення вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

План санації обов'язково повинен передбачати забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати.

2. Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, які містить план санації, можуть бути:

реструктуризація підприємства;

перепрофілювання виробництва;

закриття нерентабельних виробництв;

відстрочення, розстрочення або прощення боргу чи його частини;

виконання зобов'язання боржника третіми особами;

задоволення вимог кредиторів в інший спосіб, що не суперечить цьому Кодексу;

ліквідація дебіторської заборгованості;

реструктуризація активів боржника відповідно до вимог цього Кодексу;

продаж частини майна боржника;

виконання зобов'язань боржника власником боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань;

відчуження майна та погашення вимог кредиторів шляхом заміщення активів;

звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі виконання плану санації;

одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації, що відшкодовується відповідно до вимог цього Кодексу позачергово за рахунок продажу майна боржника;

одержання позик та кредитів, придбання товарів у кредит;

інші заходи з відновлення платоспроможності боржника.

3. Під реструктуризацією підприємства розуміється здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов’язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів.

4. У разі якщо планом санації передбачено звільнення працівників, праця яких не може бути задіяна під час його виконання, керуючий санацією до передбачуваного звільнення має подати первинній профспілковій організації відповідну інформацію, а також провести консультації з профспілками щодо вжиття заходів для запобігання звільненню, зведення кількості звільнених працівників до мінімальної або пом’якшення наслідків звільнення. Вихідна допомога в такому разі виплачується за рахунок боржника або коштів від продажу майна боржника, або кредиту, одержаного для цієї мети.

У разі провадження боржником діяльності, пов’язаної з державною таємницею, план санації має містити заходи із забезпечення охорони державної таємниці.

У разі якщо боржник є балансоутримувачем державного майна, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації), таке майно не підлягає відчуженню у процедурі санації.

5. План санації боржника повинен передбачати погашення вимог кредиторів з урахуванням черговості, встановленої цим Кодексом, якщо самі кредитори не схвалили рішення про погіршення умов їхнього класу.

6. План санації державних підприємств або господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, має бути попередньо погоджений з органом, уповноваженим управляти державним майном.

7. План санації не впливає на вимоги кредитора до третіх осіб, якщо кредитор з такими вимогами проголосував проти схвалення плану санації. Затвердження судом плану санації щодо первісного зобов’язання не припиняє пов’язані з ним додаткові зобов’язання згідно із статтею 604 Цивільного кодексу України, якщо заставодержатель проголосував проти такого плану.

Стаття 52. Розгляд плану санації кредиторами

1. З метою прийняття рішення про схвалення або відхилення плану санації усі конкурсні кредитори поділяються на класи. Кредитори, включені до кожної черги, формують окремий клас кредиторів. Кредитор, вимоги якого підлягають включенню до двох і більше черг, підлягає включенню відповідно до двох і більше класів кредиторів.

Вимоги забезпечених кредиторів утворюють окремий клас, до якого включаються вимоги у тій їх частині, яка забезпечена заставою майна. У частині вимог, не забезпечених заставою, вимоги таких кредиторів підлягають включенню до класу незабезпечених кредиторів.

Якщо планом санації передбачається зміна пріоритету вимог забезпечених кредиторів, план санації має бути схвалений кожним таким кредитором.

2. План санації не може передбачати різний порядок задоволення вимог кредиторів, включених до одного класу.

3. Прийняття рішення про схвалення або відхилення плану санації приймається кожним класом окремо шляхом голосування.

У голосуванні щодо схвалення плану санації не бере участі клас кредиторів, розмір та порядок задоволення вимог якого за планом санації не відрізнятиметься від того, який був би застосований у разі введення процедури ліквідації.

У разі якщо план санації передбачає розстрочення чи відстрочення або прощення (списання) боргів із сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) чи їх частини, план санації вважається схваленим органом стягнення в частині задоволення вимог з податків, зборів (обов'язкових платежів) на умовах плану санації без необхідності голосування органом стягнення. При цьому податковий борг, який виник у строк, що передував трьом рокам до дня проведення зборів кредиторів, які затверджують план санації, визнається безнадійним та списується, а податковий борг, який виник пізніше, розстрочується (відстрочується) або списується на умовах плану санації, які повинні бути не гіршими, ніж умови задоволення вимог кредиторів, які голосували за схвалення плану санації, а також розмір та порядок задоволення вимог, які були б застосовані у разі введення процедури ліквідації.

4. План санації вважається схваленим класом незабезпечених кредиторів, якщо за схвалення плану санації віддано більше половини голосів кредиторів, включених до відповідного класу, а також якщо за схвалення плану санації проголосувало не менше половини кредиторів, які мають право голосу у відповідному класі.

План санації вважається схваленим класом забезпечених кредиторів, якщо за схвалення плану санації віддано дві третини голосів кредиторів, включених до класу забезпечених кредиторів, а також якщо за схвалення плану санації проголосувало не менше половини кредиторів, які мають право голосу в цьому класі.

В іншому випадку вважається, що план санації відхилений відповідним класом кредиторів.

5. Вимоги кредиторів, які є заінтересованими особами стосовно боржника, не враховуються для цілей голосування при схваленні плану санації.

Якщо план санації передбачає задоволення вимог окремого незабезпеченого кредитора негайно після затвердження плану санації, такі вимоги не враховуються для цілей голосування при схваленні плану санації.

План санації може містити умову про надання права одному або декільком забезпеченим кредиторам звернути стягнення на заставлене майно після затвердження плану санації господарським судом. У такому випадку такі забезпечені кредитори (у межах вимог, забезпечених заставою) не беруть участі у голосуванні щодо питання про схвалення, внесення змін або відхилення плану санації.

6. План санації та протоколи голосування кожного класу кредиторів подаються розпорядником майна до господарського суду протягом одного робочого дня після проведення голосування.

7. Господарський суд постановляє ухвалу про затвердження плану санації боржника, якщо:

план санації схвалений всіма класами конкурсних кредиторів, розмір та/або порядок задоволення вимог яких змінені планом санації порівняно з умовами, які були б застосовані у разі введення процедури ліквідації;

план санації схвалений класом забезпечених кредиторів;

розмір задоволених вимог кредиторів, які проголосували проти схвалення плану санації, не буде меншим у процедурі санації, ніж розмір вимог, який був би задоволений у разі введення процедури ліквідації.

8. Господарський суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні плану санації у разі, якщо план санації не відповідає вимогам законодавства.

Постановлення судом ухвали про відмову у затвердженні плану санації не перешкоджає повторному поданню до суду схваленого зборами кредиторів плану санації для його затвердження.

9. Господарський суд ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури у разі, якщо план санації не затверджений судом у межах строку, встановленого цим Кодексом.

Стаття 53. Збільшення статутного капіталу боржника

1. З метою відновлення платоспроможності боржника планом санації може передбачатися збільшення статутного капіталу боржника в розмірі, встановленому планом санації.

Емісія акцій та облігацій акціонерного товариства - боржника здійснюється виключно для переведення зобов’язань товариства у цінні папери в порядку, встановленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

2. Порядок збільшення статутного капіталу, переважне право на придбання частки (додаткових акцій у разі приватного розміщення акцій), розподіл часток, порядок сплати вартості частки визначаються у плані санації.

Ухвала господарського суду про затвердження плану санації та затверджений судом план санації є підставою для суб’єкта державної реєстрації для проведення державної реєстрації змін відомостей про боржника, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Продаж акцій акціонерного товариства у разі публічного розміщення акцій здійснюється відповідно до закону.

3. У разі визнання випуску додаткових акцій боржника таким, що не відбувся, або недійсним кошти, отримані боржником від осіб, які придбали додаткові акції боржника, повертаються таким особам поза черговістю, встановленою цим Кодексом.

Стаття 54. Продаж у процедурі санації майна боржника як єдиного майнового комплексу

1. З метою відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів план санації може передбачати продаж усього або частини майна боржника, якщо воно становить єдиний майновий комплекс чи кілька єдиних майнових комплексів.

Зміна власника всього майна боржника у вигляді єдиного майнового комплексу відповідно до плану санації не є підставою для переоформлення документів та/або внесення змін до документів, що засвідчують права такої юридичної особи на володіння, користування, розпорядження майном, переоформлення ліцензії та інших документів дозвільного характеру, внесення змін до договору оренди та/або його переоформлення щодо землі та іншого майна боржника. У таких правовідносинах покупець усього майна боржника у вигляді єдиного майнового комплексу є правонаступником боржника.

У такому разі товариство має право продовжувати провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі виданої раніше такому товариству відповідної чинної ліцензії або документа дозвільного характеру.

2. Під час продажу майна боржника як єдиного майнового комплексу всі трудові договори (контракти), укладені до дати такого продажу, продовжують діяти, при цьому права та обов’язки роботодавця переходять до покупця майна боржника.

3. Сума, одержана від продажу майна боржника як єдиного майнового комплексу, включається до складу майнових активів боржника.

4. Продаж майна боржника як єдиного майнового комплексу провадиться на аукціоні відповідно до цього Кодексу.

5. Якщо суми, отриманої від продажу майна боржника відповідно до плану санації, недостатньо для задоволення вимог кредиторів в обсязі, визначеному планом санації, керуючий санацією пропонує кредиторам внести зміни до плану санації.

У разі якщо збори кредиторів не схвалили зміни до плану санації, господарський суд визнає боржника банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру.

Стаття 55. Відчуження у процедурі санації майна боржника шляхом заміщення активів

1. З метою відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів план санації може передбачати відчуження всього або частини майна боржника, якщо воно становить єдиний майновий комплекс чи кілька єдиних майнових комплексів, шляхом заміщення активів.

Зміна власника всього майна боржника у вигляді єдиного майнового комплексу відповідно до плану санації не є підставою для переоформлення документів та/або внесення змін до документів, що засвідчують права такої юридичної особи на володіння, користування, розпорядження майном, переоформлення ліцензії та інших документів дозвільного характеру, внесення змін до договору оренди та/або його переоформлення щодо землі та іншого майна боржника. У таких правовідносинах покупець усього майна боржника у вигляді єдиного майнового комплексу є правонаступником боржника.

У такому разі товариство має право продовжувати провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі виданої раніше такому товариству відповідної чинної ліцензії або документа дозвільного характеру.

2. Єдиний майновий комплекс боржника може бути відчужений шляхом його передачі господарському товариству (крім акціонерного товариства), що утворюється боржником. Частки у статутному капіталі такого господарського товариства включаються до складу майна боржника (заміщення активів).

Під час утворення господарського товариства йому передаються майнові активи (майно та майнові права) боржника, у тому числі відступаються права вимоги, а також на нього переводяться борги за вимогами поточних кредиторів, які входять до складу єдиного майнового комплексу.

Розмір статутного капіталу створеного господарського товариства визначається як різниця між вартістю майна, яке передається такому товариству, та розміром вимог поточних кредиторів.

3. Під час відчуження майна боржника як єдиного майнового комплексу шляхом заміщення активів усі трудові договори (контракти), укладені до дати такого відчуження, продовжують діяти. При цьому права та обов’язки роботодавця переходять до новоствореного господарського товариства.

4. У разі відчуження частини майна боржника та передачі відповідної (пропорційної) частини його поточних зобов’язань шляхом заміщення активів трудові договори (контракти), укладені з працівниками, праця яких використовувалася у виробничих підрозділах, майно яких підлягає передачі новоствореному господарському товариству, продовжують діяти, а права та обов’язки роботодавця переходять до такого товариства.

5. Відчуження часток у статутному капіталі новоствореного господарського товариства здійснюється на аукціоні в порядку, встановленому цим Кодексом.

Якщо початкової ціни частини часток достатньо для задоволення вимог кредиторів боржника, на аукціон може бути виставлена відповідна (менша) частина належних боржнику часток.

6. До моменту формування органів управління новоствореного господарського товариства після продажу часток у його статутному капіталі повноваження органів управління здійснює керуючий санацією.

7. Якщо суми, отриманої від продажу майна відповідно до плану санації, недостатньо для задоволення вимог кредиторів в обсязі, визначеному планом санації, керуючий санацією пропонує кредиторам внести зміни до плану санації.

У разі якщо збори кредиторів не схвалили зміни до плану санації, господарський суд визнає боржника банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру.

Стаття 56. Продаж у процедурі санації частини майна боржника

1. З метою відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів план санації може також передбачати продаж частини іншого майна боржника, ніж визначеного статтями 54 і 55 цього Кодексу.

Продажу у процедурі санації підлягає лише майно боржника, зазначене в затвердженому в установленому порядку плані санації.

Заходи із забезпечення вимог кредиторів щодо частини майна боржника, яка підлягає продажу згідно з планом санації, скасовуються ухвалою господарського суду.

2. Продаж частини майна боржника у процедурі санації здійснюється відповідно до цього Кодексу.

Стаття 57. Звіт керуючого санацією

1. За 15 днів до закінчення строку проведення процедури санації, визначеного планом санації, а також за наявності підстав для припинення процедури санації керуючий санацією зобов’язаний подати зборам кредиторів письмовий звіт і повідомити кредиторів про час і місце проведення зборів кредиторів.

2. Звіт керуючого санацією повинен містити:

відомості про виконання плану санації;

баланс боржника на останню звітну дату;

розрахунок прибутків і збитків боржника;

відомості про наявність у боржника грошових коштів на рахунках та про стан розрахунку з кредиторами;

відомості про дебіторську заборгованість боржника на дату подання звіту та про нереалізовані права вимоги боржника;

відомості про стан кредиторської заборгованості боржника на дату подання звіту.

3. До звіту керуючого санацією додаються докази задоволення вимог конкурсних кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

Одночасно із звітом керуючий санацією вносить одну з таких пропозицій про:

прийняття рішення про припинення процедури санації у зв’язку з відновленням платоспроможності боржника;

звернення до закінчення строку процедури санації до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

звернення до господарського суду з клопотанням про затвердження схвалених зборами кредиторів змін до плану санації та продовження строку процедури санації.

4. Звіт керуючого санацією має бути розглянутий зборами кредиторів не пізніше 10 днів з дня його надходження та не пізніше закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації.

5. За результатами розгляду звіту керуючого санацією збори кредиторів приймають рішення про звернення до господарського суду з клопотанням про:

закриття провадження у справі у зв’язку з виконанням плану санації і відновленням платоспроможності боржника;

припинення процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

схвалення змін до плану санації та продовження строку процедури санації.

У разі виникнення обставин, що є підставою для припинення процедури санації, збори кредиторів можуть прийняти відповідне рішення за відсутності звіту керуючого санацією.

6. Якщо зборами кредиторів не прийнято жодного з рішень, визначених частиною п’ятою цієї статті, або таке рішення не подано до господарського суду протягом 15 днів з дня закінчення строку процедури санації, господарський суд розглядає питання про закриття провадження у справі про банкрутство або про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

7. Звіт керуючого санацією, розглянутий зборами кредиторів, і протокол зборів кредиторів не пізніше п’яти днів з дня проведення таких зборів надсилаються до господарського суду.

До звіту керуючого санацією додаються реєстр вимог кредиторів і скарги кредиторів (за наявності), які проголосували проти прийнятого зборами кредиторів рішення або не брали участі в голосуванні.

8. Звіт керуючого санацією та скарги кредиторів розглядаються на засіданні господарського суду. Про час і місце такого розгляду повідомляються керуючий санацією та кредитори, які подали скарги.

9. Якщо збори кредиторів прийняли рішення про закриття провадження у справі у зв’язку з виконанням плану санації і відновленням платоспроможності боржника, звіт керуючого санацією підлягає затвердженню господарським судом.

10. Про затвердження звіту керуючого санацією або про відмову в затвердженні зазначеного звіту постановляється ухвала.

11. У разі закінчення строків процедури санації, передбачених планом санації, та за умови відсутності клопотання зборів кредиторів про продовження строків процедури санації у зв’язку із схваленням відповідних змін до плану санації господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

12. Продовження строку процедури санації здійснюється господарським судом після внесення відповідних змін (доповнень) до плану санації боржника. Зміни до плану санації схвалюються зборами кредиторів та затверджуються господарським судом відповідно до вимог цього Кодексу.

13. Розрахунки з кредиторами проводяться керуючим санацією у порядку, встановленому планом санації.

14. Копії ухвали господарського суду та звіту керуючого санацією надсилаються сторонам у справі, іншим учасникам справи про банкрутство.

Розділ IV. ЛІКВІДАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА

Стаття 58. Постанова про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

Суд визначає строк, протягом якого ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію боржника. Цей строк не може перевищувати 12 місяців.

Неявка у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про час і місце такого засідання, не перешкоджає провадженню у справі.

2. За клопотанням зборів кредиторів або ліквідатора господарський суд може прийняти рішення про введення процедури санації і після визнання боржника банкрутом, за умови наявності схваленого зборами кредиторів плану санації. Розгляд кредиторами плану санації здійснюється відповідно до статті 52 цього Кодексу.

Рішення зборів кредиторів про звернення до господарського суду з клопотанням про введення процедури санації і призначення керуючого санацією приймається зборами кредиторів у порядку, визначеному статтею 52 цього Кодексу для схвалення плану санації. При цьому для визначення кількості голосів кредиторів не враховуються голоси кредиторів, які відповідно до статті 52 цього Кодексу не мають права голосу при схваленні плану санації або змін до нього.

Схвалений кредиторами план санації, протоколи голосування кожного класу кредиторів та клопотання про введення процедури санації і призначення керуючого санацією подаються до господарського суду протягом одного робочого дня після проведення голосування.

Господарський суд постановляє ухвалу про введення процедури санації боржника, призначення керуючого санацією та затвердження плану санації відповідно до частини сьомої статті 52 цього Кодексу.

У разі постановлення господарським судом ухвали про відмову у введенні процедури санації та затвердженні плану санації стосовно боржника продовжується процедура ліквідації. Постановлення ухвали про відмову у введенні процедури санації та затвердженні плану санації не перешкоджає повторному зверненню до суду з відповідним клопотанням.

{Статтю 58 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 59. Наслідки визнання боржника банкрутом

1. З дня ухвали господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

господарська діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції у разі можливості її продажу, крім укладення та виконання договорів, що мають на меті захист майна банкрута або забезпечення його збереження (підтримання) у належному стані, договорів оренди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу у процедурі ліквідації тощо;

строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав;

у банкрута не виникає жодних додаткових зобов'язань, у тому числі зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), крім витрат, безпосередньо пов'язаних із здійсненням ліквідаційної процедури;

припиняється нарахування неустойки (штрафу, пені), процентів та інших економічних санкцій за всіма видами заборгованості банкрута;

відомості про фінансове становище банкрута перестають бути конфіденційними чи становити комерційну таємницю;

продаж майна банкрута допускається в порядку, передбаченому цим Кодексом;

скасовуються арешт, накладений на майно боржника, визнаного банкрутом, та інші обмеження щодо розпорядження майном такого боржника. Накладення нових арештів або інших обмежень щодо розпорядження майном банкрута не допускається;

припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, якщо цього не було зроблено раніше, члени виконавчого органу (керівник) банкрута звільняються з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства, а також припиняються повноваження власника (органу, уповноваженого управляти майном) майна банкрута.

2. Протягом 15 днів з дня призначення ліквідатора відповідні посадові особи банкрута зобов'язані передати бухгалтерську та іншу документацію, печатки і штампи, матеріальні та інші цінності банкрута ліквідатору. У разі ухилення від виконання зазначених обов'язків відповідні посадові особи банкрута несуть зобов'язання щодо відшкодування збитків, завданих таким ухиленням. Ліквідатор має право замовити виготовлення дублікатів печатки та штампів у разі їх втрати.

{Частина друга статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. З метою виявлення кредиторів з вимогами за зобов'язаннями боржника, визнаного банкрутом, що виникли під час проведення процедур банкрутства, господарський суд здійснює офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури на офіційному веб-порталі судової влади України.

4. Повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури має містити:

найменування та інші реквізити боржника, визнаного банкрутом;

найменування господарського суду, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство;

дату ухвалення господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

відомості про ліквідатора.

5. Заява з вимогами поточного кредитора має відповідати вимогам, встановленим частиною третьою статті 45 цього Кодексу.

До заяви з вимогами поточного кредитора застосовуються положення статті 46 цього Кодексу.

{Статтю 59 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 60. Функції господарського суду у ліквідаційній процедурі

1. У постанові про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури господарський суд призначає ліквідатора банкрута з урахуванням вимог, установлених цим Кодексом, з числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

{Частину другу статті 60 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

3. У ліквідаційній процедурі господарський суд розглядає скарги на дії (бездіяльність) ліквідатора та здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

4. У ліквідаційній процедурі господарський суд розглядає заяви з вимогами поточних кредиторів, які надійшли до господарського суду після офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом.

Заяви з вимогами поточних кредиторів розглядаються господарським судом у порядку черговості їх надходження. За результатами розгляду зазначених заяв господарський суд своєю ухвалою визнає чи відхиляє (повністю або частково) вимоги таких кредиторів.

Вимоги поточних кредиторів погашаються в порядку черговості, визначеної статтею 64 цього Кодексу.

Якщо кредитор заявив вимоги після здійснення розрахунків з іншими кредиторами, сплачені таким кредиторам кошти поверненню не підлягають.

Стаття 61. Повноваження ліквідатора

1. Ліквідатор з дня свого призначення здійснює такі повноваження:

приймає у своє відання майно боржника, забезпечує його збереження;

виконує функції з управління та розпорядження майном банкрута;

проводить інвентаризацію та визначає початкову вартість майна банкрута;

аналізує фінансовий стан банкрута, складає висновок про наявність або відсутність ознак доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій під час провадження у справі про банкрутство за результатом його проведення;

{Абзац п'ятий частини першої статті 61 в редакції Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

виконує повноваження керівника (органів управління) банкрута;

формує ліквідаційну масу;

заявляє до третіх осіб вимоги щодо повернення банкруту сум дебіторської заборгованості;

має право отримувати кредит для виплати вихідної допомоги працівникам, які звільняються внаслідок ліквідації банкрута, який відшкодовується згідно з цим Кодексом позачергово за рахунок коштів, одержаних від продажу майна банкрута;

з дня визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури повідомляє працівників банкрута про звільнення та здійснює його відповідно до законодавства України про працю. Виплата вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута провадиться ліквідатором у першу чергу за рахунок коштів, одержаних від продажу майна банкрута, або отриманого для цієї мети кредиту;

заявляє в установленому порядку заперечення щодо заявлених до боржника вимог поточних кредиторів за зобов’язаннями, які виникли під час провадження у справі про банкрутство і є неоплаченими;

подає до суду заяви про визнання недійсними правочинів (договорів) боржника;

вживає заходів, спрямованих на пошук, виявлення та повернення майна банкрута, що знаходиться у третіх осіб;

передає в установленому порядку на зберігання документи банкрута, які відповідно до нормативно-правових актів підлягають обов’язковому зберіганню;

продає майно банкрута для задоволення вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, у порядку, передбаченому цим Кодексом;

подає відомості (інформацію), необхідні для ведення Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства;

{Абзац шістнадцятий частини першої статті 61 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

у разі провадження банкрутом діяльності, пов’язаної з державною таємницею, вживає заходів з ліквідації режимно-секретного органу;

веде реєстр вимог кредиторів;

подає в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", інформацію до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

здійснює дії щодо скасування реєстрації випуску акцій, передбачені законодавством, якщо організаційно-правовою формою юридичної особи - банкрута є акціонерне товариство;

здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

2. Під час здійснення своїх повноважень ліквідатор, кредитор має право заявити вимоги до третіх осіб, які відповідно до законодавства несуть субсидіарну відповідальність за

зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства. Розмір зазначених вимог визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою.

{Абзац перший частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, які мають право давати обов'язкові для боржника вказівки чи мають змогу іншим чином визначати його дії, на засновників (учасників, акціонерів) боржника - юридичної особи або інших осіб у разі недостатності майна боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність за його зобов'язаннями.

Стягнені суми включаються до складу ліквідаційної маси і можуть бути використані лише для задоволення вимог кредиторів у порядку черговості, встановленому цим Кодексом.

3. Під час проведення ліквідаційної процедури ліквідатор зобов'язаний використовувати лише один (ліквідаційний) рахунок боржника в банківській установі. Залишки коштів на інших рахунках перераховуються на ліквідаційний рахунок боржника. У разі якщо кредитором боржника є нерезидент України, ліквідатор має право використовувати для розрахунків з таким кредитором валютний рахунок боржника в банківській установі. Кошти, що надходять при проведенні ліквідаційної процедури, зараховуються на ліквідаційний рахунок боржника. Після оплати витрат, пов'язаних з проведенням ліквідаційної процедури, та сплати основної і додаткової винагороди арбітражного керуючого здійснюються виплати кредиторам у порядку черговості, встановленому цим Кодексом.

Оплата витрат, пов'язаних з проведенням ліквідаційної процедури, здійснюється у такому порядку:

у першу чергу оплачуються витрати, пов'язані з проведенням ліквідаційної процедури, та сплачується винагорода ліквідатора;

у другу чергу виконуються зобов'язання перед особами, які після відкриття провадження у справі про банкрутство боржника надавали кредитування, поставляли сировину, комплектуючі з відстроченням платежу.

За рахунок коштів, отриманих від реалізації майна, що є предметом забезпечення, відшкодовуються витрати, пов'язані з утриманням, збереженням та визначенням вартості такого майна. Склад та розмір таких витрат підлягають погодженню забезпеченим кредитором. Кошти, що залишилися після здійснення зазначених виплат, використовуються виключно для задоволення вимог кредиторів за зобов'язаннями, які забезпечують таке майно.

{Частина третя статті 61 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Ліквідатор не менш як один раз на місяць подає комітету кредиторів звіт про свою діяльність, інформацію про фінансовий стан і майно боржника на день відкриття ліквідаційної процедури та під час проведення ліквідаційної процедури, про використання коштів боржника, а також іншу інформацію на вимогу комітету кредиторів.

5. Ліквідатор зобов’язаний на вимогу господарського суду та державного органу з питань банкрутства надавати необхідні відомості щодо проведення ліквідаційної процедури.

6. Дії (бездіяльність) ліквідатора можуть бути оскаржені до господарського суду учасниками справи про банкрутство, права яких порушено такими діями (бездіяльністю).

7. У разі ліквідації підприємства-банкрута, зобов’язаного згідно із законодавством передати територіальній громаді об’єкти житлового фонду, в тому числі гуртожитки, дитячі дошкільні заклади та об’єкти комунальної інфраструктури, ліквідатор передає, а орган місцевого самоврядування приймає такі об’єкти без додаткових умов у порядку, встановленому законом.

{Частина сьома статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 62. Ліквідаційна маса

1. Усі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або господарського відання, включаються до складу ліквідаційної маси.

2. Майно, визначене родовими ознаками, що належить банкруту на праві володіння або користування, включається до складу ліквідаційної маси.

3. Індивідуально визначене майно, що належить банкруту на підставі речових прав, крім права власності і господарського відання, не може бути включене до складу ліквідаційної маси.

Об’єкт довірчої власності не може бути включено до ліквідаційної маси довірчого власника або довірчого засновника.

{Частину третю статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 132-IX від 20.09.2019}

4. За наявності у складі майна банкрута майна, виключеного з обігу, ліквідатор зобов’язаний передати його відповідним особам в установленому порядку.

5. Ліквідатор, виявивши частку, яка належить банкруту у спільному майні, з метою задоволення вимог кредиторів у встановленому порядку порушує питання про виділення цієї частки.

6. Активи, включені до складу іпотечного покриття, не включаються до складу ліквідаційної маси емітента таких облігацій та адміністратора за випуском облігацій. Відчуження цих активів, у тому числі примусове, здійснюється в порядку, передбаченому Законом України "Про іпотечні облігації".

Активи адміністратора за випуском облігацій, отримані ним від емітента відповідних облігацій, осіб, які надають забезпечення за ними, у процесі стягнення заборгованості за такими облігаціями або в процедурі банкрутства, або ліквідації таких осіб для подальшої передачі власникам облігацій як погашення та виплата доходів за ними, не включаються до ліквідаційної маси такого адміністратора за випуском облігацій. Відчуження цих активів

здійснюється відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Частину шосту статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

{Частина шоста статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

7. Майно, щодо якого боржник є користувачем, балансоутримувачем або зберігачем, повертається його власнику відповідно до закону або договору.

8. Державне майно, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації) та перебуває на балансі банкрута, не включається до складу ліквідаційної маси.

Суб’єкт управління таким майном з дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури у встановлений частиною другою статті 59 цього Кодексу строк приймає рішення про подальше використання цього майна.

9. Зерно банкрута, що зберігається на його зерновому складі, включається до складу майна банкрута лише після повного повернення зерна поклажодавцям за всіма складськими документами на зерно, виданими таким суб’єктом господарювання.

10. Майнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за закладом вищої освіти державної форми власності, не включаються до складу ліквідаційної маси і повертаються закладу вищої освіти державної форми власності, що вносив їх до статутного капіталу господарського товариства.

Стаття 63. Особливості продажу майна банкрута

{Назва статті 63 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

1. Після проведення інвентаризації та отримання згоди на продаж майна ліквідатор здійснює продаж майна банкрута на аукціоні.

Початковою вартістю продажу майна банкрута є його вартість, визначена ліквідатором.

Ліквідатор може здійснювати безпосередній продаж або продаж на комісійних умовах через організацію роздрібної торгівлі за розумною ціною товарів, що швидко псуються.

Ліквідатор може здійснювати безпосередній продаж або продаж на комісійних умовах через організацію роздрібної торгівлі за розумною ціною також виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, ринкова вартість яких не перевищує однієї мінімальної заробітної плати.

У разі продажу на аукціоні в ліквідаційній процедурі майна банкрута у вигляді єдиного майнового комплексу зміна власника єдиного майнового комплексу не є підставою для переоформлення документів та/або внесення змін до документів, що засвідчують права такої юридичної особи на володіння, користування, розпорядження майном, переоформлення ліцензії та інших документів дозвільного характеру, внесення змін до договору оренди та/або його переоформлення щодо землі та іншого майна боржника. У

таких правовідносинах покупець усього майна боржника у вигляді єдиного майнового комплексу є правонаступником боржника в цій частині.

{Частину першу статті 63 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У такому разі новий власник майна боржника має право продовжувати здійснення певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі виданої раніше такому боржнику ліцензії або документа дозвільного характеру.

{Частину першу статті 63 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Ліквідатор здійснює продаж фінансових інструментів у порядку, визначеному законодавством України, згідно з договором, укладеним між ліквідатором та інвестиційною фірмою.

{Частина друга статті 63 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

3. Умови договорів, укладених на реалізацію майна банкрута, не можуть передбачати розстрочення або відстрочення платежів за придбане майно.

Стаття 64. Черговість задоволення вимог кредиторів

1. Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому цим Кодексом. При цьому:

1) у першу чергу задовольняються:

вимоги щодо виплати заборгованості з оплати за виконані роботи та/або надані послуги, а також інші кошти, належні гіг-спеціалістам за гіг-контрактами, укладеними згідно із Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

{Пункт 1 частини першої статті 64 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

вимоги щодо виплати заборгованості із заробітної плати працюючим та звільненим працівникам банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв’язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов’язків, гарантії і компенсації при службових відрядженнях, гарантії для працівників, які направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, які направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідна допомога, належна працівникам у зв’язку з припиненням трудових відносин, та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

вимоги щодо виплати заборгованості із компенсації збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виконання рішень Європейського суду з прав людини, постановлених проти України;

вимоги кредиторів за договорами страхування;

витрати, пов’язані з провадженням у справі про банкрутство в господарському суді;

витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів;

2) у другу чергу задовольняються:

вимоги із зобов’язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров’ю громадян, шляхом капіталізації у ліквідаційній процедурі відповідних платежів, у тому числі до Фонду соціального страхування України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, зобов’язань із сплати страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України, а також вимоги громадян - довірителів (вкладників) довірчих товариств або інших суб’єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довірителів (вкладників);

3) у третю чергу задовольняються:

вимоги щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів);

вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом;

4) у четверту чергу задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;

5) у п’яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

6) у шосту чергу задовольняються інші вимоги.

2. Вимоги кожної наступної черги задовольняються у міру надходження на рахунок коштів від продажу майна банкрута після повного задоволення вимог попередньої черги, крім випадків, установлених цим Кодексом.

3. У разі наявності коштів, достатніх для повного задоволення всіх вимог однієї черги, задоволення вимог кредиторів цієї черги здійснюється арбітражним керуючим протягом 10 робочих днів з дня надходження достатньої суми коштів на рахунок боржника.

{Частину третю статті 64 доповнено новим абзацом першим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі недостатності коштів, одержаних від продажу майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються пропорційно до суми вимог, що належить кожному кредитору однієї черги.

4. У разі відмови кредитора від задоволення визнаної в установленому порядку вимоги ліквідатор не враховує суму грошових вимог цього кредитора.

5. Погашення вимог кредиторів шляхом заліку зустрічних однорідних вимог проводиться за згодою кредитора (кредиторів), за умови що це не порушує майнові права інших кредиторів.

6. Погашення вимог забезпечених кредиторів за рахунок майна банкрута, що є предметом забезпечення, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом, позачергово. Арбітражний керуючий здійснює погашення вимог забезпеченого кредитора протягом 10 робочих днів з дня надходження коштів від реалізації предмета забезпечення.

{Частина шоста статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

7. Вимоги, не погашені у зв’язку з недостатністю майна, вважаються погашеними.

Стаття 65. Звіт ліквідатора

1. Після завершення всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор подає до господарського суду (а в разі ліквідації страховика або кредитної спілки - також до Національного банку України) звіт та ліквідаційний баланс, до якого додаються:

{Абзац перший частини першої статті 65 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

відомості за результатами інвентаризації майна боржника та перелік ліквідаційної маси;

відомості про реалізацію об’єктів ліквідаційної маси з посиланням на укладені договори купівлі-продажу;

копії документів, що підтверджують відчуження активів боржника під час ліквідаційної процедури (у тому числі протоколи про проведення аукціону, договори купівлі-продажу, акти приймання-передачі майна, акти про придбання майна на аукціоні тощо);

реєстр вимог кредиторів з даними про розміри погашених вимог кредиторів;

документи, що підтверджують погашення вимог кредиторів;

довідка архівної установи про прийняття документів, які відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню;

для акціонерних товариств - розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій, видане Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

для емітентів боргових цінних паперів - звіт про результати погашення цінних паперів.

Про час і місце судового засідання, в якому мають розглядатися звіт і ліквідаційний баланс, господарський суд повідомляє ліквідатора та кредиторів.

Обов’язком ліквідатора є здійснення всієї повноти дій, спрямованих на виявлення та повернення активів боржника.

Господарський суд після заслуховування звіту ліквідатора та думки кредиторів постановляє ухвалу про затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу.

2. Якщо за результатами ліквідаційної процедури після задоволення вимог кредиторів не залишилося майна або майно не виявлено чи відсутнє, господарський суд постановляє ухвалу про ліквідацію юридичної особи - банкрута. Копія цієї ухвали надсилається державному реєстратору для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи - банкрута, а також власнику майна.

{Частина друга статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Якщо ліквідатор не виявив майнових активів, що підлягають включенню до складу ліквідаційної маси, він зобов'язаний окремо зазначити такі майнові активи у ліквідаційному балансі та подати до господарського суду ліквідаційний баланс, який засвідчує відсутність у банкрута майна.

Виявлення після закриття провадження у справі про банкрутство майна банкрута, достатнього для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі, є підставою для поновлення господарським судом провадження у справі за клопотанням учасника справи.

У разі якщо провадження у справі про банкрутство не було поновлено, таке майно банкрута за рішенням господарського суду переходить у власність відповідної територіальної громади або у державну власність, за умови що боржник є державним підприємством або господарським товариством, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

{Частина третя статті 65 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. У разі якщо господарський суд дійшов висновку, що ліквідатор не виявив або не реалізував майнові активи банкрута у повному обсязі, суд постановляє ухвалу про призначення нового ліквідатора в порядку, встановленому цим Кодексом.

5. Якщо майна банкрута вистачило для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, він вважається таким, що не має боргів і може продовжувати свою підприємницьку діяльність. У такому разі ліквідатор протягом п'яти днів з дня прийняття господарським судом відповідного рішення повідомляє про це орган або посадову особу органу, до компетенції яких належить призначення керівника (органів управління) боржника, та за потреби скликає загальні збори чи засідання відповідного органу і продовжує виконувати повноваження керівника (органів управління) боржника до їх призначення в установленому порядку.

Господарський суд може постановити ухвалу про ліквідацію юридичної особи, що звільнилася від боргів, лише у разі, якщо залишок її майнових активів є меншим, ніж вимагається для продовження нею господарської діяльності згідно із законодавством.

6. Ліквідатор виконує свої повноваження до завершення ліквідаційної процедури в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина шоста статті 65 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 66. Звільнення працівників боржника. Пільги і компенсації звільненим працівникам

1. Звільнення працівників боржника може здійснюватися після відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення господарським судом розпорядника майна відповідно до вимог законодавства про працю.

2. Вихідна допомога звільненим працівникам боржника виплачується арбітражним керуючим у порядку та розмірах, встановлених законодавством про працю та зайнятість населення.

{Частину третю статті 66 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 67. Зберігання документів

1. Ліквідатор забезпечує належне оформлення, упорядкування та зберігання всіх, у тому числі фінансово-господарських, документів банкрута протягом ліквідаційної процедури.

2. До постановлення господарським судом ухвали про ліквідацію юридичної особи - банкрута ліквідатор зобов'язаний забезпечити збереженість архівних документів банкрута і за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи і діловодства або з уповноваженою ним архівною установою визначити місце їх подальшого зберігання.

{Частина друга статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Архівна установа, визначена для подальшого зберігання архівних документів банкрута, зобов'язана прийняти їх на зберігання безоплатно.

{Частина третя статті 67 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. На підприємствах, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, ліквідатор зобов'язаний забезпечити здійснення науково-технічного опрацювання, вилучення для знищення та передавання на зберігання матеріальних носіїв секретної інформації, а також здійснення інших заходів відповідно до законодавства у сфері охорони державної таємниці.

{Частина четверта статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Розділ V. ПРОДАЖ МАЙНА В ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО (НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ)

{Назва розділу V із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 68. Продаж майна на аукціоні

1. Продаж майна боржника на аукціоні відбувається в електронній торговій системі. Порядок функціонування електронної торгової системи, організації та проведення електронних аукціонів, визначення розміру, сплати, повернення гарантійних внесків та сплати винагороди операторів електронних майданчиків затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Авторизованим електронним майданчиком є апаратно-програмний комплекс, авторизований у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Порядок надання доступу авторизованих електронних майданчиків до електронної торгової системи та розмір плати за такий доступ встановлюються Кабінетом Міністрів України.

4. Замовником аукціону є арбітражний керуючий, призначений господарським судом у порядку, встановленому цим Кодексом.

5. Замовнику та операторам авторизованих електронних майданчиків забороняється встановлювати вимоги, вчиняти дії чи виявляти бездіяльність, що будь-яким чином порушують рівність учасників аукціону або допускають їх дискримінацію.

Усім учасникам аукціону, а також спостерігачам гарантується рівний доступ до будь-якої інформації про майно, виставлене для продажу, а також про хід підготовки та проведення аукціону.

6. На аукціоні не може бути застосовано переважне право купівлі майна.

7. Особливості продажу майна державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, у процедурі ліквідації боржника визначаються статтею 96 цього Кодексу.

{Статтю 68 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 69. Електронна торгова система

1. Електронна торгова система - це дворівнева інформаційно-телекомунікаційна система, що складається з центральної бази даних та авторизованих електронних майданчиків, які взаємодіють із центральною базою даних через інтерфейс програмування додатків такої центральної бази даних.

{Абзац перший частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Центральна база даних - це сукупність технічних та програмних засобів у складі інтерфейсів програмування додатків, модулів аукціонів, допоміжних програмних сервісів та баз даних, що забезпечують можливість проведення процедури аукціону в електронній формі та гарантують рівний доступ до інформації учасникам аукціону в електронній формі. Поточна використовувана версія програмного коду всіх складових центральної бази даних є відкритою та загальнодоступною.

{Абзац другий частини першої статті 69 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Електронна торгова система повинна бути загальнодоступною, недискримінаційною та гарантувати рівні права та доступ до інформації всім бажаючим, а при обміні і збереженні інформації та документів має забезпечуватися непорушність даних про учасників під час проведення аукціону та їх конфіденційність до моменту завершення аукціону.

3. Електронна торгова система повинна забезпечувати:

1) створення, зберігання та оприлюднення всієї інформації про аукціон;

2) автоматичний обмін інформацією і документами з авторизованими електронними майданчиками;

3) можливість здійснення обміну інформацією з використанням Інтернету;

4) наявність загальнодоступних засобів електронних комунікацій, що не обмежують участі в аукціоні;

{Пункт 4 частини третьої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

5) наявність системи електронного обміну документами з використанням методів ідентифікації;

6) здійснення ідентифікації учасників аукціону, за умови відсутності доступу до таких даних будь-яких осіб до завершення аукціону;

7) точне визначення часу і дати внесення учасником аукціону пропозицій щодо ціни;

8) захист інформації, отриманої від замовника та учасників аукціону;

9) безперебійну роботу з проведення аукціону;

10) збереження даних та документів, наданих замовниками та учасниками аукціону протягом семи років, автоматичне резервування та відновлення цих даних;

11) забезпечення безперервності проведення аукціону;

12) надсилання повідомлень учасникам аукціону в особистий кабінет та на електронну пошту.

Стаття 70. Строк проведення аукціону

1. Замовник аукціону повинен оголосити про проведення першого аукціону протягом 20 днів з дня отримання згоди на продаж майна або визначення умов аукціону судом відповідно до цього Кодексу.

Стаття 71. Авторизовані електронні майданчики

1. Перелік авторизованих електронних майданчиків із зазначенням їх веб-адрес та операторів міститься в електронній торговій системі.

2. Авторизований електронний майданчик повинен забезпечувати:

1) можливість пошуку інформації за датою розміщення оголошення, датою проведення аукціону, видом майна, ціною, номером лота, місцезнаходженням майна, найменуванням боржника та замовника аукціону;

2) можливість анонімного цілодобового перегляду, копіювання та роздрукування інформації на основі поширених веб-оглядачів та редакторів без необхідності застосування спеціально створених для цього технологічних та програмних засобів, без обмежень та стягнення плати;

3) автоматичне розміщення, отримання і передачу інформації та документів;

4) користування сервісами з автоматичним обміном інформацією;

5) рівний і вільний доступ до аукціону всім учасникам та можливість здійснювати перегляд проведення аукціону в інтерактивному режимі реального часу всім заінтересованим особам.

3. Переможець аукціону зобов’язаний сплатити оператору авторизованого електронного майданчика, через який переможець брав участь в аукціоні, винагороду.

Винагорода сплачується виключно переможцем аукціону.

Стаття 72. Скасування аукціону

1. Замовник аукціону має право скасувати аукціон лише у разі порушення встановленого порядку його підготовки до моменту початку торгів.

У такому разі замовник аукціону протягом 10 робочих днів зобов’язаний оголосити про проведення нового аукціону.

2. Скасування аукціону здійснюється шляхом внесення інформації про це в електронну торгову систему через авторизований електронний майданчик, через який було подано оголошення про проведення аукціону. В інформації про скасування аукціону зазначаються причини його скасування.

3. У разі скасування аукціону оператори авторизованих електронних майданчиків повертають учасникам сплачені ними гарантійні внески не пізніше трьох банківських днів.

Стаття 73. Визнання недійсним правочину, вчиненого з порушенням порядку підготовки та проведення аукціону

1. Правочин щодо продажу майна, вчинений на аукціоні, проведеному з порушенням встановленого порядку його підготовки або проведення, що перешкодило або могло перешкодити продажу майна за найвищою ціною, може бути визнаний недійсним господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) за заявою боржника, арбітражного керуючого, кредитора або особи, інтереси якої були при цьому порушені.

{Частина перша статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 74. Відповідальність перед особами, які не змогли взяти участь або перемогти на аукціоні

1. У разі якщо порушення замовником аукціону порядку підготовки аукціону, порушення оператором електронного майданчика порядку реєстрації, надання доступу до аукціону, невиконання ними інших дій, передбачених цим Кодексом, або порядку, визначеного частиною першою статті 68 цього Кодексу, перешкодило особі взяти участь або перемогти на аукціоні, порушник за рішенням господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), зобов’язаний сплатити такій особі штраф у розмірі гарантійного внеску або у розмірі 10 відсотків ціни, за якою майно було продане на аукціоні, залежно від того, яка з цих сум є більшою.

{Частина перша статті 74 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Посадові особи оператора авторизованого електронного майданчика, винні у порушенні, передбаченому частиною першою цієї статті, несуть солідарну відповідальність з оператором авторизованого електронного майданчика. Оператор авторизованого електронного майданчика, який сплатив штраф або його частину, має право на зворотну вимогу (регрес) до таких посадових осіб.

Стаття 75. Визначення умов продажу

1. Арбітражний керуючий визначає умови продажу за погодженням з комітетом кредиторів та забезпеченим кредитором (щодо майна, яке є предметом забезпечення).

2. До обов’язкових умов продажу належать:

склад майна (лот);

початкова ціна;

крок аукціону.

{Частину третю статті 75 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Арбітражний керуючий зобов’язаний направити умови продажу членам комітету кредиторів та протягом 20 днів з дня, коли вони одержали чи мали одержати умови продажу, скликати комітет кредиторів. Якщо майно є предметом забезпечення, арбітражний керуючий зобов’язаний направити умови продажу забезпеченому кредитору.

5. Якщо до складу майна може входити майно, яке не є предметом забезпечення, і майно, яке є предметом забезпечення, умови продажу розглядаються і комітетом кредиторів, і забезпеченими кредиторами. При цьому в початковій ціні окремо виділяється початкова ціна обох зазначених видів майна. Кошти, отримані від продажу такого лота, розподіляються між забезпеченими кредиторами та іншими кредиторами пропорційно до початкової ціни майна, що є предметом забезпечення, та іншого майна.

6. Комітет кредиторів, забезпечений кредитор можуть прийняти рішення про:

надання згоди на продаж майна на запропонованих умовах;

надання згоди на продаж майна, змінивши умови продажу;

відмову в наданні згоди на продаж майна з обґрунтуванням причин.

7. У разі якщо комітет кредиторів або забезпечений кредитор прийняв рішення про відмову в наданні згоди на продаж майна або не прийняв жодного рішення на засіданні комітету кредиторів чи протягом 20 днів з дня, коли забезпечений кредитор одержав чи мав одержати умови продажу, або якщо арбітражний керуючий не згоден з прийнятим комітетом кредиторів або забезпеченим кредитором рішенням, арбітражний керуючий зобов’язаний звернутися до суду. У такому разі умови аукціону визначаються судом.

Стаття 76. Порядок оголошення та повідомлення про проведення аукціону

1. Під час продажу на аукціоні права вимоги про проведення аукціону також повідомляється боржник.

2. Під час продажу на аукціоні нерухомого майна оголошення повинно бути розміщено також на відповідному нерухомому майні.

3. Замовник аукціону забезпечує доступ до відомостей про майно, що підлягає продажу, а також можливість ознайомитися з майном за його місцезнаходженням.

4. Доступ до інформації, оприлюдненої в електронній торговій системі, є безоплатним та вільним.

5. Додаткові умови оголошення та повідомлення про проведення аукціону встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 77. Зміст оголошення про проведення аукціону

1. Оголошення про проведення аукціону в електронній торговій системі повинно містити відомості про:

майно, що продається, його характеристику та місцезнаходження;

дату і час початку аукціону;

{Абзац третій частини першої статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

початкову ціну та відомості про можливість її зниження на тому самому аукціоні;

розмір гарантійного внеску;

крок аукціону;

продавця майна (найменування, місцезнаходження, засоби зв’язку);

строк і час подання заявок на участь в аукціоні;

порядок передачі (відвантаження) рухомого майна, якщо воно є предметом аукціону;

замовника аукціону (ім’я, місцезнаходження, засоби зв’язку);

спосіб отримання додаткової інформації про проведення аукціону;

можливість надання переможцю податкової накладної.

2. Оголошення про проведення аукціону на веб-сайті авторизованого електронного майданчика, крім відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, повинно містити:

розмір винагороди оператора авторизованого електронного майданчика;

реквізити рахунку, на який вноситься гарантійний внесок.

3. Якщо аукціон є повторним або проводиться у зв’язку з визнанням попереднього аукціону таким, що не відбувся, про це повідомляється в оголошенні із зазначенням адреси сторінки веб-сайту, на якій розміщено відомості про проведення попереднього аукціону.

4. Якщо продажу підлягає земельна ділянка, у характеристиці майна зазначаються її розмір, кадастровий номер, цільове призначення, наявність комунікацій тощо.

5. Якщо продажу підлягає будівля, споруда, приміщення, квартира, у характеристиці майна зазначаються план, загальна площа та жила площа, кількість кімнат (приміщень), їх площа та призначення, матеріали стін, кількість поверхів, поверх або поверхи, на яких розташоване приміщення (квартира), інформація про підсобні приміщення та споруди, відомості про земельну ділянку, на якій розташована будівля, споруда, право на земельну ділянку, що переходить до покупця будівлі, споруди, приміщення, квартири тощо.

6. Якщо продажу підлягає транспортний засіб, у характеристиці майна зазначаються марка, модель, рік випуску, об'єм двигуна, вид пального, пробіг, комплектація, потреба у ремонті, колір тощо.

7. Якщо продажу підлягають акції (частки) у статутному (складеному) капіталі господарського товариства, у характеристиці майна зазначаються назва господарського товариства, його ідентифікаційний код, місцезнаходження, засоби зв'язку, розмір статутного (складеного) капіталу, кількість акцій (розмір часток), що пропонуються до продажу, номінальна вартість однієї акції, форма існування акцій, середньоспискова кількість працівників, площа та правовий режим земельної ділянки, що належить господарському товариству, балансова вартість основних фондів, зношення основних фондів, балансовий прибуток, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, основні види продукції (робіт, послуг) та її обсяг, відомості про реєстратора цінних паперів. За звітний період при цьому береться останній фінансовий рік діяльності.

8. Якщо продажу підлягає майнове право, право вимоги, в оголошенні оприлюднюються копії всіх документів, необхідних для визначення змісту права.

9. Оголошення має містити фотографічні зображення майна, що продається.

10. Якщо майно, що продається, є обмеженим в обороті, в оголошенні зазначаються ці обмеження з посиланням на норми закону, які їх встановлюють.

Стаття 78. Порядок проведення аукціону

1. Державному органу з питань банкрутства, адміністратору електронної торгової системи, замовнику та оператору авторизованого електронного майданчика заборонено вчиняти дії, спрямовані на надання іншим особам відомостей про учасників аукціону, до моменту завершення аукціону та опублікування таких відомостей електронною торговою системою.

{Частина перша статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Переможцем аукціону є учасник, який запропонував найвищу ціну на час закінчення аукціону.

Стаття 79. Особливості проведення повторного та другого повторного аукціону

1. У разі закінчення аукціону без визначення переможця замовник аукціону протягом одного місяця зобов'язаний оголосити про проведення повторного аукціону.

2. Початковою ціною повторного аукціону є зменшена на 20 відсотків початкова ціна першого аукціону.

3. У разі закінчення першого повторного аукціону без визначення переможця замовник аукціону протягом одного місяця (а якщо продається заставлене майно - протягом 45 днів) зобов’язаний оголосити про проведення другого повторного аукціону.

4. Початковою ціною другого повторного аукціону є зменшена на 25 відсотків початкова ціна першого повторного аукціону.

5. Комітет кредиторів, а щодо заставленого майна - забезпечений кредитор може своїм рішенням встановити початкову ціну повторного аукціону, другого повторного аукціону меншу, ніж визначено частинами другою і четвертою цієї статті.

Стаття 80. Особливості проведення аукціону з можливістю зниження початкової ціни

1. Перший аукціон проводиться без можливості зниження початкової ціни. Повторний аукціон може проводитися з можливістю зниження початкової вартості лише за згодою забезпеченого кредитора щодо майна, яке є предметом забезпечення, або за згодою комітету кредиторів щодо іншого майна, яке підлягає продажу.

2. Комітет кредиторів або забезпечений кредитор, надаючи згоду на проведення першого повторного аукціону з можливістю зниження початкової вартості, має право визначити граничну ціну, до якої може бути знижено початкову вартість під час проведення аукціону.

3. Другий повторний аукціон проводиться з можливістю зниження початкової ціни без визначення граничної вартості з урахуванням вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 80 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 81. Продаж майна забезпеченому кредитору

1. Якщо майно боржника, що є предметом забезпечення, не продано на повторному аукціоні, кредитор, вимоги якого воно забезпечує, має право протягом 20 днів з дня закінчення цього аукціону звернутися до арбітражного керуючого із заявою про продаж йому непроданого майна.

2. Арбітражний керуючий протягом трьох днів складає протокол про продаж забезпеченому кредитору майна за початковою вартістю повторного аукціону.

3. Якщо майно боржника, що є предметом забезпечення, не продано на другому повторному аукціоні, кредитор, вимоги якого воно забезпечує, має право протягом 20 днів з дня закінчення цього аукціону звернутися до арбітражного керуючого із заявою про продаж йому непроданого майна.

4. Арбітражний керуючий протягом трьох днів складає протокол про продаж забезпеченому кредитору майна за початковою ціною другого повторного аукціону.

5. Арбітражний керуючий негайно оприлюднює в електронній торговій системі відомості про покупця.

6. Продаж майна забезпеченому кредитору в порядку, визначеному цією статтею, прирівнюється за своїми правовими наслідками до звернення стягнення на предмет застави (іпотеки).

{Статтю 81 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

Стаття 82. Особливості проведення аукціону з продажу права вимоги

1. При зарахуванні права вимоги, що продається на аукціоні, після отримання боржником відповідно до вимог цього Кодексу повідомлення про проведення аукціону заява про зарахування має бути зроблена замовнику аукціону. Така заява підлягає негайному оприлюдненню в оголошенні про проведення аукціону.

2. У разі якщо до початку аукціону зобов'язання було частково виконане, початкова ціна права вимоги пропорційно зменшується, про що замовник вносить відповідну інформацію в оголошення про проведення аукціону. Якщо заборгованість погашена повністю, право вимоги знімається з аукціону.

3. Умови договору купівлі-продажу права вимоги боржника повинні передбачати, що перехід права вимоги здійснюється лише після його повної оплати.

Стаття 83. Протокол про проведення аукціону

1. Негайно після завершення аукціону електронною торговою системою формується протокол про проведення аукціону, який надсилається всім учасникам та замовнику аукціону.

2. У протоколі зазначаються:

майно, запропоноване для продажу;

кількість учасників аукціону;

початкова вартість;

ціна, запропонована переможцем аукціону, або відомості про те, що аукціон закінчився без визначення переможця;

ціна або частина ціни, сплачена переможцем;

найменування і місцезнаходження (для юридичної особи), прізвище, ім'я, по батькові і місце проживання (для фізичної особи) переможця аукціону;

інформація про авторизований електронний майданчик, через який переможцем аукціону придбано майно;

розмір винагороди оператора авторизованого електронного майданчика;

реквізити, за якими мають бути перераховані кошти за придбане майно.

3. Оригінал протоколу про проведення аукціону підписується оператором авторизованого електронного майданчика та переможцем. Після підписання протоколу оператор електронного майданчика не пізніше п'яти календарних днів розміщує його в електронній торговій системі.

4. Кожен учасник аукціону може вимагати надання йому копії протоколу, засвідченої авторизованим електронним майданчиком, через який такий учасник брав участь в аукціоні. Така копія надається у день звернення.

5. Інформація про результати аукціону негайно після завершення аукціону оприлюднюється в електронній торговій системі, на веб-сайтах авторизованих електронних майданчиків.

Стаття 84. Повернення гарантійних внесків, сплаченої ціни та стягнення штрафу

1. Гарантійні внески учасників аукціону підлягають поверненню протягом трьох робочих днів з дня закінчення аукціону, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою цієї статті.

2. Гарантійний внесок, сплачений переможцем аукціону, зменшений на розмір винагороди оператора авторизованого електронного майданчика, зараховується до ціни, що підлягає сплаті на рахунок боржника.

3. Гарантійний внесок не підлягає поверненню у разі, якщо аукціон закінчився без визначення переможця (крім випадків виявлення недоліків майна, не зазначених в оголошенні про проведення аукціону), а також переможцю аукціону, якщо він не виконав обов'язку щодо сплати ціни відповідно до вимог цього Кодексу. Такі гарантійні внески (за вирахуванням винагороди оператора авторизованого електронного майданчика з гарантійного внеску переможця) перераховуються боржнику протягом трьох робочих днів з дня закінчення аукціону без визначення переможця чи протягом трьох робочих днів з дня визнання аукціону таким, що не відбувся.

{Частина третя статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Оператор авторизованого електронного майданчика, який не повернув гарантійного внеску у встановлений строк, сплачує пеню в розмірі 120 відсотків облікової ставки Національного банку України від суми боргу за період прострочення.

{Частина четверта статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 85. Порядок сплати ціни

1. Переможець аукціону зобов'язаний сплатити запропоновану ним ціну (з урахуванням різниці між розміром сплаченого гарантійного внеску і розміром винагороди оператора авторизованого електронного майданчика) на рахунок боржника протягом 10 робочих днів з дня оприлюднення в електронній торговій системі інформації про результати аукціону.

{Частина перша статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. У разі якщо покупцем є кредитор, вимоги якого забезпечені проданим майном, він зобов'язаний сплатити позитивну різницю між сумою, визначеною відповідно до частини першої цієї статті, та розміром вимог забезпеченого кредитора.

Забезпечений кредитор зобов'язаний також оплатити витрати, пов'язані з утриманням, збереженням та визначенням вартості предмета забезпечення.

{Абзац другий частини другої статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. За умови сплати переможцем аукціону не менш як 50 відсотків належної до сплати суми строк оплати продовжується на 10 календарних днів.

{Частина третя статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Замовник зобов’язаний оприлюднити відомості про сплату покупцем ціни в електронній торговій системі та на веб-сайтах авторизованих електронних майданчиків не пізніше ніж через три дні після повної сплати та в той самий строк повідомити про це власника майна. Авторизовані електронні майданчики автоматично надсилають цю інформацію учасникам аукціону.

Стаття 86. Розірвання правочину у разі невиконання обов’язку із сплати ціни

1. Якщо у встановлений строк переможець аукціону не вніс належної до сплати суми, аукціон вважається таким, що не відбувся, а переможець аукціону втрачає гарантійний внесок.

{Частина перша статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Замовник зобов’язаний надати відомості про визнання аукціону таким, що не відбувся, для їх внесення до відомостей про проведення аукціону в електронній торговій системі та на веб-сайтах авторизованих електронних майданчиків не пізніше ніж через три дні після визнання аукціону таким, що не відбувся, та в той самий строк повідомити про це переможця аукціону і власника майна. Авторизовані електронні майданчики автоматично надсилають цю інформацію учасникам аукціону.

{Частина друга статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Після визнання аукціону таким, що не відбувся, замовник зобов’язаний протягом 10 робочих днів оголосити про проведення нового аукціону. Авторизовані електронні майданчики автоматично надсилають цю інформацію всім учасникам попереднього аукціону.

Стаття 87. Передача майна, майнових прав та відступлення права вимоги

1. Придбане на аукціоні майно, майнове право передається, а право вимоги відступається покупцю після повної сплати запропонованої ним ціни. Про передачу майна складається акт про придбання майна на аукціоні.

2. Замовник аукціону, який не передав покупцю на його вимогу рухоме майно, майнове право або не відступив право вимоги після повної сплати ціни, сплачує пеню у розмірі 0,5 відсотка на день від ціни продажу за період прострочення.

3. Протокол про проведення аукціону та акт про придбання майна на аукціоні є підставою для видачі нотаріусом свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів) та державної реєстрації права власності або іншого майнового права на

нерухоме майно в порядку, передбаченому законодавством. Послуги нотаріуса в такому разі оплачує покупець.

{Частина третя статті 87 в редакції Закону № 686-IX від 05.06.2020}

4. Протокол про проведення аукціону та акт про придбання майна на аукціоні є підставою для реєстрації права власності або іншого майнового права на рухоме майно в порядку, передбаченому законодавством.

{Статтю 87 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 88. Акт про придбання майна на аукціоні

1. В акті про придбання майна на аукціоні зазначаються:

ім’я (назва) та місце проживання (місцезнаходження) продавця та покупця, а також оператора авторизованого електронного майданчика;

відомості про майно, придбане на аукціоні, та його ціна;

адреса веб-сторінки, на якій розміщено відомості про проведення аукціону;

інформація про повну сплату ціни за придбання майна на аукціоні.

2. Акт про придбання майна на аукціоні складається у простій письмовій формі та не потребує нотаріального посвідчення. Такий акт підписується замовником аукціону та покупцем не пізніше трьох робочих днів після повної сплати переможцем запропонованої ним ціни. За несвоєчасне підписання замовником аукціону акта чи несвоєчасне надання його покупцю замовник аукціону сплачує пеню у розмірі 0,5 відсотка на день від ціни продажу за період прострочення.

{Частина друга статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 89. Відповідальність за недоліки майна, проданого на аукціоні

1. Особа, у власності якої перебувало майно до продажу на аукціоні, замовник та організатор аукціону не несуть відповідальності за недоліки майна, крім випадків їх умисного приховування.

Розділ VI. ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО (НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ)

{Назва розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 90. Закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)

{Назва статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

1. Господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) у разі:

1) невнесення боржника - юридичної особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

2) припинення у встановленому законодавством порядку юридичної особи, яка є боржником, про що є відповідний запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

3) смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім боржника - фізичної особи;

4) перебування у провадженні господарського суду справи про банкрутство (неплатоспроможність) того самого боржника;

5) відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів;

6) затвердження звіту керуючого санацією в порядку, передбаченому цим Кодексом;

7) затвердження звіту ліквідатора в порядку, передбаченому цим Кодексом;

8) якщо до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) за його заявою не висунуто вимог;

9) якщо справа згідно із законом не підлягає розгляду в господарських судах України;

10) якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника;

11) укладення мирової угоди між боржником та кредиторами відповідно до статті 192 Господарського процесуального кодексу України;

12) прийняття рішення про приватизацію боржника, яким є державне підприємство або господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

13) в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

{Частина перша статті 90 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) може бути закрито у випадках, передбачених пунктами 2, 3, 5, 9, 11 і 12 частини першої цієї статті, на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) (до та після визнання боржника банкрутом), у випадках, передбачених пунктами 1, 4, 6, 8 і 10 частини першої цієї статті, - лише до визнання боржника банкрутом, а у випадку, передбаченому пунктом 7 частини першої цієї статті, - лише після визнання боржника банкрутом.

{Частина друга статті 90 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Про закриття провадження у справі про банкрутство постановляється ухвала.

4. У випадках, передбачених пунктами 5-8 частини першої цієї статті, господарський суд в ухвалі про закриття провадження у справі зазначає, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Кодексом строк або були відхилені господарським судом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

{Частина четверта статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Розділ VII. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ БОРЖНИКІВ

Стаття 91. Загальні положення

1. Відносини, пов’язані з провадженням у справах про банкрутство, визначених цим розділом, регулюються цим Кодексом з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом.

Стаття 92. Особливості банкрутства страховиків

1. При розгляді справи про банкрутство страховика учасником провадження у справі про банкрутство визнається Національний банк України.

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство страховика повинен скласти іспит за програмою підготовки арбітражних керуючих у справах про банкрутство небанківських фінансових установ.

Підставою для звернення із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика є:

віднесення Національним банком України страховика до категорії неплатоспроможних та прийняття Національним банком України рішення про анулювання ліцензії страховика;

виявлення ліквідатором страховика, який здійснює ліквідацію страховика на підставі пункту 3 частини першої статті 110 Цивільного кодексу України, недостатності вартості майна такого страховика для задоволення вимог кредиторів.

{Частина перша статті 92 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

2. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика може бути подана до господарського суду боржником, від імені якого виступає ліквідатор страховика, призначений судом за клопотанням Національного банку України згідно з частиною третьою статті 105 Цивільного кодексу України, або Національним банком України.

Господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання страховика банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру у разі неплатоспроможності страховика або у разі недостатності вартості майна страховика для задоволення вимог кредиторів у межах процедури, передбаченої статтею 110 Цивільного кодексу України.

{Частина друга статті 92 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

3. Санація страховика до відкриття провадження у справі про банкрутство не допускається.

{Частина третя статті 92 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

4. Відповідно до цього Кодексу щодо боржника-страховика застосовуються такі судові процедури:

розпорядження майном страховика;

ліквідація страховика.

Процедури, визначені цим Кодексом щодо санації боржника після відкриття провадження у справі про банкрутство, не застосовуються до страховика.

{Частина четверта статті 92 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

{Частину п'яту статті 92 виключено на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

6. У разі визнання господарським судом страховика банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури всі договори страхування, укладені таким страховиком, за якими страховий випадок не настав до дати прийняття зазначеного рішення, припиняються.

{Частина шоста статті 92 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

7. Страхувальники за договорами страхування, дія яких припиняється з підстав, передбачених частиною шостою цієї статті, мають право вимагати повернення частини виплаченої страховику страхової премії пропорційно до різниці між строком, на який був укладений договір страхування, і строком, протягом якого фактично діяв такий договір страхування, якщо інше не передбачено законодавством.

8. Страхувальники за договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, мають право вимагати страхові виплати.

9. У разі визнання господарським судом страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури вимоги кредиторів за договорами страхування першої черги підлягають задоволенню в такому порядку:

у першу чергу - вимоги за договорами особистого страхування, передбачені частиною восьмою цієї статті;

у другу чергу - вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною восьмою цієї статті;

у третю чергу - вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною восьмою цієї статті;

у четверту чергу - вимоги за договорами особистого страхування, передбачені частиною сьомою цієї статті;

у п’яту чергу - вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною сьомою цієї статті;

у шосту чергу - вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною сьомою цієї статті.

Стаття 92[1]. Особливості банкрутства страхових посередників

1. З дня визнання страхового посередника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури арбітражний керуючий відповідно до порядку, встановленого Національним

банком України, має право розпоряджатися коштами, що знаходяться на поточних рахунках із спеціальним режимом використання страхового посередника, без платіжних доручень.

2. Кошти, що знаходяться на поточних рахунках із спеціальним режимом використання страхового посередника, перераховуються виключно:

1) для виплати страхових премій - страховикам, яким вони належні відповідно до договору із страховиком;

2) для здійснення страхових виплат - страхувальникам, яким вони належні відповідно до договору страхування;

3) для виплати винагороди за реалізацію страхових продуктів - таким страховим посередникам.

{Кодекс доповнено статтею 92[1] згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 93. Особливості банкрутства професійних учасників ринків капіталу та організованих товарних ринків

1. Якщо законодавством не встановлено окрему процедуру банкрутства відповідного професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків, до такого учасника застосовуються положення цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею.

Для цілей цієї статті під терміном "клієнт" розуміється інвестор у фінансові інструменти або емітент цінних паперів, що уклав договір андеррайтингу або договір про організацію розміщення з гарантією, або договір про організацію розміщення без надання гарантії з професійним учасником ринків капіталу, який відповідно до цього Кодексу визнається боржником.

2. Не врегульовані цією статтею особливості процедури банкрутства професійних учасників ринків капіталу та організованих товарних ринків, а також заходи щодо захисту прав та інтересів клієнтів установлюються Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з державним органом з питань банкрутства.

3. Порядок запобігання банкрутству та проведення досудових процедур відновлення платоспроможності професійних учасників ринків капіталу та організованих товарних ринків встановлюється законодавством.

4. Розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків повинен мати сертифікат, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, на право вчинення дій, пов’язаних з безпосереднім провадженням відповідного виду професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

5. Розпорядник майна зобов’язаний у десятиденний строк з дня його призначення надіслати офіційним каналом зв’язку, передбаченим Законом України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку та розмістити на веб-сайті такого професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків повідомлення про відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна. У повідомленні зазначаються реквізити сертифіката,

виданого розпоряднику майна Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, а також клієнтам пропонується або надати професійному учаснику ринків капіталу та організованих товарних ринків, які є боржником, розпорядження щодо дій, які необхідно здійснити з активами клієнтів, що перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні такого професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків, або подати до господарського суду заяву з вимогами до такого боржника, а також документи, що їх підтверджують, для внесення відомостей про такого клієнта до реєстру вимог кредиторів.

6. Фінансові інструменти, грошові кошти та інше майно, що належать клієнтам професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків та перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні такого учасника, не включаються до складу ліквідаційної маси.

7. Якщо вимоги клієнтів щодо повернення з володіння та/або користування, та/або розпорядження професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків, що є боржником, належних клієнтам цінних паперів на пред’явника, що мають однаковий міжнародний ідентифікаційний номер, перевищують кількість таких цінних паперів, які перебувають у фактичному володінні професійного учасника ринків капіталу, повернення таких цінних паперів клієнтам здійснюється пропорційно до їхніх вимог.

Вимоги клієнтів щодо повернення належних їм цінних паперів у незадоволеній їх частині визнаються грошовими зобов’язаннями і задовольняються відповідно до черги (класу) кредитора, передбаченої цим Кодексом.

8. Під час проведення санації професійного учасника ринків капіталу керуючий санацією має право за згодою клієнта передати цінні папери, передані у володіння та/або користування та/або розпорядження такому професійному учаснику ринку капіталу клієнтом, іншому суб’єкту підприємницької діяльності, який має ліцензію на провадження відповідного виду діяльності в межах професійної діяльності на ринках капіталу.

9. Фінансові інструменти, що належать професійному учасникові ринків капіталу і допущені до торгів на організованих ринках капіталу, підлягають продажу на організованих ринках капіталу.

У разі якщо зазначені фінансові інструменти не допущені до торгів на організованих ринках капіталу, вони підлягають продажу в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Стаття 93 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 93[1]. Особливості банкрутства боржника, який має зобов’язання за облігаціями за участю адміністратора за випуском облігацій

1. Адміністратор за випуском облігацій зазначає у заяві з вимогами до боржника єдину вимогу кредитора, що дорівнює сумі усіх підтверджених вимог власників облігацій, в інтересах яких діє такий адміністратор. При цьому зазначення в заяві кожного власника облігацій, вимога якого включена до єдиної вимоги кредитора, не вимагається.

2. Передбачені цим Кодексом права адміністратора за випуском облігацій як кредитора у справі про банкрутство боржника, який має зобов’язання за облігаціями, реалізуються

адміністратором з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

Виплати, отримані адміністратором за випуском облігацій у ході процедур банкрутства боржника, який має зобов’язання за облігаціями, розподіляються між власниками таких облігацій у порядку, передбаченому статтею 122 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

{Кодекс доповнено статтею 93[1] згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 93[2]. Особливості банкрутства небанківських надавачів платіжних послуг

1. Під час розгляду справ про банкрутство юридичної особи, яка є платіжною установою (у тому числі малою платіжною установою), установою електронних грошей, надавачем нефінансових платіжних послуг (далі - небанківський надавач платіжних послуг), учасником справи про банкрутство визнається Національний банк України.

2. Розпорядник майна зобов’язаний у десятиденний строк з дня його призначення надіслати Національному банку України та користувачам платіжних послуг такого небанківського надавача платіжних послуг повідомлення про відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна.

3. Кошти, отримані небанківськими надавачами платіжних послуг від користувачів платіжних послуг, у тому числі кошти, що отримуються ними від користувачів/надходять (утримуються) на користь користувачів, зокрема через комерційних агентів, не включаються до складу ліквідаційної маси.

4. З дня введення господарським судом процедури санації боржника чи визнання небанківського надавача платіжних послуг банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури кошти користувачів платіжних послуг підлягають поверненню клієнту.

Вимоги користувачів платіжних послуг у незадоволеній їх частині визнаються грошовими зобов’язаннями і задовольняються в порядку черговості, передбаченому цим Кодексом.

{Кодекс доповнено статтею 93[2] згідно із Законом № 1591-IX від 30.06.2021 - вводиться в дію з 01.08.2022}

Стаття 93[3]. Особливості банкрутства кредитних спілок

1. При розгляді справи про банкрутство кредитної спілки учасником провадження у справі про банкрутство визнається Національний банк України.

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство кредитної спілки повинен скласти іспит за програмою підготовки арбітражних керуючих у справах про банкрутство небанківських фінансових установ.

2. Підставою для звернення із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство кредитної спілки є:

віднесення Національним банком України кредитної спілки до категорії неплатоспроможних та прийняття Національним банком України рішення про анулювання ліцензії кредитної спілки;

виявлення ліквідатором кредитної спілки, який здійснює ліквідацію кредитної спілки на підставі статті 110 Цивільного кодексу України, недостатності вартості майна кредитної спілки для задоволення вимог кредиторів.

3. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство кредитної спілки може бути подана до господарського суду боржником, від імені якого виступає ліквідатор кредитної спілки, призначений судом за клопотанням Національного банку України згідно з частиною третьою статті 105 Цивільного кодексу України або Національним банком України.

Господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання кредитної спілки банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру в разі неплатоспроможності кредитної спілки або в разі недостатності вартості майна кредитної спілки для задоволення вимог кредиторів у межах процедури, передбаченої статтею 110 Цивільного кодексу України.

4. Санація кредитної спілки до відкриття провадження у справі про банкрутство не допускається.

5. Відповідно до цього Кодексу щодо боржника - кредитної спілки застосовуються такі судові процедури:

розпорядження майном кредитної спілки;

ліквідація кредитної спілки.

Процедури, визначені цим Кодексом щодо санації боржника після відкриття провадження у справі про банкрутство, не застосовуються до кредитної спілки.

6. У разі визнання господарським судом кредитної спілки банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури вимоги кредиторів кредитної спілки задовольняються у черговості, визначеній статтею 60 Закону України "Про кредитні спілки".

{Кодекс доповнено статтею 93³ згідно із Законом № 3254-IX від 14.07.2023}

Стаття 94. Особливості банкрутства суб’єкта підприємницької діяльності, який є стороною одного або кількох правочинів, вчинених з посиланням на обов’язковість угоди щодо ліквідаційного неттінгу

1. Для цілей цієї статті:

1) термін "правочин щодо фінансових інструментів" вживається у значенні, наведеному у частині першій статті 2 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", а терміни "нетто-зобов’язання", "розрахунок вартості зобов’язань", "сторони угоди щодо ліквідаційного неттінгу", "угода щодо ліквідаційного неттінгу" - у значеннях, наведених у частині другій статті 40 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки";

2) під датою ліквідаційного неттінгу розуміється дата прийняття рішення, передбаченого пунктом 1 частини першої статті 39 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

2. Ліквідаційний неттінг - це здійснення усіх таких дій відповідно до угоди щодо ліквідаційного неттінгу:

1) здійснення особою, щодо якої в угоді щодо ліквідаційного неттінгу зазначено про те, що вона є відповідальною за проведення ліквідаційного неттінгу (далі - особа, зазначена в угоді щодо ліквідаційного неттінгу), розрахунку вартості зобов’язань суб’єкта підприємницької діяльності - сторони угоди щодо ліквідаційного неттінгу, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, а також зобов’язань кожного контрагента, який є іншою стороною такої угоди щодо ліквідаційного неттінгу, за одним або кількома деривативними контрактами, що існував (існували) станом на дату ліквідаційного неттінгу та був укладений (були укладені) такими сторонами з посиланням на обов’язковість для них такої угоди щодо ліквідаційного неттінгу. Порядок здійснення такого розрахунку визначається угодою щодо ліквідаційного неттінгу;

2) припинення всіх існуючих станом на дату ліквідаційного неттінгу зобов’язань за одним або кількома деривативними контрактами незалежно від їх змісту та/або строку (терміну) виконання, укладеним (укладеними) такими сторонами угоди щодо ліквідаційного неттінгу з посиланням на обов’язковість угоди щодо ліквідаційного неттінгу для таких сторін, у такій послідовності:

а) заміна відповідно до статті 604 Цивільного кодексу України зобов’язань, які існували станом на дату ліквідаційного неттінгу, новими грошовими зобов’язаннями, сума яких дорівнює вартості зобов’язання, розрахованій відповідно до пункту 1 цієї частини. При цьому вважається, що строк виконання вимог за такими новими грошовими зобов’язаннями настав;

б) припинення нових грошових зобов’язань, передбачених підпунктом "а" цього пункту, шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог за такими зобов’язаннями та визначення нетто-зобов’язання.

3. Угода щодо ліквідаційного неттінгу може передбачати відмінний від частини другої цієї статті спосіб припинення існуючих станом на дату ліквідаційного неттінгу зобов’язань за одним або кількома деривативними контрактами, укладеним (укладеними) сторонами угоди щодо ліквідаційного неттінгу.

4. Ліквідаційний неттінг не здійснюється у таких випадках:

1) відповідна генеральна угода не передбачає можливості проведення ліквідаційного неттінгу;

2) відповідна угода щодо ліквідаційного неттінгу укладена після дати прийняття рішення, зазначеного у пункті 2 частини першої цієї статті;

3) деривативний контракт, що містить посилання на обов’язковість відповідної угоди щодо ліквідаційного неттінгу, був укладений стороною - суб’єктом підприємницької діяльності після дати прийняття рішення, зазначеного у пункті 2 частини першої цієї статті.

5. Проведення особою, зазначеною в угоді щодо ліквідаційного неттінгу, ліквідаційного неттінгу та звернення стягнення на предмет обтяження, який забезпечує виконання зобов’язань суб’єкта підприємницької діяльності - сторони угоди щодо ліквідаційного неттінгу, щодо якого прийнято рішення, передбачене пунктом 2 частини

першої цієї статті, за одним або кількома деривативними контрактами, зазначеними у пункті 1 частини другої цієї статті, здійснюються в позасудовому порядку та не потребують будь-якої згоди та/або затвердження такого суб'єкта підприємницької діяльності або будь-якої іншої особи.

6. Положення цього Кодексу, що регулюють банкрутство юридичних осіб, застосовуються до процедур банкрутства суб'єкта підприємницької діяльності, який є стороною одного або кількох деривативних контрактів, укладених з посиланням на обов'язковість відповідної угоди щодо ліквідаційного неттінгу, в частині, що не суперечить положенням цієї статті. У разі суперечності норм цього Кодексу, що регулюють банкрутство юридичних осіб, з нормами цієї статті, норми цієї статті мають перевагу.

7. Положення цієї статті застосовуються також до:

1) товарних операцій, правочинів щодо фінансових інструментів, щодо валютних цінностей, за умови вчинення таких операцій (правочинів) з посиланням на обов'язковість для них відповідної угоди щодо ліквідаційного неттінгу;

2) правочинів, вчинених з метою забезпечення виконання зобов'язань за деривативними контрактами та іншими правочинами, зазначеними у цій частині.

{Стаття 94 в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020}

Стаття 95. Особливості банкрутства фермерського господарства

1. Підставою для визнання фермерського господарства банкрутом є його неспроможність задовольнити протягом шести місяців після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та/або виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України.

2. Заява голови фермерського господарства про відкриття провадження у справі про банкрутство подається до господарського суду за наявності письмової згоди всіх членів фермерського господарства.

Заява підписується головою фермерського господарства.

3. До заяви голови фермерського господарства про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються документи, що містять відомості про:

склад і вартість майна фермерського господарства;

склад і вартість майна, що належить членам фермерського господарства на праві власності;

розмір доходів, які можуть бути одержані фермерським господарством після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт.

Зазначені документи додаються головою фермерського господарства до відзиву на подану кредитором заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство.

4. Головою фермерського господарства у двомісячний строк з дня прийняття господарським судом заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство фермерського господарства може бути подано до господарського суду план відновлення платоспроможності фермерського господарства.

5. У разі якщо здійснення заходів, передбачених планом відновлення платоспроможності фермерського господарства, дасть змогу фермерському господарству, зокрема за рахунок доходів, які можуть бути одержані після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт, погасити вимоги за грошовими зобов’язаннями, господарським судом вводиться процедура розпорядження майном фермерського господарства.

Про введення процедури розпорядження майном фермерського господарства господарський суд постановляє ухвалу.

6. Процедура розпорядження майном фермерського господарства вводиться на строк закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт з урахуванням часу, необхідного для реалізації вирощеної (виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції. Зазначений строк не може перевищувати 15 місяців.

7. Для проведення процедури розпорядження майном фермерського господарства господарський суд призначає розпорядника майна в порядку, встановленому цим Кодексом.

8. Процедура розпорядження майном фермерського господарства може бути достроково припинена господарським судом за заявою розпорядника майна чи будь-кого із кредиторів у разі:

невиконання заходів, передбачених планом відновлення платоспроможності фермерського господарства;

наявності інших обставин, які свідчать про неможливість відновлення платоспроможності фермерського господарства.

Після дострокового припинення процедури розпорядження майном фермерського господарства господарський суд визнає фермерське господарство банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

9. У разі визнання господарським судом фермерського господарства банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури до складу ліквідаційної маси фермерського господарства включаються нерухоме майно, яке перебуває у спільній власності членів фермерського господарства, у тому числі насадження, господарські та інші будівлі, меліоративні та інші споруди, продуктивна і робоча худоба, птиця, сільськогосподарська та інша техніка і обладнання, транспортні засоби, інвентар, та інше майно, набуте для фермерського господарства на загальні кошти його членів, а також право оренди земельної ділянки та інші майнові права, які належать фермерському господарству і мають грошову оцінку.

10. У разі банкрутства фермерського господарства земельна ділянка, надана фермерському господарству в тимчасове користування, у тому числі на умовах оренди, використовується відповідно до Земельного кодексу України.

11. Майно, що належить голові та членам фермерського господарства на праві приватної власності, а також інше майно, щодо якого доведено, що воно набуто на доходи, які не є у спільній власності членів фермерського господарства, не включається до складу ліквідаційної маси.

12. Нерухоме майно, а також майнові права щодо нерухомого майна, які включаються до складу ліквідаційної маси фермерського господарства, можуть бути продані лише на аукціоні, обов’язковими умовами якого є збереження цільового призначення сільськогосподарських об’єктів, що продаються.

13. З дня прийняття постанови про визнання фермерського господарства банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури діяльність фермерського господарства припиняється.

14. Господарський суд надсилає копію постанови про визнання фермерського господарства банкрутом до органу, який здійснив державну реєстрацію фермерського господарства, та до органу місцевого самоврядування за місцезнаходженням фермерського господарства.

Стаття 96. Особливості банкрутства державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі

1. Боржник зобов’язаний надати господарському суду докази, що підтверджують належність боржника до державних підприємств або господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

2. Кабінет Міністрів України вживає заходів для запобігання банкрутству державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, визначає оптимальні шляхи відновлення їх платоспроможності та координує дії відповідних органів виконавчої влади.

3. Органи виконавчої влади приймають рішення щодо:

доцільності надання державної підтримки неплатоспроможним підприємствам;

розроблення заходів, спрямованих на забезпечення захисту інтересів держави і вибір оптимальних шляхів реструктуризації та погашення боргових зобов’язань;

проведення аналізу фінансового стану боржника, його санації та погодження плану санації;

доцільності виключення відповідних суб’єктів господарювання з переліку підприємств, що є об’єктами права державної власності, які не підлягають приватизації, та застосування до них процедури санації чи ліквідації.

4. Державні підприємства та господарські товариства у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, подають на розгляд кредиторів план санації, погоджений з органом (суб’єктом), уповноваженим управляти державним майном.

{Частина четверта статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 145-IX від 02.10.2019}

5. З метою запобігання банкрутству державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, може застосовуватися порука.

6. Відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника не є підставою для припинення повноважень органу, уповноваженого управляти майном боржника, щодо управління відповідним об’єктом державної власності.

7. У разі якщо боржник є державним підприємством або господарським товариством, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, господарський суд залучає до участі у справі про банкрутство представників органу, уповноваженого управляти державним майном, з повідомленням про відкриття провадження у справі про банкрутство такого підприємства.

8. У разі відкриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, участь у зборах кредиторів та роботі комітету кредиторів можуть брати з правом дорадчого голосу представники органу, уповноваженого управляти державним майном.

9. Припинення, продовження повноважень та відсторонення від виконання обов’язків керуючих санацією, ліквідаторів державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, здійснюються господарським судом за наявності підстав та в порядку, встановленому цим Кодексом.

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, повинен скласти іспит за програмою підготовки арбітражних керуючих у справах про банкрутство державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

{Частину дев'яту статті 96 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

10. Положення цієї статті не застосовуються до юридичних осіб - підприємств, що є об’єктами власності Автономної Республіки Крим та комунальної власності.

11. Під час процедури санації державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, їх нерухоме майно може бути відчужене лише у випадках, передбачених планом санації.

{Статтю 96 доповнено новою частиною згідно із Законом № 145-IX від 02.10.2019}

12. Початкова ціна майна, майнових прав державних підприємств або господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, визначається відповідно до Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні".

13. Державний орган приватизації протягом одного місяця з дня визнання аукціону з продажу об’єкта приватизації (єдиного майнового комплексу державного підприємства або

пакета акцій (часток) суб’єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної власності становить більше 50 відсотків), проведеного відповідно до частини одинадцятої статті 15 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна", таким, що не відбувся, за наявності підстав, визначених цим Кодексом для відкриття провадження у справі про банкрутство:

приймає рішення про припинення приватизації суб’єкта господарювання, єдиний майновий комплекс або пакет акцій (часток) якого є об’єктом приватизації;

звертається до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство суб’єкта господарювання, єдиний майновий комплекс або пакет акцій (часток) якого є об’єктом приватизації.

{Статтю 96 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

14. Продаж майна державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, першочергово відбувається шляхом продажу майна боржника як єдиного майнового комплексу. До складу такого єдиного майнового комплексу включаються земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, право на торговельну марку або інше позначення, а також права на земельні ділянки. Продаж майна боржника як єдиного майнового комплексу здійснюється на аукціоні відповідно до цього Кодексу.

Умови продажу майна банкрута як єдиного майнового комплексу, визначені статтею 75 цього Кодексу, додатково погоджуються арбітражним керуючим з органом, уповноваженим управляти державним майном.

Орган, уповноважений управляти державним майном, зобов’язаний протягом 30 днів розглянути умови продажу майна та прийняти одне з рішень, визначених частиною шостою статті 75 цього Кодексу.

Перший аукціон з продажу майна державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, як єдиного майнового комплексу проводиться без можливості зниження початкової ціни. Початкова ціна повторного аукціону та другого повторного аукціону з продажу майна державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, як єдиного майнового комплексу визначається у порядку, передбаченому статтею 79 цього Кодексу. Повторний аукціон проводиться без можливості зниження початкової ціни. Другий повторний аукціон проводиться з можливістю зниження початкової ціни.

У разі завершення другого повторного аукціону з продажу майна банкрута як єдиного майнового комплексу без визначення переможця подальший продаж майна державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, здійснюється окремими лотами відповідно до статей 75, 79 і 80 цього Кодексу.

{Статтю 96 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

15. Копії судових рішень у провадженнях у справах про банкрутство державних підприємств або господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків

акцій (часток) належать державі або на балансі яких перебувають об’єкти державної власності, що в процесі приватизації (корпоратизації) не увійшли до статутних капіталів цих підприємств, крім інших учасників, надсилаються органу, уповноваженому управляти державним майном.

16. З метою виконання заходів з підготовки підприємств до перетворення та безоплатної передачі майна у порядку, передбаченому Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", майно державного підприємства, яке є учасником Державного концерну "Укроборонпром", господарського товариства, визначеного частиною першою статті 1 Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, на підставі ухвали господарського суду заміняється іншим майном, ринкова вартість якого не менша за ринкову вартість майна, щодо якого встановлено обтяження щодо розпорядження та яке заміняється, у тому числі майном, переданим відповідному суб’єкту господарювання (боржнику) за рішенням уповноваженого суб’єкта управління. Ухвала господарського суду постановляється на підставі клопотання боржника, уповноваженого суб’єкта управління або суб’єкта управління. Відповідно до ухвали господарського суду щодо майна боржника, яке замінюється, підлягають скасуванню заходи із забезпечення вимог кредиторів, у тому числі арешти майна, інші обтяження щодо розпорядження таким майном, і таке майно за рішенням уповноваженого суб’єкта управління може бути передано боржником у порядку, передбаченому Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності". Задоволення вимог кредиторів може здійснюватися боржником за рахунок переданого уповноваженим суб’єктом управління іншого майна.

{Статтю 96 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

Розділ VIII. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО, ПОВ’ЯЗАНИХ З ІНОЗЕМНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ БАНКРУТСТВА

Стаття 97. Застосування процедур банкрутства, пов’язаних з іноземною процедурою банкрутства

1. Для цілей цього розділу терміни вживаються в такому значенні:

іноземна процедура банкрутства - провадження у справі про банкрутство, що здійснюється в іноземній державі згідно із правом цієї держави;

іноземний суд - державний або інший уповноважений орган іноземної держави, компетентний здійснювати провадження у справах про банкрутство;

керуючий іноземною процедурою банкрутства - особа, призначена рішенням іноземного суду в межах іноземної процедури банкрутства на певний час та уповноважена керувати господарською діяльністю або реорганізацією чи ліквідацією боржника, вчиняти дії в інших державах.

2. Процедури банкрутства, пов’язані з іноземним провадженням, зазначені в цьому розділі, якщо інше не передбачено цим Кодексом або міжнародним договором України,

згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються за принципом взаємності у разі, якщо:

до господарського суду, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство, керуючим іноземною процедурою банкрутства подано заяву про визнання іноземного провадження та про надання судової допомоги або надійшло звернення іноземного суду щодо здійснення співпраці у зв’язку з іноземним провадженням у справі про банкрутство;

{Абзац другий частини другої статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

господарським судом, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство, надіслано звернення чи арбітражним керуючим подано заяву до іноземного суду про визнання провадження, відкритого відповідно до цього Кодексу, а також про надання судової допомоги та здійснення співпраці у зв’язку з провадженням у справі про банкрутство, відкритим відповідно до цього Кодексу;

до господарського суду подано заяву керуючого іноземною процедурою банкрутства про визнання іноземної процедури банкрутства, а також про надання судової допомоги та здійснення співпраці у зв’язку з іноземною процедурою банкрутства у справі про банкрутство.

Положення цього розділу не застосовуються до процедур банкрутства банків та інших фінансових установ.

{Частину третю статті 97 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4. Господарський суд відмовляє у застосуванні міжнародних аспектів банкрутства, якщо їх застосування суперечить публічному порядку, суверенітету та основним принципам законодавства України.

5. Господарський суд має право відмовити у застосуванні положень цього розділу, якщо відповідний іноземний суд відмовився співпрацювати з господарським судом чи арбітражним керуючим України.

6. Під час провадження у справі про банкрутство господарський суд виходить з того, що:

провадження у справі про банкрутство боржника, який створений та здійснює діяльність відповідно до законодавства України, має місцезнаходження на території України, є основним провадженням щодо будь-якого іншого іноземного провадження;

провадження у справі про банкрутство боржника - постійного представництва суб’єкта підприємницької діяльності України в іноземній державі є похідним іноземним провадженням щодо основного провадження в Україні;

провадження у справі про банкрутство боржника, який створений та здійснює діяльність відповідно до права іноземної держави, має місцезнаходження за межами України, відкрите в іноземній державі, є основним іноземним провадженням;

провадження у справі про банкрутство боржника - постійного представництва в іноземній державі суб’єкта підприємницької діяльності, який створений та здійснює

діяльність відповідно до права іноземної держави та має місцезнаходження за межами України, є похідним іноземним провадженням.

7. Визнання іноземної процедури банкрутства включає визнання судових рішень, прийнятих іноземним судом під час провадження у справі про банкрутство, а також рішень про призначення, звільнення чи заміну керуючого іноземною процедурою банкрутства, рішень щодо перебігу іноземного провадження, його зупинення чи завершення.

{Частина сьома статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 98. Підстави для надання судової допомоги та здійснення співпраці

1. Господарський суд або арбітражний керуючий, який діє на підставі цього Кодексу, зобов’язаний надавати допомогу керуючому іноземною процедурою банкрутства або здійснювати співпрацю з іноземним судом відповідно до цього Кодексу та міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 99. Керуючий іноземною процедурою банкрутства

1. Керуючий іноземною процедурою банкрутства для реалізації прав та обов’язків в Україні має підтвердити свої повноваження у встановленому цим Кодексом порядку.

2. Керуючий іноземною процедурою банкрутства має повноваження, передбачені відповідним міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

3. Під час здійснення своїх повноважень в Україні керуючий іноземною процедурою банкрутства зобов’язаний діяти сумлінно та розумно.

Невиконання або неналежне виконання обов’язків, покладених на керуючого іноземною процедурою банкрутства згідно з цим Кодексом, що завдало значної шкоди кредиторам чи боржнику, може бути підставою для відсторонення його від провадження, про що господарський суд постановляє ухвалу, що надсилається особі, яку представляє керуючий іноземною процедурою банкрутства, а також для притягнення його до відповідальності відповідно до цього Кодексу.

4. Керуючий іноземною процедурою банкрутства зобов’язаний додавати до заяв та документів їх переклад українською мовою, а під час здійснення процедур у господарському суді користуватися послугами перекладача за власний рахунок.

Стаття 100. Заява про визнання іноземної процедури банкрутства та керуючого іноземною процедурою банкрутства

1. Керуючий іноземною процедурою банкрутства подає до господарського суду, який здійснює провадження у справі про банкрутство, письмову заяву про визнання іноземної процедури банкрутства, у рамках якої він був призначений, до прийняття таким судом рішення по суті (затвердження плану санації, ліквідації). Заява про визнання іноземної процедури банкрутства складається державною (офіційною) мовою держави, в якій здійснюється іноземне провадження у справі про банкрутство. До заяви додається її переклад українською мовою.

У разі відсутності відкритого провадження у справі про банкрутство в господарських судах України заява про визнання іноземної процедури банкрутства подається відповідно до правил підсудності, встановлених Господарським процесуальним кодексом України.

{Частину першу статті 100 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Заява про визнання іноземної процедури банкрутства, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, повинна містити:

найменування господарського суду, до якого вона подається;

ім’я (найменування) керуючого іноземною процедурою банкрутства, який подає заяву, із зазначенням його місця проживання (перебування) або місцезнаходження;

ім’я (найменування) боржника, зазначення його місця проживання (перебування) або місцезнаходження чи місцезнаходження його майна в Україні;

зміст та мотиви подання заяви.

2. У разі якщо міжнародним договором України не визначено перелік документів, що додаються до заяви про визнання іноземної процедури банкрутства, або за відсутності такого договору до заяви додаються:

засвідчена в установленому порядку копія рішення іноземного суду про відкриття іноземної процедури банкрутства та призначення керуючого іноземною процедурою банкрутства;

документ про набрання законної сили рішенням іноземного суду (якщо це не зазначено в самому рішенні);

документ, який засвідчує, що боржник, стосовно якого прийнято рішення іноземного суду про відкриття іноземної процедури банкрутства та який не брав участі в судовому процесі, був належним чином поінформований про час і місце розгляду справи;

документ, що посвідчує повноваження керуючого іноземною процедурою банкрутства;

відомості про інші іноземні процедури банкрутства стосовно боржника, про які відомо керуючому іноземною процедурою банкрутства;

належним чином засвідчений переклад документів, зазначених у цій частині, українською мовою.

3. Господарський суд, встановивши, що заяву та додані до неї документи не оформлено відповідно до вимог, передбачених цією статтею, або що до заяви не додано всі необхідні документи, залишає заяву без розгляду та повертає її разом із доданими документами керуючому іноземною процедурою банкрутства не пізніш як на п’ятий день з дня її надходження.

Повернення заяви не позбавляє керуючого іноземною процедурою банкрутства права на її повторне подання до господарського суду після усунення причин повернення.

4. Господарський суд, встановивши, що заяву та додані до неї документи оформлено відповідно до встановлених вимог, не пізніш як на третій день з дня надходження заяви постановляє ухвалу про прийняття її до розгляду.

5. Іноземні офіційні документи, що подаються до господарського суду відповідно до частини другої цієї статті, суд приймає за умови їх легалізації, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

Стаття 101. Судова допомога, що може бути надана після подання заяви про визнання іноземної процедури банкрутства

1. З дня подання заяви про визнання іноземної процедури банкрутства і до постановлення відповідної ухвали господарський суд на підставі письмової заяви керуючого іноземною процедурою банкрутства вживає заходів для захисту активів боржника або інтересів кредиторів, зокрема щодо забезпечення збирання доказів або витребування інформації про активи, ділові операції, права, обов’язки або відповідальність боржника.

2. Господарський суд може відмовити у наданні судової допомоги згідно з цією статтею, якщо така допомога перешкоджатиме здійсненню основного провадження у справі про банкрутство в Україні.

Стаття 102. Розгляд заяви про визнання іноземної процедури банкрутства

1. Про надходження заяви про визнання іноземної процедури банкрутства господарський суд повідомляє боржника письмово у триденний строк з дня її надходження і встановлює тридцятиденний строк для подання можливих заперечень проти поданої заяви.

2. Після подання боржником заперечень у письмовій формі або якщо у встановлений строк з дня повідомлення боржника заперечень не подано, суддя постановляє ухвалу, в якій визначає час і місце судового розгляду заяви, про що керуючий іноземною процедурою банкрутства і боржник повідомляються письмово протягом трьох днів з дня постановлення ухвали.

3. За заявою керуючого іноземною процедурою банкрутства або боржника і за наявності поважних причин господарський суд може перенести час розгляду заяви, про що повідомляє сторони.

4. Неявка без поважних причин у судове засідання керуючого іноземною процедурою банкрутства, боржника або його представників, яким було своєчасно вручено повідомлення про виклик до господарського суду, не перешкоджає розгляду заяви, якщо будь-якою із сторін не заявлено про перенесення її розгляду.

5. Розглянувши подані документи та вислухавши пояснення сторін, господарський суд постановляє ухвалу про визнання іноземної процедури банкрутства або про відмову в задоволенні заяви. Копія ухвали надсилається господарським судом керуючому іноземною процедурою банкрутства та боржнику у триденний строк з дня її постановлення.

Стаття 103. Підстави для відмови в задоволенні заяви про визнання іноземної процедури банкрутства

1. Заява про визнання іноземної процедури банкрутства не задовольняється у випадках, передбачених міжнародними договорами України. Якщо міжнародними договорами України такі випадки не передбачені, у задоволенні заяви може бути відмовлено у разі, якщо:

рішення іноземного суду щодо відкриття іноземної процедури банкрутства згідно із правом відповідної іноземної держави не набрало законної сили;

сторона, стосовно якої відкрито іноземну процедуру банкрутства у справі про банкрутство, не була належним чином повідомлена про розгляд справи;

господарський суд України вже постановив ухвалу щодо заяви про визнання іноземної процедури банкрутства на тих самих підставах, яка набрала законної сили;

іноземна процедура банкрутства стосується боржника, створеного відповідно до законодавства України;

в Україні вже закінчено провадження про банкрутство, щодо якого надійшла заява;

пропущено встановлений законодавством України строк пред’явлення рішення іноземного суду до виконання в Україні;

виконання рішення іноземного суду суперечить публічному порядку, суверенітету та основним принципам законодавства України.

2. У разі якщо обставини, які стали підставою для відмови в задоволенні заяви про визнання іноземної процедури банкрутства, змінилися, керуючий іноземною процедурою банкрутства може повторно звернутися до господарського суду з відповідною заявою.

Стаття 104. Ухвала господарського суду про визнання іноземної процедури банкрутства

1. В ухвалі господарського суду про визнання іноземної процедури банкрутства зазначаються:

повне найменування або ім’я боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, його місцезнаходження або місце проживання;

найменування іноземного суду, який відкрив провадження у справі про банкрутство;

повне найменування або ім’я керуючого іноземною процедурою банкрутства, його місцезнаходження або місце проживання;

статус іноземної процедури банкрутства відповідно до положень цього Кодексу.

2. Ухвала про визнання іноземної процедури банкрутства або про відмову в задоволенні заяви про визнання іноземної процедури банкрутства може бути оскаржена в порядку і строки, передбачені Господарським процесуальним кодексом України.

3. Копія ухвали надається або надсилається господарським судом керуючому іноземною процедурою банкрутства та боржнику у триденний строк з дня постановлення ухвали.

Стаття 105. Підстави для зміни чи скасування ухвали господарського суду про визнання іноземної процедури банкрутства

1. Підставами для зміни чи скасування ухвали господарського суду про визнання іноземної процедури банкрутства є неправильне застосування норм матеріального та процесуального права, а також зміна чи припинення обставин, якими господарський суд керувався під час її постановлення.

Стаття 106. Судова допомога, що може бути надана після визнання іноземної процедури банкрутства

1. Після визнання іноземної процедури банкрутства, крім випадків, передбачених цим Кодексом, для захисту активів боржника або інтересів кредиторів господарський суд на підставі заяви керуючого іноземною процедурою банкрутства може надати таку судову допомогу:

1) зупинення провадження у справі про банкрутство або інші процесуальні дії щодо активів, прав, зобов'язань або відповідальності боржника, за умови що вжито всіх необхідних заходів щодо гарантії задоволення інтересів кредиторів в Україні;

2) зупинення права розпорядження будь-якими активами боржника;

3) продовження надання судової допомоги, що надавалася відповідно до цього Кодексу;

4) надання додаткової судової допомоги відповідно до законодавства або міжнародних договорів України.

2. Надання судової допомоги припиняється з дня включення вимог кредиторів за іноземним провадженням до реєстру вимог кредиторів, затвердженого у провадженні у справі про банкрутство боржника, відкритому відповідно до цього Кодексу, про що господарський суд постановляє відповідну ухвалу.

3. Внесення змін до плану санації боржника після визнання господарським судом іноземного провадження здійснюється відповідно до положень цього Кодексу.

Стаття 107. Заява про надання судової допомоги

1. Заява про надання судової допомоги складається державною (офіційною) мовою держави, від імені якої виступає керуючий іноземною процедурою банкрутства. До заяви додається її переклад українською мовою.

Заява про надання судової допомоги подається в письмовій формі і повинна містити:

найменування господарського суду, до якого подається заява;

ім'я (найменування) керуючого іноземною процедурою банкрутства, який подає заяву, із зазначенням його місця проживання (перебування) або місцезнаходження;

назву справи, у якій подано заяву;

суть клопотання і необхідну для його виконання інформацію, у тому числі щодо осіб, яких можуть стосуватися заходи судової допомоги;

необхідність забезпечення конфіденційності подання заяви та відомостей, одержаних під час надання судової допомоги;

перелік процесуальних дій, що їх належить вчинити.

2. Під час розгляду заяви про надання судової допомоги та в разі прийняття рішення про надання такої допомоги господарський суд застосовує законодавство України.

3. За результатами розгляду заяви про надання судової допомоги господарський суд постановляє ухвалу, копію якої надсилає керуючому іноземною процедурою банкрутства протягом трьох днів з дня постановлення ухвали.

Стаття 108. Захист речових прав кредиторів та інших заінтересованих осіб

1. Під час прийняття рішення про надання судової допомоги, про відмову в задоволенні заяви або про припинення надання судової допомоги господарський суд повинен пересвідчитися в тому, що не будуть порушені права власності та інші речові права кредиторів та інших заінтересованих осіб, включаючи боржника.

2. Господарський суд на підставі заяви керуючого іноземною процедурою банкрутства може змінити обсяг чи припинити надання судової допомоги.

Стаття 109. Співпраця з іноземними судами та керуючими іноземною процедурою банкрутства

1. Під час провадження у справі про банкрутство, яке є основним чи похідним щодо іншого іноземного провадження:

господарський суд за принципом взаємності повинен співпрацювати з іноземними судами або керуючими іноземною процедурою банкрутства шляхом надання судових доручень арбітражному керуючому;

арбітражний керуючий має право під час виконання своїх функцій співпрацювати з іноземними судами та керуючими іноземною процедурою банкрутства;

арбітражний керуючий зобов’язаний невідкладно письмово повідомляти господарський суд про свою співпрацю з іноземним судом чи керуючим іноземною процедурою банкрутства.

2. Співпраця з іноземними судами та керуючими іноземною процедурою банкрутства здійснюється шляхом:

1) вчинення дій в іноземній державі;

2) передачі інформації іноземному суду чи керуючому іноземною процедурою банкрутства, якщо передача такої інформації не заборонена законом;

3) координації дій з управління активами та господарською діяльністю боржника;

4) координації дій з надання судової допомоги під час здійснення проваджень у справах про банкрутство стосовно одного й того самого боржника.

3. У разі якщо дії, що вчиняються відповідно до частини другої цієї статті, можуть заподіяти шкоду інтересам кредиторів чи боржника у провадженні, що здійснюється

відповідно до цього Кодексу, господарський суд за власною ініціативою чи за заявою будь-якої із сторін може зупинити чи заборонити відповідні дії, про що постановляє ухвалу.

Стаття 110. Координація надання судової допомоги під час одночасного здійснення провадження у справі про банкрутство, відкритого відповідно до цього Кодексу, та іноземної процедури банкрутства

1. Якщо іноземна процедура банкрутства та провадження у справі про банкрутство, відкрите відповідно до цього Кодексу, є взаємопов'язаними, господарський суд надає судову допомогу, дотримуючись таких вимог:

якщо заява про визнання іноземної процедури банкрутства подається після відкриття провадження у справі про банкрутство відповідно до цього Кодексу, надання судової допомоги відповідно до вимог цього Кодексу не повинно виключати можливість задоволення вимог кредиторів України;

якщо провадження у справі про банкрутство відкривається відповідно до цього Кодексу після визнання чи подання заяви про визнання іноземної процедури банкрутства, судова допомога, надана відповідно до вимог цього Кодексу, переглядається, змінюється або припиняється, якщо вона несумісна із провадженням у справі про банкрутство, відкритим відповідно до цього Кодексу.

Стаття 111. Надання судової допомоги у разі здійснення кількох іноземних процедур банкрутства

1. У разі визнання кількох іноземних процедур банкрутства стосовно одного й того самого боржника господарський суд надає судову допомогу, дотримуючись таких вимог:

надання судової допомоги керуючому іноземною процедурою банкрутства, яка є похідною, має бути узгоджене з наданням судової допомоги під час основної іноземної процедури банкрутства;

якщо після визнання похідної іноземної процедури банкрутства визнається інша похідна іноземна процедура банкрутства, господарський суд надає, змінює або припиняє надання судової допомоги з метою узгодження таких проваджень.

Стаття 112. Виплати в рамках проваджень, що проводяться одночасно

1. Кредитор, який отримав часткове відшкодування за своєю вимогою в рамках іноземної процедури банкрутства, не може отримати відшкодування за тією самою вимогою в рамках провадження у справі про банкрутство, відкритого відповідно до цього Кодексу, стосовно того самого боржника, доки відшкодування іншим кредиторам тієї самої черги буде у пропорційному відношенні меншим, ніж відшкодування, вже отримане таким кредитором.

КНИГА ЧЕТВЕРТА. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 113. Особливості провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб

1. Провадження у справах про неплатоспроможність боржника - фізичної особи, фізичної особи - підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених цією Книгою.

Стаття 114. Арбітражний керуючий у справах про неплатоспроможність фізичної особи

1. Арбітражний керуючий у справі про неплатоспроможність фізичної особи користується всіма правами арбітражного керуючого відповідно до законодавства, у тому числі має право:

{Пункт 1 частини першої статті 114 виключено на підставі Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

2) отримувати інформацію з державних реєстрів, у тому числі з бюро кредитних історій, у порядку, передбаченому законодавством;

3) здійснювати огляд майна боржника.

{Пункт 4 частини першої статті 114 виключено на підставі Закону № 3249-IX від 13.07.2023}

2. Арбітражний керуючий у справі про неплатоспроможність фізичної особи зобов’язаний:

1) розглядати заяви кредиторів із грошовими вимогами до боржника, що надійшли у встановленому цим Кодексом порядку;

2) повідомляти кредиторів про результати розгляду їхніх вимог;

3) скласти та у випадках, передбачених цим Кодексом, вести реєстр вимог кредиторів;

4) скликати збори кредиторів та організовувати їх проведення;

5) організувати виявлення та складання опису майна боржника (проведення інвентаризації), визначити його вартість;

6) сформувати ліквідаційну масу;

7) брати участь у розробленні плану реструктуризації боргів боржника, забезпечити його розгляд зборами кредиторів та подання на затвердження до господарського суду;

8) відкрити спеціальний рахунок для розрахунків із кредиторами;

9) погашати вимоги кредиторів згідно з черговістю у процедурі погашення боргів боржника, а якщо планом реструктуризації передбачено продаж майна боржника - відповідно до плану реструктуризації за рахунок коштів, отриманих від продажу такого майна;

10) якщо планом реструктуризації передбачено продаж майна боржника, звітувати перед господарським судом та зборами кредиторів про результати продажу майна боржника протягом трьох робочих днів з дня такого продажу;

11) виконувати функції з управління та розпорядження майном боржника;

12) здійснювати інші повноваження відповідно до законодавства.

{Частина друга статті 114 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

3. У разі відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень установи банків, в яких відкрито спеціальний рахунок для розрахунків з кредиторами, зобов’язані переказати кошти з такого рахунку на рахунок нового арбітражного керуючого, призначеного господарським судом для виконання повноважень керуючого реструктуризацією або керуючого реалізацією майна боржника.

Банк переказує кошти на спеціальний рахунок для розрахунків з кредиторами, відкритий новим арбітражним керуючим на підставі платіжної вимоги такого арбітражного керуючого.

4. Кредитори мають право за рахунок власних коштів встановити арбітражному керуючому додаткову винагороду.

5. Для забезпечення виконання повноважень керуючого реструктуризацією та/або керуючого реалізацією майна боржника арбітражний керуючий може залучати на договірних засадах інших осіб та спеціалізовані організації з оплатою їхньої діяльності за рахунок боржника, а за відсутності коштів у боржника - на підставі рішення зборів кредиторів за рахунок кредиторів. Дозвіл на залучення таких осіб надає господарський суд на підставі мотивованої заяви арбітражного керуючого про необхідність їх участі у справі, в якій зазначається розмір оплати їх послуг.

Стаття 115. Підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність

1. Провадження у справі про неплатоспроможність боржника - фізичної особи або фізичної особи - підприємця може бути відкрито лише за заявою боржника.

2. Боржник має право звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність у разі, якщо:

{Пункт 1 частини другої статті 115 виключено на підставі Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

2) боржник припинив погашення кредитів чи здійснення інших планових платежів у розмірі більше 50 відсотків місячних платежів за кожним з кредитних та інших зобов’язань упродовж двох місяців;

3) у боржника відсутнє майно, на яке може бути звернено стягнення, а здійснені виконавцем відповідно до Закону України "Про виконавче провадження" заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними;

{Пункт 3 частини другої статті 115 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

4) існують інші обставини, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов’язання чи здійснювати звичайні поточні платежі (загроза неплатоспроможності).

3. До складу грошових вимог, у тому числі щодо сплати податків, зборів (обов’язкових платежів), не включаються неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції.

Розділ II. ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ

Стаття 116. Заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність

1. Заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність подається боржником за наявності підстав, передбачених цим Кодексом.

2. У заяві про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність зазначаються:

1) найменування господарського суду, до якого подається заява;

2) ім’я боржника, його місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), номер засобу зв’язку боржника, його адреса електронної пошти (за наявності);

3) виклад обставин, що стали підставою для звернення до суду;

4) перелік документів, що додаються до заяви.

3. До заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність додаються:

1) довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;

2) документи, що підтверджують наявність (відсутність) у боржника статусу фізичної особи - підприємця;

3) конкретизований список кредиторів і боржників із зазначенням загальної суми грошових вимог кредиторів (боржників), а також щодо кожного кредитора (боржника) - його імені або найменування, його місцезнаходження або місця проживання, ідентифікаційного коду юридичної особи або реєстраційного номера облікової картки платника податків та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), суми грошових вимог (загальної суми заборгованості, заборгованості за основним зобов’язанням та суми неустойки (штрафу, пені) окремо), підстав виникнення зобов’язань, а також строку їх виконання згідно із законом або договором;

4) опис майна боржника, що належить йому на праві власності, із зазначенням місцезнаходження або місця зберігання майна;

5) копії документів, що підтверджують право власності боржника на майно;

6) перелік майна, що перебуває у заставі (іпотеці) або є обтяженим в інший спосіб, його місцезнаходження, вартість, а також інформація про кожного кредитора, на користь якого вчинено обтяження майна боржника, - ім’я або найменування, місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки

платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), сума грошових вимог, підстава виникнення зобов’язань, а також строк їх виконання згідно із законом або договором;

7) копії документів про вчинені боржником (протягом року до дня подання заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність) правочини щодо належного йому нерухомого майна, цінних паперів, часток у статутному капіталі, транспортних засобів та угоди на суму не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати;

8) відомості про всі наявні рахунки/електронні гаманці боржника (у тому числі депозитні рахунки), відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей в Україні та за кордоном, їх реквізити, із зазначенням сум грошових коштів на таких рахунках, електронних гаманцях;

{Пункт 8 частини третьої статті 116 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

9) копія трудової книжки (за наявності);

10) відомості про роботодавця (роботодавців) боржника;

11) декларація про майновий стан боржника за формою, затвердженою державним органом з питань банкрутства;

12) докази авансування боржником на депозитний рахунок суду винагороди керуючому реструктуризацією за три місяці виконання повноважень;

13) інформація про наявність (відсутність) непогашеної судимості за економічні злочини;

14) інші документи, що підтверджують наявність підстав, визначенихстаттею 115 цього Кодексу.

4. Разом із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржник зобов’язаний подати пропозиції щодо реструктуризації боргів (проект плану реструктуризації боргів).

5. Декларація про майновий стан подається боржником за три роки (за кожен рік окремо), що передували року подання до суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Боржник також подає декларацію про майновий стан за рік, в якому подається заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, станом на перше число місяця, що передує місяцю подання заяви до суду.

{Абзац перший частини п'ятої статті 116 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

До членів сім’ї боржника належать особи, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, інші особи, які спільно з ним проживають, пов’язані спільним побутом, мають взаємні права та обов’язки (крім осіб, взаємні права та обов’язки яких з боржником не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Стаття 117. Прийняття заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність

1. У разі відсутності підстав для відмови у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність або для повернення такої заяви господарський суд не пізніше п’яти днів з дня надходження заяви постановляє ухвалу про прийняття заяви до розгляду, в якій зазначаються:

1) дата підготовчого засідання, яке має відбутися не пізніше 15 робочих днів з дня постановлення ухвали;

2) прізвище, ім’я та по батькові арбітражних керуючих, визначених шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, для призначення керуючим реструктуризацією.

{Пункт 2 частини першої статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Ухвалою про прийняття заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника до розгляду господарський суд має право вирішити питання про:

1) зобов’язання заявника, боржника та інших осіб подати до суду додаткові відомості, необхідні для вирішення питання про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність;

2) вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів шляхом заборони боржнику відчужувати майно.

3. Ухвала про прийняття заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника надсилається сторонам, арбітражним керуючим, визначеним шляхом автоматизованого відбору, до органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю, у якого виконавче провадження перебуває на виконанні, до контролюючого органу, визначеного Податковим кодексом України за місцем проживання боржника.

{Частина третя статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 118. Забезпечення вимог кредиторів

1. Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням сторін у справі про неплатоспроможність чи за своєю ініціативою вжити заходів для забезпечення вимог кредиторів.

Заходи для забезпечення вимог кредиторів вживаються господарським судом у порядку та на умовах, визначених у Книзі третій цього Кодексу.

2. До заходів для забезпечення вимог кредиторів належать, зокрема:

заборона боржнику укладати правочини (договори);

зобов’язання боржника передати майно, інші цінності на зберігання третім особам;

вчинення або утримання від вчинення певних дій;

заборона боржнику розпоряджатися його нерухомим майном та цінними паперами;

накладення арешту на конкретне майно боржника;

інші заходи для збереження майна боржника;

заборона виїзду боржника за кордон.

Стаття 119. Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність

1. У підготовчому засіданні господарський суд розглядає подані документи, з’ясовує наявність підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, а також вирішує інші питання, пов’язані з розглядом заяви.

2. Підготовче засідання проводиться у порядку, передбаченому цим Кодексом.

3. За наслідками підготовчого засідання господарський суд постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність або про відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність.

4. Господарський суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, якщо:

1) відсутні підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність;

2) боржник виконав зобов’язання перед кредитором (кредиторами) у повному обсязі до підготовчого засідання суду;

3) боржника притягнуто до адміністративної або кримінальної відповідальності за неправомірні дії, пов’язані з неплатоспроможністю;

4) боржника визнано банкрутом протягом попередніх п’яти років.

5. В ухвалі про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника господарський суд зазначає про:

1) відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника;

2) введення процедури реструктуризації боргів боржника;

3) введення мораторію на задоволення вимог кредиторів;

4) призначення керуючого реструктуризацією;

5) вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів;

6) строк подання арбітражним керуючим до господарського суду відомостей про результати розгляду вимог кредиторів, який не може перевищувати 30 днів з дня проведення підготовчого засідання суду;

7) проведення арбітражним керуючим виявлення, складання опису майна боржника (проведення інвентаризації) та визначення його вартості;

8) строк підготовки та подання до господарського суду плану реструктуризації боргів боржника, який не може перевищувати трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання суду;

9) зобов'язання контролюючого органу, визначеногоПодатковим кодексом України, надати керуючому реструктуризацією та суду інформацію про доходи боржника та членів його сім'ї і про майно, задекларовані такими особами при перетині кордону;

10) зобов'язання органу державної прикордонної служби надати керуючому реструктуризацією та суду інформацію про перетинання боржником та членами його сім'ї державного кордону за останні три роки;

11) зобов'язання банків, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей надати керуючому реструктуризацією та суду інформацію про залишок коштів на рахунках/електронних гаманцях боржника.

{Пункт 11 частини п'ятої статті 119 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023}

6. З метою виявлення всіх кредиторів здійснюється офіційне оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника у порядку, визначеному цим Кодексом.

7. Ухвала про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність не пізніше трьох днів з дня її постановлення надсилається боржнику до контролюючого органу, визначеного Податковим кодексом України, та інших органів, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, до місцевих судів загальної юрисдикції та органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю, у якого перебуває виконавче провадження на виконанні, до органу державної прикордонної служби, державного органу з питань банкрутства, а також іншим учасникам справи та особам, які мають право взяти участь у такій справі.

У разі вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів копія ухвали надсилається також до установ, що здійснюють облік нерухомого та рухомого майна, органів державної автомобільної інспекції за місцем проживання/перебування боржника, установ банків, небанківських надавачів платіжних послуг, що обслуговують рахунки боржника, емітентів електронних грошей, у яких є електронні гаманці, що належать боржнику, депозитарних установ, які ведуть облік прав на цінні папери, що належать боржнику, а також органів державної прикордонної служби.

{Абзац другий частини сьомої статті 119 в редакції Закону № 2888-IX від 12.01.2023; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

8. Ухвала про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника набирає законної сили з моменту її постановлення.

Стаття 120. Наслідки відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника

1. З моменту відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника:

1) пред'явлення кредиторами вимог до боржника та задоволення таких вимог може відбуватися лише в межах провадження у справі про неплатоспроможність та у порядку, передбаченому цим Кодексом;

2) арешт майна боржника та інші обмеження боржника щодо розпорядження належним йому майном можуть бути застосовані виключно господарським судом у межах провадження у справі про неплатоспроможність, а попередньо накладені арешти та обмеження можуть бути зняті на підставі ухвали господарського суду;

3) припиняється нарахування штрафів та інших фінансових санкцій, а також відсотків за зобов'язаннями боржника;

4) здійснення корпоративних прав боржника та реалізація майнових прав відбуваються з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом;

5) вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів;

6) строк виконання всіх грошових зобов'язань боржника вважається таким, що настав;

7) будь-яке відчуження та розпорядження майном боржника здійснюються виключно в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Господарський суд за клопотанням арбітражного керуючого або з власної ініціативи може прийняти рішення про тимчасову заборону боржнику без дозволу суду виїжджати за кордон на період здійснення провадження у справі про неплатоспроможність, якщо боржник вчиняє дії, спрямовані на перешкоджання проведенню стосовно нього процедур, передбачених цим Кодексом.

Стаття 121. Мораторій на задоволення вимог кредиторів

1. Мораторій на задоволення вимог кредиторів вводиться з моменту відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Ухвала про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність є підставою для зупинення вчинення виконавчих дій стосовно боржника. Про запровадження мораторію керуючий реструктуризацією повідомляє відповідний орган державної виконавчої служби, приватного виконавця, у якого перебуває виконавче провадження на виконанні.

{Частина перша статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2. Протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів:

1) зупиняється виконання боржником грошових зобов'язань, у тому числі зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність;

2) зупиняється стягнення з боржника за всіма виконавчими документами, крім виконавчих документів за вимогами про стягнення аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, а також крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум, у тому числі одержаних від продажу майна боржника, або перебування

майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж, а також у разі виконання рішень у немайнових спорах;

{Пункт 2 частини другої статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3) не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов’язань із задоволення вимог, на які поширюється мораторій;

4) зупиняється перебіг позовної давності щодо вимог до боржника;

5) не застосовується індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошових зобов’язань боржника.

3. Мораторій не поширюється на:

1) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи;

2) виплату та стягнення аліментів;

3) виконання вимог за виконавчими документами немайнового характеру, що зобов’язують боржника вчинити певні дії чи утриматися від їх вчинення;

4) задоволення вимог кредиторів у процедурі реструктуризації боргів боржника відповідно до затвердженого плану та у процедурі погашення боргів боржника відповідно до цього Кодексу.

4. Задоволення вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, допускається лише в межах провадження у справі про неплатоспроможність, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум, у тому числі одержаних від продажу майна боржника, або перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж.

5. Дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Дія мораторію щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, припиняється після спливу 120 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, якщо господарський суд протягом цього часу не ухвалив постанову про визнання боржника банкрутом або постановив ухвалу про затвердження плану реструктуризації боргів.

Стаття 122. Виявлення кредиторів та попереднє засідання суду

1. Подання кредиторами грошових вимог до боржника та їх розгляд керуючим реструктуризацією здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб.

2. Попереднє засідання суду проводиться не пізніше 60 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

3. Керуючий реструктуризацією не пізніше ніж за 10 днів до дня попереднього засідання суду зобов’язаний направити суду, кредиторам та боржнику звіт про результати перевірки декларації боржника.

4. В ухвалі за результатами попереднього засідання суду, зокрема, зазначаються:

1) обов’язок керуючого реструктуризацією провести збори кредиторів, які мають відбутися не пізніше 14 днів з дня постановлення такої ухвали;

2) дата засідання господарського суду, яке має відбутися не пізніше 60 днів з дня постановлення такої ухвали, на якому буде розглянуто схвалений кредиторами план реструктуризації боргів або прийнято рішення про перехід до процедури погашення боргів чи про закриття провадження у справі.

{Пункт 2 частини четвертої статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Стаття 123. Збори кредиторів

1. Протягом трьох робочих днів після постановлення ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду арбітражний керуючий згідно з цією ухвалою письмово повідомляє кредиторів про місце і час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення.

Участь кредиторів у зборах кредиторів, визначення кількості голосів кредиторів з правом вирішального голосу та учасників зборів кредиторів з правом дорадчого голосу здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб.

2. Основними завданнями зборів кредиторів у процедурі реструктуризації боргів боржника є:

1) розгляд звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки декларації про майновий стан боржника;

2) розгляд проекту плану реструктуризації боргів боржника;

3) прийняття рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника або про звернення з клопотанням до господарського суду про перехід до процедури погашення боргів боржника або про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

3. Проведення зборів кредиторів та голосування на них здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб.

4. Збори кредиторів скликаються за потреби, але не менше одного разу на три місяці, якщо інше рішення не прийнято зборами кредиторів.

Разом з повідомленням про проведення зборів кредиторів арбітражний керуючий надсилає кредиторам порядок денний цих зборів.

Кредитори мають право до дня надсилання повідомлення про проведення зборів кредиторів вносити арбітражному керуючому пропозиції щодо включення питань до порядку денного. Питання, запропоновані кредиторами, є обов’язковими до включення арбітражним керуючим до порядку денного зборів кредиторів.

5. Рішення про схвалення плану реструктуризації боргів приймається конкурсними та забезпеченими кредиторами окремо.

{Абзац перший частини п'ятої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

План реструктуризації боргів та зміни до нього вважаються схваленими, якщо їх підтримали всі забезпечені кредитори та не менше 50 відсотків конкурсних кредиторів.

Голоси заінтересованих осіб не враховуються для визначення необхідної більшості голосів.

6. Кредитор має право проголосувати заочно в письмовій формі щодо кожного питання порядку денного зборів кредиторів. Якщо інший порядок заочного голосування не затверджено зборами кредиторів, кредитор, який голосує заочно, зобов’язаний надіслати результати свого голосування в письмовій формі на адресу арбітражного керуючого не менш як за п’ять днів до дати проведення зборів кредиторів.

Результат голосування такого кредитора оголошується арбітражним керуючим іншим кредиторам на зборах кредиторів та враховується при визначенні результатів голосування щодо кожного питання порядку денного.

7. Суд приймає рішення про закриття провадження у справі за клопотанням зборів кредиторів, сторони у справі або з власної ініціативи, якщо:

1) боржником у декларації про майновий стан зазначена неповна та/або недостовірна інформація про майно, доходи та витрати боржника та членів його сім’ї, якщо боржник упродовж семи днів після отримання звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки такої декларації не надав суду виправлену декларацію про майновий стан з повною та достовірною інформацією щодо майна, доходів та витрат боржника та членів його сім’ї;

2) майно членів сім’ї боржника було придбано за кошти боржника та/або зареєстровано на іншого члена сім’ї з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами;

3) судовим рішенням, що набрало законної сили та не було скасоване, боржник був притягнутий до адміністративної або кримінальної відповідальності за неправомірні дії, пов’язані з неплатоспроможністю.

{Пункт 4 частини сьомої статті 123 виключено на підставі Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

Господарський суд протягом одного року з дня закриття провадження у справі про неплатоспроможність з підстав, визначених цією частиною, не може відкрити провадження у новій справі про неплатоспроможність щодо того самого боржника.

8. До компетенції зборів кредиторів належить прийняття рішення про:

1) схвалення плану реструктуризації боргів боржника;

2) відмову у схваленні плану реструктуризації боргів та звернення до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом та введення процедури погашення

боргів боржника або з клопотанням про закриття провадження у справі про неплатоспроможність;

3) звернення у випадках, передбачених цим Кодексом, до господарського суду з клопотанням про призначення керуючого реструктуризацією або керуючого реалізацією;

4) звернення до господарського суду з клопотанням про закриття процедури реструктуризації боргів у зв’язку з невиконанням або неможливістю виконання плану реструктуризації боргів та введення процедури погашення боргів боржника;

5) звернення до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень;

{Пункт 5 частини восьмої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

6) інші питання, передбачені законодавством.

Розділ III. РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ БОРГІВ БОРЖНИКА

Стаття 124. План реструктуризації боргів

1. План реструктуризації боргів боржника розробляється з метою відновлення платоспроможності боржника.

2. У плані реструктуризації боргів боржника зазначаються:

1) обставини, які спричинили неплатоспроможність боржника;

2) інформація про визнані судом вимоги кредиторів із зазначенням їх розміру та черговості задоволення;

3) інформація про майновий стан боржника за результатами проведених заходів з виявлення та складання опису майна боржника (проведення інвентаризації);

4) інформація про всі доходи боржника, у тому числі доходи, які боржник розраховує отримати протягом процедури реструктуризації боргів;

5) розмір суми, яка щомісяця буде виділятися для погашення вимог кредиторів;

6) вимоги кредиторів до боржника, які будуть прощені (списані) у разі виконання плану реструктуризації боргів;

7) розмір суми, яка щомісяця залишатиметься боржнику на задоволення побутових потреб, у розмірі не менше одного прожиткового мінімуму на боржника та на кожну особу, яка перебуває на його утриманні;

8) розмір суми, яка щомісяця виділятиметься для погашення наявних у боржника обов’язкових періодичних зобов’язань (виплата аліментів тощо).

{Частину другу статті 124 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. План реструктуризації боргів боржника може містити положення про:

1) реалізацію в процедурі реструктуризації боргів частини майна боржника, у тому числі того, що є предметом забезпечення, черговість, строки реалізації такого майна та кошти, які планується отримати від його реалізації;

2) зміну способу та порядку виконання зобов’язань, у тому числі розміру та строків погашення боргів;

3) відстрочення чи розстрочення або прощення (списання) боргів чи їх частини;

4) виконання зобов’язань боржника третіми особами, зокрема шляхом укладення договору поруки, гарантії та інших правочинів згідно з цивільним законодавством;

5) інші заходи, спрямовані на покращення майнового стану боржника та задоволення вимог кредиторів (перекваліфікація, працевлаштування тощо).

4. Задоволення вимог кредиторів здійснюється згідно з планом реструктуризації боргів боржника за рахунок коштів, отриманих від виконання плану реструктуризації боргів боржника, боржником або арбітражним керуючим, якщо планом реструктуризації боргів боржника передбачена його подальша участь у виконанні такого плану, у черговості, визначеній статтею 133 цього Кодексу.

{Абзац перший частини четвертої статті 124 в редакції Закону № 2971-IX від 20.03.2023}

У разі реалізації в процедурі реструктуризації боргів майна боржника, яке є предметом забезпечення, план реструктуризації боргів має передбачати позачергове задоволення вимог кредитора за зобов’язаннями, які таке майно забезпечує.

Кошти, що залишилися після реалізації майна боржника, яке є предметом забезпечення, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів згідно із затвердженим господарським судом планом реструктуризації боргів у черговості, визначеній цим Кодексом.

5. Особа, яка виявила бажання взяти участь у плані реструктуризації боргів боржника як поручитель (гарант), має право брати участь в обговоренні умов реструктуризації боргів такого боржника.

6. Строк виконання плану реструктуризації боргів боржника у справі про неплатоспроможність не може перевищувати п’ять років.

У разі погашення боргів за кредитами, отриманими боржником на придбання житла, строк виконання плану реструктуризації боргів боржника не може перевищувати 10 років.

За вмотивованим клопотанням боржника та за умови погашення понад 80 відсотків вимог кредиторів господарський суд може продовжити строк виконання плану реструктуризації боргів боржника понад граничний строк.

Стаття 125. Борги, що не підлягають реструктуризації

1. Не підлягають реструктуризації борги боржника щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, щодо сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування та щодо сплати інших обов’язкових платежів на загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

{Частина перша статті 125 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

2. Податковий борг, що виник протягом трьох років до дня постановлення ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника, визнається безнадійним та списується у процедурі реструктуризації боргів боржника.

3. План реструктуризації боргів боржника затверджується господарським судом лише після повного погашення боргів боржника щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, щодо сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування та щодо сплати інших обов’язкових платежів на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, якщо така заборгованість існує.

Стаття 126. Затвердження плану реструктуризації боргів боржника

1. Керуючий реструктуризацією протягом трьох днів з дня схвалення зборами кредиторів погодженого з боржником плану реструктуризації боргів подає до господарського суду заяву про затвердження плану реструктуризації боргів.

2. До заяви про затвердження плану реструктуризації боргів боржника додаються:

1) план реструктуризації боргів боржника;

2) протокол засідання зборів кредиторів;

3) письмові заперечення кредиторів, які не брали участі в голосуванні чи проголосували проти схвалення плану реструктуризації боргів боржника (за наявності).

3. Господарський суд розглядає заяву про затвердження плану реструктуризації боргів боржника протягом 10 днів з дня її отримання.

Про дату розгляду заяви про затвердження плану реструктуризації боргів господарський суд повідомляє боржника, кредиторів, керуючого реструктуризацією, а також третіх осіб, якщо план реструктуризації передбачає виконання зобов’язань боржника такими особами.

4. Господарський суд заслуховує кожного присутнього на засіданні кредитора, який має заперечення щодо плану реструктуризації боргів.

5. Явка кредиторів, які не брали участі в голосуванні чи проголосували проти схвалення плану реструктуризації боргів боржника, а також третіх осіб, якщо план реструктуризації передбачає виконання зобов’язань боржника такими особами, є обов’язковою.

У разі відсутності зазначених у цій частині кредиторів господарський суд призначає нове засідання суду для затвердження плану реструктуризації боргів боржника.

Повторна неявка в судове засідання кредиторів, які не брали участі в голосуванні чи проголосували проти схвалення плану реструктуризації боргів боржника, а також третіх осіб, якщо план реструктуризації передбачає виконання зобов’язань боржника такими особами, не перешкоджає розгляду справи.

6. Неявка в судове засідання належно повідомлених про таке засідання боржника, кредиторів, які схвалили план реструктуризації боргів, або керуючого реструктуризацією не перешкоджає розгляду справи.

7. Господарський суд зобов’язаний затвердити план реструктуризації боргів боржника, якщо такий план схвалений кредиторами та боржником.

Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням боржника чи кредитора змінити план погашення боргів у частині збільшення чи зменшення строку його виконання або розміру суми, яка щомісяця буде виділятися для погашення вимог кредиторів, чи суми, яка щомісяця залишається боржнику на задоволення побутових потреб (не менше розміру, встановленого статтею 124 цього Кодексу).

8. Господарський суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні плану реструктуризації боргів боржника у справі про неплатоспроможність, якщо:

1) порушено порядок розроблення, схвалення та погодження плану реструктуризації боргів, встановлений цим Кодексом;

{Пункт 1 частини восьмої статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2) умови реструктуризації боргів суперечать законодавству;

3) при схваленні плану реструктуризації боргів були допущені порушення законодавства, що вплинули на результат голосування;

4) кредитор, який не брав участі в голосуванні чи проголосував проти схвалення плану реструктуризації боргів, доведе, що в разі визнання боржника банкрутом у порядку, визначеному цим Кодексом, його вимоги були б задоволені у розмірі, що перевищує розмір вимог, які будуть задоволені відповідно до умов плану реструктуризації боргів;

5) боржник не погасив борги щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, щодо сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування та сплати інших обов’язкових платежів на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, якщо така заборгованість існувала до моменту подання плану реструктуризації боргів боржника на затвердження до господарського суду;

{Пункт 5 частини восьмої статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

6) боржник вчиняє дії, спрямовані на перешкоджання проведенню стосовно нього процедур, передбачених цим Кодексом;

7) план реструктуризації боргів не погоджено боржником.

9. Постановлення ухвали про відмову у затвердженні плану реструктуризації боргів боржника не є перешкодою для повторного звернення до суду із заявою про затвердження плану реструктуризації боргів боржника у разі усунення обставин, які перешкоджали його затвердженню судом.

10. У разі постановлення господарським судом ухвали про відмову у затвердженні плану реструктуризації боргів боржник, збори кредиторів мають право звернутися до суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом або про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

11. Якщо протягом трьох місяців з дня постановлення ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність і введення процедури реструктуризації боргів боржника до господарського суду не поданий погоджений боржником і схвалений кредиторами план реструктуризації боргів боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття процедури погашення боргів боржника відповідно до цього Кодексу або про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Стаття 127. Наслідки затвердження плану реструктуризації боргів боржника

1. План реструктуризації боргів боржника набирає чинності з дня його затвердження господарським судом і є обов’язковим для боржника та кредиторів.

2. З дня затвердження судом плану реструктуризації боргів боржника вимоги, включені до такого плану, можуть бути задоволені лише у порядку і спосіб, визначені в плані реструктуризації боргів боржника.

3. Крім договорів, які передбачені планом реструктуризації боргів, боржник протягом реструктуризації не має права:

1) здійснювати правочини щодо відчуження або обтяження нерухомого та рухомого майна боржника, включаючи майнові і немайнові об’єкти, цінні папери тощо, вартість яких перевищує 10 розмірів мінімальної заробітної плати;

2) укладати договори позики, довічного утримання, уступки вимоги, переведення боргу, передачі в довірче управління майна боржника;

3) виступати поручителем за зобов’язаннями інших осіб.

4. Протягом дії плану реструктуризації боргів боржник зобов’язаний повідомляти кредиторів, включених до плану реструктуризації боргів, про істотні зміни у своєму майновому стані, а також про отримання позик і кредитів, у тому числі про придбання товарів у кредит, повідомляти інші сторони перед укладенням таких договорів про введення щодо нього процедури реструктуризації боргів.

{Абзац перший частини четвертої статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Після припинення повноважень керуючого реструктуризацією у справі про неплатоспроможність боржника обов’язок щодо ведення реєстру вимог кредиторів та надання кредиторам, включеним до плану реструктуризації боргів боржника, інформації про стан виконання зазначеного плану покладається на боржника.

{Частину четверту статті 127 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

Боржник зобов’язаний надавати відомості про стан виконання плану реструктуризації боргів боржника на вимогу господарського суду та щокварталу подавати такі відомості до державного органу з питань банкрутства.

{Частину четверту статті 127 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

5. З дня затвердження судом плану реструктуризації боргів припиняються повноваження керуючого реструктуризацією, крім випадків, якщо:

1) планом реструктуризації боргів передбачено подальшу участь керуючого реструктуризацією у виконанні такого плану, його повноваження та джерела виплати йому основної винагороди;

2) планом реструктуризації боргів передбачено продаж майна боржника. У такому разі керуючий реструктуризацією продовжує виконувати свої повноваження до завершення продажу майна боржника, розподілу отриманих від реалізації майна коштів, затвердження звіту про такий розподіл зборами кредиторів та подання такого звіту до суду.

6. План реструктуризації боргів не впливає на вимоги кредитора до третіх осіб, якщо кредитор з такими вимогами проголосував проти схвалення плану реструктуризації боргів боржника. Затвердження судом плану реструктуризації боргів щодо первісного зобов’язання не припиняє пов’язані з ним додаткові зобов’язання згідно із статтею 604 Цивільного кодексу України, якщо заставодержатель проголосував проти такого плану.

Стаття 128. Виконання плану реструктуризації боргів боржника

1. З дня затвердження плану реструктуризації боргів боржник починає погашення вимог кредиторів згідно з умовами такого плану.

2. Затвердження господарським судом плану реструктуризації боргів може бути підставою для переукладення цивільно-правових договорів боржника з новими умовами їх виконання.

3. У разі порушення боржником плану реструктуризації боргів кредитори, вимоги яких включені до такого плану, мають право звернутися до господарського суду з клопотанням про закриття провадження у справі або про введення процедури погашення боргів боржника.

У разі задоволення судом одного з таких клопотань вимоги кредиторів, які мали бути прощені (списані) на умовах плану реструктуризації боргів, відновлюються в повному обсязі.

Стаття 129. Завершення виконання плану реструктуризації боргів боржника

1. Не пізніше п’яти днів після закінчення строку виконання плану реструктуризації боргів боржника, а також за наявності підстав для дострокового припинення процедури реструктуризації боргів боржник зобов’язаний надати суду та кредиторам, включеним до плану реструктуризації боргів, звіт про виконання плану реструктуризації боргів.

До звіту про виконання плану реструктуризації боргів боржника додаються докази задоволення вимог кредиторів згідно з таким
планом.

2. Господарський суд у п’ятиденний строк після отримання звіту про виконання плану реструктуризації боргів боржника, але не пізніше 10 днів після закінчення строку виконання такого плану, призначає судове засідання для розгляду звіту про виконання плану реструктуризації боргів. У цьому судовому засіданні кредитори можуть висловити свої скарги на дії боржника щодо виконання плану реструктуризації боргів.

3. За результатами розгляду звіту про виконання плану реструктуризації боргів боржника, а також скарг кредиторів господарський суд постановляє одне з таких рішень:

1) про закриття провадження у справі про неплатоспроможність у зв’язку з виконанням боржником плану реструктуризації боргів;

2) про невиконання боржником плану реструктуризації боргів, визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника.

4. У разі закриття провадження у справі про неплатоспроможність у зв’язку з виконанням плану реструктуризації боргів настають наслідки, передбачені цим Кодексом, щодо звільнення боржника від боргів.

5. У разі невиконання або неповного виконання умов плану реструктуризації боргів боржника кредитори можуть пред’явити свої вимоги до боржника в невиконаному обсязі, передбаченому договорами.

Розділ IV. ВИЗНАННЯ БОРЖНИКА БАНКРУТОМ І ВВЕДЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПОГАШЕННЯ БОРГІВ БОРЖНИКА

Стаття 130. Визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника

1. Господарський суд ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника у разі, якщо протягом 120 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність зборами кредиторів не прийнято рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника або прийнято рішення про перехід до процедури погашення боргів боржника.

Постановою про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника господарський суд також призначає керуючого реалізацією майна в порядку, визначеному цим Кодексом.

Повідомлення про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника офіційно оприлюднюється на офіційному веб-порталі судової влади України протягом трьох днів з дня прийняття відповідної постанови суду.

2. Не пізніше 30 днів з дня введення процедури погашення боргів боржника керуючий реалізацією майна спільно з боржником проводить інвентаризацію майна боржника та визначає його вартість.

Стаття 131. Майно боржника у процедурі погашення боргів боржника

1. Майно боржника, що підлягає реалізації у процедурі погашення боргів боржника, складає ліквідаційну масу.

2. До складу ліквідаційної маси включається все майно боржника, що перебуває у його власності, а також те, що буде отримано боржником у власність після визнання його банкрутом і до завершення процедури погашення боргів боржника, крім майна, визначеного частинами шостою і сьомою цієї статті та статтею 132 цього Кодексу.

3. До складу ліквідаційної маси може бути включено майно, що є часткою боржника у спільній власності. У такому разі відбувається виділення частки боржника із спільного майна за правилами, передбаченими цивільним законодавством.

4. З моменту визнання боржника банкрутом розпорядження усіма правами щодо майна, включеного до складу ліквідаційної маси, здійснює керуючий реалізацією від імені боржника.

5. З моменту визнання боржника банкрутом і до винесення судового рішення про закриття процедури банкрутства реєстрація переходу права власності від/до боржника та обтяжень майна боржника, включаючи нерухоме майно і цінні папери, що існують в бездокументарній формі, відбувається виключно на підставі заяви керуючого реалізацією.

6. До складу ліквідаційної маси не включається житло, яке є єдиним місцем проживання сім’ї боржника (квартира загальною площею не більше 60 квадратних метрів або житловою площею не більше 13,65 квадратного метра на кожного члена сім’ї боржника чи житловий будинок загальною площею не більше 120 квадратних метрів) та не є предметом забезпечення, а також інше майно боржника, на яке згідно із законодавством не може бути звернено стягнення.

7. До складу ліквідаційної маси не включаються кошти, що перебувають на рахунках боржника у пенсійних фондах та фондах соціального страхування.

8. Продаж майна банкрута здійснюється відповідно до умов та в порядку, визначених цим Кодексом для юридичних осіб.

Стаття 132. Виключення окремих майнових об’єктів боржника із складу ліквідаційної маси

1. Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням боржника та інших учасників провадження у справі про неплатоспроможність виключити із складу ліквідаційної маси майно боржника, на яке згідно із законодавством може бути звернено стягнення, але воно є необхідним для задоволення нагальних потреб боржника або членів його сім’ї.

2. Господарський суд має право виключити із складу ліквідаційної маси майнові об’єкти вартістю не більше 10 розмірів мінімальної заробітної плати, які є неліквідними чи дохід від реалізації яких істотно не вплине на задоволення вимог кредиторів.

3. Загальна вартість майна боржника, що виключається із складу ліквідаційної маси відповідно до положень цієї статті, не може перевищувати 30 розмірів мінімальної заробітної плати.

4. Перелік майна, що виключається із складу ліквідаційної маси згідно з положеннями цієї статті, затверджується господарським судом, про що постановляється ухвала, яка може бути оскаржена в апеляційному чи касаційному порядку.

Стаття 133. Порядок задоволення вимог кредиторів

1. Для задоволення вимог кредиторів кошти від продажу майна боржника вносяться на окремий банківський рахунок, відкритий керуючим реалізацією.

2. Витрати, пов’язані з провадженням у справі про неплатоспроможність (витрати на оплату судового збору, сплату винагороди і відшкодування витрат арбітражного керуючого, пов’язаних з виконанням ним своїх повноважень, оплату послуг спеціалістів для проведення оцінки майнових об’єктів, що підлягають продажу), відшкодовуються у повному обсязі до задоволення вимог кредиторів.

{Частина друга статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

3. Вимоги кредиторів за зобов’язаннями боржника, забезпеченими заставою майна фізичної особи, задовольняються за рахунок такого майна.

Кошти, отримані від продажу майна банкрута, що є предметом забезпечення, після покриття витрат, пов’язаних з утриманням, збереженням та продажем цього майна, та сплати додаткової винагороди арбітражного керуючого відповідно до положень статті 30 цього Кодексу використовуються виключно для задоволення вимог кредитора за зобов’язаннями, які таке майно забезпечує.

4. Вимоги кредиторів, включені до реєстру вимог кредиторів, задовольняються у такій черговості:

1) у першу чергу задовольняються вимоги до боржника щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам, які перебувають/перебували у трудових відносинах із боржником, сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, сплати страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування;

{Пункт 1 частини четвертої статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2971-IX від 20.03.2023}

2) у другу чергу задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів) та проводяться розрахунки з іншими кредиторами;

3) у третю чергу сплачуються неустойки (штраф, пеня), внесені до реєстру вимог кредиторів.

Вимоги кожної наступної черги задовольняються за рахунок коштів від продажу майна боржника після повного задоволення вимог попередньої черги, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

У разі недостатності коштів, одержаних від продажу майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються пропорційно до суми вимог, що належить кожному кредиторові однієї черги.

5. Не задоволені за рахунок реалізації предмета застави вимоги кредиторів за зобов’язаннями боржника, забезпеченими заставою майна, задовольняються у другу чергу.

6. Вимоги, не задоволені через недостатність майна боржника, вважаються погашеними, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

7. Вимоги до боржника щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи, щодо сплати страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, а також інші вимоги особистого характеру, які не були задоволені або погашені частково у процедурі задоволення вимог кредиторів, можуть бути заявлені після закінчення провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в порядку, встановленому цивільним законодавством.

Розділ V. НАСЛІДКИ ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Стаття 134. Звільнення від боргів у справі про неплатоспроможність

1. Господарський суд при постановленні ухвали про завершення процедури погашення боргів боржника та закриття провадження у справі про неплатоспроможність ухвалює рішення про звільнення боржника - фізичної особи від боргів.

2. Фізична особа не звільняється від подальшого виконання вимог кредиторів після завершення судових процедур у справі про неплатоспроможність та обов’язку повернення непогашених боргів, а саме:

1) відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю фізичної особи;

{Пункт 1 частини другої статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}

2) сплати аліментів;

3) виконання інших вимог, які нерозривно пов’язані з особистістю фізичної особи.

Такі вимоги, що не були повністю погашені у справі про неплатоспроможність, можуть бути заявлені після закінчення провадження у справі про неплатоспроможність у непогашеній частині.

Стаття 135. Обмеження стосовно осіб, визнаних банкрутами

1. Протягом п’яти років після визнання фізичної особи банкрутом не може бути відкрито провадження у справі про неплатоспроможність за її заявою, крім випадку, якщо боржник погасив усі борги в повному обсязі у порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Протягом п’яти років після визнання фізичної особи банкрутом така особа зобов’язана перед укладенням договорів позики, кредитних договорів, договорів поруки чи договорів застави письмово повідомляти про факт своєї неплатоспроможності інші сторони таких договорів.

Фізична особа не може вважатися такою, яка має бездоганну ділову репутацію, протягом трьох років після визнання її банкрутом.

Розділ VI. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Стаття 136. Особливості розгляду справи про неплатоспроможність боржників, зайнятих у сільському господарстві

1. У разі відкриття провадження у справі про неплатоспроможність стосовно боржника, який зайнятий у сільському господарстві, план реструктуризації боргів розробляється з урахуванням особливостей ведення такої діяльності - сезонності сільськогосподарського виробництва та його залежності від природно-кліматичних умов, а також можливості задоволення вимог кредиторів за рахунок доходів, які можуть бути одержані боржником від такої діяльності.

2. У разі визнання боржника, який зайнятий у сільському господарстві, банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника рішення щодо земельних ділянок, які є власністю такого боржника або перебувають у постійному чи тимчасовому користуванні, приймається з урахуванням вимог Земельного кодексу України.

Стаття 137. Особливості розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб - підприємців

1. У разі відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи - підприємця до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань вноситься відповідний запис.

2. Постановлення судом ухвали про завершення процедури погашення боргів та закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи - підприємця є підставою для державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця.

{Абзац перший частини другої статті 137 в редакції Закону№ 3249-IX від 13.07.2023}

Ухвала про закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи - підприємця надсилається державному реєстратору для внесення відповідного запису.

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через шість місяців з дня набрання чинності цим Кодексом.

Положення, що визначають створення електронної торгової системи та авторизації електронних майданчиків, вводяться в дію через три місяці з дня набрання чинності цим Кодексом.

1^{1}. Справи про банкрутство щодо Державного акціонерного товариства "Чорноморнафтогаз" до 31 грудня 2025 року не порушуються, а порушені провадження у справах про банкрутство Державного акціонерного товариства "Чорноморнафтогаз" підлягають припиненню, крім випадків, якщо ліквідація відбувається за рішенням власника.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 399-IX від 19.12.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2850-IX від 13.12.2022}

1[2]. Установити, що тимчасово, на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19:

збори (комітет) кредиторів можуть проводитися в режимі відеоконференції, за умови дотримання вимог статті 48 цього Кодексу. Якщо учасник зборів (комітету) кредиторів не має кваліфікованого електронного підпису, підтвердження особи такого учасника здійснюється у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус. Носій відеозапису відеоконференції є обов’язковим додатком до протоколу зборів (комітету) кредиторів. Протокольне рішення зборів (комітету) кредиторів підписується арбітражним керуючим, а в разі проведення зборів (комітету) кредиторів без участі арбітражного керуючого - кредитором, обраним головою зборів (комітету) кредиторів;

{Абзац другий пункту 1[2] розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1944-IX від 14.12.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

збори (комітет) кредиторів можуть проводитися шляхом опитування. Ініціатор опитування надсилає всім учасникам зборів (комітету) кредиторів запит з проектом рішення із запропонованого питання (питань). У такому запиті зазначаються адреса, на яку учасники опитування мають надіслати свою відповідь, та строк надання відповіді. Надсилання запитів здійснюється на адреси електронної пошти учасників зборів (комітету) кредиторів, зазначені в заявах з грошовими вимогами до боржника, або на офіційно повідомлену адресу. У разі якщо в учасника опитування відсутня адреса електронної пошти, запит надсилається поштовим відправленням. У такому разі строк проведення опитування має враховувати строки надходження поштової кореспонденції. У разі згоди із запропонованим рішенням учасник опитування підписує проект рішення та надсилає його ініціатору протягом 15 днів з дня отримання запиту. Згода учасника опитування з прийнятим рішенням має бути безумовною. Рішення учасника опитування разом з документами, що підтверджують його повноваження, з накладенням кваліфікованого електронного підпису уповноваженої особи направляється на електронну пошту або за допомогою електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки ініціатору опитування. Рішення учасника опитування, направлене засобами поштового зв’язку, підписується особисто учасником опитування або його представником з наданням документів, що підтверджують повноваження представника. Відповіді, отримані після закінчення встановленого строку або такі, зміст яких не дає змоги встановити волевиявлення учасника опитування щодо порушеного питання, не враховуються під час підрахунку результатів голосування з такого питання. Ініціатор опитування зобов’язаний викласти прийняте рішення у письмовій формі, додати до нього копії відповідей усіх учасників опитування та надіслати всім учасникам зборів (комітету) кредиторів у порядку, встановленому для надсилання запитів, протягом 10 днів з дати завершення строку на прийняття ним відповідей від учасників зборів (комітету) кредиторів. Датою прийняття рішення вважається останній день строку, протягом якого учасники опитування мали надіслати свої відповіді ініціатору опитування;

{Абзац третій пункту 1² розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1944-IX від 14.12.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

арбітражний керуючий не несе дисциплінарної відповідальності за невчинення дій, передбачених цим Кодексом, якщо їх вчинення унеможливлено вимогами карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19, за умови повідомлення арбітражним керуючим про це комітету кредиторів (у справі про банкрутство юридичної особи - боржника), кредиторів (у справі про неплатоспроможність фізичної особи - боржника), а також кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника;

{Абзац четвертий пункту 1² розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1944-IX від 14.12.2021}

суд за клопотанням комітету кредиторів, кредитора, арбітражного керуючого чи з власної ініціативи може продовжити строки проведення попереднього засідання суду у справі про банкрутство (неплатоспроможність), звернення у межах провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) про визнання недійсними правочинів, вчинених боржником, дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, оголошення про проведення першого, повторного та/або другого повторного аукціону, виконання плану санації чи реструктуризації боргів боржника, процедури розпорядження майном, ліквідації, реструктуризації боргів боржника та погашення боргів боржника.

{Абзац п'ятий пункту 1² розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1944-IX від 14.12.2021}

Установити, що тимчасово, на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19, та протягом 90 днів з дня скасування карантину:

{Абзац сьомий пункту 1² розділу "Прикінцеві та перехідні положення" виключено на підставі Закону № 1944-IX від 14.12.2021}

{Абзац восьмий пункту 1² розділу "Прикінцеві та перехідні положення" виключено на підставі Закону № 1944-IX від 14.12.2021}

{Абзац дев'ятий пункту 1² розділу "Прикінцеві та перехідні положення" виключено на підставі Закону № 1944-IX від 14.12.2021}

зупиняється нарахування відсотків на зобов’язання боржника перед кредиторами, які реструктиризовані планом санації чи реструктуризації боргів боржника. Штрафні санкції за невиконання боржником таких зобов’язань не нараховуються. Прострочені зобов’язання, передбачені планом санації чи реструктуризації боргів боржника, підлягають розстроченню на строк виконання плану санації чи реструктуризації боргів боржника.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1² згідно із Законом № 728-IX від 18.06.2020}

1³. Не допускається відкриття проваджень у справах про банкрутство господарських товариств в оборонно-промисловому комплексі, визначених частиною першою статті 1

Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", крім тих, що ліквідуються за рішенням боржника, протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1^{3} згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

1^{4}. На період та з метою здійснення заходів з реорганізації державних унітарних комерційних підприємств, які є учасниками Державного концерну "Укроборонпром", передбачених Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", до зазначених підприємств не застосовуються норми цього Кодексу в частині заборони проведення реорганізації підприємств, щодо яких відкрито провадження у справі про банкрутство.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1^{4} згідно із Законом № 1630-IX від 13.07.2021}

1^{5}. На період дії Закону України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" у разі недостатності для задоволення вимог усіх кредиторів однієї черги коштів, одержаних від продажу майна резидента Дія Сіті - банкрута, спочатку задовольняються вимоги кредиторів, які мають щодо таких вимог переважні права, передбачені Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", пропорційно до суми таких вимог.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1^{5} згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

1^{6}. Установити, що тимчасово, під час дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, а також протягом шести місяців після його припинення чи скасування:

збори (комітет) кредиторів можуть проводитися у режимі відеоконференції, за умови дотримання вимог статті 48 цього Кодексу. У разі якщо учасник зборів (комітету) кредиторів не має кваліфікованого електронного підпису, підтвердження особи такого учасника здійснюється у порядку, встановленому Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус". Носій відеозапису відеоконференції є обов’язковим додатком до протоколу зборів (комітету) кредиторів. Протокольне рішення зборів (комітету) кредиторів, проведених у режимі відеоконференції, підписується обраним кредиторами на відповідних зборах головуючим або за дорученням зборів (комітету) кредиторів арбітражним керуючим чи іншими кредиторами;

збори (комітет) кредиторів можуть проводитися шляхом опитування. Ініціатор опитування надсилає всім учасникам зборів (комітету) кредиторів запит з проектом рішення щодо запропонованого питання (питань). У такому запиті зазначаються адреса, на яку учасники опитування мають надіслати свою відповідь, та строк надання відповіді. Запит надсилається на адреси електронної пошти учасників зборів (комітету) кредиторів, зазначені в заявах з грошовими вимогами до боржника, або на офіційно повідомлену адресу. У разі відсутності в учасника опитування адреси електронної пошти запит

надсилається поштовим відправленням. У такому разі строк проведення опитування має враховувати строки надходження поштової кореспонденції. У разі згоди із запропонованим рішенням учасник опитування підписує проект рішення та надсилає його ініціатору протягом 15 днів з дня отримання запиту. Згода учасника опитування з прийнятим рішенням має бути безумовною. Рішення учасника опитування, надіслане разом з документами, що підтверджують його повноваження, на електронну пошту ініціатора опитування, підписується з використанням кваліфікованого електронного підпису уповноваженої особи. Рішення учасника опитування, надіслане засобами поштового зв’язку, підписується особисто учасником опитування або його представником з наданням документів, що підтверджують повноваження представника. Відповіді, отримані після закінчення встановленого строку або такі, зміст яких не дає змоги встановити волевиявлення учасника опитування щодо порушеного питання, не враховуються під час підрахунку результатів голосування з такого питання. Ініціатор опитування зобов’язаний викласти прийняте рішення у письмовій формі, додати до нього копії відповідей усіх учасників опитування та надіслати всім учасникам зборів (комітету) кредиторів у порядку, встановленому для надсилання запитів, протягом 10 днів з дати завершення строку для прийняття ним відповідей від учасників зборів (комітету) кредиторів. Датою прийняття рішення вважається останній день строку, протягом якого учасники опитування мали надіслати свої відповіді ініціатору опитування;

арбітражний керуючий не несе дисциплінарної відповідальності за невчинення дій та невиконання обов’язків, передбачених цим Кодексом, якщо їх вчинення та/або виконання було унеможливлено у зв’язку з веденням бойових дій у районах за місцезнаходженням або місцем проживання чи перебування боржника, кредитора, місцезнаходженням майна боржника, місцезнаходженням офісу або місцем проживання чи перебування арбітражного керуючого, що зумовлювало існування загроз для життя і здоров’я;

господарський суд за клопотанням комітету кредиторів, кредитора, арбітражного керуючого чи з власної ініціативи може продовжити строки проведення попереднього засідання суду у справі про банкрутство (неплатоспроможність) звернення у межах провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) про визнання недійсними правочинів, вчинених боржником, дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, оголошення про проведення першого, повторного та/або другого повторного аукціону, виконання плану санації (у тому числі якщо провадження у справі про банкрутство продовжується відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом") чи реструктуризації боргів боржника, процедури розпорядження майном, ліквідації, реструктуризації боргів боржника та погашення боргів боржника;

зупиняється нарахування відсотків на зобов’язання боржника перед кредиторами, що реструктуризовані згідно з планом санації чи планом реструктуризації боргів боржника. Штрафні санкції за невиконання боржником таких зобов’язань не нараховуються. Прострочені зобов’язання, передбачені планом санації чи планом реструктуризації боргів боржника, підлягають розстроченню на строк виконання плану санації чи плану реструктуризації боргів боржника;

стосовно боржника справу про банкрутство (неплатоспроможність) може бути відкрито без здійснення авансування передбаченої цим Кодексом винагороди арбітражному

керуючому на депозитний рахунок суду. У такому разі до заяви про відкриття справи про банкрутство (неплатоспроможність) додається копія укладеної заявником угоди з обраним ним арбітражним керуючим про виконання арбітражним керуючим повноважень у справі про банкрутство (неплатоспроможність) до її закриття з виплатою на умовах, визначених цією угодою, винагороди в розмірі, що не має перевищувати розмір, встановлений цим Кодексом. Господарський суд, відкриваючи провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) відповідно до цього пункту, призначає розпорядником майна або керуючим реструктуризацією арбітражного керуючого, з яким заявником укладено угоду;

шкода та/або збитки, завдані боржнику внаслідок збройної агресії проти України, підлягають обов’язковій оцінці в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора, якщо боржник до проведення підготовчого засідання доведе господарському суду, що він внесений до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів) та має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони або вимоги кредитора (кредиторів) не задоволені внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі через перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій;

не застосовується відповідальність, передбачена частиною шостою статті 34 цього Кодексу, до органів управління боржника, якщо боржник не звернувся до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі у випадках, передбачених цим Кодексом, внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі через перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1^{6} *згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023}*

1^{7}. Установити, що до 1 січня 2025 року не порушуються провадження у справах про банкрутство, а порушені провадження підлягають припиненню щодо боржника - Державного підприємства "Східний гірничо-збагачувальний комбінат".

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1^{7} *згідно із Законом № 3577-IX від 07.02.2024}*

1^{8}. Установити, що до 1 січня 2026 року не порушуються провадження у справах про банкрутство, а порушені провадження підлягають припиненню щодо боржників - операторів системи розподілу, що здійснюють розподіл електричної енергії на територіях ліцензованої діяльності, до складу яких входять території, на яких велися бойові дії станом на 31 грудня 2023 року, або території, тимчасово окуповані Російською Федерацією станом на 31 грудня 2023 року, відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої Російською Федерацією території України.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 1^8 згідно із Законом № 3577-IX від 07.02.2024}

2. З дня введення в дію цього Кодексу визнати такими, що втратили чинність:

Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 31, ст. 440 із наступними змінами);

Постанову Верховної Ради України "Про введення в дію Закону України "Про банкрутство" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 31, ст. 441).

{Абзац четвертий пункту 2 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" виключено на підставі Закону № 1381-IX від 13.04.2021; /- зміни, прийняті Законом України № 1382-IX від 13.04.2021, внести неможливо-/}

2^1. До дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи призначення арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією у разі відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) здійснюється з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом.

Заява ініціюючого кредитора або боржника - фізичної особи про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), крім відомостей, передбачених частиною першою статті 34, частиною другою статті 116 цього Кодексу, повинна містити пропозицію щодо кандидатури арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією.

Ініціюючий кредитор або боржник - фізична особа додає до заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) заяву арбітражного керуючого, зазначеного в абзаці другому цього пункту, про участь у справі, яка повинна відповідати вимогам, встановленим частиною третьою статті 28 цього Кодексу.

Господарський суд, відкриваючи провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), призначає арбітражного керуючого, зазначеного в абзаці другому цього пункту, розпорядником майна або керуючим реструктуризацією.

У разі якщо заява ініціюючого кредитора або боржника - фізичної особи про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) не містить пропозиції щодо кандидатури арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією або до заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) не додано заяви цього арбітражного керуючого про участь у справі, або з підстав, визначених частиною третьою статті 28 цього Кодексу, цього арбітражного керуючого не може бути призначено розпорядником майна або керуючим реструктуризацією, або заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство подано боржником - юридичною особою, призначення арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією здійснюється господарським судом самостійно з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, у порядку, що діяв до дня введення цього Кодексу в дію, шляхом застосування автоматизованої системи.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 2[1] згідно із Законом № 686-IX від 05.06.2020}

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) абзац третій частини першої статті 212 Господарського кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 18-22, ст. 144) виключити;

2) у Цивільному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 40-44, ст. 356):

доповнити статтею 48[1] такого змісту:

"**Стаття 48[1].** Правові наслідки нездатності фізичної особи виконати свої майнові зобов’язання і погасити борги

1. Стосовно фізичної особи, яка є нездатною виконати свої майнові зобов’язання і погасити борги, може бути відкрито провадження у справі про неплатоспроможність і введена процедура реструктуризації боргів боржника або така особа може бути визнана банкрутом у справі про неплатоспроможність із застосуванням процедури задоволення вимог кредиторів за правилами, передбаченими Кодексом України з процедур банкрутства";

частину третю статті 191 виключити;

частину другу статті 349 виключити;

статтю 590 після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

"4. У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника за основним зобов’язанням, якщо він відмінний від заставодавця, заставодержатель, який голосував проти схвалення плану санації юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника - фізичної особи, набуває право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов’язання, забезпеченого заставою".

У зв’язку з цим частини четверту та п’яту вважати відповідно частинами п’ятою та шостою;

частину четверту статті 604 доповнити словами "крім випадків, коли первісне зобов’язання змінене планом санації або реструктуризації згідно з Кодексом України з процедур банкрутства і заставодержатель проголосував проти такого плану";

3) статтю 337 Господарського процесуального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436) доповнити частиною п’ятою такого змісту:

"5. Тимчасове обмеження фізичної особи - боржника у праві виїзду за межі України може бути застосоване судом до закриття провадження у справі про неплатоспроможність такої фізичної особи в порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства";

4) статтю 20 Закону України "Про заставу" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 47, ст. 642 із наступними змінами) після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника за основним зобов’язанням, якщо він відмінний від заставодавця, заставодержатель, який голосував проти схвалення плану санації юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника - фізичної особи, набуває право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов’язання, забезпеченого заставою".

У зв’язку з цим частини третю - сьому вважати відповідно частинами четвертою - восьмою;

{Підпункт 5 пункту 3 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" втратив чинність на підставі Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

6) у Законі України "Про іпотеку" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 38, ст. 313; 2006 р., № 13, ст. 110; 2009 р., № 19, ст. 257; 2016 р., № 32, ст. 555):

частину шосту статті 5 виключити;

у частині третій статті 18 слова "вартості предмета" замінити словами "суми, на яку має бути застрахований предмет";

статтю 33 після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника за основним зобов’язанням, якщо він відмінний від іпотекодавця, іпотекодержатель, який голосував проти схвалення плану санації юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника - фізичної особи, набуває право звернення стягнення на предмет іпотеки незалежно від настання строку виконання зобов’язання, забезпеченого іпотекою".

У зв’язку з цим частини третю - п’яту вважати відповідно частинами четвертою - шостою;

абзац сьомий частини першої статті 39 виключити;

у тексті Закону слова "порушення провадження у справі про відновлення платоспроможності" та "порушено справу про банкрутство" замінити відповідно словами "відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)" та "відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)";

7) статтю 16 Закону України "Про оренду землі" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 10, ст. 102; 2008 р., № 48, ст. 358; 2017 р., № 25, ст. 289) доповнити частиною п’ятою такого змісту:

"Зміна власника всього майна боржника у вигляді цілісного майнового комплексу відповідно до затвердженого судом плану санації не є підставою для внесення змін до договору оренди землі та/або його переоформлення";

8) частину восьму статті 4^1 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 48, ст. 483 із наступними змінами) після абзацу третього доповнити новим абзацом такого змісту:

"Зміна власника всього майна боржника у вигляді цілісного майнового комплексу відповідно до затвердженого судом плану санації не є підставою для переоформлення документів дозвільного характеру. У такому разі товариство має право продовжувати провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі виданого раніше такому товариству документа дозвільного характеру".

У зв’язку з цим абзаци четвертий - дванадцятий вважати відповідно абзацами п’ятим - тринадцятим;

9) у Законі України "Про судовий збір" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 14, ст. 87 із наступними змінами):

пункт 2 частини другої статті 3 виключити;

у пункті 2 частини другої статті 4:

у підпункті 8 слова "санації до порушення" замінити словами "санації, реструктуризації до відкриття";

у підпункті 9 слова "про порушення справи" замінити словами "кредитора про відкриття провадження у справі";

у тексті Закону слова "порушення справи про банкрутство" замінити словами "відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)";

10) частину сьому статті 15 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 23, ст. 158; 2016 р., № 2, ст. 17; 2017 р., № 25, ст. 289) після абзацу другого доповнити новим абзацом такого змісту:

"Зміна власника всього майна боржника у вигляді цілісного майнового комплексу відповідно до затвердженого судом плану санації не є підставою для переоформлення ліцензії. У такому разі товариство має право продовжувати провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі виданої раніше такому товариству відповідної чинної ліцензії".

У зв’язку з цим абзаци третій - сьомий вважати відповідно абзацами четвертим - восьмим;

11) у частині першій та абзаці першому частини третьої статті 5 Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 1, ст. 9) слова "підприємства як єдині майнові комплекси" та "підприємство як єдиний майновий комплекс" виключити;

12) у статті 9 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 2, ст. 17, № 47, ст. 800; 2018 р., № 37, ст. 276):

пункт 28 частини другої доповнити словом "ліквідатора";

частину четверту доповнити пунктом 24 такого змісту:

"24) дані про перебування фізичної особи - підприємця у процесі провадження у справі про неплатоспроможність";

у частині шостій слова "(розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)" в усіх відмінках і числах виключити;

13) у Законі України "Про виконавче провадження" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 30, ст. 542, № 51, ст. 839; 2017 р., № 48, ст. 436):

у частині першій статті 34:

у пункті 4 слова "за рішеннями про виплату заробітної плати, аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю особи, авторської винагороди, повернення невикористаних та своєчасно неповернутих коштів загальнообов’язкового державного соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, рішеннями немайнового характеру" виключити;

пункт 8 доповнити словами "якщо стягувач включений до плану санації";

пункт 8 частини першої та частину п’яту статті 39 виключити;

в абзаці першому частини першої статті 40 слова "офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури" виключити;

у тексті Закону слова "порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство" та "порушення провадження у справі про банкрутство" замінити відповідно словами "відкриття господарським судом провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)" та "відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)";

14) Закон України "Про фінансову реструктуризацію" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 32, ст. 555) доповнити статтею 25^1 такого змісту:

"**Стаття 25^1.** Спеціальні положення, пов’язані з досудовими процедурами санації

1. Якщо під час проведення добровільної фінансової реструктуризації боржник підготував план реструктуризації, який не був схвалений залученими кредиторами у порядку, встановленому цим Законом, але був затверджений необхідною кількістю голосів кредиторів відповідно до статті 5 Кодексу України з процедур банкрутства для затвердження плану санації, боржник має право приєднати такий план реструктуризації як план санації до заяви про затвердження плану санації без проведення зборів кредиторів, за умови що такий план відповідає вимогам статті 5 Кодексу України з процедур банкрутства.

2. План реструктуризації може включати положення про відмову від арбітражного підтвердження плану в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 25 цього Закону, та встановлення обов’язкового підтвердження плану в порядку, передбаченому статтею 5 Кодексу України з процедур банкрутства. У разі якщо план реструктуризації затверджується голосуванням залучених кредиторів, які володіють понад двома третинами вимог залучених кредиторів, боржник повинен подати заяву про затвердження плану реструктуризації до господарського суду за місцезнаходженням боржника протягом п’яти днів після схвалення плану. Господарський суд застосовує процедуру, передбачену статтею

5 Кодексу України з процедур банкрутства, для затвердження або відхилення плану реструктуризації без проведення зборів кредиторів, за умови що такий план відповідає вимогам статті 5 Кодексу України з процедур банкрутства. Для цілей затвердження плану реструктуризації господарський суд використовує звіт незалежного експерта про проведення огляду фінансово-господарської діяльності боржника, передбаченого статтею 11 цього Закону.

3. Положення статей 8, 28, 29 та 30 цього Закону також застосовуються до процедур досудової санації, ініційованих боржником відповідно до цієї статті".

4. Установити, що з дня введення в дію цього Кодексу подальший розгляд справ про банкрутство здійснюється відповідно до положень цього Кодексу незалежно від дати відкриття провадження у справі про банкрутство, крім справ про банкрутство, які на день введення в дію цього Кодексу перебувають на стадії санації, провадження в яких продовжується відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". Перехід до наступної судової процедури та подальше провадження у таких справах здійснюється відповідно до цього Кодексу.

Реалізація майна боржника здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу, крім майна боржника, оголошення про продаж якого опубліковане до дня введення в дію цього Кодексу. У разі непродажу такого майна його подальша реалізація здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу.

4[1]. Установити, що на час дії Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії" господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі про банкрутство, якщо боржника включено до реєстру підприємств, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості відповідно до вищезазначеного Закону.

{Розділ "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено пунктом 4[1] згідно із Законом № 686-IX від 05.06.2020}

5. Установити, що протягом п’яти років з дня введення в дію цього Кодексу заборгованість фізичної особи, що виникла до дня введення в дію цього Кодексу, за кредитом в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім’ї боржника, реструктуризується за процедурою неплатоспроможності фізичної особи згідно з планом реструктуризації або з мировою угодою з урахуванням особливостей, встановлених цим пунктом.

У разі якщо єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності фізичної особи є забезпечений кредитор, а боржник володіє на праві власності одним об’єктом нерухомості (квартирою, житловим будинком), що є єдиним місцем проживання сім’ї боржника і перебуває в іпотеці забезпеченого кредитора, такий боржник має право подати заяву про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність відповідно до статті 116 цього Кодексу, але без визначення особи арбітражного керуючого та без надання доказів авансування винагороди керуючому реструктуризацією, передбачених пунктом 12 частини третьої статті 116 цього Кодексу, до якої додається проект плану реструктуризації, що відповідає умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

{Пункт 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1382-IX від 13.04.2021}

Господарський суд надсилає ухвалу про прийняття заяви до розгляду забезпеченому кредитору, визначеному в заяві про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, та встановлює строк для надання заперечень, що не може перевищувати 15 днів.

{Пункт 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1382-IX від 13.04.2021}

Господарський суд на підготовчому засіданні розглядає план реструктуризації, доданий до заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, без застосування статті 126 цього Кодексу та заперечення кредитора. За результатами розгляду на підготовчому засіданні господарський суд постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність з одночасним затвердженням плану реструктуризації, передбаченого цим пунктом, або про відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність через невідповідність поданої заяви умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

{Пункт 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1382-IX від 13.04.2021}

Зазначені ухвали можуть бути оскаржені в апеляційному та касаційному порядку відповідно до Господарського процесуального кодексу України.

{Пункт 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1382-IX від 13.04.2021}

Склад і розмір грошових вимог забезпеченого кредитора за зобов’язаннями, які виникли з кредиту в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім’ї боржника, визначаються в національній валюті за курсом, встановленим Національним банком України на дату відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. До розміру вимог такого забезпеченого кредитора не включаються штрафні санкції та пеня.

Визнані господарським судом вимоги забезпеченого кредитора погашаються боржником у розмірі ринкової вартості квартири або житлового будинку, що забезпечує вимоги такого кредитора, яка визначається оцінювачем, визначеним кредитором. Залишок заборгованості такого кредитора підлягає прощенню (списанню) в порядку, визначеному цим пунктом.

У разі якщо боржник до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність частково виконав зобов’язання за кредитним договором, а саме частково сплатив кредит та відсотки за користування кредитом, розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню відповідно до цього пункту, зменшується на більшу з таких величин:

{Абзац восьмий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

відсоток основного боргу за кредитом, погашений боржником до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність;

{Абзац дев'ятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

відсоток загальної вартості кредиту для споживача, розрахованої відповідно до законодавства про споживче кредитування на дату укладення договору про надання кредиту в іноземній валюті, погашений боржником до дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

{Абзац десятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

У разі якщо загальна площа квартири, обтяженої іпотекою, не перевищує 60 квадратних метрів або житлова площа такої квартири не перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім’ї боржника, або якщо загальна площа житлового будинку, обтяженого іпотекою, не перевищує 120 квадратних метрів:

{Абзац одинадцятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню відповідно до цього пункту, додатково зменшується на 10 відсотків, крім випадків перевищення вартості іпотеки над сумою заборгованості за кредитним договором;

{Абзац дванадцятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

на реструктуризоване відповідно до цього пункту зобов’язання боржника встановлюється відсоткова ставка у розмірі українського індексу ставок за дванадцятимісячними депозитами фізичних осіб у гривні, збільшеного на 1 процентний пункт;

{Абзац тринадцятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

строк погашення вимог забезпеченого кредитора становить 15 років, якщо кредитором і боржником не погоджено інший строк.

{Абзац чотирнадцятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

У разі якщо загальна площа квартири, обтяженої іпотекою, перевищує 60 квадратних метрів або житлова площа такої квартири перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім’ї боржника, або якщо загальна площа будинку, обтяженого іпотекою, перевищує 120 квадратних метрів:

{Абзац пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

на реструктуризоване відповідно до цього пункту зобов’язання боржника встановлюється відсоткова ставка у розмірі українського індексу ставок за

дванадцятимісячними депозитами фізичних осіб у гривні, збільшеного на 3 процентні пункти;

{Абзац пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

строк погашення вимог забезпеченого кредитора становить 10 років.

{Абзац пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

План реструктуризації, що відповідає вимогам цього пункту, вважається підтриманим забезпеченим кредитором у частині вимог такого забезпеченого кредитора за зобов’язаннями, що виникли з кредиту в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім’ї боржника.

Боржник та забезпечений кредитор за погодженням можуть встановити в плані реструктуризації або мировій угоді інші умови та порядок погашення вимог забезпеченого кредитора, за умови, що вони є не гіршими для інтересів боржника, ніж ті, що встановлені цим пунктом. У разі недостатності доходів боржника для виконання умов реструктуризації, за умови проживання боржника в квартирі, обтяженій іпотекою, загальна площа якої не перевищує 60 квадратних метрів або житлова площа якої не перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім’ї боржника, або проживання боржника в житловому будинку, обтяженому іпотекою, загальна площа якого не перевищує 120 квадратних метрів, за рішенням господарського суду може бути встановлена мінімальна сума щомісячного виконання плану реструктуризації, яка не може бути меншою за половину мінімальної заробітної плати, встановленої Кабінетом Міністрів України на день ухвалення такого рішення. Зобов’язання з доведення недостатності доходів покладається на боржника. Ринкова вартість майна, що перебуває у власності або у спільній сумісній власності боржника та не є забезпеченням за кредитом, що підлягає реструктуризації, на яке може бути звернено стягнення, для цілей цього пункту вважається доходом боржника.

{Абзац дев'ятнадцятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" із змінами, внесеними згідно із Законом № 1382-IX від 13.04.2021}

Прощення (списання) залишку заборгованості за кредитним договором в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою, що визначається як різниця між розміром вимог забезпеченого кредитора, визнаних господарським судом у справі про неплатоспроможність боржника, та розміром вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню відповідно до цього пункту, здійснюється після повного виконання зобов’язань боржником за реструктуризованим зобов’язанням на підставі рішення господарського суду, визначеного статтею 129 цього Кодексу.

{Абзац двадцятий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

У разі якщо боржник не має фінансових можливостей погашати вимоги забезпеченого кредитора на умовах, передбачених цим пунктом, господарський суд за клопотанням боржника відмовляє у затвердженні плану реструктуризації, встановлює мінімальну суму щомісячного виконання плану реструктуризації, яка не може бути меншою за половину мінімальної заробітної плати, встановленої Кабінетом Міністрів України на день ухвалення

такого рішення, до моменту повного погашення реструктуризованого зобов’язання або переходить до наступної процедури та закриває провадження у справі про неплатоспроможність.

{Абзац двадцять перший пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

Для цілей цього пункту членами сім’ї боржника вважаються батьки, чоловік або дружина, діти боржника, у тому числі усиновлені, які проживають спільно з боржником на дату відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

{Абзац двадцять другий пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 1382-IX від 13.04.2021}

6. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Кодексом:

розробити та подати до Верховної Ради України проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям цього Кодексу;

забезпечити прийняття та приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити прийняття та приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом.

7. Установити, що Міністерство юстиції України не пізніше як через місяць з дня введення в дію цього Кодексу організовує проведення установчого з’їзду арбітражних керуючих України та визначає порядок його проведення.

Міністерство юстиції України розміщує на своєму офіційному веб-сайті інформацію про проведення установчого з’їзду арбітражних керуючих України та не менш як за 10 днів до дня його проведення повідомляє про це кожного арбітражного керуючого.

На установчому з’їзді арбітражних керуючих України головує найстарший за віком арбітражний керуючий, який бере участь у з’їзді. Головуючий на засіданні обирає секретаря установчого з’їзду.

Установчий з’їзд арбітражних керуючих України утворює саморегулівну організацію арбітражних керуючих та затверджує її статут, обирає Раду арбітражних керуючих України та ревізійну комісію, затверджує положення про ці органи, призначає членів кваліфікаційної комісії та дисциплінарної комісії.

Після утворення органів самоврядування арбітражних керуючих зміна їх складу відбувається в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Реєстрація саморегулівної організації арбітражних керуючих здійснюється відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

Президент України **П.ПОРОШЕНКО**

м. Київ
18 жовтня 2018 року
№ 2597-VIII

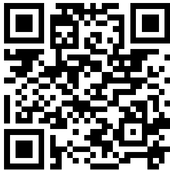

Публікації документа

- **Голос України** від 20.04.2019 — № 77
- **Офіційний вісник України** від 03.05.2019 — 2019 р., № 34, стор. 9, стаття 1197, код акта 94253/2019
- **Відомості Верховної Ради України** від 10.05.2019 — 2019 р., № 19, стор. 5, стаття 74
- **Урядовий кур'єр** від 29.05.2019 — № 99

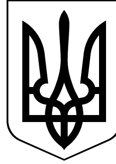

ВИБОРЧИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 720-IX від 17.06.2020*, ВВР, 2020, № 47, ст.408*
№ 805-IX від 16.07.2020*, ВВР, 2020, № 36, ст.273*
№ 884-IX від 15.09.2020*, ВВР, 2020, № 51, ст.485*
№ 924-IX від 29.09.2020
№ 1638-IX від 14.07.2021*, ВВР, 2021, № 39, ст.321*
№ 2107-IX від 03.03.2022
№ 2801-IX від 01.12.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022*}*

Цей Кодекс відповідно до Конституції України визначає гарантії права громадян на участь у виборах, регулює підготовку та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, сільських, селищних, міських, районних у містах рад, сільських, селищних, міських голів.

{Преамбула із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ПЕРША. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I. ПОНЯТТЯ ВИБОРІВ

Стаття 1. Вибори як форма безпосередньої демократії

1. Вибори в Україні є основною формою народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади Українським народом.

2. Вибори є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Стаття 2. Законодавство про вибори

1. Підготовка та проведення виборів регулюються Конституцією України, цим Кодексом, законами України "Про Центральну виборчу комісію", "Про Державний реєстр виборців", іншими законами України, а також прийнятими відповідно до них іншими актами законодавства та актами Центральної виборчої комісії.

Стаття 3. Типи виборів

1. Відповідно до Конституції України в Україні проводяться такі типи виборів:

1) вибори Президента України;

2) вибори народних депутатів України;

3) місцеві вибори:

а) вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

б) вибори депутатів сільської, селищної, міської ради;

в) вибори сільського, селищного, міського голови;

г) вибори депутатів районної ради;

ґ) вибори депутатів обласної ради;

д) вибори депутатів районної у місті ради (у містах, де утворені районні у місті ради).

{Пункт "е" частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Вибори Президента України та вибори народних депутатів України є загальнодержавними виборами.

Загальнодержавні та місцеві вибори можуть бути черговими або позачерговими.

{Частину другу статті 3 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Чергові місцеві вибори проводяться одночасно на всій території України, за винятком обмежень, встановлених законом.

{Частину другу статті 3 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Позачергові місцеві вибори проводяться у разі дострокового припинення повноважень окремих органів місцевого самоврядування та/або сільських, селищних, міських голів.

{Частину другу статті 3 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Загальнодержавні вибори можуть проводитися одночасно з місцевим референдумом, позачерговими, повторними, проміжними, першими, додатковими місцевими виборами.

4. Чергові та позачергові загальнодержавні вибори не можуть проводитися одночасно із всеукраїнським референдумом, іншими черговими чи позачерговими загальнодержавними виборами, черговими місцевими виборами.

Стаття 4. Порядок обчислення строків

1. Строки, визначені у цьому Кодексі, обчислюються в календарних днях.

2. В окремих випадках, передбачених цим Кодексом, строки обчислюються у роках та місяцях, а також у годинах або хвилинах.

3. Першим днем обчисленого у днях строку, який відповідно до цього Кодексу має початися у зв’язку з настанням певної події, є день, наступний після дня настання вказаної події.

4. Останнім днем обчисленого у днях строку, який відповідно до цього Кодексу має закінчитися у зв’язку з настанням певної події, є день, що передує дню вказаної події.

5. Останнім днем обчисленого у роках строку, який відповідно до цього Кодексу має початися або закінчитися у зв’язку з настанням певної події, є день, що настає у відповідні місяць і число, коли відбулася подія, через встановлену кількість років після або до настання події відповідно.

6. Останнім днем обчисленого у місяцях строку, який відповідно до цього Кодексу має початися або закінчитися у зв’язку з настанням певної події, є день, що настає у відповідне число, коли відбулася подія, через встановлену кількість місяців після або до настання події відповідно.

Стаття 5. День голосування

1. Днем, у який відбуваються вибори, є день голосування на цих виборах (день виборів). Днем голосування (днем повторного голосування) на виборах є неділя.

Позачергові місцеві вибори, проміжні, перші, додаткові вибори проводяться двічі на рік - в останню неділю березня та останню неділю жовтня.

Якщо остання неділя березня або остання неділя жовтня, на яку призначаються позачергові місцеві, проміжні, перші чи додаткові вибори, припадає на святковий день або день релігійного свята, визначений неробочим відповідно до трудового законодавства, такі місцеві вибори призначаються на наступну неділю.

В рік проведення чергових місцевих виборів усі місцеві вибори проводяться один раз на рік - в день проведення чергових місцевих виборів - останню неділю жовтня п’ятого року повноважень місцевих рад та сільських, селищних, міських голів обраних на останніх чергових місцевих виборах.

{Частина перша статті 5 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. День голосування на виборах визначається відповідно до Конституції України та цього Кодексу. У випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом або законом, день голосування на виборах визначається суб’єктом їх призначення.

{Частина друга статті 5 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Для окремих типів виборів цим Кодексом передбачається день повторного голосування.

Розділ II. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИБОРЧОГО ПРАВА

Стаття 6. Виборчі права громадян України

1. Виборчі права громадян України - це гарантовані Конституцією України та цим Кодексом їхні права на участь у виборах, які проводяться в Україні.

2. Основні виборчі права громадян України включають:

1) право вільно обирати (право голосу на виборах);

2) право бути обраним.

{Частина друга статті 6 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Громадяни України мають також інші права на участь у виборчому процесі, пов’язані з їхніми основними виборчими правами.

4. Виборчі права громадян України здійснюються в обсязі і порядку, передбачених виборчим законодавством.

Стаття 7. Загальне виборче право

1. Вибори в Україні є загальними. Право голосу мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося 18 років.

2. Не має права голосу громадянин, визнаний судом недієздатним.

3. Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями.

4. Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці відповідно до цього Кодексу.

5. Право голосу на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території Автономної Республіки Крим.

Право голосу на виборах депутатів сільської, селищної, міської ради, сільського, селищного, міського голови мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідної територіальної громади.

Право голосу на виборах депутатів сільської, селищної, міської ради територіальної громади та сільського, селищного, міського голови мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідної територіальної громади.

Право голосу на виборах депутатів районної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території однієї з територіальних громад відповідного району.

Право голосу на виборах депутатів обласної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території однієї з територіальних громад відповідної області.

Право голосу на виборах депутатів районної у місті ради (у місті з районним поділом, де утворені районні у місті ради) мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідного району в місті.

Право голосу на додаткових виборах депутатів сільської, селищної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території територіальної громади, що приєдналася до іншої територіальної громади в порядку, визначеному Законом України "Про добровільне об’єднання територіальних громад".

{Частина п'ята статті 7 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Належність громадянина до відповідної територіальної громади та проживання його на відповідній території визначаються його виборчою адресою (крім випадків, передбачених законом).

7. Військовослужбовці строкової служби, громадяни України, які проживають за кордоном, а також особи, визнані судом недієздатними, та громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, вважаються такими, що не належать до жодної територіальної громади, та не мають права голосу на місцевих виборах.

8. Будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, інвалідності та стану здоров’я, за мовними або іншими ознаками забороняються. Не допускаються обмеження щодо участі громадян України у виборчому процесі, крім обмежень, передбачених Конституцією України та цим Кодексом.

9. З метою реалізації виборчих прав виборці з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) мають право на забезпечення розумним пристосуванням у відповідності до індивідуальних потреб для безперешкодної участі у виборчому процесі в порядку, визначеному цим Кодексом.

{Статтю 7 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 8. Документи, які підтверджують особу та громадянство виборця

1. Документом, який підтверджує особу та громадянство України виборця, є:

1) паспорт громадянина України (у вигляді паспортної книжечки або картки);

2) тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України);

3) картка (довідка) установи виконання покарань або слідчого ізолятора, що повинна містити: прізвище, ім’я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотографію особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають в установах виконання покарань або слідчого ізолятора);

{Пункт 3 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;

5) дипломатичний паспорт;

6) службовий паспорт;

7) військовий квиток (для військовослужбовців строкової служби).

2. Документи, зазначені упунктах 1, 2 і 7 частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на звичайних та спеціальних виборчих дільницях під час голосування на загальнодержавних виборах.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Документ, зазначений у пункті 3 частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і може бути використаний на спеціальній виборчій

дільниці, утвореній у відповідній установі виконання покарань або слідчому ізоляторі, під час голосування на загальнодержавних виборах.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Документи, зазначені у пунктах 4-6 частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на закордонних виборчих дільницях, а також на спеціальних виборчих дільницях, утворених на суднах, що перебувають у плаванні під Державним Прапором України, та на полярній станції України під час голосування на загальнодержавних виборах.

{Частина четверта статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. На закордонних виборчих дільницях, утворених у державах, до яких дозволений виїзд громадян України за паспортом громадянина України, підставою для отримання бюлетеня може бути паспорт громадянина України.

6. Документи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на звичайних та спеціальних виборчих дільницях під час голосування на місцевих виборах.

{Статтю 8 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 9. Права виборців на участь у виборчому процесі, пов’язані з правом голосу

1. Виборці мають право:

1) бути членами виборчих комісій, які організовують підготовку та проведення відповідних виборів;

2) отримувати та поширювати інформацію, що стосується підготовки та проведення відповідних виборів;

3) брати участь у проведенні передвиборної агітації на відповідних виборах;

4) здійснювати спостереження за проведенням відповідних виборів;

5) оскаржувати порушення власних виборчих прав, інших власних особистих прав та законних інтересів, пов’язаних з участю у виборчому процесі.

2. Права, зазначені у частині першій цієї статті, здійснюються виборцями в обсязі та порядку, встановлених законодавством про вибори.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Подання до Центральної виборчої комісії, окружної, територіальної виборчої комісії документів щодо реалізації виборцями прав на участь у виборчому процесі вважається згодою відповідних осіб на обробку їх персональних даних в обсязі, встановленому законодавством про вибори.

{Статтю 9 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 10. Право бути обраним

1. Вимоги до кандидатів встановлюються Конституцією України та цим Кодексом.

2. З метою перевірки щодо наявності чи відсутності підстав для прийняття рішення про реєстрацію чи про відмову в реєстрації кандидата на відповідних виборах Центральна виборча комісія, територіальна виборча комісія з місцевих виборів можуть запитувати та безоплатно одержувати від Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Державної прикордонної служби України, Державної судової адміністрації України, Національного агентства з питань запобігання корупції, а в разі необхідності - від інших державних органів інформацію, необхідну для проведення такої перевірки.

{Абзац перший частини другої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Суб’єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов’язані невідкладно, але не більше ніж протягом двох днів з дня його надходження, надати виборчій комісії відповідну інформацію щодо відомостей про вибуття особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання, припинення нею громадянства України, наявності чи відсутності судимості, виїзду з України та в’їзду в Україну протягом встановленого цим Кодексом часу перед днем голосування, наявності рішення суду про визнання особи недієздатною.

3. Ненадходження відповіді на запит не є підставою для зупинення чи подовження строків, встановлених цим Кодексом для прийняття Центральною виборчою комісією, територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації кандидата на відповідних виборах. Надходження на запит Центральної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії відповіді, що підтверджує наявність обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом на відповідних виборах, права бути обраною, після прийняття відповідною виборчою комісією рішення про реєстрацію такого кандидата є підставою для прийняття рішення про скасування реєстрації відповідного кандидата.

Стаття 11. Право висувати кандидатів на виборах

1. Громадяни України, які є виборцями, мають право висування кандидатів на виборах, яке реалізується ними через політичні партії (далі - партії) та їхні місцеві організації або шляхом самовисування у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина перша статті 11 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 12. Рівне виборче право

1. Вибори проводяться на основі рівного виборчого права. Громадяни України беруть участь у виборах на рівних засадах.

2. Кожен виборець має один голос на кожних виборах, у яких він має право брати участь.

Виборець може використати свій голос тільки на одній виборчій дільниці, де він включений до списку виборців. У випадку одночасного проведення різних виборів

виборець може реалізувати своє право голосу тільки на одній виборчій дільниці, спільній для всіх виборів, які проводяться одночасно.

Виборець реалізує своє право голосу під час виборів у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина друга статті 12 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Усі кандидати, зареєстровані у порядку, встановленому цим Кодексом, мають у виборчому процесі виборів, на яких вони висунуті, рівні права та беруть участь у цьому процесі на умовах, рівних для відповідних виборів.

4. Усі партії (організації партій), які набули статусу суб’єкта виборчого процесу відповідно до цього Кодексу, мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі відповідних загальнодержавних (відповідних місцевих) виборів у порядку та в межах, встановлених цим Кодексом.

5. Рівність прав і можливостей кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу брати участь у виборчому процесі відповідних виборів забезпечується:

1) забороною привілеїв чи обмежень кандидатів в залежності від суб’єкта висування, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, інвалідності та стану здоров’я, за мовними або іншими ознаками;

2) забороною втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та службових осіб у виборчий процес, за винятком здійснення повноважень, передбачених цим Кодексом;

3) рівним та неупередженим ставленням органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств, закладів, установ, організацій, їх посадових та службових осіб до кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів відповідного виборчого процесу;

4) забороною використання для фінансування передвиборної агітації інших коштів, крім коштів виборчого фонду партії (кандидата, організації партії);

5) рівним та неупередженим ставленням засобів масової інформації, інформаційних агентств до кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу.

6. Засоби масової інформації, інформаційні агентства здійснюють інформування про перебіг виборчого процесу, події, пов’язані з виборами, на засадах збалансованості, достовірності, повноти і точності, об’єктивності поширюваної інформації, доступності з дотриманням вимог законодавства про інформацію та про засоби масової інформації, норм журналістської етики.

Стаття 13. Пряме виборче право

1. Вибори, які регулюються цим Кодексом, є прямими. Виборці обирають Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів (виборчі списки кандидатів), зареєстрованих у порядку,

встановленому цим Кодексом. Результати виборів визначаються безпосередньо підсумками голосування виборців.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 14. Вільні вибори

1. Вибори в Україні є вільними. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні.

2. Громадяни України мають право вільно агітувати за або проти кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів відповідного виборчого процесу, вільно і всебічно обговорювати передвиборні програми кандидатів, партій (організацій партій), політичні, ділові та особисті якості кандидатів. Кандидати, партії (організації партій) - суб’єкти відповідного процесу можуть вільно вести передвиборну агітацію з дотриманням вимог цього Кодексу.

3. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

4. Військовослужбовці (крім військовослужбовців військових частин (формувань), дислокованих за межами України, та в інших випадках, передбачених цим Кодексом) голосують на звичайних виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань).

5. Для забезпечення умов для вільного волевиявлення військовослужбовцям строкової служби в день виборів надається відпустка для участі в голосуванні не менш як на чотири години протягом часу голосування, визначеного цим Кодексом.

Стаття 15. Добровільність участі у виборах

1. Участь громадян України у виборах є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у голосуванні на виборах, а також у висуванні кандидатів, у передвиборній агітації, в інших виборчих заходах чи у здійсненні інших виборчих процедур, передбачених цим Кодексом.

Стаття 16. Таємне голосування

1. Голосування на виборах в Україні є таємним. Контроль за змістом волевиявлення виборців, встановлення або розголошення змісту волевиявлення конкретного виборця будь-яким чином забороняється.

2. Членам виборчих комісій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Стаття 17. Особисте голосування

1. Кожен виборець голосує на виборах особисто. Голосування за інших осіб чи передання виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється.

2. Допомога виборцю, який внаслідок інвалідності та/або стану здоров’я не може самостійно заповнити виборчий бюлетень чи опустити його у виборчу скриньку, у виконанні цих дій відповідно до його волевиявлення у випадках, встановлених цим Кодексом, не вважається порушенням вимоги особистого голосування.

Стаття 18. Використання інноваційних технологій у виборчому процесі

1. Центральна виборча комісія може прийняти рішення про впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів у формі проведення експерименту або пілотного проекту стосовно:

1) голосування виборців на виборчій дільниці за допомогою технічних засобів та програмних засобів (машинне голосування);

2) проведення підрахунку голосів виборців за допомогою технічних засобів для електронного підрахунку голосів;

3) складання протоколів про підрахунок голосів, підсумки та результати голосування з використанням інформаційно-аналітичної системи.

2. Експерименти або пілотні проекти, зазначені в частині першій цієї статті, проводяться на визначених Центральною виборчою комісією окремих виборчих дільницях одночасно з проведенням виборів на цих виборчих дільницях з додержанням всіх вимог та процедур для відповідних виборів та голосування виборців у спосіб та в порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Результати експериментів або пілотних проектів, передбачених частиною першою цієї статті, використовуються для надання пропозицій щодо вдосконалення законодавства щодо впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів.

4. Результати проведення експериментів або пілотних проектів, передбачених частиною першою цієї статті, а також будь-які відомості, отримані під час їх проведення, не можуть використовуватися для встановлення підсумків голосування чи результатів виборів, оскарження рішень, дій або бездіяльності суб’єктів виборчого процесу.

5. У разі прийняття рішення, передбаченого частиною першою цієї статті, Центральна виборча комісія зобов’язана забезпечити реалізацію та захист виборчих прав громадян України, які голосують на виборчих дільницях, на яких проводяться експерименти або пілотні проекти, передбачені частиною першою цієї статті, не звужуючи їх обсягу.

6. Проведення експериментів або пілотних проектів, передбачених частиною першою цієї статті, не повинно призводити до створення у виборців хибного враження про заміну виборчих процедур відповідних виборів, передбачених цим Кодексом, на процедури відповідного експерименту або пілотного проекту.

7. Центральна виборча комісія зобов’язана забезпечити інформування виборців, які голосують на виборчих дільницях, на яких проводяться експерименти або пілотні проекти, передбачені частиною першою цієї статті, що прийняття виборцями участі в експерименті або пілотному проекті не створює юридичних наслідків щодо встановлення підсумків

голосування чи результатів виборів, не створює підстав і не може використовуватися для оскарження рішень, дій або бездіяльності суб’єктів виборчого процесу.

8. Центральна виборча комісія, окружні та територіальні виборчі комісії (за рішенням Центральної виборчої комісії за наявності технічної можливості) забезпечують взаємодію з партіями (організаціями партій), кандидатами з питань застосування інноваційних технологій, передбачених цим Кодексом, за допомогою електронних сервісів в порядку, передбаченому цим Кодексом. Порядок використання електронних сервісів встановлюється цим Кодексом.

9. У разі подання до виборчих комісій документів, передбачених цим Кодексом, через електронні сервіси такі документи повинні відповідати вимогам законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Частина дев’ята статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

10. Документи, передбачені цим Кодексом, можуть подаватися до виборчої комісії у формі електронного документа з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом. У такому разі документи повинні відповідати вимогам законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Відповідальність за достовірність копій документів, що подаються до виборчих комісій у формі електронного документа, несе особа, яка накладає на документ свій кваліфікований електронний підпис.

{Частина десята статті 18 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 18 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 19. Чесні вибори. Відповідальність за порушення виборчого законодавства

1. Виборчі права громадян України захищаються законом. Громадяни мають право на захист своїх виборчих прав та інших прав на участь у виборчому процесі шляхом оскарження порушень до відповідних виборчих комісій або у судовому порядку. За порушення виборчих прав громадян винні особи несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

2. Забезпечення умов для реалізації виборчих прав громадян, дотримання основних засад виборчого права, належне здійснення виборчих процедур і механізмів, передбачених цим Кодексом, точне і достовірне встановлення результатів виборів гарантується.

3. Особи, винні в порушенні законодавства про вибори, виборчих прав виборців, кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, притягаються до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом.

Розділ III. ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС

Стаття 20. Виборчий процес

1. Виборчий процес - це здійснення протягом встановленого цим Кодексом періоду часу суб’єктами, визначеними статтею 22 цього Кодексу, виборчих процедур, пов’язаних із підготовкою і проведенням відповідних виборів, встановленням та офіційним оголошенням (офіційним оприлюдненням) їх результатів.

Виборчий процес є безперервним та не може бути скасованим, зупиненим або перенесеним.

У разі введення в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану виборчий процес загальнодержавних виборів та/або виборчий процес відповідних місцевих виборів, що відбуваються на цих територіях або їх частині, припиняється з дня набрання чинності відповідним указом Президента України.

Після набрання чинності відповідним указом Президента України Центральна виборча комісія ухвалює рішення щодо припинення виборчого процесу на всій території України або в окремих її місцевостях, яким визначає порядок завершення виборчих процедур, які були розпочаті в межах відповідного виборчого процесу.

Після припинення чи скасування дії режиму воєнного або надзвичайного стану перебіг відповідного виборчого процесу, припиненого у зв’язку з цим, розпочинається спочатку.

Рішення щодо призначення виборів, виборчий процес яких був припинений або не розпочався у зв’язку з введенням воєнного або надзвичайного стану, ухвалюється відповідним суб’єктом їх призначення не пізніше місяця з дня припинення або скасування воєнного або надзвичайного стану, а у разі якщо для проведення виборів законом не вимагається окремого рішення про їх призначення, про початок відповідного виборчого процесу оголошує Центральна виборча комісія не пізніше місяця з дня припинення або скасування воєнного або надзвичайного стану.

{Стаття 20 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 21. Основні засади виборчого процесу

1. Виборчий процес кожних виборів, передбачених цим Кодексом, здійснюється на засадах:

1) гарантії реалізації виборчих прав громадян, визначених Конституцією України та цим Кодексом;

2) дотримання основних принципів виборчого права, визначенихКонституцією України та цим Кодексом;

3) законності та заборони протиправного втручання будь-кого у виборчий процес;

4) політичного плюралізму та багатопартійності;

5) публічності і відкритості виборчого процесу, усіх його процедур з урахуванням обмежень, встановлених законом, належного інформування виборців та інших суб’єктів виборчого процесу;

6) свободи передвиборної агітації, рівного доступу всіх кандидатів і суб’єктів їх висування на відповідних виборах до засобів масової інформації незалежно від їх форми власності, крім засобів масової інформації, засновниками яких є партії (організації партій);

7) неупередженості органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до кандидатів, партій.

{Частину першу статті 21 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Вимоги статті 9 Закону України "Про захист персональних даних" щодо повідомлення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про обробку персональних даних не поширюються на правовідносини, що виникають в ході виборчого процесу, а саме на здійснення обробки персональних даних виборчими комісіями, юридичними та фізичними особами у зв’язку з підготовкою, поданням та опрацюванням документів, передбачених цим Кодексом.

{Статтю 21 доповнено частиною другою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 22. Суб’єкти виборчого процесу

1. Суб’єктом виборчого процесу відповідних виборів є:

1) виборець, який має право голосу на відповідних виборах;

2) виборча комісія, уповноважена здійснювати підготовку і проведення відповідних виборів;

3) партія (організація партії), яка висунула кандидатів на відповідних виборах;

4) кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах у порядку, встановленому цим Кодексом;

5) офіційний спостерігач від кандидата чи партії (організації партії) - суб’єкта відповідного виборчого процесу або від громадської організації, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Кандидат, реєстрація якого скасована з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом, втрачає статус кандидата на відповідних виборах з дня, наступного за днем закінчення строку оскарження такого рішення, або, у разі оскарження, з дня, наступного за днем набрання законної сили відповідним рішенням суду.

3. Партія (організація партії), якій відмовлено у реєстрації усіх висунутих нею кандидатів або у якої скасовано реєстрацію усіх висунутих нею кандидатів на відповідних виборах з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом, втрачає статус суб’єкта виборчого процесу відповідних виборів з дня, наступного за днем закінчення строку оскарження рішення про відмову в реєстрації (скасування реєстрації) усього списку або останнього кандидата зі списку або, у разі оскарження, з дня, наступного за днем набрання законної сили відповідним рішенням суду.

{Частина третя статті 22 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Дільничні виборчі комісії одночасно є суб’єктами усіх виборчих процесів, в організації і проведенні яких вони беруть участь.

Стаття 23. Публічність і відкритість виборчого процесу

1. Підготовка і проведення виборів, передбачених цим Кодексом, здійснюються публічно і відкрито.

2. З метою забезпечення публічного та відкритого характеру виборчого процесу виборчі комісії, що організовують підготовку та проведення відповідних виборів:

1) інформують громадян про свій склад, місцезнаходження та режим роботи, про виборчі округи і виборчі дільниці, про основні права виборців, у тому числі про право оскарження протиправних рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій та їх членів, органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових та службових осіб, які порушують або обмежують виборчі права;

{Пункт 1 частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) забезпечують можливість для ознайомлення виборців, інших суб’єктів відповідного виборчого процесу зі списками виборців, передвиборними програмами партій (місцевих організацій партій), кандидатів, виборчими списками партій (організацій партій), відомостями про кандидатів;

{Пункт 2 частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) роз’яснюють виборцям порядок голосування, у тому числі порядок заповнення виборчих бюлетенів;

4) оприлюднюють підсумки голосування та результати відповідних виборів;

5) надають іншу інформацію у випадках та в порядку, передбачених цим Кодексом.

3. Рішення органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, що стосуються виборів, доводяться ними до відома громадян в порядку, встановленому законодавством.

4. Усі рішення Центральної виборчої комісії невідкладно оприлюднюються на її офіційному веб-сайті із забезпеченням можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

Окружні виборчі комісії загальнодержавних виборів надають усі свої рішення до Центральної виборчої комісії в електронній формі не пізніше дня, наступного після дня їх прийняття. Зазначені рішення окружних виборчих комісій оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії після їх надходження із забезпеченням можливості перегляду та роздрукування інформації.

Територіальні виборчі комісії оприлюднюють свої рішення на своїх офіційних веб-сайтах (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший спосіб, визначений цим Кодексом.

Окружні та територіальні виборчі комісії надають усі свої рішення для оприлюднення на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних або територіальних представництв Центральної виборчої комісії не пізніше дня, наступного після дня їх прийняття. Зазначені рішення окружних та територіальних виборчих комісій оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних або територіальних представництв Центральної виборчої комісії.

{Частина четверта статті 23 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. При проведенні загальнодержавних виборів закордонні дипломатичні установи України, при яких утворені закордонні виборчі дільниці, забезпечують оприлюднення на своїх офіційних веб-сайтах або в інший доступний для громадян України, які проживають чи перебувають на території відповідної іноземної держави, спосіб відомостей про час і місце голосування, про місцезнаходження відповідних виборчих комісій та приміщень для голосування, про порядок та строки звернення до дільничних виборчих комісій, зокрема з питань включення виборця до списку виборців на закордонній виборчій дільниці, про порядок голосування та порядок заповнення виборчих бюлетенів.

6. Національне агентство з питань запобігання корупції забезпечує оприлюднення у публічній частині Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру, фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів, поданих розпорядниками відповідних виборчих фондів.

Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за своєчасністю подання звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах, їх повнотою та достовірністю включених до них відомостей.

{Частина шоста статті 23 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Органи Національної поліції України за день до дня голосування оприлюднюють на офіційних веб-сайтах попередні відомості про кількість зареєстрованих звернень про порушення виборчого законодавства під час відповідного виборчого процесу та роз’яснення відповідальності за порушення законодавства про вибори. Протягом десяти днів після дня голосування Національна поліція України забезпечує оприлюднення на офіційному веб-сайті узагальнених відомостей про кількість розпочатих кримінальних проваджень та кількість зареєстрованих органами Національної поліції України звернень, пов’язаних із порушенням законодавства про вибори під час відповідного виборчого процесу.

Стаття 24. Організація роботи органів державної влади під час виборчого процесу

1. Органи виконавчої влади, у тому числі центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців, а також суди, виборчі комісії, органи ведення Державного реєстру виборців, правоохоронні органи України (прокуратура, Національна поліція України, Служба безпеки України)

організовують свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити охорону приміщень виборчих комісій, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації, прийом і розгляд документів щодо підготовки та проведення виборів, позовних заяв, скарг та звернень виборчих комісій, своєчасне проведення розрахунків, здійснення відповідних реєстраційних дій у строки та спосіб, установлені цим Кодексом.

{Частина перша статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ IV. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ

Стаття 25. Система територіальної організації виборів

1. Систему територіальної організації загальнодержавних виборів складають:

1) єдиний загальнодержавний виборчий округ;

2) територіальні виборчі округи;

3) виборчі дільниці.

2. Система територіальної організації місцевих виборів встановлюється цим Кодексом.

3. Система територіальної організації кожного типу виборів визначається цим Кодексом.

Стаття 26. Єдиний загальнодержавний виборчий округ

1. Єдиний загальнодержавний виборчий округ (далі - загальнодержавний округ) включає в себе всю територію України та закордонний виборчий округ (далі - закордонний округ).

2. Загальнодержавний округ використовується для підготовки, організації і проведення загальнодержавних виборів.

3. Закордонний округ включає в себе всі закордонні виборчі дільниці, утворені відповідно до цього Кодексу.

Рішення про утворення закордонного виборчого округу не приймається.

Стаття 27. Територіальний виборчий округ

1. Для підготовки, організації і проведення загальнодержавних виборів Центральною виборчою комісією утворюються територіальні виборчі округи (далі - територіальні округи), що існують на постійній основі.

Порядок утворення таких територіальних округів, зміни їх меж та центрів встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Абзац другий частини першої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Територіальні округи утворюються в межах Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

3. Межі територіальних округів визначаються з урахуванням меж адміністративно-територіальних одиниць.

Не допускається утворення територіального округу з територій, що не межують між собою.

4. Територіальний округ визначається територією, в межах якої знаходяться виборчі дільниці, що входять до його складу.

5. Центром територіального округу є адміністративно-територіальна одиниця за місцезнаходженням окружної виборчої комісії.

У винятковому випадку для забезпечення належної організації роботи окружної виборчої комісії її місцезнаходження може бути змінено Центральною виборчою комісією та знаходитися поза межами відповідного територіального округу.

{Абзац другий частини п'ятої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. При утворенні територіального округу одночасно приймається рішення щодо його центру.

7. Межі, центр територіального округу змінюються Центральною виборчою комісією.

{Частина сьома статті 27 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 28. Виборчі дільниці

1. Підготовка організації і проведення голосування та підрахунок голосів виборців здійснюються на виборчих дільницях, що утворюються Центральною виборчою комісією або окружною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу та існують на постійній чи тимчасовій основі.

2. Виборчі дільниці, що існують на постійній основі, утворюються та ліквідовуються Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку.

{Частина друга статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Виборча дільниця може бути звичайною, спеціальною або закордонною.

4. Виборчі дільниці утворюються з чисельністю від двадцяти до двох тисяч п’ятисот виборців.

Виборчі дільниці поділяються на:

1) малі - з чисельністю виборців до 500 осіб;

2) середні - з чисельністю виборців від 500 до 1500 осіб;

3) великі - з чисельністю виборців понад 1500 осіб.

5. Якщо на відповідній території, у відповідному закладі чи установі налічується менше 20 виборців, за рішенням Центральної виборчої комісії на відповідній території, у відповідному закладі чи установі виборча дільниця може бути утворена з меншою

чисельністю виборців, ніж граничне значення, встановлене абзацом першим частини четвертої цієї статті. Закордонні виборчі дільниці, а у виняткових випадках - звичайні виборчі дільниці, можуть утворюватися з чисельністю більше, ніж дві тисячі п’ятсот виборців.

6. Звичайна та закордонна виборчі дільниці існують на постійній основі. Спеціальна виборча дільниця може існувати на постійній чи тимчасовій основі у випадках, передбачених цим Кодексом.

7. Кожна виборча дільниця має порядковий номер, адресу приміщення для голосування та місцезнаходження (адресу приміщення) дільничної виборчої комісії. Приміщення для голосування та приміщення дільничної виборчої комісії можуть мати однакову адресу.

Вимоги до приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування встановлюються Центральною виборчою комісією з урахуванням вимог цього Кодексу.

{Частину сьому статті 28 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Внесення змін до переліку виборчих дільниць, що існують на постійній основі, опису їх меж, зміна адреси місцезнаходження, тимчасове закриття, ліквідація, а також внесення інших змін до відомостей про виборчі дільниці здійснюється Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку.

{Статтю 28 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 29. Звичайна виборча дільниця

1. Звичайна виборча дільниця призначена для організації та проведення голосування виборців за місцем їх проживання.

2. Звичайна виборча дільниця має територію з визначеними межами та порядковий номер, які визначаються Центральною виборчою комісією.

3. Звичайні виборчі дільниці використовуються для підготовки, організації та проведення голосування на загальнодержавних і місцевих виборах.

Стаття 30. Спеціальна виборча дільниця

1. Спеціальні виборчі дільниці утворюються у стаціонарних закладах охорони здоров’я, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, на суднах, які в день голосування перебувають у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України та в інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування.

Не допускається утворення однієї спеціальної виборчої дільниці для двох і більше закладів чи установ.

Центральна виборча комісія може утворювати постійні спеціальні виборчі дільниці у стаціонарних закладах охорони здоров’я, на полярних станціях України, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах.

2. Спеціальні виборчі дільниці утворюються таким чином, щоб виборці могли проголосувати, не порушуючи режиму перебування в закладі (установі).

З метою забезпечення режиму перебування виборців у відповідному закладі (установі) допускається утворення в одному закладі (установі) більше ніж однієї спеціальної виборчої дільниці.

3. Спеціальна виборча дільниця визначається закладом, установою, судном, полярною станцією України, військовою частиною (формуванням), в яких вона утворена. Спеціальна виборча дільниця має порядковий номер, адресу (місцезнаходження) закладу, установи, полярної станції України, місце дислокації військової частини (формування), визначені Центральною виборчою комісією чи окружною виборчою комісією, або характеризується назвою та портом приписки судна.

4. Спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, утворюються на загальнодержавних виборах окружними виборчими комісіями не пізніш як за тридцять днів до дня голосування на виборах Президента України та не пізніш як за дев’ятнадцять днів до дня голосування на виборах народних депутатів України на підставі подань районних, районних у містах державних адміністрацій чи виконавчих комітетів міських рад міст обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, форма яких затверджується Центральною виборчою комісією. Зазначені подання повинні надійти до відповідної окружної виборчої комісії не пізніш як за тридцять п’ять днів до дня голосування на виборах Президента України та не пізніш як за двадцять чотири дні до дня голосування на виборах народних депутатів України.

{Частина четверта статті 30 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. У винятковому випадку у разі утворення нового стаціонарного закладу охорони здоров’я, установи виконання покарань, слідчого ізолятора чи іншого закладу (установи) з тимчасовим перебуванням виборців з обмеженими можливостями пересування, непередбаченого виходу у плавання судна під Державним Прапором України, на території військової частини (формування) спеціальна виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніш як за десять днів до дня голосування за поданням відповідно окружної виборчої комісії чи Міністерства оборони України.

{Частина п'ята статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Для підготовки та проведення голосування і підрахунку голосів виборців на місцевих виборах використовуються спеціальні виборчі дільниці, що існують на постійній основі у стаціонарних закладах охорони здоров’я.

Стаття 31. Закордонна виборча дільниця

1. Закордонна виборча дільниця призначена для організації та проведення голосування виборців, які проживають або на день проведення голосування на виборах перебувають на відповідній території іноземної держави.

2. Закордонні виборчі дільниці утворюються Центральною виборчою комісією при закордонних дипломатичних установах України, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України.

3. Закордонна виборча дільниця має приміщення для голосування у приміщенні закордонної дипломатичної установи України або у місці дислокації військової частини (формування) за межами України.

4. Закордонна виборча дільниця має порядковий номер, адресу приміщення для голосування та адресу приміщення дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці.

5. Закордонні виборчі дільниці використовуються для підготовки та проведення голосування на загальнодержавних виборах.

Розділ V. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Стаття 32. Виборчі комісії

1. В Україні утворюються і діють передбачені цим Кодексом виборчі комісії як незалежні органи адміністрування виборчих процесів, які відповідно до своїх повноважень забезпечують здійснення визначених Конституцією України та цим Кодексом основних принципів виборчого права, засад виборчого процесу, реалізацію виборчих прав громадян України, підготовку та проведення виборів.

2. До виборчих комісій належать:

1) Центральна виборча комісія;

2) окружні виборчі комісії;

3) територіальні виборчі комісії;

4) дільничні виборчі комісії.

3. Виборчі комісії діють на підставі, в межах повноважень та у спосіб, встановлені Конституцією України, цим Кодексом та законами України.

4. Ніхто не має права втручатися в діяльність виборчих комісій, зокрема у вирішення питань, віднесених до їхніх повноважень, крім випадків, передбачених законом.

5. Система виборчих комісій кожного типу виборів визначається цим Кодексом.

6. У разі проведення на відповідній території загальнодержавних виборів одночасно з місцевими виборами дільничні виборчі комісії з місцевих виборів у межах цієї території не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії із загальнодержавних виборів.

Стаття 33. Статус виборчих комісій

1. Виборчі комісії є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організовувати підготовку та проведення виборів і забезпечувати реалізацію виборчих прав громадян України, додержання та однакове застосування виборчого законодавства.

2. Статус Центральної виборчої комісії визначається Конституцією України, цим Кодексом, Законом України "Про Центральну виборчу комісію" та іншими законами.

Центральна виборча комісія очолює систему виборчих комісій, які забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних виборів, і є комісією вищого

рівня щодо всіх окружних, дільничних виборчих комісій та всіх виборчих комісій з усіх місцевих виборів. Центральна виборча комісія здійснює повноваження окружної виборчої комісії в закордонному окрузі загальнодержавних виборів.

3. Окружні виборчі комісії в межах повноважень, визначених цим Кодексом, забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних виборів у межах відповідних територіальних округів загальнодержавних виборів.

Окружні виборчі комісії є комісіями вищого рівня щодо всіх дільничних виборчих комісій у межах відповідних територіальних округів загальнодержавних виборів.

4. Територіальні виборчі комісії в межах повноважень, визначених цим Кодексом, забезпечують організацію підготовки та проведення місцевих виборів.

Територіальні виборчі комісії є комісіями вищого рівня щодо всіх дільничних виборчих комісій з відповідних місцевих виборів.

5. Дільничні виборчі комісії в межах повноважень, визначених цим Кодексом, забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних і місцевих виборів у межах відповідних виборчих дільниць.

6. Окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії є юридичними особами, крім випадків, передбачених абзацом другим цієї частини.

Окружні виборчі комісії утворюються без реєстрації їх юридичними особами у разі утворення територіальних представництв Центральної виборчої комісії та покладення на них функцій фінансового та матеріально-технічного забезпечення окружних виборчих комісій.

Центральна виборча комісія не є правонаступником окружних або територіальних виборчих комісій.

{Частина шоста статті 33 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Дільничні виборчі комісії не є юридичними особами. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності дільничної виборчої комісії під час відповідного виборчого процесу здійснює відповідна окружна виборча комісія (територіальне представництво Центральної виборчої комісії) або територіальна виборча комісія у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина сьома статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Окружні та дільничні виборчі комісії є тимчасовими органами, що утворюються на час підготовки та проведення відповідних виборів з урахуванням вимог цього Кодексу. Територіальні виборчі комісії є постійно діючими органами.

Члени територіальної виборчої комісії здійснюють свої повноваження до сформування, у порядку, передбаченому цим Кодексом, нового складу відповідної територіальної виборчої комісії. Територіальні виборчі комісії можуть ліквідовуватися у разі відповідної зміни адміністративно-територіального устрою.

{Частину восьму статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Виборчі комісії мають власні печатки, зразок яких затверджується Центральною виборчою комісією.

10. Для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених цим Кодексом, виборчі комісії, а у разі утворення - територіальні представництва Центральної виборчої комісії можуть на час виборчого процесу залучати на підставі цивільно-правових договорів відповідних спеціалістів, експертів, технічних працівників у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина десята статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, а також державні підприємства, установи і організації зобов’язані створювати належні умови для здійснення виборчими комісіями їхніх повноважень.

Стаття 34. Вимоги до членів виборчої комісії

1. До складу виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу відповідно до статті 70 Конституції України.

{Частина перша статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Якщо виборчий процес виборів чи процес референдуму проводяться одночасно, виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, комісії всеукраїнського або місцевого референдуму.

3. До складу виборчої комісії не можуть входити кандидати на відповідних виборах (усіх виборах, виборчі процеси яких проводяться одночасно), їх довірені особи, представники у виборчих комісіях, уповноважені особи (представники) партій (організацій партій), офіційні спостерігачі, посадові та службові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, судді, працівники судів та правоохоронних органів, а також громадяни, які утримуються в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах або мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Частина третя статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

4. До складу дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної у стаціонарному закладі охорони здоров’я або в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

5. Виборча комісія, яка утворює відповідну виборчу комісію або формує її склад, одночасно з утворенням або формуванням складу призначає голову, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

6. Секретар виборчої комісії повинен володіти державною мовою.

Стаття 35. Набуття та припинення окружною та територіальною виборчими комісіями статусу юридичної особи

{Назва статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Набуття та припинення окружною (територіальною) виборчою комісією статусу юридичної особи здійснюється у порядку, визначеному Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Частина перша статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Окружна (територіальна) виборча комісія набуває статусу юридичної особи з дня державної реєстрації юридичної особи.

{Частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Для державної реєстрації юридичної особи голова комісії, а в разі його відсутності - заступник голови комісії, а в разі відсутності голови та заступника голови комісії - секретар комісії не пізніш як на четвертий день з дня утворення комісії повинен особисто подати суб’єкту державної реєстрації за місцем розташування окружної чи територіальної виборчої комісії копію відповідної постанови Центральної виборчої комісії чи територіальної виборчої комісії вищого рівня про утворення комісії та заяву про державну реєстрацію створення юридичної особи. Державна реєстрація окружної (територіальної) виборчої комісії як юридичної особи здійснюється у день надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

{Частина третя статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Статус окружної (територіальної) виборчої комісії як юридичної особи припиняється з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про припинення юридичної особи.

{Частина четверта статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Не пізніш як через п’ять днів з дня офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів загальнодержавних виборів голова окружної виборчої комісії, а в разі його відсутності - заступник голови комісії, а в разі відсутності голови та заступника голови комісії - секретар комісії звертається особисто до суб’єкта державної реєстрації із заявою про припинення юридичної особи відповідно до вимог законодавства.

{Частина п'ята статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Для державної реєстрації припинення окружної виборчої комісії як юридичної особи шляхом ліквідації голова комісії, а в разі його відсутності - заступник голови комісії, а в разі відсутності голови та заступника голови комісії - секретар комісії після закінчення процедури припинення, але не раніше закінчення строку заявлення вимог кредиторами, повинен особисто подати суб’єкту державної реєстрації за місцем розташування комісії заяву про державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті її ліквідації, довідку архівної установи про прийняття документів, що відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню, а також акт ревізії, проведеної відповідним органом державного фінансового контролю, та відповідні документи, видані територіальними органами Пенсійного фонду України, податковими органами.

{Абзац перший частини шостої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

Територіальні органи державного фінансового контролю, Пенсійного фонду України, податкові органи зобов’язані провести відповідні перевірки до закінчення строку повноважень окружної виборчої комісії.

{Абзац другий частини шостої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

У разі непроведення зазначеними органами в установлений строк перевірок для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації подання передбачених абзацом першим цієї частини документів (акта ревізії, проведеної органом державного фінансового контролю, відповідні документи, видані територіальними органами Пенсійного фонду України, податковими органами) не вимагається.

{Абзац третій частини шостої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

{Частина шоста статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Повноваження окружної виборчої комісії як юридичної особи (щодо здійснення функцій фінансового та матеріально-технічного забезпечення виборчого процесу) за рішенням Центральної виборчої комісії та в установленому нею порядку може здійснювати відповідне територіальне представництво Центральної виборчої комісії, утворене зі статусом юридичної особи. В такому разі державна реєстрація окружної виборчої комісії як юридичної особи не проводиться.

{Статтю 35 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 36. Організація роботи виборчих комісій

1. Центральна виборча комісія організовує свою роботу відповідно до Закону України "Про Центральну виборчу комісію" та Регламенту Центральної виборчої комісії.

Порядок організації роботи виборчих комісій нижчого рівня визначається Центральною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу.

Основною формою роботи виборчої комісії є засідання, яке скликається головою комісії, в разі його відсутності - заступником голови, а в разі відсутності голови та його заступника - секретарем комісії. На письмову вимогу третини складу виборчої комісії голова виборчої комісії або його заступник зобов’язаний скликати засідання комісії не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги.

Проведення голосування виборців не є засіданням дільничної виборчої комісії.

{Частина перша статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі необхідності засідання виборчої комісії може бути скликане за рішенням виборчої комісії вищого рівня.

3. Перше засідання виборчої комісії скликається не пізніш як на другий день після дня її утворення, а наступні засідання - за необхідності.

4. Засідання виборчої комісії є повноважним за умови присутності на ньому більше половини її складу.

5. Засідання виборчої комісії скликається з обов’язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний.

Повідомлення про засідання може здійснюватися телефоном, електронною поштою чи з використанням інших засобів електронних комунікацій. Особа вважається повідомленою, зокрема, у разі надсилання відповідної інформації на її контактний номер телефону, зазначений у поданні до складу відповідної виборчої комісії.

{Частину п'яту статті 36 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

6. Членам виборчої комісії надаються проекти рішень комісії та необхідні матеріали, як правило, не пізніш як за день до дня проведення засідання комісії, але не пізніш як до початку засідання.

7. Засідання виборчої комісії веде голова комісії або його заступник. У разі невиконання ними цієї функції комісія визначає із свого складу головуючого на засіданні.

8. На засіданнях виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на виборчій дільниці в день виборів чи в день повторного голосування у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише члени Центральної виборчої комісії, працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії та Служби розпорядника Державного реєстру виборців, посадові особи відповідного територіального та регіонального представництва Центральної виборчої комісії, члени виборчих комісій вищого рівня, кандидати на відповідних виборах, їх довірені особи, уповноважені особи партій (організацій партій) - суб’єктів відповідного виборчого процесу, офіційні спостерігачі від кандидатів, партій (організацій партій) (не більше однієї особи від одного кандидата, однієї партії (організації партії), офіційні спостерігачі від громадських організацій, які отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах (не більше ніж двох осіб від однієї громадської організації), а також офіційні спостерігачі від

іноземних держав і міжнародних організацій, представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації).

У разі одночасного проведення декількох видів виборів на засіданнях дільничної виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на виборчій дільниці в день виборів у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії кандидати, партії (організації партій) - суб'єкти виборчих процесів відповідних виборів, що проводяться одночасно, їх довірені особи, уповноважені особи партій (організацій партій), офіційні спостерігачі.

На засіданні виборчої комісії при розгляді заяви чи скарги мають право бути присутніми заявник, суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи, зазначені у скарзі, або представник заявника, суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованої особи, зазначеної у скарзі.

{Частину восьму статті 36 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

На засіданнях виборчих комісій також мають право бути присутні особи, які супроводжують осіб, зазначених у цій частині, які внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) потребують такого супроводження.

{Абзац четвертий частини восьмої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Інші особи, крім зазначених у частині восьмій цієї статті, можуть бути присутніми на засіданні виборчої комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні комісії.

10. Виборча комісія може прийняти мотивоване рішення про позбавлення права присутності на своєму засіданні кандидата на відповідних виборах, його довіреної особи, уповноваженого представника партії (організації партії), офіційного спостерігача, представника засобів масової інформації або особи, зазначеної у частині дев'ятій цієї статті, якщо вони неправомірно перешкоджають його проведенню. Таке рішення приймається не менше ніж двома третинами голосів від складу комісії.

Працівники правоохоронних органів можуть здійснювати охорону правопорядку в день голосування та при підрахунку голосів лише поза межами приміщення для голосування. У разі виникнення фактів порушення правопорядку голова, заступник голови чи секретар комісії може викликати працівників правоохоронних органів виключно для вчинення дій з відновлення правопорядку на період, необхідний для таких дій.

В приміщеннях виборчої комісії, в яких встановлено елементи автоматизованої інформаційно-аналітичної системи, мають право знаходитися особи, визначені рішенням Центральної виборчої комісії або відповідної комісії, які забезпечують кіберзахист, кібербезпеку системи та каналів зв'язку, задіяних для забезпечення її функціонування, та є співробітниками органів, перелік яких визначено відповідним рішенням Центральної виборчої комісії.

{Частину десяту статті 36 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Виборча комісія на вимогу трьох членів комісії, а також за рішенням виборчої комісії вищого рівня зобов’язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, не пізніш як у триденний строк, але не пізніше дня виборів, а в день виборів, крім дільничної виборчої комісії, - невідкладно. Дільнична виборча комісія зобов’язана розглянути на своєму засіданні звернення, що надійшли до неї в день виборів чи в день повторного голосування, невідкладно після закінчення голосування.

12. Рішення виборчої комісії після його розгляду та обговорення на засіданні виборчої комісії приймається відкритим голосуванням більшістю голосів від складу комісії, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Рішення комісії набирає чинності з моменту його прийняття.

На засіданні окружної, територіальної або дільничної виборчої комісії у день голосування, зокрема, при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановленні підсумків голосування в межах виборчого округу, у разі присутності менше ніж двох третин членів комісії від складу комісії рішення комісії приймається не менше ніж двома третинами голосів від числа членів комісії, присутніх на засіданні комісії.

{Частина дванадцята статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

13. Член виборчої комісії, який бере участь у її засіданні і не згоден з рішенням, прийнятим комісією, має право протягом двох днів після засідання, на якому було прийнято рішення, у письмовій формі висловити окрему думку, яка додається до протоколу відповідного засідання виборчої комісії.

14. Рішення виборчої комісії, прийняте в межах її повноважень, є обов’язковим для виконання.

15. Рішення виборчої комісії, що суперечить законодавству України або прийнято з перевищенням її повноважень, може бути скасовано виборчою комісією вищого рівня або судом. У такому разі виборча комісія вищого рівня має право прийняти рішення по суті питання.

{Частина п'ятнадцята статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

16. Заяви, скарги та інші документи, що надійшли до виборчої комісії, мають право приймати члени відповідної виборчої комісії, уповноважені на це її рішенням. Усі заяви, скарги та інші документи приймаються та реєструються у виборчій комісії у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Заява, подана до виборчої комісії, розглядається протягом п’яти днів з дня її надходження, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

17. Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців визначаються Центральною виборчою комісією.

{Частина сімнадцята статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

18. На загальнодержавних виборах запакування протоколів дільничних виборчих комісій та окружних виборчих комісій для їх транспортування відповідно до окружної виборчої комісії чи Центральної виборчої комісії здійснюється у пакети із спеціальною системою захисту, виготовлені та пронумеровані підприємством-виготовлювачем на замовлення Центральної виборчої комісії для кожної окружної та дільничної виборчої комісії, таким чином, щоб без пошкодження відтиску печатки та самого пакета неможливо було вийняти з пакета або покласти в нього інший документ.

{Частина вісімнадцята статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

19. У разі припинення повноважень складу виборчої комісії, в тому числі дострокового, виборча комісія, повноваження якої припинено, зобов’язана передати виборчу та іншу документацію, матеріальні цінності, у тому числі печатки та штампи "Вибув", виборчій комісії, сформованій (затвердженій) у новому складі.

Відповідальним за передачу є голова відповідної виборчої комісії, в разі його відсутності - заступник голови, а в разі відсутності голови та його заступника - секретар комісії, повноваження якої припинено.

{Статтю 36 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 37. Документування діяльності виборчої комісії

1. Документування діяльності виборчих комісій здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом та порядком ведення діловодства виборчих комісій, що затверджується Центральною виборчою комісією.

2. На засіданні виборчої комісії протокол засідання веде секретар комісії. За відсутності секретаря комісії чи у разі невиконання ним своїх повноважень на засіданні комісія обирає зі свого складу секретаря засідання, який виконує обов’язки секретаря комісії на відповідному засіданні та при оформленні документів засідання. Протокол засідання комісії підписується головуючим на засіданні та секретарем комісії (секретарем засідання). Протокол засідання комісії надається для ознайомлення членам комісії на їхню вимогу не пізніше наступного засідання комісії, при цьому член комісії має право його підписати. Протокол засідання комісії може бути наданий для ознайомлення суб’єкту виборчого процесу на його вимогу не пізніше наступного засідання комісії.

3. Рішення виборчої комісії з розглянутого питання письмово оформляється у формі постанови, яка повинна містити:

1) найменування комісії;

2) найменування постанови;

3) дату, час та місце її прийняття і порядковий номер;

4) мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії;

5) посилання на конкретні положення нормативно-правових актів або постанову виборчої комісії вищого рівня чи судові рішення, якими керувалася комісія при прийнятті постанови;

6) резолютивну частину.

Постанова підписується головуючим на засіданні та секретарем комісії (секретарем засідання).

4. Постанова, прийнята виборчою комісією, не пізніше 11 години наступного дня після її прийняття, а прийнята напередодні дня голосування, у день голосування та під час підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, - не пізніш як через чотири години після завершення засідання виборчої комісії вивішується для загального ознайомлення на стенді офіційних матеріалів комісії, облаштованому у приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів.

{Абзац перший частини четвертої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У такі самі строки постанова, прийнята окружною виборчою комісією, надсилається через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему до Центральної виборчої комісії, яка оприлюднює її на своєму офіційному веб-сайті невідкладно після надходження.

Копія постанови, прийнятої виборчою комісією, засвідчена головою виборчої комісії чи його заступником і секретарем виборчої комісії та скріплена печаткою виборчої комісії, видається суб’єкту виборчого процесу, якого вона стосується, на його вимогу не пізніше ніж через чотири години після її прийняття, а копія постанови, прийнятої напередодні дня голосування та в день голосування, - невідкладно.

5. З питань поточної діяльності виборча комісія може приймати протокольні рішення, зміст яких заноситься до протоколу виборчої комісії та не оформлюється окремим документом.

6. Виборча комісія складає акти та протоколи. Акт комісії засвідчує певний факт або певну подію, виявлену і визнану комісією. Протокол комісії встановлює підсумки певних дій, виконаних комісією.

Акти і протоколи виборчої комісії складаються у випадках, передбачених цим Кодексом, за формами, затвердженими Центральною виборчою комісією, та у кількості примірників, встановленій цим Кодексом. Акт або протокол комісії підписується всіма присутніми на засіданні членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії. Перший примірник акта чи протоколу мають право підписати присутні на засіданні кандидати, їх довірені особи, уповноважені представники партій (місцевих організацій партій), кандидатів, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Абзац другий частини шостої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 38. Статус членів виборчих комісій

1. Член виборчої комісії на першому засіданні виборчої комісії, в якому він бере участь, в обов’язковому порядку ознайомлюється зі змістом частин третьої -шостої цієї статті, після чого складає таку присягу члена комісії:

"Я, (прізвище, ім’я та по батькові), беручи на себе повноваження члена виборчої комісії та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися Конституції та законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов’язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об’єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист виборчих прав громадян України".

Особа, яка склала присягу, ставить свій підпис під текстом присяги. Цей документ є невід’ємною частиною документації відповідної виборчої комісії. Члену виборчої комісії після складення ним присяги видається посвідчення за підписом голови комісії вищого рівня за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

Відмова від складення присяги означає відмову особи бути членом комісії.

2. Виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення відповідних виборів або інших виборів, що проводяться одночасно з ними.

3. Член виборчої комісії має право:

1) брати участь у підготовці питань, що вносяться на розгляд виборчої комісії;

2) виступати на засіданнях виборчої комісії, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, віднесених до повноважень комісії;

3) за дорученням відповідної виборчої комісії перевіряти діяльність виборчих комісій нижчого рівня;

4) безперешкодно відвідувати всі приміщення виборчої комісії, ознайомлюватися з усіма документами виборчої комісії, членом якої він є, та виборчих комісій нижчого рівня на відповідній території;

5) на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров’ю чи майну у зв’язку з виконанням обов’язків члена виборчої комісії, в порядку та розмірі, встановлених законодавством.

4. Член виборчої комісії зобов’язаний:

1) додержуватися Конституції України, цього Кодексу та законів України з питань підготовки і проведення виборів;

2) брати участь у засіданнях виборчої комісії;

3) виконувати рішення виборчої комісії та обов’язки, покладені на нього згідно з їх розподілом у комісії.

5. Член виборчої комісії має інші права та обов’язки відповідно до цього Кодексу та законів України.

На час безпосереднього виконання обов’язків члена виборчої комісії (участь у засіданнях комісії, інших заходах на виконання цього Закону чи рішень комісії) на кожного члена виборчої комісії поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов’язків у робочий час. Члени виборчої комісії звільняються від виконання службових обов’язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов’язків члена комісії, на підставі письмового повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної виборчої комісії про скликання засідання комісії або рішення виборчої комісії про залучення члена комісії до участі в інших заходах, передбачених цим Кодексом. Такі повідомлення або рішення повинні містити зазначення дати, часу та запланованої тривалості засідання виборчої комісії чи іншого заходу.

{Частину п'яту статті 38 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Члену виборчої комісії забороняється агітувати за чи проти кандидатів на відповідних виборах, а також публічно оцінювати діяльність кандидатів, партій (місцевих організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу.

{Частина шоста статті 38 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. На членів виборчих комісій (крім членів Центральної виборчої комісії) не поширюється дія законодавства з питань запобігання корупції.

{Статтю 38 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Члену виборчої комісії, який має порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком), відповідною виборчою комісією забезпечується розумне пристосування у відповідності до індивідуальних потреб для безперешкодної участі у роботі виборчої комісії.

{Статтю 38 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ VI. СПИСКИ ВИБОРЦІВ

Стаття 39. Складання попередніх списків виборців для звичайних виборчих дільниць

1. Для підготовки та проведення голосування на виборах орган ведення Державного реєстру виборців для кожної звичайної виборчої дільниці, утвореної на території, на яку поширюються його повноваження, складає на основі відомостей Державного реєстру виборців попередні списки виборців.

2. До попереднього списку виборців на виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування на виборах виповниться 18 років і які мають право голосу на відповідних виборах та відносяться до цієї виборчої дільниці згідно з відомостями Державного реєстру виборців. Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

3. У разі включення виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" навпроти його прізвища робиться відмітка про це.

4. Попередні списки виборців складаються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією з дотриманням вимог частин п’ятої і шостої цієї статті.

5. Попередній список виборців має наскрізну нумерацію виборців та наскрізну нумерацію аркушів. Відомості про виборців у списку виборців на звичайній виборчій дільниці зазначаються так, щоб виборці з однаковою виборчою адресою були розміщені поруч.

6. У попередньому списку виборців зазначаються такі відомості про виборця:

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності);

2) дата народження;

3) виборча адреса (без зазначення поштового індексу і країни проживання чи перебування);

4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) - у графі "Примітки".

7. Попередній список виборців для звичайної виборчої дільниці виготовляється на паперовому носії в одному примірнику, кожний аркуш якого засвідчується підписом керівника органу ведення Державного реєстру виборців і скріплюється печаткою цього органу.

8. У разі одночасного проведення загальнодержавних виборів з місцевими виборами особливості порядку складання та уточнення списків виборців визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 40. Повідомлення виборців про включення до попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях

1. Орган ведення Державного реєстру виборців виготовляє для кожного виборця іменне запрошення, яким повідомляє про включення його до попереднього списку виборців на відповідній звичайній виборчій дільниці, назву усіх виборів, на яких йому пропонується голосувати, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування.

2. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування.

3. Форма іменного запрошення затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 41. Передача попередніх списків виборців та іменних запрошень виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць

1. Не пізніш як за одинадцять днів до дня голосування орган ведення Державного реєстру виборців у приміщенні, в якому він розташований, передає попередній список виборців на паперовому носії та виготовлені іменні запрошення відповідній дільничній виборчій комісії.

{Частина перша статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Від імені дільничної виборчої комісії попередній список виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним із яких повинен бути голова комісії, а в разі неможливості - заступник голови або секретар комісії.

3. Про передачу попереднього списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, у двох примірниках. Один примірник акта зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців, другий - у дільничній виборчій комісії.

Стаття 42. Порядок ознайомлення виборців із попереднім списком виборців на звичайній виборчій дільниці та усунення неправильностей у списку виборців

1. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, отримане від органу ведення Державного реєстру виборців.

Таке іменне запрошення надсилається або доставляється не пізніш як за дев’ять днів до дня голосування.

{Абзац другий частини другої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Виборець має право ознайомитися з попереднім списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Виборець може звернутися до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців із заявою про уточнення попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно.

4. Виборець особисто подає заяву до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців щодо обставин, передбачених частиною третьою цієї статті. У разі якщо виборець з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не може особисто подати заяву, дільнична виборча комісія за зверненням такого виборця зобов’язана забезпечити прийняття заяви у такого виборця в інший спосіб. Така заява до органу ведення Державного реєстру виборців може бути подана також за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

До заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості.

{Частина четверта статті 42 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Заява, зазначена у частині третій цієї статті, може бути подана не пізніш як за п’ять днів до дня голосування і розглядається виборчою комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

6. За результатом розгляду заяви дільнична виборча комісія приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Державного реєстру виборців. Рішення виборчої комісії невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) направляється до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців і не пізніше наступного дня після дня його прийняття видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої воно стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву).

7. Орган ведення Державного реєстру виборців забезпечує розгляд заяв виборців у порядку, встановленому Законом України "Про Державний реєстр виборців". Про результати розгляду звернення повідомляється особа, яка його подала, а також особа, якої воно стосується (якщо звернення виборця стосується іншої особи).

8. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути подано до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

9. Рішення суду про внесення змін до списку виборців не пізніш як за п’ять днів до дня голосування подається виборцем до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців або до відповідної дільничної виборчої комісії для негайного направлення до такого органу, а пізніше цього строку - до дільничної виборчої комісії.

Стаття 43. Уточнення попереднього списку виборців на звичайній виборчій дільниці

1. Орган ведення Державного реєстру виборців на підставі відомостей, поданих відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців", рішень відповідних виборчих комісій щодо утворення дільничних виборчих комісій спеціальних виборчих дільниць (у частині включення членів дільничних виборчих комісій до списків виборців на відповідній спеціальній виборчій дільниці), за наслідками розгляду заяв виборців, повідомлень дільничних виборчих комісій спеціальних виборчих дільниць про включення виборців до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці, на підставі заяв членів окружних та дільничних виборчих комісій, поданих відповідно до частини другої цієї статті, а також рішень судів, отриманих не пізніш як за п’ять днів до дня голосування, виготовляє уточнений список виборців.

2. Члени окружних та дільничних виборчих комісій не пізніш як за п’ять днів до дня голосування на загальнодержавних виборах подають до органу ведення Державного реєстру виборців за місцезнаходженням відповідної виборчої дільниці або за своєю виборчою адресою заяву про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси. Члени окружних виборчих комісій включаються до списку виборців на виборчій дільниці, найбільш наближеній до місцезнаходження відповідної окружної виборчої комісії. Члени дільничних виборчих комісій включаються до списку виборців на виборчій дільниці, де вони включені до складу виборчої комісії.

3. Орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав від дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, яка самостійно склала список виборців, відомості про включених до нього виборців, вносить до бази даних Державного реєстру виборців

відповідні відмітки стосовно виборців, які не будуть голосувати за своїми виборчими адресами у зв’язку з їх включенням до списків виборців на інших виборчих дільницях.

4. Уточнені списки виборців для звичайних виборчих дільниць виготовляються органами ведення Державного реєстру виборців на паперовому носії в одному примірнику за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, з дотриманням вимог, установлених статтею 39 цього Кодексу, та містять графу для підпису виборця за отримання виборчого бюлетеня.

5. Уточнені списки виборців передаються відповідним виборчим комісіям не пізніш як за два дні до дня голосування у порядку, встановленому цим Кодексом для передачі попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях.

{Частина п'ята статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 44. Внесення змін до уточненого списку виборців дільничною виборчою комісією на звичайній виборчій дільниці

1. Зміни до уточненого списку виборців вносить голова або заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії на підставі рішення суду, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців щодо усунення кратного включення виборця до списку виборців на цій виборчій дільниці. Такі зміни можуть бути внесені до 18 години останньої суботи перед днем голосування.

2. При включенні виборця до списку виборців на виборчій дільниці у порядку внесення змін до уточненого списку виборців відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців. При цьому у графі "Примітки" зазначаються дата і номер рішення суду.

3. Виключення зі списку виборців осіб, які неправомірно включені до нього, здійснюється шляхом викреслення, що засвідчується записом "Виключено" та підписами голови або заступника голови і секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки". При цьому в зазначеній графі поруч із прізвищем виборця зазначаються дата і номер рішення суду або повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

4. Дільнична виборча комісія при внесенні змін до уточненого списку виборців на підставі рішення суду невідкладно повідомляє відповідний орган ведення Державного реєстру виборців про включення виборця до списку виборців або виключення зі списку виборців.

5. У разі виявлення кратного включення виборця до уточнених списків виборців у зв’язку з надходженням повідомлення дільничної виборчої комісії про включення виборця до списку виборців на іншій виборчій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав таке повідомлення, невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну виборчу комісію, яка зобов’язана виключити такого виборця зі списку виборців на цій дільниці.

6. У день, що передує дню голосування, після внесення змін до уточненого списку виборців на підставі рішень судів, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців список виборців закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку

виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

7. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

8. Голова або заступник голови чи секретар дільничної виборчої комісії в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - у разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

9. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених чи виключених із нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців були внесені зміни або виправлено у цьому списку неточності та технічні описки, передаються дільничною виборчою комісією відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 45. Складання та уточнення списків виборців на спеціальних виборчих дільницях

1. Для спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, попередні та уточнені списки виборців складаються органами ведення Державного реєстру виборців, які передаються в порядку та строки, встановлені цим Кодексом для передачі списків виборців на звичайних виборчих дільницях.

2. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров’я, на суднах, які перебувають у день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, у слідчих ізоляторах та інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування, списки виборців складаються не пізніш як за сім днів до дня голосування відповідними дільничними виборчими комісіями за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, полярної станції України, капітанами суден, де утворені такі виборчі дільниці.

3. Відомості, зазначені у частині другій цієї статті, подаються в одному примірнику за підписом керівника відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітана судна і засвідчуються відповідною печаткою. Керівник відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітан судна забезпечує подання та достовірність зазначених відомостей дільничній виборчій комісії не пізніш як за дев’ять днів до дня голосування.

4. Подання вноситься за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та повинно містити стосовно кожного виборця відомості про:

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності);

2) дату народження (число, місяць, рік);

3) виборчу адресу (без зазначення поштового індексу країни проживання чи перебування);

{Пункт 3 частини четвертої статті 45 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) - у графі "Примітки".

Виборці, які повинні залишити стаціонарний заклад охорони здоров’я до дня голосування, до таких відомостей та до списку виборців на відповідній спеціальній виборчій дільниці не включаються.

5. До списку виборців, який складається на спеціальній виборчій дільниці для проведення голосування на місцевих виборах, включаються виборці, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах.

Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці вносить виборця до списку виборців із зазначенням у графі "Примітки" його права на отримання виборчого бюлетеня на кожних відповідних місцевих виборах.

6. Після складення списку виборців на спеціальній виборчій дільниці дільнична виборча комісія невідкладно передає відомості про включених до нього виборців органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

Зміст списку виборців на виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, чи на полярній станції України, передається за допомогою технічних засобів зв’язку відповідній окружній виборчій комісії, яка негайно передає їх органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

7. У разі якщо виборець прибув до стаціонарного закладу охорони здоров’я менш як за десять днів до дня голосування, але більш як за два дні до дня голосування, відповідна дільнична виборча комісія уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу, підпис якого засвідчується печаткою відповідного закладу.

8. Виборець, який прибув до стаціонарного закладу охорони здоров’я в тому населеному пункті, в якому він проживає, може звернутися до виборчої комісії звичайної виборчої дільниці, на якій він включений до списку виборців, щодо можливості проголосувати за місцем свого перебування в порядку та строки, встановлені цим Кодексом. У такому разі до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці він не включається.

9. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку список виборців складається дільничною виборчою комісією не пізніш як за сім днів до дня голосування на підставі відомостей, поданих керівником відповідного закладу, установи, капітаном судна, командиром військової частини (формування). Зазначені відомості подаються не пізніш як за вісім днів до дня голосування в одному примірнику за підписом керівника закладу, установи, капітана судна, командира військової частини (формування) і засвідчуються відповідною печаткою. Після складення списку виборців на такій виборчій дільниці дільнична виборча комісія невідкладно передає відомості про виборців,

включених до цього списку, органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

10. Виборець має право особисто звернутися із заявою до дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці або безпосередньо до суду щодо уточнення списку виборців.

11. Заява, зазначена у частині десятій цієї статті, може бути подана до відповідної дільничної виборчої комісії не пізніш як за два дні до дня голосування. Така заява розглядається виборчою комісією невідкладно. За результатом розгляду заяви дільнична виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову у задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття. Заява, подана до виборчої комісії після зазначеного строку, залишається без розгляду.

12. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути поданий до суду у порядку і строки, встановлені Кодексом адміністративного судочинства України.

13. При внесенні змін до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

14. У разі отримання таких відомостей менш як за п'ять днів до дня голосування та виявлення кратного включення виборця до списку виборців на іншій виборчій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну виборчу комісію.

15. Члени дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, які мають право голосу на відповідних виборах, включаються до списку виборців на цій виборчій дільниці на підставі рішення відповідної виборчої комісії щодо утворення дільничної виборчої комісії цієї спеціальної виборчої дільниці.

16. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на спеціальній виборчій дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

17. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

18. Голова або заступник голови чи секретар дільничної виборчої комісії у день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - у разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці включено саме того виборця, який прибув для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

Стаття 46. Порядок складання та уточнення списків виборців на закордонних виборчих дільницях

1. Орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України складає попередні списки виборців для кожної закордонної виборчої дільниці відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців". Форма попереднього списку виборців встановлюється Центральною виборчою комісією.

2. До попереднього списку виборців на закордонній виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться 18 років, які мають право голосу на виборах та виборча адреса яких знаходиться за межами України.

Відомості про виборців у списку виборців на закордонній виборчій дільниці зазначаються в порядку, зручному для проведення голосування.

3. Попередній список виборців для закордонної виборчої дільниці передається відповідній дільничній виборчій комісії в електронному вигляді не пізніш як за одинадцять днів до дня голосування.

{Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії на паперовому носії.

5. Виборець особисто може подати заяву про виправлення неправильностей у попередньому списку виборців на закордонній виборчій дільниці, до якої додаються необхідні документи (копії документів), до відповідної дільничної виборчої комісії не менш як за п’ять днів до дня голосування (за київським часом), що розглядається виборчою комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

6. Заява виборця, зазначена в частині п’ятій цієї статті, невідкладно передається через відповідну закордонну дипломатичну установу України органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

Закордонна дипломатична установа України копію такої заяви також передає органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України за допомогою технічних засобів зв’язку.

7. З урахуванням відомостей, поданих відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців", за наслідками розгляду заяв виборців орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України виготовляє уточнений список виборців.

Уточнені списки виборців передаються відповідним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць не пізніш як за два дні до дня голосування на паперовому носії та в електронному вигляді.

8. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на закордонній виборчій дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб

унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

9. У день голосування зміни до уточненого списку виборців на закордонній виборчій дільниці не вносяться.

10. Голова або заступник голови чи секретар дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - у разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

Розділ VII. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ

Стаття 47. Основні засади інформаційного забезпечення виборів

1. Виборцям, у тому числі з порушеннями зору та слуху, забезпечується можливість доступу до різнобічної, об’єктивної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого вільного вибору.

З метою забезпечення доступу до інформації особам з порушенням зору та слуху така інформація може надаватися із використанням доступних форматів у порядку та обсягу, визначених Центральною виборчою комісією.

2. Інформація, що міститься в документах, поданих до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів, є відкритою. Окружні та територіальні виборчі комісії в порядку, встановленому цим Кодексом, передають для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії відомості, зазначені в частині третій цієї статті. Така інформація може бути оприлюднена та надана у порядку, визначеному Законом України "Про доступ до публічної інформації".

Територіальні виборчі комісії оприлюднюють інформацію щодо зареєстрованих кандидатів у порядку, передбаченому цим Кодексом, на своїх веб-сайтах (за наявності) або на веб-сайтах відповідних рад чи в інший спосіб, визначений цими комісіями, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, передають відомості про кандидатів для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії в обсягах та порядку, встановлених Центральною виборчою комісією. Інформація щодо зареєстрованих кандидатів може оприлюднюватися на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних або територіальних представництв Центральної виборчої комісії у разі їх утворення.

{Частину другу статті 47 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. При проведенні виборів Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання, такі відомості про кожного кандидата, зареєстрованого для

участі у відповідних виборах: прізвище, власне ім’я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, час проживання на території України (крім кандидатів, зареєстрованих для участі в місцевих виборах), відомості про посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, наявність чи відсутність судимості, суб’єкт висування кожного кандидата, передвиборні програми кандидатів чи суб’єктів їх висування, а при проведенні загальнонаціональних виборів - також автобіографію кандидата, подану до Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборчі комісії, засоби масової інформації та інформаційні агентства, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, об’єднання громадян, інші особи при поширенні інформації про вибори, яка не є передвиборною агітацією відповідно до статті 51 цього Кодексу, зобов’язані дотримуватися об’єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації, уникати дискримінації та сексизму.

Стаття 48. Загальне інформаційне забезпечення виборів

1. Загальне інформаційне забезпечення виборів включає інформування виборців про:

1) виборчі права громадян та способи їх здійснення і захисту;

2) можливість та процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на виборчих дільницях;

3) можливість та порядок зміни виборцю місця голосування (виборчої дільниці) без зміни виборчої адреси;

4) адресу місцезнаходження окружної та дільничної виборчих комісій виборчої дільниці, до якої належить виборча адреса виборця;

5) адресу приміщення для голосування, дату та час голосування;

6) підстави та процедури отримання можливості голосувати за місцем перебування;

7) процедуру голосування та спосіб заповнення виборчого бюлетеня;

8) право на оскарження порушень своїх виборчих прав та способи здійснення цього права;

9) відповідальність за порушення законодавства про вибори;

10) інші питання реалізації виборчих прав громадян.

2. Центральна виборча комісія не пізніш як на другий день виборчого процесу оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, що стосується загального інформаційного забезпечення відповідних виборів та забезпечує її актуальність.

{Частина друга статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. З метою забезпечення належної поінформованості виборців Центральна виборча комісія, відповідна територіальна виборча комісія забезпечують виготовлення плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори. Форма, розмір, текст та поліграфічне виконання плакатів, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією.

4. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету може виготовляти та розповсюджувати, у тому числі за допомогою електронних (аудіовізуальних) та друкованих засобів масової інформації, інформаційні матеріали, що належать до загального інформаційного забезпечення виборів.

5. На розповсюдження інформаційних матеріалів, що належать до загального інформаційного забезпечення виборів, поширюється законодавство про соціальну рекламу.

Стаття 49. Засади участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні виборів

1. Під час виборчого процесу засоби масової інформації розміщують інформаційні матеріали на замовлення виборчих комісій або регіональних чи територіальних представництв Центральної виборчої комісії на підставі відповідних договорів.

{Частина перша статті 49 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Інформаційні агентства та засоби масової інформації поширюють повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов’язані з виборами, базуючись на засадах достовірності, повноти і точності, об’єктивності інформації та її неупередженого подання.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації, що поширюють повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов’язані з виборами, не можуть допускати замовчування суспільно необхідної інформації, що стосується цих подій, якщо вона була їм відома на момент поширення інформації. Інформаційні агентства, засоби масової інформації зобов’язані поширювати інформацію про вибори відповідно до фактів, не допускаючи перекручування інформації. Засоби масової інформації та інформаційні агентства повинні намагатися отримувати інформацію про події, пов’язані з виборами, з двох і більше джерел, віддаючи перевагу першоджерелам.

Телерадіоорганізації самостійно визначають кількість ефірного часу, присвяченого висвітленню фактів та подій, пов’язаних з виборчим процесом. У зазначених матеріалах телерадіоорганізаціям заборонено виокремлювати у своєму ставленні певних суб’єктів виборчого процесу чи надавати їм привілеї.

Засоби масової інформації мають збалансовано висвітлювати коментарі кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу щодо подій, пов’язаних із виборами.

3. Телерадіоорганізації мають право створювати та поширювати у прямому ефірі передачі за участю кандидатів, представників партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, їх уповноважених, довірених осіб у формі передвиборних дебатів чи дискусій. Такі передачі повинні бути організовані у цикл передач однакового формату з метою дотримання принципу рівних умов та рівного доступу.

Телерадіоорганізація, яка має намір поширювати зазначені передачі, оприлюднює відповідну пропозицію, в якій зазначаються формат передачі, строк, протягом якого необхідно надати згоду на участь у передачі, та вартість участі у такій передачі.

Формат передачі (циклу передач) включає: порядок визначення учасників передачі за участю представників двох або більше кандидатів чи партій - за згодою учасників, за жеребкуванням тощо; тривалість передачі та обсяг ефірного часу, що надається для виступів кожному з учасників; наявність інших присутніх у студії під час передачі (експерти, журналісти, аудиторія в студії тощо), їх роль та порядок їх обрання чи визначення; регламент та правила поведінки учасників передачі; тема обговорення або порядок її визначення; умови поширення під час передачі іншої інформації (результатів опитування думки громадян, інтерактивного голосування, статистичних відомостей, освітньої та довідкової інформації, концертних виступів тощо); інші умови створення передачі.

Вартість участі у передачі є однаковою для всіх суб’єктів виборчого процесу і визначається відповідно до обсягу ефірного часу, що надається кожному з учасників передачі.

Обсяг ефірного часу, що надається учасникам передачі для участі в дискусії або для відповіді на запитання, повинен визначатися за однаковими правилами.

4. Нагляд за дотриманням вимог цього Кодексу в частині участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні виборів, а також при проведенні передвиборної агітації, здійснює Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (стосовно електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації) та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах (стосовно друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств).

{Абзац перший частини четвертої статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

При здійсненні такого нагляду можуть використовуватися матеріали моніторингу, надані громадськими організаціями, зареєстрованими у встановленому законом порядку, до статутної діяльності яких належать питання виборчого процесу та спостереження за ним.

У разі виявлення порушень за результатами здійснення такого нагляду Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах, інформують про це Центральну виборчу комісію або відповідну окружну чи територіальну виборчу комісію, вживають заходів, передбачених законодавством.

{Абзац третій частини четвертої статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 50. Особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов’язаного з виборами

1. Підприємства, заклади, установи та організації, що проводять опитування громадської думки, мають право оприлюднювати результати такого опитування,

пов’язаного з виборами, з обов’язковим зазначенням часу його проведення, території, яку охоплювало опитування, розміру та способу формування соціологічної вибірки опитаних, методу опитування, точного формулювання питань, можливої статистичної похибки, замовників опитування.

2. Інформаційні агентства, засоби масової інформації у разі поширення результатів опитування громадської думки, пов’язаного з виборами, зобов’язані зазначати повну назву організації, що проводила опитування, замовників опитування, а також інші відомості, зазначені у частині першій цієї статті. Дія положення цієї частини поширюється на випадки поширення засобами масової інформації, інформаційними агентствами результатів опитування громадської думки, пов’язаного з виборами, в мережі Інтернет.

3. Забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов’язаного з виборами, у тому числі щодо кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, протягом останніх двох днів перед днем голосування.

{Частина третя статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Забороняється оприлюднення в день голосування результатів опитування виборців щодо їх волевиявлення під час голосування до закінчення голосування.

5. Способи проведення опитувань виборців щодо їх волевиявлення під час голосування повинні забезпечувати збереження таємниці голосування опитаного виборця.

6. У разі оприлюднення телерадіоорганізацією результатів інтерактивного опитування аудиторії, що проводиться під час передачі, пов’язаної з виборами, або за участю кандидатів, представників партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, учасникам передачі забороняється коментувати результати таких опитувань або іншим чином посилатися на них. Протягом всього часу оприлюднення результатів інтерактивного опитування аудиторії повинно супроводжувати текстове повідомлення "Це опитування відображає думку лише цієї аудиторії", яке має демонструватися на екрані (для телепередач) у формі, сприйнятній для глядача, чи бути озвученим (для радіопередач) чітким текстом диктора або ведучого передачі безпосередньо перед і після оприлюднення зазначених результатів.

Розділ VIII. ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ

Стаття 51. Форми і засоби передвиборної агітації

1. Передвиборна агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата, партію (організацію партії) - суб’єктів виборчого процесу. Передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України.

Передвиборна агітація може проводитися у таких формах:

1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;

2) проведення мітингів, походів, демонстрацій;

3) проведення публічних дебатів, дискусій, "круглих столів", прес-конференцій щодо положень передвиборних програм та політичної діяльності кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу;

4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації політичної реклами, виступів, інтерв’ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень;

5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації;

6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;

7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач, проведення інших публічних заходів за підтримки кандидата, партії (організації партії) - суб’єкта виборчого процесу, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;

8) публічні заклики голосувати за або не голосувати за кандидата, партію (організацію партії) - суб’єкта виборчого процесу або публічні оцінки їхньої діяльності;

9) встановлення агітаційних наметів;

10) в інших формах, що не суперечать Конституції України та законам України.

2. Громадяни України мають право вільно і всебічно обговорювати передвиборні програми кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, політичні, ділові та особисті якості кандидатів, вести агітацію за або проти кандидатів, партій (організацій партій).

3. До передвиборної агітації не належать офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій) про дії кандидатів, пов’язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України або законами України.

4. Передвиборна агітація здійснюється за рахунок коштів виборчих фондів кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Підтримка кандидатами (кандидатом), партією (організацією партії) - суб’єктом виборчого процесу від свого імені чи від імені висунутого ним кандидата (кандидатів) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів, телепередач, проведення інших публічних заходів, а також проведення зазначених публічних заходів на підтримку кандидата (кандидатів), суб’єкта їх висування може здійснюватися лише у разі повного фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду відповідного суб’єкта виборчого процесу.

{Абзац другий частини четвертої статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Прихована передвиборна агітація, а також розміщення або поширення матеріалів передвиборної агітації, не позначеної відповідно до вимог цього Кодексу, забороняються. Реклама друкованих видань (газет, журналів, книг), інших товарів та послуг з використанням прізвищ чи зображень (портретів) кандидатів, назв чи символіки політичних партій - суб'єктів виборчого процесу вважається передвиборною агітацією. До передвиборної агітації також належить використання символіки (гімну, прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів партії - суб'єкта відповідного виборчого процесу, використання передвиборних слоганів, гасел кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів відповідного виборчого процесу, а так само повідомлення про проведення видовищних чи інших публічних заходів на підтримку партії, кандидата або про підтримку зазначених заходів кандидатами, партіями (організаціями партій) - суб'єктами відповідного виборчого процесу, а також привернення уваги до участі у таких заходах партій чи певних осіб як кандидатів.

6. Офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів, які є посадовими особами органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України та законами України, і підготовлені у порядку, передбаченому Законом України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", не належать до передвиборної агітації. Такі офіційні повідомлення не повинні містити коментарів агітаційного характеру, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів.

У таких повідомленнях забороняється згадка про участь у виборах відповідних осіб чи про наміри щодо їхньої діяльності у разі обрання.

7. Кандидат, партія (організація партії) - суб'єкт виборчого процесу має право на договірній основі за рахунок коштів власного виборчого фонду орендувати будинки і приміщення усіх форм власності для проведення зборів, дебатів, дискусій та інших публічних заходів передвиборної агітації.

8. У разі якщо будинок (приміщення) незалежно від форми власності було надано для проведення публічного заходу чи передвиборної агітації за одного кандидата, партію (організацію партії), власник (володар, користувач) цього будинку (приміщення) не має права відмовити в його наданні на тих самих умовах іншому кандидату, іншій партії (організації партії). Зазначена вимога не стосується приміщень, що перебувають у власності чи постійному користуванні кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу.

Юридичні та фізичні особи - розповсюджувачі зовнішньої реклами, які надають рекламні засоби (носії зовнішньої реклами) для розміщення агітаційних матеріалів (політичної реклами), повинні забезпечити рівний доступ та рівні умови для кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу.

9. Інформаційні агентства надають приміщення для проведення прес-конференцій кандидатам, суб'єктам їх висування на умовах рівного доступу та рівної оплати. Суб'єкт виборчого процесу здійснює оплату за використання приміщення для проведення прес-конференцій, наданого інформаційним агентством, за рахунок коштів свого виборчого

фонду. Без укладання договору і попередньої оплати з відповідного виборчого фонду приміщення для проведення прес-конференцій не надається.

10. Кандидати, партії (організації партій) - суб’єкти виборчого процесу сприяють доступу виборців до агітаційних матеріалів без дискримінації, зокрема шляхом виготовлення друкованих та аудіовізуальних матеріалів у доступних форматах, приведення офіційних веб-сайтів у відповідність із стандартами доступності, а також в інший спосіб, не заборонений законодавством.

{Частина десята статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 52. Строки проведення передвиборної агітації

1. Передвиборна агітація розпочинається кандидатом, партією (організацією партії) наступного дня після дня прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидата (кандидатів) і закінчується о 24 годині останньої п’ятниці перед днем голосування.

2. Агітація перед повторним голосуванням розпочинається з дня, наступного після дня призначення повторного голосування, і закінчується о 24 годині останньої п’ятниці перед днем повторного голосування.

3. Передвиборна агітація у період виборчого процесу поза строками, встановленими у цій статті, забороняється.

Передвиборна агітація напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У цей час забороняється також проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій) від імені кандидата, партії (організації партії), розповсюдження агітаційних матеріалів, демонстрація фільмів, телепередач, проведення концертів, вистав, спортивних змагань тощо за участю кандидатів, партій (організацій партій), а також публічні оголошення про підтримку кандидатом, партією (організацією партії) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів, телепередач чи інших публічних заходів.

Стаття 53. Матеріали передвиборної агітації

1. Кандидат, партія (організація партії) - суб’єкти виборчого процесу можуть на власний розсуд виготовляти матеріали передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів свого виборчого фонду. Кандидат, партія (організація партії) - суб’єкт виборчого процесу можуть також виготовляти друковані матеріали передвиборної агітації з використанням обладнання, що їм належить. Відомості, що містяться у таких матеріалах, повинні відповідати вимогам законодавства.

2. Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, або інформацію, що друк здійснено з використанням обладнання відповідного кандидата або партії (організації партії), яка висунула кандидата (кандидатів), їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника відповідних матеріалів.

3. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування не пізніш як у перший день виборчого процесу відповідних

виборів відводять місця та обладнують стенди, дошки оголошень у людних місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації.

Стаття 54. Загальний порядок використання засобів масової інформації

1. Передвиборна агітація з використанням засобів масової інформації проводиться з дотриманням принципу рівних умов та в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Передвиборна агітація у засобах масової інформації за рахунок коштів виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта виборчого процесу здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю друкованої площі та одиницю ефірного часу і обмежується лише граничним розміром витрат виборчого фонду.

3. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів виборчих фондів встановлюються відповідним засобом масової інформації не пізніш як у перший день виборчого процесу відповідних виборів. При цьому засоби масової інформації можуть розрахувати такі розцінки вартості одиниці друкованої площі чи одиниці ефірного часу окремо для робочих днів і окремо для вихідних та святкових днів, а також окремо для різних за кількістю потенційної аудиторії періодів ефірного часу чи друкованої площі.

Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижку на оплату окремому кандидату, партії (організації партії) - суб'єкту виборчого процесу.

4. Засіб масової інформації, який надав ефірний час або друковану площу одному кандидату, партії (організації партії) - суб'єкту виборчого процесу, не може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі на тих самих умовах іншому кандидату, партії (організації партії). Ця вимога не поширюється на засоби масової інформації, засновниками (власниками) яких є партії (організації партії) - суб'єкти виборчого процесу.

Стаття 55. Порядок використання електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації

1. Телерадіоорганізації, які мають намір розміщувати матеріали передвиборної агітації, зобов'язані не пізніш як на третій день після початку виборчого процесу відповідних виборів опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу. Телерадіоорганізації, які ведуть мовлення на загальнонаціональних каналах, здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", регіональні та місцеві телерадіоорганізації - у відповідних регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації.

У разі неопублікування розцінок вартості ефірного часу в зазначені строки розміщення агітаційних матеріалів в ефірі відповідної телерадіоорганізації забороняється.

{Частина перша статті 55 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Протягом 20 хвилин до і після теле-, радіотрансляції передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми кандидата, партії (організації партії) забороняється у будь-якій формі

коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної програми, надавати будь-яку інформацію щодо відповідних кандидата, партії (організації партії).

3. Ефірний час за рахунок коштів виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) надається на підставі угоди, що укладається між розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) та телерадіоорганізацією. Без укладення такої угоди та надходження коштів на рахунок телерадіоорганізації надання ефірного часу забороняється.

4. Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозапис усіх передач, що містять передвиборну агітацію, і зберігати відповідні матеріали протягом тридцяти днів після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів виборів.

{Частина четверта статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Телерадіоорганізації за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу для проведення передвиборної агітації, а в разі необхідності - копії відповідних угод, платіжних документів та аудіо-, відеозаписи передач на відповідних носіях інформації.

6. Замовниками політичної реклами, що поширюється за рахунок коштів виборчих фондів кандидатів, партій (організацій партій) під час виборчого процесу для показу телерадіоорганізаціями, можуть бути лише відповідні кандидати, партії (організації партії). Протягом демонстрації політичної реклами, що поширюється за рахунок коштів виборчого фонду партії (організації партії), обов'язково демонструється прізвище, ім'я та по батькові або найменування замовника у формі текстового повідомлення, яке має бути виконане контрастним кольором до фону, займати не менше 15 відсотків площі екрана та бути сприйнятним для глядача.

7. Матеріали передвиборної агітації з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації повинні титруватися та/або перекладатися на українську жестову мову з метою забезпечення їх доступності для осіб з порушеннями зору та слуху з урахуванням вимог, встановлених Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Стаття 56. Порядок використання друкованих засобів масової інформації

1. Кандидат, партія (організація партії) - суб'єкти виборчого процесу мають право за рахунок коштів власного виборчого фонду публікувати агітаційні матеріали в друкованих засобах масової інформації.

2. Агітаційні матеріали, зазначені у частині першій цієї статті, публікуються на підставі угоди, що укладається між розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) та редакцією друкованого засобу масової інформації. Без укладення угоди та надходження коштів на рахунок редакції друкованого засобу масової інформації публікація таких матеріалів забороняється.

3. Редакції друкованих засобів масової інформації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії зобов'язані

надавати їм інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів кандидатів, партій (організацій партій), а в разі необхідності - надсилати копії відповідних угод, платіжних документів та відповідні публікації.

4. Друковані засоби масової інформації, які мають намір розміщувати матеріали передвиборної агітації, зобов'язані не пізніш як на третій день після початку виборчого процесу відповідних виборів опублікувати розцінки одиниці вартості друкованої площі. Загальнодержавні друковані засоби масової інформації здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а регіональні та місцеві - у відповідних друкованих засобах масової інформації.

У разі неопублікування розцінок вартості друкованої площі в зазначені строки розміщення агітаційних матеріалів у відповідних друкованих засобах масової інформації забороняється.

{Частина четверта статті 56 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 57. Обмеження щодо ведення передвиборної агітації

1. Участь у передвиборній агітації забороняється:

1) іноземцям та особам без громадянства, у тому числі шляхом журналістської діяльності чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки кандидата (кандидатів) чи суб'єкта їх висування;

2) органам виконавчої влади, органам влади Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і судам, їх посадовим і службовим особам у робочий час (крім випадків, якщо така особа є кандидатом на відповідних виборах);

3) членам виборчих комісій під час виконання обов'язків членів виборчих комісій на строк здійснення повноважень.

Забороняється проведення агітаційних заходів, розповсюдження матеріалів передвиборної агітації, демонстрація агітаційних фільмів чи кліпів, розповсюдження виборчих листівок, плакатів, інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, у яких розміщено матеріали передвиборної агітації, публічні заклики голосувати за чи не голосувати за партії - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів на відповідних виборах або публічна оцінка діяльності таких партій чи кандидатів, під час проведення заходів, організованих органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, державними чи комунальними підприємствами, закладами, установами, організаціями.

2. У військових частинах (формуваннях), в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах передвиборна агітація обмежується. Відвідування військових частин (формувань), установ виконання покарань і слідчих ізоляторів окремими кандидатами чи їх довіреними особами, представниками або уповноваженими особами партій (організацій партій) забороняється. Зустрічі таких осіб з виборцями організовуються відповідними окружними виборчими комісіями разом з командирами військових частин (формувань) або керівниками установ виконання покарань і слідчих ізоляторів з обов'язковим

повідомленням не пізніш як за три дні до дня зустрічі всіх довірених осіб кандидатів, уповноважених осіб партій (організацій партій) у відповідному територіальному виборчому окрузі.

3. Поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняється.

4. Засобам масової інформації, їх посадовим та службовим особам і творчим працівникам під час виборчого процесу у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених угодами, укладеними відповідно до вимог частини третьої статті 55 і частини другої статті 56 цього Кодексу, забороняється агітувати за або проти кандидатів, партій (організацій партій), оцінювати їхні передвиборні програми або надавати їм перевагу в будь-якій формі.

5. Забороняється поширення завідомо неправдивих відомостей про кандидата, партію (організацію партії) - суб'єктів виборчого процесу. Засіб масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку кандидат, партія (організація партії) вважають явно недостовірною, не пізніш як через три дні після дня оприлюднення таких матеріалів, але не пізніш як за два дні до дня виборів зобов'язаний надати кандидату, партії (організації партії), стосовно яких поширено недостовірні відомості, на їхню вимогу можливість спростувати такі матеріали: надати такий самий ефірний час відповідно на телебаченні чи радіо або опублікувати в друкованому засобі масової інформації наданий кандидатом чи партією (організацією партії) матеріал, який має бути набраний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою "Спростування" на тому самому місці шпальти в обсязі не меншому, ніж обсяг повідомлення, що спростовується. Спростування повинно містити посилання на відповідну публікацію в друкованому засобі масової інформації, передачу на телебаченні або радіо та на факти, що спростовуються. Спростування має бути оприлюднено без додатків, коментарів і скорочень та здійснюється за рахунок коштів засобу масової інформації.

6. Забороняється проведення передвиборної агітації або надання виборцям, закладам, установам, організаціям незалежно від їх підпорядкування та форми власності грошей, подарункових сертифікатів, продуктів харчування та спиртних напоїв, товарів (крім матеріалів передвиборної агітації, виготовлених за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, такі як плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподатковуваного мінімуму доходів громадян), пільг, переваг, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних та нематеріальних активів, у тому числі від імені благодійних організацій, засновниками або членами яких є кандидат (кандидати), партія (місцева організація партії), та інших благодійних організацій, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), партію (місцеву

організацію партії) або згадуванням імені кандидата, назви партії (місцевої організації партії), символіки партії.

Передвиборна агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям незалежно від їх підпорядкування та форми власності грошей, продуктів харчування та спиртних напоїв, товарів (крім матеріалів передвиборної агітації, виготовлених за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, такі як плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподатковуваного мінімуму доходів громадян), пільг, переваг, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних та нематеріальних активів, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), згадуванням імені такого кандидата (кандидатів) або партійної символіки, вважається підкупом виборців.

{Частина шоста статті 57 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Центральна виборча комісія не пізніш як на десятий день після початку виборчого процесу загальнодержавних виборів, чергових місцевих виборів розміщує на своєму офіційному веб-сайті роз’яснення щодо заборони надання грошових коштів чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу).

{Частина сьома статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Включення до інформаційних теле-, радіопрограм передвиборних агітаційних матеріалів кандидатів, партій (організацій партій) або політичної реклами забороняється. Політична реклама повинна бути відокремлена від інших матеріалів і позначена як така.

9. Забороняється переривати передачі передвиборних програм кандидатів, партій (організацій партій) рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями. Забороняється розміщення політичної реклами в одному блоці з комерційною чи соціальною рекламою або використання комерційної чи соціальної реклами для здійснення передвиборної агітації у будь-якій формі.

10. Забороняється проведення передвиборної агітації в іноземних засобах масової інформації, що діють на території України.

11. Забороняється розміщення друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, політичної реклами та повідомлень про перебіг виборчого процесу на пам’ятках архітектури, а також у місцях, де такі матеріали можуть перешкоджати безпеці дорожнього руху.

12. Кандидатам на відповідних виборах, які займають посади, у тому числі за сумісництвом, в органах виконавчої влади, органах влади Автономної Республіки Крим та органах місцевого самоврядування, державних, комунальних підприємствах, закладах, установах, організаціях, військових частинах (формуваннях), забороняється залучати для передвиборної агітації або використовувати для будь-якої роботи, пов’язаної з проведенням

передвиборної агітації, підлеглих їм осіб, службовий транспорт, зв’язок, устаткування, приміщення, інші об’єкти та ресурси за місцем роботи, а також використовувати службові чи виробничі наради, збори колективу для проведення передвиборної агітації.

13. Забороняється виготовлення та поширення друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, що не містять відомостей про підприємство, яке здійснило друк, тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів.

14. Публікація агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, поширення виборчих листівок, розклеювання виборчих плакатів, публічні заклики голосувати за чи проти кандидатів, партій (організацій партій), розповсюдження політичної реклами з часу припинення передвиборної агітації забороняються. Передвиборні агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п’ятниці, що передує дню виборів чи дню повторного голосування, відповідними службами місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування.

15. Забороняється використання приміщень, в яких розташовуються органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, для проведення заходів передвиборної агітації.

16. Забороняється розміщення агітаційних матеріалів та політичної реклами на будинках і в приміщеннях органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної та комунальної власності.

17. Розміщення матеріалів передвиборної агітації у транспортних засобах громадського користування та на їх зовнішній поверхні, у тому числі таксі, розміщення таких матеріалів у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, зупинках громадського транспорту, а також розповсюдження матеріалів передвиборної агітації через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщання пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, на зупинках громадського транспорту, на проїзних разових, місячних чи інших квитках забороняється.

18. У разі надходження до Центральної виборчої комісії, окружної або територіальної виборчої комісії заяви чи іншого повідомлення про порушення, що мають ознаки вчинення кримінального чи адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія невідкладно надсилає зазначене повідомлення до відповідних правоохоронних органів.

19. Суб’єкти у сфері медіа не несуть відповідальності за зміст передвиборної агітації, яка була розміщена відповідно до договору із замовником, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

{Статтю 57 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Розділ IX. ОФІЦІЙНІ СПОСТЕРІГАЧІ

Стаття 58. Офіційні спостерігачі

1. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від кандидатів, партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу, від громадських організацій, яким у порядку, встановленому цим Кодексом, надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу. Офіційний спостерігач від іноземних держав та міжнародних організацій не є суб’єктом виборчого процесу.

{Абзац другий частини першої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Право суб’єкта виборчого процесу мати офіційних спостерігачів визначається цим Кодексом для кожного типу виборів.

3. Офіційним спостерігачем може бути виборець (крім офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій). Офіційним спостерігачем не може бути:

1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

3) член виборчої комісії;

4) посадова або службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;

5) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

6) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

7) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 7 частини третьої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією у порядку, передбаченому цим Кодексом, і припиняються після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) Центральною виборчою комісією, територіальною виборчою комісією результатів відповідних виборів, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

У разі проведення повторного голосування офіційні спостерігачі на відповідних виборах продовжують здійснювати свої повноваження під час організації підготовки та

проведення повторного голосування, їхні повноваження припиняються після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів відповідних виборів.

5. Офіційний спостерігач від суб’єкта виборчого процесу, громадської організації здійснює спостереження за виборами у межах відповідного територіального округу, в якому він зареєстрований як спостерігач. Офіційний спостерігач від громадської організації, зареєстрований Центральною виборчою комісією, здійснює спостереження за виборами на всій території загальнодержавного округу.

6. Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі встановлення фактів грубого або систематичного порушення ним Конституції України та законів України. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення.

7. Повноваження офіційного спостерігача від партії (організації партії), кандидата, висунутого партією (організацією партії), вважаються припиненими з моменту втрати відповідною партією (організацією партії) статусу суб’єкта виборчого процесу.

Стаття 59. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій

1. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій акредитуються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо їх акредитації подаються до Центральної виборчої комісії не пізніш як за сім днів до дня голосування на загальнодержавних виборах та не пізніш як за десять днів до дня голосування на місцевих виборах безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України. Порядок акредитації офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій визначається Центральною виборчою комісією.

{Частина перша статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Громадяни України не можуть бути акредитовані як офіційні спостерігачі від іноземних держав чи міжнародних організацій. Громадяни України або іноземці чи особи без громадянства, які володіють українською мовою, можуть супроводжувати акредитованих офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій на території виборчих дільниць та під час засідань виборчих комісій виключно для виконання функцій перекладача (не більше однієї особи з кожним офіційним спостерігачем).

{Частина друга статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Рішення про акредитацію офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій приймається Центральною виборчою комісією не пізніш як за п’ять днів до дня голосування.

{Частина третя статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія видає офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій посвідчення за встановленою нею формою.

5. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюють свої повноваження на території України.

6. Офіційний спостерігач від іноземної держави, міжнародної організації має право:

1) бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах, засіданнях виборчих комісій;

2) ознайомлюватися з матеріалами передвиборної агітації;

3) бути присутнім із дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях, перебувати у приміщеннях дільничних, окружних, територіальних виборчих комісій, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям, підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

5) після проведення виборів висловлювати свої пропозиції щодо організації проведення відповідних виборів та вдосконалення законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду, проводити прес-конференції з додержанням вимог законодавства України;

6) утворювати разом з іншими спостерігачами від іноземних держав, міжнародних організацій тимчасові групи спостерігачів для координації їхньої діяльності в межах повноважень, передбачених цим Кодексом;

7) отримувати копії протоколів, інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом.

7. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюють спостереження за виборчим процесом самостійно і незалежно з урахуванням обмежень, встановлених частиною десятою цієї статті.

8. Міністерство закордонних справ України, інші органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та виборчі комісії повинні сприяти офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій у здійсненні ними своїх повноважень.

9. Фінансове і матеріальне забезпечення діяльності офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюється за рахунок коштів держав чи організацій, що скерували їх в Україну, або за рахунок власних коштів зазначених спостерігачів.

10. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій не мають права втручатися у роботу виборчих комісій, чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно перешкоджають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження; заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень або іншим чином порушувати таємницю голосування та використовувати свій статус у діяльності, не пов’язаній із спостереженням за ходом виборчого процесу. Зазначене обмеження поширюється також на осіб, які відповідно до частини другої цієї статті

супроводжують офіційних спостерігачів, під час безпосередньої роботи з офіційним спостерігачем від іноземної держави, міжнародної організації.

Стаття 60. Офіційні спостерігачі від громадських організацій

1. Громадська організація, до статутної діяльності якої належать питання виборчого процесу та спостереження за ним, зареєстрована в установленому законом порядку, може звернутися до Центральної виборчої комісії не пізніш як за п’ятдесят днів до дня голосування на загальнодержавних виборах та не пізніш як за сорок днів - на місцевих виборах з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів під час відповідних виборів.

{Абзац перший частини першої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

До клопотання, підписаного керівником громадської організації та засвідченого печаткою організації, додається копія статуту громадської організації, засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", після початку виборчого процесу.

Порядок надання дозволу громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Частину першу статті 60 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія не пізніш як на п’ятий день з дня отримання клопотання приймає рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу.

Підставою для відмови у наданні дозволу мати офіційних спостерігачів може бути лише порушення громадською організацією вимог, встановлених частиною першою цієї статті. Копія рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу видається представнику громадської організації не пізніше наступного дня після прийняття такого рішення. Громадська організація має право оскаржити до суду рішення про відмову в наданні їй дозволу мати офіційних спостерігачів.

{Абзац другий частини другої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Невідкладно після завершення розгляду відповідних клопотань громадських організацій Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

{Частина третя статті 60 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Офіційні спостерігачі від громадської організації у визначених цим Кодексом випадках реєструються Центральною виборчою комісією, відповідною окружною або територіальною виборчою комісією. Реєстрація здійснюється за поданням керівника громадської організації.

У поданні про реєстрацію офіційного спостерігача зазначаються його прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, місце проживання та адреса житла, номери контактних телефонів, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку, а також номер та дата рішення Центральної виборчої комісії про дозвіл громадській організації мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

{Абзац другий частини четвертої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються заява про згоду зазначеної особи бути офіційним спостерігачем від відповідної громадської організації, копія паспорта громадянина України (копія першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копія лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копія першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Частина четверта статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача від громадської організації (на паперовому носії та в електронному вигляді) за підписом керівника організації (уповноваженого на підставі довіреності представника громадської організації), що засвідчується печаткою громадської організації, вноситься до Центральної виборчої комісії, відповідної окружної або територіальної виборчої комісії не пізніш як за п'ять днів до дня голосування.

6. Відповідна окружна або територіальна виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному територіальному окрузі, забезпечує виготовлення та видачу їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

{Частина шоста статті 60 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача від громадської організації може бути недотримання вимог, встановлених частинами четвертою і п'ятою цієї статті та частиною третьою статті 58 цього Кодексу.

8. Реєстрацію офіційних спостерігачів від громадських організацій у закордонному виборчому окрузі здійснює Центральна виборча комісія у порядку, встановленому цією статтею.

На загальнодержавних виборах Центральною виборчою комісією у визначеному нею порядку може бути зареєстровано не більше двох офіційних спостерігачів від громадської організації в загальнодержавному окрузі, які здійснюють спостереження за виборами у межах такого округу. Офіційний спостерігач від громадської організації у

загальнодержавному окрузі крім прав, передбачених частиною дев’ятою цієї статті, має право із дотриманням вимог цього Кодексу бути присутнім на засіданні Центральної виборчої комісії.

{Частину восьму статті 60 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Офіційний спостерігач від громадської організації має право:

1) бути присутнім із дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях окружної, територіальної (територіальних), дільничних виборчих комісій відповідного територіального виборчого округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб партій (організацій партій) - суб’єктів виборчого процесу з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановленні підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, до виборчих комісій в межах відповідного територіального округу із заявою чи скаргою щодо усунення порушень цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушень цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

10. Офіційний спостерігач від громадської організації не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

11. У разі порушення офіційним спостерігачем від громадської організації вимог частини десятої цієї статті виборча комісія виносить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини десятої цієї статті виборча комісія може позбавити офіційного спостерігача від громадської організації права бути присутнім на засіданні виборчої комісії в порядку, встановленому цим Кодексом.

12. Громадська організація має право відкликати свого офіційного спостерігача, звернувшись до відповідної виборчої комісії, яка його зареєструвала, з письмовою заявою про припинення повноважень такого спостерігача, та подати документи для реєстрації іншої особи в порядку, встановленому цим Кодексом.

13. Офіційний спостерігач від громадської організації має право у будь-який час звернутися до виборчої комісії, яка його зареєструвала, із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається або направляється керівнику відповідної громадської організації.

Розділ X. ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ

Стаття 61. Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення виборів

1. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або інші органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, їх посадові та службові особи зобов’язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їх повноважень:

1) надавати їм необхідні приміщення для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією. У виняткових випадках для забезпечення належної організації роботи окружних виборчих комісій, за поданням голів обласних державних адміністрацій, приміщення для таких виборчих комісій можуть надаватися поза межами відповідного територіального округу;

2) забезпечувати охорону приміщень виборчих комісій, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації;

{Пункт 2 частини першої статті 61 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) надавати згідно із встановленими Центральною виборчою комісією нормами транспортні засоби, засоби зв’язку, обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій. Порядок оплати зазначених послуг та відшкодування встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Органи Національної поліції України зобов’язані не пізніш як за вісім днів до дня виборів забезпечити цілодобову охорону приміщень виборчих комісій, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - органів ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 62. Приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування

1. Голосування проводиться у спеціально відведених та облаштованих приміщеннях, в яких обладнуються кабіни для таємного голосування та визначаються місця видачі

виборчих бюлетенів і встановлення виборчих скриньок. Обладнання приміщення для голосування покладається на дільничну виборчу комісію.

З метою створення належних умов для особистого голосування виборця з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) такий виборець в приміщенні для голосування забезпечується розумним пристосуванням (допоміжними засобами) у порядку та випадках, визначених Центральною виборчою комісією.

{Частину першу статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або інші органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, забезпечують звичайні виборчі дільниці належними приміщеннями для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією, а також надають технічну допомогу в їх облаштуванні.

Керівники закладів, установ, полярної станції України, капітани суден, де утворені спеціальні виборчі дільниці, забезпечують спеціальні виборчі дільниці належними приміщеннями дільничної виборчої комісії та приміщеннями для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією.

Керівники закордонних дипломатичних установ України, військових частин (формувань), дислокованих за межами України, де утворені закордонні виборчі дільниці, забезпечують закордонні виборчі дільниці належними приміщеннями для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією.

3. Приміщення для голосування для малої виборчої дільниці повинно мати площу не менше 50 квадратних метрів, середньої - не менше 75 квадратних метрів, великої - не менше 90 квадратних метрів.

У разі відсутності в межах звичайної або спеціальної чи закордонної виборчої дільниці приміщення з відповідною площею приміщення для голосування на відповідній виборчій дільниці може мати меншу площу за нормативами, встановленими Центральною виборчою комісією.

4. Приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування повинні відповідати вимогам цього Кодексу, а також встановленим вимогам щодо санітарних і технічних норм, державним будівельним нормам, в тому числі щодо безперешкодного доступу для осіб з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) та інших маломобільних груп населення.

Нормативи облаштування приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування встановлюються Центральною виборчою комісією.

У разі якщо приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) та інших маломобільних груп

населення, відповідні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, керівники закладів, установ, полярної станції України, капітани суден, де утворені спеціальні виборчі дільниці, керівники закордонних дипломатичних установ України, військових частин (формувань), дислокованих за межами України, де утворені закордонні виборчі дільниці, організовують безперешкодний доступ зазначених осіб до таких приміщень.

{Частина четверта статті 62 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Приміщення для голосування повинно бути обладнане достатньою кількістю кабін для таємного голосування. Для малих виборчих дільниць кількість таких кабін повинна бути не менше двох, для середніх - не менше чотирьох, для великих - не менше шести.

Розміщення обладнання у приміщенні для голосування планується таким чином, щоб місця видачі виборчих бюлетенів, вхід і вихід з кабін для таємного голосування, виборчі скриньки були у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, які відповідно до цього Кодексу мають право бути присутніми у приміщенні для голосування, а також щоб забезпечувалося вільне пересування виборців, у тому числі осіб на кріслах колісних та інших маломобільних груп населення.

Одна з кабін для таємного голосування повинна бути адаптована для голосування виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, у тому числі для осіб на кріслах колісних, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп населення згідно з вимогами, встановленими Центральною виборчою комісією.

{Частину п'яту статті 62 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Кожна виборча дільниця забезпечується необхідною кількістю виборчих скриньок - стаціонарних (великих) та переносних (малих). Для голосування використовуються виборчі скриньки, виготовлені з прозорого матеріалу за розмірами, встановленими Центральною виборчою комісією. Мала виборча дільниця повинна мати не менше двох стаціонарних виборчих скриньок, середня - не менше чотирьох стаціонарних виборчих скриньок, велика - не менше шести стаціонарних виборчих скриньок. Кожна виборча дільниця повинна мати не менше двох переносних виборчих скриньок.

Стаціонарні виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування таким чином, щоб виборці при підході до них мали можливість проходити через кабіни для таємного голосування.

Порядок виготовлення, обліку, використання та зберігання виборчих скриньок визначається Центральною виборчою комісією.

Розділ XI. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Стаття 63. Загальні засади оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу

1. Рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, можуть бути оскаржені до суду або до виборчої комісії.

2. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу, до суду, а також розгляд та вирішення справ судом здійснюються в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу, до відповідної виборчої комісії, а також розгляд скарг та прийняття рішення виборчою комісією здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом.

4. Суд, до якого подана позовна заява, невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію та комісію вищого рівня (щодо списків виборців - також орган ведення Державного реєстру виборців) про надходження позову, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

5. Якщо за адміністративним позовом судом відкрито провадження і тим самим суб’єктом з того ж питання і з тих же підстав подано скаргу до виборчої комісії, виборча комісія після отримання повідомлення суду про відкриття провадження припиняє розгляд скарги.

6. Суди, виборчі комісії, органи Державного реєстру виборців, правоохоронні органи організовують свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити прийом та розгляд скарг (позовних заяв) і звернень виборчих комісій у строки та спосіб, встановлені цим Кодексом.

{Частина шоста статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Питання розгляду скарг виборчими комісіями, не врегульовані цим Кодексом, визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 64. Оскарження в судовому порядку

1. Суб’єкт виборчого процесу може оскаржити рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

2. Виключно до суду шляхом подання позовної заяви оскаржуються:

1) рішення, дії, бездіяльність Центральної виборчої комісії, дії або бездіяльність члена Центральної виборчої комісії;

{Пункт 1 частини другої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1^1) рішення чи дії окружної виборчої комісії, рішення чи дії територіальної виборчої комісії, крім встановлених цим Кодексом випадків;

{Частину другу статті 64 доповнено пунктом 1^1 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1^2) дії чи бездіяльність члена окружної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії;

{Частину другу статті 64 доповнено пунктом 1² згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) дії чи бездіяльність кандидата;

3) рішення чи дії партії (організації партії), громадського об’єднання, їх посадових осіб чи повноважних представників, що стосуються виборчого процесу, крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їхньої внутрішньої діяльності або виключної компетенції;

4) дії чи бездіяльність довіреної особи кандидата, уповноваженої особи партії (організації партії);

5) дії чи бездіяльність офіційного спостерігача від кандидата, партії (організації партії) - суб’єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації;

6) рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових та службових осіб;

7) рішення, дії чи бездіяльність засобів масової інформації, інформаційних агентств, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників.

3. Рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, їх членів, визначених статтею 65 цього Кодексу, також можуть оскаржуватися до суду шляхом подання позовної заяви.

{Частина третя статті 64 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Суд, до якого подана позовна заява, невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію, а щодо списків виборців - також орган ведення Державного реєстру виборців про надходження такої заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

5. Якщо судом відкрито провадження за адміністративним позовом із того самого питання та з тих самих підстав, що подано скаргу до виборчої комісії, виборча комісія не пізніше наступного дня після отримання повідомлення суду про відкриття провадження повертає таку скаргу суб’єкту звернення без розгляду листом за підписом особи, вказаної у частині другій статті 68 цього Кодексу, із зазначенням підстав її повернення.

6. У разі скасування судом рішення виборчої комісії, у тому числі з питання визнання голосування на виборчій дільниці недійсним, встановлення підсумків голосування та результатів виборів, рішення з цього питання приймає виборча комісія, рішення якої було скасовано, або відповідна виборча комісія вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому, якщо рішення не було скасовано з формальних підстав, виборча комісія не може прийняти рішення, яке по суті повторює скасоване рішення.

{Частина шоста статті 64 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 65. Предмет та суб’єкт оскарження до виборчої комісії. Суб’єкт розгляду скарг

1. Суб’єктом звернення до виборчої комісії зі скаргою, що стосується виборчого процесу, може бути:

1) кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах. Від імені кандидата суб'єктом звернення зі скаргою може бути також довірена особа кандидата, представник кандидата у Центральній виборчій комісії, територіальній виборчій комісії;

2) партія (організація партії) - суб'єкт відповідного виборчого процесу в особі її керівника, уповноваженого представника, уповноваженої особи партії (організації партії) чи іншої особи, уповноваженої рішенням центрального керівного органу партії (керівного органу організації партії);

3) офіційний спостерігач від кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації;

4) виборець, виборчі права або охоронювані законом інтереси якого щодо участі у виборчому процесі порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження.

2. Виборець може оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність порушують особисто його виборчі права або охоронювані законом інтереси щодо участі у виборчому процесі, у тому числі на участь у роботі виборчої комісії, на здійснення спостереження, на присутність на засіданні виборчої комісії у визначених цим Кодексом випадках, під час проведення голосування відповідно до цього Кодексу, незабезпечення встановлених цим Кодексом умов для голосування виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

Кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах та від його імені довірена особа можуть оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність стосуються відповідного регіону, округу, де цей кандидат зареєстрований для участі у виборах.

{Частина друга статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. До Центральної виборчої комісії може бути подана скарга на:

1) бездіяльність окружної виборчої комісії;

2) бездіяльність територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів.

{Частина третя статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. До територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, може бути подана скарга на:

1) рішення, дії чи бездіяльність територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів;

2) рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів (у разі якщо підсумки голосування з відповідних місцевих виборів не встановлюються).

До територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів, може бути подана скарга на рішення, дії чи бездіяльність

дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів.

До територіальної виборчої комісії, яка утворила відповідну дільничну виборчу комісію, може бути подана скарга на дії чи бездіяльність члена такої дільничної виборчої комісії.

{Частина четверта статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. До окружної виборчої комісії, може бути подана скарга на рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії виборчої дільниці, яка входить до відповідного територіального виборчого округу, дії чи бездіяльність члена такої дільничної виборчої комісії.

{Частина п'ята статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 66. Строки подання скарги до виборчої комісії

1. Скарга до виборчої комісії може бути подана суб’єктом звернення зі скаргою протягом двох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб’єктом оскарження, за винятком випадків, зазначених у частинах другій і третій цієї статті.

2. Скарга щодо порушення, яке мало місце до дня голосування, може бути подана у строк, встановлений частиною першою цієї статті, але не пізніше 22 години дня, що передує дню голосування.

3. Скарга щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, членів виборчих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановлення підсумків голосування та/або під час транспортування виборчих документів, може бути подана до виборчої комісії не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною виборчою комісією виборчих документів такої виборчої комісії відповідно до цього Кодексу.

{Частина третя статті 66 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Обчислення строку оскарження починається з наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, які оскаржуються.

5. Днем вчинення бездіяльності вважається останній день строку, в який мала бути, але не була вчинена дія, передбачена законом.

6. Строк подання скарги продовженню або поновленню не підлягає, крім випадку повторного подання скарги після усунення її недоліків не пізніше наступного дня після дня її повернення суб’єктом розгляду скарги без розгляду відповідно до частини першої статті 68 цього Кодексу.

7. Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги виборчою комісією.

8. Зміна або уточнення вимог суб’єкта звернення зі скаргою після її подання до виборчої комісії, викликані виявленням обставин, не відомих раніше суб’єкту звернення зі скаргою, не вважається новою скаргою.

Суб’єкт звернення зі скаргою повинен довести, що обставини, які зумовили зміну або уточнення його вимог, не були відомі йому на момент звернення зі скаргою.

Суб’єкт звернення зі скаргою має право в межах строку подання скарги до виборчої комісії змінити вимоги скарги (змінити предмет оскарження без зміни підстав, збільшити або зменшити розмір вимог) шляхом подання письмової заяви.

Уточнення вимог суб’єкта звернення зі скаргою (поправки, доповнення, внесені з метою надання більшої точності вимогам скарги без зміни їх по суті) здійснюється шляхом подання письмової заяви не пізніше як за дві години до початку засідання виборчої комісії, на якому така скарга розглядатиметься.

Заяви про зміну або уточнення вимог скарги, подані після закінчення зазначених строків, а також стосовно яких скаржник не довів, що обставини, які зумовили зміну або уточнення його вимог, не були відомі йому на момент звернення зі скаргою, відхиляються, про що зазначається у рішенні виборчої комісії.

{Частина восьма статті 66 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 67. Вимоги до змісту і форми скарги

1. Скарга до виборчої комісії подається у письмовій формі і повинна містити:

1) назву виборчої комісії, до якої вона подається;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування) суб’єкта звернення зі скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

3) прізвище, ім’я, по батькові (найменування) суб’єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, якщо такі відомі суб’єкту звернення;

4) суть порушеного питання;

5) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб’єкт звернення зі скаргою обґрунтовує свої вимоги;

6) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від суб’єкта розгляду скарги;

7) перелік документів і матеріалів, що додаються;

8) підпис суб’єкта звернення зі скаргою чи особи, яка уповноважена представляти відповідного суб’єкта, із зазначенням дати підписання.

2. У скарзі можуть бути зазначені заінтересовані особи, яких суб’єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

3. У скарзі зазначається статус суб’єкта звернення зі скаргою у виборчому процесі.

4. Якщо скарга від імені кандидата подається представником кандидата у Центральній виборчій комісії, територіальній виборчій комісії, довіреною особою кандидата, то у скарзі зазначаються також прізвище, ім’я та по батькові, місце проживання чи офіційна контактна

адреса (юридична або поштова адреса), а також номер засобу зв’язку, адреса електронної пошти, якщо такі є, кандидата, в інтересах якого вона подається. При цьому в разі подання скарги представником кандидата у Центральній виборчій комісії, територіальній виборчій комісії, довіреною особою кандидата до виборчої комісії особисто відповідна особа пред’являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому цим Кодексом. В інших випадках до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення.

5. Скарга, що подається від імені партії (організації партії) - суб’єкта виборчого процесу, підписується її керівником із засвідченням підпису печаткою партії (організації партії або відповідної організації партії вищого рівня) або іншою уповноваженою на те особою. При цьому в разі подання скарги уповноваженим представником, уповноваженою особою партії (організації партії) чи іншою особою, уповноваженою рішенням центрального керівного органу партії (керівного органу організації партії) особисто відповідна особа пред’являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому цим Кодексом, чи інший документ, що підтверджує повноваження такої особи. В інших випадках до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення чи документа.

Керівник партії (місцевої організації партії) діє як представник відповідної партії (місцевої організації партії) без додаткового уповноваження.

{Частину п'яту статті 67 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо скарга подається офіційним спостерігачем особисто, він пред’являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому цим Кодексом. В інших випадках до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення.

7. До скарги додаються її копії, докази, зазначені у скарзі, та копії усіх документів, що приєднуються до скарги, у кількості, що дорівнює кількості суб’єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі. Письмові докази подаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії.

8. Суб’єкт звернення може у скарзі заявляти вимоги про:

1) визнання рішення суб’єкта оскарження таким, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправними), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб’єкта виборчого процесу та його скасування;

2) визнання дій суб’єкта оскарження такими, що не відповідають вимогам законодавства (є протиправними), порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб’єкта виборчого процесу та зобов’язання утриматися від вчинення певних дій;

3) визнання бездіяльності суб’єкта оскарження такою, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправною), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб’єкта виборчого процесу та зобов’язання вчинити певні дії;

4) поновлення в інший спосіб, що не суперечить Кодексу, порушених виборчих прав громадян, прав та законних інтересів суб’єкта виборчого процесу.

9. У разі надходження скарги (сканованої копії скарги) засобами електронної пошти (в електронній формі), крім тієї, яка засвідчена кваліфікованим електронним підписом, вона опрацьовується виборчою комісією в установленому цим Кодексом порядку після надходження цієї скарги у письмовій формі на паперових носіях. Днем подання такої скарги вважається день отримання скарги виборчою комісією у письмовій формі на паперових носіях.

{Статтю 67 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Центральна виборча комісія може впроваджувати електронні сервіси для подання скарг до виборчих комісій.

{Статтю 67 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 68. Повернення скарги без розгляду

1. Скарга, оформлена без дотримання вимог статті 67 цього Кодексу, повертається суб’єкту звернення зі скаргою без розгляду не пізніш як на наступний день після дня надходження скарги, а скарга, подана напередодні дня голосування, в день голосування чи наступного дня, - невідкладно.

2. Право повернути скаргу без розгляду мають:

1) щодо скарг, поданих до Центральної виборчої комісії, - Голова, заступник Голови Центральної виборчої комісії або інший член Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії;

2) щодо скарг, поданих до іншої виборчої комісії, - голова або заступник голови цієї виборчої комісії.

3. Повернення скарги здійснюється листом за підписом особи, зазначеної у частині другій цієї статті, в якому зазначається вичерпний перелік недоліків, які перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення зі скаргою, оформленою відповідно до вимог статті 67 цього Кодексу, у передбачені цим Кодексом строки.

4. При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків виборча комісія приймає рішення про залишення її без розгляду по суті.

Стаття 69. Строки розгляду скарг

1. Скарга, оформлена з дотриманням вимог статті 67 цього Кодексу, розглядається відповідною виборчою комісією на її засіданні не пізніш як на третій день з дня отримання скарги, за винятком випадків, передбачених частинами другою - четвертою цієї статті.

{Частина перша статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Скарга щодо порушень, які мали місце до дня голосування, розглядається виборчою комісією у строк, передбачений частиною першою цієї статті, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування.

3. Скарга щодо порушення, яке мало місце у день голосування, під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та/або під час транспортування виборчих документів, розглядається відповідною виборчою комісією у дводенний строк з дня її отримання.

4. Скарга, що стосується відповідних виборів, однак надійшла до виборчої комісії поза межами виборчого процесу таких виборів, розглядається виборчою комісією протягом тридцяти днів з дня отримання скарги.

{Статтю 69 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 70. Процедура розгляду скарги виборчою комісією

1. Скарга, оформлена з додержанням вимог цього Кодексу, розглядається відповідною виборчою комісією на її засіданні.

2. На засідання виборчої комісії з розгляду скарги обов’язково запрошується суб’єкт звернення зі скаргою, суб’єкт оскарження, заінтересовані особи, зазначені у скарзі.

3. Про місце, день і час проведення засідання комісії, на якому передбачається розгляд скарги, виборча комісія повідомляє осіб, вказаних у частині другій цієї статті, рекомендованою телеграмою, факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти, по телефону (телефонограмою, SMS-повідомленням). Докази повідомлення зазначених осіб додаються до протоколу засідання виборчої комісії, на якому відбувався розгляд скарги.

4. Неприбуття на засідання виборчої комісії осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги.

5. Копії скарги та доданих до неї документів надаються суб’єкту оскарження та заінтересованим особам заздалегідь, а у разі неможливості - не пізніше початку розгляду скарги. Суб’єкт оскарження має право подати письмові пояснення по суті скарги, які беруться до розгляду виборчою комісією.

Стаття 71. Докази

1. Доказами, на підставі яких виборча комісія під час розгляду скарги встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення суб’єкта звернення зі скаргою, суб’єкта оскарження чи заінтересованих осіб, та інших обставин, що мають значення для правильного розгляду скарги, можуть бути:

1) письмові документи і матеріали (у тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги;

2) письмові пояснення суб’єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, відповідних правоохоронних органів, отримані на вимогу суб’єкта розгляду скарги, у тому числі і членів виборчої комісії на виконання повноважень виборчої комісії;

{Пункт 2 частини першої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) речові докази;

4) висновки експертів, надані письмово на запит виборчої комісії - суб’єкта розгляду скарги, суб’єкта звернення зі скаргою або суб’єкта оскарження;

5) аудіо-, відеоматеріали.

2. Докази виборчій комісії надають суб’єкт звернення зі скаргою, суб’єкт оскарження, заінтересовані особи. Виборча комісія - суб’єкт розгляду скарги може звернутися із запитом (витребувати) додаткові докази за власною ініціативою або на прохання суб’єкта звернення зі скаргою, суб’єкта оскарження, заінтересованих осіб.

3. Якщо суб’єкт звернення зі скаргою, суб’єкт оскарження чи заінтересована особа не надасть докази для підтвердження обставин, на які він посилається, виборча комісія вирішує справу на основі наявних доказів.

4. Виборча комісія бере до розгляду лише ті докази, які мають значення для розгляду скарги. Про відхилення доказів, які не мають значення для розгляду скарги або не мають доказової сили, зазначається у рішенні виборчої комісії - суб’єкта розгляду скарги.

5. Обставини (факти), для доведення яких законом встановлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування.

6. Письмові докази надаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії. Якщо надано копію письмового доказу, виборча комісія має право вимагати надання оригіналу або самостійно витребовує оригінал письмового доказу. Після розгляду скарги виборча комісія на вимогу власника документа повертає оригінал документа, а в справі скарги залишається засвідчена комісією його копія.

7. Виборча комісія оцінює належність, достовірність кожного доказу, а також достатність і взаємний зв’язок доказів у їх сукупності, керуючись законом. Ніякі докази не мають наперед встановленої сили, за винятком обставин, фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили.

Стаття 72. Рішення виборчої комісії за результатом розгляду скарги

1. Рішення суб’єкта розгляду скарги повинно бути законним і обґрунтованим.

2. Перед розглядом скарги по суті виборча комісія вивчає скаргу для встановлення:

1) чи подано скаргу належним суб’єктом звернення зі скаргою, визначеним цим Кодексом;

2) чи віднесено цим Кодексом розгляд скарги до повноважень виборчої комісії (належний суб’єкт розгляду скарги);

3) чи дотримано суб’єктом звернення зі скаргою строки оскарження, встановлені цим Кодексом.

3. Виборча комісія приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб’єктом звернення зі скаргою чи до неналежного суб’єкта розгляду скарги або з порушенням строків оскарження, встановлених цим Кодексом.

4. Центральна виборча комісія, приймаючи рішення про залишення скарги без розгляду по суті, може з власної ініціативи взяти до розгляду факти, викладені у скарзі.

5. У разі якщо скаргу подано належним суб’єктом звернення зі скаргою до належного суб’єкта розгляду такої скарги в установлені цим Кодексом строки, виборча комісія переходить до розгляду скарги по суті.

6. Під час розгляду по суті скарги щодо рішення суб’єкта оскарження виборча комісія вирішує:

1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб’єктом оскарження;

2) чи було оскаржуване рішення прийнято суб’єктом оскарження на законних підставах;

3) чи було оскаржуване рішення прийнято в межах повноважень та відповідно до визначеної законом процедури;

4) чи підтверджуються викладені у скарзі вимоги наданими доказами;

5) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин;

6) чи належить задовольнити кожну з вимог суб’єкта звернення зі скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;

7) чи належить поновити порушені права чи законні інтереси суб’єкта звернення зі скаргою в інший спосіб;

8) які рішення слід зобов’язати прийняти чи які дії, що випливають із факту скасування рішення, вчинити.

7. Під час розгляду по суті скарги щодо дії (бездіяльності) суб’єкта оскарження виборча комісія вирішує:

1) чи мала місце оскаржувана дія (бездіяльність) суб’єкта оскарження;

2) чи оскаржувана дія (бездіяльність) здійснювалася (вчинялася) суб’єктом оскарження на законних підставах;

3) чи підтверджуються викладені у скарзі вимоги наданими доказами;

4) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин;

5) чи належить задовольнити кожну з вимог суб’єкта звернення зі скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;

6) чи належить поновити порушені права чи законні інтереси суб’єкта звернення зі скаргою в інший спосіб;

7) які рішення слід зобов’язати прийняти чи які дії, що випливають із факту визнання оскаржених дій чи бездіяльності протиправними, вчинити.

8. При розгляді скарги по суті виборча комісія може задовольнити скаргу повністю або частково чи відмовити в її задоволенні.

9. Виборча комісія, встановивши, що рішення, дії чи бездіяльність не відповідають законодавству про вибори, задовольняє скаргу. При задоволенні скарги виборча комісія може задовольнити усі або частину вимог суб’єкта звернення зі скаргою.

10. У разі задоволення скарги виборча комісія може прийняти рішення, яким:

1) визнати рішення суб’єкта оскарження чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства (є протиправними), порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб’єкта виборчого процесу;

2) скасувати оскаржене рішення;

3) зобов’язати суб’єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів;

4) зобов’язати суб’єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;

5) поновити в інший спосіб порушені виборчі права громадян, права та законні інтереси суб’єкта виборчого процесу;

6) зобов’язати суб’єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів, дії, які випливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

11. Виборча комісія вищого рівня за результатом розгляду скарги, на підставі рішення суду або з власної ініціативи може скасувати рішення виборчої комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання.

12. Якщо виборча комісія при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, відповідні правоохоронні органи за зверненням виборчої комісії перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів для припинення порушення законодавства у триденний строк з дня отримання звернення виборчої комісії, а якщо таке звернення отримано ними менше ніж за три дні до дня голосування (повторного голосування), у день голосування чи в наступний за ним день - невідкладно. Про наслідки перевірки та вжиті заходи відповідні органи повідомляють виборчу комісію, яка до них звернулася.

{Частина дванадцята статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Виборча комісія відмовляє в задоволенні скарги, якщо встановить, що:

1) оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб’єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують виборчі права виборців, права і законні інтереси інших суб’єктів виборчого процесу;

2) суб’єктом звернення зі скаргою не надано підтвердження порушення суб’єктом оскарження законодавства про вибори, а наявних у матеріалах скарги доказів недостатньо для встановлення цього факту виборчою комісією;

3) виборцем не доведено порушення особисто його виборчих прав або охоронюваних законом інтересів щодо участі у виборчому процесі рішенням, дією чи бездіяльністю суб’єкта оскарження;

4) на момент розгляду скарги виборчою комісією, членом виборчої комісії - суб’єктом оскарження вчинено необхідні дії, скасовано рішення, що є предметом оскарження, або іншим способом поновлено права суб’єкта звернення зі скаргою відповідно до вимог цього Кодексу (відсутність предмета оскарження).

{Частина тринадцята статті 72 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

14. Копія рішення виборчої комісії за результатом розгляду скарги видається чи надсилається суб’єкту звернення зі скаргою, суб’єкту оскарження, заінтересованим особам, іншому суб’єкту, про якого йдеться у рішенні, не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а в разі прийняття рішення напередодні, в день виборів або на наступний день - невідкладно.

Розділ XII. ЗБЕРІГАННЯ ВИБОРЧОЇ ТА ІНШОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ І МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Стаття 73. Зберігання виборчої та іншої документації і матеріальних цінностей

1. Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії місцевих виборів після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів виборів передають виборчу та іншу документацію до відповідних центральної або місцевих архівних установ.

{Частина перша статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Перелік виборчої та іншої документації, що підлягає зберіганню в державних та місцевих архівних установах, і порядок її передачі до цих установ визначаються Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи.

3. Виборча документація, що не підлягає внесенню до Національного архівного фонду, передається виборчими комісіями до місцевих архівних установ, створених органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування відповідно до Закону України "Про Національний архівний фонд та архівні установи".

{Частина третя статті 73 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Протоколи виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, про підсумки голосування в територіальних виборчих округах, виборчі бюлетені, контрольні талони виборчих бюлетенів, списки виборців, акти, заяви, скарги про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування і підрахунку голосів виборців, інші протоколи та рішення виборчих комісій зберігаються у місцевих державних архівних установах протягом п’яти років з дня офіційного оголошення результатів відповідних виборів, після чого знищуються в установленому порядку.

5. Державні, місцеві архівні установи забезпечують доступ до виборчої документації виборів у порядку, встановленому законодавством.

6. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування після припинення повноважень виборчих комісій,

утворених на тимчасовій основі, зобов’язані забезпечити збереження виборчих скриньок, кабін для голосування, печаток, штампів цих комісій, методичної літератури, що їм надавалися на період виборчого процесу, інших матеріальних цінностей, необхідних для забезпечення виборчого процесу.

{Статтю 73 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі утворення регіональних та/або територіальних представництв Центральної виборчої комісії матеріальні цінності, визначені в частині шостій цієї статті, можуть бути передані їм на зберігання в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування зобов’язані забезпечити відповідні представництва Центральної виборчої комісії необхідними приміщеннями для зберігання матеріальних цінностей, а також виділити приміщення місцевим архівним установам для тимчасового зберігання виборчої документації.

{Статтю 73 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ДРУГА. ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Розділ XIII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 74. Основні засади виборів Президента України

1. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування за мажоритарною системою абсолютної більшості.

2. Строк повноважень Президента України визначається Конституцією України.

Стаття 75. Право бути кандидатом на пост Президента України

1. Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг тридцяти п’яти років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років.

2. Проживання в Україні за цим Кодексом означає:

1) проживання на території в межах державного кордону України;

2) перебування на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України;

3) перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України в закордонних дипломатичних установах України, міжнародних організаціях та їх органах;

4) перебування на полярній станції України;

5) перебування у складі формування Збройних Сил України, дислокованого за межами України.

3. Такими, що проживають в Україні, вважаються також особи, які проживають разом з особами, зазначеними у пункті 3 частини другої цієї статті, як члени їхніх сімей.

4. Особа вважається такою, що проживає в Україні, відповідно до частини першої цієї статті, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а строк перебування за межами України кожного річного періоду протягом останніх десяти років перед днем голосування на відповідних виборах не перевищував 183 дні. Не є порушенням вимоги про проживання в Україні виїзд особи за кордон у службове відрядження, на навчання, у відпустку, на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу.

5. Одна й та сама особа не може бути Президентом України більш як два строки підряд. Особа, яка двічі підряд обиралася на пост Президента України, не може бути висунута кандидатом на цей пост.

6. Особа, повноваження якої на посту Президента України були припинені достроково відповідно доКонституції України, не може бути висунута кандидатом на пост Президента України на позачергових виборах, призначених у зв’язку із зазначеним припиненням повноважень.

Стаття 76. Види виборів Президента України

1. Вибори Президента України можуть бути черговими, позачерговими та повторними.

2. Чергові вибори Президента України проводяться у зв’язку із закінченням конституційного строку повноважень Президента України.

3. Позачергові вибори Президента України проводяться у зв’язку з прийняттям відповідної постанови Верховної Ради України.

4. Повторні вибори Президента України проводяться у таких випадках:

1) якщо до виборчого бюлетеня для голосування було включено не більше двох кандидатів на пост Президента України і жодного з них не було обрано;

2) у разі якщо після закінчення строку реєстрації кандидатів на пост Президента України не зареєстровано жодного кандидата;

3) якщо всі кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня, до дня виборів або до дня повторного голосування зняли свої кандидатури;

4) у разі якщо вибори Президента України визнані такими, що не відбулися;

5) якщо особа після її обрання не набула мандата у порядку та строк, встановлені Конституцією України та цим Кодексом.

Стаття 77. Порядок призначення виборів Президента України

1. Вибори Президента України призначаються Верховною Радою України шляхом прийняття відповідної постанови.

Стаття 78. Строки призначення та проведення виборів

1. Чергові вибори Президента України відбуваються в останню неділю березня п’ятого року повноважень Президента України.

2. Верховна Рада України призначає чергові вибори Президента України не пізніш як за сто днів до дня виборів. Верховна Рада України забезпечує опублікування рішення про призначення чергових виборів Президента України у засобах масової інформації.

3. Виборчий процес чергових виборів Президента України розпочинається за дев’яносто днів до дня голосування. Центральна виборча комісія оголошує про початок виборчого процесу шляхом прийняття рішення не пізніш як за дев’яносто один день до дня голосування.

4. Позачергові вибори Президента України відбуваються в останню неділю дев’яностоденного строку з дня їх призначення Верховною Радою України.

5. Виборчий процес позачергових виборів Президента України розпочинається з дня, наступного за днем, зазначеним у частині четвертій цієї статті.

6. Повторні вибори Президента України відбуваються в останню неділю дев’яностоденного строку з дня прийняття постанови Верховної Ради України про призначення повторних виборів.

7. Постанова Верховної Ради України про призначення повторних виборів приймається не пізніш як на п’ятнадцятий день після дня внесення до Верховної Ради України відповідного подання Центральної виборчої комісії.

8. Виборчий процес повторних виборів Президента України розпочинається наступного дня після офіційного опублікування постанови Верховної Ради України про їх призначення.

Стаття 79. Виборчий процес виборів Президента України

1. Виборчий процес включає такі етапи:

1) висування та реєстрація кандидатів на пост Президента України;

2) утворення окружних та дільничних виборчих комісій;

3) проведення передвиборної агітації;

4) утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі;

5) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;

6) голосування у день виборів Президента України;

7) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків голосування і результатів голосування у день виборів Президента України та їх офіційне оголошення.

{Пункт 7 частини першої статті 79 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Пункт 8 частини першої статті 79 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі необхідності виборчий процес може включати також такі етапи:

1) повторне голосування;

2) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків повторного голосування і результатів повторного голосування Президента України та їх офіційне оголошення.

{Пункт 2 частини другої статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Етапи, передбачені частиною другою цієї статті, мають місце лише у випадках, передбачених цим Кодексом.

4. Виборчий процес завершується через п’ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України або у день офіційного опублікування подання Центральної виборчої комісії до Верховної Ради України щодо призначення повторних виборів Президента України.

5. Повноваження окружних та дільничних виборчих комісій можуть тривати поза строками виборчого процесу.

{Частина п'ята статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XIV. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 80. Виборчі округи з виборів Президента України

1. Вибори Президента України проводяться в загальнодержавному окрузі.

{Частина перша статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для підготовки, організації і проведення виборів Президента України використовуються територіальні виборчі округи, утворені Центральною виборчою комісією на постійній основі відповідно до цього Кодексу.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 81. Виборчі дільниці з виборів Президента України

1. Для підготовки, організації і проведення голосування та підрахунку голосів виборців на виборах Президента України використовуються звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі, а також спеціальні дільниці, що утворюються на тимчасовій основі відповідно до цього Кодексу (далі - виборчі дільниці).

Стаття 82. Оприлюднення рішень про виборчі округи та виборчі дільниці

1. Центральна виборча комісія не пізніш як на п’ятий день виборчого процесу забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті переліку відповідних виборчих дільниць, що утворюються на постійній основі, із зазначенням територіальних виборчих округів, до яких ці виборчі дільниці відносяться, номерів виборчих дільниць.

2. Окружна виборча комісія оприлюднює свої рішення про утворення спеціальних виборчих дільниць, утворених на тимчасовій основі, із зазначенням номерів виборчих

дільниць, їх меж чи установ (закладів), у яких вони утворені, адрес відповідних дільничних виборчих комісій та приміщень для голосування. Таке рішення оприлюднюється у визначений комісією спосіб не пізніш як на п’ятий день після його прийняття.

3. Центральна виборча комісія забезпечує оприлюднення свого рішення про утворення у винятковому випадку спеціальної виборчої дільниці на своєму офіційному веб-сайті не пізніш як на п’ятий день після дня прийняття цього рішення.

4. Закордонні дипломатичні установи України у державах, де утворені закордонні виборчі дільниці, не пізніш як на п’ятий день виборчого процесу забезпечують оприлюднення переліку закордонних виборчих дільниць із зазначенням номерів цих виборчих дільниць, опису їх меж чи місця дислокації військових частин (формувань), у яких вони утворені, адрес відповідних дільничних виборчих комісій та приміщень для голосування на своїх офіційних веб-сайтах або в інший доступний для громадян України, які проживають чи перебувають на території відповідної іноземної держави, спосіб, а Міністерство закордонних справ України оприлюднює таку інформацію щодо усіх закордонних виборчих дільниць на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина четверта статті 82 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XV. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 83. Система виборчих комісій

1. Вибори Президента України організовують і проводять:

1) Центральна виборча комісія;

2) окружні виборчі комісії;

3) дільничні виборчі комісії.

Стаття 84. Утворення окружних виборчих комісій

1. Окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за сорок днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти осіб.

2. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій (по одній особі до однієї виборчої комісії від одного кандидата) вносяться кандидатами на пост Президента України, які зареєстровані у Центральній виборчій комісії. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій вноситься до Центральної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, не пізніш як за сорок п’ять днів до дня виборів за підписом кандидата на пост Президента України або його уповноваженого представника у Центральній виборчій комісії. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій може вноситися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

У поданні зазначаються:

1) прізвище, ім’я та по батькові особи;

2) дата народження;

3) громадянство;

4) місце проживання та адреса житла особи, а також її контактні телефони;

5) відомості про володіння державною мовою;

6) освіта;

7) місце роботи та займана посада особи;

8) наявність досвіду щодо участі в роботі виборчих комісій;

9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини другої статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу окружної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання, згоду виконувати посадові обов’язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб’єктам подання на відповідних виборах, надаються відповідним кандидатам на пост Президента України, які зареєстровані у Центральній виборчій комісії, до моменту внесення до Центральної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу окружної виборчої комісії від різних суб’єктів подання Комісія звертається до відповідних суб’єктів подання, кандидата, запропонованого до складу окружної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання Центральна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

{Частина друга статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення окружної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 84 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Кандидатури до складу окружної виборчої комісії можуть бути відхилені лише з підстав порушення вимог частини другої цієї статті, статті 34 цього Кодексу шляхом прийняття відповідного рішення Центральною виборчою комісією.

{Частина четверта статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. У разі якщо у встановлений частиною другою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу окружної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб становить менше дванадцяти осіб, окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією за поданням її Голови на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії у кількості дванадцяти осіб з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від кандидатів на пост Президента України, внесених відповідно до частини другої цієї статті.

6. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад в окружних виборчих комісіях з урахуванням положень частини першої цієї статті. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій у межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу окружних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу окружних виборчих комісій. Особа, включена до складу окружної виборчої комісії за поданням Голови Центральної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, якщо до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання від кандидатів на пост Президента України. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією. При цьому дотримується приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб'єкта подання.

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні окружних виборчих комісій. У разі формування окружної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

{Частину шосту статті 84 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу окружної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії

призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

{Частину шосту статті 84 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Рішення про утворення окружних виборчих комісій та про їх склад, прийняте відповідно до вимог цього Кодексу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня після його прийняття. Рішення про зміни у складі окружної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем виборів.

Стаття 85. Утворення дільничних виборчих комісій

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніш як за вісімнадцять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дев'яти осіб.

На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяти осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

2. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (по одній особі до однієї виборчої комісії від одного кандидата) мають кандидати на пост Президента України. Подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій вноситься до окружної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, не пізніш як за двадцять три дні до дня виборів за підписом довіреної особи кандидата на пост Президента України у загальнодержавному або відповідному територіальному окрузі.

{Абзац перший частини другої статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій може вноситися за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частину другу статті 85 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, утвореної на судні, яке в день виборів перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, утворюється окружною виборчою комісією за місцем приписки судна, полярної станції за поданням капітана судна, керівника станції, яке може надсилатися технічними засобами зв'язку у строк, встановлений частиною другою цієї статті.

4. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці утворюється Центральною виборчою комісією за поданням суб'єктів, визначених частиною другою статті 84 цього Кодексу, у разі їх наявності та подання Міністерства закордонних справ України. Подання Міністерства закордонних справ України вноситься не пізніше ніж за двадцять один день до дня голосування. Кожен суб'єкт подання, визначений частиною другою статті 84 цього

Кодексу, має право подати по одній кандидатурі до складу кожної дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці. Міністерство закордонних справ України вносить кандидатури до складу кожної дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці у такій кількості, щоб забезпечити утворення кожної комісії у складі, визначеному частиною першою цієї статті.

{Частина четверта статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до частини п’ятої статті 30 цього Кодексу дільнична виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням виборчої дільниці за поданням відповідної окружної виборчої комісії або Міністерства оборони України.

6. У поданні зазначаються:

1) прізвище, ім’я та по батькові особи;

2) дата народження;

3) громадянство;

4) місце проживання та адреса житла особи, а також її контактні телефони;

5) відомості про володіння державною мовою;

6) освіта;

7) місце роботи та займана посада особи;

8) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;

9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^{1} Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини шостої статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання, згоду виконувати посадові обов’язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб’єктам подання на відповідних виборах надаються відповідним довіреним особам кандидата на пост Президента України у загальнодержавному або відповідному територіальному окрузі до моменту внесення до

окружної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі виявлення окружною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу дільничної виборчої комісії від різних суб'єктів подання окружна виборча комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу дільничної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання окружна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

{Частина шоста статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення дільничної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина сьома статті 85 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Кандидатури до складу дільничної виборчої комісії можуть бути відхилені лише з підстав порушення вимог частини шостої цієї статті, статті 34 цього Кодексу шляхом прийняття відповідного рішення окружною виборчою комісією.

{Частина восьма статті 85 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі якщо у встановлений частиною другою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу дільничної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб становить менше дев'яти осіб, дільнична виборча комісія утворюється окружною виборчою комісією за поданням її голови на підставі пропозицій членів цієї комісії у кількості дев'яти осіб з обов'язковим урахуванням усіх поданих кандидатур від кандидатів на пост Президента України. Кандидатури до складу дільничної виборчої комісії у такому разі можуть бути запропоновані голові окружної виборчої комісії іншими членами цієї комісії.

У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та проведення виборів, у тому числі в день голосування, окружна виборча комісія може збільшити склад дільничної виборчої комісії до вісімнадцяти осіб за поданням голови відповідної окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів цієї комісії.

10. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (крім Міністерства закордонних справ України) має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій у межах територіального виборчого округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу дільничних виборчих комісій. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням голови окружної виборчої

комісії (для закордонної виборчої дільниці - за поданням Міністерства закордонних справ України), може бути призначена на керівну посаду в цій комісії тільки у разі відсутності кандидатур на таку посаду від кандидатів на пост Президента України. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається окружною виборчою комісією (для закордонної виборчої дільниці - Центральною виборчою комісією). При цьому дотримується приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб'єкта подання.

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні дільничних виборчих комісій. У разі формування дільничної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

{Частину десяту статті 85 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу дільничної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

{Частину десяту статті 85 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії та про її склад, а також рішення про зміни в її складі, прийняті відповідно до вимог цього Кодексу, підлягають оприлюдненню не пізніш як на третій день з дня їх прийняття у спосіб, визначений відповідною виборчою комісією або Центральною виборчою комісією.

{Частина одинадцята статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 86. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації підготовки та проведення виборів Президента України

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України визначаються цим Кодексом, Законом України "Про Центральну виборчу комісію" та іншими законами України.

2. Центральна виборча комісія, крім повноважень, визначених Законом України "Про Центральну виборчу комісію":

1) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання виборчої комісії нижчого рівня;

2) контролює використання виборчими комісіями, регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії коштів державного бюджету із залученням до проведення перевірок працівників відповідних державних органів;

{Пункт 2 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) встановлює норми і перелік необхідного обладнання, інвентарю, вимоги до такого обладнання та порядок його зберігання, вимоги щодо приміщень для голосування, а також перелік послуг, які надаються виборчим комісіям;

4) припиняє рух коштів на рахунках виборчих комісій, регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії, відкритих у територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, виконання бюджетів у строки, встановлені законом;

{Пункт 4 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) реєструє кандидатів на пост Президента України, уповноважених представників кандидатів у Центральній виборчій комісії, довірених осіб кандидатів на пост Президента України;

{Пункт 5 частини другої статті 86 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6) забезпечує виготовлення і розміщення на загальнодержавних каналах теле- і радіомовлення інформаційних програм для виборців з роз’ясненням засад і порядку проведення виборів, їх ролі у житті суспільства і держави, процедури голосування, прав та обов’язків виборців, механізмів контролю за дотриманням законодавства про вибори Президента України;

7) вирішує відповідно до цього Кодексу та законів України питання використання засобів масової інформації для проведення передвиборної агітації;

8) затверджує текст та форму інформаційних плакатів, а також плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України, забезпечує виготовлення відповідних плакатів і їх передачу окружним виборчим комісіям;

{Пункт 8 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) безпосередньо та через свої регіональні та територіальні представництва здійснює контроль за надходженням і використанням коштів виборчих фондів кандидатів;

{Пункт 9 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10) затверджує форму, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування, забезпечує централізоване виготовлення виборчих бюлетенів установленого зразка, бланків протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій

дільниці, іншої виборчої документації, забезпечує їх облік і передачу їх окружним виборчим комісіям;

{Пункт 10 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11) встановлює форми виборчих документів, затверджує зразки печаток та вивісок виборчих комісій, забезпечує виготовлення печаток окружних і дільничних виборчих комісій, штампів "Вибув" та передачу їх окружним виборчим комісіям, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;

12) акредитує офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій;

{Пункт 12 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13) надає дозвіл громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів Президента України;

14) реєструє офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України, партій - суб’єктів виборчого процесу, громадських організацій у закордонному окрузі, а також офіційних спостерігачів від громадських організацій у загальнодержавному окрузі;

{Пункт 14 частини другої статті 86 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

15) передає представнику Міністерства закордонних справ України виборчі бюлетені, бланки іншої документації, печатки, штампи для передачі їх дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць;

16) розглядає заяви і скарги в порядку, встановленому цим Кодексом та Законом України "Про Центральну виборчу комісію";

{Пункт 16 частини другої статті 86 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

17) встановлює підсумки голосування та складає протокол про підсумки голосування в межах закордонного округу;

18) здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії у разі ненадходження протоколу від окружної виборчої комісії про підсумки голосування у територіальному виборчому окрузі у строки, визначені цим Кодексом, а також у разі бездіяльності окружної виборчої комісії;

19) у тримісячний строк з дня офіційного опублікування результатів виборів надсилає до Рахункової палати звіт про використання коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України;

20) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та законів України.

Стаття 87. Повноваження окружної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України

1. Окружна виборча комісія:

1) здійснює контроль за додержанням законодавства про вибори Президента України;

2) утворює спеціальні виборчі дільниці у випадках, визначених цим Кодексом;

3) утворює дільничні виборчі комісії;

4) спрямовує діяльність дільничних виборчих комісій;

5) скликає в разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;

6) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання їх членів з питань організації виборчого процесу;

7) здійснює фінансове та матеріально-технічне забезпечення дільничних виборчих комісій відповідного територіального округу;

{Пункт 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8) контролює надання списків виборців для загального ознайомлення;

9) сприяє разом з відповідними органами виконавчої влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування організації зустрічей кандидатів на пост Президента України з виборцями;

10) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення виборчих бюлетенів встановленого зразка, інформаційних плакатів, плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України, отриманих від Центральної виборчої комісії, а також виготовлення та постачання бланків іншої документації відповідно до цього Кодексу;

11) встановлює підсумки голосування по територіальному виборчому округу, складає протокол про підсумки голосування та надсилає його до Центральної виборчої комісії;

12) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним у випадках, передбачених цим Кодексом;

13) забезпечує проведення повторного голосування відповідно до рішення Центральної виборчої комісії про призначення повторного голосування по виборах Президента України, а також проведення повторних виборів відповідно до цього Кодексу;

14) реєструє офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України, партій - суб’єктів виборчого процесу, громадських організацій у відповідному територіальному окрузі;

{Пункт 14 частини першої статті 87 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

15) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення отриманих від Центральної виборчої комісії печаток цих комісій та штампів "Вибув" дільничних виборчих комісій;

16) розглядає в межах своїх повноважень звернення, заяви і скарги щодо організації та проведення виборів у межах територіального округу, а також звернення, заяви і скарги на рішення, дії чи бездіяльність дільничних виборчих комісій та/або їх членів і приймає щодо них рішення;

{Пункт 16 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17) заслуховує інформацію дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування з питань підготовки і проведення виборів Президента України;

18) забезпечує передачу на зберігання до відповідної державної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи;

{Пункт 18 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18^1) узагальнює інформацію щодо поданих до окружної та дільничних виборчих комісій заяв та скарг, що стосуються процесу виборів Президента України, а також результатів їх розгляду, вивішує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Частину першу статті 87 доповнено пунктом 18^1 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

19) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та законів України.

Повноваження окружної виборчої комісії, визначені пунктами 6, 7, 10, 15, 18 цієї частини, можуть виконувати територіальні представництва Центральної виборчої комісії у разі їх утворення.

{Частину першу статті 87 доповнено новим абзацом двадцять другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Повноваження окружної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її складу, визначеного при її утворенні, на її першому засіданні, яке проводиться не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається її головою.

3. Повноваження окружної виборчої комісії припиняються через п’ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України у порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Статус окружної виборчої комісії як юридичної особи припиняється в порядку та строки, визначені статтею 35 цього Кодексу.

Стаття 88. Повноваження дільничної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України

1. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства про вибори Президента України;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців або Міністерства закордонних справ України, складає список виборців у випадках, передбачених цим Кодексом, надає його для загального ознайомлення та у випадках, передбачених цим Кодексом, вносить до нього зміни;

3) створює умови для ознайомлення виборців з відомостями про всіх кандидатів на пост Президента України, їх передвиборними програмами, а також із рішеннями Центральної виборчої комісії, відповідної окружної виборчої комісії, власними рішеннями та повідомленнями;

4) завчасно вручає або надсилає виборцям іменні запрошення, отримані від органу ведення Державного реєстру виборців, із зазначенням дати проведення виборів, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

6) вносить за рішенням Центральної виборчої комісії у випадках, передбачених цим Кодексом, зміни до виборчого бюлетеня;

7) організовує голосування на виборчій дільниці;

8) проводить підрахунок голосів, поданих на виборчій дільниці, складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та надсилає його до відповідної окружної виборчої комісії;

{Пункт 8 частини першої статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) розглядає звернення, заяви і скарги з питань внесення змін до списку виборців, організації та проведення голосування і підрахунку голосів на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

11) узагальнює інформацію щодо поданих до дільничної виборчої комісії звернень, що стосуються процесу виборів Президента України, а також результатів їх розгляду, вивішує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до окружної виборчої комісії для узагальнення та передачі до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Частину першу статті 87 доповнено новим пунктом 11 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та законів України.

2. Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги більшістю від її складу, визначеного при її утворенні, на засіданні комісії, яке проводиться не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається її головою.

3. Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п’ять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України.

4. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

Стаття 89. Припинення повноважень виборчої комісії та члена виборчої комісії

1. Повноваження усього складу окружної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду у разі систематичного порушення або одноразового грубого порушення комісією Конституції України, цього Кодексу та законів України, невиконання рішення виборчої комісії вищого рівня. Дострокове припинення повноважень усього складу виборчої комісії не є ліквідацією цієї комісії.

{Частина перша статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень відповідної виборчої комісії.

3. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв’язку із:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб’єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній виборчій комісії або для внесення подання про заміну члена виборчої комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб’єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) прийняттям рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу відповідної виборчої комісії;

5) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України або держави, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що зумовлює неможливість виконання обов’язків члена комісії;

6) реєстрацією його кандидатом на пост Президента України, а також кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо такі вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;

{Пункт 6 частини третьої статті 89 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

7) реєстрацією його представником кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії, довіреною особою кандидата на пост Президента України, а також довіреною особою кандидата у депутати місцевої ради або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, представником, уповноваженою особою місцевої

організації партії, уповноваженою особою суб'єкта процесу референдуму, представником ініціативної групи в Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, якщо процес таких виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборами Президента України;

{Пункт 7 частини третьої статті 89 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

8) систематичним або одноразовим грубим порушенням ним законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня, двома і більше неявками на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявкою на засідання виборчої комісії у день голосування, ухилянням від виконання своїх обов'язків у комісії без поважних причин;

9) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;

{Пункт 9 частини третьої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

10) входженням його до іншої виборчої комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення виборів Президента України, а також виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо такі вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;

{Пункт 10 частини третьої статті 89 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

11) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;

12) його смертю або оголошенням його померлим;

13) відмовою від складення присяги члена виборчої комісії;

14) порушенням присяги члена виборчої комісії, що виявилося як систематичне невиконання покладених на нього обов'язків, засвідчене не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

15) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії.

4. Повноваження члена виборчої комісії припиняються з підстав, передбачених пунктами 1-12, 14, 15 частини третьої цієї статті, з моменту прийняття рішення про припинення повноважень члена комісії виборчою комісією, яка її утворила. При виникненні обставин, передбачених пунктом 13 частини третьої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту відмови особи поставити свій підпис під текстом присяги на засіданні виборчої комісії або неприбуття такої особи на перші два засідання виборчої комісії після включення особи до складу цієї комісії, про які їй було повідомлено.

Про дострокове припинення повноважень у зв'язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється Центральна виборча комісія або відповідна окружна виборча комісія для прийняття рішення про зміни в складі відповідної виборчої комісії.

Особа, яка подала заяву про складення повноважень, продовжує виконувати обов'язки голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії до моменту прийняття відповідного рішення комісією, яка утворила таку комісію.

Подання про заміну члена виборчої комісії вноситься за підписом осіб, визначених частиною другою статті 84, частиною другою статті 85 цього Кодексу, на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. До подання додаються документи, передбачені частиною другою статті 84 та частиною шостою статті 85 цього Кодексу відповідно.

Зазначене подання підлягає розгляду у п'ятиденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

Подання про заміну члена виборчої комісії може вноситися за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина четверта статті 89 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено. Такі суб'єкти вправі не пізніше ніж на наступний день з дня отримання такого повідомлення внести подання з новими кандидатурами до складу відповідної виборчої комісії.

{Абзац перший частини п'ятої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Якщо у строк, встановлений цією частиною, не надійшли подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії та/або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб не дає змогу сформувати її склад у мінімальній кількості, встановленій частиною першою статті 84 або частиною першою статті 85 цього Кодексу, склад комісії формується відповідною виборчою комісією за поданням її голови за пропозиціями членів цієї комісії з тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим), з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур до її складу, крім тих, що підлягають відхиленню з підстав, встановлених цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень членів виборчої комісії з підстав, передбачених пунктами 8, 13 частини третьої цієї статті, або у зв'язку з достроковим припиненням повноважень усього складу виборчої комісії їх кандидатури не можуть бути повторно включені до складу виборчої комісії та підлягають відхиленню.

{Абзац третій частини п'ятої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення про дострокове припинення повноважень у зв'язку із заміною члена виборчої комісії приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого представника від того самого суб'єкта подання з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії у зв’язку з відмовою від складення присяги члена виборчої комісії чи у зв’язку з прийняттям рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу відповідної виборчої комісії, що призвело до зменшення кількісного складу виборчої комісії нижче від мінімальної кількості, встановленої відповідночастиною першою статті 84 або частиною першою статті 85 цього Кодексу, відповідна виборча комісія одночасно з рішенням про дострокове припинення повноважень члена комісії приймає рішення про включення нового члена до складу відповідної виборчої комісії за поданням голови відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії.

{Абзац п'ятий частини п'ятої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії відповідна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніш останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад виборчої комісії у порядку, встановленому цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії, що призвело до зменшення кількісного складу виборчої комісії нижче від мінімальної кількості, встановленої відповідно частиною першою статті 84 або частиною першою статті 85 цього Кодексу, відповідна виборча комісія приймає рішення про включення нового члена до складу відповідної виборчої комісії за поданням голови відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії для того, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим). Таке рішення приймається одночасно з рішенням про дострокове припинення повноважень члена комісії.

У разі дострокового припинення повноважень члена дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці, інша особа може включатися до складу комісії за поданням Міністерства закордонних справ України.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх обов’язків (без припинення членства в комісії) до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

{Частина шоста статті 89 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов’язки, відповідна виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу комісії. Подання вноситься за підписом голови, заступника голови виборчої комісії або головуючого на відповідному засіданні виборчої комісії та засвідчується печаткою цієї комісії. До подання додаються не менш як два рішення виборчої комісії про невиконання головою, заступником голови, секретарем цієї комісії покладених на нього обов’язків, а також витяг із протоколу засідання виборчої комісії, на якому розглядалося питання про внесення такого подання.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх повноважень до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

Зазначене подання чи заява підлягають обов'язковому розгляду у триденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування. Рішення про заміну голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії не є підставою для припинення повноважень зазначених осіб як членів відповідної виборчої комісії.

8. У разі надходження подання про заміну члена виборчої комісії, який виконує обов'язки голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії, рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена від того самого суб'єкта подання приймається з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії з інших підстав, передбачених частиною третьою цієї статті, виборча комісія призначає на відповідну посаду іншу особу зі складу цієї комісії.

{Частина восьма статті 89 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, які мають ознаки вчинення членами (окремим членом) цієї комісії кримінального або адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія одночасно з прийняттям такого рішення повідомляє про це правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

Розділ XVI. ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 90. Фінансування виборів Президента України

1. Витрати на підготовку та проведення виборів Президента України здійснюються виключно за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України, та коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України.

2. Кандидат на пост Президента України, зареєстрований Центральною виборчою комісією, для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації, зобов'язаний утворити свій виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина друга статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Фінансування виборчої кампанії кандидата на пост Президента України з інших джерел, окрім як виборчий фонд кандидата на пост Президента України, незалежно від наявності погодження з партіями - суб'єктами виборчого процесу чи кандидатами на пост Президента України, забороняється.

Стаття 91. Фінансове забезпечення підготовки та проведення виборів Президента України за рахунок коштів державного бюджету

1. Фінансове забезпечення підготовки та проведення виборів Президента України за рахунок коштів державного бюджету здійснюється Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів.

2. Обсяг коштів для підготовки та проведення виборів Президента України за поданням Центральної виборчої комісії передбачається окремим рядком у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

3. Видатки на підготовку та проведення виборів Президента України здійснюються Центральною виборчою комісією та окружними виборчими комісіями (регіональними або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) відповідно до затверджених Центральною виборчою комісією кошторисів у межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

{Абзац перший частини третьої статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Фінансування виборчих комісій закордонних виборчих дільниць здійснюється Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України.

Фінансування виготовлення виборчої документації органами ведення Державного реєстру виборців здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

4. Кошти бюджету на підготовку та проведення виборів Президента України, бюджетні призначення за якими встановлені законом про Державний бюджет України, перераховуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральній виборчій комісії відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України, сформованого за пропозиціями Центральної виборчої комісії, за бюджетною програмою, за якою здійснюється фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів Президента України.

{Частина четверта статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), а також середні норми видатків для потреб дільничних виборчих комісій, які повинні включати, зокрема, видатки на оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов’язані із забезпеченням здійснення повноважень виборчих комісій (оплата транспортних послуг, послуг зв’язку, відшкодування за спожиті комунальні послуги тощо).

{Частина п'ята статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) у десятиденний строк з дня її утворення на основі середніх норм видатків складає єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення виборів із

включенням до нього власних видатків та видатків для потреб дільничних виборчих комісій територіального округу. Єдиний кошторис видатків затверджується Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина сьома статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

8. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) не пізніш як у п’ятиденний строк з дня офіційного оголошення результатів виборів Президента України подає до Центральної виборчої комісії виписку з реєстраційного рахунка та припиняє рух коштів на цьому рахунку. У семиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів Президента України Центральна виборча комісія відкликає залишок невикористаних асигнувань, виділених із загального фонду Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів Президента України, шляхом надання коригуючого розподілу відкритих асигнувань центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина восьма статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) в п’ятнадцятиденний строк з дня офіційного оголошення результатів виборів складає та подає до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів державного бюджету на підготовку і проведення виборів Президента України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина дев'ята статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів Президента України, здійснюється Центральною виборчою комісією, регіональними представництвами Центральної виборчої комісії, органами державного фінансового контролю та Державною казначейською службою України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, та Державною казначейською службою України.

{Частина десята статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 92. Оплата праці членів виборчих комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії

1. За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної виборчої комісії (загальною кількістю не більше чотирьох осіб), дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії з оплатою їх праці в комісії на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією (територіальним представництвом Центральної виборчої комісії). Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням відповідного стажу.

{Абзац перший частини першої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Робота члена виборчої комісії, який виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі, оплачується у визначеному Кабінетом Міністрів України розмірі та в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку і проведення виборів.

2. Оплата праці члена виборчої комісії, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою за його середню заробітну плату за основним місцем роботи. Оплата праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на момент її нарахування.

3. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної окружної виборчої комісії на підготовку та проведення виборів Президента України, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

4. Робота членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день виборів, у день повторного голосування і в дні встановлення підсумків голосування оплачується у розмірі та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

5. Праця осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, оплачується у розмірі та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку і проведення виборів.

6. Праця, пов'язана з організацією підготовки і проведення виборів Президента України, осіб, визнаних в установленому законом порядку безробітними, у складі окружних, дільничних виборчих комісій чи як спеціалістів, експертів та технічних працівників, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів соціальної допомоги. Оплата праці членів виборчих комісій чи осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, які є пенсіонерами, не може бути підставою для обмеження розміру отримуваної ними пенсії.

7. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення їм та членам їхніх сімей, які проживають разом з ними, будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Розділ XVII. ВИБОРЧІ ФОНДИ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 93. Загальні засади утворення та функціонування виборчого фонду

1. Виборчий фонд кандидата на пост Президента України має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії кандидата на пост Президента України, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На поточні рахунки кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України.

Кандидат на пост Президента України зобов’язаний відкрити рахунки свого виборчого фонду не пізніш як на десятий день з дня його реєстрації Центральною виборчою комісією.

2. Кандидат на пост Президента України відкриває один накопичувальний рахунок виборчого фонду в банку України у місті Києві і не більше одного поточного рахунку в банку в межах територіального виборчого округу. Один поточний рахунок виборчого фонду кандидата на пост Президента України може обслуговувати декілька територіальних виборчих округів.

3. Рахунки виборчого фонду кандидата на пост Президента України відкриваються в банках у національній валюті.

4. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата на пост Президента України. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду кандидата є довідка банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду.

5. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України встановлюється Національним банком України за погодженням з Центральною виборчою комісією не пізніш як за вісімдесят три дні до дня виборів.

6. Витрачання коштів з поточного рахунку виборчого фонду здійснюється виключно у безготівковій формі.

7. Послуги банку, пов’язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчого фонду та з функціонуванням рахунків, надаються безоплатно. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунках виборчого фонду, відсотки не нараховує і не сплачує.

8. Банк не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

9. Інформація про відкриття накопичувального рахунку відповідного виборчого фонду та його реквізити розміщується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Подальша інформація про реквізити накопичувального рахунку виборчого фонду публікується у засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного виборчого фонду.

10. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду припиняється о 18 годині останньої п’ятниці перед днем виборів або днем повторного голосування.

11. У разі призначення повторного голосування використання коштів виборчих фондів кандидатів, включених до виборчих бюлетенів для повторного голосування, поновлюється з дня прийняття рішення про їх включення до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

12. Рахунки виборчого фонду закриваються банками на п’ятнадцятий день після дня офіційного оголошення результатів виборів, а для кандидатів, не включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, - з дня опублікування рішення про призначення повторного голосування.

13. Арешт коштів на рахунках виборчого фонду до дня виборів або дня повторного голосування не допускається.

14. Закриття рахунків, зупинення операцій по рахунках виборчого фонду раніше, ніж у строк, встановлений частиною десятою цієї статті, не допускаються.

Стаття 94. Контроль виборчих фондів

1. Контроль виборчих фондів кандидатів на пост Президента України здійснюють Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції не пізніш як за вісімдесят три дні до дня голосування.

2. Банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, надає Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках. Механізм надання зазначених відомостей визначається порядком, встановлення якого передбачено частиною першою цієї статті.

{Частину третю статті 94 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 95. Розпорядники рахунків виборчого фонду

1. Кандидат на пост Президента України призначає з числа своїх довірених осіб в єдиному загальнодержавному виборчому окрузі, зазначених у статті 111 цього Кодексу, не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду, які мають виключне право на розпорядження згідно із законом коштами, що надходять на накопичувальний рахунок. Розпорядники накопичувального рахунку виборчого фонду зобов’язані вести облік надходження та розподілу коштів, що надходять на накопичувальний рахунок виборчого фонду, між поточними рахунками.

2. Кандидат на пост Президента України призначає з числа своїх довірених осіб, зазначених у статті 111 цього Кодексу, по одному розпоряднику поточного рахунку виборчого фонду у відповідному територіальному окрузі, який має виключне право на розпорядження коштами з відповідного поточного рахунку виборчого фонду. Розпорядники поточних рахунків забезпечують додержання фінансової дисципліни та цільове використання коштів виборчого фонду, ведуть облік використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

3. Банк, в якому відкрито накопичувальний або поточний рахунок виборчого фонду, надає розпорядникові відповідного рахунку щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках у порядку, встановленому відповідно до частини першої статті 94 цього Кодексу.

{Частина третя статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 96. Порядок формування виборчого фонду та використання його коштів

1. Виборчий фонд кандидата на пост Президента України формується за рахунок його власних коштів, коштів партії, яка висунула кандидата, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Добровільні внески здійснюються виключно у грошовій формі.

{Частину першу статті 96 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розмір виборчого фонду кандидата на пост Президента України не може перевищувати дев’яноста тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

{Частину першу статті 96 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Добровільні внески особи до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, висунутого партією або шляхом самовисування, обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи і обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування виборчого фонду кандидата на пост Президента України не застосовуються.

3. Забороняється здійснювати добровільні внески до виборчого фонду кандидата на пост Президента України особам, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" не мають права здійснювати внески на підтримку партій.

4. Банк або відділення зв’язку не приймає добровільний внесок до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, що перевищує розмір, встановлений частиною другою цієї статті.

Документ, сформований за результатами такої банківської операції, повинен містити інформацію про прізвище, ім’я та (за наявності) по батькові, адресу місця проживання громадянина, реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов’язкових платежів (щодо осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті, - номер та (за наявності) серію паспорта громадянина України, в якому проставлено відмітку про відмову від одержання ідентифікаційного номера чи номер паспорта із записом про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків в електронному безконтактному носії), дату народження, розмір (суму) внеску, призначення платежу.

Якщо добровільний внесок здійснюється фізичною особою, то обраний нею спосіб здійснення банківської операції повинен забезпечувати можливість ідентифікації цієї фізичної особи (в тому числі, якщо такі банківські операції здійснюються фізичними особами з використанням мережі Інтернет).

{Частина четверта статті 96 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв’язку на накопичувальний рахунок виборчого фонду не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду кандидата на пост Президента України не може перевищувати двох банківських днів.

6. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду має право відмовитися від внеску до виборчого фонду, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито накопичувальний рахунок виборчого фонду. Такий внесок повертається особі, яка його здійснила, за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до державного бюджету.

7. У разі надходження внеску, що перевищує розмір, встановлений частиною другою цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником накопичувального рахунку виборчого фонду, повертається особі банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

8. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду зобов’язаний відмовитися від внеску особи, яка відповідно до цього Кодексу не має права здійснювати такий внесок, протягом трьох робочих днів з дня, коли йому стало про це відомо. На підставі заяви розпорядника накопичувального рахунку про відмову від внеску з цієї причини банк, в

якому відкрито рахунок виборчого фонду, перераховує такий внесок до державного бюджету.

{Частина восьма статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Кошти виборчого фонду використовуються кандидатом на пост Президента України для фінансування його виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації.

{Частина дев'ята статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Кошти виборчого фонду, не використані кандидатом на пост Президента України, висунутим партією, за його письмовою заявою, справжність підпису на якій засвідчується у встановленому законом порядку, що подається не пізніш як на десятий день після офіційного оголошення результатів виборів, у п’ятиденний строк з дня надходження такої заяви перераховуються на поточний банківський рахунок відповідної партії. У разі неподання кандидатом на пост Президента України такої заяви у зазначений строк невикористані кошти виборчого фонду перераховуються банком у безспірному порядку до державного бюджету на п’ятнадцятий день після офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів (для кандидатів, не включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, - на п’ятнадцятий день після опублікування рішення про призначення повторного голосування). Кошти виборчого фонду, не використані кандидатом на пост Президента України, висунутим шляхом самовисування, не пізніш як на десятий день після офіційного оголошення результатів виборів перераховуються до державного бюджету.

11. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України залишки коштів його виборчого фонду не раніше ніж на десятий день з дня прийняття відповідного рішення у безспірному порядку перераховуються до державного бюджету.

12. Внесок, що надійшов до виборчого фонду після дня виборів (у разі включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування - після дня повторного голосування), повертається банком відповідній особі за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

Стаття 97. Фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду та її аналіз

1. Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата на пост Президента України здійснюють розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду.

2. Розпорядники поточних рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України подають у порядку, встановленому цим Кодексом, відповідні фінансові звіти розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду.

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України подає відповідні фінансові звіти до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції.

3. Розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України подають у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, два види фінансових звітів - проміжний та остаточний.

4. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду зобов’язаний не пізніш як за вісім днів до дня виборів подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів. У разі призначення Центральною виборчою комісією повторного голосування розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов’язаний за шість днів до дня повторного голосування подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду за період з дня прийняття рішення про включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування до сьомого дня до дня повторного голосування.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду зобов’язаний не пізніш як на сьомий день після дня виборів (у разі включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування - не пізніш як на сьомий день після дня повторного голосування) подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

5. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду зобов’язаний не пізніш як за п’ять днів до дня виборів подати до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження. У разі призначення Центральною виборчою комісією повторного голосування розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов’язаний за чотири дні до дня повторного голосування подати до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду за період з дня прийняття рішення про включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування до сьомого дня до дня повторного голосування (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду зобов’язаний не пізніш як на п’ятнадцятий день після дня виборів (у разі включення кандидата до виборчого бюлетеня

для повторного голосування - не пізніш як на п’ятнадцятий день після дня повторного голосування) подати до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов’язковому оприлюдненню підлягають прізвище, ім’я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

6. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною п’ятою цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Кодексу, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції не пізніш як за два дні до дня голосування (у разі проведення повторного голосування - за два дні до дня повторного голосування) оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом першим частини п’ятої цієї статті, та не пізніш як на тридцятий день після дня голосування - аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом другим частини п’ятої цієї статті.

У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції у п’ятиденний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомляють про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності або забезпечують притягнення відповідних осіб до такої відповідальності в межах своїх повноважень.

{Абзац третій частини шостої статті 97 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. У фінансових звітах, передбачених частинами четвертою та п’ятою цієї статті, в обов’язковому порядку відображається інформація про всі надходження на накопичувальний та поточні рахунки виборчого фонду кандидата на пост Президента України, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду, назву партії (у разі здійснення внеску партією, яка висунула кандидата на пост Президента України), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку виборчого фонду, отримувача кожного платежу.

{Частина сьома статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Форми фінансових звітів, передбачених частинами четвертою та п’ятою цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

9. За рішенням Центральної виборчої комісії та у встановленому нею порядку фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду, передбачена цією статтею, може подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів. В такому випадку паперова форма зазначеного звіту не подається.

{Статтю 97 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XVIII. ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 98. Загальний порядок висування кандидатів на пост Президента України

1. Висування кандидатів на пост Президента України партіями та самовисування розпочинаються з першого дня виборчого процесу і закінчується за п’ятдесят п’ять днів до дня виборів.

Стаття 99. Порядок висування кандидатів партіями

1. Партія може висунути лише одного кандидата на пост Президента України. Особа може бути висунута кандидатом на пост Президента України лише однією партією за згодою кандидата.

2. Партія може висунути кандидатом на пост Президента України особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 75 цього Кодексу має право бути обраною Президентом України.

3. Висування кандидата на пост Президента України партією здійснюється на з’їзді (зборах, конференції) відповідно до статуту цієї партії.

На з’їзді (зборах, конференції) партії щодо висування кандидата на пост Президента України за дорученням Голови Центральної виборчої комісії має право бути присутнім член Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 99 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повідомлення про час і місце проведення з’їзду (зборів, конференції) партії з метою висування кандидата на пост Президента України, порядок акредитації на такому з’їзді (зборах, конференції) представників засобів масової інформації, визначений його організаторами, не пізніш як за п’ять днів до дня проведення з’їзду (зборів, конференції) розміщується на офіційному веб-сайті партії та подається до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня з дня отримання такого повідомлення розміщує його на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина четверта статті 99 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 100. Порядок самовисування кандидата на пост Президента України

1. Громадянин України, який відповідно до статті 75 цього Кодексу може бути обраним Президентом України, особисто подає до Центральної виборчої комісії заяву про самовисування кандидатом на пост Президента України.

{Частина перша статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. У заяві про самовисування кандидатом на пост Президента України, датованою днем подання документів для реєстрації, повинні міститися:

1) згода на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних;

2) зобов'язання у разі обрання Президентом України протягом місяця з дня офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність);

3) зобов'язання в разі обрання Президентом України протягом місяця з дня офіційного оприлюднення результатів виборів припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції та законів України несумісні із зайняттям поста Президента України (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата - зазначити про їх відсутність).

{Пункт 3 частини другої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. До заяви про самовисування додаються документи, передбачені частиною першою статті 103 цього Кодексу.

{Статтю 100 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 101. Грошова застава

1. Грошова застава вноситься партією, яка висунула кандидата на пост Президента України, або особисто кандидатом на пост Президента України, висунутим шляхом самовисування, у безготівковій формі одним платежем на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії (після початку виборчого процесу та до подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації) в розмірі шістсот п'ятдесяти мінімальних заробітних плат, визначених у місячному розмірі (станом на день початку виборчого процесу).

{Абзац перший частини першої статті 101 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Реквізити рахунку для внесення грошової застави та її розмір не пізніш як у перший день виборчого процесу розміщуються Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті.

{Абзац другий частини першої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Грошова застава повертається суб'єкту її внесення (партії чи кандидату на пост Президента України) у разі, якщо відповідного кандидата визнано обраним Президентом

України або включено до виборчого бюлетеня для повторного голосування, або у разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України. В інших випадках грошова застава не повертається і перераховується до державного бюджету.

3. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України партія чи кандидат на пост Президента України, які вносили грошову заставу, у п’ятиденний строк з дня прийняття такого рішення подають до Центральної виборчої комісії заяву із зазначенням відповідного рахунку (партії або кандидата на пост Президента України) для повернення внесеної грошової застави. У разі неподання такої заяви у встановлений цією частиною строк, грошова застава не повертається і перераховується до державного бюджету.

{Частина третя статті 101 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі надходження на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії для внесення грошової застави коштів у меншому розмірі, ніж визначено частиною першою цієї статті та/або коштів, які внесені із порушенням вимог, встановлених частиною першою цієї статті, такі кошти поверненню не підлягають та перераховуються до державного бюджету протягом п’яти днів після закінчення строку реєстрації кандидатів на пост Президента України.

{Статтю 101 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 102. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов’язань фінансового характеру кандидатом на пост Президента України

1. Кандидат на пост Президента України, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, не пізніше ніж на п’ятий день з моменту реєстрації подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону України "Про запобігання корупції".

{Частини перша статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 103. Реєстрація кандидата на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія реєструє кандидата на пост Президента України, висунутого шляхом самовисування, за умови отримання разом із заявою, передбаченою частиною першою статті 100 цього Кодексу, таких документів:

{Абзац перший частини першої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) довідки про наявність чи відсутність судимості, виданої уповноваженим органом після початку виборчого процесу;

{Пункт 1 частини першої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) автобіографії кандидата на пост Президента України, на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов’язково повинна містити: прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), усі попередні прізвища, власні імена, по батькові та

дати їх зміни (якщо особа протягом останніх десяти років до дня виборів змінювала прізвище та/або власне ім’я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата (складається у друкованому вигляді);

{Пункт 2 частини першої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) передвиборної програми кандидата, викладеної державною мовою, обсягом до дванадцяти тисяч друкованих знаків (на паперовому носії та в електронному вигляді);

4) документа про внесення грошової застави відповідно до статті 101 цього Кодексу;

5) ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кандидата на пост Президента України;

6) по одній фотографії кандидата на пост Президента України розмірами 4 х 6 сантиметрів та 9 х 13 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді.

2. Для реєстрації кандидатом на пост Президента України особи, висунутої партією, крім документів, передбачених частиною першою цієї статті, подаються:

1) рішення з’їзду (зборів, конференції) партії, прийняте відповідно до її статуту, про висування кандидата на пост Президента України, в якому зазначаються: прізвище, ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) особи, висунутої кандидатом на пост Президента України, засвідчене підписом керівника партії і скріплене печаткою партії;

2) заява особи, висунутої кандидатом, про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від цієї партії та у зв’язку з цим згода на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних, зобов’язання в разі обрання Президентом України протягом місяця з дня офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств та/або корпоративних прав - зазначити про їх відсутність), зобов’язання у разі обрання Президентом України припинити діяльність та/або скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції та законів України несумісні із зайняттям поста Президента України (у разі відсутності такої діяльності та/або такого мандата - зазначити про їх відсутність).

{Пункт 2 частини другої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія видає кандидату на пост Президента України (висунутому партією або шляхом самовисування) або уповноваженому представнику партії, який подав документи, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць, рік, час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

Документи для реєстрації кандидата на пост Президента України можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку,

встановленому Центральною виборчою комісією. В такому разі вимоги частини першої статті 100 цього Кодексу щодо особистої подачі до Центральної виборчої комісії заяви про самовисування не застосовуються.

{Частину третю статті 103 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Документи до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на пост Президента України подаються не пізніше ніж за п’ятдесят п’ять днів до дня виборів. У разі порушення цього строку, а також у разі подачі документів засобами поштового зв’язку (в тому числі - електронної пошти в іншому порядку, ніж встановлений Центральною виборчою комісією), а також в іншому порядку без урахування вимог цього Кодексу, документи щодо реєстрації кандидатів на пост Президента України Центральною виборчою комісією не розглядаються та повертаються листом члена Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії.

{Частина четверта статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидата на пост Президента України, несе особа, висунута кандидатом.

6. Особа, висунута кандидатом на пост Президента України, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про самовисування чи про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від партії. Заява про відкликання заяви про самовисування, про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від партії особисто подається відповідною особою до Центральної виборчої комісії. Повторна заява особи про самовисування чи про згоду балотуватися на виборах Президента України від тієї самої партії не приймається.

{Частини шоста статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Центральна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України або про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України за результатами перевірки щодо наявності чи відсутності підстав для прийняття рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України протягом п’яти днів з дня прийняття документів, передбачених цією статтею.

8. У разі реєстрації кандидата на пост Президента України уповноваженому представнику партії або кандидату на пост Президента України чи його уповноваженому представнику не пізніше дня, наступного за днем реєстрації, видається копія постанови про реєстрацію. Кандидату на пост Президента України не пізніш як у триденний строк з дня прийняття рішення про його реєстрацію видається посвідчення кандидата на пост Президента України за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України у такий самий строк розміщується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

9. Центральна виборча комісія закінчує реєстрацію кандидатів на пост Президента України не пізніше ніж за п’ятдесят днів до дня виборів.

У рішенні Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата на пост Президента України зазначається прізвище, ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності), рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місця роботи, партійність, місце проживання, суб’єкта висунення кандидата на пост Президента України.

{Частину дев'яту статті 103 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Список кандидатів на пост Президента України, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, із зазначенням прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), року народження, відомостей про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, суб’єкта висування у п’ятиденний строк з дня закінчення реєстрації кандидатів розміщується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Стаття 104. Відмова у реєстрації кандидата на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія відмовляє у реєстрації кандидата на пост Президента України у разі:

1) порушення встановленого частиною першою статті 98, частинами першою -третьою статті 99, статтею 100 цього Кодексу порядку висування (самовисування) кандидата;

2) встановлення Центральною виборчою комісією наявності у передвиборній програмі кандидата положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров’я населення;

3) відсутності хоча б одного з документів, передбаченихстаттею 103 цього Кодексу;

4) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом на пост Президента України;

5) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання;

6) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення про визнання особи, висунутої кандидатом на пост Президента України, недієздатною;

7) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом на пост Президента України, права бути обраною Президентом України;

8) висування кандидата на пост Президента України від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогамЗакону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

2. Помилки і неточності, виявлені в поданих кандидатами на пост Президента України для реєстрації документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, підлягають виправленню або уточненню у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата на пост Президента України.

3. Рішення про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія такого рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається уповноваженому представнику відповідної партії (кандидата) або кандидату.

Стаття 105. Скасування рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України у разі:

1) звернення кандидата на пост Президента України у будь-який час після його реєстрації, але не пізніш як за двадцять три дні до дня виборів та не пізніш як за тринадцять днів до дня повторного голосування, з письмовою заявою про відмову від балотування. Така заява подається до Центральної виборчої комісії особисто кандидатом на пост Президента України;

{Пункт 1 частини першої статті 105 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом на пост Президента України;

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання;

4) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення про визнання особи, зареєстрованої кандидатом на пост Президента України, недієздатною;

5) виявлення обставин, які позбавляють особу, зареєстровану кандидатом на пост Президента України, права бути обраною Президентом України.

У разі надходження звернення, зазначеного у пункті 1 цієї частини, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України не пізніш як за двадцять два дні до дня виборів, а при проведенні повторного голосування - не пізніш як за дванадцять днів до дня повторного голосування.

У разі надходження звернення, зазначеного у пункті 1 цієї частини, пізніш як за двадцять три дні до дня виборів або пізніш як за тринадцять днів до дня повторного голосування таке звернення Центральною виборчою комісією не розглядається, рішення по ньому не приймається.

2. Рішення Центральної виборчої комісії про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

3. Центральна виборча комісія розглядає питання про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України у присутності кандидата на пост Президента України або уповноваженого представника партії, яка висунула такого кандидата. Про час розгляду питання про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України зазначені особи повідомляються не пізніш як у день, що передує дню розгляду. У разі відсутності зазначених осіб без поважних причин, а при розгляді цього питання менш як за три дні до дня виборів чи до дня повторного голосування - незалежно від причини, питання про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України розглядається Центральною виборчою комісією за відсутності зазначених осіб.

4. Центральна виборча комісія доводить до відома кандидата на пост Президента України та партії, яка його висунула, рішення про скасування реєстрації кандидата не пізніш як наступного дня з дня його прийняття та надає кандидату на пост Президента України, його уповноваженому представнику у Центральній виборчій комісії або представнику партії, яка його висунула, копію такого рішення у той самий строк. У разі якщо рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України прийнято напередодні дня виборів чи дня повторного голосування, його копія надається зазначеним у цій частині особам невідкладно.

5. У разі смерті кандидата на пост Президента України або визнання його безвісно відсутнім Центральна виборча комісія оголошує його таким, що вибув з балотування. Це рішення оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня після його прийняття, але не пізніш як за один день до дня виборів.

Розділ XIX. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ

Стаття 106. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів Президента України

1. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів передбачає інформування виборців про:

1) зареєстрованих кандидатів на пост Президента України та суб’єктів їх висування;

2) передвиборні програми кандидатів на пост Президента України;

3) рахунки виборчих фондів кандидатів на пост Президента України, максимальний розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться добровільний внесок;

4) скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата на пост Президента України;

5) факти та події, пов’язані з виборчим процесом.

2. Інформація, що міститься у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на пост Президента України, є відкритою. На офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії оприлюднюються відомості про прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, відомості про наявність чи

відсутність судимості, суб’єкта висування кожного кандидата на пост Президента України та його передвиборна програма.

3. Відомості, передбачені частинами першою і другою цієї статті, оприлюднюються також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання (у форматі відкритих даних).

4. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні виборів на замовлення Центральної виборчої комісії, а щодо відомостей, зазначених у пункті 5 частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Кодексу.

Стаття 107. Інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів кандидатів на пост Президента України, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, із розрахунку по два примірники на кожну виборчу дільницю.

Інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

{Абзац другий частини першої статті 107 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні плакати кандидатів виготовляються із застосуванням розумного пристосування для людей з інвалідністю з урахуванням вимог, встановлених Центральною виборчою комісією.

2. Центральна виборча комісія погоджує з кандидатом на пост Президента України або його уповноваженим представником текст інформаційного плаката.

3. Виготовлені інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України у встановлених Центральною виборчою комісією порядку та строки передаються відповідним виборчим комісіям на виборчі дільниці.

Розміщення інформаційних плакатів здійснюється з урахуванням можливості ознайомлення з ними виборців із порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком), з урахуванням вимог, установлених Центральною виборчою комісією.

{Абзац другий частини третьої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Дільничні виборчі комісії сприяють виборцям, які самостійно не можуть ознайомитися з інформаційними плакатами кандидатів на пост Президента України, у доступі до їх змісту у максимально зручний для таких виборців спосіб.

{Абзац третій частини третьої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 108. Процедура і строки проведення передвиборних теледебатів

1. У разі призначення Центральною виборчою комісією у порядку, встановленому цим Кодексом, повторного голосування між кандидатами на пост Президента України, включеними до виборчого бюлетеня для повторного голосування, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів, проводяться передвиборні дебати з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації (далі - теледебати).

2. Теледебати за рахунок коштів державного бюджету організовуються та проводяться Національною суспільною телерадіокомпанією України в останню п’ятницю перед днем повторного голосування на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного телебачення у прямому ефірі між 19 годиною та 22 годиною, тривалістю 60 хвилин безперервного ефірного часу.

3. Кандидати на пост Президента України беруть участь у теледебатах особисто. Не допускається участь у теледебатах довірених осіб або інших представників кандидатів на пост Президента України, а також трансляція під час теледебатів попередньо підготовленого відеоматеріалу про кандидата на пост Президента України, використання агітаційних та інших матеріалів про кандидата.

У разі відмови одного з кандидатів на пост Президента України від участі в теледебатах або неможливості його участі виділений для теледебатів ефірний час надається іншому кандидату для проведення ним передвиборної агітації.

4. Теледебати за рахунок коштів державного бюджету обов’язково транслюються на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного радіо Національної суспільної телерадіокомпанії України, а також можуть безоплатно транслюватися іншими каналами мовлення.

Для трансляції теледебатів іншими каналами мовлення відповідна телерадіоорганізація звертається з письмовою заявою до Національної суспільної телерадіокомпанії України. Національна суспільна телерадіокомпанія України зобов’язана надати телерадіоорганізації, що звернулася з зазначеною заявою, можливість безоплатної трансляції теледебатів.

Витрати, пов’язані з технічним забезпеченням трансляції теледебатів іншими каналами мовлення, покладаються на телерадіоорганізацію, що подала заяву.

Телерадіоорганізаціям, що здійснюють трансляцію чи ретрансляцію теледебатів, забороняється переривати її комерційною рекламою та іншими повідомленнями, а також анонсами власних програм, передач або в будь-який інший спосіб.

5. Оплата за наданий ефірний час для проведення теледебатів здійснюється Центральною виборчою комісією в межах коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України, та за відповідною угодою, що укладається Центральною виборчою комісією та Національною суспільною телерадіокомпанією України.

6. Телеорганізація може організувати теледебати між кандидатами на пост Президента України як цикл передач із дотриманням вимог цього Кодексу та цієї статті. Телерадіоорганізація може створити лише один цикл таких передач під час виборчого процесу. Такий цикл передач може транслюватися виключно у прямому ефірі.

7. Теледебати, зазначені участині шостій цієї статті, можуть проводитися за рахунок коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України у строки, передбачені цим Кодексом для проведення передвиборної агітації, у проміжку між 19 годиною та 22 годиною.

8. Теледебати, зазначені у частині шостій цієї статті, мають бути організовані як цикл передач однакового формату з метою забезпечення можливості участі в них усіх кандидатів на пост Президента України за їхнім бажанням.

9. В одній передачі циклу теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, одночасно можуть брати участь не більше двох кандидатів на пост Президента України. Кандидати беруть участь у таких теледебатах особисто. Обсяг ефірного часу, що надається кандидатам для участі в дискусії або для відповіді на запитання, має визначатися за однаковими правилами.

10. Проведення під час теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, інтерактивного голосування та оприлюднення його результатів можуть включатися до формату передачі лише за згодою всіх учасників циклу.

11. Графік поширення циклу передач, перелік учасників та черговість участі кандидатів на пост Президента України у теледебатах, зазначених у частині шостій цієї статті, відповідна телеорганізація публікує в газетах "Голос України" та "Урядовий кур’єр" у триденний строк з дня їх затвердження, але не пізніш як за один день до початку циклу передач.

12. Кількість передач в одному циклі теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, має бути такою, щоб забезпечити кожному з кандидатів на пост Президента України можливість участі в них не більше одного разу.

13. Тривалість кожної передачі циклу теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, має бути не меншою, ніж 60 хвилин безперервного ефірного часу.

14. Переривання трансляції теледебатів комерційною рекламою забороняється.

Розділ XX. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 109. Гарантії діяльності кандидатів на пост Президента України

1. Кандидату на пост Президента України (крім кандидата на пост Президента України, який є Президентом України або народним депутатом України) не може бути відмовлено в увільненні на період з часу його реєстрації як кандидата до закінчення виборчого процесу (або скасування його реєстрації) від виконання виробничих або службових обов’язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат на пост Президента України під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або

уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування). Кандидат на пост Президента України без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов’язаних.

3. Кандидат на пост Президента України з метою забезпечення належної участі у виборчому процесі, представництва та захисту його інтересів може мати уповноваженого представника у Центральній виборчій комісії з правом дорадчого голосу, довірених осіб в загальнодержавному виборчому окрузі та в територіальних округах та офіційних спостерігачів.

Документи для реєстрації зазначених осіб можуть подаватися до Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 109 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 110. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії

1. Кандидат на пост Президента України має право делегувати до Центральної виборчої комісії одного уповноваженого представника з правом дорадчого голосу, який представляє його інтереси у Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу.

2. Уповноваженим представником кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії може бути виборець. Не може бути уповноваженим представником кандидата на пост Президента України:

1) член виборчої комісії;

2) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;

3) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

5) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 5 частини другої статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Заява про реєстрацію уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії за підписом особи, висунутої кандидатом на пост Президента України, може подаватися до Центральної виборчої комісії одночасно із заявою

про реєстрацію кандидата на пост Президента України. У заяві про реєстрацію уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) уповноваженого представника, його громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії - в постанові Центральної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Центральна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня надходження документів, зазначених у частині третій цієї статті, реєструє уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії та видає йому посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. У разі порушення вимог, встановлених частинами другою - третьою цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації уповноваженого представника кандидата на пост Президента України. У разі відмови у реєстрації (скасування реєстрації, вибуття з балотування) кандидата на пост Президента України повноваження уповноваженого представника кандидата у Центральній виборчій комісії вважаються припиненими з моменту прийняття Центральною виборчою комісією відповідного рішення.

{Частина четверта статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України з дня його реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення своїх повноважень або закінчення виборчого процесу має право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

6. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України має право у будь-який час до дня виборів звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

7. Кандидат на пост Президента України у будь-який час до завершення виборчого процесу або втрати ним статусу кандидата на пост Президента України може відкликати уповноваженого представника та делегувати до Центральної виборчої комісії іншу кандидатуру замість вибулої.

{Частина сьома статті 110 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. На підставі заяви, поданої відповідно до частини шостої або сьомої цієї статті, не пізніш як на третій день з дня її надходження, а поданої напередодні і в день виборів - невідкладно, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації уповноваженого представника кандидата на пост Президента України. Копія відповідного рішення видається уповноваженому представнику кандидата, повноваження якого припинено, та надсилається на адресу кандидата на пост Президента України.

9. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на засіданнях Центральної виборчої комісії з питань, пов’язаних з виборами Президента України, брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу, отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали з питань порядку денного, вносити пропозиції щодо рішення Центральної виборчої комісії;

2) ознайомлюватися із змістом та отримувати копії протоколів і стенограм засідань Центральної виборчої комісії, її рішень, документів, на підставі яких приймалися рішення;

3) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до Центральної виборчої комісії від окружних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування у загальнодержавному та територіальному округах, отримувати їх копії;

4) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії.

Стаття 111. Довірені особи кандидата на пост Президента України

1. Кандидат на пост Президента України може мати не більше п’яти довірених осіб в єдиному загальнодержавному виборчому окрузі та по одній довіреній особі у кожному територіальному окрузі. Довірена особа кандидата повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій статті 110 цього Кодексу.

Повноваження довірених осіб кандидата на пост Президента України у загальнодержавному виборчому окрузі поширюються також на закордонний виборчий округ.

2. Довірена особа кандидата на пост Президента України:

1) сприяє кандидату на пост Президента України в його участі у виборчому процесі, у тому числі під час ведення передвиборної агітації;

2) представляє інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування,

виборцями, іншими суб’єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії при підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановленихчастиною восьмою статті 36 цього Кодексу;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені частиною шостою статті 112 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для довіреної особи кандидата на пост Президента України.

3. На довірену особу кандидата на пост Президента України поширюються обмеження, встановлені частиною сьомою статті 112 цього Кодексу.

4. Заява про реєстрацію довірених осіб кандидата на пост Президента України (в електронному вигляді та на паперових носіях) за підписом кандидата на пост Президента України, подається до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидата уповноваженим представником кандидата в Центральній виборчій комісії або кандидатом особисто. У разі подачі такої заяви до Центральної виборчої комісії в інший спосіб на паперових носіях - підпис кандидата на пост Президента України засвідчується у порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат". У разі подання такої заяви засобами електронної пошти або за допомогою електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки на неї накладається кваліфікований електронний підпис кандидата відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". У заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата на пост Президента України зазначаються: прізвище, власне ім’я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) кожної довіреної особи, відповідний виборчий округ, громадянство довіреної особи, число, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Частина четверта статті 111 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2107-IX від 03.03.2022, № 2801-IX від 01.12.2022}

5. Центральна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня надходження документів, зазначених у частині четвертій цієї статті, а поданих напередодні і в день голосування (в день повторного голосування) - невідкладно, реєструє довірених осіб

кандидата на пост Президента України та видає уповноваженому представнику кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата на пост Президента України - в постанові Центральної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частину п'яту статті 111 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації довірених осіб кандидата на пост Президента України у разі порушення вимог, встановлених частинами першою та четвертою цієї статті.

{Частину п'яту статті 111 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Довірена особа кандидата на пост Президента України з дня її реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення її повноважень або закінчення виборчого процесу має право на звільнення від виробничих або службових обов’язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

7. У разі скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата на пост Президента України повноваження довірених осіб кандидата вважаються припиненими з дня прийняття Центральною виборчою комісією відповідного рішення.

8. Довірена особа кандидата на пост Президента України має право у будь-який час до дня виборів звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

9. Кандидат на пост Президента України у будь-який час до завершення виборчого процесу або втрати ним статусу кандидата на пост Президента України може відкликати довірену особу та внести до Центральної виборчої комісії іншу кандидатуру замість вибулої.

{Частина дев'ята статті 111 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10. На підставі заяви, поданої відповідно до частини восьмої або дев’ятої цієї статті, не пізніш як на третій день з дня її надходження, а поданої напередодні і в день виборів, - невідкладно, Центральна виборча комісія приймає відповідне рішення. Копія відповідного рішення видається уповноваженому представнику кандидата на пост Президента України на його прохання та надсилається на його адресу електронної пошти.

{Частина десята статті 111 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 112. Офіційні спостерігачі від партій, кандидатів на пост Президента України

1. Офіційний спостерігач від партії, яка висунула кандидата на пост Президента України, кандидата на пост Президента України реєструється окружною виборчою

комісією за поданням уповноваженого на підставі довіреності представника партії, довіреної особи кандидата на пост Президента України у відповідному окрузі.

Реєстрацію офіційних спостерігачів від партій, кандидатів на пост Президента України у закордонному виборчому окрузі здійснює Центральна виборча комісія.

2. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються їхні прізвища, власні імена (всі власні імена) та по батькові (за наявності), громадянство, дата народження, місце проживання та адреса житла, місце роботи, посада (заняття), номери контактних телефонів, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац перший частини другої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Абзац другий частини другої статті 112 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частина друга статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом уповноваженого представника партії, довіреної особи кандидата на пост Президента України у відповідному виборчому окрузі вноситься до відповідної окружної виборчої комісії не пізніш як за п’ять днів до дня виборів (на паперовому носії та в електронному вигляді).

4. Окружна виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному територіальному виборчому окрузі та видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніш як на третій день після внесення подання.

5. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути недотримання вимог, встановлених частинами першою -третьою цієї статті, частиною третьою статті 58 цього Кодексу.

6. Офіційний спостерігач від партії, кандидата на пост Президента України має право:

1) бути присутнім із дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях окружної та дільничних виборчих комісій відповідного територіального виборчого округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи при цьому членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, до виборчих комісій в межах відповідного територіального округу із заявою чи скаргою щодо усунення порушень вимог цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушень цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

7. Офіційний спостерігач від партії, кандидата на пост Президента України не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують хід виборчого процесу або заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

8. У разі порушення офіційним спостерігачем від партії, кандидата на пост Президента України вимог частини сьомої цієї статті виборча комісія виносить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини сьомої цієї статті виборча комісія може позбавити його права бути присутнім на засіданні комісії в порядку, встановленому цим Кодексом. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до суду.

9. Уповноважений представник партії, кандидат на пост Президента України (його довірена особа у відповідному окрузі) має право відкликати офіційного спостерігача шляхом звернення до відповідної окружної виборчої комісії (а щодо офіційного спостерігача у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) з письмовою заявою про припинення повноважень такого спостерігача і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

10. Офіційний спостерігач від партії, кандидата на пост Президента України має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії (а офіційний спостерігач у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви відповідно окружна виборча комісія чи Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого видається або направляється відповідно партії або кандидату (його довіреній особі).

11. У разі скасування реєстрації кандидата на пост Президента України повноваження офіційних спостерігачів від такого кандидата, партії, яка висунула кандидата на пост Президента України, реєстрацію якого скасовано, вважаються припиненими з дня прийняття рішення про скасування реєстрації відповідного кандидата на пост Президента України.

Розділ XXI. ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 113. Виборчий бюлетень

1. Форма, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування в день виборів Президента України, а також форма та колір виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять два дні до дня виборів. Текст виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджується Центральною виборчою комісією не пізніш як за десять днів до дня повторного голосування. Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини першої статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Після прийняття рішення Центральною виборчою комісією про затвердження тексту виборчого бюлетеня внесення змін до інформації про кандидатів на пост Президента України забороняється.

{Частину першу статті 113 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Виборчі бюлетені є документами суворої звітності.

3. Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів (бюлетень для повторного голосування - дату повторного голосування), номер територіального виборчого округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також місце, позначене для печатки дільничної виборчої комісії.

4. До виборчого бюлетеня для голосування в день виборів вносяться відомості про кандидатів на пост Президента України, зазначені у відповідній постанові Центральної виборчої комісії про їх реєстрацію. Ліворуч напроти відомостей про кожного кандидата на пост Президента України розташовується порожній квадрат.

Черговість включення кандидатів до виборчого бюлетеня визначається шляхом жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку до прийняття рішення про затвердження тексту виборчого бюлетеня.

{Частина четверта статті 113 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборчий бюлетень повинен містити роз’яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату виборів (дату повторного голосування), номер територіального виборчого округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також місця, позначені для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень.

7. Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці виготовляються, як правило, у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів у межах поліграфічного листа при їх виготовленні. У разі встановлення, що кількість виборців на окремих виборчих дільницях на момент завершення виготовлення виборчих бюлетенів є більша, ніж виготовлено бюлетенів, Центральна виборча комісія, за можливості, може прийняти рішення про замовлення виготовлення додаткової кількості бюлетенів для таких виборчих дільниць.

Виборчі бюлетені для голосування у закордонному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці виготовляються у кількості, що визначається Центральною виборчою комісією на підставі кількості виборців, включених до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на цій виборчій дільниці на останніх загальнодержавних виборах, та середньої кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі на останніх загальнодержавних виборах.

{Частина сьома статті 113 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку, погашення невикористаних виборчих бюлетенів відповідно до частини одинадцятої статті 115 цього Кодексу здійснюється контрольною комісією, яка утворюється Центральною виборчою комісією за поданнями кандидатів на пост Президента України не пізніш як у день затвердження форми виборчого бюлетеня.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу Центральна виборча комісія організовує розробку експериментальних бюлетенів для проведення такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених статтями 114 та 115 цього Кодексу.

Експериментальний бюлетень, розроблений відповідно до абзацу першого цієї частини, повинен:

1) відрізнятися за формою і кольором від виборчого бюлетеня, форма якого затверджується Центральною виборчою комісією відповідно до частини першої цієї статті;

2) у верхній частині містити великими літерами напис: "ЕКСПЕРИМЕНТ" або "ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ";

3) під відомостями, зазначеними у пункті 2 цієї частини, містити текст такого змісту: "Заповнення виборцем цього бюлетеня не засвідчує його волевиявлення, не створює юридичних наслідків, не може бути використане для встановлення підсумків або результатів виборів, а також оскарження рішення, дій або бездіяльності суб’єктів виборчого процесу".

{Статтю 113 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 114. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів

1. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення в централізованому порядку виборчих бюлетенів на підставі договору, укладеного між нею та державним спеціалізованим поліграфічним підприємством, яке виготовляє та реалізує бланки документів суворої звітності або інших документів, які потребують використання спеціальних елементів захисту.

Договір між Центральною виборчою комісією та відповідним підприємством укладається із застосуванням переговорної процедури закупівлі, виходячи із виробничих, технологічних та організаційних можливостей підприємства забезпечити своєчасний друк та ступені захисту виборчих бюлетенів.

{Частина перша статті 114 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Підприємство - виготовлювач виборчих бюлетенів забезпечує суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Технічні відходи, поліграфічний брак, друкарські форми знищуються в порядку та строки, визначені угодою про виготовлення виборчих бюлетенів.

3. Виборчі бюлетені отримуються Центральною виборчою комісією (регіональними представництвами та/або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Зведена інформація на підставі актів прийому-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного територіального (закордонного) округу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 114 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборчі бюлетені для голосування у день виборів чи в день повторного голосування друкуються на однаковому папері за формою та текстом, затвердженими Центральною виборчою комісією, і повинні бути однаковими за розміром, кольором та змістом.

5. Виборчий бюлетень друкується державною мовою на одному аркуші з текстовою частиною лише з одного боку.

6. На спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, виборчі бюлетені виготовляються з дозволу Центральної виборчої комісії безпосередньо дільничною виборчою комісією у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців на виборчій дільниці. Такий дозвіл може бути наданий не пізніш як за три дні до дня голосування на підставі подання відповідної окружної виборчої комісії, в якому зазначено номер виборчої дільниці, утвореної на відповідному судні чи на полярній станції України, назву судна чи полярної станції України, а також час, коли відповідне судно залишило останній порт на території України.

Відомості про кількість виготовлених виборчих бюлетенів вносяться до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та враховуються відповідною окружною виборчою комісією при складанні протоколів про підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі.

7. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за той період часу, за який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями.

Такі зміни до виборчих бюлетенів вносяться членами дільничних виборчих комісій з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії.

Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Форма штампа "Вибув" затверджується Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять шість днів до дня виборів. Окружні виборчі комісії (регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії) не пізніш як за сім днів до дня голосування забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" під час виборчого процесу зберігаються в окружній виборчій комісії (територіальних представництвах Центральної виборчої комісії).

{Абзац п'ятий частини сьомої статті 114 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з виборчими бюлетенями.

8. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесено зміни, що не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії,

дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це у двох примірниках акт. В акті зазначаються кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник такого акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Зіпсовані виборчі бюлетені погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому цим Кодексом. На пакетах робиться напис "Зіпсовані виборчі бюлетені". Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня виборів і передаються до окружної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією. При підрахунку голосів виборців зіпсовані виборчі бюлетені враховуються як невикористані.

9. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують заподіяну шкоду в порядку, встановленому законом.

Стаття 115. Порядок передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям

1. Окружна виборча комісія приймає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від представника Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), уповноваженого рішенням Центральної виборчої комісії здійснити таку передачу бюлетенів, на своєму засіданні. Про прийняття виборчих бюлетенів окружна виборча комісія складає протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Протокол складається в трьох примірниках і підписується всіма членами окружної виборчої комісії та представником Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), які здійснюють передачу виборчих бюлетенів, а також може підписуватися кандидатами на пост Президента України, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами, присутніми на засіданні комісії. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

{Частина перша статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Окружна виборча комісія забезпечує збереження і охорону виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні окружної виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті). Сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського.

3. Окружна виборча комісія не раніш як за три дні до дня виборів або дня повторного голосування на своєму засіданні передає всі виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям в упаковці підприємства-виготовлювача. Від імені кожної дільничної виборчої комісії виборчі бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної виборчої комісії, уповноважені на це її рішенням.

4. Про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів окружною виборчою комісією складається протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються:

1) номер територіального виборчого округу;

2) номер виборчої дільниці;

3) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування;

4) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені.

5. Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у трьох примірниках і підписується всіма присутніми на засіданні членами окружної виборчої комісії, а також кандидатами на пост Президента України, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами, присутніми на засіданні комісії. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується в приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря окружної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, засвідченими печаткою окружної виборчої комісії.

6. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць закордонного виборчого округу виборчі бюлетені передаються Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Про передачу виборчих бюлетенів виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць закордонного виборчого округу Центральна виборча комісія складає протокол, зазначений у частині п’ятій цієї статті. Протокол складається у двох примірниках, один з яких залишається у Центральній виборчій комісії, а другий разом із витягами з протоколу для кожної закордонної виборчої дільниці закордонного виборчого округу передається до Міністерства закордонних справ України. Відомості зазначеного протоколу не пізніше дня, наступного за днем його складання, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

7. Кожен член окружної виборчої комісії, кандидат на пост Президента України, його довірена особа, офіційний спостерігач від кандидата, партії - суб’єкта виборчого процесу, які були присутні при переданні виборчих бюлетенів, мають право ознайомитися із протоколами, зазначеними у частинах першій та п’ятій цієї статті.

8. Члени дільничної виборчої комісії транспортують отримані виборчі бюлетені до приміщення дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейського, на якого покладається обов’язок із охорони.

9. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією здійснюється на засіданні дільничної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії,

які отримали бюлетені. Секретар дільничної виборчої комісії розпаковує упаковку підприємства-виготовлювача та проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Інший визначений рішенням комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені для голосування, перевіряючи відповідність позначення номера округу та номера виборчої дільниці, зазначених на виборчих бюлетенях. При підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів. У разі невідповідності встановленої перерахуванням кількості бюлетенів та кількості, зазначеної у витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передання бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у трьох примірниках акт про це за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини розходження. Один примірник акта передається до окружної виборчої комісії, другий - зберігається у дільничній виборчій комісії, третій - вивішується для загального ознайомлення на стенді офіційних матеріалів комісії. За наявності зазначених розходжень кількістю бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про розходження.

10. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі), який опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії, та печатки комісії і постійно (до дня голосування) перебуває під охороною поліцейського.

11. У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від Центральної виборчої комісії до окружної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними та погашаються Центральною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Виборчі бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників Центральної виборчої комісії та контрольної комісії, утвореної Центральною виборчою комісією відповідно до частини восьмої статті 113 цього Кодексу, про що складається відповідний акт.

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від окружної виборчої комісії до дільничної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними, про що складається у двох примірниках акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається у відповідній окружній виборчій комісії. Такі виборчі бюлетені погашаються окружною виборчою комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені, погашені окружною виборчою комісією", зазначаються номер територіального округу, номер (номери) виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів окружної виборчої комісії та печатка комісії.

Стаття 116. Облаштування приміщення для голосування

1. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов’язковому порядку розміщує плакати, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України, а також

інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України в алфавітному порядку (в порядку розміщення кандидатів у виборчому бюлетені).

2. Розміщення матеріалів, зазначених у частині першій цієї статті, повинно забезпечувати їх доступність для ознайомлення, у тому числі для виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

{Частина друга статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 117. Підготовка до голосування у день виборів (день повторного голосування)

1. Голосування у день виборів та у день повторного голосування проводиться з 8 години до 20 години. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом держави, в якій утворені такі дільниці.

2. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія повідомляє виборців не пізніш як за сім днів до дня його проведення, а у виняткових випадках утворення виборчих дільниць відповідно до частини п'ятої статті 30 цього Кодексу - напередодні дня виборів.

3. Організація проведення голосування та підтримання належного порядку у приміщенні для голосування, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію.

4. Дільнична виборча комісія не раніш як за сорок п'ять хвилин до початку голосування проводить засідання, на якому відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями. Голова дільничної виборчої комісії на підставі витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або акта, зазначеного участині дев'ятій статті 115 цього Кодексу, оголошує кількість виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. Зазначені відомості секретар комісії заносить до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

5. У разі виявлення пошкодження стрічки, якою опечатано сейф (металеву шафу), або невідповідності підписів чи печатки на ній дільнична виборча комісія негайно повідомляє про це органи Національної поліції України та окружну виборчу комісію. Після цього члени дільничної виборчої комісії перераховують виборчі бюлетені, про що складається акт, який підписується всіма присутніми при цьому на засіданні дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою комісії. Кількість виборчих бюлетенів, зазначена в акті, вважається кількістю бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

6. Голова дільничної виборчої комісії на засіданні комісії перед початком голосування надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації по черзі всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки. Після огляду кожна скринька опломбовується або опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого до неї вкидається контрольний лист, на якому зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, час його вкидання у виборчу скриньку, підписи голови, заступника голови, секретаря та інших членів дільничної виборчої комісії, кандидатів, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів. Контрольний лист підписується зазначеними особами, їхні підписи

скріплюються печаткою комісії. Після вкидання контрольного листа голова комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку та проводить з нею ту саму процедуру. Після опломбування або опечатування останньої виборчої скриньки, вкидання до неї контрольного листа і встановлення великих (стаціонарних) виборчих скриньок на відведені для них місця виборча дільниця вважається готовою до проведення голосування. Малі (переносні) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для бюлетенів вниз у полі зору членів комісії та інших осіб, присутніх на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів для голосування членам дільничної виборчої комісії, які видаватимуть виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Передання виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів проставленням підпису у відомості та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку видачі виборчих бюлетенів виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі (шафі) не може залишитися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати із списком виборців у день виборів, аркуші списку виборців. Відповідні члени дільничної виборчої комісії забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку використання списку виборців.

Стаття 118. Організація і порядок голосування

1. При проведенні голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії, за умови пред’явлення виборцем одного з документів, зазначених у частині першій статті 8 цього Кодексу, та наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці, надає виборцю список для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець розписується за отримання виборчого бюлетеня у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня. Після цього член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень. Контрольний талон виборчого бюлетеня зберігається у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

2. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

3. Виборчий бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відеофіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця у своїй

присутності, крім членів виборчої комісії, кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів.

{Частина третя статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборець не має права передавати свій виборчий бюлетень іншим особам. Отримання виборчого бюлетеня від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає бюлетені), заохочення або змушування шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб виборців до передачі бюлетеня іншим особам забороняється.

5. У виборчому бюлетені для голосування виборець робить позначку "плюс" ("+") або іншу позначку, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті напроти прізвища кандидата на пост Президента України, за якого він голосує. Виборець може голосувати лише за одного кандидата.

6. Виборець опускає заповнений виборчий бюлетень у виборчу скриньку, забезпечуючи при цьому таємницю голосування. Виборець, який не може внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це іншій особі у своїй присутності, крім членів виборчої комісії, кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів.

{Частина шоста статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування виборча скринька опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних кандидатів на пост Президента України, у спосіб, що унеможливлює опускання виборчих бюлетенів. Така виборча скринька зберігається у приміщенні для голосування в полі зору членів комісії та інших осіб, присутніх на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу, і не використовується до закінчення голосування.

8. У разі якщо виборець при заповненні бюлетеня допустив помилку, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень. Член виборчої комісії видає інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому частиною першою цієї статті, лише в обмін на зіпсований, про що робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця і розписується. Зіпсований виборчий бюлетень негайно погашається як невикористаний, про що складається акт. Зіпсований і погашений виборчий бюлетень при підрахунку голосів враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість невірно заповненого не допускається.

9. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації виборцями такого права один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу в приміщення для

голосування та запрошує всіх виборців, які не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються лише члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Кодексом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

10. На виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, дільнична виборча комісія може оголосити голосування закінченим раніше часу, визначеного частиною першою статті 117 цього Кодексу, якщо в голосуванні взяли участь усі виборці, включені до списку виборців. Підрахунок голосів на таких дільницях проводиться одразу після оголошення про закінчення голосування у порядку, встановленому цим Кодексом.

11. Окружна виборча комісія упродовж дня голосування забезпечує подання до Центральної виборчої комісії відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

12. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу, відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею, із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій, виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 118 доповнено частиною дванадцятою із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 119. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на звичайній чи на спеціальній виборчій дільниці, але внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем перебування такого виборця.

{Частина перша статті 119 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем виборів на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складення надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, стосовно якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем виборів письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров’я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування члени дільничної виборчої комісії зобов’язані перевірити факт тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно. У разі непідтвердження факту тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно дільнична виборча комісія приймає рішення про відмову в наданні цьому виборцю можливості голосувати за місцем перебування.

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров’я виборця має бути подана до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п’ятниці перед днем виборів.

6. Заява, передбаченачастиною п’ятою цієї статті, є зобов’язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Кодексом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров’я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв’язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, в якому зазначаються день і час надходження такої заяви, прізвище, ім’я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії.

10. Голосування виборців за місцем перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися у приміщення для голосування не пізніш як за одну годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до вимог частин другої і третьої цієї статті, та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, до якої при цьому опускає контрольний лист.

У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час виходу (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем перебування, кількість отриманих ними виборчих бюлетенів, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами.

12. Під час проведення голосування виборців за місцем перебування мають право бути присутні кандидати на пост Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі.

13. Виборець або члени його сім’ї не можуть відмовити у присутності при проведенні голосування членам комісії, які проводять голосування, а також офіційним спостерігачам, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, які мають право бути присутніми при проведенні голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, в якому перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем його перебування.

14. При організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців, за умови надання виборцем одного з документів, зазначених у частині першій статті 8 цього Кодексу, видає виборцю виборчий бюлетень для голосування. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер виборця у списку виборців. Виборець розписується у контрольному талоні виборчого бюлетеня та у витягу із списку виборців особисто в режимі таємного голосування, без присутності будь-кого, у тому числі кандидата на пост Президента України, офіційних спостерігачів, членів виборчої комісії, заповнює виборчий бюлетень у порядку, передбаченому цим Кодексом, та опускає виборчий бюлетень до виборчої скриньки.

Член сім’ї виборця або особа, яка здійснює за ним догляд, має право бути присутнім при голосуванні виборця, допомогти йому заповнити виборчий бюлетень та вкинути його у виборчу скриньку, якщо виборець внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не може самостійно виконати ці дії.

{Частину чотирнадцяту статті 119 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув до приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії відбули для організації голосування виборців за місцем перебування, такому виборцю не може бути видано виборчий бюлетень для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування виборців за місцем перебування, та з’ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

16. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчий бюлетень, у списку виборців напроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і розписується.

17. Витяг із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід’ємною складовою частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

18. Положення цієї статті не поширюються на закордонні виборчі дільниці.

19. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу, відповідні виборчі комісії організовують проведення експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею, із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 119 доповнено частиною дев'ятнадцятою із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 120. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці

1. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і гласно членами дільничної виборчої комісії на її засіданні, яке проводиться у приміщенні, в якому проводилося голосування.

На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія протокольним рішенням доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії заступнику голови або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на зазначеному засіданні вносить відомості до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

У разі якщо одночасно з виборами Президента України проводяться місцеві вибори, підрахунок голосів на таких виборах проводиться після закінчення складання протоколів про підрахунок голосів виборців з виборів Президента України та їх підписання в установленому порядку на тому самому засіданні дільничної виборчої комісії. Пакети з протоколами та іншою виборчою документацією, що стосується виборів Президента України, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, в якому проводиться засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, присутніх на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому статтею 123 цього Кодексу, до окружної виборчої комісії невідкладно, після підписання відповідних протоколів з усіх інших виборів.

2. Засідання дільничної виборчої комісії починається відразу після закінчення голосування, проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

3. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надійшли звернення стосовно порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина третя статті 120 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться дільничною виборчою комісією у послідовності викладених положень цієї статті у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

5. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожний отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості (по кожному аркушу окремо):

1) кількість виборців, внесених у список виборців, на виборчій дільниці;

2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені (за підписами виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців).

{Частина п'ята статті 120 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців встановлює кількість виборців на виборчій дільниці, що оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

7. Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зазначеними у частині восьмій статті 118 цього Кодексу (зіпсованими виборчими бюлетенями), запаковуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина сьома статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування, за підписами виборців у списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується.

9. Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали. Кількість таких талонів оголошується.

10. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дев’ятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині восьмій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені.

11. У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дев’ятій цієї статті, кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали виборчі бюлетені, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після цього виборча комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. Зазначена кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

12. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з частиною третьою статті 119 цього Кодексу, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Список виборців", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

13. Контрольні талони виборчих бюлетенів запаковуються. На пакеті робиться напис "Контрольні талони", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих контрольних талонів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

14. Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності таких даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії.

15. Дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

16. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, складається акт із зазначенням характеру виявлених пошкоджень, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії.

17. Виборчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за межами приміщення для голосування, а останніми відкриваються, за наявності, виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

18. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії, при цьому перевіряється наявність у скриньці контрольного листа (для переносної виборчої скриньки - контрольних листів).

19. Виборчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному, без їх перемішування. При цьому дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у зазначеній скриньці, та перевіряє наявність у ній контрольного листа, який виймається останнім.

20. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

21. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів, ніж кількість виборців, включених до витягу із списку виборців на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

22. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших випадках виникнення сумнівів рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, приймається дільничною виборчою комісією шляхом голосування.

23. Якщо зазначені на виборчому бюлетені номери територіального округу або виборчої дільниці не відповідають номерам територіального округу чи виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів, виборчий бюлетень вважається таким, що не підлягає врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

24. Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

25. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів, за винятком бюлетенів, що не підлягають врахуванню. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право

особисто оглянути предмет. На час його огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять також контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, дата, час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена у підсумку підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Зазначена кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

26. Виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків прізвища та ініціали кандидатів, напис "недійсні". При розкладанні виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право оглянути особисто виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

27. Недійсними вважаються виборчі бюлетені:

1) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;

2) до яких не внесено зміни відповідно до частини сьомої статті 114 цього Кодексу або зміни внесено без рішення Центральної виборчої комісії чи внесені зміни не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії;

3) якщо у виборчому бюлетені зроблено позначку напроти прізвищ декількох кандидатів;

4) якщо не поставлено жодної позначки;

5) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

6) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця.

28. У разі виникнення сумнівів щодо дійсності виборчого бюлетеня у випадку, передбаченому пунктом 6 частини двадцять сьомої цієї статті, питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється.

29. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Зазначена кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих недійсних виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

30. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України. Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці оголошуються і заносяться секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

31. Дільнична виборча комісія зобов’язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці та кількості виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кожного кандидата. У разі невідповідності таких даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії.

32. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного кандидата на пост Президента України, запаковуються окремо. На пакетах зазначаються відповідно прізвище та ініціали кандидата, номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

Стаття 121. Протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж за вісімдесят днів до дня виборів.

{Абзац перший частини першої статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Забороняється складання протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в іншому порядку, ніж визначений Центральною виборчою комісією.

{Абзац другий частини першої статті 121 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці встановлюються Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів.

{Абзац третій частини першої статті 121 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці цифрами заносяться:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

5) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню;

6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

8) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України.

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається дільничною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, присутніми на засіданні виборчої комісії. У разі своєї незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Зазначений протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

5. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них будь-яких виправлень без відповідного рішення комісії.

{Частина п'ята статті 121 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила у протоколі неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу з позначкою "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів не робиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначених у частині третій цієї статті.

7. Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також, за наявності, відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про

підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий примірник зазначеного протоколу невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

8. Членам дільничної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання невідкладно видаються копії передбаченого цією статтею протоколу, засвідчені головою і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата та для кожного офіційного спостерігача.

9. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються список осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата і час одержання таких копій і проставляються підписи зазначених осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

10. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також, за наявності, окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, після закінчення засідання комісії доставляються до окружної виборчої комісії.

11. У разі застосування автоматизованої інформаційно-аналітичної системи дільничною виборчою комісією секретар комісії або відповідальна особа, визначена рішенням дільничної виборчої комісії, вносить до автоматизованої інформаційно-аналітичної системи відомості, необхідні для складання протоколу про підрахунок голосів виборців та забезпечує їх перевірку засобами цієї системи.

У разі правильності заповнення протоколу відповідальна особа повинна:

1) роздрукувати чотири примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та передати їх голові, заступнику голови, секретарю та іншим членам дільничної виборчої комісії для підписання та проставляння печатки дільничної виборчої комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, присутнім на засіданні, які мають право підписати перші примірники протоколу;

2) після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців усіма членами комісії, присутніми на засіданні, надіслати його до окружної виборчої комісії та Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи. Копії протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою автоматизованої інформаційно-аналітичної системи та надаються членам дільничної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання, відповідно до частини восьмої цієї статті, засвідчені секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії.

{Статтю 121 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 122. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності лише таких обставин:

1) випадків незаконного голосування (опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених частиною шостою статті 118 цього Кодексу; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

2) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більш як на 10 відсотків кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

3) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливлює встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість таких бюлетенів перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці.

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці у відповідному окрузі недійсним.

3. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-5 частини другої статті 121 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протокол складається дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому статтею 121 цього Кодексу.

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт, на підставі якого прийнято таке рішення, додаються до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Стаття 123. Порядок транспортування і передачі документів до окружної виборчої комісії

1. Транспортування документів, зазначених у частині десятій статті 121 цього Кодексу, здійснюється головою дільничної виборчої комісії або заступником голови та іншими двома членами цієї комісії під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени дільничної виборчої комісії, кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі за бажанням також можуть супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

У разі якщо одночасно з виборами Президента України проводяться інші місцеві вибори, виборча документація інших виборів транспортується до відповідної виборчої комісії членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації з виборів Президента України до окружної виборчої комісії.

Секретар дільничної виборчої комісії, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, залишаються у приміщенні дільничної виборчої комісії до отримання повідомлення про прийняття протоколів про підрахунок голосів на виборчій дільниці окружною виборчою комісією. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії та бланки протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, якщо вони не були використані для складання протоколу з позначкою "Уточнений" до відправлення цих протоколів разом із виборчою документацією до окружної виборчої комісії, зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній окружній виборчій комісії на її засіданні.

3. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв’язку до відповідної окружної виборчої комісії з обов’язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, інших документів, зазначених у частині десятій статті 121 цього Кодексу.

4. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв’язку до Центральної виборчої комісії з обов’язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці через відповідні центральні органи виконавчої влади в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколів додаються інші документи, зазначені у частині десятій статті 121 цього Кодексу.

Стаття 124. Порядок прийняття та розгляд документів дільничних виборчих комісій окружною виборчою комісією

1. З моменту закінчення голосування окружна виборча комісія розпочинає засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у територіальному виборчому окрузі. На цей час члени окружної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні комісії.

З моменту закінчення голосування та початку прийняття окружною виборчою комісією протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях окружна виборча комісія через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему передає Центральній виборчій комісії оперативну інформацію про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях виборчого округу (далі - інформація про підрахунок голосів виборців).

2. Засідання окружної виборчої комісії, зазначене у частині першій цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання.

3. На засіданні окружної виборчої комісії, зазначеному в частині першій цієї статті, голова окружної виборчої комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими частиною десятою статті 121 цього Кодексу. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

4. Невідкладно після оголошення головою окружної виборчої комісії (головуючим на засіданні комісії) змісту протоколу на засіданні окружної виборчої комісії член комісії, уповноважений її рішенням, оголошує відомості протоколу та відповідних актів (за наявності) системному адміністратору, який вносить їх до бази даних автоматизованої інформаційно-аналітичної системи для перевірки правильності заповнення протоколу.

У разі правильності заповнення протоколу системний адміністратор повинен:

1) роздрукувати інформацію про підрахунок голосів щодо відповідної виборчої дільниці, підписати та подати її для підпису голові, його заступнику та секретарю окружної виборчої комісії (головуючому на засіданні) та членам цієї комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення членам відповідної дільничної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам. Зазначена інформація зберігається в окружній виборчій комісії до припинення її повноважень та передається нею до місцевих архівних установ разом з іншою виборчою документацією;

2) засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи передати інформацію про підрахунок голосів виборців до Центральної виборчої комісії.

Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

5. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії окружна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет із документами. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, що надійшли до окружної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, окружна виборча комісія приймає виборчі документи від дільничної виборчої комісії та приймає одне з таких рішень:

1) врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу;

2) зобов’язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Кодексом.

Зазначене рішення приймається окружною виборчою комісією шляхом голосування всіх її членів більшістю від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

6. У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів виборців, окружна виборча комісія приймає рішення, зазначене у пункті 2 частини п’ятої цієї статті (якщо зміст таких виправлень, помилок та неточностей неможливо з’ясувати без складання протоколу з позначкою "Уточнений"), або розглядає питання про внесення змін до зазначених відомостей з метою усунення виявлених недоліків без повторного підрахунку голосів.

{Абзац перший частини шостої статті 124 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

За результатом такого розгляду окружна виборча комісія приймає протокольне рішення про внесення відповідних змін до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, прийняття зазначеного протоколу із внесеними змінами та врахування відомостей зазначеного протоколу із внесеними змінами при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу.

{Абзац другий частини шостої статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Таке протокольне рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

Дільнична виборча комісія зобов’язана у строк, визначений окружною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до протоколу без перерахунку бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" складається відповідно до цього Кодексу у порядку, в якому було складено протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, який потребує уточнення, транспортується і передається окружній виборчій комісії в порядку, встановленому статтею 123 цього Кодексу.

{Абзац четвертий частини шостої статті 124 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Протягом часу розгляду цього питання дільничною виборчою комісією подані до окружної виборчої комісії примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчі бюлетені та інші виборчі документи, доставлені до окружної виборчої комісії, зберігаються в окружній виборчій комісії.

7. За наявності скарг, заяв, відповідно оформлених актів, складених кандидатами, їх довіреними особами та офіційними спостерігачами, про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій дільниці, окружна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

8. У разі наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у частині першій статті 123 цього Кодексу, про порушення вимог цього Кодексу під час транспортування протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів до окружної виборчої комісії окружна виборча комісія може, а в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами - зобов’язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на такій дільниці.

Прийняття рішення окружною виборчою комісією про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами після прийняття виборчих документів від дільничної виборчої комісії не допускається.

9. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії до проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці окружною виборчою комісією зберігаються у приміщенні засідання окружної виборчої комісії.

10. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється окружною виборчою комісією після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку окружною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної виборчої комісії, і можуть бути присутніми кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі.

11. Окружна виборча комісія у разі повторного підрахунку нею голосів виборців на цій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Після складення окружною виборчою комісією протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості відповідного протоколу передаються до Центральної виборчої комісії в тому самому порядку, що й інформація про підрахунок голосів виборців.

Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці складається окружною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Кожен примірник протоколу зобов’язані

підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії, які присутні на засіданні комісії, та члени дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів виборців. Кожен примірник протоколу засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. Відомості протоколу оголошуються. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі, які були присутні при підрахунку голосів виборців. У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

12. У разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців окружною виборчою комісією на відповідній виборчій дільниці обставин, зазначених у частині першій статті 122 цього Кодексу, окружна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним. У такому разі протокол про повторний підрахунок голосів виборців на цій виборчій дільниці складається у порядку, зазначеному у частині одинадцятій цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-5 частини другої статті 121 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

{Частина дванадцята статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці разом з відповідним протоколом дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, рішенням окружної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним додається відповідно до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному територіальному виборчому окрузі. Другий примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зберігається у секретаря окружної виборчої комісії, третій - передається дільничній виборчій комісії, четвертий - відразу вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії. Відомості протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці оголошуються.

14. Членам виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, які були присутні під час повторного підрахунку голосів, на їхнє прохання невідкладно видаються копії зазначеного у цій статті протоколу, засвідчені головою і секретарем окружної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата та для кожного офіційного спостерігача.

15. Відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі формуються і передаються до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи лише після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів виборців щодо всіх виборчих дільниць територіального округу засобами цієї системи.

Стаття 125. Встановлення підсумків голосування в межах територіального округу

1. Окружна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, у тому числі з позначкою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку із спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зобов'язана встановити:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями територіального округу та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями територіального округу;

5) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях територіального округу;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у межах територіального округу;

7) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях територіального округу;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу;

9) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

10) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України.

2. Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу заносяться цифрами до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу. Відомості, зазначені у пунктах 3-10 частини першої цієї статті, вносяться по кожній виборчій дільниці, що входить до складу територіального округу, та сумарно по територіальному округу.

3. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу складається окружною виборчою комісією у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу олівцем, а також внесення до нього без відповідного рішення окружної виборчої комісії будь-яких виправлень.

5. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу зобов'язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії,

присутні на засіданні комісії. Зазначений протокол засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов’язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної виборчої комісії. У разі відсутності підпису члена окружної виборчої комісії у протоколі напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати, їх довірені особи та офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу. Якщо після підписання зазначеного протоколу до відправки його до Центральної виборчої комісії окружна виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складення нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" виготовляється і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

6. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу, а в разі внесення змін до цього протоколу - і протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та (за наявності) протоколами окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в межах територіального округу, окремими думками членів окружної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами та рішеннями, прийнятими окружною виборчою комісією за результатами їх розгляду, окружна виборча комісія невідкладно транспортує до Центральної виборчої комісії, другий примірник протоколу зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії.

{Частина шоста статті 125 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Членам окружної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам на їхнє прохання невідкладно видається копія протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу та (за наявності) протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці з розрахунку по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата та для кожного офіційного спостерігача.

8. Окружна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу не пізніше ніж на п’ятий день з дня проведення виборів незалежно від кількості виборчих дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним. Визнання голосування недійсним у межах територіального округу забороняється. Протокол про підсумки голосування у межах територіального виборчого округу після підписання транспортується до Центральної виборчої комісії.

9. Окружна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу незалежно від кількості виборчих дільниць відповідного округу, на яких голосування не було організовано і проведено в день голосування відповідно до вимог статей 118 або 119 цього Кодексу.

10. У разі якщо голосування на всіх виборчих дільницях виборчого округу у день голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог статей 118 або119 цього Кодексу, окружна виборча комісія встановлює, що голосування в межах відповідного виборчого округу не відбулося.

11. Транспортування документів, зазначених у частині шостій цієї статті, здійснюється головою або заступником голови окружної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії, які повинні бути представниками різних кандидатів, під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени окружної виборчої комісії, кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється.

Стаття 126. Встановлення підсумків голосування в межах закордонного округу

1. Центральна виборча комісія на засіданні розглядає та оголошує протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях, що надійшли до Комісії, або повідомлення про зміст відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців, переданих за допомогою технічних засобів зв’язку відповідно до частини четвертої статті 123 цього Кодексу.

{Частина перша статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях на тому самому засіданні на підставі зазначених протоколів та повідомлень про їх зміст, переданих за допомогою технічних засобів зв’язку, встановлює в межах закордонного округу відомості, передбачені частиною першою статті 125 цього Кодексу.

3. Відомості про підсумки голосування в межах закордонного округу оголошуються на засіданні Центральної виборчої комісії та заносяться цифрами до протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу.

4. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у порядку, передбаченому статтею 125 цього Кодексу.

5. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки члена Центральної виборчої комісії додається до

протоколу про підсумки голосування. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати на пост Президента України, їх уповноважені представники у Центральній виборчій комісії, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах закордонного округу. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

6. Кандидату, його уповноваженому представнику в Центральній виборчій комісії на його прохання невідкладно видається копія протоколу (у тому числі з позначкою "Уточнений") Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу з розрахунку по одній копії протоколу для кандидата. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці підписами Голови та секретаря Центральної виборчої комісії і скріплюються печаткою Центральної виборчої комісії.

7. Центральна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах закордонного округу незалежно від кількості закордонних виборчих дільниць, на яких голосування було визнано недійсним чи таким, що не було організовано і проведено відповідно до вимог статті 118 цього Кодексу.

8. Визнання голосування недійсним у межах закордонного округу не допускається.

Стаття 127. Встановлення результатів виборів Президента України

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні протягом десяти днів, але не пізніше ніж на третій день з дня отримання всіх протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних округів на підставі цих протоколів, у тому числі з позначкою "Уточнений", та протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу встановлює результати голосування у день виборів Президента України, про що складає протокол. Центральна виборча комісія зобов’язана встановити результати голосування у день виборів Президента України незалежно від кількості виборчих дільниць (виборчих округів), на яких (в межах яких) голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог статей 118 або 119 цього Кодексу.

{Абзац перший частини першої статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Центральна виборча комісія може продовжити, але не більш як на один день, зазначений строк у разі необхідності надання окружній виборчій комісії часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання окружною виборчою комісією протоколу про встановлення підсумків голосування, у тому числі з позначкою "Уточнений", у строки, визначені цим Кодексом, або його ненадходження до Центральної виборчої комісії Центральна виборча комісія здійснює повноваження окружної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у відповідному територіальному окрузі. У такому разі Центральна виборча комісія витребовує та забезпечує транспортування від

окружної виборчої комісії виборчі документи, зазначені у частині десятій статті 121 цього Кодексу, а також може витребувати інші документи.

До протоколу про результати голосування у день виборів Президента України заносяться прописом та цифрами такі відомості:

{Абзац четвертий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

{Абзац п'ятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружними виборчими комісіями;

{Абзац шостий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружними виборчими комісіями;

{Абзац сьомий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

{Абзац восьмий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

{Абзац дев'ятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;

{Абзац десятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

{Абзац одинадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

{Абзац дванадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

{Абзац тринадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

{Абзац чотирнадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України;

{Абзац п'ятнадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

12) відсоток голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.

{Абзац шістнадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Відомості про підсумки голосування цифрами заносяться до протоколу Центральної виборчої комісії про результати голосування у день виборів Президента України. Відомості, зазначені у пунктах 2-12 частини першої цієї статті, вносяться по кожному територіальному округу та сумарно по загальнодержавному округу. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні Центральної виборчої комісії, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими результатами голосування у день виборів, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки члена Центральної виборчої комісії додається до протоколу про результати голосування у день виборів Президента України. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності члена Центральної виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати на пост Президента України, їх уповноважені представники у Центральній виборчій комісії, присутні при встановленні результатів голосування у день виборів Президента України. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Абзац перший частини другої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів Центральної виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

У разі якщо голосування в межах окремих територіальних округів не було організовано і проведено відповідно до вимог статей 118 або 119 цього Кодексу, результати голосування у день виборів Президента України встановлюються за підсумками голосування, встановленими в інших територіальних округах.

3. Обраним у день виборів Президентом України вважається кандидат, який одержав на виборах більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. У такому разі у протоколі Центральної виборчої комісії про результати голосування в день виборів Президента України зазначаються прізвище та ініціали кандидата, якого відповідно до цього Кодексу обрано Президентом України.

{Частина третя статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було включено не більше двох кандидатів на пост Президента України і за результатами голосування у день

виборів Президента України жоден кандидат не був обраний відповідно до вимог частини третьої цієї статті, Центральна виборча комісія на підставі пункту 1 частини четвертої статті 76 цього Кодексу приймає рішення про звернення до Верховної Ради України з поданням про призначення повторних виборів Президента України, про що зазначається у протоколі про результати голосування в день виборів Президента України. Якщо після закінчення строку реєстрації кандидатів на пост Президента України не зареєстровано жодного кандидата, Центральна виборча комісія на підставі пункту 2 частини четвертої статті 76 цього Кодексу не пізніше як на п’ятий день після закінчення строку реєстрації приймає рішення про звернення до Верховної Ради України з поданням про призначення повторних виборів Президента України.

{Частина четверта статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було включено більше двох кандидатів на пост Президента України і за результатами голосування у день виборів Президента України жоден кандидат не був обраний відповідно до вимог частини третьої цієї статті, Центральна виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування, про що зазначається у протоколі про результати голосування в день виборів Президента України.

{Частина п'ята статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Повідомлення про результати голосування у день виборів Президента України Центральна виборча комісія публікує в газетах "Голос України" та "Урядовий кур’єр" не пізніш як на третій день після підписання протоколу про результати голосування у день виборів Президента України.

{Частина шоста статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 128. Повторне голосування

1. Повторне голосування призначається Центральною виборчою комісією на третю неділю після дня виборів.

2. До виборчого бюлетеня для повторного голосування включаються два кандидати на пост Президента України, які за результатами голосування у день виборів одержали найбільшу кількість голосів.

{Частина друга статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Якщо один із кандидатів, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, не пізніш як за дванадцять днів до дня повторного голосування зняв свою кандидатуру шляхом подання письмової заяви до Центральної виборчої комісії і Центральна виборча комісія прийняла рішення про скасування реєстрації кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, Центральна виборча комісія невідкладно приймає рішення про включення до виборчого бюлетеня кандидата, наступного за кількістю одержаних у день виборів голосів.

4. Якщо кандидат подав до Центральної виборчої комісії письмову заяву про відмову від балотування і Центральна виборча комісія прийняла рішення про скасування реєстрації кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, після спливу строку, зазначеного у частині третій цієї статті, або з інших причин немає кандидатів, які могли б бути включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування замість вибулого, повторне голосування проводиться щодо однієї кандидатури.

{Абзац перший частини четвертої статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі призначення Центральною виборчою комісією повторного голосування статус кандидатів на пост Президента України, уповноважених представників кандидатів на пост Президента України в Центральній виборчій комісії, довірених осіб кандидатів на пост Президента України в загальнодержавному окрузі та територіальних округах, офіційних спостерігачів від партій, які висунули кандидатів на пост Президента України, офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України зберігають лише кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, їх уповноважені представники в Центральній виборчій комісії, довірені особи цих кандидатів у загальнодержавному окрузі та територіальних округах, офіційні спостерігачі від партій, які висунули цих кандидатів, офіційні спостерігачі від таких кандидатів, офіційні спостерігачі від громадських організацій, іноземних держав та міжнародних організацій, які були зареєстровані (акредитовані) до дня виборів Президента України та продовжують здійснювати передбачені цим Кодексом повноваження під час підготовки, організації та проведення повторного голосування з виборів Президента України до моменту офіційного опублікування результатів виборів Президента України.

{Частину четверту статті 128 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Для проведення повторного голосування з виборів Президента України Центральна виборча комісія не пізніш як за десять днів до дня повторного голосування за поданням кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, формує новий склад окружних виборчих комісій у кількості 14 осіб - по сім осіб від кожного кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

6. Кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, не пізніш як за дванадцять днів до дня повторного голосування вносять до Центральної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу окружних виборчих комісій за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

7. При розподілі керівних посад в окружних виборчих комісіях Центральна виборча комісія забезпечує для кожного кандидата на пост Президента України рівну кількість посад голови та секретаря окружної виборчої комісії (з можливим відхиленням від рівної кількості не більш як на одну посаду відповідно голови або секретаря комісії). Голова та секретар окружної виборчої комісії не можуть бути представниками одного кандидата на пост Президента України. Заступники голови окружної виборчої комісії не призначаються.

{Частина сьома статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Окружна виборча комісія не пізніш як за п’ять днів до дня повторного голосування за поданням кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, формує новий склад дільничної виборчої комісії у кількості:

1) для великих дільниць - 16 осіб (по вісім осіб від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування);

2) для середніх дільниць - 14 осіб (по сім осіб від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування);

3) для малих дільниць - 12 осіб (по шість осіб від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування).

На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п’ятдесяти осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі 4 осіб (по дві особи від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування).

9. Кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, або їх довірені особи у відповідних територіальних округах не пізніш як за вісім днів до дня повторного голосування вносять до окружної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

{Частина дев'ята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі якщо кількість запропонованих до складу відповідних виборчих комісій кандидатур менша за встановлену цим Кодексом, відповідна виборча комісія утворюється в порядку, передбаченому частиною дванадцятою цієї статті.

11. При розподілі керівних посад у дільничних виборчих комісіях окружна виборча комісія забезпечує для кожного кандидата на пост Президента України рівну кількість посад голови та секретаря дільничної виборчої комісії (з можливим відхиленням від рівної кількості не більш як на одну посаду відповідно голови або секретаря комісії). Голова та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками одного кандидата на пост Президента України. Заступники голови дільничної виборчої комісії не призначаються.

{Частина одинадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. У разі якщо кандидат на пост Президента України не скористався можливістю подати встановлену кількість кандидатур до складу відповідної окружної виборчої комісії у строк, передбачений частиною шостою цієї статті, Центральна виборча комісія формує склад окружної виборчої комісії у кількості, визначеній частиною п’ятою цієї статті, за поданням Голови Центральної виборчої комісії на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії.

У разі якщо кандидат на пост Президента України не скористався можливістю подати встановлену кількість кандидатур до складу відповідної дільничної виборчої комісії у

строк, передбачений частиною дев’ятою цієї статті, окружна виборча комісія формує склад дільничної виборчої комісії у кількості, визначеній частиною восьмою цієї статті, за поданням голови відповідної окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів окружної виборчої комісії.

13. Припинення повноважень виборчої комісії, сформованої для проведення повторного голосування, та члена такої комісії здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом.

14. Для проведення повторного голосування списки виборців, виготовлені органами ведення Державного реєстру виборців, передаються виборчим комісіям не пізніш як за два дні до дня повторного голосування в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Порядок виготовлення списку виборців для повторного голосування, а також форму такого списку встановлює Центральна виборча комісія.

{Частину чотирнадцяту статті 128 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Списки виборців для повторного голосування на спеціальних виборчих дільницях (крім виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань) виготовляються відповідними виборчими комісіями не пізніш як за два дні до дня повторного голосування на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин (формувань), в яких утворено такі виборчі дільниці.

До списку виборців для повторного голосування включаються громадяни України, яким виповнилося або на день повторного голосування виповниться 18 років.

Іменні запрошення передаються органами ведення Державного реєстру виборців відповідним дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць невідкладно після їх утворення, але не пізніш як за п’ять днів до дня повторного голосування.

Дільнична виборча комісія надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення не пізніш як за три дні до дня повторного голосування.

15. Голосування, проведення підрахунку голосів та встановлення підсумку голосування у разі повторного голосування здійснюються у порядку, встановленому статтями 117-125 цього Кодексу.

16. Голосування виборців на закордонних виборчих дільницях організовують і проводять дільничні виборчі комісії у тому самому складі, що був станом на день голосування. У разі вибуття окремих членів із складу зазначених виборчих комісій нові кандидатури до їх складу можуть включатися за поданням Міністерства закордонних справ України.

{Частина шістнадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17. Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки повторного голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів, протоколу про підсумки голосування в межах закордонного виборчого округу не пізніш як на десятий день з дня повторного голосування

встановлює та оголошує результати повторного голосування з виборів Президента України, про що складає протокол.

{Частина сімнадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18. Якщо до бюлетеня для повторного голосування було внесено дві кандидатури, обраним Президентом України за підсумками повторного голосування вважається кандидат, який за підсумками повторного голосування одержав більшу, ніж інший кандидат, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

19. Якщо до виборчого бюлетеня для повторного голосування було включено лише одну кандидатуру, кандидат вважається обраним Президентом України, якщо він одержав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

20. Якщо за результатами повторного голосування обидва кандидати, що балотувалися, одержали однакову кількість голосів виборців або якщо голосування проводилося по одній кандидатурі і вона не одержала більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, вибори Президента України визнаються Центральною виборчою комісією такими, що не відбулися.

{Частина двадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 129. Офіційне оголошення результатів виборів Президента України

1. Якщо в протоколі про результати голосування в день виборів Президента України або протоколі про результати повторного голосування з виборів Президента України визначено особу, обрану Президентом України відповідно до частини третьої статті 127 або частин вісімнадцятої, дев’ятнадцятої статті 128 цього Кодексу, Центральна виборча комісія на своєму засіданні оприлюднює результати виборів Президента України, про що зазначається у протоколі засідання комісії, із зазначенням прізвища, імені, по батькові обраного Президента України, його року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб’єкта висування.

{Частина перша статті 129 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Офіційним оголошенням результатів виборів Президента України є опублікування результатів виборів Президента України у газетах "Голос України" та "Урядовий кур’єр" із зазначенням прізвища, імені, по батькові обраного Президента України, його року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб’єкта висування.

3. Офіційне оголошення результатів виборів Президента України є підставою для звільнення з роботи (посади), не сумісної із зайняттям поста Президента України, та прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної Президентом України.

Стаття 130. Набуття повноважень Президентом України

1. Новообраний Президент України вступає на пост не пізніш як через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів.

2. Новообраний Президент України набуває повноважень з моменту складення присяги Українському народові на урочистому засіданні Верховної Ради України.

3. Після складення присяги Центральна виборча комісія вручає новообраному Президентові України посвідчення Президента України.

Розділ XXII. ПОВТОРНІ ТА ПОЗАЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 131. Особливості підготовки і проведення повторних виборів Президента України

1. Підстави, порядок призначення та строки проведення повторних виборів Президента України визначаються відповідно частиною четвертою статті 76, статтею 77 та частинами шостою -восьмою статті 78 цього Кодексу.

2. Виборчі процедури повторних виборів Президента України здійснюються у порядку та строки, визначені цим Кодексом для чергових виборів Президента України.

Стаття 132. Особливості підготовки і проведення позачергових виборів Президента України

1. Позачергові вибори Президента України проводяться у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, з особливостями, визначеними цією статтею.

2. Центральна виборча комісія оприлюднює перелік звичайних та спеціальних виборчих дільниць із зазначенням територіальних округів, до яких ці виборчі дільниці відносяться, на своєму офіційному веб-сайті.

{Частину третю статті 132 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ТРЕТЯ. ВИБОРИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Розділ XXIII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 133. Основні засади виборів народних депутатів України

1. Вибори народних депутатів України (далі - депутати) здійснюються на засадах пропорційної системи за єдиними списками кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому окрузі, з яких формуються регіональні виборчі списки кандидатів у депутати (далі - загальнодержавний виборчий список, регіональні виборчі списки) від партій.

2. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають партії, на підтримку регіональних виборчих списків кандидатів у депутати від яких у межах загальнодержавного округу подано п’ять і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у межах загальнодержавного округу.

Стаття 134. Право бути кандидатом у народні депутати України

1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом п’яти останніх перед днем виборів років.

2. Проживання в Україні за цим Кодексом означає:

1) проживання на території в межах державного кордону України;

2) перебування на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України;

3) перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України в закордонних дипломатичних установах України, міжнародних організаціях та їх органах;

4) перебування на полярній станції України;

5) перебування у складі формування Збройних Сил України, дислокованого за межами України.

3. Такими, що проживають в Україні, вважаються також особи, які проживають разом з особами, зазначеними у пункті 3 частини другої цієї статті, як члени їхніх сімей.

4. Особа вважається такою, що проживає в Україні, відповідно до частини першої цієї статті, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а строк перебування за межами України кожного річного періоду протягом останніх п’яти років перед днем голосування на відповідних виборах не перевищував 183 дні. Не є порушенням вимоги про проживання в Україні виїзд особи за кордон у службове відрядження, на навчання, у відпустку, на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу.

5. Не може бути висунутий кандидатом та обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Стаття 135. Види виборів народних депутатів України та порядок їх призначення

1. Вибори депутатів можуть бути черговими та позачерговими.

2. Чергові вибори депутатів проводяться у зв’язку із закінченням конституційного строку повноважень Верховної Ради України і не потребують окремого рішення про їх призначення.

3. Позачергові вибори депутатів призначаються Президентом України з підстав і в порядку, встановлених Конституцією України.

Стаття 136. Строки проведення виборів народних депутатів України

1. Чергові вибори до Верховної Ради України відбуваються в останню неділю жовтня п’ятого року повноважень Верховної Ради України.

2. Виборчий процес чергових виборів депутатів розпочинається за шістдесят днів до дня голосування. Центральна виборча комісія оголошує про початок виборчого процесу не пізніш як за шістдесят один день до дня голосування.

{Частина друга статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Позачергові вибори депутатів відбуваються в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України, виданого відповідно до Конституції України.

4. Виборчий процес позачергових виборів депутатів починається з дня, наступного після дня опублікування Указу Президента України, зазначеного у частині третій цієї статті.

Стаття 137. Виборчий процес виборів народних депутатів України

1. Виборчий процес включає такі етапи:

1) висування та реєстрація кандидатів у депутати;

2) утворення окружних та дільничних виборчих комісій;

3) проведення передвиборної агітації;

4) утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі;

5) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;

6) голосування;

7) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків голосування і результатів виборів депутатів та їх офіційне оприлюднення.

{Пункт 8 частини першої статті 137 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Виборчий процес завершується через п’ятнадцять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

3. Повноваження окружних та дільничних виборчих комісій у випадках, передбачених цим Кодексом, можуть частково тривати поза строками виборчого процесу.

Розділ XXIV. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ

Стаття 138. Територіальна організація виборів народних депутатів України

1. Систему територіальної організації виборів депутатів складають:

1) єдиний загальнодержавний багатомандатний округ;

2) виборчі регіони;

3) територіальні округи;

4) виборчі дільниці.

2. Вибори депутатів проводяться у єдиному загальнодержавному багатомандатному окрузі, який включає в себе всю територію України та закордонний округ.

3. Для підготовки, організації і проведення виборів депутатів використовуються територіальні округи, що існують на постійній основі, утворені Центральною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу.

4. Для підготовки, організації і проведення голосування та підрахунку голосів виборців на виборах депутатів використовуються звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі, а також спеціальні дільниці, що утворюються на тимчасовій основі відповідно до цього Кодексу (далі - виборчі дільниці).

5. Регіональні списки кандидатів у депутати формуються у таких виборчих регіонах:

1) виборчий регіон № 1 (Київський) - місто Київ;

2) виборчий регіон № 2 (Вінницький) - Вінницька область;

3) виборчий регіон № 3 (Волинський) - Волинська область;

4) виборчий регіон № 4 (Дніпровський) - Дніпропетровська область;

5) виборчий регіон № 5 (Донецький) - Донецька область;

6) виборчий регіон № 6 (Житомирський) - Житомирська область;

7) виборчий регіон № 7 (Закарпатський) - Закарпатська область;

8) виборчий регіон № 8 (Запорізький) - Запорізька область;

9) виборчий регіон № 9 (Івано-Франківський) - Івано-Франківська область;

10) виборчий регіон № 10 (Київський обласний) - Київська область;

11) виборчий регіон № 11 (Кропивницький) - Кіровоградська область;

12) виборчий регіон № 12 (Луганський) - Луганська область;

13) виборчий регіон № 13 (Львівський) - Львівська область;

14) виборчий регіон № 14 (Миколаївський) - Миколаївська область;

15) виборчий регіон № 15 (Одеський) - Одеська область;

16) виборчий регіон № 16 (Південний) - Херсонська область, Автономна Республіка Крим, місто Севастополь;

17) виборчий регіон № 17 (Полтавський) - Полтавська область;

18) виборчий регіон № 18 (Рівненський) - Рівненська область;

19) виборчий регіон № 19 (Сумський) - Сумська область;

20) виборчий регіон № 20 (Тернопільський) - Тернопільська область;

21) виборчий регіон № 21 (Харківський) - Харківська область;

22) виборчий регіон № 22 (Хмельницький) - Хмельницька область;

23) виборчий регіон № 23 (Черкаський) - Черкаська область;

24) виборчий регіон № 24 (Чернівецький) - Чернівецька область;

25) виборчий регіон № 25 (Чернігівський) - Чернігівська область.

{Частина п'ята статті 138 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Центральна виборча комісія не пізніш як на другий день після початку виборчого процесу оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті перелік територіальних округів із зазначенням їх номерів, меж та центрів виборчих регіонів.

{Статтю 138 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXV. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 139. Система виборчих комісій

1. Вибори депутатів організовують і проводять:

1) Центральна виборча комісія;

2) окружні виборчі комісії;

3) дільничні виборчі комісії.

Стаття 140. Утворення окружних виборчих комісій

1. Окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять вісім днів до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти і не більше вісімнадцяти осіб.

2. Суб’єктами подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій (далі - суб’єкт подання) є:

1) політична партія, депутатська фракція якої зареєстрована в Апараті Верховної Ради України поточного скликання;

2) політичні партії - суб’єкти виборчого процесу, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі.

3. До складу окружної виборчої комісії обов’язково включаються (за наявності відповідного подання) по два представники від суб’єкта подання, зазначеного у пункті 1 частини другої цієї статті. Не більше ніж по одному представнику від суб’єктів подання, зазначених у пункті 2 частини другої цієї статті, включаються до складу окружної виборчої комісії за результатами жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку, не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині четвертій цієї статті.

Кандидатури, внесені до складу окружної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, зазначеним у статті 34 цього Кодексу, порушення вимог частин четвертої - шостої цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення Центральною виборчою комісією, або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

4. Центральний керівний орган суб’єкта подання не пізніш як за тридцять три дні до дня голосування подає до Центральної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб’єкта подання для включення їх до складу відповідних окружних виборчих комісій. Подання підписується керівником суб’єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою відповідного суб’єкта подання.

Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій може вноситися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

5. У поданні кандидатур до складу окружних виборчих комісій зазначаються:

1) прізвище, ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) особи;

2) число, місяць, рік народження;

3) громадянство особи;

4) місце проживання, адреса житла та контактні телефони особи;

5) відомості про володіння державною мовою;

6) освіта;

7) місце роботи та займана посада особи;

8) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;

9) відомості про відсутність у особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини п'ятої статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

6. До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу окружної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання, згоду виконувати посадові обов’язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб’єктам подання на відповідних виборах, надаються відповідним політичним партіям - суб’єктам подання до моменту внесення до Центральної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу окружної виборчої комісії від різних суб’єктів подання Комісія звертається до відповідних суб’єктів подання, кандидата, запропонованого до складу окружної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання Центральна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення окружної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

8. У разі якщо у встановлений частиною четвертою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу окружної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу окружної виборчої комісії осіб становить менше дванадцяти, окружна виборча комісія утворюється у строк, визначений частиною першою цієї статті, Центральною виборчою комісією за поданням Голови Центральної виборчої комісії, внесеним з дотриманням вимог, передбачених статтею 34 цього Кодексу, на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії у кількості дванадцяти осіб з обов’язковим урахуванням поданих кандидатур від відповідних суб’єктів подання, передбачених частиною другою цієї статті.

9. Кожний суб’єкт подання має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад в окружних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожного суб’єкта подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій в межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб’єкта до складу окружних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу окружних виборчих комісій. Особа, включена до складу окружної виборчої комісії за поданням Голови Центральної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, якщо до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання від суб’єктів подання кандидатур до складу комісії. Розподіл керівних посад між суб’єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією. При цьому дотримується приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб’єкта подання.

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні окружних виборчих комісій. У разі формування окружної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії і невнесення суб’єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу окружної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на

відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

10. Голова, заступник голови та секретар окружної виборчої комісії мають бути представниками різних політичних партій.

11. Рішення про утворення окружних виборчих комісій та про їх склад, прийняте відповідно до вимог цього Кодексу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше дня, наступного після його прийняття. Рішення про зміни у складі окружної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

{Стаття 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 141. Порядок утворення дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніш як за п'ятнадцять днів до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії.

{Частина перша статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Дільнична виборча комісія утворюється у складі:

1) для малих дільниць - 10-14 осіб;

2) для середніх дільниць - 12-16 осіб;

3) для великих дільниць - 14-18 осіб.

3. На виборчих дільницях, на яких кількість виборців не перевищує двісті осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

{Частина третя статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають суб'єкти подання, зазначені у частині другій статті 140 цього Кодексу.

{Абзац другий частини четвертої статті 141 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. До складу дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою цієї статті, обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику суб'єкта подання, зазначеного у пункті 1 частини другої статті 140 цього Кодексу. Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, зазначених у пункті 2 частини другої статті 140 цього Кодексу, включаються до складу дільничної виборчої комісії за результатами жеребкування, що

проводиться окружною виборчою комісією не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині шостій цієї статті, в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією. Кандидатури, внесені до складу дільничної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, встановленим статтею 34 цього Кодексу, а також внесення подання з порушенням вимог частин шостої та сьомої цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення окружною виборчою комісією або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

{Частина п'ята статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Суб’єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій не пізніш як за сімнадцять днів до дня голосування подає до відповідної окружної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб’єкта подання (не більше однієї кандидатури до однієї виборчої комісії) для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій. У поданні зазначаються особи, запропоновані відповідним суб’єктом подання на посади голови, заступника голови та секретаря виборчої комісії. Подання від партії підписується керівником суб’єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою партії.

Від імені партії подання вносить уповноважена особа на підставі довіреності від партії або уповноважена особа партії в загальнодержавному чи територіальному виборчому окрузі.

Подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій може вноситися за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. У поданні кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені частиною п’ятою статті 140 цього Кодексу.

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання, згоду виконувати посадові обов’язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб’єктам подання на відповідних виборах, надаються відповідним політичним партіям - суб’єктам подання, до моменту внесення до окружної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі виявлення окружною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу дільничної виборчої комісії від різних суб’єктів подання окружна виборча комісія звертається до відповідних суб’єктів подання, кандидата, запропонованого

до складу дільничної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання окружна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

{Частина сьома статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У разі якщо у встановлений частиною шостою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу дільничної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу дільничної виборчої комісії осіб становить менше ніж мінімальна кількість, встановлена частинами другою і третьою цієї статті, окружна виборча комісія зобов’язана у строк, визначений частиною першою цієї статті, утворити дільничну виборчу комісію за поданням голови окружної виборчої комісії у складі, не більшому ніж середня кількість осіб від кількостей, встановлених частинами другою або третьою цієї статті, з обов’язковим урахуванням поданих кандидатур від суб’єктів подання, передбачених частиною четвертою цієї статті. Пропозиції стосовно таких кандидатур голові окружної виборчої комісії можуть подавати члени окружної виборчої комісії.

У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та проведення виборів, у тому числі в день голосування, окружна виборча комісія у будь-який час до дня голосування може збільшити склад дільничної виборчої комісії до її максимальної кількості, встановленої частинами другою та третьою цієї статті, за поданням голови відповідної окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів цієї комісії.

9. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення дільничної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина дев'ята статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10. Кожний суб’єкт подання має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях окремо малих, середніх, великих виборчих дільниць у межах територіального округу, яка залежить від кількості кандидатур від відповідного суб’єкта подання, включених до складу дільничних виборчих комісій. Частка керівних посад для кожного суб’єкта подання у кожній категорії виборчих дільниць у межах територіального округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб’єкта подання до складу виборчих комісій кожної категорії виборчих дільниць, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу виборчих комісій відповідної категорії виборчих дільниць. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням голови окружної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, якщо до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання від суб’єктів подання кандидатур до складу комісії. Розподіл керівних посад між суб’єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається окружною виборчою комісією у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини десятої статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні дільничних виборчих комісій. У разі формування дільничної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

{Частину десяту статті 141 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії і невнесення суб’єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу дільничної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб’єкта подання.

{Частину десяту статті 141 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії мають бути представниками різних політичних партій, крім випадку, передбаченого частиною десятою цієї статті.

{Частина одинадцята статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, утвореної на судні, яке в день голосування перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, утворюється окружною виборчою комісією за місцем приписки судна, полярної станції України за поданням відповідно капітана судна, керівника полярної станції України, яке може надсилатися технічними засобами зв’язку у строк, передбачений частиною шостою цієї статті.

13. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до частини п’ятої статті 30 цього Кодексу дільнична виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням виборчої дільниці за поданням окружної виборчої комісії або Міністерства оборони України.

14. Про підготовку подання до Центральної виборчої комісії щодо утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку окружна виборча комісія повідомляє всіх суб’єктів подання та пропонує у строки, визначені окружною виборчою комісією, але не пізніш як протягом п’яти днів після надходження повідомлення, внести подання стосовно кандидатур до складу дільничної виборчої комісії у порядку, визначеному цією статтею.

15. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії підлягає оприлюдненню не пізніш як на п’ятий день після дня його прийняття у спосіб, визначений відповідною

виборчою комісією або Центральною виборчою комісією. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної у винятковому випадку, а також рішення про зміни у складі дільничної виборчої комісії оприлюднюються у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

{Частина п'ятнадцята статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 142. Порядок утворення дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці

1. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці утворюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за п’ятнадцять днів до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії. Кількісний склад дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці визначається відповідно до частин другої та третьої статті 141 цього Кодексу.

{Частина перша статті 142 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. До складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці можуть входити виборці, які проживають або перебувають у період підготовки та проведення виборів на території відповідної іноземної держави.

3. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць, крім суб’єктів, зазначених у частині другій статті 140 цього Кодексу, має також Міністерство закордонних справ України.

{Частина третя статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Суб’єкт подання кандидатур до складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці не пізніш як за сімнадцять днів до дня голосування подає до Центральної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб’єкта подання (не більше однієї кандидатури до однієї комісії) для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій. У цьому поданні зазначаються запропоновані особи на посади голови, заступника голови та секретаря комісії. Подання підписується керівником суб’єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою відповідного суб’єкта подання.

{Частина четверта статті 142 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Міністерство закордонних справ України включає до подання працівників закордонних дипломатичних установ України (з дотриманням вимог статті 34 цього Кодексу), військовослужбовців військових частин (формувань), дислокованих за межами України, або інших громадян України, які мають право голосу та проживають або перебувають у період підготовки та проведення виборів на території відповідної іноземної держави.

{Частина п'ята статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. У поданні кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені частиною п’ятою статті 140 цього Кодексу. До подання додаються ксерокопії сторінок паспорта громадянина України для виїзду за кордон (дипломатичного, службового паспортів) з відомостями про прізвище, ім’я та по батькові, число, місяць, рік народження таких осіб (такої особи) або ксерокопії паспорта громадянина України (ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) у державах, до яких дозволений в’їзд громадян України за паспортом громадянина України.

{Частина шоста статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину сьому статті 142 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Кандидатури, внесені Міністерством закордонних справ України включаються до складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці у випадку недостатньої кількості кандидатур, поданих від суб’єктів подання, зазначених у частині другій статті 140 цього Кодексу.

{Частина восьма статті 142 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Підставою для відхилення внесених кандидатур можуть бути лише їх невідповідність вимогам, встановленим частинами другою і шостою цієї статті,статтею 34 цього Кодексу, або застосування механізму жеребкування, передбаченого частиною п’ятою статті 141 цього Кодексу.

{Частина дев'ята статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину десяту статті 142 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. Кожний суб’єкт подання, від якого включені кандидатури до складу дільничних виборчих комісій, має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях окремо малих, середніх, великих закордонних виборчих дільниць, яка залежить від кількості кандидатур від відповідного суб’єкта подання, включених до складу виборчих комісій. Частка керівних посад для кожного суб’єкта подання у кожній категорії закордонних виборчих дільниць визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб’єкта подання до складу виборчих комісій кожної категорії виборчих дільниць, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу виборчих комісій відповідної категорії виборчих дільниць. Розподіл керівних посад між суб’єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією.

12. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням Міністерства закордонних справ України, може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії лише у випадку відсутності кандидатур на таку посаду від інших суб’єктів подання.

13. Рішення про утворення дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць, їхній склад, прийняті відповідно до вимог цього Кодексу, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії на наступний день після прийняття. Оприлюднення відомостей про місцезнаходження (адресу приміщення) та режим роботи дільничних виборчих комісій, утворених при закордонних дипломатичних установах України, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, здійснюється відповідними закордонними дипломатичними установами України з урахуванням місцевих умов країн перебування.

Стаття 143. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо підготовки і проведення виборів народних депутатів України

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо підготовки та проведення виборів депутатів визначаються цим Кодексом, Законом України "Про Центральну виборчу комісію" та іншими законами України.

2. Крім повноважень, визначених Законом України "Про Центральну виборчу комісію", Центральна виборча комісія:

1) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання виборчої комісії нижчого рівня;

2) контролює використання виборчими комісіями, регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії коштів державного бюджету із залученням до проведення перевірок працівників відповідних державних органів;

{Пункт 2 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) забезпечує виготовлення і розміщення на загальнодержавних каналах теле- і радіомовлення інформаційних програм для виборців з роз’ясненням засад і порядку проведення виборів, їх ролі у житті суспільства і держави, процедури голосування, прав та обов’язків виборців, механізмів контролю за дотриманням законодавства про вибори народних депутатів України;

4) встановлює норми і перелік обладнання, інвентарю для приміщень виборчої комісії та приміщень для голосування, а також види послуг, робіт, що можуть надаватися виборчим комісіям;

5) встановлює форми виборчих документів, затверджує зразки печаток та вивісок виборчих комісій, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;

6) припиняє рух коштів на рахунках виборчих комісій, регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії, відкритих у територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, виконання бюджетів у строки, встановлені цим Кодексом;

{Пункт 6 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) реєструє кандидатів у депутати;

8) реєструє представника партії у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб партії, довірених осіб кандидатів в депутати;

{Пункт 8 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) безпосередньо та через свої регіональні та територіальні представництва здійснює контроль за надходженням і використанням коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати у порядку, встановленому цим Кодексом;

{Пункт 9 частини другої статті 143 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10) надає дозвіл громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів, реєструє офіційних спостерігачів від партій, громадських організацій у закордонному окрузі, а також офіційних спостерігачів від громадських організацій у загальнодержавному окрузі;

{Пункт 10 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11) акредитує офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій;

{Пункт 11 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12) затверджує форму, колір і текст виборчого бюлетеня; забезпечує централізоване виготовлення у необхідній кількості та облік виборчих бюлетенів і їх передачу окружним виборчим комісіям;

{Пункт 12 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13) затверджує текст та форму інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу для кожного виборчого регіону, плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів; забезпечує виготовлення інформаційних плакатів партій, інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу;

14) передає представнику Міністерства закордонних справ України виборчі бюлетені, бланки іншої документації, печатки, штампи для передачі їх дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць;

15) розглядає заяви і скарги в порядку, встановленому цим Кодексом та Законом України "Про Центральну виборчу комісію";

{Пункт 15 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

16) встановлює підсумки голосування та складає протокол про підсумки голосування в межах закордонного округу;

17) здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії у разі ненадходження протоколу від окружної виборчої комісії про підсумки голосування у територіальному окрузі у строки, визначені цим Кодексом, а також у разі бездіяльності окружної виборчої комісії;

18) у тримісячний строк з дня офіційного опублікування результатів виборів надсилає до Рахункової палати звіт про використання коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів;

19) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

Стаття 144. Повноваження окружної виборчої комісії щодо підготовки і проведення виборів народних депутатів України

1. Окружна виборча комісія:

1) забезпечує організацію підготовки та проведення виборів депутатів у територіальному окрузі;

2) здійснює в межах відповідного територіального округу контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів;

3) утворює спеціальні виборчі дільниці у випадках, визначених цим Кодексом;

4) утворює дільничні виборчі комісії звичайних та спеціальних виборчих дільниць відповідно до цього Кодексу;

5) спрямовує діяльність дільничних виборчих комісій;

6) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;

7) контролює надання списків виборців для загального ознайомлення;

8) контролює діяльність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення приміщеннями для голосування, транспортом, засобами зв’язку, обладнанням, у межах своєї компетенції розглядає і вирішує інші питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення виборів депутатів у межах територіального округу;

9) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення печаток цих комісій;

10) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення виборчих бюлетенів встановленого зразка, інформаційних плакатів партій, інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу, інформаційних плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори народних депутатів України, а також виготовлення та постачання бланків іншої документації відповідно до цього Кодексу;

11) забезпечує виготовлення плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, печаток дільничних

виборчих комісій, штампів "Вибув" та передає їх дільничним виборчим комісіям, а також забезпечує виготовлення іншої виборчої документації;

12) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання членів дільничних виборчих комісій з питань організації виборчого процесу;

13) заслуховує інформацію дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань підготовки і проведення виборів;

14) реєструє офіційних спостерігачів від партії, громадської організації;

15) розглядає в межах своїх повноважень звернення, заяви і скарги щодо організації та проведення виборів у межах територіального округу, а також звернення, заяви і скарги на рішення та дії чи бездіяльність дільничних виборчих комісій та/або їх членів і приймає щодо них рішення;

16) встановлює підсумки голосування у межах територіального округу, складає протокол про підсумки голосування та передає його до Центральної виборчої комісії;

17) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним у випадках, передбачених цим Кодексом;

18) забезпечує передачу на зберігання до відповідної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи;

{Пункт 18 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

19) узагальнює інформацію щодо поданих до окружної та дільничних виборчих комісій заяв та скарг, що стосуються процесу виборів депутатів, а також результатів їх розгляду, вивішує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Пункт 19 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

20) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Повноваження окружної виборчої комісії, визначені пунктами 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18 цієї частини можуть виконувати територіальні представництва Центральної виборчої комісії у разі їх утворення.

{Частину другу статті 143 доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Повноваження окружної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її мінімального складу, визначеного частиною першою статті

140 цього Кодексу, на її першому засіданні, яке проводиться не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення.

{Частина друга статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Повноваження окружної виборчої комісії припиняються через п’ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів у порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Статус окружної виборчої комісії як юридичної особи припиняється в порядку та строки, визначені статтею 35 цього Кодексу.

Стаття 145. Повноваження дільничної виборчої комісії щодо підготовки і проведення виборів народних депутатів України

1. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює контроль за неухильним додержанням та однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів під час голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців або Міністерства закордонних справ України, складає список виборців у випадках, передбачених цим Кодексом, надає його для загального ознайомлення, а також вносить до нього зміни у випадках, передбачених цим Кодексом;

3) забезпечує можливість ознайомлення виборців з відповідними регіональними виборчими списками, з передвиборними програмами партій - суб’єктів виборчого процесу, відомостями про кандидатів у депутати, включених до зазначених списків, що містяться в інформаційних плакатах та інформаційних буклетах партій - суб’єктів виборчого процесу, а також із рішеннями, прийнятими Центральною виборчою комісією, відповідною окружною виборчою комісією, власними рішеннями та повідомленнями;

4) у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, вручає або надсилає кожному виборцю іменне запрошення із зазначенням дати проведення голосування, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує облік отриманих комісією виборчих бюлетенів;

6) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

7) організовує на виборчій дільниці голосування;

8) проводить підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, складає протокол про підрахунок голосів на виборчій дільниці та передає його та іншу виборчу документацію відповідній окружній виборчій комісії у порядку, встановленому цим Кодексом;

9) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці за наявності обставин, передбачених цим Кодексом;

10) розглядає звернення з питань підготовки та організації голосування на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

{Пункт 10 частини другої статті 145 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11) узагальнює інформацію щодо поданих до дільничної виборчої комісії звернень, що стосуються процесу виборів депутатів, а також результатів їх розгляду, вивішує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до окружної виборчої комісії для узагальнення та передачі до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Пункт 11 частини другої статті 145 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

2. Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її мінімального складу, визначеного частинами другою та третьою статті 141 цього Кодексу, на засіданні комісії, що проводиться не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення.

3. Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п’ять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

4. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

Стаття 146. Дострокове припинення повноважень складу виборчої комісії або члена виборчої комісії

1. Повноваження усього складу окружної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду в разі систематичного порушення чи одноразового грубого порушення комісією Конституції України, цього Кодексу та законів України невиконання рішення виборчої комісії вищого рівня.

{Частина перша статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Дострокове припинення повноважень усього складу виборчої комісії не є ліквідацією цієї комісії.

3. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень відповідної виборчої комісії.

Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв’язку з:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб’єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній виборчій комісії або для внесення подання про заміну члена виборчої комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб’єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України або держави, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що зумовлює неможливість виконання обов’язків члена виборчої комісії;

5) реєстрацією його кандидатом у депутати або кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо виборчий процес таких виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів депутатів;

{Пункт 5 частини третьої статті 146 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

6) реєстрацією його представником партії у Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, уповноваженою особою партії, довіреною особою кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у депутати місцевої ради чи кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, представником, уповноваженою особою місцевої організації партії, уповноваженою особою суб’єкта процесу всеукраїнського або місцевого референдуму, представником ініціативної групи в Центральній виборчій комісії, якщо виборчий процес таких виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом виборів депутатів;

{Пункт 6 частини третьої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) входженням його до складу іншої виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів депутатів або депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо виборчий процес таких виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів депутатів;

{Пункт 7 частини третьої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8) відмовою від складення присяги члена виборчої комісії;

9) порушенням присяги члена виборчої комісії, що виявилося у систематичному невиконанні покладених на нього обов’язків, засвідченому не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

10) систематичним або одноразовим грубим порушенням законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня, двома і більше неявками на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявкою на засідання виборчої комісії у день голосування;

11) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;

{Пункт 11 частини третьої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

12) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії;

13) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;

14) його смертю або оголошенням його померлим.

Подання про заміну члена виборчої комісії вноситься за підписом осіб, визначених частиною четвертою статті 140, частиною шостою статті 141, частиною четвертою статті 142 цього Кодексу, скріплюється печаткою суб'єкта подання, на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. До подання додаються документи, передбачені частиною шостою статті 140, частиною сьомою статті 141, частиною шостою статті 142 цього Кодексу відповідно.

{Частину третю статті 146 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання підлягає розгляду у п'ятиденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

{Частину третю статті 146 доповнено абзацом вісімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання про заміну члена виборчої комісії може вноситися за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частину третю статті 146 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. При виникненні обставин, передбачених пунктами 1-7, 9-14 частини третьої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту прийняття рішення про дострокове припинення його повноважень виборчою комісією, яка її утворила, а обставин, передбачених пунктом 8 частини третьої цієї статті, - з моменту відмови особи поставити свій підпис під текстом присяги на засіданні виборчої комісії або у разі неприбуття такої особи на перші два засідання виборчої комісії після її включення до складу цієї комісії, про які вона була повідомлена.

Про дострокове припинення повноважень у зв'язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється Центральна виборча комісія або відповідна окружна виборча комісія для прийняття рішення про зміни у складі відповідної виборчої комісії.

{Частину четверту статті 146 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Особа, яка подала заяву про складення повноважень, продовжує виконувати обов'язки голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії до моменту прийняття рішення про дострокове припинення її повноважень виборчою комісією, яка утворила відповідну комісію.

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб’єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено.

{Абзац перший частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Такі суб’єкти вправі не пізніше ніж на наступний день з дня отримання такого повідомлення внести подання з новими кандидатурами до складу відповідної виборчої комісії.

{Абзац другий частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Якщо у строк, встановлений цією частиною, не надійшли подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії та/або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб не дає змоги сформувати її склад у мінімальній кількості, встановленій частиною першою статті 140 або частинами другою, третьою статті 141 цього Кодексу, склад комісії формується відповідною виборчою комісією за поданням її голови за пропозиціями членів цієї комісії з тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим), з обов’язковим урахуванням кандидатур, поданих суб’єктами подання до її складу, крім тих, що підлягають відхиленню з підстав, встановлених цим Кодексом.

{Абзац третій частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії з підстав, передбачених пунктами 8, 10 частини третьої цієї статті, або у зв’язку з достроковим припиненням повноважень усього складу виборчої комісії його кандидатура не може бути повторно включена до складу виборчої комісії та підлягає відхиленню.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення про дострокове припинення повноважень у зв’язку із заміною члена виборчої комісії приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого представника від того самого суб’єкта подання із одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії відповідна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії (її окремого члена), але не пізніше останнього дня перед днем голосування затверджує новий склад виборчої комісії або приймає рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена (у разі надходження відповідного подання у порядку, встановленому цією частиною) у порядку, встановленому цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень члена дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці, за відсутності подання суб’єктів подання, зазначених у

частині другій статті 140 цього Кодексу, інша особа за поданням Міністерства закордонних справ України включається до складу виборчої комісії лише у випадку, якщо кількість членів дільничної виборчої комісії стала меншою за мінімальну кількість.

6. У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії в останній день перед днем голосування таке рішення приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншої особи від того самого суб'єкта подання.

7. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу виборчої комісії. Подання вноситься за підписом голови, заступника голови виборчої комісії або головуючого на відповідному засіданні виборчої комісії та засвідчується печаткою цієї комісії. До подання додаються не менш як два рішення виборчої комісії про невиконання головою, заступником голови чи секретарем цієї комісії покладених на нього обов'язків, а також витяг із протоколу засідання виборчої комісії, на якому розглядалося питання про внесення такого подання.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх обов'язків (без припинення членства в комісії) до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

{Абзац другий частини сьомої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання чи заява підлягають обов'язковому розгляду у триденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування. Рішення про заміну голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії не є підставою для припинення повноважень зазначених осіб як членів відповідної виборчої комісії.

8. У разі надходження подання про заміну члена виборчої комісії, який виконує обов'язки голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії, рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена від того самого суб'єкта подання приймається з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі прийняття рішення про заміну голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії без припинення повноважень зазначених осіб як членів виборчої комісії на відповідну посаду призначається інша особа зі складу цієї виборчої комісії. При цьому повинні бути додержані вимоги цього Кодексу щодо призначення голови, заступника голови та секретаря виборчої комісії від різних політичних партій.

{Частина восьма статті 146 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, які мають ознаки вчинення членами (окремим членом) цієї комісії кримінального або адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія одночасно з прийняттям такого рішення повідомляє про це правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

{Статтю 146 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXVI. ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 147. Фінансування виборів народних депутатів України

1. Витрати на підготовку і проведення виборів депутатів здійснюються виключно за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, коштів виборчих фондів партій - суб’єктів виборчого процесу та коштів власних виборчих фондів кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій - суб’єктів виборчого процесу (далі - партія, кандидат у депутати).

2. Партія для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі для фінансування передвиборної агітації, зобов’язана утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

Кандидат у депутати для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі фінансування передвиборної агітації, може утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

3. Фінансування виборчої кампанії партій, кандидатів у депутати з джерел, не передбачених частиною другою цієї статті, незалежно від наявності погодження з партіями чи кандидатами у депутати, забороняється.

Стаття 148. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів народних депутатів України за рахунок коштів державного бюджету

1. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів за рахунок коштів державного бюджету здійснюється Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів.

{Частина перша статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Обсяг бюджетних коштів для підготовки і проведення виборів депутатів за поданням Центральної виборчої комісії передбачається окремим рядком у законі про Державний бюджет України на відповідний рік. Витрати на підготовку і проведення позачергових виборів депутатів можуть здійснюватися з резервного фонду бюджету в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Видатки на підготовку і проведення виборів депутатів здійснюються Центральною виборчою комісією та окружними виборчими комісіями (регіональними або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) відповідно до затверджених Центральною виборчою комісією кошторисів у межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України. Фінансове

забезпечення виборчих комісій закордонних виборчих дільниць здійснюється Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України.

{Абзац перший частини третьої статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Фінансування виготовлення виборчої документації органами ведення Державного реєстру виборців здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

4. Кошти бюджету на підготовку і проведення виборів депутатів, бюджетні призначення за якими встановлені законом про Державний бюджет України, перераховуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральній виборчій комісії відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України, сформованого за пропозиціями Центральної виборчої комісії, за бюджетною програмою, за якою здійснюється фінансове забезпечення підготовки та проведення виборів.

{Частина четверта статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), а також середні норми видатків для потреб дільничних виборчих комісій, які повинні включати, зокрема, видатки на оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов’язані із забезпеченням здійснення повноважень виборчих комісій (оплата транспортних послуг, послуг зв’язку, відшкодування за спожиті комунальні послуги тощо).

{Частина п'ята статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) у десятиденний строк з дня її (його) утворення на основі середніх норм видатків, затверджених відповідно до частини п’ятої цієї статті, складає єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення виборів із включенням до нього видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії) та видатків для потреб дільничних виборчих комісій. Єдиний кошторис видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії) затверджується Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина сьома статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

8. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) не пізніш як у семиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів подає до Центральної виборчої комісії виписку з реєстраційного рахунка та припиняє рух коштів на цьому рахунку. У десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів Центральна виборча комісія відкликає залишок невикористаних асигнувань, виділених із загального фонду Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів депутатів, шляхом надання коригуючого розподілу відкритих асигнувань центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина восьма статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) у п’ятнадцятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів складає та подає до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів державного бюджету на підготовку і проведення виборів депутатів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією спільно із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина дев'ята статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів депутатів, здійснюється Центральною виборчою комісією, регіональними представництвами Центральної виборчої комісії, органами державного фінансового контролю та Державною казначейською службою України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, та Державною казначейською службою України.

{Частина десята статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 149. Оплата праці членів виборчої комісії та осіб, які залучаються до роботи у комісії

1. За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної чи дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією (територіальним представництвом Центральної виборчої комісії). Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов’язків за основним місцем роботи із збереженням загального та спеціального стажу.

{Частина перша статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Виконання повноважень члена виборчої комісії на платній основі оплачується в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії, за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів.

3. Оплата праці члена виборчої комісії, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою за його середню заробітну плату за основним місцем роботи. Оплата праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день нарахування такої плати.

4. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної виборчої комісії на підготовку і проведення виборів депутатів, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

5. Оплата праці членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування здійснюється в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

6. Праця осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку і проведення виборів депутатів. Розмір оплати праці таких осіб не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день нарахування такої плати.

7. Праця, пов'язана з організацією підготовки і проведення виборів депутатів, осіб, визнаних в установленому законом порядку безробітними, у складі окружних, дільничних виборчих комісій чи як спеціалістів, експертів або технічних працівників, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів соціальної допомоги. Оплата праці членів виборчих комісій чи осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, які є пенсіонерами, не може бути підставою для обмеження розміру отримуваної ними пенсії.

8. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Розділ XXVII. ВИБОРЧІ ФОНДИ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ У НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ

Стаття 150. Загальні засади утворення та функціонування виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата у депутати. Контроль виборчих фондів

1. Виборчий фонд партії має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії партії, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На поточні рахунки кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду партії.

Партія зобов’язана відкрити рахунки свого виборчого фонду не пізніш як на десятий день з дня реєстрації Центральною виборчою комісією кандидатів, включених до виборчих списків партії.

Власний виборчий фонд кандидата має один поточний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії кандидата та з якого здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію.

Кандидат має право відкрити поточний рахунок власного виборчого фонду у разі здійснення фінансування своєї виборчої кампанії незалежно від партії, до виборчих списків якої він включений.

Розмір власного виборчого фонду кандидата не може перевищувати чотирьох тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

2. Партія відкриває накопичувальний рахунок виборчого фонду в банку України у місті Києві і не більше одного поточного рахунку в банку в межах виборчого регіону. Один поточний рахунок виборчого фонду партії може обслуговувати декілька виборчих регіонів.

Кандидат відкриває поточний рахунок власного виборчого фонду в банку в межах відповідного виборчого регіону залежно від включення його до регіонального виборчого списку партії.

3. Рахунки виборчих фондів відкриваються в банках у національній валюті.

4. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії та поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів, включених до виборчих списків відповідної партії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду партії є довідка банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду.

5. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчих фондів встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніш як за п’ятдесят три дні до дня виборів.

{Частина п'ята статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчих фондів здійснюється виключно у безготівковій формі.

7. Послуги банків, пов’язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчих фондів та з функціонуванням цих рахунків, надаються безоплатно. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунках виборчих фондів, відсотки не нараховує і не сплачує.

8. Банк не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття рахунку виборчого фонду партії повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

Банк не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата повідомляє відповідне регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

9. Інформація про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії та його реквізити оприлюднюється Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті не пізніш як на п’ятий день після отримання повідомлення банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії.

Інформація про відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата та його реквізити розміщується відповідним регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніш як на п’ятий день після отримання повідомлення банку про відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата.

Подальша інформація про реквізити накопичувального рахунку виборчого фонду партії та поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата публікується у засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного виборчого фонду.

10. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчих фондів припиняється о 18 годині останньої п’ятниці перед днем виборів.

11. Рахунки виборчих фондів закриваються банками на п’ятнадцятий день після дня оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

12. Арешт коштів на рахунках виборчих фондів до дня виборів не дозволяється.

13. Закриття рахунків, зупинення операцій по рахунках виборчих фондів раніше, ніж у строк, встановлений частинами десятою та одинадцятою цієї статті, не допускається.

14. Контроль виборчих фондів партій здійснюють Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та банки, в яких відкрито рахунки виборчих фондів партій.

Контроль виборчих фондів кандидатів здійснюють відповідне регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії, Національне агентство з питань запобігання корупції та банки, в яких відкрито поточні рахунки власних виборчих фондів кандидатів.

Контроль, передбачений цією частиною, здійснюється відповідно до порядку, встановленого не пізніш як за п’ятдесят три дні до дня виборів Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням із Національним агентством з питань запобігання корупції.

{Абзац третій частини чотирнадцятої статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Банки, в яких відкрито рахунки виборчих фондів партій, надають Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчих фондів, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

Банки, в яких відкрито поточні рахунки власних виборчих фондів кандидатів, надають відповідним регіональним або територіальним представництвам Центральної виборчої комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчих фондів, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

Механізм надання зазначених відомостей передбачається порядком, встановлення якого передбачено частиною чотирнадцятою цієї статті.

Стаття 151. Розпорядники рахунків виборчих фондів

1. Партія призначає з числа своїх уповноважених осіб у загальнодержавному виборчому окрузі, передбачених частиною п’ятою статті 165 цього Кодексу, або кандидатів, включених до загальнодержавного виборчого списку партії, не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду, які мають виключне право на розпорядження коштами, що надходять на накопичувальний рахунок. Розпорядники накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов’язані вести облік надходження коштів та їх розподілу між поточними рахунками виборчого фонду партії.

Розмір виборчого фонду партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, не може перевищувати дев’яноста тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

{Частину першу статті 151 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Партія призначає з числа своїх уповноважених осіб у територіальному виборчому окрузі в межах відповідного виборчого регіону, передбачених частиною п’ятою статті 165 цього Кодексу, або кандидатів, включених до відповідного регіонального виборчого списку партії, по одному розпоряднику поточного рахунку виборчого фонду у відповідному виборчому регіоні, який має виключне право на розпорядження коштами з поточного рахунку виборчого фонду.

Розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата може бути сам кандидат або його довірена особа.

{Абзац другий частини другої статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розпорядники поточних рахунків виборчих фондів забезпечують додержання фінансової дисципліни та цільове використання коштів виборчих фондів, ведуть облік використання коштів з відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

3. Банки, в яких відкрито рахунки виборчих фондів, надають розпорядникам відповідних рахунків щотижнево або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчих фондів, рух коштів, а також їх залишки на

рахунках у порядку, встановленому відповідно до частини чотирнадцятої статті 150 цього Кодексу.

{Частина третя статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 152. Порядок формування виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата та використання його коштів

1. Виборчий фонд партії формується за рахунок її власних коштів, коштів кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партії, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Виборчий фонд кандидата формується за рахунок власних коштів кандидата, власних коштів партії, до виборчого списку якої він включений, та добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Добровільні внески здійснюються виключно у грошовій формі.

Загальний обсяг власних коштів кандидата у депутати не може перевищувати максимальний розмір внеску фізичної особи на підтримку партії протягом року, встановленого Законом України "Про політичні партії в Україні".

Власні кошти партії, яка висунула список кандидатів у народні депутати України, обмежуються лише розміром виборчого фонду.

{Частина перша статті 152 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Добровільні внески особи до виборчого фонду обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи і обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування виборчих фондів не застосовуються.

3. Забороняється здійснювати добровільні внески до виборчих фондів особам, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" не мають права здійснювати внески на підтримку партій.

4. Внески до виборчого фонду можуть здійснюватися фізичними та юридичними особами виключно у безготівковій формі шляхом перерахування відповідної суми на рахунок виборчого фонду.

Якщо внесок грошовими коштами здійснюється фізичною особою, то обраний нею спосіб здійснення банківської операції повинен забезпечувати можливість ідентифікації цієї фізичної особи (в тому числі якщо такі банківські операції здійснюються фізичними особами з використанням мережі Інтернет).

Документ, сформований за результатами такої банківської операції, повинен містити інформацію про прізвище, ім’я та (за наявності) по батькові, адресу місця проживання громадянина, реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов’язкових платежів (щодо осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті, - номер та (за наявності) серію паспорта громадянина України, в якому проставлено відмітку про відмову від одержання ідентифікаційного номера, чи номер паспорта із записом про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків в електронному безконтактному носії), дату народження, розмір (суму) внеску, призначення платежу.

{Частина четверта статті 152 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв’язку на накопичувальний рахунок виборчого фонду партії, поточний рахунок власного виборчого фонду кандидата не пізніше наступного робочого дня після отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду не може перевищувати двох банківських днів.

6. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії, поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата має право відмовитися від внеску до виборчого фонду, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито відповідний рахунок виборчого фонду. Такий внесок повертається особі, яка його здійснила, за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до державного бюджету.

7. У разі надходження внеску, що перевищує розмір, встановлений частиною другою цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником відповідного рахунку виборчого фонду, повертається особі банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

8. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду зобов’язаний відмовитися від внеску особи, яка згідно з цим Кодексом не має права здійснювати такий внесок, протягом трьох робочих днів із дня, коли йому стало про це відомо. На підставі заяви розпорядника відповідного рахунку виборчого фонду про відмову від внеску з вищезазначеної причини банк, в якому відкрито цей рахунок, перераховує такий внесок до державного бюджету.

{Частина восьма статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Кошти виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата використовуються партією, кандидатом для фінансування виборчої кампанії, в тому числі

на фінансування проведення передвиборної агітації. Банк, в якому відкрито поточний рахунок виборчого фонду партії, не пізніш як на п’ятий день після дня виборів перераховує кошти, не використані партією, на накопичувальний рахунок відповідного виборчого фонду.

10. Кошти виборчого фонду партії, не використані партією, за рішенням керівного органу партії, прийнятим у десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів, перераховуються з накопичувального рахунку виборчого фонду партії на поточний банківський рахунок партії у п’ятиденний строк з дня надходження до банку відповідного рішення партії. У разі неприйняття у цей строк партією такого рішення невикористані кошти виборчого фонду партії перераховуються банком до державного бюджету на п’ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів народних депутатів України.

Кошти власного виборчого фонду кандидата, не використані кандидатом, у триденний строк з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів перераховуються банком відповідному кандидату:

1) у повному обсязі - якщо сума коштів, не використаних кандидатом, не перевищує суму коштів, внесених ним до власного виборчого фонду;

2) у розмірі суми коштів, внесених ним до власного виборчого фонду, - якщо сума коштів, не використаних кандидатом, перевищує суму коштів, внесених ним до власного виборчого фонду.

Кошти, які залишилися після перерахування кандидату, в той самий строк перераховуються банком до державного бюджету.

11. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидатів (кандидата) залишки коштів виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата після десятого дня з дня прийняття відповідного рішення у безспірному порядку перераховуються до державного бюджету.

12. Внесок, що надійшов до виборчого фонду після дня виборів, повертається банком відповідній особі за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

Стаття 153. Фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду та її аналіз

1. Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата здійснюють розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду.

2. Розпорядники поточних рахунків виборчого фонду партії подають у порядку, встановленому цим Кодексом, відповідні фінансові звіти розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду партії.

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії подає відповідні фінансові звіти до партії, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції.

Розпорядник поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата подає відповідні фінансові звіти до партії, до виборчих списків якої він включений, та відповідного регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії.

3. Розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата подають у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, два види фінансових звітів - проміжний та остаточний.

4. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду партії зобов’язаний не пізніш як за вісім днів до дня виборів подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду партії проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду партії за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду партії зобов’язаний не пізніш як на сьомий день після дня виборів подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду партії остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

5. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов’язаний не пізніш як за п’ять днів до дня виборів подати до партії, до виборчих списків якої він включений, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду партії за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

{Абзац перший частини п'ятої статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов’язаний не пізніш як на п’ятнадцятий день після дня виборів подати до партії, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду партії (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

{Абзац другий частини п'ятої статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата зобов’язаний не пізніш як за вісім днів до дня виборів подати до партії, до виборчих списків якої він включений, відповідного регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого

фонду кандидата за період з дня відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата до дванадцятого дня до дня виборів, який розміщується відповідним регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніше п’ятого дня після отримання проміжного фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата надсилає його копію (на паперових носіях та в електронному вигляді) Національному агентству з питань запобігання корупції.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата зобов’язаний не пізніш як на десятий день після дня виборів подати до партії, до виборчих списків якої він включений, відповідного регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата, який розміщується регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніше п’ятого дня після отримання остаточного фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата надсилає його копію (на паперових носіях та в електронному вигляді) Національному агентству з питань запобігання корупції.

7. У фінансових звітах, передбачених частинами п’ятою і шостою цієї статті, обов’язковому оприлюдненню підлягають прізвище, ім’я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

8. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною п’ятою цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Кодексу, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції не пізніш як за два дні до дня виборів оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом першим частини п’ятої цієї статті, та не пізніш як на тридцятий день після дня виборів - аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом другим частини п’ятої цієї статті.

Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною шостою цієї статті, здійснюється відповідним регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії та полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Кодексу, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніш як за два дні до дня виборів розміщує в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії аналіз фінансових звітів,

передбачених абзацом першим частини шостої цієї статті, та не пізніш як на двадцятий день після дня виборів - аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом третім частини шостої цієї статті.

9. У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та відповідні регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії у п’ятиденний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомляють про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності або забезпечують притягнення відповідних осіб до такої відповідальності в межах своїх повноважень.

{Частина дев'ята статті 153 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10. У фінансових звітах, передбачених частинами четвертою, п’ятою та шостою цієї статті, в обов’язковому порядку відображається інформація про всі надходження на накопичувальний та поточні рахунки виборчого фонду партії, поточний рахунок власного виборчого фонду кандидата, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до відповідного виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду, назву партії, призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку виборчого фонду, отримувача кожного платежу.

{Частина десята статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Форми фінансових звітів, передбачених частинами четвертою, п’ятою та шостою цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням із Національним агентством з питань запобігання корупції.

12. За рішенням Центральної виборчої комісії та у встановленому нею порядку фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду, передбачена цією статтею, може подаватися до Центральної виборчої комісії та/або відповідного регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів. У такому випадку паперова форма вказаного звіту не подається.

{Статтю 153 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXVIII. ВИСУВАННЯ І РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ У НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ

Стаття 154. Порядок висування кандидатів у народні депутати України

1. Право висування кандидатів у депутати реалізується виборцями через партії у порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Висування кандидатів у депутати розпочинається з першого дня виборчого процесу і закінчується за сорок п’ять днів до дня голосування.

{Частина друга статті 154 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Висування кандидатів у депутати партією, формування та затвердження загальнодержавного виборчого списку та регіональних виборчих списків здійснюються на її з’їзді (зборах, конференції) у порядку, встановленому статутом партії та цією статтею.

На з’їзді (зборах, конференції) партії щодо висування кандидатів у депутати за дорученням Голови Центральної виборчої комісії має право бути присутнім член Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 154 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повідомлення про час і місце проведення з’їзду (зборів, конференції) партії з метою висування кандидатів у депутати, порядок акредитації на такому з’їзді (зборах, конференції) представників засобів масової інформації, визначений його організаторами, не пізніш як за п’ять днів до дня проведення з’їзду (зборів, конференції) розміщується на офіційному веб-сайті партії та подається до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня з дня отримання такого повідомлення розміщує його на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина четверта статті 154 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Партія може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 134 цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

6. Партія висуває кандидатів із числа осіб, зазначених у частині п’ятій цієї статті, у вигляді загальнодержавного виборчого списку, який формується та затверджується на з’їзді (зборах, конференції) партії.

7. Загальнодержавний виборчий список партії повинен складатися не більше ніж із 450 кандидатів у депутати.

8. Із числа кандидатів, включених до загальнодержавного виборчого списку, окрім кандидатів, включених під першими дев’ятьма номерами до загальнодержавного виборчого списку, партія на тому самому з’їзді (зборах, конференції) формує і затверджує регіональні списки кандидатів у депутати у кожному виборчому регіоні, передбаченому статтею 138 цього Кодексу. Регіональний виборчий список партії повинен включати не менше п’яти та не більше вісімнадцяти кандидатів.

{Частина восьма статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Кожен кандидат у депутати, включений до загальнодержавного виборчого списку, також має бути включений до одного з регіональних виборчих списків, окрім кандидатів, включених під першими дев’ятьма номерами до загальнодержавного виборчого списку. Кандидат не може бути включений до загальнодержавного виборчого списку партії більше ніж один раз, а також до двох чи більше різних регіональних виборчих списків.

10. Особа має право надати згоду балотуватися та бути включеною до загальнодержавного та регіонального виборчих списків лише однієї партії.

11. Черговість (порядкові номери) кандидатів у загальнодержавному виборчому списку та у регіональних виборчих списках визначається на з’їзді (зборах, конференції) партії під час висування кандидатів у депутати та формування відповідного списку.

12. Під час формування загальнодержавного та регіональних виборчих списків партія повинна забезпечити присутність у кожній п’ятірці (місцях з першого по п’яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі).

У разі формування партією загальнодержавного та регіональних виборчих списків з кількістю кандидатів у депутати, яка не є кратною п’яти, до останніх у списку кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі до списку.

{Частину дванадцяту статті 154 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Рішення з’їзду (зборів, конференції) партії про висування кандидатів у депутати від партії приймається шляхом затвердження загальнодержавного виборчого списку та регіональних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених партією до відповідних виборчих регіонів, передбачених статтею 138 цього Кодексу, які додаються до такого рішення і є його невід’ємною частиною. Рішення з’їзду (зборів, конференції) партії про висування кандидатів у депутати підписується керівником партії і скріплюється печаткою партії.

14. Форми загальнодержавного та регіонального виборчих списків кандидатів у депутати від партії затверджуються Центральною виборчою комісією і не можуть бути змінені під час виборчого процесу.

15. У загальнодержавному виборчому списку щодо кожного кандидата зазначаються:

1) порядковий номер кандидата у загальнодержавному виборчому списку;

2) прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата;

3) число, місяць і рік народження;

4) громадянство із зазначенням часу проживання на території України;

5) відомості про освіту;

6) посада (заняття), місце роботи;

7) адреса місця проживання;

8) партійність;

9) відомості про наявність чи відсутність судимості;

10) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;

11) номер та назва виборчого регіону, до якого віднесено кандидата;

12) порядковий номер кандидата у відповідному регіональному виборчому списку.

16. У кожному регіональному виборчому списку стосовно кожного кандидата зазначаються порядковий номер кандидата у цьому регіональному виборчому списку, а також відомості, зазначені у пунктах 2-8 частини п’ятнадцятої цієї статті.

{Частина шістнадцята статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 155. Умови реєстрації кандидатів у народні депутати України

1. Центральна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного та регіональних виборчих списків партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником партії та скріпленої печаткою партії;

2) рішення з’їзду (зборів, конференції) партії про висування кандидатів у депутати від партії, передбаченого частиною тринадцятою статті 154 цього Кодексу, та затверджених загальнодержавного виборчого списку і всіх регіональних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених партією до відповідних виборчих регіонів, передбаченихстаттею 138 цього Кодексу, які додаються до такого рішення і є його невід’ємною частиною, за формами, встановленими Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, які обов’язково повинні містити відомості, зазначені відповідно у частинах п’ятнадцятій і шістнадцятій статті 154 цього Кодексу, підписаних керівником партії і скріплених печаткою партії, та в електронному вигляді;

3) передвиборної програми партії, викладеної державною мовою та обсягом до 7800 друкованих знаків, затвердженої з’їздом (зборами, конференцією) партії на паперових носіях, підписаної керівником партії і скріпленої печаткою партії, та в електронному вигляді;

4) документа про внесення партією грошової застави відповідно до статті 156 цього Кодексу;

5) заяв осіб, включених до виборчих списків партії, про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї партії (в тому числі у відповідному виборчому регіоні). Така заява повинна також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата у депутати, зобов’язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність), а також зобов’язання в разі обрання припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції та законів України несумісні з мандатом народного депутата України (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата - зазначити про їх відсутність);

6) заяву кожного кандидата у депутати про наявність чи відсутність у особи громадянства (підданства) іншої держави або громадянства (підданства) інших держав, крім України;

7) автобіографій кандидатів у депутати на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинні містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня виборів змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата у депутати (складається у друкованому вигляді);

{Пункт 7 частини першої статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) заяви кандидатів у депутати про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

{Пункт 8 частини першої статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9) по одній фотографії кандидата у депутати розміром 4 х 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

10) ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією розбіжностей між загальнодержавним та регіональними виборчими списками від партії, наданими на паперовому носії та в електронному вигляді, перевагу має паперовий носій.

2. Центральна виборча комісія видає особі, яка подала документи, зазначені у частині першій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

Документи для реєстрації кандидатів у депутати можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісію.

У такому разі на копії документів, передбачених частиною першою цієї статті, накладається кваліфікований електронний підпис керівника відповідної партії згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац третій частини другої статті 155 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина друга статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія не розглядає документи, зазначені у частині першій цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених частиною другою статті 158 цього Кодексу.

У разі порушення строків, передбачених частиною другою статті 158 цього Кодексу, а також у разі подачі документів засобами поштового зв’язку (в тому числі електронної пошти в іншому порядку, ніж встановлений Центральною виборчою комісією), а також в іншому порядку без урахування вимог цього Кодексу документи щодо реєстрації кандидатів у депутати Центральною виборчою комісією не розглядаються та повертаються листом члена Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, зазначених у пунктах 5-8 частини першої цієї статті, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, несуть особи, висунуті кандидатами у депутати.

Стаття 156. Грошова застава

1. Партія, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати, після початку виборчого процесу та до подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати одним платежем вносить у безготівковій формі на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії грошову заставу в розмірі однієї тисячі мінімальних заробітних плат, визначених у місячному розмірі (станом на день початку виборчого процесу).

Реквізити рахунка для внесення грошової застави та її розмір не пізніш як у перший день виборчого процесу розміщуються Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті.

{Частина перша статті 156 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації всіх кандидатів у депутати, висунутих партією, внесена грошова застава у п’ятиденний строк після прийняття відповідного рішення перераховується на рахунок партії, з якого вносилася грошова застава.

У разі надходження на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії для внесення грошової застави коштів у меншому розмірі, ніж визначено частиною першою цієї статті, та/або коштів, які внесені із порушенням вимог, встановлених частиною першою цієї статті, такі кошти поверненню не підлягають та перераховуються до державного бюджету протягом п’яти днів після закінчення строку реєстрації кандидатів у депутати.

{Частина друга статті 156 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Грошова застава, внесена партією, яка висунула кандидатів у депутати, повертається у разі, якщо за підсумками виборів партія отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів, у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів на рахунок партії.

4. В інших випадках грошова застава у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів перераховується до державного бюджету.

Стаття 157. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов’язань фінансового характеру кандидатом у народні депутати України

1. Кандидат у депутати, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, не пізніше ніж на п’ятий день з моменту реєстрації подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону України "Про запобігання корупції".

{Стаття 157 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 158. Порядок реєстрації кандидатів у народні депутати України

1. Кандидати у депутати, включені партією до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, реєструються Центральною виборчою комісією, за умови подання документів, передбачених статтею 155 цього Кодексу.

{Частина перша статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за сорок днів до дня голосування.

{Частина друга статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Особа, включена партією до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, яка на день подання заяви партії про реєстрацію кандидатів у депутати до Центральної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії, вважається виключеною із загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків партії з дня подання заяви партії. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання партією зазначеної заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

{Частина третя статті 158 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Особа, включена партією до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії. Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від відповідної партії особисто подається відповідною особою до Центральної виборчої комісії. З моменту отримання Центральною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від партії така особа вважається виключеною із загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків цієї партії. Про отримання такої заяви Центральна виборча комісія письмово повідомляє партію не пізніше наступного дня після отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від цієї партії не приймається.

{Частина четверта статті 158 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. У разі виявлення включення особи до виборчих списків декількох партій уповноважений член Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою особисто подати до Центральної виборчої комісії заяву про

підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати лише від однієї партії, засвідчену в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат".

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від відповідної партії така особа виключається із загальнодержавних та відповідних регіональних виборчих списків решти партій.

{Абзац другий частини п'ятої статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення така особа рішенням Центральної виборчої комісії виключається з виборчих списків усіх партій, до яких вона була включена.

6. Центральна виборча комісія за результатами перевірки щодо наявності чи відсутності підстав для прийняття рішення про реєстрацію або відмову в реєстрації кандидата у депутати не пізніш як на п’ятий день з дня прийняття заяви партії про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації. Реєстрація кандидатів у депутати закінчується за тридцять п’ять днів до дня голосування.

{Частина шоста статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Перелік та черговість кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому списку, а також перелік кандидатів у кожному регіональному виборчому списку, визначені партією, не можуть бути змінені після подання документів для їх реєстрації Центральною виборчою комісією. Черговість кандидатів у депутати у регіональному виборчому списку може бути змінена лише за підсумками голосування виборців за умов та у порядку, встановленому частинами першою і другою статті 185 цього Кодексу.

8. У разі реєстрації кандидатів у депутати представнику партії у Центральній виборчій комісії разом з копією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у такий самий строк оприлюднюється на її офіційному веб-сайті.

Стаття 159. Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у народні депутати України

1. Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації всіх кандидатів у депутати, висунутих партією, у разі:

1) порушення вимог частин першої -третьої, сьомої -дев’ятої, одинадцятої -тринадцятої статті 154 цього Кодексу;

2) відсутності хоча б одного з документів, зазначених у пунктах 1-4 частини першої статті 155 цього Кодексу;

3) встановлення нею наявності у передвиборній програмі партії положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства,

розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров’я населення;

4) висування кандидатів у депутати від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

2. Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації окремого кандидата у депутати у разі:

1) відсутності хоча б одного з документів стосовно кандидата у депутати, зазначених у пунктах 5-10 частини першої статті 155 цього Кодексу;

2) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом у депутати;

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання;

4) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким особу, висунуту кандидатом у депутати, визнано недієздатною;

5) набрання щодо особи, висунутої кандидатом у депутати, законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;

6) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом, зокрема встановлення порушення вимог частин п’ятої та десятої статті 154 цього Кодексу.

{Пункт 6 частини другої статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Помилки і неточності, виявлені в поданих партією на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, не є підставою для відмови в реєстрації кандидатів у депутати.

{Абзац перший частини третьої статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі відсутності в поданих партією на реєстрацію документах інформації, яка обов’язково повинна бути зазначена відповідно до вимог цього Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб’єкт подання документів. Виявлені недоліки у поданих документах можуть бути усунуті шляхом подання не пізніше наступного дня після отримання зазначеного повідомлення уточнених або інших документів для реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати. Якщо уточнені або інші документи не надійшли у цей строк, відповідні документи вважаються відсутніми.

{Частину третю статті 159 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Рішення про відмову в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія такого рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику партії.

Стаття 160. Скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у народні депутати України

1. Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації окремого кандидата у депутати, включеного до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, з виключенням його з відповідних виборчих списків у разі:

{Абзац перший частини першої статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) звернення кандидата у депутати не пізніш як за двадцять шість днів до дня голосування із особисто поданою заявою про відмову балотуватися, засвідченою в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат";

{Пункт 1 частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) звернення партії не пізніш як за двадцять шість днів до дня голосування про скасування рішення щодо реєстрації кандидата у депутати відповідно до рішення, прийнятого у порядку, передбаченому статутом партії, яке додається до такого звернення, підписане керівником та засвідчене печаткою партії;

{Пункт 2 частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом у депутати;

4) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду кандидата за межі України для постійного проживання;

5) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким особу, висунуту кандидатом у депутати, визнано недієздатною;

6) набрання щодо кандидата у депутати законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;

7) включення кандидата у депутати до виборчих списків декількох партій на підставі його заяв про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від відповідних партій;

{Пункт 7 частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом.

У разі надходження звернень, зазначених у пунктах 1, 2 цієї частини, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати та виключення його із загальнодержавного та регіонального виборчих списків відповідної партії у дводенний строк з дня надходження звернення, але не пізніш як за двадцять чотири дні до дня голосування.

{Абзац десятий частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

При цьому черговість (порядкові номери у відповідних виборчих списках) інших кандидатів не змінюється.

У разі надходження звернень, зазначених у пунктах 1, 2 цієї частини, менш як за двадцять шість днів до дня голосування такі звернення Центральною виборчою комісією не розглядаються, рішення щодо них не приймаються.

{Абзац дванадцятий частини першої статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Рішення щодо скасування реєстрації кандидата у депутати з підстав, зазначених у пунктах 3-8 частини першої цієї статті, приймається Центральною виборчою комісією не пізніш як на третій день після отримання нею документів, які встановлюють відповідні факти чи підтверджують настання відповідних обставин.

Центральна виборча комісія розглядає питання про скасування реєстрації кандидата у депутати у присутності кандидата у депутати та представника партії у Центральній виборчій комісії. Про час розгляду цього питання зазначені особи повідомляються не пізніш як у день, що передує дню розгляду. У разі відсутності зазначених осіб, належним чином повідомлених про засідання з розгляду цього питання, це питання розглядається Центральною виборчою комісією за відсутності зазначених осіб.

3. Центральна виборча комісія надає представнику партії у Центральній виборчій комісії або кандидату в депутати копію рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати не пізніше наступного дня після прийняття.

4. У разі смерті кандидата у депутати Центральна виборча комісія приймає рішення про вибуття цього кандидата з балотування, про виключення його з загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків партії.

{Частина четверта статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, про вибуття кандидата з балотування оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніш як наступного дня після прийняття.

Розділ XXIX. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 161. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів народних депутатів України

1. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів депутатів передбачає інформування виборців про:

1) зареєстрованих кандидатів та суб’єктів їх висування;

2) передвиборні програми партій - суб’єктів виборчого процесу;

3) рахунки виборчих фондів партій - суб’єктів виборчого процесу, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок;

4) скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата у депутати;

5) факти та події, пов’язані з виборчим процесом.

2. Інформація, що міститься у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, є відкритою. На офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії стосовно кожного кандидата у депутати оприлюднюються відомості про прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, наявність чи відсутність судимості, наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред’явлення виконавчого документа до примусового виконання, виборчий регіон, у якому висунуто кандидата у депутати, назву партії, яка висунула кандидата у депутати.

3. Відомості, передбачені частинами першою і другою цієї статті, оприлюднюються також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання (у формі відкритих даних).

4. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні виборів депутатів на замовлення Центральної виборчої комісії, а щодо відомостей, зазначених у пункті 5 частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Кодексу.

Стаття 162. Інформаційні плакати партій - суб’єктів виборчого процесу

1. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів кожної партії - суб’єкта виборчого процесу.

2. Інформаційні плакати партії - суб’єкта виборчого процесу виготовляються для кожного виборчого регіону. В інформаційному плакаті партії - суб’єкта виборчого процесу для відповідного виборчого регіону стосовно кожного кандидата у депутати, віднесеного до відповідного регіонального виборчого списку, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у регіональному виборчому списку, прізвище, ім’я (всі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного регіонального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів партій - суб’єктів виборчого процесу, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні плакати партії виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров’я (у зв’язку з

інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

{Абзац другий частини третьої статті 162 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія погоджує з представником партії у Центральній виборчій комісії текст інформаційного плаката партії - суб’єкта виборчого процесу для відповідного виборчого регіону.

5. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення для кожного виборчого регіону по п’ять примірників на кожну виборчу дільницю та для кожної окружної виборчої комісії інформаційних плакатів партій - суб’єктів виборчого процесу.

6. Інформаційні плакати партій - суб’єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні плакати партій - суб’єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних плакатів партій - суб’єктів виборчого процесу покладається на дільничні виборчі комісії.

Стаття 163. Інформаційні буклети партій - суб’єктів виборчого процесу

1. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів, забезпечує виготовлення інформаційних буклетів кожної партії - суб’єкта виборчого процесу.

2. Інформаційний буклет партії - суб’єкта виборчого процесу повинен містити передвиборну програму партії (обсягом не більше 7800 друкованих знаків), подану нею під час реєстрації кандидатів у депутати, а також загальнодержавний та всі регіональні виборчі списки партії з розміщенням фотографій усіх кандидатів, включених до регіональних виборчих списків.

У загальнодержавному виборчому списку, що міститься в інформаційному буклеті партії, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у загальнодержавному виборчому списку, прізвище, ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати, а також виборчий регіон, до регіонального списку якого включено кандидата, та порядковий номер кандидата у цьому списку.

У регіональних виборчих списках кандидатів у депутати, що містяться в інформаційному буклеті партії - суб’єкта виборчого процесу стосовно кожного кандидата у депутати, віднесеного до відповідного регіонального виборчого списку, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у регіональному виборчому списку, прізвище, ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посада (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного регіонального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні буклети партії виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

{Частину третю статті 163 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія погоджує з представником партії у Центральній виборчій комісії текст інформаційного буклета партії - суб’єкта виборчого процесу.

5. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення по п’ять примірників на кожну виборчу дільницю та для кожної окружної виборчої комісії інформаційних буклетів кожної партії - суб’єкта виборчого процесу.

6. Інформаційні буклети партій - суб’єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні буклети партій - суб’єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних плакатів партій - суб’єктів виборчого процесу покладається на дільничні виборчі комісії.

Стаття 164. Внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу

1. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати або вибуття його з балотування у період виготовлення інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу або після виготовлення таких інформаційних плакатів та інформаційних буклетів, але за той період часу, за який неможливо здійснити передрукування інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до інформаційного плаката та інформаційного буклета партії - суб’єкта виборчого процесу. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями.

Такі зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу вносяться на засіданні дільничної виборчої комісії членами дільничних виборчих комісій всіх територіальних округів у межах відповідного виборчого регіону, до регіонального виборчого списку кандидатів у якому був включений відповідний кандидат з використанням штампа "Вибув".

При цьому визначений комісією член комісії проставляє на кожному інформаційному плакаті відповідної партії - суб’єкта виборчого процесу та інформаційному буклеті партії -

суб’єкта виборчого процесу (у двох місцях - у загальнодержавному та відповідному регіональному виборчому списках) відбиток штампа "Вибув" на номері та прізвищі відповідного кандидата. Відбиток штампа проставляється горизонтально і не повинен охоплювати номер та прізвище іншого кандидата.

Вносити зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб’єктів виборчого процесу, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Форма штампа "Вибув" затверджується Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять шість днів до дня виборів. Окружні виборчі комісії (регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії) не пізніш як за сім днів до дня виборів забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" під час виборчого процесу зберігаються в окружній виборчій комісії (територіальних представництвах Центральної виборчої комісії).

{Абзац шостий частини першої статті 164 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з інформаційними плакатами та інформаційними буклетами партій - суб’єктів виборчого процесу.

2. Якщо до інформаційного плаката партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційного буклета партії - суб’єкта виборчого процесу внесено зміни без відповідного рішення Центральної виборчої комісії або зміни, що не відповідають такому рішенню, дільнична виборча комісія вилучає і знищує такі плакати та/або буклети, про що на своєму засіданні складає у двох примірниках акт. В акті зазначаються кількість отриманих інформаційних плакатів партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб’єкта виборчого процесу, кількість вилучених та знищених інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів, прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії.

При цьому окружна виборча комісія вирішує питання забезпечення виборчої дільниці необхідною кількістю інформаційних плакатів партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб’єкта виборчого процесу. За необхідності окружна виборча комісія може звернутися до Центральної виборчої комісії з клопотанням щодо виготовлення додаткової кількості інформаційних плакатів партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб’єкта виборчого процесу.

3. Використання у день голосування інформаційних плакатів партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб’єкта виборчого процесу, до яких не внесено зміни відповідно до рішення Центральної виборчої комісії або внесено зміни, що не відповідають такому рішенню, забороняється.

Розділ XXX. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ У НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ, ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 165. Гарантії діяльності у виборчому процесі партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі

1. Партія, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому окрузі, має право делегувати одного представника до Центральної виборчої комісії (далі - представник партії у Центральній виборчій комісії) з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси партії в Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника партії у Центральній виборчій комісії затверджується центральним керівним органом партії.

2. Представником партії у Центральній виборчій комісії може бути виборець. Не може бути представником партії:

1) член виборчої комісії;

2) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;

3) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

5) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 5 частини другої статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Заява про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії, підписана керівником партії та скріплена печаткою партії, та копія рішення центрального керівного органу партії про затвердження кандидатури представника партії у Центральній виборчій комісії може подаватися до Центральної виборчої комісії одночасно із заявою про реєстрацію кандидатів у депутати від партії. У заяві про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії зазначаються: прізвище, ім’я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) представника партії, його громадянство, число, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта

громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії в постанові Центральної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Центральна виборча комісія не пізніш як на третій день після надходження документів, зазначених у частині третій цієї статті, реєструє представника партії у Центральній виборчій комісії з правом дорадчого голосу та видає йому посвідчення. Форма такого посвідчення встановлюється Центральною виборчою комісією.

У разі порушення вимог, встановлених частинами першою - третьою цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії.

{Частину четверту статті 164 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Партія, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, може мати не більше п’яти уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі та не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі (далі - уповноважена особа партії). Уповноважена особа партії представляє відповідну партію і не є самостійним суб’єктом виборчого процесу. Уповноважена особа партії повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті. Список уповноважених осіб партії з обов’язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується центральним керівним органом партії.

6. Заява про реєстрацію уповноважених осіб партії в електронному вигляді та на паперових носіях, підписана керівником партії та скріплена печаткою партії, та копія рішення центрального керівного органу партії про затвердження списку уповноважених осіб партії подаються до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії. У заяві про реєстрацію уповноважених осіб партії зазначаються: відповідний виборчий округ, прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кожної уповноваженої особи, громадянство уповноваженої особи партії, число, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного

боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію уповноважених осіб партії в постанові Центральної виборчої комісії про їх реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина шоста статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

7. Центральна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, зазначених у частині шостій цієї статті, реєструє уповноважених осіб партії та видає представникові партії у Центральній виборчій комісії їхні посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі порушення вимог, встановлених частинами другою, п’ятою, шостою цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації уповноваженої особи партії.

{Частину сьому статті 165 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Представник партії у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа партії з дня їх реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення їхніх повноважень або закінчення виборчого процесу мають право на звільнення від виробничих або службових обов’язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

9. Представник партії у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа партії мають право у будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Частина дев'ята статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Центральний керівний орган партії, який приймав рішення про затвердження представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії, у будь-який час до завершення виборчого процесу може прийняти рішення про відкликання представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії та про затвердження іншої кандидатури замість відкликаної та подати їх до Центральної виборчої комісії.

Документи для реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи партії можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісію.

{Частина десята статті 165 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. На підставі заяви, поданої відповідно до частини дев’ятої або десятої цієї статті, не пізніше третього дня після її надходження, але не пізніше дня голосування, а в день

голосування - невідкладно Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії та про реєстрацію іншої особи представником партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженою особою партії. Копія рішення невідкладно видається представнику партії у Центральній виборчій комісії.

12. Повноваження представника партії у Центральній виборчій комісії та уповноваженої особи партії вважаються припиненими також з моменту втрати партією статусу суб’єкта виборчого процесу.

13. Представник партії у Центральній виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на засіданнях Центральної виборчої комісії під час розгляду питань, пов’язаних із виборами депутатів, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу: отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, вносити пропозиції щодо рішення Центральної виборчої комісії;

2) ознайомлюватися із змістом протоколів засідань Центральної виборчої комісії та її рішеннями, отримувати копії цих рішень;

3) у разі своєї відсутності на засіданні ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до Центральної виборчої комісії від окружних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування у загальнодержавному та територіальному округах, отримувати їх копії;

5) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для представника партії у Центральній виборчій комісії.

14. Уповноважена особа партії:

1) сприяє партії в її участі у виборчому процесі, в тому числі у проведенні передвиборної агітації;

2) представляє інтереси партії у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб’єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених частиною восьмою статті 36 цього Кодексу;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені частиною шостою статті 167 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для уповноваженої особи партії.

15. На уповноважену особу партії поширюються обмеження, встановлені частиною сьомою статті 167 цього Кодексу.

Стаття 166. Гарантії діяльності кандидатів у народні депутати України у виборчому процесі

1. Кандидату у депутати, крім кандидата у депутати, який є Президентом України або народним депутатом України, не може бути відмовлено у звільненні на період з часу його реєстрації як кандидата до закінчення виборчого процесу (або скасування його реєстрації) від виконання виробничих або службових обов'язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат у депутати під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування). Кандидат у депутати без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов'язаних.

3. Кандидат у депутати, включений до регіонального списку партії з метою забезпечення належної участі у виборчому процесі, представництва та захисту його інтересів, може мати не більше двох довірених осіб у відповідному виборчому регіоні. Довірена особа повинна відповідати вимогам, встановленим частиною другою статті 165 цього Кодексу.

Документи для реєстрації довіреної особи можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 166 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повноваження довірених осіб поширюються на відповідний виборчий регіон.

{Статтю 166 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Довірена особа:

1) сприяє кандидату в його участі у виборчому процесі, у тому числі під час ведення передвиборної агітації;

2) представляє інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого регіону;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого регіону;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії при підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені частиною шостою статті 167 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для довіреної особи кандидата.

{Статтю 166 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. На довірену особу кандидата поширюються обмеження, встановлені частиною сьомою статті 167 цього Кодексу.

{Статтю 166 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Заява про реєстрацію довірених осіб (в електронному вигляді та на паперових носіях) за підписом кандидата у депутати подається до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидата. У разі подачі такої заяви до Центральної виборчої комісії в інший спосіб на паперових носіях підпис кандидата засвідчується у порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат". У разі подання такої заяви засобами електронної пошти або за допомогою електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки на неї накладається кваліфікований електронний підпис кандидата відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". У заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата зазначаються: прізвище, власне ім’я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) кожної довіреної особи, відповідний виборчий регіон, громадянство довіреної особи, число місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Статтю 166 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2107-IX від 03.03.2022, № 2801-IX від 01.12.2022}

8. Центральна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня надходження документів, зазначених у частині сьомій цієї статті, а поданих напередодні і в день голосування (в день повторного голосування) - невідкладно, реєструє довірених осіб кандидата та видає кандидату посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата - в постанові Центральної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації довірених осіб кандидата у разі порушення вимог, встановлених частинами третьою і сьомою цієї статті.

{Статтю 166 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Довірена особа кандидата з дня її реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення її повноважень або закінчення виборчого процесу має право на звільнення від виробничих або службових обов’язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

{Статтю 166 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі скасування реєстрації кандидата у депутати повноваження довірених осіб кандидата вважаються припиненими з дня прийняття відповідного рішення.

{Статтю 166 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Довірена особа кандидата має право у будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Статтю 166 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Кандидат у депутати у будь-який час до завершення виборчого процесу може відкликати довірену особу та внести до Центральної виборчої комісії іншу кандидатуру замість вибулої.

{Статтю 166 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. На підставі заяви, поданої відповідно до частини одинадцятої або дванадцятої цієї статті, не пізніш як на третій день з дня її надходження, а поданої напередодні і в день виборів - невідкладно, Центральна виборча комісія приймає відповідне рішення. Копія рішення Центральної виборчої комісії видається особі, яка звернулася з відповідною заявою, на її прохання або надсилається на її адресу електронної пошти.

{Статтю 166 доповнено частиною тринадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 167. Офіційні спостерігачі від партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі

1. Офіційний спостерігач від партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі, реєструється окружною виборчою комісією за поданням уповноваженої особи партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі (уповноваженого на підставі довіреності представника партії).

Реєстрацію офіційних спостерігачів від партій у закордонному виборчому окрузі здійснює Центральна виборча комісія у порядку, встановленому цією статтею.

2. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів від партії щодо кожної особи зазначаються: відповідний виборчий округ, прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, адресу для листування, номери контактних телефонів та адресу електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац перший частини другої статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копія першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про офіційного спостерігача в постанові Центральної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина друга статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Подання про реєстрацію офіційних спостерігачів від партії за підписом уповноваженої особи партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі (уповноваженого на підставі довіреності представника партії) вноситься до відповідної окружної виборчої комісії, а щодо офіційних спостерігачів у закордонному окрузі - до Центральної виборчої комісії, не пізніш як за п'ять днів до дня голосування (на паперовому носії та в електронному вигляді).

Документи для реєстрації офіційних спостерігачів можуть подаватися за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісію.

{Частина третя статті 167 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Окружна виборча комісія, а щодо офіційних спостерігачів у закордонному окрузі - Центральна виборча комісія, здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів від партії у відповідному територіальному (закордонному) окрузі, забезпечує виготовлення та видачу їм посвідчень за формами, встановленими Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

{Частина четверта статті 167 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача від партії може бути недотримання вимог, встановлених частинами першою -третьою цієї статті, частиною третьою статті 58 цього Кодексу.

6. Офіційний спостерігач від партії має право:

1) бути присутнім з дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях окружної та дільничних виборчих комісій відповідного територіального округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, представників, уповноважених осіб партій з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, із заявою чи скаргою до виборчих комісій у межах відповідного територіального округу щодо усунення порушень цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушення цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства для припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

7. Офіційний спостерігач від партії не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають здійсненню членами виборчої комісії своїх повноважень;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

8. У разі порушення офіційним спостерігачем від партії вимог частини сьомої цієї статті виборча комісія виносить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини сьомої цієї статті виборча комісія може позбавити його права бути присутнім на своєму засіданні у порядку, встановленому частиною десятою статті 36 цього Кодексу. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем від партії до суду.

9. Уповноважена особа партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі (уповноважений на підставі довіреності представник партії) має право відкликати офіційного спостерігача від партії, звернувшись з письмовою заявою до відповідної окружної виборчої комісії (щодо офіційного спостерігача у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) про припинення його повноважень, і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

10. Офіційний спостерігач від партії має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії (офіційний спостерігач у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви окружна виборча комісія чи Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача від партії, копія якого відповідно надається або направляється уповноваженій особі партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі.

11. У разі скасування реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного або відповідного регіонального виборчого списку партії, повноваження офіційних спостерігачів від такої партії в цілому або у територіальних виборчих округах у межах відповідного виборчого регіону вважаються припиненими з дня прийняття рішення про скасування реєстрації кандидатів.

Розділ XXXI. ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 168. Виборчий бюлетень

1. Голосування виборців на виборах депутатів здійснюється за допомогою виборчих бюлетенів з виборів народних депутатів України (далі - виборчий бюлетень).

2. Форма, колір і текст виборчого бюлетеня затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять чотири дні до дня голосування.

{Абзац перший частини другої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються Центральною виборчою комісією у такий самий строк.

Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів, номер та назву виборчого регіону, номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначене місце для печатки дільничної виборчої комісії.

Текст виборчого бюлетеня викладається державною мовою і розміщується на одному аркуші лише з одного боку.

3. У виборчому бюлетені назви партій розміщуються у порядку їх номерів, визначених жеребкуванням, що проводить Центральна виборча комісія у встановленому нею порядку за участю представників партій у Центральній виборчій комісії, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій у загальнодержавному окрузі після закінчення реєстрації кандидатів у депутати до затвердження форми і тексту виборчого бюлетеня.

4. У виборчому бюлетені зазначаються визначений жеребкуванням номер кожної партії, повна назва відповідної партії, прізвища та ініціали кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного виборчого списку під першими дев’ятьма номерами, а також порядкові номери, прізвища та ініціали усіх кандидатів у депутати, включених до відповідного регіонального виборчого списку партії.

{Абзац перший частини четвертої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У виборчому бюлетені для голосування в закордонному окрузі зазначаються визначений жеребкуванням номер кожної партії, повна назва відповідної партії, прізвища та ініціали кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного виборчого списку під першими дев’ятьма номерами.

{Частину четверту статті 168 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий бюлетень для голосування в закордонному окрузі не містить відомостей щодо кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку партії.

{Частину четверту статті 168 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Праворуч від повної назви кожної партії розміщується порожній квадрат.

Під порядковим номером та повною назвою партії, яка в порядку черговості партій, зазначеної в абзаці першому цієї частини, у виборчому бюлетені вказана останньою, на відстані не менше ніж 3 сантиметри від назви такої партії великими літерами зазначається текст "Від політичної партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати", праворуч від якого розміщується прямокутник, у якому зазначається знак "№" з вільним полем для написання номера кандидата в депутати (крім виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі).

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборчий бюлетень містить роз’яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату проведення виборів, номер та назву виборчого регіону, номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначення місця для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень.

7. Виборчий бюлетень є документом суворої звітності. Центральна виборча комісія, регіональні та територіальні представництва Центральної виборчої комісії, окружні та дільничні виборчі комісії забезпечують суворий облік отриманих та виданих виборчих бюлетенів відповідно до вимог цього Кодексу.

{Частина сьома статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці кожного територіального округу виготовляються, як правило, у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на відповідній виборчій дільниці, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа при їх виготовленні. Виборчі бюлетені для голосування у закордонному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці виготовляються, як правило, у кількості, що визначається Центральною виборчою комісією на підставі кількості виборців, включених до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на цій виборчій дільниці на останніх загальнодержавних виборах та середньої кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі на останніх загальнодержавних виборах.

{Абзац перший частини восьмої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі встановлення, що кількість виборців на окремих виборчих дільницях на момент завершення виготовлення виборчих бюлетенів є більшою, ніж виготовлено бюлетенів, Центральна виборча комісія, за можливості, може прийняти рішення про замовлення додаткової кількості бюлетенів для таких виборчих дільниць.

{Частину восьму статті 168 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац третій частини восьмої статті 168 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу Центральна виборча комісія організовує розробку експериментальних бюлетенів для проведення такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених статтями 169, 170 цього Кодексу.

Експериментальний бюлетень, розроблений відповідно до абзацу першого цієї частини, повинен:

1) відрізнятися за формою і кольором від виборчого бюлетеня, форма якого затверджується Центральною виборчою комісією відповідно до частини другої цієї статті;

2) у верхній частині містити великими літерами напис: "ЕКСПЕРИМЕНТ" або "ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ";

3) під відомостями, зазначеними у пункті 2 цієї частини, містити текст такого змісту:

"Заповнення виборцем цього бюлетеня не засвідчує його волевиявлення, не створює юридичних наслідків, не може бути використане для встановлення підсумків або результатів виборів, а також оскарження рішення, дій або бездіяльності суб’єктів виборчого процесу".

{Статтю 168 доповнено частиною дев’ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 169. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів

1. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення в централізованому порядку виборчих бюлетенів на підставі договору, укладеного між нею та державним спеціалізованим поліграфічним підприємством, яке виготовляє та реалізує бланки документів суворої звітності або інших документів, які потребують використання спеціальних елементів захисту.

Договір між Центральною виборчою комісією та відповідним підприємством укладається із застосуванням переговорної процедури закупівлі виходячи із виробничих, технологічних та організаційних можливостей підприємства забезпечити своєчасний друк та ступені захисту виборчих бюлетенів.

{Частина перша статті 169 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Підприємство - виготовлювач виборчих бюлетенів забезпечує суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина друга статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Технічні відходи, поліграфічний брак, а також друкарські форми знищуються в порядку та строки, визначені договором про виготовлення виборчих бюлетенів.

4. Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку здійснюється контрольною комісією, що утворюється Центральною виборчою комісією за поданнями партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання на початок виборчого процесу, не пізніш як у день затвердження форми, кольору, тексту та встановлення ступеня захисту виборчого бюлетеня.

5. Виборчі бюлетені отримуються Центральною виборчою комісією (регіональними та/або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) в упаковці підприємства - виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Зведена інформація на підставі актів прийому-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного територіального (закордонного) округу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина п'ята статті 169 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. На спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України виборчі бюлетені виготовляються з дозволу Центральної виборчої комісії безпосередньо дільничною виборчою комісією у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців на виборчій дільниці. Такий дозвіл може бути наданий не пізніш як за три дні до

дня голосування на підставі подання відповідної окружної виборчої комісії, в якому зазначено номер виборчої дільниці, утвореної на відповідному судні чи на полярній станції України, назву судна чи полярної станції України, а також час, коли відповідне судно залишило останній порт на території України.

Відомості про кількість виготовлених виборчих бюлетенів вносяться до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та враховуються відповідною окружною виборчою комісією при складанні протоколів про підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі, а також Центральною виборчою комісією під час складання протоколу про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу.

{Абзац другий частини шостої статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від партії у загальнодержавному окрузі у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за той проміжок часу, у який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня для голосування у загальнодержавному окрузі. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями. Окружна виборча комісія негайно передає це рішення дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін.

Такі зміни до виборчих бюлетенів вносяться членами дільничних виборчих комісій на засіданні дільничної виборчої комісії з використанням штампа "Вибув".

Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

8. Форма штампа, зазначеного у частині сьомій цієї статті, затверджується Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять шість днів до дня голосування. Окружні виборчі комісії (регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії) не пізніш як за сім днів до дня голосування забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" під час виборчого процесу зберігаються в окружній виборчій комісії (територіальних представництвах Центральної виборчої комісії).

{Абзац перший частини восьмої статті 169 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з виборчими бюлетенями.

9. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесені зміни, що не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії,

дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це у двох примірниках акт за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу. В акті зазначаються кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Зіпсовані виборчі бюлетені погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому частиною шостою статті 175 цього Кодексу. На пакетах робиться напис "Зіпсовані виборчі бюлетені". Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня голосування і передаються до окружної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією у порядку, передбаченому статтею 178 цього Кодексу.

При підрахунку голосів виборців зіпсовані бюлетені враховуються як невикористані.

10. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують заподіяну шкоду в порядку, встановленому законом.

Стаття 170. Порядок передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям

1. Окружна виборча комісія приймає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від представника Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), уповноваженого здійснити таку передачу бюлетенів рішенням Центральної виборчої комісії, на своєму засіданні.

{Абзац перший частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Окружна виборча комісія складає у трьох примірниках протокол про прийняття виборчих бюлетенів. Зазначений протокол складається у порядку, передбаченому частиною шостою статті 37 цього Кодексу, а також підписується уповноваженим представником Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), який здійснює передачу виборчих бюлетенів. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

{Абзац другий частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від Центральної виборчої комісії до окружної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними та погашаються Центральною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Виборчі бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії) та контрольної комісії, утвореної Центральною виборчою комісією відповідно до частини четвертої статті 169 цього Кодексу, про що складається відповідний акт.

{Абзац третій частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Окружна виборча комісія забезпечує збереження та охорону виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії). Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні окружної виборчої комісії в сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті), який (яка) опечатується стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні членів комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського.

{Частина друга статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Окружна виборча комісія не раніш як за три дні до дня голосування на своєму засіданні передає виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям відповідного територіального округу. Виборчі бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної виборчої комісії.

4. Про передачу окружною виборчою комісією виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям округу складається протокол у порядку і за формою, встановленими частиною шостою статті 37 цього Кодексу. У протоколі зазначаються:

1) номер територіального округу;

2) кількість виборчих бюлетенів, отриманих окружною виборчою комісією;

3) номер кожної виборчої дільниці, членам комісії якої передаються виборчі бюлетені;

4) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів;

5) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені.

5. Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

6. Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря окружної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, скріплений печаткою окружної виборчої комісії.

7. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць виборчі бюлетені передаються Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Про передачу виборчих бюлетенів виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць Центральна

виборча комісія складає протокол, зазначений у частині п’ятій цієї статті. Протокол складається у двох примірниках, один з яких залишається у Центральній виборчій комісії, а другий разом з витягами з протоколу для кожної закордонної виборчої дільниці передається до Міністерства закордонних справ України. Відомості зазначеного протоколу не пізніше наступного дня оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

8. Кожен член окружної виборчої комісії, кандидат у депутати, уповноважена особа партії, офіційний спостерігач, які були присутні при передачі виборчих бюлетенів, мають право ознайомитися із протоколами, зазначеними у частинах першій та п’ятій цієї статті.

9. Члени дільничної виборчої комісії звичайних та спеціальних виборчих дільниць транспортують отримані ними виборчі бюлетені до приміщення дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейського, на якого покладається обов’язок охорони бюлетенів.

10. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією відбувається на засіданні дільничної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії, які отримали бюлетені. Секретар комісії розпаковує упаковку підприємства-виготовлювача та проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Інший визначений рішенням комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені, перевіряючи відповідність позначення виборчого округу, номера територіального округу та номера виборчої дільниці, зазначених на виборчих бюлетенях.

11. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені, а інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

12. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості виборчих бюлетенів кількості, зазначеній у витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у трьох примірниках акт про невідповідність із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини невідповідності. Цей акт складається за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу. Один примірник акта передається до окружної виборчої комісії, другий - зберігається у дільничній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні дільничної виборчої комісії для загального ознайомлення. За наявності зазначеної невідповідності кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про невідповідність і в протоколі засідання комісії.

13. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної виборчої комісії в сейфі (металевій шафі), який (яка) опечатується на тому самому засіданні комісії стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні виборчої комісії та печатки виборчої комісії і постійно (до початку підготовчого засідання комісії, передбаченого частиною третьою статті 172 цього Кодексу) перебуває під охороною поліцейського.

14. У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова дільничної виборчої комісії негайно повідомляє про це органи Національної поліції України та окружну виборчу

комісію. Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф (металеву шафу) та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені. Члени дільничної виборчої комісії перевіряють виборчі бюлетені, зокрема щодо відповідності номерів територіального округу та виборчої дільниці, наявності відбитка печатки цієї дільничної виборчої комісії, після чого перераховують виборчі бюлетені. Дільнична виборча комісія складає акт (акти) про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів. Зазначені акти складаються за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання виборчої комісії. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

15. У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від окружної виборчої комісії до дільничної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними, про що складається у двох примірниках акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається у відповідній окружній виборчій комісії. Такі виборчі бюлетені погашаються окружною виборчою комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені, погашені окружною виборчою комісією", зазначаються номер територіального округу, номер (номери) виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів окружної виборчої комісії та печатка комісії.

Стаття 171. Облаштування приміщення для голосування

1. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов’язковому порядку розміщує виготовлені за рахунок коштів державного бюджету плакати, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

{Частина перша статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. У приміщенні для голосування на виборчій дільниці у місцях, доступних для виборців, розміщуються:

1) інформаційні буклети партій - суб’єктів виборчого процесу;

2) інформаційні плакати кожної партії - суб’єкта виборчого процесу у відповідному виборчому регіоні.

Інформаційні плакати партій розміщуються у порядку розміщення назв партій у виборчому бюлетені.

3. Розміщення матеріалів, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, повинно забезпечувати їх доступність для ознайомлення, у тому числі для виборців із порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком).

{Частина третя статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 172. Підготовка до голосування

1. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими або доставленими відповідно до частини другої статті 42 цього Кодексу.

2. Дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні розподіляє обов'язки членів дільничної виборчої комісії на день голосування (крім голови та секретаря комісії) щодо:

1) встановлення особи виборця та його наявності у списку виборців;

2) видачі виборцю виборчих бюлетенів;

3) контролю за проходженням виборців у кабіни для таємного голосування;

4) контролю за виборчими скриньками;

5) організації голосування виборців за місцем перебування;

6) контролю входу та виходу із приміщення для голосування;

7) забезпечення голосування для виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп населення.

{Частину другу статті 172 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Дільнична виборча комісія у день голосування не раніш як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання усі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені.

4. Голова дільничної виборчої комісії надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам у депутати, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації почергово всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки. Після огляду кожна виборча скринька опломбовується або, у разі неможливості, опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого до неї вкидається контрольний лист, у якому зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та, за бажанням, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова виборчої комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру. Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і вкидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки

розміщуються у приміщенні для голосування отворами для виборчих бюлетенів униз у полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

5. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у частині тринадцятій статті 170 цього Кодексу, дільнична виборча комісія виконує дії у порядку, передбаченому частиною чотирнадцятою статті 170 цього Кодексу.

6. Голова дільничної виборчої комісії відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями і на підставі витягу із протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або акта, зазначеного у частині дванадцятій статті 170 цього Кодексу, оголошує кількість виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. Ця кількість вноситься секретарем виборчої комісії до відповідного протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також фіксується у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, які будуть видавати виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Передача виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів, проставляючи підпис у відомості, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку їх видачі виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі не може залишатися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати із списком виборців у день голосування, аркуші списку виборців. Відповідні члени комісії забезпечують збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку використання списку виборців.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій підготовка до голосування в межах такого експерименту або проекту здійснюється у порядку, встановленому законом.

{Статтю 172 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 173. Організація і порядок голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом держави, в якій утворені такі дільниці.

2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної виборчої комісії має право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен

вжити до порушника передбачених законом заходів та залишити приміщення для голосування. Перебування поліцейських у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

3. При проведенні голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії після пред’явлення виборцем одного з документів, зазначених у частині першій статті 8 цього Кодексу, та за наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці надає йому список для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець розписується за отримання виборчого бюлетеня у списку виборців та у визначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня. Після цього член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень. Контрольні талони виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

5. Виборчий бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відеофіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

{Частина п'ята статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Виборець не має права передавати свій виборчий бюлетень іншим особам. Отримання виборчих бюлетенів від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі виборчого бюлетеня іншим особам шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб забороняється.

{Частина шоста статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Виборець, визначивши партію, за яку він голосує, у квадраті, розміщеному навпроти назви цієї партії, робить позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує його волевиявлення, а у прямокутнику для написання номера кандидата в депутати біля тексту "Від політичної партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати" вписує порядковий номер кандидата у депутати, якого він підтримує, зазначений у регіональному списку партії, що розміщується на інформаційному плакаті цієї партії.

8. Якщо виборець у відповідному прямокутнику для написання номера кандидата в депутати біля тексту "Від політичної партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати" вписав цифри, що позначають неіснуючий порядковий номер кандидата в депутати або не дають можливості однозначно встановити, який саме порядковий номер позначено, або не зазначив жодного номера або позначки, але при цьому зробив будь-яку позначку напроти назви партії, що засвідчує його волевиявлення, вважається, що виборець підтримує весь регіональний список кандидатів у депутати від відповідної партії без надання підтримки будь-якому окремому кандидату з цього списку.

9. Виборець особисто опускає заповнені виборчі бюлетені до виборчої скриньки.

Виборець, який через порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не може самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це у своїй присутності іншій особі, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних партій, у спосіб, що унеможливлює подальше опускання чи виймання виборчих бюлетенів. Ця виборча скринька зберігається у приміщенні для голосування в полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, які мають право бути присутніми на виборчій дільниці під час голосування відповідно до цього Кодексу, і не використовується до закінчення голосування.

{Частина десята статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. У разі якщо виборець, заповнюючи виборчий бюлетень, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень. Член виборчої комісії видає виборцю інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, тільки в обмін на неправильно заповнений виборчий бюлетень, про що уповноважений член дільничної виборчої комісії робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом. Неправильно заповнений виборчий бюлетень негайно погашається членом комісії, який його видав, як невикористаний, про що складається акт. Цей акт підписується двома членами дільничної виборчої комісії, які здійснювали видачу виборчого бюлетеня, та виборцем, який неправильно заповнив виборчий бюлетень, і долучається до списку виборців. Погашений виборчий бюлетень зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. При підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість неправильно заповненого не допускається.

12. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20

годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації цього права виборців один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу у приміщення для голосування, запрошує всіх виборців, які ще не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються тільки члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Кодексом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

13. На виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, дільнична виборча комісія може оголосити голосування закінченим раніше часу, визначеного частиною першою цієї статті, якщо в голосуванні взяли участь усі виборці, включені до списку виборців на цій виборчій дільниці. Підрахунок голосів на такій дільниці проводиться у порядку, встановленому цим Кодексом, відразу після оголошення про закінчення голосування.

14. Окружна виборча комісія упродовж дня голосування забезпечує подання до Центральної виборчої комісії відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частину п'ятнадцяту статті 173 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

16. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 173 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 174. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на звичайній чи спеціальній виборчій дільниці, але внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем його перебування.

{Частина перша статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складання надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, щодо якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем голосування письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров'я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров'я виборця подається до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

6. Заява, передбачена частиною п'ятою цієї статті, є зобов'язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Кодексом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

{Частина сьома статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім'я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії, зазначеним у частині другій статті 172 цього Кодексу. Такі члени виборчої комісії повинні бути представниками різних партій.

{Частина дев'ята статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Голосування виборців за місцем перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися у приміщення для голосування не пізніш як за годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до частини другої цієї статті. Одночасно членам комісії видаються по одному примірнику інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної партії для відповідного виборчого регіону та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, в яку при цьому голова комісії опускає контрольний лист. У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час відбуття (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем перебування, кількість отриманих ними виборчих бюлетенів, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами у депутати, їх довіреними особами, уповноваженими особами партій, офіційними спостерігачами.

{Частина одинадцята статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Під час проведення голосування виборців за місцем перебування мають право бути присутні кандидати у депутати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

13. Виборець чи члени його сім’ї не можуть відмовити у присутності при проведенні голосування членів комісії, які проводять голосування, а також офіційних спостерігачів, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій, які мають право бути присутніми при проведенні голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, де перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем перебування.

14. При організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців після пред’явлення виборцем одного з документів, зазначених у частинах другій та третій статті 8 цього Кодексу, видає виборцю виборчий бюлетень. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначених місцях на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер виборця у списку виборців.

{Абзац перший частини чотирнадцятої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборець розписується у контрольному талоні виборчого бюлетеня та у витягу із списку виборців.

Член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня, який має бути виданий виборцю, контрольний талон та видає виборцю один виборчий бюлетень. Контрольний талон виданого виборчого бюлетеня зберігається у члена комісії, який видав виборчий бюлетень.

Інший член виборчої комісії надає виборцю для ознайомлення примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної партії для відповідного виборчого регіону.

Виборець заповнює виборчий бюлетень у порядку, встановленому частинами сьомою і восьмою статті 173 цього Кодексу, користуючись за потреби інформаційними буклетами та інформаційними плакатами партій - суб'єктів виборчого процесу, та опускає виборчий бюлетень до переносної виборчої скриньки. Член сім'ї виборця або особа, яка здійснює за ним догляд, має право бути присутнім при голосуванні виборця, допомогти йому заповнити виборчий бюлетень та вкинути його у виборчу скриньку, якщо виборець через порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно виконати ці дії. Після голосування виборець повертає членам комісії отримані ним примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів партій.

{Абзац п'ятий частини чотирнадцятої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Члени дільничної виборчої комісії мають право перевіряти факт тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув у приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії відбули для організації голосування за місцем перебування, такому виборцю не можуть бути видані виборчі бюлетені для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

17. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчі бюлетені, у списку виборців напроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і ставить підпис.

18. Витяг із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною складовою частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

19. Положення цієї статті не поширюються на закордонні виборчі дільниці.

20. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 174 доповнено частиною двадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 175. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці

1. Підсумкове засідання дільничної виборчої комісії розпочинається після закінчення голосування виборців на виборчій дільниці і проводиться у тому приміщенні, де відбувалося голосування. Підсумкове засідання проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

2. Якщо одночасно з виборами депутатів проводяться місцеві вибори чи референдум, підрахунок голосів на місцевих виборах чи референдумі проводиться після складання протоколів про підрахунок голосів виборців з виборів депутатів на виборчій дільниці та їх підписання у встановленому порядку на тому самому засіданні дільничної виборчої комісії.

Пакети з протоколами та з іншою виборчою документацією, що стосується виборів депутатів, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, які присутні на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому статтею 178 цього Кодексу, до окружної виборчої комісії відразу після підписання відповідних протоколів з усіх інших виборів чи референдуму.

3. На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії заступнику голови дільничної виборчої комісії або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на цьому засіданні вносить відомості до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина третя статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надійшли звернення стосовно порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина четверта статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної виборчої комісії. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться у послідовності, викладеній у положеннях цієї статті та у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

6. Дільнична виборча комісія запаковує опрацьовані виборчі документи у паперові пакети. Пакет з виборчими документами заклеюється, на пакеті робиться напис, який вказує на кількість та вид запакованих документів, а також зазначаються номер територіального

округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих документів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина шоста статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожний отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості (по кожному аркушу окремо):

1) кількість виборців, внесених у список виборців, на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені (за підписами виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців).

{Пункт 2 частини сьомої статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Список виборців на виборчій дільниці після закінчення голосування у разі внесення до нього доповнень закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії.

9. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців (порівняння списку виборців та витягу із списку виборців) встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії (секретарем засідання) до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

10. Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зіпсованими виборцями під час їх заповнення і повернутими членам дільничної виборчої комісії, які їх видавали, запаковуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

11. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування, за підписами виборців у списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується.

12. Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали. Кількість таких талонів оголошується.

13. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначеної участині дванадцятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені.

У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені представники партій, офіційні спостерігачі. Після цього комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

14. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з частинами другою і третьою статті 174 цього Кодексу, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Список виборців", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

15. Контрольні талони виборчих бюлетенів запаковуються. На пакеті робиться напис "Контрольні талони", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих контрольних талонів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

16. Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії.

17. Дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

18. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, складається акт із зазначенням характеру виявлених пошкоджень, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

19. Виборчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за межами приміщення для голосування, а останніми відкриваються,

у разі їх наявності, виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

20. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці - контрольних листів).

21. Виборчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій виборчій скриньці. При цьому перевіряється наявність у цій виборчій скриньці контрольного листа, який виймається останнім.

22. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому частиною шостою статті 37 цього Кодексу, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

23. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів, ніж кількість виборців, включених до витягу із списку виборців на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому частиною шостою статті 37 цього Кодексу, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

24. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних випадках рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, приймається дільничною виборчою комісією шляхом голосування.

25. Якщо зазначені на виборчому бюлетені номери територіального округу або виборчої дільниці не відповідають номерам територіального округу чи виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів, виборчий бюлетень вважається таким, що не підлягає врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

26. Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

27. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів, за винятком бюлетенів, які не підлягають врахуванню. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений

виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять і контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці і дата, час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена в результаті підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

28. Виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків назви партій, напис "Недійсні". При розкладанні виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право оглянути особисто виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

29. Недійсними вважаються виборчі бюлетені:

1) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;

2) до яких не внесено зміни відповідно до частини сьомої статті 169 цього Кодексу або внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи такі, що не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії;

3) якщо у виборчому бюлетені проставлені позначки біля повних назв декількох партій;

{Пункт 3 частини двадцять дев'ятої статті 175 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4) якщо не проставлено жодної позначки біля повної назви партії;

5) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

6) якщо з інших причин неможливо встановити зміст волевиявлення виборця щодо підтримки виборчого списку певної партії.

У разі виникнення сумнівів щодо дійсності виборчого бюлетеня у випадку, передбаченому пунктом 6 цієї частини, питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється.

30. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні

виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих недійсних виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

31. Дільнична виборча комісія звичайної, спеціальної виборчої дільниці підраховує кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки, а дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці - кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавний список партії у закордонному окрузі. Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, які отримали регіональні виборчі списки кожної партії (які підтримали загальнодержавний виборчий список партії у закордонному окрузі) та всіх партій, оголошуються і заносяться секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина тридцять перша статті 175 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

32. Дільнична виборча комісія зобов’язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці та кількостей виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали регіональні виборчі списки усіх партій (які підтримали загальнодержавні виборчі списки усіх партій - у закордонному окрузі). У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Абзац перший частини тридцять другої статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Положення частин тридцять третьої - тридцять восьмої цієї статті не застосовуються під час підрахунку голосів виборців на закордонних виборчих дільницях.

{Частину тридцять другу статті 175 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

На закордонній виборчій дільниці виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали загальнодержавний виборчий список партії у закордонному окрузі, запаковуються у пакет. На пакеті вчиняється напис, що округ є закордонним, та зазначаються номер закордонної виборчої дільниці, назва партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частину тридцять другу статті 175 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

33. Дільнична виборча комісія почергово опрацьовує виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали регіональний виборчий список відповідної політичної партії, для встановлення кількості голосів, поданих на підтримку кожного кандидата у депутати, включеного до такого виборчого списку. З цією метою виборчі бюлетені з голосами

виборців, які підтримали регіональний виборчий список відповідної політичної партії, розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків порядкові номери кандидатів відповідно до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від цієї партії, а також напис "Підтримали весь список".

34. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку відповідної партії, а також кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список кандидатів у депутати від відповідної партії, не підтримуючи окремого кандидата з цього списку. Під час підрахунку голосів кожний член виборчої комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені.

У разі виникнення сумнівів у членів виборчої комісії щодо змісту волевиявлення виборця у виборчому бюлетені питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. Перед голосуванням кожний член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня та голосування підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється. Результати голосування фіксуються у протоколі засідання дільничної виборчої комісії.

35. Результати підрахунку голосів у вигляді кількості голосів виборців, які підтримали кожного конкретного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку відповідної партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список відповідної партії, не підтримавши конкретного кандидата, оголошуються головою комісії і вносяться секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

36. Після закінчення опрацювання виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали регіональний виборчий список відповідної партії, дільнична виборча комісія зобов’язана перевірити, чи дорівнює кількість голосів виборців, які підтримали регіональний виборчий список цієї партії, сумі кількості голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку цієї партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список від цієї партії, не підтримавши окремого кандидата в депутати. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія може повторно перерахувати виборчі бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична виборча комісія складає акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності.

{Частина тридцять шоста статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

37. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного з кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку кожної партії, запаковуються у пакети. На пакеті зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, назва партії, прізвище кандидата та його порядковий номер у регіональному виборчому списку партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять сьома статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

38. Виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список кандидатів у депутати, не підтримавши окремого кандидата у депутати від партії, запаковуються у пакет. На пакеті зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, назва партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять восьма статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

39. Пакети з виборчими бюлетенями, зазначені у частинах тридцять сьомій та тридцять восьмій цієї статті, з голосами виборців, які підтримали регіональний виборчий список (загальнодержавний виборчий список у закордонному окрузі) кожної партії, запаковуються в один паперовий пакет. На кожному пакеті зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, назва відповідної партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять дев'ята статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 176. Протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять два дні до дня голосування.

Забороняється складання протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці не на бланках, передбачених цією частиною, крім випадків, передбачених цим Кодексом, а також внесення до них будь-яких виправлень без відповідного рішення комісії.

Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення бланків протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці для кожної виборчої дільниці у кількості 50 примірників у порядку, встановленому частиною сімнадцятою статті 36 цього Кодексу.

Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці встановлюються Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів.

{Частину першу статті 176 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на звичайній, спеціальній виборчій дільниці цифрами заносяться:

{Абзац перший частини другої статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

5) кількість виборчих бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;

6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

8) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати всіх партій;

9) кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії;

10) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної партії;

11) кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний список кандидатів у депутати від кожної партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку.

До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці цифрами заносяться:

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) кількість виборчих бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом вісімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом двадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки всіх партій;

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом двадцять першим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавний виборчий список від кожної партії.

{Частину другу статті 176 доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається дільничною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, присутніми на засіданні виборчої комісії. У разі незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Цей протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

5. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них будь-яких виправлень без відповідного рішення комісії.

{Частина п'ята статті 176 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності

(описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу з позначкою "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів не проводиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначеній у частині третій цієї статті.

7. Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а за наявності - і відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються в пакети із спеціальною системою захисту. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий примірник - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

8. Членам дільничної виборчої комісії, кандидатам у депутати, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, які були присутні при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання невідкладно видаються копії протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці, засвідчені головою і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

9. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються перелік осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата та час одержання цих копій і проставляються підписи цих осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

10. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також, за наявності, окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, після закінчення засідання комісії доставляються до окружної виборчої комісії.

11. У разі застосування автоматизованої інформаційно-аналітичної системи дільничною виборчою комісією секретар комісії або відповідальна особа, визначена рішенням дільничної виборчої комісії, вносить до автоматизованої інформаційно-аналітичної системи відомості, необхідні для складання протоколу про підрахунок голосів виборців, та забезпечує їх перевірку засобами цієї системи.

У разі правильності заповнення протоколу відповідальна особа повинна:

1) роздрукувати чотири примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та передати їх голові, заступнику голови, секретарю та іншим членам дільничної виборчої комісії для підписання та проставляння печатки дільничної виборчої комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення кандидатам у депутати, довіреним особам кандидатів, уповноваженим

особам партій, офіційним спостерігачам, присутнім на засіданні, які мають право підписати перші примірники протоколу;

2) після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців усіма членами комісії, присутніми на засіданні, надіслати його до окружної виборчої комісії та Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи.

Копії протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою автоматизованої інформаційно-аналітичної системи та надаються членам дільничної виборчої комісії, кандидатам у депутати, довіреним особам кандидатів, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання відповідно до частини восьмої цієї статті, засвідчені секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії.

{Статтю 176 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 177. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, лише за таких обставин:

1) встановлення випадків незаконного голосування (опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою (крім випадків, передбачених частиною дев’ятою статті 173 цього Кодексу), голосування особами, які не мають права голосу, голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно, голосування особою більше, ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливлює встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

3) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більш як на 10 відсотків кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці.

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт. Такий акт є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці у відповідному територіальному окрузі недійсним.

3. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним усі бюлетені, виявлені у виборчих скриньках на цій виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці повинен містити лише відомості,

зазначені упунктах 1-5 частини другої статті 176 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протоколи складаються дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому статтею 176 цього Кодексу.

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним виборчі бюлетені запаковуються в пакет. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт, на підставі якого прийнято це рішення, додаються до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Стаття 178. Порядок транспортування і передачі виборчих документів до окружної виборчої комісії або Центральної виборчої комісії (щодо закордонного округу)

1. Транспортування документів, зазначених у частині десятій статті 176 цього Кодексу, здійснюється головою або заступником голови дільничної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії - представниками двох інших партій, на підтримку регіональних списків яких подано найбільшу кількість голосів на виборчій дільниці, під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени дільничної виборчої комісії, кандидати, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження транспортування таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

У разі якщо одночасно з виборами депутатів проводяться інші вибори, виборча документація інших виборів транспортується до відповідної виборчої комісії членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації з виборів депутатів до окружної виборчої комісії.

Секретар дільничної виборчої комісії, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, залишаються у приміщенні дільничної виборчої комісії до отримання повідомлення про прийняття протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці окружною виборчою комісією. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії та бланки протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, якщо вони не були використані для складання протоколу з позначкою "Уточнений" до відправлення цих протоколів разом із виборчою документацією до окружної виборчої комісії, зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній окружній виборчій комісії на її засіданні.

3. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається

дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до Центральної виборчої комісії (через Міністерство закордонних справ України) з обов'язковою наступною передачею першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколу додаються інші документи, зазначені у частині десятій статті 176 цього Кодексу.

4. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до відповідної окружної виборчої комісії з обов'язковою наступною передачею першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколу додаються інші документи, зазначені у частині десятій статті 176 цього Кодексу.

Стаття 179. Порядок прийняття та розгляду документів дільничних виборчих комісій окружною виборчою комісією

1. З моменту закінчення голосування окружна виборча комісія розпочинає засідання, що продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у територіальному окрузі. На цей час члени окружної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні виборчої комісії.

2. З моменту закінчення голосування та початку прийняття окружною виборчою комісією протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях окружна виборча комісія через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему передає Центральній виборчій комісії оперативну інформацію про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях територіального округу (далі - інформація про підрахунок голосів виборців).

3. Засідання окружної виборчої комісії, зазначене у частині першій цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання, що підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем виборчої комісії або членом виборчої комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря. До протоколу додаються (за наявності) викладені у письмовій формі окремі думки членів виборчої комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з прийнятим окружною виборчою комісією рішенням.

4. На засіданні окружної виборчої комісії, зазначеному в частині першій цієї статті, голова окружної виборчої комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими частиною десятою статті 176 цього Кодексу. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

5. Невідкладно після оголошення головою окружної виборчої комісії (головуючим на засіданні комісії) змісту протоколу на засіданні окружної виборчої комісії член комісії,

уповноважений її рішенням, оголошує відомості протоколу та відповідних актів (за наявності) системному адміністратору, який вносить їх до бази даних автоматизованої інформаційно-аналітичної системи для перевірки засобами цієї системи правильності заповнення протоколу.

У разі правильного заповнення протоколу системний адміністратор повинен:

1) роздрукувати інформацію про підрахунок голосів щодо відповідної виборчої дільниці, підписати та подати її для підпису голові, заступнику голови та секретарю окружної виборчої комісії (головуючому на засіданні) та членам цієї комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення членам відповідної дільничної виборчої комісії, кандидатам у депутати, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам. Зазначена інформація зберігається в окружній виборчій комісії до припинення її повноважень та передається нею до місцевої архівної установи разом з іншою виборчою документацією;

2) засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи передати інформацію про підрахунок голосів виборців до Центральної виборчої комісії.

Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

6. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії окружна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет з документами.

7. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, що надійшли до окружної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, окружна виборча комісія приймає одне з таких рішень:

1) врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в межах територіального округу;

2) зобов’язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Кодексом.

8. Рішення, передбачене частиною сьомою цієї статті, приймається шляхом голосування усіх членів окружної виборчої комісії більшістю від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

9. У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей, що можна усунути без повторного підрахунку голосів виборців, окружна виборча комісія приймає рішення, зазначене у пункті 2 частини сьомої цієї статті (якщо зміст таких виправлень, помилок та

неточностей неможливо з’ясувати без складання протоколу з позначкою "Уточнений"), або розглядає питання про внесення змін до зазначених відомостей з метою усунення виявлених недоліків без повторного підрахунку голосів.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

За підсумком такого розгляду окружна виборча комісія приймає протокольне рішення про внесення відповідних змін до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, прийняття зазначеного протоколу із внесеними змінами та врахування відомостей зазначеного протоколу із внесеними змінами при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Таке протокольне рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

10. Дільнична виборча комісія зобов’язана у строк, визначений окружною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до відповідного протоколу без перерахунку виборчих бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" складається відповідно до цього Кодексу у порядку, в якому було складено протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, який потребує уточнення, транспортується до окружної виборчої комісії в порядку, встановленому статтею 178 цього Кодексу. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколу дільничної виборчої комісії з позначкою "Уточнений" і внесені до цього протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

{Частина десята статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. За наявності заяв або скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними кандидатами у депутати, уповноваженими особами партій, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій виборчій дільниці, окружна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

12. У разі наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у частині першій статті 178 цього Кодексу, про порушення вимог цього Кодексу під час транспортування протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів до окружної виборчої комісії окружна виборча комісія може, а в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами - зобов’язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на цій виборчій дільниці.

Прийняття рішення окружною виборчою комісією про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами після прийняття виборчих документів від дільничної виборчої комісії не допускається.

13. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та запечатані пакети з іншими виборчими документами дільничної виборчої комісії до проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці окружною виборчою комісією зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання окружної виборчої комісії.

14. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється окружною виборчою комісією після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку окружною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної виборчої комісії і можуть бути присутніми кандидати в депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Частина чотирнадцята статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Окружна виборча комісія за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Після складання окружною виборчою комісією протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості відповідного протоколу передаються до Центральної виборчої комісії в порядку, передбаченому для передачі інформації про підрахунок голосів виборців.

16. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці складається окружною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Кожен примірник протоколу зобов’язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії, присутні на засіданні комісії, та члени дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів. Кожен примірник протоколу засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. Відомості протоколу оголошуються. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі, які були присутні при підрахунку голосів виборців. У разі незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член виборчої комісії зобов’язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, що додається до протоколу.

{Абзац перший частини шістнадцятої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

17. Окружна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним лише у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій дільниці обставин, зазначених у частині першій статті 177 цього Кодексу.

18. У разі визнання голосування на виборчій дільниці недійсним при повторному підрахунку голосів виборців усі виборчі бюлетені, що використовувалися для голосування на відповідній виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів

виборців на цій виборчій дільниці складається у порядку, встановленому частинами чотирнадцятою та п’ятнадцятою цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-5 частини другої статті 176 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

19. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці разом з відповідним протоколом дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, рішенням окружної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним додається до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному територіальному виборчому окрузі. Другий примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зберігається у секретаря окружної виборчої комісії, третій - передається дільничній виборчій комісії, четвертий - відразу вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії. Відомості протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці оголошуються.

20. Членам окружної виборчої комісії, кандидатам у депутати (їх довіреним особам), уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, які були присутні при повторному підрахунку голосів, на їхнє прохання невідкладно видаються копії протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, засвідчені головою і секретарем окружної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії для кожного члена комісії, кандидата в депутати (його довіреної особи), уповноваженої особи партії та офіційного спостерігача.

{Частина двадцята статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

21. Відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі формуються і передаються до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи лише після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів виборців щодо всіх виборчих дільниць територіального округу засобами цієї системи.

Стаття 180. Встановлення підсумків голосування в межах територіального округу

1. Окружна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, у тому числі з позначкою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв’язку із спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, а в разі повторного підрахунку голосів виборців - також протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці встановлює:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями територіального округу та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями територіального округу;

5) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях територіального округу;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені в межах територіального округу;

7) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях територіального округу;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу;

9) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

10) загальна кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати усіх партій в межах територіального округу;

11) кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії в межах територіального округу;

12) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної партії в межах територіального округу;

13) кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний список кандидатів у депутати від кожної партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, в межах територіального округу.

2. Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу вносяться цифрами до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу. Відомості, зазначені у пунктах 3-13 частини першої цієї статті, вносяться по кожній виборчій дільниці, що входить до складу територіального округу, і сумарно по територіальному округу.

3. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу складається окружною виборчою комісією у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу олівцем, внесення до нього будь-яких виправлень без відповідного рішення окружної виборчої комісії, а також його підписання та засвідчення печаткою окружної виборчої комісії до остаточного заповнення.

5. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу зобов’язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії, присутні на засіданні комісії. Зазначений протокол засвідчується печаткою окружної

виборчої комісії. У разі незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член комісії зобов’язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної виборчої комісії. У разі відсутності підпису члена окружної виборчої комісії у протоколі напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, уповноважені особи партій та офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу.

Якщо після підписання зазначеного протоколу до транспортування його до Центральної виборчої комісії окружна виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складення нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" виготовляється і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

6. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу, а в разі внесення змін до цього протоколу - також протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та, за наявності, протоколами окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в межах територіального округу, окремими думками членів окружної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами та рішеннями, прийнятими окружною виборчою комісією за результатами їх розгляду, окружна виборча комісія невідкладно транспортує до Центральної виборчої комісії, другий примірник - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії.

{Частина шоста статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Окружна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу не пізніше ніж на сьомий день з дня проведення виборів незалежно від кількості виборчих дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним. Визнання голосування недійсним у межах територіального округу забороняється. Протокол про підсумки голосування у межах територіального округу після підписання транспортується до Центральної виборчої комісії.

8. Окружна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу незалежно від кількості виборчих дільниць відповідного округу, на яких голосування не було організовано і проведено в день голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

9. У разі якщо голосування на всіх виборчих дільницях територіального округу у день голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу, окружна

виборча комісія встановлює, що голосування в межах відповідного територіального округу не відбулося.

10. Транспортування документів, зазначених у частині шостій цієї статті, здійснюється головою або заступником голови окружної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії, які повинні бути представниками різних партій, під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени окружної виборчої комісії, кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється.

11. Кандидату у депутати, уповноваженій особі партії, офіційному спостерігачу на його прохання невідкладно видається копія протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу (у тому числі з позначкою "Уточнений") з розрахунку по одній копії протоколу для кожної партії та по одній копії протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці підписами голови та секретаря окружної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії.

Стаття 181. Встановлення підсумків голосування в межах закордонного округу

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні розглядає та оголошує протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях, що надійшли до Комісії, або повідомлення про зміст відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців, переданих за допомогою технічних засобів зв’язку відповідно до частини третьої статті 178 цього Кодексу. Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина перша статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях на тому самому засіданні на підставі зазначених протоколів та повідомлень про їх зміст, переданих за допомогою технічних засобів зв’язку, встановлює:

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, одержаних Центральною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, погашених Центральною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями закордонного округу;

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, погашених дільничними виборчими комісіями закордонного округу;

5) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях закордонного округу;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені в межах закордонного округу;

7) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях закордонного округу;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах закордонного округу;

9) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, визнаних недійсними;

10) загальна кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки усіх партій в межах закордонного округу;

11) кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки від кожної партії в межах закордонного округу.

{Частина друга статті 181 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Відомості про підсумки голосування в межах закордонного округу оголошуються на засіданні Центральної виборчої комісії та заносяться цифрами до протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу.

4. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у порядку, передбаченому статтею 180 цього Кодексу.

5. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі своєї незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів Центральної виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах закордонного округу. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

6. Представнику партії в Центральній виборчій комісії на його прохання невідкладно видається копія протоколу (у тому числі з позначкою "Уточнений") Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу. Зазначена копія засвідчується на кожній сторінці підписами Голови та секретаря Центральної виборчої комісії і скріплюється печаткою Центральної виборчої комісії.

7. Центральна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах закордонного округу незалежно від кількості закордонних виборчих дільниць, на яких

голосування було визнано недійсним чи таким, що не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу.

8. Визнання голосування недійсним у межах закордонного округу не допускається.

Стаття 182. Встановлення результатів виборів народних депутатів України

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") та протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу (у тому числі з позначкою "Уточнений") не пізніш як на п’ятнадцятий день з дня голосування встановлює результати виборів депутатів, про що складає протокол.

Центральна виборча комісія зобов’язана встановити результати виборів депутатів незалежно від кількості виборчих дільниць, територіальних округів, на яких (в межах яких) голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу.

Центральна виборча комісія може продовжити, але не більш як на один день, зазначений строк у разі необхідності надання окружній виборчій комісії часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання окружною виборчою комісією протоколу про встановлення підсумків голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") у строки, визначені цим Кодексом, або його ненадходження до Центральної виборчої комісії Центральна виборча комісія здійснює повноваження окружної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у відповідному територіальному окрузі. У такому випадку Центральна виборча комісія витребовує та забезпечує транспортування від окружної виборчої комісії виборчих документів, зазначених у частині десятій статті 176 цього Кодексу, а також може витребувати інші документи.

До протоколу про результати виборів депутатів заносяться цифрами такі відомості:

{Абзац п'ятий частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружними виборчими комісіями;

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружними виборчими комісіями;

4) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

6) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;

7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

11) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у кожному виборчому регіоні;

12) кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії у кожному виборчому регіоні;

13) відсоток голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії у кожному виборчому регіоні, у відношенні до сумарної кількості голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у відповідному виборчому регіоні;

14) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної партії у кожному виборчому регіоні;

{Пункт 14 частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15) кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний список кандидатів у депутати від кожної партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, у кожному виборчому регіоні;

15^1) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки від усіх партій у закордонному окрузі;

{Частину першу статті 182 доповнено пунктом 15^1 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15^2) кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні списки кожної партії у закордонному окрузі;

{Частину першу статті 182 доповнено пунктом 15^2 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

16) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати кожної партії у межах загальнодержавного округу;

{Пункт 16 частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17) загальна кількість голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати усіх партій у межах загальнодержавного округу;

{Пункт 17 частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18) відсоток сумарної кількості голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати кожної партії у межах загальнодержавного округу, у відношенні до загальної кількості голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати усіх партій у межах загальнодержавного округу.

{Пункт 18 частини першої статті 182 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

До протоколу про результати виборів депутатів заносяться цифрами також відомості, передбачені статтями 183-186 цього Кодексу.

{Частину першу статті 182 доповнено абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні Центральної виборчої комісії, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими результатами виборів, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати виборів депутатів. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності члена Центральної виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії, які були присутні при встановленні результатів виборів депутатів. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина друга статті 182 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія на підставі відомостей, зазначених у пункті 18 частини першої цієї статті, визначає партії, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають партії, на підтримку виборчих списків яких у межах загальнодержавного округу (регіональних виборчих списків та загальнодержавного виборчого списку в закордонному окрузі) подано 5 і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у межах загальнодержавного округу.

{Частина третя статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 183. Виборча квота

{Частину першу статті 183 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія встановлює загальну кількість голосів виборців, поданих на підтримку виборчих списків партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, у межах загальнодержавного округу на підставі відомостей, зазначених у пункті 16 частини першої статті 182 цього Кодексу.

{Частина друга статті 183 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину третю статті 183 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (далі - виборча квота). Виборча квота обчислюється як ціла частина результату ділення загальної кількості голосів, поданих на підтримку виборчих списків партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, встановленої відповідно до частини другої цієї статті, на кількість депутатських мандатів, що вираховується шляхом віднімання від кількісного складу Верховної Ради України, визначеного Конституцією України, сумарної кількості депутатських мандатів, які гарантовано отримують усі партії відповідно до частини першої статті 186 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 183 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборча квота цифрами заноситься до протоколу про результати виборів депутатів.

Стаття 184. Встановлення кількості мандатів, отриманих регіональними виборчими списками кандидатів від партій

1. У кожному виборчому регіоні депутатські мандати розподіляються між регіональними виборчими списками кандидатів від партій, зазначених у частині третій статті 182 цього Кодексу, пропорційно до кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного регіонального виборчого списку, у кількості, визначеній відповідно до частин другої -четвертої цієї статті.

2. Для визначення кількості депутатських мандатів, отриманих регіональним виборчим списком кандидатів від партії, кількість голосів виборців, поданих у виборчому регіоні на підтримку відповідного регіонального виборчого списку, ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до частини четвертої статті 183 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного регіонального виборчого списку від цієї партії.

3. Центральна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, поданих на підтримку регіонального виборчого списку відповідної партії, які залишилися невикористаними при розподілі мандатів депутатів у цьому виборчому регіоні (далі - кількість невикористаних голосів виборців, поданих у виборчому регіоні на підтримку виборчого списку партії), шляхом віднімання від кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного регіонального виборчого списку, добутку виборчої квоти на кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до відповідного регіонального виборчого списку від цієї партії.

4. Центральна виборча комісія підсумовує кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до регіональних виборчих списків усіх партій у відповідному виборчому регіоні, встановлюючи сумарну кількість мандатів, розподілених у відповідному виборчому регіоні.

5. Центральна виборча комісія підсумовує кількість невикористаних голосів виборців, поданих у відповідному виборчому регіоні на підтримку виборчого списку кожної партії, що бере участь у розподілі мандатів, та встановлює сумарну кількість невикористаних голосів виборців, поданих на підтримку регіональних виборчих списків кожної партій.

{Частина п'ята статті 184 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Центральна виборча комісія заносить до протоколу про встановлення результатів виборів депутатів цифрами такі відомості:

{Абзац перший частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до кожного регіонального виборчого списку кожної партії, зазначеної у частині третій статті 182 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) сумарна кількість депутатських мандатів, розподілених у відповідному виборчому регіоні;

3) кількість невикористаних голосів виборців, поданих у кожному виборчому регіоні на підтримку виборчого списку кожної партії, зазначеної у частині третій статті 182 цього Кодексу;

{Пункт 3 частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) сумарна кількість невикористаних голосів виборців, поданих на підтримку усіх регіональних виборчих списків кожної партії, що бере участь у розподілі мандатів.

{Пункт 4 частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Якщо за результатами виборів у відповідному виборчому регіоні кількість отриманих партією депутатських мандатів є більшою, ніж кількість осіб, включених відповідною партією до регіонального виборчого списку, весь залишок невикористаних голосів (у тому числі тих, що становить цілу частину від виборчої квоти) зараховується до кількості голосів, поданих у загальнодержавному виборчому окрузі на підтримку виборчого списку цієї партії.

{Статтю 184 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 185. Визначення народних депутатів України, обраних у виборчому регіоні

1. Центральна виборча комісія визначає порядок кандидатів у депутати у регіональному виборчому списку кожної партії, встановлений з урахуванням результатів голосування виборців у відповідному виборчому регіоні, відповідно до частини другої цієї статті.

2. Кандидати у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, розміщуються на початку регіонального виборчого списку відповідної партії у порядку зменшення кількості голосів виборців, які підтримали відповідного кандидата у депутати. При рівній кількості голосів вище місце займає кандидат, розміщений вище у регіональному виборчому списку кандидатів від партії. Після кандидатів у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює

або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, у регіональному виборчому списку розміщуються інші кандидати у черговості, визначеній партією при висуванні кандидатів.

{Частина друга статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія вносить до протоколу про встановлення результатів виборів депутатів регіональні виборчі списки кандидатів від кожної партії у кожному виборчому регіоні з порядком кандидатів у депутати, встановленим відповідно до частини другої цієї статті, а також відмітки про обрання.

4. Обраними депутатами від партії у відповідному виборчому регіоні вважаються кандидати у депутати у кількості, що відповідає кількості мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до регіонального виборчого списку цієї партії, в порядку черговості у регіональному виборчому списку цієї партії, визначеному відповідно до частини другої цієї статті.

У разі вичерпання відповідного регіонального виборчого списку черговість отримання мандата передається загальнодержавному виборчому списку цієї партії.

{Частину четверту статті 185 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Центральна виборча комісія зазначає у протоколі про встановлення результатів виборів депутатів щодо всіх депутатів, обраних у виборчих регіонах, такі відомості:

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності);

2) рік народження;

3) освіта;

4) посада (заняття), місце роботи;

5) партійність;

6) місце проживання;

7) виборчий регіон, у якому обраний депутат;

8) назва партії, від якої обраний депутат.

Стаття 186. Встановлення кількості мандатів та визначення народних депутатів України, обраних у загальнодержавному виборчому окрузі

1. Партія, яка набрала 5 і більше відсотків голосів виборців, гарантовано отримує дев’ять депутатських мандатів, які розподіляються в порядку черговості відповідно до затвердженого партією загальнодержавного списку.

2. Центральна виборча комісія встановлює кількість мандатів, які підлягають розподілу в загальнодержавному виборчому окрузі, шляхом віднімання від кількісного складу Верховної Ради України, визначеного Конституцією України, кількості мандатів, отриманих регіональними виборчими списками партій, які мають право на участь у

розподілі мандатів, та сумарної кількості гарантованих для кожної партії мандатів відповідно до частини першої цієї статті.

{Частина друга статті 186 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину третю статті 186 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Для визначення кількості мандатів, отриманих загальнодержавним виборчим списком кожної партії, що має право на участь у розподілі депутатських мандатів, сума кількості голосів виборців, поданих за загальнодержавний виборчий список кожної партії у закордонному окрузі, та кількості нерозподілених голосів виборців кожної партії у всіх виборчих регіонах ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до частини четвертої статті 183 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного загальнодержавного виборчого списку від цієї партії. Дробові залишки до чотирьох знаків після коми враховуються при розподілі решти депутатських мандатів відповідно до частини п’ятої цієї статті.

{Частина четверта статті 186 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Партії, загальнодержавні виборчі списки яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення відповідно до частини четвертої цієї статті, отримують по одному додатковому депутатському мандату починаючи із загальнодержавного виборчого списку кандидатів від партії, що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках кандидатів від партій однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує виборчий список тієї партії, за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців у загальнодержавному окрузі.

Розподіл додаткових депутатських мандатів закінчується після вичерпання загальної кількості депутатських мандатів, встановленої відповідно до частини другої цієї статті.

{Абзац другий частини п'ятої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Обраними депутатами від партії вважаються кандидати у депутати, включені до загальнодержавного виборчого списку цієї партії у кількості, що відповідає кількості мандатів, визначеній відповідно до частин першої, четвертої і п’ятої цієї статті, у порядку їх черговості у загальнодержавному виборчому списку цієї партії. При цьому кандидати, визнані обраними у відповідних виборчих регіонах, не враховуються при розподілі мандатів у загальнодержавному виборчому окрузі.

Положення цієї частини застосовуються також у разі вичерпання відповідного регіонального виборчого списку відповідно до частини четвертої статті 185 цього Кодексу.

{Частину шосту статті 186 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Центральна виборча комісія заносить до протоколу про встановлення результатів виборів депутатів цифрами такі відомості:

1) кількість мандатів, що підлягають розподілу у загальнодержавному окрузі;

2) загальна кількість невикористаних голосів виборців, поданих у загальнодержавному окрузі на підтримку виборчого списку кандидатів від кожної партії, яка бере участь у розподілі мандатів;

3) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до загальнодержавного виборчого списку кандидатів від кожної партії, яка бере участь у розподілі мандатів.

8. Центральна виборча комісія зазначає у протоколі про встановлення результатів виборів депутатів стосовно кожного депутата, обраного у загальнодержавному окрузі, такі відомості:

1) прізвище, власне ім’я (всі власні імена), по батькові (за наявності);

2) рік народження;

3) освіта;

4) посада (заняття), місце роботи;

5) місце проживання;

6) партійність;

7) загальнодержавний округ, у якому обраний депутат;

8) назва партії, від якої обраний депутат.

У регіональних виборчих списках стосовно депутатів, обраних у загальнодержавному окрузі, проставляється відмітка про обрання їх у цьому окрузі.

Стаття 187. Офіційне оприлюднення результатів виборів народних депутатів України

1. Центральна виборча комісія не пізніш як на п’ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах "Голос України" та "Урядовий кур’єр", а також розміщує їх на своєму офіційному веб-сайті. Список обраних депутатів публікується із зазначенням в алфавітному порядку їхніх прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), року народження, освіти, посади (заняття), місця роботи, партійності, місця проживання, виборчого регіону або загальнодержавного округу, у якому обраний депутат, назви партії, від якої обраний депутат.

2. Офіційне оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів є підставою для звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної депутатом.

Стаття 188. Реєстрація обраних народних депутатів України

1. Особа, обрана депутатом, для її реєстрації народним депутатом України зобов’язана подати до Центральної виборчої комісії не пізніш як на двадцятий день з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів документ про її звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та/або копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої до відповідної ради.

2. У разі звернення особи, обраної депутатом, до Центральної виборчої комісії про наявність поважних причин, що перешкоджають виконанню нею вимог частини першої цієї статті, Центральна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.

3. Після отримання документів, зазначених у частині першій цієї статті, Центральна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день приймає рішення про реєстрацію обраної особи народним депутатом України.

4. У разі невиконання особою, обраною народним депутатом України, у строки, зазначені у частинах першій і другій цієї статті, вимог частини першої цієї статті Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка відмовилася від депутатського мандата, та визнає обраним народним депутатом України наступного за черговістю кандидата у депутати у відповідному регіональному або загальнодержавному виборчому списку кандидатів від відповідної партії, за яким було обрано особу, яка відмовилася від мандата.

5. У разі вичерпання відповідного регіонального виборчого списку черговість отримання мандата передається загальнодержавному виборчому списку цієї партії. У разі вичерпання загальнодержавного виборчого списку партії такий мандат залишається вакантним.

{Частина п'ята статті 188 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Особі, зареєстрованій народним депутатом України, Центральна виборча комісія не пізніш як на сьомий день з дня її реєстрації видає тимчасове посвідчення народного депутата України встановленого нею зразка.

7. Рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію депутата та тимчасове посвідчення народного депутата України є підставою для складення обраною особою присяги народного депутата України.

Стаття 189. Посвідчення та нагрудний знак народного депутата України

1. Центральна виборча комісія не пізніш як на сьомий день після складення народним депутатом України присяги видає йому посвідчення народного депутата України та нагрудний знак встановленого нею зразка.

Стаття 190. Заміщення народних депутатів України, повноваження яких були достроково припинені

1. У разі дострокового припинення повноважень народного депутата України на підставах і в порядку, передбачених Конституцією України і законами України, за рішенням Центральної виборчої комісії обраним депутатом визнається наступний за черговістю кандидат у депутати у відповідному регіональному або загальнодержавному виборчому списку кандидатів від цієї партії у порядку, визначеному частиною п'ятою статті 188 цього Кодексу.

2. Реєстрація особи, зазначеної у частині першій цієї статті, народним депутатом України та видача їй тимчасового посвідчення народного депутата України здійснюються Центральною виборчою комісією у порядку, передбаченому статтею 188 цього Кодексу.

Стаття 191. Особливості підготовки і проведення позачергових виборів народних депутатів України

1. Кошти на підготовку і проведення позачергових виборів депутатів, передбачені Державним бюджетом України, перераховуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральній виборчій комісії у триденний строк з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

{Текст статті 191 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ЧЕТВЕРТА. МІСЦЕВІ ВИБОРИ

Розділ XXXII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 192. Основні засади місцевих виборів

1. Вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідної територіальної громади. У кожному такому окрузі може бути обрано не менше двох і не більше чотирьох депутатів.

2. Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) проводяться за системою пропорційного представництва за відкритими виборчими списками місцевих організацій політичних партій (далі - виборчі списки) у територіальних виборчих округах, на які поділяється єдиний багатомандатний виборчий округ, що збігається з територією відповідно Автономної Республіки Крим, області, району, міста, району в місті, села, селища згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської, сільської, селищної територіальної громади.

3. Вибори сільського, селищного, міського (міста з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в єдиному одномандатному сільському, селищному, міському виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією села, селища, міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією сільської, селищної, міської територіальної громади.

4. Вибори міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі, що збігається з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади.

5. Виборча система, за якою проводяться вибори депутатів міської, сільської, селищної ради та міського голови, визначається виходячи із кількості виборців, які мають право

голосу на відповідних місцевих виборах, станом на перший день місяця, що передує місяцю, в якому розпочинається виборчий процес з відповідних місцевих виборів.

Інформація про кількість виборців, які мають право голосу на виборах депутатів міської, сільської, селищної ради та/або міського голови, а також про виборчу систему, за якою проводяться відповідні вибори згідно з частинами першою - четвертою цієї статті, оприлюднюється Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті не пізніш як за п’ять днів до дня початку виборчого процесу відповідних чергових, позачергових, перших виборів депутатів міської, сільської, селищної ради та/або міського голови.

Виборча система, за якою проводяться вибори депутатів міської, сільської, селищної ради та/або міського голови, визначена відповідно до цієї частини, не може бути змінена у зв’язку із зміною кількості виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, до призначення наступних чергових або позачергових виборів у такому місті, селі, селищі або відповідній територіальній громаді.

6. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія територіальної громади, що приєдналася до іншої сільської, селищної територіальної громади.

{Текст статті 192 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 193. Право бути кандидатом на місцевих виборах

1. Депутатом, сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу відповідно до статті 70 Конституції України.

2. Депутатом, сільським, селищним, міським головою не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Частина друга статті 193 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

{Стаття 193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 194. Види місцевих виборів та порядок їх призначення

1. Місцеві вибори можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними, додатковими або першими.

2. Чергові місцеві вибори призначаються у зв’язку із закінченням строку повноважень місцевих рад, сільських, селищних міських голів, обраних на попередніх чергових місцевих виборах.

Чергові місцеві вибори проводяться одночасно на всій території України в останню неділю жовтня п’ятого року повноважень рад, голів, обраних на попередніх чергових місцевих виборах.

Чергові вибори районних у містах рад (у разі їх створення) проводяться одночасно з іншими черговими виборами на всій території України у терміни та відповідно до положень цього Кодексу.

Рішення про призначення чергових виборів депутатів обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів приймається Верховною Радою України.

Рішення про призначення чергових виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим приймається Верховною Радою Автономної Республіки Крим відповідно до Конституції України.

{Частина друга статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Позачергові місцеві вибори призначаються Верховною Радою України у разі дострокового припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, сільського, селищного, міського голови, а також в інших випадках, передбачених законами України. Таке рішення приймається Верховною Радою України не пізніше ніж у дев’яностоденний строк з дня дострокового припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради, сільського, селищного, міського голови.

{Абзац перший частини третьої статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац другий частини третьої статті 194 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повторні місцеві вибори призначаються територіальною виборчою комісією у разі визнання відповідних місцевих виборів такими, що не відбулися, в порядку, встановленому цим Кодексом.

Підстави для визнання місцевих виборів такими, що не відбулися, та призначення повторних виборів визначені у статті 280 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Проміжні вибори депутата сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) призначаються у відповідному багатомандатному окрузі у зв’язку з достроковим припиненням повноважень депутата відповідної ради, обраного у цьому окрузі. При призначенні виборів територіальна виборча комісія визначає кількість депутатських мандатів, які будуть розподілятися на таких виборах в багатомандатному виборчому окрузі.

{Частина п'ята статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад від територіальної громади, що приєдналася до іншої територіальної громади, призначаються Центральною виборчою комісією в порядку, визначеному цим Кодексом.

Депутати сільських, селищних рад, обрані на додаткових виборах, здійснюють свої повноваження до обрання нового складу відповідної ради на наступних чергових або

позачергових місцевих виборах у порядку, встановленому Конституцією України, цим Кодексом та законами України.

{Частина шоста статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Перші вибори депутатів сільських, селищних, міських рад, сільських селищних, міських голів призначаються Центральною виборчою комісією за відповідним зверненням уповноваженого органу.

Перші вибори депутатів обласних, районних рад призначаються Центральною виборчою комісією за відповідним зверненням уповноваженого органу на підставі рішення про утворення обласних, районних рад.

Перші вибори депутатів районних у місті рад (у разі їх створення) призначаються відповідною міською радою на підставі рішення про утворення районних у місті рад.

{Частина сьома статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У рік проведення чергових місцевих виборів додаткові вибори не призначаються та не проводяться, а перші місцеві вибори призначаються та проводяться разом з черговими місцевими виборами.

{Статтю 194 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, державну політику у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою, не пізніш як за сто десять днів до дня голосування на чергових місцевих виборах надає Центральній виборчій комісії за встановленою нею формою інформацію щодо переліку місцевих рад із зазначенням адміністративно-територіальних одиниць, що входять до їх складу, в кожній області України, а також у Автономній Республіці Крим.

{Статтю 194 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 195. Строки призначення місцевих виборів та оголошення виборчого процесу

{Назва статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Чергові місцеві вибори призначаються не пізніше ніж за дев’яносто днів до дня виборів, позачергові місцеві вибори - не пізніше ніж за шістдесят днів до дня виборів.

Виборчий процес розпочинається за п’ятдесят днів до дня чергових, позачергових місцевих виборів.

2. Повторні місцеві вибори призначаються на останню неділю шістдесятиденного строку з дня прийняття рішення про їх призначення, а виборчий процес розпочинається за п’ятдесят днів до дня повторних місцевих виборів.

Рішення про призначення повторних місцевих виборів приймається відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як у десятиденний строк з дня настання обставин, передбачених цим Кодексом, для призначення таких виборів або з дня

припинення обставин, що стали підставою для припинення виборчого процесу відповідних місцевих виборів.

{Абзац другий частини другої статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Проміжні вибори депутатів (депутата) сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) у багатомандатному окрузі призначаються з урахуванням положень статті 5 цього Кодексу на найближчу останню неділю березня або останню неділю жовтня (крім року проведення чергових місцевих виборів), а виборчий процес розпочинається за п’ятдесят днів до дня проміжних місцевих виборів.

Рішення про призначення проміжних виборів депутатів (депутата) сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) приймається територіальною виборчою комісією не пізніш як у десятиденний строк з дня надходження до територіальної виборчої комісії повідомлення відповідної місцевої ради про дострокове припинення повноважень депутата, обраного у відповідному виборчому окрузі, але не пізніш як за шістдесят днів до дня проведення найближчих проміжних виборів, визначеного відповідно до положень статті 5 цього Кодексу.

{Частина третя статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Додаткові вибори призначаються не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів, а виборчий процес розпочинається за п’ятдесят днів до дня додаткових виборів з урахуванням положень статті 5 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Перші місцеві вибори призначаються не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів, а виборчий процес розпочинається за п’ятдесят днів до дня перших місцевих виборів.

6. Місцеві вибори (повторне голосування на місцевих виборах) призначаються на неділю.

{Частина шоста статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Орган, який відповідно до статті 194 цього Кодексу прийняв рішення про призначення місцевих виборів, не пізніш як на третій день з дня прийняття такого рішення оприлюднює його у визначений ним спосіб, а також доводить до відома Центральної виборчої комісії в цей самий строк.

{Частина сьома статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Центральна виборча комісія шляхом прийняття відповідного рішення оголошує про початок виборчого процесу чергових місцевих виборів, перших виборів депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови, додаткових виборів депутатів сільських, селищних рад, а територіальна виборча комісія - про початок виборчого процесу позачергових, повторних, проміжних місцевих виборів на своєму засіданні, про що зазначається у протоколі засідання комісії. Офіційним оголошенням є прийняття відповідною виборчою комісією рішення про початок виборчого процесу відповідного виду

місцевих виборів. Рішення відповідної виборчої комісії про оголошення початку виборчого процесу відповідного виду місцевих виборів оприлюднюється не пізніше ніж на третій день після його прийняття у визначений нею спосіб.

{Абзац перший частини восьмої статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Офіційне оголошення шляхом прийняття рішення про початок виборчого процесу здійснюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за п’ять днів до дня початку виборчого процесу місцевих виборів, територіальною виборчою комісією - не пізніш як за п’ять днів до дня початку виборчого процесу позачергових, проміжних місцевих виборів, а в разі призначення територіальною виборчою комісією повторних місцевих виборів - одночасно з прийняттям нею такого рішення.

{Абзац другий частини восьмої статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац третій частини восьмої статті 195 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі невиконання територіальною виборчою комісією вимог цього Кодексу (бездіяльність виборчої комісії) щодо призначення повторних чи проміжних місцевих виборів такі вибори можуть бути призначені Центральною виборчою комісією у п’ятиденний строк з дня виявлення бездіяльності відповідної територіальної виборчої комісії. У разі бездіяльності територіальної виборчої комісії рішення про початок виборчого процесу може прийняти Центральна виборча комісія.

{Частина дев'ята статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 196. Виборчий процес місцевих виборів

1. Виборчий процес місцевих виборів включає такі етапи:

1) утворення виборчих округів;

{Пункт 1 частини першої статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) утворення дільничних виборчих комісій;

{Пункт 2 частини першої статті 196 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;

4) висування та реєстрація кандидатів;

5) проведення передвиборної агітації;

6) голосування у день виборів;

7) підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів.

2. У випадках, передбачених цим Кодексом, виборчий процес включає також такі етапи:

1) повторне голосування;

2) підрахунок голосів виборців, установлення підсумків повторного голосування і результатів місцевих виборів.

3. Виборчий процес завершується через 15 днів після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів у порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Усі місцеві вибори, крім чергових, можуть проводитися одночасно з виборами Президента України, виборами народних депутатів України, референдумом.

Стаття 197. Визначення загального складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад

1. Загальний склад (кількість депутатів) Верховної Ради Автономної Республіки Крим визначається Конституцією Автономної Республіки Крим.

2. Загальний склад (кількість депутатів) сільської, селищної, міської, районної в місті, районної, обласної ради визначається відповідно до частин третьої та четвертої цієї статті залежно від кількості виборців, які належать до територіальних громад сіл, селищ, міст, проживають на території району в місті, району, області.

3. Загальний склад (кількість депутатів) місцевої ради становить при чисельності виборців:

1) до 10 тисяч виборців - 22 депутати;

2) від 10 тисяч до 30 тисяч виборців - 26 депутатів;

3) від 30 тисяч до 50 тисяч виборців - 34 депутати;

4) від 50 тисяч до 100 тисяч виборців - 38 депутатів;

5) від 100 тисяч до 250 тисяч виборців - 42 депутати;

6) від 250 тисяч до 500 тисяч виборців - 54 депутати;

7) від 500 тисяч до 1 мільйона виборців - 64 депутати;

8) від 1 мільйона до 2 мільйонів виборців - 84 депутати;

9) понад 2 мільйони виборців - 120 депутатів.

{Частина третя статті 197 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі якщо кількість депутатів, передбачена частиною третьою цієї статті для районної ради, є меншою, ніж кількість сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад, територіальні громади яких розташовані в межах відповідного району, загальний склад такої районної ради дорівнює кількості відповідних сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад.

5. Загальний склад сільської, селищної ради територіальної громади збільшується понад визначений частиною третьою цієї статті внаслідок проведення додаткових виборів депутатів сільської, селищної ради на кількість депутатів, яка визначається як відношення кількості виборців територіальних громад, що приєдналися, до суми кількості виборців територіальної громади, до якої приєдналися, та кількості виборців територіальних громад,

що приєдналися, помноженої на загальний склад ради, визначений частиною третьою цієї статті, але не менше двох мандатів для кожної територіальної громади, що приєдналася.

{Частина п'ята статті 197 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXIII. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 198. Територіальна організація виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим

1. Систему територіальної організації виборів депутатів складають:

1) єдиний республіканський багатомандатний виборчий округ;

{Пункт 1 частини першої статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) територіальні виборчі округи;

{Пункт 2 частини першої статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) виборчі дільниці.

2. Єдиний республіканський багатомандатний виборчий округ включає відповідно територію Автономної Республіки Крим.

{Частина друга статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Територіальні виборчі округи з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим утворюються виборчою комісією Автономної Республіки Крим не пізніш як на другий день виборчого процесу з дотриманням принципу неперервності меж (зв’язності територій) таких округів з урахуванням, за можливості, системи адміністративно-територіального устрою. Виборча комісія Автономної Республіки Крим тим самим рішенням присвоює номери територіальним виборчим округам.

{Частина третя статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Орієнтовна кількість територіальних виборчих округів, зазначених у частині третій цієї статті, визначається як ціла частка від ділення кількісного складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим на 10. При утворенні територіальних виборчих округів відхилення від їх середньої орієнтовної кількості не може становити більше, ніж два округи. До меж територіального виборчого округу не можуть входити частини територій різних районів та міст республіканського значення, що входять до складу Автономної Республіки Крим. На території міста республіканського значення в Автономній Республіці Крим та району може бути утворено більше, ніж один територіальний виборчий округ.

{Частина четверта статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення про утворення територіальних виборчих округів разом із зазначенням номера кожного такого округу виборча комісія Автономної Республіки Крим не пізніш як на другий день після їх утворення оприлюднює у визначений нею спосіб з урахуванням положень цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 199. Територіальна організація виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)

1. Систему територіальної організації виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) складають:

1) багатомандатні виборчі округи;

2) виборчі дільниці.

2. З метою обрання депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) територія відповідної громади поділяється на багатомандатні виборчі округи. Середня орієнтовна кількість таких багатомандатних округів визначається як ціла частка від ділення кількісного складу відповідної ради на три. При утворенні багатомандатних виборчих округів відхилення від їх середньої орієнтовної кількості не може становити більше ніж один округ.

3. Багатомандатні виборчі округи включають приблизно однакову кількість виборців у відношенні до депутатських мандатів, які розподіляються у таких виборчих округах. Відхилення кількості виборців у багатомандатному виборчому окрузі, утвореному в межах території відповідної сільської, селищної, міської громади, за можливості, не може перевищувати 15 відсотків орієнтовної середньої кількості виборців в окрузі з розрахунку на один депутатський мандат. Орієнтовна середня кількість виборців в окрузі визначається як частка від ділення загальної кількості виборців, встановленої на підставі відомостей Державного реєстру виборців, на кількість багатомандатних виборчих округів.

4. Багатомандатні виборчі округи з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) утворюються відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як на другий день виборчого процесу з дотриманням принципу неперервності меж (зв’язності територій) таких округів.

5. При утворенні багатомандатних виборчих округів територіальна виборча комісія визначає межі кожного округу. Кожному округу присвоюється порядковий номер.

6. Межі багатомандатного виборчого округу не повинні перетинати межі звичайних виборчих дільниць.

7. Територіальна виборча комісія при утворенні багатомандатних виборчих округів встановлює кількість мандатів, що розподіляються на кожному такому окрузі, на засадах рівноправності голосів виборців, що за можливості допускає відхилення від орієнтовної середньої кількості виборців, що припадає на кожний мандат, не більше ніж на 15 відсотків. Орієнтовна середня кількість виборців, що припадає на кожний мандат, визначається як частка від ділення загальної кількості виборців, встановленої на підставі відомостей Державного реєстру виборців, на кількісний склад відповідної місцевої ради.

8. Перелік утворених багатомандатних виборчих округів не пізніше наступного дня після прийняття рішення про їх утворення оприлюднюється в спосіб, визначений територіальною виборчою комісією, з урахуванням положень цього Кодексу.

9. Орієнтовна середня кількість виборців у багатомандатних виборчих округах, що утворюються для виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), визначається територіальною виборчою комісією на підставі відомостей Державного реєстру виборців про кількість виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, що подаються органом ведення Державного реєстру виборців до територіальної виборчої комісії не пізніш як за п’ять днів до дня початку виборчого процесу відповідних місцевих виборів.

Кількість виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, визначається станом на перший день місяця, що передує місяцю, в якому розпочинається виборчий процес відповідних місцевих виборів.

{Стаття 199 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 200. Територіальна організація виборів сільського, селищного, міського голови

1. Систему територіальної організації виборів сільського, селищного, міського голови складають:

1) єдиний одномандатний сільський, селищний, міський виборчий округ, який охоплює всю територію відповідної сільської, селищної, міської територіальної громади;

2) виборчі дільниці.

2. Єдиний одномандатний міський виборчий округ з виборів міського голови у містах з районним поділом поділяється на територіальні виборчі округи, межі яких збігаються з межами районів у місті. Рішення про утворення таких виборчих округів не приймаються.

3. Рішення про утворення єдиного сільського, селищного, міського виборчого округу не приймається.

{Стаття 200 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 201. Територіальна організація виборів депутатів обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

1. Систему територіальної організації виборів депутатів обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) складають:

1) єдиний багатомандатний виборчий округ;

2) територіальні виборчі округи;

3) виборчі дільниці.

2. Єдиний багатомандатний виборчий округ включає територію відповідно області, району, району в місті, міста, села, селища.

3. Територіальні виборчі округи з виборів депутатів обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) утворюються відповідно обласною, районною, районною в місті, міською, сільською, селищною виборчою комісією не пізніш як на другий

день виборчого процесу з дотриманням принципу неперервності меж (зв’язності територій) таких округів та, за можливості, з урахуванням адміністративно-територіального устрою. Відповідна виборча комісія тим самим рішенням присвоює номери територіальним виборчим округам.

4. Орієнтовна кількість територіальних округів, зазначених у частині третій цієї статті, визначається як ціла частка від ділення кількісного складу відповідної ради на 10. При утворенні цих округів відхилення від їх середньої орієнтовної кількості не може становити більше ніж два округи.

5. При утворенні територіальних виборчих округів з виборів депутатів міської ради міста з районним поділом територіальні округи утворюються, за можливості, в межах відповідних районів у місті.

До меж територіального округу, утвореного у місті з районним поділом, не можуть входити частини територій різних районів у місті.

У межах району в місті може бути утворено більше ніж один територіальний округ.

До меж територіального округу з виборів депутатів міської ради міста з районним поділом може входити декілька суміжних районів у місті.

6. При утворенні територіальних виборчих округів з виборів депутатів обласної ради такі виборчі округи утворюються, за можливості, в межах відповідних районів, міст обласного значення, що входять до складу області.

Такі виборчі округи не можуть складатися із частин територій різних районів, міст обласного значення, району і частини міста або частини району і міста обласного значення, крім випадків, коли територіальні виборчі округи утворюються в межах об’єднаної територіальної громади, до якої увійшли територіальні громади суміжних районів, суміжного району та міста обласного значення. На території міста обласного значення, району може бути утворено більше ніж один територіальний виборчий округ.

До меж територіального округу з виборів депутатів обласної ради може входити декілька суміжних районів, міст обласного значення.

7. Рішення про утворення територіальних виборчих округів разом із зазначенням номера кожного такого округу відповідна територіальна виборча комісія не пізніше наступного дня після прийняття рішення про їх утворення оприлюднює у визначений нею спосіб з урахуванням положень цього Кодексу.

{Стаття 201 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXIV. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 202. Система виборчих комісій з місцевих виборів

1. Систему виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів, становлять:

1) Центральна виборча комісія, яка є виборчою комісією вищого рівня для всіх виборчих комісій з усіх місцевих виборів;

2) територіальні виборчі комісії:

а) виборча комісія Автономної Республіки Крим;

б) обласні виборчі комісії;

в) районні виборчі комісії;

г) міські виборчі комісії;

ґ) районні у містах виборчі комісії (у містах з районним поділом);

д) селищні, сільські виборчі комісії;

3) дільничні виборчі комісії.

Районні у місті виборчі комісії у містах з районним поділом, де не утворені районні у місті ради, утворюються для здійснення передбачених цим Кодексом повноважень у відповідному виборчому окрузі щодо виборів депутатів міських рад та міських голів.

2. Повноваження виборчих комісій щодо підготовки та проведення місцевих виборів поширюються:

1) Центральної виборчої комісії - на всю територію України;

2) територіальної виборчої комісії - на територію відповідного виборчого округу або частини виборчого округу в межах адміністративно-територіальної одиниці стосовно відповідних місцевих виборів;

3) дільничної виборчої комісії - на територію відповідної виборчої дільниці стосовно кожних місцевих виборів, які проводяться на її території.

3. Рішення Центральної виборчої комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов’язковими для виконання всіма суб’єктами виборчого процесу, в тому числі територіальними, дільничними виборчими комісіями, а також органами виконавчої влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, громадськими об’єднаннями, підприємствами, установами, організаціями.

4. Повноваження територіальної виборчої комісії територіальної громади, що приєднується до іншої територіальної громади, припиняються з моменту припинення повноважень сільської, селищної ради, яка прийняла рішення про приєднання до іншої територіальної громади. Повноваження щодо проведення додаткових виборів здійснюються територіальною виборчою комісією, створеною на території об’єднаної територіальної громади, до якої приєднується територіальна громада.

{Стаття 202 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 203. Порядок формування складу територіальних виборчих комісій

1. Склад територіальних виборчих комісій формується за поданнями зареєстрованих у встановленому законом порядку місцевих організацій політичних партій у кількості не менше дев’яти і не більше вісімнадцяти осіб.

2. Право подання кандидатур до складу територіальних виборчих комісій мають:

1) місцева організація політичної партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії Верховної Ради України поточного скликання;

2) місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори.

Одна депутатська група, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, може укласти лише одну угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах лише з однією політичною партією.

Угода підписується керівником (керівниками) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, та головою політичної партії, з якою її укладено.

Про укладання відповідної угоди керівник (керівники) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, не пізніш як за дев'яносто п'ять днів до дня голосування повідомляє Апарат Верховної Ради України листом, разом з яким надсилається один примірник політичної угоди.

Апарат Верховної Ради України повідомляє Центральну виборчу комісію про укладання відповідної угоди не пізніш як за дев'яносто один день до дня голосування та надсилає копію політичної угоди;

3) зареєстрована в установленому законом порядку у відповідній адміністративно-територіальній одиниці місцева організація політичної партії.

3. Суб'єкти подання кандидатур, зазначені у пункті 1 частини другої цієї статті, можуть запропонувати до складу відповідної територіальної виборчої комісії не більше ніж по дві кандидатури. Суб'єкти подання кандидатур, зазначені у пунктах 2, 3 частини другої цієї статті, можуть запропонувати до складу відповідної територіальної виборчої комісії не більше ніж по одній кандидатурі.

До складу територіальної виборчої комісії обов'язково включаються кандидатури (не більше двох осіб до складу кожної територіальної виборчої комісії), запропоновані суб'єктами подання, зазначеними у пункті 1 частини другої цієї статті.

До складу територіальної виборчої комісії обов'язково включаються кандидатури (не більше однієї особи до складу кожної територіальної виборчої комісії), запропоновані суб'єктами подання, зазначеними у пункті 2 частини другої цієї статті.

Кандидатури від місцевих організацій політичних партій - по одній кандидатурі від місцевої організації однієї політичної партії, зазначених у пункті 3 частини другої цієї статті, включаються до складу територіальних виборчих комісій за результатами жеребкування, що проводиться виборчою комісією, яка формує склад відповідної територіальної виборчої комісії, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, до формування складу комісії.

Кандидатури, внесені до складу територіальної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, передбаченим статтею 34 цього Кодексу, порушення вимог частин другої - десятої цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення територіальною виборчою комісією або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною.

Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

4. Центральна виборча комісія формує склад обласних, районних (крім районів в Автономній Республіці Крим), міських (крім міст в Автономній Республіці Крим), районних у містах Києві, Севастополі виборчих комісій не пізніш як за сімдесят п’ять днів до дня чергових виборів. Подання кандидатур до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити обласні, районні, міські, районні у містах Києві, Севастополі (у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - міська міст Києва, Севастополя) організації політичних партій, зазначених у частині другій цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не раніше ніж за дев’яносто днів та не пізніш як за вісімдесят днів до дня чергових виборів.

5. Виборча комісія Автономної Республіки Крим формує склад районних (районів в Автономній Республіці Крим), міських (міст в Автономній Республіці Крим) виборчих комісій не пізніш як за сімдесят п’ять днів до дня чергових виборів. Подання до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити районні (у районах в Автономній Республіці Крим), міські (у містах в Автономній Республіці Крим) організації політичних партій, зазначених у частині другій цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не пізніш як за вісімдесят днів дня чергових виборів.

6. Районні виборчі комісії формують склад сільських, селищних виборчих комісій у відповідному районі не пізніш як за шістдесят днів до дня чергових виборів. Подання до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити районні організації політичних партій, зазначених у частині другій цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не пізніш як за шістдесят п’ять днів до дня чергових виборів.

7. Міські виборчі комісії (у містах з районним поділом, крім міст Києва та Севастополя) формують склад районних у місті виборчих комісій не пізніш як за шістдесят днів до дня чергових виборів. Подання до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити міські організації політичних партій, зазначених у частині другій цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не пізніш як за шістдесят п’ять днів до дня чергових виборів.

8. Склад виборчої комісії Автономної Республіки Крим затверджується Верховною Радою Автономної Республіки Крим не пізніш як за вісімдесят п’ять днів до дня чергових виборів у порядку, встановленому частинами першою - третьою, дев’ятою - шістнадцятою цієї статті.

Подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії Автономної Республіки Крим вносяться до Верховної Ради Автономної Республіки Крим не раніше ніж за дев’яносто днів та не пізніш як за вісімдесят п’ять днів до дня чергових виборів.

9. Подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії вноситься за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на паперовому носії та в електронному вигляді.

Подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії вноситься до відповідної виборчої комісії за підписом керівника місцевої організації політичної партії та скріплюється печаткою місцевої організації політичної партії або печаткою організації політичної партії вищого рівня, або печаткою цієї політичної партії.

Подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії може вноситися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання, згоду виконувати посадові обов’язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб’єктам подання на відповідних виборах надаються відповідним суб’єктам подання кандидатур до моменту внесення до відповідної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу територіальної виборчої комісії.

У разі виявлення відповідною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу територіальної виборчої комісії від різних суб’єктів подання кандидатур виборча комісія звертається до відповідних суб’єктів подання, кандидата, запропонованого до складу територіальної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі територіальної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі територіальної виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання відповідна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

10. У поданні щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії зазначаються такі відомості:

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) особи;

2) число, місяць, рік народження;

3) громадянство особи;

4) освіта;

5) відомості про володіння державною мовою;

6) місце роботи (заняття), посада;

7) місце проживання (адреса житла) особи, а також контактні телефони;

8) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;

9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини десятої статті 203 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

11. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення територіальної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

12. До складу територіальної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які відповідають вимогам статті 34 цього Кодексу. У разі виникнення або виявлення підстав, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії, повноваження такого члена комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка сформувала склад відповідної територіальної виборчої комісії.

13. Виборчі комісії, зазначені у частинах четвертій - восьмій цієї статті, одночасно з формуванням складу територіальної виборчої комісії призначають голову, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

14. Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії мають призначатися від різних суб'єктів подання, визначених частиною другою цієї статті.

15. Рішення про формування складу територіальної виборчої комісії оприлюднюється виборчою комісією, яка сформувала склад територіальної виборчої комісії, у визначений нею спосіб не пізніше наступного дня після дня прийняття такого рішення. Рішення про зміни у складі територіальної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

16. У разі якщо подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії не надійшли в установлені цією статтею строки або до складу територіальної виборчої комісії запропоновано менше дев'яти осіб, склад територіальної виборчої комісії формується у визначені частинами четвертою - восьмою цієї статті строки за поданням голови відповідної виборчої комісії за пропозиціями членів комісії.

{Стаття 203 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 204. Порядок утворення дільничної виборчої комісії

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною міською чи районною у місті, сільською, селищною виборчою комісією не пізніш як за п’ятнадцять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії.

Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають:

1) місцеві організації політичних партій, про утворення депутатських фракцій яких оголошено на першій черговій сесії Верховної Ради України поточного скликання;

2) місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори.

Одна депутатська група, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, може укласти лише одну угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах лише з однією політичною партією.

Угода підписується керівником (керівниками) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, та головою політичної партії, з якою її укладено.

Про укладання відповідної угоди керівник (керівники) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, не пізніш як за дев’яносто п’ять днів до дня голосування повідомляє Апарат Верховної Ради України листом, разом з яким надсилається один примірник політичної угоди.

Апарат Верховної Ради України повідомляє Центральну виборчу комісію про укладання відповідної угоди не пізніш як за дев’яносто один день до дня голосування та надсилає копію політичної угоди;

3) місцеві організації політичних партій, від яких зареєстровано кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) рад;

4) кандидати у депутати сільських, селищних, міських (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) рад;

5) кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови.

При утворенні дільничної виборчої комісії відповідна територіальна виборча комісія визначає осіб, які підлягають включенню до складу відповідної дільничної виборчої комісії, з числа кандидатур, поданих суб’єктами подання, визначеними пунктами 3-5 цієї частини, за результатами жеребкування, що проводиться у порядку, встановленому Центральною

виборчою комісією, не пізніш як на восьмий день після закінчення строку внесення подань щодо кандидатур до складу такої комісії.

Щодо кандидатур, поданих суб’єктами подання, зазначеними у пункті 1 цієї частини, жеребкування не проводиться. Кандидатури від таких суб’єктів подання включаються до складу кожної дільничної виборчої комісії (не більше двох осіб до складу кожної дільничної виборчої комісії) за умови наявності відповідних подань та їх відповідності встановленим цим Кодексом вимогам.

Щодо кандидатур, поданих суб’єктами подання, зазначеними у пункті 2 цієї частини, жеребкування не проводиться. Кандидатури від таких суб’єктів подання включаються до складу кожної дільничної виборчої комісії (не більше однієї особи до складу кожної дільничної виборчої комісії) за умови наявності відповідних подань та їх відповідності встановленим цим Кодексом вимогам.

У разі якщо до складу дільничної виборчої комісії одночасно внесено подання щодо кандидатур від двох і більше місцевих організацій однієї політичної партії, то до складу такої комісії підлягає включенню кандидатура від місцевої організації політичної партії вищого щодо інших організацій партії рівня.

Кандидатури, внесені до складу дільничної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, передбаченим статтею 34 цього Кодексу, порушення вимог цієї частини та частини четвертої цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення територіальною виборчою комісією або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною.

Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

2. До складу дільничної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які відповідають вимогам статті 34 цього Кодексу.

3. Дільнична виборча комісія утворюється у складі:

1) для малих дільниць - 10-14 осіб;

2) для середніх дільниць - 12-16 осіб;

3) для великих дільниць - 14-18 осіб.

На виборчих дільницях, на яких кількість виборців не перевищує 200 осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

4. Місцева організація політичної партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії Верховної Ради України поточного скликання, а у разі її відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм, вносять до відповідної територіальної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (не більше двох осіб до складу кожної дільничної виборчої комісії).

Місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються місцеві вибори, місцева організація партії, від якої зареєстровано кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) рад, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм, вносять до відповідної територіальної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (не більше однієї особи до складу кожної дільничної виборчої комісії).

Подання підписується керівником місцевої організації політичної партії та скріплюється печаткою відповідної місцевої організації політичної партії або печаткою місцевої організації відповідної політичної партії вищого рівня, або печаткою політичної партії.

Кандидат у депутати в багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) рад, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови вносять до територіальної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу відповідних дільничних виборчих комісій (не більше однієї особи до складу кожної дільничної виборчої комісії) за своїм підписом.

Зазначені подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій вносяться не пізніш як за двадцять чотири дні до дня виборів за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Подання щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії може вноситися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

У поданні щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені частиною десятою статті 203 цього Кодексу.

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб’єкта подання, згоду виконувати посадові обов’язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб’єктам подання на відповідних виборах надаються відповідним суб’єктам подання до моменту внесення до територіальних виборчих комісій подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі виявлення територіальною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу дільничної виборчої комісії від різних суб’єктів подання

територіальна виборча комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу дільничної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання територіальна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

5. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

6. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії мають призначатися від різних суб'єктів подання, визначених частиною першою цієї статті.

7. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії оприлюднюється територіальною виборчою комісією, що утворила дільничну виборчу комісію, з відомостями про її склад у спосіб, визначений цією територіальною виборчою комісією, не пізніше наступного дня з дня утворення дільничної виборчої комісії. Рішення про зміни у складі дільничної виборчої комісії оприлюднюються у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

8. У разі якщо у встановлений частиною четвертою цієї статті строк подання щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії не надійшли або до складу дільничної виборчої комісії запропоновано менше осіб, ніж встановлено частиною третьою цієї статті (відповідно для малих виборчих дільниць - менше 10 осіб, для середніх виборчих дільниць - менше 12 осіб, для великих виборчих дільниць - менше 14 осіб, для виборчих дільниць з кількістю виборців, що не перевищує 200 осіб, - менше 4 осіб у складі комісії), дільнична виборча комісія утворюється у визначені частиною першою цією статті строки відповідною територіальною виборчою комісією за поданням голови цієї територіальної виборчої комісії у мінімальній кількості, встановленій частиною третьою цієї статті, з обов'язковим включенням до складу комісії кандидатур від суб'єктів подання, зазначених у частині першій цієї статті.

У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та проведення виборів, у тому числі в день голосування, територіальна виборча комісія у будь-який час до дня голосування може збільшити склад дільничної виборчої комісії до його максимальної кількості, встановленої частиною третьою цієї статті, за поданням голови відповідної територіальної виборчої комісії на підставі пропозицій членів цієї комісії.

9. У разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами Президента України дільничні виборчі комісії не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії з виборів Президента України звичайних виборчих дільниць та спеціальних виборчих дільниць, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я.

У разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами народних депутатів України дільничні виборчі комісії не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії з виборів народних депутатів України звичайних виборчих дільниць та спеціальних виборчих дільниць, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я.

У разі проведення місцевих виборів одночасно із всеукраїнським референдумом дільничні виборчі комісії не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні комісії з референдуму.

{Стаття 204 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 205. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації і проведення місцевих виборів

1. Центральна виборча комісія, крім повноважень, передбачених Законом України "Про Центральну виборчу комісію":

1) призначає перші вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів у порядку, визначеному законом;

2) призначає додаткові вибори до сільської, селищної ради територіальної громади депутатів від територіальної громади, що приєдналася у порядку, визначеному Законом України "Про добровільне об’єднання територіальних громад";

{Пункт 2 частини першої статті 205 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2^1) приймає обов’язкові для виконання всіма суб’єктами виборчого процесу, установами, підприємствами, організаціями, а також органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами роз’яснення з питань застосування цього Кодексу;

{Частину першу статті 205 доповнено пунктом 2^1 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) встановлює норми і перелік обладнання, інвентарю для приміщень виборчих комісій та приміщень для голосування, а також види послуг, робіт, що можуть надаватися виборчим комісіям;

4) встановлює (затверджує) форми (зразки) виборчих документів, печаток і штампів;

5) може з власної ініціативи у разі прийняття територіальною виборчою комісією незаконного рішення або її бездіяльності скасувати таке рішення та/або прийняти відповідне рішення (у день голосування (день повторного голосування) такі питання розглядаються невідкладно);

6) у разі невиконання відповідною територіальною виборчою комісією вимог цього Кодексу щодо встановлення в порядку та строки, визначені цим Кодексом, результатів відповідних місцевих виборів та/або реєстрації обраних депутатів, сільських, селищних, міських голів встановлює результати таких місцевих виборів та/або приймає рішення щодо реєстрації відповідних осіб. Порядок транспортування до Центральної виборчої комісії виборчої документації з відповідної територіальної виборчої комісії встановлюється Центральною виборчою комісією;

{Пункт 6 частини першої статті 205 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) у разі встановлення неможливості забезпечити підготовку та проведення місцевих виборів відповідно до положень цього Кодексу на окремих територіях приймає рішення про неможливість проведення виборів до відповідних органів місцевого самоврядування;

8) затверджує форму інформаційних буклетів та інформаційних плакатів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу, форму та текст плакатів, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори;

9) затверджує форму і колір виборчих бюлетенів;

10) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

Стаття 206. Повноваження територіальних виборчих комісій щодо організації підготовки і проведення місцевих виборів

1. Територіальна виборча комісія на період здійснення своїх повноважень забезпечує організацію і проведення місцевих виборів у межах повноважень та в порядку, передбачених цим Кодексом та законами України.

2. Відповідна територіальна виборча комісія, яка встановлює результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, результати виборів сільського, селищного, міського голови:

1) забезпечує підготовку та проведення відповідних місцевих виборів;

2) утворює територіальні, багатомандатні виборчі округи відповідно до цього Кодексу, встановлює їхні межі та єдину нумерацію, визначає кількість мандатів, які розподіляються у багатомандатних виборчих округах;

3) надає правову, організаційну, методичну, технічну допомогу нижчестоящим виборчим комісіям в частині їхньої діяльності, що стосується виборів відповідної ради, сільського, селищного, міського голови, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;

4) реєструє кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб організацій партій - суб’єктів відповідного виборчого процесу та видає їм посвідчення;

5) розглядає питання щодо скасування реєстрації кандидатів у випадках, передбачених цим Кодексом;

6) інформує населення про зареєстрованих кандидатів у депутати у відповідних виборчих округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;

7) затверджує текст виборчих бюлетенів на відповідних місцевих виборах, забезпечує виготовлення виборчих бюлетенів та передачу їх відповідним територіальним, дільничним виборчим комісіям;

8) вирішує питання щодо використання коштів на проведення відповідних місцевих виборів, забезпечує їх цільовим використанням;

9) сприяє організації зустрічей кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови з виборцями;

10) забезпечує виготовлення бланків протоколів та іншої виборчої документації, а територіальна виборча комісія, яка утворює дільничні виборчі комісії, - також печаток, штампів і передає їх відповідним дільничним виборчим комісіям, якщо Центральною виборчою комісією не встановлено інший порядок їх виготовлення;

11) заслуховує інформацію відповідних територіальних, дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань, пов’язаних з підготовкою і проведенням відповідних місцевих виборів;

12) здійснює контроль за наданням списків виборців дільничними виборчими комісіями для загального ознайомлення та уточнення;

13) реєструє офіційних спостерігачів від кандидатів, місцевих організацій партій - суб’єктів виборчого процесу відповідних місцевих виборів, від громадських організацій;

14) здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів суб’єктів виборчого процесу на відповідних місцевих виборах;

15) здійснює контроль за дотриманням встановленого цим Кодексом порядку проведення передвиборної агітації;

16) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у випадках та порядку, передбачених цим Кодексом;

17) встановлює результати виборів депутатів, сільського, селищного, міського голови в порядку, визначеному цим Кодексом, здійснює офіційне оприлюднення результатів відповідних місцевих виборів;

18) реєструє обраних депутатів, сільського, селищного, міського голову;

19) організовує проведення повторного голосування і повторних місцевих виборів у випадках, передбачених цим Кодексом;

20) розглядає звернення, заяви і скарги стосовно підготовки та проведення відповідних місцевих виборів, приймає щодо них рішення;

21) забезпечує передачу на зберігання до відповідної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;

22) здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;

23) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

3. Територіальна виборча комісія, яка відповідно до частини першої статті 255 цього Кодексу встановлює підсумки голосування на відповідних місцевих виборах, під час організації підготовки і проведення таких виборів здійснює повноваження, передбачені

пунктами 3, 11, 12, 15, 16, 20-22 частини другої цієї статті, передає дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені, складає протокол про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів та транспортує його разом з іншою виборчою документацією до виборчої комісії, яка встановлює результати таких виборів:

1) сільська, селищна, міська виборча комісія складає протокол про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальних виборчих округах, частині територіального виборчого округу, утворених у межах відповідно села, селища, міста (чи відповідної територіальної громади), та передає його виборчій комісії Автономної Республіки Крим, відповідній обласній виборчій комісії;

2) районна в місті виборча комісія складає і передає міській виборчій комісії:

а) протокол про підсумки голосування з виборів депутатів міської ради в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протокол про підсумки голосування з виборів міського голови;

3) сільська, селищна, міська виборча комісія складає та передає до районної виборчої комісії протокол про підсумки голосування з виборів депутатів відповідної районної ради в територіальному виборчому окрузі, частині територіального виборчого округу, утворених у межах відповідно села, селища, міста (чи відповідної територіальної громади), та передає встановлені підсумки до відповідної районної виборчої комісії.

4. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласні, районні, міські, районні у місті (у містах, в яких утворені районні у місті ради), селищні, сільські виборчі комісії інформують Верховну Раду України, Центральну виборчу комісію, відповідні місцеві ради про обраних депутатів та сільських, селищних, міських голів.

{Стаття 206 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 207. Повноваження дільничної виборчої комісії

1. Дільнична виборча комісія на період здійснення своїх повноважень забезпечує організацію і проведення місцевих виборів у межах повноважень та в порядку, передбачених цим Кодексом та законами України.

2. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює в межах території відповідної виборчої дільниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства про місцеві вибори;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців, складає список виборців у випадках, передбачених цим Кодексом, надає його для загального ознайомлення та у випадках, передбачених цим Кодексом, вносить до нього зміни;

3) забезпечує можливість ознайомлення виборців з відомостями про кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, а також з рішеннями, опублікованими або оприлюдненими в інший спосіб Центральною виборчою

комісією, відповідними територіальними виборчими комісіями, власними рішеннями та повідомленнями;

{Пункт 3 частини другої статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) завчасно вручає або надсилає кожному виборцю отримані від органу ведення Державного реєстру виборців іменні запрошення із зазначенням дати проведення місцевих виборів, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

6) організовує голосування на виборчій дільниці;

7) здійснює підрахунок голосів виборців, поданих на виборчій дільниці;

8) складає протоколи про підрахунок голосів виборців, поданих на виборчій дільниці;

9) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) розглядає звернення з питань підготовки місцевих виборів, організації голосування на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

11) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги на засіданні цієї комісії більшістю від складу дільничної виборчої комісії, визначеного при її утворенні.

{Частину другу статті 207 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п’ять днів після дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

{Частину другу статті 207 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 208. Припинення повноважень складу виборчої комісії та члена виборчої комісії

1. Повноваження члена територіальної виборчої комісії припиняються з моменту сформування нового складу територіальної виборчої комісії у порядку, визначеному цим Кодексом.

2. Повноваження члена дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень дільничної виборчої комісії.

3. Повноваження усього складу територіальної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені в установленому законом порядку виборчою комісією, яка сформувала (утворила) відповідну територіальну, дільничну виборчу комісію, рішенням виборчої комісії вищого рівня з відповідних місцевих виборів або рішенням суду в разі

одноразового грубого порушення чи систематичного порушення комісією Конституції України, цього Кодексу та законів України, невиконання рішень виборчої комісії вищого рівня.

{Частина третя статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повноваження члена відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково у зв’язку з:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб’єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній виборчій комісії або для внесення подання про заміну члена виборчої комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб’єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) вибуттям на період до дня виборів за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що унеможливлює виконання обов’язків члена комісії;

5) реєстрацією його кандидатом у депутати місцевої ради, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у народні депутати України, кандидатом на пост Президента України;

{Пункт 5 частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6) реєстрацією його довіреною особою кандидата в депутати або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у народні депутати України, кандидата на пост Президента України, представником політичної партії в Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою політичної партії, представником місцевої організації партії в територіальній виборчій комісії, уповноваженою особою місцевої організації партії, уповноваженою особою суб’єкта процесу референдуму, представником ініціативної групи в Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, якщо виборчий процес зазначених виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом місцевих виборів;

{Пункт 6 частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) відмовою від складення присяги члена комісії;

8) порушенням присяги члена виборчої комісії, що виявилося як систематичне невиконання покладених на нього обов’язків, засвідчене не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

9) систематичним невиконанням покладених на нього обов’язків або одноразовим грубим порушенням ним законодавства України про місцеві вибори, що встановлено рішенням суду або рішеннями виборчої комісії, яка утворила відповідну комісію

(сформувала її склад), двома і більше неявками на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявкою на засідання виборчої комісії у день голосування;

10) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;

{Пункт 10 частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

11) набуттям ним членства в іншій виборчій комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення місцевих виборів, виборів народних депутатів України, Президента України, комісії з референдуму, якщо виборчий процес зазначених виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом місцевих виборів;

12) визнанням його судом недієздатним або безвісно відсутнім;

13) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії;

14) його смертю або оголошення його померлим.

У разі виникнення обставин, передбачених пунктами 1-6, 8-14 частини четвертої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту прийняття рішення про дострокове припинення його повноважень виборчою комісією, яка її утворила, а обставин, передбачених пунктом 7 частини четвертої цієї статті, - з моменту відмови особи поставити свій підпис під текстом присяги на засіданні виборчої комісії або у разі неприбуття такої особи на перші два засідання виборчої комісії після її включення до складу цієї комісії, про які така особа була повідомлена.

Про дострокове припинення повноважень у зв’язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється Центральна виборча комісія або відповідна територіальна виборча комісія для прийняття рішення про зміни в складі відповідної виборчої комісії.

{Частину четверту статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання про заміну члена виборчої комісії вноситься суб’єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії, на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. До подання додаються документи, передбачені частиною дев’ятою статті 203, частиною четвертою статті 204 цього Кодексу

{Абзац вісімнадцятий частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання під час виборчого процесу, а також у період з моменту формування складу територіальних виборчих комісій до початку виборчого процесу чергових місцевих виборів підлягає обов’язковому розгляду у п’ятиденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, а поза межами виборчого процесу - у місячний строк з дня надходження.

{Частину четверту статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання про заміну члена виборчої комісії може вноситися за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частину четверту статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац двадцять перший частини четвертої статті 208 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб’єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено. Такі суб’єкти можуть не пізніше наступного дня з дня отримання такого повідомлення внести подання з новими кандидатурами до складу відповідної виборчої комісії.

Якщо у строк, встановлений цією частиною, не надійшли подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії та/або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб не дає змогу сформувати її склад у мінімальній кількості, встановленій частиною першою статті 203 цього Кодексу або частиною третьою статті 204 цього Кодексу, склад комісії формується відповідною виборчою комісією за поданням її голови за пропозиціями членів цієї комісії з тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим), з обов’язковим урахуванням поданих кандидатур до її складу, крім тих, що підлягають відхиленню з підстав, встановлених цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії з підстав, передбачених пунктами 7, 9 частини четвертої цієї статті, або у зв’язку з достроковим припиненням повноважень усього складу виборчої комісії його кандидатура не може бути включена до складу виборчої комісії та підлягає відхиленню.

{Абзац третій частини п'ятої статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії відповідна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад виборчої комісії у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Рішення про дострокове припинення повноважень члена виборчої комісії у зв’язку з внесенням подання про його заміну приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого представника від того самого суб’єкта подання із одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

7. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов’язки, відповідна виборча комісія може звернутися до

виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу комісії. Подання вноситься за підписом голови, заступника голови виборчої комісії або головуючого на відповідному засіданні виборчої комісії та засвідчується печаткою цієї комісії. До подання додаються не менш як два рішення виборчої комісії про невиконання головою, заступником голови чи секретарем цієї комісії покладених на нього обов'язків, а також витяг із протоколу засідання виборчої комісії, на якому розглядалося питання про внесення такого подання.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх обов'язків (без припинення членства в комісії) до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

{Абзац другий частини сьомої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання чи заява під час виборчого процесу, а також у період з моменту формування складу територіальних виборчих комісій до початку виборчого процесу чергових, відповідних позачергових або перших місцевих виборів підлягають обов'язковому розгляду у п'ятиденний строк з дня надходження, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, а поза межами виборчого процесу - у місячний строк. Рішення про заміну голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії не є підставою для припинення повноважень зазначених осіб як членів відповідної виборчої комісії.

{Абзац третій частини сьомої статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена від того самого суб'єкта подання (у разі надходження відповідного подання) приймається з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії призначається інший член цієї комісії.

{Частина восьма статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, які мають ознаки вчинення членами (окремим членом) цієї комісії кримінального або адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія одночасно з прийняттям такого рішення повідомляє про це правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

{Статтю 208 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXV. ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 209. Фінансування місцевих виборів

1. Витрати на підготовку і проведення місцевих виборів здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на здійснення Центральною виборчою комісією керівництва та управління у сфері проведення виборів та референдумів, коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, коштів відповідних місцевих бюджетів (далі - кошти бюджету, що виділені на підготовку і проведення місцевих виборів), а також коштів власних виборчих фондів організацій партій, які висунули виборчі списки кандидатів у депутати, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

{Абзац перший частини першої статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Витрати на підготовку і проведення чергових, позачергових, додаткових та перших виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на здійснення Центральною виборчою комісією керівництва та управління у сфері проведення виборів та референдумів, коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України.

{Абзац другий частини першої статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Усі інші види місцевих виборів проводяться за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.

{Абзац третій частини першої статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Організація партії, яка висунула виборчий список, кандидати у депутати, в тому числі включені до виборчого списку організації партії, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації можуть утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина друга статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 210. Фінансове забезпечення підготовки і проведення місцевих виборів

1. Фінансове забезпечення підготовки і проведення чергових та перших місцевих виборів, позачергових, додаткових виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється територіальною виборчою комісією, яка є розпорядником цих коштів, відповідно до затвердженого нею єдиного кошторису видатків, який повинен включати, зокрема, витрати на найм (оренду) відповідних приміщень, на

оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов’язані із забезпеченням здійснення повноважень виборчих комісій, у межах коштів, передбачених на підготовку та проведення місцевих виборів у Державному бюджеті України.

{Абзац перший частини першої статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Фінансове забезпечення діяльності Центральної виборчої комісії щодо підготовки і проведення місцевих виборів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Фінансування виготовлення органами ведення Державного реєстру виборців списків виборців та іменних запрошень при проведенні чергових місцевих виборів, позачергових, додаткових та перших виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів здійснюється за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

При проведенні всіх інших видів місцевих виборів фінансування виготовлення органами ведення Державного реєстру виборців списків виборців та іменних запрошень здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

2. У законі про Державний бюджет України окремо передбачаються цільова субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам для підготовки і проведення чергових, позачергових, додаткових та перших місцевих виборів.

{Частина друга статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку та проведення чергових місцевих виборів здійснюється Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина третя статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

4. Центральна виборча комісія здійснює розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку та проведення позачергових, додаткових та перших місцевих виборів за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, на підставі прийнятих Верховною Радою України постанов про призначення позачергових місцевих виборів, а також прийнятих у встановленому порядку рішень про призначення перших, додаткових місцевих виборів.

Територіальна виборча комісія в межах затверджених Центральною виборчою комісією середніх норм складає кошторис видатків на підготовку і проведення позачергових, додаткових та перших місцевих виборів з урахуванням видатків дільничних виборчих комісій.

{Частина четверта статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків територіальної та дільничної виборчих комісій на підготовку і проведення місцевих виборів.

6. Територіальна виборча комісія у п’ятиденний строк із дня сформування її складу складає відповідно до середніх норм видатків єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення чергових місцевих виборів із включенням до нього власних видатків та видатків дільничних виборчих комісій.

{Частина шоста статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Кошти на підготовку і проведення місцевих виборів перераховуються Центральній виборчій комісії не пізніше дня початку виборчого процесу, а територіальним виборчим комісіям - невідкладно після затвердження єдиного кошторису доходів і видатків на підготовку і проведення відповідних місцевих виборів.

{Частина сьома статті 210 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Територіальна виборча комісія зобов’язана не пізніш як у тижневий строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів повернути не використані нею на підготовку і проведення виборів бюджетні кошти в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина восьма статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Територіальна виборча комісія складає та подає в десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів до відповідної місцевої ради фінансовий звіт про надходження та використання коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України.

10. Контроль за цільовим використанням коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики у сфері державного фінансового контролю, і Рахунковою палатою.

{Частина десята статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Відшкодування кредиторської заборгованості територіальних виборчих комісій після складення фінансового звіту, за умови незавершеного фінансування місцевих виборів у межах коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється Кабінетом Міністрів України до закінчення фінансового року.

Стаття 211. Матеріально-технічне забезпечення підготовки і проведення місцевих виборів

1. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи в межах своїх повноважень зобов’язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їхніх повноважень, зокрема:

1) надавати необхідні приміщення для виборчих комісій та повідомляти про їх місцезнаходження (адреси) виборчу комісію, що формує (утворює) відповідну виборчу комісію, не пізніш як за один день до її формування (утворення), забезпечувати охорону цих приміщень;

2) забезпечувати охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації;

3) надавати згідно з установленими Центральною виборчою комісією нормами та переліком транспортні засоби і засоби зв’язку (з оплатою послуг щодо їх підключення), обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій.

Вартість зазначених послуг оплачується за діючими на момент проведення виборів тарифами.

{Частину першу статті 211 доповнено новим абазцом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розмір оренди приміщень недержавної власності встановлюється договором оренди.

{Частину першу статті 211 доповнено новим абазцом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Порядок оплати або відшкодування зазначених послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Органи Національної поліції України зобов’язані за зверненням територіальної виборчої комісії забезпечити цілодобову охорону приміщення відповідної виборчої комісії, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - органів ведення Державного реєстру виборців (регіональних, територіальних представництв Центральної виборчої комісії).

{Абзац восьмий частини першої статті 211 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 212. Оплата праці членів виборчих комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії

1. За рішенням виборчої комісії голова, заступник голови, секретар або в разі їх відмови інші члени територіальної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб), дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше двох осіб для кожної комісії) протягом виборчого процесу можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією. Зазначені особи на цей період увільняються від виконання виробничих або службових обов’язків за основним місцем роботи із збереженням стажу роботи.

{Абзац перший частини першої статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення територіальної виборчої комісії про виконання її членами повноважень на платній основі невідкладно надсилається відповідному регіональному або територіальному представництву Центральної виборчої комісії (у разі його утворення).

{Частину першу статті 212 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення дільничної виборчої комісії про виконання її членами повноважень на платній основі затверджується територіальною виборчою комісією, яка здійснює фінансове забезпечення вказаної дільничної виборчої комісії.

{Частину першу статті 212 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Голова, заступник голови, секретар виборчої комісії Автономної Республіки Крим виконують свої повноваження на постійній основі. Умови оплати їх праці встановлюються Кабінетом Міністрів України, оплата здійснюється за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим.

2. Робота члена територіальної, дільничної виборчої комісії, який виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі відповідно до частини першої цієї статті, оплачується в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, відповідного місцевого бюджету (далі - кошти відповідного місцевого бюджету), отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України (а в передбачених цим Кодексом випадках - за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету).

3. Розмір оплати праці членів виборчих комісій визначається Кабінетом Міністрів України. Для членів виборчих комісій, увільнених від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, розмір оплати праці не може бути меншим за середню заробітну плату за основним місцем роботи та більшим за розмір заробітної плати відповідного сільського, селищного, міського голови або голови відповідної ради. Розмір оплати праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути меншим за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день нарахування такої плати.

4. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної виборчої комісії на підготовку та проведення місцевих виборів, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Робота членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день виборів та у дні встановлення підсумків голосування і результатів виборів оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

6. Робота осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, під час підготовки та проведення місцевих виборів оплачується за рахунок коштів державного бюджету, відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України (а в передбачених цим Кодексом випадках - за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету).

{Частина шоста статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Виконання робіт, пов’язаних з підготовкою і проведенням місцевих виборів, особами, визнаними у встановленому законом порядку безробітними, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів допомоги.

8. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення їм та членам їхніх сімей, які проживають разом з ними, будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг.

9. У період поза виборчим процесом забезпечення діяльності територіальної виборчої комісії щодо виконання її повноважень здійснюється за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету.

Розділ XXXVI. ВИБОРЧІ ФОНДИ ОРГАНІЗАЦІЙ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ

Стаття 213. Виборчий фонд організації партії, кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Організація партії, яка висунула виборчий список, кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації можуть утворити власний виборчий фонд.

{Абзац перший частини першої статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий фонд організації партії, яка висунула виборчий список (далі - виборчий фонд організації партії), має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На поточні рахунки виборчого фонду організації партії кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії є копія рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку від організації партії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду організації партії є довідка банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії.

{Абзац другий частини першої статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий фонд кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови має один поточний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду є копія

рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію відповідного кандидата або про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку організації партії.

{Абзац третій частини першої статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчого фонду організації партії, кандидата встановлюється Національним банком України за погодженням з Центральною виборчою комісією не пізніш як за п’ятдесят днів до дня чергових виборів.

{Частина друга статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Організація партії, кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови відкривають відповідно накопичувальний та поточний рахунки виборчого фонду в банку за власним вибором у межах відповідного виборчого округу або на території відповідного села, селища, міста чи району. Організація партії, кандидат мають право відкрити відповідні рахунки виборчого фонду виключно в національній валюті.

Організація партії має право відкривати поточні рахунки виборчого фонду з розрахунку не більше одного поточного рахунка для одного територіального виборчого округу в межах єдиного багатомандатного виборчого округу. Один поточний рахунок виборчого фонду організації партії може обслуговувати декілька територіальних виборчих округів.

{Частина третя статті 213 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Використання коштів з рахунків виборчого фонду здійснюється у безготівковій формі.

5. Послуги банку, пов’язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчого фонду, надаються на загальних підставах. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунку виборчого фонду, відсотки не нараховує і не сплачує.

{Частина п'ята статті 213 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Банк не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунка виборчого фонду повідомляє відповідну територіальну виборчу комісію про відкриття рахунка та його реквізити.

{Частина шоста статті 213 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Інформація про відкриття рахунку виборчого фонду та його реквізити може оприлюднюватися у засобах масової інформації або мережі Інтернет за рахунок коштів виборчого фонду.

{Частина сьома статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Витрачання коштів з поточного рахунку виборчого фонду після 18 години останнього дня перед днем голосування здійснюється виключно у разі, якщо рахунки на оплату товарів, робіт і послуг були виставлені до зазначеного часу.

Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду припиняється о 18 годині середи після дня голосування.

9. Рахунки виборчого фонду закриваються банком на шістнадцятий день після дня офіційного оприлюднення результатів відповідних місцевих виборів.

{Частина дев’ята статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Арешт коштів та зупинення операцій по рахунках виборчого фонду, закриття таких рахунків раніше ніж у строк, встановлений цією статтею, не допускаються.

Стаття 214. Розпорядники виборчого фонду кандидата, організації партії

1. Організація партії, яка висунула виборчий список, рішенням її керівного органу призначає:

1) не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії - з числа кандидатів у депутати, включених до її виборчого списку, або уповноважених осіб в єдиному багатомандатному виборчому окрузі;

2) по одному розпоряднику кожного поточного рахунка виборчого фонду організації партії - уповноважених осіб партій у територіальних виборчих округах.

{Пункт 2 частини першої статті 214 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови може бути розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду або призначити не більше одного розпорядника поточного рахунку власного виборчого фонду з числа своїх довірених осіб.

{Абзац четвертий частини першої статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Розпорядники коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії зобов’язані вести облік надходження та розподілу коштів виборчого фонду між поточними рахунками.

Розпорядники поточних рахунків відповідних виборчих фондів забезпечують додержання фінансової дисципліни, цільове використання коштів виборчого фонду.

3. Банк, в якому відкрито накопичувальний або поточний рахунок виборчого фонду, надає розпоряднику відповідного рахунку виборчого фонду щотижнево або за його зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

{Частина третя статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду організації партії зобов’язаний за вісім днів до дня голосування подати розпоряднику коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії проміжний фінансовий звіт

за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії зобов’язаний за п’ять днів до дня голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

5. Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду організації партії зобов’язаний не пізніш як на п’ятий день після дня голосування подати розпоряднику коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії остаточний фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії зобов’язаний не пізніш як на сьомий день після дня голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

6. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови зобов’язаний не пізніш як за п’ять днів до дня голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. У разі призначення відповідною територіальною виборчою комісією повторного голосування розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов’язаний не пізніше ніж за п’ять днів до дня повторного голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт за період з дня, наступного за днем офіційного опублікування рішення відповідної територіальної виборчої комісії про призначення повторного голосування, до сьомого дня перед днем повторного голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови зобов’язаний не пізніш як на сьомий день після дня голосування (у разі включення кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови до виборчого бюлетеня для повторного голосування - не пізніш як на сьомий день після дня повторного голосування) подати до відповідної територіальної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У проміжних та остаточних фінансових звітах в обов’язковому порядку відображається інформація про всі надходження на рахунок виборчого фонду, здійснені витрати та залишки коштів на відповідному рахунку, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду (із зазначенням її прізвища, імені, по батькові), назву організації партії (у разі здійснення внеску організацією партії), призначення, дату

здійснення і суму кожного платежу з рахунку виборчого фонду, повну назву отримувача кожного платежу.

8. Аналіз фінансових звітів здійснює територіальна виборча комісія. У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства територіальна виборча комісія зобов’язана у п’ятиденний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомити про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності.

{Частина восьма статті 214 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Форми фінансових звітів, передбачених цією статтею, а також порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням із Національним агентством з питань запобігання корупції.

10. Відомості проміжних та остаточних фінансових звітів оприлюднюються територіальною виборчою комісією протягом двох днів з дня їх отримання на своїх офіційних веб-сайтах (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності), на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних (територіальних) представництв Центральної виборчої комісії або в інший визначений нею спосіб. Організації партії, які висунули виборчі списки та утворили власні виборчі фонди, оприлюднюють проміжні та остаточні фінансові звіти на офіційних веб-сайтах відповідної організації партії (за наявності) або в інший спосіб в мережі Інтернет протягом двох днів з дня їх отримання.

{Частина десята статті 214 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. За рішенням Центральної виборчої комісії та у встановленому нею порядку фінансові звіти, передбачені цією статтею, можуть подаватися до відповідної територіальної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів. У такому випадку паперова форма вказаного звіту не подається.

{Статтю 214 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 215. Формування виборчого фонду

1. Виборчий фонд організації партії, яка висунула виборчий список кандидатів, формується за рахунок власних коштів організації партії, внесків кандидатів, включених до виборчого списку кандидатів у депутати від цієї організації партії, а також добровільних внесків фізичних осіб.

Виборчий фонд кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, формується за рахунок його власних коштів, добровільних внесків фізичних осіб, а також за рахунок коштів відповідної організації партії.

{Абзац другий частини першої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий фонд кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого шляхом

самовисування, формується за рахунок його власних коштів та добровільних внесків фізичних осіб.

{Абзац третій частини першої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Власні кошти організації партії, кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, які перераховуються на рахунок виборчого фонду, не підлягають обмеженням за сумою і кількістю перерахувань.

{Абзац четвертий частини першої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Розмір добровільного внеску однієї фізичної особи до одного виборчого фонду не може перевищувати десяти розмірів мінімальної заробітної плати.

3. Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду:

1) іноземцям та особам без громадянства;

2) анонімним жертводавцям (без зазначення у платіжному документі відомостей, передбачених частиною четвертою цієї статті);

3) юридичним особам, їх філіям і представництвам.

{Частина третя статті 215 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Добровільний внесок громадянина України до виборчого фонду приймається банком або відділенням зв’язку, за умови подання громадянином документа, передбаченого частиною першою статті 8 цього Кодексу. У платіжному документі при цьому обов’язково зазначаються прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), дата народження та адреса місця проживання громадянина.

{Частина четверта статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв’язку на рахунок виборчого фонду не пізніше наступного робочого дня після отримання відповідного платіжного документа. Строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду не повинен перевищувати одного банківського дня.

{Частина п’ята статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду має право відмовитися від внеску фізичної особи, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито рахунок виборчого фонду. Цей внесок повертається фізичній особі за рахунок коштів добровільного внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

{Частина шоста статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі надходження від фізичної особи добровільного внеску у розмірі, що перевищує розмір, встановлений частиною другою цієї статті, сума, на яку внесок перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником відповідного рахунку виборчого фонду, повертається банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду. Цей внесок повертається фізичній особі за рахунок коштів добровільного внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

{Частина сьома статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду зобов’язаний відмовитися від внеску фізичної особи, яка відповідно до цього Кодексу не має права робити такий внесок. На підставі заяви розпорядника виборчого фонду про відмову від внеску з цієї причини банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, перераховує такий внесок до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету за рахунок коштів цього внеску.

{Частина восьма статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Вибірковий контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду здійснюється відповідною територіальною виборчою комісією та банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду.

{Частина дев’ята статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Банк, в якому відкрито поточний рахунок виборчого фонду організації партії, не пізніш як на третій день після дня виборів перераховує кошти, не використані організацією партії, на накопичувальний рахунок відповідного виборчого фонду.

{Частину десяту статті 215 доповнено новим абзацом першим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Кошти виборчого фонду, не використані організацією партії, на підставі рішення керівного органу організації партії, прийнятого у п’ятиденний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів, перераховуються розпорядником накопичувального рахунка виборчого фонду на поточний банківський рахунок організації партії у триденний строк із дня прийняття відповідного рішення керівним органом організації партії. У разі неприйняття у зазначений строк такого рішення невикористані кошти виборчого фонду перераховуються банком у безспірному порядку до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету на десятий день із дня офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів відповідних місцевих виборів.

{Абзац другий частини десятої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Невикористані кошти виборчого фонду кандидата у п’ятиденний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів перераховуються розпорядником накопичувального рахунка виборчого фонду на поточний банківський рахунок відповідного кандидата. У разі неперерахування невикористаних коштів у зазначений строк вони не повертаються і перераховуються банком у безспірному порядку до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету у десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів відповідних виборів.

{Абзац третій частини десятої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидатів, вибуття кандидата з балотування залишки коштів їхніх власних виборчих фондів за рішенням територіальної виборчої комісії перераховуються до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

12. Добровільні внески, що надійшли до виборчого фонду пізніше, останньої п’ятниці перед днем голосування (днем повторного голосування), перераховуються установою банку до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

{Частина дванадцята статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXVII. ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Стаття 216. Загальний порядок висування кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Висування кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за сорок днів до дня голосування і закінчується за тридцять днів до дня голосування.

{Частина перша статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Право висування кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) реалізується виборцями через місцеві організації політичних партій (далі - організація партії) у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Абзац перший частини другої статті 216 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Право висування кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) реалізується виборцями через організації партій або шляхом самовисування у порядку, визначеному цим Кодексом.

{Абзац другий частини другої статті 216 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Право висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови реалізується виборцями через організації партій або шляхом самовисування у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Абзац третій частини другої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Організація партії може висувати кандидатів на місцевих виборах за умови, що відповідна організація партії зареєстрована в установленому законом порядку. Не може бути суб’єктом виборчого процесу організація партії, щодо якої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державної реєстрації юридичних осіб, реєстрації (легалізації) об’єднань громадян, громадських спілок, інших громадських формувань, прийнято у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку рішення про невідповідність її або партії в цілому діяльності, найменування та/або символіки вимогам Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

4. Особа може бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі не більше ніж у два рівні місцевих рад.

Особа, висунута кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, не може одночасно бути висунута у будь-яких інших єдиних одномандатних виборчих округах з будь-яких місцевих виборів.

Особа, висунута кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч), може одночасно бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі до відповідної сільської, селищної міської ради та/або до відповідної обласної ради.

Особа, висунута кандидатом на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше), може одночасно бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі тільки до відповідної міської ради.

{Частина четверта статті 216 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Особа, з урахуванням вимог частини четвертої цієї статті, може одночасно бути висунута кандидатом у депутати місцевих рад та кандидатом на посаду сільського, селищного, або міського голови шляхом висування місцевою організацією лише однієї політичної партії або лише шляхом самовисування.

{Статтю 216 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 217. Висування кандидатів організацією партії

1. Висування кандидатів у депутати та на посаду сільського, селищного, міського голови місцевою організацією партії відбувається на підставі цього Кодексу, статуту політичної партії за рішенням вищого керівного органу партії про участь її місцевих організацій у відповідних чергових, позачергових, перших, повторних, проміжних виборах, прийнятого після прийняття рішення про призначення відповідних виборів.

У разі прийняття політичною партією рішення про участь її місцевих організацій у виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних,

районних у містах рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч та більше), виборах міських голів у такому рішенні також зазначаються найменування центрального керівного органу партії, який погоджуватиме рішення зборів (конференції) місцевої організації партії про висування кандидатів у депутати, кандидата на посаду міського голови від місцевої організації партії, а також прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) керівників партії, уповноважених посвідчувати своїм підписом копії рішень зборів (конференції) місцевої організації партії про висування кандидатів у депутати, кандидата на посаду міського голови від місцевої організації партії.

Копія рішення вищого керівного органу партії про участь її місцевих організацій у відповідних виборах, засвідчена підписом керівника та печаткою партії, не пізніш як за 48 днів до дня голосування подається до Центральної виборчої комісії.

Центральна виборча комісія не пізніш як за 45 днів до дня голосування оприлюднює перелік політичних партій, якими прийнято рішення про участь їх місцевих організацій у відповідних місцевих виборах, на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина перша статті 217 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Організація партії може висунути особу, яка є членом цієї політичної партії, або безпартійного громадянина.

3. Республіканська в Автономній Республіці Крим організація партії може висунути єдиний республіканський виборчий список кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим на виборах до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

4. Обласна організація партії може висунути єдиний обласний виборчий список кандидатів у депутати відповідної обласної ради.

Обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм може також висунути:

{Частину четверту статті 217 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кандидатів у депутати на виборах депутатів відповідних районних, міських, районних у місті, сільських, селищних рад (районів, міст, районів у містах, сіл, селищ, що входять до складу відповідної області, Автономної Республіки Крим згідно з адміністративно-територіальним устроєм);

{Частину четверту статті 217 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) не більше ніж по одному кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови (сіл, селищ, міст, що входять до складу відповідної області, Автономної Республіки Крим згідно з адміністративно-територіальним устроєм).

{Частину четверту статті 217 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Міська організація партії може висунути:

1) виборчий список кандидатів у депутати до відповідної міської ради;

2) виборчий список кандидатів у депутати міської ради (міста, що входить до складу цього міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм);

3) виборчий список кандидатів у депутати сільської, селищної ради (сіл, селищ, що входять до складу цього міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм);

4) одного кандидата на посаду міського голови;

5) по одному кандидату на посади сільського, селищного, міського голови (сіл, селищ, міст, що входять до складу цього міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм).

Міська організація партії у містах з районним поділом, в яких утворені районні у місті ради, може також висунути кандидатів на виборах депутатів відповідних районних у місті рад.

У разі відсутності відповідної міської організації партії у структурі партії республіканська в Автономній Республіці Крим, обласна організація партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм може висунути список кандидатів у депутати міської ради.

Міська організація партії не може висувати передбачених у цій частині кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо відповідна обласна організація цієї політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм ухвалила рішення про висунення таких кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

{Частина п'ята статті 217 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Районна організація партії може висунути, а в разі відсутності відповідної районної організації у структурі політичної партії - обласна або республіканська в Автономній Республіці Крим організація політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм:

1) виборчий список кандидатів у депутати районної ради;

2) виборчий список кандидатів у депутати міської ради (міста районного значення, що входить до складу цього району згідно з адміністративно-територіальним устроєм);

3) виборчий список кандидатів у депутати сільської, селищної ради (села, селища, що входить до складу цього району згідно з адміністративно-територіальним устроєм);

4) по одному кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови міста районного значення, що входять до складу цього району згідно з адміністративно-територіальним устроєм (крім сіл, селищ, що входять до складу міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм).

Районна організація партії не може висувати передбачених у цій частині кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо відповідна обласна організація цієї політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм ухвалила рішення про висунення таких кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Міська організація партії міста районного значення, що входить до складу району згідно з адміністративно-територіальним устроєм, не може висувати кандидатів у депутати відповідної міської ради міста районного значення, якщо відповідна районна організація цієї політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм ухвалила рішення про висунення кандидатів у депутати відповідної міської ради міста районного значення у передбачений цим Кодексом спосіб.

{Частина шоста статті 217 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Районна у місті організація партії може висунути список кандидатів у депутати на виборах депутатів відповідної районної в місті ради.

Районна у місті організація партії не може висувати список кандидатів у депутати районної в місті ради, якщо міська організація цієї політичної партії ухвалила рішення про висування кандидатів до цієї районної в місті ради у передбачений цим Кодексом спосіб.

Стаття 218. Загальний порядок висування кандидатів організацією партії

1. Висування кандидатів організацією партії проводиться на її зборах, конференції у порядку, встановленому статутом партії та цим Кодексом.

2. Про дату, час і місце проведення зборів, конференції з метою висування кандидатів організація партії повідомляє у письмовій формі відповідну територіальну виборчу комісію не пізніш як за день до дня проведення зборів, конференції.

{Частина друга статті 218 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Повідомлення про час і місце проведення зборів, конференції організації партії з метою висування кандидатів у депутати, порядок акредитації на таких зборах, конференції представників засобів масової інформації, визначений його організаторами, не пізніш як за п’ять днів до дня проведення зборів, конференції розміщується на офіційному веб-сайті організації партії, а у разі його відсутності - на офіційному веб-сайті партії.

4. Про дату, час і місце проведення зборів, конференції з метою висування кандидатів організація партії повідомляє також засоби масової інформації. Порядок акредитації представників засобів масової інформації на таких зборах, конференції визначає організатор заходу.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації (легалізації) об’єднань громадян, не пізніш як за тридцять п’ять днів до дня голосування передає на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідних територіальних виборчих комісій відомості щодо зареєстрованих партій та їх організацій із зазначенням керівників, а в разі зміни керівників партій та організацій партій - невідкладно інформує про це відповідні територіальні виборчі комісії.

Стаття 219. Порядок висування кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також кандидатів у депутати міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

{Назва статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Висування кандидатів у депутати організацією партії, формування та затвердження єдиного та територіальних виборчих списків здійснюються на її зборах, конференції організації партії у порядку, встановленому статутом партії та цим Кодексом.

{Частина перша статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Організація партії може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

3. Організація партії висуває кандидатів з числа осіб, зазначених у частині другій цієї статті, у вигляді єдиного виборчого списку, який формується та затверджується на зборах, конференції організації партії.

4. Кількість кандидатів у депутати, які включаються до єдиного виборчого списку організації партії, не повинна перевищувати кількісний склад депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради.

{Частина четверта статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. У єдиному виборчому списку визначається перший кандидат. З числа інших кандидатів, включених до єдиного виборчого списку, організація партії на тих самих зборах, конференції формує і затверджує територіальні списки кандидатів у депутати у кожному територіальному виборчому окрузі. Територіальний виборчий список організації партії повинен включати не менше п’яти і не більше дванадцяти кандидатів у депутати.

{Частина п’ята статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Кожен кандидат у депутати, включений до єдиного виборчого списку (крім першого кандидата), також має бути включений до одного з територіальних виборчих списків. Кандидат не може бути включений до єдиного виборчого списку (крім першого кандидата) організації партії більше ніж один раз, а також до двох чи більше різних територіальних виборчих списків.

{Частина шоста статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Особа має право надати згоду балотуватися та бути включеною до єдиного та територіального виборчих списків лише однієї організації партії від організації однієї партії.

{Частина сьома статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Черговість (порядкові номери) кандидатів у єдиному виборчому списку та у територіальних виборчих списках визначається на зборах, конференції організації партії під час висування кандидатів у депутати та формування відповідних списків.

{Частина восьма статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Під час формування єдиного та територіальних виборчих списків організація партії повинна забезпечити присутність у кожній п’ятірці (місцях з першого по п’яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі).

{Абзац перший частини дев’ятої статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі формування організацією партії єдиного та територіальних виборчих списків з кількістю кандидатів у депутати, яка не є кратною п’яти, до останніх у списку кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі до списку.

{Частину дев’яту статті 219 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати від партії приймається шляхом затвердження єдиного виборчого списку та територіальних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених організацією партії до відповідних територіальних виборчих округів, які додаються до такого рішення і є його невід’ємною частиною. Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати підписується керівником організації партії і скріплюється печаткою цієї місцевої організації партії або печаткою організації партії вищого рівня, а також погоджується центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою партії.

{Частина десята статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Форми єдиного та територіального виборчих списків кандидатів у депутати від організації партії затверджуються Центральною виборчою комісією і не можуть бути змінені під час виборчого процесу.

{Частина одинадцята статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. У єдиному виборчому списку стосовно кожного кандидата зазначаються:

1) порядковий номер кандидата у єдиному виборчому списку;

2) прізвище, ім’я (усі імена), по батькові (за наявності) кандидата;

3) число, місяць і рік народження;

4) громадянство;

5) відомості про освіту;

6) посада (заняття), місце роботи;

7) партійність;

8) адреса місця проживання;

9) відомості про наявність чи відсутність судимості;

10) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;

11) номер територіального виборчого округу, до якого віднесено кандидата (крім першого кандидата);

{Пункт 11 частини дванадцятої статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

12) порядковий номер кандидата у відповідному територіальному виборчому списку (крім першого кандидата).

{Пункт 12 частини дванадцятої статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

13. У кожному територіальному виборчому списку стосовно кожного кандидата зазначаються його порядковий номер у цьому списку та відомості, передбаченіпунктами 2-10 частини дванадцятої цієї статті.

{Частина тринадцята статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 220. Порядок висування кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч)

{Назва статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Право висування кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) реалізується виборцями через місцеві організації партій або шляхом самовисування у порядку, визначеному цим Кодексом.

Особа може бути висунута кандидатом у депутати шляхом висування організацією лише однієї політичної партії або лише шляхом самовисування.

{Частина перша статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Висування кандидатів у депутати організацією партії у кожному багатомандатному виборчому окрузі відбувається на її конференції, зборах у порядку, встановленому статутом партії та цією статтею.

{Частина друга статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Організація партії може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

4. Організація партії висуває кандидатів із числа осіб, зазначених у частині третій цієї статті, у вигляді переліку кандидатів до відповідної ради (із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кожен кандидат у депутати), який формується та затверджується на конференції, зборах організації партії.

{Частина четверта статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Кількість кандидатів у депутати, які включаються до переліку кандидатів у депутати відповідної ради щодо кожного багатомандатного виборчого округу, не повинна

перевищувати кількість мандатів, які розподіляються у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.

{Частина п’ята статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Особа має право надати згоду балотуватися до місцевої ради лише від однієї організації партії (якщо вона не балотується в порядку самовисування).

{Частина шоста статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Під час формування переліку кандидатів до відповідної ради організація партії повинна забезпечити представництво не менше 30 відсотків осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів до відповідної ради.

{Частина сьома статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Рішення конференції, зборів організації партії про висування кандидатів у депутати від організації партії приймається шляхом затвердження переліку кандидатів у депутати відповідної ради (із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кожен кандидат у депутати), який додається до такого рішення і є його невід’ємною частиною. Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати підписується керівником відповідної організації партії і скріплюється печаткою відповідної організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії.

{Частина восьма статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Форма переліку кандидатів у депутати відповідної ради від організації партії затверджується Центральною виборчою комісією і не може бути змінена під час виборчого процесу.

{Частина дев’ята статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У переліку кандидатів у депутати відповідної ради стосовно кожного кандидата зазначаються:

{Абзац перший частини десятої статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) номер багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кандидат;

{Пункт 1 частини десятої статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) прізвище, ім’я (усі імена), по батькові (за наявності) кандидата;

3) число, місяць і рік народження;

4) громадянство;

5) відомості про освіту;

6) посада (заняття), місце роботи;

7) партійність;

8) адреса місця проживання;

9) відомості про наявність чи відсутність судимості;

10) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;

{Пункт 11 частини десятої статті 220 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. Громадянин України, який відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути кандидатом на місцевих виборах, може самовисунутися кандидатом у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) шляхом подачі заяви про самовисування до відповідної територіальної виборчої комісії.

До заяви про самовисування додаються документи, передбачені частиною другою статті 223 цього Кодексу.

Особа може бути висунута кандидатом у депутати шляхом самовисування лише в одному виборчому окрузі.

{Статтю 220 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 221. Порядок висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Право висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, реалізується виборцями через місцеві організації партій або шляхом самовисування у порядку, визначеному цим Кодексом.

2. Висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови в єдиному одномандатному виборчому окрузі організацією партії відбувається на її конференції, зборах у порядку, встановленому статутом партії та цією статтею.

3. Організація партії може висунути кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

4. Висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови від організації партії здійснюється рішенням конференції, зборів організації партії. У разі висування на конференції, зборах організації партії кандидатів на посади сільських, селищних, міських голів більше ніж однієї сільської, селищної, міської територіальної громади рішення щодо кожного кандидата приймається окремо.

{Абзац перший частини четвертої статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови підписується керівником організації партії і

скріплюється печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії.

{Абзац другий частини четвертої статті 221 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. У рішенні зборів, конференції організації партії зазначаються відомості про особу, висунуту кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови:

1) прізвище, ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата;

2) число, місяць і рік народження;

3) громадянство;

4) відомості про освіту;

5) посада (заняття), місце роботи;

6) партійність;

7) адреса місця проживання;

8) відомості про наявність чи відсутність судимості;

9) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;

10) дата прийняття такого рішення.

6. Громадянин України, який відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути кандидатом на місцевих виборах, може самовисунутися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подачі заяви про самовисування до відповідної територіальної виборчої комісії.

До заяви про самовисування додаються документи, передбачені частиною другою статті 224 цього Кодексу.

{Статтю 221 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Особа може бути висунута кандидатом на посаду лише одного сільського, селищного, міського голови від організації партії або в порядку самовисування.

{Статтю 221 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Текст статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 222. Умови реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч)

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, включених до єдиного та територіальних виборчих списків організації партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником організації партії та скріпленої печаткою відповідної організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії;

2) рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати від організації партії, передбаченого частиною десятою статті 219 цього Кодексу, підписаного керівником місцевої організації партії та засвідчене печаткою місцевої організації партії або відповідної організації партії вищого рівня, а також погоджене центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою цієї партії (із зазначенням найменування центрального керівного органу партії, номера та дати прийняття відповідного рішення, яке не додається);

3) єдиного виборчого списку та всіх територіальних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених організацією партії до відповідних багатомандатних виборчих округів, за формами, встановленими Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, які обов’язково повинні містити відомості, передбачені частиною десятою статті 220 цього Кодексу, підписаних керівником організації партії і скріплених печаткою організації партії або відповідної організації партії вищого рівня, та в електронному вигляді;

4) передвиборної програми організації партії, викладеної державною мовою, обсягом до 4000 друкованих знаків, затвердженої зборами, конференцією організації партії, на паперових носіях, засвідченої підписом керівника організації партії і скріпленої печаткою організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії, та в електронному вигляді;

5) документа про внесення організацією партії грошової застави відповідно до статті 225 цього Кодексу;

6) заяв осіб, включених до виборчих списків організації партії, про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї організації партії, які повинні також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних, а також зобов’язання в разі обрання скласти інший представницький мандат (у разі відсутності такого мандата - зазначити про його відсутність);

7) заяви осіб, включених до виборчих списків республіканської в Автономній Республіці Крим організації партії, повинні також містити зобов’язання в разі обрання припинити діяльність, несумісну з мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим (у разі відсутності такої діяльності - зазначити про її відсутність), та зобов’язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність);

8) автобіографій кандидатів у депутати на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов’язково повинні містити: прізвище, власне ім’я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п’яти років до дня виборів змінювала прізвище та/або власне ім’я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата,

контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата у депутати (складається у друкованому вигляді);

{Пункт 9 частини першої статті 222 виключено на підставі Закону № 884-IX від 15.09.2020}

10) заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред’явлення виконавчого документа до примусового виконання, кожного кандидата у депутати;

11) по одній фотографії кандидата у депутати розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

12) копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.

Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати здійснюється представником організації партії, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

У разі виявлення територіальною виборчою комісією розбіжностей між єдиним виборчим списком та територіальними виборчими списками організації партії, наданими на паперових носіях та в електронному вигляді, перевагу має документ на паперових носіях.

2. Територіальна виборча комісія видає особі, яка подала документи, зазначені у частині першій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

3. Територіальна виборча комісія не розглядає документи, зазначені у частині першій цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених частиною другою статті 227 цього Кодексу, про що повідомляється суб’єкта звернення листом за підписом голови комісії або за його дорученням - члена територіальної виборчої комісії.

4. Відповідальність за достовірність і точність відомостей у документах, зазначених у пунктах 6, 7, 8 та 10 частини першої цієї статті, поданих до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, несуть особи, висунуті кандидатами у депутати.

5. Документи для реєстрації кандидатів у депутати можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

У такому разі документи, передбачені частиною першою цієї статті, подаються у вигляді копій, на які накладено кваліфікований електронний підпис керівника відповідної організації партії та/або відповідного кандидата у депутати згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини п’ятої статті 222 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 222 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 223. Умови реєстрації кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч осіб)

1. Відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, висунутих організацією партії у багатомандатних виборчих округах, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником організації партії та скріпленої печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії;

2) рішення конференції, зборів організації партії, зазначеного у частині восьмій статті 220 цього Кодексу, про висування кандидатів у депутати від організації партії та затвердженого переліку кандидатів у депутати відповідної ради, який додається до такого рішення і є його невід’ємною частиною, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, який обов’язково повинен містити відомості, зазначені у частині десятій статті 220 цього Кодексу, підписаних керівником організації партії і скріплених печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії, та в електронному вигляді;

3) заяв осіб, включених до переліку кандидатів у депутати відповідної ради від організації партії про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї організації партії (в тому числі у відповідному багатомандатному виборчому окрузі), які повинні також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата у депутати, а також зобов’язання в разі обрання скласти інший представницький мандат (у разі відсутності мандата - зазначити про його відсутність);

4) документ про внесення організацією партії або кандидатом грошової застави відповідно до статті 225 цього Кодексу;

5) автобіографій кандидатів у депутати на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов’язково повинні містити: прізвище, власне ім’я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п’яти років до дня висування кандидатом у депутати змінювала прізвище та/або власне ім’я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата у депутати (складається у друкованому вигляді);

6) по одній фотографії кандидата у депутати розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

7) копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.

У разі виявлення територіальною виборчою комісією розбіжностей між переліком кандидатів до відповідної ради від організації партії, наданим на паперових носіях та в електронному вигляді, перевагу має документ на паперових носіях.

Подання документів до відповідної територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, висунутих організацією партії в багатомандатних округах, здійснюється представником організації партії, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

Представнику організації партії, уповноваженому на підставі довіреності від організації партії, який подав передбачені цією частиною документи, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів.

2. Відповідна територіальна виборча комісія реєструє кандидата в депутати, висунутого шляхом самовисування, за умови особистого пред’явлення ним документа, передбаченого частиною першою статті 8 цього Кодексу, та подання ним документів, передбачених пунктами 4-7 частини першої цієї статті, а також особисто підписаної ним заяви про самовисування кандидатом у депутати із згодою на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних у зв’язку з участю у виборах до сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч).

Кандидату у депутати, який подав документи про самовисування, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів.

3. Відповідна територіальна виборча комісія не розглядає документи, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених частиною другою статті 228 цього Кодексу, про що повідомляється суб’єкта звернення листом за підписом голови комісії або за його дорученням - члена територіальної виборчої комісії.

4. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, зазначених у пункті 5 частини першої цієї статті, поданих до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, несуть особи, висунуті кандидатами у депутати.

5. Документи для реєстрації кандидатів у депутати можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

У такому разі документи, передбачені частиною першою цієї статті, подаються у вигляді копій, на які накладено кваліфікований електронний підпис керівника відповідної організації партії та/або відповідного кандидата у депутати згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини п’ятої статті 223 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про застосування електронних сервісів для реєстрації кандидатів у депутати положення частини другої цієї статті щодо особистого пред’явлення документа, передбаченого частиною першою статті 8 цього Кодексу, кандидатом, який балотується шляхом самовисування, не застосовуються.

У такому разі на документи, передбачені пунктами 4-7 частини першої та частиною другою цієї статті, накладається кваліфікований електронний підпис відповідного кандидата згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац третій частини п'ятої статті 223 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 223 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 224. Умови реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

1. Відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, підписаної керівником організації партії та засвідченої печаткою організації партії або організації відповідної партії вищого рівня, або печаткою партії;

2) рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, яке має бути підписане керівником організації партії та засвідчене печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня, а у разі висування місцевою організацією партії кандидата на посаду міського голови - також погоджене центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою цієї партії (із зазначенням найменування центрального керівного органу партії, номера та дати прийняття відповідного рішення, яке не додається);

3) заяви особи про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, яка повинна також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, зобов'язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність), а також зобов'язання в разі обрання припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції та законів України несумісні з посадою сільського, селищного, міського голови (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата - зазначити про їх відсутність);

4) документа про внесення грошової застави відповідно до статті 225 цього Кодексу;

5) автобіографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинна містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня висування кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи

відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (складається у друкованому вигляді);

6) однієї фотографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

7) копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

Подання документів до сільської, селищної, міської виборчої комісії для реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, здійснюється представником відповідної організації партії, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

2. Відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого шляхом самовисування, за умови особистого пред’явлення ним документа, передбаченого частиною першою статті 8 цього Кодексу, та подання ним документів, передбачених пунктами 4-7 частини першої цієї статті, а також подання особисто підписаної ним заяви про самовисування кандидатом на посаду відповідно сільського, селищного, міського голови із згодою на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних у зв’язку з участю у місцевих виборах.

3. Представнику організації партії, кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови, який подав документи в порядку самовисування, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів.

Документи, передбачені частинами першою та другою цієї статті, подані до відповідної виборчої комісії з порушенням строку, встановленого частиною другою статті 229 цього Кодексу, не розглядаються, рішення виборчої комісії у такому разі не приймається, про що повідомляється суб’єкту звернення листом за підписом голови комісії або за його дорученням - члена територіальної виборчої комісії.

4. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, зазначених у пункті 5 частини першої цієї статті (для осіб, висунутих шляхом самовисування - передбачених частиною другою цієї статті), поданих до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, несуть особи, висунуті кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови.

5. Документи для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісію.

У такому разі документи, передбачені частиною першою цієї статті, подаються у вигляді копій, на які накладено кваліфікований електронний підпис керівника відповідної організації партії та/або відповідного кандидата згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини п’ятої статті 224 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про застосування електронних сервісів для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови положення частини другої цієї статті щодо особистого пред’явлення документа, передбаченого частиною першою статті 8 цього Кодексу, кандидатом, який балотується шляхом самовисування, не застосовуються. У такому разі на документи, передбачені пунктами 4-7 частини першої та частиною другою цієї статті, накладається кваліфікований електронний підпис відповідного кандидата згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац третій частини п’ятої статті 224 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 224 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 225. Грошова застава

1. Організація партії, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, або організація відповідної партії вищого рівня після початку виборчого процесу та до подання документів до виборчої комісії Автономної Республіки Крим для реєстрації кандидатів у депутати вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії Автономної Республіки Крим грошову заставу у розмірі двохсот п’ятдесяти мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу.

2. Кандидат у депутати сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) ради, який висувається шляхом самовисування у багатомандатному виборчому окрузі, після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатом у депутати вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу з розрахунку двадцять відсотків мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу.

Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) ради, або організація відповідної партії вищого рівня у багатомандатному виборчому окрузі після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу з розрахунку двадцять відсотків мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу, за кожного кандидата.

Організація партії, яка висунула кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч) або організація відповідної партії вищого рівня, а також особа, висунута шляхом самовисування на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч), у єдиному одномандатному виборчому окрузі, після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу в розмірі мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу.

Організація партії, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати обласної, районної, районної у місті, а також міської, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради, кандидати на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) або організація відповідної партії вищого рівня, а також особа, яка висувається кандидатом на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) шляхом самовисування, після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати та на посаду міського голови вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу в розмірі чотирьох мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу, на кожні 90 тисяч виборців відповідного єдиного територіального виборчого округу для кожного виду виборів окремо.

Центральна виборча комісія не пізніш як на п’ятий день після початку виборчого процесу на підставі відомостей Державного реєстру виборців станом на день початку виборчого процесу відповідних місцевих виборів визначає розмір грошової застави для кожного єдиного сільського, селищного, районного в місті, міського, районного, обласного виборчого округу, невідкладно оприлюднює його на своєму офіційному веб-сайті та інформує про це відповідні територіальні виборчі комісії.

3. Реквізити рахунку для внесення грошової застави не пізніш як на другий день після початку виборчого процесу розміщуються відповідною територіальною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності) та/або на стенді офіційних матеріалів такої комісії, а також передаються до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті.

4. У разі прийняття сільською, селищною, районною у місті, міською, районною, обласною територіальною виборчою комісією та виборчою комісією Автономної Республіки Крим рішення про відмову в реєстрації всіх кандидатів у депутати та/або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутих організацією партії або шляхом самовисування, внесена грошова застава у п’ятиденний строк після прийняття такого рішення перераховується на рахунок організації партії або на рахунок, вказаний у заяві, поданій до відповідної виборчої комісії особою, висунутою шляхом самовисування.

У разі надходження на спеціальний рахунок відповідної територіальної виборчої комісії для внесення грошової застави коштів у меншому розмірі, ніж визначено частинами першою, другою цієї статті, та/або коштів, які внесені із порушенням вимог, встановлених цією статтею, такі кошти поверненню не підлягають та у восьмиденний строк після закінчення строку реєстрації кандидатів перераховуються відповідно до сільського, селищного, міського, обласного, республіканського Автономної Республіки Крим бюджету.

5. Грошова застава, внесена організацією партії, яка висунула кандидатів у депутати, або організацією відповідної партії вищого рівня, або кандидатом, який висувався шляхом самовисування, повертається у разі, якщо за підсумками виборів організація партії отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів або кандидата визнано обраним у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів, на рахунок суб’єкта внесення застави, з якого вносилася грошова застава.

Грошова застава повертається відповідному суб’єкту внесення, якщо за результатами місцевих виборів кандидата визнано обраним сільським, селищним, міським головою.

6. В інших випадках грошова застава у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів перераховується відповідно до сільського, селищного, районного у місті, міського, районного, обласного, республіканського Автономної Республіки Крим бюджету.

7. Порядок внесення, повернення та перерахування грошової застави встановлюється Центральною виборчою комісією спільно з Міністерством фінансів України не пізніш як за шістдесят днів до дня голосування.

{Стаття 225 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 226. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов’язань фінансового характеру кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови

1. Кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону України "Про запобігання корупції".

{Стаття 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 227. Порядок реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

1. Кандидати у депутати, включені організацією партії до єдиного та територіальних виборчих списків, реєструються територіальною виборчою комісією Автономної Республіки Крим, відповідною територіальною обласною, районною, міською, районною у місті, сільською, селищною виборчою комісією за умови подання комісії документів, передбачених статтею 222 цього Кодексу.

2. Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за тридцять днів до дня голосування.

3. Особа, включена організацією партії до єдиного та/або до єдиного та відповідного територіального виборчих списків, яка на день подання заяви організацією партії про реєстрацію кандидатів у депутати до територіальної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї організації партії, вважається виключеною з виборчого списку (виборчих списків) організації партії з дня подання заяви організацією партії. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання організацією партії заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

4. Особа, включена організацією партії до єдиного та/або єдиного та відповідного територіального виборчих списків, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії. Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії може бути засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", або

особисто подана відповідною особою до територіальної виборчої комісії. З моменту отримання територіальною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії така особа вважається виключеною із виборчого списку (виборчих списків) цієї організації партії, що враховується при прийнятті територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів, включених до виборчих списків. Про отримання такої заяви відповідна виборча комісія письмово повідомляє організацію партії не пізніше наступного дня після отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від організації партії не приймається.

5. У разі виявлення факту включення особи до виборчих списків кількох організацій партій уповноважений член територіальної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою подати до комісії заяву про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати лише від однієї організації партії, яка може бути подана до комісії особисто або засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат".

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від організації партії така особа вважається виключеною з виборчих списків решти організацій партій.

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення така особа рішенням територіальної виборчої комісії виключається з виборчих списків усіх організацій партій, до яких вона була включена.

6. Територіальна виборча комісія не пізніш як на п’ятий день з дня прийняття заяви організації партії про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації.

7. Список та черговість кандидатів у депутати в єдиному виборчому списку, а також список та черговість кандидатів у кожному територіальному виборчому списку, визначені організацією партії, не можуть бути змінені після подання документів для їх реєстрації територіальною виборчою комісією. Черговість кандидатів у депутати у територіальному виборчому списку може бути змінена лише за підсумками голосування виборців за умови та у порядку, встановлених частинами першою і другою статті 259 цього Кодексу.

8. У разі реєстрації кандидатів у депутати представнику організації партії у територіальній виборчій комісії разом з копією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в триденний строк з дня його прийняття розміщується відповідною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії. Відомості про реєстрацію кандидатів у депутати в єдиному виборчому окрузі із зазначенням суб’єкта висування, порядкового номера кандидата, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання, наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних

платежів за шість місяців з дня пред’явлення виконавчого документа до примусового виконання, номера територіального виборчого округу, до якого віднесено кандидата, та порядкового номера кандидата у відповідному територіальному виборчому списку кожного кандидата в депутати (крім першого кандидата) передаються для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Стаття 227 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 228. Порядок реєстрації кандидатів у депутати сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)

1. Сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, висунутих організацією партії в багатомандатному виборчому окрузі, або кандидата в депутати, висунутого шляхом самовисування, за умови подання до відповідної комісії документів, передбачених статтею 223 цього Кодексу.

2. Подання документів до виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за тридцять днів до дня голосування.

3. Особа, включена організацією партії до переліку кандидатів у депутати відповідної ради, яка на день подання заяви організації партії про реєстрацію кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) до територіальної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї організації партії, вважається виключеною із переліку кандидатів у депутати відповідної ради з дня подання заяви організацією партії. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання організацією партії заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

4. Особа, включена організацією партії до переліку кандидатів у депутати відповідної ради, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї організації партії. Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від відповідної організації партії може бути засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат" або особисто подана відповідною особою до територіальної виборчої комісії. З моменту отримання територіальною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії така особа вважається виключеною із переліку кандидатів у депутати до відповідної ради від цієї організації партії, що враховується при прийнятті територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах. Про отримання такої заяви територіальна виборча комісія письмово повідомляє організацію партії не пізніш як у триденний строк з дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від організації партії не приймається.

5. У разі виявлення факту включення особи до переліків кандидатів у депутати відповідної ради від кількох організацій партій та/або самовисування кандидатом у депутати цієї ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови уповноважений член територіальної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою особисто подати до комісії заяву про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати лише від однієї організації партії або в порядку

самовисування. Така заява може бути засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", або подана до комісії особисто.

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від відповідної організації партії, територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від решти організацій партій та/або в порядку самовисування в інших виборчих округах.

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від усіх організацій партій та/або в порядку самовисування в усіх виборчих округах.

6. Територіальна виборча комісія не пізніш як на п’ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації.

7. Відомості про реєстрацію кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах в алфавітному порядку (за прізвищем), із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кандидат, суб’єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата в депутати не пізніш як за двадцять два дні до дня голосування оприлюднюються територіальною виборчою комісією у визначений нею спосіб.

8. У разі реєстрації в багатомандатному виборчому окрузі кандидата в депутати, висунутого організацією партії, або кандидата в депутати, висунутого шляхом самовисування, відповідна територіальна виборча комісія у триденний строк з дня прийняття рішення про реєстрацію видає представнику організації партії або відповідному кандидату в депутати посвідчення кандидата в депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в триденний строк з дня його прийняття розміщується відповідною територіальною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайті відповідної місцевої ради або в інший визначений нею спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії.

Відомості щодо зареєстрованих кандидатів у депутати сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кандидат, суб’єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата в депутати передаються для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Стаття 228 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 229. Порядок реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови реєструється відповідною сільською, селищною, міською виборчою комісією, за умови подання їй документів, передбачених статтею 224 цього Кодексу.

2. Подання документів до відповідної сільської, селищної, міської виборчої комісії для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови закінчується за тридцять днів до дня голосування.

{Частина друга статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Подання документів до сільської, селищної, міської виборчої комісії для реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, здійснюється представником організації партії, уповноваженим на це довіреністю від такої організації партії, а кандидатів, висунутих шляхом самовисування, - ними особисто, крім випадків подачі таких документів за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина третя статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, який на день подання заяви організації партії про реєстрацію його кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови не подав заяви про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, вважається таким, що не надав відповідної згоди. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання організацією партії заяви про реєстрацію його кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, не приймається.

5. Особа, висунута організацією партії на посаду сільського, селищного, міського голови, має право до дня реєстрації її кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії.

Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від відповідної організації партії може бути засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", або особисто подана відповідною особою до сільської, селищної, міської виборчої комісії.

У такому разі особа вважається такою, що відмовилася від балотування. Про отримання такої заяви сільська, селищна, міська виборча комісія письмово повідомляє організацію партії не пізніш як у триденний строк з дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від організації партії не приймається.

{Частина п'ята статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. У разі якщо особа, висунута організацією партії за її письмовою заявою про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, одночасно висунута кандидатом від іншої організації партії та/або шляхом самовисування, уповноважений член територіальної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою подати до комісії заяву про підтвердження згоди

балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від однієї організації партії або шляхом самовисування. Така заява може бути засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", або подана до комісії особисто.

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом самовисування територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від організацій партій.

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від організації партії територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від решти організацій партій та/або в порядку самовисування.

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від усіх організацій партій та/або в порядку самовисування.

{Частина шоста статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Сільська, селищна, міська виборча комісія не пізніш як на п’ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або заяви про самовисування та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію відповідного кандидата або про відмову в його реєстрації.

{Частина сьома статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Відомості про реєстрацію кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови із зазначенням суб’єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), всіх попередніх прізвищ, власних імен, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п’яти років до дня висування кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови змінювала прізвище та/або власне ім’я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата не пізніш як за двадцять два дні до дня голосування оприлюднюються територіальною виборчою комісією у визначений нею спосіб.

{Частина восьма статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія у триденний строк з дня прийняття рішення про реєстрацію видає представнику організації партії або кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови відповідне посвідчення кандидата за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Рішення про реєстрацію кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови в триденний строк з дня його прийняття розміщується відповідною сільською, селищною, міською виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайті відповідної місцевої ради або в інший визначений нею спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії.

Відомості щодо зареєстрованих кандидатів на посаду міського голови із зазначенням суб’єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), всіх попередніх прізвищ, власних імен, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п’яти років до дня висування кандидатом на посаду голови змінювала прізвище та/або власне ім’я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата передаються для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Статтю 229 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Текст статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 230. Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до виборчих списків місцевих організацій політичних партій або до переліку кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах на відповідних місцевих виборах, у разі:

{Абзац перший частини першої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) порушення встановленого цим Кодексом порядку висування кандидатів, у тому числі перевищення встановленої цим Кодексом кількості кандидатів у депутати у єдиному виборчому списку та територіальному виборчому списку організації партії на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), кандидатів у депутати в кожному багатомандатному окрузі на виборах депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), які можуть бути висунуті організаціями партій;

{Пункт 1 частини першої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) відсутності хоча б одного з документів, зазначених у пунктах 1-5 частини першої статті 222, пунктах 1, 2, 4 частини першої статті 223 цього Кодексу, невідповідності таких документів вимогам цього Кодексу (в тому числі щодо розміру грошової застави);

{Пункт 2 частини першої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) встановлення нею наявності у передвиборній програмі організації партії положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров’я населення;

4) висування кандидатів у депутати від організації партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів,

їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

2. Територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації окремого кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови у разі:

1) відсутності хоча б одного з документів стосовно кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, зазначених у пунктах 5-12 частини першої статті 222, пунктах 3-7 частини першої статті 223, частині першій статті 224 цього Кодексу, невідповідності таких документів вимогам цього Кодексу (в тому числі щодо розміру грошової застави кандидата на посаду міського голови)";

{Пункт 1 частини другої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1[1]) порушення порядку висування окремого кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, встановленого статтями 216-221 цього Кодексу, в тому числі щодо заборони одночасного висування;

{Частину другу статті 230 доповнено пунктом 1[1] згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови;

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, за межі України для постійного проживання;

4) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким особу, висунуту кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, визнано недієздатною;

5) наявності в особи, висунутої кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку;

{Пункт 5 частини другої статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

6) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, права бути обраною депутатом.

3. Помилки і неточності, виявлені в поданих на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, не є підставою для

відмови в реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

У разі відсутності в поданих на реєстрацію документах інформації, яка обов’язково повинна бути зазначена відповідно до вимог цього Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб’єкт подання документів.

Виявлені недоліки у поданих документах можуть бути усунуті шляхом подання не пізніше наступного дня після отримання зазначеного повідомлення уточнених або інших документів для реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Якщо уточнені або інші документи не надійшли у цей строк, відповідні документи вважаються відсутніми.

{Частина третя статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Рішення про відмову в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія цього рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику організації партії (у разі висування такої особи організацією партії) та кандидату в депутати, кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови (у разі самовисування).

{Текст статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 231. Скасування реєстрації кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, окремого кандидата у депутати, включеного до єдиного та/або єдиного та територіального виборчих списків організації партії (під час виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) із виключенням його з відповідних виборчих списків, про скасування реєстрації окремого кандидата у депутати у багатомандатному виборчому окрузі (під час виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) у разі:

{Абзац перший частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) звернення кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не пізніш як за дев’ятнадцять днів до дня голосування із заявою про відмову від балотування. Така заява може бути засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", або подана до відповідної виборчої комісії особисто;

{Пункт 1 частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) звернення організації партії не пізніш як за дев’ятнадцять днів до дня голосування щодо скасування реєстрації кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського,

селищного, міського голови відповідно до рішення, прийнятого у порядку, передбаченому статутом партії, яке додається до такого звернення. Зазначені документи підписуються керівником та засвідчуються печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії;

{Пункт 2 частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

4) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови за межі України для постійного проживання;

5) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови визнано недієздатним;

6) набрання щодо кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, або виявлення територіальною виборчою комісією факту наявності у кандидата судимості за такий злочин, не погашеної або не знятої в установленому законом порядку;

{Пункт 6 частини першої статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

7) порушення порядку висування кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, встановленого частиною четвертою статті 216 цього Кодексу, в тому числі неподання кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови у порядку, встановленому цим Кодексом, заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від організації партії у разі виявлення включення цієї особи до виборчих списків, списків кандидатів до відповідної ради кількох організацій партій;

{Пункт 7 частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, права бути обраною депутатом, сільським, селищним, міським головою.

У разі надходження звернень, зазначених у пунктах 1 і 2 цієї частини, територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати у триденний строк з дня надходження звернення, але не пізніш як за вісімнадцять днів до дня голосування.

{Абзац десятий частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі скасування реєстрації кандидата у депутати, включеного до єдиного та територіального виборчих списків організації партії, такий кандидат одночасно виключається із відповідних виборчих списків. При цьому черговість (порядкові номери у відповідних виборчих списках) інших кандидатів не змінюється.

{Абзац одинадцятий частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі надходження звернень, зазначених у пунктах 1 і 2 цієї частини, менш як за дев’ятнадцять днів до дня голосування такі звернення територіальною виборчою комісією не розглядаються, рішення щодо них не приймаються, про що суб’єкт звернення повідомляється листом за підписом голови або за його дорученням - члена відповідної виборчої комісії.

{Абзац дванадцятий частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови з підстав, передбачених у пунктах 3-8 частини першої цієї статті, приймається відповідною виборчою комісією не пізніш як на третій день після отримання нею документів, що встановлюють відповідні факти чи підтверджують настання відповідних обставин.

Територіальна виборча комісія може прийняти рішення про скасування реєстрації кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не пізніше ніж за 18 днів до дня голосування.

{Частину другу статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Територіальна виборча комісія розглядає питання про скасування реєстрації кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови у присутності такого кандидата та представника організації партії у виборчій комісії. Про час розгляду такого питання зазначені особи повідомляються не пізніш як у день, що передує дню розгляду. У разі відсутності зазначених осіб, належним чином повідомлених про засідання з розгляду цього питання, питання розглядається територіальною виборчою комісією за відсутності зазначених осіб.

3. Територіальна виборча комісія надає представнику організації партії у виборчій комісії або кандидату в депутати, кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови копію рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не пізніш як наступного дня після його прийняття.

4. У разі смерті кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови територіальна виборча комісія приймає рішення про вибуття такого кандидата з балотування, а щодо кандидатів, включених до виборчих списків місцевих організацій партій, - також про виключення його з єдиного та територіального виборчих списків організації партії.

{Частина четверта статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, про вибуття кандидата з балотування оприлюднюються на офіційному веб-сайті (за наявності) відповідної виборчої комісії, веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії не пізніш як наступного дня після його прийняття.

Рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови невідкладно надсилається до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Частина п'ята статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Текст статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXVIII. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 232. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевих виборів

1. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевих виборів передбачає інформування виборців про:

1) зареєстрованих кандидатів та суб’єктів їх висування;

2) передвиборні програми організацій партій - суб’єктів виборчого процесу;

3) рахунки виборчих фондів, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок;

4) скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

{Пункт 4 частини першої статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) факти та події, пов’язані з виборчим процесом.

2. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні місцевих виборів на замовлення відповідної виборчої комісії, а щодо інформації, передбаченої пунктом 5 частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Кодексу.

3. Територіальні виборчі комісії інформують Центральну виборчу комісію, її регіональні та територіальні представництва про перебіг виборчого процесу відповідних місцевих виборів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 232 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 233. Інформаційні плакати організацій партій - суб’єктів виборчого процесу

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія за рахунок бюджетних коштів, виділених на підготовку і проведення відповідних виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів кожної організації партії - суб'єкта виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше).

2. Інформаційні плакати організації партії - суб'єкта виборчого процесу виготовляються для кожного територіального виборчого округу. В інформаційному плакаті організації партії - суб'єкта виборчого процесу для відповідного територіального виборчого округу щодо кожного кандидата у депутати, включеного до відповідного територіального виборчого списку, зазначаються порядковий номер у територіальному виборчому списку, прізвище, ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу, порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією. Інформаційні плакати виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування, з урахуванням вимог, встановлених Центральною виборчою комісією.

4. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія погоджує з представником організації партії у виборчій комісії текст інформаційних плакатів організації партії.

5. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія забезпечує виготовлення інформаційних плакатів для кожного територіального виборчого округу із розрахунку по п'ять примірників на кожну виборчу дільницю та для кожної територіальної виборчої комісії.

6. Інформаційні плакати організацій партій - суб'єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні плакати організацій партій - суб'єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних плакатів організацій партій покладається на дільничні виборчі комісії.

9. Інформаційні плакати на виборах депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) та сільських, селищних, міських голів не виготовляються.

{Стаття 233 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 234. Інформаційні буклети організацій партій - суб’єктів виборчого процесу

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія за рахунок бюджетних коштів, виділених на підготовку і проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних буклетів кожної організації партії - суб’єкта виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше).

2. Інформаційний буклет організації партії - суб’єкта виборчого процесу повинен містити передвиборну програму організації партії (обсягом не більше 4 тисяч друкованих знаків), подану нею під час реєстрації кандидатів у депутати, а також єдиний виборчий список та всі територіальні виборчі списки організації партії з розміщенням фотографій усіх кандидатів, включених до територіальних виборчих списків.

У єдиному виборчому списку, що міститься в інформаційному буклеті організації партії, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у єдиному виборчому списку, прізвище, ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати, номер територіального виборчого округу, до територіального списку якого включено кандидата (крім першого кандидата), та порядковий номер кандидата у зазначеному списку. У територіальних виборчих списках кандидатів у депутати, що містяться в інформаційному буклеті організації партії - суб’єкта виборчого процесу, стосовно кожного кандидата у депутати, віднесеного до відповідного територіального виборчого списку, зазначаються порядковий номер у територіальному виборчому списку, прізвище, ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією. Інформаційні буклети організації партії виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

4. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія погоджує з представником організації партії у виборчій комісії текст інформаційного буклета організації партії - суб’єкта виборчого процесу.

5. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія забезпечує виготовлення інформаційних буклетів організації партії із розрахунку по 5 примірників на кожну виборчу дільницю та для кожної територіальної виборчої комісії.

6. Інформаційні буклети організацій партій - суб’єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні буклети організацій партій - суб’єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу покладається на дільничні виборчі комісії.

9. Інформаційні буклети на виборах депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) та сільських, селищних, міських голів не виготовляються.

{Стаття 234 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 235. Внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу

1. У разі прийняття територіальною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або вибуття його з балотування у період виготовлення інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів відповідного виборчого процесу або після виготовлення таких інформаційних плакатів та інформаційних буклетів, але за той проміжок часу, у який неможливо здійснити передрукування інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу, територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу. Рішення територіальної виборчої комісії негайно передається відповідним територіальним виборчим комісіям нижчого рівня або безпосередньо дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін.

Такі зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу вносяться членами дільничних виборчих комісій того територіального виборчого округу, до територіального виборчого списку кандидатів у якому включений відповідний кандидат, з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії.

При цьому визначений комісією член комісії проставляє на кожному інформаційному плакаті та інформаційному буклеті відповідної організації партії (у двох місцях - у єдиному та відповідному територіальному виборчому списках) відбиток штампа "Вибув" на номері та прізвищі відповідного кандидата. Відбиток штампа проставляється горизонтально і не повинен охоплювати номер та прізвище іншого кандидата.

Вносити зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу без рішення відповідної територіальної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб’єктів виборчого процесу, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Форма, порядок виготовлення, зберігання та передачі виборчим комісіям штампа "Вибув" затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять шість днів до дня чергових місцевих виборів. Територіальні виборчі комісії не пізніш як за сім днів до дня виборів забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" передаються відповідним територіальним виборчим комісіям або безпосередньо дільничним виборчим комісіям одночасно з інформаційними плакатами та інформаційними буклетами організацій партій - суб’єктів виборчого процесу. Штампи "Вибув" зберігаються у відповідній територіальній виборчій комісії.

Штамп "Вибув" передається територіальною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з відповідним рішенням про внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій.

2. У разі якщо до інформаційних плакатів організації партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів організації партії - суб’єкта виборчого процесу внесено зміни без відповідного рішення територіальної виборчої комісії або зміни, що не відповідають такому рішенню, дільнична виборча комісія вилучає і знищує такі плакати, про що на своєму засіданні складає у двох примірниках акт. В акті зазначаються кількість отриманих інформаційних плакатів організації партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів організації партії - суб’єкта виборчого процесу, кількість вилучених та знищених інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів, прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до відповідної територіальної виборчої комісії для передачі відповідно територіальній виборчій комісії Автономної Республіки Крим, обласній, районній, міській, районній у місті, сільській, селищній виборчій комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії.

При цьому територіальна виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія вирішує питання забезпечення виборчої дільниці необхідною кількістю інформаційних плакатів організації партії - суб’єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів організації партії - суб’єкта виборчого процесу. За необхідності територіальна виборча комісія може прийняти рішення про виготовлення додаткової кількості інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів організації партії - суб’єкта виборчого процесу.

3. Використання у день голосування інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів організації партії - суб’єкта виборчого процесу, до яких не внесено зміни відповідно до рішення територіальної виборчої комісії або внесено зміни без зазначеного рішення чи зміни, що не відповідають такому рішенню, забороняється.

{Стаття 235 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXIX. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ’ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ, ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Стаття 236. Гарантії діяльності у виборчому процесі організацій партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані в єдиному багатомандатному виборчому окрузі, їх представників, уповноважених осіб

1. Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), має право делегувати одного представника до територіальної виборчої комісії з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси організації партії у територіальній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника організації партії у виборчій комісії затверджується керівним органом організації партії.

{Частина перша статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Представником організації партії у виборчій комісії може бути громадянин України, який відповідно до статті 70 Конституції України має право голосу. Не може бути представником організації партії у виборчій комісії:

{Абзац перший частини другої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) член виборчої комісії;

2) довірена особа кандидата;

3) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового або начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

5) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

6) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 6 частини другої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Заява про реєстрацію представника організації партії у виборчій комісії, підписана керівником організації партії та скріплена печаткою організації партії, копія рішення керівного органу організації партії про затвердження кандидатури представника організації партії у територіальній виборчій комісії можуть подаватися до відповідної виборчої комісії одночасно із заявою про реєстрацію кандидатів у депутати від організації партії.

У заяві про реєстрацію представника організації партії у виборчій комісії зазначаються: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) представника організації партії у виборчій комісії, його громадянство, число, місяць і рік народження,

місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111[1] Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац другий частини третьої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До заяви додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) запропонованої особи.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію представника організації партії у виборчій комісії в постанові відповідної територіальної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Територіальна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, передбачених частиною третьою цієї статті, реєструє представника організації партії у виборчій комісії з правом дорадчого голосу та видає йому посвідчення. Форма такого посвідчення встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини четвертої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі порушення вимог, встановлених частинами першою - третьою цієї статті, відповідна територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації представника організації партії у виборчій комісії.

{Частину четверту статті 236 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати в єдиному багатомандатному окрузі, може мати не більше двох уповноважених осіб у цьому окрузі та не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі (далі - уповноважена особа організації партії). Уповноважена особа організації партії представляє відповідну організацію партії і не є самостійним суб’єктом виборчого процесу. Уповноважена особа організації партії повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті. Список уповноважених осіб (уповноважена особа в окремому окрузі) організації партії з обов’язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується керівним органом організації партії.

{Частина п'ята статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Заява про реєстрацію уповноважених осіб організації партії в електронному вигляді та на паперових носіях, підписана керівником організації партії та скріплена печаткою організації партії або відповідної організації партії вищого рівня чи печаткою партії, та копія рішення керівного органу організації партії про затвердження списку уповноважених осіб організації партії подаються до виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, міської виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку організації партії.

{Абзац перший частини шостої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У заяві про реєстрацію уповноважених осіб організації партії зазначаються: прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кожної уповноваженої особи, відповідний виборчий округ, громадянство уповноваженої особи організації партії, число, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^{1} Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац другий частини шостої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки та сторінок або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

{Абзац третій частини шостої статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію уповноважених осіб організації партії в постанові відповідної територіальної виборчої комісії про їх реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Абзац частини шостої статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Територіальна виборча комісія не пізніш як на третій день після надходження документів, зазначених у частині шостій цієї статті, реєструє уповноважених осіб організації партії та видає представникові організації партії у відповідній виборчій комісії їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини сьомої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі порушення вимог, встановлених частинами другою, п’ятою, шостою цієї статті, відповідна територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації уповноваженої особи організації партії.

{Частину сьому статті 236 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Представник організації партії у відповідній виборчій комісії, уповноважена особа організації партії з дня їх реєстрації територіальною виборчою комісією до припинення їхніх повноважень або закінчення виборчого процесу мають право на звільнення від виробничих або службових обов’язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

{Частина восьма статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Представник організації партії у виборчій комісії, уповноважена особа організації партії мають право у будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Частина дев'ята статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Керівний орган організації партії, який приймав рішення про затвердження представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії, у будь-який час до завершення виборчого процесу може прийняти рішення про відкликання представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії та про затвердження іншої кандидатури замість відкликаної. Відповідна заява разом з копією рішення та іншими документами подається до відповідної виборчої комісії у порядку, визначеному частинами третьою і шостою цієї статті.

{Частина десята статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. На підставі заяви, поданої відповідно до частини дев’ятої або десятої цієї статті, не пізніш як на третій день після її надходження, а напередодні дня голосування (дня повторного голосування) або у день голосування (день повторного голосування) - невідкладно територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії та, в разі наявності відповідних документів, передбачених частинами третьою, шостою цієї статті, про реєстрацію іншої особи представником організації партії у виборчій комісії чи уповноваженою особою організації партії. Копія відповідного рішення невідкладно видається представнику організації партії у виборчій комісії.

{Частина одинадцята статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

12. Повноваження представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи партії вважаються припиненими також з моменту втрати партією статусу суб’єкта виборчого процесу.

13. Представник організації партії у виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на всіх засіданнях виборчої комісії під час обговорення питань, пов’язаних із відповідними виборами, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу;

{Пункт 1 частини тринадцятої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, брати участь в обговоренні, вносити пропозиції щодо рішення виборчої комісії;

3) ознайомлюватися із змістом протоколів засідань виборчої комісії та її рішеннями, отримувати копії таких рішень. У разі своєї відсутності на засіданні ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до виборчої комісії від територіальних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування в єдиному багатомандатному та територіальних виборчих округах, отримувати їх копії;

{Пункт 4 частини тринадцятої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для представника організації партії у виборчій комісії.

14. Уповноважена особа організації партії:

1) сприяє організації партії в її участі у виборчому процесі, в тому числі у проведенні передвиборної агітації;

2) представляє інтереси організації партії у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб’єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) має право брати участь у засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

{Пункт 3 частини чотирнадцятої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених частиною восьмою статті 36 цього Кодексу;

5) має права офіційного спостерігача від організації партії, передбачені частиною сьомою статті 239 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для уповноваженої особи партії.

15. На уповноважену особу партії поширюються обмеження, встановлені частиною восьмою статті 239 цього Кодексу.

16. Документи для реєстрації представника організації партії у виборчій комісії, уповноваженої особи організації партії можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

На копії документів, передбачених цією статтею, поданих за допомогою електронних сервісів, накладається кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини шістнадцятої статті 236 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Статтю 236 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 237. Гарантії діяльності у виборчому процесі кандидатів у депутати

1. Кандидату у депутати не може бути відмовлено у звільненні на період з часу його реєстрації як кандидата до закінчення виборчого процесу (або скасування його реєстрації) від виконання виробничих або службових обов’язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат у депутати під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування).

3. Кандидат у депутати без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов’язаних.

Стаття 238. Довірені особи кандидатів

1. Кандидат у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районних у місті рад, а також кандидат у депутати міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч) може мати не більше трьох довірених осіб.

{Частина перша статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Кандидат у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) може мати не більше двох довірених осіб.

{Частина друга статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Кандидат на посаду міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) голови може мати не більше п’яти довірених осіб.

{Частина третя статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського (міст з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови може мати не більше трьох довірених осіб.

{Частина четверта статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020; в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

5. Довіреною особою кандидата може бути громадянин України, який відповідно до статті 70 Конституції України має право голосу на виборах. Не може бути довіреною особою кандидата:

{Абзац перший частини п'ятої статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) член виборчої комісії;

2) представник організації партії у виборчій комісії Автономної Республіки Крим, обласній, районній, міській, районній у місті, селищній, сільській (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше), уповноважена особа організації парті;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

5) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

6) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 6 частини п'ятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

6. Довірені особи кандидата реєструються відповідною територіальною виборчою комісією за поданням кандидата.

У поданні зазначаються: прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) довіреної особи, число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, адресу для листування, номер контактного телефону та адресу електронної пошти, відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку. До подання додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) запропонованої особи.

{Абзац другий частини шостої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у поданні про реєстрацію довірених осіб кандидата в постанові відповідної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

Подання про реєстрацію довірених осіб за підписом кандидата вноситься на паперових носіях та в електронному вигляді, якщо інший порядок не встановлений Центральною виборчою комісією у разі застосування електронних сервісів.

Відповідна виборча комісія не пізніше трьох днів з дня надходження подання реєструє довірених осіб кандидата та видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі порушення вимог, встановлених частинами першою - шостою цієї статті, відповідна виборча комісія відмовляє в реєстрації довірених осіб кандидата.

{Частина шоста статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Довірені особи кандидата сприяють кандидатам під час виборчого процесу, представляють інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, виборцями.

8. Довірені особи кандидата набувають повноважень з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією. Повноваження зазначених осіб припиняються у день завершення відповідного виборчого процесу. Повноваження довірених осіб можуть припинятися раніше у разі вибуття кандидата з балотування та у разі скасування реєстрації відповідного кандидата - із часу закінчення строку оскарження рішення про скасування реєстрації кандидата або, у разі оскарження, з дня набрання законної сили відповідним рішенням суду.

{Частина восьма статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Довірені особи кандидата мають право на звільнення від виконання виробничих або службових обов'язків з дня їх реєстрації на період виборчого процесу без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації чи уповноваженим ним органом.

10. Кандидат має право в будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про припинення повноважень його довірених осіб. Довірена особа кандидата має право в будь-який час звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Абзац перший частини десятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

На підставі таких заяв відповідна виборча комісія не пізніше трьох днів з дня надходження заяв, а напередодні дня голосування (дня повторного голосування) або у день голосування (день повторного голосування) - невідкладно приймає рішення про скасування реєстрації довіреної особи кандидата і в разі наявності відповідних документів, передбачених частиною шостою цієї статті, приймає рішення про реєстрацію іншої особи довіреною особою. Копія рішення надсилається (видається) кандидату та довіреній особі, стосовно якої прийнято таке рішення.

{Абзац другий частини десятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Посвідчення довіреної особи кандидата, реєстрація якої скасована, негайно повертається до територіальної виборчої комісії, яка його видала.

12. Довірена особа кандидата має право:

1) бути присутньою на засіданнях відповідної територіальної та дільничних виборчих комісій і брати в них участь з правом дорадчого голосу;

{Пункт 1 частини дванадцятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з додержанням установлених цим Кодексом вимог;

3) одержувати у відповідній виборчій комісії посвідчення офіційних спостерігачів від кандидата, чиї інтереси вона представляє;

4) за дорученням кандидата бути розпорядником його власного виборчого фонду;

5) одержувати копії протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів на виборчій дільниці, територіальної виборчої комісії про підсумки голосування та про результати виборів;

{Пункт 5 частини дванадцятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6) складати акти, що підписуються особами, які виявили порушення, і виборцями - свідками порушення, та подавати їх до відповідної виборчої комісії з додержанням строків, установлених законом;

7) звертатися до відповідної виборчої комісії із заявою про усунення виявлених порушень;

8) за дорученням кандидата оскаржувати від його імені рішення, дії або бездіяльність відповідної дільничної виборчої комісії, що порушують законні права кандидата, в порядку, передбаченому цим Кодексом;

9) підписувати акти, протоколи, що складаються дільничною, територіальною виборчою комісією з відповідних місцевих виборів, у разі присутності на засіданні виборчої комісії під час їх складання;

{Пункт 9 частини дванадцятої статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10) реалізовувати права, передбачені цим Кодексом для офіційного спостерігача від суб’єкта виборчого процесу;

11) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для довірених осіб.

13. Втручання довіреної особи кандидата в роботу виборчих комісій не допускається.

14. Довірені особи кандидата здійснюють свої функції на громадських засадах.

15. Документи для реєстрації довіреної особи кандидата можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 238 доповнено частиною п'ятнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 239. Офіційні спостерігачі на місцевих виборах

1. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від організацій партій, які висунули виборчі списки, кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Офіційним спостерігачем від організації партії, кандидата, громадської організації на місцевих виборах може бути громадянин України, який має право голосу відповідно до статті 70 Конституції України.

Порядок реєстрації та правовий статус офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій та від громадських організацій визначається статтями 59, 60 цього Кодексу.

2. Офіційний спостерігач від кандидата, організації партії реєструється виборчою комісією за поданням кандидата, представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії у єдиному багатомандатному або відповідному територіальному виборчому окрузі.

3. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються: прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), відповідний виборчий округ, громадянство, число, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111^1 Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

До подання додаються заява про згоду таких осіб бути офіційними спостерігачами від відповідної організації партії, кандидата, копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) запропонованої особи.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у поданні про реєстрацію офіційного спостерігача в постанові відповідної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом кандидата, представника організації партії у територіальній виборчій комісії або уповноваженої особи організації партії вноситься до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніш як за п’ять днів до дня голосування (на паперовому носії та в електронному вигляді).

Документи для реєстрації офіційних спостерігачів можуть подаватися за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

5. Виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному виборчому окрузі, забезпечує виготовлення та видачу відповідних посвідчень за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

6. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути лише недотримання вимог, встановлених частинами першою - четвертою цієї статті, частиною третьою статті 58 цього Кодексу.

7. Офіційний спостерігач від організації партії, кандидата має право:

1) бути присутнім з дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях територіальної та дільничних виборчих комісій відповідного виборчого округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, представників, уповноважених осіб організацій партій з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, із заявою чи скаргою до виборчих комісій у межах відповідного виборчого округу щодо усунення порушень цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушення цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

8. Офіційний спостерігач від організації партії, кандидата не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, вчиняти дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні для таємного голосування або в інший спосіб порушувати таємницю голосування.

9. У разі порушення офіційним спостерігачем вимог частини восьмої цієї статті виборча комісія робить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини восьмої цієї статті виборча комісія може позбавити офіційного спостерігача права бути присутнім на засіданні комісії у порядку, встановленому частиною частиною десятою цього Кодексу. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до суду.

10. Кандидат, представник організації партії у виборчій комісії, уповноважена особа організації партії у відповідному виборчому окрузі мають право відкликати офіційного спостерігача, звернувшись з письмовою заявою до відповідної виборчої комісії про припинення його повноважень, і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

11. Офіційний спостерігач має право у будь-який час звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого видається або направляється відповідно кандидату, уповноваженій особі організації партії у відповідному виборчому окрузі.

12. У разі скасування реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до єдиного виборчого списку організації партії, кандидата в депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови повноваження відповідних офіційних спостерігачів від такої організації партії, такого кандидата вважаються припиненими після закінчення строку оскарження відповідного рішення про скасування реєстрації або, у разі оскарження, з дня набрання законної сили відповідним рішенням суду.

{Стаття 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXX. ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 240. Загальні вимоги до виборчого бюлетеня з місцевих виборів

1. Форма та колір виборчого бюлетеня для кожних місцевих виборів затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніш як за тридцять днів до дня проведення чергових місцевих виборів і не можуть змінюватися до призначення наступних чергових місцевих виборів.

{Частина перша статті 240 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Текст виборчих бюлетенів для голосування у відповідних виборчих округах затверджується відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніш як за сімнадцять днів до дня голосування. Ступінь захисту виборчого бюлетеня встановлюється відповідною територіальною виборчою комісією у такий самий строк.

3. Текст виборчого бюлетеня викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку.

4. Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату місцевих виборів, а в разі проведення повторного голосування - зазначення "повторне голосування" та дату його проведення, позначення виборчого округу, номер виборчого округу (за наявності), а також позначені місця для номера виборчої дільниці, печатки дільничної виборчої комісії. За наявності підтвердженої відповідним поліграфічним підприємством технічної можливості територіальна виборча комісія може прийняти рішення про виготовлення виборчих бюлетенів із зазначенням номерів виборчих дільниць.

5. Виборчий бюлетень містить роз’яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату проведення місцевих виборів, а в разі проведення повторного голосування - зазначення "повторне голосування", позначення виборчого округу, номер виборчого округу (за наявності), а також позначені місця для номера виборчої дільниці, номера, за яким виборця внесено до списку виборців, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видав виборчий бюлетень.

У контрольних талонах виборчих бюлетенів, які виготовляються із зазначенням номерів виборчих дільниць, зазначається номер виборчої дільниці.

7. Територіальні та дільничні виборчі комісії забезпечують суворий облік отриманих та виданих виборчих бюлетенів відповідно до вимог цього Кодексу.

8. Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці кожного виборчого округу виготовляються, як правило, у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на відповідній виборчій дільниці, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа під час їх виготовлення.

{Абзац перший частини восьмої статті 240 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях у межах відповідного виборчого округу, визначається на підставі відомостей про кількість виборців, включених до попередніх списків виборців на виборчих дільницях, що отримуються відповідними територіальними виборчими комісіями від органу ведення Державного реєстру виборців після виготовлення таких списків виборців.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу Центральна виборча комісія організовує

розробку експериментальних бюлетенів для проведення такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених статтями 241, 242 цього Кодексу.

Експериментальний бюлетень, розроблений відповідно до абзацу першого цієї частини, повинен:

1) відрізнятися за формою і кольором від виборчого бюлетеня, форма якого затверджується Центральною виборчою комісією відповідно до частини першої цієї статті;

2) у верхній частині містити великими літерами напис: "ЕКСПЕРИМЕНТ" або "ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ";

3) під відомостями, зазначеними у пункті 2 цієї частини, містити текст такого змісту:

"Заповнення виборцем цього бюлетеня не засвідчує його волевиявлення, не створює юридичних наслідків, не може бути використане для встановлення підсумків або результатів виборів, а також оскарження рішення, дій або бездіяльності суб’єктів виборчого процесу".

{Статтю 240 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 241. Вимоги до виборчого бюлетеня з окремих видів місцевих виборів

1. У виборчому бюлетені для голосування в територіальному виборчому окрузі в межах єдиного багатомандатного виборчого округу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) назви організацій партій розміщуються у порядку їхніх номерів, визначених жеребкуванням, яке проводить відповідна територіальна виборча комісія у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за участю представників організацій партій у відповідній виборчій комісії, кандидатів у депутати, уповноважених осіб організацій партій в єдиному багатомандатному виборчому окрузі після закінчення реєстрації кандидатів у депутати до затвердження тексту виборчого бюлетеня. Порядковий номер організації партії, визначений за результатами жеребкування, не може бути змінений під час відповідного виборчого процесу.

У виборчому бюлетені в одному ряду, почергово з ліва на право зазначаються:

1) визначений жеребкуванням номер кожної організації партії;

2) повна назва відповідної організації партії, прізвище, ім’я та по батькові кандидата у депутати, включеного до єдиного виборчого списку під першим номером без зазначення номера;

3) два квадрати: порожній квадрат - для волевиявлення щодо організації партії та квадрат із нанесеним трафаретом - для волевиявлення щодо кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку організації партії;

4) виборчий список з прізвищами, ініціалами усіх кандидатів та їх порядковими номерами трафаретним форматом зверху донизу, за якими їх включено до відповідного територіального виборчого списку організації партії, у дві колонки.

2. У виборчому бюлетені для голосування в багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), в єдиному одномандатному виборчому окрузі з виборів сільського, селищного, міського голови зазначаються порядкові номери, під якими в алфавітному порядку включені до бюлетеня зареєстровані у відповідному виборчому окрузі кандидати, їхні прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності), суб’єкт висування кандидата, у разі якщо кандидат висунутий шляхом самовисування, міститься позначка "самовисування", відомості про рік народження, посаду, місце проживання. Праворуч від порядкового номера та прізвища кожного кандидата розміщується порожній квадрат.

{Стаття 241 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 242. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів та їх передачі виборчим комісіям

1. Територіальна виборча комісія, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, на підставі договору, укладеного між нею і поліграфічним підприємством, забезпечує виготовлення виборчих бюлетенів для голосування на місцевих виборах відповідно:

1) виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, міська (міст з районним поділом) виборча комісія - не пізніш як за десять днів до дня голосування та отримує виготовлені виборчі бюлетені не пізніш як за дев’ять днів до дня голосування в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією;

2) районна, міська (міст без районного поділу), районна в місті (у містах, в яких утворені районні у місті ради) виборча комісія - не пізніш як за сім днів до дня голосування та отримує виготовлені виборчі бюлетені не пізніш як за шість днів до дня голосування в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією;

3) сільська, селищна виборча комісія - не пізніш як за п’ять днів до дня голосування та отримує виготовлені виборчі бюлетені не пізніш як за чотири дні до дня голосування в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Від імені територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати місцевих виборів, виборчі бюлетені від підприємства-виготовлювача, в порядку та строки визначені цією статтею, отримує голова виборчої комісії або інша особа, уповноважена рішенням цієї комісії, які підписують відповідний акт приймання-передачі.

2. Підприємства-виготовлювачі виборчих бюлетенів визначаються територіальними виборчими комісіями, зазначеними у частині першій цієї статті.

Договір між відповідною територіальною виборчою комісією та поліграфічним підприємством укладається із застосуванням переговорної процедури закупівлі виходячи із виробничих, технологічних та організаційних можливостей підприємства забезпечити своєчасний друк та ступені захисту виборчих бюлетенів.

Підприємства-виготовлювачі виборчих бюлетенів забезпечують суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Зведена інформація на підставі актів приймання-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного територіального виборчого округу, оприлюднюється територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати виборів відповідно депутатів Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), не пізніш як за один день до дня голосування на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії.

3. Технічні відходи, поліграфічний брак, виборчі бюлетені, в яких виявлені помилки, про що прийнято рішення територіальної виборчої комісії, а також друкарські форми знищуються поліграфічним підприємством у порядку та строки, визначені умовами договору про виготовлення виборчих бюлетенів, про що складається акт у двох примірниках.

Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку, помилково виготовлених виборчих бюлетенів здійснює контрольна комісія, що утворюється відповідною територіальною виборчою комісією за поданням місцевих організацій політичних партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання на початок виборчого процесу, не пізніш як у день затвердження тексту та встановлення ступеня захисту виборчого бюлетеня.

4. Територіальна виборча комісія, яка встановлює результати місцевих виборів, передає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача територіальним виборчим комісіям, які встановлюють підсумки відповідних місцевих виборів, у такі строки:

1) виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна виборча комісія передає виборчі бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради відповідним сільським, селищним, міським виборчим комісіям - не пізніш як за шість днів до дня голосування;

2) районна виборча комісія передає виборчі бюлетені з виборів депутатів районної ради відповідним сільським, селищним, міським виборчим комісіям - не пізніш як за чотири дні до дня голосування;

3) міська (у містах з районним поділом) виборча комісія передає виборчі бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської ради у територіальних або багатомандатних виборчих округах, міського голови відповідним районним у місті виборчим комісіям - не пізніш як за чотири дні до дня голосування.

Якщо передача здійснюється на засіданні територіальної виборчої комісії, виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від імені територіальної виборчої комісії, якій передаються виборчі бюлетені, отримують не менш як три члени цієї комісії,

уповноважені на це її рішенням, які повинні бути представниками різних суб’єктів подання кандидатур до складу відповідної територіальної виборчої комісії.

5. Міська у містах без районного поділу, районна в місті, сільська, селищна виборча комісія не раніш як за три дні до дня голосування на своєму засіданні передає відповідним дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені з кожних місцевих виборів в упаковці підприємства-виготовлювача:

1) міська (міста без районного поділу), районна в місті виборча комісія передає виборчі бюлетені з відповідних виборів міського голови, депутатів міської ради, депутатів районної в місті ради (у містах, де утворені районні в місті ради), депутатів районної ради, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим або обласної ради у відповідному виборчому окрузі (крім міст Києва та Севастополя);

2) сільська, селищна виборча комісія передає виборчі бюлетені з відповідних виборів сільського, селищного голови та депутатів сільської, селищної ради, депутатів районної ради, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної обласної у відповідному виборчому окрузі.

Виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від імені відповідної дільничної виборчої комісії отримують не менш як три члени цієї комісії, уповноважені на це її рішенням, які повинні бути представниками різних суб’єктів подання кандидатур до складу відповідної дільничної виборчої комісії.

6. Про передачу відповідним територіальним виборчим комісіям виборчих бюлетенів з відповідних місцевих виборів територіальна виборча комісія, яка передає або приймає виборчі бюлетені на своєму засіданні, складає у трьох примірниках протокол у порядку, передбаченому частиною шостою статті 37 цього Кодексу, та за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються для кожних місцевих виборів:

1) назва місцевих виборів;

2) позначення та/або номер виборчого округу;

3) кількість переданих виборчих бюлетенів;

4) прізвища та підписи членів територіальної виборчої комісії, представника територіальної виборчої комісії, уповноваженого її рішенням, які прийняли/передали виборчі бюлетені.

Перший примірник такого протоколу зберігається у територіальній виборчій комісії, яка передає виборчі бюлетені, другий - у відповідній виборчій комісії, яка отримує виборчі бюлетені, третій - невідкладно вивішується у приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення.

Про передачу дільничній виборчій комісії виборчих бюлетенів з кожних місцевих виборів територіальна виборча комісія, яка передає виборчі бюлетені, складає у трьох примірниках протокол у порядку, передбаченому частиною шостою статті 37 цього Кодексу, та за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються:

а) назва місцевих виборів;

б) позначення та/або номер виборчого округу;

в) номер виборчої дільниці;

г) кількість переданих виборчих бюлетенів;

ґ) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені, а якщо передача здійснювалася представником територіальної виборчої комісії, уповноваженим її рішенням, - також прізвище та підписи такого представника.

Перший примірник такого протоколу зберігається у територіальній виборчій комісії, яка передає виборчі бюлетені, другий - передається територіальній виборчій комісії, яка встановлює результати відповідних виборів, третій - вивішується у приміщенні територіальної виборчої комісії, яка передала виборчі бюлетені, для загального ознайомлення.

Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря територіальної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, засвідчений печаткою територіальної виборчої комісії.

7. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська виборча комісія передає відповідним виборчим комісіям усі виборчі бюлетені, виготовлені для відповідного виборчого округу.

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів до відповідної територіальної виборчої комісії виборчі бюлетені вважаються невикористаними та погашаються відповідною територіальною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Виборчі бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників відповідної територіальної виборчої комісії та контрольної комісії, утвореної такою виборчою комісією, про що складається відповідний акт.

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від територіальної виборчої комісії до дільничної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними, про що складається акт у двох примірниках (якщо територіальна виборча комісія передає дільничній виборчій комісії виборчі бюлетені з виборів, які вона не організовує, а в іншому випадку - в одному примірнику) за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до відповідної виборчої комісії, другий - зберігається у територіальній виборчій комісії. Такі виборчі бюлетені погашаються територіальною виборчою комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені, погашені територіальною виборчою комісією", зазначається номер багатомандатного округу, номер (номери) виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів територіальної виборчої комісії та печатка комісії.

8. Кожен член виборчої комісії, кандидати або їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, які були присутні під час передачі бюлетенів, мають право отримати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів територіальним, дільничним виборчим комісіям, засвідчені підписами голови та секретаря виборчої комісії, яка передає виборчі бюлетені, а також печаткою цієї комісії, але не більш як по одній копії кожного протоколу.

9. Члени територіальної, дільничної виборчої комісії забезпечують збереження виборчих бюлетенів під час їх транспортування до приміщення відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України, на яких покладається обов'язок охорони виборчих бюлетенів.

10. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією відбувається на засіданні відповідної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії, які отримали бюлетені.

Під час приймання бюлетенів дільничною виборчою комісією секретар дільничної виборчої комісії, а у разі його відсутності - визначений рішенням комісії член комісії розпаковує упаковку підприємства-виготовлювача та проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Визначений рішенням дільничної виборчої комісії член дільничної виборчої комісії за необхідності проставляє на кожному виборчому бюлетені у визначеному місці номер виборчої дільниці, інший визначений рішенням дільничної виборчої комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені для кожних місцевих виборів окремо та для кожного виборчого округу, перевіряючи відповідність номерів (позначень) виборчого округу, до якого належить виборча дільниця, що отримала виборчі бюлетені. Під час підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. Під час підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

11. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості виборчих бюлетенів кількості, зазначеній у витягу з протоколу територіальної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у двох примірниках акт про невідповідність за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини розбіжності. Один примірник акта передається до територіальної виборчої комісії, а другий зберігається у дільничній виборчій комісії. За наявності зазначених розбіжностей кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про розбіжності і в протоколі засідання комісії.

12. Територіальна, дільнична виборча комісія забезпечує збереження та охорону отриманих виборчих бюлетенів. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті), який (яка) опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа чи окрема кімната) постійно (до передачі бюлетенів дільничним виборчим комісіям або до дня голосування) перебуває під охороною

поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України.

У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу чи окрему кімнату), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова виборчої комісії негайно повідомляє про це орган Національної поліції України та виборчу комісію вищого рівня. Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф (металеву шафу чи окрему кімнату) та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені. Члени виборчої комісії перевіряють виборчі бюлетені, зокрема щодо відповідності номерів виборчої дільниці, наявності відбитка печатки цієї виборчої комісії, після чого перераховують виборчі бюлетені окремо з кожного виду виборів. Виборча комісія складає акт про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи чи окремої кімнати) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання виборчої комісії. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих виборчою комісією.

13. У разі скасування реєстрації кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або вибуття такого кандидата з балотування, скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від організації партії у єдиному багатомандатному окрузі у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за проміжок часу, в який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів після виготовлення виборчих бюлетенів, відповідна територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня. Копія такого рішення невідкладно передається територіальною виборчою комісією до Центральної виборчої комісії.

Рішення виборчої комісії невідкладно передається відповідним територіальним виборчим комісіям для передачі дільничним виборчим комісіям або безпосередньо дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін до виборчих бюлетенів дільничними виборчими комісіями.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Такі зміни за рішенням територіальної виборчої комісії вносяться до виборчих бюлетенів членами дільничних виборчих комісій з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії. Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення виборчої комісії забороняється.

Форма, порядок виготовлення, зберігання та передачі виборчим комісіям штампа "Вибув" затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять шість днів до дня чергових місцевих виборів. Відповідна виборча комісія не пізніш як за сім днів до дня виборів забезпечує виготовлення таких штампів або використовує штампи, які були виготовлені раніше.

Про проставлення на виборчому бюлетені штампа "Вибув", що засвідчує внесення змін до виборчого бюлетеня, дільничні виборчі комісії невідкладно письмово повідомляють територіальну виборчу комісію, що прийняла рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня.

Член дільничної виборчої комісії під час видачі виборчого бюлетеня повідомляє кожному виборцю про зміни, внесені до виборчого бюлетеня.

Штамп "Вибув" передається дільничним виборчим комісіям одночасно з рішенням територіальної виборчої комісії про скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від організації партії у єдиному багатомандатному окрузі, скасування реєстрації кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, про вибуття такого кандидата з балотування та про внесення в зв’язку з цим змін до виборчого бюлетеня.

Використання штампа "Вибув" дільничною виборчою комісією без отримання відповідного рішення територіальної виборчої комісії забороняється.

14. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення територіальної виборчої комісії чи зміни, що не відповідають рішенню територіальної виборчої комісії, дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це акт у двох примірниках за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу. В акті зазначаються кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів для голосування у відповідному окрузі та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до територіальної виборчої комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Зіпсовані виборчі бюлетені для голосування на різних місцевих виборах погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому частиною шостою статті 250 цього Кодексу. На пакетах робиться напис: "Зіпсовані виборчі бюлетені", зазначається вид та кількість зіпсованих виборчих бюлетенів для голосування. Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня голосування і передаються до територіальної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією в порядку, передбаченому статтею 253 цього Кодексу. При підрахунку голосів виборців зіпсовані бюлетені враховуються як невикористані.

У разі якщо кількість зіпсованих виборчих бюлетенів ставить під сумнів можливість проведення голосування на виборчій дільниці, відповідна територіальна виборча комісія вирішує питання про можливість передрукування відповідних виборчих бюлетенів та доставки їх до виборчої дільниці для забезпечення голосування. У такому разі положення цього Кодексу щодо строків передачі виборчих бюлетенів не застосовуються.

15. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують заподіяну шкоду в порядку, встановленому законом.

{Стаття 242 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 243 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 244 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 245 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 246. Облаштування приміщення для голосування

1. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов’язковому порядку розміщує виготовлені територіальною виборчою комісією за рахунок бюджетних коштів плакати, що роз’яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

2. У приміщенні для голосування на виборчій дільниці у місцях, доступних для виборців, розміщуються:

1) інформаційні буклети організацій партій - суб’єктів виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше);

{Пункт 1 частини другої статті 246 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) інформаційні плакати кожної організації партії - суб’єкта виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) у відповідному територіальному виборчому окрузі.

{Пункт 2 частини другої статті 246 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Інформаційні плакати організацій партій розміщуються у порядку розміщення назв організацій партій у виборчому бюлетені.

3. Розміщення матеріалів, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, повинно забезпечувати їх доступність для ознайомлення, у тому числі для виборців із порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком).

{Частина третя статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 247. Підготовка до голосування

1. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими або доставленими відповідно дочастини другої статті 42 цього Кодексу.

2. Дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні розподіляє обов’язки членів дільничної виборчої комісії на день голосування (крім голови та секретаря комісії) щодо:

1) встановлення особи виборця та його наявності у списку виборців;

2) видачі виборцю виборчих бюлетенів;

3) контролю за проходженням виборців у кабіни для таємного голосування;

4) контролю за виборчими скриньками;

5) організації голосування виборців за місцем перебування;

6) контролю входу та виходу із приміщення для голосування;

7) забезпечення голосування для виборців з порушенням здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) та інших маломобільних груп населення.

{Частину другу статті 247 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Дільнична виборча комісія у день голосування не раніш як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання усі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені.

4. Голова дільничної виборчої комісії надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам у депутати, їх довіреним особам, уповноваженим особам організацій партій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації почергово всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки. Після огляду кожна виборча скринька опломбовується або, у разі неможливості, опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого в неї вкидається контрольний лист, у якому зазначаються номер виборчої дільниці, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, прізвища, ініціали та підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та, за бажанням, кандидатів у депутати, їх довірених осіб, уповноважених осіб організацій партій, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова виборчої комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру. Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і вкидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для виборчих бюлетенів униз у полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

{Частина четверта статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у частині дванадцятій статті 242 цього Кодексу, дільнична виборча комісія виконує дії у порядку, передбаченому частиною дванадцятою статті 242 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Голова дільничної виборчої комісії відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями і на підставі витягу із протоколу територіальної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або відповідного акта оголошує кількість виборчих бюлетенів для голосування з кожних місцевих виборів та окремо по кожному виборчому округу, в яких проводиться голосування на виборчій дільниці, отриманих дільничною виборчою комісією. Ці відомості заносяться секретарем дільничної виборчої

комісії до відповідних протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також фіксуються у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, які будуть видавати виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Передача виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів, підписуючи відомість, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку їх видачі виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі не може залишатися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати із списком виборців у день голосування, аркуші списку виборців. Відповідні члени комісії забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку їх використання.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій підготовка до голосування в межах такого експерименту або проекту здійснюється в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Статтю 247 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 248. Організація і порядок голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви.

2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної виборчої комісії має право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен вжити до порушника передбачених законом заходів та залишити приміщення для голосування. Перебування поліцейських у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

3. Під час проведення голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії після пред’явлення виборцем одного з документів, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 8 цього Кодексу, за умови наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці та наявності у нього права голосу на відповідних місцевих виборах (враховуючи відмітку в графі "Примітка" щодо постійної нездатності пересуватися самостійно або запису "Голосує за місцем перебування") надає виборцю список виборців для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець ставить підпис за отримання виборчих бюлетенів для голосування на місцевих виборах у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні кожного виборчого бюлетеня. Після цього

член виборчої комісії відокремлює від кожного виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень. Член виборчої комісії повідомляє виборцю, скільки виборчих бюлетенів він отримав. Контрольні талони виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

{Частина третя статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

5. Виборчий бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відеофіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, довіреної особи кандидата, уповноваженої особи організації партії, офіційного спостерігача.

{Частина п'ята статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Виборець не має права передавати свої виборчі бюлетені іншим особам. Отримання виборчих бюлетенів від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі виборчого бюлетеня іншим особам шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб забороняється.

7. У виборчому бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також депутатів міської, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради виборець, визначивши організацію партії, за яку він голосує, у порожньому квадраті навпроти назви цієї організації політичної партії робить позначку "плюс" (+) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, а у квадраті із нанесеним трафаретом для написання номера кандидата може вписати порядковий номер кандидата у депутати, якого він підтримує.

Якщо виборець у квадраті із нанесеним трафаретом для написання номера кандидата в депутати зробив позначку не по трафарету, але із якої можливо встановити дійсне волевиявлення виборця, вважається, що виборець підтримує кандидата номер якого зазначено.

Якщо запис (позначку) у квадраті із нанесеним трафаретом для написання номера кандидата в депутати, якого підтримує виборець, зроблено в графі партії, яку виборець не підтримав, вважається, що такий виборець підтримує весь регіональний список кандидатів у депутати від організації партії без надання підтримки окремому кандидату.

{Частина сьома статті 248 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У виборчому бюлетені з виборів депутатів міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) виборець робить позначку

"плюс" (+) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті напроти прізвища кандидата в депутати, за якого він голосує.

{Частина восьма статті 248 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Виборець може голосувати лише за одну організацію партії, одного кандидата в депутати, одного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

{Частина дев'ята статті 248 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

10. Виборець особисто опускає заповнені виборчі бюлетені до виборчої скриньки.

Виборець, який через порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не може самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це у своїй присутності іншому виборцю, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, довіреної особи кандидата, уповноваженої особи організації партії, офіційного спостерігача.

{Абзац другий частини десятої статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Частина десята статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних суб’єктів подання кандидатур до складу комісії, у спосіб, що унеможливлює подальше опускання чи виймання виборчих бюлетенів. Ця виборча скринька зберігається в приміщенні для голосування в полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, які мають право бути присутніми на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу, і не використовується до закінчення голосування.

12. У разі якщо виборець, заповнюючи виборчий бюлетень, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень. Член виборчої комісії видає виборцю інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, лише в обмін на неправильно заповнений виборчий бюлетень, про що уповноважений член дільничної виборчої комісії робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом. Неправильно заповнений виборчий бюлетень негайно погашається членом комісії, який його видав, як невикористаний, про що складається акт. Цей акт підписується двома членами дільничної виборчої комісії, що оформляли видачу виборчого бюлетеня, та виборцем, який неправильно заповнив виборчий бюлетень, і долучається до списку виборців. Погашений виборчий бюлетень зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. Під час підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість неправильно заповненого не допускається.

13. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації цього права виборців один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу у приміщення для голосування та запрошує всіх виборців, які ще не проголосували, зайти до приміщення для голосування і зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються тільки члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Кодексом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

14. Під час проведення голосування не допускається закриття приміщень для голосування, припинення голосування, розкриття виборчих скриньок, підрахунок голосів до закінчення встановленого цим Кодексом часу голосування.

15. Дільнична виборча комісія упродовж дня голосування забезпечує подання до усіх територіальних виборчих комісій з місцевих виборів, які організовуються та проводяться на цій дільниці, відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 248 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 249. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на виборчій дільниці, але внаслідок порушення здоров’я (у зв’язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров’я, віком) не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем перебування цього виборця.

{Частина перша статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складання надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, стосовно якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем голосування письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров’я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров’я виборця має бути подана до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п’ятниці перед днем голосування.

6. Заява, передбачена частиною п’ятою цієї статті, є зобов’язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Кодексом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров’я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити голосування за місцем його перебування у зв’язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

{Частина сьома статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім’я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії. Такі члени виборчої комісії повинні бути представниками різних суб’єктів подання кандидатур до складу комісії.

10. Голосування виборців за місцем їх перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися до приміщення для голосування не пізніш як за годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем їх перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до частини другої цієї статті. Одночасно членам комісії видаються по одному примірнику інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної організації партії для відповідного багатомандатного виборчого округу та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, в яку при цьому вкидається контрольний лист. У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час виходу (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем їх перебування, кількість отриманих виборчих бюлетенів окремо щодо кожного виду місцевих виборів, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами у депутати, кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, довіреними особами кандидатів, уповноваженими особами організацій партій, офіційними спостерігачами.

{Частина одинадцята статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Під час проведення голосування виборців за місцем їх перебування мають право бути присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партії, офіційні спостерігачі.

{Частина дванадцята статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Виборець чи члени його сім’ї не можуть відмовити у присутності під час проведення голосування членів комісії, які проводять голосування, а також кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, довірених осіб кандидатів, уповноважених осіб організацій партій, офіційних спостерігачів, які мають право бути присутніми під час проведення голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, де перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем його перебування.

{Частина тринадцята статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

14. Під час організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців після пред’явлення виборцем одного з документів, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 8 цього Кодексу, видає виборцю виборчі бюлетені. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначених місцях на контрольних талонах виборчих бюлетенів вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер виборця у списку виборців.

{Абзац перший частини чотирнадцятої статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборець ставить підпис у контрольних талонах виборчих бюлетенів та у витягу із списку виборців.

Член виборчої комісії відокремлює від виборчих бюлетенів, які мають бути видані виборцю, контрольні талони та видає виборцю по одному виборчому бюлетеню для голосування з кожних місцевих виборів. Контрольні талони виданих виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені.

Інший член виборчої комісії надає виборцю для ознайомлення примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної організації партії для відповідного територіального виборчого округу.

{Абзац четвертий частини чотирнадцятої статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборець особисто в режимі таємного голосування заповнює виборчі бюлетені у порядку, встановленому частинами сьомою, восьмою статті 248 цього Кодексу, користуючись, за потреби, інформаційними буклетами та інформаційними плакатами організацій партій - суб'єктів виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), та опускає виборчі бюлетені до переносної виборчої скриньки. Член сім'ї виборця або особа, яка здійснює за ним догляд, має право бути присутнім під час голосування виборця, допомогти йому заповнити виборчий бюлетень та вкинути його у виборчу скриньку, якщо виборець внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно виконати ці дії. Після голосування виборець повертає членам дільничної виборчої комісії отримані ним примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів організацій партій.

{Абзац п'ятий частини чотирнадцятої статті 249 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

15. Члени дільничної виборчої комісії мають право перевіряти факт тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув у приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії відбули для організації голосування за місцем перебування, такому виборцю не можуть бути видані виборчі бюлетені для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

17. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчі бюлетені для голосування на місцевих виборах, на яких він має право голосу, у списку виборців напроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і ставить підпис.

18. Витяг із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

19. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 249 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 250. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці

1. Підсумкове засідання дільничної виборчої комісії розпочинається після закінчення голосування виборців на виборчій дільниці і проводиться у тому самому приміщенні, де відбувалося голосування. Підсумкове засідання проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

2. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться дільничною виборчою комісією в такій послідовності:

1) підрахунок голосів на виборах Президента України, виборах народних депутатів України або на всеукраїнському референдумі (в разі одночасного проведення місцевих виборів із виборами Президента України, виборами народних депутатів України або всеукраїнським референдумом);

2) підрахунок голосів на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради;

3) підрахунок голосів на виборах депутатів районної ради;

4) підрахунок голосів на виборах міського голови;

5) підрахунок голосів на виборах депутатів міської ради;

6) підрахунок голосів на виборах міського голови міста, яке входить до складу іншого міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм;

7) підрахунок голосів на виборах депутатів районної у місті ради, міської ради міста, яке входить до складу іншого міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм;

8) підрахунок голосів на виборах сільського, селищного голови;

9) підрахунок голосів на виборах депутатів сільської, селищної ради.

{Пункт 10 частини другої статті 250 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Підрахунок голосів виборців з кожних місцевих виборів завершується складанням протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів в порядку, визначеному статтею 251 цього Кодексу.

{Частину другу статті 250 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Під час підрахунку голосів виборців з кожних місцевих виборів бюлетені з тих місцевих виборів, підрахунок голосів виборців з яких ще не проводився, складаються у виборчі скриньки, які постійно перебувають у полі зору членів дільничної виборчої комісії.

Пакети з протоколами та іншою виборчою документацією з виборів, підрахунок щодо яких вже завершено, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, присутніх на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому статтею 253 цього Кодексу, до територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - до територіальної виборчої комісії, що встановлює результати виборів, відразу після завершення підрахунку голосів виборців та складання відповідних протоколів з усіх місцевих виборів, які організовувалися відповідною дільничною виборчою комісією.

{Абзац чотирнадцятий частини другої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії заступнику голови або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на цьому засіданні вносить відомості до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

4. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надходили заяви, скарги щодо порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

5. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної виборчої комісії. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться у послідовності викладених положень цієї статті та у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

6. Дільнична виборча комісія запаковує опрацьовані виборчі документи у пакети. Пакет з виборчими документами заклеюється, на пакеті робиться напис, який вказує на кількість та вид запакованих документів, а також зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина шоста статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожен отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості по кожному аркушу окремо:

1) кількість виборців, включених у список виборців, на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

{Пункт 1 частини сьомої статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені (за підписами виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців).

{Пункт 2 частини сьомої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Список виборців на виборчій дільниці після закінчення голосування у разі внесення до нього доповнень закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії.

9. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців (порівняння списку виборців та витягу із списку виборців) встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем (секретарем засідання) виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з усіх місцевих виборів.

10. Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується головою і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зіпсованими виборцями під час їх заповнення і повернутими членам дільничної виборчої комісії, які їх видавали, запаковуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

11. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування з відповідних місцевих виборів, за підписами виборців у списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується.

12. Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали, окремо з кожних місцевих виборів та по кожному виборчому округу, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці. Кількість таких талонів оголошується.

{Частина дванадцята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості виборців, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені.

У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі. Після цього комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування з відповідних виборів. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Абзац другий частини тринадцятої статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

14. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з частинами другою, третьою статті 249 цього Кодексу, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Список виборців", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

15. Контрольні талони виборчих бюлетенів для голосування з кожних місцевих виборів по кожному округу запаковуються в окремі пакети. На пакетах робиться напис "Контрольні талони", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих контрольних талонів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

16. Дільнична виборча комісія з кожних місцевих виборів перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі.

17. Дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

18. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, складається акт із зазначенням характеру виявлених пошкоджень, який підписують присутні члени дільничної виборчої

комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі.

19. Виборчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися під час голосування виборців за межами приміщення для голосування, а останніми відкриваються (за наявності) виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

20. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці - контрольних листів).

21. Виборчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів з кожних місцевих виборів, що знаходяться у цій виборчій скриньці. При цьому перевіряється наявність у цій виборчій скриньці контрольного листа, який виймається останнім.

22. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці з кожних місцевих виборів. Ці виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців з відповідних місцевих виборів.

{Частина двадцять друга статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

23. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів окремо з кожних місцевих виборів, ніж кількість виборців, включених до витягу із списку виборців на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія складає за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість відповідних виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Ці виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців з відповідних місцевих виборів.

{Частина двадцять третя статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

24. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних випадках рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають урахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, приймається дільничною виборчою комісією шляхом голосування.

25. Якщо зазначені на виборчому бюлетені позначення (номер) виборчого округу та/або номер виборчої дільниці не відповідають позначенню (номеру) відповідного

виборчого округу та/або номеру виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів, такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

{Частина двадцять п'ята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

26. Кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців. Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню, запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина двадцять шоста статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

27. Виборчі бюлетені для голосування з кожних місцевих виборів і по кожному виборчому округу відокремлюються одні від одних. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів окремо з кожних місцевих виборів та по кожному виборчому округу, за винятком бюлетенів, які не підлягають врахуванню.

Під час підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять і контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена у підсумку підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до відповідного протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів.

28. При підрахунку виборчих бюлетенів з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків назву організації партії, напис "Недійсні".

При підрахунку виборчих бюлетенів з виборів депутатів міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), сільського, селищного, міського голови виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків прізвище кандидата у депутати, зареєстрованого у відповідному багатомандатному виборчому окрузі, або відповідно прізвища кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, та для кожного з цих видів виборів - з написом "Недійсні".

При розкладанні виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право оглянути особисто виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

{Частина двадцять восьма статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

29. Недійсними вважаються виборчі бюлетені:

1) з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше):

{Абзац перший пункту 1 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

а) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;

б) до яких не внесено зміни відповідно до частини тринадцятої статті 242 цього Кодексу або внесено зміни без рішення виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчої комісії чи внесені зміни не відповідають рішенню виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, міської (міста з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчої комісії;

{Підпункт "б" пункту 1 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

в) якщо у виборчому бюлетені проставлено позначки навпроти назви декількох організацій партій;

{Підпункт "в" пункту 1 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

г) якщо не проставлено жодної позначки біля повної назви організації партії;

ґ) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

д) якщо з інших причин неможливо встановити зміст волевиявлення виборця щодо підтримки виборчого списку певної організації партії;

2) з виборів депутатів міської, сільської, селищної (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) ради сільського, селищного, міського голови:

{Абзац перший пункту 2 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

а) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;

б) до яких не внесено зміни, передбачені частиною тринадцятою статті 242 цього Кодексу, або внесено зміни без рішення районної, міської, районної у місті, сільської, селищної виборчої комісії чи внесено зміни, що не відповідають такому рішенню;

в) на яких не поставлено жодної позначки;

г) якщо у виборчому бюлетені проставлено позначки навпроти прізвищ декількох кандидатів;

{Підпункт "г" пункту 2 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

ґ) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

д) з інших причин неможливо установити зміст волевиявлення виборця.

У разі якщо у виборчому бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч) після слів "Від організації партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати" проставлений неіснуючий порядковий номер кандидата в територіальному виборчому списку або інша позначка, то такий голос вважається відданим на підтримку всього територіального виборчого списку відповідної місцевої організації партії, навпроти якої поставлено відмітку.

{Частину двадцять дев'яту статті 250 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі виникнення сумнівів щодо дійсності виборчого бюлетеня у випадках, передбачених підпунктом "д" пункту 1 і підпунктом "д" пункту 2 цієї частини, питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється.

30. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Їх кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

31. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки організацій партій з виборів депутатів Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше). Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, які отримали територіальні виборчі списки кожної організації партії та всіх організацій партій, оголошуються і заносяться секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина тридцять перша статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

32. Дільнична виборча комісія зобов’язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці та кількостей виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали територіальні виборчі списки організацій усіх партій. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі.

{Частина тридцять друга статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

33. Дільнична виборча комісія почергово опрацьовує виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список кожної організації партії, для встановлення кількості голосів, поданих на підтримку кожного кандидата у депутати, включеного до такого виборчого списку. З цією метою виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список кожної організації партії, розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків порядкові номери кандидатів відповідно до територіального виборчого списку кандидатів у депутати від цієї організації партії, а також напис "Підтримали весь список".

{Частина тридцять третя статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

34. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до територіального виборчого списку відповідної організації партії, а також кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список кандидатів у депутати від відповідної організації партії, не підтримуючи окремого кандидата з цього списку. Під час підрахунку голосів кожний член виборчої комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені.

У разі виникнення сумнівів у членів виборчої комісії щодо змісту волевиявлення виборця у виборчому бюлетені питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. Перед голосуванням кожний член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня та голосування підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється. Результати голосування фіксуються у протоколі засідання дільничної виборчої комісії.

{Частина тридцять четверта статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

35. Результати підрахунку голосів у вигляді кількості голосів виборців, які підтримали кожного конкретного кандидата, включеного до територіального виборчого списку відповідної організації партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список відповідної організації партії, не підтримавши конкретного кандидата, оголошуються головою комісії і заносяться секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина тридцять п'ята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

36. Після закінчення опрацювання виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список відповідної організації партії, дільнична виборча комісія зобов’язана перевірити, чи дорівнює кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список цієї організації партії, сумі кількості голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до територіального виборчого списку цієї організації партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список від цієї організації партії, не підтримуючи окремого кандидата у депутати з цього списку. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія може повторно перерахувати виборчі бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична виборча комісія складає акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та в порядку, передбаченому частиною шостою статті 37 цього Кодексу, із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності.

{Частина тридцять шоста статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

37. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного з кандидатів у депутати, включених до територіального виборчого списку кожної організації партії, запаковуються у пакети. На пакеті зазначаються назва місцевих виборів, номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, назва організації партії, прізвище кандидата та його порядковий номер у територіальному виборчому списку організації партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять сьома статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

38. Виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали увесь територіальний виборчий список від організації партії, не підтримавши окремого кандидата у депутати, запаковуються у пакет. На пакеті зазначаються назва місцевих виборів, номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, назва організації партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять восьма статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

39. Пакети з виборчими бюлетенями, зазначені у частинах тридцять сьомій та тридцять восьмій цієї статті, з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список кожної організації партії, запаковуються в один паперовий пакет. На пакеті зазначаються назва місцевих виборів, номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, назва відповідної організації партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять дев'ята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

40. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному окрузі з виборів депутатів міської,

сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. Під час підрахунку голосів виборців кожен член дільничної виборчої комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців за кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови на виборчій дільниці оголошуються і заносяться до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному виборчому окрузі.

{Абзац перший частини сорокової статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Якщо на виборчій дільниці проводилося голосування більш як в одному виборчому окрузі, дільнична виборча комісія проводить дії, передбачені цим Кодексом, та встановлює відповідні відомості окремо по кожному багатомандатному округу, в якому проводилося голосування на виборчій дільниці. Відповідні відомості при їх встановленні вносяться до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному багатомандатному окрузі. У такому разі дільнична виборча комісія розділяє виборчі бюлетені, які підлягають врахуванню, відповідно до багатомандатних округів, у яких проводилося голосування на виборчій дільниці. Встановлення результатів голосування проводиться по кожному такому багатомандатному виборчому округу окремо у порядку їхніх номерів.

{Частину сорокову статті 250 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

41. Дільнична виборча комісія при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови зобов’язана перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів та виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кандидатів на виборчій дільниці в цьому виборчому окрузі. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням установленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої розбіжності, який підписується членами дільничної виборчої комісії. Підписи засвідчуються печаткою комісії. Цей акт мають право також підписати присутні кандидати в депутати у відповідному багатомандатному виборчому окрузі, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи та офіційні спостерігачі.

42. Після підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного кандидата, запаковуються окремо. На пакетах зазначаються прізвище та ініціали кандидата, назва виборів, позначення та/або номер округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Текст статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 251. Протоколи дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців

{Назва статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з кожних місцевих виборів по кожному виборчому округу, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці.

Форма протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці затверджується Центральною виборчою комісією не пізніш як за тридцять днів до дня чергових місцевих виборів.

Забороняється складання протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в іншому порядку, ніж визначено Центральною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу.

Протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці може виготовлятися за допомогою технічних засобів. Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці встановлюються Центральною виборчою комісією.

{Частина перша статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за територіальні виборчі списки кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) цифрами заносяться:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування;

5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;

7) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню;

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

11) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки усіх організацій партій;

12) кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список від кожної організації партії;

13) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку від кожної організації партії;

14) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний список від кожної організації партії, не підтримавши окремого кандидата у депутати з цього списку.

До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови цифрами заносяться:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування;

5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;

7) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню;

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

11) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата.

{Частина друга статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Протокол про підрахунок голосів виборців з кожних місцевих виборів по кожному виборчому, округу, по якому проводиться голосування на виборчій дільниці, складається дільничною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

{Частина третя статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, які присутні на засіданні виборчої комісії. У разі незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій

дільниці напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Цей протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

Перший і другий примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці мають право також підписати кандидати, їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, присутні на засіданні дільничної виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців.

{Частину четверту статті 251 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них без відповідного рішення комісії будь-яких виправлень, а також підписувати його та засвідчувати печаткою дільничної виборчої комісії до остаточного заповнення.

{Частина п'ята статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона розглядає питання про внесення змін до нього шляхом складення нового протоколу з позначкою "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів не робиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у порядку та кількості примірників, встановлених цією статтею.

{Частина шоста статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів у відповідному виборчому окрузі, а за наявності - і відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений", акт про видачу копій протоколу, складений відповідно до частини дев’ятої цієї статті, запаковуються. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих на відповідних місцевих виборах у відповідному виборчому окрузі, а також протоколу з позначкою "Уточнений" (у разі його складання) зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий примірник (з позначкою "Уточнений" у разі його складання) - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

{Частина сьома статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Членам дільничної виборчої комісії, кандидатам, їх довіреним особам, уповноваженим особам організацій партій, офіційним спостерігачам, присутніми під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їхнє прохання невідкладно видаються копії зазначеного у цій статті протоколу з відповідних місцевих виборів, по відповідному виборчому округу, в тому числі з позначкою "Уточнений", засвідчені головою і секретарем

дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кожної місцевої організації партії, яка висунула кандидатів у депутати в єдиному багатомандатному виборчому окрузі, кожного кандидата. Копії протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

{Частина восьма статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих на відповідних місцевих виборах у відповідному виборчому окрузі, складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються перелік осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата та час одержання цих копій і ставляться підписи цих осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих на відповідних місцевих виборах у відповідному виборчому окрузі.

{Частина дев'ята статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також (за наявності) окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, після закінчення засідання комісії транспортуються до відповідної територіальної виборчої комісії у порядку, визначеному статтею 253 цього Кодексу.

{Частина десята статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 252. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, лише за таких обставин:

1) випадків незаконного голосування (заповнення, опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених частинами п’ятою, десятою статті 248 цього Кодексу; голосування особами, які не мають права голосу на відповідних виборах; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів;

{Пункт 1 частини першої статті 252 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливлює встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує 5

відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів;

{Пункт 2 частини першої статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більше ніж на 10 відсотків кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів.

{Пункт 3 частини першої статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів у відповідному виборчому окрузі недійсним.

{Частина друга статті 252 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним з окремих місцевих виборів усі бюлетені, виявлені у виборчих скриньках на цій виборчій дільниці з таких місцевих виборів, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за територіальні виборчі списки кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) повинен містити лише відомості, зазначені в абзацах другому - дев’ятому частини другої статті 251 цього Кодексу, а протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови - в абзацах сімнадцятому - двадцять четвертому частини другої статті 251 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протоколи складаються дільничною виборчою комісією в порядку, встановленому статтею 251 цього Кодексу.

{Частина третя статті 252 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів недійсним виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина четверта статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято це рішення, додаються до

першого примірника протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів.

{Частина п'ята статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 253. Порядок транспортування і передачі виборчих документів до територіальної виборчої комісії

1. Транспортування документів, зазначених у частині десятій статті 251 цього Кодексу, здійснюється головою або заступником голови дільничної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії - представниками різних суб’єктів подання кандидатур до складу відповідної дільничної виборчої комісії. Під час транспортування виборчих документів членами дільничної виборчої комісії їх супроводжують поліцейські, а у разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітники Служби безпеки України, які повинні забезпечити охорону під час транспортування. Інші члени дільничної виборчої комісії, не зайняті у транспортуванні виборчих документів, кандидати, їх довірені особи, уповноважені особи місцевих організацій партій, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

У разі одночасного проведення місцевих виборів з виборами Президента України, народних депутатів України чи всеукраїнським референдумом виборча документація з місцевих виборів транспортується до відповідних територіальних виборчих комісій трьома членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації до окружних виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, окружних комісій з всеукраїнського референдуму.

У разі якщо на виборчій дільниці здійснювалося голосування одночасно з декількох видів місцевих виборів, транспортування виборчих документів на яких передбачено цією статтею до різних територіальних виборчих комісій, дільнична виборча комісія приймає рішення про визначення не менше трьох членів комісії - представників різних суб’єктів подання кандидатур до складу комісії, відповідальних за транспортування та передачу виборчої документації до кожної територіальної виборчої комісії, до якої здійснюватиметься транспортування.

Транспортування виборчої документації до відповідних територіальних виборчих комісій здійснюється відразу після складання протоколів про підрахунок голосів виборців з усіх місцевих виборів по всіх виборчих округах, голосування на яких організовувалося дільничною виборчою комісією.

2. Дільнична виборча комісія виборчої дільниці, утвореної на території села, селища, міста доставляє відповідно до сільської, селищної, міської виборчої комісії:

1) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальному виборчому окрузі;

2) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної ради у територіальному виборчому окрузі;

3) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно сільської, селищної, міської ради у територіальному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або у багатомандатному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

4) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів відповідно сільського, селищного, міського голови.

3. Дільнична виборча комісія виборчої дільниці, утвореної на території міста з районним поділом, в якому не утворені районні у місті ради, доставляє:

1) до міської виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальному виборчому окрузі;

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної ради у багатомандатному виборчому окрузі;

2) до районної у місті виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів міської ради у територіальному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або у багатомандатному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів міського голови.

4. Дільнична виборча комісія виборчої дільниці, утвореної на території району у місті, в якому утворені районні у місті ради, доставляє:

1) до міської виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальному виборчому окрузі;

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної ради у багатомандатному виборчому окрузі;

2) до районної у місті виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів міської ради у територіальному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або у багатомандатному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів міського голови;

в) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної у місті ради в багатомандатному виборчому окрузі.

5. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній територіальній виборчій комісії на її засіданні членами дільничної виборчої комісії, які здійснювали транспортування виборчої документації відповідно до частини першої цієї статті.

6. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії та незаповнені бланки протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

У разі прийняття відповідною територіальною виборчою комісією рішення про зобов’язання виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці з позначкою "Уточнений", дільнична виборча комісія розглядає питання про внесення змін до відповідного протоколу на своєму засіданні та складає протокол з позначкою "Уточнений" після повернення членів комісії, які здійснювали транспортування виборчої документації, у строк, визначений територіальною виборчою комісією. Протокол з позначкою "Уточнений", невідкладно після його складання, транспортується до територіальної виборчої комісії в порядку, визначеному цією статтею.

{Стаття 253 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 254. Порядок прийняття та розгляду виборчих документів дільничних виборчих комісій територіальною виборчою комісією

{Назва статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. З моменту закінчення голосування територіальна виборча комісія розпочинає безперервне засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування та результатів відповідних місцевих виборів у виборчому окрузі. На цей час члени територіальної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні виборчої комісії.

{Частина перша статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Засідання територіальної виборчої комісії, зазначене у частині першій цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання, який підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем виборчої комісії та/або членом виборчої комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов’язки секретаря. До протоколу приєднуються (за наявності) окремі думки членів виборчої комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з прийнятим окружною виборчою комісією рішенням.

{Частина друга статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. На засіданні територіальної виборчої комісії, зазначеному у частині першій цієї статті, голова територіальної виборчої комісії або визначений ним член комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими частиною десятою статті 251 цього Кодексу. Час прийняття

територіальною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної виборчої комісії.

{Частина третя статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії територіальна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет з документами.

5. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до територіальної виборчої комісії, що надійшли до територіальної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, територіальна виборча комісія приймає одне з таких рішень:

1) врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) зобов’язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Кодексом.

6. Рішення, передбачене частиною п’ятою цієї статті, приймається шляхом голосування членів територіальної виборчої комісії більшістю голосів від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання територіальної виборчої комісії.

{Частина шоста статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів, територіальна виборча комісія своїм рішенням може зобов’язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з позначкою "Уточнений" відповідно до пункту 2 частини п’ятої цієї статті (якщо зміст таких виправлень, помилок та неточностей неможливо з’ясувати та усунути без складання протоколу з позначкою "Уточнений" дільничною виборчою комісією), про що зазначається у протоколі засідання територіальної виборчої комісії. Протягом часу розгляду цього питання дільничною виборчою комісією подані до територіальної виборчої комісії примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчі бюлетені та інші виборчі

документи, зазначені у частині десятій статті 251 цього Кодексу, зберігаються в територіальній виборчій комісії.

{Абзац перший частини сьомої статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі виявлення у протоколі виправлень, помилок та неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів та які не потребують складання протоколу з позначкою "Уточнений", територіальна виборча комісія приймає рішення, передбачене пунктом 1 частини п’ятої цієї статті, із зазначенням виявлених виправлень, помилок та неточностей. Таке рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

{Абзац другий частини сьомої статті 254 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Дільнична виборча комісія зобов’язана у строк, визначений територіальною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до відповідного протоколу без перерахунку виборчих бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" складається відповідно до цього Кодексу у порядку, в якому було складено протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, який потребує уточнення, транспортується до територіальної виборчої комісії в порядку, встановленому статтею 253 цього Кодексу. Час прийняття територіальною виборчою комісією протоколу дільничної виборчої комісії з позначкою "Уточнений" і занесені до цього протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної виборчої комісії.

{Частина восьма статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. За наявності заяв або скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними кандидатами у депутати, кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довіреними особами, уповноваженими особами організацій партій, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій виборчій дільниці, територіальна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина дев'ята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у частині першій статті 253 цього Кодексу, про порушення вимог цього Кодексу під час транспортування протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів до територіальної виборчої комісії територіальна виборча комісія може, а в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами, а також у разі неможливості усунення без перерахунку бюлетенів неточностей у протоколі дільничної виборчої комісії - зобов’язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на цій дільниці.

Прийняття рішення територіальною виборчою комісією про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами, а також у разі неможливості усунення без перерахунку бюлетенів

неточностей у протоколі дільничної виборчої комісії після прийняття виборчих документів від дільничної виборчої комісії не допускається.

{Частина десята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та запечатані пакети з іншими виборчими документами дільничної виборчої комісії до проведення відповідного повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці територіальною виборчою комісією зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання територіальної виборчої комісії.

12. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів здійснюється територіальною виборчою комісією після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку територіальною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної виборчої комісії і можуть бути присутніми кандидати в депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі на відповідних місцевих виборах.

Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів здійснюється членами територіальної виборчої комісії в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією з урахуванням положень статті 250 цього Кодексу.

{Частина дванадцята статті 254 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

13. Територіальна виборча комісія за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці може виготовлятися за допомогою технічних засобів.

{Частина тринадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

14. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці складається територіальною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Кожен примірник протоколу зобов’язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени територіальної виборчої комісії, присутні на засіданні комісії, та члени дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів. Кожен примірник протоколу засвідчується печаткою територіальної виборчої комісії. Відомості протоколу оголошуються. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи, уповноважені особи організації партії, офіційні спостерігачі на відповідних місцевих виборах, присутні під час підрахунку голосів виборців. У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов’язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

{Частина чотирнадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Територіальна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним лише у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій дільниці обставин, зазначених у частині першій статті 252 цього Кодексу.

16. У разі визнання голосування на виборчій дільниці недійсним при повторному підрахунку голосів усі виборчі бюлетені, що використовувалися для голосування на відповідній виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців з відповідних виборів на цій виборчій дільниці складається у порядку, встановленому частинами тринадцятою та чотирнадцятою цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені в абзацах другому - дев'ятому частини другої статті 251 цього Кодексу або в абзацах сімнадцятому - двадцять четвертому частини другої статті 251 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

{Частина шістнадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17. Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці разом з відповідним протоколом дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, рішенням територіальної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним додається відповідно до протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування (у разі якщо на відповідних місцевих виборах протокол про підсумки голосування не складається - до протоколу про результати відповідних виборів). Другий примірник протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зберігається у секретаря територіальної виборчої комісії, третій - передається дільничній виборчій комісії, четвертий - відразу вивішується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії. Відомості протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці оголошуються.

{Частина сімнадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18. Членам територіальної виборчої комісії, кандидатам у депутати, кандидатам на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довіреним особам, уповноваженим особам організацій партій, офіційним спостерігачам на відповідних місцевих виборах, які були присутні при повторному підрахунку голосів, на їхнє прохання невідкладно видаються копії зазначеного у цій статті протоколу з відповідних місцевих виборів, засвідчені головою і секретарем територіальної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу для кожного члена комісії, кандидата, організації партії та для кожного офіційного спостерігача. Копії протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

Відповідна територіальна виборча комісія надсилає повідомлення про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі Центральній виборчій комісії в порядку та за формою, встановленими Центральною виборчою комісією.

{Частина вісімнадцята статті 254 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 255. Встановлення підсумків голосування на місцевих виборах

1. Територіальні виборчі комісії встановлюють підсумки голосування шляхом складання відповідного протоколу з таких місцевих виборів:

1) виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна виборча комісія - протоколу про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради в межах територіального виборчого округу на підставі протоколів відповідних сільських, селищних, міських виборчих комісій про підсумки голосування в межах частини цього округу;

2) міська (міста з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборча комісія - протоколу про підсумки голосування з виборів депутатів міської ради в межах територіального виборчого округу на підставі протоколів районних в місті виборчих комісій про підсумки голосування в межах частини цього округу;

3) сільська, селищна, міська:

а) протоколу про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради;

б) протоколу про підсумки голосування з виборів депутатів відповідної районної ради в територіальному виборчому окрузі;

4) районна в місті виборча комісія:

а) протоколу про підсумки голосування з виборів депутатів міської ради в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протоколу про підсумки голосування з виборів міського голови.

Протоколи про підсумки голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської (міста без районного поділу) ради у відповідних багатомандатних виборчих округах, сільського, селищного, міського (міста без районного поділу) голови територіальною виборчою комісією, що встановлює результати виборів, не складаються. Протокол про результати виборів складається в такому разі безпосередньо на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців з відповідних місцевих виборів.

2. Територіальна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів (у тому числі з позначкою "Уточнений") дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях на підставі цих протоколів, а в разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколів територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці не пізніш як на дев’ятий день

з дня голосування (а у разі проведення повторного голосування - не пізніше як на третій день з дня повторного голосування) встановлює та заносить до протоколу про підсумки голосування по кожному виборчому округу з відповідних місцевих виборів такі відомості:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

3) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

5) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців для голосування за місцем перебування на виборчих дільницях;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;

7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у приміщенні для голосування;

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні за місцем перебування;

10) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

11) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

12) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

13) відсоток загальної кількості виборчих бюлетенів, визнаних недійсними, у відношенні до загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.

3. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному багатомандатному виборчому окрузі, єдиному одномандатному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, цифрами і прописом заносяться відомості про кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, за кожного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

4. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування у територіальному виборчому окрузі з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, цифрами і прописом заносяться:

1) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки усіх організацій партій в межах територіального виборчого округу (частини територіального виборчого округу);

2) кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список від кожної організації партії в межах територіального виборчого округу (частини територіального виборчого округу);

3) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку від кожної організації партії, в межах територіального виборчого округу;

4) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список, не підтримавши окремого кандидата з цього списку, від кожної організації партії в межах територіального виборчого округу.

5. Протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі містить відомості, зазначені у частині другій цієї статті, і відомості, зазначені відповідно у частинах третій або четвертій цієї статті.

6. Відомості про підсумки голосування в межах виборчого округу заносяться цифрами до протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів по кожній виборчій дільниці і сумарно по виборчому округу (частині виборчого округу).

7. Протокол про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі (частині виборчого округу) складається територіальною виборчою комісією у трьох примірниках. Примірники протоколів нумеруються і мають однакову юридичну силу. Протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування може виготовлятися за допомогою технічних засобів.

8. Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування олівцем, внесення до нього без відповідного рішення територіальної виборчої комісії будь-яких виправлень, а також підписувати його та засвідчувати печаткою територіальної виборчої комісії до остаточного заповнення.

9. У протоколі про підсумки голосування зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами територіальної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами територіальної виборчої комісії, присутніми на засіданні виборчої комісії. Член територіальної виборчої комісії, присутній на засіданні комісії, зобов’язаний підписати протокол про підсумки голосування. У разі незгоди з діями комісії чи підсумками голосування, зафіксованими у протоколі про підсумки голосування, член комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до відповідного протоколу про підсумки голосування. У разі відсутності підпису члена територіальної виборчої комісії у протоколі про підсумки голосування напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Протокол підписується та засвідчується печаткою територіальної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення. Перший і другий примірники протоколу про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів також мають право підписати кандидати, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, які були присутні на засіданні територіальної виборчої комісії при встановленні підсумків голосування. Непідписання протоколу окремими членами виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

10. Члену відповідної територіальної виборчої комісії, кандидату, його довіреній особі, уповноваженій особі організації партії, офіційному спостерігачу, які були присутніми на засіданні під час складання протоколу, на його прохання невідкладно видається копія протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування (у тому числі з

позначкою "Уточнений") з розрахунку по одній копії протоколу для члена комісії, кандидата, кожної організації партії та по одній копії протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії підписуються на кожній сторінці головою та секретарем територіальної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії. Копії протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

11. Якщо після підписання зазначеного протоколу до транспортування його до виборчої комісії, яка встановлює результати виборів, виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" складається і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

12. Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів по відповідному виборчому округу (частини виборчого округу), а за наявності - і відповідний примірник протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються. На пакеті робиться напис "Протокол про підсумки голосування" та зазначаються назва відповідних виборів, позначення та/або номер виборчого округу, дата і час пакування, кількість запакованих документів, ставляться підписи усіх присутніх членів територіальної виборчої комісії та печатка територіальної виборчої комісії.

Другий примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів по відповідному виборчому округу, а також протоколу з позначкою "Уточнений" (за наявності) зберігаються у секретаря територіальної виборчої комісії, третій примірник зазначеного протоколу (за наявності - з позначкою "Уточнений") невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії.

13. Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах виборчого округу (частини виборчого округу), а в разі внесення змін до цього протоколу - і протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та (за наявності) протоколами територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, окремими думками членів територіальної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення територіальною виборчою комісією порядку встановлення підсумків голосування та рішеннями, прийнятими виборчою комісією за результатами їх розгляду, територіальна виборча комісія транспортує до виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних виборів.

14. Територіальна виборча комісія на засіданні, на якому встановлюються підсумки голосування у відповідних виборчих округах з відповідних місцевих виборів, приймає рішення щодо визначення трьох, а в разі неможливості - двох членів комісії, які будуть транспортувати виборчі документи з відповідних місцевих виборів до територіальної виборчої комісії, що встановлює результати відповідних виборів. Члени комісії, визначені за рішенням комісії для транспортування виборчих документів до територіальної виборчої

комісії, повинні бути представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу територіальної виборчої комісії. Під час транспортування виборчих документів членами територіальної виборчої комісії їх супроводжують поліцейські, а в разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітники Служби безпеки України, які повинні забезпечити охорону під час транспортування. За своїм бажанням інші члени територіальної виборчої комісії, не зайняті у транспортуванні виборчих документів, кандидати, довірені особи кандидатів, офіційні спостерігачі можуть супроводжувати транспортування документів. Супроводження транспортування виборчих документів іншими особами забороняється. Під час транспортування виборчих документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою виборчою документацією.

15. Під час транспортування виборчої документації печатка територіальної виборчої комісії зберігається у сейфі (металевій шафі) у приміщенні територіальної виборчої комісії.

У разі прийняття відповідною територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати відповідних виборів, рішення про зобов'язання виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу про підсумки голосування з позначкою "Уточнений", територіальна виборча комісія, яка встановлює підсумки голосування, розглядає питання про внесення змін до відповідного протоколу на своєму засіданні та складає протокол з позначкою "Уточнений" у строк, визначений територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати виборів. Протокол про підсумки голосування з позначкою "Уточнений", невідкладно після його складання, транспортується до територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати виборів, в порядку, визначеному цією статтею.

16. У разі якщо межі територіального виборчого округу включають декілька сіл, селищ, міст або декілька районів у місті, відповідні сільські, селищні, міські, районні в місті виборчі комісії складають протоколи про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради в межах частини територіального округу - на виборчих дільницях, утворених на території відповідного села, селища, міста, району в місті.

У разі якщо на території села, селища, міста, району в містах Києві, Севастополі утворено більше одного територіального, багатомандатного виборчого округу відповідна виборча комісія складає протоколи про підсумки голосування в межах усіх таких виборчих округів після прийняття та розгляду документів відповідних дільничних виборчих комісій села, селища, міста, району в місті.

17. У разі якщо межі повноважень територіальної виборчої комісії, що встановлювала підсумки голосування в межах територіального виборчого округу, поширюються на частину відповідного територіального виборчого округу, підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу в цілому встановлює територіальна виборча комісія, що встановлює результати відповідних місцевих виборів, в порядку, визначеному цією статтею, на підставі протоколів територіальних виборчих комісій про підсумки голосування в межах частини територіального виборчого округу (на виборчих дільницях, утворених на території відповідного району, міста, району в містах Києві, Севастополі).

18. Територіальна виборча комісія зобов’язана встановити підсумки голосування в межах територіального, багатомандатного виборчих округів незалежно від кількості виборчих дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним або на яких голосування не було організовано і проведено в день голосування відповідно до вимог цього Кодексу. Визнання голосування недійсним у межах територіального, багатомандатного виборчого округу забороняється.

У разі якщо голосування на всіх виборчих дільницях територіального, багатомандатного виборчих округів у день голосування не було організовано і проведено або визнано недійсним відповідно до вимог цього Кодексу, територіальна виборча комісія встановлює, що голосування в межах відповідного округу не відбулося. У такому разі протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу (частини виборчого округу) з відповідних місцевих виборів повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-5 частини другої цієї статті. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

19. Протокол про підсумки голосування приймається територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, в порядку, передбаченому статтею 254 цього Кодексу.

{Стаття 255 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 256. Встановлення результатів виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, районна у місті, міська, сільська, селищна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів про підсумки голосування в межах територіальних виборчих округів з відповідних місцевих виборів (у тому числі з позначкою "Уточнений") не пізніш як на дванадцятий день після дня голосування встановлює результати виборів депутатів у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, про що складає протокол про результати виборів.

Територіальна виборча комісія зобов’язана встановити результати виборів депутатів незалежно від кількості виборчих дільниць/виборчих округів, на яких/в межах яких голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу.

Територіальна виборча комісія може продовжити не більш як на один день зазначений строк у разі необхідності надання територіальній виборчій комісії часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання територіальною виборчою комісією протоколу про встановлення підсумків голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") у строки, визначені цим Кодексом, або його ненадходження до виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчої комісії, виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна в місті, сільська, селищна (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборча комісія здійснює повноваження територіальної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у межах відповідного територіального виборчого

округу (частини територіального виборчого округу). У такому разі виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна в місті, сільська, селищна (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборча комісія витребовує та забезпечує транспортування від територіальної виборчої комісії виборчих документів, зазначених у частині десятій статті 251 цього Кодексу, а також може витребувати інші документи.

До протоколу про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) заносяться прописом та цифрами такі відомості:

1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення територіальної виборчої комісії;

2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями;

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

4) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;

5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

6) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

9) кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, у кожному територіальному окрузі;

10) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної організації партії, у кожному територіальному окрузі;

11) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний список кандидатів у депутати від кожної організації партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, у кожному територіальному окрузі;

12) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного округу;

13) загальна кількість голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх організацій партій, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного округу;

14) відсоток сумарної кількості голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного виборчого округу (пункт 12 цієї частини) у

відношенні до загальної кількості голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх організацій партій в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного виборчого округу (пункт 13 цієї частини).

До протоколу про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) заносяться прописом та цифрами також відомості, передбачені статтями 257-259 цього Кодексу.

2. Відомості про результати голосування цифрами заносяться до протоколу територіальної виборчої комісії про результати виборів депутатів. Відомості, зазначені у пунктах 2-8 частини першої цієї статті, заносяться по кожному територіальному виборчому округу і сумарно по єдиному багатомандатному виборчому округу, а відомості, зазначені у пунктах 9-11 частини першої цієї статті, - по кожному територіальному виборчому округу. При цьому відомості, зазначені у пункті 14 частини першої цієї статті, визначаються з точністю до сотих часток відсотка. Протокол про результати виборів депутатів складається у двох примірниках, підписується головою, заступниками голови, секретарем та іншими членами територіальної виборчої комісії, присутніми на засіданні відповідної виборчої комісії, та засвідчується печаткою цієї виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами відповідної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими результатами виборів, зафіксованими у протоколі територіальної виборчої комісії, член цієї виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати виборів депутатів. У разі відсутності у протоколі підпису члена територіальної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності члена цієї виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, представники партій у територіальній виборчій комісії, присутні під час встановлення результатів виборів депутатів. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті (за наявності) територіальної виборчої комісії, веб-сайті Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та може оприлюднюватися на веб-сайті регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії.

Відомості про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) невідкладно передаються до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

3. Територіальна виборча комісія на підставі відомостей, зазначених у пункті 12 частини першої цієї статті, визначає організації партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають організації партій, на підтримку територіальних виборчих списків від яких у межах єдиного багатомандатного округу подано 5 і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки від усіх організацій партій, у межах єдиного багатомандатного округу.

{Стаття 256 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 257. Виборча квота

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія заносить до протоколу про результати виборів відомості про організації партій, які, відповідно до частини третьої статті 256 цього Кодексу, мають право на участь в розподілі депутатських мандатів на відповідних місцевих виборах.

2. Територіальна виборча комісія встановлює загальну кількість голосів, поданих на підтримку усіх територіальних виборчих списків організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, у межах єдиного багатомандатного округу. Ця кількість цифрами заноситься до протоколу про результати виборів депутатів.

3. Територіальна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (виборча квота). Виборча квота обчислюється як ціла частина результату ділення загальної кількості голосів, поданих на підтримку усіх територіальних виборчих списків організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, встановленої відповідно до частини другої цієї статті, на кількість депутатських мандатів, встановлену шляхом віднімання від кількісного складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), сумарної кількості гарантованих для кожної партії мандатів відповідно до частини першої статті 260 цього Кодексу.

{Стаття 257 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 258. Встановлення кількості мандатів, отриманих територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій

{Назва статті 258 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. У кожному територіальному окрузі депутатські мандати розподіляються між територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, пропорційно до кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного територіального виборчого списку, у кількості, визначеній відповідно до частин другої - четвертої цієї статті.

{Частина перша статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для визначення кількості депутатських мандатів, отриманих територіальним виборчим списком кандидатів від організації партії, кількість голосів виборців, поданих у територіальному виборчому окрузі на підтримку відповідного територіального виборчого списку (пункт 9 частини першої статті 256 цього Кодексу), ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до частини третьої статті 257 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного територіального виборчого списку від цієї організації партії.

{Частина друга статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Територіальна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, поданих на підтримку територіального виборчого списку відповідної організації партії, які залишилися невикористаними при розподілі мандатів депутатів у цьому територіальному окрузі (далі - кількість невикористаних голосів виборців, поданих у територіальному окрузі), шляхом

віднімання від кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного територіального виборчого списку (пункт 9 частини першої статті 256 цього Кодексу), добутку виборчої квоти на кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до відповідного територіального виборчого списку від цієї організації партії.

{Частина третя статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Територіальна виборча комісія підсумовує кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до територіальних виборчих списків усіх організацій партій, у відповідному територіальному окрузі, встановлюючи сумарну кількість мандатів, розподілених у відповідному територіальному окрузі.

{Частина четверта статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину п'яту статті 258 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Територіальна виборча комісія заносить до протоколу про результати виборів депутатів цифрами по кожному територіальному округу такі відомості:

1) визначену відповідно до частини другої цієї статті кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до кожного територіального виборчого списку кожної організації партії, яка має право на участь у розподілі депутатських мандатів;

2) сумарну кількість депутатських мандатів, розподілених у кожному територіальному окрузі, визначену відповідно до частини четвертої цієї статті;

3) визначену відповідно до частини третьої цієї статті кількість невикористаних голосів виборців, поданих у територіальному окрузі на підтримку виборчого списку кожної організації партії, яка має право на участь у розподілі депутатських мандатів.

{Частина шоста статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Якщо за результатами виборів у відповідному окрузі кількість отриманих організацією партії депутатських мандатів є більшою, ніж кількість осіб, включених відповідною організацією партії до територіального виборчого списку, весь залишок невикористаних голосів (в тому числі тих, що складають цілу частину від виборчої квоти) зараховується до кількості голосів, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку виборчого списку цієї організації партії.

{Статтю 258 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 259. Визначення депутатів, обраних у територіальних виборчих округах

1. Територіальна виборча комісія визначає порядок кандидатів у депутати в кожному територіальному виборчому списку кожної організації партії, встановлений з урахуванням результатів голосування виборців у відповідному територіальному виборчому окрузі, у порядку, встановленому частиною другою цієї статті.

2. Кандидати у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, визначеної відповідно до частини третьої статті 257 цього Кодексу, розміщуються на початку територіального виборчого списку відповідної організації партії у порядку зменшення кількості голосів виборців, які підтримали відповідного кандидата у депутати. При рівній кількості голосів кандидати

розміщуються у черговості, визначеній організацією партії при висуванні кандидатів. Після кандидатів у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, у територіальному виборчому списку розміщуються інші кандидати у черговості, визначеній організацією партії при висуванні кандидатів.

3. Територіальна виборча комісія вносить до протоколу про результати виборів депутатів територіальні виборчі списки кандидатів від кожної організації партії у кожному територіальному окрузі з порядком кандидатів у депутати, встановленим відповідно до частини другої цієї статті, а також відмітки про обрання.

4. Обраними депутатами від організації партії у відповідному територіальному виборчому окрузі вважаються кандидати у депутати у кількості, яка відповідає кількості мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до територіального виборчого списку цієї організації партії, зазначеній у пункті 1 частини шостої статті 258 цього Кодексу, в порядку черговості у територіальному виборчому списку цієї організації партії, визначеному відповідно до частини другої цієї статті.

5. Територіальна виборча комісія зазначає у протоколі про результати виборів депутатів стосовно всіх обраних депутатів такі відомості:

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності);

2) рік народження;

3) освіта;

4) посада (заняття), місце роботи;

5) партійність;

6) місце проживання;

7) територіальний виборчий округ, у якому обраний депутат;

8) назва організації партії, від якої обраний депутат.

{Стаття 259 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 260. Встановлення кількості мандатів та визначення депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі

{Назва статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Шляхом віднімання кількості мандатів, розподілених у територіальних виборчих округах, від загальної кількості депутатських мандатів, що дорівнює кількісному складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, встановлюється кількість мандатів, які підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі.

Місцева організація політичної партії, партія, яка отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів на відповідних місцевих виборах, гарантовано отримує один депутатський мандат, який розподіляється в порядку черговості відповідно до затвердженого партією єдиного виборчого списку.

{Частина перша статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. На підставі відомостей, зазначених у пункті 3 частини шостої статті 258 цього Кодексу, територіальна виборча комісія встановлює загальну кількість невикористаних голосів виборців, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку єдиного виборчого списку кожної організації партії.

{Частина перша статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Для визначення кількості мандатів, отриманих єдиним виборчим списком кандидатів від організації партії, загальна кількість невикористаних голосів виборців, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку єдиного виборчого списку кандидатів від відповідної організації партії, визначена відповідно до частини другої цієї статті, ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до частини третьої статті 257 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, яку отримали кандидати у депутати, включені до відповідного єдиного виборчого списку від цієї організації партії. Дробові залишки до трьох знаків після коми враховуються при розподілі відповідно до частини четвертої цієї статті решти депутатських мандатів.

{Частина третя статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Організації партій, єдині виборчі списки від яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення відповідно до частини третьої цієї статті, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з єдиного виборчого списку кандидатів від організації партії, що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках кандидатів від організацій партій однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список організації партії, за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців у єдиному багатомандатному окрузі.

Розподіл додаткових депутатських мандатів, які визначені відповідно до частини першої цієї статті та підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі, закінчується після вичерпання загальної кількості депутатських мандатів, які визначені відповідно до частини першої цієї статті та підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі.

{Абзац другий частини четвертої статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Обраними депутатами від організації партії вважаються кандидати у депутати, включені до єдиного виборчого списку цієї організації партії у кількості, яка відповідає кількості мандатів, визначеній відповідно до частин третьої і четвертої цієї статті, в порядку їх черговості у єдиному списку цієї організації партії. При цьому кандидати, визнані обраними у територіальних округах, не враховуються при розподілі мандатів у єдиному багатомандатному окрузі.

{Частина п'ята статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Територіальна виборча комісія вносить до протоколу про результати виборів депутатів цифрами такі відомості:

1) кількість мандатів, які підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі, визначена відповідно до частини першої цієї статті;

2) загальна кількість невикористаних голосів виборців, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку виборчого списку кандидатів від кожної організації партії, яка бере участь у розподілі мандатів, визначена відповідно до частини другої цієї статті;

3) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до єдиного виборчого списку кандидатів від кожної організації партії, яка бере участь у розподілі мандатів, визначена відповідно до частин третьої та четвертої цієї статті.

У разі якщо особа за одночасного балотування в єдиному одномандатному окрузі з виборів сільського, селищного, міського голови та багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів місцевої ради визнана обраною в єдиному одномандатному виборчому окрузі, така особа не може бути зареєстрована депутатом місцевої ради.

{Частина шоста статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Територіальна виборча комісія зазначає у протоколі про результати виборів депутатів стосовно кожного депутата, обраного у єдиному багатомандатному окрузі, такі відомості:

{Абзац перший частини сьомої статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові (за наявності);

2) рік народження;

3) освіта;

4) посада (заняття), місце роботи;

5) партійність;

6) місце проживання;

7) єдиний багатомандатний округ, у якому обраний депутат;

8) назва партії, від якої обраний депутат.

У територіальних виборчих списках стосовно депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі, проставляється відмітка про їх обрання у цьому окрузі.

{Абзац десятий частини сьомої статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 261 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 262 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 263 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 264 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 265 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 266 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 267 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 268. Встановлення результатів голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), з виборів сільського, селищного, міського голови

1. Територіальна виборча комісія встановлює результати голосування з відповідних місцевих виборів в день голосування (день повторного голосування) в такому порядку:

1) сільська, селищна, міська (міста без районного поділу) виборча комісія - на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях з відповідних місцевих виборів встановлює:

а) результати голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради - у багатомандатних виборчих округах;

б) результати голосування з виборів сільського, селищного, міського голови - у єдиному одномандатному виборчому окрузі;

2) районна в місті виборча комісія (у містах, де утворені районні у місті ради) - на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях встановлює результати голосування з виборів депутатів районної у місті ради;

3) районна виборча комісія на підставі протоколів сільських, селищних, міських виборчих комісій про підсумки голосування встановлює результати голосування з виборів депутатів районної ради у відповідних багатомандатних виборчих округах;

4) міська виборча комісія у місті з районним поділом - на підставі протоколів районних у місті виборчих комісій про підсумки голосування встановлює:

а) результати голосування з виборів депутатів міської ради;

б) результати голосування з виборів міського голови.

Протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та територіальних виборчих комісій про підсумки голосування приймаються територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, в порядку передбаченому статтею 254 цього Кодексу.

2. Відповідна територіальна виборча комісія на підставі протоколів, зазначених у частині першій цієї статті (у тому числі протоколів з позначкою "Уточнений"), а в разі проведення повторного підрахунку голосів виборців - на підставі протоколів відповідної територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, не пізніш як на дванадцятий день з дня голосування (а у разі проведення повторного голосування - не пізніш як на п’ятий день з дня повторного голосування) встановлює результати голосування з відповідних місцевих виборів сільського, селищного,

міського голови, депутатів у багатомандатних виборчих округах в день виборів (день повторного голосування), про що складає протокол.

До протоколу про результати голосування з виборів у відповідному багатомандатному, єдиному одномандатному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів заносяться цифрами такі відомості:

1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення територіальної виборчої комісії;

2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями;

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

4) кількість виборців, включених до списків виборців;

5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

6) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

9) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата;

10) прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, який набрав найбільшу кількість голосів виборців, а також відсоток голосів виборців, поданих за нього, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні у відповідному виборчому окрузі.

3. Протокол територіальної виборчої комісії про результати голосування з виборів депутата в багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови складається у двох примірниках. Протокол підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами виборчої комісії, присутніми на її засіданні, та засвідчується печаткою комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами виборчої комісії. Протокол територіальної виборчої комісії про результати голосування може виготовлятися за допомогою технічних засобів.

4. Член територіальної виборчої комісії, присутній на засіданні, зобов’язаний підписати протокол про результати голосування з виборів депутатів у багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови. У разі незгоди із встановленими результатами голосування, зафіксованими у протоколі територіальної виборчої комісії, член територіальної виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати голосування з відповідних місцевих виборів. У разі відсутності у протоколі підпису члена територіальної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Непідписання протоколу окремими членами виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

5. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати, їх довірені особи, представники, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні результатів голосування з виборів депутатів у багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови.

6. Другий примірник протоколу невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії.

7. Члену відповідної територіальної виборчої комісії, кандидату, його довіреній особі, представнику чи уповноваженій особі організації партії, офіційному спостерігачу, які були присутніми на засіданні під час складання протоколу, на його прохання невідкладно видається копія протоколу територіальної виборчої комісії про результати голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") з розрахунку по одній копії протоколу для члена комісії, кандидата, кожної організації партії та по одній копії протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії підписуються на кожній сторінці головою та секретарем територіальної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії. Копії протоколу територіальної виборчої комісії про результати голосування можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

8. Якщо після підписання протоколу в ньому виявлені неточності, територіальна виборча комісія на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" складається і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

{Стаття 268 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 269. Рішення територіальної виборчої комісії за результатами голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) у багатомандатному окрузі

{Назва статті 269 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Сільська, селищна, міська територіальна виборча комісія з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), встановлюючи результати голосування з виборів у відповідному багатомандатному окрузі, приймає одне з таких рішень:

1) про визнання депутатів обраними у відповідному багатомандатному окрузі;

2) про призначення повторного голосування у відповідному багатомандатному окрузі;

3) про визнання виборів у відповідному багатомандатному виборчому окрузі такими, що не відбулися, та призначення у зв’язку з цим повторних виборів;

4) про призначення повторних виборів у багатомандатному виборчому окрузі щодо тієї кількості депутатських мандатів, які залишилися вакантними.

{Частина перша статті 269 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Територіальна виборча комісія з відповідних виборів визнає обраними депутатами у багатомандатному окрузі кандидатів у депутати (у кількості, що дорівнює кількості мандатів у багатомандатному окрузі), які за результатами голосування виборців у відповідному багатомандатному окрузі отримали найбільшу порівняно з іншими кандидатами, зареєстрованими у тому самому окрузі, кількість голосів виборців.

{Частина друга статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Якщо за результатами голосування у відповідному багатомандатному окрузі на останній мандат у цьому окрузі претендують два або більше кандидатів у депутати, які отримали однакову кількість голосів виборців, територіальна виборча комісія приймає рішення про призначення повторного голосування щодо цих кандидатів.

{Частина третя статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі якщо за результатами голосування у відповідному багатомандатному окрузі обрано депутатів у кількості, меншій за кількість мандатів у цьому окрузі, територіальна виборча комісія приймає рішення про призначення повторних виборів у цьому окрузі щодо тієї кількості мандатів, які залишилися вакантними.

{Статтю 269 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Якщо голосування проводилося по одному кандидату в депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидат вважається обраним депутатом, якщо за нього подано більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

{Статтю 269 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. За наявності підстав, зазначених у статті 280 цього Кодексу, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання виборів такими, що не відбулися, та призначення повторних виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч осіб) у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.

{Статтю 269 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 270 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 271 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 272 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 273 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 274 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 275 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 276 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 277 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 278. Рішення територіальної виборчої комісії за результатами голосування на виборах сільського, селищного, міського голови

1. Сільська, селищна, міська виборча комісія на підставі протоколу про результати голосування з виборів сільського, селищного, міського голови приймає одне з таких рішень:

1) про визнання особи обраною сільським, селищним, міським головою;

2) про призначення повторного голосування з виборів сільського, селищного, міського голови;

3) про визнання виборів сільського, селищного, міського голови такими, що не відбулися, та призначення у зв'язку з цим повторних виборів.

2. Територіальна виборча комісія з відповідних виборів визнає обраним сільським, селищним, міським (міст з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) головою кандидата, який за результатами голосування виборців отримав найбільшу порівняно з іншими кандидатами на посаду кількість голосів виборців.

3. Міська (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) територіальна виборча комісія за результатами голосування в день виборів визнає обраним міським головою кандидата, за якого подано більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

4. Якщо за результатами голосування в день виборів найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців отримали два або більше кандидатів, територіальна виборча комісія приймає рішення про призначення повторного голосування щодо цих кандидатів.

5. Якщо до виборчого бюлетеня для голосування на виборах сільського, селищного, міського голови було включено лише одного кандидата, він вважається обраним, якщо кількість голосів, поданих за нього, перевищує 50 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.

6. Міська (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) територіальна виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування, якщо до виборчого бюлетеня на виборах міського голови було включено більше двох кандидатів на посаду міського голови і за підсумками голосування в день виборів жоден із кандидатів не отримав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

7. За наявності підстав, зазначених у статті 280 цього Кодексу, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання виборів такими, що не відбулися, та призначення повторних виборів сільського, селищного, міського голови.

{Стаття 278 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 279 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 280. Підстави призначення повторних місцевих виборів

1. Територіальна виборча комісія з відповідних місцевих виборів приймає рішення про визнання виборів депутатів у багатомандатному виборчому окрузі, сільського, селищного, міського голови такими, що не відбулися, та про призначення повторних виборів, якщо:

1) до виборчого бюлетеня для голосування в день виборів або в день повторного голосування на виборах депутатів в багатомандатному виборчому окрузі, сільського, селищного, міського голови було включено лише одного кандидата, і кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, становить не більше 50 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні;

2) до виборчого бюлетеня для голосування на виборах міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) в день виборів було включено два кандидати на посаду міського голови, і за результатами голосування жоден із кандидатів не отримав на свою підтримку більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні;

3) до виборчого бюлетеня для голосування в день повторного голосування було включено два або більше кандидати, і за результатами повторного голосування найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців подано за двох або більше кандидатів;

4) за результатами виборів депутатів в багатомандатному виборчому окрузі залишилися вакантні депутатські мандати (кількість осіб, обраних депутатами в багатомандатному окрузі, є меншою, ніж кількість мандатів, які розподілялися в цьому окрузі). Повторні вибори у такому окрузі призначаються з кількістю мандатів, які залишилися вакантними;

5) станом на день голосування у виборчому бюлетені не залишилося жодного кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

6) голосування у день голосування (день повторного голосування) було визнано недійсним або не було організовано і проведено відповідно до цього Кодексу на всіх виборчих дільницях відповідного виборчого округу;

7) особа після її обрання не набула депутатського мандата, повноважень сільського, селищного, міського голови у порядку, встановленому цим Кодексом, з підстав, зазначених у пунктах 3-6 частини першої та частині четвертій статті 231 цього Кодексу;

8) особа, обрана сільським, селищним, міським головою, визнана такою, що відмовилася від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови;

9) виборчий процес місцевих виборів був зупинений в зв’язку з введенням в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану.

2. Територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) такими, що не відбулися, та про призначення повторних виборів, якщо:

1) у виборчому бюлетені в день голосування не залишилося жодного виборчого списку організації партії в єдиному багатомандатному виборчому окрузі;

2) за результатами виборів неможливо сформувати 2/3 складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради;

3) виборчий процес місцевих виборів був зупинений в зв’язку з введенням в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану.

{Стаття 280 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 281. Повторне голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), сільського, селищного, міського голови

1. Територіальна виборча комісія з відповідних місцевих виборів приймає рішення про призначення повторного голосування у відповідному виборчому окрузі, якщо:

1) у виборчому окрузі в день голосування найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два або більше кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;

2) до виборчого бюлетеня у день голосування було включено більше двох кандидатів на посаду міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) голови, і за результатами голосування у день виборів жоден з них не отримав на свою підтримку більше половини голосів виборців, які взяли участь в голосуванні.

Повторне голосування призначається на неділю - в межах тритижневого строку після дня прийняття рішення про призначення повторного голосування.

Про прийняте рішення щодо проведення повторного голосування територіальна виборча комісія не пізніш як наступного дня після дня його прийняття інформує Центральну виборчу комісію, відповідну місцеву раду, орган ведення Державного реєстру виборців, а також доводить до загального відома у визначений комісією спосіб.

2. Підготовка та проведення повторного голосування, підрахунок голосів, встановлення підсумків голосування та результатів відповідних місцевих виборів у відповідному виборчому окрузі здійснюються у порядку, визначеному цим Кодексом, з особливостями, встановленими цією статтею.

3. До виборчого бюлетеня для повторного голосування, призначеного відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті, включаються кандидати у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, які за результатами голосування на відповідних виборах набрали найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців, крім тих кандидатів, які після дня голосування відмовилися від балотування.

4. До виборчого бюлетеня для повторного голосування, призначеного відповідно до пункту 2 частини першої цієї статті, включаються два кандидати на посаду міського голови, які за підсумками голосування на виборах міського голови отримали найбільшу кількість голосів виборців, крім тих кандидатів, які після дня голосування відмовилися від балотування.

5. Текст виборчого бюлетеня затверджуються територіальною виборчою комісією одночасно з призначенням повторного голосування.

6. Якщо всі кандидати, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, крім одного, не пізніш як за п’ять днів до дня повторного голосування відмовилися бути кандидатами відповідно до пункту 1 частини першої статті 231 цього Кодексу або вибули з балотування відповідно до частини четвертої статті 231 цього Кодексу, територіальна

виборча комісія приймає рішення про скасування повторного голосування та про визнання обраним кандидата з числа включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, який не подав такої заяви.

7. Для проведення повторного голосування списки виборців на звичайних виборчих дільницях виготовляються органами ведення Державного реєстру виборців та передаються дільничним виборчим комісіям не пізніш як за два дні до дня повторного голосування в порядку, встановленому цим Кодексом.

Списки виборців для повторного голосування на спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, виготовляються відповідними дільничними виборчими комісіями не пізніш як за два дні до дня повторного голосування на підставі відомостей, поданих керівниками цих закладів.

До списку виборців для повторного голосування на виборах депутатів в багатомандатному виборчому окрузі включаються лише виборці, виборча адреса яких належить до відповідного багатомандатного виборчого округу.

Форму списку виборців для повторного голосування встановлює Центральна виборча комісія.

Іменні запрошення передаються органами ведення Державного реєстру виборців відповідним дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць не пізніш як за п'ять днів до дня повторного голосування.

Дільнична виборча комісія надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення не пізніш як за три дні до дня повторного голосування.

8. Підготовка і проведення повторного голосування здійснюються дільничними виборчими комісіями у тому самому складі, який проводив голосування на відповідних виборах у відповідних виборчих округах.

{Стаття 281 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 282. Офіційне оприлюднення результатів місцевих виборів

1. Територіальна виборча комісія з відповідних місцевих виборів не пізніш як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює шляхом опублікування у відповідних місцевих друкованих засобах масової інформації результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, міської, районної в місті, районної, селищної, сільської ради, сільських, селищних, міських голів, а також розміщує їх на офіційному веб-сайті комісії чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення).

2. Результати виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад публікуються у вигляді списку осіб, обраних депутатами відповідної ради, із зазначенням в алфавітному порядку прізвища, власного імені (усіх власних імен) та по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання, виборчий округ, у якому обраний депутат, кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, та назви місцевої організації

політичної партії, від якої обрано депутата (або позначки "Висунутий шляхом самовисування").

У повідомленні про результати виборів та обраного сільського, селищного, міського голову зазначаються прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік народження, відомості про освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання, кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, та назва місцевої організації політичної партії, від якої обрано сільського, селищного, міського голову (або позначка "Висунутий шляхом самовисування").

3. Офіційне оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів виборів сільського, селищного, міського голови є підставою для звільнення з роботи (посади), припинення діяльності, несумісної з посадою депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільського, селищного, міського голови, та/або прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної депутатом, сільським, селищним, міським головою.

{Стаття 282 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 283. Реєстрація обраних депутатів, сільського, селищного, міського голови

1. Особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, сільським, селищним, міським головою, для її реєстрації зобов’язана подати до територіальної виборчої комісії з відповідних місцевих виборів протягом двадцяти днів з дня офіційного оприлюднення результатів виборів заяву про реєстрацію її депутатом, сільським, селищним, міським головою, а у разі наявності в неї іншого представницького мандата - копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої відповідно до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної місцевої ради.

Особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільським, селищним, міським головою, також подає документ про звільнення з роботи (посади), припинення діяльності, несумісної з депутатським мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, посадою сільського, селищного, міського голови.

У разі якщо така особа не займає посаду, не здійснює діяльність, яка несумісна з відповідним депутатським мандатом, посадою сільського, селищного, міського голови, та/або у разі відсутності у неї іншого представницького мандата, про це зазначається в заяві про реєстрацію.

2. У разі звернення особи, обраної депутатом, сільським, селищним, міським головою до територіальної виборчої комісії щодо наявності поважних причин, які перешкоджають виконанню вимог частини першої цієї статті, територіальна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.

3. У п’ятиденний строк з дня отримання документів, визначених частиною першою цієї статті, територіальна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію депутата, сільського, селищного, міського голови.

4. У разі невиконання без поважних причин та у строки, передбачені частинами першою та другою цієї статті, особою, обраною депутатом в багатомандатному виборчому окрузі, сільським, селищним, міським головою, вимог частини першої цієї статті або подання цією особою до виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання особи такою, що відмовилася від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови, та призначає повторні вибори відповідно депутата у багатомандатному виборчому окрузі, сільського, селищного, міського голови.

У разі виникнення (виявлення) до реєстрації обставин, зазначених у пунктах 3-6 частини першої та частині четвертій статті 231 цього Кодексу, відповідна територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання відповідної особи такою, що не набула депутатського мандату, повноважень сільського, селищного, міського голови, призначає повторні вибори.

5. У разі невиконання особою, обраною депутатом за виборчим списком місцевої організації партії, у строки, зазначені у частинах першій і другій цієї статті, вимог частини першої цієї статті або подання цією особою до виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата, або виникнення (виявлення) обставин, зазначених у пунктах 3-6 частини першої та частині четвертій статті 231 цього Кодексу, виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата, та визнає обраним депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) наступного за черговістю кандидата у депутати у відповідному територіальному або єдиному багатомандатному виборчому списку кандидатів від відповідної організації партії, за яким було обрано особу, яка не набула мандата.

У разі вичерпання відповідного територіального виборчого списку черговість отримання мандата передається єдиному багатомандатному виборчому списку цієї ж організації партії. У разі вичерпання єдиного виборчого списку організації партії такий мандат залишається вакантним.

6. Рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію депутата, сільського, селищного, міського голови оголошуються на пленарному засіданні відповідної сільської, селищної, районної у місті, міської, обласної ради, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та є підставою для набуття повноважень, складення присяги депутата, сільського, селищного, міського голови.

7. Копії рішень територіальної виборчої комісії, прийнятих відповідно до частин третьої та четвертої цієї статті, невідкладно надсилаються до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Стаття 283 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXXI. ЗАМІЩЕННЯ ДЕПУТАТІВ, ПОЗАЧЕРГОВІ, ПОВТОРНІ, ПРОМІЖНІ, ДОДАТКОВІ ТА ПЕРШІ МІСЦЕВІ ВИБОРИ

Стаття 284. Заміщення депутатів, повноваження яких достроково припинені

1. У разі дострокового припинення повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) на підставах і в порядку, передбачених Конституцією та законами України, за рішенням виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, міської, сільської, селищної виборчої комісії депутатом визнається наступний за черговістю кандидат у депутати у відповідному територіальному або єдиному виборчому списку від цієї організації партії у порядку, передбаченому частиною п’ятою статті 283 цього Кодексу.

2. Реєстрація особи, зазначеної у частині першій цієї статті, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) здійснюється відповідною територіальною виборчою комісією у порядку, передбаченому статтею 283 цього Кодексу.

{Стаття 284 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 285. Проміжні вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) в багатомандатному виборчому окрузі

1. У разі якщо депутат сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), який обирався в багатомандатному окрузі, достроково припинив повноваження або його повноваження достроково припинені з підстав і в порядку, передбачених Конституцією та законами України, за рішенням територіальної виборчої комісії у відповідному окрузі призначаються проміжні вибори.

Проміжні вибори депутатів призначаються територіальною виборчою комісією у десятиденний строк з дня надходження до комісії повідомлення відповідної місцевої ради про дострокове припинення повноважень депутата ради, але не пізніш як за шістдесят днів до дня проведення найближчих проміжних виборів, визначеного відповідно до положень статті 5 цього Кодексу.

В іншому разі проміжні вибори депутатів місцевих рад не призначаються та не проводяться.

2. Проміжні вибори депутатів у багатомандатних округах проводяться у порядку та строки, передбачені цим Кодексом.

При призначенні виборів територіальна виборча комісія визначає кількість депутатських мандатів, які будуть розподілятися на таких виборах в багатомандатному виборчому окрузі. На проміжних виборах в багатомандатному виборчому окрузі може обиратися один депутат.

Якщо після призначення проміжних виборів, але до початку відповідного виборчого процесу у багатомандатному окрузі достроково припинилися повноваження інших депутатів, обраних у цьому ж окрузі, територіальна виборча комісія своїм рішенням відповідно змінює кількість депутатських мандатів, які будуть розподілятися на проміжних виборах в такому окрузі. Таке рішення може бути прийнято не пізніше дня, що передує дню початку виборчого процесу відповідних місцевих виборів.

3. Проміжні вибори депутатів проводяться двічі на рік - в останню неділю березня та останню неділю жовтня. У рік проведення чергових місцевих виборів проміжні вибори не призначаються та не проводяться, крім випадків, якщо у зв'язку з достроковим припиненням повноважень депутата місцевої ради склад відповідної місцевої ради став неповноважним.

{Стаття 285 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 286. Проведення повторних місцевих виборів

1. Повторні місцеві вибори призначаються у випадках, порядку та строки, передбачені цим Кодексом.

2. Повторні місцеві вибори проводяться у тих самих виборчих округах, виборчих дільницях у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

3. Повторні вибори проводяться за тією ж виборчою системою, яка застосовувалася на виборах, які були визнані такими, що не відбулися.

4. У разі якщо у багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) було обрано депутатів у кількості, меншій за кількість мандатів у цьому окрузі, повторні вибори у такому окрузі проводяться щодо тієї кількості депутатських мандатів, які за результатами виборів залишилися вакантними.

{Стаття 286 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 287. Проведення позачергових місцевих виборів

{Назва статті 287 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Позачергові вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради та сільського, селищного, міського голови проводяться в порядку і строки, передбачені цим Кодексом для чергових виборів.

{Частина перша статті 287 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, місцева рада, сільський, селищний, міський голова, обрані на позачергових виборах, здійснюють свої повноваження до обрання нового складу ради, сільського, селищного, міського голови на наступних чергових місцевих виборах у порядку, встановленому Конституцією та законами України.

{Частина друга статті 287 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

3. В рік проведення чергових місцевих виборів позачергові вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів не призначаються та не проводяться, крім випадку, якщо повноваження сільського, селищного, міського голови припинилися більш як за дев'ять місяців до дня чергових місцевих виборів.

{Частина третя статті 287 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, місцева рада невідкладно інформують відповідну територіальну виборчу комісію про дострокове припинення повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутата місцевої ради.

Стаття 288. Перші місцеві вибори

1. Перші вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів призначаються у разі об’єднання територіальних громад, утворення нових адміністративно-територіальних одиниць, інших змін адміністративно-територіального устрою або змін, в результаті яких утворюється новий орган місцевого самоврядування.

Перші місцеві вибори проводяться в порядку та строки, встановлені цим Кодексом, з такими особливостями:

1) територіальна виборча комісія утворюється у разі призначення перших виборів депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови в порядку, встановленому цим Кодексом, не пізніше ніж за п’ятдесят п’ять днів до дня виборів, на підставі подань, які вносяться не пізніше як за шістдесят днів до дня виборів;

2) територіальна виборча комісія відповідно до цього Кодексу утворює виборчі округи, дільничні виборчі комісії у порядку та строки, передбачені цим Кодексом;

3) депутати місцевої ради, сільський, селищний, міський голова обираються на перших місцевих виборах на строк до обрання на чергових виборах депутатів та сільського, селищного, міського голови;

4) у рік проведення чергових місцевих виборів перші вибори депутатів місцевих рад та відповідних сільських, селищних, міських голів проводяться одночасно з черговими місцевими виборами.

2. У разі добровільного об’єднання територіальних громад, інших змін адміністративно-територіального устрою повноваження відповідних територіальних виборчих комісій припиняються після припинення повноважень відповідних місцевих рад, для організації підготовки та проведення виборів яких вони утворювалися.

{Стаття 288 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 289. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад від територіальної громади, що приєдналася до іншої територіальної громади

1. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад проводяться в порядку і строки, передбачені цим Кодексом для проведення чергових місцевих виборів.

При визначенні кількості багатомандатних виборчих округів на додаткових виборах враховується орієнтовна середня кількість виборців, що припадала на кожний депутатський мандат на останніх виборах сільської, селищної ради відповідної територіальної громади, до якої відбулося приєднання, та загальний склад сільської, селищної ради територіальної громади, що визначається відповідно до частин третьої та п’ятої статті 197 цього Кодексу.

2. Депутати сільських, селищних рад, обрані на додаткових виборах, здійснюють свої повноваження до обрання нового складу ради на наступних чергових або позачергових місцевих виборах у порядку, встановленому Конституцією та законами України.

3. У рік проведення чергових місцевих виборів додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад не проводяться. Чергові вибори відповідної сільської, селищної ради

територіальної громади, до якої приєдналися територіальні громади, проводяться на усій території територіальної громади, включаючи територію громади, що приєдналася.

4. Повноваження територіальної виборчої комісії територіальної громади, що приєднується до територіальної громади, припиняються після припинення повноважень відповідної місцевої ради, для організації підготовки та проведення виборів якої вона утворювалася. Повноваження щодо організації підготовки і проведення додаткових виборів здійснює територіальна виборча комісія, створена на території територіальної громади, до якої приєднується інша територіальна громада.

{Стаття 289 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXXII. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2020 року, крім підпункту 3 пункту 3 цього розділу, який набирає чинності з 1 липня 2020 року, підпунктів 2 та 3 пункту 3 цього розділу щодо здійснення повноважень органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії, які набирають чинності з дня, наступного за днем прийняття Центральною виборчою комісією рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв.

2. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) Закон України "Про вибори Президента України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 14, ст. 81 із наступними змінами);

2) Закон України "Про вибори народних депутатів України" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 10-11, ст. 73 із наступними змінами), крім положень щодо організації та проведення проміжних виборів і заміщення народних депутатів України, обраних у загальнодержавному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів народних депутатів України;

3) Закон України "Про місцеві вибори" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 37-38, ст. 366 із наступними змінами), крім положень щодо організації та проведення повторних, проміжних, додаткових виборів і заміщення депутатів, обраних у багатомандатному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів депутатів місцевих рад.

3. Внести зміни до таких законів України:

1) статтю 1 Закону України "Про рекламу" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 8, ст. 62 із наступними змінами) після абзацу восьмого доповнити новим абзацом такого змісту:

"політична реклама - інформація у будь-якому вигляді, поширена в будь-якій формі, яка має на меті популяризацію діяльності політичної партії (організації партії), привернення уваги до діяльності політичної партії (організації партії) та її позиції щодо питань загальнодержавного (місцевого) значення. До політичної реклами належать також використання символіки або логотипів політичних партій (організацій партій), повідомлення про підтримку політичною партією (організацією партії) видовищних чи

інших публічних заходів або привернення уваги до участі у таких заходах політичної партії (організації партії)".

У зв’язку з цим абзаци дев’ятий - двадцять перший вважати відповідно абзацами десятим - двадцять другим;

2) у Законі України "Про Центральну виборчу комісію" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 36, ст. 448 із наступними змінами):

а) частину сьому статті 3 викласти в такій редакції:

"7. Гарантії незалежності Комісії у здійсненні своїх повноважень встановлюються Конституцією України, цим та іншими законами України.

Незалежність Комісії забезпечується:

1) особливим, встановленим Конституцією України і цим Законом порядком призначення на посади та звільнення з посад членів Комісії;

2) визначеними цим Законом та іншими законами України гарантіями діяльності Комісії;

3) особливим, встановленим цим Законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення Комісії";

б) статтю 4 доповнити частиною сьомою такого змісту:

"7. Комісія має офіційний веб-сайт, на якому розміщуються рішення Комісії, інформація про вибори, референдуми, інші матеріали про діяльність Комісії, інформація щодо прав та порядку забезпечення виборчих прав громадян, а також інші матеріали, передбачені цим Законом.

Офіційний веб-сайт має відповідати технічним вимогам до створення (модернізації) офіційних веб-сайтів, встановленим Кабінетом Міністрів України, для безперешкодного доступу користувачів із порушеннями зору та слуху";

в) частини другу і сьому статті 6 викласти в такій редакції:

"2. У поданні Президента України про призначення членів Комісії враховуються пропозиції депутатських фракцій і груп, утворених у поточному скликанні Верховної Ради України, а також моральні якості осіб, які пропонуються до складу Комісії, наявність у них професійного, наукового або громадського досвіду у сфері організації та проведення виборів чи референдумів, виборчого права";

"7. Комісія працює на постійній основі. Член Комісії є публічним службовцем. Правовий статус члена Комісії визначається цим Законом";

г) у статті 11:

частину першу доповнити абзацом другим такого змісту:

"Засідання Комісії проводяться за місцезнаходженням Комісії. У разі необхідності можуть проводитися виїзні засідання Комісії";

частину четверту викласти в такій редакції:

"4. Засідання Комісії є повноважним за умови присутності не менш як одинадцяти членів Комісії.

Присутність члена Комісії на засіданні Комісії може забезпечуватися за допомогою технічних засобів у порядку, визначеному Комісією";

ґ) статтю 12 доповнити частиною дев’ятою такого змісту:

"9. Постанови Центральної виборчої комісії невідкладно оприлюднюються на її офіційному веб-сайті із забезпеченням можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання";

д) у статті 14:

частину першу доповнити абзацом другим такого змісту:

"Мова звернень до Комісії та їх розгляду визначається Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

частини четверту і п’яту викласти в такій редакції:

"4. Скарги, що стосуються виборів чи референдумів та/або подані під час відповідного виборчого процесу або процесу референдуму, подаються до Комісії у порядку та строки, встановлені відповідним законом.

Скарги, що не стосуються виборів чи референдумів та/або подані не під час такого виборчого процесу або процесу референдуму, подаються до Комісії у порядку та строки, встановлені Законом України "Про звернення громадян" та іншими законами України, з особливостями, встановленими частиною десятою цієї статті.

5. Заява може бути подана до Комісії у письмовій (на паперових носіях або у формі електронного документа) або усній формі. В усній формі заяви подаються під час особистого прийому членами Комісії і фіксуються в порядку, встановленому Комісією";

частини десяту і одинадцяту викласти в такій редакції:

"10. Скарга, що не стосується виборів чи референдуму та/або подана не під час такого виборчого процесу або процесу референдуму, подається до Комісії у письмовій формі на паперових носіях та повинна містити:

1) назву Комісії, до якої вона подається;

2) прізвище, ім’я, по батькові (найменування) суб’єкта звернення із скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

3) прізвище, ім’я, по батькові (найменування) суб’єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв’язку, адресу електронної пошти, якщо вони відомі суб’єкту звернення;

4) суть порушеного питання (предмет скарги);

5) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від Комісії відповідно до її повноважень;

6) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб’єкт звернення зі скаргою обґрунтовує свої вимоги;

7) перелік документів і матеріалів, що додаються;

8) підпис суб’єкта звернення зі скаргою чи особи, уповноваженої представляти відповідного суб’єкта, із зазначенням дати підписання;

9) дату підписання скарги.

У скарзі можуть бути зазначені заінтересовані особи, яких суб’єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

У разі надходження копії скарги засобами електронної пошти (в електронній формі) скарга опрацьовується Комісією в установленому цим Законом порядку.

11. Скарга, що не стосується виборів чи референдуму та/або подана під час виборчого процесу або процесу референдуму, оформлена без дотримання вимог частини десятої цієї статті, повертається суб’єкту звернення із скаргою без розгляду Головою Комісії або за його дорученням іншим членом Комісії з відповідними роз’ясненнями не пізніш як на наступний день після дня надходження скарги";

е) частини другу -четверту статті 15 викласти в такій редакції:

"2. Заяви, що подані до Комісії під час виборчого процесу чи процесу референдуму та стосуються цього процесу, розглядаються Комісією протягом п’яти днів з дня подання. Днем подання заяви вважається день її фактичного отримання Комісією.

3. Заяви та інші звернення, що не стосуються виборчого процесу чи процесу референдуму або подані не під час такого процесу, розглядаються Комісією на загальних підставах, встановлених Законом України "Про звернення громадян" та іншими законами України.

4. Скарги, що стосуються виборів чи референдуму та подані під час виборчого процесу або процесу референдуму, розглядаються Комісією у порядку та строки, встановлені відповідним законом про вибори чи законом про референдуми.

Якщо розгляд питань, порушених у скарзі, не належить до повноважень Комісії, за рішенням Комісії така скарга залишається без розгляду по суті.

Скарги, що не стосуються виборів чи референдуму та/або подані не під час такого виборчого процесу або процесу референдуму, розглядаються Комісією на загальних підставах, встановлених Законом України "Про звернення громадян" та іншими законами України";

є) у статті 16:

у пункті 1 частини другої слова "виборчим комісіям, комісіям з референдумів" виключити;

доповнити частиною третьою такого змісту:

"3. У разі необхідності з метою забезпечення дотримання законного перебігу виборчого процесу чи процесу референдуму, захисту виборчих прав громадян та поновлення порушених виборчих прав громадян Комісія може з власної ініціативи розглянути питання діяльності виборчих комісій, комісій з референдумів нижчого рівня та за результатами розгляду:

1) визнати рішення виборчої комісії або комісії з референдуму чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства про вибори або референдуми, порушують виборчі права громадян, права на участь у референдумі, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу або процесу референдуму;

2) скасувати рішення виборчої комісії або комісії з референдуму;

3) прийняти рішення по суті питання;

4) зобов'язати виборчу комісію, комісію нижчого рівня повторно розглянути питання, що стало предметом розгляду Комісії;

5) зобов'язати виборчу комісію, комісію з референдуму здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів або референдумів;

6) зобов'язати виборчу комісію, комісію з референдуму утриматися від вчинення певних дій;

7) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів або референдумів, дії, які випливають із факту скасування рішення, визнання дій або бездіяльності протиправними;

8) поновити в інший спосіб порушені виборчі права громадян, права на участь у референдумі, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу, процесу референдуму";

ж) пункт 7 статті 17 виключити;

з) у статті 18:

пункт 13 викласти в такій редакції:

"13) приймає рішення про скасування реєстрації кандидатів на пост Президента України в порядку, встановленому законом";

у пункті 17 слова "Закону України "Про вибори Президента України" виключити;

и) у частині другій статті 26:

у пункті 7 слово "штат" замінити словами "штатну чисельність";

пункт 8 викласти в такій редакції:

"8) призначає на посади та звільняє з посад керівників, заступників керівників Секретаріату Комісії, Служби розпорядника Державного реєстру виборців";

і) пункт 5 частини другої статті 29 виключити;

ї) статтю 31 викласти в такій редакції:

"**Стаття 31.** Дострокове припинення виконання повноважень Голови, заступників Голови, секретаря Комісії

1. Повноваження Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії можуть бути припинені достроково рішенням Комісії за заявою такого члена Комісії або за ініціативою більшості членів Комісії.

2. Повноваження Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії припиняються достроково без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії за його заявою рішенням Комісії, за яке проголосувала більшість членів Комісії.

Повноваження Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії припиняються достроково без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії за ініціативою більшості членів Комісії рішенням Комісії, за яке проголосувало не менш як 13 членів Комісії.

Рішення з питань, зазначених у цій частині, приймаються шляхом таємного голосування.

3. Порядок проведення засідання з питань, зазначених у частині другій цієї статті, визначається Регламентом Комісії.

Засідання Комісії щодо дострокового припинення повноважень Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії за ініціативою більшості членів Комісії скликається на їх письмову вимогу.

4. Рішення Комісії, зазначене у частині другій цієї статті, набирає чинності після затвердження Комісією протоколу лічильної комісії про результати таємного голосування.

5. Якщо за рішення, зазначене у частині другій цієї статті, проголосувало менше встановленої кількості членів Комісії, питання про дострокове припинення повноважень відповідної посадової особи не може бути внесене до порядку денного засідання Комісії раніше, ніж через шість місяців.

6. Комісія не може розглядати питання про дострокове припинення повноважень Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії під час виборчого процесу чергових загальнодержавних виборів, чергових місцевих виборів або процесу всеукраїнського референдуму";

й) частину другу статті 32 викласти в такій редакції:

"2. Регламент Центральної виборчої комісії та зміни до нього затверджуються постановою Комісії";

к) назву розділу V викласти в такій редакції:

"Розділ V
СЕКРЕТАРІАТ КОМІСІЇ ТА СЛУЖБИ КОМІСІЇ. КОНСУЛЬТАТИВНІ ТА ІНШІ ДОПОМІЖНІ ОРГАНИ КОМІСІЇ";

л) частину третю статті 33 викласти в такій редакції:

"3. Керівник та інші працівники Секретаріату Комісії, Служби розпорядника Державного реєстру виборців, регіональних та територіальних представництв Комісії є державними службовцями, крім працівників патронатної служби та працівників, які відповідно до Закону України "Про державну службу" виконують функції з обслуговування";

м) статтю 35 викласти в такій редакції:

"**Стаття 35.** Регіональні та територіальні представництва Комісії

1. Для вирішення питань, пов’язаних з виконанням повноважень Комісії, Комісія утворює свої територіальні представництва, які також здійснюють повноваження органу ведення Державного реєстру виборців. Комісія може утворювати свої регіональні та територіальні представництва. Фінансове забезпечення регіональних та територіальних представництв Комісії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

2. Регіональні та територіальні представництва Комісії за рішенням Комісії можуть утворюватися як юридичні особи публічного права або структурні підрозділи Секретаріату Комісії.

Регіональні та територіальні представництва Комісії можуть утворюватися в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення та як міжрегіональні територіальні органи, повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць.

3. Організація діяльності регіональних та територіальних представництв Комісії та межі їх повноважень регулюються положенням про такі представництва, що затверджується Комісією.

4. Керівники і заступники керівників регіональних та територіальних представництв Комісії призначаються на посади і звільняються з посад Головою Комісії.

Інші державні службовці і працівники регіональних та територіальних представництв Комісії призначаються на посади та звільняються з посад керівниками регіональних та територіальних представництв Комісії.

5. Структуру регіональних та територіальних представництв Комісії затверджує Комісія. Штатний розпис та кошторис регіональних та територіальних представництв Комісії затверджує керівник Секретаріату Комісії.

6. Регіональні та територіальні представництва Комісії для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених положенням про такі представництва, у межах структури та штатного розпису можуть залучати відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників";

н) розділ V доповнити статтею 35^1 такого змісту:

"**Стаття 35^1.** Центр підготовки учасників виборчих процесів

1. Для забезпечення виконання Комісією повноважень щодо підвищення правової культури учасників виборчого процесу та процесу референдуму діє Центр підготовки учасників виборчих процесів.

2. Діяльність Центру регулюється положенням, яке затверджується Комісією";

о) частину першу статті 36 викласти в такій редакції:

"1. Фінансування Комісії, Секретаріату Комісії, патронатної служби, Служби розпорядника Державного реєстру виборців, регіональних та територіальних представництв Комісії здійснюється за рахунок коштів бюджету";

п) у тексті Закону слова "Закон України "Про вибори народних депутатів України" в усіх відмінках замінити словами "Виборчий кодекс України" у відповідному відмінку, а слова "Про засади запобігання і протидії корупції" - словами "Про запобігання корупції";

3) у Законі України "Про Державний реєстр виборців" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 5, ст. 34 із наступними змінами):

а) у частині першій статті 2:

у пункті 2 слова "депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, всеукраїнських" замінити словами "місцевих виборів, всеукраїнського";

доповнити пунктом 3 такого змісту:

"3) облік виборчих дільниць, які існують на постійній основі";

б) у статті 3:

у частині четвертій слова "і цілісність" виключити;

частину десяту після слів "від незаконного використання" доповнити словом "знищення";

в) у пункті 6 частини першої статті 6 слова "паспорта громадянина України" замінити словами "документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України";

г) у статті 7:

пункт 2 частини першої виключити;

частини другу і третю замінити трьома новими частинами такого змісту:

"2. Номер виборчої дільниці, до якої відноситься виборець, визначається на підставі відомостей про його виборчу адресу.

3. За зверненням виборця, який має право голосу на відповідних загальнодержавних виборах чи всеукраїнському референдумі, включаючи виборця, стосовно якого у Реєстрі наявна службова відмітка про вибуття з відповідної території, орган ведення Реєстру може тимчасово (на період відповідного виборчого процесу чи процесу референдуму) змінити виборцю місце голосування (виборчу дільницю, дільницю референдуму) без зміни його виборчої адреси. Порядок подання та розгляду заяви про тимчасову зміну місця голосування виборця встановлюється Центральною виборчою комісією.

Процедура тимчасової зміни місця голосування виборця не застосовується щодо спеціальних виборчих дільниць.

4. На місцевих виборах тимчасова зміна місця голосування виборця без зміни виборчої адреси не застосовується";

ґ) у статті 8:

частину другу викласти в такій редакції:

"2. Виборчою адресою виборця є адреса, за якою зареєстровано його місце проживання відповідно до Закону України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні", якщо інше не передбачене цією статтею";

після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"3. За мотивованим зверненням виборця орган ведення Реєстру може визначити іншу виборчу адресу виборця, ніж визначену відповідно до частини другої цієї статті".

У зв’язку з цим частини третю - сьому вважати відповідно частинами четвертою - восьмою;

д) у пункті 7 частини першої статті 9 слова "із зазначенням номера і дати видання виборцю документа, що засвідчує таку зміну" виключити;

е) у статті 10:

у частині першій:

пункт 2 після слова "отримувати" доповнити словами "в установленому цим Законом порядку";

у пункті 4 слова "у будь-який час" виключити;

у пункті 5 слова "з мотивованою заявою" замінити словами "із заявою";

у пункті 7 слово "засобами" замінити словом "способами";

у частині третій слова "виникнення можливості" виключити;

доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. Розпорядник Реєстру забезпечує взаємодію виборців з Реєстром шляхом запровадження в мережі Інтернет електронних сервісів";

є) у статті 11:

у частині першій:

слова "у взаємодії з Державною службою спеціального зв’язку та захисту інформації України" виключити;

доповнити абзацом другим такого змісту:

"Для забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом, яка міститься в Реєстрі, використовуються засоби захисту конфіденційної інформації";

у частині другій:

у першому реченні слова "за погодженням" замінити словами "у взаємодії";

друге речення викласти в такій редакції: "Розпорядник Реєстру для забезпечення захисту даних Реєстру встановлює обов’язковий для осіб, яким надається право доступу до бази даних Реєстру, порядок такого доступу з дотриманням вимог цього Закону";

ж) у частині другій статті 12 слово "загальну" виключити;

з) у частині п’ятій статті 13:

у першому реченні слова "за рішенням розпорядника Реєстру" виключити;

друге речення після цифр "20" доповнити цифрами "20[1]";

и) у статті 14:

пункт 3 частини першої виключити;

у пункті 6 частини другої слова "органам ведення Реєстру право доступу" замінити словом "доступ";

частину п’яту викласти в такій редакції:

"5. Повноваження органу ведення Реєстру здійснюють територіальні представництва Центральної виборчої комісії, утворені відповідно до Закону України "Про Центральну виборчу комісію";

частини шосту, дев’яту - одинадцяту виключити;

у частині дванадцятій слова "та регіонального органу адміністрування Реєстру" виключити;

і) статтю 16 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. У разі неможливості виконання органом ведення Реєстру дій щодо ведення Реєстру актуалізація бази даних Реєстру стосовно записів про виборців, виборча адреса яких відноситься до території, на яку поширюються повноваження цього органу, здійснюється в порядку, встановленому розпорядником Реєстру";

ї) пункти 2 і 3 частини п’ятої статті 17 викласти в такій редакції:

"2) виявлення в базі даних Реєстру запису про особу, яка не є виборцем (крім випадків, зазначених у частині шостій цієї статті), що підтверджено документами, поданими до органу ведення Реєстру в установленому порядку;

3) виявлення в базі даних Реєстру зайвого запису про виборця (кратне включення виборця до Реєстру), що підтверджено документами, поданими до органу ведення Реєстру у встановленому порядку";

й) устатті 19:

частини другу - четверту викласти в такій редакції:

"2. Особа, зазначена в частині першій цієї статті, подає до органу ведення Реєстру письмову заяву за формою, встановленою розпорядником Реєстру, із зазначенням відомостей про себе, наведених у частині першій статті 6 та пункті 1 частини першої статті 7 цього Закону. Така заява може бути подана до органу ведення Реєстру особисто або через уповноважену особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Також заява може бути надіслана особою в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до закону, з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку.

До заяви про включення до Реєстру додається копія документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, - паспорта громадянина України або тимчасового посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України).

Відомості про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно (за наявності підстав) зазначаються у заяві, яка подається разом з документом (копією документа), що підтверджує відповідний факт.

Заява, надіслана з використанням мережі Інтернет, повинна містити адресу електронної пошти, на яку заявнику може бути надіслано повідомлення, передбачене цією статтею.

3. Особа, яка набула права голосу і проживає чи на час набуття права голосу перебуває за межами України, може особисто звернутися щодо свого включення до Реєстру до закордонної дипломатичної установи України за місцем свого проживання чи перебування із заявою за формою, зазначеною у частині другій цієї статті.

До заяви про включення до Реєстру додається копія документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, - паспорта громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичного паспорта, службового паспорта або тимчасового посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України).

Керівник закордонної дипломатичної установи України невідкладно передає заяву до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України.

Заява з копією зазначеного документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, може бути надіслана особою до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку.

4. Виборча адреса особи, яка звернулася із заявою щодо свого включення до Реєстру, визначається відповідно до частин другої, четвертої - сьомої статті 8 цього Закону";

у частині п’ятій слово "відповідних" виключити;

у частині сьомій:

перше речення після слів "орган ведення Реєстру" доповнити словами "вручає виборцю або";

доповнити абзацом другим такого змісту:

"Таке повідомлення в електронній формі надсилається на зазначену заявником адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру";

частину восьму викласти в такій редакції:

"8. У разі якщо виборець уже включений до Реєстру, йому вручається або надсилається повідомлення, зазначене в частині сьомій цієї статті, на адресу, вказану в заяві як виборча адреса виборця, або на зазначену ним адресу електронної пошти";

друге речення частини десятої викласти в такій редакції: "Таке повідомлення вручається особі або надсилається на адресу, зазначену в заяві як її виборча адреса, чи на зазначену особою адресу електронної пошти";

к) статтю 20 викласти в такій редакції:

"**Стаття 20.** Порядок звернення виборця за власною ініціативою до органу ведення Реєстру щодо зміни його персональних даних

1. Кожен виборець у разі зміни його персональних даних, зазначених у частині першій статті 6 та пунктах 1 і 4 частини першої статті 7 цього Закону, може звернутися до органу ведення Реєстру відповідно до своєї виборчої адреси із заявою про внесення змін до його персональних даних у Реєстрі за формою, встановленою розпорядником Реєстру. Така заява може бути подана до органу ведення Реєстру особисто або через уповноважену особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Також заява може бути надіслана особою в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку. Заява, надіслана з використанням мережі Інтернет, повинна містити адресу електронної пошти, на яку заявнику може бути надіслано повідомлення, передбачене цією статтею.

До заяви додаються документи (копії документів), що підтверджують відповідні зміни.

Виборець, який проживає чи перебуває за межами України, звертається із заявою до відповідної закордонної дипломатичної установи України, яка невідкладно передає заяву разом з документами (їх копіями), що додаються до неї, до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України. Така заява з копіями відповідних документів може бути надіслана особою до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку.

2. У разі звернення щодо зміни виборчої адреси виборець подає до органу ведення Реєстру за новою виборчою адресою заяву, до якої додаються документи (копії документів), що підтверджують зміну виборчої адреси виборця.

3. Зазначене у частині третій статті 8 цього Закону звернення щодо зміни виборчої адреси може бути подане виборцем до органу ведення Реєстру, повноваження якого поширюються на територію, до якої віднесено виборчу адресу, на яку змінюватиметься поточна виборча адреса виборця, не пізніше ніж на п’ятий день з дня початку виборчого процесу виборів або процесу референдуму, що проводяться на території, в межах якої

виборець просить визначити його виборчу адресу. У разі якщо на відповідній території одночасно проводяться декілька виборів (референдум), таке звернення може бути подане не пізніше ніж на п’ятий день з дня початку виборчого процесу тих виборів (референдуму), голосування на яких проводиться раніше, ніж голосування на інших виборах, які відбуваються одночасно.

У разі надходження звернення виборця щодо зміни виборчої адреси пізніше ніж на п’ятий день з дня початку виборчого процесу відповідних виборів або процесу референдуму (з урахуванням особливостей щодо виборів та референдуму, передбачених абзацом першим цієї частини, які проводяться одночасно) орган ведення Реєстру приймає мотивоване рішення про відмову у внесенні зміни до його виборчої адреси, копія якого не пізніше наступного дня після прийняття відповідного рішення надсилається виборцю з одночасним повідомленням про можливість подання звернення щодо зміни виборчої адреси після завершення виборчого процесу відповідних виборів.

У випадку, передбаченому абзацом другим цієї частини, або у разі, якщо строки виборчих процесів з відповідних виборів (процесу референдуму) повністю або частково збігаються, виборець може подати звернення щодо зміни виборчої адреси після завершення виборчого процесу виборів, голосування на яких відбувається останнім.

4. У разі звернення щодо зміни виборчої адреси на підставі частини третьої статті 8 цього Закону виборець зобов’язаний додати до заяви, зазначеної у частині другій цієї статті, копію документа, що підтверджує фактичне проживання виборця за вказаною ним адресою.

Виборець обґрунтовує зміну виборчої адреси одним з документів, перелік яких зазначений у частині п’ятій цієї статті.

5. До документів, що підтверджують фактичне проживання виборця за адресою, зазначеною у заяві, передбаченій частиною другою цієї статті, та належно обґрунтовують зміну виборчої адреси на підставах, передбачених частиною третьою статті 8 цього Закону, належать:

1) договір оренди житла за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

2) виданий органом державної влади чи органом місцевого самоврядування документ, що засвідчує здійснення виборцем підприємницької діяльності за адресою житла, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

3) документ, що підтверджує право власності на житло за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

4) довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

5) документ, що засвідчує здійснення виборцем догляду за особою, місце проживання якої зареєстроване відповідно до Закону України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

6) документ, що засвідчує перебування виборця у шлюбі або у родинних відносинах із особою, місце проживання якої зареєстроване відповідно до Закону України "Про свободу

пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою.

6. Порядок розгляду звернення виборця, передбаченого частиною третьою статті 8 цього Закону, встановлюється Центральною виборчою комісією.

7. Орган ведення Реєстру може провести перевірку зміни персональних даних виборця, зазначених у заяві, шляхом звернення до органів, закладів, установ, зазначених у статті 22 цього Закону. За наявності підстав, визначених частиною третьою статті 17 цього Закону, керівник органу ведення Реєстру видає наказ про внесення відповідних змін до персональних даних виборця у Реєстрі (крім випадку, передбаченого частиною восьмою цієї статті).

8. У разі звернення виборця із заявою щодо зміни виборчої адреси орган ведення Реєстру вивчає обґрунтованість заяви. За підсумками вивчення керівник органу ведення Реєстру може прийняти таке рішення:

1) видати наказ про внесення до Реєстру зміни щодо виборчої адреси виборця (якщо зміна виборчої адреси виборця здійснюється в межах території, на яку поширюються повноваження зазначеного органу ведення Реєстру);

2) звернутися за допомогою засобів автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи Реєстру до органу ведення Реєстру за попередньою виборчою адресою виборця про необхідність внесення змін щодо виборчої адреси виборця (якщо попередня виборча адреса виборця не належить до території, на яку поширюються повноваження зазначеного органу ведення Реєстру);

3) відмовити виборцю у внесенні зміни до його виборчої адреси.

9. У разі внесення змін до персональних даних Реєстру орган ведення Реєстру, який вніс зміни, вручає виборцю або надсилає на його виборчу адресу відповідне повідомлення. Повідомлення підписується керівником органу ведення Реєстру та засвідчується печаткою зазначеного органу.

Таке повідомлення в електронній формі надсилається на зазначену заявником адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру.

10. Керівник органу ведення Реєстру відмовляє у задоволенні заяви виборця, зазначеної у частинах першій та другій цієї статті, з таких підстав:

1) якщо встановлено, що особа, яка звернулася із заявою, не включена до Реєстру;

2) якщо перевіркою, передбаченою частиною сьомою цієї статті, виявлено невідповідність у змісті відомостей, зазначених у заяві та наданих відповідними органом, закладом, установою;

3) якщо заяву про зміну виборчої адреси визнано необґрунтованою;

4) якщо встановлено, що до Реєстру вже внесено відповідні зміни.

11. Особі, яка звернулася із заявою, зазначеною у частинах першій чи другій цієї статті, повідомляється у письмовій формі про відмову в задоволенні заяви із зазначенням

вичерпного переліку підстав відмови. Таке повідомлення вручається виборцю або надсилається на його виборчу адресу. У разі відмови у зміні виборчої адреси виборця зазначене повідомлення вручається йому або надсилається на виборчу адресу відповідно до даних Реєстру і на адресу, яку виборець просив визнати його виборчою адресою. Повідомлення в електронній формі надсилається на зазначену заявником адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру.

12. У разі якщо виборець, який звернувся із заявою, зазначеною в частинах першій або другій цієї статті, виявився не включеним до Реєстру, орган ведення Реєстру перевіряє відомості, зазначені в заяві, надсилаючи запит до органів, закладів, установ, зазначених у статті 22 цього Закону. Рішення щодо включення цього виборця до Реєстру приймається в порядку, встановленому частинами шостою та сьомою статті 19 цього Закону. Перед прийняттям рішення орган ведення Реєстру може звернутися до виборця щодо перевірки чи уточнення відомостей стосовно нього.

13. Виборець, виборчу адресу якого визначено відповідно до частини третьої статті 8 цього Закону, може звернутися до органу ведення Реєстру із новою заявою про зміну виборчої адреси з підстав, передбачених частиною третьою статті 8 цього Закону, не раніше ніж через 180 днів після дати внесення до Реєстру останньої зміни виборчої адреси такого виборця.

14. У разі якщо станом на день звернення до органу ведення Реєстру виборця, зазначеного у частині тринадцятій цієї статті, розпочався виборчий процес з виборів Президента України, виборів народних депутатів України, місцевих виборів або процес всеукраїнського чи місцевого референдуму, виборча адреса такого виборця не може бути змінена до завершення відповідного виборчого процесу або процесу референдуму. У разі якщо строки виборчих процесів з відповідних виборів (референдуму) повністю або частково збігаються, виборча адреса такого виборця не може бути змінена до завершення виборчого процесу виборів або процесу референдуму, голосування на яких відбувається останнім.

15. У разі якщо звернення виборця, зазначене у частині третій статті 8 цього Закону, подане до органу ведення Реєстру раніше, ніж виникли підстави для зміни поточної виборчої адреси виборця відповідно до відомостей, передбачених статтею 22 цього Закону, виборча адреса такого виборця визначається у порядку, встановленому статтею 22 цього Закону";

л) доповнити статтею 20^{1} такого змісту:

"**Стаття 20^{1}.** Порядок звернення виборця за власною ініціативою до органу ведення Реєстру щодо неправильностей у Реєстрі стосовно іншої особи

1. Виборець, який виявив невключення чи неправомірне включення до Реєстру іншої особи, недостовірні відомості Реєстру стосовно іншої особи, може за власною ініціативою звернутися з письмовою заявою до органу ведення Реєстру за виборчою адресою такої особи щодо виправлення неправильностей у Реєстрі. Виборець може звернутися із заявою щодо неправильностей у Реєстрі стосовно особи, виборча адреса якої знаходиться за межами України, також до відповідної закордонної дипломатичної установи України, яка невідкладно передає заяву до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ

України. Також заява може бути надіслана особою в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку. Заява, надіслана з використанням мережі Інтернет, повинна містити адресу електронної пошти, на яку заявнику може бути надіслано повідомлення про результати розгляду заяви.

2. Заява, зазначена в частині першій цієї статті, повинна містити:

1) прізвище, ім’я та по батькові, місце проживання виборця - суб’єкта звернення;

2) прізвище, власне ім’я (усі власні імена), по батькові особи, стосовно якої подано заяву, її виборчу адресу, а також дату та місце народження такої особи (якщо такі відомості відомі заявнику);

3) суть порушеного питання;

4) зміст прохання;

5) підпис виборця і дату подання заяви.

До заяви додаються документи (копії документів), що підтверджують зазначені в ній відомості (за наявності).

3. Орган ведення Реєстру, до якого подано заяву щодо неправильностей у Реєстрі стосовно іншої особи, здійснює уточнення персональних даних Реєстру згідно із статтею 23 цього Закону.

Таке уточнення може не здійснюватися стосовно померлої особи за умови пред’явлення суб’єктом звернення свідоцтва про смерть або іншого документа, що засвідчує факт смерті особи, виданого компетентним органом іноземної держави. Копія такого документа додається до зазначеної заяви, що є підставою для видання наказу про внесення відповідних змін до бази даних Реєстру";

м) статтю 21 викласти в такій редакції:

"**Стаття 21.** Запит виборця до органу ведення Реєстру

1. Виборець може особисто звернутися до будь-якого органу ведення Реєстру, пред’явивши паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України), з письмовим запитом із зазначенням прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові, дати та місця народження, поштової адреси щодо:

1) змісту його персональних даних у Реєстрі, передбачених частиною першою статті 6, частиною першою статті 7 цього Закону;

2) прізвищ, власних імен, по батькові, дати народження усіх виборців, внесених до Реєстру за його власною виборчою адресою (крім виборчих адрес, визначених згідно з частинами третьою - п’ятою статті 8 цього Закону).

2. Виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, може уповноважити на подання письмового запиту іншу особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства.

3. Виборець, який проживає або перебуває за межами України, може особисто подати запит, зазначений у частині першій цієї статті, до закордонної дипломатичної установи України за місцем проживання чи перебування, пред’явивши при цьому паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт, службовий паспорт або тимчасове посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України). Закордонна дипломатична установа України невідкладно передає запит до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України.

4. Запит, зазначений у частинах першій та третій цієї статті, виборець може направити до органу ведення Реєстру в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку. Такий запит повинен містити адресу електронної пошти.

5. Орган ведення Реєстру надає відповідь на запит не пізніше ніж на п’ятий робочий день після його отримання. Запитувані дані засвідчуються підписом керівника органу ведення Реєстру та скріплюються печаткою цього органу.

Відповідь в електронній формі надсилається на зазначену виборцем адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру.

6. У разі невідповідності зазначених у запиті ідентифікаційних персональних даних виборця - суб’єкта звернення відповідним даним цього виборця у Реєстрі орган ведення Реєстру відмовляє в письмовій формі у задоволенні запиту із зазначенням підстави відмови";

н) устатті 22:

частини другу, третю, шосту і восьму викласти в такій редакції:

"2. Передбачені цією статтею відомості подаються згідно з цією статтею:

до відповідного органу ведення Реєстру - щомісяця до 5 числа;

до розпорядника Реєстру - у визначеному розпорядником Реєстру порядку.

3. Уповноважена центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, посадова особа подає відомості про:

1) осіб, які протягом попереднього місяця набули громадянство України та отримали тимчасове посвідчення громадянина України або паспорт громадянина України;

2) виборців, які протягом попереднього місяця отримали паспорт громадянина України у зв’язку із зміною прізвища, імені, по батькові, дати або місця народження;

3) осіб, громадянство України яких припинено протягом попереднього місяця;

4) осіб, яким протягом наступного місяця виповниться 18 років та яким оформлено паспорт громадянина України;

5) виборців, яким протягом попереднього місяця оформлено паспорт громадянина України вперше після досягнення 18-річного віку";

"6. Відповідний районний (районний у місті, міський, міськрайонний) суд подає відомості про:

1) виборців, які протягом попереднього місяця були визнані недієздатними, із зазначенням строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною;

2) осіб, стосовно яких протягом попереднього місяця було скасовано рішення про визнання їх недієздатними;

3) осіб, стосовно яких протягом попереднього місяця було прийнято рішення про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною, із зазначенням цього строку";

"8. Керівник центру обліку, який відповідно до закону веде облік бездомних осіб, або соціальної служби, у складі якої утворено структурний підрозділ для ведення обліку бездомних осіб, подає відомості про:

1) виборців, місце проживання яких протягом попереднього місяця зареєстровано за юридичною адресою закладу;

2) виборців, місце проживання яких протягом попереднього місяця знято з реєстрації за юридичною адресою закладу";

частину одинадцяту після слів "органу охорони здоров’я" доповнити словами "або відповідного закладу охорони здоров’я";

частину чотирнадцяту доповнити абзацом другим такого змісту:

"Відповідні відомості можуть подаватися органу ведення Реєстру цими особами в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги". У цьому випадку подання на паперовому носії не подаються";

у частині вісімнадцятій слова та цифру "пунктом 2 частини сьомої" виключити;

о) у статті 23:

у частині першій слова "встановлення ними факту" замінити словами "виявлення ними";

пункт 2 частини другої викласти в такій редакції:

"2) звернення виборця щодо неправильностей у Реєстрі стосовно іншої особи";

у частині четвертій слова "відповідними органами, закладами, установами" замінити словами "органами, закладами, установами, до яких надійшов такий запит";

п) у статті 24:

частину другу викласти в такій редакції:

"2. Під час виборчого процесу виборів Президента України, народних депутатів України, чергових місцевих виборів, процесу всеукраїнського референдуму за письмовим зверненням політичної партії розпорядник Реєстру забезпечує представнику цієї партії, уповноваженому відповідним керівним органом партії, доступ у режимі читання до відомостей Реєстру, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 6 та частиною першою статті 7 цього Закону, в установленому розпорядником Реєстру порядку";

частини третю - шосту виключити;

р) статті 26-28 викласти в такій редакції:

"**Стаття 26.** Цілі використання персональних даних Реєстру

1. Під час підготовки до виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, до всеукраїнського або місцевого референдуму персональні дані Реєстру можуть використовуватися лише для:

1) складання списків виборців на виборчих дільницях;

2) вирішення Центральною виборчою комісією питань організації підготовки та проведення виборів і референдумів;

3) надання Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, іншим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, Центральній виборчій комісії, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, виборчій комісії Автономної Республіки Крим, територіальним виборчим комісіям з місцевих виборів статистичної інформації щодо кількісних характеристик виборчого корпусу на відповідній території;

4) виготовлення іменних запрошень виборцям;

5) проведення передбаченої частиною другою цієї статті перевірки відомостей про виборців.

2. Персональні дані Реєстру можуть бути використані для проведення перевірки достовірності відомостей про виборців, які поставили свої підписи у підписних листах на підтримку проведення всеукраїнського референдуму, на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради та сільського, селищного, міського голови, старости села, селища за народної ініціативи, а також відомостей, що подаються до відповідних виборчих комісій стосовно кандидатів, уповноважених та довірених осіб, членів ініціативної групи референдуму, кандидатур до складу виборчих комісій.

3. Персональні дані Реєстру можуть бути використані для здійснення публічного контролю за веденням Реєстру в порядку та межах, встановлених цим Законом.

4. Персональні дані Реєстру можуть бути одноразово використані на підставі закону для первинного наповнення бази даних державної системи обліку фізичних осіб після її створення, а також для створення реєстрів територіальних громад.

5. Персональні дані Реєстру можуть бути використані державними органами, яким законом надано право доступу до автоматизованих інформаційних систем, реєстрів та

банків даних, держателями (адміністраторами) яких є державні органи. Використання персональних даних Реєстру здійснюється з дотриманням законодавства про захист персональних даних.

6. Персональні дані Реєстру у визначених законом випадках можуть бути використані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, для здійснення його повноважень.

7. Під час здійснення повноважень щодо верифікації та моніторингу державних виплат центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, має право отримувати з Реєстру інформацію про виборців, зокрема таку, що містить персональні дані.

Порядок надання та обсяг інформації з Реєстру визначаються розпорядником Реєстру за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику.

8. Персональні дані Реєстру можуть бути використані для проведення верифікації та встановлення тотожності між наборами ідентифікаційних даних фізичних осіб, які обробляються в національних електронних інформаційних ресурсах.

Порядок надання та обсяг інформації з Реєстру визначаються розпорядником Реєстру.

9. Використання персональних даних Реєстру для інших цілей, крім визначених цією статтею, можливе виключно за рішенням суду.

Стаття 27. Складання попередніх списків виборців

1. Для підготовки та проведення голосування на виборах або референдумі орган ведення Реєстру для кожної звичайної виборчої дільниці, утвореної на території, на яку поширюються його повноваження, а також для спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, складає на основі відомостей Реєстру попередні списки виборців. Орган ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України складає попередні списки виборців для кожної закордонної виборчої дільниці.

На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, на суднах, які перебувають у день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, у слідчих ізоляторах та інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування, списки виборців складаються відповідними дільничними виборчими комісіями в порядку, встановленому законом.

2. Відомості, передбачені статтею 22 цього Закону, подаються відповідними органами, закладами, установами за десять днів до дня передачі попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях. Відомості подаються за період з дати останнього подання відомостей до органу ведення Реєстру до дня, що передує дню їх подання.

3. До попереднього списку виборців на виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування на виборах чи референдумі виповниться 18 років і які мають право голосу та які відносяться до цієї виборчої дільниці відповідно до відомостей Реєстру.

До списку виборців не включаються особи, записи стосовно яких містяться у базі даних Реєстру, але які відповідно до персональних даних Реєстру не мають права голосу, померли або вибули (у тому числі тимчасово на день голосування) зі своєї виборчої адреси.

При включенні виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" напроти його прізвища робиться відмітка про це.

4. Попередні списки виборців складаються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією з дотриманням вимог частин п’ятої та шостої цієї статті.

5. Попередній список виборців має наскрізну нумерацію виборців та нумерацію аркушів. Відомості про виборців у списку виборців на звичайній виборчій дільниці зазначаються так, щоб виборці з однаковою виборчою адресою були розміщені поруч. Відомості про виборців у списку виборців на закордонній виборчій дільниці зазначаються в порядку, зручному для проведення голосування.

У попередньому списку виборців зазначаються такі відомості про виборця:

1) прізвище, власне ім’я (усі власні імена) та по батькові (за наявності);

2) дата народження;

3) виборча адреса (без зазначення поштового індексу і країни проживання чи перебування);

4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) - у графі "Примітки".

6. Попередній список виборців для звичайної виборчої дільниці виготовляється на паперовому носії в одному примірнику, кожний аркуш якого засвідчується підписом керівника органу ведення Реєстру і скріплюється печаткою цього органу.

Попередній список виборців для закордонної виборчої дільниці передається відповідній дільничній виборчій комісії в електронному вигляді.

7. Порядок і строки передачі попередніх списків виборців виборчим комісіям визначаються законом.

Стаття 28. Складання уточнених списків виборців

1. Передбачені статтею 22 цього Закону відомості подаються відповідними органами, закладами, установами за десять днів до дня голосування. Відомості подаються за період з дати останнього подання відомостей до органу ведення Реєстру до дня, що передує дню їх подання.

2. Подані до дільничних виборчих комісій звернення виборців щодо невключення, неправильного включення до попереднього списку виборців чи неправильностей у відомостях про виборця передаються відповідному органу ведення Реєстру.

3. Орган ведення Реєстру, який отримав звернення виборців щодо уточнення списку виборців, вживає заходів, передбачених статтями 19, 20, 20[1] цього Закону. Про результати розгляду звернення повідомляється особа, яка його подала, а також особа, якої воно стосується (якщо звернення виборця стосується іншої особи).

4. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, крім утвореної в установі виконання покарань, невідкладно передає відомості про виборців, включених до цього списку (у тому числі в порядку уточнення), а також про виборців, виключених із цього списку, до органу ведення Реєстру за своїм місцезнаходженням. Такі відомості можуть передаватися через відповідну окружну (територіальну) виборчу комісію.

5. Орган ведення Реєстру, який отримав відомості, зазначені в частині четвертій цієї статті, вносить до бази даних Реєстру відповідні відмітки щодо виборців, які не будуть голосувати за своїми виборчими адресами у зв’язку з їх включенням до списків виборців на інших виборчих дільницях.

6. Уточнені списки виборців для звичайних і закордонних виборчих дільниць та спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, виготовляються органами ведення Реєстру на паперовому носії в одному примірнику за формою, встановленою розпорядником Реєстру, з дотриманням вимог, установлених частинами третьою, п’ятою, шостою статті 27 цього Закону, та містять графу для підпису виборця за отримання виборчого бюлетеня.

7. Уточнені списки виборців передаються відповідним виборчим комісіям не пізніш як за два дні до дня голосування в порядку, встановленому законом.

Уточнені списки виборців для закордонних виборчих дільниць передаються також в електронному вигляді.

8. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених чи виключених з нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців були внесені зміни, передаються дільничною виборчою комісією до відповідного органу ведення Реєстру для опрацювання в порядку, встановленому статтею 23 цього Закону";

с) у статті 29:

у частині четвертій:

у пункті 5 слово "виборців" замінити словами "учасників місцевого референдуму - громадян України, які мають право голосу та є членами відповідної територіальної громади";

доповнити пунктом 6 такого змісту:

"6) громадян України, які поставили свої підписи на підписних листах на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, сільського, селищного, міського голови, старости села, селища за народної ініціативи";

у частині п’ятій:

пункт 1 доповнити словами "старости села, селища";

пункт 2 після слів "міського голови" доповнити словами "старости села, селища";

т) частину п’яту статті 30 викласти в такій редакції:

"5. Відомості щодо кількісних характеристик виборчого корпусу у межах Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст, районів у містах, селищ і сіл, у закордонному виборчому окрузі, а також про кількість виборців, які за своїми виборчими адресами віднесені до відповідних виборчих дільниць, щомісяця, станом на останній день попереднього місяця, розміщуються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у формі відкритих даних відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації". Зазначені відомості зберігаються у вільному доступі на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії протягом трьох місяців";

у) назвурозділу V викласти в такій редакції:

"**Розділ V**
ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЕДЕННЯ РЕЄСТРУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ ВЕДЕННЯ РЕЄСТРУ";

ф) статтю 31 виключити;

х) статтю 32 викласти в такій редакції:

"**Стаття 32.** Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності органів ведення Реєстру

1. Особа, яка зверталася до органу ведення Реєстру щодо включення себе чи інших осіб до Реєстру, внесення змін до персональних даних Реєстру або отримання відповіді на свій запит, може оскаржити до суду рішення, дії чи бездіяльність відповідного органу ведення Реєстру в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

2. Політична партія, яка зверталася до органу ведення Реєстру в порядку, передбаченому статтею 24 цього Закону, може оскаржити до суду рішення, дії чи бездіяльність відповідного органу ведення Реєстру в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України";

ц) у статті 33:

назву викласти в такій редакції:

"**Стаття 33.** Відповідальність за порушення встановленого порядку ведення Реєстру";

частину першу доповнити словами "щодо порядку ведення Реєстру";

частини другу - четверту виключити;

4) частину першу статті 8 Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 1, ст. 1) викласти в такій редакції:

"1. Внутрішньо переміщена особа реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та референдумах у порядку, встановленому законом".

4. Установити, що:

1) виборчий процес місцевих виборів, який розпочався до набрання чинності цим Кодексом, здійснюється у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом;

2) регіональні та територіальні представництва Центральної виборчої комісії утворюються за її рішенням на базі регіональних органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців;

3) до прийняття Центральною виборчою комісією рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв:

органами ведення Державного реєстру виборців є: у районі, районі в місті Києві, місті Севастополі - відповідний структурний підрозділ апарату районної, районної у місті державної адміністрації; у місті обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення без районного поділу - відповідний виконавчий орган міської ради; у районі в місті обласного значення з районним поділом - відповідний виконавчий орган районної у місті ради або відповідний структурний підрозділ створеного у районі виконавчого органу міської ради;

регіональними органами адміністрування Державного реєстру виборців є: в Автономній Республіці Крим - відповідний структурний підрозділ апарату Ради міністрів Автономної Республіки Крим; в області, місті Києві, місті Севастополі - відповідний структурний підрозділ апарату обласної, міської державної адміністрації;

{Підпункт 3 пункту 4 розділу XXXXII доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

функції органу ведення Державного реєстру виборців та регіонального органу адміністрування Державного реєстру виборців стосовно виборців, які проживають або перебувають за межами України, здійснює відповідний структурний підрозділ Міністерства закордонних справ України.

{Абзац четвертий підпункту 3 пункту 4 розділу XXXXII в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом;

затвердити обсяг фінансування видатків на реалізацію першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Кодексу, за поданням Центральної виборчої комісії;

забезпечити фінансування першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Кодексу;

розробити та затвердити критерії доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування;

забезпечити проведення постійного моніторингу та оцінки доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються місцевими

органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, іншими органами (посадовими особами), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування, та врахувати їх результати під час розробки та здійснення загальнодержавних програм забезпечення реалізації прав і задоволення потреб людей з інвалідністю на відповідні роки.

6. Центральній виборчій комісії:

протягом двох місяців з дня набрання чинності цим Кодексом розробити та затвердити перелік першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Кодексу, внести на розгляд Кабінету Міністрів України подання щодо обсягу фінансування видатків на реалізацію зазначених заходів;

з дня набрання чинності цим Кодексом до початку виборчого процесу відповідних виборів привести свої акти у відповідність з цим Кодексом, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

{Абзац третій пункту 6 розділу XXXXII в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

забезпечити прийняття актів, передбачених цим Кодексом.

7. Виконавчим органам сільських, селищних, міських, районних у містах рад, іншим органам (посадовим особам), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, забезпечити у межах коштів державного та відповідних місцевих бюджетів, власних доходів та за рахунок коштів з інших джерел, не заборонених законодавством, до 1 січня 2025 року доступність для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування.

Президент України **В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ**

м. Київ
19 грудня 2019 року
№ 396-IX

Публікації документа

- **Голос України** від 28.12.2019 — № 251
- **Офіційний вісник України** від 17.01.2020 — 2020 р., № 4, том 1, стор. 9, стаття 188, код акта 97536/2020
- **Відомості Верховної Ради України** від 14.02.2020 — 2020 р., № 7, / № 8, № 9 /, стор. 5, стаття 48
- **Урядовий кур'єр** від 11.09.2020 — № 176

бесплатно